

Holy Bible

Aionian Edition®

**Kiugo Gĩtheru Kĩa Ngai Kĩhingũre
Kikuyu Bible**

AionianBible.org
The world's first Holy Bible untranslation
100% free to copy and print
also known as “ The Purple Bible ”

Holy Bible Aionian Edition ©
Kiugo Gĩtheru Kĩa Ngai Kĩthingĩre
Kikuyu Bible

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2024

Source text: eBible.org

Source version: 8/25/2024

Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0

Biblica, Inc., 2013

Original work available for free at www.biblica.com and open.bible

Formatted by Speedata Publisher 4.19.20 (Pro) on 8/31/2024

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

<https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc

<https://Nainoia-Inc.signedon.net>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language
Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>

Report content and format concerns to Nainoia Inc

Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Kikuyu at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aiōdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aiōdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is eternal! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Take the time to understand these eleven words. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read online at AionianBible.org, with Android, and TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal... and purple is the color of royalty!

History

Kikuyu at AionianBible.org/History

- 04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
- 12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
- 06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
- 01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
- 06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
- 12/07/16 - Nainoia Inc established as non-profit corporation.
- 01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
- 01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
- 07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
- 07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
- 02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
- 03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
- 10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
- 11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
- 03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
- 10/28/19 - Aionian Bible nursed as J. and J. pray.
- 10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
- 02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
- 05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
- 08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
- 12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
- 03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
- 11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
- 12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
- 01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
- 01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
- 02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEP Bible.
- 02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
- 12/04/23 - Eleēsē added to the Aionian Glossary.
- 02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
- 05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
- 08/05/24 - 377 translations now available in 166 languages.
- 08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.

Table of Contents

OLD TESTAMENT

Kĩambĩrĩria	11
Thaama	55
Alawii	92
Ndari	120
Gũcookerithia	158
Joshua	190
Atiirĩrĩri	213
Ruthu	234
1 Samũeli	237
2 Samũeli	265
1 Athamaki	289
2 Athamaki	318
1 Maũndũ	346
2 Maũndũ	372
Ezara	404
Nehemia	413
Esiteri	426
Ayubu	434
Thaburi	457
Thimo	512
Kohelethu	532
Rwĩmbo	539
Isaia	543
Jeremia	591
Macakaya	643
Ezekieli	648
Danieli	696
Hosea	711
Joeli	718
Amosi	721
Obadia	726
Jona	727
Mika	729
Nahumu	733
Habakuku	735
Zefania	737
Hagai	739
Zekaria	741
Malaki	749

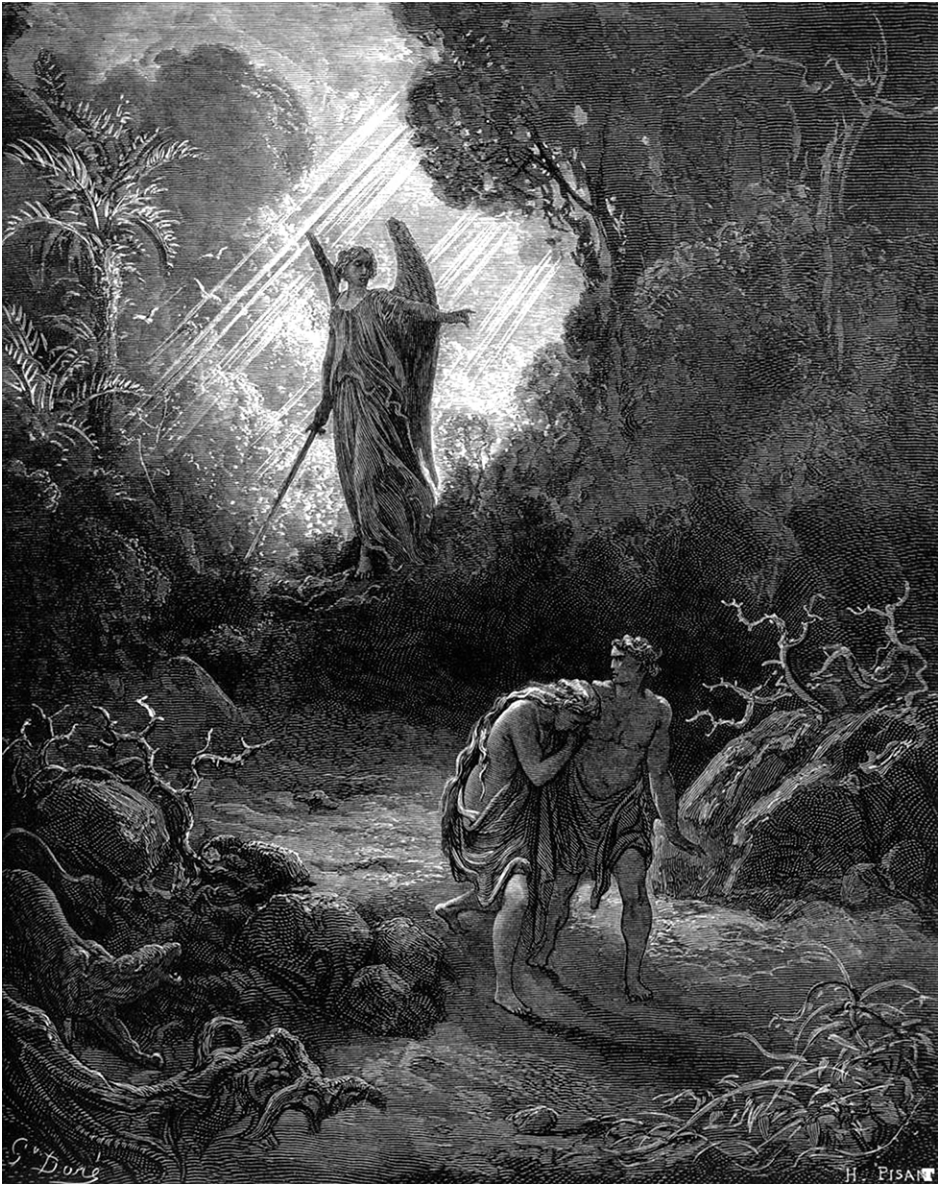
NEW TESTAMENT

Mathayo	755
Mariko	784
Luka	802
Johana	833
Atũmwo	856
Aroma	887
1 Akorinitho	901
2 Akorinitho	914
Agalatia	923
Aefeso	928
Afilipi	933
Akolosai	937
1 Athesalonike	940
2 Athesalonike	943
1 Timotheo	945
2 Timotheo	949
Tito	952
Filemona	954
Ahibirania	955
Jakubu	965
1 Petero	969
2 Petero	973
1 Johana	976
2 Johana	980
3 Johana	981
Judasi	982
Kũguũrĩrio	983

APPENDIX

Reader's Guide
Glossary
Maps
Destiny
Illustrations, Doré

OLD TESTAMENT

*Ngai aarĩkia kũrutũrũra mũndũ ũcio-rĩ, akĩga akerubi mwena wa irathĩro wa Mũgũnda wa Edeni,
o na rũhiũ rwa njora rwarĩĩmbũkaga mwaki na rwahenagia mbarĩ ciothe,
nĩ ũndũ wa kũgiĩra njĩra ya gũthĩĩ mũtĩ-inĩ ũcio wa muoyo.*

Kĩambĩĩria 3:24

Kĩambĩrĩria

1 Kĩambĩrĩria-inĩ kĩa maũndũ mothe, Ngai nĩombire igũrũ na thĩ. **2** Hĩndĩ iyo thĩ ndĩarĩ ũria yatarĩĩ na ndĩarĩ na kĩndũ, nayo nduma yarĩ igũrũ rĩa kũria kũriku, nake Roho wa Ngai aareereete igũrũ rĩa maaĩ. **3** Nake Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Nĩkũgĩe ũtheri,” na gũkĩgĩa ũtheri. **4** Ngai akĩona atĩ ũtheri ũcio warĩ mwega, nake akĩgayũkania ũtheri na nduma. **5** Ngai agĩta ũtheri ũcio “mũthenya,” nayo nduma akĩmĩta “ũtukũ.” Na gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ, na gũkĩgĩa rũciinĩ. ũcio ũgĩtuika mũthenya wa mbere. **6** Nake Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Nĩkũgĩe warĩ mĩnene gatagatĩ ka maaĩ ũgayũkanie maaĩ na marĩa mangĩ.” **7** Nĩ ũndũ ũcio Ngai agĩkĩra warĩ ũcio na akĩgayũkania maaĩ marĩa maarĩ thĩ ya warĩ ũcio na maaĩ marĩa maarĩ igũrũ rĩagu. Na gũgĩtuika o ũguo. **8** Ngai agĩta warĩ ũcio “matu mairũ.” Na gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciinĩ. ũcio ũgĩtuika mũthenya wa keerĩ. **9** Nake Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Maaĩ marĩa marĩ thĩ ya matu mairũ nĩ mongane handũ hamwe na kũgĩe thĩ nyũmũ.” Na gũgĩtuika o ũguo. **10** Ngai agĩta kũria kũmũ “thĩ,” namo maaĩ marĩa maacookanĩire akĩmeeta “maria.” Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. **11** Ningĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Thĩ nĩ imere mĩmera: Mĩmera irĩa ĩciaraga mbeũ, na mĩtĩ irĩa ĩciaraga matunda marĩ na mbeũ thĩinĩ, kũringana na mĩthemba yayo.” Na gũgĩtuika o ũguo. **12** Thĩ ikĩmera mĩmera: Mĩmera igũciara mbeũ kũringana na mĩthemba yayo, na mĩtĩ igũciara matunda marĩ na mbeũ thĩinĩ kũringana na mĩthemba yayo. Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. **13** Nakuo gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciinĩ. ũcio ũgĩtuika mũthenya wa gatatu. **14** Ningĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Nĩkũgĩe imũrĩ warĩ-inĩ wa matu mairũ cia kũgayũkania mũthenya na ũtukũ, na irekwo ituĩke imenyithania cia imera, na mũthenya na mĩaka. **15** Na ituĩke imũrĩ warĩ-inĩ ũcio wa matu mairũ, itũmage thĩ kũgĩage na ũtheri.” Na gũgĩtuika o ũguo. **16** Ngai nĩombire imũrĩ igĩrĩ nene. Kĩmũrĩ kĩa kinenanene, nĩkĩo riũa, kĩarage mũthenya; nakĩo kĩmũrĩ kĩa kĩninanini, nĩkĩo mweri, kĩarage ũtukũ. O na ningĩ akĩũmba njata. **17** Ngai agĩciiga warĩ-inĩ wa matu mairũ itũmage thĩ kũgĩe ũtheri, **18** ciarage mũthenya na ũtukũ, na igayũkanagie nduma na ũtheri. Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. **19** Na gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciinĩ. ũcio ũgĩtuika

mũthenya wa kana. **20** Ningĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ: “Maaĩ nĩmaiyũrwo nĩ ciũmbe irĩ muoyo, nacio nyoni nĩciũmbũkagĩre igũrũ rĩa thĩ gĩtuikania warĩ wa matu mairũ.” **21** Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩũmba ciũmbe irĩa nene cia irĩa-inĩ na kũmbe o gĩothe kĩrĩ muoyo na kĩongoyaga, ikĩyũra maaĩ-inĩ kũringana na mĩthemba yacio, na nyoni o yothe irĩ mathagu kũringana na mĩthemba wayo. Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. **22** Ngai agĩcirathima akiuga atĩrĩ, “Ciaranai mũngĩhe, mũiyũre maaĩ-inĩ marĩa marĩ maria-inĩ, nacio nyoni nĩcingĩhe thĩ.” **23** Na gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciinĩ. ũcio ũgĩtuika mũthenya wa gatano. **24** Ningĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Thĩ nĩgĩe ciũmbe irĩ muoyo kũringana na mĩthemba yacio: mahiũ, na ciũmbe irĩa ithiagĩra thĩ, na nyamũ cia gĩthaka, o nyamũ kũringana na mĩthemba wayo.” Na gũgĩtuika o ũguo. **25** Ngai akĩũmba nyamũ cia gĩthaka kũringana na mĩthemba yacio, na mahiũ kũringana na mĩthemba yamo, na ciũmbe ciothe irĩa ithiagĩra thĩ kũringana na mĩthemba yacio. Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. **26** Ningĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Nĩtũmbei andũ na mũhianĩre witũ, mahaanane na ithuĩ, nao maathage thamaki cia irĩa na nyoni cia rĩera-inĩ, na mahiũ ma thĩ yothe, na maathage ciũmbe ciothe irĩa ithiagĩra thĩ.” **27** Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩũmba mũndũ **28** Ngai akĩmarathima, akĩmeera atĩrĩ, “Ciaranai mũngĩhe, mũiyũre thĩ na mũmĩtoorie. Athagai thamaki cia irĩa na nyoni cia rĩera-inĩ, na mwathage ciũmbe ciothe irĩ muoyo irĩa ithiagĩra thĩ.” **29** Ningĩ Ngai akiuga atĩrĩ, “Nĩndamũhe mĩmera yothe ya thĩ irĩa ĩciaraga mbeũ, na mũtĩ o wothe ũria ĩciaraga matunda marĩ mbeũ thĩinĩ. Iyo igũtuika irio cianyu. **30** Na kũrĩ nyamũ ciothe cia gũkũ thĩ, na nyoni ciothe cia rĩera-inĩ, o na ciũmbe ciothe irĩa ithiagĩra thĩ, na kĩndũ o gĩothe kĩrĩ mĩhũmũ ya muoyo-rĩ, ndaaciehe mĩmera mĩruru yothe ituĩke irio ciacio.” Na gũgĩtuika o ũguo. **31** Ngai akĩona atĩ kĩndũ kĩa gĩothe oombĩte kĩarĩ kĩega mũno. Nakuo gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciinĩ. ũcio ũgĩtuika mũthenya wa gatandatũ.

2 Igũrũ na thĩ ikĩrĩka na ũgemu wacio wothe. **2** Naguo mũthenya wa mũgwanja wakinya, Ngai agĩkorwo arĩkĩtie wĩra ũcio aarutaga; nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩhurũka mũthenya ũcio wa mũgwanja kuuma wĩra-inĩ wake wothe. **3** Nake Ngai akĩrathima mũthenya ũcio wa mũgwanja na akĩwamũra, tondũ nĩ mũthenya ũria we aahurũkire kuuma wĩra-inĩ wothe ũria aarũtite

wa ūmbi. **4** Ūcio nĩguo ūhoru ūrĩa wĩgĩi igūrũ na thĩ rĩrĩa ciombirwo. Rĩrĩa Jehova Ngai ombire thĩ na igūrũ-rĩ, **5** gũtiarĩ kahinga o na kamwe ga gĩthaka koonekete thĩ kana mũmera wa gĩthaka ūkamera. Nĩ tondu Jehova Ngai ndoirĩtie mbura thĩ na gũtiarĩ mũndũ wa kũrĩma mũgũnda, **6** no tũrũũ twoimaga na thĩ na tũkaihũgia thĩ igūrũ guothe. **7** Nake Jehova Ngai akĩũmba mũndũ kuuma rũkũngũ-inĩ rwa thĩ, na akĩmũhũhĩra mĩhũmũ ya muoyo maniũrũ-inĩ make, nake mũndũ ūcio akĩgĩa na muoyo. **8** Ningĩ Jehova Ngai nĩathondekete mũgũnda mwena wa irathĩro, o kũu Edeni; na kũu nĩkuo aigire mũndũ ūcio oombĩte. **9** Nake Jehova Ngai agĩtũma thĩ ĩmere mĩtĩ ya mĩthemba yothe na ikũre. Yarĩ mĩtĩ mĩega ikĩoneka na maitho na yaciaraga matunda mega ma kũrĩa. Gatagatĩ ka mũgũnda ūcio nĩ haarĩ na mũtĩ wa muoyo, na mũtĩ wa ūmenyo wa gũkũũrana wega na ūũru. **10** Na nĩ kwarĩ rũũ rwathereraga ruumĩte Edeni rũkaihũgia mũgũnda ūcio; ruoima Edeni rũkagayũkana rũgatuĩka njũũ inya. **11** Rũũ rwa mbere rwĩtagwo Pishoni; na nĩruo rũthiũrũrũkaga bũrũri wothe wa Havila, kũrĩa kũrĩ thahabu. **12** (Thahabu ya bũrũri ūcio nĩ njega; ningĩ kũu no kũrĩ maguta manungi wega metagwo bendora, na tũhiga twa goro twĩtagwo onigithi.) **13** Rũũ rwa keerĩ rwĩtagwo Gihoni; naruo rũthiũrũrũkaga bũrũri wothe wa Kushi. **14** Rũũ rwa gatatũ rwĩtagwo Hidekela naruo rũgeragĩra mwena wa irathĩro wa bũrũri wa Ashuri. Naruo rũũ rwa kana rwĩtagwo Farati. **15** Jehova Ngai akĩoya mũndũ ūcio oombĩte, akĩmũiga mũgũnda-inĩ ūcio wa Edeni aũrĩmage na aũmenyagĩrĩre. **16** Nake Jehova Ngai agĩatha mũndũ ūcio, akĩmwĩra atĩrĩ, “No ūrĩ maciaro ma mũtĩ o wothe ūrĩ mũgũnda ūyũ; **17** no rĩrĩ, ndũkanarĩe maciaro ma mũtĩ ūrĩa wa ūmenyo wa gũkũũrana wega na ūũru, nĩgũkorwo rĩrĩa ūkaamarĩa, ti-itherũ no gũkua ūgaakua.” **18** Ningĩ Jehova Ngai akiuga atĩrĩ, “Ti wega mũndũ ūyũ aikare arĩ wiki. Nĩngũmũmbĩra mũteithia ūrĩa ūmwagĩrĩre.” **19** Na rĩrĩ, Jehova Ngai nĩ oombĩte nyamũ ciothe cia gĩthaka na nyoni cia rĩera-inĩ kuuma tĩrĩ-inĩ. Agĩcirehe kũrĩ mũndũ ūcio one marĩtwa marĩa egũcitua; na ūrĩa mũndũ ūcio aatũire kĩũmbe o gĩothe kĩ muoyo, rĩu rĩgĩtuĩka rĩtwa rĩakĩo. **20** Nĩ ūndũ ūcio mũndũ ūcio akĩhe mahiũ mothe marĩtwa, o na nyoni cia rĩera-inĩ na nyamũ ciothe cia gĩthaka. No Adamu ndooneirwo mũteithia ūmwagĩrĩre. **21** Nĩ ūndũ ūcio Jehova Ngai agĩtũma mũndũ ūcio akome toro mũnene mũno; na

rĩrĩa aakomete, Jehova Ngai akĩruta rũbaru rũmwe rwa mũndũ ūcio na agĩcookia nyama hau rwarĩ. **22** Hĩndĩ ĩyo Jehova Ngai akĩũmba mũndũ-wa-nja kuuma rũbaru rũrĩa aarutĩte kũrĩ mũndũ ūcio na akĩrehe mũndũ-wa-nja ūcio kũrĩ we. **23** Mũndũ ūcio akiuga atĩrĩ, “Hĩ! Rĩu-rĩ, rĩrĩ nĩ ĩhĩndĩ kuuma mahĩndĩ makwa, na nyama cia mwĩrĩ wakwa. Arĩtagwo mũndũ-wa-nja, tondu aarutirwo kuuma kũrĩ mũndũ mũrũme.” **24** Gĩkĩ nĩkĩo gĩtũmaga mũndũ mũrũme atige ithe na nyina, na anyiitane na mũtũmia wake, nao magatuĩka mwĩrĩ ūmwe. **25** Acio eerĩ, mũndũ ūcio na mũtũmia wake, maarĩ njaga, na matiaconokaga.

3 Na rĩrĩ, nyoka yarĩ na wara mũingĩ gũkĩra nyamũ ciothe cia gĩthaka iria Jehova Ngai oombĩte. Nyoka ĩyo ikĩũria mũndũ-wa-nja ūcio atĩrĩ, “Ti-itherũ Ngai nĩ oigire mũtikandarĩe maciaro kuuma mũtĩ o wothe wa mũgũnda ūyũ?” **2** Mũndũ-wa-nja ūcio agĩcookeria nyoka ĩyo atĩrĩ, “No tũrĩe matunda ma mĩtĩ ĩrĩa ĩrĩ mũgũnda ūyũ, **3** no Ngai aatwĩrĩre atĩrĩ, ‘Mũtikandarĩe matunda ma mũtĩ ūrĩa ūrĩ gatagatĩ ka mũgũnda ūyũ, na mũtikanaũhutie, nĩguo mũtigakue.’” **4** No nyoka ikĩira mũndũ-wa-nja ūcio atĩrĩ, “Ti-itherũ mũtingĩkua. **5** No Ngai nĩoĩ atĩ rĩrĩa mũkaarĩa matunda macio, maitho manyu nĩmakahingũka, mũtuĩke o ta Ngai, mũmenyage wega na ūũru.” **6** Rĩrĩa mũndũ-wa-nja ūcio onire atĩ matunda ma mũtĩ ūcio maarĩ mega ma kũrĩa, na ma kwendeka makĩonwo na maitho, o na ma kwĩrĩrĩrio nĩ ūndũ wa kũũhĩgia mũndũ, agĩtua mamwe, akĩrĩa. Agĩcooka akĩhe mũthuuri wake, ūrĩa maarĩ nake, nake akĩrĩa. **7** Hĩndĩ ĩyo maitho mao eerĩ makĩhingũka, nao makĩmenya atĩ maarĩ njaga; nĩ ūndũ ūcio magĩtũmania mathangũ ma mũkũyũ, magĩthondekera kĩndũ gĩa kũhumbĩra njaga yao. **8** Hwaĩ-inĩ rĩrĩa riũa rĩarurĩte-rĩ, mũndũ ūcio na mũtũmia wake makĩgua makinya ma Jehova Ngai agĩceera kũu mũgũnda-inĩ, nao makĩhitha mĩtĩ-inĩ ya mũgũnda nĩguo Jehova Ngai ndakamone. **9** No Jehova Ngai agĩta mũndũ ūcio, akĩmũũria atĩrĩ, “Ūrĩ ha?” **10** Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩi ngũiguire ūgĩceera mũgũnda-inĩ ndeetigĩra tondu nyuma njaga; nĩ ūndũ ūcio ndeetha.” **11** Nake Jehova akĩmũũria atĩrĩ, “Nũũ ūkwĩrĩre atĩ ūrĩ njaga? Kaĩ ūrĩte matunda ma mũtĩ ūrĩa ndagwaathire ngĩkwĩra ndũkanaũrĩe?” **12** Mũndũ ūcio akiuga atĩrĩ, “Mũndũ-wa-nja ūrĩa waheire ndũũranie nake nĩwe ūũheire matunda mamwe ma mũtĩ ūcio, na nĩi ndarĩa.” **13** Nake Jehova Ngai akĩũria

mündü-wa-nja ūcio atĩrĩ, “Atĩ nĩ atĩa wikĩte?” Mündü-wa-nja ūcio akiuga atĩrĩ, “Nĩ nyoka ĩheenirie na nĩ ndarĩa matunda macio.” 14 Nĩ ūndũ ūcio Jehova Ngai akĩira nyoka atĩrĩ, “Tondũ nĩwikĩte ũguo-rĩ, “Wee ũrogwatwo nĩ kĩrumi gũkĩra mahiũ mothe na gũkĩra nyamũ ciothe cia gĩthaka! Ūrĩthiiga na nda, na ūrĩrĩaga rũkũngũ matukũ mothe ma muoyo waku. 15 Na nĩngũtũma kũgĩe ūthũ gatagatĩ gaku na mündü-wa-nja ūyũ, na gatagatĩ ka rũciarũ rwaku na rwake; nake nĩagakũhehenja mĩtwe, nawe nĩũkamũgũtha ndiira ya kũgũrũ gwake.” 16 Nĩngĩ akĩira mündü-wa-nja ūcio atĩrĩ, “Nĩngũkũingĩhĩria ruo mũno hĩndĩ ya gũciara; ūrĩciaraga ciana na ruo. Merĩrĩria maku marĩkoragwo marĩ harĩ mũthuurĩguo, nake nĩarĩgwathaga.” 17 Nĩngĩ Ngai akĩira Adamu atĩrĩ, “Tondũ nĩwathĩkĩire mũtumia waku, na warĩa matunda ma mũtĩ ūrĩa ndagwaathire, ngĩkwĩra atĩ, ‘Ndũkanarĩe,’ “Thĩ nĩyarumwo nĩ ūndũ waku; ūrĩrĩaga irio ciayo na ruo rwa mĩnoga matukũ mothe ma muoyo waku. 18 ĩrĩngũciaragĩra mĩigua na mahiũ ma nyeki-inĩ, nawe ūrĩrĩaga mĩmera ya mũgũnda. 19 Ūrĩrĩaga irio cia thithino ya mĩnoga yaku, o ngĩnyia rĩrĩa ũgaacooka tĩrĩ-inĩ, tondũ nokuo warutĩtwo; tondũ wee ūrĩ rũkũngũ na ũgaacooka o rũkũngũ-inĩ.” 20 Adamu agĩta mũtumia wake Hawa, tondũ nĩwe watũkĩre nyina wa arĩa othe matũũraga muoyo. 21 Jehova Ngai agĩthondekera Adamu na mũtumia wake nguo cia nĩũũa, akĩmahumba. 22 Nake Jehova Ngai akiuga atĩrĩ, “Mündũ ūyũ nĩatuĩkĩte o ta ūmwe witũ, akamenya wega na ūũru. Ndagĩrĩire gwĩtikĩrio atue matunda ma mũtĩ wa muoyo o namo, amarĩe nake atũũre ngĩnyia tene.” 23 Nĩ ūndũ ūcio Jehova Ngai akĩmũingata kuuma Mũgũnda wa Edeni athĩĩ akarĩmage tĩrĩ-inĩ kũria aarutĩtwo. 24 Ngai aarĩkia kũrutũrũra mündũ ūcio-rĩ, akĩiga akerubi mwena wa irathĩro wa Mũgũnda wa Edeni, o na rũhiũ rwa njora rwarĩrĩmbũkaga mwaki na rwahenagia mbarĩ ciothe, nĩ ūndũ wa kũgĩtira njĩra ya gũthĩ mũtĩ-inĩ ūcio wa muoyo.

4 Nake Adamu agĩkoma na mũtumia wake Hawa, nake akĩgĩa nda, agĩciara Kaini. Nake akiuga atĩrĩ, “Ndĩkũgĩa na mwana wa kahĩ nĩ ūndũ wa gũteithio nĩ Jehova.” 2 Thuutha ūcio agĩciara Habili, mũrũ wa nyina. Habili aarĩ mũrĩithi wa mbũri nake Kaini aarĩ mũrĩmi. 3 Maikarĩte kwa ihinda-rĩ, Kaini akĩrehe maciaro mamwe ma mũgũnda marĩ igongona kũrĩ Jehova. 4 No Habili akĩrehe marigithathi mamwe marĩa manoru ma rũũru rwake. Nake Jehova agĩkenio

nĩ Habili na igongona rĩake, 5 no ndaakenirio nĩ Kaini na igongona rĩake. Nĩ ūndũ ūcio Kaini akĩrakara mũno, na agĩtukia gĩthiithi. 6 Nake Jehova Ngai akĩũria Kaini atĩrĩ, “Ūrakarĩte nĩkĩ? Na nĩ kĩĩ gĩtũmĩte ūtukie gĩthiithi? 7 Ūngĩka ūria kwagĩrĩire-rĩ, no wage gwĩtikĩrĩka? No ūngĩaga gwika ūria kwagĩrĩire-rĩ, mehia makuoheirie mũrango-inĩ waku makĩenda gũgwatha; no wee no ngĩnyia ūmatoorie.” 8 Thuutha ūcio Kaini akĩira mũrũ wa nyina Habili atĩrĩ, “Nĩtumagare tũthĩĩ mũgũnda.” Na rĩrĩa maarĩ kũu mũgũnda, Kaini agĩtharĩkĩra mũrũ wa nyina Habili, akĩmũũraga. 9 Nake Jehova akĩũria Kaini atĩrĩ, “Arĩ ha mũrũ-wa-nyũkwa Habili?” Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩĩ ndiũĩ, kaĩ arĩ nĩ mũmenyereri wa mũrũ-wa-maitũ?” 10 Jehova akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa wikĩte? Ta thĩkĩrĩria! Thakame ya mũrũ-wa-nyũkwa nĩrangarĩra ĩrĩ tĩrĩ-inĩ. 11 Na rĩrĩ, nĩũgwatĩtwo nĩ kĩrumi na ũkaingatwo mũgũnda ūria waathamirie kanua kaguo kwamũkĩra thakame ya mũrũ-wa-nyũkwa kuuma guoko-inĩ gwaku. 12 Rĩrĩa ūrĩrũrĩmaga-rĩ, ndũgacooka gũgũciarĩra maciaro maguo. Ūgũtuĩka mündũ ūtakĩndagĩria, wa kũũrũũraga gũkũ thĩ.” 13 Nake Kaini akĩira Jehova atĩrĩ, “Iherithia rĩakwa nĩ inene gũkĩra ūria ingĩhota gwĩtĩria. 14 Ūmũthĩ ūyũ nĩũranyĩngata kuuma mũgũnda ūyũ na ndũũre hithĩtwo ūthiũ waku; ngũtuĩka mündũ ūtakĩndagĩria, wa kũũrũũraga gũkũ thĩ, na ūrĩa wothe ũkaanyona nĩakanjũraga.” 15 No Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Aca, ti ũguo; mündũ o na ūrĩkũ angĩkoooraga Kaini, nĩakarĩhio maita mũgwanja.” Jehova agĩcocoa agĩkĩra Kaini rũũri nĩgeetha ūria wothe ūngĩmuona ndakamũũrage! 16 Nĩ ūndũ ūcio Kaini akĩehera akiuma harĩ Jehova, na agĩtũũra bũrũri-inĩ wa Nodu, mwena wa irathĩro rĩa Edeni. 17 Kaini agĩkoma na mũtumia wake, na akĩgĩa nda, agĩciara Enoku. Hĩndĩ ĩyo Kaini nĩakaga itũũra inene, na aarĩkia kũrĩaka, akĩrĩta Enoku o ta ūria mũriũ eetagwo. 18 Nake Enoku agĩciarĩro Iradu, nake Iradu aarĩ ithe wa Mehujaeli, nake Mehujaeli aarĩ ithe wa Methushaeli, nake Methushaeli aarĩ ithe wa Lameku. 19 Lameku ūcio akĩhĩkia andũ-a-nja eerĩ, ūmwe eetagwo Ada na ūrĩa ūngĩ eetagwo Zila. 20 Ada agĩciara Jabali; na nĩwe ithe wa andũ arĩa matũũraga hema-inĩ na marĩithagia mahiũ. 21 Mũrũ-wa-nyina eetagwo Jubali; nake nĩwe ithe wa andũ arĩa othe mahũũraga inanda cia mũgeeto na makahuha mĩtũrĩrũ. 22 Zila o nake aarĩ na mũriũ, nake eetagwo Tubali-Kaini, na nĩwe waturaga indo cia

mīthemba yothe cia gīcango na cia kīgera. Tubali-Kaini aarī na mwarī wa nyina wetagwo Naama. 23 Lameku akīira atumia ake atīrī, “Ada na Zila, taa thikīrīriai; inyuī atumia a Lameku, ta iguai ciugo ciakwa. Nīnjūragīte mūdū nī ūndū wa kūdīihia, ngooraga mūdū mwīthī nī ūndū wa kūnguraria. 24 Angīkorwo Kaini arīhagīrio maita mūgwanja-rī, Lameku nake akarīhīrio maita mīrongo mūgwanja na mūgwanja.” 25 Nake Adamu agīkoma na mūtumia wake rīngī, nake agīciara kaana ga kahīī, na agīgatua Sethi, akiuga atīrī, “Ngai nīaheete mwana ūngī handū ha Habili, ūrīa Kaini ooragire.” 26 Sethi o nake aarī na mūrīū wake, nake akīmūtua rītwa Enoshu. Hīndī ūyo nīrīo andū mambīrīrie gūkaīra rītwa rīa Jehova.

5 Ūyū nīguo ūhorō ūrīa wandīkītwo wīgīī njiarwa cia Adamu. Hīndī rīra Ngai oombire mūdū-rī, amūūmbire na mūhianīre wa Ngai. 2 Ngai aamooimbire mūdū mūrūme na mūdū-wa-nja na akīmarathima. Na aarīkia kūmomba, akīmeeta “mūdū.” 3 Adamu aakinyia mīaka igana na mīrongo itatū-rī, akīgīa na mūrīū wamūtūkītie na wa mūhianīre wake; nake akīmūtua Sethi. 4 Na thuutha wa Sethi gūciarwo-rī, Adamu agītūūra muoyo mīaka īngī magana manana, na akīgīa na ciana īngī cia aanake na cia airītu. 5 Mīaka yothe rīra Adamu aatūūrire muoyo yarī mīaka magana kenda na mīrongo itatū, agīcooka agīkua. 6 Sethi aakinyia mīaka igana na itano-rī, akīgīa na mūrīū wetagwo Enoshu. 7 Na thuutha wa Enoshu gūciarwo-rī, Sethi agītūūra muoyo mīaka īngī magana manana na mūgwanja na akīgīa na ciana īngī cia aanake na cia airītu. 8 Mīaka yothe rīra Sethi aatūūrire muoyo yarī mīaka magana kenda na ikūmi na rīrī, agīcooka agīkua. 9 Enoshu aakinyia mīaka mīrongo kenda-rī, akīgīa na mūrīū wetagwo Kenani. 10 Na thuutha wa Kenani gūciarwo-rī, Enoshu agītūūra muoyo mīaka īngī magana manana na ikūmi na itano, na akīgīa na ciana īngī cia aanake na cia airītu. 11 Mīaka yothe rīra Enoshu aatūūrire muoyo yarī mīaka magana kenda na itano, agīcooka agīkua. 12 Kenani aakinyia mīaka mīrongo mūgwanja-rī, akīgīa na mūrīū wetagwo Mahalaleli. 13 Na thuutha wa Mahalaleli gūciarwo-rī, Kenani agītūūra muoyo mīaka īngī magana manana na mīrongo īna, na akīgīa na ciana īngī cia aanake na cia airītu. 14 Mīaka yothe rīra Kenani aatūūrire muoyo yarī mīaka magana kenda na ikūmi, agīcooka agīkua. 15 Mahalaleli aakinyia mīaka mīrongo itandatū na itano-rī, akīgīa na mūrīū wetagwo Jaredi. 16 Na

thuutha wa Jaredi gūciarwo-rī, Mahalaleli agītūūra muoyo mīaka īngī magana manana na mīrongo itatū, na akīgīa na ciana īngī cia aanake na cia airītu. 17 Mīaka yothe rīra Mahalaleli aatūūrire muoyo yarī mīaka magana manana na mīrongo kenda na itano, agīcooka agīkua. 18 Jaredi aakinyia mīaka igana na mīrongo itandatū na rīrī-rī, akīgīa na mūrīū wetagwo Enoku. 19 Na thuutha wa Enoku gūciarwo-rī, Jaredi agītūūra muoyo mīaka īngī magana manana, na akīgīa na ciana īngī cia aanake na cia airītu. 20 Mīaka yothe rīra Jaredi aatūūrire muoyo yarī mīaka magana kenda na mīrongo itandatū na rīrī, agīcooka agīkua. 21 Enoku aakinyia mīaka mīrongo itandatū na itano-rī, akīgīa na mūrīū wetagwo Methusela. 22 Na thuutha wa Methusela gūciarwo-rī, Enoku agītūūra atwaranaga na Ngai mīaka magana matatū, akīgīa na ciana īngī cia aanake na cia airītu. 23 Mīaka yothe rīra Enoku aatūūrire muoyo yarī mīaka magana matatū na mīrongo itandatū na itano. 24 Enoku agītwarana na Ngai nginya akīagwo tondū Ngai nīamuoire. 25 Methusela aakinyia mīaka igana na mīrongo īnana na mūgwanja-rī, akīgīa na mūrīū wetagwo Lameku. 26 Na thuutha wa Lameku gūciarwo-rī, Methusela agītūūra muoyo mīaka īngī magana mūgwanja na mīrongo īnana na rīrī, na akīgīa na ciana īngī cia aanake na cia airītu. 27 Mīaka yothe rīra Methusela aatūūrire muoyo yarī mīaka magana kenda na mīrongo itandatū na kenda, agīcooka agīkua. 28 Lameku aakinyia mīaka igana na mīrongo īnana na rīrī-rī, akīgīa mwana wa kahīī. 29 Nake agīgatua Nuhu, akiuga atīrī, “Nīarītūhooragīria ruo rwa wīra na mīnoga ya moko maitū rīra tūkūrīma, tondū Jehova nīarumire thī.” 30 Thuutha wa Nuhu gūciarwo-rī, Lameku agītūūra muoyo mīaka īngī magana matano na mīrongo kenda na itano, na akīgīa na ciana īngī cia aanake na cia airītu. 31 Mīaka yothe rīra Lameku aatūūrire muoyo yarī mīaka magana mūgwanja na mīrongo mūgwanja na mūgwanja, agīcooka agīkua. 32 Nuhu aakinyia ūkūrū wa mīaka magana matano-rī, akīgīa na arīū ake na nīo Shemu, na Hamu na Jafethu.

6 Rīrīa andū maambīrīrie kūngīha thī na magīciarīrwo airītu-rī, 2 arīū a Ngai makīona atī airītu a andū maarī athaka, nao makīhikia o ūrīa mūdū ethuuragīra. 3 Nake Jehova akiuga atīrī, “Roho wakwa ndegūtūūra agianaga na mūdū nginya tene, tondū mūdū nī wa gūkua; matukū make marīkoragwo marī mīaka igana na mīrongo rīrī.” 4 Na rīrī, matukū-

inĩ macio, o na thuutha ūcio, rĩria Anefili matũũraga gũkũ thĩ, nĩrĩo ariũ a Ngai maakomire na airĩtu a andũ na magĩciara ciana nao. Ciana icio nĩcio ciarĩ njamba cia tene na andũ arĩa maarĩ igweta. 5 Jehova akĩona ūria waganu wa andũ waingĩhite gũkũ thĩ, na atĩ merirĩria ma meciiria ma ngoro ciao maarĩ mooru hĩndĩ ciothe. 6 Jehova akĩnyiitwo nĩ kieha nĩ ūndũ wa kũũmba mũndũ gũkũ thĩ, na ngoro yake ikĩiyũrwo nĩ ruo. 7 Nĩ ūndũ ūcio Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩngũniina andũ, o arĩa niĩ ndombire, mathire kuuma thĩ, andũ na nyamũ, na ciũmbe iria ithiiaĩra thĩ, o na nyoni cia rĩera-inĩ, nĩgũkorwo ndĩ na kieha nĩ ūndũ wa gũciũmba.” 8 No Nuhu agĩĩtikĩrĩka maitho-inĩ ma Jehova. 9 Ūyũ nĩguo ūhoru wa Nuhu. Nuhu aarĩ mũndũ mũthingu, ūtaarĩ na ūcuuke kũrĩ andũ a hĩndĩ yake, na nĩatwaranaga na Ngai. 10 Nuhu aarĩ na ariũ atatũ: nĩo Shemu, na Hamu na Jafethu. 11 Thĩ nayo yarĩ thũku maitho-inĩ ma Jehova na yayiũritwo nĩ maũndũ ma ūhinya. 12 Ngai nĩonire ūria thĩ yathũkĩte, nĩgũkorwo andũ othe a thĩ nĩmathũkĩtie mĩthĩre yao. 13 Nĩ ūndũ ūcio Jehova akĩra Nuhu atĩrĩ, “Nĩndũite itua kũniina andũ aya othe, nĩgũkorwo thĩ nĩ iĩyũritwo nĩ maũndũ ma ūhinya nĩ ūndũ wao. Ti-itherũ nĩngũmaniinanĩria hamwe na thĩ. 14 Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, wiyakĩre thabina ya mĩtĩ ya mĩthithinda; na ūthondeke tũnyũmba thĩĩnĩ, na ūmĩhake rami thĩĩnĩ na nja. 15 Na ūkũmĩaka ūũ: Ūraihu wa thabina ūkorwo ūrĩ buti magana mana na mĩrongo itano, na wariĩ wa buti mĩrongo mũgwanja na ithano na buti mĩrongo ina na ithano, kũraihũ na igũrũ. 16 Ūmigite igũrũ, no ūtigie buti imwe na nuthu mwena wa igũrũ wa thingo. Wikĩre mũrango mwena-inĩ wa thabina, na ūmĩake irĩ na ngoroba ya thĩ, na ya gatagatĩ, na ya igũrũ. 17 Nĩngũrehe mũiyũro wa maaĩ gũkũ thĩ wa kũniina kĩndũ gĩothe kĩrĩ muoyo gũkũ thĩ, kiũmbe o gĩothe kĩrĩ na mĩhũmũ ya muoyo thĩĩnĩ wakĩo. Indo ciothe irĩ thĩ nĩkũniinwo. 18 No nĩngũthondeka kĩrĩkanĩro nawe. Wee nĩũgatoonya thabina, wee mwene na ariũ aku na mũtumia waku, na atumia a ariũ aku. 19 Nĩngĩ nĩũkaingĩria ciũmbe cia mĩthemba yothe thĩĩnĩ wa thabina, o mũthemba ciũmbe igĩrĩ, wa njamba na wa nga, nĩguo itũũre muoyo, o hamwe nawe. 20 O mũthemba wa nyoni, na o mũthemba wa nyamũ ciothe na ciũmbe ciothe iria ithiiaĩra thĩ, nĩgooka kũrĩ we igĩrĩ igĩrĩ nĩguo itũũre muoyo. 21 Nĩũkamaatha mĩthemba yothe ya irio iria irĩĩagwo, ūciige irĩ irio ciaku na ciacio.” 22 Nuhu agĩĩka maũndũ mothe o ta ūria Ngai aamwathĩte eeke.

7 Nĩngĩ Jehova akĩra Nuhu atĩrĩ, “Toonya thabina thĩĩnĩ, wee na nyũmba yaku yothe, tondũ nĩnyonete ūrĩ mũthingu rũciaro-inĩ rũrũ. 2 Na ūtoonye thĩĩnĩ na nyamũ mũgwanja mũgwanja cia mĩthemba yothe irĩa itarĩ thaahu, o njamba na nga yayo, na igĩrĩ igĩrĩ cia mĩthemba yothe irĩa irĩ thaahu, o njamba na nga yayo, 3 o na nĩngĩ ūtoonye na nyoni mũgwanja mũgwanja cia mĩthemba yothe, o njamba na nga yayo, nĩgeetha mĩthemba yacio itũũrio muoyo thĩ yothe. 4 Thikũ mũgwanja kuuma rĩu, nĩnguuria mbura, yure gũkũ thĩ matukũ mĩrongo ina mũthenya na ūtukũ, na niine ciũmbe ciothe iria irĩ muoyo iria niĩ ndombire, ithire thĩ.” 5 Nake Nuhu agĩĩka ūria wothe Mwathani aamwathĩte eeke. 6 Nuhu aarĩ na mĩaka magana matandatũ rĩria mũiyũro ūcio wa maaĩ waiyũrĩre thĩ. 7 Nake Nuhu na ariũ ake na mũtumia wake na atumia a ariũ ake magĩtoonya thabina morĩre mũiyũro ūcio wa maaĩ. 8 Nyamũ igĩrĩ igĩrĩ iria itarĩ thaahu na iria irĩ thaahu cia nyoni o na cia ciũmbe ciothe iria ithiiaĩra thĩ, 9 njamba na nga-rĩ, igĩũka kũrĩ Nuhu igĩtoonya thabina, o ta ūria Ngai aathĩte Nuhu. 10 Na thuutha wa matukũ mũgwanja mũiyũro wa maaĩ ūkĩiyũra thĩ. 11 Na rĩrĩ, mũthenya wa ikũmi na mũgwanja, mwerĩ wa keerĩ, mwaka ūria Nuhu akinyirie mĩaka magana matandatũ-rĩ, mũthenya ūcio nĩguo ithima cia maaĩ ciothe cia kũria kũrĩku ciatuthũkire, nacio ihingo cia mũiyũro wa igũrũ ikĩhingũrwo. 12 Nayo mbura ikiura thĩ matukũ mĩrongo ina, mũthenya na ūtukũ. 13 Mũthenya o ro ūcio nĩguo Nuhu na ariũ ake, Shemu, na Hamu na Jafethu, hamwe na mũtumia wake na atumia a ariũ ake atatũ maatoonyire thabina. 14 Nao maarĩ na mĩthemba yothe ya nyamũ cia gĩthaka, o nyamũ kũringana na mũthemba wayo, na mahiũ mothe kũringana na mĩthemba yamo, na ciũmbe ciothe iria ithiiaĩra thĩ kũringana na mĩthemba yacio, na nyoni ciothe kũringana na mĩthemba yacio, na kĩndũ gĩothe kĩrĩ mathagu. 15 Ciũmbe ciothe iria irĩ mĩhũmũ ya muoyo igĩũka kũrĩ Nuhu igĩtoonya thabina igĩrĩ igĩrĩ. 16 Nyamũ iria ciatoonyire thĩĩnĩ ciarĩ njamba na nga cia mĩthemba yothe ya indo iria irĩ muoyo, o ta ūria Ngai aathĩte Nuhu. Nake Jehova akĩmũhingĩrĩria thĩĩnĩ. 17 Handũ ha matukũ mĩrongo ina, mũiyũro ūcio ūgĩthĩĩ na mbere kuongerereka thĩ, na o ūria maaĩ macio maingĩhaga makĩoya thabina iyo na igũrũ mũno na ikĩreera igũrũ rĩa maaĩ. 18 Maaĩ macio makĩambatĩra na makĩongerereka mũno gũkũ thĩ, nayo thabina ikĩreera maaĩ igũrũ. 19 Maaĩ

macio makĩambatĩra mũno igũrũ wa thĩ, nacio irĩma ciothe iria ndaaya na igũrũ gũkũ mũhuro wa matu guothe ikĩhumbĩrwo nĩmo. 20 Maaĩ macio maambatire makĩhumbĩra irĩma na makĩria ma buti mĩrongo ĩĩrĩ. 21 Kĩndũ gĩothe kĩarĩ muoyo na gĩathiiaga gũkũ thĩ gĩgĩkua, nyoni, na mahiũ na nyamũ cia gĩthaka, na ciũmbe ciothe iria ciahunjĩte thĩ, o na andũ othe. 22 Kĩndũ gĩothe kĩarĩ thĩ nyũmũ na kĩarĩ na mĩhũmũ ya muoyo maniũrũ-inĩ makĩo gĩgĩkua. 23 Kĩndũ gĩothe kĩarĩ muoyo gũkũ thĩ guothe gĩkĩniinwo biũ; andũ na nyamũ na ciũmbe iria ithiiagĩra thĩ na nyoni cia rĩera-inĩ ikĩniinwo ciothe gũkũ thĩ. No Nuhu watigarire hamwe na andũ arĩa maarĩ nake thĩĩnĩ wa thabina. 24 Maaĩ macio magĩkara mahumbĩrĩte thĩ matukũ igana rĩmwe na mĩrongo ĩtano.

8 No rĩrĩ, Ngai nĩaririkanire Nuhu o hamwe na nyamũ ciothe cia gĩthaka o na mahiũ marĩa mothe aarĩ namo thĩĩnĩ wa thabina, na agĩtũma rũhuho rũhurutane gũkũ thĩ, namo maaĩ makĩambĩrĩria kũhũa. 2 Nacio ithima cia kũrĩa kũriku na ihingo cia mũiyũro wa igũrũ ikĩhingwo, nayo mbura ĩgĩtiga kuura. 3 Namu maaĩ magĩthĩĩ makĩhũũaga, magĩthiraga thĩ. Thuutha wa matukũ igana na mĩrongo ĩtano-rĩ, maaĩ magĩkorwo manyihanyiihĩte, 4 naguo mũthenya wa ikũmi na mũgwanja wa mweri wa mũgwanja, thabina ikĩrũgama irĩma-inĩ cia Ararati. 5 Maaĩ macio magĩthĩĩ na mbere na kũhũa o nginya mweri wa ikũmi, na mũthenya wa mbere wa mweri wa ikũmi-rĩ, tũcũmbĩrĩ twa irĩma tũkĩambĩrĩria kuoneka. 6 Na thuutha wa matukũ mĩrongo ĩna, Nuhu akĩhingũra ndirica ĩrĩa aakĩte thabina-inĩ, 7 na akĩrekereria ihuru na nja, narĩo rĩgĩtũura rĩumbũkaga kũndũ na kũndũ o nginya rĩria maaĩ maahũire thĩ. 8 Ningĩ akĩrekereria ndutura ĩthĩĩ ĩkarore kana maaĩ nĩmahũite gũkũ thĩ. 9 No ndutura ĩyo ndĩonire handũ ha kũũmba tondũ thĩ yothe yaiyũrĩtwo nĩ maaĩ; nĩ undũ ũcio ĩgĩcooka thabina-inĩ kũrĩ Nuhu. Nake agĩtambũrũkia guoko akĩmĩoya, akĩmĩtoonyia thabina thĩĩnĩ kũu we aarĩ. 10 Ningĩ agĩeterera matukũ mangĩ mũgwanja, na maathira akĩrekereria ndutura rĩngĩ yume nja ya thabina. 11 Rĩrĩa ndutura ĩyo yamũcookereire hwaĩ-inĩ-rĩ, yakuuĩte ithangũ rĩa mũtamaiyũ na mũkanye wayo, rĩatuĩtwo o hĩndĩ ĩyo! Nuhu agĩkĩmenya atĩ maaĩ nĩmahũite thĩ. 12 Nuhu agĩeterera matukũ mangĩ mũgwanja, agĩcooka akĩrekereria ndutura ĩyo yume nja rĩngĩ, no hĩndĩ ĩno ndĩigana kũmũcookerera. 13 Na rĩrĩ, mũthenya wa mbere, mweri wa mbere wa

mwaka ũrĩa Nuhu akinyirie mĩaka magana matandatũ na ũmwe-rĩ, mũthenya ũcio nĩguo maaĩ maahũire biũ gũkũ thĩ. Nake Nuhu akĩeheria kĩrĩa kĩagĩtĩte thabina, agĩkĩona atĩ thĩ nĩyaniarĩte. 14 Gũgĩkinya mũthenya wa mĩrongo ĩĩrĩ na mũgwanja wa mweri wa keerĩ-rĩ, thĩ nĩyaniarĩte biũ. 15 Ningĩ Ngai akĩira Nuhu atĩrĩ, 16 “Uma thabina, wee na mũtumia waku, na ariũ aku na atumia ao. 17 Hingũrĩa mĩthemba yothe ya ciũmbe iria irĩ muoyo icio ũrĩ nacio: irĩ nyoni, na nyamũ, na ciũmbe iria ithiiagĩra thĩ, nĩgeetha ciongerereke thĩ, na iciarane cingĩhe gũkũ thĩ.” 18 Nĩ undũ ũcio Nuhu akiuma thabina hamwe na ariũ ake, na mũtumia wake, na atumia a ariũ ake. 19 Nyamũ ciothe na ciũmbe ciothe iria ithiiagĩra thĩ, na nyoni ciothe, na kĩndũ o gĩothe gĩthiiagĩra gũkũ thĩ, ciothe cikiuma thabina, mũthemba o mũthemba. 20 Nake Nuhu agĩakĩra Jehova kĩgongona, na akĩoya nyamũ imwe cia iria ciothe itarĩ thaahu, na nyoni iria itarĩ thaahu, akĩrutĩra Ngai igongona rĩa njino ho. 21 Nake Jehova agĩkenio nĩ mũtarĩko ũcio, akiuga atĩrĩ na ngoro yake: “Ndirĩ hĩndĩ ngaacooka kũruma thĩ rĩngĩ nĩ undũ wa mũndũ, o na gũtuika merirĩria ma ngoro yake nĩ mooru kuuma ũnini-inĩ wake. Na ndirĩ hĩndĩ ngaacooka kũniina ciũmbe ciothe iria irĩ muoyo ta ũguo njĩkĩte. 22 “Mahinda mothe marĩa thĩ ĩgũtũura-rĩ, kũrĩkoragwo na hĩndĩ ya kũhaanda na ya magetha, na hĩndĩ ya heho na ya ũrugarĩ, na hĩndĩ ya themithũ na ya gathano, na mũthenya na ũtukũ.”

9 Hĩndĩ ĩyo Ngai akĩrathima Nuhu na ariũ ake, akĩmeera atĩrĩ, “Ciaranai na mũingĩhe na mũiyũre thĩ. 2 Nyamũ ciothe cia thĩ, na nyoni cia rĩera-inĩ, ciothe nĩ irĩmwĩtagĩra na imakage nĩ inyuĩ, ciũmbe ciothe iria ithiiagĩra thĩ, na thamaki ciothe cia iria-inĩ; nĩndacineana moko-inĩ manyu. 3 Kĩndũ gĩothe gĩtũũraga muoyo na gĩthiiaga-rĩ, gĩgũtuika irio cianyu. O ta ũrĩa ndamũheire mĩmera ĩrĩa mĩruru mũrĩĩage, rĩu nĩ ndamũhe indo ciothe ituĩke irio cianyu. 4 “No rĩrĩ, mũtikanarĩe nyama irĩ na thakame, tondũ thakame nĩyo muoyo. 5 Na ti-itherũ nĩngarĩhanĩria gũĩtwo gwa thakame yanyu. Ndĩmĩrĩhanĩrie o na kuuma kũrĩ nyamũ o na ĩrĩkũ. Nake mũndũ angĩta thakame ya mũndũ ũngĩ, o nake nĩakarĩhio thakame ĩyo. 6 “Mũndũ o wothe ũgaita thakame ya mũndũ ũngĩ, thakame yake o nayo ĩgaitwo nĩ mũndũ; nĩgũkorwo Ngai ombire mũndũ na mũhianĩre wake. 7 No inyuĩ-rĩ, ciaranai na mũingĩhe; muongerereke thĩ na mũiyũre kuo.” 8 Ningĩ Ngai akĩira Nuhu hamwe na ariũ ake

atirī, **9** “Rīu nī nīngūthondeka kīrīkanīro gīakwa na inyuī, na njiaro cianyu iria igooka thuutha wanyu, **10** o na hamwe na kīumbe gīothe kīrī muoyo kīa iria mūraarī nacio; nīcio nyoni, na mahiū o na nyamū cia gīthaka ciothe iria cioimire thabina hamwe na inyuī, ici nīcio ciūmbe ciothe irī muoyo gūkū thī. **11** Nīndathondeka kīrīkanīro gīakwa na inyuī: Gūtīrī hīndī īngī muoyo wothe ūkaaniinwo na mūiyūro wa maaī; gūtīrī hīndī īngī gūkaagīa mūiyūro wa maaī wa kūniina thī.” **12** Nīngī Ngai akiuga atirī, “Gīkī nīkīo kīmenyithia gīa kīrīkanīro kīrīa ndīrīrīkanīra na inyuī na ciūmbe ciothe irī muoyo irī hamwe na inyuī, kīrīkanīro kīa njiarwa ciothe iria igooka: **13** Nīndekīra mūkūnga-mbura wakwa matu-inī, na nīguo ūgūtūika kīmenyithia gīa kīrīkanīro gatagatī gakwa na andū a thī. **14** Hīndī irīa yothe ngaarehe matu igūrū rīa thī, naguo mūkūnga-mbura woneke matu-inī macio, **15** nīndīrīrīkanaga kīrīkanīro gīakwa gatagatī kanyu na nī, na gatagatī ga ciūmbe cia mīthemba yothe iria itūūrāga muoyo. Gūtīrī hīndī īngī maaī magatuīka mūiyūro wa kūniina mīoyo yothe. **16** Rīrīa rīothe mūkūnga-mbura ūrīonekaga itu-inī-rī, ndīwōnaga ngarīrīkana kīrīkanīro kīrīa gīa gūtūūra nginya tene gatagatī ka Ngai na ciūmbe cia mīthemba yothe iria itūūrāga muoyo gūkū thī.” **17** Nī ūndū ūcio Ngai akīra Nuhu atirī, “Gīkī nīkīo kīmenyithia gīa kīrīkanīro kīrīa ndathondeka gatagatī gakwa na kīndū gīothe kīrī muoyo gūkū thī.” **18** Ariū a Nuhu arīa moimire thabina maarī Shemu, na Hamu na Jafethu. (Hamu nīwe warī ithe wa Kaanani). **19** Acio atatū nīo maarī ariū a Nuhu, na kuuma kūrī o gūkūuma andū arīa othe maahurunjirwo thī yothe. **20** Nuhu aarī mūrīmi, na nīahaandire mūgūnda wa mīthabībū. **21** Rīrīa aanyuire ndībei ya mīthabībū iyo, akīrīo, na agīkoma thīinī wa hema yake atehumbīrīte. **22** Hamu, ithe wa Kaanani, nīonire njaga ya ithe, na akīra ariū a nyina eerī arīa maarī nja. **23** No Shemu na Jafethu makīoya nguo makīgīrīra ciande; magīthī na kīlhutaatī, makīhumbīra njaga ya ithe. Mothiū mao maahūgūkīte na kūngī nīguo matikoone njaga ya ithe wao. **24** Rīrīa Nuhu aarīūkirwo na akīmenya ūrīa mūrīū wake ūrīa mūnini aamwīkīte-rī, **25** akiuga atirī, “Kaanani aronyitwo nī kīrumi! Agaatuīka ngombo ya kūhinyīrīrio biū nī ariū a nyina.” **26** Nīngī akiuga atirī, “Jehova arogaathwo, o we Ngai wa Shemu! Kaanani arotuīka ngombo ya Shemu. **27** Ngai aroaramia mīhaka ya Jafethu; Jafethu arotūūra hema-inī cia Shemu,

na Kaanani arotuīka ngombo yake.” **28** Thuutha wa mūiyūro wa maaī gūthira-rī, Nuhu aatūūrīre muoyo mīaka magana matatū na mīrongo itano. **29** Mīaka yothe irīa Nuhu aatūūrīre muoyo yarī mīaka magana kenda na mīrongo itano, agīcooka agīkua.

10 Ūyū nīguo ūhoro wa njiarwa cia Nuhu, nīo Shemu, na Hamu, na Jafethu, arīa o ene maagīire na ariū thuutha wa mūiyūro wa maaī. **2** Ariū a Jafethu nī aya: Gomeri, na Magogu, na Madai, na Javani, na Tubali, na Mesheki, na Tirasi. **3** Ariū a Gomeri nī aya: Ashikenazu, na Rifathu, na Togarima. **4** Ariū a Javani nī aya: Elishahu, na Tarishishi, na Kitimu, na Rodanimu. **5** (Kuuma kūrī o gūkūuma andū arīa matūūrāga ndwere-inī cia iria, o andū na rūgongo rwao kūrīngana na mīhīrīga yao, mabūrīri-inī mao, na o andū na rūthiomi rwao.) **6** Nao ariū a Hamu nī aya: Kushi, na Miziraimu, na Putu, na Kaanani. **7** Ariū a Kushi nī aya: Seba, na Havila, na Sabita, na Raama, na Sabiteka. Nao ariū a Raama nī: Sheba, na Dedani. **8** Kushi nīwe warī ithe wa Nimurodi, ūrīa wakūrīre agītūika njamba ya hinya ya ita gūkū thī. **9** Aarī mūguūmi warī hinya mbere ya Jehova; na nīkīo kwīragwo atirī, “O ta Nimurodi, mūguūmi ūrī hinya mbere ya Jehova.” **10** Matūūra ma mbere ma ūthamaki wake maarī Babeli, na Ereku, na Akadi na Kaline, kūu Shinaru. **11** Kuuma būrīri ūcio wa Shinaru agīthīi būrīri wa Ashuri, nakuo kūu agīaka matūūra ma Nineve, na Rehobothu-Iru, na Kala, **12** na Reseni, itūūra rīrī gatagatī ka Nineve na Kala; rīu nīrīo rīarī itūūra inene. **13** Nake Miziraimu nīwe warī ithe wa Aludi, na Aanami, na Alehabi, na Anafituhi, **14** na Apathirusi, na Akasuluhi (Afīlisti moimire kuuma harī o), na Akafitori. **15** Kaanani nīwe warī ithe wa Sidoni irīgīthathi rīake, na Ahiti, **16** na Ajobusi, na Aamori, na Agirigashi, **17** na Ahivi, na Arikī, na Asīniti, **18** na Aarivadi, na Azemari, na Ahamathi. Thuutha ūcio mīhīrīga ya Kaanani ikīhurunjūka, **19** mīhaka ya Akaanani yoimīte Sidoni irōrete Gerarī igakinya Gaza, nīngī ikarora Sodomu, na Gomora, na Adima, na Zeboimu, o nginya Lasha. **20** Acio nīo ariū a Hamu kūrīngana na mīhīrīga yao, na thīomi ciao, marī ng’ongo ciao, na mabūrīri-inī mao. **21** Shemu o nake nīaciariirwo ariū ake. Mūrū wa nyina na Shemu ūrīa warī mūkūrū eetagwo Jafethu. Shemu nīwe warī ithe wa rūruka ruothe rwa ariū a Eberi. **22** Ariū a Shemu nī aya: Elamu, na Ashuri, na Arafakasadi, na Ludi, na Aramu. **23** Nao ariū a Aramu nī aya: Uzu, na

Hulu, na Getheru, na Mesheki. **24** Arafakasadi nīwe warī ithe wa Shela, nake Shela aarī ithe wa Eberi. **25** Eberi nake nīaciarīrwo ariū eerī: Ūmwe eetagwo Pelegu, tondū hīndī yake thī nīyagayūkanire; mūrū wa nyina eetagwo Jokitani. **26** Jokitani nīwe warī ithe wa Alimodadi, na Shelefu, na Hazarimavethu, na Jera, **27** na Hadoramu, na Uzali, na Dikila, **28** na Obali, na Abimaeli, na Sheba, **29** na Ofiri, na Havila, na Jobabu. Acio othe nīo maarī ariū a Jokitani. **30** Rūgongo rūrīa maatūūraga ruoimīte Meshā rūgathiī rūrorete Sefari, kūu mwena wa irathīro wa būrūri ūrīa ūrī irīma. **31** Acio nīo ariū a Shemu kūringana na mīhīrīga yao, na thiomi ciao, marī ng’ongo ciao na mabūrūri-inī mao. **32** Iyo nīyo mīhīrīga ya ariū a Nuhu kūringana na njjaro ciao, marī mabūrūri-inī mao. Kuuma kūrī o, ndūrīrī ikīhurunjūka thī yothe thuutha wa mūiyūro wa maaī.

11 Hīndī iyo ya tene-rī, andū othe a thī maarī na rūthiomi rūmwe na mwarīo o ūmwe. **2** Na rīrīa andū maathīiaga na mwena wa irathīro, magīkinya werū-inī ūrīa mwaraganu wa Shinaru, na magītūūra kuo. **3** Nao makīrāna atīrī, “Ūkai tūūmbe maturubarī na tūmacine wega.” Magītūūmīra maturubarī handū ha mahiga, na rami handū ha thimiti. **4** Ningī magīcooka makiuga atīrī, “Ūkai, rekei twīyakīre itūūra inene, rīna mūthiringo mūrāaya na igūrū, ūkinye o matu-inī, nīgeetha twīgūrē igweta, na nīguo tūtīkaanahurunjwo thī yothe.” **5** No rīrī, Jehova agīkūrūka oke one itūūra rīu na mūthiringo ūcio andū acio maakaga. **6** Jehova akiuga atīrī na ngoro yake, “Angīkorwo na ūndū wa ūrūmwe wa kwaria rūthiomi rūmwe andū aya nīmambīrīria gwīka ūū-rī, gūtīrī ūndū makaabanga gwīka ūkaamarema. **7** Ūkai, tūikūrūke tūkahīngīcanie rūthiomi rwao, nīgeetha matigacooke kūiguithania mīario mūndū na ūrīa ūngī.” **8** Nī ūndū ūcio, kuuma hau Jehova akīmahurunjā thī yothe, nao magītīga gwaka itūūra rīu inene. **9** Na nīkūo itūūra rīu rīetirwo Babeli, tondū nīkūo Jehova aahīngīcanīrie rūthiomi rwa andū a thī yothe. Kuuma kūu, Jehova akīmahurunjā thī yothe. **10** Ūyū nīguo ūhorō wa Shemu. Mīaka rīrī thuutha wa mūiyūro wa maaī-rī, rīrīa Shemu aarī na ūkūrū wa mīaka igana rīmwe-rī, nīguo aatuīkire ithe wa Arafakasadi. **11** Shemu aatūūrire muoyo mīaka magana matano thuutha wa gūtūika ithe wa Arafakasadi, na akīgīa na ciana ingī cia aanake na cia airītu. **12** Nake Arafakasadi aakinya

mīaka mīrongo itatū na itano, agītūika ithe wa Shela. **13** Na thuutha wa gūtūika ithe wa Shela, Arafakasadi agītūūra muoyo mīaka ingī magana mana na itatū, na akīgīa na ciana ingī cia aanake na cia airītu. **14** Nake Shela aakinya mīaka mīrongo itatū, agītūika ithe wa Eberi. **15** Na thuutha wa gūtūika ithe wa Eberi, Shela agītūūra muoyo mīaka ingī magana mana na itatū, na akīgīa na ciana ingī cia aanake na cia airītu. **16** Nake Eberi aakinya mīaka mīrongo itatū na ina, agītūika ithe wa Pelegu. **17** Na thuutha wa gūtūika ithe wa Pelegu, Eberi agītūūra muoyo mīaka ingī magana mana na mīrongo itatū, na akīgīa na ciana ingī cia aanake na cia airītu. **18** Nake Pelegu aakinya mīaka mīrongo itatū, agītūika ithe wa Reu. **19** Na thuutha wa gūtūika ithe wa Reu, Pelegu agītūūra muoyo mīaka ingī magana meerī na kenda na akīgīa na ciana ingī cia aanake na cia airītu. **20** Nake Reu aakinya mīaka mīrongo itatū na rīrī, agītūika ithe wa Serugu. **21** Na thuutha wa gūtūika ithe wa Serugu, Reu agītūūra muoyo mīaka ingī magana meerī na mūgwanja na akīgīa na ciana ingī cia aanake na cia airītu. **22** Nake Serugu aakinya mīaka mīrongo itatū, agītūika ithe wa Nahoru. **23** Na thuutha wa gūtūika ithe wa Nahoru, Serugu agītūūra muoyo mīaka ingī magana meerī na akīgīa na ciana ingī cia aanake na cia airītu. **24** Nake Nahoru aakinya mīaka mīrongo rīrī na kenda, agītūika ithe wa Tera. **25** Na thuutha wa gūtūika ithe wa Tera, Nahoru agītūūra muoyo mīaka ingī igana na ikūmi na kenda, na akīgīa na ciana ingī cia aanake na cia airītu. **26** Thuutha wa Tera gūkinya mīaka mīrongo mūgwanja, agītūika ithe wa Aburamu, na Nahoru na Harani. **27** Ūyū nīguo ūhorō wa Tera. Tera nīwe warī ithe wa Aburamu, na Nahoru na Harani. Nake Harani agītūika ithe wa Loti. **28** Ithe wao Tera arī o muoyo-rī, Harani nīakuire arī būrūri-inī wa Uri-kwa-Akalidei, kūrīa aaciarīrwo. **29** Aburamu na Nahoru o eerī nīmahanīrie. Mūtumia wa Aburamu eetagwo Sarai, nake mūtumia wa Nahoru eetagwo Milika; Milika aarī mwarī wa Harani. Harani nīwe warī ithe wa Milika na Isika. **30** Na rīrī, Sarai aarī thaata; ndaarī na ciana. **31** Nake Tera akīoya mūrīū wake Aburamu, na Loti mūrū wa mūrūwe Harani, na Sarai mūtumia wa mūrīū wake Aburamu; nao makīumagara hamwe moime būrūri wa Uri-kwa-Akalidei mathīī Kaanani. No rīrīa maakinyire būrūri wetagwo Harani, magītūūra kuo. **32** Tera agītūūra muoyo mīaka ingī magana meerī na itano, na agīkūrīa kūu Harani.

12 Nake Jehova nīeerīte Aburamu atīrī, “Thaama uume būrūri wanyu na ūtīge andū anyu, na nyūmba ya thoguo, ūthīī būrūri ūrīa ngaakuonia. 2 “Nīī nīngagūtua rūrūrī rūnene, na nīngakūrathima; nīngatūma rītwa rīaku rīgīe igweta, nawe nīūgatuika kīrathimo. 3 Nīngarathima arīa magakūrathima, na ūrīa o wothe ūgaakūruma na nīī nīngatūma anyiitwo nī kīrumi; nao andū othe a thī nīmakarathimwo nī ūndū waku.” 4 Nī ūndū ūcio Aburamu akiumagara agīthīī, o ta ūrīa Jehova aamwathīte; nake Loti agīthīī nake. Aburamu aarī na mīaka mīrongo mūgwanja na ītano rūrīa oimire Harani. 5 Nake nīathiire na mūtumia wake Sarai, na Loti, mūrīū wa mūrū wa nyina, na indo ciothe iria maagīte nacio, na andū arīa maagīte nao kūu Harani, na makiumagara marorete būrūri wa Kaanani, na magīkinya kuo. 6 Aburamu agītūikanīria būrūri ūcio agīkinya handū haarī na mūtī mūnene wa More kūu Shekemu. Hīndī īyo Akaanani nīo maatūūruga būrūri ūcio. 7 Nake Jehova akiumīrīra Aburamu, akīmūrīra atīrī, “Būrūri ūyū nīguo ngaahē rūciaro rwaku.” Nī ūndū ūcio Aburamu agīakīra Jehova kīgongona hau, o we Jehova ūcio wamuumīrīire. 8 Kuuma hau agīthīī erekeire irīma iria irī mwena wa irathīro wa itūūra rīa Betheli, na akīamba hema yake, Betheli īgīkorwo irī mwena wa ithūiro na itūūra rīa Ai rūrī mwena wa irathīro. Hau nīho aakīire Jehova kīgongona na agīkaīra rītwa rīa Jehova. 9 Thuutha-inī Aburamu akiumagara rīngī agīthīī na mbere na rūgendo arorete Negevu. 10 Na rūrī, nī kwagīire ng’aragu būrūri ūcio, nake Aburamu agīkūrūka athīī Misiri agaikare kuo kwa ihinda, tondū ng’aragu nī yarī nene mūno. 11 Arī o hakuhī gūtoonya Misiri-rī, akīra mūtumia wake Sarai atīrī, “Nīnjūūī atī ūrī mūndū-wa-nja kīrorerwa. 12 Na rūrī, andū a Misiri makuona mekuuga atīrī, ‘Ūyū nī mūtumia wake,’ tondū ūcio manjūrage no wee makūreke ūtūūre muoyo, makuoe. 13 Nī ūndū ūcio wee uga atī ūrī mwarī wa baba, nīgeetha ūhonokie muoyo wakwa na manjīke wega nī ūndū waku.” 14 Rūrīa Aburamu aakinyire Misiri, andū a Misiri makīona atī mūtumia wake aarī kīrorerwa biū. 15 Nao anene a Firaūni mamuona, makīmūgaathīrīria kūrī Firaūni, na makīmuyoya makīmūtwarā nyūmba-inī yake ya ūthamaki. 16 Nake Firaūni agītuga Aburamu nī ūndū wa Sarai, na Aburamu akīgīa na mbūrī na ng’ombe, na ndīgiri cia njamba na cia nga, ndungata cia arūme na cia airītu, na ngamīra. 17 No Jehova akīnyamaria

Firaūni na nyūmba yake na mīrimū mīūru nī ūndū wa Sarai, mūtumia wa Aburamu. 18 Nī ūndū ūcio Firaūni agītūmanīra Aburamu akīmūūrīa atīrī, “Nī atīa ūū ūnjīkīte? Nī kīī kīagirīe ūnjīire atī ūyū nī mūtumia waku? 19 Nī kīī gīatūmire uuge, ‘Ūyū nī mwarī wa baba,’ na nīkīo ndaamuoire atūike mūtumia wakwa? Mūtumia waku nīwe ūyū! Muoye mūthīī!” 20 Hīndī īyo Firaūni agīathana akīra andū ake ūrīa megwīka Aburamu, nao makīmumagarīa arī na mūtumia wake na indo ciothe iria aarī nacio.

13 Nī ūndū ūcio Aburamu akīambata akiuma Misiri agīthīī Negevu, arī na mūtumia wake na indo ciothe iria aarī nacio, na Loti agīthīī hamwe nake. 2 Aburamu nīatongete mūno na ūtonga wa mahiū, na wa betha, na wa thahabu. 3 Kuuma kūu Negevu nīathiire kūndū na kūndū o nginya agīkinya Betheli, o harīa aambīte hema yake rīa mbere gatagatī ka Betheli na Ai, 4 na hau nīho aakīte kīgongona ihinda rīa mbere. Na Aburamu agīkaīra rītwa rīa Jehova ho. 5 Na rūrī, Loti, ūrīa matwaranaga na Aburamu, o nake aarī na ndūuru cia mbūrī, na cia ng’ombe, na ndungata nyingī. 6 Nī ūndū ūcio būrūri ūcio ndūngīahotire kūmaigania ūrīithio marī hamwe, nī tondū indo ciao ciarī nyingī mūno, ūndū matangīahotire gūikarania hamwe. 7 Na nī kwagīire ngūū gatagatī ka arīithi a Aburamu na arīithi a Loti. Akaanani na Aperizi o nao maatūūruga o būrūri-inī ūcio hīndī īyo. 8 Nī ūndū ūcio Aburamu akīra Loti atīrī, “Nītūtige kūgīa na ngūū gatagatī gaitū nawe, kana gatagatī ka arīithi aku na arīithi akwa, nī tondū tūrī andū a nyūmba īmwe. 9 Githī būrūri ūyū wothe ndūrī mbere yaku? Reke tūtigane. Wathīī mwena wa ūmotho, na nī ngūthīī mwena wa ūrio; wathīī mwena wa ūrio, na nī ngūthīī mwena wa ūmotho.” 10 Loti nīatiirire maitho, akībaara, akīona atī kīaragana gīothe kīa Jorodani kīarī na maaī maingī, gīgakīhaana o ta mūgūnda ūrīa wa Jehova, na o ta būrūri wa Misiri, ūrīa ūng’etheire Zoari. (Hīndī īyo nī mbere ya Jehova kūnūha Sodomu na Gomora.) 11 Nī ūndū ūcio Loti agīthūūrīa kīaragana kīa Jorodani gīothe na akiumagara erekeire irathīro. Andū acio eerī magītīgana: 12 Aburamu agītūūra būrūri wa Kaanani, nake Loti agītūūra matūūra-inī ma kīaragana kīu, akīamba hema ciake hakuhī na Sodomu. 13 Na rūrī, andū a Sodomu maarī aaganu, na makehagīria Jehova mūno. 14 Aburamu na Loti maatīgana-rī, Jehova akīra Aburamu atīrī, “Ta tiira maitho maku na igūrū ūrī o hau ūrī, ūrore mwena wa

gathigathini na gūthini, irathīro na ithūiro. **15** Būrūri ūrīa wothe ūkuona nīngūkūhe ūtuīke waku, na wa rūciaro rwaku nginya tene. **16** Nīngaatūma rūciaro rwaku rūingīhe o ta rūkūngū rwa thī, na kūngīkorwo kūrī mūdū ūngīhota gūtara rūkūngū rwa thī-rī, o na rūciaro rwaku no rūgītarīke. **17** Ūkīra ūthīi, ūtuīkanie būrūri ūyū ūraihi waguo na warīi waguo, tondū nīngūkūhe guo.” **18** Nī ūndū ūcio Aburamu akīambūra hema ciake, agīthīi gūtūūra hakuhi na mīti īrīa mīnene ya mīgandi ya Mamure kūu Hebironi, na agīakīra Jehova kīgongona hau.

14 Ihinda-inī rīu, Amurafeli mūthamaki wa Shinaru, na Arioku mūthamaki wa Elasaru, na Kedorilaomeri mūthamaki wa Elamu, na Tīdali mūthamaki wa Goimu, **2** nīmathiire ita kūrūa na Bera mūthamaki wa Sodomu, na Birisha mūthamaki wa Gomora, na Shinabu mūthamaki wa Adima, na Shemeberi mūthamaki wa Zeboimu na mūthamaki wa Bela (na nokuo Zoari). **3** Athamaki acio othe a gīkundi gīa keerī nīmacookanīrīire hamwe Gītuamba-inī gīa Sidimu (na nokuo Iria rīa Cumbī). **4** Ihinda rīa mīaka ikūmi na īrīi maatūire matungatagīra Mūthamaki Kedorilaomeri, no mwaka-inī wa ikūmi na ītatū makīregana na watho wake. **5** Mwaka-inī wa ikūmi na īna-rī, Mūthamaki Kedorilaomeri na athamaki arīa maarī hamwe nake magīthīi makīhoota Arefai kūu Ashiterothu-Karinaimu, na Azuzi kūu Hamu, na Aemi kūu Shave-Kiriathaimu, **6** nao Ahoiri makīmahootera būrūri-inī wa irīma wa Seiru, o nginya Eli-Parani gūkuhi na werū. **7** Nīngī athamaki acio makīgarūrūka, magīthīi Eni-Mishipatu (na nokuo Kadeshi), magītooria rūgongo ruothe rwa Amaleki, o hamwe na Aamori arīa maatūūruga kūu Hazazoni-Tamaru. **8** Nīngī mūthamaki wa Sodomu, na mūthamaki wa Gomora, na mūthamaki wa Adima, na mūthamaki wa Zeboimu, na mūthamaki wa Bela (na nokuo Zoari) magīthīi makīhaarīria ita rīao rīa mbaara o kūu Gītuamba-inī gīa Sidimu, **9** mahūūrane na Kedorilaomeri mūthamaki wa Elamu, na Tīdali mūthamaki wa Goimu, na Amurafeli mūthamaki wa Shinaru, na Arioku mūthamaki wa Elasaru, athamaki acio ana mahūūrane na athamaki acio angī atano. **10** Na rīrī, Gītuamba kūu gīa Sidimu kīaiyūrīte marima ma rami, na rīrīa athamaki a Sodomu na Gomora mooragarī, andū amwe ao makīgūa kuo nao arīa angī makīūrīra irīma-inī. **11** Athamaki acio ana magītunyana indo ciothe cia Sodomu na Gomora o na irio ciakuo ciothe;

magīcooka magīthīira. **12** Nīngī magītaha Loti, mūrīu wa mūrū wa nyina na Aburamu, na indo ciake, tondū aatūūruga kūu Sodomu. **13** Na rīrī, mūdū ūmwe wahonokete gūtahwo-rī, agīūka na akīira Aburamu ūrīa Mūhibirania ūhoru ūcio. Na rīrī, Aburamu aatūūruga hakuhi na mīti īrīa mīnene ya mīgandi ya Mamure ūria Mūamori, mūrū wa nyina na Eshikoli na Aneri, na othe maarī rūmwe na Aburamu. **14** Rīrīa Aburamu aiguire atī mūdū ūcio wao nīanyiititwo agatahwo-rī, agīta andū magana matatū na ikūmi na anana arīa maarutitwo kūrūa mbaara na maaciarīrwo gwake mūciī, makīingathithia thū icio o nginya Dani. **15** Ūtukū-rī, Aburamu akīgayania andū ake mamatharīkīre, nake akīmahoota na akīmainingathithia nginya Hoba, itūūra rīrī gathigathini wa Dameski. **16** Aburamu agīcookithia indo ciothe iria ciatahitwo, na Loti mūdū ūcio wao, na indo ciake ciothe, hamwe na andū-a-nja na andū arīa angī. **17** Aburamu acooka kuuma kūhoota Kedorilaomeri na athamaki arīa maarī rūmwe nake-rī, mūthamaki wa Sodomu agīthīi kūmūtūnga Gītuamba-inī gīa Shave (na no kīo gīttagwo Gītuamba-kīa-Mūthamaki). **18** Nake Melikisedeki mūthamaki wa Salemu akīrehe mīgate na ndibei. We aarī mūthīnjīri wa Mūrungu Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno. **19** Na akīrathima Aburamu, akiuga atīrī, “Aburamu arorathimwo nī Mūrungu Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno, o we Mūmbi wa igūrū na thī. **20** Nīngī Mūrungu Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno arogaathwo, o ūcio ūraneanire thū ciaku moko-inī maku.” Nake Aburamu akīhe Melikisedeki gīcunjī gīa ikūmi kīa indo ciothe iria aatunyīte athamaki arīa ana. **21** Nake mūthamaki wa Sodomu akīira Aburamu atīrī, “Nīi nengera o andū tu, ūrigie na indo ituīke ciaku.” **22** No Aburamu akīira mūthamaki ūcio wa Sodomu atīrī, “Nīnyambararītie guoko gwakwa na igūrū na ngehīta na mwīhītwā kūrī Jehova Mūrungu Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno, Mūmbi wa igūrū na thī, **23** atī ndingītīkīra kuoya kīndū o na kīmwe gīaku, o na karūrīgi kana kamūkwa ga kīraatū, nīgeetha ndūkanoige atīrī, ‘Nīi nīi ndatongirie Aburamu.’ **24** Ndingītīkīra kuoya kīndū, o tiga kīrīa kīrīttwo nī andū akwa, na igai rīa andū arīa tūrathīite nao, na nīo Aneri, na Eshikoli, na Mamure. Acio nīmooe rūgai rwao.”

15 Thuutha wa maūdū macio, ndūmīrīri ya Jehova īgīkinyīra Aburamu na kīoneki, akīmwīra atīrī: “Aburamu, ndūgetīgīre. Nīi nīi nīo yaku, na nī nīi

kíheo gĩaku kínene.” 2 No Aburamu akímũúria atĩrĩ, “Mwathani Jehova, hihi nĩ kĩrĩ ũkũũhe, kuona atĩ ndĩrĩ mwana, na ũrĩa ũkaagaya mũciĩ ũyũ wakwa nĩ Eliezeri wa Dameski?” 3 Ningĩ Aburamu akiuga atĩrĩ, “Nĩwagĩte kũũhe ciana; nĩ ũndũ ũcio ndungata ya mũciĩ wakwa nĩyo ikaangaya.” 4 Hĩndĩ ĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ĩgĩkinyĩra Aburamu, akĩrwo atĩrĩ, “Aca, Eliezeri tiwe ũgaakũgaya, no mũrũguo ũria ũkoima mũthiimo waku nĩwe ũgaakũgaya.” 5 Akiumia Aburamu nja, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta tiira maitho ũrore igũrũ na ũtare njata, angĩkorwo ti-itherũ no ũcitare.” Ningĩ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūguo nĩguo rũciaro rwaku rũkaigana.” 6 Aburamu agĩtikia Jehova. Nake Jehova agĩkenio nĩ wĩtikio ũcio, akĩmũtua mũthingu. 7 Ningĩ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ nĩrĩ Jehova ũrĩa wakũrutire bũrũri wa Uri-kwa-Akalidei, nĩgeetha ngũhe bũrũri ũyũ ũtuĩke igai rĩaku.” 8 No Aburamu akímũúria atĩrĩ, “Mwathani Jehova, ũngĩmenyithia nakĩ atĩ nũgatũika igai rĩakwa?” 9 Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta ndeehera moori, na mbũri, na ndũrũme, na o ĩmwe yacio ĩkorwo ĩrĩ na mũaka itatũ, o hamwe na ndutura, na gĩcui kĩa ndirahũgĩ.” 10 Aburamu akĩrehera Jehova indo icio ciothe, agĩciatũrania njatũ igĩrĩ, na agĩciara mũhari, o rwatũ rũkarĩngana na rwatũ rũria rũngĩ; no nyoni-rĩ, aaciũraga ndaaciaturanirie. 11 Nacio nderi ikĩharũrũkĩra nyama icio, no Aburamu agĩcingata, agĩciũmbũra. 12 Riũa rĩgĩthũa-rĩ, Aburamu agĩkoma toro mũnene, nayo nduma nene na ya kũmakania ikĩmũnyĩta. 13 Ningĩ Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Menya na ma atĩ njiaro ciaku nĩgatũũra ĩrĩ ageni bũrũri ũtarĩ wacio, na nĩgatũũo ngombo na inyariirwo mũaka magana mana. 14 No nĩngaherithia rũrĩrĩ rũũ igatungata ĩrĩ ngombo, na thuutha ũcio nĩkoima kuo ĩrĩ na ũtonga mũingĩ. 15 No wee-rĩ, ũgaakua na thayũ, na ũgaathĩkwo ũrĩ na ũkũrũ mwega. 16 Rũciaro-inĩ rwa kana-rĩ, njiaro ciaku nĩgacooka gũkũ, nĩgũkorwo mehia ma Aamori matikinyĩte harĩa ho.” 17 Na rĩrĩ, riũa rĩathũa na kwagĩa nduma-rĩ, hakĩoneka nyũngũ ya mwaki yatoogaga ĩrĩ na kĩmũrĩ gĩkĩrĩrĩmbũka gĩgĩtuĩkanĩria gatagatĩ ka njatũ icio. 18 Mũthenya ũcio, Jehova akĩrĩkanĩra na Aburamu kĩrĩkanĩro, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩndahe njiaro ciaku bũrũri ũyũ, kuuma rũũ rwa Misiri nginya rũũ rũria rũnene rwa Farati: 19 bũrũri wa Akeni, na wa Akenizi, na wa Akadimoni, 20 na wa Ahiti, na wa Aperizi, na wa Arefai, 21 na wa Aamori, na wa Akaanani, na wa Agirigashi, na wa Ajebusi.”

16 Na rĩrĩ, Sarai mũtumia wa Aburamu ndaamũciarĩre ciana. No nĩ aarĩ na mũirĩtu Mũmisiri wamũtungatagĩra wetagwo Hagari; 2 tondũ ũcio Sarai akĩra Aburamu atĩrĩ, “Jehova nĩagĩrĩtie ngĩe na ciana. Thiĩ ũkome na ndungata yakwa ya mũirĩtu; hihi kwahoteka ngĩe na rũciaro nĩ ũndũ wake.” Nake Aburamu agĩtikania na ũria Sarai oigire. 3 Nĩ ũndũ ũcio, thuutha wa Aburamu gũkorwo atũrĩte Kaanani mũaka ikũmi-rĩ, mũtumia wake Sarai akĩoya Hagari Mũmisiri ũria warĩ ndungata yake ya mũirĩtu, akĩmũneana kũrĩ mũthuuiriwe atũke mũtumia wake. 4 Nake Aburamu agĩkoma na Hagari, nake akĩgĩa nda. Na rĩrĩa aamenyire atĩ nĩagĩte nda-rĩ, akĩambĩrĩria kũnyarara Sarai mwathi wake. 5 Hĩndĩ ĩyo Sarai akĩra Aburamu atĩrĩ, “Ūũru ũyũ ũrathĩnia-rĩ, ũrogũcookerera arĩ we. Ndaneanire ndungata yakwa moko-inĩ maku, na rĩu tondũ nĩmenyete atĩ ĩrĩ na nda, no kũnyarara. Jehova arotũtuithania nĩrĩ nawe.” 6 Aburamu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ntungata yaku ĩrĩ moko-inĩ maku. ĩka nayo ũria ũkuona kwagĩrĩre.” Nake Sarai akĩnyamaria Hagari mũno; nĩ ũndũ ũcio Hagari akĩmũũrĩra. 7 Mũraika wa Jehova agĩkora Hagari hakuhi na handũ haatherũkaga maĩ werũ-inĩ; gathima kau kaarĩ mũkĩra-inĩ wa njĩra ĩria ya gũthĩ Shuri. 8 Mũraika akĩmũúria atĩrĩ, “Hagari ndungata ya Sarai, uuma kũ na wathiĩ kũ?” Hagari akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ kũũrĩra ndĩroorĩra Sarai ũria mwathi wakwa.” 9 Ningĩ mũraika wa Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Cooka kũrĩ mũtumia ũcio mwathi waku na ũmwĩnyĩhĩrie.” 10 Ningĩ mũraika agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩngaingĩhia njiaro ciaku ũndũ itagatarĩka.” 11 Mũraika wa Jehova ningĩ akĩmwĩra atĩrĩ: “Rĩu ũrĩ na nda, na nĩũgaciara kaana ga kahĩ, na ũgaagatua Ishumaeli. Nĩgũkorwo Jehova nĩagũite ũhoru wa mũnyamaro yaku. 12 Mũrũguo agaatuĩka wa mbũrũrũ ta ndigiri ya gĩthaka; guoko gwake gũgookagĩrĩra andũ othe, nao andũ othe mamũũkagĩrĩre: agaatuũra na ũthũ na ariũ a ithe othe.” 13 Nake Hagari akĩhe Jehova ũcio wamwarĩrie rĩitwa rĩrĩrĩ: “Wee nĩwe Ngai ũria ũnyonaga,” nĩgũkorwo oigire atĩrĩ, “Rĩu nĩrĩ ndĩkuona Ūria ũnyonaga.” 14 Nĩkĩo gĩthima kĩu gĩetirwo Biri-Lahai-Roi, na kĩrĩ o ho, kũu gatagatĩ ga Kadeshi na Beredi. 15 Nĩ ũndũ ũcio Hagari agĩciarĩra Aburamu mwana wa kahĩ, nake Aburamu agĩtua kaana kau aaciariirwo Ishumaeli. 16 Aburamu aarĩ wa mũaka mũrongo ĩmana na ĩtandatũ rĩria Hagari aamũciarĩre Ishumaeli.

17 Na rĩrĩ, rĩrĩa Aburamu aarĩ na ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo kenda na kenda-rĩ, Jehova nĩamuumĩrĩire, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ Mũrungu Mwene-Hinya-Wothe; tũũra ũnjathĩkagĩra, na ũtarĩ na ũcuuke. **2** Na nĩ nĩngũtũũria kĩrĩkanĩro gatagatĩ gakwa nawe, na nĩngaingĩhia mũigana waku mũno.” **3** Aburamu agĩturumithia ũthiũ wake thĩ, nake Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, **4** “Hakwa-rĩ, gĩkĩ nĩkĩo kĩrĩkanĩro gĩakwa nawe: Wee nĩũgatuĩka ithe wa ndũrĩrĩ nyingĩ. **5** Ndũgũcooka gwĩtwo Aburamu; ũrĩtagwo Iburahĩmu, nĩgũkorwo nĩngũtuĩte ithe wa ndũrĩrĩ nyingĩ. **6** Nĩngũtũma ũciare mũno; na ndũme ũtuĩke ithe wa ndũrĩrĩ nyingĩ, nao athamaki nĩmakoima thĩnĩ waku. **7** Nĩngũthondeka kĩrĩkanĩro gĩakwa kĩrĩ kĩrĩkanĩro gĩa gũtũũra tene na tene gatagatĩ gakwa nawe na njiaro ciaku iria igooka thuutha waku, na nginya njiarwa ciaku cia thuutha, nĩguo ndũke Ngai waku na Ngai wa njiaro iria igooka thuutha waku. **8** Nĩngakũhe bũrũri ũyũ wothe wa Kaanani, kũria ũrĩ mũgeni rĩu, ũtũũre ũrĩ igai rĩaku na rĩa njiaro ciaku iria igooka thuutha waku; na nĩngatuĩka Ngai wao.” **9** Nĩngĩ Ngai agĩcooka akĩra Iburahĩmu atĩrĩ, “Wee-rĩ, no nginya ũmenyagĩrĩre kĩrĩkanĩro gĩakwa, wee na njiaro iria igooka thuutha waku, harĩ njiarwa na njiarwa iria igooka. **10** Gĩkĩ nĩkĩo kĩrĩkanĩro gĩakwa nawe na njiaro iria igooka thuutha waku, kĩrĩkanĩro kĩria ũrĩmenyagĩrĩra: Arũme othe thĩnĩ wanyu nĩmarĩruaga. **11** Mũrĩruaga nĩguo ũndũ ũcio ũtuĩke kĩmenyithia gĩa kĩrĩkanĩro gatagatĩ gakwa nawe. **12** Harĩ njiarwa iria igooka thuutha, mũndũ mũrũme wothe thĩnĩ wanyu no nginya arue arĩ na ũkũrũ wa thĩkũ inyanya, kũrutia arĩa maciarĩtwo thĩnĩ wa nyũmba yaku kana arĩa magũrĩtwo na mbeeca kuuma kũrĩ andũ a kũngĩ-arĩa matarĩ a rũciaro rwaku. **13** Mũndũ ũcio, wagũciarĩtwo nyũmba-inĩ yaku kana wakũgũrwo na mbeeca ciaku-rĩ, no nginya arue. Kĩrĩkanĩro gĩakwa kĩa mĩrĩrĩ wanyu gĩgũtuĩka kĩrĩkanĩro gĩa gũtũũra tene na tene. **14** Mũndũ mũrũme wothe ũtarĩ mũruu, ũrĩa ũtaruithĩtio mwĩrĩ wake-rĩ, nĩakeherio harĩ andũ ao; ũcio ndahingĩtie kĩrĩkanĩro gĩakwa.” **15** Nĩngĩ Ngai akĩra Iburahĩmu atĩrĩ, “Ha ũhoru wa Sarai mũtumia waku-rĩ, ndũgũcooka kũmwĩta Sarai; arĩtagwo Sara. **16** Nĩngũmũrathima, na ti-itherũ nĩngũkũhe mwana wa kahĩ ũciarĩtwo nĩwe. Nĩngũmũrathima nĩguo atuĩke nyina wa ndũrĩrĩ; athamaki a ndũrĩrĩ makoima harĩwe.” **17** Iburahĩmu agĩturumithia ũthiũ wake thĩ, agĩcooka agĩtheka, akĩyũria na ngoro atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩ na mĩaka igana

nĩngũciara mwana wa kahĩ? Sara no aciare mwana arĩ na mĩaka mĩrongo kenda?” **18** Nake Iburahĩmu akĩra Ngai atĩrĩ, “Naarĩ korwo Ishumaeli atũũra arathimagwo nĩwe!” **19** Nake Ngai akĩmũcookeria atĩrĩ, “ĩ nĩguo, no mũtumia waku Sara nĩagagũciarĩra kahĩ, na nĩũgaagatua Isaaka. Nĩngathondeka kĩrĩkanĩro nake gĩa gũtũũra tene na tene harĩ njiaro ciake iria igooka thuutha wake. **20** Na ha ũhoru wa Ishumaeli, nĩndakũigua: Ti-itherũ nĩngũmũrathima; nĩngũtũma aciarane, aingĩhe mũno. Nĩngatuĩka ithe wa aathanĩ ikũmi na eerĩ, na nĩngamũtua rũrĩrĩ rũnene. **21** No kĩrĩkanĩro gĩakwa ngaathondeka na Isaaka, ũrĩa Sara egũgũciarĩra mwaka ũyũ ũgũũka, ihinda-inĩ ta rĩrĩ tũrĩ.” **22** Ngai aarĩkia kwaria na Iburahĩmu, akĩambata, akĩmũtiga. **23** Mũthenya o ro ũcio, Iburahĩmu akĩoya mũrĩũ wake Ishumaeli, na arĩa othe maciarĩtwo gwake, o na arĩa magũrĩtwo na mbeeca ciake, mũndũ mũrũme wothe wa nyũmba yake, akĩmaruithia, o ta ũrĩa Ngai aamwĩrĩte. **24** Iburahĩmu aarĩ wa mĩaka mĩrongo kenda na kenda rĩrĩa aaruire, **25** nake mũrĩũ wake Ishumaeli aarĩ wa mĩaka ikũmi na itatũ. **26** Iburahĩmu na mũrĩũ wake Ishumaeli maaruire hamwe mũthenya o ro ũcio. **27** Na mũndũ mũrũme wothe thĩnĩ wa nyũmba ya Iburahĩmu, arĩa maciarĩtwo gwake, kana mũndũ wagũrĩtwo kuuma kũrĩ mũndũ wa kũngĩ, maaruanĩire hamwe nake.

18 Mũthenya ũmwe Jehova nĩ oimĩrĩire Iburahĩmu rĩrĩa aikarĩte mũromo-inĩ wa hema yake hakuhi na mĩtĩ rĩa mĩnene ya mĩgandi ya Mamure, ihinda rĩa mĩaraho. **2** Na rĩrĩ, Iburahĩmu aatiira maitho-rĩ, akĩona andũ atatũ marũgamĩte o hakuhi nake. Rĩrĩa aamoonire, akĩhiũha akiuma mũromo-inĩ wa hema yake, agĩthĩ kũmatũnga, na agĩturumithia ũthiũ wake thĩ. **3** Akiuga atĩrĩ, “Mwathi wakwa, angĩkorwo nĩndetikĩrika maitho-inĩ maku, ndũkahĩtũke ndungata yaku. **4** Reke tũũ tũnini tũrehwo, na inyuĩ inyuothe mwĩthambe magũrũ na mũhũrũke kĩrũru-inĩ kĩa mũtĩ ũyũ. **5** Na nĩ thĩ ndĩmũrehere kĩndũ gĩa kũrĩa, nĩgeetha mũcookwo nĩ hinya, kuona atĩ nĩmwagũka kwa ndungata wanyu, nĩguo mũcooke mwĩthĩre.” Makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ wega mũno, ika o ũguo woiga.” **6** Nĩ ũndũ ũcio Iburahĩmu akĩhiũha agĩthĩ hema-inĩ kũrĩ Sara, akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya ibaba ithatũ cia mũtu ũrĩa mũhinyu wega, ũũkande na ũrũge mĩgate naihenya.” **7** Nĩngĩ Iburahĩmu agĩteng’era rũũru-inĩ, agĩthũura njaũ njega na njororo, akĩmĩnengeru ndungata, nayo ikĩmĩthĩnja naihenya. **8**

Ningĩ Iburahĩmu akĩmarehera iria imata na iria rĩa mwĩtha, na nyama cia njaũ ñyo yathĩnjĩtwo, agĩciuga hau mbere yao. Nake akĩrũgama hakuhĩ nao mũtĩ-inĩ rĩrĩa maarĩaga. **9** Maarĩkia kũrĩa makĩmũuria atĩrĩ, “Sara mũtũmia waku-rĩ, arĩ kũ?” Iburahĩmu akĩmacookeria atĩrĩ, “Arĩ kũrĩa hema thĩĩni.” **10** Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩngooka kũrĩ we rĩngĩ hĩndĩ o ta ñno mwaka ũyũ ũroka, na Sara mũtũmia waku nĩagaciara kaana ga kahĩ.” Nake Sara nĩathikagĩrĩria arĩ hau mũromo-inĩ wa hema ĩria yarĩ thuutha wa Iburahĩmu. **11** Na rĩrĩ, Iburahĩmu na Sara maarĩ akũrũ na magatĩndĩka mĩaka yao ma, nake Sara akahĩtũkia mĩaka ya gũciara. **12** Nĩ ũndũ ũcio, Sara agĩthekera, akĩyũria atĩrĩ, “Thuutha wa gũkũra ũũ-rĩ, na mwathi wakwa nĩ mũkũrũ-rĩ, no ngĩgĩe na gikeno kĩu?” **13** Nake Jehova akĩũria Iburahĩmu atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩatũma Sara atheke na eyũrie, ‘Ti-itherũ no ngĩe na mwana ndĩ mũkũrũ ũguo?’ **14** Kaĩ kũrĩ ũndũ ũngĩrema Jehova? Mwaka ũyũ ũroka-rĩ, nĩngacooka ihinda rĩrĩa rĩamũre, nake Sara nĩagaciara kaana ga kahĩ.” **15** Sara agĩtĩgĩra mũno, nĩ ũndũ ũcio akiheenania, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndinatheka.” Nowe Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩ ma nĩwatheka.” **16** Rĩrĩa andũ acio mookĩrĩre mathĩ-rĩ, makĩerekera na Sodomu, nake Iburahĩmu agĩtwarana nao amoimagarie. **17** Hĩndĩ ñyo Jehova akĩyũria atĩrĩ, “No hithe Iburahĩmu ũrĩa ndĩrenda gwĩka? **18** Ti-itherũ Iburahĩmu nĩagatuĩka rũrĩrĩ rũnene na rwa hinya, na ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ nĩikarathimwo nĩ ũndũ wake. **19** Nĩgũkorwo nĩndĩmũthuurĩte nĩgeetha onagĩrĩrie ciana ciake, na nyũmba yake, na arĩa magooka thuutha wake, kũrũmagia mĩthĩire ya Jehova na ũndũ wa gwĩkaga ũrĩa kwagĩrĩire, na kĩhooto, nĩgeetha Jehova akaahingĩria Iburahĩmu ũrĩa aamwĩrĩire.” **20** Ningĩ Jehova akiuga atĩrĩ, “Mũkayo wĩgĩ Sodomu na Gomora nĩ mũnene mũno, nago wĩhia wao nĩ mũũru mũno. **21** Nĩ ũndũ ũcio nĩ nĩngũikũrũka thĩ nyone kana ũũru ũrĩa mekĩte nĩũigana ikaya rĩrĩa rĩnginyĩire. Na aakorwo tĩguo-rĩ, nĩngũmenya ũrĩa ngwĩka.” **22** Nĩ ũndũ ũcio andũ acio makiuma hau magĩthĩ merekeire Sodomu, no Iburahĩmu agĩtĩgwo arũgamĩte mbere ya Jehova. **23** Nake Iburahĩmu agĩkuhĩrĩria Jehova akĩmũuria atĩrĩ, “Andũ arĩa athingu ũkũmaniinanĩria hamwe na arĩa aaganu? **24** ĩ kũngĩkorwo kũrĩ na andũ mĩrongo ĩtano athingu itũũra-inĩ rĩu inene? Ti-itherũ no ũrĩniine na ndũrĩhonokie nĩ ũndũ wa andũ acio mĩrongo ĩtano athingu marĩ kuo? **25** ũroaga gwĩka ũndũ ta ũcio, wa kũũraganĩria arĩa athingu hamwe na arĩa aaganu, arĩa

athingu na arĩa aaganu ũmataranĩrie ũndũ ũmwe. ũroaga gwĩka ũndũ ta ũcio! Mũtuanĩri ciira wa thĩ yothe-rĩ, githĩ ndagĩrĩrwo nĩ gwĩka ũrĩa kwagĩrĩire?” **26** Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Ingĩkora andũ mĩrongo ĩtano athingu kũu itũũra rĩu inene rĩa Sodomu-rĩ, nĩngũhonokia kũndũ kũu guothe nĩ ũndũ wao.” **27** Ningĩ Iburahĩmu akĩaria rĩngĩ, akiuga atĩrĩ: “Rĩu tondũ nĩngĩũmĩrĩrie nginya ndaaria na Mwathani, o na gũtuĩka ndĩ o rũkũngũ na mũhu-rĩ, atĩrĩ, **28** ĩ hangĩaga andũ atano a acio mĩrongo ĩtano athingu? Nĩ ũngĩniina itũũra rĩu inene rĩothe nĩ ũndũ wa kwaga acio atano?” Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ingĩkora andũ mĩrongo ĩna na atano kuo, ndikũrĩniina.” **29** O rĩngĩ Iburahĩmu akĩmwarĩria akĩmũuria atĩrĩ, “Ī ũngĩkora andũ mĩrongo ĩna tu kuo?” Nake akiuga atĩrĩ, “Nĩ ũndũ wa acio mĩrongo ĩna-rĩ, ndikũrĩniina.” **30** Ningĩ Iburahĩmu akiuga atĩrĩ, “Mwathani aroaga kũrakara, no areke njarie. Ī ũngĩkora andũ mĩrongo ĩtatũ kuo?” Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndikũrĩniina ingĩkora andũ mĩrongo ĩtatũ kuo.” **31** Iburahĩmu akiuga atĩrĩ, “Rĩu tondũ nĩngĩũmĩrĩrie nginya ndaaria na Mwathani-rĩ, ĩ kũngĩoneka o andũ mĩrongo ĩrĩ kuo?” Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩ ũndũ wa acio mĩrongo ĩrĩ, ndikũrĩniina.” **32** Ningĩ akiuga atĩrĩ, “Mwathani aroaga kũrakara no areke njarie rĩngĩ rĩmwe. Ī kũngĩoneka o andũ ikũmi kuo?” Nake Jehova agĩcookia, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ũndũ wa acio ikũmi-rĩ, ndikũrĩniina.” **33** Rĩrĩa Jehova aarĩkirie kwaria na Iburahĩmu, agĩthĩira, nake Iburahĩmu agĩcookia mũciĩ.

19 Nao arĩa acio eerĩ magĩkinya Sodomu hwaĩ-inĩ, nake Loti aikarĩte kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩu inene. Rĩrĩa aamoonire-rĩ, agĩũkĩra nĩguo amatũnge, na agĩturumithia ũthĩũ wake thĩ. **2** Akĩmeera atĩrĩ, “Aathi akwa, ndamũthaita ũkai mũtoonye nyũmba ya ndungata yanyu. No mwĩthambe magũrũ na mũraarĩrĩre, na rũciĩnĩ tene mũrooke gũthĩ na mbere na rũgendo rwanyu.” No-o makĩmũcookeria atĩrĩ, “Aca, ithuĩ tũkũraara nja kĩaarĩ-inĩ.” **3** Nowe Loti akĩmarĩngĩrĩria na hinya mũno mathĩ gwake mũciĩ, nginya magĩtikĩra. Magĩthĩ nake, magĩtoonya nyũmba gwake. Nake akĩmathondekera irio, akĩruga mĩgate ĩtaarĩ ndawa ya kũĩmbia, nao makĩrĩa. **4** Matanathĩ gũkoma-rĩ, arũme othe a kuuma ituri ciothe cia itũũra rĩu rĩa Sodomu, arĩa ethĩ na arĩa akũrũ, makĩrĩgĩcĩria nyũmba ya Loti. **5** Nao magĩta Loti, makĩmũuria atĩrĩ, “Andũ arĩa mookire gwaku ũtukũ ũyũ-rĩ, marĩ-kũ? Marehe na gũkũ nja, tũkome nao.” **6** Loti akiuma na

nja amatunge, na akihinga mūrango, 7 akimeera atiri, “Aca, arata akwa; mutigeke undu ucio wa waganu. 8 Atiriri, ndi na airitu akwa eerī matari maakoma na mundu murume. Reke ndimarehe na guku nja, na inyu mwike o uria mukwenda nao. No mutigeke undu o na uriku kuri andu aya, tondū mokite gwakwa na no nginya ndimagitire.” 9 Nao makimucokeria atiri, “Ehera.” Na makiuga atiri, “Mundū uyū ookire guku arī mūgeni, na riu arenda gutūciirithia! Wee nīwe tūgwika ūuru gūkira acio!” Magikiririria kūhatiriria Loti, na magikuhiriria nīguo moinance mūrango. 10 No ageni acio maarī thīnī magitambūrūkia moko, makiguucia Loti, makimucookia nyūmba na makihinga mūrango. 11 Magicooka makihūura andū acio maarī nja ya mūrango wa nyūmba, ethi na akūrū, na utumumu nigeetha mage kuona mūrango. 12 Andū acio eerī makūria Loti atiri, “Ūri na andū angī aku gūkū, ta aria mahikite airitu aku, aanake kana airitu aku, kana mundū ūngī waku o wothē ūri itūura-inī rīrī inene? Moimagarie muume gūkū, 13 tondū nitūkwananga kūdū gūkū. Mūkayo ūria ūkaīrwo Jehova okīrre andū a gūkū nī mūnene mūno, na nīatūtūmite tūuke tūrianange.” 14 Nī undū ūcio Loti akiumagara, agithi akāria na athoni ake, aria maarī mahikie airitu ake. Akimeera atiri, “Mwihike muume kūdū gūkū, nī undū Jehova arī hakuhi kwananga itūura rīrī inene!” No athoni ake magīciiria nī itherū aamaringaga. 15 Rūciinī ruoro rūgitema-rī, arāka acio makihikahika Loti, makimwira atiri, “Wihike! Oya mūtumia waku na airitu aku eerī aria marī gūkū, kana mūniinanīrio na itūura rīrī rikihethio.” 16 Rīria Loti aahindahindire-rī, andū acio makimūnyīta guoko, na moko ma mūtumia wake na ma airitu ake eerī, na makimoimagaria o wega nginya nja ya itūura riu inene, nigūkorwo Jehova nīamaiguirire tha. 17 Na maarīkia kumaruta nja ya itūura, ūmwe wao akimeera atiri, “Mwithare mūhonokie mīoyo yanyu! Mūtikēhūgure, na mūtikarūgame handū o na ha gūkū kīaragana-inī gīkī! Ūrīrai irīma-inī, kana mūniinwo!” 18 No Loti akimeera atiri, “Aca, aathi akwa, ndamūthaita! 19 Tondū ndungata yanyu nī itikīrīkīte maitho-inī manyu, na nīmūnyonetie ūtugi mūnene wa kūhonokia muoyo wakwa, no ndingihota kūrīra irīma-inī; mwanangiko ūyū nīkūngorerera, na ningūkua. 20 Ta rorai, haarīa harī na itūura rīrī hakuhi ingūrīra, na nī inini. Reke njūrre kuo, nī itūura inini mūno, githi tigu? Naguo muoyo wakwa nīkūhonoka.” 21 Nake

mūraika akimwira atiri, “Nī wega mūno, ningūkūguira ihooya riu o narīo; Ndikūharagania itūura riu waria ūhorō warīo. 22 No rīrī, ūrīra kuo na ihenya, nī undū gutirī undū ingūka nginya ūkinye kuo.” (Nīkio itūura riu rīttagwo Zoari.) 23 Loti agīkinya Zoari-rī, riua nīriarīkītie kūratha. 24 Nake Jehova akiuriria Sodomu na Gomora mwaki wa ūbiriti uumite igūrū kūrī Jehova. 25 Nake akīharagania matūura macio manene, na kīaragana kīu gīothe, o hamwe na aria othe maatūire matūura-inī macio manene, o na mīmera yothē ya būrūrī ūcio. 26 No mūtumia wa Loti nīehūgūrre na thuutha, nake agītuika gītugi gīa cumbī. 27 Mūthenya ūyū ūngī rūciinī tene-rī, Iburahīmu agīkīra na agīcōoka handū harīa aarūgamite mbere ya Jehova. 28 Agīcūthīriria mwena wa Sodomu na Gomora, būrūrī wothē wa kīaragana kīu, nake akīona ndogo ndumanu yambatite na igūrū kuuma būrūrī-inī ūcio, ihaana ta ndogo yumite icua-inī. 29 Nī undū ūcio, rīria Jehova aanangire matūura macio manene ma kīaragana kīu, nīaririkanire Iburahīmu, na akīruta Loti mwanangiko-inī ūcio waharaganirie matūura macio manene kūrīra Loti atūire. 30 Thuutha ūcio Loti akīuma Zoari, agīthī gutūura kīrīma-inī arī hamwe na airitu ake eerī, tondū nīetigīrre gūkara Zoari. We na airitu ake eerī magītūura ngurunga-inī. 31 Mūthenya ūmwe-rī, mūrītu ūria warī mūkūrū akīra ūria warī mūnini atiri, “Ithe witū nī mūkūrū, na gutirī mundū murume ūri hakuhi wa gūkoma na ithuī, ta ūria arī mūtugo kūdū guothē gūkū thī. 32 Reke tūhe ithe witū ndibe anyue nīgeetha tūkome nake, na tūtūurie rūciaro rwitū na undū wa ithe witū.” 33 Ūtukū ūcio magītūma ithe wao anyue ndibe, na mūrītu ūria mūkūrū agītoonya na agīkoma nake. Nowe Loti ndaamenyire rīria mūrītu aakomire kana rīria ookīrre. 34 Mūthenya ūyū ūngī, mūrītu ūria mūkūrū akīra ūria mūnini atiri, “Hwāi ūtukū nī nī ndīrakomire na ithe witū. Reke tūmūhe ndibe rīngī anyue ūtukū wa ūmūthī, nawe ūthī ūkome nake, nīgeetha tūtūurie rūciaro rwitū na undū wa ithe witū.” 35 Nī undū ūcio magītūma ithe wao anyue ndibe ūtukū ūcio o naguo, nake mūrītu ūria warī mūnini agītoonya agīkoma nake. O rīngī Loti ndaamenyire rīria mūrītu aakomire kana rīria ookīrre. 36 Nī undū ūcio airitu acio eerī a Loti makīgīa nda na ithe wao. 37 Mūrītu ūria mūkūrū agīciara kahī na agīgatua Moabi, na nīwe ithe wa andū a Moabi gwata ūmūthī. 38 Mūrītu ūria mūnini o nake

agĩciara kahĩ, nake agĩgatua Beni-Ami, na nĩwe ithe wa Aamoni arĩa marĩ kuo nginya ũmũthĩ.

20 Na rĩrĩ, Iburahĩmu nĩoimire kũu aarĩ, agĩthĩ mwena wa Negevu, na agĩtũura gatagatĩ ga Kadeshi na Shuri. Gwa kahinda niatũurire Gerari 2 na arĩ kũu Iburahĩmu oigaga atĩrĩ ha ũhoru wa mĩtumia wake Sara, “Ūyũ nĩ mwarĩ wa baba.” Tondũ ũcio Abimeleku mũthamaki wa Gerari agĩtũumanĩra Sara na akĩmuoya. 3 No rĩrĩ, Ngai akiumĩrĩra Abimeleku ũtukũ na kĩroto, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee-rĩ, no ta ũkuite tondũ mũndũ-wa-nja ũcio woete nĩ mĩtumia wene.” 4 No Abimeleku ndaakoretwo akuhĩrĩrie Sara, nĩ ũndũ ũcio akĩũria atĩrĩ, “Mwathani, no wanange rũrĩrĩ rũtehitie? 5 Githĩ ti we wanjĩrĩre, ‘Ūyũ nĩ mwarĩ wa baba?’ Na ningĩ o nake Sara githĩ ndoigire atĩrĩ, ‘Ūyũ nĩ mũrũ wa baba?’ Njikĩte ũndũ ũcio na ũrũngĩrĩru wa ngoro na moko matarĩ ũcuuke.” 6 Ningĩ Ngai akĩmwĩra atĩrĩ kĩroto-inĩ, “ĩ, nĩnjũũ ũrekĩte ũguo na ũrũngĩrĩru wa ngoro, na nĩkĩo ndĩrakũgiririe ũnjĩhĩrie. Nĩkĩo itanareka ũmũhutie. 7 Rĩu-rĩ, cookeria mũndũ ũcio mĩtumia wake, nĩgũkorwo nĩ mũnabii, nake nĩegũkũhooera, na nĩgũtũura muoyo. No waga kũmũcookia-rĩ, ũmenye ti-itherũ wee nĩgũkua, na andũ aku othe nĩmegũkua.” 8 Mũthenya ũyũ ũngĩ rũciinĩ tene, Abimeleku agĩtũumanĩra anene ake othe, na aarĩkia kũmeera maũndũ marĩa mothe meekĩkĩte, andũ acio magĩtigĩra mũno. 9 Abimeleku agĩcooka agĩta Iburahĩmu na akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa ũguo ũtwĩkĩte? Nĩ atĩa ngwĩhĩrie, nĩguo ũndeherere nĩ na ũthamaki wakwa ũuru mũnene ũguo? ũnjikĩte maũndũ mataagĩrĩre gwĩkwo.” 10 Ningĩ Abimeleku akĩũria Iburahĩmu atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩatũmire wĩke ũguo?” 11 Iburahĩmu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndeĩrĩre atĩrĩ, ‘Kũndũ gũkũ andũ matiĩtigĩrĩte Ngai, na nĩmekũnjũraga nĩ ũndũ wa mĩtumia wakwa.’ 12 O na kũrĩ ũguo, ti-itherũ nĩ mwarĩ wa-baba, mũirĩtu wa baba; no tũtirĩ a nyina ũmwe, nĩkĩo aatuĩkire mĩtumia wakwa. 13 Na rĩrĩra Ngai aandutire kuuma nyũmba-inĩ ya baba thĩĩ ngorũũrage, ndeerire mĩtumia wakwa atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo ũrĩnyonagia wendo waku: Kũrĩa guothe tũrĩthiiga, uugage atĩrĩ ũhoru-inĩ ũnjĩgĩ, ‘Ūyũ nĩ mũrũ wa baba.’” 14 Iburahĩmu aarĩkia kwaria, Abimeleku akĩruta ng’ondũ na ng’ombe, na ngombo cia arũme na cia andũ-a-nja, na agĩcihe Iburahĩmu, na akĩmũcookeria Sara mĩtumia wake. 15 Ningĩ Abimeleku akĩmwĩra atĩrĩ, “Bũrũri wakwa ũrĩ mbere yaku; tũura harĩa hothe ũngĩenda.” 16

Nake Abimeleku akĩra Sara atĩrĩ, “Nĩngũhe mũrũ-wa-thoguo cekerĩ 1,000 cia betha ituĩke cia kũrĩhĩria ihĩtia rĩrĩra ũhĩtĩrio mbere ya andũ aya othe mũrĩ nao; we ndũrĩ ũuru wĩkĩte.” 17 Nake Iburahĩmu akĩhooya Ngai, nake Ngai akĩhonia Abimeleku, na mĩtumia wake, na ngombo ciake cia airĩtu nĩguo mahote gũciara ciana rĩngĩ, 18 nĩgũkorwo Jehova nĩahingĩte nda cia andũ-a-nja othe a nyũmba ya Abimeleku, makaaga kũgia ciana, nĩ ũndũ wa Abimeleku kuoya Sara mĩtumia wa Iburahĩmu.

21 Nake Jehova agĩtuga Sara o ta ũria oigĩte, na Jehova akĩhingĩria Sara kĩrĩkanĩro kĩrĩa aamwĩrĩre. 2 Sara akĩgia nda, na agĩciarĩra Iburahĩmu kaana ga kahĩ ũkũrũ-inĩ wake, o ihinda rĩrĩa Jehova aamwĩrĩte. 3 Iburahĩmu agĩtua kaana kau ga kahĩ aaciariĩro nĩ Sara, Isaaka. 4 Na rĩrĩa mũriũ ũcio wake Isaaka akinyirĩe thikũ inyanya-rĩ, Iburahĩmu akĩmũruithia, o ta ũria Ngai aamwathite. 5 Iburahĩmu aarĩ na miaka igana rĩmwe rĩria mũriũ wake Isaaka aaciariĩro. 6 Sara akiuga atĩrĩ, “Ngai nĩatũmĩte theke, na mũndũ o wothe ũrĩguaga ũhoru ũcio nĩarĩthekaga hamwe na nĩ.” 7 Agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Nũũ ũngĩrĩre Iburahĩmu atĩ Sara nĩakongithia ciana? No rĩrĩ, nĩndĩmũciariĩre kaana ga kahĩ ũkũrũ-inĩ wake.” 8 Nako kaana kau gagĩkũra na gagĩtigithio kuonga; nago mũthenya ũria Isaaka aatigithirio kuonga-rĩ, Iburahĩmu akĩrugithia iruga inene. 9 No Sara akĩona atĩ mũriũ wa Hagari ũria Mũmisiri aaciariĩre Iburahĩmu aarĩ na kĩnyũrũri. 10 Nake akĩra Iburahĩmu atĩrĩ, “Ingata ngombo ĩno ya mũndũ-wa-nja hamwe na mũriũ, tondũ mũriũ ũcio wa ngombo ĩyo ya mũndũ-wa-nja ndakagayana igai na mũriũ wakwa Isaaka.” 11 Nago ũhoru ũcio ũgĩthĩnia Iburahĩmu mũno tondũ wakonĩ mũriũ. 12 No Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Tiga gũthĩnĩka mũno nĩ ũndũ wa kĩmwana kũu, na ndungata ĩyo yaku ya mũndũ-wa-nja. Thikĩrĩria ũrĩa wothe Sara egũkwĩra, tondũ rũciaro rũrĩa rũgeetanio nawe rũkoima harĩ Isaaka. 13 O na ningĩ nĩngatũma mũriũ wa ndungata ĩyo ya mũndũ-wa-nja atuĩke rũrĩrĩ rũnene, tondũ nĩ rũciaro rwaku.” 14 Mũthenya ũyũ ũngĩ rũciinĩ tene Iburahĩmu akĩoya irio na mondo ya rũũa ĩrĩ na maaĩ, na agĩcinengera Hagari. Akĩmũgĩrĩra ciande-inĩ ciake, agĩcooka akĩmumagaria hamwe na kĩmwana kũu. Nake Hagari agĩthĩra, na agĩturĩro nĩ njĩra arĩ kũu werũ-inĩ wa Bĩrĩshiba. 15 Na rĩrĩa maaĩ marĩa maarĩ rũũa-inĩ maathĩrĩre-rĩ, Hagari akĩgia kĩmwana kũu rungu rwa kĩhinga kĩmwe. 16 Nake

agĩthiithiia, agĩkara thĩ handũ hataarĩ haraihu, ta ha rĩkia rĩa mũguĩ, tondũ eeciiririe atĩrĩ, “Ndingĩrorera kĩmwana gĩakwa gĩgĩkua.” Na aikarĩte hau hakuhi, akĩambĩrĩria kũgirĩka. 17 Nake Ngai akĩigua kĩmwana kũ gĩkĩrĩra, nake mũraika wa Ngai agĩta Hagari arĩ kũ igũrũ akĩmũuria atĩrĩ, “Nĩ kĩ kiragũthĩnia Hagari? Tiga gwĩtigĩra; Ngai nĩagũite kĩrĩro gĩa kĩmwana kũ kĩrĩ o hau kĩrĩ. 18 Tiira kĩmwana kũ na igũrũ, na ũkĩnyĩtirĩre na guoko, nĩgũkorwo nĩngagĩtua rũrĩrĩ rũnene.” 19 Hĩndĩ ĩyo Ngai akĩmũhingũra maitho, nake akĩona gĩthima kĩa maaĩ. Agĩthĩ ho, akĩiyũria rũua maaĩ, na akĩhe kĩmwana kũ kĩnyue. 20 Ngai nĩakorirwo hamwe na kĩmwana kũ o ũria gĩakũraga. Gĩatũũrĩre werũ-inĩ, na gĩgĩtuĩka mũrathi na ũta. 21 Hĩndĩ ĩyo aatũũraga Werũ-inĩ wa Parani-rĩ, nyina akĩmwethera mũtumia kuuma Misiri. 22 Ihinda-inĩ-rũ Abimeleku na Fikolu mũnene wa mbũtũ ciake cia ita makĩra Iburahĩmu atĩrĩ, “Ngai arĩ hamwe nawe maũndũ-inĩ mothe marĩa wikaga. 23 Rĩu-rĩ, wĩhĩte ũrĩ mbere ya Ngai atĩ ndũkanjuukanĩrĩra, kana ũcuukanĩre ciana ciakwa, o na kana njiaro ciakwa. Nyonagia ũtugi nĩ na bũrũri ũyũ we ũtũũraga ũrĩ mũgeni o ta ũria nĩ nguonetie ũtugi.” 24 Iburahĩmu agĩcookia atĩrĩ, “Nĩndehĩta.” 25 Nĩngĩ Iburahĩmu agĩtetia Abimeleku nĩ ũndũ wa gĩthima kĩa maaĩ kĩrĩra ndungata cia Abimeleku ciamũtunyĩte. 26 No Abimeleku akiuga atĩrĩ, “Ndiũ nũ wikĩte ũndũ ũcio. Wee ndwanjĩrĩre, na ndaigua ũhoru ũcio ũmũthĩ.” 27 Nĩ ũndũ ũcio Iburahĩmu akĩrehe ng’ondũ na ng’ombe akĩhe Abimeleku, nao andũ acio eerĩ makĩgĩa na kĩrĩkanĩro. 28 Iburahĩmu akĩamũra mĩatĩ mũgwanja kuuma rũũru-inĩ rwake. 29 Nake Abimeleku akĩũria Iburahĩmu atĩrĩ, “Mĩatĩ ĩno mũgwanja-rĩ, wamĩamũra kuuma rũũru-inĩ nĩkĩ?” 30 Iburahĩmu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Itĩkĩra kuoya mĩatĩ ĩno mũgwanja kuuma kũrĩ nĩ, itũike ũira atĩ nĩ nĩ ndenjire gĩthima gĩkĩ.” 31 Tondũ ũcio handũ hau hagĩtwo Birishiba tondũ hau nĩ ho andũ acio eerĩ mehĩĩire mwĩhĩtwa. 32 Thuutha wa kũrĩkanĩra kĩrĩko kũ kũ Birishiba, Abimeleku na Fikolu mũnene wa mbũtũ ciake cia ita, magĩcooka bũrũri wa Afilisti. 33 Nake Iburahĩmu akĩhaanda mũtĩ wa mũbinde kũ Birishiba, na agĩkaira rĩtwa rĩa Jehova, o we Mũrungu ũria-ũtũũraga-Tene-na-Tene, arĩ handũ hau. 34 Nake Iburahĩmu agĩkara bũrũri-inĩ ũcio wa Afilisti ihinda iraya ma.

22 Thuutha wa maũndũ macio-rĩ, Ngai nĩageririe Iburahĩmu. Ngai akĩmwĩta atĩrĩ, “Iburahĩmu!”

Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ũyũ haha.” 2 Nake Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya mũriũ waku, o we ũria wa mũmwwe Isaaka, ũria wendete, ũthĩ rũgongo rwa Moria, na ũmũrute ta igongona rĩa njino kuo kĩrĩma-inĩ kĩmwwe kĩa iria ngaakuonia.” 3 Nĩ ũndũ ũcio mũthenya ũyũ ũngĩ rũciĩnĩ tene, Iburahĩmu agĩũkĩra, agĩtandĩka ndigiri yake. Akĩoya ndungata ciake igĩrĩ na mũriũ wake Isaaka. Aarĩkia gwatũra ngũ cia kũigana igongona rĩa njino-rĩ, akĩumagara erekeire handũ harĩa Ngai aamwĩrĩte. 4 Mũthenya wa gatatu, Iburahĩmu agĩtiira maitho na akĩona handũ hau harĩ o kũraya. 5 Akĩra ndungata ciake atĩrĩ, “Ikaragai haha na ndigiri ĩno, na nĩ na kĩmwana gĩakwa tũthĩ haarĩa tũkahooe Ngai, na tũcooke tũmũcookerere.” 6 Iburahĩmu agĩkĩoya ngũ icio cia igongona rĩa njino, agĩciigĩrĩra mũriũ wake Isaaka, nake agĩkuu mwaki na kahiũ. Na rĩrĩa o eerĩ mathiiga hamwe, 7 Isaaka akĩaria, agĩta ithe Iburahĩmu atĩrĩ, “Baba!” Iburahĩmu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ũyũ, mũrũ wakwa.” Isaaka akiuga atĩrĩ, “Ndĩrona tũrĩ na mwaki na ngũ! No rĩrĩ, gatũrũme ka igongona rĩa njino karĩ ha?” 8 Iburahĩmu agĩcookia atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, Ngai we mwene nĩekũheana gatũrũme ka igongona rĩa njino.” Nao eerĩ magĩthĩ na mbere marĩ hamwe. 9 Maakinya handũ harĩa Ngai aamwĩrĩte-rĩ, Iburahĩmu agĩaka kĩgongona ho na akĩara ngũ igũrũ rĩakĩo. Agĩcooka akĩoha mũriũ wake Isaaka na akĩmũkomia kĩgongona-inĩ kũ igũrũ rĩa ngũ. 10 Nĩngĩ akĩoya kahiũ, agĩtambũrũkia guoko gwake, oorage mũriũ. 11 No mũraika wa Jehova akĩmwĩta kuuma igũrũ, akiuga atĩrĩ, “Iburahĩmu! Iburahĩmu!” Nake Iburahĩmu agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ũyũ haha.” 12 Akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũkahutie kĩmwana kũ na guoko gwaku, na ndũgagĩke ũndũ o na ũrĩkũ. Rĩu nĩndamenya atĩ nĩwĩtigĩrĩte Ngai, tondũ ndũnarega kũruta mũrũguo, o we mũrũguo waku wa mũmwwe, arĩ igongona.” 13 Nake Iburahĩmu agĩtiira maitho, na hau kihinga-inĩ akĩona ndũrũme ĩnyĩtĩtwo hĩa nĩ mĩrita. Agĩthĩ ho, akĩoya ndũrũme ĩyo na akĩmĩruta ĩrĩ igongona rĩa njino handũ ha mũriũ. 14 Nĩ ũndũ ũcio Iburahĩmu agĩta handũ hau Jehova-Nĩarĩheanaga. Na nginya ũmũthĩ kuugagwo atĩrĩ, “Kĩrĩma-inĩ kĩa Jehova-rĩ, nĩarĩtũheaga.” 15 Nake mũraika wa Jehova arĩ igũrũ, agĩta Iburahĩmu hĩndĩ ya keerĩ, 16 akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: Nĩndĩhĩtĩte na nĩ mwene, atĩ tondũ nĩwikĩte ũndũ ũyũ na ndũnarega kũndutĩra mũrũguo, o mũrũguo waku wa mũmwwe-rĩ, 17 ti-itherũ nĩngakũrathima na ndũme njiaro ciaku cingĩhe ta

njata cia matu-inĩ na ta mũthanga ũrĩa ũrĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria. Njijaro ciaku nĩ ikegwaĩra matũũra marĩa manene ma thũ ciacio, **18** na nĩ ũndũ wa rũciaro rwaku, ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ nũkarathimwo, tondu wee nũnjathikiĩre.” **19** Nake Iburahĩmu agĩcookerera ndungata ciake, magithĩĩ hamwe marorete Birishiba. Nake Iburahĩmu agĩtũũra kũu Birishiba. **20** Thuutha wa maũndũ macio Iburahĩmu agĩkinyĩrwo nĩ ũhoro, akiĩrwo atĩrĩ, “Milika o nake nĩagũite na ciana; nĩaciariĩre mũrũ-wa-nyũkwa Nahoru ciana: **21** Uzu nĩwe wa irigithathi, na mũrũ wa nyina nĩ Buzu, na Kemueli (ithe wa Aramu), **22** na Kesedu, na Hazo, na Pilidashu, na Jidilafu, na Bethueli.” **23** Bethueli nĩwe watũkire ithe wa Rebeka. Acio nĩo ariũ arĩa anana Milika aaciariĩre Nahoru, mũrũ wa nyina na Iburahĩmu. **24** Thuriya yake, irĩa yetagwo Reuma, o nayo yarĩ na ariũ ake, nĩo Teba, na Gahamu, na Tahashu na Maaka.

23 Sara aatũũrĩre muoyo agĩkinyia mĩaka igana rĩmwe na mĩrongo iĩrĩ na mũgwanja. **2** Nake aakuĩrĩre Kiriathu-Ariba (na nokuo Hebironi), bũrũri-inĩ wa Kaanani; nake Iburahĩmu agithĩĩ, agĩcakaĩra Sara na akĩmũrĩrĩra. **3** Ningĩ Iburahĩmu agĩũkĩra akiuma hau mwĩrĩ wa mũtumia wake warĩ, agithĩĩ akiarĩria Ahiti akĩmeera atĩrĩ, **4** “Nĩĩ ndĩ mũgeni na mũgendi gũkũ kwanyu. Nyenderiai handũ gũkũ ha gũthikana nĩgeetha hote gũthika mũtumia wakwa ũrĩa ũkuĩte.” **5** Nao Ahiti magĩcookeria Iburahĩmu atĩrĩ: **6** “Mũthuuri ũyũ, ta tũthikĩrĩrie. Wee ũrĩ mũthamaki ũrĩ hinya gatagatĩ-inĩ gaitũ. Thika mũtumia waku mbĩrĩra-inĩ imwe ya iria njega ciitũ. Gũtirĩ mũndũ witũ ũngĩkũgĩria mbĩrĩra ya gũthika mũtumia waku.” **7** Iburahĩmu agĩũkĩra akĩnamĩrĩra mbere ya Ahiti, andũ acio ene bũrũri. **8** Akĩmeera atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩmwĩtikĩrĩte thike mũtumia wakwa-rĩ, gũthikĩrĩriei, na mũthaihanĩrĩre kũrĩ Efironi mũrũ wa Zoharu, **9** nĩguo anyenderie ngurunga ya Makipela, irĩa yake irĩ mũthia-inĩ wa gĩthaka giake. Mũũriei anyenderie na thogora ũrĩa ũmĩigana, itũike handũ hakwa ha gũthikana gũkũ kwanyu.” **10** Nake Efironi ũcio Mũhiti aikarĩte thĩ o hau gatagatĩ-inĩ ka andũ arĩa angĩ; tondu ũcio agĩcookeria Iburahĩmu akiĩguagwo nĩ Ahiti othe arĩa mookĩte kĩhingĩ-inĩ gĩa itũũra rĩu rĩake. **11** Akĩmwĩra atĩrĩ, “Aca, mwathi wakwa, thikĩrĩria; nĩndakũhe gĩthaka kũu, na nĩndakũhe ngurunga iyo irĩ thĩĩnĩ wakio. Ndakũhe andũ akwa makĩonaga. Thika mũtumia waku.” **12** O rĩngĩ Iburahĩmu akiĩnamĩrĩra

mbere ya andũ acio ene bũrũri, **13** na akiarĩria Efironi andũ acio makĩiguaga, akĩmwĩra atĩrĩ, “Itĩkĩra gũũthikĩrĩria. Nĩngũrĩha thogora wa gĩthaka kũu. Amũkĩra mbeeca kuuma kũrĩ nĩ, nĩgeetha hote gũthika mũtumia wakwa kuo.” **14** Efironi agĩcookeria Iburahĩmu atĩrĩ, **15** “Ta thikĩrĩria, mwathi wakwa; gĩthaka kũu kĩngiuma cekerĩ magana mana ma betha, no rĩrĩ, kũu nĩ kĩĩ gatagatĩ gaku na nĩ? Thiĩ ũthike mũtumia waku.” **16** Iburahĩmu agĩtũũra thogora wa Efironi na akĩmũthimĩra betha iria aagwetete andũ a Ahiti othe makĩiguaga; cekerĩ magana mana cia betha cia mũigana wa gĩthimo kĩa onjorithia. **17** Nĩ ũndũ ũcio, gĩthaka kĩa Efironi kũu kĩarĩ Makipela hakuhiĩ na Mamure-gĩthaka na ngurunga iyo, na mĩtĩ yothe irĩa yarĩ mũhaka-inĩ ya gĩthaka kũu ikĩgarũrĩrwo **18** Iburahĩmu mbere ya Ahiti othe arĩa mookĩte kĩhingĩ-inĩ gĩa itũũra rĩu inene. **19** Thuutha wa ũguo, Iburahĩmu agĩthika Sara mũtumia wake ngurunga-inĩ iyo yarĩ gĩthaka-inĩ kĩa Makipela hakuhiĩ na Mamure (irĩa irĩ Hebironi), bũrũri-inĩ wa Kaanani. **20** Nĩ ũndũ ũcio gĩthaka kũu na ngurunga iyo yarĩ kuo ikĩgarũrĩrwo Iburahĩmu nĩ Ahiti irĩ handũ ha gũthikanaga.

24 Na rĩrĩ, Iburahĩmu aarĩ mũkũrũ na agatĩndĩka mĩaka. Nake Jehova nĩamũrathimĩte maũndũ-inĩ make mothe. **2** Nake akiĩra ndungata irĩa yarĩ nene mũcũĩ-inĩ wake, o irĩa yarũgamĩrĩire indo ciothe iria aarĩ nacio atĩrĩ, “Ta iga guoko gwaku rungu rwa kiero gĩakwa. **3** Nĩngwenda wĩhĩte na rĩtwa rĩa Jehova, o we Ngai wa igũrũ na Ngai wa thĩ, atĩ ndũgethara mũrũ wakwa mũtumia kuuma kũrĩ airĩtu a Akaanani aya ndũũraga thĩĩnĩ wao, **4** no nĩũgathĩĩ bũrũri-inĩ wakwa na kũrĩ andũ a nyũmba iitũ, na wethere mũrũ wakwa Isaaka mũtumia kũu.” **5** Ndungata iyo ikĩmũũria atĩrĩ, “I mũndũ-wa-nja ũcio angĩkaarega gũũka na nĩ bũrũri-inĩ ũyũ? Ngaacookia mũrũguo bũrũri ũrĩa woimire?” **6** Iburahĩmu akĩmwĩra atĩrĩ, “Menyerera, ndũkanacookie mũrũ wakwa kũu! **7** Jehova, o we Ngai wa igũrũ ũrĩa wandutire kuuma nyũmba ya baba na kuuma bũrũri ũrĩa ndaciariĩrwo na akĩnjarĩria na akĩnjĩra na mwĩhitwa atĩrĩ, “Rũciaro rwaku nĩngarũhe bũrũri ũyũ” we nĩwe ũgaatũma mũraika wake mbere yaku nĩguo ũkoonera mũrũ wakwa mũtumia kuuma kuo. **8** Mũndũ-wa-nja ũcio angĩkaarega gũũka nawe-rĩ, ndũkoohwo nĩ mwĩhitwa ũyũ wakwa; no ndũkanacookie mũrũ wakwa kũu.” **9** Nĩ ũndũ ũcio ndungata iyo ikĩiga guoko kwayo rungu rwa kiero kĩa Iburahĩmu ũcio mwathi wayo,

na ikũhĩta na mwĩhĩtwa harĩ we kũringana na ũhoro ũcio. **10** Ndungata ĩyo ĩgĩcooka ikĩoya ngamĩira ikũmia mwathi wayo na ikiumagara ikuĩte mĩthemba yothē ya indo njega kuuma kũrĩ mwathi wayo. ĩgĩthĩ ĩgĩkinya itũũra rĩria Nahoru aatũũraga mwena wa gathigathini-ithũiro wa Mesopotamia. **11** Nayo ĩgĩtũma ngamĩira ikome nja ya itũũra hakuhi na gĩthima kia maaĩ; kwarĩ kihwaĩ-inĩ rĩria andũ-a-nja maathiiaga gũtaha maaĩ. **12** ĩgĩcooka ikĩhooya, ikiuga atĩrĩ, “Wee Jehova, Ngai wa Iburahĩmu mwathi wakwa, tũma ngaacĩre ũmũthĩ na ũtuge mwathi wakwa Iburahĩmu. **13** Rora, ndũgamĩte haha gĩthima-inĩ kia maaĩ, nao airĩtu a ene itũũra nĩ maroka gũtaha maaĩ. **14** Kũrotũika atĩrĩ, atĩ rĩria ndĩrĩra mũirĩtu atĩrĩ, ‘Ndakũhooya, he ndigithũ yaku nyue maaĩ,’ nake oige atĩrĩ, ‘Nyua na nĩngũtahĩra o na ngamĩira ciaku,’ reke ũcio atuĩke nĩwe ũthuurĩre ndungata yaku Isaaka. Na ũndũ ũcio ũtũme nĩ menye atĩ nĩutugĩte mwathi wakwa.” **15** ĩtanarĩkia kũhooya-rĩ, Rebeka agĩũka akuũte ndigithũ kĩande-inĩ. Aarĩ mũirĩtu wa Bethueli mũrũ wa Milika, ũria warĩ mũtumia wa Nahoru mũrũ wa nyina na Iburahĩmu. **16** Mũirĩtu ũcio aarĩ mũthaka mũno, mũirĩtu gathirange; gũtirĩ mũndũ mũrũme wakomete nake. Agĩkũrũka gĩthima-inĩ kia maaĩ, akĩyũria ndigithũ yake maaĩ, agĩcooka akĩambata rĩngĩ. **17** Nayo ndungata ĩyo ikĩhiũha ikamũtũnge, na ikĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaiha, he tũũ tũnini twa kũnyua kuuma ndigithũ-inĩ yaku.” **18** Nake agĩcooka atĩrĩ, “Mwathi wakwa, nyua,” nake akĩruta ndigithũ mũtwe na ihenya, akĩmĩnyiita na moko, na akĩmũhe maaĩ. **19** Na aarĩkia kũmũhe maaĩ ma kũnyua, agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Nĩngũtahĩra ngamĩira ciaku, o nacio o nginya ciigania kũnyua.” **20** Agĩkionoreria maaĩ marĩa maarĩ ndigithũ yake mũharatĩ-inĩ na ihenya, agĩcooka agĩteng’era gĩthima-inĩ gũtaha maaĩ mangĩ, agĩtaha ma kũigana ngamĩira ciake ciothe. **21** Mũndũ ũcio akĩmwĩrorera atekwaria, nĩguo amenye kana Jehova nĩagacĩrithĩtie rũgendo rwake kana ndaarũgacĩrithĩtie. **22** Rĩria ngamĩira ciarĩkirie kũnyua maaĩ-rĩ, mũndũ ũcio akĩruta gĩcũhĩ kia iniũrũ gĩa thahabu kia ũritũ wa nuthu cekeri, na bangiri igĩrĩ cia thahabu cia ũritũ wa cekeri ikũmi, akĩmwĩkĩra. **23** Agĩcooka akĩmũũria atĩrĩ, “Wee ũrĩ mwarĩ wa ũ? Ndagũthaiha ta njĩra atĩrĩ, mũcĩĩ gwa thoguo-rĩ, he handũ tũngĩrarĩrĩra?” **24** Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩĩ ndĩ mwarĩ wa Bethueli, mũriũ ũria Milika aaciariĩre Nahoru.” **25** Nĩngĩ akĩmwĩra atĩrĩ, “Tũrĩ na

riya na nyeki nyingĩ, o na handũ wee ũngĩrarĩrĩra.” **26** Mũndũ ũcio akĩnamĩrĩra thĩ, akĩhooya Jehova, **27** akiuga atĩrĩ, “Jehova arogaathwo, o we Ngai wa Iburahĩmu mwathi wakwa, o ũcio ũtatigĩte kuonania ũtugi na wĩhokeku wake kũrĩ mwathi wakwa. Hakwarĩ, Jehova nĩandongoretie rũgendo-inĩ, akanginyia kwa andũ a nyũmba ya mwathi wakwa.” **28** Nake mũirĩtu ũcio agĩteng’era, agĩthĩĩ akĩhe andũ a nyũmba ya nyina ndeto icio. **29** Na rĩrĩ, Rebeka aarĩ na mũrũ wa nyina wetagwo Labani, nake akiumagara ahiũhĩte, agĩthĩĩ kũrĩ mũndũ ũcio hau gĩthima-inĩ kia maaĩ. **30** Rĩria onire gĩcũhĩ kũrĩ kia iniũrũ na bangiri irĩ moko-inĩ ma mwarĩ wa nyina, na aigua Rebeka akiuga ũria mũndũ ũcio aamwĩrĩte-rĩ, agĩthĩĩ kũrĩ mũndũ ũcio, akĩmũkora arũgamĩte harĩ ngamĩira ciake hakuhi na gĩthima kia maaĩ. **31** Akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka tũthĩĩ mũcĩĩ, wee ũrathimĩtuo nĩ Jehova. Ūrũgamĩte haha nja niki? Nĩhaariĩre nyũmba yaku na handũ ha ngamĩira.” **32** Nĩ ũndũ ũcio mũndũ ũcio agĩtoonya nyũmba, nacio ngamĩira ikĩaũrwo mĩrigo. Ngamĩira ikĩreherwo riyā na nyeki, nake mũndũ ũcio na andũ arĩa aarĩ nao makĩreherwo maaĩ ma gwĩthamba magũrũ. **33** Nĩngĩ akĩreherwo irio, nowe akiuga atĩrĩ, “Nĩĩ ndĩngĩria, itambĩte kũmwĩra ũndũ ũria ũndehete gũkũ.” Nake Labani akĩmwĩra atĩrĩ, “Gĩtwĩre.” **34** Nake agĩkiuga atĩrĩ, “Nĩĩ ndĩ ndungata ya Iburahĩmu.” **35** “Jehova nĩarathimĩte mwathi wakwa mũno, na nĩ atongete mũno. Nĩamũheete ng’ondũ na ng’ombe, betha na thahabu, ndungata cia arũme na cia andũ-a-nja, na ngamĩira o na ndigiri. **36** Nake Sara mũtumia wa mwathi wakwa nĩamũciarĩre kĩmwana arĩ o mũkũrũ, nake nĩakĩheete indo ciake ciothe. **37** Nake mwathi wakwa agĩtũma ndĩhĩte akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Ndũkanethere mũriũ wakwa mũtumia kuuma kũrĩ airĩtu a Akaanani, a gũkũ bũrũri ũyũ ndũũraga, **38** no ũthĩĩ kũrĩ nyũmba ya baba na kũrĩ mũhĩrĩga wakwa, na ũrutĩre mũriũ wakwa mũtumia kuo.’ **39** “Nĩngĩ ngĩũria mwathi wakwa atĩrĩ, ‘ĩ mũndũ-wa-nja ũcio agĩrega gũũka na nĩĩ?’ **40** “Nake akĩnjookeria atĩrĩ, ‘Jehova ũria ndũire thiiaga mbere yake, nĩagatũma mũraika wake athĩĩ nawe, na atũme rũgendo rwaku rũgaaacĩre, nĩgeetha ũkaarutĩra mũriũ wakwa mũtumia kuuma kũrĩ mũhĩrĩga wakwa na kuuma kũrĩ andũ a nyũmba ya baba. **41** Nĩngĩ wathĩĩ kũrĩ mũhĩrĩga wakwa-rĩ, nĩũkohorwo kuuma kũrĩ mwĩhĩtwa wakwa; o na mangĩkaarega kũmũnengerana kũrĩ we, nĩũkohorwo kuuma kũrĩ mwĩhĩtwa ũcio wakwa.” **42** Agĩthĩĩ na mbere, akiuga atĩrĩ, “Ūmũthĩ

rĩria nginyire gĩthima-inĩ kĩa maaĩ, njugire atĩrĩ, ‘Wee Jehova Ngai wa Iburahĩmu mwathi wakwa, ũngĩenda, ndagũthaita, gaacĩrithia rũgendo rũrũ njũkĩte. 43 Ta kĩone, nũngĩ haha gĩthima-inĩ kĩa maaĩ; mũirĩtu angũũka gũtaha maaĩ na nĩ ndĩmwĩre atĩrĩ, “Itĩkĩra nyue tũũ tũnini kuuma ndigithũ-inĩ yaku,” 44 nake angĩnjĩra atĩrĩ, “Nyua na nĩngũtahĩra ngamĩra ciaku o nacio,” nĩagĩtuĩke nĩwe mũndũ-wa-nja ũria Jehova athuurĩre mũriũ wa mwathi wakwa.’ 45 “Itanarĩkia kũhooya ũguo na ngoro-rĩ, Rebeka oka arĩ na ndigithũ yake kĩande. Nake aikũrũka gĩthima-inĩ kĩa maaĩ, aataha maaĩ na nĩ ndamwĩra atĩrĩ, ‘Ndagũthaita he maaĩ nyue.’ 46 “Aaruta ndigithũ yake kĩande o naihenya anjĩra atĩrĩ, ‘Nyua, na nĩngũnyuithia o na ngamĩra ciaku.’ Nĩ ũndũ ũcio ndanyua maaĩ na ahe ngamĩra o nacio. 47 “Na nĩ ndamũũria atĩrĩ, ‘Ūrĩ mwarĩ wa ũ?’ “Nake anjookeria atĩrĩ, ‘Ndĩ mwarĩ wa Bethueli mũrũ wa Nahoru, ũria Milika aamũciarĩre.’ “Na nĩ ndakĩmwĩkĩra gĩcũhĩ inĩrũ, na bangiri moko, 48 ndacooka ndainamĩrĩra ndahooya Jehova. Ndagatha Jehova, o we Ngai wa Iburahĩmu mwathi wakwa, ũria ũndongoretie na njĩra ĩria njagĩrĩru nyonere mũrũ wa mwathi wakwa mwarĩ wa mũriũ wa mũrũ wa nyina nake. 49 Na rĩrĩ, angĩkorwo nĩ mũkuonania ũtugi na wĩhokeku kũrĩ mwathi wakwa, njĩirai; na angĩkorwo tiguu, mũnjĩre nĩgeetha na nĩ menye na kũria ngũrora.” 50 Labani na Bethueli magĩcookia atĩrĩ, “Ūndũ ũyũ uumĩte kũrĩ Jehova; ithuĩ tũngĩgĩkwĩra atĩa? 51 Rebeka nĩwe ũyũ; muoe mũthĩ agatũike mũtumia wa mũriũ wa mwathi waku, o ta ũria Jehova oigĩte.” 52 Rĩria ndungata ya Iburahĩmu yaiguire ũria moigire, ikĩnamĩrĩra, igĩturumithia ũthĩũ wayo thĩ mbere ya Jehova. 53 Ningĩ ndungata ĩyo ikĩruta thahabu, na mathaga ma betha na nguo, na igĩcihe Rebeka; igĩcookia ikĩhe Labani mũrũ wa nyina, o na nyina, iheo cia goro. 54 Ndongata ĩyo na andũ arĩa yarĩ nao makĩria na makĩnyua, na makĩraara kũũ ũtukũ ũcio. Na rĩria mookĩrĩre mũthenya ũyũ ũngĩ rũciiniĩ tene, ikiuga atĩrĩ, “Rekei ndĩthĩre kũrĩ mwathi wakwa.” 55 No Labani mũrũ wa nyina na mũirĩtu, o na nyina, makiuga atĩrĩ, “Reke mũirĩtu ũyũ aikare na ithuĩ ta matukũ ikũmi; mũcooke mũthĩ.” 56 No yo ikĩmeera atĩrĩ, “Tigai kũngĩria thĩ, kuona atĩ Jehova nĩagacĩrithĩte rũgendo rwakwa. Rekei ndĩthĩre kũrĩ mwathi wakwa.” 57 Nao makiuga atĩrĩ, “Rekei twite mũirĩtu tũmũurie ũhoru ũcio.” 58 Nĩ ũndũ ũcio magĩta Rebeka, makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩgũthĩ na mũndũ

ũyũ?” Nake akiuga atĩrĩ, “Nĩngũthĩ.” 59 Nĩ ũndũ ũcio magĩtikĩria Rebeka mwarĩ wa nyina ũcio ethĩre, hamwe na mũmũrori, na ndungata ya Iburahĩmu na andũ ake. 60 Nao magĩkĩrathima Rebeka makĩmwĩra atĩrĩ, “Mwarĩ wa maitũ, ũroingĩha ũtuĩke nyina wa ngĩri maita ngĩri, naruo rũciarũ rwaku rũroigwatĩra ihingo cia thũ ciao.” 61 Nake Rebeka na ndungata ciake, cia andũ-a-nja, makĩĩhaarĩria na makĩhaica ngamĩra, na magĩthĩ na mũndũ ũcio. Nĩ ũndũ ũcio ndungata ĩyo ikĩoya Rebeka igĩthĩra. 62 Na rĩrĩ, Isaaka nĩoimĩte Biri-Lahai-Roi, nĩ ũndũ aatũũraga Negevu. 63 Hwaĩ-inĩ ũmwe-rĩ, nĩathiire na kũũ mũgũnda-inĩ agecũũranganie, na aatiira maitho, akĩona ngamĩra ciũkĩte. 64 O nake Rebeka agĩtiira maitho akĩona Isaaka. Akiuma ngamĩra igũrũ, 65 na akĩũria ndungata ĩyo atĩrĩ, “Mũndũ ũria ũrĩ kũũria mũgũnda ũroka gũtũtũnga nũũ?” Ndongata ĩyo igĩcookia atĩrĩ, “Nĩ mwathi wakwa.” Nake Rebeka akĩoya taama wake akĩhumbĩra. 66 Nayo ndungata ĩyo ikĩra Isaaka ũria wothe yekĩte. 67 Nake Isaaka agĩtoonya Rebeka hema-inĩ ya nyina Sara, akĩmũhikia. Nĩ ũndũ ũcio agĩtuĩka mũtumia wake, na akĩmwenda; nake Isaaka akĩhoorerio ihooru rĩa gĩkuũ kĩa nyina.

25 Thuutha ũcio Iburahĩmu nĩ aahikirie mũtumia ũngĩ, wetagwo Ketura. 2 Nake akĩmũciarĩra ariũ atandatũ, na nĩo Zimirani, na Jokishani, na Medani, na Midiani, na Ishibaku na Shua. 3 Jokishani nĩwe warĩ ithe wa Sheba na Dedani; nacio njiaro cia Dedani nĩcio ciarĩ Aashuri, na Aletushi na Aleumi. 4 Nao ariũ a Midiani maarĩ Efa, na Eferi, na Hanoku, na Abida na Elidaha. Acio othe maarĩ njiaro cia Ketura. 5 Nake Iburahĩmu akĩgaira Isaaka indo ciothe iria aarĩ nacio. 6 No arĩ o muoyo-rĩ, akĩhe ariũ a thuriya ciake iheo, agĩcookia akĩmeheranĩria na mũriũ Isaaka magĩthĩ na kũũ bũrũri wa irathĩro. 7 Mĩaka yothe ĩria Iburahĩmu aatũũrire muoyo yarĩ mĩaka igana rĩmwe na mĩrongo mũgwanja na ĩtano. 8 Iburahĩmu agĩtuĩkana na agĩkua arĩ mũthuuri mũniaru, arĩ mũkũrũ na akaingĩhia mĩaka, agĩthikwo hamwe na andũ ao arĩa maakuĩte. 9 Nao ariũ ake, Isaaka na Ishumaeli, makĩmũthika ngurunga-inĩ ya Makipela hakuĩ na Mamure, gĩthaka-inĩ kĩa Efironi mũrũ wa Zoharu ũria Mũhiti, 10 gĩthaka kĩria Iburahĩmu aagũrĩte kuuma kũrĩ Ahiti. Hau nĩho Iburahĩmu aathikirwo hamwe na Sara mũtumia wake. 11 Thuutha wa gĩkuũ kĩa Iburahĩmu-rĩ, Ngai nĩarathimire mũriũ Isaaka ũria watũũraga hakuĩ na Biri-Lahai-Roi. 12 Ūyũ nĩguo ũhoru wa Ishumaeli

mūrū wa Iburahīmu, ūrīa waciariirwo Iburahīmu nī Hagari ūrīa Mūmisiri, ndungata ya Sara. 13 Maya nīmo marūtwa ma ariū a Ishumaeli, maandikītwo kūrīngana na ūrīa maarūmanīrīre gūciarwo: Irigithathi rīa Ishumaeli rīarī Nebaiothu, rīkarūmīrīrwo nī Kedari, na Adubeeli, na Mibisamu, 14 na Mīshima, na Duma, na Masa, 15 na Hadadi, na Tema, na Jeturu, na Nafishu, na Kedema. 16 Acio nīo maarī ariū a Ishumaeli, na macio nīmo marūtwa ma aathani ikūmi na eerī a mihīrīga yao kūrīngana na kūrīa maatūūruga na kambī ciao. 17 Mīaka yothe rīa Ishumaeli aatūūrīre muoyo yarī mīaka igana rīmwe na mīrongo itatū na mūgwanja. Agīcooka agītūikana agīkua, na agithikwo hamwe na andū ao arīa maakuīte. 18 Njīaro cia Ishumaeli igītūūra kuuma Havila nginya Shuri, gūkuhī na mūhaka wa Mīsiri werekeire būrūrī wa Ashurī. Nao magītūūra na rūmena na ariū arīa angī othe a ithe wao. 19 Ūyū nīguo ūhorō wa Isaaka mūrū wa Iburahīmu. Iburahīmu nīwe waciariire Isaaka, 20 nake Isaaka aarī na mīaka mīrongo īna rīrīa aahikirie Rebeka, mwarī wa Bethueli ūrīa Mūsuriata wa Padani-Aramu, na aarī mwarī wa nyina na Labani ūrīa Mūsuriata. 21 Isaaka agīthaita Jehova nī ūndū wa mūtumia wake tondū aarī thaata. Nake Jehova akīigua mahooya make, na Rebeka mūtumia wake akīgīa nda. 22 Natuo twana tūu tūkīgianīra kūu nda yake, nake akīyūrīa atīrī, “Ūndū ūyū ūrekīka kūrī nī nīkī?” Nī ūndū ūcio agīthī gītūūrīa ūhorō harī Jehova. 23 Nake Jehova akīmūrīra atīrī, “Ndūrīrī igīrī irī nda yaku, na andū a mīthemba tīrī kuuma nda yaku nīmagatīgīthano; gīthemba kīmwe nīgīgakīria kīrīa kīngī hinya, na ūrīa mūkūrū nīagatungatīra ūrīa mūnini.” 24 Na rīrīa ihinda rīake rīakinyire rīa gūciara, agīkorwo nī tūhī twa mahatha aarī natuo nda. 25 Karīa kaambire gūciarwo kaarī gatune na mwīrī wako wothe wahaanaga ta nguo ya maguoya; tondū ūcio magīgatua Esaū. 26 Thuutha ūcio mūrū wa nyina agīciarwo guoko gwake kūnyīitīte ndiira ya Esaū; tondū ūcio agītūuo Jakubu. Isaaka aarī na mīaka mīrongo itandatū rīrīa Rebeka aaciarire twana tūu. 27 Natuo tūmwana tūu tūgīkūra, nake Esaū agītūika mūguīmī mūūgī, mūndū wa werū, no Jakubu aarī mūndū mūhooreri, waikaraga hakuhī na mūciī. 28 Isaaka eendete Esaū tondū nī eendete nyama cia ūguīmī, no Rebeka eendete Jakubu. 29 Mūthenya ūmwe Jakubu nīarugaga gītoero kīa ndengū ndune, nake Esaū agītūka kuuma werū-inī ahūtīī mūno. 30 Akīra Jakubu atīrī, “Ta he gītoero kīu ūraruga! Ndī mūhūtu

mūno!” (Nīkīo gītūūmire acooke gwītwo Edomu.) 31 Jakubu akīmūcookeria atīrī, “Amba ūnyenderie ūrigithathi wakul!” 32 Nake Esaū akiuga atīrī, “Ngirie gūkua, ūrigithathi ūyū ūkaang’una na kī?” 33 No Jakubu akīmūrīra atīrī, “Amba wīhīte kūrī nī.” Nake akīhīta na mwīhītwā, akīenderia Jakubu ūrigithathi wake. 34 Nake Jakubu akīhe Esaū mūgate na gītoero kīa ndengū. Nake akīrīa na akīnyua, agīcooka agītūkīra agītūhīra. Tondū ūcio Esaū akīnyarara ūrigithathi wake.

26 Na rīrī, nī kwagīre ng’aragu īngī būrūrī-inī ūcio, tīga rīra ya mbere ya hīndī ya Iburahīmu, nake Isaaka agīthī Gerari kūrī Abimeleku mūthamaki wa Afilisti. 2 Jehova akīmūrīra Isaaka, akīmūrīra atīrī, “Ndūgaikūrūke ūthīī Mīsiri; tūūra būrūrī o ūrīa ndrīkūrīra ūtūūre. 3 Ikara būrūrī-inī ūyū kwa ihinda, na nīngūkorwo hamwe nawe na nīngūkūrathima. Nīgūkorwo nīwe na njīaro ciaku ngūhe mabūrūrī maya mothe na hingie mwīhītwā ūrīa ndehītīre kūrī thoguo Iburahīmu. 4 Nīngatūma njīaro ciaku cingīhe ta njata cia matu-inī na nīngamahe mabūrūrī maya mothe, na nī ūndū wa rūciaro rwaku, ndūrīrī ciothe cia thī nīkarathimwo, 5 tondū Iburahīmu nīanjathīkīre na akīrūmia ūrīa ndendaga, akīrūmīrīra maathani makwa, na matūiro makwa ma kūrūmīrīrwo, na mawatho makwa.” 6 Nī ūndū ūcio Isaaka agīkara o kūu Gerari. 7 Rīrīa andū a kūu maamūrīre ūhorō wa mūtumia wake-rī, we akiuga atīrī, “Nī mwarī wa baba,” tondū nīetīgīrīre kuuga, “Nī mūtumia wakwa.” Eeciirīre atīrī, “Andū a gūkū mahota kūnjūruga nī ūndū wa Rebeka, tondū aarī mūthaka.” 8 Na thuutha wa Isaaka arīkītīe gūikara kūu kahinda karaihu-rī, Abimeleku mūthamaki wa Afilisti nīacūthīrīre nja na ndrīca, nake akīona Isaaka akīhambata mūtumia wake Rebeka. 9 Nī ūndū ūcio Abimeleku agītūmanīra Isaaka, akīmūrīra atīrī, “Ti-itherū ūyū nī mūtumia waku! Nī kī gītūūmire uuge atī, ‘Ūyū nī mwarī wa baba?’” Isaaka akīmūcookeria atīrī, “Tondū ndeciirīre ndahota kūūrugwo nī ūndū wake.” 10 Nīngī Abimeleku akīmūrīra atīrī, “Nī atīa ūguo ūtwīkīte? Ī mūndū mūrūme ūmwe wa gūkū angīrakorīrwo akomete na mūtumia waku, nawe ūgītūme tūnyīitwo nī ihītīa?” 11 Nī ūndū ūcio Abimeleku akīruta watho kūrī andū othe, akiuga atīrī, “Mūndū o na ūrīkū ūngīthīnīa mūndū ūyū kana mūtumia wake no kūūrugwo akoorugwo.” 12 Nake Isaaka akīhaanda irio būrūrī ūcio, na mwaka o ro ūcio akīgetha maīta igana, tondū Jehova nīamūrathimire.

13 Nake Isaaka agītonga, nague ūtonga wake ūgīthi o ūkiingīhaga o nginya agītonga mūno. 14 Aarī na ndūuru nyingī cia mbūri na cia ng'ombe, na ndungata nyingī, o nginya Afilisti makīmūguira ūuru. 15 Tondū ūcio, ithima iria ciothe ndungata cia ithe cienjete hīndī ya ithe Iburahīmu-rī, Afilisti magīcithika, magīciyūria tūri. 16 Ningī Abimeleku akīra Isaaka atīri, “Ūkīra ūthiī, ūtweherere, tondū nūgūite na hinya mūno gūtūkīra.” 17 Nī ūndū ūcio Isaaka agīthaama, akīehera kūu, agīthiī kwamba hema Gītuamba-inī kīa Gerari, na agītūura kuo. 18 Isaaka agīthikūria ithima iria cienjetwo hīndī ya ithe Iburahīmu, o icio Afilisti maathikīte thuutha wa Iburahīmu gūkua, na agīciita marītwa o marīa ithe aacihete. 19 Na rīrī, ndungata cia Isaaka nīcienjire kūu gītuamba-inī na igīkora gīthima kīa maaī mega kuo. 20 No rīrī, arīthi a Gerari makīnegenania na arīthi a Isaaka, makīmeera atīri, “Maaī maya nī maitū!” Nake agīta gīthima kīu Eseku, tondū nīmakararanirie nake. 21 Ningī ndungata icio ciake ikīenja gīthima kīngī, no-o nakīo makīnegenanīria, nake Isaaka agīgīta Sitina. 22 Nake agīthaama kūu, agīthiī akīenja gīthima kīngī, na matianegenanirie na mūdū. Nake agīgīta Rehobothu, akiuga atīri, “Rīu Jehova nīatūheete ūikaro mūiganu, na nītūgūtheeremera būrūri-inī ūyū.” 23 Agīcooka akiama kūu, agīthiī Birishiba. 24 Ūtukū ūcio aakinyire kūu, Jehova akīmumīrīra, akīmwīra atīri, “Nī nī Ngai wa thoguo Iburahīmu. Ndūkanetigīre, tondū ndī hamwe nawe; nīngūkūrathima na nyingīhie njjaro ciaku nī ūndū wa Iburahīmu ndungata yakwa.” 25 Isaaka agīaka kīgongona kūu, na agīkaīra rīitwa rīa Jehova. Akīamba hema yake o kūu, nacio ndungata ciake ikīenja gīthima o kuo. 26 Hīndī ūyo Abimeleku agīthiī kūrī Isaaka oimīte Gerari, marī na Ahuzathu ūria wamūtaaraga, na Fikolu mūnene wa ita ciake. 27 Isaaka akīmooria atīri, “Muoka kūrī nī nīkī, kuona atī nīmwithūrire na mūkīnyingata?” 28 Nao makīmūcookeria atīri, “Nītuonete hatarī nganja atī Jehova arī hamwe nawe, na nī ūndū ūcio tuoiga atīri, ‘Nī kwagīrīre tūgīe na mwīhītwa wa ūiguano gatagatī gaitū’: ī, gatagatī gaitū nawe. Reke tūgīe na kīrikanīro nawe, 29 atī ndūgatwīka ūūru, o ta ūria o na ithuī tūtaagūthīnirie, no hīndī ciothe twagwīkaga wega, na tūgīkumagarīa ūthiī na thayū. Na rīu nūrathimītwo nī Jehova.” 30 Isaaka akīmarugithīria iruga, nao makīria na makīnyua. 31 Mūthenya ūyū ūngī, rūciinī tene, andū acio na Isaaka makīhītanīra mwīhītwa

mūdū na ūria ūngī. Isaaka agīcooka akīmōimagaria, magīthīra, makīmūtiga na thayū. 32 Mūthenya o ro ūcio maathire, ndungata cia Isaaka igīka, ikīmwīra ūhorō wa gīthima kīria cienjete, ikiuga atīri, “Nītwakinyīra maaī!” 33 Nake agīta gīthima kīu Shiba, na nginya ūmūthī itūūra rīu rītūūruga rīttagwo Birishiba. 34 Esaū aakinyia mīaka mīrongo īna, akīhīka Judīthi mwarī wa Beerī ūria Mūhiti, o na ningī akīhīka Basemathu mwarī wa Eloni ūria Mūhiti. 35 Nao magītūika kīhumo gīa kīeha kūrī Isaaka na Rebeka.

27 Rīria Isaaka aakūrire na maitho make makīaga hinya ūndū atangāhotire kuona-rī, agītūmanīra Esaū mūrīu wake ūria mūkūrū, akīmwīra atīri, “Mūrū wakwa.” Nake Esaū akīmūcookeria atīri, “Nī ūyū haha.” 2 Isaaka akīmwīra atīri, “Rīu nī ndī mūkūrū na ndiū mūthenya ūria ingīkua. 3 Rīu-rī, oya indo ciaku cia ūguīmi; ūta na mīguī yaku, na uumagare ūthiī werū-inī ūkanguīmīre nyamū cia gīthaka. 4 Thondekera irio njega iria nyendete na ūndehere ndīe, nīgeetha ngūrathime na kīrathimo gīakwa itanakua.” 5 Na rīrī, Rebeka agīkorwo nīathikīrīrie Isaaka akīhe mūrīu Esaū ūhorō ūcio. Na rīria Esaū aathire werū-inī kūguīma nyamū nīguo amīinūkie-rī, 6 Rebeka akīra mūrīu Jakubu atīri, “Nī ndaigua thoguo akīra Esaū mūrū wa nyūkwa atīri, 7 ‘Ndehere nyamū ya kūguīma na ūthondekere irio njega ndīe, nīgeetha ngūrathime na kīrathimo gīakwa ndī mbere ya Jehova itanakua.’ 8 Rīu, wee mūrū wakwa-rī, thikīria wega na wīke ūria ngūkūwīra: 9 Thī rūrū-inī rwa mbūri ūndehere tūuri twīrī twa mbūri tūrīa twega biū, nīguo thondekere thoguo irio njega, o ta ūria endaga ithondekwo. 10 Ūcooke ūcioe ūcitwarīre thoguo arīe nīgeetha akūrathime na kīrathimo gīake atanakua.” 11 No Jakubu akīra nyina Rebeka atīri, “Esaū mūrū wa maitū nī wa mwīrī ūrī guoya, na mwīrī wakwa ndūrī guoya. 12 Ī baba angīhaambata? Ingīonekana ngīmūheenia na nī ndīreherere kīrumi handū ha kīrathimo.” 13 Nyina akīmwīra atīri, “Mūrū wakwa, reke kīrumi kīu kīnjookerere, wee īka o ūria ndīrakwīra; thī ūndehere tūuri tūu.” 14 Nī ūndū ūcio Jakubu agīthiī, akīgīra tūuri, na agītūrehere nyina, nake agīthondeka irio njega o ta iria ithe eendete. 15 Ningī Rebeka akīoya nguo iria ciarī njega cia Esaū mūrīu wake ūria mūkūrū iria aarī nacio nyūmba agīcīhumba Jakubu mūrīu wake ūria mūnini. 16 Agīcooka akīhumbīra moko make na ngingo kūrīa gūtaarī guoya na njūa cia

tūūri tūu. 17 Agĩcooka akĩnengera Jakubu mūriū wake irio icio ciarĩ njega na mūgate ūria aathondekete. 18 Nake Jakubu agĩthĩ kūrĩ ithe, akiuga atĩrĩ, “Baba.” Nake Isaaka agĩcooka atĩrĩ, “Niū ūyū, mūrū wakwa; wee nīwe ū?” 19 Jakubu akĩra ithe atĩrĩ, “Nĩ nĩ Esaū mūrū waku wa irigithathi. Njikĩte o ta ūria ūnjĩrire. Ndagũthaita wĩtiire ūrie nyama imwe cia ūguĩmi wakwa nĩgeetha ūndathime na kĩrathimo gĩaku.” 20 Nake Isaaka akĩūria mūrū atĩrĩ, “Mūrū wakwa, kaĩ waciona narua atĩa?” Nake akĩmūcookeria atĩrĩ, “Nĩ tondū Jehova Ngai waku nĩaheire ūhootani.” 21 Ningĩ Isaaka akĩra Jakubu atĩrĩ, “Ta ūka hakuhi mūrū wakwa, nĩguo ngũhambate menye kana ti-itherū nīwe Esaū mūrū wakwa kana tiguu.” 22 Nĩ ūndū ūcio Jakubu agĩkũhĩrĩria ithe Isaaka, nake akĩmũhambata, akiuga atĩrĩ, “Mũgambo nĩ wa Jakubu, no moko nĩ ma Esaū.” 23 Na ndaigana kũmũkũũrana tondū moko make maarĩ na guoya ta ma mūrū wa nyina Esaū; nĩ ūndū ūcio akĩmũrathima. 24 O rĩngĩ akĩmũria atĩrĩ, “Ti-itherū nīwe mūrū wakwa Esaū?” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Iĩ nĩ nĩ.” 25 Agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Mūrū wakwa ndehere nyama imwe cia ūguĩmi waku ndĩe nĩgeetha ngũrathime na kĩrathimo gĩaku.” Jakubu akĩmũrehera nake akĩria, na akĩmũrehera ndibei na akĩnyua. 26 Ningĩ ithe Isaaka akĩmwĩra atĩrĩ, “Mūrū wakwa, ūka haha ūmumunye”. 27 Nake agĩthĩ harĩ we na akĩmũmumunya. Rĩria Isaaka aiguirĩ kĩheera kĩa nguo ciake, akĩmũrathima, akiuga atĩrĩ, “Hĩ, kĩheera kĩa mūrū wakwa nĩ ta kĩheera gĩa gĩthaka kĩria kĩrathimĩto nĩ Jehova. 28 Ngai arokũhe ime ria igūrū o na ūnoru wa thĩ, na ūingĩ wa ngano na wa ndibei ya mũhahano. 29 Ndũrĩrĩ irogũtungatagĩra nayo mĩhĩrĩga ya andũ ikũinamagĩrĩre. Tuĩka mwathi wa ariū a thoguo, nao ariū a nyũkwa marokũinamagĩrĩra. Arĩa mangĩkũruma na kĩrumĩ marocookerewo nĩkĩo, nao arĩa magaakũrathima marorathimagwo.” 30 Na rĩrĩ, Isaaka aarĩkia kũmũrathima na Jakubu aarĩkia kuuma harĩ ithe o ro ūguo-rĩ, mūrū wa nyina Esaū agĩũka kuuma kũguĩma. 31 O nake agĩthondeka irio njega na agĩcirehere ithe. Agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Baba, wĩtiire ūrie nyama imwe cia ūguĩmi wakwa nĩgeetha ūndathime na kĩrathimo gĩaku.” 32 Nake ithe Isaaka akĩmũria atĩrĩ, “We nīwe ū?” Nake akĩmūcookeria atĩrĩ, “Nĩ nĩ Esaū, mūrū waku wa irigithathi.” 33 Isaaka agĩkĩinaina mũno akĩria atĩrĩ, “Nūū ūcio ūngĩ ūkũguĩmĩte, na andehera nyama? Ndacĩria o ro rĩu ūtanooka, na ndamũrathima, na ti-itherū nĩ

mũrathime.” 34 Rĩria Esaū aiguirĩ ciugo cia ithe, agĩtumũka na kĩrĩro kĩnene na kĩa ruo, akĩra ithe atĩrĩ, “Ndaathima! O na nĩ baba ndaathima!” 35 No ithe akĩmwĩra atĩrĩ, “Mūrū wa nyũkwa okire na wara, aheenia, na oya kĩrathimo gĩaku.” 36 Esaū akiuga atĩrĩ, “Githĩ nĩ ma nĩkĩo etagwo Jakubu? Arĩ kũũheenia maita maya meerĩ; nĩoire ūrigithathi wakwa, na rĩu nĩoya kĩrathimo gĩaku!” Agĩcooka akĩria ithe atĩrĩ, “Ndũnandigĩria kĩrathimo o na kĩmwe?” 37 Isaaka agĩcookeria Esaū atĩrĩ, “Ndĩmũtuire mwathi waku na andũ ao othe ndaamatua ndungata ciake, na ndamũhe ngano na ndibei ya mũhahano imũtũragie. Nĩ ūndū ūcio nĩ atĩa ingĩhota gũgwĩkĩra, mūrū wakwa?” 38 Esaū akĩria ithe atĩrĩ, “Baba, ndũrĩ na kĩrathimo o na kĩmwe ūndigĩrie? Ndaathima o na nĩ, babal!” Na hĩndĩ ūyo Esaū akĩria anĩrĩre. 39 Nake ithe Isaaka akĩmūcookeria atĩrĩ, “Wee ūgaatũuraga kũraihu na ūnoru wa thĩ, kũraihu na ime rĩria rĩumaga igūrū. 40 Ūgaatũuragio nĩ rĩhũi rwa njora na nĩũgatungataga mūrū wa nyũkwa. No rĩrĩ, rĩria ūkaaremwo nĩgũkĩrĩrĩria-rĩ, nĩũkeruta icooki rĩake ngingo, ūrite.” 41 Esaū agĩthũura Jakubu nĩ ūndū wa kĩrathimo kĩu aaheerwo nĩ ithe. Nake akiuga na ngoro atĩrĩ, “Matukũ ma gũcakaĩra baba makĩrĩ gũkĩnya; maathira nĩguo ngooraga mūrū wa maitũ Jakubu.” 42 Rĩria Rebeka eerirwo ūria Esaū mūrū ūcio wake mũkũrũ oigĩte, agĩtũmanĩra Jakubu mūrū wake ūria mũnini, akĩmwĩra atĩrĩ, “Esaū mūrū wa nyũkwa arehooreria marakara na gwĩcĩria ūria egũkũuraga. 43 Rĩu mūrū wakwa-rĩ, ūka o ūria ngũkwĩra. Thĩi o ro rĩu ūrĩre Harani, kwa mūrū wa maitũ Labani. 44 Nawe ūikare nake kwa ihinda nginya mang’ũrĩ ma mūrū wa nyũkwa mahũahũe. 45 Rĩria mūrū wa nyũkwa agaatiga gũkũrakarĩra, na ariganĩrwo nĩ ūria wamwĩkĩre-rĩ, nĩngagũtũmanĩra ūcooke mũciĩ. Ingĩkũrwo nĩ inyũĩ mūrĩ eerĩ mũthenya o ro ūmwe nĩkĩ?” 46 Ningĩ Rebeka akĩra Isaaka atĩrĩ, “Nĩnogetio nĩ mũtũrĩre nĩ ūndū wa andũ-a-nja aya a Ahiti. Jakubu angĩhikania kuuma kũrĩ andũ-a-nja aya a Ahiti a bũrũri ūyũ-rĩ, ta andũ-a-nja aya Esaū ahikĩtie-rĩ, hatĩrĩ bata wa gũtũura muoyo.”

28 Tondū ūcio, Isaaka agĩta Jakubu akĩmũrathima na akĩmwatha, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũkanahikie mũndũ-wa-nja wa kuuma gũkũ Kaanani. 2 Ūkĩra ūthĩ Padani-Aramu, kwa nyũmba ya Bethueli ithe wa nyũkwa. Wĩcarĩre mũtumia kuuma kũrĩ airĩtu a Labani, mūrū wa nyina na nyũkwa. 3 Ngai Mwene-

Hinya-Wothe arokūrathima na atūme ūciarane mūno na ūingīhe o nginya ūgaatuika rūrūrī rwa andū aingī. **4** Ngai arokūhe kīrathimo kīrīa aaheire Iburahīmu hamwe na njiaro ciaku, nīgeetha wīgwatīre būrūrī ūyū ūratūūra rīu ūrī ta mūgeni, o būrūrī ūyū Ngai eerīre Iburahīmu.” **5** Isaaka akīra Jakubu athī, nake agīthī Padani-Aramu kwa Labani mūrū wa Bethueli ūrīa Mūsuriata, mūrū wa nyina na Rebeka, nyina wa Jakubu na Esaū. **6** Na rūrī, Esaū nīamenyire atī Isaaka nīarathimite Jakubu na akamūtūma Padani-Aramu akahikanie kuo, na atī rūrīa aamūrathimire nīamwathire, akīmwīra atūrī, “Ndūkanahikie mūdū-wa-nja wa kuuma gūkū Kaanani.” **7** O na akīmenya atī Jakubu nīathikīire ithe na nyina na nīathiite Padani-Aramu. **8** Ningī Esaū agīkūrana atī andū-a-nja acio a Ahiti matiakenagia ithe, Isaaka; **9** nī ūndū ūcio, agīthī gwa Ishumaeli na akīhikia Mahalathu, mwarī wa nyina na Nebaiothu, mūrītu wa Ishumaeli mūrīu wa Iburahīmu, akīmuongerera harī atumia arīa angī aarī nao. **10** Jakubu oima Birishiba aathiire erekeire Harani. **11** Na aakinya handū hana-rī, akīraarūrīra ho tondū rīua nī rīathūite. Akīoya ihiga rīmwe hau, agītīira narīo mūtwe nīguo akome. **12** Nake akīrota, akīona ngathī iturumite thī, na mūthia wayo ūgakinya igūrū matu-inī, nao araika a Ngai mambataga magīkūrūkaga nayo. **13** Jakubu akīona Jehova arūgamite igūrū rīa ngathī ūyo akīmwīra atūrī, “Nī nī Jehova, Ngai wa thoguo Iburahīmu na Ngai wa Isaaka. Būrūrī ūyū ūkomete nīngakūhe, wee hamwe na njiaro ciaku. **14** Njiaro ciaku ikaingīha ta rūkūngū rwa thī, na nīūgatambūrūka na mwena wa ithūiro, na mwena wa irathīro, na wa gathigathini, o na wa gūthini. Andū a mīhīrīga yothe ya thī nīmakarathimwo nī ūndū waku, na nī ūndū wa rūciaro rwaku. **15** Na nī ndī hamwe nawe, na nīndīkūmenyagūrīra kūrīa guothe ūrīthiiga, na nīngagūcookia būrūrī ūyū. Ndigagūtiganīria nginya ngaahingia maūdū marīa ndakwīrīra.” **16** Rūrīa Jakubu ookīrīre, agīciiria atūrī, “Ti-itherū Jehova arī handū haha, na ndiikūū.” **17** Agīkīgua guoya, akiuga atūrī, “Kaī handū haha nī ha kūmakanīa-ī! Haha nīho nyūmba ya Ngai; na gīkī nīkīo kīhingo kīa igūrū-kwa-Ngai.” **18** Mūthenya ūyū ūngī rūciini tene, Jakubu akīoya ihiga rūrīa etiirite narīo mūtwe, akīrūrūgamia ta gītugī, akīrītīrīria maguta. **19** Agīcooka agīta handū hau Betheli, o na gūtūika mbere ūyo itūūra rīu rīetagwo Luzu. **20** Ningī Jakubu akīhīta na mwīhīta, akiuga atūrī, “Ngai angīkorwo hamwe

na nī, na aamenyerere rūgendo-inī rūrū ndīrathī, na aaheage irio cia kūrīa na nguo cia kwīhumba, **21** nīguo ngaacooka nyūmba-inī ya baba na thayūrī, Jehova nīagatuika Ngai wakwa, **22** narīo ihiga rūrī ndaarūgamia ta gītugī rīgaatuika nyūmba ya Ngai, na kūrīa o gīothe ūkaaha, nīngakūhe gīcunjī gīa ikūmi.”

29 Thuutha ūcio Jakubu agīthī na mbere na rūgendo rwake, agīkinya būrūrī wa andū a mwena wa irathīro. **2** Na rūrī, akīona gīthima werū-inī, na ndūuru ithatū cia mbūrī ikomete hakuhī nakīo, tondū cianyuithagio maaī kuuma gīthima-inī kīu. Narīo ihiga rūrīa rīakunīkite mūromo wa gīthima kīu rīarī inene mūno. **3** Na ndūuru ciothe ciarīkia kūrūrūngana hau, arīithi nao maagaragaragia ihiga rīkeherio mūromo-inī wa gīthima, makahe ndūuru maaī. Magacooka magacookia ihiga handū harīo mūromo-inī wa gīthima. **4** Jakubu akīūra arīithi acio atūrī, “Ariū a baba, muumite kū?” Nao makīmūcookeria atūrī, “Tuumite Harani.” **5** Akīmooria atūrī, “Nī mūū Labani mūrū wa Nahoru?” Nao magīcookia “Ī, nī tūmūū.” **6** Ningī Jakubu akīmooria atūrī, “No mwega?” Makiuga atūrī, “Ī, nī mwega. Na rūrī, mwarī Rakeli-rī, nīwe ūūrīa ūroka na ng’ondū.” **7** Nake Jakubu akīmeera ūū, “Atūrīrī, rīua rūrī o igūrū; na ti ihinda rīa gūcookanīrīria ndūuru. Heei ng’ondū maaī, mūcooke mūthī mūgacirīthie.” **8** Nao makīmūcookeria atūrī, “Tūtingīka ūguo o nginya ndūuru ciothe icookanīrīrio, narīo ihiga rīgaragarario kuuma mūromo wa gīthima, tūcooke tūhe ng’ondū maaī.” **9** O akīmaragīria-rī, Rakeli agīkinya na ng’ondū cia ithe, tondū aarī mūrīithi. **10** Rūrīa Jakubu onire Rakeli mwarī wa Labani, mūrū wa nyina na nyina, na ng’ondū cia Labani, agīthī, akīgaragarā ihiga, akīrīeheria mūromo-inī wa gīthima na akīhe ng’ondū cia mamawe maaī. **11** Ningī Jakubu akīmumunya Rakeli, na akīrīra anīrīre. **12** Jakubu nīeerite Rakeli atī nī metainwo na ithe, na atī aarī mūrū wa Rebeka. Nī ūndū ūcio Rakeli agīteng’era akīra ithe ūhorō ūcio. **13** Labani aarīkia kūigua ūhorō wa Jakubu, mūrīu wa mwarī wa nyina, akīhiūha agīthī kūmūtūnga. Akīmūhībīria akīmumumunya, na akīmūtware mūciī, na arī kūu mūciī Jakubu akīhe Labani ūhorō ūcio wothē. **14** Nake Labani akīmwīra atūrī, “Ti-itherū, ūrī wa mūthiimo wakwa na thakame yakwa.” Thuutha wa Jakubu gūikara nake mweri mūgima, **15** Labani akīmūrīa atūrī, “Ūrīndutagīra wīra o ūguo tūhū tondū ūrī wa mbarī ciitū? Njūrīa mūcaara ūrīa ūkwenda.” **16** Na rūrī, Labani aarī na

airitu eerī; ūrīa mūkūrū eetagwo Lea, nake ūrīa mūnini eetagwo Rakeli. **17** Lea aarī na maitho mataarī na hinya, no Rakeli oombitwo arī kīrorerwa na aarī mūthaka. **18** Jakubu eendete Rakeli, nake akiuga atīrī, “Nīngūgūtungatīra mīaka mūgwanja, ūndihe na kūuhe Rakeli, mwarīguo ūrīa mūnini.” **19** Labani agīcookia atīrī, “Nī kaba ndīmūheanīte kūrī we gūkīra ndīmūhe mūndū ūngī. Ikara gūkū na nī, ūndungate.” **20** Nī ūndū ūcio Jakubu agītungata mīaka mūgwanja nīguo aheo Rakeli, no harī we yarī o ta matukū manini nī ūndū wa ūrīa aamwendete. **21** Mīaka īyo yathira Jakubu akīira Labani atīrī, “Rīu kīlīhe mūtumia wakwa ndīmūhīkie, tondū nīndīrarīkīrie ihinda rīakwa rīa gūtungata.” **22** Nī ūndū ūcio Labani agīkīūngania andū a kūu othe, akīmarugīra iruga. **23** No rīrīa hwaī-inī wakinyire-rī, akīoya mwarī Lea, akīmūnengera Jakubu, nake Jakubu agīkoma nake. **24** Nīngī Labani akīheana Zilipa, ndungata yake ya mūrītu kūrī mwarī īmūtungatagīre. **25** Na gwakīa rūciinī-rī, Jakubu akīona atī aheetwo Lea Tondū ūcio Jakubu akīūria Labani atīrī, “Hī nī atīa ūu wanjīka? Githī ndīragūtungatagīra nī ūndū wa Rakeli? Ūūheenētie nīkī?” **26** Labani akīmūcookeria atīrī, “Ti mūtugo witū gūkū kūheana mūrītu ūrīa mūnini ahike mbere ya ūrīa mūkūrū: **27** Rīikīa kiumia kīa mūrītu ūyū wahīkia, na nītūgūcooka tūkūhe o na ūcio ūngī mūnini, nawe ūndutīre wīra mīaka īngī mūgwanja.” **28** Nake Jakubu agīkia o ūguo. Akīrīkia kiumia kīa Lea, nake Labani akīmūnengera mwarī Rakeli atūike mūtumia wake. **29** Labani akīheana Biliha, ndungata yake ya mūrītu, kūrī Rakeli īmūtungatagīre. **30** Jakubu agīkoma na Rakeli o nake, na akīenda Rakeli gūkīra Lea. Na akīrutīra Labani wīra mīaka īngī mūgwanja. **31** Rīrīa Jehova onire atī Lea ndendeetwo-rī, akīhingūra nda yake, no Rakeli aarī thaata. **32** Lea akīgīa nda na agīciara kahī. Nake agīgatua Rubeni, akiuga atīrī, “Nī tondū Jehova nīonete mīnyamaro yakwa. Ti-itherū, rīu mūthuuri wakwa nīekūnyenda.” **33** Na akīgīa nda rīngī, na rīrīa aaciarire kahī, akiuga atīrī, “Tondū Jehova nīaiguire atī ndirī mwende-rī, nīaheete gaka o nako.” Nake agīgatua Simeoni. **34** O rīngī akīgīa nda na rīrīa aaciarire kahī, akiuga atīrī, “Ihinda rīrī mūthuuri wakwa no ekwīohania na nī tondū nīndīmūciariire ihī ithatū.” Nī ūndū ūcio agīgatua Lawī. **35** Agīcooka akīgīa nda rīngī, agīciara kahī kangī, akiuga atīrī, “Ihinda rīrī nī ngūgooca Jehova.” Nī ūndū ūcio agīgatua Juda. Agīcooka akīrūgama kūgīa ciana.

30 Rīrīa Rakeli onire atī ndaraciārīra Jakubu ciana-rī, akīguīra mwarī wa nyina ūiru. Nī ūndū ūcio akīira Jakubu atīrī, “He ciana kana ngue!” **2** Jakubu akīrakario nī Rakeli akīmūūria atīrī, “Kaarī nī ndī ithenya rīa Ngai ūrīa ūkūimīte ciana?” **3** Rakeli akīmūwīra atīrī, “Biliha ndungata yakwa ya mūrītu īrī haha; koma nayo nīgeetha īnjarīre ciana, na nī ngīe na nyūmba na ūndū wayo.” **4** Nī ūndū ūcio akīmūhe Biliha ndungata yake ya mūrītu īrī ta mūtumia wake. Jakubu agīkoma nayo, **5** nake Biliha akīgīa nda, akīmūciārīra kahī. **6** Rakeli akiuga atīrī, “Ngai nīandīhīria na nīaiguīte gūthaitana gwakwa, na nīaheete kahī.” Na tondū ūcio, agīgatua Dani. **7** Biliha ndungata īyo ya Rakeli īkīgīa nda īngī, na īgīciārīra Jakubu kahī ga keerī. **8** Nake Rakeli akiuga atīrī, “Nī ngoretwo na kūgīana kūnene na mwarī wa maitū, na nī hootanīte.” Nī ūndū ūcio agīgatua Nafitali. **9** Na rīrīa Lea onire atī nīarūgamīte kūgīa ciana-rī, akīoya Zilipa ndungata yake ya mūrītu akīmīhe Jakubu īrī ta mūtumia wake. **10** Nake Zilipa, ndungata īyo ya Lea, īgīciārīra Jakubu kahī. **11** Nake Lea akiuga atīrī, “Hī, kaī ūyū nī mūnyaka-ī!” Nī ūndū ūcio agīgatua Gadi. **12** Zilipa ndungata īyo ya Lea īgīciārīra Jakubu kahī ga keerī. **13** Nīngī Lea akiuga atīrī, “Kaī ndī mūkenū-ī! Andū-a-nja marīnjītaga ‘mūkenū.’” Nī ūndū ūcio agīgatua Asheri. **14** Na rīrī, hīndī ya kūgetha ngano-rī, Rubeni agīthī mūgūnda-inī na akīona mīmera ya mandarīki, na akīrehera nyina Lea. Nake Rakeli akīira Lea atīrī, “Ndagūthaita he mandarīki mamwe ma mūrūguo.” **15** Nake Lea akīmūcookeria atīrī, “Kaī arī ūndū mūnini kūndunya mūthuuri wakwa? Rīu nīngī nūkuoya mandarīki ma mūrīū wakwa o namo?” Rakeli akīmūwīra atīrī, “He mandarīki ma mūrūguo, nake Jakubu akome nawe ūmūthī.” **16** Na rīrīa Jakubu ookire hwaī-inī oimīte mūgūnda-rī, Lea agīthī kūmūtūnga. Akīmūwīra atīrī, “No nginya ūkome na nī, tondū nīngūgūrīre na mandarīki ma mūrīū wakwa.” Nī ūndū ūcio agīkoma nake ūtukū ūcio. **17** Nake Ngai akīguia mahooya ma Lea, nake akīgīa nda na agīciārīra Jakubu kahī ga gatano. **18** Nīngī Lea akiuga atīrī, “Ngai nīaheete kīheo nī ūndū wa kūheana ndungata yakwa ya mūrītu kūrī mūthuuri wakwa.” Nī ūndū ūcio agīgatua Isakaru. **19** Lea agīcooka akīgīa nda īngī, na agīciārīra Jakubu, kahī ga gatandatū. **20** Nīngī Lea akiuga atīrī, “Ngai ekūhe kīheo kīa goro mūno. Rīu mūthuuri wakwa nīarīheega gītīo tondū nīndīmūciariire ihī ithathatū.”

Nĩ undũ ũcio agĩgatua Zebuluni. **21** Thuutha ũcio agĩciara mũirĩtu na akĩmũtua Dina. **22** Thuutha ũcio Ngai akĩrĩrikana Rakeli, akĩmũigua, na akĩhingũra nda yake. **23** Nake akĩgĩa nda na agĩciara kahĩ, akiuga atĩrĩ, “Ngai nĩanjehereria thoni.” **24** Nake agĩgatua Jusufu, akiuga atĩrĩ, “Ngai arohe kahĩ kangĩ!” **25** Thuutha wa Rakeli gũciara Jusufu, Jakubu akĩira Labani atĩrĩ, “Ndekерeria ndĩthĩre, nĩguo njooke bũrũri witũ. **26** Nengera atumia akwa na ciana ciakwa, arĩa ngũtungatĩre nĩ undũ wao, na nĩ ndĩthĩre. Wee nĩũũ wĩra ũria ngũrutĩre.” **27** No Labani akĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩnjĩtĩkĩrikĩte maithe-inĩ maku-rĩ, ndagũthaita ikaranga. Nĩmenyete na undũ wa ũragũri atĩ Jehova nĩandathimĩte nĩ undũ waku.” **28** Agĩthĩ na mbere, akiuga atĩrĩ, “Njĩira mũcaara ũria ũkwenda na nĩ ngũkũria.” **29** Jakubu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Wee nĩũũ ũria ngũrutĩre wĩra na ũria menyereire mahiũ maku nginya makaingĩha. **30** Kĩria kĩnini warĩ nakĩo itaanoka nĩkĩngĩhĩte mũno, nake Jehova nĩakũrathimĩte kũria gothe ngoretwo. No rĩrĩ, ngeekĩra nyũmba yakwa undũ rĩ?” **31** Labani akĩmũũria atĩrĩ, “Ŭkwenda ngũhe kĩ?” Jakubu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndũkahe kĩndũ o na kĩ. Korwo no ũnjĩkĩre undũ ũyũ ũmwe tu, no thĩi na mbere na kũrĩthia ndũũru ciaku na gũcimenyerera: **32** Naguo undũ ũcio nĩ ũyũ: Njĩtĩkĩria thĩi ndũũru-inĩ ciaku ciothe ũmũthĩ, na njeherie thĩĩnĩ wacio ng’ondũ iria ciothe irĩ maara kana irĩ maroro, na ndũrũme ciothe iria njirũ na mbũri ciothe iria irĩ maara na irĩ maroro. Icio nĩcio igĩtuĩka mũcaara wakwa. **33** Naguo wĩhokeku wakwa nĩguo ũkaanjarĩrĩria thuutha-inĩ, rĩria rĩothe ũngũka kuona mũcaara ũria ũndĩhĩte. Mbũri o yothe itarĩ maara kana maroro, kana ndũrũme o yothe itarĩ njirũ, ingĩgaakorwo nacio, igaatuĩka nĩ cia ũci.” **34** Nake Labani akiuga atĩrĩ, “Nĩndetikĩra; reke gũtuĩke o ro ũguo woiga.” **35** Mũthenya o ro ũcio-rĩ, Labani akĩeheria thenge ciothe iria ciarĩ maara na iria ciarĩ na maroro, na mĩgoma yothe irĩa yarĩ maara na irĩa yarĩ na maroro (iria ciothe ciarĩ na handũ herũ), na ndũrũme ciothe iria ciarĩ njirũ agĩcineana kũrĩ ariũ ake macirĩthagie. **36** Nĩngĩ agĩcieheranĩria na iria ingĩ na ũraihu wa rũgendo rwa mĩthenya itatũ gatagatĩ gake na Jakubu. Nake Jakubu agĩthĩ na mbere kũrĩthia ndũũru iria ingĩ cia Labani ciatigarire. **37** No rĩrĩ, Jakubu agĩtema thanju njigũ cia mũribina, na mũrothi, na cia mũarimaũ, agĩciĩkĩra mĩcoora mĩerũ na undũ wa kũnũra igoko agatũma werũ wa thĩĩnĩ

wa thanju icio wonekane. **38** Agĩcooka akĩiga thanju icio oonũrĩte mĩtaro-inĩ yothe irĩa yanyuuagĩrwo maaĩ, nĩgeetha ikoragwo irĩ mbere ya mbũri rĩrĩa cioka kũnyua maaĩ. Rĩrĩa ndũũru icio ciakorwo irĩ na mũrukĩ na cioka kũnyua maaĩ-rĩ, **39** igakĩhaicanĩra hau mbere ya thanju icio. Thuutha ũcio igaciara tũũri tũrĩ na manyaga, kana maara, kana maroro. **40** Jakubu akĩamũrانيا tũũri tũu kuuma rũũru-inĩ rwa Labani, na tũgetindia, no agatũma icio ingĩ ing’ethere iria ciarĩ na maroro na iria njirũ cia Labani. Nĩ undũ ũcio agĩthondekera ndũũru ciake mwene, na ndaacituranĩrire na cia Labani. **41** Hĩndĩ irĩa yothe mbũri iria ciarĩ na hinya ciagĩa na mũrukĩ-rĩ, Jakubu aigaga thanju icio mĩtaro-inĩ ya maaĩ mbere yacio, nĩgeetha cihaicanĩre hakuĩ na thanju icio; **42** no ingĩakorirwo nĩ iria itaarĩ na hinya, ndaigaga thanju icio ho. Nĩ undũ ũcio mbũri iria ciarĩ mocu igĩtuĩka cia Labani, na iria ciarĩ hinya igĩtuĩka cia Jakubu. **43** Nĩ undũ wa gwĩka ũguo, mũndũ ũcio ti Jakubu agĩkĩrĩrĩria kũgĩa na indo nyingĩ, akĩgĩa na mahiũ maingĩ, na ndungata cia airĩtu na cia arũme, o na ngamĩira na ndigiri.

31 Jakubu nĩaiguire ariũ a Labani makiuga atĩrĩ, “Jakubu nĩoete indo iria ciothe iraarĩ cia baba na ũtonga ũria wothe arĩ naguo eyoneire kuuma indo-inĩ cia baba.” **2** Nĩngĩ Jakubu akĩona atĩ Labani ndaamwendete ta ũria aamwendete mbere iyo. **3** Nake Jehova akĩira Jakubu atĩrĩ, “Cooke bũrũri wa maithe manyu na kũrĩ andũ anyu, na nĩndĩrĩkoragwo hamwe nawe.” **4** Nĩ undũ ũcio Jakubu agĩtũmanĩra Rakeli na Lea mathĩi kũrĩ we kũu werũ-inĩ kũria mahiũ make maarĩ. **5** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Nĩnyonete atĩ wendo wa thoguo harĩ nĩ ti ta ũria ararĩ naguo hau mbere, no Ngai wa baba nĩakoretwo hamwe na nĩ. **6** Inyuĩ eerĩ nĩmũũ atĩ ndutĩre thoguo wĩra na hinya wakwa wothe, **7** no thoguo nĩaheenete na akagarũra mũcaara wakwa maĩta ikũmi. No rĩrĩ, Ngai ndarĩ aamwĩtĩkĩria anjĩke ũũru. **8** Thoguo angĩoigire atĩrĩ, ‘Mbũri iria irĩ maara nĩcio mũcaara waku,’ hĩndĩ iyo mahiũ mothe magaciara tũũri tũrĩ na maara; na angĩoigire atĩrĩ, ‘Iria irĩ maroro nĩcio mũcaara waku,’ namo mahiũ magaciara tũũri tũrĩ na maroro. **9** Nĩ undũ ũcio, Ngai nĩatunyĩte thoguo mahiũ make na akamaheana kũrĩ nĩ. **10** ‘Ihinda rĩrĩa mahiũ maahaicanaga, rĩmwe nĩndarootire kĩroto na ndarora na igũrũ ngiona atĩ thenge iria ciahaicaga mahiũ ciarĩ na manyaga, na ciarĩ na maara, o na ciarĩ na maroro.

11 Nake mūraika wa Ngai akīnjarīria ndī kīroto-inī, akīnjīra atīrī, ‘Jakubu.’ Na niī ngīcookia atīrī, ‘Niī ūyū haha.’ 12 Nake akīnjīra atīrī, ‘Ta tiira maitho na igūrū wone atī thenge iria ciothe irahaica mahiū nī iria irī na manyaga, na iria irī na maara, na iria irī na marooro; nīgūkorwo nīnyonete maūdū marīa mothe Labani agwīkīte. 13 Nī niī Ngai wa Betheli, kūrīa waitīrīrie gitugī maguta, na nokuo wehītīre na mwīhītwa nī ūndū wakwa. Rīu uma būrūrī ūyū narua ūcooke būrūrī ūrīa waciārīrwo.’” 14 Nake Rakeli na Lea makīmūcookeria atīrī, “Ithuī-rī, no anga tūrī na kīndū kana igai indo-inī cia baba? 15 Githī ndatūtuaga o ta tūrī andū a kūngī? To gūtwendia aatwendirie, no rīu nīarīkītie kūhūthīra indo iria twagūrīrwo nacio. 16 Ti-itherū ūtonga ūrīa wothe Ngai atunyīte baba nī witū na ciana ciītū. Nī ūndū ūcio īka ūrīa wothe Ngai akwīrīte wīke.” 17 Nī ūndū ūcio Jakubu akīlhaarīria, akīgīrīra ciana ciake na atumia ake igūrū rīa ngamīra, 18 na akiumagarīa mahiū make mothe mathīī mbere yake hamwe na indo ciake ciothe iria aagīte nacio kūu Padani-Aramu, nīguo athīī kūrī ithe Isaaka o kūu būrūrī wa Kaanani. 19 Hīndī īyo, Labani aathiīte kwenja ng’ondū ciake guoya-rī, Rakeli akīīya ngai cia ithe cia mīhianano. 20 Nī ūndū ūcio Jakubu akīheenia Labani ūcio Mūsuriata tondū ndaamwīre nī kūrīa aroora. 21 Nake akīūra na kīrīa gīothe arī nakīo, na aringa Rūūī rwa Farati, akīerekera būrūrī wa irīma wa Gileadi. 22 Mūthenya wa ītatū kuuma Jakubu oora, Labani akīrwo atī Jakubu nīorīte. 23 Agīkīoya andū a nyūmba yao, akīingatana na Jakubu matukū mūgwanja na akīmūkinyīra kūu būrūrī wa irīma wa Gileadi. 24 No Ngai akiumīrīra Labani ūcio Mūsuriata kīroto-inī, akīmwīra atīrī, “Menya wīre Jakubu ūndū o na ūrīkū, ūrī mwega kana ūrī mūuru.” 25 Na rīrī, Jakubu aambīte hema yake kūu būrūrī wa irīma wa Gileadi rīrīa Labani aamūkinyīrīre, nake Labani na andū a nyūmba yao makīamba hema ciao kuo. 26 Nake Labani akīūrīa Jakubu atīrī, “Nī atīa ūū wīkīte? Nīūūheenetie, na ūgathiī na airītu akwa ta andū matahītwo mbaara-inī. 27 Nī kīī gātūmire ūre na hithe, na ūūheenie? Waregīre kūnjīra nīkī, nīguo ngumagarīe na gīkeno na gūkūinīra nyīmbo na ihembe na inanda cia mūgeeto? 28 O na ndwarekire mumunye ciana cia ciana ciakwa, kana njugīre airītu akwa ūhorō. Nīwīkīte ūndū wa ūrīmū. 29 Ndī na hinya wa gūkūgera ngero; no rīrī, ūtukū wa ira Ngai wa thoguo aranjīrīre atīrī, ‘Menya wīre Jakubu ūndū, ūrī mwega kana ūrī

mūuru.’ 30 Rīu-rī, nīumagarīte nī ūndū nīūrērīrīria gūcooka nyūmba-inī ya thoguo. No rīrī, ūrakīiyire ngai ciakwa nīkī?” 31 Jakubu agīcookeria Labani atīrī, “Nīndetīgīrīre tondū ndeciirīrie wahota kūndunya airītu aku na hinya. 32 No rīrī, ūrīa ūgūkora arī na ngai ciaku-rī, ndegūtūra muoyo. Tuīria wone kana kūrī kīndū gīaku ndī nakīo andū aya aitū marī ho; na wakīona-rī, ūkīoe.” No Jakubu ndooī atī Rakeli nīaiyīte ngai icio. 33 Nī ūndū ūcio Labani agītoonya hema ya Jakubu, na hema ya Lea, o na hema ya ndungata iria igīrī cia andū-a-nja, no ndaigana kuona kīndū. Oima hema ya Lea, agītoonya ya Rakeli. 34 Rakeli oete ngai icio cia mīhianano na agacīkia matandīko-inī ma ngamīra thīinī na akamaikarīra. Labani akiururia kīrīa gīothe kīarī hema-inī īyo na ndaigana kuona kīndū. 35 Nake Rakeli akīra ithe atīrī, “Mwathi wakwa, ndūkandakarīre nī ūndū ndinakūrūgamīra; nīgūkorwo nī maūdū ma andū-a-nja ndī namo.” Nī ūndū ūcio akiururia no ndaigana kuona ngai icio. 36 Jakubu agīkīrakara na agītetia Labani, akīmūūrīa atīrī, “Ihītīa rīakwa nī rīrīkū? Nī rīhīa rīrīkū njīkīte rītūmīte ūnyingātīthīe ūguo? 37 Rīu tondū nīwoiruria indo ciakwa ciothe-rī, nī kīī wona kīa indo cia gwaku mūcīī? Kīige haha mbere ya andū aya anyu na mbere ya andū akwa nīguo matūtūthīe ciira. 38 “Ngūrūtīre wīra mīaka mīrongo īrī. Ng’ondū ciaku na mbūrī ciaku itirī ciahuna, na ndirī ndarīa ndūrūme cia mahiū maku. 39 Ningī ndirī ndakūrēhera iria ciatambuuaragwo nī nyamū cia gīthaka; no nī niī ndaarīhaga ngathiī hathara. Ningī-rī, nīwandīhaga īrīa yothe yayīwo kūrī mūthenya kana kūrī ūtukū. 40 Ūguo nīguo ndūrīte: Ndaarugagwo nī ūrugarī wa mūthenya na ngarīo nī heho ya ūtukū, naguo toro ūkīnjūrīra. 41 Ūguo nīguo ndūrīte gwaku mūcīī handū-inī ha mīaka īyo mīrongo īrī. Ndakūrūtīre wīra mīaka ikūmi na īna nī ūndū wa airītu aku eerī, na mīaka ītandatū nī ūndū wa mahiū maku; no rīrī, wagarūrīre mūcaara wakwa maita ikūmi. 42 Korwo Ngai wa baba, o we Ngai wa Iburahīmu na nīwe wītīgīrītwo nī Isaaka, ndaraakoragwo hamwe na niī-rī, ti-itherū ūngīranymagarīrie moko matheri. No Ngai nīonete gūthīnīka gwakwa na wīra wa moko makwa, na nīkīo arakūrūthīrie ūtukū wa ira.” 43 Nake Labani agīcookeria Jakubu, akīmwīra atīrī, “Atumia aya aku nī airītu akwa, ciana icī o nacio nī ciana ciakwa, namo mahiū maya-rī, no mahiū makwa. Kīrīa gīothe ūroona nī gīakwa. No rīrī, nī atīa ingīhota gwīka airītu aya akwa kana njīke ciana icī maciarīte ūmūthī?

44 Rīu gīuke, reke tūgīe na kīrīkanīro niī nawe, na ūreke gītūike mūira gatagatī gaitū.” 45 Nī ūndū ūcio Jakubu akīoya ihiga na akīrīhaanda ta gītugī. 46 Akīira andū a nyūmba yake atīrī, “Cookanīrīriai mahiga.” Nī ūndū ūcio makīūngania mahiga makīmaiganīrīra hība, magīcooka makīrīanīra irio hau hakuhī na hība īyo. 47 Labani akīmīta Jagari-Sahadutha, nake Jakubu akīmīta Galeedi. 48 Labani akiuga atīrī, “Ūmūthī hība īno nī mūira gatagatī gakwa nawe.” Kīu nīkīo gīatūmire hetwo Galeedi. 49 O na nīngī hagītūtwo Mizipa, tondū oigire atīrī, “Jehova arotūmenyagīrīra rīrīa tūraihanīrīrie. 50 Wee ūngīgaathīnīa airītu akwa kana ūmahīkīrīrie atumia angī, o na hangīgakorwo hatarī mūdū ūngī-rī, rīrikana atī Ngai nīwe mūira gatagatī gakwa nawe.” 51 Nīngī Labani akīira Jakubu atīrī, “Īno nī hība, na gīkī nī gītugī kīrīa ndahaanda gatagatī gaku na niī. 52 Hība īno nī mūira, na gītugī gīkī nī mūira, atī ndigakīra hība īno njūke mwena waku ngūgere ngero, na atī nawe ndūgakīra hība īno, kana ūkīre gītugī gīkī ūuke mwena wakwa ūngere ngero. 53 Ngai wa Iburahīmu, na Ngai wa Nahoru, o we Ngai wa ithe wao-rī, arotūtuithania ciira.” Nī ūndū ūcio Jakubu akīhīta na mwīhītwa rīitwa-inī rīa ūcio Wītīgīrītwo nī ithe Isaaka. 54 Jakubu akīruta igongona kūu būrūrī-inī ūcio wa irīma, na agīta andū a nyūmba yake marīānīre. Na marīkia kūrīa-rī, makīraara o kūu. 55 Mūthenya ūyū ūngī rūciinī tene, Labani akīmumunya ciana cia ciana ciake o na airītu ake, akīmoigīra ūhorō na akīmarathima. Agīcooka akīmatiga agīcooka gwake mūciī.

32 Jakubu nīathiire na mbere na rūgendo rwake, na agītūngwo nī arāika a Ngai. 2 Na rīrīa Jakubu aamoonire, akiuga atīrī, “Īno nī mbūtū ya Ngai!” Nī ūndū ūcio agīta handū hau Mahanaimu. 3 Nīngī Jakubu agītūma andū mathīī mbere yake kūrī mūrū wa nyina Esaū kūu Seiru, būrūrī-inī wa Edomu. 4 Akīmataara, akīmeera atīrī, “Ūū nīguo mūgūthīī kwīra mwathi wakwa Esaū: ‘Ntungata yaku Jakubu īkuuga atīrī, ndīraikaraga na Labani, na ngoretwo kuo nginya rīu. 5 Ndī na ng’ombe na ndigīrī, na ng’ōndu na mbūrī, ntungata cia arūme na cia andū-a-nja. Na rīu ndagūtūmīra ndūmīrīri, we mwathi wakwa, nīgeetha nījtīkīrīke maitho-inī maku.’” 6 Rīrīa atūmwō maacookire kūrī Jakubu makīmwīra atīrī, “Nītūrathiire kūrī mūrū wa nyūkwa Esaū, na rīu nīarooka gūgūtūnga, na arī na andū magana

mana.” 7 Jakubu akīmaka mūno na akīnyamarīka, akīgāyānia andū arīa aarī nao ikundi igīrī, o na ndūuru cia mbūrī na ndūuru cia ng’ombe o na ngamīira nacio. 8 Agīciirīa atīrī, “Esaū angīūka atharīkīre gīkundi kīmwe-rī, gīkundi kīu kīngī no kīure.” 9 Nīngī Jakubu akīhooya, akiuga atīrī, “Wee Ngai wa baba Iburahīmu, o Wee Ngai wa baba Isaaka, Wee Jehova ūrīa wanjūrīre atīrī, ‘Cooka būrūrī waku na wa andū anyu, na nīngatūma ūgaacīre,’ 10 ndirī mwagīrīru wa kuonio ūtugī ūyū wothe na wīhokeku ūrīa ūnyonetie niī ndungata yaku. Ngīringa Jorodani-rī, ndaarī o na rūthanju rwakwa rwīkī, no rīu ndūkīte ikundi igīrī. 11 Ndagūthaita honokia kuuma moko-inī ma mūrū wa maitū Esaū, nīgūkorwo nīndīretīgīra ndagoke gūūtharīkīra, niī hamwe na ciana ici, na manyina maacio. 12 No nī uugīte atīrī, ‘Ti-itherū nīngatūma ūgaacīre na ndūme njiaro ciaku cingīhe ta mūthanga wa irīa-inī, ūrīa ūtangītarīka.’” 13 Akīraara hau ūtukū ūcio, na kuuma kūrī kīrīa aarī nakīo, agīthuurīra mūrū wa nyina Esaū kīheo gīkī; 14 mbūrī magana meerī cia mīgoma na thenge mīrongo īrī, ng’ōndu magana meerī na ndūrūme mīrongo īrī, 15 ngamīira mīrongo ītatū cia mīgoma na njaū ciacio, ng’ombe mīrongo īna na ndegwa ikūmi, na ndigīrī mīrongo īrī cia mīgoma na ikūmi cia njamba. 16 Agīcinengera ntungata ciake, o rūuru mwanya, na akīira ntungata icio ciake atīrī, “Thīiagai mbere yakwa, na mūtīgithūkanie rūuru na rūuru rūrīa rūngī.” 17 Nīngī agītaara ūrīa wamatongoretie, akīmwīra atīrī, “Rīrīa mūrū wa maitū Esaū arīgūtūnga na akūurie atīrī, ‘Wee ūrī wāū? Na wathiī kū? Na ūhīū ūyū wothe ūrī mbere yaku nī wāū?’ 18 Nawe nīūrīmūcookeria ūmwīre atīrī, ‘Nī cia ntungata yaku Jakubu. Nī kīheo gīa kīhe mwathi wakwa Esaū, na Jakubu arī thuutha witū agīūka.’” 19 Agīcooka agītaara wa keerī na wa gatātū, na arīa othe marūmagīrīra ndūuru icio, akīmeera atīrī, “Ūguo nīguo mūrīiraga Esaū mwamūtūnga. 20 Na mūtīkanaage kūmwīra atīrī, ‘Jakubu ntungata yaku arī thuutha witū agīūka.’” Tondū eeciirīrie atīrī, “Ngūmūhooreria na iheo ici ngūtūma mbere yakwa; thuutha-inī ndamuona-rī, hihi ahota kūnyamūkīra.” 21 Nī ūndū ūcio iheo icio Jakubu aaheanīte igīthīiaga mbere yake, nowe akīraara kūu kambī ūtukū ūcio. 22 Na ūtukū o ro ūcio, Jakubu agīūkīra, akīoya atumia ake eerī, na ntungata irīa igīrī cia andū-a-nja, na arīū ake ikūmi na ūmwe, na akīmaringīria irīngīro rīa Jaboku. 23 Aarīkia kūmarīngīa, akīringīa indo

iria ciothe aarĩ nacio. **24** Nake Jakubu agĩtigwo arĩ o wiki, na hagũũka mũndũ maagianire nake o nginya gũgũthererũka. **25** Na rĩrĩa mũndũ ũcio onire atĩ ndangĩmũhoota-rĩ, akĩmũhutia ihĩndĩ rĩa gĩtina gĩa kũgũrũ, nakuo kũgũrũ kwa Jakubu gũgũthenyũkĩra hau gĩtina-inĩ, o makĩgianaga na mũndũ ũcio. **26** Na mũndũ ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke ndĩthiire tondũ nĩ gwathererũka.” No Jakubu akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndingĩreka ũthiĩ ũtandathimĩte.” **27** Nake mũndũ ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Wĩtagwo atĩa?” Jakubu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Njĩtagwo Jakubu.” **28** Ningĩ mũndũ ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũgũcooka gwĩtwo Jakubu, no ũrĩtagwo Isiraeli, tondũ nĩũgianĩte na Ngai o na andũ, na ũkahootana.” **29** Jakubu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaita, njĩra rĩtwa rĩaku.” Nowe akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ūranjũũria rĩtwa rĩakwa nĩkĩ?” Agĩcooka akĩmũrathima marĩ o hau. **30** Nĩ ũndũ ũcio Jakubu agĩta handũ hau Penieli, akiuga atĩrĩ, “Tondũ nĩnyonete Ngai ũthiũ kwa ũthiũ, na akahonokia muoyo wakwa.” **31** Narĩo riũa rikĩmũrathĩra akĩhĩtũka hau Penieli, na nĩathuaga nĩ ũndũ nĩathenyũkĩtwo nĩ ihĩndĩ rĩa gĩtina gĩa kũgũrũ. **32** Nĩ tondũ ũcio, nginyagia ũmũthĩ ũyũ andũ a Isiraeli matirĩaga mũkiha ũrĩa ũnyiiĩte na ihĩndĩ rĩa gĩtina gĩa kũgũrũ, tondũ ihĩndĩ rĩa gĩtina gĩa kũgũrũ kwa Jakubu rĩahutĩirio hakuĩ na mũkiha ũcio.

33 Na rĩrĩ, Jakubu agĩtiira maito, akĩona Esaũ agĩũka arĩ na andũ ake magana mana; nĩ ũndũ ũcio akĩganyania ciana kũrĩ Lea na Rakeli na kũrĩ ndungata iria igĩrĩ cia andũ-a-nja. **2** Akĩga ndungata cia andũ-a-nja na ciana ciacio mbere, nake Lea na ciana ciake makĩrũmirĩra, nake Rakeli na Jusufu makĩrigia thuutha. **3** Nake we mwene akĩmatongoria, na rĩrĩa aakuhĩrĩrie mũrũ wa nyina, akĩnamĩrĩra, agĩturumithia ũthiũ wake thĩ maita mũgwanja. **4** No Esaũ akĩhanyũka agatũnge Jakubu na akĩmũnyiita, akĩmũhĩmbiria, akĩmũmumunya. Nao makĩranĩra. **5** Ningĩ Esaũ agĩtiira maito akĩona atumia na ciana. Akĩũria Jakubu atĩrĩ, “Andũ aya mũrĩ nao nĩ a ũ?” Jakubu agĩcookia atĩrĩ, “Ici nĩ ciana iria Ngai aheete ndungata yaku nĩ ũndũ wa ũtugi wake.” **6** Hĩndĩ ĩyo ndungata icio cia andũ-a-nja na ciana ciacio igĩkuhĩrĩria na makĩnamĩrĩra. **7** Lea na ciana ciake makĩrũmirĩra, magĩũka na makĩnamĩrĩra. Marigĩrĩrio, Jusufu na Rakeli magĩũka, o nao makĩnamĩrĩra. **8** Esaũ akĩũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩtũmi gĩa kũndũmĩra ikundi icio ndatũnga?” Nake Jakubu agĩcookia atĩrĩ, “Nĩgeetha

njĩtikĩrike maito-inĩ maku, wee mwathi wakwa.” **9** No Esaũ akiuga atĩrĩ, “Mũrũ wa maitũ, nĩ ndĩ na indo cia kũnjigana. Ikara na icio ũrĩ nacio wee mwene.” **10** Jakubu akiuga atĩrĩ, “Aca, ndagũthaita! Angĩkorwo nĩnjĩtikĩrikite maito-inĩ maku-rĩ, amũkĩra kĩheo gĩkĩ kuuma kũrĩ nĩ. Nĩ ũndũ kuona ũthiũ waku no ta kuona ũthiũ wa Ngai, tondũ nĩ wanyamũkĩra na gĩkeno. **11** Ndagũthaita itĩkĩra kĩheo kũ ũreheirwo, tondũ Ngai nĩanjĩkĩte wega, na ndĩ na indo cia kũnjigana.” Na tondũ Jakubu nĩamũringĩrĩrie-rĩ, Esaũ agĩciĩtikĩra. **12** Ningĩ Esaũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtũthiĩ; nĩngũtwarana nawe.” **13** No Jakubu akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathi wakwa nĩoĩ atĩ twana tũtũ tũtirĩ na hinya, na no nginya menyerere ng’ondũ na ng’ombe iria irongithia. Ingĩtwarwo na ihenya o na mũthenya ũmwe, nyamũ ciothe no ikue. **14** Nĩ ũndũ ũcio mwathi wakwa nĩathiiage mbere ya ndungata yake, na nĩ thĩ o kahora kũringana na mũthiire wa ikundi ici, o na wa ciana, nginya rĩria ngaakinya kwa mwathi wakwa kũu Seiru.” **15** Esaũ akĩmwĩra atĩrĩ, “No kĩreke ngũtigĩre ndungata imwe ciakwa.” Jakubu akĩmũũria atĩrĩ, “Ūgwĩka ũguo nĩkĩ? Reke nĩ njĩtikĩrike maito-inĩ ma mwathi wakwa.” **16** Nĩ ũndũ ũcio Esaũ akĩhũndũka mũthenya o ro ũcio agĩthiĩ arorete Seiru. **17** Nowe Jakubu, agĩthiĩ Sukothu, kũria eyakĩire nyũmba, na agĩthondeka ciugũ cia mahiũ make. Nĩkĩo handũ hau hetagwo Sukothu. **18** Thuutha wa Jakubu kuuma Padani-Aramu, agĩkinya o wega itũũra-inĩ rĩrĩa inene rĩa Shekemu kũu Kaanani, na akĩamba hema hakuĩ na itũũra rĩu inene. **19** Nake akĩgũra gĩcunjĩ kĩa mũgũnda na betha igana rĩmwe kuuma kũrĩ ariũ a Hamoru ithe wa Shekemu, harĩa aambire hema yake. **20** Agĩaka kĩgongona handũ hau, na agĩgĩta Eli-Elohe-Isiraeli.

34 Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe, Dina mũirĩtu ũria Lea aaciarĩre Jakubu, nĩathiire gũceerera andũ-a-nja a bũrũri ũcio. **2** Na rĩrĩa Shekemu mũrũ wa Hamoru ũria Mũhivi, mũnene wa gĩcigo kũu aamuonire, akĩmũnyiita, agĩkoma nake na hinya. **3** Na ngoro yake ikĩguucĩrĩrio nĩ Dina mwarĩ ũcio wa Jakubu, na akĩienda mũirĩtu ũcio na akĩmwarĩria wega. **4** Nake Shekemu akĩira ithe Hamoru atĩrĩ, “Njarĩrĩra harĩ ithe wa mũirĩtu ũyũ atuĩke mũtumia wakwa.” **5** Rĩria Jakubu aigũire atĩ mwarĩ Dina nĩarĩkĩte gũthũkio-rĩ, na tondũ ariũ ake maarĩ gĩthaka-inĩ na mahiũ make, agĩkĩra na ũhoro ũcio o nginya rĩria mainũkire. **6** Hĩndĩ ĩyo Hamoru ithe wa Shekemu agĩthiĩ kwaria na Jakubu. **7** Nao ariũ a Jakubu nĩmainũkĩte kuuma mĩgũnda-inĩ

maigua ūria gwekikite. Nao makiiyurwo ni kieha na mang'urī, tondū Shekemu nīekite ūndū wa thoni thīinī wa Isiraeli, nī gūkoma na mwarī wa Jakubu, ūndū ūria ūtagīrīrwo nī gwīkwo. **8** No Hamoru akīmeera atīrī, “Ngoro ya mūrū wakwa Shekemu nīnguucīrīrio nī mwarī wanyu. Ndamūthaita itīkīrai amūhikie atūike mūtumia wake. **9** Rekei tūhikanagie; mūtūheage airītu anyu na inyuī tūkamūheaga airītu aitū. **10** Inyuī no mūtūre hamwe na ithuī; būrūrī ūyū gūtīrī handū mūrīgīrīrio. Tūrāi kuo, mwonjorithagie kuo, na mwigīre na indo ciaguo.” **11** Ningī Shekemu akīra ithe wa Dina na ariū a ithe atīrī, “Rekei njītikīrike maitho-inī manyu na nīngūmūhe o kīria gīothe mūngīnjītia. **12** Njītai rūrācio rwa mūhiki na kīheo kīria ingīrehe, o mūigana ūria mūngīenda, na nīngūrīha o kīria gīothe mūngīnjītia. No ndamūthaita mūūhe mūrītu ūyū atūike mūtumia wakwa.” **13** Na tondū mwarī wa nyina Dina nīarikītie gūthūkio-rī, ariū a Jakubu rīria maarāgia na Shekemu na ithe Hamoru, magīcookia ūhorō ūcio na njīra ya maheenī. **14** Makīmeera atīrī, “Tūtingīka ūndū ta ūcio; tūtingīheana mwarī witū kūrī mūdū ūtarī mūrū. Ūndū ūcio no ūtūike wa gūtūnyararīthia. **15** Tūkūmwītīkīria tondū wa gītūmi o kīmwe tu; inyuī mūtūike ta ithuī na ūndū wa kūrūithia arūme anyu othe. **16** Hīndī ūyo nīmūrīhikāgia airītu aitū na nītūrīhikāgia airītu anyu. Nītūgūtūrānia na inyuī na tūtūike andū amwe. **17** No angīkorwo mūtīgūtīkīria kūrūa-rī, tūkuoya mwarī witū twīthīre.” **18** Ūhorō ūcio ūkīoneka ūrī mwega nī Hamoru na mūrīū Shekemu. **19** Tondū nīwe warī mūtīie mūno kūrī andū othe a nyūmba ya ithe, mwanake ūcio ndaateire ihinda rīa gwīka ūria moigire, tondū nīakenetio nī mwarī wa Jakubu. **20** Nī ūndū ūcio Hamoru na mūrīū Shekemu magīthī kīhingo-inī gīa itūūra rīao inene makaarie na andū ao a itūūra rīu. **21** Nao makiuga atīrī, “Andū aya nī arata aitū; rekei matūre būrūrī-inī witū na monjorithagie kuo; būrūrī ūyū nī mūnene wa kūmaigana. Ithuī no tūhikie airītu ao, nao no mahikie airītu aitū. **22** No andū acio mangītīkīria gūtūrānia na ithuī ta rūrīrī rūmwe angīkorwo arūme aitū othe nīmekūrūa, o ta ūria o marūite. **23** Gīthī mahīū mao, na indo ciao ciothe, o na nyamū iria ingī ciao ciothe itīgūtūka ciitū? Nī ūndū ūcio rekei tūmetīkīre, na nī megūtūrānia na ithuī.” **24** Arūme arīa othe maathīte kīhingo-inī gīa itūūra rīu inene magītīkīania na Hamoru na mūrīū Shekemu, na arūme othe a itūūra rīu makīrūa. **25** Thuutha wa mīthenya itatū, hīndī

īria othe maarī na ruo ariū eerī a Jakubu, Simeoni na Lawi, ariū a nyina na Dina, makīoya hiū ciao ciao njora magītharīkīra itūūra rīu hīndī irīa rītekūūaga makīūrāga arūme othe. **26** Ningī makīūrāga Hamoru na mūrīū Shekemu na rūhiū rwa njora, na makīruta Dina nyūmba-inī ya Shekemu, magīthīra. **27** Ariū arīa angī a Jakubu magīkīnya kūu ciimba ciarī, na magītāhīra indo ciao itūūra rīu mwarī wa ithe wao aathūkīrio. **28** Nao magītaha ndūuru ciao mbūrī na ciao ng'ombe na ndigiri, na indo iria ingī ciao ciothe iria ciarī itūūra-inī rīu inene, na iria ciarī mīgūnda-inī. **29** Na magīkuua ūtonga wothe wa itūūra, na atumia othe na ciana, magītaha indo ciothe iria ciarī nyūmba-inī icio. **30** Nake Jakubu akīra Simeoni na Lawi atīrī, “Nīmwandehera thīina nī ūndū wa gūtūma menwo nī Akaanani na Aperizi, andū arīa matūūrāga būrūrī ūyū. Ithuī tūrī anini tūgītarwo, na mangīnyīitana manjūkīrīre na matharīkīre-rī, nī na nyūmba yakwa no tūniinwo.” **31** Nao makīmūcookeria atīrī, “Nīkūraagīrīre atue mwarī wa maitū ta mūmaraya?”

35 Thuutha wa ūguo Ngai akīra Jakubu atīrī, “Ambata, ūthī Betheli ūgatūre kuo, na wakīre Ngai kīgongona kuo, o we ūria wakuumīrīre rīria woragīra mūrū wa nyūkwā Esaū.” **2** Nī ūndū ūcio Jakubu akīra andū a nyūmba yake, na arīa othe maarī nao, atīrī, “Eheriai ngai ciao mīhianano iria mūrī nacio, na mwītherie inyuī ene, na mwīkīre nguo ingī. **3** Mūcooke mūkīre, mūreke tūthī twambate Betheli, ngaakīre Ngai kīgongona kuo, ūria wanjītīkīre mūthenya ūria ndaarī thīina-inī, na ūria ūkoretwo na nī kūrīa guothe ndanathī.” **4** Nī ūndū ūcio makīnengera Jakubu ngai ciao mīhianano iria maarī nacio, na irengeeri iria ciarī matū mao, nake Jakubu agīcīthika gītina-inī kīa mūgandi kūu Shekemu. **5** Nao makīumagara, magīthīra, namo matūūra marīa maamathīrūrūkīrie makīnyīitwo nī guoya wa Ngai, nī ūndū ūcio gūtīrī o na ūmwe wamaingatīthirie. **6** Jakubu na andū arīa othe aarī nao magīkīnya Luzu (na nīkuo Betheli), būrūrī-inī wa Kaanani. **7** Agīaka kīgongona kūu, na agīta handū hau Eli-Betheli, tondū hau nīho Ngai aamwīgūrīrie rīria ooragīra mūrū wa nyina. **8** Nake Debora mūreri wa Rebeka agīkua na agīthikwo gītina-inī kīa mūgandi mūhuro wa Betheli. Nī ūndū ūcio handū hau hagītītwo Aloni-Bakuthu. **9** Thuutha wa Jakubu gūcooka kuuma Padani-Aramu, Ngai akīmūmīrīra rīngī na akīmūrathima. **10** Ngai akīmūrā atīrī, “Rītīwa rīaku nī Jakubu, no ndūgūcooka

gwitwo Jakubu ringi; uritagwo Isiraeli.” Ni undu ucio akimwita Isiraeli. **11** Nake Ngai akimwira atiri, “Nii ni nii Ngai Mwene-Hinya-Wothe; ciaranai na muingihe. Ruriri na gikundi kia nduriri nikoima haruwe, na athamaki nimakoima mwiri-ini waku. **12** Bururi uria nii ndaheire Ibrahimu na Isaaka, o nawe ningakuhe guo, na ningaheana bururi uyū kuri njaro ciaku iria igooka thuutha waku.” **13** Hindi iyo Ngai akiambata akimweherera kuuma handu hau aamwaragiria. **14** Jakubu akihaanda gitugi kia ihiga handu hau Ngai aritie nake, agigitiriria ndibe; agicooka agigitiriria maguta. **15** Jakubu agita handu hau Ngai aamwaririe Betheli. **16** Thuutha ucio Jakubu na andu ake makiuma Betheli magithi na mbere na rugendo. Na matigairie hanini makinye Efirathari, Rakeli akiambiriria kurumwo na agikorwo ar na thina muingi muno. **17** Na tondū aari na thina muingi muno wa giciara, mumuciaritha akimwira atiri, “Tiga gwigira, tondū uri na kahā kangē.” **18** Na atanatuikana, tondū ni gikua aakuaga, agitua kahii kau Beni-Oni. No ithe agigatua Benjamini. **19** Ni undu ucio Rakeli agikua na agithikwo mukira-ini wa njira ya guthi Efiratha (na nokuo Bethlehemu.) **20** Jakubu akihaanda gitugi iguru ria mbirira yake, na nginya umuthi uyū gitugi kuu niko kionanagia mbirira ya Rakeli. **21** Isiraeli agithi o na mbere na rugendo na kiamba hema yake mwena uria ungi wa Migidali-Ederi. **22** Hindi iyo Isiraeli aatūraga bururi uciori, Rubeni agithi, agikoma na Biliha, thuriya ya ithe, nake Isiraeli akigua uhoru ucio. Jakubu aari na ariu ikumi na eeri: **23** Ariu a Lea maar: Rubeni irigithathi ria Jakubu, na Simeoni, na Lawi, na Juda, na Isakaru, na Zebuluni. **24** Ariu a Rakeli maar: Jusufu na Benjamini. **25** Ariu a Biliha ndungata ya miritu ya Rakeli maar: Dani na Nafitali. **26** Ariu a Zilipa ndungata ya miritu ya Lea maar: Gadi na Asheri. Acio nio maar ariu a Jakubu, ari aaciarirwo ar kuu Padani-Aramu. **27** Na Jakubu agikinya mucii kuri ithe Isaaka kuu Mamure, hakuhi na Kiriathu-Ariba (nikuo Hebironi), kuria Ibrahimu na Isaaka maatūrite. **28** Isaaka aatūrire muoyo miaka igana na mirongo inana. **29** Agicooka agituikana agikua na agithikwo hamwe na andu ao ari maakuite, ar mukuru na ar na miaka muingi. Nao ariu ake Esaū na Jakubu makimuthika.

36 Na riri, uyū niguu uhoru wa Esaū (na nowe Edomu). **2** Esaū ahikirie atumia ake kuuma kuri

andū-a-nja a Kaanani: Ada aari mwar wa Eloni uria Mūhiti, na Oholibama mwar wa Ana uria war mwar wa Zibeoni uria Mūhivi, **3** o na ningi Basemathu uria war mwar wa Ishumaeli na mwar wa nyina na Nebaiothu. **4** Ada agiciara Esaū Elifazu, na Basemathu agiciara Reueli, **5** nake Oholibama agiciara Jeushu, na Jalamu na Kora. Acio nio maar ariu a Esaū, ari aaciarirwo kuu Kaanani. **6** Na riri, Esaū akioya atumia ake na ariu ake na airitu ake na andu othe a nyumba yake, o na mahiu make na nyamū iria ingi ciake, na indo ciothe iria aagite nacio kuu Kaanani, na agithi bururi waraihaniririe na muru wa nyina Jakubu. **7** Indo ciao ciari nyingi muno undu matangahotire guikarania hamwe; bururi uria maatūraga ndungahotire kumaigana eeri ni undu wa mahiu mao. **8** Ni undu ucio Esaū (na nowe Edomu) agithi gutūra bururi wa irima wa Seiru. **9** Uyū niguu uhoru wa Esaū ithe wa andu a Edomu kuu bururi-ini wa irima wa Seiru. **10** Maya nimo maritwa ma ariu a Esaū: ni Elifazu, muru wa Ada mutumia wa Esaū, na Reueli, muru wa Basemathu mutumia wa Esaū. **11** Ariu a Elifazu ni aya: ni Temani, na Omari, na Zefo, na Gatamu, na Kenazu. **12** Elifazu muru wa Esaū o nake ni aari na thuriya yetagwo Timina, iria yamuciarire Amaleki. Acio nio maar ariu a muru wa Ada mutumia wa Esaū. **13** Ariu a Reueli ni aya: ni Nahathu, na Zera, na Shama, na Miza. Acio nio maar ariu a muru wa Basemathu mutumia wa Esaū. **14** Ariu a Esaū ari aaciarirwo ni Oholibama mutumia wake mwar wa Ana uria war mwar wa Zibeoni: ni Jeushu, na Jalamu, na Kora. **15** Nao aya nio maar anene thini na njaro cia Esaū: Ariu a Elifazu irigithathi ria Esaū: Anene maar Temani, na Omari, na Zefo, na Kenazu, **16** na Kora, na Gatamu, na Amaleki. Acio nio anene ari Elifazu aaciarire kuu Edomu; maar a muru wa Ada. **17** Ariu a Reueli muru wa Esaū: Anene maar Nahathu, na Zera, na Shama, na Miza. Aya nio anene ari Reueli aaciarire kuu Edomu; maar a muru wa Basemathu mutumia wa Esaū. **18** Ariu a Oholibama mutumia wa Esaū: Anene maar Jeushu, na Jalamu, na Kora. Aya nio anene ari maaciarirwo ni Oholibama mutumia wa Esaū mwar wa Ana. **19** Aya nio maar ariu a Esaū (na nowe Edomu), na acio nio maar anene ao. **20** Aya nio maar ariu a Seiru uria Mūhori ari maatūraga bururi ucio: Lotani, na Shobali, na Zibeoni, na Ana, **21** na Dishoni, na Ezeri, na Dishani. Ariu acio a Seiru nio maar anene a Ahori kuu Edomu.

22 Ariū a Lotani maarī: Hori, na Homani. Timina aarī mwarī wa nyina na Lotani. 23 Ariū a Shobali maarī: Alivani, na Manahathu, na Ebali, na Shefo, na Onamu. 24 Ariū a Zibeoni maarī: Aia, na Ana. Ūyū nīwe Ana ūrīa wonire ithima cia maā mahiū werū-inī rīrīa arīithagja ndigiri cia ithe Zibeoni. 25 Ciana cia Ana ciarī: Dishoni, na Oholibama mwarī wa Ana. 26 Ariū a Dishoni maarī: Hemudani, na Eshibani, na Itharani, na Cherani. 27 Ariū a Ezeri maarī: Bilihani, na Zaavani, na Akani. 28 Ariū a Dishani maarī Uzu, na Arani. 29 Aya nīo maarī anene a Ahoi: nī Lotani, na Shobali, na Zibeoni, na Ana, 30 na Dishoni, na Ezeri, na Dishani. Acio nīo maarī anene a Ahoi, kūrīngana na ikundi ciao kūu būrūri wa Seiru. 31 Aya nīo maarī athamaki arīa maathamakaga Edomu o mbere ya Isiraēli gūtanagīa na mūthamaki o na ūmwe: 32 Bela mūrū wa Beori nīwe watuīkire mūthamaki wa Edomu. Itūūra rīake inene rīetagwo Dinihaba. 33 Rīrīa Bela aakuire, Jobabu mūrū wa Zera wa kuuma Bozira agītuīka mūthamaki ithenya rīake. 34 Rīrīa Jobabu aakuire, Hushamu wa kuuma būrūri wa Atemani agītuīka mūthamaki ithenya rīake. 35 Rīrīa Hushamu aakuire, Hadadi mūrū wa Bedadi, ūrīa wahootire Midiani kūu būrūri wa Moabi, agītuīka mūthamaki ithenya rīake. Itūūra rīake inene rīetagwo Avithu. 36 Rīrīa Hadadi aakuire, Samala wa kuuma Masereka agītuīka mūthamaki ithenya rīake. 37 Rīrīa Samala aakuire, Shauli wa kuuma Rehobothu, kūu gūkuhī na Rūūī rwa Farati, agītuīka mūthamaki ithenya rīake. 38 Rīrīa Shauli aakuire, Baali-Hanani mūrū wa Akibori agītuīka mūthamaki ithenya rīake. 39 Rīrīa Baali-Hanani mūrū wa Akibori aakuire, Hadadi agītuīka mūthamaki ithenya rīake. Itūūra rīake inene rīetagwo Pau, na mūtumia wake eetagwo Mehetabeli mwarī wa Matiredi, ūrīa warī mwarī wa Mezahabu. 40 Aya nīo maarī anene kuuma kūrī njiaro cia Esaū, kūrīngana na marīitwa mao, na mīhīrīga, na ng'ongo ciao: Timina, na Aliva, na Jethethu, 41 na Oholibama, na Ela, na Pinoni, 42 na Kenazu, na Temani, na Mibizaru, 43 na Magidieli, na Iramu. Acio nīo maarī anene a Edomu, kūrīngana na kūrīa maatūūraga būrūri-inī ūrīa watuīkite wao. Esaū ūcio nīwe warī ithe wa andū a Edomu.

37 Jakubu nīatūūrire būrūri-inī ūrīa ithe aakarīte, nīguo būrūri wa Kaanani. 2 Ūyū nīguo ūhoru wa Jakubu. Jusufu arī mwanake mūnini wa mīaka ikūmi na mūgwanja aarīithagja mbūri marī na ariū a ithe, na ariū a Biliha, na ariū a Zilipa, atumia a

ithe, nake agītwarīra ithe wao ūhoru mūūru ūkonīī ariū a ithe. 3 Na rīrī, Isiraēli nīendeete Jusufu gūkīra ariū arīa angī ake othe, tondū aamūciarire arī mūkūrū; na nīamūtumithīrie kanjū ya goro ng'emie wega mūno. 4 Na rīrīa ariū a ithe moonire atī ithe nīamwendete kūmakīra-rī, makīmūmena na matingīamwarīrie kiugo o na kīmwe kīega. 5 Ūtukū ūmwe Jusufu nīarootire kīroto, na rīrīa eerire ariū a ithe ūhoru wakīo, makīmūmena makīria. 6 Akīmeera atīrī, “Thikīrīriai ūhoru wa kīroto gīkī ndootete: 7 Tūrohaga itīa cia ngano tūrī mūgūnda-inī, na o rīmwe gītīa gīakwa kīrehaanda na igūrū, nacio itīa cianyū irathiūrūrūkīria gīakwa, na irakīnamīrīra.” 8 Ariū a ithe makīmūūria atīrī, “Anga nīūrenda gūtūthamakīra? Anga ti-itherū nīūgatwatha?” Nao magīkīrīrīria kūmūmena nī ūndū wa kīroto kīu gīake, na nī ūndū wa ciugo ciake. 9 Ningī Jusufu akīroota kīroto kīngī, na akīra ariū a ithe ūhoru wakīo. Akīmeera atīrī, “Thikīrīriai, nīndīrrootire kīroto kīngī, na ihinda rīrī, ndīrrootire rīua, na mweri, na njata ikūmi na īmwe ikīnyinamīrīra.” 10 Rīrīa eerire ithe o na ariū a ithe ūhoru ūcio, ithe akīmūkūma, akīmūūria atīrī, “Nī kīroto kīa mūthemba ūrīkū kīu ūrotete? Anga nyūkwa, na nī, na ariū a thoguo nītūgooka, na tūinamīrīre thī mbere yaku?” 11 Ariū a ithe nīmamūūgūrīire ūiru, no ithe agīkara agīciiragia ūhoru wa irooto icio. 12 Na rīrī, ariū a ithe nīmathīite kūrīithia mbūri cia ithe wao gūkuhī na Shekemu, 13 nake Isiraēli akīra Jusufu atīrī, “O ta ūrīa ūūī, ariū a thoguo nīmararīithia mbūri gūkuhī na Shekemu. Ūka, nīngūgūtūma kūrī o.” Nake akīmūcookeria, akīmwīra atīrī, “Ūguo noguo.” 14 Nī ūndū ūcio Isiraēli akīmwīra atīrī, “Thī ūkarore kana ariū a thoguo marī o ho o wega, o ūndū ūmwe na mbūri, na ūnjookerie ūhoru.” Nake akīmūtūma kuuma Gītumba-inī kīa Heberoni. Rīrīa Jusufu aakinyire Shekemu, 15 mūndū ūmwe akīmuona akīūrūūra mīgūnda-inī, akīmūūria atīrī, “Nī kī ūracaria?” 16 Nake Jusufu agīcookia atīrī, “Nī ariū a baba ndīracaria. No ūnjīre kūrīa mararīithia mbūri ciao?” 17 Mūndū ūcio akīmūcookeria atīrī, “Nīmoimīte gūkū. Ndīraiguire makiuga atīrī, ‘Rekei tūthī Dothani.’” Nī ūndū ūcio Jusufu akīrūmīrīra ariū a ithe, na akīmakora hakuhī na Dothani. 18 No makīmuona arī haraaya, na ataanakinya harīa maarī, magīciirīra kūmūūraga. 19 Makīrana atīrī, “Mūroti ūrīa nīokīte! 20 Ūkai; rekei tūmūūrage na tūmūkie irima rīmwe rīa maya, na tuuge atī nī nyamū njūru

imūrūite. Nītūkione ūrīa irooto icio ciake ikaahinga.”

21 No rīrīa Rubeni aiguire ūguo, akīgeria kūhonokia Jusufu kuuma moko-inī maō. Akiuga atīrī, “Rekei tūtige kūmūūraga. **22** Mūtigaite thakame. Mūkiei irima-inī rīrīrī rī gūkū werū-inī, no mūtikamwike ūūru.” Rubeni oigaga ūguo nīgeetha amūhonokie kuuma kūrī o, nīguo amūcookie kūrī ithe. **23** Na rīrīa Jusufu aakinyire harī ariū a ithe, makīmūruta kanjū yake rīra eekīrīte, o rīra yarī ya goro na ng’emie wega mūno. **24** Makīmūnyīita, makīmūikia irima rīu. Na rīrī, irima rīu rīarī rīūmū; rītiarī na maaī. **25** Magīcooka magīkara thī kūrīa irio ciao, magītiira maitho makīona gīkundi kīnene kīa Aishumaeli gīgīūka kiumīte Gileadi. Ngamīra ciao ciakuuithītio mahuti manungi wega, na ūbani, na ūkī-wa-ngoma ūrīa wītagwo manemane, na maikūrūkīte mathīī matware indo icio Misiri. **26** Juda akīra ariū a ithe atīrī, “Nī uumithio ūrīkū tūkuona tūngīūraga mūrū wa ithe witū na tūhithe gīkū gīake? **27** Rekei tūmwenderie Aishumaeli aya, no tūtikamwike ūūru na moko maitū, tondū ūyū nī mūrū wa ithe witū, tūrī a mūthiimo ūmwe na thakame o īmwe.” Nao ariū a ithe magītīkīra. **28** Nī ūndū ūcio hīndī rīra onjorithia acio Amidiani maahītūkağira hau, ariū a ithe makīruta Jusufu irima, na makīmwendīa cekerī mīrongo īrī cia betha kūrī Aishumaeli acio, nao makīmūtware Misiri. **29** Rīrīa Rubeni aacookire irima-inī na akīona atī Jusufu ndaarī ho, agītembūranga nguo ciake. **30** Agīcooka kūrī ariū a ithe akīmeera atīrī, “Kamwana karīa gatīrī ho! Nīi ngwīka atīa?” **31** Nao makīoya kanjū ya Jusufu, magīthīnja mbūrī na magītobokia kanjū īyo thīnī wa thakame īyo. **32** Magīcooka makīoya kanjū īyo yagemetio, makīmītwarīra ithe wao makīmwīra atīrī, “Kanjū īno nī kūmīona tūramīonire. Mīrore wega wone kana hihi nī kanjū rīra ya mūrūguo.” **33** Nake akīmīmenya, akiuga atīrī, “Nī kanjū ya mūrū wakwa! Nyamū njūru nīmūrūite. Ti-itherū Jusufu nīarīkītie kūrūragwo, agatamburowo icunjī.” **34** Ningī Jakubu agītembūranga nguo ciake, agīkīra nguo ya ikūnia, na agīcakaīra mūrīū matukū maingī. **35** Ariū ake othe na airītu ake magīūka kūmūhooreria, no akīrega kūhoorerio, akiuga atīrī, “Aca! Ngathiī mbīrīra kūrī mūrū wakwa ngīrīraga.” Nī ūndū ūcio ithe agīthīī na mbere kūmūrīrīra. (Sheol h7585) **36** Nao Amidiani acio makiendia Jusufu kūu Misiri kūrī Potifarū, ūmwe wa anene a Firaūni, nake aarī mūrūgamīrīri wa arangīri a Firaūni.

38 Ihinda-inī rīu-rī, Juda agītiga ariū a ithe agīkūrūka agīthīī gūikara na mūndū wa Adulamu wetagwo Hira. **2** Juda arī kūu agīcemanīa na mwarī wa Mūkaanani wetagwo Shua. Akīmūhīkia na agīkoma nake; **3** nake akīgīa nda na agīciara kahīī, gagītūuo Eri. **4** Akīgīa nda īngī, agīciara kahīī kangī gagītūuo Onani. **5** O na ningī agīciara kahīī kangī, agīgatua Shela. Aagaciārīre kūu Chezibu. **6** Maagimara Juda akīgūrīra Eri ūrīa warī irigithathi rīake, mūtumia wetagwo Tamaru. **7** No Eri, irigithathi rīa Juda, aarī mwaganu maitho-inī ma Jehova; nī ūndū ūcio Jehova akīmūūraga. **8** Nake Juda akīra Onani atīrī, “Koma na mūtumia wa mūrū wa nyūkwa, ūmūhingīrie ūrīa wagīrīrwo nīkūmwīka ūrī mūrū wa nyina na mūthuuri wake, nīguo ūciārīre mūrū wa nyūkwa rūciaro.” **9** Nake Onani nīamenyaga atī rūciaro rūu rūtigatūika rwake; nī ūndū ūcio o akoma na mūtumia wa mūrū wa nyina, agaita mbeū ya ūciari thī, nīguo ndagaciārīre mūrū wa nyina rūciaro. **10** Ūndū ūcio eekire warī mūrū maitho-inī ma Jehova; nī ūndū ūcio o nake akīūragwo nī Jehova. **11** Juda akīra Tamaru mūtumia wa mūrīū atīrī, “Thīī ūtūūre ūrī wa ndigwa gwa thoguo mūcīī ngīnya mūrū wakwa Shela agimare.” Tondū eeciirīrie atīrī, “O nake Shela ahota gūkua ta ariū a nyina.” Nī ūndū ūcio Tamaru agīthīī gūtūūra mūcīī gwa ithe. **12** Thuutha wa ihinda iraaya, mūtumia wa Juda, mwarī wa Shua, agīkua. Na kahinda ka macakaya gaathira na Juda athirwo nī kīeha, akīambata agīthīī Timina kūrī andū arīa meenjaga ng’ondū ciake guoya, na agīthīī hamwe na mūrata wake, Hira wa Adulamu. **13** Na rīrīa Tamaru eerirwo atīrī, “Ithe wa mūthuurīguo erekeire Timina kwenja ng’ondū ciake guoya,” **14** akīruta nguo ciake cia mūtumia wa ndigwa, akīthumbīra na taama ngīnya ūthīū nīguo ndakae kūmenyeka, agīkara thī itoonyero-inī rīa Enaimu, rīrīa rīarī njīra-inī ya gūthīī Timina. Nīgūkorwo nīonire atī, o na gūtūika Shela aarī mūndū mūgīma, Juda ndaheanīte Tamaru kūrī we atuīke mūtumia wake. **15** Rīrīa Juda aamuonire-rī, agīciirīa atī Tamaru aarī mūmaraya tondū nīehumbīrīte ūthīū. **16** Na tondū ndoo atī aarī mūtumia wa mūrīū, agīthīī harī we mūkīra-inī wa njīra, akīmwīra atīrī, “Ūka, ītkīra ngome nawe.” Mūtumia ūcio akīmūūria atīrī, “Na nī kīī ūkūūhe nīguo ngome nawe?” **17** Juda akīmūcookeria atīrī, “Nīngūgūtūmīra koori kuuma rūūru-inī rwakwa.” Mūtumia ūcio akīmūūria atīrī, “Nīkūndīgīra kīndū gīa kūrūgamīrīra kīranīro gīaku

nginya rīria ūgaakaneana?” 18 Juda akīmūūria atīrī, “Ūkwenda ngūtīgīre kīī gīa kūrūgamīrīra?” Mūtumia ūcio akīmūcookeria atīrī, “Ndigīra gīcūhī kīa rūūri rwaku na rūrigi rwakīo, o na rūthanju rūu rūrī guoko-inī gwaku.” Nī ūndū ūcio Juda agītīgīra mūtumia ūcio indo icio na agīkoma nake; na Tamaru akīgīa nda yake. 19 Mūtumia ūcio aarīkia gwīthīira, akīāūra taama wake, akīthumba nguo ciake cia mūtumia wa ndigwa rīngī. 20 Rīria Juda atūmire mūratawe ūcio wa kūu Adulamu na koori nīgeetha acookerio indo icio cia kūrūgamīrīra kuuma kūrī mūtumia ūcio-rī, ndamuonire. 21 Nake akīūria andū arīa maatūūruga kūu atīrī, “Arī ha mūmaraya ūria ūraarī haha mūkīra-inī wa nījira ya gūthīī Enaimu?” Nao magīcookia atīrī, “Haha hatirī hakorwo na mūmaraya.” 22 Nī ūndū ūcio agīcooka kūrī Juda, akīmwīra atīrī, “Nīī ndinamuona. Hamwe na ūguo-rī, andū arīa matūūruga hau moigire atīrī, ‘Haha hatirī hakorwo na mūmaraya.’” 23 Nake Juda akiuga atīrī, “Nīakīrekwo aikare na kīrīa arī nakīo, kana tūtūike a gūthekererwo. Ningī-rī, nīngūmūtūmīre koori gaka, no ndūnamuona.” 24 Thuutha wa mīeri itatū, Juda akīrwo atīrī, “Tamaru mūtumia wa mūrūguo nīehītie, akahūūra ūmaraya, na nī ūndū ūcio arī na nda.” Juda akiuga atīrī, “Mumiei mūmūrehe, acinwo akue!” 25 Na rīria oimagio-rī, agītūma ndūmīrīri kūrī ithe wa mūthuuriwe, akīmwīra atīrī, “Nīī ndī na nda ya mūndū ūria mwene indo ici.” Agīcooka akiuga atīrī, “Ta rora kana no ūmenye nūū mwene gīcūhī gīkī kī na mūhūūri, na rūrigi rūrū, o na rūthanju rūrū.” 26 Juda agīcimenya, na akiuga atīrī, “Mūtumia ūyū nī mūthingu kūngīra; ekite ūguo nīgūkorwo ndiamūheanire kūrī mūrū wakwa Shela.” Juda ndaacookire gūkoma nake rīngī. 27 Rīria ihinda rīake rīakinyire rīa gūciara-rī, kwarī na tūhī twīrī twa mahatha nda yake. 28 Na rīria aaciara-rī, kamwe gatuo gagīcomora guoko; nake mūmūciarithia akīoya uthi mūtune, akīwoherera guoko-inī gwako, na akiuga atīrī, “Ūyū nīwe woima mbere.” 29 No rīria aacookirie guoko na thīinī, mūrū wa nyina akiuma, nake mūciarithania akiuga atīrī, “Githī nīguo weturīra nījira!” Nake agītūuo Perezū. 30 Nake mūrū wa nyina ūria warī na uthi mūtune guoko-inī gwake akiuma, nake agītūuo Zera.

39 Na rīrī, Jusufu nīaikūrūkirio o nginya būrūri wa Mīsiri. Nake Potifarū, Mūmisiri ūmwe wa anene a Firaūni, na mūrūgamīrīri wa arangīri a Firaūni,

akīmūgūra kuuma kūrī Aishumaeli arīa maamūtwarīte kūu. 2 Nake Jehova aarī hamwe na Jusufu, nake akīgaacīra, na agītūūra nyūmba-inī ya Mūmisiri ūcio mwathi wake. 3 Na rīria mwathi wake onire atī Jehova aarī hamwe nake, na atī Jehova nīatūmīte Jusufu agaacīre maūndū-inī mothe marīa ekaga-rī, 4 Jusufu agītīkīrīka maitho-inī make na agītūika wa kūmūtungatīra. Potifarū akīmūtua mūrōri wa nyūmba yake na akīmwīhokera ūmenyereri wa kīria gīothe aarī nakīo. 5 Kuuma hīndī irīa aamūtuire mūrōri wa nyūmba yake na kīria gīothe aarī nakīo, Jehova akīrathima nyūmba ya Mūmisiri ūcio nī ūndū wa Jusufu. Kīrathimo kīa Jehova kīarī igūrū wa indo ciothe cia Potifarū, irīa ciarī nyūmba o na irīa ciarī mūgūnda. 6 Nī ūndū ūcio agītīgīra Jusufu indo ciothe irīa aarī nacio acimenyagīre; rīria rīothe Jusufu aarī mūrūgamīrīri-rī, Potifarū ndarūmbūyanagia na kīndū o nakī tiga o irio irīa aarīaga. Na rīrī, Jusufu aarī mūthaka na wa mwīrī mweya, 7 na thuutha wa ihinda, mūtumia wa mwathi wake akīmwīrīrīria, akīmwīra atīrī, “Ūka ūkome na nīī!” 8 No Jusufu akīrega. Akīmwīra atīrī, “Nīī ndī mūrōri-rī, mwathi wakwa ndarūmbūyanagia na kīndū o nakī kīa nyūmba, indo irīa ciothe arī nacio nīanjīhokeire ndīcimenyagīre. 9 Gūtīrī mūndū ūngī mūnene nyūmba īno ūngīrīte. Mwathi wakwa ndangīrīrīrie kīndū o nakī, tiga wee wiki, tondū ūrī mūtumia wake. Ndaakīhota atīa gwīka ūndū ta ūyū wa waganu nījīrīe Ngai?” 10 Na o na gūtūika nīaringagīrīria Jusufu mūthenya o mūthenya akome nake-rī, Jusufu nīaregire gūkoma nake o na kana gūkorwo hamwe nake. 11 No mūthenya ūmwe Jusufu nīaingīrīre nyūmba kūruta wīra wake, na gūtīarī ndungata o na īmwe ya nyūmba yarī kūu thīinī. 12 Mūtumia ūcio akīnyīita nguo ya Jusufu, akīmwīra atīrī, “Ūka ūkome na nīī!” No Jusufu agītīga nguo yake guoko-inī kwa mūtumia ūcio, akiuma nyūmba akīūra. 13 Na rīria mūtumia ūcio onire atī Jusufu nīatiga nguo yake guoko-inī gwake na oora-rī, 14 agītīa ndungata cia nyūmba yake, agīcīra atīrī, “Ta kīonei Mūhibirania ūyū aarehirwo kūrī ithuī nīgeetha atūnyarare! Egūūkīte haha nīguo akome na nīī, na nīī ndakaya. 15 Na rīria aigua ngīkaya ndeithio, aatiga nguo yake haha, oima nyūmba na oora.” 16 Nake agīkara na nguo īyo nginya rīria mwathi wa Jusufu aainūkire. 17 Nake mūtumia ūcio akīmūhe rūgano rūu, akīmwīra atīrī, “Ngombo irīa ya Mūhibirania, irīa watūreheire īgūūkīte kūrī nīī

kūnyarara. **18** No rīrīa njugire mbu ndeithio, yatiga nguo īno harī nī, yoima nyūmba na yora.” **19** Rīrīa mwathi wa Jusufu aiguire rūgano rūu aaheirwo nī mūtumia wake, rīrīa aamwīre, “Ūguo nīguo ngombo yaku īnjikire,” agīcinwo nī marakara. **20** Nake mwathi wa Jusufu akīnyīta Jusufu akīmūikia njeera, kūdū kūrīa gwaikagio andū arīa oohe a mūthamaki. No hīndī īyo Jusufu aarī kūu njeera-rī, **21** Jehova aarī hamwe nake; akīmūtuga na agītūma etikīrike maitho-inī ma mūnene wa njeera. **22** Nī ūndū ūcio mūnene wa njeera agītua Jusufu mūrōri wa arīa othe moohetwo njeera, na agītūuo mūmenyereri wa maūdū mothe marīa meekagwo kūu. **23** Mūnene ūcio wa njeera ndaarūmbūyagia ūndū o na ūmwe wa marīa maamenyagīrīrwo nī Jusufu, tondū Jehova aarī hamwe na Jusufu na akīmūhe ūgaacīru maūdū-inī mothe marīa ekaga.

40 Thuutha ūcio-rī, mūdū ūrīa watwaragīra mūthamaki ndibei, na mūdū ūrīa wathondekagīra mūthamaki wa Misiri mīgate-rī, makīhītīria mwathi wao, ūcio mūthamaki wa Misiri. **2** Firaūni mūthamaki ūcio akīrakario nī anene acio ake eerī, mūnene wa arīa maamūtwaragīra ndibei na mūnene wa arīa maamūthondekagīra mīgate, **3** na akīmahingīrīthia nyūmba ya mūnene wa arīa arangīri njeera, o rīrīa Jusufu oheetwo. **4** Mūnene wa arangīri akīmaneana kūrī Jusufu amarorage, nake Jusufu akīmatungatīra. Na thuutha wa gūikara kīoho-inī kwa ihinda-rī, **5** o ūmwe wa acio eerī, ūrīa watwaragīra mūthamaki ndibei na mūthondeki wa mīgate ya mūthamaki wa Misiri, o acio maahingīrwo njeera, makīroota irooto ūtukū ūmwe, na o kīroto kīarī na mūtaūrīre wakīo. **6** Rīrīa Jusufu aathiire kūrī o rūciinī rwa mūthenya ūyū ūngī-rī, akīona marī na kīeha. **7** Nī ūndū ūcio akīūrīa anene acio a Firaūni, o acio moohetwo hamwe nake nyūmba-inī ya mwathi wake, atīrī, “Nī kī gītūmīte mūtukie ithiithi cianyu ūmūthī?” **8** Nao makīmūcookeria atīrī, “Ithuī ithuerī nītūrotete irooto, na gūtīrī mūdū wa gūcītaūra.” Jusufu akīmooria atīrī, “Gīthī ūtaūrī ti wa Ngai? Njīrai irooto cianyu.” **9** Nī ūndū ūcio mūnene wa arīa maatwaragīra mūthamaki ndibei akīra Jusufu kīroto gīake. Akīmwīra atīrī, “Kīroto-inī giakwa ndīronire mūthabībū ūrī mbere yakwa, **10** na ūraarī na honge ithatū. Nacio iraaruta kīro o ūguo iracanūka, nacio imanjīka cia thabībū irerua. **11** Na nī

ndīrakorwo nyiitīte gīkombe kīa Firaūni na guoko, ndīrooya thabībū icio, ndīraacihīra gīkombe-inī kīa Firaūni, na ndīramūnengera.” **12** Jusufu akīmwīra atīrī, “Ūtaūrī wakīo nī ūyū: Honge icio ithatū nī mīthenya itatū. **13** Mīthenya itatū itanathira-rī, Firaūni nīegūgūtūgīria na agūcookie wīra-inī waku, na ūcooke kūnengagīra Firaūni gīkombe gīake, o ta ūrīa wekaga rīrīa warī mūmūhei ndibei. **14** No rīrīa maūdū maku makaagaacīra-rī, ūkandīrikana ūnjuguire tha, ūngweete harī Firaūni, ūndute gūkū njeera. **15** Tondū nīkūnyītwo ndaanyītirwo na hinya, ngīrutwo būrūrī wa Ahibirania, na ningī o na gūkū gūtīrī ūndū mūuru ndeekīte wa gūtūma njikio njeera.” **16** Na rīrīa mūnene wa arīa athondeki mīgate onire atī Jusufu nīataūra kīroto kīu wega-rī, akīra Jusufu atīrī, “O na nī ndīrarootete: Ndīrakuūte ikabū ithatū cia mīgate na mūtwe. **17** Gīkabū kīrīa kīrarigītīe igūrū kīraarī na mīgate ya mīthemba yothe īthondekeirwo Firaūni; no nacio nyoni iramīrīaga īrī o gīkabū-inī ndīgīkuūte na mūtwe.” **18** Jusufu akīmwīra atīrī, “Ūtaūrī wakīo nī ūyū: Icabū icio ithatū nī mīthenya itatū. **19** Mīthenya itatū itanathira-rī, Firaūni nīagagūtīnīthia mūtwe na akwambīthie mūtī igūrū. Nacio nyoni nīkarīa nyama cia mwīrī waku.” **20** Na rīrī, mūthenya wa gatatū warī wa kūrīrikana gūciarwo kwa Firaūni, nake akīrugīthīria anene ake iruga inene. Nake akīrīrikana mūnene wa arīa maamūtwaragīra ndibei na mūnene wa arīa maamūthondekagīra mīgate mbere ya anene arīa angī ake: **21** Agīcookie mūnene wa arīa maamūtwaragīra ndibei wīra-inī wake, nīgeetha acooke gūtwarīra Firaūni gīkombe rīngī. **22** No rīrī, mūnene wa arīa maamūthondekagīra mīgate-rī, akīmūcuria mūtī igūrū o ta ūrīa Jusufu aamerīte ūtaūrī-inī wake. **23** No mūnene ūcio wa arīa maatwaragīra Firaūni ndibei ndaigana kūrīrikana Jusufu; nīariganīrwo nīwe.

41 Na rīrī, mīaka īrī mīgīma yathira-rī, Firaūni akīroota kīroto: Akīona arūgamīte rūteere-inī rwa Rūū rwa Nīlī; **2** na rīrī, gūkiūmīra ng’ombe mūgwanja njega na noru kuuma thīinī wa rūū rūu, na igītīka kūrīa nyeki ithanjī-inī. **3** Thuutha wacio rī, hakūmīra ng’ombe ingī mūgwanja, njong’i na hīnju, kuuma rūū rūu rwa Nīlī, na ikīrūgama mwena-inī harīa icio ingī ciarūgamīte hūgūrūrū-inī cia rūū. **4** Na rīrī, ng’ombe icio njong’i na hīnju ikīrīa ng’ombe irīa mūgwanja njega na noru. Hīndī īyo Firaūni akīrwo nī toro. **5** Ningī Firaūni agīkoma rīngī na

akiroota kiroto gĩa keerĩ: Magira mūgwanja mega ma ngano, maiyūrĩte ngano, maakūruga kamūtĩ-inĩ kamwe ka ngano. 6 Thuutha wamo gūgĩthethũka magira mangĩ mūgwanja ma ngano mahĩnju, mahaana ta macinĩtwo nĩ rũhuho rwa mwena wa irathĩro. 7 Magira macio mahĩnju ma ngano makĩmeria magira marĩa mūgwanja maarĩ mega na maiyūrĩte ngano. Hĩndĩ iyo Firaũni akĩrwo nĩ toro, agĩũkĩra agĩkora nĩ kũroota ekũrootaga. 8 Rũciĩni agĩtangĩka meciiria, na nĩ ũndũ ũcio agĩtũmanĩra andũ-ago othe na andũ arĩa oogĩ a Misiri. Firaũni akĩmeera irooto ciake, no gũtirĩ wao o na ũmwe wahotire kũmũtaũrĩra. 9 Hĩndĩ iyo mũnene wa arĩa maamũtwaragĩra ndibei akĩra Firaũni atĩrĩ, “Ūmũthĩ nĩndaririkanio mahĩtia makwa. 10 Hĩndĩ ĩmwe-rĩ, Firaũni nĩarakarĩtio nĩ ndungata ciake; na nĩ hamwe na mũnene wa arĩa athondeki mĩgate-rĩ, agĩtuohithia njeera nyũmba-inĩ ya mũnene wa arangĩri. 11 Ūtukũ ũmwe-rĩ, o ũmwe witũ akĩroota kiroto, na o kiroto kiarĩ na ũtaũri wakĩo mwanya. 12 Na rĩrĩ, kũu njeera twarĩ na mwanake Mũhibirania, ndungata ya mũnene wa arangĩri. Na ithũ tũkĩmwĩra irooto ciitũ, nake agĩtũtaũrĩra; akĩhe o mũndũ ũtaũri wa kiroto giake. 13 Namo maũndũ magĩkĩka o ta ũrĩa aatũtaũrĩre. Nĩ ngĩcookio wĩra-inĩ wakwa, nake mũndũ ũcio ũngĩ agĩcuurio mũtĩ igũrũ.” 14 Nĩ ũndũ ũcio Firaũni agĩtũmanĩra Jusufu, nake akĩrutwo kũu njeera narua. Na aarĩkia kwĩyenja na kũruta nguo iria arĩ nacio na gwĩkĩra ingĩ-rĩ, agĩthĩ mbere ya Firaũni. 15 Nake Firaũni akĩra Jusufu atĩrĩ, “Nĩrarootire kiroto na gũtirĩ mũndũ ũrahota gũgĩtaũra. No nĩnjiguĩte gũkĩrwo atĩrĩ, wee ũngĩrwo kiroto no ũhote gũgĩtaũra.” 16 Jusufu agĩcookeria Firaũni atĩrĩ, “Nĩ mwene ndingĩhota, no Ngai nĩekũhe Firaũni macookio marĩa arenda.” 17 Hĩndĩ iyo Firaũni akĩra Jusufu atĩrĩ, “Kĩroto-inĩ giakwa-rĩ, ndĩrarũgamĩte hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Nili, 18 rĩrĩa haroimĩre ng’ombe mūgwanja njega na noru kuuma rũũ, na iraitĩka kũrĩa kũu ithanjĩ-inĩ. 19 Thuutha wacio kũracooka kũroimĩra ng’ombe ingĩ mūgwanja hinyaru, njong’i mũno na hĩnju. Ndirĩ ndona ng’ombe njong’i ta icio bũrũri-inĩ wothe wa Misiri. 20 Nacio ng’ombe icio hĩnju na njong’i irarĩa ng’ombe iria mūgwanja noru iria iroimĩrĩte mbere. 21 No rĩrĩ, o na ciarĩkia gũcĩrĩa-rĩ, gũtirĩ mũndũ ũngĩramenyire atĩ nĩrarĩite; tondũ ironekaga irĩ o njong’i o ta mbere. Hĩndĩ iyo ndĩrokĩra. 22 “Nĩngĩ irooto-inĩ ciakwa-rĩ, nĩndĩronire magira mūgwanja

mega ma ngano na maiyūrĩte ngano, magĩkũura kamūtĩ-inĩ ka ngano. 23 Thuutha wamo, magira mangĩ mūgwanja marathethũka, marĩ mahoohu na macinĩtwo nĩ rũhuho rwa mwena wa irathĩro. 24 Namo magira macio mahĩnju marameria magira marĩa mūgwanja mega. Nĩraheire andũ-ago ũhoro ũcio, no gũtirĩ o na ũmwe ũrahotire kũndaũrĩra irooto icio.” 25 Nake Jusufu akĩra Firaũni atĩrĩ, “Irooto cia Firaũni cierrĩ no kiroto kĩmwe. Ngai nĩaguũrĩrie Firaũni ũrĩa akirĩ gwĩka. 26 Ng’ombe iria mūgwanja njega nĩ mĩaka mūgwanja, na magira marĩa mūgwanja mega ma ngano nĩ mĩaka mūgwanja; kiroto kũu no kĩmwe. 27 Nacio ng’ombe icio mūgwanja hĩnju na njong’i iria cioimĩre thuutha nĩ mĩaka mūgwanja, na no taguo magira marĩa mūgwanja matarĩ ngano macinĩtwo nĩ rũhuho rwa mwena wa irathĩro: iyo nĩ mĩaka mūgwanja ya ng’aragu. 28 “Na o ta ũrĩa ndeera Firaũni: Ngai nĩ oneetie Firaũni ũrĩa akirĩ gwĩka. 29 Nĩgũgũkorwo na mĩaka mūgwanja ya bũthi mũnene bũrũri wothe wa Misiri, 30 no nĩgũgũcooka kũrũmĩrĩro nĩ mĩaka mūgwanja ya ng’aragu. Naguo bũthi ũcio wothe wa Misiri nĩũkariganĩra, nayo ng’aragu nĩkananga bũrũri ũyũ. 31 Bũthi wa bũrũri ndũkaririkanwo, tondũ ng’aragu ĩrĩa igacooka kũgĩa nĩgĩakorwo ĩrĩ nene mũno. 32 Gĩtũmi kĩa Firaũni aheo kiroto kũu maita meerĩ, nĩ tondũ Ngai nĩatuĩte nĩegwĩka ũndũ ũcio, na ekũwĩka o narua. 33 “Rũ Firaũni nĩacarie mũndũ ũũ gũkũũrana maũndũ na mũndũ mũũgĩ, amũtue mũrũgamĩrĩri wa bũrũri wa Misiri. 34 O na nĩngĩ Firaũni nĩagĩthũure atabarĩri a bũrũri a kuoyaga gĩcũnjĩ gĩa ithano kĩa magetha ma Misiri mĩaka-inĩ iyo mūgwanja ya bũthi. 35 Nao nĩmacookanĩrĩrie irio icio ciothe cia mĩaka iyo mĩega ĩrooka, na ngano iyo ĩkorwo watho-inĩ wa Firaũni, ĩgwo matũũra-inĩ ĩrĩ irio. 36 Nacio irio icio ciagĩrĩre kũigwo irĩ mũthiithũ wa bũrũri, ikaahũthĩrwo hĩndĩ ĩrĩa ya mĩaka mūgwanja ya ng’aragu ĩrĩa ĩkaagĩa Misiri, nĩgeetha bũrũri ndũkanathũkio nĩ ng’aragu ĩyo.” 37 Firaũni na anene ake makĩona mũbango ũcio ũrĩ mwega. 38 Nĩ ũndũ ũcio Firaũni akĩmooria atĩrĩ, “No tuone mũndũ ũngĩ ta ũyũ, mũndũ ũrĩ na roho wa Ngai thĩĩni wake?” 39 Firaũni agĩkĩra Jusufu atĩrĩ, “Kuona atĩ Ngai nĩakũmenyithĩtie maũndũ maya mothe-rĩ, gũtirĩ mũndũ ũngĩ ũngĩkũũrana maũndũ na mũũgĩ ta we. 40 Wee nĩwe ĩkũrũgamĩrĩra nyũmba yakwa ya ũthamaki, na andũ akwa othe marĩathĩkagĩra watho waku. ũndũ ngũgũkĩra naguo no atĩrĩ, nĩ nĩ nĩ

Mūthamaki.” 41 Nī ūndū ūcio Firaūni akīra Jusufu atīrī, “Kuuma rīu nīndagūtua mūrūgamīrīri wa būrūri wothe wa Misiri.” 42 Ningī Firaūni akīruta gīcūhī gīake kīa mūhūiri kuuma kīara gīake agīgīkīra kīara-inī kīa Jusufu. Agīcooka akīmūhumba nguo cia gatani njega, na kirengeeri gīa thahabu ngingo. 43 Ningī agītūma akuuo na ngaari yake ya ita, arī mūdū wa keerī harī we wathani-inī, nao andū magīthīi makīanagīrīra marī mbere yake atīrī, “Eherai njīra-inī!” Nī ūndū ūcio Firaūni agītua Jusufu mūrūgamīrīri wa būrūri wothe wa Misiri. 44 Ningī Firaūni akīra Jusufu atīrī, “Nī nīi Firaūni, no rīrī, hatarī na rūtha rwaku, gūtīrī mūdū ūgeeka ūndū atarī na rūtha rwaku gūkū Misiri guothe.” 45 Nake Firaūni agīta Jusufu Zafenathu-Panea, na akīmūhe Asenathu mwarī wa Potifera, mūthīnjīri-ngai wa Onu, atuīke mūtumia wake. Nake Jusufu agītūkania būrūri wothe wa Misiri. 46 Jusufu aarī na māka mīrongo itatū rīrīa atoonyire ūtungata-inī wa Firaūni mūthamaki wa Misiri. Nake Jusufu akīehera mbere ya Firaūni, agītūkania būrūri wothe wa Misiri. 47 Na rīrī, ihinda rīa māka iyo mūgwanja ya būthi, būrūri ūcio ūgīciara maciaro maingī mūno. 48 Nake Jusufu agīcookanīrīria irio ciothe cia būrūri wa Misiri iria ciagiire kuo māka iyo mūgwanja ya būthi, na agīciigithia matūūra-inī marīa manene. O itūūra inene akaiga irio iria ciakūrāgio mīgūnda-inī rīra yarīthiūrūrūkiire. 49 Jusufu agīkīgithia ngano nyingī mūno, o ta mūthanga wa iria-inī; yarī nyingī mūno, o nginya agītiga kūiga maandiko ma mūigana wayo tondū ndīngīathimīkire. 50 Mīaka ya ng’aragu itaanakinya-rī, Jusufu nīaciarīrwo tūhī twīrī nī Asenathu mwarī wa Potifera, mūthīnjīri-ngai wa Onu. 51 Jusufu agīta irigithathi rīake Manase, akiuga atīrī, “Nī tondū Ngai nīatūmīte ndiganīrwo nī thīina wakwa wothe na nyūmba ya baba yothe.” 52 Nako kahī ga keerī, agīgeeta Efiraimu, akiuga atīrī, “Nī tondū Ngai nīatūmīte ngīe na maciaro būrūri-inī wa mīnyamaro yakwa.” 53 Nayo māka mūgwanja ya būthi kū Misiri īgīthira, 54 na māka mūgwanja ya ng’aragu ikīambīrīria, o ta ūrīa Jusufu oigīte. Kwarī na ng’aragu mabūrūri-inī marīa mangī mothe, no būrūri wa Misiri wothe warī na irio. 55 Na rīrīa andū a Misiri othe maambīrīrie kūigua ng’aragu-rī, magīkaira Firaūni amahe irio. Nake Firaūni akīmeera atīrī, “Thīi kūrī Jusufu na mwīke ūrīa ekūmwīra.” 56 Rīrīa ng’aragu yagīre būrūri wothe-rī, Jusufu akīhingūra makūmbī ma irio, akīenderia andū a Misiri ngano, nīgīkorwo

ng’aragu yarī nene mūno Misiri guothe. 57 Namo mabūrūri mothe magīka Misiri kūrī Jusufu kūgūra ngano, tondū ng’aragu iyo yarī nene mūno thī yothe.

42 Rīrīa Jakubu aamenyire atī Misiri nī kwarī na ngano, akīra ariū ake atīrī, “Nī kīi gītūmīte mūikare o ro ūguo mūcūthanīrīrie?” 2 Agīthīi na mbere akīmeera atīrī, “Nīnjiguīte atī Misiri kūrī na ngano. Ikūrūkai kuo mūgatūgūrīre irio, nīgeetha tūtūre muoyo tūtīgakue.” 3 Nao ariū ikūmi a ithe na Jusufu magīkūrūka, magīthīi kūgūra ngano Misiri. 4 No Jakubu ndaatūmire Benjamini mūrū wa nyina na Jusufu athīi na arīa angī, tondū nīetīgagīra ndakone mūtino. 5 Nī ūndū ūcio ariū a Isiraēli magīthīi marī hamwe na arīa angī maathīite kūgūra ngano Misiri, tondū būrūri wa Kaanani o nāguo warī na ng’aragu. 6 Na rīrī, Jusufu nīwe warī mwathi wa būrūri wa Misiri na nīwe wendagīria andū othe a būrūri ngano. Nī ūndū ūcio rīrīa ariū a ithe maakinyire kuo-rī, makīmūinamīrīra, magītūrumithia mothiū mao thī. 7 Na rīrīa Jusufu onire ariū a ithe, o ro rīmwe akīmamenya, no agītua ndamooī na akīmaarīria arī na ūuru, akīmooria atīrī, “Mumīte kū?” Nao makīmūcookeria atīrī, “Tuumīte būrūri wa Kaanani tūgooka kūgūra irio.” 8 O na gūtūika Jusufu nīamenyire ariū a ithe-rī, o matiigana kūmūmenya. 9 Ningī akīrīrikana irooto ciake iria aarootete imakonī, akīmeera atīrī, “Inyuī mūrī athigaani! Mūūkīte kūrora būrūri witū kūrīa ūtarī mūgītīre.” 10 Nao makīmūcookeria atīrī, “Aca, mwathi witū! Ndungata ciaku ciūkīte o kūgūra irio tu. 11 Ithuī ithuothe tūrī ariū a mūthuuri ūmwe. Ithuī ndungata ciaku tūrī andū ehokeku, tūtīrī athigaani.” 12 Nake Jusufu akīmeera atīrī, “Aca! Mūūkīte kūrora būrūri witū kūrīa ūtarī mūgītīre.” 13 No makīmūcookeria atīrī, “Ndungata ciaku ciarī andū ikūmi na eerī, ariū a mūthuuri ūmwe, ūrīa ūtūūrāga būrūri wa Kaanani. Ūrīa mūnini biū nīwe ūrī na baba rīu, na ūmwe witū ndarī ho.” 14 Jusufu akīmeera atīrī, “No ta ūrīa ndamwīra: Inyuī mūrī athigaani! 15 Na ūū nīguo mūkūmenyeka atī mūrī andū a ma: Ti-itherū, o ta ūrīa Firaūni atūūrāga muoyo-rī, mūtingiūma kūdū gūkū nginya ūrīa mūnini wanyu oke. 16 Tūmai ūmwe wanyu athīi agīre mūrū wa thoguo ūcio ūngī; inyuī aya angī nī mūgūikio njeera nīgeetha ciugo cianyu icio mwarītīte irorwo kana nī ūhorō wa ma. Mūngīkorwo ūguo muugīte tīguo-rī, o ta ūrīa Firaūni atūūrāga

muoyo, inyuĩ mūrĩ athigaani!” 17 Nake akĩmaikia othe njeera, magĩkara kuo mĩthenya ĩtatũ. 18 Mũthenya wa ĩtatũ Jusufu akĩmeera atĩrĩ, “Tondũ ndĩ mwĩtigĩri Ngai-rĩ, ĩkai ũũ nĩguo mūtũũre muoyo: 19 Angĩkorwo mūrĩ andũ ehokeku, ĩtikĩrai ũmwe wanyu aikare gũkũ njeera, na inyuĩ arĩa angĩ mũthĩĩ mūtwarĩre andũ anyu ngano nĩ ũndũ wa ng’aragu ĩrĩa marĩ nayo. 20 No rĩrĩ, no nginya mũndehere mūrũ wa thoguo ũcio mũnini biũ, nĩgeetha ciugo cianyu ciĩtikĩrike kũna atĩ nĩ cia ma, na nĩguo mũtigakue.” Nao magĩka o ũguo. 21 Nao makĩrana atĩrĩ, “Ti-itherũ tũraherithio nĩ ũndũ wa mūrũ wa ithe witũ. Nĩtuonire ũrĩa aarĩ na thĩĩna rĩrĩa atũthaithaga tũhonokie muoyo wake, no tũkĩrega kũmũigua; na no kĩo tũnyitĩtwo nĩ thĩĩna ũyũ.” 22 Rubeni akĩmacookeria atĩrĩ, “Githĩ ndiamwĩrĩre mũtikehĩrie kamwana kau? No inyuĩ mũkĩrega gũũthikĩrĩria! Rĩu no nginya tũrĩhio thakame yake.” 23 No matiamenyaga atĩ Jusufu nĩaiguaga ũrĩa moigaga, tondũ we aatũmagĩra mũtabuti akĩmaarĩria. 24 Jusufu akĩmahutatĩra akĩmeherera, akĩambĩrĩria kũrĩra; ningĩ agĩcooka agĩthĩĩ akĩmaarĩria rĩngĩ. Akĩnyitithia Simeoni akĩeherio harĩo na akĩohwo makĩonaga. 25 Jusufu agĩathana makũnia mao maiyũrio ngano, na betha cia o mũndũ icookia ikũnia-inĩ rĩake, na maheo rĩgu wa rũgendo. Thuutha wa gwĩkĩrwo maũndũ macio, 26 makĩgĩrĩra ndigiri ciao mĩrigo ĩyo ya ngano na makiumagara. 27 Harĩa maarũgamire mararĩrĩre-rĩ, ũmwe wao agĩtumũra ikũnia rĩake ahe ndigiri yake irio, nake akĩona betha ciake hau mũromo-inĩ wa ikũnia rĩake. 28 Akĩra ariũ a ithe atĩrĩ, “Haiya, nĩnjookeirio betha ciakwa; ĩ ici haha ikũnia-inĩ riakwa.” Ngoro ciao ikĩnyitwo nĩ ihooru na makĩrorana makĩinainaga, makĩũrania atĩrĩ, “Nĩ atĩa ũũ Ngai atwĩkĩte?” 29 Na rĩrĩa maakinyire kũrĩ ithe wao Jakubu kũu bũrũri wa Kaanani-rĩ, makĩmwĩra maũndũ marĩa mothe monete. Makĩmwĩra atĩrĩ, 30 “Mũndũ ũrĩa mwathi wa bũrũri ũcio aatwarĩrie na ũũru mũingĩ na agĩtũtua ta twathiite gũthigaana bũrũri ũcio. 31 No ithuĩ tũkĩmwĩra atĩrĩ, ‘Ithuĩ tũrĩ andũ ehokeku; tũtirĩ athigaani. 32 Twarĩ andũ ikũmi na eerĩ, ariũ a mũthuari ũmwe. ũmwe ndarĩ ho, na ũrĩa mũnini biũ arĩ na ithe witũ kũu Kaanani.’ 33 “Nĩngĩ mũndũ ũcio mwathi wa bũrũri agĩtwĩra atĩrĩ, ‘Gĩkĩ nĩkĩo gĩgũtũma menye kana mūrĩ andũ ehokeku: Ndigĩrai mūrũ wa thoguo ũmwe gũkũ, muoe irio mũthĩĩ mũcitwarĩre andũ a nyũmba cianyu acio marĩ na ng’aragu. 34 No mũndehere mūrũ wa thoguo ũrĩa

mũnini biũ na noguo ngaamenya atĩ mũtirĩ athigaani, mūrĩ andũ ehokeku. Hĩndĩ ĩyo nĩngamũcookeria mūrũ wa thoguo, na nĩmũgetikĩrio kuonjorithagia bũrũri-inĩ ũyũ.” 35 Na rĩrĩa moonoragia makũnia mao-rĩ, o mũndũ agĩkora kĩohe kĩa betha ciake ikũnia-inĩ rĩake! Nao na ithe wao mona ciohe icio cia mbeeca, makĩmaka. 36 Ithe wao Jakubu akĩmeera atĩrĩ, “Mūrĩ kũũniinĩra ciana ciakwa. Jusufu ndarĩ ho, na Simeoni ndarĩ ho, na rĩu mũrenda kuoya Benjamini. Maũndũ maya mothe nĩ nĩĩ mokĩrĩire!” 37 Hĩndĩ ĩyo Rubeni akĩra ithe atĩrĩ, “Nĩũkooraga ariũ akwa eerĩ ingĩkaaga gũcookia Benjamini harĩwe. Reke akorwo ũmenyereri-inĩ wakwa, na nĩngamũcookia.” 38 No Jakubu akiuga atĩrĩ, “Mūrũ wakwa ndegũikũrũka athĩĩ na inyuĩ; mūrũ wa nyina nĩ mũkuũ na nowe wiki ũtigarĩte. Angĩnyitwo nĩ mũtino mũna rũgendo-inĩ rũu mũrathĩ-rĩ, mwatũma mbuĩ ici ciakwa ithĩĩ mbĩrĩra-inĩ na kĩa.” (Sheol h785)

43 Na rĩrĩ, ng’aragu ĩyo ikĩneneha mũno bũrũri-inĩ wa Kaanani. 2 Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa maarĩre ngano yothe ĩria maagũrĩte Misiri ĩgĩthira-rĩ, ithe wao akĩmeera atĩrĩ, “Cookai Misiri rĩngĩ mũgatũgũrĩre irio ingĩ nini.” 3 No Juda akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũndũ ũcio aatwĩhĩtĩre agĩtwĩra atĩrĩ, ‘Mũtikoona ũthĩũ wakwa rĩngĩ tiga mūrũ wa thoguo ũcio ũngĩ akorirwo arĩ hamwe na inyuĩ.’ 4 Akorwo nĩũgũtũtũma hamwe na mūrũ wa ithe witũ Benjamini, nĩtũgũkũrũka tũthĩĩ tũkũgũrĩre irio. 5 No akorwo ndũkũmũtũma na ithuĩ, tũtũgũkũrũka, tondũ mũndũ ũcio aatwĩrĩre atĩrĩ, ‘Mũtikoona ũthĩũ wakwa rĩngĩ tiga no mūrũ wa thoguo akorirwo arĩ hamwe na inyuĩ.’” 6 Nake Isiraeli akĩmooria atĩrĩ, Mwandehereire thĩĩna ũyũ nĩkĩ, na ũndũ wa kwĩra mũndũ ũcio atĩ nĩ mūrĩ na mūrũ wa ithe wanyu ũngĩ? 7 Makĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũndũ ũcio aatũũragia ciũria itũkonĩĩ ithuĩ ene o na cia nyũmba ciitũ abarĩrĩre mũno. Agĩtũũria atĩrĩ, ‘Ithe wanyu arĩ o muoyo? Nĩ mūrĩ na mūrũ wa thoguo ũngĩ?’ Ithuĩ no gũcookia twacookagia ciũria ciake. Tũngĩamenyire atĩa atĩ no oige, ‘Thĩĩ mũrehe mūrũ wa thoguo gũkũ?’” 8 Nĩngĩ Juda akĩra Isiraeli ithe atĩrĩ, “Njĩtikĩria thĩĩ na kamwana gaka, na nĩtũgũthĩĩ o ro rĩmwe, nĩgeetha wee na ithuĩ na ciana ciitũ tũtũũre muoyo, na tũtigakue. 9 Nĩĩ mwene nĩngũmũrũgamĩrĩra wega; na nĩ nĩĩ ũkooria ũhoru wake. Ingĩkaaga kũmũcookia kũrĩ wee, na ndĩmũrũgamie mbere yaku-rĩ, nĩ ngaacookerewo nĩ ihĩtia rĩu matukũ ma muoyo wakwa wothe. 10

Ūrīa kūrī nī atī, korwo tūtinatindīrīra ūhorō ūyū tūngīthīite rīa keerī na tūgacooka.” **11** Nake Isiraēli, ithe wao akīmeera atīrī, “Kūngīkorwo no nginya athīrī, ikai ūū: Īkīrai maciaro marīa mega mūno ma būrūri ūyū mondo-inī cianyu, mūikūrūkīrie mūdū ūcio marī kīheo, na mahuti manini marīa manungī wega na kaūūkī kanini, na ūbani na ūūkī-wa-ngoma ūrīa wītagwo manemane, na njothi na rothi. **12** Na mūkuue betha maita meerī, tondū no nginya mūcookie betha iria ciacooketio mīromo-inī ya makūnia manyu. No gūkorwo ūndū ūcio wekirwo na mahītia. **13** Oyai mūrū wa thoguo o nake, mūcooke kūrī mūdū ūcio o narua. **14** Nake Ngai Mwene-Hinya-Wothe arotūma mūiguīrwo tha nī mūdū ūcio, nīgeetha etikīre mūcooke na mūrū wa thoguo wanyu ūcio ūngī o na Benjamini. Hakwa-rī, akorwo nī ngūkuīrwo-rī, nī nguīrwo.” **15** Nī ūndū ūcio andū acio makīoya iheo icio na betha maita meerī, na magīthī na Benjamini. Magīkūrūka na ihenya Misiri na makīneana kūrī Jusufu. **16** Rīrīa Jusufu onire Benjamini arī hamwe nao-rī, akīra mūnene wa nyūmba yake atīrī, “Twarā andū aya gwakwa mūciī, ūthīnje na ūthondeke irio cia mīarahō; tondū nī mekūrīanīra na nīī mīarahō.” **17** Nake mūdū ūcio agīka o ta ūrīa Jusufu aamwīrite, na akīmatwara kwa Jusufu mūciī. **18** Nao andū acio nīmamakire maatwarwo gwake mūciī. Magīciiria atīrī, “Twarehwo gūkū nī ūndū wa betha iria ciacookirio makūnia-inī maitū hīndī ya mbere. Arenda gūtūtharīkīra atūtoorie na atūtue ngombo ciake, na oe ndigiri ciitū.” **19** Tondū ūcio makīambata magīthī kūrī mūnene wa nyūmba ya Jusufu, makīmwarīra marī hau mūromo-inī wa nyūmba. **20** Makīmwīra atīrī, “Twagūthaita mwathi witū, nī tuokire gūkū hīndī ya mbere kūgūra irio. **21** No harīa twarūgamire tūrārīrīre-rī, twatumūra makūnia maitū o mūdū agīkora betha yake, o ūrīa yoheetwo īrī mūromo-inī wa ikūnia. Nī ūndū ūcio nī twacooka nacio. **22** Na ningī nītuoka na betha ingī cia kūgūra irio. Tūtīūī nūū wekīrīre betha ciitū makūnia-inī maitū.” **23** Nake akīmeera atīrī, “Gūtīrī na thīina, tigai gwītīgīra. Ngai wanyu, o we Ngai wa ithe wanyu, nīwe wamūheire kīgīna makūnia-inī manyu; betha cianyu nīndacīamūkīire.” Agīcooka akīmarehera Simeoni. **24** Ningī mūnene ūcio wa nyūmba ya Jusufu akīmatwara mūciī kwa Jusufu, akīmahe maaī ma gwīthamba magūrū, na akīhe ndigiri ciao gīa kūrīa. **25** Nao makīhaarīra iheo ciao cia kūhe Jusufu ooka mīarahō, tondū nīmaiguīte atī

nīmekūrīa irio kuo. **26** Rīrīa Jusufu ookire mūciī-rī, makīmūhe iheo iria maarehete kūu nyūmba-inī, na makīnamīrīra, magīturumithia mothiū mao thī mbere yake. **27** Nake akīmahooya ūhorō, akīmooria, “Mūkūrū ūrīa mwaheire ūhorō wake-rī, nī mūhorō? Arī o muoyo?” **28** Makīmūcookeria atīrī, “Ntungata yaku ūcio ithe witū arī o muoyo na ndarī na ūūru.” Nao makīnamīrīra mamūhe gītīto. **29** Na aaroranga akīona mūrū wa nyina Benjamini, ūrīa maaciaranīrwo nake; akīmooria atīrī, “Ūyū nīwe mūrū wa thoguo ūrīa mūnini biū, ūrīa mwaheire ūhorō wake?” Agīcooka akīmwīra atīrī, “Mūrū wakwa, Ngai arogūtuga.” **30** Na rīrī, aigua ta ekumwo nī ngoro nī kuona mūrū wa nyina Benjamini-rī, Jusufu agīkūma na ihenya agīthī gūcaria handū angīrīrīra. Nake agīthī kanyūmba gake ga thīnī akīrīrīra kuo. **31** Na aarīka gwīthamba ūthiū akūma, akīyūmīrīra, akiuga atīrī, “Igai irio metha-inī.” **32** Makīgīra Jusufu irio ciake arī wiki, na arīū a ithe marī oiki, nao andū a Misiri marī oiki, tondū andū a Misiri matingārīanīre na Ahibirania tondū warī thaahu harīo. **33** Andū acio maaikarītio mbere yake kūringana na ūkūrū wao, kuuma irigithathi nginya ūrīa warī mūnini biū; nao makīrorana o mūdū na mūdū nī kūgega. **34** Rīrīa maihūrīrwo irio kuuma metha-inī ya Jusufu-rī, rwīga rwa Benjamini rwarī maita matano gūkīra rwa arīa angī. Nao makīrīa na makīnyuanīra nake mategwītīgīra.

44 Nake Jusufu agīatha mūnene wa nyūmba yake, akīmwīra atīrī, “Iyūria makūnia ma andū aya irio nyingī o ta ūrīa mangīhota gūkuua, na wīkīre betha ya mūdū o mūdū mūromo-inī wa ikūnia rīake. **2** Ningī wīkīre gīkombe gīakwa kīrīa kīa betha mūromo-inī wa ikūnia rīa ūrīa mūnini biū wao, hamwe na betha cia ngano yake.” Nake mūnene ūcio agīka o ūrīa Jusufu aamwīrīre. **3** Rūciinī gwakīarī, andū acio makīumagario hamwe na ndigiri ciao. **4** Matanathī kūrāya na itūūra rīu inene-rī, Jusufu akīra mūnene wa nyūmba yake atīrī, “Rūmīrīra andū acio o rīu, na wamakīnyīra ūmoorie atīrī, ‘Mwarīha wega na ūūru nīkī? **5** Gīthī gīkombe gīkī tikīo mwathi wakwa anyuuga nakīo na akaragūra nakīo? Ūndū ūyū mwīkīte nī ūndū mūūru mūno.” **6** Na rīrīa aamakīnyīrīre-rī, agīcookeria ciugo icio kūrī o. **7** Nao makīmūūria atīrī, “Mwathi witū ekwaria maūndū ta macio nīkī? Ithuī ndungata ciaku tūroaga gwīka ūndū ta ūcio! **8** Ithuī o na nītūragūcookeirie betha iria twakorire mīromo-inī ya makūnia maitū kuuma

būriri wa Kaanani; nī kī kīngītūma tūiye betha kana thahabu kuuma nyūmba ya mwathi waku? 9 Ndungata o na imwe yaku yakorwo iri nakio-rī, no igūkua, na ithuī aya angī tūtuike ngombo cia mwathi witū.” 10 Nake akiuga atiri, “Nī wega, nīgūtuike o ūguo mwoiga. Ūria ūgūkorwo nakio niwe ūgūtuika ngombo yakwa; inyuī arīa angī mūtiri na ūcuuke.” 11 O mūdū o mūdū agīkūrūkia ikūnia rīake thī na ihenya na akīrītumūra. 12 Nake mūnene ūcio wa nyūmba ya Jusufu akīambīrīria gūcaria gīkombe, ambīrīrie harī ūria mūkūrū wao na akīrīkīrīria harī ūria mūnini biū. Nakio gīkombe kīu gīkioneke ikūnia-inī rīa Benjamini. 13 Nao moona ūguo-rī, magītembūranga nguo ciao. Magīcooka makīhaicia mīrigo yao ndigiri igūrū magīcooka na thuutha kūu itūūra-inī inene. 14 Jusufu aarī o kūu nyūmba rīrīa Juda na ariū a ithe maatoonyire kuo. Nao makīgūithia thī mbere yake. 15 Jusufu akīmooria atiri, “Nī ūndū ūrikū ūyū mwikite? Kai mūtooī atī mūdū ta nī no ahote kūmenya maūdū na njira ya ūragūri?” 16 Juda akīmūcookeria atiri, “Nī atīa tūngīra mwathi witū? Tūngiuga atīa? Tūngīhota atīa kuonania atī tūtilhītie? Ngai niwe ūgūrītīe mahītia ma ndungata ciaku. Rīu ithuī tūri ngombo cia mwathi witū, ithuothe ūndū ūmwe na ūria ūkorirwo na gīkombe kīu.” 17 No Jusufu akiuga atiri, “Nāiroaga gwīka ūndū ta ūcio! Mūdū ūria ūkorirwo na gīkombe kīu nowe ūgūtuika ngombo yakwa. Inyuī aya angī, cookai kūrī ithe wanyu na thayū.” 18 No Juda agīthī harī we, akiuga atiri, “Ndagūthaita mwathi wakwa, tīkīria ndungata yaku yarīrie mwathi wakwa. Ndūkarakarīre ndungata yaku o na gūtuika ūiganaine na Firaūni we mwene. 19 Mwathi wakwa, wee woririe ndungata ciaku atiri, “Nī mūrī ithe wanyu kana mūrū wa thoguo wanyu ūngī?” 20 Na ithuī tūgīgūcookeria atiri, “Tūri na ithe witū mūthuuri mūkūrū mūno, na kūrī kamwana kanini aaciariirwo ūkūrū-inī wake. Mūrū-wa-nyina na kamwana kau nī mūkuū, na nowe wiki wa ariū a nyina ūtigarīte, na ithe nīamwendete mūno.” 21 “Hīndī ūyū ūkīra ndungata ciaku atiri, ‘Thīi mūmūikūrūkie mūmūrehe ndīmōnere.’ 22 Na ithuī tūkīra mwathi witū atiri, ‘Kamwana kau gatingiama harī ithe; kangiama harī we, ithe no gūkua angīkua.’ 23 No wee werire ndungata ciaku atiri, ‘Tiga mūūkire na mūrū wa thoguo ūcio mūnini biū, mūtikoona ūthiū wakwa rīngī.’ 24 Na twainūka kūrī ndungata yaku ūcio ithe witū, tūkīmūra ūria wee mwathi witū wogīte. 25 “Nīngī ithe witū agītūra atiri, ‘Cookai,

mūthīi mūgūre irio ingī nini.’ 26 No ithuī tūkīmūra atiri, ‘Tūtingīkūrūka kuo. No gūkorirwo nītūgūthīi na mūrū waku ūyū mūnini biū. Tūtingīona ūthiū wa mūdū ūcio tige mūrū waku ūyū akorirwo na ithuī.’ 27 “Nayo ndungata yaku ūcio ithe witū agītūra atiri, ‘Inyuī nīmūū atī mūtumia wakwa Rakeli aanjarīre ariū eerī. 28 Ūmwe wacio niathiire na ndacooke, na nī ngiuga atiri, “Ti-itherū nīatambuūrītwo nī nyamū!” Na kuuma hīndī ūyū ndirī ndamuona rīngī. 29 Mūngīoya ūyū ūngī nake akoone mūtino-rī, mwatūma mbuī ici ciakwa ithīi mbīrīra na kīeha.’ (Sheol h7585) 30 “Na rīrī, kamwana gaka kangīaga gūthīi na nī tūgacooka kūrī ndungata yaku ūcio baba, o baba ūcio muoyo wake wohanītio na muoyo wa kamwana gaka-rī, 31 oone atī kamwana gaka tūtiri nako, no gūkua agaakua. Ithuī ndungata ciaku tūgīkūrūkie mbuī cia ithe witū mbīrīra-inī na kīeha. (Sheol h7585) 32 Nū ndungata yakurī, nīnderūtīre kūrī baba gūkamenyerera. Ngiuga atiri, ‘Ingīkaaga gūgacooka kūrī we-rī, nīngacookerwo nī ihītia rīrī ndī mbere ya baba, matukū mothe ma muoyo wakwa!’ 33 “Na rīu ndagūthaita ūreke nī ndungata yaku ndigwo gūkū ndūike ngombo ya mwathi wakwa handū ha kamwana gaka, na wītīkīrie kamwana gaka kainūke na ariū a ithe. 34 Ingīhota atīa kūinūka kūrī baba itarī na kamwana gaka? Acal Ndūkareke ngoone kīeha kīria kīngīnyīta baba.”

45 Hīndī ūyū Jusufu akīremwo nī kwīyūmīrīria mbere ya arīa othe maamūtungataga, akīanīrīra na mūgambo mūnene, akiuga atiri, “Andū othe nīmehere harī nī!” Tondū ūcio, hatiarī mūdū o na ūmwe warī na Jusufu rīrīa emenyithanirie kūrī ariū a ithe. 2 Na akīrīra anīrīre o nginya andū a Misiri makīmūigua, o na andū a nyūmba ya Firaūni makīigua ūhorō wa kīrīro kīu. 3 Jusufu akīra ariū a ithe atiri, “Nī nī Jusufu! Baba arī o muoyo?” No ariū a ithe matiahotire kūmūcookeria, nīgūkorwo nīmamakīte mūno marī mbere yake. 4 Nīngī Jusufu akīra ariū a ithe atiri, “Ta nguhīrīriai.” Meeka ūguo-rī, akīmeera atiri, “Nī nī mūrū wa thoguo Jusufu, ūria mwendirie Misiri! 5 Na rīu, mūtīgathīnīke kana mwīrakarīre nīkūnyendia gūkū, tondū nī Ngai wandūmire njūke mbere yanyu nīgeetha honokie mīoyo. 6 Handū-inī ha mīaka īrī rīu gūkoretwo na ng’aragu būriri-inī, na mīaka itano igūūka gūtīgūkorwo na kūrīma kana kūgetha. 7 No Ngai aandūmire mbere yanyu nīguo ndūme matigari manyu matūre gūkū thī, na honokie mīoyo yanyu na kūhonokania kūnene. 8 “Nī ūndū ūcio-rī, ti inyuī

mwandũmire gũkũ, no nĩ Ngai. Na nĩanduĩte ta ithe wa Firaũni, na mwathi wa nyũmba yake yothe o na mwathi wa bũrũri wothe wa Misiri. **9** Na rĩu hiũhai mũcooke kũrĩ baba mũmwĩre atĩrĩ, “Ūũ nĩguo mũrũguo Jusufu ekuuga: Ngai nĩanduĩte mwathi wa bũrũri wa Misiri guothe. Ikũrũka ũuke kũrĩ niĩ; ndũgaikare. **10** Ūgũtũra bũrũri wa Gosheni na ũkorwo ũrĩ hahũ na niĩ, wee na ciana ciaku, na ciana cia ciana ciaku, na ndũũru ciaku cia mbũri na cia ng’ombe, na kĩrĩa gĩothe ũrĩ nakĩo. **11** Kũu nĩkuo ndĩrĩgũteithagĩria tondũ kũrĩ na miaka ingĩ itano ya ng’aragu itigarĩte. Kwaga ũguo wee na nyũmba yaku na andũ arĩa othe makwĩgĩ nĩmũgũtuika athĩnĩki.” **12** “Inyuĩ nĩmũreyonera, o na Benjamini mũrũ wa maitũ akeyonera, atĩ nĩ niĩ mwene ndĩramwarĩria. **13** Na mwĩre baba ũhoru wa gĩtĩo kĩrĩa gĩothe heetwo gũkũ Misiri, na ũrĩa wothe mwĩoneire, na mũkũrũkie baba gũkũ narua.” **14** Ningĩ akihĩmbĩria mũrũ wa nyina Benjamini na akĩrĩra, o nake Benjamini akimũhĩmbĩria akĩrĩraga. **15** Na akimumunya ariũ a ithe othe na akimahĩmbĩria akĩrĩraga. Thuutha ũcio ariũ a ithe makĩaranĩria nake. **16** Na rĩrĩa ũhoru ũcio waiguirwo nyũmba-inĩ ya ũthamaki ya Firaũni, atĩ ariũ a ithe na Jusufu nĩmokĩte-rĩ, Firaũni na anene ake othe magĩkena. **17** Firaũni akĩra Jusufu atĩrĩ, “Ĩra ariũ a thoguo atĩrĩ, ĩkai ũũ: Igĩrĩrai nyamũ cianyu mĩrigo mũcooke bũrũri wa Kaanani, **18** na mũndehere ithe wanyu na andũ a nyũmba cianyu. Na niĩ nĩngamũhe kũndũ kũrĩa kwegu mũno bũrũri-inĩ wa Misiri, na mũkenagĩre ũnoru wa bũrũri ũyũ.” **19** “Ningĩ nĩwathĩrĩrio ũmeere atĩrĩ: ĩkai ũũ: Oyai makaari mamwe kuuma gũkũ Misiri nĩ ũndũ wa ciana na atumia anyu, mũgĩre ithe wanyu mũũke. **20** Na mũtĩgatindanĩre na indo cianyu tondũ maũndũ mothe marĩa mega mũno ma Misiri megũtuika manyu.” **21** Nĩ ũndũ ũcio ariũ a Isiraeli magĩka o ro ũguo. Jusufu akĩmahe makaari o ta ũrĩa Firaũni aathanĩte na agĩcooka akĩmahe rĩgu wa rũgendo rwao. **22** Ningĩ akĩhe o mũndũ o mũndũ wao nguo njerũ, no Benjamini-rĩ, akimũhe betha magana matatũ, na nguo ithano cia kũgarũrĩra. **23** Na indo ici nĩcio aatũmĩire ithe: Ndigiri ikũmi ikuuĩte indo iria njega mũno cia Misiri, na ndigiri ingĩ ikũmi cia mĩgoma ikuuĩte ngano na mĩgate na rĩgu wake wa rũgendo. **24** Agĩcooka akiumagaria ariũ a ithe, na magĩthĩ akĩmeera atĩrĩ, “Mũtikanegenanie mũrĩ njĩra-inĩ!” **25** Nĩ ũndũ ũcio makĩambata makiuma Misiri, magĩthĩ magĩkinya kũrĩ ithe wao Jakubu kũu bũrũri-inĩ wa Kaanani. **26** Nao

makĩmwĩra atĩrĩ, “Jusufu arĩ o muoyo! Na nĩwe mwathi wa bũrũri wothe wa Misiri.” Jakubu akĩgegeara; akĩaga kũmetĩkia. **27** No rĩrĩa maamwĩrĩre maũndũ marĩa mothe Jusufu aamerĩte, na rĩrĩa onire makaari marĩa Jusufu aatũmĩte ma kũmũkuua mamũtware Misiri-rĩ, roho wa Jakubu ithe wao ũkĩarahũka. **28** Nake Isiraeli akiuga atĩrĩ, “Nĩndetĩkia! Mũrũ wakwa Jusufu arĩ o muoyo. Nĩngũthĩ ngamuone itanakua.”

46 Nĩ ũndũ ũcio Isiraeli akiumagara na indo ciothe iria aarĩ nacio, na aakinya Birishiba-rĩ, akĩrutĩra Ngai wa ithe Isaaka magongona. **2** Nake Ngai akĩarĩria Isiraeli na kĩoneki ũtukũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jakubu! Jakubu!” Nake agĩcooka atĩrĩ, “Niĩ ũyũ haha.” **3** Ngai akiuga atĩrĩ, “Nĩ niĩ Ngai, Ngai wa thoguo. Nĩngũtĩgĩre gũkũrũka ũthĩ Misiri, tondũ nĩngagũtua rũrĩrĩ rũnene mũno kũu. **4** O na nĩngũkũrũkania nawe kũu Misiri, na ti-itherũ nĩ ngagũcookia gũkũ rĩngĩ. Nakuo guoko kwa Jusufu kuo kwene nĩkuo gũgaakũhinga maithe wakua.” **5** Hĩndĩ ĩyo Jakubu akiuma Birishiba, nao ariũ a Isiraeli magĩkuua ithe wao Jakubu na ciana ciao na atumia ao na makaari marĩa Firaũni aatũmĩte ma kũmũkuua. **6** O na nĩngĩ magĩthĩ na mahiũ mao na indo iria ciothe maagĩte nacio marĩ kũu Kaanani, na Jakubu na rũciarwo rwake ruothe magĩthĩ Misiri. **7** Aathiire Misiri na ariũ ake na tũmwana twa ariũ ake, agĩthĩ na airĩtu ake na tũrĩtu twa airĩtu ake, ũguo nĩ kuuga rũciarwo rwake ruothe. **8** Maya nĩmo marĩtwa ma ariũ a Isiraeli (Jakubu na njiaro ciake) arĩa maathiire Misiri: Rubeni irigithathi rĩa Jakubu. **9** Ariũ a Rubeni maarĩ: Hanoku, na Palu, na Hezironi, na Karimi. **10** Ariũ a Simeoni maarĩ: Jemueli, na Jamini, na Ohadi, na Jakini, na Zoharu, na Shauli mũrũ wa mũtumia ũrĩa Mũkaanani. **11** Ariũ a Lawi maarĩ: Gerishoni, na Kohathu, na Merari. **12** Ariũ a Juda maarĩ: Eri, na Onani, na Shela, na Perezu, na Zera (no Eri na Onani nĩmakuĩrĩre bũrũri wa Kaanani.) Nao ariũ a Perezu maarĩ: Hezironi na Hamuli. **13** Ariũ a Isakaru maarĩ: Tola, na Puya, na Jashubu, na Shimuroni. **14** Ariũ a Zebulun maarĩ: Seredi, na Eloni, na Jahaleeli. **15** Acio nĩo ariũ arĩa Lea aaciariire Jakubu kũu Padani-Aramu, hamwe na mwarĩ Dina. Ariũ acio na airĩtu ake othe maarĩ mĩrongo ĩtatũ na atatũ. **16** Ariũ a Gadi maarĩ: Zifioni, na Hagĩ, na Shuni, na Eziboni, na Eri, na Arodi, na Areli. **17** Nao Ariũ a Asheri maarĩ: Imuna, na Ishiva, na Ishivi, na Beria. Mwarĩ wa nyina aarĩ Sera. Ariũ a Beria maarĩ: Heberi na

Malikieli. **18** Icio n̄cio ciana iria ciaciariirwo Jakubu n̄ Zilipa, ūria Labani aaheete mwarī Lea; ciothe ciarī ciana ikūmi na ithathatū. **19** Ariū a Rakeli mūtumia wa Jakubu maarī: Jusufu na Benjamini. **20** Nake Jusufu arī kūu Misiri, n̄iaciariirwo Manase na Efiraimu n̄ Asenathu mwarī wa Potifera, mūthinjiri-ngai wa Onu. **21** Nao ariū a Benjamini maarī: Bela, na Bekeri, na Ashibeli, na Gera, na Naamani, na Ehi, na Roshu, na Mupimu, na Hupimu, na Aradi. **22** Acio n̄o ariū a Rakeli arīa maaciariirwo Jakubu othe maarī andū ikūmi na ana. **23** Mūriū wa Dani aarī: Hushimu. **24** Nao Ariū a Nafitali maarī: Jahazeeli, na Guni, na Jezeri, na Shilemu. **25** Acio n̄o ariū arīa maaciariirwo Jakubu n̄ Biliha ūria Labani aaheete mwarī Rakeli, othe maarī mūgwanja. **26** Andū othe arīa maathiire na Jakubu Misiri, arīa maarī a njiaro ciake tūtegūtara atumia a ariū ake, maarī andū m̄irongo itandatū na atandatū. **27** Hamwe na ariū arīa eerī a Jusufu arīa aaciariire Misiri, andū a nyūmba ya Jakubu arīa maathiire Misiri maarī m̄irongo mūgwanja. **28** Nake Jakubu agītūma Juda athiī mbere yake kūrī Jusufu n̄igeetha athirirwo njira ya gūthiī Gosheni. Rīria maakinyire būrūri wa Gosheni, **29** Jusufu akīhaariria ngaari yake ya mbarathi, na agīthiī Gosheni gūtūnga ithe Isiraeli. Na Jusufu aakinya o ūguo harī ithe, akīmūhimbiria na akīrira ihinda inene. **30** Nake Isiraeli akīira Jusufu atirī, “Rīu no ngikue, kuona atī n̄ndeyonera niī mwene atī ūrī o muoyo.” **31** Hīndī ūyo Jusufu akīira ariū a ithe na andū a nyūmba ya ithe atirī, N̄ngwambata thiī njarie na Firaūni, ndīmwire atirī, Ariū a baba, na nyūmba ya baba, arīa maratūuraga būrūri wa Kaanani, n̄imokite kūrī niī. **32** Andū acio n̄ arīithi; marīithagia mahiū, na mokite na ndūuru ciao cia mbūri na cia ng’ombe, na indo ciothe ciao. **33** Na rīria Firaūni arīmwita na amūurie atirī, “Inyuī mūrutaga wira ūrikū?” **34** m汪iriirwo mūmūcookerie atirī, “Ithuī ndungata ciaku tūtūuraga tūriithagia mahiū kuuma ūnini witū, o ta ūria maithe maitū meekaga.” Hīndī ūyo n̄imūgetikīrio mūtūure mwena wa Gosheni, tondū arīithi othe moonagwo marī thaahu n̄ andū a Misiri.

47 Jusufu agīthiī akīira Firaūni atirī, “Baba na ariū a baba hamwe na ndūuru ciao cia mbūri na cia ng’ombe na indo ciao ciothe n̄imokite kuuma būrūri wa Kaanani, na rīu marī Gosheni.” **2** Ningī agīthuura ariū a ithe atano na akīmatwara mbere ya Firaūni. **3** Firaūni akīmooria atirī, “Mūrutaga wira ūrikū?”

Nao magīcookeria Firaūni atirī, “Ithuī ndungata ciaku tūrī arīithi, o ta ūria maithe maitū maarī.” **4** Ningī makīmwira atirī, “Tūūkite gūikara gūkū kwa ihinda, tondū ng’aragu ūno n̄ nene kūu Kaanani, na ndūuru cia ndungata ciaku n̄ ciagite ūriithio. N̄ ūndū ūcio twagūthaitha wītikirie ndungata ciaku itūure Gosheni.” **5** Firaūni akīira Jusufu atirī, “Thoguo na ariū a thoguo mokite kūrī we, **6** na būrūri wa Misiri ūrī mbere yaku; he thoguo na ariū a thoguo mwena ūria mwega mūno wa būrūri ūyū. Reke maikare Gosheni. Na rīrī, angīkorwo n̄iūū amwe ao marī na ūūgī wa mwanya-rī, matue arūgamirīri a mahiū makwa.” **7** Ningī Jusufu akīrehe ithe Jakubu mbere ya Firaūni. Na Jakubu aarīkia kūrathima Firaūni-rī, **8** Firaūni akīmūria atirī, “Ūrī na mīaka iigana?” **9** Nake Jakubu akīira Firaūni atirī, “Mīaka yakwa ya kūrūūra n̄ igana rīmwe na m̄irongo itatū. Mīaka yakwa ikoretwo irī m̄inini na ya m̄itangīko, na ndiigana mīaka ya kūrūūra kwa maithe makwa.” **10** Jakubu agīcooka akīrathima Firaūni na akīhehera akiuma hau Firaūni aarī. **11** N̄ ūndū ūcio Jusufu akīhe ithe na ariū a ithe ūtūuro kūu Misiri na akīmahe mīgūnda mwena ūria mwega mūno wa būrūri ūcio, rūgongo rwa Ramesese o ta ūria Firaūni aathanite. **12** Ningī Jusufu n̄iaheaga ithe na ariū a ithe na andū a nyūmba ya ithe othe irio kūrīgana na mūigana wa ciana ciao. **13** Na rīrī, gūtīarī irio mwena ūcio wothe, tondū ng’aragu yarī nene mūno; na Misiri na Kaanani ciarī n̄ ciahinyirīrīkīte n̄ ūndū wa ng’aragu ūyo. **14** Jusufu akīūngania mbeeca iria ciothe ingōnekire būrūri wa Misiri na wa Kaanani, irī irīhi rīa ngano irīa andū maagūraga, nake agīcitwara nyūmba-inī ya ūthamaki ya Firaūni. **15** Na rīria mbeeca cia andū a Misiri na cia andū a Kaanani ciathirire-rī, andū a Misiri othe magīthiī kūrī Jusufu, makīmwira atirī, “Tūhe irio. Tūngīgikua ūtwīroreire nīkī? Mbeeca ciitū n̄ithirite biū.” **16** Nake Jusufu akīmacookeria atirī, “Ndeherai mahiū manyu, na n̄ngūmwenderia irio n̄ ūndū wa mo tondū mbeeca n̄ thiru.” **17** N̄ ūndū ūcio magītwarīra Jusufu mahiū mao, nake akīmakūūranīria irio na mbarathi ciao, na ng’ondū na mbūri ciao, na ng’ombe na ndigiri ciao. Nake Jusufu akīmateithirīria mwaka ūcio wothe na irio, magīcikūūrania na mahiū mao mothe. **18** Naguo mwaka ūcio wathira-rī, magīka kūrī we mwaka ūyū ūngī, makīmwira atirī, “Tūtingihota kūhitha mwathi witū ūndū, kuona atī mbeeca ciitū n̄ithirite, na mahiū maitū rīu n̄ maku, na gūtīrī kīndū

gītigaire kīa mwathi witū tīga mīrī iitū na ithaka ciitū. **19** Tūnggīkua ūtwīroreire nīkī, ithuī na ithaka ciitū hamwe? Tūgūranīrie hamwe na ithaka ciitū, ūtūhe irio, na ithuī na ithaka ciitū tūtūike ngombo cia Firaūni. Tūhe mbeū nīgeetha tūtūire muoyo, tūtīgakue, na nīguo būrūri witū ndūkanangīke.” **20** Nī ūndū ūcio Jusufu akīgūrīra Firaūni būrūri wothe wa Misiri. Nao andū a Misiri makiendia ithaka ciao, mūdū o mūdū, nī ūndū ng’aragu nīyamahatīrīrie mūno. Naguo būrūri wothe ūgītūika wa Firaūni. **21** Nake Jusufu agīgītua andū ngombo kuuma mwena ūmwe wa Misiri ngīnya ūrīa ūngī. **22** No rīrī, ndaigana kūgūra ithaka cia athīnjīri-ngai akuo, tondū o maarī na igai maaheagwo nī Firaūni, na maarī na irio cia kūmaigana kuuma kūrī igai rīu Firaūni aamaheaga. Kīu nīkīo gīatūmire mage kwendia ithaka ciao. **23** Nake Jusufu akīra andū acio atīrī, “Rīu tondū ūmūthī nīndamūgūra hamwe na ithaka cianyu mūtūike a Firaūni-rī, mbeū cianyu nīcio ici; oyai mūkahaande mīgūnda. **24** No rīrīa mūkaageetha, mūkaahe Firaūni gīcunjī gīa gatano. Iacunjī icio ingī inya harī ithano no mwīgīre irī mbeū cia kūhaanda na irio cianyu ene na cia nyūmba cianyu, na cia ciana cianyu.” **25** Nao makiuga atīrī, “Nīwahonokia mīoyo iitū. Tūroogītīkīrika maitho-inī ma mwathi witū; ithuī tūgūtūra tūrī ngombo cia Firaūni.” **26** Nī ūndū ūcio Jusufu akīruta watho ūkoniī ithaka cia Misiri, na nītūire ngīnya ūmūthī, atī gīcunjī gīa gatano kīa mageetha nī kīa Firaūni. No ithaka cia athīnjīri-ngai akuo itaatuikire cia Firaūni. **27** Nao andū a Isiraēli magītūra Misiri būrūri-inī wa Gosheni. Makīgīa na indo kuo na magīciarana, makīngīha mūno. **28** Jakubu aikarīre Misiri mīaka ikūmi na mūgwanja, nayo mīaka yake rīra aatūire muoyo yarī mīaka igana rīmwe na mīrongo ina na mūgwanja. **29** Na rīrīa ihinda rīa Isiraēli rīa gūkua rīakuhīrīrie-rī, agītūmanīra mūrīū wake Jusufu, akīmwīra atīrī, “Angīkorwo nīnjītīkīrite maitho-inī maku-rī, iga guoko gwaku rungu rwa kīero gīakwa, na ūnjīre atī nīūkanjīka maūdū ma ūtugi na ma wīhokeku. Ndūkanaathike gūkū Misiri, **30** no rīrīa ngaahurūka hamwe na maithe makwa, ūkanguua, ūndute Misiri, ūgaathike o harīa mathikītwo.” Nake Jusufu akiuga atīrī, “Nīngeeka o ūguo woiga.” **31** Nake Isiraēli akīmwīra atīrī, “Wīhīte na mwīhītwa.” Nake Jusufu akīhīta harī we na mwīhītwa, nake Isiraēli akīhooya enyiitīrīre mūthīgi wake.

48 Thuutha-inī ūcio Jusufu akīrwo atīrī, “Thoguo nī mūrūaru.” Nī ūndū ūcio akīoya ariū ake eerī, Manase na Efiraimu, agīthīi kūmūrora. **2** Na rīrīa Jakubu eerirwo atīrī, “Mūrūguo Jusufu nīoka gūkuona,” Isiraēli akīyūmīrīria, agīkara thī ūrīrī-inī. **3** Jakubu akīra Jusufu atīrī, “Ngai Mwene-Hinya-Wothe nīanyumīrīre ndī Luzu būrūri-inī wa Kaanani, na akīndathima, **4** akīnjīra atīrī, ‘Nīngatūma ūciarane na ūingīhe. Nīngagūtua kīrīndī kīa andū, na nīngaheana būrūri ūyū kūrī njīaro ciaku iria igooka thuutha waku ūtūike wacio tene na tene.’ **5** “Rīu-rī, ariū aku eerī ariā maaciarīrwo gūkū Misiri itanooka kūrī we-rī, megūtūuo ta marī akwa; Efiraimu na Manase meegūtūika akwa, o ta ūrīa Rubeni na Simeoni marī akwa. **6** Ciana iria ingī ūngīciarīrwo thuutha wao nī ciaku; kūrīa makagaya mageetanagio na marītwa ma ariū a ithe wao. **7** Na rīrīa ndacookaga kuuma Padani, ngīnyiitwo nī kīeha gīa gūkūrwo nī Rakeli kūu būrūri-inī wa Kaanani tūrī o rūgendo-inī, hakuhi na Efiratha. Nī ūndū ūcio ngīmūthika hau mūkīra-inī wa njīra ya gūthīi Efiratha” (na nokuo Bethlehemu). **8** Na rīrīa Isiraēli onire ariū a Jusufu, akīuria atīrī, “Aya nī a?” **9** Jusufu akīra ithe atīrī, “Nī ariū akwa ariā Ngai aahēete ndī gūkū”. Nake Isiraēli akiuga atīrī, “Mareharehe harī nīi ndīmarathime.” **10** Na rīrī, maitho ma Isiraēli nīmoorīte nī gūkūra, na ndoonaga wega. Jusufu agīkīrehe ariū ake hakuhi na Isiraēli, nake Jakubu akīmamumunya na akīmahīmbīria. **11** Isiraēli akīra Jusufu atīrī, “Ndieciragia nīngona ūthīū waku rīngī, na rīu Ngai nīanjītīkīrite nyone o na ciana ciaku.” **12** Nake Jusufu akīmaruta maru-inī ma Isiraēli, akīnamīrīria ūthīū akītūrumithia thī. **13** Jusufu akīoya ariū ake eerī, Efiraimu arī mwena wake wa ūrīo aamwerekeirie guoko-inī kwa ūmotho gwa Isiraēli, na Manase arī mwena wake wa ūmotho aamwerekeirie guoko-inī kwa ūrīo gwa Isiraēli, akīmārehe hakuhi nake. **14** No Isiraēli agītambūrūkia guoko gwake kwa ūrīo agīkūgīrīra mūtwe wa Efiraimu, o na gūtūika nīwe warī mūnini, na akīhītūkānia moko make, akīgīrīra guoko gwake kwa ūmotho mūtwe-inī wa Manase, o na gūtūika Manase nīwe warī irīgithathi. **15** Nīngī akīrathima Jusufu, akiuga atīrī, “Ngai ūrīa maithe makwa lburahīmu na Isaaka maatungatagīra, Ngai ūrīa ūkoretwo arī mūrīithi wakwa mūtūūrīre-inī wakwa wothe ngīnya ūmūthī, **16** na Mūraika ūrīa ūhōnoketie kuuma mītino-inī yothe, arorathima imwana ici. Iroetanagio na rītwa rīakwa, na ciitanagio

na marĩtwa ma maithe makwa, Iburahĩmu na Isaaka, na maroingĩha mũno gũkũ thĩ.” 17 Na rĩrĩa Jusufu onire atĩ ithe agĩrĩire guoko gwake kwa ũrĩo mũtwe-inĩ wa Efiraimu-rĩ, ndaakenire; akĩnyiita guoko gwa ithe akweherie kuuma mũtwe-inĩ wa Efiraimu, akũigĩrĩre mũtwe-inĩ wa Manase. 18 Jusufu akĩmwĩra atĩrĩ, “Aca, baba ũyũ nĩwe irigithathi; mũigĩrĩre guoko gwaku kwa ũrĩo mũtwe.” 19 No ithe akĩrega, akiuga atĩrĩ, “Nĩnjũũ ũguo mũrũ wakwa, nĩnjũũ. O nake nĩagatuĩka rũrĩrĩ, na nĩakaneneha. No rĩrĩ, mũrũ wa nyina ũrĩa mũnini nĩakaneneha kũmũkĩra, nacio njiaro ciake itũĩke gĩkundi kĩa ndũrĩrĩ.” 20 Akĩmarathima mũthenya ũcio, akiuga atĩrĩ, “Isiraeli akaarathimanaga akĩgwetaga rĩtwa rĩaku akoiga atĩrĩ: ‘Ngai arotũma itũĩke o ta Efiraimu na Manase.’” Nĩ ũndũ ũcio akĩgweta Efiraimu mbere ya Manase. 21 Nĩngĩ Isiraeli akĩra Jusufu atĩrĩ, “Ndĩ hakuhi gũkua, no Ngai nĩegũkorwo hamwe na inyũ, na nĩakamũcookia bũrũri-inĩ wa maithe manyu. 22 Nawe, ũrĩ ta mwathi wa ariũ a thoguo-rĩ, nĩndakũhe rũgongo rwa bũrũri ũrĩa ndaatunyire Aamori na rũhiũ rwakwa rwa njora na ũta wakwa.”

49 Nĩngĩ Jakubu agĩtũmanĩra ariũ ake, akĩmeera atĩrĩ: “Cookanĩrĩrai haha nĩgeetha ndĩmwĩre ũrĩa gũgekĩka kũrĩ inyũ matukũ-inĩ marĩa magooka. 2 “Ūnganai na mũthikĩrĩrie, inyũ ariũ a Jakubu; thikĩrĩrai Isiraeli ithe wanyu. 3 “Rubeni, ũrĩ irigithathi rĩakwa, ũhoti wakwa, kionithania kĩa mbere kĩa hinya wakwa; ũkĩrĩte arĩa angĩ na gũtũka, ũkamakĩra na hinya. 4 Wagagĩte ta maai, na nĩ ũndũ ũcio ndũgũcookia gũkĩra arĩa angĩ, tondũ nĩwahacire ũrĩrĩ wa thoguo, ũgĩthaahia ũrĩrĩ wakwa. 5 “Simeoni na Lawi nĩ a nyina ũmwe, hiũ ciao cia njora nĩ indo cia mbaara cia ũhinya. 6 Ngoro yakwa ndũkanatoonye ndundu-inĩ yao, ndũkananyitane na kĩũngano kĩa, nĩgũkorwo nĩmooragĩte andũ marakarĩte, na magatemanga ndegwa magũrũ macithuithie o ũrĩa mangĩendire. 7 Marakara mao mahiũ mũno, na mangĩrĩ mao matarĩ tha, maronyitwo nĩ kĩrumi. Ngaamaharagania thĩinĩ wa Jakubu na ndĩmahurunjĩre thĩinĩ wa Isiraeli. 8 “Juda, ariũ a thoguo nĩmagagũkumia; nakuo guoko gwaku nĩgũgatooria thũ ciaku; ariũ a thoguo nĩmagakũnamĩrĩra. 9 Juda, we ũrĩ kĩa kĩa mũrũũthi, mũrũ wakwa; we ũcookaga kuuma ũguĩmi-inĩ ũhũũnite ũguĩmi waku. O ta mũrũũthi-rĩ, ethunaga na agakoma thĩ, o ta mũrũũthi wa mũgoma-rĩ, nũũ ũngĩthĩgĩrĩra kũmwarahũra? 10 Rũthanju rwa

ũthamaki rũtikoima harĩ Juda, o na kana rũthanju rwa ũnene rũthenge gatagatĩ-inĩ ka magũrũ make, o nginya agooka ũrĩa mwene ruo, o we ũrĩa ũgaathĩkagĩrwo nĩ thĩ. 11 Akoohagĩrĩra ndigiri yake mũthabibũ-inĩ, nayo njaũ yake ya ndigiri amĩohagĩrĩre rũhonge-inĩ rũrĩa rwega mũno. Agaathambagia nguo ciake na ndibei, na kanjũ ciake na ũtune wa thabibũ. 12 Maitho make makaira gũkĩra ndibei, namo magego make merũhe gũkĩra iria. 13 “Zebuluni agaatuũra hũgũrũrũ-inĩ cia iria, na atũĩke handũ hega ha gũĩkaragwo nĩ marikabu; mĩhaka yake ĩgaakinya o Sidoni. 14 “Isakaru nĩ ndigiri ĩrĩa ĩrĩ hinya ĩkomete gatagatĩ ka mĩrigo ĩrĩ. 15 Rĩrĩa akoona ũrĩa ũhurũko wake ũrĩ mwega, na ũrĩa bũrũri wake wagĩrĩte-rĩ, no rĩo akainamĩrĩra kĩa nde gĩake akuue mĩrigo, na etĩkĩre kũruta wĩra ũtarĩ mũcaara. 16 “Dani agaaciĩrĩra andũ ake na kĩhooto, arĩ ta mũhĩrĩga ũmwe wa Isiraeli. 17 Dani agaatuĩka ta nyoka ĩrĩ mũkĩra-inĩ wa njĩra, atũĩke ta ndũra ĩrĩ gacira-inĩ, ĩrĩa ĩrumaga ndĩira cia mbarathi, na tondũ ũcio mũmĩtwarithia akagũa na ngara. 18 “Wee Jehova-rĩ, njetereire kũhonokania gwaku. 19 “Gadi nĩagatharĩkĩrwo nĩ ikundi cia atunyani, nowe nĩagacitharĩkĩra aciingatithie. 20 “Irio cia Asheri nĩ cia kũguna mwĩrĩ; na akaaheanaga irio njega ingĩkenia mũthamaki. 21 “Nafitali nĩ ta thiya ya mũgoma ĩrekereiro, ĩrĩa ĩciaraga tũthiia tũthaka. 22 “Jusufu nĩ mũthabibũ ũrĩa ũciaraga, mũthabibũ ũrĩa ũciaraga ũrĩ hakuhi na gĩthima, ũrĩa honge ciaguo itambagĩrĩra rũthingo. 23 Aikia a mĩguũ nĩmamũtharĩkĩre marĩ na marũrũ; makĩmũkĩria mĩguũ marĩ na ũũru mũingĩ. 24 No ũta wake ndwenyenyekire, moko make marĩ hinya magĩkara merũmĩtie nĩ ũndũ wa guoko kwa Mwene-Hinya wa Jakubu, na nĩ ũndũ wa Mũrĩithi, o we ĩhiga rĩa Isiraeli, 25 nĩ ũndũ wa Ngai wa thoguo, ũrĩa ũgũteithagia, na tondũ wa Mwene-Hinya-Wothe, ũrĩa ũkũrathimaga na irathimo cia igũrũ, na irathimo cia kũrĩa kũriku mũhuro wa thĩ, o na irathimo cia nyondo na cia nda. 26 Irathimo cia thoguo nĩ makĩria ma irathimo cia irĩma iria cia tene, na nĩ makĩria ma ũtonga wa tũrĩma tũrĩa tũkũrũ. Ici ciothe nĩirekwo ihurũke mũtwe-inĩ wa Jusufu, o thiithi-inĩ wa ũcio ũhaana ta mwana wa mũthamaki harĩ ariũ a ithe. 27 “Benjamini ahaana ta njũũ ĩrĩa ngoroku; kĩroko-inĩ atambuuraga kĩria aguĩmĩte, hwaĩ-inĩ akagayania kĩria atahĩte.” 28 ĩyo yothe niyo mĩhĩrĩga ĩrĩa ikũmi na ĩrĩrĩ ya Isiraeli, na ũguo nĩguo ithe wao aameerire rĩrĩa aamarathimaga, akĩhe o mũndũ kĩrathimo kĩria

kīamwagīrīre. **29** Ningī Jakubu akīmahe mawatho maya: “Ndi hakuhi gūkua. Mūgaathika harīa maithe makwa mathikītwo, ngurunga-inī īrīa īrī gīthaka-inī kīa Efironi ūrīa Mūhiti, **30** ngurunga īrīa īrī gīthaka-inī kīa Makipela hakuhi na Mamure kūu Kaanani, īrīa Iburahīmu aagūranīrie na gīthaka kīu, īrī handū ha gūthikana, kuuma kūrī Efironi ūrīa Mūhiti. **31** Hau nīho Iburahīmu na mūtumia wake Sara maathikirwo, na no ho Isaaka na Rebeka mūtumia wake maathikirwo, na no ho ndaathikire Lea. **32** Gīthaka kīu na ngurunga īyo ciagūrīrwo kuuma kūrī Ahethi.” **33** Nake Jakubu aarikia kūhe ariū ake ūhorō ūcio-rī, agīthuna magūrū make arī o gītanda-inī, agītuikana, agīcookanīrīrio kūrī andū ao arīa maakuīte.

50 Nake Jusufu agīkīgūithia thī mbere ya ithe, akīmūrīrīra na akīmūmumunya. **2** Ningī agīcooka agīatha athondekani arīa maarī ndungata ciake mathondeke mwīrī wa ithe Isiraeli nīguo ndūkabuthe. Nī ūndū ūcio athondekani makīmūthondeka, **3** handū ha ihinda rīa thikū mīrongo īna, tondū rīu nīrō ihinda rīrīa riabatarainie rīa kūūthondeka. Nao andū a Misiri makīmūcakaīra matukū mīrongo mūgwanja. **4** Namo matukū ma kūmūcakaīra maathira-rī, Jusufu akīra kīama kīa Firaūni atīrī, “Angīkorwo nīnjītikīrīkīte maithe-inī manyu-rī, njarīrīriai kūrī Firaūni. Mwīrei atīrī, **5** ‘Baba nīatūmire ndīhīte na mwīhīta, akiuga atīrī, “Ndi hakuhi gūkua; na ndakua ūgaathika mbīrīra-inī īrīa nī mwene ndeyenjeire būrūri-inī wa Kaanani.” Rīu rekei nyambate thī ngathike baba; na nīngūcooka hūndūke.” **6** Nake Firaūni akīmūtūmanīra, akīmwīra atīrī, “Ambata, ūthī ūgathike thoguo, o ta ūrīa aatūmire wīhīte.” **7** Nī ūndū ūcio Jusufu akīambata agīthī gūthika ithe. Nao anene othe a Firaūni magīthī nake, andū a gītīo othe a kīama kīa Firaūni o na andū arīa atīku a Misiri othe, **8** o hamwe na andū othe a nyūmba ya Jusufu, na ariū a ithe, na arīa othe maarī a nyūmba ya ithe. No ciana ciki na ndūuru ciao cia mbūri na cia ng’ombe ciatīgītwo Gosheni. **9** Thigari cia ngaari cia ita na cia mbarathi o na cio igīthī nake. Kīarī gikundi kīnene mūno kīa andū. **10** Nao maakinya ihuhīro-inī rīa ngano rīa Atadi, hakuhi na Jorodani, makīrīra manīrīre marī na ruo; na hau Jusufu agīcakaīra ithe matukū mūgwanja. **11** Na rīrīa Akaanani arīa maatūūruga kūu moonire macakaya macio hau ihuhīro-inī rīa ngano rīa Atadi, makīrana atīrī, “Andū a Misiri marī na igongona rīa macakaya ma kīeha.” Na nīkīo handū hau hakuhi na Jorodani

heetagwo Abeli-Miziraimu. **12** Nī ūndū ūcio ariū a Jakubu magīka o ūrīa aamaathīte: **13** Makīmūkuua makīmūtwarā būrūri wa Kaanani, na makīmūthika ngurunga-inī īrīa yarī gīthaka-inī kīa Makipela, hakuhi na Mamure, īrīa Iburahīmu aagūranīrie na gīthaka kīu kīrī handū ha gūthikanwo kuuma kūrī Efironi ūrīa Mūhiti. **14** Thuutha wa gūthika ithe-rī, Jusufu agīcooka Misiri hamwe na ariū a ithe na arīa othe maathīte nake gūthika ithe. **15** Na rīrīa ariū a ithe moonire atī ithe wao nīakua, makiuga atīrī, “Ī angīkorwo Jusufu nīatūūire atūiguagīra ūuru, na atūrīhie maūru marī mothe twamwīkire?” **16** Nī ūndū ūcio magītūmana kūrī Jusufu makiuga atīrī, “Thoguo atanakua nīatigire oiga atīrī: **17** ‘Ūū nīguo mūkeera Jusufu: ndagūthaita ūrekere ariū a thoguo mehīa na mahītia marī meekire nī ūndū nīmagwīkire ūuru mūno.’ Na rīu twagūthaita wohere ndungata cia Ngai wa thoguo mehīa macio.” Na rīrīa ndūmīrīri yao yamūkinyīre, Jusufu akīrīra. **18** Ariū a ithe magīcooka magīthī kūrī we, makīgūithia thī mbere yake, makiuga atīrī, “Tūrī ngombo ciaku.” **19** No Jusufu akīmeera atīrī, “Tigai gwītīgīra. Kaī nī akīrī nī Ngai? **20** Inyuī mwaciirīte kūnjīka ūuru, no Ngai aanjīrīre ūndū mwega nīguo akinyanīrie ūrīa kūrīkīka rīu, ūhorō wa kūhonokia mīoyo ya andū aingī. **21** Nī ūndū ūcio-rī, mūtigetīgīre. Nīndīmūheaga irio cianyu na cia ciana cianyu.” Nake akīmōmīrīra na akīmarīra wega. **22** Jusufu agīkīra Misiri, hamwe na andū othe a nyūmba ya ithe. Aatūūrīre muoyo mīaka igana rīmwe na ikūmi, **23** na akīona rūciaro rwa gatatū rwa ciana cia Efiraīmu. O na ciana cia Makīru mūrū wa Manase ciaciawo nīciaigīrīrwo maru-inī ma Jusufu. **24** Ningī Jusufu akīra ariū a ithe atīrī, “Ndi hakuhi gūkua. No rīrī, ti-itherū Ngai nīagooka kūmūrora amūteithie na amūrute kuuma būrūri ūyū, amūtware būrūri ūrīa erīre Iburahīmu, na Isaaka na Jakubu na mwīhīta.” **25** Nake Jusufu agītūma ariū a Isiraeli mehīte na mwīhīta, akīmeera atīrī, “Ti-itherū Ngai nīagooka kūmūteithia, na hīndī īyo yakinya no nginya mūgaakuua mahīndī makwa kuuma kūndū gūkū.” **26** Nī ūndū ūcio Jusufu agīkua, arī na ūkūrū wa mīaka igana rīmwe na ikūmi. Thuutha wa kūmūthondeka ndakabuthe, makīmūiga ithandūkū-inī rīa gūthikwo narīo o kūu Misiri.

Thaama

1 Maya nīmo marītwa ma ariū a Isiraēli arīa maathiire būrūri wa Misiri hamwe na Jakubu, o mūdū na andū a nyūmba yake: **2** Nao nī Rubenī, na Simeonī, na Lawī, na Juda; **3** Isakaru, na Zebuluni na Benjamini; **4** Dani na Nafitali; Gadi na Asheri. **5** Njiaro cia Jakubu ciothe ciarī mīrongo mūgwanja; nowe Jusufu, aarī būrūri wa Misiri o na mbere iyo. **6** Na rīrī, Jusufu na ariū a ithe othe, na rūciaro rūu ruothe rwa ihinda rūu magīkua, **7** no andū a Isiraēli magīciarana na makīingīha mūno, magītuika aingī makīria, o nginya makīyūra būrūri ūcio. **8** Na rīrī, mūthamaki ūngī ūtoō ūhorō wa Jusufu akīambīrīria gūthamaka kūu būrūri wa Misiri. **9** Nake akīra andū ake atīrī, “Onei, andū a Isiraēli nīmaingīhīte mūno makīria, magatūkīria hinya. **10** Gīūkei, no nginya tūmathī na wara nīguo matikae kūingīha mūno gūkīra ūū, tondū kūngīgīa mbaara, no manyiitane na thū ciitū na marūe na ithuī, na macooke moore moime būrūri ūyū.” **11** Nī ūndū ūcio andū a Misiri makīmaigīra arori a ngombo mamahinyīrīrie na ūndū wa kūmarutithia wīra wa hinya, nao andū a Isiraēli magīaka Pithomu na Ramesese marī matūūra manene ma kūigwo indo cia Firaūni. **12** No o ūria maathiire na mbere kūhinyīrīrio-rī, noguo maaciaranire na makīyūra būrūri-inī ūcio; nī ūndū ūcio andū a Misiri makīambīrīria gwitīgīra andū a Isiraēli mūno, **13** na makīmahinyīrīria na wīra matekūmaiguīra tha. **14** Andū a Misiri magītūma mūtūūrīre wa andū a Isiraēli ūgīe na ruo rūkīru nī ūndū wa wīra mūrītū wa gūthondeka maturubarī na thimiti, hamwe na mawīra ma mīthemba yothe mīgūnda-inī; andū a Misiri maamahinyagīrīria matekūmaiguīra tha mawīra-inī mao mothe. **15** Mūthamaki wa būrūri wa Misiri akīra Shifira na Pua, aciarithania arīa maateithagia atumia a Ahibirania, atīrī, **16** “Rīrīa mūrīteithagia atumia a Ahibirania makīgīa ciana, na mwamarora marī gītanda-inī gīa kūgīra mwana-rī, mūngīona nī kahīi kooragei, no kangīkorwo karī kairītu, mūkareka gatūūre muoyo.” **17** Na rīrī, aciarithania acio tondū nīmetīgīrīte Ngai, matiigana gwīka ūria mūthamaki wa būrūri wa Misiri aamerīte meke; makīreka tūhīi tūu tūtūūre muoyo. **18** Nake mūthamaki ūcio wa būrūri wa Misiri agīta aciarithania acio, akīmooria atīrī, “Mwīkite ūū nīkī? Nī kī gītūmīte mūreke tūhīi tūtūūre muoyo?” **19** Nao aciarithania acio magīcookeria

Firaūni atīrī, “Atumia a Ahibirania matihaana ta atumia a Misiri; o nī ahiū magīaga ciana aciarithania matanakinya.” **20** Nī ūndū ūcio Ngai agīgītanahīra aciarithania acio, nao andū a Isiraēli makīongerereka o na makīingīha makīria. **21** Na rīrī, tondū aciarithania acio nīmetīgīrīte Ngai, akīmahe ciana ciao kūmbe. **22** Nake Firaūni agīatha andū ake othe atīrī: “Kahīi o gothe gaaciarwo nī Mūhibirania no nginya mūgagaikia Rūūi rwa Nili, no mūreke kairītu o gothe gatūūre muoyo.”

2 Na rīrī, mūdū ūmwe wa nyūmba ya Lawi nīahikirie mūtumia wa mūhīrīga wa Alawii, **2** nake akīgīa nda, agīciara kahīi. Rīrīa onire kaarī kaana gathaka-rī, agīkahitha nyūmba mīeri itatū. **3** No rīrīa aaremīrwo nīgūkahitha rīngī-rī, agīgathondekera gīkabū gīa ithanjī na agīgīthinga na rami. Agīcooka agīkomia kaana kau thūinī wakīo, agīkahitha mathanjī-inī kūu hūgūrūrū-inī cia Nili. **4** Mwarī wa nyina na kaana kau aarūgamaga haraaya nīguo one ūndū ūria ūngīgakora. **5** Na rīrī, mwarī wa Firaūni agīkūrūka Nili nīguo agethambe, nacio ndungata ciake ciaceerangaga kūu hūgūrūrū-inī cia rūūi rūu. Nake akīona gīkabū kīu kūu ithanjī-inī, na agītūma ngombo yake ya mūrītu ikīgīre. **6** Agīkunūra gīkabū kīu na akīona kaana kau. Agīkaiguīra tha tondū nīkarīraga. Nake akiuga atīrī, “Gaka nī kaana kamwe ga twana twa Ahibirania.” **7** Nake mwarī wa nyina na kaana kau akīūria mwarī wa Firaūni atīrī, “Ngacarie mūtumia ūmwe Mūhibirania akūrereke kaana gaka?” **8** Nake agīcookia atīrī, “Īi, thīi.” Nake mūrītu ūcio agīthīi, akīgīra nyina wa kaana kau. **9** Mwarī wa Firaūni akīmūwīra atīrī, “Oya kaana gaka ūkanderere, nīndīrīkūrīhaga.” Nī ūndū ūcio mūtumia ūcio akīoya kaana kau agīkarera. **10** Rīrīa kaana kau gaakūrīre-rī, agīgatarīra mwarī wa Firaūni nako gagītuika ta mūrīu. Agīgeeta Musa, akiuga atīrī, “Nī tondū ndakarutire maaī-inī.” **11** Thuutha wa Musa gūtūika mūdū mūgīma-rī, mūthenya ūmwe nīathiire gūceera harīa andū ao maarī, nake akīmabaara makīrutithio wīra na hinya. Nīngī akīona Mūmisiri akīhūūra Mūhibirania, ūmwe wa andū ake mwene. **12** Nake acūthīrīria mīena yothe na ndone mūdū-rī, akīūraga Mūmisiri ūcio, na akīmūthika mūthanga-inī. **13** Mūthenya ūyū ūngī akīumagara na akīona Ahibirania eerī makīrūa. Akīūria ūria wogitanīte atīrī, “Ūraringa Mūhibirania wanyu nīkī?” **14** Nake mūdū ūcio akīmūūria atīrī, “Nūu wagūtūire mwathī na mūtūithania wa maciira maitū? Anga nīūreiciira

kunjūruga o ta ūria ūrooragire Mūmisiri?” Nake Musa agītigira na agīciiria atīrī, “Ūria ndīrekire no nginya ūkorwo nīumenyekete.” 15 Rīria Firaūni aiguire ūhoro ūcio, akīgeria kūrūragithia Musa, nowe Musa akīūrira Firaūni agīthī gūtūra Midiani, kūrīa aikarire thī hakuhi na gīthima. 16 Na rīrī, Jethero mūthhīnjīringai wa Midiani aarī na airītu ake mūgwanja, nao magīuka gūtaha maaī na kūiyūria mīharatī manyuithie rūuru rwa mbūri rwa ithe wao. 17 Arīithi amwe nīmookire na makīngata airītu acio, no Musa agīūkīra, akīmateithūra na akīthe ūhiū wao maaī. 18 Rīria airītu acio maainūkire kūrī ithe wao Reueli-rī, akīmooria atīrī, “Nī kī gīatūma mūcooke narua ūguo ūmūthī?” 19 Makīmūcookeria atīrī, “Mūmisiri ūmwe nīatūteithūre kūrī arīithi; o na nīwe ūtūtahīre maaī na atūheera mbūri ciitū maaī.” 20 Jethero akīmooria atīrī, “Na akīrī kū?” “Mūmūtigire niki? Thiī mūmwīte, oke arīanīre na ithuī.” 21 Nake Musa agītīkīra gūikara kwa mūdū ūcio, nake akīmūhe mwarī wetagwo Zipora amūhikie. 22 Zipora agīciara kaana ga kahī, nake Musa agīgeeta Gerishomu, tondū oigire atīrī, “Nduikite mūgeni būrūri wene.” 23 Thuutha wa ihinda irāya-rī, mūthamaki wa būrūri wa Misiri nīakuire. Andū a Isiraēli magīcaaya nī ūndū wa ūkombo, na makīrīrīra Ngai; nakīo kīrīro kīao atī mateithio nī ūndū wa ūkombo gīgīkinyīra Ngai. 24 Nake Ngai akīgua gūcaaya kwao nake akīrīrikana kīrīkanīro gīake na Iburahīmu, na Isaaka na Jakubu. 25 Nī ūndū ūcio Ngai akīona gūtangika kwa andū a Isiraēli, nake akīrūmbūiya ūhoro wao.

3 Na rīrī, Musa nī kūrīithia arīithagia rūuru rwa mbūri rwa mūthoni-we Jethero, mūthhīnjīringai wa Midiani, nake agītongoria rūuru rūu rwa mbūri mwena ūūria ūngī wa werū kūrāya ma, na agīkina Horebu, kīrīma-inī kīa Ngai. 2 Arī kūu-rī, akiumīrīrwo nī mūrāika wa Jehova arī nīnīmī-inī cia mwaki ikiuma kihinga-inī. Musa akīona atī o na gūtūka kihinga nīgākanaga-rī, gītiahāga. 3 Nī ūndū ūcio Musa agīciiria atīrī, “Nīngūthī ho nīgeetha nyone ūndū ūyū mūgeni, menye kīria kīragiria kihinga kihē.” 4 Rīria Jehova onire atī nīathī hau gūcūthīrīra, Ngai akīmūwīra arī kihinga-inī, “Musa! Musa!” Nake Musa agītīka, akiuga atīrī, “Nī ūyū haha.” 5 Nake Ngai akīmūwīra atīrī, “Ndūgakuhīrīre haha. Ruta iraatū ciaku magūrū, nīgūkorwo handū hau ūrūgamīte nī handū hatheru.” 6 Nīngī akīmūwīra atīrī, “Nī

nī nī Ngai wa thoguo, Ngai wa Iburahīmu, Ngai wa Isaaka, o na Ngai wa Jakubu.” Kahinda kau Musa akīhitha ūthiū wake, tondū nīetīgīre kūrora Ngai. 7 Jehova akiuga atīrī; “Ti-itherū nīnyonete mīnyamaro ya andū akwa kūu būrūri wa Misiri. Nīnjigūite kīrīro kīao nī ūndū wa arūgamīrīra a ngombo arīa mamahinyagīrīra, na nīngūrūmbūiya ūhoro wa kūnyamarīka kwao. 8 Nī ūndū ūcio nīnjikūrūkite nīguo ndīmateithūre kuuma moko-inī ma andū a Misiri, ndīmarute būrūri ūcio, ndīmatware būrūri mwega na mwarī, būrūri ūrī būthi wa iria na ūūkī, kūrīa gūtūragwo nī Akaanani, na Ahiti, na Aamori, na Aperizi, na Ahivi, na Ajobusi. 9 Na rīu kīrīro kīa andū a Isiraēli nīkinginyīre, na nīnyonete ūria andū a būrūri wa Misiri maramahinyīrīra. 10 Nī ūndū ūcio, thī. Ndīragūtūma kūrī Firaūni ūkarute andū akwa a Isiraēli moime būrūri wa Misiri.” 11 No Musa akīūra Ngai atīrī, “Nī ndī ū wa gūthī kwa Firaūni ngarute andū a Isiraēli moime būrūri wa Misiri?” 12 Nake Ngai agīcookia atīrī, “Ndīrīkoragwo hamwe nawe. Naguo ūndū ūyū nīguo ūgaatūka kīmenyithia gīa atī nī nī ngūtūmīte: Rīria ūkaaruta andū a Isiraēli moime būrūri wa Misiri, nīmūkaohoyagīra Ngai kīrīma-inī gīkī.” 13 Musa akīra Ngai atīrī, “Ingīthī kūrī andū a Isiraēli ndīmeere atīrī, ‘Nī Ngai wa maithe manyu wandūma kūrī inyuī,’ nao manjūurie atīrī, ‘Ngai ūcio etagwo atīa?’ ngaamacookeria atīa?” 14 Ngai akīra Musa atīrī, “Nī NDŪIRE O TA ŪRĪA NDŪIRE. Īra andū a Isiraēli atīrī, Ūria wītagwo ‘Nī NDŪIRE nīwe ūndūmīte kūrī inyuī.’” 15 Nīngī Ngai agīcooka akīra Musa atīrī, “Īra andū a Isiraēli atīrī, ‘Jehova, o we Ngai wa maithe manyu, Ngai wa Iburahīmu, na Ngai wa Isaaka na Ngai wa Jakubu nīandūmīte kūrī inyuī.’ Rīrī nīrīo rīitwa rīakwa nginya tene, rīitwa rīria ndīrīrikanagwo narīo kuuma nījarwa na nījarwa. 16 “Thī, ūcokanīrīre athuuri a Isiraēli, ūmeere atīrī, ‘Jehova, Ngai wa maithe manyu o we Ngai wa Iburahīmu, na Isaaka, na Jakubu nīanyumīrīre akanjīra atīrī: Nīndorete na ngoona maūdū marīa mwīkitwo kūu būrūri wa Misiri, 17 na nīndūite nīngūmūruta kuuma mīnyamaro-inī yanyu kūu būrūri wa Misiri, ndīmūtware būrūri wa Akaanani, na Ahiti, na Aamori, na Aperizi, na Ahivi, na Ajobusi, būrūri ūrī būthi wa iria na ūūkī.’ 18 “Athuuri acio a Isiraēli nīmagagūthīkīrīra. Nīngī wee na athuuri acio nīmūgathī kūrī mūthamaki wa būrūri wa Misiri na mūmwīre atīrī, ‘Jehova, o we Ngai wa Ahibirania, nīarītie na ithuī. Nī ūndū

ũcio twĩtikĩrie tũthĩ rũgendo rwa mĩthenya itatũ werũ-inĩ tũkarutĩre Jehova Ngai witũ magongona.’ 19 No nĩnjũũ atĩ mũthamaki ũcio wa bũrũri wa Misiri ndakamwĩtikĩria mũthĩ, tiga guoko gwakwa kwa hinya kũmũhatĩrĩrie gwĩka ũguo. 20 Nĩ ũndũ ũcio nĩngatambũrũkia guoko gwakwa hũure andũ a Misiri na maũndũ mothe ma magegania marĩa ngeeka thĩnĩ wao. Thuutha ũcio, nĩakamwĩtikĩria mũthĩ. 21 “Na nĩngatũma mwĩtikĩrike nĩ andũ a Misiri, nĩgeetha rĩrĩa mũkoimagara, mũtikanathĩ moko matheri. 22 Mũndũ-wa-nja o wothe Mũisiraeli nĩakahooya mũndũ wa itũura rĩake, na ahooye mũndũ-wa-nja o wothe matũũranagia nake gwake nyũmba indo cia betha na thahabu o na nguo, iria mũkaahumba ciana cianyũ cia aanake na cia airĩtu. Na nĩ ũndũ ũcio nĩmũgataha andũ acio a Misiri.”

4 Musa akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ĩ mangĩrega kũnjĩtikia kana kũnjĩgua, na manjĩre atĩrĩ, ‘Jehova ndakuumĩrĩre?’” 2 Nake Jehova akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ kũ ũrĩ nakĩo guoko?” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ rũthanju.” 3 Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Rũkie thĩ.” Musa akĩrũikia thĩ, naruo rũgĩtuĩka nyoka, nake akĩmũũria. 4 Nake Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Tambũrũkia guoko ũmĩnyiite mũting’oe.” Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩtambũrũkia guoko akĩmĩnyiita, nayo ikĩgarũrika, ĩgĩtuĩka rũthanju guoko-inĩ gwake. 5 Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Ũndũ ũyũ nĩguo wa gũtũma metikie atĩ Jehova, o we Ngai wa maithe mao Ngai wa Iburahĩmu, na Ngai wa Isaaka, na Ngai wa Jakubu nĩakuumĩrĩre.” 6 Ningĩ Jehova akiuga atĩrĩ, “Ikia guoko nguo-inĩ yaku.” Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩkia guoko nguo-inĩ yake, na rĩrĩa aakũrutire kwarĩ na mangũ, gũkeerũha ta ira. 7 Jehova agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Cookia guoko nguo-inĩ yaku.” Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩcooka guoko nguo-inĩ, na rĩrĩa aakũrutire kwagarũrũkĩte gũkahaanana na mwĩrĩ ũcio ũngĩ wake. 8 Ningĩ Jehova akiuga atĩrĩ, “Mangĩaga gũgwĩtikia na kũrũmbũyũ kĩa kĩa mbere, no gũkorwo nĩmagetikia gĩa keerĩ. 9 No mangĩaga gwĩtikia ciama ici cierĩ kana mage gũkũigua-rĩ, ũgaataha maaĩ kuuma Rũũ rwa Nili na ũmaite thĩ. Maaĩ macio ũgaataha kuuma rũũ nĩmagatuĩka thakame maitwo thĩ.” 10 Musa akĩra Jehova atĩrĩ, “Wee, Mwathani, nĩũũ nĩ ndirĩ ndatuĩka mũndũ mwaria wega, kuuma o tene o na kuuma wambĩrĩria kwaria na nĩ ndungata yaku. Nĩ ndirĩ mĩtũkĩ ya mĩario, na ndĩ rũrĩmĩ rũritũ.” 11 Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Nũũ waheire mũndũ kanua?

Nũũ ũtũmaga mũndũ aage kũigua kana aremwo nĩ kwaria? Nũũ ũtũmaga mũndũ one kana atuĩke mũtumumu? Githĩ ti nĩ, Jehova? 12 Na rĩrĩ, thĩ; nĩngakũhotithia kwaria na ngũrute ũrĩa ũkoiga.” 13 No Musa akiuga atĩrĩ, “Mwathani, ndagũthaita tũma mũndũ ũngĩ akaarie.” 14 Namo marakara ma Jehova makĩrĩrĩmbũkĩra Musa, akĩmũũria atĩrĩ, “Ĩ mũrũ wa nyũkwa Harũni, ũrĩa Mũlawĩ-rĩ, ndangĩaria? Nĩnjũũ no aarie wega. Arĩ njĩra-inĩ agĩũka gũgũtũnga, na nĩgeũkena akuona. 15 Ũrĩmwaragĩria na ũkamwĩra ũrĩa ekuuga, na nĩngamũhotithia inyuĩ eerĩ kwaria, na ndĩmũrute ũrĩa mũgeeka. 16 Nĩakaarĩria andũ handũ haku, na agaatuĩka taarĩ we kanua gaku, nawe ũtuĩke ta ũrĩ Ngai harĩ we. 17 No oya rũthanju rũrũ nĩguo ũhotage kũringa ciama naruo.” 18 Nake Musa agĩcooka kwa Jethero mũthoni-we, akĩmwĩra atĩrĩ, “Njĩtikĩria njooke bũrũri wa Misiri kũrĩ andũ aitũ, ngarore kana nĩ kũrĩ matũire muoyo.” Jethero akiuga atĩrĩ, “Thĩ, ndakũhoera thayũ.” 19 Na rĩrĩ, Jehova nĩarĩrie Musa arĩ o kũu Midiani, akĩmwĩra atĩrĩ, “Cooka bũrũri wa Misiri, nĩgũkorwo andũ othe arĩa meendaga gũkũũraga nĩmakuĩte.” 20 Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩoya mũtumia wake na arĩũ ake, akĩmahaicia ndigiri na makĩambĩrĩria rũgendo rwa gũcooka bũrũri wa Misiri. Nake akĩoya rũthanju rwa Ngai akĩrũnyiita na guoko. 21 Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Wacooka bũrũri wa Misiri-rĩ, tigĩrĩra nĩ weka morirũ mothe marĩa ngũhotithĩtie gwĩka mbere ya Firaũni. No nĩngomia ngoro yake nĩgeetha ndagetikĩrie andũ mathĩ. 22 Ningĩ wĩre Firaũni atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Isiraeli nĩwe mũrĩũ wakwa wa irigithathi, 23 na nĩndakwĩre atĩrĩ, ‘Reke mũrĩũ wakwa athĩ akaahoye.’ No nĩwaregire kũmwĩtikĩria athĩ; nĩ ũndũ ũcio nĩngooraga mũrĩũ waku wa irigithathi.” 24 Marĩ handũ harĩa mararĩrĩre marĩ rũgendo-inĩ-rĩ, Jehova akĩmũũria Musa, na aarĩ hakuĩ kũmũũraga. 25 No Zipora akĩoya kahiga kaarĩ kogĩ ta kahiũ, akĩrũthia mũrĩũ, na akĩhutithia gĩkonde kũ nyarĩrĩ cia Musa. Agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ ũrĩ mũthũuri wakwa wa thakame.” 26 Nĩ ũndũ ũcio Jehova agĩtigana nake. (Hĩndĩ ĩyo mũtumia ũcio wake oigire “ũrĩ mũthũuri wakwa wa thakame” aaragia ũhoru wa irua.) 27 Nake Jehova akĩra Harũni atĩrĩ, “Thĩ werũ-inĩ ũgathaagane Musa.” Nĩ ũndũ ũcio Harũni agĩtũnga Musa kĩrĩma-inĩ kĩa Ngai, akĩmũhĩmbĩria. 28 Nake Musa akĩra Harũni ũrĩa wothe Jehova amũtũmite akoige, o na ningĩ ũhoru wa ciama ciothe iria aamwathĩte

aringe. **29** Musa na Harūni magĩcookanĩrĩria athuuri a Isiraeli othe, **30** nake Harūni akĩmeera ūrĩa wothe Jehova eerĩte Musa. O na ningĩ Musa akĩringa ciama mbere yao; **31** nao magĩtĩkia. Na rĩrĩa maiguire atĩ Jehova nĩameciirĩtie na akona mĩnyamaro yao-rĩ, makiĩnamĩrĩra, magĩthathaiya.

5 Thuutha-inĩ Musa na Harūni nĩmathiire kūrĩ Firaūni, makĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, oigĩte ūu: ‘Reke andũ akwa mathiĩ, nĩgeetha makagĩe na gĩathĩ gĩakwa werũ-inĩ.’” **2** Nake Firaūni akĩmooria atĩrĩ, “Jehova nĩwe ū, atĩ ndĩmworthĩkĩre na ndekererie andũ a Isiraeli mathiĩ? Nĩ ndiũ Jihova na ndikũrekereria andũ a Isiraeli mathiĩ.” **3** Ningĩ makĩmwĩra atĩrĩ, “Ngai wa Ahibirania nĩatwarĩrie. Nĩ ūndũ ūcio twĩtĩkĩrie tũthĩ rũgendo rwa mĩthenya itatũ werũ-inĩ tũkarutĩre Jehova Ngai witũ magongona, kwaga ūguo no atũrehithĩrie mĩthiro kana atũniine na rũhiũ rwa njora.” **4** No mũthamaki wa bũrũri wa Misiri akĩmooria atĩrĩ, “Musa na Harūni, nĩ kĩrĩtũma mũrute andũ wĩra-inĩ wao? Cookai wĩra-inĩ wanyu!” **5** Nake Firaūni akiuga atĩrĩ, “Ta rorai, andũ a bũrũri rĩu nĩmaingĩhĩte, na inyũ nĩmũragĩria marute wĩra.” **6** Mũthenya o ūcio Firaūni agĩatha arũgamĩrĩri a ngombo o na nyabaara cia andũ, akĩmeera atĩrĩ, **7** “Mũtigacooke kũhe andũ a Isiraeli nyeki ya gũthondeka maturubarĩ; nĩmathiĩ magecarĩrie nyeki o ene. **8** No mũmeere atĩ no nginya mathondeke maturubarĩ mũigana o ta wa mbere; mũtikamanyihĩrie gĩthimo. Nĩ igũũta; nĩkĩo mararĩra makoiga atĩrĩ, ‘Nĩtũrekwũ tũthĩ tũkarutĩre Ngai witũ igongona.’” **9** Maritũhĩrie wĩra nĩgeetha makoragwo makĩruta wĩra hĩndĩ ciothe, na mũtĩge gũthikĩrĩria ūhorũ wa maheeni.” **10** Nao arũgamĩrĩri a ngombo na nyabaara cia andũ magĩthiĩ makĩra andũ atĩrĩ, “Firaūni ekuuga ūu: ‘Ndigũcoka kũmũhe nyeki rĩngĩ. **11** Thiĩ mũgecarĩrie nyeki yanyu kũria guothe mũrĩmĩona, no wĩra wanyu ndũkũnyihanyihĩo o na hanini.’” **12** Nĩ ūndũ ūcio andũ makĩhurũnjũkĩra bũrũri wa Misiri guothe kũngania makoni ma ngano mamatũmĩre ta nyeki. **13** Arũgamĩrĩri a ngombo makĩmahinyĩrĩria mũno, makameeraga atĩrĩ, “Rĩikiai wĩra ūrĩa mwagĩrĩrwo wa o mũthenya, o ta ūrĩa mwekaga rĩria mwahaegwo nyeki.” **14** Nao andũ a Isiraeli arĩa maarĩ nyabaara arĩa maathuurĩtwo nĩ anene a ngombo a Firaūni magakĩhũragwo, makoorio atĩrĩ, “Nĩ kĩrĩgarĩrie mũhingĩe mũigana wa maturubarĩ ma ira kana ma ūmũthĩ, ta ūrĩa mũrekega mbere?” **15** Nao andũ a Isiraeli arĩa maarĩ nyabaara

magĩthiĩ kūrĩ Firaūni kũmũthaiha, makĩmũria atĩrĩ: “Nĩ kĩrĩ gĩtũmĩte wĩke ndungata ciaku maũndũ maya? **16** Ndungata ciaku itiraheo nyeki, na no tũrerwo, ‘Thondekai maturubarĩ!’ Ndungata ciaku nĩrahũrwo, no andũ aku nĩo marĩ na mahĩtia.” **17** Nake Firaūni agĩcoka atĩrĩ, “Igũũta ici! Inyũ mũrĩ igũũta! Nĩkĩo mũraikara mũkiugaga atĩrĩ, ‘Nĩtũrekwũ tũkarutĩre Jehova igongona.’” **18** Cookai wĩra-inĩ. Mũtikũheo nyeki, na no nginya mũthondeke mũigana wa maturubarĩ marĩa mwagĩrĩrwo.” **19** Nao andũ a Isiraeli arĩa maarĩ nyabaara makĩmenya atĩ maarĩ thĩina-inĩ rĩria meerirwo atĩrĩ, “Mũtikũnyihĩrio mũigana wa maturubarĩ marĩa mwagĩrĩrwo gũthondeka o mũthenya.” **20** Rĩria moimire harĩ Firaūni-rĩ, magikora Musa na Harūni arĩa maameterere, **21** nao anyabara acio makĩmeera atĩrĩ, “Jehova aromuona na amũtuĩre ciira! Mũtũmĩte tũtuĩke kĩndũ kĩnungu kūrĩ Firaūni na anene ake, na mũkamane rũhiũ rwa njora moko-inĩ mao matũũrage.” **22** Musa agĩcoka kūrĩ, Jehova akĩmũria atĩrĩ, “Mwathani, nĩ kĩrĩ gĩtũmĩte ūrehithĩrie andũ aya thĩina? Gĩkĩ nĩkĩo gĩatũmĩre ūndũme? **23** Kuuma rĩria ndaathĩre kūrĩ Firaūni kũmwarĩria thĩini wa rĩitwa rĩaku, nĩareheire andũ aya thĩina, nawe ūkaaga gũteithũra andũ aku o na hanini.”

6 Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Rĩu nĩũkuona ūrĩa ngwĩka Firaūni: Nĩ tondũ wa guoko gwakwa kūrĩ hinya-rĩ, nĩakamarekereria mathiĩ; na ningĩ nĩ tondũ wa guoko gwakwa kūrĩ hinya, nĩakamaingata moime bũrũri wake.” **2** Ngai agĩcoka akĩra Musa atĩrĩ, “Nĩ nĩ Jehova. **3** Nĩ nĩ ndoimĩrĩre Iburahĩmu, na Isaaka, o na Jakubu ndĩ Mũrungu Mwene-Hinya-Wothe, no matiamenyire na rĩitwa rĩu riakwa Jehova. **4** O na nĩndathondekire kĩrĩkanĩro gĩakwa nao atĩ nĩngamahe bũrũri wa Kaanani, kũria maatũũraga marĩ ageni. **5** Na makĩria-rĩ, nĩnjũgũte gũcaaya kwa andũ a Isiraeli, arĩa matũũtwo ngombo nĩ andũ a Misiri, na nĩndirikanĩte kĩrĩkanĩro gĩakwa nao. **6** “Nĩ ūndũ ūcio, ĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ: ‘Nĩ nĩ nĩ Jehova, na nĩngamwũra icooki rĩu mũgĩrĩrwo nĩ andũ a Misiri. Nĩngamuohora mũtĩge gũcoka gũtuĩka ngombo ciao, na nĩngamũkũura ndambũrũkĩtie guoko na ciĩko nene cia ūtuanĩri ciira. **7** Ngaamuoya ta andũ akwa kũmbe, na ndũke Ngai wanyu. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu ūrĩa wamũrutire icooki-inĩ rĩa andũ a Misiri. **8** Na nĩngamũtwarũ bũrũri ūrĩa ndeeraniire na mwĩhitwa nyambararĩtie guoko atĩ nĩngahe Iburahĩmu, na Isaaka, o na Jakubu.

Nĩguo ngũmũhe mũwĩgwaĩre ũtuĩke wanyu. Nĩĩ nĩ nĩ Jehova.” 9 Musa agĩkiheana ũhoru ũcio kũrĩ andũ a Isiraeli, no matiamũiguire nĩ ũrĩa maakuĩte ngoro nĩkũhinyĩrĩrio nĩ ũkombo. 10 Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, 11 “Thĩĩ wĩre Firaũni, mũthamaki wa bũrũri wa Misiri arekererie andũ a Isiraeli moime bũrũri wake.” 12 No Musa akĩra Jehova atĩrĩ, “Angĩkorwo andũ a Isiraeli matingĩnjĩgwa-rĩ, nĩki kĩngĩtũma Firaũni anjĩgũe, kuona njaragia ngĩtondoiraga?” 13 Ngai nĩacookire akĩaria na Musa na Harũni ũhoru wĩgĩ andũ a Isiraeli na Firaũni mũthamaki wa bũrũri wa Misiri na akĩmaatha marute andũ a Isiraeli moime bũrũri wa Misiri. 14 Aya nĩo maarĩ atongoria a nyũmba ciao: Ariũ a Rubeni ũrĩa irigithathi rĩa Isiraeli maarĩ Hanoku na Palu, na Hezironi, na Karimi. Acio nĩo maarĩ mbarĩ cia Rubeni. 15 Ariũ a Simeoni maarĩ Jemueli, na Jamini, na Ohadi, na Jakini, na Sohari, na Shauli ũrĩa warĩ mũriũ wa mũtumia Mũkaanani. Acio nĩo maarĩ mbarĩ cia Simeoni. 16 Maya nĩmo maarĩ marĩtwa ma ariũ a Lawi kũringana na maandĩko mao: Gerishoni, na Kohathu, na Merari. Lawi aatũũire muoyo mĩaka 137. 17 Ariũ a Gerishoni kũringana na mbarĩ ciao maarĩ Libini na Shimei. 18 Ariũ a Kohathu maarĩ Amuramu, na Iziharu, na Heberoni, na Uzieli. Kohathu aatũũire muoyo mĩaka 133. 19 Ariũ a Merari maarĩ Mahali na Mushi. Acio nĩo maarĩ mbarĩ cia Lawi kũringana na maandĩko mao. 20 Amuramu nĩahikirie mwarĩ wa nyina na ithe wetagwo Jokebedi, ũrĩa wamũciarĩre Harũni na Musa. Amuramu aatũũire muoyo mĩaka 137. 21 Ariũ a Iziharu maarĩ Kora, na Nefegu, na Zikiri. 22 Ariũ a Uzieli maarĩ Mishaeli, na Elizafani, na Sithiri. 23 Harũni nĩahikirie Elisheba, mwarĩ wa Aminadabu, o ũrĩa warĩ mwarĩ wa nyina na Nahashoni, nake akĩmũciarĩra Nadabu na Abihu, na Eleazaru, na Ithamaru. 24 Ariũ a Kora maarĩ Asiri, na Elikana, na Abiasafu. Acio nĩo mbarĩ cia Akora. 25 Eleazaru mũrũ wa Harũni nĩahikirie mũirĩtu ũmwe wa Putieli, nake akĩmũciarĩra Finehasi. Acio nĩo maarĩ atongoria a nyũmba cia Alawii, o mbarĩ o mbarĩ. 26 Harũni o ũcio, marĩ na Musa, nĩo meerirwo nĩ Jehova atĩrĩ, “Rutai andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri kũringana na ikundi ciao.” 27 Nĩo maarĩrie Firaũni, mũthamaki wa bũrũri wa Misiri, ũhoru wa kũruta andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri. Maarĩ Musa o ũcio na Harũni. 28 Na rĩrĩ, hĩndĩ irĩa Jehova aarĩrie Musa arĩ kũu bũrũri wa Misiri-rĩ, 29 aamwĩrĩre atĩrĩ, “Nĩĩ nĩ nĩ Jehova. Īra Firaũni mũthamaki wa bũrũri

wa Misiri ũrĩa wothe ngũkwĩra.” 30 No Musa akĩra Jehova atĩrĩ, “Kuona njaragia ngĩtondoiraga-rĩ, Firaũni angĩkĩnjĩgwa nĩki?”

7 Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “We ngũtuĩte ta Ngai harĩ Firaũni, nake mũrũ wa nyũkwa Harũni egũtuĩka mũnabii waku. 2 Wee ũriugaga ũrĩa wothe ndĩgwathaga, nake mũrũ wa nyũkwa Harũni nĩwe ũrĩraga Firaũni arekererie andũ a Isiraeli moime bũrũri wake. 3 No nĩngũtũma ngoro ya Firaũni yũme, na o na ndaingĩhia ciama ciakwa na morirũ gũkũ bũrũri wa Misiri-rĩ, 4 ndakamũgwa. Ningĩ nĩngatambũrũkia guoko gwakwa kũu bũrũri wa Misiri, na ndute ikundi cia andũ akwa a Isiraeli moime kuo na ũndũ wa ciiko nene cia ũtuanĩri ciira. 5 Nao andũ a Misiri nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngataambũrũkia guoko gwakwa njũkĩrĩre bũrũri wa Misiri na ndute andũ a Isiraeli moime kuo.” 6 Musa na Harũni magũka o ũrĩa Jehova aamaathĩte meke. 7 Musa aarĩ na mĩaka mĩrongo ĩnana nake Harũni mĩaka mĩrongo ĩnana na ĩtatũ hĩndĩ irĩa maaragia na Firaũni. 8 Jehova akĩra Musa na Harũni atĩrĩ, 9 “Rĩrĩa Firaũni arĩmwĩra atĩrĩ, ‘Ringai kĩama,’ nawe Musa wĩre Harũni atĩrĩ, ‘Oya rũthanju rwaku, ũrũkie thĩ o hau mbere ya Firaũni,’ naruo rũtuĩke nyoka.” 10 Nĩ ũndũ ũcio Musa na Harũni magĩthĩ kũrĩ Firaũni, nao magũka o ta ũrĩa maathĩtwo nĩ Jehova. Harũni agĩkia rũthanju rwake thĩ mbere ya Firaũni na anene ake, naruo rũgĩtuĩka nyoka. 11 Nake Firaũni agĩta andũ arĩa oogĩ o na ago, na arĩngĩ ciama a Misiri, nao magũka o ũguo magĩtũmĩra maũgĩ mao ma ũgo. 12 O mũndũ agĩkia rũthanju rwake thĩ na rũgĩtuĩka nyoka. No rũthanju rwa Harũni rũkĩmeria thanju ciao. 13 No rĩrĩ, ngoro ya Firaũni ikĩũma nake akĩrega kũmaigua, o ta ũrĩa Jehova oigĩte. 14 Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Ngoro ya Firaũni ndĩngĩororoa; nĩaregete kũrekereria andũ mathĩ. 15 Nĩũgathĩ kũrĩ Firaũni rũciĩnĩ agĩthĩ rũũ. Weterere mũcemanie nake hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Nili, na ũthĩ na rũthanju rũrĩa rwagarũrũkite rũgatuĩka nyoka. 16 Ũcooke ũmwĩre atĩrĩ, ‘Jehova, o we Ngai wa Ahibirania, nĩandũmĩte ngwĩre ũũ: Rekereria andũ akwa mathĩ nĩgeetha makandungatĩre marĩ werũ-inĩ. No nginya rĩu nĩũregete gũthĩkĩrĩria. 17 Jehova ekuuga atĩrĩ: ũndũ ũyũ nĩguo ũgũtũma ũmenye atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova: Ngũgũtha maaĩ ma Rũũ rwa Nili na rũthanju rũrũ rũrĩ guoko-inĩ gwakwa, namo magarũrũke matuĩke thakame. 18 Thamaki irĩa irĩ

thiini wa Rũũ rwa Nili nĩgũkua, naruo rũũ rũnunge; andũ a Misiri maremwo nĩ kũnyua maaĩ maruo.”
19 Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Ĩra Harũni atĩrĩ, ‘Oya rũthanju rwaku na ũtambũrũkie guoko igũrũ rĩa maaĩ ma bũrũri wa Misiri, na igũrũ rĩa tũrũũ, na mĩtaro, na tũmaria o na kũria guothe kũhingĩrĩrie maaĩ nakuo guothe gũtuĩke thakame. Thakame ikaiyũra kũndũ guothe bũrũri wa Misiri, o na kũu ndoo-inĩ cia mĩtĩ na mĩtũngi-inĩ ya mahiga.”
20 Musa na Harũni magĩka o ũria Jehova aathanĩte. Agĩkĩambararia rũthanju rwake arĩ mbera ya Firaũni na anene ake, nake akĩgũtha maaĩ ma Rũũ rwa Nili, namo maaĩ mothe makĩgarũrũka magĩtuĩka thakame.
21 Thamaki iria ciarĩ Rũũ rwa Nili igĩkua, naruo rũũ rũkĩnunga ũũru mũno, nginya andũ a bũrũri wa Misiri makĩremwo nĩ kũnyua maaĩ maruo. Bũrũri wa Misiri wothe ũkĩyũra thakame.
22 No aringĩ ciama a bũrũri wa Misiri magĩka maũndũ o ta macio na ũndũ wa maũgĩ mao ma ũgo, nayo ngoro ya Firaũni ikĩũma; akĩrega kũigua Musa na Harũni, o ta ũria Jehova oigĩte.
23 Handũ ha kũigua-rĩ, akĩhũndũka agĩthĩ nyũmba-inĩ yake ya ũthamaki, na ndaigana kũrũmbũya ũhoru ũcio ngoro-inĩ yake.
24 Nao andũ othe a Misiri makĩenja ithima gũkuhĩ na Rũũ rwa Nili nĩguo mone maaĩ ma kũnyua, tondũ matingĩahotire kũnyua maaĩ ma rũũ rũu.
25 Mĩthenya mũgwanja nĩyahĩtũkire thuutha wa Jehova kũgũtha maaĩ ma Nili.

8 Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Thĩĩ kũrĩ Firaũni ũmwĩre atĩrĩ, ‘Jehova oigĩte ũũ: Rekereria andũ akwa mathĩĩ, nĩgeetha makandungatĩre.
2 ũngĩrega kũmarekereria mathĩĩ, nĩngũhũura bũrũri waku wothe na mũthiro wa ciũra.
3 Rũũ rwa Nili rũkũiyũra ciũra. Igũũka ciambate o nginya nyũmba yaku ya ũthamaki o na nyũmba yaku ya toro o nginya ũrĩrĩ waku igũrũ, itoonye nyũmba cia anene aku, o na irũgĩrĩre andũ aku o ene, ikorwo kuo o na mariiko-inĩ maku na mĩharatĩ-inĩ ya gũkandĩrwo mũtu.
4 Ciũra icio ikũrũgĩrĩre na irũgĩrĩre andũ aku o na anene aku.”
5 Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Ĩra Harũni atĩrĩ, ‘Tambũrũkia guoko gwaku na rũthanju igũrũ rĩa tũrũũ, na mĩtaro, na tũmaria, ũtũme ciũra ciũke bũrũri-inĩ wa Misiri.”
6 Nĩ ũndũ ũcio Harũni agĩtambũrũkia guoko gwake igũrũ rĩa maaĩ ma bũrũri wa Misiri, nacio ciũra ikiumĩra ikĩyũra bũrũri.
7 No aringĩ ciama a bũrũri wa Misiri magĩka maũndũ o ta macio na ũndũ wa maũgĩ mao ma ũgo, o nao magĩtũma ciũra ciũke bũrũri wa Misiri.
8 Firaũni agĩta Musa na Harũni, akĩmeera atĩrĩ, “Hooyai

Jehova anjehererie na ehererie andũ akwa ciũra ici, na nĩngũrekereria andũ anyu mathĩĩ makarutĩre Jehova magongona.”
9 Musa akĩra Firaũni atĩrĩ, “Wee nĩwe ngũthe gĩtĩo gĩa gũtua ihinda rĩa gũkũhoera, wee na anene aku o na andũ aku nĩguo inyũĩ na nyũmba cianyu mwehererwo nĩ ciũra, itigare o iria irĩ thiini wa Rũũ rwa Nili.”
10 Firaũni akiuga atĩrĩ, “Mũkaahoera rũciũ.” Nake Musa akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩgũtuĩke ũguo woiga, nĩgeetha ũmenye atĩ gũtirĩ mũndũ ũhaana ta Jehova Ngai witũ.
11 Ciũra nĩciũgũweherera na ciehere nyũmba ciaku, cieherere anene aku na andũ aku; itigare o iria irĩ rũũ-inĩ rwa Nili.”
12 Na rĩria Musa na Harũni mehereire Firaũni, Musa agĩkaĩra Jehova ũhoru wĩgĩĩ ciũra iria aarehithĩrie Firaũni.
13 Nake Jehova agĩka o ũria Musa aahooete. Ciũra iria ciarĩ nyũmba, na iria ciarĩ nja na iria ciarĩ mĩgũnda igĩkua.
14 Ikũunganio ikĩgwo irũndo, nacio ikĩnungia bũrũri.
15 No rĩria Firaũni onire atĩ marĩkũhoorerwo nĩ thĩna-rĩ, akĩũmia ngoro na akĩrega kũigua Musa na Harũni, o ta ũria Jehova oigĩte.
16 Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Ĩra Harũni atĩrĩ, ‘Tambũrũkia rũthanju rwaku ũgũthe rũkũngũ rũria rũrĩ thĩ, na bũrũri-inĩ wothe wa Misiri-rĩ, rũkũngũ rũu rũgũtuĩka rwagĩ.”
17 Nao magĩka ũguo; na rĩria Harũni aatambũrũkirie guoko anyiitĩte rũthanju-rĩ, agũtha rũkũngũ nago, rwagĩ rũgĩtambĩrĩra andũ na nyamũ. Rũkũngũ ruothe bũrũri-inĩ wa Misiri rũgĩtuĩka rwagĩ.
18 No hĩndĩ irĩa aringĩ a ciama a bũrũri wa Misiri maageririe kũrehe rwagĩ na maũgĩ mao ma ũgo-rĩ, nĩmaremirwo. Naruo rwagĩ rũgĩtambĩrĩra andũ na nyamũ.
19 Aringĩ acio a ciama makĩra Firaũni atĩrĩ, “Ūyũ nĩ hinya wa kĩara kĩa Ngai.” No Firaũni akĩũmia ngoro akĩrega kũigua, o ta ũria Jehova oigĩte.
20 Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Ūkĩra rũciini tene, uumĩrĩre Firaũni agĩthĩ Rũũ rwa Nili, ũmwĩre atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga ũũ: Rekereria andũ akwa mathĩĩ nĩgeetha makandungatĩre.
21 ũngĩaga kũreka mathĩĩ-rĩ, ngũkũrehera mĩrumbĩ ya ngĩ, ndehere anene aku na andũ aku, o na ndĩcirehe nyũmba-inĩ cianyu. Nyũmba cia andũ a Misiri ikũiyũra ngĩ, o na ningĩ ciyũre thĩ kũria guothe marĩ.
22 “No rĩrĩ, mũthenya ũcio ngeeka ũndũ ũrĩ ngũrani bũrũri-inĩ wa Gosheni, kũria andũ akwa matũũraga; gũtikagĩa na mĩrumbĩ ya ngĩ kũu, nĩgeetha ũmenye atĩ nĩ, Jehova, ndĩ bũrũri-inĩ ũyũ.
23 Nĩngĩkĩra ngũũrani gatagatĩ ka andũ akwa na aku. Rũciũ nĩrio kĩama gĩkĩ gĩgekĩka.”
24 Na ũguo noguo Jehova eekire. Ngĩ mĩrumbĩ mĩnene ikĩyũra nyũmba ya ũthamaki ya

Firaūni na igītoonya nyūmba cia anene ake, naguo būrūri wa Misiri wothe ūkīanangwo nī ngi icio. **25** Ningī Firaūni agīta Musa na Harūni, akīmeera atīrī, “Thiī mūkarutīre Ngai wanyu iruta gūkū būrūri-inī.” **26** No Musa akīmwira atīrī, “Gūtingāgīrīra gwika ūguo. Magongona marīa tūkūrūtīra Jehova Ngai witū nī mekuoneka marī magigi nī andū a Misiri. Tūngīkiruta magongona marī magigi maitho-inī mao-rī, githī matigūtūhūūra na mahīga nyuguto? **27** No nginya tūthī rūgendo rwa mīthenya itatū werū-inī tūkarutīre Jehova Ngai witū magongona, o ta ūrīa atwathīte.” **28** Firaūni akiuga atīrī, “Nīngūmūrekereria mūthī mūkarutīre Jehova Ngai wanyu magongona werū-inī, no mūtīgathiī kūrāya mūno. Na rīu, hooeraī.” **29** Musa agīcookia atīrī, “Ndaarīkia kuuma harīwe, nīngūhooya Jehova, na rūciū ngi nīkoima kūrī Firaūni na anene ake, na andū ake. No ūkīmenyerere atī Firaūni ndageke ūndū wa kūheenanīa rīngī, na ūndū wa kwaga kūrekereria andū mathīī makarutīre Jehova magongona.” **30** Musa agīkiuma harī Firaūni, akīhooya Jehova, **31** nake Jehova agīka ūrīa Musa aamūhoire; nacio ngi ikīeherera Firaūni, na anene ake, na andū ake, na gūtīrī ngi yatigarire. **32** No rīrī, o na ihinda rīrī Firaūni akīūmia ngoro yake akīrega kūrekereria andū mathīī.

9 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, “Thī kūrī Firaūni ūkamwīre atīrī, Jehova, o we Ngai wa Ahibirania ekuuga ū: “Rekereria andū akwa mathīī, nīgeetha makandungatīre.” **2** Ūngīrega kūmarekereria, na ūthīī na mbere kūmarīgīrīria-rī, **3** guoko kwa Jehova nīgūkūrehithīria ūhīū waku ūrīa ūrī ūrīthio-inī mūthiro mūuru mūno kūrī mbarathi cianyu na ndīgiri, na ngamīra, na ng’ombe cianyu, na ng’ondu na mbūrī. **4** No Jehova nīagekīra ngūūrāni gatagatī ka ūhīū wa andū a Isiraēli na andū a Misiri, nīgeetha gūtīkagīe nyamū ya Mūisiraēli igūkua.” **5** Jehova agītua ihinda, na akiuga atīrī, “Rūciū Jehova nīageeka ūndū ūyū gūkū būrūri-inī.” **6** Na mūthenya ūyū ūngī Jehova agīgīka o ūguo: Ūhīū wothe wa andū a Misiri ūgīkua, no gūtīrī nyamū o na īmwe ya Mūisiraēli yakuire. **7** Firaūni agītūma andū magatūrīe ūhorō, nao makīona atī gūtīarī nyamū o na īmwe ya andū a Isiraēli yakuīte. No rīrī, ngoro yake ndīororoire na ndaigana kūrekereria andū mathīī. **8** Ningī Jehova akīra Musa na Harūni atīrī, “Oyai ngundi cia mbiro kuuma riiko rīrīa inene, nake Musa amīkie igūrū mbere ya Firaūni. **9** Mbiro

īyo nīgatuīka rūkūngū rūhinyu, naruo rūiyūre būrūri wothe wa Misiri, rūcooke rūtuīke mahūha ma ironda mīrī-inī ya andū na ya nyamū būrūri-inī ūcio wothe.” **10** Nī ūndū ūcio magīkīoya mbiro kuuma riiko inene, makīrūgama mbere ya Firaūni. Musa akīmīkia igūrū, namo mahūha ma ironda makīumīra mīrī-inī ya andū o na ya nyamū. **11** Arīngi cīama a Misiri matīngīahotīre kūrūgama mbere ya Musa nī ūndū wa mahūha marīa maarī namo, hamwe na andū othe a būrūri wa Misiri. **12** No Jehova akīūmia ngoro ya Firaūni, akīrega kūigua Musa na Harūni, o ta ūrīa Jehova eerīte Musa. **13** Ningī Jehova akīra Musa atīrī, “Ūkīra rūciinī tene, ūkarūgame mbere ya Firaūni ūmwīre atīrī, ‘Ū nīguo Jehova Ngai wa Ahibirania ekuuga: Rekereria andū akwa mathīī, nīgeetha makahooe, **14** kana ihinda rīrī ngūtūmīre mīthiro yakwa yothe ya hinya, we o hamwe na anene aku na andū aku, nīguo ūmenye atī gūtīrī ūngī ūhaana ta nī gūkū thī guothe. **15** Nīgūkorwo nginya rīu nīngīhotete gūtambūrūkia guoko gwakwa, ngakūhūūra na ngahūūra andū aku na mūthiro ūrīa ūngīmūniinīte inyuothe thī. **16** No ngūrūgamītīe nī ūndū wa gītūmi gīkī kīūmbe, atī nguonie hinya wakwa, na atī rīitwa rīakwa rīhunjio thī yothe. **17** No wīyūmītīe kūhinīyīrīria andū akwa na ūkagīria mathīī. **18** Nī ūndū ūcio-rī, rūciū ihinda ta rīrī ngoiria mbura ya mbembe njūru mūno, itarī yoirā īngī tayo gūkū būrūri wa Misiri kuuma rīrīa Misiri kwambīrīrie gūtūrwo nginya rīu. **19** Gīathane rīu atī ūhīū waku na indo ciothe irīa ūrī nacio mīgūnda itoonyio handū īngīgītīa, tondū mbura īyo ya mbembe yoirīra mūndū o wothe ūrī nja kana nyamū itarehetwo mūcī o yothe na īrī kūu mīgūnda no īgūkua.” **20** Anene acio a Firaūni arīa meetīgīrīte kiugo kīa Jehova makīhīūha gūtoonya ngombo ciao na ūhīū wao nyūmba thīinī. **21** No arīa mateetīgīrīre kiugo kīa Jehova maatīgīre ngombo ciao na ūhīū wao mīgūnda-inī. **22** Ningī Jehova akīra Musa atīrī, “Tambūrūkia guoko ūkūroretīe matu-inī nīgeetha mbura ya mbembe yure būrūri wa Misiri guothe; yurīre andū, na nyamū na yurīre kīndū gīothe kīrakūra mīgūnda-inī ya būrūri wa Misiri.” **23** Rīrīa Musa aatambūrūkīrie rūthanju arūroretīe matu-inī, Jehova agītūma kīgīe na marurumī hamwe na mbura ya mbembe, naruo rūheni rūkīhenūka thī. Nī ūndū ūcio Jehova akiuria mbura ya mbembe kūu būrūri wa Misiri; **24** mbura ya mbembe īgīkiura, naruo rūheni rūkīhenūka kūndū guothe. Nīkīo kīarī kīhuhūkānio kīrīa kīuru mūno kīonekanīte būrūri

wothe wa Misiri kuuma wambīrīria gūtūūrwo nī andū. 25 Mbura ūyo ya mbembe īkiura būrūri wothē wa Misiri, īkiurīra kīndū gīothē kīārī mūgūnda, andū o hamwe na nyamū; īgīthūkia kīndū gīothē kīārī mūgūnda na īgīkahūra mīti yothē. 26 Kūndū kūrīa mbura ūyo ya mbembe ītoirire no būrūri wa Gosheni, kūrīa andū a Isiraeli maarī. 27 Nake Firaūni agīta Musa na Harūni, akīmeera atīrī, “Ihinda rīrī nīnjīhītīe. Jehova nīwe wa ma; nī na andū akwa nītūhītīe. 28 Hooyai Jehova, nīgūkorwo nītūiganītīe marurumī na mbura ya mbembe iria tuonete. Nīngūmūrekereria mūthīi; mūtīgūikara gūkū rīngī.” 29 Musa akīmūcookeria atīrī, “Ndoima itūūra rīrī inene, nīngūtambūrūkia moko hooe Jehova. Marurumī nīmegūthira, na gūtīgūkorwo na mbura īngī ya mbembe, nīgeetha ūmenye atī thī nī ya Jehova. 30 No nīnjūū atī wee na anene aku mūtīrī mūretīgīra Jehova Ngai.” 31 (Ūguta na cairi nīciathūkīro, nī ūndū cairi nīyarutīte magira, naguo ūguta ūkaruta kīro. 32 No rīrī, ngano o na gūthemethu itīathūkīro, tondū itīārī ngūrū.) 33 Hīndī ūyo Musa akīehera harī Firaūni na akīuma nja ya itūūra inene. Agītambūrūkia moko amaroretīe na kūrī Jehova; marurumī na mbura ya mbembe īgīthira, na gūtīacookīre kuura. 34 Rīrīa Firaūni onire atī mbura ya mbembe na marurumī nīciathira akīhīa rīngī; we na anene ake makīūmia ngoro ciao. 35 Nī ūndū ūcio ngoro ya Firaūni yarī nyūmū na ndangīarekereirie andū a Isiraeli mathīi, o ta ūrīa Jehova aarītīe na kanua ka Musa.

10 Nīngī Jehova akīra Musa atīrī, “Thī kūrī Firaūni, nīgūkorwo nīnyūmītīe ngoro yake na ngoro cia anene ake nīgeetha nīnge ciama ici ciakwa gatagatī-inī kao; 2 nīguo mūkeeraga ciana cianyu na ciana ciacio ūrīa ndokīrīre andū a Misiri, na ūrīa ndaringire ciama ciakwa gatagatī-inī kao, nīguo mūmenye atī nī nī nī Jehova.” 3 Nī ūndū ūcio Musa na Harūni magīthīi kūrī Firaūni makīmwīra atīrī, “Jehova Ngai wa Ahibirania ekuuga ūū: ‘Ūgūikara ngīnya rī ūregete kūnjīnyīhīria? Rekereria andū akwa mathīi, nīgeetha makandungatīre. 4 Warega kūmarekereria-rī, rūciū nīngarehīthīa ngīgī būrūri ūyū wanyu. 5 Ikaiyūra thī, imīhumbīre yage kuoneka. Nīkarīa kīrīa gīothē gītīgītīo nī mbura ya mbembe, o na irīe mīti yothē īrīa īrakūra mīgūnda-inī yanyu. 6 Ikaiyūra nyūmba ciaku, na cia anene aku, na cia andū othe a Misiri, ūndū maithe manyu kana maguuka manyu matarī mona kuuma rīrīa mambīrīrie gūtūūra būrūri ūyū ngīnya

rū.” Nake Musa akīgarūrūka akīehereera Firaūni. 7 Anene a Firaūni makīmwīra atīrī, “Nī ngīnya rī mūndū ūyū egūtūūra arī mūtego harī ithūi? Rekereria andū aya mathīi, nīgeetha makahooe Jehova Ngai wao. Ndūramenya atī būrūri wa Misiri nīwanangītwo?” 8 Musa na Harūni magīcoookio kūrī Firaūni. Nake akīmeera atīrī, “Thīi mūkahooe Jehova Ngai wanyu; no rīrī, nī arīkū megūthīi?” 9 Musa akīmūcookeria atīrī, “Tūgūthīi na andū aitū arīa ethī o na arīa akūrū, tūthīi na aanake na airītu aitū, na tūthīi na ūhīu witū wothē, tondū tūrathīi gūkūngūra Jehova na iruga inene.” 10 Firaūni akiuga atīrī, “Hī! Kaī Jehova arogīkara na inyuū īngīmūrekereria mūthīi na atumia anyu na ciana cianyu-ī! Hatīrī nganja mūrī na muoroto mūūru. 11 Aca! Thīi o arūme oiki, mūthīi mūhooe Jehova, nīgūkorwo ūguo nīguo mūkoretwo mūkienda.” Nao Musa na Harūni makīingatwo, makīehera mbere ya Firaūni. 12 Nake Jehova akīra Musa atīrī, “Tambūrūkia guoko gwaku īgūrū rīa būrūri wa Misiri nīgeetha ngīgī ciūke ciyūre būrūri ūyū wothē, nacio irīe kīndū gīothē kīrakūra mīgūnda-inī, kīrīa gīothē gīatīgīro nī mbura ya mbembe.” 13 Nī ūndū ūcio Musa agītambūrūkia rūthanju rwake īgūrū rīa būrūri wa Misiri, nake Jehova agītūma rūhuho ruumīte irathīro rūhurutane kū būrūri ūcio mūthenya wothē na ūtukū wothē. Gūgīkina rūciinī rūhuho rūu nī rwarehete ngīgī. 14 Nacio ngīgī icio ikīhithūkīra būrūri wa Misiri wothē na īgīkara kūndū guothē būrūri-inī irī nyingī mūno. Mbere ūyo gūtīagīte mūthīro wa ngīgī ta ūcio na gūtīkagīa ūngī ta ūcio. 15 Ikīhumbīra thī yothē o ngīnya ikīra. Ikīrīa kīrīa gīothē gīatīgārītīo nī mbura ya mbembe, kīrīa gīothē gīakūrāga mīgūnda o na matunda marīa maarī mīti-inī. Gūtīrī kīndū kīgū gīatīgārīre mūtī-inī kana mūmera būrūri-inī wothē wa Misiri. 16 Nake Firaūni agīta Musa na Harūni narua, akīmeera atīrī, “Nīnjīhīrie Jehova Ngai wanyu, o na inyuū nīndīmīwīhīrie. 17 Rūu ndekerai mehīa makwa o rīngī na mūhooe Jehova Ngai wanyu anjehererie mūthīro ūyū mūūru.” 18 Hīndī ūyo Musa akīehereera Firaūni agīthīi akīhooya Jehova. 19 Nake Jehova akīgarūra rūhuho, akīrūtua rūhuho rūnene rwa kuuma ithūūro, naruo rūkīūmbūra ngīgī icio, rūgīcitwara Iria-inī Itune. Gūtīrī gākīgī o na kamwe gaatīgārīre būrūri wa Misiri. 20 No Jehova akīūmia ngoro ya Firaūni, nake akīrega kūrekereria andū a Isiraeli mathīi. 21 Nīngī Jehova akīra Musa atīrī, “Tambūrūkia guoko ūkūoretīe īgūrū matu-inī nīgeetha nduma

īyūre būrūri wa Misiri, nduma īngīhutika.” 22 Nī ūndū ūcio Musa agītambūrūkia guoko akūroretie igūrū matu-inī, nayo nduma nene ikīyūra būrūri wa Misiri mīthenya itatū. 23 Gūtīrī mūdū ūngīahotire kuona ūrīa ūngī kana oime gwake handū ha mīthenya itatū. No andū a Isiraēli, othe kūrīa maikaraga kwārī na ūtheri. 24 Nīngī Firaūni agīta Musa, akīmwīra atīrī, “Thīī mūkahoē Jehova. O na atumia anyu na ciana no mathīī na inyuī; no rīrī, mūtige ndūuru cianyu cia mbūrī na cia ng’ombe.” 25 No Musa akīmwīra atīrī, “No nginya ūtwītīkīrie tūkarutīre Jehova Ngai witū magongona na maruta ma njino. 26 Ūhiū witū no nginya tūthīī nago; gūtīrī o na ihūngū tūgūtiga na thuutha. No nginya tūhūthīre imwe ciacio tūkīhooya Jehova Ngai witū, na tūtingīmenya nī irīkū irībatarania mahooya-inī nginya tūkinye kūu.” 27 No Jehova akīūmia ngoro ya Firaūni, nake akīrega kūmarekereria mathīī. 28 Firaūni akīra Musa atīrī, “Uma, ūnjeherere! Wīmenyerere ndūkanooke mbere yakwa rīngī! Mūthenya ūrīa ūkoona ūthīū wakwa, no gūkua ūgaakua.” 29 Musa akīmūcookeria atīrī, “O ta ūguo woiga, ndigooka mbere yaku rīngī.”

11 Na rīrī, Jehova nīeerīte Musa atīrī, “Nīngūrehere Firaūni na būrūri wa Misiri mūthiro ūngī ūmwe. Thuutha ūcio, nīakamūrekereria mūthīī mume gūkū, na rīrīa ageeka ūguo, nīkūmūingata akaamūingata biū. 2 Īra arūme othe, o hamwe na andū-a-nja mahooe andū a matūūra mao indo cia betha na cia thahabu.” 3 (Jehova agītūma andū acio metīkīrīke nī andū a Misiri, na Musa we mwene aarī mūtīku mūno kūu būrūri wa Misiri nī anene a Firaūni o na andū arīa angī.) 4 Nī ūndū ūcio Musa akiuga atīrī, “Jehova ekuuga ūū: ‘Kūrī ta ūtukū gatagatī nīngatuūkania būrūri wa Misiri wothe. 5 Mwana wothe wa kahīī wa irīgithathi gūkū būrūri wa Misiri nīagaakua, kwambīrīria irīgithathi rīa Firaūni, rīrīa rīkaragīra gītī kīa ūnene, nginya irīgithathi rīa ngombo ya mūrītu, ūrīa ūrutaga wīra gīthīī-inī, na marīgithathi mothe ma ng’ombe o namo. 6 Nīgūkaagīa kīrīro kīnene būrūri wa Misiri wothe, kīrīro kīuru gītārī gīakorwo kuo, na gītakagīa kuo rīngī o na rī. 7 No gatagatī ka andū a Isiraēli, gūtīrī nguī īgaakūgīra mūdū, kana ikūgīre nyamū.’ Hīndī īyo nīūkamenya atī Jehova nīekīrīte ngūūrani harī andū a Misiri na andū a Isiraēli. 8 Anene aya aku othe magooka kūrī nī, manyinamīrīre makiugaga atīrī, ‘Thīī, we mwene o na andū arīa makūrūmīrīre!’ Thuutha ūcio nīngathīī.” Hīndī īyo Musa, acinītwo nī

marakara, akīeherera Firaūni. 9 Jehova nīeerīte Musa atīrī, “Firaūni nīakarega gūkūigua, nīgeetha morirū makwa gūkū būrūri wa Misiri mongererere.” 10 Musa na Harūni nīmarīngīre morirū maya mothe mbere ya Firaūni, no Jehova akīūmia ngoro ya Firaūni, na ndaigana kūrekereria andū a Isiraēli moime būrūri-inī wake.

12 Jehova akīra Musa na Harūni marī kūu būrūri wa Misiri atīrī, 2 “Mweri ūyū nīguo ūgūtuika mweri wa mbere harī inyuī, ūtuīke mweri wa mbere wa mwaka wanyu. 3 Īrai andū othe a Isiraēli atī mūthenya wa ikūmi mweri ūyū, o mūdū akanyīitīra andū a nyūmba yake gatūrūme; o nyūmba gatūrūme kamwe. 4 Nyūmba īngīgakorwo īrī nini mūno, ūndū itangīniina gatūrūme kamwe-rī, nīmanyīitanīre gatūrūme kamwe na nyūmba īrīa mahakanīte nayo, marīkītīe gwītara mūigana wao meturanīre. Rorai na mūtue wega nī tūtūrūme tūigana tūkabatarania kūrīngana na mūrīre wa o mūdū. 5 Nyamū iria mūgūthuura no nginya ikorwo irī tūtūrūme twa ūkūrū wa mwaka ūmwe, na itarī na kaūgū, na mūgaaciruta kuuma harī ng’ondu kana mbūrī. 6 Cimenyererei nginya mūthenya wa ikūmi na īna wa mweri, hīndī īrīa andū othe a Isiraēli magaacithīnja hwaī-inī. 7 Hīndī īyo makooya thakame īmwe ya tūtūrūme tūu, nao mamīhake hīngīro-inī cia igūrū na cia mīena ya mūrango wa nyūmba īrīa makaarīra tūtūrūme tūu. 8 Ūtukū o ūcio makaarīa nyama icio ihīhītio na mwaki, marīānīrie na nyeni ndūrū na mīgate itarī mīkīre ndawa ya kūmbia. 9 Mūtikanarie nyama irī njīthī kana itherūkītio na maaī, no ihīhīo na mwaki, mūtwe, na magūrū o na nyama cia nda. 10 Mūtikanatīgie imwe ciacio ikinyīrie rūciinī; iria īngītīgara nginya rūciinī, no nginya mūgaacicina. 11 Ūū nīguo mūkaarīa nyama icio: mūkorwo mwīhotorete mīcibi yanyu njohero, na iraatū cianyu irī magūrū, na mītīrima yanyu īrī moko. Mūgaacīrīa naihenya; īyo nīyo Bathaka ya Jehova. 12 “O ūtukū ūcio nīngatuūkanīria būrūri wa Misiri, na nīngooraga marīgithathi mothe ma andū na ma nyamū, na nīngatuūra ngai cia būrūri wa Misiri ciothe ciira. Nīī nī nīī Jehova. 13 Thakame īyo īgaatuika rūūrī rwanyu nyūmba-inī iria mūgaakorwo mūrī, na rīrīa ngoona thakame-rī, no kūmūhītūka ngaamūhītūka. Gūtīrī mūthiro ūkamūhutia hīndī īrīa ngaahūūra būrūri wa Misiri. 14 “Mūthenya ūcio nīmūrīūrīrīkanaga; ūkūngūyagīre harī njjarwa iria igooka ūrī wa gīathī kīa Jehova, ūrī ūndū wathanītwo

wa gūtūūra. 15 Ihinda rīa mīthenya mūgwanja, mūkaariīaga mīgate itarī mīikīre ndawa ya kūmbia. Mūthenya wa mbere mūkeeheria ndawa ya kūmbia kuuma nyūmba cianyu, nīgūkorwo mūdū o wothe ūngīria kīndū kīrī ndawa ya kūmbia kuuma mūthenya wa mbere nginya wa mūgwanja-rī, nīakaingatwo eherio harī andū a Isiraeli. 16 Gīai na kīngano gītheru mūthenya wa mbere, na mūgīe na kīngī mūthenya wa mūgwanja. Mūtikanarute wīra o na ūrīkū mīthenya īyo, tiga o wa kūhaarīria irio cia kūrīo nī mūdū wothe, ūguo nōguo mūngīka. 17 “Kūngūirai Gīathī kīa Mīgate Itarī Ndawa ya Kūmbia, tondū nī mūthenya ūyū kīūmbe ndamūrutire mūrī ikundi kuuma būrūri wa Misiri. Kūngūirai mūthenya ūyū ūrī ūndū wathanītwo wa gūtūūra nginya njiarwa iria igooka. 18 Mweri wa mbere mūrīrīaga mīgate itarī na ndawa ya kūmbia, kwambīrīria hwaī-inī wa mūthenya wa ikūmi na īna, nginya hwaī-inī wa mūthenya wa mīrongo īrī na ūmwe. 19 Handū ha matukū mūgwanja, gūtikoneke ndawa ya kūmbia mīgate nyūmba-inī cianyu. Na rīrī, mūdū o wothe ūngīria kīndū kīrī na ndawa ya kūmbia nīakaingatwo athengio mūngī-inī wa Isiraeli, arī mūgeni, kana aciarītwo arī Mūisiraeli. 20 Mūtikanarie kīndū gīkīrītwo ndawa ya kūmbia. Kūrīa guothe mūgaatūūra, mūkaariīaga mīgate itarī ndawa ya kūmbia.” 21 Nake Musa agīta athuuri a Isiraeli othe, akīmeera atīrī, “Thīii o narua mūgathuure nyamū nī ūndū wa nyūmba cianyu na mūthīnje gatūrūme ka Bathaka. 22 Oyai kīohe kīa mahuti ma mūthobi, mūgītobokie karaī-inī karī na thakame, mūcooke mūmīhake hingīro ya igūrū ya mūrango, o na mīena yeerī ya hingīro cia mūrango. Gūtikagīe mūdū o na ūmwe wanyu ūkuuma nja ya nyūmba yake nginya rūciinī. 23 Hīndī īria Jehova arītuikania būrūri nīguo orage andū a Misiri-rī, nīarīona thakame īyo īrī igūrū na mīena ya hingīro cia mīrango, nake ahītuke mūromo wa nyūmba īyo, na nīakagīria mūniinani atōonye nyūmba cianyu amūūrage. 24 “Athīkīrai ūrutani ūyū taarī watho wa gūtūūra wathīkagīrwo nī inyuī na njiaro cianyu. 25 Rīrīa mūgaatoonya būrūri ūrīa Jehova akaamūhe ta ūrīa eraniire-rī, mūkaamenyagīrīa gīathī gīkī. 26 Na rīrīa ciana cianyu ikamūūria atīrī, ‘Gīathī gīkī kiugite atīa harī inyuī?’ 27 Mūgaaciīra atīrī, ‘Nī igongona rīa Bathaka rīa kūrūtīra Jehova, ūrīa waagararire nyūmba cia andū a Isiraeli kūu būrūri wa Misiri, na akīhonokia andū a nyūmba ciitū hīndī īria ooragire

andū a Misiri.” Nao andū makīnamīrīria mothiū mao, makīhooya. 28 Andū a Isiraeli magīgīka o ūrīa Jehova aathire Musa na Harūni. 29 O ūtukū gatagatī Jehova akīūruga marigīthathi mothe kūu būrūri wa Misiri, kwambīrīria irigīthathi rīa Firaūni, ūrīa waikaragīra gītī kīa ūnene, nginya irigīthathi rīa mūdū muohe ūrīa warī njeera na marigīthathi ma mahiū mothe. 30 Firaūni na anene ake othe o na andū a Misiri othe, magītūkīra kūrī o ūtukū, nakuo gūkīgīa kīrīro kīnene kūu būrūri wa Misiri, nīgūkorwo gūtīarī nyūmba itaarī na mūdū wakuīte. 31 O ūtukū ūcio, Firaūni agīta Musa na Harūni, akīmeera atīrī, “Ūkīrai! Ehererai andū akwa, inyuī o na andū a Isiraeli othe! Thīii mūgatungatīre Jehova o ta ūrīa mūūrītīe. 32 Oyai ndūūru cianyu cia mbūrī na cia ng’ombe o ta ūrīa mūrōigīte na mūthīi. Na mūdathime o na nīi.” 33 Nao andū a Misiri makīhika andū acio moime būrūri ūcio na ihenya, nīgūkorwo moigīre atīrī, “Kwaga ūguo, tūgūkua ithuothe!” 34 Nī ūndū ūcio andū a Isiraeli makīoia kīmere kīao gītanekīrwo ndawa ya kūmbia, na magīgīkuua na ciande, nayo mīharatī yooherirwo nguo-inī. 35 Nao andū a Isiraeli magīka o ta ūrīa meerītītwo nī Musa na makīhooya andū a Misiri mamahe indo cia betha na cia thahabu, o na nguo. 36 Jehova agītūma andū acio metīkīrīke nī andū a Misiri nao makīmahe kīrīa gīothe meetīre; nī ūndū ūcio magītaha indo cia andū a Misiri. 37 Andū a Isiraeli makīambīrīria rūgendo kuuma Ramesese magīthīi Sukothu. Arūme arīa metwaraga na magūrū maarī ta 600,000 hategūtārwo atumia na ciana. 38 Na andū angī aingī nīmathiire na makīambatania nao, hamwe na ndūūru nene cia mahiū ma mbūrī na ng’ombe. 39 Kīmere kīrīa maarūtīte būrūri wa Misiri nīkīo maatūmīrīre gūthondeka mīgate itarī ndawa ya kūmbia. Kīmere kīu gītīarī na ndawa ya kūmbia tondū nīkūingatwo maingatīrwo būrūri wa Misiri, na matiigana kūgīa na ihinda rīa kūhaarīria irio ciao. 40 Ihinda rīrīa andū a Isiraeli maatūūrīre būrūri wa Misiri nī mīaka 430. 41 Harīa mīaka īyo 430 yathīrīire-rī, mūthenya o ro ūcio, nīguo ikundi ciothe cia andū a Jehova cioimire būrūri wa Misiri. 42 Tondū ūtukū ūcio nīguo Jehova aikarīre eigūite nīguo amarute būrūri wa Misiri-rī, na ūtukū ūyū nao andū a Isiraeli othe nīmārīkaraga meigūite nīguo matīīage Jehova njiarwa-inī ciothe iria igooka. 43 Jehova akīra Musa na Harūni atīrī, “Maya nīmo mawatho ma Bathaka: “Gūtīrī mūgeni ūngīrīa Bathaka

īyo. 44 Ngombo o yothe ūgūrīte no īrīe Bathaka īyo thuutha wa kūmīruithia, 45 no mūrārīrīri kana mūruti wīra wa mūcaara ndakanamīrīe. 46 “No nginya īrīagīrwo thīīnī na nyūmba o īmwe, mūtikanoimie nyama o na īrīkū nja ya nyūmba. Mūtikanoine ihīndī o na rīmwe rīayo. 47 Mūingī wothe wa Isiraēli no nginya ūkūngūire Bathaka. 48 “Mūgeni ūtūūrīte thīīnī wanyu na nīekwenda gūkūngūira Bathaka ya Jehova, no nginya aruithie arūme othe a nyūmba yake; thuutha ūcio nīrīo angīkūngūira Bathaka ta mūdū ūciarīrwo būrūri-inī. Gūtīrī mūdū mūrūme ūtarī mūrūu ūngīrīa Bathaka. 49 Watho o ūcio noguo ūgwatha arīa maciarītwo marī a būrūri, o na ageni arīa matūūranagia na inyuī.” 50 Andū a Isiraēli othe magīka o ūrīa Jehova aathīte Musa na Harūni. 51 Na mūthenya o ro ūcio, Jehova akīruta andū a Isiraēli kuuma būrūri wa Misiri na ikundi ciao.

13 Nake Jehova akīra Musa atīrī, 2 “Nyamūrīra marigithathi mothe ma twana twa tūhī. Maciaro ma mbere ma nda o yothe gatagatī-inī ka andū a Isiraēli nī makwa, marī ma mūdū kana ma nyamū.” 3 Nake Musa akīra andū atīrī, “Rīrikanagai mūthenya ūyū, mūthenya ūrīa mwoimire būrūri wa Misiri, mūkiuma būrūri wa ūkombo, tondū Jehova nīamūrūtire kuo na guoko kwa hinya. Mūtīkarīage kīndū kīrī na ndawa ya kūmbia. 4 Ūmūthī, mweri-inī ūyū wa Abibu, nīguo mūrōimagara mūthī. 5 Rīrīa Jehova akaamūkinyia būrūri wa Akaanani, na Ahiti, na Aamori, na Ahivi, na Ajobusi būrūri ūrīa eehītire mbere ya maithe manyu ma tene atī nīakamūhe būrūri ūrī būthi wa iria na ūūkī-rī, mūkaamenyagīrīra gīathī gīkī mweri-inī ūyū: 6 Ihinda rīa mīthenya mūgwanja mūkaarīaga mīgate ītarī mīkīre ndawa ya kūmbia na mūthenya wa mūgwanja mūthondeke iruga inene nī ūndū wa Jehova. 7 Rīragai mīgate ītarī mīkīre ndawa ya kūmbia ihinda rīa mīthenya īyo mūgwanja; gūtīkoneke kīndū kīrī na ndawa ya kūmbia gatagatī kanyu, kana ndawa ya kūmbia yoneke handū o hothe mīhaka-inī yanyu. 8 Mūthenya ūcio o mūdū ere mūrīū atīrī, ‘Ndīreka ūū tondū wa ūrīa Jehova aanjīkīre rīrīa ndoimire būrūri wa Misiri.’ 9 Kūmenyerera mūthenya ūyū nīkuo kūrītūikaga ta rūūrī guoko-inī gwaku, na kīrīrikania ūthīū-inī waku, atī watho wa Jehova nīūrīkaraga iromo-inī ciaku. Nīgūkorwo Jehova nīakūrūtire būrūri wa Misiri na guoko gwake kwa hinya. 10 No nginya mūrūmie

watho ūyū mwathane ihinda rīaguo rīakinya, mwaka o mwaka. 11 “Thuutha wa Jehova kūmūkinyia būrūri wa Akaanani na amūhe guo, o ta ūrīa eeranīire na mwīhītwā kūrī inyuī o na maithe manyu ma tene-rī, 12 nīmūkahe Jehova maciaro ma mbere ma nda ciothe. Marigithathi ma njamba mothe ma ūhīū wanyu nī ma Jehova. 13 Mūgaakūūraga irigithathi o rīothe rīa ndigiri na gatūrūme, no mūngīaga kūrīkūūra-rī, mūrīune ngingo. Kūūragai marigithathi mothe manyu ma aanake. 14 “Matukū-inī marīa magooka, rīrīa mūrūguo agaakūūra atīrī, ‘Ūū nī kuuga atīa?’ mwīre atīrī, ‘Jehova aatūrūtire būrūri wa Misiri, agītūruta būrūri wa ūkombo, na guoko gwake kwa hinya. 15 Rīrīa Firaūni omīrie mūtwe akīrega gūtūrekereria-rī, Jehova nīooragire marigithathi ma būrūri wa Misiri mothe, andū o na nyamū. Ūndū ūcio nīguo ūtūmaga ndūtīre Jehova igongona rīa njamba ciothe iria ciambaga kuuma nda, na ngakūūra mūrīū wakwa wothe wa irigithathi. 16 Naguo ūndū ūcio ūrītūikaga ta rūūrī guoko-inī gwaku, o na ūtūikage kīonania gūkīrītwo ūthīū-inī waku, atī Jehova nīatūrūtire būrūri wa Misiri na guoko gwake kwa hinya.” 17 Rīrīa Firaūni aarekereirie andū a Isiraēli mathīrī-rī, Ngai ndaamatongoreirie njīra-inī ya kūhītūkīra būrūri wa Afīlisti, o na gūtūika īyo nīyo yarī njīra īrīa nguī. Nīgūkorwo Ngai oigire atīrī, “Mangīcemanīa na mbaara-rī, maahota kwīricūkwo, macooke būrūri wa Misiri.” 18 Nī ūndū ūcio Ngai agīgītongoria andū acio mathīūrūrūkīre njīra ya werū-inī merekeire Iria Itune. Andū a Isiraēli maambatire makiuma būrūri wa Misiri meeohete indo cia mbaara. 19 Musa nīakuuire mahīndī ma Jusufu, nī ūndū Jusufu nīehītīthīte ariū a Isiraēli na mwīhītwā. Oigīte atīrī, “Tī-ītherū Ngai nīakamūteithia, na inyuī hīndī īyo no nginya mūgaakuua mahīndī makwa kuuma kūndū gūkū.” 20 Thuutha wa kuuma Sukothu maambire kambī ciao Ethamu ndeere-inī cia werū. 21 Mūthenya, Jehova aathīiaga mbere yao arī gītugī-inī gīa itu gīa kūmooneria njīra, na ūtukū-rī, aathīiaga mbere yao arī gītugī-inī kīa mwaki amamūrīkīre njīra, nīgeetha mahote gūthīī mūthenya o na ūtukū. 22 Gītugī gīa itu mūthenya kana gītugī kīa mwaki ūtukū, gūtīrī kieheraga handū hakīo mbere ya andū acio.

14 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, 2 “Īra andū a Isiraēli macooke na thuutha, na mambe hema gūkuhī na Pi-Hahirothu, gatagatī ka Migidoli na iria.

Nĩmambe hema hũgũrũrũ-inĩ cia iria, kũng'ethanĩra na Baali-Zefoni. 3 Firaũni nĩageciiria atĩrĩ, 'andũ a Isiraeli marĩ na kĩrigiicano no kũrũũra marorũra bũrũri-inĩ, mahingĩrĩrio nĩ werũ.' 4 Na nĩngomia ngoro ya Firaũni, nake nĩakamaingatithia. No nĩ mwene nĩngegĩra na riiri nĩ undũ wa Firaũni na mbũtũ yake yothe ya ita, nao andũ a Misiri nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova." Nĩ undũ ũcio andũ a Isiraeli magĩka o ũguo merĩtwo. 5 Rĩria mũthamaki wa bũrũri wa Misiri eerirwo atĩ andũ acio nĩmorĩte-rĩ, Firaũni na anene ake makĩricũkwo ũhoru ũcio, magĩkiuga atĩrĩ, "Hĩ! Tweka atĩa? Twarekereria andũ a Isiraeli mathiĩ na ithuĩ tuorĩrwo nĩ ũtungata wao?" 6 Nĩ undũ ũcio akiuga ngaari yake ya ita ihaarĩrio, na agĩthiĩ na mbũtũ yake ya ita. 7 Agĩthiĩ na ngaari cia ita 600 iria njega mũno, o hamwe na ngaari cia ita iria ingĩ ciothe cia bũrũri wa Misiri, ciothe irũgamĩrĩrwo nĩ anene. 8 Jehova akĩũmia ngoro ya Firaũni mũthamaki wa bũrũri wa Misiri, na nĩ undũ ũcio akĩrũmĩrĩra andũ a Isiraeli na ihenya arĩa moimagarĩte makinyũkĩtie na ũcamba. 9 Andũ a Misiri, hamwe na mbarathi ciothe cia Firaũni na ngaari cia ita, na andũ arĩa mathiiaga mahaicĩte mbarathi, na thigari, makĩrũmĩrĩra andũ a Isiraeli na ihenya makĩmakinyĩra harĩa maambĩte hema rũteere-inĩ rwa iria, hakuhi na Pi-Hahirothu kũng'ethera Baali-Zefoni. 10 Firaũni akuhĩrĩria-rĩ, andũ a Isiraeli makĩhũgũra, makĩona andũ a Misiri mamomĩte thuutha makĩmaka mũno, magĩkaĩra Jehova. 11 Makĩra Musa atĩrĩ, "Nĩ mbĩrĩra gũtaarĩ bũrũri wa Misiri, nĩguo ũtũrehe tũkuĩre gũkũ werũ-inĩ? Nĩ atĩa ũũ ũtwĩkĩte ũgatũruta bũrũri wa Misiri? 12 Githĩ tũtiakwĩrĩre tũrĩ o bũrũri wa Misiri atĩ ũtigane na ithuĩ, ũreke tũtungatĩre andũ a bũrũri wa Misiri? Kũngĩarĩ wega tũtungatĩre andũ a Misiri kũrĩ gũkuĩra werũ-inĩ!" 13 Musa agĩcookeria andũ acio atĩrĩ, "Tigai gwĩtigĩra. Mwĩhaandei wega, na nĩmũkuona ũhonokio ũrĩa Jehova ekũmũrehere ũmũthĩ. Andũ a Misiri aya mũrona ũmũthĩ, mũtikamona rĩngĩ. 14 Jehova nĩekũmũrũrĩra, mũbatie o gũikara mũhooreire." 15 Nĩngĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, "Ūrangĩra nĩkĩ? Īra andũ a Isiraeli mathiĩ na mbere. 16 Oya rũthanju rwaku, na ũtambũrũkie guoko igũrũ wa iria ũgayanie maaĩ nĩgeetha andũ a Isiraeli matuĩkanĩrie iria-inĩ, mathiĩrĩre thĩ nyũmũ. 17 Nĩngũũmia ngoro cia andũ a Misiri nĩgeetha o nao mamarũmĩrĩre. Na nĩngegũra riiri nĩ undũ wa Firaũni na mbũtũ yake ya ita, o na nĩ undũ wa ngaari ciake cia ita, o na andũ ake arĩa

mathiiaga mahaicĩte mbarathi. 18 Nao andũ a Misiri nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova hĩndĩ ũyo ngegũra riiri nĩ undũ wa Firaũni, na ngaari ciake cia ita na andũ ake arĩa mathiiaga mahaicĩte mbarathi." 19 Hĩndĩ ũyo mũraika wa Ngai ũrĩa wathiiaga atongoretie mbũtũ ya thigari cia Isiraeli, akĩehera agĩcooka thuutha wao. Gĩtugĩ gĩa itu nakio gĩkiuma hau mbere, gĩkĩrũgama thuutha wao, 20 gĩkĩgĩa gatagatĩ ga thigari cia Misiri na cia Isiraeli. Ūtukũ wothe itu rĩu rĩgĩkĩra nduma mwena ũmwe, na ũtheri mwena ũrĩa ũngĩ; nĩ undũ ũcio gũtirĩ andũ makuhĩrĩrie arĩa angĩ ũtukũ wothe. 21 Nĩngĩ Musa agĩtambũrũkia guoko igũrũ wa iria, na ũtukũ wothe Jehova agĩtĩndĩka iria na thuutha na undũ wa rũhuho rwa kuuma mwena wa irathĩro, na agĩtũma hau hatuĩke thĩ nyũmũ. Maaĩ macio makĩgayũkana, 22 nao andũ a Isiraeli makĩringa iria mahĩtũkĩre thĩ nyũmũ, maaĩ marũgamĩte mwena wao wa ũrĩro na wa ũmotho. 23 Nao andũ a Misiri makĩmarũmĩrĩra na ihenya, nacio mbarathi ciothe cia Firaũni na ngaari cia ita, na andũ arĩa mathiiaga mahaicĩte mbarathi makĩmarũmĩrĩra nginya iria-inĩ. 24 Rũciĩnĩ ruoro rũgĩtema-rĩ, Jehova agĩcũthĩrĩria mbũtũ ya ita ya andũ a Misiri arĩ gĩtugĩ-inĩ kĩa mwaki na gĩa itu, nake akĩmĩrigiica. 25 Agĩtũma magũrũ na ngaari ciao cia ita macomoke nĩgeetha makorwo na thĩina wa gũcitwarithia. Nao andũ a Misiri makiuga atĩrĩ, "Nĩtũũrei twehere harĩ andũ aya a Isiraeli! Jehova nĩwe ũramarũrĩra kũrĩ andũ a Misiri." 26 Nĩngĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, "Tambũrũkia guoko igũrũ wa iria nĩgeetha maaĩ macooke mahubanĩrie andũ a Misiri na ngaari ciao cia ita, na andũ arĩa mathiiaga mahaicĩte mbarathi." 27 Musa agĩtambũrũkia guoko gwake igũrũ wa iria, na gũgĩkĩa-rĩ, iria rĩgĩcooka gũtherera o ta mbere. Nao andũ a Misiri makĩgeria kũrĩrĩra, no Jehova akĩmahubanĩria iria-inĩ thĩnĩ. 28 Maaĩ magĩcookana, magĩthika ngaari cia ita na andũ arĩa mathiiaga mahaicĩte mbarathi; nĩo mbũtũ yothe ya Firaũni irĩa yarũmĩrĩre andũ a Isiraeli iria-inĩ. Gũtirĩ o na ũmwe wao wahonokire. 29 No andũ a Isiraeli maaringire iria magereire njĩra nyũmũ, rũthingo rwa maaĩ rũrũgamĩte mwena wao wa ũrĩro na wa ũmotho. 30 Mũthenya ũcio Jehova akĩhonokia Isiraeli kuuma moko-inĩ na andũ a Misiri, nao andũ a Isiraeli makĩonera ciimba cia andũ a Misiri kũu hũgũrũrũ-inĩ cia iria. 31 Na rĩrĩa andũ a Isiraeli moonire hinya mũnene ũrĩa Jehova onirie andũ a Misiri-rĩ, andũ acio

magŭtīgīra Jehova na makīmwiḥoka o na makīḥoka Musa ndungata yake.

15 Hīndī ūyo Musa na andū a Isiraēli makīnīra Jehova rwīmbo rūrū: “Nīngūnīra Jehova, nīgūkorwo nīwe ūtūgīrtio mūno. Mbarathi amīkītie iria-inī hamwe na mūmīhaici. 2 Jehova nīwe hinya wakwa na rwīmbo rwakwa; nīwe ūtūkīte ūhonokio wakwa. Nīwe Ngai wakwa na nīndīmūgoocaga, Nīwe Ngai wa baba na nīndīmūtūgagīria. 3 Jehova nī njamba ya ita; Jehova nīrīo rītwa rīake. 4 Ngaari cia ita cia Firaūni na mbūtū yake aamīkirie iria-inī. Anene arīa ega mūno a Firaūni moorīire maaī-inī ma Iria Itune. 5 Maaī marīa mariku nīmamathikīte; Nao magakīrikīra kūrīa kūrīku ta ihiga. 6 “Wee Jehova, guoko gwaku kwa ūrīo kwarī gwa kūgeḡania, gūkagīa hinya. Wee Jehova, guoko gwaku kwa ūrīo nī gwathuthangire thū. 7 Nī ūndū wa ūnene waku wa mageḡania, nīwakurumanirie arīa magūūkīrīire. Nīwaitūrīire marakara maku mahiū; makīmacina taarī mahuti. 8 Na ūndū wa mūrurumo wa mīhūmū ya manīūrū maku-rī, maaī nīmeiganīrīire hība. Makūmbī ma maaī makīrūgama ta rūthingo; maaī ma kūrīa kūrīku makīnyīitana gatagatī ka iria. 9 “Thū nayo yetīte, īkoiga atīrī, ‘Nīngamarūmīrīra na ihenya, ndīmakinīyīre. Ngagayania indo iria matahīte, ndīhūnīrīrie nacio. Nīngūcomora rūhīū rwakwa rwa njora, nakuo guoko gwakwa kūmaniīne.’ 10 No wahuhire rūhuho rūkīhurutana, narīo iria rīkīmathika, makīrika ta kīgera maaī-inī maingī. 11 “Wee Jehova-rī, nūū ūhaana tawe harī ngai ciothe? Nūū ūhaana tawe, wee ūrī ūtheru wa mageḡania, wee wītīgīrtwo nī ūndū wa riiri waku, wee wīkaga maūndū ma mageḡania? 12 Watambūrūkirie guoko gwaku kwa ūrīo, nayo thī īkīmameria. 13 “Nī ūndū wa wendo waku ūtathiraga, nīgūdongoria andū arīa ūkūūrīte. Nīūkamatongoria na ūndū wa hinya waku, ūmatware nginya gīikaro gīaku gītheru. 14 Ndūrīrī īkaigua, nacio ciinaine; ruo rūnyīite andū a Filistia. 15 Aathani a Edomu nīmamakaka mūno, na atongoria a Moabi manyīitwo nī kūinaina, andū a Kaanani makaiyūrwo nī maaī nda; 16 guoya na kīmako nīkamakinīrīra. Na ūndū wa hinya wa guoko gwaku-rī, makahaana ta ihiga matekwīnyagunyīa, nginya andū aku, Wee Jehova, maringe, nginya andū arīa wegūrīire maringe. 17 ūkaamarehe thīinī na ūmahaande kīrīma-inī kīa igai rīaku, o handū harīa, Wee Jehova, wombire hatūike gīikaro gīaku, handū-harīa-haamūre, harīa Wee Jehova, wahaandire na moko maku. 18 Jehova

agaathamaka tene na tene.” 19 Hīndī ūrīa mbarathi cia Firaūni, na ngaari cia ita, na andū arīa maathīiaga mahaiçite mbarathi maatoonyire iria-inī-rī, Jehova agīcookania maaī ma iria, makīmathika. No rīrī, andū a Isiraēli maatuīkanirie iria-inī mathīūrīire thī nyūmū. 20 Hīndī ūyo Miriamu ūrīa mūnabii mūndū-wa-nja, mwarī wa nyina na Harūni, akīoya kīhembe gīa kūinio, nao atumīa othe makīmūuma thuutha marī na ihembe ciao makīinaga. 21 Miriamu akīmānīra atīrī: “Inīraī Jehova, nīgūkorwo nīwe ūtūgīrtio mūno. Mbarathi amīkītie iria-inī, hamwe na mūmīhaici.” 22 Nīngī Musa agītongoria Isiraēli kuuma Iria Itune magīthīī Werū wa Shuri. Magīthīī rūgendo rwa mīthenya itatū werū-inī na matekuona maaī. 23 Rīrīa maakinyire Mara, matingīahotire kūnyua maaī makuo tondū maarī marūrū. (Nīkīo handū hau hetagwo Mara.) 24 Nī ūndū ūcio andū magītetia Musa, makiuga atīrī, “Tūkūnyua kī?” 25 Nake Musa agīkaīra Jehova, nake Jehova akīmūonia kamūtī. Agīgaikīa maaī-inī, namo makīgīa mūcamo mweḡa. O hau Jehova agīathana, akīmathondeka watho na uuge wa kūrūmagīrīrwo, na akīmagereria ho. 26 Akiuga atīrī, “Mūngīthikīrīria mūgambo wa Jehova Ngai wanyu weḡa, na mwīke maūndū marīa magīrīire maitho-inī make, mūngīrūmbūyīa maathani make na mūmenyerere wathani wake wothe-rī, ndīkamūrehera mūrīmū o na ūmwe wa ūrīa ndareheire andū a Misiri, nīgūkorwo nī nī nī Jehova, ūrīa ūmūhonagīa.” 27 Nīngī magīkīnya Elimu, harīa haarī ithima ikūmī na igīrī, na mītende mīrongo mūḡwanja, nao makīamba hema hau hakuḥī na maaī.

16 Mūingī wothe wa Isiraēli nīwoimagararīre ūkīuma Elimu ūgīkīnya Werū wa Sini, ūrīa ūrī gatagatī ka Elimu na kīrīma gīa Sinai, mūthenya wa ikūmī na itano wa mweri wa keerī thuutha wao kuuma būrūri wa Misiri. 2 Kūu werū-inī, mūingī ūcio wothe nīwatetīrie Musa na Harūni. 3 Andū a Isiraēli makīmeera atīrī, “Naarī korwo Jehova aatūragīire būrūri wa Misiri na guoko gwake! Kūu twaikaraga tūthīūrūkīrīrie nyūngū cia nyama, na tūkarīaga o kīrīa gīothe twendaga, no inyuī mūtūreheḡe gūkū werū-inī nīguo mūūrage kīūngano gīkī gīothe na ng’aragu.” 4 Hīndī ūyo Jehova akīra Musa atīrī, “Ngūmuurīria mīgate kuuma igūrū ta mbura. Andū mariumaga nja o mūthenya makongania mīgate ya kūmaigana o mūthenya ūcio. Ngūmageria na njīra ūyo nyone kana nīmekūrūmīrīra ūrutani wakwa.

5 Mūthenya wa gatandatū-rī, marīharagāria kīria mainūkia, nakīo gikoragwo kīrī maita meerī ma kīria monganagia mīthenya īria īngī.” 6 Nī ūndū ūcio Musa na Harūni makīira andū othe a Isiraeli atīrī, “Hwaī-inī-rī, nīmūrīmenya atī nī Jehova wamūrutire būrūri wa Misiri, 7 na rūciinī nīmūkona riiri wa Jehova, tondū nīaiguīte ūria mūmūtetetie. Ithuī tūkīrī a, atī nīguo mūtūtetie?” 8 O na ningī Musa akīmeera atīrī, “Nīmūkamenya atī ūcio nī Jehova, rīria akaamūhe nyama mūrīe hwaī-inī na amūhe mīgate īria yothe mūkwenda rūciinī, tondū nīaiguīte ūria mūmūtetetie. Ithuī tūkīrī a? Ti ithuī mūrātetia, no nī Jehova mūrātetia.” 9 Ningī Musa akīira Harūni atīrī, “Īra mūingī wothe wa Isiraeli atīrī, ‘Ūkai mbere ya Jehova, nīgūkorwo nīaiguīte gūteta kwanyu.” 10 Hīndī īria Harūni aaragīria mūingī wothe wa Isiraeli-rī, makīrora na mwena wa werū-inī, na kūu makīona riiri wa Jehova ūrī itu-inī. 11 Jehova akīira Musa atīrī, 12 “Nīngūte gūteta kwa andū a Isiraeli. Meere atīrī, ‘Hwaī-inī mūrīrīaga nyama na rūciinī mūkarīa mīgate mūkahūna. Hīndī iyo nīmūkamenya atī nī, nī nī Jehova Ngai wanyu.” 13 Hwaī-inī ūcio gūgūka tūnyoni tūrīa twītagwo tūmakia-arūme tūkīyūra kambī ciao. Naguo rūciinī kwarī ime rīathiūrūrūkīrie kambī ciao. 14 Ime rīaitīka-rī, gūkīoneka tūthendū twa gīthiūrūrī tūhaana maā magandie nī mbaa, tūgwīte thī kūu werū-inī. 15 Rīria andū a Isiraeli maatuonire, makīūrania atīrī, “Gīkī nī kī?” nīgūkorwo matiamenyaga nī kī. Musa akīmeera atīrī, “Nī mīgate īria Jehova amūheete mūrīe. 16 Jehova aathanīte ū: ‘O mūdū nīonganīe o īria ikūmūigana. Oyagai o kībaba kīmwe kīa omeri kīa o mūdū wothe ūrī hema-inī cianyu.” 17 Andū a Isiraeli magīka o ta ūria meerirwo; amwe makīūngania mūingī, na amwe makīūngania mīnini. 18 Na rīria yathimirwo na kībaba kīa omeri, gūkīoneka atī ūria wonganītie mīingī-rī, ndaarī na mīingī makīria; nake ūria wonganīrie mīnini, ndaarī na mīnini makīria. O mūdū oonganītie mūigana wa ūria aabataire. 19 Ningī Musa akīmeera atīrī, “Gūtīkagīe mūdū ūkūiga kīndū o na kīnini kīayo ngīnya rūciinī.” 20 No rīrī, amwe matiigana kūrūmbūiya ūria Musa oigire; makīīgīra īmwe yayo ngīnya rūciinī, nayo īgīkorwo īiyūrīte igunyū na ikambīrīria kūnunga. Nī ūndū ūcio Musa akīrakario nīo. 21 O rūciinī mūdū o mūdū nīoyaga īria abatairio nīyo, narīo rīua rīahiūha igatweka. 22 Mūthenya wa gatandatū-rī, nīmoonganagia maita meerī; ibaba īgīrī

cia omeri harī o mūdū. Nao atongoria a mūingī magīka makīira Musa ūhorō ūcio. 23 Nake Musa akīmeera atīrī, “Ūū nīguo Jehova aathanīte, ‘Rūciū nī mūthenya wa kūhurūka, Thabatū Theru ya Jehova. Nī ūndū ūcio rugai īria yothe mūkwenda kūruga, na mūcamūkie kīria gīothe mūkwenda gūcamūkia. Kīria gīgūtīgara-rī, mūkīge ngīnya rūciinī.” 24 Nī ūndū ūcio makīiga imwe ngīnya rūciinī, o ta ūria maathītwo nī Musa, nacio itīigana kūnunga, kana kūgia na igunyū. 25 Musa akīmeera atīrī, “Cīrīe ūmūthī, tondū ūmūthī nī mūthenya wa Thabatū ya Jehova. Ūmūthī mūtīgūcīona igwīte thī. 26 Mīthenya itādatū nīguo mūrīcīūnganagia, no mūthenya wa mūgwanja-rī, ūcio wa Thabatū, gūtīrīkoragwo kūrī kīndū o na kī.” 27 No rīrī, andū amwe makīumagara mūthenya ūcio wa mūgwanja, magīthī gūcīūngania, nao matiigana kuona kīndū. 28 Ningī Jehova akīira Musa atīrī, “Nī ngīnya hīndī īrikū mūgūtūra mūrēgete kūmenyerera maathani makwa na kūigua ūrutani wakwa? 29 Menyai atī Jehova nīamūheete Thabatū; na nīkīo amūheega mīgate ya mīthenya īrī mūthenya ūcio wa gatandatū. Mūdū o wothe nīaikarage harīa arī mūthenya ūcio wa mūgwanja; gūtīkanagīe mūdū ūkumagara.” 30 Nī ūndū ūcio andū makīhurūka mūthenya wa mūgwanja. 31 Andū a Isiraeli magīta mīgate iyo mana. Maarī merū ta mbegū cia korianda, na maacamaga ta tūmīgate tūthondeketwo na ūūkī. 32 Musa akiuga atīrī, “Jehova aathanīte atīrī; ‘Oyai kībaba kīa omeri īmwe ya mana na mūkīge nī ūndū wa njarwa iria igooka thuutha, nīgeetha makoona mīgate īria ndaamūheire mūrīe mūrī werū-inī, rīria ndamūrutire būrūri wa Misiri.” 33 Nī ūndū ūcio Musa akīira Harūni atīrī, “Oya ndīgīthū na wīkīre omeri īmwe ya mana thīinī wayo. Ningī ūcooke ūmūge mbere ya Jehova īgīrwo njarwa iria igooka thuutha.” 34 O ta ūria Jehova aathire Musarī, Harūni akīiga mana mbere ya ithandūkū rīa Ūira, nīguo matūūre ho. 35 Andū a Isiraeli maarīire mana mīaka mīrongo īna ngīnya magīkīnya būrūri ūria watūūragwo nī andū; maarīire mana ngīnya rīria maakīnyire mūhaka-inī wa Kaanani. 36 (Omeri īmwe īigana ta gīcunjī gīa ikūmi kīa eba īmwe.)

17 Mūingī wothe wa Isiraeli ūkīumagara kuuma Werū wa Sini, ūkoimaga handū hamwe ūgathīī harīa hangī o ta ūria Jehova aathanaga. Makīamba hema ciao Refidimu, no gūtīarī maaī ma kūnyuuo nī andū acio. 2 Nī ūndū ūcio andū acio makīnegenia Musa, makīmwīra atīrī, “Tūhe maā ma kūnyua.” Nake

Musa akīmacookeria atīrī, “Mūranegenia nīkī? Nī kī gīgūtūma mūgerie Jehova?” 3 No andū nīmānyootire marī kūu, nao magītetia Musa makīmūūria atīrī, “Watūrutire būrūri wa Misiri nīkī, tūūke ūtūūrage na nyoota ithūi na ciana ciitū na ūhiū wītū?” 4 Nake Musa agīkaira Jehova akīmūūria atīrī, “Ngwika atīa na andū aya? Marī hakuhi kūhūra na mahiga nyuguto.” 5 Jehova agīcokeria Musa, akīmwira atīrī, “Thīi mbere ya andū aya. Thīi na athuuri amwe a Isiraēli na ūkuue rūthanju rūria wagūthire Nili naruo. 6 Nī ngūrūgama hau mbere yaku, o hau hakuhi na rwaro rwa ihiga kūu Horebu. Gūtha ihiga, na maaī nīmekuuma thīinī warīo nīguo andū manyue.” Nī ūndū ūcio Musa agīka ūguo athuuri a Isiraēli makīonaga. 7 Nake agīta handū hau Masa na Meriba, tondū niho andū a Isiraēli maanegenirie na makīgeria Jehova, makīūragia atīrī, “Ū Jehova arī hamwe na ithūi kana aca?” 8 Andū a Amaleki nīmookire makīhithūkīra andū a Isiraēli kūu Refidimu. 9 Musa akīra Joshua atīrī, “Thuura andū amwe aitū mumagare mūkahūūrane na andū a Amaleki. Rūciū ngaarūgama kīrīma igūrū nyiitite rūthanju rwa Ngai na guoko.” 10 Nī ūndū ūcio Joshua akīhūūrana na andū a Amaleki o ta ūria Musa aathanīte; nake Musa, na Harūni na Huri makīhaica kīrīma-inī. 11 Rīria rīothe Musa akoragwo oete moko make na igūrū-rī, andū a Isiraēli makahootana, no rīria agūithia moko make, andū a Amaleki makahootana. 12 Rīria Musa aanogire moko-rī, makīoya ihiga makīiga thī akīrīkarīra. Harūni na Huri magīkīnyīitīra moko make, o ūmwe akanyīitīra guoko kūmwe, na ūcio ūngī kūu kūngī. Nī ūndū ūcio moko ma Musa magīkara mambarario nginya riūa rīgīthūa. 13 Nī ūndū ūcio Joshua akīhoota mbūtū cia andū a Amaleki na rūhiū rwa njora. 14 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, “Andīka ūndū ūyū ibuku-inī rīa gīkūnjo ūrī ūndū wa gūtūra ūrīkanagwo na ūreke Joshua aūigue, tondū nīngeheria rītwa rīa Amaleki biū nao matigacooka kūrīkanwo gūkū thī.” 15 Musa agīaka kīgongona na agīgīta atīrī “Jehova Nīwe Bendera yakwa.” 16 Akiuga atīrī, “Nīgūkorwo moko nīmambarario na igūrū kwerekerā gītī-inī kīa ūnene kīa Jehova. Jehova arīhūūranaga na andū a Amaleki kuuma njjarwa na njjarwa.”

18 Na rīrī, Jethero, ūria warī mūthīnjīri ngai wa Midiani na mūthoni-we wa Musa, akīgua maūndū mothe marīa Ngai eekīre Musa na andū ake a Isiraēli,

na ūria Jehova aarutire andū a Isiraēli kuuma būrūri wa Misiri. 2 Thuutha wa Musa gūcokia mūtumia wake Zipora, mūthoni-we Jethero nīamwamūkīre, 3 hamwe na ariū ake eerī. Mūriū ūmwe eetagwo Gerishomu, nīgūkorwo Musa oigire atīrī, “Nīndūkīte mūgeni būrūri-inī wene”; 4 mūriū ūcio ūngī eetagwo Eliezeri, nīgūkorwo oigire atīrī, “Ngai wa baba nīwe warī mūteithia wakwa; nīahonokīrie kuuma rūhiū-inī rwa Firaūni.” 5 Jethero, mūthoni-we wa Musa, hamwe na mūtumia wa Musa na ariū ake, magīuka kūrī we kūu werū-inī, kūrīa aambīte hema hakuhi na kīrīma kīa Ngai. 6 Jethero nīamūtūmanīre akoiga atīrī, “Nīi, mūthoni-guo Jethero, nīndīrooka kūrī we tūrī na mūtumia waku na ariū aku eerī.” 7 Nī ūndū ūcio Musa agīkiumagara agatūnge mūthoni-we, akīnamīra, akīmūmumunya. Makīgeithania, na magīcoka magītoonya hema thīinī. 8 Musa akīhe mūthoni-we ūhoro wothe wa ūria Jehova eekire Firaūni na andū a Misiri nī ūndū wa andū a Isiraēli na, akīmwira mathīna mothe marīa moonete rūgendo-inī, na ūria Jehova aamahonoketie. 9 Jethero nīakenirio nī kūgua maūndū macio mothe mega marīa Jehova eekīre Isiraēli, nī ūndū wa kūhonokia andū a Isiraēli kuuma guoko-inī kwa andū a Misiri. 10 Jethero akiuga atīrī, “Jehova arogocwo, ūria wamūteithūrie kuuma guoko-inī kwa andū a Misiri na gwa Firaūni, na agīteithūra andū kuuma guoko-inī kwa andū a Misiri. 11 Rīu nīi nīmenyete atī Jehova nī mūnene gūkīra ngai iria ingī ciothe, nīgūkorwo ūguo nīguo eekire ariā maahatīrie Isiraēli metīte.” 12 Hīndī ūyo Jethero, mūthoni-we wa Musa, akīrehe maruta ma njino na magongona mangī ma kūrūtira Ngai, nake Harūni agīuka marī na athuuri othe a Isiraēli nīguo marīanīre irio na mūthoni-we wa Musa, marī mbere ya Ngai. 13 Mūthenya ūyū ūngī Musa agīkarīra gītī nīguo atuithanie andū ciira, nao andū makīrūgama mamūthiūrūrūkīrie kuuma rūciinī nginya o hwaī-inī. 14 Rīria mūthoni-we onire wīra ūria wothe Musa aarutagīra andū, akīmūūria atīrī, “Nī wīra ūrīkū ūyū ūrarūtira andū aya? Nī kī gīgūtūma ūrute wīra wa gūtūithania ciira ūrī o wiki, nao andū aya othe matindage marūngī magūthiūrūrūkīrie kuuma rūciinī nginya o hwaī-inī?” 15 Musa akīmūcokeria, akīmwira atīrī, “Tondū andū aya marokaga kūrī nīi nīguo mamenye wendi wa Ngai. 16 Rīria rīothe marī na ūndū matekūguanīra, ūrehagwo kūrī nīi, na nīi ngamatuithania na ngamamenyithia uuge wa

Ngai na mawatho make.” 17 Mūthoni-we wa Musa akīmūcookeria, akīmwīra atīrī, “Ūrīa ūreka ti wega. 18 Wee, na andū aya marooka kūrī we nīmūkwīnogia na mīnoga. Wīra ūyū nī mūrītū mūno makīria harīwe; ndūngūhota ūrī wiki. 19 Rīu-rī, ta thikīrīria ngūtaare, na Ngai aroikara nawe. Wee tuīka mūtūmwo wa Ngai kūrī andū aya, na ūkamūtwaragīra maundū marīa matekūiguanīra. 20 Marute uuge wa Ngai na mawatho make, na ūmoonie njīra njega ya mūtūūrīre na mawīra marīa magīrīire kūruta. 21 No rīrī, thuura andū marī na ūhoti kuuma andū-inī aya, andū etigīri Ngai, na andū ehokeku arīa mathūire kwamūkīra ihaki, na ūmatue anene a kūrūgamagīrīra ikundi cia ngiri, na ikundi cia magana, na ikundi cia mīrongo itano, na ikundi cia makūmi. 22 Reke matuīke a gūtūithania andū aya ciira mahinda mothe, no makūrehagīre maciira marīa marītū; marīa mahūthū makamatūithanagia arī o. Ūndū ūcio nīgūgūhūthīria mūrigo, tondū nīmarīgayanaga nawe. 23 Ūngīka ūguo na Ngai agwathe, nīūrīhotaga gwītīiria mīnoga, na andū aya othe marīnūkaga maiganiire.” 24 Musa nīathikīrīrie mūthoni-we na agīka ūrīa wothe aamūtaaire. 25 Agīthuura andū marī na ūhoti kuuma Isiraēli guothe, akīmatua atongoria a andū acio; akīmatua anene a ikundi cia ngiri, na ikundi cia magana, na ikundi cia mīrongo itano, na ikundi cia makūmi. 26 Magītūika a gūtūithanagia andū ciira hīndī ciothe. Maciira marīa marītū magatwarīra Musa, no marīa mahūthū magatuithanagia arī o. 27 Musa agīcooka akiugīra mūthoni-we ūhorō, nake Jethero agīcooka būrūri wake mwene.

19 Mweri wa gatātū thuutha wa andū a Isiraēli kuuma būrūri wa Misiri, mūthenya o ūcio-rī, magīkinya Werū wa Sinai. 2 Thuutha wa kuuma Refidimu, magītoonya werū wa Sinai, nao andū a Isiraēli makīamba hema ciao kūu werū-inī, magūrū-inī ma kīrīma kīu kīa Sinai. 3 Ningī Musa akīambata kīrīma-inī harī Ngai, nake Jehova akīmwīta arī kīrīma-inī, akīmwīra atīrī, “Ūū nīguo ūkwīra nyūmba ya Jakubu, na wīre andū a Isiraēli: 4 ‘Inyuī ene nīmweyoneire ūrīa Ndeekire būrūri wa Misiri, o na ūrīa ndahaanire ta ndamūkuuire na mathagu ma nderi, ngīmūrehe harī nī. 5 Na rīrī, mūngīnjathīkīra bīū na mūmenyerere kīrīkanīro gīakwa-rī, gatagatī-inī ka ndūrīrī ciothe, inyuī mūgaatuīka andū akwa a goro. O na gūtūika thī yothe nī yakwa-rī, 6 inyuī mūgaatuīka ūthamaki wakwa wa athīnjīri-

Ngai na rūrīrī rwamūre.’ Ciugo icio nīcio ūkwīra andū a Isiraēli.” 7 Nī ūndū ūcio Musa agīcooka, na agīta athuuri arīa matongoragia andū, akīmahe ūhorō wothe ūrīa Jehova aamwathīte ameere. 8 Nao andū acio magītīkanīria hamwe makiuga atīrī, “Nītūgwīka ūrīa wothe Jehova oigīte.” Nī ūndū ūcio Musa agīcookeria Jehova ūhorō ūrīa moigire. 9 Jehova akīra Musa atīrī, “Nīngūūka kūrī inyuī ndī thīnī wa itu itumanu, nīgeetha andū maanjigūe ngīaria nawe, nao nī megūtūūra makwīhokete.” Musa agīcooka akīra Jehova ūrīa andū moigīte. 10 Nake Jehova akīra Musa atīrī, “Thī kūrī andū ūmatherie ūmūthī na rūciū. Meere mathambie nguo ciao, 11 na makorwo mehaarīrie mūthenya wa gatātū, tondū mūthenya ūcio Jehova nīagaikūrūka igūrū rīa Kīrīma gīa Sinai andū othe makīonaga. 12 Īkīra mīhaka īthiūrūrūkīrie kīrīma, na ūmeere ūū, ‘Mwīmenyererei mūtīkahaice kīrīma kana mūhutie magūrū-inī ma kīo. Ūrīa wothe ūkaahutia kīrīma ti-itherū nīakoaragwo. 13 Ti-itherū nīakahūūrwo na mahiga nyuguto, kana arathwo na mīguī; hatīrī guoko gūkaamūhutia. Ndagetīkīrio atūūre muoyo, arī mūdū kana nyamū.’ No rīrīa corō wa rūhīa rwa ndūrūme ūrīgamba, no rīo marīhaica kīrīma igūrū.” 14 Thuutha wa Musa gūikūrūka oimīte kīrīma-inī agīthī kūrī andū, akīmatheria, nao magīthambia nguo ciao. 15 Ningī akīmeera atīrī, “Mwīhaarīrie nī ūndū wa mūthenya wa gatātū. Mūtīgakome na andū-a-nja.” 16 Rūciinī rwa mūthenya wa gatātū, gūkīgīa ngwa o na heni, na itu itumanu rīgīkara igūrū rīa kīrīma, gūkīguuo mūgambo mūnene wa corō. Andū othe arīa maarī kambī, makīinaina. 17 Hīndī īyo Musa agītongoria andū kuuma kambī magacemanie na Ngai, nao makīrūgama magūrū-inī ma kīrīma. 18 Kīrīma gīa Sinai kīahumbīrītwo nī ndogo, tondū Jehova aikūrūkire igūrū wakīo arī mwaki-inī. Nayo ndogo īgītoogororoka kuuma igūrū rīa kīrīma ta ndogo ikuuma riiko-inī inene; nakīo kīrīma gīgīthingitha na hinya, 19 naguo mūgambo wa corō ūgīkīrīrīria kūneneha. Nake Musa akīaria, naguo mūgambo wa Ngai ūkīmūcookeria. 20 Jehova agīkūrūka igūrū rīa Kīrīma gīa Sinai na agīta Musa ahaice kūu kīrīma igūrū. Nī ūndū ūcio Musa akīhaica, 21 nake Jehova akīmwīra atīrī, “Ikūrūka na ūkaanie andū matikehatīrīrie kwambata gūka kuona Jehova, nīguo aingī ao matīgakue. 22 O na athīnjīri-Ngai arīa me gūthengerera Jehova, no nginya metherie kana Jehova amahithūkīre, amaniine.” 23 Musa akīra

Jehova atĩrĩ, “Andũ matingĩhaica Kĩrĩma gĩa Sinai tondũ we mwene nĩwatũkaanirie, ũgĩtwĩra atĩrĩ, ‘Ikĩra mũhaka ũthiũrũrũkĩrie kĩrĩma, na ũkĩamũre gĩtuĩke gĩtheru.” 24 Jehova akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ikũrũka, mwambate na Harũni. No athĩnjĩri-Ngai na andũ matikehatĩrĩrie kwambata mathiĩ kũrĩ Jehova kana amahithũkĩre amaniine.” 25 Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩkũrũka kũrĩ andũ acio, akĩmahe ũhoru ũcio.

20 Nake Ngai akĩaria ciugo ici ciothe, akiuga atĩrĩ: 2 “Nĩ nĩ Jehova Ngai waku, ũrĩa wakũrutire bũrũri wa Misiri, kuuma bũrũri wa ũkombo. 3 “Ndũkanagĩe na ngai ingĩ tiga nĩ. 4 “Ndũkanethondekere mũhianano mũicũhie wa mũhianire wa kĩndũ o gĩothe kĩrĩ kũũrĩa igũrũ kana gũkũ thĩ, kana kĩrĩ maaĩ-inĩ marĩa marĩ mũhuro wa thĩ. 5 Ndũkanacinamĩrĩre kana ũcihooe, nĩgũkorwo nĩ, Jehova Ngai waku, ndĩ Ngai ũrĩ ũiru, herithagia ciana nĩ ũndũ wa mehia ma maithe mao nginya rũciaro rwa gatatũ na rwa kana rwa andũ arĩa maathũire, 6 no ngonania wendo kũrĩ njjarwa ngiri na ngiri cia andũ arĩa manyendete na magaaithĩkĩra maathani makwa. 7 “Ndũkanagwete rĩitwa rĩa Jehova Ngai waku na itherũ, nĩgũkorwo Jehova ndagatua atĩ mũndũ ndehitĩe ũrĩa ũgwetaga rĩitwa rĩake na itherũ. 8 “Rirĩkanaga mũthenya wa Thabatũ ũwamũrage. 9 Rutaga wĩra waku wothe mũthenya itandatũ, 10 no mũthenya wa mũgwanja nĩ Thabatũ ya Jehova Ngai waku. Mũthenya ũcio ndũkanarute wĩra o na ũrĩkũ, wee mwene, kana mũrũ-guo, kana mwarĩ-guo, kana ndungata yaku ya mũndũ mũrũme, kana ya mũndũ-wa-nja, kana ũhiũ waku, kana mũgeni ũrĩ gwaku mũciĩ. 11 Nĩgũkorwo Jehova ombire igũrũ na thĩ, na iria rĩrĩa inene na indo ciothe iria irĩ kuo, na mũthenya itandatũ, no akĩhurũka mũthenya wa mũgwanja. Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩrathima mũthenya ũcio wa Thabatũ, akĩwaamũra. 12 “Tĩĩ thoguo na nyũkwa, nĩgeetha ũtũũre matukũ maingĩ bũrũri ũrĩa Jehova Ngai waku egũkũhe. 13 “Ndũkanoragane. 14 “Ndũkanatharanie. 15 “Ndũkanaiye. 16 “Ndũkanaigĩrĩre mũndũ ũrĩa ũngĩ kĩgeenyoy. 17 “Ndũkanacumĩkĩre nyũmba ya mũndũ ũrĩa ũngĩ. Ndũkanacumĩkĩre mũtumia wa mũndũ ũngĩ, kana ũcumĩkĩre ndungata yake ya mũndũ mũrũme kana ya mũndũ-wa-nja, kana ndegwa yake kana ndigiri yake, o na kana kĩndũ gĩothe gĩake.” 18 Rĩrĩa andũ maiguire marurumĩ, na makĩona rũheni, na makĩigua coro ũkĩgamba, na makĩona kĩrĩma gĩgĩtoga ndogo, makĩinaina nĩ guoya. Magĩikara o

haraaya, 19 na makĩira Musa atĩrĩ, “Twarĩrie arĩ we, na nĩtũgũkũigua, no tiga kũreka twarĩrio nĩ Ngai, tũtigakue.” 20 Musa akĩira andũ acio atĩrĩ, “Tigai gwĩtigĩra. Ngai okĩte kũmũgeria, nĩgeetha mũtũũre mwĩtigĩrĩte Ngai, mwagage kwĩhia.” 21 Andũ acio magĩgĩikara o haraaya, nowe Musa agĩthengerera harĩa haarĩ nduma ndumanu, harĩa Ngai aarĩ. 22 Nĩngĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Ĩra andũ a Isiraeli ũndũ ũyũ: ‘Nĩmweyona inyuĩ ene atĩ ndaaria na inyuĩ ndĩ o igũrũ: 23 Mũtikanathondeke ngai ingĩ cia kũhooyagwo hamwe na niĩ; mũtikanethondekere ngai cia betha kana ngai cia thahabu. 24 “Njakĩrai kĩgongona gĩa tĩiri, na mũrutĩre ng’ondũ na mbũri na ng’ombe cianyu ho irĩ magongona manyu ma njino na ma ũiguano. Kũrĩa guothe ngaatũma rĩitwa rĩakwa rĩtĩagwo, nĩndũkaga kũrĩ inyuĩ na ngamũrathima. 25 Mũngĩnjakĩra kĩgongona kĩa mahiga, mũtigagĩake na mahiga marĩa maacũhie, nĩgũkorwo mũngĩgaatũmĩra kĩndũ gĩa gwacũhia nĩmũgagĩthaahia. 26 Mũtikanahaice kĩgongona gĩakwa na ngathĩ, nĩguo njaga yanyu ndĩkanonekanĩre ho.’

21 “Maya nĩmo mawatho marĩa ũkũhe andũ a Isiraeli: 2 “Ūngĩgũra Mũhibirania arĩ ndungata, agaakũrutĩra wĩra mĩaka itandatũ. No mwaka wa mũgwanja, nĩũkamũrekereria athĩ, na ndagakũrĩha kĩndũ. 3 Angĩgooka arĩ wiki, akaarekererio athĩ arĩ o wiki; no angĩgooka arĩ na mũtumia, makaarekererio mathĩ marĩ hamwe. 4 Mwathi wa ndungata iyo angĩmĩhe mũtumia nake mũtumia ũcio amũciarĩre ciana cia aanake na airĩtu, mũtumia ũcio na ciana ciake magaatũka a mwathi ũcio wake, na no ndungata iyo ya mũndũ mũrũme ikaarekererio ithĩ. 5 “No ndungata iyo ingĩkaaria, imwĩre atĩrĩ, ‘Nĩnyendete mwathi wakwa, na mũtumia wakwa na ciana na ndikwenda kũrekererio thĩ,’ 6 hĩndĩ iyo mwathi wa ndungata iyo nĩakamĩtwara mbere ya atuithania ciira. Akaamĩtwara mũrango-inĩ, kana hingĩro-inĩ ya mũrango, na amĩtũre gũtũ na mũkuha. Nayo ndungata iyo igaatũka ya mwathi ũcio matukũ ma muoyo wayo wothe. 7 “Mũndũ angĩendia mwarĩ agatũke ndungata, ndĩkarekererio ithĩ ta ũrĩa ndungata cia arũme ciĩkagwo. 8 Ingĩaga gũkenia mwathi ũrĩa wamĩthuurĩte, no nginya etikĩre ndungata iyo ikũũrwo. Ndarĩ na kĩhooito gĩa kwendia ndungata iyo kũrĩ ageni, tondũ nĩagĩte kwĩhokeka harĩ yo. 9 Angĩmũrĩria mũriũ, no nginya amĩtue ta irĩ mwarĩ wake mwene. 10 Mũriũ

angihikia mütumia ūngī, ndakaima ūrīa wa mbere irio na nguo, na ndakamūime kihooto gīake ta mütumia wake. **11** Angīaga kūmūhingīria maūdū maya matatūrī, akīrekererio athīī, gūtārī na mbeeca ikūrīhwo. **12** “Mūdū ūrīa ūngīgūtha mūdū amūūrage, ti-itherū o nake no akooragwo. **13** No rīrī, angīkorwo ekīte ūguo atekwenda-rī, no gūtūike nī Ngai ūtūmite ūndū ūcio wikīke, nake mūdū ūcio nīakoorīra kūdū kūrīa ngaathuura. **14** No mūdū angītūmīra mawara na oorage mūdū ūrīa ūngī akīendaga-rī, mweheriei kīgongona-inī gīakwa, na mūmūūrage. **15** “Mūdū ūrīa ūngītharīkīra ithe kana nyina no nginya ooragwo. **16** “Mūdū ūngīya mūdū ūngī na hinya akamwendie, kana o na anyiitwo arī nake atanamwendia-rī, no nginya ooragwo. **17** “Mūdū ūrīa ūngīruma ithe kana nyina no nginya ooragwo. **18** “Andū mangīūgitana na ūmwe aringe ūrīa ūngī na ihiga kana na ngundi na aage gūkua, no akome ūrīrī kwa ihinda-rī, **19** ūcio mūringani ndagacookerewo nī mahītia angīkorwo ūrīa waringītwo nīakehota na etware nja na mūtirima wake. No rīrī, no nginya arīhe mahinda ma mūdū ūcio mūtīhie marīa morīte na one atī nīahona biū. **20** “Mūdū angīhūura ngombo yake ya mūdū mūrūme kana ya mūdū-wa-nja na rūthanju, nayo ngombo ūyo ikue nī ihūura rīu-rī, no nginya aherithio, **21** no ndangīherithio ngombo ūyo īngīarahūka thuutha wa mūthenya ūmwe kana īrī, tondū ngombo ūyo nī kīndū gīake. **22** “Andū mangīkorwo makīrūa, maringe mütumia ūrī nda, ahune no ndagīe na thīina ūngī-rī, ūrīa ūmūringīte nīakarīha kīrīa gīothe mūthuuri wa mütumia ūcio ageetia, igooti rīetikīria. **23** No mütumia ūcio angītīhio ūuru, muoyo nūrīhagio na muoyo, na **24** riitho rīrīhagio na riitho, na igego rīrīhagio na igego, na guoko kūrīhagio na guoko, na kūgūrū kūrīhagio na kūgūrū, na **25** ihīa rīrīhagio na ihīa, na itīhia rīrīhagio na itīhia, naruo rūhara rūrīhagio na rūhara. **26** “Mūdū angīgūtha ndungata ya mūdū mūrūme kana ya mūdū-wa-nja riitho narīo rīthūke-rī, no nginya akaarekereria ndungata ūyo īthīire, ūndū ūcio ūtūike nīguo irīhi rīa riitho. **27** Na angīkūura igego rīa ndungata ya mūdū mūrūme kana ya mūdū-wa-nja, no nginya arekererie ndungata ūyo īthīire, ūndū ūcio ūtūike nīguo irīhi rīa igego. **28** “Ndegwa īngītheeca mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja na rūhīa akue, ndegwa ūyo no nginya ihūūrwo na mahiga nginya ikue, na nyama ciayo itikarīo. No mwene ndegwa ndangīūrīo. **29** No rīrī, angīkorwo ndegwa

ūyo nūmenyerete gūtheeca andū na rūhīa, na mwene nīamenyithītio ūhorō ūcio nake akaaga kūmīhingīra, nayo īcooke yūrage mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja-rī, ndegwa ūyo no nginya ihūūrwo na mahiga ikue, na mwene o nake no nginya ooragwo. **30** Na rīrī, angītūika nī gwītīo irīhi-rī, no akūire muoyo wake na kūrīha kīrīa gīothe angītīo. **31** Watho ūyū noguo ūrūgamīrīre ndegwa īngītheeca mwanake kana mūrītu wa mūdū na rūhīa. **32** Ndegwa īngītheeca ngombo ya mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja, mwene no nginya arīhe cekerī mīrongo itatū cia betha kūrī mwathi wa ngombo ūyo, nayo ndegwa ūyo no nginya ihūūrwo na mahiga. **33** “Mūdū angīkunūra irīma, kana enje rīmwe na aage kūrīkunīka, nayo ndegwa kana ndigiri īgwe thīinī warīo, **34** mwene irīma rīu no nginya arīhe hathara ūyo; no nginya arīhe mwene nyamū, nayo nyamū ūyo īkuite itūike yake. **35** “Ndegwa ya mūdū īngītīhia ndegwa ya mūdū ūngī ikue, andū acio nīmakendia ndegwa irīa īrī muoyo, magayane mbeeca na magayane nyamū ūyo īkuite. **36** No rīrī, kūngīkorwo nīkūmenyekete atī ndegwa ūyo nūmenyerete gūtheecana na rūhīa, nake mwene akaaga kūmīhingīra-rī, no nginya mwene arīhe, nyamū irīhio na nyamū īngī, na irīa īkuite itūike yake.

22 “Mūdū angīya ndegwa kana ng’ondū, na amīthīnje kana amīendie-rī, no nginya arīhe ndegwa ithano nī ūndū wa ndegwa ūyo na ng’ondū inya nī ūndū wa ng’ondū ūyo. **2** “Mūici angīnyīitwo agītua nyūmba nake agūthwo akue-rī, mūmūgūthi ndarī na ihītīa rīa gūita thakame; **3** no ūndū ūcio ūngīkīka thuutha wa rīua kūrātha, mūdū ūcio wagūthana arī na ihītīa rīa gūita thakame. “Mūici no nginya arīhe kīrīa ayīte, no angīkorwo ndarī na kīndū, no nginya endio nīguo kīrīa ayīte kīrīhwo. **4** “Nyamū irīa īyītwo īngīonekana īrī muoyo moko-inī make, īrī ndegwa kana ndigiri kana ng’ondū no nginya arīhe maita meerī. **5** “Mūdū angīrīthīa ūhīū wake mūgūnda wene o na kana arīthīe mūgūnda wene wa mīthabībū, aūrekererie ūrīe mūgūnda wa mūdū ūngī-rī, no nginya arīhe na indo irīa njega cia mūgūnda wake o na arīhe na thabībū irīa njega mūno cia mūgūnda wake. **6** “Mwaki ūngītūthūka na ūcīne ihinga cia mīigua nginya ūkīnyīre itīia cia ngano kana ngano īrūngī, kana ūcīne mūgūnda wothe, mwakīa wa mwakī ūcio no nginya arīhe ngano ūyo. **7** “Mūdū angīthīhia

mündü wa itũura riake betha kana indo amũgĩre-rĩ, nacio indo icio ciywo kuuma nyũmba yake, mũici ũcio angĩnyitwo no nginya arĩhe indo icio maita meerĩ. 8 No mũici ũcio angĩaga kũnyitwo, mwene nyũmba no nginya athĩ mbere ya aciirithania nĩguo kũmenyeke kana nĩwe ũiyĩte indo icio cia mündü ũcio ũngĩ. 9 Ha ũhoru o wotho wa mündü gũkorwo na kĩndũ na njĩra irĩa itagĩrĩre, kĩrĩ ndegwa, kana ndigiri, kana ng'ondũ, kana nguo, kana kĩndũ kĩngĩ gĩothe kiũrite kĩrĩa mündü ũngĩ angũga atĩrĩ, 'Kĩndũ gĩkĩ nĩ gĩakwa,' andũ acio eerĩ no nginya marehe ũhoru wao mbere ya aciirithania. Mündü ũrĩa aciirithania magatua atĩ nĩehĩtie-rĩ, no nginya arĩhe mündü ũcio ũngĩ maita meerĩ. 10 "Mündü angĩhithia mündü wa itũura riake ndigiri, kana ndegwa, kana ng'ondũ kana nyamũ o yotho amũgĩre, nayo ikue, kana itĩhio, kana iĩywo, hatarĩ mündü ũroona-rĩ, 11 ũhoru ũcio wao ũgaatuo na njĩra ya kwĩhĩta mwĩhĩtwa mbere ya Jehova atĩ ũrĩa ũhithĩtio tiwe ũiyĩte indo icio. Mwene nake etĩkĩre mwĩhĩtwa ũcio, na hatikagĩa ũhoru wa kũrĩhania. 12 No angĩkorwo nyamũ nĩkũiywo yaiirwo kuuma kũrĩa yahithĩtio-rĩ, no nginya mündü ũcio arĩhe mwene. 13 Angĩkorwo yatambuurirwo nĩ nyamũ cia gĩthaka, nĩakonania matigari matũike ũira, na ndakaarĩhio nyamũ iyo itambuuritwo nĩ nyamũ. 14 "Mündü angĩgwatio nyamũ ya mündü ũngĩ, nayo itĩhio kana ikue mwene atarĩ hakuhĩ, no nginya amĩrĩhe. 15 No nyamũ iyo ingĩkorwo irĩ na mwene-rĩ, ũrĩa ũgwatĩtio ndangĩmirĩha. Angĩkorwo nyamũ nĩgũkomborithio yakomborithĩtio, mbeeca irĩa ikomboretwo nĩirĩhite hathara iyo. 16 "Mündü angĩuha mũirĩtu gathirange ũtoorĩtio kũhikio, nake akome nake, no nginya arĩhe rũracio, nake mũirĩtu ũcio atuĩke mũtumia wake. 17 Ithe wa mũirĩtu angĩrega biũ kũmũheana kũrĩ mündü ũcio, no nginya mündü ũcio arĩhe rũracio rwa airĩtu gathirange. 18 "Mũtĩgetĩkĩrie mündü-wa-nja mũrogi atũũre muoyo. 19 "Mündü ũngĩgwata nyamũ no nginya ooragwo. 20 "Mündü ũkaarutĩra ngai ingĩ iruta tiga Jehova nĩakaniinwo. 21 "Mũtĩgeke mũgeni ũũru kana mũmũhinyĩrĩrie, nĩgũkorwo o na inyuĩ mwarĩ ageni bũrũri wa Misiri. 22 "Mũtikanahinyĩrĩrie mũtumia wa ndigwa kana mwana wa ngoriai. 23 Mũngĩka ũguo nao mangaire, hatĩrĩ nganja nĩngaugua kĩrĩro kĩa. 24 Nĩngacĩnwo nĩ marakara, na nĩngamũũraga na rũhiũ rwa njora, nao atumia anyu matũike a ndigwa na ciana cianyu ituĩke cia ngoriai. 25 "Ũngĩkombera mündü ũmwe wakwa gatagatĩ-inĩ kanyu mbeeca

abatairio nĩcio-rĩ, ndũgatuĩke ta mũkombanĩri wa mbeeca; ndũkamũrĩhie uumithio wacio. 26 Mündü ũngĩ angĩkũnengera nguo yake ya igũrũ irũgamĩrĩre thiĩrĩ, mũcookerie riũa rĩtanathũa, 27 tondũ noyo arĩ nayo ya kwĩhumbĩra. Angĩkũhumbĩra nakĩ agĩkoma? Angaire, nĩngamũigua, nĩgũkorwo ndĩ mũigua tha. 28 "Ndũkanarume Ngai kana ũrume mũnene wa andũ anyu. 29 "Ndũgacerithĩrie maruta kuuma makũmbĩ-inĩ maku kana mahĩhĩro-inĩ maku ma ndibei. "No nginya ũũheage marigithathi ma arĩũ aku. 30 Wĩkage o ũguo mwena-inĩ wĩgĩĩ ng'ombe na ng'ondũ ciaku. Iria ciaciarwo ũrekage igaikara na manyina mũthenya mũgwanja, mũthenya wa inana ũgacineana kũrĩ nĩ. 31 "Inyuĩ mũgũtuĩka andũ akwa aamũre. Nĩ ũndũ ũcio mũtikanarĩe nyama cia nyamũ ndamburange nĩ nyamũ cia gĩthaka; ciikagĩriei ngui.

23 "Ndũkanamemerekie ndeto cia maheeni. Ndũgateithĩrĩrie mündü mwaganu na ũndũ wa kũrũgamĩrĩra ũira wa maheeni. 2 "Ndũkarũmanĩrĩre na mũingĩ gwĩka ũũru. Ũngĩruta ũira igooti-inĩ, ndũkogomie kĩhooito ũkĩnyĩitanĩra na mũingĩ, 3 na ndũkonanie kĩmenyano harĩ mündü mũthĩni ciira-inĩ wake. 4 "Ũngĩona ndegwa kana ndigiri ya mündü mũrĩ ũthũ nake yũrite-rĩ, tigĩrĩra atĩ nĩwamĩcookia kũrĩ we. 5 Ũngĩona ndigiri ya mündü ũgũthũire igwĩte ikaremererwo nĩ mũrigo wayo-rĩ, ndũkamĩtĩge hau; no nginya ũmũteithie kũmũkĩria. 6 "Ndũkanaime andũ anyu arĩa athĩni kĩhooito ciira-inĩ wao. 7 Ndũkahutanie na thitango ya maheeni, na ndũkoorage mündü ũtarĩ na mahĩtia kana mündü mwĩhokeku, nĩgũkorwo ndikarekereria mündü mwĩhia. 8 "Ndũkoe ihaki, nĩgũkorwo ihaki nĩrĩtũmaga arĩa monaga matũike atumumu, na rĩkoogomia ciugo cia andũ arĩa athĩngu. 9 "Ndũkahatĩrĩrie mũgeni; inyuĩ nĩmũũ ũrĩa mũgeni aigũga, tondũ mwarĩ ageni bũrũri wa Misiri. 10 "Haandaga irio irĩa iciarĩte mĩaka iyo, 11 no mwaka wa mũgwanja ũkarekaga mũgũnda ũikare ũguo ũtarĩmitwo na ũtekũhũthĩrwo. Nao arĩa athĩni gatagatĩ ka andũ anyu makonaga irio kuuma mũgũnda ũcio, nacio nyamũ cia gĩthaka ikarĩaga kĩrĩa marĩtigagia. Ikaga o ũguo na mũgũnda waku wa mũthabĩbũ na wa mũtamaiyũ. 12 "Rutaga wĩra waku mũthenya itandatũ, no mũthenya wa mũgwanja ndũkanarute wĩra, nĩgeetha ndegwa na ndigiri yaku ihurũke, nayo ngombo irĩa iciarĩrwo gwaku, kana mũgeni, o nao magĩage na ihinda rĩa

kūnogoka. **13** “Menyagīrīra wīkage maūndū marīa mothe ngwīrīte. Ndūkanagwete marītwa ma ngai ingī; ndūkareke maiguu makīgwetwo na kanua gaku. **14** “Gīagai na gīathī gīa gūkūngūīra maita matatū o mwaka. **15** “Kūngūyagīra Gīathī kīa Mīgate Ītarī na Ndawa ya Kūmbia; handū ha mīthenya mūgwanja ūrīage mīgate ĩtarī na ndawa ya kūmbia, o ta ūrīa ndagwaathire. Īkaga ūndū ūyū hīndī ĩrīa ĩtuītwo mweri-īnī wa Abibu, tondū nī mweri-īnī ūcio woimire būrūri wa Mīsiri. “Gūtikanagīe mūdū ūrīūkaga mbere yakwa moko matheri. **16** “Kūngūyagīra Gīathī kīa Magetha na maciaro ma mbere ma irio iria ūhaandite mīgūnda yaku. “Kūngūyagīra Gīathī kīa Igetha mūthia-īnī wa mwaka, rīrīa ūgūcookanīrīra irio ciaku kuuma mīgūnda. **17** “Arūme othe nīmarīthiīaga mbere ya Mwathani Jehova maita matatū o mwaka. **18** “Ndūkanandutīre thakame ya igongona hamwe na kīndū kīrī na ndawa ya kūmbia. “Maguta ma maruta makwa ma gīathī matikaigwo nginya rūciinī. **19** “Rehaga indo iria njega cia maciaro ma mbere nyūmba-īnī ya Jehova Ngai waku. “Ndūkanaruge koori na iria rīa nyina. **20** “Na rīrī, nī nīndīratūma mūrāika athīī mbere yanyu, amūrangīre njīra-īnī na amūkinyie handū harīa ndīmūhaarīire. **21** Iguagai na mwathīkagīre ūrīa ekūmwīra. Mūtikanamūkararie tondū ndakamūrekerā ūremi wanyu, nīgūkorwo Rītwa rīakwa rīrī thīinī wake. **22** Mūngīmūigua kūna ūrīa aroiga, na mwīke ūrīa wothe ngaamwīra, nīngatuīka thū kūrī thū cianyu, na njūkīrīre arīa makaamūkīrīra. **23** Mūrāika wakwa nīagathīī mbere yanyu, na amūkinyie būrūri wa Aamori, na Ahiti, na Aperizi, na Akaanani, na Ahivi, na Ajobusi, na nī nīngamaniina biū. **24** Mūtikanainamīrīre ngai ciao, kana mūcihoee, kana mūrūmīrīre mītugo yao. No nginya mūcianange, nayo mīhianano ya ngai ciao cia mahiga mūmiunange tūcunjī. **25** Hooyagai Jehova Ngai wanyu nake, nīarīrathimaga irio cianyu na maāi manyu. Nīndīmweheragīra mīrimū gatagatī-īnī kanyu, **26** na gūtīrī mūdū ūkaahuna kana atuīke thaata būrūri-īnī wanyu. Nīndīmūkinyagīra matukū marīa mwathīrīrio ma gūtūūra muoyo. **27** “Nīngūtūma kīmakania gīakwa mbere yanyu, na ndūme ndūrīrī iria mūrīkoragīrīra inyitwo nī kīrigiicano. Nīndītūmaga thū cianyu imūragīre. **28** Nīngatūma magi mbere yanyu, maingate Ahivi, na Akaanani na Ahiti mamweherere. **29** No rīrī, ndikamaingata o mwaka ūmwe, tondū būrūri wahota

gūcooka gīthaka, nacio nyamū cia gīthaka imūingīhīre mūno. **30** Ndīmaingataga o kahora o kahora, nginya rīrīa mūkaingīha mūhote kwīnyīitīra būrūri ūcio. **31** “Nīngēkīra mīhaka yanyu kuuma Iria Itune, ndīmīkūrūkie nginya Iria rīa Afīlisti, na kuuma werū-īnī nginya Rūūi rwa Farati. Andū arīa maikaraga kūu nīngamaneana moko-īnī manyu, na inyūi mūmaingate mamweherere. **32** Mūtīkagīe na kīrīkanīro nao kana na ngai ciao. **33** Mūtīkareke matūūre būrūri-īnī wanyu; nī tondū no matūme mūnjīhīrie, nī tondū kūhooya ngai icio ciao ti-itherū nīgūkamūtoonyia mūtego-īnī.”

24 Nake Jehova akīra Musa atīrī, “Ambata, ūūke kūrī Jehova, wee na Harūni, na Nadabu, na Abihu, na athuuri mīrongo mūgwanja a Isiraeli, mūinamīrīre mūhoee mūrī haraaya, **2** no Musa wiki ūgaakuhīrīra Jehova; acio angī matigooke hakuhī. Nao andū acio angī a Isiraeli matikambate nawe.” **3** Nake Musa agīthīī na akīra andū ciugo ciothe cia Jehova na mawatho make, nao andū magītīkanīria na mūgambo ūmwe, makiuga atīrī, “Ūrīa wothe Jehova oigīte, nītūgwīka.” **4** Nake Musa akīandīka ūhoro wothe ūrīa Jehova aarītie. Mūthenya ūyū ūngī agītūkīra rūciinī tene, agīaka kīgongona magūrū-īnī ma kīrīma, na akīrūgamia itugī ikūmi na igīrī cia mahiga irūgamīrīre mīhīrīga ikūmi na ĩrī ya Isiraeli. **5** Nīngī agītūma aanake amwe a Isiraeli, nao makīruta magongona ma njino, na magīthīnja tūtegwa tūrī igongona rīa ūiguano kūrī Jehova. **6** Musa akīoya nuthu ya thakame yatuo akīmīkīra mbakūrī-īnī, na nuthu ĩrīa ingī akīmīminjaminīria kīgongona kīu. **7** Nīngī akīoya lbuku rīa Kīrīkanīro, na akīrīthomera andū. Nao andū magītīkanīria, makiuga atīrī, “Nītūgwīka ūrīa wothe Jehova oigīte; nītūgwathīka.” **8** Musa agīcooka akīoya thakame ĩyo, akīmīminjaminīria andū, na akiuga atīrī, “Īno nī thakame ya kīrīkanīro kīrīa Jehova aarīkanīire na inyūi kūringana na ciugo ici ciothe.” **9** Musa na Harūni, na Nadabu na Abihu hamwe na athuuri acio mīrongo mūgwanja a Isiraeli makīambata, **10** na makīona Ngai wa Isiraeli. Rungu rwa makinya make haarī handū haakītwo wega na mahiga ma yakuti ya bururu, matherete o ta igūrū rīo rīene. **11** No Jehova ndaigana kūhūūra atongoria acio a Isiraeli; nīmoonire Ngai, na makīrīa na makīnyua. **12** Nake Jehova akīra Musa atīrī, “Ambata, ūūke kūrī nī kīrīma igūrū, na ūikare ho, na nīngūcooka ngūnengere ihengere cia mahiga, ĩrī na maandīko ma watho na maathanī marīa nyandīkīte nīguo ūmarutage andū a Isiraeli.” **13**

Ningĩ Musa akiumagara marĩ na mũteithĩrĩria wake Joshua, nake Musa akĩambata kĩrĩma-inĩ kĩa Ngai. **14** Akĩira athuuri acio atĩrĩ, “Twetereirei haha nginya rĩrĩa tũgaacooka. Harũni na Huri marĩ hamwe na inyuĩ, mũndũ o wothe ũrĩa ũngĩgĩa na ciira nĩathiiage kũrĩ o.” **15** Rĩrĩa Musa aambatire kĩrĩma-inĩ, itu rikihumbĩra kĩrĩma, **16** naguo riiri wa Jehova ũgĩkara igũrũ rĩa Kĩrĩma gĩa Sinai. Kĩrĩma gĩkĩhumbĩrwo nĩ itu rĩu mĩthenya itandatũ, na mũthenya wa mũgwanja Jehova agĩita Musa arĩ itu-inĩ rĩu. **17** andũ a Isiraeli moonaga riiri wa Jehova ũtariĩ ta mwaki wa kũniinana ũrĩ kĩrĩma igũrũ. **18** Hĩndĩ ĩyo Musa agĩtoonya itu-inĩ o akĩambataga kĩrĩma. Agĩkara kũu kĩrĩma-inĩ matukũ mĩrongo ĩna, ũtukũ na mũthenya.

25 Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **2** “Ĩra andũ a Isiraeli mandehere iruta. Nĩwe ũkwamũkĩra iruta rĩu handũ hakwa kuuma kũrĩ mũndũ o wothe ũrĩa ngoro yake ikwenda kũheana. **3** Maruta marĩa ũrĩamũkagĩra kuuma kũrĩ o nĩmo maya: thahabu, na betha na gĩcango; **4** na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mĩtune ta gakarakũ, na gatani ĩrĩa njega, o na guoya wa mbũri; **5** na njũa cia ndũrũme itoboketio rangi-inĩ mĩtune, na njũa cia pomboo, na mbaũ cia mũgaa; **6** na maguta ma mũtamaiyũ ma gwakia tawa; na mahuti manungi wega ma gũthondeka maguta ma gũitanĩrĩrio, na ũbumba ũrĩa mũnungi wega; **7** na tũhiga twa onigithi, na tũhiga tũngĩ twa goro twa gwĩkĩrwo ebodi-inĩ na gakuo ga gĩthũri. **8** “Ningĩ ũnjakithĩrie handũ haamũre, na niĩ nĩngatũuranagia nao. **9** Thondekai hema ĩno nyamũre, na mwĩkire indo cia thĩinĩ kũringana na mũhano ũrĩa ngũkuonia. **10** “Nĩmathondekere ithandũkũ rĩa mbaũ cia mũgaa. ũraihi warĩo ũkorwo ũrĩ mĩkono ĩrĩ na nuthu, na kwarama kwarĩo gũkorwo kũrĩ mũkono ũmwe na nuthu, na kũraiha na igũrũ kwarĩo gũkorwo nĩ mũkono ũmwe na nuthu. **11** Ithandũkũ rĩu rĩgemio na thahabu therie mĩena yeerĩ nja na thĩinĩ, na mũrĩtirihe na mũcibi wa thahabu mĩena yotho. **12** Rĩtwekerie icũhĩ inya cia thahabu, na ũcioherere magũrũ-inĩ marĩo mana, icũhĩ igĩrĩ mwena ũmwe na icũhĩ igĩrĩ mwena ũrĩa ũngĩ. **13** ũcooke ũthondeke mĩtĩ mĩraaya ya mũgaa ũmĩgemie na thahabu. **14** Toonyia mĩtĩ ĩyo mĩraaya icũhĩ-inĩ iria irĩ mĩena ya ithandũkũ nĩgeetha rikuuikage. **15** Mĩtĩ ĩyo mĩraaya ĩrekwo ĩkarage icũhĩ-inĩ cia ithandũkũ rĩrĩ, na ndikeheragio. **16** ũcooke wĩkire thĩinĩ wa ithandũkũ rĩu ũira, ũrĩa ngũkũhe. **17** “Thondeka gĩtĩ

gĩa tha gĩa thahabu therie, gĩkorwo kĩrĩ kĩa ũraihi wa mĩkono ĩrĩ na nuthu, na wariĩ wa mũkono ũmwe na nuthu. **18** Na ũture makerubi meerĩ ma thahabu, ũmekĩre mĩthia-inĩ ya gĩtĩ kũu gĩa tha. **19** Thondeka ikerubi rĩmwe rĩkare mũthia-inĩ ũmwe, na ikerubi rĩu ringĩ rĩkare mũthia-inĩ ũrĩa ũngĩ wa gĩtĩ gĩa tha; thondeka makerubi macio maanyiitanite na gĩtĩ gĩa tha mĩthia-inĩ yeerĩ. **20** Makerubi macio makorwo matambũrũkĩtie mathagu mamu na igũrũ, magathiika gĩtĩ kũu gĩa tha namo. Makerubi macio makorwo maroranite, na marorete gĩtĩ kũu gĩa tha. **21** Igĩrĩa gĩtĩ kũu gĩa tha igũrũ rĩa ithandũkũ, na wĩkire thĩinĩ wa ithandũkũ rĩu ũira ũrĩa ngũkũhe. **22** Na hau igũrũ wa gĩtĩ gĩa tha, gatagatĩ ka makerubi macio meerĩ marĩ igũrũ wa ithandũkũ rĩa ũira nĩngacemania nawe ngũhe maathani makwa mothe nĩ ũndũ wa andũ a Isiraeli. **23** “Thondeka metha na mbaũ cia mũgaa, ũraihi wayo ũkorwo ũrĩ wa mĩkono ĩrĩ, na wariĩ wayo ũkorwo ũrĩ wa mũkono ũmwe, na kũraiha na igũrũ ĩkorwo ĩrĩ na mũkono ũmwe na nuthu. **24** ũmĩgemie na thahabu therie, na ũmĩtirihe na mũcibi wa thahabu. **25** Mĩthondekere karũbaũ gaceke ka wariĩ wa ruhĩ gathiũrũrũkĩrie metha ĩyo, na ũgatirihe na mũcibi wa thahabu. **26** Thondekera metha ĩyo icũhĩ inya cia thahabu, ũcioherere koono-inĩ iria inya o harĩa magũrũ macio mana marĩ. **27** Icũhĩ icio ikorwo irĩ hakuhĩ na mũcibi wa karũbaũ karĩa gaceke, nĩgeetha inyiitagĩrĩre mĩtĩ ĩrĩa ya gũkuuaga metha ĩyo. **28** Thondeka mĩtĩ mĩraaya ya mbaũ cia mũgaa, ũmĩgemie na thahabu na ũkuuaga metha nayo. **29** Na ũthondeke thaani ciayo, na thaani nene cia thahabu therie na ndigithũ, na mbakũri cia gũitaga maruta. **30** Iga mĩgate ĩrĩa ĩgagwo mbere yakwa igũrũ rĩa metha ĩyo, nayo ĩkarage hau mbere yakwa mahinda mothe. **31** “Thondeka mũtĩ wa kũigĩrĩrwo matawa ma thahabu therie, kĩrũgamo o na gĩtina kĩaguo iturwo inyiitanite; ikombe ciaguo ihaana ta mahũa, na tũkonyo twaguo o na mahũa ikorwo irĩ kĩndũ kĩmwe inyiitanite naguo. **32** Honge ithathatũ ciumĩre mĩena-inĩ ya mũrũgamo wa mũtĩ ũcio wa kũigĩrĩrwo matawa, ithatũ mwena ũmwe na ithatũ mwena ũrĩa ũngĩ. **33** Ikombe ithatũ iturĩtwo na mũhiano wa mahũa ma mũrothi irĩ na tũkonyo na mahũa ikorwo irĩ ruhonge-inĩ rũmwe, nacio ithatũ ikorwo rĩu rũngĩ; honge icio ciothe ithathatũ ikorwo ihaana o ũguo, ciumĩte mũtĩ-inĩ ũcio wa kũigĩrĩrwo matawa. **34** Na mũtĩ-inĩ ũcio wa kũigĩrĩra matawa hagĩe ikombe inya cia mũhiano wa mahũa ma

mūrothi irī na tūkonyo na mahūa. 35 Gakonyo kamwe gakorwo karī rungu rwa hongē cia mbere igīrī ciuimite mūrūgamo-inī wa mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa, nako gakonyo ga keerī kagīe rungu rwa hongē cia keerī igīrī, nako gakonyo ga gatātū kagīe thī wa hongē cia gatātū igīrī, ciothe nī hongē ithathatū. 36 Tūkonyo tūu na hongē icio ikorwo irī kīndū kīmwe na mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa, iturītwo na thahabu therie. 37 “Ningī ūthondeke matawa mūgwanja maguo na ūmaigīrīre igūrū riaguo nīgeetha mamūrīke hau mbere ya guo. 38 Magathī ma gūtīnia ndaambī na thaani cia mūrārī wa ndaambī ikorwo irī cia thahabu therie. 39 Taranda ya thahabu therie ihūthīrwo gūthondeka mūtī wa kūigīrīrwo matawa o na indo icio ciothe. 40 Ūtigīrīre atī nīwacithondeka kūringana na mūhianīre ūrīa wonirio ūrī kīrīma-inī.

26 “Thondeka hema nyamūre irī na itambaya ikūmi cia gūcuurio itumītwo na gatani yogothetwo wega ya ndigi cia rangī wa bururu, na cia rangī wa ndathi, na cia rangī mūtune ta gakarakū, na igemio na makerubi nī mūtumi mūūgī na wīra ūcio. 2 Itambaya icio cia gūcuurio ciothe ikorwo ciiganaine, mīkono mīrongo īrī na īnana kūraiha na mīkono īna kwarama. 3 Itambaya ithano-rī, itumanio hamwe, na icio ingī ithano itumanio hamwe. 4 Kundīka ciana cia gītambaya kīa rangī wa bururu mūthia-inī wa gītambaya gīa gūcuurio kīrīa kīrī mūico wa mwena ūmwe, na wīke o ro ūguo harī gītambaya kīa mūico kīa mwena ūcio ūngī. 5 Kundīka ciana mīrongo ītano gītambaya-inī kīmwe gīa gūcuurio, na ingī mīrongo ītano gītambaya-inī kīa mūico kīa mwena ūcio ūngī, na ūringithanie o kīana na kīrīa kīngī. 6 Ningī ūthondeke ngathīka mīrongo ītano cia thahabu, na ūcihūthīre na kuohithania itambaya icio cia gūcuurio nīguo hema īyo nyamūre ītuīke kīndū kīmwe. 7 “Tuma itambaya ikūmi na kīmwe cia guoya wa mbūrī ituīke hema ya kūhumbīra hema īrīa nyamūre. 8 Itambaya icio ciothe ikūmi na kīmwe ikorwo ciiganaine, ikorwo irī mīkono mīrongo ītatū kūraiha na mīkono īna kwarama. 9 Tumania itambaya ithano cia icio cia gūcuurio ituīke kīndū kīmwe, nacio icio ingī ithathatū itumanio hamwe. Kūnja gītambaya gīa gatandatū maita meerī mwena wa mbere wa hema. 10 Kundīka ciana mīrongo ītano mūthia-inī wa itambaya cia gūcuurio cia mwena ūmwe, ningī wīke o ūguo mūthia-inī wa itambaya icio cia mwena ūrīa ūngī. 11 Ningī ūthondeke ngathīka mīrongo ītano

cia gīcango, na ūcitoonyie ciana-inī nīgeetha hema īyo ītuīke kīndū kīmwe. 12 Harī ūraiha wa gītambaya gīa gūcuurio ūrīa ūngītigara, nuthu ya gītambaya kīrīa gītigaire nī gīcunjuure mwena wa thuutha wa hema īyo nyamūre. 13 Itambaya cia gūcuurio cia hema ikorwo iraihīte kūrī icio ingī na mūkono ūmwe mīena yeerī; kīrīa gīgūtigara gīcunjuure kīhumbīre mīena ya hema īyo nyamūre. 14 Thondekera hema īyo kīandarūa kīa njūa cia ndūrūme itoboketio rangi-inī mūtune igatunīha, na igūrū wakīo ūkīhumbīre na njūa cia pomboo. 15 “Thondeka mbaū cia kūrūgama cia mūtī wa mūгаа cia gwaka hema īyo nyamūre. 16 O rūbaū-inī rūkorwo rūrī rwa mīkono ikūmi kūraiha na mūkono ūmwe na nuthu kwarama, 17 mbaū icio igīe na tūhocio tūcomokete tūigananīrie. Thondeka mbaū icio ciothe cia Hema-īrīa-Nyamūre na njīra īyo. 18 Thondeka mbaū mīrongo īrī cia mwena wa gūthini wa hema īyo nyamūre, 19 na ūthondeke itina cia betha mīrongo īna cia gūikarīrwo nī mbaū icio mīrongo īrī, o rūbaū rūmwe rūgaikarīra itina igīrī, o rūmwe rūkorwo rūrī rungu rwa kahocio. 20 Ningī mwena ūcio ūngī, mwena wa gathigathini wa hema īyo nyamūre, thondeka mbaū mīrongo īrī 21 na itina mīrongo īna cia betha o igīrī igaikarīrwo nī rūbaū rūmwe. 22 Thondeka mbaū ithathatū cia mwena wa na thuutha, nīguo mwena wa mūthia wa ithūiro wa hema īyo nyamūre, 23 na ūthondeke mbaū igīrī cia koine cia mwena wa na thuutha. 24 Koine-inī icio cierī no ngīnya ikorwo irī mbaū igīrī igīrī kuuma thī ngīnya igūrū, na ciohanio na mūrīnga ūmwe; koine cierī igakorwo itarī ūguo. 25 Nī ūndū ūcio hegūkorwo na mbaū inyanya, na itina ikūmi na ithathatū cia betha, o igīrī igaikarīrwo nī rūbaū rūmwe. 26 “Ningī ūthondeke mīgamba ya mbaū cia mūгаа: ītano yayo nī ūndū wa mbaū cia mwena ūmwe wa hema īyo nyamūre, 27 na ītano nī ūndū wa mbaū cia mwena ūcio ūngī, na ītano nī ūndū wa mbaū cia mwena wa ithūiro mūthia-inī ūrīa wa na thuutha wa hema īyo nyamūre. 28 Mīgamba wa gatagatī uume mūthia ūmwe ngīnya ūrīa ūngī, ūgereire gatagatī ka mbaū icio. 29 Gemia mbaū icio na thahabu, na ūthondeke mīrīnga ya thahabu ya kūnyiitīrīra mīgamba īyo. O nayo mīgamba īyo nīgemio na thahabu. 30 “Aka hema īyo nyamūre kūringana na mūhianīre ūrīa wonirio rīrīa warī kīrīma-inī. 31 “Tuma gītambaya gīa gūcuurio kīa ndigi cia rangī wa bururu, na cia rangī wa ndathi na cia rangī mūtune ta gakarakū, na cia gatani

ĩria yogothetwo wega na ikagemio na makerubi nĩ mũbundi mũũgĩ. **32** Cuuria gĩtambaya kũu na tũcuurio twa thahabu ikĩngĩ-inĩ inya cia mũgaa iria igemetio na thahabu, na ikarũgama igũrũ rĩa njikarĩro inya cia betha. **33** Cuuria gĩtambaya kũu gĩa gũcuurio na ngathĩka, na ũcooke ũige ithandũkũ rĩa Ūira thuutha wa gĩtambaya kũu gĩa gũcuurio. Gĩtambaya kũu gĩa gũcuurio kĩhakanie Handũ-harĩa-Hatheru na Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno. **34** Igĩrĩa gĩtĩ gĩa tha igũrũ rĩa ithandũkũ rĩa Ūira thĩinĩ wa Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno. **35** Iga metha nja ya gĩtambaya kũu gĩa gũcuurio mwena wa gathigathini wa hema ĩyo nyamũre, naguo mũtĩ wa kũigĩrĩa matawa ũũige mwena wa gũthini ũng'ethanĩre na metha ĩyo. **36** "Itoonyero-inĩ rĩa hema, thondeka gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩa rangi wa bururu, na rangi wa ndathi, na rangi mũtune ta gakarakũ, na gatani ĩria yogothetwo wega, kĩgemetio nĩ mũgemia mũũgĩ. **37** Thondekera gĩtambaya kũu gĩa gũcuurio tũcuurio twa thahabu na itugĩ ithano cia mũgaa igemetio na thahabu. Na ũcitwekerie itina ithano cia gĩcango.

27 "Aka kĩgongona na mbaũ cia mũgaa, kĩa mĩkono ĩtatũ kũraiha na igũrũ; gĩkorwo kĩiganaine mĩena yothe, mĩkono ĩtano kũraiha na mĩkono ĩtano kwarama. **2** Thondeka hĩa inya, o rũmwe koine-inĩ ĩmwe ya kĩgongona, nĩgeetha hĩa icio na kĩgongona ikorwo irĩ kindũ kĩmwe, nakĩo kĩgongona kũu ũkĩgemie na gĩcango. **3** Thondeka indo ciothe cia kĩgongona irĩ cia gĩcango, ũgĩthondekere nyũngũ cia kũrutaga mũhu, na icakũri na mbakũri cia gwĩkĩrwo thakame ya kũminjaminja, na njibe cia kũnyiita nyama, na ngĩo cia mwakĩ. **4** Thondekera kĩgongona kũu gĩtara, na ningĩ ũthondeke mũkwa wa gĩcango, na ũthondeke mĩrĩnga ya gĩcango, o ũmwe wĩkĩrwo koine-inĩ iria inya cia mũkwa ũcio. **5** Ūige gĩtara kũu rungu wa muoho wa kĩgongona nĩgeetha rũkinye nuthu ya ũraihi wa kĩgongona. **6** Thondeka itugĩ cia mũgaa nĩ ũndũ wa kĩgongona na ũcigemie na gĩcango. **7** Itugĩ cio itoonyio mĩrĩnga-inĩ ĩyo nĩgeetha igakoragwo ĩkarĩire mĩena-inĩ yeerĩ ya kĩgongona hĩndĩ ya gũgĩkuua. **8** Thondeka kĩgongona kũu na mbaũ nĩguo kĩgĩe na irima gatagatĩ. Ūgĩthondeke o ta ũria wonirio rĩrĩa warĩ kĩrĩma-inĩ. **9** "Thondeka nja ya hema ĩria nyamũre; mwena wa gũthini ũkorwo ũrĩ wa mĩkono igana kũraiha na ũgĩe na itambaya cia gũcuurio cia gatani ũria mwogotho wega, **10** ũkorwo na itugĩ

mĩrongo ĩrĩ na itina mĩrongo ĩrĩ cia gĩcango, irĩ na tũcuurio na tũmĩkwa twa betha itugĩ-inĩ. **11** Mwena wa gathigathini o naguo ũkorwo ũrĩ na mĩkono igana kũraiha na ũgĩe na itambaya cia gũcuurio, ũgĩe na itugĩ mĩrongo ĩrĩ na itina mĩrongo ĩrĩ cia gĩcango, irĩ na tũcuurio na tũmĩkwa twa betha itugĩ-inĩ. **12** "Mwena wa ithũiro wa nja ĩyo ũkorwo ũrĩ wa mĩkono mĩrongo itano kwarama na ũgĩe na itambaya cia gũcuurio na itugĩ ikũmi na itina ikũmi. **13** Mwena wa irathĩro, kwerekera kũria riũa rĩrathagĩra, nja ĩyo ĩkorwo irĩ ya warĩ wa mĩkono mĩrongo ĩtano. **14** Itambaya cia gũcuurio ikorwo irĩ cia ũraihi wa mĩkono ikũmi na ĩtano na ikorwo irĩ mwena ũmwe wa itoonyero rĩa nja ĩyo, na ikorwo na itugĩ ithatũ na itina ithatũ, **15** na itambaya ingĩ cia gũcuurio cia ũraihi wa mĩkono ikũmi na ĩtano ikorwo mwena ũcio ũngĩ wa itoonyero, na ikorwo irĩ na itugĩ ithatũ na itina ithatũ. **16** "Naguo ũhoru wa itoonyero rĩa nja ĩyo, wĩkĩre gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩkorwo kĩrĩ kĩa ũraihi wa mĩkono mĩrongo ĩrĩ, kĩa ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mũtune ta gakarakũ, na gatani ĩria yogothetwo wega, wĩra wa mũgemia mũũgĩ, na gĩkorwo na itugĩ inya na itina inya. **17** Itugĩ ciothe gũthiũrũrũkĩria nja ĩyo, igĩe na tũmĩkwa na tũcuurio twa betha na itina cia gĩcango. **18** Nja ĩyo ĩkorwo na ũraihi wa mĩkono igana, na mĩkono mĩrongo ĩtano kwarama, na ĩkorwo na itambaya cia gũcuurio cia gatani yogothetwo wega ya mĩkono ĩtano kũraiha na igũrũ, na ĩrĩ na itina cia gĩcango. **19** Indo iria ingĩ ciothe cia gũtũmĩrwo wĩra-inĩ wa hema ĩria nyamũre, irĩ cia wĩra o na ũrĩkũ, o hamwe na hĩgĩ cia kwamba hema na cia nja ciothe, nĩkorwo irĩ cia gĩcango. **20** "Atha andũ a Isiraeli makũrehere maguta marĩa makeere wega ma ndamaiyũ hihe ma gũkũheaga ũtheri, nĩgeetha matawa maikarage maakanĩte. **21** Thĩinĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo, nja ya gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩrĩa kĩrĩ mbere ya ithandũkũ rĩa Ūira, Harũni na ariũ ake nĩmaigage matawa maakanĩte mbere ya Jehova kuuma hwaĩ-inĩ o nginya rũciinĩ. Ūndũ ũyũ ũtũike watho wa kũrũmagĩrĩrwo tene na tene thĩinĩ wa Isiraeli njiarwanĩ ciothe iria igooka.

28 "Tũmanĩra Harũni mũrũ wa nyũkwa oke harĩwe kuuma gatagatĩ ka andũ a Isiraeli, hamwe na ariũ ake Nadabu na Abihu, na Eleazaru na Ithamaru, nĩgeetha mandungatagĩre marĩ athĩnjĩri-Ngai. **2** Tumĩra Harũni mũrũ wa nyũkwa nguo nyamũre, cia

kūmūnēnehagia na kūmūtīithagia. **3** Arīria mabundi marīa marī na ūūgī wa gūtuma, nguo arīa nīi heete ūūgī maūndū-inī ta macio, nīguo matumīre Harūni nguo cia kwihumba akīamūrwo, nīguo andungatagīre arī mūthīnjīri-Ngai. **4** Nacio ici nīcio nguo irīa megūtuma: gakuo ga gīthūri, na ebodi, na nguo ndaaya, na kanjū ya taama ng'emie wega, na kīremba, na mūcibi. Nguo ici nyamūre megūcītumīra Harūni mūrū wa nyūkwa na ariū ake nīguo mandungatagīre marī athīnjīri-Ngai. **5** Nī mahūthīre thahabu, na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, hamwe na gatani irīa njega. **6** “Tuma ebodi ya ndigi cia rangi wa thahabu na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi na cia rangi mūtune ta gakarakū na ya gatani irīa yogothetwo wega, wīra wa mūbundi mūūgī. **7** Nī wega ebodi īyo īgīe na tūmīkwa twīrī twa kūmīnyīitithanīria ciande-inī, tūtumīrīrwo mīthia-inī yeerī yayo nīgeetha ndaamī ciayo cierī inyiitane. **8** Naguo mūcibi wayo wa njohero ūrīa mūtume wega ūkorwo ūhaana tayo na ūrī wa gīcunjī kīmwe na ebodi īyo na ūthondeketwo na ndigi cia rangi wa thahabu, na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, hamwe na gatani njogothē wega. **9** “Oya tūhiga twīrī twa onigithi ūkurure marīitwa ma ariū a Isiraeli igūrū rīatuo **10** marūmanīrīre ūrīa maaciarirwo, ūkurure marīitwa matandatū kahiga-inī kamwe, na matandatū kau kangī. **11** Kurura marīitwa ma ariū a Isiraeli tūhiga-inī tūu twīrī ta ūrīa mūrengi wa tūhiga twa goro akururaga kahengere ga gwīkīra mūhūūri. Ūcooke ūtūtumīrīre tūkonyo-inī twa thahabu, **12** na ūtuohereere ndaamī-inī cia kīande cia ebodi, tūrī tūhiga twa kīrīrīkania kīa ariū a Isiraeli. Harūni nīarīkuuaga marīitwa macio ciande-inī ciake matūke kīrīrīkania mbere ya Jehova. **13** Thondeka tūkonyo tūgemu twa thahabu **14** na irengeeri igīrī cia thahabu therie, ihaana ta mūkanda, nacio ūcīnyīitithanie na tūkonyo tūu. **15** “Thondekithia gakuo ga gīthūri ga gwīkagīrwo ituīro-inī rīa ciira, nako gatumwo nī mūtumi mūūgī. Gathondeke ta ebodi: karī ka ndigi cia rangi wa thahabu na ka ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū na gatani irīa yogothetwo wega. **16** Gakuo kau gakorwo kaiganaine mīena yothē ina inji kenda kūraiha na inji kenda kwarama, na koinanīrwo maita meerī. **17** Ūcooke ūgatumīrīre mīhari ina ya tūhiga twa goro. Mūhari wa mbere hakorwo kahiga ka wakiki ūrīa

mūtune, na ka yakuti irīa ihaana ngoikoni, na ka baregethu; **18** mūhari wa keerī ūtumīrīre kahiga ga thumarati, na ka yakuti irīa ya rangi wa bururu, na ka arimathi; **19** mūhari wa gatātū ūtumīrīre kahiga ka wakiki ūrīa wa bururu, na ka yacimu, na ka amethuthito; **20** naguo mūhari wa kana ūtumīrīrwo kahiga ga thumarati irīa theru, na ka onigithi, na ka njathibi. Ūtūtumīrīre tūkonyo-inī tūgemu twa thahabu. **21** Hagīkorwo harī na tūhiga ikūmi na twīrī, o kamwe karūgamīrīre marīitwa ma ariū a Isiraeli, o kamwe gakururwo rīitwa rīa mūhīrīga ūmwe wa irīa ikūmi na īrī ya Isiraeli, o ta ūrīa kahengere ka mūhūūri gakururagwo. **22** “Thondekera gakuo kau ga gīthūri irengeeri njogothē cia thahabu therie ihaana ta mūkanda. **23** Gathondekere mīrīnga īrī ya thahabu, ūmīohereere mīthia-inī īrī ya gakuo kau ga gīthūri. **24** Ohania irengeeri igīrī cia thahabu mīrīnga-inī hau mīthia-inī ya gakuo ga gīthūri, **25** nayo mīthia irīa īngī ya irengeeri yohithanio na tūkonyo tūrīa twīrī, ūmīnyīitithanie na ndaamī cia kīande cia ebodi mwena wa na mbere. **26** Thondeka mīrīnga īrī ya thahabu ūmīnyīitithanie na mīthia irīa īngī īrī ya gakuo ga gīthūri mwena wa na thīinī kūrigania na ebodi. **27** Thondeka mīrīnga īngī īrī ya thahabu na ūmīnyīitithanie magūrū-inī ma ndaamī cia kīande mwena-inī wa mbere wa ebodi, hakuhī na rūtumo, igūrū hanini wa mūcibi wa njohero ya ebodi. **28** Mīrīnga ya gakuo ga gīthūri irīohithanagio na mīrīnga ya ebodi na rūrigi rwa bururu, na inyiitithanio na mūcibi wa njohero, nīgeetha gakuo ga gīthūri gatikarekanie na ebodi. **29** “Rīrīa rīothe Harūni arītoonyaga Handūharīa-Hatheru, arīkuuaga marīitwa ma ariū a Isiraeli marī gīthūri-inī gīake gakuo-inī ga gīthūri ga ituīro rīa ciira, arī kīrīrīkania gīa gūtūūra mbere ya Jehova. **30** Ningī wīkīre Urimu na Thumimu thīinī wa gakuo kau ga gīthūri, nīgeetha ciikarage gīthūri-inī kīa Harūni rīrīa rīothe arītoonyaga agathiī mbere ya Jehova. Ūguo nīguo Harūni arīkuuaga ūhoti wa gūtugaīra andū a Isiraeli ciira gīthūri-inī gīake arī mbere ya Jehova. **31** “Tuma nguo ndaaya ya ebodi ya taama wa bururu mūtheri, **32** na īkorwo na harūkīrīo ya mūtwe gatagatī kayo. Īkorwo ītirihītwo mīthia-inī ta kara ya ngingo gūthiūrūrūkīria iharūkīrīo rīu rīa mūtwe, nīgeetha ndīgatarūke. **33** Thondeka tūcunjuura tūtariī ta matunda ma makomamanga twa ndigi cia rangi wa bururu, na rangi wa ndathi, na rangi mūtune ta gakarakū gūthiūrūrūka rūtumo rwa

magūrū-inī rwa nguo ūyo, tūhakanītio na ngengere cia thahabu. **34** Ngengere cia thahabu na makomamanga macio mathiī mahakanītio gūthiūrūrūka rūtumo rwa magūrū-inī rwa nguo ūyo ndaaya. **35** Harūni no nginya ehumbage nguo ūyo hīndī ciothe rīrīa egūtungata. Ngengere nīrīguagwo ikīgamba rīrīa egūtoonya Handū-harīa-Hatheru o hau mbere ya Jehova na rīrīa ekuuma ho, nigeetha ndagakue. **36** “Thondeka gatanji ga thahabu therie, na ūgakurure ta ūrīa mūhūiri ūkururagwo, ūkurure ciugo ici: MŪTHERU MWAMŪRĪRE JEHOVA. **37** Koherere rūrigi rwa rangi wa bururu nīguo ūkanyitithanie na kīremba, gakorwo karī mwena wa mbere wa kīremba. **38** Karikoragwo karī thiithi-inī wa Harūni, nake agakuuaga mahītia makoniī iheo iria theru, iria andū a Isiraeli mangikorwo mamūrīre Jehova, o na irī cia mūthemba o na ūrīkū. Gatanji kau gakoragwo karī thiithi-inī wa Harūni hīndī ciothe nigeetha magetikīrīkaga nī Jehova. **39** “Kanjū nītumwo irī ya gatani irīa njega mūno, o na ūtume kīremba na gatani irīa njega mūno. Mūcibi ūtumwo nī mūgemia ūrīa mūūgī na wīra ūcio. **40** Tumīra ariū a Harūni kanjū, na mīcibi, na tūmīcibi twa kīongo, cia gūtūma manenehagio na maheagwo gītīio. **41** Warīkia kūhumba mūrū wa nyūkwa na ariū ake nguo icio-rī, ūmaitīrīre maguta na ūmaamūre. Ūmaamūre nigeetha mandungatagīre marī athīnjīri-Ngai. **42** “Matumithīrie thuruarī cia thīinī cia gatani, cia kūhumbīra njaga ya mīrī yao kuuma njohero nginya ciero-inī. **43** Harūni na ariū ake no nginya maciīhumbage rīrīa rīothe marītoonyaga Hema-ya-Gūtūnganwo kana magīthengerera kīgongona marutīre wīra Handū-harīa-Hatheru nigeetha matikahītie, nao makue. “Ūyū nīūtūike watho wa kūrūmagīrīrwo tene na tene nī Harūni na njiaro ciake.

29 “Na rīrī, ūū nīguo ūgwīka nigeetha wamūre Harūni na ariū ake, nīguo mandungatagīre marī athīnjīri-Ngai: Oya gategwa kamwe na ndūrūme igīrī itarī kauūgū. **2** Na kuuma mūtu-inī mūhinyu mūno wa ngano ūtarī ndawa ya kūmbia, ūthondeke mīgate na keki itukanītio na maguta na tūmīgate tūhūthū tūhakītwo maguta. **3** Ikīra indo icio gīkabū-inī na ūcinenganīre ūguo hamwe na ndegwa ūyo na ndūrūme icio cierī. **4** Ūcooke ūrehe Harūni na ariū ake itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo, ūmathambie na maaī. **5** Oya nguo icio, ūhumble Harūni kanjū, na nguo ndaaya ya ebodi, na ebodi yo nyene

na gakuo ga gīthūri. Muohe ebodi na mūcibi wayo wa njohero ūrīa mūtume wega. **6** Mwīkīre kīremba mūtwe, nako gatanji karīa kaamūre ūgekīre kīremba-inī kīu. **7** Oya maguta ma gūitanīrīrio ūmūtīrīrie mūtwe ūmwamūre. **8** Rehe ariū ake na ūmahumbe kanjū, **9** na ūmoche tūmīcibi twa mūtwe. Ningī wohe Harūni na ariū ake mīcibi. Ūthīnjīri-Ngai nī wao ūrī watho wa kūrūmagīrīrwo tene na tene. Ūguo nīguo ūkaamūra Harūni na ariū ake. **10** “Rehe ndegwa ūyo mwena wa mbere wa Hema-ya-Gūtūnganwo, nake Harūni na ariū ake mūigīrīre moko mao mūtwe wayo. **11** Ūcooke ūmīthīnjīre mbere ya Jehova o hau itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo. **12** Ningī woe thakame ūmwe ya ndegwa ūyo, ūmīhake hīa cia kīgongona na kīara gīaku, ūyo ūngī ūmīite gītina-inī gīa kīgongona. **13** Ningī woe maguta mothe marīa mahumbūire nyama cia nda, na marīa mahumbūire ini, na higo cierī na maguta ma cio ūmacinīre hau kīgongona-inī. **14** No nyama cia ndegwa ūyo hamwe na rūūa na mahu ūcicinīre nja ya kambī. Rīu nī iruta rīa mehīa. **15** “Oya ndūrūme ūmwe nake Harūni na ariū ake mamīigīrīre moko mao mūtwe igūrū wayo. **16** Mīthīnje na woe thakame, ūmīminjaminjīrie kīgongona mīena yothe. **17** Tinangia ndūrūme tūcunjī, na ūthambie nyama cia nda, na magūrū mayo, ūciige hamwe na mūtwe na tūcunjī tūu tūngī. **18** Ūcooke ūcinīre ndūrūme ūyo yothe igūrū wa kīgongona. Rīu nī iruta rīa njino rīa kūrūtīra Jehova, rīrī mūtatarīko mwega rīrutīrwo Jehova, rīrī iruta rīrutīrwo Jehova rīa gūcinwo na mwaki. **19** “Oya ndūrūme ūyo ūngī, nake Harūni na ariū ake mamīigīrīre moko mao mūtwe. **20** Mīthīnje, woe thakame ūmwe yayo ūmīhake moni cia matū ma ūrīo ma Harūni na ariū ake o na ciara iria nene cia moko mao ma ūrīo, na ciara iria nene cia magūrū mao ma ūrīo. Ūcooke ūminjaminjīrie kīgongona thakame mīena yothe. **21** Na woe thakame ūmwe kuuma kīgongona-inī na maguta ma gūitanīrīrio ūciminjaminjīrie Harūni na nguo ciake, na ariū ake na nguo ciao. Hīndī ūyo Harūni na ariū ake hamwe na nguo ciao nīmagatūika aamūre. **22** “Oya maguta mamwe ma ndūrūme ūyo, maguta ma mūting’oe ūrīa mūnoru, na maguta marīa mahumbūire nyama cia nda, na maguta marīa mahumbūire ini, na higo cierī na maguta ma cio, na kīero kīa mwena wa ūrīo. (Ūyo nīyo ndūrūme ya igongona rīa kwamūrana.) **23** Kuuma gīkabū-inī kīa mīgate itarī mīkīre ndawa ya kūmbia kīrīa kīrī mbere ya Jehova, oya mūgate

ūmwe na keki ithondeketwo na maguta, na woe kamūgate kahūthū. **24** Indo ici ciothe cineane moko-inī ma Harūni na ariū ake, ūcooke ūcithūngūthie mbere ya Jehova irī Igongona rīa gūthūngūthio. **25** Ningī ūcooke woe indo icio kuuma moko-inī mao, ūcicinīre kīgongona-inī igūrū hamwe na iruta rīa njino, ituīke mūtatarīko mweha harī Jehova, rīrī iruta rīrutīrwo Jehova rīa gūcinwo na mwaki. **26** Warīkia kūruta gīthūri kia ndūrūme iyo ya kīamūrano kia Harūni, gīthūngūthie mbere ya Jehova rīrī iruta rīa gūthūngūthio, nakīo gītuīke rwīga rwaku. **27** “Amūra icunjī cia ndūrūme iyo ya kīamūrano iria irī cia Harūni na ariū ake nacio nī: gīthūri kīrīa gīathūngūthītio na kīero kīrīa kīaheanītwo. **28** Indo icio ituīke rwīga rwa kūheagwo Harūni na ariū ake nī andū a Isiraeli hīndī ciothe. Nīrīo iruta rīrīa andū a Isiraeli marīrutagīra Jehova kuuma maruta-inī ma ūiguano. **29** “Nguo iria nyamūre cia Harūni igūtuīka cia njiaro ciake, nīgeetha magaitagīrīo maguta na makaamūrāgwo macīhumbīte. **30** Mūrīū ūrīa ūkamūgaya atuīke mūthīnjīri-Ngai na oke gūtūngata thīinī wa Handū-Harīa-Hatheru, Hema-inī-ya-Gūtūnganwo arīhumbaga nguo icio mīthenya mūgwanja. **31** “Oya ndūrūme iyo ya kīamūrano nacio nyama ciayo ūcirugīre handū harīa hatheru. **32** Harūni na ariū ake marīrīagīra nyama cia ndūrūme iyo na mīgate kuuma gīkabū-inī o hau itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo. **33** Nīmarīrīaga indo icio irutītwo cia horohio nī ūndū wa kwamūrwo kwao na gūtherio. No itikanarīo nī mūdū ūngī, nī ūndū nī theru. **34** Na rīrī, nyama cia ndūrūme iyo ya kīamūrano kana mīgate ingītigara nginya rūciinī-rī, nūcinwo. Itikanarīo tondū nī theru. **35** “Ika Harūni na ariū ake maūdū mothe marīa ngwathīte, na ūniine mīthenya mūgwanja ūkīmaamūra. **36** Rutagai ndegwa iṃwe o mūthenya, irī iruta rīa mehīa rīa kūhorohanīria. Therīa kīgongona na ūndū wa gūkīhoroheria na gūgītīrīria maguta, ūkīamūre. **37** Gīa na horohio ya kīgongona mīthenya mūgwanja ya gūkīamūra. Thuutha ūcio kīgongona kīu nīgīgūtuīka gītheru mūno, nakīo kīrīa gīothe kīrīkīhutagīa kīrītuīkaga gītheru. **38** “Gīkī nikīo kīndū kīrīa ūrūrutaga hīndī ciothe kīgongona-inī o mūthenya: tūtūrūme twīrī, o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe. **39** Gatūrūme kamwe gakarutwo rūciinī na karīa kangī hwaī-inī kūrī mairīa. **40** Gatūrūme ka mbere gakarutanagīrīo na mūtu mūhinyu mūno gīcunjī gīa ikūmi kīa eba

ūtukanītio na maguta ma mūtamaiyū gacunjī ka inya ka hini iṃwe na ndibe gacunjī ka inya ka hini iṃwe, irī kīndū gīa kūnyuuo. **41** Ruta gatūrūme kau kangī igongona hwaī-inī kūrī mairīa, hamwe na iruta rīa mūtu na rīa kīndū gīa kūnyuuo o ta cia rūciinī, arī guo mūtatarīko mweha, rīrī iruta rīrutīrwo Jehova rīa gūcinwo na mwaki. **42** “Harī njiaro iria igooka, iruta rīrī rīa njino rīkarutagwo hīndī ciothe itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo mbere ya Jehova. Hau nīho ndīcemanagīa nawe na njaragīe nawe; **43** ningī hau no ho ndīcemanagīa na andū a Isiraeli, naho nīhakaamūrwo nī riiri wakwa. **44** “Nī ūndū ūcio nīngamūra Hema-īyo-ya-Gūtūnganwo na kīgongona na nyamūre Harūni na ariū ake mandungatagīre marī athīnjīri-Ngai. **45** Ningī nīngatūūrania na andū a Isiraeli na ndūike Ngai wao. **46** Nīmakamenya atī nī nī nī Jehova Ngai wao, ūrīa wamarutire būrūrī wa Misiri nīgeetha ndūuranagīe nao. Nī nī nī Jehova Ngai wao.

30 “Thondeka kīgongona kīa mbaū cia mūgaa gīa gūcinagīra ūbumba. **2** Nīgīkorwo kīiganaine mīena yothe mūkono ūmwe kūraiha na mūkono ūmwe kwarama na mūkono irīrī kūraiha na igūrū, hīa ciakīo ituīke kīndū o ro kīmwe na kīgongona. **3** Kīgemie igūrū, o na mīena yothe, o na hīa ciakīo, na thahabu therie, na ūgītirihe na mūcibi wa thahabu ūgīthīūrūrūkīrie. **4** Thondekera kīgongona kīu mīrīnga irīrī, ūmīoherere thī wa mūcibi ūcio, irīrī mwena ūmwe, na irīrī mwena ūrīa ūngī īnyīitagīrīre mītī irīa mīraaya itūmagīrwo gūgīkuua. **5** Thondeka mītī mīraaya ya mbaū cia mūgaa, na ūmīgemie na thahabu. **6** Iga kīgongona kīu mbere ya gītambaya gīa gūcuurio kīrīa kīrī mbere ya ithandūkū rīa Ūira, mbere ya gītī gīa tha kīrīa kīrī igūrū rīa ithandūkū rīa Ūira, harīa ngaacemanīa nawe. **7** “Harūni no nginya acinīre ūbumba mūnungi wega hau igūrū rīa kīgongona o rūciinī rīrīa egūthondeka matawa. **8** No nginya acine ūbumba rīngī agīakīa matawa hwaī-inī kūrī mairīa, nīgeetha ūbumba ūkarage ūgīcinagwo mahinda mothe mbere ya Jehova, njiarwa na njiarwa iria igooka. **9** Ndūkanacinīre ūbumba wa mūthemba ūngī kīgongona-inī gīkī kana ūrutīre ho iruta rīa njino, kana rīa mūtu, na ndūkanaitīrīrie iruta rīa kūnyuuo igūrū rīakīo. **10** Harūni nīarutage horohio hīa-inī cia kīgongona kīu o mwaka riita rīmwe. Horohio īno ya o mwaka no nginya irutagwo na thakame ya iruta rīa kūhoroheria mehīa, nginya njiarwa iria

igooka. Horohio iyo ni igongona itheru muno hari Jehova.” 11 Hindi iyo Jehova akira Musa atiri, 12 “Rira ugutara andu a Israeli-ri, o mundu no nginya arutagire Jehova kindu ga gukuura muoyo wake rira egutarwo. Na gutiri muthiro ukaamakora ukimata. 13 Mundu o wothe urikiraga agathi mwena wa andu ari marikitie gutarwo, niarirutaga nuthu ya ceki kuringana na uria ceki ya haria haamure itari rira iri na uritu wa geera mirongo iri. Nuthu iyo ya ceki ni iruta kuri Jehova. 14 Aria othe marikiraga magathi mwena wa aria marikitie gutarwo, mari na ukuru wa miaka mirongo iri na makiria, no nginya maheage Jehova iruta ru. 15 Aria atongu matirihanaga makiria ya nuthu ya ceki, nao aria athini matirihanaga kindu kinini gukira nuthu ya ceki hindi ya kurutira Jehova horohio ya mioyo yao. 16 Amukira mbeeca cia horohio kuuma kuri andu a Israeli nawe ucihuthire utungata-ini wa Hema-ya-Gutunganwo. Uguo ugaatuika kiririkano kia andu a Israeli mbere ya Jehova makirutira mioyo yao horohio.” 17 Ningi Jehova akira Musa atiri, 18 “Thondeka kirai ga gwithambaga ga gicango, kiri na kiguru giakio ga gicango. Ukiige gatagati ka Hema-ya-Gutunganwo na kigongona, na ugikire maai. 19 Haruni na ariu ake marithambaga moko mao na nyariri na maai macio. 20 Rira riote maritoonyaga Hema-ya-Gutunganwo, marithambaga na maai nigeetha matigakue. O na ningi rira mathengerera kigongona nigo marutire Jehova iruta ria gucinwo na mwaki, 21 marithambaga moko na nyariri nigeetha matigakue. Undu ucio ugaatuika watho wa kurumirwo tene na tene ni Haruni na njiaro ciake, na njiarwa ciao ciothe iria igooka.” 22 Ningi Jehova akira Musa atiri, 23 “Oya mahuti maya manungi wega: ceki 500 cia manemane iria ndwekie, nuthu yamo (nacio icio ni ceki 250) cia ndarathini nungi wega, na ceki 250 cia karamathi nungi wega, 24 ceki 500 cia mwini, ciothe kuringana na ceki ya handu-haria-haamure, na hini ya maguta ma mitamaiyu. 25 Indo ici ucithondeke ituike maguta matheru ma gutanirio matukanitio makanunga wega marutirwo wira ni muthondeki muugi wa maguta. Macio matuike maguta matheru ma gutanagirio. 26 Ningi uhuthire maguta macio gutirira Hema-ya-Gutunganwo, na ithanduku ria Uira, 27 na metha na indo ciayo ciothe, na muti wa kugirirwo matawa na indo ciaguo, na kigongona ga gucinira ubumba, na 28 kigongona kia iruta ria njino

na indo ciakio ciothe, na kirai na kiguru giakio. 29 Nigaciamura nigeetha ituike theru muno makiria, nakio kiria giote gicacihutia nigatuika githeru. 30 “Itirira Haruni na ariu ake maguta umaamure nigeetha mandungatagire mari athinjiri-Ngai. 31 Ira andu a Israeli atiri, ‘Maya nimo maguta makwa maria matheru ma gutanagirio ma njiarwa iria igooka. 32 Ndukanamaitiririe miri ya arume, na ndukanathondeke maguta mangi na muthondekere ucio. Ni matheru na ni wega umatuage ati ni matheru. 33 Mundu wothe urithondekaga maguta manungi wega mahaana ta maya, na mundu o wothe ungimaitirira mundu utari muthinjiri-Ngai, niakaingatwo kuuma kuri andu ao.” 34 Ningi Jehova akira Musa atiri, “Oya mahuti manungi wega maria metagwo thitakiti, na onuka na garibane, hamwe na ubani uria mwega muno, mothe mathimitwo maiganaine, 35 na uthondekithie magie na mutariko mwega wa ubumba; wira ucio urutwo ni muthondeki muugi wa maguta. Makorwo mekirtwo cumbi, na mari matheru na makaamurwo. 36 Thiithia mahuti mamwe matuike mutu, naguo ukiye mbere ya ithanduku ria Uira thiini wa Hema-ya-Gutunganwo, haria ndicemanagia nawe. Ugaakorwo uri mutheru muno harawe. 37 Mutikanethondekere ubumba wa muthemba uyu ni undu wa inyu ene; utuagie mutheru ni undu wa Jehova. 38 Mundu o na uriku uria ugathondeka ungi taguo nigo ekenagie na mutariko wago niakaingatwo kuuma kuri andu ao.”

31 Nake Jehova akira Musa atiri, 2 “Ta rora wone, nihurite Bezaleli muru wa Uri uria muriu wa Huri wa mhiriga wa Juda, 3 na nindimuyuritie na Roho wa Ngai, na ugi na uhoti na umeno mawira-ini ma mithemba yotho ya moko; 4 ya gucora micoro ya ugi indo-ini cia thahabu, na betha na gicango, na 5 gwacuhia tuhiga twa goro twa guthecererwo indo-ini, na kuruta wira wa gukaaya mbaui, na kuruta mawira ma mithemba yotho ya ubundi. 6 O na riri, nihurite Oholiabu muru wa Ahisamaku, wa mhiriga wa Dani, nigo ateithagie Bezaleli wira. Ningi niheete mabundi mothe ugi wa guthondeka indo ciothe iria ngwathite: 7 nacio ni Hema-ya-Gutunganwo, na ithanduku ria Uira, na git ga tha kiria kiri iguru riaro, na indo iria ingi ciothe cia hema, 8 nacio ni metha na indo ciayo, na muti wa thahabu therie wa kugirirwo matawa na indo ciaguo ciothe, na kigongona ga gucinira ubumba, na 9 kigongona kia iruta ria njino na indo

ciakio, na kiraĩ na kigũrũ gĩakio, 10 o na nguo iria ndume, iria theru cia kwĩhumbwo nĩ Harũni ũria mũthĩnjĩri-Ngai na nguo cia kwĩhumbwo nĩ ariũ ake rĩria megũtungata marĩ athĩnjĩri-Ngai, 11 na maguta ma gũitanĩrĩrio, na ũbumba mũnungĩ wega wa Handũ-haria-Hatheru. Mathondeke indo icio o ta ũria ngwathite.” 12 Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, 13 “Ĩra andũ a Isiraeli ũũ: ‘No nginya mũrũmagie Thabatũ ciakwa. Rũrũ nĩruo rũgatuĩka rũrũri gatagatĩ gakwa na inyuĩ njiarwa iria igooka, nĩguo mũmenye atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova ũria ũmũtheragia. 14 “‘Menyagĩrĩrai Thabatũ tondũ nĩ mũthenya mũtheru harĩ inyuĩ. Mũndũ ũngũthaahia no nginya ooragwo; mũndũ ũngĩruta wĩra mũthenya ũcio nĩakaingatwo kuuma kũrĩ andũ ao. 15 Wĩra nĩurutagwo mũthenya itandatũ, no mũthenya wa mũgwanja nĩ Thabatũ theru ya Jehova ya andũ kũhurũka. ũria wothe ũkaaruta wĩra mũthenya wa Thabatũ no nginya ooragwo. 16 andũ a Isiraeli nĩmathikagĩre Thabatũ, mamikũngũyagĩre itũike kĩrĩkanĩro gĩa gũtũura njiarwa iria igooka. 17 Rũrũ nĩruo rũgaatuĩka rũrũri gatagatĩ gakwa na andũ a Isiraeli nginya tene, nĩgũkorwo Jehova ombire igũrũ na thĩ na mũthenya itandatũ na mũthenya wa mũgwanja ndaigana kũruta wĩra, akĩhurũka.” 18 Rĩria Jehova aarĩkirie kwaria na Musa kũu igũrũ rĩa Kĩrĩma gĩa Sinai, akĩmũnengera ihengere icio igĩrĩ cia ũira, o ihengere icio cia mahiga, o icio ciandikĩtwo na kĩara kĩa Ngai.

32 Rĩria andũ moonire atĩ Musa nĩaikarire mũno ataikũrũkĩte kuuma kĩrĩma-inĩ, magĩcookanĩrĩra harĩ Harũni makĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka, tũthondekere ngai iria iritũtongoragia. Ha ũhoro wa mũndũ ũyũ ũgwĩtwo Musa, ũria watũrutire bũrũri wa Misiri, tũtũũ ũria oonete.” 2 Harũni akĩmacookeria akĩmeera atĩrĩ, “Rutai icũhĩ cia thahabu iria irĩ matũ ma atumia anyu, na aanake na airĩtu anyu mũndehera.” 3 Nĩ ũndũ ũcio andũ othe makĩruta icũhĩ cia thahabu icio ciarĩ matũ-inĩ mao magĩcirehere Harũni. 4 Nake akĩoya indo iria maamũreheire, agĩcitwekia agĩtũmĩra indo cia ũbundi gũcithondeka mũhianano wa njaũ. Nao andũ makiuga atĩrĩ, “Ici nĩcio ngai ciaku, wee Isiraeli, iria ciakũrutire bũrũri wa Misiri.” 5 Rĩria Harũni onire ũguo, agĩaka kĩgongona mbere ya njaũ ĩyo, na akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Rũciũ nĩgũgakorwo na gĩathĩ kĩa Jehova.” 6 Nĩ ũndũ ũcio mũthenya ũyũ ũngĩ andũ magĩũkĩra rũciĩnĩ tene, makĩruta magongona ma njino na ma ũiguano. Thuutha ũcio

magĩikara thĩ kũrĩra na kũnyua, magĩcooka magĩũkĩra kũina na gwĩkenia. 7 Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Ikũrũka, tondũ andũ aku arĩa warutire bũrũri wa Misiri nĩmethũkĩtie. 8 Nĩmagarũrũkĩte narua magatiga ũria ndaamathite, na nĩmethondekeire mũhianano wa gũtwekio ũhaana njaũ. Nĩmaũinamĩrĩre na makaũrutĩra iruta makiugaga atĩrĩ, ‘Ici nĩcio ngai ciaku, wee Isiraeli, iria ciakũrutire bũrũri wa Misiri.’” 9 Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Nĩnyonete andũ aya, nĩ andũ momĩtie ngingo. 10 Rĩu tigana na nĩ nĩgeetha marakara makwa mamarĩrĩmbũkĩre, nĩgeetha ndĩmaniine. Nĩngacooka ngũtue rũrĩrĩ rũnene.” 11 No Musa agĩthaita Jehova Ngai wake, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee Jehova, ũngĩcinwo nĩ marakara ũũkĩrĩre andũ aku nĩkĩ, o arĩa warutire kuuma bũrũri wa Misiri na guoko gwaku kũrĩ ũhoti na ũkĩmaruta kuo na hinya mũnene? 12 Nĩ kĩ kĩngĩtũma andũ a Misiri moige atĩrĩ, ‘Aamarutire bũrũri wa Misiri arĩ na muoroto wa kũmeka ũuru amooragĩre irĩma-inĩ, na amaniine mathire gũkũ thĩ? Tiga kũrakara mũno; wĩricũkwo ndũkarehere andũ aku mwanangĩko. 13 Ririkana ndungata ciaku Iburahĩmu, na Isaaka, na Isiraeli, arĩa wee wehĩtire kũrĩ o na mwĩhitwa ũkĩgwetaga, ũkiuga atĩrĩ: ‘Nĩngatũma njiaro ciaku cingĩhe ta njata cia matu-inĩ, na nĩngahe njiaro ciaku bũrũri ũyũ wothe ũria ndaamerĩre, naguo ũgaatuĩka igai rĩao nginya tene.’” 14 Hĩndĩ ĩyo Jehova akĩrĩcũkwo, na ndaigana kũrehere andũ ake mwanangĩko ũria oigĩte atĩ nĩekũmarehera. 15 Musa akĩhũndũka, agĩkũrũka kuuma kĩrĩma igũrũ akuũite ihengere icio igĩrĩ cia ũira na moko make. Ciarĩ nyandike mũena yeerĩ, mbere na thuutha. 16 Ihengere icio ciarĩ wĩra wa Ngai; maandĩko macio maarĩ maandĩko ma Ngai makururĩtwo ihengere-inĩ icio. 17 Rĩria Joshua aigũire inegene rĩa andũ makiugĩrĩria akĩra Musa atĩrĩ, “Kũrĩ mbugĩrĩrio ya mbaara kambĩ-inĩ.” 18 Musa akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ti mĩgambo ya ũhootani, na ti mĩgambo ya kũhootwo; nĩ mĩgambo ya kũina ndĩraigua.” 19 Rĩria Musa akũhĩrĩire kambĩ, na akĩona njaũ na ndũrũhĩ rĩa yarĩ kũndũ kũu, agĩcinwo nĩ marakara, nake agĩkia ihengere icio thĩ, ikiunikanga icunjĩ o hau magũrũ-inĩ ma kĩrĩma. 20 Nake akĩnyũita njaũ ĩyo maathondekete, akĩmĩcina na mwaki, agĩcooka akĩmĩthĩa, igĩtuĩka mũtu, akĩũkia maaĩ-inĩ na agĩatha andũ a Isiraeli manyue maaĩ macio. 21 Nake Musa akĩũria Harũni atĩrĩ, “Andũ aya maragwĩkire atĩa nĩgeetha ũmatoonyie mehĩa-inĩ manene ũũ?” 22 Nake

Harūni akīmūcookeria, akīmwira atīrī, “Tiga kūrakara, mwathi wakwa; wee nīūūī ūrīa andū aya mendete gwīka ūūru. 23 Maanjīrīre atīrī, ‘Tūthondekere ngai iria irītūtongoragia. Ha ūhorō wa mūdū ūyū ūgwītwo Musa, ūrīa watūrūtire būrūrī wa Misiri-rī, tūtīū ūrīa oonire.’ 24 Nī ūndū ūcio ngīmeera atīrī, ‘Ūrīa wothe ūrī na mathaga ma thahabu, nāroute.’ Nao makīnengera indo ocio cia thahabu, ngīciikia riiko, nacio ikiuma njaū īno!” 25 Musa akīona atī andū nīmakararītīe, na atī Harūni nīamarekereirie meke ūrīa mekwenda, nginya magaatūika andū a gūthekagīrīro nī thū ciao. 26 Nī ūndū ūcio akīrūgama itoonyero-inī rīa kambī, akiuga atīrī, “Ūrīa wothe ūrī mwena wa Jehova-rī, nīoke haha.” Nao Alawii othe makīrūgama mwena wake. 27 Nake akīmeera atīrī, “Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atīrī, ‘O mūdū nīeyohe rūhiū rwa njora njohero. Hungurai kambī īno kuuma mwena ūmwe nginya ūrīa ūngī, o mūdū nīoorage mūrū wa nyina na oorage mūratawe na mūdū wa itūūra rīake.” 28 Alawii magīka ta ūrīa maathirwo nī Musa, na mūthenya ūcio gūkītūragwo andū ta 3,000. 29 Nake Musa akiuga atīrī, “Nīmwarīkia kwamūrīro Jehova ūmūthī, nīgūkorwo nīmwareganire na ariū anyu na mūkīregana na arīa mūciaraniirwo nao, na Jehova nīamūrathima ūmūthī.” 30 Mūthenya ūyū ūngī Musa akīra andū atīrī, “Nīmwhītīe mūno. No rīu, nīngwambata kūrī Jehova; hihi no kūhoteke ndīmūrūtīre horohio nī ūndū wa rīhia rīanyu.” 31 Nī ūndū ūcio Musa agīcooka kūrī Jehova, akīmwira atīrī, “Hī, kaī andū aya nīmekite rīhia inene-! Nīmethondekeire ngai cia thahabu. 32 No rīu-rī, ndagūthaita marekere mehīa mao; angīkorwo ndūkūmarekera, o na nī tharia ibuku-inī rīrīa wandīkite andū aku.” 33 Nake Jehova agīcookeria Musa atīrī, “Ūrīa wothe ūnjīhūrīe, nīngamūtharia ibuku-inī rīakwa. 34 Rīu gīthī, ūtongorie andū ocio mathī būrūrī ūrīa ndaarīe ūhorō wago, nake mūrāika wakwa nīakamūtongoria. Na rīrī, hīndī ya kūmaherithia yakinya-rī, no ngaamaherithia nī ūndū wa mehīa mao.” 35 Nake Jehova akīhūūra andū ocio na mūthiro nī tondū wa ūrīa meekire na njaū īyo yathondeketwo nī Harūni.

33 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, “Umai handū haha, wee na andū arīa warūtire kuuma būrūrī wa Misiri, mwambate būrūrī ūrīa nderīre Ibrahīmu, na Isaaka na Jakubu na mwīhītwa ngiuga atīrī, ‘Nīngaūhe njīaro ciaku.’ 2 Nīngūtūma mūrāika mbere yanyu na nīngaingata Akaanani, na Aamori, na Ahiti, na

Aperizi, na Ahivi, na Ajobusi. 3 Ambatai mūthī būrūrī ūcio ūrī būthi wa iria na ūkī. No nī ndigathiī na inyuū, tondū mūrī andū momītīe ngingo na ndahota kūmūniira njīra-inī.” 4 Rīrīa andū ocio maiguire ciugo ocio cia kūmathīnīa ngoro, makīambīrīria gūcakaya na gūtīrī mūdū wacookire kwīhumba mathaga. 5 Nīgūkorwo Jehova nīeerīte Musa atīrī, “Ūra andū a Isiraeli atīrī, ‘Inyuū mūrī andū momītīe ngingo. Ingītwarana na inyuū o na kahinda kanini, ndahota kūmūniina. Rīu rutai mathaga manyu, na nīngūmenya ūrīa ngwīka na inyuū.” 6 Nī ūndū ūcio andū a Isiraeli makīrūtīra mathaga mao hau kīrīma-inī kīa Horebu. 7 Na rīrī, Musa nīamenyerete kuoya na kambī, akamīta “Hema-ya-Gūtūnganwo.” Mūdū o wothe ūngīendire gūtūria ūhorō kūrī Jehova, aathīaga hema-inī īyo ya gūtūnganwo kūu nja ya kambī. 8 Na rīrīa rīothe Musa aathīaga hema-inī, andū othe mookīraga makarūgama nja ya hema ciao, magacūthīrīria Musa nginya rīria arītoonya hema īyo. 9 Musa agītōonya hema īyo, gītugī gīa itu gīaikūrūkaga gīgaikara itoonyero-inī Jehova akīaria na Musa. 10 Rīrīa andū mona gītugī kīu gīa itu kīrūgamīte itoonyero-inī rīa hema īyo, othe maarūgamaga makahooya o mūdū arī itoonyero-inī rīa hema yake. 11 Jehova agakīaria na Musa makīonanaga ūthīu kwa ūthīu o ta ūrīa mūdū maaragia na mūratawe. Thuutha ūcio Musa agacooka kambī, no Joshua mūrū wa Nuni, mwanake ūrīa wamūteithagia, ndoimaga hema-inī īyo. 12 Musa akīra Jehova atīrī, “Ūkoretwo ūkīnjīra atīrī, ‘Tongoria andū aya,’ no ndūmenyithīte ūrīa ūkūdūmīra tūthī nake. Nīūnjīrīte atīrī, ‘Nīngūū na rītwa, na wī mwītīkīrīku harī nī.’ 13 Angīkorwo nīūkenetio nī nī, menyithia njīra ciaku nīgeetha ngūmenye na thīi na mbere gwītīkīrīka nīwe. Rīrikana atī rūrīrī rūrū nī andū aku.” 14 Jehova akīmūcookeria atīrī, “Nī Mwene nīngūtwarana na inyuū na ndīmūhe ūhurūko.” 15 Nake Musa akīmwira atīrī, “Angīkorwo ndūgūtwarana hamwe na ithū, ndūgatūme tuume haha. 16 Mūdū o na ūrīkū angīkīmenya atīa atī nīūkenetio nī nī, na ūgakenio nī andū aku, tiga no ūtwaranire na ithū? Nī kī kīngī kīngīonania ngūūrani yakwa na ya andū aku kuuma kūrī andū arīa angī othe marī thī īno?” 17 Nake Jehova akīra Musa atīrī, “Nīngwīka o ūrīa ūnjūūrītīe njīke, tondū nīngenetio nīwe, na nīngūū na rītwa rīaku.” 18 Ningī Musa akiuga atīrī, “Nyonia riiri waku ūrīa ūtariī.” 19 Nake

Jehova akīmwira atirī, “Nīngūtūma wega wakwa wothe ūhītūkīre mbere yaku, na nīngwanīrira rīitwa rīakwa, Jehova, mbere yaku: Nīndīguagīra tha ūrīa ndenda kūiguīra tha, na nīndīcaayagīra ūrīa ndenda gūcaīra.” 20 No Jehova akiuga atirī, “Ndūngīona ūthiū wakwa, nīgūkorwo gūtīrī mūdū ūngīona ūthiū wakwa na acooke atūire muoyo.” 21 Nīngī Jehova akiuga atirī, “Nī harī handū hakuhi na nī, harīa ūngīrīgama igūrū rīa mwaro rwa ihiga. 22 Rīrīa riiri wakwa ūrīkorwo ūkīhītūkīra hau-rī, nīndīgūtoonyia mwanya-inī wa rwaro rūu rwa ihiga, ngūhumbīre na guoko gwakwa nginya hītūke handū hau. 23 Rīrīa ndrīeheria guoko gwakwa, nawe nīūrīnyona na thuutha; no ūthiū wakwa ndūngīonwo.”

34 Nake Jehova akīra Musa atirī, “Icūhia ihengere igīrī cia mahiga o ta iria cia mbere, na nīngūciandika ciugo iria ciaandīkitwo ihengere-inī iria cia mbere, iria woragire. 2 Wīhaarīre rūciinī, ūcooke wambate kīrīma gīa Sinai. Ūrūgame mbere yakwa hau kīrīma igūrū. 3 Gūtīkagīe mūdū ūkwambatania hamwe nawe kana onekane handū o hothe kūu kīrīma-inī; o na gūtīkagīe ndūuru cia mbūri kana cia ng’ombe ingīrīthio kūu mbere ya kīrīma.” 4 Nī ūndū ūcio Musa agīcūhia ihengere igīrī cia mahiga o ta iria cia mbere na akīroka kwambata kīrīma gīa Sinai rūciinī tene, o ta ūrīa Jehova aamwathīte; agīthīi akuuīte ihengere icio igīrī na moko. 5 Nake Jehova agīkūrūka arī itu-inī, akīrīgama hau harī we, na akīanīrira rīitwa rīake, Jehova. 6 Agīkīhītūkīra mbere ya Musa akīanagīrīra akoiga atirī, “Jehova, Jehova, Ngai ūrīa mūcaayanīri na mūtugi, ūtahiūhaga kūrakara, ūyūrītwo nī wendani na wīhokeku, 7 ūtūragīa wendani kūrī andū ngiri na ngiri, na akohanagīra waganu, na ūremi, o na mehīa. No rīrī, ndaagaga kūherithia arīa mehīte; nīaherithagia ciana na ciana ciacio nī ūndū wa mehīa ma maithe mao, nginya rūciaro rwa gatātū na rwa kana.” 8 Musa agīkīnamīrīra thī o rīmwe, akīhooya. 9 Akiuga atirī, “Wee Mwathani, angīkorwo nīnjītīkīrīkīte maitho-inī maku, ndagūthaitha Mwathani twarana na ithuī. O na gūtūika aya nī andū momītie ngingo-rī, tuohere waganu witū o na mehīa maitū, na ūtūme tūtūike igai rīaku.” 10 Nīngī Jehova akiuga atirī, “Nīngūgīa na kīrīkanīro nawe. Nīndīrīkaga morīrū matarī mekwo rūrīrī-inī o na rūrīkū thīinī wa thī yothe mbere ya andū aya aku othe. Andū arīa mūtūūranagia nao nīmakeyona ūrīa nī, Jehova, ngeeka ūndū wa kūmakania nī ūndū waku. 11 Athīkīra

ūrīa ngūgwatha ūmūthī. Nīngarutūrūra Aamori, na Akaanani, na Ahiti, na Aperizi, na Ahivi na Ajobusi mbere yaku makweherere. 12 Wīmenyerere ndūkagīe kīrīko na andū arīa matūūraga būrūri-inī ūcio ūrathīi, matīgatūike mūtego harīwe. 13 Nīmūkoinanga igongona ciao, na mūthethere mahiga mao maamūre, na mūtemange itugī ciao cia Ashera. 14 Mūtikanahoe ngai ingī o na irīkū, nīgūkorwo Jehova, ūrīa rīitwa rīake arī Mūigua Ūiru, nī Ngai ūrī ūiru. 15 “Mwīmenyerere mūtīkagīe kīrīko na andū arīa matūūraga būrūri-inī ūcio; nīgūkorwo rīrīa maahūūra ūmaraya na ngai ciao na magacirutīra iruta, nīmarīmwtīaga, na inyū nīmūrīrīaga indo cia magongona macio mao. 16 Na rīrīa mūngīthuura airītu amwe ao matūike atumia a aanake anyu, nao airītu acio mahūūre ūmaraya na ngai ciao, nīmakonoreria arīū anyu gwīka ūguo. 17 “Ndūkanathondeke mīhianano ya gūtwekio. 18 “Kūngūyagīra Gīathī kīa Mīgate itarī mīkīre ndawa ya kūmbia. Handū-inī ha mīthenya mūgwanja, rīagai mīgate itarī mīkīre ndawa ya kūmbia, o ta ūrīa ndaamwathire. İkagai ūndū ūyū ihinda rīaguo rīakinya mweri-inī wa Abibu, nīgūkorwo nīguo mweri ūrīa mwoimire būrūri wa Misiri. 19 “Irigithathi rīa nda o yothe nī rīakwa, hamwe na marigithathi mothe ma njamba ma mahiū manyu, marī ma kuuma ndūuru-inī cia ng’ombe kana cia mbūri. 20 Irigithathi rīa ndigiri ūrīrīkūūraga na gatūrūme, no ūngīaga kūrīkūūra, riune ngingo. Nao arīū aku a marigithathi ūmakūūrage. “Gūtikanagīe mūdū o na ūmwe ūrīkaga mbere yakwa moko matheri. 21 “Rutaga wīra mīthenya itandatū, no mūthenya wa mūgwanja ūhurūkage; o na hīndī ya icimba na ya magetha no nginya ūhurūke. 22 “Kūngūyagīra Gīathī-gīa-Ciumia, na maciaro ma mbere ma magetha ma ngano, na Gīathī-gīa-Gūcookereria irio makūmbī-inī mūthia-inī wa mwaka. 23 Arūme anyu othe no nginya mokage mbere ya Mwathani Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, maita matatū o mwaka. 24 Nīngarutūrūra ndūrīrī imweherere, na nīnganenehia mīhaka ya būrūri wanyu na gūtīrī mūdū ūgaacumīkīra būrūri wanyu rīrīa mūrīkoragwo mūkīambata maita matatū o mwaka mbere ya Jehova Ngai wanyu. 25 “Ndūkanandūtīre thakame ya igongona itukanīte na kīndū gīkīre ndawa ya kūmbia, na mūtikanareke kīndū kīa igongona rīa Bathaka kīraare nginya rūciinī. 26 “Rehagai maciaro ma mbere marīa mega mūno ma mīgūnda yanyu, mūmarehage nyūmba ya Jehova Ngai wanyu.

“Mütikanaruge koori na iria rīa nyina.” 27 Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Andika ciugo ici, nĩgũkorwo kũringana na ciugo ici, nĩndağĩa na kĩrĩkanĩro nawe o na Isiraeli.” 28 Musa aikarire na Jehova hau matukũ mĩrongo ina, mũthenya na ũtukũ, atekũrĩa irio kana akanyua maaĩ. Na agĩkiandika ihengere-inĩ icio ciugo cia kĩrĩkanĩro kũ, na nĩcio Maathani marĩa Ikũmi. 29 Rĩrĩa Musa aikũrũkire kuuma kĩrĩma gĩa Sinai arĩ na ihengere igĩrĩ cia Ūira moko-inĩ make, ndaamenyaga atĩ ũthiũ wake nĩwakengaga nĩ ũndũ nĩarĩtie na Jehova. 30 Rĩrĩa Harũni na andũ a Isiraeli othe moonire Musa, ũthiũ wake nĩwakengaga, nao magĩtigĩra kũmũkuhĩrĩa. 31 No Musa akĩmeeta; nĩ ũndũ ũcio Harũni na atongoria othe a mũingĩ magĩcooka harĩ we, nake akĩmaarĩria. 32 Thuutha ũcio andũ a Isiraeli othe makĩmũkuhĩrĩa, nake akĩmahe mawatho mothe marĩa Jehova amũheete kũu Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai. 33 Rĩrĩa Musa aarĩkirie kũmaarĩria, akĩhumbĩra ũthiũ wake na taama wa kwĩhumbĩra ũthiũ. 34 No rĩrĩa rĩothe aatoonyaga harĩ Jehova maranĩrie, nĩarutaga taama ũcio wa kwĩhumbĩra ũthiũ nginya oime ho. Na rĩrĩa oka kũrĩ andũ a Isiraeli na aameera ũrĩa aathĩtwo, 35 makona ũthiũ wake o ũkengete. Nake Musa agacookia taama ũcio wa kwĩhumbĩra ũthiũ nginya rĩrĩa rĩngĩ agaathĩi kwaria na Jehova.

35 Musa nĩonganirie mũingĩ wothe wa andũ a Isiraeli, akĩmeera atĩrĩ, “Maya nĩmo maũndũ marĩa Jehova aamwathĩte mwĩkage: 2 Wĩra nĩurutağwo mũthenya itandatũ, no mũthenya wa mũgwanja ũrĩkoragwo ũrĩ mũthenya wanyu mũtheru, Thabatũ ya Jehova ya kũhurũka. Ūrĩa ũkaruta wĩra mũthenya ũcio no nginya ooragwo. 3 Mũtigaakagie mwaki mũthenya ũcio wa Thabatũ kũrĩa guothe mũrĩtũũraga.” 4 Musa akĩra mũingĩ wothe wa andũ a Isiraeli atĩrĩ, “Ūũ nĩguo Jehova aathanĩte: 5 Rutĩrai Jehova maruta kuuma indo-inĩ iria mũrĩ nacio. Mũndũ ũrĩa wothe ũkũigua akĩenda, nĩarehere Jehova iruta rĩa thahabu, na rĩa betha na rĩa gĩcango; 6 na rĩa ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mũtune ta gakarakũ; o na gatani rĩrĩa njega; na guoya wa mbũri; 7 njũa cia ndũrũme itoboketio rangi-inĩ mũtune igatunĩha, na njũa cia pomboo; na mbaũ cia mũgaa; 8 na maguta ma mũtamaiyũ ma gwakia tawa; na mahuti manungi wega ma gwĩkĩrwo maguta-inĩ ma gũitanĩrĩrio, na ma ũbumba ũrĩa mũnungi wega; 9 na tũhiga twa onigithi na tũhiga tũngĩ twa goro

twa gũtumĩrĩrwo nguo ya ebodi na gakuo ga gĩthũri. 10 “Arĩa othe marĩ na ũũgĩ wa ũbundi gatagatĩ-inĩ kanyu, nĩmoke mathondeke indo ciothe iria Jehova aathanĩte, nacio nĩ: 11 Hema rĩrĩa nyamũre na hema yayo o na kĩndũ gĩa kũmĩhumbĩra, na ngathika cia kũnyiita, na mbaũ ciakĩo, na mĩgamba yakĩo, na itugĩ na itina ciayo; 12 na ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro hamwe na mĩtĩ yarĩo, na gĩtĩ gĩa tha, hamwe na gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩrĩa gĩa kũhakania; 13 metha na mĩtĩ yayo, na indo ciayo ciothe, hamwe na mĩgate ya kũigwo mbere ya Jehova, 14 na mũtĩ wa kũigĩrĩrwo matawa ma kũmũrikaga, hamwe na indo ciaguo, na matawa hamwe na maguta ma kũmaakia; 15 na kĩgongona kĩa ũbumba na mĩtĩ yakĩo, na maguta ma gũitanĩrĩrio, na ũbumba mũnungi wega; na gĩtambaya gĩa gũcuurio mũrango-inĩ wa itoonyero-inĩ rĩa hema iyo nyamũre; 16 na kĩgongona kĩa iruta rĩa njino hamwe na gĩtara gĩakĩo gĩa gĩcango, na mĩtĩ yakĩo, na indo ciakĩo ciothe; na kiraĩ gĩa gĩcango na kĩgũrũ gĩakĩo; 17 na itambaya cia gũcuurio cia itoonyero rĩa nja hamwe na itugĩ na itina ciacio na gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa itoonyero rĩa kuuma nja ya hema 18 na higĩ cia hema rĩrĩa nyamũre, na cia nja yayo, na mikanda yayo; 19 na nguo ndume cia kwĩhumbagwo mũndũ agĩtungata arĩ handũ-harĩa-haamũre; nĩcio nguo iria nyamũre cia Harũni ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai o na cia ariũ ake rĩrĩa megũtungata marĩ athĩnjĩri-Ngai.” 20 Naguo mũingĩ wothe wa andũ a Isiraeli ũkĩehera harĩ Musa, 21 na mũndũ o wothe ũrĩa weyendeire na ngoro yake yahĩahiaga, nĩokire na akĩrehera Jehova kĩndũ gĩa kũmũrutira nĩ ũndũ wa wĩra wa hema-ya-Gũtũnganwo na mawĩra mayo mothe, o na nĩ ũndũ wa nguo iria nyamũre. 22 Arĩa maiguire metikĩra ũhoru ũcio, arũme na andũ-a-nja o ũndũ ũmwe, nĩmookire na makĩrehe mathaga ma thahabu ma mũthemba yothe: namo nĩ mbini ng’emie cia gwĩkĩrwo nguo-inĩ, na icũhĩ cia matũ, na icũhĩ cia ciara na mathaga mangĩ. Othe nĩmarehire thahabu yao itũike iruta rĩa gũthũngũthio harĩ Jehova. 23 Ūrĩa wothe warĩ na ndigi cia rangi wa bururu, kana cia rangi wa ndathi, kana cia rangi mũtune ta gakarakũ, kana gatani rĩrĩa njega, kana guoya wa mbũri, kana njũa cia ndũrũme itoboketio rangi-inĩ mũtune igatunĩha, kana njũa cia pomboo, nĩacireehire. 24 Andũ arĩa maarehire iruta rĩa betha kana rĩa gĩcango, maarĩrehire rĩrĩ iruta harĩ Jehova, na ũrĩa wothe warĩ na mbaũ cia mũgaa nĩ ũndũ wa wĩra ũcio nĩacireehire. 25 Mũndũ-wa-nja

o wothe warī mūūgī wīra-inī wa kuogotha ndigi na moko make, akīrehe kīrīa ogothete, ndigi cia rangi wa bururu, kana cia rangi wa ndathi, kana cia rangi mūtune ta gakarakū, kana gatani īrīa njega. 26 Nao andū-a-nja othe arīa meyendeire na nī maarī na ūūgī ūcio, nīmoogothire ndigi cia guoya wa mbūri. 27 Atongoria marehire tūhiga twa onigithi na tūhiga tūngī twa goro tūtumīrīrwo nguo-inī ya ebodi na gakuo ga gīthūri. 28 Nīmacookire makīrehe mahuti manungi wega, na maguta ma mītamaiyū ma gwakia tawa, na maguta ma gūitanīrīrio o na ma gūthondeka ūbumba ūrīa mūnungi wega. 29 Andū a Isiraeli othe, arūme na andū-a-nja arīa meyendeire, nīmareheire Jehova maruta ma kwīyendera nī ūndū wa wīra ūrīa Jehova aamaathīte na kanua ka Musa marute. 30 Ningī Musa akīra andū a Isiraeli atīrī, “Onei, Jehova nīathuurīte Bezaleli mūrū wa Uri ūrīa mūrīū wa Huri, wa mūhīrīga wa Juda, 31 na nīamūiyūrīte na Roho wa Ngai, na ūūgī, na ūhoti, na ūmenyo wa mawīra mothe ma ūbundi 32 nīgeetha athugunde mīcoro ya ūūgī ya indo-inī cia thahabu, na betha, na gīcango, 33 na gwacūhia tūhiga twa goro twa gūthecererwo indo-inī, na kūruta wīra wa gūkaaya mbaū, na kūruta mawīra ma mīcoro ma mīthemba yothe ya ūbundi. 34 Na eerī, we marī na Oholiabu mūrū wa Ahisamaku wa mūhīrīga wa Dani, nīamaheete ūhoti wa kūruta andū arīa angī. 35 Nīamaiyūrīte na ūūgī wa kūruta mawīra mothe, marī mabundi, na acori, na agemia na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na gatani īrīa njega, o na atumi: othe marī mabundi moogī, na acori oogī.

36 “Nī ūndū ūcio Bezaleli, na Oholiabu, na mūndū o wothe warī mūūgī na wīra, arīa Jehova aheete ūūgī na ūhoti wa kūmenya kūruta wīra ūcio wothe wa gwaka handū-harīa-haamūre, makīruta wīra ūcio o ta ūrīa Mwathani aathanīte ūrutwo.” 2 Ningī Musa agīta Bezaleli na Oholiabu na mūndū o wothe warī mūūgī, ūrīa Jehova aheete ūhoti, na ūrīa warī na wendo wa gūūka kūruta wīra ūcio. 3 Nao makīamūkīra kuuma kūrī Musa maruta mothe marīa andū a Isiraeli maarehete ma kūruta wīra wa gwaka handū-harīa-haamūre. Nao andū magīthīi o na mbere kūrēhe maruta ma kwīyendera rūciinī o rūciinī. 4 Nī ūndū ūcio mabundi mothe marīa maarī na ūūgī, arīa maarutaga wīra wothe wa gwaka handū-harīa-haamūre, makīamba gūtīga wīra wao, 5 na makīra Musa atīrī, “Andū nīmararehe indo makīria

ya iria ibatarainie wīra-inī ūrīa Jehova aathanīte ūrutwo.” 6 Nake Musa akīruta watho, nao magītware ūhoru ūcio kambī-inī guothe: “Gūtīrī mūndū mūrūme kana mūndū-wa-nja ūgūcooka kūrēhe iruta rīngī nī ūndū wa handū-harīa-haamūre.” Nī ūndū ūcio andū makīrīgīrīrio gūcooka kūrēhe indo ingī, 7 tondū indo iria maarī nacio ciarī nyingī makīria ma iria ciabatarainie kūruta wīra ūcio wothe. 8 Andū othe arīa maarī oogī thīinī wa aruti a wīra magīthondeka hema nyamūre na itambaya ikūmi cia gūcuurio itumītwo na gatani yogothetwo wega na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na ikīgemo na makerubi nī mūtumi mūūgī wa wīra ūcio. 9 Itambaya ciothe cia gūcuurio nīciaiganaine, ciarī cia mīkono mīrongo īrī na īnana kūrīaiha, na mīkono īna kwarama. 10 Makīnyīitithania itambaya ithano hamwe, na magīka o ro ūguo na icio ingī ithano. 11 Ningī magīkundīka ciana cia gītambaya kīa rangi wa bururu mūthia-inī wa gītambaya gīa gūcuurio kīria kīrī mūico-inī wa mwena ūmwe, na magīka o ro ūguo harī gītambaya gīa gūcuurio kīa mūico kīa mwena ūcio ūngī. 12 Magīcooka magīkundīka ciana ingī mīrongo ītano gītambaya-inī kīmwe gīa gūcuurio kīa mwena ūmwe, na ingī mīrongo ītano gītambaya-inī gīa gūcuurio kīa mūico kīa mwena ūcio ūngī, o kīana kīringaine na kīrīa kīngī. 13 Ningī magīthondeka ngathīka mīrongo ītano cia thahabu na magīcīhūthīra kūohithania itambaya icio cia gūcuurio cia mīena yeerī, nī ūndū ūcio hema īyo nyamūre īgītūka kīndū kīmwe. 14 Ningī magītuma itambaya cia gūcuurio ikūmi na kīmwe cia guoya wa mbūri īgītūka cia kūhumbīra hema īrīa nyamūre. 15 Itambaya icio ciothe cia gūcuurio ikūmi na kīmwe nīciaiganaine; ciarī cia mīkono mīrongo ītatū kūrīaiha, na mīkono īna kwarama. 16 Magītumithania itambaya ithano cia gūcuurio īgītūka kīndū kīmwe, na cio icio ingī ithathatū īgītumithanio hamwe. 17 Ningī magīkundīka ciana mīrongo ītano mūthia-inī wa gītambaya gīa gūcuurio kīa mūico kīa mwena ūmwe, na magīka o ūguo mūthia-inī wa gītambaya gīa gūcuurio kīa mūico kīa mwena ūrīa ūngī. 18 Ningī magīthondeka ngathīka mīrongo ītano cia gīcango cia kuohania hema ītūike kīndū kīmwe. 19 Magīcooka magīthondekera hema kīhumbīri kīa njūa cia ndūrūme itoboketio rangi-inī mūtune igatunīha, na īgūrū wakīo hakīhumbīrwo na njūa cia pomboo. 20 Ningī magīthondeka buremu cia kūmīrūgamia cia mbaū cia mūtī wa mūgaa nī

ündü wa hema iyo nyamüre. 21 O buremu yarī wa mīkono ikūmi kūraiha, na mūkono ūmwe na nuthu kwarama, 22 natuo tūhocio tūgīcomoka tūigananiirie. Maathondekire buremu ciothe cia hema iyo nyamüre na njira iyo. 23 Ningī magīthondeka buremu mīrongo īrī cia mwena wa gūthini wa hema iyo nyamüre, 24 na magīthondeka itina mīrongo īna cia betha cia gwīkīrwo rungu rwacio; o itina igīrī ikanyiitīrira buremu īmwe, rungu rwa kahocio kamwe. 25 Cia mwena ūcio ūngī, mwena wa gathigathini wa hema iyo nyamüre, magīthondeka buremu mīrongo īrī 26 na itina mīrongo īna cia betha, o igīrī igakarīrwo nī buremu īmwe. 27 Ningī magīthondeka buremu ithathatū cia mwena wa na thuutha, nīguo mwena wa mūthia wa ithūiro wa hema iyo nyamüre, 28 na buremu igīrī igīthondekwo nī ūndū wa tūkoine-inī twa hema iyo nyamüre cia mwena wa na thuutha. 29 Koine-inī ici cieri, buremu ciarī igīrī igīrī, kuuma thī nginya igūrū, ikohanio na mūrīnga ūmwe; nacio cieri igakorwo ihaanaine. 30 Nī ūndū ūcio haarī na buremu inyanya na itina ikūmi na ithathatū cia betha; o igīrī igakarīrwo nī buremu īmwe. 31 Magīcooka magīthondeka mīgamba ya mbaū cia mūgaa: itano yayo nī ūndū wa buremu cia mwena ūmwe wa hema iyo nyamüre, 32 na itano nī ūndū wa buremu cia mwena ūcio ūngī, na itano nī ūndū wa buremu cia mwena wa ithūiro, mūthia-inī wa na thuutha wa hema iyo nyamüre. 33 Maathondekire mīgamba wa gatagatī uumīte mūthia ūmwe nginya ūrīa ūngī hau gatagatī ga buremu icio. 34 Nīmagemirie buremu icio na thahabu, na magīthondeka mīrīnga ya thahabu ya kūnyiitīrira mīgamba iyo. Magīcooka makīgemia mīgamba iyo na thahabu. 35 Nīmatumire gītambaya gīa gūcuurio kīa ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na gatani īrīa njogothē wega, na gīkīgēmio na makerubi nī mūbundi mūūgī. 36 Makīmīthondekera itugī inya cia mbaū cia mīgaa na magīcīgemia na thahabu. Magīcooka magīthondeka tūcuurio twa thahabu, na magītwekia itina inya ciacio cia betha. 37 Itoonyero-inī rīa hema makīrīthondekera gītambaya gīa gūcuurio kīa ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na gatani īrīa njogothē wega, nakīo kīagemetio nī mūgemia mūūgī; 38 na magīthondeka itugī ithano irī na tūcuurio twacio. Makīgemia itugī icio na igūrū na mīcibi yacio

na thahabu, na magīcīthondekera itina ithano cia gīcango.

37 Bezaleli nīathondekire ithandūkū rīa kīrīkanīro rīa mbaū cia mūgaa, mūigana wa mīkono īrī kūraiha, na mūkono ūmwe na nuthu kwarama, na mūkono ūmwe na nuthu kūraiha na igūrū. 2 Akīrīgemia na thahabu therie thīinī na nja, na akīrītiriha na mūcibi wa thahabu mīena yothē. 3 Nīarītwekeirie icūhī inya cia thahabu na agīcīohania na magūrū marīo mana, o icūhī igīrī mwena ūmwe na icūhī igīrī mwena ūrīa ūngī. 4 Ningī agīthondeka mītī mīraaya ya mūgaa na akīmīgemia na thahabu. 5 Agīcooka agītoonyia mītī iyo mīraaya mīrīnga-inī iyo yarī mīena-inī ya ithandūkū īrī ya kūrīkuua. 6 Nīarīthondekeire gītī gīa tha gīa thahabu, therie kīa ūraiha wa mīkono īrī na nuthu, na warī wa mūkono ūmwe na nuthu. 7 Agīcooka agītura makerubi meerī ma thahabu akīmēkīra mīthia-inī ya gītī kīu gīa tha. 8 Nīathondekire ikerubi rīmwe rīkare mūthia-inī ūmwe na ikerubi rīu rīngī rīkare mūthia-inī ūrīa ūngī; mīthia-inī iyo yeerī akīmāthondeka marī kīndū kīmwe na gītī gīa tha. 9 Mathagu ma makerubi macio matambūrūkītio na igūrū, magathiika gītī kīu gīa tha. Makerubi macio maathondeketwo maroranīte, na marorete gītī kīu gīa tha. 10 Nīmāthondekire metha ya mbaū cia mūgaa, ūraiha wayo warī mīkono īrī, na warī wayo warī mūkono ūmwe, na kūraiha na igūrū kwayo kwarī mūkono ūmwe na nuthu. 11 Ningī makīmīgemia na thahabu therie, na makīmītiriha na mūcibi wa thahabu. 12 Magīcooka makīmīthondekera karūbaū gaceke ka warī wa rūhī, gagīthiūrūrūkīria metha iyo, na magīgatiriha na mūcibi wa thahabu. 13 Magītwekeria metha iyo mīrīnga īna ya thahabu, na makīmīoherera koine-inī inya ciayo, o harīa magūrū mayo mana maarī. 14 Icūhī icio ciekīrīrwo hakuhī na mūcibi wa karūbaū karīa gaceke, nīgeetha īnyiitagīrīre mītī īrīa mīraaya yahūthagīrwo gūkuua metha iyo. 15 Mītī iyo mīraaya ya gūkuua metha yarī ya mbaū cia mūgaa, na ikagemio na thahabu. 16 Ningī magīthondeka indo cia thahabu therie, cia kūigagīrīrwo metha, na nacio nī: thaani, na thaani nene, na mbakūrī, na ndigithū cia gūitaga iruta rīa kūnyuuo. 17 Nīmāthondekire mūtī wa kūigīrīrwo matawa wa thahabu therie. Mūrūgamo waguo na gītina kīaguo igīturwo inyīitanīte o hamwe na ikombe ciaguo na mahūa maguo, na tūkonyo twaguo; ciothe igīkorwo irī kīndū kīmwe naguo. 18 Mūtī ūcio warī

na honge ithathatū ciumīte mīena-inī ya mūrūgamo wa mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa; ithatū mwena ūmwe, na ithatū mwena ūrīa ūngī. **19** Ikombe ithatū ciaturītwo ihaana ta mahūa ma mūrōthi, irī na tūkonyo na mahūa, igakorwo rūhonge-inī rūmwe, nacio ithatū igakorwo rūhonge-inī rūu rūngī; honge icio ciothe ithathatū ciahānaga ūguo ciumīte mūtī-inī ūcio wa kūigīrīrwo matawa. **20** Na mūtī-inī ūcio wa kūigīrīrwo matawa haarī na ikombe inya ciathondeketwo ihaana ta mahūa ma mūrōthi, irī na tūkonyo na mahūa. **21** Gakonyo kamwe kaarī rungu rwa honge igīrī ciumīte mūrūgamo-inī wa mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa, nako gakonyo ga keerī kaarī rungu rwa honge cia keerī igīrī, na gakonyo ga gatātū kaarī rungu rwa honge cia gatātū igīrī; ciothe ciarī honge ithathatū. **22** Tūkonyo na honge ciarī kīndū kīmwe na mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa, iturītwo kuuma thahabu therie. **23** Nīmathondekire matawa mūgwanja maguo, o ūndū ūmwe na magathī ma gūtīnia ndaambī, na thaani cia mūrārī wa ndaambī, cia thahabu therie. **24** Maahūthīrīre taranda īmwe ya thahabu therie gūthondeka mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa na indo ciaguo ciothe. **25** Nīmathondekire kīgongona gīa gūcinīra ūbumba na mbaū cia mūgaa. Kīaianaine mīena yothe, mūigana wa mūkono ūmwe kūraiha, na mūkono ūmwe kwarama, na mūkono īirī kūraiha na igūrū. Hīa ciakīo ciarī kīndū kīmwe na kīgongona. **26** Magīkīgemia igūrū na mīena yothe o na hīa ciakīo na thahabu therie na magīgītīriha na mūcibi wa thahabu ūgīgīthīūrūrūkīria. **27** Magīthondeka mīrīnga īirī ya thahabu mūhuro wa mūcibi ūcio, īirī mwena ūmwe na īirī mwena ūrīa ūngī. Mīrīnga īyo nīyo yatoonyagio mītī irīa mīraiha yatūmagīrwo gūgīkuua. **28** Magīcooka magīthondeka mītī īngī mīraaya ya mūgaa na makīmīgemia na thahabu. **29** O na ningī magīthondeka maguta matheru ma gūitanīrīrio na ūbumba mūnungī wega ūrīa mūtherie, wīra wa mūthondeki mūūgī wa maguta.

38 Nīmakire kīgongona kīa iruta rīa njino kīa mbaū cia mūgaa, kīa mūkono itatū kūraiha na igūrū; kīaianaine mīena yothe; mūkono itano kūraiha na mūkono itano kwarama. **2** Nīmathondekire hīa inya, o rūmwe koine-inī īmwe ya kīgongona, nī ūndū ūcio hīa icio na kīgongona igītūika kīndū kīmwe, na makīgemia kīgongona kīu na gīcango. **3** Nīmathondekire indo ciakīo ciothe irī cia gīcango; na nīcio nyūngū, na icakūrī, na mbakūrī cia wīra wa kūminjaminjīria, na

njibe cia nyama, na ngīo cia mwaki. **4** Nīmathondekire kīrūtara gīa kīgongona gīa gīcango, gīa kūigwo rungu rwa muoho wakīo, rūkīnye nuthu ya ūraiha wa kīgongona. **5** Magītwekia mīrīnga ya gīcango ya kūnyīitīrīra mītī irīa mīraaya ya koine inya cia kīrūtara gīa gīcango. **6** Magīthondeka mītī mīraaya ya mbaū cia mūgaa na magīcīgemia na gīcango. **7** Magītoonyia itugī icio mīrīnga-inī nīguo ikoragwo mīena-inī ya kīgongona nī ūndū wa gūgīkuua. Maagīthondekire na mbaū, kīrī na ihoro thīinī. **8** Nīmathondekire kīrāī gīa gwīthambīra gīa gīcango na kīgūrū gīakīo gīa gīcango kuuma icicio-inī cia andū-a-nja arīa maarutaga wīra itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo. **9** Thuutha ūcio magīthondeka nja ya hema īyo nyamūre. Mwena wa gūthīni ūgīkīrwo ūrī wa mūkono igana kūraiha, na warī na itambaya cia gūcuurio cia gatani yogothetwo wega. **10** Itambaya icio ciarī na itugī mīrongo īirī, na itina ciacio mīrongo īirī cia gīcango, na tūcuurio na tūmīkwa twa betha, twīkīrītwo itugī-inī icio. **11** Mwena wa gathigathīni o naguo warī wa mūkono igana kūraiha, na warī na itugī mīrongo īirī na itina ciacio mīrongo īirī cia gīcango, na warī na tūcuurio na tūmīkwa twa betha twīkīrītwo itugī-inī. **12** Mwena wa ithūiro wa nja īyo warī wa mūkono mīrongo itano kwarama na warī na itambaya cia gūcuurio, na itugī ikūmi na itina ikūmi na warī na tūcuurio na tūmīkwa twa betha twīkīrītwo itugī-inī. **13** Mwena wa irathīro o naguo warī wa mūkono mīrongo itano kwarama. **14** Itambaya cia gūcuurio ciarī cia ūraiha wa mūkono ikūmi na itano, na ciarī mwena ūmwe wa itoonyero rīa nja īyo, irī na itugī ithatū na itina ithatū; **15** na itambaya cia gūcuurio ciarī cia ūraiha wa mūkono ikūmi na itano na ciarī mwena ūcio ūngī wa itoonyero, irī na itugī ithatū na itina ithatū. **16** Itambaya ciothe cia gūcuurio iria ciathīūrūrūkīrie nja ciarī cia gatani yogothetwo wega. **17** Itina cia itugī icio ciarī cia gīcango. Tūcuurio na tūmīkwa tūrīa twekīrītwo itugī-inī twarī twa betha na igūrū wacio ciagemetio na betha; Nī ūndū ūcio itugī ciothe cia nja īyo ciarī na tūmīkwa twa betha. **18** Itambaya cia gūcuurio cia itoonyero rīa nja īyo ciarī cia ndigī cia rangī wa bururu, na cia rangī wa ndathi, na cia rangī mūtune ta gakarakū, na gatani irīa njogothē wega; wīra wa mūgemia mūūgī. Yarī ya mūkono mīrongo īirī kūraiha, na mūkono itano kūraiha na igūrū, o ta ūrīa itambaya cia gūcuurio cia nja īyo ciatarī. **19** na igīkorwo na itugī inya na itina inya cia gīcango. Tūcuurio na tūmīkwa

twacio twarī twa betha, na igūrū wacio ciagemetio na betha. **20** Higī ciothe cia hema iyo nyamūre na cia nja irīa yamīthiūrūrūkiirie ciarī cia gīcango. **21** Ūyū nīguo mūigana wa indo iria ciahūthīrirwo gwaka hema iyo nyamūre, Hema-irīa-ya-Ūira, iria ciandikirwo nī Alawii o ta ūrīa Musa aathanite matongoretio nī Ithamaru mūrū wa Harūni ūrīa mūthīnjiri-Ngai. **22** (Bezaleli mūrū wa Uri, ūrīa warī mūrū wa Huri, wa mūhīrīga wa Juda, niathondekire kīrīa gīothe Jehova aathite Musa; **23** nake aarī hamwe na Oholiabu mūrū wa Ahisamaku, wa mūhīrīga wa Dani, ūrīa warī mūbundi na mūcori mūūgī, na wamenyete kūgemia na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na gatani irīa njega.) **24** Mūigana wa thahabu yothe irīa yarutirwo kuuma kūrī iruta rīa gūthūngūthio irīa yahūthīrirwo kūruta wīra wothe wa handū-harīa-haamūre, yarī taranda **29** na cekerī 730, kūrīngana na cekerī ya handū-harīa-haamūre. **25** Betha irīa yarehirwo nī mūingī ūrīa watarirwo hīndī ya itarana yarī taranda 100 na cekerī 1,775, kūrīngana na cekerī ya handū-harīa-haamūre, **26** o mūdū aarutite beka imwe, nayo nī ūndū ūmwe na nuthu ya cekerī, kūrīngana na cekerī ya handū-harīa-haamūre, nayo yarutirwo nī mūdū o wothe wakīraga agathiī harī arīa maataritwo, arīa maarī na ūkūrū wa mīaka mīrongo īrī na makīria, nao othe maarī arūme 603,550. **27** Taranda icio 100 cia betha ciahūthīrirwo gūtwekia itina cia handū-harīa-haamūre na itina cia itambaya cia gūcuurio; taranda 100 igīaka itina 100, ūguo nī ta kuuga taranda imwe īgaaka gītina kīmwe. **28** Nīmahūthīrīre cekerī icio 1,775 gūthondeka tūcuurio twa itugī, na kūgemia itugī na igūrū, na gūthondeka tūmīkwa twacio. **29** Gīcango kīrīa kīarutitwo kuuma iruta rīa gūthūngūthio kīarī gīa taranda 70 na cekerī 2,400. **30** Maahūthīrīre gīcango kīu na gūthondeka itina cia itoonyero rīa Hema-ya-Gūtunganwo, na gwaka kīgongona gīa gīcango hamwe na kīrūtara gīakīo gīa gīcango na indo ciakīo ciothe, **31** na gwaka itina cia nja irīa yamīthiūrūrūkiirie na itina iria cia itoonyero rīayo, na higī ciothe cia hema iyo nyamūre, na higī cia nja irīa yamīthiūrūrūkiirie.

39 Nīmatumire nguo na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, cia kūrutaga wīra nacio handū-harīa-haamūre. Magīcooka magītumīra Harūni nguo theru, o ta ūrīa Jehova aathite Musa. **2** Nīmatumire ebodi na ndigi cia rangi wa thahabu, na ndigi cia rangi wa

bururu, na cia rangi wa ndathi na cia rangi mūtune ta gakarakū, na cia gatani irīa yogothetwo wega. **3** Nīmahūrīre thahabu makīmītua tūbaati tūhūthu, magītūtinangia nguocio cia gūtumanio na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na gatani irīa njega, wīra wa mūbundi mūūgī. **4** Ningī nīmatumire ndaamī cia ciande cia ebodi, nacio ikīohererwo koine-inī igīrī ciayo, nīguo inyīitithanio nayo. **5** Naguo mūcibi wayo wa njohero watumitwo wega ūkahaanana nayo, na warī o gīcunjī kīmwe na ebodi, na ūgathondekwo na ndigi cia rangi wa thahabu, na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na gatani irīa yogothetwo wega, o ta ūrīa Jehova aathite Musa. **6** Nao magītumīrīra tūhiga twa onigithi tūkonyo-inī twa thahabu, na magītukurura marītwa ma ariū a Isiraēli, o ta ūrīa mūdū akururaga kahengere ka mūhūiri. **7** Magīcooka magītuoherera ndaamī-inī cia ciande cia ebodi tūrī twa kīrīkiania kīa ariū a Isiraēli, o ta ūrīa Jehova aathite Musa. **8** Magīthondeka gakuo ga gwīkīrwo ga gīthūri; karī wīra wa mūbundi mūūgī. Magīgathondeka o ta ebodi iyo: karī ga thahabu, na ka ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na gatani irīa yogothetwo wega. **9** Gakuo kau kaiganaine mīena yothe īna, karī ka inji kenda kūrīa na inji kenda kwarama, na gakoinanīrwo maita meerī. **10** Ningī magītatumīrīra mīhari īna ya tūhiga twa goro. Mūhari wa mbere magītumīrīra kahiga ka wakiki ūrīa mūtune, na ka yakuti irīa ihaana ngoikoni, na ka baregethu; **11** mūhari wa keerī magītumīrīra kahiga ga thumarati, na ka yakuti irīa ya rangi wa bururu, na ka arimathi; **12** mūhari wa gatātū magītumīrīra kahiga ka wakiki ūrīa wa bururu, na ka yacimu, na ka amethuthito; **13** mūhari wa kana magītumīrīra kahiga ga thumarati irīa theru, na ka onigithi, na ka njathibi. Natuo tūgītumīrīrwo tūkonyo-inī tūgemie twa thahabu. **14** Tūgīkorwo tūrī tūhiga ikūmi na twīrī, o kamwe gakarūgamīrīra rīmwe rīa marītwa ma ariū a Isiraēli, o kamwe gagakururwo rītwa rīa mūhīrīga ūmwe wa irīa ikūmi na tīrī ya Isiraēli, o ta ūrīa kahengere ka mūhūiri gakururagwo. **15** Nīmathondekeire gakuo kau ga gīthūri migathī ya thahabu therie, ihaana ta mūkanda. **16** Ningī magīthondeka tūkonyo twīrī tūgemie twa thahabu, na mīrīnga tīrī ya thahabu, na makīoherera mīrīnga iyo koine-inī igīrī cia gakuo kau ga gīthūri.

17 Makīnyiitithania mīgathī ūyo ūrī ya thahabu na mīrīnga ūrīa yarī koine-inī cia gakuo kau ga gīthūri, 18 na mīthia ūrīa īngī ya mīgathī makīmīnyiitithania na tūkonyo tūu twīrī twarī tūgemie twa thahabu, magītuohania na ndaamī cia kīande kīa ebodi mwena wa mbere. 19 Magīthondeka mīrīnga ūrī ya thahabu na makīmīnyiitithania na koine igīrī cia gakuo ga gīthūri mūico-inī wa na thīinī, kūrigania na ebodi. 20 Magīcooka magīthondeka mīrīnga īngī ūrī ya thahabu na makīmīnyiitithania na mwena wa magūrū-inī ma ndaamī cia kīande mwena-inī wa mbere wa ebodi, hakuhi na rūtumo, igūrū hanini wa mūcibi wa ebodi. 21 Makīohania mīrīnga ya gakuo ga gīthūri kūrī mīrīnga ya ebodi na rūrigi rwa rangi wa bururu, magīcinyiitithania na mūcibi wa njohero nīgeetha gakuo ga gīthūri gatikarekanie na ebodi, o ta ūrīa Jehova aathīte Musa. 22 Nīmatumire nguo ndaaya ya ebodi ya taama wa bururu mūtheri, nayo yatumītwo nī mūtumi mūūgī. 23 Yarī na harūkīro ya gūtoonyeria mūtwe gatagatī kayo, ningī īgītīrīhwo mīthia-inī ta kara, nīgeetha ndīgatarūke. 24 Ningī magīthondeka tūcunjuura tūtariī ta matunda ma makomamanga, twa ndigi cia rangi wa bururu, na twa ndigi cia rangi wa ndathi, na twa rangi mūtune ta gakarakū, na gatani ūrīa yogothetwo wega, tūgīthiūrūrūka rūtumo rwa magūrū-inī ma nguo ūyo ndaaya. 25 Magīcooka magīthondeka ngengere cia thahabu therie magīcitumīrīra rūtumo-inī rūu gatagatī ga tūcunjuura tūu tūhaana matunda ma makomamanga. 26 Ngengere na tūcunjuura tūu tūhaana matunda ma makomamanga igīthīi ihakanītio gūthiūrūrūka rūtumo rwa nguo ūyo ndaaya; ya kwīhumbwo nī mūdū agītungata, o ta ūrīa Jehova aathīte Musa. 27 Nīmatumīre Harūni na ariū ake kanjū cia gatani njega, itumītwo nī mūtumi mūūgī. 28 Makīmatumīra iremba cia gatani njega, na tūkūbia twa gatani, na thuruarī cia thīinī cia gatani ūrīa yogothetwo wega. 29 Mūcibi warī wa gatani ūrīa njogothē wega na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, wīra wa mūgemia mūūgī, o ta ūrīa Jehova aathīte Musa. 30 Magīthondeka gatanji kaamūre ga thahabu therie, na igūrū riako magīkurura, o ta ūrīa mūhūiri ūkururagwo, ciugo ici: MŪTHERU MWAMŪRĪRE JEHOVA. 31 Ningī makīoherera gatanji kau na rūrigi rwa rangi wa bururu, magīkanyiitithania na kīremba, o ta ūrīa Jehova aathīte Musa. 32 Nī ūndū ūcio wīra wothe wa gwaka hema ūyo nyamūre na

Hema-ya-Gūtūnganwo ūkīrika. Andū a Isiraeli magīka maūdū mothe o ta ūrīa Jehova aathīte Musa. 33 Ningī makīrehe hema ūyo nyamūre kūrī Musa: hema na indo ciayo ciothe na ngathīka ciayo, na buremu, na mīgamba, na itugī na itina ciayo; 34 na kīhumbīri kīa njūa cia ndūrūme itoboketio rangi-inī mūtune, igatunīha, na kīhumbīri kīa njūa cia pomboo, na gītambaya gīa gūcuurio gīa kūhakania; 35 ithandūkū rīa Ūira na mītī mīraaya yarīo, hamwe na gītī gīa tha; 36 metha na indo ciayo ciothe, na mīgata ya kūigwo Mbere ya Jehova; 37 mūtī wa thahabu therie wa kūigīrīrwo matawa, hamwe na mīhari ya matawa na indo ciaguio ciothe, o na maguta ma kūmaakia; 38 kīgongona gīa thahabu, na maguta ma gūitanīrīrio, na ūbumba mūnungi wega, na gītambaya gīa gūcuurio gīa itoonyero-inī rīa hema; 39 kīgongona gīa gīcango hamwe na kīrūtara gīakīo gīa gīcango na itugī ciakīo na indo ciakīo ciothe; na kīraī gīa gwīthambīra na kīgūrū gīakīo; 40 itambaya cia gūcuurio cia nja, na itugī ciacio, na itina ciacio, na gītambaya gīa gūcuurio gīa itoonyero rīa kuuma nja wa hema; na mīkanda na hīgī cia nja; na indo ciothe cia hema ūrīa nyamūre, na Hema-ya-Gūtūnganwo; 41 na nguo ndume cia kwīhumbwo nī mūdū agītungata thīinī wa handū-harīa-haamūre, nguo iria theru cia Harūni ūrīa mūthīnjīri-Ngai, o na cia ariū ake cia kwīhumba rīrīa mekūruta wīra wa mūthīnjīri-Ngai. 42 Andū a Isiraeli maarutire wīra wothe o ta ūrīa Jehova aathīte Musa. 43 Musa akīona wīra ūrīa warutītwo nake akīona atī nīmaūrūtite o ta ūrīa Jehova aathanīte. Nī ūndū ūcio Musa akīmarathima.

40 Ningī Jehova akīra Musa atīrī: 2 “Ūgaaka hema ūyo nyamūre, nīo Hema-ya-Gūtūnganwo, mūthenya wa mbere wa mweri wa mbere. 3 Nūkaiga ithandūkū rīa Ūira thīinī wayo, na ūhakanie ithandūkū rīu na gītambaya gīa gūcuurio. 4 Ningī nīūgatoonyia metha na ūmūgīrīre indo ciayo, na ūcibange wega. Ningī ūtoonyie mūtī wa tawa, na ūūigīrīre matawa maguo. 5 Ningī ūige kīgongona gīa thahabu gīa gūcinīrwo ūbumba mbere ya ithandūkū rīu rīa Ūira, na wīkīre gītambaya gīa gūcuurio itoonyero-inī rīa hema ūyo nyamūre. 6 “Iga kīgongona kīa maruta ma njino mbere ya itoonyero rīa hema ūyo nyamūre, na nīyo Hema-ya-Gūtūnganwo; 7 ūige kīraī gīa gwīthambīrwo gatagatī ka Hema-ya-Gūtūnganwo na kīgongona, na ūgīkīre maaī. 8 Aka nja īmīthiūrūrūkīrie, na wīkīre gītambaya gīa gūcuurio itoonyero-inī rīa nja ūyo. 9

“Oya maguta ma gūitanīrīrio, na ūitīrīrie hema ūyo nyamūre na kīrīa gīothe kīrī thīinī wayo; mīamūre na indo ciayo ciothe, na nīngatuika theru. 10 Ningī ūitīrīrie maguta kīgongona kīa maruta ma njino na indo ciakio ciothe; wamūre kīgongona kīu, nakio nīgīgatuika gītheru mūno. 11 Itīrīria kīraī gīa gwīthambīrwo na kīgūrū gīakio maguta, ūciamūre. 12 “Rehe Harūni na ariū ake itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo, na ūmathambie na maaī. 13 Ningī ūhumbe Harūni nguo iria theru, ūmūitīrīrie maguta, na ūmwamūre nīguo andungatīre arī mūthīnjīri-Ngai. 14 Rehe ariū ake, ūmahumbe kanjū. 15 Maitīrīrie maguta o ta ūrīa ūitīrīrie ithe wao, nīguo mandungatīre marī athīnjīri-Ngai. Gūtīrīrio maguta kwao nikūmatoonyia ūtungata-inī wa ūthīnjīri-Ngai ūrīa ūgūtūūra njiarwa-inī ciothe iria igooka.” 16 Nake Musa agīka maūndū mothe o ta ūrīa Jehova aamwathīte. 17 Nī ūndū ūcio hema ūyo nyamūre igīakwo mūthenya wa mbere wa mweri wa mbere, mwaka-inī wa keerī. 18 Rīrīa Musa aakire hema ūyo nyamūre, nīaigire itina handū ha cio, na akīrūgamia buremu, agītoonyia mīgamba na akīrūgamia itugī. 19 Ningī agītambūrūkia hema igūrū rīa hema ūyo nyamūre na akīgīrīra kīhumbīri igūrū rīa hema o ta ūrīa Jehova aamwathīte. 20 Agīcooka akīoya ihengere cia Ūira, na agīciiga thīinī wa ithandūkū rīa kīrīkanīro. Akīnyiitithania mītī irīa mīraaya na ithandūkū, na akīiga gītī gīa tha igūrū rīa ithandūkū rīu. 21 Ningī akīrehe ithandūkū rīa kīrīkanīro thīinī wa hema ūyo nyamūre, na agīkīra gītambaya gīa kūhakanīa na akīhakanīa ithandūkū rīa Ūira o ta ūrīa Jehova aamwathīte. 22 Musa akīiga metha thīinī wa Hema-ya-Gūtūnganwo mwena wa gathigathini wa hema ūyo nyamūre, nja ya gītambaya gīa gūcuurio 23 na akīgīrīra mīgata igūrū rīayo o hau mbere ya Jehova, o ta ūrīa Jehova aamwathīte. 24 Akīiga mūtī wa kūgīrīrwo matawa thīinī wa Hema-ya-Gūtūnganwo ūng’etheire metha mwena wa gūthini wa hema ūyo nyamūre, 25 na agīakia matawa macio mbere ya Jehova, o ta ūrīa Jehova aamwathīte. 26 Musa agītoonyia kīgongona gīa thahabu thīinī wa Hema-ya-Gūtūnganwo hau mbere ya gītambaya gīa gūcuurio, 27 na agīcinīra ūbumba ūrīa mūnungī wega ho o ta ūrīa Jehova aamwathīte. 28 Ningī agīcuuria gītambaya itoonyero-inī rīa hema ūyo nyamūre. 29 Ningī akīiga kīgongona kīa maruta ma njino hakuhī na itoonyero rīa hema ūyo nyamūre, nīyo Hema-ya-Gūtūnganwo, na akīrutīra magongona ma njino igūrū rīakio o na

magongona ma ngano, o ta ūrīa Jehova aamwathīte. 30 Nīaigire kīraī gīa gwīthambīrwo gatagatī ka Hema-ya-Gūtūnganwo na kīgongona na agīgīkīra maaī ma gwīthamba, 31 nake Musa na Harūni na ariū ake magītūmīra maaī macio gwīthamba moko na magūrū. 32 Nīmethambaga hīndī ciothe magītoonyia Hema-ya-Gūtūnganwo kana magīkuhīrīria kīgongona o ta ūrīa Jehova aathīte Musa. 33 Ningī Musa agīaka nja gūthiūrūrūka hema ūyo nyamūre na kīgongona na agīkīra gītambaya gīa gūcuurio itoonyero rīa nja ūyo. Na nī ūndū ūcio Musa akīrīkia wīra ūcio. 34 Hīndī ūyo itu rīkīhumbīra Hema-ya-Gūtūnganwo, nago riiri wa Jehova ūkīiyūra hema ūyo nyamūre. 35 Musa ndangīahotire gūtoonyia Hema-ya-Gūtūnganwo tondū itu rīakarīte igūrū rīayo, nago riiri wa Jehova ūkaiyūra hema ūyo nyamūre. 36 Ng’endo-inī ciothe cia andū a Isiraēlī-rī, hīndī rīra yothe itu rīoyagwo na igūrū kuuma hema ūyo nyamūre, nīguo moimagaraga; 37 no itu rīāga kuoywo na igūrū, nao makaaga kuumagara, nginya mūthenya ūrīa rīkoywo na igūrū. 38 Nī ūndū ūcio itu rīa Jehova rīakaraga igūrū wa hema ūyo nyamūre mūthenya, nago mwaki wakoragwo itu-inī rīu ūtukū, rīgakionagwo nī nyūmba yothe ya Isiraēlī mahinda mothe ng’endo-inī ciao ciothe.

Alawii

1 Nake Jehova agĩta Musa akĩmwarĩria arĩ Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo, akĩmwĩra atĩrĩ, **2** “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Rĩria mũndũ wanyu o na ũrĩkũ arĩrutagĩra Jehova iruta, nĩarehage maruta ma nyamũ kuuma rũuru-inĩ rwa ng’ombe o na kana rwa mbũri. **3** “Angĩkorwo iruta rĩu nĩ iruta rĩa njino kuuma rũuru-inĩ rwa ng’ombe-rĩ, nĩarutage nyamũ ya njamba ĩtarĩ na kaũũgũ. No nginya amĩneane mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo nĩgeetha etikĩrike harĩ Jehova. **4** Mũndũ ũcio akaigĩrĩra guoko gwake igũrũ rĩa mūtwe wa nyamũ ĩyo ya iruta rĩa njino, nayo nĩgetikĩrwo handũ-inĩ hake, ĩtuĩke ya kũmũhoroheria. **5** Nake nĩagethĩnjĩra gategwa kau arĩ mbere ya Jehova, nao ariũ a Harũni arĩa athĩnjĩri-Ngai moe na marehe thakame yako, mamĩminjaminjĩrie kĩgongona mĩena yothe mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. **6** Nĩakaruta nyamũ ĩyo ya iruta rĩa njino rũũa na amĩtinangie tũcunjĩ. **7** Ariũ a Harũni ũcio mũthĩnjĩri-Ngai nĩmagaakia mwaki igũrũ rĩa kĩgongona na maare ngũ igũrũ rĩa mwaki ũcio. **8** Ningĩ ariũ a Harũni, acio athĩnjĩri-Ngai, matandaiye tũcunjĩ tũu twa gategwa, o ro hamwe na mūtwe na maguta, igũrũ rĩa ngũ icio irakanĩra hau kĩgongona-inĩ. **9** Ningĩ no nginya athambie nyama cia nda na mathagirowo na maaĩ nake mũthĩnjĩri-Ngai acicinĩre ciothe hau kĩgongona-inĩ. Nĩ iruta rĩa njino, iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova. **10** “Angĩkorwo iruta rĩu rĩa njino nĩ kuuma rũuru-inĩ, rĩrĩ iruta rĩa ng’ondũ kana rĩa mbũri, akaaruta nyamũ ya njamba ĩtarĩ na kaũũgũ. **11** Nake akaamithĩnja arĩ mbere ya Jehova, hau mwena wa gathigathini wa kĩgongona, nao ariũ a Harũni, acio athĩnjĩri-Ngai, moe thakame yayo, mamĩminjaminjĩrie kĩgongona kũu mĩena yothe. **12** Nĩagatinangia nyamũ ĩyo tũcunjĩ, nake mũthĩnjĩri-Ngai atandaiye tũcunjĩ tũu twa nyamũ ĩyo, o ro hamwe na mūtwe na maguta, igũrũ rĩa ngũ icio irakanĩra hau kĩgongona-inĩ. **13** Ningĩ no nginya athambie nyama cia nda na mathagirowo na maaĩ, nake mũthĩnjĩri-Ngai amĩrehe yothe na amicinĩre hau kĩgongona-inĩ. Nĩ iruta rĩa njino, iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova. **14** “Angĩkorwo iruta rĩu rĩa njino rĩa kũrutĩra Jehova nĩ rĩa nyoni-rĩ, akaaruta ndirahũgĩ, kana kĩaana kĩa ndutura. **15** Nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamĩrehe kĩgongona-inĩ, amithiore ngingo ĩtinike mūtwe, amicinĩre kĩgongona

igũrũ; nayo thakame yayo ĩitwo hau mwena-inĩ wa kĩgongona. **16** No ambe arute kabutu kayo hamwe na kĩria gĩothe kĩrĩ thĩinĩ wako, agaikie mwena-inĩ wa irathĩro wa kĩgongona, harĩa mũhu ũitagwo. **17** Nĩakamĩatũrانيا, na ũndũ wa kũguucia mathagu atekũmĩtinania biũ, nake mũthĩnjĩri-Ngai amicinĩre igũrũ rĩa ngũ icio irakanĩra igũrũ rĩa kĩgongona. Nĩ iruta rĩa njino, rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova.

2 “Hĩndĩ ĩria mũndũ arĩrehagĩra Jehova iruta rĩa ngano-rĩ, iruta riake no nginya rĩkorwo rĩrĩ rĩa mũtu ũria mũhinyu mũno. Nĩauĩtirĩrie maguta na awĩkĩre ũbani, **2** acooke aũtwarĩre ariũ a Harũni acio athĩnjĩri-Ngai. Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakarũma ngundi ya mũtu ũcio mũhinyu mũno ũrĩ na maguta hamwe na ũbani ũcio wotho, na aũcinĩre igũrũ rĩa kĩgongona ũtuĩke gĩcunjĩ gĩa kĩririkano, ũrĩ iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova. **3** Mũtu ũria ũrĩtigaraga wa iruta rĩu rĩa mũtu nĩ wa Harũni na ariũ ake; nĩ gĩcunjĩ gĩtheru mũno kĩa iruta rĩria rĩrutĩrwo Jehova na mwaki. **4** “Mũngĩrehe iruta rĩa mũtu rĩhĩhĩro riiko, nĩrĩkorwo rĩrĩ rĩa mũtu mũhinyu mũno, keki irugĩtwo ĩtarĩ na ndawa ya kũmbia, ĩtukanĩtio na maguta, kana tũmĩgate tũhũthũ tũtarĩ na ndawa ya kũmbia tũhakĩtwo maguta. **5** Angĩkorwo iruta rĩanyu rĩa mũtu nĩ mũgate ũkarangĩrwo igũrũ wa rũgĩo-rĩ, no nginya ũthondekwo na mũtu ũria mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, na ũtarĩ na ndawa ya kũmbia. **6** ũwenyũrange cienyũ, ũuĩtirĩrie maguta; rĩu nĩ iruta rĩa mũtu. **7** Igongona rĩanyu rĩa mũtu rĩngĩgakorwo nĩ mũgate ũkarangĩrwo igũrũ rĩa rũgĩo-rĩ, igongona rĩu nĩrĩthondekwo na mũtu ũria mũhinyu mũno na maguta. **8** Reherai Jehova iruta rĩa mũtu rĩthondekwo na indo icio; rĩneanwo kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai, nake arĩtware kĩgongona-inĩ. **9** Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakaruta gĩcunjĩ gĩa kĩririkano kuuma iruta rĩu rĩa mũtu na arĩcinĩre igũrũ rĩa kĩgongona kũu, rĩrĩ iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova. **10** Mũtu ũria ũrĩtigaraga wa iruta rĩu rĩa mũtu nĩ wa Harũni na ariũ ake; nĩ gĩcunjĩ gĩtheru mũno kĩa iruta rĩria rĩrutĩrwo Jehova na mwaki. **11** “Iruta o rĩothe rĩa mũtu rĩria mũrĩrehagĩra Jehova no nginya rĩthondekagwo rĩtarĩ na ndawa ya kũmbia, nĩgũkorwo mũtĩgaacina ndawa ya kũmbia kana ũũki mũkĩrutĩra Jehova iruta rĩa gũcinwo na mwaki. **12** Indo icio no mũcĩrutĩre Jehova irĩ iruta rĩa maciaro ma mbere, no

itikarutwo kīgongona-inĩ irĩ ta mūtatarĩko mwega. **13** Nĩ mūgekĩraga cumbĩ maruta-inĩ manyu mothe ma mūtu. Mūtikanaage gwĩkĩra cumbĩ wa kĩrĩkanĩro kĩa Ngai wanyu maruta-inĩ manyu ma mūtu; ikĩragai cumbĩ maruta-inĩ manyu mothe. **14** “Mūngĩkarehere Jehova iruta rĩa mūtu rĩa maciaro ma mbere-rĩ, heanai mūtu wa ngano ya mūgethano ĩrĩ hĩhie na mwaki. **15** Na mwĩkĩre maguta na ūbani igūrũ rĩayo; rĩu nĩ iruta rĩa mūtu. **16** Mũthĩnjĩri-Ngai nĩagacina gĩcunjĩ gĩa kĩrĩrikano kĩa ngano thĩye ĩrĩ na maguta hamwe na ūbani wothe, rĩrĩ iruta rĩrutĩrwo Jehova na mwaki.

3 “Iruta rĩa mūndũ rĩngĩkorwo nĩ iruta rĩa ūiguano-rĩ, nake arute nyamũ rũuru-inĩ rwa ng’ombe, ĩrĩ ya njamba kana ya nga, nĩakĩnengere Jehova nyamũ ĩtarĩ na kaũũgũ. **2** Mūndũ ūcio nĩagĩrĩre guoko gwake igūrũ rĩa mūtwe wa nyamũ ĩyo ya iruta rĩake, na acooke amĩthĩnjĩre hau mūromo-inĩ wa Hema-ya-Gūtũnganwo. Nao ariũ a Harũni, athĩnjĩri-Ngai, nĩmakaminjamine njĩra kīgongona thakame yayo mĩena yothe. **3** Kuuma iruta-inĩ rĩu rĩa ūiguano, nĩakarutĩra Jehova nyama imwe cia gĩcinwo na mwaki: nacio nĩ rũambũ rũrĩa ruothe rũhumbĩire nyama cia nda na rũrĩa rũnyiitaine nacio, **4** higo cieri hamwe na maguta marĩa macihumbĩire hakuhĩ na honge, na maguta marĩa mahumbĩire ini, amarutanĩrie na higo icio. **5** Nao ariũ a Harũni macicinĩre kīgongona-inĩ igūrũ, ciigĩrĩrwo igūrũ rĩa iruta rĩu rĩa njino rĩrĩa narĩo rĩigĩrĩrwo igūrũ rĩa ngũ irakana, rĩrĩ iruta rĩa gĩcinwo na mwaki, rĩrĩ na mūtatarĩko mwega wa gũkenia Jehova. **6** “Mūndũ angĩkaaruta nyamũ rũuru-inĩ rwa mbũri, ĩrĩ ya kũrutĩra Jehova iruta rĩa ūiguano, nĩakaruta ndũrũme kana mwaĩ ĩtarĩ na kaũũgũ. **7** Angĩkaaruta gatũrũme-rĩ, nĩagakaneana mbere ya Jehova. **8** Nĩakaigĩrĩra guoko gwake igūrũ rĩa mūtwe wa nyamũ ĩyo ya iruta rĩake, na acooke amĩthĩnjĩre mbere ya Hema-ya-Gūtũnganwo. Nao ariũ a Harũni moe thakame yako mamĩminjamine njĩre kīgongona kũ mĩena yothe. **9** Kuuma harĩ iruta rĩu rĩa ūiguano, nĩakarutĩra Jehova nyama imwe cia gĩcinwo na mwaki: nacio nĩ maguta mako, na mūtĩng’oe wothe ũrĩa mūnoru ũtinĩirio gĩtina-inĩ kĩa rũcuthĩ, na maguta ma rũambũ mothe marĩa mahumbĩire nyama cia nda, na marĩa manyiitaine nacio, **10** higo cieri hamwe na maguta marĩa macihumbĩire hakuhĩ na honge, na marĩa mahumbĩire ini, amarutanĩrie na higo icio. **11** Nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩagacininĩra kīgongona-inĩ irĩ irio, rĩrĩ nĩ iruta rĩrutĩrwo Jehova rĩa gĩcinwo

na mwaki. **12** “Na angĩkorwo iruta rĩake nĩ mbũri, nĩamĩneane mbere ya Jehova. **13** Nĩagĩrĩre guoko gwake igūrũ rĩa mūtwe wayo, na acooke amĩthĩnjĩre mbere ya Hema-ya-Gūtũnganwo. Nao ariũ a Harũni moe thakame yayo, mamĩminjamine njĩre kīgongona mĩena yothe. **14** Kuuma harĩ kĩrĩa akaaheana, nĩakarutĩra Jehova iruta rĩa gĩcinwo na mwaki: na nĩ maguta mothe ma rũambũ marĩa mahumbĩrĩte nyama ciothe cia nda na marĩa manyiitaine nacio, **15** higo cieri na maguta marĩa macihumbĩire hakuhĩ na honge, na maguta marĩa mahumbĩire ini, amarutanĩrie na higo icio. **16** Nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩagacininĩra kīgongona-inĩ irĩ irio, rĩrĩ nĩ iruta rĩa gĩcinwo na mwaki, rĩrĩ na mūtatarĩko mwega. Maguta mothe nĩ ma Jehova. **17** “Ūndũ ūyũ ūgaatuĩka watho wa gūtũũra ũrũmagĩrĩrwo nĩ njiaro iria igooka, kũrĩa guothe mũgaatũũra: Mūtikanarĩe maguta kana thakame.”

4 Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ: **2** “Ĩra andũ a Isiraeli ũũ: ‘Rĩrĩa mūndũ o na ũrĩkũ angĩhĩa atekwenda, na eke ũndũ ũrĩa mũkananie thĩinĩ wa maathani mothe ma Jehova: **3** “Kũngĩkorwo nĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mūtĩrĩrie maguta wĩhĩtie na atũme andũ mahĩtie-rĩ, no nginya arehere Jehova ndegwa ĩtarĩ ngūrũ na ĩtarĩ na kaũũgũ, ĩrĩ iruta rĩa kũhoroheria mehĩa macio ekite. **4** No nginya aneane ndegwa ĩyo mūromo-inĩ wa Hema-ya-Gūtũnganwo arĩ mbere ya Jehova. Nĩakaigĩrĩra guoko gwake igūrũ rĩa mūtwe wayo, na acooke amĩthĩnjĩre hau mbere ya Jehova. **5** Ningĩ mũthĩnjĩri-Ngai ūcio mūtĩrĩrie maguta nĩakoya thakame ĩmwe ya ndegwa ĩyo amĩtware thĩinĩ wa Hema-ya-Gūtũnganwo. **6** Na nĩagatobokia kĩara gĩake thakame-inĩ ĩyo, aminjamine ĩmwe yayo mbere ya Jehova maita mũgwanja, hau mbere ya gĩtambaya kĩrĩa gĩa gũcuurio kĩa handũ-harĩa-haamũre. **7** Ningĩ mũthĩnjĩri-Ngai ūcio nĩakoya thakame ĩmwe ahake hĩa cia kīgongona kĩa ūbani ũrĩa mūnungi wega kĩrĩa kĩrĩ mbere ya Jehova kũu Hema-inĩ-ya-Gūtũnganwo. Thakame ya ndegwa ĩyo ĩrĩa ĩgaatigara nĩakamĩta thĩ gĩtina-inĩ gĩa kīgongona kĩa iruta rĩa njino hau mūromo-inĩ wa Hema-ya-Gūtũnganwo. **8** Nĩakaruta maguta mothe ma ndegwa ĩyo ya igongona rĩa kũhoroheria mehĩa, namo nĩmo rũambũ rũrĩa ruothe rũhumbĩire nyama cia nda na rũrĩa rũnyiitaine nacio, **9** higo cieri hamwe na maguta marĩa macihumbĩire hakuhĩ na honge, na maguta marĩa mahumbĩire ini, amarutanĩrie na higo icio, **10** akaaruta maguta

macio o ta ūria marutagwo ndegwa ĩria ĩthĩnjagwo ĩri iruta rĩa ũiguano. Nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩagacinĩra kĩgongona-inĩ kĩa igongona rĩa njino, 11 na rũua rwa ndegwa ĩyo, na nyama ciayo ciothe hamwe, na mũtwe na mathagirowo, na nyama cia nda na mahu, 12 ũguo nĩ ta kuuga nyama icio ingĩ ciothe cia ndegwa ĩyo, no nginya agaaciruta nja ya kambĩ, acitware handũ hatarĩ thaahu, harĩa mũhu ũitagwo, na acicinĩre na mwaki wa ngũ hau mũhu-inĩ ũcio. 13 “Na kĩrĩndĩ gĩothe kĩa Isiraeli kĩngĩkehia gĩtekwenda, gũke ũndũ ũria mũkananie thĩinĩ wa maathani mothe ma Jehova, o na angĩkorwo kĩrĩndĩ kũ gĩtiũũ ũndũ ũcio, nĩkihĩtĩtie. 14 Rĩria gĩkaamenya mehia marĩa gĩkĩte, kĩũngano kũ nĩgĩkaruta gategwa ka igongona rĩa kũhoroherio mehia, kaneanwo mbere ya Hema-ya-Gũtũnganwo. 15 Athuuri a kĩrĩndĩ kũ nĩmakagĩrĩra moko mao igũrũ rĩa mũtwe wa ndegwa ĩyo mbere ya Jehova, nayo ndegwa ĩyo ĩthĩnjĩrowo o ro hau mbere ya Jehova. 16 Ningĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũitĩrĩrie maguta nĩakoya thakame ĩmwe ya ndegwa ĩyo amĩtoonyie thĩinĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. 17 Nĩagatobokia kĩara gĩake thakame-inĩ ĩyo, amĩminjaminje mbere ya Jehova maita mũgwanja hau mbere ya gĩtambaya kĩria gĩa gũcuurio. 18 Nĩakoya thakame ĩmwe ahake hĩa cia kĩgongona kĩria kĩri hau mbere ya Jehova kũu Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo. Thakame ĩria ĩgaatigara nĩakamĩita thĩ gĩtina-inĩ gĩa kĩgongona kĩa iruta rĩa njino hau mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. 19 Nĩakamĩruta maguta mayo mothe amacinĩre igũrũ rĩa kĩgongona, 20 na eke ndegwa ĩyo o ta ũria eekire ndegwa ya iruta rĩa kũhoroherio mehia. ũguo nĩguo mũthĩnjĩri-Ngai akamahoroheria mehia mao, nao nĩmakarekerwo. 21 Ningĩ nĩakoimia ndegwa ĩyo amĩtware nja ya kambĩ na amĩcine o ta ũria aacinire ndegwa ĩria ya mbere. Rĩu nĩrĩo igongona rĩa kũhoroheria mehia ma kĩrĩndĩ kũ. 22 “Rĩria mũtongoria angĩhĩa atekwenda, na eke ũndũ ũria mũkananie thĩinĩ wa maathani mothe ma Jehova Ngai wake, nĩahĩtĩtie. 23 Rĩria angĩmenyithio mehia marĩa ekĩte, no nginya arehe thenge ĩtarĩ na kaũũgũ ĩri iruta rĩake. 24 Nĩakagĩrĩra guoko gwake igũrũ rĩa mũtwe wa thenge ĩyo na acooke amĩthĩnjĩre harĩa iruta rĩa njino rĩthĩnjagĩrowo hau mbere ya Jehova. Rĩiri nĩrĩo iruta rĩa kũhoroherio mehia. 25 Nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩakoya thakame ĩmwe ya iruta rĩu rĩa mehia na kĩara gĩake, na amĩhake hĩa cia kĩgongona kĩa iruta rĩa njino, nayo thakame ĩyo ingĩ amĩite gĩtina-inĩ gĩa kĩgongona.

26 Ningĩ nĩagacinĩra maguta mothe kĩgongona-inĩ igũrũ o ta ũria aacinire maguta ma iruta rĩa ũiguano. ũguo nĩguo mũthĩnjĩri-Ngai akaahoroheria mehia ma mũndũ ũcio, nake nĩakarekerwo. 27 “Mũndũ ũmwe thĩinĩ wa kĩrĩndĩ angĩhĩa atekwenda na eke ũndũ ũria mũkananie thĩinĩ wa maathani mothe ma Jehova, nĩahĩtĩtie. 28 Rĩria angĩmenyithio amenye mehia marĩa ekĩte, no nginya arehe harika ĩtarĩ na kaũũgũ arĩ iruta rĩake nĩ ũndũ wa mehia macio ekĩte. 29 Nĩakagĩrĩra guoko gwake igũrũ rĩa mũtwe wa harika ĩyo ya iruta rĩa kũhoroherio mehia, na amĩthĩnjĩre harĩa iruta rĩa njino rĩthĩnjagĩrowo. 30 Nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩakoya thakame ĩmwe na kĩara gĩake, na amĩhake hĩa cia kĩgongona kĩa iruta rĩa njino, nayo thakame ĩyo ingĩ amĩite gĩtina-inĩ gĩa kĩgongona. 31 Nĩakaruta maguta mothe o ta ũria maguta marutagwo kuuma iruta rĩa ũiguano, nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamacinĩra kĩgongona-inĩ igũrũ matũke mũtarariko mwega wa gũkenia Jehova. ũguo nĩguo mũthĩnjĩri-Ngai akaahoroheria mũndũ ũcio, nake nĩakarekerwo. 32 “Angĩkaarehe kagondũ karĩ iruta rĩake rĩa kũhoroherio mehia, nĩakarehe kamwatĩ gatarĩ na kaũũgũ. 33 Nĩakagĩrĩra guoko gwake igũrũ rĩa mũtwe wako, na agathĩnje gatũke iruta rĩa kũhoroherio mehia, agathĩnjĩre harĩa iruta rĩa njino rĩthĩnjagĩrowo. 34 Nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩakoya thakame ĩmwe ya iruta rĩu rĩa mehia na kĩara gĩake, nayo amĩhake hĩa cia kĩgongona kĩa iruta rĩa njino, nayo thakame ĩyo ingĩ amĩite gĩtina-inĩ gĩa kĩgongona. 35 Nĩakaruta maguta mothe, o ta ũria maguta marutagwo kuuma kũri kagondũ ka iruta rĩa ũiguano, na mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamacinĩra kĩgongona-inĩ, maigĩrĩrwo igũrũ rĩa maruta marĩa marutĩrwo Jehova na mwaki. ũguo nĩguo mũthĩnjĩri-Ngai akaamũhoroheria nĩ ũndũ wa mehia marĩa ekĩte, nake nĩakarekerwo.

5 “Mũndũ angĩaga kũruta ũira rĩria etĩtwo arute ũira igũrũ rĩa ũndũ oonete kana akaigua, mũndũ ũcio nĩehĩtie, na nĩagacookererwo nĩ wĩhia ũcio wake. 2 “Kana mũndũ angĩhutia kĩndũ o nakĩ kĩri thaahu, kĩri kĩimba kĩa nyamũ ya gĩthaka ĩri thaahu kana kĩa ũhiũ ũri thaahu, kana gĩa ciũmbe iria itambaga thĩ ĩri thaahu, o na aakorwo ndooũ ũndũ ũcio, mũndũ ũcio nĩanyiitwo nĩ thaahu na nĩahĩtĩtie. 3 “Kana angĩhutia kĩndũ kĩri thaahu kiumĩte harĩ mũndũ, kĩndũ o nakĩ kĩria kĩngĩmũthaahia, o na akorwo ũndũ ũcio ndaũũ-rĩ, hĩndĩ ĩria akaaũmenya,

nīagatuika nīahītītie. **4** “Kana mūdū angīhīta gwika ūndū o na ūrīkū atawīcirītie wega, ūrī ūndū mwega kana mūūru, ūndū-inī o wothe ūrīa mūdū angīhīūha kwīhīta, o na angīkorwo atekūūmenyarī, rīrīa akaaūmenya, nīagatuika nīahītītie ūndū-inī ūcio. **5** “Rīrīa mūdū ahītītie na njīra īmwe ya macio-rī, no nginya oimbūre ūndū ūrīa ehītīe naguo, **6** na nī ūndū wa rīhīa rīu ekīte, no nginya arehere Jehova kamwatī kana mbūri kuuma rūūru-inī, rīrī iruta rīa kūhoroherio mehīa; nake mūthīnjīri-Ngai nīakamūhoroheria mehīa make. **7** “Angīkorwo ndangīona kagondū, nīakarehera Jehova ndirahūgī igīrī kana tūtutuura twīrī, rīrī irīhī rīa wīhīa wake, īmwe īrī ya iruta rīa kūhoroherio mehīa na īrīa īngī īrī ya iruta rīa njino. **8** Nīagacirehera mūthīnjīri-Ngai, ūrīa ūkaamba kūruta īrīa ya iruta rīa kūhoroherio mehīa. Nīakamūthiora ngingo yunike no ndakamītinanie, **9** na nīagacooka aminjaminje thakame īmwe ya iruta rīu rīa mehīa mwena-inī wa kīgongona, na thakame īyo īngī amūite thī gītina-inī gīa kīgongona. Rīu nīrīo iruta rīa kūhoroherio mehīa. **10** Mūthīnjīri-Ngai nīagacooka arute īyo īngī īrī iruta rīa njino o ta ūrīa gūtuūtwo, na amūhoroherie mehīa marīa ekīte, nake nīakarekerwo. **11** “No rīrī, angīkorwo ndangīona ndirahūgī igīrī kana tūtutuura twīrī, nīakīrute gīcunjī gīa ikūmi kīa eba ya mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūrī iruta rīa mehīa make. Ndakawīkīre maguta kana ūbani, nī ūndū rīu nī iruta rīa kūhoroherio mehīa. **12** Nīakaūtwarīra mūthīnjīri-Ngai, nake arūme ngundi yaguo ūtuīke gīcunjī gīa kīrīrīkano acooke aūcinīre kīgongona-inī igūrū rīa maruta marīa marutīrwo Jehova na mwakī. Rīu nīrīo iruta rīa kūhoroherio mehīa. **13** Ūguo nīguo mūthīnjīri-Ngai akaahoroheria mūdū ūcio rīhīa o rīothe rīa macio angīkorwo ekīte, nake nīakarekerwo. Matigari ma iruta rīu magaatuika ma mūthīnjīri-Ngai, o ta ūrīa gwīkagwo hīndī ya iruta rīa mūtu.” **14** Ningī Jehova akīra Musa atīrī: **15** “Hīndī īrīa mūdū angīhītia na ehīe atekwenda wīhīa ūkonī īndo irīa nyamūrīre Jehova-rī, nīakarehera Jehova ndūrūme īrī iruta rīa irīhī rīa ihītīa kuuma rūūru-inī, ndūrūme ītarī na kaūūgū, īkorwo īrī ya thogora ūrīa mūiganīru wa betha, kūringana na cekeri ya handū-harīa-haamūre. Rīu nīrīo iruta rīa ihītīa. **16** No nginya arīhe irīhī nī ūndū wa ūndū ūrīa aagīte kūhingīa ūkonī īndo irīa nyamūre, na ongerere gīcunjī gīa ithano gīa thogora wa kīndū kīu ararīha, na acinengere mūthīnjīri-Ngai ciothe, ūrīa

ūkamūhoroheria na ndūrūme īyo ya iruta rīa mahītīa, nake nīakarekerwo. **17** “Mūdū angīhīa eke ūndū ūrīa mūkananie thīinī wa maathani mothe ma Jehova o na angīkorwo ndaraūmenya-rī, nīagacookerwo nī mahītīa macio ekīte. **18** Nīakarehera mūthīnjīri-Ngai ndūrūme ya iruta rīa mahītīa kuuma rūūru-inī, ndūrūme ītarī na kaūūgū na ya thogora ūrīa wagīrīre. Ūguo nīguo mūthīnjīri-Ngai akaahoroheria mūdū ūcio nī ūndū wa mahītīa marīa ekīte atekwenda, nake nīakarekerwo. **19** Rīu nīrīo iruta rīa mahītīa; ti-itherū mūdū ūcio nīahītīire Jehova.”

6 Ningī Jehova akīra Musa atīrī: **2** “Mūdū o wothe angīhīa aage kwīhokeka harī Jehova na ūndū wa kūheenia mūdū ūrīa ūngī igūrū rīa kīndū ehokeirwo kana atīgīrwo amenyerere, kana kīndū kīyītwo, kana amūheenie, **3** kana angīona kīndū kīūrīte na aheenanīe ūhorō wakīo, kana ehīte na maheeni, kana eke rīhīa o rīothe rīrīa rīhīagio nī andū, **4** rīrīa angīkorwo ehītīe ūguo na atuīke mūhītīa-rī, no nginya acooke kīrīa aiyīte, kana atunyanīte, kana kīrīa ehokeirwo, kana kīndū kīorīte agīkīona, **5** kana ūndū wothe ehītīte na maheeni ūhorō-inī wakīo. No nginya agaacookīa kīndū kīu gīothe o ūrīa kīaiganaga, na ongerere gīcunjī gīa ithano gīa thogora wakīo, na ciothe acinengere mwene mūthenya ūrīa akaaneana iruta rīake rīa mahītīa. **6** Nīakarehera mūthīnjīri-Ngai irīhī, ūguo nī kuuga arute kīndū gīake gīa kūrutīrwo Jehova nī ūndū wa mahītīa make, arute ndūrūme kuuma rūūru-inī, ndūrūme ītarī na kaūūgū na ya thogora ūrīa wagīrīre. **7** Ūguo nīguo mūthīnjīri-Ngai akaahoroheria mūdū ūcio mehīa hau mbere ya Jehova, nake nīakarekerwo ūndū o wothe wa marīa ekīte wa gūtūma atuīke mūhītīa.” **8** Nake Jehova akīra Musa atīrī, **9** “Atha Harūni na ariū ake, ūmeere ūū: ‘Īno nīyo mītabarīre ya iruta rīa njino: Iruta rīa njino rīrīraaraga riiko hau kīgongona-inī igūrū ūtukū wothe o nginya rūciinī, naguo mwakī ūikare ūgīakanaga hau kīgongona-inī. **10** Ningī mūthīnjīri-Ngai nīakehumba nguo ciake cia gatani, o na nguo cia thīinī cia gatani iriganītīe na mwīrī wake; nake nīakeheria mūhu wa iruta rīu rīa njino rīrīa rīcinītwo nī mwakī wa kīgongona na aūige mwena-inī wa kīgongona kīu. **11** Ningī acooke arute nguo icio, ehumbe ingī, ehērie mūhu ūcio aūtware nja ya kambī handū hatarī thaahu. **12** Mwakī ūrīa ūrī kīgongona-inī no nginya ūikare o ūgīakanaga; ndūkanarekwo ūhore. Hīndī ciothe o rūciinī, mūthīnjīri-Ngai nīarīongagīrīra

ngũ, na nīarītandayagia iruta rīu rīa njino igūrū rīa mwaki ūcio, na acinīre maguta ma maruta ma ūiguano ho. **13** Mwaki ūcio no nginya ūikare o ūgākanaga kīgongona-inī hīndī ciothe; ndūkanarekwo ūhore. **14** “Īno nīyo mītabarīre ya iruta rīa mūtu: Ariū a Harūni nīmarīūrehaga mbere ya Jehova, hau mbere ya kīgongona. **15** Mūthīnjīri-Ngai nīarīrūmaga ngundi ya mūtu ūcio mūhinyu mūno ūrī na maguta, hamwe na ūbani wothe ūrī iruta-inī rīu rīa mūtu, na acinīre gīcunjī gīa kīrīrikano hau kīgongona-inī kīrī mūtararīko mwega wa gūkenia Jehova. **16** Nake Harūni na ariū ake marīiage ūrīa ūrītigaraga, no ūrīiagwo ūtarī na ndawa ya kūmbia, na ūrīiagīrwo handū hatheru; maūrīagīre nja ya Hema-ya-Gūtūnganwo. **17** Mūtu ūcio ndūkanarugwo na ndawa ya kūmbia; ndīmaheete ūrī gīcunjī kīao kīa maruta marīa njinagīrwo na mwaki. O ta ūrīa iruta rīa kūhoroherio mehīa na iruta rīa mahītia marī matheru mūno makīria, no taguo iruta rīrī rīrī itheru mūno makīria. **18** Mūndū mūrūme o wothe wa rūciaro rwa Harūni no aūrīe. Nī gīcunjī gīake kīa hīndī ciothe kīa maruta marīa marīcinagīrwo Jehova na mwaki harī njarwa iria igooka. Kīrīa gīothe gīkaahutia maruta macio nīgīgatuīka gītheru.” **19** Ningī Jehova akīra Musa atīrī, **20** “Rīrīrī nīrīo iruta rīrīa Harūni na ariū ake marīrehagīra Jehova mūthenya ūrīa egūtīrīrīo maguta: nī gīcunjī gīa ikūmi kīa eba īmwe ya mūtu ūrīa mūhinyu mūno, ūrī iruta rīrīa rīrutagwo rīa mūtu, nuthu īmwe rūciinī na irīa īngī hwaī-inī. **21** Ūūkarange na maguta rūgīo-inī; ūūrehe ūtukanītio wega, na ūneane iruta rīu rīa mūtu rīenyūrangītwo cienyū, rītuīke mūtararīko mwega wa gūkenia Jehova. **22** Mūrīū ūrīa ūgaacooka ithenya rīake arī mūthīnjīri-Ngai mūitīrīrie maguta nīwe ūkaarīhaarīria. Gīkī nī gīcunjī kīa Jehova kīa hīndī ciothe, nakīo kīrīcinagwo biū. **23** Iruta o rīothe rīa mūtu rīrutītwo nī mūthīnjīri-Ngai rīrīcinagwo biū; rītikanarīo.” **24** Ningī Jehova akīra Musa atīrī, **25** “Īra Harūni na ariū ake atīrī, ‘Īno nīyo mītabarīre ya iruta rīa kūhoroherio mehīa: Iruta rīu rīrīthīnjagīrwo mbere ya Jehova o harīa iruta rīa njino rīthīnjagīrwo; rīrīrī nī iruta itheru mūno makīria. **26** Nake mūthīnjīri-Ngai ūrīa ūkaahorohanīria mehīa narīo nīwe ūkaarīria; na rīrīiagīrwo handū harīa hatheru, nja ya Hema-ya-Gūtūnganwo. **27** Kīrīa gīothe gīkaahutia nyama icio gīgaatuīka gītheru, na thakame o yothe īkaaminjīkīra nguo no nginya ūkaamīthambīria handū hatheru. **28** Nayo nyūngū ya rūmba irīa īkaaruga nyama icio no nginya yūrugwo;

no ingīkaarugwo na nyūngū ya gīcango-rī, nyūngū īyo nīīgakumuthwo, īcooke īkamūrwo na maaī. **29** Mūndū mūrūme o wothe wa nyūmba ya mūthīnjīri-Ngai no arīe nyama icio; iruta rīu nī itheru mūno makīria. **30** No iruta o rīothe rīa mehīa rīrīa thakame yarīo ītwarītwo thīinī wa Hema-ya-Gūtūnganwo, īrī ya kūhorohanīria thīinī wa Handū-Harīa-Hatheru-rī, rītikanarīo; no nginya rīcinwo.

7 “Īno nīyo mītabarīre ya iruta rīa irīhi rīa mahītia, narīo nī itheru mūno makīria: **2** Iruta rīu rīa irīhi rīa mahītia rīgaathīnjagīrwo o harīa iruta rīa njino rīthīnjagīrwo, na thakame yarīo īminjaminjīrio kīgongona mīena yothe. **3** Nake mūthīnjīri-Ngai nīarīrutaga maguta mothe marīo: maguta ma mūting’oe ūrīa mūnoru, na maguta marīa mahumbīre nyama cia nda, **4** higo cīerī na maguta ma cio marīa macīhumbīre hakuhī na hongē, na maguta marīa mahumbīre ini, marutanagīrio na higo icio. **5** Nake mūthīnjīri-Ngai nīakamacīnīra kīgongona-inī, matuīke iruta rīrutīrīwo Jehova rīa gūcinwo na mwaki. Rīu nīrīo iruta rīa irīhi rīa mahītia. **6** Mūndū mūrūme o wothe wa nyūmba ya mūthīnjīri-Ngai no arīe nyama cia iruta rīu, na no nginya rīrīrīwo handū hatheru; nī iruta itheru mūno makīria. **7** “Watho wa iruta rīa kūhoroherio mehīa na wa iruta rīa irīhi rīa mahītia no ūmwe: nyama ciamo nī cia mūthīnjīri-Ngai ūrīa ūkūhorohanīria nacio. **8** Mūthīnjīri-Ngai ūrīa ūraruta iruta rīa njino rīa mūndū o wothe we no arīgie na rūūa. **9** Iruta rīothe rīa mūtu rīrugīrwo rīiko-inī kana rīgakarangwo na rūgīo kana na kībaati nī rīa mūthīnjīri-Ngai ūrīa ūrīrīrutagīra Jehova, **10** narīo iruta o rīothe rīa mūtu ūtukanītio na maguta kana rītarī maguta o narīo nī rīa ariū othe a Harūni, marīgayane rīiganaine. **11** “Īno nīyo mītabarīre ya iruta rīa ūiguano rīrīa mūndū angīneana kūrī Jehova: **12** “Angīkorwo ekūruta nī ūndū wa gūcookia ngaatho-rī, nī arutanīrie iruta rīu rīa gūcookia ngaatho hamwe na tūmīgate tūrūgītwo tūtārī na ndawa ya kūmbia tūtukanītio na maguta na tūmīgate tūrīa tūhūthū tūrūgītwo tūtārī na ndawa ya kūmbia tūrī tūhake maguta, na tūmīgate twa mūtu ūrīa mūhinyu mūno, ūkīmanītio wega na ūgatukanio na maguta. **13** Ningī hamwe na iruta rīake rīa ūiguano rīa gūcookia ngaatho-rī, nīakarīrutanīria na tūmīgate tūrūgītwo na ndawa ya kūmbia. **14** Nīakarehe o kīndū kīmwe kīmwe kīrī iruta, kīheo kīheanītwo harī

Jehova; nĩ kĩa mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa ũminjaminjaga thakame ĩyo ya iruta rĩu rĩa ũiguano. **15** Nyama icio cia iruta rĩu rĩake rĩa ũiguano rĩa gũcookia ngaatho no nginya irĩo mũthenya o ro ũcio ikaarutĩrwo Jehova; ndakanatigie gĩcunjĩ o na kĩmwe gĩkinyie rũciini. **16** “No rĩrĩ, angĩkorwo iruta rĩake riumanĩte na ũndũ wa mwĩhitwa ehĩtĩte, kana nĩ rĩa kwĩyendera-rĩ, iruta rĩu rĩkaarĩo mũthenya o ro ũcio akaarĩruta, no kĩrĩa gĩothe gĩgaatigara no kĩrĩo mũthenya ũyũ ũngĩ. **17** Nyama ciothe cia igongona rĩu ĩngĩtigara ikinyie mũthenya wa gatatũ-rĩ, no nginya ĩcinwo na mwaki. **18** Nyama cia iruta rĩa ũiguano ĩngĩrĩo mũthenya wa gatatũ-rĩ, iruta rĩu rĩtigitikĩrĩka. Mũndũ ũcio ũrĩrutĩte agaatarwo ta atarutĩte kĩndũ, tondũ ti rĩtheru; ũrĩa wothe ũkaarĩa o na kanini karĩo nĩagacookererwo nĩ wĩhia ũcio. **19** “Nyama irĩa ĩngĩhutania na kĩndũ o ro gĩothe kĩrĩ na thaahu itikanarĩo; no nginya icinwo na mwaki. No nyama icio ĩngĩ mũndũ o ro wothe ũtethaahĩtie no acirĩe. **20** No mũndũ o wothe wĩthaahĩtie angĩkaarĩa nyama cia iruta rĩu rĩa ũiguano rĩrutĩrwo Jehova-rĩ, mũndũ ũcio no nginya akaĩngatwo kuuma kũrĩ andũ ao. **21** Mũndũ o wothe angĩkaahutia kĩndũ kĩrĩ na thaahu, arĩ thaahu uumĩte harĩ mũndũ, kana nyamũ ĩrĩ na thaahu, kana kĩndũ o ro gĩothe kĩũru biũ kĩrĩ na thaahu, na acooke arĩe nyama o yothe ya iruta rĩu rĩa ũiguano rĩrutĩrwo Jehova-rĩ, mũndũ ũcio no nginya aĩngatwo kuuma kũrĩ andũ ao.” **22** Nĩngĩ Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, **23** “Ĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ, ‘Mũtikanarĩe maguta o na marĩkũ, ma ng’ombe kana ma ng’ondu, o na kana ma mbũri. **24** Mũngĩgaakora nyamũ ĩkuĩte, kana ĩkooragwo nĩ nyamũ cia gĩthaka, maguta mayo no mahũthĩrwo na ũndũ ũngĩ o wothe, no mũtikanamarĩe. **25** Mũndũ o wothe angĩrĩa maguta ma nyamũ ĩrutĩrwo Jehova iruta rĩa gũcinwo na mwaki, no nginya aĩngatwo kuuma kũrĩ andũ ao. **26** Na kũrĩa guothe mũgaatũũra-rĩ, mũtikanarĩe thakame ya mũthemba o na ũrĩkũ, ĩrĩ ya nyoni kana ya nyamũ. **27** Mũndũ o wothe angĩkaarĩa thakame, no nginya aĩngatwo kuuma kũrĩ andũ ao.” **28** Nĩngĩ Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, **29** “Ĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ, ‘Mũndũ o wothe ũngĩrehere Jehova iruta rĩa ũiguano, akaarehe gĩcunjĩ kĩarĩo kĩrĩ igongona rĩake mwene kũrĩ Jehova. **30** Kĩrĩa akaaruta agaakĩrehe na moko make we mwene gĩtuĩke iruta rĩa kũrutĩrwo Jehova na gũcinwo na mwaki; nĩakarehe maguta, hamwe na gĩthũri, na agĩthũngũthie mbere ya Jehova gĩtuĩke iruta rĩa gũthũngũthio. **31** Mũthĩnjĩri-Ngai

nĩagaacinĩra maguta macio kĩgongona-inĩ, no gĩthũri gĩtuĩke kĩa Harũni na ariũ ake. **32** No nginya mũheage mũthĩnjĩri-Ngai kĩero kĩa ũrĩo kĩa maruta manyu ma ũiguano kĩrĩ kĩheo kĩanyu kũrĩ o. **33** Mũriũ wa Harũni ũrĩa ũrahorohanĩria na thakame na maguta ma iruta rĩu rĩa iruta rĩa ũiguano-rĩ, nĩakaheo kĩero kĩa mwena wa ũrĩo kĩrĩ rwĩga rwake. **34** Kuuma harĩ iruta rĩa ũiguano rĩa andũ a Isiraeli, nĩnjoete gĩthũri kĩrĩa gĩthũngũthĩtio, na kĩero kĩrĩa kĩneanĩtwo kũrĩ niũ, ngacihe Harũni ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai na kũrĩ ariũ ake ĩtuĩke rwĩga rwao rwa hĩndĩ ciothe kuuma kũrĩ andũ a Isiraeli.” **35** Gĩkĩ nĩkĩo gĩcunjĩ kĩa maruta marĩa maarutagĩrwo Jehova macinĩtwo na mwaki, kĩrĩa kĩagaairwo Harũni na ariũ ake mũthenya ũrĩa maamũrirwo matungatagĩre Jehova marĩ athĩnjĩri-Ngai. **36** Mũthenya ũrĩa maaitĩrĩrio maguta, Jehova nĩathanire atĩ andũ a Isiraeli mamaheage nyama icio hĩndĩ ciothe ĩtuĩke rwĩga rwao nginya njiarwa iria igooka. **37** ĩno nĩyo mũtabarĩe ya maruta ma njino, na ma mũtu, na ma kũhoroherio mehĩa, na ma mahĩtia, na ma kĩamũrano, na ma ũiguano, **38** marĩa Jehova aaheire Musa arĩ Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai, mũthenya ũrĩa aathire andũ a Isiraeli marehagĩre Jehova maruta mao kũu Werũ-inĩ wa Sinai.

8 Nake Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, **2** “Rehe Harũni na ariũ ake, na nguo ciao, na maguta ma gũitanĩrĩrio, na ndegwa ya iruta rĩa kũhoroherio mehĩa, na ndũrũme igĩrĩ, na gĩkabũ kĩa mĩgate ĩrugĩtwo ĩtarĩ na ndawa ya kũĩmbia, **3** ũcooke ũcookanĩrĩrie kĩũngano gĩothe kĩa andũ a Isiraeli mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo.” **4** Musa agĩka o ta ũrĩa Jehova aamwathĩte, nakĩo kĩũngano kũu gĩgĩcookanĩrĩra mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. **5** Nake Musa akĩĩra kĩũngano kũu atĩrĩ, “Ūũ nĩguo Jehova aathanĩte gwĩkwo” **6** Nake Musa akĩrehe Harũni na ariũ ake hau mbere, akĩmathambia na maaĩ. **7** Agĩcooka akĩhumba Harũni kanjũ, na akĩmuoha mũcibi, na akĩmũhumba nguo ĩrĩa ya igũrũ ndaaya, na akĩmwĩkĩra ebodi. Nĩngĩ akĩmuoherera ebodi na mũcibi wa njohero ũrĩa watumĩtwo wega; nĩ ũndũ ũcio ũkĩohererwo harĩ we, akĩmũhotora nagueo. **8** Agĩcooka akĩmwĩkĩra gakuo ga gĩthũri, na gakuo-inĩ kau agĩkĩra Urimu na Thumimu. **9** Nĩngĩ akĩoha Harũni kĩremba mũtwe, na agũkĩra gathuuma ga thahabu, nako nĩ tanji nyamũre, akĩmũkĩra mwena wa mbere wa kĩremba o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa. **10** Nĩngĩ Musa akĩoya maguta marĩa ma gũitanĩrĩrio na akĩmaitĩrĩria Hema-ĩrĩa-

Nyamũre na kĩrĩa gĩothe kĩaĩrĩ thĩĩnĩ wayo, na nĩ ũndũ ũcio agĩciamũra. **11** Nĩaminjaminjĩrie kĩgongona kĩu maguta mamwe ma macio maita mũgwanja, agĩtĩrĩria kĩgongona kĩu maguta hamwe na indo ciakĩo ciothe, na mbakũri hamwe na mirũgamo yakĩo, agĩciamũra. **12** Nĩaitĩrĩrie Harũni maguta mamwe mũtwe akĩmũitĩrĩria maguta nĩgeetha amwamũre. **13** Ningĩ akĩrehe ariũ a Harũni hau mbere na akĩmahumba kanjũ, akĩmooha mĩcibi na akĩmekĩra tũkũbia mũtwe, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa. **14** Ningĩ akĩneana ndegwa ya iruta rĩa kũhoroherio mehĩa, nake Harũni na ariũ ake makĩgĩrĩra moko mao igũrũ rĩa mũtwe wa ndegwa ĩyo. **15** Musa agĩthĩnja ndegwa ĩyo, na akĩoya thakame ĩmwe yayo na kĩaĩra gĩake, akĩmĩhaka hĩa ciothe cia kĩgongona nĩgeetha atherie kĩgongona. Agĩcooka agĩita thakame ĩyo ĩngĩ gĩtina-inĩ gĩa kĩgongona. Nĩ ũndũ ũcio agĩkĩamũra nĩguo akĩhoroherie. **16** Ningĩ Musa akĩoya maguta mothe marĩa maahumbĩire nyama cia nda, na marĩa maahumbĩire ini, na higo cieraĩ na maguta ma cio, akĩmacinĩra kĩgongona-inĩ. **17** No ndegwa ĩyo, hamwe na rũua rwayo na nyama ciayo na mahu mayo agĩcicinĩra nja ya kambĩ, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa. **18** Agĩcooka akĩneana ndũrũme ya iruta rĩa njino, nake Harũni na ariũ ake makĩgĩrĩra moko mao igũrũ rĩa mũtwe wa ndũrũme ĩyo. **19** Musa agĩcooka agĩthĩnja ndũrũme ĩyo, na akĩminjaminjĩria thakame yayo mĩena yothe ya kĩgongona. **20** Agĩcooka agĩtinangia ndũrũme ĩyo icunjĩ, na agĩcina mũtwe na icunjĩ cio na maguta. **21** Musa nĩathambirie nyama cia nda na mathagirowo na maaĩ, na agĩcinĩra ndũrũme ĩyo yothe kĩgongona-inĩ, igĩtuika iruta rĩa njino rĩrĩ na mũtararĩko mweya, narĩo nĩ iruta rĩrutĩrwo Jehova rĩa gũcinwo na mwakĩ, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa. **22** Ningĩ Musa akĩneana ndũrũme ĩyo ĩngĩ, nĩyo ndũrũme ya kĩamũrano, nake Harũni na ariũ ake makĩgĩrĩra moko mao igũrũ rĩa mũtwe wayo. **23** Musa agĩthĩnja ndũrũme ĩyo, na akĩoya thakame ĩmwe yayo akĩmĩhaka moni ya gũtũ kwa ũrĩo kwa Harũni, na kĩaĩra gĩake kĩrĩa kĩnene gĩa guoko gwake kwa ũrĩo, na kĩaĩra gĩake kĩrĩa kĩnene gĩa kũgũrũ gwake kwa ũrĩo. **24** Ningĩ Musa akĩrehe ariũ a Harũni hau mbere, na akĩmahaka thakame ĩmwe moni cia matũ mao ma ũrĩo, na ciara ciao irĩa nene cia moko mao ma ũrĩo, na ciara ciao irĩa nene cia magũrũ mao ma ũrĩo. Ningĩ akĩminjaminjĩria kĩgongona thakame mĩena yothe. **25** Agĩcooka akĩoya maguta, maguta ma mũting'oe mũnoru, na maguta mothe marĩa

mahumbĩire nyama cia nda, na marĩa mahumbĩire ini, na higo cieraĩ na maguta ma cio, o na kĩaĩro kĩa mwena wa ũrĩo. **26** Ningĩ kuuma gĩkabũ-inĩ kĩa mĩgate ĩrĩa yarugĩtwo ĩtarĩ ndawa ya kũmbia, kĩrĩa kĩaĩrĩ hau mbere ya Jehova, akĩoya kamũgate, na kamũgate kangĩ kaarugĩtwo na maguta, na kamũgate kangĩ kahũthũ; agĩtũigĩrĩra igũrũ rĩa icunjĩ cia maguta macio na kĩaĩro-inĩ kũu kĩa ũrĩo. **27** Indo icio ciothe agĩciigĩrĩra moko-inĩ ma Harũni na ma ariũ ake, agĩcithũngũthĩria mbere ya Jehova ituĩke iruta rĩa gũthũngũthio. **28** Ningĩ Musa agĩcooka agĩcioya kuuma moko-inĩ mao, agĩcicinĩra kĩgongona-inĩ igũrũ rĩa iruta rĩa njino, irĩ iruta rĩa kĩamũrano rĩrĩ na mũtararĩko mweya, nĩrĩo iruta rĩrutĩrwo Jehova rĩa gũcinwo na mwakĩ. **29** Musa agĩcooka akĩoya gĩthũri kĩrĩ rwĩga rwake thĩĩnĩ wa ndũrũme ĩyo ya kĩamũrano, agĩgĩthũngũthĩria mbere ya Jehova gĩtuĩke iruta rĩa gũthũngũthio, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa. **30** Ningĩ Musa akĩoya maguta mamwe ma macio ma gũitanĩrĩrio, na thakame ĩmwe kuuma kĩgongona-inĩ agĩciminjaminjĩria Harũni hamwe na nguo ciake, na ariũ ake hamwe na nguo ciao. Nĩ ũndũ ũcio akĩamũra Harũni na nguo ciake, na ariũ ake na nguo ciao. **31** Ningĩ Musa akĩĩra Harũni na ariũ ake atĩrĩ, “Rugĩrai nyama icio itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo na mũcirĩire o hau hamwe na mĩgate kuuma gĩkabũ-inĩ kĩa iruta rĩa kĩamũrano, o ta ũrĩa njathanĩte ngoiga atĩrĩ, ‘Harũni na ariũ ake nĩmacirĩĩage.’ **32** Ningĩ mũcooke mũcine nyama na mĩgate ĩrĩa igũtigara. **33** Mũtikehere itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo ihinda rĩa mũthenya mũgwanja, nginya matukũ manyu ma kwamũrwo mahinge, nĩ ũndũ kwamũrwo kwanyu gũgaikara mũthenya mũgwanja. **34** ũrĩa gwĩkĩtwo ũmũthĩ, gwathanĩtwo nĩ Jehova nĩguo mũhoroherio. **35** No nginya mũikare itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo mũthenya mũgwanja, mũthenya na ũtukũ, nĩguo mũhingie ũrĩa Jehova arenda, nĩguo mũtigakue; nĩgũkorwo ũguo nĩguo njathĩtwo.” **36** Nĩ ũndũ ũcio Harũni na ariũ ake magĩka maũndũ marĩa mothe Jehova aathĩte Musa mekwu.

9 Mũthenya wa ĩnana wakinya, Musa agĩita Harũni na ariũ ake, na athuuri a Isiraeli. **2** Akĩĩra Harũni atĩrĩ, “Oya njaũ ya ndegwa ya iruta rĩaku rĩa kũhoroherio mehĩa na ndũrũme ya iruta rĩaku rĩa njino, cieraĩ itigakorwo na kaũũgũ, ũcineane hau mbere ya Jehova. **3** ũcooke wĩre andũ a Isiraeli atĩrĩ: ‘Oyai thenge ya iruta rĩa kũhoroherio mehĩa, na gacaũ

na gatūrūme, twerī twa ūkūrū wa mwaka ūmwe na tūtārī na kaūūgū, tūtūike iruta rīa njino, 4 na muoye ndegwa na ndūrūme cia iruta rīa ūiguano irutwo igongona mbere ya Jehova, hamwe na iruta rīa mūtu ūtukanītio na maguta. Nīgūkorwo ūmūthī Jehova nīekūmumīrīra.” 5 Nao magītwarā indo icio Musa aathanīte irutwo mbere ya Hema-ya-Gūtūnganwo, nakīo kīūngano kīa andū a Isiraeli gīothe gīgīkuhīrīria, gīkīrūgama hau mbere ya Jehova. 6 Musa agīcooka akīmeera atīrī, “Ūū nīguo Jehova aathanīte mwīke, nīguo riiri wa Jehova ūmumīrīre.” 7 Musa akīira Harūni atīrī, “Ūka kīgongona-inī ūrute igongona rīaku rīa kūhoroherio mehīa na iruta rīaku rīa njino, wīhoroherie wee mwene na ūhoroherie andū aya; ūcooke ūrute igongona rīa indo iria andū marehete ūmahoroherie, o ta ūrīa Jehova aathanīte.” 8 Nī ūndū ūcio Harūni agīūka kīgongona-inī, agīthīnja gacaū ka iruta rīa kūhoroherio mehīa, nī ūndū wake mwene. 9 Ariū ake makīmūrehere thakame īyo, nake agītobokia kīara gīake thakame-inī īyo, akīmīhaka hīa cia kīgongona; nayo thakame īyo īngī akīmīita hau gītina-inī gīa kīgongona. 10 Agīcooka agīcinīra maguta hau kīgongona igūrū, na higo cierī na maguta marīa mahumbūire ini, ma kuuma iruta-inī rīu rīa kūhoroherio mehīa, o ta ūrīa Jehova aathīte Musa; 11 nacio nyama cia iruta rīu na rūūa agīcinīra nja ya kambī. 12 Ningī agīthīnja iruta rīa njino. Nao ariū ake makīmūnengera thakame īyo, nake akīmīminjaminjīria kīgongona mīena yothe. 13 Nao makīmūnengera iruta rīu rīa njino gīcunjī kīmwe gwa kīmwe, o hamwe na mūtwe, nake agīcinīra kīgongona-inī. 14 Ningī agīthāmbia nyama cia nda na mathagirowe na agīcinīra igūrū rīa iruta rīa njino hau kīgongona-inī. 15 Ningī Harūni akīrehe iruta rīria rīarī rīa kūrūtīrwo andū. Akīoya thenge rīria ya kūrūtīrwo andū rīrī iruta rīa kūmahoroheria mehīa akīmīthīnja akīmīruta nī ūndū wa iruta rīa kūhoroheria mehīa, o ta ūrīa ekīte īyo ya mbere. 16 Harūni akīrehe iruta rīu rīa njino akīrīruta o ta ūrīa gwatūitwo. 17 Agīcooka akīrehe iruta rīa mūtu, akīrūma ngundi yaguo, na akīūcinīra igūrū rīa kīgongona hamwe na iruta rīa njino rīa rūcinī. 18 Ningī agīthīnja ndegwa na ndūrūme irī iruta rīa ūiguano nī ūndū wa andū. Ariū ake makīmūnengera thakame yacio, nake akīmīminjaminjīria kīgongona mīena yothe. 19 No maguta ma ndegwa, na ma ndūrūme, na ma mūting’oe mūnoru, na ma rūambū, na higo cierī na maguta

marīa mahumbūire ini, 20 icio magīciigīrīra ithūrī-inī, nake Harūni agīcinīra maguta macio kīgongona-inī. 21 Harūni agīcooka agīthūngūthīa ithūrī icio na kīero kīa mwena wa ūrīo mbere ya Jehova rīrī iruta rīa gūthūngūthio, o ta ūrīa Musa aathanīte. 22 Ningī Harūni akiambararia moko make amaroretie na kūrī andū akīmarathima. Na tondū nīarīkītie kūruta iruta rīu rīa kūhoroherio mehīa, na iruta rīa njino, na iruta rīa ūiguano, agīkūrūka kuuma kīgongona-inī. 23 Musa na Harūni magīthīi magītoonya Hema-inī-ya-Gūtūnganwo. Rīria moimire nja, makīrathima andū; naguo riiri wa Jehova ūkiumīrīra andū othe. 24 Mwaki ūkiuma harī Jehova ūgīcina iruta rīu rīa njino na maguta marīa maarī kīgongona-inī. Na rīria andū othe maawoonire makīanīrīra nī gūkena, makīinamīrīra maturumithītie mothīū mao thī.

10 Na rīrī, ariū a Harūni, nīo Nadabu na Abihu, nīmoire ngīo ciao cia ūbani, magīcikīra mwaki na makīongerera ūbani; na makīrehe mwaki ūteetikīrītio mbere ya Jehova, ūrīa wareganīte na watho wa Jehova. 2 Nī ūndū ūcio mwaki ūkiuma kūrī Jehova, ūkīmaniina, nao magīkuīra o hau mbere ya Jehova. 3 Ningī Musa akīira Harūni atīrī, “Ūndū ūyū nīguo Jehova aaririe, rīria oigire atīrī: “Gatagatī-inī ka andū arīa marīithengagīrīra, nīndīrīionanagia ndī mūtheru; nīndīrītīiagwo mbere ya andū othe.” Nake Harūni agīkīra ki. 4 Musa agīita Mishaeli na Elizafani, ariū a Uzieli, ithe mūnini wa Harūni, akīmeera atīrī, “Ūkai haha, muoye ciimba cia ariū a ithe wanyu, mūciumie nja ya kambī haraihu na itoonyero rīa handū-harīa-haamūre.” 5 Nī ūndū ūcio magīūka, makīmakuua, marī o na kanjū ciao, makīmatwara nja ya kambī, o ta ūrīa Musa aathanīte. 6 Ningī Musa akīira Harūni na ariū ake Eleazaru na Ithamaru atīrī, “Mūtikanareke njuīrī cianyu ciikare itarī njanūre, kana mūtēbūrānge nguo cianyu, nīguo mūtīgakue, na mūtūme Jehova arakarīre kīrīndī gīkī gīothe. No rīrī, rekei andū a nyūmba yanyu, nyūmba yothe ya Isiraeli, macakaīre acio Jehova aniinīte na mwaki. 7 Mūtikehere itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo nīguo mūtīgakue, tondū nīmūitīrīrio maguta ma Jehova.” Nī ūndū ūcio magīka o ta ūrīa Musa aameerire. 8 Ningī Jehova akīira Harūni atīrī, 9 “Wee na ariū aku-rī, mūtikananyue ndibeī kana kīndū o gīothe kīngītūma mūndū arīo rīria rīothe mūrītoonyaga Hema-ya-Gūtūnganwo, nīguo mūtīgakue. Ūndū ūcio nī ūtūike watho mwandīke wa gūtūūra nginya njjarwa-inī iria igooka. 10 No

nginya mükūranage indo iria nyamūre na iria itarī nyamūre, o na iria irī thaahu na iria itarī thaahu, **11** na no nginya mūrutage andū a Isiraeli watho wothe wa kūrūmagīrīrwo, ūrīa Jehova aamaheire na kanua ka Musa.” **12** Ningī Musa akīra Harūni na ariū ake arīa maatigaire, nio Eleazaru na Ithamaru, atīrī, “Oyai iruta rīu rīa mūtu rīatigarīte kuuma harī maruta marīa maarutīrwo Jehova ma gūcinwo na mwaki, mūrīrīe rīthondeketo rītarī na ndawa ya kūmbia, mūrīre hau mwena-inī wa kīgongona, nī ūndū nī iruta rītheru mūno makīria. **13** Mūrīrīre handū hatheru, tondū nī rwīga rwaku na rwa ariū aku kuuma maruta-inī marīa marutīrwo Jehova ma gūcinwo na mwaki; tondū ūguo nīguo njathītwo. **14** No wee, na ariū aku na airītu aku no mūrīe gīthūri kīrīa gīathūngūthītio, na kīero kīrīa kīaheanītwo. Mūcirīre handū hatarī thaahu; icio nīwe ūheetwo hamwe na ciana ciaku ituīke rwīga rwanyu rwa maruta ma ūguano ma andū a Isiraeli. **15** Kīero kīu kīarutītwo, na gīthūri kīu gīathūngūthītio, no nginya irehanīrio na maguta ma maruta ma gūcinwo na mwaki, na ithūngūthio mbere ya Jehova, ituīke igongona rīa gūthūngūthio. Rūrū nīruo rwīga rwaku na rwa ciana ciaku hīndī ciothe, o ta ūrīa Jehova aathanīte.” **16** Rīrīa Musa oorīrīrie ūhoru wa mbūri rīra ya iruta rīa kūhoroherio mehīa, na akīmenya atī nīyarīkītīe gūcinwo biūrī, akīrakarīra Eleazaru na Ithamaru, ariū a Harūni arīa maatigaire, akīmooria atīrī, **17** “Nī kīī kīgīrie mūrīre iruta rīu rīa kūhoroheria mehīa handū-harīa-haamūre? Nī iruta itheru mūno makīria; mwaheirwo iruta rīu rīa kweheragia mahītia ma kīrīndī rīrīa mūkūmahoroheria hau mbere ya Jehova. **18** Kuona atī thakame yayo ndīnatoonyio thīinī wa Handū-hau-Hatheru-rī, nīmūkwagīrīrwo nīkūrīra mbūri īyo Handū-hau-Haamūre, o ta ūrīa ndaathanire.” **19** Harūni agīcookeria Musa, akīmwīra atīrī, “Ūmūthī nīmarutire igongona rīao rīa kūhoroherio mehīa, na iruta rīao rīa njino hau mbere ya Jehova, no maūndū ta macio o na nīī manangora. Ingīkūrīite iruta rīu rīa kūhoroherio mehīa ūmūthī-rī, ūndū ūcio nīūngikenirie Jehova?” **20** Hīndī rīra Musa aigūire ūhoru ūcio-rī, akīganīra.

11 Nake Jehova akīra Musa na Harūni atīrī, **2** “Irai andū a Isiraeli ūū, ‘Gatagatī-inī ka nyamū ciothe iria irī būrūrī-inī-rī, ici nīcio mūngīrīa: **3** No mūrīe nyamū o yothe irī mahūngū marekanītie gatagatī biū na īcookagia ithagumia. **4** “Nī kūrī

nyamū imwe icookagia o ithagumia tu, na ingī irī o mahūngū marekanītie; icio mūtikanacirīe. Ngamīra o na aakorwo nīcookagia ithagumia-rī, mahūngū mayo matirekanītie; īyo irī thaahu harī inyuī. **5** Gikami o na aakorwo nīgīcookagia ithagumia-rī, mahūngū makīo matirekanītie; kīu kīrī thaahu harī inyuī. **6** Mbūkū o na aakorwo nīcookagia ithagumia-rī, mahūngū mayo matirekanītie; īyo irī thaahu harī inyuī. **7** Nayo ngūrwe o na akorwo mahūngū mayo nīmarekanītie biūrī, ndīcookagia ithagumia; īyo irī thaahu harī inyuī. **8** Mūtikanarīe nyama ciacio kana mūhutie ciimba ciacio; icio irī thaahu harī inyuī. **9** “Harī ciūmbe ciothe iria itūūruga maaī-inī ma iria na ma tūrūūrī-rī, no mūrīe ciothe iria irī mathagu manyiitaine na nī irī ngaracū mwīrī. **10** No ciūmbe ciothe iria irī iria-inī kana tūrūūrī-inī, na itirī mathagu manyiitaine o hamwe na ngaracū mwīrī, irī imwe cia iria ithiīaga irī hamwe, kana irī ciothe cia iria irī muoyo kūu maaī-inī; no nginya mūcithūre biū. **11** Na tondū no nginya mūcithūre-rī, mūtikanarīe nyama ciacio, na no nginya mūthūre ciimba ciacio biū. **12** Kīndū o gīothe gītūūruga maaī-inī na gītīrī mathagu manyiitaine kana ngaracū mwīrī, nīciagūthūūrwo nī inyuī biū. **13** “Ici nīcio nyonī iria mwaīrīrwo nīgūthūūra na mūtangīrīa tondū nī thūūre; nacio nī nderi, na ndiyū, na ndiyū iria njirū, **14** na hūngū rīra ndune, na mūthemba o wothe wa hūngū iria njirū, **15** na mahuru mothe, **16** na ndundu rīra irī rūhīa, na ndundu rīra īgambaga, na nyonī ya iria-inī rīra irī mathagu maraaya, na mūthemba o wothe wa rwīgī, **17** na gatundu karīa kanini, na nyonī ya iria-inī rīra irī ngingo ndaaya, na ndundu rīra nene, **18** na ndundu rīra njerū, na ndundu ya werū-inī, na hūngū ya iria-inī, **19** na karoga-ngunū, na mīthemba yothe ya cūcū-wa-njoka, na hudihuda, o na rūhuhu. **20** “Tūnyamū tuothe tūrīa tūmbūkaga na tūthiīgīra thī na magūrū mana nī mwaīrīrwo nī gūtūthūūra mūno. **21** No nī kūrī tūnyamū tūmwe tūrī mathagu na tūthiīaga na magūrū mana tūrīa mūngīrīa; natuo nī tūrīa tūrī na magūrū marī nyonīro ma gūtūteithia kūrūga. **22** Thīinī wa tuo no mūrīe mīthemba yothe ya ngīgī, na ndararīkī, na ngīria, o na kana ndaahi. **23** No tūnyamū tūu tūngī tuothe tūrī mathagu na tūrī na magūrū mana no nginya mūtūthūre mūno. **24** “Nīmūgethaahia na maūndū maya; ūrīa wothe ūngīhutia ciimba ciatuo agaatinda arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **25** Mūndū o wothe ūkooya kīimba gīatuo no nginya athambie nguo ciake,

na nīagatinda arī na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. 26 “Nyamū o yothe ĩrekanĩtie mahũngū no matirekanĩtie biū, kana ĩrĩa ĩtacookagia ithagumia, ĩyo ĩrĩ thaahu harĩ inyuĩ; mũndũ o wothe ũkaahutia kĩimba kĩa ĩmwe yacio nĩakanyiitwo nĩ thaahu. 27 Harĩ nyamū ciothe iria ithiiaga na magūrũ mana-rĩ, iria ikinyaga na ithu irĩ thaahu harĩ inyuĩ; mũndũ ũrĩa wothe ũkaahutia ciimba ciacio agaatinda arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. 28 Mũndũ o wothe ũngĩoya ciimba ciacio no nginya athambie nguo ciake, na atiinde arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. Icio irĩ thaahu harĩ inyuĩ. 29 “Harĩ nyamū ciothe iria ithiiaġira thĩ, ici nĩcio irĩ thaahu harĩ inyuĩ: mũrũngũru na mbĩa, na njagathi iria nene cia mĩthemba yothe, 30 na ġthenyũka, na kĩgurumũki, na njagathi, na ġcagathi kĩrĩa kĩa mahiga-inĩ, na kĩĩmbu. 31 Harĩ iria ciothe ithiiaġira thĩ, ici irĩ thaahu harĩ inyuĩ. Mũndũ o wothe ũngĩchutia ikuĩte-rĩ, agaatinda arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. 32 Rĩrĩa ĩmwe yacio ĩngikua na ĩgũire kindũ, kindũ kũu o na kĩngĩkorwo kĩrĩ kĩa wĩra ũrĩkũ, nĩġkanyitwo nĩ thaahu, o na aakorwo ġthondeketwo na mbaũ, kana ġtambaya, kana rũũa kana ikũnia. Nĩkĩrindwo maaĩ-inĩ; ġgaakorwo kĩrĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ, na nĩġgacooka ġthirwo nĩ thaahu. 33 Nyamū ĩmwe ya icio ĩngĩgũa thĩĩnĩ wa nyũngũ ya rĩũmba-rĩ, kindũ kĩrĩa ġiothe kĩrĩ thĩĩnĩ wayo nĩġkanyitwo nĩ thaahu, na no nginya mũũrage nyũngũ ĩyo. 34 Irio o ciothe ĩngĩrĩno no ikorwo irĩ na maaĩ moimĩte nyũngũ-inĩ ta ĩyo irĩ na thaahu, na kindũ o ġiothe ġĩa kũnyuuo kiumite thĩĩnĩ wayo kĩrĩ na thaahu. 35 Kindũ o ġiothe kĩngĩkaagwĩrwo nĩ kĩimba kĩmwe ġciacio, nĩġkanyitwo nĩ thaahu; riiko kana nyũngũ ya kũruga no nginya ciũragwo. Indo icio irĩ na thaahu, nacio indo icio nĩġgatuĩka thaahu harĩ inyuĩ. 36 No rĩrĩ, ġthĩma kana irima rĩa maaĩ, icio ĩtingĩnyitwo nĩ thaahu, no mũndũ o wothe ũkaahutia kĩimba kĩmwe kĩa indo icio irĩ thaahu nĩakanyiitwo nĩ thaahu. 37 Kĩimba kĩngĩkaagwĩra mbeũ o na irĩkũ cia kũhaandwo, ĩtikanyitwo nĩ thaahu. 38 No mbeũ icio ĩngĩkorwo irĩnditwo maaĩ-inĩ, nakĩo kĩimba ġcĩgũire, mbeũ icio irĩ na thaahu harĩ inyuĩ. 39 “Nyamū ĩrĩa mwĩtikĩrĩtio kũrĩa ĩngĩkua, mũndũ o wothe ũkaahutia kĩimba kĩa yo agaatinda arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. 40 Mũndũ o wothe ũngĩrĩa nyama cia kĩimba kũu no nginya athambie nguo ciake, nake agaatinda arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. Mũndũ o wothe ũngĩoya kĩimba kũu no nginya athambie nguo ciake, nake atiinde arĩ na

thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. 41 “Kĩũmbe ġiothe kĩrĩa ġtambaga thĩ nĩġthũũre; ti ġĩa kũrĩno. 42 Mũtikanarĩe kũmbe ġiothe kĩrĩa ġtambaga thĩ, kana ġthiiaaga na nda, kana na magūrũ mothe mana, kana magūrũ maingĩ; icio mũcithũũre mũno. 43 Mũtikanethaahie na kũmbe o na kĩmwe ġciacio. Mũtikanekĩre thaahu nĩ ũndũ wacio kana mũreke ĩmũġwatie thaahu. 44 Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu; mwĩamũrei na mwĩtherie, tondũ nĩ ndĩ mũtheru. Mũtikanethaahie na kũmbe o ġiothe kĩrĩa ġtambaga thĩ. 45 Nĩ nĩ nĩ Jehova ũrĩa wamũrutire kuuma bũrũri wa Misiri ndũike Ngai wanyu; nĩ ũndũ ũcio mwĩtherie, tondũ nĩ ndĩ mũtheru. 46 “Macio nĩmo mawatho marĩa makonĩĩ nyamū, na nyoni, na kindũ ġiothe kĩrĩ muoyo kĩrĩa ġthiiaġira maaĩ-inĩ, na kũmbe o ro ġiothe kĩrĩa ġtambaga thĩ. 47 No nginya mũkũũranage nyamū iria irĩ thaahu na iria ĩtarĩ thaahu, na mũkũũranage ciũmbe iria irĩ muoyo ĩngĩrĩno na iria ĩtangĩrĩno.”

12 Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, 2 “Ĩra andũ a Isiraeli ũũ: ‘Mũndũ-wa-nja angĩġĩa nda aciare kahĩ, nĩagaikara arĩ na thaahu mĩthenya mũġwanja o ta ũrĩa aikaraga arĩ na thaahu ihinda rĩake rĩa mweri. 3 Na mũthenya wa kanana wakinya, kahĩ kau nĩgakaaruithio. 4 Nake mũndũ-wa-nja ũcio no nginya eterere mĩthenya mĩrongo ĩtatũ na ĩtatũ nĩguo atherio thaahu wa kuura thakame. Ndakanahutie kindũ kĩa mũre kana atoonye handũ-harĩa-haamũre o nginya matukũ ma ġũtherio ġwake mathire. 5 No angĩciara mwana wa kairĩtu, agaikara arĩ na thaahu ciomia ĩġĩrĩ, o ta ũrĩa aikaraga arĩ na thaahu ihinda rĩake rĩa mweri. Ningĩ no nginya eterere mĩthenya mĩrongo ĩtandatũ na ĩtandatũ nĩguo atherio thaahu wa kuura thakame. 6 “Hĩndĩ ĩrĩa matukũ make ma ġũtherio, marĩ ma kahĩ kana ma kairĩtu, makahinga-rĩ, nĩakarehera mũthĩnjĩri-Ngai ġatũrũme ka mwaka ũmwe hau ĩtoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-ġũtũnganwo, karĩ iruta rĩa njino, na atware ġatutura kana ndirahũġĩ ya iruta rĩa kũhoroherio mehĩa. 7 Nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩagacirũtĩra hau mbere ya Jehova nĩguo amũhoroherie, nake mũndũ-wa-nja ũcio nĩagathirwo nĩ thaahu wa kuuma ġwa thakame. “Macio nĩmo mawatho ma mũndũ-wa-nja ũrĩa ũciarĩte kahĩ kana kairĩtu. 8 Angĩkorwo ndangĩhota kũruta ġatũrũme, nĩakaruta ndirahũġĩ ĩġĩrĩ kana tũtutuura twĩrĩ, kamwe ka iruta rĩa njino na karĩa kangĩ ka iruta rĩa kũhoroherio mehĩa. ũguo nĩguo mũthĩnjĩri-

Ngai akaamūhoroheria, nake mündū-wa-nja ūcio nīagathera.”

13 Ningī Jehova akīra Musa na Harūni atīrī, 2 “Hīndī īrīa mündū o wothē angīgīa na handū haimbu, kana mūtūnda, kana handū hakaragacūku ngoothi-inī yake, harīa hangītuika mūrimū wa ngoothi ūngīgwatanio-rī, no ngīnya atwarwo kūrī Harūni, ūrīa mūthīnjīri-Ngai, kana kūrī ūmwe wa ariū ake ūrīa mūthīnjīri-Ngai. 3 Nake mūthīnjīri-Ngai arore kīronda kīu kīrī ngoothi-inī yake, na angīkorwo njuīrī ya handū hau harūaru nīgarūrūkīte īkerūha, na kīronda kīu kīonwo kīrikīire thīinī wa mwīrī gūkīra harīa ngoothi yakīnya-rī, ūcio nī mūrimū wa ngoothi ūngīgwatanio. Nake mūthīnjīri-Ngai aarīkia kūmūrora, nīagacooka atue atī mündū ūcio arī na thaahu. 4 Angīkorwo kīmeni kīu arī nakīo ngoothi-inī yake nīkīerūhīte na gītīrikīire ngoothi-inī, nayo njuīrī yaho ndīerūhīte-rī, mūthīnjīri-Ngai nīakaiga mündū ūcio mūrūaru handū mwanya mīthenya mūgwanja. 5 Mūthenya wa mūgwanja, mūthīnjīri-Ngai nīakamūrora na angīkoona atī kīronda gītīgarūrūkīte na gītīthegeete-rī, nīakamūiga handū mwanya mīthenya īngī mūgwanja. 6 Mūthenya wa mūgwanja mūthīnjīri-Ngai, nīakamūrora o rīngī, na angīkorwo kīronda kīu nīkīrathira na gītīthegeete ngoothi-inī-rī, mūthīnjīri-Ngai nīagatua atī mündū ūcio ndarī na thaahu; īyo no mītūnda. Mündū ūcio no ngīnya athambie nguo ciake, nake nīagathera, athirwo nī thaahu. 7 No mūtūnda ūcio ūngīthegea ngoothi-inī yake thuutha wa kwīonania harī mūthīnjīri-Ngai, nīguo atuīke ndarī na thaahu, no ngīnya acooke kūrī mūthīnjīri-Ngai rīngī. 8 Mūthīnjīri-Ngai ūcio nīakamūrora, na angīkorwo mūtūnda ūthegeete ngoothi-inī, nīakamūtua atī arī na thaahu; ūcio nī mūrimū wa ngoothi ūrīa ūngīgwatanio. 9 “Rīrīa mündū o wothē angīgīa na mūrimū wa ngoothi ūngīgwatanio-rī, no ngīnya atwarwo harī mūthīnjīri-Ngai. 10 Mūthīnjīri-Ngai nīakamūrora, na hangīkorwo harī na handū haimbu hakeerūha ngoothi-inī hagatūma njuīrī yerūhe, na angīkorwo handū hau haimbu nīhatūrīkīte hakagīa kīronda-rī, 11 ūcio nī mūrimū wa ngoothi ūtangīhona, nake mūthīnjīri-Ngai nīagatua atī mündū ūcio arī na thaahu. Ndakamūiga handū mwanya, tondū mündū ūcio nīarīkītie kūgīa na thaahu. 12 “No rīrī, mūrimū ūcio ūngīhunja ngoothi-inī yake yothē, na harīa hothe mūthīnjīri-Ngai angīhota kuona oone atī mūrimū ūcio ūiyūrīte ngoothi-inī ya mündū ūcio mūrūaru kuuma mūtwe ngīnya magūrū-rī,

13 mūthīnjīri-Ngai ūcio nīakamūrora, na aakorwo mūrimū ūcio nī ūiyūrīte mwīrī wake wothē, nīagatua atī mündū ūcio ndarī na thaahu. Kuona atī nīerūhīte kūdūndū guothe-rī, ndarī na thaahu. 14 No hīndī īrīa yothē mündū ūcio angīonwo arī na ironda-rī, nīagatuika arī na thaahu. 15 Rīrīa mūthīnjīri-Ngai angīona kīronda-rī, nīagatua atī mündū ūcio arī na thaahu. Kīronda kīu kīrī na thaahu; mündū ūcio arī na mūrimū ūngīgwatanio. 16 No kīronda kīu kīngīgarūrūka kīerūhe, no ngīnya mündū ūcio athī harī mūthīnjīri-Ngai. 17 Nake mūthīnjīri-Ngai ūcio nīakamūrora, na aakorwo ironda nīcierūhīte-rī, mūthīnjīri-Ngai nīagatua atī mündū ūcio mūrūaru ndarī na thaahu, nake nīagatuika ndarī na thaahu. 18 “Rīrīa mündū angīgīa na ihūha ngoothi-inī yake na rīcooke rīhone, 19 naho hau ihūha rīraarī haimbe na herūhe, kana hagīe na kameni gatune-rī, no ngīnya athī akeyonanie kūrī mūthīnjīri-Ngai. 20 Mūthīnjīri-Ngai ūcio nīakarora handū hau, na hangīoneka nī harīkīire gūkīra ngoothi, na njuīrī cīaho īkerūha, mūthīnjīri-Ngai nīagatua atī mündū ūcio arī na thaahu. Nī mūrimū wa ngoothi ūngīgwatanio ūtuthūkīte harīa ihūha rīu rīraarī. 21 No, mūthīnjīri-Ngai angīrora handū hau one hatīrī na njuīrī njerū thīinī waho, na hatīrikīire gūkīra ngoothi, na nīhahohete-rī, hīndī īyo mūthīnjīri-Ngai nīakamūiga handū mwanya ihinda rīa mīthenya mūgwanja. 22 Kūngīkorwo kīronda kīa ihūha rīu nīkīrathegea ngoothi-inī, mūthīnjīri-Ngai nīagatua atī mündū ūcio arī na thaahu; ūcio nī mūrimū ūngīgwatanio. 23 No handū hau hangīkorwo hatīgarūrūkīte na hatīthegeete, kīu no kīrema kīa ihūha, nake mūthīnjīri-Ngai nīagatua atī mündū ūcio ndarī na thaahu. 24 “Mündū angīgīa na ihīa ngoothi-inī yake, narīo ihīa rīu rīgīe na kīronda gītunīhe kana kīerūhe-rī, 25 mūthīnjīri-Ngai ūcio nīakarora handū hau, na angīkorwo njuīrī cīaho nīcierūhīte, na hakorwo hakīoneka harīkīire gūkīra ngoothi-rī, ūcio nī mūrimū ūngīgwatanio ūtūrīkīire ihīa-inī rīu. Nake mūthīnjīri-Ngai nīagatua atī mündū ūcio arī na thaahu; ūcio nī mūrimū wa ngoothi ūngīgwatanio. 26 No mūthīnjīri-Ngai angīkarora one atī hatīrī na njuīrī njerū kīrema-inī kīu na tī harīkīru gūkīra ngoothi yake na nīhahohete-rī, thuutha ūcio mūthīnjīri-Ngai nīakamūiga handū mwanya mīthenya mūgwanja. 27 Mūthenya wa mūgwanja mūthīnjīri-Ngai nīakamūrora rīngī, naguo mūrimū ūcio ūngīkorwo nīurathegea ngoothi-inī-

rī, mūthīnjīri-Ngai nīagatua atī mūdū ūcio arī na thaahu; ūcio nī mūrīmū wa ngoothi ūngīgwatanio. **28** No handū hau hangīkorwo hatigarūrūkīte, na hatithegeete ngoothi-inī, no nīhahohete, ūcio nī ūmbu wa ihīa rīu, nake mūthīnjīri-Ngai nīagatua atī mūdū ūcio ndarī na thaahu; kīu no kīrema kīa ihīa. **29** “Mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja angīkorwo na kīronda mūtwe kana kīreru-rī, **30** mūthīnjīri-Ngai nīakarora kīronda kīu, na kīngīoneka kīrīkīire gūkīra ngoothi, nayo njuīrī yaho ikorwo nī ya rangi wa ngoikoni, na ikorwo īrī njeke, mūthīnjīri-Ngai nīagatua atī mūdū ūcio arī na thaahu; ūcio nī ūhere, nī mūrīmū wa mangū ma mūtwe kana ma kīreru. **31** No hīndī īrīa mūthīnjīri-Ngai angīrora kīronda kīa mūthemba ūcio, na gīkorwo ti kīrīkīru gūkīra ngoothi, na hatīrī njuīrī njirū thīinī wakīo, hīndī īyo mūthīnjīri-Ngai nīakaiga mūdū ūcio mūrūaru handū mwanya mīthenya mūgwanja. **32** Mūthenya wa mūgwanja, mūthīnjīri-Ngai ūcio nīakarora kīronda kīu rīngī na angīkorwo ūhere ūcio ndūthegeete na hatīrī njuīrī cia rangi wa ngoikoni, na gītikuoneka kīrīkīire gūkīra ngoothi-rī, **33** no ngīnya mūdū ūcio enjwo tīga o harīa harūaru, nake mūthīnjīri-Ngai nīakamūiga handū mwanya mīthenya īngī mūgwanja. **34** Mūthenya wa mūgwanja, mūthīnjīri-Ngai ūcio nīakarora ūhere ūcio o rīngī, na angīkorwo ndūthegeete ngoothi-inī na ndūkuoneka ūrīkīire gūkīra ngoothi-rī, mūthīnjīri-Ngai ūcio nīagatua atī mūdū ūcio ndarī na thaahu. No no ngīnya athambie nguo ciake, na nīagatuika ndarī na thaahu. **35** No, ūhere ūcio, ūngīthegea ngoothi-inī thuutha wa mūdū ūcio gūtūuo atī ndarī na thaahu-rī, **36** mūthīnjīri-Ngai ūcio nīakamūrora na angīkorwo ūhere ūcio nūthegeete ngoothi-inī, mūthīnjīri-Ngai ūcio ndakabatarīo nīkūrora njuīrī cia rangi wa ngoikoni; mūdū ūcio arī na thaahu. **37** No mūthīnjīri-Ngai angīkoona atī hatīrī na ūgarūrūku na nīhamerete njuīrī njirū, ūhere ūcio nīūhonete. Mūdū ūcio ndarī na thaahu, nake Mūthīnjīri-Ngai nīakamūtua ndarī na thaahu. **38** “Hīndī īrīa mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja angīgīa na tūmeni twerū ngoothi-inī-rī, **39** mūthīnjīri-Ngai nīagatūrora, na tuo tūngīkorwo ti twerū mūno-rī, ūcio nī mūtūnda ūtangīrwaria mūdū ūtuthūkīte ngoothi-inī; mūdū ūcio ndarī na thaahu. **40** “Hīndī īrīa mūdū angīmūnyūka njuīrī na agīe na kīhara-rī, ūcio ndarī na thaahu. **41** Angīkorwo amūnyūkīte njuīrī īrutītie na thīithi akagīa kīhara kīa na mbere, ūcio ndarī na thaahu. **42** No angīkorwo arī

na kīronda gītune kīhara-inī kana thīithi-inī wake-rī, ūcio nī mūrīmū ūngīgwatanio ūratuthūka kīhara-inī kana thīithi-inī wake. **43** Mūthīnjīri-Ngai nīakamūrora, na angīkorwo kīronda kīu kīmbīte kīhara-inī kana thīithi-inī nī gītune gīkahaana ta mūrīmū wa ngoothi ūngīgwatanio-rī, **44** mūdū ūcio nī mūrūaru na arī na thaahu. Mūthīnjīri-Ngai nīakamūtua arī na thaahu nī ūndū wa kīronda kīu kīrī mūtwe wake. **45** “Mūdū ūrī na mūrīmū ta ūcio ūngīgwatanio-rī, no ngīnya ehumbe nguo ndarūku, na arekererie njuīrī yake, na ahumbīre kanua gake, athīi akīanagīrīra akiugaga atīrī, ‘Ndī na thaahu! Ndī na thaahu!’ **46** Rīrīa rīothe mūdū ūcio arī na mūrīmū ūcio, arīkoragwo arī na thaahu. No ngīnya atūūrage wiki, na no ngīnya atūūrage nja ya kambī. **47** “Nguo o na īrīkū īngīguma, īrī ya guoya wa ng’ondū kana ya gatani, **48** kana ya taama o wothe ūtumītwo na ndigi njogothē kana taama wa gatani, kana guoya wa ng’ondū, kana rūūa o ruothe, kana kīndū o gīothe gīthondeketwo na rūūa-rī, **49** na angīkorwo ūgumu ūcio ūrī nguo-inī, kana rūūa-inī, kana taama-inī wa ndigi njogothē, kana taama-inī o wothe mūtume, kana kīndū-inī o gīothe gītumītwo na rūūa-rī, ūgumu ūcio ūngīkorwo na rangi ta wa nyeki nduru kana mūtune, ūcio nī ūgumu ūrathegea, na no ngīnya wonio mūthīnjīri-Ngai. **50** Mūthīnjīri-Ngai nīakarora ūgumu ūcio, na aige kīndū kīu kīrī na ūgumu handū mwanya mīthenya mūgwanja. **51** Mūthenya wa mūgwanja nīakarora kīndū kīu, na angīkorwo ūgumu ūcio nīūthegeete nguo-inī, kana ndigi-inī njogothē, kana taama-inī mūtume, kana rūūa-inī, rūrī rwa kūrūtīrwo wīra o na ūrīkū, ūcio nī ūgumu wa kwananga; kīndū kīu kīrī na thaahu. **52** No ngīnya acine nguo īyo, kana ndigi icio njogothē, kana taama ūcio mūtume na guoya wa ng’ondū kana gatani, kana kīndū kīngī gīothe kīa rūūa rūrīa rūgwatīe ūgumu ūcio, nī ūndū ūgumu ūcio nī wa kwananga; kīndū kīu no ngīnya gīcinwo. **53** “No rīrī, rīrīa mūthīnjīri-Ngai angīrora kīndū kīu, ūgumu ūcio ūkorwo ndūthegeete nguo-inī īyo, kana ndigi-inī icio njogothē kana taama-inī ūcio mūtume, kana kīndū kīa rūūa-rī, **54** nīagaathana kīndū kīu kīgwatītīo ūgumu gīthambio. Nīngī nīagakīiga handū mwanya mīthenya īngī mūgwanja. **55** Thuutha wa kīndū kīu kīgwatīe ūgumu gūthambio-rī, mūthīnjīri-Ngai nīagakīrora, na angīkorwo ūgumu ūcio ndūrī ūndū ūgarūrūkīte, o na gūtūika ndūthegeete-rī, kīndū kīu kīrī na thaahu. Nīgīcinwo na mwaki, o na aakorwo

ūgumu ūnyiiitē mwena ūmwe kana ūrīa ūngī. 56 Hīndī rīra mūthīnjīri-Ngai angīrora kīndū kīu na akore ūgumu ūcio ūnyihanyiihite thuuṭha wa kīndū kīu gūthambio-rī, nīagatembūra nguo īyo eherie hau he na ūgumu kuuma nguo-inī īyo, kana rūūa-inī, kana ndigi-inī icio njogothē, kana taama-inī ūcio mūtume. 57 No ūgumu ūcio ūngīcooka woneke nguo-inī, kana harī ndigi icio njogothē, kana taama ūcio mūtume, kana kīndū kīa rūūa, ūgumu ūcio nīgūthegea ūrathēgea, na kīrīa gīothē kīrī na ūgumu ūcio no nginya gīcinwo na mwaki. 58 Nguo īyo, kana ndigi icio njogothē, kana taama mūtume, kana kīndū kīa rūūa kīrīa gīthambītio gīkaniinwo ūgumu ūcio no nginya gīthambio rīngī, na nī gīgaathirwo nī thaahu.” 59 Macio nīmo mawatho marīa makoniī indo inyīitītwo nī ūgumu, irī cia guoya wa ng’ōndu, kana taama wa gatani, kana ndigi njogothē, kana taama mūtume, kana kīndū o gīothē kīa rūūa, nīmo mawatho ma gūtua kana indo icio irī na thaahu kana itirī na thaahu.

14 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, 2 “Maya nīmo mawatho makoniī mūndū mūrūaru hīndī yake ya gūtherio thaahu, rīrīa aarehwo kūrī mūthīnjīri-Ngai: 3 Mūthīnjīri-Ngai nīakoima nja ya kambī amūrore. Angīkorwo mūndū ūcio nīahonete mūrīmū ūcio wa kūgwatanio wa ngoothi, 4 mūthīnjīri-Ngai nīagaathana areherwo nyoni igīrī irī muoyo na itarī na thaahu, na kamūtī ka mūtarakwa, na rūrigi rwa rangi wa gakarakū, na mūthobi irehwo nī ūndū wa mūndū ūcio ūgūtherio. 5 Mūthīnjīri-Ngai acooke aathane atī nyoni īmwe yacio īthīnjīrwo igūrū rīa nyūngū ya rūmba irī na maaī matahītwo o hīndī īyo. 6 Ningī acooke oe nyoni īyo irī muoyo, amītobokie, hamwe na kamūtī kau ka mūtarakwa, na rūrigi rūu rwa gakarakū na mūthobi thīinī wa thakame ya nyoni īyo īthīnjīrwo igūrū wa maaī macio matahītwo o hīndī īyo. 7 Mūthīnjīri-Ngai nīakaminjīria mūndū ūcio ūrathērio mūrīmū ūcio ūngīgwatanio thakame īyo maita mūgwanja, na acooke oige atī mūndū ūcio ndarī na thaahu. Ningī acooke arekererie nyoni īyo īngī irī muoyo yūmbūke īthīī werū-inī. 8 “Mūndū ūcio ūtheretio no nginya athambie nguo ciake, no nginya enjwo njuīrī yake yothē na ethambe na maaī nīguo athirwo nī thaahu. Thuutha ūcio, no atoonye kambī; no rīrī, no nginya aikare nja ya hema yake mīthenya mūgwanja. 9 Mūthenya wa mūgwanja no nginya enjwo njuīrī yake yothē; no nginya enjwo mūtwe, na nderu, na ngobe, na njuīrī iria ingī ciake

ciathe. Na no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, nake nīagathirwo nī thaahu. 10 “Mūthenya wa kanana wakinya, no nginya atwarīre mūthīnjīri-Ngai tūtūrūme twīrī na kamwatī, o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, na ciothe ikorwo itarī na kaūgū, atware hamwe na icunjī ithatū cia ikūmi cia eba ya mūtu mūhinyu ūtukanītio na maguta nī ūndū wa iruta rīa mūtu, na kabakūrī kamwe ka maguta. 11 Mūthīnjīri-Ngai ūrīa ūgaatua atī mūndū ūcio ndarī na thaahu nīagatwara mūndū ūcio ūrathērio hamwe na maruta make mbere ya Jehova hau itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo. 12 “Ningī mūthīnjīri-Ngai ūcio nīakoya gatūrūme kamwe gatuo, akarute karī iruta rīa mahītia, hamwe na kabakūrī kau ka maguta; nīagacithūngūthīria hau mbere ya Jehova ituīke iruta rīa gūthūngūthio. 13 Nīagathīnjīra gatūrūme kau handū harīa hatheru, harīa iruta rīa kūhoroherio mehīa na iruta rīa njino ithīnjagīrwo. O ta ūrīa iruta rīa kūhoroherio mehīa rīrī rīa mūthīnjīri-Ngai-rī, no taguo iruta rīa mahītia rīrī rīake, rūu nī iruta ithēru mūno makīria. 14 Mūthīnjīri-Ngai ūcio nīakoya thakame īmwe ya iruta rūu rīa mahītia na amīhake moni ya gūtū kwa ūrīo kwa mūndū ūcio ūrathērio, na kīara kīrīa kīnene gīa guoko gwake kwa ūrīo, na kīara kīrīa kīnene gīa kūgūrū gwake kwa ūrīo. 15 Mūthīnjīri-Ngai nīagacooka oe maguta mamwe marīa marī kabakūrī-inī amaitīrīre rūhī rwake rwa mwena wa ūmotho, 16 acooke atobokie kīara gīake kīa muoroto kīa ūrīo maguta-inī macio marī rūhī rwake, aminjaminje maguta mamwe ma macio marī kīara gīake mbere ya Jehova maita mūgwanja. 17 Mūthīnjīri-Ngai ūcio nīakoya maguta mamwe ma marīa matigaire rūhī rwake amahake moni ya gūtū kwa ūrīo kwa mūndū ūcio ūrathērio, na kīara kīrīa kīnene gīa guoko gwake kwa ūrīo, na kīara kīrīa kīnene gīa kūgūrū gwake kwa ūrīo, igūrū rīa thakame īyo ya iruta rīa mahītia. 18 Namo maguta macio mangī marī rūhī rwake, mūthīnjīri-Ngai nīakamahaka mūtwe wa mūndū ūcio ūrathērio nīguo amūhoroherie hau mbere ya Jehova. 19 “Ningī mūthīnjīri-Ngai nīakaruta igongona rīa kūhoroherio mehīa ahoroherie mūndū ūcio ūrathērio thaahu wake. Thuutha ūcio, mūthīnjīri-Ngai nīagathīnja iruta rīa njino 20 na arīrutīre kīgongona-inī, hamwe na iruta rīa mūtu nīguo amūhoroherie, nake athirwo nī thaahu. 21 “No rīrī angīkorwo mūndū ūcio nī mūthīnī na ndangīhota kūruta indo icio, no nginya arute gatūrūme kamwe

gatuike iruta rīa mahītia rīa gūthūngūthio nīguo rīmūhoroherie, hamwe na gīcnjī gīa ikūmi kīa eba ya mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukaniītio na maguta, rītuīke iruta rīa mūtu, na kabakūri ka maguta, 22 na ndirahūgī igīri kana tūtutuura twīrī, o iria angīhota kūruta, īmwe ītuīke ya iruta rīa kūhoroherio mehia, na irīa īngī ya iruta rīa njino. 23 “Mūthenya wa kanana wakinya no nginya acirehe kūrī mūthīnjīri-Ngai hau itoonyero rīa Hema-ya-Gūtūnganwo nīgeetha athererio hau mbere ya Jehova. 24 Nake mūthīnjīri-Ngai nīakoya gatūrūme kau ka iruta rīa mahītia, hamwe na kabakūri ka maguta, acithūngūthīrie mbere ya Jehova itūike iruta rīa gūthūngūthio. 25 Nīagathīnja gatūrūme ka iruta rīa mahītia na acooke oe thakame īmwe yako amīhake moni ya gūtū kwa ūrīo kwa mūndū ūcio ūratherio, na amīhake kīara kīrīa kīnene gīa guoko gwake kwa ūrīo na kīara kīrīa kīnene gīa kīgūrū gwake kwa ūrīo. 26 Mūthīnjīri-Ngai nīagekīra maguta mamwe rūhī rwa mwena wake wa ūmotho, 27 na aminjaminje maguta mamwe ma macio marī rūhī rwake na kīara kīa muoroto gīa guoko gwake kwa ūrīo, hau mbere ya Jehova, maita mūgwanja. 28 Maguta mamwe ma macio marī rūhī rwake amahake o harīa aahakīte thakame ya iruta rīa mahītia, moni-inī ya gūtū kwa ūrīo kwa mūndū ūcio ūratherio, na kīara kīrīa kīnene gīa guoko gwake kwa ūrīo na kīara kīrīa kīnene gīa kīgūrū gwake kwa ūrīo. 29 Namo maguta macio mangī marī rūhī rwake, mūthīnjīri-Ngai nīakamahaka mūtwe wa mūndū ūcio ūratherio, nīguo amūhoroherie hau mbere ya Jehova. 30 Ningī nīakaruta igongona rīa ndirahūgī kana tūtutuura, o iria mūndū ūcio angīhota kūruta, 31 īmwe īrī iruta rīa kūhoroherio mehia na īyo īngī īrī iruta rīa njino, o hamwe na iruta rīa mūtu. Ūguo nīguo mūthīnjīri-Ngai akaahoroheria mūndū ūcio ūratherio hau mbere ya Jehova.” 32 Macio nīmo mawatho makoniī mūndū o wothē ūrīa ūrī na mūrīmū wa ngoothi ūngīgwatanio, na ndangīhota kūruta iruta rīrīa rīathanītwo rīa gūtherio gwake. 33 Ningī Jehova akīra Musa na Harūni atīrī, 34 “Rīrīa mūgaakinya būrūri wa Kaanani, ūrīa ngūmūhe ūtuīke igai rīanyu, na nī njikīre ūgumu ūgūthegea nyūmba thīnī būrūri-inī ūcio-rī, 35 mwene nyūmba īyo no nginya athīi akeere mūthīnjīri-Ngai atīrī, ‘Nīnyonete kīndū kīhaana ta ūgumu thīnī wa nyūmba yakwa.’ 36 Mūthīnjīri-Ngai ūcio nīagaathana indo ciothe irutwo nyūmba īyo atanatoonya kūrorā ūgumu ūcio, nīgeetha gūtīkagīe kīndū o na kīmwe kīrī

nyūmba īyo kīngītūuo atī kīrī na thaahu. Thuutha wa ūguo mūthīnjīri-Ngai nīagatoonya arore nyūmba īyo. 37 Nīakarora ūgumu rūthingo-inī, na aakorwo rūrī na tūrīma twa rangī ta wa nyeki nduru kana wa rangī mūtune tūhaana ta tūtoonyete thīnī wa rūthingo-rī, 38 mūthīnjīri-Ngai ūcio nīakoima nja ya nyūmba īyo na acooke amīhinge gwa kahinda ka mīthenya mūgwanja. 39 Mūthenya wa mūgwanja wakinya, mūthīnjīri-Ngai nīagacooka athīi arore nyūmba īyo. Angīona ūgumu ūcio nīūthegeete thingo-inī, 40 nīagaathana mahiga marīa marī na ūgumu mamomorwo na mateo handū hatarī hatheru na kūu nja ya itūūra. 41 Nīagaathana thingo ciothe ikūrūrwo mwena wa na thīnī, namo makūrūro macio mateo kīara-inī na kūu nja ya itūūra. 42 Ningī moe mahiga mangī make namo mathenya macio mamomoretwo, na macooke moe rīūmba rīerū mathinge nyūmba īyo narīo. 43 “Ūgumu ūcio ūngīcooka woneke rīngī nyūmba-inī īyo, thuutha wa mahiga macio kūmomorwo, na thingo icio gūkūrūrwo na igathiingwo rīngī-rī, 44 mūthīnjīri-Ngai nīagacooka athīi amīrore rīngī, na angīona ūgumu ūcio nīūthegeete nyūmba-inī īyo, ūcio nī ūgumu wa kwananga; nyūmba īyo īrī na thaahu. 45 No nginya īmomorwo: mahiga mayo, na mbaū, na thingo ciothe, nacio indo icio itwarwo handū hatarī hatheru na kūu nja ya itūūra. 46 “Mūndū o wothē ūngītoonya nyūmba īyo hīndī īyo īrī hinge nīakanyiitwo nī thaahu o nginya hwaī-inī. 47 Mūndū o wothē ūngīkoma kana arīire irio nyūmba īyo, no nginya athambie nguo ciake. 48 “No rīrī, mūthīnjīri-Ngai angīūka kūmīrorā akore atī ūgumu ūcio ndūthegeete thuutha wa nyūmba īyo gūthingwo rīngī-rī, nīagatua atī nyūmba īyo ndīrī na thaahu, nīgūkorwo ūgumu ūcio nīūthīrite. 49 Nīgeetha atherie nyūmba īyo, nīakoya nyoni igīrī, na kamūtī ka mūtarakwa, na rūrigi rwa rangī wa gakarakū, na mūthobi. 50 Nīagathīnjīra nyoni īmwe ya icio igūrū rīa nyūngū ya rīūmba īrī na maaī matahītwo o hīndī īyo. 51 Acooke oe kamūtī ka mūtarakwa, na mūthobi, na rūrigi rwa rangī wa gakarakū na nyoni īyo īrī muoyo, acitobokie thīnī wa thakame īyo ya nyoni īyo thīnje, na maaī-inī macio matahītwo o hīndī īyo, aminjaminjīrie nyūmba īyo maita mūgwanja. 52 Nīagatheria nyūmba īyo na thakame ya nyoni īyo, na maaī macio matahītwo o hīndī īyo, na nyoni īyo īrī muoyo, na kamūtī kau ka mūtarakwa, na mūthobi ūcio, na rūrigi rūu rwa rangī wa gakarakū. 53 Acooke arekererie nyoni īyo īrī muoyo yūmbūke thīhī na kūu

werū-inī, nja ya itūūra. Ūguo nīguo akaahoroheria nyūmba ūyo, nayo nīgathirwo nī thaahu.” 54 Macio nīmo mawatho makoniī mūrimū o ro wothe wa ngoothi ūrīa ūngīgwatanio, na ūhere, 55 na ūgumu ūrī guo-inī kana thīinī na nyūmba, 56 na handū haimbu, na handū harī na mūtūnda, kana handū hakaragacūku, 57 nīguo kūmenyekage rīrīa kindū gītari na thaahu na rīrīa kīrī na thaahu. Macio nīmo mawatho makoniī mīrimū ya ngoothi rīrīa ingīgwatanio, na makoniī ūgumu.

15 Nake Jehova akīra Musa na Harūni atīrī, 2 “Arīriai andū a Isiraeli, mūmeere ūū: ‘Rīrīa mūndū mūrūme o wothe angīkorwo akiura kuuma njaga-inī yake, kuura kūu nī thaahu. 3 Mūndū ūcio arīkoragwo arī na thaahu hīndī rīrīa angīkorwo akiura hīndī ciothe, o na kana angītiga kuura. Kuura kūu arī nakuo kūrītūmaga athaaha na njīra ici: 4 “Ūrīrī o wothe mūndū ūcio ūkuura angīkomera nīūkanyitwo nī thaahu, na kindū o gīothe kīrīa angīkarīra nīgīkanyitwo nī thaahu. 5 Mūndū ūrīa ūngīhutia ūrīrī ūcio no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. 6 Mūndū o wothe ūngīkarīra kindū gīkarīrwo nī mūndū ūcio ūroira, no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. 7 “Mūndū o wothe ūngīhutia mūndū ūcio ūroira no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. 8 “Mūndū ūcio ūroira angītūira mūndū ūtarī na thaahu mata-rī, mūndū ūcio no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. 9 “Matandīko mothe marīa mūndū ūcio ūroira angīkarīra akuuītwo nī nyamū, nīmakanyitwo nī thaahu, 10 nake mūndū o wothe ūngīhutia kindū o na kīmwe gīkarīre nī mūndū ūcio, nīakanyitwo nī thaahu o nginya hwaī-inī; ūrīa wothe ūngīūngania indo ocio no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. 11 “Mūndū ūcio ūkuura angīhutia mūndū atethambīte moko na maaī, mūndū ūcio ahutia no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. 12 “Nyūngū ya rīūmba rīrīa mūndū ūcio angīhutia, no nginya yūragwo, na kindū gīothe kīa mbaū no nginya gīkamūrwo na maaī. 13 “Rīrīa mūndū ūcio angīhonio mūrimū ūcio wa kuura, nīageterera mīthenya mūgwanja

nīguo ambīrīrie gūtherio gwake; no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, matahītwo o hīndī ūyo, nake nīagathirwo nī thaahu. 14 Mūthenya wa kanana wakinya, no nginya arute ndirahūgī igīrī kana tūtutuura twīrī, athīī mbere ya Jehova hau itoonyero rīa Hema-ya-Gūtūnganwo na acinengere mūthīnjīri-Ngai. 15 Nake mūthīnjīri-Ngai nīagaciruta igongona, īmwe īrī iruta rīa kūhoroherio mehia na rīrīa ingī irī iruta rīa njino. Ūguo nīguo akaahoroheria mūndū ūcio hau mbere ya Jehova, nī ūndū wa kuura gwake. 16 “‘Rīrīa mūndū mūrūme angiumwo nī hinya wa arūme, no nginya ethambe mwīrī wothe na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. 17 Nguo o yothe kana rūūa ingīītīkīrwo nī hinya wa arūme handū, no nginya ithambio na maaī, na itiinde irī na thaahu o nginya hwaī-inī. 18 Rīrīa mūndū mūrūme akomania na mūndū-wa-nja, nake oimwo nī hinya wa arūme, o eerī no nginya methambe na maaī, nao matiinde marī na thaahu o nginya hwaī-inī. 19 “‘Rīrīa mūndū-wa-nja ekuura ihinda-inī rīake rīa mweri, nīagaikara mīthenya mūgwanja arī na thaahu, nake mūndū o wothe ūngīmūhutia, atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. 20 “‘Kindū o gīothe angīkomera ihinda-inī rīake rīa mweri nīgīkanyitwo nī thaahu, na kindū o gīothe angīkarīra nīgīkanyitwo nī thaahu. 21 Mūndū o wothe ūngīhutia ūrīrī wake no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwīrī na maaī, nake atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. 22 Mūndū o wothe ūngīhutia kindū o gīothe aikarīre no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwīrī na maaī, nake atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. 23 Kindū kīu kīngīkorwo nī ūrīrī, kana o kindū kīngī mūndū-wa-nja ūcio aikarīre, hīndī ūyo mūndū wothe angīkīhutia, nīagatinda arī na thaahu o nginya hwaī-inī. 24 “‘Mūndū mūrūme angīkoma nake na ahutio nī thakame ya ihinda rīake rīa mweri, nīagaikara arī na thaahu mīthenya mūgwanja; naguo ūrīrī o wothe angīkomera nīūkanyitwo nī thaahu. 25 “‘Rīrīa mūndū-wa-nja angīura thakame ategūtīgithīria mīthenya mīngī ihinda rītarī rīake rīa mweri, kana kuura kūngī gūkīrīte ihinda rīake rīa mweri, nīagaikara arī na thaahu rīrīa rīothe ekuura ūguo, o ta ūrīa akoragwo arī na thaahu ihinda-inī rīake rīa mweri. 26 Ūrīrī wothe ūrīa angīkoma rīrīa rīothe ekuura ūguo, nīūkanyitwo nī thaahu, o ta ūrīa ūrīrī wake ūkoragwo na thaahu ihinda-inī rīake rīa mweri, na kīrīa gīothe angīkarīra nī gīkaanyitwo

nī thaahu, o ta ūrīa gūkoragwo ihinda-inī rīake rīa mweri. 27 Mündū o wothe angīchutia nīakanyiitwo nī thaahu; nake no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwīrī na maāi, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. 28 “Aarīkia gūtiga kuura, nīageretera mīthenya mūgwanja, na thuutha ūcio nīagathirwo nī thaahu. 29 Mūthenya wa kanana wakinya, no nginya arute ndirahūgī igīrī kana tūtutuura twīrī, acirehere mūthīnjīri-Ngai hau itoonyero rīa Hema-ya-Gūtūnganwo. 30 Mūthīnjīri-Ngai nīakaruta īmwe īrī iruta rīa kūhoroherio mehīa, nayo īyo īngī īrī iruta rīa njino. Ūguo nīguo mūthīnjīri-Ngai akaamūhoroheria hau mbere ya Jehova nī ūndū wa thaahu wa kuura kūu gwake. 31 “No nginya mwehanīrīrie andū a Isiraēli na indo iria ingīmāgwatia thaahu, nīgeetha matikanakue marī na thaahu nī ūndū wa gūthaahīa gīikaro gīakwa kīrīa kīrī gatagatī kao.” 32 Macio nīmo mawatho marīa makonīī mündū ūrīa ūkuura, na ma mündū o wothe ūrīa ūnyīitītwo nī thaahu nī ūndū wa kuumwo nī hinya wa arūme, 33 na ma mündū-wa-nja nī ūndū wa ihinda rīake rīa mweri, na ma mündū mūrūme kana mündū-wa-nja ūrīa ūkuura, na ma mündū mūrūme ūrīa ūngīkoma na mündū-wa-nja ūrīa ūrī na thaahu.

16 Nake Jehova akīarīria Musa thuutha wa gīkuū kīa arīū arīa eerī a Harūni arīa maakuire rīrīa mookire maḡikuhīrīria mbere ya Jehova. 2 Jehova akīra Musa atīrī: “Īra mūrū wa nyūkwa Harūni ndagatoonyage o rīrīa enda Handū-harīa-Hatheru-Mūno, hau thuutha wa gītambaya gīa gūcuuria kīrīa kīrī mbere ya gītī gīa tha kīrīa kīrī igūrū wa ithandūkū rīa kīrīkanīro ndakae gūkua, tondū hau nīho ndīyūmagīria ndī thīinī wa itu hau igūrū wa gītī gīa tha. 3 “Ūū nīguo Harūni arīitoonyaga harīa haamūre: arīitoonyaga na gategwa ka iruta rīa kūhoroherio mehīa, na ndūrūme īmwe ya iruta rīa njino. 4 Nīarīhumbaga kanjū ya gatani īrīa nyamūre, na thuruarī cia thīinī cia gatani iriganie na mwīrī wake, nīarīhotoraga mūcibi ūrīa wa gatani, na akeoha kīremba kīrīa gīa gatani. Icio nīcio nguo iria nyamūre; nī ūndū ūcio no nginya ethambe na maāi mbere ya gūciīhumba. 5 Nīakoya thenge igīrī cia iruta rīa kūhoroherio mehīa, na ndūrūme ya iruta rīa njino kuuma kūrī kīrīndī kīa andū a Isiraēli. 6 “Harūni nīakaruta ndegwa īyo īrī iruta rīa kūhoroherio mehīa make mwene nīguo ehoroherie we mwene na nyūmba yake. 7 Ningī nīakoya thenge icio cierī acineane hau mbere ya

Jehova itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo. 8 Nīagacukīra thenge icio cierī mītī, ūmwe nī wa Jehova, nague ūcio ūngī nī wa mbūri ya kūrekererio īkuuithītio mehīa. 9 Harūni nīakaruta thenge īrīa īkaagūrwo nī mūtī wa mwena wa Jehova, amirute īrī igongona rīa kūhoroherio mehīa. 10 No thenge īrīa īkaagūrwo nī mūtī ītuīke ya kūrekererio īkuuithītio mehīa nīkaneanwo mbere ya Jehova īrī muoyo, ītuīke ya kūhorohanīria, na ūndū wa kūmīrekereria īthīire werū-inī, īrī yo ya kūrekererio īkuuithītio mehīa. 11 “Harūni nīakarehe ndegwa īyo ītuīke ya iruta rīa mehīa make mwene, nīguo ehoroherie we mwene na nyūmba yake, na nīagathīnja ndegwa īyo nī ūndū wa iruta rīa kūhoroherio mehīa make mwene. 12 Nīakoya rūgīo rwa ūbani rūiyūrītio makara ma mwaki marutītwo kīgongona-inī mbere ya Jehova, na ngundi igīrī cia ūbani mūhinyu ūrīa ūtararīkaga wega, na acitware na kūu thuutha wa gītambaya gīa gūcuurio. 13 Nīagekīra ūbani ūcio mwaki-inī mbere ya Jehova, nayo ndogo ya ūbani ūcio nīgathīika gītī kīu gīa tha, kīu kīrī igūrū rīa ithandūkū rīa Ūira, nīguo ndagakue. 14 Ningī nīakoya thakame īmwe ya ndegwa īyo na kīara gīake, amīminjaminje mwena wa mbere wa gītī kīu gīa tha; ningī nīakaminjaminja īmwe yayo na kīara gīake maita mūgwanja hau mbere ya gītī kīu gīa tha. 15 “Ningī nīagathīnja thenge īrīa ya iruta rīa kūhoroherio mehīa makonīī andū acio, na atware thakame yayo thuutha wa gītambaya gīa gūcuurio, eke nayo o ta ūrīa eekire thakame ya ndegwa īyo: amīminjaminje igūrū rīa gītī kīu gīa tha o na mbere yakīo. 16 Ūguo nīguo akaahoroheria Handū-harīa-Hatheru-Mūno tondū wa thaahu na ūremi wa andū a Isiraēli, kūringana na mehīa mao mothe. Na ūguo noguo ageeka nī ūndū wa Hema-ya-Gūtūnganwo, īrīa īrī gatagatī kao na thaahu wao. 17 Gūtīrī mündū o na ūrīkū ūgaakorwo thīinī wa Hema-ya-Gūtūnganwo kuuma ihinda rīrīa Harūni agaathīi kūhoroheria Handū-harīa-Hatheru-Mūno nginya hīndī īrīa akoima ho, arīkītie kwīhoroheria we mwene, na akahoroheria nyūmba yake na akahoroheria kīrīndī gīothe gīa Isiraēli. 18 “Ningī nīakoima athīi kīgongona-inī kīrīa kīrī hau mbere ya Jehova akīhoroherie. Nīakoya thakame īmwe ya ndegwa īyo, na thakame īmwe ya thenge, amīhake hīa ciothe cia kīgongona kūu. 19 Nīakaminjaminja thakame īmwe na kīara gīake igūrū rīakīo maita mūgwanja, agītherie na akīamūre nīguo gīthirwo nī thaahu wa andū a Isiraēli. 20 “Harūni aarīkia

kūhoroheria Handū-harīa-Hatheru-Mūno, na Hema-ya-Gūtūnganwo na kīgongona kīu, nīakarehe thenge irīa irī muoyo. **21** Nīakagīrīra moko make meerī igūrū rīa mūtwe wa thenge iyo irī muoyo, na oimbūrīre hau igūrū rīayo waganu wothe na ūremi wa andū a Isiraeli, oimbūre mehia mao mothe, amacookererie igūrū rīa mūtwe wayo. Nīakarekereria thenge iyo iīthiire werū-inī imenyereirwo nī mūdū ūrīa ūthuurīrwo wīra ūcio. **22** Thenge iyo nīgakuuithio mehia mao mothe, imatware kūdū kūrīa gūtātūragwo nī Andū; nake mūdū ūcio nīakarekereria thenge iyo na kūu werū-inī. **23** “Harūni nīagacooka atoonye Hema-ya-Gūtūnganwo arute nguo icio cia gatani iria eekīrīre mbere ya gūtoonya Handū-harīa-Hatheru-Mūno, nake acitige kuo. **24** Nīagethamba mwīrī na maaī, arī handū hatheru na acooke ehumbe nguo ciake cia ndūire. Acooke oime nja na erutīre iruta rīa njino nī ūndū wake mwene, na arute iruta rīa njino nī ūndū wa andū, nīguo ehoroherie we mwene na ahoroherie andū arīa angī. **25** Ningī nīagacinīra maguta ma iruta rīa kūhoroherio mehia igūrū rīa kīgongona. **26** “Mūdū ūcio ūrekağīrīra thenge iyo ya gūkuuithio mehia no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwīrī na maaī; thuutha ūcio acooke atoonye kambī. **27** Ndegwa iyo na thenge, iria cia iruta rīa kūhoroherio mehia, iria thakame yacio yatwarītwo Handū-harīa-Hatheru-Mūno ya kūhorohanīria, no nginya ciumio nja ya kambī; njūa ciacio na nyama, na mahu ciothe icinwo ihīe biū. **28** Mūdū ūrīa ūgacicina no nginya agaathambia nguo ciake na ethambe mwīrī na maaī; thuutha ūcio no acooke atoonye kambī. **29** “Ūndū ūyū ūgūtūka watho mwandike wa kūrūmagīrīrwo hīndī ciothe nī inyuī: Mūthenya wa ikūmi mweri-inī wa mūgwanja no nginya mwīimage irio, na mūtīkarutage wīra o na ūrīkū, arī mūdū ūciarīrwo būrūri wanyu, kana arī mūgeni ūrīa ūtūūranagia na inyuī, **30** tondū mūthenya ūcio nīmūkahoroherio, nīguo mūtherio. Hīndī iyo nīmūgatherio kuuma kūrī mehia manyu mothe mūrī hau mbere ya Jehova. **31** Iyo nī Thabatū ya kūhurūka, na no nginya mwīimage irio; ūyū nī watho mwandike wa kūrūmagīrīrwo hīndī ciothe. **32** Mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūtīrīrie maguta na akaamūrwo gūcōoka ithenya rīa ithe ta mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene nīwe ūkaahoroheria andū. Nīakehumbaga nguo iria nyamūre cia gatani **33** na ahoroherie Handū-harīa-Hatheru-Mūno, na Hema-ya-Gūtūnganwo, na kīgongona, na athīnjīri-Ngai, na andū othe a mūngī

wa Isiraeli. **34** “Ūndū ūyū ūgūtūka watho mwandike wa kūrūmagīrīrwo hīndī ciothe nī inyuī; horohio irīrutagwo riita rīmwe o mwaka nī ūndū wa mehia mothe ma andū a Isiraeli.” Na gūgūtkwo o ta ūrīa Jehova aathite Musa gwīkagwo.

17 Ningī Jehova akūrīa Musa atīrī, **2** “Arīria Harūni, na ariū ake na andū othe a Isiraeli, ūmeere atīrī: ‘Ūū nīguo Jehova aathanīte: **3** Mūdū o wothe Mūisiraeli ūrīrutaga igongona rīa ndegwa, kana rīa gatūrūme, kana rīa mbūrī thīinī wa kambī kana nja ya kambī, **4** handū ha kūrīrehe itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo, arīrute rīrī igongona rīa kūrūtīrwo Jehova hau mbere ya Hema-irīa-Nyamūre ya Jehova-rī, mūdū ūcio nīagatuuo arī na mahītia ma gūita thakame; mūdū ūcio nīaitīte thakame, na no nginya aingatwo kuuma kūrī andū ao. **5** Ūndū ūyū nīwagūtūma andū a Isiraeli matwaragīre Jehova magongona marīa rīu mararutīrwo werū-inī. No nginya mamarehagīre mūthīnjīri-Ngai, ūguo nī kuuga kūrī Jehova, hau itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo, marutwo marī maruta ma ūiguano. **6** Mūthīnjīri-Ngai nīakaminjaminja thakame kīgongona-inī kīa Jehova hau itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo, na acine maguta marī mūtatarīko mwega wa gūkenia Jehova. **7** Matikanacooke o na rī kūruta magongona mao o na marīkū kūrī mīhianano ya mbūrī irīa mahūūraga ūmaraya nayo. Ūyū nī watho mwandike wa kūrūmagīrīrwo hīndī ciothe kūrī o, na kūrī njiarwa iria igooka.’ **8** “Meere atīrī: ‘Mūisiraeli o wothe, kana mūgeni o na ūrīkū ūtūūranagia nao, ūkaaruta iruta rīa njino, kana arute igongona, **9** na ndarītware hau itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo arīrutīre Jehova-rī, mūdū ūcio no nginya aingatwo kuuma kūrī andū ao. **10** “Mūisiraeli wothe kana mūgeni o wothe ūtūūranagia nao ūkaarīa thakame o yothe, nīngahūgūkīra mūdū ūcio ūrīite thakame, na nīngamūingata kuuma kūrī andū ao. **11** Nīgūkorwo muoyo wa kīūmbe ūrī thīinī wa thakame, na nīyo ndīmūheete mwīhorohagīrie nayo kīgongona-inī; thakame nīyo ihorohagīria muoyo wa mūdū. **12** Nī ūndū ūcio ngwīra andū a Isiraeli atīrī, “Gūtīrī mūdū o na ūmwe thīinī wanyu wagīrīrwo nī kūrīa thakame, o na mūgeni ūrīa ūtūūranagia na inyuī ndakanarie thakame.” **13** “Mūisiraeli o wothe, kana mūgeni o wothe ūtūūranagia na inyuī, ūkaaguīma nyamū kana nyoni o yothe īngīrīo, no nginya agaīta thakame yayo thī, acooke amīthike na tīrī, **14** tondū

muoyo wa kīumbe gīothe nī thakame yakīo. Nīkīo n̄jīrīite andū a Isiraeli atīrī, “Mūtikanarīe thakame ya kīumbe o gīothe, tondū muoyo wa kīumbe nī thakame yakīo; mūdū o wothē ūngīmīrīa no nginya aingatwo.” 15 “Mūdū o wothē, arī wa gūciarīrwo būrūrī wanyu kana arī mūgeni, angīkaarīa nyamū īkuīte kana ītambuurangītwo nī nyamū cia gīthaka-rī, no nginya agaathambia nguo ciake na ethambe na maaī, na atīinde na thaahu nginya o hwaī-inī; thuutha ūcio nīagathirwo nī thaahu. 16 No angīkaaga gūthambia nguo ciake na aage gwīthamba-rī, nīagacookererwo nī ūuru ūcio wake.”

18 Nake Jehova akīira Musa atīrī, 2 “Arīria andū a Isiraeli, ūmeere atīrī: ‘Nī nī nī Jehova Ngai wanyu. 3 Mūtikaneke maūdū marīa andū a Misiri, kūrīa mwaatūrāga, meekaga, na mūtikaneke maūdū marīa mekagwo būrūrī wa Kaanani, kūrīa ndīramūtware. Mūtīkarūmīrīre mīthīire yao. 4 No nginya mwaathīkagīre mawatho makwa na mūmenyagīrīre gwaathīkīra kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrīrwo. Nī nī nī Jehova Ngai wanyu. 5 Tūrīrai mūrūmītie kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrīrwo, na mawatho makwa, nīgūkorwo mūdū ūrīa ūrīmāthīkagīra nīarītūūrīo muoyo nīmo. Nī nī nī Jehova. 6 “Gūtīrī mūdū o na ūrīkū ūgaathengerera mūdū wa nyūmba yake nīguo makomanie; nī nī nī Jehova. 7 “Ndūkanakonrithie thoguo nī ūndū wa gūkoma na nyūkwa. Ūcio nī nyūkwa; ndūkanakome nake. 8 “Ndūkanakome na mūtumia wa thoguo; ūguo nī gūconorithia thoguo. 9 “Ndūkanakome na mwarī wa nyūkwa, kana mwarī wa thoguo ūrīa mūciarītwo nī ithe ūmwe kana mwarī wa nyūkwa ūrīa mūtārī a ithe ūmwe. 10 “Ndūkanakome na mwarī wa mūrūguo kana mwarī wa mwarīguo; ūguo nī gwīconorithia. 11 “Ndūkanakome na mwarī wa mūdū-wa-nja wa thoguo, ūrīa ūciarītwo nī thoguo; ūcio no ta mwarī wa nyūkwa. 12 “Ndūkanakome na mwarī wa nyina na thoguo; ūcio nī mūdū wa nyūmba ya thoguo. 13 “Ndūkanakome na tataguo, ūcio nī mūdū wa nyūmba īmwe na nyūkwa. 14 “Ndūkanakonrithie mūrū wa nyina na thoguo, na ūndū wa gūthengerera mūtumia wake nīguo mūkomanie; ūcio nī tataguo. 15 “Ndūkanakome na mūtumia wa mūrūguo. Ūcio nī mūtumia wa mūrūguo; ndūkanakome nake. 16 “Ndūkanakome na mūtumia wa mūrū wa nyūkwa; ūguo nīgūconorithia mūrū

wa nyūkwa. 17 “Ndūkanakome na mūdū-wa-nja ūcooke ūkome na mwarī. Ndūkanakome na mwarī wa mūrū, kana mwarī wa mwarī; acio nī andū a nyūmba yake. Ūcio nī waganu. 18 “Ndūkanahīkie mwarī wa nyina na mūtumia waku atūike mūrū wa mūtumia waku, ūkomage nake mūtumia waku arī muoyo. 19 “Ndūkanathengerere mūdū-wa-nja mūkomanie rīria arī na thaahu wa hīndī yake ya mweri. 20 “Ndūkanakome na mūtumia wa mūdū ūngī, ndūgethaahie nake. 21 “Mūtikananeane ciana cianyu irūtīrwo Moleku igongona, mūtikanathaahie rītwa rīa Ngai wanyu. Nī nī nī Jehova. 22 “Ndūkanakome na mūdū mūrūme ta ūrīa mūdū akomaga na mūdū-wa-nja; ūndū ūcio ūrī magigi. 23 “Ndūkanakome na nyamū nawe wīthaahie nayo. Mūdū-wa-nja ndakanetware harī nyamū akome nayo; gwīka ūguo nī waganu mūkīru njano. 24 “Mūtikanethaahie na ūndū o na ūmwe wa macio, tondū ūguo nīguo ndūrīrī rīa ngūngata imweherere ciethaahirie. 25 O naguo būrūrī nīwathaahirio; nī ūndū ūcio ngūherithīria mehīa maguo, naguo būrūrī ūcio ūgītahīka arīa maatūrāga kuo. 26 No inyuī, no nginya mūrūmie kīrīra kīa watho wa kūrūmīrīrwo, na mawatho makwa. Andū arīa maciarīrwo būrūrī wanyu, kana ageni arīa matūrānagīa na inyuī, matikaneke ūndū o na ūrīkū wa macio marī magigi, 27 nīgūkorwo maūdū macio mothe nīmo meekagwo nī andū arīa maatūrāga būrūrī ūcio mbere wanyu, naguo būrūrī ūcio ūkīnyīitwo nī thaahu. 28 O na inyuī mūngīgwatīa būrūrī ūcio thaahu, nīūkāmūtahīka o ta ūrīa watahīkire arīa maatūrāga kuo mbere wanyu. 29 “Mūdū o wothē ūngīka ūndū o na ūmwe wa maūdū macio marī magigi, andū ta acio no nginya maingatwo kuuma kūrī andū ao. 30 Rūmiai maūdū marīa ndīmwaathīte na mūtikanarūmīrīre mītugo īyo īrī magigi, īrīa yekagwo mūtaanoka, na mūtikanethaahie nayo. Nī nī nī Jehova Ngai wanyu.”

19 Nīngī Jehova akīira Musa atīrī, 2 “Arīria kīūngano gīothe kīa Isiraeli, ūmeere atīrī, ‘Tuīkai atheru tondū nī, Jehova Ngai wanyu, ndī mūtheru. 3 “O mūdū wanyu no nginya atīie nyina na ithe, na no nginya mūrūmagīe Thabatū ciakwa. Nī nī nī Jehova Ngai wanyu. 4 “Mūtikanandirīke, mūhooyage mīhīanano kana mwaithondekere ngai cia kīgera gītweketio. Nī nī nī Jehova Ngai wanyu. 5 “Rīrīa mūkūrūtīra Jehova igongona rīa ūiguano, rīrutagei na njīra īrīa īngītūma igongona rīu rīanyu rītīkīrīke. 6

Igongona riu mūririage o mūthenya ūcio rīarutwo, kana mūthenya ūyū ūngī; kīndū o gīothe kīa rīo kīngītigara gīkinyie mūthenya wa gatātū, no nginya gīcinwo kīhīe biū. 7 Kīndū o na kīrīkū kīarīo kīngīkārīo mūthenya wa gatātū, igongona riu ti rītheru na rīgetīkīrwo. 8 Mūndū o wothē ūngīrīrīa mūthenya wa gatātū, nīagacookererwo nī ūuru ūcio ekīte, tondū nīathaahītie kīndū kīarutīrwo Jehova kīrī gītheru; mūndū ūcio no nginya aingatwo kuuma kūrī andū ao. 9 “Rīrīa mūkūgetha irio būrūrī-inī wanyu, mūtikanagethe nginya ndeere-inī cia mīgūnda wanyu, o na mūtikanonganie rūitīki rwa magetha manyu. 10 Mūtigacookage rīngī kūhaara mīgūnda-inī wanyu ya mīthabībū, o na mūtīkahaarage thabībū iria igūite thī. Citigagīriei andū arīa athīini na arīa ageni. Nīi nī nīi Jehova Ngai wanyu. 11 “Mūtikanaiye. “Mūtīkanaheenanie. “Mūndū ndakanaheenie ūrīa ūngī. 12 “Mūtīkanehīte na maheeni mūkīgwetaga rītwa rīakwa, na nī ūndū ūcio mūthaahie rītwa rīa Ngai wanyu. Nīi nī nīi Jehova. 13 “Mūtīkaheenie mūndū ūrīa ūngī, muoe indo ciake kana mūmūtunye indo ciake. “Mūtīkanaikarie mūcaara wa mūruti wa wīra ūkinyie rūciū. 14 “Mūtīkanarume mūndū ūtaiguaga, kana mūigīre mūtumumu kīndū gīa kūmūhīnga, no mwītīgagīrei Ngai wanyu. Nīi nī nīi Jehova. 15 “Mūtīkanoogomie kīhōoto; ndūkanacaīre mūndū tondū nī mūthīini kana mūndū mūnene ūrī igweta, no tuagīrai mūndū ūrīa ūngī ciira na kīhōoto. 16 “Mūtīkanorūire mūgīcambanagia gatagatī-inī ka andū anyu. “Mūtīkaneke ūndū ūngīrehere mūndū ūrīa ūngī ūgwati. Nīi nī nīi Jehova. 17 “Ndūkanathūire mūrū wa thoguo ngoro-inī yaku. Kananagia mūndū ūrīa ūngī maūndū ūtekūhithīrīa nīgeetha ndūkanagwatanīre nake mahītia-inī make. 18 “Ndūkanerīhīrie kana ūtume mūndū wanyu ūthū, no endaga mūndū ūrīa ūngī o ta ūrīa wīyendete wee mwene. Nīi nī nīi Jehova. 19 “Rūmagiai uuge wakwa. “Ndūkanaciarithanie nyamū itarī cia kīruka kīmwe. “Ndūkanahaande mūgūnda waku mbeū mīthemba īrī. “Ndūkanehumbe nguo ītumītwo na ndigi mīthemba īrī itahaanaine. 20 “Mūndū mūrūme angīkoma na mūndū-wa-nja ngombo, nake aakorwo nīmūūrie nī mūndū ūngī, no ndakūūrītwo kana akarekererio, no nginya maherithio ta ūrīa kwagīrīre. No matikooragwo, tondū mūndū-wa-nja ūcio ndatīgīte gūtuika ngombo. 21 Nake mūndū mūrūme ūcio-rī, no nginya arute ndūrūme, amītware itoonyero-inī

rīa Hema-ya-Gūtūnganwo ītuīke iruta rīa kūrūtīrwo Jehova rīa kūhoroherio mahītia. 22 Mūthīnjīri-Ngai nīakahoroheria mūndū ūcio na ndūrūme īyo ya iruta rīa mahītia, īrutīrwo hau mbere ya Jehova nī ūndū wa rīhīa rīu ehītie, nake nīakarekerwo rīhīa rīake. 23 “Rīrīa mūgaatoonya būrūrī ūcio wa Kaanani, na mūhaande mītī ya mīthemba yothe īciaraga maciaro-rī, nī mūgaatua atī maciaro macio marī na thaahu. Ihinda rīa mīaka ītatū nīmūkamatia atī marī na thaahu, na matīkanarīo. 24 Mwaka wa kana, maciaro mothe mayo nīmagatuika matheru, matuīke maruta ma kūgocithia Jehova. 25 No mwaka wa gatano, no mūrīe maciaro mayo. Ūguo nīguo magetha manyu makoongerereka. Nīi nī nīi Jehova Ngai wanyu. 26 “Mūtīkanarīe nyama īrī na thakame thīinī wayo. “Mūtīgekage maūndū ma kūragūra kana ma kūrogana. 27 “Mūtīkanenje njuīrī cianyu thīkīrīrio-inī kana mūrengē mīthīa ya nderu cianyu. 28 “Mūtīkanetemange mūrī wanyu nī ūndū wa andū arīa akuū, kana mwīkīre marūūrī mūrī-inī wanyu. Nīi nī nīi Jehova. 29 “Ndūkanaagithie mwarīguo gītīo na ūndū wa kūmūrekereria atuīke mūmaraya, kana ūndū ūcio ūtūme būrūrī ūgarūrūkīre ūmaraya, na ūiyūrwo nī waganu. 30 “Menyagīrīrai Thabatū ciakwa, na mūtīiage handū hakwa harīa haamūre. Nīi nī nīi Jehova. 31 “Mūtīkanatuīrie maūndū kūrī andū arīa marī maroho ma kūragūra kana arogi, nīgūkorwo nīmakamūgwatia thaahu. Nīi nī nīi Jehova Ngai wanyu. 32 “Rūmagāirai andū arīa akūrū, mūmatīiage; heagai andū arīa akūrū gītīo, na mwītīgagīre Ngai wanyu. Nīi nī nīi Jehova. 33 “Hīndī īrīa mūgeni aatūūrania na inyuī būrūrī-inī wanyu, mūtīkanamwīke ūuru. 34 Mūgeni ūrīa ūtūūranagia na inyuī no nginya atuagwo taarī mūndū ūciarīrwo būrūrī wanyu. Mwendei ta ūrīa mwīendete inyuī ene, nīgūkorwo o na inyuī mwarī ageni būrūrī wa Misiri. Nīi nī nīi Jehova Ngai wanyu. 35 “Mūtīkahūthagīre ithimi itarī cia kīhōoto rīrīa mūgūthīma ūraihu, kana ūrītū, kana ūngī. 36 Hūthagīrai ithimi cia kīhōoto, na mahiga ma gūthīma ma kīhōoto, na eba ya kīhōoto, na hini ya kīhōoto. Nīi nī nīi Jehova Ngai wanyu ūrīa wamūrūture būrūrī wa Misiri. 37 “Rūmagiai irīra ciakwa cia watho ciothe na mawatho makwa mothe, na mūmarūmagīrīre. Nīi nī nīi Jehova.”

20 Ningī Jehova akīira Musa atīrī, 2 “Īra andū a Isiraeli atīrī: ‘Mūisiraeli o wothē kana mūgeni o wothē ūrīa ūtūūraga būrūrī wa Isiraeli ūkaaheana

umwe wa ciana ciake kūrī ngai irīa itagwo Moleku, no nginya akooragwo. Mūingī wothe nī ūkaamūhūūra na mahiga nyuguto. 3 Nīngahūgūkīra mūdū ūcio, na nīngamūingata kuuma kūrī andū ao; tondū wa kūheana ciana ciake kūrī Moleku, nīathaahītie handū hakwa harīa haamūre na agathaahīa rītwa rīakwa itheru. 4 Mūingī ūcio wa andū ūngīkaaga kūherithia mūdū ūcio ūheanīte umwe wa ciana ciake kūrī Moleku, mage kūmūrāga-rī, 5 nīngahūgūkīra mūdū ūcio, hamwe na andū a nyūmba yake, na ndīmaingate kuuma kūrī andū ao, we mwene na arīa othe mamūrūmagīrīra na kūhūūra ūmaraya na Moleku. 6 “Nīngahūgūkīra mūdū ūrīa ūtūrāgia maūdū kuuma kūrī andū arīa marī na maroho ma kūragūra na kuuma kūrī arogī, nīguo ahūūre ūmaraya na ūndū wa kūmarūmīrīra, na nīngamūingata kuuma kūrī andū ao. 7 “Mwīyamūrei mūtūike atheru tondū nī nī nī Jehova Ngai wanyu. 8 Rūmagīai irīra ciakwa cia watho na mūcīrūmagīrīre. Nī nī nī Jehova, ūrīa ūmūtherāgia. 9 “Mūdū o wothe ūngīruma ithe kana arume nyina, no nginya ooragwo. Nīarumīte ithe kana akaruma nyina, na thakame yake nīkamūcookerera. 10 “Mūdū mūrūme angītharia na mūtumia wa mūdū ūngī, atharie na mūtumia wa mūdū wa itūūra rīake, itharia icio cīerī, mūdū mūrūme ūcio na mūtumia, no nginya mooragwo. 11 “Mūdū mūrūme angīkoma na mūtumia wa ithe, nīaconorithītie ithe. Mūdū mūrūme ūcio na mūtumia ūcio eerī no nginya mooragwo; thakame yao nīkamacookerera. 12 “Mūdū mūrūme angīkoma na mūtumia wa mūrīū, eerī no nginya mooragwo. Ūndū ūcio mekīte nī waganu ūkīrīte njano; thakame yao nīkamacookerera. 13 “Mūdū mūrūme angīkoma na mūdū mūrūme ūngī ta ūrīa mūdū akomaga na mūdū-wa-nja-rī, andū acio eerī nīmekīte ūndū ūrī magīgi. No nginya mooragwo; thakame yao nīkamacookerera. 14 “Mūdū mūrūme angīhikia mūdū-wa-nja na ahikie nyina, ūcio nī waganu. Mūdū mūrūme ūcio na andū-a-nja acio eerī no nginya macinwo na mwaki, nīgeetha gūtikanakorwo na waganu thīinī wanyu. 15 “Mūdū mūrūme angīkoma na nyamū-rī, no nginya mūdū ūcio ooragwo, na no nginya mūrūrage nyamū īyo. 16 “Mūdū-wa-nja angītwarīrīra harī nyamū nīguo akome nayo-rī, nīmūkooraga mūdū-wa-nja ūcio hamwe na nyamū īyo. No nginya mūdū-wa-nja ūcio ooragwo na nyamū īyo yūrāgwo; thakame yake nīkamūcookerera, na thakame ya nyamū īyo īmīcookerera. 17 “Mūdū

mūrūme angīhikia mwarī wa ithe, arī mwarī wa ithe kana wa nyina, na makomanie, icio nī njono. No nginya maingatwo mehere kuuma kūrī andū ao. Nīaconorithītie mwarī wa ithe. Na nīagacookerewo nī ūuru ūcio ekīte. 18 “Mūdū mūrūme angīkoma na mūdū-wa-nja hīndī yake ya mweri, nīaguūria riurīro rīake, o nake mūdū-wa-nja ūcio agakīguūria riurīro rīa thakame yake. Andū acio eerī nīmakaingatwo kuuma kūrī andū ao. 19 “Ndūkanakome na tataguo kana mwarī wa nyina na thoguo, nī ūndū gwīka ūguo nī gūconorithia mūdū ūrīa mūrī rūrīra; inyuī eerī nīmūgacookerewo nī ūuru ūcio mwīkīte. 20 “Mūdū angīkoma na tatawe-rī, nīaconorithītie mamawe. Nīmāgacookerewo nī ūuru ūcio mekīte; magākua matarī magīa mwana. 21 “Mūdū angīhikia mūtumia wa mūrū wa nyina ūcio nī thaahu, nīaconorithītie mūrū wa nyina. Megūtūūra matarī magīa mwana. 22 “Rūmagīai irīra ciakwa ciothe cia watho, na mawatho makwa mūmarūmagīrīre, nīguo mūtūūre būrūrī ūrīa ndīramūtware, na nīgeetha ndūkanamūtahīke. 23 Mūtikanatūūre kūringana na mītugo ya ndūrīrī iria ngūingata imweherere. Ndacimenire nī tondū nīciekire maūdū macio mothe. 24 No nī ngīmwīra atīrī, “Nīmūkegwatīra būrūrī wao; nīngamūhe guo ūtūike igai rīanyu, būrūrī ūrī būthi wa iria na ūūkī.” Nī nī nī Jehova Ngai wanyu, ūrīa wamwamūrīre kuuma kūrī ndūrīrī. 25 “Nī ūndū ūcio no nginya mūkūūranage nyamū iria itarī thaahu na iria irī thaahu, na nyoni iria itarī thaahu na iria irī thaahu. Mūtikanethaahie na nyamū kana nyoni o na irīkū, kana kīndū o gīothe gīthiagīra thī, iria ciothe ndaamūranirie tondū irī thaahu harī inyuī. 26 No nginya mūtūike atheru harī nī, tondū nī, Jehova, ndī mūtheru, na nīndīmwamūranītie na ndūrīrī iria ingī mūtūike akwa kīumbe. 27 “Mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja ūrī maroho marīa maragūrāga kana mūrōgī thīinī wanyu, no nginya makooragwo. Mūmahūūre na mahiga nyuguto. Thakame yao nīkamacookerera.”

21 Nake Jehova akīra Musa atīrī, “Arīria athīnjīri-Ngai, nīo arīū a Harūni, ūmeere atīrī: ‘Mūthīnjīri-Ngai ndakanethaahie nī ūndū wa mūdū wao ūkūite, 2 tiga no akorīrwo arī mūdū wa nyūmba yake, ta nyina kana ithe, kana mūrīū kana mwarī, kana mūrū wa nyina, 3 kana mwarī wa nyina ūtarī mūhiku ūrīa ateithagia nī ūndū ndarī na mūthuuri, nī ūndū wake-rī, no ethaahie. 4 Ndakanethaahie nī ūndū wa athoni ake, na nī ūndū ūcio anyiitwo nī thaahu. 5 “Athīnjīri-

Ngai matikanenjwo mītwe, kana marengerere mīthia ya nderu ciao kana metemange mīrī yao nī ūndū wa gūkuirwo. **6** No nginya makorwo marī atheru harī Ngai wao, na matikanathaahie rītwa rīa Ngai wao. Tondū nīo matwaragīra Jehova indo iria arutīrwo irī iruta rīa njino, nīcio irio cia Ngai wao, no nginya makorwo marī atheru. **7** “Athīnjīri-Ngai matikanahikie andū-a-nja arīa methaahītie na ūmaraya, kana arīa matiganīte na athuuri ao, tondū athīnjīri-Ngai nī atheru harī Ngai wao. **8** Matuagei atheru, tondū nīo marutagīra Ngai wanyu irio iria arutīrwo igongona. Matuagei atheru, tondū nīi Jehova ndī mūtheru, o nīi ūrīa ūmūtheragia. **9** “Mwarī wa mūthīnjīri-Ngai angūthaahia na gūtuika mūmaraya, nīaconorithītie ithe; no nginya acinwo na mwaki. **10** “Mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, ūrīa ūrī gatagatī ka arīū-a-ithe, na ūitīrīrio maguta mūtwe na akaamūrwo nīguo ehumbage nguo cia ūthīnjīri-Ngai, ndakanarekererie njuirī yake ikare itarī njanūre kana atembūrango nguo ciake. **11** Ndakanatoonye handū harī kīimba. Ndakanethaahie o na aakorwo nī ūndū wa ithe kana nyina, **12** o na ndakanoime handū-harīa-haamūre ha Ngai wake, kana aathaahie, tondū nīamūrītwo, agaitīrīrio maguta ma Ngai wake. Nīi nī nīi Jehova. **13** “Mūndū-wa-nja ūrīa akaahikia no nginya agaakorwo arī mūrītwo gathirango. **14** Ndakanahikie mūtumia wa ndigwa, kana mūtumia matiganīte na mūthuuriwe, kana mūndū-wa-nja wīthaahītie na ūmaraya, no akaahikia mūrītwo gathirango wa andū ao, **15** nīgeetha ndakanathaahie rūciaro rwake gatagatī ka andū ao. Nīi nī nīi Jehova, ūrīa ūmūtheragia.” **16** Ningī Jehova akīra Musa atīrī, **17** “Ira Harūni atīrī: ‘Harī njiarwa iria igooka, gūtīrī mūndū wa njiaro ciaku ūrī na kaūgū ūgaakuhīrīria nīguo arutīre Ngai wake irio cia igongona. **18** Gūtīrī mūndū o na ūmwe ūrī na kaūgū ūgaakuhīrīria: mūndū mūtumumu kana gīthua, kana mūndū mūthūku ūthiū, kana ūrī na wonje, **19** mūndū mwonju kūgūrū kana guoko, **20** mūndū ūrī iguku kana mūhomu, mūndū ūrī na kaūgū ka riitho, kana mūndū ūrī na ironda iratogota kana iroira, kana mūthūku nyee. **21** Gūtīrī mūndū wa njiaro cia Harūni ūrīa mūthīnjīri-Ngai ūrī kaūgū ūgaakuhīrīria nīguo atware maruta marīa marutīrwo Jehova ma njino. Ūcio ūrī na kaūgū ndakanakuhīrīrie atī nīguo arute irio icio cia Ngai wake cia igongona. **22** We no arīe irio iria theru mūno cia Ngai wake, o na irio iria theru; **23** no rīrī, nī ūndū wa ūgū ūcio wake, ndakanakuhīrīrie gītambaya gīa gūcuurio kana

athengerere kīgongona, nīgeetha ndagathaahie handū hau hakwa harīa haamūre. Nīi nī nīi Jehova, ūrīa ūmatheragia.” **24** Nī ūndū ūcio Musa akīra Harūni na arīū ake ūguo, o na akīra andū a Isiraēli othe.

22 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, **2** “Ira Harūni na arīū ake matīage maruta marīa matheru marīa andū a Isiraēli maanyamūrīre, nīgeetha matikanathaahie rītwa rīakwa itheru. Nīi nī nīi Jehova. **3** “Meere atīrī, ‘Njiarwa iria igooka thuutha, mūndū o na ūrīkū wa njiaro cianyu angīgakorwo ethaahītie, nake akuhīrīrie maruta marīa matheru marīa andū a Isiraēli maamūrīre Jehova, mūndū ūcio no nginya aingatwo, ehēre mbere yakwa. Nīi nī nīi Jehova. **4** “Mūndū wa njiaro cia Harūni angīkorwo arī na mūrīmū wa ngoothi ūngīgwatanio, kana mwīrī wake ūkoira, ndakaarīa indo iria theru irutītwo cia maruta, nginya agaathirwo nī thaahu. Ningī nīakanyītwo nī thaahu angīkaahutia kīndū gīthaahie nī kīimba, kana ahutīe mūndū o wothē ūrīa uumītwo nī hinya wa arūme, **5** o na kana angīhutia kīndū o gīothe kīrīa gītambaga thī kīrīa kīngīmūgwatia thaahu, kana ahutīe mūndū o na ūrīkū ūngītūma anyītwo nī thaahu, o na thaahu ūcio ūngīkorwo nī ūrīkū. **6** Mūndū ūrīa ūngīhutia kīndū o na kīrīkū ta kīu nīakanyītwo nī thaahu o nginya hwaī-inī. Ndakanarīe kīndū o na kīrīkū kīa maruta marīa maamūre, no akorirwo ethambīte mwīrī na maaī. **7** Rīūa rīathūa nīagathirwo nī thaahu, na thuutha ūcio no arīe maruta marīa maamūre, tondū nīcio irio ciake. **8** Ndakanarīe nyama cia nyamū ikuīte, kana nyama cia nyamū itambuūrītwo nī nyamū cia gīthaka, nīguo ndakae gūthaahio nīcio. Nīi nī nīi Jehova. **9** “Athīnjīri-Ngai nīmarūmagīe mawatho makwa nīgeetha matikahītagīe, nao makue nī ūndū wa kwaga gūtīa mawatho macio. Nīi nī nīi Jehova ūrīa ūmatheragia. **10** “Gūtīrī mūndū o na ūrīkū ūtarī wa nyūmba ya mūthīnjīri-Ngai wagīrīrwo nī kūrīa maruta marīa matheru, o na mūgeni wa mūthīnjīri-Ngai, kana mūruti wa wīra gwake o nao matīgacīrīe. **11** No mūthīnjīri-Ngai angīgūra ngombo na mbeeca, kana ngombo īciarītwo gwake mūcī, ngombo īyo no īrīe irio ciake. **12** Mwarī wa mūthīnjīri-Ngai angīhīkio nī mūndū ūtarī mūthīnjīri-Ngai, ndakanarīe kīndū o na kīmwe kīa maruta macio matheru. **13** No mwarī wa mūthīnjīri-Ngai angītūika mūtumia wa ndigwa, kana matīgane na mūthuuriwe na ndarī ciana, nake acooke agaikare gwa ithe o ta rīrīa aarī mwīthī, no arīe irio icio

nyamũre cia ithe. No mũndũ ũtetikĩrĩtio, ndakanarĩe kĩndũ o na kĩmwe gĩacio. **14** “Mũndũ o wotho angĩria maruta matheru atekũmenya, no nginya acookerie mũthĩnjĩri-Ngai kĩndũ kũu kĩamũre arĩte na ongerere gĩcunjĩ gĩa gatano gĩa thogora wakĩo. **15** Athĩnjĩri-Ngai matikanathaahie maruta marĩa matheru marĩa andũ a Isiraeli marutagĩra Jehova, **16** na ũndũ wa kũmetikĩria marĩe maruta macio matheru, na ũguo ũtũme mũcookererwo nĩ mahĩtia marĩa mũngĩrĩho. Nĩ nĩ nĩ Jehova ũria ũmatheragia.” **17** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **18** “Arĩria Harũni na ariũ ake, na warĩrie andũ a Isiraeli othe, ũmeere atĩrĩ: ‘Mũndũ o na ũrĩkũ thĩĩnĩ wanyu, arĩ Mũisraeli kana arĩ mũgeni ũtũũraga Isiraeli, angikaarutĩra Jehova kĩheo kĩa iruta rĩa njino nĩ ũndũ wa kũhingia mwĩhĩtwa, kana kĩrĩ kĩa iruta rĩa kwĩyendera, **19** no nginya akaaruta njamba ĩtarĩ na kaũũgũ kuuma kũrĩ ng’ombe, kana ng’ondu, kana mbũri, nĩgeetha kĩheo kũu gĩtikĩrike handũ-inĩ hanyu. **20** Mũtikanarehe kĩndũ o na kĩrĩkũ kĩrĩ na kaũũgũ, tondũ gĩtigatekĩrĩka handũ-inĩ hanyu. **21** Rĩria mũndũ arĩrutaga kĩndũ kũmĩte rũrũ-inĩ rwake rwa ng’ombe kana rwa mbũri, kĩrĩ kĩa iruta rĩa ũiguano rĩa kũrutĩrwo Jehova, nĩguo ahingie mwĩhĩtwa wa mwanya, kana kĩa iruta rĩa kwĩyendera, no nginya gĩkoragwo gĩtarĩ na kaũũgũ kana kameni nĩguo gĩtikĩrike. **22** Mũtikanarutĩre Jehova nyamũ ndumumu kana ndihie, kana ĩrathua, kana kĩndũ o gĩothe kĩrĩ na mbatata, kana kĩrĩ na ironda iratogota kana iroira. Mũtikanaigĩrĩre o na ĩmwe ya icio kĩgongona-inĩ ĩtuĩke ya iruta rĩa gũcinwo na mwaki harĩ Jehova. **23** No rĩrĩ, no mũrute ndegwa, kana ng’ondu nyonju kana homu, ĩrĩ ya igongona rĩa kwĩyendera, no ĩyo ndĩngĩtikĩrwo ĩtuĩke ya kũhingia mwĩhĩtwa. **24** Mũtikanarutĩre Jehova nyamũ ĩria ĩtihĩtio nyee, kana ĩkamendereka, kana ndarũre, kana hakũre. Mũtikanarute magongona ta macio bũrũri-inĩ wanyu, **25** na mũtikanamũkĩre nyamũ ta icio kuuma kũrĩ mũndũ mũgeni atĩ nĩguo mũcĩrute ĩtuĩke irio cia Ngai wanyu. Nyamũ ta icio ĩtingĩtikĩrĩka handũ-inĩ hanyu, nĩ ũndũ nĩ nyonju, na ĩrĩ na ũũgũ.” **26** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **27** “Rĩria gacaũ, kana gatũrũme, kana koori gaaciarwo, karĩkaraga na nyina mũthenya mũgwanja. Kuuma mũthenya wa kanana na thuutha ũcio, nĩgagetikĩrĩka gatũke iruta rĩa gũcinwo na mwaki harĩ Jehova. **28** Mũtikanathĩnje ng’ombe kana ng’ondu hamwe na mwana wayo mũthenya ũmwe. **29** “Rĩria mũkũruta igongona rĩa gũcookeria Jehova ngaatho, rĩrutagei na

njĩra ya gũtũma rĩtikĩrĩke nĩ ũndũ wanyu. **30** No nginya rĩrĩtio mũthenya o ro ũcio rĩarutwo; mũtikanatigie kĩndũ kĩa rĩo gĩkinyie rũciĩnĩ. Nĩ nĩ nĩ Jehova. **31** “Rũmagiai maathani makwa na mũmarũmagĩrĩre. Nĩ nĩ nĩ Jehova. **32** Mũtikanathaahie rĩtwa rĩakwa ĩtheru. No nginya andũ a Isiraeli mamenyage atĩ ndĩ mũtheru. Nĩ nĩ nĩ Jehova ũria ũmũtheragia, **33** na ũria wamũrutire bũrũri wa Misiri ndũke Ngai wanyu. Nĩ nĩ nĩ Jehova.”

23 Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **2** “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Ici nĩcio ciathĩ ciakwa ĩria ciathanĩtuo, o ĩria ciathanĩtuo cia Jehova, ĩria mũkaahunjanĩria ũhoru wacio atĩ nĩ ciũngano theru. **3** “Kũrĩ na mũthenya ĩtandatũ rĩria mũngĩruta wĩra, no mũthenya wa mũgwanja nĩ Thabatũ ya kũhurũka, mũthenya wa kĩũngano gĩtheru. Mũtikanarute wĩra o na ũrĩkũ; kũria guothe mũgaatũũra, ĩyo nĩ Thabatũ ya Jehova. **4** “Ici nĩcio ciathĩ ĩria ciathanĩtuo cia Jehova, nĩcio ciũngano ĩria theru, ĩria mũrĩhunjanagĩria mahinda ma cio makinya. **5** Bathaka ya Jehova ĩriambagĩrĩria hwaĩ-inĩ kwaira, mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa mbere. **6** Mũthenya wa ikũmi na ĩtano, wa mweri ũcio nĩguo gĩathĩ kĩa Jehova kĩa Mĩgate ĩtarĩ Mĩkĩre Ndawa ya Kũmbia kĩriambagĩrĩria, na kwa ĩhinda rĩa mũthenya mũgwanja no nginya mũrĩĩage mĩgate ĩtarĩ na ndawa ya kũmbia. **7** Mũthenya wa mbere mũgĩe na kĩũngano gĩtheru, na mũtikanarute wĩra ũria mũrutaga. **8** Mũthenya mũgwanja rutagĩrai Jehova iruta rĩa gũcinwo na mwaki. Na mũthenya wa mũgwanja, mũgĩage na kĩũngano gĩtheru, na mũtikanarute wĩra ũria mũrutaga.” **9** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **10** “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Rĩria mũgaatoonya bũrũri ũcio ngũmũhe na mũgethe magetha maguo, nĩmũkarehere mũthĩnjĩri-Ngai kĩohe kĩa mbere kĩa ngano ĩria mũkaagetha. **11** Nake athũngũthie kĩohe kũu mbere ya Jehova nĩguo gĩtikĩrĩke handũ-inĩ hanyu; mũthĩnjĩri-Ngai agagĩthũngũthia mũthenya ũria ũrũmĩrĩre Thabatũ. **12** Mũthenya ũcio mũgaathũngũthia kĩohe kũu, no nginya mũkaarutĩra Jehova iruta rĩa njino rĩa gatũrũme ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe gatarĩ na kaũũgũ, **13** hamwe na iruta rĩarĩo rĩa mũtu wa gĩthimi gĩa icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi cia eba ĩmwe ya mũtu ũria mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, nĩrĩo iruta rĩrutĩrwo Jehova rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtarariko mwega, na iruta rĩa kũnyuuo, rĩrĩ gacunjĩ kamwe ka ĩnya ka hini ĩmwe ya ndibei. **14** Mũtikanarĩe

mūgate o na ūrīkū, kana ngano ya kūhūhio, kana ya mūgethano, o nginya mūthenya ūrīa mūkaarehera Ngai wanyu iruta rīrī. Ūndū ūyū ūtuīke watho mwandīke wa gūtūūra nginya kūrī njiarwa iria igooka, kūrīa guothe mūgaatūūra. 15 “Kuuma mūthenya ūrīa ūrūmīrīire Thabatū, mūthenya ūrīa mwatwarire kiohe kīa iruta rīa gūthūngūthio, mūgatara ciumia ingī mūgwanja. 16 Mūtare matukū mīrongo ītano kuuma mūthenya ūrīa ūrūmīrīire Thabatū ya kūhingithia mūgwanja, mūcooke mūrūtīre Jehova iruta rīa mūtu wa ngano ya mūgethano. 17 Kuuma kūrīa guothe mūtūūrāga, mūrehe mīgate īrī īthondeketwo na tūcunjī twīrī twa ikūmi twa eba īmwe ya mūtu ūrīa mūhinyu mūno, īrugītwo na ndawa ya kūmbia, ītuīke ya iruta rīa gūthūngūthio rīa maciaro ma mbere marutīrwo Jehova. 18 Rutanīriai mīgate īyo na tūtūrūme mūgwanja, o kamwe karī na ūkūrū wa mwaka ūmwe, na tūtārī na kaūgū, na gategwa kamwe, na ndūrūme igīrī. Nacio igaatuīka iruta rīa njino rīrutīrwo Jehova, hamwe na maruta macio ma mūtu na ma kūnyuuo, rīrī nī iruta rīa gūcinwo na mwaki, rīrī na mūtārārīko mwega wa gūkenia Jehova. 19 Mūcooke mūrute thenge īmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehīa, na tūtūrūme twīrī, o kamwe karī na ūkūrū wa mwaka ūmwe, twa iruta rīa ūiguano. 20 Mūthīnjīri-Ngai nīagathūngūthia tūtūrūme tūu tweerī mbere ya Jehova, tūtuīke iruta rīa gūthūngūthio, hamwe na mīgate īyo ya maciaro ma mbere. Macio nī maruta matheru marutīrwo Jehova nī ūndū wa mūthīnjīri-Ngai. 21 Mūthenya o ro ūcio, nīmūkahunjanīria kīūngano gītheru, na mūtikanarute wīra ūrīa mūrutaga. Ūyū nīguo ūgaatuīka watho mwandīke wa gūtūūra nginya harī njiarwa iria igooka, o kūrīa guothe mūgaatūūra. 22 “Rīrīa mūkaagetha irio būrūrī-inī wanyu, mūtikanagethe nginya ndeere-inī cia mīgūnda yanyu, o na mūtikanonganie rūitiki rwa magetha manyu. Rūtīgagīriei andū arīa athīni na arīa ageni. Nīī nī nīī Jehova Ngai wanyu.” 23 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, 24 “Īra andū a Isiraeli atīrī: ‘Mūthenya wa mbere wa mweri wa mūgwanja-rī, nīmūrīgīaga na mūthenya wa kūhurūka, kīūngano gītheru, na ūrīrīkanagwo na ūndū wa kūhuha tūrumbeta. 25 Mūtikanarute wīra ūrīa mūrutaga, no mūrutagīre Jehova iruta rīa gūcinwo na mwaki.” 26 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, 27 “Mūthenya wa ikūmi wa mweri ūyū wa mūgwanja, nīguo Mūthenya wa Kūhoroherio Mehīa. Mūgīage na kīūngano gītheru na mwīimage

irio, na mūrutagīre Jehova iruta rīa gūcinwo na mwaki. 28 Mūtikanarute wīra mūthenya ūcio, tondū nīguo Mūthenya wa Kūhoroherio Mehīa, hīndī īrīa mūrāhoroherio mehīa mbere ya Jehova-Ngai wanyu. 29 Mūdū o na ūrīkū ūrīa ūtakeima irio mūthenya ūcio nīakaingatwo kuuma kūrī andū ao. 30 Mūdū o wothē ūkaaruta wīra mūthenya ūcio nīngamūniina kuuma thīini wa andū ao. 31 Mūtikanarute wīra o na ūrīkū. Ūyū ūgūtuīka watho mwandīke wa gūtūūra nginya harī njiarwa iria igooka, o kūrīa guothe mūgaatūūra. 32 Īyo nī Thabatū wanyu ya kūhurūka, na no nginya mwīime irio. Kuuma hwaī-inī wa mūthenya wa kenda wa mweri o ro ūcio nginya hwaī-inī wa mūthenya ūcio ūngī, nīmūrīmenyagīrīra Thabatū wanyu.” 33 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, 34 “Īra andū a Isiraeli atīrī: ‘Mūthenya wa ikūmi na ītano wa mweri wa mūgwanja nīguo Gīathī kīa Jehova gīa Ithūnū gīkaambīrīria, na gīgaaikara mīthenya mūgwanja. 35 Mūthenya wa mbere nī wa kīūngano gītheru; mūtikanarute wīra ūrīa mūrutaga. 36 Mīthenya mūgwanja mūkaarutagīra Jehova maruta ma gūcinwo na mwaki, naguo mūthenya wa īnana-rī, mūgē na kīūngano gītheru, na mūrūtīre Jehova iruta rīa gūcinwo na mwaki. Mūthenya ūcio nīguo wa kūhinga kīūngano; mūtikanarute wīra ūrīa mūrutaga. 37 (“Īci nīcio ciathī cia Jehova iria ciathanītwo, iria mūkaahunjanīria irī ciūngano theru cia kūrehere Jehova maruta ma gūcinwo na mwaki, na nīmo maruta ma njino, na maruta ma mūtu, na magongona na maruta ma kūnyuuo marīa marībataranagia o mūthenya. 38 Maruta maya nī ma kuongererwo harī marīa mangī ma Thabatū cia Jehova na nyongerera ya iheo cianyu na kīrīa gīothe mwīranīre na mwīhītwā, na maruta mothe ma kwīyendera marīa mūrutagīra Jehova.) 39 “Nī ūndū ūcio, kwambīrīria mūthenya wa ikūmi na ītano wa mweri wa mūgwanja, mwarīkia kūgetha irio būrūrī-inī, nī mūgaakūngūūra gīathī kīu kīa Jehova mīthenya mūgwanja. Mūthenya wa mbere nī wa kūhurūka, na mūthenya wa īnana o naguo no wa kūhurūka. 40 Mūthenya wa mbere nīmūkooya maciaro marīa mega mūno ma mītī, na mathīgī ma mītende, na honge cia mītī īrīa īrī na mathangū maingī, na cia mītī īrīa īmeraga tūrūū-inī, na mūkene mūrī mbere ya Jehova Ngai wanyu mīthenya mūgwanja. 41 Kūngūyagīrai ūndū ūyū arī gīathī kīa Jehova mīthenya mūgwanja o mwaka. Ūndū ūyū nī ūtuīke watho mwandīke wa gūtūūra nginya harī njiarwa iria igooka;

kūngūyagārai ūndū ūcio mweri-inī wa mūgwanja. **42** Ikaragai ithūnū-inī mīthenya mūgwanja. Andū a Isiraēli arīa othe maciarīrwo Isiraēli magaaikaraga ithūnū-inī, **43** nī ūndū ūcio njiaro cianyu nīkamenya atī nī nī ndaatūmire andū a Isiraēli maikare ithūnū-inī hīndī irīa ndaamarutire būrūri wa Misiri. Nī nī nī Jehova Ngai wanyu.” **44** Nī ūndū ūcio Musa akīanīrira kūrī andū a Isiraēli ūhorō wa ciathī icio ciathanītwo cia Jehova.

24 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, **2** “Atha andū a Isiraēli makūrehere maguta marīa makeere wega ma ndamaiyū hihe ma gūkūheaga ūtheri, nīgeetha matawa maikarage maakanīte hīndī ciothe. **3** Nja ya gītambaya gīa gūcuurio kīrīa kīrī mbere ya ithandūkū rīa Ūira o kūu Hema-inī-ya-Gūtūnganwo-rī, Harūni nīamenyagīrīre matawa macio mbere ya Jehova kuuma hwaī-inī o nginya rūciinī, hīndī ciothe. Ūndū ūyū ūgaatuīka watho mwandīke wa gūtūūra wa njiarwa iria igooka. **4** Matawa macio marī mbere ya Jehova, o macio maigīrīrwo mūtī-inī wa matawa wa thahabu rīa therie no nginya mamenyagīrīrwo hīndī ciothe. **5** “Oya mūtu ūrīa mūhinyu mūno, ūthondeke mīgate ikūmi na rīrī, o mūgate ūmwe ūrugwo na tūcunjī twīrī twa ikūmi twa eba imwe. **6** Ūcooke ūmīare mīhari rīrī, o mūhari mīgate itandatū, ūmīgīrīre igūrū rīa metha ya thahabu therie hau mbere ya Jehova. **7** Na o mūhari-inī nīhaigwo ūbani ūrīa mūtherie ūtuīke gīcunjī gīa kīrīrikano ūrūgamīrīre mīgate īyo, na ūtuīke iruta rīa njino rīrutīrwo Jehova na mwaki. **8** Mīgate īyo nī īigagwo mbere ya Jehova hīndī ciothe, o Thabatū o Thabatū, īrūgamagīrīre andū a Isiraēli, ītuīke kīrīkanīro gīa gūtūūra. **9** Mīgate īyo nī ya Harūni na ariū ake, nao mamīrīagīre handū hatheru, nī tondū mīgate īyo nī gīcunjī gītheru mūno harī rwīga rwao rwa maruta marīa marutīrwo Jehova ma gūcinwo na mwaki.” **10** Na rīrī, mūrū wa mūtumia Mūisiraēli, no ithe aarī Mūmisiri, nīathiire gūceerera andū a Isiraēli, nake mūdū ūcio na Mūisiraēli makīrūa marī kūu kambī. **11** Ūcio mūrū wa mūtumia Mūisiraēli nīarumire Rītwa rīa Ngai na kīrumi; nī ūndū ūcio makīmūtwarīra Musa. (Nyina wa mūdū ūcio eetagwo Shelomithu, mwarī wa Dibiri ūrīa Mūdani.) **12** Makīmūikia thīinī, makīmūrāngīra nginya rīrīa mangīamenyire wega wendī wa Jehova. **13** Nake Jehova akīra Musa atīrī: **14** “Twarā mūrūmani ūcio nja ya kambī. Andū arīa othe maamūigūire akīrumana mamūigīrīre moko mūtwe, nakīo kūngano gīothe kīmūhūre na mahiga

nyuguto. **15** Īra andū a Isiraēli atīrī, ‘Mūdū o na ūrīkū angikaaruma Ngai wake, no nginya agaacookererwo nī ūuru ūcio ekīte: **16** Mūdū o na ūrīkū ūkaaruma rītwa rīa Jehova no nginya akooragwo. Kīūngano gīothe gīa Isiraēli no nginya gīkaamūhūra na mahiga nyuguto. Aakorwo arī mūgeni kana arī mūdū ūciarīrwo būrūri-inī wanyu, rīrīa akaaruma Rītwa rīu rīa Jehova, no nginya akooragwo. **17** “Mūdū o na ūrīkū angīkooraga mūdū ūngī, no nginya nake akooragwo. **18** Mūdū o na ūrīkū angīūrāga nyamū ya mūdū ūrīa ūngī, no nginya akaamīrīha, nyamū īrīhwo na nyamū īngī. **19** Mūdū o na ūrīkū angīgatīhia ūrīa ūngī, o ūrīa ekanīte no nginya nake ekwo o ūguo: **20** Mūdū oina mūdū ūrīa ūngī ihīndī, nake akoinwo ihīndī, rīitho rīrīhagio na rīitho, igego rīrīhagio na igego. O ūrīa mūdū atīhītīe mūdū ūngī, o nake atīhīo o ro ūguo. **21** Mūdū ūrīa ūkooraga nyamū nīakamīrīha, no ūrīa ūkooraga mūdū ūrīa ūngī no nginya akooragwo. **22** Mūrīkoragwo na watho o ro ūmwe ūkonīi mūgeni na mūdū ūrīa ūciarīrwo būrūri wanyu. Nī nī nī Jehova Ngai wanyu.” **23** Nake Musa akīarīria andū a Isiraēli, nao magītwarā mūdū ūcio warumīte Ngai nja ya kambī, makīmūhūra na mahiga nyuguto. Nao andū a Isiraēli magīka o ta ūrīa Jehova aathīte Musa.

25 Nake Jehova akīra Musa Kīrīma-inī gīa Sinai atīrī, **2** “Arīria andū a Isiraēli, ūmeere atīrī, ‘Hīndī irīa mūgaatoonya būrūri ūrīa ngaamūhe-rī, būrūri ūcio guo mwene no nginya ūkaagīaga na Thabatū irīa yamūrīrwo Jehova. **3** Mūkaahaandaga mīgūnda yanyu mīaka itandatū, na mūcehage mīgūnda yanyu ya thabībū mūkamīcehaga mīaka itandatū mūgīcookanagīrīria maciaro mayo. **4** No mwaka wa mūgwanja wakinya, būrūri ūcio nīūkagīa na Thabatū ya kūhurūka, Thabatū yamūrīrwo Jehova; mūtikanahaande kīndū mīgūnda kana mūcehe mīthabībū yanyu. **5** Irio iria ikeemeria, nīcio cia maitīka-rī, mūtikanacigethe kana mūgethe thabībū cia mīthabībū yanyu īyo itarī mīrutīre wīra. Būrūri ūcio no nginya ūkaagīa na mwaka wa kūhurūka. **6** Kīrīa gīothe būrūri ūcio ūgaaciara mwaka-inī ūcio wa Thabatū gīgaatuīka irio cianyu, inyuī ene na cia ndungata cianyu cia arūme na cia andū-a-nja, na cia aruti anyu a wīra wa mūcaara, na mūrāarīrī ūrīa mūikaranītie nake, **7** o hamwe na mahiū manyu na nyamū cia gīthaka iria itūrāga būrūri wanyu. Kīrīa gīothe būrūri ūcio ūgaaciara no kīrīo. **8** “Tarai Thabatū mūgwanja cia mīaka, mīaka mūgwanja maita

mūgwanja, nīguo Thabatū icio mūgwanja cia mīaka ihinge mīaka mīrongo ina na kenda. **9** Ningī mūcooke mūhuhe karumbeta kūdū guothe mūthenya wa ikūmi wa mweri wa mūgwanja; Mūthenya wa Kūhoroherio Mehia, mūkaahuha karumbeta kūdū guothe būrūrī-inī wanyu. **10** Amūrāi mwaka ūcio wa mīrongo itano, na mūhunjanīrie ūhorō wa kūhorwo kwa andū othe arīa matūūrāga būrūrī ūcio wothe. Mwaka ūcio ūgaatuika wa Jubilii nī ūndū wanyu; o mūdū wanyu nīagacooka kūrīa ithaka cia nyūmba yao irī, na kūrīa andū a mūhīrīga wao marī. **11** Mwaka ūcio wa mīrongo itano ūgaatuika wa Jubilii kūrī inyuī; mūtikanahaande na mūtikanagethe kūrīa gīkūrītīe kīo kīene, kana mūgethe mīthabībū irīa itarī mīrutīre wīra. **12** Nīgūkorwo īyo nī Jubilii, na nīyo īgaatuika theru kūrī inyuī; rīāgai o kūrīa gīkūrītīe mīgūnda-inī. **13** “Mwaka-inī ūyū wa Jubilii, o mūdū no nginya acooke gīthaka-inī gīake. **14** “Mūngīkenderia mūdū wa būrūrī wanyu mūgūnda kana mūgūre mūgūnda kūrī we, mūtikanahaenanie mūdū na ūrīa ūngī. **15** Mūrīgūrāga mūgūnda wa mūdū wa būrūrī wanyu kūringana na ūrīa mīaka īthirīte thuutha wa Jubilii. Nake mwēndia akaawendāgia kūringana na mīaka irīa īgakorwo ītigarīte ya magetha. **16** Mīaka īngīkorwo ītigarīte mīingī, mūkongerera thogora, na mīaka īngīkorwo ītigarīte mīnini, mūkanyīhia thogora, nī ūndū kūrīa arakwenderia nī mūigana wa magetha. **17** Mūtikanahaenanie mūdū na ūrīa ūngī, no mwītīgagīre Ngai wanyu. Nīī nī nī Jehova Ngai wanyu. **18** “Rūmagīrīarī kūrīa kīa watho wakwa na mwīmenyagīrīre nīguo mwathīkagīre mawatho makwa, na inyuī nī mūgaatūra būrūrī ūcio mūrī na thayū. **19** Naguo būrūrī ūcio nīūgaciarāga maciaro maguo, na inyuī nīmūkarīāga mūkahūūna na mūtūre kuo mūrī na thayū. **20** Mwahota kūrīa atīrī, “Tūkaarīa kī mwaka wa mūgwanja aakorwo tūtīkahaanda kana tūgethe?” **21** Nīngamūtūmīra kīrathimo mwaka-inī ūcio wa gatandatū nīguo mīgūnda yanyu īgaaciara maciaro ma kūmūigana mīaka itatū. **22** Mūkīhaanda mwaka-inī wa kanana, mūkaarīāga irio iria mwaigīte mūthīthū, na mūgaacīrīa nginya mūgethe maciaro ma mwaka wa kenda. **23** “Mīgūnda ndīkanendio bīū, tondū būrūrī nī wakwa na inyuī mūrī o ageni kuo, na nī nī ndīmūkomborīthīte. **24** Būrūrī wothe ūrīa mwīnyīitīre ūgaatuika wanyu, no nginya kūgīe na mweke wa gūkūūrāga mīgūnda īyo. **25** “Mūdū wa būrūrī wanyu angīthīna na endīe gīcunjī kīa

mūgūnda wake, mūdū ūrīa wa hakuhī mūno wa nyūmba yake nīagooka na akūūre mūgūnda ūcio mūdū wao eendetīe. **26** No rīrī, mūdū angīkorwo ndarī na mūdū wa kūmūkūūrīra mūgūnda, na we mwene atonge agīe na indo cīganīte kūūkūūra, **27** nīwe ūgaatua thogora kūringana na mīaka irīa mīthiru kuuma rīrīa aawendīrie, na acooke mbeeca icio ingī kūrī mūdū ūrīa eendeirīe; thuutha ūcio no acooke mūgūnda-inī wake. **28** No angīāga kūgīa na indo cia kūmūrīha-rī, gīcunjī kūrīa eendīrie gīgūtūra kūrī kīa mūgūrī nginya Mwaka wa Jubilii. Gīgaacookio hīndī ya Jubilii, na hīndī īyo no acooke gīthaka-inī gīake. **29** “Mūdū angīkeendīa nyūmba irī itūūra-inī inene rīirīgīre, nīarīkoragwo arī na kīhooito gīa kūmīkūūra ihīnda rīa mwaka mūgīma kuuma amīendīa. Thīīnī wa ihīnda rīu no amīkūūre. **30** īngīāga gūkūūrwo mwaka ūmwe ūtanathīra, nyūmba īyo irī itūūra-inī inene rīirīgīre nīgatuika ya mūmīgūrī na njiaro ciake nginya tene. Nyūmba īyo ndīgaacookerīo mwene Mwaka wa Jubilii. **31** No nyūmba cia tūtūūra-inī tūrīa tūtārī tūrīgīre, irītuagwo ta mīgūnda ya kūdū gūtārī kūrīge. Icio no ikūūrwo, na nī īgaacookio Mwaka wa Jubilii. **32** “Alawīī hīndī cīothe nī marī na kīhooito gīa gūkūūrāga nyūmba cīao irīa irī matūūra-inī ma Alawīī, marīa megwatīire. **33** Nī ūndū ūcio indo cia Alawīī no ikūūrwo, ūguo nī ta kuuga atī, nyūmba nyendīe itūūra-inī o rīothe rīao, nīīgaacookio Mwaka wa Jubilii, tondū nyūmba irīa irī matūūra-inī ma Alawīī nīcio īgai rīao thīīnī wa andū a Isīraelī. **34** No ithaka cia ūrīithīo cia matūūra mao itīkanendio; icio nī cīao nginya tene. **35** “Mūdū wa būrūrī wanyu angīthīna nginya aremwo nī kwīrīgāmīrīra gatagatī kanyu, mūteithagīe o ta ūrīa mūngīteithīa mūgenī kana mūdū ūrarīrīre kwanyu, nīgeetha ahote gūtūūrāna na inyuī. **36** Mūtīkanamūrīhīe uumīthīo o na ūrīkū, no mwītīgagīre Ngai wanyu, nīgeetha mūdū wa būrūrī wanyu ahote gūtūūrāna na inyuī. **37** Mūtīkanamūkombere mbeeca nīguo acooke na maciaro, kana mūmwenderīe irīo nīguo muone uumīthīo. **38** Nīī nī nī Jehova Ngai wanyu, ūrīa wamūrūtīre būrūrī wa Mīsīrī nīguo ndīmūhe būrūrī wa Kaanani na ndūīke Ngai wanyu. **39** “Mūdū wa būrūrī wanyu angīthīna arī gatagatī kanyu, nake eyendīe harī inyuī, mūtīkanamūrūtīthīe wīra ta ngombo. **40** Mūkaamūtua ta mūrūtī wa wīra wa mūcaara kana ta mūdū ūrarīrīre kwanyu; mūdū ūcio akaamūrūtīra wīra nginya Mwaka wa Jubilii. **41** Thuutha ūcio

mündü ūcio na ciana ciake nīmakarekererio, nake acooke kūrī andū a mūhīrīga wake, na gīthaka-inī kīa maithe make ma tene. 42 Tondū andū a Isiraēli nī ndungata ciakwa, iria ndaarutire būrūri wa Misiri, matikanendio matuīke ngombo. 43 Mūtikamaathage mūtekūmaiguīra tha, no mwītīgagīreī Ngai wanyu. 44 “Ngombo cianyu cia arūme na cia andū-a-nja iriumaga ndūrīrī-inī iria imūrīgīicīrie; kuuma kūrī ndūrīrī icio no mūgūrage ngombo. 45 O na ningī no mwīgūrīre ngombo kuuma kūrī andū arīa mararīrīre kwanyu na kuuma kūrī andū a mīhīrīga yao arīa maciarīrwo būrūri wanyu, nao matuīke indo cianyu. 46 Andū acio no mūmeegaīre kūrī ciana cianyu matuīke igai rīrīa mūmagaīre, na no mūmatue ngombo rīrīa rīothe marī muoyo, no mūtikanaathe andū anyu a Isiraēli mūtekūmaiguīra tha. 47 “No rīrī, mūgeni kana mündū ūrīa ūrarīrīre kwanyu angītonga arī gatagatī kanyu, nake mündū wa būrūri wanyu athīne na eyendie kūrī mūgeni ūrīa ūtūuranītie na inyuī, kana kūrī mündū wa mūhīrīga wa mündū ūcio mūgeni-rī, 48 mündū ūcio no arīkoragwo arī na kīhooito gīa gūkūrwo thuutha wa kwīyendia. Mündū wa nyūmba yao no amūkūre: 49 Ithe mūnini kana ithe mūkūrū, kana mūrū wa ithe, kana mündū wa rūrīa rwa mūhīrīga wao no amūkūre; kana we mwene angīgaacīra, no ekūre. 50 Mündū ūcio na mūmūgūrī magaatara ihinda rīrīa rīthiru kuuma mwaka ūrīa eyendirie ngīnya rīrīa Mwaka wa Jubīlīi ūgaakīnya. Thogora wa kūrēkererio gwake ūkaaringana na irīhi rīa mündū wa mūcaara thīini wa mīaka iyo. 51 Angīkorwo nī mīaka mīingī itigarīte, nīakarīha gīcunjī kinene gīa thogora ūrīa aagūrītwo nāguo. 52 No angīkorwo no mīaka mīnini itigarīte Mwaka wa Jubīlīi ūkīnye, iyo noyo agaataa arīhe gūkūrānio gwake kūrīngana na ūrīa kwagīrīre. 53 Agaatuuo ta mündū wa mūcaara mwaka o mwaka; na no ngīnya mūmenyagīrīre atī mūmūgūrī ndarīmwathaga atekūmūiguīra tha. 54 “O na angīaga gūkūrwo na njīra īmwe ya icio, we na ciana ciake no ngīnya makaarekererio Mwaka wa Jubīlīi wakīnya, 55 nīgūkorwo andū a Isiraēli nī ndungata ciakwa. Acio nī ndungata ciakwa, iria ndaarutire būrūri wa Misiri. Nī nī nī Jehova Ngai wanyu.

26 “Mūtikanethondekere mīhianano kana mwīrūgamīrie mūhianīre wa kīndū kana ihiga rīamūre rīa kūhooywo, mūtīkaige ihiga rīacūhie būrūri-inī wanyu atī nīguo mūrīinamagīrīre. Nī nī nī Jehova Ngai wanyu. 2 “Menyagīrīrai Thabatū

ciakwa na mūtīage handū hakwa harīa haamūre. Nī nī nī Jehova. 3 “Mūngīrūmīrīra kīrīra kīa watho wakwa na mūmenyagīrīre gwathīkagīra maathani makwa, 4 nīngamuuragīrīa mbura imera ciayo ciakīnya, na mīgūnda yanyu nīrīciaraga irio, nayo mītī ya mīgūnda yanyu īciarage maciaro mayo. 5 Mūrīhūuraga ngano yanyu mūgākīnyīrīa magetha ma thabībū, namo magetha ma thabībū magākīnyīrīa hīndī ya mahaanda, na mūrīrīaga irio mūkahūūna, na mūtūire būrūri wanyu mūrī na thayū. 6 “Nīngatūma būrūri wanyu ūgīe na thayū, na mūrīkomaga gūtārī mündū ūngītūma mwītīgīre. Nīnganiina nyamū njūru ciehere būrūri-inī wanyu. Nacio itigacooka kuoneka būrūri-inī wanyu. 7 Nīmūkaingatīthia thū cianyu, na mūcihooite mbaara-inī. 8 Andū atano anyu makaahūūra andū igana, nao andū anyu igana makaahūūra andū ngiri ikūmi, nacio thū nī mūgaacihoota mūciūrage na rūhīū rwa njora. 9 “Nīngamuonia ūtugi wakwa, na ndūme mūciarane na mūingīhe, na nīngatūrīa kīrīkanīro gīakwa na inyuī. 10 Mūgaakoragwo o mūkīrīa magetha ma mwaka mūthiru ngīnya rīrīa mūkaamaruta nja nīguo mūgīe na handū ha kūiga magetha marīa maragethwo. 11 Ngaiga gīkarō gīakwa gatagatī kanyu, na ndīkamūthūūra. 12 Ngaathīaga ndī gatagatī kanyu, nduīke Ngai wanyu, na inyuī mūtūike andū akwa. 13 Nī nī nī Jehova Ngai wanyu, ūrīa wamūrutire būrūri wa Misiri, nīguo mūtīge gūtūika ngombo cia andū a Misiri; ndoinangire macooki ma ngīngo cianyu ngītūma mūhotage gūthīi mwīhaandīte wega. 14 “No mūngīkaaga kūnjīgua, mwage kūhingia maathani macio mothe, 15 na mūngīrega kīrīra gīakwa kīa watho na mūthūire mawatho makwa, na mwage kūhingia maathani makwa, na nī ūndū ūcio mūthūkie kīrīkanīro gīakwa-rī, 16 Nī na nī nīngamwīka maūndū maya: Nīngamūrehere kīmako, na ndīmūrehere ndwari cia kūmūniina na ūndū wa kūhīūha kwa mūrī kūrīa gūkaamūte maitho, na gūtūme mūrwo nī hīnya. Mūkaahaanda mbeū tūhū, nī ūndū ikaarīagwo nī thū cianyu. 17 Nīngamūrūithia ndīmūkīrīre nīguo mūhootwo nī thū cianyu; arīa mamūthūire nō makaamwathaga, na mūkooraga hatarī mündū ūmūingatīthītie. 18 “Angīkorwo o na mwekwo maūndū macio mūtikanjīgua-rī, ngaakīrīrīa kūmūherīthia nī ūndū wa mehīa manyu maita mūgwanja. 19 Nīnganiina rūng’athio rwa mwītīo wanyu, na ndūme matu matuīke ta cuuma,

nayo thī yūme itūike ta gīcango. **20** Mūkaahūthīra hinya wanyu o tūhū, tondū tīiri wanyu ndūkagethwo kīndū, kana mītī ya būrūri wanyu ĩciare maciario mayo. **21** “Ningī mūngīthī na mbere na mīthīire ya kūnemera, na mwage kūnjigua, nīngakīrīria kūmūngīhīria mahūūra mangī maita mūgwanja o ūria mehia manyu magīrīrwo nī kūherithio. **22** Nīngamūrehere nyamū cia gīthaka imūkīrīre, nacio imūtunye ciana cianyu, na iniine ng’ombe cianyu, o na itūme mūigana wanyu ūnyīihe ūū atī barabara cianyu ciage andū. **23** “Ningī kūngīkorwo o na mwekwo maūndū macio no mūkaarega kūnjookerera na mūgīthī na mbere kūnjūkīrīra-rī, **24** nī na nī nīngamūkīrīra, na nīngakīrīria kūmūhūūra nī ūndū wa mehia manyu maita mangī mūgwanja. **25** Nīngamūrehithīria rūhiū rwa njora rūrīhīrie kīrīkanīro kīrīa mūthūkītie. Muorīra matūūra-inī marīa manene manyu, nīngamūrehithīria mūthiro thīinī wanyu, na ndīmūrekererie moko-inī ma thū cianyu. **26** Rīria ngaamwehereria makūmbī manyu ma irio, andū-a-nja ikūmi makaarugagīra mīgate yanyu rīiko rīmwe, nao macooke kūmūrehera mīgate īyo īthimītwo na ratiri. Mūkaamīrīaga na mūtīhūūne. **27** “Ningī kūngīkorwo o na mwekwo maūndū macio mūtikanjigua-rī, no mūthīi o na mbere kūnjūkīrīra, **28** nī na nī nīngamūkīrīra na marakara na nī mwene ngīrīrīrie kūmūherithia maita mangī mūgwanja nī ūndū wa mehia manyu. **29** Mūkaarīaga nyama cia ariū na aarī anyu. **30** Ningī nīngananga kūndū kwanyu kūrīa gūtūūgīru, na ndemange magongona manyu ma ūbani na njooke njigīrīre ciimba cianyu igūrū rīa mīhianano īyo yanyu itarī muoyo, na ndīmūthūūre. **31** Matūūra manyu marīa manene nīngamananga na handū hanyu harīa haamūre ndīhoonūhe, o na ndigakenio nī mūtatarīko mwega wa maruta manyu. **32** Nīngonūha būrūri ūcio, nginya thū cianyu iria itūūruga kuo igege. **33** Nīngamūharagania ndūrīrī-inī na njomere rūhiū rwakwa rwa njora ndīmūngatithie. Naguo būrūri wanyu ndīnūhe, namo matūūra manyu marīa manene ndīmanange. **34** Thuutha ūcio, būrūri ūcio nīūgakenera mīaka ya Thabatū hīndī īyo yothe ūgaakorwo ūkirīte ihooru, na inyuī mūrī būrūri-inī wa thū cianyu; naguo būrūri nīūkahurūka, na ūkenere thabatū ciaguo. **35** Ihinda rīria būrūri ūcio ūgaakorwo ūkirīte ihooru, nīūkahurūka kūrīa wagīte kūhurūka hīndī ya Thabatū iria mwatūūrīte kuo. **36** “Nao arīa anyu magaatigara, nīngatūma ngoro ciao inyiitwo

nī guoya marī mabūrūri-inī macio ma thū ciao, o nginya ithangū rīabarabario nī rūhuho rīgatūma moore. Nao makooraga o ta ūrīa mūndū ooragīra rūhiū rwa njora, na nīmakagūūaga o na gūtārī mūndū ūmaingatithītie. **37** Makaahīnganaga makīūra o ta andū maroorīra rūhiū rwa njora o na gūtārī mūndū ūmaingatithītie. Nī ūndū ūcio mūtīkahota gwītīiria thū cianyu. **38** Mūgaathīria kūu ndūrīrī-inī; būrūri wa thū cianyu ūkaamūrīa ūmūniine. **39** Nao andū anyu arīa magaatigara nīmakoorwo nī hinya marī kūu būrūri-inī ūcio wa thū ciao nī ūndū wa mehia mao; o na ningī nī ūndū wa mehia ma maithe mao, nī makoorwo nī hinya. **40** “No mangīkoimbūra mehia mao na mehia ma maithe mao, o na mehia ma kūnemera na ma kūnjūkīrīra, **41** kūrīa gwatūmire ndīmookīrīre nginya ngīmatwarithia būrūri wa thū ciao, thuutha ūcio rīria ngoro icio ciao nyūmū ikenyīihia na ciītīkire ihūūra rīa mehia mao-rī, **42** nīngaririkana kīrīkanīro gīakwa na Jakubu, na kīrīkanīro gīakwa na Isaaka, na kīrīkanīro gīakwa na Iburahīmu, na ndirikane būrūri ūcio. **43** Nīgūkorwo būrūri ūcio nīūgatiganīrio nīo, naguo nīūgakenera Thabatū ciaguo rīria ūgaakira ihooru ūtarī nao. Nīmakarīhio mehia mao nī ūndū nīmaregire mawatho makwa na magīthūūra kīrīra gīakwa kīa watho. **44** No rīrī, o na gūtārī ūguo, hīndī īyo marī būrūri-inī wa thū ciao, ndikamarega kana ndīmathūūre biū ūndū ūngītūma ndīmāniine biū, thūkie kīrīkanīro gīakwa nao. Nī nī nī Jehova Ngai wao. **45** No nī ūndū wao, nīngaririkana kīrīkanīro gīakwa na maithe mao, arīa ndaarutire būrūri wa Misiri mbere ya ndūrīrī nīgeetha ndūike Ngai wao. Nī nī nī Jehova.” **46** Icio nīcio irīra cia watho wa kūrūmīrīrwo, na matūiro ma ciira na mawatho marīa Jehova aarīkanīire na andū a Isiraeli Kīrīma-inī gīa Sinai, akīra Musa amamenyithanie kūrī andū a Isiraeli.

27 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, **2** “Arīria andū a Isiraeli, ūmeere atīrī: ‘Mūndū o wothē angīkeehīta mwīhītwa wa mwanya wa kwamūrīra Jehova andū, na ūndū wa kūruta indo iria ciiganīire iruta rīu, **3** nīūgaatua irīhi rīa mūndū mūrūme wa kuuma mīaka mīrongo īrī nginya mīaka mīrongo itandatū rīkorwo rīrī cekeri mīrongo itano cia betha, kūringana na cekeri ya handū-harīa-haamūre, **4** na aakorwo nī mūndū-wa-nja, ūgaatua irīhi rīkorwo rīrī cekeri mīrongo itatū. **5** Aakorwo nī mūndū wa kuuma mīaka itano nginya mīrongo īrī, ūgaatua irīhi rīa mūndū

mūrūme rītuīke nī cekeri mīrongo īrī, na irīhi rīa mūdū-wa-nja nī cekeri ikūmi. 6 Aakorwo nī mūdū wa kuuma mweri ūmwe nginya miāka itano, ūgaatua irīhi rīa kahī rītuīke nī cekeri ithano cia betha, na irīhi rīa kairītu nī cekeri ithatū cia betha. 7 Aakorwo nī mūdū wa miāka mīrongo itandatū kana makīria, ūgaatua irīhi rīa mūdū mūrūme rītuīke nī cekeri ikūmi na ithano, na rīa mūdū-wa-nja nī cekeri ikūmi. 8 Angīkorwo mūdū ūria wihītite mwihītwa nī mūthīni mūno ndaangīhota kūrīha irīhi rīria rītuītwa, nīagatwara mūdū ūcio kūrī mūthīnjīri-Ngai, ūria ūgaatua irīhi rīria mūdū ūcio wihītite mwihītwa angīhota kūrīha. 9 “Angīkorwo kīndū kīria eeraniire na mwihītwa nī nyamū īngītīkīrika īrī iruta kūrī Jehova, nyamū ta īyo īheanītwa kūrī Jehova īrītuīkaga nī nyamūre. 10 Ndakanamīkūūranie kana amīgarūranie, aige īria njega ithenya rīa īria njūru, kana aige īria njūru ithenya rīa īria njega; angīgakūūranie nyamū īyo na īngī, cieri īyo ya mbere na īyo ya gūkūūranio nīagatuīka nyamūre. 11 Angīkorwo kīndū kīu ehītite kūruta nī nyamū īrī na thaahu, īria itangītīkīrika īrī iruta kūrī Jehova, nyamū īyo no nginya itwarīrwo mūthīnjīri-Ngai, 12 ūria ūgaatua kana nī njega kana ti njega. Thogora ūria mūthīnjīri-Ngai agaatua, ūcio nīguo ūgaatuīka thogora wayo. 13 Angīkorwo mwene no ende gūkūūra nyamū īyo, no nginya ongerere gīcunjī kīngī gīa ithano harī thogora ūria ūtuītwa. 14 “Mūdū angīamūra nyūmba yake īrī kīndū kīamūrīrwo Jehova, mūthīnjīri-Ngai nīagatua itua kana nī njega kana ti njega. Thogora ūria mūthīnjīri-Ngai agaatua, ūcio nīguo ūgaatuīka thogora wayo. 15 Mūdū ūria wamūrīte nyūmba yake angīmīkūūra-rī, no nginya ongerere gīcunjī kīngī gīa ithano gīa thogora wayo, nayo nyūmba īyo nīagatuīka yake rīngī. 16 “Angīkorwo mūdū nīakamūrīra Jehova gīcunjī kīa mūgūnda wa nyūmba yao, thogora wago ūgaatuo kūrīngana na mbeū iria ingīhaandwo, nacio nī cekeri mīrongo itano cia betha, iria arī kibaba kīmwe kīa omeri ya mbeū cia cairi. 17 Angīkaamūra mūgūnda wake Mwaka-inī wa Jubili, thogora ūria ūtuītwa nīguo ūgaatuīka thogora wago. 18 No angīamūra mūgūnda wake thuutha wa Jubili, mūthīnjīri-Ngai nīagatua thogora kūrīngana na miāka īria itigarīte Jubili īria īngī īgīgaakinya, nago thogora wago nīukanyihanyīhio. 19 Mūdū ūcio wamūrīte mūgūnda wake angīenda kūūkūūra, nīakongerera gīcunjī kīngī gīa ithano harī thogora

wago, mūgūnda ūcio ūcooke ūtuīke wake rīngī. 20 No rīrī, angīkorwo ndegūkūūra mūgūnda ūcio, kana aakorwo nīawendeirie mūdū ūngī, mūgūnda ūcio ndūrī hīndī ūgaakūrwo o na rī. 21 Rīria mūgūnda ūcio ūkaarekererio Mwaka-inī wa Jubili, nīūgatuīka mwamūre, o ta mūgūnda wamūrīrwo Jehova; ūgaatuīka mūgūnda wa athīnjīri-Ngai. 22 “Nīngī mūdū angīkaamūrīra Jehova mūgūnda ūria agūrīte, na ti mūgūnda wa nyūmba yao, 23 mūthīnjīri-Ngai nīagatua thogora wago nginya Mwaka wa Jubili, nake mūdū ūcio nīakarīha irīhi rīu mūthenya ūcio taarī kīndū kīamūrīrwo Jehova. 24 Mwaka-inī wa Jubili, mūgūnda ūcio nīūgacookerera mwene ūria wamwendeirie, ūria warī mwene mūgūnda ūcio. 25 Thogora wothe ūrītuagwo kūrīngana na cekeri ya handū-harīa-haamūre, nacio nī geera mīrongo īrī harī cekeri īmwe. 26 “Na rīrī, gūtīrī mūdū ūngīamūrīra Jehova irigithathi rīa nyamū, nī ūndū marigithathi mothe nī ma Jehova; arī ndegwa, kana ng’ondū, ūcio nī cia Jehova. 27 Angīkorwo nī nyamū īmwe ya iria irī thaahu, no amīgūre na thogora ūria itūrīrwo, ongerere gīcunjī kīngī gīa ithano harī thogora ūcio. Aakorwo ndekūmīkūūra, nyamū īyo nīkeendio na thogora ūria ūtuītwa. 28 “No gūtīrī kīndū kīa mūdū kīria aamūrīre Jehova, arī mūdū, kana nyamū, kana mūgūnda wa nyūmba yao, kīngīendio kana gīkūrwo; indo ciothe cīamūrīrwo Jehova nī nyamūre harī Jehova. 29 “Na rīrī, gūtīrī mūdū wamūrīrwo kūrīragwo ūngīkūrwo; no nginya ooragwo. 30 “Gīcunjī gīa ikūmi kīa indo ciothe cia kuuma mūgūnda, arī ngano ya mūgūnda kana maciaro ma mitī, nī kīa Jehova; gīcunjī kīu kīamūrīrwo Jehova. 31 Mūdū angīgakūūra gīcunjī gīake gīa ikūmi, no nginya akongerera gīcunjī kīngī gīa ithano harī thogora ūria ūtuītwa. 32 Gīcunjī gīa ikūmi gīothe kīa rūuru rwa ng’ombe kana rwa mbūri, nyamū ya ikūmi yothe īria īhītūkagīra rungu rwa rūthanju rwa mūrīithi nīkamūrīrwo Jehova. 33 Mūdū ndagathuure īria njega kana īria njūru, kana akūūranie. Angīgakūūranie nyamū īyo na īngī, cieri, ya mbere na īyo ya gūkūūranio, nī ūgaatuīka nyamūre, na ūcio itingīkūrwo.” 34 Macio nīmo maathani marīa Jehova aaheire Musa Kīrīma-inī gīa Sinai makonīf andū a Isiraeli.

Ndari

1 Na riri, Jehova akiriria Musa ari Hema-ini ya Gutunganwo kuu Weru-ini wa Sinai muthenya wa mbere wa mweri wa keeri, mwaka-ini wa keeri kuuma andu a Isiraeli moima bururi wa Misiri. Akimwira atiri: **2** “Tara kirindi githe kia andu a Isiraeli, umatare na mbari ciao, na nyumba ciao uria itari, mundu murume o mundu murume andikwo rita riake. **3** Wee muri na Haruni mutare ikundi cia arume othe aria mari Isiraeli, aria makinyitie miaka mirongo iri na makiria, aria mangihota guthii ita-ini. **4** Mundu umwe kuuma o murungo, na akorwo ari mutongoria wa nyumba yao, nio mekumuteithia. **5** Maya nimo mariitwa ma andu aria marimuteithagiriria: kuuma murungo wa Rubeni, ni Elizuru muru wa Shedeuru; **6** kuuma murungo wa Simeoni, ni Shelumieli muru wa Zurishadai; **7** kuuma murungo wa Juda, ni Nahashoni muru wa Aminadabu; **8** kuuma murungo wa Isakaru, ni Nethaneli muru wa Zuaru; **9** kuuma murungo wa Zebuluni, ni Eliabu muru wa Heloni; **10** kuuma ari a Jusufu: kuuma Efiraimu, ni Elishama muru wa Amihudu; kuuma Manase, ni Gamalieli muru wa Pedazuru; **11** kuuma murungo wa Benjamini, ni Abidani muru wa Gideoni; **12** kuuma murungo wa Dani, ni Ahiezeri muru wa Amishadai; **13** kuuma murungo wa Asheri, ni Pagieli muru wa Okirani; **14** kuuma murungo wa Gadi, ni Eliasafu muru wa Deueli; **15** kuuma murungo wa Nafitali, ni Ahira muru wa Enani.” **16** Acio nio andu aria maathuurirwo kuuma kuri kirindi gia Isiraeli, mari atongoria a murungo ya maithe mao ma tene. Nio mari atongoria a murungo ya Isiraeli. **17** Musa na Haruni makioya andu acio maheetwo mariitwa mao. **18** Magicooka magita kirindi githe hamwe muthenya wa mbere wa mweri wa keeri. Andu makionania ruruwa rwao murungo na mbari na nyumba ciao, nao arume aria makinyitie miaka mirongo iri na makiria makandikwo, o mundu o mundu na rita riake, **19** o ta uria Jehova aathite Musa. Ni undu ucio akimatara mari kuu Weru-ini wa Sinai: **20** Kuuma njaro-ini cia Rubeni, muriu wa irigithathi wa Isiraeli: Arume othe aria makinyitie miaka mirongo iri na makiria, aria mangihotire guthii ita-ini, makandikwo o mundu o mundu na rita riake, murungo na maandiko ma mbari na nyumba ciao. **21** Kuuma murungo wa Rubeni mari andu 46,500. **22** Kuuma njaro-ini cia Simeoni: Arume othe aria makinyitie miaka

mirongo iri na makiria, aria mangihotire guthii ita-ini, magitarwo na makandikwo o mundu o mundu na rita riake, murungo na maandiko ma mbari na nyumba ciao. **23** Kuuma murungo wa Simeoni mari andu 59,300. **24** Kuuma njaro-ini cia Gadi: Arume othe aria makinyitie miaka mirongo iri na makiria, aria mangihotire guthii ita-ini, makandikwo o mundu o mundu na rita riake, murungo na maandiko ma mbari ciao na nyumba ciao. **25** Kuuma murungo wa Gadi mari andu 45,650. **26** Kuuma njaro-ini cia Juda: Arume othe aria makinyitie miaka mirongo iri na makiria, aria mangihotire guthii ita-ini, makandikwo o mundu o mundu na rita riake, murungo na maandiko ma mbari ciao na nyumba ciao. **27** Kuuma murungo wa Juda mari andu 74,600. **28** Kuuma njaro-ini cia Isakaru: Arume othe aria makinyitie miaka mirongo iri na makiria, aria mangihotire guthii ita-ini, makandikwo o mundu o mundu na rita riake, murungo na maandiko ma mbari ciao na nyumba ciao. **29** Kuuma murungo wa Isakaru mari andu 54,400. **30** Kuuma njaro-ini cia Zebuluni: Arume othe aria makinyitie miaka mirongo iri kana makiria, aria mangihotire guthii ita-ini makandikwo o mundu o mundu na rita riake murungo na maandiko ma mbari ciao na nyumba ciao. **31** Kuuma murungo wa Zebuluni mari andu 57,400. **32** Kuuma kuri ari a Jusufu: Kuuma njaro-ini cia Efiraimu: Arume othe aria makinyitie miaka mirongo iri na makiria aria mangihotire guthii ita-ini, makandikwo o mundu o mundu na rita riake, murungo na maandiko ma mbari ciao na nyumba ciao. **33** Kuuma murungo wa Efiraimu mari andu 40,500. **34** Kuuma njaro-ini cia Manase: Arume othe aria makinyitie miaka mirongo iri na makiria, aria mangihotire guthii ita-ini makandikwo o mundu o mundu na rita riake murungo na maandiko ma mbari ciao na nyumba ciao. **35** Kuuma murungo-ini wa Manase mari andu 32,200. **36** Kuuma njaro-ini cia Benjamini: Arume othe aria makinyitie miaka mirongo iri na makiria, aria mangihotire guthii ita-ini, makandikwo o mundu o mundu na rita riake, murungo na maandiko ma mbari ciao na nyumba ciao. **37** Kuuma murungo wa Benjamini mari andu 35,400. **38** Kuuma njaro-ini cia Dani: Arume othe aria makinyitie miaka mirongo iri na makiria, aria mangihotire guthii ita-ini, makandikwo o mundu o mundu na rita riake, murungo na maandiko ma mbari ciao na

nyumba ciao. **39** Kuuma mūhīrīga wa Dani maarī andū 62,700. **40** Kuuma njiaro-inī cia Asheri: Arūme othe arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī na makīria, arīa mangīahotire gūthīi ita-inī, makīandikwo o mūdū o mūdū na rītwa rīake, kūrīngana na maandīko ma mbarī ciao na nyumba ciao. **41** Kuuma mūhīrīga wa Asheri maarī andū 41,500. **42** Kuuma njiaro-inī cia Nafitali: Arūme othe arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī kana makīria, arīa mangīahotire gūthīi ita-inī, makīandikwo o mūdū o mūdū na rītwa rīake, kūrīngana na maandīko ma mbarī ciao na nyumba ciao. **43** Kuuma mūhīrīga wa Nafitali maarī andū 53,400. **44** Acio nīo andū arīa maatarirwo nī Musa na Harūni na atongoria arīa ikūmi na eerī a Isiraeli, o ūmwe wao arūgamīrīire nyumba yake. **45** Andū othe a Isiraeli arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī kana makīria, arīa mangīahotire gūthīi ita-inī, magītarwo kūrīngana na nyumba ciao. **46** Andū acio othe marī hamwe maarī 603,550. **47** No rīrī, andū a nyumba ya mūhīrīga wa Lawi matiataranīrio hamwe na andū arīa angī a Isiraeli. **48** Jehova nīeerīte Musa atīrī, **49** “Mūtīgatare andū a mūhīrīga wa Lawi kana mūmataranīrie na andū arīa angī a Isiraeli. **50** Handū ha ūguo-rī, amūrai Alawii matuīke arori a hema ya Ūira, mamenyagīrīre indo ciothe ciayo, na kīndū o gīothe kīa hema īyo. Nīo marīkuuaga hema īyo o na indo ciothe ciayo; na mamīmēnyagīrīre na mamīthiūrūrūkagīrie na hema ciao. **51** Rīrīa rīothe hema īyo īgūthaamio, Alawii acio nīo marīmīambūruga, na rīrīa rīothe hema īyo īkwambwo-rī, Alawii acio nīo marīmīambaga. Mūdū ūngī o na ūrīkū angīkamīkūhīrīria nīakooragwo. **52** Andū a Isiraeli mariāmbaga hema ciao kūrīngana na ikundi ciao, o mūdū kambī-inī yake harīa bendera yake īrī. **53** No rīrī, Alawii mariāmbaga hema ciao mathiūrūrūkīrie hema ya Ūira nīgeetha kīrīndī kīu kīa Isiraeli gītīgakorererwo nī mang’ūrī ma Ngai. Alawii nīo marīihokagīrwo ūmenyereri wa hema īyo ya Ūira.” **54** Nao andū a Isiraeli magīka maūdū macio o ta ūrīa Jehova aathīte Musa.

2 Nake Jehova akīra Musa na Harūni atīrī, **2** “Andū a Isiraeli nīmambage hema ciao irīgīciīrie Hema-ya-Gūtūnganwo no irī haraaya nayo, o mūdū arī harīa bendera yake īrī īrīa īrī na marūūri ma nyumba yao.” **3** Mwena wa irathīro, kūrīa rīua rīrathagīra-rī, nīho ikundi cia kambī ya mūhīrīga wa Juda ikaamba hema harīa bendera yao īrī. Mūtongoria wa andū a Juda

nī Nahashoni mūrū wa Aminadabu. **4** Gīkundi gīake nī kīa andū 74,600. **5** Mūhīrīga wa Isakaru ūkaamba hema ciao mariganītie na andū a Juda. Mūtongoria wa andū a Isakaru nī Nethaneli mūrū wa Zuaru. **6** Gīkundi gīake nī kīa andū 54,400. **7** Mūhīrīga wa Zebuluni nīguo ūgaacookerera. Mūtongoria wa andū a Zebuluni nī Eliabu mūrū wa Heloni. **8** Gīkundi gīake nī kīa andū 57,400. **9** Andū othe arīa maagaīrwo gūikara kambī ya Juda, kūrīngana na ikundi ciao-rī, nī andū 186,400. Acio nīo makaamba kuumagara. **10** Mwena wa gūthini nīho ikundi cia kambī ya mūhīrīga wa Rubeni igaakorwo, harīa bendera yao īrī. Mūtongoria wa andū a Rubeni nī Elizuru mūrū wa Shedeuru. **11** Gīkundi gīake nī kīa andū 46,500. **12** Mūhīrīga wa Simeoni ūkaamba hema ciao mariganītie na Rubeni. Mūtongoria wa andū a Simeoni nī Shelumieli mūrū wa Zurishadai. **13** Gīkundi gīake nī kīa andū 59,300. **14** Mūhīrīga wa Gadi nīguo ūgūcookerera. Mūtongoria wa andū a Gadi nī Eliasafu mūrū wa Deueli. **15** Gīkundi gīake nī kīa andū 45,650. **16** Andū othe arīa magāīrwo gūikara kambī ya Rubeni, kūrīngana na ikundi ciao-rī, nī andū 151,450. Acio nīo magāatūka a keerī kuumagara. **17** Nayo Hema-ya-Gūtūnganwo na kambī ya Alawii moimagare marī gatagatī ga kambī icio ingī. Makoimagara marūmanīrīre kūrīngana na ūrīa hema cia kambī ciao ciambītwo, o kambī īrī handū hayo nyene o harīa bendera yao īrī. **18** Mwena wa ithūiro nīkuo ikundi cia kambī ya mūhīrīga wa Efiraimu igūkorwo, o harīa bendera yao īrī. Mūtongoria wa andū a Efiraimu nī Elishama mūrū wa Amihudu. **19** Gīkundi gīake nī kīa andū 40,500. **20** Mūhīrīga wa Manase nīguo ūkūrīngania nao. Mūtongoria wa andū a Manase nī Gamalieli mūrū wa Pedazuru. **21** Gīkundi gīake nī kīa andū 32,200. **22** Mūhīrīga wa Benjamini nīguo ūgūcookerera. Mūtongoria wa andū a Benjamini nī Abidani mūrū wa Gideoni. **23** Gīkundi gīake nī kīa andū 35,400. **24** Andū othe arīa maagaīrwo gūikara kambī ya Efiraimu, kūrīngana na ikundi ciao-rī, nī andū 108,100. Acio nīo marīthiīaga marī a gatatū. **25** Mwena wa gathigathini nīkuo ikundi cia kambī ya mūhīrīga wa Dani igūkorwo, harīa bendera yao īrī. Mūtongoria wa andū a Dani nī Ahiezeri mūrū wa Amishadai. **26** Gīkundi gīake nī kīa andū 62,700. **27** Mūhīrīga wa Asheri ūkaamba hema ciao mariganītie nao. Mūtongoria wa andū a Asheri nī Pagieli mūrū wa Okirani. **28** Gīkundi gīake nī kīa andū 41,500. **29** Mūhīrīga wa Nafitali nīguo ūgūcookerera. Mūtongoria

wa andũ a Nafitali nĩ Ahira mũrũ wa Enani. 30 Gĩkundi gĩake nĩ kĩa andũ 53, 400. 31 Andũ othe arĩa magaiirwo gũikara kambĩ ya Dani nĩ andũ 157,600. Acio nĩ magaakorwo marĩ a mũthia kuumagara, marĩ harĩa bendera ciao irĩ. 32 Acio nĩ andũ a Isiraeli, arĩa maatarirwo kũringana na nyũmba ciao. Arĩa othe maarĩ kambĩ-inĩ kũringana na ikundi ciao-rĩ, maarĩ andũ 603,550. 33 No rĩrĩ, Alawii matiataranĩurio na andũ arĩa angĩ a Isiraeli, ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa. 34 Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magĩka maũndũ mothe marĩa Jehova aathĩte Musa, na tondũ ũcio maambire hema harĩa bendera ciao ciarĩ, na ũguo noguo moimagarire, o mũtongoria na andũ a mũhĩrĩga wake na nyũmba yake.

3 Ūyũ nĩguo ũhoru wa njiaro cia Harũni na Musa hĩndĩ irĩa Jehova aaririe na Musa Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai. 2 Marĩtwa ma ariũ a Harũni maarĩ Nadabu ũrĩa warĩ irigithathi, na Abihu, na Eleazaru, na Ithamaru. 3 Macio nĩmo marĩtwa ma ariũ a Harũni, nao maarĩ athĩnjĩri-Ngai aĩtĩrĩrie maguta, arĩa maamũritwo matungatage marĩ athĩnjĩri-Ngai. 4 Na rĩrĩ, Nadabu na Abihu nĩmakuire marĩ mbere ya Jehova rĩrĩa maarutaga igongona na mwaki ũtarĩ mwĩtikĩrie mbere yake Werũ-inĩ wa Sinai. Matiarĩ na ciana cia aanake; nĩ ũndũ ũcio, Eleazaru na Ithamaru nĩ maatungataga marĩ athĩnjĩri-Ngai hĩndĩ irĩa yothe ithe wao Harũni aarĩ muoyo. 5 Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, 6 “Rehe andũ a mũhĩrĩga wa Lawi ũmaneane kũrĩ Harũni mũthĩnjĩri-Ngai, nĩguo mamũteithagie. 7 Marĩrutaga wĩra wa kũmũtungatĩra, na matungatagĩre kĩrĩndĩ kĩu gĩothe hau Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo na ũndũ wa kũruta wĩra wa hema iyo. 8 Nao marĩmenyagĩrĩra indo ciothe cia Hema-ya-Gũtũnganwo, mahĩngagie maũndũ marĩa magĩrĩre nĩ gwĩkwo nĩ andũ a Isiraeli na ũndũ wa kũruta wĩra wa hema iyo. 9 Neana Alawii acio kũrĩ Harũni na ariũ ake; nĩ andũ a Isiraeli arĩa mekũneanwo kũrĩ we biũ. 10 Amũra Harũni na ariũ ake matungatage marĩ athĩnjĩri-Ngai; mũndũ ũngĩ o wothe ũrĩa ũrikuhagĩrĩria harĩa haamũre no nginya ooragwo.” 11 Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, 12 “Nĩ nĩ niĩ thuurĩte Alawii kuuma kũrĩ andũ a Isiraeli ithenya rĩa marigithathi ma arũme arĩa marigithathĩtwo nĩ andũ-a-nja othe a Isiraeli. Alawii nĩ akwa, 13 nĩgũkorwo marigithathi mothe nĩ makwa. Hĩndĩ irĩa ndooragire marigithathi mothe ma Misiri, noguo ndeyamũrĩre marigithathi mothe ma Isiraeli, marĩ ma mũndũ kana ma nyamũ. Macio nĩ makwa

kĩũmbe. Nĩ nĩ niĩ Jehova.” 14 Ningĩ Jehova akĩra Musa kũu Werũ-inĩ wa Sinai atĩrĩ, 15 “Tara Alawii kũringana na nyũmba ciao na mbarĩ ciao. Tara arũme othe arĩa makinyĩtie mweri ũmwe na makĩria.” 16 Nĩ ũndũ ũcio, Musa akĩmatara o ta ũrĩa aathĩtwo nĩ kiugo kĩa Jehova. 17 Maya nĩmo marĩtwa ma ariũ a Lawi: Nĩ Gerishoni, na Kohathu, na Merari. 18 Maya nĩmo marĩtwa ma mbarĩ cia Agerishoni: Nĩ Libini na Shimei. 19 Mbarĩ cia Akohathu ciarĩ: Amuramu, na Iziharu na Heberoni, na Uzieli. 20 Mbarĩ cia Amerari: ciarĩ Mahali na Mushi. Ici nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Alawii, kũringana na nyũmba ciao. 21 Gerishoni aarĩ na mbarĩ cia Alabini na Ashimei; ici nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Agerishoni. 22 Arũme arĩa othe maakinyĩtie mweri ũmwe na makĩria arĩa maatarirwo maarĩ andũ 7,500. 23 Mbarĩ icio cia Agerishoni ciarĩ ciambe hema ciao mwena wa ithũiro, thuutha wa Hema-ĩrĩa-Nyamũre. 24 Mũtongoria wa nyũmba cia Agerishoni aarĩ Eliasafu mũrũ wa Laeli. 25 Hau Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo-rĩ, Agerishoni nĩmo maarĩ na wĩra wa kũmenyerera Hema-iyu-Nyamũre na hema, na ciandarũcia kũmĩhumbĩra, na gĩtambaya gĩa gũcuurio itoonyero rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, 26 na itambaya cia gũcuurio cia kũirigĩra nja, na gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa itoonyero rĩa nja irĩa ithiũrũkĩrie Hema iyo nyamũre na kĩgongona na mĩhĩndo, na indo ciothe irĩa ikonainie na wĩra wacio. 27 Kohathu aarĩ na mbarĩ cia Aamuramu, na Aiziharu, na Aheberoni, na Auzieli; icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Akohathu. 28 Arũme arĩa othe maakinyĩtie mweri ũmwe na makĩria maarĩ andũ 8,600. Wĩra wa Akohathu warĩ wa kũmenyerera harĩa haamũre. 29 Mbarĩ cia Akohathu ciarĩ ciambage hema mwena wa gũthini wa Hema-ĩrĩa-Nyamũre. 30 Mũtongoria wa nyũmba cia mbarĩ cia Akohathu aarĩ Elizafani mũrũ wa Uzieli. 31 Wĩra wao warĩ wa kũmenyerera ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro, na metha, na mũtĩ ũrĩa wa kũigĩrĩrwo matawa, na igongona, na indo cia gũtũmĩrwo harĩa haamũre, na gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa kũhakanĩa, o na indo ciothe ciakonainie na mũhũthĩrĩre wacio. 32 Mũtongoria mũnene wa Alawii aarĩ Eleazaru mũrũ wa Harũni, ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai. Nĩwe watuirwo mũrũgamĩrĩri wa arĩa maamenyagĩrĩra harĩa haamũre. 33 Merari aarĩ na mbarĩ cia Amahali na Amushi; icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Merari. 34 Arũme arĩa othe maatarirwo arĩa maakinyĩtie mweri ũmwe na makĩria maarĩ andũ 6,200. 35 Mũtongoria wa nyũmba cia mbarĩ ya Merari aarĩ Zurieli mũrũ wa Abihaili;

nao maarī maambage hema mwena wa gathigathini wa Hema-īrīa-Nyamūre. **36** Amerari maamūrirwo mamenyagīrīre buremu ya hema īrīa yaamūrītwo, na mīgīko yayo, na itugī, na itina ciacio, o na indo ciothe ciayo cia wīra, na indo ciothe ciakonainie na mūhūthīrīre wacio, **37** o na mamenyagīrīre itugī iria ciirigīte nja yayo hamwe na itina ciacio, na higī cia hema na mihīindo yayo. **38** Musa na Harūni na ariū ake maarī mambage hema ciao mwena wa irathīro wa Hema-īyo-Nyamūre, mang’etheire irathīro, o hau mbere ya Hema-ya-Gūtūnganwo. Wīra wao warī wa kūmenyerera harīa haamūre ithenya rīa andū a Isiraeli. Mūdū ūngī o wothe ūngīakuhīrīrie hau haamūre aarī ooragwo. **39** Alawii arīa othe maatarirwo ta ūrīa Jehova aathīte Musa na Harūni kūrīngana na mbarī ciao, hamwe na arūme othe arīa maakinyītie mweri ūmwe na makīria, maarī andū 22,000. **40** Nake Jehova akīra Musa atīrī, “Tara marigithathi ma arūme othe ma andū a Isiraeli arīa makinyītie mweri ūmwe na makīria, na wandīke marītwa mao. **41** Nyamūrīra Alawii handū ha marigithathi mothe ma andū a Isiraeli; o naguo ūhiū wa Alawii ūwaamūre handū ha marigithathi mothe ma mahiū ma andū a Isiraeli. Nī nī nī Jehova.” **42** Nī ūndū ūcio Musa agītara marigithathi mothe ma andū a Isiraeli, o ta ūrīa Jehova aamwathīte. **43** Marigithathi mothe ma arūme arīa maakinyītie mweri ūmwe na makīria, maandikwo na marītwa mao, maarī andū 22,273. **44** Ningī Jehova akīra Musa atīrī, **45** “Amūra Alawii handū ha marigithathi mothe ma andū a Isiraeli, naguo ūhiū wa Alawii ūwaamūre handū ha mahiū mao. Alawii megūtūika akwa. Nī nī nī Jehova. **46** Gūkūūra marigithathi macio 273 ma andū a Isiraeli, acio makīrite mūigana wa Alawii-rī, **47** oya cekerī ithano irūgamīrīre o mūdū, kūrīngana na cekerī ya handū-harīa-haamūre, īrīa ūritū wayo ūrī gera mīrongo īrī. **48** Mbeeca icio cia gūkūūra andū a Isiraeli acio makīrite-rī, cinengere Harūni na ariū ake.” **49** Nī ūndū ūcio Musa akīūngania mbeeca cia gūkūūra andū acio maakīrite mūigana wa andū arīa maakūūrītwo nī Alawii. **50** Kuuma kūrī marigithathi ma andū a Isiraeli, akīūngania betha ya ūritū wa cekerī 1,365 kūrīngana na cekerī ya handū-harīa-haamūre. **51** Musa akīnengera Harūni na ariū ake mbeeca icio ciakūūrīte andū, o ta ūrīa aathītvo nī kiugo kīa Jehova.

4 Jehova akīra Musa na Harūni atīrī: **2** “Thiini wa Alawii-rī, tarai rūhonge rwa Akohathu kūrīngana

na mbarī ciao na nyūmba ciao. **3** Mūtare arūme othe a ūkūrū wa kuuma mīaka mīrongo itatū nginya mīaka mīrongo itano arīa mokaga gūtungata wīra-inī wa Hema-ya-Gūtūnganwo. **4** “Ūyū nīguo wīra wa Akohathu thiini wa Hema-ya-Gūtūnganwo: wīra wao nī kūmenyerera indo iria theru mūno. **5** Rīrīa kambī īgūthaama-rī, Harūni na ariū ake marītoonyaga thiini wa hema īyo makaruta gītambaya gīa gūcuurio gīa kūhakania na makahumbīra ithandūkū rīa Ūira nakīo. **6** Ningī marīhumbīre na gīthii kīa njūūa cia pomboo, na maare gītambaya kīa rangi wa bururu mūtheri igūrū rīacio, na matoonyie mītī ya kūrīkuua handū hayo. **7** “Nao maare gītambaya kīa rangi wa bururu igūrū rīa metha ya mīgate īrīa īigagwo mbere ya Jehova, na mamīgīrīre thaani, na thaani, nene na mbakūri, na ndigithū cia magongona ma kūnyuu; na mīgate īrīa īigagwo hau hīndī ciothe īikare o hau igūrū. **8** Macooke maigīrīre gītambaya kīa rangi wa gakarakū igūrū rīa indo icio na ningī mahumbīre gītambaya kīu na njūūa cia pomboo, na matoonyie mītī ya kūrīkuua handū hayo. **9** “Ningī moe gītambaya kīa rangi wa bururu, mahumbīre mūtī ūrīa wa kīgīrīrwo matawa marīa mamūrīkaga, hamwe na matawa maguo, na magathī ma gūtīnia ndaambī, na thaani cia mūrārī wa ndaambī, na ndigithū cia gwīkīrwo maguta ma matawa macio. **10** Ningī makūnje mūtī ūcio na indo ciaguo ciothe ciohetwo na gīthii kīa njūūa cia pomboo, na macigīrīre igūrū rīa gīkuui gīacio. **11** “Nī maare gītambaya kīa rangi wa bururu igūrū rīa kīgongona gīa thahabu, na makīhumbīre na gīthii kīa njūūa cia pomboo, na matoonyie mītī īrīa ya gūgīkuua handū hayo. **12** “Ningī moe indo ciothe iria ihūthagīrwo ūtungata-inī wa handū-harīa-haamūre, macikūnje na gītambaya kīa rangi wa bururu, macihumbīre na gīthii kīa njūūa cia pomboo, na macigīrīre igūrū rīa gīkuui gīacio. **13** “Ningī nī marute mūhu kuuma kīgongona-inī gīa gīcango, na maare gītambaya kīa rangi wa ndathi igūrū rīakīo. **14** Ningī maigīrīre indo ciothe iria ihūthagīrwo gūtungata kīgongona-inī, nacio nī hamwe na ngō cia mwaki, na njibe, na icakūri, na mbakūri cia kūminjaminjīria. Igūrū rīakīo nī maare gīthii kīa njūūa cia pomboo na matoonyie mītī ya gūgīkuua handū hayo. **15** “Thuutha wa Harūni na ariū ake kūrīkia kūhumbīra indo ciothe theru o na indo ciothe nyamūre, na rīrīa andū a kambī mehaarīria gūthaama-rī, ariū a Akohathu nao moke makuue indo icio. No matikanahutie indo icio nyamūre matigakue.

Akohathu acio n̄o magaakuua indo iria ir̄i th̄iin̄i wa Hema-ya-Gūtūnganwo. **16** “Eleazaru mūrū wa Harūni, ūr̄ia mūth̄inj̄iri-Ngai, n̄iwe ūr̄imenyaḡir̄ira maguta ma gwakia tawa, na ūbumba ūr̄ia ūnungaga wega, na m̄utu ūr̄ia ūrutagwo h̄ind̄i ciothe, o na maguta mar̄ia maitanaḡir̄ir̄io. N̄iwe ūr̄imenyaḡir̄ira Hema-īyo-Nyamūre ir̄i yothe na indo iria ciothe ir̄i th̄iin̄i wayo, n̄icio indo iria nyamūre ciik̄ir̄itwo kuo, na indo cia w̄ira.” **17** Jehova ak̄ir̄ira Musa na Harūni at̄ir̄i, **18** “Menyererai mbar̄i cia m̄uh̄ir̄iga wa Akohathu matikaneherio kuuma k̄ur̄i Alawii. **19** N̄iguo matūre muoyo na matikae ḡukua r̄ir̄ia manḡikuh̄ir̄ir̄ia indo iria theru m̄uno-r̄i, mekaḡirei ūū: Harūni na ariū ake n̄o mar̄itoonyaga handū har̄ia hatheru, na makagāira o m̄undū w̄ira wake na k̄ir̄ia eḡukuua. **20** No ariū a Kohathu matikanatoonye th̄iin̄i kuona indo iria theru o na hanini, n̄iguo matigaakue.” **21** Jehova ak̄ir̄ira Musa at̄ir̄i, **22** “Tara Agerishoni o nao k̄uringana na nyūmba ciao na mbar̄i ciao. **23** Ūtare arūme othe a ūk̄urū wa kuuma m̄iaka m̄irongo itatū nginya m̄iaka m̄irongo itano ar̄ia mokaga ḡutungata w̄ira-in̄i wa Hema-ya-Gūtūnganwo. **24** “Ūyū n̄iguo ūtungata wa mbar̄i cia Agerishoni r̄ir̄ia mek̄uruta w̄ira na ḡukuua m̄irigo: **25** N̄io mar̄ikuuaga itambaya cia ḡucuurio cia Hema-ir̄ia-Nyamūre, na Hema-ya-Gūtūnganwo, na indo cia k̄um̄ihumb̄ira, o na ḡithii k̄ia njūūa cia pomboo cia k̄um̄ihumb̄ira na iḡurū, na itambaya cia ḡucuurio cia itoonyero r̄ia Hema-ya-Gūtūnganwo, **26** na itambaya cia ḡucuurio iria cia k̄uiriḡira nja ir̄ia it̄hiur̄ur̄uk̄iir̄ie Hema-īyo-Nyamūre na k̄igongona, na ḡitambaya ḡia ḡucuurio ḡia itoonyero-in̄i, na m̄ih̄indo na indo ciothe it̄umaḡir̄wo ūtungata-in̄i wayo. Agerishoni acio n̄io mar̄irutaga w̄ira wothe ūr̄ia waḡir̄ire k̄urutwo na indo icio. **27** Ūtungata wao wothe, ūr̄i wa ḡukuua m̄irigo kana wa k̄uruta w̄ira ūnḡi, ūr̄ir̄rutagwo ūtongoretio n̄i Harūni na ariū ake. N̄i inyuī m̄ur̄imagayaḡira w̄ira wao wa k̄ir̄ia ḡiothe mar̄ikuuaga. **28** Ūcio n̄iguo ūtungata wa mbar̄i ya Agerishoni Hema-in̄i-ya-Gūtūnganwo. W̄ira wao ūr̄ir̄rutagwo ūtongoretio n̄i Ithamaru mūrū wa Harūni, ūr̄ia mūth̄inj̄iri-Ngai. **29** “Tara Amerari k̄uringana na mbar̄i na nyūmba ciao. **30** Tara arūme othe a ūk̄urū wa kuuma m̄iaka m̄irongo itatū nginya m̄iaka m̄irongo itano ar̄ia mokaga ḡutungata w̄ira-in̄i wa Hema-ya-Gūtūnganwo. **31** Ūyū n̄iguo w̄ira wao ūr̄ia mar̄irutaga magitungata Hema-in̄i-ya-Gūtūnganwo: w̄ira wao n̄i ḡukuua buremu cia Hema-īyo-Nyamūre, na m̄iḡiiko

yayo, na ituḡi na itina ciacio, **32** o ūndū ūmwe na ituḡi iria ciiriḡite nja hamwe na itina ciacio, na hiḡi cia hema na m̄ih̄indo, na indo ciothe ciacio na k̄indū ḡiothe ḡikonainie na k̄uruta w̄ira ūcio. Gayaḡira o m̄undū indo iria aḡir̄ir̄wo n̄i ḡukuua. **33** Ūcio n̄iguo ūtungata wa mbar̄i ya Amerari r̄ir̄ia mar̄irutaga w̄ira Hema-in̄i-ya-Gūtūnganwo, matongoretio n̄i Ithamaru mūrū wa Harūni, ūr̄ia mūth̄inj̄iri-Ngai.” **34** Na r̄ir̄i, Musa, na Harūni, na atongoria a k̄ir̄ind̄i n̄imatarire Akohathu acio k̄uringana na mbar̄i na nyūmba ciao. **35** Arūme othe a ūk̄urū wa kuuma m̄iaka m̄irongo itatū nginya m̄iaka m̄irongo itano ar̄ia mookire ḡutungata w̄ira-in̄i wa Hema-ya-Gūtūnganwo, **36** matar̄itwo na mbar̄i ciao, maar̄i andū 2,750 **37** Ūcio n̄iguo war̄i m̄uigana wa andū othe ar̄ia maar̄i a mbar̄i cia Akohathu ar̄ia maatungataga th̄iin̄i wa Hema-ya-Gūtūnganwo. Musa na Harūni maamatarire k̄uringana na ūr̄ia Jehova aath̄ite Musa. **38** Agerishoni maatarir̄wo k̄uringana na mbar̄i na nyūmba ciao. **39** Arūme othe a ūk̄urū wa kuuma m̄iaka m̄irongo itatū nginya m̄iaka m̄irongo itano ar̄ia mookire ḡutungata w̄ira-in̄i wa Hema-ya-Gūtūnganwo, **40** matar̄itwo na mbar̄i na nyūmba ciao, maar̄i andū 2,630. **41** Ūcio n̄iguo war̄i m̄uigana wa mbar̄i cia Agerishoni ar̄ia maatungataga th̄iin̄i wa Hema-ya-Gūtūnganwo. Musa na Harūni maamatarire k̄uringana na watho wa Jehova. **42** Amerari maatarir̄wo k̄uringana na mbar̄i na nyūmba ciao. **43** Arūme othe a ūk̄urū wa kuuma m̄iaka m̄irongo itatū nginya m̄iaka m̄irongo itano ar̄ia mookire ḡutungata w̄ira-in̄i wa Hema-ya-Gūtūnganwo, **44** matar̄itwo na mbar̄i ciao, maar̄i andū 3,200. **45** Ūcio n̄iguo war̄i m̄uigana wa mbar̄i cia Amerari. Musa na Harūni maamatarire k̄uringana na ūr̄ia Jehova aath̄ite Musa. **46** N̄i ūndū ūcio, Musa na Harūni na atongoria a Isiraeli maḡitara Alawii othe k̄uringana na mbar̄i ciao na nyūmba ciao. **47** Arūme othe a ūk̄urū wa kuuma m̄iaka m̄irongo itatū nginya m̄iaka m̄irongo itano ar̄ia mookire k̄uruta w̄ira wa ḡutungata na ḡukuua Hema-ya-Gūtūnganwo, **48** m̄uigana wao war̄i andū 8,580. **49** K̄uringana na watho wa Jehova ūr̄ia aath̄ite Musa, m̄undū o m̄undū n̄iagayaḡir̄wo w̄ira wake, na akeerwo k̄ir̄ia eḡukuua. Ūguo n̄iguo maatarir̄wo, o ta ūr̄ia Jehova aath̄ite Musa.

5 Nake Jehova ak̄ir̄ira Musa at̄ir̄i, **2** “Atha andū a Isiraeli maingate kuuma kamb̄i-in̄i yao m̄undū o wothe ūr̄uar̄ite m̄urimū wa ngoothi ūr̄ia ūnḡigwatanio, kana

mündū ūrī na handū o na ha he kuura, kana mündū ūrī na thaahu nī ūndū wa kūhutia kīimba. **3** Ingata arūme o na andū-a-nja; ūmaingate nja ya kambī nīguo matigathaahie kambī yao kūrīa nī ndūranagia na inyuī.” **4** Ūguo noguo andū a Isiraēli meekire; makīruta andū acio nja ya kambī. Magūka o ūrīa Jehova aathīte Musa gwīkwo. **5** Ningī Jehova akīra Musa atīrī, **6** “Īra andū a Isiraēli atīrī, ‘Rīrīa mündū mūrūme kana mündū-wa-nja angīhītīria mündū ūrīa ūngī na nīra o yothe, na nī ūndū ūcio aage kwīhokeka harī Jehova-rī, mündū ūcio nī mūhītia, **7** na no nginya oimbūre mehīa marīa ekīte. No nginya arute irīhi rīothe nī ūndū wa mahītia macio make, na ongerere gīcunjī gīa ithano kūrī irīhi rīu, anengere mündū ūcio ahītīrie. **8** No mündū ūcio angīkorwo ndarī na mündū wa nyūmba yao ūrīa ūngīrīhwo nī ūndū wa ihītīa rīu, irīhi rīu rīrītūkaga rīa Jehova, na no nginya rīnengerwo mūthīnjīri-Ngai rīrī hamwe na ndūrūme ya kūrutwo igongona rīa horohio nī ūndū wake. **9** Maruta mothe maamūre marīa andū a Isiraēli marīrehagīra mūthīnjīri-Ngai-rī, marītūkaga make. **10** Iheo cia o mündū irīa nyamūre nī ciake we mwene, no kīrīa angīhe mūthīnjīri-Ngai, gīgaatuīka kīa mūthīnjīri-Ngai ūcio.” **11** Ningī Jehova akīra Musa atīrī, **12** “Arīria andū a Isiraēli, ūmeere atīrī: ‘Mūtumia wa mündū angīhīngīcanīa mīthīire yake, atuīke ti mwīhokeku harī we **13** na ūndū wa gūkoma na mündū ūngī, na ūndū ūcio ūhithwo mūthuuriwe na thaahu wake wage kūmenyeka (tondū hatīrī mūira wa kūmuumbūra, na ndaakorereirwo agīka ūndū ūcio-rī), **14** na mūthuuriwe aigūire mūtumia wake ūiru na amwīkūūire atī niethaahītie, kana amūguire ūiru na amwīkūūire o na akorwo atethaahītie, **15** hīndī īyo nīatware mūtumia wake harī mūthīnjīri-Ngai. Ningī no nginya atware gīcunjī gīa ikūmi kīa eba īmwe ya mūtu wa cairi nī ūndū wa mūtumia wake. Ndagaitīrīrie mūtu ūcio maguta kana awīkire ūbumba, nī ūndū rīu nī iruta rīa mūtu rīrutagwo nī ūndū wa ūiru, iruta rīa mūtu rīa kīrīrikano, rīa kūrīrikanania ihītīa rīu. **16** “Mūthīnjīri-Ngai nīagatwara mūtumia ūcio amūrūgamie mbere ya Jehova. **17** Acooke oe maaī maamūre marī ndigithū-inī ya rīūmba, na ahakūre rūkūngū hau thī ya Hema-īrīa-Nyamūre arwīkire maaī-inī macio. **18** Mūthīnjīri-Ngai aarīkia kūrūgamia mūtumia ūcio mbere ya Jehova, nīakamuohora njuīrī yake, acooke amūnengere iruta rīu rīa kīrīrikano rīa mūtu nī ūndū wa ūiru arīnyiite na moko, nake mūthīnjīri-Ngai we mwene akorwo

anyīitīte maaī macio marūrū marīa marehaga kīrumi. **19** Mūthīnjīri-Ngai acooke ehītīthie mūtumia ūcio, amwīre atīrī, “Angīkorwo hatīrī mündū ūngī ūkomete nawe, na ndūhīngīcanītie mīthīire yaku ūgethaahīa hīndī irīa ūrī na mūthuuri-rī, maaī maya marūrū marīa marehaga kīrumi maroaga gūgwīka ūuru. **20** No angīkorwo nūhīngīcanītie mīthīire yaku ūrī na mūthuuri na ūgethaahīa nī ūndū wa gūkoma na mündū ūngī tiga mūthuuri-guo-rī,” **21** hīndī īyo mūthīnjīri-Ngai nīakehītīthia mūtumia ūcio na mwīhītwa ūyū ūrehanagīra kīrumi, oige atīrī, “Jehova arotūma andū anyu makūrume na magūkaane, rīrīa agaatūma kīero gīaku kīhinyare na nda yaku īmbe. **22** Namo maaī maya marehaga kīrumi marotoonya mwīrī waku, nayo nda yaku īmbe na kīero gīaku kīhinyare.” “Nake mūtumia ūcio acooke oige atīrī, “Ameni, nīgūtūike ūguo.” **23** “Mūthīnjīri-Ngai nīakandīka irumi icio ibuku-inī rīa gīkūnjo, acooke acithambīrie maaī-inī macio marūrū. **24** Nīagatūma mūtumia ūcio anyue maaī macio marūrū marehaga kīrumi, namo maaī macio mamūtoonye na matūme aigue ruo rūnene mūno. **25** Mūthīnjīri-Ngai acooke oe iruta rīu rīa mūtu nī ūndū wa ūiru kuuma moko-inī ma mūtumia ūcio, arīthūngūthie mbere ya Jehova, na acooke arīrehe kīgongona-inī. **26** Ningī mūthīnjīri-Ngai ūcio arūme ngundi īmwe ya mūtu ūcio ūrutītwo ūrī wa kīrīrikano na aūcinīre igūrū rīa kīgongona; thuutha ūcio atūme mūtumia ūcio anyue maaī macio. **27** Angīkorwo nīethaahītie na ti mwīhokeku harī mūthuuriwe-rī, rīrīa akaanyuithio maaī macio marehaga kīrumi, nī makaamūtoonya matūme aigue ruo rūnene mūno, na nda yake īmbe na kīero gīake kīhinyare, nake atuīke thaahu kūrī andū ao. **28** No rīrī, angīkorwo mūtumia ūcio ndethaahītie na akorwo nī mūthingu-rī, ndagatuuo mūhītīa, na nīakahota kūgīa na ciana. **29** “Ūyū nīguo watho wa ūiru rīrīa mūtumia angīhīngīcanīa mīthīire yake, ethaahie o arī na mūthuuri, **30** kana rīrīa mündū mūrūme angīnyīitwo nī ūiru nī ūndū nīegwīkūūa mūtumia ūcio wake. Mūthīnjīri-Ngai arīmūrūgamīa mbere ya Jehova na arīmīrīre watho ūcio wothē. **31** Mūthuuriwe nīagatuuo ndarī na ihītīa o na rīrīkū, no mūtumia ūcio nīwe ūgaacookerewo nī mehīa make.”

6 Nake Jehova akīra Musa atīrī, **2** “Arīria andū a Isiraēli, ūmeere atīrī: ‘Mündū mūrūme kana mündū-wa-nja angīenda kwīhīta mwīhītwa wa mwanya, ūrī mwīhītwa wa kwīyamūrīra Jehova atuīke Mūnaziri, **3** no nginya atige kūnyua ndībei o na indo irīa

ingĩ ngagatu cia kũnyua, na ndakananyue thiki ãthondeketo kuuma kũrĩ ndibei kana kĩndũ kĩngĩ kĩgagatu gĩa kũnyua. Ndakananyue maã ma thabibũ, kana arĩe thabibũ, kana thabibũ iria nyũmithie. **4** Hĩndĩ ĩrĩa yothē arikoragwo arĩ Mũnaziri, ndakanarĩe kĩndũ gĩa kuuma he mũthabibũ, irĩ mbegũ kana makoni. **5** “Ihinda rĩothe rĩa mwĩhĩtwa ũcio wa kwĩyamũra, ndakananjwo mũtwe. No nginya aikarage arĩ mũtheru o nginya ihinda rĩake rĩa kwĩyamũrĩra Jehova rĩthire; no nginya areke njuĩrĩ cia mũtwe wake ikũre iraihe. **6** Ihinda rĩu rĩothe eyamũrĩre Jehova ndakanakuhĩrĩre kĩimba. **7** O na ithe, kana nyina, kana mũrũ wa nyina, kana mwarĩ wa nyina angĩkua, ndakanethaahie nĩ ũndũ wao, tondũ arĩ na rũuri rwa kwĩyamũrĩra Ngai mũtwe. **8** Ihinda rĩothe rĩa kwĩyamũra gwake arikoragwo aamũrĩrwo Jehova. **9** “Mũndũ angĩkua gĩkuũ kĩa narua arĩ ho, naguo ũndũ ũcio ũthaahie njuĩrĩ ĩrĩa aamũrĩte, no nginya enjwo mũtwe mũthenya wake wa gũtherio, na nĩguo wa mũgwanja. **10** Ningĩ mũthenya wa ĩnana no nginya atware ndirahũgĩ igĩrĩ kana tũtutuura twĩrĩ harĩ mũthĩnjĩri-Ngai hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. **11** Nake mũthĩnjĩri-Ngai arute ĩmwe ĩtuĩke igongona rĩa kũhoroherio mehia, nayo ĩyo ĩngĩ ĩtuĩke nĩ iruta rĩa njino nĩguo ahoroherio, nĩ ũndũ nĩehĩtie nĩgũkorwo arĩ hamwe na kĩimba. Mũthenya o ro ũcio no nginya aamũrĩre Jehova mũtwe wake rĩngĩ. **12** No nginya eyamũrĩre Jehova ihinda rĩu rĩa kwĩyamũra, na no nginya arute gatũrũme ka mwaka ũmwe gatũke ka igongona rĩa mahĩtia. Mũthenya ĩrĩa mĩhĩtũku ndĩgũtarwo, tondũ nĩathaahirio ihinda rĩrĩa eyaamũrĩte. **13** “Na rĩrĩ, ũyũ nĩguo watho wa Mũnaziri ihinda rĩake rĩa kwĩyamũrĩra Ngai riathira. Nĩakarehwo itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. **14** Hau nĩho akaarehe maruta make harĩ Jehova, namo nĩ: gatũrũme ka mwaka ũmwe gatarĩ na kaũũgũ gatũke ka iruta rĩa njino, na kamwatĩ ka mwaka ũmwe karĩ igongona rĩa kũhoroheria mehia, na ndũrũme ĩmwe ĩtarĩ na kaũũgũ ĩrĩ iruta rĩa ũiguano, **15** hamwe na maruta ma mũtu na maruta ma kũnyuuo, na gĩkabũ kĩa mĩgate ĩtarĩ na ndawa ya kũmbia, na keki cia mũtu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, na tũmĩgate tũhũthũ tũhakĩtwo maguta. **16** “Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakaiga indo icio mbere ya Jehova, na acooke arute igongona rĩa kũhoroheria mehia o na iruta rĩa njino. **17** Nĩakarehe gĩkabũ kũu kĩa mĩgate ĩtarĩ mũmbie na arute ndũrũme ĩyo ĩrĩ igongona

rĩa ũiguano kũrĩ Jehova, hamwe na igongona rĩayo rĩa mũtu na rĩa indo cia kũnyuuo. **18** “Ningĩ hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, Mũnaziri no nginya enjwo njuĩrĩ ĩrĩa aamũrĩte. Nĩakoya njuĩrĩ ĩyo na amũkie mwaki-inĩ ũrĩa ũrĩ rungu rwa igongona rĩu rĩa ũiguano. **19** “Thuutha wa Mũnaziri ũcio kwenjwo njuĩrĩ yake ya kwĩyamũra, mũthĩnjĩri-Ngai nĩ akoya kĩa nde gũtherũkĩtio kĩa ndũrũme ĩyo, na keki na tũmĩgate tũrĩa tũhũthũ kuuma gĩkabũ-inĩ kũu, cieri ĩtarĩ ndawa ya kũmbia. **20** Mũthĩnjĩri-Ngai acooke acithũngũthie mbere ya Jehova, ĩtuĩke igongona rĩa gũthũngũthio; nĩ nyamũre, na nĩ cia mũthĩnjĩri-Ngai, hamwe na gĩthũri kĩrĩa gũthũngũthĩtio, o na kiero kĩrĩa kĩrutĩtwo. Thuutha ũcio Mũnaziri no anyue ndibei. **21** “Ũcio nĩguo watho wa Mũnaziri ũrĩa wĩhĩtaga kũrutĩra Jehova indo kũringana na ũrĩa eyaamũrĩte, hamwe na kĩrĩa kĩngĩ gĩothe anghota kũruta. No nginya ahingie mwĩhĩtwa ũrĩa ehĩtite, kũringana na watho wa Mũnaziri.” **22** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **23** “Ĩra Harũni na arĩu ake atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo mũrĩrathimaga andũ a Isiraeli. Meragei atĩrĩ: **24** ““Jehova arokũrathima, na akũmenyagĩrĩre; **25** Jehova arotũma ũthĩu wake ũkwarĩre, na agũkinyagĩrĩre wega wake; **26** Jehova arogũtĩrĩra gĩthĩthi gĩa, na akũhe thayũ.”” **27** “Nĩ ũndũ ũcio athĩnjĩri-Ngai nĩmarĩgwetaga rĩitwa rĩakwa kũrĩ andũ a Isiraeli, na nĩ nĩndĩmarathimaga.”

7 Rĩrĩa Musa aarĩkirie kũhaanda Hema-ĩrĩa-Nyamũre, nĩamũtĩrĩrĩre maguta o na akĩmĩamũrĩra Jehova hamwe na indo ciayo ciothe. Ningĩ agũtĩrĩrĩa kĩgongona maguta, na agĩkĩamũra hamwe na indo ciakio ciothe. **2** Ningĩ atongoria a Isiraeli, atongoria a nyũmba ciao arĩa maarĩ atongoria a mĩhĩrĩga arĩa maarũgamũrĩre andũ arĩa maatarĩtwo, makĩrehe maruta. **3** Maareheire Jehova iheo ikũũtwo nĩ ngaari ĩthathatũ cia ng’ombe irĩ hũmbire, hamwe na ndegwa ikũmi na igĩrĩ, ndegwa ĩmwe ĩkarutwo nĩ o mũtongoria, na ngaari ĩmwe ĩkarutwo nĩ atongoria eerĩ. Indo icio nĩcio maarehire mbere ya Hema-ĩrĩa-Nyamũre. **4** Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ: **5** “Ĩtikĩra indo icio kuuma kũrĩ o, nĩguo ihũthĩrwo wĩra-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. Ũciheane kũrĩ Alawii o ta ũrĩa wĩra wa mũndũ o mũndũ ũkũbatara.” **6** Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩoya ngaari icio na ndegwa icio agĩciheana kũrĩ Alawii. **7** Aaheire Agerishoni ngaari igĩrĩ na ndegwa inya, o ta ũrĩa wĩra wao wabataraga, **8** ningĩ akĩhe Amerari ngaari inya na ndegwa inyanya, o ta

ūrīa wīra wao wabataraga. Othe maatongoragio nī lthamaru mūrū wa Harūni, ūrīa mūthhīnjīri-Ngai. 9 No Musa ndaigana kūhe Akohathu kīndū o nakī, tondū wīra wao warī wa gūkuuaga indo iria nyamūre na ciande ciao, nīgūkorwo ūcio nīguo warī wīra ūrīa meehokeirwo. 10 Rīrīa kīgongona gāitīrīrio maguta, atongoria nīmārehire maruta mao nīguo kīamūrwo, na makīmaīga mbere ya kīgongona kīu. 11 Nī ūndū Jehova nīeerīte Musa afīrī, “O mūthenya, mūtongoria ūmwe arīrehaga maruta make nī ūndū wa kwamūrwo gwa kīgongona.” 12 Mūdū ūrīa warehire maruta make mūthenya wa mbere aarī Nahashoni mūrū wa Aminadabu wa mūhīrīga wa Juda. 13 Indo iria aarutire ciarī thaani īmwe ya betha ya ūritū wa cekeri igana rīmwe rīa mīrongo ītatū, na mbakūrī īmwe ya betha ya kūminjāminjīria ya ūritū wa cekeri mīrongo mūgwanja, ciērī kūringana na gīthimo gīa cekeri ya harīa haamūre, na o īmwe yaiyūrītio mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; 14 na thaani īmwe nene ya thahabu ya ūritū wa cekeri ikūmi, īiyūrītio ūbumba; 15 na gategwa kamwe, na ndūrūme īmwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, Nī ūndū wa iruta rīa njino; 16 na thenge īmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehīa; 17 na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Nahashoni mūrū wa Aminadabu. 18 Mūthenya wa keerī Nethaneli mūrū wa Zuaru, mūtongoria wa Aisakaru, nake akīrehe maruta make. 19 Indo iria aarutire ciarī thaani īmwe ya betha ya ūritū wa cekeri igana rīmwe rīa mīrongo ītatū, na mbakūrī īmwe ya betha ya kūminjāminjīria ya ūritū wa cekeri mīrongo mūgwanja, ciērī kūringana na gīthimo gīa cekeri ya harīa haamūre, na o īmwe yaiyūrītio mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; 20 na thaani īmwe nene ya thahabu ya ūritū wa cekeri ikūmi, īiyūrītio ūbumba; 21 na gategwa kamwe, na ndūrūme īmwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; 22 na thenge īmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehīa; 23 na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Nethaneli mūrū wa Zuaru. 24 Mūthenya wa gatātū Eliabu mūrū wa Heloni, mūtongoria wa andū a Zebulunī, nake akīrehe maruta make. 25 Indo iria

aarutire ciarī thaani īmwe ya betha ya ūritū wa cekeri igana rīmwe rīa mīrongo ītatū, na mbakūrī īmwe ya betha ya kūminjāminjīria ya ūritū wa cekeri mīrongo mūgwanja, ciērī kūringana na gīthimo gīa cekeri ya harīa haamūre, na o īmwe yaiyūrītio mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; 26 na thaani īmwe nene ya thahabu ya ūritū wa cekeri ikūmi, īiyūrītio ūbumba; 27 na gategwa kamwe, na ndūrūme īmwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; 28 na thenge īmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehīa; 29 na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Eliabu mūrū wa Heloni. 30 Mūthenya wa kana, Elizuru mūrū wa Shedeuru, mūtongoria wa andū a Rubeni, nake akīrehe maruta make. 31 Indo iria aarutire ciarī thaani īmwe ya betha ya ūritū wa cekeri igana rīmwe rīa mīrongo ītatū, na mbakūrī īmwe ya kūminjāminjīria ya betha ya ūritū wa cekeri mīrongo mūgwanja, ciērī kūringana na gīthimo gīa cekeri ya harīa haamūre, na o īmwe yaiyūrītio mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; 32 na thaani īmwe nene ya thahabu ya ūritū wa cekeri ikūmi, īiyūrītio ūbumba; 33 na gategwa kamwe, na ndūrūme īmwe, na gatūrūme ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; 34 na thenge īmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehīa; 35 na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Elizuru mūrū wa Shedeuru. 36 Mūthenya wa gatano, Shelumieli mūrū wa Zurishadai, mūtongoria wa andū a Simeoni, nake akīrehe maruta make. 37 Indo iria aarutire ciarī thaani īmwe ya betha ya ūritū wa cekeri igana rīa mīrongo ītatū, na mbakūrī īmwe ya betha ya kūminjāminjīria ya ūritū wa cekeri mīrongo mūgwanja, ciērī kūringana na gīthimo gīa cekeri ya harīa haamūre, na o īmwe īiyūrītio mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; 38 na thaani īmwe nene ya thahabu ya ūritū wa cekeri ikūmi, īiyūrītio ūbumba; 39 na gategwa kamwe, na ndūrūme īmwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; 40 na thenge īmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehīa; 41 na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo

irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Shelumieli mūrū wa Zurishadai. **42** Mūthenya wa gatandatū Eliasafu mūrū wa Deueli, mūtongoria wa andū a Gadi, nake akīrehe maruta make. **43** Indo iria aarutire ciarī thaani imwe ya betha ya ūritū wa cekeri igana rīa mīrongo itatū, na mbakūri imwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa cekeri mīrongo mūgwanja, ciarī kūrīngana na gīthimo gīa cekeri ya harīa haamūre, na o imwe iyyūrītio mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; **44** na thaani imwe nene ya thahabu ya ūritū wa cekeri ikūmi, iyyūrītio ūbumba; **45** na gategwa kamwe, na ndūrūme imwe, na gatūrūme ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; **46** na thenge imwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **47** na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Eliasafu mūrū wa Deueli. **48** Mūthenya wa mūgwanja Elishama mūrū wa Amihudu, mūtongoria wa andū a Efiraimu, nake akīrehe maruta make. **49** Indo iria aarutire ciarī thaani ya betha ya ūritū wa cekeri igana rīa mīrongo itatū, na mbakūri imwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa cekeri mīrongo mūgwanja, ciarī kūrīngana na gīthimo gīa cekeri ya harīa haamūre, na o imwe iyyūrītio mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; **50** na thaani imwe nene ya thahabu ya ūritū wa cekeri ikūmi, iyyūrītio ūbumba; **51** na gategwa kamwe, na ndūrūme imwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; **52** na thenge imwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **53** na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Elishama mūrū wa Amihudu. **54** Mūthenya wa kanana Gamalieli mūrū wa Pedazuru, mūtongoria wa andū a Manase, nake akīrehe maruta make. **55** Indo iria aarutire ciarī thaani imwe ya betha ya ūritū wa cekeri igana rīa mīrongo itatū na mbakūri imwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa cekeri mīrongo mūgwanja, ciarī kūrīngana na gīthimo gīa cekeri ya harīa haamūre, na o imwe iyyūrītio mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; **56** na thaani imwe nene ya thahabu ya ūritū wa cekeri ikūmi, iyyūrītio ūbumba; **57** na gategwa kamwe, na ndūrūme imwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; **58** na

thenge imwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **59** na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Gamalieli mūrū wa Pedazuru. **60** Mūthenya wa kenda, Abidani mūrū wa Gideoni, mūtongoria wa andū a Benjamini, nake akīrehe maruta make. **61** Indo iria aarutire ciarī thaani imwe ya betha ya ūritū wa cekeri igana rīa mīrongo itatū, na mbakūri imwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa cekeri mīrongo mūgwanja, ciarī kūrīngana na gīthimo gīa cekeri ya harīa haamūre, na o imwe iyyūrītio mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; **62** na thaani imwe nene ya thahabu ya ūritū wa cekeri ikūmi, iyyūrītio ūbumba; **63** na gategwa kamwe, na ndūrūme imwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; **64** na thenge imwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **65** na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Abidani mūrū wa Gideoni. **66** Mūthenya wa ikūmi Ahiezeri mūrū wa Amishadai, mūtongoria wa andū a Dani, nake akīrehe maruta make. **67** Indo iria aarutire ciarī thaani imwe ya betha ya ūritū wa cekeri igana rīa mīrongo itatū, na mbakūri imwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa cekeri mīrongo mūgwanja, ciarī kūrīngana na gīthimo gīa cekeri ya harīa haamūre, na o imwe iyyūrītio mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; **68** na thaani imwe nene ya thahabu ya ūritū wa cekeri ikūmi, iyyūrītio ūbumba; **69** na gategwa kamwe, na ndūrūme imwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; **70** na thenge imwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **71** na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Ahiezeri mūrū wa Amishadai. **72** Mūthenya wa ikūmi na ūmwe, Pagieli mūrū wa Okirani, mūtongoria wa andū a Asheri, nake akīrehe maruta make. **73** Indo iria aarutire ciarī thaani imwe ya betha ya ūritū wa cekeri igana rīa mīrongo itatū, na mbakūri imwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa cekeri mīrongo mūgwanja, ciarī kūrīngana na gīthimo gīa cekeri ya harīa haamūre, na o imwe iyyūrītio mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; **74** na thaani imwe nene ya thahabu ya ūritū

wa cekeri ikūmi, iyyūrītio ūbumba; 75 na gategwa kamwe, na ndūrūme imwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; 76 na thenge imwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; 77 na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Pagieli mūrū wa Okirani. 78 Mūthenya wa ikūmi na iirī Ahira mūrū wa Enani, mūtongoria wa andū a Nafitali, nake akīrehe maruta make. 79 Indo iria aarutire ciarī thaani imwe ya betha ya ūritū wa cekeri igana rīa mīrongo itatū, na mbakūri imwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa cekeri mīrongo mūgwanja, ciarī kūrīngana na gīthimo gīa cekeri ya harīa haamūre, na o imwe iyyūrītio mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; 80 na thaani imwe nene ya thahabu ya ūritū wa cekeri ikūmi, iyyūrītio ūbumba; 81 na gategwa kamwe, na ndūrūme imwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; 82 na thenge imwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; 83 na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Ahira mūrū wa Enani. 84 Maya nīmo maarī maruta ma atongoria a andū a Isiraēli nī ūndū wa kwamūrwo gwa kīgongona rīria gīaitagīrīrio maguta: ciarī thaani cia betha ikūmi na igīrī na mbakūri cia betha cia kūminjaminjīria ikūmi na igīrī na thaani nene cia thahabu ikūmi na igīrī. 85 Thaani o imwe ya betha yarī na ūritū wa cekeri igana rīa mīrongo itatū, na mbakūri o imwe ya kūminjaminjīria yarī na ūritū wa cekeri mīrongo mūgwanja. Thaani cia betha ciothe ciarī na ūritū wa cekeri ngiri igīrī na magana mana, kūrīngana na gīthimo gīa cekeri ya harīa haamūre. 86 Thaani iria nene ikūmi na igīrī cia thahabu ciyūrītio ūbumba ciarī na ūritū wa cekeri ikūmi o imwe, kūrīngana na gīthimo gīa cekeri ya harīa haamūre. Thaani icio nene cia thahabu ciothe ciarī na ūritū wa cekeri igana rīa mīrongo iirī. 87 Mūigana wothe wa nyamū cia kūrutwo igongona rīa njino warī tūtegwa ikūmi na twīrī, na ndūrūme ikūmi na igīrī na tūtūrūme ikūmi na twīrī twa mwaka ūmwe, hamwe na maruta ma cio ma mūtu. Thenge ikūmi na igīrī ciarutirwo irī igongona rīa kūhoroherio mehia. 88 Mūigana wa nyamū ciothe cia igongona rīa ūiguano ciarī ndegwa mīrongo iirī na inya, na ndūrūme mīrongo itandatū,

na thenge mīrongo itandatū, na tūtūrūme mīrongo itandatū twa mwaka ūmwe. Macio nīmo maarī maruta ma kwamūrwo gwa kīgongona thuutha wa kīarīkia gūtīrīrio maguta. 89 Rīria Musa atoonyire Hema-ya-Gūtūnganwo kwaria na Jehova-rī, nīaiguire mūgambo ūkīmwarīria kuuma gatagatī ka makerubi marīa meerī maarī igūrū rīa gītī gīa tha, igūrū rīa ithandūkū rīa ūira. Nake Jehova akīmwarīria.

8 Nake Jehova akīira Musa atīrī, 2 “Arīria Harūni, ūmwīre atīrī, ‘Hīndī irīa ūrībangaga matawa marīa mūgwanja, mabangage nīguo ūtheri wamo waragīre mwena wa na mbere wa mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa.” 3 Harūni agīka o ta ūguo; akībanga matawa macio amaroretie mwena ūria ūtheri wamo watheragīra hau mbere ya mūtī ūcio maaigagīrīrwo, o ta ūria Jehova aathīte Musa gwīkwo. 4 Mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa wathondeketwo ūū: wathondeketwo na thahabu ya gūturwo, kuuma gītina-inī kīaguo o nginya kūrīa mahūa maguo maarī. Mūhianīre wa mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa wathondeketwo o ta ūria mūhianīre wago wonetio Musa nī Jehova. 5 Nake Jehova akīira Musa atīrī: 6 “Oya Alawii ūmeherie kuuma kūrī andū arīa angī a Isiraēli, ūmatherie mathirwo nī thaahu. 7 ūkīmatheria ūgeekaga ūū: Maminjaminjīrie maaī ma kūmatheria thaahu; macooke menje njuīrī cia mīrīrī yao kūdū guothe na mathambie nguo ciao, nīguo metherie. 8 Ningī ūreke moe gategwa hamwe na iruta rīako rīa mūtu ūria mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta; nawe ūcooke woe gategwa kangī ga keerī ga kūrutwo igongona rīa kūhoroherio mehia. 9 ūrehe Alawii acio mbere ya Hema-ya-Gūtūnganwo, na ūcooke wīte kīrīndī gīothe kīa andū a Isiraēli hamwe. 10 ūrehe Alawii acio mbere ya Jehova, nao andū a Isiraēli mamaigīrīre moko mītwe. 11 Nake Harūni arutīre Jehova Alawii acio hau mbere yake taarī igongona rīa gūthūngūthio rīrutitwo nī andū a Isiraēli, nīguo maikarage mehaarīrie kūruta wīra wa Jehova. 12 “Thuutha ūcio Alawii maigīrīre moko mao mītwe ya ndegwa icio, ūcirutīre Jehova, imwe itūike ya igongona rīa kūhoroherio mehia na iyo ingī itūike iruta rīa njino, nīgeetha Alawii mahoroherio. 13 Reke Alawii marūgame mbere ya Harūni na ariū ake, na ūcooke ūmarutīre Jehova taarī igongona rīa gūthūngūthio. 14 ūguo nīguo ūkaamūra Alawii, ūmeherie kuuma kūrī andū arīa angī a Isiraēli, nao Alawii acio matūike

akwa. **15** “Warikia gūtheria Alawii acio na kūmaruta matuīke ta igongona rīa gūthūngūthio-rī, nīmarutage wīra wao Hema-inī-ya-Gūtūnganwo. **16** Acio nīo andū a Isiraeli arīa mekūheanwo kūrī nī biū. Ndimyoeire marī akwa ithenya rīa marigithathi ma ciana cia tūhīi kuuma kūrī mūtumia o wothē Mūisiraeli. **17** Irigithathi o rīothe rīa njamba gūkū Isiraeli, kana nī rīa mūdū kana nī rīa nyamū-rī, nī rīakwa. Rīrīa ndooragire marigithathi mothe kūu būrūri wa Misiri-rī, hīndī īyo nīguo ndaamaamūire matuīke akwa mwene. **18** Na nī nī njoete Alawii ithenya rīa marigithathi mothe ma ciana cia tūhīi thīinī wa Isiraeli. **19** Thīinī wa andū a Isiraeli othe-rī, nīheanīte Alawii matuīke iheo kūrī Harūni na ariū ake, na marutage wīra Hema-inī-īno-ya-Gūtūnganwo handū ha andū a Isiraeli, na mamahorohagīrie nīgeetha andū a Isiraeli matikae kūniinwo na mūthiro hīndī īrīa mangikuhīrīria handū-harīa-haamūre.” **20** Musa, na Harūni marī na kīrīndī kīu gīothe kīa andū a Isiraeli magīka Alawii o ta ūguo Jehova aathīte Musa. **21** Alawii acio magītheria na magīthambia nguo ciao. Harūni nake agīcooka akīmaruta ta igongona rīa gūthūngūthio mbere ya Jehova, na akīmahoroheria nīguo amatherie. **22** Thuutha ūcio, Alawii magītoonya Hema-inī-īyo-ya-Gūtūnganwo marutage wīra wao marūgamīrīrwo nī Harūni na ariū ake. Magīka Alawii acio o ta ūrīa Jehova aathīte Musa gwīkwo. **23** Nīngī Jehova akīira Musa atīrī, **24** “Ūndū ūyū nīguo ūkonīī Alawii: Atīrī, arūme othe arīa mahingītie mīaka mīrongo īrī na ītano na makīria nīo marīkaga kūruta wīra Hema-inī-ya-Gūtūnganwo, **25** no mahingīa mīaka mīrongo ītano-rī, no nginya mahurūke kuuma wīra ūcio wao wa gūtungata, matigacooke kūruta wīra. **26** No rīrī, no mateithagīrīrie ariū a ithe wao rīrīa mekūruta wīra Hema-inī-ya-Gūtūnganwo, no-o ene matikarute wīra ūcio. Ūguo nīguo ūrīgayagīra Alawii wīra ūrīa marīrutaga.”

9 Nake Jehova akīarīria Musa kūu Werū-inī wa Sinai mweri-inī wa mbere wa mwaka wa keerī thuutha wa andū a Isiraeli kuuma būrūri wa Misiri, akīmīwīra atīrī, **2** “Īra andū a Isiraeli makūngūyagīre Gīathī-kīa-Bathaka ihinda rīrīa rītūitwo. **3** Kūngūyagīrai gīathī kīu ihinda rīrīa rītūitwo, hwaī-inī wa mūthenya wa ikūmi na īna wa mweri ūyū, kūrīngana na mawatho makīo mothe na mūtabarīre wakīo.” **4** Nī ūndū ūcio Musa akīira andū a Isiraeli makūngūire Gīathī-kīa-Bathaka. **5** Nao magīka o ro ūguo kūu Werū-inī wa

Sinai hwaī-inī wa mūthenya wa ikūmi na īna wa mweri wa mbere. Andū a Isiraeli magīka maūdū mothe o ta ūrīa Jehova aathīte Musa. **6** No amwe ao matingīakūngūire Gīathī-kīa-Bathaka mūthenya ūcio nī ūndū nīmagwatītwo nī thaahu nī ūndū wa kūhutania na kīimba kīa mūdū. Nī ūndū ūcio magīka kūrī Musa na Harūni mūthenya o ro ūcio **7** makīira Musa atīrī, “Nī tūnyīitītwo nī thaahu nī ūndū wa kūhutania na kīimba kīa mūdū, no nī kīi gīgūtūma tūgīrio kūneana indo cia kūrūtīra Jehova tūrī hamwe na andū a Isiraeli arīa angī ihinda rīrīa rītūitwo?” **8** Musa akīmācookeria atīrī, “Etererai nyambe ndūire ūhorō wa ūrīa Jehova egwathana ūhorō wanyu.” **9** Jehova agīcooka akīira Musa atīrī, **10** “Īra andū a Isiraeli atīrī: ‘Rīrīa mūdū wanyu o na ūrīkū kana njiaro cianyu marī na thaahu nī ūndū wa kūhutania na kīimba kīa mūdū, kana akorwo arī rūgendo-inī-rī, mūdū ūcio o nake no akūngūire Gīathī-kīa-Bathaka ya Jehova. **11** Marīkūngūyagīra gīathī kīu hwaī-inī wa mūthenya wa ikūmi na īna wa mweri wa keerī. Marīrīaga gatūrūme na mīgate itarī mīkīre ndawa ya kūimbā na nyeni ndūrū. **12** Matikanatigīe gacunjī o na kamwe karaare nginya rūciinī kana moine ihīndī rīako o na rīmwe. Rīrīa megīkūngūira Gīathī-kīa-Bathaka īyo no nginya marūmagīrīre mūtabarīre wakīo wothē. **13** No mūdū angīkorwo ndarī na thaahu, na ndathīite rūgendo, na aage gūkūngūira Gīathī-kīa-Bathaka, mūdū ūcio nīakaingatwo athengio kuuma kūrī andū ao, nī ūndū ndaareheire Jehova indo iria arutagīrwo ihinda rīrīa rītūitwo. Mūdū ūcio nīagacookererwo nī mehīa make mwene. **14** “Mūgeni ūikaranītie na inyuī na ende gūkūngūira Gīathī-kīa-Bathaka ya Jehova-rī, no nginya eke ūguo kūrīngana na watho na mūtabarīre wakīo. No nginya mūgīage na mūtabarīre ya mūthemba ūmwe kūrī mūgeni na kūrī mūdū ūrīa ūciarīrwo būrūri wanyu.” **15** Mūthenya ūrīa Hema-īrīa-Nyamūre, o Hema-īyo-ya-Ūira yaambīrwo-rī, itu rīkīmīhumbīra. Kuuma hwaī-inī nginya rūciinī itu rīu rīarī igūrū rīa Hema-īyo-Nyamūre na itu rīu rīkoonagwo rīhaana ta mwakī. **16** Ūguo nīguo gwathīire na mbere gūikara; itu rīkamīhumbīra ūtukū na rīkoonagwo rīhaana ta mwakī. **17** Hīndī īrīa yothe itu rīu rīeheraga kuuma harī hema īyo, andū a Isiraeli makoimagara magathī; na rīrī, itu rīu rīarūgamīra handū, andū a Isiraeli makaamba hema ciao ho. **18** Jehova aathana-rī, andū a Isiraeli makoimagara magathī, na aathana rīngī makaamba hema ciao.

Hĩndĩ ĩrĩa yothe itu rĩu rĩaikara igũrũ rĩa Hema-ĩyo-Nyamũre, maikaraga o hau kambĩ. **19** Hĩndĩ ĩrĩa itu rĩaikara igũrũ rĩa Hema-ĩyo-Nyamũre kahinda karaaya-rĩ, andũ a Isiraeli magathĩkĩra Jehova na makaaga kuumagara. **20** Mahinda mamwe itu rĩu rĩaikaraga igũrũ rĩa Hema-ĩyo-Nyamũre o matukũ manini; no Jehova aathana makaamba hema, na ningĩ aathana, makoimagara magathĩ. **21** Mahinda mamwe itu rĩu rĩaikaraga o kuuma hwaĩ-inĩ nginya rũciinĩ, na itu rĩehera rũciinĩ-rĩ, makoimagara magathĩ. Kana nĩ mũthenya kana nĩ ũtukũ, hĩndĩ o yothe itu rĩu rĩehera nao makoimagara magathĩ. **22** Itu rĩu rĩngĩaikarire igũrũ rĩa hema ĩyo mĩthenya ĩĩrĩ, kana mweri, kana mwaka, andũ a Isiraeli maikaraga kũu kambĩ, na matingĩoimagarire mathĩ, no itu rĩu rĩehera makoimagara magathĩ. **23** Jehova aathana makaamba hema, na ningĩ Jehova aathana makoimagara magathĩ. Maathĩkagĩra watho wa Jehova kũringana na ũrĩa aathaga Musa.

10 Jehova akĩra Musa atĩrĩ: **2** “Thondeka tũrumbeta twĩrĩ, ũtũthondeke na betha ndure, tũhũthagĩrwo gwĩtaga kĩrĩndĩ hamwe, o na twa gwĩta andũ moime kambĩ moimagare mathĩ. **3** Hĩndĩ ĩrĩa tũrumbeta tweerĩ twahuhwo hamwe, kĩrĩndĩ gĩothe gĩkongana harĩwe hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. **4** Angĩkorwo no karumbeta kamwe kahuhwo-rĩ, atongoria, nĩo anene a mbarĩ cia Isiraeli, nĩo marĩũnganaga harĩwe. **5** Rĩrĩa karumbeta kahuhwo na mũgambo mũnene, mĩhĩrĩga ĩrĩa ĩkarĩte mwena wa irathĩro ĩkoimagara. **6** Karumbeta ga keerĩ kahuhwo na mũgambo mũnene, andũ a kambĩ cia mwena wa gũthini makoimagara. Mũgambo ũcio mũnene nĩguo kĩmenyithia gĩa kuumagara. **7** Nĩgeetha kĩrĩndĩ kĩũngane-rĩ, huhagai tũrumbeta, no ti na mĩhũhĩre ta ĩyo ĩngĩ. **8** “Ariũ a Harũni, acio athĩnjĩri-Ngai, nĩo marĩhuhaga tũrumbeta tũu. Ũndũ ũcio ũtũĩke watho wa gũtũũrio nĩ inyuĩ na njjarwa iria igooka. **9** Rĩrĩa mũgũthĩ mbaara ĩrĩ bũrũri wanyu kĩũmbe mũkarũe na thũ iria imũhinyagĩrĩria-rĩ, huhagai tũrumbeta na mũgambo mũnene. Hĩndĩ ĩyo Jehova Ngai wanyu nĩakamũrĩrikana na amũhonokie kuuma kũrĩ thũ cianyu. **10** Ningĩ mahinda manyu ma gũkena, nĩmo ma ciathĩ cianyu iria njathane, na ciathĩ cia Karũgamo ka Mweri, nĩ mũrĩhuhaga tũrumbeta nĩ ũndũ wa maruta ma njino na maruta ma ũiguano, na nĩmo magaatũka kĩrĩrikano kĩanyu mbere ya Ngai wanyu. Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai Wanyu.” **11** Mũthenya wa

mĩrongo ĩĩrĩ wa mweri wa keerĩ mwaka-inĩ wa ĩĩrĩ, itu nĩrĩehere kuuma hema-inĩ ĩrĩa nyamũre ya Ũira. **12** Nao andũ a Isiraeli makiumagara kuuma Werũ wa Sinai magĩthĩ kuuma handũ hamwe nginya harĩa hangĩ, o nginya rĩrĩa itu rĩu rĩarũgamire Werũ-inĩ wa Parani. **13** Nao makiumagara, arĩ riita rĩa mbere, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa. **14** Ikundi cia kambĩ ya Juda nĩcio cioimagarire mbere, irũmĩrĩre bendera yao. Nake Nahashoni mũrũ wa Aminadabu nĩwe warĩ mũtongoria wao. **15** Nethaneli mũrũ wa Zuaru nĩwe warĩ mũtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Isakaru, **16** nake Eliabu mũrũ wa Heloni nĩwe warĩ mũtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Zebuluni. **17** Ningĩ Hema-ĩrĩa-Nyamũre ĩkĩambũrwo, nao Agerishoni na Amerari, arĩa maamĩkuuaga, makiumagara. **18** Nacio ikundi cia kambĩ ya Rubeni ĩkĩrũmĩrĩra ikundi cia Juda, irũmĩrĩre bendera yao. Elizuru mũrũ wa Shedeuru nĩwe warĩ mũtongoria wao. **19** Shelumieli mũrũ wa Zurishadai nĩwe warĩ mũtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Simeoni, **20** nake Eliasafu mũrũ wa Deueli nĩwe warĩ mũtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Gadi. **21** Nao Akohathu makiumagara makuũite indo iria nyamũre. Hema-ĩrĩa-Nyamũre yarĩ ĩkorwo yaambĩtwo matanakinya. **22** Nacio ikundi cia kambĩ ya Efiraimu ĩkĩrũmĩrĩra ikundi cia Rubeni, irũmĩrĩre bendera yao. Elishama mũrũ wa Amihudu nĩwe warĩ mũtongoria wao. **23** Gamalieli mũrũ wa Pedazuru nĩwe warĩ mũtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Manase, **24** nake Abidani mũrũ wa Gideoni nĩwe warĩ mũtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Benjamini. **25** Kũrigĩrĩria-rĩ, ikundi cia kambĩ ya Dani ikiumagara irĩ thuutha wa icio ĩngĩ ciothe, ikiumagara irũmĩrĩre bendera yao. Ahiezeri mũrũ wa Amishadai nĩwe warĩ mũtongoria wao. **26** Pagieli mũrũ wa Okirani nĩwe watongoragia gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Asheri, **27** nake Ahira mũrũ wa Enani nĩwe watongoragia gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Nafitali. **28** ũguo nĩguo ikundi cia andũ a Isiraeli ciarũmanĩrĩre ikiumagara. **29** Na rĩrĩ, Musa akĩra Hobabu mũrũ wa Reueli ũrĩa Mũmidiani ũrĩa warĩ mũthoni-we atĩrĩ, “Nĩtũroimagara tũthĩ kũrĩa Jehova aatwĩrĩre ũhoro wakuo atĩrĩ, ‘Nĩngamũhe kũndũ kũu.’ ũka tũthĩ nawe, na nĩtũgũgwĩka maũndũ mega, nĩ ũndũ Jehova nĩerĩre Isiraeli maũndũ mega.” **30** Hobabu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Aca, ndigũũka; no ngũcooka bũrũri witũ na kũrĩ andũ aitũ.” **31** No Musa akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaitha ndũgatũtĩge. Wee nĩũũ kũndũ kũrĩa tũngĩamba hema

ciitū gūkū werū-inī, na no ūtuīke maitho maitū. **32** Ūngītwarana na ithuī-rī, nītūrīkūgayagīra kīrīa gīothe kīega Jehova arītūheaga.” **33** Nī ūndū ūcio makiumagara moimīte hau kīrīma-inī kīa Jehova, magīthīi rūgendo rwa mīthenya itatū. Nario ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova rīgīthīi rīmatongoretie mīthenya īyo itatū, nīguo rīkamacarīrie handū ha kūhurūka. **34** Nario itu rīa Jehova rīakoragwo igūrū rīao o mūthenya makiumagara kuuma kambī. **35** Hīndī rīrīa yothe ithandūkū rīoimagario, Musa akoiga atīrī, “Jehova, arahūka! Thū ciaku irohurunjūka; thū ciaku irokūrīra.” **36** Hīndī rīrīa rīaigwo thī, akoiga atīrī, “Jehova cookerera ngiri ici cia Isiraeli itangītarīka.”

11 Na rīrī, andū a Isiraeli magīteta nī ūndū wa moritū mao, nakuo gūteta kwao gūkūguuo nī Jehova, na rīrīa aamaiguire, agīakanwo nī marakara, nago mwaki ūkiuma kūrī Jehova, ūgākana gatagatī kao, na ūgīcina ndeere imwe cia kambī. **2** Rīrīa andū acio maakaīre Musa, Musa akīhooya Jehova, nago mwaki ūcio ūkihora. **3** Nī ūndū ūcio handū hau hagīttwo Tabera, tondū mwaki ūcio woimīte kūrī Jehova nīwakanīte gatagatī kao. **4** Kīrīndī kīrīa kīarūmanīrīre nao makiuma būrūri wa Misiri gīkīambīrīria kwīrīrīria irio cia mīthemba īngī, na o rīngī andū a Isiraeli makīambīrīria kūrīra, makiuga atīrī, “Naarī korwo tūrī na nyama cia kūrīa! **5** Nītūkūrīrikana thamaki iria twarīaga kūu būrūri wa Misiri tūtekūgūra, o na marengē ma mīthemba mīthemba, na itūngūrū cia mahuti, na itūngūrū iria ndungu, o na itūngūrū thumu. **6** No rīu, tūtīrī na wendo wa kūrīa; na tūtīrī kīndū o nakī tuonaga, tīga o mana maya moiki!” **7** Mana macio maahaanaga ta mbegū cia mūtī ūrīa wītagwo korianda, na mūhianīre wamo watarīi ta bedola. **8** Andū maathīaga makamongania, magacooka makamathīa na gīthīi kīa moko, kana makamahūrīra ndīrī-inī na mūūthī. Maamarugaga na nyūngū kana magathondeka tūmīgate. Na maacamaga ta kīndū gīthondeketwo na maguta ma mūtamaiyū. **9** Rīrīa kwagīa ime ūtukū kūu kambī-inī, mana macio makagūanīra narīo. **10** Musa nīaiguire andū a nyūmba ciothe makīrīra, o mūndū arī mūromo-inī wa hema yake. Nake Jehova nīarakarīre mūno makīria, na Musa agīthīnīka. **11** Akīūria Jehova atīrī, “Nī kīī gītūmīte ūrehere ndungata yaku thīina ūyū? Nī atīa njīkīte ūkaaga gūgūkenia nīguo ūnjgīrīre mūrigo wa andū aya othe? **12** Kaī arī nīi ithe wao? Kaī arī nīi ndaamaciarīre? Nī kīī kīratūma ūnjīre ndīmakuue na moko makwa,

ta ūrīa mūreri wa mwana akuuaga kaana ka rūkenge, ndīmatware būrūri ūrīa werīre maithe mao ma tene na mwīhītwa? **13** Ingīruta nyama cia kūhe andū aya othe kū? Marandīrīra makiugaga atīrī, ‘Tūhe nyama tūrīe!’ **14** Ndingīhota gūkuua andū aya othe ndī nyiki; mūrigo ūyū nī mūrītū mūno kūrī nīi. **15** Angīkorwo ūguo nīguo ūkūnjīka-rī, njūruga o ro rīu, angīkorwo nīnjītikīrīkīte nīwe, na ndūkareke nyone mwanangīko wakwa mwene.” **16** Nake Jehova akīra Musa atīrī: “Ndehere athuuri mīrongo mūgwanja a Isiraeli arīa wee ūūi atī nī atongoria na anene thīinī wa andū aya. Ūmarehe Hema-inī-ya-Gūtūnganwo, nīguo marūgame hau hamwe nawe. **17** Nīi na nīi nīngūkūrūka ngwarīrie ho, njoe Roho ūrīa ūrī nago na ndīmekīre Roho ūcio. Nao nīmarīgūteithagia gūkuua mūrigo wa andū aya nīgeetha ndūkaūkuuaga ūrī wiki. **18** “Nīngī wīre andū atīrī, ‘Mwītherīe, mwīhaarīrie nī ūndū wa rūciū, rīrīa mūkaarīa nyama. Jehova nīaramūguire rīrīa mūrārīraga, mūkiugaga atīrī, “Naarī korwo tūrī na nyama cia kūrīa! Maūndū maitū maarī mega rīrīa twarī būrūri wa Misiri!” Rīu-rī, Jehova nīekūmūhe nyama, na nīmūgūcīrīa. **19** Na rīrī, mūtīgūcīrīa o mūthenya ūmwe, kana mīthenya īrī, kana itano, kana ikūmi, kana mīthenya mīrongo īrī, **20** no mūgūcīrīa mweri mūgīma, o ngīnya ciume na maniūrū manyu, na inyuī mūcīnyire, nī ūndū nīmūregete Jehova ūrīa ūrī hamwe na inyuī, na mūkarīra mūrī mbere yake, mūkiugaga atīrī, “Nī kīī gītūmīre tuume būrūri wa Misiri?”” **21** No Musa akīra Jehova atīrī, “Andū arīa ndī nao haha nī ngiri magana matandatū arīa maretwara na magūrū, nawe woiga atī, ‘Nīngūmahe nyama cia kūrīa mweri mūgīma!’ **22** Andū aya o na mangīthīnjīrwo ndūuru cia mbūrī na cia ng’ombe-rī, no imaigane? O na mangītegerwo thamaki ciothe cia iria-inī-rī, no imaigane?” **23** Jehova agīcookeria Musa atīrī, “Anga hīnya wa guoko kwa Jehova nīnyūihīte? Rīu wee, nīūkuona kana ūrīa njugīte nīūkahingio kana ndūkahingio.” **24** Nī ūndū ūcio Musa akīra nja, akīra andū acio ūrīa Jehova oigīte. Nake agīcookanīrīria athuuri amwe ao mīrongo mūgwanja, akīmarūgamia marīgīcīrīrie Hema īyo. **25** Nake Jehova agīkūrūka na itu akīaria na Musa, akīoya Roho ūrīa warī thīinī wa Musa, na agīkīra Roho ūcio thīinī wa athuuri acio mīrongo mūgwanja. Rīrīa Roho okire igūrū rīao-rī, makīratha mohoro, no matiacookire gwīka ūguo hīndī īngī. **26** No rīrī, andū eerī, nīo Elidadi na Medadi, nīmatīgīttwo kambī. Nao nīmandīkīttwo hamwe na

athuuri acio angĩ no matiathiite Hema-inĩ ĩyo. No rĩrĩ, Roho nĩ okire igũrũ rĩao, nao makĩratha mohoro marĩ kũu kambĩ. 27 Mwanake ũmwe agĩteng'era akĩira Musa atĩrĩ, "Elidadi na Medadi nĩmararatha mohoro kũu kambĩ." 28 Joshua mũrũ wa Nuni, ũrĩa wateithagia Musa kuuma arĩ mũnini, akĩarĩria Musa, akĩmwĩra atĩrĩ, "Musa, mwathi wakwa, makaanie!" 29 No Musa akĩmũcookeria atĩrĩ, "Kaĩ ũkũigua ũiru nĩ ũndũ wakwa? Nĩ ingienda andũ othe a Jehova makorwo marĩ anabii, na atĩ Jehova amekĩre Roho wake!" 30 Thuutha ũcio Musa na athuuri acio a Isiraeli magĩcooka kambĩ. 31 Na rĩrĩ, rũhuho rũkiuma harĩ Jehova, rũkĩrehe tũmakia-arũme kuuma iria-inĩ. Rũgĩtũgũithia tũthiũrũrũkĩrie mĩena yothe ya kambĩ buti ithatũ kuuma thĩ, handũ ha itĩina rĩa rũgendo rwa mũthenya mũgĩma mbarĩ ciothe. 32 Mũthenya ũcio wothe na ũtukũ, na mũthenya ũcio ũngĩ wothe, andũ acio makiumagara makĩũngania tũmakia-arũme. Gũtirĩ mũndũ wonganirie thuutha wa homeri ikũmi. Ningĩ magĩtwanika gũthiũrũrũkĩria kambĩ yothe. 33 No rĩrĩ, rĩria nyama icio ciarĩ tũnua-inĩ twao, o na itarĩ ndanuke-rĩ, marakara ma Jehova magĩakanĩra andũ acio, akĩmahũra na mũthiro mũnene. 34 Tondũ ũcio handũ hau hagĩtwo Kibirothu-Hataava, nĩ ũndũ hau niho maathikire andũ arĩa maaiguĩte thuti ya irio ingĩ. 35 Kuuma Kibirothu-Hataava, andũ acio nĩmathiire rũgendo, magĩkina Hazerothu, magĩkara kuo.

12 Nao Miriamu na Harũni magĩtetia Musa, nĩ ũndũ wa mũtumia wake Mũkushi, nĩgũkorwo Musa nĩ ahikĩtie Mũkushi. 2 Ningĩ nao mooragia atĩrĩ, "Anga Jehova angĩaria o na Musa wiki? Githĩ o na ithui to atwarĩre?" Nake Jehova akĩigua ndeto icio. 3 (Na rĩrĩ, Musa aarĩ mũndũ mwĩnyiihia mũno, mwĩnyiihia gũkĩra andũ arĩa angĩ othe gũkũ thĩ). 4 O rĩmwe Jehova akĩira Musa na Harũni na Miriamu atĩrĩ, "Inyui atatũ umai mũũke Hema-inĩ ĩyo-ya-Gũtũnganwo." Nĩ ũndũ ũcio othe atatũ makiuma magĩthĩ ho. 5 Ningĩ Jehova agĩkũrũka arĩ thĩini wa gĩtugĩ gĩa itu, akĩrũgama itoonyero-inĩ rĩa Hema ĩyo, na agĩta Harũni na Miriamu. Na eerĩ magĩthiathia harĩ we, 6 nake akĩmeera atĩrĩ, "Thikĩrĩria ciugo ciakwa: "Rĩria mũnabii wa Jehova arĩ gatagatĩ-inĩ kanyu-rĩ, nĩ nĩndĩmwĩguũragĩria na cioneki, na ngamwarĩria na irooto. 7 No ha ũhoru wa Musa ndungata yakwa ndĩkaga ũguo; we nĩ mwĩhokeku thĩini wa nyũmba yakwa yothe. 8 Musa-rĩ, twaranagĩria nake ũthiũ kwa ũthiũ, tũkaanĩria ũhoru mũtaũku, na ndimwaragĩria

na thimo; na nĩwe wonaga ũrĩa Jehova atariĩ. Nĩ kĩĩ kĩgiririe mwĩtigĩre gũtetia Musa ndungata yakwa?" 9 Nake Jehova agĩcinwo nĩ marakara nĩ ũndũ wao, agĩthiĩ akĩmatiga. 10 Rĩria itu rĩu rĩeherire igũrũ rĩa Hema ĩyo, Miriamu agĩkorwo aarũgamite o ro hau, arĩ na mangũ, akerũha o ta ira. Nake Harũni ehũgũra akĩona atĩ Miriamu aarĩ na mangũ; 11 nake akĩira Musa atĩrĩ, "Ndagũthaita, mwathi wakwa, ndũgatũrũithirie wĩhia ũcio twikĩte na ũrimũ. 12 Ndũkareke ahaane ta kĩhuno kiumite nda ya nyina mwĩrĩ wakĩo ũbuthĩte mwena ũmwe." 13 Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩkaira Jehova, akiuga atĩrĩ, "Wee Ngai, ndagũthaita, mũhonie!" 14 Nake Jehova agĩcookeria Musa, akĩmwĩra atĩrĩ, "Korwo ithe nĩamũtũrĩre mata ũthiũ-rĩ, githĩ ndangĩakarire na thoni matukũ mũgwanja? Mũhingĩrĩrie na kũu nja ya kambĩ matukũ mũgwanja; na thuutha ũcio no acookio kambĩ." 15 Nĩ ũndũ ũcio Miriamu akĩhingĩrĩrio na kũu nja ya kambĩ ĩyo matukũ mũgwanja, nao andũ acio angĩ matiathiire na mbere na rũgendo nginya rĩria Miriamu aacookirio kambĩ. 16 Thuutha ũcio, andũ acio a Isiraeli makiuma Hazerothu magĩthiĩ makĩamba hema ciao Werũ-inĩ wa Parani.

13 Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, 2 "Tũma arũme amwe mathiĩ magathigaane bũrũri wa Kaanani, ũrĩa ngũhe andũ a Isiraeli. Tũma mũtongoria ũmwe wao, kuuma o mũhĩrĩga o mũhĩrĩga wa maithe mao." 3 Nake Musa agĩathĩkĩra watho wa Jehova, na agĩtũma andũ acio kuuma Werũ wa Parani. Andũ acio othe maarĩ atongoria a andũ a Isiraeli. 4 Maya nĩmo marĩtwa ma atongoria acio: kuuma mũhĩrĩga wa Rubeni, aarĩ Shamua mũrũ wa Zakuri; 5 kuuma mũhĩrĩga wa Simeoni, aarĩ Shafati mũrũ wa Hori; 6 kuuma mũhĩrĩga wa Juda, aarĩ Kalebu mũrũ wa Jefune; 7 kuuma mũhĩrĩga wa Isakaru, aarĩ Igali mũrũ wa Jusufu; 8 kuuma mũhĩrĩga wa Efiraimu, aarĩ Hoshea mũrũ wa Nuni; 9 kuuma mũhĩrĩga wa Benjamini, aarĩ Paliti mũrũ wa Rafu; 10 kuuma mũhĩrĩga wa Zebuluni, aarĩ Gadieli mũrũ wa Sodi; 11 kuuma mũhĩrĩga wa Manase (na nĩguo mũhĩrĩga wa Jusufu), aarĩ Gadi mũrũ wa Susi; 12 kuuma mũhĩrĩga wa Dani, aarĩ Amieli mũrũ wa Gemali; 13 kuuma mũhĩrĩga wa Asheri, aarĩ Sethuri mũrũ wa Mikaeli; 14 kuuma mũhĩrĩga wa Nafitali, aarĩ Nahabi mũrũ wa Vofisi; 15 kuuma mũhĩrĩga wa Gadi, aarĩ Geuli mũrũ wa Maki. 16 Macio nĩmo marĩtwa ma andũ arĩa Musa aatũmire magathigaane bũrũri ũcio. Nake Musa akĩgarũra rĩtwa rĩa Hoshea mũrũ wa Nuni akĩmũtua Joshua. 17 Rĩria Musa aatũmire andũ acio

magathigaane bŭrŭri wa Kaanani, aameerire atĩrĩ, “Ambatai mŭtuĩkanĩrie Negevu, mŭthiĩ bŭrŭri ūcio ūrĩ irĩma. **18** Tuĩriai bŭrŭri ūcio ūrĩa ūtarĩ, muone kana andũ akuo marĩ na hinya kana matirĩ hinya, o na kana nĩ aingĩ kana nĩ anini. **19** Ningĩ mŭmenye bŭrŭri ūcio matũũraga ūhaana atĩa? Nĩ mwega kana nĩ mũũru? Matũũraga matũũra ma mŭthemba ūrikũ? Nĩ mairigĩre na thingo cia hinya kana ti mairigĩre? **20** Tĩri wakuo ūtarĩ atĩa? Nĩ mŭnoru kana nĩ mŭhĩnju? Kŭrĩ mĩtĩ kana gŭtirĩ? Geriai mŭno mŭrehe maciaro mamwe ma bŭrŭri ūcio.” (Hĩndĩ iyo nĩguo mĩthabibũ yaambagĩrĩria kwĩrua.) **21** Tondũ ūcio makĩambata magĩthigaana bŭrŭri ūcio kuuma Werũ wa Zini nginya Rehobu, merekeire Lebo-Hamathu. **22** Mambatire matuĩkanĩrie Negevu na magĩkinya Hebironi kŭrĩa Ahimani, na Sheshai, na Talimai, njiaro cia Anaki, maatũũraga. (Itũũra rĩa Hebironi rĩakĩtwo miaka mŭgwanja mbere ya itũũra rĩa Zoani gwakwo bŭrŭri-inĩ wa Misiri.) **23** Rĩria maakinyire Kĩanda gĩa Eshikoli, magĩtema rŭhonge rwarĩ na kĩmanjika kĩmwe gĩa thabibũ. Andũ eerĩ ao makĩrũkuuanĩra na mŭtĩ, hamwe na makomamanga mamwe, na ngũyũ. **24** Naho handũ hau hagĩtwo Kĩanda gĩa Eshikoli nĩ ūndũ wa kĩmanjika kũu gĩa thabibũ kĩrĩa andũ a Isiraeli acio maatemire ho. **25** Matukũ mĩrongo ĩna mathira magĩcooka kuuma gũthigaana bŭrŭri ūcio. **26** Nao magĩcooka kŭrĩ Musa, na Harũni na kĩrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli kũu Kadeshi o kũu Werũ-inĩ wa Parani. Kũu makihe Musa na Harũni, na kĩũngano gĩothe ūhoru ūcio na makĩmoonia maciaro ma bŭrŭri ūcio. **27** Makihe Musa ūhoru ūyũ: “Nĩtwaatonyire bŭrŭri ūrĩa watũtũmire, naguo nĩ bŭrŭri ūrĩ bũthi wa iria na ūũkĩ! Maya nĩmo maciaro maguo. **28** No rĩrĩ, andũ arĩa matũũraga kũu marĩ hinya, na matũũra mao nĩmairigĩre na thingo cia hinya, na nĩ manene mŭno. O na ningĩ nĩtuonire njiaro cia Anaki kuo. **29** Aamaleki matũũraga kũu Negevu; Ahiti, na Ajobusi, na Aamori matũũraga bŭrŭri ūrĩa ūrĩ irĩma; Akaanani nao matũũraga ndwere-inĩ cia iria na hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũĩ rwa Jorodani.” **30** Nake Kalebu agikiria andũ acio o hau mbere ya Musa, akiuga atĩrĩ, “Nĩtwagĩrĩrwo nĩ kwambata tũthiĩ twĩnyitĩre bŭrŭri ūcio, nĩ ūndũ no tũhote gwĩka ūguo.” **31** No andũ arĩa maambatĩte nake makiuga atĩrĩ, “Tũtingĩtharikĩra andũ acio, marĩ na hinya gũtũkĩra.” **32** Nao makĩhunja ūhoru mũũru kŭrĩ andũ a Isiraeli ūkonĩ bŭrŭri ūcio maathigaanĩte. Makiuga atĩrĩ, “Bŭrŭri ūcio tũrathigaanire nĩ bŭrŭri

ũgũtambuura andũ arĩa matũũraga kuo ūkamaniina biũ. Andũ arĩa othe tuonire kuo nĩ anene mŭno. **33** Nĩtuonire Anefili kuo (njiaro cia Anaki, a kĩruka kĩa Anefili). Tweyonaga tũhaana ta ndaahi, o nao moonaga tũhaana o ta cio.”

14 Ūtukũ ūcio andũ othe a kĩrĩndĩ gĩa Isiraeli makĩrĩra maanĩrĩre na mŭgambo mŭnene. **2** Andũ acio othe a Isiraeli makĩnguguna nĩ ūndũ wa Musa na Harũni, na kĩũngano kũu gĩothe gĩkĩmeera atĩrĩ, “Naarĩ korwo twakuĩrĩre Misiri! Kana werũ-inĩ ūyũ! **3** Nĩ kĩĩ gĩgũtũma Jehova atũrehe bŭrŭri ūyũ atũrekererie tũũragwo na rũhiũ rwa njora? Atumia aitũ na ciana ciitũ megũtũka a gũtahwo. Githĩ wega ti tũcooke bŭrŭri wa Misiri?” **4** Nao makĩrĩra mŭndũ na ūrĩa ūngĩ atĩrĩ, “Twagĩrĩrwo nĩ tũthũre mŭtongoria tũcooke bŭrŭri wa Misiri.” **5** Hĩndĩ iyo Musa na Harũni makĩgũithia maturumithĩtie mothiũ mao thĩ mbere ya kĩũngano kũu gĩothe kĩa andũ a Isiraeli kĩrĩa kĩagomanĩte hau. **6** Joshua mŭrũ wa Nuni na Kalebu mŭrũ wa Jefune, arĩa maarĩ hamwe na arĩa maathĩte gũthigaana bŭrŭri ūcio magĩtembũranga nguo ciao. **7** Makĩra kĩũngano kũu gĩothe kĩa andũ a Isiraeli atĩrĩ, “Bŭrŭri ūrĩa twatuĩkanĩrie na tũkĩũthigana, nĩ bŭrŭri mwega mŭno makĩria. **8** Jehova angĩkorwo nĩakenetio nĩ ithuĩ, nĩegũtũtongoria tũtoonye bŭrŭri ūcio, bŭrŭri ūcio ūyũrĩte bũthi wa iria na ūũkĩ, na nĩegũtũhe guo ūtũke witũ. **9** No rĩrĩ, mũtikaremere Jehova. Na mũtigetigĩre andũ a bŭrŭri ūcio, nĩ ūndũ tũkũmameria biũ. Ūgitĩri wao nĩ mweherie, no Jehova arĩ hamwe na ithuĩ. Mũtikametigĩre.” **10** No kĩũngano kũu gĩothe gĩkĩaria ūhoru wa kũmahũũra na mahiga nyuguto. Hĩndĩ iyo riiri wa Jehova ūkĩmĩrĩra andũ othe a Isiraeli hau Hema-inĩ ya Gũtũnganwo. **11** Nake Jehova akĩũria Musa atĩrĩ, “Andũ aya megũtũra maanyarĩte nginya-rĩ? Megũtũra maregete kũnjĩtikia nginyarĩ, o na ningĩte ciama nyingĩ ūguo gatagatĩ kao? **12** Nĩngũmahũũra na mũthiro ndĩmaniine, no wee ngũgũtua rŭrĩrĩ rŭnene na rŭrĩ na hinya kũmakĩra.” **13** Musa akĩra Jehova atĩrĩ, “Andũ a Misiri nĩmakaigua ūhoru ūcio! Nĩwe warutire andũ aya makiuma gatagatĩ kao na ūndũ wa ūhoti waku. **14** Nao nĩmakeera aikari a bŭrŭri ūyũ ūhoru ūcio. Nĩmaiguĩte atĩ Wee, O Wee Jehova-rĩ, ūkoragwo na andũ aya, na atĩ Wee Jehova, wanonwo ūthiũ kwa ūthiũ, na atĩ itu rĩaku rĩikaraga igũrũ rĩao, o na atĩ Wee ūthiũaga mbere yao thĩĩnĩ wa gĩtugĩ kĩa itu mũthenya na ūrĩ thĩĩnĩ wa gĩtugĩ kĩa mwaki ūtukũ. **15** Ūngĩũraga andũ aya othe o

ro rīmwe-rī, ndūrīrī iria ciiguīte ūhoru ūyū waku nīkoīga atīrī, **16** ‘Jehova nīaremīrwo nīgūkīnyia andū aya būrūrī ūrīa aamerīre na mwīhītwa; nī ūndū ūcio akīmooagīra werū-inī.’ **17** “Na rīrī, hinya wa Mwathani ūrokōnekana o ta ūrīa ugīte, atīrī: **18** ‘Jehova ndahūhaga kūrakara, aiyūrītwo nī wendo, na nīohanagīra mehīa na ūremi. No ndaagaga kūherithīa mūdū ūrīa wīhītīe; nīaherithagīa cīana nī ūndū wa mehīa ma maithe ngīnya rūciaro rwa gatātū na rwa kana.’ **19** Kūrīngana na wendo waku mūnene-rī, ohera andū aya mehīa mao, o ta ūrīa wanamarekera kuuma hīndī ūrīa moimire būrūrī wa Misiri ngīnya rūu.” **20** Jehova akīmūcookerīa atīrī, “Nī ndamarekera o ta ūguo worīa. **21** No rīrī, ti-itherū o ta ūrīa nī ndūrīraga muoyo, na ti-itherū o ta ūrīa riiri wa Jehova ūiyūrīte thī yothe-rī, **22** gūtīrī o na ūmwe wa andū arīa moonire riiri wakwa na cīama irīa ndarīngīre kūu būrūrī wa Misiri o na gūkū werū-inī, no makīnemera na makīngeria maita ikūmī-rī, **23** gūtīrī o na ūmwe wa acio ūkoona būrūrī ūcio nderīre maithe mao ma tene na mwīhītwa. Gūtīrī o na ūmwe wao wa arīa maanyararīte ūkaawona. **24** No tondū ndungata yakwa Kalebu arī na roho wa mūthemba ūngī na nīanūmagīrīra na ngoro yake yothe, nīngamūtwarā būrūrī ūcio aathiīte, nacio njiaro ciake nīkaūgaya. **25** Na tondū andū a Amaleki na a Kaanani matūrāga cianda-inī-rī, rokai kūgarūrūka mumagare mūrōrete na werū-inī, mūthī na njīra ya Iria Itune.” **26** Nake Jehova akīra Musa na Harūni atīrī: **27** “Nī ngīnya hīndī rīkū kīrīndī gīkī kīaganu gīgūtūra kīnugunagīra? Nīnjiguīte mateta ma anugunīki aya a Isiraēli. **28** Nī ūndū ūcio meere atīrī, ‘Jehova ekuuga ūu: Ti-itherū o ta ūrīa nī ndūrāga muoyo-rī, nī ngūmwīka o maūdū macio njiguīte mūkīaria. **29** Cīimba cīanyu ikaagūa werū-inī ūyū, inyuī arīa othe mūrī na ūkūrū wa mīaka mīrongo rīrī na makīria arīa mwarīrwo hīndī ya itarāna na arīa manugunīte nī ūndū wakwa. **30** Gūtīrī o na ūmwe wanyu ūgatoonya būrūrī ūcio ndehītīre nyambararītīe guoko atī nīūgatuīka wanyu, tīga o Kalebu mūrū wa Jefune, na Joshua mūrū wa Nuni. **31** No ha ūhoru wa cīana cīanyu irīa mwoigire atī nī igaatahwo-rī, nīngamakīnyia kuo makenagīre būrūrī ūcio mūrēgete. **32** No inyuī-rī, cīimba cīanyu ikaagūa werū-inī ūyū. **33** Cīana cīanyu igūtūka arīithi gūkū werū-inī mīaka mīrongo īna, igīthīnikaga nī ūndū wa kwaga kwīhokeka kwanyu, ngīnya rīrīa kīimba kīanyu kīa mūthīa gīkaagūa werū-inī. **34** Mīaka mīrongo īna,

o mwaka ūmwe ūrūgamīrīre mūthenya ūmwe wa mīthenya mīrongo īna rīra mwathīgaanire būrūrī ūcio, mīaka īyo nīyo mūgaathīnika nī ūndū wa mehīa manyu, na mūmenye ūuru wa gūūkīrīrwo nī nī.’ **35** Nī Jehova nī nī njarītīe, na ti-itherū nīngeeka maūdū macio kūrī kīrīndī gīkī gīothe kīaganu, kīria gīcookanīrīre hamwe kīnjūkīrīre. Gīgaathīrīra werū-inī ūyū; gūkū nīkuo gīgaakūra.” **36** Nī ūndū ūcio, andū arīa Musa aatūmīte magathīgaane būrūrī ūcio wa Kaanani, o acio macookire na magītūma kīrīndī gīothe kīnugunīre Musa nīkūmemerekīa ūhoru mūuru wa būrūrī ūcio, **37** andū acio mamemerekīre ūhoru ūcio mūuru wa būrūrī ūcio makīhūurwo na mūthīro, magīkūra hau mbere ya Jehova. **38** Harī andū arīa maathiīte gūthīgaana būrūrī ūcio, no Joshua mūrū wa Nuni, na Kalebu mūrū wa Jefune maatīgarire. **39** Rīrīa Musa aaheire andū othe a Isiraēli ūhoru ūcio, makīgīrīka mūno. **40** Mūthenya ūyū ūngī rūciinī tene makīambata marorete būrūrī ūrīa ūrī rīma. Makiuga atīrī, “Nītwīhītīe, nītūkwbata tūthī ngīnya kūrīa Jehova aatwīrīre.” **41** No Musa akīmōoria atīrī, “Mūraremēra watho wa Jehova nīkī? Ūndū ūyū ndūngīgaacīra! **42** Mūtīkambate tondū Jehova ndarī hamwe na inyuī. Nīmūkūhootwo nī thū cīanyu, **43** nīgūkorwo andū a Amaleki na Akaanani nīmakarūa na inyuī kūu. Nī ūndū nī mūhutātīre Jehova, nake ndegūkorwo hamwe na inyuī, na nīmūkūragwo na rūhīu rwa njora.” **44** No rīrī, nī ūndū wa mwīro wao, makīambata marorete būrūrī ūrīa ūrī rīma o na gūkorwo Musa ndoimire kambī o na kana ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova rīkīuma kambī. **45** No rīrī, andū a Amaleki na Akaanani arīa maatūrāga būrūrī ūcio ūrī rīma, magīkūrūka, makīmatarīkīra, na makīmahūra mamaikūrūkītīe o ngīnya Horoma.

15 Nake Jehova akīra Musa atīrī, **2** “Arīria andū a Isiraēli, ūmeere atīrī: ‘Thuutha wa gūtoonya būrūrī ūrīa ngūmūhe ūtuīke mūcīī wanyu, **3** na mūrūtīre Jehova maruta ma njino kuuma rūuru rwa ng’ombe kana rwa mbūrī, matuīke mūtārīko wa gūkenīa Jehova, marī maruta ma njino, kana magongona, nī ūndū wa mīhītwa ya mwanya, kana maruta ma kwīyendera kana maruta ma ciathī-rī, **4** ūrīa ūrīrehaga iruta rīake, arīrutagīra Jehova iruta rīa mūtu gīcunjī gīa ikūmī kīa eba īmwe ya mūtu mūhīnyu mūno, ūtukānītīo na gīcunjī kīa inya kīa hīnī īmwe ya maguta. **5** Harī o gatūrūme ka iruta

rīa njino kana igongona, haaragīria gīcunjī kīa inya kīa hini īmwe ya ndibei īrī iruta rīa kūnyuuo. 6 “Igongona rīa ndūrūme-rī, haarīria igongona rīa mūtu icunjī igīrī cia ikūmi cia eba īmwe ya mūtu mūhinyu mūno, ūtukanītio na gīcunjī gīa ithatū kīa hini īmwe ya maguta, 7 na gīcunjī gīa ithatū kīa hini īmwe ya ndibei īrī iruta rīa kūnyuuo. Rīrutei rīrī mūtatarīko wa gūkenia Jehova. 8 “Rīria mūkūhaarīria gategwa nī ūndū wa iruta rīa njino kana igongona, nī ūndū wa mwīhītwa wa mwanya kana iruta rīa ūiguano rīrutīrwo Jehova-rī, 9 rehagai hamwe na ndegwa īyo iruta rīa mūtu icunjī ithatū cia ikūmi cia eba īmwe ya mūtu mūhinyu mūno, ūtukanītio na nuthu ya hini īmwe ya maguta. 10 O na ningī rehagai nuthu ya hini īmwe ya ndibei īrī iruta rīa kūnyuuo. Narīo igongona rīu rīgatuika iruta rīa njino rīrī mūtatarīko wa gūkenia Jehova. 11 Ndegwa kana ndūrūme o yothe, kana gatūrūme kana koori o gothe, irīhaaragīrio o ro ūguo. 12 Īkagai ūguo harī o īmwe yacio ya iria ciothe mūrīharagīria. 13 “Mūndū wothe ūciarīrwo kwanyu no nginya ekage maūndū macio ūguo rīrīa arīrehaga iruta rīa gūcinwo na mwaki rīrī mūtatarīko wa gūkenia Jehova. 14 Nī ūndū wa njjarwa iria igooka, rīrīa rīothe mūgeni kana mūndū ūngī o wothe ūtūūranītie na inyuī arīrutaga iruta rīa gūcinwo na mwaki rīrī mūtatarīko wa gūkenia Jehova-rī, no nginya ekage o ta ūrīa inyuī mwīkaga. 15 Kīrīndī gīkī kīrīkoragwo na watho o ūmwe wanyu na harī mūgeni ūrīa ūtūūranītie na inyuī; ūyū nī watho wa gūtūūra nī ūndū wa njjarwa iria igooka. Inyuī na mūgeni mūrīkoragwo mūrī o ūndū ūmwe maitho-inī ma Jehova. 16 Mawatho mamwe na mwathanīre ūmwe nīguo ūrīhūthagīrwo harī inyuī na harī mūgeni ūrīa ūtūūranītie na inyuī.” 17 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, 18 “Arīria andū a Isiraeli, ūmeere atīrī: ‘Rīria mūgatoonya būrūri ūrīa ndīramūtware, 19 na mūrīe irio cia būrūri ūcio, heanai imwe ciacio irī iruta harī Jehova. 20 Nī mūkaaruta tūmīgate kuuma mūtu-inī wanyu ūrīa mūgaathīa rīa mbere na mūtūheane tūrī iruta kīhuhīro-inī kīa ngano. 21 Nīmūkaheanaga iruta rīrī rīa mūtu ūrīa mūgathīa rīa mbere kūrī Jehova njjarwa-inī cianyu ciothe iria igooka thuutha. 22 “Na rīrī, mūngīkaaga kūrūmīrīra rīathani o na rīmwe rīa maya Jehova aaheire Musa mūtekwenda-rī, 23 rīathani o rīothe Jehova aamūheire na kanua ka Musa kuuma mūthenya ūrīa Jehova aamaheanire na kūrūmīrīra nginya njjarwa iria igooka, 24 na ūndū ūcio ūngīkorwo

wīkītwo mūtekwenda, kīrīndī gītekuūmenya ūhorō ūcio, hīndī īyo kīrīndī gīothe nīgīkaruta gategwa gatūike igongona rīa njino rīna mūtatarīko wa gūkenia Jehova, hamwe na maruta ma mūtu na ma kūnyuuo, marīa matuītwo, na thenge ya igongona rīa kūhoroheria mehīa. 25 Mūthīnjīri-Ngai nīakahoroheria kīrīndī kīu gīothe kīa andū a Isiraeli, na nīmakarekerwo, nīgūkorwo ūndū ūcio ndwarī wa rūtūrīko, na nī ūndū wa kūrūtira Jehova iruta rīa gūcinwo na mwaki rīa mahītia mao, na iruta rīa kūhoroherio mehīa. 26 Kīrīndī gīothe kīa andū a Isiraeli na ageni arīa matūūranagia nao nīmakarekerwo, nī ūndū andū othe mehītie matekwenda. 27 “No kūngīkorwo no mūndū ūmwe wīhītie atekwenda, no nginya arehe kaharika ka mwaka ūmwe ka igongona rīa kūhoroherio mehīa. 28 Mūthīnjīri-Ngai nīakahoroheria mūndū ūcio wīhītie atekwenda hau mbere ya Jehova na aarīkia kūhoroherio, nīakarekerwo. 29 Watho o ro ūmwe nīguo ūrīhūthagīrwo harī mūndū o wothe ūkehia atekwenda, arī Mūisiraeli ūciarīrwo kwanyu kana arī mūgeni. 30 “No mūndū ūrīa ūkehia na rūtūrīko akīendaga, arī wa gūciarīrwo kwanyu kana arī mūgeni, ūcio nīarumīte Jehova, na mūndū ūcio no nginya aingatwo kuuma kūrī andū ao. 31 Nī ūndū nī amenete kiugo kīa Jehova na akoina maathani make, mūndū ūcio ti-itherū no nginya aingatwo biū naguo wīhia wake nīūkamūcokerera.” 32 Hīndī irīa andū a Isiraeli maarī werū-inī, kūrī mūndū wonīrwo akiuna ngū mūthenya wa Thabatū. 33 Arīa maamuonire akiuna ngū makīmūtware kūrī Musa na Harūni, o na kūrī kīūngano kīu gīothe gīa Isiraeli, 34 na makīmūhingīra nī ūndū gūtīamenyekaga ūrīa agīrīrwo nī gwīkwo. 35 Nake Jehova akīra Musa atīrī, “Mūndū ūcio no nginya akue. Kīūngano gīothe kīa Isiraeli no nginya kīmūhūūre na mahiga nyuguto nja ya kambī.” 36 Nī ūndū ūcio kīūngano kīu gīkīmūtware nja ya kambī gīkīmūhūūra na mahiga nyuguto agīkua, o ta ūrīa Jehova aathīte Musa. 37 Nake Jehova akīra Musa atīrī, 38 “Arīria andū a Isiraeli, ūmeere atīrī: ‘Njjarwa-inī ciothe iria igooka, nīmūgatmagīrīra ciohe cia ndigī koine-inī ka nguo cianyu, o kīohe gīkohererwo na rūrīgi rwa rangi wa bururu. 39 Ciohe icio nīcio mūrīroraga nīguo mūrīrikanage maathani mothe ma Jehova, nīguo mūmathīkagīre, mūtikanahūūre ūmaraya na ūndū wa kūrūmīrīra merīrīria ma ngoro o na kana maitho manyu. 40 Ningī nīmūkarīrikanaga gwathīkagīra maathani makwa mothe na mūtūike

andū mamūrīrwo Ngai wanyu. 41 Nii nī niī Jehova Ngai wanyu, ūrīa wamūrutire būrūri wa Misiri nīguo ndūike Ngai wanyu. Nii nī niī Jehova Ngai wanyu.”

16 Na rīrī, Kora mūrū wa Iziharu, mūrū wa Kohathu, ūrīa warī mūrū wa Lawī, marī na andū amwe a mūhīrīga wa Rubeni nīo Dathani na Abiramu, ariū a Eliabu, na Oni mūrū wa Pelethu, magītuika a kūng’athia. 2 Nao magīūkīrīra Musa. Hamwe nao haarī arūme a Isiraēli 250, atongoria mooikaine a kīrīndī kīu arīa maathuurītwo marī a kīama. 3 Nao magīūka marī gīkundi makararie Musa na Harūni, makīmeera atīrī, “Inyuī nīmwitūgīrītīe mūno! Kīrīndī gīkī gīothe nī gītheru, mūndū o mūndū, nake Jehova arī hamwe nao. Nī kīi gītūmīte mwītūūgīrie igūrū rīa kīūngano gīkī kīa Jehova?” 4 Rīrīa Musa aigūire ūguorī, akīgūa, agīturumithia ūthiū thī. 5 Ningī agīcooka akīira Kora na arūmīrīri ake othe atīrī: “Rūciinī, Jehova nīakonania nūū wake na nūū mūtheru, na nīakareka mūndū ūcio amūkuhīrīrie. Mūndū ūrīa agaathuura, ūcio nīwe akaareka amūkuhīrīrie. 6 Wee Kora na arūmīrīri aku othe, ūū nīguo mūgeeka: mūkoya ngīo cia gūcinīra ūbumba, 7 na rūciū mūciikīre mwaki na ūbumba mūrī mbere ya Jehova. Mūndū ūrīa Jehova agaathuura-rī, ūcio agaatuika nīwe mūtheru. Inyuī Alawii nīmwitūgīrītīe mūno!” 8 Ningī Musa akīira Kora atīrī, “Ta thikīrīriai inyuī Alawii! 9 Anga mūtiganīire nī Ngai wa Isiraēli kūmwamūrania na kīrīndī kīrīa kīngī gīothe kīa andū a Isiraēli, akamūrehe hakuhī nake nīgeetha mūrutage wīra hema-inī rīra nyamūre ya Jehova, na mūrūgamage mbere ya kīrīndī mūgītungatagīre? 10 Inyuī hamwe na Alawii othe a thiritū yanyu nīamūrehetē hakuhī nake, no rīu mūrageria kuoya wīra wa ūthīnjīri-Ngai o naguo. 11 Wee na arūmīrīri aku othe mūnganīte hamwe mūūkīrīre Jehova. Harūni nūū atī nīguo mūnugune nī ūndū wake?” 12 Musa agīcooka agīita Dathani na Abiramu, ariū a Eliabu. No-o makiuga atīrī, “Tūtīgūūka! 13 Anga ti kūiganu atī nīwatūrutire būrūri warī būthi wa iria na ūūkī ūūke ūtūragīre werū-inī ūyū? Rīu ningī ūrenda gūtawatha? 14 Ningī-rī, ndūrī ūratūkīnyia būrūri ūrī na būthi wa iria na ūūkī, kana ūgatūhe igai rīa ithaka na mīgūnda ya mīthabībū. Nī ūgūkūūra andū aya maitho ūmaheenie? Aca, tūtīgūūka!” 15 Nake Musa akīrakara mūno, akīira Jehova atīrī, “Ndūgetīkīre maruta mao. Nii ndioete o na ndigiri kuuma kūrī o, o na ndihītīrie mūndū

wao o na ūmwe.” 16 Ningī Musa akīira Kora atīrī, “Wee na arūmīrīri aku othe mūgooka mbere ya Jehova rūciū, wee, nao, na Harūni. 17 O mūndū nīakoya rūgīo rwake na arwīkīre ūbumba, ngīo ciothe nī 250, na mūcirehe mbere ya Jehova. Wee, na Harūni, o na inyuī mūrehe ngīo cianyu.” 18 Nī ūndū ūcio o mūndū akīoya rūgīo rwake, akīrwīkīra mwaki na ūbumba, na makīrūgama mbere ya Musa na Harūni itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo. 19 Rīrīa Kora aarīkīrie gūcookereria arūmīrīri ake othe nīguo makararie Musa na Harūni marūngīi itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo-rī, riiri wa Jehova ūkīumīrīra kīūngano kīu gīothe. 20 Nake Jehova akīira Musa na Harūni atīrī, 21 “Mwīyamūraniei na kīūngano gīkī nīguo ndīkīniine o ro rīmwe.” 22 No Musa na Harūni makīgūūthia magīturumithia mothiū mao thī makīanīrīra makiuga atīrī, “Wee Ngai, Ngai wa Maroho ma andū othe, kaī ūngīrakarīra kīūngano gīkī gīothe hīndī irīa arī o mūndū ūmwe wīhītīe?” 23 Nake Jehova akīira Musa atīrī, 24 “Īra kīūngano gīothe atīrī, ‘Eherai kuuma hema-inī cia Kora na Dathani na Abiramu.’” 25 Musa agīūkīra, agīthiī kūrī Dathani na Abiramu, nao athuuri a Isiraēli makīmūrūmīrīra. 26 Nake agīkaania kīūngano kīu, agīkīira atīrī, “Ehererai hema cia andū aya aaganu! Mūtīkahutīe kīndū o na kīmwe kīao, nīguo mūtīkaniinwo nī ūndū wa mehīa mao mothe.” 27 Nī ūndū ūcio andū makīeherera hema icio cia Kora na Dathani na Abiramu. Dathani na Abiramu nī moimīte makarūgama na atumia ao, na ciana cia ngenge itoonyero-inī rīa hema ciao. 28 Ningī Musa akiuga atīrī, “Ūndū ūyū nīguo ūgūtūma mūmenye atī Jehova nīwe ūndūmīte njike maūndū maya mothe, na atī rītiarī ithugunda rīakwa: 29 Andū aya mangīkua gīkuū kīa ndūire-rī, o na kana mone maūndū o ta marīa makoraga andū othe-rī, nīmūkūmenya atī ti Jehova ūndūmīte. 30 No Jehova angīrehe ūndū ūngī mwerū biū, nayo thī yathamie kanua kayo imamerie hamwe na indo ciao ciothe, na mathiī mbīrīra-inī marī muoyo, nīmūkamenya atī andū aya nī manyararīte Jehova.” (Sheol h7585) 31 Na rīrī, Musa aarīkia kuuga ūguo wothe, thī īgātūka hau maarī. 32 Nayo thī īgīathamia kanua kayo ikīmameria, hamwe na andū ao na arūmīrīri othe a Kora, na indo ciao ciothe. 33 Nao magīkūrūka mbīrīra marī muoyo hamwe na indo ciao ciothe; nayo thī ikīmahumbīra, magīkua, magīthengio kīrīndī-inī kīu. (Sheol h7585) 34 Nī ūndū wa kīrīro kīao, andū othe a Isiraēli arīa maamarigīcīrie makīūra,

makianagirira atiri, “O na ithui thi nīgūtūmeria!” 35 Naguo mwaki ūkiuma kūrī Jehova ūgīcina andū acio 250 arīa maarehete ūbumba. 36 Nake Jehova akīra Musa atiri, 37 “Ira Eleazaru murū wa Harūni, ūrīa mūthīnjiri-Ngai, oe ngio icio cia gūcinirwo ūbumba, acieherie hau irahīra, na ahurunje makara macio handū haraaya, nī ūndū ngio icio nī nyamūre, 38 ngio icio cia andū acio makuite nī ūndū wa mehia mao. Ngio icio nīturwo ituike mabati ma kūhumbira kīgongona, nī ūndū nīciarehetwo mbere ya Jehova, na igatuika nyamūre. Nacio nī ituike kīmenyithia harī andū a Isiraeli.” 39 Nī ūndū ūcio Eleazaru ūrīa mūthīnjiri-Ngai akioya ngio icio cia gīcango ciarehetwo nī andū acio maacinītwo, nake agīciturithia ituike cia kūhumbira kīgongona, 40 agīka o ta ūrīa Jehova aathīrīre Musa. Ūndū ūyū warī wa kūririkania andū a Isiraeli atī gūtiri mūdū o na ūrīkū, tiga wa rūciaro rwa Harūni, wagīrīrwo nī gūika gūcina ūbumba mbere ya Jehova, kana atuike ta Kora na arūmīriri ake. 41 Mūthenya ūyū ūngī, kīrīndī gīothe kīa andū a Isiraeli gīgītetia Musa na Harūni, gīkīmeera atiri, “Inyuī nī mūūrāgite andū a Jehova.” 42 Na rīrīa kīūngano kīu gīecookanīrīrie gīūkīrīre Musa na Harūni, o na gīkīerekera na kūrīa Hema-ya-Gūtūnganwo yarī-rī, o rīmwe itu rīkīhumbira hema īyo, naguo riiri wa Jehova ūkīonekana. 43 Nao Musa na Harūni magīthī hau mbere ya Hema-ya-Gūtūnganwo, 44 nake Jehova akīra Musa atiri, 45 “Eherera mume kīūngano-inī gīkī nīguo ndikīniine o ro rīmwe.” No-o makīgūithia thī, na magīturumithia mothiū mao thī. 46 Ningī Musa akīra Harūni atiri, “Oya rūgīo rwaku ūrwīkire ūbumba hamwe na mwaki wa kuuma kīgongona-inī, na ūthī narua kīūngano-inī kīu ūkīhoroherie. Mangūrī moimīte kūrī Jehova; mūthiro nīwambīrīrie kūmaniina.” 47 Nī ūndū ūcio Harūni agīka o ta ūrīa Musa aamwīrīre, agīteng’era agītoonya thīnī wa kīūngano kīu. Mūthiro nīwarīkītie kwambīrīria thīnī wa andū, no Harūni akīruta ūbumba akīmahoroheria. 48 Akīrūgama gatagatī ka andū arīa maarī muoyo na arīa maakuite, naguo mūthiro ūgīthira. 49 No andū 14,700 magīkua nī ūndū wa mūthiro ūcio, kuonganīrīria na andū arīa maakuite nī ūndū wa Kora. 50 Thuutha ūcio Harūni agīcōoka kūrī Musa itoonyeronī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo, tondū mūthiro ūcio nīwathirīte.

17 Nake Jehova akīra Musa atiri, 2 “Arīria andū a Isiraeli, wītie thanju ikūmi na igīrī, rūmwe

kuuma kūrī o mūtongoria wa mīhīrīga ya maithe mao. Andīka rītwa rīa o mūdū rūthanju-inī rwake. 3 Rūthanju rwa Lawī ūrwandīke rītwa rīa Harūni, nī ūndū no nginya kūgīe na rūthanju rūmwe rwa mūtongoria wa o mūhīrīga wa maithe mao ma tene. 4 Igaai thanju icio thīnī wa Hema-ya-Gūtūnganwo hau mbere ya ithandūkū rīa Ūira, harīa ndūnganaga nawe. 5 Rūthanju rwa mūdū ūrīa nīi ngaathuura nīrīgūthundūka, na nīi ndīyeherie kūnuguna gūkū ūnugunagīrwo hīndī ciothe nī andū a Isiraeli.” 6 Nī ūndū ūcio Musa akīarīria andū a Isiraeli, nao atongoria ao makīmūnengera thanju ikūmi na igīrī, o rūmwe kuuma mūtongoria wa o mūhīrīga wa maithe mao ma tene, naruo rūthanju rwa Harūni rwarī hamwe nacio. 7 Nake Musa akīga thanju icio mbere ya Jehova kūu Hema-inī-ya-Ūira. 8 Mūthenya ūyū ūngī-rī, Musa agītoonya thīnī wa Hema-ya-Ūira akīona atī rūthanju rwa Harūni, rūrīa rwarūgamīrīre nyūmba ya Lawī, to gūthundūra rwathundūrīte, no nī rwathuunīte rūkaruta kīro, na rūgaciara ndothi. 9 Nake Musa akīruta thanju icio nja, kuuma hau mbere ya Jehova, agīciiga mbere ya andū a Isiraeli othe. Nao magīcirora, o mūdū akīoya rūthanju rwake mwene. 10 Ningī Jehova akīra Musa atiri, “Cookia rūthanju rwa Harūni hau mbere ya Ithandūkū rīa Ūira, rūigwo rūrī kīmenyithia kūrī andū acio aremi. Ūndū ūyū nīguo ūkaaniina kūnuguna kwao kūrī nīi, nīgeetha matigakue.” 11 Nake Musa agīka o ta ūrīa Jehova aamwathīte. 12 Andū a Isiraeli makīra Musa atiri, “Nītūgūkua! Ithuothe nītūūrīte! 13 Mūdū o wothe o na ūngīkuhīrīria Hema-īyo-Nyamūre ya Jehova nīegūkua. Kai tūgūgīkua ithuothe?”

18 Nake Jehova akīra Harūni atiri, “Wee, na ariū aku, na andū a nyūmba ya thoguo, nī inyuī mūrīcookagīrīrwo nī mahītia marīa mangīkwo makonīī handū-harīa-haamūre, na wee na ariū aku inyuī nī inyuī mūrīcookagīrīrwo nī mahītia marīa mangīkwo makonīī wīra wa ūthīnjiri-Ngai. 2 Rehe Alawīi a mbarī yanyu, a mūhīrīga wa maithe manyu, nīguo manyiitane na inyuī na mamūteithagīrīrie rīrīa wee na ariū aku mūgūtungata mbere ya Hema-ya-Ūira. 3 Acio nīwe marīathīkagīra na marutage wīra wothe wa Hema īyo, no matikanakuhīrīrie indo cia handū hau haamūre kana kīgongona, kana wee hamwe nao mūkue. 4 Marīrutithanagia wīra na inyuī na mamenyagīrīre Hema-ya-Gūtūnganwo, marutage wīra wothe wa Hema īyo na gūtīkagīe na mūdū ūngī

o wotho ūngikuhīrīria harīa mūrī. 5 “Nī wīra wanyu kūmenyerera handū hau haamūre o na kīgongona, nīguo mang’ūrī ma Jehova matikanakinyire andū a Isiraēli rīngī. 6 Nī mwene nīthuurīte Alawīi athiritū anyu kuuma thīinī wa andū a Isiraēli matuīke kīheo kīanyu, maamūrīrwo Jehova nīguo marutage wīra wa Hema-ya-Gūtūnganwo. 7 No rīrī, no wee na ariū aku mūrītungataga ta athīnjīri-Ngai maūdū-inī mothe ma kīgongona, na mūtungatage o na mwena ūcio ūngī wa gitambaya kīu gīa kūhakania. Nī nīndamūhe ūtungata wa ūthīnjīri-Ngai ta kīheo. Mūdū ūngī o wotho ūngikuhīrīria handū hau haamūre no nginya ooragwo.” 8 Ningī Jehova akīra Harūni atīrī, “Nī mwene nīngūtūite mūmenyereri wa maruta marīa ndehagīrwo; maruta mothe maamūre marīa andū a Isiraēli marīndutagīra nī ndakūhe wee na ariū aku matuīke gīcunjī gīaku na rūgai rwaku rwa mahinda mothe. 9 Wee ūrīheagwo gīcunjī kīa maruta marīa maamūre mūno marīa matarī ma gūcinwo na mwaki. Kuuma kūrī iheo ciothe iria andū a Isiraēli marīndutagīra irī maruta maamūre mūno, marī ma mūtu, kana ma kūhoroherio mehīa, kana maruta ma mahītia, gīcunjī kīu nī gīaku na ciana ciaku. 10 Rīāga gīcunjī kīu ta kīndū kīamūre mūno; mūdū mūrūme o wotho wa nyūmba yaku nīagakīrīāga. Wee no nginya ūtuage atī gīcunjī kīu nī kīamūre. 11 “O na ningī ici no ciaku: kīrīa gīothe kīamūrītwo kuuma iheo ciothe cia gūthūngūthio cia andū a Isiraēli. Icio nīndakūhe wee, na ariū aku, na airītu aku, ituīke rūgai rwaku rwa hīndī ciothe. Mūdū o wotho wa nyūmba yaku ūtarī na thaahu no acirīe. 12 “Nīndakūhe maguta mothe marīa mega mūno ma mūtamaiyū na ndibeī yotho īrīa njega mūno ya mūhīhano, na ngano īrīa maheaga Jehova īrī maciaro ma mbere ma magetha mao. 13 Maciaro mothe ma būrūri ma mbere marīa marīrehagīra Jehova marītuīkaga maku. Mūdū o wotho wa nyūmba yaku ūtarī thaahu no amarīe. 14 “Kīndū gīothe kīrī Isiraēli kīrīa kīamūrīrwo Jehova nī gīaku. 15 Marīgithathi mothe, marī ma andū kana ma nyamū, marīa marīrutagīrwo Jehova nī maku. No rīrī, no nginya ūkūūrithagīe irīgithathi rīothe rīa kahī, na ūkūūrithagīe irīgithathi rīa njamba rīa nyamū iria irī thaahu. 16 Marīgithathi macio marī ma mweri ūmwe, no nginya ūkaamakūūrithia na thogora wa gūkūūrana ūrīa ūtuītwo wa cekerī ithano cia betha, kūringana na cekerī ya handū-harīa-haamūre, īrīa īrī na ūritū wa gera mīrongo īrī. 17 “No

mūtikanakūūrithie marīgithathi ma ndegwa, kana ma ng’ondu, kana ma mbūrī; icio nī nyamūre. Thakame yacio nīminjaminjagwo kīgongona-inī igūrū, na maguta ma cio macinwo na mwaki nīguo matuīke igongona rī na mūtatarīko wa gūkenia Jehova. 18 Nyama ciacio nī ciaku, o ta ūrīa gīthūri kīa igongona rīa gūthūngūthio na kīero kīa ūrīo irī ciaku. 19 Kīrīa gīothe kīamūrāgīrwo Jehova nī andū a Isiraēli kīrī kīamūre nīndakūhe wee mwene, na ariū aku, na airītu aku, kīrī rūgai rwaku rwa hīndī ciothe. Nīkīo kīrīkanīro gīa tene na tene gīa cumbī mbere ya Jehova kūrī wee na njaro ciaku.” 20 Ningī Jehova akīra Harūni atīrī, “Wee ndūgakorwo na igai būrūri-inī wao, kana ūgīe na rūgai thīinī wao; nī nī nī rūgai rwaku o na igai rīaku thīinī wa andū a Isiraēli. 21 “Nīndahe Alawīi icunjī ciothe cia ikūmi thīinī wa Isiraēli, arī rīo igai rīao nī ūndū wa wīra ūrīa marutaga rīrīa megūtungata Hema-inī-ya-Gūtūnganwo. 22 Kuuma rīu andū a Isiraēli matīgakuhagīrīre Hema-ya-Gūtūnganwo, kana macookererwo nī mehīa mao, nao makue. 23 Alawīi nīo marīrutaga wīra Hema-inī-ya-Gūtūnganwo na nīo marīcookagīrīrwo nī mahītia marīa meekīrwo hau. Ūyū nī watho wa gūtūūrīo nī njaro iria igooka. Matīkagīa na igai thīinī wa andū a Isiraēli. 24 Handū ha ūguo-rī, ngūhe Alawīi icunjī cia ikūmi iria andū a Isiraēli marehaga irī maruta kūrī Jehova ituīke igai rīao. Nīkīo ndoigire igūrū rīao atīrī: ‘Matīkagīa na igai thīinī wa andū a Isiraēli.’” 25 Jehova akīra Musa atīrī, 26 “Arīria Alawīi, ūmeere atīrī: ‘Rīrīa mwamūkīra icunjī cia ikūmi kuuma kūrī andū a Isiraēli iria ndīmūheete arī cio igai rīanyu-rī, no nginya mūrehage gīcunjī gīa ikūmi gīa gīcunjī kīu, kīrī iruta kūrī Jehova. 27 Maruta manyu marītuīkaga ta ngano īrīa irūtītwo kīhūhīro-inī, kana ndibeī īrīa irūtītwo kīhīhīro-inī. 28 Ūguo nīguo o na inyuī mūrīrutagīra Jehova iruta kuuma kūrī icunjī cia ikūmi iria mūrīamūkagīra ciumīte kūrī andū a Isiraēli. Kuuma kūrī icunjī icio cia ikūmi, no nginya mūnengagīre Harūni mūthīnjīri-Ngai gīcunjī kīa Jehova. 29 No nginya mūkarutagīra Jehova gīcunjī kīrīa kīega mūno na kīrīa kīamūre mūno kīa indo ciothe iria mūheetwo.’ 30 “Īra Alawīi atīrī, ‘Rīrīa mwaruta gīcunjī kīrīa kīega mūno-rī, kīrītuīkaga ta iruta rīanyu riumīte kīhūhīro-inī kīa ngano kana kīhīhīro-inī kīa ndibeī. 31 Inyuī na andū a nyūmba cianyu no mūrīre icio ingī handū o hothe, nīgūkorwo ūcio nī mūcaara wanyu nī ūndū wa wīra wanyu kūu Hema-inī-ya-Gūtūnganwo. 32 Nī ūndū wa kūruta

gĩcunjĩ kũu kĩaega mũno gĩacio, mũtigaatuĩrwo mahĩtia nĩ ũndũ wa ũndũ ũyũ; na ningĩ mũtigathaahia maruta marĩa maamũre ma andũ a Isiraeli, na nĩ ũndũ ũcio mũtigaakua.”

19 Jehova akĩira Musa na Harũni atĩrĩ, 2 “Ũndũ ũyũ nĩ wa kũrũmĩrĩrwo thĩĩnĩ wa watho ũrĩa Jehova aathanĩte: Īra andũ a Isiraeli makũrehere moori ndune ĩtarĩ kaũũgũ kana kameni, na ĩtarĩ yekĩrwo icooki. 3 Mũmĩnengere Eleazaru, ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai; ĩtarwo nja ya kambĩ, na ĩthĩnjĩrwo hau mbere yake. 4 Nake Eleazaru, ũcio mũthĩnjĩri-Ngai, oe thakame na kĩara gĩake, na amĩminjaminje maita mũgwanja amĩroretie na mwena wa mbere wa Hema-ya Gũtũnganwo. 5 Nayo moori ĩyo ĩcinwo yotho akĩonaga, ũguo nĩ kuuga rũũa rwayo, na nyama, na thakame, o na taatha wayo. 6 Mũthĩnjĩri-Ngai ũcio oe rũkũ rwa mũtarakwa, na mũthobi, na guoya wa rangi wa gakarakũ, aciikie igũrũ wa moori ĩyo ĩrahĩa. 7 Thuutha wa ũguo mũthĩnjĩri-Ngai ũcio no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwĩrĩ na maaĩ. Thuutha ũcio no acooke kambĩ, no arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. 8 Mũndũ ũrĩa ũrĩcinaga moori ĩyo no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwĩrĩ na maaĩ, na o nake atiinde arĩ na thaahu nginya hwaĩ-inĩ. 9 “Mũndũ ũtarĩ na thaahu acooke ahakũre mũhu ũcio wa moori ĩyo na aũige handũ hatarĩ na thaahu nja ya kambĩ. Mũhu ũcio ũigagwo nĩ kĩrĩndĩ kĩa andũ a Isiraeli, nĩgeetha ũhũthagĩrwo maaĩ-inĩ ma kũniina thaahu; ũcio nĩguo wa gũtheranagia kuuma mehia-inĩ. 10 Mũndũ ũrĩa ũrĩhakũraga mũhu wa moori ĩyo, no nginya athambie nguo ciake, o nake atiinde arĩ na thaahu nginya hwaĩ-inĩ. Ũndũ ũyũ nĩ watho wa gũtũũra harĩ andũ a Isiraeli na ajeni arĩa matũũranagia nao. 11 “Mũndũ ũrĩa ũngĩhutia kĩa kĩa mũndũ o na ũrĩkũ arĩkaraga arĩ na thaahu mũthenya mũgwanja. 12 No nginya etherie na maaĩ mũthenya wa gatatũ, na mũthenya wa mũgwanja; hĩndĩ ĩyo athirwo nĩ thaahu. No angĩaga gwĩtheria mũthenya wa gatatũ na wa mũgwanja, ndagaathirwo nĩ thaahu. 13 Mũndũ o wotho ũngĩhutia kĩa kĩa mũndũ o na ũrĩkũ na aage gwĩtheria, ũcio nĩathaahĩtie Hema-ĩrĩa-Nyamũre ya Jehova. Mũndũ ũcio no nginya aingatwo oime Isiraeli. Tondũ ndaminjaminjĩrio maaĩ ma kũniina thaahu, mũndũ ũcio arĩ na thaahu; thaahu wake ndũthĩrite. 14 “Ũyũ nĩguo watho wa kũrũmĩrĩrwo rĩrĩa mũndũ akuĩra hema-inĩ: Mũndũ o na ũrĩkũ ũngĩtoonya hema ĩyo, mũndũ o na ũrĩkũ ũrĩa ũgaakorwo thĩĩnĩ wayo-rĩ, nĩakanyitwo nĩ thaahu mũthenya mũgwanja, 15

nakĩo kĩndũ o gĩothe kĩa nyũmba gĩgaakorwo gĩtarĩ gĩkunike nĩgĩkanyitwo nĩ thaahu. 16 “Mũndũ o na ũrĩkũ ũrĩ na kũu nja ũngĩhutia mũndũ ũragĩtwo na rũhiũ rwa njora kana mũndũ ũkuĩte gĩkuũ kĩa ndũire, kana mũndũ o wotho ũngĩhutia ĩhĩndĩ rĩa mũndũ kana mbĩrĩa, ũcio nĩakanyitwo nĩ thaahu mũthenya mũgwanja. 17 “Nĩ ũndũ wa mũndũ ũrĩ na thaahu, ĩkĩa mũhu wa moori ĩrĩa yacinĩtwo ĩrĩ ya gũtherania ndigithũ-inĩ, naguo ũitĩrĩrio maaĩ matahitwo o hĩndĩ ĩyo. 18 Nake mũndũ ũtarĩ na thaahu nĩoe mũthobi aũtobokie maaĩ-inĩ macio, na aminjaminjĩrie hema ĩyo na indo ciayo ciothe, na andũ arĩa maarĩ kũu thĩĩnĩ. Ningĩ no nginya aminjaminjĩrie mũndũ ũrĩa wotho ũhutĩtie ĩhĩndĩ rĩa mũndũ, kana mbĩrĩa, kana mũndũ ũragĩtwo, kana mũndũ ũkuĩte gĩkuũ kĩa ndũire. 19 Mũndũ ũrĩa ũtarĩ na thaahu nĩakaminjaminjĩria mũndũ ũcio ũrĩ na thaahu maaĩ macio mũthenya wa gatatũ na wa mũgwanja, naguo mũthenya wa mũgwanja nĩguo akamũtheria. Nake mũndũ ũcio ũgũtherio no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwĩrĩ na maaĩ, naguo hwaĩ-inĩ ũcio nĩagakorwo athĩritwo nĩ thaahu. 20 No rĩrĩ, mũndũ ũrĩ na thaahu angĩaga gwĩtheria, no nginya aingatwo kuuma kũrĩ kĩrĩndĩ, nĩ ũndũ nĩathaahĩtie handũ-harĩa-haamũre ha Jehova. Nĩgũkorwo ndaminjaminjĩrio maaĩ ma kũniina thaahu, nĩ ũndũ ũcio arĩ na thaahu. 21 Ũyũ nĩ watho wao wa gũtũũra. “Mũndũ ũcio wakũminjaminjanĩria maaĩ macio ma kũniina thaahu no nginya o nake athambie nguo ciake, na mũndũ o wotho ũngĩhutia maaĩ macio ma kũniina thaahu nĩagatinda arĩ na thaahu nginya hwaĩ-inĩ. 22 Kĩndũ gĩothe mũndũ ũrĩ na thaahu akaahutia nĩgĩkanyitwo nĩ thaahu, na mũndũ ũrĩa ũngĩhutia kĩndũ kũu nĩagatinda arĩ na thaahu nginya hwaĩ-inĩ.”

20 Na rĩrĩ, mweri wa mbere, kĩrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli gĩgĩkinya kũu Werũ-inĩ wa Zini, na gĩgĩkara Kadeshĩ. Nake Miriamu agĩkuĩra kũu na agĩthikwo o ro kuo. 2 Na rĩrĩ, handũ hau hatiarĩ maaĩ ma kũnyuuo nĩ kĩrĩndĩ, nao andũ acio makĩũngana, magĩũkĩrĩa Musa na Harũni. 3 Makĩnegenia Musa, makiuga atĩrĩ, “Naarĩ korwo nĩtwakuire rĩrĩa ariũ a ithe witũ maakuire marĩ mbere ya Jehova! 4 Nĩ kĩĩ gĩatũmire mũrehe kĩrĩndĩ kĩa Jehova werũ-inĩ ũyũ, nĩguo ithuĩ na mahiũ maitũ tũkuĩre gũkũ? 5 Mwatũrutire bũrũri wa Misiri nĩkĩ, mũgĩtũrehe kũndũ gũkũ kũũru ũũ? Gũkũ gũtĩrĩ ngano kana ngũyũ, kana

thabibū, kana makomamanga. O na gūtīrī maaī ma kūnyua!” **6** Musa na Harūni makiuma hau kīungano kīārī, magīthīī nginya o itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo makīgūithia na magīturumithia mothiū mao thī, naguo riiri wa Jehova ūkīmoimīrīra. **7** Jehova akīra Musa atīrī, **8** “Oya rūthanju rwaku, nawe na mūrū wa nyūkwa Harūni mūcokanīrīrie kīrīndī kīu hamwe. Arīria rwaro rūrū rwa ihiga makwīroreire, na nīrūkuuma maaī. Nawe ūrutīre kīrīndī maaī rwaro-inī rūrū rwa ihiga, nīgeetha kīnyue hamwe na mahiū ma kīo.” **9** Nī ūndū ūcio Musa akīoya rūthanju akīrūruta hau mbere ya Jehova, o ta ūrīa Jehova aamwathīte. **10** Nake Musa na Harūni magīcokanīrīria kīrīndī kīu hamwe hau mbere ya rwaro rwa ihiga, na Musa akīmeera atīrī, “Ta thikīrīriai, inyuī aremi aya, no nginya tūmūrūtīre maaī kuuma rwaro-inī rūrū rwa ihiga?” **11** Musa agīcooka akīoya guoko gwake na igūrū, akīgūtha rwaro rūu rwa ihiga na rūthanju rwake maita meerī. Maaī makībororoka, nakīo kīrīndī kīu gīkīnyua, o na mahiū makīo makīnyua. **12** No Jehova akīra Musa na Harūni atīrī, “Tondū mūtīnanjītīkia nīguo muonanie atī nī ndī mūtheru, mūtīme heo gītīo maitho-inī ma andū a Isiraēli, inyuī mūtīgaakīnyia kīrīndī gīkī būrūri ūrīa ndīmaheete.” **13** Macio nīmo maarī maaī ma Meriba, kūrīa andū a Isiraēli maatetanīrie na Jehova na kūrīa eyonanīrie atī nī mūtheru thīinī wao. **14** Musa agītūma andū kuuma Kadēshi mathīī kūrī mūthamaki wa Edomu, makamwīre atīrī: “Mūrū wa nyūkwa Isiraēli oiga atīrī: Wee nīūūī mathīina marīa mothe tūkoretwo namo. **15** Maithe maitū ma tene nīmaikūrūkīre magīthīī būrūri wa Misiri, na ithuī tūgītūra kuo mīaka mīingī. Andū a Misiri nīmatūhīnyīrīrie mūno ithuī ene o na maithe maitū, **16** no rīrīa twakaīre Jehova-rī, nīaiguire kīrīro giitū nake agītūma mūrāika agītūruta kūu būrūri wa Misiri. “Na rūu tūrī gūkū Kadēshi, itūra rīrīa rī mūthia-inī wa būrūri waku. **17** Ndagūthaita ūtwītīkīrie tūtuikanīrie būrūri waku. Tūtīkūgerera mīgūnda-inī ya irio, kana ya mīthabibū, kana tūnyue maaī ma gīthima o na kīmwe. Tūtīkūgerera njīra īrīa nene ya mūthamaki, na tūtīgūkerūra na mwena wa ūrīo o na kana wa ūmotho, o nginya tūtuīkanie būrūri waku.” **18** No Edomu akīmūcookeria atīrī: “Ndūgūtūikanīria gūkū; na ūngīgeria-rī, tūkuumagara tūmūtharīkīre na rūhiū rwa njora.” **19** Andū a Isiraēli acio makīmūcookeria atīrī, “Ithuī tūtīkūgerera o njīra īrīa nene, na ithuī ene kana mahiū maitū tūngīnyua

maaī manyu-rī, nītūkūrīha. Tūrenda o tūtuīkanie tūthīite na magūrū tu hatarī ūndū ūngī.” **20** Nīngī Edomu agīcooka atīrī: “Aca, mūtīgūtūikanīria gūkū.” Hīndī īyo Edomu akiumagara akamatharīkīre, arī mbūtū nene īna hinya mūingī. **21** Tondū Edomu ndaametīkīrie matūikanīrie būrūri wao-rī, andū a Isiraēli makīhūndūka, magītīgana nao. **22** Kīrīndī gīothe kīa andū a Isiraēli gīkīuma kūu Kadēshi na magīkīnyia Kīrīma-inī kīa Horu. **23** Marī kūu Kīrīma-inī kīa Horu, hakuhī na mūhaka wa Edomu, Jehova akīra Musa na Harūni atīrī, **24** “Rūu Harūni nīegūkua. Ndegūtūonya būrūri ūrīa ngūhe andū a Isiraēli, nī ūndū inyuī eerī nīmwaremeire watho wakwa kūu maaī-inī ma Meriba. **25** Oya Harūni na mūrīū Eleazaru, ūmatware Kīrīma-igūrū kīa Horu. **26** Ūrute Harūni nguo ciake, ūcihumba mūrīū Eleazaru, nī ūndū Harūni nīegūkua, na egūkūira o ro kūu.” **27** Musa agītīka o ta ūrīa Jehova aamwathīte; makīambata Kīrīma-inī kīa Horu makīonagwo nī kīrīndī kīu gīothe. **28** Musa akīruta Harūni nguo ciake, agīcihumba mūrīū Eleazaru. Nake Harūni agīkūira kūu kīrīma igūrū. Nake Musa na Eleazaru magīkūrūka makiuma kūu kīrīma igūrū, **29** na rīrīa kīrīndī kīu kīamenyire atī Harūni nīakuīte, andū othe a nyūmba ya Isiraēli makīmūcakaīra mīthenya mīrongo itatū.

21 Na rīrī, rīrīa mūthamaki Mūkaanani wa Aradi, ūrīa watūūruga Negevu, aiguire atī Isiraēli nīokagīra njīra ya Atharimu, agīthīī agītharīkīra andū a Isiraēli, na agītaha amwe ao. **2** Nao andū Isiraēli makīhīta na mwīhīta ūyū harī Jehova makiuga atīrī: “Ūngīneana andū aya moko-inī maitū-rī, nītūkananga matūūra mao marīa manene biū.” **3** Nake Jehova akīigua ihooya rīa andū a Isiraēli na akīneana andū acio a Kaanani kūrī o. Nao makīananga andū acio biū hamwe na matūūra mao; nī ūndū ūcio handū hau hagītūwo Horoma. **4** Nao andū a Isiraēli makīnyīita rūgendo kuuma Kīrīma kīa Horu magereire njīra ya gūthīī Iria Itune, nīguo mathīūrūrūke būrūri wa Edomu. No andū acio magīthethūka marī njīra-inī; **5** nao magītūkīrīra Ngai o na Musa na mīario makiuga atīrī, “Mwatūrūtīre būrūri wa Misiri tūūke tūkuīre gūkū werū-inī nīkī? Gūkū gūtīrī irio! Na gūtīrī maaī! O na nītūthūire irio ici itarī kīene!” **6** Nake Jehova akīmatūmīra nyoka ciarī na thumu; ikīrūma andū a Isiraēli, na aingī ao magīkua. **7** Andū acio magīthīī kūrī Musa makīmwīra atīrī, “Nītwehīrie rīrīa twaarīrie

tūgūkīrīra Jehova hamwe nawe. Hooya nīguo Jehova atwehererie nyoka ici.” Nī ūndū ūcio Musa akīhoera andū acio. **8** Nake Jehova akīra Musa atīrī, “Thondeka nyoka ūmicuurie gītugī igūrū; mūdū o wothe ūrūrūmagwo-rī, aamīrora nīarītūuraga muoyo.” **9** Nī ūndū ūcio Musa agīthondeka nyoka ya gīcango, akīmīcuuria gītugī igūrū. Na rīrī, hīndī rīra mūdū o wothe aarūmwō nī nyoka na aarora nyoka ūyo ya gīcango, agatūura muoyo. **10** Andū a Isiraeli makiumagara, magīthīī makīamba hema ciao Obothu. **11** Ningī makiuma Obothu magīthīī Iye-Abarimu, makīamba hema ciao werū-inī ūrīa ūng’ethaniire na Moabi mwena wa irathīro. **12** Kuuma kūu magīthīī na mbere, makīamba hema ciao Kīanda kīa Zeredi. **13** Moimagara kuuma kūu makīamba hema kūrigania na Rūūī rwa Arinoni, kūu werū ūrīa ūthiite nginya būrūrī wa Aamori; nīgūkorwo Rūūī rwa Arinoni nīruo rwarī mūhaka wa Moabi na Aamori. **14** Na nīkīo lbuku rīa Mbaara cia Jehova riugīte atīrī: “... Wahebu thīnī wa Sufa, na mīkuru, Arinoni **15** na igaragaro-inī cia mīkuru rīra ithiite o nginya kūu Ari, na igatwarana na mūhaka wa Moabi.” **16** Kuuma kūu magīthīī na mbere nginya kūu Biri, gīthima-inī harīa Jehova erire Musa atīrī, “Cookereria andū hamwe na nīngūmahe maaī.” **17** Hīndī ūyo Isiraeli makīina rwīmbo rūrū: “Therūka maaī, wee gīthima gīkī! Inyuū na inyuū inai ūhorō wakīo, **18** ūhorō wa gīthima kīrīa anene menjete, kīrīa gīathikūrīro nī andū arīa marī igweta, andū arīa marī igweta marī na njūgūma cia ūnene na mīthīgī yao.” Ningī makiuma werū-inī magīthīī Matana, **19** kuuma Matana magīthīī Nahalieli, kuuma Nahalieli magīthīī Bamothu, **20** na kuuma Bamothu magīthīī kīanda kīa Moabi, kūrīa gacūmbīrī ka Pisiga kang’etheire werū ūrīa ūtarī kīndū. **21** Isiraeli nīatūmire andū kūrī Sihoni mūthamaki wa Aamori makamwīre atīrī: **22** “Twītīkīrie tūtuikanīrie būrūrī wanyu. Tūtīgūtoonya mīgūnda yanyu ya irio, kana ya mīthabībū, kana tūnyue maaī kuuma gīthima o na kīmwe. Tūkūgerera njīra rīra nene ya mūthamaki o nginya tūtuikanie būrūrī wanyu.” **23** No Mūthamaki Sihoni akīgīria andū a Isiraeli mahītūkīre būrūrī wake. We onganirie mbūtū ciake ciothe cia ita, akiumagara agīthīī werū-inī agatharīkīre andū a Isiraeli. Rīra aakinyire Jahazurī, akīhūūrana na andū a Isiraeli. **24** No andū a Isiraeli makīmooraga na hīū cia njora na magītunya mūthamaki ūcio būrūrī wake kuuma Arinoni nginya Jaboku, no maakinyire o mūhaka-inī wa andū a

Amoni, tondū warī mūirige na hinya mūno. **25** Isiraeli agītunya Aamori matūura mothe mao marīa manene na magītūura kuo, o hamwe na Heshiboni na tūtūura tuothe tūrīa twarīgānie nakuo. **26** Heshiboni nīrō rīarī itūura inene rīa Sihoni mūthamaki wa Aamori, ūrīa warūite na mūthamaki wa Moabi ūrīa waathanaga mbere ūyo, na akamūtunya būrūrī wake wothe o nginya Arinoni. **27** Kūu nīkīo gītūmaga aini a marebeta moige atīrī: “Ūkaai Heshiboni nīgeetha rīakwo rīngī; itūura inene rīa Sihoni nīrīcokererio. **28** “Mwaki nīwoimire kūu Heshiboni, rūrīrīmbī rūkūma itūura inene rīa Sihoni. Ūkīniina itūura rīa Ari Moabi, o atūuri a kūrīa gūtūgūrū kwa Arinoni. **29** Kaī ūrī na haaro, wee Moabi-ī! Inyuū andū a Kemoshu! Kaī mūrī aanange-ī. Nīarekereirie arīū ake magatūika eethari, o na arīrū ake akīmarekereria matahwo nī Sihoni mūthamaki wa Aamori. **30** “No ithuū nītūmang’āuranītie; Heshiboni kwanangītwo guothe nginya o Diboni. Tūmamomoretē tūgakinya Nofa, itūura rīra rīkuhanīrīrie na Medeba.” **31** Nī ūndū ūcio andū a Isiraeli magītūura būrūrī ūcio wa Aamori. **32** Thuutha wa Musa gūtūma andū magathīgaane Jazeri, andū a Isiraeli magītunya tūtūura tūrīa twarīgīciirie itūura rīu, na makīingata Aamori arīa maarī kuo. **33** Ningī makīgarūrūka, makīambata na njīra marorete Bashani, nake Ogu mūthamaki wa Bashani na mbūtū ciake ciothe cia ita makiumagara makahūūrane na Isiraeli kūu Edirei. **34** Nake Jehova akīra Musa atīrī, “Ndūkamwītīgīre, nī ūndū nīndīmūneanīte moko-inī maku, hamwe na mbūtū ciake ciothe cia ita, o na būrūrī wake. Mwīke o ūrīa wekire Sihoni mūthamaki wa Aamori, ūrīa waathanaga Heshiboni.” **35** Nī ūndū ūcio makīūruga Mūthamaki Ogu hamwe na arīū ake, o na mbūtū ciake ciothe cia ita, mategūtīgīa mūdū o na ūmwe muoyo. Nao andū a Isiraeli makīgwatīra būrūrī wake.

22 Ningī andū a Isiraeli makīnyīita rūgendo marorete werū wa Moabi na makīamba hema ciao hūgūrūrū-inī cia Rūūī rwa Jorodani mūrīmo wa itūura rīa Jeriko. **2** Na rīrī, Balaki mūrū wa Ziporu nīonete maūdū marīa mothe Isiraeli meekīte Aamori, **3** nao andū a Moabi magītīgīra mūno nī ūndū nī kwarī na andū aingī mūno. Ti-itherū, andū a Moabi maiyūrītwo nī guoya nī ūndū wa andū a Isiraeli. **4** Andū a Moabi makīra athuuri a Midiani atīrī, “Mūingī ūyū ūkūrīa indo ciothe iria itūrīgīciirie, o ta ūrīa ndegwa rīrīaga nyeki ya gīthaka.” Nī ūndū ūcio Balaki mūrū wa Ziporu, ūrīa warī mūthamaki wa Moabi

ihinda riu, 5 agĩtũmanĩra Balamu mũrũ wa Beori, ũrĩa warĩ Pethori, hakuhiĩ na Rũũĩ rwa Farati, kũu bũrũri wao. Balaki akĩmwĩra atĩrĩ: “Harĩ na andũ mokĩte moimĩte bũrũri wa Misiri; nao maiyũrite bũrũri ũyũ wothe, na maikarĩte o hakuhiĩ na niĩ. 6 Ndagũthaita ũka ũnumĩre andũ aya manyiitwo nĩ kĩrumi, nĩ ũndũ marĩ na hinya mũno kũngĩra. Ũngĩmaruma kwahoteka ndĩmahote na ndĩmarutũrũre moime bũrũri ũyũ. Nĩ ũndũ nĩnjũũĩ atĩ arĩa warathima nĩmarathimagwo, nao arĩa waruma nĩ manyiitagwo nĩ kĩrumi.” 7 Nao athuuri a Moabi na a Midiani magĩthĩĩ makuũite irĩhi rĩa kũragũrĩrwo. Maakinya kũrĩ Balamu, makĩmũhe ũhoru ũrĩa Balaki oigĩte. 8 Nake Balamu akĩmeera atĩrĩ, “Raraai gũkũ ũmũthĩ, na nĩngamũcookeria macookio marĩa Jehova ekũhe.” Nĩ ũndũ ũcio anene a Moabi makĩraarania nake. 9 Nake Ngai agĩkora Balamu akĩmũũria atĩrĩ, “Andũ aya mũrĩ nao nĩ a?” 10 Balamu agĩcookeria Ngai atĩrĩ, “Balaki mũrũ wa Ziporu, mũthamaki wa Moabi, nĩwe ũrandeheire ndũmĩrĩĩ ño: 11 ‘Kũrĩ andũ moimĩte bũrũri wa Misiri makaiyũra bũrũri ũyũ wothe. Ndagũthaita ũũke ũnumĩre o manyiitwo nĩ kĩrumi, no gũkorwo no hũũrane nao ndĩmaingate moime bũrũri ũyũ!’” 12 No Ngai akĩra Balamu atĩrĩ, “Ndũgũthĩĩ nao. Ndũkarume andũ acio, tondũ nĩ andũ arathime.” 13 Rũciĩnĩ rũrũ rũngĩ, Balamu agĩũkĩra, akĩra anene acio a Balaki atĩrĩ, “Cookai bũrũri wanyu kĩũmbe, nĩ ũndũ Jehova nĩarega kũnjĩtikĩria tũthĩĩ na inyũ.” 14 Nĩ ũndũ ũcio anene a Moabi magĩcooka kũrĩ Balaki makĩmwĩra atĩrĩ, “Balamu nĩarega gũũka na ithũ.” 15 Nĩngĩ Balaki agĩtũma anene angĩ aingĩ makĩria na maarĩ igweta gũkĩra acio a mbere. 16 Nao magĩthĩĩ kũrĩ Balamu makĩmwĩra atĩrĩ: “Ũũ nĩguo Balaki mũrũ wa Ziporu ekuuga: Ndũgetĩkĩre ũndũ o na ũrĩkũ ũgĩrie ũũke kũrĩ niĩ, 17 tondũ nĩngũkũrĩha wega mũno, na njĩke ũrĩa wothe ũngiuga. Ndagũthaita ũka ũnumĩre andũ aya.” 18 No Balamu akĩmacookeria atĩrĩ, “O na Balaki angĩhe nyũmba yake ya ũnene iyyũrĩtio betha na thahabu-rĩ, ndingĩka ũndũ o na ũrĩkũ, mũnene kana mũnini, wagararĩte watho wa Jehova Ngai wakwa. 19 Na rĩrĩ, raraai gũkũ ũmũthĩ, o ta ũrĩa acio angĩ mareekire, na nĩngĩtũria ũndũ ũrĩa ũngĩ Jehova ekũnjĩra.” 20 Ũtukũ ũcio Ngai nĩakorire Balamu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Tondũ andũ aya nĩ mokĩte gũgwĩta, thĩĩ nao, no wĩke o ũrĩa wiki ngũkwĩra.” 21 Balamu agĩũkĩra rũciĩnĩ, agĩtandĩka ndigiri yake, na agĩthĩĩ na anene acio a Moabi. 22 No Ngai nĩarakarire

mũno athĩĩ, na mũraika wa Jehova akĩrũgama njĩra nĩguo amũgĩrĩrĩre gũthĩĩ. Balamu aahaicĩte ndigiri yake, na ndungata ciake igĩrĩ ciarĩ hamwe nake. 23 Na rĩrĩa ndigiri yoonire mũraika wa Jehova arũngĩ njĩra, acomorete rũhiũ rwa njora, na arũnyiitĩte na guoko, ikĩgarũrũka, igĩtoonya mũgũnda. Nake Balamu akĩmĩhũũra nĩguo icooke njĩra. 24 Nake mũraika wa Jehova akĩrũgama njĩra-inĩ yarĩ njeke gatagatĩ ka mĩgũnda iĩrĩ ya mĩthabibũ, na o mũgũnda warĩ mũirige. 25 Rĩrĩa ndigiri yoonire mũraika wa Jehova-rĩ, ikĩhatĩrĩria rũthingo-inĩ, ikĩhinyĩrĩria kũgũrũ kwa Balamu rũthingo-inĩ rũu. Nĩ ũndũ ũcio akĩmĩhũũra rĩngĩ. 26 Nĩngĩ mũraika wa Jehova agĩthĩĩ mbere akĩrũgama handũ haarĩ haceke hataarĩ na handũ ha kwĩgarũrĩra, na mwena wa ũrĩo kana wa ũmtho. 27 Rĩrĩa ndigiri yoonire mũraika wa Jehova hau, igĩkoma thĩ Balamu arĩ o igũrũ rĩayo, nake akĩrakara akĩmĩhũũra na rũthanju rwake. 28 Nake Jehova agĩtumũra kanua ka ndigiri, nayo ikĩũria Balamu atĩrĩ, “Nĩatĩa ngwĩkĩte tondũ wahũũra maita maya matatũ?” 29 Balamu akĩmĩcookeria atĩrĩ, “Wee ũndũite kĩrimũ! Korwo nyuma na rũhiũ rwa njora guoko-inĩ, ingĩakũraga o ro riu.” 30 Nayo ndigiri ikĩũria Balamu atĩrĩ, “Gĩthĩ niĩ ti niĩ ndigiri yaku, iĩa ũtũire ũhaicaga nginya ũmũthĩ? Nĩmenyerete gũgwĩka ta ũũ?” Balamu akiuga atĩrĩ, “Aca.” 31 Nake Jehova akĩhingũra maitho ma Balamu, nake akĩona mũraika wa Jehova arũngĩ njĩra-inĩ acomorete rũhiũ rwa njora. Nĩ ũndũ ũcio akĩnamĩrĩra na akĩgũthĩia, agĩturumithia ũthĩũ wake thĩ. 32 Mũraika wa Jehova akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩatũma ũhũũre ndigiri yaku maita macio matatũ? Njũkĩte haha ngũhingĩrĩre nĩ ũndũ mĩthĩire yaku nĩ ya ũremi maitho-inĩ makwa. 33 Ndigiri ñyonire, yanjeherera maita macio matatũ. Korwo ndĩnanjeherera, hatĩrĩ nganja nĩngĩgũkũũragĩte, no yo nĩngĩamĩhonokia.” 34 Balamu akĩra mũraika ũcio wa Jehova atĩrĩ, “Nĩnjĩthĩte. Ndikũũ atĩ nĩũkũrũgamĩte njĩra-inĩ ũhingĩrĩrie. Na rĩrĩ, ũngĩkorwo ndũkenete-rĩ, nĩngũhũndũka.” 35 Mũraika ũcio wa Jehova akĩra Balamu atĩrĩ, “Thĩĩ na andũ acio, no uuge o ro ũrĩa ngũkwĩra.” Nĩ ũndũ ũcio Balamu agĩthĩĩ na anene acio a Balaki. 36 Rĩrĩa Balaki aigũire atĩ Balamu nĩarooka, agĩthĩĩ kũmũtũnga itũũra-inĩ rĩa Moabi, mũhaka-inĩ wa Arinoni, o kũu mũhaka wa bũrũri wake. 37 Balaki akĩũria Balamu atĩrĩ, “Gĩthĩ ndiagũtũmanĩire ũũke narua? Nĩ kĩĩ kĩagĩrĩrie ũũke? Anga ndingĩhota gũkũrĩha?” 38 Balamu agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ wega,

nindagũka. No rĩrĩ, niĩ no njuge o ũrĩa ngwenda? Niĩ ngwarĩa o ũrĩa Ngai angĩnjĩra njarie.” 39 Hĩndĩ ũyo Balamu na Balaki magĩthĩ Kiriathu-Huzothu. 40 Balaki akĩruta igongona rĩa ng’ombe na ng’onde, na akĩhe Balamu na anene arĩa maarĩ nake nyama imwe. 41 Kwarooka gũkĩa-rĩ, Balaki akĩoya Balamu makĩambata nginya Bamothu-Baali, na marĩ kũu Balamu akĩona gĩcunjĩ kĩmwe kĩa andũ acio.

23 Nake Balamu akĩra Balaki atĩrĩ, “Njakĩra igongona mũgwanja haha, na ũhaarĩrie ndegwa mũgwanja na ndũrũme mũgwanja.” 2 Balaki agĩka o ũrĩa Balamu oigĩte, na igũrũ rĩa o kĩgongona-inĩ makarutĩra igongona rĩa ndegwa imwe na ndũrũme imwe. 3 Ningĩ Balamu akĩra Balaki atĩrĩ, “Wee ikara haha hakuhi na iruta rĩaku nyambe thĩi keheri-inĩ. Hihi Jehova nĩegũũka acemanie na niĩ. Ũndũ ũrĩa wothe ekũnguũria nĩngũkwĩra.” Nake agĩthĩ handũ hatheri hatũũgĩru. 4 Ngai agĩcemanie nake hau, nake Balamu akĩmwĩra atĩrĩ, “Nihaarĩrie igongona mũgwanja, na o kĩgongona-inĩ ngaruta ndegwa imwe na ndũrũme imwe.” 5 Nake Jehova agĩkĩra ndũmĩrĩri yake kanua ka Balamu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Cooka kũrĩ Balaki ũmũhe ndũmĩrĩri ĩno.” 6 Tondũ ũcio Balamu agĩcooka kũrĩ Balaki, akĩmũkora arũngĩ hakuhi na igongona rĩake, marĩ hamwe na anene othe a Moabi. 7 Nake Balamu akĩaria ndũmĩrĩri yake, akiuga atĩrĩ: “Balaki andehithĩtie kuuma bũrũri wa Aramu, mũthamaki wa Moabi akanduta kuuma irĩma-inĩ cia mwena wa irathĩro. Akoiga atĩrĩ, ‘Ūka ũnumĩre Jakubu; ũka ũthitange Isiraeli.’ 8 Ndaakĩhota atĩa kũruma arĩa Ngai atarumĩte? Ndaakĩhota atĩa gũthitanga arĩa Jehova atathitangĩte? 9 Kuuma tũcũmbĩrĩ twa ndwaro cia mahiga nĩndĩramoona, kuuma kũrĩa gũtũũgĩru nĩndĩramoona. Nĩrona andũ matũũraga mekarĩtie, nao matiĩtaraga atĩ o nĩ amwe a ndũrĩrĩ. 10 Nũũ ũngĩhota gũtara rũkũngũ rwa Jakubu, kana atare gĩcunjĩ kĩa inya kĩa Isiraeli? Rekei ngue gĩkuũ kĩa arĩa athingu, na marigĩrĩro makwa-rĩ, marotuĩka ta mao!” 11 Balaki akĩũria Balamu atĩrĩ, “Wanjĩka atĩa? Ngũrehire ũnumĩre thũ ciakwa, no ndũrĩ ũreka ũndũ o tiga kũmarathima!” 12 Balamu akĩmũria atĩrĩ, “Gĩthĩ ndiagĩrĩrwo njarie o kĩrĩa Jehova ekĩrĩte kanua-inĩ gakwa?” 13 Ningĩ Balaki akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka tũthĩ nawe handũ hangĩ harĩa ũkũmoona; ũkũmoona o gĩcunjĩ kĩmwe kĩa, no ti othe hamwe. Na ũrĩ hau ũnumĩre andũ acio.” 14

Nĩ ũndũ ũcio akĩmũtwara gĩthaka-inĩ gĩa Zofimu, gacũmbĩrĩ ga Kĩrĩma kĩa Pisiga, naho hau agĩaka igongona mũgwanja, na o kĩgongona-inĩ agĩthĩnjĩra ndegwa imwe na ndũrũme imwe. 15 Balamu akĩra Balaki atĩrĩ, “Wee ikara haha hakuhi na iruta rĩaku nyambe thĩi ngacemanie nake haarĩa.” 16 Jehova agĩcemanie na Balamu, agĩkĩra ndũmĩrĩri kanua gake, akĩmwĩra atĩrĩ, “Cooka kũrĩ Balaki ũmũhe ndũmĩrĩri ĩno.” 17 Tondũ ũcio Balamu agĩcooka kũrĩ Balaki na akĩmũkora arũngĩ hakuhi na iruta rĩake, marĩ hamwe na anene a Moabi. Balaki akĩmũria atĩrĩ, “Jehova oiga atĩa?” 18 Balamu agĩcooka akĩaria ndũmĩrĩri yake, akiuga atĩrĩ: “Arahũka, wee Balaki na ũigue; Thikĩrĩria, wee mũrũ wa Ziporu. 19 Ngai ti mũndũ, atĩ nĩguo aheenanie, o na ti mũrũ wa mũndũ, atĩ nĩguo ericũkwo. No oige ũndũ na ndawũike? No eranĩre ũndũ na ndaũhingie? 20 Niĩ njathĩtwo ndathimane; nake arathimanĩte-rĩ, ndingĩhota kũgarũra ũndũ ũcio. 21 “Gũtĩrĩ mũtino wonেকেte harĩ Jakubu, gũtĩrĩ ihooru rĩonetwo thĩinĩ wa Isiraeli. Jehova Ngai wao arĩ hamwe nao; kayũ ka mũthamaki karĩ thĩinĩ wao. 22 Ngai nĩamarutire bũrũri wa Misiri; marĩ na hinya o ta ndegwa ya gĩthaka. 23 Gũtĩrĩ ũrogi ũngĩũraga Jakubu, gũtĩrĩ ũragũri ũngĩthũkia Isiraeli. Rĩu ha ũhoro wa Jakubu na wa Isiraeli kũrĩranagwo atĩrĩ, ‘Ta kĩonei ũrĩa Ngai ekĩte!’ 24 Andũ acio maarahũkaga ta mũrũũthi wa nga; mookagĩra ta mũrũũthi wa njamba, ũrĩa ũtangĩhurũka ũtarĩite kĩrĩa ũnyĩitĩte, na ũkanyua thakame ya kĩrĩa ũragĩte.” 25 Ningĩ Balaki akĩra Balamu atĩrĩ, “Ndũkamarume o na atĩa, na ndũkamarathime o na atĩa!” 26 Balamu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Gĩthĩ ndiakwĩrĩre no nginya njĩke ũrĩa wothe Jehova oigĩte?” 27 Ningĩ Balaki akĩra Balamu atĩrĩ, “Ūka tũthĩ ngũtware handũ hangĩ. Hihi Ngai no agwĩtĩkĩrie ũnumĩre andũ aya ũrĩ hau.” 28 Balaki akĩoya Balamu akĩmũtwara kĩrĩma igũrũ kĩa Peoru, kũng’ethera Werũ ũrĩa ũtarĩ kĩndũ. 29 Nake Balamu akĩmwĩra atĩrĩ, “Njakĩra igongona mũgwanja haha, na ũhaarĩrie ndegwa mũgwanja na ndũrũme mũgwanja.” 30 Balaki agĩka o ta ũrĩa Balamu oigĩte, na o kĩgongona-inĩ agĩthĩnjĩra ndegwa imwe na ndũrũme imwe.

24 Na rĩrĩ, rĩrĩa Balamu onire atĩ Jehova nĩakenaga nĩ kũrathima Isiraeli-rĩ, ndaacookire kũrũmĩrĩra ũragũri ta ũrĩa ekaga mahinda macio mangĩ, no ehũgũrĩre akĩrora werũ-inĩ. 2 Rĩrĩa Balamu eroreire akĩona ũrĩa Isiraeli maambĩte hema kũringana na mĩhĩrĩga yao-rĩ, akĩyũrwo nĩ Roho wa Ngai, 3

nake akiaria ndumiriri yake, akiuga atiri: “Ino niyo ndumiriri ya Balamu muru wa Beori, ndumiriri ya mundu uria riitho riake rionaga wega, 4 ndumiriri ya mundu uria uiguaga ciugo cia Ngai, uria wonaga kioneki kuuma kuri Mwene-Hinya-Wothe, uria uguaaga agakoma thi, namo maitho make makahinguka: 5 “Ka hema ciaku, wee Jakubu, ni thaka-i, o na ciikaro ciaku igagithakara, wee Isiraeli-i! 6 “Igitamburukite o ta cianda, ikahaana ta miguinda iri hugururu cia ruu-ini, itarii ta miti ya thubiri ihaanditwo ni Jehova, o na ta mitarakwa iri hakuhi na maa. 7 Maa makaiyura ndoo ciao nginya maitike; o nayo mbegu yao igakorwo na maa maingi. “Muthamaki wao akaaneneha gukira Agagi; uthamaki wao niugaatugirio. 8 “Ngai aamarutire bururi wa Misiri; maru na hinya ta wa ndegwa ya githaka. Matambuuraga nduriri iria imathuire, na makoinanga mahindi ma cio tucunji; macitheecaga na migu yao. 9 O ta muruuthi, methunaga magikoma, o ta muruuthi wa mugoma, nuu ungeria kumaarahura? “Aria makurathimaga marorathimwo, nao aria makurumaga maronyitwo ni kirumi!” 10 Nake Balaki agicinwo ni marakara ni undu wa Balamu. Akihura hi ciake, akimwira atiri, “Ndagwiture unumire thu ciakwa, na wee ucirathimite maita macio matatu. 11 Na riri, ukira o ru unuke! Ndoigite ningukirha wega muno, no Jehova niagirithie urihwo.” 12 Balamu agicookeria Balaki atiri, “Githi ndierire andu aria wandumire atiri, 13 “O na Balaki angithe nyumba yake ya uthamaki iyurithio betha na thahabu, ndingihota gwika undu wakwa mwene, mwega kana muuru, njagarare watho wa Jehova; no nginya njuge uria Jehova oigite”? 14 Na riri, ni ningucooka o kuri andu aitui, no uka, ngumenyithie uria andu aya mageeka andu aku matuku maria magooka.” 15 Ningi akiaria ndumiriri yake, akiuga atiri: “Ino niyo ndumiriri ya Balamu muru wa Beori, ndumiriri ya mundu uria riitho riake rionaga wega, 16 ndumiriri ya mundu uria uiguaga ciugo cia Ngai, uria uru na umenyo uumite kuri Uria-ur-Igur-Muno, uria wonaga kioneki kuuma kuri Mwene-Hinya-Wothe, uria uguaaga agakoma thi, namo maitho make makahinguka, ekuuga uu: 17 “Nindiramuona, no ti ruu; nindimucuthiririe, no ndari hakuhi. Njata nikoima kuri Jakubu; njuguma ya unene yume kuri Isiraeli. Niakahehenja mohiu ma Moabi, na ahehenje, mahindi ma mitwe ya ariu othe a Shethu. 18 Edomu nigukahootwo; Seiru, thu yake,

niakahootwo, no Isiraeli agakiririra kugia na hinya. 19 Mwathani munene akoima kuri Jakubu na aanange andu aria magaakorwo matigaire a ituura inene.” 20 Ningi Balamu akiona Amaleki, na akiaria ndumiriri yake, akiuga atiri: “Amaleki niwe wari wa mbere hari nduriri, no marigiririo-ini niakanangwo.” 21 Ningi akiona Akeni, na akiaria ndumiriri yake, akiuga atiri: “Gikaro giaku ni kigitire, gitara giaku giakitwo thini wa rwaro rwa ihiga; 22 no riri, inyu andu a Akeni nimukanangwo hndi iria Ashuri makaamutaha.” 23 Ningi akiaria ndumiriri yake, akiuga atiri: “Hi! Nuu ungituura muoyo riria Ngai areka uguo? 24 Meeri nigooka ciumite hugururu-ini cia Kitimu; niigatooria Ashuri o na Eberi, no riri, o nacio niikaanangwo.” 25 Nake Balamu agigukira, akiinuka gwake mucii, nake Balaki agithi na njira ciake.

25 Hndi iria andu a Isiraeli maikaraga Shitimiru, arume a Isiraeli makambirira gutharia na andu-a-nja a Moabi, 2 aria mameetaga magongonani ma ngai ciao. Andu acio a Isiraeli makiria na makinamirira mbere ya ngai icio. 3 Ni undu ucio andu a Isiraeli makinyitanira nao kuhooza ngai ya Baali ya Peori. Namo marakara ma Jehova makimaririmbukira. 4 Jehova akira Musa atiri, “Oya atongoria othe a andu aya, umoorage na umaanike muthenya barigici mbere ya Jehova, ni guo marakara mahiu ma Jehova matigakinyirire andu a Isiraeli.” 5 Ni undu ucio Musa akira aciirithania a Isiraeli atiri, “O mundu wanyu no nginya oorage arume anyu aria manyitanire na andu a Moabi kuhooza Baali ya Peori.” 6 O hndi iyo mundu murume Muisraeli akirehe mundu-wa-nja Mumidiani mucii gwake akionagwo ni Musa na kungano kiu githo gia Isiraeli, o hndi iria maariragira itonyeroini ria Hema-ya-Gutunganwo. 7 Riria Finehasi muru wa Eleazaru, muru wa Haruni uria muthinjiri-Ngai, onire undu ucio-ri, akiuma kungano-ini kiu, akioya itimu, 8 akirimirira Muisraeli ucio nginya hema-ini yake. Akimatheeca na itimu ru, akimaturikania eeru, itimu ru rigiturikania Muisraeli ucio o na rigitheeca mundu-wa-nja ucio. Hndi iyo muthiro ucio wokirire andu a Isiraeli ugithira; 9 no andu aria maakuire ni undu wa muthiro ucio maaru andu 24,000. 10 Nake Jehova akira Musa atiri, 11 “Finehasi, muru wa Eleazaru, muru wa Haruni uria muthinjiri-Ngai, niatumite marakara makwa meherere andu a Isiraeli; ni undu niahahire ngoro o ta uria ndaiguite ni undu wa gitio giakwa thini wao, na ni undu ucio o na

ndahāhā ndiamaniinire. **12** Nī ūndū ūcio īra Finehasi atīrī, nī ngūthondeka kīrīkanīro gīakwa gīa thayū nake. **13** We na njiaro ciake nī makagīa na kīrīkanīro gīa gūtūūra kīa ūthīnjīri-Ngai, nī ūndū nīahāhiire ngoro nī ūndū wa gītīio kīa Ngai wake, na akīhoroheria andū a Isiraēli.” **14** Mūsiraēli ūcio woragirwo marī na mūndū-wa-nja Mūmidiani eetagwo Zimuri mūrū wa Salu, mūtongoria wa nyūmba ya Asimeoni. **15** Nake mūndū-wa-nja ūcio Mūmidiani woragirwo, eetagwo Kozibi mwarī wa Zuru, mūnene wa mūhīrīga thīnī wa nyūmba īmwe ya Amidiani. **16** Jehova akīra Musa atīrī, **17** “Tua andū a Midiani thū cianyu na ūmoorage, **18** tondū nīmamūtuire thū ciao rīrīa maamūheenirie ūhorō-inī wa kūhoera kū Peori na wa mwarī wa nyina wao Kozibi, mwarī wa mūtongoria Mūmidiani, mūndū-wa-nja ūrīa woragirwo rīrīa mūthiro wokire nī ūndū wa Peori.”

26 Na rīrī, thuutha wa mūthiro ūcio Jehova akīra Musa na Eleazaru mūrū wa Harūni, ūrīa mūthīnjīri-Ngai atīrī, **2** “Tarai kīrīndī gīothe kīa andū a Isiraēli kūringana na nyūmba ciao, andū arīa othe maakinyītie mīaka mīrongo īrī na makīria, arīa mangīhota gūthīi ita-inī marī mbūtū ciao Isiraēli.” **3** Nī ūndū ūcio, Musa na Eleazaru ūrīa mūthīnjīri-Ngai makīarīria andū a Isiraēli kū werū-inī wa Moabi hakuhi na Rūūi rwa Jorodani mūrīmo wa Jeriko, makīmeera atīrī, **4** “Tarai andū arīa makinyītie mīaka mīrongo īrī na makīria, o ta ūrīa Jehova aathīte Musa.” Aya nīo andū a Isiraēli arīa moimire būrūri wa Mīsiri: **5** Njiaro cia Rubeni, irīgithathi rīa Isiraēli ciarī ici: kuuma kūrī Hanoku, nī mbarī ya Ahanoku; kuuma kūrī Palu, nī mbarī ya Apalu; **6** kuuma kūrī Hezirōni, nī mbarī ya Ahezirōni; kuuma kūrī Karimi, nī mbarī ya Akarimi. **7** Icio nīcio mbarī cia Rubeni; arīa maatarirwo maarī andū 43,730. **8** Mūrū wa Palu arī Eliabu, **9** nao ariū a Eliabu maarī Nemueli, na Dathani, na Abiramu. Dathani na Abiramu nīo maarī anene a kīrīndī, na nīo maaremeire Musa na Harūni na maarī amwe a arūmīrīri a Kora rīrīa maaremeire Jehova. **10** Nayo thī īgīathamia kanua kayo īkīmameria hamwe na Kora, ūrīa arūmīrīri ake maakuire rīrīa mwaki wacinire arūme arīa 250. Nao magītuika kīonereria gīa gūkaania arīa angī. **11** No rīrī, rūciaro rwa Kora rūtiathirire. **12** Nacio njiaro cia Simeoni kūringana na mbarī ciao nī ici: kuuma kūrī Nemueli, nī mbarī ya Anemueli; kuuma kūrī Jamini, nī mbarī ya Ajamini;

kuuma kūrī Jakini, nī mbarī ya Ajakini; **13** kuuma kūrī Zera, nī mbarī ya Azera; kuuma kūrī Shauli, nī mbarī ya Ashaulu. **14** Icio nīcio ciarī mbarī cia Simeoni; nao maarī andū 22,200. **15** Nacio njiaro cia Gadi kūringana na mbarī ciao nī ici: kuuma kūrī Zefoni, nī mbarī ya Azefoni; kuuma kūrī Hagi, nī mbarī ya Ahagi; kuuma kūrī Shuni, nī mbarī ya Ashuni; **16** kuuma kūrī Ozini, nī mbarī ya Aozini; kuuma kūrī Eri, nī mbarī ya Aeri; **17** kuuma kūrī Arodi, nī mbarī ya Aarodi; kuuma kūrī Areli, nī mbarī ya Aareli. **18** Icio nīcio ciarī mbarī cia Gadi; arīa maatarirwo maarī andū 40,500. **19** Eri na Onani, maarī ariū a Juda, no maakuīrīre Kaanani. **20** Nacio njiaro cia Juda kūringana na mbarī ciao nī ici: kuuma kūrī Shela, nī mbarī ya Ashela; kuuma kūrī Perezu, nī mbarī ya Aperezu; kuuma kūrī Zera, nī mbarī ya Azera. **21** Nacio njiaro cia Perezu ciarī ici: kuuma kūrī Hezirōni, nī mbarī ya Ahezirōni; kuuma kūrī Hamuli, nī mbarī ya Ahamuli. **22** Icio nīcio ciarī mbarī cia Juda; arīa maatarirwo maarī andū 76,500. **23** Nacio njiaro cia Isakaru kūringana na mbarī ciao ciarī ici: kuuma kūrī Tola, nī mbarī ya Atola; kuuma kūrī Puva nī mbarī ya Apuva; **24** kuuma kūrī Jashubu, nī mbarī ya Ajashubu; kuuma kūrī Shimurōni, nī mbarī ya Ashimurōni. **25** Icio nīcio ciarī mbarī cia Isakaru; arīa maatarirwo maarī andū 64,300. **26** Nacio njiaro cia Zebuluni kūringana na mbarī ciao ciarī ici: kuuma kūrī Seredi, nī mbarī ya Aseredi; kuuma kūrī Eloni nī mbarī ya Aeloni, na kuuma kūrī Jahaleeli, nī mbarī ya Ajahaleeli. **27** Icio nīcio ciarī mbarī cia Zebuluni; arīa maatarirwo maarī andū 60,500. **28** Nacio njiaro cia Jusufu kūringana na mbarī ciao kuuma kūrī Manase na Efiraimu ciarī ici: **29** Njiaro cia Manase: kuuma kūrī Makiru, nī mbarī ya Amakiru (Makiru nīwe warī ithe wa Gileadi); kuuma kūrī Gileadi nī mbarī ya Agileadi. **30** Ici nīcio njiaro cia Gileadi: kuuma kūrī Iezeri, nī mbarī ya Aiezeli; kuuma kūrī Heleku, nī mbarī ya Aheleku; **31** kuuma kūrī Asirieli, nī mbarī ya Aasirieli; kuuma kūrī Shekemu, nī mbarī ya Ashekemu; **32** kuuma kūrī Shemida, nī mbarī ya Ashemida; kuuma kūrī Heferi, nī mbarī ya Aheferi. **33** (Zelofehadi mūrū wa Heferi ndaarī na aanake, no airītu atheri, namo marīitwa mao maarī Mahala, na Noa, na Hogila, na Milika, na Tiriza.) **34** Icio nīcio ciarī mbarī cia Manase, arīa maatarirwo maarī andū 52,700. **35** Ici nīcio njiaro cia Efiraimu kūringana na mbarī ciao: kuuma kūrī Shuthela, nī mbarī ya Ashuthela; kuuma kūrī Bekeri, nī mbarī ya Abekeri; kuuma kūrī Tahani nī mbarī ya

Atahani. **36** Ici n̄icio ciarĩ njiaro cia Shuthela; kuuma kũrĩ Erani, nĩ mbarĩ ya Aerani. **37** Ici n̄icio ciarĩ mbarĩ cia Efiraimu; arĩa maatarirwo maarĩ andũ 32,500. Ici n̄icio njiaro cia Jusufu kũringana na mbarĩ ciao. **38** Nacio njiaro cia Benjamini kũringana na mbarĩ ciao ciarĩ ici: kuuma kũrĩ Bela, nĩ mbarĩ ya Abela; kuuma kũrĩ Ashibeli, nĩ mbarĩ ya Aashibeli; kuuma kũrĩ Ahiramu, nĩ mbarĩ ya Aahiramu; **39** kuuma kũrĩ Shefufamu, nĩ mbarĩ ya Ashefufamu; kuuma kũrĩ Hufamu, nĩ mbarĩ ya Ahufamu. **40** Nacio njiaro cia Bela kuuma kũrĩ Aridi na Naamani ciarĩ ici: kuuma kũrĩ Aridi, nĩ mbarĩ ya Aaridi; na kuuma kũrĩ Naamani nĩ mbarĩ ya Anaamani. **41** Ici n̄icio ciarĩ mbarĩ cia Benjamini; arĩa maatarirwo maarĩ andũ 45,600. **42** Nacio njiaro cia Dani kũringana na mbarĩ ciao ciarĩ ici: kuuma kũrĩ Shuhamu nĩ mbarĩ ya Ashuhamu. Ici n̄icio ciarĩ mbarĩ ya Dani. **43** Acio othe maarĩ a mbarĩ cia Ashuhamu: na arĩa maatarirwo maarĩ andũ 64,400. **44** Nacio njiaro cia Asheri kũringana na mbarĩ ciao ciarĩ ici: kuuma kũrĩ Imuna, nĩ mbarĩ ya Aimuna; kuuma kũrĩ Ishivi, nĩ mbarĩ ya Aishivi; kuuma kũrĩ Beria, nĩ mbarĩ ya Aberia; **45** nao aya n̄io maarĩ a njiaro cia Beria: kuuma kũrĩ Heberi, nĩ mbarĩ ya Aheberi; na kuuma kũrĩ Malikieli, nĩ mbarĩ ya Amalikieli. **46** (Asheri aarĩ na mwarĩ wetagwo Sera.) **47** Ici n̄icio ciarĩ mbarĩ cia Asheri; arĩa maatarirwo maarĩ andũ 53,400. **48** Nacio njiaro cia Nafitali kũringana na mbarĩ ciao ciarĩ ici: kuuma kũrĩ Jahazeeli, nĩ mbarĩ ya Ajahazeeli; kuuma kũrĩ Guni, nĩ mbarĩ ya Aguni; **49** kuuma kũrĩ Jezeri, nĩ mbarĩ ya Ajezeri; kuuma kũrĩ Shilemu, nĩ mbarĩ ya Ashilemu. **50** Ici n̄icio ciarĩ mbarĩ cia Nafitali; arĩa maatarirwo maarĩ andũ 45,400. **51** Mũigana wa arũme acio othe a Isiraeli maarĩ andũ 601,730. **52** Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **53** “Bũrũri ũyũ nĩguo makagaĩrwo ũtuĩke igai rĩao kũringana na mũigana wa marĩtwa mao. **54** Andũ arĩa aingĩ ũmagaĩre igai inene, nao arĩa maanyilha ũmagaĩre igai inini; o mũhĩrĩga ũheo igai rĩaguo kũringana na mũigana wa andũ arĩa maandikitwo. **55** Na ũmenyerere wega atĩ, bũrũri ũyũ ũkaaheanwo na ũndũ wa gũcuuka mĩtĩ. Kĩrĩa o gĩkundi gĩkaagaya gĩkaringana na marĩtwa ma mĩhĩrĩga ya maithe mao ma tene. **56** O igai rikaheanwo na ũndũ wa gũcuuka mĩtĩ kũrĩ ikundi iria nene na iria nini.” **57** Aya n̄io Alawii arĩa maatarirwo kũringana na mbarĩ ciao: kuuma kũrĩ Gerishoni, nĩ mbarĩ ya Agerishoni; kuuma kũrĩ Kohathu, nĩ mbarĩ ya Akohathu; kuuma kũrĩ Merari, nĩ mbarĩ ya Amerari. **58** O nacio ici

ciarĩ mbarĩ cia Alawii: mbarĩ ya Alibini, na mbarĩ ya Aheberoni, na mbarĩ ya Amahali, na mbarĩ ya Amushi, na mbarĩ ya Akora. (Kohathu aarĩ guka wa Amuramu; **59** nake mũtumia wa Amuramu eetagwo Jokebedi, wa rũciaro rwa Lawi, waciarĩrwo Alawii kũu bũrũri wa Misiri. Nake Jokebedi agĩciarĩra Amuramu Harũni, na Musa, na mwarĩ wa nyina wao Miriamu. **60** Harũni nĩwe warĩ ithe wa Nadabu na Abihu na Eleazaru na Ithamaru. **61** No Nadabu na Abihu nĩmakuire rĩrĩa maarutĩre Jehova igongona na mwaki ũtaarĩ mwĩtikĩrie.) **62** Alawii othe arũme a ũkũrũ wa mweri ũmwe na makĩria arĩa maatarirwo maarĩ andũ 23,000. Matiataranĩirio hamwe na andũ a Isiraeli arĩa angĩ tondu matiagaire kĩndũ hamwe na andũ arĩa angĩ. **63** Acio n̄io maatarirwo nĩ Musa na Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai rĩrĩa maatarĩre andũ a Isiraeli werũ-inĩ wa Moabi hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũrũ rwa Jorodani, mũrĩmo ũyũ wa Jeriko. **64** Hatiarĩ o na ũmwe wa arĩa matarĩtwo nĩ Musa na Harũni ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, hĩndĩ rĩa maatarĩre andũ a Isiraeli werũ-inĩ wa Sinai. **65** Nĩ ũndũ Jehova n̄ieerite andũ a Isiraeli atĩ ti-itherũ no nginya makuire werũ-inĩ, na gũtirĩ o na ũmwe wao watigarire, tiga no Kalebu mũrũ wa Jefune, na Joshua mũrũ wa Nuni.

27 Na rĩrĩ, airĩtu acio a Zelofehadi mũrũ wa Heferi mũrũ wa Gileadi, mũrũ wa Makiru, mũrũ wa Manase maarĩ a mbarĩ cia Manase mũrũ wa Jusufu. Marĩtwa ma airĩtu acio maarĩ Mahala, na Noa, na Hogila, na Milika, na Tiriza. Nĩmathiire, magĩkuhĩrĩa 2 itoonyero rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, makĩrũgama mbere ya Musa, na Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na mbere ya atongoria, o na kũngano gĩothe gĩa Isiraeli, makiuga atĩrĩ, **3** “Ithe witũ aakuĩrĩre werũ-inĩ. Ndaarĩ ũmwe wa arũmĩrĩri a Kora, arĩa manyiitanire mokĩrĩre Jehova, no aakuire nĩ ũndũ wa mehia make mwene na ndaarĩ na aanake. **4** Nĩ kĩĩ gĩgũtũma rĩitwa rĩa awa rĩniinwo mbarĩ-inĩ yao, nĩ ũndũ atĩ ndaarĩ na mwanake? Tũhei igai hamwe na andũ a nyũmba ya ithe witũ.” **5** Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩtwarĩra Jehova ũhoru ũcio wao, **6** nake Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, **7** “Ūguo airĩtu a Zelofehadi maroiga nĩ kĩhooto. Ti-itherũ nĩ wega ũmaheanĩre igai rĩao na andũ a nyũmba ya ithe wao, o narĩo igai rĩa ithe wao ũmahe. **8** “Ira andũ a Isiraeli atĩrĩ, ‘Mũndũ angĩkua na ndatige mwana wa kahĩĩ, mwarĩ nĩaheo igai rĩake. **9** Angĩgakorwo atarĩ na mũirĩtu-rĩ, heagai arĩu a nyina igai rĩake. **10** Angĩgakorwo atarĩ na arĩu a nyina-rĩ, heagai arĩu a

nyina na ithe igai riake. 11 Angikorwo ithe ndaarĩ na ariũ a nyina-rĩ, heagai mũndũ wa mbarĩ yao ũria marĩ a igai riake, nĩguo rĩtuĩke riake. Ũndũ ũcio ũgũtuĩka watho wa kũrũmagĩrwo nĩ andũ a Isiraeli, o ta ũria Jehova aathire Musa.” 12 Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Ũkĩra wambate kĩrĩma-inĩ gĩkĩ, kũu rũgongo rwa Abarimu, wĩrorere bũrũri ũria heete andũ a Isiraeli. 13 Warĩkia kũwona, we nĩũgũkia o ta ũria Harũni mũrũ wa nyũkwa aakuire, na ũcookanĩrĩro na andũ anyu, 14 nĩgũkorwo rĩria kĩrĩndĩ kĩanemeire hau maaĩ-inĩ ma Werũ wa Zini, wee na Harũni inyuĩ eerĩ mũtiathikĩire watho wakwa, nĩmwagire kũndũĩthia nĩguo muonanie atĩ ndĩ mũtheru mbere ya maitho mao.” (Maaĩ macio nĩ marĩa ma Meriba Kadeshi, Werũ-inĩ wa Zini.) 15 Musa akĩira Jehova atĩrĩ, 16 “Jehova-Ngai wa maroho ma andũ othe, nĩagĩthũure mũndũ atuĩke mũrori wa kĩrĩndĩ gĩkĩ, 17 atwaranage nakĩo gĩkiomagara na gĩkĩnũka, ũria ũrĩgĩtongoragia gĩgĩthĩ na gĩgĩcooka, nĩguo kĩrĩndĩ gĩkĩ kĩa Jehova gĩtigatuĩke ta ng’ondũ itarĩ na mũrũĩthi.” 18 Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Oya Joshua mũrũ wa Nuni, mũndũ ũrĩ na roho thĩĩnĩ wake, na ũmũigĩrĩre guoko gwaku. 19 Mũrũgamie mbere ya Eleazarũ ũria mũthĩnjĩri-Ngai, na mbere ya kĩũngano gĩothe ũmũtue mũtongoria wao hau mbere yao. 20 ũmũhe ũhoti ũmwe waku, nĩgeetha kĩrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli kĩmwathikagĩre. 21 Nake arũgamage mbere ya Eleazarũ ũcio mũthĩnjĩri-Ngai, ũria ũrĩmũtuĩragĩria ũhoro na ũndũ wa kũũria Urimu mbere ya Jehova. Rĩrĩa aathana, hamwe na kĩrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli makoimagara, ningĩ aathana rĩngĩ makainũka.” 22 Musa agĩka o ta ũguo Jehova aamwathĩte. Akĩoya Joshua, na akĩmũrũgamia mbere ya Eleazarũ ũria mũthĩnjĩri-Ngai o na mbere ya kĩũngano kĩu gĩothe. 23 Ningĩ akĩmũigĩrĩra moko make na akĩmũtua mũtongoria wao o ta ũria Jehova aathĩte Musa.

28 Jehova akĩira Musa atĩrĩ, 2 “He andũ a Isiraeli watho ũyũ, ũmeere atĩrĩ: ‘Menyagĩrĩrai muone atĩ nĩ mwandehere irio cia maruta makwa ma gũcinwo na mwaki ihinda rĩrĩa riagĩrĩire, irĩ mũtararĩko mwega wa kũngenia.’ 3 Meere atĩrĩ, ‘Rĩrĩ nĩrĩo iruta rĩa gũcinwo na mwaki rĩrĩa mũrĩrehağĩra Jehova: nĩ tũtũrũme twĩrĩ, o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, tũtarĩ na kaũũgũ, rĩtuĩke igongona rĩa kũrutagwo rĩa njino hĩndĩ ciothe o mũthenya. 4 Haaragĩriai gatũrũme kamwe rũciĩnĩ, na karĩa kangĩ hwaĩ-inĩ kũrĩ mairia, 5 hamwe na iruta rĩa mũtu gĩcunjĩ

gĩa ikũmi kĩa eba ĩmwe ya mũtu mũhinyu mũno, ũtukanĩtio na gĩcunjĩ gĩa kana kĩa hini ĩmwe ya maguta mahihĩtwo kuuma kũrĩ ndamaĩyũ. 6 Rĩu nĩrĩo igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe rĩria riathanirwo Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai, rĩrĩ mũtararĩko mwega, igongona rĩrutĩrwo Jehova rĩa gũcinwo na mwaki. 7 Nakĩo kĩndũ gĩa kũnyuuo kĩria kĩrĩrutanağĩrio na igongona rĩu kĩrĩkoragwo kĩrĩ gĩcunjĩ gĩa kana kĩa hini ĩmwe ya ndibeĩ ngagatu harĩ o gatũrũme kamwe. Itagĩrai Jehova iruta rĩu rĩa kũnyuuo handũ-haria-haamũre. 8 Haragĩriai gatũrũme ga keerĩ hwaĩ-inĩ kũrĩ mairia hamwe na iruta rĩa mũtu o na iruta rĩa kĩndũ gĩa kũnyuuo o ta ũria mũharagĩria rĩa rũciĩnĩ. Rĩu nĩrĩo igongona rĩa gũcinwo na mwaki rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova. 9 “Mũthenya wa thabatũ-rĩ, rutagai iruta rĩa tũtũrũme twĩrĩ, o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, tũtarĩ na kaũũgũ, hamwe na kĩndũ kĩa iruta rĩa kũnyuuo, na iruta rĩa mũtu icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi cia eba ĩmwe ya mũtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta. 10 Rĩrĩ nĩrĩo igongona rĩa njino rĩa kũrutagwo o mũthenya wothe wa Thabatũ, hamwe na igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe, na iruta rĩa kĩndũ kĩa rĩo gĩa kũnyuuo. 11 “Kĩambĩrĩria kĩa o mweri-rĩ, rutagai Jehova igongona rĩa njino rĩa tũtegwa twĩrĩ na ndũrũme ĩmwe na tũtũrũme mũgwanja o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, tuothe tũtarĩ na kaũũgũ. 12 Harĩ o ndegwa hağĩage na iruta rĩa mũtu icunjĩ ithatũ cia ikũmi cia eba ĩmwe ya mũtu mũhinyu mũno, ũtukanĩtio na maguta; na harĩ ndũrũme hağĩe iruta rĩa mũtu icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi cia eba ĩmwe ya mũtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta; 13 na harĩ o gatũrũme hağĩage na iruta rĩa mũtu gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa eba ĩmwe ya mũtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta. Rĩrĩ nĩ igongona rĩa njino, rĩrĩ na mũtararĩko mwega, rĩrutĩrwo Jehova na ũndũ wa gũcinwo na mwaki. 14 Harĩ o ndegwa nĩ harĩkoragwo na iruta rĩa kũnyuuo rĩa nuthu ya hini ĩmwe ya ndibeĩ; na harĩ ndũrũme, nĩ gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa hini ĩmwe; na harĩ o gatũrũme, nĩ gĩcunjĩ kĩa inya kĩa hini ĩmwe. Rĩu nĩrĩo igongona rĩa njino rĩa o mweri rĩria rĩrĩrutagwo o karũgamo ka mweri, mwaka wothe. 15 Hamwe na igongona rĩa njino rĩu rĩa hĩndĩ ciothe na kĩndũ kĩa rĩo gĩa kũnyuuo, Jehova nĩarĩrutagĩrwo thenge ĩmwe irĩ ya igongona rĩa kũhoroheria mehia. 16 “Mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa mbere nĩrĩo mũrĩkoragwo na Bathaka ya Jehova. 17 Mũthenya wa ikũmi na ĩtano wa mweri ũcio nĩguo mũrĩgĩaga

na gĩathĩ; mĩthenya mũgwanja mũrĩage mĩgate itarĩ mĩkĩre ndawa ya kũmbia. **18** Mũthenya wa mbere mũgĩage na kũngano kĩamũre na mĩtikarutage wĩra wa ndũire. **19** Rehagĩrai Jehova iruta rĩa gũcinwo na mwaki, igongona rĩa njino rĩa tũtegwa twĩrĩ, na ndũrũme imwe na tũtũrũme mũgwanja o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, ciothe itarĩ na kaũũgũ. **20** Harĩ o ndegwa imwe haaragĩraia iruta rĩa mũtu gĩcunjĩ gĩa ithatũ gĩa ikũmi kĩa eba imwe ya mũtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta; harĩ ndũrũme gĩcunjĩ kĩa igĩrĩ gĩa ikũmi; **21** na harĩ o gatũrũme gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ikũmi. **22** Na mũrutage thenge imwe ĩrĩ igongona rĩa kũmũhoroheria mehia. **23** Haaragĩraia icio hamwe na maruta ma rũciinĩ ma njino marĩa ma hĩndĩ ciothe. **24** ũguo nĩguo mũrĩharagĩria irio cia gũcinwo na mwaki o mũthenya matukũ mũgwanja nĩguo ituike mũtararĩko mwegwa wa gũkenia Jehova; rĩrĩharagĩrio hamwe na igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe na iruta rĩario rĩa kũnyuuo. **25** Mũthenya wa mũgwanja mũgĩage na kũngano kĩamũre, na mĩtikarutage wĩra wa ndũire. **26** “Mũthenya wa kũruta maciaro ma mbere, rĩrĩa mũrehagĩra Jehova maruta ma ngano ya mũgethano hĩndĩ ya Gĩathĩ gĩa Ciunia-rĩ, gĩagai na kũngano kĩamũre, na mĩtikarutage wĩra wa ndũire. **27** Rehagai igongona rĩa njino rĩa tũtegwa twĩrĩ, na ndũrũme imwe, na tũtũrũme mũgwanja o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, rĩtuike mũtararĩko mwegwa wa gũkenia Jehova. **28** Na harĩ o ndegwa hakorwo na iruta rĩa mũtu rĩa icunjĩ ithatũ cia ikũmi cia eba imwe ya mũtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta; nayo ndũrũme ĩrutanĩrio na icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi, **29** na gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ikũmi kĩrutagwo harĩ o gatũrũme ga tũu mũgwanja. **30** Mũcirutanĩrie na thenge imwe ya kũmũhoroheria mehia. **31** Haaragĩraia icio hamwe na indo ciacio cia kũnyuuo, hamwe na igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe na maruta marĩo ma mũtu. Na mũmenyagĩrĩre nyamũ icio itikanakorwo na kaũũgũ.

29 “Mũthenya wa mbere wa mweri wa mũgwanja, gĩagai na kũngano kĩamũre na mĩtikarute wĩra wa ndũire. Nĩ mũthenya wanyu wa kũhuhaga tũrumbeta. **2** Haaragĩraia igongona rĩa njino, rĩa gategwa kamwe na ndũrũme imwe na tũtũrũme mũgwanja o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, ciothe itarĩ na kaũũgũ, irĩ ta mũtararĩko mwegwa wa gũkenia Jehova. **3** Na harĩ o ndegwa ĩyo hakorwo na iruta rĩa mũtu icunjĩ ithatũ cia ikũmi cia eba imwe ya mũtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta; nayo

ndũrũme ĩrutanĩrio na icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi; **4** na o gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ikũmi kĩrutagwo harĩ o gatũrũme ga tũu mũgwanja. **5** Mũcirutanĩrie na thenge imwe ĩrĩ igongona rĩa kũmũhoroheria mehia. **6** Icio nĩ cia kuongererwo harĩ magongona ma njino ma o mweri, na ma o mũthenya, hamwe na maruta macio ma mũtu na ma indo cia kũnyuuo o ta ũrĩa ũtuĩtwo. Macio nĩ maruta marutĩrwo Jehova macinĩtwo na mwaki, marĩ na mũtararĩko wa kũnunga wega. **7** “Mũthenya wa ikũmi wa mweri ũyũ wa mũgwanja, gĩagai na kũngano gĩtheru. No nginya mwĩmage irio na mĩtikarute wĩra. **8** Rehagai igongona rĩa njino rĩna mũtararĩko mwegwa wa gũkenia Jehova rĩa gategwa kamwe na ndũrũme imwe, na tũtũrũme mũgwanja o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, ciothe itarĩ na kaũũgũ. **9** Hamwe na ndegwa ĩyo haragĩraia iruta rĩa mũtu icunjĩ ithatũ cia ikũmi cia eba imwe ya mũtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta; nayo ndũrũme ĩrutanĩrio na icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi; **10** na gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ikũmi kĩrutagwo harĩ o gatũrũme ga tũu mũgwanja. **11** Mũcirutanĩrie na thenge imwe ĩrĩ igongona rĩa kũhoroheria mehia, yongererwo harĩ igongona rĩa horohio, na igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe, hamwe na iruta rĩa mũtu, na maruta mao ma kũnyuuo. **12** “Mũthenya wa ikũmi na itano mweri wa mũgwanja, gĩagai na kũngano kĩamũre na mĩtikarute wĩra wa ndũire. Kũngũirai Jehova na gĩathĩ mĩthenya mũgwanja. **13** Rehagai maruta ma gũcinwo na mwaki marĩ na mũtararĩko mwegwa wa gũkenia Jehova, igongona rĩa njino rĩa tũtegwa ikũmi na tũtatũ, na ndũrũme igĩrĩ, na tũtũrũme ikũmi na tũna o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, ciothe itarĩ na kaũũgũ. **14** Harĩ o ndegwa icio ikũmi na ithatũ-rĩ, haragĩraia iruta rĩa mũtu icunjĩ ithatũ cia ikũmi cia eba imwe ya mũtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta; harĩ o ndũrũme imwe ya icio igĩrĩ, ĩrutanĩrio na icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi; **15** na gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ikũmi kĩrutagwo harĩ o gatũrũme ga tũu ikũmi na tũna. **16** Mũcirutanĩrie na thenge imwe ĩrĩ igongona rĩa kũhoroheria mehia, yongererwo harĩ igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe, hamwe na iruta rĩa mũtu na iruta rĩa kũnyuuo. **17** “Mũthenya wa keerĩ, haaragĩraia tũtegwa ikũmi na twĩrĩ, na ndũrũme igĩrĩ, na tũtũrũme ikũmi na tũna o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, ciothe itarĩ na kaũũgũ. **18** Hamwe na ndegwa na ndũrũme, na tũtũrũme tũu, haaragĩraia maruta macio ma mũtu na maruta ma kũnyuuo

kūringana na mūigana ūrīa ūtuītwo. 19 Mūcirutanīrie na thenge ĩmwe ĩrī igongona rīa kūhoroherio mehia, yongererwo harī igongona rīa njino rīa hīndī ciothe, hamwe na iruta rīa mūtu na iruta rīa kūnyuuo. 20 “Mūthenya wa gatātū-rī, haaragīriai ndegwa ikūmi na ĩmwe, na ndūrūme igīrī, na tūtūrūme ikūmi na tūna o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarī na kaūūgū. 21 Hamwe na ndegwa, na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, mūhaaragīriei maruta macio ma mūtu, na maruta ma kūnyuuo kūringana na mūigana ūrīa ūtuītwo. 22 Mūcirutanīrie na thenge ĩmwe ĩrī igongona rīa kūhoroherio mehia, yongererwo harī igongona rīa njino rīa hīndī ciothe, hamwe na iruta rīa mūtu na iruta rīa kūnyuuo. 23 “Mūthenya wa kana-rī, haaragīriai ndegwa ikūmi, na ndūrūme igīrī, na tūtūrūme ikūmi na tūna o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarī na kaūūgū. 24 Hamwe na ndegwa, na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, haaragīriai maruta macio ma mūtu na maruta ma kūnyuuo kūringana na mūigana ūrīa ūtuītwo. 25 Mūcirutanīrie na thenge ĩmwe ĩrī igongona rīa kūhoroherio mehia, yongererwo harī igongona rīa njino rīa hīndī ciothe, hamwe na iruta rīa mūtu na iruta rīa kūnyuuo. 26 “Mūthenya wa gatano, haaragīriai ndegwa kenda, na ndūrūme igīrī, na tūtūrūme ikūmi na tūna o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarī na kaūūgū. 27 Hamwe na ndegwa na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, haaragīriai maruta macio ma mūtu na maruta ma kūnyuuo kūringana na mūigana ūrīa ūtuītwo. 28 Mūcirutanīrie na thenge ĩmwe ĩrī igongona rīa kūhoroherio mehia, yongererwo harī igongona rīa njino rīa hīndī ciothe, hamwe na iruta rīa kūnyuuo. 29 “Mūthenya wa gatandatū-rī, haaragīriai ndegwa inyanya, na ndūrūme igīrī, na tūtūrūme ikūmi na tūna o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarī na kaūūgū. 30 Hamwe na ndegwa, na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, haaragīriai maruta macio ma mūtu na maruta ma kūnyuuo kūringana na mūigana ūrīa ūtuītwo. 31 Mūcirutanīrie na thenge ĩmwe ĩrī igongona rīa kūhoroherio mehia, yongererwo harī igongona rīa njino rīa hīndī ciothe, hamwe na iruta rīa mūtu na iruta rīa kūnyuuo. 32 “Mūthenya wa mūgwanja, haaragīriai ndegwa mūgwanja, na ndūrūme igīrī, na tūtūrūme ikūmi na tūna o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarī na kaūūgū. 33 Hamwe na ndegwa, na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, haaragīriai maruta macio ma mūtu na maruta ma kūnyuuo kūringana na

mūigana ūrīa ūtuītwo. 34 Mūcirutanīrie na thenge ĩmwe ĩrī igongona rīa kūhoroherio mehia, yongererwo harī igongona rīa njino rīa hīndī ciothe, hamwe na iruta rīa mūtu na iruta rīa kūnyuuo. 35 “Mūthenya wa kanana-rī, gīagai na kīūngano na mūtikarute wīra wa ndūire. 36 Rehagai iruta rīa gūcinwo na mwaki rīrī mūtatarīko mwege wa gūkenia Jehova, igongona rīa njino rīa ndegwa ĩmwe, na ndūrūme ĩmwe, na tūtūrūme mūgwanja o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarī na kaūūgū. 37 Hamwe na ndegwa, na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, haaragīriai maruta macio ma mūtu na maruta ma kūnyuuo kūringana na mūigana ūrīa ūtuītwo. 38 Mūcirutanīrie na thenge ĩmwe ĩrī igongona rīa kūhoroherio mehia, yongererwo harī igongona rīa njino rīa hīndī ciothe, hamwe na iruta rīa mūtu na iruta rīa kūnyuuo. 39 “Hamwe na mwīhītwa na maruta manyu ma kwīyendera-rī, haaragīriai indo icio nī ūndū wa Jehova ciathī-inī cianyu iria ciathanītwo: na nīcio maruta manyu na njino, na maruta ma mūtu, na maruta ma kūnyuuo, na maruta ma ūiguano.” 40 Musa akīra andū a Isiraeli maūndū marīa mothe Jehova aamwathīte.

30 Musa akīra atongoria a mīhīrīga ya Isiraeli atīrī: “Ūū nīguo Jehova aathanīte: 2 Rīrīa mūndū angīhīta mwīhītwa harī Jehova kana ehīte mwīhītwa wa kwīhinga mūhingo na ūndū wa kīranīro, ndakanericūkwo, na no nginya eke maūndū marīa mothe ehītīte. 3 “Rīrīa mūrītu ūrī gwa ithe mūcī angīhīta mwīhītwa kūrī Jehova, kana ehinge na mūhingo na ūndū wa kīranīro, 4 nake ithe aigue ūhoru wa mwīhītwa ūcio wake, kana kīranīro kīu, no aage kūmwīra ūndū hīndī ĩyo, mīhītwa yake yothe, na kīranīro kīrīa gīothe ehingīte nakīo we mwene, nīgatūūra. 5 No ithe angīmūkaania aigua ūhoru wa mīhītwa ĩyo, hatīrī o na kīmwe kīa mīhītwa ĩyo yake, kana cīranīro icio ehingīte nacio we mwene, igatūūra; nake Jehova nīakamūrekerā nī ūndū ithe nīamūgīrītīe eke ūndū ūcio. 6 “No angīhīka arīkītīe kwīhīta, kana thuutha wa kwīranīra ūndū na kanua gake ateciirītīe ūhoru wa kīranīro kīu ehingīte nakīo, 7 nake mūthuuriwe aigue ūhoru ūcio na aage kūmwīra ūndū, hīndī ĩyo mīhītwa yake kana cīranīro icio ehingīte nacio we mwene nīgatūūra. 8 No mūthuuriwe angīmūkaania rīrīa aigua ūhoru wa mīhītwa ĩyo, nīakeheria mwīhītwa ūcio ūmuohete, kana kīranīro kīrīa ehingīte nakīo we mwene ateciirītīe, nake Jehova nīakamūrekerā. 9 “Mwīhītwa o wothe kana

ündü ūrīa mūtumia wa ndigwa kana mūtumia ūrīa ūtiganīte na mūthuuriwe angikorwo ehītite nīatūūre aūrūmītie. **10** “Mūtumia ūrī na mūthuuriwe angīhīta kana ehinge we mwene na kīranīro kīa mwīhītwa, **11** nake mūthuuriwe aigue ūhorō ūcio, no aage kūmwīra ūndū kana aage kūmūgīria, hīndī īyo mīhītwa yake yothe, kana cīranīro iria ehingīte nacio we mwene, nīgatūūra. **12** No mūthuuriwe angīregana na ūhorō ūcio hīndī īyo aūigua-rī, hatīrī o na kīmwe kīa mīhītwa kana cīranīro iria ciumīte kanua gake igaatūūra. Mūthuuriwe nīareganīte nacio, nake Jehova nīakamūrekerā. **13** Mūthuuriwe no etikīre kana aregane na mwīhītwa o wothe ūrīa angīhīta kana kīranīro kīrīa eranīire na mwīhītwa gīa kwīrega we mwene. **14** No mūthuuriwe angīaga kūmwīra ūndū igūrū rīa ūhorō ūcio mūthenya o mūthenya, nīetikīrīte mīhītwa yake kana cīranīro iria imuohete. Nīetikīrīte maūndū macio nī ūndū wa kwaga kūmwīra ūndū rīrīa aigua ūhorō ūcio. **15** No angīrega maūndū macio thuutha hanini, aarīkia kūmaigua, nīwe ūngīcookererwo nī mahītia ma mūtumia wake.” **16** Macio nīmo mawatho marīa Jehova aaheire Musa makonīī mūndū na mūtumia wake, na makonīī ithe na mwarī ūrīa ūrī gwake mūcīī.

31 Nake Jehova akīra Musa atīrī: **2** “Rīhīria andū a Isiraeli harī andū a Midiani. Na thuutha ūcio nīūgūcooka ūkue.” **3** Nī ūndū ūcio Musa akīra andū acio atīrī, “Andū amwe anyu nīmeohe indo ciao cia mbaara mathīī mahūūrane na andū a Midiani nīguo marīhīrie Jehova kūrī o. **4** Tūmai andū 1,000 kuuma kūrī o mūhīrīga wa Isiraeli mbaara-inī.” **5** Nī ūndū ūcio andū 12,000 meeohete indo cia mbaara, o 1,000 kuuma kūrī o mūhīrīga, makīneanwo kuuma mīhīrīga ya Isiraeli. **6** Musa akīmatūma mbaara-inī, o 1,000 kuuma harī o mūhīrīga, marī hamwe na Finehasi mūrū wa Eleazaru ūrīa mūthīnjīri-Ngai, ūrīa wakuuire indo cia handū-harīa-haamūre, o na tūrumbeta twa kūhuhwo. **7** Nao makīhūūrana na andū a Midiani o ta ūrīa Jehova aathīte Musa, na makīūraga arūme othe. **8** Gatagatī ka arīa mooragire nī Evi, na Rekeu, na Zuru, na Huri, na Reba, athamakī arīa atano a Midiani. O na ningī nīmooragire Balamu mūrū wa Beori na rūhiū rwa njora. **9** Nao andū a Isiraeli magītaha andū-a-nja a Midiani na ciana, na magīkuua ndūūru ciothe cia andū a Midiani cia ng’ombe na cia mbūrī, na magītaha indo iria ingī ciothe. **10** Magīcina matūūra mothe kūrīa andū a Midiani maatūrīte, o ūndū ūmwe

na kambī ciao. **11** Magīkuua indo ciothe iria maatahīte na iria maatunyanīte hamwe na andū na nyamū, **12** na magītwarā andū arīa matahītwo na indo icio maatunyanīte, na iria maatahīte kūrī Musa na kūrī Eleazaru ūrīa mūthīnjīri-Ngai na kūrī kīūngano kīa andū a Isiraeli kūu kambī yarī werū-inī wa Moabi, hūgūrūrū-inī cia Rūū rwa Jorodani mūrīmo wa Jeriko. **13** Musa, na Eleazaru ūrīa mūthīnjīri-Ngai na atongoria othe a kīrīndī magīthīī kūmatūnga nja ya kambī. **14** Musa akīrakarīra anene a mbūtū icio cia ita na atongoria a mbūtū cia o ngiri, ngiri, na atongoria a mbūtū cia o igana, igana, arīa moimīte mbaara-inī. **15** Akīmooria atīrī, “Kaī mwītīkīrītīe andū a nja othe matūūre muoyo? **16** Acio nīo maarūmīrīire mataaro ma Balamu, na nīo maatūmire andū a Isiraeli matirike Jehova ūhorō-inī ūrīa wekīkire kūu Peori, naguo ūndū ūcio ūkīrehithīria andū a Jehova mūthīro. **17** Nī ūndū ūcio, ūragai tūhīī tuothe. Na ningī mūrūrage mūndū-wa-nja wothe ūrī wakoma na mūndū mūrūme, **18** no mwīhonokerie mūrīru o wothe ūrīa ūtarī wakoma na mūndū mūrūme. **19** “Inyuothe arīa mūrūrage mūndū o wothe kana mūkahutia mūndū o wothe mūrūrage no nginya mūikare nja ya kambī mīthenya mūgwanja. Mūthenya wa itatū na wa mūgwanja, no nginya mwītherie inyuī ene na arīa mūtahīte. **20** Theriai nguo ciothe, o ūndū ūmwe na kīndū gīothe gīthondeketwo na rūūa, kana guoya wa mbūrī kana mbaū.” **21** Ningī Eleazaru ūrīa mūthīnjīri-Ngai akīra thigari iria ciathīte mbaara-inī atīrī, “Watho ūrīa Jehova aaheire Musa uugīte atīrī: **22** Thahabu, na betha, na gīcango, na kīgera, na ibati, na rūbūūa **23** na kīndū o gīothe kīngīhota gwītīiria mwaki, no nginya kīhītūkagīrio mwaki-inī nīgeetha gīthirwo nī thaahu. No rīrī, no nginya gīcooke gītherio na maaī marīa ma kūniina thaahu. Nakīo kīndū gīothe gītangītīiria mwaki no nginya kīhītūkīrio maaī-inī macio. **24** Mūthenya wa mūgwanja-rī, thambiai nguo cianyu na inyuī nī mūgaathirwo nī thaahu. Thuutha ūcio no mūtoonye kambī.” **25** Nake Jehova akīra Musa atīrī, **26** “Wee na Eleazaru ūrīa mūthīnjīri-Ngai na atongoria a nyūmba cia kīrīndī gīkī no nginya mūtare andū othe na nyamū iria ciatahirwo. **27** Gayaniai indo cia iria ndahe gatagatī ga thigari iria ciathīte mbaara-inī na kīrīndī kīrīa kīngī. **28** Kuuma kūrī thigari iria ciarūire mbaara, rutai gīcunjī kīa Jehova, kīndū kīmwe thīinī wa indo magana matano, marī andū, kana ng’ombe, kana ndigiri, kana ng’ondū, o na

kana mbūri. **29** Oya gĩcunjĩ gĩkĩ kuuma harĩ nuthu ya igai rĩao mūkĩnengere Eleazaru ūrĩa mũthĩnjĩri-Ngai kĩrĩ gĩcunjĩ kĩa Jehova. **30** Kuuma kūrĩ nuthu ya gĩcunjĩ kĩa andũ a Isiraeli, thuura kĩndũ kĩmwe kuuma harĩ o gikundi kĩa mĩrongo ĩtano, kĩrĩ kĩa andũ, kana ng'ombe, kana ndigiri, kana ng'onde, kana mbūri o na kana nyamũ ingĩ. Cinengere Alawii arĩa wĩra wao ūrĩ kũmenyerera Hema-ĩrĩa-Nyamũre ya Jehova.” **31** Nĩ ūndũ ūcio Musa na Eleazaru ūrĩa mũthĩnjĩri-Ngai magĩlka o ta ūrĩa Jehova aathĩte Musa. **32** Indo cia gũtahwo cia iria ciatigarĩte kuuma kūrĩ indo iria ciatunyanĩtwo nĩ thigari ciarĩ ng'onde 675,000, **33** na ng'ombe 72,000, **34** na ndigiri 61,000 **35** na andũ-a-nja 32,000 arĩa mataakomete na mũndũ mūrũme. **36** Nuthu ya igai rĩa andũ arĩa maarũite mbaara-inĩ ciarĩ: ng'onde 337,500, **37** na kuuma harĩ icio Jehova akĩrutĩrwo ng'onde 675; **38** nacio ng'ombe ciarĩ 36,000 na kuuma harĩ icio Jehova akĩrutĩrwo ng'ombe 72; **39** nacio ndigiri ciarĩ 30,500, na kuuma harĩ icio Jehova akĩrutĩrwo ndigiri 61; **40** andũ maarĩ 16,000, na kuuma kūrĩ o Jehova akĩrutĩrwo andũ 32. **41** Musa akĩnengera Eleazaru ūrĩa mũthĩnjĩri-Ngai gĩcunjĩ kĩa Jehova, o ta ūrĩa Jehova aathĩte Musa. **42** Nuthu ĩrĩa yarĩ ya andũ a Isiraeli, ĩrĩa Musa aamũranĩtie na arĩa maathĩte mbaara-inĩ, **43** nuthu ĩrĩa yaheirwo kĩrĩndĩ ciarĩ ng'onde 337,500, **44** nacio ng'ombe ciarĩ 36,000, **45** nacio ndigiri ciarĩ 30,500, **46** nao andũ maarĩ 16,000. **47** Kuuma kūrĩ nuthu ĩrĩa yaheirwo andũ a Isiraeli, Musa agĩthuura mũndũ ūmwe kuuma kūrĩ andũ mĩrongo ĩtano, na nyamũ ĩmwe kuuma kūrĩ nyamũ mĩrongo ĩtano, o ta ūrĩa Jehova aamwathĩte, na agĩcihe Alawii arĩa wĩra wao warĩ kũmenyerera Hema-ĩrĩa-Nyamũre ya Jehova. **48** Ningĩ anene arĩa matongoragia mbũtũ cia ita, acio maathaga ikundi cia o ngiri ngiri, na ikundi cia o igana igana, magĩthĩ harĩ Musa, **49** nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Ndungata ciaku nĩitarĩte thigari iria twathaga na hatĩrĩ o na ūmwe ūtarĩ ho. **50** Nĩ ūndũ ūcio nĩtwarehe indo ici cia thahabu itũike iruta riitũ kūrĩ Jehova iria o ūmwe witũ eegwatĩire, nacio nĩ icũhĩ cia moko na bangiri cia moko, na icũhĩ cia ciara, na cia matũ, na mĩgathĩ ya ngingo, nĩguo twĩhoroherie mbere ya Jehova.” **51** Musa na Eleazaru ūrĩa mũthĩnjĩri-Ngai makĩamũkĩra thahabu ĩyo kuuma kūrĩ o, indo icio ciothe ciaturĩtwo wega. **52** Thahabu yothē ĩrĩa yoimire kūrĩ anene a ikundi cia o ngiri, ngiri na anene a ikundi cia o igana, igana ĩrĩa Musa na Eleazaru maatwarĩire Jehova kĩrĩ kĩheo, yarĩ ya ūritũ

wa cekeri 16,750. **53** O mũthigari nĩetahĩire indo ciake. **54** Musa na Eleazaru ūrĩa mũthĩnjĩri-Ngai makĩamũkĩra thahabu ĩyo kuuma kūrĩ anene a ikundi cia o ngiri, ngiri na anene a ikundi cia o igana, igana magĩcirehe Hema-inĩ ya Gũtunganwo itũike kĩrĩkĩania harĩ andũ a Isiraeli mbere ya Jehova.

32 Na rĩrĩ, andũ a mĩhĩrĩga ya Rubeni na Gadi, arĩa maarĩ na ndũuru nene cia ng'ombe na cia mbūri, nĩmoonire atĩ mabūrũri ma Jazeri na Gileadi maarĩ mega na mahiũ mao. **2** Nĩ ūndũ ūcio magĩthĩ kūrĩ Musa na Eleazaru ūrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, o na kūrĩ atongoria a kĩrĩndĩ, makiuga atĩrĩ, **3** “Atarothu, na Diboni, na Jazeri, na Nimura, na Heshiboni, na Eleale, na Sebamu, na Nebo, o na Beoni, **4** būrũri ūyũ Jehova aatooririe andũ akuo mbere ya andũ a Isiraeli, nĩ kũndũ kwega kwa mahiũ, na ithuĩ ndungata ciaku tũrĩ na mahiũ.” **5** Makiuga atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩtwĩtikĩrĩkĩte harĩ inyuĩ-rĩ, rekei būrũri ūyũ ūheo ndungata cianyu itũike witũ. Mũtigatũme tũringe Rũũ rwa Jorodani.” **6** Musa akĩũria andũ a Gadi na a Rubeni atĩrĩ, “Andũ anyu no mathĩ ĩta-inĩ mamũtĩge mũikarĩte gũkũ? **7** Nĩ kĩ gĩgũtũma mũũrage ngoro cia andũ a Isiraeli nĩguo matikaringe rũũ matoonye būrũri ūrĩa Jehova amaheete? **8** Ūguo noguo maithe manyu meekire hĩndĩ ĩrĩa ndaamarekirie kuuma Kadeshi-Barinea mathĩ magathigaane būrũri ūcio. **9** Thuutha wa kwambata, magĩkinya kĩaanda kĩa Eshikoli na makĩrũrera būrũri ūcio-rĩ, nĩmatũmire andũ a Isiraeli makue ngoro makĩaga gũtoonya būrũri ūrĩa Jehova amaheete. **10** Jehova agĩcinwo nĩ marakara mũthenya ūcio, akĩhĩta na mwĩhĩtwa ūyũ: **11** ‘Nĩ ūndũ nĩmagĩte kũnũmĩrĩra na ngoro ciao kũna, hatĩrĩ mũndũ o na ūmwe wa ūkũrũ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na makĩria wa arĩa moimire būrũri wa Misiri ūkoona būrũri ūrĩa nderĩire Iburahĩmu na Isaaka, o na Jakubu na mwĩhĩtwa, **12** gũtĩrĩ o na ūmwe tiga Kalebu mũrũ wa Jefune, ūrĩa Mũkenizi, na Joshua mũrũ wa Nuni, nĩ ūndũ nĩmarũmĩrĩire Jehova na ngoro ciao kũna.’ **13** Jehova agĩcinwo nĩ marakara nĩ ūndũ wa Isiraeli, nake agĩtũma morũre werũ-inĩ mĩaka mĩrongo ĩna, o nginya rĩrĩa rũciaro rũ ruothe rwehĩtie maitho-inĩ make rwathirire. **14** “Na rĩrĩ, mũrĩ haha inyuĩ, inyuĩ rũciaro rũrũ rwa ehia, mũcookete ithenya rĩa maithe manyu nĩguo mũtũme Jehova akĩrĩrĩre kũrakarĩra Isiraeli. **15** Mũngĩgarũrũka mũtĩge kũmũrũmĩrĩra-rĩ, nake Jehova nĩegũtiganĩria andũ aya othe gũkũ werũ-inĩ rĩngĩ, na inyuĩ mũtũike

gītūmi gīa kūmaniinithia.” 16 Nao magīthīī kūrī Musa makīmwīra atīrī, “Ithuī tūkwenda gwakīra ūhiū witū ciugū gūkū, na twakīre andū-a-nja aitū na ciana matūūra manene. 17 No rīrī, nītwhaarīrie kuoya indo ciitū cia mbaara na tūthīī mbere ya andū a Isiraeli nginya tūmakinyie kwao. Hīndī īyo, andū-a-nja aitū na ciana maikarage matūūra manene mairīgīre na hinya, nigeetha magitīrwo kuuma kūrī atūūri a būrūri ūyū. 18 Tūtīgacooka mīcīī iitū o nginya hīndī īrīa Mūisiraeli o wothe akaamūkīra igai rīake. 19 Ithuī tūtikaamūkīra igai hamwe nao mūrīmo ūrīa ūngī wa Jorodani, nī ūndū igai riitū tūrī narīo mwena wa irathīro wa Rūūī rwa Jorodani.” 20 Nake Musa akīmeera atīrī, “Mūngīka ūguo-rī, na mwīohe indo cianyu cia mbaara mbere ya Jehova nīguo mūkarūe, 21 na inyuothe mūngīthīī mwīohete indo cia mbaara, mūrīnge Rūūī rwa Jorodani mūrī mbere ya Jehova o nginya rīrīa akaingata thū ciake ciume mbere yake, 22 hīndī īrīa būrūri ūcio ūgaakorwo ūtooretio mbere ya Jehova, hīndī īyo no mūcooke mīcīī yanyu na muohorwo kuuma kīranīro kīanyu kūrī Jehova o na kūrī Isiraeli. Naguo būrūri ūyū nīūgatuīka wanyu maitho-inī ma Jehova. 23 “No mūngīkaaga gwīka ūguo, nīmūkehīria Jehova; na mūmenye na ma atī mehīa manyu nīmakamūcookerera. 24 Akīrai andū-a-nja anyu na ciana matūūra manene na ciugū cia ndūūru cianyu, no hingīai ūguo mweranīra.” 25 Andū a Gadi na a Rubeni makīira Musa atīrī, “Ithuī ndungata ciaku nītūgwīka o ta ūguo mwathi witū aathana. 26 Ciana ciitū na atumia aitū megūikara gūkū matūūra-inī manene ma Gileadi, ūndū ūmwe na ndūūru ciitū cia mbūri na cia ng’ombe. 27 No ithuī ndungata ciaku-rī, o mūdū eyohete indo ciake cia mbaara, nītūkūringa mūrīmo ūrīa tūkarūe tūrī mbere ya Jehova, o ta ūguo mwathi witū oiga.” 28 Nake Musa akīruta watho nī ūndū wao, akīarīria Eleazarū ūrīa mūthīnjīri-Ngai, na Joshua mūrū wa Nuni, na atongoria a nyūmba cia mīhīrīga ya andū a Isiraeli, 29 akīmeera atīrī, “Angīkorwo andū a Gadi na a Rubeni nīmekūringa Jorodani, o mūdū wao eyohete indo cia mbaara, marī hamwe na inyuī marī mbere ya Jehova-rī, hīndī īrīa būrūri ūcio ūgatoorio mbere yanyu, nīmūkamaha būrūri wa Gileadi ūtūike wao. 30 No mangīaga kūringa hamwe na inyuī meeohete indo ciao cia mbaara, no nginya metikīre igai rīao hamwe na inyuī būrūri wa Kaanani.” 31 Andū a Gadi na a Rubeni makīmūcookeria atīrī, “Ntungata ciaku nī igwīka o ta ūguo Jehova

oigīte. 32 Nītūkūringa tūrī mbere ya Jehova tūtoonye būrūri wa Kaanani twīohete indo cia mbaara, no kūdū kūrīa ithuī tūkaagaya-rī, gūgaakorwo kūrī mbarī īno ya Jorodani.” 33 Musa akihe andū a Gadi na a Rubeni na nuthu ya mūhīrīga wa Manase mūrū wa Jusufu, būrūri ūrīa wothe wathamakagwo nī Sihoni mūthamaki wa Aamori, na ūrīa wothe wathamakagwo nī Ogu mūthamaki wa Bashani, akīmahe būrūri ūcio wothe, na matūūra manene makuo o na ng’ongo iria ciamarigiicīrie. 34 Andū a Gadi nīmakire Diboni, na Atarothu, na Aroeri, 35 na Atarothu-Shofani, na Jazeri, na Jogibeha, 36 na Bethi-Nimira, na Bethi-Harani, maarī matūūra manene mairīgīre na hinya na magīakīra ndūūru ciao cia mbūri ciugū. 37 Nao andū a Rubeni magīaka Heshiboni, na Eleale, na Kiriathaimu rīngī, 38 o ūndū ūmwe na Nebo na Baali-Meoni (marīitwa macio nīmagarūrīrwo) na Sibima. Nao makīhe matūūra macio manene maakire marīitwa mangī. 39 Nacio njiaro cia Makiru mūrū wa Manase igīthīī Gileadi, magīkwīnyīitīra na makīingata Aamori arīa maarī kuo. 40 Nī ūndū ūcio Musa akīheana Gileadi kūrī andū a Makiru, acio njiaro cia Manase, nao magītūūra kuo. 41 Na rīrī, Jairu wa rūciarō rwa Manase, akīnyīitīra tūtūūra twa Gileadi na agītūwīta Havothu-Jairu. 42 Nake Noba akīnyīitīra Kenathu, na tūtūūra tūrīa twagūthīūrūrūkīrie agītūwīta Noba, o ta ūrīa we eetagwo.

33 Maya nīmo matīina ma rūgendo rwa andū a Isiraeli rīrīa moimire būrūri wa Misiri marī ikundi matongoretio nī Musa na Harūni. 2 Musa nīandīkire matīina ma rūgendo rwao o ta ūrīa aathītwo nī Jehova. Maya nīmo matīina ma rūgendo rwao. 3 Andū a Isiraeli moimagarire kuuma Ramesese mūthenya wa ikūmi na itano mweri wa mbere, mūthenya ūrīa warūmīrīre Bathaka. Makiomagara momīrīrie, makīonagwo nī andū othe a Misiri, 4 arīa maathikaga marīgithathi mao mothe, marīa Jehova ooragīte gatagatī kao; nīgūkorwo Jehova nīatuīrīre ngai ciao ciira. 5 Andū a Isiraeli moima Ramesese, maambire hema Sukothu. 6 Moima Sukothu, magīthīī makīamba hema ciao Ethamu, ndeere-inī cia werū. 7 Moima Ethamu, maacookire na thuutha magīthīī Pi-Hahirothu, mwena wa irathīro wa Baali-Zefoni, makīamba hema ciao hakuhi na Migidoli. 8 Moima Pi-Hahirothu, magītūikanīria iria-inī gatagatī, magīkinya werū-inī, na maarīkia gūthīī rūgendo rwa mīthenya itatū werū-inī ūcio wa Ethamu, makīamba hema ciao Mara. 9 Moima Mara maathiire

Elimu, kūrīa kwarī na ithima ikūmi na igīrī, na mītende mīrongo mūgwanja, na makīamba hema kuo. **10** Moima Elimu magīthiī makīamba hema ciao hakuhi na Iria Itune. **11** Moima Iria Itune, magīthiī makīamba hema ciao werū-inī wa Sini. **12** Moima werū ūcio wa Sini, magīthiī makīamba hema ciao Dofika. **13** Moima Dofika, magīthiī makīamba hema ciao Alushu. **14** Moima Alushu, magīthiī makīamba hema ciao Refidimu, handū hataarī na maaī ma kūnyuuo nī andū. **15** Moima Refidimu, magīthiī makīamba hema ciao Werū-inī wa Sinai. **16** Moima kūu Werū-inī wa Sinai, magīthiī makīamba hema ciao Kibirothu-Hataava. **17** Moima Kibirothu-Hataava magīthiī makīamba hema ciao Hazerothu. **18** Moima Hazerothu, magīthiī makīamba hema ciao Rithima. **19** Moima Rithima, magīthiī makīamba hema ciao Rimoni-Perezu. **20** Moima Rimoni-Perezu magīthiī makīamba hema ciao Libina. **21** Moima Libina, magīthiī makīamba hema ciao Risa. **22** Moima Risa, magīthiī makīamba hema ciao Kahelatha. **23** Moima Kahelatha, magīthiī makīamba hema ciao Kīrīma-inī gīa Sheferu. **24** Moima Kīrīma-inī gīa Sheferu, magīthiī makīamba hema ciao Harada. **25** Moima Harada, magīthiī makīamba hema ciao Makelothu. **26** Moima Makelothu magīthiī makīamba hema ciao Tahathu. **27** Moima Tahathu, magīthiī makīamba hema ciao Tera. **28** Moima Tera, magīthiī makīamba hema ciao Mithika. **29** Moima Mithika, magīthiī makīamba hema ciao Hashimona. **30** Moima Hashimona, magīthiī makīamba hema ciao Moserothu. **31** Moima Moserothu, magīthiī makīamba hema ciao Bene-Jaakani. **32** Moima Bene-Jaakani, magīthiī makīamba hema ciao Horu-Hagidigadi. **33** Moima Horu-Hagidigadi, magīthiī makīamba hema ciao Jotibatha. **34** Moima Jotibatha, magīthiī makīamba hema ciao Abirona. **35** Moima Abirona, magīthiī makīamba hema ciao Ezioni-Geberi. **36** Moima Ezioni-Geberi, magīthiī makīamba hema ciao Kadeshi, Werū-inī wa Zini. **37** Moima Kadeshi, magīthiī makīamba hema ciao Kīrīma-inī kīa Horu, mūhaka-inī wa Edomu. **38** O ta ūrīa aathitwo nī Jehova-rī, Harūni ūrīa mūthīnjīri-Ngai akīambata Kīrīma kīa Horu, harīa aakūiriire mūthenya wa mbere wa mweri wa gatano, mwaka-inī wa mīrongo īna kuuma andū a Isiraēli moima būrūri wa Misiri. **39** Harūni aarī na ūkūrū wa mīaka igana rīa mīrongo īrī na ītatū rīrīa aakūiriire kūu Kīrīma kīa Horu. **40** Nake Aradi mūthamaki wa Kaanani ūrīa watūūruga

Negevu ya Kaanani, akīgua atī andū a Isiraēli maarī njīra magīthiī kuo. **41** Moima Kīrīma kīa Horu, magīthiī makīamba hema ciao Zalimona. **42** Moima Zalimona, magīthiī makīamba hema ciao Punoni. **43** Moima Punoni, magīthiī makīamba hema ciao Obothu. **44** Moima Obothu, magīthiī makīamba hema ciao Iye-Abarimu, mūhaka-inī wa Moabi. **45** Moima Iyimu, magīthiī makīamba hema ciao Diboni-Gadi. **46** Moima Diboni-Gadi, magīthiī makīamba hema ciao Alimoni-Dibilathaimu. **47** Moima Alimoni-Dibilathaimu, magīthiī makīamba hema ciao irīma-inī cia Abarimu hakuhi na Nebo. **48** Moima irīma-inī cia Abarimu, magīthiī makīamba hema ciao werū-inī wa Moabi hūgūrūrū-inī cia Rūūi rwa Jorodani mūrīmo ūrīa ūngī wa Jeriko. **49** Maambire hema hūgūrūrū-inī cia Rūūi rwa Jorodani kuuma Bethi-Jeshimothu nginya Abeli-Shitimu, kūu werū-inī wa Moabi. **50** Kūu werū-inī wa Moabi hūgūrūrū-inī cia Rūūi rwa Jorodani mūrīmo ūrīa ūngī wa Jeriko, nīkuo Jehova erīire Musa atīrī, **51** “Arīria andū a Isiraēli, na ūmeere atīrī: ‘Rīrīa mūkaaringa Rūūi rwa Jorodani mūtoonye Kaanani-rī, **52** mūkaaingata andū arīa othe matūūruga būrūri ūcio, mehere mbere yanyu. Mūkaananga mīhianano yao yothe īrīa mīicūhie, na mīhianano yao īrīa ya gūtwekio, o na mūmomore mahooero mao mothe ma kūdū kūrīa gūtūūgīru. **53** Mwīnyīitīrei būrūri ūcio ūtūike wanyu na mūtūūre kuo, nīgūkorwo nī ndīmūheete būrūri ūcio ūtūike wanyu. **54** Mūkaagayania būrūri ūcio na ūndū wa kūūcukīra mītī, kūringana na mīhīrīga yanyu. Kūrī gīkundi kīnene mūheane igai inene, na gīkundi kīnini mūkihe igai inini. Kīrīa gīkaamagūūra na ūndū wa gūcuuka mītī nīkīo gīgaatuīka kīao. Nīmūgakūgayania kūringana na mīhīrīga ya maithe manyu ma tene. **55** “No mūngīkaaga kūingata atūūri a būrūri ūcio-rī, arīa mūgeetikīria matigwo magaatūika ngaracū cia kūmūtūruga maithe, o na matūike mīigua ya kūmūtheecaga mbaru. Nao nīmamakamūthīnāgia kūu būrūri ūcio mūgaatūūra. **56** Na rīrī, ūndū ūrīa ndaciirīire kūmekarī, ūtūike nīguo ngaamwīka inyuū.”

34 Nake Jehova akīra Musa atīrī, **2** “Atha andū a Isiraēli, ūmeere atīrī: ‘Rīrīa mūgaatoonya Kaanani-rī, būrūri ūcio mūkaagaīrwo ūtūike igai rīanyu ūgaakorwo na mīhaka īno: **3** “Mwena wanyu wa gūthini ūkoima Werū-inī wa Zini kūringania na mūhaka wa Edomu. Mwena wa irathīro, mūhaka wanyu wa mwena wa gūthini ūkaambīrīria mūthia-inī

wa Iria rīa Cumbī, 4 ūtūikanīrie mwena wa gūthini ūrorete Mwanya wa Akirabimu, ūthiite na mbere o nginya Zini, na ūikūrūke na mwena wa gūthini wa Kadeshi-Barinea. Ningī ūcooke ūkinye Hazoru-Adari, na uumīrīre Azimoni, 5 kūrīa ūkaarigicūka, ūnyiitane na karūū ka Misiri, na ūrikīrie Iria-inī. 6 “Mūhaka wanyu wa mwena wa ithūiro ūgaakorwo ūrī hūgūrūrū cia Iria rīrīa Inene. Ūcio nīguo ūgaatuīka mūhaka wanyu wa mwena wa ithūiro. 7 “Naguo mūhaka wanyu wa mwena wa gathigathini uumīte Iria rīrīa Inene ūgaakinya Kīrīma-inī kīa Horu, 8 na kuuma Kīrīma kīa Horu ūgaakinya Lebo-Hamathu. Ningī mūhaka ūcio ūgaakinya Zedadi, 9 ūthiī na mbere nginya Zifironi, na ūgaathirīra Hazoru-Enani. Ūcio nīguo ūgaatuīka mūhaka wanyu wa mwena wa gathigathini. 10 “Na rīrī, mūhaka wanyu wa mwena wa irathīro, ūkoima Hazoru-Enani ūkinye Shefamu. 11 Mūhaka ūcio ūgaakūrūka kuuma Shefamu nginya Ribila, mwena wa irathīro wa Aini, na ūthiī na mbere ūtwaranīte na hurūrūka cia mwena wa irathīro wa Iria rīrīa rīa Kinerethu. 12 Ningī mūhaka ūcio ūikūrūkanie na Rūū rwa Jorodani, ūrikīrie Iria-inī rīa Cumbī. “Ūcio nīguo ūgaatuīka būrūri wanyu, na mīhaka yaguo mīena yothe.” 13 Musa agīatha andū a Isiraēli, akīmeera atīrī: “Mūkaagaya būrūri ūcio na ūndū wa kūucukīra mītī ūtuīke igai rīanyu Jehova nīathanīte akoīga ūkaahēo mīhīrīga īrīa kenda na nuthu, 14 Tondū nyūmba cia mūhīrīga wa Rubeni, na mūhīrīga wa Gadi, na nuthu ya mūhīrīga wa Manase nīmarikītie kwamūkīra igai rīao. 15 Mīhīrīga īyo yeerī na nuthu nīrikītie kwamūkīra magai mayo mwena wa irathīro wa Rūū rwa Jorodani ya Jeriko, kwerekera irathīro rīa rīūa.” 16 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, 17 “Maya nīmo marīitwa ma andū arīa makaamūgayania būrūri ūcio ūtuīke igai rīanyu: nī Eleazaru ūrīa mūthīnjīri-Ngai na Joshua mūrū wa Nuni. 18 Na ūthūure mūtongoria ūmwe kuuma kūrī o mūhīrīga nīgeetha mateithīrīrie kūgayania būrūri ūcio. 19 Maya nīmo marīitwa mao: nī Kalebu mūrū wa Jefune, kuuma mūhīrīga wa Juda; 20 na Shemueli mūrū wa Amihudu, kuuma mūhīrīga wa Simeoni; 21 na Elidadi mūrū wa Kisiloni, kuuma mūhīrīga wa Benjamini; 22 na Buki mūrū wa Jogili, ūrīa mūtongoria kuuma mūhīrīga wa Dani; 23 na Hanieli mūrū wa Efodi, ūrīa mūtongoria kuuma mūhīrīga wa Manase mūrū wa Jusufu; 24 na Kemueli mūrū wa Shifitani, ūrīa mūtongoria kuuma mūhīrīga wa Efiraimu mūrū

wa Jusufu; 25 na Elizafani mūrū wa Paranaki, ūrīa mūtongoria kuuma mūhīrīga wa Zebuluni; 26 na Paliteli mūrū wa Azani, ūrīa mūtongoria kuuma mūhīrīga wa Isakarū; 27 na Ahihudu mūrū wa Shelomi, ūrīa mūtongoria kuuma mūhīrīga wa Asheri; 28 na Pedaheli mūrū wa Amihudu, ūrīa mūtongoria kuuma mūhīrīga wa Nafitali.” 29 Acio nīo andū arīa Jehova aathanire makaagāra andū a Isiraēli magai mao kūu būrūri wa Kaanani.

35 Na rīrī, kūu werū-inī wa Moabi gūkuhī na Rūū rwa Jorodani mūrīmo ūrīa ūngī wa itūūra rīa Jeriko, Jehova akīra Musa atīrī, 2 “Atha andū a Isiraēli mahe Alawii matūūra mao ma gūtūuraga kuuma kūrī igai rīrīa andū a Isiraēli makegwatīra. Na macooke mamahe ithaka cia kūrīithia mahiū mao gūkuhī na matūūra macio. 3 Nao Alawii nīmakaagīa na matūūra ma gūtūūra, na magīe na kūdū gwa kūrīithagia ng’ombe ciao, na mbūri, o na ūhīū ūrīa ūngī wao. 4 “Nacio ithaka cia kūrīithia mahiū mao iria ithiūrūrūkīrie matūūra marīa mūkaahe Alawii, igaatambūrūka buti 1,000 na magana matano kuuma rūthingo-inī rwa itūūra. 5 Kuuma nja ya itūūra-rī, mūthime buti 3,000 mwena wa irathīro, na buti 3,000 mwena wa gūthini, na buti 3,000 mwena wa ithūiro, na buti 1,000 mwena wa gathigathini, narīo itūūra rīgīe gatagatī. Gīcunjī kīu kīa būrūri nīkīo gīgaatuīka ūrīithio wa matūūra macio. 6 “Matūūra matandatū ma macio mūkaahe Alawii magaatuīka ma kūrīrwo, kūrīa mūdū ūraganīte angīūrīra. Hamwe na macio matandatū, mahe matūūra mangī mīrongo īna na meerī. 7 Matūūra mothe marīa mūkaahe Alawii no nginya magaakorwo marī mīrongo īna na manana, hamwe na ithaka cia kūrīithia mahiū mao. 8 Matūūra marīa mūkaahe Alawii kuuma kūrī būrūri ūcio andū a Isiraēli makegwatīra, makaahēanwo kūrīngana na ūrīa igai rīa o mūhīrīga rīgana: Oyai matūūra maingī kuuma kūrī mūhīrīga ūrīa ūrī na matūūra maingī, na muoe matūūra manini kuuma kūrī mūhīrīga ūrīa ūrī matūūra manini.” 9 Ningī Jehova akīra Musa atīrī: 10 “Arīria andū a Isiraēli, ūmeere atīrī: ‘Rīrīa mūkaaringa Rūū rwa Jorodani mūtoonye būrūri wa Kaanani-rī, 11 nīmūgathuura matūūra mamwe matuīke matūūra manene manyu ma kūrīrwo, kūrīa mūdū ūraganīte ataciirīre gwīka ūguo angīūrīra. 12 Macio magaatuīka kūdū gwa kūrīrwo kuuma kūrī mūdū ūrīa ūrīhanagīria, nīgeetha mūdū ūrīa ūthitangīrwo kūrīragana ndagakue ataambīte

gūciirithio mbere ya kīrīndī. **13** Matūūra macio matandatū mūkaaheana nīmo magaatūika matūūra manyu manene ma kūūrīrwo. **14** Heanai matūūra matatū mwena ūyū wa Rūūi rwa Jorodani na matatū kūu Kaanani matūike matūūra manene ma kūūrīrwo. **15** Matūūra macio matandatū magaatūika kūndū gwa kūūrīrwo nī andū a Isiraēli, na ageni, o na andū arīa angī matūūruga thīinī wao, nīgeetha mūndū ūraganīte ataciirīre gwīka ūguo ooragīre kuo. **16** “Mūndū angīgūtha ūrīa ūngī na kīndū gīa kīgera, nake ūcio wagūthwo akue-rī, ūcio ūgūthanīte nī mūūrangani; mūūrangani ūcio no nginya ooragwo. **17** Kana mūndū o wothe ūngīkorwo na ihiga rīngīūravana guoko, nake agūthe mūndū narīo, mūndū ūcio akue-rī, ūcio ūgūthanīte nī mūūrangani; mūūrangani ūcio no nginya ooragwo. **18** Kana mūndū o wothe ūngīkorwo na mūtī ūngīūravana guoko, nake agūthe mūndū naguo acooke akue-rī, ūcio ūgūthanīte nī mūūrangani; mūūrangani ūcio no nginya ooragwo. **19** Mūrīhanīria wa thakame no nginya oorage mūūrangani ūcio; angīmūtūnga no nginya amūūrage. **20** Mūndū o wothe angīkorwo aciirīre rūmena na athinīkanie ūrīa ūngī, kana amūūkīrie kīndū akiendaga nake mūgūthwo akue, **21** kana amūgūthe ngundi arakarīte amūūrage, mūndū ūcio no nginya ooragwo; ūcio nī mūūrangani. Mūrīhanīria wa thakame no nginya aooraga mūūrangani ūcio rīrīa angīmūtūnga. **22** “No rīrī, mūndū angīkorwo atarī na rūmena, na o rīmwe athinīkanie mūndū ūngī kana amūūkīrie kīndū atekwenda, **23** kana amūgūthīrie ihiga rīngīmūūruga atekūmuona, nake mūndū ūcio akue, no tondū ti thū yake na ningī ndaciirīre kūmūgera ngero-rī, **24** hīndī iyo kīūngano kīu no nginya kīmūtūthanie ciira na mūrīhanīria wa thakame kūrīngana na mawatho maya. **25** Kīūngano kīu no nginya kīgītīre mūndū ūcio ūthitangīrwo kūūravana kuuma kūrī mūrīhanīria wa thakame, na kīmūcookie itūūra rīu inene rīa kūūrīrwo rīrīa oorīre. Nake no nginya aikare kuo o nginya rīrīa mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene agaakua, o ūcio waitīrīrio maguta marīa maamūre. **26** “No rīrī, mūthitangwo ūcio ūraganīte angīgaathīi nja ya itūūra rīu inene rīa kūūrīrwo rīrīa oorīre, **27** nake mūrīhanīria wa thakame amūkore na kūu nja ya itūūra rīu inene, mūrīhanīria ūcio wa thakame no oorage mūndū ūcio mūthitange, na ndatuīrwo ihītīa rīa kūūravana. **28** Mūndū ūcio mūthitange no nginya aikare thīinī wa itūūra rīu rīake inene rīa

kūūrīrwo o nginya rīrīa mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene agaakua; thuutha wa gīkuū kīa mūthīnjīri-Ngai ūcio mūnene, no acooke gīthaka-inī kīrīa eegwatīre. **29** “Maya nīmo megūtuika mawatho manyu ma kūrūmagīrīrwo hīndī ciothe njiarwa-inī iria igooka, o kūrīa mūgaatūūra. **30** “Mūndū o wothe angīūruga mūndū no nginya aooragwo ta mūūrangani, no no nginya hagīe na ūira wa aira angī. No gūtīrī mūndū o na ū ūkooragwo nī ūndū wa ūira wa mūndū ūmwe. **31** “Mūtikanamūkīre indo cia gūkūūra muoyo wa mūūrangani, ūrīa wagīrīrwo nī gūkua. Ti-itherū ūcio no nginya ooragwo. **32** “Mūtikanamūkīre indo cia gūkūūra muoyo wa mūndū o wothe ūrīa ūūrīre itūūra inene rīa kūūrīrwo, atī nīguo mūmwītīkīrie acooke agatūūre mūgūnda-inī wake mbere ya gīkuū kīa mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene. **33** “Mūtikanathaahie būrūrī ūrīa mūrī. Ūiti wa thakame nī ūthaahagia būrūrī, na horohio ndīngīrutīrwo būrūrī ūrīa thakame rīkītīe gūtīrwo, tiga no rūtīrwo na thakame ya mūndū ūcio wamīitire. **34** Mūtikanathaahie būrūrī ūrīa mūtūūruga na kūrīa nīi ndūūruga, nī ūndū nīi Jehova ndūūruga gatagatī ka andū a Isiraēli.”

36 Atongoria a nyūmba cia mbarī ya Gileadi mūrū wa Makiru, mūrū wa Manase, arīa maarī a mbarī cia njiaro cia Jusufu, nīmathiire na makīaria marī mbere ya Musa na atongoria arīa matongoragia nyūmba cia andū a Isiraēli. **2** Makiuga atīrī, “Rīrīa Jehova aathire mwathi wakwa aheane būrūrī ūtuīke igai rīa andū a Isiraēli na ūndū wa gūcuukīra mītī-rī, Jehova nīagwathire ūheane igai rīa mūrū wa ithe witū Zelofehadi kūrī airītu ake. **3** Na rīrī, mangīkaahikio nī andū a mīhīrīga iyo īngī ya andū a Isiraēli, hīndī iyo igai rīao nīrīkeherio igai-inī rīa maithe maitū rīonganīrīrio na igai rīa mūhīrīga ūrīa makaahikīra. Nī ūndū ūcio-rī, gīcunjī kīa igai rīrīa twagaiirwo nīrīkeherio. **4** Rīrīa mwaka wa Jubili wa andū a Isiraēli ūgaakinya-rī, igai rīao nīrīkongānīrīrio na igai rīa mūhīrīga ūrīa makaahikīra, narīo igai rīao rīeherio kuuma kūrī igai rīa mūhīrīga wa maithe maitū.” **5** Nake Musa, kūrīngana na watho wa Jehova, agīatha andū a Isiraēli, akīmeera atīrī, “Ūguo mūhīrīga wa njiaro cia Jusufu ūroiga nī ūndū wa kīhooto. **6** Ūū nīguo Jehova athanīte nī ūndū wa airītu a Zelofehadi: No mahīkīre mūndū o wothe ūrīa mangītendera, angīkorwo mekūhika thīinī wa mūhīrīga wa ithe wao. **7** Gūtīrī igai thīinī wa Isiraēli rīkoima mūhīrīga ūmwe rītūike rīa mūhīrīga ūngī, nīgūkorwo Mūisiraēli o

wothe nīagatūūria gīthaka kīa mūhīrīga kīrīa maagaire kuuma kūrī maithe mao ma tene. **8** Mūirītu o wothe ūkaagaya gīthaka mūhīrīga-inī o wothe wa Isiraeli, no nginya ahikīre mūndū wa nyūmba ya mūhīrīga wa ithe, nīgeetha Mūsiraeli o wothe atūūre enyiitīire igai rīa maithe. **9** Gūtīrī igai rīkoima mūhīrīga ūmwe rītūike rīa mūhīrīga ūngī, nīgūkorwo o mūhīrīga wa andū a Isiraeli ūrītūūragia gīthaka kīrīa ūgaite.” **10** Nī ūndū ūcio airītu acio a Zelofehadi magīika o ta ūrīa Jehova aathīte Musa. **11** Airītu a Zelofehadi, nīo Mahala, na Tiriza, na Hogila, na Milika, na Noa, maahikirio nī ariū a mūrū wa nyina na ithe wao. **12** Maahikire thīinī wa mbarī cia njiaro cia Manase mūrū wa Jusufu, narīo igai rīao rīgīkara mbarī-inī na mūhīrīga-inī wa ithe wao. **13** Macio nīmo mawatho na matuīro ma kūrūmīrīrwo marīa Jehova aathire Musa eere andū a Isiraeli marī kūu werū wa Moabi hūgūrūrū-inī cia Rūūi rwa Jorodani mūrīmo ūrīa ūngī wa Jeriko.

Gũcookerithia

1 Ūyũ nĩguo ūhoro ūrĩa Musa aarĩirie andũ a Isiraeli othe kũu werũ-inĩ mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani, na kũu nĩkuo Araba, kũng'ethera Sufi, gatagatĩ ka Parani na Tofeli, na Labani, na Hazerothu na Dizahabu. **2** (Kuuma Horebu gũthĩĩ Kadeshi-Barinea, kugerera njĩra ya kĩrĩma gĩa Seiru, nĩ rũgendo rwa mĩthenya ikũmi na ūmwe.) **3** Mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩna kuuma andũ a Isiraeli moima bũrũri wa Misiri mũthenya wa mbere wa mweri wa ikũmi na ūmwe-rĩ, Musa akĩarĩria andũ a Isiraeli akĩmeera ūrĩa wothe Jehova aamwathĩte ameere. **4** Ūndũ ūyũ wekĩkire thuutha wake gũkorwo atooretie Sihoni mũthamaki wa Aamori, ūrĩa wathamakaga Heshiboni, na ningĩ nĩatooretie Ogu mũthamaki wa Bashani, ūrĩa wathamakaga Ashitarothu arĩ kũu Edirei. **5** Musa arĩ kũu mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani bũrũri-inĩ wa Moabi, nĩambĩrĩrie gũtaarĩria ūhoro wa watho ūyũ, akiuga atĩrĩ: **6** Jehova Ngai witũ aatwĩrĩre tũrĩ kũu Horebu atĩrĩ, "Ihinda rĩrĩa mũikarĩte kĩrĩma-inĩ gĩkĩ nĩrĩiganĩte. **7** Thariai kambĩ mũthĩĩ bũrũri ūrĩa ūrĩ irĩma wa Aamori; mũthĩĩ kũrĩ ndũrĩrĩ iria ciothe iriganĩtie cia Araba, na irĩma-inĩ, na magũrũ-inĩ ma irĩma cia mwena wa ithũũro, na Negevu o na gũtwarana na hũgũrũrũ cia iria, gũthĩĩ o nginya bũrũri wa Akaanani, o na kũu Lebanoni, o nginya rũũ rũrĩa rũnene rwa Faratĩ. **8** Atĩrĩrĩ, nĩndĩmũheete bũrũri ūyũ. Thĩĩĩ kuo mwĩgwatĩre bũrũri ūcio Jehova eehĩtire na mwĩhĩtwa akiuga nĩakauhe maithe manyu Ibrahĩmu, na Isaaka, na Jakubu, o na aũhe njiaro ciao iria igooka thuutha wao." **9** Hĩndĩ ĩyo ndaamwĩrĩre atĩrĩ, "Wĩra wa kũmũrora nĩ mũrĩtũ mũno, ndingĩũhota ndĩ o nyiki. **10** Jehova Ngai wanyu nĩamũingĩhĩtie mũno nginya ūmũthĩ mũrĩ aingĩ o ta njata cia igũrũ. **11** Jehova, o we Ngai wa maithe manyu, aromũingĩhia maita ngiri, na amũrathime o ta ūrĩa eeranĩire! **12** No rĩrĩ, ingĩhota atĩa gũkuua mathĩĩna manyu, na mĩrigo yanyu, o na maciira manyu ndĩ o nyiki? **13** Thuurai andũ oogĩ, na amenyi maũndũ, o na atĩĩku kuuma kũrĩ mĩhĩrĩga yanyu ndĩmatue anene mamũrorage." **14** Inyuĩ mwanjookeirie atĩrĩ, "Ūndũ ūcio watua nĩ ūgwĩka nĩ mwega." **15** Nĩ ūndũ ūcio ngĩoya atongoria a mĩhĩrĩga yanyu, acio maarĩ oogĩ na atĩĩku, ngĩmatua a kũmwathaga, marĩ atongoria a ikundi cia andũ ngiri ngiri, na cia igana igana, na cia mĩrongo ĩtano na cia ikũmi, matuĩke anene

a mĩhĩrĩga. **16** Na nĩndathire atuithania ciira anyu ihinda-inĩ rĩu ngĩmeera atĩrĩ: Thikagĩrĩria maciira gatagatĩ-inĩ ka ariũ a ithe wanyu, na mũmatuithanagie na kĩhooito, kana nĩ ciira ūrĩ gatagatĩ ka Mũisiraeli na Mũisiraeli ūngĩ, kana Mũisiraeli na mũndũ wa kũngĩ. **17** Mũtikanathutũkanie mũgĩtua ciira; thikagĩrĩria andũ arĩa anene na arĩa anini o ūndũ ūmwe. Mũtikanetigĩre mũndũ o na ūrĩkũ, nĩgũkorwo ūtuanĩri ciira nĩ wa Ngai. Ndehagĩrai ciira ūrĩa wothe wamũritũhĩra, na nĩndũthikagĩrĩria. **18** Na hĩndĩ ĩyo ngĩmwĩra maũndũ mothe marĩa mwagĩrĩrwo nĩ gwĩka. **19** Ningĩ o ta ūrĩa Jehova Ngai witũ aatwathire-rĩ, nĩtwoimire Horebu, tũgĩthĩĩ twerekeire bũrũri ūrĩa ūrĩ irĩma wa Aamori tũtuikanĩirie werũ-inĩ ūcio mũnene na wa gwĩtigĩrwo, o ūcio mweyoneire, na nĩ ūndũ ūcio tũgĩkinya Kadeshi-Barinea. **20** Hĩndĩ ĩyo ngĩmwĩra atĩrĩ, "Nĩmũkinyĩte bũrũri ūrĩa ūrĩ irĩma wa Aamori, ūrĩa Jehova Ngai witũ aratũhe. **21** Atĩrĩrĩ, Jehova Ngai wanyu nĩamũheete bũrũri ūcio. Ambatai mũthĩĩ mũwĩgwatĩre ūtuĩke wanyu, o ta ūrĩa Jehova Ngai wa maithe manyu aamwĩrĩre. Mũtikanetigĩre; kana mukue ngoro." **22** Ningĩ inyuĩ, inyuothe mũgĩũka harĩ nĩ mũkĩnjĩra atĩrĩ, "Reke tũtũme andũ mathĩĩ mbere iitũ magatũthigaanĩre bũrũri ūcio, matũcookerie ūhoro ūkonĩĩ njĩra irĩa twagĩrĩrwo kũgerera na matũũra marĩa tũgũkora." **23** Rĩciiria rĩu ngĩona rĩ-rĩega; nĩ ūndũ ūcio ngĩthuura andũ ikũmi na eerĩ thĩĩnĩ wanyu, o mũhĩrĩga hakiuma mũndũ ūmwe. **24** Makiumagara makĩambata bũrũri ūcio, wa irĩma, magĩkinya Gĩtuamba kĩa Eshikoli na magĩtuĩria ūhoro wakĩo. **25** Nĩmakuire matunda mamwe ma bũrũri ūcio, magĩtũrehere, na magĩtũcookeria ūhoro atĩrĩ, "Bũrũri ūcio Jehova Ngai witũ araatũhe nĩ mwega." **26** No inyuĩ mũtiendaga kwambata mũthĩĩ kuo; nĩ mwaremeire rĩathani rĩa Jehova Ngai wanyu. **27** Mũkĩnugunĩka mũrĩ thĩĩnĩ wa hema cianyu, mũkiuga atĩrĩ, "Jehova nĩatũthũire; nikĩo aatũrutire bũrũri wa Misiri oke atũneane moko-inĩ ma Aamori nĩguo matũniine. **28** Tũngĩgĩthĩĩ na kũ? Ariũ a ithe witũ nĩmatũmĩte tũũrwo nĩ hinya tondũ maroiga atĩrĩ, 'Andũ acio marĩ na hinya gũtũkĩra, na nĩ araihu kũrĩ ithuĩ; matũũra mao nĩ manene mũno, na mairigĩrwo na thingo ikinyĩte o matu-inĩ. O na nĩtũronire ariũ a Anaki kuo.'" **29** Nĩ na nĩ ngĩmwĩra atĩrĩ, "Mũtikamake, na mũtikametigĩre. **30** Jehova Ngai wanyu, ūrĩa ūrathĩĩ amũtongoretie, nĩekũmũrũrĩra, o ta ūrĩa aamũrũrĩre kũu bũrũri wa Misiri mũkĩtonagĩra na maithe manyu, **31** na

kūu werū-inī kūu nīmuonire Jehova Ngai wanyu ūrīa aamūtwaraga amūkuuīte, o ta ūrīa mūdū athiiaga akuuīte mūrīū, akīmūkuua kūrīa guothe mwagereire nginya mūgīkina gūkū.” 32 No o na muonete ūguorī, mūtiigana kwihoka Jehova Ngai wanyu, 33 ūrīa wathiiaga amūtongoretie mūrī rūgendo-inī rwanyu arī gītugi-inī kīa mwaki ūtukū, na arī itu-inī mūthenya, na akamūcaragīria kūrīa mūngīamba hema o na akamuonagia njīra īrīa mūkūgera. 34 Rīrīa Jehova aaiguire ūrīa mwoigire, akīrakara na akīhīta, akiuga atīrī: 35 “Gūtīrī mūdū o na ūmwe wa rūciaro rūrū rwaganu ūkoona būrūri ūcio mwega ūrīa ndehītire atī nīngauhe maithe manyu ma tene, 36 tiga o Kalebu mūrū wa Jefune. Nīakawona, na nīngamūhe būrūri ūcio aakinyīte na magūrū make, marī na njiaro ciake, tondū nīarūmīrīire Jehova na ngoro yake kūna.” 37 O na nīī Jehova nīandakarīire akīnjīra atīrī, “O nawe ndūgatoonya būrūri ūcio. 38 No ndungata yaku, Joshua mūrū wa Nuni nīakaūtoonya. Mūmagīrīrie, tondū nīwe ūgaatongoria Isiraeli mathīī makaūgae. 39 Na rīrī, andū anyu arīa anini arīa mwoigire atī nīmagatahwo, na ciana cianyu o ūcio itakūūranīte wega na ūuru, nīgatoonya būrūri ūcio. Nīngauheana kūrī o, nao megwatīre ūtūike wao. 40 No inyuī-rī, hūdūkai, mumagare mūthīī na njīra ya werū-inī mūrōrete Iria Itune.” 41 Hīndī īyo mūkīnjookeria atīrī, “Nītūhītīire Jehova. Nītūkwambata tūkarūe, o ta ūrīa Jehova Ngai witū aatwathīte.” Nī ūndū ūcio inyuī inyuothe o mūdū o mūdū akīōha indo ciake cia mbaara, mwīciirītie atī nī ūndū mūhūthū kwambata mūthīī būrūri ūcio ūrī irīma. 42 No Jehova akīnjīra atīrī, “Meere ūū, ‘Tigai kwambata mūkarūe, tondū ndīgūkorwo hamwe na inyuī. Nīmūgūtoorio nī thū cianyu.’” 43 Nī ūndū ūcio na nīī ngīmwīra, no mūtiigana kūnjigua. Nīmwaremeire watho wa Jehova, na nī ūndū wa rūnana rwanyu mūkīambata mūgīthī būrūri ūcio ūrī irīma. 44 Nao Aamori arīa maatūūraga kūu irīma-inī makīmūtharīkīra, makīmūingata ta mīrumbī ya njūkī, nao makīmūhūūra kuuma Seiru o nginya Horoma. 45 Mwacookire mūgūka mūkīrīraga mbere ya Jehova, no ndaigana kūrūmbūiya kīrīro kīanyu, na akīrega kūmūthikīrīria. 46 Na nī ūndū ūcio mūgīkara kūu Kadeshi matukū maingī, ihinda rīu riothe mwaikarire kuo.

2 Thuutha ūcio tūkihūdūka, tūkiomagara tūrōrete na werū-inī, tūgīthīī na njīra īrīa yerekeire Iria Itune, o ta ūrīa Jehova anjīrīte. Tūkīūrūra būrūri

ūcio ūrī irīma wa Seiru ihinda irāya. 2 Nake Jehova agīcooka akīnjīra atīrī, 3 “Nīmūrūūrīte būrūri ūyū ūrī irīma ihinda rīa kūigana; rīu garūrūkai mūrōrete mwena wa gathigathini. 4 Atha andū, ūmeere atīrī: ‘Mūrī hakuhī gūtuukanīria būrūri wa ariū a ithe wanyu, njiaro cia Esaū, arīa matūūraga Seiru. Nīmekūmwītīgīra, no inyuī mwīmenyererei mūno. 5 Mūtīkamoogite nīguo mūrūe, nīgūkorwo ndikūmūhe būrūri wao o na hanini, o na handū mūngīkinyithia kūgūrū. Niheete Esaū būrūri ūcio ūrī irīma wa Seiru ūtūike wake mwene. 6 Irio iria mūrīrīaga na maaī marīa mūrīnyuuga mūrīmarīhaga na betha.’” 7 Jehova Ngai wanyu nīamūrathimīte wīra-inī wothe wa moko manyu. Nīamūmenyereire rūgendo-inī rwanyu werū-inī ūyū mūnene. Mīaka īyo mīrongo īna īthirīte, Jehova Ngai wanyu akoretwo hamwe na inyuī, na mūtīrī mwaga kīndū o na kī. 8 Nī ūndū ūcio tūgīkīhītūkīra kūu kwa ariū a ithe witū, njiaro cia Esaū, acio maatūire kūu Seiru. Nītwtīgīre barabara ya gūthīī Araba īrīa yumīte Elathu na Ezioni-Geberi, tūkīnyīita barabara ya werū ya gūthīī Moabi. 9 Nīngī Jehova akīnjīra atīrī, “Ndūgathīīnie andū a Moabi kana ūmogite nīguo mūrūe, nīgūkorwo ndikūmūhe būrūri wao o na hanini. Nīndikītie kūheana Ari kūrī njiaro cia Loti gūtūike igai rīao.” 10 (Aemi nīo maatūūraga kuo tene, andū maarī hinya na aingī mūno, na makaraiha ta ariū a Anaki. 11 O nao andū acio maatūitwo Arefai, o ta Anaki, no andū a Moabi maameetaga Aemi. 12 Aahori tene maatūūraga Seiru, no njiaro cia Esaū ikīmarutūrūra, makiuma kuo. Njiaro cia Esaū ikīniina Aahori, ikīmeeheria mbere yao, na magītūūra kuo ithenya rīao, o ta ūrīa andū a Isiraeli meekire būrūri-inī ūrīa Jehova aamaheire megwatīre ūtūike wao.) 13 Nake Jehova akiuga atīrī, “Rīu ūkīrai mūrīnge Kīanda gīa Zeredi.” Nī ūndū ūcio tūgīkīringa karūū kau. 14 Mīaka mīrongo ītatū na īnana nīyathirire kuuma hīndī īrīa tuoimire Kadeshi-Barinea nginya rīrīa twaringire Kīanda kīu gīa Zeredi. Ihinda-inī rīu rūciaro ruothe rwa andū arīa maathiaga ita rūgīkorwo rūthirīte kūu kambī-inī, o ta ūrīa Jehova aamerīte na mwīhītwa. 15 Guoko kwa Jehova nī kwamokīrīire nginya hīndī īrīa aamaniinire biū, magīthira kūu kambī-inī. 16 Na rīrī, rīria mūdū wa mūthia gatagatī-inī ka andū acio arīa maathiaga ita aakuire-rī, 17 Jehova akīnjīra atīrī, 18 “Ūmūthī nīmūkūhītūkīra Ari, būrūri-inī wa Moabi. 19 Mwakinya kūrī Aamoni, mūtīkamathīīnie kana mūmoogite nīguo mūrūe,

nīgukorwo ndikūmūhe būrūri o na ūmwe wa Aamoni. Nīndūheanīte kūrī njiaro cia Loti ūtūike igai rīao.” 20 (O naguo ūcio watūitwo ta būrūri wa Arefai, arīa matūūrīte kuo, no Aamoni maametaga Azamuzumi. 21 Maarī andū marī hinya na aingī na makaraiha ta Aanaki. Jehova nīamaniinire makīeherera Aamoni, nao makīmaingata magītūūra kuo ithenya rīao. 22 Ūguo noguo Jehova eekīire njiaro cia Esaū arīa maatūūrīte Seiru, hīndī irīa aaniinire Aahori mehere mbere yao. Nīmamarutūrūre, na nīo matūūrāga kuo ithenya rīao nginya ūmūthī. 23 Nao Aavi arīa maatūrāga tūtūura-inī gūthīi o nginya Gaza, nīmaniinirwo nī Akafitori arīa moimīte Kafitori, nao magītūūra kuo ithenya rīao.) 24 “Umagarai mūrīnge Kīanda kīa Arinoni. Na atīrī, nīneanīte Sihoni ūrīa, Mūamori mūthamaki wa Heshiboni, na būrūri wake moko-inī manyu. Ambīrīriai kūrīa nake, mwīgwatīre būrūri ūcio. 25 Mūthenya ūyū wa ūmūthī nīngwambīrīria gūtūma andū a ndūrīrī ciothe iria itūire gūkū thī inyiitwo nī guoya na kīmako nī ūndū wanyu. Ciaigua ūhorō wanyu nīkūinaina na inyiitwo nī kīgīrīko kīnene nī ūndū wanyu.” 26 Tūrī werū-inī wa Kedemothu nīndatūmire andū kūrī Sihoni mūthamaki wa Heshiboni ngīmūūria tūgīe na thayū, na ngīmūwīra atīrī, 27 “Twtīkīrie tūtūikanīrie būrūri waku. Tūkūrūmīrīra barabara irīa nene tūtīkwahūka na mwena wa ūrīo kana wa ūmotho. 28 Twenderīe irio cia kūrīa na maāi ma kūnyua, tūrīhe na betha. No rīrī, ūtwītīkīrie tūtūikanīrie kūu na magūrū, 29 o ta ūrīa njiaro cia Esaū iria itūūrāga Seiru, na andū a Moabi arīa matūūrāga Ari maatwīkire, nginya tūrīnge Rūūi rwa Jorodani tūkīnye būrūri ūrīa Jehova Ngai witū araatūhe.” 30 No Sihoni mūthamaki wa Heshiboni nīaregire tūtūikanīrie kuo. Nīgukorwo Jehova Ngai wanyu nīatūmire roho wake ūng’athie, na akīūmia ngoro yake, nīgeetha amūneane moko-inī manyu, o ta ūrīa ekīte rīu. 31 Jehova akīnjīra atīrī, “Nīndambīrīria kūneana Sihoni na būrūri wake kūrī inyuī. Ambīrīriai kūmahūūra mūmatoorie, nīgeetha mwīgwatīre būrūri ūcio wake.” 32 Hīndī irīa Sihoni oimagarire na mbūtū yake yothe nīguo acemanie na ithuī mbaara-inī kūu Jahazu, 33 Jehova Ngai witū nīamūneanire moko-inī maitū na ithuī tūkīmūhūūra, tūkīmūūrāga hamwe na arīū ake na mbūtū yake yothe. 34 Hīndī iyo tūkīnyiita matūūra make mothe tūkīmaananga biū, o na tūkīniina arūme, na andū-a-nja, o na ciana. Tūtīatīgīrie mūndū o na ūmwe. 35 No mahiū na indo iria twaatahire kuuma matūūra macio

twanyīitire nītweyoeire tūgīthīi nacio. 36 Kuuma Aroeri mūthia-inī wa kīanda kīa Arinoni, na kuuma itūūra rīrīa rīarī kīanda-inī kīu, nginya o Gileadi, gūtīrī itūūra o na rīmwe rīatūkīrīrie hinya. Jehova Ngai witū nīaneanire matūūra mothe kūrī ithuī. 37 No kūrīngana na watho wa Jehova Ngai witū, mūtīigana gūkuhīrīria būrūri o na ūrīkū wa Aamoni, kana mūgīkuhīrīria būrūri ūrīa wariganītie na Rūūi rwa Jaboku, o na kana būrūri ūrīa ūthiūrūrūkīrie matūūra marīa marī irīma-inī.

3 Nītwacookire tūkīgarūrūka na tūkīambata na njīra tūrorete Bashani, nake Ogu mūthamaki wa Bashani akīumagara na mbūtū ciake ciothe cia ita oke ahūūrane na ithuī kūu Edirei. 2 Nake Jehova akīnjīra atīrī, “Ndūkamwītīgīre, nī ūndū nīndīmūneanīte hamwe na mbūtū ciake ciothe cia ita na būrūri wake moko-inī maku. Mwīke o ūrīa wekire Sihoni mūthamaki wa Aamori, ūrīa waathanaga Heshiboni.” 3 Nī ūndū ūcio Jehova Ngai witū akīneana Ogu mūthamaki wa Bashani moko-inī maitū na mbūtū yake yothe. Tūkīmoorāga na tūtīatīgīrie mūndū o na ūmwe. 4 Ihīnda-inī rīu tūkīmatunya matūūra mao mothe. Gūtīrī itūūra o na rīmwe rīa matūūra mao mīrongo itandatū tūtaamatunīre, marīa maarī būrūri-inī ūcio wothe wa Arigobu, ūthamaki-inī wa Ogu kūu Bashani. 5 Matūūra macio mothe maarī mairīgīre na hinya, na thingo ndaaya na igūrū, na ihingo ciarī na mīgīko, na ningī no kwarī tūtūūra tūingī tūtaarī tūirīgīre. 6 Nītwamanangīre biū, o ta ūrīa tweekite Sihoni mūthamaki wa Heshiboni, tūkīananga matūūra mothe manene, o na tūkīniina arūme na andū-a-nja o na ciana. 7 No mahiū mothe na indo iria twatahire kuuma matūūra macio mao manene nītwacioire tūgīthīi nacio. 8 Nī ūndū ūcio ihīnda-inī rīu nītwatunyanire būrūri ūrīa warī irathīro rīa Rūūi rwa Jorodani, kuuma kūrī athamaki acio eerī a Aamori, naguo uumīte kīanda kīa Arinoni nginya kīrīma-inī kīa Herimoni. 9 (Kīrīma kīa Herimoni gītāgwo Sirioni nī Asidoni; nao Aamori magītāga Seniru.) 10 Nītwatahire matūūra mothe marīa maarī kūndū kwaraganu, na Gileadi guothe, na Bashani guothe, o nginya Saleka na Edirei, matūūra ma kūrīa Ogu aathanaga kūu Bashani. 11 (No Ogu mūthamaki wa Bashani wiki watīgarire harī matīgarī ma Arefai. Gītānda gīake kīarī gīa cuuma, na kīarī na ūrīahu wa makīria ma buti ikūmi na ithatū, na warīi wa buti ithathatū. Gītānda kīu kīrī o kūu Raba kwa Aamoni.) 12 Naguo būrūri ūrīa twatunyanire

hĩndĩ ĩyo-rĩ, nĩndagaĩire andũ a Rubeni na a Gadi bũrũri ũrĩa warĩ gathigathini wa Aroeri kũnyiitana wa kĩanda kĩa Arinoni, hamwe na nuthu ya bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Gileadi, o hamwe na matũũra makuo. **13** Nakuo kũrĩa kũngĩ guothe gwatigaire kũu Gileadi o na Bashani guothe, kũrĩa Ogu aathanaga, ngikũhe nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase. (Bũrũri wothe wa Arigobu kũu Bashani hĩndĩ ĩmwe wetagwo bũrũri wa Arefai. **14** Jairu, wa rũciaro rwa Manase, nĩegwatĩire bũrũri wothe wa Arigobu o nginya mũhaka-inĩ wa Ageshuru na Amaakathi; nakuo gũgĩtania nake, nĩ ũndũ ũcio Bashani gwĩtagwo Havothu-Jairu o nginya ũmũthĩ.) **15** Na nĩndaheanire Gileadi kũrĩ Makiru. **16** No andũ a Rubeni na a Gadi ndaamaheire bũrũri ũrĩa uumĩte Gileadi ũgaikũrũka nginya kĩanda kĩa Arinoni (mũhaka warĩ gatagatĩ ga kĩanda kĩa), ũgacooka ũgakinya rũũ-inĩ rwa Jaboku, arĩ ruo mũhaka wa Aamoni. **17** Mũhaka wakuo wa mwena wa ithũiro warĩ Rũũ rwa Jorodani kũu Araba, kuuma Kinerethu nginya Iria-inĩ rĩa Araba (nĩrĩo Iria rĩa Cumbĩ), mũhuro wa iharũrũka cia Pisiga. **18** Hĩndĩ ĩyo nĩndamwathire ngĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova Ngai wanyu nĩamũheete bũrũri ũyũ mũwĩgwatĩre. No andũ anyu arĩa marĩ na hinya, arĩa meeohete ĩndo cia mbaara, no nginya maringe mũrĩmo ũrĩa ũngĩ mbere ya andũ a Isiraeli ariũ a ithe wanyu. **19** No rĩrĩ, atumia anyu, na ciana cianyu, o na ũhiũ wanyu (nĩnjũũ nĩ mũrĩ na ũhiũ mũingĩ) no maikare matũũra-inĩ marĩa ndĩmũheete, **20** nginya rĩrĩa Jehova akaahe ariũ a thoguo ũhurũko ta ũrĩa amũheete inyuĩ, nao makorwo meyoire bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmahe, mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Rũũ rwa Jorodani. Thuutha ũcio-rĩ, o mũndũ wanyu no acooke handũ harĩa ndĩmũheete mwĩgwatĩre hatũike hanyu.” **21** Ningĩ ngĩatha Joshua ngĩmwĩra atĩrĩ: “Nĩwĩoneire na maitho maku ũrĩa wothe Jehova Ngai wanyu ekĩte athamaki acio eerĩ. ũguo noguo Jehova ageeka mothamaki marĩa mothe marĩ kũndũ kũu mũrathĩ. **22** Ndũkanametigĩre; Jehova Ngai wanyu nĩwe ũrĩmũrũagĩrĩra.” **23** Hĩndĩ ĩyo nĩndathaitire Jehova ngĩmwĩra atĩrĩ: **24** “We Mwathani Jehova, nĩwambĩrĩire kuonia ndungata yaku ũnene waku na hinya wa guoko gwaku. Nĩ ũndũ-rĩ, nĩ ngai ĩrĩkũ igũrũ kana thĩ ĩngĩka cĩko cia hinya ta iria wee wĩkaga? **25** Reke ninge kũndũ kũu mũrĩmo wa Rũũ rwa Jorodani ngeyonere bũrũri mwega, bũrũri ũcio mwega ũrĩ irĩma o na bũrũri wa Lebanoni.” **26** No nĩ ũndũ wanyu-rĩ, Jehova nĩandakarĩire na ndangĩathikĩrĩire.

Jehova akiuga atĩrĩ, “Reke ũhoru ũcio ũkinye hau, ndũkanjarĩire rĩngĩ ũndũ wĩgĩĩ ũhoru ũcio. **27** Ambata gacũmbĩrĩ ga kĩrĩma kĩa Pisiga wĩrorere mwena wa ithũiro, na wa gathigathini, na wa gũthini, o na wa irathĩro. Wĩrorere bũrũri ũcio na maitho maku, nĩ ũndũ ndũkĩringa rũũ rũrũ rwa Jorodani. **28** No rĩrĩ, taara Joshua, na ũmũmĩrĩire, na ũmwĩkĩre hinya, nĩgũkorwo nĩwe ũgaatongoria andũ aya maringe mathĩ mũrĩmo ũrĩa ũngĩ, na atũme magae bũrũri ũcio ũkuona.” **29** Nĩ ũndũ ũcio tũgĩkara kũu gĩtuamba-inĩ hahũ na Bethi-Peori.

4 Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ a Isiraeli, iguai watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho marĩa ngũmũruta. Marũmagĩrĩire nĩgeetha mũtũũre muoyo na nĩguo mũthĩ mũtoonye mwĩgwatĩre bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wa maitho manyu aramũhe. **2** Mũtikanongerere ũrĩa ngũmwatha kana mũrutarute, no rũmagiai maathani ma Jehova Ngai wanyu marĩa ngũmũhe. **3** Nĩmweyoire na maitho manyu ũrĩa Jehova eekire kũu Baali-Peori. Jehova Ngai wanyu nĩaniinire gatagatĩ-inĩ kanyu ũrĩa wothe warũmagĩrĩra Baali ya Peori, **4** no arĩa othe anyu maarũmĩrĩire Jehova Ngai wanyu, marĩ muoyo nginya ũmũthĩ. **5** Atĩrĩrĩ, nĩndĩmũrutĩte watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho ta ũrĩa Jehova Ngai wakwa aanjathire, nĩgeetha mũmarũmagĩrĩre bũrũri-inĩ ũcio mũgũtoonya mũwĩgwatĩre. **6** Menyagĩrĩrai maathani macio wega, nĩgũkorwo ũguo nĩguo ũkoonania ũũgĩ na ũmenyo wanyu kũrĩ ndũrĩrĩ iria irĩguaga ũhoru wa watho ũyũ wa kũrũmĩrĩrwo, ciugage atĩrĩ, “Ti-itherũ rũrĩrĩ rũrũ rũnene nĩ rũũgĩ na nĩ andũ marĩ na ũmenyo wa maũndũ.” **7** Nĩ rũrĩrĩ rũrĩkũ rũngĩ rũnene ũũ, rũrĩ na ngai ciao irĩ hahũ nao ta ũrĩa Jehova Ngai wĩtũ akoragwo hahũ na ithuĩ rĩrĩa rĩothe tũkũmũhooya? **8** Ningĩ nĩ rũrĩrĩ rũrĩkũ rũngĩ rũnene ũũ rũrĩ na watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho ma kĩhooto ta maya ndĩramũhe ũmũthĩ? **9** Mwĩmenyererei, na mũikare mwĩguĩte nĩgeetha mũtikanariganĩrwo nĩ maũndũ marĩa muonete na maitho manyu, kana mũreke mehere ngoro-inĩ cianyu matukũ marĩa mothe mũgũtũra muoyo. Marutagei ciana cianyu o na ciana cia ciana cianyu iria igooka thuutha. **10** Ririkanai mũthenya ũrĩa mwarũgamire mbere ya Jehova Ngai wanyu kũu Horebu, rĩrĩa anjĩrĩre atĩrĩ, “Cookanĩrĩria andũ mbere yakwa nĩguo maigue ciugo ciakwa, nĩgeetha mamenye kwĩndĩgĩra rĩrĩa rĩothe megũtũra muoyo bũrũri ũcio, na marute

ciana ciao maündū macio.” 11 Nīmwakuhīrīrie na mūkīrūgama magūrū-inī ma kīrīma hīndī īrīa kīarīrīmūkaga mwaki wakinyīte o igūrū, gūkīgīa na matu mairū na nduma ndumanu. 12 Hīndī īyo Jehova nīamwarīrie arī thīinī wa mwaki ūcio. Nīmwaiguire mūgambo, no gūtīrī kīndū muonire; mūgambo noguo warī ho. 13 Nīamūmenyithirie ūhoru wa kīrīkanīro gīake, na nīmo Maathani marīa lkūmi, marīa aamwathire mūrūmagīrīre, na agīcooka akīmaandīka ihengere-inī igīrī cia mahīga. 14 Na rīrī, Jehova nīanjathire o ihinda rīu ndīmūrute watho ūcio wa kūrūmagīrīrwo, o na mawatho marīa mūrūrūmagīrīra mūrī būrūrī ūcio mūraringa Rūūī rwa Jorodani mūkawīgwatīre. 15 Mūthenya ūrīa Jehova aamwarīrie o kūu Horebu arī thīinī wa mwaki, mūtīonire mūhianīre o na ūrīkū. Nī ūndū ūcio mwīmenyagīrīrei mūno, 16 nīgeetha mūtikanethūkie na gwīthondekera mūhianano mūicūhie, mūhiano wa kīndū o gīothe, ūthondeketwo ūrī mūhianīre wa mūndū mūrūme kana wa mūndū-wa-nja, 17 kana wa nyamū o yothe īrī gūkū thī, kana wa nyoni o yothe īrīa yūmbūkaga rīera-inī, 18 kana mūhianīre wa nyamū o na īrīkū ītambaga thī, kana mūhianīre wa thamaki o na īrīkū īrīa īrī maaī-inī marīa marī mūhuro wa thī. 19 Na rīrīa mwarora igūrū, muona rīua, kana mweri na njata, arī cio mbūtū ciothe cia igūrū, mūtikanaguucīrīrio mūciinamīrīre, kana mūhooe indo irīa Jehova Ngai wanyu aagaīire ndūrīrī irīa ciothe irī gūkū thī. 20 No inyuī-rī, Jehova nīamūrutire icua-inī rīu rīa gūtwekia igera akīmūruta būrūrī wa Mīsiri, nīgeetha mūtūike andū ake kīumbe, o ta ūrīa mūtārī rīu. 21 Jehova nīandakarīire nī ūndū wanyu, na akīhīta na mwīhītwa akiuga atī ndikaringa Rūūī rwa Jorodani, ndonye būrūrī ūcio mwega ūrīa Jehova Ngai wanyu aramūhe ūrī igai rīanyu. 22 Nīī ngaakuīra būrūrī ūyū; ndikaringa Rūūī rwa Jorodani; no inyuī mūkīrie kūrīnga mūrīmo ūrīa ūngī mwīgwatīre būrūrī ūcio mwega. 23 Mwīmenyererei mūtīkariganīrwo nī kīrīkanīro kīa Jehova Ngai wanyu kīrīa arīkanīire na inyuī; mūtikanethondekere mūhianano wa kīndū o gīothe kīrīa Ngai akaananītie. 24 Nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu nī mwaki ūniinanaga, na nī Ngai ūrī ūiru. 25 Thuutha wa kūgīa na ciana, o na ciana cia ciana cianyu, na mūkorwo mūtūūrīte būrūrī ūcio ihinda irāya, mūngīgacooka mwīthūkie mwīthondekere mūhianano mūicūhie wa mūthemba o na ūrīkū, na mwīke maündū mooru maitho-inī ma Jehova Ngai

wanyu, mūtūme arakare-rī, 26 ūmūthī ndeeta igūrū na thī ituīke aira atī nīmūkaniinwo o narua kuuma būrūrī ūcio mūraringa Rūūī rwa Jorodani mūkawīgwatīre. Mūtīgatūūra kūndū kūu ihinda irāya na hatirī nganja nī mūkaaniinwo. 27 Jehova nīakamūharaganīa kūrī andū a ndūrīrī, na no andū anini anyu magaatigara gatagatī-inī ka ndūrīrī irīa Jehova akaamūharaganīria. 28 Mūrī kūu, nīmūkahooyaga ngai ithondeketwo nī andū cia mītī na cia mahīga, o irīa itangīhota kuona, kana ciigue, kana irīe, o na kana ciigue mūrūkī. 29 No mūngīgaacaria Jehova Ngai wanyu mūrī kūu, nīmūkamuona, angīkorwo nīmūkamūrōngoria na ngoro cianyu ciothe na muoyo wanyu wothe. 30 Rīrīa mūgaakorwo mūrī mathīina-inī na maündū maya mothe mekīke kūrī inyuī, nīmūgacookerera Jehova Ngai wanyu na mūmwathīkīre matukū-inī ma thuutha. 31 Nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu nī Ngai ūrī-tha; ndakamūtiganīria, kana amūniine, kana ariganīrwo nī kīrīkanīro gīake na maithe manyu ma tene kīrīa arīkanīire nao na mwīhītwa. 32 Na rīrī, ūriai ūhoru wa matukū marīa mahītūku, o marīa maarī mbere yanyu, kuuma mūthenya ūrīa Ngai ombire mūndū gūkū thī; ūriai kuuma gīturi kīmwe kīa igūrū ngīnya kīrīa kīngī. Nī kūrī kwahaana ūndū mūnene ta ūyū, kana nī kūrī kwaiguīka ūndū ūngī taguo? 33 Nī kūrī andū angī marī maigua mūgambo wa Ngai akīaria arī thīinī wa mwaki, ta ūrīa inyuī mūiguīte, na magatūūra muoyo? 34 Nī kūrī ngai yanageria kwīyoera rūrīrī īrūrūtīte thīinī wa rūrīa rūngī, na ūndū wa magerio, na kūrīnga cīama, na morirū, na kūhūūrana mbaara, na gwīka maündū na njara īrī na hīnya na guoko gūtambūrūkītio; o na kana cīko ingī nene na cia gwītīgīrwo ta maündū marīa mothe Jehova Ngai wanyu aamwīkīre kūu būrūrī wa Mīsiri mūkītonagīra na maitho? 35 Muonirio maündū macio nīgeetha mūmenye atī Jehova nīwe Ngai; tiga o we wiki gūtīrī ūngī. 36 Nīatūmire mūigūe mūgambo wake kuuma igūrū nīgūo amūrute. Nakuo thī akīmuonia mwaki wake mūnene, na mūkīigua ciugo ciake ikiuma mwaki-inī ūcio. 37 Tondū nīendeete maithe manyu ma tene, na agīthuura njīaro irīa igooka thuutha wao, nīamūrūtīre būrūrī wa Mīsiri na hīnya mūnene, na agītwarana na inyuī, 38 nīgeetha amūingatīre ndūrīrī nene na irī hīnya kūmūkīra, amūrehe būrūrī wacio, amūhe guo ūtuīke igai rīanyu, ta ūrīa gūtārī ūmūthī. 39 Menyai na mūnyiite na ngoro cianyu ūmūthī atī Jehova nīwe Ngai kūu igūrū na gūkū thī. Gūtīrī ūngī.

40 Rūmiai watho wake wa kūrūmīrīrwo na maathani make marīa ngūmūhe ūmūthī, nīgeetha muonage maūndū mega inyuū ene na ciana cianyu iria igooka thuuu wanyu, na nīguo mūtūūre matukū maingī būrūri ūrīa Jehova Ngai wanyu ekūmūhe nginya tene. 41 Hīndī īyo Musa akīamūra matūūra matatū manene mwena wa irathīro wa Jorodani, 42 marīa mūndū o na ūrīkū ūragīte mūndū angīōrīre angīkorwo oragīte mūndū wa itūūra riake atathugundīte, na atarī na rūthūūro. Nīangīōrīre itūūra rīmwe rīa macio ahonokie muoyo wake. 43 Matūūra macio nīmo maya: Bezeri kūu werū-inī ūrīa mwaraganu, nī ūndū wa andū a mūhīrīga wa Rubeni; na Ramothu kūu Gileadi, nī ūndū wa andū a mūhīrīga wa Gadi; na Golani kūu Bashani, nī ūndū wa mūhīrīga wa Manase. 44 Ūyū nīguo watho ūrīa Musa aahaire andū a Isiraēli maūrūmagīrīre. 45 Ici nīcio irīkanīro na watho wa kūrūmīrīrwo, na mawatho marīa Musa aahaire rīrīa moimire būrūri wa Misiri, 46 na maarī gītuamba-inī gūkūhī na Bethi-Peori, irathīro rīa Rūūī rwa Jorodani, būrūri-inī wa Sihoni mūthamaki wa Aamori, ūrīa waathanaga Heshiboni, nīwe wahootirwo nī Musa na andū a Isiraēli hīndī rīa moimaga būrūri wa Misiri. 47 Nīmegwatīre būrūri wake na makīigwatīra būrūri wa Ogu mūthamaki wa Bashani, athamaki acio eerī a Aamori a kūu irathīro rīa Rūūī rwa Jorodani. 48 Būrūri ūcio uumīte Aroeri, mūthia-inī wa kīanda kīa Arinoni ūgakinya kīrīma-inī kīa Sirioni (na nīkīo Herimoni), 49 na ūkanyīta Araba guothe mwena wa irathīro rīa Rūūī rwa Jorodani, o nginya iria rīa Araba, mūhuro wa iharūrūka cia Pisiga.

5 Musa nīetire andū a Isiraēli othe, akīmeera atīrī: Inyuū Aisiraēli, ta kīguei irīra cia watho wa kūrūmīrīrwo, na mawatho marīa ngūmwīra ūmūthī mūkīiguaga. Mūmeerute na mūtīgīrīre nī mwamarūmīrīra. 2 Jehova Ngai witū nīarīkanīire kīrīkanīro na ithuū kūu Horebu. 3 Jehova ndarīkanīire kīrīkanīro gīkī na maithe maitū oiki, no nīarīkanīire na ithuū, ithuothe arīa tūrī muoyo ūmūthī. 4 Jehova aaranīire na inyuū ūthiū kwa ūthiū arī thīinī wa mwaki kīrīma igūrū. 5 (Hīndī īyo nīī ndarūgamīte gatagatī kanyu na Jehova nīguo ndīmwīre ūhorō wa Jehova, nī tondu nīmwetigagīra mwaki ūcio, na mūtīgīgana kwambata kīrīma igūrū.) Nake akīmwīra atīrī: 6 “Nī nīī Jehova Ngai waku, ūrīa wakūrūtire būrūri wa Misiri, kuuma būrūri wa ūkombo. 7 “Ndūkanagīe na ngai īngī tīga nīī. 8 “Ndūkanethondekere mūhianano

mūicūhie wa mūhianīre wa kīndū o gīothe kīrī kūrīra igūrū, kana gūkū thī, kana kīrī maaī-inī marīa marī mūhuro wa thī. 9 Ndūkanacinamīrīre kana ūcihoee, nīgūkorwo nīī Jehova Ngai waku ndī Ngai ūrī ūru, herithagia ciana nī ūndū wa mehīa ma maithe mao nginya rūciaro rwa gatātū na rwa kana rwa andū arīa maathūire, 10 no nī ngonania wendo kūrī nījarwa ngiri na ngiri cia andū arīa manyendete na magaathīkīra maathani makwa. 11 “Ndūkanagwete rīitwa rīa Jehova Ngai waku na itherū, nīgūkorwo Jehova ndagatua atī mūndū ndehītīe ūrīa ūgwetaga rīitwa rīake na itherū. 12 “Menyagīrīra mūthenya wa Thabatū ūwamūrage, o ta ūrīa Jehova Ngai waku agwathīte. 13 Rutaga wīra waku wothe mīthenya itandatū, 14 no mūthenya wa mūgwanja nī Thabatū ya Jehova Ngai waku. Mūthenya ūcio ndūkanarute wīra o na ūrīkū, wee mwene, kana mūrūguo, kana mwarīguo, kana ndungata yaku ya mūndū mūrūme kana ya mūndū-wa-nja, kana ndegwa yaku, kana ndigiri yaku kana nyamū o na irīkū yaku, kana mūgeni ūrī gwaku mūcīī, nīgeetha ndungata yaku ya mūndū mūrūme o na ya mūndū-wa-nja o nacio ihurūke o tawe. 15 Rīrīkanaga o nawe warī ngombo būrūri wa Misiri, na atī nī Jehova Ngai waku wakūrūtire kuo na njara irī hinya na guoko kwa ūhoti gūtambūrūkītīo. Nī ūndū ūcio Jehova Ngai waku agwathīte ūmenyagīrīre mūthenya wa Thabatū. 16 “Tīīa thoguo na nyūkwa o ta ūrīa Jehova Ngai waku agwathīte, nīgeetha ūtūūre matukū maingī, na maūndū maku magīrīre būrūri-inī ūrīa Jehova Ngai waku egūkūhe. 17 “Ndūkanoragane. 18 “Ndūkanatharanie. 19 “Ndūkanaiye. 20 “Ndūkanagīrīre mūndū ūrīa ūngī kīgeenyō. 21 “Ndūkanacumīkīre mūtumia wa mūndū ūrīa ūngī. Ndūkanerīrīre nyūmba ya mūndū ūrīa ūngī kana gīthaka gīake, kana ndungata yake ya mūndū mūrūme kana ya mūndū-wa-nja, kana ndegwa yake kana ndigiri yake, kana kīndū o nakī kīa mūndū ūrīa ūngī.” 22 Macio nīmo maathani marīa Jehova aarīire ūngano wanyu wothe na mūgambo mūnene kīrīma-inī kīu arī thīinī wa mwaki, o na itu-inī, o na nduma ndumanu; na ndoongereire ūndū ūngī. Agīcooka akīmaandīka ihengere-inī igīrī cia mahiga, akīnengera. 23 Rīrīa mwaigūire mūgambo ūkiama nduma-inī īyo, na kīrīma gīgīakanaga mwaki, athuuri na atongoria a mīhīrīga wanyu yothe nīmookire kūrī nīī. 24 Mūkiuga atīrī, “Jehova Ngai witū nīatuoetie rīiri wake na ūnene wake, na nītūguūte mūgambo

wake ūkiama mwaki-inĩ. Ūmũthĩ nĩtwonete atĩ mũndũ no atũũre muoyo o na Ngai aarĩtie nake. **25** No rĩrĩ, tũgũkua nĩkĩ? Mwaki ūyũ mũnene ūũ nĩ ūgũtũniina, na nĩtũgũkua tũngũigua mũgambo wa Jehova Ngai witũ hĩndĩ ĩngĩ. **26** Nĩ ūndũ-rĩ, nĩ mũndũ ūrĩkũ ūrĩ muoyo ūrĩ waigua mũgambo wa Ngai ūrĩa ūtũũraga muoyo akĩaria arĩ thĩĩnĩ wa mwaki ta ūrĩa ithuĩ tũiguĩte, na agatũũra muoyo? **27** Wee thĩĩ ūkuhĩrĩrie, ūigue ūrĩa wothe Jehova Ngai witũ ekuuga. Ūcooke ūũke ūtwĩre ūrĩa wothe Jehova Ngai witũ egũkwĩra. Nĩtũkũigua na twathĩke.” **28** Jehova nĩamũiguire rĩrĩa mwanjaragĩria, nake Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Nĩnjiguĩte ūrĩa andũ aya makwĩrite. Ūhoru ūcio wothe maarĩtie nĩ mwegu. **29** Naarĩ korwo magĩa na ngoro ya gũtũma meĩndigagĩre na matũũre marũmitie maathani makwa hĩndĩ ciothe, nĩguo matũũre monaga maũndũ mega o ene o na ciana ciao ngĩnya tene! **30** “Thĩĩ ūmeere macooke hema-inĩ ciao. **31** No wee-rĩ, ikara haha harĩ nĩ nĩgeetha ngũhe ūhoru wa maathani mothe, na irĩra cia watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho marĩa ūrĩmarutaga nĩguo mamarũmagĩrĩre marĩ bũrũri ūrĩa ngũmahe mawĩgwatĩre ūtuĩke wao.” **32** Nĩ ūndũ ūcio, mwĩmenyererei nĩguo mwĩkage ūrĩa Jehova Ngai wanyu amwathĩte; mũtikarore na mwena wa ūrĩo kana wa ūmotho. **33** Thĩiagai na mĩthĩire irĩa yothe Jehova Ngai wanyu amwathĩte, nĩguo mũtũũre muoyo na mũgaacĩre, na nĩguo mũtũũre matukũ manyu maingĩhe ma gũtũũra bũrũri ūcio mũkegwatĩra.

6 Na rĩrĩ, maya nĩmo maathani, na watho wa kũrũmĩrĩrwo na mawatho marĩa Jehova Ngai wanyu aanjathire ndĩmũrute nĩgeetha mũmamenyagĩrĩre mũrĩ bũrũri ūcio mũkũringa Rũũ rwa Jorodani mũthĩ mũkawĩgwatĩre ūtuĩke wanyu. **2** Nĩgeetha inyuĩ na ciana cianyu, na ciana ciao irĩa igooka thuutha mwĩtigagĩre Jehova Ngai wanyu rĩrĩa rĩothe mũgũtũũra muoyo, na ūndũ wa kũmenyerera watho wake wothe wa kũrũmĩrĩrwo, na maathani marĩa mothe ngũmũhe, na nĩguo mũtũũre mũkenete matukũ maingĩ. **3** Atĩrĩrĩ wee Isiraeli, thĩkĩrĩria na ūmenyagĩrĩre gwathĩkaga nĩgeetha ūtũũre wonaga maũndũ mega, na ningĩ nĩgeetha mũingĩhe mũno mũrĩ bũrũri ūrĩ bũthĩ wa irĩa na ūkĩ, o ta ūrĩa Jehova Ngai wa maithe manyu aamwĩrĩre. **4** Atĩrĩrĩ, wee Isiraeli, thĩkĩrĩria: Jehova Ngai witũ, we wiki nowe Jehova. **5** Endaga Jehova Ngai waku na ngoro yaku yothe, na muoyo waku wothe, na hinya waku wothe. **6** Maathani maya ndĩrakũhe ūmũthĩ ūreke matũũre ngoro-inĩ yaku. **7** Ūmarutage

ciana ciaku na kĩyo. Aragia ūhoru wamo rĩrĩa ūikarĩte gwaku mũciĩ na rĩrĩa ūgũthĩĩ na njĩra, o na rĩrĩa ūkomete na rĩrĩa wokĩra. **8** Mohagĩrĩre guoko-inĩ gwaku marĩ imenyithia, na ūmohagĩrĩre ūthĩũ-inĩ waku. **9** Maandike hingĩro-inĩ cia mĩrango ya nyũmba ciaku, o na ūmaandike ihingo-inĩ ciaku. **10** Na rĩrĩ, hĩndĩ irĩa Jehova Ngai waku agaagũkĩnyia bũrũri ūcio erĩre maithe maku na mwĩhĩtwa: akĩrĩra Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu, atĩ nĩagakũhe bũrũri ūrĩ na matũũra manene, mega, ūtaakĩte wee mwene, **11** na akũhe nyũmba ciyũrĩte indo njega cia mĩthemba yothe, no tiwe mwene ūciyũrĩtie kuo, na ithima ūteenjete wee mwene, na mĩgũnda ya mĩthabibũ na ya mĩtamaiyũ irĩa ūtaahandĩte wee mwene; hĩndĩ ĩyo warĩa na wahũũna, **12** ūkaamenyerera ndũkanariganĩrwo nĩ Jehova, ūrĩa wakũrutire bũrũri wa Misiri, agĩkũruta bũrũri wa ūkombo. **13** Wĩtigagĩre Jehova Ngai waku, ūmũtungatĩre o we wiki, na rĩrĩa ūkwĩhĩta ūgwetage rĩtwa rĩake. **14** Ndũkanarũmĩrĩre ngai ĩngĩ, ngai cia andũ arĩa makũrigũciĩrie; **15** nĩgũkorwo Jehova Ngai waku, ūrĩa ūrĩ gatagatĩ-inĩ kanyu, nĩ Ngai ūrĩ ūiru, na marakara make nĩmagagũkĩrĩra magũcine, na makũniine biũ ūthire bũrũri-inĩ ūcio. **16** Mũtikanagerie Jehova Ngai wanyu ta ūrĩa mwekire kũu Masa. **17** Mũtikanaage kũmenyerera maathani ma Jehova Ngai wanyu, na irĩkanĩro, na kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩrwo, marĩa akũheete ūrũmagĩrĩre. **18** ĩkaga maũndũ marĩa moonagwo nĩ Jehova magĩrĩre na mega, nĩgeetha ūtũũre wonaga maũndũ mega, nĩguo ūthĩĩ ūkegwatĩre bũrũri ūcio mwegu ūrĩa Ngai eerĩre maithe manyu ma tene na mwĩhĩtwa, **19** atĩ nĩakaingata thũ cianyu ciothe ciehere mbere yaku, o ta ūrĩa Jehova oigĩte. **20** Matukũ-inĩ ma thuutha, rĩrĩa mũrũguo agaakũria atĩrĩ, “Gĩtũmi kĩa irĩkanĩro icio, na kĩrĩra kĩa watho wa kũrũmĩrĩrwo na mawatho marĩa Jehova Ngai aamwathĩte mũrũmagĩrĩre, nĩ kĩrĩ?” **21** Ūkaamũcookeria atĩrĩ: “Ithuĩ twarĩ ngombo cia Firaũni kũu bũrũri wa Misiri, no Jehova agĩtũruta bũrũri ūcio wa Misiri na ūndũ wa guoko gwake kwa hinya. **22** Nĩtweyoneire na maitho maitũ Jehova akĩringa ciana na agĩka maũndũ ma kũgegania, maũndũ manene mũno na ma kũmakania, akĩmeeka kũu bũrũri wa Misiri, o na kũrĩ Firaũni na andũ a nyũmba yake yothe. **23** No nĩatũrutire kuuma kũu nĩgeetha atũrehe gũkũ nĩguo atũhe bũrũri ūyũ eerĩre maithe maitũ ma tene na mwĩhĩtwa. **24** Nake Jehova agĩtũwathwa twathĩkagĩre kĩrĩra kĩa watho wothe wa kũrũmĩrĩrwo,

na twītīgagīre Jehova Ngai witū, nīgeetha tūgaacagīre hīndī ciothe, na tūtūire muoyo o ta ūrīa gūtārī ūmūthī. 25 Na ithuī tūngīmenyerera gwathīkīra watho ūyū wothē tūrī mbere ya Jehova Ngai witū, o ta ūrīa atwathīte-rī, ūcio nī ūgaatuika ūthingu witū.”

7 Rīrīa Jehova Ngai waku agaagūkīnyia būrūrī ūrīa ūratoonya ūkawīgwatīre na aingate ndūrīrī nyingī ikweherere, nacio nī Ahiti, na Agirigashi, na Aamori, na Akaanani, na Aperizi, na Ahivi na Ajebusi, ndūrīrī mūgwanja nene na irī hinya gūgūkīrārī, 2 na rīrīa Jehova Ngai waku agaacineana kūrī we nawe ūkorwo ūcitooretie, hīndī ūyo no nginya ūgaciniina biū. Ndūkanagīe na kīrīkanīro nacio na ndūkanaciguīre tha. 3 Mūtikanagūrane nacio. Mūtikanahēane airītu anyu kūrī aanake ao kana aanake anyu mahikie airītu ao, 4 nīgūkorwo nīmakagarūra aanake anyu matige gūcooka kūnūmīrīra, na matuīke a gūtungatīra ngai ingī, namo marakara ma Jehova nīmakamūkīrīra, mamūcine na mamūniine o narua. 5 Ūū nīguo mūkaameeka: Mūkoinanga igongona ciao, na mūharaganie mahiga ma igongona ciao, na mūtemange itugī ciao cia Ashera, o na mūcine mīhianano yao na mwakī. 6 Nīgūkorwo inyuī mūrī rūrīrī rwamūrīrwo Jehova Ngai wanyu. Jehova Ngai wanyu aamūthurire kuuma ndūrīrī-inī ciothe cia thī mūtuīke rūrīrī rwake, rūrīrī rūrī bata mūno harī we. 7 Jehova ndaamwendire na akīmūthuura tondū mwarī aingī gūkīra ndūrīrī iria ingī, nīgūkorwo nī inyuī mwarī anini mūno gūkīra andū arīa angī othe. 8 No nī ūndū wa Jehova kūmwenda na kūmenyerera mwīhitwa ūrīa eehītīre maithe manyu ma tene, nīkīo aamūrūtire na guoko gwake kūrī hinya, na akīmūkūūra akīmūruta būrūrī wa ūkombo, kuuma hinya-inī wa Firaūni mūthamaki wa būrūrī wa Misiri. 9 Nī ūndū ūcio kīmenyei atī Jehova Ngai wanyu nīwe Ngai; o we Mūrungu ūrīa mwīhokeku, ūmenyagīrīra kīrīkanīro gīake kīa wendo kūrī njiaro ngiri cia andū arīa mamwendete, na makamenyerera maathani make. 10 No rīrī, arīa mamūthūire nīakerīhīria na nījira ya kūmaniina biū makīonaga; ndakagīa thieya kwīrīhīria harī andū arīa mamūthūire, makīonaga. 11 Nī ūndū ūcio, mwīmenyerere mūrūmagīrīre maathani na kīrīra kīa watho wake wa kūrūmīrīrwo, na mawatho marīa ngūmūhe ūmūthī. 12 Mūngīrūmbūiya mawatho macio na mūmamenyerere mūmarūmīrīre, nake Jehova Ngai wanyu nīarīgaga kīrīkanīro gīake kīa wendo na inyuī, o ta ūrīa eehītīre mbere ya maithe

manyu. 13 Nīarīmwendaga na amūrathimage na atūmage mūingīhage. Nīarīrathimaga maciaro ma nda cianyu, na maciaro ma mīgūnda yanyu, marī ma ngano, na ma ndibeī ya mūhīhano, na ma maguta, na ma njaū cia ndūuru cianyu na ma tūtūrūme twa ndūuru cia ng'ondū cianyu kūu būrūrī-inī ūrīa eehītīre harī maithe manyu atī nīakamūhe. 14 Inyuī nīmūkarathimwo gūkīra rūrīrī rūngī o ruothe; gūtīrī mūndū mūrūme kana mūndū-wa-nja wanyu ūkaaga mwana, o na kana ūhīū wanyu o wothē wage gūciara. 15 Jehova nīakamūgītīra kuuma kūrī mīrimū yothē. Ndakamūrehithīria mīrimū mīuru ta irīa muoī rīrīa mwarī kūu būrūrī wa Misiri, no rīrī, nīakamīrehithīria andū arīa othe mamūthūire. 16 No nginya mūkaaniina ndūrīrī ciothe iria Jehova akaarekereria acineane kūrī inyuī; mūtikanaciguīre tha kana mūtungatīre ngai ciacio, nīgūkorwo ūndū ūcio no ūtuīke mūtego kūrī inyuī. 17 Mwahota kwīra atīrī, “Ndūrīrī ici irī na hinya gūtūkīra. Tūngīhota atīa gūciingata?” 18 No mūtikanacītīgīre; rīrikanagai wega ūrīa Jehova Ngai wanyu eekire Firaūni, o na ūrīa eekire būrūrī wa Misiri guothe. 19 Nīmweyoneire na maitho manyu maūndū manene marīa andū acio maageririo namo, o na ciama iria ciaringirwo, na maūndū ma kūgeganīa marīa meekirwo; ningī mūrīrikane ūrīa Jehova Ngai wanyu aamūrūtire būrūrī wa Misiri na guoko kwa hinya na gūtambūrūkītio. Ūguo noguo Jehova Ngai wanyu ageeka ndūrīrī icio ciothe mūrētīgīra rīu. 20 O na ningī, Jehova Ngai wanyu nīagatūma magī ma mboora gatagatī ga cio, nginya o na matigari ma cio marīa makaamwīhitha makorwo mathirīte. 21 Mūtīkamakio nīcio, nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu, ūrīa ūrī hamwe na inyuī, nī Mūrungu mūnene na wa gwītīgīrwo. 22 Jehova Ngai wanyu nīakarūtūrūra ndūrīrī icio ciehere mbere yanyu hanini o hanini. Mūtīgetīkīrio mūciniine o rīmwe, nīguo nyamū cia gīthaka itīkamūingīhīre imūrīgīicīrie. 23 No Jehova Ngai wanyu nīakaneana ndūrīrī icio kūrī inyuī, atūme igīe na kīrīgīicano kīnene o nginya iniinwo. 24 Athamaki ao nīakamaneana moko-inī manyu, na inyuī nīmūkaniina marīitwa mao biū mehere gūkū thī mūhuro wa rīua. Gūtīrī mūndū ūkaahota kūmwītīiria; nī mūkaamaniina. 25 Mīhiano ya ngai ciao nīmūkamicina na mwakī. Mūtikanacumīkīre betha na thahabu iria cīkīrītwo igūrū rīayo, kana mūmīoe itūīke yanyu, mūtīkaguucīrīrio nīyo mūheeneke, nīgūkorwo nīrī magīgi kūrī Jehova Ngai wanyu.

26 Ndūkanarehe kīndū kīrī thaahu nyūmba-inī yaku, nīgeetha ndūkaamūrwo hamwe na kīndū kīu mūniinwo. Kīrege biū na ūgīthūūre, nīgūkorwo nīgītūtītwo gīa kūniinwo.

8 Maathani maya mothe ndīramūhe ūmūthī ma kūrūmīrīra mamenyagīrīrei nīgeetha mūtūūre, na mūngīhe, na mūtoonye mwīgwatīre būrūrī ūrīa Jehova erīire maithe manyu ma tene na mwīhītwa. 2 Ririkanai ūrīa Jehova Ngai wanyu aamūtongoririe njīra-inī yothe kūu werū-inī mīaka īyo mīrongo īna, akienda mwīnyiihie na amūgerie nīguo amenye maūndū marīa maarī ngoro-inī cianyu, kana hihī nīmūkamenyagīrīra maathani make kana aca. 3 Nīatūmire mwīnyiihie, na akīreka mūhūte agīcooka akīmūhūūnia na mana, marīa mūtaamenyete kana makamenywo nī maithe manyu, nīgeetha amūrute atī ti irio ciki ingītūūria mūndū muoyo, no nī kiugo o gīothe kīrīa kīngiuma kanua ka Jehova. 4 Ngūo cianyu itiigana gūtūika kana magūrū manyu makīimba ihinda-inī rīu rīa mīaka mīrongo īna. 5 Kīmenyei na ngoro cianyu atī o ta ūrīa mūndū ahūūruga mūrīū akīmūrūnga, ūguo noguo Jehova Ngai wanyu amūhūūruga. 6 Menyagīrīrai maathani ma Jehova Ngai wanyu, mūthiage na njīra ciake na mūmwītīgagīre. 7 Nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu aramūtware būrūrī mwega mūno, būrūrī ūrī tūrūū, na ūrī tūrīa twa maaī, na ithima cia maaī megūtherera kūu cianda-inī o na irīma-inī; 8 būrūrī ūrī na ngano na cairi, na ūrī na mīthabībū na mīkūyū, na mīkomamanga, ningī nī būrūrī ūrī na maguta ma mītamaiyū na ūūki; 9 nī būrūrī ūtakanyiihia irio, na inyuī mūtīrī kīndū mūkaaga, būrūrī ūrīa mahiga maguo arī igera, na no mwenje icango irīma-inī ciaguo. 10 Rīrīa mūkaarīa mūhūūne, mūkaagooa Jehova Ngai wanyu nī ūndū wa būrūrī ūcio mwega amūheete. 11 Mwīmenyagīrīrei mūtikanariganīrwo nī Jehova Ngai wanyu, mwage kūmenyerera maathani make na mawatho make, na kīrīra kīa watho wake wa kūrūmīrīrwo ūrīa ndīramūhe ūmūthī. 12 Kwaga ūguo, mwarīa mwahūūna, na mwaka nyūmba njega na mūcitūūre, 13 na rīrīa ndūūru cianyu cia ng'ombe na cia mbūrī ikaanenea, nacio betha na thahabu ciongerereke, na indo ciothe irīa mūrī nacio ikorwo ciongererekete mūno-rī, 14 hīndī īyo ngoro cianyu nīkaagīa na mwītīō, na nīmūkariganīrwo nī Jehova Ngai wanyu, o we ūrīa wamūrutire būrūrī wa Misiri, akīmūruta būrūrī wa ūkombo. 15 Nīamūtongoririe mūgītūikanīria werū

ūcio mūnene na wa kūmakania, būrūrī ūcio mūng'aru ūtarī maaī, na warī na nyoka njūru, o na tūng'aurū. Nīamūrūtīre maaī ihiga-inī rīa nyaigī. 16 Nīamūheire mana mūrīre kūu werū-inī, marīa maithe manyu mataamenyete ūhorō wamo, nīguo atūme mwīnyiihie, na akīmūgeria nīgeetha thuutha-inī maūndū manyu makaagīrīra. 17 Mwahota gūkeīra atīrī, “Ūhoti witū na hinya wa moko maitū nīcio ituoneire ūtonga ūyū.” 18 No rīrī, ririkanagai Jehova Ngai wanyu, nīgūkorwo nīwe ūmūheaga ūhoti wa kwīgīra na ūtonga, na nī ūndū ūcio agakīhingia kīrīkanīro gīake, kīrīa aarīkanīire na maithe manyu ma tene na mwīhītwa, o ta ūrīa gūtārī ūmūthī. 19 Mūngīkariganīrwo nī Jehova Ngai wanyu mūrūmīrīre ngai ingī, mūcihoōe na mūciinamīrīre, ngūmumbūrīra mūthenya wa ūmūthī atī ti-itherū no mūkaaniinwo. 20 Mūkaaniinwo o ta ndūrīrī irīa Jehova aaniinire agīcieheria mbere yanyu, nī ūndū wa kwaga gwathīkīra Jehova Ngai wanyu.

9 Ta thikīrīra wee Isiraeli. Rīu ūrorete kūringa Rūūī rwa Jorodani ūthī ūgatunye ndūrīrī nene na irī hinya gūgūkīra, būrūrī ūrī na matūūra manene mūno mathiūrūrūkiirio na thingo ikinyīte o igūrū. 2 Andū akuo marī hinya na nī araihu, nīo Aanaki! Nīūū ūhorō wao, na nīūigūite gūkīrwo atīrī: “Nūū ūngīhota gwītīiria andū a Anaki?” 3 No menya wega ūmūthī atī Jehova Ngai waku nīwe ūkūringa athī mbere yaku ahaana ta mwaki wa kūniinana. Nīakamaniina; amatoorie mbere yaku. Nawe nīūkamarutūrūra ūmaniine biū o narua, o ta ūrīa Jehova aakwīrīre. 4 Jehova Ngai waku aarīkia kūmaingata mehere mbere yaku-rī, ndūkanēire atīrī, “Jehova andehete gūkū ndūgwatīre būrūrī ūyū nī ūndū wa ūthingu wakwa.” Aca, ti ūguo, no nī tondū wa waganu wa ndūrīrī icio, nīkīo Jehova egūciingata ciehere mbere yaku. 5 Ti ūthingu waku o na kana ūrūngīrūru waku ūgūtūma ūkegwatīre būrūrī wacio; no nī tondū wa waganu wa ndūrīrī icio-rī, Jehova Ngai waku nīekūmarutūrūra mehere mbere yaku nīguo ahingie ūrīa eehītire kūrī maithe maku, nīo lburahīmu, na Isaaka, na Jakubu. 6 Nī ūndū ūcio, kīmenye atī ti ūthingu waku ūtūmīte Jehova Ngai waku akūhe būrūrī ūcio mwega ūwīgwatīre ūtūike waku, nīgūkorwo inyuī mūrī andū momītīe ngīngo. 7 Ririkanaga na ndūkanariganīrwo nī ūrīa warakaririe Jehova Ngai waku kūu werū-inī. Kuuma mūthenya ūrīa woimire būrūrī wa Misiri ngīnya rīrīa mwakinyire gūkū, mūkoretwo mūkīremera Jehova. 8 Mūrī kūu Horebu nīmwatūmire marakara ma Jehova

maarahūke akīrakara nginya akienda kūmūniina. 9 Rīrīa ndaambatire kīrīma-inī nğanengerwo ihengere cia mahiga, ihengere iria ciandikītwo kīrīkanīro kīrīa Jehova aarīkanīire na inyuī, nīndaikarire kūu kīrīma igūrū matukū mīrongo ina, mūthenya na ūtukū; ndiariire irio kana ngīnyua maaī. 10 Jehova nīanengerire ihengere igīrī cia mahiga ciandikītwo na kīara kīa Ngai. Ciandikītwo maathani mothe marīa Jehova aamwarīirire kūu kīrīma-inī arī thīinī wa mwaki, mūthenya ūrīa mwagomanīte. 11 Hīndī rīrīa matukū macio mīrongo ina, mūthenya na ūtukū, maathirerī, Jehova nīanengerire ihengere icio igīrī cia mahiga, ihengere icio cia kīrīkanīro. 12 Jehova agīcooka akīnjīra atīrī, “Ikūrūka narua uume gūkū nī ūndū andū aku arīa warutire būrūrī wa Misiri nīmethūkītie. Nīmagarūrūkīte o na ihenya magatiganīria maathani marīa ndamaathire na nīmethondekeire mūhianano wa gūtwekio.” 13 Ningī Jehova akīnjīra atīrī, “Andū aya nīndimoonete, ngoona atī nī andū momītie ngingo mūno! 14 Ndekereria, nīguo ndīmaniine na tharie rīitwa rīao gūkū thī mūhuro wa rīua. Thuutha wa ūguo njooke ngūtue rūrīrī rūrī hinya na rūrī na andū aingī kūmakīra.” 15 Nī ūndū ūcio ngīhūdūka ngīkūrūka kuuma kīrīma igūrū o gīkīrīrīmbūkaga mwaki. Nacio ihengere icio igīrī cia kīrīkanīro ciarī moko-inī makwa. 16 Rīrīa ndaacūthīrīirire, nīndonire atī nīmwehīirire Jehova Ngai wanyu; nī mwehondekeire mūhianano wa gūtwekio ūhaana ta njaū. Nīmwaragūrūkīte o narua mūgatiga kūrūmīrīra njīra rīrīa Jehova aamwathīte mūrūmagīrīre. 17 Nī ūndū ūcio ngīnyīita ihengere icio igīrī ngīcīrekania kuuma moko-inī makwa, nacio ikīenyūkanga icunjī mūkīionagīra na maitho manyu. 18 Ningī ngīgūūthīa thī mbere ya Jehova matukū mīrongo ina, mūthenya na ūtukū; ndiigana kūrīa irio kana ngīnyua maaī, nī ūndū wa mehīa marīa mothe mwekīte, mūgeeka maūndū mooru maitho-inī ma Jehova, mūgītūma arakare. 19 Nīndetigagīra marakara na mang’ūrī ma Jehova, nīgūkorwo nīamūrakarīire o kūigana ūndū angīamūniinire. No Jehova nīathīkīrīirire o rīngī. 20 Nake Jehova nīarakarīire Harūni o kūigana ūndū angīamūniinire, no ihinda rīu, nīndahooeire Harūni o nake. 21 Ningī ngīcooka ngīoyā kīndū kūu kīanyu kīa wīhia, nakīo nīkīo njaū ūyo mwathondekete, na ngīmīcina na mwaki. Ngīcooka ngīmīthethera ngīmīthīa igītūika mūtutu mūhinyu ta rūkūngū, naruo rūkūngū rūu ngīrūikīa karūū gaathereraga koimīte kīrīma-inī. 22 O na ningī nīmwarakarīrie Jehova mūrī

kūu Tabera, na Masa, na Kibirothu-Hataava. 23 Na rīrīa Jehova aamūtūmire kuuma Kadeshi-Barinea, aamwīrire atīrī, “Ambatai mūthī mūkegwatīre būrūrī ūrīa ndīmūheete.” No nī mwaremeire watho wa Jehova Ngai wanyu. Mūtiigana kūmwīhoka kana kūmwathīkīra. 24 Kuuma rīrīa ndamūmenyire, mūtūūruga mūremeire Jehova. 25 Nīndegūithīrie thī mbere ya Jehova matukū macio mīrongo ina, mūthenya na ūtukū, tondū Jehova nīoigīte atī nīekūmūniina. 26 Ngīhooya Jehova, ngīmīwīra atīrī, “Wee Mwathani Jehova, tiga kūniina andū aya aku, o aya igai rīaku kīumbe arīa wakūūrīre na ūndū wa hinya waku mūnene, ūkīmaruta būrūrī wa Misiri na guoko gwaku kwa hinya. 27 Ririkana ndungata ciaku Iburahīmu, na Isaaka, na Jakubu. Tiga kūrora ūmū wa ngoro cia andū aya, na waganu wao, o na mehīa mao. 28 Kwaga ūguo, būrūrī ūrīa wee watūrūtire ūkoiga atīrī, ‘Tondū Jehova ndangīhotire kūmakīnyia būrūrī ūrīa aamerīire, na nī tondū nīamamenete-rī, nīkīo aamatwarire werū-inī amooragīre kuo.’ 29 No andū aya nī aku, o igai rīaku kīumbe, arīa warutire kūu na ūndū wa hinya waku mūnene, na guoko gwaku gūtambūrūkītio.”

10 Hīndī ūyo Jehova akīnjīra atīrī, “Acūhia ihengere igīrī cia mahiga ihaana ta iria cia mbere, ūcooke wambate gūkū kūrī nī kīrīma-inī. Na ūcooke ūthondeke ithandūkū rīa mbaū. 2 Nīngwandīka ciugo iria ciaandikītwo ihengere-inī iria cia mbere, iria woragire. Nawe nīgūcooka ūcīkīre thīinī wa ithandūkū rīu rīa kīrīkanīro.” 3 Nī ūndū ūcio ngīgīthondeka ithandūkū rīu na mbaū cia mūtī wa mūgaa, na ngīcūhia ihengere igīrī cia mahiga ihaanaine na iria cia mbere, ngīambata kīrīma-inī nguūite ihengere icio igīrī na moko. 4 Jehova akīandīka Maathani macio Ikūmi ihengere-inī icio, o ta ūrīa maandikītwo hīndī ya mbere, o marīa aamwarīirire kūu kīrīma-inī arī thīinī wa mwaki, mūthenya ūrīa mwagomanīte. Jehova agīcooka akīnengerā ihengere icio. 5 Na nī ngīcooka ngīgarūrūka, ngīkūrūka, ngījuma kīrīma igūrū, ngīkīra ihengere icio ithandūkū-inī rīu ndaathondekete o ta ūrīa Jehova aanjathīte, na nīho irī o na rīu. 6 (Andū a Isiraeli nīmathīire rūgendo moimīte ithīma-inī cia andū a Jaakani, magīkīnyia Mosera. Kūu nīkuo Harūni aakūūrīre, na nokuo aathīkirwo; nake mūrīū Eliazaru agītūika mūthīnjīri-Ngai ithenya rīake. 7 Kuuma kūu magīthī nginya Gudugoda, na magīcooka magīthī magīkīnyia

Jotibatha, bŭrŭri ūrĩ tŭrŭũ. 8 Ihinda-inĩ rŭu Jehova nŭamŭrŭre mŭhŭrŭga wa Lawi ūkuuage ithandŭkŭ rŭa kŭrŭkanŭro kŭa Jehova, na ūrŭgamage mbere ya Jehova, ūtungatage na ūrathimanage ūkŭgwetaga rŭitwa rŭake, o ta ūrŭa meekaga ūmŭthŭ. 9 Kŭu nŭkŭo gŭtŭmi kŭa Alawii gŭkorwo matarŭ na igai rŭao kŭũmbe gatagatŭ ka ariũ a ithe wao; Jehova nŭwe igai rŭao, o ta ūrŭa Jehova Ngai wanyu aameerire.) 10 Nŭndaikarire kŭu kŭrŭma-inĩ matukũ mŭrongo ŭna, mŭthenya na ūtukũ, o ta ūrŭa ndeekŭte hŭndŭ ya mbere, na ihinda rŭrŭrŭ o na rŭo Jehova nŭanjuguire. Ndwarŭ wendo wake amũniine. 11 Jehova akŭnjŭira atŭrŭ, “Thŭi ūgatongorie andũ aya kŭrŭa megŭthŭi, nŭguo mathŭi megwatŭre bŭrŭri ūrŭa nderŭire maithe mao na mwŭhŭtwa atŭ nŭngamahe.” 12 Na rŭrŭ, wee Isiraeli, nŭ ūndũ ūrŭkũ Jehova Ngai waku endaga wŭke, tŭga o wŭtigagŭre Jehova Ngai waku, na ūthiiaage na nŭjra ciake ciothe, na ūmwendage, na ūtungatagŭre Jehova Ngai waku na ngoro yaku yothe o na muoyo waku wothe, 13 na ūmenyagŭrŭre maathani ma Jehova, na kŭrŭra kŭa watho wake wa kŭrŭmŭrŭrwo ūrŭa ngŭkŭhe ūmŭthŭ nŭguo maũndũ maku magŭrŭre? 14 Jehova Ngai waku nŭwe mwene igŭrũ, o na igŭrũ rŭrŭa rŭrŭ kŭraya kŭu matu-inĩ, o na thŭi no yake na indo ciothe iria irŭi kuo. 15 No rŭrŭ, o na kŭrŭ ūguo, Jehova nŭakenirio nŭ maithe manyu ma tene na akŭimeenda, na akŭmŭthuura inyuũ njiaro ciao harŭ ndŭrŭrŭ iria ingŭ ciothe, o ta ūrŭa gŭtarŭi ūmŭthŭ. 16 Nŭ ūndũ ūcio, ruithiai ngoro cianyu na mŭtigacooke kŭũmia ngingo cianyu rŭngŭ. 17 Nŭgŭkorwo Jehova Ngai wanyu nŭwe Ngai wa ngai iria ingŭ, na Mwathani wa aathani, o we Mŭrungu ūrŭa mŭnene, ūrŭa ūrŭi hinya mŭno na wa kŭmakania, ūrŭa ūtathutũkanagia, na ndoyaga mahaki. 18 Nŭarŭagŭrŭra ciira wa ciana cia ngoriai na wa atumia a ndigwa, na nŭendaga mŭndũ wa kŭngŭ, akamũheaga irio na nguo. 19 O na inyuũ no nginya mwendage andũ a kŭngŭ, nŭgŭkorwo o na inyuũ mwatũũire mŭrŭ andũ a kŭngŭ bŭrŭri-inĩ wa Misiri. 20 Wŭtigagŭre Jehova Ngai waku na ūmŭtungatagŭre. Wŭnyiiatanagie nake, na ūkŭihŭta ūgwetage rŭitwa rŭake. 21 Ūcio nowe ūrŭgoocaga; na nŭwe Ngai waku, ūrŭa wagwŭkŭire maũndũ macio manene na ma kŭmakania marŭa weyoneire na maitho maku. 22 Maithe manyu ma tene arŭa maikŭrŭkire magŭthŭi bŭrŭri wa Misiri maarŭ andũ mŭrongo mŭgwanja, na rŭu Jehova Ngai waku nŭakũingŭhŭtie o ta njata cia matu-inĩ.

11 Endaga Jehova Ngai waku na ūmenyagŭrŭre maũndũ marŭa endaga, arŭi kŭrŭra kŭa watho wake

wa kŭrŭmŭrŭrwo, na mawatho make, na maathani make hŭndŭ ciothe. 2 Rŭrikana ūmŭthŭ atŭ ciana ciaku itionire na itiamenyire kŭherithania kwa Jehova Ngai waku: o na itionire ūnene wake na guoko gwake kŭrŭa kŭrŭi hinya, o na guoko gwake gŭtambŭrŭkŭtio; 3 o na ciana iria aaringire, na maũndũ marŭa eekire kŭu bŭrŭri wa Misiri, na kŭrŭi Firaũni mŭthamaki wa bŭrŭri wa Misiri, na bŭrŭri wake wothe; 4 na ūrŭa eekire mbŭtũ cia ita cia bŭrŭri wa Misiri, na mbarathŭ ciao, na ngaari ciao cia ita, na ūrŭa aamahubŭkanirie na maaŭ ma Iria Itune hŭndŭ ūyo maathingatanŭe nao, na ūrŭa Jehova aamarehithŭirie mŭthiro wa gŭtũura. 5 Ciana cianyu ticio cionire ūrŭa aamwŭkŭire mŭrŭi kŭu werũ-inĩ, nginya rŭrŭa mwakinyire gŭkũ; 6 o na ūrŭa eekire Dathani na Abiramu, ariũ a Eliabu ūrŭa Mŭrubeni, rŭrŭa thŭi yamaathamŭirie kanua kayo marŭi gatagatŭ ka andũ a Isiraeli othe, thŭi ikŭmameria hamwe na nyũmba ciao, na hema ciao, na kŭrŭa gŭothe maarŭ nakŭo. 7 No nŭ maitho manyu meeyoneire maũndũ macio mothe manene marŭa Jehova ekŭte. 8 Nŭ ūndũ ūcio menyagŭrŭrai maathani mothe marŭa ndŭramũhe ūmŭthŭ, nŭgeetha mŭgŭe na hinya wa gŭtoonya na wa gŭtunyana bŭrŭri ūrŭa mŭraringa Rũũ rwa Jorodani mŭkawŭgwatŭre, 9 na nŭgeetha mŭgaatũura matukũ maingŭ bŭrŭri ūcio Jehova eehŭtŭre na mwŭhŭtwa atŭ nŭakahe maithe manyu ma tene na njiaro ciao, bŭrŭri ūrŭi bŭthi wa iria na ūũkŭ. 10 Bŭrŭri ūrŭa mŭrathŭi mŭkaũtunyane ndŭhaana ta bŭrŭri wa Misiri, kŭrŭa muumŭte, kŭrŭa mwahaandaga mbegũ cianyu na mŭgaciunithagŭria maaŭ na magŭrũ taarŭi mŭgũnda wa mboga. 11 No rŭrŭ, bŭrŭri ūrŭa mŭraringa Rũũ rwa Jorodani mŭkegwatŭre nŭ bŭrŭri ūrŭi irŭma na cianda iria inyuuaga maaŭ ma mbura kuuma igŭrũ. 12 Nŭ bŭrŭri ūmenyagŭrŭrwo nŭ Jehova Ngai wanyu; maitho ma Jehova Ngai wanyu maikaraga maũcũthŭrŭirie kuuma kŭambŭrŭria kŭa mwaka nginya mŭthia wago. 13 Nŭ ūndũ ūcio mŭngŭathŭkŭra maathani marŭa ndŭramũhe ūmŭthŭ mŭrŭ na wŭhokeku, na mwendage Jehova Ngai wanyu, na mŭmŭtungatagŭre na ngoro cianyu ciothe na muoyo wanyu wothe-rŭ, 14 hŭndŭ ūyo nŭngoiria mbura bŭrŭri wanyu kŭmera kŭayo gŭakinya, mbura ya mŭringo na ya gŭkŭria irio, nŭgeetha mŭgaacookagŭrŭria ngano wanyu, na ndibeŭ ya mŭhŭhano na maguta. 15 Nŭngatũma kŭgŭe na nyeki ithaka-inĩ nŭ ūndũ wa ngŭombe cianyu, na mŭkarŭaga mŭkahũuna. 16 Mwŭmenyagŭrŭrei mŭtikanaguucŭrŭrio, mŭgarũrũke mŭhoee ngai ingŭ na

mūciinamīrīre. **17** Mūngīkaguucīrīrio, marakara ma Jehova nīmakamūūkīrīra mamūcine, na nīakahinga igūrū nīgeetha gūtikoire nayo thī yage kūruta maciaro, na inyuī nīmūgathira o narua mwehere būrūri ūcio mwega Jehova aramūhe. **18** Igaa ciugo ici ciakwa ngoro-inī cianyu na meciiria-inī manyu; ciohagīrīrei moko-inī manyu irī imenyithia, na mūciohagīrīre mothiū-inī manyu. **19** Cirutagei ciana cianyu, na mūciaragie rīrīa mūikarīte kwanyu mīcīi na rīrīa mūrathiī na njīra, na rīrīa mūkomete na rīrīa muokīra. **20** Ciandikei hingīro-inī cia mīrango ya nyūmba cianyu o na mūciandike ihingo-inī cianyu, **21** nīgeetha matukū manyu na matukū ma ciana cianyu maingīhe kūu būrūri-inī ūcio Jehova eehītire na mwīhītwa atī nīakahe maithe manyu ma tene; maingīhe o ta matukū marīa igūrū rīgūtūtūra rī igūrū wa thī. **22** Mūngīmenyerera wega maathani maya mothe ndīramūhe mūmarūmagīrīre, mwendage Jehova Ngai wanyu, na mūthiage na njīra ciake ciothe na mūikarage mwīgwatanīte nake-rī, **23** hīndī īyo Jehova nīakaingata ndūrīrī icio ciothe ciehere mbere wanyu, na inyuī mwīgwatīre kūdū kūu kwa ndūrīrī nene na irī hinya kūmūkīra. **24** Kūdū guothe kūrīa mūgaakinyithia makinya manyu gūgaatuika kwanyu; būrūri wanyu ūkoima werū-inī ūkinye Lebanoni, na uume Rūū rwa Farati ūkinye iria-inī rīa mwena wa ithūiro. **25** Gūtīrī mūdū ūkaahota kūmwītīiria. O ta ūrīa aamwīrīre, Jehova Ngai wanyu nīagātūma mwītīgīrwo nī andū a būrūri wothe kūrīa guothe mūgaathiī. **26** Atīrīrī, ūmūthī ndīramūgīra kīrathimo mbere wanyu na ngamūgīra kīrumi, **27** ndīramūgīra kīrathimo angīkorwo nīmūgwathīkīra maathani ma Jehova Ngai wanyu marīa ndīramūhe ūmūthī; **28** na ngamūgīra kīrumi angīkorwo nīmūrīagaga gwathīkīra maathani ma Jehova Ngai wanyu mūgatiga gūthīi na njīra irīa ngūmwatha ūmūthī, na ūndū wa kūrūmīrīra ngai ingī, iria mūtooī. **29** Rīrīa Jehova Ngai wanyu akaamūkinyia būrūri ūrīa mūrathiī mūkawīgwatīre, nīmūkanīrīra ūhorō wa kīrathimo kīu kīrīma-inī kīa Gerizimu, nakīo kīrumi mūheanīre ūhorō wakīo kīrīma-inī kīa Ebalī. **30** O ta ūrīa mūūī, irīma icio irī kūu mūrīmo wa Rūū rwa Jorodani, mwena wa ithūiro wa njīra kwerekera na kūrīa rīua rīthūagīra, gūkuhī na mītī rīra mīnene ya More, kūu būrūri wa andū a Kaanani arīa matūūruga Araba gūkuhī na Giligali. **31** Mūrī hakuhī kūrīnga Rūū rwa Jorodani mūtoonye mūkegwatīre būrūri ūcio Jehova Ngai wanyu aramūhe. Rīrīa mūgaakorwo

mūwoete na mūgatūtūra kuo-rī, **32** menyagīrīrai gwathīkīra kīrīra kīa watho wa kūrūmīrīrwo, na mawatho marīa ndīramūhe ūmūthī.

12 Ici nīcio irīra cia watho wa kūrūmīrīrwo, na mawatho marīa mwgīrīrwo nī kūmenyerera mūmarūmagīrīre mūrī būrūri ūrīa Jehova Ngai wa maithe manyu amūheete mūwīgwatīre, rīrīa rīothe mūgūtūtūra būrūri-inī ūcio. **2** Mūkaananga biū kūdū guothe kūu igūrū wa irīma iria ndaaya na tūrīma na rungu rwa mūtī o wothe mūruru kūrīa ndūrīrī icio mūkegwatīra būrūri wacio ihooyagīra ngai ciacio. **3** Mūkoinanga igongona ciacio, na mūharaganie mahiga mao marīa maamūre, na mūcine itugī cia Ashera ciacio; mūtemange mīhianano ya ngai ciao, na mūtharie marītwa ma cio mehere kūdū kūu. **4** Mūtikanahooe Jehova Ngai wanyu ta ūrīa ndūrīrī icio ihooyaga ngai ciacio. **5** No rīrī, no nginya mūgaacaria handū harīa Jehova Ngai wanyu agaathuura thīinī wa mīhīrīga yanyu yothe, nīguo haamūrīrwo rīitwa rīake, harī giikaro giake. Hau nīho mūrīthiiga; **6** na nīho mūrītwaraga maruta manyu ma njino na magongona manyu, na icunjī cianyu cia ikūmi na maruta ma mwanya, na kīrīa gīothe mūrīrutaga kīa mīhītwa yanyu, o na maruta manyu ma kwīyendera, na marigithathi ma ndūuru cianyu cia ng'ombe na cia ng'ondū. **7** Mūrī hau mbere ya Jehova Ngai wanyu, inyuī na andū a nyūmba cianyu nīmūkarīaga na mūgakenera maūdū mothe marīa mūrīkaga na moko manyu, nī ūndū Jehova Ngai wanyu nīamūrathimīte. **8** Mūtikaneeke ta ūrīa tūreka tūrī gūkū ūmūthī, o ūrīa mūdū aroona kwagīrīre, **9** tondū mūtīrī mūrāakinya ūhurūko-inī kana igai-inī rīrīa Jehova Ngai wanyu aramūhe. **10** No nīmūkarīnga Rūū rwa Jorodani mūtūure būrūri ūrīa Jehova Ngai wanyu ekūmūhe ūtuīke igai rīanyu, na nīakamūhurūkia harī thū cianyu ciothe iria imūthiūrūrūkīirīe, nīgeetha mūtūure mūtārī na ūgwati. **11** Hīndī īyo handū harīa Jehova Ngai wanyu agaathuura haamūrwo ha gūtūtūria Rītwa rīake, nīho mūgaatwaraga indo ciothe iria ngūmwatha mūtwarage: nacio nī maruta manyu ma njino, na magongona manyu, na icunjī cianyu cia ikūmi na maruta manyu ma mwanya, na indo ciothe njega iria mwīrīre Jehova na mwīhītwa. **12** Na mūrī hau, mūkenage mūrī mbere ya Jehova Ngai wanyu, inyuī ene, na ariū anyu, na airītu anyu, na ndungata cianyu cia arūme na cia andū-a-nja,

na Alawii a kuuma matũũra-inĩ manyu arĩa matarĩ na mĩgũnda kana igai rĩao ene. **13** Mwĩmenyerere mĩtikanarũire magongona manyu ma njino handũ harĩa hothe mũngĩenda. **14** Marutagĩrei o handũ harĩa Jehova agaathuura mũhĩrĩga-inĩ ũmwe wa mĩhĩrĩga yanyu, nĩho mũgeekagĩra maũndũ marĩa mothe ndĩmworthite. **15** No rĩrĩ, no mũthĩnjĩre nyamũ cianyu itũũra-inĩ rĩanyu o rĩothe na mũrie nyama nyingĩ o ũria mũngĩenda, o taarĩ nyama cia thwariga kana cia thiiya, mũrie kũringana na kĩrathimo kĩria Jehova Ngai wanyu amũheete. Andũ othe, arĩa marĩ na thaahu o na arĩa matarĩ, no marĩ nyama icio. **16** No mĩtikanarĩe thakame; mĩtagei thĩ o taarĩ maaĩ. **17** Mĩtikanarĩre matũũra-inĩ manyu gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa ngano yanyu, na ndibei ya mũhihano, na maguta, kana marigithathi ma ndũuru cianyu cia ng'ombe na cia ng'andu, kana kĩndũ o gĩothe mwĩhitĩte kũrutaga, kana maruta manyu ma kwĩyendera, o na kana maruta ma mwanya. **18** Handũ ha gwĩka ũguo-rĩ, mũrĩrĩagira indo icio mbere ya Jehova Ngai wanyu mũrĩ handũ harĩa Jehova Ngai wanyu agaathuura, inyuĩ ene, na ariũ anyu na airĩtu anyu, na ndungata cianyu cia arũme na cia andũ-a-nja, na Alawii a kuuma matũũra-inĩ manyu, na nĩmũrikenagĩra maũndũ mothe marĩa mũrĩkaga na moko manyu mũrĩ mbere ya Jehova Ngai wanyu. **19** Menyerera mĩtikanarekererie Alawii hĩndĩ irĩa yothe mũgũtũura bũrũri ũcio wanyu. **20** Rĩrĩa Jehova Ngai waku agaakwaramĩria bũrũri waku o ta ũria aakwĩrĩre, nawe wende kũria nyama na uuge atĩrĩ, "Nĩngwenda nyama," hĩndĩ ĩyo no ũrĩe nyama nyingĩ o ũria ũngĩenda. **21** Kũngĩkorwo handũ harĩa Jehova Ngai waku athuurĩte haamũrĩrwo Rĩitwa riake nĩ hakũraihĩrĩrie-rĩ, no ũthĩnje nyamũ kuuma ndũuru-inĩ ciaku cia ng'ombe na cia ng'andu iria Jehova akũheete, ta ũria ngwathĩte, na ũrĩ o kũu matũũra-inĩ maku, no ũrĩe nyama nyingĩ o ũria ũngĩenda. **22** Rĩa nyama icio o ta ũria ũngĩria nyama cia thwariga kana cia thiiya. Andũ arĩa marĩ na thaahu na arĩa matarĩ no marĩ nyama icio. **23** No ũmenyerere ndũkanarĩe thakame, tondũ thakame nĩyo muoyo, ndũkanarĩanĩrie muoyo ũcio na nyama. **24** Ndũkanarĩe thakame; mĩite thĩ o ta maaĩ. **25** Ndũkanamĩrie, nĩguo maũndũ maku magĩrĩre, o na ma ciana ciaku iria igooka thuutha waku, tondũ ũrĩkoragwo ũgũka maũndũ marĩa magĩrĩre maithe-inĩ ma Jehova. **26** No rĩrĩ, nĩũkoya indo ciaku iria nyamũre na kĩndũ kĩria gĩothe wĩhitĩte atĩ nĩũkaruta,

ũthĩrĩ handũ harĩa Jehova agaathuura. **27** Rutĩra magongona maku ma njino, ma nyama na ma thakame kĩgongona-inĩ kĩa Jehova Ngai waku. Thakame ĩyo ya magongona macio maku no nginya ĩitwo hau mwena-inĩ wa kĩgongona kĩa Jehova Ngai waku, no nyama no ũcirĩe. **28** Menyerera wathĩkĩre mawatho maya mothe ndĩragwatha, nĩgeetha maũndũ maku na ma ciana ciaku iria igooka thuutha waku maagagĩrĩre hĩndĩ ciothe, tondũ ũrĩkoragwo ũgũka wega na ũria kwagĩrĩre maithe-inĩ ma Jehova Ngai waku. **29** Jehova Ngai waku nĩakeheria mbere yaku ndũrĩrĩ iria ũkĩrĩrĩ kũhithũkĩra ũcitunye bũrũri. No rĩrĩa ũgaacingata na ũtũre bũrũri wacio, **30** na ciarĩkia kũniinwo ciehere mbere yaku, wĩmenyerere ndũkanategwo na ũndũ wa gũtũria ũhoru wa ngai ciacio ũkĩũria atĩrĩ, "Ĩ ndũrĩrĩ ici itungatagĩra ngai ciacio atĩa? Tũgwĩka o ta ũria ciĩkaga." **31** Ndũkanahooe Jehova Ngai waku na njĩra icio ciacio, nĩ ũndũ ikĩhooya ngai icio ciacio, nĩciĩkaga maũndũ mothe marĩa marĩ magigĩ marĩa Jehova athũire. O na nĩicinaga ariũ ao na airĩtu ao na mwaki marĩ magongona ma ngai ciacio. **32** Tigĩrĩra atĩ nĩ weka maũndũ mothe marĩa ngwathĩte; ndũkanongerere ũndũ kana ũrutarute.

13 Mũnabii kana mũroti wa irooto angĩkeyumĩria thĩinĩ wanyu, nake amwĩre ũhoru wa kĩa kana wa ũrirũ, **2** naguo ũhoru ũcio aarĩtie wa kĩa kana wa ũrirũ wĩkĩke-rĩ, acooke oige atĩrĩ, "Nĩtũrũmĩrĩrei ngai ingĩ (ngai iria mũtooĩ) mũreke tũcihooe," **3** mĩtikanathĩkĩrĩrie ndeto cia mũnabii ũcio, kana cia mũroti ũcio wa irooto; Jehova Ngai wanyu nĩkũmũgeria aramũgeria amenye kana nĩmũmwendete na ngoro cianyu ciothe na mĩoyo yanyu yothe. **4** Jehova Ngai wanyu nĩwe mũrĩrũmagĩrĩra, na nĩwe mũrĩitigagĩra. Menyagĩrĩrai maathani make na mũmathĩkagĩre; mũtungatagĩrei na mwĩgwatanagie nake. **5** Mũnabii ũcio kana mũroti ũcio no nginya ooragwo, tondũ nĩahunjĩtie ũhoru wa kũremera Jehova Ngai wanyu, ũria wamũrutire bũrũri wa Misiri, akĩmũkũura kuuma bũrũri wa ũkombo; nĩageretie kũmũgarũra mwehere njĩra irĩa Jehova Ngai wanyu aamwathire mũrũmagĩrĩre. No nginya mũniine ũũru ũcio wehere gatagatĩ-inĩ kanyu. **6** Mũrũ wa nyũkwa ũria mũciaraniĩrwo, kana mũrũguo kana mwarĩguo, kana mũtumia waku ũria wendete, kana mũrataguo ũria mũmĩranĩtie ngoro nake angĩkũheenereria, akwĩre atĩrĩ, "Nĩtũthĩrĩ tũkahooe ngai ingĩ" (ngai iria wee kana maithe manyu matooĩ, **7** ngai cia andũ arĩa

mamūthiūrūrūkiirie, marī gūkuhī, kana marī kūraya, kuuma mwena ūmwe wa būrūri nginya ūrīa ūngī), 8 ndūkanetikīre ūhorō ūcio wake, kana ūmūthikīrīrie. Ndūkanamūguire tha. Ndūkanamūtige arī muoyo kana ūmūhithīrīre. 9 No nginya ūkaamūrāga. Guoko gwaku nīkuo gūgaakorwo kūrī kwa mbere ūhorō-inī ūcio wa kūmūrāga, gūcooke kūrūmīrīrwo nī moko ma andū arīa angī othe. 10 Mūhūūrei na mahīga nyuguto nginya akue, nī ūndū nīageretie kūmūgarūra amūrute nīrā-inī ya Jehova Ngai wanyu ūrīa wamūrutire būrūri wa Misiri, kuuma būrūri wa ūkombo. 11 Hīndī ūyo andū othe a Isiraeli nīmakaigua ūhorō ūcio nao nīmagetigīra, na gūtīrī mūdū gatagatī kanyu ūgeeka ūndū mūrū ta ūcio rīngī. 12 Mūngīkaigua ūhorō ūkīheanwo ūkonī itūūra rīmwe rīa marīa Jehova Ngai wanyu ekūmūhe mūtūire kuo-rī, 13 atī andū aaganu nīmeyumīrtie thīnī wanyu na makahītithia andū a itūūra rīa nīrā, makameera atīrī, “Nītūthīi tūkahoe ngai ingī” (ngai iria inyuī mūtooī), 14 hīndī ūyo no nginya mūkoorīrīra ūhorō ūcio, na mūthuthuurie na mūtuūrie wega biū. Mūngīona nīguo kūrī na kūmenyeke wega atī ūndū ūcio ūrī magigi ūguo nīwikīkīte thīnī wanyu-rī, 15 no nginya mūkoorāga andū arīa othe matūūraga itūūra rīu na rūhiū rwa njora. Itūūra rīu nīmūkarīniina biū, mūniine andū a rīo o na mahiū makuo. 16 Mūgaacookanīrīra indo ciothe iria ndahe cia itūūra rīu handū hamwe o kūu gatagatī ga kīhaaro gīa itūūra, mūcine itūūra rīu biū hamwe na indo ciarīo cia gūtahwo, itūike igongona rīa njino rīrutīrwo Jehova Ngai wanyu. Rīgaatūūra rīrī rīanange nginya tene, na rītigaakwo rīngī. 17 Gūtīrī kīndū o na kīmwe kīa indo icio itūūrīrwo kūniinwo gīgaakorwo kīrī moko-inī manyu, nīgeetha Jehova atige gūcinwo nī marakara make mahiū; nake acooke amūguire tha, na amwīke maūdū ma ūtugi, na atūme mūingīhe, o ta ūrīa erīire maithe manyu ma tene na mwīhītwa, 18 nī ūndū wa gwathikīra Jehova Ngai wanyu na kūmenyerera maathani make mothe marīa ngūmūhe ūmūthī, na gwīka maūdū marīa magīrīire maitho-inī make.

14 Inyuī nī inyuī ciana cia Jehova Ngai wanyu. Mūtikanetemange kana mwenjwo ihara ūthiū-inī nī ūndū wa mūdū mūkuū, 2 nīgūkorwo mūrī andū mamūrīrwo Jehova Ngai wanyu. Kuuma ndūrīrī-inī ciothe cia thī, Jehova nīamūthuurite mūtūike andū ake a bata. 3 Mūtikanarīe kīndū o nakī kīrī thaahu. 4 Ici nīcio nyamū iria mwagīrīrwo kūrīa:

nī ndegwa, na ng'ondū, na mbūrī, 5 na thwariga, na thīiya, na thwara, na mbūrī ya werū, na ndoo, na ngondi, o na ng'ondū cia irīma-inī. 6 No mūrīe nyamū o yothe īrī mahūngū maatūku na makarekania na nīcookagia ithagumia. 7 No rīrī, harī nyamū iria īcookagia ithagumia kana irī mahūngū maatūku marekanītie biū, mūtikanarīe ngamūrā, kana mbūkū, kana ikamī. O na gūtūika nīcookagia ithagumia, mahūngū ma cio ti maatūku, icio irī thaahu harī inyuī. 8 Nayo ngūrwe, o na akorwo mahūngū mayo nīmarekanītie biū-rī, ndīcookagia ithagumia; ūyo īrī thaahu harī inyuī. Mūtikanarīe nyama ciacio kana mūhutie ciimba ciacio. 9 Thīnī wa nyamū ciothe iria itūūraga maā-inī, no mūrīage īrīa yothe īrī mathagu manyiitainē na īrī ngaracū mwīrī. 10 No īrīa yothe ītarī tūthagu na ngaracū, mūtikanamīrīe; nīgūkorwo īrī thaahu harī inyuī. 11 No mūrīe nyoni o yothe īrīa ītarī thaahu. 12 No ici mūtikanarīe: nderi, na ndiyū, na ndiyū iria njirū, 13 na hūngū īrīa ndune na mūthemba o wothē wa hūngū iria njirū, 14 na mūthemba o wothē wa mahuru 15 na ndundu īrīa īrī rūhīa, na ndundu īrīa īgambaga, na nyoni ya iria-inī īrīa īrī mathagu maraaya, na mūthemba o wothē wa rwīgī, 16 na gatundu karīa kanini, na ndundu īrīa nene, o na ndundu īrīa njerū, 17 na ndundu ya werū, na rwīgī rūnene rūrīa rūrīaga thamaki, na nyoni ya iria-inī īrīa īrī ngingo ndaaya, 18 na karoga-ngunū, na mīthemba yothē ya cūcū-wa-njoka, na hudihuda, o na rūhuhu. 19 Tūnyamū tuothe tūrīa tūrī mathagu tūmbūkaga tūrī gītutu tūrī thaahu harī inyuī, mūtikanatūrīe. 20 No nyamū yothē īrī mathagu na ndīrī thaahu no mūmīrie. 21 Mūtikanarīe kīndū o na kīrīkū kīrīa mūgaakora gīkuīte. No mūkihe mūdū wa kūngī ūrīa ūtūūraga itūūra-inī o rīothe rīa matūūra manyu, nake no akīrīe, kana ūkienderie mūrūrīrī. No inyuī mūrī andū maamūrīrwo Jehova Ngai wanyu. Mūtikanaruge koori na iria rīa nyina. 22 Menyerera mūrūtage gīcunjī gīa ikūmi kīa maciaro mothe ma mīgūnda yanyu mwaka o mwaka. 23 Rīagīrai gīcunjī gīa ikūmi kīa ngano yanyu, na ndibeī yanyu ya mūhihano, na maguta manyu, na marīgithathi manyu ma ndūūru cianyu cia ng'ombe na cia mbūrī mbere ya Jehova Ngai wanyu mūrī handū harīa agaathuura ha gūtūūria Rīitwa rīake, nīgeetha mwīrute gwītīgīra Jehova Ngai wanyu hīndī ciothe. 24 No rīrī, handū hau hangīkorwo nī haraihu mūno, na Jehova Ngai wanyu nīamūrathimīte na mūtingihota gūkuua gīcunjī kīanyu gīa ikūmi mūtware handū hau

(nĩ ūndũ handũ hau Jehova agaathuura ha gũtũuria Rĩtwa rĩake nĩhamũraihĩrĩrie mũno-rĩ), 25 hĩndĩ ĩyo mũgaakũũrania gĩcunjĩ kĩanyu gĩa ikũmi na betha, na inyuĩ mũtware betha ĩyo handũ harĩa Jehova Ngai wanyu agaathuura. 26 Hũthĩrai betha ĩyo na kũgũra kĩria gĩothe mũngĩenda: ng'ombe, kana ng'onde, kana ndibei o na kana kĩndũ kĩgagatie gĩa kũnyua, kana o kĩndũ gĩothe kĩria mũngĩenda. Ningĩ inyuĩ na andũ a nyũmba cianyu mũkaarĩra indo icio o hau mbere ya Jehova Ngai wanyu mũkenete. 27 Na mũtikanarekererie Alawii arĩa matũũraga matũũra-inĩ manyu, nĩgũkorwo matirĩ gĩthaka kana igai rĩao ene. 28 Na rĩrĩ, o mĩaka ĩtatũ yathira, mũrutage icunjĩ cia ikũmi cia uumithio wanyu wothe wa mwaka ũcio, mũgaaciga kũu matũũra-inĩ manyu, 29 nĩgeetha Alawii (arĩa matarĩ agaĩre gĩthaka kana igai rĩao ene), na andũ a kũngĩ, na ciana cia ngoriai, na atumia a ndigwa arĩa matũũraga matũũra-inĩ manyu, magookaga makarĩa na makahũũna, nĩguo Jehova Ngai wanyu amũrathimage wĩra-inĩ wothe wa moko manyu.

15 Na rĩrĩ, mĩaka mũgwanja yathira, no nginya mũkarekanagĩra mathiirĩ. 2 Ūndũ ũcio mũrĩwikaga ũũ: mũkombithania o wothe nĩarĩrekanagĩra thiiirĩ o wothe ũria akombeire Mũisiraeli ũria ũngĩ. Ndakarandũra Mũisiraeli ũria ũngĩ thiiirĩ kana mũrũ wa ithe, nĩ ūndũ ihinda rĩa Jehova rĩa kũrekanĩra mathiirĩ nĩrĩhunjanĩrio. 3 No mũrandũre mũndũ wa kũngĩ thiiirĩ, no rĩrĩ, no nginya mũrekanĩre thiiirĩ o wothe ũria mũrũ wa thoguo arĩ naguo. 4 No rĩrĩ, gũtiagĩrĩire gũkorwo na mũndũ mũthĩni thĩni wanyu, nĩgũkorwo mũrĩ bũrũri-inĩ ũcio Jehova Ngai wanyu ekũmũhe mũwĩgwatĩre ũtuĩke igai rĩanyu-rĩ, nĩakamũrathima mũno, 5 angĩkorwo nĩmũgathĩkĩra Jehova Ngai wanyu biũ, o na mũmenyagĩrĩre kũrũmagĩrĩra maathani maya mothe ngũmũhe ũmũthĩ. 6 Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩakamũrathima ta ũria eeranĩre, na nĩmũgakombagĩra ndũrĩrĩ nyingĩ, no inyuĩ mũtigaakombaga harĩ cio. Nĩmũgaathaga ndũrĩrĩ nyingĩ, no cio itikamwathaga. 7 Kũngĩgaakorwo na mũndũ mũthĩni gatagatĩ-inĩ ka ariũ a ithe wanyu itũũra-inĩ o rĩothe kũu bũrũri-inĩ ũcio Jehova Ngai wanyu ekũmũhe-rĩ, mũtikanamũmirie ngoro, kana mũtuĩke akarĩ kũrĩ mũrũ wa ithe wanyu ũcio mũthĩni. 8 No rĩrĩ, nĩ kaba mũmũtambũrũkĩrie guoko, na

mũmũkombithie kĩria gĩothe akaabatario nĩkĩo. 9 Mwĩmenyererei mũtikanagĩe na meciiria mooru, mũkoiga atĩrĩ: “Mwaka wa mũgwanja, mwaka ũria wa kũrekanĩra mathiirĩ ũrĩ hakuhĩ,” nĩguo mũtikagĩe na ngoro njũru, mwage gũtaanahĩra mũrũ wa ithe wanyu ũria ũbataire, kana mwage kũmũhe kĩndũ. Nake hĩndĩ ĩyo no akaĩre Jehova nĩ ūndũ wanyu, na inyuĩ nĩmũkonwo mwĩhĩtie. 10 Heagai mũndũ ta ũcio na ũtaana, na mwĩkage ūndũ ũcio na ngoro ĩtarĩ na ũũru; na nĩ ūndũ wa ũguo-rĩ, Jehova Ngai wanyu nĩarĩmũrathimaga mawĩra-inĩ manyu mothe, o na maũndũ-inĩ mothe marĩa mũrĩkaga. 11 Nĩkũrĩkoragwo na andũ athĩni hĩndĩ ciothe bũrũri-inĩ. Nĩ ūndũ ũcio ngũmwatha mũtuĩke ataana kũrĩ ariũ a ithe wanyu, na kũrĩ andũ arĩa athĩni o na abatari arĩa marĩkoragwo bũrũri-inĩ wanyu. 12 Mũrũ wa ithe wanyu Mũhibirania, arĩ mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja, angĩyendia kũrĩ we na agũtungatĩre mĩaka ĩtandatũ-rĩ, mwaka wa mũgwanja wakinya no nginya ũkaamũrekereria athĩ. 13 Na rĩria ũkaamũrekereria, ndũkanareke athĩ moko matheri. 14 Nĩũkamũhe indo na ũtaana kuuma rũũru-inĩ rwaku, o na kuuma kĩhũrĩro-inĩ gĩaku kĩa ngano o na kĩhĩhĩro-inĩ kĩa ndibei. ũkaamũhe indo kũringana na ũria Jehova Ngai waku akũrathimĩte. 15 Rirĩkanaga atĩ o na we warĩ ngombo kũu bũrũri wa Misiri, no Jehova Ngai waku agĩgũkũũra. Kĩu nĩkĩo gĩatũma ngũhe rĩathani rĩu ũmũthĩ. 16 No rĩrĩ, ndungata yaku ĩngĩgakwĩra atĩrĩ, “Nĩ ndikwenda gũgũtiga,” nĩ ūndũ nĩkwendete na ĩkenda andũ a nyũmba yaku, na nĩ ūndũ nĩyonaga gwaku gwĩ kwegarĩ, 17 hĩndĩ ĩyo nĩũgakĩnyĩta mũkuha, ũmũtũrĩkie gũtũ ĩrĩ hau mũrango-inĩ, ĩtuĩke ndungata yaku mũtũũrĩre wayo wothe. ũguo noguo ũgeeka ndungata yaku ya mũndũ-wa-nja. 18 Ndũkone taarĩ ūndũ ũrĩ hinya kũrekereria ndungata yaku ĩthĩ, nĩ ūndũ ũtungata ũria ĩgũtungatĩre mĩaka ĩyo ĩtandatũ nĩ ta maita meerĩ ma mũcaara wa mũndũ wa kwandikwo. Nake Jehova Ngai waku nĩarĩkũrathimaga maũndũ-inĩ mothe marĩa ũrĩkaga. 19 Rutagĩra Jehova Ngai waku marigithathi mothe ma njamba kuuma ndũũru-inĩ ciaku cia ng'ombe na cia mbũri. Ndũkanatware marigithathi maku ma ndegwa wĩra-inĩ, na ndũkanamure marigithathi maku ma ng'onde guoya. 20 O mwaka, wee na andũ a nyũmba yaku nĩmũgacĩrĩagĩra mbere ya Jehova Ngai waku handũ harĩa agaathuura. 21 Nyamũ ĩngĩgakorwo ĩrĩ na kaũũgũ, ĩkorwo ĩgĩthua kana ĩrĩ ndumumu, kana

ikorwo na ūūgū o na ūrīkū-rī, mūtikanamīrutīre Jehova Ngai wanyu igongona. **22** Mūkaamīrīra o kūu matūūra-inī manyu. No īrīho nī arīa marī na thaahu na arīa matarī na thaahu, o taarī thīiya kana thwarīga maraarīa. **23** No mūtīkarīage thakame; mūtīagei thī o ta maaī.

16 Menyagīrīrai mweri wa Abibu na mūkūngūyagīre Bathaka ya Jehova Ngai wanyu, nī ūndū mweri-inī wa Abibu nīguo aamūrutire būrūri wa Misiri kūrī ūtukū. **2** Nīmūgathīnjīra Jehova Ngai wanyu igongona rīa Bathaka rīa nyamū kuuma rūūru-inī rwanu rwa mbūri kana rwa ng'ombe, mūcithīnjīre handū harīa Jehova agaathuura ha gūtūūra Rīitwa rīake. **3** Mūtikanamīrīanīrie na mīgate mīkīre ndawa ya kūmbia, no ihinda rīa mīthenya mūgwanja mūrīe mīgate ītarī mīimbie, arī yo mīgate ya mīnyamaro, nī ūndū mwoimire būrūri wa Misiri na ihenya, na nīgeetha matukū-inī mothe ma muoyo wanyu mūrīkanage mūthenya ūcio mwoimire būrūri wa Misiri. **4** Ihinda rīa mīthenya mūgwanja mūtikanakorwo mūrī na ndawa ya kūmbia būrūri-inī wanyu wothe. Mūtikanareke nyama o ciothe cia iria mūkūruta igongona hwaī-inī wa mūthenya wa mbere iraaire ngīnya rūciinī. **5** Mūtikanathīnjīre igongona rīa Bathaka itūūra-inī o rīothe kūrīa Jehova Ngai wanyu ekūmūhe, **6** tīga o harīa agaathuura ha gūtūūra Rīitwa rīake. Hau nīho mūkaarūtīra igongona rīa Bathaka hwaī-inī rīrīa rīua rīthūaga, rītūike rīa kūrīrikana ihinda rīrīa mwoimire būrūri wa Misiri. **7** Mūkaarīhīria na mūrīrīre handū hau Jehova Ngai wanyu agaathuura. Nīngī kwarooka gūkīa mūcooke hema-inī cianyu. **8** Ihinda rīa mīthenya ītandatū mūkaarīaga mīgate ītarī mīimbie, nagu mūthenya wa mūgwanja mūgīe na kīūngano kīamūrīrwo Jehova Ngai wanyu, na mūtīkarute wīra o na ūrīkū. **9** Taragai ciumīa mūgwanja kuuma mwambīrīria kūgetha ngano rīra ītarī ngethe. **10** Mūcooke mūkūngūire Gīathī gīa Ciumīa nī ūndū wa Jehova Ngai wanyu, na ūndū wa kūruta maruta ma kwīyendera marīngaine na irathimo iria Jehova Ngai wanyu amūrathimīte nacio. **11** Na mūkenagīre Jehova Ngai wanyu mūrī handū harīa agaathuura ha gūtūūra Rīitwa rīake, inyuī, na arīū anyu, na arīrītu anyu, na ndungata cianyu cia arūme na cia andū-a-nja, na Alawīi arīa marī matūūra-inī manyu, na andū a kūngī, na ciana cia ngorīai, o na atumīa a ndīgwa arīa matūūranagīa na inyuī. **12** Rīrīkanai atī mwarī ngombo kūu būrūri wa

Misiri, na mūrūmagīrīre wega irīra icio cia watho wa kūrūmīrīrwo. **13** Kūngūyagīrai Gīathī gīa Ithūnū mīthenya mūgwanja thuutha wa gūcookereria maciaro marīa moimīte ihuhīro-inī cianyu cia ngano, na ihihīro-inī cianyu cia ndibei. **14** Kenagīrai Gīathī kīu kīanyu, inyuī, na arīū anyu, na arīrītu anyu, na ndungata cianyu cia arūme na cia andū-a-nja, na Alawīi, na andū a kūngī, na ciana cia ngorīai, o na atumīa a ndīgwa arīa matūūraga matūūra-inī manyu. **15** Kūngūyagīrai Gīathī kīu kīamūrīrwo Jehova Ngai wanyu ihinda rīa mīthenya mūgwanja mūrī handū hau Jehova agaathuura. Nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu nīakamūrathīma magetha-inī manyu mothe, na mawīra-inī mothe ma moko manyu, nakīo gīkeno kīanyu nīgīkaiganīra. **16** Arūme othe anyu no ngīnya makeyumīria mbere ya Jehova Ngai wanyu maita matatū o mwaka marī handū hau agaathuura: hīndī ya Gīathī kīa Mīgate ītarī Mīimbie, na ya Gīathī gīa Ciumīa, na ya Gīathī gīa Ithūnū. Gūtikanagīe mūndū ūkoimīra mbere ya Jehova moko matheri: **17** O ūmwe wanyu no ngīnya akarehaga kīheo kīringaine na ūrīa Jehova Ngai wanyu amūrathimīte. **18** Mūgaathuura aciiri, o na anene a o mūhīrīga kuuma mīhīrīga-inī yothe yanyu o itūūra-inī o rīothe Jehova Ngai wanyu ekūmūhe, nao nīmagatuagīra andū ciira wega. **19** Mūtikanahotomīe ciira kana mūgīe na gūthutūkīania. Mūtikanamūkīre ihakī, nīgūkorwo ihakī nīrītūmaga maitho ma mūndū mūūgī matūike matumumu, na rīkoogomīa ciugo cia mūndū ūrīa mūthingu. **20** Rūmagīrīrai kīhooito kīo giiki, nīgeetha mūtūūre muoyo na mwigwatīre būrūri ūrīa Jehova Ngai wanyu ekūmūhe. **21** Mūtikanahaande gītugī kīa Ashera mwena-inī wa kīgongona kīrīa mūgaathondekera Jehova Ngai wanyu, **22** na mūtīkanaake ihīga rīa kūhooyagwo, nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu nīathūire maūndū macio.

17 Mūtikanarutīre Jehova Ngai wanyu igongona rīa ndegwa kana rīa ng'ōndu īrī na kaūūgū kana ūūgū, nīgūkorwo ūndū ūcio ūrī thaahu harī Jehova. **2** Mūndū mūrūme kana mūndū-wa-nja ūtūūranagīa na inyuī itūūra-inī rīmwe rīa kūrīa Jehova ekūmūhe, angīoneka agīka ūūru maitho-inī ma Jehova Ngai wanyu na ūndū wa gūthūkīa kīrīkanīro gīake, **3** na agakararīa rīathani rīakwa akahooya ngai ingī, na agaciinamīrīra kana akainamīrīra rīua, kana mweri, kana njata cia matu-inī, **4** na mūmenyithio ūhorō ūcio-rī, hīndī īyo no ngīnya mūgaatūūria ūhorō ūcio

wega. Kūngikorwo ūhoru ūcio nī wa ma, na hakorwo na ūira atī ūndū ūcio ūrī thaahu nīwīkītvo thīinī wa Isiraēli, 5 oyai mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja ūcio wīkīte ūndū ūcio mūrū mūmūtware kihingoinī gīa itūūra rīanyu inene na inyūī mūmūhūre na mahīga nyuguto ngīnya akue. 6 Na ūndū wa ūira wa andū eerī kana atatū, mūdū no oragwo, no gūtīrī mūdū ūkooragwo na ūndū wa ūira wa mūdū ūmwe. 7 Moko ma aira acio no ngīnya makorwo marī ma mbere ūhoroinī ūcio wa kūmūrāga, na thuutha ūcio marūmīrīrwo nī moko ma andū arīa angī othe. No ngīnya mūniine ūuru ūcio wehere gatagatī-inī kanyu. 8 Kūngīkaagīa maciira magooti-inī manyu mūtangīhota gūtua, marī ma ūiti wa thakame, o na ma gūtūithania mūdū na mūdū ūrīa ūngī, kana mūdū ūhūrīte ūrīa ūngī, matwaragei handū harīa Jehova Ngai wanyu agaathuura. 9 Thīī kūrī Alawii arīa athīnjīri-Ngai, na kūrī mūtūithania ciira ūrīa ūrī wīra-inī ihinda rīu. Mūmoorie ūhoru ūcio nao mamuonie ūrīa ciira ūcio wagīrīre gūtuo. 10 No ngīnya mwīke kūrīngana na matua marīa makaamūhe mūrī handū hau Jehova agaathuura. Menyagīrīrai mwīkage ūrīa wothe marīmwathaga mwīke. 11 Ikagai kūrīngana na watho ūrīa mamūrūtīte, na mūrūmīrīre matua mao marīa mekūmūhe. Mūtikanehūgūre mwena wa ūrīo kana wa ūmotho, mūtīgane na ūrīa mamwīrīte. 12 Mūdū ūrīa ūngīonania kūnyarara mūtūithania ciira kana mūthīnjīri-Ngai, ūrīa ūrīgumaga agītungatīra Jehova Ngai wanyu, no ngīnya ooragwo. No ngīnya mūniine ūuru ūcio wehere Isiraēli. 13 Andū othe nīmakaigua ūhoru ūcio nao metīgīre, na matigacooka gūkorwo marī na kūnyararo rīngī. 14 Rīrīa mūgaathī būrūrī ūrīa Jehova Ngai wanyu ekūmūhe, na mūkorwo mūwīgwatīre na mūgaatūūra kuo, na muuge atīrī, “Rekei tūgīe na mūthamaki witū ta ndūrīrī iria ciothe itūthīūrūrūkiirie,” 15 Menyererai wega mūgaathuura mūthamaki ūrīa Jehova Ngai wanyu amwamūrīre. No ngīnya akoima gatagatī-inī ka arīu a ithe wanyu. Mūtīgathuure mūdū wa kūngī atūike mūthamaki wanyu, mūdū ūtarī mūrū wa thoguo Mūisiraēli. 16 Mūthamaki ūcio, o nake ndakaneingīhīrie mbarathi, kana atūme andū macooke būrūrī wa Misiri makamūgīrīre ingī, nīgūkorwo Jehova amwīrīte atīrī, “Mūtikanacooke na thuutha, mūgere njīra īyo rīngī.” 17 Nake ndakanahīkie atumia aingī, nīgūo ngoro yake ndīkanagarūrūke. Ningī ndakaneingīhīrie betha na thahabu. 18 Rīrīa agaakarīra

gītī gīake kīa ūthamaki, akoya ibuku rīa gīkūnjo, eyandīkīre watho ūyū, aūrūtīte ibuku-inī rīrīa rīumīte harī athīnjīri-Ngai, arī o Alawii. 19 Narīo ibuku rīu nīaikarage narīo, arīthomage matukū marīa mothe egūtūūra muoyo nīgūo erutage gwītīgīra Jehova Ngai, na arūmagīrīre wega ciugo ciothe cia watho ūyū na irīra cia watho wa kūrūmagīrīrwo, 20 na ndagetuage mwega gūkīra arīu a ithe agarūrūke mwena wa ūrīo kana wa ūmotho atīgane na watho. Hīndī īyo, we na njīaro ciake nīmagathamaka ihinda irāya ūthamakinī wake kūu Isiraēli.

18 Athīnjīri-Ngai, arīa Alawii, hamwe na mūhīrīga ūcio wothe wa Lawi, matīkaḡīa na gīthaka kana igai hamwe na andū a Isiraēli arīa angī. Magaatūūragio nī indo iria irutīrwo Jehova cia igongona rīa njino, nīgūkorwo rīu nīrīo igai rīao. 2 Matīkaḡaya igai gatagatī ka arīu a ithe wao; nīgūkorwo Jehova nīwe igai rīao, o ta ūrīa aamerīre. 3 Indo ici nīcio athīnjīri-Ngai magīrīrwo nī kūheagwo ciumīte kūrī andū arīa marīrutaga igongona rīa ndegwa kana rīa ng’ondū: nī guoko, na thīīa cīerī, na nyama cia nda. 4 No ngīnya mūmaheage maciaro ma mbere ma ngano wanyu, na ma ndibeī wanyu ya mūhīhano, na maguta, o na guoya wa mbere wa ng’ondū cianyu cienjwo, 5 nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu nīamathuurīte hamwe na njīaro ciao kuuma harī mīhīrīga wanyu yothe, nīgeetha marīgumage magatungataga thīinī wa Rītwa rīa Jehova hīndī ciothe. 6 Mūlawii angīthaama, oime kūrīa atūūrāga itūūra-inī rīmwe rīa matūūra manyu thīinī wa Isiraēli, na oke endete mūno gūkīnya handū harīa Jehova agaathuura-rī, 7 no atungate thīinī wa rītwa rīa Jehova Ngai wake, o ta Alawii arīa angī arīa matungataga hau mbere ya Jehova. 8 Nake akaagīrwo indo ciiganaine na cia arīa angī, o na gūtūika nīamūkīrīte mbeeca cīumanīte na kwendia indo cia nyūmba yao. 9 Rīrīa mūgaathī būrūrī ūrīa Jehova Ngai wanyu ekūmūhe, mūtikanerute maūdū ma kwīgerekania na mīthīire rīra rīrī magigi ya ndūrīrī iria irī kuo. 10 Rekei gūtikanoneke mūdū thīinī wanyu ūkūruta igongona rīa gūcina mūrīu kana mwarī, kana ūkūrāgūra, kana ūkūrōgana, kana mūtūirīa wa nyoni ya mūdū, kana mūdū-mūgo, 11 kana mūrōgani wa ithitū, kana mūdū ūrī na maroho ma kūrāgūra, kana mūrōgī, o na kana mūdū ūkarāgūra na maroho ma andū akuū. 12 Mūdū ūrīa wīkaga maūdū macio nīonagwo arī magigi nī Jehova, na nī ūndū wa maūdū macio marī magigi, nīkīo Jehova

Ngai wanyu ekūrūtūrura ndūriri icio ciehere mbere wanyu. 13 Inyuĩ no nginya mūtũike andũ matarĩ ũcuuke mbere ya Jehova Ngai wanyu. 14 Ndūriri iria mūgaatunya būruri-rĩ, nĩthikagĩrĩria arogi na andũ aria maragũraga. No inyuĩ, Jehova Ngai wanyu ndamwĩtikĩritie gwĩka ũguo. 15 Jehova Ngai wanyu nĩakamūtũmĩra mũnabii o ta nĩ kuuma harĩ ariũ a thoguo. No nginya mũmũiguage. 16 Nĩgũkorwo ũguo nĩguo mworirie Jehova Ngai wanyu mūrĩ kũu Horebu mũthenya ũria muonganite, rĩria mwoigire atĩrĩ, “Ndũkareke tũigie mũgambo wa Jehova Ngai witũ, kana tuone mwaki ũcio mũnene rĩngĩ, nĩgeetha tũtigakue.” 17 Jehova aanjĩrĩre atĩrĩ: “Ūguo moiga nĩ wega. 18 Nĩngamarahũria mũnabii o tawe oime thĩinĩ wa ariũ a ithe wao; na nĩngekĩra ciugo ciakwa kanua gake, nake nĩakameera ũria wothe ngaamwatha. 19 Mũndũ o wothe ũkaarega kũigua ciugo ciakwa iria mũnabii ũcio akaaria thĩinĩ wa rĩitwa rĩakwa-rĩ, nĩ mwene nĩ nĩ ngamũria ũhoru ũcio. 20 No rĩrĩ, mũnabii ũria ũkaaria ũndũ o na ũrĩkũ na mwĩgerero akĩgwetaga rĩitwa rĩakwa, oige ũndũ itamwathĩte, kana mũnabii ũria ũkaaria akĩgwetaga rĩitwa rĩa ngai ingĩ, no nginya akooragwo.” 21 Mwahota kwĩyũria atĩrĩ, “Tũngĩkĩmenya atĩa rĩria ndũmĩrĩri itaarĩtio nĩ Jehova?” 22 Ūndũ ũria mũnabii angĩaria rĩitwa-inĩ rĩa Jehova, naguo ũndũ ũcio wage kuoneka kana kũhinga, ũyo nĩ ndũmĩrĩri itaarĩtio nĩ Jehova. Mũnabii ũcio aarĩtie na mwĩgerero. Mũtikanamwĩtigĩre.

19 Rĩria Jehova Ngai wanyu agaakorwo aniinĩte ndūriri iria ekũmũhe būruri wacio, na rĩria na inyuĩ mūgaakorwo mũrikĩtie kũingata ndūriri icio, na mūgaatũura matũura ma cio na nyũmba ciacio, 2 hĩndĩ ũyo nĩmũkamũra matũura matatũ marĩ handũ gatagatĩ ka būruri ũria Jehova Ngai wanyu ekũmũhe mũwĩgwatĩre. 3 Mūgaathondeka barabara cierekeire matũura macio, naguo būruri ũcio Jehova ekũmũhe ũtũike igai rĩanyu, mũwatũre icunjĩ ithatũ, nĩgeetha mũndũ o wothe ũngĩũraga mũndũ oragĩre kuo. 4 ũyũ nĩguo watho ũkoniĩ mũndũ ũria ũngĩũraga mũndũ ũngĩ na oorĩre kuo nĩguo ahonokie muoyo wake, nake nĩ mũndũ ũria ũngĩũraga mũndũ wa itũura rĩake ataciĩre gwĩka ũndũ ũcio, na akorwo ndaamũthũire mbere ũyo. 5 Ta rĩria mũndũ angĩthĩ mũtitũ marĩ na mũndũ wa itũura rĩake makoine ngũ, na akĩhiũria ithanwa ateme mũtĩ-rĩ, ithanwa rĩrũke, rĩrũge, rĩringe mũndũ ũcio wa itũura rĩake, rĩmũũrage. Mũndũ ũcio no orĩre itũura rĩmwe rĩa

macio nĩguo ahonokie muoyo wake. 6 Angĩaga gwĩka ũguo-rĩ, mũrĩhanĩria wa thakame ahota gũthingatana nake arĩ na marakara amũnyiite, angĩkorwo itũura rĩa kũũrĩro nĩrĩraihĩrĩrie mũno, amũũrage o na gũtũika ndagĩrĩre kũũragwo nĩ ũndũ ndaathũire mũndũ ũcio mbere ũyo. 7 Kĩu nĩkĩo gĩtũmi kĩria gĩatũma ndĩmwathe mwĩyamũrĩre matũura manene matatũ ma kũũrĩro. 8 Jehova Ngai wanyu angĩkongerera mĩhaka ya būruri wanyu o ta ũria erĩire maithe manyu na mwĩhĩtwa, amũhe būruri wothe ũria aamerĩre, 9 nĩ ũndũ wa ũria mūgaakorwo mũmenyereire wega maathani maya ndĩramwatha ũmũthĩ, atĩ mwendage Jehova Ngai wanyu, na mũthiagi na njĩra ciake hĩndĩ ciothe, hĩndĩ ũyo nĩmũkamũra matũura mangĩ matatũ ma kũũrĩro. 10 Mũgeeka ũguo nĩgeetha gũtikanaitwo thakame ya mũndũ ũtarĩ na ũũru būruri-inĩ wanyu, ũria Jehova Ngai wanyu ekũmũhe ũtũike igai rĩanyu, na ningĩ nĩgeetha mũtikagĩe na mahĩtia ma gũita thakame. 11 No mũndũ angĩkorwo athũire mũndũ wa itũura rĩake, nake amuoherie njĩra-inĩ, amũtharĩkĩre amũũrage, acooke orĩre itũura-inĩ rĩmwe rĩa macio-rĩ, 12 athuuri a itũura rĩake nĩmakamũtũmanĩra, arehwo kuuma kũu itũura-inĩ, mamũneane kũrĩ mũrĩhanĩria wa thakame nĩguo ooragwo. 13 Mũtikanamũiguĩre tha. No nginya mũniine wĩhia wa ũiti wa thakame itarĩ na ũũru būruri-inĩ wa Isiraeli, nĩgeetha maũndũ manyu magĩrĩre. 14 Mũndũ ndakaneherie ihiga rĩa mũhaka rĩa mũndũ ũria mariganĩtie, rĩria rĩahaandĩro nĩ arĩa maarĩ mbere wanyu igai-inĩ rĩria mũkaamũkĩra būruri-inĩ ũria Jehova Ngai wanyu ekũmũhe mũwĩgwatĩre. 15 Mũira ũmwe ti mũiganu wa gũtũma mũndũ atuĩrwo nĩ ũndũ wa ngero kana wa ihĩtia rĩria angĩkorwo ekĩte. No nginya ũhoru ũtũuo nĩ wa ma na ũndũ wa ũira wa andũ eerĩ kana atatũ. 16 Mũira ũrĩ na rũthũũro angĩrũgama gũthĩtangĩra mũndũ ngero, 17 andũ acio eerĩ magĩte na ngarari, no nginya marũgame harĩ Jehova, mbere ya athĩnjĩri-Ngai na aciirithania arĩa magaakorwo makĩruta wĩra ihinda-inĩ rĩu. 18 Aciirithania acio no nginya matũrĩre ũhoru na kĩyo, na mũira ũcio angĩoneka nĩ wa maheeni, nĩaraigĩrĩra mũrũ wa ithe kĩgeenyoro-rĩ, 19 hĩndĩ ũyo mũmwĩke o ta ũria aciĩrĩre gwĩka mũrũ wa ithe. No nginya mũniine ũũru ũcio thĩinĩ wanyu. 20 Andũ arĩa angĩ nĩmakaigua ũhoru ũcio nao metigĩre, naguo ũndũ ũcio mũũru ndũgacooka gwĩkwo rĩngĩ thĩinĩ wanyu. 21 Mũtikanagũe tha; muoyo uumage muoyo, na riitho

riumage riitho, na igeo riumage igeo, na guoko kuumage guoko, o na kũgũrũ kuumage kũgũrũ.

20 Rĩrĩa mũgaathĩĩ kũrũa na thũ cianyũ na muone irĩ na mbarathi na ngaari cia ita na mbũtũ cia ita nyingĩ gũkĩra cianyũ, mũtikanacĩitĩgĩre, nĩ ũndũ Jehova Ngai wanyũ, ũrĩa wamũrutire bũrũri wa Misiri, agaakorwo hamwe na inyuĩ. **2** Rĩrĩa mũgaakorwo mũkuhĩrĩrie gũthĩĩ mbaara, mũthĩnjĩri-Ngai nĩagakuhĩrĩria mbũtũ cia ita na aciarĩrie. **3** Acĩire atĩrĩ, “Thĩkĩrĩria wee Isiraeli, ũmũthĩ nĩ ũgũthĩĩ mbaara-inĩ ũkarũe na thũ ciaku. Ndũgakue ngoro kana wĩtigĩre na ndũkamake kana ũinaine ũrĩ mbere yacio. **4** Nĩgũkorwo Jehova Ngai waku nĩwe ũgũtwarana nawe nĩguo akũrũĩrĩre kũrĩ thũ ciaku, akũhootanĩre.” **5** Anene nao nĩmakooria mbũtũ ya ita atĩrĩ: “Nĩ harĩ mũndũ wakĩte nyũmba njerũ na ndamĩrugũrĩtie? Nĩarekwo acooke mũcĩĩ, ndagakuĩre mbaara-inĩ, nake mũndũ ũngĩ atuĩke wa kũmĩrugũria. **6** Nĩ harĩ mũndũ ũhaandĩte mũgũnda wa mĩthabĩbũ na ndambĩrĩrie gũkenera matunda maguo? Nĩarekwo ainũke ndagakuĩre mbaara-inĩ nake mũndũ ũngĩ atuĩke wa gũkenera matunda macio. **7** Nĩ harĩ mũndũ marĩkanĩire na mũndũ-wa-nja atĩ nĩekũmũhikia na ndamũhĩkĩtie? O nake nĩ ainũke ndagakuĩre mbaara-inĩ nake mũndũ-wa-nja ũcio ahikio nĩ mũndũ ũngĩ.” **8** Ningĩ anene nĩmagacooka morie atĩrĩ, “Nĩ harĩ mũndũ ũretĩgĩra kana agakua ngoro? ũcio nĩarekwo ainũke nĩgeetha arĩũ a ithe o nao matigakue ngoro.” **9** Rĩrĩa anene makaarĩkia kwarĩria mbũtũ cia ita-rĩ, nĩmagathuura anene a ita a gũtongoria mbũtũ icio. **10** Rĩrĩa mũkaambata mũkahũire itũũra inene, mũkaamba kũũria andũ a rĩo metĩkĩre kũgĩe thayũ. **11** Mangĩgetĩkĩra na mahingũre ihingo ciao-rĩ, andũ a itũũra rĩu othe magaatũka a kũrutithio wĩra na hinya, mamũrutagĩre wĩra. **12** Mangĩkaarega kũgĩe thayũ na mambĩrĩrie kũrũa na inyuĩ, mũgaathiũrũkĩria itũũra rĩu. **13** Rĩrĩa Jehova Ngai wanyũ akaarĩneana moko-inĩ manyũ-rĩ, mũkooraga arũme othe arĩa marĩ thĩĩnĩ warĩo. **14** No ha ũhoru wa andũ-a-nja, na ciana, na mahiũ, o na kĩndũ kĩrĩa kĩngĩ gĩothe kĩrĩ thĩĩnĩ wa itũũra rĩu, no mũcitahe ituĩke cianyũ. Na rĩrĩ, no mũhũthĩre indo icio Jehova Ngai wanyũ amũheete kuuma kũrĩ thũ cianyũ. **15** ũguo nĩguo mũgeeka matũũra manene mothe marĩa marĩ kũraya na kũrĩa mũrĩ no ti ma ndũrĩrĩ iria irĩ gũkuhĩ na inyuĩ. **16** No rĩrĩ, thĩĩnĩ wa matũũra manene ma ndũrĩrĩ marĩa Jehova Ngai wanyũ ekũmũhe matũũke igai

rĩanyũ, mũtikanatĩgie kĩndũ o nakĩ, kĩhĩhagia kana kĩrĩ muoyo. **17** Mũkaamaniina biũ; andũ a Ahiti, na Aamori, na Akaanani, na Aperizi, na Ahivi, na Ajobusi o ta ũrĩa Jehova Ngai wanyũ aamwathĩte. **18** Kwaga ũguo nĩmakamũruta kũrũmĩrĩra maũndũ mothe marĩ magĩgi marĩa mekaga makĩhooya ngai ciao, na inyuĩ nĩmũkehĩria Jehova Ngai wanyũ. **19** Mũngĩgaakorwo mũthĩũrũrũkĩrie itũũra ihinda iraa, mũkĩrĩhũũra nĩguo mũrĩtahe, mũtikanathũkangie mĩtĩ yarĩo na kũmĩtemanga na ithanwa, nĩ ũndũ no mũrĩe matunda mayo. Mũtikanamĩteme. Mĩtĩ ya gĩthaka ikĩrĩ andũ, atĩ nĩguo mũmĩthĩũrũkĩrie? **20** No rĩrĩ, no mũteme mĩtĩ rĩria mũkũmenya atĩ ti ya matunda, na mũmĩtũmĩre gwĩthondekera mwĩgitio wa rũirigo nginya itũũra rĩu rĩrarũa na inyuĩ rĩgwe.

21 Mũndũ angĩkooneka oragĩtwo, na akorwo akomete gĩthaka-inĩ kũu bũrũri ũcio Jehova Ngai wanyũ ekũmũhe mũwĩgwatĩre, na kwage kũmenyeka mũndũ ũria ũmũũragĩte-rĩ, **2** athuuri anyũ na acĩirithania nĩmakoiimagara magathime itĩina rĩa kuuma harĩa mwĩrĩ ũrĩ nginya matũũra-inĩ marĩa marĩ hakuhĩ nago. **3** Ningĩ athuuri a itũũra rĩrĩa rĩkuhĩrĩrie mũno na harĩa mwĩrĩ ũcio ũrĩ nĩmakanyĩita moori itarĩ yarutithio wĩra na itarĩ yohwo icooki, **4** nao mamũkũrũkie gĩtuamba-inĩ gĩtarĩ kĩarĩmwo kana gĩkahaandwo, na kĩrĩ na karũũĩ gegũtherera. Nĩmakoinĩra moori iyo ngingo kũu gĩtuamba-inĩ kũu. **5** Nao athĩnjĩri-Ngai, o acio arĩũ a Lawĩ, nĩmakeyumĩria nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyũ nĩamathuurĩte nĩguo matungatage na makarathimana makĩgwetaga rĩtwa rĩa Jehova na magatuithanagia macĩira ma andũ arĩa marĩ na ngararĩ o na ma andũ maangĩrũa. **6** Ningĩ athuuri othe a itũũra rĩrĩa rĩkuhĩrĩrie mũno harĩa mwĩrĩ ũcio ũrĩ nĩmagethamba moko igũrũ rĩa moori iyo yunĩtwo ngingo o kũu gĩtuamba-inĩ, **7** na moige atĩrĩ, “Moko maitũ tĩmo maaitire thakame ĩno, o na kana maithe maitũ makĩona ũndũ ũcio ũgĩkwo. **8** Itĩkĩra horohio ĩno nĩ ũndũ wa andũ aku a Isiraeli, arĩa Wee Jehova ũkũũrĩte, na ũtĩge kũmatua ahĩtia ũndũ-inĩ wa thakame ĩno ya mũndũ ũtarĩ na ũũru.” Nayo thakame iyo ĩtĩtwo nĩkahoherio. **9** Nĩ ũndũ ũcio nĩmũgetheria ihĩtia-inĩ rĩu rĩa gũita thakame ya mũndũ ũtarĩ na ũũru, kuona atĩ nĩmwĩkite ũndũ ũria wagĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova. **10** Rĩrĩa mũngĩthĩĩ kũrũa na thũ cianyũ, nake Jehova Ngai wanyũ acirekererie moko-inĩ manyũ mũcitahe-rĩ, **11** mũngĩcooka muone thĩĩnĩ wa andũ acio atahe harĩ na mũndũ-wa-nja mũthaka

na ūmwe wanyu aguucīrīrio nīwe, no amūhikie atūike mūtumia wake. **12** Nīakamūinūkia gwake mūcīī acooke atūme enjwo mūtwe na arenge ndwara **13** na arute nguo iria eekīrīte rīrīa aatahagwo. Thuutha wa gūikara gwake mūcīī na acakaīre ithe na nyina ihinda rīa mweri mūgima-rī, hīndī īyo no athīī harī we, atūike mūthuuri wake nake atūike mūtumia wake. **14** Angīkaaga gūikenio nīwe, nīakamwītīkīria athīī o kūrīa guothe angīenda. Ndakanamwendie kana amūtue ngombo, kuona atī nīamwagithītie gītīio. **15** Mūndū angīkorwo na atumia eerī, na akorwo endete ūmwe na akaaga kwenda ūcio ūngī, na eerī mamūciarīre ciana cia ihīī, no mwana wa irigithathi akorwo nī wa mūtumia ūrīa atendete-rī, **16** angīkorwo akīgaīra ariū ake indo, ndakanaheane kīhooito kīa irigithathi kūrī mūrīū wa mūtumia ūrīa eendete, handū ha kūhe mūrīū ūrīa arī we irigithathi kūna, mūrīū ūcio wa mūtumia ūrīa atendete. **17** No nginya onanie atī mūrīū ūcio wa mūtumia ūcio atendete nīwe irigithathi na ūndū wa kūmūhe indo maita meerī thīinī wa indo iria ciothe arī nacio. Mūrīū ūcio nīwe kīonereria kīa mbere kīa hinya wa ithe. Kīhooito kīa mwana wa irigithathi nī gīake. **18** Mūndū angīkaagīa na mūrīū ūtangīigua na mūremi, ūtaathikagīra ithe na nyina, na ūtangīmaigua o na mamūhūūra-rī, **19** ithe na nyina nīmakamūnyiita mamūtware kūrī athuuri hau kīhingo-inī gīa itūūra. **20** Nao meere athuuri atīrī, “Mūrīū ūyū witū ndatūiguaga na nī mūremi, ndangītathīkīra. Atūūruga arī mūmaramari na arī mūrīū.” **21** Hīndī īyo andū othe a itūūra nao nīmakamūhūūra na mahīga nyuguto nginya akue. No nginya mūniine ūuru ūcio wehere gatagatī-inī kanyu. Ūhoro ūcio nīūkaiguuo nī andū a Isiraeli othe nao meetīgīre. **22** Mūndū angīlīhia wīhia ūngītūma ooragwo, nake ooragwo na mwīrī wake ūcuurio mūtī igūrū-rī, **23** mūtikanareke mwīrī ūcio ūraare mūtī igūrū ūtukū ūcio wothe. Tigīrīrai nī mwamūthika mūthenya o ro ūcio, tondū mūndū o na ūrīkū mūcuurie mūtī-inī nī mūrume nī Ngai. Mūtikanathaahie būrūrī ūrīa Jehova Ngai wanyu ekūmūhe ūtūike igai rīanyu.

22 Ūngīkoona ndegwa kana ng’ondu ya mūrū wa ithe wanyu yūrīte, ndūkamītiganīrie, no tigīrīra wona nīwamīcookīa kūrī we. **2** Mūrū wa ithe wanyu ūcio angīkorwo ndaīkaraga hakuī nawe, kana ūngīkorwo ndūmūī, ūkaamītware gwaku mūcīī nginya rīrīa agooka kūmīcaria; hīndī īyo ūmūcookerie. **3** Ūgeeka o ūguo, ūngīkoona ndigiri ya mūrū wa

thoguo, kana kabuti gake, kana o kīndū gīothe atete, ndūkanetue ta ūtacionete. **4** Ūngīkoona ndigiri ya mūrū wa thoguo, kana ndegwa yake īgūite njīra-inī, ndūkanamītiganīrie; mūteithīrīrie kūmīrūgamia. **5** Mūndū-wa-nja ndakanehumbe nguo cia arūme, kana mūndū mūrūme ehumbe nguo cia andū-a-nja, nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu nīathūire mūndū o wothe wīkaga ūguo. **6** Ūngīgaakererera gītara kīa nyoni mūkīra-inī wa njīra, kīrī mūtī igūrū kana kīrī thī, nayo nyoni īyo īkorwo ikomereirie tūcui twayo kana matumbī, ndūkanoe nyoni īyo na tūcui twayo. **7** No woe tūcui, no no nginya ūkaarekereria nyina yūmbūke, nīgeetha wonage maūndū mega na ūtūūre hīndī ndaaya. **8** Hīndī īrīa ūngīaka nyūmba njerū, ūkaamīkīra rūrīgo rūmīthīūrūrūkīrie igūrū nīgeetha ndūkahēthīrie andū a nyūmba yaku ūūru wa ūiti wa thakame, mūndū angīkaagūa kuuma nyūmba igūrū. **9** Ndūkahaande mbegū cia mīthemba īrī mūgūnda waku wa mīthabībū; ūngīgeeka ūguo nīūgathāahia mīmera īrīa ūhaandīte, o na maciaro ma mūgūnda ūcio wa mīthabībū. **10** Ndūkanarīmīthie ndegwa na ndigiri ciohanītio mūrāū ūmwe. **11** Ndūkanehumbe nguo cia guoya wa ng’ondu na cia gatani cioathanītio hamwe. **12** Ohagīrīra ciohe cia ndigī mīthīa-inī īrīa īna ya kabuti karīa wīhumbaga. **13** Mūndū angīhīkia mūtumia na thuutha wa gūkoma nake acooke amūthūūre, **14** na aarie ndeto cia kūmūcambia, nake amūthūkīrie rītīwa, oige atīrī, “Ndahīkīrie mūtumia ūyū, no rīrī, ndamūkūhīrīria ndionire imenyithia cia atī nī mūrītu gathirange,” **15** hīndī īyo ithe na nyina nīmagatwara maūndū ma kuonania atī nī mūrītu gathirange harī athuuri hau kīhingo-inī gīa itūūra. **16** Ithe wa mūrītu nīakeera athuuri atīrī, “Ndaheanire mūrītu wakwa ahīkio nī mūndū ūyū, no rīrī, rūu nīamūthuurīte. **17** Nīamūcambītie akoīga atīrī, ‘Ndiakorire mwarīguo arī mūrītu gathirange.’ No rīrī, ici nīcio imenyithia cia kuonania atī mūrītu wakwa arī mūrītu gathirange.” Hīndī īyo aciari a mūrītu ūcio nīmagatambūrūkia gītambaya kīu mbere ya athuuri a itūūra, **18** nao athuuri acio nīmakanyiita mūndū ūcio mamūherithie. **19** Nīmakamwītīa thīnjo ya cekeri igana rīmwe cia betha, macīneane kūrī ithe wa mūrītu, nī ūndū mūndū ūcio nīacambītie mūrītu gathirange wa Isiraeli. Mūrītu ūcio agaathī na mbere gītūika mūtumia wake; ndakanamūte matukū mothe marīa egūtūūra muoyo. **20** No rīrī, kūngīgaatūika atī thitango īyo nī ya ma, na kwage kīmenyithia gīa kuonania atī

mūirītu ūcio aarī gathirange, 21 nīakarehwo mūrango-inī wa nyūmba ya ithe, nao arūme a itūūra riake nīmakanūhūūra na mahiga nyuguto nginya akue. Nīekīte ūndū wa thoni thīinī wa Isiraeli nīkūhūūra ūmaraya arī o nyūmba gwa ithe. No nginya mūniine ūuru ūcio wehere gatagatī-inī kanyu. 22 Mūndū mūrūme angīnyitwo akomete na mūtumia wa mūndū ūngī, o eerī, mūndū mūrūme ūcio na mūtumia ūcio, no nginya makue. No nginya mūniine ūuru ūcio wehere Isiraeli. 23 Mūndū angīcemanīa na mūirītu gathirange itūūra-inī orītio ahikio, na mūndū ūcio akome nake, 24 nīmūkamanyiita eerī, mūmoimagarie kihingo-inī gīa itūūra rīu, mūmahūūre na mahiga nyuguto nginya makue; mūirītu ūcio akooragwo tondū aarī thīinī wa itūūra na ndoigire mbu nīguo ateithio, nake mūndū mūrūme ūcio akooragwo tondū wa gūthūkia mūtumia wa mūndū ūngī. No nginya mūniine ūuru wehere gatagatī-inī kanyu. 25 No rīrī, mūndū mūrūme angīcemanīa na mūirītu ūrītio ahikio arī na kūu nja ya itūūra, na amūnyīite na hinya, mūndū mūrūme ūcio wīkīte ūguo nowe wīkī ūgaakua. 26 No rīrī, mūirītu ūcio mūtikanamwīke ūndū; ndeekīte rīhia rīa gūtūma ooragwo. Ūndū ūcio nī ta wa mūndū ūrīa ūtharīkagīra akooraga mūndū wa itūūra riake, 27 nīgūkorwo mūndū ūcio aacemanīrie na mūirītu ūcio na kūu nja ya itūūra, o na gūtūka mūirītu ūcio ūrītio nīoigire mbu, hatiarī na mūndū wakūmūteithūra. 28 Mūndū angīgacemanīa na mūirītu gathirange ūtoorītio ahikio, amūnyīite na hinya nao mamenyeke-rī, 29 mūndū ūcio nīakarīha ithe wa mūirītu ūcio cekerī mīrongo itano cia betha. Mūndū ūcio no nginya ahikie mūirītu ūcio, nīgūkorwo nīamūthūkītie. Ndakanamūte matukū mothe marīa egūtūūra muoyo. 30 Mūndū mūrūme ndagīrīrwo nīkūhīkia mūtumia wa ithe; ndakanacōnorithie ūrīrī wa ithe.

23 Gūtīrī mūndū mūhakūre na ūndū wa kūhīhinywo kana gūtīnio kīga gīake gīa ūciarī ūgaatoonya kīūngano-inī kīa Jehova. 2 Gūtīrī mwana ūciarītwo kuuma ūhīkī-inī mūgīrie, kana mūndū o wothē wa rūciarō rwake ūgaatoonya kīūngano-inī kīa Jehova, o nginya rūciarō rwa ikūmī. 3 Gūtīrī Mūamoni kana Mūmoabi, kana mūndū o wothē wa rūciarō rwake, ūgaatoonya kīūngano-inī kīa Jehova, o nginya rūciarō rwa ikūmī. 4 Nīgūkorwo matiigana gūūka kūmūtūnga na mīgate na maaī mūrī njīra mūkīuma būrūrī wa Misiri, na ningī nīmarīhire Balamu mūrū wa Beori kuuma Pethori kūu Mesopotamia nīguo oke

amūrume. 5 O na kūrī o ro ūguo-rī, Jehova Ngai wanyu ndaigana gūthīkīrīria Balamu, no aagarūrīre kīrumi kīu gīgītūika kīrathimo harī inyuū, nī ūndū Jehova Ngai wanyu nīamwendete. 6 Mūtikanagīe kīrīko gīa gūtūūra ūrata nao hīndī rīria yothe mūgūtūūra muoyo. 7 Mūtikanamene Mūedomu nīgūkorwo nī mūrū wa ithe wanyu. Mūtikanamene Mūmisiri, nī ūndū nīmwatūire mūrī ageni būrūrī wake. 8 Andū a rūciarō rwa gatātū arīa magaaciarwo nīo, no matoonye kīūngano-inī kīa Jehova. 9 Hīndī rīria mūngīamba kambī mūng'ethanīire na thū cianyu, mūtīkahutanīe na kīndū kīrī thaahu. 10 Mūndū mūrūme ūmwe thīinī wanyu angīkorwo nīathaahīte nī ūndū wa ūndū ūrīa ūmūkorete ūtukū, nīakoima na kūu nja ya kambī aikare kuo. 11 No rīrī, gwatua gūtuka nīethambe, na rīua rīgīthūa no acooke kambī-inī. 12 Thondekai handū nja ya kambī harīa mūrīthīiaga gwīteithia. 13 Harī indo cianyu cia wīra-rī, gīagai na kīndū gīa gūcimbaga nakīo, na rīria mūndū athīi gwīteithia, akenja irima agathika kīoro gīake. 14 Nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu nīaceraceeraga kūu kambī-inī wanyu nīguo amūgītīre na aneane thū cianyu kūrī inyuū. Kambī wanyu no nginya itūike theru, nīgeetha ndakanooone ūndū ūtagīrīre gatagatī-inī kanyu, nake amweherere. 15 Ngombo īngīgakorwo yūrīre gwaku, ndūkanamīneane kūrī mwathi wayo. 16 Reke itūūre gatagatī kanyu kūrīa guothe īngīenda na itūūra-inī o rīothe rīria īngīthuura. Ndūkanamīhīnyīrīrie. 17 Gūtīrī Mūisiraeli, mūndū mūrūme kana mūndū-wa-nja, ūgaatūika mūmaraya wa ihooero. 18 Mūtikanarehe thīinī wa nyūmba ya Jehova Ngai wanyu mbeeca ithūkūmītwo na njīra ya ūmaraya wa andū-a-nja kana wa arūme irī cia kūhingīa mwīhītwa o na ūrīkū, nī ūndū Jehova Ngai wanyu nīathūire maūndū macio meerī. 19 Ndūkanarīhie mūrū wa ithe wanyu uumithio wa kīndū ūmūheete, ūrī wa mbeeca kana irio kana wa kīndū kīngī o gīothe kīngīrehe uumithio. 20 No ūrīhie mūndū wa kūngī uumithio wa kīndū ūmuohoreire, no ti mūrū wa ithe wanyu Mūisiraeli, nīgeetha Jehova Ngai wanyu amūrathimage maūndū-inī mothe marīa mūrīkaga būrūrī-inī ūrīa mūrathīī mūwīgwatīre. 21 Ūngīkeehīta mwīhītwa kūrī Jehova Ngai waku, ndūgekīre mūhūthia kūhingīa mwīhītwa ūcio, nīgūkorwo Jehova Ngai waku ndarī hīndī atagakūūria ūndū ūcio, na nīūgatuo nīwīhītīe. 22 No ūngīaga kwīhīta mwīhītwa, ndūgaakorwo wīhītīe. 23 Ūndū ūrīa wothē mīromo yaku īriugaga no nginya

ũhingagie, nĩ ùndũ wehĩtĩre mwĩhĩtwa kũrĩ Jehova Ngai waku na kanua gaku wĩyendeire. **24** Ũngĩtoonya mũgũnda wa mĩthabibũ wa mũndũ ũngĩ, no ũrĩe thabibũ nginya ũhũũne, no ndũgekirĩe o na ĩmwe kiondo-inĩ gĩaku. **25** Ũngĩtoonya mũgũnda wa ngano wa mũndũ ũngĩ, no ũbute magira mayo na moko, no ndũkanagethe ngano ĩyo yake.

24 Mũndũ angĩhikia mũtumia na age gũkenio nĩwe nĩ ùndũ wa kũmuona na ùndũ ũtagĩrĩre, nake mũndũ ũcio amwandĩkirĩe marũa ma ndigano, amũnengere na amũingate oime gwake mũciĩ, **2** na thuutha wa kuuma gwake mũciĩ, mũtumia ũcio atũike mũtumia wa mũndũ ũngĩ, **3** nake mũthuriwe ũcio wa keerĩ age kũmwenda, na amwandĩkirĩe marũa ma ndigano, amũnengere na amũingate oime gwake mũciĩ, kana mũthuri ũcio wa keerĩ akue, **4** mũthuri wake ũrĩa warĩ wa mbere, ũrĩa wamũingatare, ndetĩkĩrĩtio kũmũhikia rĩngĩ thuutha wa gũkorwo arĩkĩtie gũthũkio. ũcio ũngĩtuika ùndũ ũrĩ thaahu maitho-inĩ ma Jehova. Mũtikanarehe wĩhia bũrũri-inĩ ũcio Jehova Ngai wanyu aramũhe ũtuĩke igai rĩanyu. **5** Mũndũ angĩkorwo no hĩndĩ arahikanirie, ndakanatũmwo mbaara-inĩ kana aheo wĩra ũngĩ o wothe. Ihinda rĩa mwaka mũgima, nĩarekwo aikare mũciĩ ambe akenie mũtumia wake ũcio ahikĩtie. **6** Ndũkanoe mahiga meerĩ ma gĩthĩ ma mũndũ ũrĩ na thĩirĩ waku, o na kana ũthĩ na ihiga rĩa igũrũ riiki atĩ nĩguo rĩrũgamĩrĩre thĩirĩ ũcio, nĩ ùndũ gwĩka ũguo no ta kuoya muoyo wa mũndũ ũcio. **7** Mũndũ angĩnyĩitwo aiyĩte mũrũ wa ithe Mũisraeli akamũtua ta ngombo kana akamwendia, mũici ũcio no nginya ooragwo. No nginya mũniine ũuru wehere gatagatĩ-inĩ kanyu. **8** Ha ũhoro wa mĩrimũ ya mangũ, mwĩmenyagĩrĩrei mũno gwĩka o ũrĩa athĩnjĩri-Ngai, o acio Alawii, makaamũruta. No nginya mũrũmĩrĩre wega ũrĩa ndĩmathĩte. **9** Ririkanai ũrĩa Jehova Ngai wanyu eekire Miriamu mũrĩ njĩra-inĩ mwarĩkia kuuma bũrũri wa Misiri. **10** Hĩndĩ ĩrĩa ũngĩkombithia mũndũ wa itũũra kĩndũ o gĩothe, ndũkanatoonye nyũmba yake, ũgĩre kĩrĩa eraniire atĩ nĩakaruta kĩrũgamĩrĩre. **11** Ikara nja ũreke mũndũ ũcio ũkombithĩtie kĩndũ akũrehere kĩrĩa eraniire hau nja. **12** Mũndũ ũcio angĩkorwo arĩ mũthĩni, ndũkanaraarie kiu eeraniire. **13** Mũcookerie kabuti gake riũa rĩtanathũa nĩgeetha ehumbe agĩkoma. Hĩndĩ ĩyo nĩagagũcookeria ngaatho, naguo ùndũ ũcio nĩukonwo ũrĩ gĩko kĩa ũthingu maitho-inĩ ma Jehova Ngai waku. **14** Ndũkanahinyirĩrie mũndũ wa kũrĩhwo

ũrĩa mũthĩni na mũbatari, arĩ mũrũ wa ithe wanyu Mũisraeli kana mũndũ wa kũngĩ ũtũũraga itũũra rĩmwe rĩa matũũra manyu. **15** Mũrĩhe mũcaara wake wa o mũthenya riũa rĩtanathũa, nĩ ùndũ nĩ mũthĩni na mũcaara ũcio nĩguo ehokete. Kwaga ũguo, aahota gũkaira Jehova igũrũ rĩaku, nawe woneke wĩhĩtie harĩ Jehova. **16** Maithe ma ciana matikooragwo nĩ ùndũ wa mahĩtia ma ciana ciao, kana ciana ciũragwo nĩ ùndũ wa mahĩtia ma maithe; o mũndũ arĩkuaga nĩ ùndũ wa mehia make mwene. **17** Ndũkanaagithie mũndũ wa kũngĩ kana mwana wa ngoriai kĩhoo to ciira-inĩ, kana woe kabuti ka mũtumia wa ndigwa karũgamĩrĩre thĩirĩ. **18** Ririkanaga warĩ ngombo bũrũri wa Misiri, na Jehova Ngai waku nĩagũkũũrĩre ũkiuma kuo. Nĩkĩo ndĩragwatha wĩkage ũguo. **19** Rĩrĩa ũkũgetha mũgũnda waku, ũngĩriganĩrwo nĩ gĩtĩa, ndũgagĩcookerie. Gĩtigĩre mũndũ wa kũngĩ, na mwana wa ngoriai, na mũtumia wa ndigwa, nĩgeetha Jehova Ngai waku akũrathimage wĩra-inĩ wothe wa moko maku. **20** Hĩndĩ ĩrĩa ũkũhũrũa ndamaĩyũ kuuma mĩtĩ-inĩ yaku, tigaga gũcookeria hongea ciaguo riita rĩa keerĩ. Tigagĩria andũ a kũngĩ, na ciana cia ngoriai, na mũtumia wa ndigwa matigari. **21** Hĩndĩ ĩrĩa ũkũgetha thabibũ mũgũnda waku wa mĩthabibũ, ndũgacooke kũhaara rĩngĩ iria ciatigwo. Tigagĩra mũndũ wa kũngĩ, na ciana cia ngoriai, na mũtumia wa ndigwa matigari. **22** Ririkanaga atĩ warĩ ngombo bũrũri wa Misiri. Nĩkĩo ndĩragwatha wĩkage ũguo.

25 Hangĩgĩa ngarari gatagatĩ ka andũ eerĩ, nĩmatware ciira ũcio igooti-inĩ, nao atuithania a ciira mamatuithanie, marekererie mũndũ ũrĩa ũtari na mahĩtia, nake ũrĩa ũrĩ na mahĩtia mamũtuire itua. **2** Kũngĩoneka atĩ ũrĩa ũrĩ na mahĩtia nĩagĩrĩre kũhũrwo, mũtuithania wa ciira nĩagaathana akome ahũrwo iboko iringaine na mahĩtia make, mũciiri ũcio akĩonaga, **3** no rĩrĩ, ndakamũhũrĩthie iboko makĩria ya mĩrongo ĩna. Angĩhũrwo makĩria ya iboko icio, mũrũ wa thoguo aahota kuoneka arĩ mũmene maitho-inĩ maku. **4** Ndũkanoohe ndegwa kanua hĩndĩ ĩrĩa ĩkũranga ngano ĩkĩmĩhũra. **5** Mũndũ na mũrũ wa nyina mangĩkorwo matũũranagia hamwe, na ũmwe wao akue atarĩ na mwana wa kahĩ, mũtumia ũcio wake ndakanahike nja ya nyũmba ĩyo. Mũrũ ũcio wa nyina na mũthuriwe nĩakamuoya amũhikie, na amũhingĩrie bata wake o ta mũrũ wa nyina na mũthuriwe. **6** Mwana wa mbere wa kahĩ ũrĩa agaaciara nĩwe ũgaatũria rĩitwa rĩa ũcio ũkuĩte, nĩgeetha rĩitwa

riake rīṭikanathario rīehere Isiraēli. 7 No rīrī, mūndū angīkorwo ndekwenda kūhikia mūtumia wa mūrū wa nyina, mūtumia ūcio nīagathiī kūrī athuuri hau kihingo-inī gīa itūūra, ameere atīrī, “Mūrū wa nyina na mūthuuri wakwa nīaregete gūtūūra rīṭwa rīa mūrū wa nyina gūkū Isiraēli. Nīaregete kūhingia bata ūria mūrū wa nyina na mūthuuri wa mūtumia agīrīrwo nī kūhingia.” 8 Hīndī iyo athuuri acio a itūūra riake nīmageta mūndū ūcio mamwarīrie. Mūndū ūcio angīgwaṭīria kuuga atīrī, “Ndirēnda kūmūhikia,” 9 mūtumia ūcio wa mūrū wa nyina nīakambata athīi harī we o hau harī athuuri acio, amūrute kīraatū kīmwe gīake, acooke amūtuire mata ūthiū, amwīre atīrī, “Ūū nīguo mūndū ūria warega gwaka nyūmba ya mūrū wa nyina ekagwo.” 10 Rūciaro rwa mūndū ūcio kūu Isiraēli rūgeetagwo Nyūmba ya Mūndū Ūrutītwo Kīraatū. 11 Andū eerī mangīkorwo makīrūa, nake mūtumia wa ūmwe wao oke gūteithūra mūthuuri wake kuuma kūrī ūcio maraarūa nake, nake amūnyīite kīga gīake gīa ūciari, 12 nīagatinio guoko kūu gwake. Ndakanaiguīrwo tha. 13 Mūtīgaakoragwo na mahiga ma gūthima meerī mataiganainie ūritū mondo-inī cianyu, rīmwe iritū na rīngī ihūthū. 14 Mūtīgakoragwo na igeri igīrī itaiganaine nyūmba-inī cianyu, kīmwe kīnene na kīmwe kīnini. 15 No nginya mūkoragwo na ithimi na igeri iria ciagīrīire na cia kwīhokwo, nīgeetha matukū manyu maingīhe ma gūtūūra būrūri ūria Jehova Ngai wanyu ekūmūhe. 16 Nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu nīathūire mūndū o wothe wīkaga maūndū macio, mūndū o wothe wīkaga maūndū matarī ma wīhokeku. 17 Rīrikanaga ūria Aamaleki maamwīkire mūrī njira-inī rīria mwoimire būrūri wa Misiri. 18 Hīndī irīa mwarī anogu na mūgathirwo nī hinya, nīmacemanīrie na inyuī rīria mwarī rūgendo-inī na makīūruga andū othe arīa maariḡītie na thuutha; makīaga gwītīgīra Ngai. 19 Hīndī irīa Jehova Ngai wanyu akaamūhe ūhurūko kuuma kūrī thū iria ciothe imūrīgiicīrie būrūri-inī ūria ekūmūhe mūwīgwaṭīre ūtuīke igai rīanyurī, mūkaaniina kīndū o gīothe kīngītūma Aamaleki marīrikanwo gūkū thī guothe. Mūtīkanariganīrwo nī ūndū ūcio.

26 Rīria ūgaatoonya būrūri ūria Jehova Ngai waku egūkūhe ūrī igai, na ūwīgwaṭīre na ūtūire kuo, 2 nīūkoya maciaro mamwe ma mbere ma kīria gīothe ūgaakūria tīri-inī wa būrūri ūcio Jehova Ngai arakūhe na ūmekīre kīondo. Ūcooke ūthīi handū harīa Jehova

Ngai waku agaathuura ha gūtūūra Rīitwa riake, 3 wīre mūthīnjīri-Ngai ūria ūrī wīra-inī hīndī iyo atīrī, “Nīndoiga ūmūthī ndī mbere ya Jehova Ngai wakwa atī nīndīkītie gūkinya būrūri ūria Jehova eerīire maithe maitū ma tene na mwīhītwa atī nīagatūhe.” 4 Nake mūthīnjīri-Ngai ūcio nīakamūkīra kīondo kūu kuuma moko-inī maku, akīge hau mbere ya kīgongona kīa Jehova Ngai waku. 5 Nīngī nīūkoiga ūrī hau mbere ya Jehova Ngai waku atīrī: “Baba aarī Mūsuriata watūūruga orūūruga, nake agīlkūrūka agīthīi būrūri wa Misiri marī na andū mataarī aingī, nao magītūūra kuo na magītūika rūrīrī rūnene rūrī hinya na rwa andū aingī. 6 No andū a Misiri nīmatūnyamarīrie na magītūma tūthīnīke, na magītūrūtithia wīra wa hinya. 7 Hīndī iyo tūgīkaīra Jehova, o we Ngai wa maithe maitū, nake Jehova akīguga mūgambo witū, na akīona mītangīko iitū, na wīra mūrītū na ūria twahiinyagīrīrio. 8 Nī ūndū ūcio Jehova agītūruta būrūri wa Misiri na guoko gwake kwa hinya, na gūtambūrūkītio, akīhūthīra maūndū manene ma kūmakanīa, na akīringa ciama, o na agīka maūndū ma magegania. 9 Nīatūrehire kūndū gūkū na agītūhe būrūri ūyū, būrūri ūrī būthi wa iria na ūkī; 10 na rīrī, nīndarehe maciaro ma mbere ma tīri ūria, Wee Jehova, ūheete.” Nawe ūkīge kīondo kūu mbere ya Jehova Ngai waku na ūinamīrīre mbere yake. 11 Wee mwene, na Alawii, o na andū a kūngī arīa marī thīinī wanyu, nīmūgakenera maūndū mothe mega marīa Jehova Ngai wanyu amūheete na akahe andū a nyūmba cianyu. 12 Rīria ūgaakorwo ūrīkītie kwamūra gīcunjī gīa ikūmi kīa maciaro maku mothe mwaka-inī wa gatatū, mwaka ūcio wa kūrūtūwo gīcunjī gīa ikūmi, nīūgakīheana kūrī Alawii, na kūrī mūndū wa kūngī, na kūrī mwana wa ngorīa, o na kūrī mūtumia wa ndigwa, nīgeetha marīe mahūūne marī kūu matūūra-inī manyu. 13 Ūcooke wīre Jehova Ngai waku atīrī, “Nīndīkītie kūruta gīcunjī kīria kīamūre kuuma nyūmba-inī yakwa, na nī ndīkīheanīte kūrī Mūlawii, na kūrī mūndū wa kūngī, na kūrī mwana wa ngorīa, na kūrī mūtumia wa ndigwa o ta ūria wothe wathanīte. Nditiganīrie maathani maku o na kana ngariganīrwo nī rīmwe rīamo. 14 Ndirīte gīcunjī o na kīmwe gīa kīria kīamūre hīndī ya macakaya, kana ngeheria o na kīmwe gīakīo rīria ndaarī mūthaahu, o na kana ngarūtīra arīa akuū kīmwe gīakīo. Nīnjathīkīre Jehova Ngai wakwa, nīnjīkīte o ta ūria wothe ūnjathīte. 15 Kīrore ūrī o kūu igūrū, o kūu gītūūro gīaku gītheru, ūrathime andū

aku a Isiraeli na bŭrŭri ũyũ ũtũheete o ta ũria weriire maithe maitũ ma tene na mwihitwa, bŭrŭri ũri bũthi wa iria na ũũkĩ.” 16 Jehova Ngai waku egũgwatha ũmũthĩ ũrũmagĩrĩre irĩra cia watho wa kŭrũmĩrĩrwo, na mawatho; ũmenyerere kũmaathikĩra na ngoro yaku yothe na muoyo waku wotho. 17 Nĩumbũrite ũmũthĩ atĩ Jehova niwe Ngai waku, na atĩ nĩũrithiiga na njĩra ciake, na nĩũriathikagĩra irĩra cia watho wake wa kŭrũmĩrĩrwo, na maathani make, o na mawatho, na atĩ nĩũrĩmworthikagĩra. 18 Nake Jehova nĩoimbũrite ũmũthĩ atĩ wee ũrĩ rŭrĩrĩ rwake, rŭrĩrĩ rwa bata mũno o ta ũria eeraniire, na nĩ ũrĩmenyagĩrĩra maathani make mothe. 19 Nĩoimbũrite atĩ niagagũtũũgĩra, ũgĩe na ngumo na gĩtĩo gũkĩra ndũrĩrĩ ciothe iria oombĩte, na nĩũgatuĩka rŭrĩrĩ rũtheru kũrĩ Jehova Ngai waku, o ta ũria eeraniire.

27 Musa na athuuri a Isiraeli nĩ maathire andũ, makĩmeera atĩrĩ: “Rũmiai maathani maya mothe ndĩramũhe ũmũthĩ. 2 Mwarĩkia kũringa Rũũĩ rwa Jorodani mũtoonye bŭrŭri ũria Jehova Ngai wanyu ekũmũhe-rĩ, mũkaahaanda mahiga manene na mũmathinge na rĩũmba. 3 Mũkaandĩka igũrũ rĩamo ciugo ciothe cia watho ũyũ mwarĩkia kũringa mũrĩmo ũũria ũngĩ mũtoonye bŭrŭri ũcio Jehova Ngai wanyu ekũmũhe, bŭrŭri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ, o ta ũria Jehova Ngai wa maithe manyu aamwĩrĩire. 4 Na mwarĩkia kũringa Rũũĩ rwa Jorodani, mũkaahaanda mahiga macio kĩrĩma-inĩ kĩa Ebalĩ, ta ũria ndĩramwatha ũmũthĩ, na mũmathinge na rĩũmba. 5 Ningĩ mũgaakĩra Jehova Ngai wanyu kĩgongona, kĩgongona kĩa mahiga. Mũtikanahũthĩre kĩndũ o gĩothe gĩa kĩgera mahiga-inĩ macio. 6 Mũgaakĩra Jehova Ngai wanyu kĩgongona na mahiga moimĩte mũgũnda, na mũrutĩre Jehova Ngai wanyu maruta ma njino igũrũ wakĩo. 7 Mũkarutĩra indo cia magongona ma ũiguano o hau, mũcirĩe mũgĩkenagĩra o hau mbere ya Jehova Ngai wanyu. 8 Na nĩmũkandĩka ciugo ciothe cia watho ũyũ mahiga-inĩ macio mũkaahaanda na ndemwa ikuoneka wega.” 9 Nake Musa na athĩnjĩri-Ngai, arĩa maarĩ Alawii, makĩra andũ othe a Isiraeli atĩrĩ, “Ta kirai, inyuĩ andũ a Isiraeli, na mũthikĩrĩrie! Rũ nĩmũtuĩkĩte andũ a Jehova Ngai wanyu. 10 Athĩkĩrai Jehova Ngai wanyu na mũrũmĩrĩre maathani make na kĩrĩra kĩa watho wake wa kŭrũmĩrĩrwo ũria ndĩramũhe ũmũthĩ.” 11 Mũthenya o ro ũcio, Musa agĩatha andũ acio, akĩmeera atĩrĩ: 12 Mwarĩkia kũringa Rũũĩ rwa Jorodani, mĩhĩrĩga ĩno nĩkarũgama kĩrĩma igũrũ kĩa Gerizimu ĩrathime

andũ: Nĩ mũhĩrĩga wa Simeoni, na wa Lawi, na wa Juda, na wa Isakaru, na wa Jusufu na wa Benjamini. 13 Nayo mĩhĩrĩga ĩno nĩkarũgama kĩrĩma igũrũ kĩa Ebalĩ yanĩrĩre irumi: Nĩ mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na wa Asheri, na wa Zebuluni, na wa Dani na wa Nafitali. 14 Nao Alawii nĩmakoiga ciugo na mũgambo mũnene, meere andũ othe a Isiraeli atĩrĩ: 15 “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ ũria ũicũhagia mũhianano kana agatwekia mũhianano, kĩndũ kĩ magigi harĩ Jehova, wĩra wa moko ma mũbundi, na akahaanda kĩndũ kũu na hitho.” 16 “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ ũria ũtatĩaga ithe kana nyina.” 17 “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ ũria weheragia ihiga rĩa mũhaka wake na mũndũ wa itũura.” 18 “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ ũria ũhĩthithagia mũtumumu njĩra.” 19 “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ ũria ũtaciiragĩra mũndũ wa kũngĩ, kana mwana wa ngoriai, kana mũtumia wa ndigwa na kĩhooto.” 20 “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ ũria ũkomaga na mũtumia wa ithe, nĩgũkorwo nĩ ũrĩrĩ wa ithe aagĩre gĩtĩo.” 21 “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ ũria ũngĩkoma na nyamũ o yothe.” 22 “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ ũria ũkomaga na mwarĩ wa nyina, kana na mwarĩ wa ithe.” 23 “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ ũria ũkomaga na nyina wa mũtumia wake.” 24 “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ ũria ũragaga mũndũ wa itũura rĩake na hitho.” 25 “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ ũria wamũkagĩra ihaki nĩguo oorage mũndũ ũtarĩ na ihĩtia.” 26 “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ ũria ũtarĩrũmagia ciugo cia watho ũyũ na ũndũ wa gũcihingia.”

28 ũngĩathikĩra Jehova Ngai waku kũna ũmenyerere maathani make mothe marĩa ngũkũhe ũmũthĩ, Jehova Ngai waku niagagũtũũgĩra igũrũ rĩa ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ. 2 Irathimo ici ciothe nĩ igagũkinyĩra na itwaranage nawe ũngĩathikĩra Jehova Ngai waku: 3 Nĩũkarathimĩrwo kũu itũura-inĩ inene, na ũrathimĩrwo mũgũnda-inĩ. 4 ũciari wa nda yaku nĩũkarathimwo, o na ũrathimĩrwo maciaro ma mũgũnda waku na maciaro ma mahiũ maku, nĩmo njaũ cia ng’ombe ciaku na tũuri twa ndũuru ciaku cia mbũri. 5 Kĩondo gĩaku o na ndĩrĩ yaku ya gũkandĩra mũtu nĩkarathimwo. 6 Nĩũrĩrathimagwo rĩnũkĩro-inĩ rĩa gwaku mũciĩ o na riumagarĩro-inĩ. 7 Jehova nĩarĩtũmaga thũ iria ingĩarahũka igũũkĩrĩre ihootagĩrwo mbere yaku. Irĩkũhithũkagĩra na njĩra ĩmwe, no irĩkũũragĩra na njĩra mũgwanja. 8 Jehova

nīagatūma kīrathimo kūu makūmbī-inī maku o na ūndū-inī o wothē ūngīka na moko maku. Jehova Ngai waku nīagakūrathimīra būrūri-inī ūcio arakūhe. 9 Jehova nīagakūhaanda agūtue rūrīrī rwake rūtheru o ta ūria aakwīrīre na mwīhītwa, ūngīmenyerera maathani ma Jehova Ngai waku na ūthiige na njira ciake. 10 Hīndī īyo nacio ndūrīrī ciothe cia gūkū thī nīcikoona atī wītanītio na rīitwa rīa Jehova, nacio nīgagwītīgīra. 11 Jehova nīagakūhe ūgaacīru mūingī, akūgaacīrithie ūciari-inī wa nda yaku, na maciaro-inī ma ūhiū waku, na maciaro-inī ma mīgūnda yaku, kūu būrūri-inī ūria erīire maithe manyu ma tene na mwīhītwa atī nīagakūhe. 12 Jehova nīakahingūra igūrū, o kūu kūrī nyūmba cia mūthiithū wa indo iria aheanaga, nīguo oirīrie būrūri waku mbura hīndī yayo yakinya, na arathime wīra wothē wa moko maku. Nīugakombagīra ndūrīrī nyingī indo, no wee ndūgakomba kuuma kūrī mūdū o na ūrikū. 13 Jehova agaagūtua wa gūtongoria, no ti wa kūrīgia. Ūngīrūmbūiya maathani ma Jehova Ngai waku marīa ndrīrakūhe ūmūthī, na ūmenyerere ūmarūmīrīre, ūrīkoragwo hīndī ciothe ūrī wa mbere na ndūgatūka wa kūrīgagīa. 14 Ndūkanehūgūre mwena wa ūrīo kana wa ūmotho ūtigane na rīathani o na rīmwe rīa maya ndrīrakūhe ūmūthī, kana ūrūmagīrīre ngai ingī na ūcitungatagīre. 15 No rīrī, ūngīaga gwathīkīra Jehova Ngai waku, na wage kūrūmīrīra wega maathani make mothe na irīra cia watho wa kūrūmīrīrwo iria ndrīrakūhe ūmūthī, irumi ici ciothe nīgagūkīnyīrīra: 16 Nīūkanyiitwo nī kīrumi ūrī itūūra-inī inene o na ūnyiitwo nī kīrumi ūrī mīgūnda-inī. 17 Kīondo gīaku na ndrīrī yaku ya gūkandīrwo mūtu nīkanyiitwo nī kīrumi. 18 Ūciari wa nda yaku nīūkanyiitwo nī kīrumi, o na irio cia mīgūnda waku, na mahiū maku, ma njaū cia ng'ombe na tūūri twa ndūūru ciaku cia mbūri. 19 Nīūkanyiitwo nī kīrumi rīinūkīro-inī rīa gwaku mūciī, na ūnyiitwo nī kīrumi ūkiūmagara. 20 Jehova nīagakūrehithīria irumi, na kīrigiicano, na ikūūma ūndū-inī ūria wothē ūrīkaga na guoko gwaku, nginya akūniine ūthire na ihenya nī ūndū wa wīhia ūrīa wīkīte wa kūmūtiganīria. 21 Jehova nīagakūhūūra na mīrimū nginya akūniine wehere būrūri ūria ūratoonya ūwīgwatīre. 22 Jehova nīagakūhūūra na mīrimū wa kūhūrūrika mwīrī, na wa kūhiūha mwīrī, na wa kūrūgīka, na agūcīne na ūrugarī mūingī, na kwaga mbura, na mbaa na mbuu, maūdū macio makūhūūre nginya makūniine. 23 Matu marīa marī igūrū wa

mūtwe waku nīmagatuīka gīcango, nakuo thī waku gūtūike kīgera. 24 Jehova nīagatūma mbura ya būrūri waku itūike rūkūngū na mūtutu; īgaakuurīra yumīte igūrū nginya ūniinwo. 25 Jehova nīagatūma ūhootwo nī thū ciaku. Ūgaacīhithūkīra na njira īmwe, no ūciūrīre na njira mūgwanja, na nī ūgaatuīka kīndū kī magigi harī mothamaki mothe ma thī. 26 Ciimba ciaku igaatuīka irio cia nyoni ciothe cia rīera-inī na cia nyamū cia gūkū thī, na gūtīkagīa mūdū wa gūcihahūra ciūre. 27 Jehova nīagakūhūūra na mahūha marīa ma būrūri wa Misiri, na mīrimū ya ngaai, na ironda iratogota, na ūhere, na ndūkahona. 28 Jehova nīagakūhūūra na ūgūrūki na ūtumumu, na kīrigiicano kīa meciiria. 29 Nīūgathiī ūkīhambatagīria kūrī mūthenya barigici ta mūdū mūtumumu arī nduma-inī. Ndūkagaacīra ūndū-inī o wothē ūgeeka; mūthenya o mūthenya nīūkahinyagīrīrio na ūgatunywo indo ciaku, hatarī mūdū ūngīgūteithūra. 30 Nī ūkaagīa kīrīko na mūdū-wa-nja gīa kūmūhīka, no mūdū ūngī nīakamuoya akome nake. Nīūgaka nyūmba no ndrīkamītūūra. Nīūkahaanda mīgūnda wa mīthabībū no ndrīkambīrīria gūkenera maciaro mayo. 31 Ndegwa yaku nīgathīnjwo ūkīonaga na maitho maku, no ndrīkamīria. Ūgaatunywo ndigiri yaku na hinya na ndrīgacookio. Ng'ondū ciaku nīikaneanwo kūrī thū ciaku na gūtīrī mūdū ūgaaciteithūkia. 32 Aanake aku na airītu aku nīmakaneanwo kūrī rūrīrī rūngī, namo maitho maku mathire hinya ūkīmacūthīrīria mūthenya o mūthenya, na ndrīkahota gwīka ūndū na guoko gwaku. 33 Rūrīrī ūtooī nīrūkarīa irio cia būrūri iria ūrutīire wīra, na gūtīrī kīndū ūkaagīa nakīo, tīga o kūhīnyīrīrio gūkīru matukū maku mothe. 34 Maūdū marīa ūkoonā nī magaatūma ūgūrūke. 35 Jehova nīakahūūra maru maku na magūrū maku na mahūha marī ruo matangīhona, namo mahunje kuuma makinya maku nginya ruototia rwa mūtwe waku. 36 Jehova nīagagūtware hamwe na mūthamaki ūria wīrūgamīrie agwathage kūrī rūrīrī ūtooī kana rūkamenywo nī maithe manyu. Ūrī kūu nīūkahooyaga ngai ingī, ngai cia mītī na cia mahiga. 37 Ūgaatuīka kīndū kī magigi, na kīndū gīa gūthekererwo na kūnyararwo nī ndūrīrī ciothe kūu Jehova agaagūtware. 38 Ūkaahaanda mbegū nyingī mīgūnda-inī no ūkaagetha o tūnini, nī ūndū nīkarīo nī ngigī. 39 Ūkaahaanda mīgūnda ya mīthabībū na ūmīrīmīre, no ndrīkanyua ndībei yayo kana ūtue thabībū, nī ūndū igunyū nīgacīria. 40 Ūgaakorwo

na mĩtĩ ya mĩtamaiyũ bũrũri-inĩ waku wothe, no ndũkahũthĩra maguta mayo, nĩ ùndũ ndamaiyũ nĩgaitika thĩ. **41** Ūkaagiĩ na aanake na ũgĩe na airĩtu no ndũgatũũra nao, nĩ ùndũ nĩmagatahwo mathiĩ ũkombo-inĩ. **42** Mĩrumbĩ ya ngigĩ nũkegwatĩra mĩtĩ yaku yothe na irĩe irio cia bũrũri waku. **43** Mũndũ wa kũngĩ ũrĩa ũtũũranagia na inyuĩ agaakĩrĩrĩria kwambatĩra igũrũ riaku, na we ũkĩrĩrĩrie o kũnyiiha. **44** Nĩ agagũkombagĩra nowe ndũkamũkombagĩra. Agaatuĩka wa gũtongoria nawe ũtuĩke wa kũrigia. **45** Irumi ici ciothe nĩgagũkinyĩrĩa. Nĩgathingatana nawe igũtoorie nginya ikũniine, nĩ tondũ ndwathĩkĩire Jehova Ngai waku, na ndũmenyereire maathani na irĩra cia watho wa kũrũmĩrĩrwo iria aakũheire. **46** Igaatuĩka kĩmenyithia na igegania harĩwe, o na harĩ njiaro ciaku nginya tene. **47** Tondũ ndũigana gũtungatĩra Jehova Ngai waku ũrĩ na gĩkeno na ũcanjamũkĩte hĩndĩ ya ũgaacĩru, **48** tondũ ũcio ũgaatungatĩra thũ ciaku iria Jehova agaagũtũmĩra igũũkĩrĩre, ũrĩ mũhũtu na ũnyootiĩ, na ũrĩ njaga na ũrĩ mũthĩnĩku mũno. Niagawĩkĩra icooki rĩa kĩgera ngingo nginya akũniine. **49** Jehova nĩagakũrehithĩria rũrĩrĩ ruumĩte kũraya, rũgũũkĩrĩre, kuuma ituri-inĩ cia thĩ, rũmbũkĩte o ta nderi, rũrĩrĩ ũtangĩmenya rwario rwa ruo, **50** rũrĩrĩ rwa gwĩtigĩrwo, rũtangĩtĩia andũ akũrũ kana rũiguĩre andũ ethĩ tha. **51** Nĩmakarĩa njaũ cia mahiũ maku, na marĩe maciaro ma bũrũri waku nginya makũniine. Matigagũtigĩria ngano, kana ndibei ya mũhihano, kana maguta, o na kana magũtigĩre njaũ o na imwe ya ndũũru cia ng'ombe ciaku kana tũũri twa rũũru rwa mbũri ciaku, nginya ũthĩnĩke biũ. **52** Nĩmakarigiicĩria matũũra mothe manene guothe bũrũri-inĩ waku, o nginya thingo icio ndaihu ciakĩtwo na hinya na wĩhokete imomoke. Nĩmakarigiicĩria matũũra manene mothe marĩa marĩ bũrũri-inĩ ũrĩa Jehova Ngai waku egũkũhe. **53** Tondũ wa thĩĩna ũrĩa ũkaareherwo nĩ thũ yaku hĩndĩ ya kũrigiicĩrio, nĩ ũkaarĩa maciaro ma nda, ũrĩe nyama cia ariũ na airĩtu arĩa Jehova Ngai waku akũheete. **54** O na mũndũ ũrĩa mũhooreri mũno na ũrĩ tha gatagatĩ-inĩ kanyu ndakaiguĩra mũrũ wa nyina tha, kana mũtumia wake ũrĩa endete, kana ciana ciake iria itigaire, **55** na ndarĩ mũndũ o na ũmwe wao akaahe nyama cia ciana ciake icio araarĩa. Icio nocio kindũ kĩrĩa agaakorwo atigĩtie nĩ ùndũ wa thĩĩna ũrĩa thũ yaku igaaakũrehere hĩndĩ irĩa ikaarigiicĩria matũũra maku manene mothe. **56** Mũndũ-wa-nja ũrĩa mũhooreri mũno na ũrĩ tha gatagatĩ-inĩ kanyu, ũcio

ũrĩ tha mũno na mũhooreri nginya ndangũmĩrĩria kũhutia thĩ na ikinya rĩake, nĩakaima mũthuurĩwe ũrĩa endete, na mũriũ kana mwarĩ, **57** njogu irĩa yumĩte nda yake na ciana iria agaciara. Nĩgũkorwo no ende gũcĩria na hito hĩndĩ iyo ya kũrigiicĩrio na ya thĩĩna ũrĩa thũ ciaku igaaakũrehere kũu matũũra-inĩ manene manyu. **58** Ūngĩaga kũrũmĩrĩra wega ciugo ciothe cia watho ũyũ, iria ciandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩrĩrĩ, na wage gũtĩia rĩtwa rĩrĩ rĩrĩ riiri na rĩa gwĩtigĩrwo, rĩa Jehova Ngai waku, **59** Jehova nĩagakũrehithĩria mĩthiro ya kũmakania, wee na njiaro ciaku, na thĩĩna mũnene na wa ihinda iraaaya, o na mĩrimũ mĩũru na ya gũikara mũno. **60** Nĩagakũrehithĩria mĩrimũ yothe ya bũrũri wa Misiri irĩa wetigĩrĩte, nayo nĩgagwĩgwatĩrĩa. **61** O na ningĩ Jehova nĩagakũrehithĩria mĩrimũ ya mĩthemba yothe o na mathĩĩna marĩa matarĩ maandĩke lbuku-inĩ rĩrĩrĩ rĩa Watho, nginya ũniinwo. **62** Inyuĩ mwarĩ aingĩ ta njata cia igũrũ, mũgaatigara o andũ anini mũgĩtarwo, nĩ ùndũ wa kwaga gwathĩkĩra Jehova Ngai wanyu. **63** O ta ũrĩa Jehova aakeneire kũmũgaacĩrithia na kũmũingĩhia, noguo agaakena akĩmũharaganĩa na akĩmũniina. Nĩmũkamunywo mweherio bũrũri ũrĩa mũrathĩi mũwĩgwatĩre. **64** Ningĩ Jehova nĩagakũhurunja ndũrĩrĩ-inĩ ciothe, kuuma gĩturi kĩmwe gĩa thĩ nginya kĩrĩa kĩngĩ. ũrĩ kũu ũkaahooyaga ngai ingĩ, ngai cia mĩtĩ na cia mahiga, iria wee o na maithe manyu mũtooĩ. **65** ũrĩ gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ icio ndũkoona ùndũ mwega, kana wone handũ ha kũhurũkia ikinya rĩa kũgũrũ gwaku. Mũrĩ kũu Jehova nĩagatũma ũtangĩke meciiria na maithe mage kuona, o na ũũrwo nĩ hinya. **66** Ūgaatũũra na wagagu, ũiyũrĩtwo nĩ guoya ũtukũ na mũthenya, ũtarĩ na ma ya ũtũũro waku. **67** Rũciiniĩ ũkoĩga atĩrĩ, “Naarĩ korwo nĩ hwaĩ-inĩ!” Naguo hwaĩ-inĩ ũkoĩga atĩrĩ, “Naarĩ korwo nĩ rũciiniĩ!” Tondũ wa kĩmakania kĩrĩa gĩgaakorwo kĩmũiyũrĩte ngoro cianyu, na maũndũ marĩa maithe manyu makeyonera. **68** Jehova akaamũcookia bũrũri wa Misiri na meeri, rũgendo rũrĩa ndoigire mũtikanarũthĩi rĩngĩ. Mũrĩ kũu nĩkuo mũkeneana mũgũrwo nĩ thũ cianyu, mũrĩ ngombo cia arũme na cia andũ-a-nja, no gũtirĩ mũndũ ũkaamũgũra.

29 Ici nĩcio ciugo cia kĩrĩkanĩro kĩrĩa Jehova aathire Musa arĩkanĩre na andũ a Isiraeli kũu Moabi, hamwe na kĩrĩkanĩro kĩrĩa aarĩkanĩire nao marĩ Horebu. **2** Musa nĩetire andũ a Isiraeli othe, akĩmeera atĩrĩ: Maithe manyu nĩmeyoneire ũrĩa wothe Jehova

eehire Firaūni kūu būrūri wa Misiri, na ūrīa eekire anene ake othe na būrūri wake wothe. **3** Nīmweyoneire na maitho manyu magerio macio manene, o na ciana na maūndū manene ma kūgegania. **4** No nginya ūmūthī Jehova ndamūheete meciiria marī na ūmenyo, kana maitho me kuona, kana matū me kūigua. **5** Ihinda rīu rīa mīaka mīrongo īna ndamūtongoririe werū-inī, nguo cianyu itiigana gūtuika, o na kana iraatū iria ciarī magūrū manyu igītarūka. **6** Mūtiigana kūrīa irio, kana mūkinyua ndibei kana kindū kīngī o gīothe kīgagatu. Ndeekire ūndū ūcio nīgeetha mūmenye atī nī nī nī Jehova Ngai wanyu. **7** Rīrīa mwakinyire gūkū, Sihoni mūthamaki wa Heshiboni, na Ogu mūthamaki wa Bashani nīmookire kūhūūrana na ithuī, no nītوامatooririe. **8** Nītwegwatīire būrūri wao na tūkūheana ūtuīke igai rīa andū a mūhīrīga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya mūhīrīga wa Manase. **9** Rūmīrīrai wega ciugo cia kīrikanīro gīkī, nīguo mūgaacīre maūndū-inī mothe marīa mūrūkaga. **10** Inyuī inyuothe mūrūgamīte ūmūthī mbere ya Jehova Ngai wanyu, na atongoria anyu, na atongoria a mīhīrīga yanyu, na athuuri anyu, na anene anyu, na arūme arīa angī othe a Isiraēli, **11** hamwe na ciana cianyu, na atumia anyu, na andū a kūngī arīa matūūruga kambī-inī cianyu, arīa mamunagīra ngū na makamūtahīra maaī. **12** Mūrūgamīte haha nīguo mūgīe na kīrikanīro na Jehova Ngai wanyu, kīrikanīro kīrīa Jehova ekūgīa na inyuī ūmūthī, na akīhūūre mūhūūri na ūndū wa mwīhītwa, **13** na agīkīre hinya kūna atī mūrī andū ake ūmūthī, na atī atuīke Ngai wanyu, o ta ūrīa aamwīrīire, na ningī o ta ūrīa eehītire kūrī maithe manyu Iburahīmu, na Isaaka, na Jakubu. **14** Ndirathondeka kīrikanīro gīkī na mwīhītwa na inyuī inyuiki, **15** o inyuī mūrūgamīte haha na ithuī ūmūthī mbere ya Jehova Ngai witū, no nī hamwe na arīa matarī haha ūmūthī. **16** Inyuī ene nīmūū ūrīa twatūūruga būrūri wa Misiri na ūrīa twatuīkanīrie mabūrūri-inī tūgūka gūkū. **17** Gatagatī-inī kao nīmūonire mīhianano yao īrī thaahu, na ngai cia kūhooywo cia mītī na cia mahiga, na cia betha na cia thahabu. **18** Menyererai wega hatigakorwo mūndū mūrūme kana mūndū-wa-nja, kana andū a nyūmba īmwe kana mūhīrīga gatagatī-inī kanyu ūmūthī, ūngīgīa na ngoro ya kūhutatīra Jehova Ngai witū athī akahooe ngai cia ndūrīrī icio; menyererai wega gūtikagīe mūrī mūrūrū gatagatī kanyu ūngīciara maciaro marūrū ta nyongo. **19** Rīrīa mūndū ta ūcio

aigua ciugo cia mwīhītwa ūyū, eītagīria kīrathimo, na nī ūndū ūcio ageciiria atīrī, “Ndikona ūgwati o na ingīkīrīria gūthīi na njīra yakwa mwene.” Ūndū ūcio nūūkarehe mwanangīko būrūri ūrīa ūrī maaī, o na ūrīa mūng’aru. **20** Jehova ndarī hīndī akenda kūmūrekerā; marakara make na kīyo gīake nīkarīrīmūkīra mūndū ūcio. Irumi ciothe iria ciandīkītwo ibuku-inī rīrī nīkamūkinyīrīra, nake Jehova nīakahuura rītwa rīake rīehere gūkū thī. **21** Jehova nīakamwamūra kuuma mīhīrīga-inī yothe ya Isiraēli, anyiitwo nī mwanangīko, kūringana na irumi ciothe cia kīrikanīro kīrīa kīandike thīinī wa Ibuku rīrī rīa Watho. **22** Ciana cianyu iria ikaamūrūmīrīra njiaro-inī iria igooka thuutha, o na ageni arīa magooka moimīte mabūrūri ma kūraya nīmakona mathīna marīa makorete būrūri o na mīrimū īrīa Jehova ahūūrīte būrūri nayo. **23** Būrūri wothe ūgaatuika kūndū gūtangīkūra kindū, kūiyūrīte cumbī na ūbiriti, gūtīrī kindū gīkahaandwo na gūtīrī rīya rīgaakūra kuo, kana kindū kīmere kuo. Gūkahaana ta mwanangīko wa matūūra ma Sodomu na Gomora, na Adima o na Zeboimu, marīa Jehova aaharaganīrie arī na marakara mahiū. **24** Ndūrīrī ciothe ikooria atīrī, “Nī kī gītūmīte Jehova eke būrūri ūyū ūguo? Marakara maya mahiū ūū, nī ma kī?” **25** Narīo icookio rīgaakorwo rīrī atīrī, “Nī tondu andū aya nīmatiganīrie kīrikanīro kīa Jehova, Ngai wa maithe mao, kīrikanīro kīrīa aagīire nao rīrīa aamarutire būrūri wa Misiri. **26** Nīmamwehereire magīthīi kūhooya ngai ingī na magīciināmīrīra, ngai matoōi, na ngai Jehova ataamaheete. **27** Nī ūndū ūcio marakara ma Jehova makīrīrīmūkīra būrūri ūyū, akūkinyīria irumi iria ciothe ciandīkītwo ibuku-inī rīrī. **28** Ningī Jehova, arī na marakara mahiū na mang’ūrī manene, nīamamunyire kuuma būrūri wao akīmaikia būrūri ūngī, ta ūrīa gūtariī rīu.” **29** Maūndū ma hito nī ma Jehova Ngai witū, no maūndū marīa maguūrīe nī maitū na ciana ciitū nginya tene, nīguo tūrūmagīrīre ciugo ciothe cia watho ūyū.

30 Rīrīa irathimo na irumi ici ciothe njigīte mbere yaku igaagūkinyīrīra, nawe ūciamūkīre ngoro-inī yaku kūrīa guothe Jehova Ngai waku agaakūhurunjīra ndūrīrī-inī, **2** na rīrīa wee mwene na ciana ciaku ūgaacookerera Jehova Ngai waku na ūmwathīkīre na ngoro yaku yothe na muoyo waku wothe, kūringana na ūrīa wothe ngūgwatha ūmūthī-rī, **3** hīndī īyo Jehova Ngai waku nīagagūcookeria irathimo ciaku na akūiguūre tha, na nīagagūcookeria rīngī,

akūrute ndūriri-ini ciothe kūrīa aakūhurunjīre. 4 O na ūngīgaakorwo ūthaamīrio būrūri ūrīa ūrī kūrīa mūno gūkū thī, Jehova Ngai waku nīagagūcookanīrīria, akūrute kuo agūcookie būrūri-ini waku. 5 Nīagagūcookie būrūri ūrīa warī wa maithe maku, na we nīūkawīgwatīra. Nīagatūma ūgaacīre na ūngīhe gūkīra maithe maku. 6 Jehova Ngai waku nīakarūithia ngoro yaku na arūithie ngoro cia njaro ciaku, nīgeetha ūmwendage na ngoro yaku yothe na muoyo waku wothe, nīguo ūtūūre muoyo. 7 Jehova Ngai waku nīagakinyīria irumi ici ciothe kūrī thū ciaku iria igūthūire na ikūnyariiraga. 8 Nīūgacooka gwathīkīra Jehova rīngī, na ūrūmīrīre maathani make, o maya ndīrakūhe ūmūthī. 9 Hīndī ūyo Jehova Ngai waku nīagatūma ūtheereme mūno wīra-ini wothe wa moko maku na maciaro-ini ma nda yaku, o na njaū cia mahiū maku na maciaro ma mīgūnda yaku. Jehova nīagakena rīngī nī ūndū waku, na atūme ūgaacīre, o ta ūrīa aakenire nī ūndū wa maithe maku, 10 ūngīgaathīkīra Jehova Ngai waku, na ūmenyagīrīre maathani make na irīra cia watho wake wa kūrūmīrīrwo ūrīa wandīkītwo Ibuku-ini rīrī rīa Watho, na ūcookerere Jehova Ngai waku na ngoro yaku yothe na muoyo waku wothe. 11 Na rīrī, ūrīa ndīragwatha ūmūthī ti ūndū ūrī hinya, ūngīkūrema, kana ūndū ūtangīhota gwīka. 12 Ndūrī igūrū matu-ini, atī no ūrie atīrī, “Nūū ūkwambata igūrū, aūgīre atūrehere, na awanīrīre kūrī ithuī nīguo tūwathīkīre?” 13 O na ndūrī mūrīmo ūrīa ūngī wa iria, atī no ūrie atīrī, “Nūū ūkūrīngā iria, aūgīre atūrehere, na awanīrīre kūrī ithuī nīguo tūwathīkīre?” 14 Aca, ti ūguo, kiugo kīrī hakuhī mūno nawe; kīrī o kanua-ini gaku na ngoro-ini yaku, nīguo ūgīathīkīre. 15 Atīrīrī, ūmūthī ūyū nīndaiga ūhoro wa gūtūūra muoyo na wa ūgaacīru mbere yaku, o na wa gīkuū na wa mwanangīko. 16 Nīgūkorwo ndagwatha ūmūthī wendage Jehova Ngai waku, na ūthiige na njīra ciake, na ūmenyagīrīre maathani make, na irīra cia watho wa kūrūmīrīrwo, na mawatho; hīndī ūyo nīūgatūūra muoyo na ūngīhe, nake Jehova Ngai waku nīagakūrathima ūrī būrūri-ini ūrīa ūratoonya ūwīgwatīre. 17 No ngoro yaku ūngīkagarūrūka wage gwathīka, na ūguucīrīrio, ūnamīrīre ngai ingī ūcihooe, 18 ngūkūwīra na ma ūmūthī atī no ūkaaniinwo. Ndūgatūūra matukū maingī būrūri-ini ūrīa ūraringa Rūūū rwa Jorodani ūtoonye na ūwīgwatīre. 19 Ūmūthī ndeeta igūrū na thī itūike aira atī nīnjigīte mbere yaku

ūhoro wa gūtūūra muoyo na wa gīkuū, na wa irathimo na wa irumi. Na rīrī, thuura muoyo, nīguo wee na ciana ciaku mūtūūre muoyo, 20 na nīguo mwendage Jehova Ngai wanyu, na mūthīkagīrīre mūgambo wake, na mūnyīitane nake. Nīgūkorwo Jehova nīwe muoyo waku, na nīagakūhe mīaka mīngī ya gūtūūra būrūri-ini ūrīa eehītire atī nīakaūhe maithe maku, nīo lburahīmu, na Isaaka, na Jakubu.

31 Nake Musa akiumagara agīthīī akīarīria andū othe a Isiraēli na ciugo ici akīmeera atīrī, 2 “Rīu ndī na ūkūrū wa mīaka igana na mīrongo ūrī, na ndingīhota kūmūtongoria rīngī. Jehova nīanjīrīte atīrī, ‘Wee ndūkūrīngā Rūūū rwa Jorodani.’” 3 Jehova Ngai wanyu we mwene nīakarīngā arī mbere yanyu. Nīakaniina ndūrīrī ocio mbere yanyu na inyuī nīmūkegwatīra būrūri wacio. Joshua o nake nīakarīngā arī mbere yanyu ta ūrīa Jehova ogire. 4 Nake Jehova nīakameka o ta ūrīa eekire Sihoni na Ogu, athamaki a Aamori, arīa aaniinire hamwe na būrūri wao. 5 Jehova nīakamaneana kūrī inyuī, na inyuī no ngīnya mūkaameeka ūrīa wothe ndīmwathīte. 6 Gīai na hinya na mūūmīrīre. Mūtīgetīgīre kana mūmake nī ūndū wao, nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu nī egūthīī hamwe na inyuī; ndakamūtiga kana amūtīrike.” 7 Nake Musa agīta Joshua, akīmūwīra arī mbere ya andū othe a Isiraēli atīrī, “Gīa na hinya, nīgūkorwo no ngīnya ūthīī na andū aya būrūri-ini ūrīa Jehova eehītire kūrī maithe mao ma tene atī nīakamahe, nawe no ngīnya ūkaaūgāyānia gatagatī-ini kao, ūtūike igai rīao. 8 Jehova mwene nīegūthīī mbere yaku na nīarīkoragwo hamwe na we; ndarī hīndī agaagūtiga kana agūtīrike. Ndūkanetīgīre, o na kana ūkue ngoro.” 9 Nī ūndū ūcio Musa akīandīka watho ūcio, agīcooka akīūnengera athīnjīri-Ngai, arīū a Lawi, arīa maakuīte ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova, o na akīūnengera athuuri othe a Isiraēli. 10 Ningī Musa akīmaatha akīmeera atīrī, “O mūthīa-ini wa mīaka mūgwanja, mwaka-ini ūrīa ūtūitwo wa kūrēkanīra mathīrī, hīndī ya Gīathī gīa Ithūnū-rī, 11 nīrīo andū othe a Isiraēli mariumagīra mbere ya Jehova Ngai wanyu handū harīa we mwene agaathuura, nīmūrīmathomagīra watho ūyū mūrī mbere yao makīguaga. 12 Cookanagīrīria andū othe hamwe: arūme, na andū-a-nja, na ciana, na andū a kūngī arīa matūūrāga matūūra-ini manyu, nīgeetha mathīkīrīre na merute gwītīgīra Jehova Ngai wanyu, na marūmagīrīre ciugo cia watho

ũyũ. **13** Ciana ciao iria itooĩ watho ũyũ, no nginya ciũigwe, na ciĩrute gwĩtigĩra Jehova Ngai wanyu rĩria rĩothe mũgũtũira bũrũri ũcio mũrarĩnga Rũũ rwa Jorodani mũthĩĩ mũkawĩgwatĩre.” **14** Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, mũthenya wa gũkua gwaku ũrĩ hakuhi. Īta Joshua mũũke nake na mũrũgame Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo, niho ngũnengerera Joshua wĩra.” Nĩ ũndũ ũcio Musa na Joshua magĩũka makĩrũgama Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo. **15** Hĩndĩ ĩyo Jehova akiumĩra Hema-inĩ ĩyo arĩ thĩinĩ wa gĩtugĩ gĩa itu, narĩo itu rĩu rĩkĩrũgama itoonyero-inĩ rĩa Hema. **16** Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Wee nĩũkũhurũka hamwe na maithe maku, nao andũ aya ihinda rĩtarĩ kũraiho nĩmekũhũra ũmaraya na ngai cia kũngĩ cia bũrũri ũria mũratoonya. Nĩmakandĩrika na mathũkie kĩrĩkanĩro kĩria ndaathondekete nao. **17** Mũthenya ũcio nĩngamarakarĩra na ndĩmatĩrike; nĩngamahitha ũthiũ wakwa, nao nĩmakaniinwo. Nĩmagakorwo nĩ mĩanangĩko mĩingĩ na moritũ maingĩ, nao mũthenya ũcio nĩ makooria atĩrĩ, ‘Githĩ mĩanangĩko ĩno ndĩtũkorete nĩ ũndũ Ngai ndakoretwo hamwe na ithuĩ?’ **18** Na hatarĩ nganja nĩngamahitha ũthiũ wakwa mũthenya ũcio, nĩ ũndũ wa waganu wao wothe wa gũcookerera ngai ingĩ. **19** “No rĩrĩ, wĩyandĩkĩre rwĩmbo rũrũ, na ũrũrute andũ a Isiraeli, na ũreke marũine, nĩguo rũtũike ũira wakwa wa kũmookĩrĩra. **20** Ndaarĩkia kũmatoonya bũrũri ũcio ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ, bũrũri ũcio nderĩire maithe mao ma tene, na rĩria makaarĩa na mahũũne na matheereme, nĩmakagarũrũkĩra ngai ingĩ macihooe, maamene na mathũkie kĩrĩkanĩro giakwa. **21** Na rĩria mĩanangĩko mĩingĩ na moritũ maingĩ makaamakora, rwĩmbo rũrũ nĩrũgatuĩka ũira wa kũmookĩrĩra, nĩ ũndũ njiaro ciao itikariganĩrwo nĩruo. Nĩnjũũ ũria maciĩrĩire gwĩka, o na itarĩ ndĩramatoonya bũrũri ũria ndaamerĩire na mwĩhĩtwa.” **22** Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩandĩka rwĩmbo rũu o mũthenya ũcio, na akĩrũruta andũ a Isiraeli. **23** Jehova nĩahaire Joshua mũrũ wa Nuni rĩathani rĩrĩ: “Gĩa na hinya na ũmĩrĩrie, nĩgũkorwo nĩwe ũgũkinyia andũ a Isiraeli bũrũri ũria ndamerĩire na mwĩhĩtwa, na Nĩ mwene nĩngũkorwo ndĩ hamwe nawe.” **24** Thuutha wa Musa kũrĩkia kwandĩka ciugo cia watho ũcio ibuku-inĩ kuuma kĩambĩrĩria nginya mũthia, **25** nĩahaire Alawii arĩa maakuuaga ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova watho ũyũ, **26** akĩmeera atĩrĩ, “Oyai Ibuku rĩrĩ rĩa Watho mũrĩge mwena-inĩ wa ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova Ngai

wanyu. Rĩgũtũira hau rĩrĩ ũira wa kũmũukagĩrĩra. **27** Nĩgũkorwo nĩnjũũ ũria mũrĩ aremi na mũkoomia ngingo. Angĩkorwo mũkoretwo mũremeire Jehova ndĩ muoyo na ndĩ hamwe na inyuĩ-rĩ, mũgaakĩrĩrĩa kũrema atĩa ndakua! **28** Cookanĩrĩria athuuri othe a mĩhĩrĩga yanyu, na anene anyu othe mbere yakwa, nĩgeetha njarie ciugo ici makĩĩguagĩra, na njite igũrũ na thĩ irute ũira wa kũmookĩrĩra. **29** Nĩgũkorwo nĩnjũũ ndaarĩkia gũkua inyuĩ nĩ mũgethũkia biũ, na mũgarũrũke mũtĩge gũthĩ na njĩra rĩa ndĩmworthĩte. Matukũ marĩa magooka mwanangĩko nĩũkamũkora, nĩ ũndũ nĩmũgeeka maũndũ mooru maithe-inĩ ma Jehova, mũtũme arakario nĩ kĩria mũthondekete na moko manyu.” **30** Nake Musa agĩcookera ciugo ici cia rwĩmbo rũrũ kuuma kĩambĩrĩria nginya mũthia, akĩĩguagwo nĩ kũngano gĩothe gĩa Isiraeli:

32 Ta thikĩrĩria, wee igũrũ, ngũhe ũhoru; o na we thĩ-rĩ, ta igua ciugo cia kanua gakwa. **2** Reke ũrutani wakwa uure ta mbura, nacio ciugo ciakwa igwe ta ime, ituĩke ta rũthuthuũ rũkiurĩra nyeki ya mũmerano, o na ituĩke ta mbura nyingĩ ĩkiurĩra mĩmera mĩthĩ. **3** Nĩngũhunja ũhoru wa Rĩitwa rĩa Jehova. Hĩ, kĩgoocci ũnene wa Ngai witũ! **4** We nĩwe Rwaro rwa Īhiga, mawĩra make nĩ makinyanĩru, nacio njĩra ciake ciothe nĩ cia kĩhooito. Nĩ Ngai mwĩhokeku na ndahĩtagia, nĩ mũrũngĩrĩru, na nĩ wa kĩhooito. **5** Nĩmethaahĩtie harĩ we; ũndũ wa thoni nĩ atĩ ti ciana ciake rĩngĩ, no nĩ rũciarũ rũremi na rwaganu. **6** ũũ nĩguo mũngĩrĩha wega wa Jehova, inyuĩ andũ aya akĩĩgu na mwagĩte ũũgĩ? Githĩ tiwe Ithe wanyu, o we Mũmbi wanyu, ũria wamũmbire na agĩtũma mwĩhaande wega? **7** Ririkana matukũ ma tene; wĩciirĩe ũhoru wa njiaro iria ihĩtũkĩte. ũria thoguo na nĩegũkwĩra, O na athuuri anyu na nĩmegũgũtaarĩria. **8** Rĩria ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno aaheire ndũrĩrĩ igai rĩacio, rĩria aagayanĩrie iruka ciothe cia andũ, nĩekĩrĩire andũ othe mĩhaka, kũringana na mũigana wa arĩũ a Isiraeli. **9** Nĩ gũkorwo igai rĩa Jehova nĩ andũ ake, Jakubu nĩwe igai rĩake rĩria eegaĩire. **10** Aamuonire arĩ kũndũ werũ-inĩ, werũ ũtarĩ kũndũ, ũgambagwo nĩ nyamũ. Nake akĩmũgĩtĩra na akĩmũmenyerera; aamũrangagĩra o ta kũma kĩa riitho rĩake, **11** o ta ũria nderi yarahũraga tũcui twayo gĩtara-inĩ kĩa, ĩkareera igũrũ rĩa tũcui twayo, itambũrũkĩtie mathagu mayo nĩguo ituo, na ĩgatũkuua mathagu-inĩ mayo. **12** Jehova o we wiki nĩwe wamũtongorĩrie; gũtiarĩ ngai ng'eni yarĩ hamwe nake. **13** Atũmire ahaice kũndũ kũria gũtũũgĩru bũrũri-inĩ, na akĩmũhũnia

na matunda ma mīgūnda. Nīamūheire ūūkī uumīte ihiga-inī, na akīmūhe maguta moimīte ihiga-inī rīa nyaigī; 14 akīmūhe ngorono na iria kuuma ndūūru-inī cia ng’ombe, na cia mbūri na tūtūrūme tūnoru. o na mbūri na ndūrūme iria njega mūno cia Bashani, na ngano īrīa njega mūno. Nīwanyuire thakame īrī mūhūyū ya thabibū, nīyo ndibei yacio. 15 Jeshuruni nake aanorire, agīkia haati; aahūūnire, agitunguha, na agīkenga mwīrī. Agīgītigana na Ngai ūrīa wamūmbire, na akīrega Rwaro rwa Ihiga, o ruo Mūhonokia wake. 16 Nīmatūmire aigue ūiru nī ūndū wa ngai icio ciao ng’eni, na makīmūrakaria na mīhianano yao īrī magigi. 17 Nīmarutīire ndaimono magongona, iria itarī Ngai: ngai iria matoō, ngai iria cieyumīrītīe o ica-ikuhī, ngai iria iteetigīrītīo nī maithe manyu. 18 Nīwatiganiīrie Rwaro rwa Ihiga, rūrīa rwagūciarire; ūkīriganiīrwo nī Mūrungu ūrīa wagūciarire. 19 Jehova nīonire ūndū ūcio nake akīmarega nī ūndū nīarakarītīo nī arīū ake na airītū ake. 20 Nake akiuga atīrī, “Nīngūmahitha ūthiū wakwa, nyone ūrīa marigīrīrio mao magaakorwo matariī; nīgūkorwo nī rūciaro rūremi, ciana itaangīlhokeka. 21 Manjigūithirie ūiru nī ūndū wa ngai itarī bata, na makīndakaria na ngai ciao itarī kiene. Ngaamaiguithia ūiru na rūrīrī hatarī; ngaatūma marakario nī rūrīrī rūtarī na ūmenyo. 22 Nī gūkorwo mwaki nīwakītīo nī mang’ūrī makwa, ūrīa wakanaga ūgakinya mūhuro wa kwa ngoma. Nīūkaniina thī na magetha mayo, na ūmundie itina cia irīma mwaki. (Sheol h7585) 23 “Nīngamombīrīra mītino na mīguī yakwa ndīmihūthīre ngīmahūūra nayo. 24 Nīngamarehithīria ng’aragu ya kūmahinyaria, ndīmarehithīrie gīthīna gīa kūmaniina na mūthiro wa kūmooraga; Ngaamarehithīria nyamū cia gīthaka irī magego moogī, ndīmarehithīrie ūrūrū wa ndūira iria inyororokaga rūkūngū-inī. 25 Rūhiū rwa njora nīrūkaniina ciana ciao njīra-inī ya itūūra; kīmako gīkaamaiyūra marī kwao mīcī. Aanake na airītū nīmagathira, o hamwe na ngenge, na andū arīa marī na mbuī. 26 Ndoigire nīngamaharagania, na tharie kūrīrikanwo kwao kuuma kūrī andū, 27 no nīndetigīrīre kīnyararo gīa thū, nīguo mūmuku ndakaage gūtaūkīrwo, oige atīrī, ‘Guoko gwitū nīgūtooranīte; Jehova tiwe wīkīte ūū wothe.’” 28 Nī rūrīrī rūteciiragia, matirī na gūkūūrana thīnī wao. 29 Naarī korwo maarī oogī mahote kūmenya ūguo na makūūrane ūrīa ūhorō wao wa kūrigīrīria ūgaakorwo ūtariī! 30 Mūndū ūmwe angīhota atīa gūteng’eria

andū ngiri, kana andū eerī matūme andū ngiri ikūmi moore, tiga makorirwo meendetio nī Rwaro rwa Ihiga, tiga Jehova akorirwo amatiganiīrie? 31 Nī gūkorwo ihiga rīao rītihaana ta Rwaro rwa Ihiga riitū, o ta ūrīa o na thū ciitū ciūī. 32 Mūthabibū wao uumīte mūthabibū-inī wa Sodomu, na ūkoima mīgūnda-inī ya Gomora. Thabibū ciayo ciyūrīte thumu, nacio ikūmba ciacio ikarūra. 33 Ndibei yacio nī ūrūrū wa ndūira, o guo thumu ūrīa mūūru mūno wa ndūira. 34 “Gīthī ndikoretwo njigīte ūndū ūyū wega ngaikara ndūmenyereire mūthiithū-inī wakwa? 35 Kūrīhanīria nī gwakwa; nī nīi ngaarīhanīria. Ihinda rīakinya, kūgūrū kwao nī gūgaatenderūka; mūthenya wao wa mwanangīko ūrī hakuhī, naguo mūtino wao ūhiūhīte ūmakore.” 36 Jehova nīagaciirithia andū ake, na aigūire ndungata ciake tha, rīrīa akoona nīmathirītīo nī hinya, na gūtīrī o na ūmwe wao ūtigarīte, arī ngombo kana atarī ngombo. 37 Nake nī akoiga atīrī, “Rūu ngai ciao ikīrī ha, ihiga rūu meehithaga harī rīo, 38 ngai iria ciarīaga maguta ma magongona mao, na ikanyua ndibei ya indo iria ciarutagwo cia kūnyuuo? Reke cigūkīre imūteithie! Reke imūhe kīgītio! 39 “Rūu menyai atī nīi mwene nī nīi Ngai! Gūtīrī ngai ūngī tiga nīi. Nī nīi njūraganaga na nīi ndūūranagia muoyo, nīndiihanītie na nīngūhonia, na gūtīrī o na ūmwe ūngīhonokania kuuma guoko-inī gwakwa. 40 Nguoya guoko gwakwa na igūrū njuge atīrī: O ta ūrīa ndūūruga muoyo nginya tene, 41 rīrīa ngaanoora rūhiū rwakwa rwa njora rūkahenia na ndīrūnyīite na guoko gwakwa ngītua ciira, nīngerihīria kūrī thū ciakwa, na ndīrīhīrie kūrī arīa maathūire. 42 Nīngatūma mīguī yakwa īnyue thakame īrīo, Naruo rūhiū rwakwa rwa njora rūriage nyama: iyo nī thakame ya arīa moragītīwo na arīa matahītīwo, na mītwe ya atongoria a thū.” 43 Inyuī ndūrīrī, kenai hamwe na andū ake, nīgūkorwo nīakarīhanīria thakame ya ndungata ciake; acirīhīrie harī thū ciake, na ahoroherie būrūri wake, o na andū ake. 44 Musa nīmookire na Joshua mūrū wa Nuni, na makīaria ciugo ciothe cia rwīmbo rūrū andū makīguaga. 45 Rīrīa Musa aarīkirie kūhe andū a Isiraēli ūhorō ūcio, 46 akīmeera atīrī, “Ciugo ici ciothe ndaamwīra ūmūthī itarī na itherū, rekei ciikare ngoro-inī cianyu, nīgeetha mūgaatha ciana cianyu gwachīkīra wega ciugo icio ciothe cia watho ūyū. 47 To ciugo o ūguo harī inyuī, no nīcio muoyo wanyu. Nīgatūma mūtūūre matukū maingī būrūri ūrīa mūraringa Rūūī rwa Jorodani mūkawīgwatīre.”

48 Mūthenya o ro ūcio Jehova akīra Musa atīrī, 49 “Ambata, ūkiye mwambato wa Abarimu o, kūu kīrīma kīa Nebo būrīri-inī wa Moabi, kūng’ethanīra na Jeriko, wīrorere Kaanani, būrīri ūrīa ndīrahe andū a Isiraēli ūtuīke igai rīao. 50 Kīrīma kīu ūkūhaica nīkīo ūgaakuīra, nawe ūcookanīrīrio hamwe na andū anyu, o ta ūrīa mūrū wa nyūka Harūni aakuīrīre kīrīma-inī kīa Horu, nake agīcookanīrīrio hamwe na andū arīa manakua. 51 Gītūmi kīa ūguo nī tondu inyu ēerī nīmwigire kūnjītīkia mūrī mbere ya andū a Isiraēli o kūu maaī-inī ma Meriba Kadeshi werū-inī wa Zini tondu mūtīigana kūrūgamīrīra ūtheru wakwa harī andū a Isiraēli. 52 Nī ūndū ūcio, nī ūkuona būrīri ūcio ūrī o haraaya; no ndūgatoonya būrīri ūcio ndīrahe andū a Isiraēli.”

33 Gīkī nīkīo kīrathimo kīrīa Musa mūdū wa Ngai aarathimire andū a Isiraēli atanakua. 2 Akiuga atīrī: “Jehova nīokire kuuma Sinai, na akīmathererūkīra kuuma Seiru; akīmaarīra kuuma kīrīma gīa Parani. Ookire na ikundi cia arīa atheru kuuma gūthini, akīuma iharūrūka-inī cia irīma ciake. 3 Ti-itherū wee nīwe wendete andū; arīa othe atheru marī guoko-inī gwaku. Othe mainamagīrīra magūrū-inī maku, makaamūkīra ūrutani kuuma harīwe, 4 watho ūrīa twaheirwo nī Musa, nīguo igai rīa ūngano wa Jakubu. 5 Nīwe warī mūthamaki wa Jeshuruni, rīrīa atongoria a andū moonganīte, marī hamwe na mīhīrīga ya Isiraēli. 6 “Rubeni arotūūra na ndagakue, o na kana andū ake manyiīhe.” 7 Na ha ūhoro wa Juda akiuga atīrī, “Wee Jehova, thikīrīra kīrīro kīa Juda; mūrēhe kūrī andū ake. Nīarūagīrīra maūdū make na guoko gwake. Wee-rī, tuīka wa kūmūteithia akīrūa na thū ciake.” 8 ūndū wīgīi Lawi oigire atīrī: “Thumimu yaku na Urimu yaku nī cia mūdū ūrīa ūkenagio nīwe. Nīwamūgerirīe arī kūu Masa; ūkīmūrūithia kūu maaī-inī ma Meriba. 9 ūhoro wa ithe na nyina oigire atīrī, ‘Ndirameciirīa.’ Ndaigana kūmenya ariū a ithe, kana akīrūmbūiya ciana ciake mwene, no nīamenyereire kiugo gīaku, na akīgītīra kīrīkanīro gīaku. 10 Nīarutaga Jakubu kīrīra kīa watho waku, na akaruta Isiraēli watho waku. Nīarutagīra ūbumba mbere yaku, na akarutīra magongona ma njino marī magima kīgongona-inī gīaku. 11 Rathima ūmenyi wake wa wīra, Wee Jehova, na ūkenagīre wīra wa moko make. Gūtha njohero cia arīa mekūmūkīrīra; ringa thū ciake itigacooke kwarahūka rīngī.” 12 ūndū wīgīi Benjamini oigire atīrī: “Reke ūrīa wendetwo nī

Jehova ahurūke atarī na ūgwati harī we, nīgūkorwo amūgitagīra mūthenya wothe, nake ūrīa Jehova endete ahurūkaga gatagatī-inī ga ciande ciake.” 13 ūndū wīgīi Jusufu oigire atīrī: “Jehova arorathima būrīri wake na ime rīega rīa kuuma igūrū, na maaī ma kūrīa kūrīku marīa marī na thī; 14 hamwe na indo irīa njega mūno ireehagwo nī rīua, na kīrīa kīega mūno kīngiuma kūrī mweri; 15 aūrathime na iheo irīa thuuranīre cia irīma-inī cia tene, na maciaro ma tūrīma twa tene na tene; 16 hamwe na iheo irīa njega mūno cia thī, na indo irīa ciyūrīte kuo, na ūtugi ūrīa waikarīte kīhinga-inī kīrīa kīahīaga. Maūdū maya mothe maroikara mūtwe-inī wa Jusufu, maroikara ūthiū-inī wa mūrīū wa mūthamaki arī harī ariū a ithe. 17 ūnene-inī wake ahaana ta ndegwa ya irīgithathi; hīa ciake igakīhaana ta cia ndegwa ya gīthaka-inī. Nīagatheeca ndūrīrī na cio, o na ndūrīrī irīa irī ituri cia thī. ūguo nīguo kūrī makūmi-inī ma ngiri ma Efiraimu; ūguo noguo kūrī harī ngiri na ngiri cia Manase.” 18 ūndū wīgīi Zebuluni oigire atīrī: “Kena, wee Zebuluni, ūkiūmagara, nawe Isakaru ūkene ūrī hema-inī ciaku. 19 Nīmagatūmanīra andū moke irīma-inī marutīre magongona ma ūthingu kuo; nīmakaarīa indo nyingī cia irīa-inī, na marīe mīthithū rīra mīlithē mūthanga-inī.” 20 ūndū wīgīi Gadi oigire atīrī: “Kūrathimwo nī ūrīa ūkwaramia mīhaka ya Gadi! Gadi atūūruga kuo ta mūrūūthi, atambuuraga guoko kana mūtwe. 21 Ethurīre būrīri ūrīa mwega mūno; akīgīrwo gīcunjī kīa mūtongoria. Rīrīa anene a andū moonganire, nī eekire maūdū ma kīhooto kīa Jehova, na matua makonīi Isiraēli.” 22 ūndū wīgīi Dani oigire atīrī: “Dani nī kīana kīa mūrūūthi, kīguthūkīte kīumīte Bashani.” 23 ūndū wīgīi Nafitali oigire atīrī: “Nafitali nīaingīhūrwo nī ūtugi wa Jehova, na aiyūrītwo nī kīrathimo gīake; nīakagaya mwena wa gūthini o nginya irīa-inī.” 24 ūndū wīgīi Asheri oigire atīrī: “Mūrīū ūrīa mūrathime gūkīra arīa angī othe nī Asheri; ariū a ithe maroomwendaga, na arothambagia nyarīrī ciake na maguta. 25 Hingīro cia ihingo ciaku igaakorwo irī cia kīgera na cia gīcango, nāguo hinya waku ūkaaganana na matukū maku. 26 “Gūtīrī ngai ūhaana ta Mūrungu wa Jeshuruni, o we ūgeragīra igūrū oke agūteithie, na agaakarīra matu onanie ūnene wake. 27 Ngai ūrīa ūtūruga tene na tene nīwe kīhitho gīaku, namo moko make matūūruga nginya tene na tene marī mūhuro waku. Nīakarutūrūra thū yaku yehere mbere yaku, akiugaga atīrī, ‘Mīniine!’ 28 Nī

ündũ ũcio Isiraeli agaatũũra arĩ wiki atarĩ na ũgwati; gĩthima kĩa Jakubu nĩkĩgĩtĩre o kũu bũrũri wa ngano, na ndibei ya mũhahano, kũrĩa ime rĩa igũrũ rĩtataga. 29 Kũrathimwo-rĩ, nĩwe Isiraeli! Nũũ ũkĩhaana ta we, rũrĩrĩ rũhonoketio nĩ Jehova? Nĩwe ngo yaku na mũgũteithia, na nowe rũhiũ rwaku rwa njora rũrĩ riiri. Thũ ciaku nĩkaagũguo guoya irĩ mbere yaku, nawe nũkarangĩrĩria kũndũ gwacio kũrĩa gũtũũgĩru.”

34 Thuutha wa ũguo Musa akĩambata kĩrĩma kĩa Nebo oimĩte werũ-inĩ ũrĩa mwaraganu wa Moabi, agĩkinya gacũmbĩrĩ ka Pisiga, kũng’ethera Jeriko. Arĩ hau, Jehova akĩmuonia bũrũri wothe wa Kaanani, kuuma Gileadi nginya Dani, 2 na Nafitali guothe, na bũrũri wa Efiraimu na wa Manase, na bũrũri wothe wa Juda wothe nginya iria-inĩ rĩa mwena wa ithũũro, 3 na akĩmuonia kũu Negevu na rũgongo ruothe kuuma Gĩtuamba kĩa Jeriko, na Itũũra inene rĩa Mĩkĩndũ, gũthĩĩ o nginya Zoari. 4 Nĩngĩ Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ŭyũ nĩguo bũrũri ũrĩa nderĩire Iburahĩmu, na Isaaka na Jakubu na mwĩhĩtwa rĩrĩa ndoigire atĩrĩ, ‘Nĩngũũhe njiaro cianyu.’ Nĩndareke ũwone na maitho maku, no ndũkũringa ũtoonye kuo.” 5 Nake Musa, ndungata ya Jehova agĩkuĩra kũu Moabi, o ta ũrĩa Jehova oigĩte. 6 Nake akĩmũthika kũu Moabi gĩtuamba kĩrĩa kĩang’etheire Bethi-Peori, no nginya ũmũthĩ gũtĩrĩ mũndũ ũũĩ harĩa mbĩrĩra yake irĩ. 7 Musa aarĩ na ũkũrũ wa mĩaka igana rĩa mĩrongo ĩrĩ agĩkua, na maitho make matiorĩtwo nĩ hinya kana akoorwo nĩ hinya wa mwĩrĩ. 8 Nao andũ a Isiraeli magĩcakaĩra Musa kũu werũ-inĩ ũrĩa mwaraganu wa Moabi ihinda rĩa matukũ mĩrongo ĩtatũ, nginya matukũ ma kũmũrĩrĩra na kũmũcakaĩra magĩthira. 9 Na rĩrĩ, Joshua mũrũ wa Nuni nĩaiyũrĩtwo nĩ roho wa ũũgĩ, tondũ Musa nĩamũigĩrĩire moko make. Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli makĩmũthikĩrĩria, na magĩka ũrĩa Jehova aathĩte Musa. 10 Kuuma hĩndĩ ĩyo, gũtĩrĩ kwagĩa mũnabii ũngĩ ta Musa kũu Isiraeli, ũrĩa Jehova aamenyanĩte nake ũthĩũ kwa ũthĩũ, 11 na ũrĩa waringire ciama na agĩka maũndũ ma magegania marĩa Jehova aamũtũmĩte ageeke kũu bũrũri wa Misiri, na kũrĩ Firaũni, na kũrĩ anene ake othe, na kũrĩ bũrũri wake wothe. 12 Nĩgũkorwo gũtĩrĩ mũndũ ũrĩ wonania hinya mũnene kana ageeka ciĩko cia kũmakania ta iria Musa eekire maitho-inĩ ma andũ a Isiraeli othe.

Joshua

1 Na rĩrĩ, thuutha wa gĩkuũ kĩa Musa ndungata ya Ngai, Jehova akĩra Joshua mūrũ wa Nuni, ũrĩa watungatagĩra Musa, atĩrĩ: **2** “Musa ndungata yakwa niakuĩte. Na rĩrĩ, wee na andũ aya othe, mwĩhaarĩriei kũringa Rũũ rwa Jorodani mũtoonye bũrũri ũrĩa ngũmũhe, o ũcio ngũhe andũ a Isiraeli. **3** Na rĩrĩ, handũ o hothe harĩa mũgaakinya na makinya manyu nĩngamũhe, o ta ũrĩa ndeerire Musa. **4** Bũrũri wanyu ũgaatambũrũka kuuma werũ-inĩ o nginya Lebanoni, na kuuma rũũ rũrĩa rũnene rwa Farati, nĩguo bũrũri wothe wa Ahiti, o nginya Iria-inĩ rĩria Inene rĩa mwena wa ithũiro. **5** Gũtikagĩa mũndũ ũkaahota gũgwĩiriira matukũ mothe ma muoyo waku. O ta ũrĩa ndaari na Musa, ũguo noguo ngũkorwo hamwe nawe; ndigagũtiganĩria kana ngũtirike. **6** “Gĩa na hinya na ũmĩrĩrie, nĩgũkorwo nĩwe ũgũtongoria andũ aya mathĩ makagae bũrũri ũrĩa ndehĩtĩre na mwĩhĩtwa kũrĩ maithe mao atĩ nĩngamahe. **7** Gĩa na hinya na ũmĩrĩrie mũno. Menyagĩrĩa gwathĩkagĩa watho wothe ũrĩa ndungata yakwa Musa aagwathire wĩkage; ndũkanagarũrũke na mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho ũũtĩge, nĩgeetha ũgũage na ũhootani kũrĩa guothe ũrĩthiiga. **8** Ciugo cia lbuku rĩrĩ rĩa Watho itikanatige kwario nĩ kanua gaku; no wĩcũũranagie ũhoro warĩo mũthenya na ũtukũ, nĩgeetha ũmenyagĩrĩre gwĩka maũndũ marĩa mothe maandĩkitwo thĩnĩ warĩo. Hĩndĩ ĩyo nĩ ũkaagaaciĩra, na ũgĩe na ũhootani. **9** Githĩ tĩnĩ ngwathĩte? Wee gĩa o na hinya na ũmĩrĩrie. Ndũkanetigĩre o na kana; ũũrwo nĩ hinya, nĩgũkorwo Jehova Ngai waku arĩ hamwe nawe kũrĩa guothe ũrĩthiiga.” **10** Nĩ ũndũ ũcio Joshua agĩatha anene arĩa maaroraga andũ atĩrĩ: **11** “Tuĩkanĩriai kambĩ-inĩ mũkĩrĩraga andũ atĩrĩ, ‘Haarĩriai rĩngu mũige, nĩ ũndũ mũthenya ĩtatũ kuuma ũmũthĩ yathira nĩguo mũkaaringa Rũũ rwa Jorodani nĩgeetha mũthĩ mũtoonye na mwĩgwathĩre bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe ũtuĩke wanyu.” **12** Nĩngĩ Joshua akĩarĩria andũ a mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, akĩmeera atĩrĩ, **13** “Rĩrikanai watho ũrĩa mwaherwo nĩ Musa ndungata ya Jehova, akiuga atĩrĩ, ‘Jehova Ngai wanyu nĩamũheete ũhurũko na nĩamũheete bũrũri ũyũ.’ **14** Atumia anyu, na ciana cianyu, na ũhiũ wanyu no maikare bũrũri ũrĩa mwaherwo nĩ Musa mwena wa irathĩro rĩa Rũũ rwa Jorodani, no arũme othe anyu othe arĩa

njamba cia ita meeohete indo cia mbaara, no nginya maringe mũrĩmo ũrĩa ũngĩ matongoretie ariũ a ithe wanyu. No nginya mũgateithie ariũ a ithe wanyu. **15** nginya rĩria Jehova akaamahe ũhurũko o ta ũrĩa amũheete inyuĩ, na nginya rĩria o nao makegwathĩra bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmahe. Thuutha ũcio, no mũcooke mũgaikare bũrũri wanyu inyuĩ ene, ũrĩa mwaherwo nĩ Musa ndungata ya Jehova mwena wa irathĩro wa Jorodani, ũcio ũrorete mwena ũrĩa riũa rĩrathagĩra.” **16** Hĩndĩ ĩyo magĩcookeria Joshua, makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtũgwĩka ũrĩa wothe ũgũtũwathana nĩ tũgũthĩ kũrĩa guothe ũgũtũtũma. **17** O ta ũrĩa twaathĩkĩre Musa maũndũ-inĩ mothe-rĩ, ũguo noguo tũrĩgwathĩkagĩa. No rĩrĩ, Jehova Ngai waku arokorwo hamwe nawe o ta ũrĩa aarĩ hamwe na Musa. **18** Mũndũ wothe ũkaaremera uuge waku na arege gwathĩkĩra maũndũ mothe marĩa ũkaamatha, no nginya mũndũ ũcio akooragwo. No rĩrĩ, gĩa na hinya na ũmĩrĩrie!”

2 Nake Joshua mūrũ wa Nuni agĩtũma athigaani eerĩ kuuma Shitimu na hitho; akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ mũbaare bũrũri ũcio, na makĩria Jeriko.” Nĩ ũndũ ũcio magĩthĩ, magĩtoonya nyũmba ya mũmaraya wetagwo Rahabu, magĩkara kuo. **2** Nake mũthamaki wa Jeriko akĩrwo atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ andũ amwe a Isiraeli mokire gũkũ ũtukũ ũyũ gũthigaana bũrũri ũyũ ũrĩa ũhaana.” **3** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Jeriko agĩtũmana kũrĩ Rahabu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Andũ acio mokire gwaku nyũmba marutũrũre na nja, tondũ mokĩte gũthigaana bũrũri ũyũ wothe.” **4** No rĩrĩ, mũndũ-wa-nja ũcio nĩarĩkĩtie kuoya andũ acio eerĩ na akamahitha. Nake akiuga atĩrĩ, “Ĩĩ nĩguo, andũ acio nĩmegũkĩte gwakwa, no ndinamenya kũria mekuumĩte. **5** Hwaĩ-inĩ rĩria kĩhingo gĩa itũũra inene kĩhingagwo-rĩ, andũ acio nĩmathĩre. Ndinamenya na kũria mathĩre. Marũmĩrĩre na ihenya. Mwashota kũmakinyĩra.” **6** (No rĩrĩ, nĩamatwarĩte nyũmba igĩrũ, na akamahitha rungu rwa ũguta ũrĩa aarĩte kũu nyũmba igĩrũ). **7** Nĩ ũndũ ũcio andũ acio maatũmĩtuo nĩ mũthamaki makĩumagara, makĩmarũmĩrĩra na njĩra ĩrĩa ĩthiiga mariũko-inĩ ma Rũũ rwa Jorodani, na rĩrĩa andũ acio mamarũmĩrĩre moimire na nja o ũguo-rĩ, kĩhingo gĩkĩhingwo. **8** Athigaani acio eerĩ matanakoma, mũndũ-wa-nja ũcio akĩambata kũu nyũmba igĩrũ, **9** na akĩmeera atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ Jehova nĩamũheete bũrũri ũyũ, na atĩ nĩtũnyĩitwo nĩ guoya mũnene nĩ ũndũ wanyu, o nginya ithuotho andũ arĩa tũtũũragwa bũrũri ũyũ tũkaiyũrwo nĩ maaĩ nda nĩ

ündü wanyu. 10 Nītūiguite ūrīa Jehova aahūithirie maai ma Iria Itune nī ūndū wanyu rīrīa mwoimire būrūri wa Misiri, na ūrīa mwekire Sihoni na Ogu, athamaki arīa eerī a Aamori o kūu mwena wa irathīro wa Rūūi rwa Jorodani, arīa mwaninire biū. 11 Rīrīa twaiguire ūhoro ūcio, ngoro ciitū nīciarīngikire na ūmīrīru wa mūdū o mūdū akīūrwo nī hinya nī ūndū wanyu, nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu nīwe Ngai wa kūu igūrū o na wa gūkū thī. 12 Na rīrī, ndamūthaita mwīhīte na mwīhītwa mūkīgwetaga rītwa rīa Jehova atī nīmūkaiгуāra andū a nyūmba iitū tha, na mūmīke wega, tondū o na nīi nīdamūguāra tha na ndamwīka wega. Na mūnyonie ūndū ūcio na kīmenyithia kīa ma 13 kīa atī nīmūkahonokia baba na maitū, na arīū a baba o na aarī a baba, na andū ao othe ciana ciao ciothe, na atī nīmūgatūhonokia kuuma harī gīkuū.” 14 Nao andū acio makīmūmīrīria, makīmwīra atīrī, “Ithuī tūrokua tūngīkaaga kūhonokia mīoyo yanyu! Waga kuuga ūrīa tūreeka, nītūkaamwīka maūdū ma ūtugi na ma kīhooto rīrīa Jehova agaatūhe būrūri ūyū.” 15 Nī ūndū ūcio akīmaikūrūkia na mūkanda, akīmoimīria ndirica tondū nyūmba īrīa aikaraga yaakītwo rūthingo-inī rwa itūūra rū inene. 16 Na rīrī, nīameerīte atīrī, “Thīi kūrīa irīma-inī nīgeetha andū acio mamūrūmīrīre matikamuone. Mwīhithei kūu mīthenya itatū o nginya makorwo macookete, mūcooke mwīthīre.” 17 Nao andū acio makīra mūdū-wa-nja ūcio atīrī, “Mwīhītwa ūyū watwīhītithia ndūgatūcookerera kana ūtwike ūuru, 18 o tiga wīkire ūu: rīrīa tūgaatoonya būrūri ūyū-rī, ūgaakorwo wohereire rūrigi rūrū rūtune ndirica-inī o īno watūharūrūkīria, nawe ūkorwo ūrehethe thoguo na nyūkwā, na arīū a thoguo, na andū anyu othe gūkū gwaku nyūmba. 19 Mūdū o wothe ūkoima nja ya nyūmba yaku athī na kūu barabara-inī-rī, thakame yake ikāmūcookerera we mwene; no ithuī tūtīgacookerewo nī ūuru nī ūndū wake. No ūhoro wa mūdū o wothe ūgaakorwo nyūmba hamwe nawe, thakame yake nīgatūcookerera angīgeekwo ūuru nī guoko kwa mūdū o na ūrīkū. 20 No rīrī ūngīaria ūhoro ūyū witū twī naguo, tūtīgacookerewo nī ūuru ūkonīi mwīhītwa ūrīa watwīhītithia.” 21 Nake agīcookia, akīmeera atīrī, “Nīndetikīra; nīgūtūike o ta ūguo mwoiga.” Nī ūndū ūcio agīkīmoigira ūhoro, nao magīthī. Na akīoherera rūrigi rūu rūtune hau ndirica-inī. 22 Maarīkia kuomagara-rī, magīthīi irīma-inī na magīkara kuo mīthenya itatū, nginya rīrīa

andū arīa maamarūmīrīre maahūdūkire. Andū acio maamacarītie kūu njīra-inī ūyo yothe kūrīa maathīrīre, no matiigana kūmona. 23 Thuutha wa ūguo Hīndī ūyo nao andū acio eerī makīambīrīria gūcooka. Magīkūrūka moimīte na irīma-inī, makīringa Rūūi rwa Jorodani, magīkinya harī Joshua mūrū wa Nuni, na makīmūhe ūhoro wa maūdū marīa mothe maamakorete. 24 Makīra Joshua atīrī, “Ti-itherū Jehova nīatūheete būrūri ūcio wothe, akaūneana moko-inī maitū; andū othe a kūu nīmaiyrītwo nī guoya mūnene nī ūndū witū.”

3 Rūciinī tene Joshua na andū othe a Isiraēli makiuma hau Shitimu, magīthīi nginya Jorodani, na matanaringa mūrīmo ūcio ūngī magīkara hau. 2 Thuutha wa mīthenya itatū-rī, anene magīthīi kūdū guothe gīkaro-inī kūu, 3 magīatha andū, makīmeera atīrī: “Rīrīa mūrīona ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova Ngai wanyu, na muone athīnjīri-Ngai, o acio Alawīi, marīkuūite-rī, mumagare muume harīa mūrī na mūrūrūmīrīre. 4 Hīndī ūyo nīguo mūrīmenya njīra īrīa mūrūigera, nīgūkorwo mūtīrī mwagera njīra ūyo rīngī. No rīrī, gatagatī-inī kanyu na ithandūkū rūu, nīhagīe itīina ta rīa mīkono ngiri igīrī; mūtīkarīkuhīrīre.” 5 Nake Joshua akīra andū acio atīrī, “Mwītherie, nīgūkorwo rūciū Jehova nīageeka maūdū ma magegania gatagatī-inī kanyu.” 6 Nake Joshua akīra athīnjīri-Ngai atīrī, “Oyai ithandūkū rīa kīrīkanīro mūthīi mbere ya andū aya.” Nī ūndū ūcio makīrīoya, magīthīi mbere yao. 7 Nake Jehova akīra Joshua atīrī, “Ūmūthī nīngwambīrīria gūgūtūgūgīria maitho-inī ma andū othe a Isiraēli, nīguo mamenye atī ndīrīkoragwo hamwe nawe o ta ūrīa ndaarī hamwe na Musa. 8 Īra athīnjīri-Ngai arīa megūkuua ithandūkū rīa kīrīkanīro atīrī: ‘Mwakinya hūgūrū-inī cia Rūūi rwa Jorodani, mūthīi mūrūgame Jorodani thīinī.’” 9 Nake Joshua akīra andū a Isiraēli atīrī, “Ūkai haha mūigūe ciugo cia Jehova Ngai wanyu. 10 Ūhoro ūyū nīguo ūrīmūmenyithia atī Ngai ūrīa ūrī muoyo arī hamwe na inyū, na atī hatīrī nganja nīakamūingātīra Akaanani, na Ahitī, na Ahivī, na Aperizi, na Agirīgashi, na Aamori, na Ajobusi. 11 Atīrīrī, ithandūkū rīa kīrīkanīro rīa Mwathani wa thī yothe nīrīkūrīngā Rūūi rwa Jorodani mbere yanyu. 12 Na rīrī, thurāi andū ikūmi na eerī kuuma mīhīrīga-inī ya Isiraēli, o mūhīrīga mūdū ūmwe. 13 Na rīrīa athīnjīri-Ngai arīa makūūite ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova, o we Mwathani wa thī yothe, marītoboka thīinī wa

Rūūi rwa Jorodani-rī, maaī maruo marīa maratherera maikūrūkīte nīmarītinīka na meyūmbe hība.” 14 Nī ūndū ūcio rīrīa andū moimagarire makiūma kambī nīguo maringe Rūūi rwa Jorodani, athīnjīri-Ngai arīa maakuūite ithandūkū rīa kīrīkanīro magīthī mbere yao. 15 Na rīrī, nīgūkorwo Rūūi rwa Jorodani nīrūiyūruga mūno rūgakīra hūgūrūrū ciaguo hīndī ya magetha. No rīrīa athīnjīri-Ngai arīa maakuūite ithandūkū rīu maakinyire Rūūi rwa Jorodani, namo magūrū mao magītoboka hūgūrūrū-inī cia rūūi, 16 maaī marīa moimaga mwena wa na igūrū wa rūūi magītiga gūtherera maikūrūkīte; makīyūmba hība kūndū kūrāya mūno nginya itūūra-inī rīetagwo Adamu rīrīa rī gūkuhī na Zarethani, namo maaī marīa maathereraga marorete Iria-inī rīa Araba (nīrīo Iria rīa Cumbī) magītīnīka biū. Nī ūndū ūcio andū makīringa mang’etheire Jeriko. 17 Athīnjīri-Ngai arīa maakuūite ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova makīrūgama mehaandīte wega kūndū kūmū gatagatī ka Rūūi rwa Jorodani, nao andū a Isiraēli othe makīhītūka makīringagīra thī nyūmū o nginya rīrīa rūrīrī rūu ruothe rwarīkirie kūringa rūūi rūu rwa Jorodani.

4 Rīrīa andū othe a rūrīrī rūu maarīkirie kūringa Rūūi rwa Jorodani, Jehova akīra Joshua atīrī, 2 “Thuura andū ikūmi na eerī kuuma gatagatī-inī ka andū aya o mūhīrīga mūndū ūmwe, 3 na ūmeere moe mahiga ikūmi na meerī kuuma gatagatī ka Rūūi rwa Jorodani handū harīa athīnjīri-Ngai maarūgamīte, mamakuue maringe namo mūrīmo mūkamaige harīa mūrīraara ūtukū ūyū.” 4 Nī ūndū ūcio Joshua agītīta andū acio ikūmi na eerī arīa aathuurīte kuuma kūrī andū a Isiraēli, o mūhīrīga mūndū ūmwe, 5 akīmeera atīrī, “Thīii mbere ya ithandūkū rīu rīa kīrīkanīro kīa Jehova Ngai wanyu, mūthīi o gatagatī ka Rūūi rwa Jorodani. Mūndū o mūndū kūringana na mūigana wa mīhīrīga ya Isiraēli, oe ihiga rīmwe arīgīrīre kīande, 6 rūtūiike rūūrī gatagatī-inī kanyu. Mahinda marīa magooka, rīrīa ciana cianyu ikaamūūra atīrī, ‘Gītūmi kīa mahiga maya nī kīi?’ 7 Mūgaaciira atī gūtherera kwa maaī ma Jorodani nī gwatīnithirio mbere ya ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova. Hīndī rīrīa ithandūkū rīu rīaringaga Jorodani-rī, maaī ma Rūūi rwa Jorodani nīmatīnithirio. Mahiga maya megūtūika kīrīrīkanīa gīa kūrīrīkanīgia andū a Isiraēli ūhoro ūcio nginya tene.” 8 Nī ūndū ūcio andū a Isiraēli magīka o ta ūrīa maathītwo nī Joshua. Makīoya mahiga ikūmi na meerī kuuma gatagatī ka Rūūi rwa Jorodani, kūringana

na mūigana wa mīhīrīga ya andū a Isiraēli, o ta ūrīa Jehova eerīte Joshua; nao magīkuua mahiga macio nginya kambī yao, makīmaiga kuo. 9 Nake Joshua akīhaanda mahiga macio ikūmi na meerī, akīmaiganīrīra hau gatagatī ka Rūūi rwa Jorodani harīa athīnjīri-Ngai arīa maakuūite ithandūkū rīa kīrīkanīro maarūgamīte. Namō marī ho nginya ūmūthī. 10 Nīgūkorwo athīnjīri-Ngai arīa maakuūite ithandūkū rīa kīrīkanīro maikarīre marūngīi hau gatagatī ka Rūūi rwa Jorodani nginya hīndī rīrīa andū meekire maūndū marīa mothe Jehova aathīte Joshua, na magīkwo o ta ūrīa Musa aathīte Joshua mekwo. Nao andū magīkīhiūha, makīringa mūrīmo, 11 na andū othe maarīkia kūringa o ūguo, ithandūkū rīa Jehova o narīo na athīnjīri-Ngai makīringa makīonagwo nī andū othe. 12 Andū a mūhīrīga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya Manase makīringa mūrīmo, meeohete indo cia mbaara, marī mbere ya andū a Isiraēli, o ta ūrīa Musa aamaathīte. 13 Andū ta 40,000 methagathagīte na meeohete indo cia mbaara makīringa mūrīmo ūcio, marī mbere ya Jehova, magīkinya werū-inī wa Jeriko. 14 Mūthenya ūcio, Jehova agītūūgīra Joshua maitho-inī ma andū a Isiraēli othe; nao makīmwtīgīra matukū mothe marīa aatūūrīre muoyo, o ta ūrīa meetīgīrīte Musa. 15 Nīngī Jehova akīra Joshua atīrī, 16 “Atha athīnjīri-Ngai arīa makuūite ithandūkū rīa Ūira mambate moimīre Rūūi rwa Jorodani.” 17 Nī ūndū ūcio Joshua agīatha athīnjīri-Ngai acio, akīmeera atīrī, “Ambatai mumīre Jorodani.” 18 Nao athīnjīri-Ngai makīambata, makiūma rūūi makuūite ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova. Maarīkia gūkinyithia magūrū mao thī nyūmū o ūguo-rī, maaī ma Rūūi rwa Jorodani magīcookana handū hamo, nīngī makīyūra hūgūrūrū ciaruo o ta mbere. 19 Na rīrī, mūthenya wa ikūmi wa mweri wa mbere, andū acio makīambata, makiūma Jorodani na makīamba kambī mwena wa irathīro wa Jeriko, o kūu Giligali. 20 Nake Joshua akīga mahiga marīa ikūmi na meerī maarūtītwo Rūūi rwa Jorodani kūu Giligali. 21 Akīra andū a Isiraēli atīrī, “Mahinda marīa magooka, rīrīa njiaro cianyu ikooria maithe ma cio atīrī, ‘Ī gītūmi kīa mahiga maya nī kīi?’ 22 Hīndī ūyo nīmūkamenyithia ciana cianyu ūhoro, mūmeere atīrī, ‘Andū a Isiraēli maaringire Rūūi rwa Jorodani rūhūite rūgatūika thī nyūmū.’ 23 Nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu nīahūithirīe maaī ma Jorodani mbere wanyu nginya rīrīa mwarīkire kūringa. Jehova Ngai wanyu eekire Rūūi rwa Jorodani o ta ūrīa eekire Iria Itune

rĩrĩa aarĩhũithirie mbere iitũ nginya rĩrĩa twarĩkirie kũringa. 24 Eekire ũguo nĩgeetha andũ othe a thĩ mamenye atĩ guoko kwa Jehova kũrĩ hinya mũno, na nĩgeetha mũtũũre mwĩtigĩrĩte Jehova Ngai wanyu nginya tene.”

5 Na rĩrĩ, rĩrĩa athamaki othe a Aamori arĩa maarĩ kũu mwena wa ithũũro wa Rũũĩ rwa Jorodani, na athamaki othe a andũ a Kaanani arĩa maarĩ kũu ndwere-inĩ cia iria maiguire ũrĩa Jehova aahũithĩtie maai ma Jorodani mbere ya andũ a Isiraeli nginya tũkĩrĩkĩa kũringa mũrĩmo ũrĩa ũngĩ, ngoro ciao ikĩyũrwo nĩ guoya, na matiacookire kũgĩa na ũũmĩrũru wa kũng’ethanĩra na andũ a Isiraeli. 2 Hĩndĩ ĩyo Jehova akĩra Joshua atĩrĩ, “Thondeka tũhiũ twa mahiga ma nyaigĩ, ũroke kwerũhia ũhoru wa irua harĩ andũ a Isiraeli.” 3 Nĩ ũndũ ũcio Joshua agĩthondeka tũhiũ twa mahiga ma nyaigĩ na akĩruithia arũme a Isiraeli kũu Gibeathi-Haaralothu. 4 Na rĩrĩ, kĩrĩa gĩatũmire Joshua aruithanie nĩ rĩrĩ: arũme arĩa othe moomire bũrũri wa Misiri, o acio othe maakinyĩtie mĩaka ya gũthĩ mbaara-rĩ, nĩmakuĩrĩre werũ-inĩ marĩ rũgendo-inĩ thuutha wa kuuma bũrũri wa Misiri. 5 Arũme othe arĩa moomire bũrũri wa Misiri nĩmaruĩte, no andũ othe arĩa maaciarĩrwo werũ-inĩ marĩ rũgendo-inĩ rwa kuuma bũrũri wa Misiri matiaruĩte. 6 Andũ a Isiraeli moorũrĩre werũ-inĩ mĩaka mĩrongo ĩna nginya rĩrĩa andũ othe arĩa maakinyĩtie mĩaka ya gũthĩ mbaara rĩrĩa moimaga bũrũri wa Misiri maakuire, tondũ nĩmaregire gwathĩkĩra Jehova. Nĩgũkorwo Jehova nĩameerire na mwĩhitwa atĩ matikoona bũrũri ũrĩa eerĩre maithe mao na mwĩhitwa atĩ nĩagatũhe, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũkĩ. 7 Nĩ ũndũ ũcio akĩarahũra arĩũ ao ithenya rĩao, na acio nĩo maaruithirio nĩ Joshua. Maakoretwo matarĩ aruu nĩ ũndũ matiaruithĩtio marĩ rũgendo-inĩ. 8 Na rĩrĩa maarĩkirie kũruithia arũme a rũrĩrĩ rũu ruothe, magũikara o kũu maakĩte kambĩ-inĩ o nginya andũ acio makĩhona. 9 Nĩngĩ Jehova akĩra Joshua atĩrĩ, “Ūmũthĩ nĩguo ndeheria rũmena rwa andũ a Misiri kuuma kũrĩ inyuĩ.” Nĩ ũndũ ũcio handũ hau hagĩtwo Giligali nginya ũmũthĩ. 10 Hwaĩ-inĩ wa mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri ũcio, o maambĩte hema kũu Giligali werũ-inĩ wa Jeriko, andũ a Isiraeli magĩkũngũra Gĩathĩ kĩa Bathaka. 11 Mũthenya ũrĩa warũmĩrĩre Bathaka-rĩ, mũthenya oro ũcio, makĩrĩa maciaro mamwe ma bũrũri ũcio; mĩgate ĩtarĩ mũkĩre ndawa ya kũmbia, na ngano hĩhie. 12 Maarĩa irio cia bũrũri ũcio-rĩ, mana makĩrooka kwaga

mũthenya ũyũ ũngĩ; andũ a Isiraeli matiacookire kuona mana rĩngĩ, no rĩrĩ, mwaka ũcio nĩmarĩre maciaro ma Kaanani. 13 Rĩrĩa Joshua aarĩ hakuhĩ na Jeriko, agĩtiira maitho akĩona mũndũ warũgamĩte mbere yake acomorete rũhiũ njora, akarũnyĩta na guoko. Nake Joshua agĩthĩ o harĩa aarĩ, akĩmũuria atĩrĩ, “Wee-rĩ, ũrĩ mwena witũ kana ũrĩ mwena wa thũ ciitũ?” 14 Nake agĩcookia atĩrĩ, “Ndirĩ mwena wanyu o na kana wa thũ cianyu, no njũkĩte ndĩ mũnene wa mbũtũ ya ita rĩa Jehova.” Nake Joshua akĩgũũthia, agĩturumithia ũthĩũ thĩ, akĩhooya, akĩmũuria atĩrĩ, “Wee, Mwathi wakwa, nĩ ndũmĩrĩrĩ ĩrĩkũ ũkwenda kũũhe nĩ ndungata yaku?” 15 Nake mũnene ũcio wa mbũtũ ya ita rĩa Jehova agĩcookia atĩrĩ, “Amba ũrute iraatũ ciaku magũrũ, nĩgũkorwo handũ hau ũrũgamĩte nĩ haamũre.” Nake Joshua agĩka o ta ũguo.

6 Rũu-rĩ, itũũra rũu rĩa Jeriko rĩahingĩtwo biũ nĩ ũndũ wa andũ a Isiraeli. Gũtirĩ mũndũ woimaga nja kana agatoonya kuo. 2 Nake Jehova akĩra Joshua atĩrĩ, “Nĩneanĩte itũũra rĩrĩ rĩa Jeriko moko-inĩ maku, o hamwe na mũthamaki wakuo, o na njamba cia hinya ciaku. 3 Thiũrũrũkai itũũra rũu inene hamwe na andũ anyu othe a ita riita rĩmwe. Mwĩke ũguo mũthenya ĩtandatũ. 4 Na athĩnjĩri-Ngai mũgwanja matongorie ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro, makuuĩte macoro mũgwanja mathondeketwo na hĩa cia ndũrũme. Mũthenya wa mũgwanja-rĩ, mũgaathiũrũrũka itũũra rũu maita mũgwanja, nao athĩnjĩri-Ngai mathĩ makĩhuhaga macoro. 5 Rĩrĩa mũkaigua mahuha macoro na mũgambo mũnene, ĩra andũ othe makaanĩrĩra na rĩanĩrĩra inene mũno; naruo rũthingo rwa itũũra rũu nĩrũkamomoka, nao andũ othe matoonye itũũra rũu, o mũndũ athĩite na mbere na kũrĩa arorete.” 6 Nĩ ũndũ ũcio, Joshua mũrũ wa Nuni agĩta athĩnjĩri-Ngai, akĩmeera atĩrĩ, “Oyai ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, na mũreke athĩnjĩri-Ngai mũgwanja thĩinĩ wanyu makuue macoro mũgwanja ma hĩa cia ndũrũme, matongorie ithandũkũ rũu.” 7 Nake agĩatha andũ akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ mbere! Mũthĩ mũthiũrũrũkĩrie itũũra, andũ arĩa meeohete indo cia mbaara matongorie ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova.” 8 Rĩrĩa Joshua aarĩkirie kwarĩra andũ, na athĩnjĩri-Ngai acio mũgwanja maakuuĩte macoro marĩa mũgwanja ma hĩa cia ndũrũme magĩthĩ marĩ mbere ya Jehova, makĩhuhaga macoro mao, narĩo ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rikĩmarũmĩrĩra. 9 Nacio thĩgari iria ciarĩ na indo cia mbaara igĩthĩ itongoretie

athinjiri-Ngai acio maahuhaga macoro, nacio thigari ingi ikirumirira ithanduku rira kirikaniro kuuma na thuutha. Hindi iyo yothe macoro no maahuhagwo. 10 No riri, Joshua niathite andu akameera atiri, "Mutikananirire na mugambo wa mbaara, o na kana mureke migambo yanyu tiguu, o na mutikoige undu o na uriku nginya muthenya uria ngamwira mwanirire. Hindi iyo niguu mukaanirira!" 11 Ni undu ucio akiuga ithanduku riu rira kirikaniro kia Jehova rikuuu, rithiururukio itura-ini riu inene, riita rimwe. Andu magicooka kamb na makiraara kuo utuku ucio. 12 Rucini rurung, Joshua agukira tene, nao athinjiri-Ngai makioya ithanduku riu rira kirikaniro kia Jehova. 13 Nao athinjiri-Ngai aria mugwanja makuuite macoro mugwanja ma hia cia ndurume magithi na mbere, makinyukitie matongoretie ithanduku rira kirikaniro kia Jehova o makihuhaga macoro. Thigari iria ciari na indo cia mbaara ikimatongoria, nacio thigari ingi ikirumirira ithanduku rira kirikaniro kia Jehova kuuma na thuutha, o macoro makigambaga. 14 Ni undu ucio muthenya wa keer magithiururuka itura riu inene riita rimwe, magicooka kamb. Meekire uguo mithenya itandat. 15 Muthenya wa mugwanja-ri, magukira ruoro rugitema na magithiururuka itura riu maita mugwanja o ta uria meekaga mithenya iyo ingi, tiga ati muthenya ucio, maathiururukie itura riu inene maita mugwanja. 16 Nao makirithiururuka riita rira mugwanja-ri, rira athinjiri-Ngai maahuhire macoro, Joshua akira andu atiri, "Anirirai muno! Nigukorwo Jehova niamuheete itura riri! 17 Itura riri inene na kindu kiria githe kirii thini wario nikwamurwo Jehova, cianangwo. No Rahabu uria mumaraya wiki, na andu aria othe mar hamwe nake thini wa nyumba yake, mekuhonokio, tondu nahithire athigaani aria twatumite. 18 Na riri, mwimenererei mutikahutie indo icio ciamuritwo cia kuniinwo, nigeetha mutikerehere mwanangiko ni undu wa kuoya kindu o na kiriku gacio. Mungcihutia nimugatuma kamb ya Israeli ituike ya kuniinwo, na mumirehere thina. 19 Betha yothe na thahabu, na indo cia gicango na kigera, ni nyamurire Jehova na no nginya ciigwo kigina-ini gake." 20 Rira coru wahurwo, andu makanira, na rira andu maaiguire mugambo wa coru, makianira rianira inene, naruo ruthingo rukimomoka; ni undu ucio o mundu o mundu agitoonya itura riu, na makiritunyana. 21 Nao makiamurira Jehova itura riu, na makiananga

kindu o githe kiria kirii muoyo kuo na ruihu rwa njora, arume na andu-a-nja, andu ethi na akuru, na ng'ombe, na ng'onde, na ndigiri. 22 Joshua akira andu aria eeri maathiite guthigaana bururi ucio atiri, "Thii mutoonye nyumba ya mutumia uria mumaraya, mumuumie nja hamwe na andu ao othe, o ta uria mwamwirire na mwihitwa." 23 Ni undu ucio aanake acio mar athigaani magitoonya na makiumia Rahabu na nja, hamwe na ithe na nyina, na ariu a nyina na andu ao othe. Magikiumia andu a nyumba yake othe, makimaiga handu kuu nja ya kamb ya Israeli. 24 Magicooka magicina itura riu inene riothe, na kiria githe kirii thini wario, no betha na thahabu, na indo cia gicango na cia kigera, magiciiga kigina-ini kia nyumba ya Jehova. 25 No riri, Joshua nahonokirie Rahabu uria mumaraya, hamwe na andu a nyumba yake na andu ao othe, tondu nahithire andu aria Joshua aatumite magathigaane Jeriko nake aturanagia na andu a Israeli nginya umuthi. 26 Ihinda o ro riu, Joshua akihithithia andu acio na mwihitwa, akiuga atiri, "Kugwatwo ni kirumi maito-ini ma Jehova-ri, ni mundu uria ukaageria gwaka itura riri inene rira Jeriko ringi: "Mundu uria ugaaka mithingi ya itura riri, niagakuirwo ni muriu wake wa irigithathi; na akirugamia ihingo cia itura riri, akuirwo ni muriu wake wa kihinga-nda." 27 Ni undu ucio Jehova agikorwo ar hamwe na Joshua, nayo ngumo yake ikihunja kindu guothe bururi ucio.

7 No riri, andu a Israeli nimagire kwihokeka uhoroni ukoni indo iria ciamuritwo cia kuniinwo; nake Akani muru wa Karimi, muru wa Zimuri, muru wa Zera, wa muhira wa Juda, niore imwe ciacio. Ni undu ucio Jehova agicinwo ni marakara ni undu wa Israeli. 2 Ningi Joshua agituma andu kuuma Jeriko mathii Ai, itura riakuhanirire na Bethi-Aveni mwena wa irathiro wa Betheli, akimeera atiri, "Ambatai muthii mugathigaane bururi ucio." Ni undu ucio andu acio magithii na magithigaana Ai. 3 Nao magicooka kuri Joshua na makimwira atiri, "Hatiri bata wa andu othe mambate makahuire itura rira Ai. Rehia andu 2,000 kana ithatu makaritunyane; tiga kunogia andu othe, nigukorwo no andu anini mar kuo." 4 Ni undu ucio no andu ta 3,000 maambatire, no magitoorio ni andu a Ai, 5 nao andu acio a Ai makiraga ta andu mirongo itatu na atandat a Israeli. Nimaingatire andu a Israeli kuuma kihingo-ini gia itura riu makimakinia o kuria kwenjagwo mahiga, na makimahurira kuu

igaragaro-inĩ. Ihũura rĩu rĩgĩtũma ngoro cia andũ a Isiraeli iringĩke, na makĩyũrwo nĩ maaĩ nda. **6** Nake Joshua agĩtembũranga nguo ciake, akĩngũithia thĩ, agĩturumithia ũthiũ wake thĩ mbere ya ithandũkũ rĩa kĩrikanĩro kĩa Jehova, agĩkara hau nginya hwaĩ-inĩ. Nao athuuri a Isiraeli magĩka o ta ũguo na makĩthurĩria rũkũngũ mĩtwe. **7** Nake Joshua akiuga atĩrĩ, “Hĩ, Mwathani Jehova, nĩ kĩĩ gĩatũmire ũrehe andũ aya mũrĩmo ũyũ wa Rũũĩ rwa Jorodani nĩguo ũtũneane moko-inĩ ma Aamori, matũniine? Naarĩ korwo nĩtwaiganĩire tũtũire mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Rũũĩ rwa Jorodani! **8** Wee Mwathani, ingĩkiuga atĩa, kuona atĩ Isiraeli nĩmatooretio nĩ thũ ciao? **9** Andũ a Kaanani na andũ arĩa angĩ a bũrũri ũyũ nĩmarĩgua ũhoru ũcio, nao matũthiũrũrũkĩrie, matũniine biũ, meherie rĩitwa rĩitũ gũkũ thĩ. Nawe ũgaagĩka atĩa nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩu rĩaku inene?” **10** Nake Jehova akĩra Joshua atĩrĩ, “Ūkĩra! Ūkwĩgũithia ũturumithĩtie ũthiũ waku thĩ nĩkĩ? **11** Isiraeli nĩmehĩtie; nĩmathũkĩtie kĩrikanĩro gĩakwa kĩrĩa ndamaathire marũmagĩrĩre. Nĩmoete indo imwe iria ciamũrĩtwo cia kũniinwo; nĩmaiĩite, na makaheenania, o na magaciiganĩria hamwe na indo ciao o ene. **12** Kĩu nĩkĩo gĩtũmi kĩrĩa kĩgirĩtie andũ a Isiraeli meetirie thũ ciao; na nĩkĩo marorĩra thũ ciao tondũ nĩmatũkĩte a kũniinwo. Na nĩ nĩdigũcoka gũkorwo hamwe na inyuĩ o tiga mũniinire kĩndũ kũ kĩamũrĩtwo gĩa kũniinwo kĩehere thĩĩnĩ wanyu. **13** “Ūkĩra, ũthiũ ũtherie andũ acio. Thĩĩ ũmeere atĩrĩ, ‘Mwĩtherieĩ mwĩhaarĩrie nĩ ũndũ wa rũciũ; nĩgũkorwo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: Nĩ harĩ kĩndũ kĩamũre gĩa kũniinwo kĩrĩ thĩĩnĩ wanyu, inyuĩ Isiraeli. Mũtingĩhota gwĩtiiria thũ cianyu o nginya rĩria mũgaakĩeheria kiume thĩĩnĩ wanyu. **14** “Tondũ ũcio rũciũ kĩroko mũkeyumĩria inyuĩ ene o mũhĩrĩga, o mũhĩrĩga. Na rĩrĩ, mũhĩrĩga ũrĩa Jehova agaathuura nĩũkeyumĩria o mbarĩ, o mbarĩ; nayo mbarĩ irĩa Jehova agaathuura nĩkeyumĩria o nyũmba, o nyũmba; nayo nyũmba irĩa Jehova agaathuura nĩkeyumĩria o mũndũ, o mũndũ. **15** Mũndũ ũrĩa ũkũnyĩitwo na indo icio ciamũrĩtwo cia kũniinwo nĩagacinwo na mwaki hamwe na indo ciake ciothe. Nĩgũkorwo nĩathũkĩtie kĩrikanĩro kĩa Jehova, na nĩekite ũndũ wa thoni thĩĩnĩ wa Isiraeli!” **16** Mũthenya ũyũ ũngĩ rũciĩnĩ tene, Joshua akĩra andũ a Isiraeli moimĩre o ta ũrĩa mĩhĩrĩga yao yatarĩ, nago mũhĩrĩga wa Juda ũgĩthuurwo. **17** Mbarĩ cia Juda ikiumĩra, nake agĩthuura mbarĩ ya Azera. Agĩcoka akiumĩria mbarĩ

cia Azera mbere kũringana na nyũmba ciao, nake Zabedi agĩthuurwo. **18** Nake Joshua akiumĩria nyũmba yake mũndũ o mũndũ, nake Akani mũrũ wa Karimi, mũrũ wa Zimuri, mũrũ wa Zera, wa mũhĩrĩga wa Juda, agĩthuurwo. **19** Nake Joshua akĩra Akani atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, gooca Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, na ũmũkumie. Njĩra ũrĩa wikite na ndũkaahithe.” **20** Nake Akani agĩcokia akĩra Joshua atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩnjĩhĩire Jehova Ngai wa Isiraeli. Na ũũ nĩguo njĩkĩte: **21** Rĩrĩa ndonire kabuti gathaka koimĩte Babuloni, na cekerĩ magana meerĩ cia betha, na gĩkama gĩa thahabu kĩa ũritũ wa cekerĩ mĩrongo itano thĩĩnĩ wa indo iria twatahite, nĩndaciĩrĩrĩrie na ngĩcioya, na ithikĩtwo thĩ kũu hema-inĩ yakwa, nayo betha irĩ rungu wacio.” **22** Nĩ ũndũ ũcio Joshua agĩtũma andũ, nao makĩhanyũka magĩthiĩ nginya hema-inĩ yake, na magĩkora indo icio ihithitwo thĩĩnĩ wa hema iyo, nayo betha iyo yaigĩtwo rungu rwacio. **23** Nao andũ acio makĩruta indo icio kuuma hema-inĩ iyo, magĩcitwarĩra Joshua o hamwe na andũ a Isiraeli othe, nao magĩciaraganĩa thĩ mbere ya Jehova. **24** Nake Joshua, hamwe na Isiraeli othe, makĩnyĩta Akani mũrũ wa Zera, na makĩoya betha iyo, na kabuti, na gĩkama gĩa thahabu, na ariũ ake na airĩtu ake, na ng’ombe ciake, na ndigiri na ng’ondũ ciake, na makĩoya hema yake o na indo ciothe iria arĩ nacio, magĩcitwara Gĩtuamba kĩa Akori. **25** Nake Joshua akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte ũtũrehere thĩĩna ũyũ? Wee nawe ũmũthĩ nĩũkuonio thĩĩna nĩ Jehova.” Nao andũ a Isiraeli othe makĩmũhũũra na mahiga nyuguto, na maarĩkia kũhũũra acio angĩ na mahiga, makĩmacina. **26** Magĩcoka makĩhũmbĩra Akani na hĩba nene mũno ya mahiga, namo mahiga macio marĩ o ho nginya ũmũthĩ. Nake Jehova agĩthirwo nĩ marakara marĩa maamũcinĩte. Nĩ ũndũ ũcio handũ hau hagĩcoka gwĩtwo Gĩtuamba kĩa Akori o nginya ũmũthĩ.

8 Ningĩ Jehova akĩra Joshua atĩrĩ, “Ndũgetigĩre na ndũgakue ngoro. Thĩĩ na mbũtũ yothe ya ita, mwambate mũgatharĩkire itũũra rĩa Ai. Nĩgũkorwo nĩneanĩte mũthamaki wa Ai moko-inĩ manyu, hamwe na andũ ake, na itũũra rĩake rĩu inene na bũrũri wake. **2** Īkai itũũra rĩa Ai na mũthamaki warĩo o ta ũrĩa mwekire itũũra rĩa Jeriko na mũthamaki warĩo, o tiga atĩrĩ, no muoye indo iria mũgũtaha, o na mahiũ matũke manyu. Oheriaĩ andũ a itũũra rĩu inene na mwena wa na thuutha.” **3** Nĩ ũndũ ũcio Joshua na mbũtũ yothe ya ita makiumagara

magatharikire Ai. Nake agithuura andũ 30,000 arĩa maarĩ njamba mũno akĩmatũma mathiĩ kũrĩ ũtukũ, 4 akĩmeera atĩrĩ: “Ta thikĩrĩria wega. Inyuĩ mũkuoheria andũ a itũũra rĩu inene na mwena warĩo wa na thuutha. Mũtigaikare haraaya narĩo. Inyuothe mũikare mwĩguĩte. 5 Nĩ na arĩa othe tũrĩ nao tũgũthengerera itũũra rĩu inene kuuma na mbere na rĩrĩa andũ acio mariumagara gũtũhũũra o ta ũrĩa meekire hĩndĩ ya mbere-rĩ, tũmoorĩre. 6 Nao matũingatithie o nginya tũmaguucĩrĩrie biũ moime itũũra rĩu inene, nĩgũkorwo mariuga atĩrĩ, ‘Nĩ ithuĩ maroorĩra ta ũrĩa meekire rĩa mbere.’ Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa tũrĩmoorĩra-rĩ, 7 inyuĩ na inyuĩ mũkĩre muume kũrĩa mũmooheirie, mũtharikire itũũra rĩu inene na mũritunyane. Jehova Ngai wanyu nĩekũrĩneana moko-inĩ manyu. 8 Na rĩrĩ, mwarĩkia kwĩgwatĩra itũũra rĩu inene-rĩ, mũrĩcine. Īkai o ta ũrĩa Jehova aathanĩte gwĩkwo. Mũtigĩrĩre nĩ mweka ũguo ndamwatha.” 9 Nake Joshua akĩmeera moimagare, nao magĩthĩ harĩa maathiiaga kuoheria andũ a itũũra rĩu, na makĩhitha metereire gatagatĩ ka Betheli na Ai, mwena wa ithũiro wa Ai, no Joshua araanirĩe na andũ arĩa angĩ ũtukũ ũcio. 10 Mũthenya ũyũ ũngĩ rũciinĩ tene, Joshua agĩcookanĩrĩria andũ ake, nake we mwene hamwe na atongoria a Isiraeli makĩmatongoria marorete Ai. 11 Mbũtũ yothe ya ita rĩria yarĩ hamwe nake igĩthĩ yambatĩte, igĩkuhĩrĩria itũũra rĩu inene mariumĩte na mbere. Nao makĩamba hema mwena wa gathigathini wa Ai, na hagĩkorwo nĩ haarĩ gĩtuamba gatagatĩ kao na itũũra rĩu inene. 12 Joshua nĩakoretwo oete andũ ta 5,000 na akamaĩga moheirie andũ kũu gatagatĩ ka Betheli na Ai, mwena wa ithũiro wa itũũra rĩu inene. 13 Magĩgiatha thigari ciikare cihaarĩrie o andũ handũ hao, iria ciothe ciarĩ kambĩ igũkara mwena wa gathigathini wa itũũra rĩu inene, na iria cioheirie andũ mwena wa ithũiro warĩo. Naguo ũtukũ ũcio Joshua agĩthĩ kũraara kũu gĩtuamba-inĩ. 14 Rĩrĩa mũthamaki wa Ai onire ũndũ ũcio, agĩũkĩra na ihenya rũciinĩ tene, akiumagara na ihenya hamwe na andũ othe a itũũra rĩu inene nĩguo agacemanie na Isiraeli marũe mbaara handũ hana haang’ethanĩre na Araba. No rĩrĩ, ndaigana kũmenya atĩ nĩmehithĩrwo na mwena wa thuutha wa itũũra rĩu inene. 15 Nake Joshua na andũ a Isiraeli othe magĩtua ta mahũũrĩtwo magatoorio, nao makĩũra marorete na werũ-inĩ. 16 Nao andũ othe a itũũra rĩa Ai magĩtwo nĩguo mamarũmĩrĩre, nao magĩteng’eria Joshua makĩguucĩrĩrio makiuma itũũra rĩa. 17 Gũtirĩ

mũndũ mũrũme o na ũmwe wa Ai kana Betheli ũtoimire gũthĩ gũkinyĩra andũ a Isiraeli. Magĩtiga itũũra rĩu rĩtaahingĩtwo magĩteng’eria andũ a Isiraeli. 18 Nake Jehova akĩra Joshua atĩrĩ, “Ambararia itimũ rĩu ũnyitĩte na guoko, ũrĩrorie mwena wa Ai, nĩgũkorwo nĩngũneana itũũra rĩu inene moko-inĩ manyu.” Nĩ ũndũ ũcio Joshua akĩambararia itimũ rĩake akĩrĩroria Ai. 19 Na rĩrĩ, Joshua aarĩkia gwĩka ũguo, arũme arĩa moohetie andũ magĩũkĩra narua, magĩteng’era na ihenya, magĩtoonya itũũra rĩu na makĩrĩtunyana, nĩngĩ makĩrĩgwatia mwaki o narua. 20 Na rĩrĩa andũ acio a Ai maarorire na thuutha na makĩona ndogo yumĩte itũũra rĩu yambatĩte na igũrũ-rĩ, nao makĩaga mweke wa gwĩthara na mwena o na ũrĩkũ, nĩgũkorwo andũ a Isiraeli arĩa morĩte marorete werũ-inĩ nĩmagarũrũkiire acio maamateng’eragia. 21 Rĩrĩa Joshua na Isiraeli othe moonire atĩ andũ ao arĩa mooheirie andũ thuutha wa itũũra nĩmarĩtunyanĩte, na makĩona ndogo igĩtoga kuuma itũũra, makĩgarũrũka na makĩũraga andũ acio a Ai. 22 Nao andũ arĩa maamohetie makiuma itũũra rĩu inene matharikire. Andũ a Ai magĩgĩkĩrwo gatagatĩ ka andũ a Isiraeli, makĩmagĩa mbere na thuutha. Andũ a Isiraeli makĩmaniina, na matiatigirie mũndũ o na ũmwe arĩ muoyo, kana makĩreka o na ũmwe ahonoke. 23 No nĩmanyiitire mũthamaki wa Ai arĩ muoyo, makĩmũtwarĩra Joshua. 24 Rĩrĩa andũ a Isiraeli maarĩkirie kũũraga andũ othe a Ai arĩa maarĩ gĩthaka-inĩ na kũu werũ-inĩ, kũrĩa maamateng’erierĩ-rĩ, na rĩrĩa andũ acio othe maarĩkirie kũũragwo na rũhiũ rwa njora-rĩ, andũ a Isiraeli othe magĩcooka Ai na makĩũraga andũ arĩa othe maarĩ kuo. 25 Andũ arĩa mooragĩrwo mũthenya ũcio maarĩ andũ 12,000, arũme na andũ-a-nja; nao nĩo andũ othe a itũũra rĩa Ai. 26 Nĩgũkorwo Joshua ndaigana gũthuna guoko kũrĩa kwambararĩtie itimũ rĩake nginya rĩrĩa aarĩkirie kũniina andũ arĩa othe maatũũraga Ai. 27 Nao andũ a Isiraeli magĩkuũra ũhiũ na indo iria maatahĩte kuuma itũũra rĩu inene, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Joshua. 28 Nĩ ũndũ ũcio Joshua agĩcina Ai na akĩrĩtua hĩba ya mwanangĩko ya gũtũũra, gũgĩtuika kũndũ gũkĩrĩte ihooru nginya ũmũthĩ. 29 Joshua agĩcooka agĩcuuria mũthamaki ũcio wa Ai mũtĩ igũrũ, akĩreka aikare ho o nginya hwaĩ-inĩ. Rĩũa rĩgĩthũa-rĩ, Joshua agĩathana atĩ mwĩrĩ ũcio ũrutwo mũtĩ igũrũ, ũikio hau itoonyeroinĩ rĩa kĩhingo gĩa itũũra rĩu, magĩcooka makĩũgĩrĩra hĩba nene ya mahiga, nayo rĩrĩ o ho nginya ũmũthĩ. 30 Thuutha wa ũguo Joshua agĩakĩra Jehova, o we Ngai wa

Isiraeli, kīgongona o kūu kīrīma-inī kīa Ebali, **31** o ta ūrīa Musa ndungata ya Jehova aathīte andū a Isiraeli. Aagākire o ta ūrīa kwandīkitwo thīinī wa Ibuku rīa Watho wa Musa, kīgongona kīrī kīa mahiga matarī maicūhie, hatarī indo cia wīra cia kīgera ikūhūthīrwo ho. Igūrū rīakīo makīrutīra Jehova maruta ma njino na magongona ma ūiguano. **32** Nake Joshua akīandīka watho wa Musa igūrū rīa mahiga macio, aandīkire andū a Isiraeli marī ho makīonagīra. **33** Na rīrī, andū a Isiraeli othe, na andū a kūngī na ene būrūri o ūndū ūmwe, hamwe na athuuri ao, na anene na atuithania ciira, makīrūgama mīena yeerī ya ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova mang’etheire athīnjīri-Ngai, arīa maarī Alawii na nīo maarīkuuaga. Nuthu ya andū yarūgamīte mbere ya kīrīma kīa Gerizimu, na nuthu īyo īngī ikarūgama mbere ya kīrīma kīa Ebali, o ta ūrīa Musa ndungata ya Jehova aathanīte mbere īyo rīrīa aarutanire ūhoru wa kūrathimaga andū a Isiraeli. **34** Thuutha ūcio, Joshua agīthoma ciugo ciothe cia Watho, agīthoma irathimo o na agīthoma irumi, o ta ūrīa kwaandīkitwo Ibuku-inī rīa Watho. **35** Gūtīrī kiugo o na kīmwe kīa iria ciothe Musa aathanīte Joshua ataathomeire kīūngano kīu gīothe kīa Isiraeli, o hamwe na andū-a-nja na ciana na andū o kūngī arīa maatūūranagīa nao.

9 Na rīrīa athamaki othe arīa maarī mwena wa ithūīro wa Rūūī rwa Jorodani maiguire maūndū macio, na arīa maarī būrūri ūrīa ūrī irīma, na arīa maarī ituamba-ini ciikūrūko cia irīma cia mwena wa ithūīro, na kūu hūgūrūrū-inī cia Iria rīrīa Inene guothe o nginya Lebanoni (nīo athamaki a andū a Ahiti, na Aamori, na Akaanani, na Aperizi, na Ahivi, na Ajobusi), **2** magīcookanīrīra hamwe nīguo mahūūrane na Joshua na Isiraeli. **3** No rīrī, rīrīa andū a Gibeoni maaguire ūrīa Joshua ekīte itūūra rīa Jeriko o na rīa Ai, **4** magīka ūndū wa wara. Magīthīī marī ta andū matūmītwo marī na ndigiri ciao ikuuithītio makūnia matarūkangu, na mondo ngūrū mūno cia ndibei irī nduikangu na igatumwo. **5** Nao arūme acio meekīrīte iraatū ciarī ndarūku, ciarī na iraka, na makehumba nguo ngūrū. Irio ciao ciothe iria meekuūire rīngu ciarī nyūmū na ikagīa mbuu. **6** Nao magīthīī kūrī Joshua kambī-inī o kūu Giligali, makīmwīra atīrī we mwene hamwe na andū a Isiraeli, “Tūūkīte kuuma būrūri wa kūraya mūno na gūkū; tondū ūcio gīai kīrīkanīro na ithuī.” **7** Nao andū a Isiraeli makīra Ahivi acio atīrī, “Hihi no

gūkorwo mūtūūruga o gūkū gūkūhī na ithuī, tūngīhota atīa kīgīa kīrīkanīro na inyuū?” **8** Nao magīcookeria Joshua atīrī, “Ithuī tūrī ndungata ciaku.” Ningī Joshua akīmooria atīrī, “Inyuū mūrī a, na muumīte kū?” **9** Nao makīmūcookeria atīrī, “Ithuī ndungata ciaku tuumīte būrūri wa kūraya mūno na gūkū, tūūkīte nī ūndū wa ngumo ya Jehova Ngai wanyu. Nīgūkorwo nītūiguīte ūhoru wake: o na maūndū mothe marīa eekire būrūri wa Misiri, **10** na ūrīa wothe eekire athamaki arīa eerī a Aamori kūu irathīro rīa Rūūī rwa Jorodani, nao nī Sīhoni mūthamaki wa Heshiboni, na Ogu mūthamaki wa Bashani, ūrīa wathamakaga Ashitarothu. **11** Nao athuuri atongoria aitū na andū arīa othe matūūruga būrūri witū nīmatwīrīre atīrī, ‘Kuuai irio nī ūndū wa rūgendo rwanyu, mūthīī mūcemanie na andū acio, na mūmeere atīrī, “Ithuī tūrī ndungata cianyu; gīai kīrīkanīro na ithuī.”’ **12** Irio ici ciitū cia rīngu ciarī hiū mūthenya ūrīa tuoimire gwitū tūke kūrī inyuū. No rīu ta kīonei ūrīa ciūmīte na ikagīa mbuu. **13** Nacio mondo ici ciarī njerū tūgīciyūria ndibei, no rīu ta kīonei ūrīa ituīkangite. Nacio nguo ciitū na iraatū nīikūrīte nī ūndū wa rūgendo kūrīha mūno.” **14** Nao andū a Isiraeli makīrora irio imwe cia andū acio, no matiigana kūhooya kīrīra kuuma harī Jehova. **15** Nake Joshua akīgīa kīrīkanīro gīa thayū nao atī areke matūūre muoyo, nao atongoria a kīūngano kīu kīa andū a Isiraeli magīkīra ūhoru ūcio hinya na mwīhīta. **16** Mīthenya itatū thuutha wa kūgīa na kīrīkanīro kīu na andū acio a Gibeoni, andū a Isiraeli makīigua atī andū acio maahakanīte nao, na maatūūruga o hakuhī nao. **17** Nī ūndū ūcio andū a Isiraeli makīumagara, na mūthenya wa gatatū magīkīnya matūūra-inī mao manene, na nīmo: Gibeoni, na Kefira, na Beerothu, na Kiriathu-Jearimu. **18** No andū a Isiraeli matiigana kūmahūūra, nī ūndū atongoria a kīūngano kīao nīmehītīte na mwīhīta makīgwetaga rīitwa rīa Jehova Ngai wa Isiraeli. Nakīo kīūngano kīu gīothe gīkīnuguna nī ūndū wa atongoria acio, **19** no atongoria acio othe makīmācookeria atīrī, “Nītūwīhītīte na mwīhīta tūkīgwetaga rīitwa rīa Jehova Ngai wa Isiraeli, na tondū ūcio tūtingīmahutia. **20** Ūrīa tūngīmēeka nī atīrī: Nī tūkūreka matūūre muoyo, nīgeetha tūtikanacookerewo nī marakara nī ūndū wa kuuna mwīhīta ūrīa twehītīre nī ūndū wao.” **21** O na ningī makīmeera atīrī, “Rekei matūūre muoyo, no matuīke a kuunaga ngū na a gūtahagīra kīrīndī gīkī gīothe gīa Isiraeli maai.” Nī ūndū ūcio

atongoria makīga kīrīko kīao kūrī andū acio a Gibeoni. **22** Ningī Joshua agīta andū acio a Gibeoni akīmooria atīrī, “Nī kīi gīatūmire mūtūheenie rīrīa mwoigire atīrī, “Tūtūuraga kūdū kūrāya mūno na inyuī,” o rīrīa mūtūuraga o gūkū gūkuhī na ithuī? **23** Tondū ūcio nīmragwatwo nī kīrumi, na inyuī mūtīgatiga gūtuika ndungata cia kuuna ngū na gūtahagīra nyūmba ya Ngai wakwa maaī.” **24** Nao magīcookeria Joshua makīmwīra atīrī, “Ithuī ndungata ciaku nītwerirwo o wega ūrīa Jehova Ngai waku aathire ndungata yake Musa akamūhe būrūrī ūyū wothe, na atī aniine andū othe arīa matūuraga kuo mehere mbere yanyu. Nī ūndū ūcio tūgītīgīra mūno, tweciria ūrīa mūngītūuraga, na nīkīo twekire ūndū ūcio. **25** Na rīrī, rīu tūrī moko-inī maku. Twīke ūndū ūrīa wothe ūkuona ūrī mwega na wa kīhoo.” **26** Nī ūndū ūcio Joshua akīmahonokia kuuma kūrī andū a Isiraeli, na matiamoragire. **27** Mūthenya o ro ūcio Joshua agītua andū acio a Gibeoni oini a ngū na atahīri mūngī wa Isiraeli maaī, o na atahīri kīgongona kīa Jehova maaī o harīa hothe Jehova angīathuurire. Ūguo nīguo matūire nginya ūmūthī.

10 Na rīrīa, Adoni-Zedeki mūthamaki wa Jerusalemu aiguire atī Joshua nīarīkītie gūtunyana itūūra rīa Ai na akarīananga o biū, na ageeka Ai na mūthamaki warīo o ta ūrīa ekīte itūūra rīa Jeriko na mūthamaki warīo, na atī andū a Gibeoni nīmagīte kīrīkanīro gīa thayū na Isiraeli na atī maatūuraga hakuhī nao-rī. **2** Nake, we na andū ake makīmaka mūno nī ūndū wa ūhorō ūcio, nīgūkorwo Gibeoni rīarī itūūra inene na rīa bata, o ta rīmwe rīa matūūra marīa maakoragwo marī ma ūthamaki; na rīarī inene gūkīra Ai, o na ningī andū a rīo othe maarī njamba cia ita. **3** Nī ūndū ūcio Adoni-Zedeki mūthamaki wa Jerusalemu agītūmanīra Hohamu mūthamaki wa Heberoni, na Piramu mūthamaki wa Jaramuthu, na Jafia mūthamaki wa Lakishi, o na Debiri mūthamaki wa Egiloni, **4** akīmeera atīrī, “Ambatai mūuke mūndeithie kūhūūra Gibeoni, nī ūndū nīmagīte kīrīkanīro gīa thayū na Joshua na andū a Isiraeli.” **5** Nao athamaki acio atano a Aamori, nao nī athamaki a Jerusalemu, na Heberoni, na Jaramuthu, na Lakishi, na Egiloni, magīcookeriā rīa hamwe. Makīambata na mbūtū ciao ciothe cia ita, nao makīamba hema ciao mang’etheire itūūra rīa Gibeoni, makīrītharīkīra. **6** Nao andū a Gibeoni magītūmanīra Joshua o kūu Giligali kambī-inī yake, makīmwīra atīrī, “Ndūgatiganīrie ndungata ciaku. Ambata, ūuke gūkū

narua nīguo ūtūhonokie! Tūteithie nī ūndū athamaki othe a Aamori arīa matūuraga būrūrī ūrīa ūrī rīrīa nīmacookanīrīre matūūkīrīre.” **7** Nī ūndū ūcio Joshua akīambata akiuma Giligali arī na ita rīake rīothe hamwe na njamba ciake cia ita irīa hinya. **8** Nake Jehova akīra Joshua atīrī, “Ndūkametigire, nī ūndū nīndīmaneanīte moko-inī maku. Gūtīrī mūndū o na ūmwe wao ūkūhota gūgwītīria.” **9** Thuutha wa gūthī ūtukū wothe kuuma Giligali, Joshua akīmāhithūkīra o rīmwe. **10** Nake Jehova akīmārehere kīrīgīcāno mbere ya Isiraeli, nao makīmātooria o biū kūu Gibeoni. Ningī andū a Isiraeli makīmāateng’eria na njīra rīrīa yathīite yambatīte nginya Bethi-Horoni, magīthī makīmāooragaga o nginya Azeka na Makeda. **11** Hīndī ūyo moragīra andū a Isiraeli maikūrūkīte kuuma Bethi-Horoni marorete Azeka-rī, Jehova akīmāgūithīria mahiga manene ma mbura kuuma igūrū, nao andū aingī makūragwo nī mahiga macio ma mbura o na gūkīra arīa mooragītwo nī andū a Isiraeli na rūhīu rwa njora. **12** Mūthenya ūrīa Jehova aaneanire Aamori kūrī a Isiraeli-rī, Joshua akīarīria Jehova, andū a Isiraeli makīguaga, akīmwīra atīrī: “We rīua-rī, rūgama o ūguo wīhaande igūrū rīa Gibeoni, O nawe mweri-rī, rūgama o ro ūguo wīhaande igūrū rīa Gītūamba kīa Aijaloni.” **13** Nī ūndū ūcio rīua rīkīrūgama o ro ūguo, nāguo mweri ūkīrūgama, o nginya rīrīa rūrīrī rūu rwerīhīrie harī thū ciao, o ta ūrīa kwandīkītwo Ibuku-inī rīa Jasharu. Rīua rīarūgamire o kūu matu-inī gatagatī na rīkīamba gūtiga gūthūa handū ha mūthenya mūgima. **14** Gūtīrī kwagīa mūthenya ūngī ta ūcio mbere ūyo kana thuutha ūcio, mūthenya ūrīa Jehova aacookīrie mahooya ta macio. Ti-itherū Jehova nīwe warūagīrīra andū a Isiraeli! **15** Nake Joshua agīcooka hamwe na andū othe a Isiraeli kambī-inī kūu Giligali. **16** Na rīrī, athamaki acio atano nīmoorīte na magathīi makehitha thīnī wa ngurunga kūu Makeda. **17** Rīrīa Joshua eerirwo atī athamaki acio nīmonetwo mehithīte ngurunga-inī kūu Makeda, **18** akiuga atīrī, “Garagarīa mahiga manene mūhinge mūromo wa ngurunga ūyo na mūige arangīrī ho. **19** No inyuī mūtīgatithie. Teng’eriai thū cianyu, mūcītharīkīre mūcīrutītie na thuutha, na mūtīkareke itoonye matūūra macio manene, nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu nīacīneanīte moko-inī manyu.” **20** Nī ūndū ūcio Joshua hamwe na andū a Isiraeli makīmāniina biū, hakuhī kwage mūndū o na ūmwe ūgūtīgara, no anini arīa maatīgarire nīmahotire

kūūrira matūūra mao manene marīa maarī mairigīre. **21** Mbūtū yothe ya ita īgīgīcooka kambī kūrī Joshua o kūu Makeda na thayū, na gūtīrī mūdū o na ūmwe wacookire kwaria kiugo gīa gūūkīrīra andū a Isiraēli. **22** Joshua agīcooka akiuga atīrī, “Hingūrai mūromo wa ngurunga-inī na mūndehere athamaki acio atano.” **23** Nī ūndū ūcio magīka o ūguo, makīruta athamaki acio atano kuuma ngurunga-inī, na nīo athamaki a Jerusalemu, na Heberoni, na Jaramuthu, na Lakishi o na Egiloni. **24** Athamaki acio marīkia kūrehwo harī Joshua, agīta andū othe a Isiraēli na akīra anene a ita arīa mathiite nake atīrī, “Ūkai haha, mūkinye athamaki aya ngingo.” Nī ūndū ūcio makīumīra, magīkinya athamaki acio ngingo. **25** Joshua akīmeera atīrī, “Mūtigetigīre kana mūkue ngoro. Gīai na hinya na mūmīrīrie. Ūū nīguo Jehova arīkaga thū cianyu ciothe irīa mūrīrūaga nacio.” **26** Nake Joshua akīringa athamaki acio akīmooraga, agīcooka akīmacuuria igūrū rīa mītī itano, nao magītinda macunjurite mītī-inī īyo nginya hwaī-inī. **27** Riūa rīgīthūa-rī, Joshua agīathana, nayo mīrī ya andū acio īgīcuurūrio kuuma mītī-inī, īgīkio ngurunga irīa meehithīte; na hau mūromo-inī wa ngurunga īyo hakiigwo mahiga manene mūno, namo matūire ho o na ūmūthī. **28** Mūthenya ūcio, Joshua agītunyana itūūra rīa Makeda; akīniina mūthamaki na itūūra rīu na rūhiū rwa njora, na akīniina andū othe arīa maarī thīinī warīo biū. Ndaatigirie mūdū o na ūmwe arī muoyo; na agīka mūthamaki wa Makeda o ta ūrīa eekire mūthamaki wa Jeriko. **29** Ningī Joshua na Isiraēli rīothe arīa maarī hamwe nake makīuma kūu Makeda magīthī nginya itūūra rīa Libina na makīrītharīkīra. **30** Nake Jehova akīneana itūūra rīu o narīo na mūthamaki warīo moko-inī ma andū a Isiraēli. Nake Joshua akīniina itūūra rīu na andū arīa maarī kuo na rūhiū rwa njora. Ndaigana gūtigia mūdū o na ūmwe thīinī warīo arī muoyo. Nake agīka mūthamaki warīo o ta ūrīa eekire mūthamaki wa Jeriko. **31** Ningī Joshua na Isiraēli othe arīa maarī hamwe nake makīuma kūu Libina magīthī nginya Lakishi; makīring’ethera, makīrītharīkīra. **32** Nake Jehova akīneana Lakishi kūrī Isiraēli, nake Joshua akīrītunyana mūthenya wa keerī. Itūūra rīu akīrīniina na rūhiū rwa njora o hamwe na andū othe arīa maarī thīinī warīo, o ta ūrīa eekire Libina. **33** O hīndī īyo, nake Horamū mūthamaki wa Gezeri nīokīte gūteithia Lakishi, no Joshua akīmūhota hamwe na mbūtū yake, o nginya gūkiaga mūdū

watigarire muoyo. **34** Ningī Joshua na Isiraēli othe arīa maarī hamwe nake makīuma kūu Lakishi magīthī nginya Egiloni; makīring’ethera makīrītharīkīra. **35** Nao magītunyana itūūra rīu mūthenya o ro ūcio, na makīrīniina biū na rūhiū rwa njora, na makīniina andū othe arīa maarī thīinī warīo, o ta ūrīa meekīte Lakishi. **36** Ningī Joshua na Isiraēli othe arīa maarī hamwe nake, makīambata kuuma Egiloni magīthī nginya Heberoni, makīrītharīkīra. **37** Magītunyana itūūra rīu, na makīrīniina na rūhiū rwa njora hamwe na mūthamaki warīo, na tūtūūra twarīo, na arīa othe maarī thīinī watuo. Matiatigirie mūdū o na ūmwe arī muoyo. Nao makīriananga biū hamwe na arīa othe maarī thīinī warīo, o ta ūrīa meekīte Egiloni. **38** Ningī Joshua na Isiraēli othe arīa maarī nake makīhūdūka, magītharīkīra Debiri. **39** Magītunyana itūūra rīu, na mūthamaki warīo, na tūtūūra twarīo, makīmaniina na rūhiū rwa njora. Makīananga arīa maarī thīinī warīo biū. Matiatigirie mūdū o na ūmwe arī muoyo. Nao magīka Debiri na mūthamaki warīo o ta ūrīa meekīte Libina na mūthamaki warīo, na noguo meekīte Heberoni. **40** Nī ūndū ūcio Joshua agītooria mwena ūcio wothe, nago būrūri ūrīa ūrī irīma, o na Negevu, na ituamba-inī cia irīma cia mwena wa ithūiro, o na kūu ciikūrūko-inī cia irīma, hamwe na athamaki othe akuo. Ndaatigirie mūdū o na ūmwe arī muoyo. Nīanangire arīa othe maarī na mīhūmū, o ta ūrīa Jehova, Ngai wa Isiraēli aathanīte. **41** Joshua akīmatoria kuuma Kadeshi-Barinea nginya Gaza na kuuma mwena ūcio wothe wa Gosheni nginya Gibeoni. **42** Athamaki acio othe hamwe na mabūrūri mao-rī, Joshua aamahootire na itharīkīra rīmwe, nī ūndū Jehova, Ngai wa Isiraēli nīwe warūagīrīra Isiraēli. **43** Nake Joshua agīcooka hamwe na andū othe a Isiraēli kambī-inī kūu Giligali.

11 Na rīrī, rīrīa Jabini mūthamaki wa Hazoru aigūire ūhoro wa maūdū macio, agītūma ūhoro kūrī Jobabu mūthamaki wa Madoni, kūrī athamaki a Shimuroni na Akishafu, **2** o na kūrī athamaki a mwena wa gathigathini arīa maarī irīma-inī, o kūu Araba mwena wa gūthini wa Kinerethu, o na ituamba cia mwena wa ithūiro, o na kūu Nafothu-Dori mwena wa ithūiro; **3** na kūrī Akaanani arīa matūire mwena wa irathīro na wa ithūiro; na kūrī Aamori, na Ahiti, na Aperizi, na Ajebusi o kūu būrūri ūcio wa irīma; o na kūrī Ahivi kūu mūhuro wa Herimoni rūngongo rwa Mizipa. **4** Nao magīka na

mbütū ciao ciothe cia ita, na gikundi kīnene kīa mbarathi na ngaari cia ita, maarī mbütū nene mūno, makaingīha o ta mūthanga ūrīa ūrī hūgūrūrū-inī cia iria. **5** Athamaki acio othe magīturanīra mbütū ciao, na makīamba kambī hamwe gūkuhī na maaī ma Meromu, nīgeetha mahūūrane na Isiraeli. **6** Nake Jehova akīra Joshua atīrī, “Ndūkametigīre, tondū rūciū ihinda ta rīrī nīngamaneana othe kūrī Isiraeli, moragītwo. Mūgaatinia mbarathi ciao mītari ithue, na mūcine ngaari ciao cia ita na mwaki.” **7** Nī ūndū ūcio Joshua na mbütū yake yothe ya ita, makīmakorera o rīmwe kūu maaī ma Meromu, makīmatarikīra, **8** nake Jehova akīmaneana moko-inī ma Isiraeli. Nao makīmahoota makīmaingatithia o nginya Sidoni rīra Nene, makīmakinia Misirefothu-Aimu, o na makīmakinia Gītuamba kīa Mizipa kīrīa kīrī mwena wa irathīro, o nginya hakīaga mūndū watigirwo arī muoyo. **9** Joshua akīmeeka o ta ūrīa Jehova aathanīte: Agītīnia mbarathi ciao mītari, na agīcina ngaari ciao cia ita na mwaki. **10** Ningī Joshua akīhūndūka na agītunyana itūūra rīa Hazoru na akīūraga mūthamaki warīo na rūhiū rwa njora. (Hazoru nīrīo rīarī itūūra inene mothamaki-inī macio). **11** Nao makīūraga andū arīa othe maarī kuo na rūhiū rwa njora. Makīmāniina biū na matiigana gūtīgia kīndū o na kīmwe kīarī na mīhūmū, nake agīcina Hazoru na mwaki. **12** Nake Joshua agītunyana matūūra macio mothe ma ūthamaki na athamaki a mo, na akīmooraga na rūhiū rwa njora. Akīmāniina biū, o ta ūrīa Musa ndungata ya Jehova aathanīte. **13** No rīrī, Isiraeli matiigana gūcina itūūra o na rīmwe rīa marīa maakītwo ihumbu-inī, o tīga itūūra rīa Hazoru, rīrīa Joshua aacinire. **14** Andū a Isiraeli nīmekuūire indo ciothe iria maatahire, na mahiū ma matūūra macio, no makīūraga andū othe na rūhiū rwa njora o nginya makīmāniina biū, na matiigana gūtīga mūndū o na ūmwe warī na mīhūmū. **15** O ta ūrīa Jehova aathire ndungata yake Musa-rī, ūguo noguo nake Musa aathire Joshua; nake Joshua agīka o ta ūguo; gūtīrī ūndū o na ūmwe atekire wa maūndū marīa Jehova aathīte Musa mekwō. **16** Nī ūndū ūcio Joshua agītunyana būrūri ūcio wothe: nīguo būrūri ūrīa ūrī irīma, na būrūri wothe wa Negevu, na mwena wa Gosheni wothe, na ituamba cia irīma cia mwena wa ithūuro, na būrūri wa Araba, na irīma cia kūu Isiraeli o na ituamba ciacio, **17** na kuuma kīrīma kīa Halaku, kīrīa kīrorete mwena wa Seiru, nginya Baali-Gadi kūu Gītuamba kīa Lebanoni mūhuro wa

kīrīma kīa Herimoni. Akīnyīita athamaki ao othe, na akīmahūūra, akīmooraga. **18** Joshua nīarūire mbaara na athamaki acio othe ihinda irāya. **19** Na tīga o Ahivi arīa maatūūrāga Gibeoni, gūtīrī itūūra inene o na rīmwe rīagīire kīrīkanīro gīa thayū na andū a Isiraeli, nao andū a Isiraeli magītunyana matūūra macio mothe na ūndū wa kūrūa mbaara nao. **20** Nīgūkorwo nī Jehova we mwene watūmire, momie ngoro ciao nīguo makarūe mbaara na andū a Isiraeli, nīgeetha amaniine biū, amaniine o kūmaniina atekūmaiguīra tha, o ta ūrīa Jehova aathīte Musa. **21** O hīndī īyo Joshua agīthīī akīniina andū a Anaki kuuma būrūri ūrīa ūrī irīma: kuuma Hebironi, na Debiri na Anabu, na kuuma būrūri wothe ūrīa wa irīma wa Juda, na kuuma būrūri wothe ūrīa wa irīma wa Isiraeli. Joshua akīmāniina biū hamwe na matūūra mao. **22** Na gūtīrī mūndū o na ūmwe wa Anaki būrūri ūcio wa Isiraeli; no itūūra rīa Gaza, na rīa Gathu, na rīa Ashidodi nī gwatigarire andū amwe ao. **23** Nī ūndū ūcio Joshua agītunyana būrūri ūcio wothe, o ta ūrīa Jehova aathīte Musa, nake akīūhe andū a Isiraeli ūtuīke igai rīao na ūgaywo kūrīngana na ūrīa mīhīrīga yagayanītio. Naguo būrūri ūkīhoorera, gūkīaga mbaara.

12 Na rīrī, aya nīo athamaki a būrūri arīa maahootirwo nī andū a Isiraeli na makīmīnyīitīra būrūri wao wa mwena wa irathīro mūrīmo ūcio ūngī wa Jorodani, kuuma mūkuru wa Rūūī rwa Arinoni nginya kīrīma kīa Herimoni, o hamwe na mwena wothe wa irathīro wa Araba: **2** Athamaki acio nī Sihoni wa Aamori, ūrīa wathamakaga Heshiboni. Aathanaga kuuma itūūra rīa Aroeri rīrīa rīrī rūteere-inī rwa mūkuru wa Arinoni, o na kuuma itūūra rīrīa rīarī gatagatī ka mūkuru ūcio o na nuthu ya Gileadi nginya Rūūī rwa Jaboku, rūrīa rūrī mūhaka-inī wa Aamoni. **3** O na nīathanaga mwena wa irathīro wa Araba, kuuma Iria rīa Kinerethu nginya iria rīa Araba (nīrīo Iria rīa Cumbī), nginya Bethi-Jeshimothu, na ningī gūthīī na mwena wa gūthini agakinya mūhuro wa kīanda kīa iharūrūka cia Pisiga. **4** Ningī andū a Isiraeli magītunyana būrūri wa Ogu mūthamaki wa Bashani, ūmwe wa matigari ma andū a Refaimu arīa maatūūrāga kūu Ashitarothu na Edirei. **5** Aathanaga Kīrīma kīa Herimoni, na Saleka, na Bashani guothe, o nginya mūhaka-inī wa andū a Geshuru, na wa Maaka, na nuthu ya Gileadi o nginya mūhaka-inī wao na Sihoni mūthamaki wa Heshiboni. **6** Musa ndungata ya Jehova hamwe na andū a Isiraeli nīmamatooririe.

Nake Musa ndungata ya Jehova akiheana bŭrŭri wao kŭrŭ andŭ a Rubeni, na a Gadi, na nuthu ya mŭhŭrŭga wa Manase, gŭtuŭike igai rŭao. 7 Acio nŭo athamaki a bŭrŭri ũrŭa Joshua na andŭ a Isiraeli maatooririe kŭu mwena wa ithŭŭro wa Rŭŭŭ rwa Jorodani, kuuma Baali-Gadi, Gŭtuamba-inŭ kŭa Lebanoni, nginya Kŭrŭma kŭa Halaku, kŭrŭa kŭrorete na mwena wa Seiru (mabŭrŭri mao nŭmaheanŭtwo nŭ Joshua kŭrŭ mŭhŭrŭga ya Isiraeli matuŭke magai mao kŭringana na ũrŭa mŭhŭrŭga yao yagayanŭtio, 8 bŭrŭri ũrŭa ũrŭ irŭma, na ituamba cia mwena wa ithŭŭro, na Araba, na kŭrŭa kŭrŭ ciikŭrŭko cia irŭma, na kŭu werŭ-inŭ, o na Negevu, nŭ mo mabŭrŭri ma Ahiti, na Aamori, na Akaanani, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi): 9 mŭthamaki wa Jeriko, ũmwe, na mŭthamaki wa Ai (hakuhŭ na Betheli), ũmwe, 10 na mŭthamaki wa Jerusalemu, ũmwe, na mŭthamaki wa Hebironi, ũmwe, 11 na mŭthamaki wa Jaramuthu, ũmwe, na mŭthamaki wa Lakishi, ũmwe, 12 na mŭthamaki wa Egiloni, ũmwe, na mŭthamaki wa Gezeri, ũmwe, 13 na mŭthamaki wa Debiri, ũmwe, na mŭthamaki wa Gederi, ũmwe, 14 na mŭthamaki wa Horoma, ũmwe, na mŭthamaki wa Aradi, ũmwe, 15 na mŭthamaki wa Libina, ũmwe, na mŭthamaki wa Adulamu, ũmwe, 16 na mŭthamaki wa Makeda, ũmwe, na mŭthamaki wa Betheli, ũmwe, 17 na mŭthamaki wa Tapua, ũmwe, na mŭthamaki wa Heferi, ũmwe, 18 na mŭthamaki wa Afeku, ũmwe, na mŭthamaki wa Lasharoni, ũmwe, 19 na mŭthamaki wa Madoni, ũmwe, na mŭthamaki wa Hazoru, ũmwe, 20 na mŭthamaki wa Shimuroni Meroni, ũmwe, na mŭthamaki wa Akishafu, ũmwe, 21 na mŭthamaki wa Taanaka, ũmwe, na mŭthamaki wa Megido, ũmwe, 22 na mŭthamaki wa Kedeshi, ũmwe, na mŭthamaki wa Jokineamu itŭŭra rŭ kŭu Karimeli, ũmwe, 23 na mŭthamaki wa Dori (kŭu Nafothu-Dori), ũmwe, na mŭthamaki wa Goimu kŭu Giligali, ũmwe, 24 na mŭthamaki wa Tiriza, ũmwe; athamaki acio othe maarŭ mŭrongo ŭtatŭ na ũmwe.

13 Na rŭrŭ, rŭrŭa Joshua aarŭ mŭndŭ mŭkŭrŭ na mŭaka yake ikaingŭha-rŭ, Jehova akŭmwŭra atŭrŭ, “ũrŭ mŭkŭrŭ mŭno, na no gŭtigarŭte bŭrŭri mŭnene mŭno wa kwŭgwatŭrwo ŭtuŭke wanyu. 2 “ũyŭ nŭguo bŭrŭri ũrŭa ŭtigarŭte: nŭ ng’ongo ciothe cia Afilisti na cia Ageshuru: 3 kuuma Rŭŭŭ rwa Shihoru mwena wa irathŭro wa bŭrŭri wa Misiri, o nginya bŭrŭri wa Ekironi ũrŭa ũrŭ mwena wa gathigathini, ũrŭa wonagwo ũrŭ bŭrŭri wa Akaanani (nŭguo bŭrŭri wa

aathani arŭa atano a Afilisti arŭa maathanaga kŭu Gaza, na Ashidodi, na Ashikeloni, na Gathu, na Ekironi, nŭguo bŭrŭri wa Aavimu); 4 kuuma gŭthini, bŭrŭri wothe wa andŭ a Kaanani, kuuma Ara kwa Asidoni gŭthŭi nginya Afeku, rŭngongo rwa Aamori, 5 na bŭrŭri wa a Gebali; na Lebanoni guothe nginya mwena wa irathŭro, kuuma Baali-Gadi mŭhuro wa kŭrŭma kŭa Herimoni nginya Lebo-Hamathu. 6 “Andŭ othe arŭa matŭŭruga bŭrŭri ũrŭa ũrŭ irŭma kuuma Lebanoni nginya Misirefothu-Maimu, na nŭo Asidoni othe, nŭ nŭi ngaamaingata mehere mbere ya andŭ a Isiraeli. Nawe ŭtigŭrŭre nŭwagaŭra Isiraeli bŭrŭri ŭcio ŭtuŭke igai rŭao o ta ũrŭa ngwathŭte, 7 na ŭŭgae ŭtuŭke igai harŭ mŭhŭrŭga ŭyo kenda, hamwe na nuthu ya mŭhŭrŭga wa Manase.” 8 Nuthu ŭyo ŭngŭ ya andŭ a mŭhŭrŭga wa Manase, na wa Rubeni na wa Gadi nŭmarikŭtie kwamŭkŭra igai rŭrŭa Musa aamaheete kŭu mwena wa irathŭro rŭa Rŭŭŭ rwa Jorodani, ta ũrŭa we Musa ndungata ya Jehova aamaheete. 9 Naguo mŭhaka ŭcio woimŭte Aroeri rŭteere-inŭ rwa mŭkuru wa Arinoni, na kuuma itŭŭra rŭrŭa rŭarŭ gatagatŭ ka mŭkuru ŭcio, hamwe na werŭ ũrŭa mŭtŭŭgŭrŭ kŭu Medeba, nginya o Diboni, 10 na matŭŭra mothe ma Sihoni mŭthamaki wa Aamori, ũrŭa wathamakaga Heshiboni, nginya o mŭhaka wa Aamoni. 11 Ningŭ ŭgakinya Gileadi, bŭrŭri wa andŭ a Geshuru na Maaka, o na kŭrŭma kŭa Herimoni guothe, na Bashani guothe, o nginya Saleka, 12 ŭguo nŭ kuuga ŭthamaki wothe wa Ogu kŭu Bashani, ũrŭa waathanaga Ashitarothu na Edirei, nake ŭcio nŭwe warŭ wa mŭico wa matigari ma Arefaimu. Musa nŭamatooretie na agataha bŭrŭri wao. 13 No rŭrŭ, andŭ a Isiraeli matiigana kŭingata andŭ a Geshuru na Maaka; nŭ ŭndŭ ŭcio matŭŭruga hamwe na andŭ a Isiraeli nginya ŭmŭthŭ. 14 No ndaigana kŭhe Alawii igai, kuona atŭ maruta mothe ma njino marŭa maarutagŭrwo Jehova, Ngai wa Isiraeli, nŭmo maarŭ igai rŭao, o ta ũrŭa aamerŭre. 15 Nake Musa akŭgaŭra mŭhŭrŭga wa Rubeni, kŭringana na ũrŭa mbarŭ ciao ciatarŭi: 16 Bŭrŭri ũrŭa uumŭte Aroeri rŭteere-inŭ rwa mŭkuru wa Arinoni, na kuuma itŭŭra rŭrŭa rŭarŭ gatagatŭ ka mŭkuru ŭcio, na kŭrŭa guothe gŭtŭŭgŭrŭ kŭhitŭka Medeba, 17 nginya Heshiboni na matŭŭra marŭo marŭa maarŭ werŭ-inŭ ŭcio mŭtŭŭgŭrŭ, na nŭmo Diboni, na Bamothu Baali, na Bethi-Baali-Meoni, na 18 Jahazu, na Kedemothu, na Mefaathu, na 19 Kiriathaimu, na Sibima, na Zerethu-Shaharu rŭrŭa rŭrŭ kŭrŭma igŭrŭ kŭrŭa kŭarŭ kŭu gŭtuamba kŭu,

20 na Bethi-Peoru, na iharūrūka cia Pisiga, na Bethi-Jeshimothu, 21 o na matūūra mothe marīa maarī werū-inī ūcio mūtūūgīru o hamwe na ūthamaki wothe wa Sihoni mūthamaki wa Aamori, ūrīa waathanaga Heshiboni. Musa nīamūtooretie na agatooria anene a Midiani, na Evi, nao nī Rekemu, na Zuru, na Huri, na Reba, anene maanyiitanīte na Sihoni arīa maatūire būrūri ūcio. 22 Hamwe na arīa mooragīrwo mbaaranī, andū a Isiraēli nīmooragīte Balamu mūrū wa Beori ūrīa warī mūrāgūrī na rūhiū rwa njora. 23 Mūhaka wa mūhīrīga wa Rubeni warī hūgūrūrū-inī cia Rūūī rwa Jorodani. Matūūra macio hamwe na tūtūūra twamo nīmo maarī igai rīa mūhīrīga wa Rubeni, kūringana na ūrīa mbarī ciao ciatarīi. 24 Ūyū nīguo būrūri ūrīa Musa aaheete mūhīrīga wa Gadi, kūringana na ūrīa mbarī ciao ciatarīi: 25 Nī būrūri wa Jazeri, na matūūra mothe ma Gileadi, na nuthu ya būrūri wa andū a Amoni o nginya Aroeri, gūkuhī na Raba; 26 na kuuma Heshiboni nginya Ramathu-Mizipe na Betonimu, na kuuma Mahanaimu o nginya būrūri wa Debiri; 27 na kūu gītuamba-inī, na Bethi-Haramu, na Bethi-Nimira, na Sukothu, na Zafoni hamwe na kūu kūngī gwithanagwo nī Sihoni mūthamaki wa Heshiboni (mwena wa irathīro wa Rūūī rwa Jorodani, būrūri ūrīa ūkinyīte mūthia-inī wa Iria rīa Kinerethu). 28 Matūūra macio hamwe na tūtūūra twamo nīmo maatuikire igai rīa mūhīrīga wa Gadi, kūringana na ūrīa mbarī ciao ciatarīi. 29 Ūyū nīguo būrūri ūrīa Musa aaheete nuthu ya mūhīrīga wa Manase, ūguo nī kuuga nuthu ya nyūmba ya njiaro cia Manase, kūringana na ūrīa mbarī ciao ciatarīi: 30 Nī būrūri ūrīa uumīte o Mahanaimu, hamwe na Bashani guothe, kūria guothe gwithanagwo nī Ogu mūthamaki wa Bashani, o na matūūra mothe ma Jairu kūu Bashani, namo mothe nī matūūra mīrongo itandatū, 31 nuthu ya Gileadi, na Ashitarothu na Edirei (matūūra ma mūthamaki ma Ogu marīa maarī kūu Bashani). Kūu nīkuo kwarī kwa njiaro cia Makiru mūrū wa Manase, ūguo nī kuuga nuthu ya ariū a Makiru, kūringana na ūrīa mbarī ciao ciatarīi. 32 Rīrī nīrīo igai rīrīa Musa aaheanīte hīndī rīa aarī kūu werū-inī wa Amoabi mūrīmo wa Rūūī rwa Jorodani, mwena wa irathīro wa Jeriko. 33 No rīrī, mūhīrīga wa Lawi ndwaheirwo igai nī Musa; Jehova, Ngai wa Isiraēli, nīwe igai rīao, o ta ūrīa aamerīre.

14 Maya nīmo mabūrūri marīa andū a Isiraēli maheirwo matuīke igai rīao būrūri-inī wa Kaanani, ūrīa Eleazaru mūthīnjīri-Ngai, na Joshua

mūrū wa Nuni, na atongoria a mbarī cia mīhīrīga ya Isiraēli maamagaīre. 2 Magai mao maagairwo na njīra ya gūcuukīra mītī kūrī o mīhīrīga īyo kenda na nuthu, o ta ūrīa Jehova aathīte Musa, 3 nīgūkorwo Musa nīaheete mīhīrīga īrī na nuthu igai rīao mwena wa irathīro wa Rūūī rwa Jorodani. No rīrī, ndaaheete Alawīi igai hamwe na andū acio angī, 4 nīgūkorwo ariū a Jusufu nīmatuīkite mīhīrīga īrī, nīyo mūhīrīga wa Manase, na wa Efiraimu. Alawīi matiigana kūgairwo ithaka tīga o matūūra ma gūtūūra, na ithaka iria ciarīgīcīrie matūūra macio cia kūrīithagia ndūuru ciao cia mbūrī na ng'ombe. 5 Nī ūndū ūcio andū a Isiraēli makīgayania būrūri ūcio o ta ūrīa Jehova aathīte Musa. 6 Na rīrī, andū a mūhīrīga wa Juda magīthīi kūrī Joshua kūu Giligali, nake Kalebu mūrū wa Jefune ūrīa Mūkenizi akīmwīra atīrī, “Wee nīūūī ūhorō ūrīa Jehova eerire Musa mūdū wa Ngai ūkonīi nīi nawe tūrī kūu Kadeshi-Barinea. 7 Nīi ndaarī na ūkūrū wa mīaka mīrongo īna hīndī rīa Musa ndungata ya Jehova aandūmire kuuma Kadeshi-Barinea thīi ngathigaane būrūri ūcio. Nīndamūcookeirie ūhorō o ta ūrīa warī ngoro-inī yakwa, 8 no rīrī, ariū a ithe witū arīa twaambatanīte nao nīmatūmire ngoro cia andū ciyūrwo nī guoya. No o na kūrī ūguo-rī, nīi nī ndarūmīrīre Jehova Ngai wakwa na ngoro yakwa yothe. 9 Nī ūndū ūcio, Musa akīhīta na mwīhīta mūthenya o ro ūcio akīnjīra atīrī, ‘Tītherū būrūri ūcio makinya maku marakinyangire ūgaatuīka igai rīaku na rīa ciana ciaku nginya tene, nī ūndū nīrūmīrīre Jehova Ngai wakwa na ngoro yaku yothe.’ 10 “Na rīrī, o ta ūrīa Jehova eranīre nīageekarī, nīandūūrīte muoyo mīaka mīrongo īna na itano kuuma hīndī rīa aarīrie Musa akīmūhe ūhorō ūcio, hīndī īyo yothe Isiraēli moorūūraga werū-inī. Na rīrī, ndī haha ūmūthī, ndī na ūkūrū wa mīaka mīrongo īnana na itano! 11 Ndī na hinya ūmūthī o ta ūrīa ndarī naguo mūthenya ūrīa Musa aandūmire; ndī na hinya wa gūthīi mbaara-inī o ta ūrīa ndaarī naguo hīndī īyo, hinya wa gūthīi rūgendo kana wa kūinūka mūcīi. 12 Tondū ūcio rīu kīthe būrūri ūyū wa irīma, o ūrīa Jehova aarīrie ūhorō wago mūthenya ūcio. Wee mwene nīwaiguire mūthenya ūcio atī andū a Anaki maarī kūdū kūu, namo matūūra mao maarī manene na makairīgīrwo na hinya mūno, na rīrī, Jehova angīkorwo hamwe na nīi andeithie-rī, nīngūmaingata o ta ūrīa oigire.” 13 Nake Joshua agīkīrathima Kalebu mūrū wa Jefune, na akīmūhe Hebironi gūtūūke igai

rīake. 14 Nī ūndū ūcio Hebironi gūtūiire kūrī gwa Kalebu mūrū wa Jefune ūcio Mūkenizi kuuma hīndī ūyo, nī ūndū nīarūmīrīre Jehova Ngai wa Isiraeli na ngoro yake yothe. 15 (Hebironi gwetagwo Kiriathu-Ariba nī ūndū gwetanītio na Ariba, ūrīa warī mūdū mūnene mūno gūkīra arīa angī othe thīinī wa andū a Anaki). Naguo būrūri ūkīhoorera, gūkīaga mbaara.

15 Naguo būrūri ūrīa wagaīrwo mūhīrīga wa Juda, kūrīngana na ūrīa mbarī ciao ciatarīi, wakinyīte o mūhaka-inī wa būrūri wa Edomu, o na ūgakinya werū-inī wa Zini gīturi-inī kīa mwena ūcio wa gūthini. 2 Mūhaka wao wa mwena wa gūthini wambīrīire gīcongoco-inī kīa mwena wa gūthini kīa Iria rīa Cumbī, 3 mūhaka ūcio ūkahītūkīra mwena wa gūthini wa Mwanya wa Akirabimu, ūgathiī na mbere o nginya Zini, na ūkambatīrīra na mwena wa gūthini wa Kadeshi-Barinea. Ningī ūgathiī wīgiritanītie na Hezironi, ūkambata ūgakinya Adari, ningī ūkarigīcūka ūgakinya Karika. 4 Ningī wacookete ūgathiī o ro ūguo nginya Azimoni, ūkoimīrīra karūū ka būrūri wa Misiri, ūkarīkīrīria iria-inī. Ūyū nīguo mūhaka wao wa mwena wa gūthini. 5 Mūhaka wa mwena wa irathīro warī Iria rīa Cumbī nginya mūthia wa Rūū rwa Jorodani. Naguo mūhaka wa mwena wa gathigathini wambīrīire gīcongoco-inī kīa iria mūthia-inī wa Rūū rwa Jorodani, 6 ūkambatīrīra nginya Bethi-Hogila, na ūgathiī ūhītūkīire mwena wa gathigathini wa Bethi-Araba, na ūkambata ūgakinya lhīga-inī rīa Bohani mūrū wa Rubeni. 7 Ningī mūhaka ūcio wacookete ūkambata nginya Debiri uumīte Gītuamba kīa Akori, ūgacooka ūkerekerā gathigathini o nginya itūūra-inī rīa Giligali, rīrīa rīang’ethanīire na Mwanya wa Adumimu, mwena wa gūthini wa mūkuru ūcio. Wacookete ūgathiī na mbere ūgakinya maaī-inī ma Eni-Shemeshu, na ūkoimīrīra o kūu Eni-Rogeli. 8 Ningī ūkambatania na Gītuamba kīa Beni-Hinomu ūkūrūkanītie na kīharūrūka kīa mwena wa gūthini wa itūūra inene rīa Mūjebusi (na nīrīo Jerusalemu). Kuuma hau ūkambata nginya gacūmbīrī ga karīma karīa karī mwena wa ithūiro wa Gītuamba kīa Hinomu o kūu mūthia wa gathigathini wa Gītuamba kīa Refaimu. 9 Kuuma gacūmbīrī ga karīma mūhaka ūcio werekeire gīthima kīa maaī ma Nefitoa, ūkūmīrīra matūūra-inī ma kīrīma kīa Efironi, na ūgaikūrūka ūgakinya Baala (na nokuo Kiriathu-Jearimu). 10 Ningī mūhaka ūcio ūkarigīcūka na mwena wa ithūiro uumīte Baala ūgakinya Kīrīma

kīa Seiru, ūgacooka ūgaikūrūkanīa na kīharūrūka kīa mwena wa gathigathini wa kīrīma gīa Jearimu (nīkīo Kesaloni), ūgathiī na mbere ūkūrūkīte nginya Bethi-Shemeshu, na ūgakīra nginya Timina. 11 Ningī mūhaka ūcio ūkoima hau, ūgathiī nginya kīharūrūka-inī kīa mwena wa gathigathini wa Ekironi, ūkehiūria werekeire Shikeroni, ūkahītūka, ūgathiī kīrīma-inī kīa Baala, na ūgakinya Jabuneeli. Mūhaka ūcio wathīrīre o iria-inī. 12 Naguo mūhaka wa mwena wa ithūiro wegiritanītie na hūgūrūrū cia Iria rīrīa Inene. Ūyo nīyo mihaka rīra yathiūrūrūkīire andū a mūhīrīga wa Juda, o ta ūrīa mbarī ciao ciatarīi. 13 O ta ūrīa Jehova aamwathīte-rī, Joshua nīaheire Kalebu wa Jefune igai thīinī wa mūhīrīga wa Juda, akiheo Kiriathu-Ariba, na nokuo Hebironi. (Ariba nīwe warī ithe wa Anaki). 14 Nake Kalebu akīngata Anaki arīa atatū kuuma Hebironi, nīo Sheshai, na Ahimani, na Talimai, arīa njiaro cia Anaki. 15 Ningī agīcōoka agīthīi kūrūa na andū arīa maatūūraga itūūra inene rīa Debiri (kūrīa tene gwetagwo Kiriathu-Sefari.) 16 Nake Kalebu akiuga atīrī, “Mūdū ūrīa ugūtharīkīra na atunyane Kiriathu-Sefari, ūcio nīwe ngūhe mwarī wakwa Akisa, amūhīkie.” 17 Nake Othinieli mūrū wa Kenazu, mūrū wa ithe na Kalebu, nīwe watunyanire itūūra rīu; nī ūndū ūcio Kalebu akīmūhe mwarī Akisa atuīke mūtumia wake. 18 Mūthenya ūmwe rīrīa Akisa aathiire kūrī Othinieli-rī, akīngīrīria Akisa ahoōe mūgūnda kūrī ithe Kalebu. Aarīkia kuuma igūrū rīa ndigiri yake, Kalebu akīmūūria atīrī, “Ūkwenda ngwīkīre atīa?” 19 Nake akīmūcookeria atīrī, “Ndagūthaita ūndathime. Tondū nīūūheete būrūri wa Negevu, he ithima cia maaī o nacio.” Nī ūndū ūcio Kalebu akīmūhe ithima cia mwena wa rūgongo na cia mwena wa kīanda. 20 Rīrīrī nīrīo igai rīa mūhīrīga wa Juda, kūrīngana na ūrīa mbarī ciao ciatarīi. 21 Matūūra marīa maarī mūthia wa gūthini ma mūhīrīga wa Juda thīinī wa Negevu kwerekerā mūhaka wa Edomu maarī maya: Kabizeeli, na Ederi, na Jaguri, 22 na Kina, na Dimona, na Adada, 23 na Kedeshi, na Hazoru, na Ithinani, 24 na Zifu, na Telemu, na Bealothu, 25 na Hazoru-Hadata, na Keriothu-Hezironi (na norīo Hazoru), 26 na Amamu, na Shema, na Molada, 27 na Hazoru-Gada, na Heshimoni, na Bethi-Peletu, 28 na Hazoru-Shuali, na Birishiba, na Biziothia, 29 na Baala, na Iimu, na Ezemu, 30 na Elitoladi, na Chesili, na Horoma, 31 na Zikilagī, na Madimana, na Sanisana, 32 na Lebaothu, na Shilihimu, na Aini, na Rimoni; mothe nī matūūra mīrongo irī na

kenda na tūtūūra twamo. **33** Namo matūūra marīa maarī ituamba-inī cia irīma cia mwena wa ithūūro: maarī Eshitaoli, na Zora, na Ashina, **34** na Zanoa, na Eni-Ganimu, na Tapua, na Enamu, **35** na Jaramuthu, na Adulamu, na Soko, na Azeka, **36** na Shaaraimu, na Adithaimu, na Gedera (kana Gederothaimu); mothe maarī matūūra ikūmi na mana na tūtūūra twamo. **37** Zenani, na Hadasha, na Migidali-Gadi, **38** na Dilani, na Mizipe, na Jokitheeli, **39** na Lakishi, na Bozikathu, na Egiloni, **40** na Kaboni, na Lahamasu, na Kitilishu, **41** na Gederothu, na Bethi-Dagoni, na Naama, na Makeda; mothe maarī matūūra ikūmi na matandatū na tūtūūra twamo. **42** na Libina, na Etheri, na Ashani, **43** na Ifita, na Ashina, na Nezibu, **44** na Keila, na Akizibu, na Maresha; mothe maarī matūūra kenda na tūtūūra twamo. **45** Na Ekironi na mīcīī rīra yarīthiūrūrūkīrie, na tūtūūra twamo; **46** ningī itūūra rīa Ekironi, nginya iria-inī na kūrīa guothe gwakuhīrīrie Ashidodi, hamwe na tūtūūra twako; **47** o na Ashidodi na mīcīī rīra yarīthiūrūrūkīrie, na tūtūūra twarīo; na Gaza na mīcīī rīra yarīthiūrūrūkīrie, na tūtūūra twa rīo, nginya karūū ka būrūri wa Misiri, na hūgūrūrū cia Iria rīrīa Inene. **48** Namo matūūra ma būrūri ūrīa ūrī irīma nī: Shamiru, na Jatiri, na Soko, **49** na Dana, na Kiriathu-Sana (na no kuo Debiri), **50** na Anabu, na Eshitemo, na Animu, **51** na Gosheni, na Holoni, na Gilo; mothe maarī matūūra ikūmi na rīmwe na tūtūūra twamo. **52** Na Araba, na Duma, na Eshani, **53** na Janimu, na Bethi-Tapua, na Afeka, **54** Humuta, na Kiriathu-Ariba (na no kuo Heberoni), na Zioru; mothe maarī matūūra kenda na tūtūūra twamo. **55** Maoni, na Karimeli, na Zifu, na Juta, **56** na Jezireeli, na Jokideamu, na Zanoa, **57** na Kaini, na Gíbea, na Timina; mothe maarī matūūra ikūmi na tūtūūra twamo. **58** Na Halihuli, na Bethi-Zuru, na Gedoru, **59** na Maarathu, na Bethi-Anothu, na Elitekoni; mothe maarī matūūra matandatū na tūtūūra twamo. **60** Kiriathu-Baali (na nīkuo Kiriathu-Jearimu), na Raba; matūūra meerī na tūtūūra twamo. **61** Nakuo kūu werū-inī matūūra maarī: Bethi-Araba, na Midini, na Sekaka, **62** na Nibushani, na itūūra inene rīa Cumbī, na Eni-Gedi; mothe maarī matūūra matandatū na tūtūūra twamo. **63** No rīrī, andū a Juda matiahotire kūingata Ajobusi, arīa maatūūruga Jerusalemu; na Ajobusi matūūranagia na andū a Juda kūu Jerusalemu nginya ūmūthī.

16 Būrūri ūrīa wagaīrwo ciana cia Jusufu wambirīrie kuuma Jorodani o kūu Jeriko, mwena

wa irathīro wa maaī ma Jeriko, ūkambata kuuma kūu Jeriko, ūgatuīkanīria kūu werū-inī nginya būrūri ūrīa ūrī irīma ūgakinya Betheli. **2** Wacookete ūgathiī na mbere kuuma Betheli (na nokuo Luzu), ūkaringa ūgakinya būrūri wa Aariki o kūu Atarothu, **3** ningī ūgaikūrūka na mwena wa ithūūro, ūgakinya mūhaka-inī wa būrūri wa Ajafleti, nginya rūgongo rwa Bethi-Horoni ya Mūhuro, na ūgacooka ūgathiī ūgakinya Gezeri, ūkarīkīrīria iria-inī. **4** Nī ūndū ūcio Manase na Efiraumu, njiaro cia Jusufu, ikīgwatīra igai rīao. **5** Ūyū nīguo warī būrūri wa Efiraumu, kūringana na ūrīa mbarī ciao ciatarīi: mwena wa irathīro, mūhaka wa igai rīao woimīte Atarothu-Adari ūgathiī nginya Bethi-Horoni ya Rūgongo, **6** ūgathiī na mbere nginya iria-inī. Kuuma Mikemethathu mwena wa gathigathini, ūkarigiicūka na mwena wa irathīro ūgakinya Taanathu-Shilo, ūkahītūkīra kuo ūrorete na mwena wa irathīro wa Janoa. **7** Ūgacooka ūgaikūrūka kuuma Janoa nginya Atarothu na Naara, ūkahutia Jeriko, na ūkoimīrīra Rūūī rwa Jorodani. **8** Kuuma Tapua mūhaka ūcio ūgathiī ūrorete na mwena wa ithūūro, ūgakinya mūkuru wa Kana, na ūkarīkīrīria iria-inī. Rīrī nīrīo rīarī igai rīa mūhīrīga wa Efiraumu, kūringana na ūrīa mbarī ciao ciatarīi. **9** Būrūri ūcio wothē warī hamwe na matūūra mothe na tūtūūra twamo tūrīa Efiraumu maagaīrwo thīnī wa igai rīa andū a mūhīrīga wa Manase. **10** No andū a mūhīrīga wa Efiraumu matiigana kūrutūrūra andū a Kaanani arīa maatūūruga Gezeri; nginya ūmūthī andū a Kaanani matūūranagia hamwe na andū a Efiraumu, nao magītuīka ndungata marutage wīra o ūrīa mangīathwo marute.

17 Rīrī nīrīo rīarī igai rīa mūhīrīga wa Manase arī we irigithathi rīa Manase. Makiru nīwe warī ithe wa andū a Gileadi, arīa maaheirwo Gileadi na Bashani nī ūndū andū a Makiru maarī njamba cia hinya. **2** Nī ūndū ūcio igai rīrī nīrīo rīarī rīa andū acio angī a Manase, na nīo mbarī cia Abiezeri, na cia Heleku, na cia Aisraeli, na cia Shekemu, na cia Heferi, o na cia Shemida. Icio nīcio ciarī njiaro iria ingī cia arūme cia Manase mūrū wa Jusufu kūringana na mbarī ciao. **3** No rīrī, Zelofehadi mūrū wa Heferi, mūrū wa Gileadi, mūrū wa Makiru, mūrū wa Manase ndaarī na ciana cia aanake o tiga cia airītu, nao marīitwa mao maarī Mahala, na Noa, na Hogila, na Milika, na Tiriza. **4** Nao airītu acio magīthī kūrī Eleazaru ūrīa mūthīnjīri-Ngai, na kūrī Joshua

mūrū wa Nuni, o na kūrī atongoria makīmeera atīrī, “Jehova nīathire Musa atī o na ithuī tūheo igai hamwe na ariū a ithe witū.” Nī ūndū ūcio Joshua akīmahe igai mariganītie na ariū a ithe wao o ta ūrīa Jehova aathanīte. **5** Igai rīa gīthaka kīa Manase rīarī thanju ikūmi tūtegūtara Gileadi na Bashani iria ciarī mwena wa irathīro wa Rūū rwa Jorodani, **6** Na tondū airītu acio a mūhīrīga wa Manase nīmaheirwo igai hamwe na ariū a mūhīrīga ūcio, būrūri wa Gileadi ūgītuīka wa njiaro iria ingī cia Manase. **7** Naguo būrūri wa Manase woimīte o kūu Asheri nginya Mikemethathu mwena wa irathīro wa Shekemu. Mūhaka wagereire mwena wa gūthini kuuma kūu ūgakinya kwa andū arīa maatūūruga Eni-Tapua. **8** (Būrūri wa Tapua warī wa Manase, no itūūra rīa Tapu, rīrīa rīarī mūhaka-inī wa Manase, rīarī rīa andū a Efiraimu). **9** Ningī mūhaka ūcio ūgīthīi na mbere ūrorete mwena wa gūthini ūgīkinya mūkuru wa karūū ga Kana. Kūu kwarī na matūūra ma Efiraimu o hamwe na matūūra ma Manase, no mūhaka wa Manase warī mwena wa gathigathini wa mūkuru ūcio, na warīkīrīrie o iria-inī. **10** Mwena wa gūthini būrūri warī wa Efiraimu, naguo mwena wa gathigathini warī wa Manase. Būrūri wa Manase wakinyīte iria-inī, na ūkahakana na būrūri wa Asheri mwena wa gathigathini, na Isakaru mwena wa irathīro. **11** Kūu Isakaru na Asheri, Manase no aarī na matūūra, namo nī Bethi-Shani, na Ibileamu, na andū a Dori, na Endori, na Taanaka na Megido, hamwe na mīcīi rīa yamathīūrūrūkīrie (rīa gatātū mūtatarata-inī nī Nafothu). **12** No rīrī, andū a Manase matiahotire kūingata andū arīa maatūūruga matūūra macio, nīgūkorwo andū a Kaanani nīmehotorete gūtūūra rūgongo rūu. **13** No rīrī, rīrīa andū a Isiraēli maagīire hinya mūno, makīhatīrīria andū acio a Kaanani, makamarutithagia wīra na hinya o ta ūrīa mangīamaathire, no matiigana kūmaingata moime kūu biū. **14** Ningī andū a Jusufu makīūra Joshua atīrī, “Nī kīi gītūmīte ūtūhe o igai rīmwe na gīcunjī o ro kīmwe kīrī igai riitū? Tūrī andū aingī na Jehova nīatūrathimīte mūno.” **15** Nake Joshua akīmacookeria atīrī, “Angīkorwo ūguo nīguo mūingīhīte-rī, na angīkorwo būrūri ūrīa ūrī irīma wa Efiraimu nī mūnini mūno harī inyuī-rī, ambatai mūthīi kūrīa mūtītū-inī na mwīthererie būrūri inyuī ene kūu būrūri-inī wa Aperizi na wa Arefaimu.” **16** Andū a Jusufu makīmūcookeria atīrī, “Būrūri ūrīa wa irīma ndūngītūigana, nao andū a Kaanani arīa

othe matūūruga werū-inī marī na ngaari cia ita cia igera, o ūndū ūmwe na arīa marī Bethi-Shani na matūūra makuo, na arīa matūūruga gītumba-inī kīa Jezireeli.” **17** No Joshua akīra nyūmba ya Jusufu, nīo Efiraimu na Manase, atīrī, “Inyuī mūrī aingī mūno na mūkagīa na hinya mūno. Mūtingīheo o igai rīmwe, **18** no nīmūkūheo mūtītū wa būrūri ūrīa ūrī irīma o naguo. Gūtherie, nginya o kūrīa guothe ūkinyīte gūgaatuīka kwanyu; o na akorwo andū a Kaanani marī na ngaari cia ita cia igera, o na makorwo marī na hinya mūno-rī, no mūhote kūmaingata.”

18 Nakīo kīūngano gīothe kīa andū a Isiraēli gīkīūngana kūu Shilo na gīkīamba Hema-ya-Gūtūnganwo kuo, tondū nīmarīkītie gūtōoria būrūri ūcio ūgakorwo ūrī rungu rwao, **2** no nī gwatigarire mīhīrīga mūgwanja ya Isiraēli irīa itegwatīire igai rīayo. **3** Nī ūndū ūcio Joshua akīūra andū a Isiraēli atīrī, “Nī nginya rī mūgweterera mūtegūthīi kwīgwatīra būrūri ūrīa Jehova Ngai wa maithe manyu aamūheire? **4** Thuurai andū atatū kuuma kūrī o mūhīrīga, na nīi nīngūmatūma magatuīrie ūrīa būrūri ūcio ūtarīi na maandīke ūhorō wago, wa ūrīa ūngīgaīrwo o mūhīrīga. Thuutha ūcio macooke moke kūrī nīi. **5** Na inyuī nīmūkagayania būrūri ūcio icunjī mūgwanja. Mūhīrīga wa Juda ūgaikara o kūu būrūri wago mwena wa gūthini, nayo nyūmba ya Jusufu iikare būrūri wayo mwena wa gathigathini. **6** Mwarīkia kwandīka ūrīa ng’ongo icio mūgwanja ingīganyio-rī, mūndehere ūhorō o haha, na nīi ndīmūcuukīre mītī ndī mbere ya Jehova Ngai witū. **7** No rīrī, Alawīi matikagaya igai gatagatī kanyu, nīgūkorwo igai rīao nī gūtungatīra Jehova na wīra wa ūthīnjīri-Ngai. Nao andū a Gadi, na a Rubeni, na nuthu ya mūhīrīga wa Manase nīmarīkītie kwīgwatīra igai rīao kūu mwena wa irathīro wa Rūū rwa Jorodani, kūrīa Musa ndungata ya Jehova aamaheire.” **8** Nao andū acio makīambīrīria kuumagara magatuīrie būrūri ūcio. Nake Joshua akīmaatha, akīmeera atīrī, “Thīi mūgatuīrie ūrīa būrūri ūcio ūtarīi na mwandīke ūhorō wago. Thuutha ūcio mūcooke kūrī nīi, na nīi ndīmūcuukīre mītī o gūkū Shilo ndī mbere ya Jehova.” **9** Nī ūndū ūcio andū acio makīumagara magītūkīania būrūri ūcio, na makīandīka ibuku-inī rīa gīkūnjo ūrīa būrūri ūcio watarīi, o itūūra, maūgaite icunjī mūgwanja, na magīcooka kūrī Joshua kambī-inī, o kūu Shilo. **10** Nake Joshua akīmacuukīra mītī o kūu Shilo mbere ya Jehova, na hau nīho aagaīre andū a Isiraēli būrūri

ũcio kũringana na ũria mihĩrĩga yao yagayanĩtio. **11** Na rĩrĩ, Joshua aacukĩra bũrũri ũcio mĩtĩ-rĩ, wa mbere wagwĩrĩre mũhĩrĩga wa Benjamini, kũringana na ũria mbarĩ ciao ciatarĩi. Bũrũri ũria maagaĩrwo warĩ gatagatĩ ka mũhĩrĩga wa Juda na wa Jusufu: **12** Naguo mũhaka wa mwena wa gathigathini waambĩrĩrie Rũĩ rwa Jorodani, ũkahĩtũkĩra kiharũrũka-inĩ kĩa mwena wa gathigathini wa Jeriko, ũrorete mwena wa ithũiro ũgakinya bũrũri ũria ũrĩ irĩma, ũkoimĩrĩra werũ wa Bethi-Aveni. **13** Kuuma kũu ũgakĩrania ũrorete na mwena wa kiharũrũka kĩa gũthini kĩa Luzu (na norĩo Betheli) na ũgaikũrũka nginya Atarothu-Adari gũkuhĩ na kĩrĩma kĩa mwena wa gũthini wa itũura rĩa Bethi-Horoni ya Mũhuro. **14** Kuuma kĩrĩma kĩrĩa kĩng'etheire Bethi-Horoni mwena wa gũthini, mũhaka ũcio ũkarigiicũka na mwena wa na gũthini ũgereire na mwena wa ithũiro, ũkiũmĩrĩra Kiriathu-Baali (na norĩo Kiriathu-Jearĩmu), itũura rĩmwe rĩa andũ a Juda. ũguo nĩguo mũhaka ũcio watarĩi mwena wa ithũiro. **15** Naguo mwena wa gũthini mũhaka waambĩrĩrie gĩturi-inĩ kĩa Kiriathu-Jearĩmu, ũgathĩi ũrorete mwena wa ithũiro, ũkoimĩrĩra gĩthima-inĩ kĩa maaĩ ma Nefitua. **16** Ningĩ mũhaka ũcio waikũrũkĩte o nginya magũrũ-inĩ na kĩrĩma kĩrĩa kĩang'etheire Gĩtuamba kĩa Beni-Hinomu, gathigathini wa Gĩtuamba kĩa Refaimu. Naguo ũgĩkũrũka na kĩanda gĩa Gĩtuamba kĩa Hinomu, wĩgiritanĩtie na kiharũrũka kĩa mwena wa gũthini wa itũura inene rĩa Ajebusi, ũgĩkũrũka nginya Eni-Rogeli. **17** Mũhaka ũcio wacookete ũkegonya na mwena wa gathigathini, ũgathĩi nginya Eni-Shemeshu, na ũgathĩi na mbere nginya Galilothu, itũura rĩrĩa rĩng'etheire Mwanya wa Adumimu, ũgaikũrũka nginya Ihiga-inĩ rĩa Bohani mũrũ wa Rubeni. **18** Mũhaka wathiite na mbere nginya kiharũrũka-inĩ gĩa gathigathini kĩa Bethi-Araba na ũgaikũrũka nginya Araba. **19** Ningĩ ũgacooka ũkarora kiharũrũka kĩa mwena wa gathigathini kĩa Bethi-Hogila, na ũkoimĩrĩra gĩcongoco-inĩ kĩa mwena wa gathigathini kĩa Iria rĩa Cumbĩ, o kũu mũthia-inĩ wa Rũĩ rwa Jorodani mwena wa gũthini. ũcio nĩguo warĩ mũhaka wa mwena wa gũthini. **20** Rũĩ rwa Jorodani nĩruo rwarĩ mũhaka wa mwena wa irathĩro. Īyo nĩyo yarĩ mihaka ĩrĩa yathiũrũrũkĩte igai rĩa mbarĩ cia Benjamini miẽna ĩyo yothe. **21** Mũhĩrĩga wa Benjamini, kũringana na ũria mbarĩ ciao ciatarĩi, warĩ na matũura maya: Jeriko, na Bethi-Hogila, na Emeki-Keziza, **22** na Bethi-Araba, na Zemaraimu, na Betheli, **23** na Avimu, na Para, na Ofira, **24** Kefari-

Amoni, na Ofini, na Geba; mothe maarĩ matũura ikũmi na meerĩ na tũtũura twamo. **25** O na ningĩ warĩ na Gibeoni, na Rama, na Beerothu, **26** na Mizipe, na Kefira, na Moza, **27** na Rekeemu, na Iripeeli, na Tarala, **28** na Zela, na Elefu, na Itũura inene rĩa Ajebusi (na nĩrĩo, Jerusalemu), na Gibeathi, na Kiriathu; mothe maarĩ matũura ikũmi na mana na tũtũura twamo. Rĩu nĩrĩo riarĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa Benjamini kũringana na ũria mbarĩ ciao ciatarĩi.

19 Mũtĩ wa keerĩ wagwĩrĩre mũhĩrĩga wa Simeoni, kũringana na ũria mbarĩ ciao ciatarĩi. Igai rĩao rĩarĩ thĩĩnĩ wa bũrũri wa Juda. **2** Igai rĩu rĩao rĩarĩ na matũura maya: Birishiba (kana Shiba), na Molada, **3** na Hazari-Shuali, na Bala, na Ezemu, **4** na Elitoladi, na Bethulu, na Horoma, **5** na Zikilagi, na Bethi-Marikabothu, na Hazari-Susa, **6** na Bethi-Lebaothu, na Sharuheni; mothe maarĩ matũura ikũmi na matatũ na tũtũura twamo. **7** Matũura marĩa mangĩ maarĩ Aini, na Rimoni, na Etheri, na Ashani, matũura mana na tũtũura twamo, **8** hamwe na tũtũura tũria tũngĩ tuothe twathiũrũrũkĩrie matũura macio o nginya Baalathu-Biri (norĩo Rama ya kũu Negevu). Rĩu nĩrĩo riarĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa andũ a Simeoni, kũringana na ũria mbarĩ ciao ciatarĩi. **9** Igai rĩu mũhĩrĩga wa Simeoni wagaĩrwo rĩarutirwo kuuma igai rĩa andũ a Juda, nĩ ũndũ gĩcunjĩ kĩa Juda kĩarĩ kĩnene gũkĩra ũria maabataire. Nĩ ũndũ ũcio andũ a mũhĩrĩga wa Simeoni makĩngwatĩra igai rĩao thĩĩnĩ wa bũrũri wa Juda. **10** Mũtĩ wa gatatu wagũrĩre mũhĩrĩga wa Zebuluni, kũringana na ũria mbarĩ ciao ciatarĩi: Mũhaka wa igai rĩao wathiite nginya Saridi. **11** Mũhaka ũcio ũkĩambata ũrorete na mwena wa ithũiro ũgĩkinya Marala, ũkĩhutia Dabeshethu na ũgĩtambũrũka ũgĩkinya karũũ karĩa kaarĩ hakuhĩ na Jokineamu. **12** ũgĩcooka ũkĩrigiicũka na mwena wa irathĩro kuuma Saridi werekeire mwena ũria rĩua rĩrathagĩra, ũrorete bũrũri wa Kisilothu-Taboru, na ũkerekeru Daberathu, ũkambata ũgakinya Jafia. **13** Ningĩ mũhaka ũcio ũgĩthĩi na mbere ũrorete mwena wa irathĩro, ũgĩkinya Gathi-Heferi na Ethikazini; ũkiũmĩrĩra Rimoni, na ũkĩrigiicũka mwena wa Nea. **14** Kuuma hau mũhaka ũcio ũgĩthiũrũrũka na mwena wa gathigathini, ũgĩkinya Hanathoni, na ũkĩrĩkĩrĩra gĩtuamba-inĩ kĩa Ifita-Eli. **15** Matũura marĩa maanyiitĩtwo nĩ mũhaka ũcio maarĩ Katathu, na Nahalali, na Shimuroni, na Idala, na Bethilehemu. Mothe maarĩ matũura ikũmi na meerĩ na tũtũura twamo. **16** Matũura macio na tũtũura twamo nĩmo

maarī igai rīa Zebuluni, kūrīngana na ūrīa mbarī ciao ciatarīī. **17** Mūtī wa kana wagwīrīire mūhīrīga wa Isakaru kūrīngana na ūrīa mbarī ciao ciatarīī. **18** Būrūri wao warī na matūūra maya: Jezireeli, na Kesulothu, na Shunemu, **19** na Hafaraimu, na Shioni, na Anaharathu, **20** na Rabithu, na Kishioni, na Ebezu, **21** na Remethu, na Eni-Ganimu, na Eni-Hada, na Bethi-Pazezu. **22** Mūhaka wahuṭītie Taboru, na Shahazuma, na Bethi-Shemeshu, na ūkarīkīrīria Jorodani. Mothe maarī matūūra ikūmi na matandatū na tūtūūra twamo. **23** Matūūra macio na tūtūūra twamo nīmo maarī igai rīa mūhīrīga wa Isakaru, kūrīngana na ūrīa mbarī ciao ciatarīī. **24** Mūtī wa gatano wagwīrīire mūhīrīga wa Asheri, kūrīngana na ūrīa mbarī ciao ciatarīī. **25** Būrūri wao warī na matūūra maya: Helikathu, na Hali, na Beteni, na Akishafu, **26** na Alameleki, na Amadi, na Mishali. Mwena wa ithūiro mūhaka wahuṭītie Karimeli na Shihoru-Libunathu. **27** Ūgacooka ūkarīgiicūka ūrorete na mwena wa irathīro, ūgakinya Bethi-Dagoni, ūkahutia Zebuluni na Gītuamba kīa Ifita-Eli, ūgacooka ūkerekerā mwena wa gathigathini ūgakinya Bethi-Emeki na Neieli, ūhītūkīire Kabuli mwena wa ūmotho. **28** Mūhaka ūcio ūgīthīi nginya Abudoni, na Rehobu, na Hamoni, na Kana, ūgīkinya Sidoni īrīa Nene. **29** Mūhaka ūcio ūgīcōoka ūkīrīgiicūka werekeire Rama, ūgīthīi nginya itūūra inene rīrīa rīirige na hinya rīa Turo, ūgīcōoka ūkīrīgiicūka ūgīkinya Hosa, na ūkīumīrīra iria rīrīa rīrī gūkuhī na Akizibu, **30** o na matūūra ma Uma, na Afeku, na Rehobu. Macio maarī matūūra mīrongo tīrī na meerī na tūtūūra twamo. **31** Matūūra macio hamwe na tūtūūra twamo nīmo maarī igai rīa mūhīrīga wa Asheri, kūrīngana na ūrīa mbarī ciao ciatarīī. **32** Mūtī wa gatandatū wagwīrīire mūhīrīga wa Nafitali, kūrīngana na ūrīa mbarī ciao ciatarīī: **33** Mūhaka wao woimire Helefu o kūu mūtī-inī ūrīa mūnene thīinī wa Zaananimu, ūkīhītūkīra Adami-Nekebu na Jabineeli, ūgīkinya Lakumu, na ūkīrīkīrīria Jorodani. **34** Mūhaka ūcio ūkīrīgiicūka ūrorete mwena wa ithūiro ūhītūkīire Azinothu-Taboru, na ūkīumīrīra Hukoku. Nīwahuṭītie Zebuluni mwena wa gūthini, na ūkahutia Asheri mwena wa ithūiro, na ūkahutia Jorodani mwena wa irathīro. **35** Matūūra marīa maarī mairigīre na hinya maarī Zidimu, na Zeri, na Hamathu, na Rakathu, na Kinerethu, **36** na Adama, na Rama, na Hazoru, **37** na Kedeshi, na Edirei, na Eni-Hazoru, **38** na Ironi, na Migidali-Eli, na Horemu, na Bethi-Anathu, na Bethi-Shemeshu. Mothe maarī matūūra

ikūmi na kenda na tūtūūra twamo. **39** Matūūra macio na tūtūūra twamo nīmo maarī igai rīa mūhīrīga wa Nafitali, kūrīngana na ūrīa mbarī ciao ciatarīī. **40** Mūtī wa mūgwanja wagwīrīire mūhīrīga wa Dani, kūrīngana na ūrīa mbarī ciao ciatarīī. **41** Būrūri wa igai rīao warī na matūūra maya: Zora, na Eshitaoli, na Iri-Shemeshu, **42** na Shaalabini, na Aijaloni, na Ithila, **43** na Eloni, na Timina, na Ekironi, **44** na Eliteke, na Gibethoni, na Baalathu, **45** na Jehudu, na Bene-Beraka, na Gathi-Rimoni, **46** na Me-Jarikoni, na Rakoni, hamwe na gīcunjī kīrīa kīng'etheire Jopa. **47** (No rīrī, andū a Dani nīmaremirwo nī kwīgwatīra būrūri wao; nī ūndū ūcio makīambata magītharīkīra itūūra rīa Leshemu, makīrītunyana na makīūrāga andū arīa maatūrāga kuo na rūhiū rwa njora, narīo rīgīgītūika rīao. Nao magītūūra kūu Leshemu. Makīrītua Dani o ta ūrīa ithe wao eetagwo.) **48** Matūūra macio na tūtūūra twamo nīmo maarī igai rīa mūhīrīga wa Dani, kūrīngana na ūrīa mbarī ciao ciatarīī. **49** Rīrīa maarīkīrie kūgaya būrūri ūcio kūrīngana na ūrīa icunjī ciaheanītwo-rī, andū a Isiraēli makīhe Joshua mūrū wa Nuni igai gatagatī-inī kao, **50** o ta ūrīa Jehova aathanīte. Nao maamūheire itūūra rīrīa oorītie aheo narīo nī Timuna-Sera o kūu būrūri ūrīa ūrī irīma wa Efiraimu. Nake agīaka itūūra rīu agītūūra kuo. **51** Maya nīmo mabūrūri marīa Eleazaru ūrīa mūthīnjīri-Ngai, na Joshua mūrū wa Nuni, na atongoria a mbarī cia mīhīrīga ya Isiraēli maaheanire na njīra ya gūcuuka mītī kūu Shilo o mbere ya Jehova itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo. Na nī ūndū ūcio makīrīkia kūgaya būrūri ūcio.

20 Nake Jehova akīra Joshua atīrī, **2** “Īra andū a Isiraēli mathuure matūūra manene ma kūrīrwo, marīa ndamūheire ūhoro wamo rīrīa ndaarīrie na Musa, **3** nīgeetha mūndū o wothe ūrīa ūngūrāga mūndū na njīra ya mūtino na atekwenda-rī, no orīre kuo na agīe na ūgītīri kuuma kūrī mūrīhīria wa thakame īrīa īitītwo. **4** “Rīrīa orīra itūūra rīmwe rīa macio manene-rī, nīarīrūgamaga kihingo-inī gīa itūūra rīu inene, nake akoiga ūrīa ekīte arī mbere ya athuuri a itūūra rīu inene. Nao makamwītīkīria atūūre itūūra rīu rīao na makamūhe handū atūūranie nao. **5** Nake mūrīhīria wa thakame īyo īitītwo angīmūuma thuutha, matikaneane mūndū ūcio mūthitange, tondū oragīte mūndū wa itūūra rīake atekwenda na atacīrīire gwīka ūguo. **6** Mūndū ūcio nīarekwo aikare itūūra rīu inene nginya hīndī īrīa akaarūgama mbere ya

andũ monganĩte aciirithio, kana nginya rĩrĩa gĩkuũ kĩa mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa múnene ũcio ũratungata hĩndĩ ũyo gĩgaakinya. Thuutha ũcio no acooke mũciĩ gwake o itũũra-inĩ rĩrĩa oimĩte akĩũra.” 7 Nĩ undũ ũcio makĩamũra Kedeshi itũũra rĩrĩa rĩrĩ kũu Galili bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Nafitali, na Shekemu itũũra rĩa bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu, na Kiriathu-Ariba (na nĩkuo Hebironi) itũũra rĩa bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Juda. 8 Naguo mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani mũrĩmo wa Jeriko magĩthũura Bezeri kũu werũ-inĩ ũrĩa mwaraganu mũhĩrĩga-inĩ wa Rubeni, na Ramothu kũu Gileadi mũhĩrĩga-inĩ wa Gadi, na Golani thĩinĩ wa Bashani mũhĩrĩga-inĩ wa Manase. 9 Mũndũ o wotho Mũisraeli o na kana mũndũ wa kũngĩ ũtũũranagia nao ũrĩa ũngũũraga mũndũ ataciirĩre gwĩka ũguo no oorĩre matũũra-inĩ macio manene maathuurĩtwo nĩguo ndakooragwo nĩ mũrĩhanĩria wa thakame ũyo iitĩtwo atanarũgama mbere ya andũ monganĩte aciirithio.

21 Na rĩrĩ, atongoria a nyũmba cia Alawii magĩthĩ kũrĩ Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na kũrĩ Joshua mũrũ wa Nuni, o na kũrĩ atongoria a nyũmba cia mũhĩrĩga rĩa ingĩ ya Isiraeli 2 kũu Shilo bũrũri wa Kaanani makĩmeera atĩrĩ, “Jehova nĩathanire na kanua ka Musa atĩ tũkaaheo matũũra ma gũtũũra, marĩ na kũndũ gwa kũrĩithagĩria mahiũ maitũ.” 3 Nĩ undũ ũcio, andũ a Isiraeli makĩhe Alawii matũũra o hamwe na kũndũ gwa kũrĩithio kuuma magai-inĩ mao o ta ũrĩa Jehova aathanĩte: 4 Na rĩrĩ, mĩtĩ yacuukworĩ, mũtĩ wa mbere wagwĩrĩre mbarĩ ya Akohathu, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩ. Alawii arĩa maarĩ a rũciaro rwa Harũni ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai maaheirwo matũũra ikũmi na matatũ kuuma mũhĩrĩga ya Juda, na wa Simeoni, na wa Benjamini. 5 Acio angĩ a rũciaro rwa Kohathu maaheirwo matũũra ikũmi kuuma mbarĩ ya mũhĩrĩga wa Efiraimu, na wa Dani, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase. 6 Njijaro cia Gerishoni ciaheirwo matũũra ikũmi na matatũ kuuma mbarĩ cia mũhĩrĩga wa Isakaru, na wa Asheri, na wa Nafitali, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase kũu Bashani. 7 Njijaro cia Merari, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩ, ciaheirwo matũũra ikũmi na meerĩ kuuma mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na wa Zebuluni. 8 Nĩ undũ ũcio andũ a Isiraeli magĩkĩhe Alawii matũũra macio na kũndũ kũria kwamathiũrũkĩirie kũrĩ ũrĩithio wao o ta ũrĩa Jehova aathanĩte na kanua ka Musa. 9 Kuuma mũhĩrĩga wa Juda na wa Simeoni andũ a

Isiraeli makĩheana matũũra maya magwetetwo na marĩtwa 10 (matũũra maya maaheirwo njijaro cia Harũni arĩa maarĩ a mbarĩ cia Akohathu cia mũhĩrĩga wa Alawii, nĩ undũ nĩo magwĩrĩrwo nĩ mũtĩ wa mbere): 11 Magĩkĩmahe Kiriathu-Ariba (na no kuo Hebironi), hamwe na kũndũ kũria gwathiũrũkĩirie gwa kũrĩithio mahiũ kũu bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Juda. (Ariba nĩwe warĩ ithe wa Anaki). 12 No rĩrĩ, mĩgũnda na tũtũũra tũria twathiũrũkĩirie itũũra rĩu inene nĩmaheete Kalebu mũrũ wa Jefune gũtuĩke igai rĩake. 13 Nĩ undũ ũcio njijaro cia Harũni ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai magĩcihe Hebironi (itũũra inene rĩa kũũrĩrwo nĩ mũndũ ũrĩa ũraganĩte), na ikiheo Libina, 14 na Jatiri, na Eshitemoa, 15 na Holoni, na Debiri, 16 na Aini, na Juta, na Bethi-Shemeshu, o hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio; matũũra mothe maarĩ kenda kuuma kũrĩ mũhĩrĩga ũyo iĩrĩ. 17 Na kuuma mũhĩrĩga wa Benjamini makĩheo Gibeoni, na Geba, 18 na Anathothu, na Alimoni o hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra mana. 19 Matũũra mothe ma athĩnjĩri-Ngai, arĩa maarĩ njijaro cia Harũni, maarĩ ikũmi na matatũ o hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio. 20 Nacio mbarĩ icio ingĩ ciatigarĩte cia Kohathu cia mũhĩrĩga wa Alawii ciaheirwo matũũra kuuma kũrĩ mũhĩrĩga wa Efiraimu ta ũũ: 21 Kũu bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu maaheirwo Shekemu (itũũra inene rĩa kũũrĩrwo nĩ mũndũ ũrĩa ũraganĩte), na Gezeri, 22 na Kibizaimu, na Bethi-Horoni hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra mana. 23 Ningĩ kuuma mũhĩrĩga wa Dani makĩheo Eliteke, na Gibethoni, 24 na Ajjaloni, na Gathi-Rimoni hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra mana. 25 Kuuma nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase makĩheo Taanaka, na Gathi-Rimoni hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra meerĩ. 26 Matũũra macio mothe ikũmi hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio nĩmo maheirwo mbarĩ icio ingĩ cia Kohathu. 27 Na rĩrĩ, mbarĩ cia Agerishoni cia mũhĩrĩga wa Alawii ciaheirwo ta ũũ: kuuma nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, nĩ itũũra rĩa Golani kũu Bashani (itũũra inene rĩa kũũrĩrwo nĩ mũndũ ũrĩa ũraganĩte), na Be-Eshitara, hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra meerĩ; 28 kuuma mũhĩrĩga wa Isakaru, ikiheo Kishioni, na Deberathu, 29 na Jaramuthu, na Eni-Ganimu, hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra mana; 30 kuuma mũhĩrĩga wa Asheri, ikiheo Mishali, na Abidoni 31 na Helikathu, na

Rehobu hamwe na ithaka ciamo cia ūriithio; mothe maarī matūūra mana; **32** kuuma mūhīrīga wa Nafitali, ikiheo Kedeshi kūu Galili (itūūra inene rīa kūūrīrwo nī mūdū ūrīa ūraganīte), na Hamothu-Dori na Karitani, hamwe na ithaka ciamo cia ūriithio; mothe maarī matūūra matatū. **33** Matūūra mothe ma mbarī cia Agerishoni maarī ikūmi na matatū hamwe na ithaka ciamo cia ūriithio. **34** Nacio mbarī cia Amerari (nao nīo Alawii arīa angī maatigaire) makīheo: kuuma mūhīrīga wa Zebuluni, nī itūūra rīa Jokineamu, na Karita, **35** na Dimuna, na Nahalali, hamwe na ithaka ciamo cia ūriithio; mothe maarī matūūra mana; **36** kuuma mūhīrīga wa Rubeni, ikiheo Bezeri, na Jahazu, **37** na Kedemothu, na Mefaathu, hamwe na ithaka ciamo cia ūriithio; mothe maarī matūūra mana; **38** kuuma mūhīrīga wa Gadi, ikiheo Ramothu kūu Gileadi (itūūra inene rīa kūūrīrwo nī mūdū ūrīa ūraganīte), na Mahanaimu, **39** na Heshiboni, na Jazeri, hamwe na ithaka ciamo cia ūriithio; mothe maarī matūūra mana. **40** Matūūra mothe marīa maaheirwo mbarī cia Amerari, nao nīo Alawii arīa maatigaire, maarī ikūmi na meerī. **41** Nī ūndū ūcio matūūra ma Alawii thīinī wa būrūri ūrīa wegwatīrwo nī andū a Isiraēli maarī mīrongo ina na manana marī mothe, hamwe na ithaka ciamo cia ūriithio. **42** O itūūra rīarī na ūriithio ūrīa warīthiūrūrūkīrie; ūguo nīguo matūūra macio mothe maatarī. **43** Nī ūndū ūcio Jehova akīhe Isiraēli ūhurūko mīena yothe, o ta ūrīa eerīte maithe mao na mwīhītwā. Maarīkia kwīgwatīra būrūri ūcio ūgītūika wao, magītūūra kuo. **44** Nake Jehova akīmahe ūhurūko na mīena yothe o ta ūrīa eerīte maithe mao na mwīhītwā. Gūtīrī thū o na īmwe yao yahotire kūmeetiiria, nīgūkorwo Jehova nīaciheanīte moko-inī mao. **45** Gūtīrī kīrīkanīro o na kīmwe kīa maūndū marīa mega Jehova aameerīre gītaahingirio; cīranīro icio ciothe nīcihāngirio.

22 Ningī Joshua agīta andū a Mūhīrīga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya mūhīrīga wa Manase, **2** akīmeera atīrī, “Nīmwikīte maūndū marīa mothe Musa ndungata ya Jehova aamwathire, na nīmūnjathikīire maūndū-inī mothe marīa ndīmwathīte. **3** Matukū macio mothe mathirīte o nginya ūmūthī-rī, mūtīrī mwatiganīria ariū a thoguo, no nīmūrūtīte wīra ūrīa Jehova Ngai wanyu aamūheire. **4** Na rīrī, kuona atī Jehova nīaheete ariū a thoguo ūhurūko o ta ūrīa eeranīre-rī, cookai mūthī mīcīi kwanyu būrūri-inī ūrīa Musa ndungata ya Jehova aamūheire mūrīmo

ūūrīa ūngī wa Rūūi rwa Jorodani. **5** No rīrī, menyerera mūno mūtīkanaage kūhingia maathani na watho ūrīa Musa ndungata ya Jehova aamūheire; akīmwīra mwendage Jehova Ngai wanyu, na mūrūmagie njīra ciake ciothe, na mwathikagīre maathani make, na mūtūire mwīgwatanīte nake, na mūmūtungatagīre na ngoro cianyu ciothe na mīoyo yanyu yothe.” **6** Nake Joshua akīmarathima, akīmeera mathīi, nao magīthīi, makīinūka kwao mīcīi. **7** (Musa nīaheete nuthu īmwe ya mūhīrīga wa Manase gīthaka kūu Bashani, nayo nuthu īyo īngī ya mūhīrīga ūcio Joshua akīmīhe gīthaka mwena wa ithūiro wa Rūūi rwa Jorodani hamwe na ariū a ithe wao.) Rīrīa Joshua aameerire mainūke-rī, nīamarathimire, **8** akīmeera atīrī, “Cookai mīcīi kwanyu hamwe na ūtonga wanyu mūnene, wa mahiū maingī, na betha, na thahabu, na icango, na igera, na nguo nyingī mūno cia kwīhumba, na mūthīi mūgayane indo icio mūtāhīte kuuma kūrī thū cianyu na ariū a ithe wanyu.” **9** Nī ūndū ūcio mūhīrīga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya Manase magītīga andū a Isiraēli Shilo kūu Kaanani nīguo macooke Gileadi, būrūri wao kīūmbe, ūrīa meegwatīre naguo o ta ūrīa Jehova aathīte Musa. **10** Rīrīa maakinyire Gelilothu gūkuhī na Rūūi rwa Jorodani kūu būrūri wa Kaanani-rī, mūhīrīga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya mūhīrīga wa Manase nīmakire kīgongona kīnene biū o kūu hūgūrūrū-inī cia Rūūi rwa Jorodani. **11** Na rīrīa andū a Isiraēli maaiguire atī nīmakīte kīgongona kūu mūhaka-inī wa Kaanani kūu Gelilothu gūkuhī na Rūūi rwa Jorodani mwena wa andū a Isiraēli-rī, **12** kīungano gīothe gīa Isiraēli gīkūngana Shilo nīguo gīkarūe nao. **13** Nī ūndū ūcio andū a Isiraēli magītūma Finehasi mūrū wa Eleazaru ūrīa mūthīnjīri-Ngai athīi būrūri wa Gileadi; athīi kūrī mūhīrīga wa Rubeni, na wa Gadi na nuthu ya Manase. **14** O hamwe nake, magītūma atongoria ikūmi o mūtongoria ūmwe akarūgamīrīra mūhīrīga o mūdū ūmwe wa Isiraēli, o ūmwe wao nīwe warī mūnene wa nyūmba ya ithe thīinī wa mbarī cia andū a Isiraēli. **15** Rīrīa maathiire Gileadi, magīthīi kūrī mūhīrīga wa Rubeni, na Gadi, na nuthu ya Manase, makīmeera atīrī, **16** “Kīūngano gīothe kīa Jehova gīkūmūūrīa atīrī, ‘Nī kīi gītūmīte mwage kwīhokeka harī Ngai wa Isiraēli? Mwahota atīa kūhutatīra Jehova mūkeyakīra kīgongona nīguo mūūkīrīre Jehova mūmūremere? **17** Mehia marīa meekīrwo Peori matitūiganīte? Nginya ūmūthī ūyū tūtīrī twetheria mehia macio, o na gūtūika mūthiro

nīwokire igūrū rīa kīrīndī kīa Jehova! 18 Rīu na inyuī nī Jehova mūrahutāira? “Mūngīremera Jehova ūmūthī, rūciū nake nīakarakarīra kīrīndī gīothe gīa Isiraēli. 19 Angīkorwo būrūri ūria mwīgwatīire nīmūthaahu-rī, ringai mūūke būrūri wa Jehova, kūrīa hema ya Jehova īrī, mūgayane būrūri na ithuī. No rīrī, mūtīkaremere Jehova kana mūtūremere na ūndū wa kwīyakīra kīgongona kīanyu inyuī ene, o tiga kīgongona kīrīa kīrī kīa Jehova Ngai witū. 20 Rīrīa Akani mūrū wa Zera aagire kwīhokeka maūndū-inī makoniī indo iria ciamūrītwo cia kūniinwo-rī, githī mang’ūrī matiakinīyūrīre kīrīndī gīothe gīa Isiraēli? Mūndū ūcio to we wiki wakuire nī ūndū wa mehīa make.” 21 Hīndī īyo andū a Rubeni, na a Gadi, na a nuthu ya Manase magīcookeria anene a mbarī cia Isiraēli makīmeera atīrī: 22 “Jehova, Ngai, Mwene-Hinya, o we Jehova! Jehova, Ngai, Mwene-Hinya, o we Jehova! Nīwe ūū! Narō Isiraēli nīrimenye! Angīkorwo ūndū ūyū nī wa ūremi o na kana kwaga gwathīkīra Jehova, mūtīgatūtīgie muoyo ūmūthī. 23 Angīkorwo nītīwakīte kīgongona giitū ithuī ene nīguo tūhutātīre Jehova, na tūrūtage maruta ma njino na ma mūtu, o na kana tūkarutagīra igongona rīa ūiguano igūrū rīakīo-rī, Jehova aroiyūrīria gītūmi kīa ūhorō ūcio harī ithuī. 24 “Aca! Ithuī twekire ūguo nī ūndū wa gwītīgīra atī mūthenya ūmwe njiaro cianyu ciahota gūkeera ciitū atīrī, ‘Inyuī nī ūhorō ūrīkū mūrī naguo na Jehova Ngai wa Isiraēli? 25 Jehova nīekīrīte mūhaka wa Rūū rwa Jorodani ūtūike wa gūtūhakania ithuī na inyuī, na andū aya a Rubeni na Gadi! Gūtīrī ūndū mwītāinwo na Jehova.’ Nī ūndū ūcio njiaro cianyu ciahota gūtūma ciitū itige gūcooka gwītīgīra Jehova. 26 “Kīu nīkīo gīatūmire tuuge atīrī, ‘Nītīwīhaarīrie twīakīre kīgongona, no ti kīa maruta ma njino o na kana magongona mangī.’ 27 No rīrī, nī gītūike ūira gatagatī gaitū na inyuī na njiarwa iria igooka, atī tūrīhooyagīra Jehova hema-inī yake tūrī na maruta maitū ma njino, na magongona na maruta ma ūiguano. Nīngī matukū ma thuutha njiaro cianyu itikeera njiaro ciitū atīrī, ‘Mūtīrī na igai harī Jehova.’ 28 “Na ithuī tūkiuga atīrī, ‘Mangīgaatwīra ūguo, o na kana meere njiaro ciitū ūguo-rī, nītīkamacookeria, tūmeere atīrī: Ta rorai muone mūhianīre wa kīgongona kīa Jehova, kīrīa maithe maitū maakire, gītīakīrwo nī ūndū wa maruta ma njino na magongona mangī, no gīakīrwo nīguo gītūike ūira gatagatī gaitū na inyuī.’ 29 “Kūroaga gūtūika ūguo, atī no tūremere

Jehova tūmūhutātīre ūmūthī na ūndū wa gwaka kīgongona kīngī gīa keerī gīa kūrūtīra maruta ma njino, na maruta ma mūtu na magongona mangī, tiga o kīgongona kīa Jehova Ngai witū kīrīa gīakītwo hema-inī yake.” 30 Rīrīa Finehasi, mūthīnjīrī-Ngai hamwe na atongoria a kīrīndī, o acio atongoria a mbarī cia andū a Isiraēli maaiguire ūrīa Rubeni, na Gadi, na Manase moigire-rī, magīkena. 31 Nake Finehasi mūrū wa Eleazarū ūrīa mūthīnjīrī-Ngai akīra Rubeni, na Gadi, na Manase atīrī, “Ūmūthī nītīwamenya atī Jehova arī hamwe na ithuī, tondū mūtīhītīrie Jehova ūndū-inī ūyū. Rīu nīmūteithūkītīe andū a Isiraēli kuuma guoko-inī kwa Jehova.” 32 Nake Finehasi mūrū wa Eleazarū, ūrīa mūthīnjīrī-Ngai, hamwe na atongoria magīcooka Kaanani thuutha wa gūcemanīa na andū a Rubeni na Gadi kīu Gileadi, nao magīcookeria andū a Isiraēli ūhorō. 33 Nīmakenire nī kūigua ūhorō ūcio, na makīgooca Ngai. Na matiigana gūcooka kwaria ūhorō wa kūrūa nao atī nīguo maharaganīe būrūri ūrīa andū a Rubeni na Gadi matūūrāga. 34 Nao andū a Rubeni na Gadi magīta kīgongona kīu ūū: Mūira Gatagatī Gaitū atī Jehova nīwe Ngai.

23 Thuutha wa ihinda inene gūthira na Jehova agīkorwo aheete andū a Isiraēli ūhurūko kuuma kūrī thū ciao ciothe iria ciamathīūrūrūkīrie, na Joshua agīkorwo aarī mūkūrū mūno na akaingīhia mīakarī, 2 agīta andū a Isiraēli othe, na athuuri ao, na atongoria, na atuithania a maciira, na anene, akīmeera atīrī: “Rīu nī ndī mūkūrū na ngaingīhia mīaka. 3 Inyuī ene nīmūwīoneire maūndū marīa mothe Jehova Ngai wanyu ekīte ndūrīrī ici ciothe Nī ūndū wanyu, nīgūkorwo nī Jehova Ngai wanyu wamūrūrīrie. 4 Rīrikanai ūrīa ndamūgaīre ndūrīrī iria ciatigarīte itūike igai rīa mīhīrīga yanyu, hamwe na mabūrūri ma ndūrīrī iria nī mwene ndatoorīrie, kuuma Rūū rwa Jorodani o nginya Iria rīrīa Inene rīa mwena wa ithūiro. 5 Jehova Ngai wanyu we mwene nīagaciingata imweherere. Nīagacieheria mbere yanyu, na inyuī nīmūkegwatīra būrūri wao ūtūike wanyu, o ta ūrīa Jehova Ngai wanyu aamwīrie. 6 “Gīai na hinya mūno; mūrūmie na mwathīkagīre watho wothe ūrīa wandīkītwo Ibuku-inī rīa watho wa Musa, mūtekgārūrūka na mwena wa ūrīo kana wa ūmotho. 7 Mūtīkanagwatanīre na ndūrīrī ici itīgāire thīinī wanyu; mūtīkanagwete marītwa ma ngai ciacio kana mwīhīte nacio. Mūtīkanacitungatīre kana mūciināmīrie. 8 No inyuī no nginya mūrūmie kwīgwatania na Jehova Ngai

wanyu, o ta ūria mūkoretwo mūgīka nginya ūmūthī. **9** “Jehova nīamūingatīre ndūrīrī nene na irī hinya mūno ikamweherera; na nginya ūmūthī ūyū gūtīrī mūdū o na ūmwe ūhotete kūmwītīria. **10** Mūdū ūmwe wanyu atooragia andū ngīrī, Nī ūndū Jehova Ngai wanyu nīwe ūmūrūagīrīra, o ta ūria eeraniire. **11** Nī ūndū ūcio mwīmenyererei mūno nīguo mwendage Jehova Ngai wanyu. **12** “No rīrī, mūngīgarūrūka na mūnyīitanagīre na matigari ma ndūrīrī ici itigaire thīnī wanyu na mūhikanie nacio na mūgwatanīre nacio, **13** hīndī ūyo na inyuī mūmenye wega atī Jehova Ngai wanyu ndagacooka kūngata ndūrīrī icio ciehere mbere yanyu. No rīrī, igaatuika cia kūmūheenereria o na ituīke ta mītego ya kūmūgwatia, na ituīke iboko cia kūmūhūra, na mīigua ya kūmūtūra maitho, nginya mūthire būrūrī-inī ūyū mwega, ūria Jehova Ngai wanyu amūheete. **14** “Rūu nī ngirie gwīthīra na njira rīra andū othe a thī mathiiga. Nīmūū na ngoro cianyu ciothe, na maroho manyu atī gūtīrī kīranīro o na kīmwe kīa maūdū marīa mothe mega Jehova Ngai wanyu aamwīrīre atahingītie. Irīkanīro ciothe nīhingītio, na gūtīrī o na kīmwe gītahingīte. **15** No rīrī, o ta ūria cīranīro ciothe njega iria Ngai eeraniire ihingīte-rī, ūguo noguo Jehova akaamūrehithīria ūūru ūria wothe oigīte nīakamūrehere, o nginya amūniine mwehere būrūrī-inī ūyū mwega amūheete. **16** Mūngīthūkia kīrīkanīro kīa Jehova Ngai wanyu kīria aamwathire mūrūmagīrīre, na mūcooke gūtungatagīra ngai ingī na mūgaciināmīrīra-rī, marakara ma Jehova nīmakamūrīrīmbūkīra, na inyuī nīmūgakua narua mūthire būrūrī ūyū mwega amūheete.”

24 Ningī Joshua agīcookanīrīria mīhīrīga yothe ya Isiraēli kūu Shekemu. Agīta athuuri, na atongoria, na atūithania a macīra, na anene a Isiraēli, nao magīthī makīrūgama mbere ya Ngai. **2** Nake Joshua akīra andū othe atīrī, “Jehova Ngai wa Isiraēli ekuuga atīrī: ‘Tene mūno maithe manyu, nīo Tera ithe wa Iburahīmu na Nahoru, maatūūruga mūrīmo ūria ūngī wa Rūū rwa Faratī na makahooyaga ngai ingī. **3** No nīndarutire ithe wanyu Iburahīmu, oime būrūrī ūcio ūrī mūrīmo wa rūū rūu rwa Faratī, ngīmūtongoria kūu Kaanani guothe, na ngīmūhe njiaro nyingī. Nīdamūheire Isaaka, **4** nake Isaaka ngīmūhe Jakubu na Esaū. Nīdagaīre Esaū būrūrī ūria ūrī irīma wa Seiru, no Jakubu na ariū ake magīkūrūka magīthī Misiri. **5** “Ningī ngīcooka ngītūma Musa na Harūni, na ngīhūra andū a Misiri

na maūdū marīa mothe ndeekire kūu, ngīcooka ngīmaruta kuo. **6** Rīrīra ndaarutire maithe manyu kūu būrūrī wa Misiri, nīmwakinyire iria-inī, nao andū a Misiri makīmarūmīrīra na ngaari cia ita, na andū mahaicīte mbarathi o nginya Iria Itune. **7** Nao andū a Isiraēli magīkaīra Jehova amateithie, nake agīkīra nduma gatagatī kanyu na andū a Misiri; ningī agītūma iria rīmakore, akīmathika narīo. Nīmweyoneire na maitho manyu ūria ndeekire andū a Misiri. Ningī mūgīcooka mūgītūra werū-inī matukū maingī. **8** “Ningī ngīmūtūra būrūrī wa Aamori arīa maatūūruga mwena wa irathīro wa Rūū rwa Jorodani. Nao makīrūa na inyuī na nī ngīmaneana moko-inī manyu. Nīndamaanangire mamweherere, na inyuī mūkīgwatīra būrūrī wao ūgītūka wanyu. **9** Na rīrīra Balaki mūrū wa Ziporu mūthamaki wa Moabi eeharagīra kūrūa na Isiraēli-rī, nīatūmanīre Balamu mūrū wa Beori nīguo oke amūrume. **10** No nī ndingīathikīrīre Balamu; nī ūndū ūcio agīkīrīria kūmūrathima maita maingī, na nī ngīmūhonokia kuuma moko-inī make. **11** “Ningī mūkīringa Rūū rwa Jorodani na mūgīkina Jeriko. Nao andū a Jeriko makīrūa na inyuī, o ta ūria Aamori, na Aperizi, na Akaanani, na Ahiti, na Agirigashi, na Ahivi, na Ajobusi o nao nīmarūre na inyuī, no nī ngīmaneana moko-inī manyu. **12** Ngīcooka ngīrekiā magī marī mboora mathīi mbere yanyu, marīa maamaingitire mamweherere, o hamwe na athamaki arīa eerī a Aamori. Ti inyuī mwamaingitire na rūhiū rwanyu rwa njora kana na ūta wanyu. **13** Nī ūndū ūcio ngīmūhe būrūrī mūtaanogēre na matūra mūtaakīte; na nīkūo mūtūūruga, mūkīrīaga maciaro ma mīgūnda ya mīthabībū na mītamaiyū irīa mūtaahaandire.’ **14** “Na rīrī, mwītīgīrei Jehova na mūmūtungatagīre mūtārī na ūhinga, na mūrī ehokeku kūna. Eheriai ngai iria maithe manyu ma tene maahooyaga kūu mūrīmo wa Rūū rwa Faratī, o na kūu būrūrī wa Misiri, na mūtungatagīre o Jehova. **15** No rīrī, mūngīona ūhorō ūcio wa gūtungatagīra Jehova ta ūtamwagīrīre-rī, thūurai ūmūthī ūria mūrītungatagīra, mūmenye kana nī ngai iria maithe manyu maatungatagīra kūu mūrīmo wa rūū, kana nī ngai cia Aamori arīa ene būrūrī ūyū mūtūūruga. No ha ūhorō wakwa mwene na nyūmba yakwa-rī, tūrītungatagīra Jehova.” **16** Nao andū acio magīcookia makiuga atīrī, “Kūroaga gūtūka ūguo, atī tūtiganīre Jehova atī nīguo tūtungatīre ngai ingī! **17** Nīgūkorwo nī Jehova Ngai witū we

mwene watūrutire būrūri wa Misiri hamwe na maithe maitū, tūkiama būrūri ūcio wa ūkombo, na akīringa ciama icio nene ūguo na tūgīciona na maitho maitū. Nīaatūgītīre rūgendo-inī rwitū ruothe kūrīa twagereire, o na tūrī gatagatī ka ndūrīrī ciothe kūrīa twatuīkaniīrie. **18** Nake Jehova nīaingatire ndūrīrī icio ciothe ciehere mbere iitū, o hamwe na Aamori arīa maatūūruga būrūri-inī ūcio. Tondū ūcio o na ithuī tūrītungatagīra Jehova, nī ūndū nīwe Ngai witū.” **19** Nake Joshua akīra andū acio atīrī, “Mūtingīhota gūtungatīra Jehova. Jehova nī Ngai Mūtheru; we nī Ngai ūrī ūiru. Ndakamūrekera ūremi wanyu o na kana mehia manyu. **20** Mūngīgaatiganīria Jehova na mūtungatīre ngai cia kūngī, nīakamūgarūrūka na amūrehere mwanangīko amūniine, o na amwīkīte maūndū mega.” **21** No andū acio makīra Joshua atīrī, “Aca! Ithuī tūrītungatagīra Jehova.” **22** Nake Joshua akīmeera atīrī, “Inyuī ene mūrī aira a ūguo mwoiga, atī nīmwathuura gūtungatagīra Jehova.” Nao makīmūcookeria, makīmwīra atīrī, “Ī, ithuī tūrī aira.” **23** Joshua akīmeera atīrī, “Rīu-rī, kīeheriei ngai cia kūngī iria irī thīnī wanyu, na mūheane ngoro cianyu biū harī Jehova Ngai wa Isiraeli.” **24** Nao andū acio makīra Joshua atīrī, “Ithuī tūrītungatagīra Jehova Ngai witū na tūmwathīkagīre.” **25** Mūthenya o ro ūcio Joshua agīthondekera andū kīrīkanīro, na akīmandīkīra kīrīra kīa watho wa kūrūmīrīrwo na mawatho, marī o kūu Shekemu. **26** Nake Joshua akīandīka maūndū macio lbuku-inī rīa Watho wa Ngai. Agīcooka akīoya ihiga inene, akīrūrūgamia hau gītina-inī kīa mūtī wa mūgandi hakuhī na handū-harīa-haamūre ha Jehova. **27** Akīra andū acio othe atīrī, “Atīrīrī! Ihiga rīrī nīrīo rīgūtūika mūira witū wa ūrīa tuoiga. Nīrīguīte ciugo ciothe iria Jehova atwīrīte. Nīrīo rīgūtūika mūira wanyu mūngīkaaga kwīhokeka harī Ngai wanyu.” **28** Nake Joshua agīcooka akīra andū acio mathī, o mūndū acooke kūrīa igai rīake rīarī. **29** Thuutha wa maūndū macio Joshua mūrū wa Nuni, ndungata ya Jehova, agīkua arī na ūkūrū wa mīaka igana na ikūmi. **30** Nao makīmūthika kūu gīthaka kīa igai rīake, o kūu Timinathu-Sera būrūri ūrīa ūrī irīma wa Efiraimu gathigathini wa kīrīma kīa Gaashu. **31** Nao andū a Isiraeli magītungatīra Jehova matukū-inī mothe ma Joshua na ma athuuri arīa maatīgīrwo muoyo Joshua akua, o arīa maamenyete maūndū mothe marīa Jehova ekīte Nī ūndū wa Isiraeli. **32** Namo mahīndī ma Jusufu, marīa andū a Isiraeli

maarehete kuuma būrūri wa Misiri, magīthikwo kūu Shekemu gacigo-inī ga gīthaka kīrīa Jakubu aagūrīte kuuma kūrī ariū a Hamoru, ithe wa Shekemu. Rīu nīrīo rīatuīkire igai rīa njiaro cia Jusufu. **33** Nake Eleazaru mūrū wa Harūni agīkua na agīthikwo kūu Gibeā, kūrīa kwagāirwo mūrū Finehasi, o kūu būrūri ūrīa ūrī irīma wa Efiraimu.

Atiirĩrĩri

1 Thuutha wa Joshua gũkua, andũ a Isiraeli makĩũria Jehova atĩrĩ, “Nĩ a mekwambata mathiĩ mbere magatũhũuranire kũrĩ andũ a Kaanani?” **2** Nake Jehova agĩcookia atĩrĩ, “Andũ a Juda nĩo megũthiĩ, tondũ nĩneanĩte bũrũri ũcio moko-inĩ mao.” **3** Hĩndĩ ĩyo andũ a Juda makĩra andũ a Simeoni, ariũ a ithe wao, atĩrĩ, “Ūkai mwambatanie na ithuĩ tũtoonye bũrũri ũrĩa twagaĩrwo, tũkahũũrane na andũ a Kaanani, na ithuĩ nĩtũgaacooka tũthiĩ na inyuĩ tũkahũũranire igai rĩanyu.” Nĩ ũndũ ũcio andũ a Simeoni magĩthiĩ hamwe nao. **4** Rĩrĩa andũ a Juda maamatharĩkĩire-rĩ, Jehova akĩneana andũ a Kaanani na Aperizi moko-inĩ mao, nao andũ a Juda makĩũraga arũme 10,000 kũu Bezeki. **5** Kũu nĩkuo maakorire Adoni-Bezeki, makĩhũũrana nake, magĩtooria andũ a Kaanani na Aperizi. **6** Adoni-Bezeki akĩũra, no makĩmũteng’eria, makĩmũnyiita, makĩmũtĩnia ciara iria nene cia moko na iria nene cia magũrũ. **7** Nake Adoni-Bezeki akiuga atĩrĩ, “Athamaki mĩrongo mũgwanja matinĩtio ciara ciao iria nene cia moko na iria nene cia magũrũ, moonganagia rũitiki rwa irio rungu rwa metha yakwa. Na rĩrĩ, Ngai nĩandĩhite nĩ ũndũ wa ũrĩa ndeekire.” Nao makĩmũtwara Jerusalemu, na agĩkuĩra kuo. **8** Ningĩ andũ a Juda magĩtharĩkĩra itũũra rĩa Jerusalemu, o narĩo makĩrĩtunyana, makĩũraga andũ a itũũra rĩu na hiũ cia njora, magĩcookia makĩrĩcina na mwaki. **9** Thuutha wa ũguo, andũ a Juda magĩkũrũka makahũũrane na andũ a Kaanani arĩa maatũũraga bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Negevu na magũrũ-inĩ ma irĩma cia mwena wa ithũũro. **10** Ningĩ magĩthiĩ kũhũũrana na andũ a Kaanani arĩa maatũũraga kũu Heberoni (kũrĩa tene gwetagwo Kiriathu-Ariba) maathiĩ makĩhoota Sheshai, na Ahimani, na Talimai. **11** Kuuma kũu magĩthiĩ kũrĩa na andũ arĩa maatũũraga Debiri (kũrĩa tene gwetagwo Kiriathu-Sefari). **12** Nake Kalebu akiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa ũgũtharĩkĩra na atunyane Kiriathu-Sefari-rĩ, ũcio nĩwe nguhe mwarĩ wakwa Akisa, amũhikie.” **13** Nake Othinieli, mũrũ wa Kenazu, mũrũ wa ithe na Kalebu ũrĩa mũnini, nĩwe watunyanire itũũra rĩu. Nĩ ũndũ ũcio Kalebu akĩmũhe mwarĩ Akisa atuĩke mũtumia wake. **14** Mũthenya ũmwe Akisa nĩathiire kũrĩ Othinieli, nake akĩringĩrĩa Akisa ahoee mũgũnda kũrĩ ithe Kalebu. Aarĩkia kuuma igũrũ rĩa ndigiri yake, Kalebu akĩũria mwarĩ atĩrĩ, “Ūkwenda ngwikĩre atĩa?” **15** Nake akĩmũcookeria atĩrĩ,

“Ndagũthaiha ũndathime. Tondũ nĩũũheete bũrũri wa Negevu, he ithima cia maaĩ o nacio.” Nĩ ũndũ ũcio Kalebu akĩmũhe ithima cia mwena wa rũgongo na cia mwena wa kĩanda. **16** Nacio njiaro cia mũthoni-we wa Musa, ũrĩa Mũkeni, ikĩambata ikiuma Itũũra Inene rĩa Mikĩndũ irĩ hamwe na andũ a Juda, igĩthiĩ gũtũũrania na andũ a werũ wa Juda ũrĩa ũrĩ Negevu gũkuhĩ na Aradi. **17** Nao andũ a Juda magĩthiĩ hamwe na andũ a Simeoni ariũ a ithe wao, na magĩtharĩkĩra andũ a Kaanani arĩa maatũũraga Zefathu, nao makĩananga itũũra rĩu inene biũ. Nĩ ũndũ ũcio rĩgĩtwo Horoma. **18** O na ningĩ andũ a Juda magĩtunyana matũũra manene ma Gaza, na Ashikeloni, na Ekironi, o itũũra inene na bũrũri warĩo. **19** Jehova aarĩ hamwe na andũ a Juda. Magĩkĩnyiiĩra bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma, no matiahotire kũingata andũ arĩa maatũũraga kũrĩa kwaraganu, nĩgũkorwo maarĩ na ngaari cia ita cia igeri. **20** Na o ta ũrĩa Musa eeraniire, Heberoni kwaheirwo Kalebu, nake akĩingata ariũ atatũ a Anaki kuuma kuo. **21** No rĩrĩ, andũ a Benjamini nĩmaremirwo nĩ kũingata andũ a Jebusi arĩa maatũũraga Jerusalemu. Andũ a Jebusi matũũranagia na andũ a Benjamini kũu Jerusalemu nginya ũmũthĩ. **22** Na rĩrĩ, andũ a nyũmba ya Jusufu magĩtharĩkĩra Betheli, nake Jehova aarĩ hamwe nao. **23** Rĩrĩa maatũũmire andũ magathigaane Betheli (kũrĩa mbere ĩyo gwetagwo Luzu), **24** athigaani acio makĩona mũndũ akiuma kũu itũũra-inĩ rĩu inene, makĩmwĩra atĩrĩ, “Tuonie ũrĩa tũngĩtoonya itũũra rĩrĩ inene, na nĩtũgaagwĩka maũndũ mega.” **25** Nĩ ũndũ ũcio akĩmoonia, nao makĩũraga andũ a itũũra rĩu inene na rũhiũ rwa njora, no makĩhonokia mũndũ ũcio na nyũmba yake yothe. **26** Mũndũ ũcio agĩcookia agĩthiĩ bũrũri wa Ahiti, kũrĩa aakire itũũra inene, na akĩrĩta Luzu, na nĩrĩo rĩtwa rĩarĩo o na ũmũthĩ. **27** No andũ a Manase matiangatire andũ a Bethi-Shani, kana andũ a Taanaka, kana andũ a Dori kana andũ a Ibileamu, kana andũ a Megido na matũũra marĩa maamarigiicĩrie, tondũ andũ a Kaanani nĩmatuĩte itua rĩa gũtũũra bũrũri ũcio. **28** Na rĩrĩ, rĩrĩa andũ a Isiraeli maagiire na hinya, makĩrutithia andũ a Kaanani wĩra wa hinya, no matiigana kũmaingata biũ. **29** O nao andũ a Efiraimu matiigana kũingata andũ a Kaanani arĩa maatũũraga kũu Gezeri, no andũ acio a Kaanani maathiire o na mbere gũtũũrania hamwe nao. **30** O nao andũ a Zebuluni matiigana kũingata andũ a Kaanani arĩa maatũũraga kũu Kitironi kana Nahaloli, arĩa maatigaire gatagatĩ kao; no nĩmamarutithirie wĩra na

hinya. **31** O na andū a Asheri matiigana kūingata andū othe arīa maatūuraga Ako, kana arīa matūuraga Sidoni, kana arīa maatūuraga Ahalabu, kana arīa maatūuraga Akizibu, kana arīa maatūuraga Heliba, kana arīa maatūuraga Afeku, kana arīa maatūuraga Rehobu, **32** na tondū wa ūguo andū a Asheri magītūūrania na andū a Kaanani arīa maatūuraga būrūri ūcio. **33** O nao andū a Nafitali matiigana kūingata andū arīa maatūuraga kūu Bethi-Shemeshu, o na kana arīa maatūuraga Bethi-Anathu; no andū a Nafitali o nao maatūūranirie na andū a Kaanani arīa maatūuraga būrūri ūcio, nao andū arīa maatūuraga Bethi-Shemeshu na Bethi-Anathu magītuika andū ao a kūruthigao wīra wa hinya. **34** Andū a Aamori makīhingīrīa andū a Dani kūu būrūri ūrīa ūrī irīma, makīmagīrīrīa gūikūrūka kūrīa kwaraganu. **35** Ningī Aamori nīmatuīte itua rīa gūtūūra Kīrīma-inī kīa Herezu, na kīa Aijaloni, na kīa Shaalubimu, no rīrīa andū a nyūmba ya Jusufu maagīre na hinya, o nao Aamori magītūika a kūruthigao wīra wa hinya. **36** Mūhaka wa Aamori woimīte Ituikanīrio rīa Akirabimu, ūgakinya Sela na ūkahītūka.

2 Na rīrī, mūrāika wa Jehova nīambatire agīkinya Bokimu oimīte Giligali, akiuga atīrī, “Nīi nī nī ndaamwambatarie ngīmūruta būrūri wa Misiri na ngīmūtongoria nginya būrūri-inī ūrīa ndeerīre maithe manyu na mwihītwa atī nīngamahe. Ngiuga atīrī, ‘Nīi ndirī hīndī ngaathūkia kīrīkanīro giitū na inyuī, **2** na inyuī mūtikanagīe na kīrīkanīro na andū a būrūri ūyū, no nīmūkoinanga igongona ciao.’ No inyuī mūtīinjathīkīre. Mwikīte ūguo nīkī? **3** Nī ūndū ūcio, ndamwīra atīrī, ndikūmaingata mamweherere; no megūtūika ta mīguā imūtheecage mīena, nacio ngai ciao ituīke mūtego harī inyuī.” **4** Rīrīa mūrāika wa Jehova aarīkirie kwarīria andū a Isiraēli maūndū macio mothe, andū makīrīra manīrīre, **5** nao magīta handū hau Bokimu. Nao makīrutīra Jehova magongona hau. **6** Thuutha wa Joshua kūrekereria andū a Isiraēlī-rī, andū acio magīthīi kwīgwatīra būrūri, o mūndū igai rīake. **7** Nao andū acio magītungatīra Jehova matukū-inī mothe ma Joshua na ma athuuri arīa maatīgīrwo marī muoyo Joshua akua, arīa meyoneire maūndū mothe manene marīa Jehova eekīre Isiraēli. **8** Nake Joshua mūrū wa Nuni, ndungata ya Jehova, aakuire arī na ūkūrū wa mīaka igana na ikūmi. **9** Nao makīmūthika kūu gīthaka-inī giake o kūu Timinathu-Heresi būrūri ūrīa ūrī irīma wa Efiraimu, mwena wa

gathigathini wa Kīrīma kīa Gaashu. **10** Thuutha wa rūciaro rūu ruothe gūkua, gūkīgīa na rūciaro rūngī rūtoōī Jehova kana rūkamenya maūndū marīa eekīre Isiraēli. **11** Ningī andū a Isiraēli magīka maūndū mooru maithe-inī ma Jehova na magītungatīra ngai cia Baali. **12** Nao magītīrika Jehova, Ngai wa maithe mao ūrīa wamarutīte būrūri wa Misiri. Nao makīrūmīrīra na makīhooya ngai cia mīthemba mīngī cia andū arīa maamarigicīrie, magītūma Jehova arakare **13** tondū nīmatīrikīte Jehova, magatungatīgīra Baali na Maashitarothu. **14** Nake Jehova akīrakarīra andū a Isiraēli, akīmāneana kūrī atharīkanīri arīa maatahire indo ciao. Akīmārekereria thū ciao iria ciamathiūrūrūkīrie, na matīacookire gūcītiirīa. **15** Rīrīa rīothe andū a Isiraēli maathīiaga kūrūa, guoko kwa Jehova kwamookagīrīra magatoorio, o ta ūrīa eehītīte na mwihītwa kūrī o. Nao makīnyamarīka mūno. **16** Ningī Jehova akīmāarahūrīra atīrīrīri būrūri arīa maamahonokirie moko-inī ma andū acio maamatharīkagīra. **17** No rīrī, o na kūrī ūguo, matiigana kūigua atīrīrīri būrūri acio ao, no nīmāhūrīre ūmaraya na ūndū wa kūhooya ngai ngī. Matiigana gwīka ta maithe mao, no nīmagarūrūkire narua, magītīga gūthīi na mīthīire irīa maithe mao maathīiaga nayo, nīyo mīthīire ya gwhāhīkīra maathani ma Jehova. **18** Rīrīa rīothe Jehova aamaarahūrīgīra mūtīirīrīri būrūri-rī, Jehova aakoragwo hamwe na mūtīirīrīri būrūri ūcio, akamāhonokāgia moko-inī ma thū ciao hīndī irīa yothe mūtīirīrīri būrūri ūcio aarī muoyo; nīgūkorwo Jehova nīmaiguagīra tha nī ūndū wa ūrīa macaayaga nī kūhīnyīrīrio nī arīa mamanyarīraga. **19** No mūtīirīrīri būrūri akua, andū magacookerera maūndū mooru makīria kūrī marīa ma maithe mao, makarūmagīrīra ngai ngī, magacīhooyaga na magacitungatīra. Makīrega gūtīga mītūgo īyo yao mīuru na mīthīire yao ya ūremi. **20** Tondū ūcio, Jehova agīkīrakario mūno nī andū a Isiraēli, akiuga atīrī, “Tondū rūrīrī rūrū nīrūthūkītie kīrīkanīro kīrīa ndaarīkanīire na maithe mao ma tene, na nī rwagīte kūnjīgua-rī, **21** ndīgūcooka kūrūtūrūra rūrīrī o na rūmwe rwa iria Joshua aatīgīre kuo agīkua. **22** Nīcio ngūhūthīra kūgeria andū a Isiraēli, nīguo menye kana nīmekūrūmia mīthīire ya Jehova, na mathīiage nayo o ta ūrīa maithe mao meekaga.” **23** Jehova nīetīkīrie ndūrīrī icio itīgare kuo, na ndaigana gūcīrutūrūra o rīmwe na ūndū wa gūcīneana moko-inī ma Joshua.

3 Ici n̄icio ndūrīri iria Jehova aatigirie kuo n̄iguo ageragie andū a Isiraēli arīa mataamenyerete ūhorō wa mbaara cia k̄ūu Kaanani. **2** (Eekire ūguo n̄igeetha arute njiaro cia andū a Isiraēli ūhorō wa mbaara tondū njiaro icio itiamenyete ūhorō wa kūrūa mbaara). **3** Ndūrīri icio n̄icio ici: aathani arīa atano a Afilisti, na Akaanani othe, na Asidoni, na Ahivi arīa maatūuraga irīma-inī cia Lebanoni kuuma Kīrīma kīa Baali-Herimoni o nginya Lebo-Hamathu. **4** Ciatigirio n̄igeetha igerie andū a Isiraēli, n̄iguo monwo kana n̄imariathikagira maathani ma Jehova marīa aaheete maithe mao ma tene na guoko kwa Musa. **5** Andū a Isiraēli magītūūrania na Akaanani, na Ahiti, na Aamori, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi. **6** Nao makīhikia airītu ao, na makīheana airītu ao mahikio n̄i aanake a andū acio, na magītungatīra ngai ciao. **7** Andū a Isiraēli n̄imekire ūūru maithe-inī ma Jehova; makīriganīrwo n̄i Jehova Ngai wao, na magītungatīra ngai cia Baali na cia Ashera. **8** Namo marakara ma Jehova magīakanīra andū a Isiraēli o nginya akīmarekereria moko-inī ma Kushani-Rishathaimu mūthamaki wa Aramu-Naharaimu, ūrīa andū a Isiraēli maatungatīire mīaka īnana. **9** No rīrīa maarīrīire Jehova, akīmaarahūrīra mūdū wa kūmahonokia wetagwo Othineli mūrū wa Kenazu, mūrū wa ithe na Kalebu ūrīa mūnini, nake akīmahanokia. **10** Roho wa Jehova agīūka igūrū rīake, agītuika mūtīirīrīrī būrūrī wa Isiraēli na agīthī ita-inī. Nake Jehova akīneana Kushani-Rishathaimu mūthamaki wa Aramu moko-inī ma Othineli, nake akīmūtooria. **11** Nī ūndū ūcio būrūrī ūgikorwo na thayū mīaka mīrongo īna, nginya rīrīa Othineli mūrū wa Kenazu aakuire. **12** O rīngī andū a Isiraēli magīka ūūru maithe-inī ma Jehova, na tondū wa gwīka ūūru ūcio Jehova akīhe Egiloni mūthamaki wa Moabi hinya wa gūtooria Isiraēli. **13** Egiloni akīgīra andū a Amoni na Amaleki, makīūngana hamwe nake magītharīkīra andū a Isiraēli, na makīmatunya Itūūra rīrīa Inene rīa Mīkīndū. **14** Andū a Isiraēli magītuika ndungata cia Egiloni mūthamaki wa Moabi mīaka ikūmi na īnana. **15** O rīngī andū a Isiraēli makīrīrīra Jehova, nake akīmāhe mūdū wa kūmahonokia wetagwo Ehudu, warī wa kīmotho; mūrū wa Gera ūrīa Mūbenjamini. Nao andū a Isiraēli makīmūtūma na irīhī rīa igooti kūrī Egiloni mūthamaki wa Moabi. **16** Na rīrī, Ehudu nīathondekete rūhiū rwa njora rūūgī mīena yeerī, ta rwa buti īmwe na nuthu kūrāiha rūrīa oohereire njohero-inī yake mwena wa ūrīo nguo-inī thīinī. **17**

Nake agītwarīra Egiloni mūthamaki wa Moabi igooti, na rīrī, Egiloni aarī mūdū mūnoru mūno. **18** Thuutha wa Ehudu kūmūnengera igooti, akiumagaria andū arīa maarīkuūite, magīthī. **19** Nowe mwene aakinya mīhianano-inī irīa yarī hakuhi na Giligali, akīhūdūka, agīthī akīra mūthamaki ūcio atīrī, “Ndī na ndūmīrīri yaku ya hithe.” Nake mūthamaki akiuga atīrī, “Kirai!” Nao arīa othe maamūtungatagīra makīehera harī we. **20** Nake Ehudu akīmūkuhīrīra rīrīa aikarīte arī o wiki nyūmba-inī yake ya ūthamaki ya igūrū, irīa aikaraga hīndī ya rīūa. Akīmwīra atīrī, “Ndī na ndūmīrīri yaku kuuma kūrī Ngai.” Na rīrīa mūthamaki ookagīra kuuma gītī-inī kīrīa aikarīre, **21** Ehudu agītambūrūkia guoko gwake kwa ūmotho, akīruta rūhiū rwa njora kuuma njohero-inī yake mwena wa ūrīo, agītheeca mūthamaki ūcio nda. **22** O na mūtī waruo ūgītoonya na rūhiū rūkiumanīra na thuutha. Ehudu ndaacomorire rūhiū, namo maguta makīrūhumbīra. **23** Ningī Ehudu agīthī gīthaku-inī, akīhinga mīrango ya nyūmba īyo ya igūrū, akīmūhingīrīra kuo. **24** Ehudu aarīkia gūthī, ndungata cia mūthamaki igīka igīkora mīrango ya nyūmba ya igūrū irī mīhinge, ikiuga atīrī, “No nginya akorwo nī gwīteithia areteithia kanyūmba-inī ka na thīinī.” **25** Nacio igīeterera o nginya igīconoka, no rīrīa aagire kūhingūra mīrango ya nyūmba, ikīoya hingūro ikīhingūra mīrango. Na hau ikīona mūnene wao agūite thī arī mūkuū. **26** Na rīrī, hīndī īyo cieterere ihingūrīrwo-rī, Ehudu akīyūrīra. Akīhītūkīra mīhianano-inī akīūrīra Seira. **27** Aakinya kuo akīhuha karumbeta kūu būrūrī ūrīa ūrī irīma wa Efiraīmu, nao andū a Isiraēli magīkūrūkania nake moimīte irīma-inī, amatongoretie. **28** Akīmaatha atīrī, “Nūmīrīrai, nīgūkorwo Jehova nīaneanite Moabi thū yanyu moko-inī manyu.” Nī ūndū ūcio magīkūrūka makīmūrūmīrīra, makīnyīita mariūko ma Rūū rwa Jorodani marīa maaringagīrīra būrūrī wa Moabi, na matiigana gwītīkīria mūdū o na ūrīkū aringe rūū rūu. **29** Na hīndī īyo makīūraga andū ta 10,000 a Moabi, na othe maarī andū njamba na maarī na hinya; na gūtīrī mūdū o na ūmwe wahonokire. **30** Mūthenya ūcio andū a Moabi magītuika ndungata cia andū a Isiraēli, naguo būrūrī ūgikorwo na thayū mīaka mīrongo īnana. **31** Thuutha wa Ehudu hagīka mūdū wetagwo Shamigari mūrū wa Anathu, ūrīa woragire Afilisti magana matandatū na mūcengi ūrīa ūtīndīkaga ndegwa. O nake akīhonokia andū a Isiraēli.

4 Thuutha wa Ehudu gūkua-rĩ, andũ a Isiraeli o rĩngĩ magĩka maĩndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova. **2** Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩmarekereria moko-inĩ ma Jabini, mũthamaki wa bũrũri wa Kaanani ũrĩa waathanaga kũu Hazoru. Nake mũnene wa mbũtũ ciake cia mbaara eetagwo Sisera, ũrĩa watũũraga kũu Haroshethu-Hagoyimu. **3** Jabini aarĩ na ngaari cia ita cia igeramagana kenda, na nĩahinyĩrĩrie andũ a Isiraeli atarĩ na tha ihinda rĩa miaka mĩrongo tĩrĩ, nao andũ a Isiraeli magĩkaira Jehova amateithie. **4** Na rĩrĩ, Debora, mũnabii mũndũ-wa-nja, mũtumia wa Lapidothu, nĩwe watongoragia Isiraeli hĩndĩ iyo. **5** Nake aarĩ na handũ ha gũciĩrĩra rungu rwa Mũkĩndũ wa Debora, gatagatĩ ka Rama na Betheli kũu bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu, nao andũ a Isiraeli maathiiaga harĩ we nĩgeetha amatuithanie maciira. **6** Debora agĩtũmanĩra Baraka mũrũ wa Abinoamu kuuma Kedeshi ya Nafitali, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova Ngai wa Isiraeli nĩaragwatha agakwĩra atĩrĩ, “Thĩ, woe andũ 10,000 a kuuma Nafitali na Zebuluni, na ũmatongorie nginya Kĩrĩma-inĩ kĩa Taboru. **7** Nĩ nĩngũguucĩrĩria Sisera, mũnene wa mbũtũ cia ita cia Jabini, hamwe na ngaari ciake cia ita na thigari ciake nginya rũũ-inĩ rwa Kishoni, ndĩmũneane moko-inĩ maku.” **8** Nake Baraka akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩngũthĩ aakorwo nĩgũtwarana hamwe na nĩ; no aakorwo ndũgũtwarana hamwe na nĩ-rĩ, o na nĩ ndigũthĩ.” **9** Nake Debora akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ wega, nĩngũtwarana nawe. No rĩrĩ, nĩ ũndũ wa ũrĩa ũroya ũhoru ũyũ-rĩ, gĩtĩo gĩtigatũka gĩaku, nĩgũkorwo Jehova nĩekũneana Sisera moko-inĩ ma mũndũ-wa-nja.” Nĩ ũndũ ũcio Debora agĩtwarana na Baraka nginya Kadesh, **10** na kũu Baraka agĩta andũ a Zebuluni na a Nafitali. Andũ 10,000 makĩmũrũmĩrĩra, o na Debora agĩthĩ hamwe nake. **11** Na rĩrĩ, Heberi ũrĩa Mũkeni nĩeyamũrite agatigana na Akeni arĩa angĩ a rũciaro rwa Hobabu, mũthoni-we wa Musa, na akaamba hema yake mũtĩ-inĩ ũrĩa mũnene kũu Zaananimu gũkuhĩ na Kadesh. **12** Nao andũ makĩhe Sisera ũhoru, atĩ Baraka mũrũ wa Abinoamu nĩambatĩte agakinya Kĩrĩma gĩa Taboru. **13** Sisera agĩcookanĩrĩria ngaari ciake cia ita cia igeramagana kenda, hamwe na andũ othe arĩa maarĩ hamwe nake, kuuma Haroshethu-Hagoyimu nginya Rũũ rwa Kishoni. **14** Nake Debora akĩra Baraka atĩrĩ, “Thĩ! ũyũ nĩguo mũthenya ũrĩa Jehova aneanĩte Sisera moko-inĩ maku. Githĩ Jehova tiwe ũthĩite arĩ mbere yaku?” Nĩ ũndũ ũcio Baraka agĩkũrũka oimĩte Kĩrĩma-inĩ gĩa Taboru, arũmĩrĩrwo

nĩ andũ 10,000. **15** Rĩrĩa Baraka aamakuhĩrĩrie, Jehova akĩngatithia Sisera hamwe na ngaari ciake cia ita ciothe, na mbũtũ yake yothe, akĩmahũũra na rũhiũ rwa njora, nake Sisera agĩtiganĩria ngaari yake ya ita, akĩũra na magũrũ. **16** No Baraka akĩngatithia ngaari icio cia ita o hamwe na mbũtũ cia ita nginya Haroshethu-Hagoyimu. Nacio thigari ciothe cia Sisera ikĩũragwo na rũhiũ rwa njora; na gũtirĩ mũndũ o na ũmwe watigarire. **17** No rĩrĩ, Sisera agĩthara na magũrũ, akĩũrĩra hema-inĩ ya Jaeli, mũtumia wa Heberi ũrĩa Mũkeni, nĩ ũndũ kwarĩ na ũrata gatagatĩ-inĩ ka Jabini mũthamaki wa Hazoru na mbarĩ ya Heberi ũcio Mũkeni. **18** Jaeli akĩumagara agatũnge Sisera, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũka, mwathi wakwa, toonya thĩinĩ. Ndũgetigĩre.” Nĩ ũndũ ũcio agĩtoonya hema thĩinĩ nake Jaeli akĩmũhumbĩra. **19** Sisera akiuga atĩrĩ, “Ndĩ mũnyootu, ndagũthaita he maaĩ nyue.” Jaeli agĩkunũra mbũthũ ya iria, akĩmũhe anyue, agĩcooka akĩmũhumbĩra. **20** Sisera akĩmwĩra atĩrĩ, “Rũgama mũrango-inĩ wa hema, na hangũka mũndũ akũũrie atĩrĩ, ‘Kũrĩ mũndũ ũrĩ gũkũ?’ uuge atĩrĩ, ‘Aca.’” **21** No Jaeli ũcio mũtumia wa Heberi akĩoya higĩ ya hema na nyondo, agĩthĩ acemete harĩa Sisera aakomete anogete mũno. Akĩhũũrĩria higĩ iyo thikĩrĩrio-inĩ, igĩtũrikania nginya igĩtoonyerera thĩ, nake agĩkua. **22** Baraka agĩũka aingathĩthie Sisera, nake Jaeli agĩthĩ kũmũtũnga. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũka, nĩngũkuonia mũndũ ũrĩa ũracaria.” Nĩ ũndũ ũcio Baraka agĩtoonya hamwe na Jaeli, na agĩkora Sisera akomete thĩ arĩ mũkuũ nayo higĩ imũtũrikantie thikĩrĩrio. **23** Mũthenya ũcio-rĩ, nĩguo Ngai aatooririe Jabini, mũthamaki wa andũ a Kaanani, mbere ya andũ a Isiraeli. **24** Nakuo guoko kwa andũ a Isiraeli gũgĩkĩrĩria kũgia na hinya igũrũ rĩa Jabini, mũthamaki wa andũ a Kaanani, nginya makĩmũniina biũ.

5 Mũthenya ũcio Debora na Baraka mũrũ wa Abinoamu makĩna rwĩmbo rũrũ: **2** “Rĩrĩa anene a Isiraeli maatongoria, rĩrĩa andũ meheana meyendeire-rĩ, goocai Jehova! **3** “Iguai ũhoru ũyũ, inyuĩ athamakĩ! Thikĩrĩria, inyuĩ aathanĩ! Nĩngũnĩra Jehova, nĩngũina; nĩngũtungĩra Jehova rwĩmbo, o we Ngai wa Isiraeli. **4** “Rĩrĩa Wee Jehova woimire Seiru, rĩrĩa woimire bũrũri wa Edomu, thĩ nĩyainainire, igũrũ rĩkiura, namo matu magĩta maaĩ. **5** Irĩma nĩciathingithire mbere ya Jehova, o we Ngai wa Sinai, ikĩinaina mbere ya Jehova, Ngai wa Isiraeli. **6** “Matukũ-inĩ ma Shamigari mũrũ wa Anathu, o na matukũ-inĩ ma Jaeli, njira

nīciagīte andū a kūgerera; agendi maageraga tūcīra twa mīkīra. 7 Tūtūūra tūkiaga andū kūu Isiraēli, tūkiaga andū, o nginya rīrīa nīi, Debora, ndaarahūkire, ngīarahūka ngītūika ta nyina wa Isiraēli. 8 Hīndī rīra maathuurire ngai ng'eni, mbaara nīyokire o ihingo-inī cia itūūra inene, na gūtione-kire ngo kana itimū harī andū 40,000 kūu Isiraēli. 9 Ngoro yakwa īrī hamwe na anene a Isiraēli, o hamwe na andū arīa merutīire na kwīyendera gatagatī-inī ka andū. Goo-cai Jehova. 10 “Inyuī mūhaicaga ndigiri njerū, mūkarīire matandīko manyu, na inyuī mūthiiga na nījira, cūraniai, 11 kūrī na mīgambo ya aini itahīro-inī rīa maaī. Mainaga ciiko cia ūthingu cia Jehova, ciiko cia ūthingu cia njamba ciake kūu Isiraēli. “Ningī andū a Jehova magīkūrūka nginya ihingo-inī cia itūūra inene. 12 ‘Wee Debora, ūkīra! Ī ndūgītūkīre! Ūkīra, ūkīra, ūkūye rwīmbo! Arahūka wee Baraka! Wee mūrū wa Abinoamu-rī, wīnyīitire mīguate yaku.’ 13 “Ningī andū arīa maatigaire, magīkūrūka kūrī andū arīa maarī igweta; andū a Jehova magīka kūrī nīi hamwe na andū arīa maarī hinya. 14 Amwe mookire kuuma Efiraimu, arīa iruka ciao ciarī kūu Amaleki; Benjamini aarī hamwe na andū arīa maakūrūmīrīire. Anene a ita cia mbaara nīmaikūrūkire kuuma Makiru, nakuo Zebuluni gūkiuma arīa maanyīitaga rūthanju rwa mūnene wa mbūtū cia ita. 15 Anene a Isakaru maarī hamwe na Debora; Īi-ni, Isakaru maarī na Baraka, mamumīte thuutha na ihenya o nginya kīanda-inī. Ng'ongo-inī cia Rubeni nī kwarī na ūhorō mūnene wa gwīcookera. 16 Nī kīi gītūmire mūikare mīaki-inī mūiguage mahiū makihuhīrwo mīrūrī? Ng'ongo-inī cia Rubeni nī kwarī ūhorō mūnene wa gwīcookera. 17 Gileadi aikarire o kūu mūrīmo wa Rūūi rwa Jorodani. Nake Dani-rī, nī kīi gīagītūmire atiindage marikabu-inī? Asheri aikarire o kūu ndwere-inī cia iria, agīkara icukīro-inī ciake cia marikabu. 18 Andū a Zebuluni nīmetwarīrīire ūgwati-inī wa gīkuū; o nake Nafitali agīka o ūguo kūu gūtūgūrū werū-inī. 19 “Athamaki magīka, makīrūa; athamaki a Kaanani makīrūra kūu Taanaka, gūkuhī na maaī ma Megīdo, no matiakuuire betha, o na kana ndaho. 20 Kūu igūrū njata nīciarīire, o kūu nījira-inī ciacio ikīrūa mbaara na Sisera. 21 Rūūi rwa Kishoni nī rwamathereririe, rūu rūūi rwa tene, Rūūi rwa Kishoni. Wee ngoro yakwa wītware, na ūgē na hinya! 22 Ningī mahūngū ma mbarathi makīrumia thī, iteng'ere-te, mbarathi ciake irī hinya igathiī iteng'ere-te. 23 Nake mūrāika wa Jehova akiuga atīrī,

‘Merozu īrogwatwo nī kīrumi. Arīa matūūruga kuo marogwatwo nī kīrumi kīrīa kīuru, nī ūndū matiokire gūteithia Jehova, gūteithia Jehova kūrūa na arīa marī hinya.’ 24 “Jaeli mūtumia wa Heberi ūrīa Mūkeni, arorathimwo gūkīra atumia arīa angī, o we mūrathime mūno harī atumia arīa matūūruga hema-inī. 25 Sisera aamūhoire maaī, nake akīmūhe iria; akīmūhehera iria imata na mbakūrī īngīnyūrwo nī andū arīa me igweta. 26 Aatambūrūkirie guoko gwake akīoya higī ya hema, akīnyīita nyondo ya bundi na guoko kwa ūrīo. Akīringa Sisera, akīmūhehenja mūtwe, akīmūtheeca na agīthethera thikīrīrio yake. 27 Akīinama magūrū-inī make, akīgūa; agīkoma hau. Akīinama magūrū-inī make, akīgūa; o hau ainamire, no ho aagūire arī mūkuū. 28 “Nyina wa Sisera agīcūthīrīra na ndirica; akīanīrīra arī gatarica-inī kau, akiuga atīrī, ‘Nī kīi gītūmīte ngaari yake ya ita īikare ūguo ītookīte? inegene rīa magūrū ma ngaari cia ita-rī, rīcereirwo kū?’ 29 Atumia ake arīa oogī mūno makamūcookagīria; o nake agecookagīria na ngoro yake atīrī, 30 ‘Githī ti gwetha mareetha na makagayana indo cia ndaho: mūrītu ūmwe kana eerī harī o mūndū, na nguo cia marangi maingī itahīrwo Sisera, nguo cia marangi maingī iria ng'emie, nguo iria ng'emie mūno cia ngingo yakwa, icio ciothe nī cia gūtahwo?’ 31 “Nī ūndū ūcio thū ciaku iroothira, Wee Jehova! No arīa makwendete-rī, marotuika ta rīua rīkīratha rīrī na hinya warīo.” Naguo būrūrī ūcio ūkīgīa na thayū ihinda rīa mīaka mīrongo īna.

6 Andū a Isiraēli o rīngī nīmekire maūndū mooru maitho-inī ma Jehova, na ihinda rīa mīaka mūgwanja Jehova akīmaneana moko-inī ma Amidiani. 2 Na tondū hinya wa andū a Midiani nīwamahatīrīrie mūno, andū a Isiraēli nīmethondekeire kūndū gwa kwīhitha mīanya-inī ya irīma, na ngurunga-inī, na ciīgītīro-inī iria nūmu. 3 Rīrīa rīothe andū a Isiraēli maahaandaga irio-rī, Amidiani, na Aamaleki, na andū angī a mwena wa irathīro nīmatharīkagīra būrūrī ūcio. 4 Nao nīmambīte hema ciao kūu būrūrī-inī, na magīthūkia irio iria ciarī mīgūnda kūndū guothe o nginya Gaza, na matiigana gūtīgīria andū a Isiraēli kīndū o na kīmwe kīrī muoyo, arī ng'ondu kana ng'ombe, o na kana ndigiri. 5 Nīgūkorwo maambataga kuo na mahiū mao na hema ciao mahaana ta ngīgī kūingīha. Andū na ngamīra ciao matingīatarīkire; magītharīkīra būrūrī ūcio nīgeetha mawanange biū. 6 Amidiani makīnyariira andū a Isiraēli o nginya andū

a Isiraeli magīkaīra Jehova amateithie. 7 Na rīrī, hīndī īrīa andū a Isiraeli maarīrīre Jehova nī undū wa Amidiani-rī, Jehova 8 akīmatūmīra mūnabii, ūrīa wameerire atīrī, “Ūū nīguo Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Nii ndamūrūtire būrūrī wa Misiri, ngīmūruta būrūrī wa ūkombo. 9 Nī nī ndaamūtharire kuuma guoko-inī kwa andū a Misiri, na kuuma guoko-inī kwa arīa othe maamūhinyagīrīria. Ngīmarutūrūra mbere yanyu na ngīmūhe būrūrī wao. 10 Ngīmwīra atīrī, ‘Nii nī nī Jehova Ngai wanyu; Mūtikanahooe ngai cia Aamori, arīa ene būrūrī ūyū mūtūire.’ No inyuī mūtūigana kūnjigua.” 11 Nake mūraika wa Jehova agīuka agīikara thī gītina-inī kīa mūgandi o kūu Ofira, mūgandi wa Joashu ūrīa Mūabiezeri, harīa mūrīū Gideoni aahūūrāgīra ngano kīhīhīro-inī kīa ndibe nīguo amihithe ndīkonwo nī Amidiani. 12 Nake mūraika ūcio wa Jehova akīumīrīra Gideoni, akīmwīra atīrī, “Jehova arī hamwe nawe, njamba īno īrī hinya.” 13 Nake Gideoni akīmūcookeria atīrī, “No rīrī, mwathi wakwa, angīkorwo Jehova arī hamwe na ithuī-rī, nī kīī gītūmīte maundū maya mothe matūkore? Makīrī ha morirū make mothe marīa maithe maitū maatwīraga ūhorō wamo atīrī, ‘Githī ti Jehova watwambatarie agītūruta būrūrī wa Misiri?’ No rīu-rī, Jehova nīatūtiganiīrie agatūneana guoko-inī kwa Midiani.” 14 Nake Jehova akīmūgarūrūkīra, akīmwīra atīrī, “Thīī na hinya ūcio ūrī naguo ūkahonokie Isiraeli, ūmarute guoko-inī kwa Midiani. Githī ti nīī ndīragūtūma?” 15 Gideoni akīmūūria atīrī, “No rīrī, Mwathani, ingīkīhota atīa kūhonokia Isiraeli? Mūhīrīga witū nīguo ūtarī hinya thīīnī wa Manase, na ningī nī nī mūnini mūno nyūmba-inī iitū.” 16 Jehova akīmūcookeria atīrī, “Nīī nīngūkorwo ndī hamwe nawe, na nīūkūhūūra Amidiani ūmaniine othe me hamwe.” 17 Nake Gideoni akīmūcookeria atīrī, “Ingīkorwo nīnjītīkīrīkīte maitho-inī maku-rī, kīnyonie kīmenyithia atī ti-itherū nīwe ūranjarīria. 18 Ndagūthaita ndūkae kuuma haha nginya njooke na ndeehe iruta rīakwa na ndīrīge mbere yaku.” Nake Jehova akiuga atīrī, “Nīngweterera nginya ūcooke.” 19 Gideoni agītoonya nyūmba, agīthīnja koori, ningī agīthondeka mīgate ītarī na ndawa ya kūmbia kuuma eba īmwe ya mūtu. Agīkīra nyama icio gīkabū-inī, naguo thathi wacio akīwīkīra nyūngū-inī, agītwarīra mūraika na akīmūgīra hau gītina-inī kīa mūgandi. 20 Nake mūraika wa Ngai akīmwīra atīrī, “Oya nyama na mīgate īyo ītarī na ndawa ya kūmbia, ūciigīrīre

ihiga-inī rīrī, na ūciitīrīrie thathi ūcio.” Nake Gideoni agīka ūguo. 21 Nake mūraika wa Jehova akīhutia nyama na mīgate īyo ītarī na ndawa ya kūmbia na mūthia wa rūthanju rwake. Mwaki ūgīakana uumīte ihiga-inī, ūgīcina nyama icio o hamwe na mīgate īyo. Nake mūraika wa Jehova akībūria na ndaocookire kuonwo. 22 Rīrīa Gideoni aamenyire atī oima mūraika wa Jehova-rī, akīanīrīra, akiuga atīrī, “īya wakwa-ī! Mwathani Jehova! Nīnyonete mūraika wa Jehova ūthiū kwa ūthiū!” 23 Nowe Jehova akīmwīra atīrī, “Gīa na thayū! Tiga gwītīgīra. Wee-rī, ndūgūkua.” 24 Nī undū ūcio Gideoni agīakīra Jehova kīgongona hau, agīgīta Jehova nī Thayū. Nakīo gītūire kūu Ofira kwa Aabiezeri nginya ūmūthī. 25 O ūtukū ūcio Jehova akīmwīra atīrī, “Oya ndegwa ya keerī kuuma rūuru-inī rwa thoguo ya mīaka mūgwanja. Ūcooke ūgūithie kīgongona gīa thoguo kīa Baali, na ūtemange gītugī kīa Ashera kīrīa kīrī mwena-inī wakīo. 26 Ūcooke wakīre Jehova Ngai waku kīgongona kīrīa kīagīrīre hau igūrū rīa harīa hambatīru. Hūthīra ngū cia gītugī kīa Ashera kīrīa ūtemangire, ūndufīre ndegwa īyo ya keerī ītuīke igongona rīa njino.” 27 Nī undū ūcio Gideoni akīoya ndungata ciake ikūmi, agīka o ta ūrīa Jehova aamwīrite. No rīrī, tondū nīetigagīra andū a nyūmba yao na andū a itūūra rīu-rī, eekire maundū macio ūtukū handū ha mūthenya. 28 Rūciinī kwarooka gūkīa rīrīa andū a itūūra mookīrīre-rī, kīgongona kīa Baali kīarī kīmomore, hamwe na gītugī kīa Ashera gītemangīrwo hau mwena-inī wakīo, nayo ndegwa īyo ya keerī irūtīrwo kīgongona-inī kīu kīerū gīakītwo! 29 Makīūrania atīrī, “Nūū wīkīte ūū?” Rīrīa maatuīrīrie wega, makīrwo atīrī, “Nī Gideoni mūrū wa Joashu wīkīte ūguo.” 30 Andū acio a itūūra makīra Joashu atīrī, “Umia mūrūguo na nja. No nginya akue, nī undū nīoinangīte kīgongona kīa Baali na agatemenga gītugī kīa Ashera kīrīa kīrī mwena-inī wakīo.” 31 Nowe Joashu agīcookeria kīrīndī kīu kīamūrīgīciīrie kī na ūūru atīrī, “Anga nīmūkwenda kūrūrīra Baali? Mūrageria kūmūhonokia? Mūndū ūrīa ūkūmūrūrīra, ūcio ekūūrāgwo gūtanakīa! Angīkorwo Baali nī ngai-rī, no ahote kwīrūrīra rīrīa mūndū angīunanga kīgongona gīake.” 32 Nī undū ūcio mūthenya ūcio magītua Gideoni “Jerubu-Baali,” makiuga atīrī, “Baali nīarekwo arūe nake we mwene,” nī undū nīoinangīte kīgongona kīa Baali. 33 Na rīrī, Amidiani othe, na Amaleki, na andū angī a mwena wa irathīro magīcookaniīrīria mbūtū ciao cia ita, makīringa

mūrīmo wa Jorodani, na makĩamba hema ciao Kĩanda-inĩ kĩa Jezireeli. **34** Hĩndĩ ĩyo Roho wa Jehova agũka igũrũ rĩa Gideoni, nake akĩhuha karumbeta, agĩta Aabiezeri mamũrũmĩrĩre. **35** Agĩtũma andũ bũrũri wothe wa Manase, akĩmeera meeohē indo cia mbaara, o na agĩtũmana mabũrũri ma Asheri, na Zebuluni, na Nafitali, o nao makĩambata makamatũnge. **36** Nake Gideoni akĩra Ngai atĩrĩ, “Ūngĩkorwo nĩkũhonokia Isiraeli na guoko gwakwa o ta ũrĩa weranĩire-rĩ, **37** atĩrĩ, nĩngũiga rũua rwa ng’ondũ kihuhĩro-inĩ kĩa ngano. Ime rĩngĩkorwo rũua-inĩ rwiki na kũu kũngĩ thĩ gũkorwo kũrĩ kũmũ-rĩ, hĩndĩ ĩyo nĩngamenya atĩ nĩkũhonokia Isiraeli na ũndũ wa guoko gwakwa, o ta ũrĩa uugĩte.” **38** Na ũguo noguo gwatuĩkire. Gideoni akĩroka gũũkĩra rũciinĩ tene mũthenya ũyũ ũngĩ; akĩhiha rũua rũu ime rũkiuma maaĩ mbakũri ĩmwe. **39** Nĩngĩ Gideoni akĩra Ngai atĩrĩ, “Ndũkae kũrakario nĩ nĩ. Ngĩrĩrĩria ngũhooe ũndũ ũngĩ ũmwe. Njĩtikĩria o igeria rĩngĩ rĩmwe na rũua rũrũ. Ihinda rĩrĩ reke rũua rũrũ rĩkorwo rũrĩ rũmũ, nakuo thĩ gũkorwo kũhumbĩrwo nĩ ime.” **40** Ūtukũ ũcio Ngai agũka o ro ũguo. No rũua rwiki rwarĩ rũmũ; nakuo thĩ guothe kwari kũhumbĩre nĩ ime.

7 Rũciinĩ tene, Jerubu-Baali (nĩwe Gideoni) na andũ ake othe nĩmambire hema gĩthima-inĩ kĩa Harodi. Kambĩ ya Amidiani yarĩ mwena wao wa gathigathini kũu gĩtuamba-inĩ, hakuhi na karĩma ka More. **2** Jehova akĩra Gideoni atĩrĩ, “Ūrĩ na andũ aingĩ mũno gũkĩra arĩa ngwenda nĩgeetha neane Amidiani moko-inĩ mao. Nĩgeetha Isiraeli matikanjĩtĩre atĩ nĩ hinya wao wamahonokia, **3** Na rĩrĩ, anĩrĩa kũrĩ andũ, ũmeere atĩrĩ, ‘Mũndũ o wothe ũrainaina nĩ guoya no ahũndũke, ehēre Kĩrĩma-inĩ kĩa Gileadi.’” Nĩ ũndũ ũcio andũ 22,000 na igĩrĩ makĩehera, magĩtigara 10,000. **4** No Jehova akĩra Gideoni atĩrĩ, “O na rĩu andũ no aingĩ mũno. Maĩkũrũkie maaĩ-inĩ, na nĩngũgũthuuranĩria andũ acio ho. Ingiuga atĩrĩ, ‘Ūyũ nĩegũthĩi hamwe nawe,’ ũcio nĩwe ũrĩthĩi nawe; no ingiuga atĩrĩ, ‘Ūyũ ndegũthĩi hamwe nawe,’ ũcio ndegũthĩi nawe.” **5** Nĩ ũndũ ũcio Gideoni agĩkũrũkia andũ acio maaĩ-inĩ. Marĩ hau Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Amũrania arĩa mekũnyua maaĩ na rũrĩmĩ ta ũrĩa ngui inyuuga na arĩa mekũnyua maaĩ na hĩ ciao maturĩtie ndu.” **6** Andũ magana matatũ makĩnyua maaĩ na hĩ ciao. Acio angĩ othe magĩturia ndu makĩnyua maaĩ. **7** Jehova akĩra Gideoni atĩrĩ, “Nĩngũmũhonokia na ũndũ wa andũ magana matatũ arĩa manyuire maaĩ na hĩ, neane

Amidiani moko-inĩ manyu. Reke andũ acio angĩ othe mathĩi, o mũndũ ainũke gwake.” **8** Nĩ ũndũ ũcio Gideoni akĩra andũ acio angĩ a Isiraeli macooke hema-inĩ ciao, no agĩtigwo na andũ magana matatũ, arĩa mooire rĩgu na tũrumbeta twa acio mainũkire. Na rĩrĩ, kambĩ ya Amidiani yarĩ mũhuro wake o kũu kĩaanda-inĩ. **9** Ūtukũ ũcio Jehova akĩra Gideoni atĩrĩ, “Ūkĩra, ũikũrũke ũtharĩkire kambĩ ĩyo ya Amidiani, tondũ nĩndĩmĩneanĩte moko-inĩ maku. **10** No angĩkorwo nĩngũwĩtigira gũtharĩkĩra-rĩ, gũikũrũke kambĩ-inĩ mũrĩ na Pura ndungata yaku, **11** na ũthĩkĩrĩrie ũrĩa maroiga. Thuutha ũcio nĩkũgĩra na hinya wa gũtharĩkĩra kambĩ ĩyo.” Nĩ ũndũ ũcio Gideoni na Pura ndungata yake magĩkũrũka nginya tũnyũmba-inĩ twa arangĩri a kambĩ ĩyo. **12** Nao Amidiani, na Aamaleki na andũ othe a mwena wa irathĩro maĩkarĩte kĩaanda kũu maingĩhĩte ta ngĩgĩ. Ngamĩra ciao itingĩatarĩkire nĩ ũndũ ciarĩ nyingĩ ta mũthanga wa hũgũrũrũ-inĩ cia iria ũrĩa ũtangĩtarĩka. **13** Gideoni aakinyire ho o hĩndĩ ĩria mũndũ ũmwe eeraga mũratawe ũhoro wa kiroto gĩake. Nake oigaga atĩrĩ, “Ndotete kiroto ngoona mũgate wa cairi wa gĩthiũrũrĩ ũũkĩte ũkagwĩra kambĩ ya Amidiani. Ūragũthire hema na hinya mũnene mũno, nginya hema ĩrang’auka, ĩragũa.” **14** Mũrata wake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ūyũ ti ũndũ ũngĩ tiga rũhiũ rwa Gideoni mũrũ wa Joashu, ũrĩa Mũisiraeli. Ngai nĩaneanĩte Amidiani na kambĩ yao yothe moko-inĩ make.” **15** Rĩria Gideoni aigũire ũhoro wa kiroto kũu na ũtaũri wakĩo, akĩhooya Ngai. Agĩcooka nginya kambĩ-inĩ ya Isiraeli akĩmeeta akĩmeera atĩrĩ, “Ūkĩra! Jehova nĩaneanĩte kambĩ ya Amidiani moko-inĩ manyu.” **16** Akĩgayania andũ acio magana matatũ ikundi ithatũ, akĩmanengera othe o mũndũ karumbeta na nyũngũ theri, ĩrĩ na kĩmũrĩ thĩinĩ. **17** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Ndoraaĩ. Mwĩke o ũrĩa ngwĩka. Hĩndĩ ĩria ndĩrĩkinya mũthia-inĩ wa kambĩ, mwĩke o ũrĩa ndĩrĩka. **18** Hĩndĩ ĩria nĩ na arĩa othe ndĩ nao tũrĩhuha tũrumbeta twitũ, hĩndĩ ĩyo inyuothe mũthiũrũrũkĩirĩe kambĩ mũhuhe twanyu na mwanĩrĩre atĩrĩ, ‘Nĩ ũndũ wa Jehova o na wa Gideoni.’” **19** Gideoni na andũ acio igana rĩmwe arĩa maarĩ nake magĩkinya mũthia wa kambĩ o kĩaambĩrĩria-inĩ kĩa ũtukũ gatagatĩ, thuutha hanini wa gũcjenjania arangĩri. Makĩhuha tũrumbeta twao na makĩũraga nyũngũ iria ciarĩ moko-inĩ mao. **20** Ikundi icio ithatũ ikĩhuha tũrumbeta, na ikũũraga nyũngũ. Maanyĩtĩte imũrĩ na moko mao ma ũmotho, na makanyĩita tũrumbeta twao twa kũhuha na moko

mao ma ūrīo, nao makīanīrīra atīrī, “Rūhiū rwa njora rwa Jehova na rwa Gideoni!” 21 Na rīrīa o mūdū aarūgamire handū hake gūthiūrūrūkīria kambī-rī, Amidiani othe magīteng’era, magīkayaga morīte. 22 Hīndī rīria tūrumbeta tūu magana matatū twahuhirwo, Jehova agītūma andū arīa maarī kambī-inī yothe mahūūrane na hiū ciao cia njora mūdū na mūdū ūrīa ūngī. Nayo mbūtū iyo yothe ikūrīra Bethi-Shīta irorete Zerera o nginya mūhaka-inī wa Abeli-Mehola gūkuhī na Tabathu. 23 Andū a Isiraēli kuuma Nafitali, na Asheri na Manase guothe nīmetirwo nao magīteng’eria Amidiani. 24 Nake Gideoni agītūmana būrūri wothe ūrīa wa irīma wa Efiraimu, akiuga atīrī, “Ikūrūkai mūhūūrane na Amidiani na mwīnyīitire maaī ma Jorodani mbere yao o nginya Bethi-Bara.” Nī ūndū ūcio andū othe a Efiraimu nīmetirwo, na makīnyīitīra maaī ma Rūū rwa Jorodani o nginya Bethi-Bara. 25 O na ningī nīmanyīitire atongoria eerī a Midiani, nīo Orebu na Zeebu. Nao makīūrāgīra Orebu ihiga-inī rīa Orebu, nake Zeebu makīmūūrāgīra kīhīhīro-inī kīa ndibeī kīa Zeebu. Nao magīthingatana na Amidiani, na magītware mītwe ya Orebu na Zeebu kūrī Gideoni, ūrīa warī mūrīmo ūrīa ūngī wa Rūū rwa Jorodani.

8 Na rīrī, andū a Efiraimu makīūria Gideoni atīrī, “Nī kī gītūmīte ūtwike ūguo? Wagire gūtūwīta ūgīthī kūhūūrana na Amidiani nīkī?” Nao makīmūtetia mūno. 2 Nowe akīmacookeria atīrī, “Nīatīa nī njkīte ngerekanītio na inyuī? Githī kūhaara thabībū cia Efiraimu ti kwegā gūkīra magetha mothe ma thabībū cia Abiezerī? 3 Ngai nīaneanire Orebu na Zeebu, atongoria a Amidiani moko-inī manyu. Nīatīa nī hotete gwīka ngerekanītio na inyuī?” Maigua ūguo, marakara marīa maamūrakarīire namo magīthira. 4 Gideoni na andū ake magana matatū, o na marī anogu, magīteng’eria thū ciao magīkinya Jorodani na makīringa rūū rūu. 5 Nake akīra andū a Sukothu atīrī, “Heeī ita rīakwa kīndū gīa kūrīa; nī ūndū nī anogu bīū, na no ndeng’eretie Zeba na Zalimuna, athamaki a Midiani.” 6 No anene a Sukothu makīmūūrīa atīrī, “Rīu-rī, ūkīrī ūranyīita Zeba na Zalimuna magakorwo marī moko-inī maku? Tūkūhe thigari ciaku irio nīkī?” 7 Nake Gideoni akīmacookeria atīrī, “Nī ūndū wa ūguo mwoīga, rīria Jehova arīneana Zeba na Zalimuna moko-inī makwa, ndīitēmbūranga mīrī yanyu na mīigua ya werū-inī na mahiū ma nyeki-inī.” 8 Oima kūu akīambata nginya Penieli, akīmooria o ta ūguo

oorītie andū a Sukothu, nao magīcookia o ta ūrīa andū a Sukothu maamūcookeirie. 9 Nī ūndū ūcio akīra andū a Penieli atīrī, “Hīndī rīria ngaahūndūka hootanīte-rī, nī nīngamomora mūthiringo ūyū mūrāihu na igūrū.” 10 Nao Zeba na Zalimuna maarī kūu Karikori marī na ita rīa andū ta 15,000, acio oiki no-o maatigaire kuuma kūrī mbūtū ya andū a irathīro; andū 100,000 rīa mīrongo rīrī arīa maarūaga na hiū cia njora nī moragītwo. 11 Gideoni akīambata na njira ya andū arīa maikaraga hema-inī mwena wa irathīro rīa Noba na Jogibeha, akīmūrīra mbūtū iyo hīndī rīria itegeragīria kūrī na ūgwati. 12 Zeba na Zalimuna, athamaki acio eerī a Midiani, makīūra, nowe akīmateng’eria, akīmānyīita, na akīhoota mbūtū iyo yao yothe. 13 Gideoni mūrū wa Joashu akīhūndūka oimīte mbaara-inī, agereire lhītūkīro rīa Heresi. 14 Nake akīnyīita mwanake wa Sukothu, na akīmūhooya ūhoru, nake mwanake ūcio akīmwandīkīra marītwa ma anene mīrongo mūgwanja na mūgwanja a Sukothu, na nīo athuuri a itūūra rīu. 15 Hīndī iyo Gideoni agīūka, akīra andū a Sukothu atīrī, “Aya nīo Zeba na Zalimuna, arīa mwanūrūrīrie ūhoru wao, mūkiuga atīrī, ‘Anga nīūkīnyīitīte Zeba na Zalimuna magakorwo marī moko-inī maku? Tūkūhe andū aya aku anogu irio nīkī?’” 16 Agīkīnyīita athuuri acio a itūūra, nake akīherithia andū acio a Sukothu na mīigua ya werū-inī, na mahiū ma nyeki-inī. 17 Ningī akīmomora mūthiringo ūcio mūrāihu na igūrū wa Penieli, na akīūraga andū a itūūra rīu. 18 Hīndī iyo akīūra Zeba na Zalimuna atīrī, “Andū arīa mworagīre kūu Taborī-rī, maahaanaga atīa?” Nao magīcookia atīrī, “Nī andū tawe, o ūmwe wao aahaanaga ta mūrū wa mūthamaki.” 19 Gideoni akīmacookeria atīrī, “Acio maarī arīū a baba, o na arīū a maitū. O ta ūrīa Jehova atūūraga muoyo-rī, korwo nīmwhahonokirie mīoyo yao-rī, ndingīamūūraga.” 20 Akīgarūrūkīra Jetheri, mūrīū wake wa irigithathi, akīmwīra atīrī, “Moorage!” Nowe Jetheri ndaigana gūcomora rūhiū rwa njora, tondū aarī o kamwana kanini, na nīetigagīra. 21 Zeba na Zalimuna makīra Gideoni atīrī, “Ūkīra, ūtūūrage arī we. Tondū o ta ūrīa mūdū atarīi noguo hinya wake ūigana.” Nī ūndū ūcio Gideoni agīūkīra, akīmooraga, na akīruta irengeeri iria ciagemetie ngingo cia ngamīra ciao, agīthīi nacio. 22 Andū a Isiraēli makīra Gideoni atīrī, “Tūthamakīre, wee, na mūrūguo, na mūrū wa mūrūguo o nake, nīgūkorwo wee nīūtūhonoketie, ūgatūruta moko-inī ma Midiani.” 23 Nowe Gideoni

akīmeera atīrī, “Nīi ndikūmūthamakīra, o na kana mūrū wakwa. Jehova nīwe ūkūmūthamakīra.” 24 Ningī akīmeera atīrī, “Harī ūndū ūngī ūmwe ngūmūhooya, naguo nī atī o ūmwe wanyu aahe gīcūhī kīmwe gīa gūtū kīa iria aatahire.” (Ūcio warī mūtugo wa Aishumaeli, gwīkīra icūhī cia thahabu matū.) 25 Nao magīcookia atīrī, “Nītūgūciheana tūkenete.” Nī ūndū ūcio makīara nguo thī, na o mūdū agīkia gīcūhī ho kuuma kūrī indo iria aatahite. 26 Naguo ūritū wa icūhī icio cia thahabu aahooete wakinyire cekerī 1,700, mathaga marīa mangī matatarītwo, na nīmo mīgathī, na nguo cia rangī wa ndathi iria ciehumbagwo nī athamaki a Amidiani, kana mīnyororo īrīa yarī ngingo cia ngamīra ciao. 27 Gideoni agīthondeka thahabu īyo īgītūika ebodi, īrīa aigire kūu Ofira, itūūra rīake. Isiraēli othe makīhūūra ūmaraya na ūndū wa kūmīhooya marī kūu, nayo īgītūika mūtego harī Gideoni na nyūmba yake. 28 Ūguo nīguo andū a Midiani maahootirwo nī andū a Isiraēli, na matiacookire kwambararia mītwe rīngī. Matukū-inī marīa Gideoni aatūūrire muoyo, būrūrī ūcio ūkīgīa na thayū mīaka mīrongo īna. 29 Jerubu-Baali mūrū wa Joashu nīacookire gwake mūcīi gūtūūra kuo. 30 Na aarī na ariū mīrongo mūgwanja ake mwene, nī ūndū nī aarī na atumia aingī. 31 Nayo thuriya yake īrīa yaikaraga Shekemu, nīyamūciarīire mwana wa kahīi, ūrīa aatuire Abimeleku. 32 Gideoni mūrū wa Joashu aakuire arī mūkūrū mūno, na agīthikwo mbīrīra-inī ya ithe Joashu kūu Ofira ya Aabiezeri. 33 Gideoni akua-rī, andū a Isiraēli o rīngī nīmahūūrire ūmaraya na Mabaali. Makīrūgamia Baali-Berithu itūike ngai yao, 34 na matiacookire kūrīrikana Jehova Ngai wao, ūrīa wamahonoketie akamaruta moko-inī ma thū ciao ciothe iria ciarī mīena-inī yao yothe. 35 O na ningī nīmagire gūcookia ngaatho kūrī nyūmba ya Jerubu-Baali (nīwe Gideoni) nī ūndū wa maūdū marīa mothe mega aamekiire.

9 Abimeleku mūrū wa Jerubu-Baali nīathiire kūrī aa mamawe na andū othe a mbarī ya kūrīa nyina oimīte kūu Shekemu, akīmeera atīrī, 2 “Ūriai atūūri othe a Shekemu atīrī, ‘Nī ūndū ūrīkū mwega na inyuī. Nī mwathwo nī ariū mīrongo mūgwanja a Jerubu-Baali, kana mūthamakīrwo nī mūdū ūmwe?’ Rīrikanai ndī wanyu, tuumīte mūthiimo ūmwe.” 3 Rīrīa aa mamawe meerire atūūri a Shekemu ūhorō ūcio wothe, andū a Shekemu makīenda kūrūmīrīra Abimeleku nī ūndū nīmōigire atīrī, “Ūcio nī mūrū wa

ithe witū.” 4 Nao makīmūhe cekerī mīrongo mūgwanja cia betha irutītwo hekarū-inī ya Baali-Berithu, nake Abimeleku agīcihūthīra kwandīka andū matarī kiēne na a mbūkīrīra, arīa maatuikire arūmīrīri ake. 5 Agīthīi gwa ithe mūcīi o kūu Ofira na akīūrāgithīria ariū a ithe mīrongo mūgwanja ihiga-inī rīmwe, nīo ariū a Jerubu-Baali. No Jothamu, mūrū wa Jerubu-Baali ūrīa warī kīhinga-nda, nīahonokire nī ūndū nīehithire. 6 Nao atūūri othe a Shekemu na a Bethi-Milo makīūngana mūtī-inī ūrīa mūnene o hau gītugī-inī kīrīa kīrī Shekemu, magītua Abimeleku mūthamaki. 7 Hīndī īrīa Jothamu aaheirwo ūhorō ūcio-rī, akīhaica Kīrīma-igūrū kīa Gerizimu na akīanīrīra, akīmeera atīrī, “Ta thikīrīria inyuī atūūri a Shekemu, nīgeetha o nake Ngai amūthikīrīrie. 8 Mūthenya ūmwe mītī nīyoimagarire īgaitīrīrie ūmwe wayo maguta atuīke mūthamaki wayo. Nayo ikīira mūtamaiyū atīrī, ‘Ūka ūtuīke mūthamaki witū.’ 9 “No mūtamaiyū ūcio ūgīcookia atīrī, ‘No ndigane na maguta makwa marīa matūmaga ngai o na andū matīo, ngariūnge ūū na ūū igūrū rīa mītī īrīa īngī?’ 10 “Thuutha ūcio mītī īyo ikīira mūkūyū atīrī, ‘Ūka ūtuīke mūthamaki witū.’ 11 “No mūkūyū ūcio ūgīcookia atīrī, ‘No ndigane na ngūyū ciakwa njega ūguo na irī mūrīo, ngariūnge ūū na ūū igūrū rīa mītī īrīa īngī?’ 12 “Ningī mītī ikīira mūthabībū atīrī, ‘Ūka ūtuīke mūthamaki witū.’ 13 “No mūthabībū ūcio ūgīcookia atīrī, ‘No ndigane na ndibe yakwa īrīa īkenagia ngai o na andū, ngariūnge ūū na ūū igūrū rīa mītī īrīa īngī?’ 14 “Kūrīkīrīria mītī yothe ikīira mūtare wa gīthaka-inī atīrī, ‘Ūka ūtuīke mūthamaki witū.’ 15 “Naguo mūtare ūcio wa gīthaka ūkīira mītī īyo atīrī, ‘Kūngīkorwo ti-itherū nī mūkwendā kūnjitīrīria maguta ndūike mūthamaki wanyu-rī, gītūkei mwīlithē kīruru-inī giakwa; no kūngīkorwo ti ūguo-rī, mwaki ūrokiuma mūtare-inī wa gīthaka ūcine mītarakwa ya Lebanonī!’ 16 “No rīrī, angīkorwo mwēkire ūndū ūcio na kīhooeto, na mūrī na ngoro njega rīrīa mwatuire Abimeleku mūthamaki, na angīkorwo nīmwikīte Jerubu-Baali na nyūmba yake maūdū mega, mūkamwīka ūrīa agīrīrwo nī gwīkworī, 17 tondū baba nīwe wamūrūūrīre, agītwarīrīria muoyo wake ūgwatī-inī nīgeetha amūhonokie moko-inī ma Amidiani, 18 (no ūmūthī nīmūkīrīre nyūmba ya baba, mūkooragīra ariū ake mīrongo mūgwanja ihiga-inī rīmwe, na mūgatua Abimeleku, mūrū wa ngombo yake ya mūrītu, mūthamaki wa atūūri a Shekemu tondū nī mūrū wa ithe wanyu), 19

mūngīkorwo mwīkīte ūndū ūcio na kīhoo, na mūrī na ngoro njega kūrī Jerubu-Baali na nyūmba yake ūmūthī-rī, Abimeleku arotuika gīkeno kīanyu, o na inyuū mūgītūike gīkeno gīake! **20** No kūngīkorwo ti ūguo-rī, mwaki ūrokiuma harī Abimeleku ūmūcine, ūmūniine biū, atūūri aya a Shekemu na Bethi-Milo, o na mwaki ūrokiuma harī inyuū atūūri a Shekemu na Bethi-Milo, ūcine Abimeleku, ūmūniine biū.” **21** Hīndī ūyo Jothamu agīthara, akīūrira kūu Biri, nake agītūūra kuo nī ūndū nīetigagīra mūrū wa ithe, Abimeleku. **22** Thuutha wa Abimeleku gwathana Isiraeli māaka itatū-rī, **23** Ngai agītūuma roho mūūru gatagatī ka Abimeleku na atūūri a Shekemu, arīa meekire maūndū mooru ma ūhinga kūrī Abimeleku. **24** Ngai eekire ūndū ūyū nīgeetha ngero ūria yagerirwo arīū mīrongo mūgwanya a Jerubu-Baali, ya gūtītwo thakame yao, ūrīhio mūrū wa ithe wao, Abimeleku, na ūrīhio atūūri a Shekemu arīa maamūteithirie kūrūaga arīū a ithe. **25** Nī ūndū wa kūregana nake-rī, atūūri acio a Shekemu nīmaigire andū ūrīma-inī nīguo mohie na matunye o mūndū ūria wahītūkaga indo ciake, naguo ūhoru ūcio ūkīmenyithio Abimeleku. **26** Nake Gaali mūrū wa Ebedi hamwe na arīū a ithe magīthaamīra kūu Shekemu, nao atūūri akuo makīmwiḥoka. **27** Thuutha wa gūthīi mīgūnda-inī na gūcookereria thabibū na gūcihiha, makīgīa na iruga hekarū-inī ya ngai yao. Rīrīa maarīaga na makīnyuuga, makīruma Abimeleku. **28** Nake Gaali mūrū wa Ebedi akiuga atīrī, “Abimeleku nūū, na Shekemu nūū, nīguo tūtūike ndungata ciake? Githī ti mūrū wa Jerubu-Baali, nake Zebuli githī tiwe mūnini wake? Tungatīrai andū a Hamoru, ithe wa Shekemu! Tūgūgītungatīra Abimeleku nīkī? **29** Naarī korwo andū aya me rungu rwa wathani wakwa! Hīndī ūyo nī no ndīmweherie. No njīre Abimeleku atīrī, ‘Ita ita rīaku rīothe!’” **30** Rīrīa Zebuli ūcio mwathi wa itūūra aiguire ūrīa Gaali mūrū wa Ebedi oigīte-rī, akīrakario nī ūhoru ūcio mūno. **31** Agītūmīra Abimeleku andū na hitho, akīmwīra atīrī, “Gaali mūrū wa Ebedi na arīū a ithe nīmokīte gūkū Shekemu, na nīmararahūra andū a itūūra magūūkīrīre. **32** Nī ūndū wa ūguo-rī, ūtukū wakinya wee na andū aku mūūke mūmoohie mīgūnda-inī. **33** Rūciinī tene rīua rīkīratha-rī, ūthīi ūtharīkīre itūūra inene. Na rīrīa Gaali na andū ake mariumīra magūtharīkīre-rī, ūka ūria wothe guoko gwaku kūngīhota gwīka.” **34** Nī ūndū ūcio Abimeleku marī hamwe na mbūtū ciake ciothe cia ita makiumagara ūtukū, makīhitha gūkuhī

na Shekemu marī ikundi inya. **35** Nake Gaali mūrū wa Ebedi nīoimagarīte akarūgama itoonyero-inī rīa kīhingo gīa itūūra inene, o hīndī ūyo Abimeleku na thigari ciake moimagīra kūrīa meehithīte. **36** Rīrīa Gaali aamoonire-rī, akīra Zebuli atīrī, “Ta rora, harī na andū maroka maikūrūkīte kuuma irīma igūrū!” Nake Zebuli agīcookīa atīrī, “Wee ūroona cīruru cia irīma taarī andū.” **37** No Gaali akīaria rīngī, akiuga atīrī: “Ta rora wone andū maroka maikūrūkīte moimīte gatagatī ka būrūri, na mbūtū irīa ūngī yūkīte yumīte na mwena wa mūtī wa mūrāgūrī.” **38** Nīngī Zebuli akīmwīra atīrī, “Mwīgaatho waku ūkīrī ha rīu, wee woigire atīrī, ‘Abimeleku nūū atī nīguo atwathe?’ Githī andū aya ti o wanyūrūrīre. Umagara ūkarūe nao!” **39** Nī ūndū ūcio Gaali agītongoria atūūri a Shekemu makīhūurana na Abimeleku. **40** Abimeleku akīmūteng’eria, nao andū aingī makīgīa magurārītio makīūra kūu guothe o nginya itoonyero-inī rīa kīhingo. **41** Abimeleku agītūūra Aruma, nake Zebuli akīrutūrūra Gaali hamwe na arīū a ithe kuuma Shekemu. **42** Mūthenya ūyū ūngī andū a Shekemu magīthīi mīgūnda-inī, nake Abimeleku akīmenyithio ūhoru ūcio. **43** Nī ūndū ūcio akīoya andū ake, akīmagayania ikundi ithatū, akīmaiga moherie andū mīgūnda-inī. Hīndī ūria onire andū acio magītūka moimīte itūūra-inī rīrīa inene, agītūkīra amatharīkīre. **44** Abimeleku na ikundi iria arī nacio makīguthūka mbere nginya hau itoonyero-inī rīa kīhingo gīa itūūra inene, nacio ikundi acio ūngī igīrī ikīguthūkīra arīa maarī mīgūnda-inī, ikīmooraga. **45** Abimeleku akīhūurana na itūūra rīu inene mūthenya wothe nginya akīrītaha na akīūrāga andū a rīo othe. Nīngī akīananga itūūra rīu inene, na akīrītīrīria cumbī. **46** Rīrīa maiguire ūhoru ūcio, andū arīa maatūrāga mūthiringo-inī wa Shekemu magītōonya kīhitho-inī kīa hinya kīa hekarū ya Eli-Berithu. **47** Rīrīa Abimeleku aiguire atī nīmacookanīrīre kuo-rī, **48** we na andū ake othe makīambata Kīrīma-inī gīa Zalimuna. Akīoya ithanwa, agītema hongē, na agīciigīrīra ciande. Agīatha andū arīa maarī nake, akīmeera atīrī, “Narua! ūka ūguo muona ndeka!” **49** Nī ūndū ūcio andū acio othe magītema hongē, na makīrūmīrīra Abimeleku. Magīciūmba hība kūnyīitana na kīhitho kīu kīa hinya magīciḡwatia mwaki andū marī thīnī. Nī ūndū ūcio andū acio othe maarī thīnī wa mūthiringo ūcio wa Shekemu, ta andū 1,000, arūme na andū-a-nja, o nao magīkua. **50** Abimeleku agīthīi itūūra rīa Thebezu, akīrīrigīciīria na akīrītunyana.

51 No rīrī, thīinī wa itūūra rīu inene nī kwarī na mūthiringo mūrūmu kūrīa arūme othe na andū-a-nja, na andū othe a itūūra rīu inene, moorīre. Makīhingīra thīinī, na makīhaica mūthiringo igūrū. 52 Abimeleku agīthīi mūthiringo-inī ūcio, akīūhithūkīra. No rīrīa akuhīrīrie itoonyero rīa mūthiringo nīguo aūgwatie mwaki-rī, 53 mūtumia ūmwe akīmūgūithīria ihiga rīa gīthīi mūtwe, rīkīmūhehenja mūtwe. 54 Nake agīta mūkuui wake wa indo cia mbaara na ihenya, akīmwīra atīrī, “Comora rūhiū rwaku rwa njora ūnjūrage, nīgeetha matikoigage atīrī, ‘Ooragirwo nī mūdū-wa-nja.’” Nī ūndū ūcio ndungata yake ikīmūtheeca, agīkua. 55 Hīndī irīa andū a Isiraēli moonire atī Abimeleku nīakuūte-rī, makīinūkīra. 56 Ūguo nīguo Ngai aarīhirie Abimeleku nī ūndū wa waganu ūrīa ekīte ithe, wa kūrāga ariū-a-ithe mīrongo mūgwanja. 57 Ningī Ngai akīrīhia andū a Shekemu nī ūndū wa waganu wao wothe. Kīrumi kīa Jothamu mūrū wa Jerubu-Baali gīkīmacookerera.

10 Thuutha wa Abimeleku, mūdū wa mūhīrīga wa Isakaru wetagwo Tola mūrū wa Pua, mūrū wa Dodo, akīarahūka ahonokie Isiraēli. Nake agītūūra Shamiru, kūu būrūri ūrīa ūrī irīma wa Efiraīmu. 2 Agītīrīrīra Isiraēli mīaka mīrongo īrī na itatū; agīcooka agīkua, na agīthikwo kūu Shamiru. 3 Nake Tola akīrūmīrīrwo nī Jairu wa kuuma Gileadi, ūrīa watiirīrīre Isiraēli mīaka mīrongo īrī na īrī. 4 Jairu aarī na ariū mīrongo itatū arīa mathiāga mahaicīte ndigiri mīrongo itatū. Maathaga matūūra mīrongo itatū kūu Gileadi, marīa nginya ūmūthī metagwo Havothu-Jairu. 5 Jairu akua aathikirwo kūu Kamonu. 6 O rīngī andū a Isiraēli nīmekire maūdū mooru maitho-inī ma Jehova. Magītungatīra Mabaali na Maashithorethu, na ngai cia Aramu, na ngai cia Sidoni, na ngai cia Moabi, na ngai cia Aamoni, o na ngai cia Afilisti. Na tondū andū a Isiraēli nīmatiganīrie Jehova na matiacookire kūmūtungatīra-rī, 7 akīrakario nīo. Akīmaneana moko-inī ma Afilisti na moko-inī ma Aamoni, 8 arīa maamanyariirie na makīmahinyīrīria mwaka-inī ūcio. Nao makīhinyīrīria andū a Isiraēli othe arīa maarī mwena wa irathīro wa Rūūi rwa Jorodani kūu Gileadi, būrūri wa Aamori, mīaka ikūmi na īnana. 9 Ningī Aamoni makīringa Rūūi rwa Jorodani nīguo makarūe na andū a Juda, na andū a Benjamini, o na nyūmba ya Efiraīmu; nakuo Isiraēli gūkīgīa na kīnyariirīko kīnene. 10 Ningī andū a Isiraēli magīkairīa Jehova makīmwīra atīrī, “Nīwīhītie, tūgatiganīria Ngai

witū, tūgatungatīra Mabaali.” 11 Jehova akīmacookeria atīrī, “Hīndī irīa andū a Misiri na Aamori, na Aamoni, na Afilisti, 12 na Asidoni, na Aamaleki, o na Amaoni maamūhinyīrīrie na mūkīngāira ndīmūteithie-rī, gīthī ndiamūhonokirie kuuma moko-inī mao? 13 No inyuū nīmwandiganīrie na mūgītungatīra ngai ingī, tondū ūcio ndigacooka kūmūhonokia o na rī. 14 Thīi mūgakaire ngai icio mwīthuurīre. Nīmūhonokagie hīndī irīa mūranyamarīka!” 15 No andū a Isiraēli makīra Jehova atīrī, “Nīwīhītie. Īka na ithuī o ta ūrīa ūkuona kwagīrīre, no rīrī, twagūthaita ūtūhonokie rīu.” 16 Hīndī iyo magīkīeheria ngai icio cia kūngī gatagatī-inī kao, na magītungatīra Jehova. Nake ndangīakīrīrīrie rīngī kuona Isiraēli makīnyariirīka. 17 Rīrīa Aamoni meerirwo moe indo cia mbaara na makīamba hema ciao kūu Gileadi-rī, andū a Isiraēli makīūngana na makīamba hema ciao kūu Mizipa. 18 Atongoria a andū a Gileadi makīrāna atīrī, “Mūdū ūrīa ūkwambīrīria kūrīa na Aamoni-rī, ūcio nīwe ūgūtūika mūnene wa andū arīa matūūrāga Gileadi.”

11 Na rīrī, Jefitha aarī Mūgileadi warī njamba yarī hinya. Nake ithe wa Jefitha eetagwo Gileadi, na nyina aarī mūmaraya. 2 Mūtumia wa Gileadi o nake akīmūciarīra aanake, na rīrīa maagimarire makīingata Jefitha. Nao makiuga atīrī, “Wee ndūkagaya igai thīinī wa nyūmba iitū, tondū ūrī wa mūtumia ūngī.” 3 Nī ūndū ūcio Jefitha akīūrīra ariū a ithe, agīthīi gūtūūra būrūri wa Tobu, kūrīa gīkundi kīa andū matarī kiene kīamūrīgīicīrie na gīkīmūrūmīrīra. 4 Thuutha wa ihinda inini, hīndī irīa Aamoni maahaarīrie mbaara na Isiraēli, 5 athuuri a Gileadi magīthīi kūgīra Jefitha kuuma būrūri wa Tobu. 6 Nao makīmwīra atīrī, “Ūka, ūtūike mūnene witū wa ita, nīgeetha tūhūūrane na Aamoni.” 7 Jefitha akīmeera atīrī, “Gīthī mūtiathūūrire mūkīnyingata kuuma nyūmba ya baba? Nī kī kīratūma mūūke kūrī nīi rīu mūrī na thīina?” 8 Athuuri a Gileadi makīmwīra atīrī, “O na kūrī ūguo, nītwagūcookerera; twarana na ithuī tūkahūūrane na Aamoni, na nīgūtūika mūnene witū wa gwathaga andū othe arīa matūūrāga Gileadi.” 9 Jefitha akīmooria atīrī, “Mūngīnjookia ngahūūrane na Aamoni nake Jehova amaneane kūrī nīi-rī, tītherū nī nīngatuīka mūnene wanyu?” 10 Athuuri acio a Gileadi makīmūcookeria atīrī, “Jehova nīwe mūrīa witū; nītūgūwīka o ta ūrīa ūkuuga.” 11 Nī ūndū ūcio Jefitha agīthīi hamwe na athuuri a Gileadi, na andū acio makīmūtua mūnene na mwathi wao. Nake

agĩcookera ciugo ciake ciothe mbere ya Jehova o kũu Mizipa. **12** Ningĩ Jefitha agĩtũmana kũrĩ mũthamaki wa Aamoni na kũria gikĩ: “Nĩ ũhoro ũrikũ ũrĩ nagueo na ithuĩ nĩgeetha ũtharikire bũrũri witũ?” **13** Mũthamaki wa Aamoni agĩcookeria andũ a Jefitha atĩrĩ, “Hĩndĩ irĩa Isiraeli maambatire kuuma Misiri, nĩmooire bũrũri wakwa kuuma Arinoni nginya Jaboku, o na nginya Jorodani. Rĩu njookeriai bũrũri ũcio na thayũ.” **14** Nake Jefitha agĩtũma andũ ringĩ kũrĩ mũthamaki wa Aamoni, **15** akiuga atĩrĩ: “Ūũ nĩguo Jefitha oiga: Isiraeli ndooire bũrũri wa Moabi kana bũrũri wa Aamoni. **16** No rĩrĩa maambatire makiuma Misiri, Isiraeli maatuikanĩrie werũ-inĩ nginya Iria Itune, magĩkina Kadeshi. **17** Ningĩ Isiraeli agĩtũma andũ kũrĩ mũthamaki wa Edomu, makamwĩre atĩrĩ, ‘Twĩtikĩrie tũtuikanĩrie bũrũri-inĩ waku,’ no mũthamaki wa Edomu ndaigana gũthikĩrĩa. Ningĩ magĩtũmana kũrĩ mũthamaki wa Moabi, nake akĩrega. Nĩ ũndũ ũcio Isiraeli magĩkara kũu Kadeshi. **18** ‘Magĩcooka magĩtuikanĩria werũ-inĩ, magĩthiũrũka bũrũri wa Edomu na Moabi, makĩgerera mwena wa irathĩro wa bũrũri wa Moabi, na makĩamba hema ciao mũrĩmo ũũrĩa ũngĩ wa Arinoni. Nao matiatonyire bũrũri wa Moabi, nĩgũkorwo Rũũĩ rwa Arinoni nĩruo rwarĩ mũhaka wakuo. **19** ‘Ningĩ Isiraeli agĩtũma andũ kũrĩ Sihoni mũthamaki wa Aamori, ũrĩa waathanaga Heshiboni, makĩmwĩra atĩrĩ, ‘Twĩtikĩrie tũhĩtũkĩre bũrũri-inĩ waku tũthĩ bũrũri witũ.’ **20** Na rĩrĩ, Sihoni ndaigana kwĩhoka Isiraeli mahĩtũkĩre bũrũri wake. Akiũngania ita rĩake rĩothe na akĩamba hema kũu Jahazu, na akĩhũurana na Isiraeli. **21** ‘Nake Jehova, Ngai wa Isiraeli, akĩneana Sihoni na andũ ake othe moko-inĩ ma Isiraeli, makĩmahoota. Isiraeli makĩyoera bũrũri wothe wa Aamori arĩa maatũraga bũrũri ũcio, **22** magĩtunyana guothe kuuma Arinoni nginya Jaboku, na kuuma werũ-inĩ nginya Jorodani. **23** ‘Na rĩrĩ, kuona atĩ Jehova, Ngai wa Isiraeli nĩwe ũingatĩte Aamori akameheria mbere ya andũ ake Isiraeli-rĩ, wee ũkĩrĩ na kĩhooito kĩrikũ gĩa kũwĩgwatĩra? **24** Kaĩ ũtangĩoya kĩrĩa Kemoshu ngai yaku ikũheete? Ithuĩ na ithuĩ twĩgwatĩre kĩria gĩothe Jehova Ngai witũ atũheete. **25** Anga wee nĩũkĩrite Balaki mũrũ wa Ziporu, mũthamaki wa Moabi? Nĩ kũrĩ hĩndĩ arĩ ahaarana na Isiraeli kana akĩrũa nao? **26** Handũ ha mĩaka magana matatũ Isiraeli matũũrite kũu Heshiboni, na Aroeri, na matũũra marĩa mothe magũthiũrũkĩrie, na matũũra mothe marĩa marĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Arinoni. Nĩ kĩ kĩagiririe

ũmeoyoere rĩngĩ hĩndĩ iyo? **27** Nĩ ndikũhĩtũrie, no wee nĩũranjĩka ũũru nĩ ũndũ wa kũndehera mbaara. Reke Jehova, ũrĩa mũtuithania, atuithanie ciira ũyũ ũmũthĩ gatagatĩ ka andũ a Isiraeli na Aamoni.” **28** O na kũrĩ ũguo, mũthamaki wa Aamoni ndaigana kũrũmbũya ndũmĩrĩri iyo aatũmĩrwo nĩ Jefitha. **29** Hĩndĩ iyo Roho wa Jehova agĩũka igũrũ rĩa Jefitha. Akĩringa Gileadi na Manase, akĩhĩtũkĩra Mizipa ya Gileadi, na kuuma kũu agĩthiĩ gũkora Aamoni. **30** Nake Jefitha akĩhĩta mwĩhĩtwa mbere ya Jehova, akiuga atĩrĩ, “Ūngĩneana Aamoni moko-nĩ makwa-rĩ, **31** o kĩrĩa gĩkoima nja na mũrango wa nyũmba yakwa kĩndũnge rĩrĩa ngaacooka hootanĩte kuuma kũrĩ Aamoni, gĩgaatuĩka kĩa Jehova, na nĩngakĩruta gĩtuĩke igongona rĩa njino.” **32** Nake Jefitha agĩthiĩ kũhũurana na Aamoni, nake Jehova akĩmaneana moko-inĩ make. **33** Agĩthũkangia matũũra mĩrongo rĩri kuuma Aroeri nginya gũkuhĩ na Minithu, o nginya Abeli-Karamimu. Ūguo nĩguo Isiraeli maatooririe Aamoni. **34** Hĩndĩ irĩa Jefitha aacookire gwake mũciĩ kũu Mizipa-rĩ, nũũ wagĩũkire kũmũtũnga tiga mwarĩ, akĩmũinagĩra na akĩhũũraga tũhembel! Nake aarĩ mwana wa mũmwe. Tiga o we wiki, Jefitha ndaarĩ na kahĩĩ kana kairĩtu. **35** Rĩrĩa aamuonire-rĩ, agĩtembũranga nguociake agĩkaya, akiuga atĩrĩ, “Ūũ! Mwarĩ wakwa! Nĩwandua mũndũ mũthiĩniku na mũnyamarĩku nĩ ũndũ nĩndihĩtĩte mwĩhĩtwa harĩ Jehova ũrĩa itangĩaga kũhingia.” **36** Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Baba, wee nĩweehĩtĩre mwĩhĩtwa kũrĩ Jehova. Njĩka o ta ũrĩa weranĩire, kuona atĩ Jehova nĩakũrĩhĩria harĩ Aamoni thũ ciaku.” **37** Ningĩ akiuga atĩrĩ, “No nĩngũkũũria ũnjĩtikĩrie ũndũ ũyũ ũmwe: Ūũhe mĩeri rĩrĩ ngacangacange irĩma-inĩ na ndĩre hamwe na arata akwa, tondũ ndikaahika.” **38** Akĩmwĩra atĩrĩ, “No ũthiĩ.” Akĩmwĩtikĩria athiĩ mĩeri rĩrĩ. We marĩ na airĩtu acio angĩ magĩthiĩ irĩma-inĩ, makĩrĩranĩra tondũ ndarĩ hĩndĩ angĩkaahika. **39** Thuutha wa mĩeri iyo rĩrĩ, agĩcooka kũrĩ ithe, nake akĩmwĩka o ta ũrĩa eehĩtĩte. Nake aarĩ mũirĩtu gathirange. Kuumanagia na ũndũ ũcio, ũgĩtuĩka mũtugo wa andũ a Isiraeli, **40** atĩ o mwaka airĩtu a Isiraeli mathiĩage nja mĩthenya ina kũrĩrikana mwarĩ wa Jefitha ũcio Mũgileadi.

12 Na rĩrĩ, andũ a Efiraimu magĩcookanĩrĩa ikundi ciao cia ita, na makĩringa mũrĩmo wa Zafoni makĩra Jefitha atĩrĩ, “Wathĩire kũhũurana na Aamoni na ndwatwĩtĩre tũthiĩ nawe nĩkĩ? Tũgũgũcina hamwe na nyũmba yaku.” **2** Jefitha akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩ

na andũ akwa tũraarĩ na kĩgiano kĩnene na Aamoni, na o na gũtuũka nĩndetanire, inyuĩ mũtiahonokirie kuuma moko-inĩ ma. **3** Rĩrĩa ndonire atĩ mũtindeithiarĩ, ngĩtwarĩrĩa ũgwati-inĩ wa gĩkuũ, ngĩringa mũrĩmo ũũrĩa ũngĩ ngahũũrane na Aamoni, nake Jehova akĩhotanĩra kũrĩ o. Rĩu-rĩ, mũgĩũkite ũmũthĩ kũhũũrana na nĩ nĩkĩ?” **4** Jefitha agĩcookanĩrĩa andũ a Gileadi, makĩhũũrana na andũ a Efiraimu. Nao andũ a Gileadi makĩmahũũra mũno tondũ andũ a Efiraimu nĩmoigĩte atĩrĩ, “Inyuĩ Agileadi aya nĩ kũũra mworire kuuma kũrĩ Efiraimu na Manase.” **5** Nao Agileadi makĩgwatĩra mariũko ma Rũũ rwa Jorodani marĩa maaringĩrĩre kũu Efiraimu, na rĩrĩa rĩothe mũndũ wa Efiraimu ũrĩa watigaire oiga atĩrĩ, “Reke ninge mũrĩmo ũrĩa ũngĩ,” Nao andũ a Gileadi makamũũria atĩrĩ, “Wee ũrĩ Mũefiraimu?” Nake angĩacookirie oige, “Aca,” **6** makamwĩra atĩrĩ, “Nĩ wega, kiuge, ‘Shibolethu.’” Nake angĩoigire, “Shibolethu,” tondũ ndangĩahotire kũgweta kiugo kĩu wega, makamũnyĩta na makamũũragĩra kũu mariũko-inĩ ma Rũũ rwa Jorodani. Aefiraimu 42,000 makĩũragwo ihinda-inĩ rĩu. **7** Jefitha agĩtiirĩra Isiraeli miaka itandatũ. Jefitha ũcio Mũgileadi agĩcooka agĩkua, na agĩthikwo itũũra-inĩ rĩmwe rĩa kũu Gileadi. **8** Thuutha wake, Ibizani wa kũu Bethilehemu agĩtiirĩra Isiraeli. **9** Nake aarĩ na aanake mĩrongo itatũ na airĩtu mĩrongo itatũ. Akĩheana airĩtu ake mahikio nĩ arĩa maarĩ nja ya mũhĩrĩga wake, nao aanake ake akĩmarehere airĩtu mĩrongo itatũ kuuma nja ya mũhĩrĩga wake matũke atumia ao. Ibizani agĩtiirĩra Isiraeli miaka mũgwanja. **10** Ibizani agĩcooka agĩkua, na agĩthikwo kũu Bethilehemu. **11** Thuutha wake, Eloni ũrĩa Mũzebuluni agĩtiirĩra Isiraeli miaka ikũmi. **12** Eloni agĩcooka agĩkua, na agĩthikwo kũu Aijaloni bũrũri-inĩ wa Zebuluni. **13** Thuutha wake, Abidoni mũrũ wa Hileli, kuuma Pirathoni, agĩtiirĩra Isiraeli. **14** Nake aarĩ na aanake mĩrongo ĩna na ciana ciao mĩrongo itatũ, nao maakuuagwo nĩ ndigiri mĩrongo mũgwanja. Agĩtiirĩra Isiraeli miaka ĩnana. **15** Abidoni mũrũ wa Hileli agĩcooka agĩkua, agĩthikwo Pirathoni kũu Efiraimu, bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Aamaleki.

13 O rĩngĩ andũ a Isiraeli magĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, na nĩ ũndũ wa ũguo Jehova akĩmaneana moko-inĩ ma Afilisti handũ ha miaka mĩrongo ĩna. **2** Mũndũ ũmwe warĩ wa Zora, wetagwo Manoa kuuma mũhĩrĩga wa Adani, aarĩ na mũtumia warĩ thaata watũũrĩte atarĩ na mwana. **3** Mũraika wa Jehova akĩmuumĩrĩa, akĩmwĩra atĩrĩ,

“Ūrĩ thaata na ndũrĩ mwana, no nĩũkũgĩa nda ũciare kahĩ. **4** Na rĩrĩ, wĩmenyerere ndũkananyue ndibei kana kĩndũ o gĩothe kĩgagatu, na ndũkanarĩe kĩndũ o gĩothe kĩrĩ thaahu, **5** tondũ wee nĩũkũgĩa nda na ũciare kahĩ. Gũtirĩ kanyũi gakaahũthĩrwo mũtwe-inĩ wake, nĩ ũndũ kahĩ kau gagaatuũka Mũnaziri wamũrĩrwo Ngai kuuma gũciarwo, na nĩakambĩrĩa kũhonokia Isiraeli kuuma moko-inĩ ma Afilisti.” **6** Hĩndĩ ĩyo mũtumia ũcio agĩthĩ kũrĩ mũthuuriwe, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũndũ wa Ngai nĩokire kũrĩ nĩ. Ekuonekaga ahaana ta mũraika wa Ngai wa gwĩtigĩrwo mũno. Ndinamũũria kũrĩa oimĩte, nake ndananjĩra rĩtwa rĩake. **7** No nĩnanjĩrĩre atĩrĩ, ‘Nĩũkũgĩa nda na ũciare kahĩ. Nĩ ũndũ wa ũguo, ndũkananyue ndibei kana kĩndũ kĩgagatu, o na ndũkarĩe kĩndũ o gĩothe kĩrĩ thaahu, tondũ kahĩ kau gagaakorwo karĩ Mũnaziri wa Ngai kuuma gũciarwo nginya mũthenya wako wa gũkua.’” **8** Hĩndĩ ĩyo Manoa akĩhooya Jehova: “Mwathani nĩndagũthaita, reke mũndũ ũcio wa Ngai ũgũtũmĩte kũrĩ ithuĩ oke rĩngĩ nĩguo atũrute ũrĩa tũkũrera kahĩ karĩa gagaaciarwo.” **9** Ngai akĩigua Manoa, na mũraika wa Ngai agĩũka rĩngĩ kũrĩ mũtumia rĩrĩa aarĩ mũgũnda-inĩ; no mũthuuriwe Manoa ndaarĩ hamwe nake. **10** Nake mũtumia akĩhiũha gũthĩ kwĩra mũthuuriwe, “Mũndũ ũrĩa wanyumĩrĩre mũthenya ũrĩa ũngĩ-rĩ, arĩ haha!” **11** Manoa agĩũkĩra, akĩrũmĩrĩra mũtumia wake. Rĩrĩa aakinyire harĩ mũndũ ũcio-rĩ, akĩmũũria atĩrĩ, “We nĩwe warĩre na mũtumia wakwa?” Nake akiuga atĩrĩ, “Ī, nĩ nĩ.” **12** Nĩ ũndũ ũcio Manoa akĩmũũria atĩrĩ, “Hĩndĩ ĩrĩa ciugo ciaku ikaahinga-rĩ, watho wa mũtũũrĩre wa kahĩ gaka na wĩra wako ũgaakorwo ũrĩ ũrĩkũ?” **13** Mũraika wa Jehova agĩcookia atĩrĩ, “Mũtumia waku no nginya eeke ũrĩa wothe ndĩmwĩrĩte. **14** Ndakarĩe kĩndũ o gĩothe kũmĩte mũthabĩbũ-inĩ, kana anyue ndibei o yothe, kana kĩndũ kĩngĩ gĩa kũnyua kĩgagatu kana arĩe kĩndũ o gĩothe kĩrĩ thaahu. No nginya eeke maũndũ mothe marĩa nĩ ndĩmwathĩte.” **15** Manoa akĩra mũraika wa Jehova atĩrĩ, “No twende ũikare nginya tũgũthĩnjĩre koori.” **16** Mũraika wa Jehova agĩcookia atĩrĩ, “O na wangĩria thĩ, ndikũrĩa irio ciaku. No wahaarĩria igongona rĩa njino-rĩ, rĩu rĩrutĩre Jehova.” (Manoa ndaigana gũkũũrana atĩ ũcio aarĩ mũraika wa Jehova.) **17** Nake Manoa agĩtuĩria ũhoru kuuma kũrĩ mũraika wa Jehova akĩmũũria atĩrĩ, “Wee wĩtagwo atĩa, nĩguo tũgaagũtĩia hĩndĩ ĩrĩa kiugo gĩaku gĩgaatuũka kĩa ma?” **18** Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩgũtũma

ünjūurie rīitwa rīakwa? Ndūngīhota kūrīmenya, nī rīa magegania.” 19 Hīndī īyo Manoa akīoya koori hamwe na mūtu wa igongona, agīcirutīra Jehova igūrū rīa ihiga. Nake Jehova agīka ūndū wa magegania o Manoa na mūtumia wake meroreire: 20 O rūrīrīmī rūkīrīmībūkaga kuuma kīgongona-inī rūrorete igūrūrī, mūraika wa Jehova akīambatīra rūrīrīmī-inī rūu. Nake Manoa na mūtumia wake mona ūguo, makīgūithia magīturumithia mothiū mao thī. 21 Rīrīa mūraika ūcio wa Jehova aagire gūcooka kwīyonithania kūrī Manoa na mūtumia wake, Manoa akīmenya atī ūcio aarī mūraika wa Jehova. 22 Akīra mūtumia wake atīrī, “Ithuī rīu no tūgūkuu, tondū nītuonete Ngai!” 23 No mūtumia wake akīmūcookeria atīrī, “Korwo Jehova nīegūtuīte gūtūūraga-rī, ndangītīkīre igongona rīa njino na igongona rīa mūtu kuuma moko-inī maitū, o na kana atuonie maūndū maya mothe kana gūtūwīra ūguo aatūwīra rūu.” 24 Mūtumia ūcio agīciara kahī na agīgatua Samusoni. Gagīkūra, nake Jehova agīkarathima, 25 nake Roho wa Jehova akīambīrīra gūkaarahūra o hīndī īyo kaarī kūu Mahane-Dani, gatagatī ga Zora na Eshitaoli.

14 Na rīrī, Samusoni agīkūrūka agīthī Timina, na kūu akīona mūrītu Mūfilisti. 2 Acooka mūcī, akīra ithe na nyina atīrī, “Nīnyonete mūndū-wa-nja Mūfilisti kūu Timina; rīu-rī, ngūrīrai we atūike mūtumia wakwa.” 3 Ithe na nyina makīmūcookeria atīrī, “Kaī gūtārī mūndū-wa-nja ūngītīkīrika gatagatī-inī ka andū a mūhīrīga wanyu o na kana gatagatī-inī ka andū aitū othe? No nginya ūthī kwa Afilisti acio mataruaga ūgīre mūtumia kuo?” No Samusoni akīra ithe atīrī, “Ngūrīra ūcio. Ūcio nowe ūnjagīrīre.” 4 (Aciari ake matiamenyaga atī ūndū ūcio woimīte kūrī Jehova, ūrīa wacaragia handū ha kūrutia Afilisti amokīrīre, nī ūndū hīndī īyo Afilisti nīo maathaga Isiraeli.) 5 Samusoni agīkūrūka Timina marī hamwe na ithe na nyina. Na rīrīa makuhīrīrie mīgūnda ya mīthabībū ya Timina-rī, o rīmwe kīana kīa mūrūūthi gīgūka na kūrī we kīmūaramīre. 6 Roho wa Jehova agīka igūrū rīake na hinya nginya agītārūanga mūrūūthi ūcio na moko matheri o ta ūrīa angītārūanga koori. No ndaigana kwīra ithe o na kana nyina ūrīa ekīte. 7 Nake agīcooka agīkūrūka makīaranīria na mūndū-wa-nja ūcio, na akīmwenda. 8 Thuutha ūcio, rīrīa aacookaga akamūhīkie-rī, agīkerūra oone kīimba kīa mūrūūthi ūcio. Thīnī wakīo haarī na mūrumbī wa njūkī na

ūūkī, 9 ūrīa aatahire na hī, agīthī akīrīaga. Na rīrīa aakinyīrīre aciari ake, akīmagaīra ūūkī ūcio o nao makūrīa. Nowe ndaigana kūmeera atī aarutīte ūūkī ūcio kīimba-inī kīa mūrūūthi. 10 Na rīrī, ithe agīkūrūka akoone mūndū-wa-nja ūcio. Nake Samusoni akīrugithia iruga kūu, o ta ūrīa warī mūtugo wa ahikania. 11 Na rīrīa andū maamuonire, makīmūhe aanake mīrongo itatū maikare nake. 12 Samusoni akīmeera atīrī, “Rekei ndīmūgwatie ndaī, muona mwamītaūra mīthenya-inī īno mūgwanja ya iruga-rī, nīngamūhe nguo cia gatani mīrongo itatū na nguo cia kūgarūrīra mīrongo itatū. 13 Mwaremwo nī kūmītaūra-rī, no nginya mūūhe nguo cia gatani mīrongo itatū, na nguo cia kūgarūrīra mīrongo itatū.” Nao makīmūwīra atīrī, “Ta gītūgwatie ndaī īyo yaku, tūmīgue.” 14 Nake akīmeera atīrī, “Kuuma nyamū ndīani, gūkiuma kīndū kīngīrīo; kuuma kūrī nyamū īrī hinya, gūkiuma kīndū kīrī mūrīo.” Na handū ha mīthenya itatū, matiahotete kūmītaūra. 15 Naguo mūthenya wa īna wakinya, makīra mūtumia wa Samusoni atīrī, “Heenereria mūthuuriguo nīguo atūtaūrīre ndaī īyo, kana tūgūcine wee na nyūmba ya thoguo nginya mūkue. Anga mūtūwītē gūkū nīguo mūtūtunye indo ciitū?” 16 Nake mūtumia wa Samusoni akīgūithia harī we, akīrīraga akiugaga atīrī, “Wee nīūūthūire! Wee ndūnyendete o na atīa. Ūgwatītie andū aitū ndaī, na nīūregete kūndaūrīra ndaī īyo.” Nake akīmūcookeria atīrī, “O na baba na maitū ndimataūrīre, wee-rī, ngūgītūtaūrīra nīkī?” 17 Akīrīra mīthenya īyo yothe mūgwanja ya iruga rīu, na mūthenya wa mūgwanja Samusoni akīmūbūrīra, nī ūndū wa ūrīa aikarīre akīmūringagīrīria. Nake mūtumia ūcio agīcooka agītaarīria andū ao ndaī īyo. 18 Rīūa rītanathūa mūthenya ūcio wa mūgwanja, andū a itūūra rīu makīmūria atīrī, “Nī kī kīrī mūrīo gūkīra ūūkī? Nī kī kīrī hinya gūkīra mūrūūthi?” Nake Samusoni akīmeera atīrī, “Korwo mūtinarīma na moori yakwa-rī, mūtingāhota gūtaūra ndaī yakwa.” 19 Nake Roho wa Jehova agīka igūrū rīa Samusoni na hinya mūno. Nake agīkūrūka nginya Ashikeloni, akīūraga andū mīrongo itatū akuo, akīmatunya indo ciao, na akīheana nguo ciao kūrī arīa maataūrīte ndaī īyo. Na akīambata agīthī gwa ithe mūcī arakarīte mūno. 20 Nake mūtumia ūcio wa Samusoni akīheanwo kūrī mūratawe ūrīa wamūrūgamīrīre ūhiki-inī wake.

15 Thuutha ūcio, ihinda-inī rīa magetha ma ngano-rī, Samusoni akīoya koori na agīthī gūceerera

mūtumia wake. Akiuga atīrī, “Ngūthiī ndoonye kanyūmba-inī ka mūtumia wakwa.” No ithe wa mūtumia ūcio akīmūgiria atoonye kuo. 2 Ithe akīmwīra atīrī, “Niī ndaarī na ma atī nīwamūthūūrire biū, ngikīmūheana kūrī mūrātāguo. Githī mwarī wa nyina ūrīa mūnini ndakīrī mūthaka kūrī we? Kimuoē ithenya rīake.” 3 Samusoni akīmeera atīrī, “Rūu ndī na kīhooto gīa kwīrīhīria harī Afilisti; ti-itherū nīngūmekā ūūru biū.” 4 Nī ūndū ūcio akiumagāra, akīnyīita mbwe magāna matatū, agīciohithānia mīting’oe igīrī igīrī. Agīcooka akīoherera gīcinga harī o mīting’oe īyo īrī īrī, 5 akīgwātīa īcinga īcio mwakī na akīrekereria mbwe īcio ngāno-inī ya Afilisti īrīa yarī mīgūnda. Agīcina itīā cia ngāno īrīa yarūgamītio mīgūnda na ngāno īrīa itaarī ngethe, na agīcina mīgūnda ya mīthābībū na ya mītāmaiū. 6 Rīrīa Afilisti mooririe atīrī, “Nūū wikīte ūū?” Makīrwo atīrī, “Nī Samusoni, mūthoni-we wa mūndū ūrīa Mūtimina, tondū mūtumia wake nīaheirwo mūrātawe.” Nī ūndū ūcio Afilisti makīambata na magīcina mūtumia ūcio o na ithe ngīnya magīkua. 7 Nake Samusoni akīmeera atīrī, “Kuona atī nī ūguo mwēka, ndikūmūtīgīthīria ngīnya ndīrīhīrie kūrī inyuī.” 8 Agīkīmatharīkīra na ūūru mūnene na akīūrāga aingī ao. Agīcooka agīkūrūka na agīkara ngurunga-inī ya ihīga rīa Etamu. 9 Nao Afilisti makīambata na makīamba hema kūu Juda, makīaragāna gūkuhī na Lehi. 10 Nao andū a Juda makīūra atīrī, “Mūūkīte kūhūūrāna na ithuī nīkī?” Nao magīcookīa atīrī, “Tūūkīte kūnyīita Samusoni, tūmwīke o ta ūrīa aatwīkire.” 11 Hīndī īyo andū ngiri ithatū kuuma Juda magīkūrūka ngīnya ngurunga-inī ya ihīga rīa Etamu na makīra Samusoni atīrī, “Kāī wee ūtakūūrānīte atī Afilisti nīo matwathagā? Nī atīa ūtwīkīte?” Nake agīcookīa atīrī, “Niī ndīmekīte o ta ūrīa maanjīkire.” 12 Nao makīmwīra atīrī, “Tūūkīte gūkuoha tūkūneane kūrī Afilisti.” Samusoni akiuga atīrī, “Mwīhīte atī ti inyuī mūkūnjūrāga.” 13 Nao magīcookīa atīrī, “Nītwekīra, ithuī no gūkuoha tūgūkuoha tūkūneane kūrī o. Ithuī tūtīgūkūūrāga.” Nī ūndū ūcio makīmuoha na mīkanda īrī mīerū na makīmwāmbatīa kuuma rwāro-inī rūu rwa ihīga. 14 Rīrīa aakuhīrīrie Lehi-rī, Afilisti acio magīūka na kūrī we makīanagīrīra. Roho wa Jehova agīūka igūrū rīake na hīnya mūno. Mīkanda īrīa oohetwo moko nayo igītūikāngā o ta ūguta mūhiū, nayo mīhīndo īyo ikīgūa kuuma moko-inī make. 15 Akīona rūkambucu rwa ndīgiri rūtaarī rūkūrū, akīrūhurīa na akīūrāga

andū ngiri īmwe. 16 Hīndī īyo Samusoni akiuga atīrī, “Njūrāgīte andū na rūkambucu rwa ndīgiri hība na hība. Njūrāgīte andū ngiri īmwe na rūkambucu rwa ndīgiri.” 17 Rīrīa aarīkirie kwārīa-rī, agīte rūkambucu rūu; naho handū hau hagītwo Ramathu-Lehi. 18 Na tondū aarī mūnyootu mūno, agīkārīa Jehova, akiuga atīrī, “Nīūheete ndungata yaku ūhootani mūnene ūū. No ngīnya rūu ngue nī nyoota ngwe moko-inī ma andū arīa mataruagā?” 19 Hīndī īyo Ngai agīthīkūrīa irima kūu Lehi, rikūma maā. Rīrīa Samusoni aanyuire, agīcookererwo nī hīnya na akīarahūka. Nī ūndū ūcio gīthīma kīu gīgītwo Eni-Hakore. Na kīrī o ho kūu Lehi. 20 Samusoni aatiirīrīrie Isiraeli mīāka mīrongo īrī matukū-inī ma Afilisti.

16 Mūthenya ūmwe Samusoni nīathiire Gaza, akīona mūmaraya kuo. Agītoonya gwake nīguo akome nake. 2 Andū a Gaza makīrwo atīrī, “Samusoni arī gūkū!” Nī ūndū ūcio magīthīūrūrūkīria handū hau, makīraara mamuohetie ūtukū wothē kīhingo-inī gīa itūūra rūu inene. Nao matiigāna kwehera ho ūtukū ūcio, nī ūndū moigīte atīrī, “Rūciinī gwakīa, nītūkaamūūrāga.” 3 Nowe Samusoni aakomire kuo ngīnya ūtukū gatagatī. Agīcooka agīūkīra akīnyīita mīrango ya kīhingo gīa itūūra rūu inene, hamwe na itugī ciayo cīerī, agīcimunyanīria na igera ciothe. Agīciigīrīra ciande, agīcitwara kīrīma-igūrū kīrīa kīng’etheire Hebironi. 4 Thuutha ūcio, nīagīire ūrata na mūndū-wa-nja kūu gītūamba-inī gīa Soreki na rītwa rīake eetagwo Delila. 5 Nao aathani a Afilisti magīthīi kūrī we, makīmwīra atīrī, “Rora kāna wahota kūmūheenereria, akwīre hithe ya hīnya ūcio wake mūnene, na ūrīa tūngīmūkīria hīnya nīguo tūmuohe, tūmūtoorie. O ūmwe witū nīagakūhe cekerī ngiri īmwe na igāna rīmwe cia betha.” 6 Nī ūndū ūcio Delila akīra Samusoni atīrī, “Njīra hithe ya hīnya waku mūnene, na ūrīa ūngīohwo na ūtoorio.” 7 Nake Samusoni akīmūcookeria atīrī, “Mūndū o na ūrīkū angīnjoha na ngā mūgwanja cia mwogothano itarī nyūmithierī, nī ngwaga hīnya ndūike o ta mūndū ūngī o wothē.” 8 Hīndī īyo aathani a Afilisti makīmūrehere ngā mūgwanja iria itaarī nyūmithie, nake akīmuoha nacio. 9 Nao andū mehithīte thīinī wa nyūmba-rī, akīmwīra atīrī, “Samusoni, ūrī mūkore nī Afilisti!” Nowe agītūangā ngā īcio na ūhūthū o ta ūrīa rūrigi rūtūikāngā rwahutīa rūrīrīmbi rwa mwakī. Nī ūndū ūcio hithe ya hīnya wake ndīamenyekire. 10 Nake Delila akīra Samusoni atīrī, “Nīūndūite mūndū mūkīgu;

ũkaheenia. Ndagũthaiha njĩra kĩria ũngĩohwo nakĩo.”

11 Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũndũ o na ũrĩkũ angĩnjoha wega na mĩhĩndo mĩerũ itarĩ yahũthĩrwo, nĩngwaga hinya ndũike o ta mũndũ ũngĩ o wothe.”

12 Nĩ ũndũ ũcio Delila akĩoya mĩhĩndo mĩerũ na akĩmuoha nayo. Hĩndĩ ĩyo, andũ mehithĩte nyũmba thĩĩnĩ-rĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Samusoni, ũrĩ mũkore nĩ Afilisti!” Nowe agĩtuanga mĩhĩndo ĩyo kuuma moko-inĩ make o ta ũria angĩtuanga uthi.

13 Delila agĩcooka akĩira Samusoni atĩrĩ, “Nginya rĩu ũkoretwo ũkĩndua mũndũ mũkĩgu, ũkaheenia. Njĩra kĩria ũngĩohwo nakĩo.” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Ũngĩogotha makundo maya mũgwanja ma njuĩrĩ ya mũtwe wakwa ndigi-inĩ, ũciigĩrĩre mũtambo-inĩ wa gũtuma taama na ũcĩrũmie na higĩ, nĩ nĩngwaga hinya ndũike o ta mũndũ ũngĩ o wothe.” Nĩ ũndũ ũcio rĩria aakomete-rĩ, Delila akĩoya makundo mũgwanja ma njuĩrĩ cia mũtwe wake, agĩciogothania na ndigi,

14 na agĩcĩrũmia na higĩ. Agĩcooka akĩmwĩta o rĩngĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Samusoni, ũrĩ mũkore nĩ Afilisti!” Nake Samusoni akĩarahũka toro, na akĩguucia higĩ ĩyo, o na mũtambo ũria warĩ na ndigi.

15 Agĩcooka akĩmũuria atĩrĩ, “Wahota atĩa kuuga atĩ nĩũnyendete, rĩria ũtangĩhoka? Rĩrĩ nĩ riita rĩa gatatu ũndũite mũndũ mũkĩgu, na ndũrĩ wanjĩra hitho ya hinya ũcio waku mũnene.”

16 Nĩ ũndũ wa ũria aamũgiaga na akamũtĩndĩria mũthenya o mũthenya, akĩmũnogia o nginya hakuhi gũkua.

17 Nĩ ũndũ ũcio Samusoni akĩmwĩra maũndũ mothe. Akiuga atĩrĩ, “Mũtwe ũyũ wakwa ndũrĩ wenjwo nĩ ũndũ-rĩ, nĩ ndũire ndĩ Mũnaziri wamũrĩrwo Ngai kuuma rĩria ndaciarirwo. Ingĩenjwo-rĩ, hinya wakwa no ũnjehere, na njage hinya ndũike o ta mũndũ ũngĩ o wothe.”

18 Na rĩria Delila aamenyire atĩ nĩamwĩra maũndũ make mothe, agĩtũmanĩra aathani a Afilisti akĩmeera atĩrĩ, “Cookai riita rĩngĩ rĩmwe, nĩ ũndũ nĩanjĩrĩte maũndũ mothe.” Nĩ ũndũ ũcio aathani acio a Afilisti magĩcooka makuũite betha na moko.

19 Nake Delila agĩtũma Samusoni akome ciero-inĩ ciake, agĩta mũndũ ũmwe amwenje makundo mothe mũgwanja ma njuĩrĩ yake, nao makĩambĩrĩria kũmũtooria. Naguo hinya wake ũkĩmuuma.

20 Hĩndĩ ĩyo akĩmwĩra atĩrĩ, “Samusoni, ũrĩ mũkore nĩ Afilisti!” Nake agĩũkĩra kuuma toro, agĩciiria atĩrĩ, “Nĩnguumu nja o ta tene na ndũrĩbaribe, ndũohore.” No rĩrĩ, ndaamenyete atĩ Jehova nĩamwehereire.

21 Hĩndĩ ĩyo Afilisti makĩmũnyiita na hinya, makĩmũkũura maitho na makĩmũkũrũkia Gaza. Makĩmuoha na mĩnyororo

ya gĩcango, na makĩmũiga athĩage ngano arĩ kũu njeera.

22 No rĩrĩ, njuĩrĩ ya mũtwe wake ikĩambĩrĩria gũkũra rĩngĩ, thuutha wa kwenjwo.

23 Na rĩrĩ, aathani a Afilisti makĩũngana nĩguo marutĩre Dagoni ngai yao igongona inene na makũngũire, makiugaga atĩrĩ, “Ngai iitũ nĩĩneanĩte Samusoni thũ iitũ, moko-inĩ maitũ.”

24 Rĩria andũ maamuonire, makĩgocooa ngai ĩyo yao makiugaga atĩrĩ, “Ngai iitũ nĩĩneanĩte thũ iitũ moko-inĩ maitũ, thũ rĩa yathũkangirie bũrũri witũ na ikĩũraga andũ aitũ aingĩ.”

25 Na rĩria ngoro ciao ciacanjamũkĩte, makĩanĩrĩra makiuga atĩrĩ, “Rehei Samusoni nĩguo oke atũkenie.” Nĩ ũndũ ũcio makĩruta Samusoni njeera, nake agĩka maũndũ ma mathekania. Rĩria maamũrũgamirie gatagatĩ-inĩ ga itugĩ-rĩ,

26 Samusoni akĩira ndungata rĩa yamũnyiitĩte guoko atĩrĩ, “Njiga harĩa ingĩhota kũhutia itugĩ iria inyitĩrĩre hekarũ, nĩgeetha ndĩtiranie nacio.”

27 Na rĩrĩ, hekarũ ĩyo yayĩrĩte arũme na andũ-a-nja; na aathani othe a Afilisti maarĩ kuo, na nyũmba igĩrũ kwarĩ na arũme na andũ-a-nja ta ngiri ithatũ meroreire Samusoni agĩka maũndũ ma kũmakenia.

28 Samusoni akĩhooya Jehova, akiuga atĩrĩ, “Wee Mwathani Jehova, ndirikana. Wee Ngai, ndagũthaiha ũnjĩkĩre hinya o ihinda rĩngĩ rĩmwe, na ũreke ndũrĩhĩrie kũrĩ Afilisti na igũtha rĩmwe nĩ ũndũ wa maitho makwa meerĩ.”

29 Hĩndĩ ĩyo Samusoni akĩnyiita itugĩ icio cieri cia gatagatĩ iria ciarũgamĩtie hekarũ ĩyo. Agĩtiirania nacio, kĩmwe agĩkĩnyiita na guoko gwake kwa ũrĩo na kĩria kĩngĩ na guoko gwake kwa ũmotho,

30 Samusoni akiuga atĩrĩ, “Reke ngue hamwe na Afilisti!” Agĩcooka agĩcitĩndika na hinya wake wothe, nayo hekarũ ikĩgwĩra aathani acio hamwe na andũ othe arĩa maarĩ thĩĩnĩ wayo. Nĩ ũndũ ũcio akĩũraga andũ aingĩ agĩkua gũkĩra arĩa ooragire arĩ muoyo.

31 Nao ariũ a ithe na nyũmba yotho ya ithe magĩkũrũka makamũgũire. Makĩmũkuua makĩmũinũkia na makĩmũthika gatagatĩ ga Zora na Eshitaoli mbĩrĩra-inĩ ya ithe Manoa. Nake aatĩrĩire Isiraeli mĩaka mĩrongo ĩrĩ.

17 Na rĩrĩ, mũndũ wetagwo Mika wa kuuma bũrũri ũria ũrĩ irĩma wa Efiraimu 2 akĩira nyina atĩrĩ, “Cekeri ngiri ĩmwe na igana rĩmwe cia betha iria cioirwo kuuma kũrĩ we, na iria ndaiguire ũkĩrumanĩra kĩrumi-rĩ, nĩ nĩ ndĩ nacio; nĩ nĩ ndacioire.” Nake nyina akiuga atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, Jehova arokũrathima.”

3 Rĩria aacookirie cekeri icio ngiri ĩmwe na igana rĩmwe cia betha kũrĩ nyina-rĩ, nyina akiuga atĩrĩ, “Nĩ nĩndamũrĩra Jehova betha yakwa kũna nĩgeetha

mūrū wakwa athondeke mūhianano mūicūhie na mūhianano wa gūtwekio. Nīngūgūcookeria.” 4 Nī ūndū ūcio agīcookia betha iyo kūrī nyina, nake nyina akīoya cekerī magana meerī cia betha na agīcineana kūrī mūturi wa betha, ūrīa wacithondekire mūhianano wa gwacūhio na mūhianano wa gūtwekio. Nayo ikīgwo thīinī wa nyūmba ya Mika. 5 Na rīrī, mūdū ūcio wetagwo Mika nī aarī na ihoero, nake agīthondeka ebodi, na mūhianano imwe ya gūtwekio na agītua mūrū ūmwe wake mūthīnjīri-ngai wake. 6 Matukū-inī macio Isiraeli gūtīarī mūthamaki; o mūdū ekaga ūrīa oonaga kwagīrīre. 7 Mūlawii ūmwe mwanake kuuma itūra rīa Bethlehemu ya Juda, watūūruga thīinī wa mūhīrīga wa Juda, 8 akiuma itūra-inī rīu agīthī gwetha kūdū kūngī gwa gūtūra. Arī njīra-inī agīkora nyūmba ya Mika rīra yarī būrūrī-inī ūrīa wa irīma wa Efiraimu. 9 Mika akīmūūria atīrī, “Wee uumīte kū?” Nake akīmūcookeria atīrī, “Nī ndī Mūlawii kuuma Bethlehemu ya Juda, na ndireetha kūdū gwa gūtūra.” 10 Nake Mika akīmūria atīrī, “Tūūrania na nī ūtuīke baba na mūthīnjīri-ngai wakwa, na nīndīrīkūheaga cekerī ikūmi cia betha o mwaka, na nguo ciaku cia kwīhumba na irio cia kūrīa.” 11 Nī ūndū ūcio Mūlawii ūcio agītīkīra gūtūūrania hamwe nake, na mwanake ūcio agītūka ta ūmwe wa ariū ake. 12 Ningī Mika akīamūra Mūlawii ūcio, nake mwanake ūcio agītūka mūthīnjīri-ngai wake na agītūra gwake mūcī. 13 Nake Mika akiuga atīrī, “Rīu nīndamenya atī Jehova nīekūnjīka wega, nīgūkorwo Mūlawii ūyū nīatuīkīte mūthīnjīri-ngai wakwa.”

18 Na rīrī, matukū-inī macio Isiraeli gūtīarī na mūthamaki. Na matukū-inī macio mūhīrīga wa Dani nīwacaragia kūdū kwao gwa gūtūra, tondū matiegwātīre igai rīao gatagatī-inī ka mīhīrīga ya Isiraeli. 2 Nī ūndū ūcio andū a Dani magīthūra njamba cia ita ithano kuuma Zora na Eshitaoli ithī igathigaane būrūrī ūcio na ituīre ūhoro. Andū a mūhīrīga wa Dani makīmeera atīrī, “Thīi, mūgatuīrie ūhoro wa būrūrī ūcio.” Andū acio magītoonya būrūrī ūrīa ūrī irīma wa Efiraimu na magīkinya mūcī wa Mika kūrīa maararīrīre ūtukū ūcio. 3 Na rīrīa maakūhīrīrie nyūmba ya Mika, magīkūūrana mūgambo wa mwanake ūcio Mūlawii; nī ūndū ūcio magītoonya kuo makīmūūria atīrī, “Nūū wakūrehire gūkū? Nī kī ūreka kūdū gūkū? Nī kī gītūmīte ūkorwo ūrī gūkū?” 4 Nake akīmeera ūrīa Mika

aamwīkīire, akīmeera atīrī, “We nīanyandīkīte na nī ndī mūthīnjīri-Ngai wake.” 5 Nao magīcooka makīmūria atīrī, “Twagūthaita ūtūūrīrie ūhoro kūrī Ngai tūmenye kana rūgendo rwitū nīrūkūgaacīra.” 6 Nake mūthīnjīri-Ngai ūcio akīmacookeria atīrī, “Thīi na thayū. Rūgendo rwanyu nī rwitīkīrīku nī Jehova.” 7 Nī ūndū ūcio andū acio atano makiuma kuo na magīkinya Laishi, kūrīa maakorire atī andū maatūūruga na thayū matarī na ūgwati, o ta andū a Sidoni, mategwīkūūa na mategwītīgīra. Na tondū būrūrī wao ndwarī kīndū waagaga, maarī atongu. Ningī maatūūruga kūrīa na andū a Sidoni, na matiatarainie na mūdū o na ūrīkū. 8 Na rīrīa maacookire Zora na Eshitaoli, ariū a ithe makīmooria atīrī, “Mūronire atīa?” 9 Magīcookia atīrī, “Ūkīrai tūthī tūkamatharīkīre! Nītuonete atī būrūrī ūcio nī mwega mūno. Anga gūtīrī ūndū mūgwīka? Mūtīgatithie gūthī mūkaūtunyane. 10 Mwakinya kuo, nīmūgūkorerera andū mategwīkūūa ūgwati o na ūrīkū. Būrūrī ūcio nī mūnene ūrīa Ngai aneanīte moko-inī manyu, būrūrī ūtagaga kīndū o na kīrīkū.” 11 Hīndī iyo andū magana matandatū a kuuma mūhīrīga wa Dani, meeohete indo cia mbaara, makīmagara kuuma Zora na Eshitaoli. 12 Marī njīra-inī, makīamba hema ciao gūkuhī na Kiriathu-Jearimu kūu Juda. Nīkīo gītūmaga handū hau he mwena wa ithūūro rīa Kiriathu-Jearimu heetwo Mahane-Dani nginya ūmūthī. 13 Kuuma kūu magīthī na mbere nginya būrūrī ūrīa ūrī irīma wa Efiraimu na magīkinya mūcī wa Mika. 14 Ningī andū acio atano arīa maathigaanīte būrūrī ūcio wa Laishi makīra ariū a ithe atīrī, “Inyuī nīmūū atī nyūmba imwe ya ici rīrī na ebodi, na ngai ingī cia nyūmba, na mūhianano mūicūhie, na mūhianano wa gūtwekio? Rīu nīmwamenya ūrīa mūgwīka.” 15 Nī ūndū ūcio magītoonya nyūmba ya mwanake ūcio Mūlawii o kūu mūcī kwa Mika na makīmūgeithia. 16 Nao andū acio a Dani magana matandatū meeohete indo cia mbaara makīrūgama hau kīhingo-inī. 17 Andū acio atano arīa maathigaanīte būrūrī ūcio magītoonya thīinī, makīoya mūhianano ūrīa mūicūhie, na ebodi, na ngai icio ingī cia nyūmba na mūhianano wa gūtwekio, nake mūthīnjīri-Ngai o na andū acio magana matandatū meeohete indo cia mbaara maarūgamīte hau kīhingo-inī. 18 Rīrīa andū acio maatoonyire nyūmba ya Mika na makīoya mūhianano wa gwacūhio, na ebodi, na ngai icio ingī cia nyūmba, na mūhianano wa gūtwekio-rī, mūthīnjīri-ngai ūcio akīmooria atīrī,

“Nĩ atĩa mũreka?” **19** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Kira ki! Ndũkoige ũndũ. Ūka ũtwarane na ithuĩ, ũtuĩke ithe witũ na mũthĩnjĩri-Ngai witũ. Githĩ ti wega ũgĩtungatĩra rũrĩrĩ na mũhĩrĩga thĩĩnĩ wa Isiraeli ũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai, handũ ha gũtungatĩra nyũmba ya mũndũ ũmwe?” **20** Nake mũthĩnjĩri-Ngai ũcio agĩkena. Akĩoya ebodi, na ngai iria ingĩ cia nyũmba, na mũhianano ũrĩa mũicũhie, nake agĩthĩ na andũ acio. **21** Nao makĩhũndũka magĩthĩ matongoretio nĩ ciana ciao iria nini na mahiũ mao, na indo ciao. **22** Rĩrĩa maakorirwo mathiĩte handũ haraaya kuuma nyũmba ya Mika-rĩ, andũ arĩa maatũruga hakuĩ na Mika makĩũngana hamwe na magĩkinyĩra andũ acio a Dani. **23** O andũ acio makĩmoigagĩrĩra-rĩ, andũ a Dani makĩhũgũra makĩũria Mika atĩrĩ, “Kaĩ wona atĩa tondũ weta andũ aku othe marũe?” **24** Akĩmacookeria atĩrĩ, “Muoire ngai iria ndethondekeire, o na mũthĩnjĩri-ngai wakwa, na mwathiĩ. Nĩ kĩ kĩngĩ ngĩrĩ nakĩo? Mwakĩhota atĩa kũũria atĩrĩ, ‘Kaĩ wona atĩa?’” **25** Andũ acio a Dani magĩcookia atĩrĩ, “Tiga gũkararania na ithuĩ, kana ũtharĩkĩrwo nĩ andũ amwe arĩa me marakara, nawe hamwe na nyũmba yaku mũũrwo nĩ mĩoyo yanyu.” **26** Nĩ ũndũ ũcio andũ acio a Dani magĩthĩra, nake Mika, ona atĩ maarĩ na hinya mũnene mũno kũmũkĩra, akĩhũndũka agĩcooka mũciĩ. **27** Ningĩ makĩoya kĩrĩa Mika aathondekete, na mũthĩnjĩri-Ngai wake, magĩthĩ nginya Laishi, magĩũkĩrĩra andũ maarĩ na thayũ na matekũũaga ũndũ. Makĩmatharĩkĩra na rũhiũ rwa njora na magĩcina itũũra rĩao inene. **28** Gũtiarĩ na mũndũ wa kũmahonokia tondũ maatũruga kũraihu na Sidoni na matiatarainie na mũndũ o na ũrĩkũ. Itũũra rĩu inene rĩarĩ gĩtuamba-inĩ kĩrĩa kĩarĩ hakuĩ na Bethi-Rehobu. Andũ acio a Dani magĩaka itũũra rĩu inene rĩngĩ na magĩthamĩra kuo. **29** Makĩrĩta Dani o ta ithe wao Dani ũrĩa waciarĩtwo nĩ Isiraeli o na gũtuĩka itũũra rĩu inene rĩetagwo Laishi mbere iyo. **30** Andũ a Dani makĩhaandĩra mĩhianano kũu, nake Jonathani mũrũ wa Gerishomu, mũrũ wa Musa, na ariũ ake magĩtuĩka athĩnjĩri-Ngai mũhĩrĩga-inĩ wa Dani nginya hĩndĩ rĩra andũ acio maatahirwo makĩrutwo bũrũri ũcio. **31** Magĩthĩ na mbere kũhũthĩra mĩhianano rĩra Mika aathondekete, ihinda rĩrĩa rĩothe nyũmba ya Ngai yarĩ Shilo.

19 Matukũ-inĩ macio Isiraeli gũtiarĩ na mũthamaki. Na rĩrĩ, Mũlawai watũũruga kũndũ kũraya thĩĩnĩ wa bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu nĩagire thuriya

ya kuuma Bethilehemu kũu Juda. **2** No thuriya iyo ikĩaga kwĩhokeka kũrĩ we. Nayo ikĩmũtiga igĩcooka mũciĩ gwa ithe kũu Bethilehemu ya Juda. Thuutha wa gũkorwo kũu mĩeri ina, **3** mũthuuri wake agĩthĩ kũrĩ we kũmũringĩrĩa acooke. Aathiire na ndungata yake na ndigiri igĩrĩ. Nake mũtũmia ũcio akĩmũtoonyia nyũmba ya ithe, na rĩrĩa ithe aamuonire, akĩmũnyũita ũgeni akenete. **4** Mũthoni-we, ithe wa mũirĩtu ũcio, akĩmũringĩrĩa aikare; nĩ ũndũ ũcio agũikara hamwe nake mĩthenya itatũ, arĩaga na akanyua, na agakoma kuo. **5** Mũthenya wa ina magĩũkĩra tene na akĩhaarĩra oimagare, no ithe wa mũirĩtu akĩra mũthoni-we ũcio atĩrĩ, “Wĩkenie na kĩndũ gĩa kũrĩa; ũgĩcooke ũgĩthĩ.” **6** Nĩ ũndũ ũcio eerĩ magĩikara thĩ kũrĩa na kũnyua. Thuutha-inĩ ithe wa mũirĩtu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaita raara na wĩkenie.” **7** Na hĩndĩ rĩra mũndũ ũcio ookĩre athĩ, mũthoni-we akĩmũringĩrĩa araare; nĩ ũndũ ũcio akĩraara ũtukũ ũcio. **8** Rũciĩnĩ rwa mũthenya wa gatano, okĩra athĩ, ithe wa mũirĩtu ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩkenie. Eterera nginya mĩarahol!” Nĩ ũndũ ũcio eerĩ makĩrĩanĩra. **9** Hĩndĩ rĩra mũndũ ũcio, hamwe na thuriya yake na ndungata yake, mookĩrĩre mathĩ, mũthoni-we, ithe wa mũirĩtu ũcio, akĩmwĩra atĩrĩ, “Rĩu ta thĩkĩrĩa, nĩ hakuĩ hwaĩ-inĩ raarĩrĩa nĩ ũndũ gũkĩre gũtuka. Ikara ũhurũke. Rũciũ rũciĩnĩ tene no ũũkĩre ũinũke.” **10** No rĩrĩ, tondũ ndendire gũikara ũtukũ ũngĩ, mũndũ ũcio akũma kuo agĩthĩ erekeire mwena wa Jebusi (na nĩkuo, Jerusalemu), arĩ na ndigiri ciake ciarĩ ciohetwo matandiko na thuriya yake. **11** Rĩrĩa maakũhĩrĩre Jebusi na kũrĩ hakuĩ gũtukarĩ, ndungata iyo ikĩra mwathi wayo atĩrĩ, “Rĩu-rĩ, reke tũtithie gũkũ itũũra-inĩ rĩrĩ inene rĩa A Jebusi tũraarĩre kuo.” **12** Mwathi wayo agĩcookia atĩrĩ, “Aca. Tũtigũtoonyia itũũra inene rĩa andũ ageni, andũ a rĩo ti Aisiraeli. Tũgũthĩ nginya tũkinye Gibeaa.” **13** Nake akiuga o rĩngĩ atĩrĩ, “Nĩtũthĩ tũgerie gũkinya Gibeaa kana Rama na tũrarĩrĩre itũũra rĩmwe rĩamo.” **14** Nĩ ũndũ ũcio magĩthĩ na mbere, narĩo rĩua rĩgĩthũa magĩkorwo maakũhĩrĩra Gibeaa, kũu Benjamini. **15** Kũu nĩkuo maatithirie maraarĩrĩre. Nao magĩthĩ magĩikara thĩ kĩaaro-inĩ kĩnene gĩa itũũra rĩu inene, no gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wamanyĩire ũgeni mararĩrĩre gwake. **16** Hwaĩ-inĩ ũcio, mũthuuri ũmwe mũkũrũ wa kuuma bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu, watũũruga Gibeaa, (andũ a kũu maarĩ Abenjamini), agĩũka oimĩte wĩra mĩgũnda-inĩ. **17** Na rĩrĩa aarorire

akiona mūgendi ūcio hau kīhaaro-inī gīa itūūra inene, mūthuuri ūcio akīmūūra atīrī, “Wathīī kū na uumite kū?” **18** Agīcookia atīrī, “Tuumite Bethilehemu ya Juda twerekeire kūdū kūrāya thīinī wa būrūri ūrīa ūrī irīma wa Efiraimu kūrīa ndūūrāga. Ndirārī Bethilehemu ya Juda na rīu ndīrathīī nyūmba ya Jehova. Gūtīrī mūdū o na ūmwe ūnyūitīte ūgeni gwake. **19** Ithuī tūrī na mahuti na irio cia ndigiri ciitū na mīgate na ndibei nī ūndū witū ithuī ndungata ciaku, niī, na ndungata yaku ya mūrītu, na mwanake ūyū tūrī nake. Tūtīkūbatario nī kīndū o na kī.” **20** Nake mūthuuri ūcio mūkūrū akīmwīra atīrī, “Nīūnyitītwo ūgeni nyūmba-inī īno yakwa, reke ngūhe kīrīa gīothe ūbatarītio nīkīo, no ndūkaraare kīhaaro.” **21** Nī ūndū ūcio akīmūtoonyia nyūmba yake na akihe ndigiri ciake gīa kūrīa. Maarīkia gwīthamba magūrū-rī, makīrīa na makīnyua. **22** Na hīndī o īyo meekenagia-rī, andū amwe aaganu a itūūra rīu inene makīrigiicīria nyūmba īyo. Makīhūūra mūrango, na makīgūthūkīra mūthuuri ūcio mūkūrū ūrīa warī mwene nyūmba īyo, makiuga atīrī, “Ruta mūdū ūcio ūkīre nyūmba yaku nīguo tūkome nake.” **23** Mwene nyūmba īyo akiuma na nja akīmeera atīrī, “Aca, arata akwa, mūtigeke ūndū wa waganu ūguo. Kuona atī mūdū ūyū nī mūgeni wakwarī, tigai gwīka ūndū ūyū wa thoni ūguo. **24** Thikīrīriai, haha harī mūrītu wakwa gathirange, na thuriya ya mūgeni ūyū. Nīngūmaruta na nja kūrī inyuī rīu, na no mūmahūthīre na mūmeke o ūrīa mūngēnda. No mūdū ūyū-rī, mūtīkamwīke ūndū wa thoni ta ūcio.” **25** No andū acio matiigana kūmūthīkīrīria. Nī ūndū ūcio, mūdū ūcio akīoya thuriya yake na akīmūruta na nja kūrī o, nao makīmīnyīta na hinya na makīmīnyariira ūtukū wothe, na gwakīa makīreka īthīire. **26** Na gūgīthererūka-rī, mūdū-wa-nja ūcio agīcooka nyūmba kūrīa mwathi wake aarī, akīgūa thī hau mūrango-inī, na agīkoma ho nginya gūgīkīa. **27** Na rīrīa mwathi wake ookīrīre rūciinī na akīhingūra mūrango wa nyūmba akiuma nja nīguo ethīire-rī, thuriya yake yakomete hau īgwīte mūrōmo-inī wa nyūmba, namo moko mayo maarī hingīro-inī. **28** Nake akīmīra atīrī, “Ūkīra; reke tūthī.” No ndīacookīrie. Nake mūdū ūcio agīcooka akīmīoya, akīmīgīrīra igūrū rīa ndigiri yake, makīnūka. **29** Hīndī rīra aakinyire mūcī-rī, akīoya kahiū agītingāngia thuriya yake kīga o kīga icunjī ikūmi na igīrī, agīcitūma ng’ongo ciothe cia Isiraēli, **30** na mūdū o wothe ūrīa wonire ūndū ūcio akiuga atīrī, “Ūndū ta ūyū ndūrī

wonwo kana ūgīkwo, kuuma mūthenya ūrīa andū a Isiraēli moimire būrūri wa Misiri. Tecirīe ūhorō ūcio na mūwīcūūrānie, mūtūwīre ūrīa tūgwīka!”

20 Na rīrī, andū a Isiraēli othe kuuma Dani nginya Birishiba, na kuuma būrūri wothe wa Gileadi magīūka o taarī mūdū ūmwe, makīūngana mbere ya Jehova kūu Mizīpa. **2** Atongoria a andū othe a mīhīrīga ya Isiraēli makīrūgama handū hao kūu kīūngano-inī kīa andū a Ngai, marī thigari ngiri magana mana meeohete hiū cia njora. **3** (Nao andū Benjamīni makīīgua atī andū a Isiraēli nīmambatīte nginya Mizīpa.) Hīndī īyo andū a Isiraēli makiuga atīrī, “Ta twīre ūrīa ūndū ūcio mūūru wekīkire.” **4** Nī ūndū ūcio Mūlawīi ūcio mūthuuri wa mūtumia ūrīa woragītwo akiuga atīrī, “Nīī na thuriya yakwa tuokire Gībea ya andū a Benjamīni tūraarīrīre kuo. **5** Ūtukū ūcio andū a Gībea nīmaanūmīrīre, na magīthiūrūrūkīria nyūmba, mehaarīrie kūnjūrāga. Makīnyīta thuriya yakwa na hinya, nginya īgīkua. **6** Ngīoya thuriya yakwa, ngīmītinaangia icunjī, na ngītūma o gīcunjī o rūgongo rwa igai rīa Isiraēli, nī ūndū nīmekīte ūndū wa thoni na wa gīconoko thīinī wa Isiraēli. **7** Atīrīrī, inyuī andū a Isiraēli inyuothe, kīariei, mūheane itua rīanyu.” **8** Andū acio othe magīūkīra o taarī mūdū ūmwe, makiuga atīrī, “Gūtīrī mūdū o na ūmwe witū ūkūinūka. Aca, gūtīrī o na ūmwe witū ūgūcooka gwake mūcī. **9** No rīrī, ūndū ūrīa tūgwīka Gībea nī ūyū: Tūkwambata kuo tūmookīrīre o ta ūrīa ūcuuki wa mītī ūgūtuonia. **10** Tūkūruta andū ikūmi thīinī wa o andū igana a mīhīrīga yothe ya Isiraēli, na andū igana thīinī wa o andū ngiri, na andū ngiri thīinī wa o andū ngiri ikūmi, nīguo magīūrīre mbūtū cia ita irio. Nīgeetha rīrīa mbūtū cia ita igaakīnya Gībea ya Benjamīni, ikaameka maūdū maringaine na waganu wa andū akuo ūrīa meekīte thīinī wa Isiraēli.” **11** Tondū ūcio andū othe a Isiraēli makīūngana na makīnyītana o ta maarī mūdū ūmwe mahūūre itūūra rīu inene. **12** Mīhīrīga ya Isiraēli īgītūma andū mathīī kūrī mūhīrīga wothe wa Benjamīni, makamoorie atīrī, “Nī ngero īrīkū īno njūru ūū īkītwo gatagatī-inī kanyu? **13** Na rīrī, tūnengerei andū acio aaganu a Gībea nīgeetha tūmoorage tweherie ūuru ūcio thīinī wa Isiraēli.” No andū a Benjamīni matiigana kūigua andū acio agī a Isiraēli. **14** Moimire matūūra-inī mao, makīūngana hamwe kūu Gībea nīguo mahūūrane na andū a Isiraēli. **15** O ro rīmwe andū a Benjamīni magīcookānīrīria andū

arīa marūaga na hiū cia njora 20,060 kuuma matūūra-inī mao, mongereirwo harī andū magana mūgwanja arīa maathuuritwo kuuma kūrī andū arīa maatūūruga kūu Gibeā. **16** Gatagatī-inī ga thigari icio ciothe nī kwarī na andū magana mūgwanja maathuuritwo a kīmotho, na o ūmwe wao nīahotaga gūikia ihiga na kīgūtha ūndū angīringa rūcuīrī na ndahītie. **17** Tiga andū a Benjamini-rī, Isiraeli nīmacookanīrīrie thigari 400 arīa marūaga na hiū cia njora, na othe maarī andū a ita. **18** Andū a Isiraeli makīambata nginya Betheli na magītuīria ūhorō harī Ngai makīūria atīrī, “Nūū thīinī witū ūkwambīrīria kūhūūrana na andū aya a Benjamini?” Nake Jehova agīcookia atīrī, “Juda nīwe ūkwambīrīria.” **19** Rūciinī rūrū rūngī andū a Isiraeli magīūkīra na makīamba hema ciao gūkuhī na Gibeā. **20** Andū a Isiraeli makīumagara makahūūrane na andū a Benjamini, na makīiga andū o handū hao mbaara-inī marūe nao kūu Gibeā. **21** Nao andū a Benjamini makīuma kūu Gibeā na makīūruga andū a Isiraeli 22,000 kūu mbaara-inī mūthenya ūcio. **22** No andū a Isiraeli makīūmanīrīria mūndū na ūrīa ūngī na makīrūgama handū hao rīngī o harīa meigīte mūthenya wa mbere. **23** Nao andū a Isiraeli makīambata makīrīrīra mbere ya Jehova nginya hwaī-inī, nao magītuīria ūhorō harī Jehova atīrī, “Hihi twambate rīngī tūkahūūrane na andū a Benjamini, aya ariū a ithe witū?” Nake Jehova akīmacookeria atīrī, “Ambatai mūkahūūrane nao.” **24** Hīndī ūyo andū a Isiraeli magīkuhīrīria andū a Benjamini mūthenya wa keerī. **25** Mūthenya ūcio, rīria Abenjamini mookire moimīte Gibeā mahūūrane nao-rī, makīūruga andū a Isiraeli angī 18,000, othe meeohete hiū cia njora. **26** Ningī andū a Isiraeli, marī othe, makīambata nginya Betheli, na kūu magīkara kuo makīrīra marī mbere ya Jehova. Makīthīnga kūrīa irio mūthenya ūcio o nginya hwaī-inī, na makīruta maruta ma njino na maruta ma ūguano kūrī Jehova. **27** Nao andū a Isiraeli, magītuīria ūhorō harī Jehova. (Matukū-inī macio ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Ngai rīarī kūu, **28** nake Finehasi mūrū wa Eleazaru, mūrū wa Harūni, nīwe watungataga mbere yarīo.) Nao makīūria atīrī, “Nītūkambata rīngī tūkahūūrane na Abenjamini ariū a ithe witū, kana tūtige?” Jehova akīmacookeria atīrī, “Thīi, nī ūndū rūciū nīngamaneana moko-inī manyu.” **29** Nao andū a Isiraeli makīmoheria mathiūrūrūkīrie Gibeā. **30** Nao makīambata makahūūrane na andū a Benjamini mūthenya wa gatātū na makīrūgama

handū hao nīguo mahūūrane na Gibeā o ta ūrīa meekīte hau mbere. **31** Nao Abenjamini makīumīra mamatūnge na makīguucīrīrio kūrāihu na itūūra rīu inene. Makīambīrīria kūhūūra andū a Isiraeli o ta mbere ūyo, na andū ta mīrongo itātū makīrūndīrwo werū-inī na njīra-inī irīa ithiiga Betheli na irīa ingī Gibeā. **32** Rīrīa andū a Benjamini meeranaga atīrī, “Nītūramahoota o ta mbere,” noguo nao andū a Isiraeli meeranaga atīrī, “Rekei tūcooke na thuutha tūmaguucīrīrie moime itūūra-inī inene moke njīra-inī.” **33** Andū othe a Isiraeli makīehera harīa maarī na makīrūgama handū hao kūu Baali-Tamaru, nao andū a Isiraeli arīa meehithīire andū a Benjamini makīumīra kūrīa meehithīite mwena wa ithūiro wa Gibeā. **34** Hīndī ūyo andū ngiri ikūmi arīa maarī njamba iria thuure cia Isiraeli magītharīkīra Gibeā kuuma na mbere. Nayo mbaara yarī nene ūū atī andū a Benjamini matiigana gūkūūrana ūrīa mwanangīko wamakuhīrīrie. **35** Nake Jehova akīhootera andū a Benjamini mbere ya Isiraeli, na mūthenya ūcio andū a Isiraeli makīūruga andū a Benjamini 25,100, arīa meeohete hiū cia njora. **36** Tondū ūcio andū a Benjamini makīona atī nīmaatooretio. Na rīrī, andū a Isiraeli nīmoorīire andū a Benjamini, nī ūndū nīmehokete andū arīa maigīte a kuoheria andū a Benjamini gūkuhī na Gibeā. **37** Nao andū acio moohetie andū makīguthūka o rīmwe magītoonya Gibeā, makīaragana kuo na makīhūūra itūūra rīu inene rīothe na rūhiū rwa njora. **38** Nao andū a Isiraeli nī mabangīte na andū acio moohetie andū atī matoogie ndogo nene ithīi na igūrū yumīte itūūra rīu inene, **39** nīgeetha hīndī ūyo andū a Isiraeli magarūrūke na macooke mbaara-inī. Andū a Benjamini maakorirwo maambīrīria kūrūaga andū a Isiraeli (ta andū mīrongo itātū), nao makiuga atīrī, “Ithuī nītūramatooria o ta ūrīa twamekire mbaara-inī ya mbere.” **40** No rīrīa ndogo yambīrīrie kwambata na igūrū yumīte itūūra-inī rīu inene-rī, andū a Benjamini makīhūgūra makīona ndogo itūūra-inī rīu inene rīothe yambatīte na igūrū matu-inī. **41** Hīndī ūyo andū a Isiraeli makīmagarūrūkīra nao andū a Benjamini makīnyitwo nī guoya mūnene, nī ūndū nīmakūūranire atī mwanangīko nīwarīkītie kūmakora. **42** Nī ūndū ūcio makīūrīra andū a Isiraeli marorete na werū-inī, no matingāhotire kūrīra mbaara. Nao andū a Isiraeli arīa mookire moimīte matūūra-inī makīmooragīra kuo. **43** Magīthiūrūrūkīria andū a Benjamini acio, makīmateng’eria, na makīmakinyīra na njīra hūthū

kūu gūkuhī na Gibeā mwena wa irathīro. **44** Andū a Benjamini ngiri ikūmi na inyanya magīkua, nao othe maarī arūi njamba. **45** Na rīrīa maagarūrūkire marorete na werū-inī nginya ihiga-inī rīa Rimoni, andū a Isiraēli makīuragīra andū 5,000 njīra-inī icio. Nao magīkīrīrīa kūrūmīrīra andū a Benjamini o nginya Gidomu na makīuraga 2,000. **46** Mūthenya ūcio andū a Benjamini 25,000 arīa maarūaga na hiū cia njora makīuragwo, na othe maarī arūi njamba. **47** No andū magana matandatū makīgarūrūka na makīūrīra werū-inī o nginya ihiga-inī rīa Rimoni, na magīkara kuo mīeri ina. **48** Nao andū a Isiraēli magīcooka nginya būrūri wa andū a Benjamini na makīhūūra matūūra mothe na rūhiū rwa njora, o gwata nyamū na kīndū o gīothe kīngī kīrīa maakorereire. Na matūūra mothe marīa maakorire makīmacina na mwaki.

21 Andū acio a Isiraēli nīmehītite mwīhītwa marī kūu Mizipa makoīga atīrī, “Gūtīrī o na ūmwe witū ūkaaneana mūrītu wake ahikio nī Mūbenjamini.” **2** Andū acio nīmathiire Betheli, kūrīa maikarire mbere ya Ngai o nginya hwaī-inī, makīanīrīra na mūgambo makīrīra na kīgirīko kīnene. **3** Nao makiuga atīrī, “Hi! Jehova Ngai wa Isiraēli, nī kī gītūmite ūndū ūyū woneke Isiraēli? Nī kī gīgūtūma mūhīrīga ūmwe ūkorwo ūtarī ho thīini wa Isiraēli ūmūthī?” **4** Mūthenya ūyū ūngī rūciinī tene andū magīaka kīgongona na makīruta maruta ma njino o na maruta ma ūguano. **5** Hīndī ūyo andū a Isiraēli makīūra atīrī, “Mīhīrīga-inī yothe ya Isiraēli-rī, nū ūtokīte kūngana haha mbere ya Jehova?” Nīgūkorwo nīmeehītite mwīhītwa mūrūmu atī ūrīa ūkwaga gūūka kīngano mbere ya Jehova kūu Mizipa ti-itherū nīagīrīre kūrūragwo. **6** Na rīrī, andū a Isiraēli magīcakaya nī ūndū wa ariū a ithe wao, andū a Benjamini, na makiuga atīrī, “Ūmūthī mūhīrīga ūmwe nīmweherie kuuma Isiraēli. **7** Tūngīhota atīa kuonera arīa matigarīte atumia, kuona atī nītwhītite mwīhītwa mbere ya Jehova atī tūtīkaamahe airītu aitū mamahikie?” **8** Magīcooka makīūra atīrī, “Nī mūhīrīga ūrīkū wa Isiraēli ūtokīte kīngano-inī mbere ya Jehova kūu Mizipa?” Nao makīmenya atī gūtīrī mūndū o na ūmwe kuuma Jabeshi-Gileadi wokīte kambī-inī ūyo nī ūndū wa kīngano kīu. **9** Tondū rīrīa maatarire andū, nīmamenyire atī gūtīrī mūndū o na ūmwe kuuma Jabeshi-Gileadi warī kuo. **10** Nī ūndū ūcio kīngano kīu gīgūtūma andū a kūrūa 12,000 marī na mawatho mathī nginya Jabeshi-Gileadi na moorage arīa maatūrāga

kuo na rūhiū rwa njora, gwata atumia na ciana. **11** Nao makiuga atīrī, “Ūū nīguo mūgwīka, ūragai mūndū mūrūme o wothe na mūndū-wa-nja o wothe ūrīa ūtarī gathirange.” **12** Nao magīkora gatagatī-inī ka andū arīa maatūrāga kūu Jabeshi-Gileadi airītu magana mana arīa mataakomete na mūndū mūrūme, makīmatwara kambī rīra yarī Shilo kūu Kaanani. **13** Nīngī kīngano gīothe gīgūtūma ihooya rīa thayū kūrī andū a Benjamini o hau rwaro-inī rwa ihiga rīa Rimoni. **14** Nī ūndū ūcio andū a Benjamini makīhūndūka ihinda o rīu na makīheo andū-a-nja a Jabeshi-Gileadi arīa matoragītwo. No matīngīamaiganire. **15** Nao andū magīcakaīra andū a Benjamini, tondū Jehova nīatūmire hagīe na ithenya mīhīrīga-inī ya Isiraēli. **16** Nao athuuri arīa akūrū a kīngano makiuga atīrī, “Tondū andū-a-nja a Benjamini nīaniine-rī, tūkuonera arūme arīa matīgaire atumia kū?” **17** Makiuga atīrī, “Abenjamini arīa maahonokire no nginya magīe na a kūmagaya, nīguo gūtīkagīe mūhīrīga o na ūmwe wa Isiraēli ūkūiniūkio. **18** Tūtingīmahe airītu aitū matūike atumia ao, nīgūkorwo ithuī andū a Isiraēli nītwehītire mwīhītwa ūyū: ‘Kūrūmwō-rī, nī mūndū ūrīa ūngīhe Mūbenjamini mūtumia.’ **19** No rīrī, nīkūgīaga gīathi kīa Jehova o mwaka kūu Shilo, mwena wa gathigathini wa Betheli, na mwena wa irathīro wa njīra rīra īthiāga kuuma Betheli nginya Shekemu, na mwena wa gūthini wa Lebona.” **20** Nī ūndū ūcio magīatha andū a Benjamini, makīmeera atīrī, “Thīi mwīthite kūu mīgūnda-inī ya mīthabībū **21** na mūkare mūkīroraga. Rīrīa airītu a Shilo mariumīra meturanīre na arīa angī rwīmbo-inī-rī, mūguthūke kuuma mīgūnda-inī ya mīthabībū, na o mūndū ehurīre mūtumia kuuma kūrī airītu acio a Shilo, na mūthī būrūri wa Benjamini. **22** Rīrīa maithe mao kana ariū a maithe mao magaatūrehera thitango, tūkaameera atīrī, “Twīkei wega na kūmateithia, tondū tūtīamooneire atumia hīndī ya mbaara, na inyū mūtīrī na mahītia, tondū mūtīamaheire airītu anyu.” **23** Ūguo nīguo andū a Benjamini meekire. O rīrīa airītu maainaga-rī, o mūndū akīnyīta ūmwe, na akīmūkuua agatūike mūtumia wake. Hīndī ūyo magīcooka kūrī igai rīao, magīaka matūūra mao rīngī, na magītūūra kuo. **24** Na ihinda rīu andū a Isiraēli makīuma kūndū kūu, makīinūka mūcī kūrī mīhīrīga yao na nyūmba ciao, o mūndū kūrī igai rīake. **25** Matukū-inī macio Isiraēli gūtīarī na mūthamaki; o mūndū ekaga ūrīa oonaga kwagīrīre.

Ruthu

1 Na rīrī, matukū-inī marīa atiirīriri būrūri maathanaga, nī kwagīre na ng'aragu būrūri-inī, nake mūdū ūmwe wa Bethlehemu kūu Juda, marī na mūtumia wake, na ariū ake eerī, magithīi gūikara būrūri wa Moabi kwa ihinda. **2** Mūdū ūcio eetagwo Elimeleku, nake mūtumia wake eetagwo Naomi, namo marūtwa ma ariū acio ake eerī nī Mahaloni na Kilioni. Nao maarī Aefiratha kuuma Bethlehemu kūu Juda. Nao magithīi būrūri wa Moabi magītūūra kuo. **3** Na rīrī, Elimeleku mūthuuri wa Naomi agikua, nake Naomi agitigwo na ariū acio ake eerī. **4** Nao makihikia andū-a-nja a Moabi, ūmwe eetagwo Oripa, na ūrīa ūngī Ruthu. Thuutha wa gūtūūra kūu ta ihinda rīa mīaka ikūmi, **5** Mahaloni na Kilioni o nao magikua, nake Naomi agitigwo atarī na ariū ake eerī, o na kana mūthuuri. **6** Rīrīa Naomi aiguire arī kūu Moabi atī Jehova nīateithītie andū ake akamahe irio-rī, akīhaarīria hamwe na atumia acio a ariū ake oime būrūri wa Moabi acooke kwao. **7** We na atumia acio eerī a ariū ake makiumagara kuuma kūu maatūraga, makīnyiita njīra nīguo macooke būrūri wa Juda. **8** Nake Naomi akīira atumia acio eerī a ariū ake atīrī, “Cookai, o mūdū athīi mūciī kwa nyīna. Jehova aromwīka maūdū mega, o ta ūrīa o na inyuī mwekire acio maakuire, o na nī mwene. **9** Jehova arotūma o ūmwe wanyu eyonere ūhurūko mūciī wa mūthuuri ūngī.” Agīcooka akīmamumunya, nao makīrīra maanīrīre, **10** makīmwīra atīrī, “Ithuī tūgūcooka nawe kūrī andū anyu.” **11** No Naomi akīmeera atīrī, “Aarī akwa, cookai mūciī kwanyu. Mūgūgithīi na nīi niki? Nīngūkīgīa na ariū angī nīguo macooke matuīke athuuri anyu? **12** Aarī akwa, cookai kwanyu mūciī; nīi ndī mūkūrū mūno wa kūgīa na mūthuuri ūngī. O na ingīciiria atī harī na mwīhoko harī nīi, na ngīe na mūthuuri ūtukū ūyū na njīare aanake-rī, **13** mwakīmeterera o ngīnya hīndī īrīa makaagimara? No mūikare mūtahikite mūmetereire? Aca, aarī akwa. Nīi ndī na ruo kūmūkīra, nīgūkorwo guoko kwa Jehova nīgūtambūrūkīte gūkanjūkīrīra!” **14** Nao maigua ūguo makīrīra rīngī. Nake Oripa akīmumunya nyaciaraawe, akīmugūra ūhorō. No Ruthu akīrūmanīrīra na nyaciaraawe. **15** Nake Naomi akīmwīra atīrī, “Ta rora, mūtumia wa mūrū wa nyīna na mūthuuri guo nīahūdūka acooke kūrī andū ao, o na kūrī ngai ciake. Cooka mūthīi nake.” **16** No Ruthu akīmūcookeria, akīmwīra atīrī, “Tiga kūningīrīria

ngūtige kana ngarūrūke ndige gūkūrūmīrīra. Kūrīa ūgūthīi nīkuo ngūthīi, na kūrīa ūgaatūūra nīkuo ngaatūūra. Andū anyu magaatuika andū aitū, nake Ngai waku atuīke Ngai wakwa. **17** Kūrīa ūgaakuīra nīkuo ngaakuīra, na nokuo ngaathikwo. Jehova aronjīka ūuru makīria, kūngīkaagīa ūndū o na ūmwe ūgaatūtīgithania nīi nawe, tiga o gīkuū giiki!” **18** Rīrīa Naomi onire atī Ruthu nīatuīte itua rīa gūthīi nake, agītiga kūmūringīrīria acooke. **19** Nī ūndū ūcio andū acio a nja eerī magithīi ngīnya magīkīnya Bethlehemu. Rīrīa maakīnyire Bethlehemu-rī, andū a itūūra rīu othe makīgega nī ūndū wao, nao andū-a-nja makīūrania atīrī, “Hī! Ūyū no akorwo arī Naomi?” **20** Nake akīmeera atīrī, “Tigai gūcooka kūnjīta Naomi, njītagaai Mara, nī ūndū Ngai Mwene-Hīnya-Wothe nīatūmīte mūtūūrīre wakwa ūtuīke wa ruo mūno. **21** Ndoimire gūkū njīyūrīrīre, no Jehova anjookia itarī kīndū. Mūngīcooka kūnjīta Naomi nīki? Jehova nīanyariīre; Mwene-Hīnya-Wothe nīandehithīrie mathīina.” **22** Nī ūndū ūcio Naomi agīcooka kuuma Moabi marī hamwe na Ruthu ūcio Mūmoabi, mūtumia wa mūrū, magīkīnya Bethlehemu hīndī īrīa cairi yaambagīrīria kūgethwo.

2 Na rīrī, Naomi nīarī na mūdū wa mbarī yao mwena wa mūthuuriwe, kuuma mūhīrīga wa Elimeleku, mūdū warī igweta, wetagwo Boazu. **2** Nake Ruthu ūcio Mūmoabi akīira Naomi atīrī, “Reke thīi mīgūnda-inī ngahaare cairi īrīa itīgītio; ndī thuutha wa mūdū o wothē ūrīa ingītīkīrīka maitho-inī make.” Nake Naomi akīmwīra atīrī, “Thīi, mwarī wakwa.” **3** Nī ūndū ūcio akīumagara agīthīi, akīambīrīria kūhaara cairi kūu mīgūnda-inī arī thuutha wa arīa maagethaga. Na gūgīkīnya atīrī, Ruthu ekorire akīruta wīra mīgūnda wa Boazu, ūcio warī wa mūhīrīga wa Elimeleku. **4** O hīndī īyo Boazu agīkīnya oimīte Bethlehemu, na akīgeithia acio maagethaga, akīmeera atīrī, “Jehova aroikara na inyuī!” Nao makīmūcookeria atīrī, “Jehova arokūrathīma!” **5** Boazu akīūria mūrūgamīrīri wa acio maagethaga atīrī, “Mūrūtu ūūrīa nī wa ū?” **6** Nake mūrūgamīrīri akīmūcookeria atīrī, “Nī Mūmoabi ūrīa wokire na Naomi kuuma būrūri wa Moabi. **7** Nake oigire atīrī, ‘Ndagūthaita ūnjītīkīrie haare cairi, na nyūnganie īrīa itīgītio itīia-inī ndī thuutha wa agethī.’ Nake aathīi mīgūnda, na arūtīte wīra ategūtīgīthīria kuuma o rūciinī ngīnya rīu, tiga o ihinda inini ekūhurūkīte haarīa kīruru-inī.” **8** Nī ūndū ūcio Boazu akīira Ruthu atīrī, “Mwarī wakwa, ta

thikīrīria, ndūgathī kūhaara cairi mūgūnda ūngī, na ndūkae kuuma gūkū. Ikara gūkū mūrī na ndungata ciakwa cia airītu. **9** Ūrorage mūgūnda ūria arūme aya megūkorwo makīgetha, na ūtwaranage na airītu acio. Nīndakaania arūme aya matigakūhutie. Na rīrīa rīothe ūngīnyoota, ūthī ūnyue maā kuuma ndigithū-inī iria arūme aya matahīrīre.” **10** Rīrīa Ruthu aiguire ūguo, akīnamīrīra, agīturumithia ūthiū thī. Akiuga atīrī, “Nī kī gīatūma nījītikīrike maithe-inī maku na wenda kūnjīka maūndū mega, ndī o mūndū wa kūngī?” **11** Boazu akīmūcookeria atīrī, “Nīnjīrītwo maūndū marīa mothe wikīte nyaciaraگو kuuma hīndī irīa mūthuurīguo aakuire, na ūrīa watiganire na thoguo na nyūkwa, o na būrūrī wanyu, ūgīka kūrī andū ūtaamenyanīte nao mbere īyo. **12** Jehova arokūrīha nī ūndū wa ūguo wikīte. Jehova Ngai wa Isiraeli, o ūrīa wee ūkīte kwīhitha mathagu-inī make, arokūrīha na irīhi inene.” **13** Nake Ruthu akiuga atīrī, “Mwathi wakwa, ndīrookīrīria gwītikīrika maithe-inī maku. Nīūhooreretie, na ūkaarīria ndungata yaku ndeto njega cia tha, o na gūtuika nī ndirī ta ūmwe wa ndungata ciaku cia airītu.” **14** Hīndī ya kūrīa irio yakinya, Boazu akīmwīra atīrī, “Ūka haha. Oya mūgate ūtobokie thiki-inī ya ndibeī.” Rīrīa Ruthu aikarire thī na agethi, Boazu akīmūhe cairi hīhie. Nake akīrīa akīhūna, o nginya agītīgia. **15** Na hīndī irīa ookīrīre akahaare-rī, Boazu agīatha andū ake akīmeera atīrī, “O na ahaara kū itīa-inī, mūtīkamūtetie. **16** O na nī kaba mūrūtage cairi īmwe kuuma itīa-inī, mūmīrekie thī nī ūndū wake, mūmūtīgīre nīguo oke akīmīhaaraga, no mūtīkamūtetie.” **17** Nī ūndū ūcio Ruthu akīhaara kū mūgūnda ūcio nginya o hwaī-inī. Agīcooka akīhūna cairi irīa aahaarīte, īgīkinya mūigana wa eba īmwe. **18** Akīmīkuua, agīcooka itūūra-inī, nake nyaciaraawe akīona cairi irīa yothe aahaarīte. Ruthu agīcooka akīmūrūtīra kīrīa aatīgītīe aahūna, akīmūnegera. **19** Nyaciaraawe akīmūria atīrī, “Ūmūthī uuma kūhaara kū? Uuma kūruta wīra kū? Kūrathimwo nī mūndū ūcio ūkūmenyire, agwīka maūndū mega!” Nake Ruthu akīhe nyaciaraawe ūhorō ūkonī mwene mūgūnda ūcio aatīndīte akīruta wīra, akiuga atīrī, “Mwene mūgūnda ūcio ngūrūtaga wīra gwake ūmūthī-rī, etagwo Boazu.” **20** Naomi akīra mūtumia ūcio wa mūrīū atīrī, “Jehova aromūrathīma! We ndatīgīte gwīka maūndū ma ūtugi kūrī arīa me muoyo, o na arīa makuīte.” Nīngī Naomi akīra Ruthu atīrī, “Mūndū ūcio nī wa mbarī iitū; o na nī ūmwe wa arīa mangītūmenyerera.” **21** Nake Ruthu

ūcio Mūmoabi akiuga atīrī, “O na anjīrīre atīrī, ‘Ikara na aruti akwa a wīra o nginya marīkie kūgetha cairi yakwa yothe.’” **22** Naomi akīra Ruthu ūcio mūtumia wa mūrīū atīrī, “Ūndū ūcio wa gūtwarana na airītu ake nīūgūtuika mwega harīwe, wee mwarī wakwa, tondū mūgūnda-inī wa mūndū ūngī wahota kūgerwo ngero.” **23** Nī ūndū ūcio Ruthu agīkara hakuhī na ndungata cia airītu cia Boazu akīhaaraga nginya magetha ma cairi na ma ngano magīthira. Nake agītūra na nyaciaraawe.

3 Mūthenya ūmwe-rī, Naomi, nyaciaraawe wa Ruthu, akīmwīra atīrī, “Mwarī wakwa, githī ndiagīrītwo ngūcarīrie mūciī waku, kūrīa wee ūngiona maūndū mega? **2** Githī Boazu ūcio wee ūkoretwo na ndungata ciake cia airītu ti mūndū wa rūrīra rwitū? Ūtukū ūyū nīguo ekūhuha cairi kīhuhīro-inī. **3** Wīthambe na wīhake maguta mekūnunga wega, nīngī wīhumbe nguō ciaku iria njega mūno. Ūcooke ūkūrūke ūkinye kīhuhīro-inī, no ndūkeyonithie mūndū ūcio nginya arīkie kūrīa na kūnyua. **4** Rīrīa arīkoma, wone harīa akoma. Nīngī ūthiū ho na ūhumbūrīe magūrū make, ūkome ho. Nake nīegūkūwīra ūrīa wagīrītwo nī gwīka.” **5** Ruthu akīmūcookeria, akīmwīra atīrī, “Maūndū macio mothe wanjīra no mo ngwīka.” **6** Nī ūndū ūcio agīkūrūka agīkinya kīhuhīro-inī kīu, na agīka ūrīa wothē nyaciaraawe aamwīrite eeke. **7** Na rīrīa Boazu aarīkirie kūrīa na kūnyua, na agīkorwo arī mūkenū, agīthī agīkoma mūthia-inī biū wa hība ya cairi. Nake Ruthu agīthī acemete, akīmūhumbūrīa magūrū, agīkoma ho. **8** Ūtukū gatagatī, kīndū gīkīhahūra Boazu, nake egarūra, agīkora nī mūndū-wa-nja wakomete magūrū-inī make. **9** Akīmūria atīrī, “Nīwe ū?” Nake akīmūcookeria atīrī, “Nī nī ndungata yaku Ruthu. Tambūrūka gīcurī kīa nguō yaku ūhumbūrīe, nī ūndū wee nīwe ūngītūmenyerera.” **10** Nake akīmwīra atīrī, “Jehova arokūrathīma mwarī wakwa. Ūtugi ūrīa wonania nūkīrīte ūrīa wonanīrie kīambīrīria-inī, nī ūndū ndūnenda kūrūmanīrīra na aanake, marī athīni kana marī itonga. **11** Na rīrī, mwarī wakwa, ndūgetīgīre. Nīngūgwīkīra ūrīa wothē ūkūhuoya. Andū othe a itūūra rīrī rīitū nīmooī atī wee ūrī mūndū-wa-nja ngatha. **12** O na gūtuika ndī ūmwe wa arīa mangīkūmenyerera-rī, nī harī mūndū ūngī ūngīkūmenyerera wa hakuhī kūngīra. **13** Rīu kīraare haha ūtukū ūyū, na rūciini gwakīa angīkorwo nīekwenda gūkūmenyerera, nī wega; nīagakūmenyerera. No angīkorwo ndekwenda, o ta ūrīa Jehova atūūruga muoyo, nīngakūmenyerera.

Kīraare haha nginya rūciū rūciini.” 14 Nī ūndū ūcio Ruthu agīkoma hau magūrū-inī make nginya rūciini, no akīroka gūūkīra rūciini tene kūrī mairia, nake Boazu akīmwīra atīrī, “Ndūkareke kūmenyeke atī nī kūrī mūdū-wa-nja ūrokite kihuhīro-inī.” 15 Ningī akīmwīra atīrī, “Rehe nguo ūyo wīgīrīre wanīrīre.” Rīrīa eekire ūguo, Boazu agūtīrīra ibaba ithathatū cia cairi, akīmūgīrīra. Nake Ruthu agīcooka itūūra-inī. 16 Na rīrīa Ruthu aacookire kūrī nyaciara-we-rī, Naomi akīmūrīa atīrī, “Mwarī wakwa, kūraathiire atīa?” Nake akīmwīra maūdū marīa mothe Boazu aamwīkīre. 17 Ningī agīcooka akīmwīra atīrī, “Ibaba ici ithathatū cia cairi nīwe ūlheire, na anjīra atīrī, ‘Tiga kūinūkīra nyaciara-guo moko matheri.’” 18 Nake Naomi akīmwīra atīrī, “Eterera o ro ūguo, mwarī wakwa, nginya ūmenye ūrīa ūhorō ūcio ūgūthī, nīgūkorwo mūdū ūcio ndangīhurūka nginya rīrīa aniine ūhorō ūcio ūmūthī.”

4 Na rīrī, Boazu akīambata agīthī nginya kihingo-inī gīa itūūra, agīkara thī ho. Rīrīa mūdū ūrīa wa mbarī yao, ūrīa Boazu aarītīe ūhorō wake ookire-rī, Boazu akīmwīra atīrī, “Mūrata wakwa, ūka haha ūikare thī.” Nī ūndū ūcio agīthī hau agīkara thī. 2 Boazu agītā athuuri ikūmi a itūūra akīmeera atīrī, “Ta ikarai thī hahal!” Nao magīka o ūguo. 3 Ningī akīra mūdū ūcio wa mbarī yao atīrī, “Naomi ūrīa ūracookire kuuma būrūrī wa Moabi-rī, nīarendia gīthaka kīrīa kīarī kīa Elimeleku, mūdū wa mbarī ciitū. 4 Ndagīciirīa ngūhe ūhorō ūcio na ngwīre ūgūre gīthaka kīu ūrī mbere ya andū aya maikarīte haha o na mbere ya athuuri a andū aitū. Ūngīkorwo nīūgūgīkūūra, ūgīkūre. No angīkorwo ndūgwīka ūguo-rī, ūnjīre nīguo menye. Nīgūkorwo hatirī mūdū ūngī ūrī na kīhooō gīa gwīka ūguo tīga wee, na nī ngagūcooka.” Nake akiuga atīrī, “Nīngūgīkūūra.” 5 Boazu nake akiuga atīrī, “Mūthenya ūrīa ūkaagūra gīthaka kīu kuuma kūrī Naomi, na kuuma kūrī Ruthu ūrīa Mūmoabi, nīūkahikīa mūtumia wa ndigwa wa mūdū ūcio wakuire, nīgeetha ūtūūrīe rītīwa rīa ūcio ūkuite o hamwe na indo ciake.” 6 Na rīrīa mūdū ūcio wa mbarī yao aigūre ūguo-rī, akiuga atīrī, “Ndikūhota gūgīkūūra, nī ūndū ndahota gwīthūkīrīa ūgai wakwa nī mwene. Gīgīkūre arī we. Nī ndingīhota gwīka ūguo.” 7 (Matukū-inī ma tene thīnī wa Isiraēlī-rī, mūtugo wa gūkūūra kana gūkūūrania indo nīguo maūdū mothe marīkio wega, mūdū ūmwe wa eene ūhorō aarutaga kīraatū gīake agakīnengera mūdū

ūcio ūngī. Kūu Isiraēlī īno nīyo yarī njīra ya gwīkīra ūira atī ūndū ūrīa mūiguanīre nīwarīkīrīra wega biū.) 8 Nī ūndū ūcio mūdū ūcio wa mbarī yao akīra Boazu atīrī, “Kīgūre wee mwene.” Na akīruta kīraatū gīake, akīmūnengera. 9 Hīndī ūyo Boazu akīra athuuri acio na andū othe atīrī, “Ūmūthī mūrī aira akwa atī nīndagūra indo ciothe cia Elimeleku, na cia Kiloni, na cia Mahaloni kuuma kūrī Naomi. 10 Ningī nīdahikīa Ruthu ūrīa Mūmoabi, mūtumia wa ndigwa wa Mahaloni, atuīke mūtumia wakwa, nīguo ndūūrīe rītīwa rīa ūcio ūkuite hamwe na indo ciake, nīguo rītīwa rīake rītīkaanoore nyūmba-inī yao, kana rīehere maandīko-inī marīa maigītīwo ma itūūra. Ūmūthī nīmātuīka aira!” 11 Ningī athuuri acio, o na andū arīa othe maikarīte hau kīhingo-inī, makiuga atīrī, “Tūrī aira. Jehova arotūma mūdū-wa-nja ūcio ūroka gwaku mūcīi atuīke o ta Rakeli na Lea, andū-a-nja arīa eerī maakire nyūmba ya Isiraēlī. Ūromenyeka kūu Efīratha, na ūgīe igweta inene kūu Bethlehemu. 12 Ciana irīa Jehova egūkūhe kuuma kūrī mūrīrītū ūcio irotūma nyūmba yaku īhaane ta ya Perezū, ūrīa Tamaru aaciārīre Juda.” 13 Nī ūndū ūcio Boazu akīhikīa Ruthu, agītūka mūtumia wake. Ningī aakoma nake, Jehova agītūma Ruthu agīe nda, na agīciara kahī. 14 Nao andū-a-nja makīra Naomi atīrī, “Jehova arogoocwo, ūrīa ūtagūtīgīte ūtarī na mūkūmenyereri. Kahī kau karogīa ngumo njega Isiraēlī guothe! 15 Kau nīko gakerūhīa mūtūūrīe waku, na gagūtūūrīe ūkūrū-inī waku. Nī ūndū mūtumia wa mūrūguo, ūrīa ūkwendete na wa bata harī we gūkīra aanake mūgwanja, nīwe ūgaciārīte.” 16 Nake Naomi akīoya kaana kau, agīkaigīrīra ciero-inī ciake, agīkarera. 17 Nao andū-a-nja arīa maatūūruga kūu makiuga atīrī, “Naomi arī na kahī.” Nao magīgātua Obedi. Nake nīwe warī ithe wa Jesī, ūrīa warī ithe wa Daudi. 18 Ici nacio nīcio njiaro cia Perezū: Perezū nīwe warī ithe wa Hezironi, 19 nake Hezironi aarī ithe wa Ramu, 20 nake Ramu aarī ithe wa Aminadabu, nake Aminadabu aarī ithe wa Nahashoni, nake Nahashoni aarī ithe wa Salimoni, 21 nake Salimoni aarī ithe wa Boazu, nake Boazu aarī ithe wa Obedi. 22 nake Obedi aarī ithe wa Jesī, nake Jesī aarī ithe wa Daudi.

1 Samūeli

1 Na rīrī, nī kwarī na mündū ūmwe wa kuuma Ramathaimu, Mūzofimu kuuma būrūri ūria ūrī irīma wa Efiraimu, nake eetagwo Elikana mūrū wa Jerohamu, mūrū wa Elihu, mūrū wa Tohu, mūrū wa Zufu, Mūefiraimu. **2** Aarī na atumia eerī; ūmwe eetagwo Hana na ūria ūngī eetagwo Penina. Penina aarī na ciana, no Hana ndaarī na ciana. **3** Mwaka o mwaka mündū ūcio nīambataga kuuma itūūra riake agathiī Shilo kūhooya na kūrūtira Jehova Mwene-Hinya-Wothe igongona. Shilo nīkuo Hofini na Finehasi, arīu eerī a Eli, maarī athīnjīri-Ngai a Jehova. **4** Rīria rīothe mūthenya wa Elikana wakinyaga wa kūruta igongona-rī, nīagayagira mūtumia wake Penina nyama, hamwe na aanake ake othe o na airītu. **5** No nīaheaga Hana rūgai maita meerī, tondū nīamwendete, nowe Jehova nīamūhingite nda. **6** Na tondū Jehova nīamūhingite nda-rī, mūiruwe nīaikaraga akīmūthirikagia nīguo amūng'ūrīkie. **7** Naguo ūndū ūcio ūgīthī na mbere mwaka o mwaka. Rīria rīothe Hana aambataga athī nyūmba ya Jehova-rī, mūiruwe nīamūthirikagia nginya akarīra, akaaga kūrīa irio. **8** Nake Elikana mūthuuriwe akamūūria atīrī, “Hana, ūrarīra nīki? Ūraaga kūrīa nīki? Ūkuite ngoro nīki? Githī nīi ndikīrite ihīi ikūmi harīwe?” **9** Hīndī ūmwe maarīkia kūrīa na kūnyua marī kūu Shilo-rī, Hana agūkīra. Na rīrī, Eli, mūthīnjīri-Ngai, aikarīire gītī itoonyero rīa hekarū ya Jehova. **10** Hana akīrīra mūno na akīhooya Jehova, arī na ruo rwa ngoro. **11** Nake akīhīta mwīhīta, akiuga atīrī, “Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ūngūtīkīra kūrora thīina wa ndungata yaku na ūndirikane, na ndūkariganīrwo nī ndungata yaku, no ūmīhe mwana wa kahī-rī, hīndī ūyo na nīi nīngamūheana kūrī Jehova matukū mothe ma muoyo wake, na gūtīrī hīndī rwenjī rūkaahutia mūtwe wake o na rī.” **12** Na rīrīa aathīiaga na mbere kūhooya Jehova, Eli akīmūbara kanua. **13** Hana aahooyaga na ngoro yake, nacio iromo ciake nīciainainaga, no mūgambo wake ndwaiguīkaga. Eli agūciiria atī nī kūrīo arītwo, **14** akīmūūria atīrī, “Nī nginya rī ūgūikara ūrī mūrīu? Eheria ndibei ūyo yaku.” **15** Hana akīmūcookeria, akiuga atīrī, “Tīguo mwathi wakwa, nīi ndī mündū-wa-nja ūthīnīkīte mūno. Ndinyūite ndibei kana njoohi; no nī ngoro yakwa ndīraitūrīra Jehova. **16** Tīga kuona ndungata yaku ta ūrī mündū-wa-nja mwaganu; ngoretwo gūkū ngīhooya

ndī na ruo rūingī o na kīeha.” **17** Eli akīmūcookeria atīrī, “Thīi na thayū, na Ngai wa Isiraeli aroītīkīra gūkūhe kīria ūmūhoote.” **18** Nake akiuga atīrī, “Ndungata yaku ūroītīkīrika maitho-inī maku.” Nake Hana agīthī na akīria irio, na ndaacookire gūtuka gīthīthī. **19** Magūkīra mūthenya ūyū ūngī rūciinī tene, makīhooya marī mbere ya Jehova, na magīcooka magīthīi kwao mūciī kūu Rama. Elikana agīkoma na Hana mūtumia wake, nake Jehova akīmūririkana. **20** Nī ūndū ūcio ihinda rīgīkinya Hana akīgīa nda na agīciara kahīi. Agīgītuga Samūeli, akiuga atīrī, “Nīgūkorwo nī kūhooya ndakahooire harī Jehova.” **21** Rīria mündū ūcio wetagwo Elikana aambatire hamwe na nyūmba yake yothe kūrūtira Jehova igongona rīa mwaka o mwaka na akahingie mwīhīta wake-rī, **22** Hana ndaathīire. Eerire mūthuuriwe atīrī, “Kahīi gaka gaatiga kuonga-rī, nīngagatwara na ndīkaneane kūrī Jehova, na gagaatūūraga kūu hīndī ciothe.” **23** Mūthuuriwe Elikana akīmūwira atīrī, “Ūka o ūria ūkuona kwagīrīre. Ikara gūkū o nginya rīria gagaatiga kuonga; we Jehova arotūma kiugo giake kīhinge.” Nī ūndū ūcio mündū-wa-nja ūcio agūikara mūciī na agīkongithia nginya rīria aagatigithirie kuonga. **24** Gaatiga kuonga, Hana akīoya kahīi kau o karī kanini, hamwe na ndegwa ya mīaka itatū, na eba ūmwe ya mūtu, na gītete kīa ndibei agīgātware nyūmba ya Jehova kūu Shilo. **25** Maarīkia gūthīnja ndegwa-rī, magītware kahīi kau kūrī Eli, **26** Nake Hana akīmūwira atīrī, “Tī-itherū o ta ūria wee mwathi wakwa ūtūūraga muoyo-rī, nī nīi mündū-wa-nja ūria warūgamīte haha hakuhī nawe akīhooya Jehova. **27** Ndahooire heo kahīi gaka, nake Jehova nīetikīrite kūhe kīria ndamūhoire. **28** Tondū ūcio o na nīi nīndakamūrīra Jehova. Matukū mothe marīa gegūtūūra muoyo-rī, gegūtūūra kaamūrīrwo Jehova.” Nake akīhooya Jehova arī o hau.

2 Nīngī Hana akīhooya, akiuga atīrī: **2** “Gūtīrī mündū o na ū mūtheru ta Jehova; **3** “Mūtīgacooke kwaria na mwīkīrīro ūguo **4** “Mota ma njamba cia ita nīmoinangīku, **5** Arīa maarī ahūūnu meyandīkīthagia nīguo mone irio, **6** “Jehova nīwe ūrehaga gīkuū, na nīwe ūtūūragia muoyo; (Sheol h7585) **7** Jehova nīwe ūtūmaga andū mathīine na arīa angī matonge; **8** Ooyaga mūthīini akamūruta rūkūngū-inī, **9** Nīakamenyerera makinya ma andū ake arīa atheru, **10** arīa makararagia Jehova nīmagathuthwo. **11** Nake Elikana akīinūka mūciī gwake Rama, no kahīi kau gagītungatīra Jehova karī harī Eli ūcio mūthīnjīri-Ngai. **12** Na rīrī, arīu a Eli

maarĩ andũ aaganu; matiatĩite Jehova. 13 Na rĩrĩ, warĩ mũtugo wa athĩnjĩri-Ngai harĩ andũ, atĩ rĩrĩa mũndũ o wothe aruta igongona, na rĩrĩa nyama ikĩrugwo, ndungata ya mũthĩnjĩri-Ngai yokaga na njibe ya mĩtheece itatũ ĩrĩ guoko-inĩ. 14 Yaikagia njibe ĩyo nyũngũ-inĩ ya kĩgera, kana thaburia-inĩ, kana gĩteng'ũ-inĩ, kana nyũngũ-inĩ ya rĩũmba, nake mũthĩnjĩri-Ngai akeyoera o kĩrĩa gĩothe njibe ĩngĩarutire. Ūguo nĩguo meekaga andũ othe a Isiraeli arĩa mookaga Shilo. 15 Na o na mbere ya maguta gũcinwo-rĩ, ndungata ya mũthĩnjĩri-Ngai nĩyokaga na ĩkeera mũndũ ũrĩa ũraruta igongona atĩrĩ, "He mũthĩnjĩri-Ngai nyama imwe ahĩhie; ndegwĩtĩkĩra nyama nduge kuuma kũrĩ we, tiga o nyama njĩthĩ." 16 Mũndũ angĩamwĩrĩre atĩrĩ, "Reke maguta mambe macinwo, ũcooke woe kĩrĩa gĩothe ũkwenda," ndungata yacookagia atĩrĩ, "Aca, nengera o ro rĩu; kwaga ũguo, ndĩmĩoe na hinya." 17 Wĩhia ũcio wa aanake a Eli warĩ mũnene mũno maitho-inĩ ma Jehova, nĩgũkorwo nĩmanyararaga magongona marĩa andũ maarutagĩra Jehova. 18 Nowe Samũeli aatungataga mbere ya Jehova arĩ o mwana mũnini, ehumbĩte ebodi ya gatani. 19 O mwaka nyina nĩamũtumaĩra gakanjũ, akamũtwarĩra rĩrĩa megũthĩ na mũthuuriwe kũruta igongona rĩa mwaka o mwaka. 20 Eli nĩarathimaga Elikana na mũtumia wake, akoĩga atĩrĩ, "Jehova arokũhe ciana na mũndũ-wa-nja ũyũ icooke ithenya rĩa mwana ũyũ aahooete, na agĩcooka kũmũheana harĩ Jehova." Nao magacooka makainũka kwao mũcĩ. 21 Nake Jehova akĩguĩra Hana tha; akĩgĩa nda agĩciara aanake atatũ na airĩtu eerĩ. Nake mwana ũcio ti Samũeli agĩkũrĩra hau mbere ya Jehova. 22 Na rĩrĩ, Eli aarĩ mũkũrũ mũno, na nĩaiguaga maũndũ mothe marĩa ariũ ake meekaga Isiraeli guothe, na ũrĩa maakomaga na andũ-a-nja arĩa maatungataga itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. 23 Nĩ ũndũ ũcio akĩmooria atĩrĩ, "Nĩ kĩ gĩtũmaga mwike maũndũ ta maya? Nĩndĩraigua kuuma kũrĩ andũ othe ũhoru wa ciĩko ici cianyu cia waganu. 24 Aca, ariũ akwa; ũhoru ũrĩa ndĩraigua ũkĩhunja gatagatĩ ka andũ a Jehova ti mwega. 25 Mũndũ angĩhĩria mũndũ ũrĩa ũngĩ-rĩ, Ngai no amateithũrane; no mũndũ angĩhĩria Jehova-rĩ, nũ ũngĩmũthaitanĩrĩa?" No rĩrĩ, aanake ake matiigana kũigua magĩkaanio nĩ ithe wao, nĩgũkorwo Jehova nĩatuĩte nĩekũmooraga. 26 Nake mwana ũcio ti Samũeli agĩkũra, akĩnenehaga, akiendagwo nĩ Jehova o na andũ. 27 Na rĩrĩ, mũndũ wa Ngai nĩokire kũrĩ Eli, akĩmwĩra atĩrĩ, "Jehova ekuuga ũũ: 'Gĩthĩ nĩ ndieguũrĩire

nyũmba ya thoguo rĩrĩa maarĩ Misiri watho-inĩ wa Firaũni? 28 Ndathuurire thoguo kuuma mĩhĩrĩga-inĩ yothe ya Isiraeli atuĩke mũthĩnjĩri-Ngai wakwa, aambatage kĩgongona-inĩ gĩakwa, na acinage ũbumba, na ehumbage ebodi arĩ mbere yakwa. Nĩngĩ nĩndaheire nyũmba ya thoguo indo iria ciothe irutagwo nĩ andũ a Isiraeli cia maruta ma gũcinwo na mwaki. 29 Nĩ kĩ gĩtũmĩte mũnyarare igongona rĩakwa na iruta, iria ndaathanire irutagwo irĩ cia gĩikaro gĩakwa? Nĩ kĩ gĩtũmĩte ũtĩte ariũ aku kũngĩra, mwĩnoragie na icunjĩ iria njega cia iruta o rĩothe rĩrĩa ndutagĩrwo nĩ andũ akwa a Isiraeli?" 30 "Tondũ wa ũguo-rĩ, Jehova, Ngai wa Isiraeli, oĩgĩte atĩrĩ, 'Nĩnderaniire atĩ nyũmba yaku na nyũmba ya thoguo nĩgũtũũra indungatagĩra nginya tene.' No rĩu Jehova oĩgĩte atĩrĩ, 'Ūndũ ũcio ũrondaihĩrĩria! Arĩa mandĩte nĩndĩrĩmatĩtaga, no arĩa maamenete nĩmarĩmenagwo. 31 Hĩndĩ nĩũroka rĩrĩa ngaaniina hinya waku na niine hinya wa andũ a nyũmba ya thoguo, nĩgeetha gũtikanakorwo na mũndũ mũkũrũ thĩnĩ wa nyũmba yaku, 32 nawe nĩũkona mĩnyamaro gĩikaro-inĩ gĩakwa. O na gũtuĩka ũndũ mwega nĩũgeekwo Isiraeli, thĩnĩ wa nyũmba yaku gũtirĩ hĩndĩ gũgaakorwo mũndũ mũkũrũ. 33 O mũndũ waku ũrĩa itakeheria kĩgongona-inĩ gĩakwa-rĩ, agaatiigio no geetha agũtue mũtumumu na maithori, na aigũithagie ngoro yaku kĩeha, nacio njiaro ciaku ciothe irĩkuuaga o rĩrĩa ciatuĩka andũ agima. 34 "Naguo ũndũ ũrĩa ũkũhaana kũrĩ ariũ aku eerĩ, Hofini na Finehasi, ũgaatuĩka kĩmenyithia kũrĩ wee na ariũ aku, o eerĩ magaakua mũthenya ũmwe. 35 Na nĩ nĩngethuurĩra mũthĩnjĩri-Ngai mwĩhokeku, ũrĩa ũgeekaga kũringana na ũndũ ũrĩa ũrĩ ngoro-inĩ na meciiria-inĩ makwa. Nĩngahaanda nyũmba yake ĩtũũre ĩrũmĩte, nake nĩagatungataga mbere ya ũrĩa wakwa mũitĩrĩre maguta hĩndĩ ciothe. 36 Nĩngĩ mũndũ wothe ũrĩa ũgaatigara wa nyũmba yaku, nĩagooka amũinamĩrĩre nĩ ũndũ wa gĩcunjĩ kĩa betha na kenyũ komũ ka mũgate, amũthaithe amwĩre atĩrĩ, "Ta he wĩra ũmwe wa ũthĩnjĩri-Ngai nĩguo nyonage gĩa kũrĩa.""

3 Nake mwana ũcio ti Samũeli aatungataga mbere ya Jehova arĩ harĩ Eli. Matukũ-inĩ macio kiugo kĩa Jehova gĩtiaiguagwo kaingĩ, na gũtionekaga cioneki kaingĩ. 2 Ūtukũ ũmwe Eli, ũrĩa maitho make maambĩrĩire kwaga hinya akaaga kuona wega, aakomete o harĩa aamenyerete. 3 Tawa wa Ngai ndwahorete, nake Samũeli aakomete kũu thĩnĩ wa

hekarū ya Jehova, harīa ithandūkū rīa Ngai rīarī. 4 Hīndī īyo Jehova agītā Samūeli. Samūeli agīcookia atīrī, “Nīī ūyū haha.” 5 Nake agīteng’era kūrī Eli, akiuga atīrī, “Nī wanjīta; nīī ūyū haha.” No Eli akiuga atīrī, “Nīī ndīitanīte; cooka ūgakome.” Nī ūndū ūcio Samūeli agīthīī agīkoma. 6 Jehova agītāna rīngī, “Samūeli!” Nake Samūeli agīkūira, agīthīī kūrī Eli, akiuga atīrī, “Nī wanjīta; nīī ūyū haha.” Eli akiuga atīrī, “Mūrū wakwa, nīī ndīitanīte; cooka ūgakome.” 7 Hīndī īyo Samūeli ndaakoretwo amenyete Jehova, kana akaguūrīrio kiugo kīa Jehova. 8 Jehova nīetire Samūeli riita rīa gatātū, nake Samūeli agīkūira agīthīī kūrī Eli, akiuga atīrī, “Nī wanjīta; nīī ūyū haha.” Nake Eli akīmenya atī nī Jehova wetaga mwana ūcio. 9 Nī ūndū ūcio Eli akīra Samūeli atīrī, “Thīī ūgakome, na wona aagwīta uuge atīrī, ‘Jehova, aria, nī ūndū ndungata yaku nīithikīrīrie.’” Nī ūndū ūcio Samūeli agīthīī, na agīkoma harīa aakomaga. 10 Nake Jehova agīkūira akīrūgama hau, agītāna o ta mahinda macio mangī atīrī, “Samūeli! Samūeli!” Nake Samūeli akiuga atīrī, “Aria, nī ūndū ndungata yaku nīithikīrīrie.” 11 Nake Jehova akīra Samūeli atīrī, “Rora, nīī ndī hakuhī gwīka ūndū thīīnī wa Isiraēli ūrīa ūgaatūma matū ma mūdū o wothē ūrīa ūkaūgua mararake. 12 Hīndī īyo maūdū marīa mothe ndoigire ma gūkīrīra Eli na nyūmba yake nīngamahingia kuuma kīambīrīria nginya mūthia. 13 Nīgūkorwo nīndamwīrire nīngatūira nyūmba yake ciira nginya tene nī ūndū wa mehīa marīa we oī ūhoro wamo; ariū ake nīmetuire andū a kūmeneka, nake akīremwo nī kūmakaanīa. 14 Nī ūndū ūcio nīndehītīre igūrū rīa nyūmba ya Eli ngiuga atīrī, ‘Waganu wa nyūmba ya Eli ndūrī hīndī ūkaahoroherio na igongona kana iruta.’” 15 Samūeli agīkoma o nginya rūciinī, na okīra akīhingūra mīrango ya nyūmba ya Jehova. Nīetigagīra kwīra Eli ūhoro wa kīoneki kīu, 16 no Eli akīmwīta, akiuga atīrī, “Samūeli, mūrū wakwa.” Nake Samūeli agīcookia atīrī, “Nīī ūyū haha.” 17 Eli akīmūria atīrī, “Nī ūndū ūrīkū ūcio Jehova arakwīrīre? Ndūkae kūhitha ūndū ūcio. Ngai arogwīka ūndū mūuru makīria, ūngīhitha ūndū o na ūmwe ūrīa arakwīrīre.” 18 Nī ūndū ūcio Samūeli akīmwīra maūdū mothe, na ndaamūhithire ūndū o na ūmwe. Eli agīcooka akiuga atīrī, “Ūcio nī Jehova; nīeke ūndū ūrīa ekuona wagīrīre maitthonī make.” 19 Jehova nīakoragwo hamwe na Samūeli o ūrīa aakūrāga, na ndaarekire kiugo o na kīmwe gīake kīūrīre thī. 20 Nakuo Isiraēli guothe kuuma

Dani nginya Birishiba magīkūūrana atī Samūeli aarī mūthūure atuīke mūnabīi wa Jehova. 21 Nake Jehova agīthīī na mbere kuonekana kūu Shilo, na kūu nīkuo eguūrīrie kūrī Samūeli na ūndū wa kiugo gīake.

4 Na rīrī, andū a Isiraēli nīmomagārire makārūe na Afilisti. Andū a Isiraēli makīamba hema ciao kūu Ebeni-Ezeri, nao Afilisti makīamba ciao kūu Afeku. 2 Afilisti magītūma ita rīao rīgacemanie na Isiraēli, na o ūrīa mbaara yathīiaga na mbere-rī, noguo Isiraēli maahootagwo nī Afilisti, arīa mooragire andū ta 4,000 kūu maarūagīra. 3 Rīrīa mbūtū ciacookire kambī-inī-rī, athuuri a Isiraēli makīūra atīrī, “Jehova atūma tūhootwo nī Afilisti ūmūthī nīkī? Nī tūgīrei ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova kuuma Shilo, nīgeetha tūthīī narīo rītūhonokie kuuma moko-inī ma thū ciitū.” 4 Nī ūndū ūcio andū acio magītūma andū kūu Shilo, nao makīrehe ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ūrīa ūikarīire gītī kīa ūnene gatagatī ka makerubi. Nao ariū eerī a Eli, Hofini na Finehasi, maarī hamwe na ithandūkū rīu rīa kīrīkanīro kīa Ngai. 5 Rīrīa ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova rīakinyire kambī-inī-rī, andū a Isiraēli othe makiugīrīria na mūgambo mūnene o nginya thī ikīinaina. 6 Na rīrīa Afilisti maaigūire mbugīrīrio īyo makīūrania atīrī, “Mbugīrīrio īyo īrī kambī-inī ya Ahibirania nī ya kī?” Hīndī irīa maamenyire atī nī ithandūkū rīa Jehova rīakinyīte kambī-inī-rī, 7 Afilisti magītīgīra makiuga atīrī, “Ngai nīyūkīte kambī-inī, ithuī tūrī thīina-inī! Gūtīrī kuoneka ūndū ta ūyū mbere īno. 8 Wūi-īiyawitū-ī! Nūū ūgūtūhonokia moko-inī ma ngai ici irī hinya ūū? Ici nīcio ngai iria ciahūūrīre andū a Misiri na mīthiro ya mīthemba yothē werū-inī. 9 Mwīyūmīrīriei, Afilisti aya! Tuīkai arūme ki, kana mūtuo ngombo cia Ahibirania, ta ūrīa matūire marī ngombo cianyu. Tuīkai arūme ki, na mūrūe!” 10 Nī ūndū ūcio Afilisti makīrūa nao, na andū a Isiraēli makīhootwo, nake o mūdū akīūrīra hema-inī yake. Nayo njūrāgano yarī nene mūno; thigari cia Isiraēli ngiri mīrongo itātū iria ciathīiaga na magūrū ikīūrāgwo. 11 Narīo ithandūkū rīa Ngai rīgītahwo, nao ariū eerī a Eli, Hofini na Finehasi, magīkua. 12 Mūthenya o ro ūcio Mūbenjamīni ūmwe akīhanyūka oimīte mbaara-inī, agīthīī nginya Shilo, nguo ciake irī ndembūkangu na aarī na tīri mūtwe. 13 Na rīrīa aakinyire-rī, agīkora Eli aikarīire gītī gīake mūkīra-inī wa njīra, acūthīrīrie, tondū ngoro yake yarī na guoya nī ūndū wa ithandūkū rīa Ngai. Hīndī irīa mūdū ūcio aatoonyire itūira-inī,

na akíheana ūhoru ūrĩa gwekíkíte-rĩ, itũura ríothe rĩgikayũrũka. **14** Rĩrĩa Eli aiguire mũkayũrũko ūcio akĩũria atĩrĩ, “Gĩtũmi kĩa inegene rĩu nĩ kĩĩ?” Nake mũndũ ūcio agĩthĩ narua harĩ Eli, **15** ūrĩa warĩ na ūkũrũ wa mĩaka mĩrongo kenda na ĩnana, ūrĩa maitho make moorĩte, akaagaga kuona. **16** Akĩira Eli atĩrĩ, “No hĩndĩ ndooka nyumĩte mbaara-inĩ; ndoora kuuma kuo o ūmũthĩ.” Eli akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa gwĩkĩkire mũrũ wakwa?” **17** Mũndũ ūcio warehire ūhoru agĩcookia atĩrĩ, “Andũ a Isiraeli nĩmoorĩre Afilisti, nayo mbũtũ ya ita nĩyũragĩtwo mũno. O na arĩũ aku eerĩ, Hofini na Finehasi, nĩ akuũ, narĩo ithandũkũ rĩa Ngai nĩitahe.” **18** Rĩrĩa aagwetire ithandũkũ rĩa Ngai, Eli akĩgũa na ngara oimĩte gĩtĩ-inĩ gĩake hau mwena-inĩ wa kĩhingo. Ngingo yake ĩkiunĩka, agĩkua, nĩ ūndũ aarĩ mũndũ mũkũrũ na akarĩtũha. Aatongoretie Isiraeli mĩaka mĩrongo ĩna. **19** Mũtumia wa mũriũ wake Finehasi aarĩ na nda na aatigĩtie hanini aciare. Na rĩrĩa aaguire ūhoru ūcio wa atĩ ithandũkũ rĩa Ngai nĩrĩtahĩtwo, na atĩ iciciarawe hamwe na mũthuriwe nĩmakuĩte-rĩ, akĩnyĩtwo nĩ ruo rwa kũrũmwo na agĩciara, no agĩtoorio nĩ ruo rwa gũciara. **20** Na rĩrĩa aakuaga, atumia arĩa maamũteithagĩrĩria makĩmwĩra atĩrĩ, “Tiga gũkua ngoro; nĩwaciara kahĩ.” No ndaacookirie ūndũ o na kana kũrũmbũiya ūhoru o na ūrĩkũ. **21** Nake agĩtua kahĩ kau Ikabodu, akiuga atĩrĩ, “Riiri nĩweherete Isiraeli,” nĩ ūndũ wa ithandũkũ rĩa Ngai gũtahwo, na gũkua gwa iciciarawe na mũthuriwe. **22** Akiuga atĩrĩ, “Riiri nĩweherete ūkoima Isiraeli, nĩ ūndũ ithandũkũ rĩa Ngai nĩrĩtahĩtwo.”

5 Na rĩrĩ, Afilisti maarĩkia gũtaha ithandũkũ rĩa Ngai, makĩrĩruta kũu Ebeni-Ezeri, makĩrĩtwara Ashidodi. **2** Magĩcooka magĩtwara ithandũkũ rĩu thĩĩnĩ wa hekarũ ya ngai yao ĩrĩa yetagwo Dagoni, na makĩrĩgĩa rĩriganĩtie na Dagoni. **3** Rĩrĩa andũ a Ashidodi mookĩrĩre rũciĩnĩ tene mũthenya ūyũ ūngĩ-rĩ, magĩkora Dagoni ĩgũite ĩgakoma na nda hau mbere ya ithandũkũ rĩa Jehova! Makĩoyia Dagoni makĩmĩcookia handũ hayo. **4** No mookĩra rũciĩnĩ rũrũ rũngĩ-rĩ, magĩkora Dagoni ĩgũite ĩgakoma na nda hau mbere ya ithandũkũ rĩa Jehova! Mũtwe na moko mayo meerĩ nĩcioinĩkĩte, ikagũa hau hingĩro-inĩ ya mũrango wa nyũmba; no mwĩrĩ wayo watigarĩte. **5** Nĩkĩo nginya ūmũthĩ gũtĩrĩ athĩnjĩri-ngai a Dagoni kana andũ angĩ matoonyaga hekarũ ya Dagoni kũu Ashidodi magereire hingĩro-inĩ ĩyo ya mũrango. **6** Nakuo guoko

kwa Jehova gũkũmĩra andũ a Ashidodi na kũndũ kũrĩa kwariganĩtie nakuo; akĩmarehere mwanangĩko na akĩmahũura na mĩrimũ ya mahũha. **7** Na rĩrĩa andũ a Ashidodi moonire ūrĩa gwekĩka, makiuga atĩrĩ, “Ithandũkũ rĩa ngai ya Isiraeli rĩtigũikara na ithuĩ gũkũ gwitũ, nĩgũkorwo guoko gwake nĩgũtũmĩre mũno hamwe na ngai itũ Dagoni.” **8** Nĩ ūndũ wa ūguo magĩcookanĩrĩria aathani othe a Afilisti, makĩmooria atĩrĩ, “Tũgwĩka atĩa na ithandũkũ rĩrĩ rĩa ngai ya Isiraeli?” Nao magĩcookia atĩrĩ, “Rekei ithandũkũ rĩrĩ rĩa ngai ya Isiraeli rĩthaamĩrio Gathu.” Nĩ ūndũ ūcio magĩthaamia ithandũkũ rĩu rĩa Ngai wa Isiraeli. **9** No rĩrĩ, maarĩkia kũrĩthaamĩria kuo, guoko kwa Jehova gũgũkĩrĩra itũura rĩu inene, gũkĩgĩa kĩmako kĩnene. Akĩhũura andũ a itũura rĩu inene, arĩa ethĩ na arĩa akũrũ, akĩmarehere mĩrimũ ya mahũha. **10** Nĩ ūndũ ūcio magĩtwara ithandũkũ rĩu rĩa Ngai Ekironi. Na rĩrĩa ithandũkũ rĩu rĩatoonyaga Ekironi-rĩ, andũ a Ekironi makĩanĩrĩra na mũgambo makiuga atĩrĩ, “Nĩmaarehe ithandũkũ rĩa ngai ya Isiraeli gũkũ gwitũ nĩguo matũũrage ithuĩ hamwe na andũ aitũ.” **11** Nĩ ūndũ wa ūguo magĩcookanĩrĩria aathani othe a Afilisti makĩmeera atĩrĩ, “Cookia ithandũkũ rĩrĩ rĩa ngai ya Isiraeli rĩehere gũkũ; nĩrĩcookio kũrĩa riumĩte kana rĩtũũrage hamwe na andũ aitũ.” Nĩgũkorwo gĩkuũ nĩkĩaiyũrĩtie itũura rĩu inene kĩmako; guoko kwa Ngai nĩ kwarĩmũire mũno. **12** Nao arĩa mataakuire makĩhũurwo na mĩrimũ ya mahũha, nakĩo kĩrĩro gĩa itũura rĩu inene gĩgĩkinya o igũrũ kwa Ngai.

6 Na rĩrĩ, ithandũkũ rĩa Jehova rĩarĩkia gũkara bũrũri wa Afilisti mĩeri mũgwanja-rĩ, **2** Afilisti magĩita athĩnjĩri-ngai na aragũri, makĩmooria atĩrĩ, “Tũgwĩka atĩa na ithandũkũ rĩrĩ rĩa Jehova? Twĩrei ūrĩa tũngĩrĩcookia kũrĩa rĩoimĩte.” **3** Nao magĩcookia atĩrĩ, “Mũngĩkorwo nĩ mũgũcookia ithandũkũ rĩa ngai ya Isiraeli, mũtikarĩcookie rĩrĩ itheri, no nginya mũrĩtũme na kĩndũ gĩa kũrutwo iruta rĩa mahĩtia. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkaahona, na mũmenye kĩrĩa gĩtũmĩte guoko gwake kwage kweherio igũrũ rĩanyu.” **4** Afilisti makĩũria atĩrĩ, “Nĩ iruta rĩrĩkũ rĩa mahĩtia tũngĩmĩrutĩra?” Nao magĩcookia atĩrĩ, “Tũmĩhiano tũtano twa thahabu tũhaana mahũha, na tũtano twa thahabu tũhaana tũbĩa o ta ūrĩa aathani a Afilisti maigana, nĩ ūndũ inyuĩ na aathani anyu mũhũũrĩtwo na mũthiro mũthemba o ūmwe. **5** Thondekai tũmĩhiano twa mahũha na twa tũbĩa iria irathũkia bũrũri, na mũtĩie ngai ya Isiraeli. No

gükorwo n̄akeheria guoko gwake kuume igūrū r̄ianyu, o na igūrū r̄ia ngai cianyu, o na būrūri wanyu. **6** Nī kī gītūmīte mūmie ngoro cianyu ta ūr̄ia andū a Misiri na Firaūni meekire? R̄ir̄ia aamahinyīr̄irie-r̄i, githi matiarekereirie andū a Isiraeli n̄iguo mathi? **7** “Na r̄ir̄i, haar̄ir̄iai ngaari njerū, na ng’ombe iḡir̄i njaiir̄i itar̄i ciohwo icooki. Muoherere ng’ombe icio ngaari-inī ūyo, no mweherie njaū ciacio mūcihinḡire kiugū. **8** Oyai ithandūkū r̄ia Jehova mūr̄iiḡir̄ire igūrū r̄ia ngaari, na mūige gathandūkū mwena-inī war̄io na mūgek̄ire indo icio cia thahabu icio mūr̄amīcookeria ir̄i cia iruta r̄ia mah̄itia. Rekei r̄ithi, **9** no mūikare mūr̄irorete. R̄inḡāmbata r̄ikinye būrūri war̄io, r̄ierekeire Bethi-Shemeshu-r̄i, n̄īgūgatuika at̄i nī Jehova ūtūrehereire mūtino ūyū mūnene ūū. No kūnḡikorwo ti ūguo, n̄itūkamenya at̄i ti guoko gwake gwatūhūūrire, no nī ūndū watūkorire o ūguo.” **10** Nī ūndū ūcio maḡiika ūguo. Mak̄ioya ng’ombe icio iḡir̄i maḡicioherera ngaari-inī, na mak̄ihinḡira njaū ciacio kiugū. **11** Mak̄iiḡir̄ira ithandūkū r̄ia Jehova igūrū r̄ia ngaari, na hamwe nar̄io mak̄iiḡir̄ira gathandūkū kar̄ia kaar̄i na tūb̄ia tūu twa thahabu na tūm̄ihiano tūu twahaanaga mahūha. **12** Ninḡi ng’ombe icio ik̄iambata irūnḡir̄irie irorete Bethi-Shemeshu, iḡithi na njira yothe ik̄ianagia; itiak̄er̄ur̄ire na mwena wa ūr̄io kana wa ūmotho. Nao aathani a Afilisti maḡicir̄um̄ir̄ira o nginya mūhaka-inī wa Bethi-Shemeshu. **13** H̄ind̄i ūyo andū a Bethi-Shemeshu nī kūgetha maagethaga ngano yao k̄ianda-inī, na r̄ir̄ia maatiir̄ire maitho mak̄iona ithandūkū r̄ia Ngai, maḡikena n̄ikūr̄iona. **14** Nayo ngaari iḡikinya mūgūnda-inī wa Joshua wa kūu Bethi-Shemeshu, nayo ik̄irūgama hakuhi na ihiga inene. Andū acio maḡiatūranga m̄iti ya ngaari ūyo, na mak̄irut̄ira Jehova ng’ombe icio igongona r̄ia njino. **15** Nao Alawii mak̄iruta ithandūkū r̄ia Jehova hamwe na gathandūkū ka m̄ihiano ūyo ya thahabu, mak̄im̄iiḡir̄ira igūrū r̄ia ihiga r̄iu inene. Mūthenya ūcio andū a Bethi-Shemeshu mak̄iruta ng’ombe icio ir̄i igongona r̄ia njino har̄i Jehova. **16** Aathani acio atano a Afilisti mak̄ionera maūndū macio mothe, na maḡicooka Ekironi mūthenya o ro ūcio. **17** Īno n̄iyo m̄ihiano ya mahūha ma thahabu r̄ira Afilisti maatūmire ir̄i igongona r̄ia mah̄itia r̄ia kūrut̄irwo Jehova: Mūhiano o ūmwe warutagwo nī ūndū wa o itūūra: Ashidodi, na Gaza, na Ashikeloni, na Gathu, na Ekironi. **18** Nago mūigana wa mb̄ia cia thahabu waiganaga o ta matūūra ma Afilisti ma aathani acio

atano, matūūra macio maairiḡirwo na thingo cia hinya hamwe na tūtūūra twa būrūri wao. Nar̄io ihiga r̄iu inene har̄ia maiḡir̄ire ithandūkū r̄ia Jehova, nī mūira nginya ūmūthi r̄ir̄i kūu mūgūnda-inī ūcio wa Joshua wa kūu Bethi-Shemeshu. **19** No Ngai ak̄ūr̄aga andū amwe a kūu Bethi-Shemeshu, ak̄ūr̄aga andū m̄irongo mūgwanja nī ūndū n̄imarorire ithandūkū r̄ia Jehova th̄iinī. Andū mak̄ir̄ira nī ūndū wa ihūūra r̄iu inene Jehova aamahūūr̄ite nar̄io, **20** nao andū a Bethi-Shemeshu mak̄iūria at̄ir̄i, “Nūū ūnḡik̄irūgama mbere ya Jehova, Ngai ūyū mūtheru? Ithandūkū rikwambatio kūr̄i ū r̄ioima haha?” **21** Ninḡi maḡitūmana kūr̄i andū a Kiriathu-Jearimu, mak̄imeera at̄ir̄i, “Afilisti n̄imacookia ithandūkū r̄ia Jehova. Ikūr̄ikai mūr̄iiḡire mūr̄iambat̄ie kwanyu.”

7 Nī ūndū ūcio andū a Kiriathu-Jearimu maḡithi, mak̄iḡira ithandūkū r̄ia Jehova, mak̄ir̄iambat̄ia. Mak̄ir̄itwara mūci wa Abinadabu k̄ir̄ima-igūrū, na mak̄iamūra mūr̄iū Elezaru aikaragie ithandūkū r̄ia Jehova. **2** Ithandūkū r̄ia k̄ir̄ikan̄iro n̄ir̄iaikarire Kiriathu-Jearimu ihinda iraaya, ihinda r̄ia m̄iaka m̄irongo ir̄i ir̄i yothe, nao andū othe a Isiraeli maḡicakaya na mak̄irongooria Jehova. **3** Nake Samūeli ak̄iira nyūmba yothe ya Isiraeli at̄ir̄i, “Mūnḡikorwo n̄imūgūcookerera Jehova na ngoro cianyu ciothe-r̄i, tiganai na ngai ng’eni na Maashitarothu, na mw̄ineane kūr̄i Jehova, na mūmūtungat̄ire o we wiki, nake n̄iakamūkūūra amūrute guoko-inī kwa Afilisti.” **4** Nī ūndū ūcio andū a Isiraeli maḡitigana na Mabaali na Maashitarothu, maḡitungat̄ira Jehova o we wiki. **5** Ninḡi Samūeli akiuga at̄ir̄i, “Cookan̄ir̄ir̄iai Isiraeli othe kūu Mizipa, na nī n̄ingamūthaithan̄ir̄ira har̄i Jehova.” **6** Na r̄ir̄ia maagoman̄ite kūu Mizipa, maḡitaha maā mak̄imaita mbere ya Jehova. Mūthenya ūcio mak̄ihinga kūr̄ia irio, na makiumbūra meh̄ia mao makiuḡira kūu at̄ir̄i, “Nī tw̄ih̄irie Jehova.” Nake Samūeli n̄iwe war̄i mūtongoria wa Isiraeli kūu Mizipa. **7** R̄ir̄ia Afilisti maaiguire at̄i Isiraeli maagoman̄ite kūu Mizipa, aathani a Afilisti mak̄iambata maḡithi makamathar̄ik̄ire. Na r̄ir̄ia andū a Isiraeli maaiguire ūhor̄o ūcio, mak̄inyiitwo nī guoya nī ūndū wa Afilisti. **8** Mak̄iira Samūeli at̄ir̄i, “Ndūgaatige gūkaira Jehova Ngai witū nī ūndū witū, n̄igeetha atūhonokie kuuma guoko-inī kwa Afilisti.” **9** Nake Samūeli ak̄ioya kagonda koongaga na aḡikarut̄ira Jehova igongona r̄ia njino kar̄i kagima o ro ūguo. Aḡikaira Jehova nī ūndū wa Isiraeli, nake Jehova ak̄imūcookeria ūhor̄o. **10** Na h̄ind̄i

ĩrĩa Samũeli aarutaga igongona rĩa njino-rĩ, Afilisti magĩkuhĩrĩria nĩguo marũe na Isiraeli. No mũthenya ũcio Jehova akĩruruma na marurumĩ manene mũno ma gũũkĩrĩa Afilisti, na agĩtũma mamake mũno o nginya magĩtoorio mũno mbere ya andũ a Isiraeli. **11** Nao andũ a Isiraeli makiuma kũu Mizipa naihenya, magĩteng'eria Afilisti makĩmooragaga kũu njĩra-inĩ, makĩmakinyia mũhuro wa Bethi-Kari. **12** Ningĩ Samũeli akĩoya ihiga na akĩrĩhaanda gatagatĩ ka Mizipa na Shenĩ. Akĩrĩta Ebeni-Ezeri, akiuga atĩrĩ, “Nginyagia hau nĩ Jehova ũtũteithĩtie.” **13** Nĩ ũndũ ũcio Afilisti magĩtoorio mũno na matiacookire gũtharĩkĩra bũrũri wa andũ a Isiraeli rĩngĩ. Ihinda rĩothe rĩrĩa Samũeli aatũũrĩre muoyo, guoko kwa Jehova gwatũũrĩre gũũkĩrĩre Afilisti. **14** Namo matũũra marĩa Afilisti maatahĩte kũrĩ Isiraeli kuuma Ekironi nginya Gathu magĩcookerera Isiraeli, nao andũ a Isiraeli magĩkũũra bũrũri ũrĩa wariganĩtie na matũũra macio nago kuuma kũrĩ watho wa Afilisti. Na gũkĩgĩa thayũ gatagatĩ ka Isiraeli na Aamori. **15** Samũeli agĩthĩĩ na mbere gũtiĩrĩrĩa Isiraeli matukũ mothe ma muoyo wake. **16** Mwaka o mwaka niathiũrũrũkaga kuuma Betheli nginya Giligali na Mizipa, agatuithanagia andũ a Isiraeli ciira kũndũ guothe. **17** No niacookaga Rama hĩndĩ ciothe, kũrĩa mũciĩ wake warĩ, o na kũu agatuithanagia ciira kũrĩ andũ a Isiraeli arĩ kũu. Nake agĩakĩra Jehova kĩgongona kũu.

8 Rĩrĩa Samũeli aakũrĩre, niathuurire ariũ ake matũũke atĩrĩrĩrĩ bũrũri wa Isiraeli. **2** Mũriũ wake wa irigĩthathi eetagwo Joeli, nake wa keerĩ eetagwo Abija, nao maatungataga kũu Birishiba. **3** No rĩrĩ, ariũ ake matiathiire na mũthĩire ta yake. Nĩmagarũrũkire makĩrĩrĩria ũtonga ũtarĩ wa ma, na makaamũkagĩra mahaki, na makoogomagia kĩhooto. **4** Nĩ ũndũ ũcio athuuri othe a Isiraeli makĩũngana, magĩthĩĩ kũrĩ Samũeli o kũu Rama. **5** Makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee ũrĩ mũkũrũ, nao ariũ aku matirathĩĩ na mũthĩire ta yaku; rĩu thuura mũthamaki atũtongoragie o ta ndũrĩrĩ iria ingĩ ciothe.” **6** No rĩrĩa maamwĩrĩre atĩrĩ, “Tũhe mũthamaki atũtongoragie.” ũndũ ũcio ndwakenirie Samũeli; nĩ ũndũ ũcio akĩhooya Jehova. **7** Nake Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Thikĩrĩria ũrĩa wothe andũ aya marakwĩra; tiwe mararega, no nĩ nĩ mararega ndũke mũthamaki wao. **8** O ta ũrĩa matũire mekaga ũguo kuuma mũthenya ũrĩa ndamambatirie ngĩmaruta bũrũri wa Misiri nginya ũmũthĩ, makandiganĩria magatungatĩra ngai ingĩ,

ũguo noguo maragwĩka. **9** Na rĩrĩ, kĩmathikĩrĩrie; no ũmataare, ũtĩtĩrĩthie na ũreke mamenye ũrĩa mũthamaki ũcio ũkaamathamakagĩra ageekaga.” **10** Nake Samũeli akĩra andũ acio maamwĩtagia mũthamaki ũhoro wothe wa Jehova. **11** Akĩmeera atĩrĩ, “Ūũ nĩguo mũthamaki ũrĩa ũkaamũthamakagĩra ageekaga: Nĩakoya ariũ anyu amatue a gũtungataga na ngaari ciake cia ita, na mbarathi, na mahanyũkage mbere ya ngaari ciake cia ita. **12** Amwe ao niakamatua aathani a thigari ngiri, na aathani a thigari mĩrongo ĩtano, na arĩa angĩ marĩmage mĩgũnda yake na makamũgethera, o na angĩ mathondekage indo cia mbaara na cia ngaari ciake cia ita. **13** Nĩakoya airĩtu anyu amatue athondeki a indo iria inungaga wega, na arugi na athondeki a mĩgate. **14** Nĩakoyaga mĩgũnda yanyu, na mĩgũnda ya mũthabibũ, na ya mĩtamaiyũ ĩrĩa mĩega mũno amĩhe ndungata ciake. **15** Nĩakoyaga gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa ngano yanyu na gĩa thabibũ cianyu akĩhe anene ake na ndungata ciake. **16** Ndungata cianyu cia arũme na cia andũ-a-nja, na ng'ombe cianyu iria njega na ndigiri niagacioya ituĩke cia kũmũrutagĩra wĩra. **17** Nĩakoyaga gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa mahiũ manyu, o na inyuĩ ene nĩ mũgaatuĩka ngombo ciake. **18** Mũthenya ũcio wakinya-rĩ, nĩmũgakaya nĩ ũndũ wa mũthamaki ũcio mwĩthuurĩre, nake Jehova ndarĩ ũndũ akaamũcookeria mũthenya ũcio.” **19** No andũ acio makĩrega gũthikĩrĩria Samũeli makiuga atĩrĩ, “Aca! Ithuĩ tũkwenda mũthamaki wa gũtũthamakagĩra. **20** Ningĩ tũtuĩke ta ndũrĩrĩ iria ingĩ ciothe, tũrĩ na mũthamaki wa gũtũtongoragia na wa gũthiiga mbere ĩtũ na wa kũrũaga mbaara ciitũ.” **21** Rĩrĩa Samũeli aigũire ũhoro ũrĩa wothe andũ acio moigire-rĩ, akĩũcookeria mbere ya Jehova. **22** Jehova akĩmũcookeria atĩrĩ, “Maigue, ũmahe mũthamaki.” Nake Samũeli akĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ, “O mũndũ niacooke ĩtũũra-inĩ rĩake.”

9 Na rĩrĩ, nĩ kwarĩ Mũbenjamini ũmwe, mũndũ warĩ igweta wetagwo Kishu mũrũ wa Abieli, mũrũ wa Zeroru, mũrũ wa Bekorathu, mũrũ wa Afia wa Benjamini. **2** Mũndũ ũcio aarĩ na mũriũ wetagwo Saũlũ, mwanake kĩrũrorerwa na gũtĩrĩ ũngĩ mangĩagananirio nake harĩ andũ a Isiraeli, nake aarĩ mũraihũ gũkĩra andũ arĩa angĩ othe, kuuma ciande ciake gũthĩĩ na igũrũ aakĩrĩte andũ arĩa angĩ othe. **3** Na rĩrĩ, ndigiri cia Kishu, ithe wa Saũlũ, ikĩũra, nake Kishu akĩra mũriũ Saũlũ atĩrĩ, “Oya ndungata ĩmwe mũthĩĩ nayo mũgacarie ndigiri.” **4** Nĩ ũndũ ũcio akĩhĩtũkĩra bũrũri

ūrīa ūrī irīma wa Efiraimu na būrūri wa Shalisha, no matiationire. Magithīi o na mbere magīkinya rūgongo rwa Shaalimu no ndigiri icio itiarī kūu. Agīcooka akīgera rūgongo rwa Benjamini, no matiationire. **5** Rīrīa maakinyire rūgongo rwa Zufu, Saülū akīira ndungata īrīa aarī nayo atīrī, “Ūka, reke tūhündūke; baba ahota gūtiga gwīciiria ūhoro wa ndigiri ambīrīrie gūtūmakīra.” **6** No ndungata īgīcooka atīrī, “Atīrīrī, itūūra-inī rīrīrī nī kūrī mündū wa Ngai; na nī mūtīe mūno, na ūrīa wothe oigaga nīūhingaga. Nītūthī kuo o rīu. Hilhi no atwīrīre kūrīa tūngīciona.” **7** Saülū akīira ndungata yake atīrī, “Tūngīthī-rī, nī kī tūngīhe mündū ūcio? Irio nī thiru makūnia-inī maitū. Tūtīrī na kīheo gīa gūtwarīra mündū wa Ngai. Nī kī tūrī nakīo?” **8** Ndungata īyo ikīmūcookeria o rīngī, īkiuga atīrī, “Atīrīrī, ndī na gīcunjī gīa kana gīa cekerī ya betha. Nīngūmīhe mündū wa Ngai nīgeetha atwīrīre kūrīa tūngīciona.” **9** (Tene thīini wa Isiraēli, mündū angīathiire kūhooya kīrīra kuuma kūrī Ngai, oigaga atīrī, “Ūka, tūthī kūrī muoni-maündū,” nī ūndū ūrīa wītagwo mūnabii matukū maya hīndī īyo eetagwo muoni-maündū.) **10** Saülū akīira ndungata yake atīrī, “Nī wega, nī tūgīthīi.” Nī ūndū ūcio magithīi merekeire itūūra rīrīa mündū ūcio wa Ngai aarī. **11** Na rīrīa maambataga kīrīma marorete itūūra-inī, magīcēmania na airītu amwe magīthīi gūtaha maā, makīmooria atīrī, “Mündū ūrīa muoni-maündū arī gūkū?” **12** Nao magīcooka atīrī, “Ekuo, arī hau mbere yanyu. Hīūhai, ooka itūūra-inī riitū o ūmūthī, nī ūndū andū marī na igongona rikūrūtīrwo handū harīa hatūūgīru. **13** O mwarīkia gūtoonya itūūra-rī, nīmūkūmuona atanambata handū hau hatūūgīru kūrīa. Andū matingīambīrīria kūrīa nginya arīkinya, tondū no nginya arathime igongona; thuutha-inī arīa metītwo marīe. Rīu ambatai; ihinda rīrīrī nīrīo mūngīmuona.” **14** Nao makīambata itūūra-inī, na rīrīa maatoonyaga kuo-rī, makīona Samūeli agīūka na kūrī o akīambata athīi handū harīa hatūūgīru. **15** Na mūthenya ūmwe mbere ya Saülū gūūka-rī, Jehova nīaguūrīrie Samūeli ūndū ūyū akamwīra atīrī, **16** “Rūciū ihinda ta rīrī nīngagūtūmīra mündū kuuma būrūri wa Benjamini. Mūtīrīrie maguta atuīke mūtongoria wa andū akwa a Isiraēli; nīagakūūra andū akwa kuuma guoko-inī kwa Afilisti. Nīndorete andū akwa, nī ūndū kīrīro kīao nīkīnginyūire.” **17** Hīndī irīa Samūeli onire Saülū, Jehova akīmwīra atīrī, “Ūyū nīwe mündū ūrīa ndīrakwīrīre ūhoro wake;

nīwe ūgaatha andū akwa.” **18** Saülū agīkuhīrīria Samūeli hau itoonyero-inī rīa itūūra, akīmūria atīrī, “Ndagūthaita no ūnjīrīre harīa nyūmba ya muoni-maündū īrī?” **19** Nake Samūeli agīcooka atīrī, “Nī nī nī muoni-maündū. Ambata, ūthīi mbere yakwa nginya handū harīa hatūūgīru, nīgūkorwo ūmūthī nīūkūrīanīra na nī, na rūciini nīngakūrekereria ūthīi, na ngwīre maündū mothe marīa me ngoro-inī yaku. **20** Ha ūhoro wa ndigiri iria wateire mīthenya itatū mīhītūku-rī, ndūkamake nī ūndū wacio; nīrīkītie kuoneka. Na nī kūrī ū wendi wothe wa Isiraēli werekeirio, angīkorwo ti kūrī wee na nyūmba ya thoguo yothe?” **21** Nake Saülū agīcooka atīrī, “Githī ndikīrī Mūbenjamini, kuuma mūhīrīga ūrīa mūnini wa Isiraēli? Anga mbarī iitū tiyo nini gūkīra mbarī iria ingī cia mūhīrīga wa Benjamini? Nī kī gīgūtūma ūnjīre ūndū ta ūcio?” **22** Nīngī Samūeli akīrehe Saülū na ndungata yake, akīmatoonyia nyūmba irīa yarīagīrwo, na akīmaikaria thī handū ha andū arīa atīku arīa meetītwo; nao othe maarī ta andū mīrongo itatū. **23** Samūeli akīira ūrīa warugaga atīrī, “Rehe gīcunjī kīa nyama kīrīa ngūnengerire, kīrīa ngwīrīre ūge handū mwanya.” **24** Nake ūcio warugaga akīoya kūgūrū kūu na kīrīa kīarī kūgūrū-inī, agīkūiga mbere ya Saülū. Samūeli akīmwīra atīrī, “Gīkī nīkīo ūraigīrwo. Rīa, tondū nīwe ūkūigīrwo nī ūndū wa ihinda rīrīrī, kuuma hīndī irīa ndoigire atīrī, ‘Nīnjītīe ageni.’” Nake Saülū akīrīanīra na Samūeli mūthenya ūcio. **25** Maikūrūka kuuma handū hau hatūūgīru na maakinya itūūra-inī-rī, Samūeli akīaranīria na Saülū marī nyūmba igūrū. **26** Nao makīrooka gūkīra rūciini tene, nake Samūeli agīta Saülū kūu nyūmba igūrū akīmwīra atīrī, “Ūkīra wīhaarīrie na nīngūkūrekereria ūthīi.” Hīndī irīa Saülū ehaarīrie, we hamwe na Samūeli makīuma nja. **27** Hīndī irīa maikūrūkaga makīnye mūthīa wa itūūra-rī, Samūeli akīira Saülū atīrī, “Īra ndungata īno īthīiage mbere iitū, no wee ūtīthie hanini ngūhe ndūmīrīri ya Ngai.” Nayo ndungata īgīka o ūguo.

10 Nīngī Samūeli akīoya kīandū kīa maguta, akīmaitīrīria Saülū mūtwe, na akīmūmunya, akīmwīra atīrī, “Githī Jehova ndagūtīrīrie maguta ūtuīke mūtongoria wa igai rīake? **2** Ūmūthī twatigana, nīgūcēmania na andū eerī hakuhī na mbīrīra ya Rakeli, kūu Zeliza mūhaka-inī wa Benjamini. Nīmarīkwīra atīrī, ‘Ndigiri iria wathiire gūcarīrī, nīcīonekete. Na rīu thoguo nīatīgīte gwīciiria ūhoro wacio na nīamakīte nī ūndū waku. Aroria atīrī,

“Ngwika atia ni undu wa muru wakwa?” 3 “Ningĩ kuuma kuu niuguthii na mbere ukinye muti-ini uria munene wa Taboru. Niugucemania na andu atatũ makĩambata mathii kuu Betheli kurĩ Ngai. Umwe arikorwo akuuite tuuri tutatũ, uria ungi migate itatũ, na uria ungi mondo ya ndibei. 4 Nao makugeithie na makũhe migate iri, iria uriamũkĩra kuuma kurĩ o. 5 “Thuutha ucio uthii nginya Gibe ya Ngai, kuria kurĩ kambĩ ya Afilisti ya arangiri. Na wakuhiriria itũura riu-ri, niugucemania na mutongoro wa gikundi kia anabii maikũrukite makiuma handũ hau hatũũgĩru marĩ na inanda cia kinũbi, na tũhembe, na mitũrirũ, na inanda cia mugeeto ikigambio mbere yao, na nimegũkorwo makĩratha mohoro. 6 Roho wa Jehova nĩegũka igũrũ riaku na hinya, na niũkũratha mohoro hamwe nao; nawe niũkũgarũro utũike mũndũ ungi. 7 Marũuri macio maarikia kũhingio-ri, ika o uria guoko gwaku kũngihota gwika, niũgũkorwo Ngai arĩ hamwe nawe. 8 “Ikũrũka mbere yakwa nginya Giligali. Titherũ nĩngaikũrũka njũke kurĩ we ndute magongona ma njino na maruta ma uiguano. No no nginya weterere mĩthenya mũgwanja nginya njũke harĩ we ngwĩre uria wagĩrũro ni gwika.” 9 Na rĩria Saũlũ aahũndũkaga matigane na Samũeli-ri, Ngai akĩgarũra ngoro ya Saũlũ, namo marũuri macio mothe makĩhingio mũthenya o ro ucio. 10 Rĩria maakinyire Gibe-ri, mutongoro wa anabii ukĩmũtũnga; nake Roho wa Ngai agũka igũrũ riake na hinya, agĩturanĩra nao, na akĩratha mohoro. 11 Rĩria andũ arĩa othe maamũũ maamonire akĩratha mohoro me hamwe na anabii, makĩũrania atĩri, “Ni undũ urĩkũ uyũ wikĩkĩte kurĩ murũ wa Kishu? Kai Saũlũ atuĩkĩte wa thiritũ ya anabii?” 12 Mũndũ watũũraga kuu agĩcookia atĩri, “Nake ithe wao nũ?” Naguo undũ ucio ugĩtuika undũ ungiũka thimo, gũkooragio atĩri, “Saũlũ o nake ni wa gikundi kia anabii?” 13 Thuutha wa Saũlũ gũtiga kũratha mohoro, agĩthii handũ hau hatũũgĩru. 14 Hĩndĩ iyo ithe mũnini wa Saũlũ akĩũria Saũlũ na ndungata yake atĩri, “Mũraarĩ kũ?” Nake agĩcookia atĩri, “Gwetha ndigiri, no rĩria twaciagire tũgĩthii kurĩ Samũeli.” 15 Ithe mũnini wa Saũlũ akiuga atĩri, “Njũra urĩa Samũeli aakwĩrĩre.” 16 Saũlũ agĩcookia atĩri, “Niatwĩrĩre o wega atĩ ndigiri nĩcionekete.” No ndeerire ithe mũnini urĩa Samũeli aamwĩrĩre ũhoro ũkonii ũthamaki. 17 Samũeli agĩtũmanĩra andũ a Isiraeli mongane harĩ Jehova kuu Mizipa, 18 akĩmeera atĩri, “Uũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga:

‘Nii ni ni ndaarutire Isiraeli, ngĩmambatia kuuma burũri wa Misiri, na ni ni ndaamũkũũrĩre kuuma watho-inĩ wa Misiri, na mothamaki-inĩ mothe marĩa maamũhinyagĩrĩa.’ 19 No rĩri, nĩmũregete Ngai wanyu, urĩa umũhonokagia kuuma kurĩ mĩnyamaro na mathiina manyu mothe, na mũkoiga atĩri, ‘Aca, tũhe mũthamaki atũthamakagĩre.’ Ni undũ ucio riu mwĩneanei mbere ya Jehova ta urĩa mĩhĩrĩga yanyu na mbarĩ cianyu itariĩ.” 20 Rĩria Samũeli aarehire mĩhĩrĩga yothie ya Isiraeli hakuhi-ri, mũhĩrĩga wa Benjamini nĩguo wathuurirwo. 21 Ningĩ akĩrehithia mũhĩrĩga wa Benjamini hau mbere, mbarĩ o mbarĩ, na mbarĩ ya Matiri nĩyo yathuurirwo. Mũthia-inĩ Saũlũ murũ wa Kishu agĩthuurwo. No maamwetha matiigana kũmuona. 22 Ni undũ ucio magĩtũria ũhoro makĩria harĩ Jehova, “Mũndũ ucio nĩokite gũkũ?” Nake Jehova akiuga atĩri, “Ii, ehithie harĩa indo ciigĩtwo.” 23 Nao magĩteng’era, makĩmũgĩra, na aarũgama gatagati ka andũ-ri, niwe warĩ mũraihu gũkĩra andũ arĩa angĩ othe. 24 Samũeli akĩra andũ othe atĩri, “Nĩmuona mũndũ urĩa Jehova athuurĩte? Gũtirĩ mũndũ ũhaana take harĩ andũ aya othe.” Nao andũ makĩanĩrĩra makiuga atĩri, “Mũthamaki arotũura ihinda iraya!” 25 Samũeli agĩtaarĩria andũ mawatho ma ũthamaki. Nake akĩmaandĩka gikũnjo-inĩ akĩmaiga mbere ya Jehova. Ningĩ Samũeli akĩra andũ mathii, o mũndũ gwake mũciĩ. 26 Saũlũ o nake agĩthii gwake mũciĩ kuu Gibe, oimagarĩtio ni andũ njamba arĩa ngoro ciao ciahutĩtio ni Ngai. 27 No andũ amwe a thogothogo makiuga atĩri, “Mũndũ uyũ aahota atĩa gũtũhonokia?” Makĩmũnyarara na matiigana kũmũrehera iheo. Nowe Saũlũ agĩkĩrĩra ki.

11 Na rĩri, Nahashu urĩa Mũamoni nĩambatire agĩthii akĩrigicĩria Jabeshi-Gileadi. Nao andũ othe a Jabeshi makĩmwĩra atĩri, “Gĩa na kĩrĩko kia uiguano, na ithuĩ ni tũrĩgũtungatagĩra.” 2 Nowe Nahashu ucio Mũamoni agĩcookia atĩri, “Nĩtũkũgĩa na kĩrĩko kia uiguano na inyuĩ mwetĩkĩra undũ uyũ umwe: atĩ ngũre riitho rĩa ũrio rĩa o mũndũ wothe nĩgeetha nyararithie andũ a Isiraeli othe.” 3 Athuuri acio a Jabeshi makĩmwĩra atĩri, “Tũhe mĩthenya mũgwanja nĩguo tũtũme andũ Isiraeli guothe, kũngĩaga mũndũ wa gũtũhonokia-ri, nĩtũkwĩneana kurĩ we.” 4 Rĩria andũ acio matũmĩtwo maakinyire Gibe gwa Saũlũ na makĩheana ũhoro ucio kurĩ andũ-ri, andũ othe makĩrĩra maanĩrĩre. 5 Na rĩri, Saũlũ nĩgũcooka acookaga oimite mĩgũnda-inĩ, oimite ndegwa ciake

thuutha, akĩuria atĩrĩ, “Kaĩ andũ aya moonete ũuru ũrĩkũ? Nĩ kĩĩ kĩratũma marĩre?” Nao magĩcookera ũhoro ũcio makĩmwĩra ũrĩa andũ a Jabeshi moigĩte. **6** Rĩrĩa Saũlũ aigũire ũhoro ũcio, Roho wa Ngai agĩũka igũrũ rĩake na hinya mũno, nake agĩcinwio nĩ marakara. **7** Akĩnyiita ndegwa igĩrĩ, agĩcitiwangia icunjĩ, na agĩtũma andũ Isiraeli guothe nacio, makĩanagĩrĩra atĩrĩ, “Ūũ nĩguo ndegwa cia mũndũ o wothe igwĩkwo ũrĩa ũtekũrũmĩrĩra Saũlũ na Samũeli.” Naguo guoya woimĩte harĩ Jehova ũkĩnyiita andũ acio, nao makĩumagara ta maarĩ o mũndũ ũmwe. **8** Hĩndĩ rĩrĩa Saũlũ aamatarire hamwe marĩ kũu Bezeki, andũ a Isiraeli maarĩ andũ ngiri magana matatũ na andũ a Juda ngiri mĩrongo itatũ. **9** Nao makĩra andũ acio maatũmĩtwo atĩrĩ, “Irai andũ acio a Jabeshi-Gileadi atĩrĩ, ‘rũciũ ihinda rĩrĩa rĩua rĩgaakorwo rĩhiũhĩte, nĩguo mũkaahonokio.” Rĩrĩa andũ acio maatũmĩtwo mathiire makĩheana ũhoro ũcio kũrĩ andũ a Jabeshi-rĩ, andũ acio makĩiyũrwo nĩ gĩkeno kĩnene. **10** Nao makĩra andũ a Amoni atĩrĩ, “Rũciũ nĩtũkeneana kũrĩ inyuĩ, na inyuĩ no mũtũwĩke ũrĩa wothe mũkoona kwagĩrĩre.” **11** Mũthenya ũyũ ũngĩ Saũlũ akĩgayania ita rĩake akĩiga andũ ikundi ithatũ; na hĩndĩ ya ituanĩra rĩa arangĩrĩ rĩa gũgĩkia makĩhithũka kambĩ-inĩ ya Aamoni makĩmooraga nginya rĩrĩa rĩua rĩakoretwo rĩhiũhĩte. Arĩa maatigarire makĩharaganio. Nĩ ũndũ ũcio gũtiarĩ andũ ao eerĩ maatigĩtwo me hamwe. **12** Andũ acio magĩcooka makĩra Samũeli atĩrĩ, “Nĩ a acio mooragia atĩrĩ, ‘Saũlũ no atũthamakĩre?’ Tũrehere andũ acio tũmoorage.” **13** Nowe Saũlũ akiuga atĩrĩ, “Gũtirĩ mũndũ o na ũũ ũkũũragwo ũmũthĩ, nĩ ũndũ mũthenya ũyũ Jehova nĩahonoketie Isiraeli.” **14** Hĩndĩ iyo Samũeli agĩcooka akĩra andũ acio atĩrĩ, “Ūkai, tũthĩĩ Giligali na tũrĩ kũu tũkindĩre ũthamaki.” **15** Nĩ ũndũ ũcio andũ othe magĩthĩĩ Giligali na magĩkindĩra atĩ Saũlũ nĩwe mũthamaki marĩ mbere ya Jehova. Nao marĩ kũu makĩruta maruta ma ũiguano marĩ mbere ya Jehova, nake Saũlũ na andũ othe a Isiraeli magĩkũngũira na njĩra nene.

12 Na rĩrĩ, Samũeli akĩra andũ a Isiraeli othe atĩrĩ, “Nĩndĩkĩtie gũthĩkĩrĩra ũrĩa wothe mwanjĩrĩre, na nĩndĩmũthuurĩre mũthamaki wa kũmũthamakagĩra. **2** Rĩu mũrĩ na mũthamaki wa kũmũtongoria. Hakwa-rĩ, ndĩ mũkũrũ na ngagĩa na mbuĩ, nao ariũ akwa me hamwe na inyuĩ. Ngoretwo ndĩ mũtongoria wanyu kuuma ndĩ mwĩthĩ nginya

ũmũthĩ. **3** Nĩ nũngĩĩ haha. Rutai ũira wa kũnyuna mũtĩ mũrĩ mbere ya Jehova, na mũrĩ mbere ya mũndũ ũyũ wake ũitĩrĩrio maguta. Nũũ ndaanatunya ndegwa yake? Nũũ ndaanatunya ndigiri yake? Nũũ ndaanaheenia? Nũũ ndaanahinyĩrĩria? Nĩ kũrĩ mũndũ o na ũ ndĩ ndaamũkĩra ihaki nĩguo nyune maitho nĩ ũndũ warĩo? Kũngĩkorwo ndaneeka ũmwe wa mayarĩ, nĩngũmũcookeria.” **4** Nao magĩcookia atĩrĩ, “Ndũrĩ watũheenia kana ũgĩtũhinyĩrĩria; ndũrĩ woya kĩndũ kuuma guoko-inĩ kwa mũndũ o na ũrĩkũ.” **5** Samũeli akĩmeera atĩrĩ, “Jehova nĩwe mũira ũhoro-inĩ wanyu, o na mũndũ ũyũ aitĩrĩrie maguta nĩ mũira ũmũthĩ, atĩ gũtirĩ ũndũ o na ũmwe mũngĩnjuukĩra.” Nao makiuga atĩrĩ, “Iĩ we nĩ mũira.” **6** Samũeli agĩcooka akĩra andũ atĩrĩ, “Jehova nĩwe waamũrĩre Musa na Harũni, na akĩambatia maithe manyu ma tene kuuma bũrũri wa Misiri. **7** Na rĩrĩ, ta rũgamai haha, tondũ nĩngũmũciirithia na ũira mbere ya Jehova nĩ ũndũ wa maũndũ ma ũthingu marĩa Jehova anamwĩkĩra inyuĩ ene o na maithe manyu. **8** “Rĩrĩa ciana cia Jakubu ciathiire Misiri, nĩmakaĩre Jehova amateithie, nake Jehova agĩtũma Musa na Harũni arĩa maarutire maithe manyu ma tene kuuma bũrũri wa Misiri, makĩmathaamĩria kũndũ gũkũ. **9** “No nĩmariganĩrwo nĩ Jehova Ngai wao; nĩ ũndũ ũcio nĩameendirie guoko-inĩ gwa Sisera, mũnene wa mbũtũ cia ita cia Hazoru, na moko-inĩ ma Afilisti, na mũthamaki wa Moabi ũrĩa warũire nao. **10** Nao magĩkaĩra Jehova makiuga atĩrĩ, ‘Nĩtũhĩtie; nĩtũtiganĩrie Jehova tũgatungatĩra Mabaali na Maashitarothu. No rĩu gũtũhonokie kuuma moko-inĩ ma thũ ciitũ, na nĩtũrĩgũtungatagĩra.’ **11** Jehova agĩcooka agĩtũma Jerubu-Baali, na Baraka, na Jefitha, na Samũeli, na akĩmũhonokia kuuma moko-inĩ ma thũ cianyũ miĩnani yothie; nĩ ũndũ ũcio mũgĩtũũra mũtarĩ na ũgwati. **12** “No hĩndĩ rĩrĩa muonire atĩ Nahashu mũthamaki wa Amoni nĩookaga kũmũhũura-rĩ, mũkĩnjĩra atĩrĩ, ‘Aca, tũkwenda mũthamaki wa gũtũthamakagĩra,’ o na gwatuĩka atĩ Jehova Ngai wanyu nĩwe warĩ mũthamaki wanyu. **13** Rĩu ũyũ nĩwe mũthamaki ũrĩa mũthuurĩte, o ũrĩa mwetirie; onei, Jehova nĩarũgamĩtie mũthamaki amũthamakagĩre. **14** Mũngũitĩgĩra Jehova, mũmũtungatĩre, na mũmũwathĩkĩre, na mũtikaremere maathani make, na angĩkorwo inyuĩ na mũthamaki ũrĩa ũkũmũthamakĩra nĩmũrĩrũmagĩrĩra Jehova Ngai wanyu-rĩ, nĩ wega! **15** No mũngĩaga gwathĩkĩra Jehova, na mũremere maathani make-rĩ, guoko gwake

nīgukamūkīrīra ta ūrīa guokīrīire maithe manyu. 16 “Na rīrī, rūgamai muone ūndū ūyū mūnene Jehova akirīī gwīka maitho-inī manyu! 17 Githī rīu ti hīndī ya magetha ma ngano? Nīngūkaīra Jehova atūme marurumī na mbura. Na inyuī nīmūkamenya atī nī ūndū mūuru mwekire maitho-inī ma Jehova rīrīa mwetirie mūthamaki.” 18 Nīngī Samūeli agīkaīra Jehova, na mūthenya o ro ūcio Jehova agītūma marurumī na mbura. Nī ūndū ūcio andū othe makīmaka mūno nī ūndū wa Jehova na wa Samūeli. 19 Nao andū acio othe makīra Samūeli atīrī, “Hooya Jehova Ngai waku nī ūndū wa ndungata ciaku nīguo tūtīgakue, nīgukorwo igūrū rīa mehia maitū mothe nītuongereire ūuru wa gwītīa mūthamaki.” 20 Samūeli agīcookia atīrī, “Tigai gwītīgīra, inyuī nīmwikīte ūuru ūyū wothe; no rīrī, mūtikanahutatīre Jehova, no tungatīrai Jehova na ngoro cianyu ciothe. 21 Mūtikanagarūrūkīre mīhianano ya kūhooywo ya tūhū. Ndingīmūguna, o na ndīngīmūhonokia, nī ūndū nī ya tūhū. 22 Nī ūndū wa rītwa riake inene, Jehova ndagatirika andū ake, nī ūndū Jehova nīakenirio nī kūmūtua andū ake. 23 No hakwa nī mwene-rī, ndīroaga kwīhīria Jehova nī ūndū wa kwaga kūmūhoera. Na nīngūmūruta njīra īrīa njega na njagīrīru. 24 No mwītīgagīrei Jehova na mūmūtungatagīre mūrī na wīhokeku ngoro-inī cianyu ciothe; cūraniai maūndū manene marīa amwikīire. 25 No mūngīkorwo nīmūkūrūmanīrīria gwīkaga ūuru-rī, inyuī hamwe na mūthamaki wanyu nīmūkaniinwo biū.”

13 Na rīrī, Saūlū aarī wa mīaka mīrongo ītatū rīrīa aatuīkire mūthamaki, na agīthamakīra Isiraeli mīaka mīrongo īna na īrī. 2 Saūlū nīathuurire andū ngiri ithatū kuuma Isiraeli; ngiri igīrī magīkara nake kūu Mikimashi na būrūrī ūrīa ūrī irīma wa Betheli, nao andū ngiri maarī na Jonathani kūu Gibeā ya Benjamini. Andū arīa angī akīmeera mainūke kwao mīcī. 3 Jonathani agītharīkīra irangīro rīa Afilisti kūu Geba, nao Afilisti makīigua ūhorō ūcio. Hīndī īyo Saūlū akīhuhithīa karumbeta būrūrī wothe, akiuga atīrī, “Ahibirania nī maiguel!” 4 Nī ūndū ūcio ūhorō ūyū ūkīguuo Isiraeli guothe, gūkīrwo atīrī, “Saūlū nīatharīkīire irangīro rīa Afilisti, na rīrī, andū a Isiraeli nīmatuīkīte kīndū kīnūngu harī Afilisti.” Nao andū magītūwo nīguo mongane na Saūlū kūu Giligali. 5 Nao Afilisti makīūngana nīguo marūe na andū a Isiraeli,

marī na ngaari cia ita ngiri ithatū, na atwarithia a ngaari icio ngiri ithatū, nacio thigari ciao ciarī nyingī ta mūthanga ūrīa ūrī hūgūrūrū-inī cia irīa. Nao makīambata magīthīī makīamba hema ciao kūu Mikimashi, mwena wa irathīro wa Bethi-Aveni. 6 Hīndī īrīa andū a Isiraeli moonire atī maarī handū hooru mūno, na ita rīao nīrīahatīrīrio mūno, makīhitha ngurunga-inī na ihinga-inī, na gatagatī ka ndwaro cia mahiga, na thīnī wa marīma, o na marīma-inī ma maaī. 7 O na Ahibirania amwe nīmarīngire mūrīmo wa Jorodani, magīkinya būrūrī wa Gadi na Gileadi. Saūlū we mwene aatīgītūwo Giligali, nacio mbūtū ciothe cia ita irīa ciarī hamwe nake nīciainainaga nī guoya. 8 Nake agīeterera mīthenya mūgwanja īrīa yatūtūwo nī Samūeli; no Samūeli ndaigana gūūka Giligali, nao andū a Saūlū makīambīrīria kūhurunjūka. 9 Nī ūndū ūcio Saūlū akiuga atīrī, “Ndeherai maruta ma igongona rīa njino na maruta ma ūiguano.” Nake Saūlū akīrūta igongona rīa njino. 10 O rīrīa aarīkīre kūrūta igongona rīu, Samūeli agīkinya, nake Saūlū agīthīī kūmūtūnga amūgeithie. 11 Samūeli akīmūūria atīrī, “Nī atīa weka?” Nake Saūlū akīmūcookeria atīrī, “Rīrīa nyonire atī andū nīmarahurunjūka, nawe ndūnooka ihinda rīrīa rīatūtūwo, na atī Afilisti nīmegwīcookanagīrīria kūu Mikimashi-rī, 12 ndeciiria atīrī, ‘Rīu Afilisti nīmegūikūrūka moke manjūkīrīre gūkū Giligali, na ndithaithīte Jehova nīguo twītīkīrīke nīwe.’ Nī ūndū ūcio ndaigua nīnjagīrīrwo nīkūrūta igongona rīa njino.” 13 Samūeli akīmūwīra atīrī, “Nīwikīte ūndū wa ūkīgu. Ndūmenyereire rīathani rīrīa Jehova Ngai waku aakūheire; korwo nīwikīte ūguo-rī, nīangīahaanda ūthamaki waku thīnī wa Isiraeli ūtūire tene na tene. 14 No rīu ūthamaki waku ndūgūtūra; Jehova nīacarītie mūndū moimīranītie ngoro, na akamūthuura atuīke mūtongoria wa andū ake, nī ūndū ndūmenyereire watho wa Jehova.” 15 Hīndī īyo Samūeli akīuma Giligali akīambata Gibeā ya Benjamini, nake Saūlū agītara andū arīa aarī nao. Nao maarī ta andū magana matandatū. 16 Saūlū na mūrīū Jonathani na andū arīa maarī nao maikaraga Gibeā ya Benjamini, rīrīa Afilisti maambīte hema ciao kūu Mikimashi. 17 Nacio ikundi cia atharīkīri ikīuma kambī-inī ya Afilisti irī ikundi ithatū. Kīmwe gīkīerekerā mwena wa Ofara gūkuhī na Shuali, 18 kīrīa kīngī gīkīerekerā Bethi-Horoni, na gīa gatatū gīkīerekerā mūhaka-inī ūrīa ūng’etheire Kīanda gīa Zeboimu kīrorete werū-inī. 19 Gūtīarī mūturi ūngīonekire būrūrī wothe wa Isiraeli, tondu

Afilisti moigĩte atĩrĩ, “Mangĩgĩa nake, Ahibirania no mathondeke hiũ cia njora na matimũ!” 20 Nĩ undũ ũcio andũ othe a Isiraeli maikũrũkaga magathĩĩ kũrĩ Afilisti, makanoorerwo hiũ ciao cia mĩraũ, na thururu, na mathanwa, na hiũ cia igetha. 21 Thogora wa kũnoora hiũ cia mĩraũ na thururu warĩ cekeri icunjĩ igĩrĩ cia ithatũ, naguo thogora wa kũnoora theeci, na mathanwa, na kũrũnga mĩcengi warĩ cekeri gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ithatũ. 22 Nĩ undũ ũcio mũthenya wa mbaara gũtirĩ mũthigari o na ũmwe wa arĩa maarĩ na Saũlũ na Jonathani warĩ na rũhiũ rwa njora kana itimũ guoko-inĩ gwake; Saũlũ na mũriũ Jonathani no-o maarĩ nacio. 23 Na rĩrĩ, gĩkundi gĩa thigari cia Afilisti nĩgĩathiite nginya kĩhunguro-inĩ kũu Mikimashi.

14 Mũthenya ũmwe Jonathani mũrũ wa Saũlũ akĩra mwanake ũrĩa wamũkuuagĩra indo cia mbaara atĩrĩ, “Ūka tũthĩ kambĩ-inĩ ya Afilisti mũrĩmo ũrĩa ũngĩ.” No ndaigana kwĩra ithe. 2 Saũlũ aikarĩte ndeere-inĩ cia Gibeaa rungu rwa mũtĩ wa mũkomamanga kũu Migironi. Nao andũ arĩa aarĩ nao maarĩ ta andũ magana matandatũ, 3 ũmwe wao aarĩ Ahija, ũrĩa wehumbĩte ebodi. Aarĩ mũrũ wa Ahitubu mũrũ wa nyĩna na Ikabodu, mũrũ wa Finehasi, ũrĩa mũrũ wa Eli, mũthĩnjĩri-Ngai wa Jehova kũu Shilo. Gũtiarĩ mũndũ wamenyete atĩ Jonathani nĩathiite. 4 Mĩena yeerĩ ya kĩhunguro kĩrĩa Jonathani endaga gũkĩrĩra nĩguo akinye irangĩro-inĩ rĩa Afilisti nĩ haarĩ na hurũrũka cia ihiga; ĩmwe yetagwo Bozezi, na ĩrĩa ĩngĩ Senehe. 5 Hurũrũka ĩmwe yarĩ mwena wa gathigathini kũng’ethera Mikimashi, na ĩyo ĩngĩ yarĩ gũthini kũng’ethera Geba. 6 Jonathani akĩra mwanake ũcio wamũkuuagĩra indo cia mbaara atĩrĩ, “Ūka tũthĩ irangĩro-inĩ rĩa andũ acio mataruaga. Hihi no gũkorwo Jehova nĩegwĩka undũ nĩ undũ witũ. Gũtirĩ kĩndũ kĩngĩgĩria Jehova ahonokanie, andũ marĩ aingĩ, kana marĩ anini.” 7 Mũkuui wake wa indo cia mbaara akĩmwĩra atĩrĩ, “Ĩka maũndũ mothe marĩa wĩciĩrĩtie gwĩka, ũgĩthĩ na mbere tondũ nĩ ndĩ hamwe nawe maũndũ-inĩ mothe.” 8 Jonathani akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka tũringe mũrĩmo ũrĩa ũngĩ twerekeire harĩ andũ acio tũmeonithie. 9 Mangĩtwĩra atĩrĩ, ‘Etererai hau nginya tũũke kũrĩ inyuũ,’ tũgũikara o hau tũrĩ na tũtikwambata tũthĩ kũrĩ o. 10 No mangĩtwĩra atĩrĩ, ‘Ambatai mũũke kũrĩ ithuũ,’ tũkĩambate, nĩ undũ kũu nĩkio gĩgũtuĩka kĩmenyithia giitũ atĩ Jehova nĩamaneanĩte moko-inĩ maitũ.” 11 Nao eerĩ makĩonithania irangĩro-inĩ rĩa Afilisti. Nao Afilisti makiuga atĩrĩ, “Hĩ, ta

rorai! Ahibirania makĩuma marima-inĩ makurumĩte kũrĩa marehithĩte.” 12 Nao andũ a irangĩro-inĩ makĩgũthũkĩra Jonathani na mũkuui wake wa indo cia mbaara makĩmeera atĩrĩ, “Ambatai mũũke kũrĩ ithuũ na mũtirĩ undũ mũtekuona.” Nĩ undũ ũcio Jonathani akĩra mũkuui wake wa indo cia mbaara atĩrĩ, “Ambata, ũnyume thuutha; Jehova nĩamaneanĩte guoko-inĩ gwa Isiraeli.” 13 Jonathani akĩambata, agĩthĩ akurumĩte, na mũkuui wake wa indo cia mbaara amuumĩte thuutha. Nao Afilisti makĩgũa mbere ya Jonathani, nake mũkuui wake wa indo cia mbaara akĩmooraga arĩ thuutha wake. 14 Itharĩkĩra rĩu rĩa mbere rĩa Jonathani marĩ na mũkuui wake wa indo cia mbaara rĩoragire andũ mĩrongo ĩrĩ gacigo-inĩ ka nuthu ya ĩka. 15 Hĩndĩ ĩyo kĩmako gĩkĩnyiita andũ othe a ita, arĩa maarĩ kambĩ-inĩ na mĩgũnda-inĩ, o na arĩa maarĩ irangĩro-inĩ, na ikundi cia atharĩkĩri, nayo thĩ igĩthingitha. Kĩmako kũu kĩarehetwo nĩ Ngai. 16 Arangĩri a Saũlũ arĩa maarĩ Gibeaa ya Benjamini makĩona andũ a ita rĩu maharaganĩte mĩena yothe. 17 Hĩndĩ ĩyo Saũlũ akĩra andũ arĩa maarĩ nake atĩrĩ, “Tarai andũ a ita mũmenye nũũ ũtarĩ ho.” Rĩrĩa meekire ũguo, magĩkora nĩ Jonathani na mũkuui wake wa indo cia mbaara mataarĩ ho. 18 Saũlũ akĩra Ahija atĩrĩ, “Rehe ithandũkũ rĩa Ngai.” (Mahinda macio ithandũkũ rĩu rĩarĩ na andũ a Isiraeli). 19 O hĩndĩ ĩyo Saũlũ aaragĩria mũthĩnjĩri-Ngai-rĩ, ironja rĩrĩa rĩarĩ kambĩ-inĩ ya Afilisti rĩgĩkĩrĩrĩa kũingĩha. Nĩ undũ ũcio Saũlũ akĩra mũthĩnjĩri-Ngai ũcio atĩrĩ, “Eheria guoko gwaku.” 20 Nĩngĩ Saũlũ na andũ ake othe makĩũngana, magĩthĩ mbaara-inĩ. Magĩkorerera Afilisti marĩ na kĩhĩngũcano kĩnene, magĩtemangana o ene na hiũ cia njora. 21 Ahibirania arĩa maarĩ na Afilisti mbere ĩyo na arĩa maambĩte magathĩĩ hamwe nao kambĩ-inĩ ciao, makĩgarũrũka magĩcooka mwena wa andũ a Isiraeli arĩa maarĩ hamwe na Saũlũ na Jonathani. 22 Rĩrĩa andũ a Isiraeli arĩa meehithĩte bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu maiguire atĩ Afilisti nĩ kũũra mooraga-rĩ, nao makĩingĩra mbaara-inĩ, makĩmateng’eria. 23 ũguo nĩguo Jehova aahonokirie Isiraeli mũthenya ũcio, nayo mbaara ĩgĩthĩ na mbere nginya ikĩhĩtũka Bethi-Aveni. 24 Na rĩrĩ, andũ a Isiraeli maarĩ thĩĩna-inĩ mũnene mũthenya ũcio, nĩ undũ Saũlũ nĩamehĩtithĩte na mwĩhĩtwa, akameera atĩrĩ, “Kũgwatwo nĩ kĩrumi nĩ mũndũ ũrĩa ũkũria irio gũtanatuka, iterĩhĩrie harĩ thũ ciakwa!” Nĩ undũ ũcio gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wa ita rĩu wacamire irio. 25

Ita rīothe rīgītoonya mūtītū, na kūu nī kwarī na ūūkī handū thī. **26** Rīrīa maatoonyire mūtītū nīmoonire ūūkī ūgītaata, na gūtīrī mūdū o na ūmwe waūcamire na kanua nī ūndū nīmetigagīra mwīhītwa ūcio. **27** No Jonathani ndaiguite atī ithe nīehītithītie andū na mwīhītwa; nī ūndū ūcio agītambūrūkīa rūthanju rūrīa aanyiitīe akīrūtobokīa igua-inī rīa ūūkī. Akīucama na kanua, namo maitho make magīthera. **28** Nake ūmwe wa thigari icio akīmwīra atīrī, “Thoguo nīehītithītie andū aya a ita na mwīhītwa mūrūmu, akoiga atīrī, ‘Kūgwatwo nī kīrumi nī mūdū ūrīa ūkūrīa irio ūmūthī!’ Nīkīo andū aya moorītwo nī hinya.” **29** Jonathani akiuga atīrī, “Baba nīatūmīte būrūrī ūgīe na thīina. Ta kīonei ūrīa maitho makwa matherire rīrīa njamire kaūūkī gaka kanini. **30** Githī gūtingiuma wega makīria korwo ūmūthī andū nīmekūrīite indo imwe cia irīa matahīte kuuma kūrī thū ciao? Githī rūrāga rīu rīa Afilisti rītingiuma inene makīria?” **31** Mūthenya ūcio, thuutha wa andū a Isiraeli kūhūra Afilisti kuuma Mikimashi nginya Aijaloni, magīkorwo manogeete mūno. **32** Nao makīguthūkīra indo irīa maatahīte, makīoya ng’ondū, na ng’ombe, na tūcaū, magīcithīnjīra hau thī, na magīcīriānīria na thakame. **33** Hīndī ūyo mūdū ūmwe akīra Saūlū atīrī, “Atīrīrī, ta kīone andū aya nīmehīire Jehova nī kūrīa nyama irī na thakame.” Nake akiuga atīrī, “Nīmwararara watho. Garagarai ihiga inene mūrīrehe haha o rīu.” **34** Agīcooka akīmeera atīrī, “Thīī kūrī andū, mūmeere atīrī, ‘O mūdū wanyu nīandehere ng’ombe yake na ng’ondū, mūcithīnjīre haha na mūcīrīe. Tigai kwīhīria Jehova nī kūrīa nyama irī na thakame.” Nī ūndū ūcio o mūdū akīrehe ndegwa yake ūtukū ūcio na akīmīthīnjīra hau. **35** Ningī Saūlū agīakīra Jehova kīgongona; rīu nīrīo rīarī ihinda rīake rīa mbere gwīka ūguo. **36** Saūlū akiuga atīrī, “Nītūikūrūkei tūrūmīrīre Afilisti ūtukū, tūmatahe nginya rūciinī, na tūtīgatīgie mūdū o na ūmwe wao arī muoyo.” Nao magīcookia atīrī, “Īka o ūrīa ūkuona wagīrīre mūno harīwe.” No mūthīnjīri-Ngai akiuga atīrī, “Rekei tūtūirīe ūhoru kuuma kūrī Ngai o haha.” **37** Nī ūndū ūcio Saūlū akīūrīa Ngai atīrī, “Nī wega njīkūrūke, nūmīrīre Afilisti? Nīūkūmaneana moko-inī ma andū a Isiraeli?” No Ngai ndaigana kūmūcookeria ūhoru mūthenya ūcio. **38** Nī ūndū ūcio Saūlū akiuga atīrī, “Ūkai haha, inyuothe atongoria a ita, tūmenye wīhia ūrīa wīkītūwo ūmūthī. **39** Tī-itherū o ta ūrīa Jehova ūrīa ūhonokagia Isiraeli atūūrāga muoyo-rī, o na kūngītūka nī Jonathani

mūrū wakwa wīkīte ūguo-rī, no nginya akue.” No gūtīrī mūdū o na thīinī wao woigire ūndū. **40** Saūlū agīcooka akīra andū othe a Isiraeli atīrī, “Inyū rīgamai haarīa; na nī na Jonathani mūrū wakwa tūrūgame haha.” Nao andū magīcookia atīrī, “Īka ūrīa ūkuona kwagīrīre.” **41** Hīndī ūyo Saūlū akīhooya Jehova Ngai wa Isiraeli, akiuga atīrī, “He icookio rīrīa rīagīrīre.” Mītī yacuukwo yagwīrīre Jonathani na Saūlū, nao andū acio makīoneka matiarī na ūcuuke. **42** Saūlū akiuga atīrī, “Tūcuukīrei mītī nī na Jonathani, mūrū wakwa.” Nake Jonathani akīgwīrwo nī mūtī. **43** Hīndī ūyo Saūlū akīra Jonathani atīrī, “Ta njīra nī atīa wīkīte.” Nī ūndū ūcio Jonathani akīmwīra atīrī, “No gūcama njamire kaūūkī kanini na mūthīa wa rūthanju rwakwa. Na rīrī, no nginya nī ngue?” **44** Saūlū akiuga atīrī, “Ngai arothūūra na anjike ūndū mūuru makīria, kūngīkorwo wee Jonathani ndūgūkua.” **45** No andū acio makīūrīa Saūlū atīrī, “Jonathani nīagīrīrwo nī gūkua, arī we ūreheire Isiraeli ūhootani mūnene ūū? Aca, kūroaga gūtūka ūguo! Tī-itherū, o ta ūrīa Jehova atūūrāga muoyo, gūtīrī rūcuūrī o na rūmwe rwa mūtwe wake rūkūgūa thī, nīgūkorwo eekire ūguo ūmūthī na ūteithio wa Ngai.” Nī ūndū ūcio andū acio makīhonokia Jonathani, na ndaigana kūūrāgwō. **46** Hīndī ūyo Saūlū agītīga kūingatana na Afilisti, nao magīcooka būrūrī-inī wao. **47** Saūlū aambīrīria gūthamakīra Isiraeli, nīarūire na thū ciao ndwere-inī ciothe: akīrūa na Moabi, na Amoni, na Edomu, na athamaki a Zoba na a Afilisti. Kūrīa guothe eerekagīra, nīamanyarīraga akamaherithīa. **48** Akīrūa na ūcamba, akīhoota Aamaleki, na akīhonokia Isiraeli kuuma moko-inī ma arīa maamatahīte indo. **49** Ariū a Saūlū maarī Jonathani, na Ishivi, na Maliki-Shua. Mwarī wake ūrīa mūkūrū eetagwo Merabu, na ūrīa mūnini eetagwo Mikali. **50** Mūtūmia wake eetagwo Ahinoamu mwarī wa Ahimaazu. Mūnene wa ita rīa Saūlū eetagwo Abineri mūrū wa Neri, nake Neri aarī ithe mūnini wa Saūlū. **51** Kīshu ithe wa Saūlū, na Neri ithe wa Abineri maarī ariū a Abieli. **52** Matukū-inī mothe ma Saūlū nī kwarī na mbaara ndūrū cia kūrūa na Afilisti, na rīrīa rīothe Saūlū angīonire mūdū ūrī hinya kana njamba, aamuoyaga, akamūtoonyia ita-inī rīake.

15 Na rīrī, Samūeli akīra Saūlū atīrī, “Nī nī nī ndatūmirwo nī Jehova ngūtīrīre maguta ūtūike mūthamaki wa andū ake a Isiraeli; nī ūndū ūcio rīu thīkīrīria ndūmīrīri kuuma kūrī Jehova. **2** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūū: ‘Nīngaherithīa

Aamaleki nĩ ūndũ wa ūrĩa meekire Isiraeli rĩrĩa maamoheirie njĩra-inĩ makĩambata moimĩte bũrũri wa Misiri. **3** Na rĩrĩ, thĩĩ ūgatharĩkĩre Aamaleki, na ūniine biũ kĩrĩa gĩothe marĩ nakĩo. Ndũkamatigie; ūraga arũme na andũ-a-nja, na ciana na ngenge, na ng'ombe na ng'onde, na ngamĩra na ndigiri.” **4** Nĩ ūndũ ūcio Saũlũ agĩta andũ, akĩmacookanĩrĩria kũu Telaimu; nao maarĩ thigari cia magĩrũ ngiri magana meerĩ na andũ ngiri ikũmi kuuma Juda. **5** Saũlũ agĩthĩ itũura inene rĩa Amaleki, agĩkara oheirie andũ kĩaanda-inĩ. **6** Ningĩ akĩra Akeni atĩrĩ, “Thĩĩ mweherere Aamaleki nĩgeetha ndikamũniinanĩrie nao; nĩ ūndũ inyuĩ nĩmwekire andũ othe a Isiraeli maũndũ mega rĩrĩa maambata moimĩte Misiri.” Nĩ ūndũ ūcio Akeni acio makĩheherera Aamaleki. **7** Nake Saũlũ agĩtharĩkĩra Aamaleki amarutĩtie kuuma Havila nginya Shuri, o nginya mwena wa irathĩro wa Misiri. **8** Akĩnyiita Agagi mũthamaki wa Aamaleki arĩ muoyo, nao andũ ake othe akĩmaniina biũ na rũhiũ rwa njora. **9** No Saũlũ na ita rĩake makĩhonokia Agagi na ng'onde imwe cia iria njega, na ng'ombe, na njaũ iria ciarĩ noru, na tũtũrũme, na kĩndũ gĩothe kĩrĩa kiarĩ kĩa. Indo icio njega makĩaga gũciniina biũ, no kĩndũ gĩothe kĩrĩa gĩtangĩendekire na kĩhinyaru magĩkĩniina biũ. **10** Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova ĩgĩkinyĩra Samũeli, akĩrwo atĩrĩ, **11** “Ndĩ na kĩahe nĩ gũtua Saũlũ mũthamaki, nĩ ūndũ nĩagarũrũkĩte na akaaga kũhingia mawatho makwa.” Samũeli agĩtangĩka na agĩkaĩra Jehova ūtukũ ūcio wothe. **12** Rũciĩnĩ tene-rĩ, Samũeli agĩũkĩra agĩthĩ agatũnge Saũlũ, no akĩrwo atĩrĩ, “Saũlũ niathiite Karimeli. Kũu niakĩte gĩtugĩ gĩa gũtũma aririkanagwo, na niãhũndũkĩte agaikũrũka agathiĩ Giligali.” **13** Rĩrĩa Samũeli aakinyire harĩ we, Saũlũ akiuga atĩrĩ, “Jehova arokũrathima! Nĩhingĩtie mawatho ma Jehova.” **14** No Samũeli akĩmũũria atĩrĩ, “Naguo mwanio ūcio wa ng'onde ndĩraigua nĩ wa kĩĩ? Mwanio ūcio ndĩraigua wa ng'ombe-rĩ, ūkĩrĩ wa kĩĩ?” **15** Saũlũ agĩcookia atĩrĩ, “Thigari ici nĩcio ciacirutire kwa Aamaleki; magĩtigia ng'onde imwe cia iria njega na ng'ombe cia kũrutĩra Jehova Ngai waku igongona, no icio ingĩ nĩtwaciniinire biũ.” **16** Samũeli akĩra Saũlũ atĩrĩ, “Ta thikĩrĩria! Reke ngwĩre ūrĩa Jehova anjĩrĩte ūtukũ ūyũ.” Nake Saũlũ agĩcookia atĩrĩ, “Njĩra.” **17** Samũeli akiuga atĩrĩ, “O na gũtuĩka hĩndĩ imwe nĩweiiraga-rĩ, githĩ ndwagĩtuĩkire mũtongoria wa mĩhĩrĩga ya Isiraeli? Jehova nĩagũitĩrĩrie maguta ūtuĩke mũthamaki wa Isiraeli. **18** Nake agĩgũtũma

ũthĩĩ ūkarute wĩra, agĩkwĩra atĩrĩ, “Thĩĩ ūkaniine andũ acio aaganu biũ; ūrũe na Aamaleki acio nginya ūmaniine biũ.” **19** Waregire gwathĩkĩra Jehova nĩkĩ? Nĩ kĩĩ gĩatũmire ūguthũkĩre indo cia ndaho, ūgĩka ūũru maithe-inĩ ma Jehova?” **20** Nake Saũlũ akiuga atĩrĩ, “No niĩ nĩndathĩkĩre Jehova; nĩndathiire kũruta wĩra ūrĩa Jehova aandũmire ngarute. Nĩndaniinire Aamaleki biũ, na ngĩrehe Agagi mũthamaki wao gũkũ. **21** Thigari nĩcio cioire ng'onde na ng'ombe kuuma kũrĩ indo iria ciatahĩtwo, iria ciarĩ njega ikĩamũrĩrwo Ngai, nĩguo irutĩrwo Jehova Ngai waku igongona kũu Giligali.” **22** No Samũeli akĩmũcookeria atĩrĩ, “Anga Jehova nĩakenagio nĩ maruta ma njino na magongona ta ūrĩa akenagio nĩ gwathĩkĩra mũgambo wa Jehova? Gwathĩka nĩ kwega gũkĩra igongona, na kũmũigua nĩ kwega gũkĩra maguta ma ndũrũme. **23** Nĩ ūndũ ūremi ūhaana ta mehia ma ūragũri, nakuo kwaga gwathĩka kũhaana ta wĩhia wa kũhooya mĩhianano. Tondũ nĩuregete kiugo kĩa Jehova, nake niakũregete ta mũthamaki.” **24** Nake Saũlũ akĩra Samũeli atĩrĩ, “Nĩnjĩhĩtie. Nĩnjagararĩte watho wa Jehova na uuge waku. Nĩ andũ ndeetĩgĩrĩre ngĩkĩmaathĩkĩra. **25** Rĩu ndagũthaiha, ndekera mehia makwa, na ūhũndũke ūtwarane na niĩ, nĩgeetha ngahooe Jehova.” **26** No Samũeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndigũcooka hamwe nawe. Nĩuregete kiugo kĩa Jehova, nake Jehova niakũregete ūtuĩke mũthamaki wa gũthamakĩra Isiraeli!” **27** Rĩrĩa Samũeli aagarũrũkaga athĩ-rĩ, Saũlũ akĩnyiita ruuno rwa nguo yake, nayo ĩgĩtarũka. **28** Samũeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova niatarũra ūthamaki wa Isiraeli kuuma kũrĩ we ūmũthĩ na niãunengera mũndũ ūngĩ wa andũ a itũura rĩaku, mwega gũgũkĩra. **29** Ūrĩa we Riiri wa Isiraeli ndaheenania kana akericũkwo; nĩ ūndũ we ti mũndũ, atĩ nĩguo ericũkwo.” **30** Saũlũ agĩcookia atĩrĩ, “Nĩnjĩhĩtie, no ndagũthaiha ndĩithia harĩ athuuri a andũ akwa na harĩ Isiraeli; cookania na niĩ, nĩgeetha ngahooe Jehova Ngai waku.” **31** Nĩ ūndũ ūcio Samũeli agĩcookania na Saũlũ, nake Saũlũ akĩhooya Jehova. **32** Samũeli agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndehera Agagi mũthamaki wa Aamaleki.” Agagi agĩũka kũrĩ we arĩ na ūmĩrĩru, agĩciiragia atĩrĩ, “Ti-itherũ ruo rwa gĩkuũ nĩrũthengu.” **33** No Samũeli akiuga atĩrĩ, “O ta ūrĩa rũhiũ rwaku rwa njora rũtũmĩte andũ-a-nja moorwo nĩ ciana-rĩ, noguo nyũkwa egũikara thĩĩnĩ wa andũ-a-nja atarĩ na mwana.” Nake Samũeli akĩũragĩra Agagi mbera ya Jehova kũu Giligali. **34** Samũeli agĩcooka agĩthĩ Rama, no Saũlũ akĩambata mũciĩ gwake Gibe

itūūra rīake. **35** Nginya mūthenya ūrīa Samūeli aakuire, ndaathiire kuona Saülū rīngī, o na gūtuika Samūeli nīamūcakayagīra. Nake Jehova akīguga kīeha nī ūndū nīatuūte Saülū mūthamaki wa gūthamakīra Isiraeli.

16 Nake Jehova akīūria Samūeli atīrī, “Nī nginya rī ūkūrīrīra Saülū, nīgūkorwo nīndīmūregete ta mūthamaki wa Isiraeli? Iyūria rūhīa rwaku maguta, na umagare, ūthī; ndīragūtūma ūthī kwa Jesii wa itūūra rīa Bethilehemu. Nīthuurīte ūmwe wa ariū ake atuūke mūthamaki.” **2** No Samūeli akīmūūria atīrī, “Ingīthī kūu atīa? Saülū nīarīguga ūhoru ūcio nake anjūrage.” Jehova akīmwīra atīrī, “Oya moori, ūthī nayo na uuge atīrī, ‘Njūkīte kūrūtīra Jehova igongona.’” **3** Na wīte Jesii oke igongona-inī rīu, na nīndīrīkuonia ūrīa ūrīka. Nawe ūitīrīrie maguta mūndū ūrīa ndīrīkuonia.” **4** Samūeli agīka o ta ūrīa Jehova aamwīrite eeke. Rīrīa aakinyire Bethilehemu, athuuri a itūūra makīmūtūnga makīinainaga. Makīmūūria atīrī, “Ūūkīte na thayū?” **5** Samūeli akīmacookeria atīrī, “Īī, njūkīte na thayū; njūkīte kūrūtīra Jehova igongona. Mwītherie, mūūke hamwe na nī igongona-inī.” Agīcooka agītheria Jesii na ariū ake, akīmeeta igongona-inī rīu. **6** Rīrīa ariū a Jesii maakinyire-rī, Samūeli akīona Eliabu, agīciiria atīrī, “Ti-itherū, ūrīa Jehova aitīrīrie maguta arūngī haha mbere ya Jehova.” **7** No Jehova akīra Samūeli atīrī, “Tiga kūmūrora gīthiithi kana ūraihi wake, nīgūkorwo nīndīmūregete, tondū Jehova ndaroraga maūndū marīa mūndū aroraga. Mūndū wa gūkū thī aroraga mūndū gīthiithi, no Jehova aroraga ngoro thīinī.” **8** Ningī Jesii agīta Abinadabu akīmūhītūkīria mbere ya Samūeli. No Samūeli akiuga atīrī, “O na ūyū tiwe Jehova athuurīte.” **9** Ningī Jesii akīhītūkithia Shama, no Samūeli akiuga atīrī, “O na ūyū tiwe Jehova athuurīte.” **10** Jesii akīrehe ariū ake mūgwanja arīa maahītūkīre harī Samūeli, no Samūeli akīmwīra atīrī, “Jehova ndathuurīte aya.” **11** Nī ūndū ūcio akīūria Jesii atīrī, “Ariū aku othe marī haha?” Jesii agīcookia atīrī, “Nī harī ūrīa mūnini wao; no arī rūuru akīrīithia ng’ondū.” Samūeli akīmwīra atīrī, “Mūtūmanīre; tūtingīkara thī atookīte.” **12** Nī ūndū ūcio agītūmana, nake akīrehwo. Aarī mūtune, akaagīra gīthiithi na agathakara mūno akīoneka. Jehova agīcooka akiuga atīrī, “Ūkīra ūmūtīrīrie maguta; ūyū nīwe.” **13** Nī ūndū ūcio Samūeli akīoya rūhīa rwa maguta akīmūtīrīria maguta ariū a nyina makīonaga; kuuma mūthenya ūcio Roho wa Jehova agīka igūrū rīa Daudi na hinya. Nake Samūeli agīcooka agīthī Rama. **14** Na rīrī, Roho

wa Jehova nīehereke kūrī Saülū, na roho mūūru uumīte kūrī Jehova nīwamūnyariiraga. **15** Nacio ndungata cia Saülū ikīmwīra atīrī, “Atīrīrī, nī roho mūūru uumīte kūrī Ngai ūrakūnyariira. **16** Reke mwathi witū aathe ndungata ciake iria irī haha icarie mūndū ūrīa ūngīkūhūūrīra kīnanda kīa mūgeeto. Nīarīhūūraga kīnanda rīria roho mūūru uumīte kūrī Ngai wagūkora, nawe nūrīguaga wega.” **17** Nī ūndū ūcio Saülū akīra ndungata ciake atīrī, “Cariāi mūndū ūū kūhūūra kīnanda wega na mūmūrehe harī nīi.” **18** Ndungata ūmwe yake igīcookia atīrī, “Nīnyonete mūrīū ūmwe wa Jesii kuuma Bethilehemu ūū kūhūūra kīnanda kīa mūgeeto. Nī mūndū mūmūrīru na nī njamba ya ita. Nīoī kwaria wega na nī mūndū kīrorerwa. Nake Jehova arī hamwe nake.” **19** Nī ūndū ūcio Saülū agītūma andū kūrī Jesii, akīmwīra atīrī, “Ndūmīra mūrūguo Daudi, ūrīa ūrarīithia ng’ondū.” **20** Nī ūndū ūcio Jesii akīoya ndigiri ikuuīte mīgate, na mondo ya ndibe, na koori, agīcinengera mūrūwe Daudi atwarīre Saülū. **21** Daudi agīthī kūrī Saülū, akīngīra ūtungata-inī wake. Saülū akīmwendā mūno, nake Daudi agītūka ūmwe wa kūmūkuagīra indo cia mbaara. **22** Ningī Saülū agītūma ūhoru kūrī Jesii, akīmwīra atīrī, “Ītikīria Daudi aikare ūtungata-inī wakwa nīgūkorwo nīngenetio nīwe.” **23** Hīndī ūrīa yothe roho ūcio mūūru uumīte kūrī Ngai wakoraga Saülū, Daudi nīoyaga kīnanda gīake kīa mūgeeto na agakīhūūra. Nake Saülū akahoorera; akaigua wega, nāguo roho ūcio mūūru ūkamweherera.

17 Na rīrī, Afilisti nīmoonganirie mbūtū ciao cia mbaara, na magīcookanīrīria kūu Soko thīinī wa Juda. Makīamba hema ciao Efesi-Damimu, gatagatī ga Soko na Azeka. **2** Saülū na andū a Isiraeli makiūngana, makīamba hema ciao kīanda-inī kīa Ela, makīhaarīria ūrīa mekūrūa na Afilisti. **3** Afilisti magīkara kīrīma-inī kīmwe, nao andū a Isiraeli magīkara kīrīa kīngī, hagakīgīa kīanda gatagatī kao. **4** Njamba ūmwe yetagwo Goliathū, ūrīa woimīte Gathu, akiumīra hau kambī-inī ya Afilisti. Nake aarī na ūraihi wa makīria ma buti kenda. **5** Eekīrite ngūbia ya gīcango mūtwe, na akehumba nguo ya mbaara ya gīcango ūrī na ūritū wa cekeri ngiri ithano; **6** eyohete indo cia kūgitīra mūthiimo cia gīcango, na agacuuria kiberethi gīa gīcango gatagatī ga ciande ciake. **7** Mūtī wa itīmū rīake waiganaga ta mūtī wa mūtumi ngoora, nakīo kīgera kīa mūtwe warīo kīarī na ūritū wa cekeri magana matandatū. Nake mūkuui wa ngo yake akamūthī mbere. **8** Goliathū akīrūgama, akīanīrīra

kūrī itungati cia Isiraeli, akiuga atīrī, “Nī kī gītūmīte mūūke mwīyaare mīhari ya mbaara? Githī nī ndikīrī Mūfilisti, na inyūi githī mūtīkīrī ndungata cia Saūlū? Thuurai mūdū ūmwe mūreke aikūrūke oke kūrī nī. 9 Angīhota kūrūa na nī na anjūrāge-rī, ithu tūgūtūka ndungata cianyū; no ndamūtooria na ndīmūūrāge-rī, inyūi mūgūtūka ndungata ciitū na mūtūtungatāgīre.” 10 Ningī Mūfilisti ūcio akiuga atīrī, “Ūmūthī nīndoogita itungati cia Isiraeli! Heei mūdū tūrūe nake.” 11 Rīrīa maiguire ciugo cia Mūfilisti ūcio, Saūlū na andū othe a Isiraeli makīmaka, magītīgīra mūno. 12 Na rīrī, Daudi aarī mūrū wa Mūefiratha wetagwo Jesii, woimīte Bethilehemu ya Juda. Jesii aarī na ariū anana, na matukū-inī ma Saūlū aarī mūdū mūkūrū, agatīndikanga mīaka. 13 Ariū atatū a Jesii arīa akūrū nīmathiite na Saūlū mbaara-inī: Wa mbere eetagwo Eliabu; na wa keerī Abinadabu; na wa gatātū Shama. 14 Daudi nīwe warī mūnini wao. Acio atatū akūrū nīmarūmīrīre Saūlū, 15 no Daudi agathīiaga gwī Saūlū, na agacooka nīguo akariithie ng’ondū cia ithe kūu Bethilehemu. 16 Ihinda rīa matukū mīrongo īna Mūfilisti ūcio nīoimagīra o rūciinī na hwaī-inī, akarūgama akeyonithania harīo. 17 Na rīrī, Jesii akīra mūrū Daudi atīrī, “Oya eba īno ya ngano hīhie, na mīgate īno ikūmi nī ūndū wa ariū a nyūkwa, ūhiūhe ūcitware kūu kambī-inī. 18 Nacio cienyū ici ikūmi cia ngorono ūcitware kūrī mūnene wa gikundi kīao. Ūkīrore ūrīa ariū a nyūkwa matarī ūnjookerie ūhoro wao wa kūnyūmīrīria. 19 Na rīrī, marī hamwe na Saūlū na andū othe a Isiraeli kīanda-inī kīa Ela makūrūa na Afilisti.” 20 Kwarooka gūkīa-rī, Daudi agītiga mbūrī irī na mūrūithi, akīoya mīrigo, akiumagara agīthī, o ta ūrīa Jesii aamwathīrīre. Nake agīkinya kambī-inī o rīrīa mbūtū cia ita cioimagaraga ikang’ethanīre, irī na mbugīrīrio ya mbaara. 21 Andū a Isiraeli na Afilisti maaharagīria ita ciao igaikara ing’ethanīre. 22 Nake Daudi agītiga indo iria aakuūte harī mūdū ūrīa wamenyagīrīra indo, agīteng’era harīa ikundi icio cia mbaara ciarī na akīgeithia ariū a nyina. 23 Rīrīa aaragia nao, Goliathū, njamba īyo ya Afilisti kuuma Gathu, ikiumīra gikundi-inī kīayo ikīanagīrīra ciugo cia kūmoogita o ta ūrīa yamenyerete, nake Daudi akīgua. 24 Rīrīa andū a Isiraeli moonire mūdū ūcio, othe makīmūrīra marī na guoya mūnene. 25 Na rīrī, andū a Isiraeli mooranagia atīrī, “Nīmūkuona ūrīa mūdū ūyū aikaraga akiumagīra? Oimagīra nīgeetha oogite Isiraeli. Mūthamaki nīekūheana ūtonga mūingī

kūrī mūdū ūrīa ūngīmūrāga. Nīegūcōoka ahe mūdū ūcio mūrītu wake amūhīkie, nayo nyūmba ya ithe ndīgūcōoka kūrīha igooti thīnī wa Isiraeli.” 26 Daudi akūrīa andū arīa maarūngī hakuhī nake atīrī, “Atī mūdū ūrīa ūkūrāga Mūfilisti ūyū, na ehererie Isiraeli thoni ici egwīkwo atīa? Mūfilisti ūyū ūtarī mūrūu nake nūū, atī nīguo oogite ita cia Ngai ūrīa ūrī muoyo?” 27 Nao magīcōokera ūhoro ūcio maaragia, makīmwīra atīrī, “Ūguo nīguo gūgwīkwo kūrī mūdū ūrīa ūkūmūrāga.” 28 Hīndī irīa Eliabu, mūrū wa nyina ūrīa mūkūrū, aamūguire akīaria na andū acio-rī, agīcinwo nī marakara nī ūndū wake, akīmūrīa atīrī, “Nī kī gītūmīte ūikūrūke gūkū? Na nūū ūratīgīre ng’ondū icio itarī nyingī kūu werū-inī? Nīnjūū ūrīa ūrī mwītīi, na ūrīa ngoro yaku irī maramari; ūikūrūkite gūkū no ūndū wa kwīrorera mbaara.” 29 Daudi akiuga atīrī, “Kaī ndagīka atīa? Anga ndiagīrīrwo nī kwaria?” 30 Nake agīcōoka akīhūgūkīra mūdū ūngī na akīmwarīria ūhoro o ro ūcio, nao andū makīmūcōokeria ūhoro o ta mbere. 31 Ūhoro ūcio Daudi oigire nīwaigūrīro, ūkīmenyithio Saūlū, nake Saūlū agītūmana ageetwo. 32 Daudi akīra Saūlū atīrī, “Ndūkareke mūdū o na ūmwe akue ngoro nī ūndū wa Mūfilisti ūyū; ndungata yaku nīgūthī ikarūe nake.” 33 Saūlū akīmūcōokeria atīrī, “Ndūngīhota gūthī kūrūa na Mūfilisti ūyū; wee ūrī o mūdū mūnini, nake atūire arūaga mbaara kuuma arī o mūnini.” 34 No Daudi akīra Saūlū atīrī, “Nī ndungata yaku ndūire ndīithagia ng’ondū cia baba. Na rīrīa mūrūūthi kana nduba īngīnyīta na īkuue ng’ondū kuuma rūuru-inī, 35 ndīmūrūmagīrīra, ngamīgūtha, ngateithūra ng’ondū īyo kuuma kanua-inī kayo. Na rīrīa yenda kūdūgīrīra ngamīnyīta nderu, ngamīgūtha, ngamīūrāga. 36 Ndungata yaku yanooraga mūrūūthi na nduba o cieri; Mūfilisti ūyū ūtarī mūrūu o nake egūtūka o ta īmwe yacio, tondū nīgōgītīte ita rīa Ngai ūrīa ūrī muoyo. 37 Jehova ūrīa wahonokirie harī gīthu kīa mūrūūthi o na gīthu kīa nduba-rī, nīekūhonokia guoko-inī kwa Mūfilisti ūyū.” Saūlū akīra Daudi atīrī, “Thīi, na Jehova arokorwo hamwe nawe.” 38 Hīndī īyo Saūlū akīhumba Daudi nguo ciake na, akīmwīkīra nguo ya kīgera na ngūbia ya gīcango mūtwe. 39 Daudi akīoha rūhīū rwake rwa njora igūrū rīa nguo icio, na akīgeria gūkinyūkia, tondū ndaacimenyerete. No akīra Saūlū atīrī, “Ndingīhota gūthī na indo ici, nī ūndū ndicimenyerete.” Nake agīciruta. 40 Agīcōoka akīnyīta rūthanju rwake na guoko, agīthuura

tühiga tütano tūnyoroku kuuma karūū-inī, agītūwīkīra kamūhuko-inī gake ka mūrīthi, akīnyīita kīgūtha gīake na guoko, agīthiī, agīkuhīrīria Mūfilisti ūcio. 41 Hīndī īyo Mūfilisti ūcio no gūūka ookaga akuhīrīrie Daudi, na mūdū ūria wamūkuuagīra ngo arī mbere yake. 42 Nake akīrora Daudi, akīona atī aarī o mūdū mūnini, mūtune mwīrī na agathakara, nake akīmūira. 43 Akīra Daudi atīrī, “Kaī nīī ndī ngui atī nīguo ūgūke kūrī nīī na thanju?” Nake Mūfilisti ūcio akīruma Daudi akīgwetaga ngai ciake. 44 Akīmūira atīrī, “Ūka haha, na nīngūhe nyoni cia rīera-inī na nyamū cia gīthaka nyama ciaku!” 45 Daudi akīra Mūfilisti ūcio atīrī, “Wee ūroka kūrī nīī na rūhiū rwa njora, na itimū na kīberethi, no nīī ndīroka kūrī we na rīitwa rīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai ūria mwene ita rīa Isiraeli, ūria wee ūnyararithītie. 46 Ūmūthī Jehova nīegūkūneana kūrī nīī, na nīngūkūgūtha ūgwe thī, na ngūtinie kīongo. Ūmūthī nīngūhe nyoni cia rīera-inī na nyamū cia gīthaka ciimba cia ita rīa Afilisti, nayo thī yothē īmenye atī nīī kūrī Ngai thīinī wa Isiraeli. 47 Arīa othe moonganīte haha nīmekūmenya atī Jehova ndahonokanāgia na rūhiū rwa njora kana itimū; nīgūkorwo mbaara nī ya Jehova, nīekūmūneana inyuothe moko-inī maitū.” 48 Na rīrīa Mūfilisti ūcio aamūkuhagīrīria nīguo amūtharīkīre-rī, Daudi agīteng’era na ihenya erekeire na kūrīa mbaara yarī nīguo amūtūnge. 49 Agīkia guoko mondo-inī yake akīruta kahīga kamwe, akīhiūria kīgūtha, nake akīgūtha Mūfilisti ūcio thīithi. Kahīga kau gagītoonyerera thīithi-inī wake, akīgūa, agīturumithia ūthiū wake thī. 50 Nī ūndū ūcio Daudi akīhoota Mūfilisti ūcio na kīgūtha na kahīga; ndaarī na rūhiū rwa njora guoko-inī gwake akīgūtha Mūfilisti ūcio na akīmūiraga. 51 Daudi agīteng’era, akīrūgama igūrū rīake. Akīnyīita rūhiū rwa njora rwa Mūfilisti ūcio akīrūcomora njora-inī. Thuutha wa kūmūiraga-rī, agītinia kīongo gīake na rūhiū rūu rwa njora. Rīrīa Afilisti moonire atī njamba yao nī yakua, makīgarūrūka, makīūra. 52 Andū a Isiraeli na Juda makīmīra maanīrīre, makīingatithia Afilisti nginya itoonyero rīa Gathu na nginya ihingo-inī cia Ekironi. Arīa moragītwo maagwīte njīra-inī rīa īthiāga Sharaimu nginya Gathu na Ekironi. 53 Rīrīa andū a Isiraeli maacookire kuuma kūingatithia Afilisti, magītaha indo kambī-inī ciao. 54 Daudi akīoya mūtwe wa Mūfilisti ūcio, akīūtware Jerusalemu, na akīga indo cia Mūfilisti ūcio cia mbaara hema-

inī yake mwene. 55 Na rīrīa Saūlū eroreire Daudi agīthiī gūtūnga Mūfilisti, akīūra Abina, mūnene wa mbūtū cia ita, atīrī, “Mwanake ūyū nī mūrīū waū?” Abina akīmūcookeria atīrī, “Ti-itherū o ta ūria ūtūiraga muoyo wee mūthamaki, nīī ndiū nī waū.” 56 Nake mūthamaki akīmūira atīrī, “Ta gītūirie ūmenye mwanake ūcio nī mūrīū waū.” 57 Na thuutha wa Daudi gūcooka kuuma kūrūaga Mūfilisti-rī, Abina akīmūoya na akīmūtware mbere ya Saūlū, o anyiitite mūtwe wa Mūfilisti ūcio. 58 Saūlū akīmūiria atīrī, “Mwanake ūyū, ūrī mūrīū waū?” Nake Daudi akīmūira atīrī, “Nīī ndī mūrū wa ndungata yaku Jesii wa Bethilehemu.”

18 Thuutha wa Daudi kūrīkia kwaria na Saūlū, Jonathani akiumīrania ngoro na Daudi, akīmwendā o ta ūria eyendete we mwene. 2 Kuuma mūthenya ūcio Saūlū akīga Daudi gwake na ndaarekire acooke kūinūka mūciī gwa ithe. 3 Nake Jonathani akīgīa kīrīkanīro na Daudi nī ūndū nīamwendete o ta ūria eyendete we mwene. 4 Jonathani akīruta nguo rīra ndaaya yake ya igūrū rīra eehumbīte akīmīhe Daudi, hamwe na kanjū yake, na rūhiū rwake rwa njora, na ūta wake na mūcibi wake. 5 Ūria wothe Saūlū aatūmaga Daudi ageeke, nīawīkaga ūkagaacīra, nginya Saūlū akīmūtua mūrūgamīrīri mūnene wa mbūtū cia ita. Ūndū ūcio ūgīkenia andū othe, na ūgīkenia anene a Saūlū o nao. 6 Rīrīa andū mainūkaga, thuutha wa Daudi kūrūaga Mūfilisti ūcio-rī, andū-anja makūma matūūra-inī mothe ma Isiraeli makīinaga na makīrūgarūgaga, nīguo magatūnge Mūthamaki Saūlū marī na tūhembē na inanda makīinaga nyīmbo cia gīkeno. 7 Makīrūgarūgaga, makīina atīrī: “Saūlū nīeyūragīire andū ngiri nyingī, nake Daudi akeyūragīra andū ngiri makūmi maingī.” 8 Saūlū nīarakarire mūno; ikūngūiya rīu rīkīmūiguithia ūiru mūno. Agīciiria atīrī, “Marahe Daudi ūhootani wa kūrūaga andū ngiri makūmi maingī, no nīī ngooraga o ngiri nini. Agītīgītie ūndū ūngī ūrīkū, tīga kwīyoera ūthamaki?” 9 Na kuuma hīndī īyo Saūlū akīambīrīria kūiguīra Daudi ūiru na kūmwīkūūa. 10 Mūthenya ūyū ūngī roho mūūru uumīte kūrī Ngai ūgūka na hinya mūno igūrū rīa Saūlū. Nake akīambīrīria kwaria ta mūgūrūki arī nyūmba yake thīinī, Daudi aahūiraga kīnanda kīa mūgeeto, o ta ūria aamenyerete gwīka. Saūlū aarī na itimū guoko, 11 nake akīmūikīria, eīrīte atīrī, “Ngūtheecithania Daudi na rūthingo.” Nowe Daudi akīmweherera maita meerī akūma harī we. 12 Saūlū

nietigĩrĩte Daudi, nĩ ùndũ Jehova aarĩ hamwe na Daudi, no nĩatiganiĩrie Saũlũ. **13** Nĩ ùndũ ùcio akĩheheria Daudi harĩ we akĩmũtua mũnene wa thigari ngiri, nake Daudi agatongoragia mbũtũ icio kũu ita-inĩ ciao. **14** Ùndũ o wotho ùria ekaga nĩwagaacagĩra, nĩ ùndũ Jehova aarĩ hamwe nake. **15** Rĩria Saũlũ onire ùria Daudi aagaciĩre, akĩmwĩtigĩra. **16** No andũ othe a Isiraeli na Juda nĩmendete Daudi nĩ ùndũ nĩamatongoragia kũu ita-inĩ ciao. **17** Saũlũ akĩira Daudi atĩrĩ, “Úyũ nĩ Merabu, mũirĩtu wakwa ùria mũkũrũ. Nĩwe ngũkũhe ùmũhikie; wee ndungatĩra na ùcamba, na ùhũũrane mbaara cia Jehova.” Nĩ ùndũ Saũlũ eĩrĩre atĩrĩ, “Nĩ ndikũmũũkĩrĩra na guoko gwakwa. Afilisti nĩ meke ũguo arĩ ol!” **18** No Daudi akĩira Saũlũ atĩrĩ, “Nĩ ngĩrĩ ũ, nayo nyũmba yakwa kana mũhĩrĩga wa baba thĩnĩ wa Isiraeli, ũkĩrĩ kĩ, atĩ nĩguo nĩ ndũike mũthoni-we wa mũthamaki?” **19** Nĩ ùndũ ùcio rĩria ihinda rĩakinyire rĩa Merabu, mwarĩ wa Saũlũ kũnengerwo Daudi-rĩ, akĩneanwo ahikio nĩ Adirieli wa Mehola. **20** Na rĩrĩ, Mikali mwarĩ wa Saũlũ nĩendeete Daudi, na rĩria meerire Saũlũ ũhoru ùcio, agĩkena. **21** Nake agĩciiria atĩrĩ, “Nĩngũmũhe we, nĩguo atuĩke mũtego harĩ we nĩguo guoko kwa Afilisti kũmũũkĩrĩre.” Nĩ ùndũ ùcio Saũlũ akĩira Daudi atĩrĩ, “Rĩu ũrĩ na mweke wa keerĩ wa gũtuĩka mũthoni wakwa.” **22** Nĩngĩ Saũlũ agĩatha ndungata ciake, agĩciĩra atĩrĩ, “Arĩria Daudi keheri-inĩ, mũmwĩre atĩrĩ, Atĩrĩrĩ, mũthamaki nĩakenetio nĩwe na ndungata ciake ciothe nĩkwendete; rĩu gĩtuĩke mũthoni-we.” **23** Nao magĩcookera ciugo icio kũrĩ Daudi. No Daudi akiuga atĩrĩ, “Mũgwĩciiria nĩ ùndũ mũnini gũtuĩka mũthoni-we wa mũthamaki? Nĩ ndĩ mũndũ mũthĩnĩ na ndiũkaine.” **24** Rĩria ndungata cia Saũlũ ciamwĩrĩre ùria Daudi oiga-rĩ, **25** Saũlũ agĩcookia atĩrĩ, “Ĩrai Daudi atĩrĩ, ‘Mũthamaki ndekwenda irĩhi rĩngĩ o rĩothe rĩa rũraccio o tiga ikonde cia nyama igana cia Afilisti, nĩguo arĩhĩrio kũrĩ thũ ciake.’” Mũbango wa Saũlũ warĩ atĩ Daudi oragwo nĩ Afilisti. **26** Rĩria ndungata cieriire Daudi maũndũ macio-rĩ, Daudi agĩkenio nĩ ũhoru wa gũtuĩka mũthoni-we wa mũthamaki. Nĩ ùndũ ùcio mbere ya ihinda rĩria rĩaheanĩtwo rĩtanathira-rĩ, **27** Daudi na andũ ake makiumagara, makĩũraga Afilisti magana meerĩ. Akĩrehe ikonde ciao cia nyama na agĩcineana ciothe kũrĩ mũthamaki nĩgeetha atuĩke mũthoni-we. Saũlũ agĩcooka akĩmũnengera Mikali mũirĩtu wake nĩguo amũhikie. **28** Rĩria Saũlũ aamenyire atĩ Jehova aarĩ hamwe na Daudi, na atĩ mwarĩ Mikali nĩendeete

Daudi rĩ, **29** Saũlũ agĩkĩrĩrĩria kũmwĩtigĩra, nake agĩtũũra arĩ thũ yake matukũ make marĩa maatigaire. **30** Anene a ita cia Afilisti magĩthĩo o na mbere mbaara-inĩ, na o rĩria rĩothe meekaga ũguo, Daudi agĩthĩo na mbere kũgĩa na ũhootani gũkĩra anene acio angĩ a Saũlũ, narĩo rĩitwa rĩake rĩkĩmenyeka mũno.

19 Na rĩrĩ, Saũlũ akĩira mũriũ Jonathani na ndungata ciake ciothe moorage Daudi. Nowe Jonathani nĩendeete Daudi mũno, **2** nake akĩmũkunyĩra ũhoru, akĩmwĩra atĩrĩ, “Baba Saũlũ nĩaracaria mweke wa gũkũũraga. Nĩ ùndũ ùcio ũkemenyerera rũciũ rũciini; ũthĩ wĩhithe handũ, na ũikare ho. **3** Nĩ nĩngathĩ ndũgame hamwe na baba kũu mũgũnda-inĩ, kũu ũgaakorwo ũrĩ. Nĩngaaria nake ũhoru ũgũkonĩ na ùria ngaamenya nĩngakwĩra.” **4** Jonathani akĩira ithe Saũlũ wega wa Daudi, akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke mũthamaki aage gwika Daudi ndungata yake ũũru; ndakwĩhĩrie, na ùria ekĩte ũkoretwo ũrĩ uumithio mũnene kũrĩ we. **5** Nĩetoonyirie ũgwati-inĩ rĩria ooragire Mũfilisti. Nake Jehova akĩhe Isiraeli guothe ũhootani mũnene mũno, ũkĩtonera ùndũ ùcio na ũgĩkena. Nĩ kĩ kĩngĩtũma wĩke mũndũ ũtarĩ na ihĩtia ta Daudi ũũru, ũmũũrage hatarĩ na gĩtũmi?” **6** Saũlũ nĩathikĩrĩrie Jonathani na akĩhĩta akiuga ũũ: “Ti-itherũ o ta ùria Jehova atũũraga muoyo, Daudi ndekũũragwo.” **7** Nĩ ùndũ ùcio Jonathani agĩta Daudi akĩmwĩra ũhoru ùcio maaragia wotho. Akĩmũtwara kũrĩ Saũlũ, nake Daudi agĩkara na Saũlũ o ta mbere. **8** Nĩ kwagĩire na mbaara rĩngĩ, na Daudi agĩthĩ akĩrũa na Afilisti. Nake akĩmahũũra na hinya mũno ngĩnya makĩmũũrĩra. **9** No roho mũũru uumĩte kũrĩ Jehova ũgĩkora Saũlũ rĩria aikarĩte gwake nyũmba arĩ na itimũ rĩake guoko-inĩ. Hĩndĩ iyo Daudi aahũũraga kĩnanda kĩa mugeeto. **10** Saũlũ akĩgeria kũmũthecereria rũthingo-inĩ na itimũ rĩake, no Daudi akĩmweherera o rĩria aakagĩa itimũ rũthingo-inĩ. ũtukũ ùcio Daudi akĩũra. **11** Saũlũ agĩtũma andũ kwa Daudi makaraangĩre nyũmba yake na mamũũrage gwakĩa. No Mikali, mũtumia wa Daudi, akĩmũkunyĩra ũhoru ùcio, akĩmwĩra atĩrĩ, “Waga kũũra ũtukũ wa ũmũthĩ, ũhonokie muoyo waku-rĩ, rũciũ nĩũkooragwo.” **12** Nĩ ùndũ ùcio Mikali agĩkũrũkĩria Daudi ndirica-inĩ, nake akĩyũrĩra, akĩhonoka. **13** Nĩngĩ Mikali akĩoya mũhianano na akĩũiga ũrĩrĩ igũrũ, akĩũhumbĩra na gĩtama na akĩwĩkĩra guoya wa mbũri mũtwe. **14** Hĩndĩ rĩa Saũlũ aatũmire andũ makanyĩite Daudi, Mikali akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ mũrũaru.” **15** Nĩngĩ Saũlũ agĩtũma andũ acio macooke makarore Daudi,

akĩmeera atĩrĩ, “Mũrehei kũrĩ nĩ arĩ o ũrĩrĩ wake, nĩguo ndĩmũũrage.” 16 No rĩrĩa andũ maatoonyire kuo, magĩkora no mũhianano warĩ ũrĩrĩ, na ũgekĩrwo guoya wa mbũri mūtwe. 17 Saũlũ akĩra Mikali atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte ũuheenie ũguo, na ũkarekereria thũ yakwa yũre, nĩgeetha ihonoke?” Mikali akĩmwĩra atĩrĩ, “Aranjĩrĩre atĩrĩ, ‘Reke nĩ ndĩyũrĩre. Ngũgĩkũũraga nĩ ũndũ kĩ?’” 18 Nake Daudi akĩũra, akĩhonoka, na agĩthĩ gwĩ Samũeli kũu Rama, akĩmwĩra ũrĩa wothe Saũlũ aamwĩkĩte. Ningĩ Daudi na Samũeli magĩthĩ Naiothu, magĩkara kuo. 19 Ũhoru ũgĩkinyĩra Saũlũ, akĩrwo atĩrĩ, “Daudi arĩ Naiothu, kũu Rama”; 20 nĩ ũndũ ũcio agĩtũma andũ makamũnyĩte. No hĩndĩ rĩrĩa moonire gĩkundi kĩa anabii gĩkĩratha mohoro, matongoretio nĩ Samũeli arũgamĩte hau, Roho wa Ngai agĩkora andũ a Saũlũ, o nao makĩratha mohoro. 21 Saũlũ akĩheo ũhoru ũcio, nake agĩtũma andũ angĩ, nao makĩratha mohoro. Saũlũ agĩtũma andũ riita rĩa gatatũ, o nao makĩratha mohoro. 22 Thuutha wa maũndũ mothe, o nake we mwene agĩthĩ Rama na agĩkinya irima-inĩ rĩa maaĩ rĩrĩa inene kũu Seku. Nake akĩũria atĩrĩ, “Samũeli na Daudi marĩ ha?” Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Marĩ Naiothu, kũu Rama.” 23 Nĩ ũndũ ũcio Saũlũ agĩthĩ Naiothu, kũu Rama. No Roho wa Ngai ũkĩmũkora, agĩthĩ akĩrathaga mohoro nginya agĩkinya Naiothu. 24 Akĩũra nguo ciake cia igũrũ, o na ningĩ akĩratha mohoro arĩ mbere ya Samũeli. Agĩkoma ũguo mũthenya ũcio wothe, o na ũtukũ. Kĩu nĩkĩo gĩtũmaga andũ moorie atĩrĩ, “Saũlũ nake no ũmwe wa anabii?”

20 Na rĩrĩ, Daudi akĩũra, akiuma Naiothu kũu Rama agĩthĩ kũrĩ Jonathani, akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa njĩkĩte? Nĩ ngero irĩkũ nĩ ngerete? Thoguo ndĩmũhĩtĩrie atĩa atĩ nĩkĩo arageria kũnjũraga?” 2 Jonathani akĩmũcookeria atĩrĩ, “Kũroaga gũtuĩka ũguo; wee ndũgũkua! Atĩrĩrĩ, baba ndarĩ ũndũ ekaga o na ũmwe mũnene kana mũnini ataamenyithĩte. Egũkĩhitha ũndũ ta ũcio nĩkĩ? ũguo ti guo!” 3 No Daudi akĩhĩta akiuga atĩrĩ, “Thoguo nĩoĩ o wega mũno atĩ nĩnjĩtikĩrĩkĩte nĩwe, nake nĩeĩrite atĩrĩ, ‘Jonathani ndagĩrĩrwo nĩ kũmenya ũndũ ũyũ, ndakae kũnyitwo nĩ kĩa. No rĩrĩ, ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, na ũrĩa wee mwene ũtũũraga muoyo-rĩ, hatigaire o ikinya rĩmwe gatagatĩ gakwa na gĩkuũ.” 4 Jonathani akĩra Daudi atĩrĩ, “ũndũ o wothe ũngĩenda njĩke-rĩ, nĩngũgwĩkĩra.” 5 Nĩ ũndũ ũcio Daudi akĩmwĩra

atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, rũciũ nĩ gĩathĩ gĩa Karũgamo ka Mweri na nĩnjagĩrĩrwo gũkaarĩanĩra hamwe na mũthamaki, no reke thĩi ngehithe mĩgũnda-inĩ nginya mũthenya wa gatatũ hwaĩ-inĩ. 6 No thoguo angĩnjaga-rĩ, mwĩre atĩrĩ, ‘Daudi nĩarathaitire ndĩmwĩtikĩrie aguthũke Bethilehemu itũũra-inĩ rĩao, nĩ ũndũ nĩ kũrĩ na igongona rĩkũrutwo kuo rĩa mwaka nĩ ũndũ wa mũhĩrĩga wao wothe.’ 7 Angĩkoĩga atĩrĩ, ‘Nĩ wega mũno,’ hĩndĩ iyo ndungata yaku nĩngakorwo na thayũ. No angĩkaarakara-rĩ, nĩũkamenya na ma atĩ nĩatuĩte nĩekũngera ngero. 8 No wee rĩ, onania wendani kũrĩ ndungata yaku, nĩ ũndũ nĩũgĩte kĩrĩkanĩro nayo mbere ya Jehova. Kũngĩkorwo ndĩ na mahĩtia-rĩ, njũraga wee mwene! ũgũkĩneana kũrĩ thoguo nĩkĩ?” 9 Jonathani akiuga atĩrĩ, “Kũroaga gũtuĩka ũguo! Korwo nĩ kũrĩ kaũndũ o na kanini njũũ atĩ baba nĩatuĩte gũkũgera ngero-rĩ, gĩthĩ to ngwĩre?” 10 Daudi akĩmũũria atĩrĩ, “Thoguo angĩgagũcookeria arĩ na marũrũ-rĩ, ngaahero ũhoru nũũ?” 11 Jonathani akĩmwĩra atĩrĩ, “ũka, tũthĩ na kũu mũgũnda-inĩ.” Nĩ ũndũ ũcio magĩthĩ kuo me hamwe. 12 Ningĩ Jonathani akĩra Daudi atĩrĩ, “Nĩ ũndũ wa Jehova o we Ngai wa Isiraeli, ti-itherũ nĩngaarĩa na baba ihinda ta rĩrĩ mũthenya wa gatatũ Angĩgakorwo akenetio nĩ wee-rĩ, gĩthĩ to ngũtũmanĩre ngũmenyithie ũhoru ũcio? 13 No baba angĩtua nĩ egũkũgera ngero-rĩ, Jehova aroherithia na anjĩke ũũru makĩria, ingĩkaaga gũkũmenyithia, na ndeke ũthĩ na thayũ. Jehova arokorwo hamwe nawe o ta ũrĩa akoretwo arĩ hamwe na baba. 14 No nyonia tha irĩa itathiraga ta irĩa cia Jehova matukũ marĩa ngũtũũra muoyo, nĩguo ndikanooragwo, 15 na ndũkaneherie tha ciaku o na rĩ kuuma kũrĩ nyũmba yakwa, o na hĩndĩ rĩrĩa Jehova agaakorwo aniinĩte thũ ciothe cia Daudi gũkũ thĩ.” 16 Nĩ ũndũ ũcio Jonathani akĩgĩa kĩrĩkanĩro na nyũmba ya Daudi, akiuga atĩrĩ, “Jehova arorĩhĩria Daudi kũrĩ thũ ciake.” 17 Nake Jonathani agĩtũma Daudi akiindĩre mwĩhĩtwa wake nĩ ũndũ nĩamwendete, nĩngũkorwo aamwendete o ta ũrĩa eyendete we mwene. 18 Ningĩ Jonathani akĩra Daudi atĩrĩ, “Rũciũ nĩ gĩathĩ gĩa Karũgamo ka Mweri. Wee nĩũkoneka ndũrĩ ho, nĩ ũndũ gĩtĩ gĩaku gĩgaakorwo kĩrĩ gĩtheri. 19 Mũthenya wa gatatũ gwatua gũtuka-rĩ, ũgaathĩ handũ harĩa wehithite hĩndĩ rĩa thĩna ũyũ waambĩrĩrie, na weterere hau ihiga-inĩ rĩa Ezeli. 20 Nĩngaikia mĩguĩ itatũ mwena-inĩ warĩo, taarĩ wathi ngwĩgera. 21 Ningĩ nĩngatũma kahĩ ndĩkeere atĩrĩ, ‘Thĩi ũgacarie mĩguĩ iyo.’ Ingĩgakeera atĩrĩ, ‘Mĩguĩ rĩrĩ mwena ũyũ waku;

mirehe haha,' hĩndĩ ĩyo ũgooka, nĩ ũndũ ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, ndũrĩ ũũru ũkoona; no thayũ. 22 No ingĩkeera kahĩ kau atĩrĩ, 'Mĩguĩ ĩrĩ mbere yaku,' hĩndĩ ĩyo no nginya ũthĩ, nĩ ũndũ Jehova nĩakũrekereirie ũthĩ. 23 Naguo ũhoru ũrĩa twaranĩirie nawe-rĩ, ririkana, Jehova nĩwe mũira gatagatĩ gakwa nawe nginya tene." 24 Nĩ ũndũ ũcio Daudi akũhitha kũu mũgũnda-inĩ, na hĩndĩ ĩrĩa gĩathĩ gĩa Karũgamo ka Mweri giakinyire-rĩ, mũthamaki agũkara thĩ arĩ irio. 25 Agũkara thĩ handũ harĩa aamenyerete, kũrigania na rũthingo, ang'ethaniire na Jonathani, nake Abineri agũkara thĩ kũrigania na Saũlũ, no handũ ha Daudi haarĩ hatheri. 26 Saũlũ ndoigire ũndũ mũthenya ũcio, nĩ ũndũ eeciiririe atĩrĩ, "No nginya gũkorwo kũrĩ ũndũ wikĩkĩte kũrĩ Daudi akanyitwo nĩ thaahu; ti-itherũ arĩ na thaahu." 27 No mũthenya ũyũ ũngĩ, mũthenya wa keerĩ wa mweri ũcio, handũ ha Daudi haarĩ o hatheri rĩngĩ. Hĩndĩ ĩyo Saũlũ akĩũria mũriũ Jonathani atĩrĩ, "Nĩ kũ kĩgirĩtie mũrũ wa Jesii oke iruga-inĩ ira na ũmũthĩ?" 28 Jonathani agĩcookia atĩrĩ, "Daudi nĩarathaitire ndĩmwĩtikĩrie athĩ Bethlehemu. 29 Aranjĩrĩre atĩrĩ, 'Reke thĩ, nĩ ũndũ andũ a nyũmba iitũ marĩ na igongona kũu itũũra-inĩ, na mũrũ wa baba nĩanjathĩte ngorwo ho. Ingĩkorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte nĩwe-rĩ, reke thĩ ngoone ariũ a baba.' ũndũ ũcio nĩguo ũgirĩtie oke metha-inĩ ya mũthamaki." 30 Marakara ma Saũlũ magĩakanĩra Jonathani, akĩmwĩra atĩrĩ, "Wee mũrũ wa mũtumia mwaganu na mũremi! Githĩ ndiũ atĩ wee nĩũnyĩtanĩte na mũrũ wa Jesii nĩguo agũconorithie na aconorithie nyũkwa ũrĩa wagũciarire? 31 Hĩndĩ ĩrĩa yothe mũrũ wa Jesii egũtũũra muoyo gũkũ thĩ, wee ndũkehaanda kana ũthamaki waku wĩhaande. Rĩu mũtũmanĩre oke kũrĩ nĩ, tondũ no nginya akue!" 32 Jonathani akĩũria ithe atĩrĩ, "Nĩ kũ gĩgũtũma ooragwo? Nĩ atĩa ekĩte?" 33 No Saũlũ akĩmũikĩria itimũ rĩake nĩguo amũũrage. Nake Jonathani akĩmenya atĩ ithe nĩatuĩte itua rĩa kũũraga Daudi. 34 Jonathani agĩũkĩra, akiuma metha-inĩ arĩ mũrakaru mũno; na mũthenya ũcio wa keerĩ wa mweri ũcio, ndaarĩre irio nĩ ũndũ aarĩ na kĩahe nĩ ũrĩa ithe ekĩte Daudi ciĩko cia kũmũconorithia. 35 Rũciĩnĩ rũrũ rũngĩ Jonathani akiumagara, agĩthĩ kũu mũgũnda agacemanie na Daudi. Nake agĩthĩ na kahĩ kanini; 36 akĩra kahĩ kau atĩrĩ, "Teng'era ũgacarie mĩguĩ ĩrĩa ngũũkia." Na rĩrĩa kahĩ kau gaateng'eragarĩ, agĩkia mũguĩ mbere yako. 37 Hĩndĩ ĩrĩa kahĩ kau gaakinyire harĩa mũguĩ wa Jonathani wagwĩte-

rĩ, Jonathani agĩgeeta agĩkeera atĩrĩ, "Githĩ mũguĩ ndũrĩ mbere yaku?" 38 Ningĩ akĩanĩrĩra agĩkeera atĩrĩ, "Hiũha! Hanyũka! Ndũkarũgame!" Kahĩ kau gakĩoya mũguĩ ũcio, gagĩcooka kũrĩ mwathi wako. 39 (Kahĩ kau gatĩrĩ ũndũ kaamenyaga ũhoru-inĩ ũcio; tĩga Jonathani na Daudi maamenyaga ũhoru ũcio.) 40 Ningĩ Jonathani akĩnengera kahĩ kau indo ciake cia mbaara, agĩkeera atĩrĩ, "Kuuu, thĩ na indo ici ũcicookie itũũra-inĩ." 41 Thuutha wa kahĩ kau gũthĩ-rĩ, Daudi agĩũkĩra akiuma mwena wa gũthini wa ihiga rĩu, akĩnamĩrĩra maita matatũ mbere ya Jonathani, agĩturumithagia ũthĩu wake thĩ. Magĩcooka makĩmumunyana o eerĩ, makĩrĩranĩra, no Daudi nĩwe warĩre mũno makĩria. 42 Jonathani akĩra Daudi atĩrĩ, "Thĩ na thayũ, tondũ nĩtwehĩtire na mwĩhĩtwa tũtũurie ũrata gatagatĩ gaitũ thĩnĩ wa rĩtwa rĩa Jehova, tũkiuga atĩrĩ, 'Jehova nĩwe mũira gatagatĩ gakwa nawe, na gatagatĩ ka njiaro ciaku na njiaro ciakwa nginya tene.'" Daudi agĩũkĩra agĩthĩra, nake Jonathani agĩcooka itũũra-inĩ.

21 Na rĩrĩ, Daudi agĩthĩ Nobu, kũrĩ Ahimeleku ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai. Ahimeleku aamũtũnga akĩnaina, akĩmũũria atĩrĩ, "Kaĩ ũrĩ wiki nĩkĩ? Nĩ kũ mũtarĩ na mũndũ ũngĩ?" 2 Daudi agĩcookeria Ahimeleku ũcio mũthĩnjĩri-Ngai atĩrĩ, "Nĩ mũthamaki ũnjathĩte ngeke ũndũ mũna na akanjĩra atĩrĩ, 'Mũndũ o na ũ ndakamenye ũndũ ũrĩa ngũtũmĩte na ũrĩa ngwathĩte.' No andũ akwa-rĩ, nĩ ndĩmerĩte tũcemanie handũ hana. 3 Na rĩrĩ, nĩ kũ ũrĩ nakĩo gĩa kũrĩa? He mĩgate ĩtano, kana o kĩrĩa gĩothe ũngĩhota kuona." 4 No mũthĩnjĩri-Ngai ũcio agĩcookeria Daudi atĩrĩ, "Ndirĩ na mĩgate ĩria ĩhũthĩrwo kũrĩo, no rĩrĩ, haha nĩ harĩ mĩgate ĩria mĩamũre, angĩkorwo andũ acio matihutanĩtie na andũ-a-nja." 5 Daudi agĩcookia atĩrĩ, "Ti-itherũ tũtikoretwo hamwe na andũ-a-nja, o ta ũrĩa arĩ mũtugo witũ rĩrĩa rĩothe ngumagara. Indo cia andũ aya nĩ theru o na gũtũka marĩ mawĩra-inĩ matarĩ maamũre. ũmũthĩ indo ciao itikĩrĩ nyamũre makĩria!" 6 Nĩ ũndũ ũcio mũthĩnjĩri-Ngai ũcio akĩmũnengera mĩgate ĩyo mĩamũre, nĩgũkorwo hau hatiarĩ na mĩgate ĩngĩ tĩga mĩgate ĩrĩa yaigagwo mbere ya Jehova, na nĩyeheretio mbere ya Jehova mũthenya ũcio, na hakaigwo mĩgate ĩngĩ mĩhiũ. 7 Na rĩrĩ, mũthenya ũcio, haarĩ na mũndũ ũmwe warĩ ndungata ya Saũlũ, aahingĩrĩrio hau mbere ya Jehova; nake eetagwo Doegu ũrĩa Mũedomu, ũrĩa warĩ mũnene wa arĩthi a Saũlũ. 8 Daudi akĩũria Ahimeleku atĩrĩ, "Kaĩ ũtarĩ na itimũ kana rũhiũ rwa njora haha? Ndinooka na

rūhiū rwakwa rwa njora kana kīndū kīngī kīa mbaara, nī ūndū wīra wa mūthamaki uuma wa ihenya.” 9 Mūthīnjīri-Ngai ūcio agīcookia atīrī, “Rūhiū rwa njora rwa Goliathū, Mūfilisti ūrīa woragīire Gītuamba-inī kīa Ela, rūrī haha; naruo ruohetwo na taama rūkaigwo thuutha wa ebodi. Angīkorwo nīkūrwendarī, ruoe; gūtīrī na rūhiū rūngī rwa njora tiga o rūu.” Daudi akiuga atīrī, “Gūtīrī rūhiū rūngī taruo; kīrūnengere.” 10 Mūthenya ūcio Daudi akīūrīra Saūlū, agīthīī kūrī Akishi mūthamaki wa Gathu. 11 No ndungata cia Akishi ikīmwīra atīrī, “Githī ūyū ti Daudi, ūrīa mūthamaki wa būrūrī? Githī tiwe mainagīra nyīmbo-inī ciao atīrī: “Saūlū nīeyūrāgīire andū ngiri nyingī, na Daudi akeyūrāgīra andū ngiri makūmi maingī?” 12 Nake Daudi akīga ūhorō ūcio ngorō-inī na agītīgīra Akishi mūthamaki wa Gathu mūno. 13 Nī ūndū ūcio akīgūrūkithia mbere yao; na rīrīa aarī moko-inī mao, agītīua ta mūdū mīgūrūki, akīharaga mīrango ya kīhingo, agītīaga rūta rūkūrūkanītie na nderu ciake. 14 Akishi akīra ndungata ciake atīrī, “Ta rorai mūdū ūyū! Nī mīgūrūku! Mwakīmūrehe kūrī nī nīkī? 15 Kaī nyīhītie agūrūki atī nīguo mūndehere mūdū ūyū haha eke maūdū ta maya mbere yakwa? Mūdū ūyū no nginya oke nyūmba yakwa?”

22 Na rīrī, Daudi akiuma Gathu na akīūrīra ngurunga-inī ya Adulamu. Rīrīa ariū a ithe na andū a nyūmba ya ithe maiguire ūguo-rī, magīkūrūka kūrī we. 2 Arīa othe maarī na mīnyamaro, kana thīrī kana makaaga kūiganīra makūngana harī we, nake agītīka mūtongoria wao. Aarī na andū ta magana mana. 3 Kuuma kūu, Daudi agīthīī Mizīpa kūu Moabi, akīūrīa mūthamaki wa Moabi atīrī, “Nīūgwītīkīria baba na maitū moke maikare nawe nginya rīrīa ngaamenya ūrīa Ngai ekūnjīkīra?” 4 Nī ūndū ūcio akīmatīgīra mūthamaki wa Moabi, nao magīkara nake ihinda rīothe rīrīa Daudi arī kīhitho-inī. 5 No mūnabīī Gadi akīra Daudi atīrī, “Tiga gūikara kīhitho-inī. Thīī būrūrī wa Juda.” Nī ūndū ūcio Daudi akiuma kūu agīthīī mūtītū wa Herethu. 6 Na rīrī, Saūlū akīgīua atī Daudi na andū ake nīmonetwo. Nake Saūlū aikarīte thī gītina-inī kīa mūtī wa mūbinde Kīrīma-inī kīa Gibeā anyīitīte itīmū rīake na guoko, nao anene ake othe marūgamīte mamūthīūrūrūkīrie. 7 Nake Saūlū akīmeera atīrī, “Ta thīkīrīriai, andū a Benjamīnī! Anga mūrū wa Jesīī nīakamūhe mīgūnda ya irio na ya mīthabībū inyuothe? Anga nīakamūtua anene a ita a kūrūgamīrīra andū ngiri, na a kūrūgamīrīra

andū magana? 8 Kīu nīkīo gītūmīte inyuothe mūciire kūnjūkīrīra? Gūtīrī mūdū o na ūmwe ūngīnjīra rīrīa mūrū wakwa egūthondeka kīrīkanīro na mūrū wa Jesīī. Gūtīrī o na ūmwe wanyu wīciirītie ūhorō wakwa kana akanjīra atī mūrū wakwa nīakīrīrie ndungata yakwa īikare īnjoheirie, ta ūrīa īreeka ūmūthī.” 9 No Doegu ūrīa Mūedomu, ūrīa warūgamīte hamwe na anene a Saūlū, akiuga atīrī, “Nīndonire mūrū wa Jesīī okīte kūrī Ahimeleku mūrū wa Ahitubu kūu Nobu. 10 Ahimeleku nīamūtūrīrie ūhorō harī Jehova; agīcooka akīmūhe irio, na rūhiū rwa njora rwa Goliathū ūrīa Mūfilisti.” 11 Nīngī mūthamaki agītūmanīra mūthīnjīri-Ngai Ahimeleku mūrū wa Ahitubu, na nyūmba ya ithe yothe, arīa maarī athīnjīri-Ngai kūu Nobu, nao othe magīūka kūrī mūthamaki. 12 Saūlū akīmwīra atīrī, “Ta thīkīrīria rūu, mūrū wa Ahitubu.” Nake agīcookia atīrī, “Īī, mwathi wakwa.” 13 Saūlū akīmwīra atīrī, “Nī kīī gītūmīte mūciirīe kūnjūkīrīra, wee na mūrū wa Jesīī, nawe ūkamūhe mīgāte, o na rūhiū rwa njora, na ūkamūtūrīria ūhorō harī Jehova, nīgeetha aanemere na aikare anjoheirie, ta ūrīa ekīte ūmūthī?” 14 Ahimeleku agīcookeria mūthamaki atīrī, “Nūū thīīnī wa ndungata ciaku ciothe mwathiki ta Daudi, mūthoni-we wa mūthamaki, mūrōri wa arāngīri aku, na nīatīkīte mūno thīīnī wa nyūmba yaku? 15 Mūthenya ūcio nīguo warī wa mbere wa kūmūtūrīria ūhorō harī Jehova? Aca tīguo! Reke mūthamaki ndageciirīrie ndungata yaku kana mūdū o na ūrīkū wa nyūmba ya ithe, nīgūkorwo ndungata yaku ndrī ūndū o na ūmwe yūī wa maūdū maya mothe.” 16 No mūthamaki akīmwīra atīrī, “Ti-itherū, wee Ahimeleku nīūgūka, wee na andū othe a nyūmba ya thoguo.” 17 Nīngī mūthamaki agīatha thīgari iria ciamūrūgamīrīrie, agīcīra atīrī: “Hūgūkaai mūrūage athīnjīri-Ngai a Jehova nī ūndū o nao nīmanyīitanīrie na Daudi. Nīmamenyire nī kūrūa ooraga, na matiigana kūnjīra.” No anene a mūthamaki makīrega gūtambūrūkia guoko moorage athīnjīri-Ngai a Jehova. 18 Mūthamaki agīcooka agīatha Doegu, akīmwīra atīrī, “Hūgūka ūūrūage athīnjīri-Ngai.” Nī ūndū ūcio Doegu ūcio Mūedomu akīhūgūka akīmooraga. Mūthenya ūcio akīūrāga andū mīrongo īnana na atano arīa meehumbīte ebodi ya gatani. 19 Agīcooka akīhūūra Nobu, itūūra rūu rīa athīnjīri-Ngai, na rūhiū rwa njora, akīūrāga arūme na andū-anja, ciana cīarīo o na ngenge, na ng’ombe cīarīo, na ndīgiri o na ng’ondū. 20 No Abiatharu, mūrū ūmwe wa

Ahimeleku mūrū wa Ahitubu, akīhonoka, akīūra, na akīrūmīrīra Daudi. **21** Akīūra Daudi atī Saülū nīoragite athīnjīri-Ngai a Jehova. **22** Nake Daudi akīūra Abiatharu atīrī, “Mūthenya ūcio, rīria Doegu ūcio Mūedomu aarī kuo-rī, nīndamenyire atī no nginya ere Saülū. Nī nīi ndehithīrie nyūmba yothe ya thoguo gīkuū. **23** Ikara hamwe na nīi; ndūgetigīre; mūdū ūria ūracara muoyo waku, o na wakwa o nago nīaraūcaria. Ūrī hamwe na nīi ūrī mūmenyerere.”

23 Na rīrī, Daudi akīrwo atīrī, “Atīrīrī, Afilisti nīmararūa na itūūra rīa Keila, na magatunyana ngano rīria irī mahuhīro-inī.” **2** Nake agītūiria ūhor harī Jehova, akīūra atīrī, “Nīnjagīrīrwo nīgūthīi gūtharīkīra Afilisti acio?” Nake Jehova akīmūcookeria atīrī, “Thīi ūgatharīkīre Afilisti nīguo ūhonokie Keila.” **3** No andū a Daudi makīmwīra atīrī, “Gūkū Juda nītūretigīra. Githī tūtīgūgītīgīra makīria twathīi Keila tūkarūe na mbūtū cia Afilisti!” **4** O rīngī Daudi agītūiria ūhor harī Jehova, nake Jehova akīmūcookeria atīrī, “Ikūrūka ūthīi Keila, nī ūndū nīngūneana Afilisti guoko-inī gwaku.” **5** Nī ūndū ūcio Daudi na andū ake magīthīi Keila, makīrūa na Afilisti, na makīmataha mahiū mao. Akīrehera Afilisti hathara nene, na akīhonokia andū a Keila. **6** (Na rīrī, Abiatharu mūrū wa Ahimeleku nīokīte akuūite ebodi rīria aikūrūkīre, akīūrīra kūrī Daudi kūu Keila.) **7** Saülū akīrwo atī Daudi nīathiite Keila, nake akiuga atīrī, “Ngai nīamūneanīte kūrī nīi, nīgūkorwo Daudi nīehingīrīrie na ūndū wa gūtoonya itūūra rīrī na ihingo na mīgīko.” **8** Nake Saülū agīta mbūtū ciake ciothe mathīi mbaara, nīguo maikūrūke Keila makahingīrīrie Daudi na andū ake. **9** Hīndī rīria Daudi aamenyire atī Saülū nīaciirīre kūmwīka ūuru-rī, akīūra Abiatharu mūthīnjīri-Ngai atīrī, “Rehe ebodi iyo.” **10** Daudi akiuga atīrī, “Wee Jehova, Ngai wa Isiraēli, ndungata yaku nī iiguīte hatarī nganja atī Saülū nīarooka Keila anīine itūūra rīrīrī nī ūndū wakwa. **11** Hihī aikari a Keila nīmekūneana kūrī we? Hihī Saülū nīegūkūrūka gūkū, ta ūria ndungata yaku iiguīte? Wee Jehova, Ngai wa Isiraēli, menyithia ndungata yaku ūhor.” Nake Jehova akiuga atīrī, “Nīegūkūrūka.” **12** O rīngī Daudi akīūra atīrī, “Hihī aikari a Keila nīmekūneana, nī na andū akwa, kūrī Saülū?” Nake Jehova akiuga atīrī, “Nīmegūkūneana.” **13** Nī ūndū ūcio Daudi na andū ake, andū ta magana matandatū, makiuma Keila, na magīkara magīcangacangaga kūdū na kūdū. Rīria Saülū eerirwo atī Daudi nīorīte akoima Keila, agītiga

gūthīi kuo. **14** Nake Daudi agīkara cīhitho cia werū-inī na irīma-inī cia Werū wa Zifu. O mūthenya Saülū nīamūcaragia, no Ngai ndaaneanire Daudi moko-inī make. **15** Rīria Daudi aarī Horeshu kūu Werū wa Zifu, akīmenya atī Saülū okīte nīguo amūūrage. **16** Nake Jonathani mūrū wa Saülū agīthīi kūrī Daudi kūu Horeshu na akīmūteithia kwīyūmīrīria thīinī wa Ngai. **17** Nake akīmwīra atīrī, “Tiga gwītīgīra, Baba Saülū ndagakūhutia na guoko gwake. Wee nīūgathamakīra Isiraēli, na nīi ndūike mūnini waku. O na Baba Saülū, nīoi ūguo.” **18** Nao eerī makīgīa kīrīkanīro mbere ya Jehova. Thuutha ūcio Jonathani akīinūka, no Daudi agītigwo kūu Horeshu. **19** Nao andū a Azifu makīambata magīthīi kūrī Saülū kūu Gibeā makīmwīra atīrī, “Githī Daudi ndehithīte gatagatī-inī gaitū cīhitho-inī cia gūkū Horeshu, kīrīma-igūrū kīa Hakila, mwena wa gūthini wa Jeshimoni? **20** Na rīrī, wee mūthamaki, ikūrūka ūike o rīria rīothe ūngīenda gūka, na ithuī nī igūrū riitū kūmūneana kūrī mūthamaki.” **21** Saülū akīmcookeria atīrī, “Jehova aromūrathima nī ūndū wa kwīnījīria. **22** Thīi mūkehaarīrie makīria. Tuīriai nī kū Daudi amenyerete gūthiāga, na nūū ūmuonete kuo. Njīrītwo atī nī mūdū mwara mūno. **23** Tuīriai ūhor wa kūrīa guothe ehithaga na mūndehere ūhor mūkinyanīru. Na nīi nīngūcooka thīi na inyuī; angīkorwo arī kūdū gūkū-rī, nīngamūcaria mīhīrīgā-inī yothe ya Juda.” **24** Nī ūndū ūcio makiumagara magīthīi kūu Zifu, magīkinya mbere ya Saülū. Na rīrī, Daudi na andū ake maarī kūu Werū-inī wa Maoni, kūu Araba mwena wa gūthini wa Jeshimoni. **25** Nake Saülū na andū ake makīambīrīria kūmacaria, na rīria Daudi eerirwo ūhor ūcio, agīkūrūka agīthīi rwaro-inī rwa ihiga, agīkara kūu Werū-inī wa Maoni. Rīria Saülū aigūire ūhor ūcio-rī, o nake agīthīi kūu Werū-inī wa Maoni aingatithīte Daudi na ihenya. **26** Saülū aagerete mwena ūmwe wa kīrīma, nake Daudi na andū ake makagerera mwena ūria ūngī, mahiūhīte nīguo morīre Saülū. Na rīria Saülū na thigari ciake maakuhagīrīria Daudi na andū ake nīguo mamanyiite-rī, **27** hagīka mūdū watūmitwo kūrī Saülū, akīmwīra atīrī, “Ūka na ihenya! Afilisti nīmatharīkīre būrūri.” **28** Hīndī iyo Saülū agītiga kūrūmīrīra Daudi, agīthīi agacemanie na Afilisti. Nīkīo metaga handū hau Sela-Hamalekothu. **29** Nake Daudi akīambata akiuma kūu agīthīi gūtūūra cīhitho-inī cia Eni-Gedi.

24 Na rīrī, thuutha wa Saülū gūcooka kuuma kūingatithia Afilisti, akīrwo atīrī, “Daudi arī

Werū-inī wa Eni-Gedi.” 2 Nī ūndū ūcio Saülū akīoya andū ngiri ithatū arīa athuure kuuma Isiraeli guothe mag̃thiī gūcaria Daudi na andū ake gūkuhī na ndwara cia mahiga kūrīa gūtūūrāgwo nī Mbūri cia Werū. 3 Nake agikinya ciugū-inī cia ng’onde iria ciarī njīra-inī; naho nī haarī na ngurunga, nake Saülū agitoonya thīnī ageteithie. Daudi na andū ake maarī kūu thīnī mūno, ngurunga-inī. 4 Nao andū a Daudi makīmwira atīrī, “Ūyū nīguo mūthenya ūria Jehova aaririe ūhoro wago, agikwira atīrī, ‘Nīnganeana thū yaku moko-inī maku ūmīke ūria ūkwenda.’” Nake Daudi agikuruma atekuonwo, agithī agītinia gīcūrī kīa nguo ya Saülū. 5 Thuutha-inī, Daudi akīgua ngoro ikīmūciirithia nī ūndū wa gūtinia gīcūrī kīa nguo ya Saülū. 6 Akīra andū ake atīrī, “Jehova arongiria njike ūndū ta ūcio kūrī mwathi wakwa, ūcio mūtīrīrie maguta wa Jehova, kana ndīmwike ūuru na guoko gwakwa; nī ūndū nīwe mūtīrīrie maguta wa Jehova.” 7 Aarīkia kwaria ciugo icio, Daudi agīkaania andū ake, na ndaamarekire mookīrīre Saülū. Nake Saülū akiuma ngurunga-inī, na agīthīra. 8 Nīngī Daudi akiuma ngurunga-inī iyo, akīanīra agīta Saülū, akīmwira atīrī, “Wee mwathi wakwa, mūthamaki!” Rīria Saülū eehūgūrire, Daudi akīnamīrīra, agīturumithia ūthiū thī. 9 Akīra Saülū atīrī, “Nī kī gītūmaga ūthikīrīrie andū rīria mekuuga atīrī, ‘Daudi nīeciiragīria gūgwīka ūuru?’ 10 Ūmūthī nīweyona na maitho maku ūria Jehova egūkūneanīte moko-inī makwa kūu ngurunga-inī. Kūrī andū amwe maniingīrīrie ngūūrāge, no ndakūhonokia; ndoiga atīrī, ‘Ndikuoya guoko gwaka njike mwathi wakwa ūuru, nī ūndū nīwe mūtīrīrie maguta wa Jehova.’ 11 Baba, ta kīone, rora gīcunjī gīkī kīa nguo yaku, gīkī kīrī guoko-inī gwakwa! Ndinirie gīcunjī kīa nguo yaku, no ndinakūūrāga. Rīu menya na ūkūūrane atī nī ndīrī na ihītia rīa gwīka ūuru kana rīa ūremi. Nī ndikūhītīrie, no wee nīūranjaria ūnjūrāge. 12 Jehova arotūtuithania ciira nī nawe. Na Jehova arondīhīria maūru marīa wee ūnjikīte, no guoko gwakwa gūtīgakūhutia. 13 O ta ūria kūrī thimo yugaga atīrī, ‘Waganu uumaga o harī arīa aaganu,’ nī ūndū ūcio guoko gwakwa gūtīgakūhutia. 14 “Mūthamaki wa Isiraeli oimīte gwake ookīrīre ū? Nūū ūingātithīte? Nī ngui nguū? Kana nī thuya? 15 Jehova arotūtuithania na atue ciira gatagatī gaitū. Aroeciirīa ūhoro wakwa na aūrūgamie; arondūrīra na aahonokie kuuma guoko-inī gwaku.” 16 Rīria Daudi aarīkirie kuuga ūguo-rī, Saülū akīmūria atīrī, “Ūcio nī mūgambo waku, Daudi

mūrū wakwa?” Nake akīrīra aanīrīrie. 17 Akīmwira atīrī, “Wee ūrī mūthingu kūngīra. Nīūnjikīte wega, no nī ngagwīka ūuru. 18 Nīwarīkia o rīu kūnjīra ūndū mwega ūnjikīte; Jehova nīekūūneanīte moko-inī maku, no wee ndūnanjūrāga. 19 Rīria mūndū ona thū yake-rī, nīarekaga ithī atamīkīte ūuru? Jehova arogwīka maūndū mega nī ūndū wa ūria ūnjikīte ūmūthī. 20 Nīnjūū atī ti-itherū nīūgatuīka mūthamaki, na atī ūthamaki wa Isiraeli nīūkehaanda moko-inī maku. 21 Rīu wīhīte harī nī na rīitwa rīa Jehova atī ndūkaniina njīaro ciakwa kana rīitwa rīakwa rīthire kuuma nyūmba-inī ya baba.” 22 Nī ūndū ūcio Daudi akīhīta harī Saülū. Nake Saülū agīcooka mūciī, no Daudi na andū ake makīambata mag̃thiī kīhitho-inī.

25 Na rīrī, Samūeli agīkua, nao andū othe a Isiraeli makīūngana makīmūrīrīra; makīmūthika mūciī gwake kūu Rama. Nake Daudi agīkūrūka agithī Werū wa Maoni. 2 Mūndū ūmwe wa kūu Maoni, ūria warī na indo kūu Karimeli, aarī mūtongu mūno. Aarī na mbūri ngiri imwe na ng’onde ngiri ithatū, iria aamuraga guoya kūu Karimeli. 3 Nake eetāgwo Nabali, na mūtumia wake eetāgwo Abigaili. Aarī mūtumia mūūgī na mūthaka, no mūthuuriwe, ūria warī Mūkalebu, aarī mūūru na mūkarī maūndū-inī make. 4 Daudi arī werū-inī nīaiguire atī Nabali nī ng’onde aramura guoya. 5 Nī ūndū ūcio agītūma aanake ikūmi akīmeera atīrī, “Ambatai mūthī kūrī Nabali kūu Karimeli na mūmūgeithie mūwītānītie na nī. 6 Mwīrei atīrī; ‘Ūrotūūra mīaka mīingī! Ūrogīa na ūgīma, wee na nyūmba yaku! O na kīria gīothe ūrī nakīo kīroogīa na ūhooreri! 7 “Na rīrī, ndīraigua atī nī hīndī ya kūmura ng’onde guoya. Rīria arīithi aku maarī hamwe na ithū, tūtīamekire ūuru, na ihīnda rīria rīothe maarī Karimeli gūtīrī kīndū o na kīmwe kīao kīorire. 8 Ūria ndungata ciaku na nīgūkwīra. Nī ūndū wa ūguo ika aanake acio akwa maūndū mega, nīgūkorwo tūūkīte hīndī ya gīkeno. Ndagūthaita ūhe ndungata ciaku na mūrūguo Daudi kīria gīothe ūngīmōonera.” 9 Rīria andū a Daudi maakinyīre-rī, makīhe Nabali ndūmīrīrī iyo ya Daudi. Nao magīcooka magīeterera. 10 Nabali agīcookeria ndungata cia Daudi atīrī, “Daudi nūū? Mūrū wa Jesiū ūyū nī ūrīkū? Ndingata nyingī nīiroora ikoima kūrī aathanī acio matukū maya. 11 Nī kī kīngītūma njoe mīgate yakwa, na maaī, na nyama iria thīnjīire andū akwa a kūmura ng’onde guoya, ndīcihe andū itooī kūrīa moimīte?” 12 Andū acio a Daudi makīhūndūka, magīcooka na thuutha. Hīndī rīra

maakinyire, makīheana ūhorō ūcio wothē. **13** Daudi akīra andū ake atīrī, “Mwiohehi hiū cianyu cia njora!” Nao makīōha hiū ciao cia njora, o nake Daudi akīōha rwake. Andū ta magana mana makīambata hamwe na Daudi, nao andū magana meerī magītīgwo maikarītīe indo. **14** Na rīrī, ūmwe wa ndungata cia Nabali akīra Abigaili mūtumia wa Nabali atīrī, “Daudi nīaratūmite ndungata ciake kuuma werū-inī irehere mwathi witū ngeithi, nake araciruma. **15** No andū acio nīmatwīkire wega. Matiatwīkire ūuru, ihinda rīothe rīrīa twarī kūu mīgūnda-inī hakuhi nao, na gūtīrī kīndū kīorire. **16** Ūtukū na mūthenya maarī ta rūthingo rwatūrigiicīrie hīndī ciothe rīrīa twarīithagia ng’ōndu ciitū gūkūhi nao. **17** Rīu-rī, wīciirīe wone ūrīa wagīrīrwo nī gwīka, nī ūndū mwanangīko nīūkūhīrīrie mwathi witū na nyūmba yake yothē. Nī mūndū mwaganu ūū atī gūtīrī mūndū ūngīmwarīria.” **18** Abigaili ndaateire ihinda. Akīoya mīgate magana meerī, na mondo igīrī cia ndibeī, na ng’ōndu ithano īrī thīnje, na ibaba ithano cia ngano hīhie, na imanjīka igana cia thabībū nyūmū, na ikūmba magana meerī cia ngūyū, agīciigīrīra ndigiri igūrū. **19** Ningī akīra ndungata ciake atīrī, “Thiīagai mbere; nīngūmūrūmīrīa.” No ndeerire mūthuuriwe Nabali ūhorō ūcio. **20** Na rīrīa aathiaga ahaicīte ndigiri yake agereire mūkuru warī kīrīma-inī, Daudi na andū ake magīka maikūrūkīte na kūrīa aarī, agīcēmania nao. **21** Daudi aakoretwo oiga atīrī, “Warī wīra wa tūhū, nī ngarorera mūndū ūcio indo ciake kūu werū-inī, nīgeetha gūtīkagīe kīndū o na kīmwe gīake gīkūūra. Nake andīhīte wega na ūuru. **22** Ngai aroherithia Daudi, na amwīke ūuru makīria, ingīgaatīgia mūndū mūrūme o na ūmwe muoyo ūrīa ūmūkonīī rūciū rūciinī!” **23** Rīrīa Abigaili onire Daudi, akīhiūha kuuma igūrū rīa ndigiri yake na akīnamīrīra mbere ya Daudi aturumithītie ūthīū thī. **24** Akīgūithia magūrū-inī make, akīmwīra atīrī, “Mwathi wakwa, reke ūuru ūyū ūnjookerere ndī nyīki. Ndagūthaita, reke ndungata yaku ikwarīrie; ūthīkīrīrie ūrīa ndungata yaku īrenda kuuga. **25** Mwathi wakwa aroaga kūrūmbūiya mūndū ūcio mwaganu ti Nabali. Ahaana o ta rīitwa rīake, rīitwa rīake riugīte mūndū mūkīgu, na akoragwo arī o mūkīgu. No nī ndungata yaku-rī, ndionire andū acio mwathi wakwa aatūmite. **26** “Na rīrī, kuona atī wee mwathi wakwa, Jehova nīakweheranīrie na ūiti wa thakame, na kwaga kwīrīhīria na moko maku-rī, ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūruga muoyo na ūrīa wee ūtūūruga muoyo-rī, thū

ciaku na arīa othe mangīenda gwīka mwathi wakwa ūuru marohaana ta Nabali. **27** Na ūreke kīhego gīkī, kīrīa ndungata yaku īreheire mwathi wakwa, kīnengerwo andū arīa makūrūmīrīrie. **28** Ndagūthaita ūrekere ndungata yaku ihītia rīayo, nīgūkorwo no nginya Jehova agaatūma nyūmba ya mwathi wakwa itūike ya ūthamaki wa gūtūūra, tondū arūaga mbaara cia Jehova. Gūtikanoneke ūndū mūuru thīinī waku hīndī rīria yothē ūgūtūūra muoyo. **29** O na kūngīkorwo kūrī mūndū ūgūthingatīte akūrute muoyo-rī, muoyo wa mwathi wakwa nīūgakorwo wohanītio wega na kīohe kīa arīa marī muoyo nī Jehova Ngai waku. No mīoyo ya thū ciaku nīakamīkia kūrāihu ta īkītīo na kīgūtha. **30** Rīrīa Jehova agaakorwo ekīte mwathi wakwa maūndū mothe mega marīa eeranīrie mamūkonīī, na akorwo agūtūite mūtongoria wa gūtongoragia Isiraēlī-rī, **31** mwathi wakwa ndakanakorwo arī na mūrigo wa kūmūrītūhīra thīinī wa thamiri yake nī ūndū wa gūtīthia thakame hatarī na gūtūmi kana akorwo erīhīrie. Na hīndī rīria Jehova akaarehera mwathi wakwa ūhootanī-rī, ūkaarīrikana ndungata yaku.” **32** Daudi akīra Abigaili atīrī, “Jehova, Ngai wa Isiraēlī, arogocwo, ūcio ūgūtūmire ūmūthī ūke ūcēmanīe na nī. **33** Ūrorathimwo nī ūndū wa itua rīaku rīega na kūngīria ndigaitē thakame ūmūthī, na ndikerīhīrie na moko makwa. **34** Tiga nī ūguo-rī, ti-itherū o ta ūrīa Jehova, Ngai wa Isiraēlī, atūūruga muoyo, ūcio ūgīrīrie ngūgere ngero, korwo ndūnooka na ihēnya kūndūnga-rī, gūtīrī mūndū mūrūme o na ūmwe ūkonīī Nabali ūngīakorwo arī muoyo gūgīkīa.” **35** Ningī Daudi akīamūkīra kīrīa aamūreheire kuuma guoko-inī gwake, na akīmwīra atīrī, “Inūka na thayū. Nīndaigua ūhorō waku na nīndetīkīra ihooya rīaku.” **36** Rīrīa Abigaili aathiire kūrī Nabali, akīmūkora arī nyūmba thīinī arugithītie iruga ta rīa mūthamaki. Ngoro yake yarī njanjamūku na aarī mūrīū mūno. Nī ūndū ūcio ndarī ūndū aamwīrīrie nginya rīrīa gwakīrie. **37** Ningī rūciinī gwakīa, rīrīa Nabali aarīūkīrwo, mūtumia wake akīmwīra maūndū macio mothe; ngoro yake īgīkīra, akīhaana ta ihiga. **38** Thuutha wa mīthenya ta ikūmi, Jehova akīgūtha Nabali, nake agīkua. **39** Hīndī rīria Daudi aaiguire atī Nabali nīakuīte, akiuga atīrī, “Jehova arogocwo, ūrīa ūndūūrīrie mbaara iitū na Nabali nī ūndū wa kūūnyarara. Nīagīrīrīrie ndungata yake ndīgeēke ūuru, na agacookereria Nabali ūuru wake we mwene.” Daudi agīcōoka agītūmanīra Abigaili, akīmūria atūike mūtumia wake. **40** Ndungata

ciake igithi Karimeli, ikiira Abigaili atiri, “Daudi niatutumite kuri we tugutware ugatuike mutumia wake.” 41 Akiiinamirira, agiturumithia uithi thi, akimeera atiri, “Ni ndungata yanyu ya mundu-wa-nja ndi haha, nndihaariie gutungatira na guthambia maguru ma ndungata cia mwathi wakwa.” 42 Abigaili akhaica ndigiri na ihenya, agithi na airitu ake atano a kumutungataga, agitwarana hamwe na andu acio maatumitwo ni Daudi, agituika mutumia wake. 43 Daudi niahikitie Ahinoamu wa Jezireeli, nao eeri maaru atumia ake. 44 No Saulu niaheanite mwaru Mikali, mutumia wa Daudi, kuri Palitieti wa Laishi, uria wari wa kuuma Galimu.

26 Na riri, andu a Zifu magithi kuri Saulu kuu Gibea makimwira atiri, “Githi Daudi ndehithite karima ka Hakila, kari kang’etheire Jeshimoni?” 2 Ni undu ucio Saulu agikurika nginya Weru wa Zifu, aru na andu ake ngiri ithatu a Israeli aru maathuuritwo, mathi magacarie Daudi kuo. 3 Saulu akamba hema ciake njira-ini hakuhi na kirima kia Hakila kiru king’etheire Jeshimoni, nowe Daudi agikara kuu weru-ini. Riru onire ati Saulu namurumirire kuu-ri, 4 agituma athigaani na akimenya ati ti-itheru Saulu niakinyite kuo. 5 Nake Daudi akiumagara agithi haru Saulu aambite hema. Akiona haru Saulu na Abineri muru wa Neri, mwathi wa mbutu cia ita, maakomete. Saulu aakomete thini wa kambu, nacio mbutu cia ita ikaamba hema ikamuthiururukiria. 6 Daudi agicooka akuria Ahimeleku uru Muthi, na Abishai muru wa Zeruia, muru wa nyina na Joabu, atiri, “Nuu ugukurukania na ni kambu-ini haru Saulu aru?” Abishai akiuga atiri, “Nituguthi nawe.” 7 Ni undu ucio Daudi na Abishai magithi kuri ita ru utuku, nake Saulu aru kuu kambu thini akomete toro, na itimu riake rhaanditwo hakuhi na mutwe wake. Nake Abineri na thigari maakomete makamuthiururukiria. 8 Abishai akira Daudi atiri, “Umuthi Ngi nianeanite thu yaku moko-ini maku. Na riri, reke ndimuthecithanie na thi na itimu riakwa, itheca o rimwe; ndikumutheeca keeri.” 9 No Daudi akira Abishai atiri, “Tiga kumuniina! Nuu ungatamburuka guoko ookirire uru mutiririe maguta wa Jehova, na atuike ndehite?” 10 Ngingi akiuga atiri, “Ti-itheru, o ta uru Jehova aturaga muoyo, Jehova we mwene niwe ukumuhura; kana ihinda riake rikinye, agikue, kana athi mbaara-ini, agathirire kuo. 11 No Jehova arongiria ndamburukie guoko kuri uru mutiririe maguta wa Jehova, ndimukirire. Na

riri, oya itimu na mbuthu ya maai ucio iri hakuhi na mutwe wake, twithiire.” 12 Ni undu ucio Daudi akoya itimu na mbuthu ya maai ucio ciari hakuhi na mutwe wa Saulu, magithi. Gutiri mundu o na umwe wonire kana akimenya uhoru ucio, o na gutiri mundu wokirire. Othe maaru toro, nigukorwo Jehova niatutumite manyitwo ni toro munene. 13 Daudi agicooka akiringa murimo uru ungi, akirugama kirima-iguru handu haraaya; naho ni haaru itina inene gatagati kao. 14 Nake akianirira, agitana kuri ita ru ru Saulu, na kuri Abineri muru wa Neri, akuria atiri, “Anga ndukunjoekeria, Abineri?” Abineri akimuria atiri, “Wee niwe u ureta muthamaki?” 15 Daudi akiuga atiri, “Githi nduri mundu murume? Ngingi-ri, nuu utari ta we thini wa Israeli? Ni ki kagira urangire muthamaki, ucio mwathi waku? Ni haru mundu ugukite kuniina muthamaki ucio mwathi waku. 16 Uguo wee wikite ti undu mweka. Ti-itheru o ta uru Jehova aturaga muoyo-ri, wee na andu aku mwagirirwo ni kuiragwo, ni undu mutinarangira mwathi wanyu, ucio mutiririe maguta wa Jehova. Ta rorai hau muri. Itimu ru muthamaki na mbuthu yake ya maai iru ciama hakuhi na mutwe wake iri ha?” 17 Saulu akimenya mugambo wa Daudi, akuria atiri, “Ucio ni mugambo waku, Daudi, muru wakwa?” Daudi agicooka atiri, “Ii nigu, wee muthamaki, mwathi wakwa.” 18 Agicooka akimuria atiri, “Ni ki kiratuma mwathi wakwa aingatithie ndungata yake? Ni ati njikite, na ni uru uriku nyonetwo nago? 19 Atiriri, reke muthamaki mwathi wakwa athikiririe uhoru wa ndungata yake. Angikorwo Jehova niwe ukuringiririe unjukirire-ri, arotikira igongona. No angikorwo ni andu mekite uguo-ri, marogwatwo ni kirumi maru mbere ya Jehova! Nimanyingatite, njehere gicunji gakwa haru igai ru Jehova, na makoiga atiri, ‘Thi ugatungatire ngai ngi.’ 20 Na riri, ndukareke thakame yakwa itike thi haraaya na haru Jehova aru. Muthamaki wa Israeli oimagarite agacarie thuya, ta uru mundu aguimaga ngware iru-ini.” 21 Nake Saulu agicooka atiri, “Ni ninihitie. Cooka, wee Daudi, muru wakwa. Ni undu ni wonire muoyo wakwa ru wa goro umuthi, ndikaageria gukugera ngero ringi. Ti-itheru njikite ta mundu mukigu, na ngahitia makira.” 22 Nake Daudi agicooka atiri, “I riri itimu ru muthamaki. Reke umwe wa aanake ucio aku oke arigire. 23 Jehova niwe uruhaga o mundu ni undu wa uthingu wake, na wihokeku wake.

Jehova nĩegũkũneanĩte moko-inĩ makwa ũmũthĩ, no nĩ ndingĩtambũrũkia guoko njũkĩrĩre ũrĩa mũitĩrĩre maguta wa Jehova. 24 Ti-itherũ o ta ũguo nĩ nyonete muoyo waku ũrĩ wa goro ũmũthĩ, Jehova arotũma muoyo wakwa o nague woneke ũrĩ wa goro, na aahonokie kuuma mathĩĩna-inĩ mothe.” 25 Saũlũ agĩcooka akĩĩra Daudi atĩrĩ, “Ūrorathimwo, wee mũrũ wakwa, Daudi; nĩũgeeka maũndũ manene, na ti-itherũ nĩũkahootana.” Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩthĩĩ, nake Saũlũ akĩhũndũka, akĩĩnũka.

27 No rĩrĩ, Daudi agĩĩciiria atĩrĩ, “Mũthenya ũmwe nĩndĩrĩniinwo nĩ guoko gwa Saũlũ. ũndũ ũrĩa mwega ingĩĩka nĩ kũũrĩra bũrũri wa Afilisti. Hĩndĩ ĩyo Saũlũ nĩagatiga kũnjaria kũndũ o na kũ thĩĩnĩ wa Isiraeli, na nĩ nĩngohonokia guoko-inĩ gwake.” 2 Nĩ ũndũ ũcio Daudi na andũ magana matandatũ arĩa maarĩ nake makiuma, magĩthĩĩ kũrĩ Akishi mũrũ wa Maoku, mũthamaki wa Gathu. 3 Daudi na andũ ake magĩtũũrania na Akishi kũu Gathu. Mũndũ o mũndũ aarĩ na andũ a nyũmba yake, na Daudi aarĩ na atumia ake eerĩ: Ahinoamu wa Jezireeli, na Abigaili wa Karimeli, mũtumia wa ndigwa wa Nabali. 4 Rĩrĩa Saũlũ eerirwo atĩ Daudi nĩorĩre Gathu, ndaacookire kũmũcaria rĩngĩ. 5 Ningĩ Daudi akĩĩra Akishi atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte maitho-inĩ maku-rĩ, reke heo handũ itũũra-inĩ rĩmwe rĩa bũrũri ũyũ, ngatũũre kuo. Nĩ kĩĩ gĩgũtũma ndungata yaku itũũre itũũra rĩa ũthamaki hamwe nawe?” 6 Nĩ ũndũ ũcio Akishi akĩmũhe Zikilagi mũthenya o ro ũcio, narĩo rĩtũire rĩrĩ rĩa athamaki a Juda kuuma hĩndĩ ĩyo. 7 Daudi agĩkara bũrũri wa Afilisti mwaka ũmwe na mĩeri ĩna. 8 Na rĩrĩ, Daudi na andũ ake makĩambata magĩthĩĩ magĩtharĩkĩra andũ a Geshuru, na Agirizi na Aamaleki. (Kuuma tene andũ acio maatũũraga thĩĩnĩ wa bũrũri ũrĩa ũthĩĩte ũgakinya Shuri na Misiri.) 9 Rĩrĩa rĩothe Daudi aatharĩkagĩra kũndũ, ndaatigagia mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja muoyo, aamoragaga agataha ng’ondũ na ng’ombe, na ndigiri na ngamĩra, na nguo. Thuutha ũcio agacooka agathĩĩ kũrĩ Akishi. 10 Rĩrĩa Akishi aamũũria atĩrĩ, “Uuma gũtharĩkĩra kũ ũmũthĩ?” Daudi akamwĩra atĩrĩ, “Nyuma gũtharĩkĩra Negevu kũu Juda,” kana “Gũtharĩkĩra Negevu ya Jerameeli,” kana “Gũtharĩkĩra Negevu ya Akeni.” 11 Ndaatigirie mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja muoyo nĩguo matwarwo Gathu, nĩ ũndũ eeciiririe atĩrĩ, “Maahota gũtũcuukanĩrĩra moige atĩrĩ, “Ūũ nĩguo Daudi ekĩte.” Na ũcio nĩguo warĩ mũtugo wake hĩndĩ rĩra yothē

aatũũrĩre bũrũri wa Afilisti. 12 Nake Akishi nĩehokete Daudi na akeĩraga atĩrĩ, “Nĩatuĩkĩte kĩndũ gĩthũũre kũrĩ andũ ake a Isiraeli, na egũtuĩka ndungata yakwa nginya tene.”

28 Na rĩrĩ, matukũ-inĩ macio Afilisti makĩũngania mbũtũ ciao makarũe na Isiraeli. Akishi akĩĩra Daudi atĩrĩ, “No nginya ũmenye atĩ wee na andũ aku nĩmũgatwarana na nĩ ita-inĩ.” 2 Daudi akĩmwĩra atĩrĩ, “Hĩndĩ ĩyo nĩguo ũrĩĩonera ũrĩa ndungata yaku ĩngĩhota gwĩka.” Akishi akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ūguo nĩ wega, na nĩ nĩngũgũtua mũnangĩri wa hĩndĩ ciothe.” 3 Hĩndĩ ĩyo Samũeli nĩakuĩte, na Isiraeli othe makamũcakaĩra na makamũthika itũũra-inĩ rĩake rĩa Rama. Saũlũ, nake nĩaingatĩte ago na aragũri makoima bũrũri ũcio. 4 Afilisti makĩũngana na magĩthĩĩ makĩamba hema ciao kũu Shunemu, nake Saũlũ agĩcookanĩrĩra andũ a Isiraeli othe na akĩamba hema kũu Giliboa. 5 Hĩndĩ rĩra Saũlũ, onire mbũtũ ya ita ya Afilisti, agĩtĩgĩra; ngoro yake ĩkĩyũrwo nĩ guoya. 6 Nake agĩtũũria ũhoru kuuma kũrĩ Jehova, no Jehova ndaigana kũmũcookeria na irooto kana Urimu, o na kana anabii. 7 Saũlũ agĩcooka akĩĩra ndungata ciake atĩrĩ, “Njarĩriai mũndũ-wa-nja mũragũri, nĩguo thĩĩ ngatuũrĩre ũhoru kuuma kũrĩ we.” Nao makiuga atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ mũragũri ũmwe kũu Eni-Dori.” 8 Nĩ ũndũ ũcio Saũlũ agĩkũĩgarũra nĩguo ndakamenyeke, akĩĩhumba nguo ingĩ, na we na andũ eerĩ magĩthĩĩ ũtukũ kũrĩ mũndũ-wa-nja ũcio. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũrĩra na roho, na ũndehere mũndũ ũrĩa ngũgweta.” 9 No mũndũ-wa-nja ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩũũũ ũrĩa Saũlũ ekĩte, nĩaniĩnĩte ago na aragũri kuuma bũrũri ũyũ. Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte wambĩre muoyo wakwa mũtego ũndehere gĩkuũ gĩakwa?” 10 Saũlũ akĩĩhita harĩ we na rĩĩtwa rĩa Jehova, akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũruga muoyo-rĩ, ndũkũherithio nĩ ũndũ wa ũndũ ũyũ.” 11 Ningĩ mũndũ-wa-nja ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ mũndũ ũrĩkũ ngũkũrehithĩria?” Akiuga atĩrĩ, “Rehe Samũeli.” 12 Hĩndĩ rĩra mũndũ-wa-nja ũcio onire Samũeli, agĩkayũrũrũka na mũgambo mũnene, akĩĩra Saũlũ atĩrĩ, “Waheenia nĩkĩ? Wee nĩwe Saũlũ!” 13 Mũthamaki nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Tiga gwĩtĩgĩra. Nĩ kĩĩ ũroona?” Mũndũ-wa-nja ũcio akiuga atĩrĩ, “Nĩĩrona roho uumĩte na thĩ.” 14 Akĩũria atĩrĩ, “Ahaana atĩa?” Nake akiuga atĩrĩ, “Nĩ mũndũ mũkũrũ ũraambata ehumbĩte nguo ndaaya.” Hĩndĩ ĩyo Saũlũ akĩmenya atĩ ũcio aarĩ Samũeli, akĩĩnamĩrĩa, agĩkoma na nda, agĩturumithia ũthũũ

thĩ. **15** Samūeli akĩuria Saülũ atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩgũtũma ũũthĩĩnie, ũkandehithia gũkũ?” Saülũ akiuga atĩrĩ, “Ndi mũnyamarĩku mũno. Afilisti nĩmararũa na nĩ, na Ngai nĩanjehereire, akaaga kũnjookeria ũhoro na njira ya anabii, kana ya irooto. Nĩ ũndũ ũcio ndagwĩta ũnjĩire ũria ngwĩka.” **16** Samūeli akiuga atĩrĩ, “Ūgũkĩnjũria nĩkĩ, kuona atĩ rĩu Jehova nĩakwehereire na agatuĩka thũ yaku? **17** Jehova nĩekĩte o ta ũria oigire na kanua gakwa. Jehova nĩagũtunyite ũthamaki uume moko-inĩ maku, na akaũnengera mũndũ wa itũũra rĩaku, nĩwe Daudi. **18** Nĩ ũndũ wee ndwathĩkĩire Jehova, kana ũgĩkinyĩria Amaleki mang’ũrĩ make mahiũ, nĩkĩo Jehova agwĩkĩte ũguo ũmũthĩ. **19** Jehova nĩegũkũneana, wee hamwe na Isiraeli, kũrĩ Afilisti, na rũciũ wee na ariũ aku mũgaakorwo mũrĩ hamwe na nĩ. Jehova nĩagacooka aneane mbũtũ cia ita cia Isiraeli kũrĩ Afilisti.” **20** O hĩndĩ iyo Saülũ akĩgũa, agĩĩtambũrũkia thĩ ayũritwo nĩ guoya nĩ ũndũ wa ũhoro ũcio wa Samūeli. Hinya wake ũgĩthira, tondũ ndaarĩite kindũ mũthenya ũcio wothe o na ũtukũ. **21** Hĩndĩ irĩa mũndũ-wa-nja ũcio okire kũrĩ Saülũ na akĩona ũria aamakĩte, akĩmwĩra atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, ndungata yaku ya mũndũ-wa-nja nĩgwathĩkĩire. Ndatwarĩrĩa muoyo wakwa ũgwati-inĩ, ndeeka ũria ũnjĩĩre njĩke. **22** Rĩu ndagũthaita, thĩkĩrĩa ndungata yaku, ũreke ngũhe tũirio nĩguo ũrĩe ũgĩe na hinya ũhote gũthĩĩ rũgendo.” **23** Nake akĩrega, akiuga atĩrĩ, “Ndikũria.” No andũ ake makĩnyĩtanĩra hamwe na mũndũ-wa-nja ũcio, makĩmũringĩrĩa, nake akĩmaigua. Agĩũkĩra hau thĩ agĩkarĩra ũrĩrĩ. **24** Mũndũ-wa-nja ũcio nĩ aarĩ na njaũ noru kũu nyũmba, irĩa aathĩnjire o narua. Akĩoya mũtu, akĩũkanda na akĩruga mĩgate itarĩ na ndawa ya kũimbia. **25** Agĩcooka agĩtwarĩra Saülũ na andũ ake, nao makĩria. Na ũtukũ o ro ũcio magĩũkĩra magĩthĩĩ.

29 Na rĩrĩ, Afilisti magĩcokanĩrĩa mbũtũ ciao cia ita kũu Afeku, nao Isiraeli makĩamba hema hakuhĩ na gĩthima kĩria kĩarĩ kũu Jezireeli. **2** Na rĩria aathani a Afilisti maahĩtũkaga na ikundi ciao cia magana na cia ngiri, Daudi na andũ ake maathiiaga marĩ thuutha hamwe na Akishi. **3** Anene acio a ita rĩa Afilisti makĩũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa ũhoro wa Ahibirania aya?” Akishi agĩcookia atĩrĩ, “Gĩthĩ ũyũ ti Daudi, ũria warĩ mũnene wa Saülũ mũthamaki wa Isiraeli? Akoretwo arĩ hamwe na nĩ makĩria ma mwaka ũmwe na kuuma mũthenya ũria oimire gwa Saülũ, nginyagia ũmũthĩ, ndirĩ ndamuona na ihĩtia.” **4** No anene a mbũtũ cia

ita cia Afilisti makĩmũrakarĩra, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ira mũndũ ũyũ ahũndũke nĩguo acooke handũ harĩa wamũheire. Ndegũthĩĩ hamwe na ithuĩ mbaara-inĩ ndakae gũtũgarũrũka rĩria tũrarũa. Nĩ ũndũ ũngĩ ũrĩkũ mũndũ ũyũ angĩka maiguithanie na mwathi wake, tiga kũũraga andũ aitũ? **5** Gĩthĩ ũyũ ti Daudi ũria mainĩre nyĩmbo-inĩ ciao ũũ: “Saülũ nĩeyũragĩire andũ ngiri nyingĩ, nake Daudi akooraga ngiri makũmi maingĩ?” **6** Nĩ ũndũ ũcio Akishi agĩĩta Daudi, akĩmwĩra atĩrĩ, “Tithĩerũ o ta ũria Jehova atũũraga muoyo, nĩũkoretwo ũrĩ mwĩhokeku, na no njigwe wega tũgĩtungata hamwe nawe ita-inĩ. Kuuma mũthenya ũria wokire kũrĩ nĩ nginya rĩu, ndirĩ ndoona ihĩtia rĩaku, no anene aya a mbũtũ cia ita matingĩgwĩtikĩra. **7** Hũndũka ũthĩĩ na thayũ; ndũgeeke ũndũ ũngĩrakaria anene a Afilisti.” **8** Daudi akĩũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa njĩkĩte? Nĩ atĩa wonete mũũru na ndungata yaku kuuma mũthenya ũria ndookire kũrĩ we nginya rĩu? Nĩ kĩĩ gĩkũgĩria thĩĩ ngarũe na thũ cia mũthamaki, mwathi wakwa?” **9** Akishi akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ ũkoretwo ũrĩ mwega maithe-inĩ makwa ta mũraika wa Ngai; no rĩrĩ, anene a mbũtũ cia ita rĩa Afilisti moigĩte atĩrĩ, ‘Ūcio ndangĩtũkĩrio atwarane na ithuĩ kũu mbaara-inĩ.’ **10** Rĩu rooka gũũkĩra rũciĩnĩ tene, hamwe na ndungata cia mwathi waku iria mũũkĩte nacio, na muume gũkũ rũciĩnĩ gũgĩthererũka.” **11** Nĩ ũndũ ũcio Daudi na andũ ake makĩrooka gũũkĩra rũciĩnĩ tene nĩguo macooke bũrũri-inĩ wa Afilisti, nao Afilisti makĩambata magĩthĩĩ Jezireeli.

30 Na rĩrĩ, Daudi na andũ ake maakinyire Zikilagi mũthenya wa gatatũ. Nao Amaleki magĩkorwo nĩ matharĩkĩire Negevu na Zikilagi. Nĩmahũrite Zikilagi na makarĩcina, **2** na nĩmatahĩte andũ-a-nja arĩa othe maarĩ kuo, andũ ethĩ o na arĩa akũrũ. Matiigana kũũraga mũndũ o na ũmwe, no nĩmamakuuire magĩthĩĩ nao. **3** Rĩria Daudi na andũ ake mookire Zikilagi, maakorire rĩcinĩtwo na mwaki, na atumia ao na ariũ ao na airĩtu ao magatahwo. **4** Nĩ ũndũ ũcio Daudi na andũ ake makĩrĩra maanĩrĩre nginya makĩaga hinya wa kũrĩra rĩngĩ. **5** Atumia a Daudi eerĩ nĩmatahĩtwo, Ahinoamu wa Jezireeli, na Abigaili ũria warĩ mũtumia wa ndigwa wa Nabali kuuma Karimeli. **6** Daudi akĩnyariĩrĩka mũno nĩ ũndũ andũ nĩmaciĩrĩre kũmũhũra na mahiga; o mũndũ arĩ na marũrũ ngoro nĩ ũndũ wa aanake na airĩtu ake. No Daudi akĩgĩta na hinya thĩĩnĩ wa Jehova Ngai wake. **7** Daudi agĩcooka akĩra Abiatharu, mũthĩnjĩri-Ngai,

mūrū wa Ahimeleku atīrī, “Ndeehera ebodi.” Nake Abiatharu akīmūrehera ebodi, **8** nake Daudi agītūiria ūhoro kūrī Jehova, akīūria atīrī, “Nyingatithie mbūtū ūyo itūtharikīire? Nīngūmikinyīra?” Akīmūcookeria atīrī, “Mīrūmīrīre, hatarī nganja nūkūmikinyīra na nīkūhota gūcookia kīria gītahe.” **9** Daudi na andū magana matandatū arīa maarī hamwe nake magīkina Mūkuru wa Besori, harīa amwe ao maatigirwo thuutha, **10** nīgūkorwo andū ta magana meerī maarī anogu mūno, makīremwo nī kūrīngā mūkuru ūcio. No Daudi na andū magana mana magīthī na mbere kūmarūmīrīra. **11** Nao magīkorerera Mūmisiri werū-inī, makīmūtware kūrī Daudi. Makīmūhe maaī ma kūnyua na irio cia kūrīa, **12** na kīenyū kīa ngūyū hihe na imanjika igīrī cia thabibū nyūmīthie. Akīria agīcookwo nī hinya, nī ūndū ndaarīte irio kana akanyua maaī handū ha mīthenya itatū, ūtukū na mūthenya. **13** Daudi akīmūria atīrī, “We ūrī wa ū na uumīte kū?” Agīcookia atīrī, “Ndī Mūmisiri, ngombo ya mūndū Mūamaleki. Mwathi wakwa aandiganīrie ndarūara, mīthenya itatū ithirīte. **14** Nītwatharikīire Negevu ya Akerethi, na rūgongo rwa būrūrī wa Juda, na Negevu ya Kalebu, na tūgīcina Zikilagi.” **15** Daudi akīmūria atīrī, “Wahota kūndongoria ūnjikūrūkie kūrī mbūtū ūyo iraaatharikīire?” Mūndū ūcio agīcookia atīrī, “Wihīte na mwihītwa mbere ya Ngai atī ndūkūnjūruga, kana ūneane kūrī mwathi wakwa, na nīngūgūtware, tūkūrūke tūthī kūrīa marī.” **16** Agītongoria Daudi, magīkūrūka, nao makīmakora kūu, maharaganīte būrūrī-inī ūcio, makīria na makīnyua, magīkenagia nī ūndū wa ūria maatahīte indo nyingī kuuma būrūrī wa Afilisti, na kuuma Juda. **17** Daudi akīmahūra kuuma hwaī-inī kūrī mairia nginya hwaī-inī wa mūthenya ūyū ūngī, na gūtīrī mūndū o na ūmwe worire, tīga o aanake magana mana arīa maahaicire ngamīra ciao makīūra. **18** Daudi agīcookia indo ciothe iria Aamaleki maakuūte, o hamwe na atumia ake eerī. **19** Gūtīrī kīndū o na kīmwe kīagire: mūndū mwīthī kana mūkūrū, kamwana kana kairītu, indo iria ciothe ciatahītwo kana kīndū o gīothe kīria maakuūte. Daudi agīcookithia indo ciothe. **20** Nake akīoya ndūuru ciothe cia mbūrī na ng’ombe, nao andū ake magīcitwara mbere ya mahiū marīa mangī, makiugaga atīrī, “Ici nī indo iria Daudi aatahīte.” **21** Nīngī Daudi agīkina harī andū arīa magana meerī arīa maanogete mūno makaremwo nī kūmūrūmīrīra na magatigwo thuutha hau mūkuru-inī wa Besori. Magīka gūthagaana Daudi

na andū arīa maarī nake. Rīria Daudi na andū ake maakuhīrīrie, akīmageithia. **22** No andū arīa othe aaganu na arīa a haaro thīnī wa arūmīrīri a Daudi makiuga atīrī, “Tondū matiathiire hamwe na ithuī-rī, tūtīkūgayana nao indo cia gūtahwo iria tūcookithie. No rīrī, o mūndū no oe mūtumia wake na ciana athī.” **23** Daudi agīcookia atīrī, “Aca, ariū a baba, mūtingīka ūguo na indo iria Jehova atūheete. Nīatūgītīre na akaneana mbūtū iria ciatūkīrīre moko-inī maitū. **24** Nūū ūngīthikīrīria ūguo mūroiga? Igai rīa mūndū ūria watigirwo akīrora indo rīkūiganana na rīa ūria waikūrūkie agīthī mbaara-inī. Othe mekūgayana o ūndū ūmwe.” **25** Daudi agītua ūndū ūcio ūtuīke kīrīra na watho wa kūrūmagīrīrwo kūu Isiraēli kuuma mūthenya ūcio nginya ūmūthī. **26** Rīria Daudi aakinyire Zikilagi, agītūmīra athuuri a Juda arīa maarī arata ake indo imwe cia iria ciatahītwo, akīmeera atīrī, “Gīkī nī kīheo kīanyu harī indo iria itahītwo kuuma kūrī thū cia Jehova.” **27** Agītūmīra arīa maarī Betheli, na Ramothu-Negevu, na Jatiri; **28** na arīa maarī Aroeri, na Sīfimothu, na Eshitemoa, **29** na Rakali; na arīa maarī matūra ma Ajerameeli, na Akeni; **30** o na arīa maarī Horoma, na Bori-Ashani, na Athaki, **31** na Heberoni; na arīa maarī kūndū guothe kūrīa Daudi na andū ake moorūrīte.

31 Na rīrī, Afilisti makīhūrana na Isiraēli; nao andū a Isiraēli makīmoorīra, na aingī ao makīūrāgīrwo kūu Kīrīma-inī kīa Gilīboa. **2** Afilisti makīhatīrīria Saūlū na ariū ake mūno, na makīūrāga ariū acio ake, Jonathani, na Abinadabu, na Malikishua. **3** Na rīrī, mbaara nīyaneneheire Saūlū mūno mūno, na rīria aikia a mīguū maamūkinyīrie, makīmūguraria mūno. **4** Nake Saūlū akīra mūkuui wake wa indo cia mbaara atīrī, “Comora rūhiū rwaku rwa njora ūthece naruo, nīguo andū aya mataruaga matigooke maathece na maanyararithie.” No rīrī, mūkuui ūcio wake wa indo cia mbaara agītīgīra mūno, akīrega gwīka ūguo; nī ūndū ūcio Saūlū akīoya rūhiū rwake rwa njora, akīrūgwīra. **5** Rīria mūkuui wake wa indo cia mbaara onire atī Saūlū nīakua-rī, o nake akīgwīra rūhiū rwake rwa njora, agīkua. **6** Nī ūndū ūcio Saūlū, na ariū ake atatū, na mūkuui wake wa indo cia mbaara, na andū ake othe magīkua hamwe mūthenya o ro ūcio. **7** Rīria andū a Isiraēli arīa maarī mwena ūcio ūngī wa kīanda na arīa maarī mūrīmo wa Jorodani moonire atī mbūtū ya ita ya Isiraēli nīyoora, na atī Saūlū na ariū ake

nīmakuīte-rī, magītiganīria matūūra mao makīūra. Nao Afilisti magīthiī magītūūra kuo. **8** Mūthenya ūyū ūngī, Afilisti magīthiī kūbora ciimba, magīkora Saūlū na ariū ake atatū makuīte kūu Kīrīma-inī kīa Giliboa. **9** Nao makīmūtīnia mūtwe na makīoya indo ciake cia mbaara, magīcooka magītūma andū mathiī būrūri wothe wa Afilisti makaanīrīre ūhorō ūcio thīinī wa hekarū ya mīhianano yao ya kūhooywo, na kūrī andū ao. **10** Makīga indo cia Saūlū cia mbaara thīinī wa hekarū ya Ashitarothu, na mwīrī wake makīwoherera rūthingo-inī rwa Bethi-Shani. **11** No rīrīa andū a Jabeshi-Gileadi maaguire ūrīa Afilisti meekīte Saūlū-rī, **12** njamba ciao cia ita igīthiī ūtukū wothe nginya Bethi-Shani. Makīruta mwīrī wa Saūlū na ya ariū ake atatū kuuma rūthingo-inī rwa Bethi-Shani, na magīthiī nayo Jabeshi, magīcooka makīmīcinīra kuo. **13** Magīcooka makīoya mahīndī macio mao na makīmathika gītina-inī kīa mūtī wa mūbinde kūu Jabeshi, na makīthinga kūrīa irio mīthenya mūgwanja.

2 Samūeli

1 Na rīrī, thuutha wa gikūū gīa Saūlū, Daudi agīkorwo aacooka kuuma kūhoota Aamaleki na agīkara kūu Zikilagi mīthenya īrī. **2** Mūthenya wa ītatū-rī, hagīūka mūndū oimīte kambī-inī ya Saūlū, arī na nguo ndembūkangu na rūkūngū mūtwe. Hīndī īrīa aakinyire harī Daudi, akīgūithia thī nīguo amūhe gītīo. **3** Daudi akīmūūria atīrī, “Wee uumīte kū?” Nake akīmūcookeria atīrī, “Nī kūūra njūrīte, ngoima kambī-inī ya andū a Isiraēli.” **4** Daudi akīmūūria atīrī, “Kaī gwīkīkite atīa? Ta njīra.” Nake akīmūwīra atīrī, “Andū nīmorīte makoima mbaara-inī. Na andū aingī nīmooragītwo. Nake Saūlū na mūriū Jonathani nīmakuīte.” **5** Ningī Daudi akīūria mwanake ūcio wamūreheire ūhorō ūcio atīrī, “Ūmenyete atīa atī Saūlū na mūriū Jonathani nīmakuīte?” **6** Mwanake ūcio akīmūcookeria atīrī, “Ndirakorirwo ndī hau kīrīma-inī kīa Giliboa, na hau nīho ndīronire Saūlū, etiranītie na itimū rīake, akirīī gūkororerwo nī ngaari cia ita na ahaici a mbarathi. **7** Rīrīa eehūgūrire, akīnyona, na akīnjīta, na nī ngīmūūria atīrī, ‘Ūngīenda ngwīkīre atīa?’ **8** “Nake akīnjūūria atīrī, ‘Wee ūrī ū?’ ‘Ngīmūcookeria atīrī, ‘Nī ndī Mūamaleki.’ **9** “Ningī akīnjīra atīrī, ‘Ūka haha ūnjūrage! Nī ndī na ruo rūnene mūno rwa gikūū, no ndī o muoyo.’ **10** “Nī ūndū ūcio ngīthīī harī we, ngīmūūraga, tondū nīndamenyire atī arīkītie kūgūa ndekūhona. Ngīruta thūmbī īria yarī mūtwe wake, na mūrīnga ūrīa warī guoko gwake, na nīcio indo iria ndarehera mwathi wakwa.” **11** Hīndī īyo Daudi na andū othe arīa maarī nake makīnyīita nguo ciao, magīcitembūranga. **12** Nao magīcakaya, na makīrīra, o na makīlīhinga kūrīa irio nginya hwaī-inī, nī ūndū wa Saūlū na mūriū Jonathani, o na nī ūndū wa mbūtū cia ita cia Jehova, na nyūmba ya Isiraēli, tondū nīmooragītwo na rūhiū rwa njora. **13** Daudi akīūria mwanake ūcio wamūreheire ūhorō atīrī, “Wee uumīte kū?” Nake agīcookia atīrī, “Nī ndī mūriū wa mūndū wa kūngī, Mūamaleki.” **14** Daudi akīmūūria atīrī, “Nī kīī kiragiririe wītīgīre gūtambūrūkia guoko gwaku ūūrage mūtīrīrie maguta wa Jehova?” **15** Ningī Daudi agīta ūmwe wa andū ake, akīmūwīra atīrī, “Thīī, ūmūūrage!” Nake akīmūringa, agīkua. **16** Nīgūkorwo Daudi aamwīrīre atīrī, “Thakame yaku īrogūcookerera. Kanua gaku we mwene nīko kaaruta ūira wa gūgūkīrīra, rīrīa ugīre atīrī, ‘Nīndīrooragire mūtīrīrie maguta wa Jehova.’” **17** Nake Daudi

agīcakaīra Saūlū na mūriū Jonathani, **18** na agīathana atī andū a Juda marutwo icakaya rīrī rīttagwo rwīmbo rwa ūta (narīo rīandīkītwo Ibuku-inī rīa Jasharu): **19** “Wee Isiraēli, rīrī waku ūūragītwo irīma-inī ciaku. **20** “Ūhorō ūyū ndūkaheanwo Gathu, **21** “Atīrīrī, inyūī irīma cia Giliboa, **22** Kuuma kūrī thakame ya arīa moragītwo, **23** “Saūlū na Jonathani, **24** “Inyūī airītu a Isiraēli, **25** “Hī, kaī andū arīa njamba nīmāgwīrīre mbaara-inī-ī! **26** Nī ndī na kīeha nī ūndū waku Jonathani, wee mūrū wa baba; **27** “Hī, kaī andū arīa njamba nīmāgwīte-ī!

2 Na rīrī, thuutha wa ihinda rīu, Daudi agītuīria ūhorō harī Jehova, akīūria atīrī, “Nyambate thīī itūūra-inī rīmwe rīa matūūra ma Juda?” Jehova akīmūwīra atīrī, “Ambata.” Nake Daudi akīūria atīrī, “Nī rīrīkū ngūthīī?” Nake Jehova akīmūcookeria atīrī, “Thīī Hebironi.” **2** Nī ūndū ūcio Daudi akīambata agīthīī Hebironi na atumia ake eerī, Ahinoamu ūrīa Mūjezireeli, na Abigaili ūrīa warī mūtumia wa ndigwa wa Nabali ūrīa woimīte Karimeli. **3** Ningī Daudi agīthīī hamwe na andū arīa aarī nao, o mūndū na andū a nyūmba yake, nao magītūūra Hebironi, na matūūra-inī makuo. **4** Hīndī īyo andū a Juda magīūka Hebironi, magītīrīria Daudi maguta kuo, atūike mūthamaki wa nyūmba ya Juda. Rīrīa Daudi eerirwo atī andū a Jabeshi-Gileadi nīo maathikire Saūlū-rī, **5** agītūma andū kūrī andū a Jabeshi-Gileadi makameere atīrī, “Jehova aromūrathima nī ūndū nīmuonanītie ūtugi kūrī mwathi wanyu Saūlū na ūndū wa kūmūthika. **6** Jehova aromuonia ūtugi na wihokeku wake, o na nī nīngūmwīka maūndū mega ta macio nī ūndū nīmūwīkite ūndū ūcio. **7** Na rīrī, ūmīrīriai mūtūike njamba, nīgūkorwo Saūlū mwathi wanyu nīakuīte, nao andū a nyūmba ya Juda nīmanjītīrīrie maguta ndūike mūthamaki wao.” **8** Mahinda macio, Abineri mūrū wa Neri, mūnene wa mbūtū cia ita cia Saūlū, nīoete Ishi-Boshethu mūrū wa Saūlū akamūtware Mahanaimu. **9** Akīmūtua mūthamaki wa Gileadi, na wa Aashuri, na Jezireeli, na wa Efiraimu, na Benjamini, na wa Isiraēli guothe. **10** Nake Ishi-Boshethu mūrū wa Saūlū aarī wa mīaka mīrongo īna hīndī īrīa aatūikire mūthamaki wa Isiraēli, agīthamaka mīaka īrī. No rīrī, nyūmba ya Juda yarūmīrīre Daudi. **11** Ihinda rīrīa Daudi aarī mūthamaki kūu Hebironi agīthamakīra nyūmba ya Juda, rīarī mīaka mūgwanja na mīeri ītandatū. **12** Abineri mūriū wa Neri, hamwe na andū a Ishi-Boshethu mūrū wa Saūlū, makūma

Mahanaimu magĩthĩ Gibeoni. 13 Joabu mūrũ wa Zeruia na andũ a Daudi makiumagara, magĩtũngana nao karia-inĩ ka Gibeoni. Gĩkundi kĩmwe gĩgĩkara thĩ mwena ũmwe wa Karia kau na gĩkundi kũ kĩngĩ gĩgĩkara mwena ũcio ũngĩ. 14 Hĩndĩ iyo Abineri akĩra Joabu atĩrĩ, “Nĩ tuoe aanake amwe mokĩre marĩe marĩ mbere iitũ.” Joabu agĩcookia atĩrĩ, “Ūguo nĩ wega, nĩ meeke ũguo.” 15 Nĩ ũndũ ũcio makĩrũgama magĩtarwo, andũ ikũmi na eerĩ a Abenjamini na Ishi-Boshethu mūrũ wa Saũlũ, na ikũmi na eerĩ a Daudi. 16 Hĩndĩ iyo o mũndũ akĩnyiita mũndũ ũrĩa merekanĩire mĩtwe, akĩmũtheeca na rũhiũ mbaru-inĩ ciake, nao makĩgũanĩra thĩ o ro hamwe. Nĩ ũndũ ũcio kũndũ kũu gũgĩtwo Helikathu-Hazurimu, na gwĩ kũu Gibeoni. 17 Mbaara ikĩrũra mũno mũthenya ũcio, nake Abineri na andũ a Isiraeli makĩhootwo nĩ andũ a Daudi. 18 Nao ariũ atatu a Zeruia maarĩ ho: Nao nĩ Joabu, na Abishai, na Asaheli. Na rĩrĩ, Asaheli aarĩ mũhũthũ magũrũ, akagĩa ihenya o ta thwariga. 19 Nake agĩteng’eria Abineri atekũgarũrũka na mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho, amũingatithĩtie. 20 Nake Abineri akĩroro na thuutha wake, akĩũria atĩrĩ, “Asaheli, kaarĩ we?” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Iĩ nĩ nĩi.” 21 Nake Abineri akĩmwĩra atĩrĩ, “Garũrũka na mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho; ũnyiite mwanake ũmwe na ũmũtunye indo ciake cia mbaara.” No Asaheli ndaigana gũtiga kũmũhanyũkia. 22 O rĩngĩ, Abineri agĩkaania Asaheli, akĩmwĩra atĩrĩ, “Tiga kũndeng’eria! Kĩrĩa kĩngĩtũma ngũũrage, nĩ kĩĩ? Ingĩhota atĩa kũng’ethanĩra na mūrũ wa nyũkwa Joabu?” 23 No Asaheli ndaatigire kũmũhanyũkia; nĩ ũndũ ũcio Abineri agĩtheeca Asaheli nda na mũthia wa itimũ rĩake, narĩo itimũ rikũmanĩra na mũgongo. Nake akĩgũa hau agĩkua o hĩndĩ iyo. Na mũndũ o wothe aakinya hau Asaheli aagwĩte akuĩte, akarũgama ho. 24 No Joabu na Abishai magĩteng’eria Abineri, narĩo riũa rĩgĩthũa-rĩ, magĩkinya kĩrĩma-inĩ kĩa Ama, kĩrĩa kĩrĩ hakuhĩ na Gia, njĩra ya gũthĩ werũ-inĩ wa Gibeoni. 25 Hĩndĩ iyo andũ a Benjamini magĩcookanĩrĩra hamwe, makĩrũmĩrĩra Abineri. Nao magĩthondeka gĩkundi thĩinĩ wao, makĩrũgama igũrũ rĩa kĩrĩma. 26 Abineri agĩta Joabu aanĩrĩre, akĩmũũria atĩrĩ, “Rũhiũ rwa njora rũgũtũũra rũniinanaga nginya tene? Anga ndũramenya atĩ ũhoro ũyũ ũkaarĩgĩrĩra na ũrũrũ? Ūgũkara nginya rĩ ũterite andũ aku matige gũteng’eria ariũ a ithe wao?” 27 Joabu agĩcookia atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Ngai atũũraga muoyo, korwo ndũnaaria-rĩ, andũ aya mangĩathiĩ o na mbere

gũteng’eria ariũ a ithe wao nginya rũciinĩ.” 28 Nĩ ũndũ ũcio Joabu akĩhuha karumbeta, nao andũ othe makĩrũgama; matiacookire kũhanyũkia Isiraeli kana kũrũa rĩngĩ. 29 Ūtukũ ũcio wothe Abineri na andũ ake magĩtuĩkanĩria Araba. Makĩringa Jorodani, magĩthĩ na mbere matuĩkanĩrie Bithironi guothe, na magĩkinya Mahanaimu. 30 Nake Joabu agĩtiga gũteng’eria Abineri, akĩhũndũka agĩcookanĩrĩra andũ ake othe. Andũ ikũmi na kenda a Daudi makĩoneka matiarĩ ho, Asaheli atatarĩtwo. 31 No andũ a Daudi nĩmooragĩte andũ a Benjamini magana matatũ ma mĩrongo itandatũ arĩa maarĩ na Abineri. 32 Nao makĩoya Asaheli, makĩmũthika mbĩrĩra-inĩ ya ithe kũu Bethlehemu. Ningĩ Joabu na andũ ake magĩthĩ ũtukũ wothe, magĩkinya Hebironi gũgĩkia.

3 Na rĩrĩ, mbaara gatagatĩ ka nyũmba ya Saũlũ na nyũmba ya Daudi nĩyatũũrĩre ihinda iraa. Daudi agĩkĩrĩrĩria kũgĩa hinya; nayo nyũmba ya Saũlũ igĩkĩrĩrĩria kwaga hinya. 2 Nake Daudi nĩagiĩre na ciana cia aanake arĩ kũu Hebironi: Mũriũ wake wa irigithathi eetagwo Amunoni ũrĩa waciarĩtwo nĩ Ahinoamu ũrĩa Mũjezireeli; 3 Mũriũ wa keerĩ eetagwo Kileabu ũrĩa waciarĩtwo nĩ Abigaili ũrĩa warĩ mũtumia wa ndigwa wa Nabali ũrĩa Mũkarimeli; na wa gatatu aarĩ Abisalomu ũrĩa waciarĩtwo nĩ Maaka mwarĩ wa Talimai mũthamaki wa Geshuru; 4 wa kana aarĩ Adonija ũrĩa waciarĩtwo nĩ Hagithu; wa gatano aarĩ Shefatia ũrĩa waciarĩtwo nĩ Abitali; 5 na wa gatandatũ aarĩ Ithireamu mūrũ wa Egila mũtumia wa Daudi. Acio nĩo maaciarĩrwo Daudi kũu Hebironi. 6 Hĩndĩ ya mbaara ya nyũmba ya Saũlũ na nyũmba ya Daudi, Abineri no kũgĩa aagĩaga na hinya arĩ thĩinĩ wa nyũmba ya Saũlũ. 7 Na rĩrĩ, Saũlũ nĩ arĩ na thuriya yetagwo Rizipa mwarĩ wa Aia. Nake Ishi-Boshethu akĩũria Abineri atĩrĩ, “Wakomire na thuriya ya baba nĩkĩ?” 8 Abineri nĩarakarire mũno tondũ wa kwĩrwo ũguo nĩ Ishi-Boshethu, nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Kaĩ ndĩkĩrĩ mũtwe wa ngui mwena-inĩ wa Juda? Ūmũthĩ ũyũ nĩ ndĩ rũmwe na nyũmba ya thoguo Saũlũ na andũ a nyũmba yake na arata. Nĩ ndirĩ ndaamũneana kũrĩ Daudi. No rĩu ũranjĩra atĩ nĩhĩtĩtie ihĩtia ũhoro-inĩ ũkonĩ mũndũ-wa-nja ũyũ! 9 Ngai arothũũra, nĩ Abineri, na anjike ũuru makĩria, ingĩaga kũhingĩria Daudi ũrĩa Jehova aamwĩrĩre na mwĩhĩtwa, 10 na ndute ũthamaki nyũmba-inĩ ya Saũlũ, na ndũgamie gĩtĩ kĩa Daudi kĩa ũnene igũrũ wa Isiraeli na Juda, kuuma Dani nginya Birishiba.” 11 Ishi-

Boshethu ndaigana kwira Abineri undu ung'itondū niamwītīgīrīte. **12** Ningī Abineri agītūma andū kūrī Daudi makamwīre atīrī, “Būrūri ūyū nī waū? Nītūgē na kīrīkanīro nawe, na nīngūgūteithia ngūrehere andū a Isiraēli othe mwena waku.” **13** Nake Daudi akiuga atīrī, “Ūguo nī wega. Nītūkūgīa na kīrīkanīro nawe. No nī harī undū ūmwe ngwenda wīke: ndūkanooke mbere yakwa angīkorwo ndūkarehe Mikali mwarī wa Saūlū hīndī rīrīa ūgooka kūnyona.” **14** Ningī Daudi agītūma andū kūrī Ishi-Boshethu mūrū wa Saūlū makamwīre atīrī, “Nengera mūtumia wakwa Mikali, ūrīa ndagūrīre na ikonde igana rīmwe cia Afilisti.” **15** Nī undū ūcio Ishi-Boshethu agīathana Mikali agīrwo kuuma kūrī mūthuuriwe Palitieli mūrū wa Laishi. **16** No rīrī, mūthuuriwe, agītwarana nake, agīthī amūrūmīrīre akīrīraga nginya Bahurimu. Hīndī ūyō Abineri akīmwīra atīrī, “Cooka mūciī!” Nī undū ūcio agīcooka mūciī. **17** Nake Abineri akīaranīria na athuuri a Isiraēli akīmeera atīrī, “Kwa ihinda nīmūkoretwo mwīrīrīrie gūtua Daudi mūthamaki wanyu. **18** Mūtīgīlke ūguo rīu! Nīgūkorwo Jehova nīerire Daudi atīrī, ‘Na undū wa ndungata yakwa Daudi nīngahonokia andū akwa a Isiraēli kuuma guoko-inī kwa Afilisti na kuuma guoko-inī gwa thū ciao ciothe.’” **19** Nake Abineri nīacookire akīaranīria na andū a Benjamini. Agīcooka agīthī Heberoni akeere Daudi maundū mothe marīa Isiraēli na nyūmba yothe ya Benjamini meendaga gwika. **20** Rīrīa Abineri, ūrīa warī na andū mīrongo īrīrī ookire kūrī Daudi kū Heberoni, Daudi akīmūrūgīthīria iruga hamwe na andū ake. **21** Hīndī ūyō Abineri akīra Daudi atīrī, “Reke thī o ro rīu ngacookanīrīrie andū a Isiraēli othe nī undū wa mūthamaki mwathi wakwa, nigeetha marīkanīre nawe, na nīguo ūthamakagīre o kūrīa guothe ngoro yaku īrīrīrie.” Nī undū ūcio Daudi agītūma Abineri athī, nake agīthī na thayū. **22** Hīndī o ūyō andū a Daudi, na Joabu magīcooka kuuma mbaara-inī, na magītūka na indo nyingī iria maatahīte. No Abineri ndaarī hamwe na Daudi kū Heberoni, tondū Daudi nīamwīrīte athī, nake agīthī na thayū. **23** Rīrīa Joabu na thigari ciothe iria ciarī hamwe nake maakinyire-rī, akīrwo atī Abineri mūrū wa Neri nīokite kūrī mūthamaki, na atī mūthamaki nīarekire athī, nake agīthī na thayū. **24** Nī undū ūcio Joabu agīthī kūrī mūthamaki akīmūria atīrī, “Nī atīa ūguo weka? Ta kīone, Abineri nīokire kūrī wee. Ūrekire athī nīkī? Rīu nīagīthīre! **25** Wee nīūū atī Abineri

mūrū wa Neri egūūkīte gūkūheenia na gūthigaana mīthīre yaku, na amenye maundū marīa mothe ūreka.” **26** Hīndī rīrīa Joabu oimire harī Daudi, agītūma andū makinyire Abineri, nao makīmūcookia kuuma gīthima-inī gīa Sira. No Daudi ndaigana kūmenya ūhorō ūcio. **27** Na rīrī, rīrīa Abineri aacookire Heberoni, Joabu akīmūtwarā keheri-inī kīhingo-inī, ta ekwenda kwaria nake na hitho. Na marī hau, akīmūtheeca nda agīkua, nīguo arīhīrie thakame ya mūrū wa nyina Asaheli. **28** Thuutha ūcio, rīrīa Daudi aigūire ūhorō ūcio, akiuga atīrī, “Nī na ūthamaki wakwa tūtīrī na ihītia nginya tene mbere ya Jehova ūhorō-inī wa thakame ya Abineri mūrū wa Neri. **29** Thakame yake īrocookerera Joabu na nyūmba ya ithe yothe! Nayo nyūmba ya Joabu ndīkanaage mūdū ūmwe ūrī na kīronda gīkuura thakame, kana mangū, kana mūdū ūrīthīaga na mītī, kana mūdū ūuragītwo na rūhīu rwa njora, kana mūdū wagīte irio.” **30** (Joabu na Abishai mūrū wa nyina mooragire Abineri tondū nīooragīte Asaheli mūrū wa nyina wao mbaara-inī kū Gibeoni.) **31** Hīndī ūyō Daudi akīra Joabu na andū othe arīa aarī nao atīrī, “Tembūrangai nguo cianyu na mwīhumbe makūnia, na mūthī mūgīcakayaga mbere ya Abineri.” Nake Daudi ūcio mūthamaki agīthī arūmīrīre ndayaya rīrīa yakūūte kīimba. **32** Nao magīthika Abineri kū Heberoni, nake mūthamaki akīrīra aanīrīre hau mbīrīra-inī ya Abineri. O nao andū othe makīrīra. **33** Mūthamaki akīina icakaya rīrīrī nī undū wa Abineri: “Abineri nīaragīrīrwo nīgūkua ta andū arīa moinaga watho? **34** Moko maku matiarī moohe, namo magūrū maku matiarī moohe na nyororo. Wagūire o ta mūdū ūrīa ūgūuga mbere ya andū arīa aaganu.” Nao andū othe makīrīra rīngī nī undū wake. **35** Ningī andū othe magītūka na makīringīrīria Daudi arīe irio gūtanatuka, no Daudi akīhīta na mwīhītwā, akiuga atīrī, “Ngai arothūura, o na anjīke ūuru makīria, ingīcama irio kana kīndū kīngī rīua rītanathūa!” **36** Nao andū ūcio othe maakīona ūrīa gwathī magīkena; ti-itherū, maundū mothe marīa mūthamaki eekire nīmamakenirie. **37** Nī undū ūcio andū othe na Isiraēli guothe makīmenya mūthenya ūcio atī mūthamaki ndaarī na itemi ūhorō-inī wa gīkuū kīa Abineri mūrū wa Neri. **38** Ningī mūthamaki akīra andū ake atīrī, “Kaī mūtaramenya atī mūdū mūnene na ūrī igweta mūno nīarīkītie gūkua ūmūthī thīinī wa Isiraēli? **39** Na rīrī, ūmūthī, o na gūkorwo ndīmūtīrīrie maguta ndūike mūthamaki, ndirī na

hinya, nao ariũ aya a Zeruia marĩ na hinya mũno kũngĩra. Jehova arorĩhia mwĩki ũũru kũringana na ciĩko ciake njũru!”

4 Na rĩrĩ, hĩndĩ irĩa Ishi-Boshethu mũrũ wa Saũlũ aaiquire atĩ Abineri nĩakuĩrĩre kũu Hebironi-rĩ, akĩurwo nĩ hinya, nao andũ othe a Isiraeli makĩmaka. **2** Nake mũrũ wa Saũlũ aarĩ na andũ eerĩ arĩa maarĩ atongoria a ikundi cia gũtharikanĩra. Ūmwe eetagwo Baana na ũcio ũngĩ Rekabu; maarĩ ariũ a Rimoni ũrĩa Mũbeerothi wa mũhĩrĩga wa Benjamini; Beerothu gũtaragwo ta gĩcunjĩ kĩa Benjamini, **3** tondũ andũ a Beerothu nĩmoorĩre Gitaimu na matũũrĩte kuo ta andũ a kũngĩ nginyagia ũmũthĩ. **4** (Jonathani mũrũ wa Saũlũ aarĩ na mũriũ wonjete magũrũ meerĩ. Aarĩ na ũkũrũ wa mĩaka itano rĩrĩa ũhoru wa Saũlũ na Jonathani wamakinyĩre kuuma Jezireeli. Nake mũreri wake akĩmũkuua, akĩũra; no rĩrĩa aahiũhĩte akĩũra-rĩ, mwana ũcio akĩgũa agĩtuĩka kionje. Rĩĩtwa riake rĩarĩ Mefiboshethu.) **5** Nake Rekabu na Baana, ariũ a Rimoni ũrĩa Mũbeerothi, magĩthĩ marorete nyũmba-inĩ ya Ishi-Boshethu, na magĩkinya kuo rĩrĩa gũkoragwo kũrĩ ũrugarĩ mũthenya, rĩrĩa aahurũkĩte mĩarahu. **6** Nao makĩingĩra nyũmba ya thĩinĩ metuĩte ta meendaga gũkuua ngano, makĩmũtheeca nda. Nake Rekabu na mũrũ wa nyina Baana makĩũra. **7** Maingĩrĩre nyũmba hĩndĩ irĩa aakomete gĩtanda-inĩ nyũmba yake ya toro. Maarĩkia kũmũtheeca na kũmũũraga, magĩtinia mũtwe wake. Makĩũkuua, magĩthĩ ũtukũ wothe magerete njĩra ya Araba. **8** Magĩtwarĩra Daudi mũtwe wa Ishi-Boshethu kũu Hebironi, makĩra mũthamaki atĩrĩ, “ĩ ũyũ mũtwe wa Ishi-Boshethu mũrũ wa Saũlũ, thũ yaku, ũrĩa wageragia gũkũũraga. Ūmũthĩ nĩguo Jehova arĩhĩria mwathi wakwa mũthamaki gwĩ Saũlũ na rũciarwako.” **9** Nake Daudi agĩcookeria Rekabu na Baana, mũrũ wa nyina, ariũ a Rimoni ũrĩa Mũbeerothi atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, ũrĩa ũhonoketie kuuma mathĩina-inĩ mothe, **10** rĩrĩa mũndũ aanjĩrĩre atĩrĩ, ‘Saũlũ nĩakuĩte’, agĩciiria atĩ nĩ ũhoru mwega andehera, ndamũnyĩire ngĩmũũragĩra kũu Zikilagi. Kĩu nĩkĩo kĩheo kĩrĩa ndamũheire nĩ ũndũ wa ndũmĩrĩri iyo yake! **11** Akĩrĩ makĩria atĩa, hĩndĩ irĩa andũ aaganu moragĩte mũndũ ũtarĩ na ihĩtia thĩinĩ wa nyũmba yake akomete ũrĩrĩ-inĩ wake, gĩthĩ ndiagĩrĩrwo nĩ gwĩtia thakame yake kuuma moko-inĩ manyu na ndĩmweherie muume thĩ!” **12** Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩatha andũ ake, nao makĩmooraga.

Makĩmatinia moko na magũrũ, na magĩcuuria mĩrĩrĩ yao hau karia-inĩ kũu Hebironi. No rĩrĩ, makĩoyu mũtwe wa Ishi-Boshethu na makĩũthika mbĩrĩra-inĩ ya Abineri kũu Hebironi.

5 Na rĩrĩ, mĩhĩrĩga yothe ya Isiraeli igĩthĩ kũrĩ Daudi kũu Hebironi ikĩmwĩra atĩrĩ, “Ithuĩ tũrĩ a mũthiimo waku na thakame yaku. **2** Ihinda rĩrĩa Saũlũ aarĩ mũthamaki witũ-rĩ, wee nĩwe watongoragia mbũtũ cia Isiraeli igĩthĩ ita. Nake Jehova agĩkwĩra atĩrĩ, ‘Wee nũgatuĩka mũrĩthi wa andũ akwa a Isiraeli, na ũtuĩke mwathi wao.’” **3** Rĩrĩa athuuri othe a Isiraeli maathĩte Hebironi kũrĩ Mũthamaki Daudi, mũthamaki nĩagĩre na kĩrĩkanĩro nao mbere ya Jehova o kũu Hebironi, nao magĩĩrĩria Daudi maguta mũtwe atũke mũthamaki wa Isiraeli. **4** Daudi aarĩ na ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo itatũ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka mĩaka mĩrongo ĩna. **5** Athamakiire Juda mĩaka mũgwanja na mĩeri itandatũ arĩ Hebironi, na agĩthamaka Isiraeli guothe mĩaka mĩrongo itatũ na itatũ arĩ Jerusalemu. **6** Mũthamaki na andũ ake magĩthĩ Jerusalemu magatharĩkire Ajebusi, arĩa matũũraga kuo. Nao Ajebusi makĩra Daudi atĩrĩ, “Ndũgũtoonya gũkũ; tondũ andũ arĩa megũkũgĩrĩrĩra ũtoonye nĩ arĩa atumumu na cionje.” Tondũ meĩraga atĩrĩ, “Daudi ndangĩhota gũtoonya kuo.” **7** No rĩrĩ, Daudi nĩatunyanire kĩhitho kĩa hinya gĩa Zayuni, na nĩkĩo gĩtagwo itũũra inene rĩa Daudi. **8** Mũthenya o ro ũcio Daudi akiuga atĩrĩ, “Mũndũ wothe ũngĩtooria Ajebusi no agerire mũtaro-inĩ wa maaĩ nĩguo akinyĩre andũ acio ‘mathuaga na atumumu’ o acio thũ cia Daudi.” Kĩu nĩkĩo gĩtũmaga moige atĩrĩ, “Andũ atumumu na arĩa mathuaga’ matigatoonya nyũmba ya ũthamaki.” **9** Nake Daudi agĩtũũra kĩhitho-inĩ kũu kĩa hinya, agĩgĩtua itũũra inene rĩa Daudi. Nake Daudi agĩakĩrĩra itũũra rĩu inene kuuma Milo arĩcooketie na thĩinĩ. **10** Daudi agĩkĩrĩrĩria kũgĩa na hinya tondũ Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe aarĩ hamwe nake. **11** Na rĩrĩ, Hiramũ mũthamaki wa Turo agĩtũmĩra Daudi andũ, hamwe na mĩgogo ya mĩtarakwa, na atharamara, na aaki na mahiga, nao magĩakĩra Daudi nyũmba ya ũthamaki. **12** Nake Daudi akĩmenya atĩ Jehova nĩamũhaandĩte atũke mũthamaki wa Isiraeli na agatũũgĩria ũthamaki wake nĩ ũndũ wa andũ ake a Isiraeli. **13** Aarĩkia kuuma Hebironi, Daudi nĩagĩre na thuriya ingĩ na akĩhikia atumia kũu Jerusalemu, na agĩciarĩrwo aanake na airĩtu angĩ. **14** Maya nĩmo marĩtwa ma ciana iria

aaciariire kũu Jerusalemu: Shama, na Shobabu, na Nathani, na Solomoni, 15 na Ibiharu, na Elishua, na Nefegu, na Jafia, 16 na Elishama, na Eliada, na Elifeleti. 17 Hĩndĩ ĩria Afilisti maaignire atĩ Daudi nĩaitĩrĩrio maguta agatuĩka mũthamaki wa Isiraeli, makĩambata magĩthĩĩ na mbũtũ ciao ciothe makamũcarie, no Daudi aigua ũhoro ũcio agĩkũrũka agĩthĩĩ kĩhitho-inĩ kĩa hinya. 18 Na rĩrĩ, Afilisti nĩmokĩte na makeyaragania gĩtuamba-inĩ kĩa Refaimu; 19 nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩtuĩria ũhoro kũrĩ Jehova, akĩmũuria atĩrĩ, “Thĩĩ ngatharĩkĩre Afilisti? Nĩũkũmaneana kũrĩ nĩ?” Nake Jehova akĩmũcookeria atĩrĩ, “Thĩĩ, nĩgũkorwo ti-itherũ nĩ ngũneana Afilisti kũrĩ we.” 20 Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩthĩĩ Baali-Perazimu, na agĩtooreria Afilisti kuo. Akiuga atĩrĩ, “O ta ũrĩa maaĩ moinaga, noguo Jehova aharaganĩtie thũ ciakwa mbere yakwa.” Nĩ ũndũ ũcio handũ hau hagĩtwo Baali-Perazimu. 21 Nao Afilisti magĩtiganĩria mĩhianano yao kũu, nake Daudi na andũ ake makĩmũoya magĩthĩĩ nayo. 22 Afilisti nĩmambatire o rĩngĩ makĩaragania Gĩtuamba-inĩ kĩa Refaimu; 23 nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩtuĩria ũhoro harĩ Jehova, nake Jehova akĩmũcookeria atĩrĩ, “Tiga kwambata ũthĩĩ ũrĩngĩrĩrie, no thiũrũrũka ũmoime na thuutha, ũmatharĩkĩre ũmarutĩtie na mbere ya mĩtĩ ya mĩkũngũgũ. 24 Rĩria ũrĩgũa mũkubio uumĩte igũrũ rĩa mĩtĩ ya mĩkũngũgũ-rĩ, thĩĩ narua, tondũ ũguo nĩkuonania atĩ Jehova nĩathiĩte mbere yaku nĩguo ahũire mbũtũ cia Afilisti.” 25 Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩka o ta ũrĩa Jehova aamwathĩte, akĩhũura Afilisti amarutĩtie Gibeoni, o nginya Gezeri.

6 O rĩngĩ, Daudi agĩcookanĩrĩria andũ arĩa maarĩ njamba a Isiraeli othe, nao maarĩ ngiri mĩrongo ĩtatũ. 2 Daudi arĩ hamwe na andũ acio ake othe magĩthĩĩ moimĩte Baala kũu Juda makambatie ithandũkũ rĩa Ngai marĩrute kuo, ithandũkũ rĩria rĩĩtanĩtio na Rĩĩtwa Rĩake, naguo ũguo nĩ ta kuuga Rĩĩtwa rĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ũrĩa ũikaraga gatagatĩ ka makerubi marĩa marĩ igũrũ rĩa ithandũkũ rĩu. 3 Nao makĩĩgĩrĩa ithandũkũ rĩa Ngai ngaari-inĩ njerũ ya ng’ombe, makĩrĩruta nyũmba ya Abinadabu, ĩria yarĩ kĩrĩma-inĩ. Nao Uza na Ahio, arĩu a Abinadabu, nĩo maatongoretie ngaari ĩyo njerũ 4 ĩrĩ na ithandũkũ rĩu rĩa Ngai igũrũ rĩayo, nake Ahio nĩwe warĩtongoretie. 5 Nake Daudi na nyũmba yotho ya Isiraeli maarũhagia na hinya wao wotho marĩ mbere ya Jehova, makaina nyĩmbo na inanda cia kĩnũbi, na inanda cia mũgeeto,

na tũhembe, na njingiri na thaani iria ihũũrithanagio ikagamba. 6 Hĩndĩ ĩria maakinyire kĩhuhĩro-inĩ kĩa ngano kĩa Nakoni, ndegwa ikĩhĩngwo, Uza agĩtambũrũkia guoko akanyĩtĩrĩa ithandũkũ rĩa Ngai tondũ ndegwa nĩ ciahĩngĩtwo. 7 Namo marakara ma Jehova magĩakanĩra Uza tondũ wa gũko kũu gĩa kwaga gĩtĩo; Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩmũgũtha akĩgũa, agĩkũra hakuhĩ na ithandũkũ rĩa Ngai. 8 Nake Daudi akĩrakara tondũ mang’ũrĩ ma Jehova nĩmookĩrĩre Uza, na nginya ũmũthĩ handũ hau hetagwo Perez-Uza. 9 Nake Daudi agĩtĩgĩra Jehova mũthenya ũcio, akĩũria atĩrĩ, “Ngaahota atĩa kũnũkia ithandũkũ rĩrĩ rĩa Jehova?” 10 Nake ndetĩkĩre gũtwara ithandũkũ rĩu rĩa Jehova kũu aatũire, itũura-inĩ inene rĩa Daudi. Handũ ha ũguo, aarĩtwarire kwa Obedi-Edomu ũrĩa Mũgiiti. 11 Ithandũkũ rĩu rĩa Jehova rĩgĩkara nyũmba-inĩ ya Obedi-Edomu ũrĩa Mũgiiti mĩeri ĩtatũ, nake Jehova akĩmũrathima hamwe na nyũmba yake yotho. 12 Na rĩrĩ, Mũthamaki Daudi akĩrwo atĩrĩ, “Jehova nĩarathimĩte nyũmba ya Obedi-Edomu na kĩria gĩothe arĩ nakĩo, tondũ wa ithandũkũ rĩa Ngai.” Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩkũrũka akĩruta ithandũkũ rĩa Ngai kuuma nyũmba ya Obedi-Edomu akĩrĩtwara itũura inene rĩa Daudi akenete. 13 Na rĩrĩ, andũ acio maakuũite ithandũkũ rĩa Jehova maakinya makinya matandatũ-rĩ, Daudi akĩruta igongona rĩa ndegwa na gacaũ kanoru. 14 Daudi akĩina arĩ mbere ya Jehova na hinya wake wotho, ehumbĩte ebodi ya gatani; 15 nĩ ũndũ ũcio Daudi na nyũmba yotho ya Isiraeli makĩambatia ithandũkũ rĩa Jehova makĩanagĩrĩa na makĩhuhaga tũrumbeta. 16 Hĩndĩ ĩria ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rĩatonyaga itũura inene rĩa Daudi-rĩ, Mikali mwarĩ wa Saũlũ agĩcũthĩrĩria arĩ ndirica-inĩ. Na rĩrĩa onire Mũthamaki Daudi akĩrũga-rũga akĩinaga mbere ya Jehova, akĩmũnyarara ngoro-inĩ yake. 17 Nao makĩrehe ithandũkũ rĩa Jehova na makĩrĩgũa handũ harĩo thĩinĩ wa hema ĩrĩa Daudi aambĩte nĩ ũndũ warĩo, nake Daudi akĩruta maruta ma njino na ma ũiguano mbere ya Jehova. 18 Aarĩkia kũruta magongona ma njino, na maruta ma ũiguano-rĩ, akĩrathima andũ thĩinĩ wa rĩĩtwa rĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe. 19 Nĩngĩ akĩheana mũgate, na gĩkũmba gĩa thabibũ, na gĩcunji kĩa nyama kũrĩ mũndũ o wotho warĩ gĩkundi-inĩ kũu gĩa Isiraeli, arũme na andũ-anja o ũndũ ũmwe. Nao andũ othe makĩinũka mĩcĩĩ kwao. 20 Hĩndĩ ĩria Daudi aacookire mũcĩĩ akarathime andũ a nyũmba yake-rĩ, Mikali mwarĩ wa Saũlũ agĩũka

kūmūtūnga, akiuga atīrī, “Kaī mūthamaki wa Isiraēli nīakīōnanītie ūmūthī-ī, agakīruta nguo mbere ya ngombo cia airītu cia ndungata ciake, o ta ūrīa mūdū ūtarī thoni angīka!” **21** Daudi akīra Mikali atīrī, “Nyuma mbere ya Jehova ūrīa wathuurire nīi handū ha thoguo kana mūdū o na ūmwe wa nyūmba yake, hīndī īrīa aathuurire nduīke mūthamaki wa gūthamakīra andū a Jehova, nīo andū a Isiraēli, na nī ūndū ūcio no nginya nyine ndī mbere ya Jehova. **22** O na nī ngūkīrīrīria kwīyagīthia gītīō gūkīra ūū, na nīngwīnyīlīia maitho-inī makwa. No rīrī, ndungata icio cia airītu wagweta-rī, nīi nīgūtīō ngūtīō nīcio.” **23** Nake Mikali mwarī wa Saūlū ndaagīre ciana nginya mūthenya ūrīa aakuire.

7 Na rīrī, thuutha wa mūthamaki gūikara nyūmba yake ya ūthamaki, nake Jehova akamūhe ūhurūko agatiga gūūkīrīrwo nī thū ciake ciothe iria ciamūrīgīcīire-rī, **2** akīra mūnabīi Nathani atīrī, “Nīi njikaraga nyūmba ya ūthamaki yaakītwo na mītarakwa, o rīrīa ithandūkū rīa Ngai rīgītwo hema-inī.” **3** Nathani agīcookeria mūthamaki atīrī, “Ūndū ūrīa ūreciiria, gwīka īka guo tondū Jehova arī hamwe nawe.” **4** ūtukū ūcio kiugo kīa Jehova gīgīkinīyīra Nathani, akīrwo atīrī: **5** “Thīi ūkeere ndungata yakwa Daudi atīrī, ‘Jehova ekuuga ūū: Anga we nīwe ūkūnjakīra nyūmba nīguo ndīmītūre?’ **6** Nīi ndirī ndatūra nyūmba kuuma mūthenya ūrīa ndaarutire andū a Isiraēli kuuma būrūri wa Misiri nginya ūmūthī. Ndūuraga thīiaga kūdū na kūdū ndī hema-inī arī yo gītūro gīakwa. **7** Kūrīa guothe ndanathīi na andū a Isiraēli othe-rī, ndī ndooria mūtongoria o na ūmwe wao, arīa ndaathire marīthagie andū akwa a Isiraēli, atīrī, “Mwagīte kūnjakīra nyūmba ya mītarakwa nīkī?” **8** “Na rīrī, īra ndungata yakwa Daudi atīrī, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūū: Ndaakūrutire rūuru-inī ngīgūtīgīthia kūrūmīrīra mahīū nīguo ūtuīke mwathi wa andū akwa a Isiraēli. **9** Nī ngoretwo nawe o kūrīa guothe wanathīi, na ngakwehereria thū ciaku ciothe ikeehera mbere yaku. Rīu nīngūtūma rīitwa rīaku rītuīke inene, o ta marīitwa ma andū arīa anene mūno a thī. **10** Na nīngahe andū akwa a Isiraēli handū, na ndīmahaande wega nīgeetha magīe na mūcīi wao kīūmbe, na matigacooka gūthīnīka. Andū aaganu matigacooka kūmahīnyīrīria rīngī, o ta ūrīa maatūire meekaga kīambīrīria-inī, **11** o na ūrīa maatūire meekaga kuuma rīrīa ndathuurire atongoria a gūtongoragia andū akwa a Isiraēli. Nīngī nīngakūhe ūhurūko kuuma

kūrī thū ciaku ciothe. “Jehova egūkūwīra atī Jehova we mwene nīwe ūkaarūgamia nyūmba yaku: **12** Hīndī īrīa matukū maku magaathira, ūhurūke hamwe na maithe maku, nīngarahūra mbeū yaku īcooke ithenya rīaku, īrīa īkoima mūthīimo waku wee mwene, na nīngarūgamia ūthamaki wake. **13** Ūcio nīwe ūgaaka nyūmba ītanītio na Rīitwa Rīakwa, na nīngarūgamia gītī kīa ūnene wake nginya tene. **14** Nīngatuīka ithe, nake atuīke mūrū wakwa. Hīndī īrīa ageeka ūūru, ngaamūherithia na rūthanju rwa andū, na ahūūrwo mahūūra nī andū. **15** No rīrī, wendo wakwa ndūrī hīndī ūkeeherio kūrī we, ta ūrīa ndaawehererie harī Saūlū, ūrīa ndeheririe mbere yaku. **16** Nyūmba yaku na ūthamaki waku igūtūra mbere yakwa nginya tene; o nakīo gītī gīaku kīa ūnene gīgūtūra kīrī kīrūmu wega nginya tene.” **17** Nake Nathani akīra Daudi ciugo ciothe cia ūguūrio ūcio. **18** Nake Mūthamaki Daudi agītoonya, agīkara thī mbere ya Jehova, akiuga atīrī: “Nīi ndīkīrī ū, Wee Mwathani Jehova, nayo nyūmba yakwa-rī, ikīrī kī, atī nīkīo ūnginyītie nginya haha? **19** Na rīrī, Wee Mwathani Jehova, wonete ūndū ūcio ta ūrī mūnini maitho-inī maku, nawe ūgacooka kwaria ūhorō wa matukū marīa magooka makonīi nyūmba ya ndungata yaku. Nīngī Wee Mwathani Jehova īno nīyo njīra yaku īrīa waragīria andū nayo? **20** “Nī atīa ūngī Daudi angīkūwīra? Nīgūkorwo Wee Mwathani Jehova, nīūi ndungata yaku. **21** Nī ūndū wa kiugo gīaku, na kūringana na wendo waku, nīwīkīte ūndū ūyū mūnene ūguo, na ūkaūmenyithia ndungata yaku. **22** “Wee Mwathani Jehova, kaī ūkīrī mūnene-ī! Gūtīrī ūngī tawe, na gūtīrī Ngai ūngī tiga wee, o ta ūrīa tūguīte na matū maitū. **23** Na nūū ūhaana ta andū aku a Isiraēli, rūrīrī rūmwe gūkū thī rūrīa Ngai waruo aakūūrīre rūtuīke andū ake, nīgeetha wīgīre igweta, na wīke maūdū manene ma magegania na ma gwītīgīrwo, na ūndū wa kūngata ndūrīrī na ngai ciao ciehere mbere ya andū aku, arīa wakūūrīre kuuma būrūri wa Misiri? **24** Wee nīūrūgamītie andū aku a Isiraēli matuīke andū aku nginya tene, nawe, Wee Jehova nītuīkīte Ngai wao. **25** “Na rīrī, Jehova Ngai, tūma kīranīro kīrīa wīranīre gīkonīi ndungata yaku na nyūmba yake kīrūme nginya tene. Na wīke o ta ūguo wīranīire, **26** nīgeetha rīitwa rīaku rīnenehe nginya tene. Nīngī andū nīmakoīga atīrī, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīwe Ngai wa Isiraēli!’ Nayo nyūmba ya ndungata yaku Daudi nīikehaanda mbere yaku. **27** “Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai

wa Isiraeli, nīnguūrīrie ndungata yaku ūndū ūyū, ūkoiga atīrī, ‘Nīngagwakīra nyūmba.’ Nī ūndū ūcio ndungata yaku nīngīte na ūmīrīru wa kūhooya ihooya rīrī. **28** Wee Mwathani Jehova, Wee nīwe Ngai! Ciugo ciaku nīciakwīhokwo, na nīwīrīre ndungata yaku maūndū macio mega. **29** Rīu nīwonete kwagīrīre ūrathime nyūmba ya ndungata yaku, nīgeetha itūūre mbere yaku nginya tene maitho-inī maku; nīgūkorwo Wee Mwathani Jehova nīwe warītie, na nī ūndū wa kīrathimo gīaku, nyūmba ya ndungata yaku itūūre īraathimītwo nginya tene.”

8 Thuutha wa mahinda macio-rī, Daudi nīatharīkīire Afilisti na akīmatorīa biū, na agītunyana Methegi-Amma kuuma watho-inī wa Afilisti. **2** Nīngī Daudi nīatoorīre andū a Moabi. Agītūma makome thī na akīmathima na ūraihu wa rūrigi. Aamathimārī, ithimi igīrī ciao makooragwo, na gīthimi gīa gatātū mageetikīrio matūūre muoyo. Nī ūndū ūcio andū a Moabi magītūika ndungata cia Daudi na makamūrehagīra igooti. **3** Daudi nīahūūranire na Hadadezeri mūrū wa Rehobu, mūthamaki wa Zoba, rīrīa aathiite gūcookīa būrūrī ūrīa aatunyītwo gūkuhī na Rūūī rwa Farati. **4** Nake Daudi akīmūtunya ngaari ciake cia ita ngiri īmwe, na andū a gūcitwara ngiri mūgwanja, na thigari cia magūrū ngiri mīrongo īrīrī. Nake agītemenga mbarathi icio cia mbaara magūrū agītūma ithue ciothe tīga o igana rīmwe. **5** Rīrīa Asuriata a kuuma Dameski mookire gūteithia Hadadezeri mūthamaki wa Zoba, Daudi akīūruga Asuriata ngiri mīrongo īrīrī na igīrī. **6** Akīga mbūtū cia kūrangīra ūthamaki wa Asuriata kūu Dameski. Nao Asuriata magītūika a gwathagwo nīwe makamūrehagīra igooti. Jehova nīaheaga Daudi ūhootani kūrīa guothe aathīiaga. **7** Na rīrī, Daudi agīkuua ngo cia thahabu iria ciarī cia atongoria a Hadadezeri agīcīrehe Jerusalemu. **8** Kuuma matūūra ma Teba na Berothai, marīa maarī ma Hadadezeri, Mūthamaki Daudi agīkuua kuuma kuo indo nyingī mūno cia gīcango. **9** Rīrīa Tou mūthamaki wa Hamathu aagūire atī Daudi nīahootete mbūtū ciothe cia mbaara cia Hadadezeri-rī, **10** agītūma mūrīū Joramū kūrī Mūthamaki Daudi akamūgeithie na amūkūngūire nī ūndū wa kūhoota Hadadezeri, ūrīa wakoretwo akīrūa na Tou. Joramū akīmūrehera indo cia betha na cia thahabu, o na cia gīcango. **11** Mūthamaki Daudi akīamūrīra Jehova indo icio, o ta ūrīa aamūrīte betha na thahabu kuuma ndūrīrī-inī ciothe iria aatooretie.

12 Nacio nī Edomu na Moabi, na Aamoni na Afilisti, na Amaleki. Nīngī akīamūrīra indo iria aatahīte kuuma kūrī Hadadezeri mūrū wa Rehobu mūthamaki wa Zoba. **13** Nake Daudi akīgīa igweta hīndī īrīa oimire kūrūraga andū a Edomu ngiri ikūmi na inyanya Gituamba-inī gīa Cumbī. **14** Nake akīga thigari cia kūrangīra Edomu guothe, nao andū a Edomu othe magītūika ndungata cia Daudi. Nake Jehova nīaheaga Daudi ūhootani kūrīa guothe aathīiaga. **15** Daudi nīathamakire Isiraeli guothe, akahūthagīra kīhooto, na akahingīria andū ake othe maūndū marīa maagīrīre. **16** Joabu mūrū wa Zeruia nīwe warī mūnene wa ita; nake Jehoshafatu mūrū wa Ehiludu nīwe warī mwandīki wa maūndū ma ihinda rīu; **17** nake Zadoku mūrū wa Ahitubu na Ahimeleku mūrū wa Abiatharu maarī athīnjīri-Ngai; nake Seraia aarī mwandīki. **18** Nake Benaia mūrū wa Jehoiada nīwe warī mūnene wa Akerethi na Apelethi; nao arīū a Daudi maarī ataari a mūthamaki.

9 Nake Daudi akīūra atīrī, “Nī kūrī mūndū o na ūmwe ūtigarīte wa nyūmba ya Saūlū ūrīa ingītuga nī ūndū wa Jonathani?” **2** Na rīrī, nī kwarī na ndungata ya mūcīi wa Saūlū yetagwo Ziba. Nao makīmīta ithīi mbere ya Daudi, nake mūthamaki akīmūrīra atīrī, “Wee nīwe Ziba?” Nayo igīcookīa atīrī, “Ī nī nī ndungata yaku.” **3** Nake mūthamaki akīūra atīrī, “Gūtīrī mūndū o na ūmwe ūtigarīte wa nyūmba ya Saūlū ūrīa ingīonia ūtugi wa Ngai?” Nake Ziba agīcookeria mūthamaki atīrī, “Nī kūrī na mūrū wa Jonathani; nake nī mwonju magūrū meerī.” **4** Nake mūthamaki akīūra atīrī, “Arī ha?” Ziba akīmūcookeria atīrī, “Arī mūcīi kwa Makīru mūrū wa Amieli kūu Lo-Debari.” **5** Nī ūndū ūcio, Mūthamaki Daudi agītūmana arehwo kuuma nyūmba ya Makīru mūrū wa Amieli, kūu Lo-Debari. **6** Rīrīa Mefiboshethu mūrū wa Jonathani, mūrū wa Saūlū, ookire harī Daudi, akīnamīrīra amūhe gītīo. Nake Daudi akīmūrīra “Mefiboshethu!” Nake agīcookīa atīrī, “Nī ūyū ndungata yaku.” **7** Nake Daudi akīmūrīra atīrī, “Tiga gwītīgīra, nīgūkorwo ti-itherū nīngūgūtuga nī ūndū wa thoguo Jonathani. Nīngūgūcookeria gīthaka gīothe kīrīa kīarī gīa gukaguo Saūlū, nawe ūrīrīagīra irio metha-inī yakwa hīndī ciothe.” **8** Nake Mefiboshethu akīnamīrīra, akiuga atīrī, “Ntungata yaku ikīrī kī, atī nīguo ūrūmbūiye ngui ngūū ta nīrī?” **9** Hīndī īyo mūthamaki agītūmanīra Ziba, ndungata ya Saūlū, akīmūrīra atīrī, “Nīndahe mūrū wa mūrīū wa mwathi waku indo ciothe iria ciarī cia Saūlū na cia nyūmba yake. **10** Wee, hamwe na arīū aku na

ndungata ciaku, nĩ inyuĩ mūrĩmūrĩmagĩra mũgũnda, na mũkainũkia magetha, nĩgeetha mūrũ wa mūrĩũ wa mwathi waku oonage irio. Nake Mefiboshethu, mūrũ wa mūrĩũ wa mwathi waku, arĩrĩagĩra irio metha-inĩ yakwa hĩndĩ ciothe.” (Na rĩrĩ, Ziba aarĩ na ariũ ikũmi na atano, na ndungata mĩrongo ĩrĩ.) **11** Ningĩ Ziba akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Ntungata yaku nĩngwĩka o ũrĩa wothe mũthamaki, mwathi wakwa, egwatha ndungata yake ĩike.” Nĩ ũndũ ũcio Mefiboshethu aarĩagĩra irio metha-inĩ ya Daudi taarĩ ũmwe wa ariũ a mũthamaki. **12** Mefiboshethu aarĩ na kamwana geetagwo Mika, nao andũ othe a mũciĩ wa Ziba maarĩ ndungata cia Mefiboshethu. **13** Nake Mefiboshethu agĩtũra Jerusalemu, tondũ aarĩagĩra irio metha-inĩ ya mũthamaki hĩndĩ ciothe, nake arĩ mwonju magũrũ meerĩ.

10 Thuutha wa mahinda macio, mũthamaki wa Aamoni agĩkua, nake Hanuni, mūrĩũ, agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. **2** Nake Daudi agĩciiria atĩrĩ, “Nĩnguanania ũtugi kũrĩ Hanuni mūrũ wa Nahashu, o ta ũrĩa ithe aanjĩkire maũndũ ma ũtugi.” Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩtũma andũ kũrĩ Hanuni makamũcakaithe nĩ ũndũ wa gũkuĩrwo nĩ ithe. Rĩrĩa andũ acio maatũmitwo nĩ Daudi maakinyire bũrũri-inĩ wa Aamoni-rĩ, **3** andũ arĩa maarĩ igweta a Aamoni makĩũria Hanuni mwathi wao atĩrĩ, “Ūreciiria Daudi nĩ thoguo aratĩia nĩ ũndũ wa gũgũtũmĩra andũ magũcakaithe? Githĩ Daudi ndatũmite andũ aya kũrĩ we nĩgeetha matuĩrie na mathigaane itũũra rĩrĩ inene, nĩguo macooke marĩtunyane?” **4** Nĩ ũndũ ũcio Hanuni akĩnyĩitithia andũ acio a Daudi, na akĩmenjithia nderu rwere rũmwe, na agĩtinia nguo ciao irima gatagatĩ ka njikarĩro, na akĩmaingata. **5** Hĩndĩ irĩa Daudi eerirwo ũhoru ũcio, agĩtũma andũ makamatũnge tondũ andũ acio nĩmaconorithĩtio mũno. Mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Ikaraĩ kũu Jeriko nginya nderu cianyu ikũre, mũcooke mũũke.” **6** Rĩrĩa Aamoni maamenyire atĩ nĩmatuĩkĩte kĩndũ kĩnungu harĩ Daudi-rĩ, makĩandĩka thigari cia magũrũ cia Asuriata ngĩri mĩrongo ĩrĩ kuuma Bethi-Rehobu na Zoba, o na mũthamaki wa Maaka arĩ na andũ ake ngĩri ĩmwe, o na ningĩ andũ ngĩri ikũmi na igĩrĩ kuuma Tobu. **7** Nake Daudi aigua ũhoru ũcio-rĩ, agĩtũma Joabu na ita rĩothe rĩa mbaara. **8** Nao Aamoni makĩumagara, makĩara mĩhari ya mbũtũ cia mbaara kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩao inene, nao Asuriata a Zoba na Rehobu, na andũ a Tobu na a Maaka maarĩ oiki kũu werũ-inĩ. **9** Nake Joabu akĩona atĩ thigari nĩciarĩte

mĩhari ya mbaara mbere yake o na thuutha wake; nĩ ũndũ ũcio agĩthuura mbũtũ imwe iria ciarĩ njamba mũno kũu Isiraeli, agĩcitũma ikarũe na Asuriata. **10** Andũ acio angĩ akĩmaiga watho-inĩ wa Abishai mūrũ wa nyina, na akĩmatũma makarũe na andũ a Aamoni. **11** Joabu akiuga atĩrĩ, “Asuriata mangĩngĩria hinya-rĩ, wee ũuke ũndeithie; no Aamoni mangĩgũkĩria hinya-rĩ, nĩngũũka ngũteithie. **12** Wĩyũmĩrĩrie nĩgeetha tũrũe na ũcamba nĩ ũndũ wa andũ aitũ na nĩ ũndũ wa matũũra manene ma Ngai witũ. Jehova nĩegwĩka ũrĩa ekuona kwagĩrĩre maitho-inĩ make.” **13** Ningĩ Joabu na mbũtũ ciake magĩtharĩkĩra Asuriata, nao makĩmoorĩra. **14** Rĩrĩa Aamoni moonire atĩ Asuriata nĩmaroora-rĩ, o nao makĩũrĩra Abishai, magĩtoonya thĩinĩ wa itũũra rĩrĩa inene. Nĩ ũndũ ũcio Joabu agĩcooka agĩtiga kũrĩa na Aamoni na agĩthĩ Jerusalemu. **15** Thuutha wa Asuriata kuona atĩ nĩmatoorio nĩ andũ a Isiraeli-rĩ, magĩcookanĩrĩra hamwe rĩngĩ. **16** Hadadezeri aarehithĩtie Asuriata kuuma mũrĩmo wa Rũũ rwa Farati; magĩthĩ nginya Helamu marĩ hamwe, na Shobaki mũnene wa mbũtũ ya ita ya Hedadezeri, amatongoretie. **17** Rĩrĩa Daudi eerirwo ũhoru ũcio-rĩ, agĩcookanĩrĩra ita rĩa Isiraeli rĩothe, makĩringa Rũũ rwa Jorodani na magĩthĩ nginya Helamu. Nao Asuriata makĩara mĩhari ya thigari cia mbaara igatũngane na Daudi, makĩrũa nake. **18** No rĩrĩ, Asuriata acio makĩũrĩra Isiraeli, nake Daudi akĩũraga andũ magana mũgwanja arĩa maatwarithagia ngaarĩ ciao cia ita, na thigari cia magũrũ ngĩri mĩrongo ĩna. Ningĩ akĩũraga Shobaki mũnene wa mbũtũ ciao, agĩkuĩra kũu. **19** Rĩrĩa athamaki arĩa othe maarĩ ndungata cia Hadadezeri moonire atĩ nĩmahootwo nĩ Isiraeli-rĩ, magĩthondeka thayũ na andũ a Isiraeli na magĩtuĩka a gwathagwo nĩo. Nĩ ũndũ ũcio Asuriata magĩtigĩra gũcooka gũteithia Aamoni hĩndĩ ĩngĩ.

11 Na rĩrĩ, hĩndĩ ya kĩmera yaakinya ihinda rĩrĩa athamaki maathĩiaga mbaara-inĩ-rĩ, Daudi agĩtũma Joabu hamwe na andũ a mũthamaki na mbũtũ ciothe cia mbaara cia andũ a Isiraeli. Makĩananga Aamoni magĩcooka makĩrigiĩcĩria Raba. Nowe Daudi agĩtigwo Jerusalemu. **2** Hwaĩ-inĩ ũmwe-rĩ, Daudi agĩũkĩra akiuma gitanda-inĩ gĩa agĩthĩ gũceeranga kũu igũrũ rĩa nyũmba ya ũthamaki. Arĩ nyũmba igũrũ akĩona mũndũ-wa-nja agĩthamba. Mũndũ-wa-nja ũcio aarĩ mũthaka mũno, **3** nake Daudi agĩtũma mũndũ agatuĩrie ũhoru wake. Mũndũ ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Githĩ ũcio ti Bathisheba, mwarĩ wa Eliamu mũtumia

wa Uria ūria Mūhiti?” 4 Hīndī ūyo Daudi agītūma andū makamūgīre. Mūndū-wa-nja ūcio agītuka kūrī Daudi, nake agīkoma nake. (Nīgūkorwo nīethereetie ihinda rīake rīa mweri), nake agīgīcookera gwake mūciī. 5 Mūndū-wa-nja ūcio akīgā nda na agītūmanīra Daudi, akīmwīra atīrī, “Ndi na nda.” 6 Nī ūndū ūcio Daudi agītūma mūndū athīī kūrī Joabu amwīre atīrī: “Ndūmīra Uria ūria Mūhiti.” Nake Joabu agītūma Uria kūrī Daudi. 7 Rīrīa Uria ookire, Daudi akīmūuria ūhorō wa ūria Joabu atarīī, na ūhorō wa ūria thigari ciatarīī, na ūria mbaara yathiiaga na mbere. 8 Ningī Daudi akīra Uria atīrī, “Ikūrūka gwaku mūciī ūgethambe magūrū.” Nī ūndū ūcio Uria akiuma nyūmba ya ūthamaki, na akīrūmīrīrio kīheo kuuma kūrī mūthamaki. 9 No Uria agīkoma itoonyero-inī rīa nyūmba ya ūthamaki hamwe na ndungata ciothe cia mwathi wake, na ndaigana gūikūrūka athīī gwake mūciī. 10 Rīrīa Daudi eerirwo atīrī, “Uria ndaanathīī mūciī,” akīmūuria atīrī, “Githī to hīndī woka kuuma kūrāya? Nī kī kīragiririe ūthīī mūciī?” 11 Uria akīra Daudi atīrī, “Ithandūkū rīa Jehova, na andū a Isiraeli na a Juda maikarīte hema-inī, na mwathi wakwa Joabu na andū a mwathi wakwa maikarīte kambī kūu werū-inī. Ingīrahōtīre atīa gūthīī mūciī gwakwa, ngarīe na nganyue, na ngome na mūtumia wakwa? Ti-itherū o ta ūria ūtūūraga muoyo, ndingīka ūndū ta ūcio!” 12 Ningī Daudi akīmwīra atīrī, “Ikara gūkū mūthenya ūngī ūmwe, na rūciū nīngagūtūma ūcooke.” Nī ūndū ūcio Uria agīkara Jerusalemu mūthenya ūcio na ūcio ūngī warūmīrīre. 13 Hīndī ūria Daudi aamwītīre, akīrīanīra na akīnyuanīra nake, ningī Daudi agītūma arīo nī njoohi. No hwaī-inī Uria agīthīī gūkoma mūgeeka-inī wake arī hamwe na ndungata cia mwathi wake; ndaigana gūthīī gwake mūciī. 14 Rūciinī Daudi akīandīkīra Joabu marūa, akīmanengera Uria atware. 15 Marūa macio maandīkītū atīrī, “Twarā Uria harīa mbaara īihīre mūno. Ūcooke ūmūtiganīrie nīgeetha ooragwo.” 16 Rīrīa Joabu aarigīciīrie itūūra rīrīa inene, akīga Uria harīa aamenyaga nīho haarī agītīri arīa maarī njamba. 17 Hīndī ūria andū a itūūra rīu inene mookire kūrūa na Joabu-rī, andū amwe a mbūtū cia ita cia Daudi makīūragwo; o nake Uria ūria Mūhiti agīkua. 18 Joabu agītūma mūndū kūrī Daudi akamūhe ūhorō wothe wa mbaara ūyo. 19 Nake agīatha mūndū ūcio aatūmire atīrī: “Warīkia kūhe mūthamaki ūhorō ūyū wothe wa mbaara, 20 marakara ma mūthamaki maahota kūrīrīmbūka, nake aahota gūkūuria atīrī,

‘Nī kīī gītūmire mūkuhīrīrie mūno itūūra inene mūkarūe? Kaī mūtoō atī na mamūrāthe na mīguī marī rūthingo-inī? 21 Nūū woragire Abimeleku mūrū wa Jerubu-Beshethu? Githī ti mūndū-wa-nja wamūikīrie ihiga rīa gīthī arī rūthingo-inī igūrū? Githī ti kīo gītūmire akuire kūu Thebezu? Nī kīī kīratūmire mūthīī hakuhī mūno na rūthingo?’ Angīgakūūria ūguo-rī, nawe ūkaamūcookeria atīrī, ‘O nayo ndungata yaku, Uria ūria Mūhiti nīmūkuū.’” 22 Nake mūndū ūcio akiumagara agīthīī, na aakinya, akīra Daudi maūndū mothe marīa Joabu aamūtūmīte akoige. 23 Nake mūndū ūcio watūmītūwo akīra Daudi atīrī, “Andū acio maratūkīrīrie hinya, marooka kūrūa na ithūī werū-inī, no tūrakīmāhūndūra nginya itoonyero-inī rīa kīhingo gīa itūūra rīrīa inene. 24 Hīndī ūyo aikia a mīguī maraīkīria ndungata ciaku mīguī marī rūthingo igūrū, na andū amwe a mūthamaki nīmakuīte. O na ningī ndungata yaku, Uria ūria Mūhiti, nīkuīte.” 25 Nake Daudi akīra mūndū ūcio atīrī, “Thīī wīre Joabu atīrī: ‘Tiga kūigua ūuru nī ūhorō ūcio; rūhiū rūniinaga mūndū ūmwe o ta ūria rūniinaga ūria ūngī. Thīī na mbere gūtharīkīra itūūra rīu inene ūrianange.’ Wīre Joabu ūguo nīgeetha ūmūmīrīrie.” 26 Rīrīa mūtumia wa Uria aigūire atī mūthuuriwe nīakuīte-rī, akīmūcakaīra. 27 Ihinda rīa gūcakaya rīathira-rī, Daudi akiuga areehwo gwake nyūmba, nake agītūka mūtumia wake, na akīmūciarīra kahīī. No rīrī, ūndū ūcio Daudi ekīte nīwarakarīrie Jehova.

12 Nake Jehova agītūma Nathani kūrī Daudi. Na aakinya harī we Nathani akīra Daudi atīrī, “Itūūra-inī rīmwe nī kwarī na andū eerī, ūmwe aarī gītonga na ūria ūngī aarī mūthīīni. 2 Mūndū ūcio warī gītonga aarī na ndūuru nyingī cia ng’ōndu na cia ng’ombe, 3 no ūcio warī mūthīīni ndaarī na kīndū tīga o kamwatī kanini aagūrīte. Agīkarera, nako gagīkūra karī hamwe nake na ciana ciake. Kaarīaga irio ciake, na gakanyuugīra gīkombe gīake na gaakomaga gīthūri-inī gīake. Nako kaarī o ta mwarī. 4 “Na rīrī, mūgeni agītūka gwa gītonga kīu, no gītonga kīu gīkīrega kuoya ng’ōndu īmwe yakīo kana ng’ombe gīthōdekere mūgeni ūcio wokīte gwakīo gīa kūrīa. Handū ha ūguo, gīkīoya kamwatī karīa kaarī ka mūthīīni na gīgīthīnjīra mūndū ūcio wokīte gwakīo mūciī.” 5 Daudi agīcinwo nī marakara nī ūndū wa mūndū ūcio, akīra Nathani atīrī, “Ti-itherū o ta ūria Jehova atūūraga muoyo, mūndū ūcio wīkīte ūguo agīrīrwo nī gūkua! 6 No nginya arīhe kamwatī kau maita mana,

tondū nīekite ūndū ta ūcio na akaaga kūiguanīra tha.” 7 Hīndī ūyo Nathani akīra Daudi atīrī, “Wee nīwe mūdū ūcio! Ū ū nīguo Jehova, Ngai wa Isiraēli, ekuuga: ‘Ndagūtīrīrie maguta ūtuūke mūthamaki wa Isiraēli, na ngīkūhonokia kuuma guoko-inī gwa Saūlū. 8 Nīndakūheire nyūmba ya mwathi waku, o na ngīkūhe atumia a mwathi waku maikare gīthūri-inī giaku. Nīndakūheire nyūmba ya Isiraēli na Juda. Na kūngīkorwo maūdū macio maarī manini na matiakūiganiite-rī, nīngīakūheire maūdū mangī maingī. 9 Nī kī gītūmite ūnyarare kiugo kīa Jehova, ūgeeka ūuru maitho-inī make? Nīwooragithirie Uria ūrīa Mūhiti na rūhiū rwa njora, na ūkīoya mūtumia wake atuūke mūtumia waku. Wamūragithirie na rūhiū rwa njora rwa andū a Amoni. 10 Na nī ūndū ūcio, rūhiū rwa njora rūtikeehera nyūmba yaku, nī ūndū nīwaanyarare nī, na ūkīoya mūtumia wa Uria ūrīa Mūhiti atuūke mūtumia waku.’ 11 “Jehova ekuuga ū: ‘Nīngūkūrehithīria thīna kuuma nyūmba yaku wee mwene. O maitho-inī maku nīngoya atumia aku, ndīmahe mūdū wa nyūmba yaku, nake nīagakoma na atumia acio aku mūthenya barigici. 12 Wekire ūndū ūcio na hitho, no Nī ngeeka ūndū ūyū mūthenya barigici andū a Isiraēli othe makīonaga.” 13 Hīndī ūyo Daudi akīra Nathani atīrī, “Nīnjīhīrie Jehova.” Nathani agīcookia atīrī, “Jehova nīakwehereirie mehia maku. Ndūgūku. 14 No tondū nīūtūmite thū cia Jehova imūmene mūno nī ūndū wa gwīka ūguorī, mwana ūcio ūciarīrwo nīegūku.” 15 Nathani aarīkia kūinūka mūci-rī, Jehova agītūma mwana ūcio mūtumia wa Uria aaciarīre Daudi arīare. 16 Daudi agīthaita Ngai nī ūndū wa mwana ūcio. Akīhinga kūrīa irio, agītoonya nyūmba yake, agīkoma thī ūtukū ūcio wothe. 17 Nao athuuri a nyūmba yake magīthī hahūhī nake nīguo mamūrūgamie na igūrū nowe akīrega, na ndaigana kūrīanīra irio nao. 18 Mūthenya wa mūgwanja wakinya-rī, mwana ūcio agīku. Nacio ndungata cia Daudi igītīgīra kūmwīra atī mwana ūcio nīakuīte. Tondū cioigire atīrī, “Rīrīa mwana oima muoyo, twarīrie Daudi na akaaga gūtūthikīrīria. Twahota atīa kūmwīra atī mwana nīakuīte? Aahota kwīgera ngero.” 19 No Daudi akīona atī ndungata ciake nīciahehanaga, akīmenya atī mwana ūcio nīakuīte. Nake akīūria atīrī, “Kaī mwana akuīte?” Nao magīcookia atīrī, “Ī, nīakuīte.” 20 Hīndī ūyo Daudi agītūkīra. Aarīkia gwīthamba, akīhaka maguta na akīgarūrīra nguo ciake, agīthī nyūmba ya Jehova,

akīinamīrīra, na akīhooya. Nīngī agīcooka agīthī gwake mūci, agītīa irio, nao andū ake makīmūrehere, akīria. 21 Ndungata ciake ikīmūria atīrī, “Ūreka ūguo nīkī? Rīrīa mwana ararī muoyo nīurehingīte na ūkarīra, no mwana akua-rī, wokīra na warīa irio!” 22 Nake agīcookia atīrī, “Hīndī rīra mwana ararī muoyorī, ndīrehingaga na ngarīra. ngīciiria atīrī, ‘Nū ūū? Jehova aahota kūnjigūra tha areke mwana ūcio atūure muoyo.’ 23 No rīu tondū nīakuīte-rī, nī kī gītūma ndīhinge? Ndaahota kūmūriūkia? Nī nī ngaathī kūrī we, no ndangīcooka kūrī nī.” 24 Hīndī ūyo Daudi akīhooreria mūtumia wake Bathisheba, agīthī kūrī we na agīkoma nake. Nake agīciara kahī; nao magīgatua Solomoni. Nake Jehova agīkenda; 25 na tondū Jehova nīakendete-rī, agītūma mūnabī Nathani athī agakahe rītwa Jedidia. 26 Hīndī ūyo Joabu akīhūra Raba itūra rīa andū a Amoni, na agītunyana kīhingo kīa hinya kīa ūthamaki. 27 Nīngī Joabu agītūma andū kūrī Daudi, akiuga atīrī, “Nīhūranīte na itūra rīa Raba o na ngatunyana maaī marīo. 28 Na rīrī, cookanīria ikundi icio ingī cia mbūtū cia ita, nīguo ithiūrūrūkie itūra rīu inene irīgwatīre. Angīkorwo tī ūguo nīngwīgwatīra itūra rīu inene, narīo rītānagio na nī.” 29 Nī ūndū ūcio Daudi agīcookanīria mbūtū ciake ciothe cia ita agīthī Raba, na akīrītharīkīra, akīrītunyana. 30 Nake akīoya thūmbī ya mūtwe ya mūthamaki wao, na ūritū wayo warī taranda imwe ya thahabu, na nī yagemetio na tūhiga twa goro, nayo ikīgīrīrwo mūtwe wa Daudi. Nake agītaha indo nyingī mūno kuuma itūra rīu inene, 31 akīrutūrūra aikari akuo, akīmahe wīra wa gwatūra mbaū na mīthumeno, na arutī wīra na harū cia igera na wa mathanwa, na wīra wa gūthondeka maturubarī. Nake eekire ūguo matūra-inī mothe ma Aamoni. Thuutha ūcio Daudi na mbūtū ciake ciothe cia ita magīcooka Jerusalemu.

13 Thuutha wa mahinda macio-rī, Abisalomu mūrū wa Daudi aarī na mwarī wa nyina mūthaka mūno wetagwo Tamaru, nake Amunoni mūrū wa Daudi akīmwendā mūno. 2 Amunoni agītangīka nginya agītua nī mūrūaru nī ūndū wa mwarī wa ithe Tamaru, nīgūkorwo aarī mūrītu gathirange, na nīonaga arī hinya kūmwīka ūndū o na ūrīkū. 3 Na rīrī, Amunoni aarī na mūratawe wetagwo Jonadabu mūrū wa Shimea, mūrū wa nyina na Daudi. Jonadabu aarī mūdū mwara mūno. 4 Akīūria Amunoni atīrī, “Nī kī gītūmite wee mūrū wa mūthamaki woneke o ūkīhinyīrīka rūciini o rūciini? Kaī ūtangīnjīra gītūmi?” Amunoni

akīmwira atirī, “Nī kwenda nyendeete Tamaru, mwarī wa nyina na Abisalomu mūrū wa baba.” 5 Jonadabu akīmwira atirī, “Thiī ūriri na witue atī ūrī mūrūaru. Rirīa thoguo arūka gūkuona, ūmwire atirī, ‘No nyende mwarī wa baba Tamaru oke aahe kindū gīa kūrīa. Andugire irio ngionaga, nīguo ndimuone, na ningī ndie acinyiitite na guoko gwake.” 6 Nī ūndū ūcio Amunoni agikoma na agītua nī mūrūaru. Na rirīa mūthamaki ookire kūmuona, Amunoni akīmwira atirī, “No nyende mwarī wa baba Tamaru oke aathondekere tūmigate ngionaga, nīguo ndie anyiitite na guoko gwake.” 7 Daudi agītūmanira Tamaru nyūmba-inī ya ūthamaki, akīmwira atirī, “Thiī nyūmba ya mūrū wa thoguo Amunoni, ūmūthondekere irio.” 8 Nī ūndū ūcio Tamaru agithiī nyūmba ya mūrū wa ithe Amunoni, akīmūkora akomete. Akioya mūtu, akūkanda, agithondeka mūgate Amunoni akīmuonaga, na akūruga. 9 Agīcooka akioya rūgīo, akīmūhūrira mūgate, nowe akirega kūrīa. Amunoni akiuga atirī, “Andū othe nīmeherio haha.” Nī ūndū ūcio andū othe makiuma nja, makīmūtiga. 10 Hīndī ūyo Amunoni akīra Tamaru atirī, “Ndehera irio haha nyūmba yakwa ya toro, nīguo ndie ūcinyiitite na guoko gwaku.” Nake Tamaru akioya mūgate ūrīa aathondekete, akūtwarira mūrū wa ithe Amunoni nyūmba yake ya toro. 11 No rirīa aamūtwarīre nīguo arīe, Amunoni akīmūnyīta, akiuga atirī, “Ūka ngome nawe, mwarī wa baba.” 12 Nake akīmwira atirī, “Aca, mūrū wa baba! Tīga kūnyīta na hinya. Ūndū ta ūyū ndwagīrīre gwīkwo Isiraeli! Tīga gwīka ūndū ūyū wa waganu. 13 Ha ūhoru wakwa nāguo atīa? Thoni ciakwa ingīcitwara nakū? O nawe-rī, ūhoru waku ūgūikara atīa? Ūkuoneka ūhaana ta mūdū ūmwe wa andū arīa aaganu na akīgu thīnī wa Isiraeli. Ndagūthaita arīa na mūthamaki; tondū ndangīgīria ūūhīkie.” 14 Nowe akirega kūmūigua, na tondū aarī na hinya kūmūkīra, akīmūnyīta na agīkoma nake na hinya. 15 Ningī Amunoni akīmūthūra na rūthūro rūnene makīria. Ti-itherū, aamūthūrīre gūkīra ūrīa aamwendete. Amunoni akīmwira atirī, “Ūkīra, wehere haha!” 16 Tamaru akīmwira atirī, “Aca! Kūnyingata thī nī ihītia inene makīria gūkīra ūguo wanjīka.” Nowe akirega kūmūigua. 17 Nake Amunoni agīta ndungata yake, akīmīra atirī, “Eheria mūdū-wa-nja ūyū haha, na oima ūhinge mūrango.” 18 Nī ūndū ūcio ndungata yake ikīmūikīa na nja, na ikīhinga mūrango. Nake Tamaru eehumbīte nguo ndaaya yagemetio na

magemio ma goro, tondū airītu arīa gathirange a mūthamaki meehumbaga nguo ta ūyo. 19 Tamaru akīitīrīria mūhu mūtwe, na agītārūra nguo ūyo ndaaya ng’emie irīa eehumbīte. Agīcooka akīgīrīra guoko gwake mūtwe, agīthī akīrīraga aanīrīre. 20 Nake mūrū wa nyina Abisalomu akīmūūria atirī, “Kaī muuma na Amunoni, mūrū wa thoguo? Rīu ta gīkire, mwarī wa maitū, tondū we nī mūrū wa thoguo. Tīga kūigua ūūru ngoro nī ūndū wa ūndū ūcio.” Nake Tamaru agītūra mūcīi kwa mūrū wa nyina Abisalomu, arī mūdū-wa-nja ūrī na kīeha kīnene. 21 Hīndī irīa Mūthamaki Daudi aigūre maūdū macio mothe-rī, akīrakara mūno. 22 Abisalomu ndaigana kwaria na Amunoni ūndū o na ūrīkū, mweka kana mūūru; nīathūrīre Amunoni tondū nīaconorithīte mwarī wa nyina Tamaru. 23 Mīaka īrī yathira, hīndī irīa amuri a ng’ondū guoya a Abisalomu maarī kūu Baali-Hazoru hakuhi na mūhaka wa Efiraīmu-rī, agīta arīu a mūthamaki othe mathīi kuo. 24 Abisalomu agīthīi kūrī mūthamaki, akīmwira atirī, “Ndungata yaku nūtīte amuri ng’ondū guoya. Hīhi mūthamaki na anene ake no moke tūkorwo hamwe.” 25 Mūthamaki agīcooka atirī, “Aca, mūrū wakwa. Tūtiagīrīrwo nī gūthīi ithuothe; twahota gūtuīka mūrigo harīwe.” O na gūtuīka Abisalomu nīamūthaitīre-rī, nīaregīre biū gūthīi, no akīmūhe kīrathimo gīake. 26 Ningī Abisalomu akīmwira atirī, “Angīkorwo ti ūguo-rī, ndagūthaita ūreke mūrū wa baba Amunoni athīi na ithū.” Nake mūthamaki akīmūūria atirī, “Nī kīi gīgūtūma athīi na inyūi?” 27 Nowe Abisalomu akīmūringīrīria, na nī ūndū ūcio mūthamaki akīreka Amunoni mathīi nake, hamwe na arīu acio angī a mūthamaki. 28 Abisalomu agīatha andū ake, akīmeera atirī, “Ta thikīrīria! Rirīa Amunoni arīkorwo akenete nī kūnyua ndībei akarīo, na inyūi ndīmwire atirī, ‘Ringai agwe thī,’ hīndī ūyo mūrūragei. Mūtigetigīre. Githī ti nīi ndīmūheete watho ūcio? Ūmīrīria mūtūike njamba.” 29 Nī ūndū ūcio andū a Abisalomu magīka Amunoni o ta ūrīa Abisalomu aamaathīte. Hīndī ūyo arīu othe a mūthamaki magīkīra, makīhaica nyūmbū ciao, makīūra. 30 Marī njīra-inī makīūra-rī, ūhoru ūcio ūgīkinyīra Daudi, akīrwo atirī, “Abisalomu nīoragīte arīu othe a mūthamaki; gūtīrī o na ūmwe ūtigarīte.” 31 Nake mūthamaki agīkīra, agītembūranga nguo ciake, agīkoma thī; o nacio ndungata ciake ikīrūgama hakuhi nake, na igītembūranga nguo ciacio. 32 No Jonadabu mūrū wa Shīmea, mūrū wa nyina na Daudi, akiuga

atĩrĩ, “Mwathi wakwa, tiga gwĩciiria atĩ moragĩte ariũ othe a mũthamaki; no Amunoni wiki ũkuĩte. Ũndũ ũcio ũtũire ũrĩ muoroto wa Abisalomu kuuma mũthenya ũrĩa Amunoni aanyiitire mwarĩ wa nyina Tamaru na hinya. **33** Mũthamaki mwathi wakwa ndagĩrĩrwo nikũrũmbũiya ũhoru ũcio wa atĩ ariũ othe a mũthamaki nĩmakuĩte. Amunoni nowe wiki ũkuĩte.” **34** Hĩndĩ iyo Abisalomu nĩakoretwo orĩte. Na rĩrĩ, mũndũ ũrĩa warangagĩra itũũra agĩcũthĩrĩria na akĩona andũ aingĩ njĩra-inĩ mwena wake wa ithũiro, maikũrũkĩire mwena-inĩ wa kĩrĩma. Nake mũrangĩri agĩthĩ akĩĩra mũthamaki atĩrĩ, “Nĩndĩrona andũ mwena ũũrĩa wa Horonaimu, mwena-inĩ wa kĩrĩma.” **35** Jonadabu akĩĩra mũthamaki atĩrĩ, “Ta kĩone, ariũ a mũthamaki marĩ haha; o ta ũrĩa ndungata yaku ikwĩrĩre, ũguo noguo gũtariĩ.” **36** Na aarĩkia kwaria o ro ũguo-rĩ, ariũ a mũthamaki magĩũka makĩrĩraga na mũgambo mũnene. O nake mũthamaki na ndungata ciake ciothe makĩrĩra marĩ na ruo rũnene. **37** Nake Abisalomu akĩũra agĩthĩ gwa Talimai mũrũ wa Amihudi, mũthamaki wa Geshuru. Nowe Mũthamaki Daudi agĩcakaĩra mũriũ mũthenya o mũthenya. **38** Thuutha wa Abisalomu kũũrĩra Geshuru, aikarire kuo mĩaka itatũ. **39** Nayo ngoro ya mũthamaki nĩyeriragĩria gũthĩ kũrĩ Abisalomu, tondũ nĩahooreretio ũhoru-inĩ ũkonĩi gĩkuũ kĩa Amunoni.

14 Na rĩrĩ, Joabu mũrũ wa Zerua nĩamenyete atĩ ngoro ya mũthamaki nĩyeriragĩria kuona Abisalomu. **2** Nĩ ũndũ ũcio, Joabu agĩtũma mũndũ athĩ Tekoa akagĩire mũndũ-wa-nja warĩ mũũgĩ, areehwo kuuma kũu. Akĩĩra mũndũ-wa-nja ũcio atĩrĩ, “Wĩtue atĩ nĩuracakaya. Wĩhumbe nguo cia macakaya, na ndũkehake maguta o na marĩkũ. Wĩtue ta mũndũ-wa-nja ũkarĩte matukũ maingĩ akĩrĩrĩra mũndũ mũkuũ. **3** ũcooke ũthĩ kũrĩ mũthamaki ũmwarĩre ciugo ici.” Nake Joabu akĩmwĩra ũrĩa ekuuga. **4** Rĩrĩa mũndũ-wa-nja ũcio wa kuuma Tekoa aathiire kũrĩ mũthamaki, akĩgũthĩia, agĩturumithia ũthĩ thĩ nĩguo amũhe gĩtĩio, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee mũthamaki, ndeithia!” **5** Nake mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ kiragũthĩnia?” Nake akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩ ndĩ mũndũ-wa-nja wa ndigwa; mũthuri wakwa nĩakuĩte. **6** Nĩ ndungata yaku ndĩrarĩ na ariũ eerĩ. Nao maroogitana me mũgũnda, na harakĩaga mũndũ hau wa kũmateithũrana. ũmwe aragũtha ũrĩa ũngĩ na aramũũraga. **7** Na rĩrĩ, mũhĩrĩga wothe nĩũkĩrĩire ndungata yaku; ũkoiga atĩrĩ, “Tũngere mũndũ ũrĩa

ũragĩte mũrũ wa nyina, nĩgeetha tũmũũrage nĩ ũndũ wa muoyo wa mũrũ wa nyina ũrĩa ooragĩte; tũkĩniine mũgai o nake.’ Nao mangĩka ũguo no mahorie ikara rĩrĩa rĩraakana, na no rĩo riiki ndigairie, maniine rĩtwa rĩa mũthuri wakwa, o na maniine njiaro ciake gũkũ thĩ.” **8** Nake mũthamaki akĩĩra mũndũ-wa-nja ũcio atĩrĩ, “Inũka, na nĩngũruta watho nĩ ũndũ waku.” **9** No mũndũ-wa-nja ũcio wa Tekoa akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthamaki mwathi wakwa, reke ũũru ũcio ũnjookerere hamwe na nyũmba ya baba, na ũreke wee mũthamaki na gĩtĩ gĩaku gĩa ũthamaki wage gũcookererwo nĩ ũũru o na ũrĩkũ.” **10** Nake mũthamaki agĩcookia atĩrĩ, “Mũndũ o na ũ angĩkwĩra ũndũ o na ũrĩkũ, mũrehe kũrĩ nĩ, nake ndagacooka gũgũthĩnia rĩngĩ.” **11** Nake mũndũ-wa-nja ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke mũthamaki agwete rĩtwa rĩa Jehova Ngai wake, nĩguo agirĩrĩre mũrĩhĩria wa thakame ndakae kũũragana rĩngĩ, nĩgeetha mũriũ wakwa ndakae kũũragwo.” Nake mũthamaki akĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo-rĩ, gũtĩrĩ rũcuĩrĩ o na rũmwe rwa mũtwe wa mũrũguo rũkũgia thĩ.” **12** Nĩngĩ mũndũ-wa-nja ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke ndungata yaku ikwĩre kiugo wee mũthamaki, mwathi wakwa.” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Kĩarie.” **13** Mũndũ-wa-nja ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte wee ũthondeke ũndũ ta ũyũ wa gũũkĩrĩra andũ a Ngai? Rĩrĩa mũthamaki oiga ũguo-rĩ, githĩ tiwe wĩtũrĩre ciira, nĩgũkorwo mũthamaki ndacooketie mũriũ wake ũrĩa mũingate mũciĩ? **14** Ta ũrĩa maaĩ maitikaga thĩ, marĩa matangĩoeka-rĩ, no taguo arĩ o nginya ithuĩ tũkue. No Ngai ndarutaga mũndũ muoyo; handũ ha gwĩka ũguo-rĩ, athondekaga njira nĩgeetha mũndũ ũrĩa mũingate ndakae gũtũũra ta ateetwo biũ agathengio harĩ we. **15** “Na rĩrĩ, njũkĩte gũkwĩra ũhoru ũyũ wee mũthamaki mwathi wakwa tondũ andũ nĩmatũmĩte nĩ nditigire. Ndungata yaku ĩciirĩte atĩrĩ, ‘Nĩ nĩngwarĩria mũthamaki; no gũkorwo nĩegwĩka ũrĩa ndungata yake ikũmũũria; **16** no gũkorwo mũthamaki nĩegwĩtikĩra kũhonokia ndungata yake kuuma guoko-inĩ kwa mũndũ ũrĩa ũrageria gũtũniina nĩ hamwe na mũriũ wakwa, matweherie kuuma kũrĩ igai rĩrĩa twaheirwo nĩ Ngai.’ **17** “Na rĩrĩ, ndungata yaku ĩgũkwĩra atĩrĩ, ‘Kiugo gĩaku mũthamaki mwathi wakwa kĩrondeehere ũhurũko, nĩgũkorwo mũthamaki mwathi wakwa ahaana ta mũraika wa Ngai wa gũkũũrana wega na ũũru. Jehova Ngai waku aroikara nawe.”’ **18** Hĩndĩ iyo mũthamaki akĩĩra mũndũ-wa-nja ũcio

atĩrĩ, “Ndũkaahithe ũndũ o wothe ũrĩa ngũkũuria.” Nake mũndũ-wa-nja ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthamaki mwathi wakwa nĩakĩarie.” **19** Nake mũthamaki akĩmũuria atĩrĩ, “Githi mũtiniyitaniire na Joabu ũhoroinĩ ũyũ wothe?” Nake mũndũ-wa-nja akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa ũtũũraga muoyo, wee mũthamaki mwathi wakwa, gũtirĩ mũndũ ũngũhũgũra mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho, aregane na ũndũ o wothe ũrĩa mũthamaki mwathi wakwa angiuga. Ī nĩguo, nĩ ndungata yaku Joabu yanjĩĩre njike ũndũ ũyũ, na nĩwe wikĩrĩte ciugo ici ciothe kanua-inĩ ka ndungata yaku. **20** Nake Joabu, ndungata yaku nĩwe wikĩte ũguo nĩgeetha agarũre ũndũ ũrĩa ũrĩ ho ihinda rĩrĩrĩ. Mwathi wakwa arĩ ũũgĩ ta wa mũraika wa Ngai; nĩamenyaga ũndũ wothe ũrĩa wikĩkaga bũrũri-inĩ.” **21** Mũthamaki akĩĩra Joabu atĩrĩ, “Nĩ wega, nĩngwĩka ũguo. Thiĩ, ũcookie mwanake ũcio ti Abisalomu.” **22** Joabu akĩgũithia aturumithĩtie ũthiũ thĩ nĩguo amũhe gĩtĩo, na akĩrathima mũthamaki. Joabu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūmũthĩ ndungata yaku nĩyamenya atĩ nĩrĩkĩtie gwĩtikĩrĩka maitho-inĩ maku mũthamaki mwathi wakwa, tondũ mũthamaki nĩetikĩrĩte ihooya rĩa ndungata yake.” **23** Hĩndĩ ĩyo Joabu agĩthĩ Geshuru, na agĩcookia Abisalomu Jerusalemu. **24** Nowe mũthamaki akĩmwĩra atĩrĩ, “No nginya athĩ mũciĩ gwake mwene; ndakarekwo oone ũthiũ wakwa.” Nĩ ũndũ ũcio Abisalomu agĩthĩ mũciĩ gwake na ndaigana kuona ũthiũ wa mũthamaki. **25** Thiĩnĩ wa Isiraeli guothe gũtiarĩ mũndũ ũngĩ o na ũmwe waganagwo gũthakara ta Abisalomu. Kuuma rũcuĩrĩ rwake rwa mũtwe nginya nyarĩrĩ ciake ndaarĩ na kameni. **26** Rĩrĩa rĩothe eenjaga njuĩrĩ cia mũtwe wake, nĩenjagwo o mwaka wathira rĩrĩa njuĩrĩ yamũritũhira mũno, angĩamithimire, ũritũ wayo wakoragwo ũrĩ cekerĩ magana meerĩ, kũringana na gĩthimi kĩa mũthamaki. **27** Nake Abisalomu nĩaciarire aanake atatũ na mũĩritũ ũmwe. Nake mwarĩ eetagwo Tamaru, na aarĩ mũndũ-wa-nja mũthaka. **28** Abisalomu aatũũire mĩaka ĩrĩ Jerusalemu atarĩ oona ũthiũ wa mũthamaki. **29** Ningĩ Abisalomu agĩtũmanĩra Joabu nĩguo amũtũme kũrĩ mũthamaki, no Joabu akĩrega gũthĩ kũrĩ we. Ningĩ akĩmũtũmanĩra riita rĩa keerĩ, no akĩrega gũthĩ. **30** Hĩndĩ ĩyo akĩra ndungata ciake atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, mũgũnda wa Joabu ũhakanĩte na wakwa, na arĩ na cairĩ kuo. Thiĩ mũmĩcine na mwaki.” Nĩ ũndũ ũcio ndungata cia Abisalomu ikĩgwatia mũgũnda ũcio mwaki ũkĩhĩa. **31** Hĩndĩ ĩyo Joabu agĩthĩ mũciĩ kwa Abisalomu,

akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩatũma ndungata ciaku icine mũgũnda wakwa?” **32** Nake Abisalomu akĩra Joabu atĩrĩ, “Ndagũtũmanĩire, ngĩkwĩra atĩrĩ, “Ūka, nĩguo ngũtũme kwa mũthamaki, ũkamũurie atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩatũmire nyume Geshuru? Ũngĩrĩ ũndũ mwega korwo nĩkuo ndũũraga o na rĩu!” Rĩu-rĩ, nĩngwenda kuona ũthiũ wa mũthamaki, na hangĩkorwo nĩ harĩ na ũndũ njikĩte mũũru, nĩakĩnjũrage.” **33** Nĩ ũndũ ũcio Joabu agĩthĩ kũrĩ mũthamaki, na akĩmũhe ũhoroo ũcio. Hĩndĩ ĩyo mũthamaki agĩta Abisalomu, nake agĩka, akĩnamĩrĩra aturumithĩtie ũthiũ thĩ mbere ya mũthamaki. Nake mũthamaki akĩmumunya Abisalomu.

15 Na rĩrĩ, thuutha wa maũndũ macio, Abisalomu agĩthondekera ngaari cia ita na mbarathi, na andũ mĩrongo ĩtano a gũthiia mbere yake mateng’erete. **2** Nake ookĩraga rũciĩnĩ tene akarũgama mũkĩra-inĩ wa njĩra ĩrĩa yathiiaga kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩrĩa inene. Na rĩrĩa mũndũ o wothe ooka arĩ na mateta ma gũtwarĩra mũthamaki nĩguo atue ituarĩ, Abisalomu akamwĩta, akamũuria atĩrĩ, “Uumĩte itũũra rĩrĩkũ?” Nake akamũcookeria atĩrĩ, “Ntungata yaku yumĩte mũhĩrĩga-inĩ ũmwe wa Isiraeli.” **3** Ningĩ Abisalomu akamwĩra atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ mateta maku nĩ ma kĩhoo na nĩ magĩrĩre, no gũtirĩ mũndũ ũthuurĩtwo wa kũrũgamĩrĩra mũthamaki ũngĩgũthikĩrĩra.” **4** Ningĩ Abisalomu akamwĩra atĩrĩ, “Naarĩ korwo ndaatũuo mũciĩrĩ wa bũrũri ũyũ! Hĩndĩ ĩyo mũndũ o wothe ũrĩ na mateta kana ciira no ooke kũrĩ nĩ, na nĩ ngatĩgĩrĩra ciira wake nĩwatuuo na kĩhoo.” **5** Ningĩ hĩndĩ ciothe rĩrĩa mũndũ wothe amũkũhĩrĩra ainamĩrĩre mbere yake, Abisalomu agatambũrũkia guoko, akamũhĩmbĩria na akamũmumunya. **6** Abisalomu ekaga ũguo kũrĩ andũ othe a Isiraeli arĩa mookaga kũrĩ mũthamaki gũcaria kĩhoo, na nĩ ũndũ ũcio akĩguocĩrĩra ngoro cia andũ a Isiraeli. **7** Na rĩrĩ, mĩaka ĩna yathira, Abisalomu akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Njĩtikĩria thĩ Hebroni nĩgeetha ngahingie mwĩhĩtwa ũrĩa ndeethĩre harĩ Jehova. **8** Hĩndĩ ĩrĩa ndungata yaku yatũũraga Geshuru kũu Suriata, nĩndeethĩre na mwĩhĩtwa ngiuga atĩrĩ, ‘Jehova angĩkanjookia Jerusalemu, nĩngamũhooya ndĩ kũu Hebroni.’” **9** Nake mũthamaki akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩ na thayũ.” Nĩ ũndũ ũcio Abisalomu agĩthĩ Hebroni. **10** Hĩndĩ ĩyo Abisalomu agĩtũma andũ na hitho mĩhĩrĩga-inĩ yothē ya Isiraeli makoige atĩrĩ, “Rĩrĩa mũrĩguu tũrumbeta twahuhwo, hĩndĩ

īyo muuge atīrī, ‘Abisalomu nīwe mūthamaki wa Hebroni.’” 11 Andū magana meerī kuuma Jerusalemu nīo maathiite hamwe na Abisalomu. Meetitwo marī ageni, na magithīi matekūmenya nī ūuru meekaga, matirī ūndū maamenyaga ūhorō-inī ūcio. 12 Na hīndī rīrīa Abisalomu aarutaga magongona-rī, agītūmanīra Ahithofeli ūrīa Mūgiloni, o ūrīa waheaga Daudi kīrīra, oke kuuma itūūra rīao rīa Gilo. Na nī ūndū ūcio ndundu ya gūūkīrīra mūthamaki ikīgīa na hinya, nao arūmīrīri a Abisalomu magīkīrīrīria kūngīha. 13 Na rīrī, hagūka mūndū ūmwe watūmītwo kūrī Daudi, akīmwīra atīrī, “Ngoro cia andū othe a Isiraeli irūmīrīre Abisalomu.” 14 Hīndī īyo Daudi akīra anene ake othe arīa aarī nao Jerusalemu atīrī, “Ūkai! No nginya tūūre; kwaga ūguo gūtīrī o na ūmwe witū ūkūhonoka kūūrāgwō nī Abisalomu. No nginya tūthīi o ro rīu, kana Abisalomu oke narua atūkorere, atūhubanīre na atwanange, na ahūre itūūra rīrī inene na rūhiū rwa njora.” 15 Nao anene a mūthamaki makīmūcookeria atīrī, “Ndungata ciaku nīcīhaariire gwīka ūndū o wothe ūrīa mūthamaki mwathi witū angīthuura wīkwo.” 16 Nake mūthamaki akīumagara, arūmīrīrwo nī andū a nyūmba yake yothe; no agītiga thuriya ikūmi cia kūmenyerera nyūmba ya mūthamaki. 17 Nī ūndū ūcio mūthamaki akīumagara, arūmīrīrwo nī andū acio othe, magithīi handū haraaya, makīrūgama ho. 18 Nao andū ake othe makīmūhītūka, hamwe na Akerethi othe, na Apelethi, na Agiti othe magana matandatū arīa maatwaranīte hamwe nake kuuma Gathu, makīhītūka magithīi mbere ya mūthamaki. 19 Mūthamaki akīūra Itai ūrīa Mūgiiti atīrī, “Nī kī gīgūtūma ūthīi hamwe na ithuī? Cooka ūgaikare hamwe na Mūthamaki Abisalomu. Wee ūrī mūndū wa kūngī, mūndū ūthaamīte akoima būrūri wake. 20 Ūrookire o ira. Ingīgwītīkīria atīa wambīrīrie kūrūūra na ithuī, o rīrīa itaramenya kūrīa ndīrathīi? Hūndūka, woe andū a būrūri wanyu ūcooke nao. Naguo ūtugi na wīhokeku iroikara hamwe nawe.” 21 No Itai agīcookeria mūthamaki atīrī, “Ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūrāga muoyo, na o ta ūrīa wee mūthamaki mwathi wakwa ūtūūrāga muoyo-rī, harīa hothe mūthamaki mwathi wakwa angīkorwo arī, o na kūngīkorwo nī gūtūūra muoyo kana gūkua, hau no ho ndungata yaku īgaakorwo īrī.” 22 Nake Daudi akīra Itai atīrī, “Thīi na mbere, ūthīi ūhītūkīte.” Nī ūndū ūcio Itai ūrīa Mūgiiti agithīi ahītūkīte hamwe na andū ake othe, na andū a nyūmba yake arīa maarī hamwe

nake. 23 Nao andū othe a būrūri ūcio makīrīra na mūgambo mūnene rīrīa andū acio othe maahītūkaga. Mūthamaki o nake akīringa mūrīmo ūrīa ūngī wa karūū ga Kīdironi, nao andū othe magithīi merekeire werū-inī. 24 Zadoku o nake aarī ho, na Alawii othe arīa maarī hamwe nake nīo maakuuīte ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Ngai. Nao makīga ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Ngai thī, nake Abiatharu akīruta magongona nginya rīrīa andū othe maarīkirie kuuma itūūra rīu inene. 25 Ningī mūthamaki akīra Zadoku atīrī, “Oya ithandūkū rīa Ngai ūrīcooke itūūra-inī rīu inene. Ingītīkīrīka maito-inī ma Jehova-rī, nīakanjookia na atūme ndīrīone na nyone gīkaro gīake rīngī. 26 No angīkiuga atīrī, ‘Nīi ndikenetio nīwe,’ hīndī īyo nīi nīndīhaariire; nīanjike o ūrīa wothe angīona kwagīrīre.” 27 Ningī mūthamaki akīra Zadoku ūrīa mūthīnjīri-Ngai atīrī, “Githī wee ndūrī muoni-maūndū? Cooka ūthīi itūūra-inī rīu inene na thayū, mūrī na mūrūguo Ahimaazu, na Jonathani mūrīu wa Abiatharu. Wee na Abiatharu mūthīi na ariū acio anyu eerī. 28 Na nīi ngūikara njeterere mariūko-inī kūu werū-inī, o nginya hīndī rīrīa ūkaandehithīria ūhorō ūnjīre ūrīa maūndū matarīi.” 29 Nī ūndū ūcio Zadoku na Abiatharu magīkuua ithandūkū rīa Ngai, makīrīcookeia Jerusalemu na magīkara kuo. 30 No Daudi agithīi na mbere kwambata kīrīma kīa mītamaiyū, o akīrīraga; nīehumbīrīte mūtwe, na aarī magūrū matheri. Andū othe arīa aarī nao-rī, o nao nīmeumbīrīte mūtwe, nao maambatire o makīrīraga. 31 Na rīrī, Daudi nīamenyithītio atīrī, “Ahithofeli aarī hamwe na arīa maarī ndundu na Abisalomu.” Nī ūndū ūcio Daudi akīhooya atīrī, “Wee Jehova, garūra kīrīra kīa Ahithofeli, ūgītue ūrimū.” 32 Na rīrīa Daudi aakinyire gacūmbīrī ga kīrīma, harīa andū maahooyagīra Ngai-rī, Hushai ūrīa Mūariki aarī hau kūmūtūnga, atembūrāngīte nguo yake ndaaya, na akeithīrīria tīri mūtwe. 33 Nake Daudi akīmwīra atīrī, “Ūngīkorwo nīgūthīi na nīi, ūgūtūika mūrigo hari nīi. 34 No ūngīcooka itūūra-inī rīu inene na wīre Abisalomu atīrī, ‘Nīngūtūika ndungata yaku wee mūthamaki; ndīratūire ndī ndungata ya thoguo mbere īyo, no rīu ngūtūika ndungata yaku,’ hīndī īyo no ūndēithie gūthūkia mataaro ma Ahithofeli. 35 Githī Zadoku na Abiatharu arīa athīnjīri-Ngai matiigūkorwo kūu hamwe nawe? Meerage ūndū o wothe ūngīgua nyūmba-inī ya mūthamaki. 36 Ariū ao eerī, Ahimaazu mūrū wa Zadoku, na Jonathani mūrū wa Abiatharu

marĩ kũu hamwe nao. Matũmage kũrĩ nĩĩ na ũndũ o wothe ũngĩguu.” 37 Nĩ ũndũ ũcio Hushai mũrata wa Daudi agĩcooka, na agĩkina Jerusalemu o rĩrĩ Abisalomu aatoonyaga itũũra rĩu inene.

16 Na rĩrĩ, Daudi aakorirwo ahĩtũkĩte gacũmbĩrĩ ga kĩrĩma o hanini-rĩ, agĩkora Ziba, ndungata ya Mefiboshethu, ĩmwetereire ĩmũtũnge. Aarĩ na ndigiri igĩrĩ ciatandĩkĩtwo na igakuua mĩgate magana meerĩ na imanjika cia thabibũ nyũmũ igana rĩmwe, na ikũmba igana cia ngũyũ, o na mondo ya ndibei. 2 Nake mũthamaki akĩũria Ziba atĩrĩ, “Nĩ kũ gĩtũmĩte ũrehe indo ici?” Nake Ziba agĩcookia atĩrĩ, “Ndigiri nĩ cia gũkuua andũ a nyũmba ya mũthamaki, nayo mĩgate na matunda nĩ cia kũrĩo nĩ andũ, nayo ndibei nĩyakũnyuuo nĩ arĩa mangĩũrwo nĩ hinya gũkũ werũ-inĩ.” 3 Mũthamaki agĩcooka akĩmũũria atĩrĩ, “Arĩ ha mũrũ wa mũriũ wa mwathi waku?” Nake Ziba akiuga atĩrĩ, “Aikarĩte Jerusalemu, tondũ areciiria atĩrĩ, ‘Ūmũthĩ nyũmba ya Isiraeli nĩkũnjookeria ũthamaki wa guka.’” 4 Ningĩ mũthamaki akĩra Ziba atĩrĩ, “Indo ciothe iria iraarĩ cia Mefiboshethu kuuma rĩu nĩ ciaku.” Nake Ziba akiuga atĩrĩ, “Nĩndakwĩnyiihĩria; reke njĩtikĩrike maitho-inĩ maku, wee mũthamaki, mwathi wakwa.” 5 Mũthamaki Daudi aakuhĩrĩria Bahurimu-rĩ, mũndũ wa mũhĩrĩga wa nyũmba ya Saũlũ agĩũka oimĩte kuo. Nake eetagwo Shimei mũrũ wa Gera; agĩũka akĩrumanaga. 6 Agĩkĩria Daudi na anene othe a mũthamaki mahiga, o na gũtuũka mbũtũ ciothe cia ita na arangĩri maarĩ mwena wa Daudi wa ũrĩo na wa ũmotho. 7 Shimei akĩrumana, akiuga atĩrĩ, “Thĩĩ na kũu, thĩĩ na kũu, wee mũiti wa thakame, wee kĩmaramari giki! 8 Jehova nĩakũrĩhĩtie, thakame yothe rĩra wanaita ya nyũmba ya Saũlũ, ũrĩa wathanaga ithenya rĩake. Jehova nĩaneanĩte ũthamaki kũrĩ mũrũguo Abisalomu. Wee nĩũkinyĩrĩrwo nĩ mwanangĩko tondũ ũrĩ mũiti wa thakame!” 9 Hĩndĩ ĩyo Abishai mũrũ wa Zeruia akĩũria mũthamaki atĩrĩ, “Nĩ kũ kĩratũma ngui ĩno nguũ ĩrume mũthamaki mwathi wakwa? Reke ninge mũrĩmo ndĩmũtinie mũtwe.” 10 No mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Tũnyiiitanĩre ũndũ ũrĩkũ nĩ na inyuũ, inyuũ arĩũ a Zeruia? Angĩkorwo ararumana tondũ Jehova nĩamwĩrĩte atĩrĩ, ‘Ruma Daudi,’ nũũ ũngĩmũũria atĩrĩ, ‘Ūgwĩka ũguo niki?’” 11 Ningĩ Daudi akĩra Abishai na anene ake othe atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, ũrĩa uumĩte mũthiimo-inĩ wakwa, nĩwe ũraageria kũnduta muoyo. Githĩ Mũbenjamini ũyũ ndangĩgũka makĩria ma ũguo! Tiganai nake; rekei arumane, tondũ

Jehova nĩwe ũmwĩrĩte eke ũguo. 12 Hihĩ no gũkorwo Jehova nĩekuona thĩĩna wakwa, na nĩakandĩha na wega nĩ ũndũ wa irumi ici ndĩrarumwo ũmũthĩ.” 13 Nĩ ũndũ ũcio Daudi na andũ ake magĩthĩĩ na mbere magereire njĩra nake Shimei akagera mwena-inĩ wa kĩrĩma ang’ethanĩre nao, agĩthĩĩ akĩrumanaga, na akĩmũikagĩria mahiga, na akamũminjagĩria tũrĩ. 14 Nake mũthamaki na andũ othe arĩa maarĩ nake magĩkina kũria maathĩaga manogeete. Na kũu nĩkuo Daudi aahurũkĩre, akĩnogoka. 15 Hĩndĩ ĩyo Abisalomu na andũ othe a Isiraeli magĩũka Jerusalemu, na Ahithofeli agĩkorwo hamwe nao. 16 Hĩndĩ ĩyo Hushai ũrĩa Mũariki, mũrata wa Daudi, agĩthĩĩ kũrĩ Abisalomu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthamaki arotũũra nginya tene! Mũthamaki arotũũra nginya tene!” 17 Abisalomu akĩũria Hushai atĩrĩ, “Ūyũ nĩguo wendo ũrĩa wonetie mũrata waku? Nĩ kũ kĩragĩrĩre ũthĩĩ na mũrata waku?” 18 Nake Hushai akĩra Abisalomu atĩrĩ, “Aca, ũrĩa ũthuurĩtwo nĩ Jehova, na agathuurwo nĩ andũ aya, na agathuurwo nĩ andũ othe a Isiraeli, nĩ ndĩ wake, na njikare nake. 19 Ningĩ-rĩ, njagĩrĩrwo nĩgũtungatĩra ũũ? Githĩ ndiagĩrĩrwo nĩ gũtungatĩra mũriũ? O ta ũrĩa ndaatungatĩre thoguo, noguo ngũgũtuungatĩra.” 20 Abisalomu akĩra Ahithofeli atĩrĩ, “Tũhe ũtaaro waku. Twagĩrĩrwo nĩ gwĩka atĩa?” 21 Ahithofeli agĩcookia atĩrĩ, “Koma na thuriya cia thoguo iria aatigire nĩgeetha irorage gĩkaro kĩa mũthamaki. Hĩndĩ ĩyo andũ othe a Isiraeli nĩmakaigua atĩ wee wĩmũthũũre biũ nĩ thoguo, namo moko ma andũ arĩa othe ũrĩ nao nĩmekũgĩa hinya.” 22 Nĩ ũndũ ũcio makĩambĩra Abisalomu hema nyũmba igũrũ, nake agĩkoma na thuriya cia ithe mbere ya andũ othe a Isiraeli. 23 No rĩrĩ, matukũ-inĩ macio mataaro marĩa Ahithofeli aaheanaga maahaanaga ta ma mũndũ ũhoote kĩrĩra kũrĩ Ngai. Ūguo nĩguo Daudi na Abisalomu mooyaga mataaro mothe ma Ahithofeli.

17 Ahithofeli akĩra Abisalomu atĩrĩ, “Reke thuure andũ ngiri ikũmi na igĩrĩ nĩguo tũthĩĩ ũtukũ o ro ũyũ tũgakinĩre Daudi. 2 Na ndĩmũtharĩkĩre o ro rĩu arĩ mũnogu na atarĩ na hinya. Ndĩmũmakie, na andũ arĩa othe arĩa marĩ hamwe nake moore. Njũrage o mũthamaki we wiki, 3 na hũndũre andũ othe macooke kũrĩ we. Gĩkuũ kĩa mũndũ ũcio ũracaria gĩgũcookia andũ othe harĩwe; gũtirĩ mũndũ ũkũgurara.” 4 Narĩo ithugunda rĩu rikioneka rĩrĩ rĩega nĩ Abisalomu na athuari othe a Isiraeli. 5 No Abisalomu akiuga atĩrĩ, “Tũmanĩrai Hushai ũrĩa Mũariki o nake, nĩguo tũigwe

ūrīa ekuuga.” 6 Na rīrīa Hushai ookire, Abisalomu akīmwīra atīrī, “Ahithofeli nīaheanīte mataaro maya. Nī wega twīke ūguo aroiga? Angīkorwo ti ūguo-rī, tūhe woni waku.” 7 Hushai agīcookeria Abisalomu atīrī, “Itaaro rīrīa Ahithofeli aheanīte ti rīega ihinda-inī rīrī. 8 Wee nīūūi thoguo na andū ake; nī andū njamba, na nī njamba ta nduba itunyītwo mwana wayo. Ningī thoguo arī na ūmenyo wa mbaara; ndarī hīndī angīraarania na mbūtū cia ita. 9 O na rīu ahithītwo ngurunga kana akahithwo handū hangī. Angītharīkīra mbūtū ciaku cia ita mbere-rī, ūrīa wothe ūkaigua ūhorō ūcio akoiga atīrī, ‘Mbūtū cia ita cia Abisalomu nīciuragītwo.’ 10 Hīndī īyo o na mūthigari ūrīa njamba, ūrīa ngorō yake īhaana ta ngorō ya mūrūūthi-rī, nīakarīngīka nī guoya, tondū Isiraēli othe nīmooī atī, thoguo nī njamba ya ita na atī andū arīa marī nake nī njamba. 11 “Nī ūndū ūcio ngūgūtaara atīrī: Reke andū othe a Isiraēli kuuma Dani ngīnya Birishiba, acio aingī mūno ta mūthanga wa hūgūrūrū cia iria, moonganio othe macookanīrīre harīwe, na wee mwene ūmatongorie magīthīī ita-inī. 12 Hīndī īyo nītūkaamūtharīkīra harīa hothe tūngīmuona, tūmūmbīrīre o ta ūrīa ime rīgūaga thī. Nīgūkorwo we mwene o na kana mūndū o na ūmwe wake gūtīrī ūgaatigara muoyo. 13 O na ningī angīgatoonya itūūra inene, andū othe a Isiraēli makaarehe mīhīndo itūūra-inī rīu, tūrīkururie tūrītware gītumba-inī, o ngīnya kwage gacunjī karīo kangōneka.” 14 Nake Abisalomu na andū othe a Isiraēli makiuga atīrī, “Ūtaaro wa Hushai ūrīa Mūariki nī mwega gūkīra wa Ahithofeli.” Nīgūkorwo Jehova nīatuūte atī nīegūthūkia ūtaarani ūcio mwega wa Ahithofeli nīgeetha arehithīrīe Abisalomu mwanangīko. 15 Hushai akīra Zadoku na Abiatharu, acio athīnjīri-Ngai, atīrī, “Ahithofeli nīataarīte Abisalomu na athuuri a Isiraēli meeke ūna na ūna, no nīī ndīmataarīte meke ūna na ūna. 16 Rīu tūmana kūrī Daudi narua, ūmwīre atīrī, ‘Ūtukū ūyū menya ndūkaare mariūko-inī kūu werū-inī; ringa mūrīmo na ndūkaage gwīka ūguo, kwaga ūguo mūthamaki na arīa othe arī nao nīmekūnīinwo.’” 17 Jonathani na Ahimaazu maikaraga Eni-Rogeli. Nayo ndungata ya mūrītu nīyo yarī ithīī ikamahe ūhorō ūcio, nao mathīī makeere Mūthamaki Daudi, tondū matingētikīrīre kuonwo magītoonya itūūra-inī rīu inene. 18 No kamwana kanini nikamonire na gakīra Abisalomu. Nī ūndū ūcio andū acio eerī makiumagara na ihenya magītoonya

nyūmba ya mūndū kūu Bahurimu. Nake aarī na gīthima hau nja ya mūciī wake, nao makīharūrūka thīinī wakīo. 19 Nake mūtumia wa mūndū ūcio akīoya kīndū gīa kūhumbīra, agīgītambūrūkia igūrū rīa mūromo wa gīthima, na akīanika ngano igūrū rīakīo. Na gūtīrī mūndū o na ūmwe wamenyire ūhorō ūcio. 20 Na rīrīa andū a Abisalomu mookire kūrī mūtumia ūcio kūu nyūmba gwake-rī, makīmūūra atīrī, “Ahimaazu na Jonathani marī ha?” Nake mūtumia ūcio akīmacookeria atīrī, “Maringire mūrīmo ūūrīa wa karūūi.” Nao andū acio makīmacaria no mationire mūndū; nī ūndū ūcio magīcooka Jerusalemu. 21 Thuutha wa andū acio gūthīī, Jonathani na Ahimaazu makiuma gīthima-inī, na magītwarīra Mūthamaki Daudi ūhorō ūcio. Makīmwīra atīrī, “Wīhaarīrīe ūringe rūūi o narua, Ahithofeli nī ataaranīte ūna na ūna wa gūgūkīrīra.” 22 Nī ūndū ūcio Daudi na andū othe arīa maarī nake magīkīra na makīringa Rūūi rwa Jorodani. Na gūgīkia gūtīrī mūndū ūtaaringīte Rūūi rwa Jorodani. 23 Na rīrīa Ahithofeli onire atī mataaro make matiinarūmīrīrīrwo-rī, agītandīka ndīgiri yake, akīinūka gwake mūciī itūūra-inī rīake. Agīthondeka maūndū make, agīcooka akīiita. Nī ūndū ūcio agīkua na agīthikwo mbīrīra-inī ya ithe. 24 Daudi agīthīī Mahanaimu, nake Abisalomu akīringa Rūūi rwa Jorodani hamwe na andū othe a Isiraēli. 25 Abisalomu nīathuurīte Amasa atuūke mūnene wa mbūtū cia ita ithenya rīa Joabu. Amasa aarī mūrīū wa mūndū wetagwo Jetheri, Mūisiraēli ūrīa wahikītie Abigaili, mwarī wa Nahashu, mwarī wa nyina na Zerua nyina wa Joabu. 26 Andū a Isiraēli na Abisalomu maambīte hema ciao būrūrī-inī wa Gileadi. 27 Na rīrīa Daudi aakinyire Mahanaimu, Shobī mūrū wa Nahashu wa kuuma Raba kwa Aamoni, na Makiri mūrū wa Amieli kuuma Lo-Debari, na Barizilai ūrīa Mūgileadi kuuma Rogelimu 28 makīrehe indo cia gūkomera, na mbakūrī, na indo cia rīūmba. Ningī makīrehe ngano na cairi, na mūtu na ngano hīhie, na mboco na ndengū, 29 na ūūkī na ngorono, na ng’ondū na maguta mamata ma iria rīa ng’ombe, nīgeetha Daudi na andū ake marīe. Tondū moigire atīrī, “Andū aya nīahūūtu, na makanoga, na makanyootera gūkū werū-inī.”

18 Na rīrī, Daudi akīūngania andū arīa maarī nake, na agīthuura anene a gwatha thigari ngiri ngiri na a gwatha thigari igana igana. 2 Daudi agītūma mbūtū icio cia ita ithīī ikarūe, gīcunjī gīa ithatū gīathagwo nī Joabu, na gīcunjī gīa ithatū gīathagwo nī

Abishai mūrū wa nyina na Joabu, mūrū wa Zeruaia, na g̃cunjī kīngī g̃ā ithatū g̃gaathwo nī Itai ūrīa Mūgiiti. Nake mūthamaki akīra mbūtū icio cia ita atīrī, “Ti-itherū nī mwene nīngumagarania na inyu.”

3 No andū acio makīmwira atīrī, “Wee ndūgūthī; tūngīgākīrio hinya tūre-rī, matingīrūmbūiya ūhoro witū. O na nuthu iitū ūngikua-rī, matingīrūmbūiya ūhoro ūcio; no wee ūrī bata gūkira andū ngiri ikūmi aitū. Rīu nī kaba ūtūitehīrīrie ūrī gūkū itūūra-inī rīrī inene.”

4 Nake mūthamaki agīcookia atīrī, “Nī ngwīka ūrīa wothe mūkuona kwagīrīre.” Nī ūndū ūcio mūthamaki akīrūgama kīhingo-inī rīrīa andū acio othe moimagaraga marī ikundi cia andū igana igana, na cia ngiri ngiri.

5 Mūthamaki agīatha Joabu, na Abishai, na Itai, akīmeera atīrī, “Menyererai mwanake ūcio ūgwitwo Abisalomu nī ūndū wakwa.” Nacio mbūtū ciothe cia ita nīciaiguire mūthamaki akīheana watho nī ūndū wa Abisalomu kūrī o ūmwe wa anene a mbūtū cia ita.

6 Mbūtū icio cia ita ikīerekererwerū-inī ikarūe na Isiraeli, nayo mbaara ikīrūrwo mūtītū-inī wa Efiraimu.

7 Kūu nīkūo mbūtū cia ita cia Isiraeli ciatooreirio nī andū a Daudi. Nao arīa maakuire mūthenya ūcio maarī aingī mūno, maarī andū ngiri mīrongo īrī.

8 Mbaara ikīhurunjūka būrūri wothe, naguō mūtītū ūkīniina andū aingī mūthenya ūcio gūkira arīa maaniinirwo nī rūhiū rwa njora.

9 Nake Abisalomu agīcemanīa na andū a Daudi. Nake aahaicīte nyūmbū yake, na rīrīa nyūmbū yathiagīra rungu rwa hongē ndumanu cia mūgandi mūnene, mūtwe wa Abisalomu ūkīhata mūtī-inī. Nake agītīgwo acunjuurīte rīera-inī, nayo nyūmbū īrīa aahaicīte īgīthī o na mbere.

10 Hīndī īrīa mūndū ūmwe wao onire ūguo, akīra Joabu atīrī, “Nīndona Abisalomu acunjuurīte mūtī-inī wa mūgandi.”

11 Joabu akīra mūndū ūrīa wamwīrīre ūguo atīrī, “Atī kī! Nīwamuona? Nī kī kīagīria ūmūgūthe agwe thī o ro hau? Nīngīakūhe cekerī ikūmi cia betha, na mūcibi wa mūndū njamba.”

12 No mūndū ūcio agīcookia atīrī, “O na ingīthimīrwo cekerī ngiri imwe njikīrīrwo guoko, ndīngītambūrūkīria mūrū wa mūthamaki guoko ndīmwīke ūūru. Mūthamaki aagwathire wee, na Abishai, na Itai tūkīguaga, akīmwīra atīrī, ‘Menyererai mwanake ūcio ūgwitwo Abisalomu nī ūndū wakwa.’

13 Na ingītwarīrīrie muoyo wakwa thīina-inī, na tondū gūtīrī ūndū ūhithagwo mūthamaki, no wīeherie ūndīganīrīe.”

14 Joabu akiuga atīrī, “Nī ndīgūte mahinda nī ūndū waku.” Nī ūndū ūcio akīoya matimū

matatū, agīthī, akīmūtheeca namo ngoro Abisalomu arī o muoyo hau mūtī-inī wa mūgandi-inī ūcio.

15 Nao andū ikūmi arīa maakuuagīra Joabu indo cia mbaara makīrigīcīria Abisalomu, makīmūhūura, makīmūuraga.

16 Hīndī īyo Joabu akīhuha karumbeta, nacio mbūtū cia ita īgītiga gūteng’eria andū a Isiraeli, tondū Joabu nīacīrūgamīrie.

17 Nao makīoya Abisalomu, makīmūkia irima inene kūu mūtītū, na makīmūba hība nene ya mahiga īgūrū rīake. Hīndī īyo andū othe a Isiraeli makīūrīra kwao mīcī.

18 Hīndī īrīa aarī muoyo, Abisalomu nīeyakīire gītugī agīkīhaanda Gītumba-inī kīa Mūthamaki kīrī gīa kīrīrīkano gīake, tondū eeciirītie atīrī, “Nī ndīrī na kahī kangītūūra rītwa rīakwa.” Agīta gītugī kīu rītwa rīake, nakīo gītītagwo Gītugī kīa Abisalomu ngīnya ūmūthī.

19 Na rīrī, Ahimaazu mūrū wa Zadoku akiuga atīrī, “Reke hanyūke ngatwarīre mūthamaki ūhoro atī Jehova nīamūhonoketie kuuma guoko-inī gwa thū ciake.”

20 Joabu akīmwīra atīrī, “Wee tiwe wagīrīrwo nī gūtwarā ūhoro ūcio ūmūthī. Reke ūgaatwara ūhoro ihinda rīngī, no ndūgwīka ūguo ūmūthī, tondū mūrū wa mūthamaki nīakuīte.”

21 Hīndī īyo Joabu akīra Mūkushi ūmwe atīrī, “Thī ūkeere mūthamaki ūrīa wonete.” Mūkushi ūcio akīanamīrīra mbere ya Joabu na akīhanyūka agīthī.

22 Ahimaazu mūrū wa Zadoku akīra Joabu rīngī atīrī, “O ūrīa kūrītuika, reke nūmīrīre Mūkushi ūcio.” No Joabu agīcookia atīrī, “Mūrū wakwa, ūkwenda gūthī nīkī? Wee ndūrī na ūhoro ūrīa ūngīheerwo kīheo.”

23 Nake akiuga atīrī, “O ūrīa kūrītuika, nīngwenda kūhanyūka.” Nī ūndū ūcio Joabu akiuga atīrī, “Kīhanyūke!” Hīndī īyo Ahimaazu akīhanyūka agereire werū-inī, akīhītūka Mūkushi.

24 Daudi aakīarīte thī gatagatī ga kīhingo kīa na thīinī na kīa nja-rī, mūrangīrī agīthī kīhingo-īgūrū agereire rūthingo-inī. Na rīrīa aacūthīrīrie nja, akīona mūndū ahanyūkīte arī o wiki.

25 Nake mūrangīrī agīta mūthamaki na akīmūmenyithīa ūhoro ūcio. Nake mūthamaki akiuga atīrī, “Akorwo arī wiki, akīrī na ūhoro mwega.” Nake mūndū ūcio agīkuhīrīria o gūkuhīrīria.

26 Nīngī mūrangīrī akīona mūndū ūngī ahanyūkīte, agīta mūrangīrī wa kīhingo, akīmwīra atīrī, “Atīrīrī, mūndū ūngī ahanyūkīte arī o wiki!” Nake mūthamaki akiuga atīrī, “No ngīnya o nake akorwo ararehe ūhoro mwega.”

27 Mūrangīrī akiuga atīrī, “Ndīrona mūndū ūcio wa mbere akīhanyūka ta Ahimaazu mūrū wa Zadoku.” Mūthamaki akiuga atīrī, “Ūcio nī mūndū mwega, arooka arī na ūhoro

mwega.” 28 Ningĩ Ahimaazu agĩta mũthamaki, akĩmwĩra atĩrĩ, “Gũtirĩ na ũuru!” Akĩinamĩrĩra mbere ya mũthamaki aturumithĩtie ũthiũ thĩ, akiuga atĩrĩ, “Jehova Ngai waku arogocwo! Nĩaneanĩte andũ arĩa maatambũrũkĩtie moko mookĩrĩre mũthamaki mwathi wakwa.” 29 Nake mũthamaki akĩũria atĩrĩ, “Mwanake ũcio ti Abisalomu arĩ o thayũ?” Nake Ahimaazu agĩcookia atĩrĩ, “Nĩnyonire kĩrigiicano kĩnene rĩrĩa Joabu ekwendaga gũtũma ndungata ya mũthamaki o na nĩ, ndungata yaku, no ndinamenya kiuma gĩa kĩ.” 30 Nake mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Rũgama haha mwena-inĩ weterere.” Nĩ ũndũ ũcio agĩthĩ mwena-inĩ, akĩrũgama ho. 31 Hĩndĩ iyo Mũkushi agĩkinya, akiuga atĩrĩ, “Mũthamaki mwathi wakwa, ta igua ũhoru ũyũ mwega! Jehova nĩakũhonoketie ũmũthĩ kuuma kũrĩ arĩa maragũkĩrĩre.” 32 Mũthamaki akĩũria Mũkushi atĩrĩ, “Mwanake ũria ti Abisalomu arĩ o thayũ?” Mũkushi akĩmũcookeria atĩrĩ, “Thũ ciothe cia mũthamaki mwathi wakwa, na andũ arĩa othe mangũkĩra makũgere ngero marotũka ta mwanake ũcio.” 33 Mũthamaki akĩinaina. Akĩhaica, agĩthĩ nyũmba ya igũrũ ya kĩhingo-inĩ, akĩrĩra. Agĩthĩ akiugaga atĩrĩ, “Ũũĩ mũrũ wakwa Abisalomu! Mũrũ wakwa, mũrũ wakwa Abisalomu! Naarĩ korwo nĩ nĩ ndrakuire handũ haku, ũũĩ mũrũ wakwa, mũrũ wakwa!”

19 Nake Joabu akĩrwo atĩrĩ, “Mũthamaki nĩrarĩra agĩcakayagĩra Abisalomu.” 2 Naguo ũhootani wa mũthenya ũcio wa mbũtũ cia ita ciothe ũkĩgarũrũka, ũgĩtuĩka macakaya, tondũ mũthenya ũcio mbũtũ cia ita nĩciaiguire gũkĩrwo atĩrĩ, “Mũthamaki arĩ na kĩahe nĩ ũndũ wa mũriũ.” 3 Mũthenya ũcio andũ magĩcookia itũũra-inĩ inene na hito, o ta ũria andũ macookaga na hito maconokete rĩrĩa moorĩte kuuma mbaara-inĩ. 4 Nake mũthamaki akĩhumbĩra ũthiũ, akĩrĩra na mũgambo mũnene akiugaga atĩrĩ, “Ũũĩ Abisalomu, mũrũ wakwa! Ũũĩ Abisalomu, mũrũ wakwa, mũrũ wakwa!” 5 Hĩndĩ iyo Joabu agĩtoonya nyũmba kũrĩ mũthamaki, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũmũthĩ nĩuconorithĩtie andũ aku othe, arĩa marĩkĩtie kũhonokia muoyo waku, na mĩoyo ya ariũ aku na ya airĩtu aku, na mĩoyo ya atumia aku o na ya thuriya ciaku. 6 Wee wendete arĩa magũthũire, na ũkamena arĩa makwendete. Ũmũthĩ nĩwonanĩtie biũ atĩ ndũrĩ bata na anene a mbũtũ cia ita o na andũ ao. Nĩ nguona atĩ wee gĩkeno gĩaku kĩngĩrĩ rĩrĩa Abisalomu angĩrĩ muoyo ũmũthĩ na ithuothie tũkorwo tũkuĩte. 7 Rĩu ũkĩra ũthĩ

ũkoomĩrĩrie andũ aku ũmekĩre hinya. Nĩ ngwĩhĩta na rĩitwa rĩa Jehova atĩ aakorwo ndũkuuma ũthĩ gũtanatuka, gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũgũkorwo mwena waku. Ũndũ ũyũ ũgũtuĩka mũuru kũrĩ we gũkĩra maũndũ mothe mooru marĩa managũkora kuuma ũrĩ mũnini nginya rĩu.” 8 Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki agũkĩra, agũkarĩra gĩtĩ gĩa ke kĩhingo-inĩ. Hĩndĩ rĩa andũ meerirwo atĩrĩ, “Mũthamaki aikarĩte kĩhingo-inĩ,” othe magĩũka mbere yake. Na rĩrĩ, andũ a Isiraeli nĩmoorĩte magacooka kwao mĩcĩ. 9 Mĩhĩrĩga-inĩ yothe ya Isiraeli, andũ othe maakararanagia makoiga atĩrĩ, “Mũthamaki nĩwe watũkũrĩre kuuma guoko-inĩ gwa thũ ciitũ; nĩwe watũhonokirie kuuma guoko-inĩ kwa Afilisti. No rĩu nĩorĩte akoima bũrũri-inĩ akĩũrĩra Abisalomu; 10 nake Abisalomu ũria twaitĩrĩrie maguta atũthamakĩre-rĩ, nĩakuĩrĩre mbaara-inĩ. Nĩ ũndũ ũcio mwagĩte kwaria ũhoru wa gũcookia mũthamaki nĩkĩ?” 11 Mũthamaki Daudi nĩatũmanire kũrĩ Zadoku na Abiatharu, athĩnjĩri-Ngai, makeerwo atĩrĩ, “Ũria athuuri a Juda atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ gĩgũtũma mũrigie thuutha harĩ gũcookia mũthamaki nyũmba-inĩ yake ya ũthamaki, kuona atĩ ũria kũraario Isiraeli guothe nĩgũkinyĩre mũthamaki kũrĩa aikaraga? 12 Inyuĩ mũrĩ ariũ a baba, tũrĩ a mũthiimo ũmwe, na thakame ĩmwe. Nĩ kĩ kĩngĩtũma mũtuĩke a kũrigia thuutha kũinũkia mũthamaki?’ 13 Ningĩ mwĩre Amasa atĩrĩ, ‘Githĩ wee ndũrĩ wa mũthiimo wakwa, na thakame yakwa? Ngai arothũũra o na anjike ũuru makĩria, angĩkorwo kuuma rĩu gũthĩ na mbere wee tiwe ũgũtuĩka mũnene wa mbũtũ ciakwa cia ita ithenya rĩa Joabu.’ 14 Nake mũthamaki akĩguucĩrĩra ngoro cia andũ othe a Juda ta ciarĩ ngoro ya mũndũ ũmwe. Nao magĩtũmana kũrĩ mũthamaki, makiuga atĩrĩ, “Cooka, wee hamwe na andũ aku othe.” 15 Hĩndĩ iyo mũthamaki agĩcookia agĩthĩ agĩkinya Jorodani. Na rĩrĩ, andũ a Juda nĩmookĩte Giligali nĩguo matũnge mũthamaki mamũringie Rũũ rwa Jorodani. 16 Nake Shimei mũrũ wa Gera, Mũbenjamini kuuma Bahurimu, agĩkũrũka na ihenya marĩ na andũ a Juda nĩguo magatũnge Mũthamaki Daudi. 17 Nake aarĩ na andũ a Benjamini ngiri ĩmwe, o hamwe na Ziba ndungata ya mũcĩ wa Saũlũ, na ariũ ake ikũmi na atano, na ndungata mĩrongo ĩrĩ. Nao makĩhanyũka nginya Rũũ rwa Jorodani harĩa mũthamaki aarĩ. 18 Makĩringĩra iriũko-inĩ nĩguo maringie andũ a nyũmba ya mũthamaki na meeke o ũria angĩenda. Hĩndĩ rĩa Shimei mũrũ wa Gera aaringire Rũũ rwa

Jorodani akĩgũithia thĩ mbere ya mũthamaki, 19 na akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathi wakwa nĩ atige kũndua mwĩhia. Tĩga kũiririka ũrĩa ndungata yaku yekire mahĩtia mũthenya ũrĩa mũthamaki mwathi wakwa oimire Jerusalemu. Mũthamaki nĩatige kũiga ũhoro ũcio meciirĩa-inĩ make. 20 Nĩgũkorwo nĩ ndungata yaku nĩnjũũ atĩ nĩnjĩhĩtie, no ũmũthĩ nĩndoka haha ndĩ mũndũ wa mbere wa nyũmba yothē ya andũ a Jusufu; ndaikũrũka njũke ndũnge mũthamaki mwathi wakwa.” 21 Ningĩ Abishai mũrũ wa Zeruia akiuga atĩrĩ, “Githĩ Shimei ndagĩrĩre nĩ kũuragwo nĩ ũndũ wa ũrĩa ekĩte? Nĩarumire mũtĩrĩrie maguta wa Jehova.” 22 Nake Daudi agĩcokia atĩrĩ, “Tũnyĩtaniire ũndũ ũrĩkũ na inyuĩ, inyuĩ ariũ a Zeruia? ũmũthĩ nĩguo mũgũtuĩka thũ ciakwa! No kũhoteke mũndũ o na ũrĩkũ ooragwo thĩinĩ wa Isiraeli ũmũthĩ? Githĩ nĩ ndikĩũ atĩ ũmũthĩ nĩ nĩ mũthamaki wa Isiraeli?” 23 Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki akĩra Shimei atĩrĩ, “Wee ndũgũka.” Nake mũthamaki akĩmũhe ũhoro ũcio na mwĩhĩtwa. 24 Na rĩrĩ, Mefiboshethu, mwana wa mũriũ wa Saũlũ, o nake nĩaikũrũkire agĩthĩ gũtũnga mũthamaki. Nake ndethambĩte magũrũ kana akenja nderu, o na kana akahũũra nguo ciake kuuma mũthenya ũrĩa mũthamaki aathiire nginya mũthenya ũrĩa aacookire arĩ na thayũ. 25 Rĩrĩa oimire Jerusalemu agatũnge mũthamaki, mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Mefiboshethu, nĩ kĩ kĩagiririe ũthĩ na nĩ?” 26 Nake akiuga atĩrĩ, “Mũthamaki mwathi wakwa, nĩgũkorwo nĩ ndungata yaku ndĩ mwonju, ‘Ndoigire atĩrĩ, nĩngũgĩrĩra ndigiri yakwa matandiko na ndĩmĩhaice, nĩguo hote gũthĩ na mũthamaki’. No Ziba ndungata yakwa akĩngunyanĩra. 27 Na nĩacambĩtie ndungata yaku kũrĩ mũthamaki mwathi wakwa. Mwathi wakwa mũthamaki ahaana ta mũraika wa Ngai; nĩ ũndũ ũcio ĩka ũrĩa ũkuona kwagĩrĩre. 28 Njĩaro ciothe cia guka ciagĩrĩrwo nĩ kũuragwo nĩ mũthamaki mwathi wakwa. No wee nĩwaheire ndungata yaku handũ na arĩa marĩagĩra metha-inĩ yaku. Nĩ ũndũ ũcio ndĩ na kĩhoo to kĩrĩkũ gĩa gũgũkaĩra rĩngĩ mũthamaki wakwa?” 29 Mũthamaki akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ kĩ kĩngĩtũma warie makĩria ma ũguo? Ndaathana atĩ wee na Ziba mũgayane mũgũnda.” 30 Mefiboshethu akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Reke oe mĩgũnda yothē, kuona atĩ wee mwathi wakwa nĩucokete mũcĩ na thayũ.” 31 Ningĩ Barizilai, ũrĩa Mũgileadi agĩkũrũka kuuma Rogelimu akarĩnge Rũũ rwa Jorodani me hamwe na mũthamaki, na

amumagarie njĩra-inĩ ya kuuma kũu. 32 Na rĩrĩ, Barizilai aarĩ mũthuri mũkũrũ mũno wa mĩaka mĩrongo ĩnana. Nĩwe waheaga mũthamaki irio hĩndĩ ĩrĩa akarĩte Mahanaimu, tondũ aarĩ mũndũ mũtongu mũno. 33 Nake mũthamaki akĩra Barizilai atĩrĩ, “Nĩtũringe mũrĩmo nawe, tũthĩ ũikare hamwe na nĩ Jerusalemu, na nĩndĩrĩkũheaga irio.” 34 Nowe Barizilai agĩcokia mũthamaki atĩrĩ, “Nĩ mĩaka ĩngĩ ĩgana atĩa nĩ ngũtũra muoyo nĩguo nyambate thĩ Jerusalemu hamwe na mũthamaki? 35 Rĩu ndĩ na ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo ĩnana. No menye ũtiganu wa ũndũ mwega na mũũru? Ndingata yaku yahota gũcama kĩrĩa ĩraria na kĩrĩa ĩranyua? No hote kũigua mĩgambo ya arũme na ya andũ-a-nja makĩina? Nĩ kĩ kĩngĩtũma ndungata yaku ĩtuĩke mũrĩgo ũngĩ kũrĩ mũthamaki mwathi wakwa? 36 Ndingata yaku nĩkũringa Rũũ rwa Jorodani hamwe na mũthamaki handũ ha ĩtĩna ĩnini, no nĩ kĩ kĩngĩtũma mũthamaki andĩhe nĩ na njĩra ĩyo? 37 Reke ndungata yaku ĩcooke, nĩgeetha ngaakũra ĩtũra-inĩ rĩakwa hakuĩ na mbĩrĩra ya baba na maitũ. No rĩrĩ, ndungata yaku Kimuhamu nĩringe hamwe na mũthamaki mwathi wakwa. Mĩke o ũrĩa ũkuona kwagĩrĩre.” 38 Mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Kimuhamu nĩekũringa hamwe na nĩ, na nĩngũmwĩka o ũrĩa ũngĩona kwagĩrĩre. Na ũrĩa wothē ũngĩenda kuuma kũrĩ nĩ nĩ ngũgwĩkĩra.” 39 Nĩ ũndũ ũcio andũ othe makĩringa Rũũ rwa Jorodani, nake mũthamaki agĩcokia akĩringa. Mũthamaki akĩmumunya Barizilai na akĩmũrathima, nake Barizilai agĩcokia gwake mũcĩ. 40 Rĩrĩa mũthamaki aaringire mũrĩmo agĩkinya Giligali, Kimuhamu akĩringa hamwe nake. Nacio mbũtũ ciothe cia ĩta cia ĩta na nuthu ya mbũtũ cia ĩta cia Isiraeli ikĩringa mũthamaki. 41 Thuutha wa kahinda kanini andũ othe a Isiraeli nĩmookaga kũrĩ mũthamaki makamwĩra atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩatũmire ariũ a baba, andũ a Juda, matũtũnye mũthamaki na wara, na mamũcookie nyũmba yake kuuma mũrĩmo wa Jorodani, hamwe na andũ ake othe?” 42 Andũ othe a Juda magĩcokia andũ a Isiraeli atĩrĩ, “Twekire ũguo tondũ mũthamaki nĩ wa nyũmba ĩitũ. Nĩ kĩ gĩgũtũma mũrakario nĩ ũhoro ũcio? Nĩ irio tũrĩte cia mũthamaki? Nĩ harĩ kĩndũ twĩyoeire ĩthũ ene?” 43 Ningĩ andũ a Isiraeli magĩcokia andũ a Juda atĩrĩ, “ĩthũ tũrĩ na ĩcunjĩ ikũmi kũrĩ mũthamaki, na hamwe na ũguo-rĩ, tũrĩ na kĩhoo to gĩa gũtuĩka a Daudi gũkĩra inyuĩ. Nĩ ũndũ ũcio nĩ kĩ gĩgũtũma mũtũmene? Githĩ tĩ ĩthũ twarĩ a mbere kwaria ũhoro wa gũcokia

mūthamaki witū?” No andū a Juda magīcookia marī na ūuru mūingī mūno o na gūkīra andū a Isiraeli.

20 Na rīrī, kwarī mūdū wa ngūi wetagwo Sheba mūrū wa Bikiri, Mūbenjamini, nake agīkorwo aarī hau. Akīhuha karumbeta, akīanīrīra, akiuga atīrī, “Ithuī tūtīrī na igai harī Daudi, tūtīrī na handū harī mūrū wa Jesi! O mūdū nīacooke hema-inī yake, inyuū andū a Isiraeli!” **2** Nī ūndū ūcio andū othe a Isiraeli magītiganīria Daudi, makīrūmīrīra Sheba mūrū wa Bikiri. No andū a Juda makīrūmīrīra mūthamaki wao kuuma Jorodani nginya Jerusalemu. **3** Rīrīa Daudi aacookire gīikaro kīa nyūmba yake ya ūthamaki kūu Jerusalemu-rī, akīoya thuriya iria ikūmi aatigīte imenyagīrīre nyūmba ya ūthamaki, makīigwo nyūmba marangagīrwo. Nīamaheaga irio, no ndaakomire nao. Maatūūraga marī ahingīre na matarīi ta atumīa a ndigwa nginya mūthenya wa gūkuu. **4** Nake mūthamaki akīira Amasa atīrī, “Tūmanīra andū a Juda moke kūrī nī mūira wa matukū matatū mataanathira, nawe mwene ūgaakorwo ho.” **5** No rīrīa Amasa aathiire gwīta andū a Juda, agīkara ihinda iriaya kūrī rīrīa mūthamaki aamwīrīte. **6** Daudi akīira Abishai atīrī, “Rīu Sheba mūrū wa Bikiri nēgūtūgera ngero nene kūrī rīra twagerirwo nī Abisalomu. Oya andū a mwathi waku mūmūteng’erie, kwaga ūguo aahota kuona matūūra mairigīre oorīre kuo, na ithuī twage kūmuona.” **7** Nī ūndū ūcio andū a Joabu, na Akerethi, na Apelethi, na njamba ciothe iria ciarī hinya makiumagara matongoretio nī Abishai. Nao magīthīi moimīte Jerusalemu, mateng’eretie Sheba mūrū wa Bikiri. **8** Rīrīa maarī ihiga-inī rīrīa inene kūu Gibeoni, Amasa agīūka kūmatūnga. Joabu eehumbīte nguo ciake cia mbaara, na akehōtora mūcibi na rūhiū rūrī njora thīinī. Rīrīa aathiire mbere, rūhiū rūu rūkiuma njora-inī. **9** Joabu akīira Amasa atīrī, “Ūrī mwega, mūrū wa baba?” Hīndī īyo Joabu akīnyīita Amasa nderu na guoko gwake kwa ūrīo nīguo amūmumunye. **10** Amasa ndaatindanīrīre na rūhiū rūrīa Joabu aanyiitīte na guoko, nake Joabu akīmūtheeca nda naruo, namo mara make makīuma makīgūa thī, na ndaigana kūmūtheeca rīngī, nake Amasa agīkuu. Ningī Joabu na mūrū wa nyina Abishai magīteng’eria Sheba mūrū wa Bikiri. **11** Ūmwe wa andū a Joabu akīrūgama mwena-inī wa Amasa, akiuga atīrī, “Mūdū ūrīa wothe ūrī mwena wa Joabu na mwena wa Daudi, nīarūmīrīre Joabu!” **12** Nake Amasa eegaragaragia thakame-inī yake arī njīra gatagatī, nake mūdū

ūcio akīona atī mbūtū ciothe cia ita nīciarūgamaga hau. Rīrīa aamenyire atī o mūdū aakinyaga harī Amasa akarūgama-rī, akīmūkururia kuuma njīra-inī, akīmūiga gīthaka-inī, na akīmūhumbīra na nguo. **13** Amasa aarīkia kweherio njīra-inī, andū othe makīrūmīrīra Joabu, magīteng’eria Sheba mūrū wa Bikiri. **14** Sheba akīhītūkīra mīhīrīga-inī yothe ya Isiraeli, agīkinya Abeli-Bethi-Maaka, akīhītūkīra būrūrī-inī wothe wa Aberi, arīa moonganire hamwe na makīmūrūmīrīra. **15** Nacio mbūtū ciothe cia ita hamwe na Joabu igīūka na ikīrigiicīria Sheba kūu Abeli-Bethi-Maaka. Magīthondeka kīhumbu gīa tīri kūrīgania na itūūra, nakīo gīkīambatio nginya rūthingo rwa na nja rwa ūgītīri wa itūūra. Na rīrīa maahūūraga rūthingo nīguo marūmomore-rī, **16** mūdū-wa-nja ūmwe mūūgī agītīana arī thīinī wa itūūra rīu, akiuga atīrī, “Ta thikīrīria! Ta thikīrīria! Ūrai Joabu oke haha nīguo njarie nake.” **17** Nake agīthīi erekeire harī we; nake mūdū-wa-nja ūcio akīmūūria atīrī, “Wee nīwe Joabu?” Nake agīcookia atīrī, “Ū nī nīi.” Nake akiuga atīrī, “Gīthikīrīrie ūrīa ndungata yaku īkuuga.” Nake akiuga atīrī, “Nī thikīrīrie.” **18** Mūdū-wa-nja ūcio agīthīi na mbere kwaria, akiuga atīrī, “Tene-rī, ciugo ici nīciaragio, gūkeerwo atīrī ‘Andū makaahooyaga kīrīra kūu Abeli.’ Naguo ūhoro ūgaathīrīra kuo. **19** Ithuī-rī, tūrī andū a thayū na ehokeku thīinī wa Isiraeli. Wee ūrageria kwananga itūūra rīrīi, na nīrīo nyina wa Isiraeli. Nī kīi gīgūtūma wende kūniina igai rīa Jehova?” **20** Joabu agīcookia atīrī, “Ūhoro ūcio ūrondaihirīria! Ūhoro wa kūniina na kwananga ūrondaihirīria! **21** Ūguo tīguo ūhoro ūtarīi. Mūdū wītagwo Sheba mūrū wa Bikiri, kuuma būrūrī ūrīa ūrī irīma wa Efiraimu, nīarīkītie kwambararia guoko ookīrīre mūthamaki, ookīrīre Daudi. Tūnengerei mūdū ūcio ūmwe tu, na nīngūtīgana na itūūra rīrīi.” Mūdū-wa-nja ūcio akīira Joabu atīrī, “Nīgūikīrio mūtwe wake kuuma rūthingo-inī.” **22** Hīndī īyo mūtumia ūcio agīthīi kūrī andū othe arī na mataaro macio make ma ūūgī, nao magītīnia mūtwe wa Sheba mūrū wa Bikiri, makīūikīria Joabu. Nī ūndū ūcio Joabu akīhuha karumbeta, nao andū ake makīharagana kuuma itūūra-inī, o mūdū agīcooka gwake mūcīi. Nake Joabu agīcooka kūrī mūthamaki kūu Jerusalemu. **23** Joabu nīwe warī mūnene wa mbūtū ciothe cia ita cia Isiraeli; nake Benaia mūrū wa Jehoiada aarī mūnene wa Akerethi, o na Apelethi; **24** Adoniramū aarī mūtongoria wa kūrutithia wīra wa hinya; nake Jehoshafatu mūrū

wa Ahiludu nīwe warī mwandiki wa maūndū ma ihinda rīu; **25** nake Sheva nīwe warī mwandiki-marūa; Zadoku na Abiatharu maarī athīnjīri-Ngai; **26** nake Ira, ūrīa Mūnjairi, aarī mūthīnjīri-Ngai wa Daudi.

21 Na rīrī, hīndī ya wathani wa Daudi, nī kwagīire na ng'aragu ya mīfaka itatū īrūmanīrīire; nī ūndū ūcio Daudi agītūrīa ūhorō harī Jehova. Nake Jehova akiuga atīrī, “Ūndū ūyū ūrekīka nī ūndū wa Saūlū o na ūndū wa nyūmba yake īrīa yaitithagia thakame; nī ūndū wa ūrīa ooragire andū a Gibeoni.” **2** Nake mūthamaki agītā andū a Gibeoni akiaria nao. (Na rīrī, andū acio a Gibeoni matiarī amwe na Isiraeli no maarī matigari ma Aamori; no andū a Isiraeli nīmehītīte atī matikamooraga, no Saūlū nī ūndū wa kīyo kīrīa aarī nakīo nī ūndū wa Isiraeli na Juda nīageririe kūmaniina.) **3** Nake Daudi akīūria andū acio a Gibeoni atīrī, “Mūngīenda ndīmwikīre atīa? Nī ūndū ūrīkū ingīka tūiguane nīguo mūrathime igai rīa Jehova?” **4** Nao andū a Gibeoni makīmūcookeria atīrī, “Tūtīagīrīrwo nī kūūria tūheo betha kana thahabu kuuma kūrī Saūlū, kana nyūmba yake, o na tūtīrī wa kīhooō gīa kūūraga mūndū o na ūmwe thīinī wa Isiraeli.” Daudi akīmooria atīrī, “Nīatīa mūngīenda ndīmwikīre?” **5** Nao magīcookeria mūthamaki atīrī, “Ha ūhorō wa mūndū ūrīa watūiniire na agītūciirīa ūūru nīgeetha tūthire, nīguo tūtīkagīe na handū o na ha thīinī wa Isiraeli-rī, **6** reke tūneo arūme mūgwanja a njiaro ciake nīgeetha mooragwo na maraganio mbere ya Jehova kūu Gibeā ya Saūlū, ūrīa mūthuure wa Jehova.” Nī ūndū ūcio mūthamaki akiuga atīrī, “Nīngūmaneana kūrī inyuū.” **7** Na rīrī, mūthamaki akīhonokia Mefiboshethu mūrū wa Jonathani, mūrū wa Saūlū, nī ūndū wa mwīhītwa ūrīa Daudi na Jonathani mūrū wa Saūlū meehītanīire mbere ya Jehova. **8** No mūthamaki agīkuua Arimoni na Mefiboshethu, ariū acio eerī a Aia, mwarī wa Rizipa, arīa aaciariire Saūlū, hamwe na ariū atano a Merabu mwarī wa Saūlū, arīa aaciariire Adirieli mūrū wa Barizilai ūrīa Mūmeholathu; **9** Nake akīmaneana kūrī Gibeoni, arīa maamooragire na makīmaaraganīa kīrīma-inī mbere ya Jehova. Acio othe mūgwanja maagūire hamwe; mooragīrwo hīndī ya matukū ma kīambīrīria kīa magetha, o rīrīa magetha ma cairi maambagīrīria. **10** Rizipa mwarī wa Aia akīoya nguo ya ikūnia, na akīmīara hau ihiga igūrū. Kuuma kīambīrīria kīa magetha nginya rīrīa mbura yoirīire mīrī ūyo, ndaarekire ciimba icio ihutio nī nyoni cia rīera-inī

mūthenya, kana ihutio nī nyamū cia gīthaka ūtukū. **11** Hīndī īrīa Daudi eerirwo ūrīa Rizipa mwarī wa Aia, thuriya ya Saūlū, eekīte-rī, **12** agīthīi, agīkuua mahīndī ma Saūlū o na ma mūrīū Jonathani kuuma kwa andū a Jabeshi-Gileadi. Maamarūtīte na hitho kuuma kīhaaro-inī kīa mūingī kūu Bethi-Shani, harīa Afilisti maamacuurīte, thuutha wa kūūragīra Saūlū kūu Giliboa. **13** Daudi agīkuua mahīndī ma Saūlū na ma mūrīū Jonathani kuuma kūu, na mahīndī ma andū arīa moragītwo makaaraganio kūu makīūnganio. **14** Nao magīthika mahīndī ma Saūlū na ma mūrīū Jonathani mbīrīra-inī ya Kishu, ithe wa Saūlū, kūu Zela thīinī wa Benjamini, na magīka maūndū mothe marīa mūthamaki aathanīte. Thuutha ūcio Ngai agīcookeria mahooya marīa maahooetwo nī ūndū wa būrūrī. **15** O rīngī nī kwagīire mbaara gatagatī ka Afilisti na Isiraeli. Daudi agīkūrūka agīthīi hamwe na andū ake makarūe na Afilisti, na akīnoga mūno. **16** Nake Ishibi-Benobu ūrīa warī ūmwe wa njiaro cia Rafa, ūrīa mūthia wa itīmū rīake warī na ūritū wa cekeri magana matatū, na aarī na rūhiū rwa njora rwerū, ūcio akiuga nīekūūraga Daudi. **17** No rīrī, Abishai mūrū wa Zeruia akīhonokia Daudi; akīgūtha Mūfilisti ūcio akīgūa, akīmūūraga. Ningī andū a Daudi makīhīta kūrī we makiuga atīrī, “Gūtīrī hīndī ūgacooka gūthīi mbaara-inī na ithuū, nīgeetha tawa wa Isiraeli ndūkahorio.” **18** Ningī thuutha wa mahinda macio, makīgīa na mbaara īngī na Afilisti kūu Gobu. Hīndī ūyo Sibekai ūrīa Mūhushathi akīūraga Safu, ūmwe wa njiaro cia Rafa. **19** Ningī mbaara-inī īngī makīrūa na Afilisti kūu Gobu, Elihanani mūrū wa Jaare-Oregimu ūrīa Mūbethilehemu akīūraga Goliathū ūrīa Mūgiiti, ūrīa warī na itīmū rīarī na mūtī ūigana ta mūtī wa mūtumi ngoora. **20** Ningī mbaara-inī īngī īrīa yarī kūu Gathu, nakuo kwarī na mūndū mūnene mūno, warī na ciara ithathatū o guoko, na ciara ithathatū o kūgūrū, ciothe ciarī ciara mīrongo īrī na inya. O na ningī aarī wa rūciaro rwa Rafa. **21** Rīrīa aanyūrūrīre andū a Isiraeli, Jonathani mūrū wa Shimea, mūrū wa nyina na Daudi, akīmūūraga. **22** Andū acio ana maarī a rūciaro rwa Rafa kūu Gathu nao makīgīa moko-inī ma Daudi na andū ake.

22 Daudi nīainīire Jehova na ciugo cia rwīmbo rūrū rīria Jehova aamūhonokirie kuuma guoko-inī gwa thū ciake ciothe na kuuma guoko-inī gwa Saūlū. **2** Akiuga atīrī: **3** Ngai wakwa nīwe rwaro rwakwa rwa ihiga, na nīwe rīūrīro rīakwa, **4** Ngayagīra

Jehova, ūrīa wagīrīre kūgoocagwo, **5** “Ndiuhū cia gīkuū nīciathiūrūrūkīrie; **6** Mīhīndo ya mbīrīra īgīthiorokeria; (Sheol h7585) **7** Mīnyamaro-inī yakwa ndakaīre Jehova; **8** “Thī ikīinaina na īgīthingitha; **9** Ndogo ikīuma maniūrū-inī make ikīambata na igūrū; **10** Aahingūrīre igūrū agīkūrūka thī; **11** Ombūkire akuuītwo nī ikerubi; **12** Ehumbīrīre na nduma, **13** Kuuma ūkengi ūrīa warī harī we, **14** Jehova akīruruma arī kūu igūrū; **15** Aikirie mīguī, akīharaganā thū, **16** Hīndī īyo mīkuru ya iria ikīonekana, **17** “Agītambūrūkia guoko gwake kuuma o kūu igūrū akīnyīta; **18** Andeithūrīre thū yakwa īrī hinya, **19** Maanjīhotoreire mūthenya ūrīa ndaarī na mūtino, **20** Andutire na nja akīndwara handū haarī, **21** “Jehova anjīkīire maūndū kūringana na ūthingu wakwa, **22** Nīgūkorwo nīnūmītīe njīra cia Jehova; **23** Mawatho make mothe marī mbere yakwa; **24** Ngoretwo itarī na ūcuuke ndī mbere yake, **25** Jehova andīhīte kūringana na ūthingu wakwa, **26** “Ūrī mwīhokeku harī arī makwīhokete, **27** kūrī ūrīa wītheragia wīonanagia ūrī mūtheru, **28** Wee ūhonokagia andū arī enyīihia, **29** Wee Jehova, nīwe tawa wakwa, **30** Ndī na ūteithio waku no hote gūtharīkīra mbūtū ya ita; **31** “Mūrungu-rī, njīra ciake nīnginyanīru; **32** Nī ūndū-rī, nūū Mūrungu tiga Jehova? **33** Nī Mūrungu ūūhotoraga hinya na ūhoti, **34** Atūmaga magūrū makwa mateng’ere o ta ma thwariga; **35** We nīwe wonagia moko makwa mūrūire wa mbaara; **36** Ūūheaga ngo yaku ya ūhootani; **37** Ūnjaramagīria njīra ya kūrīa thīiagīra, **38** “Ndaingatithirie thū ciakwa na ngīcihehenja; **39** Ndacīhehenjire biū, ikīremwo nī gūūkīra, **40** Wee ūūheaga hinya wa kūrūa mbaara, **41** Watūmire thū ciakwa ihūndūke ciūre, **42** Maakaire mateithio, no hatiarī na wa kūmahonokia, **43** Ndaamahūrīre makīhaana ta rūkūngū rūhinyu rwa thī; **44** “Nīūūhonoketie ngaaga gūtharīkīrwo nī andū akwa; **45** andū a kūngī mokaga kūrī nīi menyīihītīe; **46** Othe makuuaga ngoro; **47** “Jehova atūūruga muoyo! O we Rwaro rwakwa rwa Ihiga arogoocwo! **48** We nīwe Mūrungu ūrīa ūndīhagīria, **49** nīwe ūūhonokagia kuuma kūrī thū ciakwa. **50** Nī ūndū ūcio, Wee Jehova, nīndīkūgoocaga ndī gatagatī ka ndūrīrī, **51** Aheaga mūthamaki wake ūhootani mūnene;

23 Ici nīcio ciugo cia kūrigīrīria cia Daudi: **2** “Roho wa Jehova nīarīrie na kanua gakwa; **3** Ngai wa Isiraeli nīarīrie, **4** atuūkaga ta ūtheri wa rūciinī riūa rīkīratha, **5** “Gīthī nyūmba yakwa ti nūngīrīru harī Mūrungu? **6** No andū arīa aaganu othe magaateo

ta mīgua, **7** Ūrīa wothe ūhutagia mīgua **8** Maya nīmo marīitwa ma andū a Daudi arīa maarī njamba: Joshebu-Bashebethu ūrīa Mūtakemoni aarī mūnene wa arīa atatū; nake oire itimū rīake, akīhūūra andū magana manana, na akīmooraga mbaara-inī īmwe. **9** Mūnini wake eetagwo Eleazaru mūrū wa Dodai, ūrīa Mūahohi. Arī ūmwe wa arīa atatū maarī njamba, aarī hamwe na Daudi hīndī rīra moogitire Afilisti arīa monganīte hamwe kūu Pasi-Damimu marūe mbaara. Hīndī īyo andū a Isiraeli makīūra, **10** nowe ndoorire, akīrūgama hau, akīhūūra Afilisti acio nginya guoko gwake gūkīganda kūnyīitīte rūhiū rwa njora o ro ūguo. Jehova akīrehe ūhootani mūnene mūthenya ūcio. Nacio mbūtū cia ita igīcooka kūrī Eleazaru, magatahe indo cia andū arīa akuū. **11** Ūrīa warūmīrīre aarī Shama mūrū wa Agee ūrīa Mūharari. Rīrīa Afilisti monganire hamwe handū haarī mūgūnda waiyūrīte ndengū, ita rīa Isiraeli rīkīmoorīra. **12** No Shama ndoorire, akīrūgama gatagatī ka mūgūnda ūcio. Akīūgitīra na akīūruga Afilisti acio, nake Jehova akīrehe ūhootani mūnene. **13** Hīndī ya magetha-rī, andū atatū thīinī wa arīa mīrongo itatū anene magīkūrūka kūrī Daudi kūu ngurunga-inī ya Adulamu, hīndī rīra mbūtū ya Afilisti yambīte hema Gītuamba-inī kīa Refaimu. **14** Ihinda-inī rīu Daudi aarī kīhitho-inī kīa hinya, nayo mbūtū ya Afilisti yarī Bethilehemu. **15** Daudi akīrīrīria maaī, akiuga atīrī, “Naarī korwo kūrī mūndū ūngīndehera maaī ma kūnyua kuuma gīthīma-inī kīrīa kīrī hakuhī na kīhingo kīa Bethilehemu!” **16** Nī ūndū ūcio andū acio atatū maarī njamba magītuikanīria gatagatī-inī ga ita rīa Afilisti, magītaha maaī gīthīma-inī kīu kīarī hakuhī na kīhingo kīa Bethilehemu na makīmatwarīra Daudi. No Daudi akīrega kūmanyua; akīmaita mbere ya Jehova. **17** Daudi akiuga atīrī, “Jehova, ūhoru ūyū ūrondaihīrīria, njage gwīka ūguo! Gīthī īno ti thakame ya andū arīa megūthīite magetwarīrīria ūgwati-inī wa gīkuū?” Nake Daudi akīrega kūnyua maaī macio. Maūndū ta macio nīmo meekagwo nī njamba icio ithatū. **18** Abishai mūrū wa nyina na Joabu mūrū wa Zeruia aarī mūnene wa acio atatū. Nake akīoya itimū rīake agītharīkīra andū magana matatū, akīmooraga; nī ūndū ūcio akīgīa igweta o ta acio Atatū. **19** Gīthī ndaakīgīre na igweta inene gūkīra acio Atatū? Nīwe watūkire mūnene wao, o na gūtuika ndaataranīrio nao. **20** Benaia mūrū wa Jehoiada aarī mūrū njamba wa kuuma Kabizeeli, ūrīa wekire maūndū manene ma ūcamba. Nīooragire njamba nene igīrī cia ita cia

Moabi. Ningĩ nĩatoonyire irima mũthenya warĩ na tharunji, akĩũraga mũrũũthi. **21** Nĩooragire Mũmisiri mũndũ warĩ mũnene mũno. O na gũtuĩka Mũmisiri ũcio nĩanyiitite itimũ na guoko gwake, Benaia aathiire akĩmũtharĩkĩra na njũgũma. Nake akĩhuria itimũ rĩu rĩarĩ guoko-inĩ kwa Mũmisiri ũcio na akĩmũũraga na itimũ rĩu rĩake. **22** Macio nĩmo maũndũ ma ũcamba marĩa meekirwo nĩ Benaia mũrũ wa Jehoiada; o nake aarĩ igweta o ta andũ arĩa atatũ maarĩ njamba. **23** Nĩatĩitwo gũkĩra arĩa Mĩrongo Ītatũ, no ndaataranĩrio na acio Atatũ. Nake Daudi akĩmũtua mũnene wa arĩa maamũrangagĩra. **24** Thĩinĩ wa andũ acio Mĩrongo Ītatũ, arĩa angĩ maarĩ: Asaheli mũrũ wa nyina na Joabu, na Elihanani mũrũ wa Dodo wa kuuma Bethlehemu, **25** na Shama ũrĩa Mũharodi, na Elika ũrĩa Mũharodi, **26** na Helezu ũrĩa Mũpaliti, na Ira mũrũ wa Ikeshu kuuma Tekoa, **27** na Abiezeri kuuma Anathothu, na Mebunai ũrĩa Mũhushathi, **28** na Zalimoni ũrĩa Mũahohi, na Maharai ũrĩa Mũnetofathi, **29** na Helebu mũrũ wa Baana ũrĩa Mũnetofathi, na Ithai mũrũ wa Ribai wa kuuma Gibeia kũu Benjamini, **30** na Benaia ũrĩa Mũpirathoni, na Hidai wa kuuma tũrũũ-inĩ twa Gaashu, **31** na Abi-Aliboni ũrĩa Mũaribathi, na Azamavethu ũrĩa Mũbahurimu, **32** na Eliahaba ũrĩa Mũshaaliboni, na ariũ a Jasheni, na Jonathani **33** mũrũ wa Shama ũrĩa Mũharari, na Ahiamu mũrũ wa Sharari ũrĩa Mũharari, **34** na Elifeleti mũrũ wa Ahasabai ũrĩa Mũmaakathi, na Eliamu mũrũ wa Ahithofeli ũrĩa Mũgiloni, **35** Herezo ũrĩa Mũkarimeli, na Parai ũrĩa Mũaribi, **36** na Igalĩ mũrũ wa Nathani kuuma Zoba, na mũrũ wa Hagĩli, **37** na Zeleku ũrĩa Mũamoni, na Naharai ũrĩa Mũbeerothi, ũrĩa wakuuagĩra Joabu mũrũ wa Zeruia indo ciake cia mbaara, **38** na Ira ũrĩa Mũithiri, na Garebi ũrĩa Mũithiri, **39** na Uria ũrĩa Mũhiti. Andũ acio othe maarĩ mĩrongo ĩtatũ na mũgwanja.

24 Ningĩ marakara ma Jehova magĩakanĩra Isiraeli, nake agĩkĩra Daudi meciiria nĩguo amokĩre, akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩĩ ũgatara andũ a Isiraeli na a Juda.” **2** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki akĩra Joabu na anene a mbũtũ cia ita arĩa maarĩ hamwe nake atĩrĩ, “Thĩĩ kũndũ guothe mĩhĩrĩga-inĩ ya Isiraeli kuuma Dani nginya Birishiba na mũtare andũ arĩa mangĩthĩ mbaara, nĩgeetha menye ũrĩa maigana.” **3** No Joabu agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Jehova Ngai waku angĩrongerera mbũtũ cia ita maita igana, namo maitho ma mũthamaki marokĩõnera. No nĩ kĩĩ gĩgũtũma

mũthamaki mwathi wakwa ende gwĩka ũndũ ta ũyũ?” **4** No rĩrĩ, mũthamaki, agĩkararia Joabu na anene a mbũtũ cia ita; nĩ ũndũ ũcio makĩehera mbere ya mũthamaki, magĩthĩĩ gũtara andũ a Isiraeli arĩa mangĩathĩire mbaara. **5** Nao marĩkia kũringa Rũũĩ rwa Jorodani, makĩamba hema hakuĩ na Aroeri, mwena wa gũthini wa itũũra mũkuru-inĩ ũcio, magĩtuĩkanĩria bũrũri wa Gadi magĩkinya Jazeri. **6** Magĩthĩĩ Gileadi na bũrũri-inĩ ũcio wa Tahatimu-Hodishi, magĩkinya Dani-Jaani magĩthĩũrũrũka magĩkinya Sidoni. **7** Magĩcooka magĩthĩĩ merekeire kĩirigo kĩa hinya gĩa Turo na matũũra-inĩ mothe ma andũ a Ahivi na ma Kaanani. Marigĩrĩrio-ini magĩthĩĩ Birishiba kũu Negevu ya Juda. **8** Maarĩkia gũthĩĩ bũrũri-inĩ wothe, magĩcooka Jerusalemu thuutha wa mĩeri kenda na matukũ mĩrongo ĩrĩ. **9** Joabu agĩcookeria mũthamaki ũhoru wa mũigana wa andũ arĩa mangĩathĩire mbaara: Thĩinĩ wa Isiraeli kwarĩ andũ ngiri magana manana andũ marĩ na hinya wa mwĩri na mangĩahotire kũhũthĩra rũhiũ rwa njora, nakuo Juda maarĩ ngiri magana matano. **10** Nake Daudi agĩthĩĩnĩka mũno ngoro thuutha wa gũtara andũ acio a mbaara, akĩra Jehova atĩrĩ, “Nĩnjĩhĩtie mũno nĩ ũndũ wa ũguo njĩkĩte. Rĩu, Wee Jehova-rĩ, ndagũthaiha ũnjehererie mahĩtia, niĩ ndungata yaku. Nĩnjĩkĩte ũndũ wa ũrimũ mũno.” **11** Daudi atanokĩra rũciinĩ rũrũ rũngĩ-rĩ, kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinyĩra mũnabii Gadi, ũrĩa wonagĩra Daudi maũndũ, akĩrwo atĩrĩ: **12** “Thĩĩ ũkeere Daudi ũũ, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: ũrĩ na maũndũ matatũ ma gũthũura. Nawe ũthũure ũmwe wamo ũrĩa ngũkũherithia naguo.” **13** Nĩ ũndũ ũcio Gadi agĩthĩĩ kũrĩ Daudi, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩũkwenda bũrũri waku ũgĩe ng’aragu miaka ĩtatũ? Kana ũũrĩre thũ ciaku mĩeri ĩtatũ igũteng’eretie? Kana kũgĩe matukũ matatũ ma mũrimũ wa mũthiro bũrũri-inĩ waku? Rĩu-rĩ, wĩciirie ũhoru ũcio ũtue itua rĩrĩa ngũcookeria ũcio ũndũmĩte.” **14** Daudi akĩra Gadi atĩrĩ, “Rĩu ndĩ na thĩĩna mũnene mũno. Nĩtũrekwo tũgwĩre moko-inĩ ma Jehova, nĩgũkorwo tha ciake nĩ nyingĩ; no ndũkareke ngwe moko-inĩ ma andũ.” **15** Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩrehera Isiraeli mũthiro kuuma rũciinĩ rũu nginya ihinda rĩrĩa rĩatũitwo; nao andũ ngiri mĩrongo mũgwanja kuuma Dani nginya Birishiba magĩkua. **16** Rĩrĩa mũraika aatambũrũkirie guoko gwake nĩguo aanange Jerusalemu-rĩ, Jehova akĩigua kĩa nĩ ũndũ wa kĩnyariĩrĩko kũu akĩra mũraika ũcio wanangaga andũ atĩrĩ, “Tĩgĩra hau! Eheria guoko gwaku.” Hĩndĩ iyo mũraika ũcio wa

Jehova aarūgamīte kīhuhīro-inī kīa ngano kīa Arauna, ūrīa Mūjebusi. 17 Rīrīa Daudi onire mūraika ūcio woragaga andū-rī, akīira Jehova atīrī, “Nīī nī nī njīhītīe o na ngeeka ūūru. Andū aya matariī o ta ng’ōndu. Nīatīa mekīte? Reke guoko gwaku kūnjūkīrīre nīī na nyūmba yakwa.” 18 Mūthenya o ro ūcio-rī, Gadi agīthīī kūrī Daudi, akīmwīra atīrī, “Ambata, ūthīī wakīre Jehova kīgongona, hau kīhuhīro-inī kīa ngano kīa Arauna ūrīa Mūjebusi.” 19 Nī ūndū ūcio Daudi akīambata o ta ūrīa Jehova aathanīte na kanua ka Gadi. 20 Rīrīa Arauna aacūthīrīrie akīona mūthamaki na andū ake magīūka marorete na kūrī we, akiuma nja, akīinamīrīra mbere ya mūthamaki aturumithītīe ūthiū thī. 21 Arauna akiuga atīrī, “Nī kīī gīatūma mūthamaki mwathi wakwa oke kūrī ndungata yake?” Nake Daudi akīmūcookeria atīrī, “Ndooka kūgūra kīhuhīro gīaku kīa ngano, nīguo njakīre Jehova kīgongona, nīgeetha mūthiro ūyū ūkorete andū ūthire.” 22 Arauna akīira Daudi atīrī, “Reke mūthamaki mwathi wakwa oe kīrīa gīothe angīenda akīrute igongona. Ici nī ndegwa cia igongona rīa njino, na ici nīcio indo cia kūhuhīra ngano namo macookī ma ndegwa matuīke ngū. 23 Atīrīrī, wee mūthamaki, Arauna nīaheana indo icio ciothe kūrī mūthamaki.” Arauna agīcooka akīmwīra atīrī, “Jehova Ngai waku arogwītīkīra.” 24 Mūthamaki agīcookeria Arauna atīrī, “Aca, no nginya ngūrīhe nī ūndū wakīo. Ndikūrūtīra Jehova Ngai wakwa igongona rīa njino rīa kīndū kīrīa itarīhīire thogora.” Nī ūndū ūcio Daudi akīgūra kīhuhīro kīu kīa ngano na ndegwa icio na cekeri mīrongo ītano cia betha. 25 Daudi agīakīra Jehova kīgongona hau, na akīruta maruta ma njino na maruta ma ūiguano. Hīndī īyo Jehova agīcookīa mahooya nī ūndū wa būrūrī, nāguo mūthiro ūrīa warī Isīraeli ūgīthira.

1 Athamaki

1 Hĩndĩ ırĩa Mũthamaki Daudi aakũrire na agatĩndĩka mĩaka-rĩ, ndaiguaga ũrugarĩ o na mamũhumbĩra na ngu. **2** Nĩ ũndũ ũcio ndungata ciake ikĩmwĩra atĩrĩ, “Reke tũcarie mũirĩtu mwĩthĩ gathirange, atungatagĩre mũthamaki na ũndũ wa kũmũmenyerera, na akomage hamwe nake nĩguo mũthamaki, mwathi witũ, aiguage ũrugarĩ.” **3** Magĩetha mũirĩtu mũthaka Isiraeli guothe, makĩona Abishagi ũrĩa Mũshunami, na makĩmũrehe kũrĩ mũthamaki. **4** Mũirĩtu ũcio aarĩ mũthaka mũno; nake akĩmenyerera mũthamaki na akĩmũtungatĩra, no mũthamaki ndaigana gũkoma nake. **5** Na rĩrĩ, Adonija, ũrĩa nyina aarĩ Hagithu, akĩyũmĩria, akiuga atĩrĩ, “Nĩ nĩ ngũtuĩka mũthamaki.” Nĩ ũndũ ũcio agĩthagathaga ngaari cia ita na mbarathi, na andũ mĩrongo itano mathiĩage mateng’erete marĩ mbere yake. **6** (Ithe ndaamũkaanĩtie ũndũ, kana akamũũria atĩrĩ, “Wĩkĩte ũna na ũna nĩkĩ?” Ningĩ aarĩ mũndũ mũthaka mũno, na nĩwe waciarĩtwo thuutha wa Abisalomu.) **7** Nake Adonija akĩrĩkanĩra na Joabu mũrũ wa Zeruia, na Abiatharu mũthĩnjĩri-Ngai, nao magĩtĩkĩra kũmũteithĩrĩria. **8** No Zadoku mũthĩnjĩri-Ngai, na Benaia mũrũ wa Jehoiada, na Nathani ũrĩa mũnabii, na Shimei, na Rei, na arangĩri arĩa a mwanya a Daudi matianyĩtaniire na Adonija. **9** Nake Adonija akĩruta igongona rĩa ng’ondũ, na ng’ombe, na njaũ irĩa noru Ihiga-inĩ rĩa Zoheluthu, hakuhi na Eni-Rogeli. Nake agĩta ariũ a ithe othe, na nĩo ariũ a mũthamaki, na andũ othe a Juda arĩa maarĩ anene a nyũmba ya ũthamaki, **10** no ndaigana gwĩta Nathani ũrĩa mũnabii, kana Benaia, kana arangĩri arĩa a mwanya, o na kana mũrũ wa ithe Solomoni. **11** Nake Nathani akĩũria Bathisheba, nyina wa Solomoni atĩrĩ, “Nĩũiguĩte atĩ Adonija mũrũ wa Hagithu nĩatuĩkĩte mũthamaki, Daudi mwathi witũ atekũmenya? **12** Na rĩrĩ, reke ngũtaare ũrĩa ũngĩhota kũhonokia muoyo waku na muoyo wa mũrũguo Solomoni. **13** ũkĩra ũthĩ kũrĩ Mũthamaki Daudi ũmwĩre atĩrĩ, ‘Mũthamaki mwathi wakwa, githĩ ndwehĩtire kũrĩ nĩ, ndungata yaku ũkĩnjĩra atĩrĩ: “Ti-itherũ Solomoni mũrũguo nĩwe ũgaatuĩka mũthamaki thuutha wakwa, na nĩwe ũgaikarĩra gĩtĩ gĩakwa gĩa ũthamaki?” Rĩu-rĩ, nĩ kĩ gĩtũmĩte Adonija atũĩke mũthamaki?” **14** ũrĩ o kũu ũkĩaria na mũthamaki, na nĩ njũke ndoonye kuo nĩguo njĩkĩre hinya ũguo ũkũmwĩra.” **15** Nĩ ũndũ ũcio Bathisheba agĩthĩ kuona mũthamaki ũcio mũkũrũ

kanyũmba gake ga thĩinĩ, kũrĩa aatungatagĩrwo nĩ Abishagi ũrĩa Mũshunami. **16** Bathisheba akĩinamĩrĩra, agĩtura ndu mbere ya mũthamaki. Nake mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “ũkwenda atĩa?” **17** Akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathi wakwa, wee mwene nĩwehĩtire hari nĩ ndungata yaku na rĩitwa rĩa Jehova Ngai waku, ũkiuga atĩrĩ: ‘Solomoni mũrũguo nĩwe ũgaatuĩka mũthamaki thuutha wakwa, na nĩwe ũgaikarĩra gĩtĩ gĩakwa kĩa ũnene.’ **18** No rĩrĩ, Adonija nĩatuĩkĩte mũthamaki, na wee mũthamaki mwathi wakwa ndũmenyete ũhoru ũcio. **19** Nĩarutĩte igongona inene rĩa ng’ombe nyingĩ, na njaũ noru, na ng’ondũ, na ageeta ariũ a mũthamaki othe, na Abiatharu ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na Joabu ũrĩa mũnene wa mbũtũ cia ita, no ndetĩte Solomoni ndungata yaku. **20** Mũthamaki mwathi wakwa, andũ a Isiraeli othe nĩwe macũthĩrĩrie, nĩguo ũmamenyithie nũ ũgaikarĩra gĩtĩ kĩa ũnene thuutha waku wee mũthamaki, mwathi wakwa. **21** Kwaga ũguo-rĩ, rĩrĩa mũthamaki mwathi wakwa agaakoma ahurũke hamwe na maithe make, nĩ na mũrũ wakwa Solomoni tũgaatuuo ta andũ ageri ngero.” **22** Hĩndĩ ırĩa aaragia na mũthamaki, Nathani ũrĩa mũnabii agĩkinya. **23** Nao makĩra mũthamaki atĩrĩ, “Mũnabii Nathani arĩ haha.” Nĩ ũndũ ũcio Nathani agĩthĩ mbere ya mũthamaki, akĩinamĩrĩra, agĩturumithia ũthiũ thĩ. **24** Nathani akĩũria atĩrĩ, “Wee mũthamaki mwathi wakwa-rĩ, nĩũtuĩte atĩ Adonija nĩwe ũgaatuĩka mũthamaki thuutha waku, na atĩ nĩwe ũgaikarĩra gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene? **25** ũmũthĩ nĩakũrũkĩte na akaruta igongona inene rĩa ng’ombe nyingĩ, na njaũ noru, na ng’ondũ. Na ageeta ariũ a mũthamaki othe, na anene a thigari othe, na Abiatharu ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai. Rĩu nĩ kũrĩa maraarĩa na makanyua marĩ hamwe nake, makiugaga atĩrĩ, ‘Mũthamaki Adonija arotũura nginya tene!’ **26** No rĩrĩ, nĩ ndungata yaku, na Zadoku ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na Benaia mũrũ wa Jehoiada, na ndungata yaku Solomoni ndanatwĩta. **27** ũndũ ũyũ-rĩ, nĩ mũthamaki mwathi wakwa wĩkĩte atamenyithĩtie ndungata ciake nũ ũgũikarĩra gĩtĩ kĩa ũnene kĩa mũthamaki mwathi wakwa thuutha wake?” **28** Hĩndĩ ıyo Mũthamaki Daudi akiuga atĩrĩ, “Itai Bathisheba oke.” Nĩ ũndũ ũcio Bathisheba agĩũka harĩ mũthamaki, akĩrũgama mbere yake. **29** Nake mũthamaki akĩhĩta, akiuga atĩrĩ: “O ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, ũrĩa wanaahonokia kuuma mathĩna-inĩ mothe, **30** ti-itherũ ũmũthĩ nĩguo ngũhingia ũrĩa ndehĩtire kũrĩ we na rĩitwa rĩa Jehova Ngai wa Isiraeli, ngĩkwĩra atĩrĩ: Solomoni mũrũguo

nīwe ūgaatuika mūthamaki thuutha wakwa, na nīwe ūgaakarīra gītī gīakwa kīa ūnene handū hakwa.” 31 Nake Bathisheba akīnamīrīra, agīturumithia ūthiū thī, na agīturia ndu mbere ya mūthamaki, akiuga atīrī, “Mūthamaki mwathi wakwa Daudi arotūūra nginya tene!” 32 Mūthamaki Daudi akiuga atīrī, “Itai Zadoku ūrīa mūthīnjīri-Ngai, na Nathani ūrīa mūnabii, na Benaia mūrū wa Jehoiada moke.” Rīrīa mookire mbere ya mūthamaki, 33 akīmeera atīrī, “Thiī na ndungata cia mwathi wanyu na mūhaicie Solomoni mūrū wakwa igūrū rīa nyūmbū yakwa, mūmūkūrūkie nginya Gihoni. 34 Mūrī kūu, mūreke Zadoku ūrīa mūthīnjīri-Ngai na Nathani ūrīa mūnabii mamūitīrīrie maguta atuīke mūthamaki wa Isiraēli. Ningī mūhuhe karumbeta, na mwanīrīre atīrī, ‘Mūthamaki Solomoni arotūūra nginya tene!’ 35 Ningī mūcooke mwambate nake, oke aikarīre gītī gīakwa kīa ūnene, na athamake handū hakwa. Nīndīmūthuurīte aathanage Isiraēli na Juda.” 36 Benaia mūrū wa Jehoiada agīcookeria mūthamaki atīrī, “Ameni! Jehova, Ngai wa mūthamaki mwathi wakwa arotūma gūtuīke guo. 37 O ta ūrīa Jehova akoretwo arī hamwe na mūthamaki mwathi wakwa, aroikara hamwe na Solomoni na atūme wathani wake ūnenehe gūkīra wathani wa mūthamaki mwathi wakwa Daudi!” 38 Tondū ūcio Zadoku ūrīa mūthīnjīri-Ngai, na Nathani ūrīa mūnabii, na Benaia mūrū wa Jehoiada, hamwe na Akerethi na Apelethi, magīkūrūka, makīhaicia Solomoni nyūmbū ya Mūthamaki Daudi, makīmumagaria nginya Gihoni. 39 Zadoku ūrīa mūthīnjīri-Ngai akīruta rūhīa rwa maguta kuuma hema-inī rīa nyamūre na agītīrīria Solomoni. Ningī makīhuha karumbeta, nao andū othe makīanīrīra, makiuga atīrī, “Mūthamaki Solomoni arotūūra nginya tene!” 40 Andū othe makīambata mamūrūmīrīrie, makīhuhaga mītūrūrū me na gīkeno kīnene, nginya thī īgīthingitha nī mūrurumo. 41 Adonija na ageni othe arīa maarī hamwe nake makīigua mūrurumo ūcio rīrīa maarī hakuhi kūrīkia iruga rīao. Rīrīa maiguire mūgambo wa karumbeta, Joabu akīūrīa atīrī, “Inegene rīu rīothe rīrī itūūra-inī nī rīa kīrī?” 42 O akīaragia-rī, Jonathani mūrū wa Abiatharu ūrīa mūthīnjīri-Ngai agīkinya. Adonija akīmwīra atīrī, “Toonya thīnī. Mūdū wa bata tawe no nginya akorwo nī ūhoru mwega aatūrehere.” 43 Jonathani agīcookia atīrī; “Aca ti ūguo! Mūthamaki Daudi mwathi witū nīatuīte Solomoni mūthamaki. 44 Mūthamaki nōimagarītie Solomoni hamwe na Zadoku

ūrīa mūthīnjīri-Ngai, na Nathani ūrīa mūnabii, na Benaia mūrū wa Jehoiada, na Akerethi na Apelethi, na nīmahaicītie Solomoni nyūmbū ya mūthamaki, 45 na rīrī, Zadoku ūrīa mūthīnjīri-Ngai, na Nathani ūrīa mūnabii nīmamūitīrīrie maguta kūu Gihoni atuīke mūthamaki. Kuuma hau nīmambatīte makiugagīrīria, narīo itūūra rīothe rīkamaamūkīria. Rīu nīrīo inegene rīrīa mūrīaigua. 46 O na ningī, Solomoni nīaikarīrie gītī gīake kīa ūnene gīa ūthamaki. 47 Ningī atongoria a ūthamaki nīmokīte gūcookeria Mūthamaki Daudi, mwathi witū, ngaatho, makoiga atīrī: ‘Ngai waku arotūma rītwa rīa Solomoni rīgīe na ngumo gūkīra rīaku, naguo ūthamaki wake ūroneneha gūkīra waku!’ Nake mūthamaki nīainamīrīra na aakīgooca arī o gītanda-inī, 48 oiga atīrī, ‘Jehova Ngai wa Isiraēli arogocwo, ūrīa wītīkīrītie maitho makwa meyonere mwana ūmwe wakwa agīkarīra gītī gīakwa kīa ūnene ūmūthi.’” 49 Hīndī iyo ageni othe a Adonija makīmaka, magīūkīra, magīthīra, o mūdū na nīra yake. 50 No rīrī, Adonija, nī ūndū wa gwītīgīra Solomoni, agīthī akīnyīitīrīra hīa cia kīgongona. 51 Hīndī iyo Solomoni akīmenyithio atīrī, “Adonija nīaretīgīra Mūthamaki Solomoni, na nīenyīitīrīrie hīa cia kīgongona. Aroiga atīrī, ‘Mūthamaki Solomoni nīehīte harī nī ūmūthī anjīire atī ndekūūruga ndungata yake na rūhīu rwa njora.’” 52 Solomoni agīcookia atīrī, “Angīona atī nī mūdū wagīrīrie, gūtīrī rūcuīrī rwake rwa mūtwe rūkaagūa thī; no angīoneka na ūūru no agaakua.” 53 Ningī Mūthamaki Solomoni agītūma andū, nao makīmūkūrūkia kuuma kīgongona-inī. Adonija akīnamīrīra harī Mūthamaki Solomoni, nake Solomoni akīmwīra atīrī, “Inūka gwaku mūcīi.”

2 Rīrīa ihinda rīa Daudi rīakuhīrīrie rīa gūkua-rī, agīatha mūrīu Solomoni, akīmwīra atīrī, 2 “Rīu ndī hakuhi gūthī na nīra rīa īgeragwo nī andū othe a thī; nī ūndū ūcio-rī, gīa na hinya, wonanie atī ūrī mūdū mūrūme ki, 3 na ūmenyagīrīre ūrīa Jehova Ngai waku endaga: ūthīiige na nīra ciake, na ūmenyagīrīre irīra cia watho wake wa kūrūmīrīrwo na maathani make, na mawatho make na maūdū marīa endaga, o ta ūrīa maandīkītwo Watho-inī wa Musa, nīgeetha ūgaacīre maūdū-inī mothe marīa ūrīkaga na kūrīa guothe ūrīthīiiga, 4 nīgeetha Jehova atūūrie kīranīro kīrīa aanjīrīrie, akiuga ūu: ‘Njīaro ciaku īngīkaamenyerera mūtūūrīre wacio, na ithīiige irī na wīhokeku mbere yakwa na ngoro ciao ciothe, na meciiria macio mothe, gwaku gūtīkaga mūdū wa gūkarīra gītī kīa ūnene

gĩa Isiraeli.’ 5 “Riu wee mwene niĩĩ ũria Joabu mũrũ wa Zeruia aanjikire, na ũria eekire anene eerĩ a mbũtũ cia ita cia Isiraeli, nĩo Abineri mũrũ wa Nerĩ, na Amasa mũrũ wa Jetheri. Nĩamoorage, agĩta thakame yao hĩndĩ ya thayũ, o taarĩ hĩndĩ ya mbaara, nayo thakame ĩyo ĩkĩgĩa mũcibi-inĩ wake wa njohero, na iraatũ-inĩ cia magũrũ make. 6 ĩka ũria ũkuona kwagĩrĩre kũringana na ũũgĩ waku, no ndũkanareke mũtwe ũcio wake ũrĩ mbaũ ũkinye mbĩrĩra-inĩ na thayũ. (Sheol h7585) 7 “No arĩũ a Barizilai wa Gileadi ũmatugage wega, na ũreke matũike amwe a arĩa mũrĩrĩaga nao metha-inĩ yaku. Nĩo mandũgamĩrĩre rĩria ndooragira mũrũ wa thoguo Abisalomu. 8 “Na ũrĩrikane Shimei mũrũ wa Gera, ũria Mũbenjamini kuuma Bahurimu, arĩ gũkũ nawe, na nĩwe wanumire na irumi ndũrũ mũthenya ũria ndaathiaga Mahanaimu. Rĩria ookire kũndũnga hau Jorodani, nĩndehĩtĩre kũrĩ we na rĩitwa rĩa Jehova, ngĩmwĩra atĩrĩ, ‘Ndĩgakũũraga na rũhiũ rwa njora.’ 9 No rĩrĩ, tiga kuona ta atarĩ na ihĩtia. Wee ũrĩ mũndũ mũũgĩ; nĩũkamenya ũria ũkaamwĩka. Ndũkanareke mũtwe ũcio wake ũrĩ mbaũ ũgaathikwo ũtarĩ na thakame.” (Sheol h7585) 10 Na rĩrĩ, Daudi akĩhurũka hamwe na maithe make, na agĩthikwo thĩnĩ wa Itũũra inene rĩa Daudi. 11 Aathamakĩre Isiraeli mĩaka mĩrongo ĩna: mĩaka mũgwanja aathamakire arĩ Heberoni, nayo mĩaka mĩrongo ĩtatũ na ĩtatũ agĩthamaka arĩ Jerusalemu. 12 Nĩ ũndũ ũcio Solomoni agĩkarĩra gĩtĩ kĩa ũnene kĩa ithe Daudi, naguo wathani wake ũkĩhaanda, ũkĩrũma biũ. 13 Na rĩrĩ, Adonija mũrũ wa Hagithu, agĩthĩ harĩ Bathisheba nyina wa Solomoni. Bathisheba akĩmũũria atĩrĩ, “Ūũkĩte na thayũ?” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Ī, ndooka na thayũ.” 14 Agĩcookia akiuga atĩrĩ, “Ndĩ na ũndũ ngũkwĩra.” Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Njĩra.” 15 Agĩkiuga atĩrĩ, “O ta ũria wee ũũrĩ, ũthamaki ũyũ warĩ wakwa. Andũ a Isiraeli othe nĩ nĩ meetagĩrĩra ndũike mũthamaki wao. No maũndũ makĩgarũrũka, naguo ũthamaki nĩũthĩte kũrĩ mũrũ wa Baba; tondu ũheanĩtwo kũrĩ we nĩ Jehova. 16 Na rĩrĩ, ndĩ na ihooya ngwenda gũkũhooya, na ndũkarege.” Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “No ũrĩhooye.” 17 Agĩthĩ na mbere, akiuga atĩrĩ, “Ītikĩra kũũria Mũthamaki Solomoni, nĩ ũndũ wee ndangĩkũregera, aahe Abishagi ũria Mũshunami atũike mũtumia wakwa.” 18 Bathisheba agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ wega, nĩ ngũkarĩrĩria harĩ mũthamaki.” 19 Rĩria Bathisheba aathiire kũrĩ Mũthamaki Solomoni akamũhe ũhoru wa Adonija-rĩ, mũthamaki agĩũkĩra

na igũrũ akĩmũtũnga, akĩmũinamĩrĩra, na agĩkarĩra gĩtĩ gĩa ke kĩa ũnene. Akĩrethĩrĩria nyina gĩtĩ kĩa ũnene, nake nyina akĩmũikara guoko gwake kwa ũrĩo. 20 Nake nyina akiuga atĩrĩ, “Ndĩ na kaũndũ kanini ngwenda gũkũhooya, na ndũkae kũrega.” Mũthamaki akĩmũcookeria atĩrĩ, “Maitũ, ũria ndĩkũrega.” 21 Nĩ ũndũ ũcio nyina akiuga atĩrĩ, “Reke Abishagi ũria Mũshunami ahikio nĩ mũrũ wa thoguo Adonija.” 22 Mũthamaki Solomoni akĩra nyina atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩgĩtũma ũrie Abishagi ũria Mũshunami ahikio nĩ Adonija? Ndũkĩmũũrĩre ũthamaki o naguo, o na ti we ũkĩrĩ mũkũrũ kũrĩ nĩ, ĩ-ni, ũgĩtuĩke wake, na wa Abiatharu ũria mũthĩnjĩri-Ngai na wa Joabu mũrũ wa Zeruia!” 23 Hĩndĩ ĩyo Mũthamaki Solomoni akĩhĩta na rĩitwa rĩa Jehova, akiuga ũũ: “Ngai arooherithia o na anjĩhĩre mũno, aakorwo Adonija ndekũrĩha na muoyo wake nĩ ũndũ wa ũndũ ũcio orĩtie! 24 Na rĩrĩ, ti-itherũ o ta ũria Jehova atũũraga muoyo, o we ũtũmĩte ngaacĩre ũthamaki-inĩ wa baba, Daudi, na agetĩkĩra ndũike wa rũciarũ rwa nyũmba ya ũthamaki, o ta ũria eranĩre-rĩ, Adonija no ekũũragwo ũmũthĩ!” 25 Nĩ ũndũ ũcio Mũthamaki Solomoni agĩatha Benaia mũrũ wa Jehoiada, nake agĩthĩ akĩgũtha Adonija, akĩmũũraga. 26 Mũthamaki akĩra Abiatharu ũria mũthĩnjĩri-Ngai atĩrĩ, “Cooka mũgũnda-inĩ gwaku kũu Anathothu. Wee wagĩrĩrwo nĩ gũkua, no ndĩgũkũũraga rĩu, tondu nĩwakuuuga ithandũkũ rĩa Mwathani Jehova hĩndĩ ya baba Daudi, na nĩwagwatanĩre na baba moritũ-inĩ make mothe.” 27 Nĩ ũndũ ũcio Solomoni akĩheria Abiatharu atige gũtuĩka mũthĩnjĩri-Ngai wa Jehova, nakĩo kiugo kĩa Jehova kĩria aarĩire kũu Shilo, gĩkonĩ nyũmba ya Eli, gĩkĩhinga. 28 Rĩria ũhoru ũcio wakinyĩre Joabu, ũria waciĩrĩre gwĩka ũũru marĩ na Adonija, o na gũtuĩka ndaanyĩtaniire na Abisalomu, akĩũrĩra hema-inĩ ya Jehova na akĩnyĩtĩrĩra hĩa cia kĩgongona. 29 Mũthamaki Solomoni akĩrwo atĩ Joabu orĩre hema-inĩ ya Jehova na aarĩ hakuhĩ na kĩgongona. Hĩndĩ ĩyo Solomoni agĩatha Benaia mũrũ wa Jehoiada atĩrĩ, “Thĩĩ, ũmũũrage!” 30 Nĩ ũndũ ũcio Benaia akĩngĩra hema ĩyo ya Jehova akĩra Joabu atĩrĩ, “Mũthamaki oiga atĩrĩ, ‘Uma na nja!’” No Joabu agĩcookia atĩrĩ, “Aca, ngũkũra haha.” Benaia agĩcookeria mũthamaki ũhoru, akĩmwĩra atĩrĩ, “Joabu anjĩra ũna na ũna.” 31 Hĩndĩ ĩyo mũthamaki agĩatha Benaia, akĩmwĩra atĩrĩ, “Īka o ũguo oiga. Mũũrage na ũmũthike, nĩgeetha nĩ na nyũmba ya baba tũthirwo nĩ ihĩtia rĩa thakame ĩria yaitirwo tũhũ nĩ Joabu. 32 Jehova

nĕgūtuma acookererwo nĭ thakame ĩrĭa aaitire, tondũ nĭatharĭkĭire andũ eerĭ, na akĭmooŕaga na rũhiũ rwa njora, baba Daudi atooĭ akĭmooŕaga marĭ eerĭ, Abineri mũrũ wa Neri, ũrĭa warĭ mũnene wa mbũtũ cia ita cia Isiraeli, na Amasa mũrũ wa Jetheri, ũrĭa warĭ mũnene wa mbũtũ cia ita cia Juda, nao maarĭ andũ ega na arũngĩrũrũ kũmũkĭra. **33** Ihĭtia rĭu rĭa gũita thakame yao rĭrocookerera Joabu na njiaro ciake nginya tene. No kũrĭ Daudi na njiaro ciake, na nyũmba yake na ũthamaki wake, thayũ wa Jehova ũrogĭa kũrĭ o nginya tene.” **34** Nĭ ũndũ ũcio Benaia mũrũ wa Jehoiada agĭthĭi akĭgũtha Joabu akĭmũũraga, nake agĭthikwo mũgũnda-inĭ wake kũu werũ-inĭ. **35** Mũthamaki akĭnenehia Benaia mũrũ wa Jehoiada akĭmũtua mũnene wa mbũtũ cia ita handũ ha Joabu, na agĭcookia Zadoku atuĭke mũthĩnjĩri-Ngai ithenya rĭa Abiatharu. **36** Ningĭ mũthamaki agĭtũmana Shimei eetwo, akĭmwĩra atĩrĭ, “Wĭakĭre nyũmba Jerusalemu na ũtũũre kuo, no ndũkanathĭi kũndũ kũngĭ. **37** Mũthenya ũrĭa ũkoima kuo ũringe Mũkuru wa Kidironi, ũmenye wega no ũgaakua; nayo thakame yaku nĭngagũcookerera wee mwene.” **38** Shimei agĭcookeria mũthamaki atĩrĭ, “Ūguo woiga nĭ wega. Ndungata yaku nĭngwĭka o ta ũrĭa mũthamaki mwathi wakwa oiga.” Nake Shimei agĭikara Jerusalemu ihinda iraya. **39** No mĭaka ĩtatũ yathira-rĭ, ngombo igĩrĭ cia Shimei ikĩũra igĭthĭi kwa Akishi, mũrũ wa Maaka, mũthamaki wa Gathu, nake Shimei akĩrwo atĩrĭ, “Ngombo ciaku irĭ Gathu.” **40** Kũigua ũguo-rĭ, Shimei agĭtandika ndigiri yake, agĭthĭi kwa Akishi kũu Gathu gwetha ngombo ciake. Nĭ ũndũ ũcio Shimei agĭthĭi na agĭcookia ngombo ciake kuuma Gathu. **41** Rĭrĭa Solomoni eerirwo atĭ Shimei nĭoimite Jerusalemu agathĭi Gathu na agacooka-rĭ, **42** mũthamaki agĭtũmanĭra Shimei, akĭmwĩra atĩrĭ, “Githĭ ndiakwĭhĭtithirie na rĭitwa rĭa Jehova na ngĭgũkaania, ngĭkwĩra atĩrĭ, ‘Mũthenya ũrĭa ũkoimagara ũthĭi handũ hangĭ, ũmenye kũna no ũgaakua?’ Nawe hĩndĭ ĩyo ũkĩnjookeria atĩrĭ, ‘Ūguo woiga nĭ wega. Nĭ nĭngwathika.’ **43** Rĭu-rĭ, nĭ kĭ gĭtũmite wage kũhingia mwĭhĭtwa waku harĭ Jehova, na wathĭkĭre watho ũrĭa ndaakũheire?” **44** Ningĭ mũthamaki akĩra Shimei atĩrĭ, “Wee nĭũũ ngoro-inĭ yaku ũũru ũrĭa wothe wekire baba Daudi. Rĭu Jehova nĭegũtuma ũcookererwo nĭ ũũru waku. **45** No Mũthamaki Solomoni nĭekũrathimwo, nakĭo gĭtĭ kĭa ũnene wa Daudi gĭtũũre gĭkĭgĭtĭre mbere ya Jehova nginya tene.” **46** Hĩndĭ ĩyo mũthamaki agĭatha Benaia

mũrũ wa Jehoiada, nake agĭthĭi akĭgũtha Shimei akĭmũũraga. Ūthamaki naguo ũkĩhaanda ũrũmite biũ moko-inĭ na Solomoni.

3 Nake Solomoni akĭgĭa ngwatanĭro na Firaũni, mũthamaki wa bũrũri wa Misiri, na akĭhikia mwarĭ. Akĭmũrehe itũũra inene rĭa Daudi, nginya rĭrĭa aarĭkirie gwaka nyũmba yake ya ũthamaki, na hekarũ ya Jehova, na rũthingo rũrĭa rwathiũrũkĩirie Jerusalemu. **2** Na rĭrĭ, andũ no maarutagĭra magongona kũndũ kũrĭa gũtũũgĩru, tondũ gũtiarĭ hekarũ yaakĩrwo rĭitwa rĭa Jehova hĩndĭ ĩyo. **3** Solomoni nĭonanirie wendo wake kũrĭ Jehova nĭ ũndũ wa gũthĭi na mĭthĩire ya kĭrĭra na watho wa ithe Daudi, tiga rĭrĭ, nĭarutagĭra magongona na agacĩnĭra ũbumba kũndũ kũrĭa gũtũũgĩru. **4** Mũthamaki agĭthĭi Gibeoni kũruta magongona, nĭgũkorwo kũu nĭkuo kũndũ kũrĭa gũtũũgĩru gwekĩrũrwo mũno, na Solomoni akĩrutĩra magongona ngiri ĩmwe ma njino kĭgongona-inĭ kĭu. **5** Nakuo kũu Gibeoni Jehova akiumĩrĭra Solomoni ũtukũ kĭroto-inĭ, nake Ngai akĭmwĩra atĩrĭ, “Hooya o kĭrĭa gĭothe ũngĩenda ngũhe.” **6** Nake Solomoni agĭcookia atĩrĭ, “Nĭwonirie baba Daudi ndungata yaku ũtugi mũnene, tondũ aarĭ mwĩhokeku harĭ we, na aarĭ mũthingu, na mũrũngĩrũru ngoro-inĭ. Nĭũthĩite na mbere kũmuonia ũtugi ũcio mũnene, na nĭũmũheete mũriũ wa gũikarĭra gĭtĭ gĭake kĭa ũnene ũmũthĭ. **7** “Na rĭrĭ, Wee Jehova Ngai wakwa nĭũtuũte ndungata yaku mũthamaki handũ ha baba Daudi. No nĭ ndĭ o mwana mũnini na ndirĭ na ũmenyo wa kũruta wĩra wakwa. **8** Ndungata yaku ĩrĭ haha gatagatĭ ka andũ aya wee wĩthuurĩire, nao nĭ andũ aingĭ matangĩgereka na matangĩtarĭka. **9** Nĭ ũndũ ũcio he ndungata yaku ngoro ĩrĭ na ũmenyo wa gũthamakĭra andũ aku, na gũkũũrana wega na ũũru. Tondũ-rĭ, nũũ ũngĩhota gũthamakĭra andũ aya aku aingĭ ũũ?” **10** Jehova nĭakenire nĭ ũndũ wa Solomoni kũmũũria ũndũ ũcio. **11** Nĭ ũndũ ũcio Ngai akĭmwĩra atĩrĭ, “Kuona ũguo nĭguo wahooya, na ndũnahooya ũngĩhĩrio matukũ ma gũtũũra muoyo, kana ũtonga waku wee mwene, o na kana thũ ciaku iniinwo, no wahooya ũmenyo wa kũrũgamĩrĭra kĭhoo-to-rĭ, **12** nĭngwĭka o ũguo wahooya. Nĭngũkũhe ngoro ĩ na ũũgĭ na gũkũũrana, nĭguo gũtuũke atĭ gũtirĭ kwagĭa mũndũ ũngĭ tawe, na gũtirĭ hĩndĭ gũkaagĭa ũngĭ tawe. **13** O na ningĭ nĭngũkũhe maũndũ marĭa ũtanahooya, na nĭmo ũtonga hamwe na gĭtĩo, nĭgeetha matukũ marĭa

mothe ūgūtūūra muoyo, gūtikanagīe mūthamaki ūngī ūiganaine nawe. **14** Na ūngīthiia ga na mīthiire yakwa, na wathikagīre kīrīra na watho wakwa, ta ūrīa thoguo Daudi eekire, nīngakūhe matukū maingī ma gūtūūra muoyo.” **15** Hīndī ūyo Solomoni agūtūkīra toro, akīmenya atī kīu kīarī kīroto. Agīcooka Jerusalemu, agīthīi mbere ya ithandūkū rīa kīrīkaniro kīa Jehova, na akīruta igongona rīa njino na rīa ngwatanīro. Ningī akīrugithīria andū othe a nyūmba ya mūthamaki iruga. **16** Thuutha ūcio andū-a-nja eerī a maraya magītūka kūrī mūthamaki, makīrūgama mbere yake. **17** Ūmwe wao akiuga atīrī, “Mwathi wakwa, mūdū-wa-nja ūyū na nīi tūikaraga nyūmba īmwe. Na nīndīraciarire mwana arī ho. **18** Mīthenya itatū thuutha wa gūciara mwana, mūdū-wa-nja ūyū o nake araciara mwana. Tūraarī o ithuī eerī; gūtīrarī mūdū ūngī thīinī wa nyūmba ūyo, tīga o ithuī ithuerī. **19** “Ūtukū-rī, mūdū-wa-nja ūyū arakomera mwana wake, arakua. **20** Nī ūndū ūcio arookīra ūtukū gatagatī, areheria mwana wakwa harī nīi, rīria nīi ndungata yaku ndīrarī toro. Aramūiga gīthūri-inī gīake, na arāiga mūrūwe gīthūri-inī gīakwa arī mūkuū. **21** Rūciinī rūrū rūngī, ngūtūkīra nīguo nyongithie mwana wakwa, ndīrona nī mūkuū! No rīrīa ndīramūrōrīre wega na ūtheri wa rūciinī, ndīrona atī ūcio ti mwana ūrīa ndaciariite.” **22** Mūdū-wa-nja ūcio ūngī akiuga atīrī, “Aca! Ūyū ūrī muoyo nīwe mwana wakwa; ūyū mūkuū nīwe waku.” No ūcio wa mbere akīrega biū, akiuga atīrī, “Aca! Ūyū mūkuū nīwe waku, na ūyū ūrī muoyo nīwe wakwa.” Nī ūndū ūcio magīkararania mbere ya mūthamaki. **23** Mūthamaki akiuga atīrī, “Ūyū aroiga atīrī, ‘Mwana wakwa nīwe ūrī muoyo na waku nīwe mūkuū,’ o rīrīa ūrīa ūngī aroiga atīrī, ‘Aca! Ūyū mūkuū nīwe waku, na wakwa nī ūyū ūrī muoyo.’” **24** Ningī mūthamaki akiuga atīrī, “Ndeherai rūhiū rwa njora.” Nī ūndū ūcio makīrehera mūthamaki rūhiū rwa njora. **25** Nake agīathana, akiuga atīrī: “Mwana ūyū ūrī muoyo nīatinanio maita meerī, nuthu īheo mūdū-wa-nja ūmwe, na nuthu ūyo īngī īheo mūdū-wa-nja ūcio ūngī.” **26** Mūdū-wa-nja ūrīa mwana wake aarī muoyo akīringwo nī tha nī ūndū wa mwana wake, akīra mūthamaki atīrī, “Ndagūthaitha mwathi wakwa, mūnengere mwana ūyū ūrī muoyo, tīga kūmūūraga!” No ūcio ūngī akiuga atīrī, “Ndegūtūika waku kana wakwa. Nīatinanio maita meerī!” **27** Nake mūthamaki agītua ciira atīrī, “Nengerai mūdū-wa-nja ūyū wa mbere mwana ūyū ūrī muoyo. Mūtīkamūūrage; nīwe

nyina.” **28** Rīrīa andū othe a Isiraēli maiguire ūrīa mūthamaki aatua ciira ūcio, magītīgīra mūthamaki tondu nīmoonire aarī na ūūgī mūingī kuuma kūrī Ngai wa gūtua ciira na kīhooto.

4 Nī ūndū ūcio Solomoni agīthamaka Isiraēli guothe.

2 Aya nīo maarī anene ake: Azaria mūrū wa Zadoku aarī mūthīnjīri-Ngai; **3** nao Elihorefu na Ahija, arīu a Shisha, nīo maarī aandiki-marūa; na Jehoshafatu mūrū wa Ahiludu, ūrīa waandikaga maūdū ma ihinda rīu; **4** nake Benaia mūrū wa Jehoiada nīwe warī mūnene wa mbūtū cia ita; nao Zadoku na Abiatharu maarī athīnjīri-Ngai; **5** nake Azaria mūrū wa Nathani nīwe warī mūrūgamīrīri wa anene a ng’ongo; nake Zabudu mūrū wa Nathani aarī mūthīnjīri-Ngai na mūtaari wa mūthamaki; **6** nake Ahisharu aarī mūrūgamīrīri wa nyūmba ya mūthamaki; nake Adoniramu mūrū wa Abida aarī mūrūgamīrīri wa arīa maarutithagio wīra na hinya. **7** Ningī Solomoni aarī na abarūthi ikūmi na eerī arīa marūgamīrīre ng’ongo ciothe cia Isiraēli, na nīo maarehaga irio cia kūrīo nī mūthamaki na andū a nyūmba ya ūthamaki. O ūmwe wao aarehaga irio cia kūigana mweri ūmwe thīinī wa mwaka. **8** Maya nīmo marītwa ma abarūthi acio: Beni-Huri nīwe warūgamīrīre būrūri ūrīa ūrī irīma wa Efiraimu; **9** na Beni-Dekeri akarūgamīrīra Makazu, na Shaalubimu, na Bethi-Shemeshu, na Eloni-Bethihanani; **10** nake Beni-Hesedi akarūgamīrīra Arubothu (Soko na būrūri wothe wa Heferi warī wake); **11** na Beni-Abinadabu akarūgamīrīra Nafathu-Dori (nake nīwe wahikītie Tafathu mwarī wa Solomoni); **12** na Baana mūrū wa Ahiludu akarūgamīrīra Taanaka, na Megido, na Bethi-Shani guothe kūrīgania na Zarethani mūhuro wa Jezireeli, kuuma Bethi-Shani nginya Abeli-Mehola kūng’ethera Jokimeamu; **13** Nake Beni-Geberi akarūgamīrīra Ramothu-Gileadi (itūūro cia Jairu mūrū wa Manase kūu Gileadi ciarī ciake, o hamwe na ng’ongo cia Arigobu kūu Bashani, o na matūūra manene makuo mīrongo itandatū maarīgīciirio na thingo, na maarī na ihingo ciarī na mīgīiko ya gīcango); **14** o nake Ahinadabu mūrū wa Ido akarūgamīrīra Mahanaimu; **15** na Alimaazu akarūgamīrīra Nafitali (nake aahikītie Basemathu mwarī wa Solomoni); **16** na Baana mūrū wa Hushai akarūgamīrīra Asheri na Alothu; **17** nake Jehoshafatu mūrū wa Parua akarūgamīrīra Isakaru; **18** nake Shimei mūrū wa Ela akarūgamīrīra Benjamini; **19** na Geberi mūrū wa Uri akarūgamīrīra Gileadi (būrūri wa Sihoni mūthamaki wa Aamori, na būrūri wa Ogu

mūthamaki wa Bashani). Nowe wiki warī barūthi wa gwatha rūgongo rūu. **20** Andū a Juda na a Isiraēli maarī aingī mūno ta mūthanga wa iria-inī. Maarīāga, na makanyua, na magakena. **21** Nake Solomoni nīathamakiire mothamaki mothe kuuma Rūūi rwa Farati nginya būruri wa Afilisti, o nginya mūhaka-inī wa Misiri. Mabūruri macio nīmamūrehagīra igooti na magītūūra maathagwo nī Solomoni matukū make mothe. **22** Mahūthīro ma Solomoni ma o mūthenya maarī maya: kori mīrongo itatū cia mūtu ūria mūhinyu mūno, na kori mīrongo itandatū cia mūtu, **23** ng'ombe ikūmi cia gūtūrwo, na ng'ombe mīrongo īrī cia rūūru, na ng'onda na mburi igana rīmwe, na thiiya, na thwariga, na thwara, o na nyoni iria noru cia mūciī iria irīāgwō. **24** Nīgūkorwo nīwe wathamakagīra mothamaki mothe marīa maarī ithūiro rīa Rūūi rwa Farati kuuma Tifisa nginya Gaza, na nī kwarī na thayū mīena yothe. **25** Rīrīa rīothe Solomoni aarī muoyorī, Juda na Isiraēli, kuuma Dani nginya Birishiba, maatūruga na thayū o mūdū mūgūnda-inī wake wa mīthabibū na mikūyū. **26** Solomoni aarī na ciugū cia mbarathi cia ita ngiri inya, na mbarathi ngiri ikūmi na igīrī. **27** Nao anene a ng'ongo, o mūdū mweri wake nīarehagīra Mūthamaki Solomoni mahūthīro ma kūmūigana hamwe na arīa othe mookaga metha-inī yake. Ningī magatigīrīra atī gūtīrī kīndū o na kīmwe kīagaga. **28** Ningī nīmarehaga igeri ciao cia cairi na nyeki, cia kūrīo nī mbarathi cia ita na mbarathi icio ingī handū harīa haagīrīire. **29** Ngai nīaheire Solomoni ūūgī na ūmenyi mūingī mūno wa maūdū, na ūtaūku waingīhīte ta mūthanga ūrī hūgūrūrū-inī cia iria. **30** Ūūgī wa Solomoni warī mūnene gūkīra ūūgī wa andū othe a mwena wa irathīro, o na ūgakīra ūūgī wothe wa andū a Misiri. **31** Aarī mūūgī gūkīra mūdū ūngī o wothe, gwata Ethani ūrīa Mūezara, na aarī mūūgī gūkīra Hemani, na gūkīra Kalikoli, na Darida, ariū a Maholu. Ngumo yake igītaamba kūrī ndūrīrī iria ciothe ciathiūrūrūkīrie kūu. **32** Nīaathugundire thimo ngiri ithatū, na nyīmbo ciake ciarī ngiri īmwe na ithano. **33** Nīataaragīria ūhoro wa mūkūrīre wa mīmera, kuuma mītarakwa wa Lebanoni o nginya mūthobi ūrīa ūkūruga thingo-inī. Ningī nīarutanaga ūhoro wa nyamū na nyoni, na nyamū iria itaambaga thī, na thamaki. **34** Andū a ndūrīrī ciothe nīmookaga gūthikīrīria ūūgī wa Solomoni matūmītwo nī athamaki othe a thī, arīa maigūte ūhoro wa ūūgī wake.

5 Rīrīa Hiramū mūthamaki wa Turo aiguire atī Solomoni nīaitīrīrio maguta agatuīka mūthamaki handū ha ithe Daudi-rī, agītūma ndungata ciake kūrī Solomoni, tondū we nīmatūire marī ūrata na Daudi. **2** Nake Solomoni agīcookeria Hiramū ndūmīriri īno: **3** “Wee nīkūmenya atī tondū wa mbaara iria ciothe cianakora baba, Daudi, ciūmīte mīena yothe, we ndaahotire gwaka hekarū īitanītio na Rīitwa rīa Jehova Ngai wake, o nginya rīrīa Jehova aigire thū ciake rungu rwa makinya make. **4** No rīu Jehova Ngai wakwa nīaheete ūhurūko mīena yothe, na gūtīrī na thū kana ūgwati. **5** Nī ūndū ūcio nīnduīte atī nīngwaka hekarū īitanītio na Rīitwa rīa Jehova Ngai wakwa, o ta ūrīa Jehova eerire baba Daudi rīrīa oigire atīrī, ‘Mūriū waku ūrīa ngaikarīria gītī kīa ūnene handū haku-rī, nīwe ūgaaka hekarū īitanītio na Rīitwa rīakwa.’ **6** “Nī ūndū ūcio athana nīguo ndemerwo mītarakwa ya Lebanoni. Andū akwa nīmarīrutithanagia wīra na andū aku, na nīndīrīkūrīhaga mūcaara wa andū aku o ta ūrīa ūngiuga. Wee nīūūī atī tūtīrī na andū marī na ūmenyo wa gwatūra mbaū ta andū a Sidoni.” **7** Rīrīa Hiramū aiguire ndūmīriri ya Solomoni, agīkena mūno, akiuga atīrī, “Ūmūthī Jehova arogocwo, nīgūkorwo nīaheete Daudi mūriū mūūgī wa gwatha rūrīrī rūrū rūnene.” **8** Nī ūndū ūcio Hiramū agītūmana kūrī Solomoni, akīmwīra atīrī: “Nīnyīitīte ndūmīriri īrīa wandūmīire, na nīngwīka ūrīa wothe ūkwenda harī kūrēhithia mīgogo ya mītarakwa na ya mīthengera. **9** Andū akwa nīmekūmīkūrūkīa kuuma Lebanoni nginya iria-inī, na nīngūmīkūrūkīa na iria yohanītio hamwe o nginya harīa ūkuuga. Nīngamīohoranīria hau, nawe ūmīoe, ūthīī nayo. Nawe ūkūthīngīrie wendi wakwa na ūndū wa kūhe nyūmba yakwa ya ūthamaki irio.” **10** Ūguo nīguo Hiramū aathiire na mbere gūtwarīra Solomoni mīgogo ya mītarakwa na ya mīthengera īrīa endaga. **11** Nake Solomoni nīaheaga Hiramū ngano ya kūrīo gwake mūciī ya kori ngiri mīrongo īrī, hamwe na mbathi ngiri mīrongo īrī cia maguta ma mītamaiyū mahihe wega. Solomoni agīthīī na mbere gwīka Hiramū ūguo mwaka o mwaka. **12** Jehova nīaheire Solomoni ūūgī, o ta ūrīa aamwīrīire. Na gūkīgīa na thayū gatagatī ka Hiramū na Solomoni, nao eerī magīthondeka kīrīkanīro kīa ūiguano. **13** Mūthamaki Solomoni akīandīkithia aruti wīra 30,000 na hinya kuuma Isiraēli guothe. **14** Aamatūmaga marī ikundi cia andū ngiri ikūmi o mweri, mathīī ituanīra rīa wīra kūu Lebanoni; nī ūndū ūcio magaikaraga

mweri ūmwe Lebanoni, na mīeri īīrī kwao mūciī. Adoniramu nīwe warī mūrūgamīrīri wa andū acio marutithagio wīra na hinya. 15 Solomoni nī aarī na andū 70,000 a gūkuua mīrigo, na aicūhia a mahiga 80,000 kūu irīma-inī, 16 o ūndū ūmwe na anyabara 3,300 a kūrūgamīrīra wīra ūcio, na magatongoria aruti acio a wīra. 17 Mūthamaki agīathana, nao makīenja mahiga manene na mega, na maicūhītio marī ma gwaka mūthingi wa hekarū. 18 Mabundi ma Solomoni, na ma Hiramu, na andū a Gebali, nīmarengire na makīhaarīria mbaū o na mahiga nī ūndū wa gwaka hekarū.

6 Mwaka-inī wa magana mana na mīrongo īnana, thuutha wa andū a Isiraeli kuuma būrūri wa Mīsiri, o mwaka-inī wa īna wa Solomoni gūthamakīra Isiraeli, mweri-inī wa Zivu, nago nīguo mweri wa keerī-rī, Solomoni akīambīrīria gwaka hekarū ya Jehova. 2 Hekarū rīra Mūthamaki Solomoni aakīire Jehova yarī na ūraihi wa mīkono mīrongo ītandatū, na wariī wa mīkono mīrongo īīrī, na ūraihi wa na igūrū wa mīkono mīrongo ītatū. 3 Gīthaku kīa mwena wa mbere wa nyūmba īyo nene ya hekarū nīkīongereire wariī wa hekarū, nakīo kīarī kīa mīkono mīrongo īīrī, na gīgacomoka mīkono ikūmi kuuma na mwena wa mbere wa hekarū. 4 Nake agīakīra hekarū ndirica ngundeeru cia na igūrū. 5 Nīaakithirie tūnyūmba twa mīena-inī, tūgīthiūrūkīria hekarū yothe tūnyūmba na thingo cia nyūmba rīra nene ya hekarū na cia handū-harīa-haamūre ha na thīinī. 6 Ngoroba ya thī mūno yarī na wariī wa mīkono ītano, na ya gatagatī yarī na wariī wa mīkono ītandatū, na ya gatātū yarī na wariī wa mīkono mūgwanja. Nīathondekire mbako ithiūrūkīrie mwena wa na nja wa hekarū, nīgeetha mbaū iria ndungu cia mwako itigatoonyio thingo-inī cia hekarū. 7 Hekarū igīakwo-rī, mahiga marīa maicūhīrio kware no mo maahūthīrīrwo, na gūtiarī nyondo, kana ithanwa, kana kīndū kīngī gīa kīgera kīaiguirwo hau mwako-inī wa hekarū hīndī rīra yothe yaakagwo. 8 Mūromo wa gūtoonya ngoroba ya thī warī mwena wa gūthini wa hekarū; ningī nī haarī na ngathī ya kwambata ngoroba ya gatagatī na kuuma hau igathī ngoroba ya gatātū. 9 Nī ūndū ūcio agīaka hekarū na akīmīrīkia, akīmīgita na mīgamba na mbaū cia mītarakwa. 10 Na nīakīrīre tūnyūmba twa rwere tūthiūrūkīrie hekarū, ūraihi wa o kamwe warī mīkono ītano kūrāiha na igūrū, natuo twanyīitithanītio na

hekarū na mīgamba ya mītarakwa. 11 Kiugo kīa Jehova nīgākinyīire Solomoni, akīrwo atīrī: 12 “Ha ūhoro wa hekarū īno ūraaka-rī, ūngīrūmīrīra uuge wakwa wa kūrūmīrīrwo, na ūrūmie mawatho makwa mothe, o na ūmenyerere maathani makwa na ūmathikagīre, nīngakūhingīria kīranīro kīria ndaahēre thoguo Daudi. 13 Na nīngatūūrania na andū a Isiraeli, na ndigatiganīria andū akwa a Isiraeli.” 14 Nī ūndū ūcio Solomoni agīaka hekarū na akīmīrīkia. 15 Nake akīhumbīra thingo cia thīinī na mbaū cia mītarakwa, ciarītwo kuuma thī ya hekarū nginya igūrū, nakuo thī ya hekarū gūkīarwo mbaū cia mūthengera. 16 Mwena wa thuutha wa hekarū akīgayania mīkono mīrongo īīrī na mbaū cia mītarakwa kuuma thī nginya igūrū, nīgeetha hekarū-inī hagīe handū haamūre thīinī, hatūike Harīa-Hatheru-Mūno. 17 Ūraihi wa nyūmba rīra nene yarī mbere ya kanyūmba kau warī wa mīkono mīrongo īna kūrāiha. 18 Hekarū thīinī kwahumbīrītwo na mbaū cia mītarakwa, ciicūhītio magemio mahaana tūbūūthū na mahūa macanūku. Indo ciothe ciarī cia mītarakwa; gūtiarī ihiga o na rīmwe rīonekaga. 19 Thīinī wa handū-harīa-haamūre, hekarū thīinī nīathondekire handū ha kūigīrīra ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova. 20 Hau thīinī haamūre, ūraihi waho warī mīkono mīrongo īīrī, na wariī wa mīkono mīrongo īīrī, na mīkono mīrongo īīrī kūrāiha na igūrū. Nake nīagemirie mwena wa thīinī na thahabu therie, na ningī akīgemia kīgongona kīu na mbaū cia mītarakwa. 21 Solomoni aahumbīrīre hekarū thīinī na thahabu therie, na agīkīrania irengeeri cia thahabu mbere ya itoonyero rīa hau thīinī haamūre harīa haagemetio na thahabu. 22 Nī ūndū ūcio akīgemia thīinī guothe na thahabu. Ningī nīagemirie kīgongona kīria kīarī thīinī wa handū-harīa-haamūre na thahabu. 23 Hau thīinī haamūre, agīthondeka makerubi meerī na mbaū cia mītamaiyū, ikerubi o rīmwe rīarī rīa mīkono ikūmi kūrāiha na igūrū. 24 Ikerubi rīa mbere rīarī na ithagu rīa mīkono ītano kūrāiha, na rīu rīngī mīkono ītano; ūguo nī kuuga mīkono ikūmi kuuma mūthia wa ithagu rīmwe nginya mūthia wa ithagu rīrīa rīngī. 25 Ikerubi rīa keerī o narīo rīarī rīa mīkono ikūmi; makerubi macio meerī nīmaiganaine na makahaanana. 26 Ūraihi wa o ikerubi rīmwe warī wa mīkono ikūmi. 27 Nīaigire makerubi macio kanyūmba ga thīinī mūno ka hekarū, matambūrūkītie mathagu mamō. Ithagu rīa ikerubi rīmwe rīaturumīte rūthingo rūmwe, narīo ithagu rīa ikerubi rīu rīngī rīgaturuma rūthingo rūu

rūngī. Na mathagu mamō magaturumanīra gatagatī ga kanyūmba. 28 Nīaagemirie makerubi macio na thahabu. 29 Thingo-inī iria ciathiūrūrūkiirie hekarū, thīinī wa tūnyūmba twa thīinī na twa na nja, agīcūhia magemio ma makerubi, na ma mītī ya mītende, na ma mahūa macanūku. 30 Ningī akīhumbīra thī ya tūnyūmba twa thīinī na twa nja ya hekarū na thahabu. 31 Nariō itoonyero rīa hau thīinī haamūre agīthondeka mīrango ya mbaū cia mītamaiyū, nacio buremu ciayo ciarī na mīena itano. 32 Na mīrango-ini yeerī ya mbaū cia mītamaiyū agīcūhia magemio ma makerubi, na ma mītī ya mītende na ma mahūa macanūku, na akīgemia makerubi na mītī ya mītende na thahabu hūūre. 33 O ūndū ūmwe nīathondekire buremu irī na mīena ina cia mītamaiyū cia itoonyero rīa nyūmba īrīa nene. 34 Ningī agīthondeka mīrango īrī ya mbaū cia mīthengera, o mūrango warī na icunjī igīrī ciekūnjaga wahingūrwo. 35 Nīacūhirie makerubi, na mītī ya mītende, na mahūa macanūku igūrū rīa mīrango īyo, na akīmīgemia na thahabu hūūre īgananiīrie wega maicūhio-inī macio. 36 Na nīaakire nja ya thīinī na mīhari itatū ya mahiga maicūhie na mūhari ūngī ūmwe wa mīgamba mīcūhie ya mītarakwa. 37 Mūthingi wa hekarū īyo ya Jehova wakirwo mwaka wa ina wa mweri wa Zivu. 38 Mwaka-inī wa ikūmi na ūmwe mweri-inī wa Bulu, nīguo mweri wa inana, nīguo hekarū yarīkire hamwe na maūndū mayo mothe kūringana na ūrīa yerītwo yakwo. Aikarire ihinda rīa mīaka mūgwanja akīmīaka.

7 No rīrī, Solomoni aambīrīria gwaka nyūmba yake ya ūthamaki-rī, aaniinire mīaka ikūmi na itatū kūrīkia kūmīaka. 2 Nīaakire nyūmba īngī ya ūthamaki yetagwo Nyūmba ya Ūthamaki ya Mūtītū wa Lebanoni, na yarī ya mīkono igana kūraiha, na mīkono mīrongo itano kwarama, na mīkono mīrongo itatū kūraiha na igūrū. Ningī yarī na mīhari ina ya itugī cia mītarakwa iria cianyitīrīre mīgamba ya mītarakwa. 3 Nyūmba īyo yagitirwo na mbaū cia mītarakwa iria ciarī igūrū wa mīgamba īrīa yaigīrīrwo igūrū wa itugī, mīgamba yothe yarī mīrongo ina na itano, o mūhari warī na mīgamba ikūmi na itano. 4 Ndirica ciayo ciekīrītwo igūrū, igagīkīrwo ithatū ithatū, īng'ethaniire. 5 Mīrango yothe yarī na buremu cia mīena ina; yekīrītwo mwena wa na mbere itatū itatū, īng'ethaniire. 6 Nīathondekire gīthaku kīa mūhari wa itugī, kīa ūraihi wa mīkono mīrongo itano, na warī wa mīkono mīrongo itatū. Mbere yakīo haarī na gīthaku kīngī,

na mbere ya gīthaku kīu gīa keerī haarī na itugī, na hakagitwo igūrū. 7 Nīaakire nyūmba ya gītī kīa ūnene, na Nyūmba ya Gūciirīra, kūrīa aatuithanagīria ciira. Nake akīmīkīra mbaū cia mītarakwa kuuma thī nginya igūrū. 8 Nayo nyūmba yake ya gūikara ya ūthamaki, yaakītwo mwena wa na thuutha, na yaakītwo o ta īyo īngī. Ningī Solomoni nīaakire nyūmba īngī ta īyo ya ūthamaki, akīmīakīra mwarī wa Firaūni ūrīa aahikītie. 9 Mīako īyo yothe, kuuma mwena wa nja nginya nja īrīa nene, na kuuma mūthingi nginya rwembeya-inī, yaakītwo na mahiga marīa mega mūno matinītio na gīthimo, na makarengererwo na mūthumeno mwena wa na thīinī na wa na nja. 10 Mīthingi yaakītwo na mahiga manene ma mūthemba mwega, mamwe ma mīkono ikūmi, na mamwe ma mīkono inana. 11 Igūrū gwakītwo na mahiga marīa mega mūno matinītio na gīthimo, na mbaū cia mītarakwa. 12 Nayo nja īrīa nene yathiūrūrūkiirio na rūthingo rwa mīhari itatū ya mahiga maicūhie, na mūhari ūmwe wa mīgamba mīrengerere ya mītarakwa, o ta ūrīa nja ya hekarū ya Jehova yatarīi, na gīthaku kīayo. 13 Mūthamaki Solomoni nīatūmanire Turo nīgeetha areherwo Huramu, 14 ūrīa nyina aarī mūtumia wa ndigwa wa mūhīrīga wa Nafitali, nake ithe aarī wa Turo, nake aarī mūturi wa icango. Nake Huramu aarī mūūgī mūno, na akamenya maūndū mothe ma ūthondeki wa indo cia gīcango. Nīookire kūrī Mūthamaki Solomoni, na akīruta mawīra mothe marīa aaheirwo. 15 Nīathondekire itugī igīrī cia gīcango, o kīmwe kīarī na ūraihi wa mīkono ikūmi na inana, na rūrīgi rūrīa rūngīathiūrūrūkiirie gītugī kīmwe rwarī rwa mīkono ikūmi na īrī. 16 Ningī nīathondekire ciongo cia gīcango gītwekie cia kūigīrīra igūrū rīa itugī icio, o kīongo kīmwe kīarī na ūraihi wa mīkono itano. 17 Irengēeri igathikanītio ta mīnyororo igīcuurio nīguo igemie ciongo cia itugī icio, irengēeri mūgwanja igekīrwo kīongo-inī kīmwe. 18 Nīathondekire makomamanga mīhari īrī ikīrigīcīria irengēeri icio ciagathikanītio ta mīnyororo cia kūgemia ciongo iria ciarī igūrū rīa itugī. O kīongo agīgīka o ūguo. 19 Ciongo iria ciarī igūrū wa itugī cia gīthaku ciathondeketwo na mūhianīre wa mahūa ma itoka, na ciarī na ūraihi wa mīkono ina. 20 Ciongo cia itugī icio cīerī, igūrū rīa harīa hahaanaga ta mbakūrī harīa haariganītie na irengēeri iria ciagathikanītio ta mīnyororo, haarī na makomamanga magana meerī mekīrītwo mīhari mīhari magathiūrūrūkīria ciongo

icio. 21 Nīahaandire itugī icio gīthaku-inī kīa hekarū. Gītugī kīa mwena wa gūthini agīgīta Jakini, nakō kīa mwena wa gathigathini agīgīta Boazu. 22 Ciongo iria ciarī igūrū wa itugī icio ciathondeketwo na mūhianire wa mahūa ma itoka. Nī ūndū ūcio wīra wa itugī ūkīrika. 23 Ningī agīaka itangi rīa gīthiūrūrī rīa kīgera gītwekie inene mūno rīrīa rīetagwo Karia, rīarī rīa mīkono ikūmi kuuma mwena ūmwe wa rūtirihō nginya ūrīa ūngī, na mīkono itano kūrāiha na igūrū. Itangi rīu rīathimwo na rūrigi gīthiūrūrī kīarīo kīarī kīa mīkono mīrongo itatū. 24 Mūhuro wa rūtirihō nīrīathiūrūrūkīrio na magemio maahaanaine na tūbūūthū, o mūkono ūmwe tūbūūthū ikūmi. Tūbūūthū tūu twaigītwo mīhari īrī tūgītwekanīrio na Karia kau, tūgītuika kīndū kīmwe nako. 25 Nako Karia kau kaigīrīrwo igūrū rīa mīhiano ya ndegwa ikūmi na igīrī; ithatū ciacio ciarorete mwena wa gathigathini, na ithatū ikarora mwena wa ithūiro, na ithatū ikarora mwena wa gūthini, na ithatū ikarora mwena wa irathīro. Karia kau kaigīrīrwo igūrū rīacio, nacio ciīga cia na thuutha cia ndegwa icio nīcio ciarorete na kūu thīinī. 26 Ūtungu wa Karia kau waiganaine na warīi wa rūhī. Rūtirihō rwako rwatārī ta rūtirihō rwa gīkombe, kana ta gītoka gīcanūku. Karia kau kaiganagīra maaī mbathi ngiri igīrī. 27 Ningī agīaka makaari ikūmi ma gīcango mangīaguucirio; o gīkaari kīmwe kīarī kīa ūraihi wa mīkono īna, na warīi wa mīkono īna, na ūraihi wa na igūrū wa mīkono itatū. 28 Makaari macio maakītwo ta ūu: maarī na icunjī cia mīena inyiitithanītio na buremu. 29 Iconjī iria ciarī gatagatī ka buremu, o na buremu cio nyene, ciarī na mīhiano ya mīrūūthi, na ya ndegwa, na ya makerubi. Mwena wa igūrū na wa mūhuro wa mīhiano ya mīrūūthi na ya ndegwa nī gwekīrītwo magemio ma mahūa mature. 30 O gīkaari kīarī na magūrū mana ma gīcango, maarī na igera cia gīcango cia kūgathīkania kūgūrū na kūgūrū kūrīa kūngī, na o kīmwe kīarī na kīarī kīanyiitīrīrwo nī itugī inya iria ciatwekanīrio na mahūa mature mwena o mwena. 31 Mwena wa thīinī wa gīkaari kīu kwarī na mūromo warī na buremu ya gīthiūrūrī ya mūkono ūmwe kūrīka. Mūromo ūcio warī wa gīthiūrūrī, na hamwe na njkarīro yaguo yarī ya mūkono ūmwe na nuthu. Gūthiūrūrūkīria mūromo wakō nī ha kururītwo magemio. Iconjī cia mīena ya gīkaari kīu nīciaiganaine mīena yothe īna, na itiarī cia gīthiūrūrī. 32 Magūrū macio mana meekīrītwo rungu rwa icunjī cia mīena, nacio igera cia kūgathīkania magūrū

cianyiitithanītio na gīkaari kīu. Naguo warīi wa o kūgūrū warī wa mūkono ūmwe na nuthu. 33 Magūrū macio maathondeketwo ta magūrū ma ngaari ya ita, nacio igera cia kūgathīkania kūgūrū na kūgūrū kūrīa kūngī, na mībara, na mīrīnga ya kūgūrū, na tūgera twa gīthiūrūrī tūrīa tūkoragwo gatagatī ga kūgūrū, ciothe ciathondeketwo na kīgera gītwekie. 34 O gīkaari nī kīarī na nyiitīro inya, o koine-inī nyiitīro īmwe, icomokete kuuma gīkaari-inī. nīgūkorwo 35 Mwena wa na igūrū wa gīkaari kīu wathiūrūrūkīrio na mūcibi wa warīi wa nuthu ya mūkono kūrīka. Itugī na icunjī cia mīena nīcianiitithanītio na mwena wa na igūrū wa gīkaari kīu. 36 Nake Huramu agīkurura mīhiano ya makerubi, na ya mīrūūthi, na ya mītī ya mīkīndū mīena-inī ya itugī, na icunjī-inī cia mīena harīa hothe hangōnekire, na hagathiūrūrūkīrio na mahūa mīena yothe. 37 Ūguo nīguo aathondekire makaari macio ikūmi. Mothe maatwekeirio handū hamwe, na makahaanana biū na makaiganana. 38 Ningī nīathondekire irāī ikūmi cia gīcango, o kīmwe kīaiganagīra maaī mbathi mīrongo īna, na kīarī kīa mīkono īna kwarama, o kīarī kīmwe gīkaigīrīrwo gīkaari-inī kīmwe gīa icio ikūmi. 39 Nīaigire ikaari ithano ciacio mwena wa gūthini wa hekarū, na ikaari ithano mwena wa gathigathini. Nīaigīrīre Karia mwena wa gūthini, agīkaiga koine-inī ya gūthini ya mwena wa irathīro wa hekarū. 40 Ningī Huramu nīathondekire irāī, na icakūrī, na mbakūrī cia kūminjaminjīria. Nī ūndū ūcio Huramu akīrīkia wīra wothe ūrīa aaheetwo arute nī Mūthamaki Solomoni thīinī wa hekarū ya Jehova: 41 itugī icio igīrī; na ciongo icio igīrī ciahaanaga ta mbakūrī irī igūrū wa itugī icio; na irengeeri iria igīrī ciagathīkanītio ta mīnyororo iria ciagemetie ciongo icio ciarī igūrū wa itugī; 42 na makomamanga 400 ma irengeeri iria igīrī ciagathīkanītio ta mīnyororo (mīhari īrī ya makomamanga o harī kīrengēeri kīmwe ikagemia ciongo icio ciahanaaga ta mbakūrī iria ciarī igūrū wa itugī); 43 na makaari ikūmi na irāī ciamo ikūmi; 44 na Karia na mīhiano ya ndegwa ikūmi na igīrī rungu rwako; 45 o na nyūngū, na icakūrī, na mbakūrī cia kūminjaminjīria. Indo icio ciothe Huramu aathondekeire Mūthamaki Solomoni cia hekarū ya Jehova ciarī cia gīcango gīkumuthe gīkahenia. 46 Mūthamaki aatwekithagīria indo icio kūrīa gwathondekagīrwo indo cia rīūmba kūu werū-inī wa Jorodani gatagatī ga Sukothu na Zarethani. 47 Solomoni ndaathimire indo icio tondū ciarī nyingī

mūno; ūritū wa gīcango ndwamenyekanire ūrīa waiganaga. **48** Ningī Solomoni nīathondekithirie indo ciothe iria ciarī thīinī wa hekarū ya Jehova: Aathondekire kīgongona gīa thahabu; na metha ya thahabu ya kūigīrīra mīgate irīa yaigagwo mbere ya Jehova; **49** na mītī ya kūigīrīrwo matawa ya thahabu therie (ītano ikaigwo mwena wa ūrīo, na itano ikaigwo mwena wa ūmotho, mwena wa mbere wa nyūmba ya na thīinī); na wīra wa magemio wa mahūa ma thahabu, na matawa, na mīlhato; **50** na irāī cia thahabu therie, na magathī ma kūrēnga ndaambī, na mbakūri cia kūminjaminjīria, na thaani, na ngō cia mwaki; na icūhī cia thahabu cia mīrango ya kanyūmba karīa kaarī thīinī mūno, Handū-harīa-Hatheru-Mūno, o na icūhī cia thahabu cia mīrango ya nyūmba irīa nene ya hekarū. **51** Rīrīa wīra wothe ūrīa Mūthamaki Solomoni aarutaga wa gwaka hekarū ya Jehova wathirirī, akīrehithia indo iria ithe Daudi aamūrīte, nīcio betha, na thahabu, na indo cia nyūmba, agīciiga harīa haigagwo igīina cia hekarū ya Jehova.

8 Ningī Mūthamaki Solomoni agīta athuuri a Isiraeli, na atongoria othe a mīhīrīga, na anene a nyūmba cia andū a Isiraeli moke kūrī we Jerusalemu, nīguo maambatie ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova kuuma Zayuni, Itūūra rīrīa inene rīa Daudi. **2** Nao andū othe a Isiraeli magītika hamwe kūrī Mūthamaki Solomoni hīndī ya gīathī kīa mweri wa Ethanimu, nīguo mweri wa mūgwanja. **3** Rīrīa athuuri othe a Isiraeli maakinyire-rī, athīnjīri-Ngai makīoya ithandūkū rīu, **4** nao makīambatia ithandūkū rīa Jehova hamwe na Hema-ya-Gūtūnganwo, na indo ciothe iria nyamūre ciarī thīinī wayo. Nao athīnjīri-Ngai na Alawii magīciambatia, **5** nake Mūthamaki Solomoni na kīūngano gīothe gīa Isiraeli kīrīa gīacemanītie harī we kīrī mbere ya ithandūkū rīu, gīkīruta igongona rīa ng'ondū nyingī na ng'ombe nyingī mūno, ūū atī itingīandīkirwo mūigana wacio kana itarīke. **6** Nao athīnjīri-Ngai magīcooka makīrehe ithandūkū rīu rīa kīrīkanīro kīa Jehova handū harīo thīinī wa hekarū, Handū-harīa-Hatheru-Mūno, makīrīga rungu rwa mathagu ma makerubi. **7** Makerubi macio maatambūrūkitie mathagu mamo igūrū rīa harīa haigītwo ithandūkū rīu, na makahumbīra ithandūkū, o na mītī yarīo ya kūrīkuua. **8** Mītī iyo yarī mīraihu mūno, ūndū mīthia yayo yoonagwo nī mūdū arī mbere ya Handū-harīa-Hatheru, no ndīonekaga nī mūdū arī nja ya Handū-harīa-Hatheru; na irī o ho nginya

ūmūthī. **9** Thīinī wa ithandūkū rīu gūtīarī na kīndū kīngī tiga o ihengere iria igīrī cia mahiga iria Musa aigīte ho rīrīa aarī Horebu, kūrīa Jehova aarīkanīre kīrīkanīro na andū a Isiraeli maarīkia kuuma būrūrī wa Misiri. **10** Rīrīa athīnjīri-Ngai meeherire makīuma Handū-harīa-Hatheru, itu rīkīyūra hekarū ya Jehova. **11** Nao athīnjīri-Ngai matingīahotire kūruta wīra wao nī ūndū wa itu rīu, nīgūkorwo riiri wa Jehova nīwaiyūrīte hekarū yake. **12** Ningī Solomoni akiuga atīrī, “Jehova oigīte atī nīarīkaraga thīinī wa itu rīrīa itumanu; **13** no rīrī, ti-itherū nīngwakīire hekarū kīrorerwa, handū haku ha gūtūūra nginya tene.” **14** O hīndī iyo kīūngano gīothe gīa Isiraeli kīrīgāmīte o hau, mūthamaki agīkīhūgūkīra, agīkīrathima. **15** Ningī akiuga atīrī: “Jehova arogocwo, o we Ngai wa Isiraeli, ūrīa ūhingītie na guoko gwake mwene ūrīa eerīire baba, Daudi, na kanua gake mwene. Nīgūkorwo oigīre atīrī, **16** ‘Kuuma mūthenya ūrīa ndaarutire andū akwa a Isiraeli kuuma Misiri, ndirī ndathuura itūūra inene thīinī wa mūhīrīga o na ūmwe wa Isiraeli, atī nīguo njakīrwo hekarū itānītio na Rīitwa rīakwa kuo, no nīndathuurire Daudi athamakīre andū akwa Isiraeli.’ **17** “Baba Daudi nīatuīte na ngoro yake gwaka hekarū itānītio na Rīitwa rīa Jehova, o we Ngai wa Isiraeli. **18** No Jehova eerire baba, Daudi, atīrī, ‘Tondū nīwatuīte na ngoro yaku kūnjakīra hekarū itānītio na Rīitwa rīakwa-rī, nī wekire wega nī gwīciiria ūguo ngoro-inī yaku. **19** No rīrī, wee tiwe ūgwaka hekarū iyo, no nī mūrūguo, ūrīa uumīte mūthīimo-inī waku na thakame-inī yaku, ūcio nīwe ūgaaka hekarū itānītio na Rīitwa rīakwa.’ **20** “Jehova nīatūūrītie kīrīkanīro kīu, na rīu nīnjookete ithenya rīa baba Daudi, na ngaikarīra gītī kīa ūnene gīa Isiraeli, o ta ūrīa Jehova eeranīre, na nīnjakīte hekarū irīa itānītio na Rīitwa rīa Jehova Ngai wa Isiraeli. **21** Hau nīho thondekete handū ha kūiga ithandūkū rīrīa rī na kīrīkanīro kīrīa Jehova aarīkanīre na maithe maitū, rīrīa aamarutire būrūrī wa Misiri.” **22** Hīndī iyo Solomoni akīrīgama mbere ya kīgongona kīa Jehova, o hau mbere ya kīūngano gīothe kīa Isiraeli, agītambūrūkia moko make na igūrū, **23** akiuga atīrī: “Wee Jehova, Ngai wa Isiraeli, gūtīrī Ngai ūngī ūhaana tawe kūu igūrū kana gūkū thī, o wee ūhingagia kīrīkanīro kīa wendo harī ndungata ciaku iria irūmagīrīra njīra yaku na ngoro ciacio ciothe. **24** Wee nīūhingīrie baba, Daudi ndungata yaku kīrīkanīro gīaku; ūndū ūrīa weranīre na kanua gaku nīūhingītie na guoko gwaku, o ta

ūrīa kūhaana ūmūthī. **25** “Na rīrī, Jehova, Ngai wa Isiraeli, hingīria baba, Daudi ndungata yaku ciīranīro iria wamwīrīre rīrīa woigire atīrī, ‘Ndūkaaga mūdū wa gūikarīra gītī kīa ūnene kīa Isiraeli arī mbere yakwa, angikorwo ariū aku nīmarīthiiaaga na mīthiire yagīrīre mbere yakwa, o ta ūrīa wee ūtūire ūthiiaaga mbere yakwa.’ **26** Na rīrī, Wee Ngai wa Isiraeli, reke kiugo gīaku kīrīa werīre baba, Daudi ndungata yaku, kihinge. **27** “No kūhoteke Ngai atūire gūkū thī? Igūrū, o na kūrīa igūrū mūno-rī, wee ndūngūiganīra kuo. Hekarū īno njakīte-rī, githī ndikīrī nini makīria! **28** No o na kūrī ūguo-rī, thikīrīria ihooya rīa ndungata yaku, īgīthaihana īguīrwo tha, Wee Jehova Ngai wakwa. Igua gūkaya na ihooya rīrīa ndungata yaku īrakūhooya īrī mbere yaku ūmūthī. **29** Maithe maku maroikara marorete hekarū īno ūtukū na mūthenya, o handū haha wee woigire atīrī, ‘Rīitwa rīakwa rīrīkoragwo ho,’ nīgeetha ūiguage ihooya rīrīa ndungata yaku īrīhooyaga īrorete handū haha. **30** Igua gūthaihana kwa ndungata yaku na kwa andū aku a Isiraeli rīrīa mekūhooya marorete handū haha. Ūigwe ūrī kūu igūrū, o kūu gīkaro gīaku, na watūigua ūgatūrekerā. **31** “Rīrīa mūdū angīhīrīa mūdū wa itūūra rīake na gūtūike no nginya ehīte, nake oke ehītīre hau mbere ya kīgongona gīaku hekarū-inī īno-rī, **32** hīndī īyo nī ūkaigua ūrī kūu igūrū na ūtue itua. Ūtūithanie ndungata ciaku ciira, ūrīa mūhītia atuīrwo ciira na acookererwo nī mahītia make marīa ekīte. Nake ūrīa ūtehītie ūmūtue ndehītīe, na nī ūndū ūcio wonanie atī ti mwīhia. **33** “Rīrīa andū aku a Isiraeli mahootwo nī thū nī ūndū nīmakūhītīrie, nao magūcookerere na moimbūre rīitwa rīaku, na mahooe magīgūthaihangaga marī hekarū-inī īno-rī, **34** hīndī īyo nī ūkamaigua ūrī kūu igūrū, na ūrekere andū aku a Isiraeli mehīa mao na ūmacookie būrūri ūrīa waheire maithe mao. **35** “Rīrīa igūrū rīkaahingwo na mbura yage kuura tondū wa ūrīa andū aku makūhītīrie-rī, mangīkaahooya marorete handū haha na moimbūre rīitwa rīaku, na magarūrūke matigane na mehīa mao, tondū nī ūmanyamarītīe-rī, **36** hīndī īyo ūkaamaigua ūrī o kūu igūrū, na ūrekere ndungata ciaku, andū aku a Isiraeli, mehīa mao. Marute mūtūrīre ūrīa mwagīrīru, na ūmoirīrie mbura būrūri-inī ūcio waheire andū aku ūtūike igai rīao. **37** “Kūngīkaagīa ng’aragu kana mūthiro būrūri-inī, kana mīgūnda ihīe nī mbaa kana mbuu, kana gūūke ngigī kana ngūnga, kana thū imarigicīrie itūūra-inī rīmwe rīao, na mwanangīko o na ūrīkū kana

mūrīmū ūngīgooka-rī, **38** na rīrīa mūdū o na ūrīkū wa andū aku a Isiraeli angīkaahooya kana athaithane, o mūdū aamenya mīnyamaro rīra arī nayo ngoro-inī yake, na atambūrūkie moko make amerekeirie hekarū-inī īno-rī, **39** hīndī īyo ūkaigua ūrī kūu igūrū gīkaro-inī gīaku, ūmarekere, na ūtūire o mūdū itua kūringana na ūrīa wothe ekīte, tondū we nī ū ngoro yake, (nīgūkorwo nowe wiki ū ū ngoro cia andū othe), **40** nīgeetha matūire magwītīgīrīte matukū mothe marīa megūtūūra būrūri ūrīa waheire maithe maitū. **41** “Ha ūhorō wa mūdū wa kūngī ūrīa ūtarī wa andū aku a Isiraeli, no nīoimīte būrūri wa kūraya nī ūndū wa Rīitwa rīaku, **42** tondū andū nīmakaiigua ngumo ya Rīitwa rīaku inene, na ūhorō wa ciiko cia guoko gwaku kūrī hinya gūtambūrūkītio, rīrīa agooka ahooe erekeire hekarū īno, **43** hīndī īyo nī ūkamaigua ūrī o kūu igūrū, gīkaro-inī gīaku, na mūdū ūcio wa kūngī ūkamūhingīria ūrīa wothe agakūhooya, nīgeetha andū othe a thī mamenye rīitwa rīaku na magwītīgīre o ta ūrīa andū aku a Isiraeli magwītīgīrīte, na mamenye atī nyūmba īno njakīte ītanītio na Rīitwa rīaku. **44** “Rīrīa andū aku maathīi mbaara-inī kūrūa na thū ciao, o kūrīa ūngīmatūma, nao mahooe Jehova merekeire itūūra rīrī inene ūthuurīte na hekarū īno njakīte ītanītio na Rīitwa rīaku, **45** hīndī īyo ūkaigua mahooya na gūthaihana kwao ūrī kūu igūrū na ūmatirīrīre ūhorō-inī ūcio wao. **46** “Rīrīa makwīhīria, nīgūkorwo gūtīrī mūdū ūtehagia, nawe ūmarakarīre ūmaneane kūrī thū, nacio imatahe imatware būrūri wacio, ūrī kūraya kana ūrī gūkuhī; **47** nao mangīcookera ngoro-inī ciao marī o kūu būrūri ūrīa maatahūrwo, na merire, na magūthaithe marī o kūu būrūri wa acio mamatooretie, na moige atīrī, ‘Nītūhītīe, na nītūkīte mahītīa, na tūgeka maūdū ma waganu’; **48** na mangīgagūcookerera na ngoro ciao ciothe, na mīoyo yao, marī būrūri wa thū ciao iria ciamatahire, nao mahooe merekeire būrūri ūrīa waheire maithe mao, na merekeire itūūra rīrīa inene rīrīa ūthuurīte na hekarū īno njakīte ītanītio na Rīitwa rīaku-rī; **49** hīndī īyo ūrī o kūu igūrū, gīkaro-inī gīaku, ūkaigua ihooya rīao na mathaihana mao, na ūmatirīrīre ūhorō-inī ūcio wao. **50** Na ūkarekera andū aku, o acio makwīhītīe; ūmarekere mahītīa marīa mothe magwīkīte, na ūtūme acio mamatooretie mamaiguire tha; **51** tondū nī andū aku na igai rīaku, o andū arīa warutire būrūri wa Mīsiri, ūkīmaruta kuuma mwaki-inī ūcio mūhiū wa gūtwekia kīgera.

52 “Ürohingūra maitho maku na üigue mathaithana ma ndungata yaku na ma andū aku a Isiraeli, ningī wītīkīre kūmathikagīrīria rīrīa rīothe maagūkaīra. 53 Nīgūkorwo nīwe wamathuurire kuuma thīinī wa ndūrīrī ciothe cia thī matuīke igai riaku kūmbe, o ta ūrīa woimbūrīre na kanua ka ndungata yaku Musa, hīndī rīrīa wee, Mwathani Jehova, warutire maithe maitū kuuma būrūrī wa Misiri.” 54 Rīrīa Solomoni aarīkirie mahooya macio mothe na gūthaitha Jehovārī, agūkīra, akīehera mbere ya kīgongona kīa Jehova, harīa aaturītie ndu aambarārtie moko make na igūrū. 55 Akīrūgama na akīrathima kīūngano gīothe gīa Isiraeli na mūgambo mūnene, akiuga atīrī: 56 “Jehova arogocwo, ūrīa ūheete andū ake a Isiraeli ūhurūko o ta ūrīa eraniīre. Gūtīrī kiugo o na kīmwe gīa cīranīro ciothe iria njega iria eeraniīre na kanua ka ndungata yake Musa gītahingīte. 57 Jehova Ngai witū aroikara hamwe na ithuī o ta ūrīa aarī hamwe na maithe maitū; aroaga gūtūtiganīria o na kana gūtūtīrika. 58 Arotūma ngoro ciitū imūcookerere, tūthiīage na njīra ciake ciothe, na tūmenyagīrīre maathani make, na kīrīra kīa watho wa kūrūmīrīrwo, na mawatho make marīa aaheire maithe maitū. 59 Na rīrī, ciugo ici ciakwa, iria hooete ndī mbere ya Jehova, irokuhīrīria Jehova Ngai witū mūthenya na ūtukū, nīguo atiiragīrīre maūndū ma ndungata yake na andū ake a Isiraeli, kūrīngana na mabataro ma o mūthenya, 60 nīgeetha andū othe a thī mamenye atī Jehova nīwe Ngai, na gūtīrī ūngī take. 61 No ngoro cianyu no nginya cīiheane biū kūrī Jehova Ngai witū, mūtūūrage kūrīngana na kīrīra kīa watho wake wa kūrūmīrīrwo, na gwathīkīra maathani make, ta ūrīa kūrī rīu.” 62 Hīndī iyo mūthamaki na andū othe a Isiraeli makīruta magongona hau mbere ya Jehova. 63 Solomoni nīarutīire Jehova igongona rīa ūiguano ta ūū: ng’ombe ngiri mīrongo īrī na igīrī, na ng’ondu na mbūrī ngiri igana rīa mīrongo īrī. Nī ūndū ūcio mūthamaki na andū a Isiraeli othe makīamūra hekarū ya Jehova. 64 Mūthenya o ro ūcio mūthamaki nīamūrīre gīcigo gīa gatagatī kīa nja īrīa īrī mbere ya hekarū ya Jehova, na akīrutīra igongona rīa njino ho, na rīa mūtu na rīa maguta ma igongona rīa ūiguano, tondū kīgongona gīa gīcango kīrīa kīarī mbere ya Jehova gītingāiganīire magongona ma njino, na magongona ma mūtu na maguta ma magongona ma ūiguano. 65 Nī ūndū ūcio Solomoni agīkorwo na gīathī hīndī iyo arī hamwe na andū a Isiraeli, maarī kīūngano kīnene, andū kuuma Lebo-Hamathu

nginya Karūūī ka Misiri. Magīkūngūūra gīathī kīu mbere ya Jehova Ngai witū mīthenya mūgwanja, na mīthenya īngī mūgwanja, yothe yarī mīthenya ikūmi na īna. 66 Mūthenya ūrīa warūmīrīire akīra andū acio mainūke. Makīrathima mūthamaki magīcooka makīinūka makenete na maiguīte wega ngoro, nī ūndū wa maūndū mothe mega marīa Jehova ekite nī ūndū wa ndungata yake Daudi na nī ūndū wa andū ake a Isiraeli.

9 Rīrīa Solomoni aarīkirie gwaka hekarū ya Jehova o na nyūmba ya ūthamaki, na akīhingia maūndū marīa mothe erīrīire gwīka-rī, 2 Jehova akīmūmīrīra hīndī ya keerī, o ta ūrīa aamūmīrīire arī Gibeoni. 3 Jehova akīmwīra atīrī: “Nīnjiguīte kūhooya na gūthaithana kūrīa ūhooete ūrī mbere yakwa; nīnyamūrīte hekarū īno, īrīa wee wakīte, nīgeetha ndūme Rītwa rīakwa rītūūre kuo nginya tene. Maithe makwa na ngoro yakwa nīrīkoragwo kuo hīndī ciothe. 4 “No wee mwene-rī, ūngīthiīaga mbere yakwa na wīhokeku wa ngoro na ūrūngīrū ta ūrīa thoguo Daudi ekaga, na wīkage ūrīa ngwathīte, na ūmenyagīrīre kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrīrwo na mawatho makwa-rī, 5 Nīngahaanda gītī gīaku kīa ūnene thīinī wa Isiraeli nginya tene, o ta ūrīa nderīire thoguo Daudi rīrīa ndoigire atīrī, ‘Ndūkaaga mūndū wa gūīkarīra gītī kīa ūnene kīa Isiraeli o naarī.’ 6 “No wee kana arīū aku mūngīkagarūrūka mūtīgane na nī, na mwage kūmenyerera maathani na kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrīrwo kīrīa nī ndīmūheete na mūthīī mūgatungatīre ngai ingī na mūcihoee-rī, 7 hīndī iyo nīngeheria andū a Isiraeli būrūrī ūyū ndīmaheete na ndīganīrie hekarū īno nyamūrīte īitanio na Rītwa rīakwa. Būrūrī wa Isiraeli ūgaatuīka wa kuunagwo thimo, na kīndū gīa gūthekererwo nī andū othe. 8 Na o na gūtūīka hekarū īno nī ya kūgeganīa-rī, arīa othe makaahītūkagīra ho nīmamakakaga na manyūrūrīre moige atīrī, ‘Nī kī gītūmīte Jehova eke būrūrī ūyū na hekarū īno ūndū ta ūyū?’ 9 Andū nīmagacookia moige atīrī, ‘Nī tondū nīmatiganīrie Jehova Ngai wao, ūrīa warutire maithe mao būrūrī wa Misiri, makahīmbīria ngai ingī, na magacihooya na magacitungatīra; nīkīo Jehova amareehithīrie mwanangīko ūyū wothe.” 10 Thuutha wa mīaka mīrongo īrī, o ihinda rīrīa Solomoni aakire nyūmba icio cierī; na nīcio hekarū ya Jehova na nyūmba ya ūthamaki, 11 Mūthamaki Solomoni nīaheire Hiramū mūthamaki wa Turo matūūra mīrongo īrī kū Galili,

tondū HIRAMU nīamūreheire mītarakwa yothe, na mīthengera, na thahabu iria aabatairio nīcio. **12** No hīndī īrīa HIRAMU ooimire Turo nīguo akoone matūūra marīa aaheetwo nī Solomoni, ndaakenirio nīmo. **13** Nake akīūra Solomoni atīrī, “Mūrū wa baba, nī matūūra matarīī atīa maya ūuheete?” Akīmatua Būrūri wa Kabuli, na noguo metagwo o na ūmūthī. **14** Na rīrī, HIRAMU nīarīkītīe gūtūmīra Mūthamaki Solomoni taranda igana rīa mīrongo īrīrī cia thahabu. **15** Ūyū nīguo ūhorō wa ūrīa Mūthamaki Solomoni aarutithirie andū wīra na hinya matekwīyendera wa gwaka hekarū ya Jehova na nyūmba ya ūthamaki, na mbenji, na rūthingo rwa Jerusalemu, na Hazoru, na Megido, na Gezeru. **16** Firaūni mūthamaki wa Misiri nīatharīkīire na akīnyīita Gezeru. Agīgūcina na mwaki, na akīūrāga andū a Kaanani arīa maatūūrāga kuo, na agīcooka agīkūhe mwarī, mūtumia wa Solomoni, arī kīheo kīa ūhiki. **17** Nake Solomoni agīaka Gezeru rīngī. Nīaakire Bethi-Horoni ya mūhuro, na **18** Baalathu, na Tadimori rīa werū-inī, thīnī wa būrūri wake, **19** o na ningī nīaakire matūūra manene ma kūiga indo ciake na matūūra ma ngaari ciake cia ita na ma mbarathi ciake, na kīrīa gīothe eerīrīrie gwaka Jerusalemu, na Lebanoni, na būrūri wothe ūrīa aathanaga. **20** Andū othe arīa maatigaire kuuma kūrī Aamori, na Ahiti, na Aperizi, na Ahivi, na Ajobusi (andū acio matiarī andū a Isiraēli), **21** ūguo nī kuuga njiaro ciao iria ciatarīte būrūri-inī, iria andū a Isiraēli mataaniinīte, acio nīo maandikithirio nī Solomoni matūike ngombo ciake cia kūrutithio wīra na hinya, na noguo gūtūire nginya ūmūthī. **22** No Solomoni ndaatuire mūdū o na ūmwe wa Isiraēli ngombo; nīo maarī andū ake a kūrūa mbaara, na atongoria a thirikari yake, na anene ake, na atongoria a thigari, na aathi a ngaari cia ita, na atwari a cio. **23** Ningī nī kwarī atongoria a anene 550 arīa maarutithagia mawīra mothe ma Solomoni na makarūgamīrīra aruti wīra. **24** Rīrīa mwarī wa Firaūni aambatire kuuma itūūra inene rīa Daudi agīthīī gūikara nyūmba ya ūthamaki īrīa Solomoni aamwakīire, hīndī īyo nīguo Solomoni aathondekire mbenji cia kūmīnyīitīrīra. **25** Solomoni aarutaga magongona ma njino na ma ūguano kīgongona-inī kīrīa aakīire Jehova maita matatū o mwaka, agacinaga ūbumba mbere ya Jehova hamwe namo, na nī ūndū ūcio akahingia watho wa hekarū. **26** Ningī Mūthamaki Solomoni agīaka marikabu nyingī kūu Ezioni-Geberi, gūkuhī na Elothu kūu Edomu, hūgūrūrū-inī cia Iria

Itune. **27** Nake HIRAMU agītūma andū ake, atwarithia a marikabu arīa maamenyete ūhorō wa iria, nīguo matungatage marikabu-inī marī na andū a Solomoni. **28** Magīthīī nginya Ofiri, na makīrehe taranda magana mana ma mīrongo īrīrī cia thahabu, iria maatwarīire Mūthamaki Solomoni.

10 Rīrīa Mūthamaki mūdū-wa-nja wa Sheba aiguire ngumo ya Solomoni na ūhorō wa ngwatanīro yake na rīitwa rīa Jehova-rī, agīūka kūmūgeria na ūndū wa kūmūūra ciūra nditū. **2** Agīkinya Jerusalemu arūmīrīrwo nī andū aingī mūno, na ngamīra ikuuīte mahuti marīa manungi wega, na thahabu nyingī mūno, na tūhiga twa goro, agīthīī harī Solomoni, akīaria nake maūdū mothe marīa maarī meciirīa-inī make. **3** Nake Solomoni agīcooka ciūra ciake ciothe; gūtīrī ūndū o na ūmwe mūthamaki aaremīrwo nīkūmūtaarīria. **4** Rīrīa mūthamaki-mūdū-wa-nja ūcio wa Sheba onire ūūgī wothe wa Solomoni o na nyūmba ya ūthamaki īrīa aakīte, **5** na irio iria ciarī metha-inī yake, na ūrīa anene ake maikaraga metha-inī, na ūrīa ndungata iria ciatungataga ciehumbīte, na arīa maamūheaga gīa kūnyua, o na magongona ma njino marīa aarutagīra hekarū-inī ya Jehova, agīkīgega mūno. **6** Akīra Mūthamaki Solomoni atīrī, “Ūhorō ūrīa ndaiguire ndī būrūri wakwa ūkonīī maūdū marīa wīkīte, o na ūūgī waku, nī ūhorō wa ma kūna. **7** No ndietikirie maūdū macio nginya rīrīa ndīrokire gūkū, na ndīreyonera na maitho makwa nī mwene. Ti-itherū, o na ndierītwo nuthu ya maūdū macio. Ūhorō wa ūūgī waku o na ūtonga waku, nīkīrīte mūno makīria ūrīa wothe ndaigūite. **8** Kaī gūkena nī andū aku-ī! Ningī gūkena nī anene aku arīa marūgamaga mbere yaku hīndī ciothe makaiguaga ūūgī waku! **9** Jehova Ngai waku arogoocwo, ūrīa ūkenetio nīwe, agagūikarīria gītī kīa ūnene gīa Isiraēli. Tondū wa wendo wa Jehova wa tene na tene kūrī Isiraēli, nīagūtūite mūthamaki, nīgeetha ūtūurie kīhoo to na ūthingu.” **10** Agīkīhe mūthamaki taranda igana rīa mīrongo īrīrī, cia thahabu, na mahuti marīa manungi wega maingī mūno, na tūhiga twa goro. Gūtīrī hīndī īngī kūrī kwarehwo mahuti manungi wega ta marīa Mūthamaki mūdū-wa-nja ūcio wa Sheba aaheire Mūthamaki Solomoni. **11** (Marikabu cia HIRAMU nī ciarehire thahabu kuuma Ofiri, o na ikīrehe mīrigo mīnene ya mīthandari na tūhiga twa goro kuuma kuo. **12** Mūthamaki aahūthīrīre mīthandari īyo gwaka itugī cia gūtīirīrīra hekarū ya Jehova na cia

nyumba ya ūthamaki, na gūthondekera aini inanda cia mūgeeto o na cia kīnūbi. Kuuma mūthenya ūcio gūtirī kwarehwo kuuma na nja kana gūkooneka mīthandari mīingī ūguo.) **13** Mūthamaki Solomoni nīaheire mūthamaki ūcio mūdū-wa-nja wa Sheba indo nyingī cia ūtaana wake na kīria kīngī gīothe eerirīrie na aahooire. Thuutha ūcio Mūthamaki mūdū-wa-nja ūcio akiumagara hamwe na ndungata ciake agīcooka būrūri wake mwene. **14** Ūritū wa thahabu īria Solomoni aamūkağira o mwaka warī wa taranda magana matandatū ma mīrongo itandatū, **15** itataraniirio na igooti rīa athūgūrī na onjorithia na ya kuuma kūrī athamaki a Arabia, othe, na abarūthi a būrūri. **16** Mūthamaki Solomoni agīthondeka ngo nene magana meerī cia thahabu hūūre; o īmwe yathondeketwo na ūritū wa beka magana matandatū cia thahabu. **17** Ningī agīthondeka ngo nini magana matatū cia thahabu hūūre; o īmwe yathondeketwo na ūritū wa mina ithatū cia thahabu. Mūthamaki agīciiga Nyumba ya Ūthamaki īria yetagwo Mūtītū wa Lebanoni. **18** Ningī mūthamaki agīthondeka gītī gīa ūthamaki kīnene mūno, kīgemetio mwena wa na thīinī na mīguongo na mwena wa na nja gīkagemio na thahabu therie. **19** Gītī kīu kīa ūnene kīarī na ngathī ya makinya matandatū, na thuutha wakīo igūrū kīarī gīa gīthiūrūrī. Mīena-inī yeerī ya gītī kīu kīarī na handū ha kūigīrīra moko, na nī haarī na mīhiano ya mīrūūthi īrūgamīte mīena-inī yeerī ya moko macio. **20** Mīhiano īngī ikūmi na īirī ya mīrūūthi yarūgamitio ngathī-inī īyo ya makinya matandatū. O ikinya rīa ngathī rīarī na mūhiano wa mūrūūthi o mwena. Gūtīrī gītī kīngī ta kīu gīathondeketwo mbere īyo gīa ūthamaki ūngī o na ūrīkū. **21** Indo ciothe iria Mūthamaki Solomoni aanyuagīra ciarī cia thahabu, na indo ciothe cia nyumba iria ciarī Nyumba ya Ūthamaki īria yetagwo Mūtītū wa Lebanoni ciarī cia thahabu therie. Gūtīarī kīndū gīathondeketwo na betha, nīgūkorwo betha yatuagwo kīndū gītārī bata mūno matukū-inī macio ma Solomoni. **22** Mūthamaki aarī na marikabu nyingī cia wonjoria iria-inī, hamwe na marikabu cia Hiramū. O riita rīmwe thīinī wa mīaka itatū, nīciacookaga ikuuīte thahabu, na betha, na mīguongo, na ngīma, na nūgū. **23** Mūthamaki Solomoni aarī na ūtonga na ūūgī mūingī gūkīra athamaki arīa angī othe a thī. **24** Andū a thī yothe nīmacaragia ūria mangīona Solomoni nīguo maigue ūūgī ūria Ngai eekīrīte ngoro-inī yake. **25** Andū arīa

mookaga kūmuona mwaka o mwaka nīmamūrehagīra iheo; indo cia betha, na cia thahabu, na nguo ndaaya, na indo cia mbaara, na mahuti manungī wega, na mbarathi, na nyūmbū. **26** Solomoni nīacookanīrīrie ngaari cia ita na mbarathi; aarī na ngaari cia ita 1,400, na mbarathi 12,000 iria aigīte matūūra-inī manene ma ngaari cia ita, na akaiga iria ingī hakuhī nake kīu Jerusalemū. **27** Mūthamaki nīatūmire betha cingīhe Jerusalemū o ta mahiga, mītarakwa nayo yarī mīingī o ta mītī ya mīkūyū īria īrī magūrū-inī ma irīma. **28** Mbarathi cia Solomoni cioimaga būrūri wa Misiri na Kilikia. Onjorithia a mūthamaki macigūruga kuuma Kilikia. **29** Ngaari īmwe ya ita maamīgūruga kuuma Misiri, īkoima cekeri magana matandatū cia betha, nayo mbarathi īmwe īkoima cekeri igana rīa mīrongo itano. Nao nīmaciendagīria athamaki othe a Ahiti na a Suriata.

11 Mūthamaki Solomoni nīendire andū-a-nja aingī a kūdū kūngī o hamwe na mwarī wa Firaūni, nīahikirie atumia a Amoabi, na a Amoni, na a Aedomu, na a Asidoni, na a Ahiti. **2** Moimīte ndūrīrī-inī iria Jehova eerīte Isiraēli atīrī, “Mūtikanahikanie nao, tondū ti-itherū nīmakagarūra ngoro cianyū irūmīrīre ngai ciao.” No rīrī, Solomoni agīkīrīria kūmeenda. **3** Aarī na atumia magana mūgwanja kuuma nyumba cia ūthamaki, na thuriya magana matatū, nao atumia acio ake makīmūhīthia. **4** O ūria Solomoni aathiire agīkūruga, noguo atumia ake maaguucagīrīra ngoro yake kūrūmīrīra ngai ingī, nake akīaga kūheana ngoro yake kūna kūrī Jehova Ngai wake, ta ūria ngoro ya ithe Daudi yatarī. **5** Akīrūmīrīra Ashitorethu ngai ya nga ya andū a Sidoni, na Moleku ngai īria meneku ya Aamoni. **6** Nī ūndū ūcio Solomoni agīka ūūru maitho-inī ma Jehova; ndaarūmīrīre Jehova kūna ta ūria ithe Daudi eekīte. **7** Solomoni nīakīire Kemoshu ngai īria meneku ya Moabi, na Moleku ngai īria meneku ya Aamoni handū hatūūgīru, o kīu karima-inī karīa karī mwena wa irathiro wa Jerusalemū. **8** Eekire o ūguo kūrī atumia arīa angī ake othe a kūngī, arīa maacinaga ūbumba na makarutīra ngai ciao magongona. **9** Jehova nīarakaririo nī Solomoni tondū ngoro yake nīyahutatīire Jehova, o we Ngai wa Isiraēli, ūria wamuūmīrīre maita meerī. **10** O na gūtūika nīakaanītie Solomoni kūrūmīrīra ngai ingī-rī, Solomoni ndaigana kūrūmia watho wa Jehova. **11** Nī ūndū ūcio Jehova akīira Solomoni atīrī, “Kuona atī ūguo nīguo wonete arī wega, na

nĩuregete kũrũmĩrĩra kĩrĩkanĩro gĩakwa na kĩrĩra kĩa watho wakwa gĩa kũrũmĩrĩrwo kĩrĩa ngwathĩte-rĩ, ti-itherũ nĩngagũtunya ũthamaki ndĩũrute kũrĩ we, ndĩũnengere ũmwe wa ndungata ciaku. 12 No rĩrĩ, nĩ ũndũ wa thoguo Daudi-rĩ, ndigwĩka ũndũ ũcio hĩndĩ ũria we ũrĩ muoyo. No nĩngagũtunya mũrũguo. 13 No ndikamũtunya ũthamaki wothe, no nĩngamũhe mũhĩrĩga ũmwe nĩ ũndũ wa Daudi ndungata yakwa, na nĩ ũndũ wa Jerusalem, itũũra rĩrĩa thuurĩte.” 14 Nake Jehova akĩarahũrĩra Solomoni thũ, niyo Hadadi ũria Mũedomu, wa rũciaro rwa ũthamaki wa Edomu. 15 Mbere iyo rĩrĩa Daudi aarũaga na Edomu, Joabu mũnene wa ita, ũria wathĩite gũthika arĩa maakuĩte-rĩ, nĩooragire arũme othe kũu Edomu. 16 Joabu na andũ a Isiraeli othe maikarĩre kũu mĩeri itandatũ, nginya rĩrĩa maaniinire arũme othe kũu Edomu. 17 No Hadadi arĩ o kahĩrĩ-rĩ, akĩũrĩra bũrũri wa Misiri marĩ hamwe na anene amwe a Edomu arĩa maatungatĩire ithe. 18 Nao makiuma Midiani magĩthĩ Parani. Nĩngĩ makĩoya andũ angĩ kũu Parani, magĩthĩ bũrũri wa Misiri, kũrĩ Firaũni mũthamaki wa Misiri, ũria waheire Hadadi nyũmba, na gĩthaka, na akĩmũhe irio. 19 Firaũni nĩakenirio mũno nĩ Hadadi o nginya akĩmũhe mwarĩ wa nyina na Tahapenesi, mũtumia wa mũthamaki, nĩguo amũhikie atuĩke mũtumia wake. 20 Mwarĩ wa nyina na Tahapenesi akĩmũciarĩra kahĩrĩ geetagwo Genubathu karĩa kaarereirwo nyũmba-inĩ ya mũthamaki nĩ Tahapenesi. Genubathu agĩtũũrania na ciana cia Firaũni kuo. 21 Hadadi arĩ kũu Misiri akĩguo atĩ Daudi nĩahurũkĩte hamwe na maithe make, na atĩ Joabu mũnene wa ita o nake nĩarĩkĩtie gũkuu. Hĩndĩ iyo Hadadi akĩra Firaũni atĩrĩ, “Njĩtikĩria thĩi, nĩguo njooke bũrũri witũ.” 22 Firaũni akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩrĩ wagĩte gũkũ atĩ nĩguo ũcooke bũrũri wanyu?” Hadadi agĩcookia atĩrĩ, “Gũtirĩ, no njĩtikĩria thĩi!” 23 Nake Ngai akĩarahũra thũ ĩngĩ ya gũũkĩrĩra Solomoni, nayo nĩ Rezoni mũrũ wa Eliada, ũria worĩte akoima kũrĩ mũnene wake, Hadadezeri mũthamaki wa Zoba. 24 Akĩyũnganĩria andũ, na agĩtuĩka mũtongoria wa gĩkundi kĩa aremi rĩrĩa Daudi aaniinire ita cia Zoba; aremi acio magĩthĩrĩ Dameski, magĩtũũra kuo, na makĩoya wathani. 25 Rezoni aarĩ thũ ya Isiraeli rĩrĩa rĩothe Solomoni aatũũrĩre muoyo, akĩongerera thĩĩna ũria warehetwo nĩ Hadadi. Nĩ ũndũ ũcio Rezoni agĩathana kũu Suriata na nĩathũire Isiraeli mũno. 26 Nĩngĩ Jeroboamu mũrũ wa Nebati akĩremera mũthamaki. Aarĩ ũmwe wa anene a Solomoni,

Mũefiraimu wa kuuma Zereda, na nyina eetagwo Zerua na aarĩ mũtumia wa ndigwa. 27 ũũ nĩguo aaremeire Mũthamaki: Solomoni nĩathondekete mbenji na agacookereria rũthingo rwa itũũra inene rĩa ithe Daudi. 28 Na rĩrĩ, Jeroboamu aarĩ mũndũ mũhoti, na rĩrĩa Solomoni onire mũrutĩre wake wa wĩra ũria warĩ mwega, akĩmũtua mũrũgamĩrĩri wa aruti wĩra othe a nyũmba ya Jusufu. 29 Ihinda-inĩ rĩu, Jeroboamu oimaga Jerusalem, nake Ahija mũnabii wa Shilo agĩcemanía nake, ehumbĩte nguo njerũ. Nao eerĩ maarĩ oiki kũu gĩthaka-inĩ, 30 nake Ahija akĩoya nguo iyo njerũ eehumbĩte, akĩmĩtarũra icunjĩ ikũmi na igĩrĩ. 31 Hĩndĩ iyo akĩra Jeroboamu atĩrĩ, “Wĩyoere icunjĩ ikũmi, nĩgũkorwo ũũ nĩguo Jehova, Ngai wa Isiraeli, oigĩte: ‘Atĩrĩrĩ, nĩngweheria ũthamaki guoko-inĩ gwa Solomoni, na nĩngũkũhe mĩhĩrĩga ikũmi. 32 No nĩ ũndũ wa ndungata yakwa Daudi na itũũra inene rĩa Jerusalem, rĩrĩa thuurĩte kuuma kũrĩ mĩhĩrĩga yothe ya Isiraeli, nĩngũmũtigĩria mũhĩrĩga ũmwe. 33 Ngwĩka ũguo, nĩ tondũ nĩmandiganĩirĩe, makainamĩrĩra Ashithorethu ngai ya nga ya Asidoni, na Kemoshu ngai ya andũ a Moabi, na Moleku ngai ya andũ a Amoni, na magatiga gũthĩrĩ na njĩra ciakwa, o na makarega gwĩka ũria kwagĩrĩre maitho-inĩ makwa, o na matirũmagia irĩra ciakwa na mawatho ta ũria Daudi ithe wa Solomoni ekaga. 34 “No rĩrĩ, ndikweheria ũthamaki wothe guoko-inĩ gwa Solomoni; nĩndĩmũtuĩte mwathani matukũ-inĩ mothe ma muoyo wake, nĩ ũndũ wa Daudi ndungata yakwa, ũria ndathuurĩre o we warũmirĩe maathani makwa na irĩra ciakwa. 35 Nĩngeheria ũthamaki moko-inĩ ma mũriũ na ngũhe mĩhĩrĩga ikũmi. 36 Nĩngaahe mũriũ mũhĩrĩga ũmwe, nĩgeetha ndungata yakwa Daudi itũũrĩe tawa mbere yakwa hĩndĩ ciothe kũu Jerusalem, itũũra rĩrĩa inene kũrĩa ndathuurĩre ndũũrĩe Rĩitwa rĩakwa kuo. 37 No wee-rĩ, nĩngakuoya, na nĩũgathamaka maũndũ-inĩ mothe marĩa ngoro yaku ikeerĩrĩria; nĩũgatuĩka mũthamaki wa Isiraeli. 38 ũngĩka ũria wothe ngũgwatha, na ũthĩiage na njĩra ciakwa, na wĩkage ũria kwagĩrĩre maitho-inĩ makwa na ũndũ wa kũrũmia irĩra ciakwa na maathani makwa, o ta ũria ndungata yakwa Daudi yekaga-rĩ, nĩndĩrĩkoragwo hamwe nawe. Nyũmba yaku nĩngamĩtua ya ũthamaki ya gũtũũra, o ta ũria ndaakire nyũmba ya Daudi na nĩngakũhe Isiraeli. 39 Nĩnganyariira njiaro cia Daudi, no ndigacinyariira nginya tene.” 40 Solomoni nĩagerĩre kũũraga Jeroboamu, nowe Jeroboamu

akĩūrĩra bũrũri wa Misiri kwa Mũthamaki Shishaka, na agĩkara kuo nginya rĩrĩa Solomoni aakuire. **41** Maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Solomoni, ũrĩa wothe eekire, na ũũgĩ ũrĩa onanirie-rĩ, githĩ matiandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa ciiko cia Solomoni? **42** Solomoni aathamakĩre Isiraeli rĩothe arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩna. **43** Agĩcooka akĩhurũka hamwe na maithe make, na agĩthikwo itũũra inene rĩa ithe Daudi. Nake mũriũ Rehoboamu agĩtuika mũthamaki ithenya rĩake.

12 Rehoboamu nĩathiire Shekemu, nĩgũkorwo andũ a Isiraeli othe nĩmathiite kuo makamũtue mũthamaki. **2** Rĩrĩa Jeroboamu mũrũ wa Nebati aiguire ũhoru ũcio (aarĩ o Misiri, kũrĩa oorĩire eherere Mũthamaki Solomoni), akiuma Misiri, akĩinũka. **3** Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magĩtũmanĩra Jeroboamu, nake Jeroboamu hamwe na kĩũngano gĩothe gĩa Isiraeli magĩthiĩ kũrĩ Rehoboamu makĩmwĩra atĩrĩ: **4** “Thoguo nĩatũigĩrĩire icooki iritũ, no rĩu tũhũthĩrie wĩra ũcio mũritũ na icooki rĩu iritũ rĩrĩa aatũigĩrĩire, na nĩtũrĩgũtungatagĩra.” **5** Rehoboamu akĩmacookeria atĩrĩ, “Thiĩ mũgaacooka kũrĩ nĩ thuutha wa mĩthenya ĩtatũ.” Nĩ ũndũ ũcio andũ magĩthiĩra. **6** Thuutha ũcio Mũthamaki Rehoboamu akĩhooya kĩrĩra kũrĩ athuuri arĩa maatungatagĩra ithe Solomoni rĩrĩa arĩ muoyo. Akĩmooria atĩrĩ, “Mũngĩndaara njookerie andũ aya atĩa?” **7** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ūmũthĩ ũngĩtikĩra gĩtuika ndungata ya andũ aya na ũmatungatĩre, na ũmacookerie na njĩra njagĩrĩru-rĩ, megĩtũũra marĩ ndungata ciaku hĩndĩ ciothe.” **8** No Rehoboamu akĩregana na ũtaaro ũrĩa athuuri acio maamũheire, na akĩhooya kĩrĩra kuuma kũrĩ aanake a riika rĩake, arĩa maamũtungatagĩra. **9** Akĩmooria atĩrĩ, “Inyuĩ mũngĩndaara atĩa? Andũ aya maranjĩra atĩ, ‘Tũhũthĩrie icooki rĩrĩa thoguo aatũigĩrĩire’ Ingĩmacookeria atĩa?” **10** Aanake acio a riika rĩake makĩmũcookeria atĩrĩ, “Cookeria andũ acio makwĩrite atĩ, ‘Thoguo nĩatũigĩrĩire icooki iritũ, nowe tũhũthĩrie icooki rĩu,’ ũmeere atĩrĩ, ‘kaara gakwa ka mũira nĩ gatungu gũkĩra njohero ya baba. **11** Baba aamũigĩrĩire icooki iritũ; nĩ nĩngũrĩritũhia makĩria. Baba aamũhũũraga na iboko; no nĩ ndĩrĩmũhũũraga na tũng’aurũ.” **12** Thuutha wa mĩthenya ĩtatũ Jeroboamu na andũ othe magĩcooka kũrĩ Rehoboamu, o ta ũrĩa mũthamaki oigĩte atĩrĩ, “Mũgaacooka kũrĩ nĩ thuutha wa mĩthenya ĩtatũ.” **13** Mũthamaki agĩcookeria andũ acio ũhoru ehĩte mũno. Akĩregana na ũtaaro ũrĩa

aaheetwo nĩ athuuri, **14** akĩrĩmũrĩra ũtaaro wa aanake, akiuga atĩrĩ, “Baba nĩamũritũhĩrie icooki, no nĩ nĩngũrĩritũhia makĩria. Baba aamũhũũraga na iboko; nĩ ndĩrĩmũhũũraga na tũng’aurũ.” **15** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki ndaigana gũthikĩrĩra andũ acio, tondũ maũndũ macio meekĩkire moimĩte kũrĩ Jehova, nĩguo kiugo kihingio kĩria Jehova eerire Jeroboamu mũrũ wa Nebati na kanua ka Ahija ũrĩa Mũshiloni. **16** Rĩrĩa andũ othe a Isiraeli moonire atĩ mũthamaki ũcio nĩarega kũmathikĩrĩra, magĩcookeria mũthamaki atĩrĩ: “Tũrĩ na igai rĩrĩkũ harĩ Daudi, na nĩ gĩcunjĩ kĩrĩkũ tũrĩ nakĩo harĩ mũrũ wa Jesii? Cooka hema-inĩ ciaku wee Isiraeli! Wee Daudi-rĩ, menyerera nyũmba yaku wee mwene.” Nĩ ũndũ ũcio andũ othe a Isiraeli makĩinũka. **17** No andũ a Isiraeli arĩa maatũũraga matũũra-inĩ ma Juda-rĩ, Rehoboamu agĩthiĩ na mbere kũmathamakĩra. **18** Mũthamaki Rehoboamu agĩtũma Adoniramu ũrĩa warĩ mũrũgamĩrĩ wa andũ arĩa maarutithagio wĩra na hinya, no andũ a Isiraeli makĩmũhũũra na mahiga nyuguto, agĩkua. No Rehoboamu agĩthara, akĩhaica ngaari-inĩ yake ya ita, akĩūrĩra Jerusalemu. **19** Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli matũire maremeire nyũmba ya Daudi nginya ũmũthĩ. **20** Rĩrĩa andũ a Isiraeli othe maaigũre atĩ Jeroboamu nĩacookete kuuma bũrũri wa Misiri, makĩmũtũmanĩra oke kĩũngano-inĩ, na makĩmũtua mũthamaki wa Isiraeli guothe. Mũhĩrĩga wa Juda noguo wiki warũmĩrĩire nyũmba ya Daudi. **21** Rĩrĩa Rehoboamu aakinyire Jerusalemu, akĩũngania andũ othe a nyũmba ya Juda na a mũhĩrĩga wa Benjamini andũ 180,000 a kũrĩa mbaara nĩgeetha makarũe na nyũmba ya Isiraeli, nĩguo macookerie Rehoboamu mũrũ wa Solomoni ũthamaki. **22** No rĩrĩ, kiugo kĩa Ngai gĩgĩkinyĩra Shemaia mũndũ wa Ngai akĩrwo atĩrĩ: **23** “Thiĩ wĩre Rehoboamu mũrũ wa Solomoni mũthamaki wa Juda, na nyũmba ya Juda yothe o na ya Benjamini na andũ arĩa angĩ othe, ũmeere atĩrĩ, **24** ‘Jehova ekuuga ũũ: Tigai kwambata mũkahũũrane na ariũ a ithe wanyu, andũ a Isiraeli. O mũndũ wanyu wothe nĩacooke mũciĩ, nĩgũkorwo nĩ nĩ njĩkĩte ũndũ ũyũ.’” Nĩ ũndũ ũcio magĩathikĩra kiugo kĩa Jehova, magĩcooka mũciĩ o ta ũrĩa Jehova aathanĩte. **25** Nake Jeroboamu akĩrĩgĩra itũũra rĩa Shekemu na rũthingo rwa hinya thĩnĩ wa bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu, agĩtũũra kuo. Kuuma kũu agĩthiĩ agĩaka itũũra rĩa Penieli. **26** Jeroboamu agĩciiria atĩrĩ, “Ūthamaki wahota gũcookerera nyũmba ya Daudi. **27** Andũ aya mangĩambata mathiĩ makarute magongona

hekarū-inī ya Jehova kuu Jerusalemu-rī, nīmagacooka gwathikīra mwathi wao Rehoboamu mūthamaki wa Juda. Nīmakanjūruga na macookerere Mūthamaki Rehoboamu.” 28 Thuutha wa kūhooya ūtaaro, mūthamaki nīathondekire mīhianano īrī ya njaū cia thahabu. Akīra andū atīrī, “Ūhoro wa kwambataga Jerusalemu nīkūmūrītūhīra mūno. Atīrīrī Isiraēli, ici ngai cianyu, iria ciamūrutire būrūrī wa Misiri.” 29 Mūhianano ūmwe akīūiga Betheli, na ūrīa ūngī akīūiga Dani. 30 Naguo ūndū ūyū ūgītūika mehia; nīgūkorwo andū nīmathiiga o nginya Dani kūhooya mūhianano ūrīa warī kuu. 31 Jeroboamu nīaakire mahooero kūndū kūrīa gūtūūgīru, na agīthuura athīnjīri-ngai a kuuma kūrī andū a mīthemba yothe, o na gūtūika matiarī Alawii. 32 Akīambīrīra gīathī mūthenya wa ikūmi na ītano mweri-inī wa īnana, ūtūike ta gīathī kīrīa kīagomanagwo Juda, na akīrutīra magongona kīgongona-inī. Eekire ūguo kuu Betheli, akīrutīra mīhianano īyo ya njaū aathondekete magongona. Ningī kuu Betheli akīuga athīnjīri-ngai kūndū kuu gūtūūgīru aathondekete. 33 Mūthenya wa ikūmi na ītano mweri-inī wa īnana, mweri ūrīa eethuurīre we mwene, akīruta magongona kīgongona-inī kīrīa aakīte kuu Betheli. Nī ūndū ūcio akīambīrīra gīathī kuu nī ūndū wa andū a Isiraēli, na akīambata kīgongona-inī kūrūta magongona.

13 Na rīrī, mūndū ūmwe wa Ngai nī oimire Juda arī na ndūmīrīri ya Ngai, agīthī Betheli, agīkora Jeroboamu arūgamīte kīgongona-inī arute igongona. 2 Akīanīrīra, agīkūrīra kīgongona kuu na ndūmīrīri ya Jehova, agīkīra atīrī, “Wee kīgongona gīkī, kīgongona gīkī! Jehova ekuuga ūū, ‘Nyūmba ya Daudi nīgūgaciawo kaana ga kahī, nako gageetwo Josia. Nako nīgakaruta athīnjīri-Ngai a gūkū gūtūūgīru igongona haha igūrū rīaku, o acio marutagīra magongona haha, na mahīndī ma andū nīmagacinīrwo igūrū rīaku.” 3 Mūthenya o ro ūcio, mūndū ūcio wa Ngai akīheana kīmenyithia, akiuga atīrī: “Gīkī nīkīo kīmenyithia kīrīa Jehova onanītie: Kīgongona nīgīgwatūkana, naguo mūhu ūrīa ūrī igūrū rīakīo ūitike.” 4 Rīrīra Mūthamaki Jeroboamu aaguire ūrīa mūndū ūcio wa Ngai aanīrīre agokīrīra kīgongona kuu kīarī Betheli, agītambūrūkīa guoko gwake arī kīgongona-inī, akiuga atīrī, “Mūnyiitei!” No rīrī, guoko kuu aatambūrūkīrie mūndū ūcio gūkīonja, na ndangīahotire gūgūthuna rīngī. 5 Nakīo kīgongona kuu gīgīatūkana, naguo mūhu wakīo ūgītīka, kūrīngana

na kīmenyithia kīrīa mūndū ūcio wa Ngai aheanīte na ūndū wa ndūmīrīri ya Jehova. 6 Ningī mūthamaki akīra mūndū ūcio wa Ngai atīrī, “Thaithanīra hari Jehova Ngai waku, na ūūhooere nīguo guoko gwakwa kūhonio.” Nī ūndū ūcio, mūndū ūcio wa Ngai agīthaita Jehova, nakuo guoko kwa mūthamaki gūkīhona na gūgīcōoka o ūrīa kwarī mbere. 7 Mūthamaki akīra mūndū ūcio wa Ngai atīrī, “Ūka tūthī mūcī ūkarīe, na nīngūkūhe kīheo.” 8 No mūndū ūcio wa Ngai agīcōokeria mūthamaki atīrī, “O na korwo no ūhe nuthu ya indo ciaku-rī, nī ndīngīthī nawe, o na ndīngīrīa irio kana nyue maaī gūkū. 9 Nīgūkorwo nīnjathītwo nī kiugo kīa Jehova, ngeerwo atīrī, ‘Ndūkanarīe irio, kana ūnyue maaī, o na kana ūcookere njīra īrīa wagereire ūgīthī.’” 10 Nī ūndū ūcio akīgera njīra īngī na ndaacōokeire īrīa aagereire agīthī Betheli. 11 Na rīrī, nī kwarī mūnabīi mūkūrū watūūruga Betheli, nao arīū ake magūka makīmwīra maūndū marīa mothe mūndū ūcio wa Ngai eekīte kuu mūthenya ūcio. O na ningī makīhe ithe wao ūhoro ūrīa eerire mūthamaki. 12 Ithe wao akīmooria atīrī, “Agereire njīra īrīkū?” Nao arīū ake makīmuonia njīra īrīa mūndū ūcio wa Ngai woimīte Juda aagereire. 13 Nī ūndū ūcio akīra arīū ake atīrī, “Ndandīkīrai ndīgiri.” Nao marīkia kūmūtandīkīra ndīgiri akīmīkarīra 14 na akīrūmīrīra mūndū ūcio wa Ngai. Akīmūkora aikarīte thī rungu rwa mūtī wa mūgandi, akīmūria atīrī, “Wee nīwe mūndū wa Ngai ūrīa uumīte Juda?” Mūndū ūcio wa Ngai akīmwīra atīrī “Īī nī nī.” 15 Nī ūndū ūcio mūnabīi ūcio mūkūrū akīmwīra atīrī, “Ūka tūthī mūcī ūkarīe.” 16 Mūndū ūcio wa Ngai akiuga atīrī, “Ndingīcōoka na thuutha tūthī nawe, o na ningī ndīngīrīa irio kana nyuanīre maaī nawe gūkū. 17 Tondū nīnjīrītwo nī kiugo kīa Jehova atīrī, ‘Ndūkanarīe irio kana ūnyue maaī kuu o na kana ūcookere njīra īrīa wagereire ūgīthī.’” 18 Mūnabīi ūcio mūkūrū akīmūcōokeria atīrī, “O na nī ndī mūnabīi tawe. Mūraika nīanjārīrie na kiugo kīa Jehova anjīra atīrī: ‘Mūgīre mūcōoke nake gwaku mūcī nīguo arīe irio na anyue maaī.’” (No nīkūmūheenia aamūheenegia). 19 Nī ūndū ūcio mūndū ūcio wa Ngai agīcōoka nake gwake mūcī, akīrīa na akīnyua. 20 Maikarīte o metha-inī kiugo kīa Jehova gīgīkinyīra mūnabīi ūcio mūkūrū ūrīa wacōoketie mūnabīi wa kuuma Juda na thuutha. 21 Akīanīrīra, akīra mūndū ūcio wa Ngai ūrīa woimīte Juda atīrī, “Jehova ekuuga ūū: ‘Nīūreganīte na kiugo kīa Jehova, na ūkaaga

kūrūmia watho ūrīa waathirwo nī Jehova Ngai waku. **22** No nīucokete na thuutha, na ūkarīa irio na ūkanyua maai kūdū kūrīa aakwīre ndūkaarīe na ndūkanyue kīndū kuo. Nī ūndū ūcio mwīrī waku ndūgaathikwo mbīrīra-inī ya maithe maku.” **23** Rīrīa mūdū ūcio wa Ngai aarīkirie kūrīa na kūnyua-rī, mūnabii ūrīa wamūcooketie na thuutha akīmūtandīkīra ndigiri yake. **24** Na agīthī na njīra-rī, agītūngana na mūrūūthi ūkīmūūraga, nago mwīrī wake ūkīgūa thī hau njīra-inī, nayo ndigiri na mūrūūthi cīerī ikīrūgama hau mwīrī warī. **25** Andū amwe arīa maahītūkagīra hau makīona mwīrī ūgūite hau thī, na mūrūūthi ūrūgamīte o hau mwīrī warī, nao magīthī makīheana ūhoro ūcio itūūra-inī inene rīrīa mūnabii ūcio mūkūrū aatūūraga. **26** Rīrīa mūnabii ūrīa wamūcooketie na thuutha kuuma rūgendo-inī rwake aigūire ūhoro ūcio, akiuga atīrī, “Ūcio nī mūdū ūrīa wa Ngai ūrīa ūrāreganire na kiugo kīa Jehova. Jehova nīamūneanīte kūrī mūrūūthi ūrīa ūmūtambuurīte na ūkaamūūraga, o ta ūrīa kiugo kīa Jehova kīamwīrīte.” **27** Mūnabii ūcio mūkūrū akīra ariū ake atīrī, “Ndandīkīrai ndigiri.” Nao magīka o ūguo. **28** Nake akīmagara agīthī, agīkora mwīrī ūgūithītio njīra-inī, na mūrūūthi na ndigiri irūgamīte o hau warī. Mūrūūthi ndwarīte mwīrī ūcio kana ūgatambuura ndigiri. **29** Nī ūndū ūcio mūnabii ūcio akīoya mwīrī wa mūdū ūcio wa Ngai, akīūgīrīra igūrū rīa ndigiri, akīūcookīa itūūra-inī rīake inene nīgeetha amūcakaīre na amūthike. **30** Nake akīga mwīrī ūcio mbīrīra-inī yake mwene, nao makīmūcakaīra makiugaga atīrī, “Ūūi mūrū wa baba-ī!” **31** Aarīkia kīmūthika, akīra ariū ake atīrī, “Rīrīa ngaakua, mūgaathika mbīrīra-inī īno harīa mūdū ūyū wa Ngai athikītwo; mūkaiga mahīndī makwa hau mwena-inī wa mahīndī make. **32** Nīgūkorwo ūhoro ūrīa aaheanire uumanīte na kiugo kīa Jehova wa gūūkīrīra kīgongona kīrīa kīrī Betheli o na mahooero mothe marīa maarī kūdū kūrīa gūtūūgīru thīnī wa matūūra ma Samaria-rī, ti-itherū ūndū ūcio no nginya ūkaahingio.” **33** O na thuutha wa maūdū macio-rī, Jeroboamu ndaatiganire na njīra ciake cia waganu, no aathiire na mbere kwamūra athīnjīri-ngai a kūdū kūrīa gūtūūgīru, kuuma kūrī andū a mīthemba yothe. Mūdū o wothe ūngīendire gūtūūka mūthīnjīri-ngai, nīamwamūūraga nī ūndū wa kūdū kūu gūtūūgīru. **34** Macio nīmo maarī mehīa ma nyūmba ya Jeroboamu marīa maatūmire īgwe na īnīnwo biū yeherio gūkū thī.

14 Ihinda-inī rīu, Abija mūrū wa Jeroboamu akīrwara, 2 nake Jeroboamu akīra mūtumia wake atīrī, “Wīgarūre nīgeetha ndūkae kūmenyeka atī nīwe mūtumia wa Jeroboamu. Ūcooke ūthī Shilo. Ahija ūrīa mūnabii nukuo arī, ūrīa wanjīrīre atī nī nīngatuika mūthamaki wa andū aya a Isiraeli. **3** Kuuu mīgate ikūmi, na tūmīgate tūngī tūnini na kīhembe kīa ūūkī, ūthī kūrī we. Nīegūkwīra ūrīa ūhoro wa kamwana gaka ūgaikara.” **4** Nī ūndū ūcio mūtumia wa Jeroboamu agīka ūguo eerirwo na agīthī mūcīi kwa Ahija kūu Shilo. Na rīrī, Ahija ndoonaga; nīorīte maithe nī gūkūra. **5** Nowe Jehova nīeerīte Ahija atīrī, “Mūtumia wa Jeroboamu nīarooka gūkūūria ūhoro wa mūrīū nī ūndū nī mūrūaru, nawe ūmūcookerie ūna na ūna. Aakinya-rī, egwītua taarī mūdū ūngī.” **6** Nī ūndū ūcio rīrīa Ahija aagūire mūkinyo wa magūrū make arī mūrango-inī, akīmwīra atīrī, “Toonya, mūtumia wa Jeroboamu. Ūretua tiwe nīkī? Nīndūmītwo kūrī we na ūhoro ūtarī mwega. **7** Thī, kūrī Jeroboamu ūmwīre atī Jehova, Ngai wa Isiraeli ekuuga atīrī: ‘Nī ndakūnenehirie kuuma gatagatī ka andū, ngīgūtua mūtongoria wa andū akwa a Isiraeli. **8** Ndaatunyanire ūthamaki kuuma kūrī nyūmba ya Daudi, ngīkūnegera, no wee ndūkoretwo ūhaana ta ndungata yakwa Daudi, ūrīa watūire arūmītie maathani makwa, na akanūmīrīra na ngoro yake yothe, agekaga o ūrīa wiki wagīrīre maithe-inī makwa. **9** Wee nīwīkīte maūdū maingī mooru, gūkīra andū arīa othe makoretwo marī mbere yaku. Nīwīthondekeire ngai ingī, o na mīhianano ya kūhooywo īthondeketwo na kīgera. Nīūtūmīte ndakare na ūkaahutatīra. **10** “Nī ūndū wa ūguo-rī, nīngūrehere nyūmba ya Jeroboamu mwanangīko. Nīngwehereria Jeroboamu mwana o wothe wa kahī thīnī wa Isiraeli, arī ngombo kana atarī ngombo. Nīngacina nyūmba ya Jeroboamu o ta ūrīa mūdū acinaga mai nginya magathira. **11** Ngui nīikaarīa andū a Jeroboamu arīa magaakūra itūūra-inī inene, nacio nyoni cia rīera-inī irīe arīa magaakūra mīgūnda-inī. Jehova nīgūo oigīte! **12** “No wee-rī, cooka mūcīi. O wakinya itūūra-inī inene-rī, noguo mwana ūcio arīkua. **13** Isiraeli othe nīmakamūcakaīra na mamūthike. Ūcio nowe wiki wa Jeroboamu ūgaathikwo, tondū nowe wiki thīnī wa nyūmba ya Jeroboamu, Jehova, Ngai wa Isiraeli, onete ūndū mwega thīnī wake. **14** “Jehova we mwene nīakarūgamia mūthamaki ūngī wa gūthamakīra Isiraeli ūrīa ūkaaniina nyūmba ya

Jeroboamu. Ūmūthĩ nĩguo mūthenya! Atĩ atĩa? Īi, amĩniine o ro rĩu. **15** Nake Jehova nĩakahũũra Isiraeli, nginya mahaane ta ithanjĩ rĩrainaina rĩrĩ maaĩ-inĩ. Nĩakamunya andũ a Isiraeli kuuma bũrũri ūyũ mwega ūrĩa aahere maithe mao, na amahurunje mũrĩmo ūrĩa ūngĩ wa Rũũ rwa Farati, tondũ nĩmarakaririe Jehova nĩ ūndũ wa gwithondekera itugĩ cia Ashera. **16** Niagatiganĩria andũ a Isiraeli nĩ ūndũ wa mehia marĩa Jeroboamu ekĩte, na ningĩ agatũma Isiraeli meehie.” **17** Nake mĩtumia wa Jeroboamu agũkĩra, agĩthĩ Tiriza. Rĩrĩa aakinyire mũromo-inĩ wa nyũmba, kahĩ kau gagĩkua. **18** Nao magĩgathika, na andũ a Isiraeli othe magĩgacakaĩra, o ta ūrĩa Jehova oigĩte na kanua ka ndungata yake Ahija, ūrĩa mũnabii. **19** Maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jeroboamu, mbaara ciake, na ūrĩa aathanire, nĩmandike ibuku-inĩ rĩa athamaki a Isiraeli. **20** Aathamakire mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩrĩ, agĩcooka akĩhurũka hamwe na maithe make. Nake mũriũ Nadabu agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. **21** Rehoboamu mũrũ wa Solomoni nĩwe warĩ mũthamaki wa Juda. Aarĩ na ūkũrũ wa mĩaka mĩrongo ĩna na ūmwe rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ikũmi na mũgwanja, itũũra-inĩ inene rĩrĩa Jehova aathuurĩte kuuma mĩhĩrĩga-inĩ yothe ya Isiraeli, nĩgeetha Rĩitwa rĩake rĩtũũre kuo. Nyina eetagwo Naama, na aarĩ Mũamoni. **22** Nao andũ a Juda nĩmekire maũndũ wa waganu maitho-inĩ ma Jehova. Nĩ ūndũ wa mehia marĩa meekire, nĩmarahũrĩre marakara make, akĩguu ūiru nĩ ūndũ nĩmehĩtie, gũkĩra ūrĩa maithe mao meehĩtie. **23** Ningĩ magĩthondekera kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, na mahiga maamũre, na itugĩ cia Ashera, o harĩa hothe haarĩ karĩma karaihu, na rungu rwa mũtĩ o wothe waramĩtie hongwe. **24** O na nĩ kwarĩ maraya ma arũme mahooero-inĩ kũu bũrũri-inĩ; andũ acio magĩka maũndũ mothe marĩa maarĩ magigi ma ndũrĩrĩ iria Jehova aangatĩte mbere ya andũ a Isiraeli matanoka kuo. **25** Mwaka-inĩ wa ĩtano wa Mũthamaki Rehoboamu-rĩ, Shishaka mũthamaki wa Misiri agĩtharĩkĩra Jerusalemu. **26** Nake agĩkuua igĩĩna cia hekarũ ya Jehova na igĩĩna cia nyũmba ya ūthamaki. Aakuire indo ciothe o hamwe na ngo ciothe cia thahabu iria Solomoni aathondekithĩtie. **27** Nĩ ūndũ ūcio Mũthamaki Rehoboamu agĩthondeka ngo ingĩ cia gĩcango handũ ha icio cia mbere, agĩcinengera anene a arangĩri arĩa maikaraga itoonero-inĩ rĩa nyũmba ya ūthamaki. **28** Rĩrĩa rĩothe mũthamaki aathiiaga hekarũ-inĩ ya Jehova, arangĩri acio maathiiaga nake

makuũite ngo icio, na thuutha ūcio magacicookia nyũmba-inĩ ya arangĩri. **29** Ha ūhoro wa maũndũ marĩa mangĩ mothe makoniĩ wathani wa Rehoboamu na ūrĩa wothe eekire-rĩ, githĩ matiandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Juda? **30** Hĩndĩ ciothe nĩ gwakoragwo na mbaara gatagatĩ ka Rehoboamu na Jeroboamu. **31** Nake Rehoboamu akĩhurũka hamwe na maithe make, agĩthikwo hamwe nao thĩĩnĩ wa itũũra inene rĩa Daudi. Nyina eetagwo Naama, na aarĩ Mũamoni. Nake mũriũ Abija agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

15 Mwaka wa ikũmi na ĩnana wa ūthamaki wa Jeroboamu mũrũ wa Nebati-rĩ, nĩguo Abija aatuĩkire mũthamaki wa Juda, **2** na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ĩtatũ. Nyina eetagwo Maaka mwarĩ wa Abisalomu. **3** Nĩekire mehia marĩa mothe ithe eekĩte mbere yake; ndeyamũrĩre Jehova Ngai wake na ngoro yake yothe, ta ūrĩa ngoro ya ithe Daudi yatarĩ. **4** No rĩrĩ, nĩ ūndũ wa Daudi, Jehova Ngai wake akĩmũhe tawa kũu Jerusalemu na ūndũ wa gũtua mũriũ mũthamaki ithenya rĩake, na gũtũma itũũra rĩa Jerusalemu rĩrũme. **5** Nĩgũkorwo Daudi nĩekĩte ūrĩa kwagĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova, na ndaagire kũrũmia watho o na ūmwe wa Jehova matukũ-inĩ mothe ma muoyo wake, tige ūhoro-inĩ wa Uria ūrĩa Mũhiti. **6** Na rĩrĩ, gwatũũraga mbaara gatagatĩ ka Rehoboamu na Jeroboamu hĩndĩ ĩrĩa yothe Abija aarĩ muoyo. **7** Maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Abija na ūrĩa wothe eekire-rĩ, githĩ matiandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Juda? Na nĩ kwarĩ mbaara gatagatĩ ka Abija na Jeroboamu. **8** Nake Abija akĩhurũka hamwe na maithe make, na agĩthikwo thĩĩnĩ wa itũũra inene rĩa Daudi. Nake mũriũ Asa agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. **9** Mwaka wa mĩrongo ĩrĩ wa ūthamaki wa Jeroboamu mũthamaki wa Isiraeli-rĩ, nĩguo Asa aatuĩkire mũthamaki wa Juda, **10** nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩna na ūmwe. Cũwe wake eetagwo Maaka mwarĩ wa Abisalomu. **11** Asa nĩekire ūrĩa kwagĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova, o ta ūrĩa ithe Daudi eekĩte. **12** Nĩaingatire maraya ma arũme ma mahooero-inĩ moime bũrũri ūcio, na akĩeheria mĩhianano yothe ya kũhooyagwo ĩrĩa maithe make maathondekete. **13** O na nĩeherĩre cũwe wake Maaka atige gũtuĩka mũthamaki-mũndũ-wa-nja, tondũ niathondekete gĩtugĩ kĩa Ashera, kĩndũ kĩrĩ magigi mũno. Asa agĩkĩmomora, agĩgĩcinĩra kĩanda-inĩ gĩa Kidironi. **14**

O na gũtuika ndaathengirie mahooero marĩa maarĩ kũndũ gũtũũgĩru-rĩ, ngoro ya Asa nĩyerutũire Jehova mũtũũrĩre-inĩ wake wothe. **15** Nĩarehire kũu hekarũ ya Jehova betha, na thahabu, na indo iria ciothe we mwene hamwe na ithe maamũrite. **16** Gwatũire mbaara gatagatĩ ka Asa na Baasha mũthamaki wa Isiraeli, hĩndĩ yothe ya wathani wao. **17** Baasha mũthamaki wa Isiraeli nĩambatire agũkĩrĩra Juda na agĩaka rũthingo rwa hinya kũu Rama, nĩgeetha agirĩrĩrie andũ matikoime kana matoonye bũrũri wa Asa mũthamaki wa Juda. **18** Ningĩ Asa akĩruta betha na thahabu ciothe iria ciatigarĩte kĩgũna-inĩ kĩa hekarũ ya Jehova na kĩa nyũmba yake ya ũthamaki. Nake agĩcihokera anene ake macitwarĩre Beni-Hadadi mũrũ wa Taburimoni, mũrũ wa Hezioni, mũthamaki wa Suriata, ũrĩa waathanaga Dameski. **19** Nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke hakorwo harĩ na kĩrĩko giitũ nawe, o ta ũrĩa haarĩ kĩrĩko gatagatĩ ka baba na thoguo. Ta kione, kiheo kĩa betha na thahabu nĩkio ndagũtũmĩra. Rĩu tharia kĩrĩko kĩanyu na Baasha mũthamaki wa Isiraeli nĩguo atigane na niĩ.” **20** Beni-Hadadi agũtĩkĩra ũhoru wa Mũthamaki Asa, agĩtũma anene a ikundi cia thigari ciake makahũũre matũũra ma Isiraeli. Nake agĩtooria Ijoni, na Dani, na Abeli-Bethi-Maaka, na Kinerethu guothe, hamwe na Nafitali. **21** Hĩndĩ ĩrĩa Baasha aigũire ũhoru ũcio, agĩtiga gwaka Rama, agĩthĩ gũikara Tiriza. **22** Ningĩ Mũthamaki Asa akĩruta watho kũu Juda guothe, gũtirĩ mũndũ watigĩrĩrwo, nao magĩkuua mahiga na mbaũ iria Baasha aahũthagĩra Rama. Indo icio nĩcio Mũthamaki Asa aakire nacio Geba kũu Benjamini, o na agĩaka kũu Mizipa. **23** Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ mothe makoniĩ wathani wa Asa, marĩa mothe aahingirie, na ũrĩa wothe eekire, o na matũũra marĩa aakire-rĩ, githĩ matiandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Juda? Na rĩrĩ, Asa aakũra akĩrwara magũrũ. **24** Hĩndĩ ĩyo Asa akĩhurũka hamwe na maithe make, agĩthikwo hamwe nao thĩinĩ wa itũũra inene rĩa ithe Daudi. Nake mũrĩũ Jehoshafatu agĩtuika mũthamaki ithenya rĩake. **25** Nadabu mũrũ wa Jeroboamu aatuĩkire mũthamaki wa Isiraeli mwaka wa keerĩ wa Asa mũthamaki wa Juda, nake agĩthamakĩra Isiraeli mĩaka ĩrĩ. **26** Nĩekire maũndũ ma waganu maithe-inĩ ma Jehova, akĩrũmĩrĩra mũthĩire ya ithe na mehia make marĩa maatũmire andũ a Isiraeli meehie. **27** Baasha mũrũ wa Ahija wa nyũmba ya Isakaru nĩaciĩrĩre kũmũũkĩrĩra, nake akĩmũũragĩra kũu Gibethoni, itũũra rĩa Afilisti,

rĩrĩa Nadabu na Isiraeli othe marĩrigiĩĩrie. **28** Baasha ooragire Nadabu mwaka wa gatatu wa Asa mũthamaki wa Juda na agĩtuika mũthamaki ithenya rĩake. **29** Aambĩrĩria gũthamaka-rĩ, nĩooragire andũ a nyũmba ya Jeroboamu othe. Ndaatigĩrie Jeroboamu mũndũ o na ũmwe arĩ muoyo, no aamaniĩre othe, kũringana na kiugo kĩa Jehova kĩrĩa aaririe na kanua ka ndungata yake Ahija ũrĩa Mũshiloni, **30** nĩ ũndũ wa mehia marĩa Jeroboamu ekite na agĩtũma Isiraeli mehie, na nĩ ũndũ nĩarakarĩtie Jehova, Ngai wa Isiraeli. **31** Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Nadabu, na marĩa mothe eekire-rĩ, githĩ matiandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Isiraeli? **32** Gwatũire mbaara gatagatĩ ka Asa na Baasha mũthamaki wa Isiraeli hĩndĩ yothe ya wathani wao. **33** Mwaka wa gatatu wa Asa, mũthamaki wa Juda-rĩ, nĩguo Baasha mũrũ wa Ahija aatuĩkire mũthamaki wa Isiraeli guothe arĩ kũu Tiriza, na agĩthamaka mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩna. **34** Nĩekire maũndũ ma waganu maithe-inĩ ma Jehova, akĩrũmĩrĩra mũthĩire ya Jeroboamu, na mehia make marĩa maatũmire andũ a Isiraeli meehie.

16 Ningĩ kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinya kũrĩ Jehu mũrũ wa Hanani gĩa gũũkĩrĩra Baasha, akĩrwwo atĩrĩ, **2** “Ndakũrutire kuuma rũkũngũ-inĩ ngĩgũtua mũtongoria wa andũ akwa a Isiraeli, no wee ũkĩrũmĩrĩra mũthĩire ya Jeroboamu, na ũgĩtũma andũ akwa a Isiraeli meehie, makĩndakaria nĩ ũndũ wa mehia mao. **3** Nĩ ũndũ ũcio ngĩrie kũniina Baasha na nyũmba yake, na nĩngatũma nyũmba yaku itũũke ta ĩrĩa ya Jeroboamu mũrũ wa Nebati. **4** Ngui nĩkarĩa andũ a Baasha arĩa magaakũra itũũra-inĩ inene, nacio nyoni cia rĩera-inĩ irĩe arĩa magaakũra mĩgũnda-inĩ.” **5** Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Baasha, na ũrĩa eekire o na marĩa aahingirie-rĩ, githĩ matiandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Isiraeli? **6** Baasha akĩhurũka hamwe na maithe make, na agĩthikwo kũu Tiriza. Nake mũrĩũ Ela agĩtuika mũthamaki ithenya rĩake. **7** O na ningĩ kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinya kũrĩ mũnabii Jehu, mũrũ wa Hanani, gĩkonĩ Baasha na nyũmba yake, tondũ wa waganu wake wothe ũrĩa eekite maithe-inĩ ma Jehova, akamũrakaria nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa eekite, na nĩ ũndũ wa kũhaana ta nyũmba ya Jeroboamu, o na ningĩ tondũ wa kũmĩniina. **8** Mwaka wa mĩrongo ĩrĩ na ĩtandatũ wa Asa, mũthamaki wa Juda, nĩguo Ela mũrũ wa Baasha aatuĩkire mũthamaki wa Isiraeli,

agĩthamaka arĩ Tiriza mĩaka ĩĩrĩ. **9** Nake Zimuri, ũmwe wa anene ake, ũrĩa waathaga nuthu ya ngaari ciake cia ita, agĩciĩrĩa ũrĩa ekũmũĩkĩrĩra. Hĩndĩ ĩyo Ela aarĩ Tiriza, akĩnyua njoochi mũciĩ kwa Ariza ũrĩa warĩ mũrori na nyũmba ya ũthamaki kũu Tiriza. **10** Zimuri agĩtoonya kuo, akĩmũgũtha, akĩmũũraga mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩrĩ na mũgwanja wa Asa mũthamaki wa Juda. Nake agĩtuĩka mũthamaki ithenya riake. **11** Aambĩrĩria gũthamaka o ro ũguo, na agĩkarĩra gĩtĩ kĩa ũnene-rĩ, akĩũraga andũ a nyũmba ya Baasha othe. Ndaatigirie mũndũ mũrũme o na ũmwe, arĩ mũndũ wao kana mũrata. **12** Nĩ ũndũ ũcio Zimuri akĩniina nyũmba yothe ya Baasha, kũringana na kiugo kĩa Jehova kĩrĩa kĩarĩtio na kanua ka mũnabii Jehu gĩa gũũkĩrĩra Baasha. **13** Nĩ ũndũ wa mehia marĩa mothe Baasha na mũriũ Ela meekĩte na magatũma andũ a Isiraeli mehie, na makĩrakaria Jehova Ngai wa Isiraeli, nĩ ũndũ wa mĩhianano yao ya kũhooywo ĩtaarĩ kiene. **14** Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Ela na ũrĩa wothe eekire-rĩ, githĩ matiandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Isiraeli? **15** Mwaka wa mĩrongo ĩrĩ na mũgwanja wa Asa mũthamaki wa Juda, Zimuri nĩathamakire kũu Tiriza mĩthenya mũgwanja. Mbũtũ cia ita ciakĩte kambĩ hakuĩ na Gibethoni, itũũra rĩa Afilisti. **16** Nao andũ a Isiraeli maarĩ kũu kambĩ makĩũga atĩ Zimuri nĩaciĩrĩre mũthamaki na akamũũraga. Mũthenya o ro ũcio, marĩ o kũu kambĩ makĩanĩrĩra atĩ Omuri ũrĩa warĩ mũnene wa ita nĩwe mũthamaki wa Isiraeli. **17** Hĩndĩ ĩyo Omuri na andũ a Isiraeli othe arĩa maarĩ hamwe nake makĩehera Gibethoni na makĩrigiĩcĩria itũũra inene rĩa Tiriza marĩtahe. **18** Hĩndĩ ĩria Zimuri onire atĩ itũũra inene nĩrianyĩtwo-rĩ, agĩtoonya gũikaro-inĩ gĩa kwĩgĩtĩra kĩa nyũmba ya ũthamaki, agĩgĩcina na mwaki arĩ kuo thĩinĩ. Nĩ ũndũ ũcio agĩkua, **19** nĩ ũndũ wa mehia marĩa eekĩte, ageeka maũndũ mooru maitho-inĩ na Jehova, na gũthĩĩ na mĩthĩire ya Jeroboamu o na mehia marĩa eekĩte agatũma Isiraeli mehie. **20** Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Zimuri, o na maũndũ ma ũremi marĩa eekire-rĩ, githĩ matiandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Isiraeli? **21** Hĩndĩ ĩyo andũ a Isiraeli magĩatũkana ikundi igĩrĩ, nuthu ĩmwe makĩrũmĩrĩra Tibini mũrũ wa Ginathu atuĩke mũthamaki, nayo nuthu ĩyo ĩngĩ makĩrũmĩrĩra Omuri. **22** No rĩrĩ, arũmĩrĩri a Omuri magĩtooria arũmĩrĩri a Tibini mũrũ wa Ginathu; Nĩ ũndũ ũcio Tibini agĩkua, nake Omuri agĩtuĩka

mũthamaki. **23** Mwaka wa mĩrongo ĩtatũ na ũmwe wa Asa mũthamaki wa Juda, nĩguo Omuri aatuĩkire mũthamaki wa Isiraeli, nake agĩthamaka mĩaka ikũmi na ĩrĩ, ĩtandatũ yayo aathamakire arĩ Tiriza. **24** Nake akĩgũra karĩma ga Samaria kuuma kũri Shemeru na taranda igĩrĩ cia betha, na agĩaka itũũra inene hau karĩma igũrũ, akĩrĩta Samaria, arĩtanĩtie na Shemeru ũrĩa wakoretwo arĩ mwene karĩma kau. **25** No rĩrĩ, Omuri nĩekire maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, akĩthia makĩria ya andũ othe arĩa maarĩ mbere yake. **26** Nĩathiire na mĩthĩire yothe ya Jeroboamu mũrũ wa Nebati, na mehia-inĩ make marĩa maatũmire andũ a Isiraeli mehie; nĩ ũndũ ũcio makĩrakaria Jehova Ngai wa Isiraeli nĩ ũndũ wa ngai ciao cia mĩhianano yao ya kũhooywo ĩtarĩ kiene. **27** Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Omuri, ũrĩa eekire na marĩa ahingirie-rĩ, githĩ matiandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Isiraeli? **28** Omuri akĩhurũka hamwe na maithe make, agĩthikwo Samaria. Nake mũriũ Ahabu agĩtuĩka mũthamaki ithenya riake. **29** Mwaka wa mĩrongo ĩtatũ na ĩnana wa Asa, mũthamaki wa Juda, Ahabu mũrũ wa Omuri agĩtuĩka mũthamaki wa Isiraeli, nake agĩthamakĩra Isiraeli arĩ Samaria mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩrĩ. **30** Ahabu mũrũ wa Omuri nĩekire maũndũ maingĩ mooru maitho-inĩ ma Jehova, makĩria ya mũndũ o wothe wa arĩa maarĩ mbere yake. **31** We to kuona onire gwika mehia ta ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati arĩ kaũndũ kanini, no-o na nĩahikirie Jezebeli mwarĩ wa Ethibaali mũthamaki wa Asidoni, na akĩambĩrĩria gũtungata na kũhooya Baali. **32** Nĩathondekeire Baali kĩgongona thĩinĩ wa hekarũ ya Baali ĩria aakire kũu Samaria. **33** Nĩngĩ Ahabu nĩathondekire gĩtugĩ kĩa Ashera, na agĩka maũndũ maingĩ mooru gũkĩra ũrĩa athamaki othe a Isiraeli arĩa maarĩ mbere yake meekĩte ma gũtũma Jehova Ngai wa Isiraeli arakare. **34** Ihinda-inĩ rĩa Ahabu, Hieli wa kuuma Betheli nĩacookereire itũũra rĩa Jeriko. Aahaandire mũthingĩ wakuo na thogora wa gũkuĩrwo nĩ mũriũ wake wa irigĩthathi Abiramu, nacio ihingo ciakuo agĩciaka na thogora wa gũkuĩrwo nĩ mũriũ wake Segubu ũrĩa warĩ mũnini, kũringana na kiugo kĩa Jehova kĩrĩa kĩarĩtio nĩ Joshua mũrũ wa Nuni.

17 Na rĩrĩ, Elija ũrĩa Mũtishibi kuuma Tishibi, thĩinĩ wa Gileadi, akĩra Ahabu atĩrĩ, “O ta ũrĩa Jehova, Ngai wa Isiraeli, atũũraga muoyo, ũrĩa nĩ ndungatagĩra-rĩ, mĩaka ĩria ĩgũũka gũtĩgũcoka kũgĩa ime kana mbura, tĩga na ũndũ wa kiugo gĩakwa.” **2**

Ningĩ kiugo kĩa Jehova gīgikinyĩra Elija akĩrwo atĩrĩ, **3** “Ūkĩra uume gũkũ, werekere mwena wa irathĩro, ũkehithe mũkuru-inĩ wa Kerithu mwena wa irathĩro wa Jorodani. **4** Ūrĩnyuuaga maaĩ karũũ-inĩ kau, na nĩnjathite mahuru makũrehagĩre irio kuo.” **5** Nĩ ũndũ ũcio Elija agĩka o ta ũria Jehova aamwĩre. Agĩthĩ mũkuru-inĩ wa Kerithu, mwena wa irathĩro wa Jorodani, na agĩkara kuo. **6** Mahuru maamũtwaragira mũgate na nyama rũciĩnĩ, na makamũtwarĩra mũgate na nyama hwaĩ-inĩ, nake akanyuuaga maaĩ ma karũũ kau. **7** Thuutha ũcio, karũũ kau gakhĩa tondũ gũtikoretwo kũrĩ na mbura bũrũri ũcio. **8** Hĩndĩ ĩyo kiugo kĩa Jehova gīgikinyĩra Elija rĩngĩ, akĩrwo atĩrĩ, **9** “Thĩ o rĩmwe nginya Zarefathu kũu Sidoni ũgaikare kuo. Nĩnjathite mũtumia wa ndigwa wa kũu akũheage irio.” **10** Nĩ ũndũ ũcio agĩthĩ Zarefathu. Hĩndĩ ĩria aakinyire kihingo-inĩ gĩa itũura, agĩkora mũtumia wa ndigwa hau akĩungania tũkũ. Akĩmwĩta, akĩmũria atĩrĩ, “Wahota kũndehera tũũ tũnini na gĩkombe nĩgeetha nyue?” **11** Mũtumia ũcio agĩtua gũthĩ kũmũgĩrĩra maaĩ-rĩ, akĩmwĩta, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaita ndehera kĩenyũ kĩa mũgate ndie.” **12** Mũtumia ũcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũria Jehova Ngai waku atũuraga muoyo-rĩ, nĩ ndĩrĩ na mũgate no kamũtu kanini karĩ ndigithũ-inĩ na tũguta tũnini tũrĩ cuba-inĩ. Na rĩu ndĩrongania tũkũ tũtũ ndware mũciĩ, nĩgeetha ngaruge irio ciakwa na mwana wakwa, nĩguo tũrĩe tũcooke tũkue.” **13** Elija akĩmwĩra atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra. Thĩ mũciĩ na wĩke o ro ũguo woiga. No wambe ũndugĩre kamũgate kanini kumanagia na kĩria ũrĩ nakĩo, ũndehera ũcooke wĩthondekere wee na mwana waku. **14** Tondũ ũũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: ‘Ndigithũ ndĩrĩ hĩndĩ ĩgathira mũtu namo maguta matĩrĩ hĩndĩ magathira cuba-inĩ, nginya mũthenya ũria Jehova akaheana mbura bũrũri-inĩ ũyũ.’” **15** Nake agĩthĩ agĩka o ũguo Elija aamwĩre. Nĩ ũndũ ũcio o mũthenya nĩ kwari na irio cia Elija, na cia mũtumia ũcio na nyũmba yake. **16** Nĩgũkorwo ndigithũ ndĩathiraga mũtu nayo cuba ndĩathiraga maguta, kũringana na kiugo kĩa Jehova kĩria kĩarĩtio nĩ Elija. **17** Thuutha ũcio mũriũ wa mũtumia ũcio mwene mũciĩ akĩrwara. Nake akĩhĩrwo mũno makĩria, nginya agĩtiga kũhĩhia. **18** Mũtumia ũcio akĩra Elija atĩrĩ, “Nĩ ũhoro ũrĩkũ ũrĩ nago na nĩ, wee mũndũ wa Ngai? Kaĩ wokire kũndirikania mehĩa makwa, na ũurage mũrũ wakwa?” **19** Nake Elija akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nengera mũrũguo,” akĩmũruta

moko-inĩ make, akĩmũtwara kanyũmba ka igũrũ karĩa aikaraga, akĩmũkomia ũrĩrĩ-inĩ wake. **20** Nake agĩkaĩra Jehova, akiuga atĩrĩ, “Wee Jehova Ngai wakwa, kaĩ ningĩ warehere mũtumia ũyũ wa ndigwa mũtino, ũyũ njikarĩte ndĩ mũgeni gwake, na ũndũ wa kũreka mũriũ wake akue?” **21** Nake agĩtambũrũkia igũrũ rĩa kahĩĩ kau maita matatũ na agĩkaĩra Jehova, akiuga atĩrĩ, “Wee Jehova Ngai wakwa, reke muoyo wa kahĩĩ gaka ũgacookerere!” **22** Jehova akĩigua gũkaya kwa Elija, nago muoyo wa kahĩĩ kau ũgĩgacookerera, gagĩcooka muoyo. **23** Elija akĩoya mwana ũcio akĩmũkũrũkia kuuma kanyũmba ka igũrũ, akĩmũtoonyia nyũmba. Akĩmũnengera nyina, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta kĩrore, mũrũguo arĩ muoyo!” **24** Nake mũtumia ũcio akĩra Elija atĩrĩ, “Rĩu nĩndamenya atĩ ũrĩ mũndũ wa Ngai, na atĩ kiugo kĩa Jehova kĩria kũmĩte kanua gaku nĩ kĩa ma.”

18 Thuutha wa ihinda iraya, mwaka-inĩ wa gatatũ, kiugo kĩa Jehova gīgikinyĩra Elija, akĩrwo atĩrĩ, “Ūkĩra ũthĩ ũkeyonanie harĩ Ahabu, na thuutha wa ũguo nĩnguuria mbura bũrũri-inĩ ũyũ.” **2** Nĩ ũndũ ũcio Elija agĩthĩ kwĩonania kũrĩ Ahabu. Na rĩrĩ, ng’aragu yarĩ nene mũno kũu Samaria, **3** nake Ahabu nĩatũmaniire Obadia ũria warĩ mũrũgamĩrĩ wa nyũmba yake ya ũthamaki. (Obadia aarĩ mwĩtikia weheanite mũno kũrĩ Jehova. **4** Rĩria Jezebeli ooragithagia anabii a Jehova, Obadia nĩoete anabii igana rĩmwe akamahitha ngurunga-inĩ igĩrĩ, o ĩmwe andũ mĩrongo ĩtano, na akamaheaga irio na maaĩ.) **5** Ahabu akĩra Obadia atĩrĩ, “Thiũrũrũka bũrũri wothe ũthĩ ithima-inĩ ciothe, na ituamba-inĩ. No gũkorwo tuona handũ harĩ nyeki ĩngĩtũria mbarathi na nyũmbũ muoyo, nĩguo tũtikoorage nyamũ o na ĩmwe iitũ.” **6** Nĩ ũndũ ũcio makĩgayana bũrũri ũcio o eerĩ o mũndũ kũria egĩtuĩkanĩria, Ahabu agĩthĩ mwena ũmwe na Obadia agĩthĩ mwena ũria ũngĩ. **7** Rĩria Obadia aathiiaga-rĩ, agĩtũngana na Elija. Obadia akĩmũmenya, akĩnamĩrĩra, agĩturumithia ũthiũ thĩ, akĩmũria atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩwe, mwathi wakwa Elija?” **8** Nake agĩcookia atĩrĩ, “Ī nĩ nĩ, thĩ ũkeere Ahabu mwathi waku atĩrĩ, ‘Elija arĩ gũkũ.’” **9** Obadia akĩmũria atĩrĩ, “Kaĩ njĩkite ũũru ũrĩkũ, nĩguo ũũneane nĩ ndungata yaku moko-inĩ ma Ahabu njũragwo? **10** Ti-itheru o ta ũria Jehova Ngai waku atũuraga muoyo-rĩ, gũtirĩ rũrĩrĩ kana ũthamaki mwathi wakwa atarĩ aatũmana ũgacario. Na rũrĩrĩ kana ũthamaki o wothe

woiga ndūrī kuo, nake akehithithia andū akuo moige na ma atī matikuonete. **11** Na rīu ūranjīra thīī kūrī mwathi wakwa ngamwīre atīrī, ‘Elija arī gūkū.’ **12** Nī ndiūī kūrīa Roho wa Jehova angīgūtware twatigana nawe. Ingithīī njīre Ahabu ūguo na acooke akwage-rī, nīekunjūraga. No nī ndungata yaku ndūire hooyaga Jehova kuuma ndī o mūnini. **13** Wee mwathi wakwa-rī, kāī ūtarī waigua ūrīa ndeekire rīrīa Jezebeli ooragaga anabii a Jehova, ūrīa ndaahithire anabii a Jehova igana rīmwe ngurunga-inī igīrī, o īmwe anabii mīrongo itano, na ngamaheaga irio na maai? **14** Na rīu ūranjīra thīī kūrī mwathi wakwa ngamwīre atīrī, ‘Elija arī gūkū.’ Nīekunjūraga!” **15** Elija akīmwīra atīrī, “O ta ūrīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe ūrīa ndungatagīra atūūraga muoyo-rī, ti-itherū nīngwōnithania nī mwene kūrī Ahabu ūmūthī.” **16** Nī ūndū ūcio Obadia agīthīī gūtūnga Ahabu akīmwīra ūhoro ūcio, nake Ahabu agīthīī gūtūnga Elija. **17** Rīrīa Ahabu onire Elija, akīmwīra atīrī, “Wee nīwe, wee mūnyariiri wa Isiraeli?” **18** Elija akīmūcookeria atīrī, “Nīī ndinyariirite Isiraeli. No wee na nyūmba ya thoguo, nī inyuī mwīkīte ūguo. Nīmwatiganīire maathani ma Jehova na mūkīrūmīrīra Baali. **19** Rīu tūmana andū moime Isiraeli guothe, moke tūcemanie nao Kīrīma-inī gīa Karimeli. Na ūrehe anabii arīa a Baali magana mana ma mīrongo itano na anabii a Ashera magana mana, arīa marīagīra metha-inī ya Jezebeli.” **20** Nī ūndū ūcio Ahabu agītūmana Isiraeli guothe na agīcookanīrīra anabii Kīrīma-inī gīa Karimeli. **21** Elija agīthīī mbere ya andū akīmeera atīrī, “Nī nginya rī mīgūtūūra mūthanganagīria njira igīrī? Angīkorwo Jehova nīwe Ngai-rī, mūrūmīrīrei, no angīkorwo Baali nīwe Ngai-rī, mūkīmūrūmīrīre we.” No andū acio matiamūcookeirie ūndū o na ūmwe. **22** Hīndī īyo Elija akīmeera atīrī, “Nīī nyiki no nī ndigītwo ndī mūnabii wa Jehova, no Baali arī na anabii magana mana ma mīrongo itano. **23** Tūreherei ndegwa igīrī. Reke methuurīre ndegwa īmwe, na mamītinangie icunjī, macooke mamīgīrīre ngū igūrū, no matigaakie mwaki. Na nīī haarīrie ndegwa īyo īngī, na ndīmīgīrīre ngū igūrū, na ndigwakia mwaki. **24** Ningī mūcooke mūkaīre rīitwa rīa ngai wanyu, na nīī ngāire rīitwa rīa Jehova. Na ngai ūrīa ūgūcookia mahooya na ūndū wa kūrēhe mwaki-rī, ūcio nīwe Ngai.” Nao andū othe makiuga atīrī, “Ūguo woiga nī wega.” **25** Elija akīra anabii a Baali atīrī, “Thuurai ndegwa īmwe, mwambīrīrie kūmīhaarīria, tondū nī inyuī mūkīrī aingī. Mūkaīre rīitwa rīa ngai wanyu, na

mūtigaakie mwaki.” **26** Tondū ūcio makīoya ndegwa rīra maaheirwo makīmīhaarīria. Magīkaīra rīitwa rīa Baali kuuma rūciinī nginya mīaraho, makīanīrīra makiugaga atīrī, “Wee Baali tūiguel!” No matiigana gūcookerio, tondū gūtīarī mūdū wa kūmacookeria. Nao makīrūgarūga, makīinaga, na magīthiūrūrūkaga kīgongona kīu maathondekete. **27** Mīaraho yakinyarī, Elija akīambīrīria kūmanyūrūria, akīmeera atīrī, “Anīrīrai mūno! Ti-itherū we akīrī ngai! No gūkorwo e na maūdū areciiria, kana e na mīhang’o, kana agathīī rūgendo. No gūkorwo niakomete na no nginya okīrio.” **28** Tondū ūcio makīanīrīra mūno, na magītemanga na hiū cia njora na matimū, nginya thakame ikīambīrīria kūnyūrūrūka, tondū ūcio nīguo warī mūtugo wao. **29** Na rīrī, mīaraho yahītūka-rī, magīthīī o na mbere na ūrathi wao wa matūhūhū nginya ihinda rīa igongona rīa hwaī-inī. No gūtīarī na macookio, na gūtīarī o na ūmwe wa kūmacookeria, na gūtīarī o na ūmwe wa kūmarūmbūya. **30** Ningī Elija akīra andū othe atīrī, “Okokaai hakuhi na nīī” Nao andū acio magīthīī hakuhi nake. Elija agīcookereria kīgongona kīa Jehova tondū nīgīathūkangītio. **31** Elija akīoya mahiga ikūmi na meerī kūrīngana na mīhīrīga ya njjarwa cia Jakubu, ūrīa wakinyīrwo nī kiugo kīa Jehova akīrwo atīrī, “Ūrīitagwo Isiraeli.” **32** Nake agīaka kīgongona na mahiga macio rīitwa-inī rīa Jehova, na akīenja mūtaro mwarīī ūngīganīra ibaba igīrī cia mbegū, ūkīrigiicīria kīgongona kīu. **33** Akīara ngū, agītīnangīa ndegwa īyo icunjī, na akīmīgīrīra ngū igūrū. Ningī akīmeera atīrī, “Iyūriai mitūngī īna mīnene maaī, mūmaitīrīrie igūrū rīa iruta na igūrū rīa ngū.” **34** Akīmeera atīrī, “Ikai ūguo rīngī,” nao magīka o ro ūguo. Akīmaatha akīmeera atīrī, “Ikai ūguo riita rīa gatātū,” nao magīka ūguo riita rīa gatātū. **35** Namo maaī macio magītherera gūthiūrūrūka kīgongona, o na makīiyūra mūtaro. **36** Ihinda rīa kūruta igongona-rī, mūnabii Elija agīokooka hau mbere na akīhooya atīrī: “Wee Jehova Ngai wa Iburahīmu, na Isaaka, na Isiraeli, reke kūmenyeke ūmūthī atī Wee nīwe Ngai thīinī wa Isiraeli, na ningī atī nīī ndī ndungata yaku na njikīte maūdū maya mothe o ta ūrīa ūnjathīte. **37** Njigua, Wee Jehova, njigua, nīgeetha andū aya mamenye atī Wee Jehova nīwe Ngai, na atī nīkūgarūra ngoro ciao igūcookerere.” **38** Naguo mwaki wa Jehova ūgīkūrūka ūgīcina igongona, na ngū icio, na mahiga, o na tīiri, ningī ūkīng’aria maaī marīa maarī mūtaro. **39** Hīndī rīra andū othe moonire ūndū ūcio, makīgūa, magīturumithia mothiū thī,

makianĩrĩra makiuga atĩrĩ, “Jehova nĩwe Ngai! Jehova nĩwe Ngai!” **40** Nake Elija agĩatha andũ acio akĩmeera atĩrĩ, “Nyiitai anabii acio a Baali. Mũtikareke o na ũmwe wao oore!” Nao makĩmanyiita, nake Elija akiuga maikũrũkio gĩtuamba-inĩ gĩa Kishoni mooragĩrwo kuo. **41** Nake Elija akĩra Ahabu atĩrĩ, “Thiĩ ũrĩe na ũnyue tondũ kũrĩ na mũhũyũko wa mbura nene.” **42** Nĩ ũndũ ũcio Ahabu agĩthiĩ, akĩria na akĩnyua, nowe Elija akĩambata Kĩrĩma igũrũ gĩa Karimeli, akĩnamĩrĩra nginya thĩ, agĩtoonya mũtwe gatagatĩ ka maru make. **43** Nake akĩra ndungata yake atĩrĩ, “Thiĩ ũcũthĩrĩrie iria-inĩ,” nayo ikĩambata igĩcũthĩrĩria. Ikiuga atĩrĩ, “Hatĩrĩ kĩndũ.” Nake Elija akĩmĩra ĩcooke ho rĩngĩ na rĩngĩ maita mũgwanja. **44** Riita rĩa mũgwanja ndungata ĩyo ikĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ harĩ na gatu kanini kaigana guoko kwa mũndũ karoimĩra kuuma iria-inĩ.” Nĩ ũndũ ũcio Elija akĩmĩra atĩrĩ, “Thiĩ ũkeere Ahabu atĩrĩ, ‘Ohania ngaari yaku ya ita, ũkũrũke ũtanahingĩrĩrio nĩ mbura.’” **45** Hĩndĩ ĩyo igũrũ rĩgĩthimba nĩ ũndũ wa matu, na rũhuho rũkihurutana, gũkiura mbura nene, nake Ahabu akĩhaica ngaari yake agĩthiĩ Jezireeli. **46** Naguo hinya wa Jehova ũgĩũka igũrũ rĩa Elija, akĩhotora akĩrũmia nguo yake na mũcibi, akĩhanyũka e mbere ya Ahabu, o nginya Jezireeli.

19 Na rĩrĩ, Ahabu akĩra Zezebeli ũrĩa wothe Elija eekĩte, o na ũrĩa ooragithĩtie anabii othe a Baali na rũhiũ rwa njora. **2** Nĩ ũndũ ũcio Zezebeli agĩtũmĩra Elija mũndũ akamwĩre atĩrĩ, “Ngai ciakwa iroothũũra o na ikĩrĩrĩrie gũthũũra, angikorwo ihinda ta rĩrĩ rũciũ, ndigatũma muoyo waku ũhaane ta wa ũmwe wa anabii acio ũrooragire.” **3** Elija agĩtĩgĩra akĩra nĩguo ahonokie muoyo wake. Aakinya Birishiba kũu Juda, agĩtiga ndungata yake kuo, **4** nowe mwene, agĩthiĩ rũgendo rwa mũthenya ũmwe na kũu werũ-inĩ. Agĩkinya mũtĩ-inĩ wa mwethia, agĩkara thĩ kĩruru-inĩ kiagu, akihooya akue. Akiuga atĩrĩ, “Jehova, nĩnyonete mathiĩna ma kũnjigana. Oya muoyo wakwa; nĩ ndĩrĩ mwega gũkĩra maithe makwa ma tene.” **5** Agĩkoma toro hau rungu rwa mũtĩ ũcio. O rĩmwe mũraika akĩmũhutia, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūkĩra ũrĩe.” **6** Akĩhũgũra, na hau mũtwe-inĩ wake haarĩ na mũgate wahĩhĩtio na makara mahiũ, na nĩ haarĩ na ndigithũ yarĩ na maai. Akĩria na akĩnyua, agĩcooka agĩkoma rĩngĩ. **7** Mũraika ũcio wa Jehova akĩmũkora hĩndĩ ya keerĩ, akĩmũhutia, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūkĩra ũrĩe nĩgũkorwo rũgendo rũria rũrĩ mbere yaku nĩ rũraiho mũno.” **8** Nĩ ũndũ ũcio agĩũkĩra akĩria na akĩnyua. Akĩgĩa na hinya nĩ ũndũ

wa irio icio, agĩthiĩ matukũ mĩrongo ĩna, mũthenya na ũtukũ, nginya agĩkinya Horebu, kĩrĩma-inĩ kĩa Ngai. **9** Kũu agĩthiĩ agĩtoonya ngurunga, akĩraara ho. Nakĩo kiugo kĩa Jehova gĩkĩmũkinyĩra, akĩũrio atĩrĩ, “Elija, ũreka atĩa haha?” **10** Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ngoretwo ndĩ na kiyo kĩnene nĩ ũndũ wa Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe. Andũ a Isiraeli nao nĩmaregete kĩrĩkanĩro gĩaku, makamomora igongona ciaku, na makooraga anabii aku na rũhiũ rwa njora. No nĩ nyiki ndigarĩte, na rĩu o na nĩ nĩmarageria kũnjũraga.” **11** Nake Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Uma ũthiĩ ũrũgame kĩrĩma-inĩ mbere ya Jehova, nĩgũkorwo Jehova akĩrĩ kũhitũkĩra ho.” Hĩndĩ ĩyo rũhuho rũnene rwa hinya rũgĩatũranga irĩma na rũgithethera mahiga mbere ya Jehova, no Jehova ndaarĩ rũhuho-inĩ rũu. Thuutha wa rũhuho gũkĩgĩa gĩthingithia, no Jehova ndaarĩ gĩthingithia-inĩ kũu. **12** Thuutha wa gĩthingithia gũgũka mwaki, no Jehova ndaarĩ mwaki-inĩ ũcio, na thuutha wa mwaki ũcio gũgũka mũgambo mũceke, mũhooreru. **13** Rĩrĩa Elija aigũire mũgambo ũcio, akĩguucia nguo yake akĩhumbĩra ũthiũ, na akiuma akĩrũgama mũromo-inĩ wa ngurunga. Hĩndĩ ĩyo mũgambo ũkĩmũuria atĩrĩ, “Elija, ũreka atĩa haha?” **14** Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ngoretwo ndĩ na kiyo kĩnene nĩ ũndũ wa Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe. Andũ a Isiraeli nao nĩmaregete kĩrĩkanĩro gĩaku, makamomora igongona ciaku, na makooraga anabii aku na rũhiũ rwa njora. No nĩ nyiki ndigarĩte, na rĩu o na nĩ nĩmarageria kũnjũraga.” **15** Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūkĩra ũcookere o njira irĩa wokiire, ũthiĩ nginya Werũ wa Dameski. Wakinya kuo-rĩ, ũtĩrĩrie Hazaeli maguta atuĩke mũthamaki wa Suriata. **16** Ūcooke ũtĩrĩrie Jehu mũrũ wa Nimushi maguta atuĩke mũthamaki wa Isiraeli, na ũtĩrĩrie Elisha mũrũ wa Shafatu wa kuuma Abeli-Mehola maguta nĩguo atuĩke mũnabii ithenya rĩaku. **17** Jehu nĩakooraga ũrĩa wothe ũkaahonoka rũhiũ rwa njora rwa Hazaeli, nake Elisha nĩakooraga ũrĩa wothe ũkaahonoka rũhiũ rwa njora rwa Jehu. **18** Na rĩrĩ, nĩndĩtĩgĩrie ngiri mũgwanja thĩinĩ wa Isiraeli, othe arĩa matarĩ maaturĩria Baali ndu, na matarĩ maamĩmumunya.” **19** Nĩ ũndũ ũcio Elija akiuma kũu, agĩthiĩ agĩkora Elisha mũrũ wa Shafatu. Aaciimbaga na ndegwa ikũmi na igĩrĩ ciohanĩtio na macooki igĩrĩ igĩrĩ, nowe aatwarithagia icooki ria ikũmi na meerĩ. Elija agĩthiĩ harĩ we na akĩmũkĩria nguo yake ya igũrũ. **20** Nake Elisha agĩtiganĩria ndegwa ciake akĩrũmĩria Elija. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Njĩtikĩria ngoigĩre baba na

maitū ūhoru, njooke njūke tūthiī nawe.” Nake Elija akīmūcookeria atīrī, “Cooka, kā arī atīa ndagwīka?” 21 Nī ūndū ūcio Elisha akīmūtiga, agīcooka. Akīoia ndegwa icio ciake cia macooki, agīcithīnja. Agīakia mwaki na mīraū, akīruga nyama, agīcihe andū makīrīa. Thuutha ūcio akiumagara, akīrūmīrīa Elija, agītuīka mūteithia wake.

20 Na rīrī, Beni-Hadadi mūthamaki wa Suriata agīcookanīrīria mbūtū ciake ciothe cia ita, agītwarana hamwe na athamaki mīrongo itatū na eerī, marī na mbarathi na ngaari cia ita, akīambata akīrigiicīria itūūra rīa Samaria na akīrītharīkīra. 2 Agītūma andū mathiī itūūra rīu inene kūrī Ahabu mūthamaki wa Isiraēli, makamwīre atīrī, “Beni-Hadadi ekuuga ūū: 3 ‘Betha na thahabu ciaku nī ciakwa, nao atumia aku na ciana ciaku, arīa ega mūno, nī akwa.’” 4 Nake mūthamaki wa Isiraēli akīmūcookeria atīrī, “O ūguo uugīte, wee mūthamaki mwathi wakwa-rī, nī mwene ndī waku, na kīrīa gīothe ndī nakīo nī giaku.” 5 Nao andū acio maatūmītwo magīcooka rīngī makiuga atīrī, “Beni-Hadadi ekuuga ūū: ‘Ndaatūmanire ngīenda betha ciaku, na thahabu, na atumia aku, o na ciana ciaku. 6 No ihinda ta rīrī rūciū nīngatūma anene akwa moke moiruurie nyūmba ya ūthamaki na nyūmba cia anene aku. Nīmagataha indo ciothe iria cia bata, macikuue.’” 7 Mūthamaki wa Isiraēli agīta athuuri othe a būrūri ūcio, akīmeera atīrī, “Githī mūtirona atī mūndū ūyū nī haaro aracaria! Rīrīa aatūmanire agītīa atumia akwa na ciana ciakwa, na betha na thahabu ciakwa-rī, nī ndiamūgirirīe.” 8 Athuuri na andū othe makīmūcookeria atīrī, “Tiga kūmūthikīrīria, na ndūgetīkīre maūndū macio mothe arenda.” 9 Nake agīcookeria andū acio maatūmītwo nī Beni-Hadadi, akīmeera atīrī, “Irai mūthamaki, mwathi wakwa atīrī, ndungata yaku nīgwīka maūndū marīa worirīe rīa mbere, no ūndū ūyū ūrenda rīu ndingīwītīkīra.” Magīthiī magīcookeria Beni-Hadadi ūhoru ūcio. 10 Ningī Beni-Hadadi agītūma ūhoru rīngī kūrī Ahabu, akīmwīra atīrī, “Ngai iroothūūra na ikīrīrīe gūthūūra, kūngītigara rūkūngū Samaria rūiganu rwa kūhe andū akwa o mūndū ngundi īmwe.” 11 Mūthamaki wa Isiraēli agīcookia atīrī, “Mwīre ūū: ‘Mūndū ūrīa ūreyooha indo cia mbaara ndaagīrīrwo nī gwītīa ta mūndū ūrīa ūraciruta.’” 12 Hīndī rīria Beni-Hadadi aigūire ūhoru ūcio rīrīa we na athamaki acio manyuuaga me hema-inī ciao, agīatha andū ake akīmeera atīrī, “Mwīhaarīriei gūtharīkīra Samaria.” Nī ūndū ūcio

makīhaarīria gūtharīkīra itūūra rīu inene. 13 Ihinda rīu mūnabii agīūka kūrī Ahabu mūthamaki wa Isiraēli, akīmwīra atīrī, “Jehova ekuuga ūū: ‘Nīūrona ita rīrī inene ūū? Nīngūrīneana moko-inī maku ūmūthī, nīgeetha ūmenye atī nī nī nī Jehova.’” 14 Nake Ahabu akīūria atīrī, “No nūū ūgwīka ūguo?” Nake mūnabii ūcio akīmūcookeria atīrī, “Jehova ekuuga ūū: Anene ethī arīa matongoragia mbūtū cia būrūri nīo megwīka ūguo.” Ningī akīūria atīrī, “Na nūū ūkaambīrīria mbaara?” Nake mūnabii akīmūcookeria atīrī, “Nīwe ūkaamīambīrīria.” 15 Nī ūndū ūcio Ahabu agīta anene arīa ethī 232 arīa maatongoragia mbūtū cia būrūri. Ningī agīcookanīrīria andū acio angī a andū a Isiraēli othe maarī 7,000. 16 Nao makiumagara mīaraho hīndī rīria Beni-Hadadi na athamaki acio mīrongo itatū na eerī arīa maarī rūmwe nake, maanyuuaga njoohi marī hema-inī ciao. 17 Anene acio ethī maatongoragia mbūtū cia būrūri nīo maathiire mbere. Hīndī īyo Beni-Hadadi nīatūmīte andū a gūthigaana, nao makīmūrehere ūhoru atīrī, “Nī kūrī na andū marooka moimīte Samaria.” 18 Nake akiuga atīrī, “Angīkorwo mokīte na thayū-rī, manyiitei marī muoyo; angīkorwo nī mbaara ya marehe-rī, manyiitei marī muoyo.” 19 Anene acio ethī atongoria a mbūtū cia būrūri makiumagara kuuma itūūra-inī marūmīrīrwo nī mbūtū ya ita, 20 na o mūndū akīūraga thū yake. Nī ūndū ūcio Asuriata makīūra maingatithitio nī andū a Isiraēli. No Beni-Hadadi mūthamaki wa Suriata akīūra ahaicīte mbarathi me na andū amwe ake arīa ahaici a mbarathi. 21 Mūthamaki wa Isiraēli akīmatīndīka na agītooria mbarathi na ngaari cia ita, akīūraga Asuriata aingī mūno. 22 Thuutha ūcio mūnabii agīkora mūthamaki wa Isiraēli, akīmwīra atīrī, “Wīhaarīrie wega, na wone ūrīa kwagīrīre nī gwīkwo, tondū kīmera kīrīa gīgūūka mūthamaki wa Suriata nīagagūtharīkīra rīngī.” 23 Ihinda-inī rīu anene a mūthamaki wa Suriata makīmūtaara atīrī, “Ngai cia andū a Isiraēli nī ngai cia irīma-inī. Kīu nīkīo gīatūmire matūkīrie hinya. No tūngīhūūrana nao werū-inī, ti-itherū nītūkamakīria hinya. 24 Īka atīrī: Eheria athamaki othe kuuma mbūtū-inī ciao, na ūmakūūranie na anene angī. 25 No ngīnya warahūre ita ta rīrīa wateire, mbarathi o harī mbarathi, na ngaari ya ita harī o ngaari ya ita, nīgeetha tūhote kūrūa na Isiraēli werū-inī. Ti-itherū hīndī īyo nī tūgaakorwo tūrī na hinya kūmakīra.” Mūthamaki agītīkanīa nao na agīka o ūguo. 26 Kīmera kīrīa

kīarūmīrīire gīakinya-rī, Beni-Hadadi agīcookanīrīria Asuriata, magthiī Afeki makarūe na andū a Isiraēli. 27 Rīrīa andū a Isiraēli o nao maacookanīrīrio na makīneo indo ciothe, makiumagara magatūngane nao. Andū a Isiraēli makīamba hema ciao ing’ethaniire nao matariī ta tūrūuru twīrī twa mbūri. Hīndī īyo Asuriata maiyūrīte būrūrī ūcio wothe. 28 Mūndū wa Ngai agīuka, akīra mūthamaki wa Isiraēli atīrī, “Jehova ekuuga ūū: ‘Tondū Asuriata mareciiria Jehova nī ngai wa irīma-inī na ti ngai wa ituamba-inī-rī, nīngūneana mbūtū īno nene ūū moko-inī maku, nawe ūmenye atī nī nī nī Jehova.’” 29 Ihinda rīa mīthenya mūgwanja maikarire mambīte hema ciao mang’ethaniire, na mūthenya wa mūgwanja makīambīrīria mbaara. Andū a Isiraēli makīūruga thigari 100,000 cia magūrū cia Asuriata, mūthenya ūmwe. 30 Acio angī makīūrīra itūūra inene rīa Afeki, kūrīa rūthingo rwagwīrīire andū ao 27,000. Nake Beni-Hadadi akīūrīra itūūra inene akīhitha kanyūmba ga thīnī. 31 Anene ake makīmwīra atīrī, “Ta rora, nītūguite atī athamaki a nyūmba ya Isiraēli nī marī tha. Twītikīrie tūthī kūrī mūthamaki wa Isiraēli twīhotorete nguo cia makūnia njohero na twīrigiicīrie mīhīndo mītwe iitū. No gūkorwo nīagetīkīra kūhonokia muoyo waku.” 32 Makīhotora nguo cia makūnia njohero, na makīrigiicīria mīhīndo mītwe yao, magthiī kūrī mūthamaki wa Isiraēli, makīmwīra atīrī, “Ndungata yaku Beni-Hadadi egūkūwīra atīrī, ‘Ndagūthaita reke ndūre muoyo.’” Nake mūthamaki akīmooria atīrī, “Arī o muoyo? Ūcio-rī, nī mūrū wa baba.” 33 Andū acio makīgua ūguo meerwo taarī kīmenyithia kīega, makīgwatīria kiugo gīake, makiuga atīrī, “ī nguo, Beni-Hadadi nī mūrū wa thoguo.” Mūthamaki akiuga atīrī, “Thiī mūmūrehe.” Rīrīa Beni-Hadadi oimīrīre, Ahabu akīmūingīria ngaari-inī yake ya ita. 34 Beni-Hadadi akīra Mūthamaki Ahabu atīrī, “Nīngūgūcookeria matūūra marīa baba aatunyire thoguo, nawe ūthondeke kūdū kwa wonjoria thīnī wa Dameski, o ta ūrīa baba eekīte Samaria.” Nake Ahabu akiuga atīrī, “Kūnggīa na kīrīkanīro kīa ūiguano witū nawe, nīngūrekereria ūthī.” Nī ūndū ūcio magithondeka kīrīkanīro kīa ūiguano, akīmwtīkīria athī. 35 Na ūndū wa kiugo kīa Jehova, mūndū ūmwe wa ariū a anabii nīerire mūndū wa thiritū yake atīrī, “Ngūtha na mūtī waku wa mbaara,” no mūndū ūcio akīrega. 36 Nī ūndū ūcio mūnabii akīmwīra atīrī, “Tondū ndūnathīkīra Jehova-rī, wathī wandiga o ūguo

nīkūūrāgwō nī mūrūūthi.” Na thuutha wa mūndū ūcio gūthī-rī, agikorwo nī mūrūūthi, ūkīmūūra. 37 Nīngī mūnabii akīona mūndū ūngī, akīmwīra atīrī, “Ndagūthaita ngūtha,” nake mūndū ūcio akīmūgūtha na akīmūtīhia. 38 Mūnabii agthī, akīrūgama mūkīra-inī wa njīra etereire mūthamaki. Ehumbīrite maithe na gītambaya kīa mūtwe nīguo ndakamenyeke. 39 Na rīrīa mūthamaki aahītūkaga-rī, mūnabii ūcio akīmwīta, akīmwīra atīrī, “Nī ndungata yaku ndīrathīite harīa mbaara īneneheire, nake mūndū ūmwe arooka kūrī nī arī na mūndū mūtahe, aranjīra atīrī, ‘Rangīra mūndū ūyū, na angūra, wee nīwe ūkooragwo handū hake, kana ūrīhe taranda īmwe ya betha.’” 40 Hīndī rīra ndungata yaku yagīire na mīhang’o ya haha na harīa mūndū ūcio akīūra.” Mūthamaki wa Isiraēli akiuga atīrī, “Rīu nīrīo ituūrō rīaku, o ta ūguo wee mwene woiga.” 41 Hīndī īyo mūnabii akīeheria gītambaya maithe-inī na ihenya, nake mūthamaki wa Isiraēli akīmūmenya atī nī ūmwe wa anabii. 42 Akīra mūthamaki atīrī, “Jehova ekuuga ūū: ‘Nīrekererire mūndū ūrīa nī ndīratūite atī no nginya akue. Nī ūndū ūcio wee nīwe ūgūkua handū hake, nao andū aku mooragwo handū ha andū ake.’” 43 Mūthamaki wa Isiraēli agthī Samaria nyūmba-inī yake ya ūthamaki athitīte gthīithi na arī mūrakarū.

21 Na rīrī, thuutha ūcio gūkīgīa na ūndū wakonī mūgūnda wa mīthabībū wa Nabothu ūrīa Mūjezeeli. Mūgūnda ūcio wa mīthabībū warī kūu Jezeeli, hakuhi na nyūmba ya ūthamaki ya Ahabu mūthamaki wa Samaria. 2 Nake Ahabu akīra Nabothu atīrī, “He mūgūnda waku wa mīthabībū haandage mboga, tondū ūrī hakuhi na nyūmba yakwa ya ūthamaki. Nīngūgūkūūranīria na mūgūnda ūngī wa mīthabībū mwega gūkīra ūyū, kana ūngīona arī wega, no ngūhe mbeeca ciiganīte thogora waguo.” 3 No Nabothu akīmūcookeria atīrī, “Jehova arogīria ngūhe igai rīa maithe makwa.” 4 Nī ūndū ūcio Ahabu akīnūka athitīte gthīithi na arī mūrakarū, tondū Nabothu ūrīa Mūjezeeli nīamwīrīre atīrī, “Ndingīkūhe igai rīa maithe makwa.” Agīkoma ūrīrī wake ang’athitīte na akīrega kūrīa irio. 5 Nake Jezebeli mūtumia wake akīngīra akīmūria atīrī, “Nī kī gītūmite ūtukie gthīithi? Ūrārega kūrīa irio nīkī?” 6 Nake akīmūcookeria atīrī, “Nī tondū njīrīre Nabothu ūrīa Mūjezeeli atīrī, ‘Nyenderia mūgūnda waku wa mīthabībū, kana ūngīona kwagīrīre, ngūhe

mügūnda ūngī wa mīthabibū handū haguo.’ No anjīra atīrī, ‘Ndingūkūhe mūgūnda wakwa wa mīthabibū.’” 7 Jezebeli mūtumia wake akīmwīra atīrī, “Ūguo nīguo ūgwika arī we mūthamaki wa Isiraeli? Ūkīra ūrīe! Kena. Nī nī ngūkūhe mūgūnda wa mīthabibū wa Nabothu ūcio Mūjizireeli.” 8 Nī ūndū ūcio akīandika marūa na rīitwa rīa Ahabu, na akīmahūūra mūhūuri wake, akīmatūma kūrī athuuri na anene arīa maatūūranagia na Nabothu itūūra-inī rīake inene. 9 Marūa-inī macio aandikīte ū: “Anīrīrai mūthenya wa kwīhinga kūrīa irio, na mūkarīrie Nabothu handū ekuoneka, gatagatī ka andū. 10 No mūige imaramari igīrī imūng’etheire, mūciire irute ūira wa atī nīarumīte Ngai na akaruma mūthamaki. Mūcooke mūmuumie nja ya itūūra mūmūhūre na mahiga nyuguto nginya akue.” 11 Nī ūndū ūcio athuuri na anene arīa maatūūraga itūūra-inī inene rīa Nabothu magīka o ta ūrīa Jezebeli aathanīte marūa-inī macio aamaandikīre. 12 Makīanīrīra mūthenya wa kwīhinga kūrīa irio, na magīkarīria Nabothu handū ekuoneka, gatagatī-inī ka andū. 13 Ningī imaramari igīrī igīkara imūng’etheire, na ikīruta thitango ya gūūkīrīra Nabothu mbere ya andū, ikiuga atīrī, “Nabothu nīarumīte Ngai, na akaruma mūthamaki.” Nī ūndū ūcio makīmuumia nja ya itūūra inene, makīmūhūūra na mahiga nyuguto nginya agīkua. 14 Magīcooka magītware ūhorō kūrī Jezebeli, makīmwīra atīrī, “Nabothu nīmūhūūre na mahiga nyuguto na nī mūkuū.” 15 Jezebeli aarīkia kūigua atī Nabothu nīahūrītwo na mahiga nyuguto agakua-rī, akīira Ahabu atīrī “Ūkīra wīgwatīre mūgūnda wa mīthabibū wa Nabothu ūrīa Mūjizireeli ūcio araregete gūkwenderia. Ndarī muoyo, nīakuīte.” 16 Hīndī rīra Ahabu aigūire atī Nabothu nīakuīte, agīūkīra, agīūkūrūka akegwatīre mūgūnda wa mīthabibū wa Nabothu. 17 Na rīrī, kiugo kīa Jehova gīgīkinyīra Elija ūrīa Mūtishibi akīrwo atīrī, 18 “Ikūrūka ūgatūnge Ahabu mūthamaki wa Isiraeli, ūrīa wathanaga Samaria. Rīu arī mūgūnda-inī wa mīthabibū wa Nabothu kūrīa athīite kwīgwatīra mūgūnda ūcio ūtuīke wake. 19 Mwīre atīrī, ‘Jehova ekuuga ū: Githī ndūūrāgīte mūdū na ūkaamūtunya indo ciake?’ Ningī ūmwīre atīrī, ‘Jehova ekuuga ū: Handū harīa ngui iracūnīre thakame ya Nabothu-rī, hau no ho ngui igaacūnīra thakame yaku, ī, yaku wee mwene!’” 20 Nake Ahabu akīira Elija atīrī, “Wee thū yakwa, anga nīwangora!” Nake Elija agīcookia atīrī, “Ī, nīndagūkora, tondū nīwīrutīre gwīka ūuru maitho-

inī ma Jehova. 21 ‘Na rīrī, nīngūkūrehere mwanangīko. Nīngūniina njiaro ciaku, na niinīre Ahabu ciana ciothe cia arūme thīnī wa Isiraeli, arī ngombo kana ūrīa ūtarī ngombo. 22 Nīngatūma nyūmba yaku ihaane o ta ya Jeroboamu mūrū wa Nebatī, na ta ya Baasha mūrū wa Ahija, tondū nīundakarītie na ūgatūma Isiraeli mehīe.’ 23 “Naguo ūhorō ūkonī Jezebeli, Jehova ekuuga ū: ‘Ngui nīgatambuurangīra Jezebeli rūthingo-inī rwa Jizireeli.’ 24 “Andū a Ahabu arīa magaakūira itūūra-inī, makaarīto nī ngui. Nao arīa magaakūira mīgūnda-inī makaarīto nī nyoni cia rīera-inī.” 25 (Na rīrī, gūtīrī kuoneka mūdū ta Ahabu werutīre gwīka ūuru maitho-inī ma Jehova, arīngīrīrio nī mūtumia wake Jezebeli. 26 Mītugo yake yarī mūrū mūno nī ūndū wa kūrūmīrīra mīhianano ya kūhooywo ta ūrīa Aamori meekaga, arīa Jehova aingatire akīmeheria mbere ya Isiraeli.) 27 Hīndī rīra Ahabu aigūire ciugo icio, agītārūranga nguo ciake, akīhumba nguo ya ikūnia na akīhinga kūrīa irio. Aakomaga ehumbīte nguo ya ikūnia na agathīiiga enyīihītie. 28 Hīndī īyo kiugo kīa Jehova gīgīkinyīra Elija ūrīa Mūtishibi, akīurio atīrī: 29 “Nīwonete ūrīa Ahabu enyīihītie mbere yakwa? Tondū we nīenyīihītie, ndikarehe mwanangīko ūyū matukū-inī make, no nīngāūrehere nyūmba yake matukū-inī ma mūrīū.”

22 Na rīrī, kwa ihinda rīa mīaka itatū gūtīarī na mbaara gatagatī ga Suriata na Isiraeli. 2 No mwaka-inī wa gatātū, Jehoshafatu mūthamaki wa Juda agīkūrūka, agīthī gūceerera mūthamaki wa Isiraeli. 3 Mūthamaki wa Isiraeli nīakoretwo eera anene ake atīrī, “Githī mūtīū atī Ramothu-Gileadi nī itūūra riitū, na gūtīrī ūndū tūreka wa kūrīoya rīngī kuuma kūrī mūthamaki wa Suriata?” 4 Nī ūndū ūcio akīūra Jehoshafatu atīrī, “Nīūgūthī na nī tūkahūūranīre itūūra rīa Ramothu-Gileadi?” Nake Jehoshafatu agīcookeria mūthamaki wa Isiraeli atīrī, “Nī nawe tūrī ūndū ūmwe, andū akwa no ta andū aku, na mbarathi ciakwa no ta mbarathi ciaku.” 5 No Jehoshafatu agīcooka akīira mūthamaki wa Isiraeli atīrī, “Amba ūtuīre na ūmenye ūtaaro wa Jehova.” 6 Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraeli agīcookanīrīra anabīi hamwe, nao maarī anabīi ta magana mana, akīmooria atīrī, “Thī ngahūūranīre itūūra rīa Ramothu-Gileadi, kana ndigathī?” Makīmūcookeria atīrī, “Thī, nīgūkorwo Jehova nīekūneana itūūra rīu moko-inī ma mūthamaki.” 7 Nowe Jehoshafatu

akĩuria atĩrĩ, “Kaĩ gũkũ gũtarĩ mũnabii wa Jehova ũria tũngĩtũria ũhoro kuuma kũrĩ we?” **8** Mũthamaki wa Isiraeli agĩcookeria Jehoshafatu atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ mũndũ ũmwe ũria ũngĩtũtũrĩria ũhoro kuuma kũrĩ Jehova, no nĩndĩmũthũire tondũ gũtirĩ hĩndĩ andathagĩra ũndũ mwega, no maũndũ mooru hĩndĩ ciothe. Nake nĩwe Mikaya mũrũ wa Imula.” No Jehoshafatu agĩcookia atĩrĩ, “Mũthamaki ndagĩrĩrwo nĩ kuuga ũguo.” **9** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli agĩta ũmwe wa anene ake, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndehera Mikaya mũrũ wa Imula narua.” **10** Hĩndĩ ĩyo mũthamaki wa Isiraeli na Jehoshafatu mũthamaki wa Juda mehumbĩte nguo ciao cia ũthamaki na magaikarĩra itĩ ciao cia ũnene hau kĩhuhĩro-inĩ kĩa ngano, itoonyero-inĩ rĩa kĩhingo gĩa itũũra rĩa Samaria, nao anabii othe maarĩ ho makĩratha me mbere yao. **11** Na rĩrĩ, Zedekia mũrũ wa Kenaana nĩathondekete hĩa cia kĩgera, nake akiuga atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: ‘Ici nicio mũgatheca Asuriata nacio nginya mũmaniine.’” **12** Nao anabii acio angĩ othe maarathaga o ũndũ ũmwe, makoiga atĩrĩ, “Tharĩkĩra Ramothu-Gileadi na nĩũgũtooria, tondũ Jehova nĩekũrĩneana moko-inĩ ma mũthamaki.” **13** Mũndũ ũria watũmĩtwo ageete Mikaya akĩmwĩra ũũ, “Atĩrĩrĩ, anabii arĩa angĩ othe maarĩtie o ta mũndũ ũmwe, nao mararathĩra mũthamaki ũhootani. Reke kiugo gĩaku gĩtikanie na kĩa, na warie ũndũ mwega.” **14** Nowe Mikaya akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũria Jehova atũũraga muoyo, nĩ ngũmwĩra o ũria Jehova ekũnjĩra.” **15** Hĩndĩ ĩria aakinyire-rĩ, mũthamaki akĩmũuria atĩrĩ, “Mikaya, tũthĩ tũkahũuranire itũũra rĩa Ramothu-Gileadi, kana tũtigaathĩ?” Nake Mikaya akĩmũcookeria atĩrĩ, “Rĩtharĩkĩre na ũhootane, tondũ Jehova nĩekũrĩneana moko-inĩ ma mũthamaki.” **16** Mũthamaki akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ maita maigana ngũtũura ngwĩhĩthiagia ndũkae kũnjĩra ũhoro ũngĩ, tĩa ũhoro wa ma thĩnĩ wa rĩtwa rĩa Jehova?” **17** Nake Mikaya akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndĩronire andũ a Isiraeli othe mahurunjũkĩire irĩma-inĩ ta ng’ondũ itarĩ na mũrĩithi, nake Jehova aroiga atĩrĩ, ‘Andũ aya matirĩ na mwathi. O mũndũ nĩarekwo ainũke gwake na thayũ.’” **18** Nake mũthamaki wa Isiraeli akĩra Jehoshafatu atĩrĩ, “Gĩthĩ ndikwĩrire atĩ ndarĩ hĩndĩ angĩndathĩra ũhoro mwega, tĩa o ũria mũũru?” **19** Mikaya agĩthĩ na mbere, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũcio thikĩrĩria kiugo kĩa Jehova: Ndĩronire Jehova aikarĩire gĩtĩ gĩake kĩa ũnene arĩ na mbũtũ yothe ya igũrũ ĩrũgamite ĩmũthiũrũkĩire mwena wa

ũrio na wa ũmotho. **20** Nake Jehova akĩũria atĩrĩ, ‘Nũũ ũkũheenereria Ahabu nĩguo atharĩkĩre Ramothu-Gileadi, nĩgeetha athĩ agakuire kuo?’ “Ũmwe akiuga ũũ, na ũria ũngĩ ũũ. **21** Marigĩrĩrio-inĩ roho ũmwe ũkũmĩra, ũkĩrũgama mbere ya Jehova, ũkiuga atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ ngũmũheenereria.’ **22** “Jehova akĩũria atĩrĩ, ‘Ũkũmũheenereria atĩa?’ “Naguo ũkiuga atĩrĩ, ‘Nĩgũthĩ ngũthĩ ndũke roho wa maheeni tũnua-inĩ twa anabii ake othe.’ “Jehova akiuga atĩrĩ, ‘Wee nĩkũhota kũmũheenereria. Thĩ ũgeeke ũguo.’ **23** “Nĩ ũndũ ũcio Jehova nĩekĩrĩte roho wa maheeni tũnua-inĩ twa anabii aya aku othe. Jehova nĩagwathĩrĩrie mwanangĩko.” **24** Hĩndĩ ĩyo Zedekia mũrũ wa Kenaana agĩkũhĩrĩria na akĩgũtha Mikaya rũhĩ rwa ũthiũ. Akĩmũuria atĩrĩ, “Kaĩ roho wa Jehova aragereire kũ rĩrĩa aroimire kũrĩ nĩ, nĩguo aarie nawe?” **25** Mikaya agĩcookia atĩrĩ, “Nĩkũmenya mũthenya ũria ũgaathĩ kwĩhitha kanyũmba ka na thĩnĩ.” **26** Mũthamaki wa Isiraeli agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Oyai Mikaya mũmũcookie kũrĩ Amoni mwathi wa itũũra inene, na kũrĩ Joashu mũrũ wa mũthamaki, **27** na muge atĩrĩ, ‘Mũthamaki ekuuga ũũ: Mũndũ ũyũ nĩaikio njeera na ndakaheo kĩndũ gĩa kũria tĩa mũgate na maaĩ, nginya rĩria ngaacooka na thayũ.’” **28** Mikaya akiuga atĩrĩ, “Ũngĩgaacooka na thayũ-rĩ, no gũtũkĩre atĩ Jehova ndaarĩtie na nĩ.” Agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Iguai ũhoro wakwa, inyuĩ andũ aya inyuothel!” **29** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli na Jehoshafatu mũthamaki wa Juda makĩambata nginya Ramothu-Gileadi. **30** Nake mũthamaki wa Isiraeli akĩra Jehoshafatu atĩrĩ, “Nĩngũtoonya mbaara-inĩ ndĩgarũrĩte ndikamenyeke, no wee wĩkĩre nguo cia ũthamaki.” Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli akĩgarũra ndakamenyeke na agĩtoonya mbaara-inĩ. **31** Na rĩrĩ, mũthamaki wa Suriata nĩathĩte anene ake mĩrongo ĩtatũ na eerĩ a ngaari cia ita, akoiga atĩrĩ, “Mũtikarũe na mũndũ o na ũmwe, mũnene kana mũnini, tĩa o mũthamaki wa Isiraeli.” **32** Rĩrĩa anene a mbũtũ cia ngaari cia ita moonire Jehoshafatu magĩciiria atĩrĩ, “Ti-itherũ ũyũ nĩwe mũthamaki wa Isiraeli” Nĩ ũndũ ũcio makĩgarũrũka mamũtharĩkĩre, no rĩria Jehoshafatu aakaire-rĩ, **33** anene acio a ngaari cia ita makĩona atĩ ũcio ti mũthamaki wa Isiraeli, magĩtiga kũmũngatithia. **34** No mũndũ ũmwe akĩgeeta ũta wake, agĩkia mũguĩ o ro ũguo, naguo ũkĩratha mũthamaki wa Isiraeli o gatagatĩ-inĩ ka magathikanĩrio ma nguo yake ya mbaara. Nake mũthamaki akĩra mũtwarithia na ngaari yake ya ita atĩrĩ, “Garũra

ngaari ūndute mbaara-inī. Nīndagurario.” 35 Nayo mbaara ikīneneha, igithiī na mbere mūthenya wothe, nake mūthamaki agīkara anyiitīrīrwo ngaari-inī yake ya ita ang’etheire Asuriata. Nayo thakame ikiura kuuma kironda gīake hau aaguraritio, igītika ngaari-inī ya ita, na hwaī-inī ūcio agīkua. 36 Riūa rīgithūa, gūkianīrīrwo kūrī mbūtū cia ita, ikūrwo atīrī, “O mūdū nīainūke itūūra rīake; o mūdū nīacooke būrūri wake!” 37 Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraeli agīkua na agītwarwo Samaria, makīmūthika kuo. 38 Nao magīthambīria ngaari iyo ya ita karia-inī ga Samaria, (harīa maraya meethambagīra), nacio ngui igīcūna thakame yake, o ta ūrīa kiugo kīa Jehova kīoigīte. 39 Namo maūdū marīa mangī makoniī wathani wa Ahabu, hamwe na maūdū marīa we eekire, na nyūmba ya ūthamaki rīra aakithirie na ikīgemo na mīguongo, o na matūūra marīa airigire na thingo cia hinya, githī maūdū macio matandīkitwo ibuku-inī rīa maūdū ma athamaki a Isiraeli? 40 Ahabu akīhurūka hamwe na maithe make. Nake mūrū Ahazia agītūika mūthamaki ithenya rīake. 41 Jehoshafatu mūrū wa Asa aatuīkire mūthamaki wa Juda mwaka-inī wa īna wa Ahabu mūthamaki wa Isiraeli. 42 Jehoshafatu aarī na ūkūrū wa mīaka mīrongo itatū na itano rīrīa aatuīkire mūthamaki, na agīthamaka arī Jerusalem mīaka mīrongo īrī na itano. Nyina eetagwo Azuba mwarī wa Shilihi. 43 No maūdū-inī mothe, aarūmīrīre mīthīre ya ithe Asa na ndarī hīndī aatiganire nayo; nēkire maūdū marīa magīrīre maitho-inī ma Jehova. O na kūrī ūguo-rī, kūdū kūrīa gūtūgīru gūtīheririo, nao andū magīthī na mbere kūrūtīra magongona na gūcinīra ūbumba kuo. 44 Ningī Jehoshafatu magīkara marī na thayū na mūthamaki wa Isiraeli. 45 Maūdū marīa mangī makoniī wathani wa Jehoshafatu, na maūdū marīa aahingirie, o na ūhootani wake mbaara-inī, githī matandīkitwo ibuku-inī rīa maūdū ma athamaki a Juda? 46 Nake akīniina būrūri-inī arūme arīa maahūūraga ūmaraya na arūme arīa angī mahooero-inī, arīa maatigaire kuo kuuma hīndī ya ūthamaki wa ithe Asa. 47 Hīndī iyo gūtīarī mūthamaki Edomu; mūnini wa mūthamaki nīwe waathanaga. 48 Nake Jehoshafatu nīakire marikabu nyingī cia wonjoria, cia gūthī kūgīra thahabu Ofiri, no itiigana gūthī, tondū nīcioinīkangīre kūu Ezioni-Geberi. 49 Hīndī iyo Ahazia mūrū wa Ahabu akīra Jehoshafatu atīrī, “Itīkīria andū akwa matherere hamwe na andū aku,” nowe Jehoshafatu akīrega. 50

Nake Jehoshafatu akīhurūka hamwe na maithe make, agīthikwo hamwe nao itūūra-inī rīa ithe Daudi. Nake mūrū Jehoram agīthamaka ithenya rīake. 51 Ahazia mūrū wa Ahabu aatuīkire mūthamaki wa Isiraeli kūu Samaria mwaka-inī wa ikūmi na mūgwanja wa Jehoshafatu, mūthamaki wa Juda, nake agīthamakīra Isiraeli mīaka īrī. 52 Nake agīka maūdū mooru maitho-inī ma Jehova, tondū nīarūmīrīre mīthīre ya ithe na nyina na mīthīre ya Jeroboamu mūrū wa Nebati, ūrīa watūmire Isiraeli mehie. 53 Nake agītungatīra Baali, akīmīnamīrīra akīmīhooya, na akīrakaria Jehova Ngai wa Isiraeli o ta ūrīa ithe eekite.

2 Athamaki

1 Na rĩrĩ, thuutha wa gĩkuũ kĩa Ahabu, andũ a Moabi makĩrega gwithĩkĩra Isiraeli. **2** Na rĩrĩ, Ahazia nĩagwĩte kuuma ndirica-inĩ ya nyũmba yake ya igũrũ kũu Samaria, akagurario. Nĩ undũ ũcio agĩtũma andũ, akĩmeera atĩrĩ, “Thiĩĩ mũkooire Baali-Zebubu, ngai ya Ekironi, kana hihĩ nĩngũhona nguraro ici.” **3** No mũraika wa Jehova akĩra Elija ũrĩa Mũtishibi atĩrĩ, “Ambata, ũthiĩ ũtũngane na andũ acio matũmĩtwo nĩ mũthamaki wa Samaria, ũmoorie atĩrĩ, ‘Nĩ Ngai gũtarĩ thiĩnĩ wa Isiraeli nĩguo mũthiĩ mũkahooe ũhoru kuuma kũrĩ Baali-Zebubu, ngai ya Ekironi?’” **4** Nĩ undũ ũcio Jehova ekuuga ũũ: ‘Ndũkuuma gĩtanda-inĩ hau ũkomete. Ti-itherũ nĩũgũkua!’” Nĩ undũ ũcio Elija agĩthiĩ. **5** Rĩrĩa andũ acio maatũmĩtwo maacookire kũrĩ mũthamaki, akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ giatũma mũcooke?” **6** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ harĩ na mũndũ ũũkire gũtũtũnga, aatwĩra atĩrĩ, ‘Cookai kũrĩ mũthamaki ũrĩa ũmũtũmĩte, mũmwĩre atĩrĩ, ‘Jehova ekũũria atĩrĩ: Nĩ Ngai gũtarĩ thiĩnĩ wa Isiraeli nĩguo ũtũme andũ makahooe ũhoru kuuma kũrĩ Baali-Zebubu, ngai ya Ekironi? Nĩ undũ ũcio ndũkuuma gĩtanda-inĩ hau ũkomete. Ti-itherũ nĩũgũkua!’”” **7** Nake mũthamaki akĩmooria atĩrĩ, “Mũndũ ũcio ũũkire kũmũtũnga na aamwĩra ũguo-rĩ, ekũhaanaga atĩa?” **8** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ mũndũ wĩhumbĩte nguo ya guoya, na akeoha mũcibi wa ngoothi njohero.” Nake mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Ūcio oima Elija ũrĩa Mũtishibi.” **9** Nake agĩtũmĩra Elija mũnene wa thigari arĩ na gĩkundi giake kĩa andũ mĩrongo ĩtano; mũnene ũcio akĩambata kũrĩ Elija, ũrĩa waikarĩte gacũmbĩrĩ ga kĩrĩma, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee mũndũ wa Ngai, mũthamaki ekuuga atĩrĩ, ‘Ikũrũka!’” **10** Nake Elija agĩcookeria mũnene ũcio atĩrĩ, “Akorwo ndĩ mũndũ wa Ngai-rĩ, mwaki nĩũikũrũke uume igũrũ, ũgũcine hamwe na andũ aya aku mĩrongo ĩtano!” Hĩndĩ o ĩyo mwaki ũgũikũrũka kuuma igũrũ, ũgũcina mũnene ũcio hamwe na andũ ake. **11** Nĩngĩ mũthamaki agĩtũmĩra Elija mũnene ũngĩ wa thigari arĩ na andũ ake mĩrongo ĩtano. Nake mũnene ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee mũndũ wa Ngai, mũthamaki ekuuga atĩrĩ, ‘Ikũrũka narua!’” **12** Nake Elija akĩmũcookeria atĩrĩ, “Akorwo ndĩ mũndũ wa Ngai-rĩ, mwaki nĩũikũrũke uume igũrũ, ũgũcine hamwe na andũ aya aku mĩrongo ĩtano!” Hĩndĩ ĩyo mwaki wa Ngai ũgũikũrũka kuuma igũrũ, ũgũcina mũnene ũcio hamwe na andũ ake mĩrongo ĩtano.

13 Nĩ undũ ũcio mũthamaki agĩtũma mũnene wa gatatũ na andũ ake mĩrongo ĩtano. Mũnene ũcio wa gatatũ akĩambata, agĩturia ndu mbere ya Elija. Akĩmũthaita, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee mũndũ wa Ngai, reke muoyo wakwa na wa andũ aya mĩrongo ĩtano wonwo ũrĩ kĩndũ kĩrĩ bata nĩwe, ithuĩ ndungata ciaku!” **14** Kĩone, mwaki nĩũikũrũkĩte kuuma igũrũ, na ũgacina anene acio eerĩ a mbere hamwe na andũ ao. No rĩrĩ, reke muoyo wakwa wonwo ũrĩ kĩndũ kĩrĩ bata nĩwe!” **15** Nake mũraika wa Jehova akĩra Elija atĩrĩ, “Ikũrũkania hamwe nake, na ndũkamwĩtigĩre.” Nĩ undũ ũcio Elija agĩũkĩra, agĩkũrũkania nake nginya kũrĩ mũthamaki. **16** Nake akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: Nĩ Ngai gũtarĩ thiĩnĩ wa Isiraeli wa kũhooywo ũhoru nĩwe, atĩ nĩkĩo ũgũtũma andũ makahooe ũhoru kũrĩ Baali-Zebubu, ngai ya Ekironi? Tondũ nĩwikĩte ũguo-rĩ, ndũrĩ hĩndĩ ũkoima gĩtanda-inĩ kũu ũkomeire. Ti-itherũ nĩũgũkua!” **17** Nĩ undũ ũcio agĩkua, kũringana na kiugo kĩa Jehova kĩria kĩarĩtio nĩ Elija. Na tondũ Ahazia ndaarĩ na mwana wa kahĩ-rĩ, Joramũ nĩwe watũkĩre mũthamaki ithenya rĩake mwaka-inĩ wa keerĩ wa Jehoramũ mũrũ wa Jehoshafatu mũthamaki wa Juda. **18** Maũndũ marĩa mangĩ mothe makoniĩ wathani wa Ahazia, na marĩa eekire-rĩ, githĩ matiandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma ihinda rĩa athamaki a Isiraeli?

2 Hĩndĩ rĩa Jehova aarĩ hakuhi kuoya Elija amũtware igũrũ arĩ thiĩnĩ wa kĩhuhũkanio kĩa rũhuho-rĩ, Elija na Elisha maarĩ njĩra-inĩ makiuma Giligali. **2** Nake Elija akĩra Elisha atĩrĩ, “Ikara haha; tondũ Jehova nĩandũmĩte thiĩ Betheli.” Nowe Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo na o ta ũrĩa ũtũũraga muoyo-rĩ, nĩ ndigũgũtiga” Nĩ undũ ũcio magũikũrũka magĩthiĩ Betheli. **3** Hĩndĩ ĩyo thiritũ ya anabii a kũu Betheli magũka kũrĩ Elisha, makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩũmenyete atĩ Jehova nĩekuoya mwathi waku amweherie harĩwe ũmũthĩ?” Nake Elisha akĩmacookeria atĩrĩ, “Ĩĩ nĩnjũũ, no mũtikaarie ũhoru ũcio.” **4** Nĩngĩ Elija akĩmwĩra atĩrĩ, “Elisha, ikara haha; tondũ Jehova nĩandũmĩte thiĩ Jeriko.” Nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo na o ta ũrĩa wee ũtũũraga muoyo-rĩ, nĩ ndigũgũtiga.” Nĩ undũ ũcio magĩthiĩ Jeriko. **5** Nao andũ a thiritũ ya anabii a kũu Jeriko magĩkora Elisha makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩũmenyete atĩ Jehova nĩekuoya mwathi waku amweherie harĩwe ũmũthĩ?” Nake Elisha akĩmacookeria atĩrĩ, “Ĩĩ nĩnjũũ, no mũtikaarie ũhoru

ũcio.” 6 Ningĩ Elija akĩmwĩra atĩrĩ, “Ikara haha, tondũ Jehova nĩandũmĩte thĩi Jorodani.” Nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, na o ta ũrĩa wee ũtũũraga muoyo-rĩ, nĩ ndigũgũtiga.” Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, o eerĩ magithĩ na mbere na rũgendo. 7 Nao andũ mĩrongo ĩtano a thiritũ ya anabii magithĩ makĩrũgama haraaya, marorete harĩa Elija na Elisha maarũngĩ, hau rũũ-inĩ rwa Jorodani. 8 Nake Elija akĩruta nguo yake ya igũrũ, akĩmĩkũnja, akĩgũtha maaĩ nayo. Namo maaĩ makĩgayũkana mwena wa ũrĩo na wa ũmotho, nao eerĩ makĩringĩra thĩ nyũmũ. 9 Rĩrĩa maarĩkirie kũringa-rĩ, Elija akĩra Elisha atĩrĩ, “Njĩra atĩrĩ, nĩatĩa ingĩgwĩkĩra itaaneherio harĩwe?” Nake Elisha akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ngwenda kũgaya hinya wa roho waku maita meerĩ.” 10 Nake Elija akiuga atĩrĩ, “Ūndũ ũcio wahooya nĩ ũndũ mũritũ, no rĩrĩ, wanyona ngĩeherio harĩwe-rĩ, nĩgũtũika waku, no Waga kũnyona ndũgũtũika waku.” 11 Na rĩrĩ, rĩrĩa maatwanĩte makĩaragia, o rĩmwe ngaari yarĩrĩmbũkaga mwaki na mbarathi ciarĩrĩmbũkaga mwaki ikĩmũra na ikĩmatigithũkania eerĩ, na Elija akĩambata igũrũ arĩ thĩĩnĩ wa kĩhuhũkanio kĩa rũhuho. 12 Elisha ona ũguo agĩkaya, akiuga atĩrĩ, “Ūĩ baba-ĩ! Ūĩ baba-ĩ! Ngaari cia ita na ahaici a mbarathi a Isiraeli!” Nake Elisha ndaacookire kũmuona rĩngĩ. Hĩndĩ ĩyo akĩaũra nguo ciake, agĩcitembũranga. 13 Nake akĩoya nguo ya igũrũ ĩrĩa yagwĩte kuuma harĩ Elija na agĩthĩ akĩrũgama hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Jorodani. 14 Ningĩ akĩoya nguo ĩyo ya igũrũ yagwĩte ĩkoima harĩ Elija, akĩgũtha maaĩ nayo. Akĩũria atĩrĩ, “Rĩu akĩrĩ ha Jehova, Ngai wa Elija?” Na rĩrĩa aagũthire maaĩ, makĩgayũkana maita meerĩ mwena wa ũrĩo na mwena wa ũmotho, nake akĩringa. 15 Andũ a thiritũ ya anabii kuuma Jeriko arĩa maacũthĩrĩrie makiuga atĩrĩ, “Roho wa Elija rĩu ũrĩ igũrũ rĩa Elisha.” Nao magĩthĩ kũmũtũnga, makĩĩnamĩrĩa thĩ mbere yake. 16 Nao makiuga atĩrĩ, “Ta kĩrore, ithuĩ ndungata ciaku tũrĩ na andũ marĩ hinya mĩrongo ĩtano. Metĩkirie mathĩ magacarie mwathi waku. No gũkorwo Roho wa Jehova amuoire aamũtware kĩrĩma-inĩ kana gĩtuamba-inĩ.” Nake Elisha akĩmacookeria atĩrĩ, “Aca, tigai kũmatũma.” 17 No makĩmũringĩrĩria o nginya agĩconoka, akĩremwo nĩ kũrega. Nĩ ũndũ ũcio akiuga atĩrĩ, “Matũmei.” Nao magĩtũma andũ mĩrongo ĩtano, arĩa maamwethire mĩthenya ĩtatũ, no matiigana kũmuona. 18 Na rĩrĩa maacookire kũrĩ Elisha, ũrĩa waikaraga Jeriko, akĩmeera atĩrĩ, “Githĩ ndiamwĩrire

mũtigathĩ?” 19 Andũ a itũũra rĩu inene makĩra Elisha atĩrĩ, “Mwathi witũ, itũũra rĩrĩ rĩrĩ handũ hega, o ta ũrĩa ũreyonera, no maaĩ marĩo nĩ marũrũ, naguo bũrũrĩ ndũgĩaga kĩndũ.” 20 Nake akiuga atĩrĩ, “Ndeherai mbakũri njerũ, na mũmĩkĩre cumbi.” Nĩ ũndũ ũcio makĩmũrehere. 21 Nake agĩthĩ gĩthima-inĩ, agũkia cumbĩ maaĩ-inĩ, akiuga atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ, ‘Nĩndathondeka maaĩ maya. Matigacooka kũrehe gĩkuũ kana matũme bũrũri wage kũgĩa kĩndũ rĩngĩ.’” 22 Namo maaĩ macio matũire marĩ mega nginya ũmũthĩ, kũringana na kiugo kĩrĩa kĩarĩtio nĩ Elisha. 23 Nake Elisha akiuma kũu, agĩthĩ Betheli. Na rĩrĩa aarĩ njĩra-inĩ agĩthĩ-rĩ, imwana imwe ikiuma itũũra-inĩ, ikĩmũnyũrũria, ikiuga atĩrĩ, “Ambata nakũu, wee kĩhara gĩkĩ! Ambata nakũu, wee kĩhara gĩkĩ!” 24 Nake akĩhũgũra, agĩcirora, agĩciruma na kĩrumi rĩtwa-inĩ rĩa Jehova. Nacio nduba igĩrĩ ikiuma gĩthaka-inĩ, igĩtambuura imwana mĩrongo ĩna na igĩrĩ ciacio. 25 Nake agĩthĩ Kĩrĩma-inĩ gĩa Karimeli, na kuuma kũu agĩcooka Samaria.

3 Na rĩrĩ, Joramu mũrũ wa Ahabu agĩtũka mũthamaki wa Isiraeli kũu Samaria mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩnana wa Jehoshafatu, mũthamaki wa Juda, nake agĩathana mĩaka ikũmi na ĩrĩ. 2 Nake agĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, no ti ta ũrĩa ithe na nyina meekĩte. We nĩeheririe ihiga rĩrĩa rĩamũrĩro Baali rĩrĩa riakĩtwo nĩ ithe. 3 No rĩrĩ, nĩarũmĩrĩrie mehia ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati, marĩa eehire na agĩtũma andũ a Isiraeli o nao meehie, na ndaigana kũmatiga. 4 Na rĩrĩ, Meshu mũthamaki wa Moabi nĩarĩthagia ng’ondũ na nĩarĩ atwaragĩre mũthamaki wa Isiraeli tũtũrũme 100,000 na guoya wa ndũrũme 100,000. 5 No rĩrĩa Ahabu aakuire, mũthamaki wa Moabi akĩremera mũthamaki wa Isiraeli. 6 Nĩ ũndũ ũcio ihinda rĩu Mũthamaki Joramu, akiuma Samaria na agĩcookanĩrĩria andũ a Isiraeli othe. 7 Ningĩ agĩtũmĩra Jehoshafatu mũthamaki wa Juda ndũmĩrĩri ĩno: “Mũthamaki wa Moabi nĩanjũkĩrĩrie akanemera. Nĩgũthĩ na nĩ tũkahũurane na Moabi?” Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ī, nĩngũthĩ nawe, nĩ nawe tũrĩ ũndũ ũmwe, andũ akwa no ta andũ aku, na mbarathi ciakwa no ta mbarathi ciaku.” 8 Jehoshafatu akĩmũria atĩrĩ, “Tũkũgera njĩra ĩrĩkũ tũkamatharĩkĩre?” Joramu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Tũkũgera njĩra ya werũ-inĩ wa Edomu.” 9 Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli akiumagara, marĩ na mũthamaki wa Juda, na wa Edomu. Thuutha wa

gūthiūrūrūka mīthenya mūgwanja-rī, thigari itiarī na maaī ma kūnyua kana maaī ma nyamū iria maarī nacio. **10** Mūthamaki wa Isiraeli akīūrīa atīrī, “Ūū nīatīa! Kaī Jehova atwītīte tūrī athamaki atatū hamwe nīgeetha atūneane kūrī Moabi?” **11** Nowe Jehoshafatu akīūrīa atīrī, “Kaī gūkū gūtārī mūnabii wa Jehova ūrīa ūngītūtūūrīria ūhorō harī Jehova?” Nake mūtongoria ūmwe wa mūthamaki wa Isiraeli agīcookīa atīrī, “Elisha mūrū wa Shafatu arī gūkū. Nīwe waitagīrīria Elija maaī moko.” **12** Jehoshafatu akiuga atīrī, “Kiugo kīa Jehova kīrī hamwe nake.” Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraeli marī na Jehoshafatu na mūthamaki wa Edomu magīkūrūka kūrī Elisha. **13** Elisha akīūra mūthamaki wa Isiraeli atīrī, “Ndī na ūhorō ūrīkū nawe? Thīī kūrī anabii a thoguo na anabii a nyūkwa.” Nake mūthamaki wa Isiraeli akīmūcookeria atīrī, “Aca, tūtingīthīī nī ūndū nī Jehova ūtwītīte ithuī athamaki atatū nīguo atūneane kūrī Moabi.” **14** Elisha akiuga atīrī, “Ti-itherū o ta ūrīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe atūūruga muoyo, ūrīa nīī ndungatagīra, tiga nī ūndū wa gūconokera Jehoshafatu mūthamaki wa Judarī, nīī ndingīakwīhūgūrīra o na kana nyone ta wī ho. **15** No rīrī, ndeherai mūhūūrī wa kīnanda kīa mūgeeto.” O rīrīa mūhūūrī wa kīnanda aahūruga-rī, guoko kwa Jehova gūkīgīa igūrū rīa Elisha **16** nake akiuga atīrī, “Ūū nīguo Jehova ekuuga: Enjai mītarō īiyūre gītūamba gīkī. **17** Nīgūkorwo Jehova ekuuga ūū: Mūtikuona rūhuho kana mbura, no rīrī, gītūamba gīkī nīgīkūiyūra maaī, na inyuī, na ng’ombe cianyu na nyamū icio ingī cianyu mūmanyue. **18** Ūndū ūyū nī mūhūthū maitho-inī ma Jehova; na ningī nīekūneana Moabi moko-inī manyu. **19** Nīmūkang’aurania itūūra rīothe rīrīgīrwo na rūthingo rwa hinya, na itūūra rīothe inene. Nīmūgatema mūtī wothe mwega, na mūthike ithima ciothe, na mūthūkangie mīgūnda yothe mīega na mahiga.” **20** Rūciinī rūrū rūngī, ta ihinda rīrīa rīrutagwo igongona, maaī magītherera kuuma mwena wa Edomu! Naguo būrūrī ūcio ūkīiyūra maaī. **21** Na rīrī, andū a Moabi othe nīmaiguīte atī athamaki acio nīmokīte kūrīa nao; nī ūndū ūcio mūndū mūrūme wothe, mwīthī na mūkūrū, ūrīa ūngīahotire gūkuua indo cia mbaara, agītwo na makīgwo mūhaka-inī. **22** Rīrīa mookīrīre rūciinī tene-rī, rīua nīrīarīte maaī-inī macio igūrū. Andū a Moabi marī mūrīmo ūrīa ūngī makīona maaī maarī matune ta thakame. **23** Nao makīrana atīrī, “Ūrīa nī thakame! Athamaki acio no nginya makorwo nīmarūite na

makoorangana o ene. Andū a Moabi, nītūthīī tūgatahe indo!” **24** No rīrīa andū a Moabi mookīre kūu kambī-inī cia Isiraeli-rī, Isiraeli makīarahūka na makīhūūrana nao o nginya andū a Moabi makīūra. Nao andū a Isiraeli magītharīkīra būrūrī ūcio na makīūruga andū a Moabi. **25** Nao makīananga matūūra, na o mūndū agūkīa ihiga mūgūnda-inī wothe ūrīa warī mwega, o nginya ikīiyūra mahiga. Ningī magīthika ithima ciothe, na magītema mūtī o wothe mwega. Itūūra rīa Kiriharesethu no rīo rīatigarire rītarī imomore mahiga, no arūme maarī na igūtha o narīo makīrīrigīicīria, makīrītharīkīra. **26** Rīrīa mūthamaki wa Moabi onire atī mbaara nīyamūhatīrīria-rī, agīthīī na andū magana mūgwanja marī na hiū cia njora makarūe na mūthamaki wa Edomu, no matiahotire. **27** Hīndī īyo akīoya mūrīū wake wa irigithathi, o we ūrīa ūngīathamakire ithenya rīake, akīmūruta arī igongona igūrū rīa rūthingo rwa itūūra rīu inene. Nao andū a Isiraeli makīrakara mūno; makīmweherera, magīcooka būrūrī wao.

4 Na rīrī, mūtumia wa mūndū ūmwe wa thiritū ya anabii agīkaīra Elisha, akīmwīra atīrī, “Ndungata yaku, mūthuuri wakwa, nīakuīte, na wee nīūūī atī araarī mwītīgīri Jehova. No rīrī, mūndū ūrīa araarī na thīrīrī wake nīarooka kūiyūra tūmwana twakwa tweerī tūtūike ngombo ciake.” **2** Elisha akīmūūrīa atīrī, “Ingīhota gūgūteithia atīa? Ta njīra atīrī, nī kīī ūrī nakīo nyūmba gwaku?” Nake akīmūcookeria atīrī, “Ndungata yaku ndīrī na kīndū o nakī, tiga o tūguta tūnini.” **3** Elisha akiuga atīrī, “Thīī kūrī andū a itūūra rīaku othe ūhooe ndigithū itarī kīndū. Ūhooe ndigithū nyingī. **4** Ūcooke ūtoonye nyūmba yaku thīīnī hamwe na ariū aku, na ūhinge mūrango. Ūitīrīre maguta ndigithū-inī icio ciothe, na o īrīa yayiūra ūkamīga mwena-inī.” **5** Nake akīmūtiga, na thuutha ūcio mūtumia ūcio akīhingīra nyūmba hamwe na ariū ake. Nao makamūrehagīra ndigithū, nake agīthīī na mbere gūtīrīra maguta. **6** Rīrīa ndigithū ciothe ciayūrīre, akīra mūrīū atīrī, “Ndehere ndigithū īngī.” No mūrīū akīmūcookeria atīrī, “Hatīrī ndigithū īngī ītigarīte.” Namo maguta magīthira. **7** Agīthīī akīra mūndū wa Ngai ūhorō ūcio, nake akīmwīra atīrī, “Thīī wendie maguta ūrīthe mathīrī maku. We na ariū aku-rī, mūtūūrīo nī kīrīa gīgūtīgara.” **8** Na rīrī, mūthenya ūmwe Elisha agīthīī Shunemu, na kūu nī kwarī na mūtumia warī mūtongu, ūrīa wamūrīngīrīrie mathīī gwake akarīe irio. Nī ūndū

ũcio rĩrĩa rĩothe aahitũkagĩra hau nĩatoonyaga kuo akarĩa irio. **9** Mũtumia ũcio akĩĩra mũthuriwe atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ mũndũ ũyũ ũhitũkagĩra gũkũ gwitũ kaingĩ nĩ mũndũ mũtheru wa Ngai. **10** Reke twake kanyũmba kanini nyũmba-igũrũ na tũige gĩtanda, na metha, na gĩtĩ, na tawa nĩ ũndũ wake. Nĩgeetha aikarage ho rĩrĩa ooka gũkũ gwitũ.” **11** Mũthenya ũmwe rĩrĩa Elisha ookire-rĩ, akĩambata kanyũmba-inĩ gake na agĩkoma kuo. **12** Akĩĩra Gehazi ndungata yake atĩrĩ, “Ita mũtumia ũcio Mũshunami.” Nĩ ũndũ ũcio akĩmwĩta nake akĩrũgama mbere yake. **13** Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Ĩra mũtumia ũcio atĩrĩ, ‘Nĩwĩthĩnĩtie mũno nĩ ũndũ witũ. Na rĩrĩ, ũngĩenda gwĩkĩrwo atĩa? No tũkwarĩrĩre harĩ mũthamaki kana harĩ mũnene wa mbũtũ ya ita?’” Nake agĩcooka atĩrĩ, “Nĩ ndĩrĩ na thĩĩna, ndũũranagia na andũ aitũ.” **14** Nĩngĩ Elisha akĩũria Gehazi atĩrĩ, “Mũtumia ũyũ angĩkĩrwo atĩa?” Gehazi akiuga atĩrĩ, “Ndarĩ mwana wa kahĩ, na mũthuriwe nĩ mũkũrũ.” **15** Hĩndĩ iyo Elisha akiuga atĩrĩ, “Mwĩte.” Nĩ ũndũ ũcio Gehazi akĩmwĩta, nake mũtumia ũcio akĩrũgama mũromo-inĩ. **16** Nake Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Ihinda ta rĩrĩ mwaka ũyũ ũgũũka-rĩ, nĩũkanyĩta mwana waku wa kahĩ na moko maku.” Nake akĩrega, akiuga atĩrĩ, “Aca, mwathĩ wakwa, tiga kũheenia ndungata yaku, wee mũndũ wa Ngai!” **17** No rĩrĩ, mũtumia ũcio akĩgĩta nda, na mwaka ũcio ũngĩ ihinda o ta rĩũ agĩciara kahĩ, o ta ũrĩa Elisha aamwĩrĩte. **18** Mwana ũcio agĩkũra, na mũthenya ũmwe akiumagara, agĩthĩ kũrĩ ithe, ũrĩa warĩ hamwe na agethi. **19** Nake akĩĩra ithe atĩrĩ, “Wũi mũtwe-ĩ! Wũi mũtwe-ĩ!” Nake ithe akĩĩra ndungata atĩrĩ, “Mũkuue ũmũtarĩre nyina.” **20** Na thuutha wa ndungata kũmũkuua na kũmũtarĩra nyina-rĩ, mwana ũcio agĩkara magũrũ-inĩ ma nyina nginya mĩarahõ, agĩcooka agĩkua. **21** Nyina agĩthĩ, akĩmũkoma ũrĩrĩ-inĩ wa mũndũ wa Ngai, agĩcooka akĩhinga mũrango, agĩthĩ. **22** Nake agĩta mũthuriwe, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaita ũndũmĩre ndungata ĩmwe na ndigiri, nĩguo thĩ kũrĩ mũndũ wa Ngai na ihenya na njooke.” **23** Nake akĩmũũria atĩrĩ, “Ūgũthĩ kũrĩ we ũmũthĩ nĩkĩ, na ti Karũgamo ka Mweri kana Thabatũ?” Nake akiuga atĩrĩ, “Hatĩrĩ na thĩĩna.” **24** Agĩtandĩka ndigiri, na akĩĩra ndungata yake atĩrĩ, “Teng’eria ndigiri, na ndũgaathĩ kahora tiga ngwĩrĩre.” **25** Nĩ ũndũ ũcio akĩambĩrĩria rũgendo, agĩkina kũrĩ mũndũ wa Ngai Kĩrĩma-inĩ gĩa Karimeli. Nake mũndũ wa Ngai rĩrĩa aamuonire arĩ o haraihu akĩĩra ndungata yake Gehazi atĩrĩ, “Ta cũthĩrĩria! Ūũria

nĩ mũtumia ũrĩa Mũshunami! **26** Hanyũka ũmũtũnge na ũmũũrie atĩrĩ, “Wee ũrĩ mwega? ĩ mũthuri waku no mwega? Mwana waku no mwega?” Nake mũtumia ũcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Maũndũ mothe nĩ mega.” **27** Mũtumia ũcio aakinya harĩ mũndũ wa Ngai kĩrĩma-inĩ, akĩmũnyĩta magũrũ. Nake Gehazi agĩũka kũmweheria, no mũndũ wa Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Tigana nake! Arĩ na ruo rũnene mũno ngoro, no Jehova nĩahithĩte ũhorõ ũyũ akaaga kũũmenyithia gĩtũmi kĩa guo.” **28** Nake mũtumia ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Wee mwathĩ wakwa, nĩndakũũrĩtie ũhe kahĩ? Githĩ ndiakwĩrĩre, ‘Ndũkarahũre mwĩhoko wakwa?’” **29** Nake Elisha akĩĩra Gehazi atĩrĩ, “Wĩõhe mũcibi njõhero na ũkuue rũthanju rwakwa na guoko, ũhanyũke. Ūngĩcemanĩa na mũndũ o wõthe ndũkamũgeithie, na mũndũ o wõthe angĩkũgeithia ndũkamũcookerie. Ūthĩ ũigĩrĩre rũthanju rwakwa ũthĩũ-inĩ wa kamwana kau.” **30** Nowe nyina wa mwana akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, na o ta ũrĩa wee ũtũũraga muoyo-rĩ, nĩ ndigũgũtiga.” Nĩ ũndũ ũcio Elisha agĩũkĩra, akĩmũrũmĩrĩa. **31** Na rĩrĩ, Gehazi agĩthĩ arĩ mbere yao, akĩgĩrĩra rũthanju ũthĩũ-inĩ wa kahĩ kau, no gatiagambire kana kwĩnyagunyĩa. Nĩ ũndũ ũcio Gehazi akĩhũndũka agatũnge Elisha, na akĩmwĩra atĩrĩ, “Kamwana gatiinokĩra.” **32** Rĩrĩa Elisha aakinyire nyũmba, agĩkora kamwana gakomete gĩtanda-inĩ gĩaake karĩ gakuũ. **33** Nake agĩtoonya thĩĩnĩ, akĩhingĩra na mũrango marĩ o eerĩ nako, akĩhooya Jehova. **34** Nĩngĩ akĩhaica ũrĩrĩ, agĩkomera kamwana kau, kanua gwa kanua, maitho kwa maitho, na moko kwa moko. Na rĩrĩa eetambũrũkĩtie igũrũ rĩako, mwĩrĩ wa kamwana kau ũkĩgĩa ũrugarĩ. **35** Nake Elisha agĩũkĩra, akĩehera, akĩũrũũranga kanyũmba thĩĩnĩ, agĩcooka gĩtanda-inĩ, agĩtambũrũkia rĩngĩ igũrũ rĩako. Kamwana kau gagiathimũra maita mũgwanja, na gakihingũra maitho. **36** Nake Elisha agĩta Gehazi, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ita mũtumia ũcio Mũshunami.” Nake akĩmwĩta. Rĩrĩa mũtumia ookire-rĩ, Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya mũrũguo.” **37** Nake agĩtoonya, akĩgũũithia thĩ magũrũ-inĩ make, akĩĩnamia ũthĩũ thĩ. Agĩcooka akĩõya mwana wake, akiuma. **38** Nake Elisha agĩcooka Giligali, nakuo kũu bũrũri-inĩ ũcio nĩ kwarĩ na ng’aragu. Rĩrĩa thiritũ ya anabii yacemanagia nake, akĩĩra ndungata yake atĩrĩ, “Hagĩra nyũngũ nene ũrugĩre andũ aya irio.” **39** Hĩndĩ iyo ũmwe wa anabii agĩthĩ mũgũnda gwetha nyeni, agĩkora rũũngũ rwa gĩthaka. Agĩtua maciarõ maruo, akĩmũyũria ruuno-

inĩ rwa nguo yake ya igũrũ. Acooka akĩmatinangĩria nyũngũ-inĩ ĩyo yarugaga irio, o na gũtuĩka gũtirĩ mũndũ wamenyire ciarĩ kĩ. **40** Andũ acio makĩhũrĩrwo irio icio, no rĩrĩa maambĩrĩrie gũcĩrĩa-rĩ, magĩkaya makiuga atĩrĩ, “Wũ mũndũ wa Ngai, nyũngũ-inĩ ĩno he na gĩkuũ!” Nao makĩremwo nĩ gũcĩrĩa. **41** Nake Elisha akiuga atĩrĩ, “Rehei mũtu.” Nake akĩwikĩra nyũngũ-inĩ ĩyo, akiuga atĩrĩ, “Ihũrĩra andũ marĩe.” Na hakĩaga kĩndũ kĩngĩmathũkia irio-inĩ icio. **42** Na rĩrĩ, hagũka mũndũ oimĩte Baali-Shalisha, akĩrehera mũndũ wa Ngai mĩgate mĩrongo ĩrĩ ya cairi, ĩrĩa yarugĩtwo na maciaro ma mbere ma ngano, na igira cia ngano ya mũgethano. Nake Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Mĩnengere andũ marĩe.” **43** Nayo ndungata yake ĩkĩmũũria atĩrĩ, “Ndaahota atĩa kũhe andũ igana rĩmwe mĩgate ĩno?” No Elisha akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mĩnengere andũ marĩe. Nĩgũkorwo Jehova ekuuga ũũ: ‘Mekũria na matigie.’” **44** Nake akĩnengera andũ, makĩria na ĩgĩtigara, kũringana na kiugo kia Jehova.

5 Na rĩrĩ, Naamani aarĩ mũnene wa mbũtũ cia ita cia mũthamaki wa Suriata. Aarĩ mũndũ mũnene maitho-inĩ ma mwathi wake na aarĩ mũndũ watĩkĩte mũno, tondũ Jehova nĩamũhũthĩrĩte kũhe andũ a Suriata ũhootani. Aarĩ mũthigari njamba, no aarĩ na mangũ. **2** Na rĩrĩ, mbũtũ cia Suriata nĩciathiĩte nja na igataha mũĩrĩtu mũnini kuuma Isiraeli, nake aatungatagĩra mũtumia wa Naamani. **3** Nake mũĩrĩtu ũcio akĩra mwathi wake mũndũ-wa-nja atĩrĩ, “Naarĩ korwo mwathi wakwa Naamani no one mũnabii ũrĩa ũrĩ Samaria! No amũhonie mangũ make.” **4** Naamani agĩthĩ kũrĩ mũthamaki mwathi wake na akĩmwĩra ũrĩa mũĩrĩtu ũcio woimĩte Isiraeli oigĩte. **5** Nake mũthamaki ũcio wa Suriata akĩmũcookeria atĩrĩ, “Geria ũthĩ. Nĩngũtũmĩra mũthamaki wa Isiraeli marũa.” Nĩ ũndũ ũcio Naamani akiumagara na agĩkuua taranda ikũmi cia betha, na cekeri 6,000 cia thahabu, na nguo cia magarũrĩra ikũmi. **6** Marũa marĩa atwarĩire mũthamaki wa Isiraeli maandĩkĩtwo atĩrĩ: “Nĩndatũma ndungata yakwa Naamani na marũa maya kũrĩ we, nĩgeetha ũmũhonie mangũ make.” **7** Rĩrĩa mũthamaki wa Isiraeli aathomire marũa maciorĩ, agĩtembũranga nguo ciake, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndĩ Ngai? Ndaahota kũũruga na gũcookia muoyo ringĩ? Nĩ kĩ gĩgũtũma mũndũ ũyũ atũme mũndũ kũrĩ nĩ atĩ ahonio mangũ make? Ta kĩone, arageria kũnjũgita!” **8** Rĩrĩa Elisha mũndũ wa Ngai aiguire atĩ mũthamaki wa Isiraeli nĩatembũrangĩte nguo ciake-rĩ, akĩmũtũmĩra

ndũmĩrĩrĩ ĩno: “Nĩ kĩ gĩgũtũma ũtembũrange nguo ciaku? Reke mũndũ ũcio oke kũrĩ nĩ, na nĩekũmenya atĩ nĩ kũrĩ mũnabii thĩinĩ wa Isiraeli.” **9** Nĩ ũndũ ũcio Naamani agĩthĩ hamwe na mbarathi ciake na ngaari cia ita o nginya mũromo-inĩ wa nyũmba ya Elisha. **10** Nake Elisha akĩmũtũmĩra mũndũ amwĩre atĩrĩ, “Thĩ wĩthambe maita mũgwanja rũũ-inĩ rwa Jorodani, na mwĩrĩ waku nĩũkũhonio, na nĩũgũthera.” **11** No Naamani agĩthĩ arakarĩte, akiuga atĩrĩ, “Ngwĩciiragia atĩ ti-itherũ mũnabii nĩekuuma nja oke kũrĩ nĩ, na arũgame akaĩre rĩitwa rĩa Jehova Ngai wake, acooke athũngũthie guoko gwake igũrũ rĩa handũ hau harũaru, aahonie mangũ. **12** Githĩ njũũ cia Dameski, na Abana, o na Faripari ti njega gũkĩra maaĩ o mothe ma Isiraeli? Githĩ ndingĩthambire thĩinĩ wacio therio?” Nĩ ũndũ ũcio akĩhũndũka, agĩthĩ arakarĩte mũno. **13** Ndungata cia Naamani igĩthĩ harĩ we ikĩmwĩra atĩrĩ, “Ithe witũ, korwo mũnabii akwĩrĩre wĩke ũndũ mũnene gũkĩra ũyũ-rĩ, githĩ ndũngũwikire? Githĩ to wĩke makĩria ũndũ ũyũ aakwĩra, ‘Wĩthambe, ũtherio!’” **14** Nĩ ũndũ ũcio Naamani agĩkũrũka, agĩtobokia Jorodani maita mũgwanja, o ta ũrĩa mũndũ wa Ngai aamwĩrĩte, naguo mwĩrĩ wake ũkĩhona, ũgĩthera ũkĩhaana ta wa kaana kanini. **15** Hĩndĩ ĩyo Naamani na arĩa othe maamũteithagia magĩcooka kũrĩ mũndũ wa Ngai. Nake akĩrũgama mbere yake, akiuga atĩrĩ, “Rĩu nĩndamenya atĩ gũtirĩ Ngai ũngĩ thĩ yothe tiga gũkũ Isiraeli. Ndagũthaiha wĩtikĩre kuoya kĩheo kuuma kũrĩ ndungata yaku.” **16** Nake mũnabii akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova ũrĩa ndungatagĩra atũũruga muoyo-rĩ, nĩ ndingĩtikĩra kuoya kĩndũ o na kĩ.” Na rĩrĩ, o na gũtuĩka Naamani nĩamũringĩrĩrie mũno-rĩ, nĩaregire. **17** Nake Naamani akiuga atĩrĩ, “Angĩkorwo ndũngũoya-rĩ, ndagũthaiha ũreke nĩ ndungata yaku heo tĩrĩ ũrĩa wothe ũngĩkuuo nĩ nyũmbũ igĩrĩ, nĩgũkorwo ndungata yaku ndĩrĩ hĩndĩ ĩgacooka kũruta maruta ma njino kana magongona kũrĩ ngai ĩngĩ, tiga o Jehova. **18** No rĩrĩ, Jehova arorekeria ndungata yaku ũndũ-inĩ o ũyũ ũmwe: Rĩrĩa mũthamaki mwathi wakwa arĩtoonyaga hekarũ ya Rimoni amĩnamĩrĩre etiranĩtie na guoko gwakwa, na nĩ nyinamĩrĩre ho-rĩ, rĩrĩa ngainamĩrĩra ndĩ hekarũ-inĩ ya Rimoni, Jehova arorekeria ndungata yaku nĩ ũndũ wa gwĩka ũguo.” **19** Hĩndĩ ĩyo Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩ na thayũ.” Thuutha wa Naamani gũkorwo athĩite itĩna-rĩ, **20** Gehazi, ndungata ya Elisha mũndũ wa Ngai, agĩciiria atĩrĩ, “Mwathi wakwa nĩahũthĩria Naamani

ũcio Mūsuriata maũndũ nĩ kũrega kwamũkĩra indo iria ekũmũreheire. Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo-rĩ, nĩ nĩ ngũhanyũka ndĩmũkinyĩre nĩguo njoe kĩndũ kuuma harĩwe.” 21 Tondũ ũcio Gehazi akĩhiũha nĩguo akinyĩre Naamani. Rĩrĩa Naamani aamuonire ahanyũkĩte arorete na kũrĩ we-rĩ, akiuma ngaari-inĩ ya ita nĩguo amũtũnge. Akĩmũũria atĩrĩ, “Maũndũ mothe nĩ mega?” 22 Nake Gehazi agĩcookia atĩrĩ, “Ĩi, maũndũ mothe nĩ mega. Mwathi wakwa aandũma ngwĩre atĩrĩ, ‘Aanake eerĩ kuuma thiritũ-inĩ ya anabii mooka kũrĩ nĩ o rĩu, moimĩte bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu. Ndagũthaiha ũmahe taranda ĩmwe ya betha, na nguo cia magarũrĩra meerĩ.” 23 Nake Naamani akiuga atĩrĩ, “Ĩtikĩra woe taranda igĩrĩ.” Agĩthaiha Gehazi aciĩtikĩre, ningĩ akĩoha taranda igĩrĩ cia thahabu agĩciĩkĩra mĩhuko-inĩ ĩrĩ hamwe na nguo cia magarũrĩra meerĩ. Nake akĩnengera ndungata ciake igĩrĩ, igĩkuua, igĩthĩi mbere ya Gehazi. 24 Rĩrĩa Gehazi aakinyire kĩrĩma-inĩ, agĩtia ndungata indo icio, agĩciĩga nyũmba. Nake akiugĩra ndungata icio ũhoru, nacio igĩthĩĩra. 25 Thuutha ũcio agĩtoonya nyũmba akĩrũgama mbere ya mwathi wake Elisha. Nake Elisha akĩmũũria atĩrĩ, “Gehazi uuma kũ?” Nake Gehazi akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndungata yaku ndĩrĩ kũndũ igũthĩite.” 26 Nowe Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Gĩthĩ roho wakwa nduuma hamwe nawe rĩrĩa mũndũ ũcio oimire ngaari-inĩ ya ita agũtũnge? Nĩ ihinda rĩa kuoya mbeeca, kana kwamũkĩra nguo, na mĩgũnda ya mĩtamaiyũ na ya mĩthabibũ, na ndũũru cia mbũri na ng’ombe, na ndungata cia arũme na cia andũ-a-nja? 27 Mangũ ma Naamani nĩwe mekwĩgwatĩrĩra na njaro ciaku nginya tene.” Hĩndĩ ĩyo Gehazi akĩehera harĩ Elisha arĩ na mangũ na akerũha, akahaana o ta iria.

6 Na rĩrĩ, thiritũ ya anabii ikĩra Elisha atĩrĩ, “Rora, handũ haha tũgomanaga nawe nĩ hanini mũno. 2 Twĩtikĩrie tũthĩi Jorodani, o mũndũ witũ akuue ĩtugĩ kuo; na ũtwĩtikĩrie twake handũ ha gũtũũraga kũu.” Nake akĩmeera atĩrĩ, “Thĩi.” 3 Ningĩ ũmwe wao akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaiha wĩtikĩre gũthĩi na ndungata ciaku.” Nake Elisha agĩcookia atĩrĩ, “Ĩi, nĩtũgũthĩi na inyũi.” 4 Nake Elisha agĩthĩi hamwe nao. Nao magĩthĩi Jorodani na makĩambĩrĩra gũtema mĩti. 5 Na rĩrĩa ũmwe wao aatemaga mũti-rĩ, ithanwa rikĩgũa maaĩ-inĩ. Nake agĩkaya, akiuga atĩrĩ, “Mwathi wakwa, riuma rĩa kũhooya!” 6 Nake mũndũ wa Ngai akĩũria atĩrĩ, “Rĩagũa ha?” Na rĩrĩa aamuonirie handũ hau, Elisha agĩtinia kamũtĩ, agĩgaikia ho, narĩo ithanwa

rikĩrera maaĩ igũrũ. 7 Nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya ithanwa.” Nake mũndũ ũcio agĩtambũrũkia guoko, akĩrĩoya. 8 Na rĩrĩ, mũthamaki wa Suriata aarĩ na mbaara na andũ a Isiraeli. Thuutha wa kũrĩkanĩra na anene ake, akĩmeera atĩrĩ, “Ngwamba kambĩ handũ hana na hana.” 9 Mũndũ wa Ngai agĩtũmana kũrĩ mũthamaki wa Isiraeli, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩhũũge, na ndũkagerere handũ hana tondũ andũ a Suriata nĩho maraikũrũkia.” 10 Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli agĩtũma andũ magatuĩrie ũhoru wa handũ hau mũndũ wa Ngai aarĩtie ũhoru waho. Mahinda maingĩ Elisha nĩeragĩra mũthamaki wa Isiraeli kũndũ kũrĩa aagĩrĩrwo nĩ kwĩmenyerera, nake agaikaraga ehũũgĩte. 11 ũndũ ũcio ũkĩrakaria mũthamaki wa Suriata mũno. Nake agĩta anene ake na akĩmeera atĩrĩ, “Ngwenda kũmenya kuuma kũrĩ inyũi ũũ, nũũ witũ ũrĩ mwena wa mũthamaki wa Isiraeli?” 12 Nake ũmwe wa anene ake akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthamaki mwathi wakwa, gũtirĩ o na ũmwe witũ ũrĩ mwena wake. No rĩrĩ, Elisha ũrĩa mũnabii kũu Isiraeli nĩwe wĩraga mũthamaki wa Isiraeli ciugo nginya iria waragia ũrĩ nyũmba yaku ya toro.” 13 Nake mũthamaki agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Thĩi mũgatuĩrie kũrĩa arĩ, nĩguo ndũme andũ mamũnyũite.” Nake mũthamaki agĩcookerio ũhoru akĩrwo atĩrĩ, “Elisha arĩ Dothani.” 14 Nake mũthamaki agĩtũma mbarathi na ngaari cia ita, na mbũtũ yarĩ na hinya kũu. Igĩthĩi ũtukũ, ikĩrigiĩcĩria itũũra rĩu. 15 Na rĩrĩa ndungata ya mũndũ wa Ngai yokĩre, ikiuma nja rũciĩni tene, ikĩona atĩ mbũtũ ya ita, na mbarathi, na ngaari cia ita nĩciarigiĩcĩrie itũũra. Nayo ndungata ikĩũria atĩrĩ, “Wũi, mwathi wakwa-ĩ, tũgwĩka atĩa?” 16 Nake mũnabii akĩmũcookeria atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra, nĩgũkorwo arĩa marĩ mwena witũ nĩ aingĩ gũkĩra arĩa marĩ mwena wao.” 17 Nake Elisha akĩhooya atĩrĩ, “Wee Jehova, mũhingũre maitho nĩguo oone.” Nake Jehova akĩhingũra maitho ma ndungata ĩyo, nayo ikĩrora, ikĩona kũu irĩma-inĩ kũiyũire mbarathi na ngaari cia ita irĩ na mwaki, ciothe irigiĩcĩrie Elisha. 18 Na rĩrĩa thũ ciake ciaikũrũkaga irorete kũrĩ we-rĩ, Elisha akĩhooya Jehova, akiuga atĩrĩ, “Hũũra andũ aya na ũtumumu.” Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩmahũũra na ũtumumu, o ta ũrĩa Elisha aahooete. 19 Elisha akĩmeera atĩrĩ, “Ĩno tiyo njĩra, o na rĩrĩ tirĩo itũũra. Nũmĩrĩrai, na nĩngũmũtware kũrĩ mũndũ ũrĩa mũracaria.” Nake akĩmatwara nginya Samaria. 20 Maarĩkia kũingira itũũra rĩu inene, Elisha akiuga atĩrĩ, “Jehova hingũra andũ aya maitho nĩgeetha mone.”

Nake Jehova akĩmahingũra maitho, nao makĩona, magĩkora marĩ thĩinĩ wa Samaria. 21 Rĩria mũthamaki wa Isiraeli aamoonire-rĩ, akĩũria Elisha atĩrĩ, “Baba ndĩmooorage? Nĩ wega ndĩmooorage?” 22 Nake Elisha akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndũkamooorage. No ũurage andũ arĩa wĩnyĩitĩre na rũhiũ rwaku rwa njora kana ũta? Mahe irio na maaĩ, marĩe na manyue, macooke mathĩĩ kũrĩ mwathi wao.” 23 Nĩ ũndũ ũcio akĩmathondekera iruga inene, nao maarĩkia kũria na kũnyua, akĩmoigĩra ũhoru nao magĩcooka kũrĩ mwathi wao. Nĩ ũndũ ũcio mbũtũ cia ita cia Suriata igĩtiga gũtharĩkĩra bũrũri wa Isiraeli rĩngĩ. 24 Na rĩrĩ, thuutha ũcio Beni-Hadadi mũthamaki wa Suriata agĩcookanĩrĩria mbũtũ ciake cia ita ciothe, igĩthĩĩ, ikĩrigiicĩria Samaria irĩtunyane. 25 Na gũkĩgĩa na ng’aragu nene mũno itũura rĩu inene. Kũrigiicĩrio kwarĩo gũgũkĩra ihinda iraaia ũũ atĩ mũtwe wa ndigiri wendagio cekerĩ mĩrongo ĩnana cia betha, nakĩo kibaba kĩmwe kĩa mai na ndutura gĩkeendio cekerĩ ithano. 26 Na rĩria mũthamaki wa Isiraeli aahĩtũkagĩra rũthingo igũrũ-rĩ, mũtumia ũmwe akĩmũkaira, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthamaki, mwathi wakwa, ndeithia!” 27 Nake mũthamaki akĩmũcookeria atĩrĩ, “Angĩkorwo Jehova ndangĩgũteithia-rĩ, nĩ ingĩkũrutĩra ũteithio kũ? Nĩ kuuma kĩhuhĩro-inĩ kĩa ngano, kana nĩ kuuma kĩhĩhĩro-inĩ kĩa ndibeĩ?” 28 Ningĩ agĩcooka akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ kiragũthĩnia?” Nake agĩcooka atĩrĩ, “Mũtumia ũyũ aranjĩrĩre atĩrĩ, ‘Ruta mũrũguo nĩgeetha tũmũrĩe ũmũthĩ, naruo rũciũ tũkaarĩa mũriũ wakwa.’ 29 Nĩ ũndũ ũcio tũraruga mũriũ wakwa na tũramũria. Mũthenya ũyũ ũngĩ ndĩramwĩra atĩrĩ, ‘Ruta mũrũguo nĩgeetha tũmũrĩe,’ no aramũhitha.” 30 Na rĩria mũthamaki aagũire ciugo cia mũtumia ũcio-rĩ, agĩtembũranga nguo ciake. O agĩthiagĩra rũthingo igũrũ-rĩ, andũ magĩcũthĩrĩria, makĩona atĩ eehumbĩte nguo ya ikũnia thĩinĩ. 31 Nake akiuga atĩrĩ, “Ngai aronjika ũũru, na akĩrĩrĩrie kũnjika ũũru, angĩkorwo mũtwe wa Elisha mũrũ wa Shafatu nĩũgũkorwo ũnyĩitaine na mwĩrĩ wake ũmũthĩ!” 32 Na rĩrĩ, Elisha aikarĩte gwake nyũmba arĩ hamwe na athuuri. Nake mũthamaki agĩtũma mũndũ athiige mberĩ yake, no mũndũ ũcio ataanakinya, Elisha akĩra athuuri acio atĩrĩ, “Hĩ! ĩ nĩmũrona ũria mũuragani ũyũ andũmũire mũndũ oke andinie mũtwe? Atĩrĩrĩ, mũndũ ũcio ooka-rĩ, mũhinge mũrango, na mũũnyĩitĩrĩre ndakainĩre. Githĩ mũkubio wa magĩrũ ma mwathi wake ndũrĩ o thuutha wake?” 33 O akĩaria nao-rĩ,

mũndũ ũcio watũmĩtwo agĩkũrũka, agĩkinya hari we. Nake mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Mwanangĩko ũyũ uumĩte kũrĩ Jehova. Nĩ kĩĩ kĩngĩtũma njeterere Jehova makĩria ma ũguo?”

7 Elisha akiuga atĩrĩ, “Thĩkĩrĩria kiugo kĩa Jehova. Jehova ekuuga ũũ: Ihinda ta rĩrĩrĩ rũciũ-rĩ, kibaba kĩmwe kĩa mũtu mũhinyu gĩkeendio cekerĩ ĩmwe, nacio ibaba igĩrĩ cia cairi ikeendio cekerĩ ĩmwe hau kĩhingo-inĩ gĩa Samaria.” 2 Nake mũnene ũria wateithagia mũthamaki akĩra mũndũ wa Ngai atĩrĩ, “O na Jehova angĩhingũra ndirica cia igũrũ-rĩ, ũndũ ũcio wahoteka?” Nake Elisha akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩũkawona na maitho maku, no ndũkaarĩa o na kĩ!” 3 Na rĩrĩ, nĩ kwarĩ na andũ ana maarũarĩte mangũ, maakaraga itoonyero-inĩ rĩa kĩhingo gĩa itũura inene. Makĩrana atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩgĩtũma tũikare haha nginya tũkue?” 4 Tũngiuga atĩrĩ, ‘Nĩtũgũthĩ thĩinĩ wa itũura,’ o nakuo kũrĩ na ng’aragu, na no tũgũkua. Na tũngĩkara haha, no tũgũkua. Nĩ ũndũ ũcio rekei tũthĩĩ kũu kambĩ-inĩ ya Asuriata, twĩneane kũrĩo. Mangĩtũhonokia, tũgĩtũre muoyo; mangĩtũuraga, tũgĩkue.” 5 Hwaĩ-inĩ gũkĩra magĩũkĩra, magĩthĩĩ kambĩ-inĩ ya Asuriata. Nao maakinya nyumĩrĩra ya kambĩ, magĩkora gũtiarĩ mũndũ o na ũmwe kuo, 6 nĩgũkorwo Jehova niatũmĩte andũ a ita rĩa Asuriata maigue mũkubio wa ngaari cia ita, na wa mbarathi, na wa mbũtũ nene; nĩ ũndũ ũcio makĩrana atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, mũthamaki wa Isiraeli nĩakomborete athamaki a Ahiti na a Misiri nĩguo matũtharĩkĩre!” 7 Nĩ ũndũ ũcio magĩũkĩra, makĩũra hwaĩ-inĩ na mairia, magĩtiga hema ciao, o na mbarathi, na ndigiri. Magĩtiga kambĩ o ro ũguo yarĩ, na makĩũra nĩguo mahonokie mĩoyo yao. 8 Andũ arĩa maarĩ na mangũ magikinya nyumĩrĩra ya kambĩ, na magĩtoonya hema-inĩ ĩmwe. Makĩria na makĩnyua, na magĩkuua betha, na thahabu, o na nguo, magĩthĩĩ magĩchitha. Magĩcooka rĩngĩ magĩtoonya hema ĩngĩ, makĩoya indo iria ciarĩ kuo o nacio magĩchitha. 9 Magĩcooka makĩrana atĩrĩ, “Rĩu tũtĩreka wega. Mũthenya ũyũ nĩ wa kũheana ũhoru mwega, na ithuĩ no gũkĩra tũkĩrĩte naguo. Tũngĩeterera nginya gũkĩe, no tũherithio. Rekei tũthĩĩ o ro rĩu, tũkaheane ũhoru ũyũ nyũmba-inĩ ya mũthamaki.” 10 Nao magĩthĩĩ magĩta arangĩri a ihingo cia itũura, makĩmeera atĩrĩ, “Nĩtũgũthĩite kambĩ-inĩ ya Asuriata, na gũtirĩ mũndũ ũrĩ kuo, gũtirĩ o na mũgambo wa mũndũ, no mbarathi na ndigiri ciohetwo, nacio hema igatigwo o ro ũria ciatarĩ.” 11 Nao arangĩri a ihingo makĩanĩria ũhoru ũcio,

naguo ūgikinyīra nyūmba ya mūthamaki. **12** Nake mūthamaki agīūkīra ūtukū, na akīira anene ake atīrī, “Nīngūmwīra ūrīa Asuriata matwikīte. Nīmamenyete tūrī na ng’aragu, nī ūndū ūcio nīkīo matigīte kambī, makeehitha kūu gīthaka-inī, magīciiria atīrī, ‘Ti-itherū nīmekuuma itūūra-inī na hīndī ūyo tūmanyiite mīgwate marī muoyo na tūtoonye itūūra-inī inene.’” **13** Nake ūmwe wa anene ake agīcookia atīrī, “Tūma andū amwe mathīī na mbarathi ithano iria itigaire itūūra-inī. Ūhorō wao githī ndūgūkihaana o ta wa Isiraeli othe arīa marī gūkū thīinī. Īi-ni, megūkorwo mahaana o ta Isiraeli aya othe makirīī gūthira. Nī ūndū ūcio reke tūmatūme magatuīrie ūrīa kūhaana.” **14** Nī ūndū ūcio magīthuura ngaari igīrī cia ita na mbarathi ciacio, nake mūthamaki akīmatūma marūmīrīre mbūtū cia ita cia Asuriata. Nake agīatha atwarithia akīmeera atīrī, “Thīī mūgatuīrie ūrīa kūhaana.” **15** Makīmarūmīrīra o nginya Jorodani, magīkora njīra ūyūrīte nguo na indo iria Asuriata maatete marī ihenya-inī makīūra. Nī ūndū ūcio andū arīa maatūmītwo makīhūndūka na magīcookeria mūthamaki ūhorō ūcio. **16** Hīndī ūyo andū makīumagara, magīthīī na magītaha indo kambī-inī ya Asuriata. Nī ūndū ūcio kībaba kīmwe kīa mūtu kiendagio cekerī ĩmwe, na ibaba igīrī cia cairi ciendagio cekerī ĩmwe o ta ūrīa Jehova oigīte. **17** Na rīrī, mūthamaki aigīte mūnene ūrīa wamūteithagia akorwo arī mūrūgamīrīri wa kīhingo, nao andū makīmūrangīrīria hau kīhingo-inī, agīkua, o ta ūrīa mūndū wa Ngai oigīte rīrīa mūthamaki aathiite gwake mūciī. **18** Ūndū ūcio wekīkire o ta ūrīa mūndū wa Ngai eerīte mūthamaki: “Ihinda o ta rīrī rīciū, kībaba kīmwe kīa mūtu gīkeendio cekerī ĩmwe, nacio ibaba igīrī cia cairi ikeendio cekerī ĩmwe kīhingo-inī gīa Samaria.” **19** Mūnene ūcio eerīte mūndū wa Ngai atīrī, “O na Jehova angīhingūra ndirica cia igūrū-rī, ūndū ūcio wahoteka?” Nake mūndū wa Ngai aamūcookeirie atīrī, “Nīūkawona na maitho maku, no ndūkaarīa o na kī!” **20** Ūguo noguo gwekīkire kūrī mūnene ūcio, nīgūkorwo andū maamūrangīrīrie hau kīhingo-inī, agīkua.

8 Na rīrī, Elisha akīira mūtumia ūrīa aariūkīrie mwana atīrī, “Thīī hamwe na andū a nyūmba yaku mūgaikare kwa ihinda kūrīa mūngīhota gūkara, tondū Jehova nīatuīte kūgīe ng’aragu būrūrī-inī ūyū, īrīa ikūniina mīaka mūgwanja.” **2** Nake mūtumia ūcio agīka o ta ūrīa mūndū wa Ngai oigīte. We mwene na andū a nyūmba yake magīthīī na magīkara

būrūrī wa Afilisti mīaka mūgwanja. **3** Na rīrī, mīaka mūgwanja yathira-rī, akiuma būrūrī wa Afilisti, agīthīī kūrī mūthamaki kūmūthaita nī ūndū wa nyūmba na gīthaka gīake. **4** Mūthamaki aaragia na Gehazi, ndungata ya mūndū wa Ngai, akīmwīra atīrī, “Ta njīira maūndū mothe manene marīa Elisha aaneka.” **5** O rīrīa Gehazi eeraga mūthamaki ūrīa Elisha aariūkīrie mūndū-rī, mūtumia ūrīa wariūkīrio mūrīū nī Elisha agīka gūthaita mūthamaki nī ūndū wa nyūmba na gīthaka gīake. Nake Gehazi akiuga atīrī, “Mūthamaki mwathi wakwa, ūyū nīwe mūtumia ūcio, na mūrīū ūrīa wariūkīrio nī Elisha nīwe ūyū.” **6** Nake mūthamaki akīūra mūtumia ūhorō ūcio, nake akīmūhe ūhorō. Nīngī mūthamaki akīira mūnene ūmwe wake ūhorō wa mūtumia ūcio, akīmwīra atīrī, “Mūcookerie kīrīa gīothe kīarī gīake, hamwe na uumithio wothe wa gīthaka gīake, kuuma mūthenya ūrīa oimire būrūrī ūyū o nginya rīu.” **7** Na rīrī, Elisha agīthīī Dameski, nake Beni-Hadadi mūthamaki wa Suriata aarī mūrūaru. Rīrīa mūthamaki eerirwo atīrī, “Mūndū wa Ngai nīokīte nginya gūkū,” **8** akīira Hazaeli atīrī, “Oya kīheo, ūthīī ūtūnge mūndū wa Ngai. Tuīria ūhorō harī Jehova na ūndū wake; mūrīe atīrī, ‘Nīī nīngūhona ndwari ĩno?’” **9** Nī ūndū ūcio Hazaeli agīthīī gūtūnga Elisha, akuūite kīheo kīa indo iria njega cia Dameski, ikuūitwo nī ngamīira mīrongo ĩna. Hazaeli agīthīī, akīrūgama mbere ya Elisha, akīmwīra atīrī, “Mūrūguo Beni-Hadadi mūthamaki wa Suriata nīwe wandūma ngūurie atīrī, ‘Nīī nīngūhona ndwari ĩno?’” **10** Nake Elisha agīcookia atīrī, “Thīī ūmwīre atīrī, ‘Ti-itherū nīūkūhona’; no Jehova nīanguūrīrie atī no egūka.” **11** Elisha akīmūkūrīra maitho amūrōrete nginya Hazaeli agīconoka. Nake mūndū wa Ngai akīambīrīria kūrīra. **12** Nake Hazaeli akīmūria atīrī, “Nī kīī kīratūma mwathi wakwa arīre?” Nake agīcookia atīrī, “Nī ūndū nīnjūūī ūuru ūrīa ūkaarehere andū a Isiraeli. Nīūgacina ciīgītīro ciao iria nūmu, na ūūrage aanake ao na rūhiū rwa njora, ūtungumanie twana twao thī, na ūtarūre nda cia andū-a-rja arīa marī nda.” **13** Nake Hazaeli akīmūria atīrī, “Ntungata ĩno yaku ĩtariī ta ngui-rī, yahota atīa gwīka ūndū mūnene ūguo?” Nake Elisha akīmūcookeria atīrī, “Jehova nīanyonetie atī nīūgatuīka mūthamaki wa Suriata.” **14** Nīngī Hazaeli agītigana na Elisha agīcooka kūrī mwathi wake. Rīrīa Beni-Hadadi aamūrīrie atīrī, “Elisha akwīrire atīa?” Hazaeli akīmūcookeria atīrī, “Anjīrīre ti-itherū nīūkūhona.” **15** No mūthenya ūyū

ũngĩ Hazaeli akĩoya taama mũritũ, akĩũtobokia maaĩ-inĩ, akĩhumbĩra mũthamaki ũthiũ nãguo, o nginya agĩkua. Nake Hazaeli agĩthamaka ithenya rĩake. **16** Mwaka-inĩ wa itano wa wathani wa Joramũ mũrũ wa Ahabũ mũthamaki wa Isiraeli-rĩ, Jehoramũ mũrũ wa Jehoshafatu akĩambĩrĩria gũthamaka Juda. **17** Jehoramũ aarĩ na ũkũrũ wa miaka mĩrongo itatũ na rĩrĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu miaka inana. **18** Nĩathiire na mĩthiire ya athamaki a Isiraeli, o ta ũrĩa nyũmba ya Ahabũ yekĩte, nĩgũkorwo aahikirie mwarĩ wa Ahabũ. Nĩekire maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova. **19** No rĩrĩ, nĩ ũndũ wa ndungata yake Daudi, Jehova ndeendaga kwananga Juda. Nĩeraniire atĩ nĩegũtũũria tawa nĩ ũndũ wa Daudi na njaro ciake nginya tene. **20** Mahinda ma Jehoramũ-rĩ, andũ a Edomu nĩmaremeire Juda na makĩgĩa na mũthamaki wao ene. **21** Nĩ ũndũ ũcio Jehoramũ agĩthiĩ Zairu hamwe na ngaari ciake ciothe cia ita. Andũ a Edomu makĩmũrigiicĩria hamwe na anene a ngaari ciake cia ita, no agĩũkĩra na akĩũra ũtukũ; narĩo ita rĩake, o na kũrĩ o ũguo, rikĩũra rĩgĩcooka mũciĩ. **22** Nginyagia ũmũthĩ andũ a Edomu matũũraga maremeire Juda. Andũ a Libina o nao makĩrega watho wa Juda o ihinda-inĩ rĩu. **23** Maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jehoramũ, na marĩa mothe eekire, githĩ matĩandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma mahinda ma athamaki a Juda? **24** Nake Jehoramũ akĩhurũka hamwe na maithe make na agĩthikwo hamwe nao itũũra-inĩ rĩa Daudi. Nake mũriũ Ahazia agĩtũika mũthamaki ithenya rĩake. **25** Mwaka-inĩ wa ikũmi na rĩrĩ wa wathani wa Joramũ mũrũ wa Ahabũ mũthamaki wa Isiraeli-rĩ, Ahazia mũrũ wa Jehoramũ mũthamaki wa Juda nĩguo ambĩrĩrie gũthamaka. **26** Ahazia aarĩ na ũkũrũ wa miaka mĩrongo rĩrĩ na rĩrĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mwaka ũmwe. Nyina eetagwo Athalia, mwarĩ wa mwana wa Omuri mũthamaki wa Isiraeli. **27** Nake Ahazia agĩthiĩ na mĩthiire ya nyũmba ya Ahabũ, na agĩka ũũru maitho-inĩ ma Jehova o ta ũrĩa nyũmba ya Ahabũ yekĩte, nĩgũkorwo nĩmatarainie na nyũmba ya Ahabũ nĩ ũndũ wa kũhikania kuo. **28** Ahazia nĩmathiire na Joramũ mũrũ wa Ahabũ nĩguo makarũe na Hazaeli mũthamaki wa Suriata kũu Ramothu-Gileadi. Nao Asuriata makĩguraria Joramũ; **29** nĩ ũndũ ũcio Mũthamaki Joramũ akĩhũndũka, agĩthiĩ Jezireeli nĩguo akahonie nguraro irĩa aagurariĩtio nĩ Asuriata kũu Ramothu makĩrũa na Hazaeli mũthamaki

wa Suriata. Hĩndĩ iyo Ahazia mũrũ wa Jehoramũ mũthamaki wa Juda agĩkũrũka, agĩthiĩ Jezireeli akarore Joramũ mũrũ wa Ahabũ, tondu nĩagurariĩtio.

9 Na rĩrĩ, mũnabii Elisha agũta mũndũ ũmwe wa thiritũ ya anabii, akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩnikĩra nguo yaku ya igũrũ mũcibi-inĩ, na ũkuue mbũthũ ĩno ya maguta, ũthiĩ nginya Ramothu-Gileadi. **2** Wakinya kũu, ũcarie Jehu mũrũ wa Jehoshafatu, mũrũ wa Nimushi. ũthiĩ kũrĩ we, ũmũtigithanie na andũ a thiritũ yake, ũmũingĩrie kanyũmba ga thĩĩnĩ. **3** ũCooke woe mbũthũ ya maguta ũmũitĩrĩrie mũtwe na uge atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga ũũ: Ndagũitĩrĩria maguta ũtũike mũthamaki wa Isiraeli.’ ũCooke ũhingũre mũrango ũre; ndũgaikare!” **4** Nĩ ũndũ ũcio mwanake ũcio mũnabii agĩthiĩ nginya Ramothu-Gileadi. **5** Rĩrĩa aakinyire kuo, agĩkora anene a mbũtũ cia ita maikariĩte hamwe. Akĩra mũnene wao atĩrĩ, “Mũnene, ndĩ na ndũmĩrĩri yaku.” Nake Jehu akĩũria atĩrĩ, “Ithuothe-rĩ, nĩ ũrĩkũ ũrĩ na ndũmĩrĩri yake?” Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩwe mũnene, ndũmĩrĩri nĩ yaku.” **6** Jehu agĩũkĩra, akĩingĩra nyũmba. Nake mũnabii agĩitĩrĩria Jehu maguta mũtwe, akiuga atĩrĩ, “Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga ũũ: ‘Ndagũitĩrĩria maguta ũtũike mũthamaki wa andũ a Jehova a Isiraeli. **7** Wee-rĩ, nĩũkaniina nyũmba ya Ahabũ mwathi waku nĩgeetha ndĩrĩhĩrie thakame ya anabii ndungata ciakwa, na thakame ya ndungata cia Jehova ciothe rĩrĩa yaitirwo nĩ Jezebeli. **8** Nyũmba yothē ya Ahabũ nĩgathira biũ. Nĩnganiina nyũmba yothē ya Ahabũ na ndĩmũniĩnĩre arũme othe, arĩa ngombo na arĩa matarĩ ngombo thĩĩnĩ wa Isiraeli. **9** Nyũmba ya Ahabũ ngaamĩtua o ta nyũmba ya Jeroboamu mũrũ wa Nebati, na ta ya Baasha mũrũ wa Ahija. **10** Ha ũhoro wa Jezebeli-rĩ, agaatabuurangwo nĩ ngui arĩ mũgũnda-inĩ wa Jezireeli, na gũtirĩ mũndũ ũkaamũthika.” Nake akĩhingũra mũrango akĩũra. **11** Hĩndĩ irĩa Jehu oomire nja kũrĩ anene a thiritũ yake, mũndũ ũmwe wao akĩmũuria atĩrĩ, “Maũndũ mothe nĩ mega? Mũgũrũki ũcio egũũkĩte kũrĩ we nĩkĩ?” Nake Jehu agĩcookia atĩrĩ, “Wee nĩũũ mũndũ ũcio o na maũndũ marĩa aaragia.” **12** Nao makiuga atĩrĩ, “Tiga gũtũheenia, twĩre ma.” Jehu akiuga atĩrĩ, “Anjĩra ũũ: ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Ndagũitĩrĩria maguta ũtũike mũthamaki wa Isiraeli.’” **13** Nao makĩhiũha kuoya nguo ciao cia igũrũ, magĩciara ngathĩ-inĩ cia nyũmba arũgame ho, magĩcooka makĩhuha karumbeta na makĩanĩrĩra atĩrĩ, “Jehu nĩwe mũthamaki!” **14** Nĩ ũndũ ũcio, Jehu

mūrū wa Jehoshafatu, mūrū wa Nimushi, agīciirira gūūkīrira Joramu. (Hīndī ūyo Joramu na Isiraēli yothe maagitagīra Ramothu-Gileadi, kuuma kūrī Hazaeli mūthamaki wa Suriata. 15 No Mūthamaki Joramu nīacookete Jezireeli akahonie ironda iria aagurarītio nī Asuriata, rīrīa maarūaga na Hazaeli mūthamaki wa Suriata.) Nake Jehu akiuga atīrī, “Angīkorwo nīmwetikīra ūguo, mūtikareke mūdū o na ūmwe oime itūūra-inī athīi akaheane ūhorō ūcio Jezireeli.” 16 Nīngī Jehu akīhaica ngaari yake ya ita, agīthīi Jezireeli, tondū nīkūo Joramu aahurūkīte, na Ahazia mūthamaki wa Juda nīaikūrūkīte agathīi kūmūrora. 17 Hīndī īrīa mūrōri wa itūūra aarūgamīte mūthiringo-inī mūrāihu na igūrū kūo Jezireeli, akīona mbūtū cia ita cia Jehu igīūka, agītana, akiuga atīrī, “Nīndīrona mbūtū cia ita igīūka.” Nake Joramu agīathana, akiuga atīrī, “Ethaai mūdū wa mbarathi, ūmūtūme athīi acitūnge, aciūrīe atīrī, ‘Mūūkīte na thayū?’” 18 Nake mūdū ūcio akīhaica mbarathi, agīthīi gūtūnga Jehu, akīmūrira atīrī, “Ūū nīguo mūthamaki ekūrīa: ‘Weerī, ūūkīte na thayū?’” Nake Jehu akīmūcookeria atīrī, “Ūrī na ūhorō ūrīkū na thayū? Nyuma thuutha.” Nake mūrōri wa itūūra agīcookia ūhorō, akiuga atīrī, “Mūdū ūrīa twatūma nīakinya harīo, na ndaracooka na gūkū.” 19 Nī ūndū ūcio mūthamaki agītūma mūdū wa keerī wa mbarathi. Aakinya kūrī o akīmeera atīrī, “Ūū nīguo mūthamaki eekūrīa: ‘Mūūkīte na thayū?’” Nake Jehu agīcookia atīrī, “Ūrī na ūhorō ūrīkū na thayū? Nyuma thuutha.” 20 Nake mūrōri wa itūūra agīcookia ūhorō, akiuga atīrī, “Nīakinya harīo, no-o nake ndaracooka na gūkū. Mūtwarīre wa ngaari ya ita nī ta mūtwarīre wa Jehu mūrū wa Nimushi; atwarithagia ta mūgūrūki.” 21 Nake Joramu agīathana, akiuga atīrī, “Ohererai mbarathi ngaari-inī yakwa ya ita.” Na ciohererwo, Joramu mūthamaki wa Isiraēli na Ahazia mūthamaki wa Juda makiumagara, o mūdū arī ngaari-inī yake ya ita, magatūnge Jehu. Magīcēmania nake kamūgūnda-inī karīa kaarī ka Nabothu ūrīa Mūjezeeli. 22 Rīrīa Joramu onire Jehu, akīmūrīa atīrī, “Jehu, ūūkīte na thayū?” Nake Jehu agīcookia atīrī, “Kūnggīa na thayū atīa, ūhooi wa mīhianano wothe na ūrogī wa nyūkwa, Jezebeli, ūingīhīte ūū?” 23 Joramu akīgarūrūka akīūra, akiugaga atīrī, “Ahazia, kūrī na njikanīrīrio!” 24 Hīndī ūyo Jehu akīruta ūta wake, akīratha Joramu gatagatī ga ciande. Naguo mūguū ūgītheeca ngoro yake, agītungumana ngaari-inī yake. 25 Nake Jehu akīūra Bidikari mūnene wa

ngaari yake ya ita atīrī, “Muoe ūmūkie mūgūnda-inī ūrīa warī wa Nabothu ūrīa Mūjezeeli. Ririkana rīrīa nīi nawe twatwaraga ngaari cia ita tūrī thuutha wa ithe Ahabu, rīrīa Jehova aarīrie ūrathi ūyū ūmūkonīi, akiuga ūū: 26 ‘Mūthenya wa ira nīndīronire thakame ya Nabothu na thakame ya arīū ake, nīguo Jehova ekuuga, na ti-itherū nīngatūma ūmīrīhīre mūgūnda-inī o ūyū, nīguo Jehova ekuuga.’ Rīu kīmuoe, ūmūkie mūgūnda-inī ūcio, kūrīngana na kiugo kīa Jehova.” 27 Hīndī īrīa Ahazia mūthamaki wa Juda onire ūrīa kwahaana, akīūra na njīra ya Bethi-Hagani. Nake Jehu akīmūhanyūkīa, akīanagīrīra atīrī, “Mūūragei o nake!” Nao makīmūgarūrīra arī ngaari-inī yake ya ita erekeire Guri hakuhī na Ibileamu, no akīūrīra Megido, agīkūrīa kuo. 28 Nacio ndungata ciake ikīmūkuua na ngaari ya ita, ikīmūtwarā Jerusalemu, na makīmūthika hamwe na maithe make mbīrīra-inī yake, itūūra-inī rīa Daudi. 29 (Ahazia aatūikīte mūthamaki wa Juda mwaka-inī wa ikūmi na ūmwe wa wathani wa Joramu mūrū wa Ahabu). 30 Nīngī Jehu agīthīi Jezireeli. Na rīrīa Jezebeli aaiguire ūguo-rī, akīhaka maithe make rangi na akīgemia njuūrī yake, agīcūthīrīra nja arī ndīrica-inī. 31 Rīrīa Jehu aatoonyaga kīhingo-inī, Jezebeli akīmūrīa atīrī, “Ūūkīte na thayū, Zimuri, wee mūūrugi wa mwathi waku?” 32 Nake Jehu akīrora na igūrū ndīrica-inī, agītana akīūrīa atīrī, “Nūū ūrī mwena wakwa? Nūū?” Nao andū eerī kana atatū maarī ahakūrē makīmūrora arī thī. 33 Nake Jehu akiuga atīrī, “Mūikie thī!” Nī ūndū ūcio makīmūkia akīgūa thī, nayo thakame īmwe yake ikīmīnjūkīra rūthingo o hamwe na mbarathi iria ciamūrangagīrīra thī na magūrū ma cio. 34 Jehu agītōonya nyūmba ya ūthamaki thīnī akīrīa na akīnyua. Nake akiuga atīrī, “Menyererai mūdū-wa-nja ūcio mūrume, na mūmūthike tondū araarī mwarī wa mūthamaki.” 35 No rīrīa maathīre nja makamūthike, matiakorire kīndū o na kīmwe kīa mwīrī wake, tīga o ihīndī rīa mūtwe wake, na magūrū, na moko make. 36 Nao makīhūndūka, makīra Jehu ūhorō ūcio, nake akiuga atīrī, “Gikī nī kiugo kīa Jehova kīrīa aarīrie na kanua ka ndungata yake Elīa ūrīa Mūtishibi, akiuga atīrī: Ngui nīikaarīa mwīrī wa Jezebeli kamūgūnda-inī ka Jezireeli. 37 Nakīo kīimba kīa Jezebeli gīgaatuika o ta rūrua kīrī thī kamūgūnda-inī ka Jezireeli, nīgeetha gūtīkagīe mūdū ūkaahota kuuga atīrī, ‘Ūyū nī Jezebeli.’”

10 Na rīrī, Samaria kwarī na arīū a nyūmba ya Ahabu mīrongo mūgwanja. Nī ūndū ūcio Jehu

akīandika marūa akīmatūma Samaria kūrī anene a Jezireeli, na athuuri, na areri a ciana cia Ahabu, akīmeera atīrī, 2 “Tondū mūrī na ciana cia mwathi wanyu, na ningī mūrī na ngaari cia ita na mbarathi, na itūūra inene rīirigīre na thingo cia hinya, o na indo cia mbaara-rī, marūa maya maamūkinyīra-rī, 3 thuurai mūrīū ūrīa mwega na mwagīrīru mūno wa mwathi wanyu, na mūmūikarīrie gītī kīa ūnene gīa ithe. Mūcooke mūrūrīre nyūmba ya mwathi wanyu.” 4 No-o makīmaka makiuga atīrī, “Angīkorwo athamaki eerī matiigana kūmūtooria-rī, ithuī twakīhota atīa?” 5 Nī ūndū ūcio ūrīa warī mūrōri wa maūndū ma nyūmba ya ūthamaki, na mwathi wa itūūra, na athuuri, na areri a ciana magītūmīra Jehu ndūmīrīri īno: “Ithuī tūrī ndungata ciaku, na nītūgwīka ūrīa wothe ūkuuga. Tūtiigūtua mūndū o na ūmwe mūthamaki; wee īka o ūrīa ūngīona kwagīrīre.” 6 Nake Jehu akīmaandīkīra marūa ma keerī akīmeera atīrī, “Angīkorwo mūrī mwena wakwa na nīmūkūnjathīkīra, ūragai arīū a mwathi wanyu, mūgooka na ciongo ciao gūkū Jezireeli ihinda o ta rīrī rūciū.” Na rīrī, arīū a mūthamaki mīrongo mūgwanja maarī na atongoria a itūūra arīa maamareraga. 7 Na rīrīa marūa maakinyire, andū acio makīnyiita arīū acio mīrongo mūgwanja a mūthamaki na makīmooraga othe. Magīkīra ciongo ciao ikabū-inī, magīcitwarīra Jehu o kūu Jezireeli. 8 Rīrīa mūndū ūrīa watūmītuo aakinyire, akīra Jehu atīrī, “Nīmarehe ciongo cia ciana cia mūthamaki.” Nake Jehu agīathana, akiuga atīrī, “Ciigei irūndo igīrī itoonyero-inī rīa itūūra o nginya rūciinī.” 9 Rūciinī rūrū rūngī Jehu akiumagara. Akīrūgama mbere ya andū othe, akiuga atīrī, “Inyuī mūtīhītīe. Nī nī nī ndaciirīre ndundu ya gūūkīrīra mwathi wakwa na ngīmūuraga, no nūū ūragīte andū aya othe? 10 Menyai ūū, atī gūtīrī kiugo o na kīmwe kīarītio nī Jehova igūrū rīa nyūmba ya Ahabu gītakahingio. Jehova ekīte o ūrīa oigīte na kanua ka ndungata yake Elija.” 11 Nī ūndū ūcio Jehu akīūraga andū othe a nyūmba ya Ahabu arīa maatigaire kūu Jezireeli, o ūndū ūmwe na atongoria ake othe, na arata ake a hakuhī, o na athīnjīri-ngai ake, na gūtīrī mūndū wahonokire. 12 Jehu agīcooka akiumagara, agīthī Samaria. Aakinya Bethi-Ekedi ya Arīithi-rī, 13 agītūngana na andū amwe arīa maataranie na Ahazia mūthamaki wa Juda akīmooria atīrī, “Inyuī mūrī a?” Nao magīcookia atīrī, “Ithuī tūrī a nyūmba ya Ahazia, na tūūkīte kūgeithia mbarī ya mūthamaki, na ya mūtumia wa

mūthamaki.” 14 Nake agīathana atīrī, “Nīmanyiitwo marī muoyo!” Nī ūndū ūcio makīmatwara marī muoyo makīmooragīra gīthima-inī kīa Bethi-Ekedi, maarī andū mīrongo īna na eerī. Gūtīrī mūndū o na ūmwe wahonokire. 15 Nake aarīkia kuuma kūu, agīkora Jehonadabu mūrū wa Rekabu, o nake okīte kūmūtūnga. Nake Jehu akīmūgeithia, akīmūūria atīrī, “Wee ūrī na ūiguano na nī, o ta ūrīa ndī na ūiguano nawe?” Nake Jehonadabu akīmūcookeria atīrī, “Ī ndī naguo.” Nake Jehu akiuga atīrī, “Kūngīkorwo nī ūguo-rī, rehe guoko.” Nī ūndū ūcio Jehonadabu agīka ūguo, nake Jehu akīmūteithīrīria kūhaica ngaari-inī ya ita. 16 Nake Jehu akīmwīra atīrī, “Ūka tūthīi nawe ūkeonere ūrīa ndīrutanīirīe na kīyo nī ūndū wa Jehova.” Nake akīmūkuua na ngaari yake ya ita. 17 Rīrīa Jehu aakinyire Samaria-rī, akīūraga andū othe a nyūmba ya Ahabu arīa maatigaire, akīmāniina kūrīngana na kiugo kīa Jehova kīrīa kīarītio nī Elija. 18 Ningī Jehu agīcookereria andū othe hamwe, akīmeera atīrī, “Ahabu aatungatīre Baali o hanini; no Jehu ekūmūtungatīra makīria. 19 Na rīrī, tūmanīrai anabii othe a Baali, na atungatī othe ayo, o na athīnjīri-ngai ayo othe. Tigīrīrai atī gūtīrī o na ūmwe ūtarī ho, tondū nīngūrūtīra Baali igongona inene. Mūndū wothe ūkwaga gūūka, ndegūtūūra muoyo.” Nowe Jehu ekaga ūguo arī na wara wa kūūraga atungatī othe a Baali. 20 Nake Jehu akiuga atīrī, “Ītanai kīūngano gīa gūtīithia Baali.” Nī ūndū ūcio magīkīanīrīra kīūngano kīu. 21 Nake agīcooka agītūma ūhorō kūndū guothe Isiraēli, nao atungatī othe a Baali magīūka; na gūtīrī o na ūmwe watīrīre. Makīgōmana hekarū-inī ya Baali o nginya ikīyūra kuuma mwena ūmwe nginya ūrīa ūngī. 22 Nake Jehu akīra mūikaria wa harīa nguo ciaigagwo atīrī, “Rehere ndungata ciothe cia Baali nguo.” Nī ūndū ūcio agīcīrehere nguo. 23 Hīndī īyo Jehu na Jehonadabu mūrū wa Rekabu magītoonya hekarū ya Baali. Jehu akīra ndungata cia Baali atīrī, “Rorai mīena yothe muone atī gūtīrī ndungata cia Jehova irī haha hamwe na inyuī, o tiga ndungata cia Baali.” 24 Nī ūndū ūcio magītoonya marute magongona, na maruta ma njino. Na rīrī, Jehu nīaigīte arūme mīrongo īnana kūu nja akameera atīrī: “Ūmwe wanyu angīrekereria mūndū wa arīa ngūneana moko-inī manyu oore-rī, we egūkua ithenya rīa mūndū ūcio.” 25 Rīrīa Jehu aarīkirie kūruta igongona rīa njino-rī, agīatha arangīri na anene ao atīrī, “Toonyai thīnī mūmoorage; mūtīkareke mūndū o na ūmwe

wao oore.” Nī ūndū ūcio makīmooraga na hiū cia njora. Nao arangīri na anene ao magīikia mīrī yao nja, magīcooka magītoonya ihoero rīa na thīinī rīa hekarū ya Baali. **26** Nao makīruta ihiga rīrīa rīamūre nja ya hekarū ya Baali na makīrīcina. **27** Makīmomora ihiga rīrīa rīamūre rīa Baali, na magītharia hekarū ya Baali makīmītua kīoro o na nginya ūmūthī. **28** Nī ūndū ūcio Jehu akīniina biū ūhooi wa Baali thīinī wa Isiraēli. **29** No rīrī, ndaatiganire na mehīa ma Jeroboamu mūrū wa Nebati, marīa aatūmire Isiraēli meehie ma kūhooya mīhianano ya njaū ya thahabu kūu Betheli na Dani. **30** Nake Jehova akīira Jehu atīrī, “Tondū nīwīkite wega, ūkahingia ūrīa kwagīrīre maitho-inī makwa, na ūgeeka nyūmba ya Ahabu ūrīa ndaatanyīte kūmekarī, njiaro ciaku igūtūūra ithamakagīra Isiraēli nginya rūciaro rwa kana.” **31** No Jehu ndaigana kūmenyerera kūiga watho wa Jehova, Ngai wa Isiraēli, na ngoro yake yothe. Ndaigana gūtīgana na mehīa ma Jeroboamu, marīa atūmīte andū a Isiraēli mehīe. **32** Matukū-inī macio, Jehova nīambīrīirie kūnyīhia mīhaka ya Isiraēli. Hazaeli nīatoorīrie andū a Isiraēli būrūrī-inī wao wothe **33** mwena wa irathīro wa Jorodani na būrūrī-inī wothe wa Gileadi, (Būrūrī wa Gadi na Rubeni na Manase), kuuma Aroeri gūtwarana na mūkuru wa Arinoni, kūgerera Gileadi nginya Bashani. **34** Ha ūhoru wa maūndū marīa mangī makoniū wathani wa Jehu-rī, na marīa mothe eekire, na marīa mothe ahingirīerī, githī matīandīkitwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Isiraēli? **35** Nake Jehu akīhurūka na maithē make na agīthikwo Samaria. Nake mūrū Jehoahazu agītūika mūthamaki ithēnya rīake. **36** Nariō ihinda rīrīa Jehu aathamakīre Isiraēli kūu Samaria rīarī mīaka mīrongo īrī na īnana.

11 Rīrīa Athalia nyina wa Ahazia onire atī mūrū nīakua-rī, agīthī na mbere kūūruga andū othe a nyūmba yothe ya ūthamaki. **2** No rīrī, Jehosheba, mwarī wa Mūthamaki Jehoramū na mwarī wa nyina na Ahazia, akīoya Joashu mūrū wa Ahazia akīmweheria kuuma kūrī ariū a mūthamaki arīa maakīrie kūūrugwo. Akīmūiga hamwe na mūreri wake kanyūmba ga gūkoma, akīmūhitha kuuma kūrī Athalia; nī ūndū ūcio Joashu ndaigana kūūrugwo. **3** Aikarīe ahithītwo hamwe na mūreri wake thīinī wa hekarū ya Jehova mīaka ītandatū īrīa Athalia aathamakīre būrūrī ūcio. **4** Mwaka-inī wa mūgwanja, Jehoiada agītūmanīra

anene a ikundi arīa maathaga thigari igana rīmwe, thīinī wa andū arīa meetagwo Akari, na arangīri nao magītuka kūrī we kūu hekarū-inī ya Jehova. Nake akīgīa kīrīkanīro nao na akīmehīthīrīa kūu hekarū-inī ya Jehova. Agīcooka akīmoonīa mūrū wa mūthamaki. **5** Akīmaatha akīmeera atīrī, “Mūgwīka ūu: Inyuī arīa othe mūgaakorwo mūrī wīra mūthenya wa thabatūrī, gīcunjī kīmwe kīanyu gīa ithatū gīkaarangīra nyūmba ya ūthamaki, **6** nakīo gīcunjī gīa ithatū kīrangīre Kīhingo gīa Suri, ningī gīcunjī gīa ithatū gīkorwo kīhingo-inī kīrīa kīrī thuutha wa arangīri arīa mateithanagia kūrangīra hekarū, **7** na inyuī andū arīa makoragwo thīinī wa ikundi icio ingī igīrī, arīa matakoragwo wīra mūthenya wa thabatūrī, othe makaarangīra hekarū nī ūndū wa mūthamaki. **8** Mūkare mūthīūrūrūkīrie mūthamaki, o mūndū anyīitīte indo ciake cia mbaara na guoko. Mūndū o na ūrīkū angīkaamūkuhīrīa no nginya ooragwo. Mūkare hakuhī na mūthamaki o harīa hothe angīthī.” **9** Nao anene a ita arīa maathaga ikundi cia andū igana rīmwe magītuka o ta ūrīa Jehoiada, mūthīnjīri-Ngai aathanīte. O mūnene akīoya andū ake, arīa maathīiga wīra mūthenya ūcio wa thabatū na arīa moimagīra wīra hīndī īyo, othe magītuka kūrī Jehoiada mūthīnjīri-Ngai. **10** Nake akīhe anene acio matimū na ngo iria ciarī cia Mūthamaki Daudi, iria ciakoragwo hekarū-inī ya Jehova. **11** Nao arangīri, o mūndū arī na indo ciake cia mbaara, magīthīūrūrūkīria mūthamaki hau hakuhī na kīgongona, na magīthīūrūrūkīria hekarū kuuma mwena wa gūthini nginya mwena wa gathigathini wayo. **12** Jehoiada akīrehe mūrū wa mūthamaki akīmūkīra thūmbī, akīmūnengera Ibuku rīa Kīrīkanīro, na akīmwanīrīra atī nīwe mūthamaki. Makīmūtīrīria maguta, nao andū makīhūūra hī na makīanīrīra makiugaga atīrī, “Mūthamaki arotūūra nginya tene!” **13** Rīrīa Athalia aagīre inegene rīa andū na arangīri, agīthī kūrī andū hekarū-inī ya Jehova. **14** Agīcūthīrīria na akīona mūthamaki arūgamīte gītugī-inī o ta ūrīa mūtugo warī. Nao anene na ahuhī tūrumbeta maarūgamīte hakuhī na mūthamaki, nao andū othe a būrūrī magakena makīhuhaga tūrumbeta. Nake Athalia agītembūranga nguo ciake cia igūrū, na akīanīrīra, akiuga atīrī, “Ungumanīa! Ungumanīa!” **15** Jehoiada mūthīnjīri-Ngai agīatha anene a ita a thigari igana igana arīa maarī arūgamīrīri a mbūtū, akīmeera atīrī, “Mūrūtūrūrei, mūmūrehe arī gatagatī ga thigari, na mūndū o wothe ūngīmūuma thuutha,

ooragwo.” Nīgūkorwo mūthīnjīri-Ngai nōigīte atīrī, “Ndakooragīrwo hekarū-inī ya Jehova.” **16** Nī ūndū ūcio makīmūnyīitīra harīa mbarathi ciatoonyagīra igīthīi nja cia nyūmba ya ūthamaki, makīmūuragīra hau. **17** Nake Jehoiada akīgīa na kīrikanīro gatagati ka Jehova, na mūthamaki, o na andū, atī o nīmegūtūika andū a Jehova. Ningī agīcooka agīthondeka kīrikanīro gatagati ka mūthamaki na andū. **18** Nao andū othe a būrūri magīthīi hekarū-inī ya Baali na makīmītharia. Makiunanga igongona na mīhianano, na makīmūragīra Matani ūrīa warī mūthīnjīri-ngai wa Baali hau mbere ya igongona icio. Ningī Jehoiada mūthīnjīri-Ngai akīiga arangīri hau hekarū-inī ya Jehova. **19** Nake agīthīi na anene a ita arīa maarūgamagīrīra ikundi cia thigari igana igana, na Akari, na arangīri, o hamwe na andū othe a būrūri, na marī hamwe makīruta mūthamaki hekarū-inī ya Jehova makīmūtwarā nyūmba ya ūthamaki matoonyeire kīhingo-inī kīa arangīri. Hīndī ūyo mūthamaki agīkarīra gītī gīake kīa ūnene kū nyūmba-inī ya ūthamaki. **20** Nao andū othe a būrūri magīkena. Narīo itūūra rīkīhoorera, tondū Athalia nīarīkītie kūrūragwo na rūhīū rwa njora nyūmba-inī ya ūthamaki. **21** Joashu aarī wa mīaka mūgwanja rīrīa aambīrīrie gwathana.

12 Na rīrī, mwaka-inī wa mūgwanja wa Jehu, Joashu agītūika mūthamaki, na agīthamaka arī Jerusalemu mīaka mīrongo īna. Nyina eetagwo Zibia; na oimīte Birishiba. **2** Joashu nīekire maūndū marīa magīrīire maitho-inī ma Jehova mīaka rīrīa yothe Jehoiada mūthīnjīri-Ngai aamūtaarire. **3** No rīrī, kūndū kūrīa gūtūūgīru gwa kūrūtīra magongona gūtīeheririo; andū mathiire na mbere kūrūtīra magongona na gūcinīra ūbumba kuo. **4** Joashu akīra athīnjīri-Ngai atīrī, “Cookanīrīriai mbeeca iria ciothe irehagwo irī cia maruta marīa maamūre ma hekarū ya Jehova, na mbeeca iria irutagwo cia gwītara, na mbeeca iria ciamūkagīrwo kuuma mīhītwa-inī ya andū o na mbeeca iria irehagwo hekarū na ūndū wa kwīyendera. **5** Itīkīriai mūthīnjīri-Ngai o wothē aamūkagīre mbeeca kuuma kūrī ūmwe wa aigi a kīgīina, na mūreke ihūthīrwo na gūcookereria hekarū kūrīa guothe īngīkorwo irī tharūku.” **6** Na rīrī, o na gūkinyīria mwaka-inī wa mīrongo īrī na itatū wa Mūthamaki Joashu, athīnjīri-Ngai magīkorwo matiacookereirie hekarū. **7** Nī ūndū ūcio Mūthamaki Joashu agīta Jehoiada ūrīa mūthīnjīri-Ngai na athīnjīri-Ngai arīa angī, akīmooria atīrī, “Nī kīi mūtara-cookereria hekarū

kūrīa ītharūkīte? Mūtigeetie mbeeca ingī kuuma kūrī aigi kīgīina, no cineanei nīguo icookereria hekarū kūrīa ītharūkīte.” **8** Nao athīnjīri-Ngai magītīkīra atī matikūngania mbeeca ingī kuuma kūrī andū, na atī o ene tio megūcookereria hekarū. **9** Nake Jehoiada ūrīa mūthīnjīri-Ngai akīoya ithandūkū na agītūra ngunīko yarīo irima. Akīrīga mwena wa ūrīo wa mūndū agītōonya hekarū ya Jehova. Athīnjīri-Ngai arīa maarangagīra itoonyero magītīkīra mbeeca ciothe ithandūkū-inī iria ciarehagwo hekarū-inī ya Jehova. **10** Hīndī rīrīa yothe moonaga mbeeca nīciaingīha ithandūkū-inī, mwandīki-marūa wa mūthamaki na mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene mookaga, magatara mbeeca iria ciakoragwo irehetwo hekarū-inī ya Jehova na magaciikīra mīhuko. **11** Rīrīa mūigana wa mbeeca wahinga, makanengera andū arīa maathuurītwo matūike arori a wīra wa hekarū. Mbeeca icio ciarīhaga aruti a wīra wa hekarū ya Jehova na andū a wīra wa mbaū, na aaki, **12** na arīa maakaga na mahiga, na aicūhia a mahiga. Maagūrāga mbaū na mahiga maicūhie nī ūndū wa gūcookereria hekarū ya Jehova kūrīa yatharūkīte na makarīha mahūthīro mothe ma gūcookereria hekarū. **13** Mbeeca iria ciarehagwo hekarū-inī itiahūthagīrwo na gūthondeka irāi cia betha, kana magathī ma gūthima ndaambī, kana mbakūrī cia kūminjaminja, kana tūrumbeta, kana kīndū o gīothe gīa thahabu kana gīa betha nī ūndū wa hekarū ya Jehova. **14** Mbeeca icio ciarīhaga aruti a wīra arīa maarutaga wīra wa gūcookereria hekarū. **15** Matorāgia mathabu ma mbeeca kuuma kūrī andū arīa maanengerete mbeeca marīhe aruti a wīra, tondū andū acio maarī ehokeku biū. **16** Mbeeca cia maruta ma mahītia, na maruta ma mehīa itiarehagwo hekarū-inī ya Jehova, icio ciarī cia athīnjīri-Ngai. **17** Ihīnda-inī o rīu Hazaeli mūthamaki wa Suriata akīambata agīthīi agītharīkīra Gathu na akīrītaha. Ningī akīhūndūka, agīthīi gūtharīkīra Jerusalemu. **18** No rīrī, Joashu mūthamaki wa Juda akīoya indo ciothe iria ciatheretio ikaamūrwo nī maithe make, nao nī Jehoshafatu, na Jehoramū na Ahazia, athamaki a Juda o na iheo iria we mwene aamūrīte, o na thahabu iria ciakoretwo kīgīina-inī kīa hekarū ya Jehova, o na iria ciarī nyūmba ya ūthamaki, agīcineana itwarīrwo Hazaeli mūthamaki wa Suriata, nake agīthīi, agītīga gūtharīkīra Jerusalemu. **19** Ha ūhoro wa maūndū marīa mangī makonīi wathani wa Joashu, na ūrīa wothē eekire-rī, gīthī matīandīkītwo ibuku-inī rīa

mahinda ma athamaki a Juda? **20** Nao anene ake makimūciirīra ndundu mamūikīrīre, makimūragīra Bethi-Milo, njīra-inī ya gūthiī Sila. **21** Nao anene arīa maamūuragire nī Jozakaru mūrū wa Shimeathu, na Jehozabadu mūrū wa Shomeru. Joashu agīkua na agīthikwo hamwe na maithe make itūūra-inī rīa Daudi. Nake mūrīū Amazia agītuīka mūthamaki ithenya rīake.

13 Na rīrī, mwaka-inī wa mīrongo īrī na itatū wa wathani wa Joashu mūrū wa Ahazia mūthamaki wa Juda, Jehoahazu mūrū wa Jehu agītuīka mūthamaki wa Isiraeli kūu Samaria, nake agīathana mīaka ikūmi na mūgwanja. **2** Nīekire maūdū mooru maitho-inī ma Jehova nī ūndū wa kūrūmīrīra mehia ma Jeroboamu mūrū wa Nebati, marīa aatūmīte Isiraeli meehie, nake ndaigana kūmatiga. **3** Nī ūndū ūcio Jehova agīcinwo nī marakara nī ūndū wa Isiraeli, nake akīmaneana ihinda iraaya moko-inī ma Hazaeli mūthamaki wa Suriata, na Beni-Hadadi mūrīū wake. **4** Nake Jehoahazu agīthaita Jehova, nake Jehova akīmūigua tondū nīonete ūrīa mūthamaki wa Suriata aahinyagīrīra Isiraeli. **5** Nake Jehova akīhe Isiraeli mūhonokia, akīmaruta kuuma watho-inī wa Suriata. Nī ūndū ūcio andū a Isiraeli magītūūra mīciī-inī yao o ta tene. **6** No rīrī, matiigana gūtigana na mehia ma nyūmba ya Jeroboamu, marīa aatūmīte Isiraeli meehie; na magīthī na mbere namo, o na ningī gītugī kīa Ashera gīgītūūra kīrūgamīte kūu Samaria. **7** Gūtīrī kīndū gīatigarītio gīa ita rīa Jehoahazu, tiga andū arīa maathīiiga mahaicīte mbarathi mīrongo itano, na ngaari ikūmi cia ita, na thigari cia magūrū 10,000, nīgūkorwo mūthamaki wa Suriata nīathūkītie icio ingī agīcitua o ta rūkūngū rwa kīhuhīro-inī. **8** Ha ūhoro wa maūdū marīa mangī makoniī wathani wa Jehoahazu, na ūrīa wothe eekire, na maūdū marīa aahingirie-rī, githī matīandīkītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Isiraeli? **9** Nake Jehoahazu akīhurūka hamwe na maithe make, na agīthikwo Samaria. Nake mūrīū Jehoashu agītuīka mūthamaki ithenya rīake. **10** Mwaka-inī wa mīrongo itatū na mūgwanja wa Joashu mūthamaki wa Juda, Jehoashu mūrū wa Jehoahazu agītuīka mūthamaki wa Isiraeli kūu Samaria, nake agīthamaka mīaka ikūmi na itandatū. **11** Nīekire maūdū mooru maitho-inī ma Jehova, na ndaatiganire na mehia o na mamwe ma Jeroboamu mūrū wa Nebati, marīa aatūmīte Isiraeli meehie; aathiire na mbere namo. **12** Ha ūhoro wa

maūdū marīa mangī makoniī wathani wa Jehoashu, na ūrīa wothe eekire, na maūdū marīa aahingirie, o na mbaara yake na Amazia mūthamaki wa Judarī, githī matīandīkītwo ibuku-inī rīa mahinda ma Athamaki a Isiraeli? **13** Jehoashu akīhurūka hamwe na maithe make, nake Jeroboamu agīkarīra gītī gīake kīa ūnene. Jehoashu aathikirwo kūu Samaria hamwe na athamaki a Isiraeli. **14** Na rīrī, Elisha aarī mūrūaru mūrīmū ūrīa wamūuragire. Nake Jehoashu mūthamaki wa Isiraeli agīkūrūka, agīthī kūmuona na akīmūrīra. Akiuga atīrī, “Wūi baba-ī! Wūi baba-ī! Ngaari cia ita na ahaici a mbarathi a Isiraeli!” **15** Nake Elisha akiuga atīrī, “Oya ūta o na mīgūi.” nake agīka o ūguo. **16** Nake akīra mūthamaki wa Isiraeli atīrī, “Oya ūta na moko maku,” nake aarīkia kuoya, Elisha akīgīrīra mūthamaki moko. **17** Akīmwīra atīrī, “Hingūra ndirica ya irathīro,” Nake akīmīhingūra. Elisha akīmwīra atīrī, “Ikia mīgūi!” Nake akīūkia. Elisha akiuga atīrī, “Ūyū nī mīgūi wa Jehova wa ūhootani, wa kūhoota Asuriata! Nīūkahoota Asuriata kūu Afeki na ūmaniine biū.” **18** Agīcooka akīmwīra atīrī, “Oya mīgūi,” Nake mūthamaki akīmīoya. Elisha akīmwīra atīrī, “Ta mīgūthithie thī.” Nake akīmīgūthithia thī maita matatū, agītiga. **19** Nake mūdū wa Ngai akīrakara nī ūndū wake, akīmwīra atīrī, “Ūkwagīrīrwo nī kūmīringithia maita matano kana matandatū; ūguo nīguo ūngīgaatooria andū a Suriata na ūmaniine biū. No rīu ūkaamahoota o maita matatū tu.” **20** Nake Elisha agīkua na agīthikwo. Na rīrī, atharīkīri a kuuma Moabi maahūthīrīte gūtoonya būrūrī-inī o kīambīrīra kīa mwaka. **21** Hīndī īmwe andū amwe a Isiraeli magīthika mūdū-rī, o rīmwe makīona gīkundi kīa atharīkīri; nī ūndū ūcio magīkia kīmba kīa mūdū ūcio maathikaga mbīrīra-inī ya Elisha. Hīndī rīra kīmba kīu kīahutanirie na mahīndī ma Elisha, mūdū ūcio akīrīuka, akīrūgama na magūrū make. **22** Hazaeli mūthamaki wa Suriata aahinyīrīrie Isiraeli matukū mothe ma ūthamaki wa Jehoahazu. **23** No rīrī, Jehova akīmatuga na akīmaiguīra tha, akīmarūmbūiya nī ūndū wa kīrīkanīro gīake na Iburahīmu, na Isaaka, na Jakubu. Nginyagia ūmūthī, akoretwo atekwenda kūmaniina kana kūmaingata mehere mbere yake. **24** Hazaeli mūthamaki wa Suriata agīkua, nake mūrīū Beni-Hadadi agītuīka mūthamaki ithenya rīake. **25** Hīndī īyo Jehoashu mūrū wa Jehoahazu agītunya Beni-Hadadi mūrū wa Hazaeli matūūra marīa Hazaeli aatahīte mbaara-inī kuuma kūrī ithe Jehoahazu.

Joashu aamūtoorie maita matatū, na nī ūndū ūcio agĩcookia matūūra ma Isiraeli.

14 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa keerĩ wa ūthamaki wa Isiraeli, Amazia mūrū wa Joashu mūthamaki wa Juda akĩambĩrĩria gūthamaka. **2** Aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na itano rĩrĩa aatuĩkire mūthamaki, nake agĩthamaka arĩ kũu Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩrĩ na kenda. Nake nyina eetagwo Jehoadini, na oimĩte Jerusalemu. **3** Nĩekire maũndũ marĩa moonagwo magĩrĩre maitho-inĩ na Jehova, no ti ta ūrĩa ithe Daudi eekĩte. Maũndũ-inĩ mothe eekire o ta ūrĩa ithe Joashu eka. **4** No rĩrĩ, kũndũ kũrĩa gũtũgũru gũtieheririo; andũ maathiire o na mbere kũrutĩra magongona na gũcinĩra ūbumba kuo. **5** Thuutha wa ūthamaki gũkorwo ūrũmĩte moko-inĩ make, akĩũraga anene arĩa moragĩte ithe Joashu ūrĩa warĩ mūthamaki. **6** No rĩrĩ, ndaigana kũũraga arĩu a oragani acio, kũringana na ūrĩa kwandĩkitwo lbuku-inĩ rĩa Watho wa Musa harĩa Jehova aathanĩte atĩrĩ: “Maithe ma ciana matikooragwo nĩ ūndũ wa ciana, o na kana ciana ciũragwo nĩ ūndũ wa maithe mao; o mũndũ arĩkuaga nĩ ūndũ wa mehia make mwene.” **7** Ningĩ nĩwe wahootire 10,000 cia andũ a Edomu kũu Gĩtuamba-inĩ gĩa Cumbĩ, na agĩtunyana itũura rĩa Sela mbaara-inĩ, akĩrĩtua Jokitheeli, rĩitwa rĩrĩa rĩitagwo nginya ūmũthĩ. **8** Hĩndĩ ĩyo Amazia agĩtũma andũ kũrĩ Jehoashu mūrū wa Jehoahazu mūrū wa Jehu, mūthamaki wa Isiraeli, akĩmwĩra atĩrĩ “Ūka tũng’ethanĩre ūthiũ kwa ūthiũ.” **9** No rĩrĩ, Jehoashu mūthamaki wa Isiraeli agĩcookeria Amazia mūthamaki wa Juda atĩrĩ: “Mahiũ ma nyeki-inĩ ma kũu Lebanoni nĩmatũmĩre mũtarakwa ndũmĩrĩri o kũu Lebanoni makĩwĩra atĩrĩ, ‘Heana mwarĩguo ahikio nĩ mūrũ wakwa.’ Hĩndĩ ĩyo nyamũ ya gĩthaka kũu Lebanoni ĩgĩũka ĩkĩrangĩrĩria mahiũ macio ma nyeki-inĩ na makinya mayo. **10** Ti-itherũ nĩũtooretie Edomu, na rĩu nĩũtuĩkĩte mwĩtĩĩ. Wĩgaathe nĩ ūndũ wa ūhootani waku, no ikara mũciĩ! Nĩ kĩĩ gĩgũtũma wĩrehere thĩĩna, wĩniinithie we mwene, o hamwe na andũ a Juda?” **11** O na kũrĩ ūguo, Amazia ndaigana gũthikĩrĩria; nĩ ūndũ ūcio Jehoashu mūthamaki wa Isiraeli akĩmũtharĩkĩra. We na Amazia mūthamaki wa Juda makĩng’ethanĩra kũu Bethi-Shemeshu thĩĩnĩ wa Juda. **12** Andũ a Juda makĩhũurwo nĩ andũ a Isiraeli, na o mũndũ akĩũrĩra gwake mũciĩ. **13** Nake Jehoashu mūthamaki wa Isiraeli akĩnyũita Amazia mūthamaki wa Juda mūrū wa Joashu mūrū wa Ahazia, o kũu

Bethi-Shemeshu. Ningĩ Jehoashu agĩthĩĩ Jerusalemu na akĩmomora rũthingo rwa Jerusalemu, kuuma Kĩhingo-inĩ kĩa Efiraimu nginya Kĩhingo gĩa Koine, handũ ha buti ta magana matandatũ kũraiha. **14** Nake akĩoyia thahabu yothe na betha na indo ciothe iria ciarĩ thĩĩnĩ wa hekarũ ya Jehova na iria ciarĩ ĩgĩĩna-inĩ cia nyũmba ya ūthamaki. Ningĩ agĩtaha andũ na agĩcooka Samaria. **15** Ha ūhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makonĩ wathani wa Jehoashu, na marĩa eekire, na marĩa aahingirie, o hamwe na mbaara yake ĩrĩa maarũire na Amazia mūthamaki wa Juda-rĩ, githĩ matiandĩkitwo lbuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli? **16** Jehoashu akĩhurũka hamwe na maithe make, agĩthikwo Samaria hamwe na athamaki a Isiraeli. Nake mũriũ Jeroboamu agĩtuika mūthamaki ithenya rĩake. **17** Amazia mūrū wa Joashu mūthamaki wa Juda aatũũrĩre muoyo mĩaka ikũmi na itano thuutha wa gĩkuũ kĩa Jehoashu mūrū wa Jehoahazu mūthamaki wa Isiraeli. **18** Ha ūhoro wa maũndũ marĩa mangĩ ma wathani wa Amazia, githĩ matiandĩkitwo lbuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? **19** Nao andũ makĩgĩa ndundu ya kũmũũkĩrĩra kũu Jerusalemu, nake Amazia akĩũrĩra Lakishi, no magĩtũma andũ mamũrũmĩrĩre kũu Lakishi, na makĩmũũragĩra kuo. **20** Nĩacookirio akuũtuo na mbarathi, agĩthikwo Jerusalemu hamwe na maithe make, itũũra-inĩ inene rĩa Daudi. **21** Hĩndĩ ĩyo andũ othe a Juda makĩoyia Azaria arĩ na mĩaka ikũmi na itandatũ, makĩmũtua mūthamaki ithenya rĩa ithe Amazia. **22** Nĩwe waakire Elathu ringĩ, na akĩrĩcookeria Juda thuutha wa Amazia kũhurũka na maithe make. **23** Mwaka-inĩ wa ikũmi na itano wa wathani wa Amazia mūrū wa Joashu mūthamaki wa Juda, Jeroboamu mūrū wa Jehoashu, mūthamaki wa Isiraeli agĩtuika mūthamaki kũu Samaria, na agĩthamaka mĩaka mĩrongo ĩna na ūmwe. **24** Nĩekire maũndũ mooru maitho-inĩ na Jehova, na ndaatiganire na mehia o na mamwe ma Jeroboamu mūrū wa Nebati marĩa aatũmĩte Isiraeli meehie. **25** Nĩwe wacookirie mĩhaka ya Isiraeli kuuma Lebo-Hamathu nginya Iria-inĩ rĩa Araba kũringana na kiugo kĩa Jehova Ngai wa Isiraeli kĩrĩa kĩarĩtio nĩ ndungata yake Jona mūrū wa Amitai, ūrĩa warĩ mũnabii kuuma Gathi-Heferi. **26** Jehova nĩonete ruo rũnene rwa andũ othe a Isiraeli, arĩa maarĩ ngombo na arĩa mataarĩ ngombo, akĩona ūrĩa maathĩĩnikĩte, na gũtiarĩ mũndũ o na ūmwe wa kũmateithia. **27** Na tondu Jehova ndoigĩte atĩ nĩegũtharia rĩitwa rĩa Isiraeli gũkũ thĩ-

rī, nīamahonokirie na guoko kwa Jeroboamu mūrū wa Jehoashu. 28 Ha ūhoro wa maündū marīa mangī makoniī wathani wa Jeroboamu, ūrīa wothe eekire, o na mbaara irīa aahootanire, o na ūrīa aatunyanīire Isiraēli matūūra ma Dameski na Hamathu, marīa maarī ma Juda tene-rī, githī matiandikītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Isiraēli? 29 Jeroboamu nīahurūkire hamwe na maithe make, o acio maarī athamaki a Isiraēli. Nake mūrīū Zekaria agītuika mūthamaki ithenya rīake.

15 Na rīrī, mwaka-inī wa mīrongo īrī na mūgwanja wa ūthamaki wa Jeroboamu mūthamaki wa Isiraēli, Azaria mūrū wa Amazia mūthamaki wa Juda, akīambīrīria gūthamaka. 2 Nake aarī na ūkūrū wa mīaka ikūmi na itandatū rīrīa aatuikire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīaka mīrongo itano na īrī. Nyina eetagwo Jekolia, na oimīte Jerusalemu. 3 Nake nīekire maündū marīa maarī magīrīru maitho-inī ma Jehova, o ta ūrīa ithe Amazia eekīte. 4 No rīrī, kündū kūrīa gūtūūgīru gūtieheririo; andū maathiire o na mbere kūrūfira magongona o na gūcinīra ūbumba kuo. 5 Jehova nīahūūrire mūthamaki na mangū o nginya mūthenya ūrīa aakuire, na aatūūrire nyūmba arī wiki. Jothamu mūrū wa mūthamaki akīrūgamīrīra nyūmba ya ūthamaki, na agaathaga andū a būrūri ūcio. 6 Ha ūhoro wa maündū marīa mangī makoniī wathani wa Azaria, na ūrīa wothe eekire, githī matiandikītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Juda? 7 Azaria akīhurūka hamwe na maithe make, na agīthikwo hakuhī nao itūūra-inī inene rīa Daudi. Nake mūrīū Jothamu agītuika mūthamaki ithenya rīake. 8 Na rīrī, mwaka-inī wa mīrongo itatū na īnana wa Azaria mūthamaki wa Juda, Zekaria mūrū wa Jeroboamu agītuika mūthamaki wa Isiraēli kūu Samaria, nake agīthamaka mīeri itandatū. 9 Nake agīka maündū mooru maitho-inī ma Jehova, o ta ūrīa maithe make meekīte. Ndaigana gūtiga mehīa ma Jeroboamu mūrū wa Nebati marīa aatūmīte Isiraēli mehīe. 10 Shalumu mūrū wa Jabeshi nīaciirīire gūtkīrīra Zekaria. Akīmūtharīkīra mbere ya andū, akīmūūrāga, nake agītuika mūthamaki ithenya rīake. 11 Maündū marīa mangī makoniī wathani wa Zekaria, mandikītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Isiraēli. 12 Nī ūndū ūcio kiugo kīa Jehova kīrīa kīarīrio Jehu nīkīahingire, kīrīa kīoigite atīrī: “Njiaro ciaku nīgaikarīra gītī kīa ūnene wa Isiraēli nginya rūciaro rwa kana.” 13 Na rīrī, Shalumu mūrū wa

Jabeshi aatuikire mūthamaki mwaka-inī wa mīrongo itatū na kenda wa ūthamaki wa Uzia mūthamaki wa Juda, nake agīthamaka mweri ūmwe kūu Samaria. 14 Menahemu mūrū wa Gadi akiuma Tiriza, agīthī Samaria. Agītharīkīra Shalumu mūrū wa Jabeshi kūu Samaria, akīmūūrāga, na agītuika mūthamaki ithenya rīake. 15 Maündū marīa mangī makoniī wathani wa Shalumu, na ndundu ya gūūkanīrīra irīa aatongoretie, mandikītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Isiraēli. 16 Hīndī īyo Menahemu, arutītie Tiriza agītharīkīra Tifisa, na akīūrāga mündū wothe warī itūūra, rīu inene thīinī o na arīa maarī hakuhī narīo, tondū nīmaregire kūhingūra ihingo ciao. Akīhūūra Tifisa, na agītarūra nda cia andū-a-nja arīa maarī na nda. 17 Mwaka-inī wa mīrongo itatū na kenda wa Azaria mūthamaki wa Juda, Menahemu mūrū wa Gadi agītuika mūthamaki wa Isiraēli, na agīthamaka Samaria mīaka ikūmi. 18 Nake agīka maündū mooru maitho-inī ma Jehova. Hīndī ya wathani wake wothe, ndaigana gūtigana na mehīa ma Jeroboamu mūrū wa Nebati, marīa aatūmīte Isiraēli meehīe. 19 Hīndī īyo Puli mūthamaki wa Ashuri agītharīkīra būrūri ūcio, nake Menahemu akīmūhe taranda ngiri īmwe cia betha nīguo amūteithīrīrie kūrūmia ūthamaki wake wega. 20 Menahemu agītia mbeeca icio na hinya kuuma kūrī andū a Isiraēli. Mündū o wothe gītonga aarī arute cekeri mīrongo itano cia betha, nīguo iheo mūthamaki wa Ashuri. Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Ashuri akīehera, na ndaikarīre būrūri ūcio rīngī. 21 Ha ūhoro wa maündū marīa mangī makoniī wathani wa Menahemu, na ūrīa eekire-rī, githī matiandikītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Isiraēli? 22 Menahemu akīhurūka hamwe na maithe make. Nake mūrīū Pekaia agītuika mūthamaki ithenya rīake. 23 Mwaka-inī wa mīrongo itano wa ūthamaki wa Azaria mūthamaki wa Juda, Pekaia mūrū wa Menahemu agītuika mūthamaki wa Isiraēli kūu Samaria, nake agīthamaka mīaka īrī. 24 Pekaia agīka maündū mooru maitho-inī ma Jehova. Ndaigana gūtiga mehīa ma Jeroboamu mūrū wa Nebati marīa aatūmīte Isiraēli meehīe. 25 Ūmwe wa anene ake, Peka mūrū wa Remalia, agīciirīra ndundu ya kūmūūkīrīra. Arī na andū mīrongo itano kuuma Gileadi, agīthī, akīūrāga Pekaia hamwe na Arigobu na Ariehe, kūu Samaria, kūrigo-inī gīa kwīgītira kīa nyūmba ya ūthamaki. Nī ūndū ūcio, Peka akīūrāga Pekaia na agītuika mūthamaki ithenya rīake. 26 Maündū marīa mangī

makoniī wathani wa Pekaia, na ūrīa wothe eekire-rī, mandikītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Isiraēli. 27 Na rīrī, mwaka-inī wa mīrongo itano na īrī wa Azaria mūthamaki wa Juda, Peka mūrū wa Remalia agītuika mūthamaki wa Isiraēli kūu Samaria, nake agīthamaka mīaka mīrongo īrī. 28 Nake agīka maūndū mooru maitho-inī ma Jehova. Ndaigana gūtīgana na mehia ma Jeroboamu mūrū wa Nebati, marīa aatūmīte Isiraēli meehie. 29 Hīndī ya Peka mūthamaki wa Isiraēli, nīguo Tigilathu-Pilesu, mūthamaki wa Ashuri, ookire agītunyana Ijoni, na Abeli-Bethi-Maaka, na Janoa, na Kadeshi na Hazoru. Nīatunyanire Gileadi, na Galili, hamwe na būruri wothe wa Nafitali na agīthamāria andū aakuo Ashuri. 30 Ningī Hoshea mūrū wa Ela agīciirīra ndundu ya gūūkīrīra Peka mūrū wa Remalia. Nake akīmūtharīkīra na akīmūūruga, agīcooka agītuika mūthamaki ithenya rīake, mwaka-inī wa mīrongo īrī wa ūthamaki wa Jothamu mūrū wa Uzia. 31 Ha ūhoru wa maūndū marīa mangī makoniī wathani wa Peka, na ūrīa wothe eekire-rī, githī matiandikītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Isiraēli? 32 Na rīrī, mwaka-inī wa keerī wa ūthamaki wa Peka mūrū wa Remalia mūthamaki wa Isiraēli, Jothamu mūrū wa Uzia mūthamaki wa Juda akīambīrīria gūthamaka. 33 Aarī wa mīaka mīrongo īrī na itano rīria aatūkire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīaka ikūmi na itandatū. Nyina eetagwo Jerusha mwarī wa Zadoku. 34 Nīekire maūndū marīa maagīrīre maitho-inī ma Jehova o ta ūrīa ithe Uzia eekite. 35 No rīrī, kūndū kūrīa gūtūūgīru gūtīeheririo; andū maathiire o na mbere kūrūfira magongona na gūcinīra ūbumba kuo. Jothamu agīaka rīngī kihingo kīa rūgongo kīa hekarū ya Jehova. 36 Ha ūhoru wa maūndū marīa mangī makoniī wathani wa Jothamu, na ūrīa eekire-rī, githī matiandikītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Juda? 37 (Matukū-inī macio Jehova akīambīrīria gūtūma Rezini mūthamaki wa Suriata, na Peka mūrū wa Remalia, mokīrīre Juda.) 38 Nake Jothamu akīhurūka hamwe na maithe make, agīthikwo hamwe nao itūūra inene rīa Daudi, na norō itūūra rīa ithe. Nake mūrūū Ahazu agītuika mūthamaki ithenya rīake.

16 Na rīrī, mwaka-inī wa ikūmi na mūgwanja wa ūthamaki wa Peka mūrū wa Remalia, Ahazu mūrū wa Jothamu mūthamaki wa Juda akīambīrīria gūthamaka. 2 Ahazu aarī wa mīaka mīrongo īrī rīria aatūkire mūthamaki, nake agīthamaka arī

Jerusalemu mīaka ikūmi na itandatū. Nake ndaigana gwīka maūndū magīrīre maitho-inī ma Jehova Ngai wake, ta ūrīa ithe Daudi eekite. 3 Aathiigana na mīthiire ya athamaki a Isiraēli, o na akīruta mūrūū arī igongona rīa njino, akīrūmīrīra njira iria irī magigi cia ndūrīrī iria Jehova aingatire ciehere mbere ya Isiraēli. 4 Nīaarūtīre magongona na agīcinīra ūbumba kūndū kūrīa gūtūūgīru, na tūcūmbīrī-inī twa irīma, o na rungu rwa mīthī rīria mīruru. 5 Hīndī īyo Rezini mūthamaki wa Suriata, na Peka mūrū wa Remalia mūthamaki wa Isiraēli, makiumagara makahūūrane na Jerusalemu, na makīrīgiicīria Ahazu, no matiamūooririe. 6 Hīndī īyo Rezini mūthamaki wa Suriata agītunyana itūūra rīa Elathu, akīrīcookeria Suriata, na akīngata andū a Juda. Andū a Edomu magīthamāria Elathu, na matūire kuo nginya ūmūthī. 7 Ahazu agītūma andū kūrī Tigilathu-Pilesu mūthamaki wa Ashuri makanwīre atīri, “Nī nī ndungata na ngombo yaku. Ambata, ūūke ūūhonokie kuuma guoko-inī kwa mūthamaki wa Suriata na mūthamaki wa Isiraēli, arīa maratharīkīra.” 8 Nake Ahazu agīkuaa betha na thahabu iria ciarī hekarū-inī ya Jehova, na igīna-inī iria cia nyūmba ya ūthamaki, na agīcitūma irī iheo kūrī mūthamaki wa Ashuri. 9 Mūthamaki wa Ashuri agītīkīra na ūndū wa gūtharīkīra itūūra rīa Dameski na akīrītunyana. Agīthamāria atūuri akuo akīmatwara Kiri na akīūruga Rezini. 10 Hīndī īyo Mūthamaki Ahazu agīthī Dameski gūtūngana na Tigilathu-Pilesu mūthamaki wa Ashuri. Nake akīona kīgongona kūu Dameski, agītūmīra Uria mūthīnjīri-Ngai mūcoro wa kīgongona kīu o na mwakīre wakīo o ta ūrīa gīakītwo. 11 Nī ūndū ūcio Uria ūrīa mūthīnjīri-Ngai agīaka kīgongona kūrīngana na ūrīa wothe aatūmīrwo, gīcoretwo nī Mūthamaki Ahazu kuuma Dameski, na agīkīrīkia mbere ya Mūthamaki Ahazu gūcooka. 12 Rīria mūthamaki aacookire kuuma Dameski na akīona kīgongona kīu, agīkuhīrīria na akīrutīra igongona igūrū rīakīo. 13 Akīruta igongona rīake rīa njino na rīa mūtu, na agītīrīria indo iria irutagwo cia kūnyuuo na akīmīnjamīnjīria kīgongona kīu thakame ya maruta ma ūiguano. 14 Nakīo kīgongona gīa gīcango kīrīa kīarī mbere ya Jehova, agīkīruta mwena wa na mbere wa hekarū, kuuma gatagatī-inī ga kīgongona kīu kīerū na hekarū ya Jehova, agīkīga mwena wa gathigathini wa kīgongona kīu kīerū. 15 Hīndī īyo Mūthamaki Ahazu akīhe Uria ūrīa mūthīnjīri-Ngai mawatho maya:

“Igūrū rīa kīgongona kīu kīnene kīerū, rutagīra ho iruta rīa njino rīa rūciinī, na iruta rīa mūtu rīa hwaī-inī, na iruta rīa mūthamaki rīa njino, na iruta rīake rīa mūtu, na iruta rīa njino rīa andū othe a būrūrī, na iruta rīao rīa mūtu na iruta rīao rīa kūnyuuo. Na ūminjaminjagīrie kīgongona thakame yothe ya maruta ma njino na ya magongona. No kīgongona gīa gīcango, ndīrīkīhūthagīra na gūtūrīa ūhorō kuuma kūrī Jehova.” **16** Nake Uria ūrīa mūthīnjīri-Ngai agīka o ta ūrīa Mūthamaki Ahazu aamwathīte. **17** Mūthamaki Ahazu akīeheria icunjī cia mwena-inī, na akīeheria irāi kuuma makaari-inī macio. Akīeheria itangi rīrīa rīetagwo Karia igūrū rīa mīhianano ya ndegwa cia gīcango iria ciakanyiitīrīre, na agīkaigīrīra itina-inī cia mahiga. **18** Nīeherīrie gīthaku gīa Thabatū kīrīa gīakītwo hekarū-inī, na agīthaamia itoonyero rīa athamaki hau nja ya hekarū ya Jehova, nīguo akenie mūthamaki wa Ashuri. **19** Ha ūhorō wa maūndū marīa mangī makonīi wathani wa Ahazu, na ūrīa eekire-rī, gīthī matiandīkītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Juda? **20** Nake Ahazu akīhurūka hamwe na maithe make, na agīthikwo hamwe nao Itūūra-inī inene rīa Daudi. Nake mūrīū Hezekia agītūika mūthamaki ithenya rīake.

17 Na rīrī, mwaka wa mīrongo īrī wa Ahazu mūthamaki wa Juda, Hoshea mūrū wa Ela agītūika mūthamaki wa Isiraeli kūu Samaria, nake agīthamaka mīaka kenda. **2** Agīka maūndū mooru maitho-inī ma Jehova, no ti ta ūrīa athamaki a Isiraeli arīa maarī mbere yake meekīte. **3** Shalimaneseru mūthamaki wa Ashuri akīambata agatharīkīre Hoshea, ūrīa warī ndungata ya Shalimaneseru na nīamūrīhaga igooti. **4** No mūthamaki wa Ashuri nīamenyire atī Hoshea aarī mūkunyañiri, nīgūkorwo nīatūmīte andū kūrī Soo mūthamaki wa Misiri, na nīatigīte kūrīha igooti rīa mūthamaki wa Ashuri ta ūrīa ekaga mbere mwaka o mwaka. Nī ūndū ūcio Shalimaneseru akīmūnyīita, na akīmūhingīra njeera. **5** Mūthamaki wa Ashuri agītharīkīra būrūrī wothe, agīkinya Samaria na akīrīrigīcīria mīaka itatū. **6** Mwaka-inī wa kenda wa wathani wa Hoshea nīguo mūthamaki wa Ashuri aatunyañire Samaria, agīthaamīria andū a Isiraeli būrūrī wa Ashuri. Akīmāhe ūtūūro kūu Hala na Gozani, Rūū-inī rwa Haboru, na matūūra-inī ma Amedi. **7** Maūndū macio mothe meekīkire nī ūndū andū a Isiraeli nīmeheīrie Jehova Ngai wao, ūrīa wamarutīte būrūrī wa Misiri moime watho-inī wa

Firaūni mūthamaki wa Misiri. Nao makīnamīrīra ngai ingī, magīcihooya, **8** na makīrūmīrīra mītugo ya ndūrīrī iria ciaingatītwo nī Jehova ciehere mbere yao, o na makarūmīrīra mītugo īrīa yambīrīurio nī athamaki a Isiraeli. **9** Nao andū a Isiraeli magīka maūndū na hito ma gūūkīrīra Jehova Ngai wao marīa mataagīrīre. Kuuma mūthiringo-inī wa kūrangīra nginya itūūra rīrīa rīairīgīrwo rūthingo rwa hinya, makīakīra kūndū kūrīa gūtūūgīru gwa kūrūtīra magongona matūūra-inī mao mothe. **10** Nīmahaandire mahiga maamūre o na itugī cia Ashera, kūndū kūrīa guothe gūtūūgīru o na rungu rwa mītī īrīa mīruru. **11** Nīmacinagīra ūbumba handū hothe hatūūgīru, o ta ūrīa ndūrīrī iria Jehova aaingatīte ciehere mbere yao cieka. Magīka maūndū ma waganu ma kūrakarīa Jehova. **12** Nīmahooire mīhianano o na gūtūika Jehova nīoigīte atīrī, “Mūtikaneeke ūguo.” **13** Nake Jehova agīkaania andū a Isiraeli na andū a Juda na ūndū wa anabīi ake othe na andū arīa moonaga maūndū, akīmeera atīrī: “Garūrūkai mūtigane na njīra cianyu cia waganu. Rūmagīai maathani na irīra cia watho wakwa wa kūrūmīrīrwo, kūrīngana na watho wothe ūrīa ndaathire maithe manyu maathīkagīre, na ūrīa ndaamūreheire na tūnua twa anabīi ndungata ciakwa.” **14** No matiigana kūnjigua, no momīrie ngoro ciao o ta ūrīa maithe mao meekire, arīa mateehokire Jehova Ngai wao. **15** Nao makīrega irīra cia watho wake wa kūrūmīrīrwo na kīrīkanīro kīrīa aarīkanīire na maithe mao, na mīkaana īrīa aamaheete. Nao maarūmīrīre mīhianano itarī kiene, nao magītūika kūndū gītārī bata. Meegerekanīrie na ndūrīrī iria cīamariigīcīrie, o na gūtūika Jehova nīamathīte, akoiga atīrī, “Mūtigeke ta ūrīa ndūrīrī icio cīikaga,” nao magīka maūndū marīa Jehova aamagīrītīe gwīka. **16** Nīmatiganīrie maathani mothe ma Jehova Ngai wao, na magīthondekera mīhianano īrī ya gūtwekio īhaana ta njaū, na magīthondeka gītugī kīa Ashera. Nao makīnamīrīra cīumbe ciothe cia igūrū, na makīhooya Baali. **17** Ningī makīruta airītu na aanake ao marī magongona ma njino. Nīmarathaga ūhorō na makaragūra, na makīheana gwīka maūndū mooru maitho-inī ma Jehova, makīmūrakarīa. **18** Nī ūndū ūcio Jehova akīrakara mūno nī ūndū wa andū a Isiraeli, o nginya akīmeheria mbere yake. No mūhīrīga wa Juda watīgīrwo. **19** O nao andū a Juda matiarūmīrīre maathani ma Jehova Ngai wao. Maarūmīrīre mītugo īrīa yambīrīurio nī andū

a Isiraeli. 20 Nĩ ūndũ ūcio Jehova akĩrega andũ a Isiraeli othe, akĩmaherithia na akĩmaneana moko-inĩ ma thũ, o nginya akĩmaingata mehere mbere yake. 21 Na rĩrĩa aamũranirie andũ a Isiraeli na nyũmba ya Daudi-rĩ, nĩguo maatuire Jeroboamu mūrũ wa Nebati mũthamaki wao. Nake Jeroboamu akĩguucĩrĩria andũ a Isiraeli matige kūrũmĩrĩra Jehova, agĩtũma meehie rĩhia inene. 22 Andũ a Isiraeli makĩrũmĩrĩra mehia mothe ma Jeroboamu, na matiigana gũcoka gũtigana namo, 23 nginya rĩrĩa Jehova aameheririe mbere yake o ta ūrĩa aamerite na kanua ka ndungata ciake ciothe cia anabii. Nĩ ūndũ ūcio andũ a Isiraeli makĩeherio bũrũri wao, magĩthaamĩrio Ashuri, na no kuo marĩ. 24 Nake mũthamaki wa Ashuri akĩruta andũ Babuloni, na Kutho, na Ava, na Hamathu na Sefarivaimu, akĩmahe matũũra ma Samaria ithenya rĩa andũ a Isiraeli. Makĩgwatĩra Samaria, na magĩkara matũũra-inĩ makuo. 25 Hĩndĩ rĩa maambĩrĩrie gũikara kuo matiahooyaga Jehova; nĩ ūndũ ūcio Jehova akĩmatũmĩra mĩrũũthi kuo, ikĩũraga andũ amwe. 26 Nake mũthamaki wa Ashuri agĩkinĩyĩrio ūhoro akĩrwo atĩrĩ: “Andũ arĩa wathaamirie ūkĩmatwara matũũra-inĩ ma Samaria matiũũ ūrĩa ngai ya bũrũri ūcio yendaga. Nĩmatũũmĩre mĩrũũthi rĩa iramooraga, tondũ andũ nĩmarigĩtwo nĩ kĩĩ ngai ūyo yendaga.” 27 Hĩndĩ ūyo mũthamaki wa Ashuri agĩathana atĩrĩ: “Reke mũthĩnjĩri-Ngai ūmwe wa arĩa maatahirwo kuuma Samaria acooke agatũũre kuo, nĩgeetha arute andũ ūrĩa ngai ya bũrũri ūcio yendaga.” 28 Nĩ ūndũ ūcio mũthĩnjĩri-Ngai ūmwe wa arĩa maatahĩtwo kuuma Samaria agĩthĩ gũtũũra Betheli, akĩmaruta kũhooya Jehova. 29 No rĩrĩ, o rũrĩrĩ rũgũthondekera ngai ciaruo matũũra-inĩ mothe marĩa maatũũraga, magĩciiga mahooero-inĩ marĩa maathondeketwo nĩ andũ a Samaria kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru. 30 Andũ a kuuma Babuloni magĩthondeka mũhianano wetagwo Sukothu-Benothu, nao andũ a Kutho magĩthondeka Nerigali, nao andũ a Hamathu magĩthondeka Ashima; 31 nao andũ a Aavi magĩthondeka Nibihazu na Tarataka, nao andũ a Sefariri maacinaga ciana na mwaki irĩ ta magongona kũrĩ Adarameleki na Anameleku, ngai cia Sefarivaimu. 32 Nĩmahoooyaga Jehova, no ningĩ magĩthuura andũ a mĩthemba yothe yao matũũke aruti wĩra ta athĩnjĩri-Ngai mahooero-inĩ ma kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru. 33 Nĩmahoooyaga Jehova, na no maatungatagĩra ngai ciao, kũringana na mĩtugo ya ndũrĩrĩ cia kũrĩa maarutĩtwo. 34 Nginyagia

ũmũthĩ matũũre marũmĩtie mĩtugo yao ya tene. Nao matihoooyaga Jehova kana gwathĩkĩra irĩa cia watho wake wa kūrũmĩrĩrwo, na matũũro marĩa matũũtwo, na watho na maathani marĩa Jehova aaheire njiaro cia Jakubu, ūrĩa aatuire Isiraeli. 35 Rĩrĩa Jehova aarĩkanĩire kĩrĩkanĩro na andũ a Isiraeli-rĩ, aamaathire atĩrĩ: “Mũtikanahooe ngai ingĩ, kana mũciinamĩrĩre, kana mũcitungatĩre, kana mũcĩrutĩre igongona. 36 No Jehova ūrĩa wamũrutire bũrũri wa Misiri na hinya mũnene na atambũrũkĩtie guoko gwake, ūcio nowe wiki mwaagĩrĩrwo nĩkũhooyaga. Nĩwe mũrĩnamagĩrĩa, na nĩwe mũrĩrutagĩra magongona. 37 Hĩndĩ ciothe no nginya mũmenyagĩrĩre kĩrĩa kĩa watho wake wa kūrũmĩrĩrwo na matũũro marĩa matũũtwo, na mawatho, o na maathani marĩa aamwandĩkĩire. Mũtikanahooe ngai ingĩ. 38 Mũtikariganĩrwo nĩ kĩrĩkanĩro kĩrĩa ndaarĩkanĩire na inyuũ, na mũtikanahooe ngai ingĩ. 39 No rĩrĩ, mũhooyage Jehova Ngai wanyu; tondũ nĩwe ūkaamũkũura guoko-inĩ gwa thũ cianyu ciothe.” 40 No rĩrĩ, matiigana kũnjigua, no maathiire o na mbere na mĩtugo yao ya tene. 41 O na rĩrĩa andũ acio mahoooyaga Jehova, no maatungatagĩra ngai ciao cia mĩhianano. Nginyagia ūmũthĩ ciana ciao na ciana cia ciana ciao ithiiaaga na mbere gwĩka o ta ūrĩa maithe mao meekaga.

18 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa itatũ wa Hoshea mũrũ wa Ela mũthamaki wa Isiraeli, nĩguo Hezekia mũrũ wa Ahazu mũthamaki wa Juda aambĩrĩrie gũthamaka. 2 Aarĩ wa mĩaka mĩrongo ūrĩ na itano rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ūrĩ na kenda. Nyina eetagwo Abija mwarĩ wa Zekaria. 3 Nake agĩka maũndũ marĩa magĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova, o ta ūrĩa ithe Daudi eekĩte. 4 Nĩeherie kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, akĩhehenja mahiga marĩa maamũrĩrwo ngai cia mĩhianano, na agĩtemenga itugĩ cia Ashera. Nayo nyoka ya gĩcango rĩa yathondeketwo nĩ Musa akĩmiunanga tũcunjĩ, nĩgũkorwo nginyagia ihinda rĩu andũ a Isiraeli nĩmamĩcinagĩra ūbumba. Nayo yetagwo Nehushitani. 5 Nake Hezekia agĩtũũra ehokete Jehova, Ngai wa Isiraeli. Gũtarĩ mũndũ ūngĩ take harĩ athamaki othe a Juda, mbere yake kana arĩa mookire thuutha wake. 6 Nĩatũũrĩre arũgamĩte wega harĩ Jehova na ndaigana gũtiga kũmũrũmĩrĩra; na nĩatũũire arũmĩtie maathani ma Jehova marĩa aaheire Musa. 7 Nake Jehova aarĩ hamwe nake; nake Hezekia akĩgaacĩra maũndũ-inĩ

mothe maría ekaga. Ningĩ nĩareganire na watho wa mũthamaki wa Ashuri, na akĩrega kũmũtungata. **8** Nĩatooririe Afilisti kuuma mũthiringo-inĩ wa arangĩri nginya itũũra-inĩ rĩria rĩairigĩtwo na rũthingo rwa hinya, o nginya Gaza na matũũra makuo. **9** Mwaka-inĩ wa ina wa ũthamaki wa Hezekia, na nĩguo warĩ mwaka wa mũgwanja wa Hoshea mũrũ wa Ela mũthamaki wa Isiraeli, Shalimaneseru mũthamaki wa Ashuri niathiire kũrũa na itũũra rĩa Samaria na akĩrĩrigiĩria. **10** Na thuutha wa miaka itatũ Ashuri magĩtunyana Samaria. Nĩ ũndũ ũcio itũũra rĩa Samaria rigĩtahwo mwaka-inĩ wa itandatũ wa ũthamaki wa Hezekia, na warĩ mwaka wa kenda wa ũthamaki wa Hoshea mũthamaki wa Isiraeli. **11** Nake mũthamaki wa Ashuri agĩthaamĩria andũ a Isiraeli kũu Ashuri, akĩmahe ũtũũro Hala, kũu Gozani ndwere-inĩ cia Rũũĩ rwa Haboru na matũũra-inĩ ma Amedi. **12** ũndũ ũcio wekĩkire nĩ ũndũ nĩmagĩte gwathĩkĩra Jehova Ngai wao, no magĩthũkia kĩrikanĩro giake, na ũria wothe Musa ndungata ya Jehova aamaathĩte. Matiathikĩrĩrie maathani macio kana makĩmahingia. **13** Mwaka-inĩ wa ikũmi na ina wa ũthamaki wa Hezekia, Senakeribu mũthamaki wa Ashuri agĩtharĩkĩra matũũra mothe manene ma Juda marĩa mairigĩrwo na thingo cia hinya, na akĩmatunyana. **14** Nĩ ũndũ ũcio Hezekia mũthamaki wa Juda agĩtũmĩra mũthamaki wa Ashuri ũria warĩ kũu Lakishi ndũmĩrĩri ĩno: “Nĩhĩtĩtie. Njeherera na nĩngũkũrĩha kĩrĩa gĩothe ũngĩnjĩtia.” Nake mũthamaki wa Ashuri agĩtia Hezekia mũthamaki wa Juda taranda magana matatũ cia betha, na taranda mĩrongo itatũ cia thahabu kĩa hinya. **15** Nĩ ũndũ ũcio Hezekia akĩmũhe betha iria ciothe cionekire hekarũ-inĩ ya Jehova na igĩĩna-inĩ ciothe cia nyũmba ya ũthamaki. **16** Ihinda-inĩ rĩu, Hezekia mũthamaki wa Juda akĩruta thahabu ĩria yagemetie mĩrango na itugĩ cia mĩrango ya hekarũ ya Jehova na akĩmihe mũthamaki wa Ashuri. **17** Mũthamaki wa Ashuri agĩtũma mwathi ũria mũnene wa mbũtũ ciothe cia ita, na mũrũgamĩrĩri wa anene arĩa angĩ, na mwathi wa mbũtũ cia mbaara, marĩ na mbũtũ nene ya ita kuuma Lakishi mathiĩ kũrĩ Mũthamaki Hezekia kũu Jerusalemu. Magĩkina Jerusalemu na makĩrũgama mũtaro-inĩ wa Karia ka Rũgongo, njĩra-inĩ ya gũthiĩ Mũgũnda-inĩ wa Mũthambia Nguo. **18** Magĩtũmanĩra mũthamaki; nake Eliakimu mũrũ wa Hilikia mũrũgamĩrĩri wa nyũmba ya ũthamaki, na Shebina ũria mwandĩkĩmarũa, na Joa mũrũ wa Asafu ũria warĩ mwandĩki

wa maũndũ ma ihinda rĩu, makiumagara mathiĩ kũrĩ o. **19** Nake mũnene wa mbũtũ cia ita akĩmeera atĩrĩ, “Ĩrai Hezekia atĩrĩ: “Mũthamaki ũria mũnene, o we mũthamaki wa Ashuri, ekuuga atĩrĩ: ũrutĩte ũmĩrĩru ũcio ũrĩ naguo kũ? **20** Wee uugaga ũrĩ na hinya wa mbũtũ cia ita, na nĩũũĩ kũrũa, no waragia o ciugo cia tũhũ. Nũũ ũcio wĩhokete atĩ nĩguo ũnemere? **21** Atĩrĩrĩ, wee wĩhokete andũ a Misiri acio mahaana ta kamũrangi koinikangu, kariya gathecaga mũndũ guoko, gakamũguraria etiirania nako! ũguo nĩguo Firaũni mũthamaki wa Misiri ahaana kũrĩ arĩa othe mamwĩhokaga. **22** O na ũngĩnjĩra atĩrĩ, “Ithũ twĩhokete Jehova Ngai witũ”, githĩ tiwe wehereirio kũndũ kũria gũtũũgĩru, na igongona iria ciarĩ kuo nĩ Hezekia, akĩra andũ a Juda na Jerusalemu atĩrĩ, “No nginya mũhooyagĩre mbere ya kĩgongona gĩkĩ kĩrĩ Jerusalemu?” **23** “Rĩu-rĩ, ũka ũkeiguithanie na mwathi wakwa, mũthamaki wa Ashuri: Nĩngũkũhe mbarathi ngĩri igĩrĩ angĩkorwo ũrĩ na andũ mangĩcitwarithia! **24** Wakĩhota gũtooria o na mũnene ũria mũnini mũno thĩinĩ wa anene a mwathi wakwa, o na gũtuĩka wĩhokete ngaari cia ita na andũ arĩa mathiiga mahaiĩte mbarathi a Misiri? **25** Na ningĩ-rĩ, njũkĩte gũtharĩkĩra na kwananga kũndũ gũkũ iterĩtwo nĩ Jehova? Jehova we mwene nĩwe wanjĩrĩre njũke hũũre bũrũri ũyũ, na ndĩwanange.” **26** Nake Eliakimu mũrũ wa Hilikia, na Shebina, na Joa makĩra mũnene ũcio wa mbũtũ cia ita atĩrĩ, “Twagũthaita arĩa ndungata ciaku na rũthiomi rwa Asuriata, tondũ nĩtũrũũ. Tiga gũtwarĩria na rũthiomi rwa Kĩhibirania, andũ aya marĩ rũthingo-inĩ makĩiguaga.” **27** No mũnene ũcio wa mbũtũ cia ita agĩcookia atĩrĩ, “Kaĩ ndatũmirwo nĩ mwathi wakwa kũrĩ mwathi wanyu na kũrĩ inyuĩ ndĩmwĩre maũndũ maya, na ti kũrĩ andũ aya maikarĩte rũthingo igĩrũ, o aya makaarĩa kĩoro kĩa na manyue mathugumo mao o ene o ta ũria inyuĩ mũgeeka?” **28** Ningĩ mũnene wa mbũtũ cia ita akĩrũgama, akĩanĩrĩra na rũthiomi rwa Kĩhibirania, akiuga atĩrĩ: “Thikĩrĩriai ndũmĩrĩri ya mũthamaki ũria mũnene, mũthamaki wa Ashuri! **29** Mũthamaki ekuuga ũũ: Mũtigitĩkĩrie Hezekia amũheenie. Ndagĩhota kũmũhonokia kuuma guoko-inĩ gwakwa. **30** Mũtigitĩkĩre Hezekia amũringĩrĩrie kwĩhoka Jehova hĩndĩ ĩria ekuuga atĩrĩ, “Ti-itherũ Jehova nĩegũtũhonokia; itũũra rĩrĩ rĩtikaneanwo guoko-inĩ kwa mũthamaki wa Ashuri.” **31** “Mũtigitĩkĩrĩrie Hezekia. Mũthamaki wa Ashuri ekuuga ũũ: Rekei tũiguane, na mũũke kũrĩ nĩ. Mweka

ũguo o ūmwe wanyu n̄akarĩaga kuuma kūrĩ mūtĩ wake wa mũthabũ na mũkũyũ, na anyuuage maaĩ ma gĩthima gĩake, 32 nginya rĩrĩa ngooka ndĩmũtware bũrũri ūrĩa ūhaana ta wanyu, bũrũri ūrĩ ngano na ndibei ya mũhihano, bũrũri ūrĩ irio na mĩgũnda ya mĩthabũ, bũrũri ūrĩ mĩtĩ ya mĩtamaiyũ na ūtĩkĩ. Thuurai muoyo no ti gĩkuũ! “Mũtigathikĩrĩrie Hezekia, nĩgũkorwo nĩaramũhĩtithia rĩrĩa ekuuga atĩrĩ, ‘Jehova nĩegũtũhonokia.’ 33 Nĩ kūrĩ ngai ya bũrũri o na ūrĩkũ irĩ yahonokia bũrũri wayo kuuma guoko-inĩ kwa mũthamaki wa Ashuri? 34 Ngai cia Hamathu na Aripadi irĩ kũ? Ngai cia Sefarivaimu, na Hena na Iva irĩ kũ? Niihonoketie Samaria kuuma guoko-inĩ gwakwa? 35 Nĩ ngai irĩkũ harĩ ngai ciothe cia mabũrũri macio yanahonokia bũrũri wayo kuuma kūrĩ nĩ? Gwakĩhoteka atĩa Jehova ahonokie Jerusalemu kuuma guoko-inĩ gwakwa?” 36 No andũ acio magĩkĩra ki, na matirĩ ūndũ maamũcookeirie, tondũ mũthamaki nĩamathĩte, akameera atĩrĩ, “Mũtikamũcookerie ūndũ.” 37 Hĩndĩ ĩyo Eliakimu mũrũ wa Hilikia ūrĩa mũrori wa maũndũ ma nyũmba ya ūthamaki, na Shebina ūrĩa mwandĩki-marũa, na Joa mũrũ wa Asafu ūrĩa mwandĩki wa maũndũ ma ihinda rĩu, magĩthĩ kūrĩ Hezekia, matembũrangĩte nguo ciao, na makĩmwĩra ūrĩa mũnene ūcio wa mbũtũ cia ita oigĩte.

19 Rĩrĩa Mũthamaki Hezekia aiguire ūguo, agĩtembũranga nguo ciake na akĩthumba nguo ya ikũnia, agĩthĩ, agĩtoonya hekarũ ya Jehova thĩinĩ. 2 Agĩtũma Eliakimu ūrĩa warĩ mũrori wa maũndũ ma nyũmba ya ūthamaki, na Shebina ūrĩa mwandĩki-marũa, na athĩnjĩri-Ngai arĩa atongoria, othe mehumbĩte nguo cia makũnia, mathĩ kūrĩ Isaia mũrũ wa Amozu, ūrĩa mũnabii. 3 Makĩmwĩra atĩrĩ, “Ūũ nĩguo Hezekia ekuuga: Mũthenya wa ūmũthĩ nĩ mũthenya wa mĩnyamaro, na ikũũmana, na gĩconoko, o ta ihinda rĩa ciana rĩa gũciarwo rĩakinya na hinya wa gũciara ūkaaga. 4 No gũkorwo Jehova Ngai waku nĩekũigua ciugo ciothe cia mũnene wa mbũtũ cia ita, ūrĩa mwathi wake, mũthamaki wa Ashuri, atũmĩte oke anyũrũrie Ngai ūrĩa ūrĩ muoyo, na amũkũũme nĩ ūndũ wa ūhoru ūcio Jehova Ngai waku aigũite. Nĩ ūndũ ūcio hoera matigari marĩa matigaire muoyo.” 5 Rĩrĩa anene a Mũthamaki Hezekia maakinyire kūrĩ Isaia-rĩ, 6 Isaia akĩmeera atĩrĩ, “Ĩrai mwathi wanyu atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Jehova ekuuga: Tiga gwĩtigĩra nĩ ūndũ wa ūrĩa ūiguĩte ciugo icio atungati a mũthamaki wa

Ashuri manumĩte nacio. 7 Ta thikĩrĩria! Nĩ nĩngwĩkĩra roho wa mũthemba mũna thĩinĩ wake, nĩguo rĩrĩa arĩguo ūhoru mũna-rĩ, acooke bũrũri wake, na arĩ kũu ndũme ooragwo na rũhiũ rwa njora.” 8 Rĩrĩa mũnene wa mbũtũ cia ita aiguire atĩ mũthamaki wa Ashuri nĩoimĩte Lakishi, akĩhehera Jerusalemu, agĩthĩ agĩkora mũthamaki akĩrũa mbaara na Libina. 9 Na rĩrĩ, Senakeribu agĩkinyĩrwo nĩ ūhoru wa atĩ Tiriha, ūrĩa Mũkushi mũthamaki wa Misiri, nĩoimagarĩte, oke arũe nake. Nĩ ūndũ ūcio agĩtũma andũ rĩngĩ kūrĩ Hezekia marĩ na ūhoru ūyũ: 10 “Ĩrai Hezekia mũthamaki wa Juda atĩrĩ: Ndũgetikĩrie Ngai ūcio wĩhokete akũheenie rĩrĩa ekuuga atĩrĩ, ‘Jerusalemu ndĩngĩneanwo kūrĩ mũthamaki wa Ashuri.’ 11 Ti-itherũ nĩũiguĩte ūrĩa athamaki a Ashuri mekĩte mabũrũri-inĩ mothe, ūrĩa maamaniinire biũ. Inyũ mũngĩhonoka atĩa? 12 Na rĩrĩ, ngai cia ndũrĩrĩ iria cianiinirwo nĩ maithe maitũ ma tene, ngai cia Gozani, na cia Harani, na cia Rezefu, na andũ a Edeni arĩa maarĩ Telasaru-rĩ, nĩciamahonokirie? 13 Mũthamaki wa Hamathu na kana mũthamaki wa Aripadi, kana mũthamaki wa itũura inene rĩa Sefarivaimu kana wa Hena, o na kana wa Iva-rĩ, arĩ ha?” 14 Hezekia akĩnyiita marũa kuuma kūrĩ andũ arĩa maatũmĩtwo, na akĩmathoma. Agĩcooka akĩambata hekarũ-inĩ ya Jehova, akĩmatambũrũkia mbere ya Jehova. 15 Nake Hezekia akĩhooya Jehova, akiuga atĩrĩ: “Wee Jehova, Ngai wa Isiraeli, o wee ūikarĩire gĩtĩ kĩa ūnene gatagati ka makerubi, Wee wiki nowe Ngai igũrũ rĩa mothamaki mothe ma thĩ. Wee nĩwe wombire igũrũ na thĩ. 16 Tega matũ maku Wee Jehova, ūigũe; hingũra maitho maku Wee Jehova, wone; ūigũe ciugo cia Senakeribu iria atũmĩte cia kũruma Ngai ūrĩa ūrĩ muoyo. 17 “Ti-itherũ Jehova, athamaki a Ashuri nĩmanangĩte biũ ndũrĩrĩ na mabũrũri macio. 18 Na nĩmaikĩtie ngai ciao mwaki-inĩ na magacithũkangia, tondũ itiarĩ ngai, no ciarĩ mĩtĩ na mahiga, ciathondeketo na moko ma andũ. 19 Na rĩrĩ, Wee Jehova Ngai witũ, tũhonokie kuuma guoko-inĩ gwake, nĩgeetha mothamaki mothe ma thĩ mamenye atĩ Wee Jehova, o Wee wiki, nĩwe Ngai.” 20 Hĩndĩ ĩyo Isaia mũrũ wa Amozu agĩtũma ndũmĩrĩrĩ kūrĩ Hezekia, akĩmwĩra atĩrĩ: “Ūũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: Nĩnjiguĩte mahooya maku makonii Senakeribu mũthamaki wa Ashuri. 21 Ūyũ nĩguo ūhoru ūrĩa Jehova aarĩtie wa kũmũkĩrĩra: “Mũirũtu Gathirange, Mwarĩ wa Zayuni, nĩakũmenete na agakũnyarara. Mwarĩ wa Jerusalemu arainia mũtwe rĩrĩa wee ūroora. 22

Ūcio ūrumite na ūkamenereria nūū? Ningī-rī, nūū ūgūthūkiire na mūgambo, na ūgakūūrira maitho na mwītīio? Wee ūgookīrira Ūrīa Mūtheru wa Isiraēli! 23 Ūtūmīte andū aku moke marume Jehova. Na ūkoiga atīrī, “Nī ūndū wa ngaari ciakwa nyingī cia itarī, nīnyambatīte ngakinya tūcūmbīrī twa irīma, o kūu igūrū mūno Lebanoni. Nīndemete mītarakwa yakuo irīa mīraihu mūno, o na mīthengera irīa mīega mūno. Nīnginyīte mūthia wakuo kūrīa kūrāya mūno, kūrīa kūrī na mītītū irīa mīega mūno. 24 Nīnyenjete ithima mabūrūri ma kūngī, na nganyua maāi kuo. Nihūithītie tūrūū twa Misiri na makinya ma magūrū makwa.” 25 “Kaī ūtaiguīte? Kuuma tene nīndamūrīte ūndū ūcio, matukū-inī macio ma tene nīndabangīte ūndū ūcio, na rīu nīndīhūngītīe, atī wee nītūmīte matūūra manene marīa mairīgīre na thingo cia hinya matuīke hība cia mahiga. 26 Andū akuo maagithītio hinya, magegearīte na magaconorithio. Mahaana mīmera irī mūgūnda, makooroa o ta thuuna nduru, kana ta nyeki īmerete nyūmba igūrū, irīa yūmaga ītanakūra. 27 “No nīnjūū kūrīa ūkaraga, na ngamenya ūgūka na ūgīthīi, o na ūrīa ūndakaragīra. 28 Tondū nīūndakarīire, na rūng’athio rwaku nīrūkinyīire matū makwa, nīngūgwīkīra gīcūhī gīakwa iniūrū, na matamu makwa ndīmohe kanua-inī gaku, na nīngatūma ūcookere nījira o īyo wokīire.’ 29 “Gīkī nīkīo gīgaakorwo kīrī kīmenyithia gīaku, wee Hezekia: “Mwaka-inī ūyū ūkūrīa irio cia maitīka, nāguo mwaka wa keerī ūrīe kīrīa gīgaathundūka kuuma harī mo. No mwaka-inī wa gatātū-rī, nīūkahaanda na ūgethe, ūhaande mīgūnda ya mīthabībū, na ūrīe maciaro mayo. 30 Na o rīngī matigari ma nyūmba ya Juda nīmagaikūrūkia mīri na thī, na maciare maciaro na igūrū. 31 Nīgūkorwo Jerusalemu nīgūkoima matigari ma andū, nakuo Kīrīma-inī gīa Zayuni kuume gīkundi kīa arīa mahonokete. Kīyo kīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīkīo gīkaahingīa ūguo. 32 “Nī ūndū ūcio Jehova ekuuga ūū igūrū rīa mūthamaki wa Ashuri: “Ndagatoonya itūūra rīrī inene, kana arathūkie mūguī kuo. Ndagooka mbere ya rīo na ngo, kana arīrigīicīrie na ihumbu cia tīrī, arīūkīrīre. 33 Njīra irīa ookīire-rī, no yo agaacookera; ndagatoonya itūūra rīrī inene, ūguo nīguo Jehova ekuuga. 34 Nīngagītīra itūūra rīrī inene na ndīrīhonokie, nī ūndū wakwa, na nī ūndū wa Daudi ndungata yakwa.” 35 Ūtukū o ro ūcio mūraika wa Jehova agīthīi akīūrāga andū 185,000 kūu kambī ya Ashuri. Rīrīa andū mookīrīre

rūciinī tene, magīkora kūu no ciimba theri! 36 Nī ūndū ūcio Senakeribu mūthamaki wa Ashuri agītharia kambī agīthīi. Agīcooka Nineve agīkara kuo. 37 Na rīrī, mūthenya ūmwe, rīrīa aahooyaga arī hekarū-inī ya ngai yake Nisiroku, arīu ake eerī Adarameleki na Sharezeru makīmūrāga na rūhiū rīa njora, na makūrīra būrūri wa Ararati. Nake mūrīu Esari-Hadoni agītūika mūthamaki ithenya rīake.

20 Matukū-inī macio Hezekia akīrwara, na aarī hakuhī gūkua. Mūnabii Isaia mūrū wa Amozu agīthīi kūrī we, akīmwīra atīrī, “Jehova ekuuga ūū: Thondeka maūndū ma mūciī waku, tondū nīgūkua, ndūkūhona.” 2 Hezekia akīhūgūra ūthiū wake, akīrora rūthingo-inī, na akīhooya Jehova, akiuga atīrī, 3 “Wee Jehova, ririkana ūrīa ngoretwo ngīthīi na mīthīire ya kwīhokeka mbere yaku, na ngeheana na ngoro yakwa yothe, na ngeeka ūrīa kwagīrīire maitho-inī maku.” Nake Hezekia akīrīra mūno. 4 Isaia atanakinya nja ya gatagātī-rī, kiugo kīa Jehova gīkīmūkinyīra, akīrwo atīrī: 5 “Cooka, ūkeere Hezekia mūtongoria wa andū akwa atīrī, ‘Jehova Ngai wa thoguo Daudi ekuuga ūū: Nīnjiguīte ihooya rīaku, na ngoona maithori maku; nīngūkūhonia. Mūthenya wa itātū kuuma rīu nīūkambata ūthīi hekarū-inī ya Jehova. 6 Nīngūkuongerera mīaka ikūmi na itano ya gūtūūra muoyo. Na nīngūkūhonokia hamwe na itūūra rīrī inene kuuma guoko-inī kwa mūthamaki wa Ashuri. Nīngūgītīra itūūra rīrī inene nī ūndū wakwa, na nī ūndū wa Daudi ndungata yakwa.” 7 Ningī Isaia akiuga atīrī, “Thondekai gīkūmba kīa ngūyū.” Nao magīka o ūguo, na magīkīgīrīra ihūha-inī rīu, nake Hezekia akīhona. 8 Hezekia nīoorītīe Isaia atīrī, “Kīmenyithia gīgaakorwo kīrī kīrīkū kīa atī Jehova nīekūūhonia, na atī nīngambata thīi hekarū-inī ya Jehova mūthenya wa gatātū kuuma ūmūthī?” 9 Nake Isaia akīmūcookeria atīrī, “Gīkī nīkīo kīmenyithia kīrīa Jehova egūkūhe, kīa atī Jehova nīegwīka ūndū ūcio akwīrīre: Ūkwenda kīruru gīthīi mbere makinya ikūmi, kana gīcooke thuutha makinya ikūmi?” 10 Nake Hezekia akiuga atīrī, “Kīruru gīthīi na mbere makinya ikūmi nī ūndū mūhūthū, nī kaba kīruru gīcooke na thuutha makinya ikūmi.” 11 Nake mūnabii Isaia agīkaīra Jehova, nake Jehova agītūma kīruru gīcooke na thuutha makinya macio ikūmi marīa gīaikūrūkite ngathī-inī ya Ahazu. 12 Ihinda-inī rīu-rī, Merodaki-Baladani mūrū wa Baladani mūthamaki wa

Babuloni nīatūmīre Hezekia marūa na kīheo, tondū nīaiguīte ūhorō wa ndwari ya Hezekia. **13** Hezekia akīamūkīra andū arīa maatūmītwo, na akīmooonia indo ciothe iria aigīte makūmbī make, akīmooonia betha, na thahabu, na mahuti marīa manungī wega, na maguta marīa mega mūno, na indo ciake cia mbaara, na indo ciothe iria ciarī igīna-inī ciake. Gūtīrī kīndū o na kīmwe thīinī na nyūmba ya ūthamaki kana kīarī ūthamaki-inī wake wothe Hezekia ataamoonirīe. **14** Hīndī ūyo mūnabīi Isaia agīthīī kūrī Mūthamaki Hezekia akīmūuria atīrī, “Andū acio moiga atīa, na mekuumīte kū?” Nake Hezekia agīcookīa atīrī, “Moimīte būrūrī wa kūraya, megūkīte kuuma būrūrī wa Babuloni.” **15** Nake mūnabīi akīūrīa atīrī, “Nī kī monire nyūmba-inī yaku ya ūthamaki?” Nake Hezekia agīcookīa atīrī, “Monire indo ciothe nyūmba-inī yakwa ya ūthamaki. Gūtīrī kīndū o na kīmwe kīrī igīna-inī ciakwa itanamonia.” **16** Nake Isaia akīra Hezekia atīrī, “Ta igua kiugo kīa Jehova: **17** Ti-itherū ihinda nīrigakinya, rīrīa indo ciothe iria irī thīinī wa nyūmba yaku ya ūthamaki, na indo iria ciothe maithe maku matūire maigīte ngīnya ūmūthī, igaakuo itwarwo Babuloni. Gūtīrī o na kīmwe gīgaatigara, ūguo nīguo Jehova ekuuga. **18** Na andū amwe a rūciarō rwaku, o arīa moimīte mūthiimo-inī na thakame-inī yaku, o arīa wee ūgūciara, nīmagathaamio, na nīmakaahakūrwo nīguo matungatage nyūmba-inī ya mūthamaki wa Babuloni.” **19** Nake Hezekia agīcookīa atīrī, “Kiugo kīa Jehova kīrīa warīa nī kīega,” Tondū eeciirīe atīrī, “Githī gūtīgukorwo na thayū na ūgītīrī matukū-inī mothe ma muoyo wakwa?” **20** Ha ūhorō wa maūndū marīa mangī makonīi wathani wa Hezekia, na marīa mothe eekire, na ūrīa aathondekire Karia, o na mūtaro wa kūrehe maa itūūra-inī, githī matīandīkītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Juda? **21** Nake Hezekia akīhurūka hamwe na maithe make. Nake mūrīū Manase agītūka mūthamaki ithenya rīake.

21 Na rīrī, Manase aarī wa mīaka ikūmi na īrī rīrīa aatuīkire mūthamaki, nake agīathana arī Jerusalemū mīaka mīrongo ītano na ītano. Nyina eetagwo Hefiziba. **2** Agīka maūndū mooru maitho-inī ma Jehova, akīrūmīrīa mītugo īrī magigī ya ndūrīrī irīa Jehova aangatīte ciehere mbere ya Isiraēli. **3** Nīakīre rīngī kūndū kūrīa gūtūūgīru, o kūrīa ithe Hezekia aanangīte; nīngī agīaka igongona cia Baali na agīaka itugī cia Ashera, o ta ūrīa Ahabu mūthamaki wa Isiraēli eekīte. Nīainamīrīre mbūtū cia igūrū

ciothe na agīcihooya. **4** Agīaka magongona thīinī wa hekarū ya Jehova, o īrīa Jehova oigīte ūhorō wayo atīrī, “Thīinī wa Jerusalemū nīkūo ngaatūria rītwa rīakwa.” **5** Thīinī wa nja cīerī cia hekarū ya Jehova, agīaka igongona cia mbūtū ciothe cia igūrū. **6** Nake akīruta mūrīū wake arī igongona rīa njino, na nīaragūrāga na agatūrīa nyoni, na akarogana, na agathīiaga kūrī andū arīa marī maroho ma kūragūra. Agīka maūndū maingī mooru maitho-inī ma Jehova, ngīnya akīmūrakaria. **7** Nīoīre mūhianano mūicūhie ūrīa aathondekete wa gītugī kīa Ashera, akīūiga hekarū thīinī, o nyūmba ūyo Jehova eerīte Daudī na mūrīū Solomoni ūhorō wayo atīrī, “Nīngatūria rītwa rīakwa ngīnya tene thīinī wa hekarū īno na thīinī wa Jerusalemū, kūrīa thuurīte kuuma mīhīrīga-inī yothe ya Isiraēli. **8** Ndirī hīndī īngī ngaatūma magūrū ma andū a Isiraēli morūūre, moime būrūrī ūrīa ndaaheire maithe mao ma tene, mamenyagīrīre mekage maūndū marīa mothe ndīmathīte, na marūmie Watho ūrīa maaheirwo nī Musa ndungata yakwa.” **9** No andū acio matiigana kūigua. Manase akīmahītīthia, nī ūndū wa ūguo magīka maūndū mooru gūkīra ndūrīrī irīa Jehova aaniinīre mbere ya andū a Isiraēli. **10** Jehova oigire na tūnua twa ndungata ciake cia anabīi atīrī: **11** “Manase mūthamaki wa Juda nīekīte mehīa marī magigī. Ageeka maūndū mooru gūkīra Aamori arīa maarī mbere yake, na agatongoria andū a Juda kwīhia nī ūndū wa kūhooya mīhianano yake. **12** Nī ūndū ūcio Jehova Ngai wa Isiraēli ekuuga ūū: Nīngūrehere Jerusalemū na Juda mwanangīko ūrīa ūgaatūma andū arīa makaigua ūhorō ūcio mararakwo nī matū mao. **13** Nīngatambūrūkīria Jerusalemū rūrigi rwa gūthīma rūrīa rwahūthīrīrwo rwa gūūkīrīra Samaria na kabirū karīa kahūthīrīrwo gūūkīrīra nyūmba ya Ahabu. Nīngaherīthia na nīine andū a Jerusalemū o ta ūrīa mūndū ahuuraga thaani, akamīkurumanīa. **14** Nīngatiganīria matigari ma igai rīakwa, na ndīmaneeane kūrī thū ciao. Magaatahwo na matunywo indo ciao nī thū ciao ciothe, **15** tondū nīmekīte maūndū mooru maitho-inī makwa, makaandakaria, kuuma mūthenya ūrīa maithe mao moimire Mīsiri nginyagia ūmūthī.” **16** Nīngī Manase nīaitire thakame nyingī mūno ya andū matehīte, īkīyūra Jerusalemū kuuma gīturi kīmwe ngīnya kīria kīngī, tūtegūtara mehīa marīa aatūmīte andū a Juda meehie, nī ūndū wa ūguo magīka maūndū mooru maitho-inī ma Jehova. **17** Ha ūhorō wa maūndū

marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Manase, na marĩa mothe eekire, hamwe na mehia marĩa eekire-rĩ, githĩ matiandĩkitwo mabuku-inĩ ma mahinda ma athamaki a Juda? **18** Manase akĩhurũka hamwe na maithe make, na agĩthikwo mũgũnda-inĩ wake wa ũthamaki, nĩguo mũgũnda wa Uza. Nake mũriũ Amoni agĩtuĩka mũthamaki ithenya riake. **19** Amoni aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩĩrĩ na ĩĩrĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka Jerusalemu mĩaka ĩĩrĩ. Nyina eetagwo Meshulemethu mwarĩ wa Haruzu; oimĩte Jotiba. **20** Nake agĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa ithe Manase eekĩte. **21** Niathiire na mĩthiire yothe ya ithe; akĩhooya mĩhianano ĩrĩa ithe aahooyaga, na akĩmĩnamĩrĩra. **22** Agĩtigana na Jehova, Ngai wa maithe make, na ndaigana kũrũmĩrĩra Jehova. **23** Anene a Amoni makĩmũciĩrĩa ndundu, na makĩũragĩra mũthamaki kũu nyũmba-inĩ yake ya ũthamaki. **24** Nao andũ a bũrũri makĩũraga arĩa othe maathugundĩte gũũkĩrĩa Mũthamaki Amoni na magĩtua mũriũ Josia mũthamaki ithenya riake. **25** Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Amoni, na ũrĩa eekire-rĩ, githĩ matiandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? **26** Nake agĩthikwo mbĩrĩra-inĩ yake mũgũnda-inĩ wa Uza. Nake mũriũ Josia agĩtuĩka mũthamaki ithenya riake.

22 Na rĩrĩ, Josia aarĩ wa mĩaka ĩnana rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩtatũ na ũmwe. Nyina eetagwo Jedida mwarĩ wa Adaia; oimĩte Bozikathu. **2** Nake agĩka ũrĩa kwagĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova, na agĩthiĩ na mĩthiire yothe ya ithe Daudi atekwĩhũgũra mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho. **3** Mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩnana wa wathani wake, Mũthamaki Josia agĩtũma Shafani mũrũ wa Azalia mũrũ wa Meshulamu, ũrĩa warĩ mwandiki-marũa, athiĩ hekarũ-inĩ ya Jehova. Akĩmwĩra atĩrĩ: **4** “Ambata, ũthiĩ kũrĩ Hilikia mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene na ũmwĩre ahaarĩrie mbeeca iria irehetwo hekarũ-inĩ ya Jehova, iria arangĩri a mĩrango monganĩtie kuuma kũrĩ andũ. **5** Nao maciĩhokere andũ arĩa mathuurĩtwo a kũrũgamĩrĩra wĩra wa hekarũ. Andũ acio ũtigĩrĩre nĩ marĩha aruti a wĩra arĩa macookagĩrĩra hekarũ ya Jehova, **6** nao nĩ atharamara, na andũ a gwaka, na aaki a mahiga. Na ningĩ ũtigĩrĩre nĩmagũra mbaũ na mahiga maicũhie ma gũcookereria hekarũ. **7** No rĩrĩ, to nginya maheane mathabu ma mbeeca iria meehokeirwo, tondũ mararuta wĩra

ũcio na kwĩhokeka.” **8** Hilikia mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene akĩra Shafani ũcio mwandiki marũa atĩrĩ, “Nĩnyonete Ibuku rĩa Watho thĩĩnĩ wa hekarũ ya Jehova.” Akĩrĩnengera Shafani nake akĩrĩthoma. **9** Nake Shafani ũcio mwandiki-marũa agĩthiĩ kũrĩ mũthamaki na akĩmũhe ũhoru ũcio, akĩmwĩra atĩrĩ: “Anene aku nĩmarĩhĩte mbeeca iria ciarĩ hekarũ-inĩ ya Jehova, na nĩmaciĩhokeire kũrĩ aruti a wĩra na arũgamĩrĩri a hekarũ.” **10** Ningĩ Shafani ũcio mwandiki-marũa akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Hilikia ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, nĩanengera ibuku.” Nake Shafani akĩrĩthomera mũthamaki. **11** Rĩrĩa mũthamaki aagũire ciugo cia Ibuku rĩu rĩa Watho-rĩ, agĩtembũranga nguo ciake. **12** Akĩruta mawatho maya kũrĩ Hilikia ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na kũrĩ Ahikamu mũrũ wa Shafani, na Akiboru mũrũ wa Mikaia, na kũrĩ Shafani ũcio mwandiki-marũa, na kũrĩ Asaia ũrĩa mũrori wa maũndũ ma mũthamaki, akĩmeera atĩrĩ: **13** “Thiĩ mũkanduĩrĩrie ũhoru kũrĩ Jehova, na mũtuĩrĩrie andũ, o na Juda yothe, ũrĩa kwandikĩtwo ibuku-inĩ rĩrĩ rĩonekete. Marakara ma Jehova nĩ maingĩ, marĩa maraakana nĩ ũndũ witũ, tondũ maithe maitũ matiaathĩkĩre ũhoru wa ibuku rĩrĩ; na matiekire kũringana na ũhoru ũrĩa wothe wandikĩtwo thĩĩnĩ warĩo ũrĩa ũtũkonĩ.” **14** Hilikia ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na Ahikamu, na Akiboru, na Shafani, na Asaia magĩthiĩ kwaria na Hulida ũrĩa mũnabii mũndũ-wa-nja ũrĩa warĩ mũtumia wa Shalumu mũrũ wa Tikiva, mũrũ wa Harihasi ũrĩa warĩ mũmenyereri wa nguo cia mũthamaki, Hulida aatũũraga Jerusalemu, rũgongo rwa keerĩ. **15** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Ūũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: Ɔrai mũndũ ũrĩa ũmũtũmite kũrĩ nĩ atĩrĩ, **16** ‘Ūũ nĩguo Jehova ekuuga: Nĩngũrehithia mwanangĩko kũndũ gũkũ na kũrĩ andũ akuo kũringana na maũndũ marĩa mothe mandikĩtwo ibuku-inĩ rĩrĩa mũthamaki wa Juda athomete. **17** Tondũ nĩmandirikĩte, na magaciĩra ngai ingĩ ũbumba, na makaandakaria nĩ ũndũ wa mĩhianano yothe ĩrĩa mathondekete na moko mao, marakara makwa nĩmakaniire kũndũ gũkũ, na matingĩhoreka.’ **18** Ɔrai mũthamaki wa Juda, ũrĩa ũmũtũmite mũũke mũtuĩrie ũhoru kũrĩ Jehova atĩrĩ, Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ ũhoru wĩgĩ ciugo iria ũguĩte: **19** Tondũ ngoro yaku nĩyagherire na ũkĩnyiihĩria Jehova rĩrĩa waigũire ũhoru ũrĩa njarĩtie wa gũũkĩrĩa kũndũ gũkũ o na andũ akuo, atĩ nĩmakanyiitwo nĩ kĩrumi na mwanangĩko, na tondũ nĩwatembũrangire nguo ciaku na ũkĩrĩa ũrĩ mbere yakwa-rĩ, nĩngũguĩte, ũguo nĩguo Jehova

ekuuga. 20 Nĩ undũ ũcio nĩngagũcookanĩrĩria hamwe na maithe maku, na nĩũgathikwo na thayũ. Maitho maku matikooona mwanangĩko ũria ngaarehe kũndũ gũkũ.” Nĩ undũ ũcio magĩcookeria mũthamaki ũhoro ũcio.

23 Hĩndĩ ĩyo mũthamaki agĩtũmanĩra athuuri othe a Juda na a Jerusalemu moongane hamwe. 2 Nake akĩambata agĩthĩ hekarũ-inĩ ya Jehova arĩ hamwe na andũ a Juda, na andũ a Jerusalemu, na athĩnjĩri-Ngai, na anabii, andũ othe kuuma ũria mũnini mũno nginya ũria mũnene mũno. Mũthamaki agĩthoma ciugo ciothe cia lbuku rĩa Kirĩkanĩro, rĩria rĩonekete thĩinĩ wa hekarũ ya Jehova makĩguuga. 3 Nake mũthamaki akĩrũgama hau gĩtugĩ-inĩ, akĩerũhia kirĩkanĩro arĩ mbere ya Jehova, atĩ nĩarĩrũmagĩrĩra Jehova, na arũmie maathani make, na mawatho make, o na kirĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrwo na ngoro yake yothe, na muoyo wake wothe, nĩguo ahingie ciugo cia kirĩkanĩro iria ciaandikĩtwo ibuku-inĩ rĩu. Hĩndĩ ĩyo andũ othe makĩranĩra atĩ nĩmarĩhingagia kirĩkanĩro kĩu. 4 Nake mũthamaki agĩatha Hilikia mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene, na athĩnjĩri-Ngai arĩa maarĩ anini ake, na aikaria a mĩrango, mathengie kuuma hekarũ-inĩ ya Jehova indo ciothe iria ciathondekeirwo Baali na Ashera, na mbũtũ yothe ya igũrũ, agĩcicinĩra nja ya Jerusalemu mĩgũnda-inĩ ya Gĩtuamba gĩa Kidironi, na agĩtware mũhu wacio Betheli. 5 Nake akĩeheria athĩnjĩri-ngai cia mĩhianano arĩa maamũritwo nĩ athamaki a Juda macinagĩre ũbumba kũndũ kũria gũtũũgĩru thĩinĩ wa matũũra ma Juda na matũũra marĩa maarigiicĩrie Jerusalemu, arĩa maacinagĩra Baali ũbumba, na riũa, na mweri, na njata iria nene, o na mbũtũ ciothe cia igũrũ. 6 Nake akĩruta gĩtugĩ kĩa Ashera kuuma hekarũ-inĩ ya Jehova, agĩgĩtware Gĩtuamba-inĩ gĩa Kidironi nja ya Jerusalemu, na agĩcicinĩra kuo. Agĩgĩthĩa, gĩgĩtuĩka ta rũkũngũ, akĩhurunjĩra rũkũngũ rũu rwakĩo mbĩrĩra-inĩ cia andũ arĩa mataarĩ na igweta. 7 Nĩngĩ agĩcooka akĩmomora nyũmba cia ihoero cia maraya ma arũme, iria ciarĩ hekarũ-inĩ ya Jehova, na nokuo atumia maatumagĩra macuka ma Ashera. 8 Josia akĩrehe athĩnjĩri-Ngai othe kuuma matũũra-inĩ mothe ma Juda, na agĩtharia kũndũ kũria gũtũũgĩru, kuuma Geba nginya Birishiba kũria athĩnjĩri-ngai maacinagĩra ũbumba, akĩmomora igongona iria ciarĩ ihingo-inĩ, o na itoonyero-inĩ rĩa Kĩhingo kĩa Joshua, mũnene wa itũũra rĩria inene, kũria kiarĩ mwena wa ũmotho wa kĩhingo gĩa itũũra

rĩu inene. 9 O na gwatuĩka athĩnjĩri-ngai a kũndũ kũria gũtũũgĩru matiatungataga kĩgongona-inĩ kĩa Jehova kũu Jerusalemu-rĩ, nĩmarĩaga mĩgate ĩtarĩ mũmbie hamwe na athĩnjĩri-Ngai arĩa angĩ. 10 Nĩaathũkirie Tofeti iria yarĩ Gĩtuamba-inĩ kĩa Beni-Hinom, nĩ undũ ũcio gũtirĩ mũndũ ũngĩarutire mũriũ kana mwarĩ arĩ igongona rĩa njino kũrĩ Moleku. 11 Akĩeheria mbarathi iria athamaki a Juda maamũrĩre riũa kuuma itoonyero-inĩ rĩa hekarũ ya Jehova. Nacio ciarĩ nja hakuĩ na kanyũmba ka mũnene wetagwo Nathani-Meleku. Josia agĩcooka agĩcina ngaari cia ita iria ciamũrĩrwo riũa. 12 Nĩngĩ akĩmomora igongona iria ciakĩtwo nĩ athamaki a Juda nyũmba igũrũ hakuĩ na kanyũmba ka igũrũ ka Ahazu, na igongona iria ciakĩtwo nĩ Manase kũu nja ciarĩ cia hekarũ ya Jehova. Agĩcieheria kuuma hau, agĩcihehenja tũcunjĩ, na agĩte rũkũngũ rũu Gĩtuamba-inĩ gĩa Kidironi. 13 Mũthamaki agĩcooka agĩthũkia kũndũ kũria gũtũũgĩru kũria kwarĩ mwena wa irathĩro wa Jerusalemu, mwena wa gũthini wa Kirĩma gĩa Kũniinanĩrwo, kũria Solomoni mũthamaki wa Isiraeli aakĩre Ashitorethu ngai ya mũndũ-wa-nja ĩrĩ thaahu ya Asidoni, na kũria aakĩre Kemoshu ngai ĩrĩ thaahu ya Moabi, o na kwa Moleku ngai ĩrĩ magigi ya andũ a Amoni. 14 Josia akĩhehenja mahiga marĩa maamũre, na akĩmomora mĩhianano ya itugĩ cia Ashera, na agĩkũhumbĩra na mahĩndĩ ma andũ. 15 O nakĩo kĩgongona kũria kiarĩ Betheli, handũ harĩa hatũũgĩru haathondeketwo nĩ Jeroboamu mũrũ wa Nebatĩ, ũria watũmire Isiraeli meehie, kĩgongona kũu na handũ hau hatũũgĩru, agĩcimomora. Agĩcina handũ hau hatũũgĩru, akĩhathĩa nginya hagĩtuĩka mũtu, na agĩcina gĩtugĩ kĩa Ashera o nakĩo. 16 Nĩngĩ Josia akĩroranga kũu, na rĩria onire mbĩrĩra iria ciarĩ mwena-inĩ wa kirĩma, agĩthikũrithia mahĩndĩ kuuma mbĩrĩra-inĩ, akĩmacinĩra kĩgongona-inĩ nĩguo agĩthaahie, kũringana na kiugo kĩa Jehova kũria kiarĩtio nĩ mũndũ wa Ngai ũria warathĩte maũndũ macio matanekĩka. 17 Mũthamaki akĩũria atĩrĩ, “Mbĩrĩra ĩrĩa ndĩrona nĩ ya ũ?” Nao andũ a itũũra rĩu inene makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ mbĩrĩra ya mũndũ wa Ngai ũrĩa woimĩte Juda, na akĩaria maũndũ ma gũũkĩrĩra kĩgongona kĩa Betheli, o maũndũ marĩa warĩkia gwĩka ihiga rĩu.” 18 Nake akiuga atĩrĩ, “Tiganai nayo. Mũtigitĩkirie mũndũ o naũ aringithie mahĩndĩ make.” Nĩ undũ ũcio matiahutirie mahĩndĩ make o na ma mũnabii ũria woimĩte Samaria. 19 O ta ũria Josia eekĩte Betheli, Josia nĩeherie na agĩthaahia

mahooero ma kũndũ kũria gũtũũgĩru marĩa maakĩtwo nĩ athamaki a Isiraeli matũũra-inĩ ma Samaria marĩa marakarĩtie Jehova. 20 Josia akĩũragĩra athĩnjĩri-ngai othe a kũndũ kũu gũtũũgĩru igũrũ rĩa igongona icio, na agĩcinĩra mahĩndĩ ma andũ igũrũ riacio. Agĩcooka agĩthĩĩ Jerusalemu. 21 Mũthamaki akĩruta watho ũyũ kũrĩ andũ othe, akĩmeera atĩrĩ, “Kũngũĩrai Bathaka ya Jehova Ngai wanyu, o ta ũria kwandĩkĩtwo Ibuku-inĩ rĩrĩ rĩa Kĩrĩkanĩro.” 22 Na gũtiarĩ na Bathaka ĩngĩ yakũngũĩrwo ta ĩyo kuuma hĩndĩ ya atĩrĩrĩrĩ bũrũri arĩa matongoragia Isiraeli kana matukũ-inĩ mothe ma athamaki a Isiraeli na athamaki a Juda. 23 Mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩnana wa Mũthamaki Josia, Bathaka ĩyo ya Jehova nĩyakũngũĩrwo kũu Jerusalemu. 24 Ningĩ Josia nĩheririe aragũri, na andũ arĩa maarĩ na maroho ma kũragũra, na ngai cia kũhooya nacio mĩcĩ-inĩ, na ngai cia mĩhianano, na indo iria ĩngĩ ciothe irĩ magigi cionekire kũu Juda na Jerusalemu. Eekire ũguo ahingie watho ũrĩa waandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩria Hilikia ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai onire hekarũ-inĩ ya Jehova. 25 Mbere na thuutha wa Josia gũtiarĩ mũthamaki ũngĩ take, wacookereire Jehova ta ũrĩa eekire: na ngoro yake yothe na muoyo wake wothe, na hinya wake wothe, kũringana na watho wothe wa Musa. 26 No rĩrĩ, Jehova ndaigana kũgarũrũka atige marakara make mahiũ, marĩa maakanaga ma gũkĩrĩra Juda, nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa mothe Manase eekite ma kũmũrakaria. 27 Nĩ ũndũ ũcio Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩngweheria Juda o nayo mbere yakwa, o ta ũrĩa ndeheririe Isiraeli, na nĩngarega Jerusalemu, itũũra inene rĩria ndeethurĩre, na ndege hekarũ ĩno, ĩria ndoigire ũhoru wayo atĩrĩ, ‘Kũu nĩkuo Rĩitwa riakwa rĩgaatũũra.’” 28 Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Josia, na marĩa eekire, githĩ matiandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? 29 Hĩndĩ ĩria Josia aarĩ mũthamaki-rĩ, nĩguo Firaũni-Neko mũthamaki wa Misiri aambatire Rũũ-inĩ rwa Farati agateithie mũthamaki wa Ashuri. Nake Mũthamaki Josia agĩthĩĩ kũmũtũnga mbaara-inĩ, no rĩrĩ, Neko akĩrũa nake, akĩmũũragĩra kũu Megido. 30 Nacio ndungata cia Josia igĩkuua mwĩrĩ wake na ngaari ya ita kuuma Megido, ikĩũrehe Jerusalemu, na ikĩmũthika mbĩrĩra-inĩ yake. Nao andũ a bũrũri makĩoya Jehoahazu mũrũ wa Josia, makĩmũitĩrĩria maguta, makĩmũtua mũthamaki ithenya rĩa ithe. 31 Jehoahazu aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩtatũ rĩria aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka Jerusalemu mĩeri ĩtatũ. Nyina eetagwo

Hamutali mwarĩ wa Jeremia, na oimĩte Libina. 32 Nake agĩka maũndũ mooru maithe-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa maithe make meekite. 33 Firaũni Neko nĩamuohire na mĩnyororo kũu Ribila, bũrũri wa Hamathu, nĩguo ndakae gwathana Jerusalemu, na akihatĩrĩria andũ a Juda marute igooti rĩa taranda igana rĩmwe cia betha, na taranda ĩmwe ya thahabu. 34 Firaũni Neko agĩtua Eliakimu mũriũ wa Josia mũthamaki ithenya rĩa ithe Josia, na akĩgarũra rĩitwa rĩa Eliakimu akĩmũtua Jehoiakimu, no agĩkuua Jehoahazu akĩmũtwara Misiri, na kũu nĩkuo aakuĩrĩre. 35 Jehoiakimu akĩrĩha Firaũni Neko betha na thahabu iria eetĩtie. Nĩgeetha ahote gwĩka ũguo, agĩtia andũ a bũrũri igooti na hinya, agĩkũngania betha na thahabu kuuma kũrĩ andũ a bũrũri kũringana na ũhoti wao. 36 Jehoiakimu aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩtano rĩria aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ikũmi na ũmwe. Nyina etagwo Zebida mwarĩ wa Pedaiia; nake oimĩte Ruma. 37 Nake agĩka maũndũ mooru maithe-inĩ ma Jehova o ta ũrĩa maithe make meekite.

24 Hĩndĩ ya ũthamaki wa Jehoiakimu-rĩ, Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni agĩtharĩkĩra bũrũri, na Jehoiakimu agĩtuĩka ndungata yake mĩaka ĩtatũ. No Jehoiakimu akĩgarũrũka, akĩremera Nebukadinezaru. 2 Jehova agĩtũma mbũtũ cia gũtahana cia kuuma Babuloni, na Suriata, na Moabi, na Amoni ikahũũrane nake. Agĩcitũma ikaanange Juda, kũringana na ũrĩa kiugo kĩa Jehova gĩatarĩ, kĩria kĩarĩtio nĩ ndungata ciake cia anabii. 3 Ti-itherũ maũndũ macio meekĩkire Juda kũringana na watho wa Jehova, nĩguo ameherie moime mbere yake tondũ wa mehia ma Manase na ũrĩa wothe eekite, 4 o hamwe na gũita thakame ya andũ matehĩtie. Nĩgũkorwo nĩaiyũrĩtie Jerusalemu na thakame ya andũ matehĩtie, nake Jehova ndaigana kũmarekera. 5 Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jehoiakimu, na marĩa mothe eekire, githĩ matiandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? 6 Jehoiakimu akĩhurũka na maithe make. Nake mũriũ Jehoiakini agĩtuĩka mũthamaki ithenya riake. 7 Mũthamaki wa Misiri ndaigana kuuma bũrũri wake rĩngĩ, tondũ mũthamaki wa Babuloni nĩatunyanĩte bũrũri wothe ũrĩa warĩ wa mũthamaki wa Misiri kuuma Karũũĩ ka Misiri nginya Rũũĩ rwa Farati. 8 Jehoiakini aarĩ wa mĩaka ikũmi na ĩnana rĩria aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka Jerusalemu mĩeri ĩtatũ. Nyina eetagwo Nehushita

mwarĩ wa Elinathani, kuuma Jerusalemu. **9** Nake agũka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa ithe eekĩte. **10** Hĩndĩ ũyo anene a Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni magũka nginya Jerusalemu, makĩrigiicĩria itũũra rĩu, **11** nake Nebukadinezaru we mwene agũka nginya itũũra-inĩ rĩu inene, hĩndĩ ũyo anene ake maarĩrigiicĩrie. **12** Nake Jehoiakini mũthamaki wa Juda, na nyina, na ndungata ciake, na andũ arĩa maarĩ igweta, na anene ake othe makĩneana kũrĩ Nebukadinezaru. Mwaka-inĩ wa ĩnana wa wathani wa Babuloni nĩguo aanyiitire Jehoiakini. **13** Nebukadinezaru nĩarutire mĩthiithũ yothe kuuma hekarũ-inĩ ya Jehova na nyũmba-inĩ ya ũthamaki, agĩkuua indo ciothe cia thahabu iria Solomoni mũthamaki wa Isiraeli aathondekeire hekarũ ya Jehova, o ta ũrĩa Jehova oigĩte. **14** Agĩkuua andũ othe a Jerusalemu akĩmatwara ithaamĩrio: anene othe, na arũĩ a mbaara, na mabundi mothe, o na aturi; othe maarĩ andũ 10,000. No andũ arĩa maarĩ athĩni mũno a bũrũri ũcio no-o maatigĩrwo. **15** Nebukadinezaru agĩtwara Jehoiakini arĩ mũgwate nginya Babuloni. Ningĩ agĩcooka agĩkuua nyina wa mũthamaki kuuma Jerusalemu nginya Babuloni, na atumia ake, na anene ake, o na atongoria ake a bũrũri. **16** Ningĩ mũthamaki wa Babuloni agĩthaamĩria mbũtũ yothe ya ita nginya Babuloni; ita rĩothe rĩa andũ 7,000 arĩa arũĩ, na me hinya na mangihota kũrĩa, na mabundi na aturi 1,000. **17** Agĩcooka agĩtua Matania, mama-we wa Jehoiakini, mũthamaki itheriya riake, na akĩgarũra rĩitwara riake, akĩmũtua Zedekia. **18** Zedekia aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ũmwe rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ikũmi na ũmwe. Nyina eetagwo Hamutali mwarĩ wa Jeremia, na oimĩte Libina. **19** Nake agũka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa Jehoiakimu eekĩte. **20** Maũndũ macio mothe meekirwo Jerusalemu na Juda nĩ tondũ wa marakara ma Jehova, na mũthia-inĩ akĩmaingata mehere mbere yake. Nake Zedekia akĩremera mũthamaki wa Babuloni.

25 Nĩ ũndũ ũcio, mwaka-inĩ wa kenda wa ũthamaki wa Zedekia, mũthenya wa ikũmi, wa mweri wa ikũmi, Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni agĩthĩ kũhũũrana na Jerusalemu arĩ na ita riake rĩothe. Nake akĩamba hema nja ya itũũra rĩu inene, na agĩaka indo cia kũmũteithia gũtharĩkĩra itũũra mĩena yothe yarĩo. **2** Narĩo itũũra rĩkĩrigiicĩrio nginya

mwaka wa ikũmi na ũmwe wa Mũthamaki Zedekia. **3** Na rĩrĩ, mũthenya wa kenda wa mweri wa kana, ng'aragu ikĩneneha itũũra-inĩ, o nginya gũkiaga irio cia kũrĩio nĩ andũ. **4** Hĩndĩ ũyo rũthingo rwa itũũra rĩu inene rũkĩmomorwo, nayo mbũtũ yothe ya ita ikũra ũtukũ ĩgereire kĩhingo-inĩ kĩrĩa kiarĩ gatagati ga thingo cieri hakuhi na mũgũnda wa mũthamaki, o na gũtuika andũ a Babuloni nĩmarigiicĩrie itũũra rĩu inene. Nayo ikũra ĩrorete Araba, **5** no mbũtũ ya ita ya Babuloni ĩgĩteng'eria mũthamaki, ikĩmũkinyĩra werũ-inĩ ũrĩa mwaraganu wa Jeriko. Thigari ciake ciothe nĩciamũranĩtio nake na ikahurunjũka. **6** Nayo mbũtũ ya ita ikĩnyĩta mũthamaki ũcio, na agĩtwarwo kũrĩ mũthamaki wa Babuloni kũu Ribila kũrĩa aatuĩrĩrwo ciira. **7** Makĩũraga arĩ a Zedekia o hau mbere yake, magĩcooka makĩmũkũra maitho, makĩmuoha na bĩngũ cia gĩcango, na makĩmũtwara Babuloni. **8** Mũthenya wa mũgwanja wa mweri wa ĩtano mwaka-inĩ wa ikũmi na kenda wa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, Nebuzaradani mũnene wa arangĩri a mũthamaki, ndungata nene ya mũthamaki wa Babuloni, agĩũka Jerusalemu. **9** Agĩcina hekarũ ya Jehova, na nyũmba ya ũthamaki, o na nyũmba ciothe cia Jerusalemu. Agĩcina nyũmba yothe yarĩ ya bata. **10** Nayo mbũtũ yothe ya ita ya Babuloni, ĩtongoretio nĩ mũnene wa arangĩri a mũthamaki ikĩmomora thingo iria ciathiũrũrũkĩrie Jerusalemu. **11** Nebuzaradani mũnene wa arangĩri nĩathaamirie andũ arĩa othe maatigaire kũu itũũra-inĩ inene, hamwe na kĩrĩndĩ kũu kĩngĩ, na arĩa othe maathiite kũrĩ mũthamaki wa Babuloni. **12** No mũnene ũcio wa ita agĩtigia andũ amwe a arĩa athĩni mũno a bũrũri ũcio, nĩguo marutage wĩra mĩgũnda-inĩ ya mĩthabĩbũ na mĩgũnda-inĩ ĩrĩa ĩngĩ. **13** Andũ a Babuloni nĩmoinangire itugĩ cia gĩcango, na metha cia kũigĩrĩra indo, na Karia ga gĩcango, iria ciarĩ hekarũ-inĩ ya Jehova, na magĩkuua icango icio magĩcitwara Babuloni. **14** Ningĩ magĩkuua nyũngũ, na icakũri, na magathĩ ma gũtinia ndaambĩ, na mbakũri, na indo ciothe cia icango iria ciahũthagĩrwo wĩra-inĩ wa hekarũ, magĩthĩ nacio. **15** Mũnene ũcio wa thigari cia mũthamaki nĩakuuire ngĩo cia mwaki na mbakũri cia kũminjainjĩria, iria ciothe ciathondeketwo na thahabu therie kana betha. **16** Nakĩo gĩcango kuuma itugĩ iria igĩrĩ, na gĩa Karia, na kĩa makaari marĩa Solomoni aakĩte marĩ ma hekarũ ya Jehova, gĩtingĩathimĩkire nĩ kũingĩha. **17** Gĩtugĩ o kĩmwe kiarĩ kĩa ũraihu wa buti mĩrongo ĩrĩ na

mūgwanja. Nakīo kīongo gīakīo kīrīa kīarī igūrū rīa gītugī kīmwe gīacio kīarī kīa buti inya na nuthu kūrāiha na igūrū, na kīagemetio na gīgathiūrūrūkīrio na mūkwa na makomamanga ma gīcango. Gītugī kīu kīngī na mūkwa wakīo nikīahaanaine na kīu kīngī. **18** Mūnene ūcio wa arangīri nīanyiitire Seraia mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, na Zefania ūrīa mūthīnjīri-Ngai wa keerī, na arangīri arīa atatū maarangagīra mīrango. **19** Harī arīa angī maatigaire kūu itūūra-inī inene, akīnyiita mūnene ūrīa warūgamīrīre andū a mbaara, na andū atano arīa mataaraga mūthamaki. Ningī agīkuua mwandīki-marūa ūrīa mūnene na nowe warī mūrōri mūnene wa wandīkithia wa andū a būrūri ūcio, na andū ake mīrongo itandatū arīa maakorirwo itūūra-inī rīu inene. **20** Nebuzaradani ūcio mūnene wa arangīri akīmakuua othe, akīmatwara kūrī mūthamaki wa Babuloni kūu Ribila. **21** Nake mūthamaki wa Babuloni akīmooragīthīria kūu Ribila, būrūri wa Hamathu. Nī ūndū ūcio andū a Juda magītwarwo ithaamīrio, kūrāya na būrūri wao. **22** Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni agīthuura Gedalia mūrū wa Ahīkamu, mūrū wa Shafani akīmūtua mūrōri wa andū arīa maatigirwo Juda. **23** Rīrīa anene a mbūtū cia ita othe na andū ao maaiguire atī mūthamaki wa Babuloni nīathuurīte Gedalia atuīke barūthi, magīthī kūrī Gedalia kūu Mizīpa, nao nīo, Ishumaeli mūrū wa Nethania, na Johanani mūrū wa Karea, na Seraia mūrū wa Tanihumethu ūrīa Mūnetofathi, na Jaazania mūrū wa Mūmaakathi, na andū ao. **24** Gedalia akīhīta mwīhitwa wa kūmoomīrīria hamwe na andū ao, akīmeera atīrī, “Tigai gwītīgīra anene a Babuloni. Ikarai būrūri-inī na mūtungatagīre mūthamaki wa Babuloni, na nīmūgūikara wega.” **25** No rīrī, mweri-inī wa mūgwanja, Ishumaeli mūrū wa Nethania, mūrū wa Elishama ūrīa warī wa thakame ya ūthamaki, agīūka na andū ikūmi, akīūrāga Gedalia o hamwe na andū a Juda, na andū a Babuloni arīa maarī nake kūu Mizīpa. **26** Nī ūndū wa ūguo andū othe kuuma ūrīa mūnini mūno ngīnya ūrīa mūnene mūno, hamwe na atongoria a mbūtū cia ita, makīūrīra Misiri nī ūndū wa gwītīgīra andū a Babuloni. **27** Mwaka-inī wa mīrongo itatū na mūgwanja kuuma rīrīa Jehoiakini mūthamaki wa Juda aatwarirwo būrūri ūngī, mwaka-inī o ūrīa Evli-Merodaki aatuīkire mūthamaki wa Babuloni, nī ohorithirie Jehoiakini kuuma njeera, mūthenya wa mīrongo īrī na mūgwanja mweri-inī wa ikūmi na īrī. **28** Akīmwarīria na ūhooreri na akīmūhe gītī

gīa kūmūtīithia gūkīra athamaki acio angī maarī nao kūu Babuloni. **29** Nī ūndū ūcio Jehoiakini akīruta nguo ciake cia njeera, na agītūūra arīagīra metha-inī ya mūthamaki matukū mothe marīa aatūūrīre muoyo. **30** Mūthamaki ūcio nīaheaga Jehoiakini indo cia kūmūteithia cia o mūthenya, matukū mothe marīa aatūūrīre muoyo.

1 Maündũ

1 Njiaro cia Adamu ciarĩ Sethi, na Enoshu, **2** na Kenani, na Mahalaleli, na Jaredi, **3** na Enoku, na Methusela, na Lameku, na Nuhu. **4** Ariũ a Nuhu maarĩ: Shemu, na Hamu, na Jafethu. **5** Ariũ a Jafethu maarĩ: Gomeri, na Magogu, na Madai, na Javani, na Tubali, na Mesheki, na Tirasi. **6** Ariũ a Gomeri maarĩ: Ashikenazu, na Difatha, na Togarima. **7** Ariũ a Javani maarĩ: Elisha, na Tarishishi, na Kitimu, na Rodanimu. **8** Ariũ a Hamu maarĩ: Kushi, na Miziraimu, na Putu, na Kaanani. **9** Ariũ a Kushi maarĩ: Seba, na Havila, na Sabita, na Raama, na Sabiteka. Ariũ a Raama maarĩ: Sheba, na Dedani. **10** Kushi nĩwe warĩ ithe wa Nimurodi ũrĩa wakũreire agĩtuĩka njamba ya ita ĩrĩ hinya thĩinĩ wa thĩ. **11** Miziraimu nĩwe warĩ ithe wa andũ a Ludimu, na Anamini, na Lehabimu, na Nafituhimu, **12** na Pathirusimu, na Kasuluhimu (nĩwe warĩ kĩhumo kĩa Afilisti), o na Kafitorimu. **13** Kaanani nĩwe warĩ ithe wa **14** Sidoni, mũriũ wake wa irigithathi, na Ahiti, na Ajobusi, na Aamori, na Agirigashi, **15** na Ahivi, na Aariki, na Asini, **16** na Aarivadi, na Azemari, na Ahamathi. **17** Ariũ a Shemu maarĩ: Elamu, na Ashuri, na Arafakasadi, na Ludu, na Aramu. Ariũ a Aramu maarĩ: Uzu, na Hulu, na Getheru, na Mesheki. **18** Arafakasadi nĩwe warĩ ithe wa Shela, nake Shela aarĩ ithe wa Eberi. **19** Eberi aarĩ na ariũ eerĩ: Ūmwe eetagwo Pelegu, tondũ hĩndĩ yake nĩrĩo thĩ yagayũkanirio; na mũrũ wa nyina eetagwo Jokitani. **20** Jokitani nĩwe warĩ ithe wa Alimodadi, na Shelefu, na Hazarimavethu, na Jera, **21** na Hadoramu, na Uzali, na Dikila, **22** na Ebali, na Abimaeli, na Sheba, **23** na Ofiri, na Havila, na Jobabu. Acio othe maarĩ ariũ a Jokitani. **24** Shemu, na Arafakasadi, na Shela, **25** na Eberi, na Pelegu, na Reu, **26** na Serugu, na Nahoru, na Tera, **27** na Aburamu (na nĩwe Iburahĩmu). **28** Ariũ a Iburahĩmu maarĩ: Isaaka na Ishumaeli. **29** Ici nĩcio njiaro ciao: Nebaiothu nĩwe warĩ irigithathi rĩa Ishumaeli, nao ariũ ake arĩa angĩ maarĩ Kedari, na Adibeeli, na Mibisamu, **30** na Mishima, na Duma, na Masa, na Hadadi, na Tema, **31** na Jeturu, na Nafishu, na Kedema. Acio nĩo maarĩ ariũ a Ishumaeli. **32** Ariũ a Ketura, ũrĩa warĩ thuriya ya Iburahĩmu, maarĩ: Zimirani, na Jokishani, na Medani, na Midiani, na Ishibaku, na Shua. Ariũ a Jokishani maarĩ: Sheba na Dedani. **33** Ariũ a Midiani maarĩ: Efa, na Eferi, na Hanoku, na Abida, na Elidaa. Acio othe maarĩ a

rũciaro rwa Ketura. **34** Iburahĩmu nĩwe warĩ ithe wa Isaaka. Ariũ a Isaaka maarĩ: Esaũ na Isiraeli. **35** Ariũ a Esaũ maarĩ: Elifazu, na Reueli, na Jeushu, na Jalamu, na Kora. **36** Ariũ a Elifazu maarĩ: Temani, na Omari, na Zefi, na Gatamu, na Kenazu; na Amaleki, ũrĩa waciariro nĩ Timina. **37** Ariũ a Reueli maarĩ: Nahathu, na Zera, na Shama, na Miza. **38** Ariũ a Seiru maarĩ: Lotani, na Shobali, na Zibeoni, na Ana, na Dishoni, na Ezeri, na Dishani. **39** Ariũ a Lotani maarĩ: Horu na Homamu. Nake Timina aarĩ mwarĩ wa nyina na Lotani. **40** Ariũ a Shobali maarĩ: Alivani, na Manahathu, na Ebali, na Shefo, na Onamu. Ariũ a Zibeoni maarĩ: Aia na Ana. **41** Mũriũ wa Ana aarĩ: Dishoni. Ariũ a Dishoni maarĩ: Hemudani, na Eshibani, na Ithirani, na Kerani. **42** Ariũ a Ezeri maarĩ: Bilihani, na Zaavani, na Akani. Ariũ a Dishani maarĩ: Uzu, na Arani. **43** Nao aya nĩo maarĩ athamaki arĩa maathamakaga Edomu mbere ya Isiraeli gũthamakĩro nĩ mũthamaki o na ũmwe: Nĩ Bela mũrũ wa Beori, nario itũũra rĩake inene rĩetagwo Dinhaba. **44** Rĩrĩa Bela aakuire, Jobabu mũrũ wa Zera wa kuuma Bozira agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. **45** Rĩrĩa Jobabu aakuire, Hushamu wa kuuma bũrũri wa Atemani agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. **46** Rĩrĩa Hushamu aakuire, Hadadi mũrũ wa Bedadi ũrĩa wahootire Midiani kũu bũrũri wa Moabi, agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. Itũũra rĩake inene rĩetagwo Avithu. **47** Rĩrĩa Hadadi aakuire, Samala wa kuuma Masereka agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. **48** Rĩrĩa Samala aakuire, Shauli wa kuuma Rehobothu kũu gũkuhĩ na Rũũ rwa Farati, agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. **49** Rĩrĩa Shauli aakuire, Baali-Hanani mũrũ wa Akibori agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. **50** Rĩrĩa Baali-Hanani aakuire, Hadadi agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. Itũũra rĩake inene rĩetagwo Pau, na mũtumia wake eetagwo Mehetabeli mwarĩ wa Matiredi, ũrĩa warĩ mwarĩ wa Me-Zahabu. **51** Hadadi o nake agĩkuu. Anene a Edomu maarĩ: **52** Timina, na Aliva, na Jethethu, na Oholibama, na Ela, na Pinoni, **53** na Kenazu, na Temani, na Mibizaru, **54** na Magidieli, na Iramu. Acio nĩo maarĩ anene a Edomu.

2 Aya nĩo maarĩ ariũ a Isiraeli: Rubeni, na Simeoni, na Lawi, na Juda, na Isakaru, na Zebuluni, **2** na Dani, na Jusufu, na Benjamini, na Nafitali, na Gadi, na Asheri. **3** Ariũ a Juda maarĩ: Eri, na Onani, na Shela. Acio atatũ maaciariro Juda nĩ mũtumia Mũkaanani, mwarĩ wa Shua. Eri, irigithathi rĩa Juda, aarĩ mwaganu maitho-

inĩ ma Jehova; nĩ ūndũ ūcio Jehova akĩmũūruga. **4** Tamaru, mūtumia wa mūrũ wa Juda, akĩmũciarĩra Perezu na Zera. Ariũ othe a Juda maarĩ atano. **5** Ariũ a Perezu maarĩ: Hezironi na Hamula. **6** Ariũ a Zera maarĩ: Zimuri, na Ethani, na Hemani, na Kalikoli, na Darida; othe maarĩ atano. **7** Mũriũ wa Karimi aarĩ: Akaru, ūrĩa wareheire Isiraeli thĩĩna nĩ ūndũ wa kuuna watho na kuoya indo iria ciarĩ nyamũre. **8** Mũriũ wa Ethani aarĩ: Azaria. **9** Ariũ arĩa maaciarĩrĩrwo Hezironi maarĩ: Jerameeli, na Ramu, na Kalebu. **10** Ramu nĩwe warĩ ithe wa Aminadabu, nake Aminadabu aarĩ ithe wa Nahashoni, ūrĩa warĩ mūtongoria wa andũ a Juda. **11** Nahashoni nĩwe warĩ ithe wa Salimoni, nake Salimoni aarĩ ithe wa Boazu, **12** nake Boazu nĩwe warĩ ithe wa Obedi, ūrĩa warĩ ithe wa Jesii. **13** Jesii nĩwe warĩ ithe wa Eliabu, irigithathi rĩake; nake Abinadabu aarĩ wa keerĩ, na Shimea wa gatatũ, **14** na Nethaneli wa kana, nake Radai wa gatano, **15** na Ozemu wa gatandatũ, nake Daudi aarĩ wa mũgwanja. **16** Nao aarĩ a nyina maarĩ Zerua na Abigaili. Ariũ a Zerua maarĩ atatũ, na nĩo Abishai, na Joabu, na Asaheli. **17** Abigaili nĩwe warĩ nyina wa Amasa, na ithe wa Amasa aarĩ Jetheri ūrĩa Mũishumaeli. **18** Kalebu mūrũ wa Hezironi nĩagũire ciana na mūtumia wake Azuba (o na ningĩ na Jeriothu). Ariũ a mūtumia ūcio maarĩ: Jesheri, na Shobabu, na Aridoni. **19** Hĩndĩ ĩrĩa Azuba aakuire, Kalebu akĩhikia Efiratha, ūrĩa wamũciarĩre Huru. **20** Huru nĩwe warĩ ithe wa Uri, nake Uri nĩwe warĩ ithe wa Bezaleli. **21** Thuutha ūcio, Hezironi agĩkoma na mwarĩ wa Makiru ūrĩa warĩ ithe wa Gileadi (Hezironi aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩtandatũ akĩmũhikia), nake akĩmũciarĩra Segubu. **22** Segubu nĩwe warĩ ithe wa Jairu, ūrĩa warĩ na matũũra mĩrongo ĩrĩ na matatũ kũu Gileadi. **23** (No rĩrĩ, Geshuru na Aramu magĩtunyana matũũra ma Havothu-Jairu, o hamwe na Kenathu na ciikaro iria ciarĩthiũrũkĩirĩe, namo maarĩ matũũra mĩrongo ĩtandatũ.) Aya othe nĩo maarĩ njiaro cia Makiru, o we ithe wa Gileadi. **24** Thuutha wa Hezironi gũkua arĩ kũu Kalebu-Efiratha-rĩ, Abija mūtumia wa Hezironi akĩmũciarĩra Ashuru, ithe wa Tekoa. **25** Ariũ a Jerameeli, ūrĩa warĩ irigithathi rĩa Hezironi, maarĩ: Ramu ūrĩa warĩ irigithathi rĩake, na Buna, na Oreni, na Ozemu, na Ahija. **26** Jerameeli aarĩ na mūtumia ūngĩ wetagwo Atara, nake nĩwe warĩ nyina wa Onamu. **27** Ariũ a Ramu, ūrĩa warĩ irigithathi rĩa Jerameeli, maarĩ: Maazu, na Jamini, na Ekeri. **28** Ariũ a Onamu maarĩ: Shamai na Jada. Nao ariũ a Shamai maarĩ: Nadabu na

Abishuri. **29** Mūtumia wa Abishuri eetagwo Abihaili, ūrĩa wamũciarĩre Ahabani na Molidi. **30** Ariũ a Nadabu maarĩ: Seledi na Apaimu. No rĩrĩ, Seledi aakuire atarĩ na ciana. **31** Mūrũ wa Apaimu aarĩ: Ishi, ūrĩa warĩ ithe wa Sheshani. Nake Sheshani nĩwe warĩ ithe wa Ahalai. **32** Ariũ a Jada, mūrũ wa nyina na Shamai, maarĩ: Jetheri na Jonathani. Jetheri aakuire atarĩ na ciana. **33** Ariũ a Jonathani maarĩ: Pelethu na Zaza. Acio nĩo maarĩ njiaro cia Jerameeli. **34** Sheshani ndaarĩ na aanake, no airĩtu. Aarĩ na ndungata ya kuuma Misiri yetagwo Jariha. **35** Sheshani akĩhe Jariha ndungata ĩyo yake mwarĩ ĩmũhikie, nake akĩgĩa mwana wetagwo Atai. **36** Atai nĩwe warĩ ithe wa Nathani, nake Nathani nĩwe warĩ ithe wa Zabadi, **37** nake Zabadi nĩwe warĩ ithe wa Efilali, nake Efilali nĩwe warĩ ithe wa Obedi, **38** nake Obedi nĩwe warĩ ithe wa Jehu, nake Jehu nĩwe warĩ ithe wa Azaria, **39** nake Azaria nĩwe warĩ ithe wa Helezu, nake Helezu nĩwe warĩ ithe wa Eleasa, **40** nake Eleasa nĩwe warĩ ithe wa Sisimai, nake Sisimai nĩwe warĩ ithe wa Shalumu, **41** nake Shalumu nĩwe warĩ ithe wa Jekamia, nake Jekamia nĩwe warĩ ithe wa Elishama. **42** Ariũ a Kalebu, ūrĩa warĩ mūrũ wa nyina na Jerameeli, maarĩ: Meshu irigithathi rĩake, na nĩwe warĩ ithe wa Zifu, na mūrũ Maresha ūrĩa warĩ ithe wa Heberoni. **43** Ariũ a Heberoni maarĩ: Kora, na Tapua, na Rekemu, na Shema. **44** Shema nĩwe warĩ ithe wa Rahamu, na Rahamu nĩwe warĩ ithe wa Jorikeamu. Rekemu aarĩ ithe wa Shamai. **45** Mūrũ wa Shamai aarĩ Maoni, nake nĩwe warĩ ithe wa Bethi-Zuru. **46** Nake Efa, thuriya ya Kalebu, nĩwe warĩ nyina wa Harani, na Moza, na Gazezi. Nake Harani nĩwe warĩ ithe wa Gazezi. **47** Ariũ a Jahadai maarĩ: Regemu, na Jothamu, na Geshani, na Peleti, na Efa, na Shaafu. **48** Nake Maaka, thuriya ya Kalebu, nĩwe warĩ nyina wa Sheberi na Tirihana. **49** Ningĩ nowe waciarire Shaafu ūrĩa warĩ ithe wa Madimana, na Sheva ithe wa Makibena na Gibe. Mwarĩ wa Kalebu eetagwo Akisa. **50** Acio nĩo maarĩ njiaro cia Kalebu. Ariũ a Huru, irigithathi rĩa Efiratha, maarĩ: Shobali ithe wa Kiriathu-Jearimu, **51** na Salima ithe wa Bethlehemu, na Harefu ithe wa Bethi-Gaderi. **52** Njiaro cia Shobali, ithe wa Kiriathu-Jearimu, ciarĩ: Haroe, na nuthu ya Amanahathi, **53** na mĩhĩrĩga ya Kiriathu-Jearimu ĩria yatarĩ ta ūũ: Aithiri, na Aputhi, na Ashumathi, na Amishirai. Kuuma kũrĩ acio gũkĩgĩa njiaro cia Azorathi na Aeshitaoli. **54** Njiaro cia Salima ciarĩ: Bethlehemu ūrĩa Mũnetofathi, na Aatirothu-

Bethi-Joabu, na nuthu ya Amanahathi, na Azori, 55 na mihiriga ya aandiki-marua aria maatuiraga Jabezuri ria yatarit ta uu: Atirathi, na Ashimeathi, na Asukathi. Aya nio Akeni aria moimite haru Hamathu, ithe wa nyumba ya Rekabu.

3 Aya nio maaru ariu a Daudi aria maaciarirwo Heberoni: Irigithathi riaru Amunoni muru wa Ahinoamu wa kuuma Jezireeli; nake wa keeru aaru Danieli muru wa Abigaili wa kuuma Karimeli; 2 nake wa gatatu aaru Abisalomu muru wa Maaka mwaru wa Talimai muthamaki wa Geshuru; nake wa kana aaru Adonija muru wa Hagithu; 3 nake wa gatano aaru Shefatia muru wa Abitali; nake wa gatandaturu aaru Ithireamu uria aaciarirwo ni mutumia wake Egila. 4 Acio atandaturu maaciarirwo Daudi kuu Heberoni, kuria aathamakire miaka mugwanja na mieri itandaturu. Daudi aathamakire aru Jerusalemu miaka mirongo itatu na itatu, 5 nacio ici nicio ciana ciake iria ciaciarirwo kuu: Shimea, na Shobabu, na Nathani, na Solomoni. Acio ana maaciarirwo ni Bathisheba mwaru wa Amieli. 6 Ningi ni kwaru na Ibiharu, na Elishua, na Elifeleti, 7 na Noga, na Nefegu, na Jafia, 8 na Elishama, na Eliada, na Elifeleti; othe maaru kenda. 9 Acio othe maaru ariu a Daudi, ariu a thuriya ciake matataritwo. Nake Tamaru niwe waru mwaru wa ithe wao. 10 Muriu wa Solomoni eetagwo Rehoboamu, nake muriu eetagwo Abija, nake Asa aaru muriu wa Abija, nake Jehoshafatu aaru muriu wa Asa, 11 nake Jehoram aaru muriu wa Jehoshafatu, nake Ahazia aaru muriu wa Jehoram, nake Joashu aaru muriu wa Ahazia, 12 nake Amazia aaru muriu wa Joashu, nake Azaria aaru muriu wa Amazia, nake Jothamu aaru muriu wa Azaria, 13 nake Ahazu aaru muriu wa Jothamu, nake Hezekia aaru muriu wa Ahazu, nake Manase aaru muriu wa Hezekia, 14 nake Amoni aaru muriu wa Manase, nake Josia aaru muriu wa Amoni. 15 Ariu a Josia maaru: Johanani irigithathi riake, nake wa keeru aaru Jehoiakimu, nake wa gatatu aaru Zedekia, nake wa kana aaru Shalumu. 16 Aria maathamakire thuutha wa Jehoiakimu maaru: muriu Jekonia na Zedekia. 17 Njiaro cia Jekonia, uria watahitwo, ciaru: Muriu Shealiteli, 18 na Malikiramu, na Pedaia, na Shenazaru, na Jekamia, na Hoshama, na Nedabia. 19 Ariu a Pedaia maaru: Zerubabeli na Shimei. Ariu a Zerubabeli maaru: Meshulamu na Hanania; Shelomithu aaru mwaru wa nyina wao. 20 Ni kwaru na ariu angu atano, nao ni: Hashuba, na Oheli, na Berekia, na Hasadia, na Jushabu-Hesedi. 21 Njiaro cia

Hanania ciaru: Pelatia, na Jeshaiya, na ningi ni kwaru na ariu a Rafeia, na a Arinani, na a Obadia, o na a Shekania. 22 Njiaro cia Shekania ciaru: Shemaia na ariu ake: Hatushu, na Igali, na Baria, na Nearia, na Shafati; othe maaru atandaturu. 23 Ariu a Nearia maaru: Elioenai, na Hizikia, na Azirikamu; othe maaru atatu. 24 Ariu a Elioenai maaru: Hodavia, na Eliashibu, na Pelaia, na Akubu, na Johanani, na Delaia, na Anani; othe maaru mugwanja.

4 Njiaro cia Juda ciaru: Perezu, na Hezironi, na Karimi, na Huru, na Shobali. 2 Reaia muru wa Shobali niwe waru ithe wa Jahathu, nake Jahathu niwe waru ithe wa Ahumai na Lahadi. Icio nicio ciaru mbaru cia Azorathi. 3 Ariu a Etamu maaru: Jezireeli, na Ishima, na Idibasha. Mwaru wa nyina wao eetagwo Hazelepioni. 4 Penueli niwe waru ithe wa Gedori, nake Ezeri niwe waru ithe wa Husha. Ici nicio ciaru njiaro cia Huru uria irigithathi riu Efiratha, na ithe wa Bethlehemu. 5 Ashuri ithe wa Tekoa aaru na atumia eeru, nio Hela na Naara. 6 Naara akimuciarira Ahuzamu, na Heferi, na Temeni, na Haahashatari. Icio nicio ciaru njiaro cia Naara. 7 Ariu a Hela maaru: Zerethi, na Zoharu, na Ethinani, 8 na Kozu, uria waru ithe wa Anubu, na Hazobeba, na wa mihiriga ya Ahariheli muru wa Harumu. 9 Jabezuri aaru mutuku muno gukira ariu a nyina. Nyina niwe wamutuire Jabezuri, tonduru oigire atiru, "Ndaamuciarire na ruo." 10 Nake Jabezuri agikaia Ngai wa Isiraeli, akiuga atiru, "Naaru korwo wandathima na unjaramirie mihaka ya buru wakwa! Reke guoko gwaku gukorwo hamwe na ni, na ungiture haru uru nigu ndikanakorwo na ruo." Nake Ngai akigua ihooya riake. 11 Kelubu, muru wa nyina na Shuha, niwe waru ithe wa Mehuru, uria waru ithe wa Eshitoni. 12 Eshitoni niwe waru ithe wa Bethi-Rafa, na Pasea, na Tehina uria waru ithe wa Iri-Nashu. Acio nio maaru anduru a Reka. 13 Ariu a Kenazu maaru: Othinieli na Seraia. Ariu a Othinieli maaru: Hathathu, na Meonothai. 14 Meonothai niwe waru ithe wa Ofara. Seraia niwe waru ithe wa Joabu uria ithe wa anduru a Ge-Harashimu. Gwetagwo uguo ni unduru anduru akuo maaru mabundi. 15 Ariu a Kalebu, muru wa Jefune, maaru: Iru, na Ela, na Naamu. Muriu wa Ela eetagwo: Kenazu. 16 Ariu a Jehaleleli maaru: Zifu, na Zifa, na Tiria, na Asareli. 17 Ariu a Ezara maaru: Jetheru, na Meredi, na Eferi, na Jaloni. Mutumia umwe wa Meredi niwe waciarire Miriamu, na Shamai, na Ishiba uria waru ithe wa Eshitemoa. 18 (Mutumia wake wa kuuma Judea

agĩciara Jeredi ūrĩa ithe wa Gedori, na Heberi ithe wa Soko, na Jekuthieli ithe wa Zanoa.) Acio nĩ maarĩ ciana cia Bithia mwarĩ wa Firaũni ūrĩa wahikĩtio nĩ Meredi. **19** Ariũ a mĩtumia wa Hodia (mwarĩ wa nyina na Nahamu) maarĩ: Ithe wa Keila ūrĩa Mũgarimi, na Eshitemoa ūrĩa Mũmaakathi. **20** Ariũ a Shimoni maarĩ: Amunoni, na Rina, na Beni-Hanani, na Tiloni. Njiaro cia Ishi nĩ: Zohethu na Beni-Zohethu. **21** Nao ariũ a Shela mĩrũ wa Juda maarĩ: Eri ithe wa Leka, na Laada ithe wa Maresha, na mbarĩ cia arĩa maathondekaga gatani irĩa njega kũu Bethi-Ashibe, **22** na Jokimu, na andũ a Kozeba, na Joashu na Sarafi arĩa maathanaga bũrũri wa Moabi, na Jashubi-Lehemu. (Ūhoro ūyũ ūrutĩtwo maandĩko-inĩ ma tene mũno.) **23** Acio nĩ moombaga indo cia rĩũmba, nao maatũũraga Netaimu na Gedera; maikaraga kũu, marutagĩre mũthamaki wĩra. **24** Njiaro cia Simeoni nĩ: Nemueli, na Jamini, na Jaribu, na Zera, na Shauli; **25** Shalumu aarĩ mĩriũ wa Shauli, nake Mibisamu aarĩ mĩriũ wa Shalumu, nake Mishima aarĩ mĩriũ wa Mibisamu. **26** Njiaro cia Mishima ciarĩ: Mũriũ Hamueli, na Zakuri mĩriũ wa Hamueli, na Shimei mĩriũ wa Zakuri. **27** Shimei aarĩ na ariũ ikũmi na atandatũ na airĩtu atandatũ, no ariũ a nyina matiarĩ na ciana nyingĩ; nĩ ūndũ ūcio mbarĩ yao ndĩongererekire ta ya andũ a Juda. **28** Nao maatũũraga Birishiba, na Molada, na Hazari-Shuali, **29** na Biliha, na Ezemu, na Toladi, **30** na Bethueli, na Horoma, na Zikilagi, **31** na Bethi-Marikabothu, na Hazari-Susimu, na Bethi-Biri, na Shaaraimu. Macio nĩmo maarĩ matũũra mao nginya rĩria Daudi aathamakaga. **32** Matũũra matano marĩa maamarigicĩirie maarĩ: Etamu, na Aini, na Rimoni, na Tokenina Ashani, **33** na tũtũura tũnini tũria twarigicĩirie matũũra macio o nginya Baalathu. Macio nĩmo maarĩ ūtũũro wao. Nao nĩmaigaga maandĩko ma njjarwa. **34** Meshobabu, na Jamuleki, na Josha mĩrũ wa Amazia, **35** na Joeli; na Jehu mĩrũ wa Joshibia, mĩrũ wa Seraia, mĩrũ wa Asieli; **36** o na Elioenai, na Jaakoba, na Jeshohaia, na Asaia, na Adieli, na Jesimieli, na Benaia; **37** na Ziza mĩrũ wa Shifi, mĩrũ wa Aloni, mĩrũ wa Jedaia, mĩrũ wa Shimuri, mĩrũ wa Shemaia. **38** Andũ acio marĩitwa mao magwetetwo hau igũrũ nĩ maarĩ atongoria a mbarĩ ciao. Nyũmba ciao nĩciongererekire mũno, **39** nao magĩthĩ mĩhaka-inĩ ya Gedori mwena wa irathĩro wa gĩtuamba kũu gũcaria ūrĩithio wa mahiũ mao. **40** Nĩmoonire kũndũ kũnoru kũrĩ ūrĩithio mweka, bũrũri warĩ mwariĩ, ūrĩ na thayũ na ūkahoora. Na

rĩrĩ, andũ a Hamu amwe nĩo maatũũraga kuo mbere. **41** Andũ arĩa marĩitwa mao maandĩkitwo mookĩte kuo matukũ-inĩ ma Hezekia mũthamaki wa Juda. Nao magĩtharĩkĩra andũ a Hamu ciikaro-inĩ cia andũ acio o na cia Ameunimu arĩa maatũũraga kuo, na makĩmaniina biũ o ta ūrĩa gũtariĩ nginya ūmũthĩ. Nao magĩtũũra ciikaro-inĩ cia andũ acio tondũ kwari na ūrĩithio mweka wa mahiũ mao. **42** Nao andũ magana matano a nyũmba ya Simeoni, matongoretio nĩ Pelatia, na Nearia, na Refaia na Uzieli, ariũ a Ishi, magĩtharĩkĩra bũrũri ūrĩa ūrĩ irĩma wa Seiru. **43** Nao makĩũraga Aamaleki arĩa meetharĩte magatigara, nao matũũre kuo nginya ūmũthĩ.

5 Ariũ a Rubeni ūrĩa irigithathi rĩa Isiraeli (nĩwe warĩ irigithathi, no rĩria aathaahirie ūrĩrĩ wa ithe, ūrigithathi wake waheirwo ariũ a Jusufu mĩrũ wa Isiraeli; nĩ ūndũ ūcio, ndangĩandĩkirwo maandĩko-inĩ ma njjarwa kũringana na ūrigithathi wake, **2** o na gũtuũka Juda nĩwe warĩ hinya gũkĩra ariũ a ithe, na mũtongoria oimĩte gwake-rĩ, ūrigithathi watũũkire wa Jusufu); **3** ariũ a Rubeni, irigithathi rĩa Isiraeli, maarĩ: Hanoku, na Palu, na Hezironi, na Karimi. **4** Njiaro cia Joeli ciarĩ: Mũriũ Shemaia, na mĩriũ Gogu, na mĩriũ Shimei, **5** na mĩriũ Mika, na mĩriũ Reaia, na mĩriũ Baali, **6** na mĩriũ Beera, ūrĩa watahirwo agĩthaamio nĩ Tigilathu-Pileseru mũthamaki wa Ashuri. Beera nĩwe warĩ mũtongoria wa andũ a Rubeni. **7** Andũ ao kũringana na mbarĩ ciao, mandĩkitwo kũringana na maandĩko ma njjarwa ciao maarĩ aya: Jeieli ūrĩa mũnene, na Zekaria, **8** na Bela mĩrũ wa Azazi, mĩrũ wa Shema, mĩrũ wa Joeli. Maatũũraga rũgongo rũria ruumĩte Aroeri nginya Nebo na Baali-Meoni. **9** Maikarire bũrũri mwena wa irathĩro nginya rũteere-inĩ rwa werũ ūrĩa ūtambũrũkĩte nginya Rũũ rwa Farati, tondũ mahiũ mao nĩmaingĩhire mũno marĩ kũu Gileadi. **10** Hĩndĩ ya wathani wa Saũlũ nĩmarũire na Ahagari, na makĩmahoota; nao makĩnyiiĩtira ciikaro cia Ahagari acio rũgongo-inĩ ruothe rwa mwena wa irathĩro wa Gileadi. **11** Nao andũ a Gadi maatũũire mariganĩte na andũ a Rubeni kũu bũrũri wa Bashani, o nginya Saleka: **12** Joeli nĩwe warĩ mũnene kũu Bashani, mũnini wake aarĩ Shafamu, akarũmĩrĩrwo nĩ Janai, na Shafati. **13** Andũ ao kũringana na nyũmba ciao maarĩ: Mikaeli, na Meshulam, na Sheba, na Jorai, na Jakani, na Zia, na Eberi, othe maarĩ andũ mũgwanja. **14** Acio nĩo maarĩ ariũ a Abihaili mĩrũ wa Huru, mĩrũ wa Jaroa, mĩrũ wa Gileadi, mĩrũ

wa Mikaeli, mūrū wa Jeshishai, mūrū wa Jahido, mūrū wa Buzi. 15 Ahi mūrū wa Abidieli, mūrū wa Guni nīwe warī mūtongoria wa nyūmba yao. 16 Nao andū a Gadi maatūrāga Gileadi, kūu Bashani na matūūra-inī marīa maakuhīrīrie kuo, o na kūrīa guothe ūrīthio wa Sharoni wakinyīte. 17 Ūhorō ūyū wothē nī wandīkirwo maandīko-inī na njarwa ciao hīndī irīa Jothamu mūthamaki wa Juda na Jeroboamu mūthamaki wa Isiraeli maathamakaga. 18 Andū a Rubeni, na a Gadi, na nuthu ya mūhīrīga wa Manase, maarī na andū 44,760 mehaarīrie gūthīi mbaara-inī: andū marī na hinya wa mwīrī, na mangīahotire kūhūthīra ngo, na rūhiū rwa njora, na moōi gūikia mīguī na ūta, na maarutītwo kūrūa mbaara. 19 Nao makīhithūkīra Ahagari, na Ajeturi, na Anafishi, na Anodabu. 20 Nīmateithirio kūmahūūra, nake Ngai akīneana Ahagari moko-inī mao, marī hamwe na arīa othe maamateithagia, tondū nīmamūkaiire marī mbaara-inī. Nīamacookeirie mahooya mao, nī ūndū nīmamwīhokete. 21 Magītaha mahiū ma Ahagari acio: ngamīra 50,000, na ng'ōndu 250,000, na ndigiri 2,000, ningī nīmatahire andū 100,000, 22 na angī aingī makīūrāgwo, tondū Ngai nīwe wamarūagīrīra. Nao magīkara būrūri ūcio o nginya hīndī irīa maatahirwo rīngī. 23 Andū a nuthu ya mūhīrīga wa Manase maarī aingī mūno; maatūrīre būrūri ūcio kuuma Bashani nginya Baali-Herimoni, ūguo nī kuuga nginya Seniru (nīkō Kīrīma kīa Herimoni). 24 Aya nō maarī atongoria a nyūmba ciao: Eferi, na Ishi, na Elieli, na Azirielī, na Jeremia, na Hodavia, na Jahadieli. Maarī atongoria a nyūmba ciao, na njamba cia ita, na andū marī igweta. 25 No matiarī ehokeku harī Ngai wa maithe mao, tondū nīmeheanīte kūrī ngai cia andū a būrūri ūcio, arīa Ngai aaniinīte mehere mbere yao. 26 Nī ūndū ūcio Ngai wa Isiraeli akīarahūra roho wa Puli mūthamaki wa Ashuri (ūguo nī kuuga Tigilathu-Pileseru, mūthamaki wa Ashuri), ūrīa watahire andū a Rubeni, na andū a Gadi, na nuthu ya mūhīrīga wa Manase, akīmatwara ithaamīrio. Akīmathaamīria Hala, na Habori, na Hara, na rūūi-inī rwa Gozani, kūrīa matūire nginya ūmūthī.

6 Ariū a Lawi maarī: Gerishoni, na Kohathu, na Merari. 2 Ariū a Kohathu maarī: Amuramu, na Iziharu, na Hebironi, na Uzeli. 3 Ciana cia Amuramu ciarī: Harūni, na Musa, na Miriamu. Ariū a Harūni maarī: Nadabu, na Abihu, na Eleazaru, na Ithamaru. 4 Eleazaru nīwe warī ithe wa Finehasi, na Finehasi

nīwe warī ithe wa Abishua, 5 na Abishua nīwe warī ithe wa Buki, na Buki nīwe warī ithe wa Uzi, 6 na Uzi nīwe warī ithe wa Zerahia, na Zerahia nīwe warī ithe wa Meraiothu, 7 na Meraiothu nīwe warī ithe wa Amaria, na Amaria nīwe warī ithe wa Ahitubu, 8 na Ahitubu nīwe warī ithe wa Zadoku, na Zadoku nīwe warī ithe wa Ahimaazu, 9 na Ahimaazu nīwe warī ithe wa Azaria, na Azaria nīwe warī ithe wa Johanani, 10 na Johanani nīwe warī ithe wa Azaria (ūrīa watungataga arī mūthīnjīri-Ngai thīnī wa hekarū irīa Solomoni aakire kūu Jerusalemu), 11 na Azaria nīwe warī ithe wa Amaria, na Amaria nīwe warī ithe wa Ahitubu, 12 na Ahitubu nīwe warī ithe wa Zadoku, na Zadoku nīwe warī ithe wa Shalumu, 13 na Shalumu nīwe warī ithe wa Hilikia, na Hilikia nīwe warī ithe wa Azaria, 14 na Azaria nīwe warī ithe wa Seraia, na Seraia nīwe warī ithe wa Jehozadaku. 15 Jehozadaku nīathaamirio hīndī irīa Jehova aarekereirie andū a Juda na a Jerusalemu matahwo nī Nebukadinezaru. 16 Ariū a Lawi maarī: Gerishoni, na Kohathu, na Merari. 17 Maya nīmo marītwa ma ariū a Gerishoni: Libini na Shimei. 18 Ariū a Kohathu maarī: Amuramu, na Iziharu, na Hebironi, na Uzeli. 19 Ariū a Merari maarī: Mahili na Mushi. Icio nīcio mbarī cia Alawii ciandīkitwo kūrīngana na maithe mao: 20 Ariū a Gerishoni maarī: mūriū Libini, nake Jehathu aarī mūriū wa Libini, nake Zima aarī mūriū wa Jehathu, 21 nake Joa aarī mūriū wa Zima, nake Ido aarī mūriū wa Joa, nake Zera aarī mūriū wa Ido, nake Jeatherai aarī mūriū wa Zera. 22 Njiaro cia Kohathu ciarī: mūriū Aminadabu, nake Kora aarī mūriū wa Aminadabu, nake Asiru aarī mūriū wa Kora, 23 nake Elikana aarī mūriū wa Asiru, nake Ebiasafu aarī mūriū wa Elikana, nake Asiru aarī mūriū wa Ebiasafu, 24 nake Tahathu aarī mūriū wa Asiru, nake Urieli aarī mūriū wa Tahathu, nake Uzia aarī mūriū wa Urieli, nake Shauli aarī mūriū wa Uzia. 25 Njiaro cia Elikana ciarī: Amasai na Ahimothu, 26 nake mūriū aarī Elikana, nake Zofai aarī mūriū wa Elikana, nake Nahathu aarī mūriū wa Zofai, 27 nake Eliabu aarī mūriū wa Nahathu, nake Jerohamu aarī mūriū wa Eliabu, nake Elikana aarī mūriū wa Jerohamu, nake Samūeli aarī mūriū wa Elikana. 28 Ariū a Samūeli maarī: Joeli irigithathi, na mūriū wa keerī aarī Abija. 29 Njiaro cia Merari ciarī: Mahili, nake mūriū aarī Libini, nake Shimei aarī mūriū wa Libini, nake Uza aarī mūriū wa Shimei, 30 nake Shimea aarī mūriū wa Uza, nake Hagia aarī mūriū wa Shimea, nake Asaia aarī mūriū wa Hagia. 31 Aya nō

andũ arĩa Daudi aatuire arũgamĩrĩri a ũini nyũmba-inĩ ya Jehova thuutha wa ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro gũkinya kũu. **32** Maatungataga na ũini Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo o nginya rĩrĩa Solomoni aakire hekarũ ya Jehova kũu Jerusalemu. Nao maarutaga wĩra wao kũringana na mawatho marĩa maatũtwo. **33** Aya nĩ andũ arĩa maarutaga wĩra, hamwe na arĩũ ao: Kuuma kũrĩ Akohathu maarĩ: Hemani ũrĩa mũini, mũrũ wa Joeli, mũrũ wa Samũeli, **34** mũrũ wa Elikana, mũrũ wa Jerohamu, mũrũ wa Elieli, mũrũ wa Toa, **35** mũrũ wa Zufu, mũrũ wa Elikana, mũrũ wa Mahathu mũrũ wa Amasai, **36** mũrũ wa Elikana, mũrũ wa Joeli, mũrũ wa Azaria, mũrũ wa Zefania, **37** mũrũ wa Tahathu, mũrũ wa Asiru, mũrũ wa Ebiasafu, mũrũ wa Kora, **38** mũrũ wa Iziharu, mũrũ wa Kohathu, mũrũ wa Lawĩ, mũrũ wa Isiraeli; **39** na Asafu, mũthiritũ wa Hemani, ũrĩa watungataga mwena wake wa ũrĩo: Asafu aarĩ mũrũ wa Berekia, mũrũ wa Shimea, **40** mũrũ wa Mikaeli, mũrũ wa Baaseia, mũrũ wa Malikija **41** mũrũ wa Ethini, mũrũ wa Zera, mũrũ wa Adaia, **42** mũrũ wa Ethani, mũrũ wa Zima, mũrũ wa Shimei, **43** mũrũ wa Jahathu, mũrũ wa Gerishoni, mũrũ wa Lawi; **44** na kuuma kũrĩ athiritũ ao, Amerari, arĩa maatungataga marĩ mwena wake wa ũmotho, maarĩ: Ethani mũrũ wa Kishi, mũrũ wa Abudi, mũrũ wa Maluku, **45** mũrũ wa Hashabia, mũrũ wa Amazia, mũrũ wa Hilikia, **46** mũrũ wa Amuzi, mũrũ wa Bani, mũrũ wa Shemeri, **47** mũrũ wa Mahali, mũrũ wa Mushi, mũrũ wa Merari, mũrũ wa Lawi. **48** Alawii arĩa maarĩ a thiritũ yao maagaĩrwo mawĩra marĩa mangĩ mothe ma hema irĩa nyamũre, o iyo nyũmba ya Ngai. **49** No Harũni na njiaro ciake nĩo maarutaga magongona kigongona-inĩ kĩa igongona rĩa njino, na kigongona-inĩ gĩa gũcinĩrwo ũbumba, na wĩra wothe warutagwo ũkonainie na Handũ-hau-Hatheru-Mũno, nĩ ũndũ wa kũhoroheria andũ a Isiraeli mehia, kũringana na ũrĩa Musa ndungata ya Ngai yaathanĩte. **50** Ici nĩcio njiaro cia Harũni: Mũriũ aarĩ Eliazaru, nake mũriũ wake aarĩ Finehasi, nake Abishua aarĩ mũriũ wa Finehasi, **51** nake Buki aarĩ mũriũ wa Abishua, nake Uzi aarĩ mũriũ wa Buki, nake Zerachia aarĩ mũriũ wa Uzi, **52** nake Meraiothu aarĩ mũriũ wa Zerachia, nake Amaria aarĩ mũriũ wa Meraiothu, nake Ahitubu aarĩ mũriũ wa Amaria, **53** nake Zadoku aarĩ mũriũ wa Ahitubu, nake Ahimaazu aarĩ mũriũ wa Zadoku. **54** Na rĩrĩ, gũkũ nĩkuo kũndũ kũrĩa maagaĩrwo kũrĩ bũrũri wao (nakuo kwagaĩrwo njiaro cia Harũni iria ciarĩ cia

mbarĩ ya Kohathu, tondũ igai rĩa mbere rĩarĩ rĩao): **55** Maaheirwo Hebroni kũu Juda, o hamwe na ũrĩthio ũrĩa warigiicĩrie. **56** No mĩgũnda na matũũra marĩa maakuhĩrĩrie itũũra inene maaheirwo Kalebu mũrũ wa Jefune. **57** Nĩ ũndũ ũcio njiaro cia Harũni ciaheirwo Hebroni (itũũra inene rĩa kũũrĩra) na Libina, na Jatiri, na Eshitemoa, **58** na Hileni, na Debiri, **59** na Ashani, na Juta, na Bethi-Shemeshu, hamwe na ũrĩthio wamo. **60** Na kuuma mũhĩrĩga wa Benjamini maaheirwo Gibeoni, na Geba, na Alemethu, na Anathothu, hamwe na ũrĩthio wamo. Matũũra marĩa maagaĩrwo mĩhĩrĩga ya Akohathu mothe maarĩ ikũmi na matatũ. **61** Njiaro icio ingĩ cia Kohathu ciaheirwo matũũra ikũmi, kuuma kũrĩ nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase. **62** Njiaro cia Gerishoni, mbarĩ o mbarĩ ciagaĩrwo matũũra ikũmi na matatũ kuuma kũrĩ mũhĩrĩga wa Isakaru, na wa Asheri, na wa Nafitali, na kuuma kũrĩ gĩcunjĩ kĩa mũhĩrĩga wa Manase ũrĩa ũrĩ Bashani. **63** Njiaro cia Merari, mbarĩ o mbarĩ, ciagaĩrwo matũũra ikũmi na meerĩ kuuma kũrĩ mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na wa Zebuluni. **64** Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli makĩhe Alawii matũũra macio na ũrĩthio wamo. **65** Kuuma mũhĩrĩga wa Juda, na wa Simeoni, na wa Benjamini makĩmahe matũũra macio magwetetwo. **66** Mbarĩ imwe cia Akohathu ciaheirwo matũũra nĩ mũhĩrĩga wa Efiraimu matũũke bũrũri wao. **67** Kuuma bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu maaheirwo Shekemu (itũũra rĩa kũũrĩra), na Gezeri, **68** na Jokimeamu, na Bethi-Horoni, **69** na Aijaloni, na Gathi-Rimoni, hamwe na ũrĩthio wamo. **70** Na kuuma nuthu ya mũhĩrĩga wa Manaserĩ, andũ a Isiraeli makĩheana matũũra ma Aneri na Bileamu, hamwe na ũrĩthio wamo, kũrĩ mbarĩ iria ingĩ cia Akohathu. **71** Agerishoni maagaĩrwo matũũra maya: Kuuma nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase makĩheo Golani kũu Bashani, o na Ashitarothu, hamwe na ũrĩthio wamo; **72** Kuuma mũhĩrĩga wa Isakaru makĩheo Kadeshi, na Daberathu, **73** na Ramothu, na Anemu, hamwe na ũrĩthio wamo; **74** Kuuma mũhĩrĩga wa Asheri makĩheo Mashali, na Abidoni, **75** na Hukoku, na Rehobu, hamwe na ũrĩthio wamo; **76** Na kuuma mũhĩrĩga wa Nafitali makĩheo Kedeshi kũu Galili, na Hamoni, na Kiriathaimu, hamwe na ũrĩthio wamo. **77** Amerari (Alawii arĩa angĩ) maagaĩrwo matũũra maya: Kuuma mũhĩrĩga wa Zebuluni makĩheo Jokineamu, na Karita, na Rimonu, na Taboru, hamwe na ũrĩthio wamo; **78** kuuma mũhĩrĩga wa Rubeni mũrĩmo wa Jorodani mwena wa irathĩro wa Jeriko, makĩheo Bezeri

werū-inī, na Jahaza, **79** na Kedemothu, na Mefaathu, hamwe na ūrīithio wamo; **80** na kuuma mūhīrīga wa Gadi makīheo Ramothu o kūu Gileadi, na Mahanaimu, **81** na Heshiboni, na Jazeri, hamwe na ūrīithio wamo.

7 Ariū a Isakaru maarī: Tola, na Pua, na Jashubu, na Shimuroni; othe maarī ana. **2** Ariū a Tola maarī: Uzi, na Refaia, na Jerieli, na Jahamai, na Ibisamu, na Shemueli; nao maarī atongoria a nyūmba ciao. Hīndī ya wathani wa Daudi, njiaro cia Tola iria ciaandikitwo maandiko-inī ma njiarwa ciao marī andū a kūrūa mbaara maarī 22,600. **3** Mūriū wa Uzi aarī: Izirahia. Ariū a Izirahia maarī: Mikaeli, na Obadia, na Joeli, na Ishia. Othe atano maarī anene a andū ao. **4** Kūringana na maandiko ma njiarwa cia nyūmba ciao, maarī na arūme mehaarīrie kūrūa mbaara 36,000, nīgūkorwo maarī na atumia aingī na ciana nyingī. **5** Andū ao arīa maangīrūire mbaara kuuma mihīrīga-inī yothe ya Isakaru, kūringana na maandiko ma njiarwa ciao, maarī 87,000 marī othe. **6** Ariū atatū a Benjamini maarī: Bela, na Bekeri, na Jediaeli. **7** Ariū a Bela maarī: Eziboni, na Uzi, na Uzieli, na Jerimothu, na Iri; othe maarī atano, na maarī atongoria a nyūmba ciao. Maandiko ma njiarwa ciao moonanagia arūme a kūrūa mbaara maarī 22,034. **8** Ariū a Bekeri maarī: Zemira, na Joashu, na Eliezeri, na Elioenai, na Omuri, na Jeremothu, na Abija, na Anathothu, na Alemethu. Acio othe maarī ariū a Bekeri. **9** Maandiko ma njiarwa ciao moonanagia atongoria a nyūmba, na arūme a kūrūa mbaara 20,200. **10** Mūriū wa Jediaeli aarī: Bilihani. Ariū a Bilihani maarī: Jeushu, na Benjamini, na Ehudu, na Kenaana, na Zethani, na Tarishishi, na Ahishaharu. **11** Ariū acio othe a Jediaeli maarī atongoria a nyūmba ciao. Nī kwarī na arūme 17,200 a kūrūa mehaarīrie gūthīi mbaara-inī. **12** Nao andū a Shupimu na a Hupimu maarī a rūciaro rwa Iru, nao Ahushimu maarī a rūciaro rwa Aheri. **13** Ariū a Nafitali maarī: Jahazieli, na Guni, na Jezeri, na Shalumu; aya maarī a rūciaro rwa Biliha. **14** Njiaro cia Manase ciarī: Asirieli, ūrīa aaciariirwo nī thuriya yake irīa yarī Mūaramiti. Ningī thuriya iyo ikīmūciarīra Makiru, ūrīa warī ithe wa Gileadi. **15** Makiru aahikanirie kuuma kwa Ahupimu na Ashupimu. Mwarī wa nyina eetagwo Maaka. Ūrīa ūngī wa rūciaro rwake eetagwo Zelofehadi, nake aaciariite o airītu. **16** Mūtumia wa Makiru, Maaka nīaciariire mwanake na akīmūtua Pereshu. Mūrū wa nyina na Pereshu eetagwo Shereshu, na ariū a Shereshu maarī Ulamu na Rakemu. **17** Mūriū wa Ulamu eetagwo:

Bedani. Acio nīo maarī ariū a Gileadi mūrū wa Makiru, mūrū wa Manase. **18** Mwarī wa nyina Hamolekethu nīaciariire Ishihodi, na Abiezeri, na Mahala. **19** Ariū a Shemida maarī: Ahiani, na Shekemu, na Liki, na Aniamu. **20** Njiaro cia Efiraimu ciarī: Shuthela na mūriū Beredi, na Tahathu mūriū wa Beredi, na Eleada mūriū wa Tahathu, na Tahathu mūriū wa Eleada, na mūriū Zabadi, na Shuthela mūriū wa Zabadi, **21** na Zabadi aarī mūriū wa Tahathu, nake Shuthela aarī mūriū wa Zabadi. Ezeri na Eleadi mooragirwo nī andū arīa maaciariirwo Gathi hīndī irīa maathiite gūtaha mahiū mao. **22** Ithe wao Efiraimu nīamacakaīire mīthenya mīingī, nao andū ao magīuka kūmūhooreria. **23** Ningī agīkoma na mūtumia wake rīngī, nake akīgīa nda agīciara kahīi. Nake agīgatua Beria, tondū nī gwakoretwo na mūtino thīinī wa nyūmba yake. **24** Mwarī wa Efiraimu eetagwo Sheera, ūrīa waakire Bethi-Horoni ya kīanda na ya rūgongo, na agīaka Uzeni-Sheera. **25** Refa aarī mūriū wa Efiraimu, na mūriū eetagwo Resefu, na Tela mūriū wa Resefu, na Tahani mūriū wa Tela, **26** na Ladani mūriū wa Tahani, na Amihudu mūriū wa Ladani, na Elishama mūriū wa Amihudu, **27** na Nuni mūriū wa Elishama, na Joshua mūriū wa Nuni. **28** Ithaka na ciikaro ciao ciarī Betheli, na matūūra marīa maakūrigiicīrie, na nī Naara mwena wa irathīro, na Gezeri na matūūra makuo ma mwena wa ithūiro, na Shekemu na matūūra makuo, nginya Gaza na matūūra makuo. **29** Kūrigania na mīhaka ya Manase maarī na Bathi-Shani, na Taanaka, na Megido, na Dori, hamwe na matūūra makuo. Njiaro cia Jusufu mūrū wa Isiraēli nīcio ciakaraga matūūra macio. **30** Ariū a Asheri maarī: Imuna, na Ishiva, na Ishivi, na Beria. Mwarī wa nyina wao eetagwo Sera. **31** Ariū a Beria maarī: Heberi na Malikieli ūrīa warī ithe wa Birizaithu. **32** Heberi nīwe warī ithe wa Jefileti, na Shomeri, na Hothamu, na mwarī wa nyina wao eetagwo Shua. **33** Ariū a Jafileti maarī: Pasaka, na Bimihali, na Ashavathu. Acio maarī ariū a Jefileti. **34** Ariū a Shomeri maarī: Ahi, na Rohaga, na Jehuba, na Aramu. **35** Ariū a mūrū wa nyina na Helemu maarī: Zofa, na Imuna, na Sheleshu, na Amali. **36** Ariū a Zofa maarī: Sua, na Harineferi, na Shuali, na Beri, na Imura, **37** na Bezeri, na Hodi, na Shama, na Shilisha, na Ithirani, na Beera. **38** Ariū a Jetheri maarī: Jefune, na Pisipa, na Ara. **39** Ariū a Ula maarī: Ara, na Hanieli, na Rizia. **40** Acio othe maarī njiaro cia Asheri; nīo maarī atongoria a nyūmba ciao, na andū

athuure, na njamba cia ita, na atongoria arĩa maarĩ igweta. Mũigana wa andũ arĩa maangĩathiire mbaara kũringana na maandiko ma njiarwa ciao maarĩ 26,000.

8 Benjamini nĩwe warĩ ithe wa Bela, mũriũ wake wa irigithathi; Ashibeli aarĩ mũriũ wa keerĩ, nake Ahara wa gatatũ, 2 nake Noha wa kana, nake Rafa wa gatano. 3 Ariũ a Bela maarĩ: Adari, na Gera, na Abihudi, 4 na Abishua, na Naamani, na Ahoa, 5 na Gera, na Shefufani, na Huramu. 6 Aya nĩo maarĩ njiaro cia Ehudu, arĩa maarĩ atongoria a nyũmba cia arĩa maatũũraga Geba, na nĩo maathaamĩrio Manahathu: 7 Naamani, na Ahija, na Gera ũrĩa wamathaamirie, na nĩwe warĩ ithe wa Uza na Ahihudu. 8 Shahraraimu nĩaciarĩrwo ciana kũu Moabi thuutha wa gũte atumia ake Hushimu na Baara. 9 Mũtumia wake Hodeshu akĩmũciarĩra ciana ici: Jobabu, na Zibia, na Meshu, na Malikamu, 10 na Jeuzu, na Shakia, na Mirima. Acio nĩo maarĩ ariũ ake, na maarĩ atongoria a nyũmba ciao. 11 Mũtumia wake Hushimu akĩmũciarĩra Ahitubu na Elipaali. 12 Ariũ a Elipaali maarĩ: Eberi, na Mishamu, na Shemedi (ũrĩa wakire Ono, o na Lodi na matũũra marĩa maakũrigiicĩrie), 13 na Beria, na Shema arĩa maarĩ atongoria a nyũmba cia arĩa maatũũraga Aijaloni, na nĩo maingatire andũ arĩa maatũũraga Gathu. 14 Ahio, na Shashaka, na Jeremothu, 15 na Zebadia, na Aradi, na Ederi, 16 na Mikaeli, na Ishipa, na Joha maarĩ ariũ a Beria. 17 Zebadia, na Meshulamu, na Hiziki, na Heberi, 18 na Ishimerai, na Izilia, na Jababu maarĩ ariũ a Elipaali. 19 Jakimu, na Zikiri, na Zabedi, 20 na Elienai, na Zilethai, na Elieli, 21 na Adaia, na Beraia, na Shimirathu maarĩ ariũ a Shimeĩ. 22 Ishipani, na Eberi, na Elieli, 23 na Abidoni, na Zikiri, na Hanani, 24 na Hanania, na Elamu, na Anithothija, 25 na Ifideia, na Penueli maarĩ ariũ a Shashaka. 26 Shamusherai, na Sheharia, na Athalia, 27 na Jareshia, na Elija, na Zikiri maarĩ ariũ a Jerohamu. 28 Aya othe maarĩ atongoria a nyũmba o na anene, ta ũrĩa maandikĩtwo maandiko-inĩ ma njiarwa ciao, na maaikaraga Jerusalemu. 29 Jeieli ithe wa Gibeoni aatũũraga Gibeoni. Mũtumia wake eetagwo Maaka, 30 na mũriũ wake wa irigithathi eetagwo Abidoni, akarũmĩrwo nĩ Zuru, na Kishu, na Baali, na Neri, na Nadabu, 31 na Gedori, na Ahio, na Zekeri, 32 na Mikilothu ũrĩa warĩ ithe wa Shimea. O nao maaikaraga hahũ na andũ ao kũu Jerusalemu. 33 Neri aarĩ ithe wa Kishu, nake Kishu aarĩ ithe wa Saũlũ. Saũlũ aarĩ ithe wa Jonathani 34 Mũriũ wa

Jonathani: eetagwo Meribu-Baali, na nĩwe warĩ ithe wa Mika. 35 Ariũ a Mika maarĩ: Pithoni, na Meleku, na Tarea, na Ahazu. 36 Ahazu aarĩ ithe wa Jehoada, nake Jehoada aarĩ ithe wa Alemethu, na Azamavethu, na Zimuri; nake Zimuri aarĩ ithe wa Moza. 37 Moza aarĩ ithe wa Binea; nake Rafa aarĩ mũriũ wa Binea, nake Eleasa aarĩ mũriũ wa Rafa, nake Azeli aarĩ mũriũ wa Eleasa. 38 Azeli aarĩ na ariũ atandatũ, na maya nĩmo marĩtwa mao: Azirikamu, na Bokeru, na Ishumaeli, na Shearia, na Obadia, na Hanani. Acio nĩo maarĩ ariũ a Azeli. 39 Ariũ a Esheku, mũrũ wa nyina, maarĩ: Ulamu irigithathi rĩake, na Jeushu wa keerĩ, na Elifeleti wa gatatũ. 40 Ariũ a Ulamu maarĩ njamba cia ita, na nĩmamenyete gũtũmĩra ũta. Maarĩ na ariũ aingĩ o na ciana cia ciana ciao, na othe maarĩ 150. Acio othe nĩo maarĩ njiaro cia Benjamini.

9 Andũ a Isiraeli othe nĩmandikĩtwo maandiko-inĩ ma njiarwa marĩa maarĩ mbuku-inĩ ya athamaki a Isiraeli. Andũ a Juda nĩmatahĩtwo magatwarwo Babuloni nĩ ũndũ wa kwaga kwĩhokeka. 2 Na rĩrĩ, andũ arĩa maambire gũcoka gũikara mĩgũnda-inĩ yao o kũu matũũra-inĩ mao, maarĩ andũ amwe a Isiraeli, na athĩnjĩri-Ngai, na Alawii, na ndungata cia hekarũ. 3 Andũ arĩa maatũũraga Jerusalemu kuuma Juda, na Benjamini, na Efiraimu, na Manase maarĩ: 4 Uthai mũrũ wa Amihudu, mũrũ wa Omuri, mũrũ wa Imuri, mũrũ wa Bani wa rũciaro rwa Perezu mũrũ wa Juda. 5 Andũ a Shiloni maarĩ: Asaia ũrĩa warĩ irigithathi, na ariũ ake. 6 Kuuma Zera aarĩ: Jeueli. Andũ othe a kuuma Juda maarĩ 690. 7 Andũ a Benjamini maarĩ: Salu mũrũ wa Meshulamu, mũrũ wa Hodavia, mũrũ wa Hasenua; 8 na Ibinea mũrũ wa Jerohamu; Ela mũrũ wa Uzi, mũrũ wa Mikiri; na Meshulamu mũrũ wa Shefatia, mũrũ wa Reueli, mũrũ wa Ibinija. 9 Andũ a kuuma Benjamini, ta ũrĩa maandikĩtwo maandiko-inĩ ma njiarwa ciao, maarĩ 956. Arũme acio othe maarĩ atongoria a nyũmba ciao. 10 Athĩnjĩri-Ngai maarĩ: Jedaia, na Jehoiaribu, na Jakini; 11 na Azaria mũrũ wa Hilikia, mũrũ wa Meshulamu, mũrũ wa Zadoku, mũrũ wa Meraiothu, mũrũ wa Ahitubu ũrĩa warĩ mũmenyereri mũnene wa nyũmba ya Ngai; 12 na Adaia mũrũ wa Jerohamu, mũrũ wa Pashuru, mũrũ wa Malikija; na Maasai mũrũ wa Adieli, mũrũ wa Jahazera, mũrũ wa Meshulamu, mũrũ wa Meshilemithu, mũrũ wa Imeri. 13 Athĩnjĩri-Ngai arĩa maarĩ atongoria a nyũmba ciao maarĩ 1,760. Maarĩ arũme maarĩ na ũhoti, na nĩ meehokeywo

gütungata nyumba-inĩ ya Ngai. **14** Alawii maarĩ: Shemaia mūrũ wa Hashubu, mūrũ wa Azirikamu, mūrũ wa Hashabia ūrĩa Mūmerari, **15** na Bakabakari, na Hereshi, na Galali, na Matania mūrũ wa Mika, mūrũ wa Zikiri, mūrũ wa Asafu; **16** na Obadia mūrũ wa Shemaia, mūrũ wa Galali, mūrũ wa Jeduthuni; na Berekia mūrũ wa Asa, mūrũ wa Elikana, arĩa maaikaraga matũura-inĩ ma Anetofathi. **17** Arangĩri a ihingo maarĩ: Shalumu, na Akubu, na Talimoni, na Ahimani na ariũ a nyina, na Shalumu mūnene wao, **18** acio maigĩtwo kihingo-inĩ kĩa mūthamaki mwena wa irathĩro, nginya ihinda-inĩ rĩu. Acio nĩo maarĩ arangĩri a ihingo a gĩkundi kĩa Alawii. **19** Shalumu mūrũ wa Kore, mūrũ wa Ebiasafu, mūrũ wa Kora, na athiritũ ake arangĩri a ihingo kuuma nyumba yake ya Akohathu. Acio nĩo meehokeirwo ūrangĩri wa itoonyero rĩa hema o ta ūrĩa maithe mao meehokeirwo ūrangĩri wa itoonyero rĩa Gĩkaru kĩa Jehova. **20** Mahinda ma mbera Finehasi mūrũ wa Eleazaru nĩwe warũgamagĩrĩa arangĩri a ihingo, nake Jehova aarĩ hamwe nake. **21** Zekaria mūrũ wa Meshelemia nĩwe warĩ mūrangĩri wa itoonyero rĩa Hema-ya-Gütunganwo. **22** Arĩa othe maathuurĩtwo matũike arangĩri a ihingo maarĩ **212**. Marĩtwa mao nĩmandikirwo maandiko-inĩ ma njjarwa ciao, matũura-inĩ mao. Arangĩri a ihingo maigirwo o mũndũ harĩa ehokeirwo nĩ Daudi na Samũeli ūrĩa muoni-maũndũ. **23** O ene na njjaro ciao nĩo maarũgamagĩrĩa ūrangĩri wa ihingo cia nyumba ya Jehova, nyumba irĩa yetagwo Hema. **24** Arangĩri a ihingo maarĩ miēna yothe ĩna: irathĩro, na ithũiro, na gathigathini, na gũthini. **25** Ariũ a ithe wao a matũura mao nĩmookaga rĩmwe na rĩmwe magateithania mawĩra nao ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja. **26** No anene arĩa ana maaroraga arangĩri a ihingo, arĩa maarĩ Alawii, nĩmehokeirwo kũmenyerera tũnyũmba na igĩna cia nyumba ya Ngai. **27** Maikaraga ūtukũ wothe hakuĩ na nyumba ya Ngai nĩgeetha mamĩrangagĩre; na nĩo maamenyagĩrĩa cabi ya kũmĩhingũra o rũciini. **28** Amwe ao maarĩ amenyereri a indo iria ciatũmagĩrwo ūtungata-inĩ wa hekarũ; nĩmacitaraga ikĩrutwo na igĩcookio nyumba thĩini. **29** Angĩ maaheetwo wĩra wa kũmenyerera indo cia nyumba na indo iria ingĩ ciothe ciakoragwo handũ-harĩa-haamũre, o hamwe na mũtu, na ndibeĩ, na maguta, na ūbani, na mahuti marĩa manungi wega. **30** No athĩnjĩri-Ngai amwe nĩo maarutaga wĩra wa gĩtukania mahuti macio manungi wega. **31** Mũlawii wetagwo Matithia, irigithathi rĩa

Shalumu ūrĩa Mũkoora, nĩwe wehokeirwo wĩra wa gũthondeka mĩgate ya maruta. **32** Ariũ a ithe amwe ao a mũhĩrĩga wa Kohathu nĩo marũgamagĩrĩa ūthondeki wa mĩgate ya kũigĩrĩtwo metha-inĩ hĩndĩ ya thabatũ. **33** Arĩa maarĩ aini, na atongoria a nyumba cia Alawii, maaikaraga tũnyũmba-inĩ kũu hekarũ thĩini na matiarutaga mawĩra mangĩ tondũ maarĩ a kũmenyerera wĩra ūcio wao mũthenya na ūtukũ. **34** Acio othe maarĩ atongoria a nyumba cia Alawii, na anene o ta ūrĩa maandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa njjarwa ciao, nao maatũuraga Jerusalemu. **35** Jeieli ithe wa Gibeoni aatũuraga Gibeoni. Mũtumia wake eetagwo Maaka, **36** na mũriũ wake wa irigithathi eetagwo Abidoni, akarũmĩrĩtwo nĩ Zuru, na Kishu, na Baali, na Neri, na Nadabu, **37** na Gedori, na Ahio, na Zekaria, na Mikilothu. **38** Mikilothu nĩwe warĩ ithe wa Shimeami. O nao maikaraga hakuĩ na andũ ao kũu Jerusalemu. **39** Neri aarĩ ithe wa Kishu, nake Kishu aarĩ ithe wa Saũlũ, nake Saũlũ aarĩ ithe wa Jonathani, na Maliki-Shua, na Abinadabu, na Eshi-Baali. **40** Mũriũ wa Jonathani eetagwo Meribu-Baali, na nĩwe warĩ ithe wa Mika. **41** Ariũ a Mika maarĩ: Pithoni, na Meleku, na Taharea, na Ahazu. **42** Ahazu aarĩ ithe wa Jara, nake Jara aarĩ ithe wa Alemethu, na Azimavethu, na Zimuri, nake Zimuri aarĩ ithe wa Moza. **43** Moza aarĩ ithe wa Binea, nake Refaia aarĩ mũriũ wa Binea, nake Eleasa aarĩ mũriũ wa Refaia, nake Azeli aarĩ mũriũ wa Eleasa. **44** Azeli aarĩ na ariũ atandatũ, na maya nĩmo marĩtwa mao: Azirikamu, na Bokeru, na Ishumaeli, na Shearia, na Obadia, na Hanani. Acio nĩo maarĩ ariũ a Azeli.

10 Na rĩrĩ, Afilisti nĩmarũire na Isiraeli; nao andũ a Isiraeli makĩmooĩra, na aingĩ ao makĩuragĩrwo Kĩrĩma-inĩ kĩa Giliboa. **2** Afilisti makĩhatĩrĩria Saũlũ na ariũ ake mũno, na makĩuraga ariũ ake Jonathani, na Abinadabu, na Maliki-Shua. **3** Na rĩrĩ, mbaara nĩyaneneheire Saũlũ mũno, na hĩndĩ irĩa akia a mĩguĩ maamũkinyĩre, makĩmũguraria. **4** Nake Saũlũ akĩra mũkuui wa indo ciake cia mbaara atĩrĩ, “Comora rũhiũ rwaku rwa njora ūũthece naruo, nĩguo andũ aya mataruaga matigooke kũnyararithia.” No mũndũ ūcio mũkuui wa indo ciake cia mbaara agĩtigĩra mũno, akĩrega gwĩka ūguo; nĩ undũ ūcio Saũlũ akĩoya rũhiũ rwake rwa njora, akĩrũgwĩra. **5** Rĩrĩa mũkuui wa indo cia mbaara onire atĩ Saũlũ niakua, o nake akĩgwĩra rũhiũ rwake rwa njora, agĩkua. **6** Nĩ undũ ūcio Saũlũ na ariũ ake atatũ magĩkua, nao andũ othe a nyumba

yake magĩgĩkua o hamwe. 7 Rĩrĩa andũ a Isiraeli othe arĩa maarĩ kĩanda moonire atĩ ita nĩrĩorĩte, na atĩ Saũlũ na ariũ ake nĩmakuĩte-rĩ, magĩtiganĩria matũũra mao, makĩũra; nao Afilisti magĩthĩ magĩkikara kuo. 8 Mũthenya ũyũ ũngĩ, Afilisti magĩthĩ gũcuuma ciimba, magĩkora Saũlũ na ariũ ake makuĩte kũu Kĩrĩmanĩ kĩa Giliboa. 9 Makĩmũbora, na magĩkuua mũtwe wake, na indo ciake cia mbaara; magĩcooka magĩtũma andũ mathĩ bũrũri wothe wa Afilisti makaanĩrĩre ũhoru ũcio kũrĩ mĩhianano yao ya kũhooywo, na kũrĩ andũ ao. 10 Makĩga indo cia Saũlũ cia mbaara thĩnĩ wa hekarũ ya ngai ciao, naguo mũtwe wake makĩwoherera kũu hekarũ ya Dagoni. 11 No rĩrĩa andũ a Jabeshi-Gileadi maagũire ũhoru wa maũndũ marĩa mothe Afilisti meekĩte Saũlũ-rĩ, 12 njamba ciao cia ita igĩthĩ, igĩkuua mĩrĩ ya Saũlũ na ya ariũ ake, ikĩmĩrehe Jabeshi. Magĩcooka magĩthika mahĩndĩ mao gĩtina-inĩ kĩa mũtĩ ũrĩa mũnene kũu Jabeshi, na makĩhinga kũrĩa irio mĩthenya mũgwanja. 13 Saũlũ aakuire nĩ ũndũ ndaarĩ mwĩhokeku kũrĩ Jehova; ndaamenyereire kiugo kĩa Jehova, o na nĩahooire kĩrĩra kuuma kũrĩ mũragũri atĩ amũtongorie, 14 no ndahooire kĩrĩra kũrĩ Jehova. Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩmũũraga, na akĩneana ũthamaki kũrĩ Daudi mũrũ wa Jesii.

11 Hĩndĩ ĩyo andũ othe a Isiraeli magĩcookanĩrĩra harĩ Daudi kũu Heberoni, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ithuĩ tũrĩ a mũthiimo na thakame yaku. 2 Ihinda rĩrĩa rĩhĩtũkĩte, o na Saũlũ arĩ o mũthamaki, wee nĩwe ũratongoragia Isiraeli mbaara-inĩ ciao. Nake Jehova Ngai waku agĩkwĩra atĩrĩ, ‘Nĩwe ũkaarĩthia andũ akwa Isiraeli, na nĩũgatuĩka mwathi wao.’” 3 Nĩ ũndũ ũcio athuuri othe a Isiraeli magĩthĩ Heberoni kũrĩ Mũthamaki Daudi, nake Daudi akĩgĩa na kĩrĩkanĩro nao mbere ya Jehova o kũu Heberoni, nao magĩĩrĩria Daudi maguta mũtwe atuĩke mũthamaki wa Isiraeli, o ta ũrĩa Jehova eranĩire na kanua ga Samũeli. 4 Daudi hamwe na andũ a Isiraeli othe magĩthĩ gũtharĩkĩra Jerusalemu, o kũu gwetagwo Jebusi. Nao Ajobusi arĩa maatũũraga kũu 5 makĩra Daudi atĩrĩ, “Ndũngĩtoonya gũkũ.” No rĩrĩ, Daudi nĩagĩtunyanire gĩkaro kũu kĩaĩrĩgĩrwo na thingo cia hinya gĩa Zayuni, Itũũra Inene rĩa Daudi. 6 Daudi oigĩte atĩrĩ, “Ūrĩa wothe ũgũtongoria mbaara ya kũhũũra Ajobusi nĩwe ũgaatuĩka mũnene wa thigari ciothe.” Joabu mũrũ wa Zerua nĩwe waambire kwambata, na nĩ ũndũ ũcio nĩwe watuĩkire mũnene wa thigari. 7 Daudi agĩgĩtũũra gĩkaro kũu kĩaĩrĩgĩrwo na rũthingo rwa

hinya, na nĩ ũndũ ũcio gĩgĩtwo Itũũra Inene rĩa Daudi. 8 Nake agĩaka itũũra inene rĩthĩũrũkĩirie gĩkaro kũu, kuuma benji-inĩ nginya rũthingo-inĩ rũrĩa rwakĩrĩgĩcĩirie, nake Joabu agĩcookereria mĩena rĩa ĩngĩ ya itũũra rĩu inene. 9 Daudi agĩkĩrĩria kũgĩa na ũhoti mũingĩ, tondũ Jehova Mwene-Hinya-Wothe aarĩ hamwe nake. 10 Aya nĩo maarĩ anene a andũ arĩa njamba a Daudi, o ene hamwe na andũ a Isiraeli othe, nĩmatĩrĩrĩre ũthamaki wake na hinya nĩguo ũtheereme bũrũri wothe, o ta ũrĩa Jehova eeranĩire. 11 Maya nĩmo marĩtwa ma andũ acio maarĩ njamba a Daudi: Jashobeamu ũrĩa Mũhakimoni nake aarĩ mũtongoria wa anene; nĩwe woire itimũ rĩake ahũũrane na andũ 300, nake akĩmooraga mbaara-inĩ ĩmwe. 12 Mũnini wake eetagwo Elezaru mũrũ wa Dodo ũrĩa Mũahohi, ũmwe wa andũ atatũ arĩa maarĩ njamba. 13 Nake aarĩ hamwe na Daudi kũu Pasi-Damimu hĩndĩ rĩa Afilisti moonganĩte marũe nao. Maarĩ handũ haarĩ mũgũnda waiyũire cairi, nacio thigari ikĩũrĩra Afilisti. 14 No-o nĩmaregeire gatagati ka mũgũnda ũcio. Makĩũgĩtĩra, na makĩũraga Afilisti, nake Jehova akĩmahe ũhootani mũnene. 15 Anene atatũ a acio mĩrongo itatũ, nĩmaikũrũkire magĩthĩ kũrĩ Daudi ihiga-inĩ rĩrĩa rĩarĩ ngurunga-inĩ ya Adulamu, hĩndĩ rĩa mbũtũ ya Afilisti yaambĩte hema Kĩanda kĩa Refaimu. 16 Hĩndĩ ĩyo Daudi aarĩ kĩhitho-inĩ kĩrũmu nayo mbũtũ ya Afilisti yarĩ Bethilehemu. 17 Daudi akĩrĩrĩria maaĩ, akiuga atĩrĩ, “Naarĩ korwo kũrĩ mũndũ ũngĩndehera maaĩ ma kũnyua kuuma gĩthima-inĩ kĩrĩa kĩrĩ hakuhi na kĩhingo kĩa Bethilehemu!” 18 Nĩ ũndũ ũcio andũ acio atatũ magĩtuikanĩria gatagati ka ita rĩa Afilisti, magĩtaha maaĩ gĩthima-inĩ kũu kĩaĩrĩ hakuhi na kĩhingo kĩa Bethilehemu, na makĩmatwarĩra Daudi. No Daudi akĩrega kũmanyua; akĩmaita mbere ya Jehova. 19 Akiuga atĩrĩ, “Ngai arogiria njĩke ũguo! No ngĩnyue thakame ya andũ aya mathĩrĩire ũgwati-inĩ wa gĩkuũ?” Tondũ nĩmathĩrĩire ũgwati-inĩ wa gĩkuũ nĩguo mamarehe-rĩ, Daudi akĩrega kũmanyua. Maũndũ ta macio nĩmo meekagwo nĩ njamba icio ithatũ. 20 Abishai mũrũ wa nyina na Joabu nĩwe warĩ mũnene wa acio Atatũ. Nake akĩoya itimũ rĩake, agĩtharĩkĩra andũ magana matatũ, akĩmooraga, nĩ ũndũ ũcio akĩgĩa igweta o ta acio Atatũ. 21 Nĩatĩkire mũno gũkĩra acio angĩ Atatũ na agĩtuĩka mwathi wao o na gũtuĩka ndaataranĩrio nao. 22 Benaia mũrũ wa Jehoiada aarĩ mũrũ njamba wa kuuma Kabizeeli, ũrĩa wekire maũndũ manene ma ũcamba.

Nīooragire njamba nene igĩrĩ cia ita cia Moabi. Ningĩ nīatoonyire irima mūthenya warĩ na tharunji, na akĩūruga mūrũũthi. **23** Na nīooragire Mūmisiri warĩ wa ūraihu wa buti mūgwanja na nuthu. O na gũtuũka Mūmisiri ūcio nīanyĩitĩte itimũ rĩaiganaga ta mūtĩ wa mūtumi ngoora, Benaia akīmūtharĩkĩra na njūgũma. Akĩhuria itimũ kuuma guoko-inĩ kwa Mūmisiri ūcio, na akīmūūruga na itimũ rĩu rĩake. **24** Macio nĩmo maũndũ ma ūcamba marĩa mekirwo nĩ Benaia mūrũ wa Jehoiada. O nake aarĩ igweta o ta andũ arĩa atatũ maarĩ njamba. **25** Nīatĩitwo gũkĩra arĩa Mĩrongo Ītatũ, no ndaataranĩirio na acio Atatũ. Nake Daudi akīmūtua mūnene wa arĩa maamūranganagĩra. **26** Andũ arĩa maarĩ njamba maarĩ: Asaheli mūrũ wa nyina na Joabu, na Elihanani mūrũ wa Dodo wa kuuma Bethlehemu, **27** na Shamothu ūrĩa Mūharori, na Helezu ūrĩa Mūpeloni, **28** na Ira mūrũ wa Ikeshu kuuma Tekoa, na Abiezeri kuuma Anathothu, **29** na Sibekai ūrĩa Mūhushathi, na Ilai ūrĩa Mūahohi, **30** na Maharai ūrĩa Mūnetofathi, na Helebu mūrũ wa Baana ūrĩa Mūnetofathi, **31** na Ithai mūrũ wa Ribai, wa kuuma Gibeaa kũu Benjamini, na Benaia ūrĩa Mūpirathoni, **32** na Hurai kuuma tūrũũ-inĩ twa Gaashu, na Abieli ūrĩa Mūaribathi, **33** na Azamavethu ūrĩa Mūbahurimu, na Eliahaba ūrĩa Mūshaaliboni, **34** na ariũ a Hashemu ūrĩa Mūgizoni, na Jonathani mūrũ wa Shage ūrĩa Mūharari, **35** na Ahiamu mūrũ wa Sakaru ūrĩa Mūharari, na Elifali mūrũ wa Uri, **36** na Heferi ūrĩa Mūmekerathi, na Ahija ūrĩa Mūpeloni, **37** na Hezoro ūrĩa Mūkarimeli, na Naarai mūrũ wa Ezibai, **38** na Joeli mūrũ wa ithe na Nathani, na Mibihari mūrũ wa Hagari, **39** na Zeleku ūrĩa Mūamoni, na Naharai ūrĩa Mūberothi, ūrĩa wakuuagĩra Joabu mūrũ wa Zeruia indo cia mbaara, **40** na Ira ūrĩa Mūithiri, na Garebu ūrĩa Mūithiri, **41** na Uria ūrĩa Mūhiti, na Zabadi mūrũ wa Ahalai, **42** na Adina mūrũ wa Shiza ūrĩa Mūrubeni, ūrĩa warĩ mūnene wa Arubeni, arĩ na andũ mĩrongo ĩtatũ arĩa maarĩ nake, **43** na Hanani mūrũ wa Maaka, na Joshafatu ūrĩa Mūmithini, **44** na Uzia ūrĩa Mūashiterathi, na Shama na Jeieli, ariũ a Hothamu ūrĩa Mūaroeri, **45** na Jediaeli mūrũ wa Shimuri, o na Joha mūrũ wa ithe ūrĩa Mūtizi, **46** na Elieli ūrĩa Mūmahavi, na Jeribai na Joshavia, ariũ a Elinaamu, na Ithima ūrĩa Mūmoabi, **47** na Elieli, na Obedi, na Jaasieli ūrĩa Mūmezobai.

12 Aya nĩo andũ arĩa mookire kūrĩ Daudi arĩ kũu Zikilagi, hĩndĩ rĩa aangatĩtwo akehera maitho-

inĩ ma Saũlũ mūrũ wa Kishu (maarĩ amwe a njamba cia ita iria ciamũeithirie mbaara-inĩ; **2** Nao maakuuaga mota na nĩmooĩ gũikia mĩguĩ, na gũikia mahiga na kīgũtha, na guoko kwa ūrĩo kana kwa ūmotho; maarĩ a mbarĩ ĩmwe na Saũlũ kuuma mūhĩrĩga wa Benjamini), nao maarĩ: **3** Ahiezeri ūrĩa warĩ mūnene wao na Joashu, ariũ a Shemaa ūrĩa Mūgĩbea; na Jeieli, na Peleti, ariũ a Azimavethu; na Beraka, na Jehu ūrĩa Mūanathothu, **4** na Ishimaia ūrĩa Mūgĩbeoni, mūndũ warĩ njamba thĩini wa andũ arĩa Mĩrongo Ītatũ, nake aarĩ mūtongoria ūmwe thĩini wa acio Mĩrongo Ītatũ; na Jeremia, na Jahazieli, na Johanani, na Jozabadu ūrĩa Mūgederathi, **5** na Eluzai, na Jerimothu, na Bealia, na Shemaria, na Shefatia ūrĩa Mūharufi; **6** na Elikana, na Ishia, na Azareli, na Joezeru, na Jashobeamu arĩa maarĩ a mbarĩ ya Kora; **7** na Joela, na Zebadia, ariũ a Jerohamu kuuma Gedori. **8** Agadi amwe nĩmagarũrũkire magĩcooka mwena wa Daudi o kũu werũ-inĩ kũhitho-inĩ gĩake. Maarĩ njamba cia ita irĩ ūrũme ciehaarĩrie gũthĩi mbaara, na nĩmooĩ kũhũthĩra ngo na itimũ. Mothiũ mao maahaanaga ta mothiũ ma mĩrũũthi, na maarĩ ihenya ta thwariga irĩ irĩma-inĩ. **9** Ezeri nĩwe warĩ mūnene wao, na Obadia aarĩ mūnini wake; nake Eliabu aarĩ wa gatatũ, **10** na Mishimana aarĩ wa kana, na Jeremia aarĩ wa gatano, **11** na Atai aarĩ wa gatandatũ, na Elieli aarĩ wa mūgwanja, **12** na Johanani aarĩ wa kanana, na Elizabadu aarĩ wa kenda, **13** na Jeremia aarĩ wa ikũmi, na Makabanai aarĩ wa ikũmi na ūmwe. **14** Agadi acio maarĩ anene a mbũtũ cia ita; ūrĩa warĩ mūnini mūno wao aarũaga mbaara rĩa ĩngarũirwo nĩ andũ igana, nake ūrĩa warĩ mūnene mūno wao aarũaga mbaara rĩa ĩngarũirwo nĩ andũ ngiri ĩmwe. **15** Nĩo maaringire Rũũ rwa Jorodani mweri wa mbere rĩrĩa rwayĩrũite nginya rũkoina hũgũrũrũ ciaruo ciothe, na makĩingatithia andũ arĩa othe maakaraga cianda-inĩ cia mwena wa irathĩro na mwena wa ithũiro. **16** Andũ amwe a kuuma Benjamini na angĩ a kuuma Juda o nao magĩũka kūrĩ Daudi kũu kũhitho-inĩ gĩake. **17** Daudi agĩthĩi kũmatũnga, akĩmeera atĩrĩ, “Angĩkorwo mũrooka kūrĩ nĩ na thayũ kũndeithia-rĩ, nĩndĩhaarĩrie kũmwamũkĩra tũtuũke kĩndũ kĩmwe; no angĩkorwo mũũkĩte kũngunyanĩra kūrĩ thũ ciakwa o rĩrĩa itarenda haaro-rĩ, Ngai wa maithe maitũ arorora ūndũ ūcio na amũtuĩre ciira.” **18** Hĩndĩ ĩyo Roho agĩkũrũkĩra Amasai, mūnene wa arĩa Mĩrongo Ītatũ, akiuga atĩrĩ: “Tũrĩ aku, wee Daudi! Tũrĩ hamwe nawe, wee mūrũ wa Jesi! Ūrogaaciira,

ũgaacĩre ki, na arĩa magũteithagia marogaacĩra, nĩgũkorwo Ngai waku nĩegũgũteithia.” Nĩ ũndũ ũcio Daudi akĩmaamũkĩra na akĩmatua atongoria a mbũtũ ciake cia gũtharĩkĩra thũ. **19** Andũ amwe a Manase nĩmagarũrũkire magĩthĩ mwena wa Daudi rĩrĩa aathiire na Afilisti kũhũurana na Saũlũ. (Daudi na andũ ake matiateithirie Afilisti, tondũ thuutha wa kwanĩria, aathani ao nĩmamũingaire. Maamwĩrire atĩrĩ, “Tũkaarĩha na mĩoyo iitũ angĩgatũtiganĩria acokerere mwathi wake Saũlũ.”) **20** Hĩndĩ ĩrĩa Daudi aathiire Zikilagi, aya nĩo andũ a Manase arĩa maagarũrũkire magĩthĩ mwena wake: Adina, na Jozabadu, na Jediaeli, na Mikaeli, na Jozabadu, na Elihu, na Zilethai, atongoria a ikundi cia ngiri kũu Manase. **21** Nĩmateithirie Daudi kuuma kũrĩ mbũtũ iria ciamũtharĩkĩre, nĩgũkorwo othe maarĩ njamba cia ita irĩ ũrũme, na maarĩ anene a ita ciake. **22** Mũthenya o mũthenya andũ nĩmookaga gũteithia Daudi, o nginya akĩgĩa na mbũtũ nene, o ta mbũtũ ya Ngai. **23** Ũyũ nĩguo mũigana wa andũ arĩa meehaarĩrie gũthĩ mbaara arĩa maathiire Hebironi kũrĩ Daudi nĩgeetha magarũre ũthamaki wa Saũlũ, maũngere Daudi, o ta ũrĩa Jehova oĩgite: **24** andũ a Juda arĩa meehaarĩrie kũrĩa mbaara maakuĩte ngo na matimũ, maarĩ 6,800; **25** andũ a Simeoni arĩa njamba cia ita meehaarĩrie kũrĩa mbaara, maarĩ 7,100; **26** andũ a Alawii maarĩ 4,600; **27** amwe ao maarĩ Jehoiada, mũtongoria wa nyũmba ya Harũni ũrĩa warĩ na andũ 3,700, **28** na Zadoku, mwanake mũnini warĩ njamba ya ita ĩrĩ ũrũme, ũrĩa warĩ na anene a thigari mĩrongo ĩrĩ na eerĩ kuuma nyũmba yake; **29** andũ a Benjamini, na nĩo maarĩ a mbarĩ ĩmwe na Saũlũ, maarĩ 3,000; aingĩ ao maatũũrite maathikagira nyũmba ya Saũlũ, o nginya hĩndĩ ĩyo; **30** andũ a Efiraimu, njamba cia ita irĩ ũrũme na irĩ ngumo mĩhĩrĩga-inĩ yao, maarĩ 20,800; **31** andũ a nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, arĩa maagwetetwo na marĩtwa nĩguo mathĩ matue Daudi mũthamaki, maarĩ 18,000; **32** andũ a Isakaru, arĩa maarĩ na ũmenyo wa mahinda, na makamenya ũrĩa Isiraeli magĩrĩrwo nĩ gwĩka, maarĩ anene 200 arĩa maathaga andũ othe a nyũmba ciao; **33** andũ a Zebuluni, thigari iria ciamenyereite mbaara, na nĩmehaarĩrie kũrĩa mbaara me na mũthemba yothe ya indo cia mbaara, nĩguo mateithie Daudi marĩ na ngoro ĩmwe, nao maarĩ 50,000; **34** andũ a Nafitali maarĩ anene 1,000 hamwe na andũ 37,000 arĩa makuĩte ngo na matimũ; **35** andũ a Dani arĩa mehaarĩrie kũrĩa mbaara, maarĩ 28,600;

36 andũ a Asheri, thigari iria ciamenyereite mbaara na mehaarĩrie kũrĩa mbaara, maarĩ 40,000; **37** na kuuma mwena wa irathĩro wa Jorodani, andũ a Rubeni, na Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, marĩ na mũthemba yothe ya indo cia mbaara, maarĩ 120,000. **38** Acio othe maarĩ andũ a kũrĩa arĩa meerũtĩte gũtungata marĩ ita-inĩ. Magĩũka Hebironi marĩ na ngoro ĩmwe ya gũtua Daudi mũthamaki wa Isiraeli guothe. Andũ a Isiraeli arĩa angĩ othe o nao maarĩ na rĩciiria o rĩmwe rĩa gũtua Daudi mũthamaki. **39** Andũ acio maikarire kũu na Daudi mũthenya itatũ makĩrĩa na makĩnyua, nĩgũkorwo andũ a nyũmba ciao nĩmaheanĩte irio nĩ ũndũ wao. **40** O na ningĩ andũ arĩa maatũũraga hakuĩrĩ nao kuuma Isakaru, na Zebuluni, na Nafitali nĩmarehire irio ikuuĩtwo nĩ ndigiri, na ngamĩra, na nyũmbũ, na ndegwa. Nĩ kwarehetwo mũtu mũingĩ, na ngũmba cia ngũyũ na cia thabibũ nyũmũ, na ndibe, na maguta, na ng’ombe, na ng’onde, nĩgũkorwo kwarĩ na gĩkeno kũu Isiraeli.

13 Daudi nĩmagĩire ndundu na anene ake a ita, arĩa maathaga ikundi cia thigari ngiri na ikundi cia thigari igana. **2** Ningĩ agĩcooka akĩra kiũngano gĩothe gĩa Isiraeli atĩrĩ, “Mũngĩona kwagĩrĩre na angĩkorwo nĩ kwenda kwa Jehova Ngai witũ, nĩ tũtũme ũhoru kũndũ na kũndũ kũrĩ ariũ a ithe witũ arĩa angĩ marĩ kũndũ guothe ng’ongo-inĩ cia Isiraeli, o na kũrĩ athĩnjĩri-Ngai na Alawii arĩa me hamwe nao matũũra-inĩ mao na ũrĩthio-inĩ wao, moke manyiitanĩre na ithuĩ. **3** Nĩtũrehei ithandũkũ rĩa kĩrikanĩro rĩa Ngai witũ tũrĩcookie kũrĩ ithuĩ, nĩgũkorwo tũtiatũragia ũhoru harĩ rĩo hĩndĩ ya ũthamaki wa Saũlũ.” **4** Kiũngano gĩothe gĩgĩtikira gwĩka ũguo tondũ andũ othe nĩmoonire ũndũ ũcio nĩwagĩrĩre. **5** Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩcookanĩria andũ a Isiraeli othe kuuma Rũũĩ rwa Shihoru kũu Misiri nginya Lebo-Hamathu, makagĩire ithandũkũ rĩa Ngai kuuma Kiriathu-Jearimu. **6** Daudi na andũ a Isiraeli othe arĩa maarĩ nake magĩthĩ Baala kũu Juda (nĩkuo Kiriathu-Jearimu) makagĩire ithandũkũ rĩa Jehova Ngai ũrĩa ũikarĩre gĩtĩ kĩa ũnene gatagatĩ ka makerubi, o ithandũkũ rĩa rĩtanĩtio na rĩitwa rĩake. **7** Makĩruta ithandũkũ rĩa Ngai kuuma nyũmba ya Abinadabu rĩkuuĩtwo na ikaari rĩerũ, rĩtongoretio nĩ Uza na Ahio. **8** Daudi na andũ a Isiraeli othe magĩkũngũra na hinya wao wothe marĩ mbere ya Ngai, makĩnaga na inanda cia mũgeeto na cia kĩnũbi, na tũhembe, na thaani iria ihũũrithanagio ikagamba, na tũrumbeta. **9** Hĩndĩ ĩrĩa

maakinyire kīhuhīro-inī kīa ngano gīa Kidoni, Uza agītambūrūkia guoko nīguo anyiitirīre ithandūkū rīu rīa kīrīkanīro, tondū ndegwa nīciahīngirwo. **10** Na rīrī, marakara ma Jehova nīmakanīire Uza, akīmūgūtha, akīgūa tondū nīanyiitire ithandūkū rīu na guoko. Nī ūndū ūcio Uza agīkuīra o hau mbere ya Ngai. **11** Nake Daudi akīrakara tondū mang’ūrī ma Jehova nīmookīrīre Uza, nī ūndū ūcio handū hau hetagwo Perezu-Uza nginya ūmūthī. **12** Daudi agītīgīra Ngai mūthenya ūcio, akīūria atīrī, “Ngaahota atīa kūrehe ithandūkū rīrī rīa Ngai kūrī nīi?” **13** Tondū ūcio Daudi ndaathiire na ithandūkū rīu Itūūra-inī Inene rīa Daudi. Handū ha ūguo, aarītwarire kwa Obedi-Edomu ūrīa Mūgiiti. **14** Ithandūkū rīu rīa Ngai rīaikarire na andū a nyūmba ya Obedi-Edomu gwake mūciī mīeri itatū, nake Jehova akīrathima andū a mūciī wake, o na kīrīa gīothe aarī nakīo.

14 Na rīrī, Hiramū mūthamaki wa Turo, nīatūmīire Daudi andū, marī na mīgogo ya mītarakwa, na aaki a mahiga na a mbaū, nīguo mamwakīre nyūmba ya ūthamaki. **2** Nake Daudi nīamenyire atī Jehova nīamūhaandīte atuīke mūthamaki wa Isiraēli, na atī ūthamaki wake nīwatūūgīrītio mūno nī ūndū wa andū ake a Isiraēli. **3** Daudi nīahikīrie atumia angī arī kūu Jerusalemū, nake agītuīka ithe wa aanake na airītu angī. **4** Maya nīmo marītwa ma ciana ciake iria ciaciārīrwo kūu: Shamua, na Shobabu, na Nathani, na Solomonī, **5** na Ibiharu, na Elishua, na Elipeleti, **6** na Noga, na Nefegu, na Jafia, **7** na Elishama, na Beeliada, na Elifeleti. **8** Na rīrīa Afilisti maaiguire atī Daudi nīaitīrīrio maguta agatuīka mūthamaki wa Isiraēli guothe-rī, makīambata, magīthī na mbūtū ciao ciothe makamūcarie, nake Daudi aigua ūhorō ūcio akiumagara, agīthīi akahūūrane nao. **9** Na rīrī, Afilisti nīmookīte magatharīkīra Gītuamba kīa Refaimū; **10** nī ūndū ūcio Daudi agītūiria ūhorō kūrī Ngai, akīmūūria atīrī, “Thīi ngatharīkīre Afilisti? Nīkūmaneana moko-inī makwa?” Nake Jehova akīmūcookeria atīrī, “Thīi, nīngūmaneana moko-inī maku.” **11** Nī ūndū ūcio Daudi na andū ake makīambata, magīthīi nginya Baali-Perazimu, na akīmatooreria kuo. Nake akiuga atīrī, “O ta ūrīa maaī moinaga, noguo Ngai aharaganītie thū ciakwa na guoko gwakwa.” Nī ūndū ūcio handū hau hagīttwo Baali-Perazimu. **12** Afilisti magītiganīria ngai ciao kūu, nake Daudi agīathana ngai icinwo na mwaki. **13** Afilisti nīmatharīkīre Gītuamba kīu

rīngī; **14** nī ūndū ūcio Daudi agītūiria ūhorō harī Ngai rīngī, nake Ngai akīmūcookeria atīrī, “Tiga kwambata, no mathiūrūrūkīrie, na ūmatharīkīre ūmarutītie na mbere ya mīti ya mīkūngūgū. **15** Rīrīa ūrīgua mūkubio uumīte igūrū rīa mīti īyo ya mīkūngūgū-rī, thīi ūkarūe, tondū ūguo nīkuonania atī Ngai arī mbere yaku akīhūūra ita rīa Afilisti.” **16** Nī ūndū ūcio Daudi agīka o ta ūrīa Ngai aamwathīte, nao makīhūūra mbūtū cia Afilisti, o kuuma Gibeoni nginya Gezeri. **17** Nī ūndū ūcio ngumo ya Daudi ikīhunja o būrūrī o būrūrī, nake Jehova agītūma ndūrīrī ciothe imwītīgīre.

15 Daudi aarīkia gwaka nyūmba ciake mwene kūu Itūūra Inene rīa Daudi, nīahaarīrie handū ha kūiga ithandūkū rīa Ngai, na akīrīambīra hema. **2** Ningī Daudi akiuga atīrī, “Gūtīrī mūndū ūngī wagīrīrwo nī gūkuua ithandūkū rīa Ngai tiga o Alawii, tondū nīo Jehova aathuurire makuuage ithandūkū rīu rīa Jehova na mamūtungatagīre nginya tene.” **3** Daudi nīacookanīrīrie andū othe a Isiraēli hamwe kūu Jerusalemū nīguo marehe ithandūkū rīa Jehova handū harīa aarīthondekeire. **4** Nīacookanīrīrie njiaro cia Harūni na Alawii ta ūū: **5** Kuuma kūrī njiaro cia Kohathu, Urieli nīwe warī mūtongoria, na andū a nyūmba yao 120; **6** kuuma kūrī njiaro cia Merari, Asaia nīwe warī mūtongoria, na andū a nyūmba yao 220; **7** kuuma kūrī njiaro cia Gerishoni, Joeli nīwe warī mūtongoria, na andū a nyūmba yao 130; **8** kuuma kūrī njiaro cia Elizafani, Shemaia nīwe warī mūtongoria, na andū a nyūmba yao 200; **9** kuuma kūrī njiaro cia Hebroni, Elieli nīwe warī mūtongoria, na andū a nyūmba yao 80; **10** kuuma kūrī njiaro cia Uzieli, Aminadabu nīwe warī mūtongoria, na andū a nyūmba yao 112. **11** Ningī Daudi agīta Zadoku na Abiatharu arīa athīnjīri-Ngai, na Urieli, na Asaia, na Joeli, na Shemaia, na Elieli, na Aminadabu arīa Alawii. **12** Akīmeera atīrī, “Nī inyuī anene a nyūmba cia Alawii; inyuī ene na Alawii arīa angī no nginya mwītherie na mwambatie ithandūkū rīa Jehova Ngai wa Isiraēli nginya handū harīa ndīrīthondekeire. **13** Nī ūndū inyuī, Alawii, mūtīarīambatarie ihinda rīa mbere, nīkīo Jehova Ngai witū aatūūkīrīre na marakara. Tūtīgana gītūiria ūhorō wa ūrīa tūngiekīre kūrī we, kūrīgana na ūrīa gwatūtwo.” **14** Nī ūndū ūcio, athīnjīri-Ngai na Alawii magītheria nīgeetha maambatie ithandūkū rīa Jehova, Ngai wa Isiraēli. **15** Nao Alawii magīkuua ithandūkū rīa Ngai na mīti mīraaya mamūgīrīre ciande, o ta ūrīa Musa aathanīte kūrīgana na kiugo kīa Jehova.

16 Daudi akĩra atongoria a Alawii mathuure ariũ a ithe wao matũike aini, nao maine nyĩmbo cia gikeno makihũũraga inanda cia kĩnũbi, na cia mũgeeto, na thaani iria ihũũrithanagio ikagamba. 17 Nĩ undũ ũcio Alawii magĩthũura Hemani mũrũ wa Joeli; kuuma harĩ ariũ a ithe, na magĩthũura Asafu mũrũ wa Berekia; na kuuma harĩ ariũ a ithe Amerari magĩthũura Ethani mũrũ wa Kushaia; 18 na ningĩ hamwe nao magĩthũura ariũ a ithe matũike anini ao wathani-inĩ. nao nĩ: Zekaria, na Jaazieli, na Shemiramothu, na Jehieli, na Uni, na Eliabu, na Benaia, na Maaseia, na Matithia, na Elifelehu, na Mikinea, na Obedi-Edomu, na Jeieli, arĩa arangĩri ihingo. 19 Hemani, na Asafu na Ethani maarĩ aini na maahũũrithanagia thaani cia gĩcango; 20 Zekaria, na Azieli, na Shemiramothu, na Jehieli, na Uni, na Eliabu, na Maaseia, na Benaia maarĩ a kũhũũra inanda cia kĩnũbi, kũringana na Alamothu. 21 Nake Matithia, na Elifelehu, na Mikinea, na Obedi-Edomu, na Jeieli, na Azazia maarĩ a kũhũũra inanda cia mũgeeto, matongoretie kũringana na Sheminithu (ũguo nĩ ta kuuga mũgambo ũkũruruma). 22 Kenania ũrĩa mũtongoria wa Alawii nĩwe warũgamĩrĩire ũini; ũcio nĩguo warĩ wĩra wake tondũ aarĩ na ũũgĩ wa guo. 23 Berekia na Elikana nĩo maarĩ a kũrangĩra mĩrango nĩ undũ wa ithandũkũ rĩu. 24 Athĩnjĩri-Ngai, nĩo Shebania, na Joshafatu, na Nethaneli, na Amasai, na Zekaria, na Benaia, na Eliezeri maarĩ a kũhuha tũrumbeta mbere ya ithandũkũ rĩa Ngai. Obedi-Edomu na Jehia o nao maarĩ arangĩri a mĩrango nĩ undũ wa ithandũkũ rĩu. 25 Nĩ undũ ũcio Daudi na athuuri a Isiraeli, na anene a ikundi cia ngiri, magĩthĩ kwambatia ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova kuuma nyũmba ya Obedi-Edomu makenete. 26 Tondũ Ngai nĩateithĩtie Alawii arĩa maakuuaga ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova-rĩ, ndegwa mũgwanja na ndũrũme mũgwanja nĩciarutirwo igongona. 27 Hĩndĩ iyo Daudi eehumbĩte nguo ya igũrũ ndaaya ya gatani irĩa njega, na noguo Alawii othe arĩa makuũite ithandũkũ rĩu mehumbĩte, o na aini na Kenania ũrĩa warĩ mũtongoria wa ũini. O na ningĩ Daudi nĩehumbĩte ebodi ya gatani. 28 Nĩ undũ ũcio andũ othe a Isiraeli makĩambatia ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova makĩanagĩrĩra, makĩhuhaga macoro na tũrumbeta, na makihũũrithanagia thaani iria ihũũrithanagio na ikagamba, na makihũũraga inanda cia kĩnũbi na cia mũgeeto. 29 Hĩndĩ irĩa ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rĩatoonyaga Itũũra Inene rĩa Daudi-rĩ, Mikali mwarĩ wa Saũlu

nĩacũthĩrĩrie arĩ ndirica-inĩ. Na rĩrĩa onire Mũthamaki Daudi akĩina akĩrũgarũgaga, akĩmũnyarara ngoro-inĩ yake.

16 Alawii makĩrehe ithandũkũ rĩa Ngai, makĩrĩtoonyia thĩinĩ wa hema irĩa yaambĩtwo nĩ Daudi nĩ undũ warĩo, na makĩrutĩra Ngai maruta ma njino na maruta ma ũiguano. 2 Daudi aarĩkia kũruta maruta ma njino na maruta ma ũiguano-rĩ, akĩrathima andũ acio thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Jehova. 3 Ningĩ akĩhe andũ a Isiraeli othe, arũme na andũ-a-nja o mũndũ mũgate, na gĩcunjĩ kĩa nyama, na ngũmba ya thabibũ nyũmũ. 4 Nĩathuurire Alawii amwe matungatage mbere ya ithandũkũ rĩa Jehova, na mathaithanagire andũ, na macookagie ngaatho, na magoocage Jehova, Ngai wa Isiraeli, nao nĩo: 5 Asafu ũrĩa warĩ mũnene wao, na mũnini wake aarĩ Zekaria, agacookwo nĩ Jeieli, na Shemiramothu, na Jehieli, na Matithia, na Eliabu, na Benaia, na Obedi-Edomu, na Jeieli. Acio maarĩ a kũhũũraga inanda cia kĩnũbi na inanda cia mũgeeto, nake Asafu agambagie thaani iria ihũũrithanagio ikagamba, 6 nao athĩnjĩri-Ngai, Benaia na Jahazieli, maarĩ a kũhuha tũrumbeta hĩndĩ ciothe marĩ mbere ya ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Ngai. 7 Mũthenya ũcio undũ wa mbere, ũrĩa Daudi eekire nĩ kũnengera Asafu na athiritũ ake thaburi ĩno ya gũcookeria Jehova ngaatho: 8 Cookeriai Jehova ngaatho, kaĩrai rĩitwa rĩake; menyithaniai ndũrĩri-inĩ ũrĩa ekĩte. 9 Mũinĩre, mũmũinĩre mũkĩmũgoocaga, mũheane ũhoru wa ciiko ciake ciothe cia magegania. 10 Mwĩrahei nĩ undũ wa rĩitwa rĩake itheru; ngoro cia arĩa marongoragia Jehova nĩ ikene. 11 Mathaai Jehova o na hinya wake; mũmaathage ũthiũ wake hĩndĩ ciothe. 12 Rĩrĩkanai magegania marĩa ekĩte, na ciana ciake, na matũiro ma ciira marĩa atuĩte, 13 inyuĩ njiaro cia Isiraeli ndungata yake, o inyuĩ ciana cia Jakubu, inyuĩ andũ ake arĩa athuurĩte. 14 Jehova nĩwe Ngai witũ; matũiro make ma ciira marĩ thĩ yothe. 15 Nĩarĩkanaga kĩrĩkanĩro gĩake nginya tene, nĩkĩo kiugo kĩrĩa aathanire, kĩrũmagĩrĩrwo nĩ njiarwa ngiri, 16 kĩrĩkanĩro kĩrĩa aarĩkanĩre na Iburahĩmu, na noguo mwĩhĩtwa ũrĩa eehĩtĩre harĩ Isaaka. 17 Nĩagũkĩrĩre hinya harĩ Jakubu kĩrĩ kĩrĩra gĩake kĩa watho wa kũrũmagĩrĩrwo, agĩgĩkĩra hinya kũrĩ Isiraeli kĩrĩ kĩrĩkanĩro gĩa gũtũũra tene na tene, akiuga atĩrĩ: 18 “Wee nĩwe ngaahĩ bũrĩri wa Kaanani, ũtũike igai rĩrĩa ũkaagaya.” 19 Hĩndĩ irĩa maarĩ o anini

magītarwo, o anini biū, na maarī ageni kuo-rī, 20 moorūūraga kuuma rūrīrī rūmwe nginya rūrīa rūngī, na kuuma ūthamaki-inī ūmwe nginya ūrīa ūngī. 21 Ndarī mūdū o na ūmwe etikīrīrie amanyariire; nīarūithirie athatamaki nī ūndū wao, akīmeera atīrī: 22 “Mūtikanahutie andū arīa akwa aitīrīrie maguta; mūtikaneke anabii akwa ūūru.” 23 Inīrai Jehova, inyuī andū a thī yothe; mūhunjagie ūhonokio wake mūthenya o mūthenya. 24 Umbūrai riiri wake kūrī ndūrīrī, mumbūre mawīko make ma magegania kūrī andū othe. 25 Nīgūkorwo Jehova nī mūnene, na nī wa kūgocwo mūno; nīwe wa gwītīgīrwo gūkīra ngai ciothe. 26 Nīgūkorwo ngai ciothe cia ndūrīrī nī mīhianano, no Jehova nīwe wombire igūrū. 27 Riiri na ūnene irī mbere yake; hinya na gīkeno itūūruga gwake. 28 Tūūgīriai Jehova, inyuī mīhīrīga ya ndūrīrī, mūtūūgīrie Jehova nī ūndū wa riiri na hinya wake, 29 Tūūgīriai Jehova, nī ūndū wa riiri ūrīa wagīrīire rītwa rīake. Mūreherei maruta na mūūke mbere yake; mūhoee Jehova thīnī wa riiri wa ūtheru wake. 30 Inainai mūrī mbere yake, inyuī andū a thī yothe! Thī īhaanditwo ikarūma; ndīngīenyenyeka. 31 Igūrū nī rīkene, thī nīcanjamūke; nakuo ndūrīrī-inī nī kuugwo atīrī, “Jehova nīwe ūthamakaga!” 32 Iria nī rīrurume, na indo iria ciothe irī thīnī warīo; mīgūnda nīkenerūrūke na indo iria ciothe irī thīnī wayo! 33 Hīndī īyo mītī ya mītītū nīkaina; īine nī gūkena irī mbere ya Jehova, nīgūkorwo nīarooka gūciirithia thī. 34 Cookeriai Jehova ngaatho, nīgūkorwo nī mwega; wendo wake ūtūūruga nginya tene. 35 Anīrīrai muuge atīrī, “Tūhonokie, Wee Ngai Mūhonokia witū; tūcookanīrīrie na ūtūkūūre kuuma kūrī ndūrīrī, nīguo tūcookagīrie rītwa rīaku itheru ngaatho, nīgeetha twīrahage nī ūndū wa ūgooci waku.” 36 Jehova arogoocwo, o we Ngai wa Isiraēli, kuuma tene na tene, nginya tene na tene. Nao andū othe makiuga atīrī, “Ameni” na “Goocai Jehova.” 37 Daudi agītiga Asafu na athiritū ake hau mbere ya ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova nīguo matungatage kuo hīndī ciothe, kūringana na mabata ma o mūthenya. 38 O na ningī agītiga Obedi-Edomu na athiritū ake mīrongo itandatū na anana matungatage hamwe nao. Obedi-Edomu mūrū wa Jeduthuni marī na Hosa maarī arangīri a kīhingo. 39 Daudi agītiga Zadoku ūrīa mūthīnjīri-Ngai hamwe na athīnjīri-Ngai arīa angī hau mbere ya hema irīa nyamūre, kūdū kūrīa gūtūūgīru kūu Gibeoni, 40 nīguo marutagīre Jehova

maruta ma njino kīgongona-inī kīa maruta ma njino hīndī ciothe, rūciinī na hwaī-inī, kūringana na ūrīa kwandīkītwo watho-inī wa Jehova ūrīa aaheete andū a Isiraēli. 41 Arīa maarī hamwe nao nī Hemani na Jeduthuni, na arīa angī maarī athuure na makagwetwo na marītwa nīgeetha macookagīrie Jehova ngaatho, makiugaga atīrī, “Tondū wendo wake ūtūūruga nginya tene.” 42 Hemani na Jeduthuni nīo meehokeirwo kūhuha tūrumbeta, na kūhūūrithania thaani iria ihūūrithanagio ikagamba, o na kūhūūruga inanda iria ingī cia kūina rwīmbo rwamūre. Ariū a Jeduthuni nīo maaherwo wīra wa kūrangīra kīhingo. 43 Hīndī īyo andū othe magthīi o mūdū gwake mūciī, nake Daudi agīcooka mūciī akarathime andū a nyūmba yake.

17 Thuutha wa Daudi gūikara nyūmba yake ya ūthamaki kwa ihinda, akīra mūnabii Nathani atīrī, “Nī njikaraga nyūmba ya ūthamaki yakītwo na mītarakwa, o rīrīa ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova rīgītwo hema-inī.” 2 Nathani agīcookeria Daudi atīrī, “Ūndū ūrīa ūreciiria gwīka-rī, wīke, nīgūkorwo Ngai arī hamwe nawe.” 3 Ūtukū ūcio kiugo kīa Ngai gīgīkinyīra Nathani, akīrwo atīrī: 4 “Thīi ūkeere ndungata yakwa Daudi atīrī, ‘Jehova ekuuga ūū: Wee tiwe wa kūnjakīra nyūmba ya gūtūūra. 5 Nīi ndirī ndatūūra nyūmba kuuma mūthenya ūrīa ndaarutire andū a Isiraēli kuuma būrūri wa Misiri nginya ūmūthī. Ndūūruga hema-inī, thaamaga kuuma handū hamwe ngathīi harīa hangī, ngoima gūikaro kīmwe ngathīi kīrīa kīngī. 6 Kūrīa guothe ndaanathīi na andū a Isiraēli othe-rī, ndī ndooria mūtongoria o na ūmwe wa arīa ndaathire marīithagie andū akwa atīrī, ‘Mwagīte kūnjakīra nyūmba ya mītarakwa nīkī?’” 7 “Na rīrī, īra ndungata yakwa Daudi atīrī, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūū: Ndaakūrutire rūūru-inī, ngīgūtīgīthia kūrūmīrīra mahīū nīguo ūtūūke mwathī wa andū akwa a Isiraēli. 8 Nīngoretwo nawe kūrīa guothe wanathīi, na ngakwehereria thū ciaku ciothe ikehera mbere yaku. Rīū nīngūtūma rītwa rīaku rītūūke inene o ta marītwa ma andū arīa anene mūno a thī. 9 Na nīngaahē andū akwa a Isiraēli handū na ndīmahaande wega nīgeetha magīe na mūciī wao kīūmbe, na matigacooka gūthīnīka. Andū aaganu matigacooka kūmahinyīrīria rīngī, ta ūrīa meekaga kīambīrīria-inī 10 na matūire meekaga kuuma rīrīa ndathuurire atongoria a gūtongoragia andū akwa a Isiraēli. O na nīngatōoria thū cianyu ciothe. “Na ningī ngūkwīra atī Jehova we mwene nīwe ūgūgwakīra

nyumba: **11** Hindī irīa matukū maku magaathira nawe ūthiī ūgatūūranie na maithe manyu, nīngarūgamia mūdū wa rūciaro rwaku athamake ithenya rīaku, agaakorwo arī ūmwe wa ariū aku, na nīngahaanda ūthamaki wake. **12** Ūcio nīwe ūkaanjakira nyumba, na nīngahaanda gītī gīake kīa ūnene nginya tene. **13** Nīngatuika ithe, nake nīngatuika mūrū wakwa. Ndikeheria wendo wakwa harī we, ta ūria ndehereirie ūria warī mbere yaku. **14** Nīngamūtua mwathi wa nyumba yakwa na ūthamaki wakwa nginya tene; gītī gīake kīa ūnene gīkehaanda nginya tene.” **15** Nathani akīmenyithia Daudi ūhoru wa ūguūrio ūcio wothe. **16** Nake Mūthamaki Daudi agītoonya, agīkara thī mbere ya Jehova, akiuga atīrī: “Nī ndikīrī ū, Wee Jehova Ngai, nayo nyumba yakwa-rī, ikīrī kī, atī nikīo ūnginyītie nginya haha? **17** Na ta ūndū ūcio ūrī o mūnini maitho-inī maku, Wee Ngai-rī, nīwarītie ūhoru wa matukū marīa magooka makoniī nyumba ya ndungata yaku. Na rīu Wee Jehova Ngai, ūnyonete ta ndī mūdū ūmwe wa arīa atūūgīrie mūno. **18** “Nī atīa ūngī Daudi angīkwīra nī ūndū wa gūtīa ndungata yaku? Nīgūkorwo nīūū ndungata yaku, Wee Jehova. **19** Nī ūndū wa ndungata yaku na kūringana na wendo waku-rī, nīwīkīte ūndū ūyū mūnene na ūgatūma cīranīro ici nene imenyeke. **20** “Gūtīrī ūngī ūhaana tawe, Wee Jehova, na gūtīrī Ngai ūngī tiga Wee, o ta ūria tūiguūte na matū maitū. **21** Na nūū ūhaana ta andū aku a Isiraēli, rūrīrī rūmwe gūkū thī rūria Ngai waruo aakūūrire rūtuīke andū ake, nīgeetha wīgūire igweta, na wīke maūdū manene na ma magegania ma gwītīgīrwo, nī ūndū wa kūingata ndūrīrī ciehere mbere ya andū aku arīa wakūūrire kuuma būrūri wa Misiri? **22** Watūmire andū aku a Isiraēli matuīke andū aku mwene nginya tene, nawe, Wee Jehova, nīūtuīkīte Ngai wao. **23** “Na rīrī, Jehova, tūma kīranīro kīria weraniire gīkonīī ndungata yaku na nyumba yake kīrūme nginya tene. Na wīke o ta ūguo wīraniire, **24** nīgeetha kīranīro kīu kīlhaande, narīo rīitwa rīaku rīnenehe nginya tene. Nīngī andū nīmakoiga atīrī, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraēli, nīwe Ngai wa andū a Isiraēli!’ Na nyumba ya ndungata yaku Daudi nīkehaanda mbere yaku.” **25** “Wee Ngai wakwa, nīūguūrīrie ndungata yaku atī nīūkamiakira nyumba. Nī ūndū ūcio ndungata yaku nīngūte na ūmīrīru wa gūkūhooya. **26** Wee Jehova, nīwe Ngai! Nīwīrīrie ndungata yaku maūdū maya mega. **27** Rīu nīwonete kwagīrīrie ūrathime nyumba ya ndungata

yaku, nīgeetha itūūre nginya tene maitho-inī maku; nīgūkorwo, Wee Jehova nīūmīrathimīte, na īgūtūūra īrī ndaathime nginya tene.”

18 Thuutha wa mahinda macio, Daudi nīatharīkīre Afilisti na akīmatooria biū, na agītunyana Gathu na matūūra marīa maarīrigīcīrie kuuma watho-inī wa Afilisti. **20** na nīngī Daudi nīahootire andū a Moabi, na magītūika a gwathwo nīwe, makamūrutagīra igooti. **3** Nīngī Daudi nīahūūranire na Hadadezeri mūthamaki wa Zoba, akīmūingata akīmūkinyia Hamathu, rīria mūthamaki ūcio aathīiaga gūtūma wathani wake ūrūme wega ndwere-inī cia Rūū rwa Farati. **4** Daudi akīmūtunya ngaari ciake cia ita ngiri īmwe, na andū a gūcitwara ngiri mūgwanja, na thigari cia magūrū ngiri mīrongo īrī. Nake agītemenga mbarathi icio cia mbaara magūrū, agīcithuithia ciothe tiga o igana rīmwe. **5** Rīria Asuriata a kuuma Dameski mookire gūteithia Hadadezeri mūthamaki wa Zoba, Daudi akīūraga Asuriata 22,000. **6** Akīiga mbūtū ciake cia kūrangīra ūthamaki wa Asuriata kūu Dameski, nao Asuriata magītūika a gwathagwo nīwe na makamūrutagīra igooti. Jehova nīaheire Daudi ūhootani kūrīa guothe aathīiaga. **7** Daudi nīatunyanire ngo cia thahabu iria ciarī na anene a Hadadezeri, na agīcitwara Jerusalemu. **8** Kuuma matūūra ma Teba na Kuni marīa maarī ma Hadadezeri, Daudi agītunyana gīcango kīngī mūno kīria Solomoni aahūthīrire gūthondeka Karia ga gīcango, na itugī, na mīthemba mīingī ya indo cia gīcango. **9** Rīria Tou, mūthamaki wa Hamathu, aigūire atī Daudi nīahootete mbūtū ciothe cia mbaara cia Hadadezeri mūthamaki wa Zoba-rī, **10** agītūma mūrīu Hadoramu kūrī Mūthamaki Daudi akamūgeithie na amūkūngūire nī ūndū wa kūhoota Hadadezeri ūria wakoretwo akīrūa na Tou. Hadoramu agītwarīra Daudi indo cia mīthemba mīingī ithondeketwo na thahabu na betha na gīcango. **11** Mūthamaki Daudi akīamūrīra Jehova indo icio o ta ūria aamūrīte betha na thahabu iria aatahīte kuuma kūrī andū a ndūrīrī ici ciothe: Edomu, na Moabi, na kuuma kūrī Amoni na Afilisti, na Amaleki. **12** Abishai mūrū wa Zeruia nīooragire andū a Edomu 18,000 o kūu Gītuamba-inī gīa Cumbī. **13** Nake akīiga mbūtū cia kūrangīra kūu Edomu nao andū a Edomu othe magītūika a gwathagwo nī Daudi. Jehova nīaheire Daudi ūhootani kūrīa guothe aathīiaga. **14** Daudi nīathamakire Isiraēli guothe, akahūthagīra kīhooto, na

akahingīria andū ake othe maūndū marīa maagīrīre. **15** Joabu mūrū wa Zerua nīwe warī mūnene wa ita, nake Jehoshafatu mūrū wa Ahiludu nīwe warī mwandiki wa maūndū ma ihinda rīu. **16** Zadoku mūrū wa Ahitubu, na Ahimeleku mūrū wa Abiatharu maarī athīnjīri-Ngai, nake Shavisha nīwe warī mwandiki-marūa; **17** Benaia mūrū wa Jehoiada nīwe warī mūnene wa Akerethi na Apelethi; nao arīu a Daudi nīo maarī atongoria na anene a gūikaranagia na mūthamaki.

19 Thuutha wa mahinda macio-rī, Nahashu mūthamaki wa Aamoni agīkua, nake mūrū agītūika mūthamaki ithenya riake. **2** Nake Daudi agīciiria atīrī, “Nīngwīka Hanuni mūrū wa Nahashu maūndū mega ma ūtugi tondū ithe nīanjikire maūndū mega ma ūtugi.” Nī ūndū ūcio Daudi agītūma andū kūrī Hanuni makamūcakaithie nī ūndū wa gūkuirwo nī ithe. Rīrīa andū acio maatumitwo nī Daudi maakinyire kūrī Hanuni o kūu būrūri wa Amoni nīguo mamūcakaithierī, **3** andū arīa maarī igweta a Amoni makīūrīa Hanuni atīrī, “Ūreciiria Daudi nī thoguo aratīa nī ūndū wa gūgūtūmīra andū magūcakaithie? Githī andū ake matiūkīte kūrī we matūīre na mathigaane būrūri nīguo macooke maūtunyane?” **4** Nī ūndū ūcio Hanuni akīnyīitithia andū acio a Daudi, akīmenjithia nderu, nacio nguo ciao igītīnio irima gatagatī ka njikarīro, na akīmaingata. **5** Rīrīa mūndū ūmwe aakinyīirie Daudi ūhoru wa andū acio-rī, Daudi agītūma andū makamatūnge, tondū andū acio nīmaconorithītio mūno. Mūthamaki akiuga atīrī, “Ikarai kūu Jeriko nginya nderu cianyu ikūre, mūcooke mūūke.” **6** Rīrīa andū a Amoni maamenyire atī nīmatuūkīte kīndū kīnungu harī Daudi-rī, Hanuni na andū a Amoni makīneana betha taranda ngiri īmwe cia gūkombora ngaari cia ita na atwarithia a cio kuuma Mesopotamia, na Aramu-Maaka, na Zoba. **7** Magīkombora ngaari cia ita ngiri mīrongo ītatū na igīrī na atwarithia a cio, hamwe na mūthamaki wa Maaka na mbūtū ciake, arīa mookire makīamba hema hakuhī na Medeba; hīndī īyo andū a Amoni nao magīcookanīrīrio kuuma matūūra-inī mao, magīthīī kūrūa mbaara. **8** Nake Daudi aigua ūhoru ūcio-rī, agītūma Joabu na ita rīothe rīa mbaara. **9** Nao andū a Amoni makīumagara, makīarania mbūtū cia mbaara kīhingo-inī gīa itūūra rīao inene, nao athamaki arīa mookīte mbaara, magīkorwo maarī oiki kūu werū-inī. **10** Joabu nīonire atī thigari nīciarānītio mbere yake o na thuutha wake; nī ūndū ūcio agīthuura mbūtū imwe iria njega mūno kūu Isiraēli, agīcītūma

ikarūe na Asuriata. **11** Andū acio angī akīmaiga watho-inī wa Abishai mūrū wa nyina. Nao akīmatūma makarūe na andū a Amoni. **12** Joabu akiuga atīrī, “Asuriata mangīngīria hinya-rī, wee ūūke ūndeithie; no Aamoni mangīgūkīria hinya, nīngagūteithia. **13** Wīyūmīrīrie nīgeetha tūrūe na ūcamba nī ūndū wa andū aitū, na nī ūndū wa matūūra manene na Ngai witū. Jehova nīegwīka ūrīa ekuona kwagīrīre maitho-inī make.” **14** Nake Joabu arī na mbūtū ciake agītharīkīra Asuriata, nao makīmūūrīra. **15** Rīrīa Aamoni moonire atī Asuriata nīmaroora-rī, o nao makīūrīra Abishai mūrū wa nyina magītoonya itūūra thīinī. Nī ūndū ūcio Joabu agīcooka Jerusalemu. **16** Thuutha wa Asuriata kuona atī nīmatoorio nī andū a Isiraēli, magītūma andū makarehithie Asuriata a kuuma mūrīmo wa Rūūī rwa Farati matongoretio nī Shofaku ūrīa warī mūnene wa mbūtū cia ita cia Hadadezeri. **17** Rīrīa Daudi eerirwo ūhoru ūcio, agīcookanīrīria ita rīa Isiraēli rīothe, makīringa Rūūī rwa Jorodani, nake akīmakinyīra na akīga mbūtū ciake imang’etheire. Daudi akīhaarīria mbūtū ciake nīguo itūngane na Asuriata acio mbaara-inī, nao Asuriata makīrūa nake. **18** No rīrī, Asuriata makīūrīra Isiraēli, nake Daudi akīūraga atwarithia a ngaari ciao cia ita ngiri mūgwanja, na thigari ciao cia magūrū ngiri mīrongo īna. Nīngī akīūraga Shofaku, mūnene wa mbūtū ciao. **19** Hīndī rīra ndungata cia Hadadezeri cionire atī nīmahootwo nī Isiraēli-rī, magīthondeka thayū na Daudi, nao magītūika a gwathagwo nīwe. Nī ūndū ūcio Asuriata matiacookire gwītīkīra gūteithia Aamoni rīngī.

20 Na rīrī, hīndī ya kīmera yakinya, ihinda rīrīa athamaki maathīiiga mbaara, Joabu agītongoria mbūtū cia ita. Nake akīananga būrūri wa Aamoni, na agīthīī Raba akīrīrigiicīria, no Daudi agītīgwo Jerusalemu. Joabu agītharīkīra Raba agītīga aarīananga. **2** Daudi akīruta mūthamaki wao thūmbī mūtwe, nayo yarī na ūritū wa taranda īmwe ya thahabu, na nīyagemetio na tūhiga twa goro, nayo ikīīgīrīrwo mūtwe wa Daudi. Nake agītaha indo nīngī mūno kuuma itūūra rīu inene, **3** na akīrutūrūa aikari akuo, akīmahe wīra wa gwatūra mbaū na mīthumeno, na kūruta wīra na harū cia igera na mathanwa. Ūguo nīguo Daudi eekire matūūra mothe ma Amoni. Thuutha ūcio Daudi na mbūtū ciake ciothe cia ita magīcooka Jerusalemu. **4** Mahinda macio-rī, gūkīgīa mbaara ya kūrūa na Afilistī kūu Gezeri. Hīndī īyo

Sibekai ūria Mūhushathi akīūruga Sipai, ūmwe wa njiaro cia Refai, nao Afilisti magītoorio biū. 5 Mbaara-inī ūngī makīrūa na Afilisti, nake Elihanani mūrū wa Jairu akīūruga Lahami mūrū wa nyina na Goliathū, ūria Mūgiiti, ūria warī na itimū rīarī na mūtī waiganaga ta mūtī wa mūtumi ngoora. 6 Ningī mbaara-inī ūngī rīa yarūirwo Gathu, kwarī na mūdū mūnene mūno, warī na ciara ithathatū o guoko, na ciara ithathatū o kūgūrū, ciothe ciarī ciara mīrongo ūrī na inya. O nake aarī wa rūciaro rwa Rafa. 7 Rīria aanyūrūririe andū a Isiraēli, Jonathani mūrū wa Shimea, mūrū wa nyina na Daudi, akīmūūruga. 8 Acio nīo maarī a rūciaro rwa Rafa wa kūu Gathu, nao makīūragwo nī Daudi na andū ake.

21 Na rīrī, Shaitani nīookīrīire andū a Isiraēli, na akīarahūra Daudi nīguo atarithie andū a Isiraēli. 2 Nī ūndū ūcio Daudi akīra Joabu na anene a mbūtū cia ita atīrī: “Thīi mūgatere andū a Isiraēli kuuma Birishiba nginya Dani, mūcooke mūndehere ūhorō nīguo menye ūria maigana.” 3 Nowe Joabu akīmūcookeria atīrī, “Jehova aroingīhia mbūtū ciake cia ita maita igana. Mwathi wakwa mūthamaki, githi othe matirī watho-inī waku? Nī kī gīgūtūma mwathi wakwa ende gwīka ūguo? Nī kī gīgūtūma ahītithie Isiraēli?” 4 No rīrī, mūthamaki agīkararia Joabu; nī ūndū ūcio Joabu akiuma hau agīthī Isiraēli guothe, na agīcooka Jerusalemu. 5 Joabu akīmenyithia Daudi mūigana wa andū arīa maangīarūire mbaara ta ūū: Isiraēli guothe kwarī na andū 1,100,000 arīa maangīahotire kūhūthīra rūhiū rwa njora, thīinī wao haarī na andū 470,000 kuuma Juda. 6 No rīrī, Joabu ndaatarire andū a Lawi na a Benjamini, tondū watho ūcio wa mūthamaki nīwamūiguithītie ūuru mūno. 7 O na ningī watho ūcio warī mūūru maithe-inī ma Ngai; nī ūndū ūcio akīherithia Isiraēli. 8 Hīndī ūyo Daudi akīra Ngai atīrī, “Nīnjīthie mūno nī gwīka ūndū ūyū. Rīu ndagūthaithe ūnjehererie mahītia, nī ndungata yaku. Nīnjīkite ūndū wa ūrimū mūno.” 9 Nake Jehova akīra Gadi ūria woonagīra Daudi maūdū atīrī, 10 “Thī ūkeere Daudi ūū, ‘Jehova ekuuga atīrī: Ūrī na maūdū matatū ma gūthuura. Nowe ūthuure ūmwe wamo ūria ngūkūherithia naguo.” 11 Nī ūndū ūcio Gadi agīthī kūrī Daudi, akīmwīra atīrī, “Jehova ekuuga ūū: ‘Thuura ūndū ūmwe wa maya: 12 Ūthuure mīaka itatū ya ng’aragu, kana mīeri itatū ya kūniinwo nī thū ciaku igūthingatīte na hiū ciao cia njora, kana mīthenya itatū ya rūhiū rwa njora rwa Jehova, naguo

nī atī kūgīe na mīthenya ya mūthiro būrūri-inī, rīria mūraika wa Jehova akaaniinana Isiraēli guothe.’ Na rīrī, tua itua ūnjīre ūria ngūthī gūcookeria ūria ūndūmīte.” 13 Daudi akīra Gadi atīrī, “Rīu nī ndī na thīina mūno. Nī kaba nī ngwe moko-inī ma Jehova, tondū tha ciake nī nyingī mūno; no ndūkareke ngwe moko-inī ma andū.” 14 Nī ūndū ūcio Jehova akīrehera Isiraēli mūthiro, na andū a Isiraēli 70,000 magīkua. 15 Nake Ngai agītūma mūraika akanange Jerusalemu. No rīria mūraika ekaga ūguo-rī, Jehova akīona ūndū ūcio na akīgua kīeha nī ūndū wa kīnyariirīko kīu, nake akīra mūraika ūcio wanangaga andū atīrī, “Tīgīra hau! Eheria guoko gwaku.” Hīndī ūyo mūraika ūcio wa Jehova aarūgamīte kīhūhīro-inī kīa ngano kīa Arauna ūria Mūjebusi. 16 Nake Daudi akīrora igūrū akīona mūraika wa Jehova arūngī gatagatī ka igūrū na thī acomorete rūhiū rwa njora, arūnyitīte na guoko gwake gūtambūrūkīrio Jerusalemu. Nake Daudi na athuuri, mehumbīte nguo cia makūnia, makīgūa magīturumithia mothīū mao thī. 17 Daudi akīria Ngai atīrī, “Githī ti nī ndaathanire atī arū a mbaara matarwo? Nī nī nī njīthie o na ngeeka ūuru. Andū aya matarī o ta ng’ondū. Nī atīa mekīte? Wee Jehova Ngai wakwa, reke guoko gwaku kūnjūkīrīre nī na nyūmba yakwa, no rīrī, ndūkareke mūthiro ūyū ūikare na andū aku.” 18 Nake mūraika wa Jehova agīatha Gadi eere Daudi aambate athī agakīre Jehova kīgongona o kūu kīhūhīro-inī kīa ngano kīa Arauna ūria Mūjebusi. 19 Nī ūndū ūcio Daudi akīambata agīathīkīra kiugo kīu Gadi aarītie thīinī wa rītwa rīa Jehova. 20 Hīndī ūria Arauna aakonyoraga ngano-rī, akīhūgūra akīona mūraika ūcio; nao arīu ake ana arīa maarī nake makīhitha. 21 Nake Daudi agīkūhīrīria, na rīria Arauna aarīre akīmuona, akīuma kīhūhīro-inī kīa ngano, akīnamīrīria mūtwe wake mbere ya Daudi, na agīturumithia ūthīū thī. 22 Daudi akīmwīra atīrī, “Njītkīria njakīre Jehova kīgongona haha kīhūhīro-inī gīkī gīaku kīa ngano, nīguo mūthiro ūyū ūkorete andū ūthire. Nyenderia o ūria thogora wakīo ūigana.” 23 Arauna akīra Daudi atīrī, “Kīoe! Reke mūthamaki mwathi wakwa eeke ūndū ūria ūngīmūkenia. Na rīrī, nīngūkūhe ndegwa ici irutwo igongona rīa njino, ihūiri ici cia ngano ituīke ngū, ngano nayo ituīke ya igongona rīa mūtu. Icio ciothe nīngūkūhe.” 24 Nowe Mūthamaki Daudi agīcookeria Arauna atīrī, “Aca, no nginya ndīhe thogora wakīo ūria ūigana. Ndingīrutīra Jehova kīndū gīaku, kana ndute igongona rīa njino

na kīndū kīrīa itarutiire thogora.” 25 Nī ūndū ūcio Daudi akīrīha Arauna cekeri magana matandatū cia thahabu nī ūndū wa handū hau. 26 Daudi agīakīra Jehova kīgongona handū hau, na akīruta maruta ma njino na maruta ma ūguano. Agīkaīra Jehova, nake Jehova akīmwiitika na njira ya mwaki uumite igūrū, ūgiakana kīgongona-inī kīu kīa maruta ma njino. 27 Ningī Jehova akiarīria mūraika ūcio nake agīcookia rūhiū wake njora. 28 Hīndī ūyo, rīrīa Daudi onire atī Ngai nīamūiguite arī kūu kīhuhīro-inī kīa ngano kīa Arauna ūcio Mūjebusi-rī, akīrutīra magongona hau. 29 Hema ya Jehova īrīa nyamūre īrīa Musa aathondekeire werū-inī, na kīgongona kīa maruta ma njino, hīndī ūyo ciarī harīa hatūūgīru o kūu Gibeoni. 30 No rīrī, Daudi ndangīathiire mbere yakīo gūtuīria ūhorō harī Ngai tondū nīetigagīra rūhiū rwa njora rwa mūraika ūcio wa Jehova.

22 Hīndī ūyo Daudi akiuga atīrī, “Nyūmba ya Jehova Ngai īgaakwo haha, o na kīgongona gīa kūrutagīrwo maruta ma njino nī Isiraeli.” 2 Nī ūndū ūcio Daudi agīathana atī ageni othe arīa maatūūruga Isiraeli macookanīrīrio, nake agīthuura kuuma thīinī wao mabundi a mahiga, nīgeetha mahaarīrie na maicūhie mahiga ma gwaka nyūmba ya Ngai. 3 Nake akīruta igera nyingī cia gūthondeka mīcumarī ya mīrango ya ihingo na ya kūnyitithania indo cia nyūmba thīinī, na gīcango kīingī gītangīthimika. 4 Ningī akīruta mīgogo ya mītarakwa ītangītarīka, nīgūkorwo andū a Sidoni na a Turo nīmareheire Daudi mīgogo mīingī. 5 Daudi akiuga atīrī, “Mūriū wakwa Solomoni nī mwīthī na ndarī na ūūgī wa kūigana, nayo nyūmba īrīa īgwakīrwo Jehova yagīrīrwo nīgūkorwo īrī na ūthaka mūnene na ngumo na riiri maitho-inī ma ndūrīrī ciothe. Nī ūndū ūcio nī ngūhaarīria mwako wayo.” Nī ūndū ūcio Daudi akihaarīria maūndū ma mwako ūcio na njira nene atanakua. 6 Ningī agīta mūriū Solomoni akīmwatha aakīre Jehova Ngai wa Isiraeli nyūmba. 7 Daudi akiira Solomoni ūu: “Mūrū wakwa, ndūire nyendaga gwaka nyūmba ītanītio na rītwa rīa Jehova Ngai wakwa. 8 No rīrī, kiugo gīkī kīa Jehova gīkinginyīrīra, ngīrwo atīrī, ‘Wee nīūitite thakame nyingī na ūkarūa mbaara nyingī. Ndūgwaka nyūmba ītanītio na rītwa rīakwa, nī ūndū nīūitithīe thakame nyingī gūkū thī, maitho-inī makwa. 9 No nīūkagīa na mūriū ūrīa ūgaatuika mūndū wa thayū na wa kūhoorera, na nīngamūhe ūhurūko kuuma

kūrī thū ciake mīena yothe. Rītwa rīake ageetwo Solomoni, na hīndī ya ūthamaki wake nīngaaha Isiraeli thayū na ūhurūko. 10 Ūcio nīwe ūgaaka nyūmba ītanītio na Rītwa rīakwa. Agaatuika mūrū wakwa, na nīi nduīke ithe. Ningī nīngahaanda gītī kīa ūnene wake kūu Isiraeli nginya tene.’ 11 “Na rīrī, mūrū wakwa, Jehova aroikara nawe, na ūrogaacīra na wake nyūmba ya Jehova Ngai waku, ta ūrīa oigire nīūgeeka. 12 Jehova arokūhe ūbaarīrīri na ūmenyo rīrīa agaakūnengera ūthamaki wa Isiraeli, nīgeetha ūrūmie watho wa Jehova Ngai waku. 13 Hīndī ūyo wee nīūkagaacīra, ūngīgatuika wa kūmenyagīrīra kīrīra kīa watho wake wa kūrūmīrīrwo o na watho ūrīa Jehova aaheire Musa nī ūndū wa Isiraeli. Gīa na hinya na ūmīrīrie. Ndūgetigīre kana ūkue ngoro. 14 “Nīndutīte wīra mūnene wa kūhaarīria mwako wa hekarū ya Jehova, ngaigīthia taranda 100,000 cia thahabu, na taranda 1,000,000 cia betha, na icango nyingī na igera nyingī itangīthimika, na mbaū na mahiga. Nawe no wongerere ingī. 15 Ūrī na aruti wīra aingī: aicūhia a mahiga, na aaki a mahiga, na aaki a mbaū, o hamwe na andū marī na ūūgī wa kūruta wīra o wothe 16 wa thahabu na wa betha, na wa gīcango na wa igera, na mabundi maingī makīria. Rīu kīambīrīrie wīra, nake Jehova aroikara hamwe nawe.” 17 Hīndī ūyo Daudi agīatha atongoria othe a Isiraeli mateithie mūriū Solomoni. 18 Akīmeera atīrī, “Gīthī Jehova Ngai wanyu ndarī hamwe na inyuū? Na gīthī ndamūheete ūhurūko mīena yothe? Nīgūkorwo nīaneanite atūūri a būrūri ūyū moko-inī makwa, na rīu būrūri ūrī watho-inī wa Jehova na andū ake. 19 Rīu mwīheanei ngoro na muoyo mūcarie Jehova Ngai wanyu. Ambīrīriai gwaka handū-harīa-haamūre ha Jehova Ngai, nīgeetha mūrehe ithandūkū rīa Jehova rīa kīrīkanīro na indo iria nyamūre cia Ngai itoonyio hekarū īrīa īgwakwo nī ūndū wa Rītwa rīa Jehova.”

23 Na rīrī, rīrīa Daudi aakūrire na agīkorwo arī na mīaka mīingī-rī, agītua mūriū Solomoni mūthamaki wa gūthamakīra Isiraeli. 2 Ningī agīcookanīrīria atongoria othe a Isiraeli hamwe na athīnjīri-Ngai na Alawii. 3 Alawii arīa maakinyītie mīaka mīrongo ītatū kana makīria magītārwo, nao arūme othe maarī 38,000. 4 Daudi akiuga atīrī, “Thīinī wa aya, 24,000 nī marūgamagīrīre wīra wa hekarū ya Jehova, nao 6,000 matuīke anene na atuithania a ciira. 5 Nao andū 4,000 matuīke arangīri a ihingo, nao acio angī 4,000 matuīke a kūgocaga Jehova marī na inanda

cia ūini iria heanīte nī ūndū wa wīra ūcio kīumbe.” 6 Daudi nīagayanirie Alawii acio ikundi kūrīngana na ariū a Lawi na nīo Gerishoni, na Kohathu, na Merari. 7 Ariū a Gerishoni maarī: Ladani na Shimei. 8 Ariū a Ladani maarī: Jehieli na nīwe warī mūtongoria wao, na Zethamu, na Joeli; othe maarī atatū. 9 Ariū a Shimei maarī: Shelomothu, na Hazieli, na Harani, othe maarī atatū. Acio nīo maarī atongoria a nyūmba cia Ladani. 10 Na ariū a Shimei maarī: Jahathu, na Ziza, na Jeushu, na Beria. Acio nīo maarī ariū a Shimei; othe maarī ana. 11 Jahathu nīwe warī mūtongoria wao, nake Ziza aarī mūnini wake, no Jeushu na Beria matiarī na ariū aingī; nī ūndū ūcio maatarirwo ta maarī a nyūmba īmwe, na makīheo wīra ūmwe. 12 Ariū a Kohathu maarī: Amuramu, na Iziharu, na Heberoni, na Uzieli: othe maarī ana. 13 Ariū a Amuramu maarī: Harūni na Musa. Harūni nīamūrirwo hamwe na njiaro ciake nginya tene, nīgeetha maamūrage indo iria theru mūno, na marutagīre Jehova magongona, na mamūtungatagīre, na marathimanage thīinī wa rīitwa rīake nginya tene. 14 Ariū a Musa, mūdū wa Ngai, maataranīirio na mūhīrīga wa Lawi. 15 Ariū a Musa maarī: Gerishomu na Eliezeri. 16 Njiaro cia Gerishomu nī: Shebueli nīwe warī mūtongoria wao. 17 Njiaro cia Eliezeri nī: Rehabia na nīwe warī mūtongoria wao. Eliezeri ndaarī na ariū angī, no ariū a Rehabia maarī aingī mūno. 18 Ariū a Iziharu maarī: Shelomithu na nīwe warī mūtongoria wao. 19 Ariū a Heberoni maarī: Jeria na nīwe warī mūtongoria wao, na Amaria aarī wa keerī, na Jahazieli aarī wa gatatū, na Jakameamu aarī wa kana. 20 Ariū a Uzieli maarī: Mika na nīwe warī mūtongoria wao, nake Ishia aarī mūnini wake. 21 Ariū a Merari maarī: Mahali na Mushi. Ariū a Mahali maarī: Eleazaru na Kishu. 22 Eleazaru aakuire atarī na aanake; aarī o na airītu. Makīhikio nī ariū a mūrū wa nyina na ithe wao Kishu. 23 Ariū a Mushi maarī: Mahali, na Ederi, na Jeremothu; othe maarī atatū. 24 Acio nīo maarī njiaro cia Lawi kūrīngana na nyūmba ciao: na nīo maarī atongoria a nyūmba ciao ta ūrīa marīitwa mao maandikītwo, na maatarirwo mūdū o mūdū, ūguo nī kuuga aruti a wīra arīa maarī na ūkūrū wa mīaka mīrongo īrī na makīria, arīa maatungataga hekarū-inī ya Jehova. 25 Nīgūkorwo Daudi nīoigīte atīrī, “Kuona atī Jehova Ngai wa Isiraēli nīaheete andū ake ūhurūko, na nīokīte gūtūūra Jerusalemu nginya tene-rī, 26 Alawii matigūcooka kūbatario nīgūkuuga hema irīa nyamūre kana kīndū o nakī

kīa iria ihūthagīrwo cia gūtungata thīinī wayo.” 27 Kūrīngana na ciugo cia Daudi cia mūthia, Alawii arīa maarī na ūkūrū wa mīaka mīrongo īrī kana makīria nīmatarirwo. 28 Wīra wa Alawii warī wa gūteithia njiaro cia Harūni ūtungata-inī wa hekarū ya Jehova ta ūū: kūrūgamīrīra nja cia hekarū na tūnyūmba twa ithaku-inī, na gūtherithia indo iria nyamūre, na kūruta mawīra marīa mangī thīinī wa nyūmba ya Ngai. 29 Nīo maarī arūgamīrīri a mīgate irīa yaigagwo metha-inī, na maruta ma mūtu wa ngano, na tūmīgate tūrīa tūtari na ndawa ya kūmbia, na wīra wa gūkanda na kūruga mīgate, na mawīra mothe ma gūthima ūingī na mūigana wa indo. 30 Ningī marūgamage o rūciinī gūcookeria Jehova ngaatho na kūmūgocaa. Ningī magekaga ūguo o hwaī-inī, 31 na rīria rīothe maruta ma njino mangīarutīrwo Jehova, mithenya ya Thabatū, na ciathī cia Karūgamo ka Mweri, na ciathī iria ingī ciathanītwo. No nginya matungatage mbere ya Jehova mahinda mothe marī mūigana ūria ūtuītwo, ningī na njira irīa maathītwo marutage nayo. 32 Na nī ūndū ūcio Alawii magīthī na mbere kūruta wīra ūrīa mehokeirwo wa Hema-ya-Gūtūnganwo, na wa Handū-harīa-Hatheru, matongoretio nī ariū a ithe wao a rūciaro rwa Harūni, nī ūndū wa ūtungata wa hekarū ya Jehova.

24 Ici nīcio ciarī ikundi cia ariū a Harūni: Ariū a Harūni maarī Nadabu, na Abihu, na Eleazaru, na Ithamaru. 2 No rīrī, Nadabu na Abihu nīmakuire ithe wao atakuīte, na matiarī na ciana cia aanake; nī ūndū ūcio Eleazaru na Ithamaru magītungata marī athīnjīri-Ngai. 3 Zadoku wa rūciaro rwa Eleazaru na Ahimeleku wa rūciaro rwa Ithamaru nīo maateithīrīrie Daudi kūmagayania ikundi, nī ūndū wa mūtaratara wa ūtungata ūrīa maathuurīrwo. 4 Atongoria arīa aingī moimīte njiaro-inī cia Eleazaru gūkīra arīa moimīte njiaro-inī cia Ithamaru, nao makīgayanio ta ūū: kuuma njiaro-inī cia Eleazaru kwarī na atongoria a nyūmba ikūmi na atandatū, na kuuma njiaro-inī cia Ithamaru kwarī na atongoria a nyūmba anana. 5 Maamagayanirie na kīhoo to na ūndū wa gūcuuka mīti, nīgūkorwo nī haarī na anene a handū-harīa-haamūre, na anene a nyūmba ya Ngai gatagatī-inī ka njiaro icio cia Eleazaru na cia Ithamaru. 6 Shemaia mūrū wa Nethaneli, ūrīa mwandiki-marūa Mūlawii, nīandikire marīitwa mao arī mbere ya mūthamaki na anene aya: Zadoku ūrīa-mūthīnjīri-Ngai, na Ahimeleku mūrū

wa Abiatharu, na atongoria a nyumba cia athinjiri-Ngai na cia Alawii. Nyumba imwe igathuurwo kuuma kuri Eleazaru, na iria ingi igathuurwo kuuma kuri Ithamaru. 7 Muti wa mbere waguire kuri Jehoiaribu, na wa keeri kuri Jedaia, 8 na wa gatatu kuri Harimu, na wa kana kuri Seroimu, 9 na wa gatano kuri Malikija, na wa gatandatutu kuri Mijamini, 10 na wa mugwanja kuri Hakozi, na wa kanana kuri Abija, 11 na wa kenda kuri Jeshua, na wa ikumi kuri Shekania, 12 na wa ikumi na umwe kuri Eliashibu, na wa ikumi na iri kuri Jakimu, 13 na wa ikumi na itatu kuri Hupa, na wa ikumi na ina kuri Jeshebeabu, 14 na wa ikumi na itano kuri Biliga, na wa ikumi na itandatutu kuri Imeri, 15 na wa ikumi na mugwanja kuri Heziri, na wa ikumi na inana kuri Hapizezu, 16 na wa ikumi na kenda kuri Pethahia, na wa mirongo iri kuri Jehezekeli, 17 na wa mirongo iri na umwe kuri Jakini, na wa mirongo iri na igiri kuri Gamuli, 18 na wa mirongo iri na itatu kuri Delaia, na wa mirongo iri na ina kuri Maazia. 19 Uyu niguu wari mutaratara wa utungata wao iria maatoonya hekaru ya Jehova, kuringana na watho iria maaturirwo ni ithe wao Haruni, ta iria Jehova Ngai wa Israeli aamwathite. 20 Njaro iria ingi cia Lawi ciari: kuuma kuri ariu a Amuramu: ni Shubaeli; na kuuma kuri ariu a Shubaeli: ni Jehedeia. 21 Kuuma kuri ariu a Rehabia: ni Ishia na niwe wari mutongoria wao. 22 Kuuma kuri andu a Izihar: ni Shelomothu; na kuuma kuri a Shelomothu: ni Jahathu. 23 Ariu a Heberoni maar: Jeria na niwe wari mutongoria wao, Amaria aari wa keeri, nake Jahazieli aari wa gatatu, na Jekameamu aari wa kana. 24 Muri wa Uzieli: aari Mika; kuuma kuri ariu a Mika: ni Shamiru. 25 Muri wa nyina na Mika: aari Ishia; kuuma kuri ariu a Ishia: ni Zekaria. 26 Ariu a Merari: maar Mahali na Mushi. Muri wa Jaazia: aari Beno. 27 Ariu a Merari: kuuma kuri Jaazia: maar Beno, na Shohamu, na Zakuri, na Ibiri. 28 kuuma kuri Mahali: ni Eleazaru, iria utaar na aanake. 29 Kuuma kuri Kishu: ni muriu Jerameeli. 30 Nao ariu a Mushi: maar Mahali, na Ederi, na Jeremothu. Acio no maar Alawii kuringana na nyumba ciao. 31 O nao nimacuukire miti o ta iria ariu a ithe wao a ruciaro rwa Haruni meekire, mar mbere ya Muthamaki Daudi o na mbere ya Zadoku, na Ahimeleku, na atongoria a nyumba cia athinjiri-Ngai na cia Alawii. Nyumba cia muri wa nyina iria mukuru ciekirwo o ta iria nyumba cia iria munini muno ciekirwo.

25 Daudi ari hamwe na anene a mbutu cia ita niamurire ariu amwe a Asafu, na Hemani, na Jeduthuni marutage wira wa urathi makihuraga inanda cia mugeeto, na cia kinubi, na thaani iria ihuurithanagio ikagamba. Maya nimo maritwa ma andu ari maarutaga wira yu wa kaina: 2 Kuuma kuri ariu a Asafu: maar Zakuri, na Jusufu, na Nethania, na Asarela. Ariu a Asafu maarugamagirwo ni Asafu, iria warathaga uhoru arugamirirwo ni muthamaki. 3 Kuuma kuri ariu a Jeduthuni: maar Gedalia, na Zeri, na Jeshai, na Shimei, na Hashabia, na Matithia; othe maar atandatutu, marugamirirwo ni ithe wao Jeduthuni, iria warathaga uhoru, akihuraga kinanda kia mugeeto, agacoogaria Jehova ngaatho na akamugocaga. 4 Kuuma kuri ariu a Hemani: maar Bukia, na Matania, na Uzieli, na Shubaeli, na Jerimothu, na Hanania, na Hanani, na Eliatha, na Gidaliti, na Romamuti-Ezeri, na Joshibekasha, na Malothi, na Hothiru, na Mahaziothu. 5 Acio othe maar ariu a Hemani iria wonagira muthamaki maundu. Maaheanirwo kuri we kuringana na ciiraniro cia Ngai niguu mamutuugagirie. Ngai aaheete Hemani ariu ikumi na ana, na airitu atatu. 6 Andu aya othe maarugamagirirwo ni maithe mao niguu mainage thini wa hekaru ya Jehova, mar na thaani iria ihuurithanagio ikagamba, na inanda cia kinubi, na inanda cia mugeeto, ni undu wa utungata wa nyumba ya Ngai. Asafu, na Jeduthuni, na Hemani nao maarugamagirirwo ni muthamaki. 7 Hamwe na andu a nyumba ciao, ari othe maarutitwo na makaga na uugi wa kina Jehova, othe maar andu 288. 8 Andu ethi na akuru undu umwe, na arutani o na arutwo, nimacuukire miti niguu magairwo mawira mao. 9 Muti wa mbere, iria wari wa Asafu, wagwirire Jusufu, na ariu ake, na andu a nyumba yao, maar andu 12; wa keeri wagwirire Gedalia, we na andu a nyumba yao, na ariu ao, maar andu 12; 10 wa gatatu wagwirire Zakuri, na ariu ake, na andu a nyumba yao, maar andu 12; 11 wa kana wagwirire Iziri, na ariu ake, na andu a nyumba yao, maar andu 12; 12 wa gatano wagwirire Nethania, na ariu ake, na andu a nyumba yao, maar andu 12; 13 wa gatandatutu wagwirire Bukia, na ariu ake, na andu a nyumba yao, maar andu 12; 14 wa mugwanja wagwirire Jesarela, na ariu ake, na andu a nyumba yao, maar andu 12; 15 wa kanana wagwirire Jeshai, na ariu ake, na andu a nyumba yao, maar andu 12; 16 wa kenda wagwirire Matania, na ariu ake,

na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; 17 wa ikũmi wagũĩĩre Shemei, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; 18 wa ikũmi na ũmwe wagũĩĩre Azareli, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; 19 wa ikũmi na ĩĩri wagũĩĩre Hashabia, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; 20 wa ikũmi na ĩtatũ wagũĩĩre Shubaeli, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; 21 wa ikũmi na ĩna wagũĩĩre Matithia, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; 22 wa ikũmi na ĩtano wagũĩĩre Jerimothu, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; 23 wa ikũmi na ĩtandatũ wagũĩĩre Hanania, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; 24 wa ikũmi na mũgwanja wagũĩĩre Joshibekasha, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; 25 wa ikũmi na ĩnana wagũĩĩre Hanani, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; 26 wa ikũmi na kenda wagũĩĩre Malothi, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; 27 wa mĩrongo ĩĩri wagũĩĩre Eliatha, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; 28 wa mĩrongo ĩĩri na ũmwe wagũĩĩre Hothiru, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; 29 wa mĩrongo ĩĩri na ĩĩri wagũĩĩre Gidaliti, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; 30 wa mĩrongo ĩĩri na ĩtatũ wagũĩĩre Mahaziothu, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; 31 wa mĩrongo ĩĩri na ĩna wagũĩĩre Romamuti-Ezeri, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12.

26 Ikundi cia arangĩri a ihingo: kuuma kũrĩ andũ a Kora maarĩ: Meshelemia mũrũ wa Kore, ũmwe wa ariũ a Asafu. 2 Ariũ a Meshelemia maarĩ: Zekaria, na nĩwe warĩ wa irigithathi, na Jediaeli aarĩ wa keerĩ, na Zebadia aarĩ wa gatatũ, na Jathinieli aarĩ wa kana, 3 na Elamu aarĩ wa gatano, na Jehohanani aarĩ wa gatandatũ, na Eliehoenai aarĩ wa mũgwanja. 4 Ariũ a Obedi-Edomu maarĩ: Shemaia, na nĩwe warĩ wa irigithathi, na Jehozabadu aarĩ wa keerĩ, na Joa aarĩ wa gatatũ, na Sakaru aarĩ wa kana, na Nethaneli aarĩ wa gatano, 5 na Amieli aarĩ wa gatandatũ, na Isakaru aarĩ wa mũgwanja, na Peulethai aarĩ wa kanana, nĩgũkorwo Ngai nĩarathimĩte Obedi-Edomu. 6 Mũriũ Shemaia o nake aarĩ na ariũ ake, arĩa maarĩ atongoria thĩĩnĩ wa nyũmba ya ithe wao, tondũ maarĩ andũ ehoti. 7 Ariũ a Shemaia maarĩ: Othini, na Refaeli, na Obedi, na Elizabadu, nao andũ a nyũmba yao, Elihu, na Semakia, maarĩ andũ ehoti. 8 Acio othe maarĩ a njjaro cia Obedi-Edomu; o hamwe na ariũ ao, na andũ

a nyũmba yao maarĩ andũ ehoti, na maarĩ na hinya wa kũruta wĩra. Njjaro cia Obedi-Edomu othe maarĩ andũ 62. 9 Meshelemia nĩ aarĩ na ariũ ake na andũ a nyũmba yao, arĩa maarĩ andũ ehoti, othe maarĩ andũ 18. 10 Ariũ a Hosa ũria Mũmerari maarĩ: Shimuri na nĩwe warĩ mĩtongoria wao (o na gũtuika tiwe warĩ irigithathi, ithe nĩamũthuurĩte atuĩke mĩtongoria wao), 11 Hilikia aarĩ wa keerĩ, nake Tabalia aarĩ wa gatatũ, na Zekaria aarĩ wa kana. Ariũ a Hosa na andũ a nyũmba yao othe maarĩ andũ 13. 12 Ikundi icio cia arangĩri a ihingo ciĩtanĩtio na anene ao, ciarĩ na mawĩra ma gũtungata thĩĩnĩ wa hekarũ ya Jehova o ta andũ arĩa angĩ a nyũmba yao. 13 Andũ ethĩ na andũ akũrũ o ũndũ ũmwe nĩmacuukĩire o kihingo mĩti kũringana na nyũmba ciao. 14 Mũti wa Kihingo kĩa Irathĩro wagwĩĩre Shelemia. Ningĩ magĩcuuka mĩti nĩ ũndũ wa mũriũ Zekaria, ũria warĩ mũheani kĩrĩra mũgĩ, nake akĩgwĩrwo nĩ mũti wa Kihingo gĩa Gathigathini. 15 Mũti wa Kihingo gĩa Gũthini wagwĩĩre Obedi-Edomu, naguo mũti wa nyũmba-ya-kũigwo-ndo ũkĩgwĩra ariũ ake. 16 Miti ya Kihingo gĩa Ithũĩro, na Kihingo gĩa Shalekethu mwena wa njĩra ya rũgongo, yagwĩĩre Shupimu na Hosa. Arangĩri maakaraga metanĩĩire. 17 O mũthenya gwakoragwo na Alawii atandatũ mwena wa irathĩro, na Alawii ana mwena wa gathigathini, na Alawii ana mwena wa gũthini, na Alawii eerĩ mahinda mothe nyũmba-inĩ ya kũigwo-ndo. 18 Nayo nja ya mwena wa ithũĩro, Alawii ana maikaraga njĩra-inĩ, na Alawii eerĩ maikaraga kũu nja. 19 Icio nĩcio ciarĩ ikundi cia arangĩri a ihingo arĩa maarĩ a njjaro cia Kora na Merari. 20 Alawii arĩa angĩ nĩo maarũgamagĩrĩra igĩna cia nyũmba ya Ngai na igĩna cia indo iria nyamũre. 21 Njjaro cia Ladani, arĩa maarĩ Agerishoni na ũndũ wa Ladani, na maarĩ atongoria a nyũmba cia Ladani ũcio Mũgerishoni, maarĩ: Jehieli, 22 na ariũ a Jehieli, na Zethamu, na mũrũ wa nyina Joeli. Acio nĩo maarũgamagĩrĩra igĩna cia hekarũ ya Jehova. 23 Kuuma kũrĩ andũ a Amuramu, na Iziharu, na Hebironi, na Uzieli maarĩ: 24 Shubaeli wa rũciaro rwa Gerishomu mũrũ wa Musa, na nĩwe warĩ mũnene wa kũrũgamĩrĩra igĩna. 25 Andũ a nyũmba yao kuuma kũrĩ Eliezeri: maarĩ mũriũ Rehabia, na Jeshia aarĩ mũriũ wa Rehabia, na Joramũ aarĩ mũriũ wa Jeshia, na Zikiri aarĩ mũriũ wa Joramũ, na Shelomithu aarĩ mũriũ wa Zikiri. 26 Shelomithu na andũ a nyũmba yao nĩo maarũgamagĩrĩra igĩna ciothe cia indo iria ciarĩ nyamũre nĩ Mũthamaki Daudi, na

indo iria ciarī nyamūre nī atongoria a nyūmba arīa maarī anene a ikundi cia ngiri ngiri na ikundi cia igana igana, na ikaamūrwo nī anene arīa angī a mbūtū cia ita. **27** Indo imwe cia iria ciatahītwo mbaara-inī maaciamūriire wīra wa gūcookereria hekarū ya Jehova. **28** Na rīrī, indo ciothe iria ciaamūrītwo nī Samūeli ūria muoni-maūndū, na ikaamūrwo nī Saulū mūrū wa Kishu, na Abineri mūrū wa Neri, na Joabu mūrū wa Zeruia, na indo iria ingī ciothe ciaamūrītwo-rī, ciamenyagīrīrwo nī Shelomithu na andū a nyūmba yao. **29** Kuuma kūrī andū a Iziharu: Kenania na ariū ake nīmaheirwo mawīra na kūu nja ya hekarū matuūke anene na aciirithania a Isiraeli. **30** Kuuma kūrī andū a Hebironi: maarī Hashabia na andū a nyūmba yao, andū ehoti 1,700; nīo maarūgamīriire wīra wa Jehova wothe kūu Isiraeli mwena wa ithūiro wa Jorodani, o na wīra wa gūtungatīra mūthamaki. **31** Kuuma kūrī andū a Hebironi, Jeria nīwe warī mūnene wao kūrīngana na maandīko ma njarwa cia nyūmba ciao. Mwaka wa mīrongo īna wa ūthamaki wa Daudi nī gwatūiririo maandīko-inī, na gūkīoneka thīinī wao andū ehoti o kūu Jazeri ya Gileadi. **32** Jeria aarī na andū a nyūmba yao 2,700 arīa maarī ehoti na maarī atongoria a nyūmba, nake Mūthamaki Daudi akīmatua arūgamīrīri a andū a Rubeni, na a andū a Gadi, na nuthu ya mūhīrīga wa Manase maūndū-inī mothe marīa maakonainie na Ngai, o na marīa maakonainie na ūhorō wa mūthamaki.

27 Ūyū nīguo mūtatarata na andū a Isiraeli arīa maarī atongoria a nyūmba, na anene a ikundi cia o ngiri ngiri na ikundi cia o igana igana, na anene ao, arīa maatungatagīra mūthamaki maūndū-inī mothe makonīi ikundi cia mbūtū cia ita iria ciakoragwo wīra-inī mweri o mweri, mwaka wothe. O gīkundi kīarī kīa andū 24,000. **2** Mūrūgamīrīri wa gīkundi kīa mbere kīa mweri wa mbere aarī Jashobeamu mūrū wa Zabidieli. Gikundi gīake kīarī na andū 24,000. **3** Nake aarī wa rūciaro rwa Perezū, na nīwe warī mūnene wa anene othe a mbūtū cia ita mweri wa mbere. **4** Mūrūgamīrīri wa gīkundi kīa mweri wa keerī aarī Dodai ūrīa Mūahohi; mūtongoria wa gīkundi gīake aarī Mikilothu. Gikundi gīake kīarī na andū 24,000. **5** Mūnene wa mbūtū cia ita wa gatātū, wa mweri wa itātū aarī Benaia mūrū wa Jehoiada ūria mūthīnjīri-Ngai. Nīwe warī mūnene, na gīkundi gīake kīarī na andū 24,000. **6** Benaia ūcio nīwe warī njamba mūno gatagatī-inī ka arīa Mīrongo Itātū na nīwe warī mūnene wao.

Gīkundi gīake kīarūgamagīrīrwo nī mūrīū Amizabadi. **7** Mūnene wa kana, wa mweri wa īna, aarī Asaheli mūrū wa nyina na Joabu; mūrīū Zebadia nīwe wacookire ithenya rīake. Gikundi gīake kīarī na andū 24,000. **8** Mūnene wa gatano mweri wa itano, aarī Shamuhuthu ūrīa Mūzīrahi. Gikundi gīake kīarī na andū 24,000. **9** Mūnene wa gatandatū wa mweri wa itandatū, aarī Ira mūrū wa Ikeshu ūrīa Mūtekoa. Gikundi gīake kīarī na andū 24,000. **10** Mūnene wa mūgwanja wa mweri wa mūgwanja, aarī Helezu ūrīa Mūpeloni, wa rūciaro rwa Efiraimu. Gikundi gīake kīarī na andū 24,000. **11** Mūnene wa kanana, wa mweri wa īnana, aarī Sibekai ūrīa Mūhushathi wa rūciaro rwa Azerahi. Gikundi gīake kīarī na andū 24,000. **12** Mūnene wa kenda wa mweri wa kenda aarī Abiezeri ūrīa Mūanathothu wa rūciaro rwa Abenjamini. Gikundi gīake kīarī na andū 24,000. **13** Mūnene wa ikūmi, wa mweri wa ikūmi, aarī Maharai ūrīa Mūnetofathi wa rūciaro rwa Azerahi. Gikundi gīake kīarī na andū 24,000. **14** Mūnene wa ikūmi na ūmwe, wa mweri wa ikūmi na ūmwe, aarī Benaia ūrīa Mūpirathoni wa rūciaro rwa Aefiraimu. Gikundi gīake kīarī na andū 24,000. **15** Mūnene wa ikūmi na eerī, mweri wa ikūmi na īrī, aarī Helidai ūrīa Mūnetofathi, wa kuuma nyūmba ya Othinieli. Gikundi gīake kīarī na andū 24,000. **16** Anene arīa maathaga mīhīrīga ya Isiraeli maarī aya: mūnene wa mūhīrīga wa Rubeni aarī Eliezeri mūrū wa Zikiri; mūnene wa mūhīrīga wa Simeoni aarī Shefatia mūrū wa Maaka; **17** mūnene wa mūhīrīga wa Lawī aarī Hashabia mūrū wa Kemueli; mūnene wa mūhīrīga wa Harūni aarī Zadoku; **18** mūnene wa mūhīrīga wa Juda aarī Elihu mūrū wa ithe na Daudi; mūnene wa mūhīrīga wa Isakaru aarī Omuri mūrū wa Mikaeli; **19** mūnene wa mūhīrīga wa Zebuluni aarī Ishimaia mūrū wa Obadia; mūnene wa mūhīrīga wa Nafitali aarī Jeremothu mūrū wa Azirieli; **20** mūnene wa mūhīrīga wa Aefiraimu aarī Hoshea mūrū wa Azazia; mūnene wa nuthu īmwe ya mūhīrīga wa Manase aarī Joeli mūrū wa Pedaia; **21** mūnene wa nuthu īrīa ingī ya mūhīrīga wa Manase kūu Gileadi aarī Ido mūrū wa Zekaria; mūnene wa mūhīrīga wa Benjamini aarī Jaasieli mūrū wa Abineri; **22** mūnene wa mūhīrīga wa Dani aarī Azareli mūrū wa Jerohamu; Acio nīo maarī anene arīa maathaga mīhīrīga ya Isiraeli. **23** Daudi ndaatarire andū a mīaka mīrongo īrī na arīa mataakinyītie, tondū Jehova nīeranīire atī nīakaingīhia Isiraeli matuūke o ta njata cia matu-inī. **24** Joabu mūrū

wa Zeruia nĩambĩrĩrie gũtara andũ, no ndaarĩkirie. Mang'ũrĩ nĩmakinyĩire Isiraeli nĩ ũndũ wa itarana rĩu. Naguo mũigana wa itarana rĩu ndwandĩkirwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma Mũthamaki Daudi. 25 Azimavethu mũrũ wa Adieli nĩwe warũgamagĩrĩra nyũmba iria ciaigagwo indo cia ũthamaki. Jonathani mũrũ wa Uzia nĩwe warũgamagĩrĩra nyũmba cia kũigwo indo kũu ng'ongo-inĩ, na matũũra-inĩ, na tũtũũra-inĩ, o na mĩthiringo irĩa mĩraihu na igũrũ ya arangĩri. 26 Eziri mũrũ wa Kelubu nĩwe warũgamagĩrĩra andũ arĩa maarutaga wĩra wa kũrĩma mĩgũnda. 27 Shimei ũrĩa Mũramathi nĩwe warũgamagĩrĩra mĩgũnda ya mĩthabibũ. Zabadi ũrĩa Mũshifimi nĩwe warũgamagĩrĩra maciaro ma mĩthabibũ matanekĩrwo mĩtũngi-inĩ. 28 Baali-Hanani ũrĩa Mũgederi nĩwe warũgamagĩrĩra mĩtĩ ya mĩtamaiyũ na ya mĩborothandi magũrũ-inĩ ma irĩma cia mwena wa irathĩro. Joashu nĩwe warũgamagĩrĩra kũrĩa kwaigagwo maguta ma mĩtamaiyũ. 29 Shitirai ũrĩa Mũsharoni nĩwe warũgamagĩrĩra ndũũru cia ng'ombe iria ciarũthagio Sharoni. Shafati mũrũ wa Adilai nĩwe warũgamagĩrĩra ndũũru cia ng'ombe iria ciarĩ cianda-inĩ. 30 Obili ũrĩa Mũishumaeli nĩwe warũgamagĩrĩra ngamĩira. Jehedeia ũrĩa Mũmeronothu nĩwe warũgamagĩrĩra ndigiri. 31 Jazizi ũrĩa Mũhagari nĩwe warũgamagĩrĩra ndũũru cia mbũri. Acio othe nĩo maarĩ anene arĩa marũgamagĩrĩra indo ciothe cia Mũthamaki Daudi. 32 Jonathani mamawe wa Daudi aarĩ mũheani kĩrĩra, mũndũ mũmenyi maũndũ na mwandiki-marũa. Nake Jehieli mũrũ wa Hakimoni nĩwe wamenyagĩrĩra ariũ a mũthamaki. 33 Ahithofeli nĩwe waheaga mũthamaki kĩrĩra. Nake Hushai ũrĩa Mũariki aarĩ mũrata wa mũthamaki. 34 Jehoiada mũrũ wa Benaia na Abiatharu nĩo maacookire ithenya rĩa Ahithofeli. Joabu nĩwe warĩ mũnene wa mbũtũ cia ita cia mũthamaki.

28 Daudi nĩatũmanĩire anene othe a Isiraeli moongane Jerusalemu, nao nĩo: anene arĩa maarũgamĩrĩire mĩhĩrĩga, na anene a ikundi iria ciatungatagĩra mũthamaki, na anene a ikundi cia o ngiri ngiri na anene a ikundi cia o igana igana, na anene arĩa maarũgamĩrĩire indo ciothe na mahiũ ma mũthamaki na ma ariũ ake o na anene a nyũmba ya ũthamaki, na andũ arĩa maarĩ njamba, na andũ othe arĩa maarĩ ũrũme wa kũrĩa mbaara. 2 Mũthamaki Daudi nĩarũgamire akĩmeera atĩrĩ: "Ta thikĩrĩria, inyuũ ariũ a baba na andũ akwa. Nĩndatuĩte na ngoro yakwa gwaka nyũmba ĩtuĩke handũ ha kũhurũkio

ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, arĩ ho gaturwa ka makinya ma Ngai witũ, na ngĩhaarĩria kũmĩaka. 3 No Ngai akĩnjĩira atĩrĩ, 'Wee ndũgwaka nyũmba ĩtanĩtio na Rĩitwa riakwa, tondũ wee ũrĩ mũndũ wa mbaara na nĩũĩtite thakame.' 4 "No Jehova, Ngai wa Isiraeli, nĩathuurire kuuma kũrĩ nyũmba iitũ yothe ndũike mũthamaki wa Isiraeli nginya tene. Nĩathuurire Juda atuĩke mĩtongoria, na kuuma nyũmba ya Juda agĩthura nyũmba ya baba, na kuuma kũrĩ ariũ a baba akĩona kwagĩrĩre aandue nĩ mũthamaki wa Isiraeli yothe. 5 Harĩ ariũ akwa othe, tondũ Jehova nĩaheete ariũ aingĩ-rĩ, nĩathuurĩte mũriũ wakwa Solomoni aikarĩre gĩtĩ kĩa ũthamaki wa Jehova, athamakĩre Isiraeli. 6 Aanjĩrĩre atĩrĩ: 'Mũriũ waku Solomoni nĩwe ũgaaka nyũmba yakwa na nja ciakwa, nĩgũkorwo nĩndĩmũthuurĩte atuĩke mũriũ wakwa na nĩ ndũike ithe. 7 Nĩngahaanda ũthamaki wake nginya tene angĩtũũra arũmĩtie maathani na mawatho makwa ta ũrĩa kũrekwwo ihinda rĩrĩ.' 8 "Nĩ ũndũ ũcio, rĩu ndamwatha o haha maitho-inĩ ma andũ a Isiraeli othe na kĩũngano gĩkĩ kĩa Jehova, o nake Ngai witũ akĩguaga: Mũmenyerere, na mũrũmagĩrĩre maathani mothe ma Jehova Ngai wanyu, nĩgeetha mwĩgwatĩre bũrũri ũyũ mwega, na mũkaũtigĩra njiaro cianyu ũtuĩke igai rĩa nginya tene. 9 "Nawe mũrũ wakwa Solomoni-rĩ, tũũra ũmenyete Ngai wa thoguo, na ũmũtungatagĩre wĩrutĩire na ngoro yaku yothe na kwĩyendera, nĩgũkorwo Jehova atuĩragia ngoro o yothe, na akamenya gĩtũmi o gĩothe kĩa meciiria ma cio. ũngĩmũrongooria no ũmuone; no ũngĩmũtirika, agaakũrega nginya tene. 10 Gĩciirie rĩu, nĩgũkorwo Jehova nĩwe athuurĩte wa gwaka hekarũ ĩrĩ handũ hatheru. Gĩa na hinya na ũrute wĩra ũcio." 11 Hĩndĩ ĩyo Daudi akĩnengera mũriũ Solomoni mĩcoro ya mwako wa gĩthaku kĩa hekarũ, na nyũmba ciayo, na nyũmba cia kũigwo indo, na tũnyũmba twayo twa igũrũ, na tũnyũmba twa thĩĩnĩ, na handũ ha kũhoroherio mehia. 12 Akĩmũnengera mĩcoro ya mĩako yothe ĩrĩa Roho eekĩrĩte meciiria-inĩ make ĩkoniĩ nja cia hekarũ ya Jehova, na ya tũnyũmba tuothe tũrĩa twamĩthiũrũrũkĩrĩre na tũnyũmba twa kũigwo igĩĩna cia hekarũ ya Ngai, na gwa kũigwo igĩĩna cia indo iria nyamũre. 13 Nĩngĩ akĩmũtaarĩria wĩra wa ikundi cia athĩnjĩri-Ngai, na wa Alawii, na wĩra wothe wa ũtungata thĩĩnĩ wa hekarũ ya Jehova, o na wa indo ciothe cia kũhũthagĩrwo ũtungata-inĩ wayo. 14 Nake akĩheana mũigana wa ũritũ wa

thahabu ya gūthondeka indo ciothe cia thahabu cia kühūthagīrwo ūtungata-inī wa mīthemba o mīthemba, na ūritū wa betha ya gūthondeka indo ciothe cia betha cia kühūthagīrwo ūtungata-inī wa mīthemba o mīthemba, ta ūū: **15** ūritū wa thahabu ya gūthondeka mīfī ya thahabu ya kūigīrīrwo matawa na matawa mayo, na ūritū wa o mūtī na matawa maguo; na ūritū wa betha ya gūthondeka o mūtī wa betha wa kūigīrīra tawa na matawa maguo, kūringana na ūrīa mūtī wa kūigīrīra matawa wahūthagīrwo: **16** ūritū wa thahabu ya gūthondeka metha ya kūigīrīra mīgate īrīa mīamūre; na ūritū wa betha ya gūthondeka metha cia betha; **17** na ūritū wa thahabu therie ya gūthondeka hūūma, na mbakūri cia kūminjaminjīria, na nyūngū, ūritū wa thahabu ya gūthondeka o thaani ya thahabu; na ūritū wa betha ya gūthondeka o thaani ya betha; **18** na ūritū wa thahabu therie ya gūthondeka kīgongona gīa gūcinīrwo ūbumba. O na ningī akīmūnengera mūcoro wa ngaari ya ita, ūguo nī kuuga ya makerubi ma thahabu marīa maatambūrūkītie mathagu makahumbīra ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova. **19** Daudi akiuga atīrī, “Maūndū maya mothe ndīmandīkīte ūrīa ndatongoririo nī guoko kwa Jehova kūrī igūrū rīakwa, na akīlīhe ūmenyo wa maūndū mothe ma mūcoro ūyū.” **20** Ningī Daudi akīira mūrīū Solomoni atīrī, “Gīa na hinya na wīyūmīrīrie, na ūrute wīra ūcio. Ndūgetigīre na ndūgakue ngoro, tondū Jehova Ngai, o we Ngai wakwa, arī hamwe nawe. Ndagagūtiganīria kana agūtīrike nginya rīrīa wīra wothe ūrīa ūkaarutwo nī ūndū wa ūtungata wa hekarū ya Jehova ūgaathira. **21** Ikundi cia athīnjīri-Ngai na Alawii, nīcīihaarīrie nī ūndū wa wīra wothe wa hekarū ya Ngai, na mūndū o wothe ūrī na wendo na nīoī wīra wa ūbundi o wothe nīagagūteithia wīra-inī ūyū. Anene na andū othe nīmarīathīkagīra wathani waku wothe.”

29 Ningī Mūthamaki Daudi akīira kīūngano kīu gīothe atīrī: “Mūrīū wakwa Solomoni, ūrīa Ngai athuurīte, nī mwīthī na ndarī na ūmenyo wa kūigana. Wīra ūyū nī mūnene, tondū nyūmba īno īhaana ta ya ūthamaki ti ya mūndū no nī ya Jehova Ngai. **2** Nīnjigīthītie indo na ūhoti wakwa wothe nī ūndū wa hekarū ya Ngai wakwa, ngaiga thahabu nī ūndū wa gūthondeka indo cia thahabu, na betha nī ūndū wa gūthondeka indo cia betha, na gīcango nī ūndū wa gūthondeka indo cia gīcango, na kīgera nī ūndū wa gūthondeka indo cia kīgera, na mbaū nī ūndū wa

gūthondeka indo cia mbaū, o na tūhiga tūrīa twītagwo onigīthi tūrīa tūtheecagīrīrwo indo-inī, na tūhiga tūrīa tūhenagia twa kūgemia nyūmba, na tūhiga twa rangi wa mīthemba mīingī, na tūhiga twa goro twa mīthemba mīingī, na mahiga ma nyaigī ma mīthemba ūrīa mwega, indo icio ciothe ngaigīthia irī nyingī mūno. **3** Makīria ma ūguo, harī kwīrutīra gwakwa igūrū rīa hekarū ya Ngai wakwa nīngūheana kīgīna gīakwa mwene gīa thahabu na betha nī ūndū wa hekarū ya Ngai wakwa, na icio ngūciheana nyongerere kīrīa kīngī njigīthītie nī ūndū wa hekarū īno theru: **4** ngūheana taranda ngiri ithatū cia thahabu, o thahabu īrīa ya Ofiri, na taranda ngiri mūgwanja cia betha īrīa therie nī ūndū wa kūgemia thingo cia nyūmba, **5** o na nī ūndū wa wīra wa thahabu na indo cia wīra wa betha ūrīa wothe ūkaarutwo nī mabundi. Na rīrī, nūū ūkwīamūrīra Jehova ūmūthī na kwīyendera?” **6** Hīndī īyo atongoria a nyūmba, na anene a mīhīrīga ya Isiraēli, na anene a ikundi cia ngiri ngiri na anene a ikundi cia igana igana na anene arīa maarūgamagīrīra wīra wa mūthamaki makīheana indo na kwīyendera. **7** Nī ūndū wa wīra wa hekarū ya Ngai nīmaheanire taranda ngiri ithano, na darīki ngiri ikūmi cia thahabu, na taranda ngiri ikūmi cia betha, na taranda ngiri ikūmi na inyanya cia gīcango, na taranda ngiri igana rīmwe cia kīgera. **8** Mūndū o wothe warī na tūhiga twa goro nīatūheanire thīinī wa kīgīna kīa hekarū ya Jehova kīrīa kīamenyagīrīrwo nī Jehieli ūrīa Mūgerishoni. **9** Andū nīmakenirio nī ūrīa atongoria ao maamūkīire ūhorō ūcio na kwīyendera, tondū nīmarutīire Jehova indo na ngoro yao yothe matekūringīrīrio. Mūthamaki Daudi o nake nīakenire mūno. **10** Daudi nīagooire Jehova arī mbere ya kīūngano kīu gīothe, akiuga atīrī, “Ūrogooce wee, o Wee Jehova, Ngai wa ithe witū Isiraēli, kuuma tene nginya tene. **11** Wee Jehova-rī, ūnene, na hinya, na riiri, na wathani, na ūkengi nī ciaku, nīgūkorwo kīndū o gīothe kīrī igūrū na thī nī gīaku. Wee Jehova, ūthamaki nī waku; nīūtūgūgīrītio, ūkanenehio gūkīra indo ciothe. **12** Ūtonga na gītīio ciumaga kūrī we; Wee nīwe wathaga indo ciothe. Hinya na ūhoti wa gūtūgūgīria o na kūhe andū othe hinya irī moko-inī maku. **13** Na rīrī, Ngai witū, nītūgūgūcookeria ngaatho, na tūkagooce rītwa rīaku rīrī riiri. **14** “No nī ngīrī ū, nao andū akwa-rī, makīrī a, atī no tūhote kūheana na ūtaana ta ūyū? Indo ciothe ciumaga kūrī we, na kīrīa twakūhe no kīrīa kīumīte moko-inī maku.

15 Ithuĩ tūrī ageni na agendi maitho-inĩ maku, o ta ūrĩa maithe maitũ ma tene othe maatarĩĩ. Matukũ maitũ gũkũ thĩ matarĩĩ o ta kũiruru, na gũtirĩ mwihoko wa gũtũũra. 16 Wee Jehova Ngai witũ, ũngĩ wa indo ici twaruta cia gũgwakĩra hekarũ nĩ ũndũ wa Rĩitwa rĩaku Itheru ciumĩte guoko-inĩ gwaku, na ciothe no ciaku. 17 Nĩ nĩnjũũ atĩ Wee Ngai wakwa nĩtũiragia ngoro, na nĩukenagio nĩ ũrũngĩrĩru wa ngoro. Indo ici ciothe ndĩciheanĩte na kwĩyendera na wĩhokeku. Na rĩu ndĩ na gĩkeno nĩ ũndũ wa kwĩonera ūrĩa andũ aya aku marĩ haha makũrutĩire indo na wendo. 18 Wee Jehova, Ngai wa maithe maitũ Iburahĩmu, na Isaaka na Isiraeli, tũũria wendo ũyũ ūrĩ ngoro-inĩ cia andũ aku nginya tene na ũtũme matũũre magwathĩkagĩra. 19 Na ũhotithie mũriũ wakwa Solomoni kwĩrutĩra na ngoro yake yothe, kũmenyagĩrĩra maathani maku, na maũndũ marĩa wee wendaga o na kĩrĩra gĩaku kĩa watho wa kũrũmĩrĩro, na ekage maũndũ mothe nĩguo aake mwako wa nyũmba ĩno ĩhaana ta nyũmba ya ũthamaki, ĩrĩa nĩ njigithĩirie indo ciayo.” 20 Ningĩ Daudi akĩra kũngano gĩothe atĩrĩ, “Goocai Jehova Ngai wanyu.” Nĩ ũndũ ũcio andũ othe makĩgooca Jehova Ngai wa maithe mao; makĩĩnamĩrĩra, na makĩĩgũithia thĩ mbere ya Jehova na mbere ya mũthamaki. 21 Mũthenya ũyũ ũngĩ makĩrutĩra Jehova magongona na makĩmũrutĩra maruta ma njino, ta ũũ: ndegwa ngiri ĩmwe, na ndũrũme ngiri ĩmwe na tũtũrũme ngiri ĩmwe, o hamwe na maruta mao ma indo cia kũnyuuo na magongona mangĩ maingĩ nĩ ũndũ wa andũ a Isiraeli othe. 22 Makĩrĩa na makĩnyua marĩ na gĩkeno kĩnene mũthenya ũcio marĩ hau mbere ya Jehova. Ningĩ makĩamũkĩra Solomoni mũrũ wa Daudi arĩ mũthamaki hĩndĩ ya keerĩ, na makĩmũitĩrĩra maguta mbere ya Jehova atuĩke wa kũmathamakĩra, nake Zadoku atuĩke mũthĩnjĩri-Ngai. 23 Nĩ ũndũ ũcio Solomoni agĩkarĩra gĩtĩ gĩa ũthamaki kĩa Jehova, na agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩa ithe Daudi. Nake akĩgaacĩra na agĩathĩkĩrwo Isiraeli guothe. 24 Anene othe, na andũ arĩa maarĩ njamba, hamwe na ariũ a Mũthamaki Daudi othe magĩtikĩra Mũthamaki Solomoni amaathage. 25 Jehova agĩtũũgĩria Solomoni mũno maitho-inĩ ma andũ a Isiraeli othe, na akĩmũhe ũthamaki ūrĩ na riiri ũtaahetwo mũthamaki ũngĩ wa Isiraeli mbere ĩyo. 26 Daudi mũrũ wa Jesi aarĩ mũthamaki wa Isiraeli guothe. 27 Aathamakĩire Isiraeli mĩaka mĩrongo ĩna, mĩaka mũgwanja yayo agĩthamaka arĩ Hebironi, nayo mĩaka mĩrongo ĩtatũ

na ĩtatũ agĩthamaka arĩ Jerusalemu. 28 Aakuire arĩ mũkũrũ mũno, arĩkĩtie gũkenera gũtũũra gwake matukũ maingĩ, na arĩ mũtongu, na agatĩio. Mũriũ Solomoni nĩwe wathamakire ithenya rĩake. 29 Naho ha maũndũ marĩa makonĩĩ wathani wa Mũthamaki Daudi kuuma kĩambĩrĩria nginya mũthia, nĩmandikĩtwo thĩĩnĩ wa maandĩko ma Samũeli ūrĩa warĩ muoni-maũndũ, na maandĩko-inĩ ma Nathani ūrĩa mũnabii na maandĩko-inĩ ma Gadi ūrĩa muoni-maũndũ, 30 hamwe na maũndũ mothe marĩa maakonĩĩ ũthamaki wake na ũhoti ūrĩa aarĩ nago, na ūrĩa maũndũ marĩa maamũthiũrũrũkĩirie maatarĩĩ na ma Isiraeli na mothamaki ma mabũrũri marĩa mangĩ mothe.

2 Maündũ

1 Solomoni, mŭrũ wa Daudi, nĕhaandire akĭrũma wega ũthamaki-inĩ wake, nĭgũkorwo Jehova Ngai wake aarĩ hamwe nake na akĭmũnenehia mũno makĭria. **2** Nake Solomoni akĭarĩria andũ a Isiraeli othe: akĭarĩria anene a mbũtũ cia o ngiri ngiri, na anene a mbũtũ cia o igana igana, na aciiri, o na atongoria othe a kũu Isiraeli, na atongoria a nyũmba. **3** Nake Solomoni na kĭũngano kũu gĭothe makĭambata kũndũ kũria gũtũgũru kũu Gibeoni, nĭgũkorwo Hema-ya-Gũtũnganwo ya Ngai nĭkua yarĩ, ĩria Musa ndungata ya Jehova aathondekeire kũu werũ-inĩ. **4** Na rĩrĩ, Daudi nĭambatĩtie ithandũkũ rĭa Ngai kuuma Kiriathu-Jearimu akarĩga harĭa aarĩthondekeire, tondũ nĭarĩambĩire hema kũu Jerusalemu. **5** No kĭgongona gĭa gĭcango kĭria gĭathondeketwo nĩ Bezaleli mŭrũ wa Uri, mŭrũ wa Huru, kĭarĩ Gibeoni mbere ya hema ĩria nyamũre ya Jehova; nĩ ũndũ ũcio Solomoni na kĭũngano kũu magĩthĩ hau gũtũria ũhoru kuuma kũrĩ Jehova. **6** Solomoni akĭambata kĭgongona-inĩ kũu gĭa gĭcango o hau mbere ya Jehova thĩinĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo, na akĭrutĩra hau igũrũ wakĩo magongona ngiri ĩmwe ma njino. **7** ũtukũ o ro ũcio-rĩ, Ngai akiumĩrĩra Solomoni, akĭmwĩra atĩrĩ, “Hooya kĭria gĭothe ũkwenda nguhe.” **8** Solomoni agĩcookeria Ngai atĩrĩ, “Nĭwekĩire baba Daudi maündũ manene ma ũtugĩ na nĩũndũite mũthamaki ithenya rĭake. **9** Na rĩrĩ, Wee Jehova Ngai, reke ũria werĩire baba Daudi ũhinge, nĭgũkorwo nĩũndũite mũthamaki wa andũ aingĩ o ta rũkũngũ rwa thĩ. **10** He ũũgĩ na ũmenyo, nĭguo ndongoragie andũ aya, nĩ ũndũ-rĩ, nũ ũngĩhota gwatha andũ aya aku aingĩ ũũ?” **11** Ngai akĩra Solomoni atĩrĩ, “Kuona atĩ ũndũ ũyũ nĭguo wendi wa ngoro yaku na ndũnahooya ũtonga, kana kũgĩa indo nyingĩ o na kana gĩtĩo, kana gĩkuũ gĭa thũ ciaku, na kuona atĩ ndũnahooya ũtũire muoyo matukũ maingĩ, no wahooya ũũgĩ na ũmenyo wa gwathaga andũ akwa arĭa ngũtũite mũthamaki wao-rĩ, **12** nĩ ũndũ ũcio nĭkũũheo ũũgĩ na ũmenyo. O na ningĩ nĭngũkũhe ũtonga, na indo nyingĩ o na gĩtĩo, ĩria itarĩ mũthamaki ũrĩ wakorwo nacio mbere ĩyo, na gũtarĩ mũthamaki ũkaagĩa nacio thuutha waku.” **13** Ningĩ Solomoni agĩthĩ Jerusalemu oimĩte handũ harĭa hatũgũru kũu Gibeoni hau mbere ya Hema-ya-Gũtũnganwo. Nake agĩthamakĩra Isiraeli. **14** Solomoni nĩacookanĩrĩrie ngaari cia ita na mbarathi; aarĩ na

ngaari cia ita 1,400 na mbarathi 12,000 ĩria aigĩte matũũra-inĩ manene ma ngaari cia ita, na akaiga ĩria ingĩ hakuĩ nake kũu Jerusalemu. **15** Mũthamaki nĭatũmire betha na thahabu cingĩhe Jerusalemu o ta mahiga, mĩtarakwa nayo yarĩ mĩingĩ o ta mĩkũyũ ĩria ĩrĩ magũrũ-inĩ ma ĩrima. **16** Mbarathi cia Solomoni cioimaga Misiri na kuuma Kilikia, nao onjorithia a mũthamaki maacigũraga kuuma Kilikia. **17** Maagũraga ngaari ĩmwe ya ita kuuma Misiri cekeri 600 cia betha, nayo mbarathi ĩmwe ĩkoima cekeri 150. Ningĩ nĩmacookaga magacitwara ikenderio athamaki othe a Ahiti na a Suriata.

2 Solomoni nĩathanire gwakwo hekarũ ĩtanĩtio na Rĩitwa rĭa Jehova, o na kwĩyakĩra nyũmba yake ya ũthamaki. **2** Nĭandĩkithirie andũ 70,000 a gũkuua mĩrigo, na 80,000 a gwacũhia mahiga ĩrima-inĩ, na anyabara 3,600 a kũmaroraga. **3** Solomoni agĩtũmĩra Hiramũ mũthamaki wa Turo ndũmĩrĩrĩ ĩno: “Ndehithĩria mĩgogo ya mĩtarakwa o ta ũria wekĩire baba Daudi rĩria wamũrehithĩrie mĩtarakwa ya gwaka nyũmba ya ũthamaki ya gũkaraga. **4** Na rĩrĩ, rĩu ndĩ hakuĩ gwaka hekarũ ĩtanĩtio na Rĩitwa rĭa Jehova Ngai wakwa na ndĩmĩamũre ĩtũike yake ya gũcinagĩra ũbumba ũria ũtararĩkaga wega mbere yake, o na ya kũigawo mĩgate ĩria mĩamũre mahinda mothe, na ya kũrutagĩra magongona ma njino o rũciinĩ, na hwaĩ-inĩ, na mĩthenya ya Thabatũ, na hĩndĩ ya Tũrũgamo twa Mweri na ciathĩ ĩria nyamũre cia Jehova Ngai witũ. ũyũ nĩ watho mwandĩke wa Isiraeli wa gũtũura nginya tene. **5** “Hekarũ ĩria ngwaka nĩ nene mũno, tondũ Ngai witũ nĩ mũnene gũkĩra ngai ĩria ingĩ ciothe. **6** No rĩrĩ, nũ ũngĩhota kũmwakĩra hekarũ, kuona atĩ igũrũ, o kũria igũrũ mũno, ndangĩganĩra kuo? Nĩ ndĩkĩrĩ ũ wa kũmwakĩra hekarũ, tĩga no handũ ha gũcinagĩra magongona mbere yake? **7** “Tondũ ũcio-rĩ, ndũmĩra mũndũ mũũgĩ na wĩra wa gwaka indo cia thahabu na betha, na gĭcango o na ĩgera na rangi wa ndathi, na rangi mũtune ta gakarakũ na rangi wa bururu, na mũndũ mũũgĩ na wĩra wa gũkurura mĩcoro, oke arute wĩra Juda na Jerusalemu hamwe na aruti a wĩra akwa arĭa oogĩ na wĩra, arĭa maahaarĩrio nĩ baba Daudi. **8** “O na ningĩ ũndehithĩrie mĩgogo ya mĩtarakwa, na mĩthengera, na mĩthandari yumĩte kũu Lebanoni, tondũ nĩnjũũ andũ aku nĩ oogĩ na ũhoru wa gwatũra mbaũ. Andũ akwa makaarutithanagia wĩra na andũ aku **9** nĩgeetha ũnyonere mbaũ nyingĩ, tondũ hekarũ

ĩria ngwaka no nginya ĩkorwo ĩrĩ nene na ĩrĩ thaka mũno. **10** Nĩngaahe ndungata ciaku iria ciatũura ga mbaũ kori 20,000 cia mũtu wa ngano, na kori 20,000 cia cairi, na mbathi 20,000 cia ndibei, na mbathi 20,000 cia maguta ma mũtamaiyũ.” **11** Nake Hiramũ mũthamaki wa Turo akiandika marũa agĩcookeria Solomoni ũhoro, akiuga atĩrĩ: “Tondũ wa ũria Jehova endete andũ ake-rĩ, nĩagũtuĩte mũthamaki wao.” **12** Nĩngĩ Hiramũ agĩthĩĩ na mbere, akiuga atĩrĩ: “Jehova Ngai wa Isiraeli arogocwo, o we wombire igũrũ na thĩ! Nĩaheete Mũthamaki Daudi mũriũ mũũgĩ, ũheetwo ũhoti wa gwĩciiria na ũkũũrani wa maũndũ, we nĩwe ũgwakĩra Jehova hekarũ o na eyakĩre nyũmba ya ũthamaki. **13** “Nĩngũgũtũmĩra Huramu-Abi, mũndũ mũũgĩ mũno na wĩra, **14** ũria nyina wake oimĩte Dani nake ithe akoima Turo. Nĩarutĩtwo kũruta wĩra wa thahabu na wa betha, na wa gĩcango na wa kĩgera, na wa mahiga na wa mbaũ, na wa ndigi cia rangi wa ndathi na wa rangi wa bururu na wa ndigi cia rangi mũtune ta gakarakũ, na wa gatani ĩria njega. Nĩarĩkĩtie kwĩmenyeria kũruta wĩra wothe wa gũkurura mĩcoro, na no acore mĩcoro ĩria yothe angĩũrwo acore. Nĩakarutithania wĩra na mabundi maku na arĩa a mwathi wakwa, thoguo Daudi. **15** “Rĩu-rĩ, mwathi wakwa nĩagĩtũmĩre ndungata ciake ngano na cairi, na maguta ma mũtamaiyũ na ndibei iria eraniĩre, **16** na ithuĩ nĩtũgũtema mĩgogo yothe ĩria ũbataire kuuma Lebanoni, na tũmĩkũrũkie tũmĩohanĩtie, ĩgereirio iria-inĩ nginya Jopa. Nawe ũgĩcooke ũmĩoe ũmĩtware nginya Jerusalemu.” **17** Nake Solomoni agĩtara ageni othe arĩa maarĩ Isiraeli, thũthũ wa itarana rĩria ithe Daudi aataranĩte; na magĩkorwo maarĩ ageni 153,600. **18** Nake akĩgaya andũ 70,000 ao matuĩke akuui a mĩrigo, na andũ 80,000 ao matuĩke aicũhia a mahiga irĩma-inĩ, hamwe na anyabara 3,600 a kũrũgamĩrĩra andũ makĩruta wĩra.

3 Hĩndĩ ĩyo Solomoni akĩambĩrĩria gwaka hekarũ ya Jehova kũu Jerusalemu Kĩrĩma-inĩ kĩa Moria, harĩa Jehova oimĩrĩire ithe Daudi. Hau nĩho kĩhũhĩro-inĩ kĩa ngano kĩa Arauna ũria Mũjebusi, handũ harĩa Daudi aaheanĩte hekarũ ĩgaakwo. **2** Aambĩrĩrie gwaka mũthenya wa ĩrĩ wa mweri wa keerĩ, mwaka wa ĩna wa ũthamaki wake. **3** Mũthingĩ ũria Solomoni eenjire nĩ ũndũ wa gwaka hekarũ ya Ngai warĩ mikono mĩrongo ĩtandatũ kũraiha na mĩkono mĩrongo ĩrĩ kwarama, gũgĩtũmĩrwo mĩkono ya gĩthimo gĩa tene. **4** Nakĩo gĩthaku kĩrĩa kĩarĩ hau mbere ya hekarũ kĩarĩ kĩa mĩkono mĩrongo ĩrĩ kũraiha, gĩkĩranĩtie warĩ

wa nyũmba ĩyo, na mĩkono mĩrongo ĩrĩ kũraiha na igũrũ. Mwena wa thĩĩnĩ wakĩo akĩũgemia na thahabu ĩria therie. **5** Akĩhũũrĩra nyũmba ĩria nene mbaũ cia mũthengera na agĩcihumbĩra na thahabu ĩria njega mũno, na akĩmĩgemia na mĩcoro ya mikĩndũ na mĩcoro ya irengeeri. **6** Aagemirie hekarũ na tũhiga twa goro. Nayo thahabu ĩria aahũthĩrĩre yarĩ thahabu ya Paravaimu. **7** Nacio mbaũ cia mĩratho, na buremu cia mĩrango, na thingo, na mĩrango ya hekarũ, agĩciagemia na thahabu, na agĩkururithia mĩhiano ya makerubi thingo-inĩ. **8** Nĩngĩ Solomoni agĩaka Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, ũraiha waho waringaine na warĩ wa hekarũ, mĩkono mĩrongo ĩrĩ kũraiha na mĩkono mĩrongo ĩrĩ kwarama. Akĩgemia thĩĩnĩ waho na taranda 600 cia thahabu ĩria njega mũno. **9** ũritũ wa mĩcumarĩ ya thahabu warĩ wa cekeri mĩrongo ĩtano. Nĩngĩ agĩcooka akĩgemia mĩena ya na igũrũ ya hau Hatheru-Mũno na thahabu. **10** Thĩĩnĩ wa Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno nĩakururithirie makerubi meerĩ na akĩmagemia na thahabu. **11** ũraiha wa mathagu ma makerubi wothe warĩ mĩkono mĩrongo ĩrĩ. Ithagu rĩmwe rĩa ikerubi rĩa mbere rĩarĩ rĩa mĩkono ĩtano kũraiha na rĩkahutia rũthingo rwa hekarũ, narĩo ithagu rĩu rĩngĩ o narĩo rĩarĩ rĩa mĩkono ĩtano kũraiha na rĩkahutia ithagu rĩa ikerubi rĩu rĩngĩ. **12** O narĩo ithagu rĩmwe rĩa ikerubi rĩa keerĩ rĩarĩ na ũraiha wa mĩkono ĩtano na rĩkahutia rũthingo rũu rũngĩ rwa hekarũ, na ithagu rĩu rĩngĩ rĩarĩo o narĩo rĩarĩ na ũraiha wa mĩkono ĩtano na rĩkahutia ithagu rĩa ikerubi rĩa mbere. **13** Mathagu ma makerubi maya maarĩ na ũraiha wa mĩkono mĩrongo ĩrĩ. Maicũhĩtio marũgamĩte na magũrũ, na mang'etheire nyũmba nene. **14** Solomoni nĩathondekire gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩa ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi na cia rangi mũtune ta gakarakũ na gĩa gatani ĩria njega, na mĩhiano ya makerubi nĩyatũmĩrĩrwo gĩtambaya-inĩ kũu. **15** Mwena wa mbere wa hekarũ agĩaka itugĩ igĩrĩ, na cieriĩ cieriĩ na ũraiha wa mĩkono mĩrongo ĩtatũ na ĩtano; o gĩtugĩ kĩarĩ na kĩongo igũrũ rĩakĩo kĩa mũigana wa mĩkono ĩtano. **16** Nĩathondekire irengeeri igathikanĩtio, na agĩciigĩrĩra igũrũ rĩa itugĩ icio. Nĩngĩ nĩathondekire mĩhiano igana rĩmwe ya matunda ma makomamanga na akĩmĩnyĩtithania na irengeeri icio ciagathikanĩtio. **17** Aakire itugĩ icio mwena wa mbere wa hekarũ, kĩmwe mwena wa gũthini, na kĩrĩa kĩngĩ mwena wa gathigathini. Kĩa

mwena wa gūthini agīgīta Jakini, na kīa mwena wa gathigathini agīgīta Boazu.

4 Ningī Solomoni agīakithia kīgongona gīa gīcango kīa ūraihi wa mīkono mīrongo īrī, na warī wa mīkono mīrongo īrī, na mīkono ikūmi kūrāiha na igūrū. **2** Agīcooka agīaka itangi inene mūno rīria rietagwo Karia rīa kīgera gītwekie, na rīarī rīa gīthiūrūrī, na rīarī rīa mīkono ikūmi kuuma mwena ūmwe wa mūromo nginya ūrīa ūngī, na mīkono itano kūrāiha na igūrū. Rīathimwo gīthiūrūrī kīarīo rīathiūrūrūkīirio nī rūrigi rwa mīkono mīrongo itātū. **3** Mūhuro wa mūthia warīo, nīrīathiūrūrūkīirio na magemio mahaanaine na ndegwa, o mūkono ūmwe ndegwa ikūmi. Ndegwa icio ciaigītwo mīhari īrī itwekanīirio na Karia kau ikanyitana. **4** Nako Karia kau kaigīrīrwo igūrū rīa mīhiano ya ndegwa ikūmi na igīrī: ithatū ciacio ciarorete mwena wa gathigathini, na ithatū ikarora mwena wa ithiūrū, na ithatū ikarora mwena wa gūthini, ithatū ikarora irathīro. Karia kau kaigīrīrwo igūrū rīacio, nacio ciīga cia na thuutha cia ndegwa icio nīcio ciarorete na kūu thīinī. **5** Ūtungu wa Karia kau waiganaine na rūhī kwarama, naruo rūtirihō rwako rwatarīi ta rūtirihō rwa gīkombe, kana ta gītoka gīcanūku. Karia kau kaiganagīra maaī mbathi 3,000. **6** Ningī agīthondeka irāi ikūmi cia gwīthambīra, na akiīga ithano mwena wa gūthini na ithano mwena wa gathigathini. Indo iria ciahūthagīrwo nī ūndū wa magongona ma njino ciathambagīrio thīinī wacio, no Karia kau geethambagīrwo nī athīnjīri-Ngai. **7** Nīathondekire mīti ikūmi ya kūigīrīrwo matawa ya thahabu, o ta ūrīa mūthondekere wamo watuītwo, na akīmīiga hekarū thīinī, itano akīmīiga mwena wa gūthini na itano mwena wa gathigathini. **8** Agīcooka agīthondeka metha ikūmi, agīciiga thīinī wa hekarū, ithano mwena wa gūthini na ithano mwena wa gathigathini, agīcooka agīthondeka mbakūri 100 cia thahabu cia kūminjaminjīria maaī. **9** Nīathondekire nja ya athīnjīri-Ngai, na nja īrīa nene na mīrango yayo, nayo mīrango akīmīgemia na gīcango. **10** Akīiga Karia kau mwena wa gūthini, koine-inī ya irathīro ya mwena wayo. **11** O na nīathondekire nyūngū na icakūri na mbakūri cia kūminjaminja maaī. Nī ūndū ūcio Huramu akīrīkia wīra wothe ūrīa aheetwo arute nī Mūthamaki Solomoni thīinī wa Hekarū ya Ngai, naguo nī: **12** itugī iria igīrī, na ciongo igīrī iria ciahānaga ta mbakūri irī igūrū wa itugī icio; na irengeeri iria igīrī ciagathīkanītio ta mīnyororo

iria ciagemetie ciongo icio ciarī igūrū wa itugī; **13** na makomamanga marīa 400 ma irengeeri iria igīrī ciagathīkanītio ta mīnyororo (yarī mīhari īrī ya makomamanga o harī kīrengēeri kīmwe, ikagemia ciongo icio ciahānaga ta mbakūri iria ciarī igūrū wa itugī icio); **14** makaari na irāi ciamo; **15** Karia na mīhiano ya ndegwa iria ikūmi na igīrī rungu rwako; **16** nyūngū, na icakūri, na hūūma cia nyama, na indo ciothe iria ciakonainie nacio. Indo icio ciothe Huramu-Abi aathondekeire Mūthamaki Solomoni cia hekarū ya Jehova, ciarī cia gīcango gīkumuthe gīkahenia. **17** Nake mūthamaki aatwekithagīria indo icio kūrīa gwathondekagīrwo indo cia rīūmba kūu werū-inī wa Jorodani gatagatī ga Sukothu na Zarethani. **18** Indo icio ciothe ciathondekithirio nī Solomoni ciarī nyingī mūno, ūū atī ūritū wa gīcango ndwamenyekire ūrīa waiganaga. **19** Ningī Solomoni nīathondekithirie indo ciothe iria ciarī thīinī wa hekarū ya Ngai: aathondekire kīgongona gīa thahabu; na metha cia mīgata īrīa yaigagwo mbere ya Jehova; **20** na mīti ya matawa ya thahabu therie hamwe na matawa mayo ma gwakanaga marī mbere ya harīa haamūre o ta ūrīa gwathanītwo; **21** na wīra wa magemio wa mahūa ma thahabu, na matawa na mīhato (iria ciathondeketwo na thahabu therie); **22** magathī ma kūrēnga ndaambī, ma thahabu therie, na mbakūri cia kūminjaminjīria, na thaani na ngīo cia mwaki; na mīrango ya thahabu ya hekarū: na mīrango ya thīinī ya gūthiī Handūharīa-Hatheru-Mūno, na mīrango ya nyūmba īrīa nene ya Hekarū.

5 Rīrīa wīra wothe ūrīa Solomoni aarutagīra hekarū ya Jehova warikire-rī, akīrehe indo iria ciamūrītwo nī ithe Daudi, nacio nī betha na thahabu na indo cia thīinī, agīciiga harīa haigagwo mīthiithū ya hekarū ya Ngai. **2** Ningī Solomoni agīta athuuri a Isiraēli, na atongoria othe a mīhīrīga, na anene a nyūmba cia andū a Isiraēli, moke Jerusalemu nīguo maambatie ithandūkū rīa kīrikanīro kīa Jehova kuuma Zayuni, Itūūra rīrīa Inene rīa Daudi. **3** Nao andū othe a Isiraēli magīūka hamwe kūrī mūthamaki hīndī ya gīathī, mweri-inī wa mūgwanja. **4** Rīrīa athuuri othe a Isiraēli maakinyire, Alawii makīoya ithandūkū rīu, **5** nao makīambatia ithandūkū, hamwe na Hema-ya-Gūtūnganwo, na indo ciothe iria nyamūre ciarī thīinī wayo. Nao athīnjīri-Ngai, arīa maarī Alawii, magīciambatia; **6** nake Mūthamaki Solomoni

na kiungano gïothe kïa Isiraeli kïrïa giacemanïtie harï we marï mbere ya ithandükü rïu, makïruta magongona ma ng'onde na ng'ombe nyingï müno, üü atï itingïandikirwo müigana wacio kana itarïke. 7 Nao athïnjïri-Ngai magïcooka makïrehe ithandükü rïu rïa kirikanïro kïa Jehova handü harïo harïa haamüre thïinï wa hekarü, üguo nï ta kuuga Handü-harïa-Hatheru-Müno, makïrïga rungu rwa mathagu ma makerubi. 8 Makerubi macio maatambürükïtie mathagu mamogürü rïa harïa haigitwo ithandükü rïu, makahumbïra ithandükü o hamwe na mitï yarïo ya kürïkuua. 9 Mitï ÿyo yarï miraihu müno üü atï mïthia yayo, yumïte ithandükü-inï, nïngïonekanire nï mündü arï hau mbere ya harïa haamüre, no ndïonekaga nï mündü arï nja ya Handü-harïa-Hatheru; na ÿrï o ho ngïnya ümüthï. 10 Thïinï wa ithandükü rïu gütiarï na kïndü kïngï tïga o ihengere iria igïrï Musa aagïte ho rïrïa aarï Horebu, kürïa Jehova aarïkanïre kirikanïro na andü a Isiraeli maarïkia kuuma Misiri. 11 Ningï athïnjïri-Ngai makïehera makïuma Handü-harïa-Hatheru. Athïnjïri-Ngai othe arïa maarï hau nïmetheretie matekürümbüiya ikundi ciao. 12 Nao Alawii othe arïa maarï aini, nïo Asafu, na Hemani na Jeduthuni na ariü ao na andü ao, makïrügama mwena wa irathïro wa kïgongona, mehumbïte gatani iria njega, marï na thaani iria ihüürithanagio ikagamba, na inanda cia mügeeto, na cia kïnübi. Moimïtwo thuutha nï athïnjïri-Ngai 120 makïhuhaga türumbeta. 13 Ahuhi türumbeta na aini makïamükïria na mügambo ümwe magïcookeria Jehova ngaatho na makïmügooa. Marï na türumbeta, na thaani iria ihüürithanagio ikagamba na indo iria ingï cia üini, makïanïrïra makïgooa Jehova na makïina makiugaga atïrï: "Jehova nï mwega; wendo wake ütüraga ngïnya tene." Hïndï ÿyo hekarü ya Jehova ikïiyüra itu, 14 nao athïnjïri-Ngai matingïahotire küruta wïra wao nï ündü wa itu rïu, nïgükorwo riiri wa Jehova nïwaiyüire hekarü ÿyo ya Ngai.

6 Ningï Solomoni akiuga atïrï, "Jehova oigïte atï arïkaraga thïinï wa itu rïrïa itumanu. 2 No rïrï, nïngwakïire hekarü kïrorerwa, handü haku ha gütüüra ngïnya tene." 3 O hïndï ÿyo, kiungano gïothe gïa Isiraeli kirügamïte hau, müthamaki agïkïhügükïra na agïkirathïma. 4 Ningï akiuga atïrï: "Jehova arogoocwo, o we Ngai wa Isiraeli, ürïa ühingïtie na moko make ürïa erïire baba Daudi na kanua gake mwene. Nïgükorwo oigïte atïrï, 5 'Kuuma müthenya ürïa ndaarutire

andü akwa Misiri, ndrï ndathuura itüüra inene mühïrïga-inï o na ümwe wa Isiraeli atï nïguo njakïrwo hekarü itanïtio na Rïitwa rïakwa kuo, o na kana ngaathuura mündü o na ürikü atuïke wa gütongoria andü akwa a Isiraeli. 6 No rïrï, nïthuurïte Jerusalemu nïguo Rïitwa rïakwa rïkarage kuo, na nï thuurïte Daudi athamakïre andü akwa a Isiraeli.' 7 "Baba Daudi niatuïte na ngoro yake gwaka hekarü itanïtio na Rïitwa rïa Jehova, o we Ngai wa Isiraeli. 8 No Jehova eerire baba Daudi atïrï, 'Tondü nïwaatuïte na ngoro yaku künjakïra hekarü itanïtio na Rïitwa rïakwa-rï, nï wekire wega nï gwïciiria üguo ngoro-inï yaku. 9 No rïrï, wee tiwe ügwaka hekarü ÿyo, no nï mürügwo ürïa uumïte müthïimo waku na thakame-inï yaku, ücio nïwe ükaanjakïra hekarü itanïtio na Rïitwa rïakwa.' 10 "Jehova niatüürïtie kïrïkanïro kïrïa eeranïire. Nïnjookete ithenya rïa baba Daudi, na rïu nïnjikarïire gïti gïa üthamaki gïa Isiraeli, o ta ürïa Jehova eeranïire, na nïnjakïte hekarü irïa itanïtio na Rïitwa rïa Jehova, Ngai wa Isiraeli. 11 Hau nïho njigïte ithandükü rïa kirikanïro rïrïa rïigïtwo kïrïkanïro kïrïa Jehova aarïkanïre na andü a Isiraeli." 12 Ningï Solomoni akïrügama mbere ya kïgongona kïa Jehova o hau mbere ya kiungano gïothe gïa Isiraeli, agïtambürükïa moko make. 13 Na rïrï, Solomoni nïathondekete rütara rwa gïcango rwa mikono itano küraiha, na mikono itano kwarama, na mikono itatü küraiha na igürü, na akïrügama gatagatï ka nja ÿyo. Akïrügama rütara-inï igürü na agïturia maru mbere ya kiungano kïu gïothe gïa Isiraeli na akïambararia moko make na igürü. 14 Nake akiuga atïrï: "Wee Jehova, Ngai wa Isiraeli, gütiirï Ngai üngï ühaana tawe, kïu igürü kana gükü thï, o Wee ühingagia kirikanïro gïaku kïa wendo harï ndungata ciaku iria irümagïrïra njïra yaku na ngoro ciao ciothe. 15 Wee nïühingïrie baba Daudi, ndungata yaku, kïrïkanïro gïaku; ündü ürïa weranïire na kanua gaku nïühingïtie na guoko gwaku, o ta ürïa kühaana ümüthï. 16 "Na rïrï, Jehova, Ngai wa Isiraeli, hingïria ndungata yaku baba, Daudi, ciïranïro iria wamwïrïre rïrïa woigire atïrï, 'Ndükaaga mündü wa güikarïra gïti kïa ünene gïa Isiraeli arï mbere yakwa, angïkorwo ariü aku nïmarïthïiaga na mïthïire yagïrïire mbere yakwa kïringana na watho wakwa o ta ürïa wee ütüire üthïiaga.' 17 Na rïrï, Wee Jehova, Ngai wa Isiraeli, reke kiugo giaku kïrïa werïire ndungata yaku Daudi kïhinge. 18 "No kühoteke Ngai agïtüüranie na andü gükü thï? Igürü, o na küürïa

igürü mũno-rĩ, wee ndũngĩganĩra kuo. Hekarũ ĩno njakĩte-rĩ, ndĩkĩrĩ nini makĩria? **19** No o na kũrĩ ũguo-rĩ, thĩkĩrĩria ihooya rĩa ndungata yaku, ĩgĩthaitana ĩguĩrwo tha, Wee Jehova Ngai wakwa. Igua gũkaya na ihooya rĩria ndungata yaku ĩrakũhooya ĩrĩ mbere yaku. **20** Maitho maku maroikara marorete hekarũ ĩno mũthenya na ũtukũ, o handũ haha wee woigire atĩ nĩũgatũma Rĩitwa riaku rĩkoragwo ho. Ũroigua ihooya rĩria ndungata yaku ĩrĩhooyaga ĩrorete handũ haha. **21** Igua gũthaitana kwa ndungata yaku na kwa andũ aku a Isiraeli rĩria mekũhooya marorete handũ haha. Ũigwe ũrĩ kũu igürũ, o kũu gĩkaro gĩaku; na watũigua-rĩ, ũgatũrekerera. **22** “Rĩria mũndũ angĩhĩria mũndũ wa itũũra rĩake na gĩtuĩke no nginya ehĩte, nake oke ehĩtĩre hau mbere ya kĩgongona gĩaku kĩa hekarũ-inĩ ĩno-rĩ, **23** hĩndĩ ĩyo ũkaigua ũrĩ o kũu igürũ, na ũtue itua. Tuithania ndungata ciaku ciira, ũtũme ũria ũhĩtĩrie ũria ũngĩ acookerewo nĩ mahĩtia make maria ekĩte. Nake ũria ũtehĩtie ũmũtue ndehĩtie na ũndũ ũcio wonanie atĩ ti mwĩhia. **24** “Rĩria andũ aku a Isiraeli maahootwo nĩ thũ tondũ nĩmakũhĩtĩrie nao magũcookerere na moimbũre rĩitwa riaku, mahooe magũgũthaitaha marĩ hekarũ-inĩ ĩno-rĩ, **25** hĩndĩ ĩyo ũkaamaigua ũrĩ o kũu igürũ na ũrekere andũ aku a Isiraeli mehĩa mao na ũmacookie bũrũri ũria wamaheire hamwe na maithe mao. **26** “Rĩria igürũ rĩkaahingwo, na mbura yaage kuura tondũ wa ũria andũ aku makũhĩtĩrie, mangĩkaahooya marorete handũ haha, na moimbũre rĩitwa riaku na magarũrũke matigane na mehĩa mao tondũ nĩũmanyamarĩtie-rĩ, **27** hĩndĩ ĩyo ũkaamaigua ũrĩ o kũu igürũ na ũrekere ndungata ciaku, andũ aku a Isiraeli, mehĩa mao. Marute mũtũũrĩre ũria mwagĩrĩru, na ũmoirĩrie mbura bũrũri-inĩ ũcio waheire andũ aku ũtuĩke igai rĩao. **28** “Kũngĩkaagĩa ng’aragu kana mũthiro bũrũri-inĩ, kana mĩgũnda ĩhĩe nĩ mbaa kana mbuu, kana gũũke ngigĩ kana ngũnga, kana thũ imarigiicĩrie itũũra-inĩ rĩmwe rĩao, na mwanangĩko o na ũrĩkũ kana mũrimũ ũngĩgooka-rĩ, **29** na rĩria mũndũ o na ũrĩkũ wa andũ aku a Isiraeli, angĩkaahooya kana athaitane, nĩ ũndũ wa mũndũ kũmenya mĩnyamaro ĩria arĩ nayo, o na ruo, na atambũrũkie moko make amerekeire hekarũ-inĩ ĩno, **30** hĩndĩ ĩyo ũkaamaigua ũrĩ o kũu igürũ gĩkaro-inĩ gĩaku, ũmarekere na ũtuĩre o mũndũ itua kũringana na ũria wothe ekĩte, tondũ we nĩũĩ ngoro yake nĩgũkorwo nowe wiki ũũĩ ngoro cia andũ, **31** nĩgeetha matũũre magwĩtigĩrite, na

mathiige na mĩthĩre yaku rĩria rĩothe marĩtũũraga bũrũri-inĩ ũyũ waheire maithe maitũ. **32** “Ha ũhoru wa mũndũ wa kũngĩ ũria ũtarĩ wa andũ aku a Isiraeli no nĩ oimĩte bũrũri wa kũraya nĩ ũndũ wa ngumo ya rĩitwa riaku inene na ũhoru wa ciiko cia guoko gwaku kũrĩ hinya gũtambũrũkitio, rĩria agooka ahoore erekeire hekarũ ĩno, **33** hĩndĩ ĩyo ũkaamũigua ũrĩ o kũu igürũ gĩkaro-inĩ gĩaku, na mũndũ ũcio wa kũngĩ ũkaamũhingĩria o ũria agakũhooya, nĩgeetha andũ othe a thĩ mamenye rĩitwa riaku na magwĩtigĩre, o ta ũria andũ aku a Isiraeli magwĩtigĩrite, na mamenye atĩ nyũmba ĩno njakĩte, ĩtanĩtio na Rĩitwa riaku. **34** “Rĩria andũ aku maathĩĩ mbaara-inĩ kũrũa na thũ ciao o kũria ũngĩmatũma, nao makũhooe merekeire itũũra rĩrĩrĩ inene ũthuurĩte na hekarũ ĩno njakĩte ĩtanĩtio na Rĩitwa riaku, **35** hĩndĩ ĩyo ũkaigua mahooya mao na gũthaitana kwao ũrĩ kũu igürũ, na ũmatĩrĩrĩre ũhoru-inĩ ũcio wao. **36** “Rĩria makwĩhĩria, nĩgũkorwo gũtirĩ mũndũ ũtehagia, nawe ũmarakarĩre ũmaneane kũrĩ thũ, nacio imatahe ĩmatware bũrũri wa kũraya kana wa gũkuhĩ; **37** nao mangĩcookerera ngoro-inĩ ciao marĩ o kũu bũrũri-inĩ ũria maatahĩrwo, na merire, na magũthaithe marĩ o kũu maatahĩrwo, na moige atĩrĩ, ‘Nĩtwĩhĩtie, na nĩtwĩkĩte mahĩtia na tũgeka maũndũ ma waganu’; **38** no mangĩgũcookerera na ngoro ciao ciothe na muoyo wao marĩ o bũrũri-inĩ ũria maatahĩrwo, na mahooe merekeire bũrũri ũria waheire maithe mao, na merekeire itũũra rĩria inene rĩria ũthuurĩte na merekeire hekarũ ĩno njakĩte ĩtanĩtio na Rĩitwa riaku; **39** hĩndĩ ĩyo ũrĩ o kũu igürũ gĩkaro-inĩ gĩaku, ũkaigua ihooya rĩao na mathaitana mao na ũmatĩrĩrĩre ũhoru-inĩ ũcio wao. Na ũkaarekera andũ aku, o acio makwĩhĩrie. **40** “Na rĩrĩ, Ngai wakwa, ũrohingũra maitho maku, o namo matũ maku mathĩkĩrĩrie mahooya maria marĩhooyagĩrwo handũ haha. **41** “Rĩu gĩũkĩre, Wee Jehova Ngai, na ũũke handũ haku ha kũhurũka, **42** Wee Jehova Ngai, ndũgatiganĩrie ũria waku mũitĩrĩrie maguta.

7 Na rĩrĩ, Solomoni aarĩkia kũhooya-rĩ, mwaki ũkiuma igürũ ũgĩcina iruta rĩa njino na magongona, naguo riiri wa Jehova ũkĩyũra hekarũ. **2** Nao athĩnjĩri-Ngai matingĩahotire gũtoonya hekarũ ya Jehova tondũ riiri wa Jehova nĩwaiyũrĩte kuo. **3** Na rĩria andũ a Isiraeli othe moonire mwaki ũkiuma na igürũ, na riiri wa Jehova ũrĩ igürũ rĩa hekarũ, magĩtura maru hau haarĩtwo mahiga, maturumithĩtie mothĩũ mao thĩ, makĩhooya Jehova na makĩmũcookeria ngaatho,

makiugaga atīrī, “Jehova nī mwega; wendo wake ūtūuraga nginya tene.” 4 Ningī mūthamaki na andū othe makīruta magongona marī mbere ya Jehova. 5 Nake Mūthamaki Solomoni akīruta igongona rīa ng’ombe 22,000 na rīa ng’onde na mbūri 120,000. Nī ūndū ūcio mūthamaki na andū othe makīamūra hekarū ya Ngai. 6 Athīnjīri-Ngai makīhaariā kūruta wīra wao, o nao Alawii makīrūgama marī na indo cia Jehova cia ūini, iria Daudi aathondekete cia kūgoocaga Jehova nacio, nī iria aahūthagira agīcookia ngaatho, akoigaga atīrī, “Wendo wake ūtūuraga nginya tene.” Athīnjīri-Ngai makīluha tūrumbeta twao mang’ethaniire na Alawii, nao andū a Isiraēli othe nīmarūgamīte. 7 Nake Solomoni akīamūra kū gatagatī ka nja, hau mbere ya hekarū ya Jehova, na hau nīho aarūtīire magongona ma njino na maguta na magongona ma ūiguano, tondū kīgongona gīa gīcango kīrīa aathondekete gītingāhotire kūiganīra maruta ma njino, na maruta ma mūtu, na ma maguta. 8 Nī ūndū ūcio Solomoni agīkūngūira gīathī kīu mīthenya mūgwanja, hamwe na andū a Isiraēli othe, nakō kīarī kīūngano kīnene mūno kīa andū moimīte Lebo-Hamathu nginya o Karūū-inī ka Misiri. 9 Mūthenya wa īnana makīgīa na kīūngano nī ūndū nīmarīkītīe gūkūngūira Kwamūrwo gwa kīgongona mīthenya mūgwanja, na magīkūngūira gīathī mīthenya īngī mūgwanja. 10 Mūthenya wa mīrongo īrī na ītatū wa mweri wa mūgwanja, Solomoni akīira andū mainūke, nao makīinūka maiyūrītwo nī gīkeno, na ngoro ciao igacanjāmūka nī ūndū wa maūndū mega marīa Jehova eekīire Daudi na Solomoni, na andū ake a Isiraēli. 11 Rīrīa Solomoni aarīkirie gwaka hekarū ya Jehova na nyūmba ya ūthamaki, na aarīkia gwīka ūrīa wothe eeciirītīe gwīka hekarū-inī ya Jehova o na nyūmba-inī yake ya ūthamaki-rī, 12 Jehova akīmuumīrīra ūtukū, akīmīwīra atīrī: “Nīnjīguite ihooya rīaku, na nīthuurīte handū haha hatūike hekarū yakwa ya kūrutagīrwo magongona. 13 “Rīrīa īngīhinga īgūrū nayo mbura yaage kuura, kana njathe ngīgī cianange būrūrī kana ndūme mūthīro kūrī andū akwa, 14 andū acio akwa, o acio metanītīo na rītwa rīakwa, mangīkenyīihia na maahooe, na marongorie ūthīu wakwa, na matigane na njira ciao cia waganu, hīndī īyo nīngamaigua ndī o īgūrū, na nīngamarekera mehīa mao na honie būrūrī wao. 15 Na rīrī, maitho makwa nīmekūhingūka, namo matū makwa maigue mahooa marīa mahooeirwo handū

haha. 16 Nīthuurīte na ngaamūra hekarū īno nīgeetha Rītwa rīakwa rītūire kuo nginya tene. Maitho makwa na ngoro yakwa īgūtūūra kuo hīndī ciothe. 17 “Na ha ūhoro waku, ūngīthiāga na mīthīire īrīa yagīrīre o ta ūrīa thoguo Daudi aathiāga, na wikage maūndū mothe marīa ngwathīte, na ūmenyagīrīre kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrīrwo na mawatho makwarī, 18 nīngahaanda gītī gīaku kīa ūnene, o ta ūrīa ndarīkanīire na thoguo Daudi rīrīa ndamwīrīre atīrī, ‘Wee ndūkaaga mūndū wa gūthamakīra Isiraēli.’ 19 “No rīrī, ūngīkahutatīra na ūtiganīre kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrīrwo, na maathani marīa ngūheete, na ūthīi gūtungatīra ngai īngī na gūcihooya-rī, 20 hīndī īyo nīngamunya Isiraēli kuuma būrūrī wakwa, ūrīa ndīmaheete, na ndiganīrie hekarū īno nyamūrīte ītanio na Rītwa rīakwa. Ngaamītua o kīndū gīa kuunagwo thimo na gīa gūthekeerewo nī andū othe. 21 O na gūtūika hekarū īno nīguo īrī nene, arīa othe makaahītūka gīra ho nīmakamaka na moige atīrī, ‘Nī kīi gītūmīte Jehova eke būrūrī ūyū na hekarū īno ūndū ta ūyū?’ 22 Andū nīmagacookia moige, atīrī, ‘Nī tondū nīmatiganīrie Jehova, o we Ngai wa maithe mao, ūrīa wamarutire būrūrī wa Misiri, na makīhīmbīria ngai īngī, magīcihooya na magīcitungatīra, nīkō amarehithīrie mwanangīko ūyū wothe.’”

8 Thuutha wa mīaka mīrongo īrī, ihinda rīrīa Solomoni aahūthīrīre gwaka hekarū ya Jehova o na nyūmba yake ya ūthamaki-rī, 2 Solomoni nīaakire rīngī matūūra marīa aaheetwo nī Hīramu, na akīmahe andū a Isiraēli matūūre thīinī wamo. 3 Solomoni agīcooka agīthī Hamathu-Zoba na akīrītaha. 4 Ningī agīcooka agīaka Tadimori kūu werū-inī na matūūra manene mothe marīa aakīte kūu Hamathu ma kūigwo indo. 5 Nīaakire Bethi-Horoni ya Mwena wa Igūrū, na Bethi-Horoni ya Mwena wa Mūhuro rīngī, marī matūūra manene mairige, marī na thingo, na ihingo, na mīgīko ya igera, 6 o ūndū ūmwe na Baalathu, na matūūra make mothe manene ma kūiga indo, na matūūra make mothe manene ma ngaari cia mbaara na mbarathi ciake, na agīaka kīrīa gīothe eerīrīrie kūu Jerusalemu, na Lebanoni, o na kūndū guothe būrūrī-inī ūrīa aathanaga. 7 Andū othe arīa maatigaire kuuma kūrī Ahiti, na Aamori, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi (nao andū acio matiarī Aisiraēli), 8 ūguo nī kuuga atī, njiaro ciao iria ciatigarīte būrūrī-inī, iria andū a Isiraēli mataaninīte, acio nīo maandīkithirio

nĩ Solomoni matuĩke ngombo ciake cia kũrutithio wĩra na hinya, na noguo gũtũire nginya ũmũthĩ. 9 No Solomoni ndaatuire andũ a Isiraeli ngombo cia wĩra wake; acio nĩo maarĩ andũ ake a kũrũa mbaara, o na aathi a anene ake, na aathi a ngaari ciake cia ita, na atwari a ngaari icio. 10 O na ningĩ no-o maarĩ atongoria anene a Mũthamaki Solomoni, maarĩ anene 250 a kũrũgamĩrĩra andũ acio. 11 Solomoni akĩruta mwarĩ wa Firaũni kuuma Itũũra Inene rĩa Daudi, akĩmũrehe nyũmba ya ũthamaki rĩa aamwakĩire, tondũ oigire atĩrĩ, “Mũtũmia wakwa ndangĩtũũra nyũmba ya Mũthamaki Daudi, mũthamaki wa Isiraeli, nĩgũkorwo kũndũ kũrĩa ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rĩtoonyete nĩ gũtheru.” 12 Igũrũ rĩa kĩgongona kĩa Jehova kĩrĩa Solomoni aakĩte mbere ya gĩthaku, hau nĩho Solomoni arutĩire Jehova maruta ma njino, 13 O ta ũrĩa maabataranĩte kũrutwo o mũthenya nĩ ũndũ wa maruta marĩa Musa aathanĩte ma Thabatũ, na ma Tũrũgamo twa Mweri, na ma ciathĩ ithatũ cia o mwaka, nĩcio Gĩathĩ kĩa Mĩgate itarĩ Mũkĩre Ndawa ya Kũĩmbia, na Gĩathĩ gĩa Ciumia, na Gĩathĩ gĩa Ithũnũ. 14 Kũrũmanĩrĩra na wathani ũrĩa watũitwo nĩ ithe Daudi, nĩamũrire ikundi cia athĩnjĩri-Ngai nĩ ũndũ wa mawĩra mao, o na Alawii nĩguo matongoragie hĩndĩ ya kũgooca na ningĩ mateithagĩrĩrie athĩnjĩri-Ngai kũringana na mabataro ma o mũthenya. Ningĩ nĩamũrire ikundi cia arangĩri a ihingo marangagĩre ihingo mwanya mwanya, tondũ ũguo nĩguo Daudi, mũndũ wa Ngai, aathanĩte. 15 Nao matiatigire kũrũmĩrĩra watho ũrĩa mũthamaki aathĩte athĩnjĩri-Ngai kana Alawii ũndũ-inĩ o wothe hamwe na ũmenyereri wa igĩna. 16 Wĩra wa Solomoni wothe nĩwahingirio kuuma mũthenya ũrĩa mũthingi wa hekarũ ya Jehova wakĩrwo nginya ikĩrĩka. Nĩ ũndũ ũcio hekarũ ya Jehova ikĩrĩkio gwakwo. 17 Ningĩ Solomoni agĩthĩ Ezioni-Geberi na Elathu hũgũrũrũ-inĩ cia Edomu. 18 Nake Hiram akĩmũtũmĩra marikabu irũgamĩrĩrwo nĩ anene ake, andũ arĩa mooĩ ũhoru wa iria. Andũ acio, hamwe na andũ a Solomoni magĩtwarithia marikabu nginya Ofiri na magĩcooka makĩrehe taranda 450 cia thahabu, iria maatwarĩire Mũthamaki Solomoni.

9 Rĩrĩa mũthamaki-mũndũ-wa-nja wa Sheba aiguiru ngumo ya Solomoni, agĩũka Jerusalemu kũmũgeria na ciũria nditũ. Agĩkinya arĩ na mũtongoro mũnene ma, wa ngamĩra ikuuĩte mahuti marĩa manungi wega, na thahabu nyingĩ mũno, na tũhiga twa goro, agĩthĩ harĩ Solomoni, akĩaria nake maũndũ mothe marĩa

maarĩ meciiria-inĩ make. 2 Nake Solomoni agĩcookia ciũria ciake ciothe; gũtirĩ ũndũ o na ũmwe aaremĩrwo nĩkũmũtaarĩria. 3 Rĩrĩa mũthamaki-mũndũ-wa-nja ũcio wa Sheba onire ũũgĩ wa Solomoni, o na nyũmba ya ũthamaki rĩa aakĩte, 4 na irio iria ciarĩ metha-inĩ yake, na ũrĩa anene ake maikaraga metha-inĩ, na ũrĩa ndungata iria ciatungataga ciehumbĩte, na ũrĩa akuui ikombe mehumbĩte nguo ndaaya, na maruta ma njino marĩa aarutagĩra hekarũ-inĩ ya Jehova, agĩkĩgega mũno. 5 Akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Ūhoru ũrĩa ndaiguiru ndĩ o bũrũri-inĩ wakwa ũkonĩ maũndũ marĩa wikĩte o na ũũgĩ waku nĩ ma ma. 6 No ndietĩkirie ũrĩa moigaga nginya rĩrĩa ndĩrokire na ndĩreyonera na maitho makwa niĩ mwene. Tithirũ, ũrĩa ndeerirwo o na ti nuthu ya ũnene wa ũũgĩ waku; nĩũkĩrĩte mũno makĩria ũhoru ũrĩa ndaiguĩte. 7 Kaĩ gũkena nĩ andũ aku-ĩ! Ningĩ gũkena nĩ anene aku arĩa marũgamaga mbere yaku hĩndĩ ciothe makaiguaga ũũgĩ waku! 8 Jehova Ngai waku arogocwo, ũria ũkenetio nĩwe, na agagũkarĩria gĩtĩ-inĩ gĩake kĩa ũnene ũrĩ mũthamaki wa gũthamaka nĩ ũndũ wa Jehova Ngai waku. Tondũ wa ũrĩa Ngai waku endete Isiraeli, na akeerĩria kũmanyiitĩrĩra nginya tene-rĩ, nĩagũtuĩte mũthamaki ũmathamakagĩre, nĩgeetha ũtũurie kĩhooto na ũthingu.” 9 Ningĩ akĩhe mũthamaki taranda 120 cia thahabu, na mahuti marĩa manungi wega maingĩ mũno na tũhiga twa goro. Gũtiakoretwo mahuti manungi wega ta macio mũthamaki-mũndũ-wa-nja ũcio wa Sheba aaheire Mũthamaki Solomoni. 10 (Nao andũ a Hiram na andũ a Solomoni nĩmarehire thahabu kuuma Ofiri; o na nĩmarehire mitĩ ya mũthandari na tũhiga twa goro. 11 Mũthamaki aahũthĩrĩre mũthandari iyo gwaka ngathĩ cia hekarũ ya Jehova o na cia nyũmba ya ũthamaki, na gũthondekera aini inanda cia mũgeeto o na cia kĩnũbi cia kũhũrwo. Gũtiarĩ indo ta icio cionetwo Juda mbere iyo.) 12 Mũthamaki Solomoni nĩaheire mũthamaki-mũndũ-wa-nja wa Sheba kĩrĩa gĩothe eerĩrĩrie na kĩrĩa eetirie; akĩmũhe indo makĩria ma iria we aamũreheire. Mũthamaki mũndũ-wa-nja ũcio akiumagara hamwe na ndungata ciake, agĩcooka bũrũri wake mwene. 13 Ūritũ wa thahabu rĩa Solomoni aamũkagĩra o mwaka warĩ wa taranda 666, 14 itataranĩrwo na igooti rĩrĩa rĩarehagwo nĩ athũgũri na onjorithia. Ningĩ athamaki othe a Arabia na abarũthi a bũrũri nĩmarehagĩra Solomoni thahabu na betha. 15 Mũthamaki Solomoni agĩthondeka ngo nene 200 cia thahabu hũire; o imwe

yathondeketwo na ūritū wa beka 600 cia thahabu. **16** Ningī agīthondeka ngo 300 cia thahabu hūire, o ĩmwe yathondeketwo na thahabu ya ūritū wa beka 300. Mūthamaki agīciiga Nyūmba ya Ūthamaki ĩrīa yetagwo Mūtītū wa Lebanoni. **17** Ningī mūthamaki agīthondeka gītī kīnene kīa ūthamaki kīgemetio mwena wa na thīinī na mīguongo, na mwena wa na nja gīkagemio na thahabu therie. **18** Gītī kīu kīa ūnene kīarī na ngathī ya makinya matandatū, na gaturwa ga thahabu ga gūkinyithia magūrū kanyīitithanītio nakīo. Mīena-inī yeerī ya gītī kīu yarī na handū ha kūgīrīra moko, na nī haarī na mīhiano ya mīrūūthi ĩrūgamīte mīena-inī yeerī ya moko macio. **19** Mīhiano ikūmi na ĩrī ya mīrūūthi yarūgamītio ngathī-inī ĩyo ya makinya matandatū, narīo o ikinya rīa ngathī rīarī na mīhiano wa mīrūūthi o mwena. Gūtīarī gītī kīngī ta kīu gīathondeketwo mbere ĩyo ūthamaki-inī ūngī o wothe. **20** Indo ciothe iria Mūthamaki Solomoni aanyuugāra ciarī cia thahabu, na indo ciothe cia nyūmba iria ciarī Nyūmba ya Ūthamaki ĩrīa yetagwo Mūtītū wa Lebanoni ciarī cia thahabu therie. Gūtīarī kīndū gīathondeketwo na betha, nīgūkorwo betha yatuagwo kīndū gītārī bata mūno matukū-inī macio ma Solomoni. **21** Mūthamaki aarī na marikabu nyingī cia wonjoria iria ciarūgamagīrīrwo nī andū a Hīramu. Ciacookaga o riita rīmwe thīinī wa mīaka ĩtatū, ikuuīte thahabu, na betha, na mīguongo, na ngīma, na nūgū. **22** Mūthamaki Solomoni aarī na ūtonga na ūūgī mūingī gūkīra athamaki arīa angī othe a thī. **23** Athamaki othe a thī nīmacaragia ūrīa mangīona Solomoni nīguo maigue ūūgī ūrīa Ngai eekīrite ngoro-inī yake. **24** Andū arīa mookaga kūmuona mwaka o mwaka nīmamūrehagīra iheo, nacio nī indo cia betha na thahabu, na nguo ndaaya, na indo cia mbaara, na mahutī manungī wega, na mbarathi na nyūmbū. **25** Solomoni aarī na nyūmba 4,000 cia mbarathi na ngaari cia ita, na mbarathi 12,000 iria ciaigītwo matūūra-inī manene ma ngaari cia ita, na akaiga iria ingī hakuhī nake kūu Jerusalemu. **26** Nake nīathaga athamaki othe kuuma Rūūī rwa Farati nginya būrūrī wa Afīlisti, o nginya mūhaka-inī wa būrūrī wa Misiri. **27** Mūthamaki nīatūmire betha cingīhe Jerusalemu o ta mahiga, nayo mītarakwa yarī mīingī o ta mītī ya mīkūyū ĩrīa ĩrī magūrū-inī ma ĩrīma. **28** Mbarathi cia Solomoni ciarehetwo kuuma būrūrī wa Misiri, na kuuma mabūrūrī marīa mangī mothe. **29** Maūndū marīa mangī makonīī wathani wa Solomoni, kuuma o

kīambīrīria nginya kīrīkīro-rī, githī matiandīkītwo maandīko-inī ma Nathani ūrīa mūnabīi, na ūrathi-inī wa Ahija ūrīa Mūshiloni, na cioneki-inī cia Ido ūrīa wonaga maūndū makonīī Jeroboamu mūrū wa Nebatī? **30** Solomoni aathamakīire Isiraēli rīothe arī Jerusalemu mīaka mīrongo ĩna. **31** Agīcooka akīhurūka hamwe na maithe make, na agīthikwo itūūra inene rīa ithe Daudi. Nake mūrīū Rehoboamu agītūika mūthamaki ithenya rīake.

10 Rehoboamu nīathiire Shekemu, nīgūkorwo andū a Isiraēli othe nīmathiite kuo makamūtue mūthamaki. **2** Rīrīa Jeroboamu mūrū wa Nebatī aagūire ūhoru ūcio (tondū aarī būrūrī wa Misiri, kūrīa oorīre eherere Mūthamaki Solomoni), akiuma kūu Misiri, akīinūka. **3** Nī ūndū ūcio andū a Isiraēli magītūmanīra Jeroboamu, nake Jeroboamu hamwe na Isiraēli rīothe magītīhī kūrī Rehoboamu, makīmwīra atīrī: **4** “Thoguo nīatūigīrīire icooki iritū, no rīu tūhūthīrie wīra ūcio mūrītū na icooki rīu iritū rīrīa atūigīrīire na nītūrīgūtungatagīra.” **5** Rehoboamu akīmacookeria atīrī, “Thīī mūgaacooka kūrī nīi thuutha wa mīthenya ĩtatū.” Nī ūndū ūcio andū acio magītīhī. **6** Thuutha ūcio Mūthamaki Rehoboamu akīhooya kīrīra kūrī athuuri arīa maatungatagīra ithe Solomoni rīrīa aarī muoyo. Akīmooria atīrī, “Mūngīndaara atīa nīguo njookerie andū acio ūhoru?” **7** Nao makīmūcookeria atīrī, “Ūngītūika mūtaana kūrī andū acio, na ūmakenie, na ūmacookerie na njīra njagīrīru-rī, megītūūra maarī ndungata ciaku hīndī ciothe.” **8** No Rehoboamu akīregana na ūtaaro ūrīa athuuri maamūheire, na akīhooya kīrīra kuuma kūrī aanake a rīika rīake arīa maamūtungatagīra. **9** Nake akīmooria atīrī, “Inyuī mūngīndaara atīa? Andū acio maranjīra ūū, ‘Tūhūthīrie icooki rīrīa thoguo aatūigīrīire. Tūngīmacookeria atīa?’” **10** Aanake acio a rīika rīake makīmūcookeria atīrī, “Cookeria andū acio makwīrite atīrī, ‘Thoguo nīatūigagīrīra icooki iritū, no wee tūhūthīrie icooki rīu,’ ūmeere atīrī, ‘Kaara gakwa ka mūira nī gatungu gūkīra njohero ya baba. **11** Baba aamūigīrīire icooki iritū, no nīi nīngūrīritūhīa makīria. Baba aamūhūūraga na iboko, no nīi ndīrīmūhūūraga na tūng’aurū.’” **12** Thuutha wa mīthenya ĩtatū Jeroboamu na andū a Isiraēli othe magīcooka kūrī Rehoboamu, o ta ūrīa mūthamaki oigīte, “Nīmūgaacooka kūrī nīi thuutha wa mīthenya ĩtatū.” **13** Nake mūthamaki akīmacookeria ehīte mūno. Akīregana na ūtaaro ūrīa aaheetwo nī athuuri, **14** akīrūmīrīra ūtaaro wa aanake,

akiuga atiri, “Baba niamurituhurie icooki, no ni nginguriruthia makiria. Baba aamuhuuraga na iboko, no ni ndirimuhuuraga na tung’auru.” 15 Ni undu ucio muthamaki ndaigana guthikiria andu acio, tondū maundu macio meekikire moimite kuri Ngai, nigu kiugo kihingio kiria Jehova eerire Jeroboamu muru wa Nebati na kanua ka Ahija uria Mushiloni. 16 Riria andu a Israeli othe moonire ati muthamaki ucio niarega kumathikiria, magicookeria muthamaki atiri: “Turi na igai ririkū harī Daudi, na ni gicunji kirikū turi nakio harī muru wa Jesii? Cooka hema-ini ciaku, wee Israeli! Wee Daudi-ri, menyerera nyumba yaku wee mwene!” Ni undu ucio andu a Israeli othe makinuka. 17 No andu a Israeli aria maatuuraga matuura-ini ma Juda-ri, Rehoboamu agithi na mbere kumathamakira. 18 Muthamaki Rehoboamu agituma Adoniramu uria warī murugamiriri wa andu aria maarutithagio wira na hinya; no andu a Israeli makimuhura na mahiga nyuguto, agikua. No riri, Muthamaki Rehoboamu nietharire, akishaica ngaari yake ya ita, akiurira Jerusalemu. 19 Ni undu ucio andu a Israeli makoretwo maremeire nyumba ya Daudi nginya umuthi.

11 Riria Rehoboamu aakinyire Jerusalemu, akiungania andu a kuuma nyumba ya Juda na Benjamini, andu a kurua mbaara 180,000, nigeetha makaru na Israeli, nigu macookerie Rehoboamu uthamaki. 2 No riri, kiugo kia Jehova gigininyira Shemaia mundu wa Ngai, akirwo atiri, 3 “Thi wira Rehoboamu muru wa Solomoni muthamaki wa Juda, na wira andu a Israeli othe kuu Juda na Benjamini atiri, 4 ‘Jehova ekuuga uu: Tigai kwambata mukahurane na ariu a ithe wanyu. O mundu wothe wanyu niacooke mucii, nigukorwo ni ni njikite undu uyū.” Ni undu ucio magithikira ciugo cia Jehova na magitiganiria uhoru wa guthi kuhithukira Jeroboamu. 5 Rehoboamu agitura Jerusalemu na agika matuura ma ugitari kuu Juda, namo ni maya: 6 Bethlehemu, na Etamu, na Tekoa, 7 na Bethi-Zuru, na Soko, na Adulamu, 8 na Gathu, na Maresha, na Zifu, 9 na Adoraimu, na Lakishi, na Azeka, 10 na Zora, na Aijaloni, na Hebironi. Maya maarī matuura manene mairigirwo na thingo cia hinya kuu Juda na Benjamini. 11 Agikira ugitari wamo hinya na akiga anene a mbutu cia mbaara kuo, o hamwe na mithiithu ya irio, na maguta ma mitamaiyu, na ndibe. 12 Niaigire ngo na matimu matuura-ini macio

manene, na agituma magie hinya muno. Ni undu ucio Juda na Benjamini gugituka gwake. 13 Nao athinjiri-Ngai na Alawii kuuma ng’ongo ciao ciothe kuu Israeli guothe maarī mwena wake. 14 Nigukorwo Alawii nimatiganirie urithio wao na indo ciothe, magituka Juda na Jerusalemu, nigukorwo Jeroboamu na ariu ake nimamagiririe kuruta wira ta athinjiri-Ngai a Jehova. 15 Nake agithuura athinjiri-ngai ake mwene ni undu wa kundu kuria gutuguru, na ni undu wa kurutira magongona mihianano ya mburi na ya nja uria aathondekete. 16 Andu othe a kuuma kuri o mhiriga wa Israeli aria maahaaririe ngoro ciao kumaatha Jehova, Ngai wa Israeli, magikirumira Alawii nginya Jerusalemu makarutire Jehova Ngai wa maithe mao magongona. 17 Makongerera uthamaki wa Juda hinya na makinyitirira Rehoboamu muru wa Solomoni handu ha miaka itatu, na ihinda ru nimathiiaga na mithiire ya Daudi na ya Solomoni. 18 Nake Rehoboamu niahirie Mahalathu, uria warī mwarī wa muriu wa Daudi wetagwo Jerimothu na wa Abihaili mwarī wa muru wa Jesii wetagwo Eliabu. 19 Nake akimuciarira aanake aya: Jeushu, na Shemaria, na Zahamu. 20 Ningi akihikia Maaka mwarī wa Abisalomu, uria wamuciarire Abija, na Atai, na Ziza na Shelomithu. 21 Rehoboamu niendire Maaka mwarī wa Abisalomu gikira atumia aria angī othe na gikira thuriya ciake ciothe. Atumia ake othe maarī 18 na thuriya 60, ciana cia aanake 28, na cia airitu 60. 22 Rehoboamu niathurire Abija muru wa Maaka atuke muriu munene wa ariu a ithe acio angī nigeetha akaamutua muthamaki. 23 Niatumirire ugi, akihurunjira ariu ake amwe ng’ongo-ini ciothe cia Juda na Benjamini, na akimahurunjira matuura-ini mothe manene maria maarī mairigire. Niamahere mithiithu miganu, na akimacarira o mundu atumia aingi.

12 Thuutha wa Rehoboamu kwihaanda ta muthamaki na gukorwo agite na hinya, we hamwe na Israeli yothe nimatiganirie watho wa Jehova. 2 Tondū wa gukorwo matari ehokeku harī Jehova, Shishaka muthamaki wa Misiri niatharikire Jerusalemu mwaka wa gatano wa Muthamaki Rehoboamu. 3 Aari na ngaari cia mbaara 1,200 na andu aria mathiiaga mahaicite mbarathi 60,000, na thigari itangitarka cia kuuma Alubi, na Asukii, na Akushi aria mookite nake kuuma Misiri, 4 agitaha matuura manene maria maarī mairigire ma Juda na

agĩthĩ nginya Jerusalemu. **5** Nake mūnabii Shemaia agĩũka kūrĩ Rehoboamu o na kūrĩ atongoria a Juda arĩa moonganite kũu Jerusalemu nĩ ūndũ wa gwītigĩra Shishaka, akĩmeera atĩrĩ, “Jehova ekuuga ūũ: ‘Nīmūndiganĩirie; na nĩ ūndũ ūcio, o na nĩ ngūmūtiganĩria moko-inĩ ma Shishaka.’” **6** Atongoria a Isiraeli hamwe na mūthamaki makĩnyihia, makiuga atĩrĩ, “Jehova nĩ wa kihooto.” **7** Rĩrĩa Jehova onire atĩ nĩmenyihĩtie-rĩ, ndūmĩrĩri ĩno ya Jehova ĩgĩkinĩyĩra Shemaia akĩrwo atĩrĩ: “Kuona atĩ nĩmenyihĩtie-rĩ, ndikūmananga no nĩngūmahonokia o narua. Mang’ũrĩ makwa matigūtĩrĩrio Jerusalemu na kũhũthĩra guoko gwa Shishaka. **8** No rĩrĩ, megũtuika ndungata ciake, nĩgeetha mamenye ūtiganu wa kũndungatĩra na gũtungatĩra athamaki a mabūrĩri ma kũngĩ.” **9** Rĩrĩa Shishaka mūthamaki wa Misiri aatharĩkĩire Jerusalemu-rĩ, agĩkuua igĩina cia hekarũ ya Jehova na igĩina cia nyũmba ya ūthamaki. Aakuuire indo ciothe, o hamwe na ngo cia thahabu iria Solomoni aathondekithĩtie. **10** Nĩ ūndũ ūcio Mūthamaki Rehoboamu agĩthondeka ngo cia gĩcango handũ ha icio cia mbere, agĩcinengera anene a arangĩri arĩa maakaraga itoonyero-inĩ rĩa nyũmba ya ūthamaki. **11** Rĩrĩa rĩothe mūthamaki aathiiaga hekarũ ya Jehovah-rĩ, arangĩri acio maathiiaga hamwe nake makuuĩte ngo icio, na thuutha wa ūguo magacicookia nyũmba-inĩ ya arangĩri. **12** Tondũ Rehoboamu nĩenyihirie, Jehova nĩamwehereirie marakara make, na ndaigana kũmũniina o biũ. Ti-itherũ nĩ kwarĩ na maũndũ mamwe mega kũu Juda. **13** Mūthamaki Rehoboamu nĩehaandire wega kũu Jerusalemu na agĩthĩ o na mbere arĩ mūthamaki. Aarĩ na ūkũrũ wa mĩaka mĩrongo ĩna na ūmwe rĩrĩa aatuĩkire mūthamaki, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ikũmi na mũgwanja itũũra-inĩ inene rĩrĩa Jehova aathuurĩte kuuma mĩhĩrĩga-inĩ yothē ya Isiraeli nĩgeetha Rĩitwa rĩake rĩtũũre kuo. Nyina etagwo Naama, na aarĩ Mũamoni. **14** Nĩekire maũndũ mooru tondũ ndaatuĩte na ngoro yake kũrongoria Jehova. **15** Na ha ūhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Rehoboamu kuuma kĩambĩrĩria nginya mūthia-rĩ, gĩthĩ matiandĩkĩtwo maandiko-inĩ ma Shemaia ūrĩa mūnabii, na ma Ido ūrĩa muoni-maũndũ marĩa maarĩtie ūhoru wa njjarwa? Gwatũũraga mbaara gatagatĩ ka Rehoboamu na Jeroboamu. **16** Rehoboamu akĩhurũka hamwe na maithe make na agĩthikwo o kũu Itũũra-inĩ Inene rĩa

Daudi. Nake mūrĩũ Abija agĩtuika mūthamaki ithenya rĩake.

13 Mwaka wa ikũmi na ĩnana wa ūthamaki wa Jeroboamu nĩguo Abija aatuĩkire mūthamaki wa Juda, **2** na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka ĩtatũ. Nyina eetagwo Maaka mwarĩ wa Urieli wa Gibea. Nĩ kwarĩ mbaara gatagatĩ ka Abija na Jeroboamu. **3** Abija aathiiire mbaara-inĩ arĩ na mbūtũ ya thigari irĩ ūhoti 400,000, nake Jeroboamu akĩara mbūtũ yake ya thigari irĩ ūhoti 800,000. **4** Abija akĩrũgama igũrũ rĩa Kĩrĩma kĩa Zemaraimu, būrũri-inĩ ūrĩa wa irĩma wa Efiraimu, akiuga atĩrĩ, “Jeroboamu na Isiraeli inyuothe, ta thikĩrĩria! **5** Kaĩ mũtooĩ atĩ Jehova, Ngai wa Isiraeli, nĩaheanite ūthamaki wa Isiraeli moko-inĩ ma Daudi na njiaro ciake nginya tene na ūndũ wa kĩrikanĩro gĩa cumbĩ? **6** No rĩrĩ, Jeroboamu mūrũ wa Nebati, ūmwe wa anene a Solomoni mūrũ wa Daudi, nĩaremeire mwathi wake. **7** Imũndũ imwe cia tũhũ nĩcionganire hamwe nake, na makĩregana na Rehoboamu mūrũ wa Solomoni rĩrĩa aarĩ mwĩthĩ na ataahotaga gũtua itua, na ndaarĩ na hinya wa kũmeetiiria. **8** “Na rĩrĩ, mwĩciirĩtie ūrĩa mũkũregana na ūthamaki wa Jehova, ūrĩa ūrĩ moko-inĩ ma njiaro cia Daudi. Ti-itherũ mūrĩ mbūtũ nene ya ita, na mūrĩ na njaũ cia thahabu iria ciathondekirwo nĩ Jeroboamu ituĩke ngai cianyu. **9** No githĩ mũtiaingathire athĩnjĩri-Ngai a Jehova, arĩa maarĩ arĩũ a Harũni, na Alawii, na mũgĩthuurĩra athĩnjĩri-ngai anyu kĩũmbe o ta ūrĩa andũ a mabūrũri marĩa mangĩ mekaga? Ūrĩa wothē ūũkaga kwĩyamũra na gategwa na ndũrũme mũgwanja atuĩkaga mũthĩnjĩri-ngai wa indo itarĩ ngai. **10** “No ithuĩ-rĩ, Jehova nĩwe Ngai witũ, na tũtimūtiganĩirie. Athĩnjĩri-Ngai arĩa matungataga Jehova nĩ arĩũ a Harũni, na mateithagĩrĩrio nĩ Alawii. **11** O rũciĩni na hwaĩ-inĩ nĩmarutagĩra Jehova maruta ma njino na ūbumba ūrĩa ūnungaga wega. Nĩmaigagĩrĩra mĩgate metha-inĩ ĩrĩa theru, na makagwatia matawa marĩa maigĩrĩrwo mūtĩ-inĩ wa thahabu wamo o hwaĩ-inĩ. Ithuĩ nĩtũrũmĩtie maũndũ marĩa Jehova Ngai witũ endaga. No inyuĩ nĩmũmūtiganĩirie. **12** Ngai arĩ hamwe na ithuĩ; we nĩwe mūtongoria witũ. Athĩnjĩri-Ngai ake na tũrumbeta twao nĩo marĩgambia mũgambo wa mbaara ya kũmũkĩrĩra inyuĩ. Andũ a Isiraeli, tigai kũrũa na Jehova, Ngai wa maithe manyu, nĩgũkorwo mũtingĩhootana.” **13** No rĩrĩ, Jeroboamu nĩatũmĩte ikundi cia thigari thuutha wao, nĩgeetha amatharĩkire arĩ na mbere ya Juda nao arĩa

maamoheirie marĩ thuutha wao. **14** Juda nĩmehũgũrĩre na makĩona atĩ nĩmatarĩkĩrwo kuuma na mbere na kuuma na thuutha. Hĩndĩ ĩyo magĩkaĩra Jehova. Nao athĩnjĩri-Ngai makĩhuha tũrumbeta twao, **15** nao andũ a Juda makiugĩrĩria na mũgambo wa mbaara. Hĩndĩ ĩyo maanagĩrĩra na mũgambo wa mbaara, Ngai akĩharaganĩa Jeroboamu na Isiraeli rĩothe mbere ya Abija na andũ a Juda. **16** Andũ a Isiraeli makĩũrĩra andũ a Juda, nake Ngai akĩmaneana moko-inĩ mao. **17** Abija na andũ ake makĩmahũũra mbaara nene, ngĩnya andũ a Isiraeli 500,000 arĩa maarĩ ũhoti makĩũragwo. **18** Andũ a Isiraeli magĩtoorio mbaara-inĩ ĩyo; nao andũ a Juda magĩtuĩka atooria tondũ nĩmehokire Jehova, Ngai wa maithe mao. **19** Nake Abija akĩingathĩthĩa Jeroboamu na akĩmũtaha matũũra ma Betheli, na Jeshana, na Efuroni hamwe na tũtũũra tũrĩa twamathiũrũkĩirie. **20** Jeroboamu ndaigana gũcoka kũgĩa na hinya rĩngĩ matukũ-inĩ ma Abija. Nake Jehova agĩkĩmũgũtha igũtha agĩkua. **21** No Abija agĩkĩrĩrĩria kũgĩa na hinya. Akĩhikia atumia 14, na akĩgĩa na aanake 22 na airĩtu 16. **22** Maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Abija, marĩa eekire na ũrĩa oigire-rĩ, nĩmandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa ũtaũranĩri rĩa mũnabii Ido.

14 Nake Abija akĩhurũka hamwe na maithe make na agĩthikwo kũu Itũũra-inĩ Inene rĩa Daudi. Nake mũriũ Asa agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake, na matukũ-inĩ make bũrũri ũgĩkara na thayũ mĩaka ikũmi. **2** Nake Asa agĩka maũndũ mega, na marĩa maagĩrĩre maithe-inĩ ma Jehova Ngai wake. **3** Akĩeheria magongona ma ngai cia mabũrũri ma kũngĩ, na kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, na agĩthethera mahiga marĩa maamũre, na agĩtemenga itugĩ cia Ashera. **4** Nake agĩatha andũ a Juda marongorie Jehova, Ngai wa maithe mao, na maathĩkire mawatho na maathani make. **5** Ningĩ akĩeheria mahooero ma kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, na igongona cia ũbumba matũũra-inĩ mothe ma Juda, naguũ ũthamaki ũcio aathaga wa Juda ũgĩkara na thayũ. **6** Nĩakire matũũra manene mairigĩre na thingo cia hinya ma Juda, nĩgũkorwo bũrũri warĩ na thayũ. Gũtirĩ mũndũ warĩ na mbaara nake mĩaka ĩyo, nĩgũkorwo Jehova nĩamũheete ũhurũko. **7** Nake akĩra andũ a Juda atĩrĩ, “Nĩtwakei matũũra maya na twake thingo cia kũmathiũrũkĩria irĩ na mĩthiringo mĩraihu na igũrũ, na ihingo na mĩgĩko ya igerũ. Bũrũri ũyũ no witũ, tondũ nĩtũrongoretie Jehova Ngai witũ; twamũrongoririe nake agĩtũhe ũhurũko na mĩena

yothe.” Nĩ ũndũ ũcio magĩaka na makĩgaacĩra. **8** Asa aarĩ na mbũtũ ya thigari 300,000 irĩa cioimĩte Juda irĩ na ngo nene na matimũ, na ingĩ 280,000 irĩa cioimĩte Benjamini ikuuĩte ngo nini na mota. Ici ciothe ciarĩ thigari nyũmirũru cia kũrũa mbaara. **9** Zera ũrĩa Mũkushi agĩũka kũmũũkĩrĩra arĩ na mbũtũ nene ya thigari na ngaari cia ita 300, nake agĩũka agĩkinya Maresha. **10** Nake Asa akiumagara agĩthĩ kũmũtũnga, nao makĩarania mbaara yao kũu Gĩtuamba-inĩ kĩa Zefathu gũkuhĩ na Maresha. **11** Hĩndĩ ĩyo Asa agĩkaĩra Jehova Ngai wake, akiuga atĩrĩ: “Jehova, gũtirĩ ũngĩ ũhaana tawe wa gũteithũra arĩa matarĩ hinya kuuma kũrĩ arĩa maarĩ hinya. Tũteithie, Wee Jehova Ngai witũ, nĩgũkorwo nĩwe twĩhokete, na nĩ thĩinĩ wa Rĩitwa rĩaku tuoka gũũkĩrĩra mbũtũ ĩno nene ũũ. Wee Jehova-rĩ, nĩwe Ngai witũ, ndũkareke mũndũ akũhooete.” **12** Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩũraga Akushi o hau mbere ya Asa na mbere ya andũ a Juda. Nao Akushi makĩũra, **13** nake Asa na mbũtũ yake makĩmaingathĩthĩa, makĩmakinya o ngĩnya Gerari. Akushi aingĩ mũno makĩũragwo ũũ atĩ gũtirĩ watigirwo muoyo, makĩniinĩrwo o hau mbere ya Jehova o na mbere ya mbũtũ ciake. Andũ a Juda makĩinũkia indo nyingĩ irĩa maatahire. **14** Makĩananga tũtũũra tuothe tũrĩa twathiũrũkĩirie Gerari, nĩgũkorwo guoya wa Jehova nĩwanyĩitite andũ arĩa matũũrũaga kuo. Nao magĩtaha indo cia tũtũũra tũu tuothe nĩgũkorwo twarĩ na indo nyingĩ mũno cia gũtahwo. **15** O na ningĩ magĩtharĩkĩra kambĩ cia arĩithi na magĩtaha ndũũru cia ng’ondũ, na cia mbũri, na cia ngamĩira. Nao magĩcoka Jerusalemu.

15 Na rĩrĩ, Roho wa Ngai nĩwaikũrũkĩire Azaria mũrũ wa Odedi. **2** Nake akiumagara agatũnge Asa, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta thĩkĩrĩria, we Asa na andũ a Juda na andũ a Benjamini othe. Jehova arĩ hamwe na inyũ rĩrĩa rĩothe mũrĩ hamwe nake. Mũngĩmũrongooria nĩmũrĩmuonaga, no mũngĩmũtiganĩria, o nake nĩakamũtiganĩria. **3** Na rĩrĩ, kwa ihinda iriayũ Isiraeli matiarĩ na Ngai ũrĩa wa ma, na matiarĩ na mũthĩnjĩri-Ngai wa kũmaruta na matiarĩ na watho wa kũrũmirũrwo. **4** No rĩrĩ, hĩndĩ ya mathĩna mao nĩmacookereire Jehova, Ngai wa Isiraeli, makĩmũrongooria na makĩmuona. **5** Matukũ-inĩ macio ũhorũ wa kuumagara warĩ na ũgwati nĩgũkorwo atũũri othe a mabũrũri macio maarĩ thĩina-inĩ mũnene. **6** O rũrĩrĩ rwahehenjagwo nĩ rũrĩrĩ rũrĩa rĩngĩ, na itũũra inene rĩkahehenjwo nĩ rĩrĩa rĩngĩ tondũ Ngai

nīamathīnagia na thīina wa mīthemba yothe. 7 No ha ūhoru wanyu-rī, gīai na hinya na mūtigatiganīrie ūhoru ūcio, nīgūkorwo nī mūkaarīhwo wīra ūrīa mūrutaga.” 8 Rīrīa Asa aiguire ciugo icio na akīigua ūrathi wa Azaria mūrū wa Odedi ūrīa mūnabii-rī, akīyūmīrīria. Akīeheria mīhianano rīa mīmeneku kuuma būrūri wothē wa Juda na Benjamini, o na kuuma matūūra-inī marīa aatahīte kūu irīma-inī cia Efiraīmu. Agīcookereria kīgongona kīa Jehova kīrīa kīarī mbere ya gīthaku kīa hekarū ya Jehova. 9 Ningī akīūngania andū othe a Juda na a Benjamini, hamwe na andū a kuuma Efiraīmu, na Manase, na Simeoni arīa maatūūranagia nao, nīgūkorwo aingī ao nīmookīte kūrī Asa moimīte Isiraēli rīrīa moonire atī Jehova Ngai wake aarī hamwe nake. 10 Makīūngana kūu Jerusalemu mweri wa ītatū wa mwaka wa ikūmi na ītano wa ūthamaki wa Asa. 11 Hīndī īyo makīrutīra Jehova igongona rīa ng’ombe 700, na ng’ondu na mbūrī 7,000 cia irīa maatahīte magacooka nacio. 12 Makīgīa kīrīkanīro gīa kūrongooragia Jehova, Ngai wa maithe mao, na ngoro ciao ciothe na mīoyo yao yothe. 13 Andū arīa othe mangīagire kūrongooria Jehova, Ngai wa Isiraēli-rī, makīūrāgwo arī mūdū mūnini kana arī mūnene, arī mūdū mūrūme kana arī mūdū-wa-nja. 14 Makīihīta mwīhītwa he Jehova na mūgambo mūnene, o na makīanagīrīra na makīhuhaga tūrumbeta na macoro. 15 Andū a Juda othe magīkena nī ūndū wa mwīhītwa tondū mawīhītire na ngoro ciao ciothe. Makīrongooria Ngai na kīyo, na makīmuona. Nī ūndū ūcio Jehova akīmahe ūhurūko mīena yothe. 16 Mūthamaki Asa agīcooka akīruta cūwe Maaka kuuma gītī-inī gīake kīa mūthamaki-mūdū-wa-nja, nī ūndū nīathondekithītie gītugī kīa mūhianano ūrī magigi wa Ashera. Asa agītemenga gītugī kīu, agīkiunanga na agīgīcinīra Gītuamba-inī gīa Kidironi. 17 O na gūtūika ndeherīrie kūdū kūrīa gūtūūgīru kuuma Isiraēli-rī, ngoro ya Asa nīamīneanīte biū kūrī Jehova mūtūūrīe-inī wake wothē. 18 Nīarehire hekarū-inī ya Ngai betha na thahabu, na indo ciothe irīa we na ithe maamūrīte. 19 Gūtīacookire kūgīa mbaara rīngī, o nginya mwaka wa mīrongo ītatū na ītano wa wathani wa Asa.

16 Na rīrī, mwaka wa mīrongo ītatū na ītandatū wa wathani wa Asa, Baasha mūthamaki wa Isiraēli nīambatire akarūe na Juda, na akīirīgīra Rama na rūthingo rwa hinya nīguo arīgīrīrie gūtīkagīe mūdū ūkuuma kana atoonye būrūri wa Asa mūthamaki wa Juda. 2 Nake Asa akīoya betha na thahabu kuuma

igīina-inī cia hekarū ya Jehova o na kuuma nyūmba-inī yake ya ūthamaki, na agīcitūmīra Beni-Hadadi mūthamaki wa Suriata ūrīa wathamakaga Dameski. 3 Akīmīwīra atīrī, “Reke hakorwo harī na kīrīko giitū nawe o ta ūrīa haarī kīrīko gatagatī ka baba na thoguo. Ta kīone, nīndagūtūmīra betha na thahabu. Rīu tharia kīrīko kīanyu na Baasha, mūthamaki wa Isiraēli nīguo atigane na nīi.” 4 Beni-Hadadi agītīkīra ūhoru wa Mūthamaki Asa, agītūma anene a ikundi cia thigari ciake makahūūre matūūra ma Isiraēli. Nao magītūoria Ijoni, na Dani, na Abeli-Maimu, na matūūra manene mothe marīa maarī makūmbī ma kūu Nafitali. 5 Hīndī rīra Baasha aiguire ūhoru ūcio, agītīga gwaka Rama na agītiganīria wīra wake. 6 Ningī Mūthamaki Asa akīrehe andū othe a Juda, nao magīkuua mahiga na mbaū kuuma Rama irīa Baasha aatūmagīra gwaka. Indo icio nīcio Asa aatūmīrīre gwaka Geba na Mizipa. 7 Hīndī īyo Hanani ūrīa muoni-maūdū agīuka kūrī Asa mūthamaki wa Juda, akīmīwīra atīrī, “Tondū nīwehokire mūthamaki wa Suriata ūkīaga kwīhoka Jehova Ngai waku, mbūtū cia ita cia mūthamaki wa Suriata nīciūrīte ikoima moko-inī maku. 8 Githī Akushi na Alubi, matiarī mbūtū nene ya ita, na makagīa na ngaari cia ita nyingī na andū arīa maathīiaga mahaiāte mbarathi? No rīrī, rīrīa wehokire Jehova, nīamaneanire moko-inī maku. 9 Nīgūkorwo maitho ma Jehova morūūrāga thī yothe gwīkīra hinya arīa maheanīte ngoro ciao biū kūrī we. Nīwīkīte ūndū wa ūrimū, na kuuma rīu nīūgūcooka kūgīa na mbaara.” 10 Asa akīrakarīra Hanani ūrīa muoni-maūdū nī ūndū wa ūhoru ūcio; akīmūrakarīra mūno o nginya akīmūkīa njeera. O hīndī īyo, Asa akīambīrīria kūhinyīrīria andū amwe atarī na tha. 11 Maūdū ma wathani wa Asa kuuma kīambīrīria nginya mūthia, nīmandikītwo mbuku-inī ya athamaki a Juda na Isiraēli. 12 Mwaka wa mīrongo ītatū na kenda wa wathani wake, Asa nīarūarīre magūrū. O na gūtūika mūrīmū ūcio nīwamūhatīrīrīrie mūno, o na ndwari-inī yake-rī, ndaigana kūmaatha ūteithio kuuma kūrī Jehova, no aacarīrie ūteithio kuuma kūrī mandagītarī. 13 Na mwaka wa mīrongo īna na ūmwe wa wathani wake, Asa agīkua na akīhurūka hamwe na maithe make. 14 Nao makīmūthika mbīrīra-inī rīra eethondekeire o kūu Itūūra inene rīa Daudi, makīmūgīrīra gītanda-inī gīa kūmūtware mbīrīra kīhumbīrītwo na mahuti manungi wega na maguta

mītukanio mīingī marīa manungi wega, nao magīakia mwaki mūnene nī ūndū wa kūmūtīia.

17 Nake Jehoshafatu mūrū wa Asa agītūika mūthamaki ithenya rīake, na akīkīra hinya ndakahūūrwo nī Isiraēli. **2** Akīga ikundi cia thigari matūūra-inī manene mothe marīa mairigītwo na thingo cia hinya ma Juda, na agīaka kambī cia thigari kūu Juda na matūūra-inī ma Efiraimu marīa ithe Asa aatunyanīte. **3** Jehova aarī hamwe na Jehoshafatu tondū hīndī ya wīthī wake nīathīiaga na mīthīire īrīa ithe Daudi aathīiaga nayo. We ndaigana kūhooya kīrīra kuuma kūrī Baali, **4** no nīarongooragia Ngai wa ithe na akarūmagīrīra mawatho make, na ndaarūmīrīire mītugo ya Isiraēli. **5** Jehova akīhaanda ūthamaki ūcio wega moko-inī make, nao andū a Juda othe makīrehera Jehoshafatu iheo; nī ūndū ūcio akīgīa na indo nyingī na agītīka mūno. **6** Nīerutīire na ngoro yake kūrūmīrīra mīthīire ya Jehova; na makīria ma ūguo, agītharia kūndū kūrīa gūtūūgīru o na itugī cia Ashera, agīcieheria Juda. **7** Mwaka wa gatātū wa wathani wake nīatūmire anene ake, na nīo Beni-Haili, na Obadia, na Zekaria, na Nethaneli, na Mikaia makarutane matūūra-inī ma Juda. **8** Hamwe nao kwarī na Alawii nao nī, Shemaia, na Nethania, na Zebadia, na Asaheli, na Shemiramothu, na Jehonathani, na Adonija, na Tobija, na Tobu-Adonija, na athīnjīri-Ngai Elishama na Jehoramū. **9** Nao makīrutana Juda guothe, magathīiaga na Ibuku rīa Watho wa Jehova; magīthīūrūrūka matūūra-inī mothe ma Juda makīrutaga andū watho. **10** Ūhoro wa gwītīgīra Jehova ūkīyūra mothamaki-inī mothe marīa maathīūrūrūkīrie Juda, nī ūndū ūcio matiigana kūrūa na Jehoshafatu. **11** Nao Afilisti amwe makīrehera Jehoshafatu iheo, na makīrehe betha arī igooti, nao Arabu makīmūrehere ndūuru cia mbūri: ndūrūme 7,700 na mbūri 7,700. **12** Jehoshafatu agīkīrīrīria kūgīa na hinya mūno; agīaka matūūra manene magītīre na matūūra ma makūmbī kūu Juda, **13** na nīarī na indo nyingī matūūra-inī macio ma Juda. Agīcooka akīga thigari iria ciooī wega ūhoro wa mbaara kūu Jerusalemū. **14** Rīandīkithīa rīao, kūrīngana na nyūmba ciao, rīatarī ta ūū: Kuuma Juda, anene a ikundi cia 1,000: Adina nīwe warī mūnene wao, aarī na andū 300,000 a kūrūa; **15** ūrīa wamūrūmīrīire nī Jehohanani, na aarī na thigari 280,000; **16** wa gatātū aarī Amasia mūrū wa Zikiri, ūrīa werutīire gūtungata Jehova, na aarī na thigari 200,000. **17** Kuuma Benjamini nī: Eliada,

mūthigari njamba, na aarī na andū 200,000 arīa maarī na mota na ngo; **18** ūrīa wamūrūmīrīire nī Jehozabadu, na aarī na andū 180,000 arīa maarī na indo cia mbaara. **19** Acio nīo andū arīa maatungatagīra mūthamaki, o hamwe na arīa angī aigite matūūra-inī manene marīa mairigīrwo na thingo cia hinya kūu Juda guothe.

18 Na rīrī, Jehoshafatu aarī na indo nyingī na agatīka mūno, nake agītuma ūthoni na Ahabu. **2** Mīaka mīnini yathira-rī, agīkūrūka agīthīi gūceerera Ahabu kūu Samaria. Nake Ahabu akīmūthīnjīra ng'ondū nyingī na ng'ombe marī hamwe na andū arīa maarī nake, na akīmūringīrīria matharīkīre Ramothu-Gileadi. **3** Ahabu, mūthamaki wa Isiraēli akīūrīa Jehoshafatu mūthamaki wa Juda atīrī, “Nīūgūthīi hamwe na nīi tūgookīrīre Ramothu-Gileadi?” Nake Jehoshafatu akīmūcookeria atīrī, “Nīi tūrī o ūndū ūmwe nawe, o na andū akwa no ta andū aku; na nītūgaakorwo tūrī hamwe nawe kūu mbaara-inī”. **4** No Jehoshafatu agīcooka akīra mūthamaki wa Isiraēli atīrī, “Amba ūtūrīre na ūmenye ūtaaro wa Jehova.” **5** Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraēli akīūngania anabii 400, akīmooria atīrī, “Tūthīi tūkahūūrane na Ramothu-Gileadi kana ndīgathīi?” Nao makīmūcookeria makīmwīra atīrī, “Thīi, nīgūkorwo Ngai nīekūneana itūūra rīu moko-inī ma mūthamaki.” **6** Nowe Jehoshafatu akīūrīa atīrī, “Kaī gūkū gūtārī mūnabii wa Jehova ūrīa tūngīūrīa ūhoro kuuma kūrī we?” **7** Mūthamaki wa Isiraēli agīcookeria Jehoshafatu atīrī, “Nī kūrī mūndū ūmwe ūrīa ūngītūtūrīria ūhoro kuuma kūrī Jehova, no nīndīmūthūire tondū gūtīrī hīndī andathagīra ūndū mwega, no maūndū mooru hīndī ciothe. Nake nīwe Mikaia mūrū wa Imula.” No Jehoshafatu agīcookia atīrī, “Mūthamaki ndagīrīrwo nī kuuga ūguo.” **8** Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraēli agīta ūmwe wa anene ake, akīmwīra atīrī, “Ndehera Mikaia mūrū wa Imula narua.” **9** Hīndī īyo mūthamaki wa Isiraēli na Jehoshafatu mūthamaki wa Juda, mehumbīte nguo ciao cia ūthamaki, magīkarīra itī ciao cia ūnene hau kīhuhīro-inī kīa ngano kīrīa kīarī itoonyero-inī rīa Samaria, nao anabii othe maarī ho makīratha mohoro marī mbere yao. **10** Na rīrī, Zedekia mūrū wa Kenaana nīathondekete hīa cia kīgīra, nake akiuga atīrī, “Jehova ekuuga ūū: ‘Ici nīcio mūgaatheeca Asuriata nacio nginya mūmaniine.’” **11** Nao anabii acio angī othe maarathaga o ūndū ūmwe, makoiga atīrī: “Tharīkīra Ramothu-Gileadi na

nīgūtooria, tondū Jehova nīekūrīneana moko-inī ma mūthamaki.” 12 Mündū ūrīa watūmītwo ageete Mikaia akīmŵira ūū, “Atīrīrī, anabii arīa angī othe maarītīe o ta mündū ūmwe, mararathīra mūthamaki ūhootani. Reke kiugo gīaku gītigakararanie na kīao, na warie ūndū mwega.” 13 Nowe Mikaia akiuga atīrī, “Ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūruga muoyo, nīi ngūmwīra o ūrīa Ngai wakwa ekunjīra.” 14 Hīndī rīrīa aakinyire-rī, mūthamaki akīmūūrīa atīrī, “Mikaia, tūthīi tūkahūūranīre itūūra rīa Ramothu-Gileadi, kana tūtigaathīi?” Nake Mikaia akīmūcookeria atīrī, “Rītharīkīre na ūhootane, tondū nīrīkūneanwo moko-inī maku.” 15 Mūthamaki akīmŵira atīrī, “Nī maita maigana ngūtūūra ngwīhītithagia ndūkae kūnjīra ūhorō ūngī tiga ūhorō wa ma thīinī wa rīitwa rīa Jehova?” 16 Nake Mikaia akīmūcookeria atīrī, “Ndironire andū a Isiraēli othe mahurunjūkīre irīma-inī ta ng’ondū itarī na mūrīithi, nake Jehova aroiga atīrī, ‘Andū aya matirī na mwathi. O mündū nīarekwo ainūke gwake na thayū.’” 17 Nake mūthamaki wa Isiraēli akīra Jehoshafatu atīrī, “Githī ndikwīrīre atī ndarī hīndī angīndathīra ūhorō mwega, tiga o ūrīa mūūru?” 18 Mikaia agīthīi na mbere, akiuga atīrī, “Nī ūndū ūcio thīkīrīria kiugo kīa Jehova: Ndironire Jehova aikarīre gītī gīake kīa ūnene, arī na mbūtū yothe ya igūrū irūgamīte imūthiūrūrūkīrie mwena wa ūrīo na wa ūmotho. 19 Nake Jehova aroria atīrī, ‘Nūū ūkūheenereria Ahabu mūthamaki wa Isiraēli nīguo atharīkīre Ramothu-Gileadi, nīgeetha athīi agakuire kuo?’ “Ūmwe akiuga ūū, na ūrīa ūngī akiuga ūū. 20 Marīgīrīrio-inī, roho ūmwe ūkiūmīra, ūkīrūgama mbere ya Jehova, ūkiuga atīrī, ‘Nī nīi ngūmūheenereria.’ “Jehova akīūra atīrī, ‘Ūkūmūheenereria atīa?’ 21 “Naguo roho ūcio ūkiuga atīrī, ‘Nīgūthīi ngūthīi ndūike roho wa maheeni tūnua-inī twa anabii ake othe.’ “Nake Jehova akiuga atīrī, ‘Wee nīkūhota kūmūheenereria. Thīi ūgeeke ūguo.’ 22 “Nī ūndū ūcio Jehova nīekīrīte roho wa maheeni tūnua-inī twa anabii aya aku. Jehova nīagwathīrīrie mwanangīko.” 23 Hīndī iyo Zedekia mūrū wa Kenaana akīambata na akīringa Mikaia rūhī ūthiū. Akīmūūrīa atīrī, “Kaī roho wa Jehova agereire kū rīrīa oimire kūrī nīi nīguo aarie nawe?” 24 Mikaia agīcookia atīrī, “Nīūkamenya mūthenya ūrīa ūgaathīi kwīhitha kanyūmba ka na thīinī.” 25 Mūthamaki wa Isiraēli agīathana, akiuga atīrī, “Oyai Mikaia mūmūcookie kūrī Amoni mwathi wa itūūra

inene, na kūrī Joashu mūrū wa mūthamaki, 26 na mūmwīre atīrī, ‘Mūthamaki ekuuga ūū: Mündū ūyū nīaikio njeera na ndakaheo kīndū gīa kūrīa tiga mūgate na maaī nginya rīrīa ngaacooka na thayū.’” 27 Mikaia akiuga atīrī, “Ūngīgaacooka na thayū-rī, no gūtūkire atī Jehova ndaarītīe na nīi.” Agīcooka akiuga atīrī, “Iguai ūhorō wakwa inyuī andū aya inyuothe!” 28 Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraēli na Jehoshafatu mūthamaki wa Juda makīambata nginya Ramothu-Gileadi. 29 Nake mūthamaki wa Isiraēli akīra Jehoshafatu atīrī, “Nīngūtoonya mbaara-inī ndīgarūrīte ndikamenyeke no wee wīkīre nguo cia ūthamaki.” Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraēli akīgarūra ndakamenyeke na agītoonya mbaara-inī. 30 Na rīrī, mūthamaki wa Asuriata nīathīte anene ake a ngaari cia ita akameera atīrī, “Mūtīkarūe na mündū o na ūrīkū, mūnini kana mūnene, tiga o mūthamaki wa Isiraēli.” 31 Rīrīa anene a mbūtū cia ngaari cia ita moonire Jehoshafatu magīciiria atīrī, “Ūyū nīwe mūthamaki wa Isiraēli” Nī ūndū ūcio makīgarūrūka mamūtharīkīre, no Jehoshafatu agīkaya, nake Jehova akīmūteithia. Ngai akīmaroria na kūngī, makīmweherera, 32 nīgūkorwo rīrīa anene a ngaari cia ita moonire atī tiwe warī mūthamaki wa Isiraēli, magītiga gūthīngatana nake. 33 No mündū ūmwe akīgeeta ūta wake, agīkia mūguī o ro ūguo, naguo ūkīratha mūthamaki wa Isiraēli o gatagatī-inī ka magathīkanīrio ma nguo yake ya mbaara. Nake mūthamaki akīra mūtwarīthia wa ngaari ya ita atīrī, “Garūra ngaari ūndute mbaara-inī. Nīndagurario.” 34 Nayo mbaara ikīneneha mūthenya wothē, na mūthamaki wa Isiraēli agītiirania ngaari-inī yake ya mbaara ang’etheire Asuriata o nginya hwaī-inī. Nārīo rīua rīgīthūa-rī, agīkua.

19 Hīndī rīrīa Jehoshafatu mūthamaki wa Juda aacookire Jerusalemu nyūmba-inī yake ya ūthamaki na thayū-rī, 2 Jehu ūrīa muoni-maūndū, mūrū wa Hanani, agīthīi akamūtūnge nake akīūra mūthamaki atīrī, “Nīwagīrīrwo gūteithia mündū ūrīa mwaganu na wende arīa mathūire Jehova? Nī ūndū wa ūguo-rī, mang’ūrī ma Jehova marī igūrū rīaku. 3 No rīrī, harī na maūndū manini mega thīinī waku, nīgūkorwo nīweheretie itugī cia Ashera būrūrī-inī, na ūkerekeria ngoro yaku kūrongooria Ngai.” 4 Jehoshafatu agītūūra Jerusalemu, agīcooka akīumagara rīngī, agīthīi kūrī andū a kuuma Birishiba

kūu bŭrŭri wa irĭma wa Efiraimu, na akĭmacookia kŭrĭ Jehova, Ngai wa maithe mao. 5 Nake agĭthuura andŭ a gŭthikagĭrĭria maciira kŭu bŭrŭri-inĭ, thĭinĭ wa o itŭura rĭa matŭura manene ma Juda marĭa mairigĭrwo na thingo cia hinya. 6 Akĭmeera atĭrĭ, “Mwĭciiragiei wega ūria mŭgwika, tondŭ rĭrĭ, mŭtirĭtuithanagia ciira nĭ ūndŭ wa mŭndŭ, no makĭria nĭ ūndŭ wa Jehova, ūria ūrĭkoragwo na inyuĭ rĭrĭa rĭothe mŭrĭtuaga ciira. 7 Na rĭrĭ, mwĭtigagĭrei Jehova. Mŭtuanagĭre ciira mŭmenyereire, nĭ ūndŭ Jehova Ngai witŭ nĭ wa kĭhooto na ndaroraga maŭthĭ na ndahakagwo.” 8 O nakuo Jerusalemu-rĭ, Jehoshafatu nĭathuurire Alawii amwe, na athĭnjĭri-Ngai, na atongoria a nyŭmba cia andŭ a Isiraeli marŭgamagĭrre watho wa Jehova, na magatuithanagia maciira o na makaniina ngarari. Nao maatŭuraga Jerusalemu. 9 Nake akĭmahe mawatho maya: “No nginya mŭtungate na wĭhokeku na ngoro cianyu ciothe, na mwĭtigagĭre Jehova. 10 Ciira wothe ūria mŭrĭrehagĭrwo kuuma kŭrĭ andŭ a bŭrŭri wanyu arĭa matŭuraga matŭura-inĭ marĭa manene, arĭ ūiti wa thakame kana maŭndŭ mangĭ makoniĭ watho, kana maathani, kana kĭrĭra kĭa watho wakwa wa kŭrŭmĭrŭrwo, kana matuĭro ma ciira, makanagiei matikanehĭrie Jehova; kwaga ūguo marakara make nĭmakamŭkĭrĭra inyuĭ ene na ariŭ a thoguo. Īkagai ūguo na mŭtikehia. 11 “Na rĭrĭ, Amaria mŭthĭnjĭri-Ngai ūria mŭnene nĭwe ūrĭmŭroraga maŭndŭ-inĭ mothe makoniĭ Jehova, nake Zebadia mŭrŭ wa Ishumaeli, o we mŭtongoria wa mŭhĭrĭga wa Juda, nĭwe ūrĭmŭroraga maŭndŭ-inĭ mothe makoniĭ mŭthamaki, nao Alawii nĭmarĭtungataga ta anene marĭ mbere yanyu. Īkagai maŭndŭ mŭrĭ na ūmĭrĭru, nake Jehova arĭkoragwo hamwe na arĭa marĭkaga wega.”

20 Na rĭrĭ, thuutha wa ūguo, andŭ a Moabi, na andŭ a Amoni marĭ hamwe na Ameuni amwe magŭka kŭrŭa na Jehoshafatu. 2 Andŭ amwe magŭka makĭira Jehoshafatu atĭrĭ, “Mbŭtŭ nene ya ita kuuma Edomu nĭiroka kŭrŭa nawe, yumĭte mŭrĭmo ūria ūngĭ wa iria. O na rĭu nĭikinyĭte Hazezoni-Tamaru” (na nokuo Eni-Gedi). 3 Jehoshafatu akĭmaka, na agĭtua itua orie ūtaaro harĭ Jehova, nake akĭanĭrĭra Juda guothe kwĭhingwo kŭrĭa irio. 4 Nao andŭ a Juda makĭŭngana meethe ūteithio kuuma kŭrĭ Jehova; ti-itherŭ magŭka kuuma matŭura mothe ma Juda nĭguo mamŭrongorie. 5 Nake Jehoshafatu akĭrŭgama mbere ya kĭŭngano kĭu kĭa andŭ a Juda na Jerusalemu, o hau hekarŭ-inĭ ya Jehova o mbere ya nja ĭrĭa yarĭ njerŭ, 6 akiuga atĭrĭ:

“Wee Jehova, Ngai wa maithe maitŭ, githĭ tiwe Ngai ūria ūrĭ igŭrŭ? Nĭwe ūthamakagĭra mothamaki mothe ma ndŭrĭrĭ. Hinya na ūhoti irĭ guoko-inĭ gwaku, na gŭtirĭ mŭndŭ ūngĭgwĭtiiria. 7 Wee Ngai witŭ-rĭ, githĭ ndwaingatire arĭa maikaraga bŭrŭri ūyŭ mbere ya andŭ aku a Isiraeli na ūkĭŭhe njiaro cia mŭrataguo Iburahĭmu nginya tene? 8 Nĭmatŭŭrĭte kuo o na magaaka hekarŭ kuo irĭa ĭtanĭtio na Rŭtwa rĭaku, makiugaga atĭrĭ, 9 ‘Mŭtino ūngĭgatŭkora o na ūrĭ wa rŭhiŭ rwa njora rwa gŭtŭrŭuthia, kana mŭthiro kana ng’aragu, tŭkaarŭgama mbere yaku hekarŭ-inĭ ĩno ĭtanĭtio na Rŭtwa rĭaku, nĭtŭgaagŭkaira tŭrĭ hatĭka-inĭ, nawe nĭŭgatŭigua ūtŭhonokie.’ 10 “No rĭu, haha harĭ na andŭ a kuuma Amoni, na Moabi, na Kĭrĭma kĭa Seiru, arĭa wagirĭrie andŭ a Isiraeli matharĭkĭre mabŭrŭri mao rĭrĭa moimaga Misiri; nĭ ūndŭ ūcio makĭmeherera na matiigana kŭmaniina. 11 Ta kĭone kĭrĭa maragĭtŭrĭha nakŭo, tondŭ mokĭte gŭtŭingata kŭrĭa watŭheire gŭtuĭke igai riitŭ. 12 Wee Ngai witŭ, githĭ ndŭgŭkimatŭira ciira? Nĭ ūndŭ-rĭ, ithuĭ tŭtirĭ na hinya wa kŭng’ethanĭra na mbŭtŭ ĩno nene ūŭ ĭrooka gŭtŭtharĭkĭra. Tŭtiŭi ūria tŭgwika, no rĭrĭ, maitho maitŭ nĭwe macŭthĭrĭrie.” 13 Arŭme othe a Juda, na atumia ao, na ciana na twana twao twa ngenge, makĭrŭgama o hau mbere ya Jehova. 14 Na hĭndĭ ĭyo Roho wa Jehova ūgĭkinyĭrĭra Jahaziel mŭrŭ wa Zekaria mŭrŭ wa Benaia, mŭrŭ wa Jeieli mŭrŭ wa Matania ūria Mŭlawii wa rŭciaro rwa Asafu rĭrĭa aarŭgamĭte kĭŭngano-inĭ kĭu. 15 Nake akiuga atĭrĭ, “Ta thĭkĭrĭria, wee Mŭthamaki Jehoshafatu na arĭa othe mŭtŭuraga Juda na Jerusalemu! Ūŭ nĭguo Jehova ekŭmwĭra: ‘Mŭtĭgetigĭre kana mŭkue ngoro nĭ ūndŭ wa mbŭtŭ ĩno nene ya ita. Nĭgŭkorwo mbaara ĩno ti yanyu, no nĭ ya Ngai. 16 Rŭciŭ, rokai gŭikŭrŭka mŭmatharĭkĭre. Magaakorwo makĭhaica magereire Mwanya-inĭ wa Zizi na nĭmŭkamakorera mŭthia-inĭ wa mŭkuru wa kŭu Werŭ wa Jerueli. 17 Ti inyuĭ mŭkŭrŭa mbaara ĩno. Rŭgamai mwena wanyu, mwĭhaandei wega na mwĭonere ūria Jehova ekŭmŭhonokia, inyuĭ andŭ a Juda na a Jerusalemu. Mŭtĭgetigĭre, na mŭtĭgakue ngoro. Umagarai mŭkang’ethanĭre nao rŭciŭ, nake Jehova nĭagakorwo hamwe na inyuĭ.” 18 Jehoshafatu akĭanamĭrĭra, agĭturumithia ūthiŭ thĭ, nao andŭ othe a Juda na a Jerusalemu makĭgŭithia thĭ mbere ya Jehova, makĭmŭhooya. 19 Ningĭ Alawii amwe a kuuma rŭciaro rwa Kohathu na rwa Kora magĭŭkĭra na igŭrŭ, magĭkumia Jehova Ngai wa

Isiraeli maanĩrĩre na mũgambo mũnene mũno. 20 Rũciinĩ tene mũno makiuma merekeire Werũ wa Tekoa. Na rĩrĩa maambĩrĩrie kuuma-rĩ, Jehoshafatu akĩrũgama, akiuga atĩrĩ, “Ta thikĩrĩriai, inyuĩ andũ a Juda o na a Jerusalemu! Itĩkiai Jehova Ngai wanyu na nĩekũmĩtirĩra; itĩkiai anabii ake na nĩmũkũgaacĩra.” 21 Thuutha wa kwanĩria na andũ, Jehoshafatu agĩthuura andũ a kũinĩra Jehova na a kũmũgooca nĩ undũ wa riiri wa ũtheru wake, nao hĩndĩ rĩria megũtongoria mbũtũ iyo ya ita, makiugaga atĩrĩ: “Cookeriai Jehova ngaatho, nĩgũkorwo wendo wake ũtũuraga nginya tene.” 22 Na rĩrĩa maambĩrĩrie kũina o na kũgooca-rĩ, Jehova akiuga andũ mohie andũ a Amoni, na a Moabi, na andũ a kuuma Kĩrĩma kĩa Seiru arĩa maatharĩkagĩra Juda, nao magĩtoorio. 23 Nao andũ a Amoni na a Moabi magĩũkĩrĩra andũ a kuuma Kĩrĩma kĩa Seiru, makĩmananga na makĩmaniina biũ. Maarĩkia kũuraga andũ a kuuma Seiru, magĩteithĩrĩria kũniinana o ene. 24 Hĩndĩ rĩria andũ a Juda maakinyire harĩa hang’ethanĩre na werũ-rĩ, magĩcũthĩrĩria mbũtũ iyo nene ya ita, makĩona no ciimba theri ciagwĩte thĩ; gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wetharĩte. 25 Nĩ undũ ũcio Jehoshafatu na andũ ake magĩthĩĩ gũtaha indo, na thĩinĩ wacio makĩona indo nyingĩ na nguo o na indo cia goro nyingĩ gũkĩra ũria mang’ahotire gũkuua. Ciarĩ nyingĩ ũũ atĩ maaniinire mĩthenya itatũ gũciũngania. 26 Mũthenya wa kana makĩũngana Gĩtuamba-inĩ kĩa Beraka, kũrĩa maagooceire Jehova. Kĩu nĩkĩo gũtũmaga gwĩtwo Gĩtuamba kĩa Beraka nginya ũmũthĩ. 27 Hĩndĩ iyo andũ othe a Juda na a Jerusalemu, matongoretio nĩ Jehoshafatu, magĩcooka Jerusalemu makenete, nĩgũkorwo Jehova nĩamaheete gĩtũmi gĩa gũkenerera thũ ciao. 28 Magĩtoonya Jerusalemu na magĩthĩĩ hekarũ-inĩ ya Jehova marĩ na inanda cia mũgeeto, na mĩtũrirũ, na tũrumbeta. 29 Namo mothamaki mothe ma mabũrũri magĩtĩgĩra Ngai rĩrĩa maiguire ũria Jehova aarũite na thũ cia Isiraeli. 30 Naguo ũthamaki wa Jehoshafatu ũgĩkara ũrĩ na thayũ, nĩgũkorwo Ngai wake nĩamũheete ũhurũko mĩena-inĩ yothe. 31 Nĩ undũ ũcio, Jehoshafatu agĩthamakĩra Juda; nake aarĩ wa mĩaka mĩrongo itatũ na itano rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki wa Juda, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo iĩrĩ na itano. Nyina eetagwo Azuba mwarĩ wa Shilili. 32 Nake akĩrũmirĩra mĩthĩire ya ithe Asa na ndaigana gũtigana nayo; agĩka ũria kwagĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova. 33 No rĩrĩ, kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru gũtiigana kweherio, nao andũ

matiigana kwerekeria ngoro ciao kũrĩ Ngai wa maitho mao. 34 Ciĩko iria ingĩ cia wathani wa Jehoshafatu kuuma kĩambĩrĩria nginya mũthia, nĩciandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa maundũ ma o mwaka rĩa Jehu mũrũ wa Hanani, marĩa mandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa athamaki a Isiraeli. 35 Thuutha ũcio Jehoshafatu mũthamaki wa Juda agĩtuma ũrata na Ahazia mũthamaki wa Isiraeli, ũria warĩ na maundũ maingĩ ma waganu. 36 Makĩiguana nake atĩ maake marikabu cia wonjoria. Nao maarĩkia gũciakĩra kũu Ezioni-Geberi, 37 Eliezeri mũrũ wa Dodavahu wa kuuma Maresha akĩrathĩra Jehoshafatu ũrathi wa ũria akoona ũũru, akiuga atĩrĩ, “Tondũ nĩũgĩte ũrata na Ahazia, Jehova nĩekwananga kĩrĩa wakĩte.” Nacio marikabu igĩtharũranio, na itiigana gũthĩĩ iria-inĩ ikarute wĩra wa wonjoria.

21 Nake Jehoshafatu akĩhurũka hamwe na maitho make na agĩthikwo hamwe nao o kũu Itũũra Inene rĩa Daudi. Nake mũriũ Jehoramũ agĩtũka mũthamaki ithenya rĩake. 2 Ariũ a ithe na Jehoramũ mũrũ wa Jehoshafatu maarĩ Azaria, na Jehieli, na Zekaria, na Azariahu, na Mikaeli, na Shefatia. Acio othe maarĩ ariũ a Jehoshafatu mũthamaki wa Isiraeli. 3 Ithe nĩamaheete iheo nyingĩ cia betha na thahabu na indo ingĩ cia goro, o hamwe na matũũra manene mairĩgĩre na thingo cia hinya kũu Juda, no aahenire ũthamaki kũrĩ Jehoramũ tondũ nĩwe warĩ mũriũ wa irigithathi. 4 Rĩrĩa Jehoramũ eehaandire na akĩrũma ũthamaki-inĩ wa ithe-rĩ, nĩooragire ariũ a ithe othe na rũhiũ rwa njora, o hamwe na anene amwe a nyũmba ya ũthamaki a Isiraeli. 5 Jehoramũ aarĩ wa mĩaka mĩrongo itatũ na iĩrĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki. Nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka inana. 6 Agĩthĩĩ na mĩthĩire ya athamaki a Isiraeli, o ta ũria nyũmba ya Ahabu yekaga, nĩgũkorwo aahikĩtie mwarĩ wa Ahabu. Nake agakĩthagia maitho-inĩ ma Jehova. 7 No o na kũrĩ ũguo-rĩ, nĩ undũ wa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova kĩrĩa aarĩkanĩire na Daudi, Jehova ndeendaga kwananga nyũmba ya Daudi. Nĩeranĩire atĩ nĩarĩmenyagĩrĩra tawa nĩ undũ wake na njiaro ciake nginya tene. 8 Hĩndĩ ya Jehoramũ-rĩ, Edomu nĩmaremeire Juda na magĩtua mũndũ ũngĩ mũthamaki wao ene. 9 Nĩ undũ ũcio Jehoramũ agĩthĩĩ kuo na anene ake na ngaari ciake cia ita ciothe. Nao andũ a Edomu makĩmũrigicĩria arĩ hamwe na anene a ngaari ciake cia ita, no agĩũkĩra ũtukũ, akĩũra. 10 Nginya ũmũthĩ, Edomu matũũruga maremeire Juda. O ihinda riu andũ a Libina makĩregana na watho wa Jehoramũ,

nīgukorwo nīatiganīrie Jehova, Ngai wa maithe make. **11** O na ningī nīakīte kūdū kūrīa gūtūūgīru kūu irīma-inī cia Juda, na agatūma andū a Jerusalemu mahūūre ūmaraya, na akahītithia andū a Juda njīra. **12** Jehoramu akīnyīita marūa moimīte kūrī mūnabii Elija maandikītwo atīrī: “Jehova Ngai wa thoguo Daudi ekuuga ūū: ‘Ndūthīite na mīthīire ya thoguo Jehoshafatu, kana ya Asa mūthamaki wa Juda. **13** No rīrī, nīūthīite na mīthīire ya ahamaki a Isiraeli, na nīūtongoretie andū a Juda na a Jerusalemu nīguo mahūūre ūmaraya, o ta ūrīa nyūmba ya Ahabu yekire. O na ningī nīūūragīte ariū a thoguo, na andū a nyūmba ya thoguo, na andū maarī aagīrīru gūgūkīra. **14** Nī ūndū ūcio, rīu Jehova akirīī kūhūūra andū aku, na ariū aku, na atumia aku, na kīndū gīothe gīaku, acihūūre ihūūra inene. **15** Wee mwene nīūkūrūara mūno, ūrūare mūrīmū wa mara ūtangīhona, ngīnya mūrīmū ūcio ūtūme mara maku mathire biū.” **16** Jehova akīarahūrīra Jehoramu ūūru wa Afilisti na wa Arabu arīa maatūūruga gūkuhī na Akushi. **17** Magītharīkīra Juda, na magīkūhūūra, na magīkuua indo ciothe irīa ciarī nyūmba ya mūthamaki, o hamwe na ariū ake na atumia ake. Ndaatiģīriio mūrīū o na ūmwe o tīga Ahazia ūrīa warī mūnini mūno. **18** Thuutha wa maūndū macio mothe-rī, Jehova nīarehithīrie Jehoramu mūrīmū wa mara ūtangīhona. **19** Mahinda mathianga, mūthia-inī wa mīaka īrīrī-rī, mara make makīuma nī ūndū wa mūrīmū ūcio, nake agīkua arī na ruo rūnene mūno. Andū ake matiigana gwakia mwaki nī ūndū wa gītīio gīake, ta ūrīa meekīte nī ūndū wa maithe. **20** Jehoramu aarī wa mīaka mīrongo ītatū na īrī rīrīa aatuīkire mūthamaki, nake aathamakire arī Jerusalemu mīaka īnana. Na rīrī, akua gūtīrī mūndū wagiire na kīeha, nake agīthikwo Itūūra Inene rīa Daudi, no ndaathikīrwo mbīrīra-inī cia ahamaki.

22 Nao andū a Jerusalemu magītua Ahazia mūrīū wa Jehoramu ūrīa warī mūnini mūno mūthamaki ithenya riake, nīgukorwo atharīkīri ao arīa mookire kambī-inī hamwe na Arabu, nīmooraģite ariū arīa akūrū othe. Nī ūndū ūcio Ahazia mūrīū wa Jehoramu mūthamaki wa Juda akīambīrīria gūthamaka. **2** Ahazia aarī wa mīaka mīrongo īrī na īrī rīrīa aatuīkire mūthamaki, na agīthamaka arī Jerusalemu mwaka ūmwe. Nyina eetagwo Athalia mwarī wa mwana wa Omuri. **3** O nake agīthī na mīthīire ya nyūmba ya Ahabu, nīgukorwo nyina nīamūringaģīrīria gwīka maūndū mooru. **4** Nīekire maūndū mooru

maithe-inī ma Jehova, o ta ūrīa nyūmba ya Ahabu yekīte, nīgukorwo thuutha wa gīkuū gīa ithe, nīo maatuīkire amūtaari na makīmūhītithia. **5** Ningī nīarūmīrīire mataaro mao rīrīa aathiire mbaara-inī na Joramu mūrū wa Ahabu mūthamaki wa Isiraeli makahūūre Hazaeli mūthamaki wa Suriata kūu Ramothu-Gileadi. Asuriata acio makīģuraria Joramū; **6** nī ūndū ūcio akīhūndūka, agīthī Jezireeli nīguo akahonie nguraro iria aagurarīriio Ramothu makīrūa na Hazaeli mūthamaki wa Suriata. Hīndī īyo Ahazia mūrū wa Jehoramu mūthamaki wa Juda agīkūrūka agīthī Jezireeli akarore Joramū mūrū wa Ahabu tondū nīagurarītio. **7** Nī ūndū wa Ahazia gūthī gūceerera Joramū, Ngai nīarehire kūniinwo kwa Ahazia. Rīrīa Ahazia aakīnyire-rī, makīumagara na Joramū magacemanie na Jehu mūrū wa Nimushi, ūrīa Jehova aaitīrīrie maguta aniine nyūmba ya Ahabu. **8** O hīndī rīra Jehu aahingagia itua rīa ciira wa nyūmba ya Ahabu-rī, nīakorereire ariū a nyūmba ya ūthamaki wa Juda o na ariū a andū a nyūmba ya Ahazia, arīa maatungataga Ahazia, nake akīmooraga. **9** Ningī akīuma agacarie Ahazia, nao andū a Jehu makīnyīita Ahazia rīrīa eehithīte Samaria. Akīrehwo kūrī Jehu na akīūragwo. Nao makīmūthika nīgukorwo moigire atīrī, “Aarī ūmwe wa ariū a Jehoshafatu, ūrīa warongoragia Jehova na ngoro yake yothe.” Nī ūndū ūcio gūkīaga mūndū thīinī wa nyūmba ya Ahazia warī na ūhoti mūiganu wa kūrūgamīrīra ūthamaki ūcio. **10** Rīrīa Athalia nyina wa Ahazia onire atī mūrīū nīakuūte-rī, akīambīrīria kūniina nyūmba yothe ya ūthamaki wa Juda. **11** No rīrī, Jehosheba, mwarī wa Mūthamaki Jehoramu, akīoya Joashu mūrū wa Ahazia akīmūruta na hitho kuuma kūrī ariū a mūthamaki arīa maakirie kūrūragwo, na akīmūhitha nyūmba ya toro hamwe na mūreri wake. Tondū Jehosheba, mwarī wa Mūthamaki Jehoramu na ningī mūtumia wa Jehoiada ūrīa mūthīnjīri-Ngai, aarī mwarī wa nyina na Ahazia, nīahithire mwana ūcio ndakonwo nī Athalia nīguo ndakooragwo. **12** Nake agītūūra nao arī mūhithe hekarū-inī ya Ngai mīaka ītandatū, hīndī rīra Athalia aathaga būrūrī ūcio.

23 Na rīrī, mwaka wa mūģwanja Jehoiada nīonanirie hinya wake. Nīathondekire kīrīkanīro na anene a ita a thigari 100 nao maarī: Azaria mūrū wa Jerohamu, na Ishumaeli mūrū wa Jehohanani, na Azaria mūrū wa Obedi, na Maaseia mūrū wa Adaia, na Elishafatu mūrū wa Zikiri. **2** Nao magīthī būrūrī wa Juda

wothe makĩunganagia Alawii na atongoria a nyũmba cia andũ a Isiraeli kuuma matũũra-inĩ mothe. Rĩrĩa mookire Jerusalemu-rĩ, 3 kũũngano gĩothe nĩkĩagĩre kĩrĩkanĩro na mũthamaki kũu hekarũ-inĩ ya Ngai. Jehoiada akĩmeera atĩrĩ, “Mũriũ wa mũthamaki no nginya athamake, o ta ũrĩa Jehova eeraniire ũhoronĩ ũkonĩ njiaro cia Daudi. 4 Na rĩrĩ, ũũ nĩguo mũgwĩka: Gĩcunjĩ gĩa gatatũ kĩa inyuũ athĩnjĩri-Ngai na Alawii arĩa megũthĩ wĩra mũthenya wa Thabatũ mũrangĩre mĩrango, 5 gĩcunjĩ gĩa gatatũ kĩanyu mũrangĩre nyũmba ya ũthamaki, na gĩcunjĩ gĩa gatatũ mũrangĩre kĩhingo kĩa mũthingĩ, nao andũ acio angĩ othe maikare nja cia hekarũ ya Jehova. 6 Mũtikanareke mũndũ o na ũmwe atoonye hekarũ ya Jehova tiga o athĩnjĩri-Ngai na Alawii arĩa marĩ wĩra-inĩ; acio no matoonye tondũ nĩ aamũre, no andũ acio angĩ othe marangĩre kĩrĩa Jehova oigĩte marangĩre. 7 Alawii makeĩga mathiũrũrũkiirie mũthamaki, o mũndũ arĩ na indo ciake cia mbaara guoko-inĩ. Mũndũ o wothe ũngĩtoonya hekarũ no nginya oragwo. Ikaragai hakuĩ na mũthamaki kũria guothe angĩthĩ.” 8 Nao Alawii na andũ othe a Juda magĩka o ũrĩa Jehoiada ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai aathanire. O mũndũ akĩoya andũ ake arĩa maathiiaga wĩra mũthenya wa Thabatũ na arĩa moimagĩra wĩra, nĩgũkorwo Jehoiada ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai ndarĩ gĩkundi o na kĩmwe aarekereirie. 9 Ningĩ akĩhe anene a ita a thigari 100 matimũ na ngo iria nene na nini iria ciarĩ cia Mũthamaki Daudi iria ciarĩ thĩinĩ wa hekarũ ya Ngai. 10 Akĩrũgamia andũ othe, o mũndũ na indo ciake cia mbaara, magĩthiũrũrũkĩria mũthamaki, hau hakuĩ na kĩgongona, na hakuĩ na hekarũ, kuuma mwena wa gũthini nginya mwene wa gathigathini wayo. 11 Jehoiada na ariũ ake makĩruta mũriũ wa mũthamaki na makĩmwĩkĩra thũmbĩ ya ũthamaki; makĩmũnengera ibuku rĩa kĩrĩkanĩro na makĩanĩrĩra atĩ nĩwe mũthamaki. Makĩmũitĩrĩria maguta na makĩanĩrĩra, makiuga atĩrĩ, “Mũthamaki arotũũra nginya tene!” 12 Rĩrĩa Athalia aaguire inegene rĩa andũ makĩhanyũka magĩkũngũyagĩra mũthamaki, agĩthĩ kũri o kũu hekarũ-inĩ ya Jehova. 13 Agĩcũthĩrĩria, na akĩona mũthamaki arũgamĩte gĩtugĩ-inĩ gĩake itoonyero-inĩ. Nao anene na ahuhi tũrumbeta marũgamĩte hakuĩ na mũthamaki, na andũ othe a bũrũri magagĩkena makĩhuhaga tũrumbeta, nao aini marĩ na indo cia kũina magatongoria andũ arĩa angĩ na nyĩmbo cia kũgooca. Nake Athalia agĩtembũranga nguo ciake cia igũrũ, akĩanĩrĩra, akiuga

atĩrĩ, “Ungumania! Ungumania!” 14 Nake Jehoiada ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai agĩtũma anene a ita a thigari igana igana, arĩa maarĩ arũgamĩrĩri a mbũtũ cia ita, akĩmeera atĩrĩ, “Mũrutũrũre, mũmũrehe arĩ gatagati ga thigari, na mũndũ o wothe ũngĩmuuma thuutha, oragwo.” Nĩgũkorwo mũthĩnjĩri-Ngai nĩoigĩte atĩrĩ, “Mũtikamũũragĩre hekarũ-inĩ ya Jehova.” 15 Nĩ ũndũ ũcio makĩmũnyũita, agĩkinya itoonyero-inĩ rĩa Kĩhingo kĩa Mbarathi, o kũu nja-inĩ cia nyũmba ya ũthamaki, makĩmũũragĩra hau. 16 Nake Jehoiada akĩgĩa na kĩrĩkanĩro atĩ we, na andũ, na mũthamaki megũtuĩka andũ a Jehova. 17 Nao andũ othe magĩthĩ hekarũ-inĩ ya Baali na makĩmĩtharia. Makiunanga igongona na mĩhianano na makĩũragĩra Matani ũrĩa warĩ mũthĩnjĩri-ngai wa Baali hau mbere ya igongona icio. 18 Ningĩ Jehoiada akĩneana ũrũgamĩrĩri wa hekarũ ya Jehova moko-inĩ ma athĩnjĩri-Ngai, arĩa maarĩ Alawii, arĩa maaheetwo wĩra hekarũ-inĩ nĩ Daudi, marutagĩre Jehova magongona ma njino o ta ũrĩa kwandĩkitwo watho-inĩ wa Musa, o makĩnaga na magakena o ta ũrĩa Daudi aathanĩte. 19 O na ningĩ nĩagĩre aikaria a mĩrango ihingo-inĩ cia hekarũ ya Jehova nĩgeetha gũtikagĩte mũndũ o na ũmwe ũtetheretie ũngĩtoonya. 20 Akĩoya anene a ita thigari igana, na anene arĩa angĩ, na aathani a andũ, na andũ othe a bũrũri, magĩkũrũkia mũthamaki kuuma hekarũ-inĩ ya Jehova. Magĩtoonya nyũmba ya ũthamaki magereire Kĩhingo kĩa Rũgongo na magĩkarĩria mũthamaki gĩtĩ-inĩ kĩa ũnene, 21 nao andũ othe a bũrũri magĩkena. Narĩo itũũra inene rĩkĩhoorera, tondũ Athalia nĩarikĩtie kũũragwo na rũhiũ rwa njora.

24 Na rĩrĩ, Joashu aarĩ wa mĩaka mũgwanja rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩna. Nyina eetagwo Zibia na oimĩte Birishiba. 2 Joashu nĩekire maũndũ marĩa maagĩrĩre maithe-inĩ ma Jehova mĩaka-inĩ yotho ya Jehoiada ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai. 3 Jehoiada akĩmũthuurĩra atumia eerĩ, nake agĩciara aanake na airĩtu. 4 Thuutha ũcio Joashu agĩtua itua rĩa gũcookereria hekarũ ya Jehova. 5 Agĩta athĩnjĩri-Ngai na Alawii hamwe, akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ matũũra-inĩ ma Juda mũnganie mbeeca iria ciagĩrĩrwo nĩ kũrĩhwo o mwaka kuuma Isiraeli cia gũcookereria hekarũ ya Ngai wanyu. ĩkai ũndũ ũcio o rĩu.” No Alawii matiigana gwĩka ũndũ ũcio narua. 6 Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki agĩta Jehoiada mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ kĩ kĩgĩritie wĩre

Alawii marehe igooti rīa kuuma Juda na Jerusalemu rīrīa rīatuanīrwo nī Musa ndungata ya Jehova o na kīūngano kīa Isiraeli nī ūndū wa Hema ya Ūira?” 7 Na rīrī, ariū a Athalia, mūtumia ūcio mwaganu, nī mabunjīte hekarū ya Ngai, o na makahūthīra indo iria nyamūre na maūndū ma Baali. 8 Mūthamaki nīathanire, nao andū magīthondeka ithandūkū na makīrīga nja, hau kīhingo-inī kīa hekarū ya Jehova. 9 Nao nīmahunjanīrie kūu Juda na Jerusalemu atī nīmagīrīrwo nī kūrehe igooti rīa Jehova rīrīa Musa ndungata ya Ngai oigire arī werū-inī atī rīrutagwo nī Isiraeli. 10 Anene othe na andū othe nīmarehire maruta mao makenete, makīmekīra ithandūkū o nginya rikīyūra. 11 Rīrīa rīothe ithandūkū rīarehagwo kūrī anene a mūthamaki nī Alawii, na mona atī rīrī na mbeeca nyingī, mwandīki wa nyūmba ya ūthamaki na mūnene ūrīa wathuurītwo nī mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, mookaga makoonoria ithandūkū rīu, na makarīcookīa harīa rīaigagwo. Meekaga ūguo o ihinda, kwa ihinda, na makīūngania mbeeca nyingī mūno. 12 Nao mūthamaki na Jehoiada magīcinengera andū arīa maarutire wīra ūrīa wendekanaga nī ūndū wa hekarū ya Jehova. Makīandīka mabundi a mahiga na a mbaū nīguo macookererie hekarū ya Jehova, o na makīandīka aruti a wīra wa igera o na a gīcango nīguo macookererie hekarū. 13 Andū arīa maarūgamagīrīra wīra maarī na kīyo, naguo wīra wa gūcookereria hekarū ūgīthīi na mbere wega ūrūgamīrīrwo nīo. Magīaka hekarū ya Ngai rīngī o ta ūrīa mūhano wayo wa mbere watarīi, na makīmīaka ī nūmu mūno. 14 Rīrīa maarīkirie kūmīaka, makīrehera mūthamaki na Jehoiada mbeeca icio ingī, nacio igītūmīrwo gūthondeka indo cia hekarū ya Jehova: indo cia wīra na cia maruta ma njino, o na magīthondeka thaani na indo ingī cia thahabu na cia betha. Rīrīa rīothe Jehoiada aarī muoyo-rī, maruta ma njino maarutagwo marūmanīrīrio hekarū-inī ya Jehova. 15 Na rīrī, Jehoiada aarī mūkūrū, na akaingīhia mīaka, nake agīkua arī wa mīaka 130. 16 Aathīkirwo kūrīa athamaki maathīkītwo Itūūra-inī Inene rīa Daudi, tondū wa wega ūrīa ekīte Isiraeli nī ūndū wa Ngai na hekarū yake. 17 Thuutha wa gīkuū kīa Jehoiada, anene a Juda magītūka kūgeithia mūthamaki, nake agīkīmathīkīrīria. 18 Nao magītiganīria hekarū ya Jehova, Ngai wa maithe mao, na makīhooya itugī cia Ashera na mīhianano. Tondū wa wīhia wao-rī, marakara ma Ngai magīkinyīra Juda na Jerusalemu. 19

O na gūtuīka Jehova nīatūmire anabii kūrī andū nīguo mamacookie kūrī we-rī, na o na aakorwo nīmarutire ūira wa kūmookīrīra-rī, matiigana kūmaigua. 20 Ningī Roho wa Ngai ūgīkinyīrīra Zekaria mūrū wa Jehoiada ūrīa warī mūthīnjīri-Ngai. Akīrūgama mbere ya andū akīmeera atīrī, “Ūu nīguo Ngai ekuuga, ‘Nī kīi gīgūtūma mūremere watho wa Jehova? Inyuī mūtingīgaacīra. Tondū nīmūtiganīrie Jehova, o nake nīamūtiganīrie.’” 21 No makīgīa ndundu mamūūkīrīre, nao maathītwo nī mūthamaki-rī, makīmūhūūra na mahiga nyuguto, agīkuīra o nja-inī ya hekarū ya Jehova. 22 Nake Mūthamaki Joashu ndaigana kūrīrikana ūtaana ūrīa Jehoiada, ithe wa Zekaria, aamuonetie no nī kūrūraga ooragire mūrūwe, ūrīa woigire atīrī agīkua, “Jehova aroona ūndū ūyū na akūrīhie.” 23 Mūthia-inī wa mwaka, mbūtū ya ita ya Suriata īgīthīi gūtharīkīra Joashu; ikīhūūra Juda na Jerusalemu, na ikūrūraga atongoria othe a andū. Magītūma indo ciothe iria maatahīte kūrī mūthamaki wao kūu Dameski. 24 O na gūtuīka mbūtū ya ita ya Asuriata yokīte o na andū anini, Jehova nīaneanire mbūtū nene ya ita moko-inī mayo. Tondū andū a Juda nīmatiganīrie Jehova, Ngai wa maithe mao, Joashu agīkinyīrio itūiro rīake. 25 Rīrīa Asuriata meeherire-rī, magītiga Joashu agurarītio mūno. Anene ake makīgīa ndundu mamūūkīrīre nī ūndū wa kūrūraga mūrīū wa Jehoiada ūrīa mūthīnjīri-Ngai, nao makīmūūragīra gītanda-inī gīake. Nī ūndū ūcio agīkua na agīthikwo Itūūra-inī Inene rīa Daudi, no ndaathīkirwo mbīrīra-inī cia athamaki. 26 Arīa maagīre ndundu mamūūkīrīre maarī Zabadi mūrū wa Shimeathu mūdū-wa-nja Mūamoni, na Jehozabadu mūrū wa Shimurithu mūdū-wa-nja Mūmoabi. 27 Ūhoru wa ariū ake na morathi maingī maamūkoniī, na maandīko makoniī gūcookererio kwa hekarū ya Ngai maandīkītwo thīinī wa ibuku rīa ūtaūranīri rīa athamaki. Nake mūrīū Amazia agītūka mūthamaki ithenya rīake.

25 Amazia aarī wa mīaka mīrongo īrī na ītano rīrīa aatuīkire mūthamaki, nake agīthamaka arī kūu Jerusalemu mīaka mīrongo īrī na kenda, nake nyina eetagwo Jehoadini na oimīte Jerusalemu. 2 Nīekire maūndū marīa moonagwo magīrīre maithe-inī ma Jehova, no ndaamekire na ngoro yake yothe. 3 Thuutha wa ūthamaki kūrūma wega wathani-inī wake, akīūruga anene arīa mooragīte ithe Joashu ūrīa warī mūthamaki. 4 No rīrī, ndaigana kūrūraga ariū ao, no eekire kūrīgana na ūrīa kwandīkītwo

Ibuku-inĩ rĩa Watho wa Musa, harĩa Jehova aathanĩte atĩrĩ: “Maithe ma ciana matikooragwo nĩ ūndũ wa ciana, o na kana ciana ciuragwo nĩ ūndũ wa maithe ma; o mūdũ arĩkuaga nĩ ūndũ wa mehia make we mwene.” 5 Amazia agĩta andũ a Juda hamwe, na akĩmaiga maroragwo nĩ anene a ikundi cia andũ ngiri ngiri na anene a ikundi cia andũ igana, igana kuringana na nyũmba ciao cia andũ othe a Juda na Benjamini. Agĩcooka agĩta andũ othe arĩa maarĩ na ūkũrũ wa mĩaka mĩrongo tĩrĩ na makĩria na akĩona atĩ kwarĩ na andũ 300,000 arĩa mangĩathiire mbaara-inĩ, andũ mangĩahotire kuoya itimũ na ngo. 6 O na ningĩ agĩkombora andũ a kũrũa 100,000 kuuma Isiraeli na thogora wa taranda igana rĩmwe cia betha. 7 No rĩrĩ, mūdũ wa Ngai agĩũka kũrĩ we, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee mũthamaki-rĩ, thigari ici cia kuuma Isiraeli itigatwarane nawe, nĩgũkorwo Jehova ndarĩ hamwe na Isiraeli, na ndarĩ hamwe na andũ o na arĩkũ a Efiraimu. 8 O na ūngĩthĩ ūrũe na ūcamba mbaara-inĩ, Ngai no arĩtũma ūhootwo nĩ thũ, nĩgũkorwo Ngai arĩ na ūhoti wa gũgũteithia kana wa gũtũma ūhootwo.” 9 Amazia akĩũria mūdũ wa Ngai atĩrĩ, “Tũgũwĩka atĩa nĩ ūndũ wa taranda iria 100 ndarĩhire nĩ ūndũ wa thigari icio cia Isiraeli?” Nake mūdũ wa Ngai agĩcooka atĩrĩ, “Jehova no akũhe ingĩ nyingĩ gũkĩria icio.” 10 Nĩ ūndũ ūcio Amazia akĩrekereria thigari icio ciokĩte kũrĩ we kuuma Efiraimu, agĩciĩra ciinũke. Nacio ikĩrakarĩra andũ a Juda mũno, na ikĩinũka irĩ na marakara maingĩ. 11 Amazia agĩcooka akĩbanga thigari ciake, agĩcitongoria na mwena wa Gĩtuamba gĩa Cumbĩ, kũrĩa ooragire andũ 10,000 a Seiru. 12 Mbũtũ ya ita ya Juda ikĩnyiita andũ 10,000 marĩ muoyo, na ikĩmatwara handũ igũrũ wa rwaro rwa ihiga, ikĩmaikia thĩ magĩthuthũkanga. 13 Hĩndĩ o iyo, thigari iria Amazia aacookithĩte akĩgĩria ikarũe-rĩ, igĩtharĩkĩra matũũra ma Juda kuuma Samaria nginya Bethi-Horoni. Nacio ikĩũraga andũ 3,000 na igĩtaha indo nyingĩ mũno. 14 Rĩrĩa Amazia aacookire oimĩte kũũraga andũ a Edomu-rĩ, nĩainũkire na ngai cia andũ a Seiru. Agĩcirũgamia ta ngai ciake mwene, agĩciĩnamĩrĩra na agĩcirutĩra magongona ma njino. 15 Marakara ma Jehova magĩakanĩra Amazia, na akĩmũtũmĩra mũnabii, ūrĩa wamũũrĩrie atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩgũtũma ūhooe kĩrĩra kũrĩ ngai cia andũ acio, o iria itaangĩahotire kũhonokia andũ acio kuuma moko-inĩ maku?” 16 O akĩaragia-rĩ, mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩtũgũtũte mũtaari wa mũthamaki? Kira! Nĩ

kĩ gĩgũtũma wende kwĩyũragithia?” Nĩ ūndũ ūcio mũnabii ūcio agĩkĩra, no akiuga atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ Ngai nĩatuĩte itua gũkwananga, nĩ ūndũ nĩwĩkĩte ūndũ ūcio, na nĩwarega kũigua kĩrĩra gĩakwa.” 17 Thuutha wa Amazia mũthamaki wa Juda kũhooya kĩrĩra kuuma kũrĩ ataari ake-rĩ, agĩtũma ndũmĩrĩrĩ ĩno ya njũgitano kũrĩ Jehoashu mũrũ wa Jehoahazu, mũrũ wa Jehu mũthamaki wa Isiraeli, akĩmwĩra atĩrĩ: “Ūka, tũcemanie, tuonane ūthiũ kwa ūthiũ.” 18 No Jehoashu mũthamaki wa Isiraeli agĩcookeria Amazia mũthamaki wa Juda atĩrĩ, “Mahiũ ma nyeki-inĩ ma kũu Lebanoni nĩmatũmũire mũtarakwa ndũmĩrĩrĩ o kũu Lebanoni makĩwĩra atĩrĩ: ‘Heana mwarĩguo ahikio nĩ mũriũ wakwa.’ Hĩndĩ iyo nyamũ ya githaka ya kũu Lebanoni igĩũka ikĩrangĩrĩra mahiũ macio ma nyeki-inĩ na makinya mayo. 19 Wĩrĩte na ngoro atĩ nĩũrĩkĩtie gũtooria Edomu, na rĩu ūkeeyona na ūgetĩa. No ikara mũciĩ! Nĩ kĩ gĩgũtũma wĩrehere thĩna na wĩniinithie wee mwene o hamwe na andũ a Juda?” 20 O na kũrĩ ūguo-rĩ, Amazia ndaigana gũthikĩrĩra, nĩgũkorwo nĩ Ngai warutaga wĩra nĩguo amaneane moko-inĩ ma Jehoashu, tondũ andũ a Juda nĩmarongoragia ngai cia Edomu. 21 Nĩ ūndũ ūcio Jehoashu mũthamaki wa Isiraeli akĩmatharĩkĩra. We na Amazia mũthamaki wa Juda makĩng’ethanĩra kũu Bethi-Shemeshu thĩinĩ wa Juda. 22 Andũ a Juda makĩhũũrwo nĩ andũ a Isiraeli, na o mūdũ akĩũrĩra gwake mũciĩ. 23 Nake Jehoashu mũthamaki wa Isiraeli akĩnyiita Amazia mũthamaki wa Juda, mũrũ wa Joashu, mũrũ wa Ahazia, o kũu Bethi-Shemeshu. Ningĩ Jehoashu akĩmũrehe Jerusalemu, na akĩmomora rũthingo rwa Jerusalemu kuuma Kĩhingo kĩa Efiraimu nginya Kĩhingo gĩa Koine, handũ ha buti ta 600 kũraiha. 24 Nake akĩoya thahabu yothe na betha, na indo ciothe iria ciarĩ thĩinĩ wa hekarũ ya Ngai iria ciamenyagĩrĩrwo nĩ Obedi-Edomu, hamwe na igĩna cia nyũmba ya ūthamaki, na andũ arĩa maatahĩtuo, nake agĩcooka Samaria. 25 Amazia mũrũ wa Joashu mũthamaki wa Juda aatũũrĩre muoyo mĩaka ikũmi na ĩtano thuutha wa gĩkuũ kĩa Jehoashu mũrũ wa Jehoahazu mũthamaki wa Isiraeli. 26 Ha ūhoro wa maũndũ marĩa mangĩ ma wathani wa Amazia kuuma kĩambĩrĩra nginya mũthia-rĩ, githĩ ti maandike ibuku-inĩ rĩa athamaki a Juda na Isiraeli? 27 Kuuma hĩndĩ rĩa Amazia aagarũrũkire agĩtiga kũrũmĩrĩra Jehova-rĩ, makĩmũciĩrĩrĩra mamũũkĩrĩre kũu Jerusalemu, nake akĩũrĩra Lakishi, no magĩtũma andũ mamũrũmĩrĩre o nginya Lakishi, makĩmũũragĩra kuo. 28 Agĩcookio

agĩrĩrwo mbarathi igũrũ, na agĩthikwo hamwe na maithe Itũũra-inĩ Inene rĩa Juda.

26 Ningĩ andũ othe a Juda makĩoya Uzia, arĩ wa miaka ikũmi na itandatũ, na makimũtua mũthamaki ithenya rĩa ithe Amazia. **2** Nĩwe waakithirie Elothu rĩngĩ, na akĩrĩcookeria Juda thuutha wa Amazia kũhũrũka hamwe na maithe make. **3** Uzia aarĩ wa miaka ikũmi na itandatũ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu miaka mĩrongo itano na iĩrĩ. Nyina eetagwo Jekolia, na oimĩte Jerusalemu. **4** Nake nĩekire maũndũ marĩa maarĩ magĩrĩru maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa ithe Amazia eekĩte. **5** Nĩarongooragia Ngai matukũ-inĩ ma Zekaria, ũrĩa wamũrutĩte gwĩtigĩra Ngai. Narĩo ihinda rĩrĩa rĩothe aarongooragia Jehova-rĩ, Ngai nĩamũheaga ũgaacĩru. **6** Uzia nĩathiire kũrũa na Afilisti, na akĩmomora thingo cia Gathu, na cia Jabine, na cia Ashidodi. Ningĩ agĩcooka agĩaka rĩngĩ matũũra marĩa maarĩ hakuĩ na Ashidodi na kũndũ kũngĩ gatagati-inĩ ka Afilisti. **7** Ngai akĩmũteithia kũhũũrana na Afilisti na Arabu arĩa maatũũraga Guri-Baali na Ameuni. **8** Aamoni nĩmarehire igooti kũrĩ Uzia, nayo ngumo yake ikĩhunja o nginya mũhaka wa Misiri, nĩ undũ nĩagĩite na hinya mũno. **9** Uzia nĩaakire mĩthiringo mĩraihu na igũrũ kũu Jerusalemu hau Kĩhingo-inĩ gĩa Koine, na hau Kĩhingo-inĩ gĩa Gituamba, na hau koine-inĩ ya rũthingo, na akĩmũirigĩra na thingo cia hinya. **10** Ningĩ agĩaka mĩthiringo mĩraihu na igũrũ kũu werũ-inĩ na akĩenja ithima nyingĩ, nĩ undũ aarĩ na mahiũ maingĩ kũu mũhuro-inĩ wa irĩma, o na kũu werũ wa irĩma-inĩ. Aarĩ na andũ maarutaga wĩra mĩgũnda-inĩ yake ya irio na ya mĩthabibũ kũu irĩma-inĩ o na mĩgũnda-inĩ rĩa mĩnoru, tondũ nĩendete ũrĩmi. **11** Uzia aarĩ na mbũtũ ya ita rĩa yarutĩtwo wega mũno, na yakoragwo iĩhaarĩirie gũthiĩ mbaara-inĩ, igayanĩtio ikundi kũringana na mũigana wayo na kũringana na ũrĩa yacookanĩrĩrio nĩ Jeieli ũrĩa warĩ mwandiki na Maaseia ũrĩa warĩ mũnene wao, matongoretio nĩ Hanania, ũmwe wa anene a nyũmba ya ũthamaki. **12** Naguo mũigana wotho wa atongoria a nyũmba arĩa maarũgamagĩrĩra thigari warĩ 2,600. **13** Wathani-inĩ wao haarĩ na mbũtũ ya ita ya andũ 307,500 arĩa maarutĩtwo ũhoru wa mbaara, mbũtũ iyo yarĩ na hinya na niyo yateithagia mũthamaki akĩrũa na thũ ciake. **14** Uzia nĩaheire mbũtũ iyo yake ya ita ngo, na matimũ, na ngũbia, na nguo cia igera, na mota na mahiga ma igũtha. **15** Kũu Jerusalemu-rĩ, andũ maarĩ oogĩ mũno

magĩthondeka ikaari ciahũthagĩrwo mĩthiringo-inĩ na koine-inĩ cia ũgitĩri na njĩra ya gũikia mĩguĩ na gũikia mahiga manene. Ngumo yake ikĩhunja kũndũ kũraya nĩgũkorwo nĩateithirio mũno nginya akĩgĩa na hinya mũno. **16** No thuutha wa Uzia kũgĩa na hinyarĩ, gwĩtũũgĩria gwake gũkimũniina. Akĩaga gũtuĩka mwĩhokeku harĩ Jehova Ngai wake, na agĩtoonya hekarũ ya Jehova nĩguo acine ũbumba kĩgongona-inĩ kĩa ũbumba. **17** Nake Azaria ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai hamwe na athĩnjĩri-Ngai omĩrĩru mĩrongo inana a Jehova, makĩmuuma thuutha o nginya na kũu thĩini. **18** Nao makĩmũng'ethera mamũkaanie, makĩmwĩra atĩrĩ, “Gũtiagĩrĩre, wee Uzia, ũcinĩre Jehova ũbumba. Ŭcio nĩ wĩra wa athĩnjĩri-Ngai arĩa marĩ a rũciaro rwa Harũni, arĩa maamũrĩtwo macinage ũbumba. Uma handũ haha haamũre nĩgũkorwo ndũrĩ mwĩhokeku, na Jehova Ngai ndangĩgũtĩia.” **19** Uzia, ũrĩa wanyitĩte rũgĩo na guoko ehaarĩirie gũcina ũbumba, akĩrakara mũno. Na o hĩndĩ iyo aagũthũkagĩra athĩnjĩri-Ngai marĩ hau mbere ya kĩgongona kĩa ũbumba, hekarũ-inĩ ya Jehova, mũrimũ wa mangũ ũgĩtuthũka thiithi-inĩ wake. **20** Na rĩrĩa Azaria, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene na athĩnjĩri-Ngai acio angĩ othe maamũrorire-rĩ, makĩona atĩ aarĩ na mangũ thiithi; nĩ undũ ũcio makĩmuumia na nja na ihenya. O nake we mwene nĩaiguaga kwenda mũno kuuma nja, nĩ undũ Jehova nĩamũhũũrite na mũrimũ ũcio. **21** Mũthamaki Uzia aatũũrĩre arĩ na mangũ nginya rĩrĩa aakuire. Aatũũrĩre nyũmba arĩ wiki, arĩ na mangũ, na agĩrĩtio gũthiiga hekarũ ya Jehova. Mũriũ Jothamu akĩrũgamĩrĩra nyũmba ya ũthamaki, na agaathaga andũ a bũrĩri ũcio. **22** Namu maũndũ marĩa mangĩ makonĩ wathani wa Uzia-rĩ, kuuma kĩambĩrĩria nginya mũthia, nĩmandikĩtwo nĩ mũnabii Isaia mũrũ wa Amozu. **23** Nake Uzia akĩhũrũka hamwe na maithe make, na agĩthikwo hakuĩ nao gĩthaka-inĩ kĩrĩa kĩarĩ gĩa gũthikanwo gĩa athamaki, nĩgũkorwo andũ moigire atĩrĩ, “Ararĩ na mangũ.” Nake mũriũ Jothamu agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

27 Jothamu aarĩ wa miaka mĩrongo iĩrĩ na itano rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu miaka ikũmi na itandatũ. Nyina eetagwo Jerusha mwarĩ wa Zadoku. **2** Nake agĩka maũndũ marĩa maagĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa ithe Uzia eekĩte, nowe ndaigana gũtoonya hekarũ ya Jehova gũcina ũbumba ta ũrĩa ithe eekĩte. No rĩrĩ, andũ nĩmathiire o na mbere gwĩka maũndũ mao mooru. **3** Jothamu nĩaakire rĩngĩ mwako wa Kĩhingo

kīa Rūgongo kīa hekarū ya Jehova, na akīruta wīra mūnene wa rūthingo rūria rwarī kīrīma-inī kīa Ofeli. 4 Nīakire matūūra irīma-inī cia Juda na agīaka nyūmba cia ūgitīri na mīthiringo mīraihi na igūrū kūndū kūrīa kwarī na mūtītū. 5 Jothamu nīarūire mbaara na mūthamaki wa Amoni na akīmahoota. Mwaka-inī ūcio, Aamoni nīmamūrīhire taranda igana rīmwe cia betha, na kori 10,000 cia ngano, na kori 10,000 cia cairi. Andū a Amoni nīmamūreheire indo o ta icio mwaka-inī wa keerī na wa gatātū. 6 Jothamu nīagīire na hinya nī ūndū nīathiiaga na mīthiire mīrūngīrū hīndī ciothe mbere ya Jehova Ngai wake. 7 Namo maūndū marīa mangī makonīi wathani wa Jothamu, o hamwe na mbaara ciake ciothe na ciiko iria ingī eekire-rī, nīmandikītwo ibuku-inī rīa athamaki a Isiraeli na Juda. 8 Nake aarī wa mīaka mīrongo īrī na ītano rīrīa aatuīkire mūthamaki, na agīthamaka arī Jerusalemu mīaka ikūmi na ītandatū. 9 Jothamu akīhurūka hamwe na maithe make na agīthikwo Itūūra-inī Inene rīa Daudi. Nake mūrīu Ahazu agītūika mūthamaki ithenya rīake.

28 Ahazu aarī wa mīaka mīrongo īrī rīrīa aatuīkire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīaka ikūmi na ītandatū. Nake ndaigana gwīka maūndū marīa maagīrīire maitho-inī ma Jehova, ta ūrīa ithe Daudi eekīte. 2 Aathiiaga na mīthiire ya athamaki a Isiraeli, o na ningī agīthondeka mīhianano ya Baali ya gūtwekio ya kūhooyagwo. 3 Nake agīcinīra magongona kūu Gītuamba-inī kīa Beni-Hinomu, na akīruta ariū ake marī magongona ma gūcinwo na mwaki, arūmīrīire mīthiire irīa irī thaahu ya ndūrīrī iria Jehova aingatīte ciehere mbere ya andū a Isiraeli. 4 Nīaarutire magongona na agīcinīra ūbumba kūndū kūrīa gūtūgīru, na tūcūmbīrī-inī twa irīma, na rungu rwa mītī irīa mīruru. 5 Nī ūndū ūcio Jehova Ngai wake akīmūneana kūrī mūthamaki wa Suriata. Nao Asuriata makīmūhoota na magītaha andū ake aingī matuīke mīgwate, na makīmatwara Dameski. O na ningī nīaneanirwo moko-inī ma mūthamaki wa Isiraeli ūrīa wamūringire iringa inene ma. 6 Na rīrī, mūthenya ūmwe-rī, Peka mūrū wa Remalia nīooragire thigari 120,000 kūu Juda, tondū andū a Juda nīmatirikīte Jehova, Ngai wa maithe mao. 7 Zikiri ūrīa Mūefiraimu njamba ya ita akīūruga Maaseia mūrū wa mūthamaki, na Azirikamu ūrīa warī mūmenyereri wa nyūmba ya ūthamaki, na Elikana ūrīa warī wa keerī kuuma

harī mūthamaki. 8 Andū a Isiraeli magītaha kuuma kūrī ariū a ithe wao atumia 200,000 na ariū na aarī ao. Ningī no maatahire indo nyingī iria maacookire nacio Samaria. 9 No rīrī, mūnabii wa Jehova wetagwo Odedi aarī kuo, nake akiumagara agatūnge mbūtū cia ita igīcooka Samaria. Nake agīcīra atīrī, “Tondū Jehova, o we Ngai wa maithe manyu, nīarakarīire andū a Juda-rī, nīamaneanire moko-inī manyu. No inyuī nīmūmooragīte na marakara, namo nī makinyīte o igūrū. 10 Na rīrī, mūciirīire gūtua arūme na andū-anja a Juda na Jerusalemu ngombo cianyu. No githī o na inyuī mūtihītīte na mūkehīria Jehova Ngai wanyu? 11 Rūu ta gīthikīrīrie! Cookiai andū a būrūri wanyu arīa mūnyīitīte mīgwate, nīgūkorwo marakara mahiū ma Jehova marī igūrū rīanyu.” 12 Hīndī īyo atongoria amwe kūu Efiraimu, nao nī Azaria mūrū wa Jehohanani, na Berekia mūrū wa Meshilemothu, na Jehizikia mūrū wa Shalumu, na Amasa mūrū wa Hadilai, makīrūgama nīguo makaanie andū acio moimaga mbaara-inī. 13 Makīmeera atīrī, “Mūtīkarehe mīgwate īyo gūkū, tūtīkoonwo tūhītīte mbere ya Jehova, nago ūndū ūcio wongerere mehīa na mahītīa maitū. Nīgūkorwo mahītīa maitū o na rīu nī maingī, namo marakara make mahiū marī igūrū rīa Isiraeli.” 14 Nī ūndū ūcio thigari ikīrekereria mīgwate na indo iria ciatahīte, o hau mbere ya anene na ya kīūngano kīu gīothe. 15 Nao andū arīa maarī agwete na marītwa makīoya mīgwate īyo, na arīa maarī njaga makīmahumba nguo kuuma indo-inī iria ciatahītwo. Makīmahe nguo na iraatū, na irio na kīndū gīa kūnyua, na maguta ma kūhonania. Nao arīa othe mataarī na hinya makīhaicio ndigiri igūrū. Nī ūndū ūcio makīmacookia kūrī andū a būrūri wao o kūu Jeriko, Itūūra Inene rīa Mīkīndū, nao magīcooka Samaria. 16 Na rīrī, ihinda rīu Mūthamaki Ahazu agītūmanīra mūthamaki wa Ashuri amūteithie. 17 Andū a Edomu nīmookīte rīngī na magatharīkīra Juda, na magakuua mīgwate, 18 na o hīndī īyo nao Afilīstī nīmahūrīte matūūra marīa maarī mūhuro-inī wa irīma, na Negevu kūu Juda. Nīmatahire na magīkara matūūra ma Bethi-Shemeshu, na Aijaloni, na Gederothu, o ūndū ūmwe na Soko, na Timuna, na Gimuzo, na tūtūūra tūnini tūrīa twamathīūrūrūkīrie. 19 Nake Jehova nīagithirie Juda gītīo tondū wa Ahazu mūthamaki wa Isiraeli, nīgūkorwo nīoongereire waganu kūu Juda, na nīagīte kwīhokeka mūno harī Jehova. 20 Nake Tigilathu-Pileseru mūthamaki wa Ashuri agītūka

kūrī we, no handū ha kūmūteithia nikūmūthīnia aamūthīnirie. **21** Ahazu akīoya indo imwe kuuma hekarū-inī ya Jehova, na kuuma nyūmba-inī ya ūthamaki, na kuuma kūrī ariū a mūthamaki, na agīche mūthamaki wa Ashuri, no ūndū ūcio ndwamūteithirie. **22** Mahinda macio make ma thīina-rī, Mūthamaki Ahazu no gūkīrīrīria aakīrīrīrie kwaga wīhokeku harī Jehova. **23** Akīrutīra ngai cia Dameski iria ciamūhootete magongona, nīgūkorwo eeciiragia atīrī, “Kuona atī ngai cia athamaki a Suriata nīcimateithītie-rī, nīngūcirutīra igongona nīguo cindeithie o na nīi.” No icio nīcio ciamūniinire na ikīniina Isiraēli rīothe. **24** Ahazu agīcookereria indo cia hekarū ya Ngai na agīcithaamia. Agīcooka akīhinga mīrango ya hekarū ya Jehova, na agīaka igongona ikīyūra o koine-inī ciothe cia njīra cia itūūra rīa Jerusalemu. **25** Ningī o itūūra-inī rīothe rīa Juda agīaka kūndū kūrīa gūtūūgīru gwa kūrūtīra ngai ingī magongona ma njino, nake agīthīrīkia Jehova, Ngai wa maithe make, agītūma arakare. **26** Namō maūndū marīa mangī makoniī wathani wake na mīthīire yake yothe-rī, kuuma kīambīrīria nginya mūthia-rī, maandīkītwo ibuku-inī rīa athamaki a Juda na Isiraēli. **27** Nake Ahazu akīhurūka hamwe na maithe make na agīthikwo itūūra-inī rīa Jerusalemu, no ndaigirwo mbīrīra-inī cia athamaki a Isiraēli. Nake mūrīū Hezekia agītūika mūthamaki ithenya rīake.

29 Hezekia aarī wa mīaka mīrango īrī na ītano rīrīa aatuīkire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīaka mīrango īrī na kenda. Nyina eetagwo Abija mwarī wa Zekaria. **2** Nake agīka maūndū marīa maagīrīire maithe-inī ma Jehova, o ta ūrīa ithe Daudi eekīte. **3** Mweri wa mbere wa mwaka wa mbere wa wathani wake-rī, nīahingūrire mīrango ya hekarū ya Jehova na akīmīthondeka kūrīa yathūkītio. **4** Nake akīrehe athīnjīri-Ngai na Alawii, akīmacookanīrīria hamwe nja ya mwena wa irathīro, **5** akiuga atīrī: “Ta thikīrīria inyuī Alawii! Mwītherie rīu, na mūtherie hekarū ya Jehova Ngai wa maithe manyu. Eheriai kīndū gīothe kīrī thaahu kuuma handū-harīa-haamūre. **6** Maithe maitū matiarī ehokeku; nīmekire ūūru maithe-inī ma Jehova Ngai witū na makīmūtīrika. Nīmāhūgūrire mothīū mao makīaga kūrora gīikaro kīa Jehova, makīmūhutatīra. **7** O na ningī nīmāhingire mīrango ya gīthaku na makīhorīa matawa. Maticinire ūbumba kana makīrutīra Ngai wa Isiraēli maruta o na marīkū ma njino handū-inī harīa haamūre. **8** Nī

ūndū ūcio-rī, marakara ma Jehova magīkora Juda na Jerusalemu; nake agītūma matūike ta kīndū gīa kūmakania na kīa magīgi, na gīa kūnyūrūrio, o ta ūrīa mūreyonera na maithe manyu. **9** Kīu nīkīo gīatūmire maithe maitū mooragwo na rūhiū rwa njora, na nokīo gītūmīte ariū aitū, na airītu aitū, na atumia aitū matahwo. **10** Na rīrī, ndīciirītie na ngoro yakwa kūrīkanīra kīrīkanīro na Jehova, Ngai wa Isiraēli, nīgeetha marakara make mahiū matweherere. **11** Atīrīrī, ariū akwa, mūtīgatūike andū matarūmbūyagia ūndū, nīgūkorwo Jehova nīamūthuurīte mūrūgamage mbere yake mūmūtungatagīre, mūtūike a gūtungata mūrī mbere yake na mūcinage ūbumba.” **12** Hīndī īyo Alawii aya makīambīrīria kūruta wīra: kuuma kūrī Akohathu, maarī Mahathu mūrū wa Amasai, na Joeli mūrū wa Azaria; kuuma kūrī Amerari, maarī Kīshu mūrū wa Abudi, na Azaria mūrū wa Jehaleleli; kuuma kūrī Agerishoni, maarī Joa mūrū wa Zima, na Edeni mūrū wa Joa; **13** kuuma kūrī njiaro cia Elizafani, maarī Shimuri na Jeieli; kuuma kūrī njiaro cia Asafu, maarī Zekaria na Matania; **14** Kuuma kūrī njiaro cia Hemani, maarī Jehueli na Shimei; kuuma kūrī njiaro cia Jeduthuni, maarī Shemaia na Uzieli. **15** Maarīkia gūcookanīrīria ariū a ithe wao hamwe na meetheria-rī, magītūonya hekarū ya Jehova, makīmītheria, o ta ūrīa mūthamaki aathanīte arūmīrīire kiugo kīa Jehova. **16** Nao athīnjīri-Ngai magītūonya handū-harīa-haamūre ha Jehova nīguo mahatherie. Na indo ciothe iria itaarī theru iria maakorire kūu hekarū-inī ya Jehova magīciruta magīciiga nja ya hekarū ya Jehova. Nao Alawii magīciyoa magīcitwara Gītuamba-inī gīa Kidironi. **17** Maambīrīrie wīra wa gūtheria hekarū mūthenya wa mbere wa mweri wa mbere, na mūthenya wa īnana wa mweri ūcio magīkinya gīthaku-inī kīa Jehova. Na handū ha matukū mangī manana-rī, magītheria hekarū ya Jehova yo nyene, na makīrīkia wīra ūcio mūthenya wa ikūmi na ītandatū wa mweri ūcio wa mbere. **18** Magīcooka magīthīi kūrī Mūthamaki Hezekia, makīmwīra atīrī: “Nītūtheretie hekarū ya Jehova yothe, kīgongona kīa maruta ma njino, na indo ciakīo ciothe, na metha rīra īigagīrīrwo mīgate rīra mīamūre, na indo ciayo ciothe. **19** Nītūhaarīrie na tūkaamūra indo iria ciothe Mūthamaki Ahazu ehereetie Hekarū-inī rīria aarī mūthamaki nī ūndū wa kwaga wīhokeku. Na rīrī, rīu irī mbere ya kīgongona kīa Jehova.” **20** Na rīrī, rūciinī tene, Mūthamaki Hezekia agīcookanīrīria

anene a itũura rĩu inene na magĩthĩi hekarũ-inĩ ya Jehova. **21** Nao makĩrehe ndegwa mũgwanja, na ndũrũme mũgwanja, na tũtũrũme mũgwanja, o na thenge mũgwanja cia igongona rĩa kũhoroherio mehia makoniĩ ũthamaki ũcio, na ma handũ-harĩa-haamũre o na ma Juda. Nake mũthamaki agĩatha athĩnjĩri-Ngai, o acio a njiaro cia Harũni, macithĩnjire hau kigongona-inĩ kia Jehova. **22** Nĩ ũndũ ũcio magĩthĩnja ndegwa icio, nao athĩnjĩri-Ngai makĩoya thakame yacio makĩmĩminjaminjĩria kigongona; magĩcooka magĩthĩnja ndũrũme icio na makĩminjaminjĩria kigongona thakame yacio; magĩcooka magĩthĩnja tũtũrũme tũu na makĩminjaminjĩria kigongona thakame yatuo. **23** Nacio thenge cia igongona rĩa kũhoroherio mehia ikĩrehwo mbere ya mũthamaki na kĩũngano kũu, nao magĩciigĩrĩa moko. **24** Nao athĩnjĩri-Ngai magĩcooka magĩthĩnja thenge icio hamwe na thakame yacio, magĩcirutĩra hau kigongona-inĩ irĩ maruta ma kũhoroheria mehia niguo ihoroherie andũ a Isiraeli othe, nĩ tondũ mũthamaki niathanite kũrutwo iruta rĩa njino na iruta rĩa kũhoroheria mehia rĩrĩ rĩa andũ othe a Isiraeli. **25** Mũthamaki akĩga Alawii hekarũ-inĩ ya Jehova marĩ na thaani iria ihũurithanagio ikagamba, na inanda cia mũgeeto na cia kĩnũbi ta ũrĩa gwaathanĩtwo nĩ Daudi na Gadi mũndũ ũrĩa wonagĩra mũthamaki maũndũ, na Nathani ũrĩa mũnabii; ũndũ ũyũ waathanĩtwo nĩ Jehova na tũnua twa anabii ake. **26** Nĩ ũndũ ũcio Alawii makĩrũgama mehaarĩirie na inanda cia Daudi cia kũina, na athĩnjĩri-Ngai marĩ na tũrumbeta twao. **27** Hezekia agĩathana atĩ kũrutwo iruta rĩa njino kigongona-inĩ. Narĩo igongona riambĩrĩria kũrutwo-rĩ, andũ makĩambĩrĩria kũinĩra Jehova marĩ na tũrumbeta na inanda cia kũina cia Daudi mũthamaki wa Isiraeli. **28** Kĩũngano kũu gĩothe gĩkĩnamĩrĩra, gĩkĩhooya, nao aini makĩinaga na tũrumbeta tũkĩhuhagwo. Maũndũ macio mothe magĩthĩi na mbere nginya igongona rĩu rĩa njino rikĩrĩka kũrutwo. **29** Na rĩrĩa maruta maarĩkirie kũrutwo-rĩ, mũthamaki na andũ othe arĩa maarĩ nake hau magĩturia maru makĩhooya. **30** Nake Mũthamaki Hezekia na anene ake magĩatha Alawii magooce Jehova na ciugo cia Daudi na cia Asafu mũndũ ũrĩa muoni-maũndũ. Nĩ ũndũ ũcio makĩina nyĩmbo cia kũgooca Jehova marĩ na gĩkeno na makĩinamia mĩtwe yao makĩmũhooya. **31** Ningĩ Hezekia akiuga atĩrĩ, “Rĩu nĩmweyamũrĩra Jehova. Rehei magongona na maruta ma gũcookia ngaatho

hekarũ-inĩ ya Jehova.” Nĩ ũndũ ũcio kũũngano kũu gĩkĩrehe magongona na maruta ma gũcookia ngaatho, na andũ othe arĩa ngoro ciao cieyendeire makĩrehe maruta ma njino. **32** Naguo mũigana wa maruta ma njino marĩa maarehirwo nĩ kũũngano kũu warĩ ndegwa mĩrongo mũgwanja, na ndũrũme 100 na tũtũrũme 200, ciothe ciarĩ cia maruta ma njino ma kũrutĩrwo Jehova. **33** Nyamũ ciothe iria ciaamũrĩtwo cia magongona ciarĩ ndegwa 600 na ng’ondũ hamwe na mbũri 3,000. **34** Na rĩrĩ, athĩnjĩri-Ngai maarĩ anini mũno matingĩahotire gũthĩnja nyamũ ciothe cia maruta ma njino; nĩ ũndũ ũcio andũ a nyũmba ciao, nĩo Alawii, makĩmateithĩrĩria nginya wĩra ũcio ũkĩrĩka nginya rĩrĩa athĩnjĩri-Ngai angĩ maamũrĩrwo, nĩgũkorwo Alawii maarĩ na kĩyo gĩa kwĩyamũra gũkĩra athĩnjĩri-Ngai. **35** Na rĩrĩ, nĩ kwarĩ na maruta ma njino maingĩ mũno, hamwe na maguta ma maruta ma ũiguano, o na maruta ma indo cia kũnyuuo marĩa maarutanagĩrio na maruta ma njino. Nĩ ũndũ ũcio wĩra wa ũtungata wa hekarũ ya Jehova ũgĩcookio rĩngĩ. **36** Nake Hezekia na andũ othe magikena nĩ ũndũ wa ũrĩa Ngai eekĩire andũ ake, tondũ ũndũ ũcio wekirwo narua mũno.

30 Hezekia niatũmire ndũmĩrĩri Isiraeli guothe na Juda, o na akĩandĩkĩra Efiraimu na Manase marũa ma kũmeeta moke hekarũ-inĩ ya Jehova kũu Jerusalemu, makũngũire Bathaka ya Jehova Ngai wa Isiraeli. **2** Mũthamaki na anene ake na kũũngano kũu gĩothe kũu Jerusalemu magĩtua atĩ megũkũngũira Bathaka mweri wa keerĩ. **3** Matiahotete kũmikũngũira ihinda-inĩ riayo tondũ gũtiarĩ na athĩnjĩri-Ngai a kũigana arĩa meetheretie, na andũ mationganite Jerusalemu. **4** Mũbango ũcio nĩwonekire wagĩrĩre harĩ mũthamaki o na harĩ kũũngano gĩothe. **5** Nao magĩtua atĩ gũthĩi kwanĩrĩrwo Isiraeli guothe, kuuma Birishiba nginya Dani, andũ meetwo moke Jerusalemu makũngũire Bathaka ya Jehova Ngai wa Isiraeli kuo. Ndiakoretwo igĩkũngũirwo nĩ andũ aingĩ kũringana na ũrĩa kwandĩkitwo. **6** Kũrũmanĩrĩra na watho wa mũthamaki, atwari a marũa magĩthĩi Isiraeli na Juda guothe marĩ na marũa kuuma kũrĩ mũthamaki na kuuma kũrĩ anene ake, marĩa maandĩkitwo atĩrĩ: “Andũ a Isiraeli, cookerera Jehova Ngai wa Iburahĩmu, na Isaaka, na Isiraeli, niguo nake amũcookerere inyuĩ arĩa mũtigaire, inyuĩ mũhonokete kuuma guoko-inĩ kwa athamaki a Ashuri. **7** Mũtigatuĩke ta maithe manyu kana ariũ a maithe manyu, arĩa maagire

kwihoeka harī Jehova Ngai wa maithe mao, nake akīmatua kindū kīa magigi ta ūrīa mūreyonera. **8** Mūtīkoomie ciongo cianyu ta ūrīa maithe manyu meekire; mwiheanei harī Jehova. Ūkai handū-harīa-haamūre, harīa we aamūrīte nginya tene. Tungatīrai Jehova Ngai wanyu, nīgeetha marakara make mahiū mamweherere. **9** Mūngīcookerera Jehova-rī, hīndī īyo ariū a maithe manyu na ciana cianyu no maiguīrwo tha nī arīa maamatahire, na nīmagacooka būrūrī ūyū, nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu nī mūtugi na nī mūigua tha. Mūngīmūcookerera ndakamūhutatīria ūthiū.” **10** Atwari a marūa magīthī itūūra o itūūra kūu Efiraimu na Manase, o nginya Zebuluni, no rīrī, andū makīmanyūrūrīa, na makīmathekerera. **11** O na gūkīrī ūguo-rī, andū amwe a Asheri, na Manase, na Zebuluni makīnyīihia na magīthī Jerusalemu. **12** Ningī o na kūu Juda guoko kwa Ngai kwarī igūrū rīa andū, nake akīmahe ūrūmwe wa meciiria ma gwachīkīra ūrīa mūthamaki na ndungata ciake maathanīte, marūmūrīre kiugo kīa Jehova. **13** Kīrīndī kīngī mūno gīkīūngana kūu Jerusalemu nīguo gīkūngūire Gīathī kīa Mīgate itarī Mīkīre Ndawa ya Kūimbīa mweri wa keerī. **14** Makīeheria igongona iria ciarī kūu Jerusalemu o na makīeheria igongona cia gūcinīra ūbumba, magīthī magīciikīa Gītuamba gīa Kidironi. **15** Nīmathīnjire gatūrūme ka Bathaka mūthenya wa ikūmi na īna wa mweri wa keerī. Nao athīnjīri-Ngai na Alawii magīconoka na magītheria, na makīrehe maruta ma njino hekarū-inī ya Jehova. **16** Ningī makīambīrīria ūtungata wao wa o mūthenya o ta ūrīa kwandīkitwo Watho-inī wa Musa mūndū wa Ngai. Athīnjīri-Ngai makīmīnjaminja thakame īrīa maanengereirio nī Alawii. **17** Na tondū nī kwarī na andū aingī kīrīndī-inī kūu mateetheretie-rī, Alawii nīo maaheirwo wīra wa gūthīnja nginya tūtūrūme twa Bathaka twa andū acio othe maarī na thaahu, tondū matingāmūrīre Jehova tūtūrūme twao. **18** O na akorwo andū aingī arīa mookīte kuuma Efiraimu, na Manase, na Isakaru, na Zebuluni matīetheretie-rī, nīmarīre Bathaka matekūrūmīrīra ūrīa maandīko moigīte. No Hezekia akīmahoera, akiuga atīrī, “Jehova, o we ūrīa mwega, arorekerā mūndū o wothē **19** ūrīa ūtuīte na ngoro yake kūrongooria Ngai, o we Jehova, Ngai wa maithe make, o na angīkorwo ndetheretie kūrīngana na ūrīa mawatho ma handū-harīa-haamūre matarīi.” **20** Nake Jehova akiigua ihooya rīa Hezekia, akīhonia andū acio. **21** Nao andū a Isiraeli arīa maarī

kūu Jerusalemu magīkūngūira Gīathī kīa Mīgate itarī Mīkīre Ndawa ya Kūimbīa marī na gīkeno kīnene mīthenya mūgwanja, nao Alawii na athīnjīri-Ngai makainagīra Jehova o mūthenya marī na inanda cia kūgooca Jehova. **22** Nake Hezekia akīaria ciugo cia kūmūrīria Alawii othe arīa moonanirie ūmenyo mwega wa gūtungatīra Jehova. Handū ha mīthenya īyo mūgwanja nīmarīre kīrīa maagaīrwo, na makīruta maruta ma ūguano, na makīgooca Jehova Ngai wa maithe mao. **23** Kīūngano kīu gīothe gīgīcooka gīkīiguanīra gīkūngūire gīathī kīu mīthenya īngī mūgwanja; nī ūndū ūcio magīkūngūira mīthenya īngī mūgwanja makenete mūno. **24** Hezekia mūthamaki wa Juda akīruta ndegwa 1,000 na ng’ondū na mbūrī 7,000 nī ūndū wa kīūngano kīu, nao anene makīmahe ndegwa 1,000 na ng’ondū na mbūrī 10,000. Athīnjīri-Ngai aingī mūno magītheria. **25** Kīūngano gīothe kīa Juda gīgīkena hamwe na athīnjīri-Ngai na Alawii na andū arīa othe monganīte moimīte Isiraeli, hamwe na andū a kūngī arīa mookīte kuuma Isiraeli o na arīa maatūrāga Juda. **26** Nī kwarī na gīkeno kīnene kūu Jerusalemu, nīgūkorwo kuuma hīndī ya Solomoni mūrū wa Daudi mūthamaki wa Isiraeli gūtionekeke ūndū ta ūcio kūu Jerusalemu. **27** Athīnjīri-Ngai na Alawii makīrūgama, makīrathima andū, nake Ngai akīmaigua, nīgūkorwo ihooya rīao nīrīakinyire o igūrū, gīikaro gīake gītheru.

31 Rīrīa maūndū macio mothe maathirire-rī, andū a Isiraeli arīa maarī hau makīumagara magīthī matūūra-inī ma Juda, makīhehenja mahiga marīa mamūrīrwo ngai cia mīhianano na magītemanga itugī cia Ashera. Ningī makīananga kūndū kūrīa gūtūūgīru kwahooyagīrwo o na igongona iria ciarī Juda guothe na Benjamini, o na kūu Efiraimu na Manase. Thuutha wa gūcīthūkangia ciothe, andū a Isiraeli magīcooka matūūra-inī mao na o mūndū agīcooka igai-inī rīake. **2** Hezekia agīkīga athīnjīri-Ngai na Alawii na ikundi, o gīkundi kūrīngana na wīra wakīo, marī athīnjīri-Ngai kana Alawii, marutage maruta ma njino na ma ūguano, ningī matungatage, na macookagie ngaatho, na mainage nyīmbo cia ūgooci marī ihingo-inī cia gīikaro kīa Jehova. **3** Mūthamaki nīaheanire indo ciake mwene cia kūrutagwo maruta ma njino ma rūciinī na ma hwaī-inī, na maruta ma njino ma Thabatū, na ma Tūrūgamo twa Mweri, na ma ciathī-inī iria ciatuītwo, o ta ūrīa kwaandīkitwo Watho-inī wa Jehova. **4** Agīatha andū arīa maatūrāga Jerusalemu maheage athīnjīri-

Ngai na Alawii rwīga rūrīa rwamagīrīre, nīgeetha nao mahotage kwīheana harī Watho wa Jehova. **5** Na rīrī, hīndī īrīa watho ūcio wamenyekire-rī, andū a Isiraeli makiheana na ūtaana maciaro mao ma mbere ma ngano, na ma ndibei ya mūhīhano, na maguta, na ūūki, na maciaro ma mīgūnda yao. Makīrehe indo nyingī mūno o na gīcunjī gīa ikūmi kīa indo ciothe. **6** Nao andū a Isiraeli na Juda arīa maatūūruga matūūra-inī ma Juda o nao makīrehe gīcunjī gīa ikūmi kīa ndūuru ciao cia ng'ombe na ng'ondū, o na gīcunjī gīa ikūmi kīa indo iria ciamūrīrwo Jehova Ngai wao, nao magīciiga irūndo. **7** Maambīrīrie gwīka ūndū ūyū mweri wa itatū na makīrīkia mweri wa mūgwanja. **8** Rīrīa Hezekia na anene ake mookire na makīona irūndo icio, makīgooca Jehova na makīrathima andū ake a Isiraeli. **9** Hezekia akīūrīa athīnjīri-Ngai na Alawii ūhoro wa irūndo icio; **10** nake Azaria mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene wa kuuma nyūmba ya Zadoku akīmūcookeria atīrī, “Kuuma andū maambīrīria kūrehe mīhothi yao hekarū-inī ya Jehova-rī, nītūkoretwo tūrī na irio cia kūigana kūrīa, o na tūgatigīa nyingī mūno, nī ūndū Jehova nīarathimīte andū ake, na irio ici nyingī ūū igagītigara.” **11** Hezekia agīathana gwakwo makūmbī kūu thīinī wa hekarū ya Jehova, na gūgīkwo ūguo. **12** Nao magīcooka makīrehe mīhothi na wīhokeku, na icunjī cia ikūmi, na iheo iria nyamūre. Konania ūrīa Mūlawii nīwe watuirwo mūrōri wa indo icio, nake mūrū wa ithe Shimei nīwe warī mūnini wake. **13** Jehieli, na Azazia, na Nahathu, na Asaheli, na Jerimothu, na Jozabadu, na Elieli, na Isimakia, na Mahathu, na Benaia nīo maarī arūgamīrīri rangu rwa Konania na mūrū wa ithe Shimei, ta ūrīa gwatuītwo nī Mūthamaki Hezekia na Azaria ūrīa warī mūnene wa hekarū ya Ngai. **14** Kore mūrū wa Imuna ūrīa Mūlawii, mūikaria wa Kīhingo kīa Mwena wa Irathīro, nīwe warī mūrōri wa indo iria ciarutagīrwo Ngai na kwīyendera, akagayaga mīhothi īrīa īrutīrwo Jehova hamwe na iheo iria nyamūre. **15** Edeni, na Miniadini, na Jeshua, na Shemaia, na Amaria, na Shekania nīo maamūteithagīrīria marī na wīhokeku kūu matūūra-inī ma athīnjīri-Ngai, na makagayagīra athīnjīri-Ngai arīa angī o ta ūrīa ikundi ciao ciatarīi, makagaīra arīa akūrū na arīa anini o ūndū ūmwe. **16** Hamwe na ūguo makīgāira arūme arīa maarī na mīaka itatū na makīria arīa marītwa mao maarī maandīko-inī ma njjarwa, nao nīo andū arīa othe maangīatoonyire hekarū-nī ya Jehova nī ūndū wa kūruta mawīra mao ma o mūthenya, ta ūrīa wīra

wa o mūndū watariī na kūringana na ikundi ciao. **17** Nao makīgāira athīnjīri-Ngai arīa maandīkithītio nī andū a nyūmba ciao maandīko-inī ma njjarwa ciao, o na Alawii arīa maarī na mīaka mīrongo īrī na makīria, ta ūrīa wīra wa o mūndū watariī na kūringana na ikundi ciao. **18** Maataranīrie ciana ciothe, na atumia, na ariū ao, na airītu a mūngī wothe ūrīa waandīkitwo maandīko-inī ma njjarwa. Nīgūkorwo maarī ehokeku ūhoro-inī wao wa gwītheria. **19** Ha ūhoro wa athīnjīri-Ngai, o acio a rūciaro rwa Harūni, arīa maatūūruga mīgūnda-inī īrīa yathiūrūrūkīrie matūūra mao kana matūūra mangī, nī kwarī na andū amwe maathuurītwo na makagwetwo marītwa a kūgāira arūme othe arīa maarī gatagatī-inī kao rūgai rwao, na kūrī arīa othe maandīkitwo maandīko-inī ma njjarwa cia Alawii. **20** Ūguo nīguo Hezekia eekire Juda guothe, agīka maūndū mega, na magīrīre na ma kwīhokeka mbere ya Jehova Ngai wake. **21** Maūndū-inī mothe marīa ekaga ma gūtungata hekarū-inī ya Ngai, na hari gwathīkīra watho na maathani, nīarongooragia Ngai wake na akīruta wīra na ngoro yake yothe. Na nī ūndū ūcio akīgaacīra.

32 Na rīrī, thuutha wa maūndū marīa mothe Hezekia ekīte na wīhokeku, Senakeribu mūthamaki wa Ashuri agīuka agītharīkīra Juda. Nake agīthiūrūrūkīria matūūra manene marīa mairīgīrwo na thingo cia hinya eeciirītie kūmahoota matuīke make. **2** Hīndī īrīa Hezekia onire atī Senakeribu nīoka na atī muoroto wake warī kūhūura Jerusalemu, **3** magīciira na anene ake o na atongoria a thigari cia ita ūrīa mekūhingīrīria maaī kuuma ithima-inī cia nja ya itūūra inene, nao makīmūteithia. **4** Kīrīndī kīnene kīa andū gīkūngana, nakīo gīkīhinga ithima ciothe na tūrūū tūrīa twathereragīra būrīri-inī. Makīūrīa atīrī, “Athamaki a Ashuri-rī, megūka makore maaī maingī ūū nīkī?” **5** Nīngī akīruta wīra mūngī wa gūcookereria rūthingo kūrīa guothe rwamomoretwo, na agīaka mīthiringo mīraiū na igūrū rīa ruo. Agīaka rūthingo rūngī nja ya rūu, nacio ngīka iria ciarūgamītie Itūūra rīa Daudi agīcīnyīitia. O na agīthondeka indo cia mbaara nyingī, o hamwe na ngo. **6** Agīthuura anene a mbūtū cia ita marūgamīrīre andū, na agītūma mongane mbere yake nja-inī ya kīhingo gīa itūūra inene, nake akīmōmīrīria na ciugo ici: **7** “Gīai na hinya na mūūmīrīrie. Mūtigetigīre, kana mūkue ngoro nī ūndū wa mūthamaki wa Ashuri na mbūtū nene ya ita īrīa arī nayo, nīgūkorwo tūrī na hinya mūnene

mūno gūkīra ūrīa arī nāguo. **8** Kīrīa we arī nakīo no hinya wa mwīrī; no ithuī tūrī na Jehova Ngai witū, na nīegūtūteithia, na arūe mbaara ciitū.” Nao andū makīmīrīria kuuma na ciugo iria Hezekia mūthamaki wa Juda oigire. **9** Thuutha ūcio, rīrīa Senakeribu mūthamaki wa Ashuri na mbūtū ciake ciothe maathiūrūrūkīrie Lakishi, agītūma anene ake Jerusalemu matwarīre Hezekia mūthamaki wa Juda, o na andū othe a Juda arīa maarī kuo, ndūmīrīri īno: **10** “Ūū nīguo Senakeribu mūthamaki wa Ashuri ekuuga: Mūrūtīte ūmīrīru wanyu kū, nīguo mūikare Jerusalemu, kūdū gūthiūrūrūkīrie? **11** Rīrīa Hezekia ekuuga atīrī, ‘Jehova Ngai witū nīegūtūhonokia guoko-inī kwa mūthamaki wa Suriata,’ nīaramūhītithia, atūme mūkue nī ng’aragu na nyoota. **12** Githī Hezekia we mwene ndeheririe kūdū kūrīa gūtūūgūru kwa ngai īyo, o na akīeheria igongona ciayo, na akīra Juda na Jerusalemu atīrī, ‘No nginya mūhoore kīgongona-inī kīmwe na mūcinagīre magongona ho?’ **13** “Kāi mūtoō ūrīa nī na maithe maitū twīkīte andū othe a mabūrūri marīa mangī? Nacio ngai cia ndūrīrī icio-rī, nīciakīhotire o na rī kūgītīra būrūri wao kuuma moko-inī makwa? **14** Nī ngai īrīkū ya icio cia ndūrīrī iria cianangīrwo nī maithe makwa yahotire kūhonokia andū ayo kuuma kūrī nīi? Gwakīhoteka atīa ngai yanyu īmūgītīre kuuma guoko-inī gwakwa? **15** Tondū ūcio-rī, mūtīgetīkīrie Hezekia amūheenie na amūhītithie ūguo. Mūtīkamwītīkie, nīgūkorwo gūtīrī ngai ya rūrīrī kana ūthamaki o na ūrīkū īrī yahota kūhonokia andū ayo kuuma guoko-inī gwakwa kana kuuma guoko-inī kwa maithe makwa! To ngai yanyu īngīkīhota kūmūhonokia kuuma guoko-inī gwakwa!” **16** Ndungata cia Senakeribu igīthīi o na mbere kwaria mīario ya gūūkīrīra Jehova Ngai o na gūūkīrīra ndungata yake Hezekia. **17** Ningī mūthamaki akīandīka marūa ma kūrūma Jehova, Ngai wa Israeli akīmūūkīrīra, akiuga atīrī, “O ta ūrīa ngai cia ndūrīrī cia mabūrūri marīa mangī itaahotire kūhonokia andū acio kuuma guoko-inī gwakwa-rī, noguo ngai ya Hezekia itekūhota kūhonokia andū ayo kuuma moko-inī makwa.” **18** Ningī makīanīrīra na Kīhibirania kūrī andū a Jerusalemu arīa maarī rūthingo igūrū, nīguo mamamakie na mamekīre guoya nīgeetha menyīitīre itūūra rīu inene. **19** Magīkīaria ūhorō wa Ngai wa Jerusalemu o ta ūrīa maaragia ūhorō wa ngai cia andū arīa angī a thī, o iria ciathondeketwo na moko ma andū. **20** Mūthamaki Hezekia na mūnabīi Isaia

mūrū wa Amozu makīhooya manīrīire magīkaīra ūrīa ūrī igūrū nī ūndū wa ūhorō ūcio. **21** Nake Jehova agītūma mūraika ūrīa waniinire thigari ciothe cia mbaara na atongoria na anene arīa maarī kambī-inī ya mūthamaki wa Ashuri. Nī ūndū ūcio Senakeribu akīnūka gwake aconokete. Na rīrīa aatoonyire hekarū ya ngai yake-rī, arīu ake amwe makīmūtemanga na rūhiū rwa njora. **22** Nī ūndū ūcio Jehova akīhonokia Hezekia na andū a Jerusalemu kuuma guoko-inī kwa Senakeribu mūthamaki wa Ashuri, o na kuuma guoko-inī kwa andū arīa angī othe. Akīmamenyerera mīenainī yothe. **23** Andū aingī magītwarīra Jehova indo cia maruta kūu Jerusalemu, na magītwarīra Hezekia mūthamaki wa Juda iheo cia goro. Kuuma hīndī īyo agītūka mūdū mūtīku mūno nī ndūrīrī ciothe. **24** Matukū-inī macio-rī, Hezekia akīrwarā hakuhī akue. Akīhooya Jehova, nake Jehova akīmūigua na akīmuonia kīmenyithia kīa mwanya. **25** No rīrī, ngoro ya Hezekia ikīyūrwo nī mwītīo na akīaga kūrūmbūiya ūtugi ūcio oonetio; nī ūndū ūcio mang’ūrī ma Jehova makīmūkora o na magīkora Juda na Jerusalemu. **26** Hīndī īyo Hezekia akīrīra mehīa ma mwītīo wa ngoro yake, o ta ūrīa andū a Jerusalemu meekire, nī ūndū ūcio mang’ūrī ma Jehova makīaga kūmakinyīrīra matukū-inī ma Hezekia. **27** Hezekia aarī na ūtonga mūingī mūno o na agatīka, nake agīaka makūmbī ma kūiga betha na thahabu, o na ma tūhiga twake twa goro, na mahuti manungī wega, na ngo, na indo ciothe cia bata. **28** O na ningī agīaka makūmbī ma kūiga ngano yagethwo, na ma kūiga ndibei ya mūhīhano, na maguta; na agīaka ciugū nī ūndū wa ng’ombe na ndūuru cia ng’ondu. **29** Nīakire tūtūūra na akīgīa na ndūuru nene cia ng’ondu na cia ng’ombe, nīgūkorwo Ngai nīamūheete ūtonga mūnene. **30** Hezekia nīwe wahingīrīrie Gīthīma kīa Gīhoni mwena wa rūgongo, na akīrorīa maāi makīo mwena wa ithūiro wa Itūūra Inene rīa Daudi. Akīgācīra maūdū-inī marīa mothe eekire. **31** No rīrīa abarūthi maatūmirwo kūrī we nī aathani a Babuloni mamūūrie ūhorō wa rūūrī rwa kīmenyithia rūrīa ruonekete būrūri-inī-rī, Ngai akīmūtiganīria nīguo amūgerie amenye maūdū marīa mothe maarī ngoro-inī yake. **32** Maūdū marīa mangī makonīi wathani wa Hezekia na wīrutīri wake nīmandikītwo kīoneki-inī kīa mūnabīi Isaia mūrū wa Amozu, thīinī wa ibuku rīa athamaki a Juda na Israeli. **33** Hezekia akīhurūka hamwe na maithe make na agīthikwo kīrīma-inī kūrīa mbīrīra cia andū a

rūciaro rwa Daudi ciarī. Nakuo Juda guothe na andū a Jerusalemu makīmūhe gītīo aarīka gūkua. Nake mūriū Manase agītūika mūthamaki ithenya riake.

33 Manase aarī wa miaka ikūmi na iiri riria aatuikire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu miaka mirongo itano na itano. **2** Nake agīka maundū marīa mataagīrīre maitho-inī ma Jehova na undū wa kūrūmirīra maundū maarī magigi marīa meekagwo nī ndūrīrī iria Jehova aaingatīte ciehere mbere ya andū a Isiraeli. **3** Agīaka rīngī kūdū kūrīa gūtūūgīru kūrīa ithe Hezekia aamomorete; ningī agīakīra Baali igongona na agīthondeka itugī cia Ashera. Ningī akīinamīrīra na akīhooya mīhianano yothe ya mbūtū cia njata cia igūrū na agīcutungatīra. **4** Manase nīakire igongona thīinī wa hekarū ya Jehova, o iiria Jehova oigite ūhorō wayo atīrī, “Rīitwa riakwa rīgaatūūra Jerusalemu nginya tene.” **5** Nīakīre mīhianano yothe ya mbūtū cia njata cia igūrū igongona kūu nja ciērī cia hekarū ya Jehova. **6** Nīaarutire ariū ake matuīke igongona, magīcinīrwo Gītumba-inī kīa Beni-Hinomu, na nīaragūruga na agatūiria nyoni, na akarogana, na agathīiaga kūrī andū arīa maarī na maroho ma kūrīgūra, o na agatūiria ūhorō kuuma kūrī maroho mooru. Nīekire maundū maingī mooru maitho-inī ma Jehova, akīmūrakaria. **7** Nīoore mūhianano mūicūhie ūrīa aathondekete na akīūiga thīinī wa hekarū ya Ngai, iiria Ngai eerīte Daudi na mūriū Solomoni ūhorō wayo atīrī, “Thīinī wa hekarū īno na thīinī wa Jerusalemu, o kūrīa ndīthuurīre kuuma mīhīrīga-inī yothe ya Isiraeli, nīkuo ngūtūūra Rīitwa riakwa nginya tene. **8** Ndīgatūma magūrū ma andū a Isiraeli macooke kūrūūra moime būrūrī ūyū ndaheire maithe manyu ma tene, korwo no metīkire kūmenyerera maundū mothe marīa ndīmaathīte makonainie na mawatho mothe na kīrīra gīakwa gīa kūrūmirīrwo na matuīro marīa maaheirwo na kanua ka Musa ma kūrūmirīrwo.” **9** No rīrī, Manase akīhīthīa andū a Juda na andū a Jerusalemu, nginya magīka maundū mooru o na gūkīra ndūrīrī iria Jehova aaniinīte ciehere mbere ya andū a Isiraeli. **10** Jehova akīarīra Manase na andū ake, no matiigana kūmūigua. **11** Nī undū ūcio Ngai akīmarehīthīra anene a mbūtū cia ita cia mūthamaki wa Ashuri, nao makīnyīta Manase, makīmwikīra kibini iniūrū, makīmuoha na mīnyororo ya gīcango, na makīmūtware Babuloni. **12** Hīndī iyo aarī mūhinyīrīrīku ngoro-rī, akīrongooria ūtugi

wa Jehova Ngai wake, na akīnyīhīa mūno mbere ya Ngai wa maithe mao. **13** Na rīrīra aamūhoire, Jehova akīgua ihooya riake na akīgua gūthaitana gwake; nī undū ūcio, akīmūcookīa Jerusalemu na akīmūcookīa ūthamaki wake. Hīndī iyo Manase akīmenya atī Jehova nīwe Ngai. **14** Thuutha-inī-rī, agīaka rīngī rūthingo rwa nja rwa Itūūra Inene rīa Daudi mwena wa ithūro wa gīthima kīa Gihoni kūu gītumba-inī, o nginya itoonero-inī rīa Kīhingo gīa Thamaki, na gūthīūrūrūkīra karīma ka Ofeli; o na ningī akīrūrahīa na igūrū. Nīaigire anene a thigari matūūra-inī mothe ma Juda marīa maarī mairīgīre na thingo cia hinya. **15** Akīeheria ngai cia kūngī, o na akīeheria mūhianano ūrīa warī thīinī wa hekarū ya Jehova, o na igongona ciothe iria aakīte karīma-inī ka hekarū na kūu Jerusalemu, na agīcite na kūu nja ya itūūra inene. **16** Ningī agīcookīerīa kīgongona kīa Jehova, na akīrūtīra igūrū riakīo maruta ma ūiguano na ma gūcookīa ngaatho, na akīra andū a Juda matungatīre Jehova Ngai wa Isiraeli. **17** No rīrī, andū magīthīi o na mbere kūrūtīra magongona kūdū kūrīa gūtūūgīru, no mamarutagīra Jehova Ngai wao o we wiki. **18** Maundū marīa mangī makonīi wathani wa Manase, o hamwe na ūrīa aahooire Ngai wake, o na ciugo iria ooni-maundū maamwarīrie thīinī wa rīitwa rīa Jehova, Ngai wa Isiraeli-rī, nīmandīke maandīko-inī ma mahinda ma athamaki a Isiraeli. **19** Ihooya riake, na ūrīa Ngai aahutirio nī gūthaitana gwake, o na ningī mehīa make mothe, na kwaga kwīhokeka gwake, o na kūdū kūrīa gūtūūgīru kūrīa aakire mahooero ma Baali, na akīhaanda itugī cia Ashera na mīhianano mbere ya atanenyīhīra Jehovarī, mothe nīmandīkitwo maandīko-inī ma andū arīa ooni-maundū. **20** Manase akīhurūka hamwe na maithe make na agīthikwo nyūmba-inī yake ya ūthamaki. Nake mūriū Amoni agītūika mūthamaki ithenya riake. **21** Amoni aarī wa miaka mirongo iiri na iiri rīra aatuikire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu miaka iiri. **22** Nake agīka maundū mooru maitho-inī ma Jehova, o ta ūrīa ithe Manase eekīte. Amoni nīahooire na akīrūtīra mīhianano yothe magongona iiria Manase aathondekīthīte. **23** Nowe ndeekire ta ithe Manase tondū ndaigana kwīnyīhīra Jehova; Amoni nīaingīhirie mahīta make. **24** Anene a Amoni makīmūciirīra, na makīmūragīra o kūu nyūmba-inī yake ya ūthamaki. **25** Hīndī iyo andū a būrūrī ūcio makīūra andū arīa othe maaciirīre

kūuraga Mūthamaki Amoni; nao magītua mūriū Josia mūthamaki ithenya rīake.

34 Josia aarī wa māaka īnana rīrīa aatuikire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu māaka mīrongo itatū na ūmwe. **2** Nake agīka maūndū marīa maagīrīre maitho-inī ma Jehova, na agathiiaga na mīthiire ya ithe Daudi ategūkerūra na mwena wa ūrīo kana wa ūmotho. **3** Mwaka wa īnana wa wathani wake, arī o mūnini, akīambīrīria kūrongooria Ngai wa ithe Daudi. Mwaka wa ikūmi na īrī, akīambīrīria gūtheria Juda na Jerusalemu na ūndū wa kweheria kūndū kūrīa gūtūūgīru, na itugī cia Ashera, na mīhianano mīacūhie, na mīhiano ya gūtwekio. **4** Nake agīathana na agītīgīrīra atī igongona cia Baali nīciamomorwo; agītīnangia icunjī igongona cia ūbumba iria ciarī igūrū rīacio, na akihehenjithia itugī cia Ashera, na mīhianano ya gwacūhio o na ya gūtwekio. Mīhianano īyo akīmīunanga, īgīthīo īgītūika rūkūngū, na akīrūhurunja igūrū rīa mbīrīra cia arīa maacirutagīra magongona. **5** Nake agīcīnithīria mahīndī ma athīnjīri-ngai a Baali igongona-inī ciao, na nī ūndū ūcio agītheria Juda na Jerusalemu. **6** Ūguo noguo eekire matūūra-inī ma Manase, na Efiraimu, na Simeoni o nginya Nafitali, o na kūrīa kwanangīku kwamariigīcīrie, **7** akīmōmora igongona na itugī cia Ashera, nayo mīhianano akīmīhehenjithia īgītūika mūtutu, na agītīnangia igongona cia ūbumba ciothe iria ciarī Isiraēli guothe īgītūika icunjī. Agīcooka Jerusalemu. **8** Mwaka wa ikūmi na īnana wa wathani wa Josia, aarīkia gūtheria būrūrī na hekarū, agītūma Shafani mūrū wa Azalia, na Maaseia ūrīa warī mwathi wa itūūra inene, marī na Joa mūrū wa Joahazu, ūrīa warī mwandīki, magacookererie hekarū ya Jehova Ngai wake. **9** Magīthīi kūrī Hilikia mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, makīmūne mbeeca iria ciarehetwo hekarū-inī ya Ngai, iria Alawii arīa maarī aikaria a mīrango moonganītie kuuma kūrī andū a Manase, na Efiraimu, na matigari mothe ma andū a Isiraēli, na kuuma kūrī andū othe a Juda na Benjamini, na andū arīa maatūūruga Jerusalemu. **10** Ningī magīcīihokera andū arīa maathuurītwo a kūrūgamīrīra wīra wa hekarū ya Jehova. Nao andū acio makīrīha aruti a wīra arīa maathondekete na magacookereria hekarū. **11** O na ningī nīmaheire atharamara na aaki mbeeca cia kūgūra mahiga maicūhie, na mbaū cia mīratho, na mīgamba ya kūrūgamia mīako īrīa athamaki a Juda maarekereirie īmomoke. **12** Andū acio nīmarutire

wīra marī na wīhokeku. Andū arīa maamarūgamīrīre maarī Jahathu na Obadia, Alawii a rūciaro rwa Merari, na Zekaria na Meshulamu a rūciaro rwa Kohathu. Alawii acio othe maarī na ūūgī wa kūhūūra inanda, **13** nīo maarūgamagīrīra aruti a wīra, na makaroraga aruti othe a wīra kuuma wīra ūmwe nginya ūrīa ūngī. Alawii amwe maarī aigi a maūndū marīa maandīke, na aandīki-marūa, na aikaria a mīrango. **14** Hīndī īrīa moimagia mbeeca iria ciatwarītwo thīinī wa hekarū ya Jehova, Hilikia ūrīa mūthīnjīri-Ngai akīona Ibuku rīa Watho wa Jehova ūrīa waheanītwo nī Musa. **15** Hilikia akīra Shafani ūrīa mwandīki atīrī, “Nīndona Ibuku rīa Watho thīinī wa hekarū ya Jehova.” Akīrīnengera Shafani. **16** Nake Shafani agītwarīra mūthamaki ibuku rīu na akīmūhe ūhoro, akīmwīra atīrī, “Anene aku nīmararuta wīra wothe ūrīa maheetwo. **17** Nīmarīkītie kūrīha mbeeca iria iraarī thīinī wa hekarū ya Jehova, na magacitiga irī moko-inī ma arūgamīrīri o na aruti a wīra.” **18** Nake Shafani ūcio mwandīki akīra mūthamaki atīrī, “Hilikia ūrīa mūthīnjīri-Ngai nīanengera ibuku.” Nake Shafani agīthoma ibuku rīu arī mbere ya mūthamaki. **19** Rīrīa mūthamaki aiguire ciugo icio cia Watho-rī, agītembūranga nguo ciake. **20** Nake agīatha Hilikia, na Ahikamu mūrū wa Shafani, na Abudoni mūrū wa Mika, na Shafani ūrīa mwandīki, na Asaia ndungata ya mūthamaki, akīmeera atīrī: **21** “Thīiī kūrī Jehova mūkanduīrīrie ūhoro nīi na matigari ma Isiraēli na Juda ūrīa ūhoro ūyū mwandīke ibuku-inī rīrī rīrīkītie kuoneka ūtarīi. Marakara ma Ngai nī manene marīa tūtīrīrio nī ūndū maithe maitū matiarūmirie kiugo kīa Jehova, na matiīkīte kūringana na ūrīa kwandīkītwo ibuku-inī rīrī.” **22** Hilikia na arīa mūthamaki aatūmīte hamwe nake magīthīi makīaria na Hulida, mūnabii mūndū-wa-nja ūrīa warī mūtumia wa Shalumu mūrū wa Tokihathu mūrū wa Hasira ūrīa wamenyagīrīra nguo cia mūthamaki. Aatūūruga Jerusalemu, kūu Rūgongo rwa Keerī. **23** Nake akīmeera atīrī, “Ūū nīguo Jehova, Ngai wa Isiraēli, ekuuga: İrai mūndū ūrīa ūmūtūmire kūrī nīi atīrī, **24** “Ūū nīguo Jehova ekuuga: Nīngūrehe mwanangīko kūndū gūkū na kūrī andū akuo, irumi ciothe iria nyandīke ibuku-inī rīrīa rīathomwo mbere ya mūthamaki wa Juda. **25** Tondū nīmandirīkīte, na magacinīra ngai ingī ūbumba, na makandakaria nī ūndū wa mīhianano yothe irīa mathondekete na moko mao, marakara makwa nīmegūtīrīrio kūndū gūkū na matingīhoreka.” **26** İrai mūthamaki wa Juda ūrīa

ũmütũmĩte mũũke mũtuĩrie ũhoru kũrĩ Jehova atĩrĩ, 'Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ, ũhoru wĩgĩ ciugo iria ũiguĩte: 27 Tondũ ngoro yaku nĩyaherire, na ũkĩnyiihĩria Ngai rĩrĩa waiguire ũhoru ũrĩa njarĩtie wa gũũkĩrĩra kũndũ gũkũ o na andũ akuo, na tondũ nĩwenyiihirie mbere yakwa, na ũgĩtembũranga nguo ciaku, na ũkĩrĩra ũrĩ mbere yakwa-rĩ, nĩngũiguĩte, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 28 Na rĩrĩ, nĩngagũcookanĩrĩria hamwe na maithe maku, na nĩũgathikwo na thayũ. Maithe maku matikoona mwanangĩko ũrĩa ngaarehe kũndũ gũkũ, o na ndehere arĩa matũũraga gũkũ.' Nĩ ũndũ ũcio magĩcookeria mũthamaki ũhoru ũcio. 29 Hĩndĩ ĩyo mũthamaki agĩtũmanĩra athuuri othe a Juda na a Jerusalemu mongane hamwe. 30 Nake akĩambata agĩthĩ hekarũ-inĩ ya Jehova arĩ hamwe na andũ a Juda, na andũ a Jerusalemu, na athĩnjĩri-Ngai na Alawii na andũ othe kuuma ũrĩa mũnini mũno nginya ũrĩa mũnene mũno. Mũthamaki agĩthoma ciugo ciothe cia lbuku rĩa Kĩrĩkanĩro, rĩrĩa rĩonekete hekarũ-inĩ ya Jehova, makĩguuga. 31 Mũthamaki akĩrũgama gĩtugĩ-inĩ gĩake na akĩerũhia kĩrĩkanĩro arĩ mbere ya Jehova, atĩ nĩarĩrũmagĩrĩra Jehova na arũmie maathani make, na mawatho make, o na kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩro na ngoro yake yothe na muoyo wake wothe, na aathĩkagĩre ciugo cia kĩrĩkanĩro iria ciandĩkĩtwo lbuku-inĩ rĩũ. 32 Nĩngĩ agĩtũma andũ othe arĩa maarĩ Jerusalemu na Benjamini meetoonyie kĩrĩkanĩro-inĩ kĩũ; nao andũ a Jerusalemu magĩka ũguo kũringana na ũrĩa kĩrĩkanĩro kĩa Ngai, o we Ngai wa maithe mao, gĩatariĩ. 33 Josia akĩeheria mĩhianano yothe ĩrĩa yarĩ magigi kuuma bũrũri wothe wa andũ a Isiraeli, na agĩtũma andũ arĩa othe maarĩ Isiraeli matungatĩre Jehova Ngai wao. Rĩrĩa rĩothe aarĩ muoyo-rĩ, matiigana gũtiga kũrũmĩrĩra Jehova, o we Ngai wa maithe mao.

35 Josia nĩakũngũĩre Bathaka ya Jehova kũ Jerusalemu, nako gatũrũme ka Bathaka gaathĩnjĩrwo mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa mbere. 2 Akĩamũra athĩnjĩri-Ngai na akĩmaiga mawĩra-inĩ mao, akĩmekĩra hinya makĩgĩa na kĩyo gĩa gũtungata hekarũ ya Jehova. 3 Akĩra Alawii arĩa maarutanaga Isiraeli guothe na maarĩkĩtie kwamũrĩrwo Jehova atĩrĩ: "Igai ithandũkũ rĩrĩa rĩamũre hekarũ-inĩ rĩra yaakĩrwo nĩ Solomoni mũrũ wa Daudi mũthamaki wa Isiraeli. Mũtirĩrĩkuuaga na ciande. Na rĩrĩ, tungatagĩrai Jehova Ngai wanyu, na andũ ake a Isiraeli. 4 Mwĩhaarĩrie kũringana na nyũmba cianyu na ũrĩa ikundi cianyu

itariĩ, na kũringana na watho ũrĩa waandĩkĩtwo nĩ Daudi mũthamaki wa Isiraeli na mũrĩũ Solomoni. 5 "Rũgamai handũ harĩa hatheru mũrĩ na gĩkundi kĩa Alawii, kĩrũgamĩrĩre o gakundi ka nyũmba cia andũ a bũrũri wanyu arĩa matarĩ Alawii. 6 Thĩnjai tũtũrũme twa Bathaka, mwĩamũre na mũhaarĩrie tũtũrũme tũũ nĩ ũndũ wa andũ a bũrũri wanyu, mwĩke ũrĩa Jehova aathanire na kanua ka Musa." 7 Josia akĩrũtĩra andũ arĩa mataarĩ Alawii arĩa maarĩ hau mũigana wa ng'ondũ na mbũri 30,000 cia igongona rĩa Bathaka, o na ng'ombe 3,000, ciothe ciumĩte harĩ indo cia mũthamaki. 8 Anene ake o nao nĩmarutũire andũ, na athĩnjĩri-Ngai, o na Alawii indo meyendeire. Hilikia, na Zekaria, na Jehieli, arĩa maarĩ arũgamĩrĩri a hekarũ ya Ngai, nĩmaheire athĩnjĩri-Ngai indo 2,600 cia maruta ma Bathaka, na ng'ombe 300. 9 O na Konania, marĩ na Shemaia na Nathaneli arĩũ a ithe, na Hashabia, na Jeieli, na Jozabadu, arĩa atongoria a Alawii, makĩruta mũigana wa indo 5,000 cia maruta ma Bathaka, na ng'ombe 500 cia Alawii. 10 Naguo ũtungata ũgĩtabarĩrio, nao athĩnjĩri-Ngai makĩrũgama handũ hao hamwe na Alawii marĩ ikundi-inĩ ciao o ta ũrĩa mũthamaki aathanĩte. 11 Natuo tũtũrũme twa Bathaka tũgĩthĩnjwo, nao athĩnjĩri-Ngai makĩminjajaminja thakame ĩrĩa maanengeretwo, o Alawii magĩthĩnjaga nyamũ icio. 12 Nao makĩga maruta ma njino mwanya nĩguo mamaheane kũrĩ tũkundi twa nyũmba cia andũ, nĩguo marutĩre Jehova, o ta ũrĩa kwandĩkĩtwo lbuku-inĩ rĩa Musa. ũguo noguo meekire ũhoru-inĩ wa ng'ombe. 13 Nao makĩhĩhia nyamũ cia Bathaka mwaki-inĩ, ta ũrĩa gwaatuĩtwo, nacio indo cia igongona iria nyamũre igĩtherũkio na nyũngũ, na iteng'ũ, o na nyũngũ cia igera, na igĩcooka ikĩgairwo andũ othe o narua. 14 Thuutha wa ũguo magĩthondekera o ene, o na magĩthondekera athĩnjĩri-Ngai, nĩgũkorwo athĩnjĩri-Ngai, arĩa maarĩ a rũciarũ rwa Harũni, nĩmarutaga maruta ma njino na ma maguta nginya hwaĩ-inĩ. Nĩ ũndũ ũcio Alawii nĩmethondekeire nyama ciao o ene, na cia athĩnjĩri-Ngai a rũciarũ rwa Harũni. 15 Nao aini a njiaro cia Asafu, maikarĩte o kũndũ kũrĩa kwahaarĩrio nĩ Daudi, na Asafu, na Hemani, na Jeduthuni ũrĩa woonagĩra mũthamaki maũndũ. Nao aikaria a ihingo matiarĩ na gĩtũmi gĩa kuuma harĩa maigĩtwo, nĩgũkorwo Alawii acio a thiritũ yao nĩmamathondekeire indo ciao cia Bathaka. 16 Nĩ ũndũ ũcio, ihinda rĩũ ũtungata wothe wa Jehova wa gũkũngũra Bathaka na iruta

rīa njino, warutīirwo kīgongona-inī kīa Jehova, o ta ūrīa Mūthamaki Josia aathanīte. 17 Nao andū a Isiraeli arīa maarī ho magīkūngūira Bathaka ihinda-inī rīu, na makīgīa na Giāthī kīa Mīgate itarī Mīkīre Ndawa ya Kūmbia kahinda ka mīthenya mūgwanja. 18 Nakuo gūtiagīte na Giāthī kīa Bathaka kīhaana ta kīu kūu Isiraeli kuuma matukū-inī ma mūnabii Samūeli; na gūtīrī mūthamaki o na ūmwe wa Isiraeli wakūngūire Bathaka ta ūrīa Josia aamīkūngūire, marī hamwe na athīnjīri-Ngai, na Alawii, na andū othe a Juda na a Isiraeli, o hamwe na andū a Jerusalemu. 19 Bathaka īyo yakūngūirwo mwaka wa ikūmi na īnana wa wathani wa Josia. 20 Thuutha wa maūndū macio mothe-rī, hīndī rīrīa Josia aakorirwo aigīte hekarū na njīra njega, Neko mūthamaki wa Misiri nīambatire akarūire handū heetagwo Karikemishi Rūūi-inī rwa Farati, nake Josia akiumagara akahūūrane nake. 21 No Neko akīmūtūmīra andū makamūurie atīrī, “Tūrī na haaro īrīkū nīi nawe, wee mūthamaki wa Juda? Tiwe ndīratharīkīra kahinda gaka, no ndī na nyūmba īrīa ndī na mbaara nayo. Ngai anjīirīte hīūhe; nī ūndū ūcio tīga gūkararia Ngai, ūrīa ūrī hamwe na nīi, kana akwanange.” 22 No rīrī, Josia ndaigana kūgarūrūka atigane nake, no nī kwīgarūra egarūrīre nīguo ndakamenyeke nīgeetha akarūe nake. Ndaigana gūthīkīrīrīa ūrīa Neko aathītwo nī Ngai oige, no nīathiire kūrūa nake werū-inī wa Megido. 23 Nao aikia a mīguī makīratha Mūthamaki Josia nayo, nake akīira ndungata ciake atīrī, “Njeheriai haha nī ūndū nīndagurario mūno.” 24 Nī ūndū ūcio makīmūruta ngaari-inī yake ya mbaara, makīmūhaicia ngaari-inī īngī okīte nayo, makīmūtwarā Jerusalemu kūrīa aakuīrīre. Nake agīthikwo mbīrīra-inī cia maithe make, nao andū othe a Juda na Jerusalemu makīmūcakaīra. 25 Jeremia nīandīkīre macakaya makonīi Josia, na ngīnya ūmūthī aini othe arūme na andū-a-nja nīmaririkanaga Josia macakaya-inī macio. Macakaya macio magītuika mūtugo wa gwīkagwo thīinī wa Isiraeli, na ūkīandīkwo Macakaya-inī. 26 Namō maūndū marīa mangī makonīi wathani wa Josia na cīko ciake cia wīrutīrī, o ta ūrīa kwandīkītwo Watho-inī wa Jehova, 27 na nīmo maūndū mothe, kuuma kīambīrīrīa ngīnya mūthīa, maandīkītwo ibuku-inī rīa athamaki a Isiraeli na a Juda.

36 Na rīrī, andū a būrūrī ūcio makīoyā Jehohazu mūrīu wa Josia, makīmūtua mūthamaki kūu Jerusalemu ithenya rīa ithe. 2 Jehohazu aarī wa

mīaka mīrongo īirī na itatū rīrīa aatuīkire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīeri itatū. 3 Mūthamaki wa Misiri akīmweheria ūthamaki-inī kūu Jerusalemu na agītūira Juda igooti rīa taranda igana rīmwe cia betha, na taranda īmwe ya thahabu. 4 Mūthamaki wa Misiri agītua Eliakimu, mūrū wa ithe na Jehohazu, mūthamaki wa gūthamaka Juda na Jerusalemu, na akīgarūra rītwa rīa Eliakimu akīmūtua Jehoiakimu. Na Neko agīthaamia Jehohazu mūrū wa ithe na Jehoiakimu akīmūtwarā Misiri. 5 Jehoiakimu aarī wa mīaka mīrongo īirī na itano rīrīa aatuīkire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīaka ikūmi na ūmwe. Nīekire maūndū mooru maitho-inī ma Jehova Ngai wake. 6 Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni akīmūtharīkīra, na akīmūoha na mīnyororo ya gīcango akīmūtwarā Babuloni. 7 Nebukadinezaru ningī nīatwarire indo cia hekarū ya Jehova kūu Babuloni na agīciiga thīinī wa hekarū yake kuo. 8 Maūndū marīa mangī makonīi wathani wa Jehoiakimu, na maūndū ma magīi marīa eekire, na maūndū marīa mothe oonirwo ahītītīe-rī, maandīkītwo ibuku-inī rīa athamaki a Isiraeli na a Juda. Nake mūrīu Jehoiakini agīthamaka ithenya rīake. 9 Jehoiakini aarī wa mīaka ikūmi na īnana rīrīa aatuīkire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīeri itatū na mīthenya ikūmi. Nīekire maūndū mooru maitho-inī ma Jehova. 10 Ihinda rīa mahaanda-rī, Mūthamaki Nebukadinezaru akīmūtūmanīra, akīrehwo Babuloni hamwe na indo cia goro kuuma hekarū-inī ya Jehova, nake agītua Zedekia, ithe mūnini wa Jehoiakini, mūthamaki wa gūthamaka Juda na Jerusalemu. 11 Zedekia aarī wa mīaka mīrongo īirī na ūmwe rīrīa aatuīkire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīaka ikūmi na ūmwe. 12 Nīekire maūndū mooru maitho-inī ma Jehova Ngai wake, na ndaigana kwīnyīihia mbere ya Jeremia ūrīa mūnabii, ūrīa waaragia kiugo kīa Jehova. 13 O na ningī nīaremeire Mūthamaki Nebukadinezaru, o ūrīa wamwīhītīthīe na mwīhītwa akīgwetaga rītwa rīa Ngai. Akīūmia kīongo na akīūmia ngoro yake, na ndaigana gūcookerera Jehova, Ngai wa Isiraeli. 14 O na ningī-rī, atongoria othe a athīnjīri-Ngai na andū nīmathiire na mbere kwaga wīhokeku, makīrūmīrīra mītugo īrī magīgi ya ndūrīrī, na magathaahagia hekarū ya Jehova īrīa aamūrīte kūu Jerusalemu. 15 Jehova, Ngai wa maithe mao, akīmātūmīra ndūmīrīri na tūnua twa atūmwo ake rīngī na rīngī, nīgūkorwo nīaiguagīra andū ake tha, o na gīikaro gīake. 16

No-o makĩnyũrũria andũ acio maatũmĩtwo nĩ Ngai, makĩmenereria ciugo ciake, na makĩnyarara anabii ake, o nginya marakara ma Jehova makĩarahũkĩra andũ ake na gũkĩaga kihonia. 17 Akĩmarehithĩria mũthamaki wa andũ a Babuloni amokĩrĩre, ũria woragĩire andũ ao ethĩ na rũhiũ rwa njora kũu nyũmba-inĩ ĩria nyamũre, na ndaigana kũhonokia mwanake, kana mũirĩtu, kana mũndũ mũkũrũ, o na kana ũria mũkũrũ akahocerera. Ngai akĩneana andũ acio othe kũrĩ Nebukadinezaru. 18 Agĩkuua indo kuuma hekarũ-inĩ ya Ngai, agĩcitwara Babuloni, ciothe iria nene na iria nini, na igĩina cia hekarũ ya Jehova, o na igĩina cia mũthamaki o na cia anene ake. 19 Ningĩ magĩcina hekarũ ya Ngai na makĩmomora rũthingo rwa Jerusalemu; magĩcina nyũmba ciothe cia ũthamaki, o na makĩananga indo ciothe cia bata iria ciarĩ kuo. 20 Matigari ma andũ arĩa maahonokire kũũragwo na rũhiũ rwa njora-rĩ, Nebukadinezaru akĩmatwara Babuloni, nao magĩtuika ndungata ciake na cia ariũ ake, o nginya rĩria ũthamaki wa Perisia wacookire gũthamaka. 21 Bũrũri ũgĩkĩgĩa na ũhurũko wa Thabatũ ciagu; ũkĩhurũka hĩndĩ ĩyo yothe wakirĩte ihooru, nginya mũaka mũrongo mũgwanja ĩgĩthira, nĩguo kiugo kĩa Jehova kĩria kĩarĩtio nĩ Jeremia kĩhiinge. 22 Mwaka wa mbere wa Kurusu mũthamaki wa Perisia, nĩguo kiugo kĩa Jehova kĩria kĩarĩtio nĩ Jeremia kĩhiinge-rĩ, Jehova akĩarahũra ngoro ya Kurusu mũthamaki wa Perisia aanĩrĩrithie kũria guothe aathamakaga, na andĩke atĩrĩ: 23 “Kurusu, mũthamaki wa Perisia, oiga ũũ, “Jehova, Ngai wa igĩrũ, nĩaheete mothamaki mothe ma thĩ, na nĩanyamũrĩte ndĩmwakĩre hekarũ kũu Jerusalemu bũrũri wa Juda. Mũndũ wake o na ũrĩkũ ũrĩ thĩinĩ wanyu, Jehova Ngai wake aroikara hamwe nake, rĩu no aambate athĩi kuo.”

Ezara

1 Na rīrī, mwaka-inī wa mbere wa Kurusu mūthamaki wa Perisia, nīguo kiugo kīa Jehova kīrīa kīarītio nī Jeremia kīhiinge-rī, Jehova akīarahūra ngoro ya Kurusu mūthamaki wa Perisia aanīrīrithie kūrīa guothe aathamakaga, na andike atīrī: **2** “Kurusu, mūthamaki wa Perisia ekuuga ūū: “Jehova, Ngai wa igūrū, nīaheete mothamaki mothe ma thī, na nīanyamūrīte ndīmwakīre hekarū kūu Jerusalemu būrūri wa Juda. **3** Mūdū wake o na ūrīkū ūrī thīnī wanyu, Ngai wake aroikara hamwe nake, nīambate athīi Jerusalemu kūu Juda, na aake hekarū ya Jehova, Ngai wa Isiraēli, o we Ngai ūcio ūrī kūu Jerusalemu. **4** Na rīrī, andū a kūdū o guothe kūrīa matigari mangīkorwo marī, nī mamūhe betha na thahabu, na indo na mahiū, na mīhothi ya kwīyendera nī ūndū wa hekarū ya Ngai irīa irī kūu Jerusalemu.” **5** Hīndī īyo atongoria a nyūmba ya Juda na ya Benjamīni, na athīnjīri-Ngai na Alawii, arīa othe Ngai aarahūrire ngoro ciao, makīhaarīria gūthīi magaake nyūmba ya Jehova kūu Jerusalemu. **6** Andū othe a matūūra mao makīmateithīrīria na indo cia betha na cia thahabu, na indo ingī na mahiū, na iheo cia goro, makīria ya mīhothi irīa yarutītwo ya kwīyendera. **7** Ningī Mūthamaki Kurusu akīruta indo iria ciarī cia hekarū ya Jehova, iria ciatahītwo nī Nebukadinezaru kuuma Jerusalemu ikaigwo thīnī wa hekarū ya ngai yake. **8** Kurusu mūthamaki wa Perisia nīatūmire Mithiredathu ūrīa mūigi wa kīgīna arehe indo icio, agīcitarīra Sheshibazaru mūnene wa Juda. **9** Indo icio ciatarīi ta ūū: thaani nene cia thahabu ciarī 30 thaani nene cia betha ciarī 1,000 ngō cia betha ciarī 29 **10** mbakūri cia thahabu ciarī 30 mbakūri ihaanaine cia betha ciarī 410 na indo ingī ciarī 1,000. **11** Indo icio ciothe cia thahabu na betha ciarī 5,400. Sheshibazaru akīrehe indo icio ciothe hīndī irīa andū arīa maatahītwo maacookaga Jerusalemu kuuma Babuloni.

2 Na rīrī, aya nīo andū a būrūri arīa maacookire kuuma būrūri ūrīa maatahīrwo, arīa Mūthamaki Nebukadinezaru wa Babuloni aatahīte akamatwara Babuloni (nao magīcōoka Jerusalemu na Juda, o mūdū itūūra-inī rīake, **2** makīrehana na Zerubabeli, na Jeshua, na Nehemia, na Seraia, na Reelaia, na Moridekai, na Bilishani, na Misipari, na Bigivai, na Rehumu, na Baana): Mūigana wa andū a Isiraēli watariī ta ūū: **3** njiaro cia Paroshu ciarī 2,172, **4** na

cia Shefatia ciarī 372, **5** na cia Ara ciarī 775, **6** na cia Pahathu-Moabi (iria cioimīte harī Jeshua na Joabu) ciarī 2,812, **7** na cia Elamu ciarī 1,254, **8** na cia Zatu ciarī 945, **9** na cia Zakai ciarī 760, **10** na cia Bani ciarī 642, **11** na cia Bebai ciarī 623, **12** na cia Azigadi ciarī 1,222, **13** na cia Adonikamu ciarī 666, **14** na cia Bigivai ciarī 2,056, **15** na cia Adini ciarī 454, **16** na cia Ateri (iria cioimīte harī Hezekia) ciarī 98, **17** na cia Bezai ciarī 23, **18** na cia Jora ciarī 112, **19** na cia Hashumu ciarī 223, **20** na cia Gibari ciarī 95. **21** Andū a Bethlehemu maarī 123, **22** na andū a Netofa maarī 56, **23** na andū a Anathothu maarī 128, **24** na andū a Azimavethu maarī 42, **25** na andū a Kiriathu-Jearimu, na Kefira, na Beerothu maarī 743, **26** na andū a Rama na Geba maarī 621, **27** na andū a Mikimasi maarī 122, **28** na andū a Betheli na Ai maarī 223, **29** na andū a Nebo maarī 52, **30** na andū a Magibishi maarī 156, **31** na andū a Elamu ūrīa ūngī maarī 1,254, **32** na andū a Harimu maarī 320, **33** na andū a Lodi, na Hadidi, na Ono maarī 725, **34** na andū a Jeriko maarī 345, **35** na andū a Senaa maarī 3,630. **36** Nao athīnjīri-Ngai: arīa maarī a njiaro cia Jedaia (a nyūmba ya Jeshua) maarī 973, **37** na a Imeri maarī 1,052, **38** na a Pashuri maarī 1,247, **39** na a Harimu maarī 1,017. **40** Nao Alawii: arīa maarī a njiaro cia Jeshua na Kadimieli (iria cioimīte harī ciana cia Hodavia) maarī 74. **41** Nao aini a nyīmbo: arīa maarī a njiaro cia Asafu maarī 128. **42** Nao aikaria a ihingo cia hekarū, arīa maarī a njiaro cia Shalumu, na cia Ateri, na cia Talimoni, na cia Akubu, na cia Hatita, na cia Shobai, othe maarī 139. **43** Nacio ndungata cia hekarū: arīa maarī a njiaro cia Ziha, na Hasufa, na Tabaothu, **44** na Keroso, na Siaha, na Padoni, **45** na Lebana, na Hagaba, na Akubu, **46** na Hagabu, na Shalimai, na Hanani, **47** na Gideli, na Gaharu, na Reaia, **48** na Rezini, na Nekoda, na Gazamu, **49** na Uza, na Pasea, na Besai, **50** na Asina, na Meunimu, na Nefisimu, **51** na Bakabuku, na Hakufa, na Harihuru, **52** na Baziluthu, na Mehida, na Harasha, **53** na Barikosi, na Sisera, na Tema, **54** na Nezia, na Hatifa. **55** Nacio njiaro cia ndungata cia Solomoni: arīa maarī a njiaro cia Sotai, na Hasoferethu, na Peruda, **56** na Jaala, na Darikoni, na Gideli, **57** na Shefatia, na Hatili, na Pokerethu-Hazebaimu, na Ami. **58** Ndungata cia hekarū, hamwe na njiaro cia ndungata cia Solomoni, maarī andū 392. **59** Nao aya nīo maambatire kuuma matūūra ma Teli-Mela, na Teli-Harasha, na Kerubu, na Adoni, na Imeri, no matingōnanirie atī nyūmba

ciao ciarĩ cia njiaro cia Isiraeli: **60** Njiaro cia Delaia, na Tobia, na Nekoda, maarĩ andũ 652. **61** Na kuuma kũrĩ athĩnjĩri-Ngai: Arĩa maarĩ a njiaro cia Hobaia, na Hakozi, na Barizilai (mũndũ ũrĩa wahikĩtie mwarĩ wa Barizilai ũrĩa Mũgileadi, na eetanagio na rĩtwa riu). **62** Andũ acio nĩmacaririe maandĩko ma nyũmba ciao, no matiigana kũmona, nĩ ũndũ ũcio makieherio thiritũ-inĩ ya athĩnjĩri-Ngai, na magĩtuuo ta andũ maarĩ na thaahu. **63** Nake barũthi wa kũu akĩmaatha matikarĩe irio iria therie mũno o nginya gũkaagĩa mũthĩnjĩri-Ngai ũgũtungata na Urimu na Thumimu. **64** Andũ acio othe marĩ hamwe maarĩ 42,360, **65** gũtatarĩtwo ndungata ciao cia arũme na cia andũ-a-nja 7,337; ningĩ nĩ maarĩ na aini a nyĩmbo 200, arũme na andũ-a-nja. **66** Nĩ maarĩ na mbarathi 736, na nyũmbũ 245, **67** na ngamĩra 435, na ndigiri 6,720. **68** Rĩrĩa maakinyire nyũmba-inĩ ya Jehova kũu Jerusalemu, atongoria amwe a nyũmba ciao nĩmarutire mũhothi wa kwĩyendera wa gũteithia gwaka rĩngĩ nyũmba ya Ngai o harĩa yarĩ. **69** Kũringana na ũhoti wao, nĩmaheanire indo ciigwo kĩgĩĩna-inĩ kĩa wĩra ũcio, makĩheana durakima 61,000 cia thahabu, na betha ratiri 5,000, na nguo 100 cia athĩnjĩri-Ngai. **70** Athĩnjĩri-Ngai, na Alawii, na aini a nyĩmbo, na aikaria a ihingo, na ndungata cia hekarũ maatũũre matũũra-inĩ mao, o hamwe na andũ amwe a acio angĩ, nao andũ arĩa angĩ a Isiraeli magĩtũũra matũũra-inĩ mao.

3 Na rĩrĩ, mweri wa mũgwanja wakinya, andũ a Isiraeli magĩkorwo matũũrĩte matũũra-inĩ mao, andũ makĩũngana Jerusalemu marĩ ta mũndũ ũmwe. **2** Nake Jeshua mũrũ wa Jozadaku hamwe na athĩnjĩri-Ngai arĩa angĩ, o na Zerubabeli mũrũ wa Shealitieli na athiritũ ake makĩambĩrĩa gwaka kĩgongona kĩa Ngai wa Isiraeli gĩa kũrutagĩra magongona ma njino kũringana na ũrĩa kwandikĩtwo Watho-inĩ wa Musa mũndũ wa Ngai. **3** O na gũtuĩka maarĩ na guoya wa andũ arĩa maamathiũrũrũkĩirie, nĩmakire kĩgongona mũthingi-inĩ wakĩo, na makĩrutĩra Jehova magongona ma njino ho, magongona ma rũciinĩ na ma hwaĩ-inĩ. **4** Ningĩ kũringana na ũrĩa kwandikĩtwo, nĩmakũngũĩire Gĩathiĩ gĩa Ithũnũ na mũigana wa maruta ma njino marĩa maatũũtwo ma o mũthenya. **5** Thuutha ũcio makĩruta maruta ma njino ma ndũire, na magongona ma Karũgamo ka Mweri, na magongona ma ciathĩ ciothe iria ciamũrĩtwo Jehova, o hamwe na maruta ma kwĩyendera marĩa maarehagĩtwo Jehova. **6** Mũthenya wa mbere wa mweri wa mũgwanja makĩambĩrĩa

kũrutĩra Jehova maruta ma njino, o na gũtuĩka mũthingi wa hekarũ ya Jehova ndwarĩ mwake. **7** Ningĩ makĩhe aaki a mahiga na mabundi ma mbaũ mbeeca, na makĩhe andũ a Sidoni na andũ a Turo irio, na gĩa kũnyua, na maguta nĩgeetha mamarehithĩrie nĩgogo ya mĩtarakwa kuuma Lebanoni ĩgereire iria-inĩ nginya Jopa, o ta ũrĩa gwaathanĩtwo nĩ Mũthamaki Kurusu wa Perisia. **8** Mweri wa keerĩ wa mwaka wa keerĩ thuutha wa gũkinya nyũmba-inĩ ya Jehova kũu Jerusalemu, Zerubabeli mũrũ wa Shealitieli, na Jeshua mũrũ wa Jozadaku na ariũ a ithe wao arĩa angĩ (nĩo athĩnjĩri-Ngai, na Alawii, na arĩa othe maacookete Jerusalemu kuuma ithaamĩrio-inĩ) makĩambĩrĩa wĩra, magĩthuura Alawii a mĩaka mĩrongo ĩrĩ na makĩria nĩguo marũgamĩrĩre mwako wa nyũmba ya Jehova. **9** Jeshua na ariũ ake, na ariũ a ithe, na Kadimieli na ariũ ake (njiaro cia Hodavia), na ariũ a Henadadi na ariũ ao na ariũ a ithe wao, nĩo Alawii othe, makĩnyĩtanĩra wĩra wa kũrũgamĩrĩa arĩa maakaga nyũmba ya Ngai. **10** Rĩrĩa aaki maarĩkirie gwaka mũthingi wa Hekarũ ya Jehova, athĩnjĩri-Ngai mehumbĩte nguo ciao na marĩ na tũrumbeta, na Alawii (ariũ a Asafu) marĩ na thaani iria ihũũrithanagio ikagamba, makĩhaarĩria kũgocca Jehova, o ta ũrĩa gwaathanĩtwo nĩ Daudi mũthamaki wa Isiraeli. **11** Makĩinĩra Jehova, makĩmũgocoga magĩcookagia ngaatho, makiugaga atĩrĩ: “Jehova nĩ mwega wendo wake harĩ Isiraeli ũtũũraga tene na tene.” Nao andũ othe makĩgocca manĩrĩre mũno tondũ mũthingi wa nyũmba ya Jehova nĩwaakĩtwo. **12** No athĩnjĩri-Ngai aingĩ arĩa maarĩ akũrũ, na Alawii, na atongoria a nyũmba, arĩa moonete hekarũ ya mbere makĩrĩa manĩrĩre rĩrĩa moonire mũthingi wa hekarũ ĩyo ya keerĩ ũgiakwo, o rĩrĩa andũ angĩ aingĩ maanagĩrĩa nĩ gũkena. **13** Gũtirĩ mũndũ ũngĩahotire gũkũũrana kwanĩrĩa gwa gĩkeno na gwa kĩrĩro, tondũ andũ maanagĩrĩa na mũgambo mũnene. Naguo mũgambo ũcio ũkĩguuo kũndũ kũraya.

4 Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩrĩa thũ cia Juda na Benjamini ciaiguire atĩ andũ arĩa maatahĩtwo nĩmaakagĩra Jehova, Ngai wa Isiraeli, hekarũ-rĩ, **2** magĩthĩĩ kũrĩ Zerubabeli o na kũrĩ atongoria a nyũmba cia andũ, makĩmeera atĩrĩ, “Rekei twake tũrĩ hamwe tondũ o na ithuĩ tũrongoragia Ngai wanyu, na nĩtũkoretwo tũkĩmũrutĩra magongona kuuma hĩndĩ ya Esari-Hadoni mũthamaki wa Ashuri, ũrĩa watũrehire gũkũ.” **3** No rĩrĩ, Zerubabeli, na Jeshua, na atongoria arĩa angĩ a nyũmba cia Isiraeli makĩmacookeria atĩrĩ, “Mũtirĩ

na handū thīnī witū ūhorō-inī wa gwakīra Ngai witū hekarū. Nī ithuī ene tūgwakīra Jehova, Ngai wa Isiraēli, o ta ūrīa Kurusu mūthamaki wa Perisia aatwathire.” 4 Hīndī iyo andū arīa maamathiūrūrūkūrie makīhaarīria kūrāga andū a Juda ngoro nīguo metigīre gūthī na mbere na gwaka. 5 Nao makīandīka ataarani a kūhīngīca wīra wao, na gūthūkia mībango yao yothe matukū mothe ma wathani wa Kurusu mūthamaki wa Perisia, nginya hīndī ya wathani wa Dario mūthamaki wa Perisia. 6 Kiambīrīria kīa wathani wa Ahasuerusu, ataarani acio magīthitanga andū a Juda na Jerusalemu. 7 Na matukū ma Mūthamaki Aritashashita wa Perisia, na Bishilamu, na Mithiredathu, na Tabeeli na andū arīa angī a thiritū yake makīandīkīra Aritashashita marūa. Marūa macio maandīkirwo na mwandīkīre na rūthiomi rwa andū a Suriata. 8 Rehumu mūnene wa mbūtū na Shimushai ūrīa mwandīki, nīmandīkire marūa ma gūthitanga andū a Jerusalemu kūrī Mūthamaki Aritashashita ta ūū: 9 Marūa maya moimīte kūrī nī Rehumu mūnene wa mbūtū, na Shimushai ūrīa mwandīki, hamwe na arīa angī a thiritū yao, na aciirithania, na anene a andū a Ataripeli, na a Perisia, na a Ereku, na Babuloni, na Aelami a Shushani, 10 na andū arīa angī maacooketio nī mūgaathe ūrīa mūnene Osinapari nīgeetha matūūre itūūra inene rīa Samaria, na kūrīa kūngī guothe Mūrīmo-wa-Farati. 11 (Īno nīyo kobi ya marūa marīa aandīkīrwo.) Kūrī Mūthamaki Aritashashita, Kuuma kūrī ndungata ciaku, andū a būrūrī ūrīa ūrī Mūrīmo-wa-Farati: 12 Nī kwagīrīire mūthamaki amenye atī, Ayahudi arīa mookire kūrī ithuī moimīte kūrī we nīmathīite Jerusalemu, na nīmaraaka rīngī itūūra rīu inene, o rīu iremi na rīaganu. Nīmaracookereria rūthingo na magacookereria mīthingi. 13 Ningī nī kwagīrīire mūthamaki amenye atī itūūra rīrī inene rīngīakwo na thingo ciarō icookererio, gūtīrī igooti, kana maruta ma mūthamaki, o na kana igooti rīa mīrigo īgītoonya būrūrī-inī rīrīrutagwo. Nakīo kīgīna kīa ūthamaki nīgikūnyīha. 14 Na rīu tondu ithuī tūrī andū matiīte ūthamaki, na ti wega kuona mūthamaki akīimwo gītīo, tūrātūma ndūmīrīri īno tūmenyithie mūthamaki, 15 nīgeetha ūhorō ūcio ūtūrīo kuuma maandīko-inī ma tene ma arīa maarī mbere yaku. Maandīko-inī macio nūriona atī itūūra rīrī inene nī iremi, na rīa gūthīnia athamaki na mabūrūrī, na nī kūdū kwa ūremi kuuma mahinda ma tene. Kīu nīkīo gīatūmire itūūra rīrī inene rīanangwo. 16 Tūkūmenyithia mūthamaki

atī itūūra rīrī inene rīngīakwo na thingo ciarō icookererio, wee ūgūtigwo ūtarī kūdū Mūrīmo ūyū wa Rūūi rwa Farati. 17 Mūthamaki nake agīcookia macookio atīrī: Kūrī Rehumu mūnene wa mbūtū, na Shimushai ūrīa mwandiki, na andū arīa angī a thiritū yao arīa matūūrāga Samaria na kūrīa kūngī guothe Mūrīmo-wa-Farati: Nīdamūgeithia. 18 Marūa marīa mwtūtūmīre nīmathomeirwo hau mbere yakwa na ngītaūrīrwo ūhorō wamo. 19 Nīndarutire watho na ūhorō ūcio ūgītūrīo, na gūkīoneka atī itūūra rīrī inene nīrīūkaine kuuma tene atī nī rīa kūregana na watho wa athamaki, na rītūūrāga rīrī iremi, na nī rīa kūringīrīria andū mookīrīre thirikari. 20 Jerusalemu nīrīkoretwo na athamaki a hinya magīathana Mūrīmo-wa-Farati wothe, na nīmarīhagwo igooti na maruta ma mūthamaki, o na igooti rīa mīrigo īgītoonya būrūrī-inī. 21 Na rīrī, ruta watho kūrī andū acio matige wīra, nīguo itūūra rīu inene rītigaakwo rīngī, nginya rīrīa ngoiga. 22 Menyerera ūndū ūyū ndūkaage kūhingio. Mūngīrekereria ūndū ūngīrehe ūgwati na ūthūkie ūthamaki nīkī? 23 Na rīrī, kobi ya marūa ma Mūthamaki Aritashashita maarīkia gūthomerwo Rehumu na Shimushai ūrīa mwandiki, na andū a thiritū yao, no gūthīi mathiire Jerusalemu kūrī Ayahudi, na makīmatigithia wīra ūcio na hinya. 24 Nī ūndū ūcio, wīra wa gwaka nyūmba ya Ngai kūu Jerusalemu ūkīrūgama nginya mwaka wa keerī wa wathani wa Dario mūthamaki wa Perisia.

5 Na rīrī, mūnabii Hagai, na mūnabii Zekaria wa rūciarō rwa Ido, nīmarathīire Ayahudi a kūu Juda na Jerusalemu thīnī wa rītwa rīa Ngai wa Isiraēli, mūgitīri wao. 2 Hīndī iyo Zerubabeli mūrū wa Shealitieli, na Jeshua mūrū wa Jozadaku makīambīrīria wīra wa gwaka rīngī nyūmba ya Ngai kūu Jerusalemu, na anabii a Ngai maarī hamwe nao makīmateithia. 3 Ihinda rīu Tatenai, barūthi wa Mūrīmo-wa-Farati, na Shetharu-Bozenai, hamwe na athiritū ao magīthīi kūrī o, makīmooria atīrī, “Nūū wamūheire rūtha rwa gwaka rīngī hekarū īno na gūcookereria mwako ūyū?” 4 Ningī makīūrīa atīrī, “Andū arīa maraaka nyūmba īno metagwo atīa?” 5 No rīrī, Ngai nīaroraga athuuri acio a Ayahudi, na matiatigithirio wīra nginya ūhorō ūkinyīrio Dario, na marūa ma macookio make maamūkīrwo. 6 Īno nīyo kobi ya marūa marīa maatūmīrwo Mūthamaki Dario nī Tatenai ūrīa warī barūthi wa Mūrīmo-wa-Farati, marī na Shetharu-Bozenai na athiritū ao, arīa maarī anene

a Mūrīmo-wa-Farati. 7 Ūhoru ūrīa maamūtūmīire watariī ūū: Kūrī Mūthamaki Dario: Ngeithi cia thayū. 8 Nī wega mūthamaki amenye atī ithuī nītwathiire rūgongo rwa Juda, kūu hekarū-inī ya Ngai ūrīa mūnene. Andū acio nīmaraaka hekarū na mahiga manene, o na magekīra mbaū rūthingo-inī. Wīra nūrururwo na kīyo, na nūrathiī na mbere mūno ūrī moko-inī ma arīa maraūruta. 9 Tuoririe athuuri acio atīrī, “Nūū wamūheire rūtha rwa gwaka rīngī hekarū īno na gūcookereria mwako ūyū?” 10 Ningī nītwamoririe marīūtwa mao, nīgeetha twandīke marīūtwa ma atongoria ao, nīguo tūkūmenyithie. 11 Ūū nīguo maatūcokeirie: “Ithuī tūrī ndungata cia Ngai wa igūrū na thī, na tūraaka rīngī hekarū īrīa yakītwo mīaka mīingī mīthiru, īrīa yakītwo na īkarīkio nī mūthamaki mūnene wa Isiraeli. 12 No tondū maithe maitū nīmarakaririe Ngai wa igūrū, nīamaneanire kūrī Nebukadinezaru ūrīa Mūkalidei, mūthamaki wa Babuloni, ūrīa wamomorire hekarū īno na agīthaamīria andū būrūri wa Babuloni. 13 “No rīrī, mwaka wa mbere wa Kurusu mūthamaki wa Babuloni, mūthamaki nīathanire atī nyūmba īno ya Ngai yakwo rīngī. 14 O na nīarutire kuuma hekarū īrīa yarī Babuloni indo cia thahabu na cia betha cia nyūmba ya Ngai, iria Nebukadinezaru aarūtīte hekarū-inī kūu Jerusalemu, agīcitwara hekarū-inī kūu Babuloni. “Nake Mūthamaki Kurusu agīcineana kūrī mūdū wetagwo Sheshibazaru, ūrīa aatuīte barūthi, 15 na akīmwīra atīrī, ‘Oya indo ici ūcitware na ūciige thīinī wa hekarū kūu Jerusalemu, na wake rīngī nyūmba ya Ngai o harīa yarī.’ 16 Nī ūndū ūcio Sheshibazaru agīlka agīaka mūthingi wa nyūmba ya Ngai kūu Jerusalemu. Kuuma mwaka ūcio nginya ūmūthī mwako ūcio no ūthiiaa na mbere na ndūrī warūka.” 17 Na rīrī, mūthamaki angīona kwagīrīre-rī, nīgūtūirio maandīko-inī ma ūthamaki ma tene ma Babuloni, kuoneke kana Mūthamaki Kurusu ti-itherū nīarutīte watho wa gwaka rīngī nyūmba īno ya Ngai gūkū Jerusalemu. Ningī reke mūthamaki atūtūmīre itua rīake ūhoru-inī ūcio.

6 Nake Mūthamaki Dario akīruta watho, naguo ūhoru ūcio ūgītūirio nyūmba-inī īrīa yaigītwo mabuku ma maūdū ma tene marīa maigītwo nyūmba wa kīgīna kūu Babuloni. 2 Ibuku rīa gīkūnjo rikīoneka kūu nyūmba-inī ya ūthamaki ya Ekibatana, būrūri-inī wa Media. Narīo rīandīkītvo ta ūū: Ūhoru wa Kūrīrikanania: 3 Mwaka wa mbere wa Mūthamaki

Kurusu, mūthamaki nīathanire ūhoru ūkonīī hekarū ya Ngai kūu Jerusalemu, akiuga atīrī: Hekarū nīyakwo rīngī īrī handū ha kūrutagīrwo magongona, na mīthingi yayo yakwo. Īkorwo īrī mīkono mīrongo itandatū kūrīa na igūrū, na mīkono mīrongo itandatū kwarama, 4 ĩkorwo īrī na mīhari itatū ya mahiga manene, na ūmwe wa mbaū. Thogora ūcio ūrīhwo kuuma kīgīna-inī kīa ūthamaki. 5 Ningī indo cia thahabu na cia betha cia nyūmba ya Ngai iria Nebukadinezaru aakuūte kuuma hekarū īrīa īrī Jerusalemu agīcīrehe Babuloni-rī, nīcookio o kīndū harīa kīarī thīinī wa hekarū kūu Jerusalemu; na mūciige thīinī wa nyūmba ya Ngai. 6 Na rīrī, wee Tatenai barūthi wa Mūrīmo-wa-Farati, hamwe na Shetharu-Bozenai, na inyuī, anene a thiritū yao, mūtīgathiī kuo. 7 Mūtīkaingīrīre wīra ūcio wa hekarū ya Ngai. Barūthi wa Ayahudi na athuuri a Ayahudi nīmarekwo maake rīngī nyūmba īyo ya Ngai o harīa yaakītvo. 8 O na ningī nīndathana ūrīa mūgwīkīra athuuri aya a Ayahudi magīaka nyūmba īyo ya Ngai: Mahūthīro mothe ma andū acio nī marīhwo kuuma kīgīna-inī kīa ūthamaki kīa Mūrīmo-wa-Farati, nīgeetha wīra ūyū ndūkanarūgame. 9 Kīrīa gīothe kīngīendekana, tūtegwa, na ndūrūme, na tūtūrūme; cia kūrutwo maruta ma njino kūrī Ngai wa igūrū, na ngano, na cumbī, na ndibei, na maguta, o ta ūrīa ingīitio nī athīnjīri-Ngai kūu Jerusalemu no nginya maheagwo o mūthenya itekwaga, 10 nīgeetha marutage magongona ma gwītīkīrīka nī Ngai wa igūrū, na mahooyagīre kūgaacīra kwa mūthamaki na ariū ake. 11 Ningī nīndathana atī mūdū o na ūrīkū ūngīgarūra maandīko macio, mūtīrīro ūkaarutwo nyūmba-inī yake na acooke oywo na igūrū ohanītio naguo. Na nī ūndū wa rīhia rīu nyūmba yake īgaatuuo īganjo rīa mahuti. 12 Ngai ūrīa ūtūmīte Rīitwa rīake rītūre kūu aroeheria mūthamaki o wothe kana andū arīa mangīgeria kūgarūra watho ūyū kana kūharaganīa hekarū īyo īrī Jerusalemu. Nīī Dario nī nīī ndaruta watho ūcio. Nīwathīkīrwo na kīyo. 13 Ningī, nī ūndū wa watho ūrīa warutītvo nī Mūthamaki Dario, Tatenai barūthi wa Mūrīmo-wa-Farati, na Shetharu-Bozenai, marī na athiritū ao nīmathīkīire watho ūcio na kīyo. 14 Nī ūndū ūcio athuuri a Ayahudi magīthī o na mbere gwaka na kūgaacīra makīhunjagīrio nī mūnabīī Hagai, na Zekaria wa rūciarō rwa Ido. Makīrīkia gwaka hekarū kūringana na rīathanī rīa Ngai wa Isiraeli na watho wa Kurusu, na wa Dario, na wa Aritashashita,

athamaki a Perisia. 15 Hekarū iyo yarikire mūthenya wa gatātū wa mweri wa Adari, mwaka wa gatandatū wa gūthamaka kwa Mūthamaki Dario. 16 Hīndī iyo andū a Isiraeli na athīnjīri-Ngai, na Alawii, na andū arīa angī maatahitwo, magikūngūira kwamūrwo kwa nyūmba ya Ngai marī na gīkeno. 17 Indo iria maarutire nī ūndū wa kwamūrwo kwa nyūmba ya Ngai ciarī ndegwa igana rīmwe, na ndūrūme magana meerī, na tūtūrūme magana mana, irī iruta rīa kūhoroheria Isiraeli othe mehīa mao, na thenge ikūmi na igīrī, o īmwe kūrī o mūhīrīga wa Isiraeli. 18 Nao magītoonyia athīnjīri-Ngai wīra-inī kūrīngana na ikundi ciao, na Alawii kūrīngana na matuanīra mao, nī ūndū wa wīra wa gūtungatīra Ngai kūu Jerusalemu o ta ūrīa kwandīkītwo Ibuku-inī rīa Musa. 19 Mūthenya wa ikūmi na īna wa mweri wa mbere, andū arīa maatahitwo magikūngūira Gīathī gīa Bathaka. 20 Athīnjīri-Ngai na Alawii nīmetheretie na othe maarī atheru. Alawii nīo maathīnjire gatūrūme ka Bathaka, nī ūndū wa arīa othe maatahitwo, na nī ūndū wa arīu a ithe wao athīnjīri-Ngai, o na nī ūndū wao ene. 21 Nī ūndū ūcio andū a Isiraeli arīa maacockete kuuma kūrīa maatahīrwo makīrīa Bathaka iyo, hamwe na arīa othe meyamūranītie na mītugo ya thaahu ya ndūrīrī iria mariganītie nacio nīgeetha marongorie Jehova Ngai wa Isiraeli. 22 Nīmakūngūiire Gīathī kīa Mīgate ītarī Mīkīre Ndawa ya Kūimbia marī na gīkeno ihinda rīa mīthenya mūgwanja, tondū Jehova nīamayūrītie gīkeno nī ūndū wa kūgarūra meciiria ma mūthamaki wa Ashuri, nake akīmateithia wīra-inī wa gwaka nyūmba ya Ngai, o we Ngai wa Isiraeli.

7 Na rīrī, thuutha wa maūndū macio, rīrīa Aritashashita mūthamaki wa Perisia aathamakaga, Ezara mūrū wa Seraia, mūrū wa Azaria, mūrū wa Hilikia, 2 mūrū wa Shalumu, mūrū wa Zadoku, mūrū wa Ahitubu, 3 mūrū wa Amaria, mūrū wa Azaria, mūrū wa Meraiothu, 4 mūrū wa Zerahia, mūrū wa Uzi, mūrū wa Buki, 5 mūrū wa Abishua, mūrū wa Finehasi, mūrū wa Eleazaru, mūrū wa Harūni mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, 6 Ezara ūcio nīambatire oimīte Babuloni. Aarī mūrutani mūūgī mūno ūhorō-inī wa Watho wa Musa, ūrīa Jehova Ngai wa Isiraeli aaheanīte. Mūthamaki nīamūheete indo ciothe iria aahooete kūrī we, tondū guoko kwa Jehova Ngai wake kwarī hamwe nake. 7 Andū amwe a Isiraeli, hamwe na athīnjīri-Ngai, na Alawii, na aini a nyīmbo, na aikaria a ihingo, na ndungata cia hekarū o nao nīambatire magīuka

Jerusalemu mwaka wa mūgwanja wa wathani wa Aritashashita. 8 Ezara aakinyire Jerusalemu mweri wa gatano wa mwaka wa mūgwanja wa mūthamaki. 9 Aambīrīurie rūgendo rwake rwa kuuma Babuloni mūthenya wa mbere wa mweri wa mbere, na aakinyire Jerusalemu mūthenya wa mbere wa mweri wa gatano, tondū guoko kwa ūtugī kwa Ngai wake kwarī hamwe nake. 10 Nīgūkorwo Ezara nīerutīire gūthoma na kūrūmia Watho wa Jehova, na kūrutana watho wa kūrūmīrīrwo na mawatho maguo kūu Isiraeli. 11 Ino nīyo kobi ya marūa marīa Mūthamaki Aritashashita aaheete Ezara ūcio mūthīnjīri-Ngai na mūrutani, mūndū warī mūūgī maūndū-inī makoniī maathani na mawatho ma kūrūmīrīrwo ma Jehova harī Isiraeli: 12 Aritashashita, mūthamaki wa athamaki, Kūrī Ezara ūrīa mūthīnjīri-Ngai na mūrutani wa Watho wa Ngai ūrīa ūrī igūrū: Nīndakūgeithia. 13 Rīu-rī, nīndaruta watho atī andū a Isiraeli othe arīa marī ūthamaki-inī wakwa, hamwe na athīnjīri-Ngai na Alawii, arīa mangīenda gūthīi nawe kūu Jerusalemu, no mathīi. 14 Wee ūtūmītwo nī mūthamaki na ataari ake mūgwanja, ūthīi ūgatuīrie ūhorō wa Juda na wa Jerusalemu, o ta ūrīa Watho wa Ngai waku ūrīa ūrī naguo guoko-inī gwaku ūtariī. 15 O na ningī ūkuue betha na thahabu, iria mūthamaki na ataari ake maheanīte na kwīyendera kūrī Ngai wa Isiraeli ūrīa ūtūruga Jerusalemu, 16 hamwe na betha na thahabu ciothe iria ingītheanwo kuuma būrūrī wa Babuloni, o na mīhothi ya kwīyendera kuuma kūrī andū na athīnjīri-Ngai, nī ūndū wa hekarū ya Ngai wao īrīa īrī Jerusalemu. 17 Menyerera wone atī mbeeca ici nīciagūra ndegwa, na ndūrūme na tūtūrūme, hamwe na maruta ma ngano na ma kūnyuuo, irutwo igongona hau kīgongona-inī kīa hekarū ya Ngai waku kūu Jerusalemu. 18 Wee na arīu a thoguo Ayahudi no mwīke o ūrīa mūngōna kwagīrīire na matigari ma betha na thahabu, kūrīngana na wendi wa Ngai wanyu. 19 Twarīrai Ngai wa Jerusalemu indo ciothe iria mwīhokeirwo cia kūhūthagīrwo mahooya-inī thīinī wa hekarū ya Ngai wanyu. 20 Na kīndū kīngī o gīothe kīngīendekana nī ūndū wa hekarū ya Ngai wanyu, o kīrīa ūngōna mweke wa kūheana, no ūkīrute kuuma kīgīna-inī kīa mūthamaki. 21 Na rīrī, nī Mūthamaki Aritashashita, nīndatha aigi othe a kīgīna a Mūrīmo-wa-Farati maheane na kīyo kīrīa gīothe Ezara ūrīa mūthīnjīri-Ngai, na mūrutani wa watho wa Ngai ūrīa ūrī igūrū angībatario nīkīo, 22 gītakīrīte taranda igana rīmwe cia betha, na kori igana

rīmwe cia ngano, na bathi igana rīmwe cia ndibe, na bathi igana rīmwe cia maguta ma mītamaiyū, na cumbi ūtarī gīthimi. **23** Ūndū ūrīa wothe Ngai wa igūrū atuīte, nīwīkwo na kīyo, ūndū wothe ūkonīi hekarū ya Ngai ūrīa ūrī igūrū. Nī kīi kīngītūma kūgīe na mang'ūrī ūthamaki-inī wa mūthamaki na ariū ake? **24** Ningī mūmenye atī mūtīrī na watho wa gwītīa mūthīnjīri-Ngai o wothe, na Alawīi, na aini a nyīmbo, na aikaria a ihingo, na ndungata cia hekarū, kana andū arīa angī marutaga wīra nyūmba-inī ūyo ya Ngai igooti, kana maruta ma mūthamaki o na kana igooti rīa mīrigo īgītōonya būrūri-inī. **25** Nawe Ezara, kūrīngana na ūūgī wa Ngai waku ūrīa ūrī nago, thuura aciirithania na atui a ciira nīguo matuagīre andū othe a Mūrīmo-wa-Farati ciira na kīhoo, arīa othe mooī watho wa Ngai wanyu. Nao arīa matoōī ūmarute. **26** Mūndū o wothe ūtarīathīkagīra watho wa Ngai waku na watho wa mūthamaki no nginya aherithio na ūndū wa kūrāgwo, kana aingatwo būrūri, o na kana indo ciake itahwo, kana ohwo njeera. **27** Jehova arogoocwo, Ngai wa maithe maitū, ūrīa wīkīrīte ūndū ūcio ngoro-inī ya mūthamaki, atī atīīthie nyūmba ya Jehova īrīa īrī kūu Jerusalemu na njīra īno, **28** o ūcio ūtūmīte nījītkīrīke mbere ya mūthamaki, na ataarani ake, na anene othe a mūthamaki arīa marī ūhoti. Tondū guoko kwa Jehova Ngai wakwa kwarī hamwe na nīi, nīndeyūmīrīrie, ngīcookanīrīria atongoria a Isiraēli nīguo twambate nao.

8 Aya nīo atongoria a nyūmba o hamwe na arīa meyandikithītie, na nīo mambatanīrie na nīi kuuma Babuloni hīndī ya wathani wa Mūthamaki Aritashashita: **2** kuuma njiaro cia Finehasi, aarī Gerishomu; na njiaro cia Ithamaru, aarī Danieli; na kuuma njiaro cia Daudi, aarī Hatushu **3** wa njiaro cia Shekania; na kuuma njiaro cia Paroshu, aarī Zekaria, hamwe na andū 150 arīa meyandikithītie; **4** na kuuma njiaro cia Pahathu-Moabi, aarī Eliehoenai mūrū wa Zerahia, hamwe na andū angī 200; **5** na kuuma njiaro cia Zatu, aarī Shekania mūrū wa Jahazieli, hamwe na andū angī 300; **6** na kuuma njiaro cia Adini, aarī Ebedi mūrū wa Jonathani, hamwe na andū angī 50; **7** na kuuma njiaro cia Elamu, aarī Jeshaiā mūrū wa Athalia, hamwe na andū angī 70; **8** na kuuma njiaro cia Shefatia, aarī Zebadia mūrū wa Mikaeli, hamwe na andū angī 80; **9** na kuuma njiaro cia Joabu, aarī Obadia mūrū wa Jehieli, hamwe na andū angī 218; **10** na kuuma njiaro cia Bani, aarī Shelomithi mūrū

wa Josifia, hamwe na andū angī 160; **11** na kuuma njiaro cia Bebai, aarī Zekaria mūrū wa Bebai, hamwe na andū angī 28; **12** na kuuma njiaro cia Azigadi, aarī Johanani mūrū wa Hakatani, hamwe na andū angī 110; **13** na kuuma njiaro cia Adonikamu, na nīo a mūthia, marītwa mao maarī Elifeleti, na Jeueli, na Shemaia, hamwe na andū angī 60; **14** na kuuma njiaro cia Bigivai, maarī Uthai na Zakuri, hamwe na andū angī 70. **15** Nīndamacookanīrīrie hamwe rūtūi-inī rūrīa rūthereraga rūrorete Ahava, na tūgīkara hau mīthenya itatū. Na rīrī, rīrīa ndarorire gatagatī-inī ka andū acio na athīnjīri-Ngai, ndionire Alawīi ho. **16** Nī ūndū ūcio ngītūmanīra Eliezeri, na Arieli, na Shemaia, na Elinathani, na Jaribu, na Elinathani, na Nathani, na Zekaria, na Meshulamu arīa maarī atongoria, na Joiaribu na Elinathani, andū arīa maarī arutani, **17** ngīmatūma kūrī Ido mūtongoria wa Kasifia. Ngīmeera ūrīa megūthīi kwīra Ido na andū a nyūmba yake, acio ndungata cia hekarū kūu Kasifia, nīguo matūrehere aruti a wīra wa nyūmba ya Ngai witū. **18** Na tondū guoko kwa ūtugi kwa Ngai witū kwarī hamwe na ithuī-rī, magītūrehere Sherebia, mūndū mūhoti wa kuuma njiaro cia Mahili mūrū wa Lawi, ūrīa warī mūrū wa Isiraēli, na ariū a Sherebia na ariū a ithe, othe maarī andū 18; **19** Na makīrehe Hashabia hamwe na Jeshaiā wa kuuma njiaro cia Merari, na ariū a ithe na ciana ciao, othe andū 20. **20** Ningī makīrehe andū ndungata 220 cia hekarū, gīkundi gīathondeketwo nī Daudi na anene ake nīguo gīteithagīrīrie Alawīi. Othe makīandikwo na marītwa mao. **21** Tūrī o hau rūtūi-inī rwa Ahava, ngīanīrīra twīhinge kūrīa irio, nīguo tūhote kwīnyīihia mbere ya Ngai witū tūmūhooe atūgītīre rūgendo-inī, ithuī na ciana ciitū, hamwe na indo ciitū ciothe. **22** Nīndaiguire thoni kūrīa mūthamaki atūhe thigari cia magūrū o na iria ithiiga ihaicīte mbarathi cia gūtūgītīra harī thū njīra-inī, tondū nītwerīte mūthamaki atīrī, “Guoko kwa ūtugi kwa Ngai witū kūrī igūrū rīa mūndū o wothe ūrīa ūmwīhokaga, no marakara make manene marī igūrū rīa arīa othe mamūtiganagīria.” **23** Nī ūndū ūcio tūkīhinga kūrīa irio na tūgīthaitha Ngai witū nī ūndū wa ūhorō ūcio, nake agīcookia ihooya riitū. **24** Ningī ngīamūra athīnjīri-Ngai ikūmi na eerī arīa maarī atongoria, hamwe na Sherebia, na Hashabia, na ariū a ithe wao ikūmi, **25** na ngīmathimīra maruta ma betha na thahabu, na indo iria ciaheanītwo nī mūthamaki, na ataaari ake, na anene ake, na andū

othe a Isiraeli arĩa maarĩ kuo, nĩ ùndũ wa nyũmba ya Ngai witũ. **26** Ngĩmathimĩra taranda 650 cia betha, na indo cia betha cia ùritũ wa taranda igana rĩmwe, na taranda igana rĩmwe cia thahabu, **27** na mbakũri 20 cia thahabu cia thogora wa mbaũni 1,000, na indo igĩrĩ cia gĩcango gĩtherie mũno kĩa goro o ta thahabu. **28** Ngĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ o ùndũ ùmwe na indo ici nĩ mwamũrĩro Jehova. Betha na thahabu ici nĩ maruta ma kwĩyendera marutĩrwo Jehova Ngai wa maithe manyu. **29** Mũcimenyerere wega o nginya rĩrĩa mũgaacithimĩra tũnyũmba-inĩ tũrĩa tũrĩ thĩinĩ wa nyũmba ya Jehova kũu Jerusalemu mbere ya athĩnjĩri-Ngai arĩa atongoria, na Alawii, na atongoria a nyũmba cia Isiraeli.” **30** Nao athĩnjĩri-Ngai na Alawii makĩamũkĩra betha na thahabu, na indo icio nyamũre iria ciathimĩtwo nĩguo itwarwo nyũmba ya Ngai witũ kũu Jerusalemu. **31** Na mũthenya wa ikũmi na rĩrĩ mweri wa mbere tũkiuma rũũ-inĩ rwa Ahava twerekeire Jerusalemu. Guoko kwa Ngai witũ kwarĩ hamwe na ithuĩ, nake agĩtũgitĩra kuuma kũrĩ thũ na njangiri njĩra-inĩ. **32** Nĩ ùndũ ùcio tũgĩkinya Jerusalemu, na tũkĩhurũka kuo mũthenya ãtatũ. **33** Mũthenya wa kana, tũrĩ thĩinĩ wa nyũmba ya Ngai witũ, tũgĩthima betha na thahabu na indo iria nyamũre ikĩneanwo moko-inĩ ma Meremothu mũrũ wa Uria, ùrĩa mũthĩnjĩri-Ngai. Eleazaru mũrũ wa Finehasi aarĩ hamwe nake, o ùndũ ùmwe na Jozabadu mũrũ wa Jeshua, na Noadia mũrũ wa Binui, arĩa Alawii. **34** Indo ciothe nĩciatarĩrwo kũringana na mũigana na ùritũ wacio, nague ùritũ wacio ùrĩ wothe ùkiandikwo o hĩndĩ ãyo. **35** Hĩndĩ ãyo arĩa maacookete kuuma kũrĩa maatahĩrwo makĩrutĩra Ngai wa Isiraeli maruta ma njino: makĩruta ndegwa ikũmi na igĩrĩ nĩ ùndũ wa andũ a Isiraeli othe, na ndũrũme mĩrongo kenda na ithathatũ, na tũtũrũme mĩrongo mũgwanja na mũgwanja, na makĩruta thenge ikũmi na igĩrĩ irĩ iruta rĩa kũhoroheria mehia. Ici ciothe ciarutĩrwo Jehova irĩ iruta rĩa njino. **36** Magĩcooka magĩtwara mawatho ma mũthamaki kũrĩ anene arĩa maathuurĩtwo nĩ mũthamaki, na kũrĩ mabarũthi ma Mũrĩmo-wa-Farati, nao magĩteithia andũ na magĩteithĩrĩria maũndũ ma nyũmba ya Ngai.

9 Na rĩrĩ, thuutha wa gwĩka maũndũ macio, atongoria magĩũka kũrĩ nĩ, makĩnjĩra atĩrĩ, “Andũ a Isiraeli, o hamwe na athĩnjĩri-Ngai na Alawii, matiĩamũranĩtie kuuma kũrĩ andũ arĩa matũrigiciĩrie, na kuuma kũrĩ mũtugo yao ãrĩ magigi, ta ãrĩa ya Akaanani, na Ahiti,

na Aperizi, na Ajobusi, na Aamoni, na Amoabi, na Amisiri, na Aamori. **2** Nĩmahikĩtie airĩtu amwe ao magatuũka atumia ao na a arĩũ ao, na magatukania rũrĩrĩ rũrĩa rũtheru na andũ arĩa matũrigiciĩrie. Atongoria na anene ao nĩo matongoretie andũ arĩa angĩ ùhoru-inĩ ùyũ wa kwaga kwĩhoheka.” **3** Rĩrĩa ndaiguire ùhoru ùcio, ngĩtembũranga nguo yakwa ya thĩinĩ na ya igũrũ, na ngĩmunya njuĩrĩ cia mũtwe wakwa o na nderu, ngĩkara thĩ ndĩ na kĩa kĩnene. **4** Hĩndĩ ãyo andũ othe arĩa mainainire nĩ ùndũ wa ciugo icio cia Ngai wa Isiraeli makĩgomana harĩ nĩ nĩ ùndũ wa kwaga kwĩhoheka kũu kwa andũ arĩa maatahĩtwo. Ngĩkara thĩ hau ndĩ na kĩa kĩnene o nginya hĩndĩ ya igongona rĩa hwaĩ-inĩ. **5** Na rĩrĩ, ihinda rĩa igongona rĩa hwaĩ-inĩ rĩakinya-rĩ, ngĩũkĩra ngiuma hau ndaikarĩte ndĩnyihĩtie, nguo yakwa ya thĩinĩ na ya igũrũ irĩ ndembũkangu, ngĩturia ndu ndambũrũkĩtie moko makwa kũrĩ Jehova Ngai wakwa, **6** ngĩhooya ùũ: “Wee Ngai wakwa, nĩngũigua thoni mũno na ngaconoka na ndingĩhota gũgũtiirira gĩthiithi, Wee Ngai wakwa, tondũ mehia maitũ nĩ maingĩ makaraiha gũkĩra ùraihu witũ na ùũru witũ, ùgakinya o kũu igũrũ. **7** Kuuma matukũ-inĩ ma maithe maitũ ma tene nginya ùmũthĩ, ùũru witũ ùkoretwo ùrĩ mũingĩ. Tondũ wa mehia maitũ, ithuĩ na athamaki aitũ, na athĩnjĩri-Ngai aitũ, tũtũire tũũragagwo na rũhiũ rwa njora, tũgatahwo na tũgatunywo indo ciitũ, na tũgaconorithio guoko-inĩ kwa athamaki a mabũrũri mangĩ, o ta ùrĩa gũtarĩ ùmũthĩ. **8** “No rĩrĩ, gwa kahinda kanini, Jehova Ngai witũ akoretwo arĩ mũtugi nĩ gũtũtigĩria matigari na gũtũthe handũ harĩmu harĩa hake haamũre, na nĩ ùndũ ùcio Ngai nĩaheete maitho maitũ ùtheri na agatũhooreria hanini ùkombo-inĩ witũ. **9** O na gũtuũka tũrĩ ngombo-rĩ, Ngai witũ ndatũtiganĩrie ùkombo-inĩ. Nĩatũiguĩrĩre tha maitho-inĩ ma athamaki a Perisia: Nĩatũheete mũtũũrĩre mwerũ nĩguo tũhote gwaka nyũmba ya Ngai witũ rĩngĩ na tũcookererie kũrĩa ãthũkĩtio, na nĩatũheete rũthingo rwa gũtũgitĩra thĩinĩ wa Juda na Jerusalemu. **10** “No rĩrĩ, Wee Ngai witũ-rĩ, nĩ atĩa tũngiuga thuutha ùyũ? Tondũ nĩtwagĩire mawatho maku bata **11** marĩa waheanire na tũnua twa anabii ndungata ciaku, rĩrĩa woigire atĩrĩ, ‘Bũrũri ùrĩa mũrathĩ kwĩgwatĩra ùtuũke wanyu nĩmũthaahie nĩ waganu wa andũ aguo. Nĩ ùndũ wa maũndũ mao me magigi, nĩmaũiyũrĩtie maũndũ mao mooru kuuma mwena ùmwe nginya ùrĩa ùngĩ. **12** Nĩ ùndũ ùcio, mũtikanetĩkĩrie airĩtu anyu mahikio nĩ arĩũ ao

kana ariū anyu mahikie airītu ao. Mūtikanagīe na kīrikanīro kīa ūrata nao o na rī, nīgeetha mūgīe na hinya na mūrīage indo njega cia būrūri ūcio, na mūkaaūtīgīra ciana cianyu ūrī igai rīao nginya tene.’ **13** “Maūndū macio matūkorete nī ūndū wa ciiko ciitū njūru na wīhia witū mūnene, no rīrī, Wee Ngai witū ūtūherithītie na iherithia inini gūkīra ūria mehia maitū magīrīre, o na nūtūtīgīrie matigari ma andū ta aya. **14** Rīu-rī, no tūcooke kuuna maathani maku rīngī, na tūhikanie na andū arīa mekaga maūndū me magigi ta macio? Githī ndūngītūrakarīra nginya ūtūniine, kwage matigari kana mūndū ūngīhonoka? **15** Wee Jehova Ngai wa Isiraēli, ūrī mūthingu! Ūmūthī ūyū nītūtīgītwo tūrī matigari. Tūrī haha mbere yaku twīhītie, na tondū wa ūndū ūcio gūtīrī o na ūmwe witū ūngīhota kūrūgama mbere yaku.”

10 Rīrīa Ezara aahooyaga akiumbūruga mehia na akīrīraga, o na akīgūithagia thī hau nyūmba-inī ya Ngai-rī, gīkundi kīnene kīa andū a Isiraēli, kīa arūme, na andū-a-nja, na ciana, gīkūngana gīkīmūthiūrūrūkīria. O nao makīrīra marī na ruo mūno. **2** Nake Shekania mūrū wa Jehieli, ūmwe wa rūciaro rwa Elamu, akīra Ezara atīrī, “Tūkoretwo tūtārī ehokeku harī Ngai witū nī ūndū nītūhikītie andū-a-nja kuuma ndūrīrī iria itūthiūrūrūkīrie. No o na kūrī ūguo-rī, Isiraēli no marī na kīrīgīrīro. **3** Na rīrī, nītūthondeke kīrikanīro tūrī mbere ya Ngai witū atī nītūkūngata andū-a-nja aya othe na ciana ciao, kūrīngana na mataaro ma mwathī wakwa, o na mataaro ma arīa metīgīrīte maathani ma Ngai witū. Ūndū ūyū nīwīkwo kūrīngana na Watho. **4** Arahūka; ūhorō ūyū ūrī moko-inī maku. Ithū tūrī hamwe nawe; nī ūndū ūcio, wīyūmīrīrie ūwīke.” **5** Nī ūndū ūcio Ezara akīarahūka, agītūma atongoria a athīnjīri-Ngai na Alawii, o na andū othe a Isiraēli mehite atī nīmegwīka ūrīa kwerītwo. Nao makīhīta. **6** Ningī Ezara akiuma hau mbere ya nyūmba ya Ngai, agīthīi kanyūmba ka Jehohanani mūrū wa Eliashibu. Arī kūu ndaigana kūrīa irio kana kūnyua maaī tondū aathire o na mbere gūcakaya nī ūndū andū arīa maatahītwo nīmagīte kwīhokeka. **7** Gūgīcooka gūkīanīrīrwo Juda na Jerusalemu guothe atī andū othe arīa maatahītwo mongane Jerusalemu. **8** Mūndū o wothe ūngīagire gūkinya Jerusalemu mīthenya itatū itanathira kūrīngana na itua rīa anene na athuuri, atunywo indo ciake ciothe, nake we mwene aingatwo, ehēre kīūngano-inī kīa andū arīa maatahītwo. **9**

Mīthenya iyo itatū itanathira, arūme othe a Juda na Benjamini makīūngana Jerusalemu. Naguo mūthenya wa mīrongo iirī wa mweri wa kenda, andū othe nīmaikarīte thī kīhaaro-inī kīrīa kīarī mbere ya nyūmba ya Ngai, mathīnikīte mūno tondū wa ūndū ūcio na nī ūndū wa mbura. **10** Hīndī iyo Ezara ūcio mūthīnjīri-Ngai akīrūgama na igūrū, akīmeera atīrī, “Mūkoretwo mūtārī ehokeku; nīmūhikītie andū-a-nja a kūngī, mūgakīongerera mahītia ma Isiraēli. **11** Rīu-rī, umbūrāi mehia manyu kūrī Jehova Ngai wa maithe manyu, na mwīke ūrīa endaga. Mwīyamūraniei na andū arīa mamūthiūrūrūkīrie, o na atumia anyu a kūngī.” **12** Kīūngano gīothe gīgīcooka na mūgambo mūnene atīrī, “Nīwoiga ūrīa kwagīrīre! No nginya twīke o ta ūguo woiga. **13** No rīrī, andū aya marī haha nī aingī, na nī hīndī ya mbura; nī ūndū ūcio tūtingīkara nja. Ningī ūhorō ūyū ndūngīthondekeka na mūthenya ūmwe kana iirī, tondū nītūhītie mūno ūndū-inī ūyū. **14** Reke anene aitū marūgamīrīre kīūngano gīkī gīothe. Ningī o mūndū wothe ūrī matūūra-inī maitū ūhikītie mūndū-wa-nja wa kūngī nīetīkīrio oke mahinda marīa matūitwo, hamwe na athuuri na atuanīri ciira a o itūūra, nginya twehererio marakara marīa mahiū ma Ngai witū ūhorō-inī ūyū.” **15** Andū arīa maareganire na ūhorō ūcio no Jonathani mūrū wa Asaheli, na Jahazeia mūrū wa Tikiva, hamwe na Meshulamu, na Shabethai ūrīa Mūlawii. **16** Nī ūndū ūcio andū arīa maatahītwo magīka o ta ūrīa kwerītwo. Nake Ezara ūcio mūthīnjīri-Ngai agīthuura arūme arīa maarī atongoria a nyūmba ciao, o mūndū ūmwe kuuma o nyūmba, o ūrīa ciagayanītio, nao othe makīandīkwo marītwa mao. Mūthenya wa mbere wa mweri wa ikūmi magīkara thī nīguo matūirie maciira macio, **17** na gūgīkinya mūthenya wa mbere wa mweri wa mbere, makīrīkia maciira ma arūme othe arīa maahikītie andū-a-nja a kūngī. **18** Thīinī wa njiaro cia athīnjīri-Ngai, andū aya nīo maahikītie andū-a-nja a kūngī: Kuuma njiaro cia Jeshua mūrū wa Jozadaku na ariū a ithe nī: Maaseia, na Eliezeri, na Jaribu, na Gedalia. **19** (Othe makīranīra atī nīmegūtigana na atumia ao, na o mūndū akīruta ndūrūme kuuma rūuru-inī rwake nī ūndū wa iruta rīa mahītia mao.) **20** Kuuma kūrī njiaro cia Imeri nī: Hanani na Zebadia. **21** Kuuma kūrī njiaro cia Harimu nī: Maaseia, na Elija, na Shemaia, na Jehieli, na Uzīa. **22** Kuuma kūrī njiaro cia Pashuri nī: Elioēnai, na Maaseia, na Ishumaeli, na Nethaneli, na Jozabadu, na Elasa. **23** Kuuma kūrī Alawii

nĩ: Jozabadu, na Shimei, na Kelaia (na nowe Kelita), na Pethahia, na Juda, na Eliezeri. **24** Kuuma kũrĩ aini a nyĩmbo nĩ: Eliashibu. Kuuma kũrĩ aikaria a ihingo nĩ: Shakumu, na Telemu, na Uri. **25** Na gatagatĩ-inĩ ga Aisraeli arĩa angĩ: Kuuma kũrĩ njiaro cia Paroshu nĩ: Ramia, na Izia, na Malikija, na Mijamini, na Eleazaru, na Malikija, na Benaia. **26** Kuuma kũrĩ njiaro cia Elamu nĩ: Matania, na Zekaria, na Jehieli, na Abadi, na Jeremothu, na Elija. **27** Kuuma kũrĩ njiaro cia Zatu nĩ: Elioenai, na Eliashibu, na Matania, na Jeremothu, na Zabadi, na Aziza. **28** Kuuma kũrĩ njiaro cia Bebai nĩ: Jehohanani, na Hanania, na Zabai, na Athilai. **29** Kuuma kũrĩ njiaro cia Bani nĩ: Meshulamu, na Maluku, na Adaia, na Jashubu, na Sheali, na Jeremothu. **30** Kuuma kũrĩ njiaro cia Pahathu-Moabi nĩ: Adina, na Kelali, na Benaia, na Maaseia, na Matania, na Bezaleli, na Binui, na Manase. **31** Kuuma kũrĩ njiaro cia Harimu nĩ: Eliezeri, na Ishija, na Malikija, na Shemaia, na Shimeoni, **32** na Benjamini, na Maluku, na Shemaria. **33** Kuuma kũrĩ njiaro cia Hashumu nĩ: Matenai, na Matata, na Zabadi, na Elifeleti, na Jeremai, na Manase, na Shimei. **34** Kuuma kũrĩ njiaro cia Bani nĩ: Maadai, na Amuramu, na Ueli, **35** na Benaia, na Bedeia, na Keluhi, **36** na Vania, na Meremothu, na Eliashibu, **37** na Matania, na Matenai, na Jaasu. **38** Kuuma kũrĩ njiaro cia Binui nĩ: Shimei, **39** na Shelemia, na Nathani, na Adaia, **40** na Makinadebai, na Shashai, na Sharai, **41** na Azareli, na Shelemia, na Shemaria, **42** na Shalumu, na Amaria, na Jusufu. **43** Kuuma kũrĩ njiaro cia Nebo nĩ: Jeieli, na Matithia, na Zabadi, na Zabina, na Jadai, na Joeli, na Benaia. **44** Acio othe nĩmahikĩtie andũ-a-nja a kũngĩ, na amwe ao nĩmaciarĩte ciana na atumia acio.

Nehemia

1 Ici nício ciugo cia Nehemia mūrū wa Hakalia: Atīrīrī, mweri-inī wa Kiselevu wa mwaka wa mīrongo īrī, rīrīa ndaarī thīinī na nyūmba ya ūthamaki kūu Shushani-rī, **2** Hanani, ūmwe wa ariū a baba, agūka kuuma Juda arī na andū angī, na ngīmahooya ūhoru wa matigari ma Ayahudi arīa maahonokete gūtahwo, o na ngīmahooya ūhoru wa Jerusalemu. **3** Nao makīnjookeria atīrī, “Andū arīa maahonokire gūtahwo, o acio marī kūu būrūri-inī, marī na thīina mūnene na makanyararwo mūno. Rūthingo rwa Jerusalemu nīrūmomore, na ihingo ciaru igacinwo na mwaki.” **4** Rīrīa ndaiguire maūndū macio, ngīkara thī, ngīrīra. Ngīkara ngīcakayaga matukū maigana ūna, ngīhinga kūrīa irio na ngīhooya Ngai wa Igūrū. **5** Ningī ngiuga atīrī: “Wee Jehova Ngai wa Igūrū, wee Mūrungu mūnene na wa kūmakania, ūrīa ūhingagia kīrīkanīro gīake kīa wendo kūrī arīa mamwendete na magaathikīra maathani make, **6** ndagūthaiha ūtege gūtū gwaku, na ūhingūre maitho maku ūigwe ihooya rīrīa ndungata yaku īrahooya īrī mbere yaku mūthenya na ūtukū nī ūndū wa ndungata ciaku, andū a Isiraēli. Nīngumbūra mehīa ma andū a Isiraēli, na makwa, na ma nyūmba ya baba, marīa ithūi tūkwhīirīe. **7** Nītwikīte maūndū ma waganu mūnene harīwe. Tūtiathikīre maathani na irīra cia watho waku cia kūrūmīrīrwo, o na mawatho marīa waheire Musa ndungata yaku. **8** “Rīrikana ūrutani ūrīa waheire Musa ndungata yaku, ūkiuga atīrī, ‘Mūngīaga kwīhokeka, nīngamūhurunja gatagatī ka ndūrīrī, **9** no mūngīkanjookerera na mwathikīre maathani makwa, hīndī īyo o na andū anyu arīa maatahītwo magatwarwo ituri cia thī kūrīa kūrāya mūno, nīngamacookereria ndīmarute kuo, ndīmarehe kūndū kūrīa thuurīte gūtūike gīikaro kīa Rīitwa rīakwa.’ **10** “Acio nī ndungata ciaku na andū aku, arīa wakūūrīre na ūndū wa hinya waku mūnene na guoko gwaku kūrī ūhoti. **11** Wee, Jehova, ndagūthaiha ūtege gūtū ūigwe mahooya ma ndungata īno yaku, o na mahooya ma ndungata ciaku iria ikenagio nī gwītīgīra rīitwa riaku. Kīreke ndungata yaku īgaacīre ūmūthī na ūndū wa gūtūma ītikīrīke harī mūndū ūyū.” Nī nī ndatwaragīra mūthamaki kīndū gīa kūnyua.

2 Mweri-inī wa Nisani, mwaka wa mīrongo īrī wa Mūthamaki Aritashashita, rīrīa aareheirwo ndibei,

ngīoya ndibei īyo ngīmīnengera mūthamaki. Mbere ya hīndī īyo ndiatukīte gīthiithi ndī harī we; **2** nī ūndū ūcio mūthamaki akīnjūūrīa atīrī, “Nī kīi gītūmīte ūtukie gīthiithi ūguo na ndūrī mūrūaru? Ūndū ūcio no uumanire na kīeha kīa ngoro.” Na nī ngītīgīra mūno, **3** no ngīra mūthamaki atīrī, “Mūthamaki arotūūra nginya tene! Gīthiithi gīakwa kīngīaga gūtuka atīa hīndī irīa itūūra inene rīrīa maithe makwa mathikītwo rīkīrīte ihooru, na ihingo ciarīo igacinwo ikaniinwo na mwaki?” **4** Mūthamaki akīnjūūrīa atīrī, “Ūkwenda atīa?” Hīndī īyo ngīhooya Ngai wa Igūrū, **5** na ngīcookeria mūthamaki atīrī, “Mūthamaki, angīona kwagīrīire, na ndungata yaku ītikīrīke maitho-inī make, nīakīndūme itūūra rīu inene rīa Juda, kūrīa maithe makwa mathikītwo, nīguo ngarīake rīngī.” **6** Hīndī īyo mūthamaki, aikaranītie na mūtumia wake, akīnjūūrīa atīrī, “Rūgendo rwaku nī rwa matukū maigana na ūgaacooka rī?” Mūthamaki akīona arī wega andūme; nī ūndū ūcio ngītua ihinda rīa gūthīi. **7** Ningī ngīmīwīra atīrī, “Mūthamaki angīona kwagīrīire, reke heo marūa ndwarīre abarūthi a Mūrīmo-wa-Farati, nīgeetha manjītikīrie hītūkīre kuo kinya ngīnye Juda. **8** O na no heo marūa ndwarīre Asafu, mūmenyereri wa mūtītū wa mūthamaki, nīgeetha akaahe mbaū cia gūthondeka mīgamba ya ihingo cia nyūmba ya ūthamaki irīa iriganītie na hekarū, na cia gwaka rūthingo rwa itūūra inene o na cia gwaka nyūmba irīa ndīrīikaraga?” Na tondu ūtugi wa guoko kwa Ngai wakwa warī hamwe na nī, mūthamaki agītīkīra kūhīngīria maūndū marīa mothe ndaamūrītie. **9** Nī ūndū ūcio ngīthīi kūrī abarūthi a Mūrīmo-wa-Farati, ngīmanengera marūa ma mūthamaki. Ningī mūthamaki nīatūmīte anene a mbūtū cia ita hamwe na thigari iria ithiiga na mbarathi tūthīi hamwe nao. **10** Rīrīa Sanibalati ūrīa Mūhoroni, na Tobia mūnene ūrīa Mūamoni, maaiguire ūhoru ūcio, magītangīka mūno makīria nīkūigua atī kwarī mūndū wokīte gūcaria maūndū ma kūguna andū a Isiraēli. **11** Nīndathiire Jerusalemu, na thuutha wa gūikara kuo mīthenya itatū-rī, **12** ngiumagara ūtukū ndī na andū matarī aingī. Ndie rīte mūndū o na ūmwe ūndū ūrīa Ngai wakwa eekīrīte ngoro-inī yakwa njike nī ūndū wa Jerusalemu. Gūtīarī na mbarathi ingī tīga irīa yangūūite. **13** Nīndathiire ūtukū ngereire Kīhingo gīa Kīanda, njerekeire Gīthima kīa Ndamathia na Kīhingo gīa Kīara-inī, ngīroraga thingo cia Jerusalemu iria ciamomoretwo, na ihingo ciarīo iria

ciacin̄two ikaniinwo n̄i mwaki. **14** Ningĩ nḡithĩ o na mbere njerekeire Kĩhingo ḡia Gĩthima na Karia-inĩ ka Mũthamaki, no hatiarĩ handũ haiganu ha kũhĩtũkĩrwo n̄i mbarathi yakwa; **15** n̄i undũ ūcio nḡiambata na mũkuru ūtukũ nḡiroraga ūria rũthingo rwatariĩ. Ndakinya mũthia, nḡihũndũka nḡingĩrĩra Kĩhingo ḡia Kĩanda rĩngĩ. **16** Anene a kũu matiamenyire kũria ndathiĩte kana ūria ndekaga tondũ ndiamenyithĩtie Ayahudi, kana athĩnjĩri-Ngai, kana arĩa maarĩ igweta, kana anene, o na kana arĩa angĩ mangĩarutire wĩra. **17** Ningĩ nḡimeera atĩrĩ, “Nĩmũrona thĩina ūria tũrĩ nago: itũũra rĩa Jerusalemu nĩrĩanangĩku, na ihingo ciarĩo igacinwo na mwaki. Ūkai twake rũthingo rwa Jerusalemu rĩngĩ, na tũtigacooka kũnyararwo o na rĩ.” **18** O na ningĩ nḡimeera ūria guoko kwa ūtugi kwa Ngai wakwa kwarĩ hamwe na nĩ, na ūria mũthamaki anjĩrĩte. Nao magĩcookia atĩrĩ, “Nĩtwambĩrĩrie gwaka rĩngĩ.” Nĩ undũ ūcio makĩambĩrĩria wĩra ūcio mwega. **19** No rĩria Sanibalati ūria Mũhoroni na Tobia mũnene ūria Mũamoni na Gesemu ūria Mũarabu maiguire ūhoro ūcio, magĩtũnyũrũria na magĩtũthekerera, makĩũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa ūũ mũreka? Kaĩ mũkũmerema mũthamaki?” **20** Ngĩmacookeria atĩrĩ, “Ngai wa Igũrũ nĩwe ūgũtũma tũgaacĩre. Ithũ ndungata ciake nĩtũkwambĩrĩria gwaka rĩngĩ, no ha ūhoro wanyu-rĩ, mũtirĩ na igai gũkũ Jerusalemu, kana kĩhooto, kana undũ wa tene wa kũmũnyitithania narĩo.”

3 Na rĩrĩ, Eliashibu mũthĩnjĩri-Ngai ūria mũnene na athĩnjĩri-Ngai arĩa angĩ a thiritũ yake, magĩthĩ kũruta wĩra, na magĩcookereria Kĩhingo kĩa Ng’ondũ. Magĩkĩamũra na magĩgĩkĩra mĩrango. Magĩaka o nginya Mũthiringo ūria mũraiho na igũrũ wa Igana, ūria maamũrire, na magĩaka o nginya Mũthiringo ūria mũraiho na igũrũ wa Hananeli. **2** Andũ a Jeriko magĩaka gĩcunjĩ kĩria kĩariganĩtie na ho, nake Zakuri mũrũ wa Imuri agĩaka kũrigania nao. **3** Kĩhingo gĩa Thamaki gĩakirwo rĩngĩ nĩ ariũ a Hasenaa. Nĩmarire mĩgogo yakĩo, na magĩkĩra mĩrango na igera cia kũmĩhinga na icuuma ciakĩo. **4** Meremothu mũrũ wa Uria mũrũ wa Hakozi, nĩwe wacookereire gĩcunjĩ kĩria kĩarũmĩrĩre. Nake Meshulamu mũrũ wa Berekia mũrũ wa Meshezabeli agĩcookereria rũthingo gĩcunjĩ kĩria kĩariganĩtie na hau. Ningĩ Zadoku mũrũ wa Baana agĩthĩ na mbere gũcookereria gĩcunjĩ kĩria kĩarũmĩrĩre. **5** Gĩcunjĩ kĩria kĩarũmĩrĩre gĩacookereirio nĩ andũ a Tekoa, no andũ ao arĩa maarĩ igweta nĩmaregire kũruta wĩra ūria maaheetwo nĩ arũgamĩrĩri

ao. **6** Joiada mũrũ wa Pasea marĩ na Meshulamu mũrũ wa Besodeia nĩo macookereire Kĩhingo kĩa Jeshanahi. Nĩmarire mĩgogo yakĩo, na magĩkĩra mĩrango na igera cia kũmĩhinga na icuuma ciakĩo. **7** Kũrigania nao, wĩra wa gũcookereria rũthingo warutirwo nĩ andũ a kuuma Gibeoni na Mizipa, nĩo Melatia wa Gibeoni, na Jadoni wa Meronothu, matũũra marĩa maathagwo nĩ barũthi wa Mũrimo-wa-Farati. **8** Uzieli mũrũ wa Harihaia, ūmwe wa aturi a thahabu, nĩacookereire kũria kwarũmĩrĩre; nake Hanania, ūmwe wa athondeki a maguta manungi wega, agĩcookereria rũthingo harĩa haariganĩtie na hau. Magĩcookereria rũthingo rwa Jerusalemu o nginya Rũthingo rũria Rwariĩ. **9** Gĩcunjĩ kĩria kĩarũmĩrĩre gĩacookereirio nĩ Refaia mũrũ wa Huri ūria warĩ mwathi wa nuthu ya gĩcigo kĩmwe kĩa Jerusalemu. **10** Kũhakana na hau, Jedaia mũrũ wa Harumafu agĩcookereria rũthingo rũria rwang’etheire nyũmba yake, nake Hatushu mũrũ wa Hashabineia agĩcookereria rũthingo rũria rwariganĩtie nake. **11** Malikija mũrũ wa Harimu, na Hashubu mũrũ wa Pahathu-Moabi nao nĩmacookereire gĩcunjĩ kĩngĩ, hamwe na Mũthiringo ūria mũraiho na igũrũ wa Mariiko ma Mwaki. **12** Gĩcunjĩ kĩria kĩarũmĩrĩre gĩacookereirio nĩ Shalumu mũrũ wa Haloheshu, mwathi wa nuthu ya gĩcigo kĩa Jerusalemu, ateithĩrĩrio nĩ airĩtu ake. **13** Kĩhingo gĩa Kĩanda gĩacookereirio nĩ Hanuni hamwe na andũ arĩa maatũũraga Zanao. Magĩgĩaka rĩngĩ na magĩkĩra mĩrango, na igera cia kũmĩhinga na icuuma ciakĩo, ningĩ magĩcookereria rũthingo ūraiho wa mikono 1,000 o nginya Kĩhingo gĩa Kĩara-inĩ. **14** Kĩhingo gĩa Kĩara-inĩ gĩacookereirio nĩ Malikija mũrũ wa Rekabu, mwathi wa gĩcigo kĩa Bethi-Hakeremu. Agĩgĩaka rĩngĩ na agĩkĩra mĩrango, na igera cia kũmĩhinga na icuuma ciakĩo. **15** Kĩhingo gĩa Gĩthima gĩacookereirio nĩ Shalumu mũrũ wa Koli-Hoze, mwathi wa gĩcigo kĩa Mizipa. Agĩgĩaka rĩngĩ, agĩkĩgita, na agĩkĩra mĩrango na igera cia kũmĩhinga na icuuma ciakĩo. Ningĩ nĩacookereire rũthingo rwa Karia ga Siloamu kũrigania na Mũgũnda wa Mũthamaki, o nginya ngathĩ-inĩ ya gũikũrũka kuuma Itũũra Inene rĩa Daudi. **16** Kuuma harĩ we, Nehemia mũrũ wa Azibuku, mwathi wa nuthu ya gĩcigo kĩmwe kĩa Bethi-Zuru, agĩcookereria rũthingo nginya kũng’ethera mbĩrĩra cia Daudi, o nginya karia-inĩ ga kwĩyenjera, na o nginya Nyũmba ya Njamba cia Ita. **17** Kũrigania nake, wĩra wa gũcookereria rũthingo warutirwo nĩ Alawii arĩa maarũgamĩrĩrwo nĩ Rehumu mũrũ wa Bani.

Kūrigania nake, Hashabia, mwathi wa nuthu ya g̃cigo g̃ia Keila, ag̃icookereria rūthingo handū-inī ha andū a g̃cigo g̃iake. **18** Kūrigania nake, andū ao a būrūrī nō maacookereirie rūthingo matongoretio nī Binui mūrū wa Henadadi, mwathi wa nuthu ūyo ūngī ya Keila. **19** Kūrigania nake, Ezeri mūrū wa Jeshua, mwathi wa Mizipa, nīacookereirie g̃cunjī kīngī kuuma harīa haang'etheire mwambato nginya harīa haigagwo indo cia mbaara, o nginyagia koine-inī. **20** Kūrigania nake, Baruku mūrū wa Zabai ag̃icookereria g̃cunjī kīngī arī na kīyo, kuuma koine-inī nginya itoonyero rīa nyūmba ya Eliashibu mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene. **21** Kūrigania nake, Meremothu mūrū wa Uria, mūrū wa Hakozi, nīacookereirie g̃cunjī kīu kīngī kuuma itoonyero rīa nyūmba ya Eliashibu nginya mūthia-inī wayo. **22** Kūrigania nake, rūthingo rwacookereirio nī athīnjīri-Ngai a kuuma rūgongo rūrīa rwathiūrūrūkīrie kūu. **23** Kuuma harīo, Benjamini na Hashubu mag̃icookereria rūthingo g̃cunjī kīrīa kīarī mbere ya nyūmba yao; na kūrigania nao, Azaria mūrū wa Maaseia, mūrū wa Anania, ag̃icookereria rūthingo hakuhī na nyūmba yake. **24** Kūrigania nake, Binui mūrū wa Henadadi nīacookereirie g̃cunjī kīngī kuuma nyūmba-inī ya Azaria o nginya koine-inī harīa thingo ciacemanīirie, **25** nake Palali mūrū wa Uzai ag̃icookereria rūthingo kūng'ethera harīa thingo ciacemanīirie na mūthiringo ūrīa wacomokete nyūmba-inī ya igūrū ya mūthamaki hakuhī na nja ya arangīri. Kūrigania nake, Pedaia mūrū wa Paroshu **26** hamwe na atungati a hekarū arīa maatūrāga kīrīma-igūrū kīa Ofeli mag̃icookereria rūthingo o nginya kūng'ethera Kīhingo kīa Maaī kwerekera mwena wa irathīro na kūng'ethera mūthiringo ūrīa wacomokete na igūrū. **27** Kūrigania nao, andū a Tekoa mag̃icookereria g̃cunjī kīngī kuuma mūthiringo mūnene ūrīa wacomokete na igūrū nginya rūthingo rwa Ofeli. **28** Igūrū wa Kīhingo kīa Mbarathi, athīnjīri-Ngai nīmacookereirie rūthingo, o mūdū mbere ya nyūmba yake. **29** Kūrigania nao, Zadoku mūrū wa Imeri ag̃icookereria rūthingo kūng'ethera nyūmba yake. Kūrigania nake, Shemaia mūrū wa Shekania, mūikaria wa Kīhingo kīa Irathīro, nīwe wacookereirie rūthingo rūrīa rwarūmīrīre. **30** Kūrigania nake, Hanania mūrū wa Shelemia, na Hanuni mūrū wa gatandatū wa Zalafu, nō maacookereirie g̃cunjī kīu kīngī. Kūrigania nao, Meshulamu mūrū wa Berekia ag̃icookereria rūthingo kūng'ethera harīa aikaraga. **31** Kūrigania nake, Malikija, ūmwe wa aturi

a thahabu, ag̃icookereria rūthingo nginya nyūmba-inī ya ndungata cia hekarū na cia onjorithia, kūng'ethera Kīhingo g̃ia Gūtūria, na o nginya kanyūmba karīa kaarī igūrū rīa koine; **32** na gatagatī ga kanyūmba karīa kaarī igūrū rīa koine na Kīhingo kīa Ng'ondū haacookereirio nī aturi a thahabu na onjorithia.

4 Rīrīa Sanibalati aaiguire atī nīt wakaga rūthingo rīngī, akīrakara na ag̃ithirīka mūno. Ag̃ithekerera Ayahudi, **2** na arī mbere ya athiritū ake na mbūtū cia ita cia Samaria, akiuga atīrī, “Ayahudi aya ahinyaru-rī, nī kī mareka? Nīmegūcookereria rūthingo rwao? Nīmekūruta magongona? Nīmekūrīkia wīra ūyū na mūthenya ūmwe? Maahota gūtūma mahiga macooke muoyo kuuma hība-inī ici cia mahuti maya mahīite ūū wothe?” **3** Tobia ūrīa Mūamoni, ūrīa warī mwena wake, akiuga atīrī, “Rūthingo rūu rwa mahiga maraaka-rī, o na mbwe ūngīrūhaica no ūrūmomore!” **4** No rīrī, Wee Ngai witū tūthikīrīrie, tondū tūrī andū anyarare. Garūra irumi icio ciao imacookerere. Maneane ta matahīt two būrūrī-inī wa ūkombo. **5** Ndūkahithīrīre mahītīa mao kana weherie mehīa mao kuuma ūthiū-inī waku, nīgūkorwo nīmarumīte andū arīa maraaka. **6** Nī ūndū ūcio tūgīaka rūthingo rūu rīngī o nginya ruothe rūgīkinya nuthu ya ūraihu waruo, nīgūkorwo andū acio maarutire wīra na ngoro cia kwīyendera. **7** No hīndī ūrīa Sanibalati, na Tobia, na Aarabu, na Aamoni, na andū a Ashidodi maiguire atī thingo cia Jerusalemu nīciathīiiga na mbere gūcookererio na atī mīanya nīyathingagwo-rī, makīrakara mūno. **8** Magīthīi ndundu marī othe, magīciira ūrīa megūka mahūūrane na Jerusalemu, na mambīrīrie ngūi kuo. **9** No nīt wahooire Ngai witū na tūkīga arangīri a gūtūgītira mūthenya na ūtukū nī ūndū nīt wehītīrwo. **10** O ihinda rīu, andū a Juda makiuga atīrī, “Aruti a wīra nīmaroorwo nī hinya, na nī kūrī na mahuti maingī mūno matangīreka twake rūthingo rūu rīngī.” **11** O nacio thū ciitū ikiuga atīrī, “Mūira wa mamenye ūhorō kana matuone, tūgūkorwo hamwe nao, tūmoorage na tūtūme wīra ūcio ūtīge kūrutwo.” **12** Hīndī ūyo Ayahudi arīa maatūrāga hakuhī na thū icio magīka, magīt wīra maita ikūmi atīrī, “O kūrīa mūngīrīra-rī, nīmegūtūtharīkīra.” **13** Nī ūndū ūcio ngīga andū amwe na thuutha wa kūrīa rūthingo rwarī thī mūno na gūtaari na ūgītīri; ngīmaiga kūrīgana na nyūmba ciao marī na hīū ciao cia njora, na matimū, na mota. **14** Ndaarīkia kuona ūrīa maūndū maatarīi, ngīrūgama ngīra andū arīa maarī igweta, na anene, na andū arīa

angĩ atĩrĩ, “Mütikametigĩre. Ririkanai Mwathani, o we ũrĩa mūnene na wa kũmakania, nĩguo mūrũrĩre ariũ a thoguo, na aanake anyu, na airĩtu anyu, na atumia anyu, o na mĩciĩ yanyu.” 15 Rĩrĩa thũ ciitũ ciamenyire atĩ nĩtwamenyete ũhoru wa ndundu yao, na atĩ Ngai nĩarigĩrĩrie ũndũ ũcio, ithuothē tũgĩcooka rūthingo-inĩ, o mũndũ agĩthĩ wĩra-inĩ wake. 16 Kuuma mũthenya ũcio nuthu ya andũ akwa nĩo maarutaga wĩra nayo nuthu iyo ingĩ yao makĩheo matimũ, na ngo, na mota, o na nguo cia kĩgera. Anene nao makĩrũgama thuutha wa andũ othe a Juda 17 arĩa maakaga rūthingo. Nao arĩa maakuuaga indo cia mwako maarutaga wĩra na guoko kũmwe, nakuo kũrĩa kũngĩ kũnyiiite kindũ kĩa mbaara, 18 nake mwaki o wothe aikaraga eyohete rūhiũ rwake rwa njora njohero o akĩrutaga wĩra. No mũhuhi wa karumbeta aanjikaraga hakuhĩ. 19 Ningĩ ngĩra arĩa maarĩ igweta, na anene, na andũ arĩa angĩ atĩrĩ, “Wĩra nĩ mũingĩ mũno na ũgatambũrũka, na nĩtũraihanĩrĩrie mũno mũndũ na ũrĩa ũngĩ rūthingo-inĩ. 20 Rĩrĩa rĩothe mũngũigua karumbeta kaahuhwo, mũũke harĩa tũrĩ. Ngai witũ nĩwe ũgũtũrũrĩra!” 21 Nĩ ũndũ ũcio tũgĩthĩ na mbere na kũruta wĩra, nuthu ya andũ inyiite matimũ kuuma rũciinĩ nginya njata cioneke hwaĩ-inĩ. 22 Hĩndĩ o iyo ngĩra andũ atĩrĩ, “Reke o mũndũ na mũteithia wake maikarage Jerusalemu thĩinĩ ũtukũ, nĩgeetha matũtungatagĩre ta arangĩri ũtukũ, na mũthenya makaruta wĩra.” 23 Nĩ mwene, kana ariũ a baba, kana andũ akwa, kana arangĩri arĩa maarĩ hamwe na nĩ gũtirĩ warutaga nguo; o mũndũ aakoragwo na indo ciake cia mbaara o na agĩthĩ gũtaha maai.

5 Na rĩrĩ, andũ amwe na atumia ao nĩmatetire mũno nĩ ũndũ wa ũrĩa maahinyĩrĩrio nĩ Ayahudi arĩa angĩ ariũ a ithe wao. 2 Amwe moigaga atĩrĩ, “Ithuĩ na aanake aitũ na airĩtu aitũ tũrĩ aingĩ. Na no nginya tũkorwo na irio, nĩguo tũrĩe tũtũure muoyo.” 3 Angĩ moigaga atĩrĩ, “Tũneanaga ithaka ciitũ na mĩgũnda iitũ ya mĩthabibũ, na mĩciĩ iitũ itũrũgamĩrĩre nĩguo tũheo irio hĩndĩ ya ng’aragu.” 4 O na angĩ moigaga atĩrĩ, “No nginya tũngĩakombire mbeeca nĩguo tũhote kũrĩha igooti rĩa mũthamaki rĩa ithaka ciitũ na mĩgũnda ya mĩthabibũ. 5 O na gũtuĩka tũrĩ a mũthiimo ũmwe na thakame ĩmwe na andũ a bũrũri witũ, na o na gũtuĩka aanake aitũ nĩ ega o ta ao-rĩ, ithuĩ tũtuĩkite no nginya tũneane aanake aitũ na airĩtu aitũ matuĩke ngombo. O na rĩu airĩtu aitũ amwe nĩ ngombo, no tũtirĩ na ũhoti wa kũgirĩrĩa ũndũ ũcio tondũ ithaka

ciitũ na mĩgũnda iitũ ya mĩthabibũ ĩrĩ moko-inĩ ma andũ angĩ.” 6 Rĩrĩa ndaiguire mateta mao na thitango icio, nĩndarakarire mũno. 7 Ngĩcũũrania maũndũ macio, na ngĩrũithia andũ arĩa maarĩ igweta na anene, ngĩmeera atĩrĩ, “Nĩmũreetia andũ a bũrũri wanyu uumithio wa mbeeca iria mũmakombithĩ!” Nĩ ũndũ ũcio ngũitana mũcemanio mūnene wa kũmaciirithia, 8 ngiuga atĩrĩ, “Tũgeretie o ũrĩa tũngĩhota gũkũura Ayahudi ariũ a ithe witũ arĩa mendeirio ndũrĩrĩ. No inyuĩ nĩ kwendia mũrendia andũ anyu nĩguo tũcooke tũmagũre rĩngĩ!” Andũ acio magĩkira ki tondũ matingĩonire wa kuuga. 9 Ningĩ ngĩthĩ na mbere ngiuga atĩrĩ, “Ūrĩa mũreka ti wega. Githĩ mũtiagĩrĩrwo nĩ gũthiiga mwĩtigĩrĩte Ngai witũ nĩgeetha tũtikanyararwo nĩ ndũrĩrĩ iria irĩ ũthũ na ithuĩ? 10 Nĩ, na ariũ a baba, na andũ akwa, o na ithuĩ nĩtũrakombithia andũ mbeeca na irio. No reke gwĩtia kwa uumithio wa mbeeca iria mũkombanĩre gũthire! 11 Cookeriai andũ ithaka ciao narua, na mĩgũnda yao ya mĩthabibũ na ya mĩtamaiyũ, na nyũmba ciao, o na uumithio ũcio mũmarĩhagia wa gĩcunjĩ kĩa igana kĩa mbeeca, na ngano, na ndibeĩ ya mũhihano, na kĩa maguta.” 12 Nao makiuga atĩrĩ, “Nĩtũkũmacookeria. Na tũtikũmetia kindũ kĩngĩ. Tũgwĩka o ta ũrĩa ũkuuga.” Ningĩ ngĩtũmanĩra athĩnjĩri-Ngai ngĩra andũ arĩa maarĩ igweta na arĩa anene mehĩte atĩ nĩmakahingia ũrĩa meranĩre. 13 O na nĩ ngĩribariba icũrĩ cia nguo yakwa ya igũrũ, ngiuga atĩrĩ, “O ta ũguo-rĩ, mũndũ o wothe ũtakahingia kĩrĩkanĩro gĩkĩ, Ngai aromũribariba kuuma nyũmba yake na kuuma kũrĩ indo ciake. Nĩ ũndũ ũcio mũndũ ta ũcio aroribaribwo, atigwo atarĩ kindũ!” Mũingĩ wothe ũkiuga, “Ameni,” na ũkĩgooca Jehova. Nao andũ othe magĩka o ta ũrĩa meeranĩre. 14 Ningĩ kuuma mwaka wa mĩrongo ĩrĩ wa Mũthamaki Aritashashita, rĩrĩa ndathuurirwo ndũike barũthi wao bũrũri wa Juda, nginyagia mwaka wa mĩrongo ĩtatũ na ĩrĩ, mĩaka ikũmi na ĩrĩ-rĩ, nĩ o na kana ariũ a baba, tũtiarĩre irio iria ciagayagĩrwo barũthi. 15 No rĩrĩ, abarũthi arĩa maarĩ mbere yakwa nĩmahatagĩrĩria andũ mũno na makametia cekerĩ cia betha mĩrongo ĩna, hamwe na irio na ndibeĩ. Ateithĩrĩria ao nao no mahatagĩrĩria andũ. No nĩ tondũ wa gwĩtigĩra Ngai ndiekire ũguo. 16 Handũ ha gwĩka ũguo-rĩ, nĩ ndeaneanire gwaka rūthingo rũrũ. Andũ akwa othe moonganĩte hau nĩ ũndũ wa wĩra; na tũtiigana kũgũra ithaka. 17 Ningĩ-rĩ, Ayahudi igana rĩa mĩrongo ĩtano, o hamwe na anene maarĩaga gwakwa, hamwe na arĩa

mookaga kuuma ndūrīrī-inī iria ciatūthiūrūrūkiirie. **18** O mūthenya indo iria ciahagarārio cia kūrīo ciarī ndegwa imwe, na ng'ondū ithathatū noru, na ngikū, na o mīthenya ikūmi yathira ndaarehagīrwo ndibeinyingī mūno ya mīthemba yothe. O na kūrī ūguorī, ndietagia irio iria ciagayagīrwo barūthi, tondū maruta macio nīmaritūhiire andū. **19** Wee Ngai wakwa, ndirikana, ūnjike wega nī ūndū wa maundū marīa mothe njikiire andū aya.

6 Na rīrīa Sanibalati, na Tobia, na Geshemu ūrīa Mūarabu, na thū iria ingī ciitū maakinyīrwo nī ūhorō atī nīnjakīte rūthingo rīngī na hatiarī ithenya o na rīmwe rīatigarīte rūthingo-inī, o na gūtuika nginyagia ihinda rīu ndiekīrīte mīrango ya ihingo, **2** Sanibalati na Geshemu makīndūmīra ndūmīrīri īno: “Ūka, reke tūcemanie itūūra-inī rīmwe werū-inī wa Ono.” No rīrī, maathugundaga kūnjika ūūru; **3** nī ūndū ūcio ngīmatūmīra andū mamacookerie atīrī: “Ndī na wīra wa bata ndīraruta, ndingīhota gūikūrūka njūke. Wīra ūngikīrūgamio nīki, atī nyambe njikūrūke kūrī inyū?” **4** Maandūmīre ndūmīrīri ta īyo maita mana, na o hīndī ndaacookagia icookio rīu. **5** Ihinda rīa gatano Sanibalati akīndūmīra ndungata yake na ndūmīrīri o ro īyo, ikuuīte marūa mataarī matume, **6** marīa maandikītwo ūū: “Ūhorō nīwarītio ndūrīrī-inī, na Geshemu aroiga ūhorō ūcio nī wa ma, atī wee na Ayahudi nīmūrathugunda kūremera mūthamaki mūmūkīrīre, na nī ūndū ūcio nīmūraaka rūthingo. Ningī kūringana na ūhorō ūcio nīūrenda gūtuika mūthamaki wao **7** na atī nī ūthuurīte anabii a kwanīrīra ūhorō ūgūkonīi kūu Jerusalemu makiugaga atīrī, ‘Juda kūrī na mūthamaki!’ Rīu-rī, ūhorō ūcio nīūgūkinyīra mūthamaki; nī ūndū ūcio ūka, twaranīre.” **8** Na nīi ngīkimūcookeria atīrī: “Gūtīrī ūndū ta ūcio ūroiga ūrekīka; nī gwīthugundīra ūrethugundīra ūhorō ūcio meciiria-inī maku.” **9** Andū acio maageragia ūrīa wothe mangītūguoyohia, magīciiria atīrī, “Moko mao nīmekwaga hinya wa kūruta wīra, naguo wage kūrīka.” No ngīhooya Ngai, ngīmīwīra atīrī, “Rīu ikīra moko makwa hinya.” **10** Mūthenya ūmwe nīndathiire mūciī gwa Shemaia mūrū wa Delaia, mūrū wa Mehetabeli, ūrīa wahingīrwo gwake mūciī. Akīnjīra atīrī, “Nītūcemanie nyūmba ya Ngai, hekarū thīinī, na tūhinge mīrango ya hekarū, tondū kūrī na andū maroka gūkūūraga, megūka gūkūūraga ūtukū.” **11** No ngīmūūria atīrī, “Mūndū ta nīi nīagīrīrwo nī kūūra? Kana mūndū ta nīi nīagīrīrwo

kūwīhitha thīinī wa hekarū ahonokie muoyo wake? Nīi ndigūthīi!” **12** Nīndamenyire atī ti Ngai wamūtūmīte, no aandathagīra ūūru tondū Tobia na Sanibalati nīmamūrīhīte eke ūguo. **13** Aarīhītwo nīguo atūme nditigīre nīgeetha ndeka ūguo njīhie, ngīe na rītwa rīuru nao mone njīra ya kūūmenithia. **14** Wee Ngai wakwa, ririkana Tobia na Sanibalati tondū wa ūrīa mekīte, na ūiririkane Noadia mūnabii mūndū-wa-nja, o na anabii arīa angī makoretwo makīgeria kūnjikīra guoya. **15** Nī ūndū ūcio, rūthingo rīu rwarīkire thuutha wa mīthenya mīrango ītano na īrī, mūthenya wa mīrango īrī na ītano, mweri-inī wa Eluli. **16** Rīrīa thū ciitū cīaiguire ūhorō ūcio, ndūrīrī ciothe iria ciatūthiūrūrūkiirie igītigīra na ikīaga mwīhoko, nī ūndū nīmamenyire atī wīra ūcio warutīkire na ūndū wa ūteithio wa Ngai witū. **17** Ningī matukū-inī macio, andū arīa maarī igweta a Juda nīmatūmagīra Tobia marūa maingī, nao nīmanyiitaga macookio kuuma kūrī Tobia. **18** Nīgūkorwo andū aingī a Juda nīmehītīte gūkorwo mwena wake, tondū aarī mūthoni-we wa Shekania mūrū wa Ara, na mūrīū wake Jehohanani aahikītie mwarī wa Meshulamu mūrū wa Berekia. **19** Na ningī nīmaikaraga makīheaga ūhorō wa ciiko ciake njega magacooka makamwīra ūrīa na nīi njugīte. Nake Tobia akaandūmagīra marūa ma gūtūma ndītīgīre.

7 Na rīrī, rūthingo rwarīka gwakwo rīngī, na nīi ngīkorwo njikīrīte mīrango ihingo-inī-rī, nīrīo arangīri a ihingo, na aini, na Alawii maathuurīwo. **2** Nīndatūire Hanani mūrū wa baba mūrūgamīrīri wa Jerusalemu, marī na Hanania mūnene wa gūikaro kīgītīre kīa mūthamaki, tondū aarī mūndū mwīhoheku, na agetīgīra Ngai gūkīra andū arīa angī. **3** Ngīmeera atīrī, “Ihingo cia Jerusalemu itikahingūrāgwo, o nginya rīrīa rīua rīrīkoragwo rīarīte. Ningī o na rīrīa arangīri a ihingo marī wīra-inī, nīmaikarage mahingīte mīrango īyo, na makamīkīra mīgīko. Ningī mūthūre aikari a Jerusalemu matūike arangīri, amwe marangagīre harīa matūūrīrwo kūrangīra, na arīa angī marangagīre hakuhi na nyūmba ciao.” **4** Na rīrī, itūūra rīa Jerusalemu rīarī inene mūno na rīkaarama, no andū arīa maatūūraga kuo maarī anini, na nyūmba itiakoretwo ciakītwo rīngī. **5** Nī ūndū ūcio Ngai wakwa akīnjikīra wendo ngoro-inī yakwa wa gūcookanīrīria andū arīa maarī igweta, na anene, na andū arīa angī nīguo meyandikithie kūringana na nyūmba ciao. Nīndonire ibuku rīa marītwa ma njīaro cia arīa maarī

a mbere gūcōoka. Ūū nīguo ndonire rīandīkītwo: 6 Aya nīo andū a būrūri arīa maacookire kuuma būrūri ūrīa maatahīrwo, arīa Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni aatahīte akamatwara Babuloni būrūri wa ūkombo (nao magīcōoka Jerusalemu na Juda, o mūdū itūūra-inī riake, 7 marehanīte na Zerubabeli, na Jeshua, na Nehemia, na Azaria, na Raamia, na Nahamani, na Moridekai, na Bilishani, na Misiperethu, na Bigivai, na Nehumu, na Baana): Mūīgana wa andū a Isiraeli watarīi ūū: 8 njiaro cia Paroshu ciarī 2,172 9 na cia Shafatia ciarī 372 10 na cia Ara ciarī 652 11 na cia Pahathu-Moabi (iria cioimīte harī Jeshua na Joabu) ciarī 2,818 12 na cia Elamu ciarī 1,254 13 na cia Zatu ciarī 845 14 na cia Zakai ciarī 760 15 na cia Binui ciarī 648 16 na cia Bebai ciarī 628 17 na cia Azigadi ciarī 2,322 18 na njiaro cia Adonikamu ciarī 667 19 na njiaro cia Bigivai ciarī 2,067 20 na cia Adini ciarī 655 21 na cia Ateri (iria cioimīte harī Hezekia) ciarī 98 22 na cia Hashumu ciarī 328 23 na cia Bezai ciarī 324 24 na cia Harifu ciarī 112 25 na cia Gibeoni ciarī 95. 26 nao andū a Bethilehemu na Netofa maarī 188 27 na andū a Anathothu maarī 128 28 na andū a Bethi-Azimavethu maarī 42 29 na andū a Kiriathu-Jearimu, na Kefira, na Beerothu maarī 743 30 na andū a Rama na Geba maarī 621 31 na andū a Mikimashi maarī 122 32 na andū a Betheli na Ai maarī 123 33 na andū a Nebo irīa īngī maarī 52 34 na andū a Elamu irīa īngī maarī 1,254 35 na andū a Harimu maarī 320 36 na andū a Jeriko maarī 345 37 na andū a Lodi, na Hadidi, na Ono maarī 721 38 na andū a Senaa maarī 3,930. 39 Nao athīnjīri-Ngai maarī: njiaro cia Jedaia (iria cioimīte harī nyūmba ya Jeshua) ciarī 973 40 na cia Imeri ciarī 1,052 41 na cia Pashuri ciarī 1,247 42 na cia Harimu ciarī 1,017. 43 Nao Alawii maarī: a njiaro cia Jeshua (iria cioimīte harī Kadimieli, rūciaro-inī rwa Hodavia) ciarī 74. 44 Nao aini maarī: njiaro cia Asafu ciarī 148. 45 Nao aikaria a ihingo maarī: njiaro cia Shalumu, na Ateri, na Talimoni, na Akubu, na Hatita, na Shobai ciarī 138. 46 Nacio ndungata cia hekarū ciarī: njiaro cia Ziha, na Hasufa, na Tabaothu, 47 na Keroso, na Sia, na Padoni, 48 na Lebana, na Hagaba, na Shalimai, 49 na Hanani, na Gideli, na Gaharu, 50 na Reaia, na Rezini, na Nekoda, 51 na Gazamu, na Uza, na Pasea, 52 na Besai, na Meunimu, na Nefisimu, 53 na Bakabuku, na Hakufa, na Harihuru, 54 na Baziluthu, na Mehida, na Harasha, 55 na Barikosi, na Sisera, na Tema, 56 na Nezia, na Hatifa. 57 Nacio njiaro cia ndungata

cia Solomoni ciarī: njiaro cia Sotai, na Soferethu, na Perida, 58 na Jaala, na Darikoni, na Gideli, 59 na Shefatia, na Hatili, na Pokerethu-Hazebaimu, na Amoni. 60 Ndungata cia hekarū hamwe na njiaro cia ndungata cia Solomoni maarī andū 392. 61 Nao aya nīo maambatire kuuma matūūra ma Teli-Mela, na Teli-Harasha, na Kerubu, na Adoni, na Imeri, no matingīonanirīe atī nyūmba ciao ciarī cia njiaro cia Isiraeli: 62 njiaro cia Delaia, na Tobia, na Nekoda ciarī 642. 63 Na kuuma kūrī athīnjīri-Ngai: njiaro cia Hobaia, na Hakozi, na Barizilai (mūdū ūrīa wahikītie mwarī wa Barizilai ūrīa Mūgileadi, na eetanagio na rīitwa rīu). 64 Andū acio nīmacarīrie maandīko ma nyūmba ciao, no matiigana kūmona, nī ūndū ūcio makīeherio thiritū-inī ya athīnjīri-Ngai, magītūuo ta andū maarī na thaahu. 65 Nake barūthi wa kūu akīmaatha matikarīe irio iria therie mūno, o ngīnya gūkaagīa mūthīnjīri-Ngai ūratungata na Urimu na Thumimu. 66 Andū acio othe marī hamwe maarī 42,360, 67 gūtatarītwo ndungata ciao cia arūme na cia andū-a-nja 7, 337; ningī nī maarī na aini arūme na andū-a-nja 245. 68 Maarī na mbarathi 736, na nyūmbū 245, 69 na ngamīra 435, na ndigiri 6,720. 70 Atongoria amwe a nyūmba nīmarutire indo ciao nī ūndū wa wīra ūcio. Barūthi wa kūu nīaheanire durakima 1,000 cia thahabu, na mbakūri 50, na nguo cia athīnjīri-Ngai 530, nacio ikīgwo kīgīna-inī. 71 Nao atongoria amwe a nyūmba nīmaheanire indo nī ūndū wa wīra ūcio, durakima 20,000 cia thahabu, na ratiri 2,200 cia betha, nacio ikīgwo kīgīna-inī. 72 Mūīgana wa kīrīa kīaheanirwo nī andū arīa angī warī durakima 20,000 cia thahabu, na ratiri 2,000 cia betha, na nguo 67 cia athīnjīri-Ngai. 73 Athīnjīri-Ngai, na Alawii, na aikaria a ihingo, na aini na ndungata cia hekarū, marī hamwe na andū amwe ao, na andū arīa angī a Isiraeli magīaka na magītūūra matūūra-inī mao.

8 Na rīrī, mweri wa mūgwanja wagīkinya-rī, andū a Isiraeli magīkorwo maatūūrīte thīnī wa matūūra mao. Nao andū othe makīūngana marī ta mūdū ūmwe kīhaaro-inī kīrīa kīarī mbere ya Kīhingo kīa Maaī. Nao makīra Ezara ūrīa mwandīki-marūa arute Ibuku rīrīa rīa Watho wa Musa ūrīa Jehova aathīte andū a Isiraeli. 2 Nī ūndū ūcio, mūthenya wa mbere wa mweri wa mūgwanja, Ezara ūrīa mūthīnjīri-Ngai agītware ibuku rīu rīa Watho mbere ya kīūngano kīu kīonganīte kīa arūme na andū-a-nja, na arīa angī othe mangīahotire gūtaūkīrwo nī ūhorō ūcio. 3 Agīthoma

ibuku rīu aanīrīre kuuma rūciinī nginya mīaraho, ang’etheire kīhaaro kīrīa kīarī mbere ya Kīhingo kīa Maaī, arī mbere ya arūme, na andū-a-nja, na andū arīa angī mangīahotire gūtaūkīrwo nī ūhoro ūcio. Nao andū othe magītega matū, magīthikīrīria ciugo cia Ibuku rīa Watho. **4** Ezara ūrīa mwandiki-marūa aarūgamīte igūrū rīa gītara kīa mbaū kīrīa giakītwo nī ūndū wa ūndū ūcio kīūmbe. Mwena wake wa ūrīo haarūgamīte Matithia, na Shema, na Anaia, na Uria, na Hilikia, na Maaseia, naguwo mwena wa ūmotho hakarūgama Pedaia, na Mishaeli, na Malikija, na Hashumu, na Hashibadana, na Zekaria, na Meshulamu. **5** Ezara akīhingūra ibuku rīu. Andū othe nīmamuonaga tondū aarūgamīte handū hatūūgīru. Na rīrīa aahingūrīre ibuku, andū othe makīrūgama na igūrū. **6** Ezara akīgooca Jehova, Ngai ūrīa mūnene; nao andū othe makīoya moko mao na igūrū makiuga atīrī, “Ameni! Ameni!” Magīcooka makīnamīrīra, makīhooya Jehova maturumithītie mothiū mao thī. **7** Nao Alawii, na nīo Jeshua, na Bani, na Sherebia, na Jamini, na Akubu, na Shabethai, na Hodia, na Maaseia, na Kelita, na Azaria, na Jozabadu, na Hanani, na Pelaia, makīruta andū ūhoro wa Watho, andū acio marūgamīte o hau. **8** Magīthoma kuuma Ibuku rīa Watho wa Ngai, magītaūruga na magītaaragīria wega nīgeetha andū acio mataūkīrwo wega nī ūhoro ūcio wathomagwo. **9** Ningī Nehemia ūrīa barūthi wa kūu na Ezara mūthīnjīri-Ngai na mwandiki-marūa hamwe na Alawii arīa maarutaga andū, makīra andū acio othe atīrī, “Mūthenya ūyū wa ūmūthī nīmwamūrīre Jehova Ngai wanyu. Mūtigaacakaye kana mūrīre.” Nīgūkorwo andū acio othe nīmarīraga maigua ciugo cia Watho ūcio. **10** Nehemia akīmeera atīrī, “Thiī mūgekenie na irio iria njega, na mūnyue indo irī mūrīo, na indo icio imwe mūhe arīa matarī na kīndū mathondekeirwo. Mūthenya wa ūmūthī nīmwamūrīre Mwathani witū. Mūtīkagīe na kīeha, nīgūkorwo gīkeno kīa Jehova nīkīo hinya wanyu.” **11** Alawii makīhooreria andū acio othe, makīmeeraga atīrī, “Hoorera tondū ūyū nī mūthenya mwamūre. Mūtīkagīe na kīeha.” **12** Ningī andū othe magīthī makarīe na makanyue, na makaheane irio imwe, na magakūngūire makenete nī ūndū nīmataūkīrwo nī ciugo iria maarutītwo. **13** Mūthenya wa keerī wa mweri, atongoria a nyūmba ciothe, marī hamwe na athīnjīri-Ngai na Alawii, makīūngana harī Ezara ūcio mwandiki-marūa nīguo mathikīrīrie ciugo cia

Watho. **14** Nao magīkora kwandikītwo watho-inī ūrīa Jehova aathanīte na kanua ka Musa, atī andū a Isiraēli maikarage thīinī wa ithūnū hīndī ya gīathī kīa mweri wa mūgwanja, **15** na atī maanagīrīre na mahunjagie ūhoro ūyū matūūra-inī mao o na kūu Jerusalemu makiugaga atīrī: “Thiī kūu būrūri ūrīa ūrī irīma mūrehe hongē cia mītamaiyū ya mīgūnda na ya gīthaka, na cia mīhandathi, na cia mīkīndū, o na cia mīthī ya kīruru cia gwaka ithūnū,” o ta ūrīa kwandikītwo. **16** Nī ūndū ūcio andū makīumagara, makīrehe hongē, makīākīra ithūnū igūrū rīa nyūmba ciao o na nja ciao, na nja cia nyūmba ya Ngai, na kīhaaro-inī kīrīa kīarī Kīhingo-inī kīa Maaī, na kīrīa kīarī Kīhingo-inī kīa Efiraimu. **17** Andū arīa othe maacookete kuuma kūrīa maatwarītwo maatahwo makīākīra ithūnū, magīkara thīinī wacio. Kuuma matukū ma Joshua mūrū wa Nuni nginya mūthenya ūcio, andū a Isiraēli matiakoretwo makūngūire gīathī kīu ta ūguo. Nakīo gīkeno kīao kīarī kinene mūno. **18** Mūthenya o mūthenya, kuuma mūthenya wa mbere nginya wa mūthia, Ezara nīathomaga Ibuku rīa Watho wa Ngai. Nao nīmakūngūire gīathī kīu mūthenya mūgwanja, na mūthenya wa kanana, kūrīngana na watho, gūkīgia na kīūngano.

9 Mweri-inī o ro ūcio, mūthenya wa mīrongo īrī na īna, andū a Isiraēli makīūngana hamwe mehingīte kūrīa irio na makehumba nguwo cia makūnia, o na makeitīrīria tīrī mītwo yao. **2** Arīa maarī a rūciaro rwa andū a Isiraēli nīmeyamūranītie na ageni othe. Makīrūgama o andū handū hao, makiumbūra mehia mao na waganu wa maithe mao. **3** Makīrūgama o ro hau maarī, magīthoma Ibuku rīa Watho wa Jehova Ngai wao ihinda rīa gīcunjī gīa kana kīa mūthenya, na magītūmīra gīcunjī o kīngī gīa kana makiumbūra mehia na magīthathaiyagia Jehova Ngai wao. **4** Na rīrī, ngathī-inī nī haarūgamīte Alawii, nīo Jeshua, na Bani, na Kadimieli, na Shebania, na Buni, na Sherebia, na Bani, na Kenani, nao magakayagīra Jehova Ngai wao na mīgambo maanīrīre. **5** Nao Alawii nīo Jeshua, na Kadimieli, na Bani, na Hashabineia, na Sherebia, na Hodia, na Shebania, na Pethahia, makiuga atīrī, “Rūgamai mūgooce Jehova Ngai wanyu, ūcio ūtūūraga tene na tene.” “Kūrathimwo nī rītwa riaku rīrī riiri, narīo rīrotūūgīrio gūkīra ūgooci na irathimo ciothe. **6** Wee wiki nowe Jehova. Nīwe wombire igūrū, o igūrū kūrīa kūrāya mūno, na ūkīūmba mbūtū cia njata ciakuo, na thī na kīrīa gīothe kīrī kuo, na

maria na indo ciothe iria irĩ thĩinĩ wamo. Nĩwe ũheaga indo ciothe muoyo, nacio mbũtũ cia igũrũ nĩgũthathaiyagia. 7 “Wee nĩwe Jehova Ngai, ũrĩa wathuurire Aburamu ũkĩmũruta Uri-ya-Akalidei na ũkĩmũtua rĩtwa rĩngĩ Iburahĩmu. 8 Nĩwonire atĩ ngoro yake nĩyakwihokete, nawe ũkĩgĩa na kĩrĩkanĩro nake atĩ nĩũkahe njiaro ciake bũrũri wa Akaanani, na wa Ahiti, na wa Aamori, na wa Aperizi, na wa Ajobusi, na wa Agirigashi. Nĩũhingĩtie kĩranĩro giaku nĩ tondũ ũrĩ mũthingu. 9 “Nĩwonire ũrĩa maithe maitũ ma tene maathĩnikire marĩ bũrũri wa Misiri; ũkĩigua kĩrĩro kĩa marĩ hau Iria-inĩ Itune. 10 ũkĩringa ciama na morirũ, na ũgĩũkĩrĩra Firaũni, na anene ake othe, na andũ a bũrũri wake othe, nĩgũkorwo nĩwamenyete ũrĩa andũ a Misiri metĩaga makĩmahinyĩrĩria. Nawe ũkĩgĩra igweta, rĩrĩa rĩtũũraga nginya ũmũthĩ. 11 Nĩwagayanirie Iria Itune mbere yao, nĩ ũndũ ũcio magĩtũkanĩria iria gatagatĩ harĩa haatuikĩte thĩ nyũmũ, no arĩa maamaingathĩtie ũkĩmaikia kũu kũriku o ta ihiga rĩkĩtio maaĩ-inĩ mariku mũno. 12 Mũthenya wamatongoragia na gĩtugĩ gĩa itu, naguo ũtukũ ũkamatongoria na gĩtugĩ kĩa mwaki gĩa kũmamũrĩkĩra njĩra irĩa mekũgera. 13 “Nĩwaikũrũkire Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai, ũkĩmaarĩria kuuma igũrũ. Nĩwamaheire mĩtabarĩre na mawatho ma kihooto na magĩrĩru, na kĩrĩra gĩa kuuma gĩa kũrũmĩrĩrwo, o na maathani mega. 14 Nĩwamamenyithirie Thabatũ yaku theru na ũkĩmahe maathani, na kĩrĩra gĩa kuuma gĩa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho kũgerera kanua ka Musa ndungata yaku. 15 Hĩndĩ ya ng’aragu nĩwamaheire irio kuuma igũrũ, na rĩrĩa maarĩ anyooto ũkĩmahe maaĩ kuuma rwaro-inĩ rwa ihiga; wamaathire mathĩ makegwatĩre bũrũri ũrĩa wehĩtĩte woete guoko na igũrũ atĩ nĩũkamahe. 16 “No rĩrĩ, maithe maitũ ma tene magĩtĩtia na makĩũmia ngoro ciao, makĩaga gwathĩkĩra maathani maku. 17 Makĩrega kũigua na makĩaga kũrĩrikana ciama iria waringĩte gatagatĩ-inĩ kao. Nĩmoomirie ngingo, na tondũ wa ũremi wao magĩthuurĩra mũtongoria nĩgeetha macooke ũkombo-inĩ wao. No rĩrĩ, we ũrĩ Ngai ũrekanagĩra mehia, na ũrĩ mũtugi na mũigua tha, ndũhiũhaga kũrakara na ũiyũrĩtwo nĩ wendo. Nĩ ũndũ ũcio ndwamatiganĩirie, 18 o na rĩrĩa methondekeire mũhianano wa njaũ, makiuga atĩrĩ, ‘Ino nĩyo ngai yanyu irĩa yamũrutire bũrũri wa Misiri,’ kana o na rĩrĩa meekire maũndũ mooru mũno ma gũkũruma. 19 “Tondũ wa tha ciaku nyingĩ, ndwamatiganĩirie kũu werũ-inĩ. Gĩtugĩ gĩa itu

gĩtiagire kũmatongoria njĩra-inĩ yao mũthenya, kana gĩtugĩ kĩa mwaki gĩkiaga kũmamũrĩkĩra ũtukũ njĩra irĩa mekũgerera. 20 Wamaheire Roho waku mwega amarutage. Ndwagire kũmahe mana marĩe, kana ũkiaga kũmahe maaĩ maanyoota. 21 Ihinda rĩa miaka mĩrongo ĩna nĩwamatũũrĩrie werũ-inĩ; matiagire kĩndũ o nakĩ, ningĩ nguo ciao itiigana gũthira, kana magũrũ mao makĩimba. 22 “Nĩwamaheire mothamaki na ndũrĩrĩ, ũkĩmagairĩ o nginya mĩhaka-inĩ ya kũraya. Magĩtaha bũrũri wa Sihoni mũthamaki wa Heshiboni, na bũrũri wa Ogu mũthamaki wa Bashani. 23 Waingĩhirie ariũ ao o ta njata cia matu-inĩ na ũkĩmakinya bũrũri ũrĩa werĩte maithe mao matoonye makawĩgwatĩre ũtuĩke wao. 24 Ariũ ao nĩmatoonyire, makĩgwatĩra bũrũri ũcio. ũgĩtooria andũ a Kaanani arĩa maatũũraga bũrũri ũcio mbere yao; ũkĩneana andũ a Kaanani kũrĩ o, hamwe na athamaki ao na andũ a bũrũri ũcio, ũkĩmaneana moko-inĩ mao meke nao o ũrĩa mangĩendire. 25 Nĩmatunyanire matũũra maarĩ mairĩgĩre na thingo cia hinya, na mĩgũnda mĩnoru, makĩgwatĩra nyũmba caiyũrĩte indo njega cia mĩthemba yothe, na ithima iria cienjetwo, na mĩgũnda ya mĩthabibũ, na mĩgũnda ya mĩtamaiyũ, na mĩtĩ mĩingĩ mũno ya matunda. Makĩria, nginya makĩhũũna na makĩagĩra mĩrĩrĩ; magĩkenera wega waku mũingĩ. 26 “No nĩmagire gwathĩka, magĩkũremera, na makĩhutatĩra watho waku. Nĩmooragire anabii aku arĩa maamataaraga nĩguo mamacookie kũrĩ we; magĩka maũndũ mooru mũno ma gũkũruma. 27 Nĩ ũndũ ũcio, ũkĩmaneana moko-inĩ ma thũ ciao, nacio ikĩmahinyĩrĩria. No rĩrĩa maahinyĩrĩrio, magĩgũkairĩ. ũkĩmaigua kuuma igũrũ, na tondũ wa tha ciaku nyingĩ ũkĩmahe andũ a kũmahonokia, nao makĩmateithũra kuuma moko-inĩ ma thũ ciao. 28 “No maarĩkia kũgĩa na ũhurũko, magĩcookerera gwĩka maũndũ mooru maitho-inĩ maku. Hĩndĩ ĩyo ũkĩmatiganĩria moko-inĩ ma thũ ciao nĩgeetha imaathe. Na rĩrĩa maagũkairĩ rĩngĩ, ũkĩmaigua ũrĩ o kũu igũrũ, na tondũ wa tha ciaku nĩwamahonokagia kaingĩ. 29 “Nĩwamataarire macookerere watho waku, no-o magĩtĩtia na makĩrega gwathĩkĩra maathani maku. Makĩthia nĩkũregana na mawatho maku marĩa mangĩtũũria mũndũ muoyo angĩmaathĩkĩra. Nĩ ũndũ wa kũng’athia, magĩkũhutatĩra, makĩũmia ngingo, na makĩrega gũkũigua. 30 Nĩwamakĩrĩrĩrie miaka mĩingĩ. Na ũndũ wa Roho waku, nĩwamakaanagia na tũnua twa anabii aku. No matiigana gũkũigua, na

nĩ ūndũ ūcio ūkĩmaneana moko-inĩ ma ndũrĩrĩ iria maariganĩtie nacio. 31 No tondũ wa tha ciaku nyingĩ, ndwamaniinire kana ūkĩmatiganĩria, nĩgũkorwo ūrĩ Mũrungu mĩtugi na mũigua tha. 32 “Na rĩu-rĩ, Wee Ngai witũ, Mũrungu mũnene ūrĩ hinya na wa gwĩtigirwo, o wee ūhingagia kĩrĩkanĩro gĩaku kĩa wendo, ndũkareke moritũ maya moneke arĩ ūndũ mũnini maithe-inĩ maku, moritũ maya matũkorete, na magakora athamaki aitũ na atongoria aitũ, na magakora athĩnjĩri-Ngai na anabii aitũ, na magakora maithe maitũ na andũ aku othe, kuuma matukũ ma athamaki a Ashuri nginya ūmũthĩ. 33 Maũndũ-inĩ macio mothe matũkorete, wee ūkoretwo ūrĩ na kĩhooto; wikĩte maũndũ na wĩhokeku, o rĩrĩa ithuĩ tũhĩtĩtie. 34 Athamaki aitũ, na atongoria aitũ, na athĩnjĩri-Ngai aitũ na maithe maitũ, matiarũmĩrĩre watho waku; matiathikĩrĩrie maathani maku kana mataaro marĩa wamaheire. 35 O na rĩrĩa maarĩ ūthamaki-inĩ wao, magĩkenagĩra wega waku mũnene bũrũri-inĩ ūcio mwarĩ na mũnoru ūrĩa wamaheete, matiagũtungatĩrie kana magĩtigana na njĩra ciao ciao waganu. 36 “No rĩrĩ, ūmũthĩ ūyũ tũrĩ ngombo, ngombo bũrũri-inĩ ūrĩa waheire maithe maitũ ma tene nĩguo marĩĩage matunda maguo na indo iria ingĩ njega ikũraga kuo. 37 Tondũ wa mehia maitũ, magetha maguo maingĩ mathiiaga kũrĩ athamaki arĩa ūigĩte igũrũ riitũ. Maathaga mĩrĩrĩ iitũ na ng’ombe ciitũ o ūrĩa mekwenda. Tũrĩ ahinyĩrĩrie mũno. 38 “Nĩ ūndũ wa ūguo-rĩ, nĩtũgũthondeka kĩrĩko gĩa gũtũũra na twandikanĩre, nao atongoria aitũ, na Alawii aitũ na athĩnjĩri-Ngai aitũ makĩhũũre mũhũũri.”

10 Arĩa meekĩrĩre kĩrĩkanĩro kũ mũhũũri maarĩ: Nehemia ūrĩa warĩ barũthi wa kũu, mũrũ wa Hakalia, na Zedekia, 2 na Seraia, na Azaria, na Jeremia, 3 na Pashuru, na Amaria, na Malikija, 4 na Hatushu, na Shebania, na Maluku, 5 na Harĩmu, na Meremothu, na Obadia, 6 na Danieli, na Ginethoni, na Baruku, 7 na Meshulamu, na Abija, na Mijamini, 8 na Maazia, na Biligai, na Shemaia. Acio nĩo maarĩ athĩnjĩri-Ngai. 9 Nao Alawii maarĩ: Jeshua mũrũ wa Azania, na Binui wa ariũ a Henadadi, na Kadimieli, 10 nao athiritũ ao maarĩ: Shebania, na Hodia, na Kelita, na Pelai, na Hanani, 11 na Mika, na Rehobu, na Hashabia, 12 na Zakuri, na Sherebia, na Shebania, 13 na Hodia, na Bani, na Beninu. 14 Nao atongoria a andũ maarĩ: Paroshu, na Pahathu-Moabi, na Elamu, na Zatu, na Bani, 15 na Buni, na Azigadi, na Bebai, 16 na Adonija,

na Bigivai, na Adini, 17 na Ateri, na Hezekia, na Azuri, 18 na Hodia, na Hashumu, na Bezai, 19 na Harifu, na Anathothu, na Nebai, 20 na Magĩpiashu, na Meshulamu, na Heziri, 21 na Meshezabeli, na Zadoku, na Jadua, 22 na Pelatia, na Hanani, na Anaia, 23 na Hoshea, na Hanania, na Hashubu, 24 na Haloheshu, na Piliha, na Shobeku, 25 na Rehumu, na Hashabina, na Maaseia, 26 na Ahia, na Hanani, na Anani, 27 na Maluku, na Harĩmu, na Baana. 28 “Andũ arĩa angĩ, nĩo athĩnjĩri-Ngai, na Alawii, na aikaria a ihingo, na aini, o na ndungata cia hekarũ na arĩa othe meyamũranĩtie na andũ arĩa maariganĩtie nao nĩguo maathikĩre Watho wa Ngai, marĩ hamwe na atumia ao, na aanake, na airĩtu ao othe arĩa mangĩhota gũtaũkĩrwo nĩ maũndũ, 29 andũ aya othe maanyitana na ariũ a ithe wao arĩa marĩ igweta, na meeche na kĩrumi na mwĩhitwa atĩ nĩmarĩrũmagĩrĩra Watho wa Ngai ūrĩa waheirwo Musa ndungata ya Ngai, na mamenyagĩrĩre gwathikĩra maathani mothe, na mawatho, na kĩrĩa gĩa kũrũmirĩrwo kĩa Jehova Mwathani witũ. 30 “Tweranĩra atĩ tũtikaheana airĩtu aitũ mahikio nĩ andũ arĩa matũrigiicĩrie o na kana aanake aitũ mahikie airĩtu ao. 31 “Rĩrĩa andũ a mabũrũri marĩa tũriganĩtie marĩrehaga indo na ngano ya kwendia mũthenya wa Thabatũ, tũtikamagũrĩra mũthenya ūcio wa Thabatũ o na kana mũthenya ūngĩ o wothe mwamũre. O mwaka wa mũgwanja wakinya tũtirĩrĩmaga mĩgũnda iitũ, na nĩtũrĩrekanagĩra mathiirĩ mothe. 32 “Nĩtuoya mũrigo wa kũhingia mawatho ma kũheanaga gĩcunjĩ gĩa gatatũ gĩa cekeri o mwaka nĩ ūndũ wa wĩra wa nyũmba ya Ngai witũ: 33 nĩ ūndũ wa mĩgate rĩria ĩgagwo metha-inĩ; nĩ ūndũ wa mahinda ma maruta ma mũtu na ma njino; na nĩ ūndũ wa maruta marĩa marutagwo mũthenya wa Thabatũ, na wa ciathĩ cia Karũgamo ka Mweri, na wa ciathĩ iria ciathanĩtwo; nĩ ūndũ wa maruta marĩa maamũre; nĩ ūndũ wa maruta ma kũhoroheria mehia ma Isiraeli; o na nĩ ūndũ wa mawĩra mothe ma nyũmba ya Ngai witũ. 34 “Ithuĩ athĩnjĩri-Ngai, na Alawii o na andũ aya angĩ nĩtũcuukĩte mĩtĩ tũgatuanĩra rĩrĩa o nyũmba iitũ irĩrehaga ngũ nyũmba-inĩ ya Ngai witũ, cia gũikaragia mwaki wakanĩte kĩgongona-inĩ kĩa Jehova Ngai witũ mahinda marĩa matuanĩrwo o mwaka, o ta ūrĩa kwandĩkĩtwo Watho-inĩ. 35 “O na nĩtuoya mũrigo wa kũrehaga maciaro ma mbere ma mĩgũnda iitũ na ma mũtĩ o wothe wa matunda nyũmba-inĩ ya Jehova o mwaka. 36 “O ta ūrĩa kwandĩkĩtwo Watho-

inĩ, nītūrĩrehaga marigithathi maitũ ma aanake, na ma ng'ombe, na ma ndũuru cia ng'ombe na cia mbũri ciitũ gũkũ nyũmba-inĩ ya Ngai witũ kũrĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa matungataga kuo. **37** “O na ningĩ nītūrĩrehaga thĩinĩ wa makũmbĩ ma nyũmba ya Ngai, tũnengere athĩnjĩri-Ngai mũtu wa mbere, na magongona maitũ ma ngano ma mbere, na maruta ma matunda ma mĩtĩ iitũ yothe ma mbere, na ma ndibei iitũ ya mũhihano o na ma maguta. O na nītūrĩrehaga gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa maciaro ma mĩgũnda iitũ, tũkanengera Alawii, nĩgũkorwo nĩ Alawii maamũkagĩra icunjĩ cia ikũmi kuuma matũura mothe kũrĩa tũrutaga wĩra. **38** Mũthĩnjĩri-Ngai wa rũciaro rwa Harũni nĩarĩkoragwo ho Alawii makĩamũkĩra gĩcunjĩ kũu gĩa ikũmi, nao Alawii nĩmarĩrehaga gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa indo ciothe makũmbĩ-inĩ ma kĩgĩina kĩa nyũmba ya Ngai witũ. **39** Andũ a Isiraeli, hamwe na Alawii, nĩmarĩrehaga maruta mao ma ngano, na ndibei ya mũhihano, na maguta thĩinĩ wa makũmbĩ marĩa indo cia handũ-harĩa-haamũre ciigagwo, na kũrĩa athĩnjĩri-Ngai, arĩa maratungata, na aikaria a ihingo, na aini maikaraga. “Tũtirĩrekağĩrĩa nyũmba ya Ngai witũ.”

11 Na rĩrĩ, atongoria a andũ magĩtũũra Jerusalemu, nao andũ acio angĩ magĩcuuka mĩtĩ nĩguo mathuure mũndũ ũmwe harĩ o andũ ikũmi atuĩke wa gũtũũra Jerusalemu, itũũra rĩrĩa itheru, nao acio angĩ kenda megũtigara mathĩĩ magatũũre matũũra-inĩ mao. **2** Andũ nĩmagathĩrĩrie andũ arĩa othe meerutĩre gũtũũra Jerusalemu na kwĩyendera. **3** Aya nĩo atongoria a bũrũri arĩa maatũũrĩre Jerusalemu (na rĩrĩ, andũ amwe a Isiraeli, na athĩnjĩri-Ngai, na Alawii, na ndungata cia hekarũ, na njiaro cia ndungata cia Solomoni maatũũrũaga matũũra-inĩ ma Juda, o mũndũ gĩthaka-inĩ gĩake thĩinĩ wa matũũra mao. **4** O na andũ angĩ kuuma Juda na Benjamini nĩmatũũrũaga Jerusalemu): Kuuma njiaro-inĩ cia Juda maarĩ: Athaia mũrũ wa Uzia, mũrũ wa Zekaria, mũrũ wa Amaria, mũrũ wa Shefatia, mũrũ wa Mahalaleli, wa rũciaro rwa Perezũ; **5** na Maaseia mũrũ wa Baruku, mũrũ wa Koli-Hoze, mũrũ wa Hazaia, mũrũ wa Adaia, mũrũ wa Joiaribu, mũrũ wa Zekaria, wa rũciaro rwa Mũshiloni. **6** Njiaro cia Perezũ irĩa ciatũũrũaga Jerusalemu, arĩa maarĩ andũ njamba, mũigana wao warĩ andũ 468. **7** Kuuma njiaro-inĩ cia Benjamini maarĩ: Salu mũrũ wa Meshulamu, mũrũ wa Joedi, mũrũ wa Pedaia, mũrũ wa Kolaia, mũrũ wa Maaseia, mũrũ wa Ithieli, mũrũ wa Jeshaja, **8** na arũmĩrĩri ake, Gabai na Salai,

othe maarĩ andũ 928. **9** Joeli mũrũ wa Zikiri nĩwe warĩ mũrũgamĩrĩri wao ũrĩa mũnene, nake Juda mũrũ wa Hasenua nĩwe warũgamĩrĩre Gĩcigo gĩa Keerĩ kĩa itũũra rĩrĩa inene. **10** Nao athĩnjĩri-Ngai maarĩ: Jedaia; mũrũ wa Joiaribu; Jakini; **11** Sheraia mũrũ wa Hilikia, mũrũ wa Meshulamu, mũrũ wa Zadoku, mũrũ wa Meraiothu, mũrũ wa Ahitubu, mũrori wa maũndũ ma nyũmba ya Ngai, **12** hamwe na athiritũ ao arĩa maarutaga wĩra wa hekarũ, maarĩ andũ 822; Adaia mũrũ wa Jerohamu, mũrũ wa Pelalia, mũrũ wa Amuzi, mũrũ wa Zekaria, mũrũ wa Pashuru, mũrũ wa Malikija, **13** hamwe na andũ a thiritũ yake arĩa maarĩ atongoria a nyũmba ciao, maarĩ andũ 242; Amashusai mũrũ wa Azareli, mũrũ wa Ahazai, mũrũ wa Meshilemothu, mũrũ wa Imeri, **14** na andũ a thiritũ yake arĩa maarĩ njamba, maarĩ andũ 128. Mũtongoria wao mũnene aarĩ Zabidieli mũrũ wa Hagedolimu. **15** Na kuuma kũrĩ Alawii maarĩ: Shemaia mũrũ wa Hashubu, mũrũ wa Azirikamu, mũrũ wa Hashabia, mũrũ wa Buni; **16** Shabethai na Jozabadu, arĩa maarĩ atongoria eerĩ a Alawii, na nĩo maaroraga wĩra wa nja wa nyũmba ya Ngai; **17** Matania mũrũ wa Mika, mũrũ wa Zabedi, mũrũ wa Asafu, ũrĩa watongoragia mahooya ma gũcookeria Ngai ngaatho; Bakabukia ũrĩa warĩ wa keerĩ harĩ athiritũ ake: na Abada mũrũ wa Shamua, mũrũ wa Galali, mũrũ wa Jeduthuni. **18** Alawii arĩa maarĩ thĩinĩ wa Itũũra rĩu itheru maarĩ andũ 284. **19** Aikaria a ihingo maarĩ: Akubu, na Talimoni, na andũ a thiritũ yao, arĩa maarangagĩra ihingo, maarĩ andũ 172. **20** Andũ a Isiraeli acio angĩ, hamwe na athĩnjĩri-Ngai na Alawii, maarĩ matũũra-inĩ mothe ma Juda, o mũndũ gĩthaka-inĩ kĩa maithe mao. **21** Ndungata cia hekarũ ciatũũrũaga kĩrĩma-inĩ kĩa Ofeli, marũgamĩrĩrwo nĩ Ziha na Gishipa. **22** Mũtongoria mũnene wa Alawii kũu Jerusalemu aarĩ Uzi mũrũ wa Bani, mũrũ wa Hashabia, mũrũ wa Matania, mũrũ wa Mika. Uzi aarĩ ũmwe wa rũciaro rwa Asafu, arĩa maarĩ aini arĩa maarũgamĩrĩre wĩra wa nyũmba ya Ngai. **23** Aini maarĩ watho-inĩ wa mũthamaki, ũrĩa wamatuagĩra wĩra wao wa o mũthenya. **24** Pethahia mũrũ wa Meshezabeli, wa rũciaro rwa Zera mũrũ wa Juda, aarĩ mũramati wa mũthamaki maũndũ-inĩ mothe makonainie na andũ. **25** Ha ũhoro wa tũtũũra na mĩgũnda yatuo-rĩ, andũ amwe a Juda maatũũrũaga Kiriathu-Ariba na matũũra marĩo marĩa marĩrigiicĩrie, na Diboni na matũũra marĩo, na Jekabizeeli na tũtũũra twarĩo, **26** na kũu Jeshua, na Molada, na Bethi-Peleti, **27** na Hazari-

Shuali, na Biri-Shiba na matũura marĩo; 28 na Zikilagi, na Mekona na matũura marĩo, 29 na Eni-Rimoni, na Zora, na Jaramuthu, 30 na Zanoa, na Adulamu na tũtũura twarĩo, na Lakishi na mĩgũnda ya rĩo, na Azeka na matũura marĩo. Nĩ ũndũ ũcio maatũuraga kuuma Birishiba o nginya Kĩanda kĩa Hinomu. 31 Njiaro cia Benjamini kuuma Geba ciatũuraga Mikimashi, na Aija, na Betheli na matũura marĩo, 32 na kũu Anathothu, na Nobu na Anania, 33 na Hazoru, na Rama na Gitaimu, 34 na Hadidi, na Zeboimu na Nebalati, 35 na Lodi na Ono, na Kĩanda-inĩ kĩa Aturi. 36 Amwe a ikundi cia Alawii a Juda maatũũire Benjamini.

12 Aya nĩo athĩnjĩri-Ngai na Alawii arĩa maacookire hamwe na Zerubabeli mũrũ wa Shealiteli, na Jeshua: Seraia, na Jeremia, na Ezara, 2 na Amaria, na Maluku, na Hatushu, 3 na Shekania, na Rehumu, na Meremothu, 4 na Ido, na Ginethoni, na Abija, 5 na Mijamini, na Maadia, na Biliga, 6 na Shemaia, na Joiaribu, na Jedaia, 7 na Salu, na Amoku, na Hilikia, na Jedaia. Acio nĩo maarĩ atongoria a athĩnjĩri-Ngai na athiritũ ao, matukũ-inĩ macio ma Jeshua. 8 Nao Alawii maarĩ Jeshua, na Binui, na Kadimieli, na Sherebia, na Juda, o na Matania, ũrĩa, marĩ hamwe na athiritũ ake, nĩwe warũgamĩrĩre arĩa maainaga nyĩmbo cia gũcookia ngaatho. 9 Bakabukia na Uni, athiritũ ao, maarũgamaga mang'ethaniire nao magitũngata. 10 Jeshua nĩwe warĩ ithe wa Joiakimu, nake Joiakimu aarĩ ithe wa Eliashibu, nake Eliashibu aarĩ ithe wa Joiada, 11 nake Joiada aarĩ ithe wa Jonathani, nake Jonathani aarĩ ithe wa Jadua. 12 Matukũ-inĩ ma Joiakimu, aya nĩo maarĩ atongoria a nyũmba cia athĩnjĩri-Ngai: ya Seraia, aarĩ Meraia; ya Jeremia, aarĩ Hanania; 13 ya Ezara, aarĩ Meshulamu; ya Amaria, aarĩ Jehohanani; 14 ya Maluki, aarĩ Jonathani; ya Shebania, aarĩ Jusufu; 15 ya Harimu, aarĩ Adina; ya Meraiothu, aarĩ Helikai; 16 ya Ido, aarĩ Zekaria; ya Ginethoni, aarĩ Meshulamu; 17 ya Abija, aarĩ Zikiri; ya Minihamini na Moadia, aarĩ Pilitai; 18 ya Biliga, aarĩ Shamua; ya Shemaia, aarĩ Jehonathani; 19 ya Joiaribu, aarĩ Matenai; ya Jedaia, aarĩ Uzi; 20 ya Salai, aarĩ Kalai; ya Amoku, aarĩ Eberi; 21 ya Hilikia, aarĩ Hashabia; na ya Jedaia, aarĩ Nethaneli. 22 Nao atongoria a nyũmba cia Alawii matukũ-inĩ ma Eliashibu, na Joiada, na Johanani, na Jadua, o ũndũ ũmwe na atongoria a athĩnjĩri-Ngai, nĩmandikirwo marĩitwa mao hĩndĩ ya wathani wa Dario ũrĩa Mũperisia. 23 Atongoria a

nyũmba cia njiaro cia Lawi nginya hĩndĩ ya Johanani mũrũ wa Eliashibu o nao nĩmandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa matukũ macio. 24 Nao atongoria a Alawii maarĩ Hashabia, na Sherebia, na Jeshua mũrũ wa Kadimieli, na athiritũ ao, arĩa maarũgamaga mamang'etheire makĩina nyĩmbo cia kũgooca na cia gũcookia ngaatho, gĩkundi kĩmwe gĩkaamũkagĩria kĩa kĩngĩ, kũringana na ũrĩa gwathanĩtwo nĩ Daudi mũndũ wa Ngai. 25 Matania, na Bakabukia, na Obadia, na Meshulamu, na Talimoni, na Akubu maarĩ aikaria a ihingo arĩa maarangagĩra makũmbĩ marĩa maarĩ ihingo-inĩ. 26 Maatungataga hĩndĩ ya Joiakimu mũrũ wa Jeshua, mũrũ wa Jozadaku, na hĩndĩ ya Nehemia ũrĩa warĩ barũthi, na hĩndĩ ya Ezara ũrĩa warĩ mũthĩnjĩri-Ngai na mwandiki-marũa. 27 Hĩndĩ ya kwamũrwo kwa rũthingo rwa Jerusalemu, Alawii nĩmacaririo kuuma kũria guothe maarĩ nĩguo moke Jerusalemu makũngũire kwamũrwo kũu marĩ na gĩkeno, na makĩinaga nyĩmbo cia gũcookia ngaatho, makĩinaga na thaani iria ihũũrithanagio, na inanda cia kĩnũbi, na cia mũgeeto. 28 Aini o nao nĩmacooganĩrĩrio hamwe kuuma ng'ongo iria ciathiũrũkĩrie Jerusalemu, magĩcooganĩrĩrio kuuma tũtũura-inĩ twa Anetofathi, 29 na kuuma Bethi-Giligali, na kuuma mwena wa Geba na Azimavethu, nĩgũkorwo aini nĩmeyakĩire matũura gũthiũrũkĩria Jerusalemu. 30 Nao athĩnjĩri-Ngai na Alawii marikia gwĩtheria, magĩtheria andũ, na ihingo, o na rũthingo. 31 Atongoria a Juda nĩndameerire mahaice rũthingo-igũrũ. Ningĩ ngĩhe ikundi igĩrĩ nene cia aini wira wa gũcookia ngaatho. Gikundi kĩmwe gĩgĩthĩ mwena wa ũrĩo kĩrĩ rũthingo-igũrũ, kierekeire Kĩhingo gĩa Kĩara-inĩ. 32 Hoshaiia hamwe na nuthu ya atongoria a Juda makĩmarũmĩrĩra, 33 hamwe na Azaria, na Ezara, na Meshulamu, 34 na Juda, na Benjamini, na Shemaia, na Jeremia, 35 o ũndũ ũmwe na athĩnjĩri-Ngai amwe me na tũrumbeta, o na Zekaria mũrũ wa Jonathani, mũrũ wa Shemaia, mũrũ wa Matania, mũrũ wa Mikaia, mũrũ wa Zakuri, mũrũ wa Asafu, 36 na athiritũ ake, nĩo Shemaia, na Azareli, na Milalai, na Gilalai, na Maai, na Nethaneli, na Juda, na Hanani, marĩ na indo cia kũina nacio o ta ũrĩa gwathanĩtwo nĩ Daudi, mũndũ wa Ngai. Ezara ũrĩa mwandiki-marũa nĩwe wamatongoretie. 37 Na rĩrĩ, kuuma Kĩhingo gĩa Gĩthima maathiire marũngĩrĩrie, makĩhaica rũthingo igũrũ na ngathĩ cia Itũura rĩa Daudi, makĩhĩtũkĩra igũrũ rĩa nyũmba ya Daudi, o nginya Kĩhingo kĩa Maaĩ mwena wa irathiro.

38 Gikundi gĩa keerĩ kĩa aini gĩgĩthiĩ kierekeire mwena wa ũmōtho. Na niĩ ngĩmarũmirĩra kũu rūthingo igũrũ hamwe na nuthu ya andũ, tũkĩhĩtũkĩra Mũthiringo wa Mariiko ma Mwaki o nginya Rũthingo-inĩ Rwarĩ, 39 igũrũ rĩa Kihingo kĩa Efiraimu, na Kihingo kĩa Jeshana, na Kihingo gĩa Thamaki, na Mũthiringo wa Hananeli, na Mũthiringo wa Igana, nginya Kihingo-inĩ kĩa Ng'ōndu. Makĩrũgama Kihingo-inĩ kĩa Mũrangĩri. 40 Ikundi icio cieri cia aini cia gũcookia ngaatho igũikara handũ ha cio thĩinĩ wa nyũmba ya Ngai, o na niĩ ngũika o ũguo, hamwe na nuthu ya anene, 41 o ũndũ ũmwe na athĩnjĩri-Ngai, niō Eliakimu, na Maaseia, na Miniadini, na Mikaia, na Elioenai, na Zekaria, na Hanania marĩ na tũrumbeta twao, 42 o hamwe na Maaseia, na Shemaia, na Eleazaru, na Uzi, na Jehohanani, na Malikija, na Elamu, na Ezeri. Nao aini maatongoragio ni Jezerahia. 43 Na mũthenya ũcio nĩmarutire magongona manene, makĩrũuhagia tondũ Ngai nĩamaheete gĩkeno kĩnene. O nao andũ-a-nja na ciana magĩkena. Mbugĩrĩrio ya gĩkeno kũu Jerusalemu niyaiguikaga kũndũ kũraya. 44 Mahinda-inĩ macio ni gwathuurirwo andũ marũgamĩrĩre makũmbĩ ma indo iria ciarutagwo, na maciaro ma mbere, na gĩcunjĩ gĩa ikũmi. Kuuma mĩgũnda-inĩ rĩa yathiũrũrũkĩirie matũũra magĩrĩrwo kurehe makũmbĩ-inĩ icunjĩ iria ciatuĩtwo ni watho irĩ cia athĩnjĩri-Ngai na Alawii, tondũ andũ a Juda nĩmakenagĩra athĩnjĩri-Ngai na Alawii arĩa maatungataga. 45 Nĩmarutaga wĩra wa gũtungatĩra Ngai wao, na wĩra wa gwĩtheria, o ta ũrĩa aini na aikaria a ihingo meekaga, kũringana na ũrĩa gwathanĩtwo ni Daudi na mũriũ Solomoni. 46 Nĩgũkorwo tene mũno, matukũ-inĩ ma Daudi na ma Asafu, ni kwarĩ na atongoria a aini na a nyĩmbo cia kũgooca na gũcookeria Ngai ngaatho. 47 Nĩ ũndũ ũcio matukũ-inĩ ma Zerubabeli na ma Nehemia, andũ a Isiraeli othe nĩmarutaga icunjĩ cia o mũthenya ni ũndũ wa aini na aikaria a ihingo. Ningĩ nĩmamũraga icunjĩ ni ũndũ wa Alawii arĩa angĩ, nao Alawii makaamũra icunjĩ ni ũndũ wa njiaro cia Harũni.

13 Na rĩrĩ, mũthenya ũcio, Ibuku rĩa Musa rigĩthomwo na mũgambo mũnene andũ makĩĩguagĩra, rigĩthomwo handũ haandikĩtwo atĩ gũtirĩ Mũamoni kana Mũmoabi ũgetikĩrio akorwo kiũngano-inĩ kĩa andũ a Ngai, 2 tondũ matiigana kũhe andũ a Isiraeli irio na maaĩ; no-o ni kũrĩha maarĩhire Balamu amarume. (No rĩrĩ, Ngai witũ

akĩgarũra kĩrumi gĩgĩtuika kĩrathimo.) 3 Rĩrĩa andũ maaiguire watho ũcio, makĩeheria andũ othe arĩa maarĩ ageni kuuma Isiraeli. 4 Mbere iyo, Eliashibu ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai nĩakoretwo atuĩtwo mũrũgamĩrĩri wa makũmbĩ ma nyũmba ya Ngai witũ. Aarĩ wa thiritũ ya hakuĩ na Tobia, 5 na nĩamũhete nyũmba nene aikarage rĩa mbere iyo yaigagwo mihothi ya ngano, na ũbumba, na indo cia hekarũ, o na mihothi ya gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa ngano, na ndibei ya mũhihano na maguta marĩa maaheagwo Alawii, na aini na aikaria a ihingo, o na mihothi rĩa yarutagĩrwo athĩnjĩri-Ngai. 6 No rĩrĩa maũndũ maya mothe maathiiaga na mbere, ni ndiarĩ kũu Jerusalemu, nĩgũkorwo mwaka-inĩ ũcio wa mĩrongo itatũ na rĩrĩ wa ũthamaki wa Aritashashita, mũthamaki wa Babuloni, nĩndacookete kũrĩ mũthamaki. Matukũ manini maathira nĩdamũhooire rũtha, 7 ngĩcooka Jerusalemu. Ndacooka Jerusalemu niũgu ndaamenyire ũũru ũrĩa Eliashibu eekite ni ũndũ wa kũhe Tobia kanyũmba nja ya nyũmba ya Ngai. 8 Nĩndarakarĩrio ni ũhoru ũcio mũno na ngĩkia indo ciothe cia Tobia nja. 9 Ngĩcooka ngĩruta watho kũgie igongona rĩa gũtheria nyũmba iyo, na ngĩcookia indo ciothe cia nyũmba ya Ngai kuo, hamwe na maruta ma ngano na ũbumba. 10 Ningĩ nĩndamenyire atĩ Alawii matiaheagwo gĩcunjĩ kĩrĩa kĩerĩtwo maaheagwo, na Alawii othe hamwe na aini arĩa maatungataga nĩmatiganiĩrie ũtungata, magacooka mĩgũnda-inĩ yao. 11 Nĩ ũndũ ũcio ngĩrũithia anene acio, ngĩmooria atĩrĩ: “Nyũmba ya Ngai itiganiĩrio nĩki?” Ningĩ ngĩmeeta othe hamwe, ngĩmacookia o mũndũ wĩra-inĩ wake. 12 Andũ othe a Juda nĩmarehire gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa ngano, na ndibei ya mũhihano, o na maguta makũmbĩ-inĩ. 13 Na niĩ ngĩtua Shelemia ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na Zadoku ũrĩa mwandiki-marũa, marĩ na Mulawii wetagwo Pedaia, arũgamĩrĩri a makũmbĩ, na ngĩtua Hanani mũrũ wa Zakuri mũrũ wa Matania mũnini wao, tondũ andũ aya nĩmoonagwo marĩ ehokeku. Nĩmatuirwo a kũgayagĩra arĩa a ithe wao indo. 14 Ndirikana, Wee Ngai wakwa, ni ũndũ wa maũndũ maya, na ndũgatharie wĩra na ũtungata ũrĩa ndungatĩte nyũmba-inĩ ya Ngai wakwa ndĩ mwĩhokeku. 15 Matukũ-inĩ macio nĩndeyoneire andũ a Juda makĩhiha ndibei mũthenya wa Thabatũ na makĩrehe ngano, na magĩkuuithia ndigiri ngano hamwe na ndibei, na thabibũ, na ngũyũ, na mĩthemba yothe ya mĩrigo. Indo icio ciothe maarehaga Jerusalemu mũthenya wa Thabatũ.

Nĩ ūndũ ūcio ngĩmakaania kwendia irio mũthenya ūcio wa Thabatũ. **16** Andũ a Turo arĩa maatũuraga Jerusalemu nĩmarehaga thamaki na indo cia mĩthemba yothe, na magaciendagĩria andũ a Juda mũthenya wa Thabatũ kũu Jerusalemu. **17** Ngĩrũithia andũ arĩa maarĩ igweta a Juda, ngĩmooria atĩrĩ, “Nĩ ūndũ ūrĩkũ ūyũ mũreka wa waganu wa gũthaahia mũthenya wa Thabatũ? **18** Maithe manyu ma tene-rĩ, githĩ ti maũndũ ta maya meekire, nake Ngai witũ agĩtũrehere mathĩina maya mothe matũkorete na magakora itũura rĩrĩ inene? No rĩu inyuĩ mũrarehera Isiraeli mang’ũrĩ maingĩ makĩria na ūndũ wa gũthaahia Thabatũ.” **19** Na rĩrĩ, hwaĩ-inĩ kwambĩrĩria kũgĩa nduma ihingo-inĩ cia Jerusalemu Thabatũ itanakinya-rĩ, ngĩathana mĩrango ya Jerusalemu ihingwo na ndĩkahingũrwo nginya Thabatũ ithire. Ngĩga andũ amwe akwa ihingo-inĩ marangĩre, nĩgeetha gũtikagĩe mũrigo ũngĩtoonyio thĩinĩ mũthenya wa Thabatũ. **20** Rĩmwe kana meerĩ, onjorithia na endia a indo cia mĩthemba yothe maraarire nja ya Jerusalemu. **21** No ngĩmakaania ngĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩgũtũma mũraare rũthingo-inĩ? Mũngũka ũguo rĩngĩ nĩndĩmũnyiiithia.” Kuuma hĩndĩ iyo matiacookire gũũka mũthenya wa Thabatũ. **22** Ningĩ ngĩatha Alawii meetherie macooke mathĩ makarangĩre ihingo nĩgeetha maige mũthenya wa Thabatũ ūrĩ mũtheru. Ndirikana, Wee Ngai wakwa, nĩ ūndũ wa ūndũ ūyũ o nague, na ũnjiguĩre tha kũringana na wendo waku mũnene. **23** Na rĩrĩ, matukũ-inĩ macio nĩndonire arũme a Juda arĩa maahikĩtie andũ-a-nja a kuuma Ashidodi, na Amoni, na Moabi. **24** Nuthu ya ciana ciao ciaaragia rũthiomi rwa Ashidodi kana thiomi cia ndũrĩrĩ icio ingĩ, no matiooĩ kwaria rũthiomi rwa Juda. **25** Ngĩmarũithia na ngĩmetĩria kĩrumi. Nĩdahũũrĩre arũme amwe ao na ngĩmamunya njuĩrĩ. Ngĩtũma mehĩte mwĩhĩtwa makĩgwetaga rĩtwa rĩa Ngai, ngĩmeera atĩrĩ: “Menyai gũkaaneana airĩtu anyu mahikio nĩ ariũ ao, kana aanake anyu inyuĩ ene mahikie airĩtu ao. **26** Githĩ ti ihikania ta icio ciatũmire Solomoni mũthamaki wa Isiraeli eehie? Ndũrĩrĩ-inĩ nyingĩ gũtiarĩ mũthamaki ũngĩ watariĩ take. Ngai wake nĩamwendete, akĩmũtua mũthamaki Isiraeli guothe; no-o na kũrĩ ũguo-rĩ, nĩatoonyirio mehia-inĩ nĩ andũ-a-nja a kũngĩ. **27** Ithuĩ-rĩ, no nginya tũigwe atĩ o na inyuĩ mũreka waganu ūyũ wothe mũũru ũũ, mũkaaga kwĩhokeka kũrĩ Ngai witũ na ūndũ wa kũhikia andũ-a-nja a kũngĩ?” **28** Mũriũ ũmwe wa Joiada mũrũ wa Eliashibu mũthĩnjĩri-

Ngai ūrĩa mũnene aarĩ mũthoni-we wa Sanibalati ūrĩa Mũhoroni. Nĩdamũingatire oime harĩ nĩ. **29** Maririkane, Wee Ngai wakwa, tondũ nĩmathaahirie wĩra wa ũthĩnjĩri-Ngai, o na magĩthaahia kĩrĩkanĩro kĩa wĩra wa athĩnjĩri-Ngai na kĩa Alawii. **30** Nĩ ūndũ ūcio, ngĩtheria athĩnjĩri-Ngai na Alawii kuuma kũrĩ ūndũ o wothe mũgeni, ngĩcooka ngĩmagaira o mũndũ wĩra wake kũmbe. **31** Ningĩ nĩndathondekire mweke wa kũhothaga ngũ na maciaro ma mbere mahinda maria maatuĩtwo. Wee Ngai wakwa, ndirikana na ũnjike wega.

Esiteri

1 Na rīrī, ūū nīguo gwekīkire matukū-inī ma Ahasuerusu, o we Ahasuerusu ūrīa waathaga mabūrūri 127 marīa moimīte kuuma būrūri wa Ahīndī o nginya būrūri wa Akushi. **2** Matukū-inī macio-rī, Mūthamaki Ahasuerusu aathamakaga arī gītī-inī gīake kīa ūnene thīinī wa nyūmba ya ūthamaki kūu gīkaro kīgītīre kīa mūthamaki gīa Shushani, **3** na mwaka wa gatātū wa wathani wake, nīarugithīirīe andū ake othe arīa maarī igweta na anene iruga. Nao atongoria a mbūtū cia ita cia Perisia na cia Media, na abarūthi na andū arīa maarī igweta a mabūrūri maarī kuo. **4** Nake akionania ūtonga mūnene wa ūthamaki wake na ūkengi na riiri wa ūnene wake, ihinda rīa matukū 180. **5** Matukū macio maathira, mūthamaki nīarugithirīe iruga, rīrīa rīaikarīre mīthenya mūgwanja, narīo rīarī thīinī wa mūgūnda ūrīa warī mūrīgīre wa nyūmba ya mūthamaki, rīkīrugīrwo andū othe kuuma ūrīa mūnini nginya ūrīa mūnene, arīa maarī kūu thīinī wa gīkaro kīrīa kīarī kīirīgīre gīa Shushani. **6** Mūgūnda ūcio warī na mīcuurio ya gatani ya rangi mwerū na ya rangi wa bururu, nayo yohanītio na mīkanda ya gatani ya rangi mwerū na ya rangi wa ndathi, ikoohererwo icūhī-inī cia betha iria cianyiitithanītio na itugī cia mahiga marīa mega merū. Nī kwarī na itī cia gūkarīra cia thahabu na cia betha iria ciaigītwo kūndū kwarītwo mahiga ma nyaigī, na mahiga mega merū, na mahiga ma rangi wa ngoikoni, na mahiga mangī ma goro mūno. **7** Ndibei yaheanagwo na ikombe cia thahabu, na gūtīrī kīahaanaine na kīrīa kīngī, na ndibei ya nyūmba ya ūthamaki yarī nyingī mūno o ta ūrīa ūtaana wa mūthamaki watariī. **8** Kūringana na watho wa mūthamaki, o mūgeni nīeetikīrītio kūnyua kīrīa angīendire, nī ūndū mūthamaki nīathīte aheani othe a ndibei mahe o mūndū kīrīa eendaga. **9** O nake Vashiti, mūtumia wa mūthamaki, nīarugithīirīe andū-a-nja iruga o kūu nyūmba-inī ya ūthamaki ya Mūthamaki Ahasuerusu. **10** Mūthenya wa mūgwanja, hīndī rīrīa Mūthamaki Ahasuerusu aakenete nī ūndū wa kūnyua ndibei, agīatha ndungata iria mūgwanja ciarī hakūre iria ciamūtungatagīra, nīcio Mehumani, na Bizatha, na Haribona, na Bigatha, na Abagutha, na Zetharu, na Karikasi, **11** irehe Vashiti, ūcio mūtumia wa mūthamaki mbere yake ekīrīte tanji yake ya ūthamaki, nīgeetha onanie ūthaka wake kūrī andū, o na ningī kūrī andū arīa maarī igweta, nīgūkorwo aarī kīrorerwa. **12** No

rīrīa ndungata icio ciakinyirīe watho wa mūthamaki, Vashiti mūtumia wa mūthamaki akīrega gūthīi. Hīndī īyo mūthamaki akīng'ūrīka mūno na agīcinwo nī marakara. **13** Na tondū warī mūtugo wa mūthamaki gūtūirīa maūndū ma watho na ma kihooto, akīaria na andū arīa oogī na mooī ūhorō wa matukū ma tene. **14** Nao arīa maakuhīrīirīe mūthamaki mūno maarī Karishena, na Shetharu, na Adamatha, na Tarashishi, na Meresu, na Marisena na Memukani, andū mūgwanja arīa maarī igweta a Perisia na Media, arīa meetīkīrītio kuonanaga na mūthamaki, na nīo maarī anene mūno ūthamaki-inī ūcio. **15** Mūthamaki akīūria atīrī, “Kūringana na watho-rī, Vashiti mūtumia wa mūthamaki agīrīrwo nī gwīkwo atīa? Nīaregete gwathīkīra watho wa Mūthamaki Ahasuerusu ūrīa akinyīirio nī andū acio ahakūre.” **16** Memukani agīcookia arī mbere ya mūthamaki na andū arīa maarī igweta atīrī, “Vashiti mūtumia wa mūthamaki niekīte mahītia, na to mūthamaki wiki ahītīirīe, no ahītīirīe o na andū othe arīa marī igweta na andū othe a mabūrūri ma Mūthamaki Ahasuerusu. **17** Nīgūkorwo ūndū ūyū wīkītwo nī mūtumia wa mūthamaki nīūkūmenyeka nī andū-a-nja othe, na nī ūndū ūcio nīmarīmenagīrīria athuuri ao makoiga atīrī, ‘Mūthamaki Ahasuerusu araathanire Vashiti mūtumia wa mūthamaki arehwo mbere yake, no ndaigana gūthīi.’ **18** Ūmūthī-rī, andū-a-nja arīa marī igweta a Perisia na Media arīa maiguīte ūndū ūyū wīkītwo nī mūtumia wa mūthamaki noguo nao marīkaga andū arīa marī igweta a mūthamaki. Kīnyararo na ngarari itigathira. **19** “Nī ūndū ūcio, mūthamaki angīona arī wega, nīarute watho wa ūthamaki na etikīre wandīkwo mawatho-inī ma Perisia na Media, marīa matagarūrāgwo, atī Vashiti ndarī hīndī ingī agooka mbere ya Mūthamaki Ahasuerusu. Naho handū ha Vashiti-rī, mūthamaki acarīe mūndū-wa-nja ūngī mwega kūmūkīra. **20** Rīrīa watho ūcio wa mūthamaki ūrīanīrīrwo kūndū guothe kūrīa mūthamaki aathanaga-rī, andū-a-nja othe nīmarītīāga athuuri ao, kuuma ūrīa mūnini nginya ūrīa mūnene.” **21** Mūthamaki na andū ake arīa maarī igweta magīkenio nī mataaro macio, nī ūndū ūcio mūthamaki agīka o ta ūrīa Memukani oigīte. **22** Agītūma marūa kūndū guothe ūthamaki-inī ūcio, o būrūri na mwandīkire waguo na o rūrīrī na mwarīre waruo, akīanīrīrīthia na thiomī cia andū othe atī mūthuuri o wothē nīwe mwathi wa mūciī wake.

2 Thuutha ūcio rīrīa marakara ma Mūthamaki Ahasuerusu maahoorerire, akīririkana Vashiti na ūrīa eekīte, o na ūrīa aamūtūirire eekwo. **2** Hīndī ūyo ndungata iria ciatungatagīra mūthamaki we mwene ikiuga atirī, “Mūthamaki nīacarīrio airītu gathirange ethī na cīrorerwa. **3** Mūthamaki nīathuure anene mabūrūri-inī mothe marīa aathanaga marehe airītu acio othe cīrorerwa nyūmba-inī īrīa itūūrāgwo nī andū-a-nja thīinī wa nyūmba ya ūthamaki kūu gīkaro kīrīa kīirīgīre gīa Shushani. Nao nīmamenyagīrīrwo nī Hegai, ndungata īrīa hakūre ya mūthamaki īrīa yarūgamagīrīra andū-a-nja acio; ningī maheo indo cia gwīthakaria nacio. **4** Thuutha ūcio mūrīrītu ūrīa ūgaakenia mūthamaki nīagatuīka mūtumia wa mūthamaki ithenya rīa Vashiti.” Mataaro macio magīkenia mūthamaki, nake akīmarūmīrīra. **5** Na rīrī, thīinī wa nyūmba ya ūthamaki kūu gīkaro kīrīa kīirīgīre gīa Shushani, nī kwarī na Mūyahudi wa mūhīrīga wa Benjamini wetagwo Moridekai mūrū wa Jairū, mūrū wa Shimei, mūrū wa Kishu, **6** nake aatahītwo kuuma Jerusalemu nī Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni, arī ūmwe wa andū arīa maatahanīrio na Jekonia, mūthamaki wa Juda. **7** Moridekai aarī na mwarī wa ithe mūnini wetagwo Hadasa, ūrīa aarerete tondū ndaarī na ithe kana nyina. Mūrīrītu ūcio, ūrīa ningī wetagwo Esiteri, aarī kīrorerwa mwīrī na ūthiū akīonwo, nake Moridekai akīmūoya akīmūrera o ta mwarī thuutha wa ithe na nyina gūkua. **8** Rīrīa watho ūcio wa mūthamaki wanīrīrwo-rī, airītu aingī nīmarehirwo thīinī wa nyūmba ya ūthamaki kūu gīkaro kīrīa kīirīgīre gīa Shushani, na maamenyagīrīrwo nī Hegai. Esiteri o nake nīatwarīrwo kūu nyūmba ūyo ya mūthamaki na akīhokerwo Hegai, ūrīa warūgamīrīre nyūmba īrīa yatūūrāgwo nī andū-a-nja. **9** Mūrīrītu ūcio nīamūkenirie na akīendeka nīwe. O hīndī ūyo akīmūhe indo cia gwīthakaria nacio o na akīmūhe irio cia mwanya. Ningī akīmūhe ndungata mūgwanja cia airītu, arīa maathuurītwo kuuma nyūmba-inī ya mūthamaki na akīmūthaamia marī hamwe na ndungata icio ciake cia airītu akīmūtwarā handū harīa hega mūno kūu nyūmba-inī ūyo yatūūrāgwo nī andū-a-nja. **10** Esiteri ndoimbūrīte rūrīrī rwake kana kīhumo kīa nyūmba yao, tondū Moridekai nīamūtaarīte akamwīra ndageke ūguo. **11** O mūthenya Moridekai nīaceerangaga hau nja ya nyūmba ūyo yatūūrāgwo nī andū-a-nja, nīguo amenye ūrīa Esiteri aikaraga, na ūrīa aathiaga na

mbere. **12** Mbere ya o mūrīrītu kūgīa na mweke wa gūthiī kūrī Mūthamaki Ahasuerusu, aaniinaga mīeri ikūmi na īrīrī ya gwīthakaria īrīa yaathanītwo īkaragwo nī airītu acio, itandatū ya kwihaka maguta ma manemane, na itandatū ya kwihaka maguta manungī wega na indo ingī cia kwihaka. **13** O mūrīrītu aarī athiī harī mūthamaki ta ūu: Nīaheagwo kīndū kīrīa gīothe angīendire gwīkūuīra kuuma nyūmba ūyo yatūūrāgwo nī andū-a-nja gīa gūthiī nakīo nyūmba-inī ya mūthamaki. **14** Hwaī-inī aathiaga agatoonya kuo, na rūciinī agacooka mwena ūngī wa nyūmba ūyo yatūūrāgwo nī andū-a-nja, nakuo kūu akamenyagīrīrwo nī Shaashagazu, ndungata īrīa yarī hakūre ya mūthamaki, īrīa yehokeirwo thuriya cia mūthamaki. Ndangīacookire rīngī kūrī mūthamaki tīga o mūthamaki akenirio nīwe amūtūmanīre na rītīwa rīake. **15** Ihinda rīa Esiteri rīakinya (mūrīrītu ūrīa Moridekai aarerete taarī mwarī, ūrīa warī mwarī wa ithe mūkūrū Abihaili) rīa gūthiī kūrī mūthamaki, ndaigana gwītīa kīndū o nakī, tīga o kīrīa Hegai ndungata ūyo yarī hakūre ya mūthamaki, mūrōri wa nyūmba ūyo yatūūrāgwo nī andū-a-nja, aamwīrīre akuue. Nake Esiteri nīetīkīrīkaga nī mūndū o wothē wamuonaga. **16** Nake Esiteri agītwarwo kūrī Mūthamaki Ahasuerusu kūu nyūmba-inī ya ūthamaki mweri-inī wa ikūmi, mweri wa Tebethu, mwaka-inī wa mūgwanja wa wathani wake. **17** Na rīrī, mūthamaki nīaguucīrīrio nī Esiteri gūkīra andū-a-nja acio angī othe, nake agītīkīrīka nīwe gūkīra airītu acio angī gathirange othe. Nī ūndū ūcio akīoya tanji ya ūnene, akīmūkīra mūtwe, akīmūtua mūtumia wa mūthamaki ithenya rīa Vashiti. **18** Nake mūthamaki akīrugithia iruga inene mūno, iruga rīa Esiteri, agītīa andū ake othe arīa maarī igweta na anene. Mabūrūri-inī mothe mūthamaki akīanīrīra thīgūkū na akīheana iheo kūrīngana na ūtaana wa ūthamaki. **19** Rīrīa airītu acio gathirange moonganirio ihinda rīa keerī, Moridekai aikarīte hau kīhingo-inī kīa mūcīī wa mūthamaki. **20** No Esiteri ndoimbūrīte kīhumo kīa nyūmba yao kana kīa rūrīrī rwake, o ta ūrīa Moridekai aamūtaarīte, nīgūkorwo aathiire na mbere kūrūmīrīra mataaro ma Moridekai o ta ūrīa ekaga rīrīa aareragwo nīwe. **21** Ihinda rīu Moridekai aikaraga kīhingo-inī kīa mūcīī wa mūthamaki, Bigithana na Tereshu, anene eerī arīa meehokeirwo kūrūgamīrīra kīhingo kīa nyūmba ya mūthamaki, nīmarakarire, na makīgīa na ndundu ya kūrūga Mūthamaki Ahasuerusu. **22** Nowe

Moridekai akimenya ūhoru wa ndundu iyo na akīra Esiteri, mūtumia ūcio wa mūthamaki, nake Esiteri akīra mūthamaki ūhoru ūcio, na akiuga nī Moridekai ūmwīrite. **23** Na rīrīa ūhoru ūcio watuīrurio na ūkioneka atī warī wa ma, anene acio eerī magīcuurio mūtī igūrū. Ūhoru ūcio wothē nīwandīkūrwo hau mbere ya mūthamaki ibuku-inī rīa maūndū marīa meekikīte ihinda rīu.

3 Thuutha wa maūndū macio, Mūthamaki Ahasuerusu nīatūgīririe Hamani mūrū wa Hamedatha, ūrīa Mūagagi, akīmūnenehia na akīmūhe gītīo gīakīrite kīa andū arīa angī othe maarī igweta. **2** Anene othe a mūthamaki arīa maarī hau kihingo-inī kīa mūcīi wa mūthamaki nīmaturagia maru na makainamīrīra, magatīa Hamani, nī ūndū mūthamaki nīathanīte gwīkagwo ūguo nī ūndū wake. No Moridekai ndaigana gūturia maru kana kūmūinamīrīra amūtīe. **3** Hīndī iyo anene a mūthamaki arīa maarī kihingo-inī kīa mūcīi wa mūthamaki makīūrīa Moridekai atīrī, “Ūregete gwathīkīra watho wa mūthamaki nīkī?” **4** O mūthenya nīmamaragīria no akīrega kūmaigua. Nī ūndū ūcio makīhe Hamani ūhoru ūcio nīgeetha mone kana mūtugo ūcio wa Moridekai no ūkīrīrurio, nīgūkorwo nīameerīte atī we aarī Mūyahudi. **5** Rīrīa Hamani onire atī Moridekai ndangīmūtūrīria maru kana amūtīe, akīngūrīka mūno. **6** No aarīkia kūmenya rūrīrī rwa andū a Moridekai rwarī rūrīkū, akīona kūrāgithia Moridekai arī o wiki ti kūiganu. Handū ha ūguo, Hamani agīcaria njīra ya kūniinithia rūrīrī ruothe rwa andū a Moridekai, na nīo Ayahudi, arīa maarī mabūrūri-inī mothe marīa maathagwo nī Mūthamaki Ahasuerusu. **7** Mwaka-inī wa ikūmi na īrī wa Mūthamaki Ahasuerusu, mweri wa mbere, mweri wa Nisani, magīcuuka puri (ūguo nī ta kuuga gūcuuka mītī) mbere ya Hamani nīguo mathuure mūthenya na mweri. Naguo mūtī ūkīgwīra mweri wa ikūmi na īrī, nīguo mweri wa Adari. **8** Hamani agīcooka akīra Mūthamaki Ahasuerusu atīrī, “Nī kūrī rūrīrī rūhurunjūkīre ndūrīrī-inī cia mabūrūri mothe marīa ūthamakagīra, rūrīa mītugo yao itahaanaine na ya andū arīa angī othe, na andū a rūrīrī rūu matiathīkagīra mawatho ma mūthamaki; nī ūndū ūcio hatīrī bata wa mūthamaki kūmakīrīrīria. **9** Mūthamaki angīona kwagīrīre-rī, no kūrutwo watho wa kūmaniinithia, na nīi nīngūiga taranda 10,000 cia

betha thīinī wa kīgīna kīa ūthamaki cia kūrīha andū arīa mekūruta wīra ūcio.” **10** Nī ūndū ūcio mūthamaki akīruta gīcūhī kīa mūhūrī wake kuuma kīara-inī gīake, agīkinengera Hamani mūrū wa Hamedatha, ūrīa Mūagagi, ūcio thū ya Ayahudi. **11** Mūthamaki akīra Hamani atīrī, “Ikara na mbeeca icio ciaku, na wīke na andū acio o ūrīa ūkwenda.” **12** Na rīrī, mūthenya wa ikūmi na itatū wa mweri wa mbere, aandīki-marūa a mūthamaki magītwo. Makīandīka ūrīa wothē Hamani aathanīte, na mwandīkīre wa o būrūrī, na rūthiomi rwa o rūrīrī, makīandīkīra anene a mūthamaki, na abarūthi a mabūrūrī a kūndū na kūndū, na andū arīa maarī igweta a ndūrīrī mwanya. Marūa macio maandīkīrwo na rītwa rīa Mūthamaki Ahasuerusu we mwene, na magīkīrwo mūhūrī wa gīcūhī gīake mwene. **13** Marūa macio maatwarirwo mabūrūrī-inī mothe ma mūthamaki nī andū arīa maakuuaga marūa, namo maaheanīte watho wa kwananga, na kūrāga, na kūhukia Ayahudi othe, andū ethī na arīa akūrū, na andū-a-nja na twana tūnini, manīinwo mūthenya o ro ūmwe, arī guo mūthenya wa ikūmi na itatū, mweri wa ikūmi na īrī, mweri wa Adari, na matahe indo ciao. **14** Kobi imwe ya marūa macio ma watho ūcio yarī itūmwō īrī watho wa kūrūmīrīrwo mabūrūrī-inī mothe, na ūmenyithio andū a ndūrīrī ciothe, nīgeetha mehaarīrie nī ūndū wa mūthenya ūcio. **15** Nī ūndū wa ūrīa watho wa mūthamaki warī wa na ihenya, atwari a marūa makiumagara o narua tondū watho ūcio waheanirwo kuuma thīinī wa nyūmba ya ūthamaki kūu gīkaro kīrīa kārī kīrigīre gīa Shushani. Mūthamaki na Hamani magīkara thī kūnyua, no itūūra rīu inene rīa Shushani rīkīgagaya mūno.

4 Rīrīa Moridekai aamenyire ūrīa wothē gwekītwo, agītembūranga nguo ciake, akīihumba nguo ya ikūnia na akīihurīria mūhu, agīthī, agītuikanīria itūūra akīrīraga anīrīre mūno, na arī na ruo. **2** Aathiire o ngīnya kihingo-inī kīa mūcīi wa mūthamaki, tondū gūtīrī mūndū wetīkagīrio gūtoonya kūu thīinī ehumbīte nguo ya ikūnia. **3** Thīinī wa mabūrūrī mothe kūrīa marūa na watho wa mūthamaki wakinyaga kwagīaga na gūcakaya kūnene, na kwīhinga kūrīa irio, na kūrīra na kūgīrīka kūnene kūrī Ayahudi. Aingī ao magīkoma thī mehumbīte nguo cia ikūnia na mehūrīrie mūhu. **4** Hīndī īrīa ndungata cia Esiteri cia airītu na cia arūme iria ciarī hakūrē ciokire ikīmūhe ūhoru ūkonī Moridekai, Esiteri

nīathīnīkire mūno. Akīmūneanīra nguo ehumbe arute iyo ya ikūnia, no Moridekai akīrega gūciyoa. **5** Nake Esiteri agītūmanīra Hathaka, ūmwe wa ndungata iria ciarī hakūre cia mūthamaki, ūrīa waheetwo wīra wa kūmūtungatīra, akīmwatha athīi akamenye nī ūndū ūrīkū ūcio wathīinagīa Moridekai, na gītūmi kīaguo. **6** Nī ūndū ūcio Hathaka akiumagara, agīthī kūrī Moridekai kīhaaro-inī gīa itūūra rīu inene hau mbere ya kīhingo kīa mūciī wa mūthamaki. **7** Nake Moridekai akīmwīra maūndū marīa mothe maamūkorete, hamwe na mūigana wa mbeeca iria ciothe Hamani eeranīire kūrīha ciigwo kīgīna-inī kīa mūthamaki nīguo Ayahudi maniinwo biū. **8** Ningī akīmūnengera kobi ya marūa ma watho ūcio wa kūniinwo kwao, irīa yandīkitwo na ikahunjanīrio kūu Shushani, akamīonie Esiteri na amūtaarīrie ūhorō wayo, na akīmwīra aringīrīrie Esiteri athīi kūrī mūthamaki, akamūthaithe maiguīrwo tha, na aarīrīrie andū ake harī mūthamaki. **9** Nake Hathaka agīcooka, na akīmenyithia Esiteri ūrīa Moridekai oigīte. **10** Nake Esiteri akīmūtaarīria ūrīa ekwīra Moridekai, akīmwīra atīrī, **11** “Anene othe a mūthamaki, o na andū othe a mabūrūri marīa mūthamaki aathanaga nīmooī atī mūndū mūrūme kana mūndū-wa-nja o wothe ūrīa ūngītoonya harī mūthamaki hau nja ya na thīinī atetītwo, mūthamaki arī o watho ūmwe: naguo nī atī mūndū ūcio ooragwo. Kīgīrīrīria kīa ūndū kūūrāgwo no mūthamaki amūtambūrūkīrie rūthanju rwake rwa ūthamaki rwa thahabu. No rīrī, rīu matukū mīrongo itatū nīmathirīte kuuma rīrīa ndetītwo thīi kūrī mūthamaki.” **12** Rīrīa ciugo cia Esiteri cierīrwo Moridekai, **13** agītūmana macookio mamwīre atīrī, “Ndūgeciirie atī tondū ūrī thīinī wa nyūmba ya mūthamaki atī wee nowe wiki ūkaahonoka, nao Ayahudi othe maniinwo. **14** Nīgūkorwo ūngīaga kwaria ihinda ta rīrī, kīhonia na kūhonokio kwa Ayahudi nīikoima handū hangī, no wee na nyūmba ya thoguo no mūkaaniinwo. Ningī-rī, nūū ūūī kana wokire ūthamaki-inī nī ūndū wa ihinda ta rīrī?” **15** Nake Esiteri akīmeera macookerie Moridekai ūhorō, mamwīre atīrī, **16** “Thīi ūcookanīrīrie Ayahudi othe arīa maikaraga Shushani, na mwīhinge kūrīa irio nī ūndū wakwa. Mūtikaarīe kana mūnyue kahinda ka mīthenya itatū, ūtukū na mūthenya. Nīi na ndungata ciakwa cia airītu nītūkwiHINGA kūrīa irio hamwe na inyuī. Twarīkia gwīka ūguo-rī, nīngathīi kūrī mūthamaki, o na akorwo tīguo watho ugīte. Ingīkua-

rī, ndīgīkue.” **17** Nī ūndū ūcio Moridekai agīthīi na agīka ūrīa wothe Esiteri aamūtaarīte.

5 Mūthenya wa gatatū wakinya-rī, Esiteri akīhumba nguo ciake cia ūthamaki na akīrūgama nja ya na thīinī wa nyūmba ya ūthamaki, mbere ya nyūmba nene ya mūthamaki. Nake mūthamaki aikarīire gītī gīake kīa ūene nyūmba-inī iyo nene, ang’etheire itoonyero rīayo. **2** Rīrīa onire Esiteri, mūtumia wa mūthamaki arūngīi hau nja, akīmūkenera na akīmūtambūrūkīria rūthanju rwake rwa ūnene rwa thahabu rūrīa aanyiitīte. Nī ūndū ūcio Esiteri agīkuhīrīria, akīhutia mūthia waruo. **3** Nake mūthamaki akīmūūria atīrī, “Esiteri, mūtumia ūyū mūthamaki, ūbatairio nī kīi? Ihooya rīaku nī rīrīkū? O na wahooya ūheo nuthu ya kūrīa guothe thamakaga, nīūkūheo.” **4** Esiteri akīmūcookeria akīmwīra atīrī, “Mūthamaki angīona kwagīrīire, nīetikīre moke marī na Hamani ūmūthī iruga-inī rīrīa ngūrūgithīrie.” **5** Mūthamaki akiuga atīrī, “Gīrai Hamani o rīu, nīgeetha twīke o ūguo Esiteri orītīe.” Nī ūndū ūcio mūthamaki marī na Hamani magīthīi iruga-inī rīrīa Esiteri aahaarīrie. **6** Na rīrīa maanyuuaga ndibei-rī, mūthamaki akīūria Esiteri o ro rīngī atīrī, “Ihooya rīaku nī rīrīkū? Nīūkūhingīrio. Na nī kīi ūrooria ūheo? O na wahooya ūheo nuthu ya kūrīa guothe thamakaga-rī, nīūkūheo.” **7** Esiteri agīcookia atīrī, “Ūndū ūrīa ndīrooria, o na ihooya rīakwa nī rīrī: **8** Kūngīkorwo nīnjītikīrīkīte nī mūthamaki, na akorwo mūthamaki no etikīre ihooya rīakwa na aahingīrie ūrīa ndīrooria-rī, mūthamaki na Hamani nīmagooka rūciū iruga-inī rīrīa ngaamarūgithīria. Hīndī iyo nīguo ngaacookia kīūria kīa mūthamaki.” **9** Mūthenya ūcio Hamani nīoimire kūu akenete na agacanjāmūka ngoro. No hīndī irīa onire Moridekai hau kīhingo-inī kīa mūciī wa mūthamaki na akīona atī ndaramūrūgamīra kana akamwītīgīra, akīng’ūrīka mūno nī ūndū wa Moridekai. **10** No rīrī, Hamani nīerīgīrīrie gwīka ūndū, na akīinūka mūciī. Hamani agīta arata ake hamwe na mūtumia wake, Zereshu, **11** akīmarahīra ūhorō wa ūtonga wake mūingī, na arīū ake aingī, na njīra ciothe iria mūthamaki aamūtīite nacio, na ūrīa aamūtūgīrītīe gūkīra andū arīa angī maarī igweta na anene. **12** Hamani agīthīi na mbere kuuga atīrī, “O na to ūguo wiki, nīi no nīi nyiki Esiteri mūtumia wa mūthamaki egwītīte tūthīi na mūthamaki iruga-inī rīrīa ekūrūgithīte. Na nīanjītīte tūthīi na mūthamaki rūciū. **13** No maūndū macio mothe, matiratūma

njiganire ririra riothe ndirona Moridekai, Mūyahudi ūcio, aikarite kihingo-ini kia muci wamuthamaki.” 14 Zereshu mutumia wake mar na arata ake othe makimwira atiri, “Thondekithia muti wa gūcuuria mūdū wa buti mirongo mūgwanja na ithano kūraiha na igūrū, na ruci ruciini ūrooke ūrie mūthamaki etikire Moridekai acuurio hau muti-igūrū. Ūcooke ūthi mūr na mūthamaki iruga-ini ūri mūkenu.” Riciiria rūr niriakenirie Hamani, nake agithondekithia muti ūcio.

6 Na riri, ūtukū ūcio mūthamaki akūrwo nī toro; nī ūndū ūcio agiathana areherwo ibuku ririra rīandikitwo maūdū ma matukū ma tene, maandiko maria ma wathani wake, rīrehwo athomerwo. 2 Hakioneka handikitwo thīni wario atī Moridekai nīwe woimbūrīte Bigithana na Tereshu, anene eerī a mūthamaki arī marangagira kihingo, o acio maacirire kūruga Mūthamaki Ahasuerusu. 3 Mūthamaki akūria atiri, “Nī ūndū ūrikū Moridekai aatīrwo nago na nī ūnene ūrikū aaheirwo nī ūndū wa ūndū ūcio?” Ndongata ciake ikimūcookeria atiri, “Hatiri ūndū o na ūmwe eekirwo.” 4 Mūthamaki akūria atiri, “Nū ūri hau nja?” Hamani aakorirwo no hīndi aatoonya nja ya nyūmba ya mūthamaki nīguo aarie na mūthamaki ūhorō wa gūcuuria Moridekai muti-igūrū ūria aathondekithitie nī ūndū wake. 5 Ndongata ciake ikimūcookeria atiri, “Nī Hamani ūrūgamite nja.” Mūthamaki agiathana atiri, “Mwīre atoonye.” 6 Ririra Hamani aangirire, mūthamaki akimūria atiri, “Nī ūndū ūrikū ūngikwo mūdū ūria mūthamaki angienda gūtīithia?” Hīndi ūyo Hamani akīyūria na ngoro atiri, “Nū ūngi mūthamaki angienda gūtīithia tige nī?” 7 Nī ūndū ūcio agicookeria mūthamaki atiri, “Mūdū ūria mūthamaki angienda gūtīithia-rī, 8 nī wega wathane atī nguo ūria ndaaya ya ūthamaki ūria wee mūthamaki wanekira irehwo, ningi mbarathi ūria yanakuua mūthamaki ūria ūrikirwo tanji ya ūthamaki mutwe irehwo. 9 Ningi wītikiire nguo ūyo ndaaya, na mbarathi ūyo, cihokerwo mūdū ūmwe mutīku mūno wa anene a mūthamaki. Wītikiire ahumbe mūdū ūria mūthamaki angienda gūtīithia nguo ūyo, na amūtongorie athi akūitwo nī mbarathi ūyo kū njira-ini cia itūra riu inene, nake mūdū ūcio athi akianagirira arī mbere yake atiri, “Ū nīguo gwīkagwo mūdū ūria mūthamaki angienda gūtīithia.” 10 Mūthamaki agiatha Hamani, akimwira atiri, “Thi narua, woe nguo ūyo na mbarathi ūyo, na

wike Moridekai ūcio Mūyahudi o ūguo woiga, o ūcio ūikaraga hau kihingo-ini kia muci wamuthamaki. Ndūgatigirire ūndū o na ūmwe wa maūdū macio mothe wagaathirira mekwo.” 11 Nī ūndū ūcio Hamani akioya nguo ūyo na mbarathi ūyo. Akihumba Moridekai nguo, na akimūtongoria ahaicite mbarathi njira-ini cia itūra riu inene, akianagirira mbere yake atiri, “Ū nīguo gwīkagwo mūdū ūria mūthamaki angienda gūtīithia!” 12 Thuutha ūcio-rī, Moridekai agicooka kihingo-ini kia muci wamuthamaki. No Hamani akiguthūka gwake muci ayūrūtwo nī kieha, 13 akūria Zereshu mutumia wake na arata ake othe maūdū maria mothe maamūkorete. Andū arī maamūtaaraga, o na Zereshu mutumia wake, makimwira atiri, “Angikorwo Moridekai ūcio wambirira gūgūtooria nī wa kihumo kia Ayahudi-rī, ndūngmwtiiria, na titherū nūgūthira!” 14 Ihinda o ro riu maaragia nake, ndungata iria ciarī hakire cia mūthamaki igikinya, na igitwara Hamani na ihanya iruga-ini ririra Esiteri amarugithiire.

7 Nī ūndū ūcio mūthamaki na Hamani magithi kūrānira na Esiteri, mutumia wa mūthamaki, 2 ririra manyuuga ndibe mūthenya ūcio wa keerī, mūthamaki akūria Esiteri o rīngi atiri, “Esiteri, mutumia wa mūthamaki, ihooya riaku nī rīrikū? Nīkūhingirio. Na nī kī ūrooria ūheo? O na wahooya nuthu ya kūrīa guothe thamakaga, nīkūheo.” 3 Nake Esiteri mutumia wa mūthamaki akimūcookeria atiri, “Ingikorwo nīnjitikirikite nīwe, wee mūthamaki, na mūthamaki angiona kwagiriire-rī, ndahooya ndekwo ndūre muoyo, riu nīro ihooya riakwa. Ningi ndahooya atī andū akwa marekwo matūre muoyo. 4 Nī ūndū nī na andū akwa nītwendetio tūniinwo, na tūragwo na tūhukio. Atiri, korwo no kwendio twendetio tūgatuike ngombo cia arūme, na cia andū-a-nja, nī nīngirakirire tondū thīna ta ūcio ti mūiganu wa gūthīnia mūthamaki.” 5 Mūthamaki Ahasuerusu akūria Esiteri mutumia wa mūthamaki atiri, “Mūdū ūria ūngigeria gwika ūndū ta ūcio-rī, nū hihī? Arī ha?” 6 Esiteri akiuga atiri, “Mūtūthūri na thū itū nī Hamani ūyū mwaganu.” Hamani akīnyitwo nī kīmako kīnene arī hau mbere ya mūthamaki o na mutumia wake. 7 Nake mūthamaki agūkira arakarite mūno, agitiga kūnyua ndibe yake, agithi nakū mūgūnda-ini ūcio wa nyūmba ya ūthamaki. Nake Hamani amenya atī mūthamaki nīarikite gūtua ciira wake, agitigwo na thuutha ethaithanirire harī Esiteri

mütumia wa mūthamaki nīguo ndakooragwo. 8 Na rīrīa mūthamaki aacookaga nyūmba ya iruga kuuma mūgūnda-inī ūcio wa nyūmba ya ūthamaki, Hamani nake noguo aakorirwo akīngūithia gītī-inī harīa Esiteri aaikairīte. Nake mūthamaki akīgūthūka, akīūrīa atīrī, “Kaī angīnyiita mütumia wa mūthamaki na hinya o na tūrī nake gūkū nyūmba?” Mūthamaki akīrīkia kuuga ūguo, makīhumbīra Hamani ūthiū. 9 Nake Haribona, ndungata īmwe ya iria hakūre, arīa maatungatagīra mūthamaki, akiuga atīrī, “Mūtī wa gūcuuria andū wa buti mīrongo mūgwanja na ithano kūrāiha na igūrū ūrūgamītio nyūmba-inī ya Hamani. Araūthondekithīte nī ūndū wa Moridekai, ūrīa waririe ndeto cia gūteithia mūthamaki.” Mūthamaki akiuga atīrī, “Mūcuurie mūtī-inī ūcio!” 10 Nī ūndū ūcio magīcuuria Hamani mūtī-inī ūcio aathondekithīte nī ūndū wa Moridekai. Hīndī īyo mūthamaki agīthirwo nī marakara.

8 Mūthenya o ro ūcio, Mūthamaki Ahasuerusu akīhe mütumia wake Esiteri indo cia Hamani, ūcio thū ya Ayahudi. Nake Moridekai agīka mbere ya mūthamaki, nī ūndū Esiteri nīoigīte ūrīa maatarainie. 2 Mūthamaki akīruta gīcūhī kīa mūhūūri wake kīrīa aatunyīte Hamani, na agīkīhe Moridekai. Nake Esiteri agītua Moridekai mūrūgamīrīri wa indo cia Hamani. 3 Esiteri agīthaita mūthamaki o rīngī, akīngūithagia magūrū-inī make akīrīraga. Akīmūhooya aniine mūbango ūcio mūūru wa Hamani ūcio Mūagagi, ūrīa aaciirīre wa gūkīrīra Ayahudi. 4 Hīndī īyo mūthamaki agītambūrūkīria Esiteri rūthanju rwa thahabu rwa ūthamaki, nake Esiteri agīkīra akīrūgama mbere yake. 5 Akīra mūthamaki atīrī, “Mūthamaki angīona kwagīrīre, na ngorwo nīnjītikīrīkīte nīwe na one ūndū ūcio nīguo wagīrīre nī gwīkwo, na akorwo nī akenetio nī nī-rī, nīetikīre kwandīkithia watho wa kūgarūra marūa marīa maatumītwo nī Hamani mūrū wa Hamedatha, ūcio Mūagagi, ūrīa aaciirīre na akīandīkithia nīguo aniinithie Ayahudi mabūrūri-inī marīa mothe mūthamaki athamakaga. 6 Nī ūndū-rī, ingīhota atīa gūkīrīrīria ngīonaga ngero rīra ikūgerwo andū akwa? Ingīhota atīa gūkīrīrīria kuona andū a nyūmba yakwa makīniinwo?” 7 Mūthamaki Ahasuerusu agīcookeria Esiteri mütumia wa mūthamaki na Moridekai ūrīa Mūyahudi atīrī, “Nī ūndū Hamani nīaciirīre kūragīthia Ayahudi, indo ciake nīndīciheete Esiteri, na nī mamūcuurīte mūtīgūrū. 8 Na rīrī, andīkithīai uuge ūngī na rīitwa rīa

mūthamaki wa gūteithia Ayahudi ta ūrīa mūkuona kwagīrīre, na mūhūūre marūa macio mūhūūri na gīcūhī kīa mūthamaki, nī ūndū gūtīrī marūa mandīkitwo na rīitwa rīa mūthamaki na makahūūrwo mūhūūri wa gīcūhī gīake mangīgarūrwo.” 9 O rīmwe aandīki-marūa a ūthamaki magīttwo, mūthenya wa mīrongo rīrī na ithatū, mweri-inī wa gatatū, mweri wa Sivani. Makīandīka watho wothe wa Moridekai kūrī Ayahudi na anene a mūthamaki, na abarūthi, na andū arīa maarī igweta a mabūrūri 127 matambūrūkīte kuuma būrūri wa Ahīndī ngīnya būrūri wa Kushi. Mawatho macio maandīkirwo na mwandīkīre wa o būrūri na rūthiomi rwa a andū, o na kūrī Ayahudi na mwandīkīre na rūthiomi rwao. 10 Moridekai nīandīkithirie marūa na rīitwa rīa Mūthamaki Ahasuerusu, makīhūūrwo mūhūūri wa gīcūhī kīa mūthamaki, na akīmatūma na andū arīa maathīiaga mahaicīte mbarathi, o arīa maahaicaga mbarathi iria ciarī ihenya, nacio ciaciarītwo nī mbarathi cia mūthamaki. 11 Itua rīu rīa mūthamaki rīgītīkīria Ayahudi a matūūra mothe marīa manene kīhooito gīa kūngana megīfīre; maniine, na moorage, na mahukie mbūtū o ciothe cia rūruka o ruothe kana būrūri ūrīa ūngīmatharīkīra, o hamwe na andū-anja na ciana ciao; na matahe indo cia thū ciao. 12 Mūthenya ūrīa wamūrīrwo wa Ayahudi gwīka ūguo mabūrūri-inī mothe ma Mūthamaki Ahasuerusu warī mūthenya wa ikūmi na itatū mweri wa ikūmi na rīrī, nago nī mweri wa Adari. 13 Kobi ya marūa macio ma itua rīu yarī iheanwo rīrī watho wa kūrūmīrīrwo mabūrūri-inī mothe, na itua rīu rīmenyithio andū a ndūrīrī ciothe, nīguo Ayahudi mehaarīre mūthenya ūcio merīhīrie harī thū ciao. 14 Atwari acio a marūa, mahaicīte mbarathi cia mūthamaki, magīthī na ihenya nikūhīkwo nī watho wa mūthamaki. Narīo itua rīu nīrīaheanirwo kūu nyūmba-inī ya mūthamaki kūu Shushani. 15 Moridekai oimire mbere ya mūthamaki ekīrīte nguo cia ūthamaki cia rangī wa bururu na rangī mwerū, na arī na tanji nene ya thahabu mūtwe, na akehumba nguo ndaaya ya rangī wa ndathi ya gatani rīra njega. Nao andū a itūūra rīa Shushani magīkūngūira itua rīu marī na gīkeno. 16 Kūrī Ayahudi rīu rīarī ihinda rīa gūkena, na kūigua wega na gūcanjamūka o na gūtīka. 17 Thīnī wa būrūri o wothe o na thīnī wa itūūra inene o rīothe, kūrīa guothe itua rīu rīa mūthamaki rīatwarirwo, Ayahudi nīmagīre na gīkeno na magīcanjamūka, makīruga

maruga magikungũira. Na andũ aingĩ a ndũrĩrĩ ingĩ makĩgarũra magĩtũta Ayahudi tondũ nĩmanyiitĩtwo nĩ guoya wa gwĩtigĩra Ayahudi.

9 Kũrĩ mũthenya wa ikũmi na itatũ mweri wa ikũmi na ĩrĩ, nĩguo mweri wa Adari, nĩrĩo itua rĩrĩa riathanĩtwo nĩ mũthamaki, rĩarĩ rĩhingio. Mũthenya ũcio, thũ cia Ayahudi nĩcierĩgĩrĩre kũmahoota, no rĩrĩ, gũkĩgarũrũkana, nao Ayahudi makĩgĩa na hinya gũkĩra arĩa maamathũire. **2** Ayahudi nĩmecookanĩrĩrie matũũra-inĩ mao manene mabũrũri-inĩ mothe ma Mũthamaki Ahasuerusu, nĩgeetha matharĩkĩre acio mendaga kũmaniina. Gũtirĩ mũndũ ũngĩahotire kũmeetiiria, nĩ ũndũ ndũrĩrĩ acio ingĩ ciothe nĩciametigĩrĩre. **3** Nao andũ othe arĩa maarĩ igweta a mabũrũri macio, na anene a mũthamaki, na abarũthi, na arĩa mateithagĩrĩria mũthamaki gwathana magĩteithia Ayahudi, nĩ ũndũ nĩmanyiitĩtwo nĩ guoya wa gwĩtigĩra Moridekai. **4** Moridekai aarĩ mũndũ woĩkaine wega kũu nyũmba-inĩ ya ũthamaki; nayo ngumo yake ikĩhunja mabũrũri-inĩ macio mothe, nake agĩkĩrĩrĩa kũgĩa na hinya. **5** Ayahudi makĩhũũra thũ ciao ciothe na hiũ cia njora, magĩciũraga magĩciniina, na magĩka thũ ciao, o icio ciamathũire, o ũrĩa wothe mangĩendire gũciika. **6** Nyũmba-inĩ ya mũthamaki kũu Shushani, Ayahudi nĩmooragire na makĩniina andũ magana matano. **7** Ningĩ nĩmooragire Parishandatha, na Dalifoni, na Asipatha, **8** na Poratha, na Adalia, na Aridatha, **9** na Parimashata, na Arisai, na Aridai, na Vaizatha, **10** na nĩo ariũ ikũmi a Hamani mũrũ wa Hamedatha, ũrĩa warĩ thũ ya Ayahudi. No matiigana gũtaha indo ciao. **11** Mũigana wa andũ arĩa mooragĩrwo nyũmba-inĩ ya mũthamaki kũu Shushani nĩwakinyĩrio mũthamaki mũthenya o ro ũcio. **12** Nake mũthamaki akĩra Esiteri mũtũmia wa mũthamaki atĩrĩ, “Ayahudi nĩmoragĩte na makaniina andũ magana matano o na ariũ ikũmi a Hamani thĩinĩ wa nyũmba ya ũthamaki kũu gĩkaro kĩrĩa kĩrigĩre gĩa Shushani. Hihi mekite atĩa mabũrũri-inĩ marĩa mangĩ ma mũthamaki? Atĩrĩrĩ, ihooya riaku nĩ rĩrĩkũ? Nĩũkũhingĩrio. Na nĩ ũndũ ũrĩkũ ũrooria ũheo? O nago ũndũ ũcio nĩũkũheo.” **13** Esiteri agĩcookia atĩrĩ, “Mũthamaki angĩona kwagĩrĩre-rĩ, itĩkĩria Ayahudi arĩa marĩ Shushani makaahingia itua rĩrĩrĩ o na rũciũ, na ũreke ciimba cia ariũ ikũmi a Hamani igaacuurio mĩtĩ-igũrũ.” **14** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki agĩathana gwĩkwo ũguo. Itua rikĩhĩtũkio

kũu Shushani, nao magĩcuuria ciimba cia ariũ acio ikũmi a Hamani mĩtĩ-igũrũ. **15** Ayahudi arĩa maarĩ kũu Shushani magĩcookanĩrĩra hamwe mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa Adari, nao makĩũraga andũ magana matatũ kũu Shushani. No matiigana gũtaha indo ciao. **16** O mahinda macio-rĩ, Ayahudi arĩa angĩ maatigaire mabũrũri-inĩ marĩa mũthamaki ũcio aathamakaga o nao makĩũngana hamwe nĩguo meegĩtĩre, na meeyũkĩrĩrie harĩ thũ ciao. Makĩũraga andũ ngiri mĩrongo mũgwanja na ithano cia thũ ciao, no matiigana gũtaha indo ciao. **17** ũndũ ũcio wekĩkire kũrĩ mũthenya wa ikũmi na itatũ mweri-inĩ wa Adari, na kũrĩ mũthenya wa ikũmi na ĩna makĩhurũka, na makĩũtua mũthenya wa ndĩa na wa gĩkeno. **18** Na rĩrĩ, Ayahudi arĩa maarĩ Shushani, nĩmonganĩte mũthenya wa ikũmi na itatũ na wa ikũmi na ĩna, nago mũthenya wa ikũmi na ĩtano makĩhurũka na makĩũtua mũthenya wa ndĩa na wa gĩkeno. **19** ũndũ ũcio nĩguo ũtũmaga Ayahudi arĩa maatũũraga tũtũũra-inĩ marũmie mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa Adari, ũrĩ mũthenya wa gĩkeno na wa ndĩa, na mũthenya wa kũheana iheo harĩ mũndũ na ũrĩa ũngĩ. **20** Moridekai nĩandĩkire maũndũ macio, na agĩtũmĩra Ayahudi othe marĩa kũndũ guothe mabũrũri-inĩ ma Mũthamaki Ahasuerusu, marĩa maarĩ gũkuhĩ na marĩa maarĩ kũraya, **21** nĩguo makũngũyagĩre mũthenya wa ikũmi na ĩna, na wa ikũmi na ĩtano wa mweri wa Adari o mwaka, **22** arĩ rĩo ihinda rĩrĩa Ayahudi meeyũkĩrĩrie kũrĩ thũ ciao, o na arĩ guo mweri ũrĩa kĩa kĩa gĩatuũkire gĩkeno, namo macakaya mao magĩtuũka mũthenya wa gũkũngũiya. Aamandĩkĩre marũmagie mũthenya ĩyo ĩrĩ mũthenya ya ndĩa na ya gĩkeno, na ya kũheana iheo cia irio harĩ mũndũ na ũrĩa ũngĩ, na ya kũhe athĩni iheo. **23** Nĩ ũndũ ũcio Ayahudi magĩtĩkĩra gũthĩ na mbere na gũkũngũira ũguo maambĩrĩrie, magekaga ũrĩa Moridekai aamandĩkĩre. **24** Nĩgũkorwo Hamani mũrũ wa Hamedatha, ũrĩa Mũagagi, o we thũ ya Ayahudi othe, nĩathugundĩte gũũkĩrĩra Ayahudi amaniine, na agĩcuuka puri (ũguo nĩ kuuga agĩcuuka mĩtĩ) nĩguo monũhwo na maniiinwo. **25** No rĩrĩa ũndũ ũcio wa hito wamenyekire nĩ mũthamaki, akĩruta watho mwandĩke wa kuuga atĩ ũũru ũcio Hamani aathugundiire Ayahudi ũmũcookerere we mwene, o na atĩ we na ariũ ake macuurio mĩtĩ-igũrũ. **26** (Nĩ ũndũ ũcio mũthenya ĩyo ĩgĩtwo Purimu kuumana na rĩitwa rĩu Puri.) Nĩ ũndũ wa maũndũ mothe marĩa maandĩkitwo marĩa-inĩ macio, na nĩ ũndũ

wa ūrĩa meyoneire na nĩ ūndũ wa maũndũ marĩa maamakorire, 27 Ayahudi magĩtua kũgĩe mũtugo wa kũrũmĩrĩwo, nĩguo o ene, na njiaro ciao, na arĩa othe mangĩtũũrania nao, marũmagie mũthenya ĩyo yeerĩ o mwaka mategũtũĩrĩria, na njĩra ĩria kwandĩkitwo, na mahinda marĩa maatuĩtwo. 28 Mũthenya ĩyo ĩtuĩke ya kũririkanagwo na ĩmenyagĩrĩrwo nĩ njiarwa ciothe na nyũmba ciothe, na mabũrũri-inĩ mothe na matũũra-inĩ manene mothe. Na mũthenya ĩyo ya Purimu ndĩkanaage gũkũngũrwo nĩ Ayahudi, o na kana kũririkano kĩayo kĩage njiaro-inĩ ciao. 29 Nĩ ūndũ ūcio Esiteri, mũtumia wa mũthamaki, mwarĩ wa Abihaili, marĩ na Moridekai ūrĩa Mũyahudi, makĩandĩka marĩ na ũhoti wothe ūrĩa maarĩ naguo, nĩguo mekĩre marũa macio ma keerĩ meegĩ Purimu hinya. 30 Nake Moridekai agĩtũmĩra Ayahudi othe arĩa maarĩ mabũrũri-inĩ 127 ma ũthamaki wa Ahasuerusu marũa, marĩ ciugo cia kũmeciiria wega na kũmoomĩrĩria, 31 nĩgeetha marũmagie mũthenya ĩyo ya Purimu mahinda marĩa matuĩtwo, o ta ūrĩa Moridekai ūrĩa Mũyahudi marĩ na Esiteri, mũtumia wa mũthamaki maamatuĩrĩre, na o ta ūrĩa meetuĩrĩre o ene, hamwe na njiaro ciao, ũhoru wĩgĩ mahinda mao ma kwĩhinga kũrĩa irio na gũcakaya. 32 Itua rĩu rĩa kũrũmĩrĩrwo rĩa Esiteri nĩrĩekĩrĩre mawatho macio maakonĩ Purimu hinya, naguo watho ūcio ũkĩandĩkwo mabuku-inĩ ma kũririkano.

10 Na rĩrĩ, Mũthamaki Ahasuerusu nĩeetagia igooti mabũrũri marĩa mothe aathanaga, o nginya icigĩrĩra ciakuo cia kũraya. 2 Ha ũhoru wa ciiko ciake cia hinya na ũhoti, hamwe na ũhoru wothe wa ũnene wa Moridekai, nginya harĩa mũthamaki aamũnenehetie-rĩ, githĩ ti mwandĩke mabuku-inĩ ma maũndũ ma athamaki a Media na Perisia? 3 Moridekai ūrĩa Mũyahudi aarĩ wa keerĩ wathani-inĩ kuuma he Mũthamaki Ahasuerusu, na nĩeetikĩrĩtuo nĩ Ayahudi ta mũnene wao, na agatĩka mũno kũrĩ Ayahudi ao aingĩ, tondũ aacaragĩria andũ ake maũndũ mega, na akaarĩrĩria kũgaacĩra kwa Ayahudi othe.

Ayubu

1 Būrūri-inĩ wa Uzu nĩ kwarĩ mündũ watũire kuo wetagwo Ayubu. Mündũ ũcio ndaarĩ ũcuuke ningĩ aarĩ mündũ mūrūngĩrũru; nĩetigĩrĩte Ngai na agatheemaga maũndũ marĩa mooru. **2** Ayubu aarĩ na ariũ mūgwanja na airĩtu atatũ, **3** ningĩ nĩ aarĩ na ng'ondũ 7,000, na ngamĩra 3,000, na ndegwa cia kũigana kuohwo macooki 500, na ndigiri 500, na nĩ aarĩ na ndungata nyingĩ mũno. Nĩwe warĩ mündũ ũria mũnene mũno kũrĩ andũ arĩa angĩ othe a mwena wa Irathĩro. **4** Ariũ ake nĩmagĩaga na iruga o mündũ riita riake gwake mũciĩ, na nĩmetaga aarĩ a nyina acio atatũ nĩguo marĩĩanĩre na manyuuanĩre nao. **5** Na matukũ ma maruga maathira, Ayubu nĩamatũmanagĩra moke nĩguo amatherie. Nĩokagĩra rũciĩnĩ tene akaruta igongona rĩa njino nĩ ũndũ wa o ũmwe wao, tondũ eeciiragia atĩrĩ, “No gũkorwo ciana ciakwa nĩciĩhitie ikaruma Ngai na ngoro.” ũcio nĩguo warĩ mūtũgo wa Ayubu wa mahinda mothe. **6** Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe araike nĩmathiire kūrũgama mbere ya Jehova, na Shaitani o nake agĩthiĩ hamwe nao. **7** Nake Jehova akĩũria Shaitani atĩrĩ, “Uuma kũ?” Nake Shaitani agĩcookeria Jehova atĩrĩ, “Nyuma kũriũnga thĩ, o na gũcangacanga kuo kũndũ na kũndũ.” **8** Ningĩ Jehova akĩũria Shaitani atĩrĩ, “Nĩũcũuranĩtie ũhoru wa ndungata yakwa Ayubu? ũkoona atĩ kũu thĩ gũtirĩ mündũ ũngĩ ũhaana take; ndarĩ ũcuuke na nĩmūrūngĩrũru, mündũ mwĩtigĩri-Ngai na ũtheemaga maũndũ marĩa mooru?” **9** Shaitani agĩcookia atĩrĩ, “Kaĩ Ayubu agĩtigagĩra Ngai o ro ũguo tũhũ? **10** Githĩ wee ndũmũirigiĩre na ũkamũrigiĩcĩria hamwe na nyũmba yake, o hamwe na maũndũ make mothe? Nĩũrathimĩte wĩra wa moko make, nĩ ũndũ ũcio ũhiũ wake na ndũũru ciake ciyũrĩte bũrũri wothe. **11** No rĩrĩ, ta tambũrũkia guoko gwaku ũhutie indo ciothe iria arĩ nacio, na ti-itherũ ndarĩ hĩndĩ ategũkũruma o ũthiũ-inĩ waku.” **12** Jehova akĩra Shaitani atĩrĩ, “No wega, indo ciothe iria arĩ nacio nĩndaciiga moko-inĩ maku, nowe mwene ndũkanamũhutie.” Nake Shaitani akiuma hau mbere ya Jehova. **13** Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe hĩndĩ irĩa ariũ na aarĩ a Ayubu maarĩaga na makanyua ndibei kwa mũrũ wa nyina wao ũria mũkũrũ-rĩ, **14** mũkinyia-ũhoru agĩkora Ayubu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndegwa nĩkũrĩma ikũrĩmaga na mĩraũ, nacio ndigiri ikũrĩaga o hau hakuhi, **15** nao andũ a Sabea macitharĩkĩra na macitaha.

Ndungata nacio maciũraga na rũhiũ rwa njora, na no nĩ nyiki ndahonoka, ndagũka gũkũrehere ũhoru!” **16** O akĩaragia-rĩ, mũkinyia-ũhoru ũngĩ agĩũka, akiuga atĩrĩ, “Mwaki wa Ngai uumire na igũrũ na wacina ng'ondũ o na ndungata waniina biũ; no nĩ nyiki ndahonoka, ndagũka gũkũrehere ũhoru!” **17** O akĩaragia-rĩ, mũkinyia-ũhoru ũngĩ agĩũka, akiuga atĩrĩ, “Akalidei meyũmba mbũtũ ithatũ, maatharĩkĩra ngamĩra ciaku na macitaha, maathĩ nacio. Ndungata nacio maciũraga na rũhiũ rwa njora; na no nĩ nyiki ndahonoka, ndagũka gũkũrehere ũhoru!” **18** O akĩaragia-rĩ, mũkinyia-ũhoru o ũngĩ agĩũka, akiuga atĩrĩ, “Ariũ na aarĩ aku mekũrĩaga, makĩnyuuaga ndibei kwa mũrũ wa nyina wao ũria mũkũrũ; **19** na rĩrĩ, o hĩndĩ ũyo rũhuho rũnene rwahurutana ruumĩte werũ-inĩ, na ruo rwahũũra nyũmba ũyo koine ciayo inya, yamomoka, yamagwĩra maakua; na no nĩ nyiki ndahonoka, ndagũka gũkũrehere ũhoru!” **20** Nake Ayubu aigua-ũhoru ũcio, akĩrũgama, agĩtembũranga nguoyake ya igũrũ, na akĩenjwo mũtwe. Agĩcooka akĩgũithia thĩ, akĩhooya Ngai, **21** akiuga atĩrĩ: “Ndoimire nda ya maitũ ndĩ njaga, na ngoima thĩ ĩno ndĩ njaga. Nĩ Jehova waheanire, na nĩ Jehova wacookera: rĩitwa rĩa Jehova rĩrogocwo.” **22** Thĩĩnĩ wa maũndũ macio mothe-rĩ, Ayubu ndaigana kwĩhia na ũndũ wa gũtũra Ngai mahĩtia.

2 Ningĩ nĩ kwarĩ mũthenya ũngĩ araike maathĩre kūrũgama mbere ya Jehova, na Shaitani o nake agĩthiĩ hamwe nao kūrũgama mbere yake. **2** Nake Jehova akĩũria Shaitani atĩrĩ, “Uuma kũ?” Nake Shaitani agĩcookeria Jehova atĩrĩ, “Nyuma kũriũnga thĩ o na gũcangacanga kuo kũndũ na kũndũ.” **3** Ningĩ Jehova akĩũria Shaitani atĩrĩ, “Nĩũcũuranĩtie ũhoru wa ndungata yakwa Ayubu? ũkoona atĩ kũu thĩ gũtirĩ mündũ ũhaana take; ndarĩ ũcuuke na nĩ mūrūngĩrũru, mündũ mwĩtigĩri-Ngai na ũtheemaga maũndũ marĩa mooru. Ningĩ no arũmĩtie wĩhokeku wake, o na gũtũka nĩwaningĩrĩrie ndĩmwanange hatarĩ gitũmi.” **4** Nake Shaitani agĩcookeria Jehova, akiuga atĩrĩ, “Gĩkonde kĩrĩhagwo na gĩkonde! Mündũ no arute indo ciake ciothe nĩguo ahonokie muoyo wake. **5** No rĩrĩ, ta tambũrũkia guoko gwaku ũhutie mahĩndĩ na nyama cia mwĩrĩ wake, na ti-itherũ ndarĩ hĩndĩ ategũkũruma o ũthiũ-inĩ waku.” **6** Nake Jehova akĩra Shaitani atĩrĩ, “No wega, rĩu arĩ moko-inĩ maku; no ndũkahutie muoyo wake.” **7** Nĩ ũndũ ũcio Shaitani akiuma hau mbere ya Jehova, akĩnyamaria Ayubu

na ironda ciarĩ na ruo mũno kuuma makinya ma magũrũ make nginya mũtwe. **8** Nake Ayubu akĩoya gacere ka nyũngũ ethũage nako, agĩkara thĩ harĩa haitagwo mũhu. **9** Nake mũtumia wake akĩmũũria atĩrĩ, “Anga no ũrũmitie wĩhokeku waku o na rĩu? Ruma Ngai wĩkuĩre!” **10** Nake Ayubu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Wee ũraaria ta mũndũ-wa-nja mũkĩngu. Kaĩ turĩkĩamũkagĩra o maũndũ mega kuuma kũrĩ Ngai, na tũtĩamũkĩre mathĩna?” Thĩĩnĩ wa maũndũ macio mothe-rĩ, Ayubu ndaigana kwĩhia thĩĩnĩ wa mĩario yake. **11** Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩrĩa arata atatũ a Ayubu, nĩo Elifazu ũria Mũtemaani, na Bilidadi ũria Mũshuhi, na Zofaru ũria Mũnaamathi, maaiguire mathĩna marĩa mothe maakorete Ayubu-rĩ, makĩgĩa gĩathĩ, makiyuma o mũndũ gwake na magĩcemanĩa nĩguo mathĩĩ makamũcakaithie o makĩmũhooreragia. **12** Rĩrĩa maamuonire marĩ o haraaya-rĩ, makĩrigwo nĩwe nĩ ũria aahaanaga; makĩambĩrĩria kũrĩra maanĩrĩre, na magĩtembũranga nguo ciao, o na makĩthũrĩria rũkũngũ mũtwe. **13** Ningĩ magĩcooka magũikara thĩ hamwe nake matukũ mũgwanja, mũthenya na ũtukũ, na gũtĩrĩ mũndũ wamwaragĩria kiugo o na kĩmwe, nĩgũkorwo nĩmoonire atĩ kũnyamarĩka gwake kwari kũnene mũno.

3 Thuutha wa matukũ macio, Ayubu agĩtumũria kanua, akĩruma mũthenya ũria aaciarirwo. **2** Akiyuga atĩrĩ: **3** “Mũthenya ũria nĩ ndaciarirwo ũroora, o na ũtukũ ũcio kwerirwo atĩrĩ, ‘Mũtumia nĩaciara mwana wa kahĩ!’ **4** Mũthenya ũcio-rĩ, ũrotuĩka o nduma; Ngai arĩ igũrũ aroaga kũũrũmbũiya; mũthenya ũcio ũroaga gũthererwo nĩ ũtheri. **5** Mũthenya ũcio ũrokĩnyĩitĩrwo nĩ nduma nene na kĩĩruru gĩa gĩkuũ; ũrohumbĩrwo nĩ itu; nduma ĩrotooria ũtheri waguo. **6** ũtukũ ũcio-rĩ, ũronyĩitwo nĩ nduma ndumanu; ũroaga gũtaranĩrio na mũthenya ĩrĩa ĩngĩ ya mwaka, o na kana ũtarwo harĩ mweri o na ũrĩkũ. **7** ũtukũ ũcio ũrothaata; o na gũtikanoigwo ngemi ũtukũ ũcio. **8** Arĩa marumaga mũthenya marorumũ mũthenya ũcio, o acio moĩ kwarahũra nyamũ ĩrĩa ĩtagwo Leviathani. **9** Njata ciagua cia rũciĩnĩ irotuĩka nduma; ũroeterera ũtheri na wage kũwona, o na ũroaga kuona ruoro rũgĩtema, **10** nĩ ũndũ ndũigana kũhinga mĩrango ya nda ya maitũ, na ndũigana kũgĩrĩrĩria maito makwa kuona thĩina. **11** “Ndaagire gũkua ngĩciarwo nĩkĩ? Ndaagire gũkua ngiuma nda nĩkĩ? **12** Ndaamũkĩrĩrwo maru-inĩ nĩkĩ? Ndaamũkĩrĩrwo nyondo-inĩ atĩ nĩguo nyongithio nĩkĩ? **13** Nĩgũkorwo rĩu ĩngĩkomete ndĩ na

thayũ; rĩu ĩngĩrĩ toro hurũkĩte **14** hamwe na athamaki na aheani kĩrĩra a gũkũ thĩ arĩa meeyakĩire kũndũ kũrĩa kwanangĩku rĩngĩ, **15** o hamwe na aathani arĩa maarĩ na thahabu, o arĩa maiyũrĩtie nyũmba ciao betha. **16** Ningĩ-rĩ, nĩ kĩ kĩagĩrĩrie thikwo tũri-inĩ ta kĩhuno o na kana ta gakenge karĩa gatoonire ũtheri wa rĩua? **17** Kũu andũ arĩa aaganu nĩmatigĩte kũnyamarĩka, na kũu arĩa anogu nĩmahurũkĩte. **18** Kũu-rĩ, mĩgwate o nayo nĩkenagĩra kwaraha kwayo; nĩtĩgĩte kũigua kĩgũthũko kĩa nyabaara ya ngombo. **19** Andũ arĩa anini na arĩa anene othe marĩ kuo, nayo ngombo nĩrekereirio kuuma kũrĩ mũmĩathi. **20** “Nĩ kĩ gĩtũmaga andũ arĩa marĩ na mĩnyamaro maheo ũtheri, nguo muoyo ũkaheo arĩa marĩ na ruo rwa ngoro, **21** o acio meriragĩria gĩkuũ na gĩtingĩũka, o arĩa magĩcaragia gũkĩra kĩndũ kĩa goro kĩrĩa kĩhithe, **22** acio maiyũragwo nĩ gĩkeno magakena maakinya mbĩrĩra? **23** Nĩ kĩ gĩtũmaga muoyo ũheo mũndũ ũũrĩte njĩra, o ũcio mũhingĩrĩrie nĩ Ngai? **24** Nĩ ũndũ handũ ha ndĩe irio, no kuumwo nyumagwo nĩ ngoro; nakuo gũcaaya gwakwa gũtĩkaga ta maaĩ. **25** ũndũ ũria ndeetigagĩra nĩũngorete; ũndũ ũria wamakagia mũno nĩguo ũnginyĩrĩre. **26** Ndionaga thayũ, o na kana ngahoorera; ndionaga ũhurũko, no mĩnyamaro.”

4 Nake Elifazu ũria Mũtemaani agĩcookia, akĩmũũria atĩrĩ: **2** “Mũndũ angĩgeria gũkũgwetera koigo kamwe-rĩ, hihi wamũkĩrĩrĩria? No rĩrĩ, nũũ ũngĩhota kwĩgĩrĩrĩria kwaria? **3** Ririkana ũria wanataara andũ aingĩ, na ũria wanekĩra moko marĩa maregeru hinya. **4** Ciugo ciaku cianatiĩrĩria arĩa manahĩngwo makenda kũgũa; nĩwe wanekĩra maru marĩa magondoku hinya. **5** No rĩu-rĩ, nĩũkoretwo nĩ thĩina, nawe ũkoorwo nĩ hinya; ũhũũrĩtwo, nawe ũkanyĩitwo nĩ kĩmako. **6** Githĩ wĩtigĩri Ngai waku tiguu wagĩrĩrwo gũtuĩka ũũmĩrĩru waku, nayo mũthĩre yaku ĩtarĩ ũcuuke-rĩ, githĩ tiyo mwĩhoko waku? **7** “Ta wĩcũũranie atĩrĩ: Nĩ mũndũ ũrĩkũ wanathĩnĩka atekĩte ũũru? Nĩ kũ andũ arĩa arũngĩrĩru marĩ manĩinwo? **8** Nĩ ũria nyonete-rĩ, nĩ atĩ andũ arĩa marĩmaga ũũru, na arĩa mahaandaga thĩina-rĩ, maũndũ macio no mo magethaga. **9** Manangagwo nĩ mĩhũmũ ya Ngai; makaniinwo nĩ kihuhũkanio kĩa marakara make. **10** Mĩrũũthi no ĩrume na ĩrarama, no magego ma mĩrũũthi ĩyo mĩnene nĩmakoinangwo. **11** Mũrũũthi nĩũkuaga nĩ kwaga gĩa kũguĩma, nacio ciana cia mũrũũthi wa mũgoma ikahurunjũka. **12** “Nĩ kũrĩ kohoro karanginyĩre na hitho, namo matũ makwa marakaigua gakĩhehanwo. **13** ũtukũ ngĩcũũrania

ũhoro wa cioneki cia kũmakania, ũtukũ rĩrĩa andũ makoragwo marĩ toro mũnene, **14** ngĩnyitwo nĩ guoya na kũinaina, namo mahĩndĩ makwa mothe magĩthingitha. **15** O hĩndĩ ĩyo roho ũraahĩtũkĩra o ũthĩũ-inĩ wakwa, nacio njuĩrĩ cia mwĩrĩ wakwa irambarara. **16** Roho ũcio ũrarũgama, no ndinahota kũmenya ũrĩa ũratariĩ. Mbere yakwa hararũgama mũhianĩre wa kĩndũ, ndĩracooka ndĩraigua gũkĩario na miheehũ gũkĩurio atĩrĩ, **17** 'Mũndũ wa gũkua-rĩ, aahota gũtuũka mũthingu gũkĩra Ngai? Mũndũ aahota gũtuũka mũtheru gũkĩra Mũmũũmbi? **18** Angĩkorwo Ngai ndangihota kwĩhoka ndungata ciake-rĩ, na angĩkorwo nĩonaga araike ake marĩ na mahĩtia-rĩ, **19** githĩ to oone mahĩtia maingĩ mũno ma andũ arĩa matũũraga nyũmba cia ndoro, acio mũthingi yao ĩrĩ rũkũngũ-inĩ, acio mamemendaagwo na ihenya gũkĩra kũhuruta! **20** Kuuma rũciĩnĩ nginya hwaĩ-inĩ moinangagwo tũcunjĩ; magathira tene na tene matekũrũmbũyo. **21** Githĩ mikanda ya hema yao ndĩmunyũrĩtwo, nĩguo makue matarĩ na ũũgi?'

5 "Wenda gwĩtana, ĩtana, no rĩrĩ, nũũ ũngĩgwĩtika? Nĩ ũrĩkũ wa arĩa atheru ũngũũrĩa kũrĩ we? **2** Rũng'athio rũũragaga kĩrimũ, naguo ũuru ũkooraga mũndũ ũrĩa mũkũũgu. **3** Nĩ mwene nĩnyonete kĩrimũ gĩkĩgĩa na mĩri, no-o rĩmwe nyũmba yakĩo ikĩrumwo. **4** Ciana ciake nĩraihanĩrĩrie na ũgitĩri, ihatĩrĩrio igooti-inĩ itarĩ na mũndũ wa gũciciĩrĩrĩa. **5** ũrĩa mũhũtu arĩaga magetha make, amoyaga o na marĩ mũigua-inĩ, nao arĩa anyootu makahũmagĩra ũtonga wao. **6** Nĩgũkorwo hatĩka ndĩkunũkaga kuuma thĩ, kana thĩĩna ũkamera tĩri-inĩ. **7** No rĩrĩ, mũndũ aciaragwo arĩ wa kuonaga thĩĩna, o ta ũrĩa na ma thandĩ cia mwaki irathũkaga na igũrũ. **8** "No rĩrĩ, korwo nĩ nĩ ingĩthaitha Mũrungu; ingĩneana ciira wakwa kũrĩ we. **9** We ekaga maũndũ ma magegania marĩa mataangĩmenyeka, na akaringa ciama itangĩtarĩka. **10** Nĩwe uuragĩria thĩ mbura; na nĩwe ũrehagĩra bũrũri maaĩ. **11** Arĩa menyihagia nĩwe ũmatũũgagĩria, nao arĩa marĩ na kĩaha moyagwo na igũrũ makagitĩrwo. **12** Nĩwe ũthaatagia mĩbango ya arĩa marĩ waara, nĩgeetha moko mao matikagĩe na ũhootani. **13** Nĩanyiitaga arĩa oogĩ waara-inĩ wao, namo mathugunda ma arĩa oingumania akaameheria biũ. **14** Nduma ĩmakoraga kũrĩ o mũthenya; mũthenya barigici makahambataga taarĩ ũtukũ. **15** Nĩahonokagia arĩa abatari kuuma kũrĩ rũhiũ rwa njora rũrĩa rũrĩ tũnua-inĩ twao; amahonokagia moko-inĩ ma arĩa marĩ hinya. **16** Nĩ

ũndũ ũcio athĩĩni makagĩa na kũĩrĩgĩrĩro, naguo ciira ũtarĩ wa kĩhooto ũgatumia kanua. **17** "Kũrathimwo nĩ mũndũ ũrĩa ũrũngagwo nĩ Ngai; nĩ ũndũ ũcio ndũkamene irũithia rĩa Mwene-Hinya-Wothe. **18** Nĩgũkorwo niaguraranagia, no rĩrĩ, acookaga akooha nguraro ĩyo wega; nĩatiihanagia, no moko make no mo mahonaganagia. **19** Nĩagagũteithũra harĩ mũtino ĩtandatũ; o na ĩrĩ mũgwanja-rĩ, gũtirĩ ũuru ũgagũkora. **20** Hĩndĩ ya ng'aragu nĩagagũkũũra kuuma kũrĩ gĩkuũ, ningĩ hĩndĩ ya mbaara agũkũũre ndũkooragwo na rũhiũ rwa njora. **21** Nĩũkagitĩrwo harĩ rũcamĩũ rwa rũrĩmĩ, na ndũgetigĩra hĩndĩ ĩrĩa mwanangĩko ũgooka. **22** Nĩũgathekerera mwanangĩko na ng'aragu, na ndũgetigĩra nyamũ cia gũkũ thĩ. **23** Nĩgũkorwo nĩũkagĩa na kĩrikanĩro na mahiga ma werũ-inĩ, nacio nyamũ cia gĩthaka ĩtũũre ĩrĩ na thayũ nawe. **24** Nawe ũkarage ũũ atĩ hema yaku nĩ ngĩfire; nawe nĩũkooya ĩthabu rĩa indo ciaku ũkore hatĩrĩ kĩndũ kũrĩte. **25** Nĩũkamenya atĩ ciana ciaku nĩkaingĩha, nacio njiaro ciaku cingĩhe o ta nyeki ya gũkũ thĩ. **26** ũgaathĩ mbĩrĩa-inĩ ũrĩ o na hinya, ũhaana ta ĩtĩia cia ngano ĩgethetwo hĩndĩ ya magetha. **27** "Nĩtũtũrĩtie ũhoro ũyũ, na nĩ wa ma. Nĩ ũndũ ũcio kũĩũgu na ũũmenye wee mwene."

6 Ningĩ Ayubu agĩcookia atĩrĩ: **2** "Naarĩ korwo ruo rũrũ ndĩ naruo rwathimwo, nayo mũnyamaro ĩno ndĩ nayo yothe ĩgĩrĩrwo ratiri igũrũ! **3** Ti-itherũ yakorwo ĩrĩ mĩritũ gũkĩra mũthanga ũrĩa ũrĩ maria-inĩ marĩa manene; na nĩkĩo ndĩrahiũhire kwaria. **4** Mĩguĩ ya Mwene-Hinya-Wothe nĩĩndoonete, naguo roho wakwa nĩũranyua ũrũrũ wayo; maũndũ ma kũmakania mũno ma Ngai nĩmerekeirio harĩ nĩ. **5** Njagĩ ya werũ-inĩ-rĩ, nĩyaanagia rĩrĩa ĩrĩ na nyeki ya kũrĩa, kana ndegwa ikaania rĩrĩa ĩtũrĩrwo? **6** Irio ĩtarĩ mũcamo nĩ ĩrĩkaga itekĩrĩtwo cumbĩ? Mũruru wa ĩtumbĩ ũrĩa mwerũ-rĩ, nĩ urĩ mũrĩo? **7** Nĩ ndingĩchutia; irio ta ĩcio no ĩtũme njire ngoro. **8** "Naarĩ korwo ndaheo ũndũ ũrĩa ndĩrahooya, korwo Ngai aahe ũndũ ũrĩa ndĩrerĩrĩria, **9** naguo nĩ atĩ Ngai eetĩkĩre kũũmemenda, arekererie guoko gwake kũũniine! **10** Hĩndĩ ĩyo no ngĩe na ũndũ wa kũũhoorera, ũndũ wa gĩkeno ruo-inĩ rũrũ rũtarathira, atĩ nĩ ndikaanĩte ciugo cia ũrĩa Mũtheru. **11** "Ndĩ na hinya ũrĩkũ atĩ nĩguo njikare ndĩ na mwĩhoko? Ndĩ na kũĩrĩgĩrĩro kĩrĩkũ atĩ nĩguo ngĩrĩrĩrie? **12** Nĩ ndĩ hinya ta ihiga? Mwĩrĩ wakwa nĩ wa gĩcango? **13** Nĩ ndĩ na hinya wa gwĩteithia, kuona atĩ rĩu nĩndunyĩtwo ũhootani? **14** "Mũndũ

ūtari na kīrīgīrīro aagīrīre gūteithio nī arata ake, o na angīkorwo nīatiganīrie ūhoru wa gwītīgīra Ūrīa Mwene-Hinya-Wothe. **15** No ariū a baba maagīte kwīhokeka o ta tūrūū tūrīa tūhūaga, ningī o ta tūrūū tūrīa tūyūruga tūkoina, **16** rīrīa tūrīrtio nī mbarabu īgītweka, na tūkaiyūrwo nī tharunji īrīa īratweka, **17** no rīrī, tūtithereraga rīrīa kwara, na hīndī ya ūrugarī tūkahūa mītaru-inī yatuo. **18** Ikundi cia agendi nīthaamaga nīrīa ciacio, ikambata werū-inī, igathīrīra kuo. **19** Ikundi cia agendi cia Tema icaragia maaī, agendi a wonjoria a Sheba makamacaria marī na mwīhoko. **20** Magathīnīka, tondū makoretwo marī na kīrīgīrīro; no maakinya ho magakora hatirī kīndū. **21** O na inyuī-rī, mītuīkīte andū matangiheana ūteithio; muonaga ūndū wa kūmakania mūgetīgīra. **22** Nī-rī, nī ndī ndoiga atīrī: ‘Heanaī kīndū nī ūndū wakwa, ngūūrai na indo cianyu, **23** honokiai guoko-inī gwa thū, ngūūrai kuuma moko-inī ma arīa matarī tha?’ **24** ‘Atīrīrī, ndutaaī ūhoru na nīngūkīra; nyonererīa harīa hītītie. **25** Kaī ciugo cia ma irī ruo-ī! No rīrī, ngararī cianyu nī kīhoo to kīrīkū irarehe? **26** Anga mūrenda kūruta mahītia ūrīa njugīte, mūgatua ciugo cia mūndū ūmūirwo tha taarī rūhuho? **27** Inyuī o na no mūcuukīre mwana wa ngorīaī mītī, na mwendīe mūrata wanyu. **28** ‘No rīu-rī, ndamūthaita mwītīkīre kūndora. Anga no ngīheenanie o maitho-inī manyu? **29** Mwīcūranīe nīguo mūtīkogomie kīhoo to; njookereraī, nīgūkorwo wīhokeku wakwa nīguo ūraarūthio. **30** Nī kūrī wīhīa ūrī mīromo-inī yakwa? Anga kanua gakwa gatingīhota gūkūūrana maūndū ma rūmena?’

7 ‘Githī mūndū ndakoragwo na ūtungata mūrītū gūkū thī? Githī matukū make matīhaana o ta ma mūndū mwandīke wīra? **2** O ta ngombo ikwīrīrīa cīruru cia hwaī-inī, o na kana ta mūndū mwandīke ūgūthethūkīra mūcaara wake-rī, **3** ūguo nīguo nī ngāirwo mīeri ya tūhū, na ngatūrwo atī ūtukū ndaarage ndī na kīeha. **4** Rīrīa ndakoma ndīyūrāgia atīrī, ‘Ndīrīkīra rī?’ Ūtukū ūkaraiha, na ngaraara ngīgarūra ngīnya gūgakīa. **5** Mwīrī wakwa ūyūrītwo nī igunyū na ngūcī, nakīo gīkonde gīakwa gīatūkangīte na gīgatogota. **6** ‘Matukū makwa maraathira na ihenya rīkīrīte rīa kanyamū karīa gakonjīthanāgia uuthi ngoora īgītumwo, magagīkinya mūthīa itarī na kīrīgīrīro. **7** Wee Ngai-rī, rīrīkana atī muoyo wakwa no ta mīhūmū; namo maitho makwa matīgacooka kuona ūndū mwega rīngī. **8** Riitho rīrīa rīranyona rītīgacooka

kūnyona rīngī; mūkaanjaria, no ndīgakorwo ho. **9** O ta ūrīa itu rīthīiāgia rīkabūrīa, ūguo noguo ūrīa ūthīiāgia mbīrīra-inī atacookaga kuoneka. (Sheol h7585) **10** Ndagacooka kīnīka gwake mūcī; harīa aaikaraga ndagacooka kuonwo ho. **11** ‘Nī ūndū ūcio-rī, ndīgūkīra; ngwarīa nī ūndū wa ūrīa roho wakwa ūrī na ruo, ndīteterē nī ūndū wa ūrīa ngoro yakwa īrī na marūrū. **12** Nī-rī, ndī irīa rīa maaī, kana nyamū īrīa nene itūruga irīa thīnī kūrīa kūrīku, atī nīkīo nangagīrwo? **13** Rīrīa ngwīcīrīa ūrīrī wakwa nīguo ūkūūhoorīa, na atī gītanda gīakwa no kīnīnīre gūteta-rī, **14** o na hīndī īyo ūmākāgia na irooto, o na ūkanjīguithīa guoya na cioneki, **15** nī ūndū ūcio ngathuura kaba gūtīwo, na gīkuū, handū ha gūikara na mwīrī ūyū wakwa. **16** Nīthūire muoyo wakwa; ndīkwenda gūtūūra ngīnya tene. Tigana na nī tondū matukū makwa no ma tūhū. **17** ‘Mūndū-rī, akīrī kī, tondū ūmwīkīrīre ūguo, na ūkamūrūmbūyīa mūno ūguo, **18** atī ūmūthuthuura ngoro o rūcīnī, na ūkamūgerāgia mahīnda mothe? **19** Kaī gūtārī hīndī ūgaatīga gūikara ūndorete, kana ūtīgane na nī o na kahīnda kanīnī? **20** Angīkorwo nīnjīhītīe-rī, nī atīa nī ngwīkīte, Wee mūrōrī wa andū? Nī kī gītūmīte ūnjorote? Kaī ndūkīte mūrīgo harīwe? **21** Nī kī kīragīra ūnjohere mahītia makwa na ūndekere mehīa makwa? Nīgūkorwo ndī hakuhī gūkoma tīrī-inī; nawe nīūkanjaria no ndīgakorwo ho.’

8 Nake Bilidadi ūrīa Mūshuhi agīcookīa, akīūrīa atīrī: **2** ‘Nī ngīnya rī ūgūikara ūkīarāgia maūndū ta macio? Ciugo ciaku no ta inegene rīa rūhuho rūkīhurutana. **3** Mūrūngu-rī, nīogomagīa cīira wa kīhoo to? Ūcio Mwene-Hinya-Wothe nīogomagīa ūndū ūrīa ūrī wa ma? **4** Rīrīa cīana ciaku cīamwīhīrīe-rī, nīacīrekereirīe īherīthio nī ūndū wa mehīa ma cio. **5** No rīrī, wee ūngīcūthīrīrīa Mūrūngu na wīthaitanīrīre harī Ūcio Mwene-Hinya-Wothe, **6** ūngīkorwo ūrī mūtheru na mūrūngīrīru-rī, o na rīu no arahūke nī ūndū waku nīguo agūcookie handū harīa hakwagīrīre. **7** O na gūtūka kīambīrīrīa gīaku no kīoneke kīrī kīnīnī, thūutha-inī nīūkagaacīra mūno. **8** ‘Ūrīa ūhoru harī njarwa cia tene, na ūtūirīe maūndū marīa maithe mao meerūtīre, **9** nīgūkorwo ithū tūrīarīrīro o ro ira na tūtīrī ūndū tūū, namo matukū maitū ma gūikara gūkū thī no ta kīrūru. **10** Acio githī to makūrute na makūhe ūhoru? Acio githī to maarīe ūhoru marī na ūmenyo? **11** Irura-rī, no rīkūre handū hatarī itomboya? Ithanjī-rī, no rīthereme handū hatarī maaī? **12** Rīngīkūrīra

handū hatarī maaī rūmaga narua gūkīra nyeki, o na rītakinỹite rīa gūtuuo. **13** Ūcio nĩguo mūthia wa arīa othe mariganagīrwo nĩ Mūrungu; ūguo no ta guo mwihoko wa arīa matoō Ngai ūthiraga. **14** Kīrīa ehokete no kīndū kihūthū; kīrīa egiritanagia nakīo no ta rūrenda rwa mbūmbū. **15** Etiiranagia na rūrenda rwake, naruo rūgatuika; akenyiitīrīra harī ruo, no rūtingīmūtīirīrīra. **16** Ahaana ta mūtī ūitīrīrio maaī wega ūrī rīua-inī, ūtambūrūkītie thuuna ciaguo mūgūnda-inī; **17** mīri yaguo iithiorokeirie kīhumbu kīa mahiga, na icaragia ha kwīgwatīrīra rwaro-inī rwa mahiga. **18** No rīrīa wakūūrwo harīa ūraarī-rī, handū hau hagakaana mūtī ūcio, hakoiga atīrī, ‘Nī ndīrī ndakuona.’ **19** Ti-itherū muoyo waguo ūmaga ūgathira, naho hau tīrī-inī ūcio hagakūra mītī īngī. **20** “Ti-itherū Mūrungu ndangīrega mūdū ūtarī ūcuuke, kana ekīre moko ma arīa mekaga ūuru hinya. **21** Na rīrī, no arīyūrīa kanua gaku mītheke, nayo mīromo yaku yanīrīre nĩ gūkena. **22** Thū ciaku nīkahumbwo thoni, nacio hema cia arīa aaganu itigacooka kuonwo.”

9 Ningī Ayubu agīcookia, akiuga atīrī: **2** “Ti-itherū nīnjūū ūhoru ūcio nĩ wa ma. No rīrī, mūdū angīhota atīa gūkorwo arī mūthingu mbere ya Mūrungu? **3** O na korwo mūdū enda gūkarania na Ngai-rī, ndangīhota kūmūcookeria kīūrīa o na kīmwe harī ciūrīa ngiri. **4** Ūgūgī wake nĩ mūingī mūno, na ūhoti wake nĩ mūnene. Nūū wanaregana nake akīgaacīra? **5** Eeheragia irīma itekūmenya, na agacing’aurania nĩ kūrakara. **6** Athingīthagia thī ikoima handū hayo, na akainainia itugī ciayo. **7** Aathaga rīua rīkaaga kūratha; nake agiragīrīra ūtheri wa njata. **8** Nīwe watambūrūkīrie igūrū arī o wiki, na athīyaga agīkinyangaga makūmbī ma irīa. **9** Nīwe Mūūmbi wa njata irīa ciītagwo Nduba, na Karaū, na Kīrīmīra, o na ikundi cia njata cia mwena wa gūthini. **10** Nīekaga magegania matangīmenyeka, na akaringa ciama itangītarīka. **11** Rīrīa aahītūkīra harīa ndī, ndingīmuona; o na rīrīa aathiīra harīa ndī ndimenyaga. **12** Angīgutha kīndū-rī, nūū ūngīhota kūmūgīria? Nūū ūngīmūūrīa atīrī, ‘Nī atīa ūreka?’ **13** Ngai ndahingagīrīra marakara make; o na arīa maateithagīrīra Rahabu nīmamūinamagīrīra. **14** “Nī-rī, ndaakīhota atīa kūmūkararia? Ingīruta kū ciugo cia kūmūcookeria? **15** O na korwo ndihītītie-rī, ndingīhota kūmūcookeria ūndū; ūrīa ingīka no gūthaiha ingīthaiha Mūnjiirithia anjigūire tha. **16** O na ingīamwītīre nake anjītīke-rī, ndingītīkia

nīangīathikīrīrie. **17** We angīamemendire na kīhuhūkano, na aingīhie ironda ciakwa hatarī gītūmi. **18** Ndarekaga njookerewo nĩ mīhūmū, no nīahatagīrīra na mathīina. **19** Korwo no ūhoru wa hinya-rī, we arī hinya mūno! Na korwo no ūhoru wa ciira wa kīhoo-to-rī, nūū ūngīmūwīta? **20** O na korwo ndiahītītie-rī, kanua gakwa no kandue mūhītia; korwo ndiarī na ūcuuke-rī, nīkangīanduire mūhītia. **21** “O na gūtuika ndīrī na ūcuuke-rī, ndikwīrīrīra; muoyo wakwa nīndīwagūire kiene. **22** Ūhoru no ūrīa ūmwe; nīkīo ndīroiga atīrī, ‘Aniinaga arīa matarī ūcuuke o na akaniina arīa aaganu.’ **23** Hīndī irīa ihūūra rīarehe gīkuū kīa narua, nīathekagīrīra kūūrwo nĩ hinya kwa arīa matarī na mahītia. **24** Hīndī irīa būrūrī wagīa moko-inī ma andū aaganu, nīahingaga aciirithania maitho. Akorwo ti we-rī, nūū wīkaga ūguo? **25** “Matukū makwa marahanyūka gūkīra mūkinyīa-ūhoru; mombūkaga matarī na gīkeno o na kīnini. **26** Mahītūkaga na ihenya mūno ta tūtārū twa irura, kana ta nderi igūcuuhūkīra kīndū gīa kūrīa. **27** Ingīuga atīrī, ‘Nīngūriganīrwo nĩ mateta makwa, nīngūtīga gūtukia gīthīithi, ngene.’ **28** no ngeetīgīra mīnyamaro yakwa yothe, nīgūkorwo nīnjūū ndūkandua atī ndīhītīe. **29** Kuona atī nīndīkītīe gūtūuo mūhītia-rī, nī kī gīgūtūma ndīnogie tūhū? **30** O na ingīthamba na thabuni, na ndīthambe moko na igata-rī, **31** no ūndīkīrie irīma rīa gīcoro nīgeetha o na nguo ciakwa iithūūre. **32** “We ti mūdū ta nī atī nīguo ndīmūcookerie, nīguo tūng’ethanīre igootī-inī. **33** Naarī korwo nĩ harī mūdū ūngītūguithania, atūīgīrīre guoko gwake ithū eerī, **34** mūdū wa kūnjehereria rūthanju rwa Ngai, nīgeetha ndigacooke kūmakio nī iteebebania rīake. **35** Hīndī īyo nīngīacooka kwaragia itekūmwītīgīra, no ūrīa ndarīrī rū-rī, ndingīhota.

10 “Nīthūire gūtūūra muoyo ūyū; nī ūndū ūcio ndikūhingīrīra mateta makwa, o na nī ngwarīa nī ūndū wa ūrīa ngoro yakwa īrī na marūrū. **2** Ngwīra Ngai atīrī: Tiga kūndua mwīhia, no nyonia kīrīa ūrandūithīria. **3** Kaī ūkenagio nī kūūhinyīrīra, ūgathūūra wīra wa moko maku, o rīrīa ūrakenera mathugunda ma andū arīa aaganu? **4** Kaī maitho maku marī o ta maitho ma andū? Kaī muonere waku ūhaana o ta wa mūdū? **5** Kaī matukū maku maigana ta ma andū, kana mīaka yaku ikaigana o ta ya mūdū, **6** nīguo ūcarīrīrie mahītia makwa, o na ūtūragie mehīa makwa, **7** o na gūtuika wee nīūū atī

ndiihítie, na ukamenya atí gútírí mündú üngíhota kúuhonokia moko-iní maku? **8** “Moko maku nîmo maathondekire na makînyumba. Rîu nîügükîgarûrûka ünyanange? **9** Ririkana atí wanyümbire ta rîumba. Rîu ügücooka ündue rüküngü ringi? **10** Githí ndwanjitime ta iria, na ügücooka ükîmatia ta maguta marîo, **11** ükîhumbîra na nyama na gîkonde, na ükiohania mahîndî na mîkiha yakwa hamwe. **12** Nîwaaheire muoyo o na ükînyonia ütugi waku; naguo ümenyereri waku nîguo ütûirie roho wakwa. **13** “No nîwahithire maündü maya ngoro-iní yaku, na nînjüü no warî na ündü üyü meciiria-iní maku: **14** Ingîehirie wee nîwanyonaga, na ndüngîagire kûüherithia nî ündü wa wîhia wakwa. **15** Kaî akorwo nînjîhítie ndî na haaro-î! O na ingîguika ndîikite üuru, ndingîhota gütîira mütwe wakwa, nîgükorwo njiyûrîtwo nî thoni, na ngarikîra mathîina-iní makwa. **16** Ingîtiira mütwe wakwa-rî, wee ünjeemaga o ta mürüüthi, na ningî ükonania ühoti waku münene wa künjûkîra. **17** Nîundeheire aira angî manjûkîrîre, na nîwongereire marakara maku igürü riakwa; mbütü ciaku ikanjûkîrîra o ta makûmbî ma maai marûmanîrîre. **18** “Nî kîi gîatûmire ündute nda ya maitû? Naarî korwo ndakuire itoneetwo nî maitho ma mündü o na ümwe. **19** Naarî korwo ndiaciarirwo, kana korwo ndaciarirwo njerekeirio mbîrîra! **20** Githî matukû makwa o na marî manini matikirie gûthira? Tigana na nîi nîguo ngîe na gikeno gwa kahinda kanini, **21** kamûira thîite kûrîa mündü athiiga na ndacooke, bûrûri wa nduma, o nduma nene ya gîkuü, **22** o bûrûri üria ütukû wakuo üri mütumanu müno, bûrûri wa nduma ya gîkuü, na ûtarî kîhaarîro, kûrîa o na ütheri ühaana o ta nduma.”

11 Nake Zofaru üria Mûnaamathi agîcookia, akîûria atîrî: **2** “Ciugo icio ciothe-rî, nîcikwaga gûcookia? Mwaria üyü-rî, nîegügîtuuo mwagîrîru? **3** Mwîraho ücio waku-rî, nîguo ügükîria andü naguo? No kwage mündü üngîgûkaania rîria üranyûrûrania? **4** Wee üreera Ngai atîrî, ‘Wîtikio wakwa ndûrî ücuuke, o na nîi ndî mütheru maitho-iní maku.’ **5** Naarî korwo Ngai no aarie, atumûre mîromo yake agûükîrîre, **6** na akûgûrîrie hito cia üügî, nî ündü üügî üria wa ma nî wa mîena îrî. Menya ündü üyü; atî Ngai ndakûherithîie kûringana na üria mehîa maku maigana. **7** “Wee no ühote kûmenya maündü marîa mahithe ma Ngai? Kana no ühote gütûiria kûna maündü ma Mwene-Hinya-Wothe? **8** Maündü make nîmatûügîru gükîra igürü, wee nî atîa

üngîka? Nî mariku gükîra üriku wa mbîrîra, wee nî atîa üngîmenya? (Sheol h7585) **9** Githimo kîamo nî kîraihi gükîra thî na nî kîaramu gükîra iria rîria inene. **10** “Angîuka agüikie njeera-rî, acooke etane ciira-rî, nûü üngîmügiria? **11** Ti-itherü nîoi andü arîa maheenania; na rîria oona ündü müuru-rî, githî ndaümenyaga? **12** No rîrî, mündü ûtarî üügî ndangîtuika müügî o na rî, o ta üria njaü ya ndigiri ya gîthaka itarî hîndî ingîciarwo îri mündü. **13** “No rîrî, üngîeana ngoro yaku kûrî Ngai, na ütambûrûkie moko maku kûrî we, **14** üngîeheria mehîa marîa marî guoko-iní gwaku, na ügirie üuru üikare thîinî wa hema yaku-rî, **15** hîndî îyo no ühote gütîira üthîü waku na igürü ütegüconoka; no ürûgame wega ûtarî na guoya. **16** Ti-itherü nîûkariganîrwo nî mathîina maku, ûmaririkanage o ta maai marikîtie gûtherera. **17** Mütûrîre waku nîügacangarara gükîra müthenya barigici, nayo nduma îgaatuika o ta rûciinî. **18** Ügütûura üri na mwîhoko tondü üri na ügitîri, ükehügûraga harîa üri, na ükahurûka ûtarî na ügwati. **19** Nîügakomaga, gûtarî na mündü üngîtüma wîtigîre, nao andü aingî nîmakeyendithagia harî we. **20** No rîrî, maitho ma andü arîa aaganu nîmakaaga kuona, na matikoona gwa kûûrîra; naguo ündü üria meriragîria ügaatuika mücaayo wa gîkuü.”

12 Ningî Ayubu agîcookia atîrî: **2** “Hatîrî nganja inyuü nî inyuü andü, naguo üügî ügaathiranîra na inyuü rîria mügaakua! **3** No rîrî, ndî na ümenyo o ta inyuü; mütîrî oogî kûngîra. Nûü ütooî maündü macio mothe? **4** “Nduikite mündü wa gûtheikererwo nî arata akwa, o na gütûika nîndakaiire Ngai nake akînjîgua: nîi nduikite mündü wa gûtheikererwo, o na gütûika ndî müthingu na ndirî ücuuke! **5** Andü arîa maikaraga megangarîte manyûrûragia mütino, makona ta ündü ücio ükoraga o andü arîa magürü mao matenderûkaga. **6** Hema cia atunyani nîcio ciikaraga igaacîire, na andü arîa marakaragia Mûrungu nîo maikaraga na thayü, o acio makuuaga ngai yao na moko. **7** “No ta kîurie nyamü, na nîügükûruta ühoro, kana ürie nyoni cia rîera-inî, na nîügükwîra; **8** kana warîrie thî, na nîügükûruta ühoro, kana ükîarîrie thamaki cia iria-inî, nacio nîügükûhe ühoro. **9** Nî irîkû cia icio ciothe itooî atî nî guoko kwa Jehova gwîkîte ündü üyü? **10** Mîoyo ya ciümbe ciothe îri guoko-iní gwake, o na mîhümü ya andü othe. **11** Githî gütü gütithuuranaga ciugo o ta üria rûrîmî rûcamaga irio? **12** Githî üügî ndûkoragwo

na andũ arĩa akũrũ? Githĩ gũtũura mũno gũtirehaga ũmenyo? **13** “Ūũgĩ na hinya nĩ cia Ngai; mataaro na ũmenyo nĩ ciake. **14** Kĩrĩa amomoraga gĩtingĩakwo rĩngĩ; mũndũ ũrĩa aahingĩra njeera gũtirĩ mũndũ ũngĩmuohora. **15** Ahingagĩrĩria maaĩ, gũkaaga mbura; ningĩ aamarekereria makaananga bũrĩri. **16** Hinya na ũtooria nĩ ciake; mũheenio na mũheenania eerĩ no ake. **17** Aheani kĩrĩa amatongoragia matarĩ nguo, na agatua aciirithania irimũ. **18** Nĩohoraga mũnyororo rĩrĩa athamaki moohaga andũ nayo, akamooha mũcibi njohero. **19** Athĩnjĩri-Ngai amatongoragia marutĩtwo nguo, na akang’aurania andũ arĩa mehaandire tene. **20** Nĩakiragia mũromo ya aheani kĩrĩa arĩa meehoketwo, nao athuuri akamatunya ũhoro wa gũkũũrana maũndũ. **21** We nĩagagĩra arĩa atĩku bata, nao arĩa marĩ na hinya nĩamatunyaga indo ciao cia mbaara. **22** Nĩaguũragia maũndũ marĩa mariku ma nduma, na nduma nene ya gĩkuũ akamiumĩria ũtheri-inĩ. **23** Anenehagia ndũrĩrĩ, agacooka agaciananga; aingĩhagia ndũrĩrĩ, agacooka agacihurunja. **24** Nĩagaagagia meciiria ma atongoria a gũkũ thĩ; akamaingata, morũũrage werũ-inĩ mũtheri ũtarĩ njira. **25** Mahambaataga nduma-inĩ kũrĩa gũtarĩ ũtheri; ningĩ atũmaga matũgũũge ta mũndũ mũrĩũ.

13 “Atĩrĩrĩ, maitho makwa nĩmonete maũndũ macio mothe, matũ makwa nĩmamaiguĩte na magataũkĩrwo nĩmo. **2** Ūrĩa mũũĩ o na nĩ nĩnjũũĩ; mũtirĩ oogĩ kũngĩra. **3** No nĩ ndĩrenda kwaria na Mwene-Hinya-Wothe, na ngerĩrĩria gũciira na Mũrungu. **4** No inyuĩ-rĩ, mũranjigĩrĩa ndeto cia maheeni; inyuothe mũrĩ athondekani a tũhũ! **5** Naarĩ korwo mwakira ki! Ūndũ ũcio ũngĩtuĩka ũũgĩ harĩ inyuĩ. **6** Na rĩrĩ, thĩkĩrĩriaĩ kĩhoo to gĩakwa; iguai gũthaihana kwa mũromo yakwa. **7** Kaĩ mũngĩaria ũũru mũkĩarĩrĩria Mũrungu? Kaĩ mũngĩaria maheeni igũrũ rĩake? **8** Kaĩ mũngĩmuonia kĩmenyano? Kaĩ mũgũciirĩrĩa Mũrungu? **9** Angĩmũtuĩria inyuĩ-rĩ, ũndũ ũcio no ũtuĩke mwega? No mũmũheenie ta ũrĩa mũngĩheenie mũndũ? **10** Ti-itherũ no amũrũithie mũngĩtuĩka a kuonania kĩmenyano na hitho. **11** Hĩ, riiri wake ndũngĩmũmakia? Mũtingĩnyitwo nĩ guoya nĩ ũndũ wake? **12** Mĩario yanyu ya ũũgĩ nĩ thimo hũthũ o ta mũhu; ihoo to cianyu no ta kwĩgitĩra na rĩũmba. **13** “Kĩrai ki, mũreke njarie; o ũrĩa ndĩrĩona-rĩ, rekei nyone. **14** Nĩ kĩĩ gĩgũtũma nditoonyie ũgwati-inĩ na ngaiga muoyo wakwa moko-inĩ makwa? **15** O na angĩnjũragarĩ, nĩ nowe ndĩrĩhokaga; na ti-itherũ nĩ

ngatetera mũthĩire yakwa hau mbere yake. **16** Ti-itherũ, ũndũ ũyũ noguo ũgaatuĩka wa kũũhonokia, nĩgũkorwo mũndũ ũtooĩ Ngai ndangĩũmĩrĩria gũũka mbere yake! **17** Thĩkĩrĩriaĩ wega ũhoro wakwa; matũ manyu nĩmakĩgũge ũrĩa nguuga. **18** Ti-itherũ nihaarĩrie ciira wakwa, na nĩnjũũĩ nĩ nguoneka ndĩ wa kĩhoo to. **19** Nĩ kũrĩ mũndũ ũngĩhota gũũthitanga? Angĩkorwo nĩ kũrĩ-rĩ, no gũkĩra ngũkĩra ngue. **20** “Wee Ngai, ta kĩĩhe o maũndũ maya meerĩ, na ndigũcooka gũkwĩhitha: **21** Atĩrĩ, eheria guoko gwaku, gũikare kũraya na nĩ, na ũtĩge kũũmakia na imakania ciaku. **22** Ningĩ ũnjĩte na nĩngwĩtĩka, kana ũkĩreke njarie, nawe ũnjookerie. **23** Nĩ mahĩtia na mehia maigana nĩ njĩkĩte? Nyonia ihĩtia na rĩhĩa rĩakwa. **24** Ūraahitha ũthĩũ waku nĩkĩ, na ũkandua thũ yaku? **25** Nĩũngĩnyamaria ithangũ rĩrahurutwo nĩ rũhuho? Nĩũgũteng’erania na maragara momũ? **26** Nĩgũkorwo nĩ wandĩkĩte maũndũ marũrũ ma kũnjũkĩrĩa, na ũkaangĩra igai rĩa mehia ma ũnini wakwa. **27** Wohaga magũrũ makwa na mũnyororo; ũrangagĩra njira ciakwa ciothe na ũndũ wa gũcora njoro makĩnya ma magũrũ makwa. **28** “Nĩ ũndũ ũcio mũndũ amocaga ta kĩndũ kĩbuthĩte, agathira ta nguo rĩrĩtwo nĩ memenyi.

14 “Mũndũ ũciarĩtwo nĩ mũndũ-wa-nja-rĩ, aikaraga o matukũ manini, namo makaiyũrwo nĩ mathĩna. **2** Akũragata ta ihũa na agacooka akooma; ahĩtũkaga na ihenya ta kĩrũru, na ndatũũragata. **3** Mũndũ ta ũcio wakĩmũkũũrĩria maitho? Mũndũ ta ũcio wamũrehe mbere yaku aciirithio? **4** Nũũ ũngĩhota kũruta kĩndũ gĩtheru kuuma harĩ kĩndũ kĩrĩa gĩtarĩ gĩtheru? Gũtirĩ o na ũmwe! **5** Matukũ ma mũndũ nĩ matare; nĩũtuĩte mũigana wa mũeri yake, na nĩũmũgĩire mũhaka rĩria ataangĩkĩra. **6** Nĩ ũndũ ũcio tiga kũmũrora, tigana nake, nginya arĩkie mũthenya yake ta mũthũkũmi. **7** “Mũtĩ-rĩ, nĩwĩrĩgagĩrĩrwo atĩ ũngĩtemwo, no ũthethũke rĩngĩ, na atĩ mathethũka maguo matikaaga. **8** O na mũri yaguo ingĩkũrĩria thĩ na gĩthukĩ kĩaguo kũũmĩre tĩri-inĩ, **9** ũngĩkaguucia maaĩ-rĩ, nĩũgathethũka na ũrute hongea ta mũtĩ wa kũhaandwo. **10** No mũndũ akuuaga agathikwo; aatuĩkana-rĩ, ndacookaga kuonwo rĩngĩ. **11** O ta ũrĩa maaĩ mahũũaga kũũ iria-inĩ, na ta ũrĩa mũtarũ wa rũũũ ũng’araga ũkooma-rĩ, **12** ũguo noguo mũndũ akomaga na ndacookaga gũũkĩra rĩngĩ; o nginya rĩria igũrũ rĩgaathira-rĩ, andũ matĩrĩ hĩndĩ magookĩra kana maarahũrwo mookĩre. **13** “Naarĩ korwo wahitha thĩnĩ wa mbĩrĩa, na ũnjĩge hitho-inĩ nginya rĩria marakara maku magaaithira! Naarĩ korwo

wanduira gīathī, ūgaacooka kūndirikana hīndī iyo. (Sheol h7585) 14 Mūndū akua-rī, nīagatūūra muoyo rīngī? Matukū makwa mothe ma wīra mūrītū-rī, ngweterera ihinda rīakwa rīa kwerūhīrio hinya rīkinye. 15 Wee ūgetana, na nī nīngagwītika; na nīūkeerirīria kīūmbe gīkī wombire na moko maku. 16 Hīndī iyo nīūgatara makinya makwa, no ndūkarūmbūiya mehia makwa. 17 Mahītia makwa meekīrītwo mondo-inī, īkoohwo na īkahūrwo mūhūūri; nīūkahumbīra mehia makwa. 18 “No rīrī, o ta ūrīa kīrīma kīenjekaga na gīkamomoka, na o ta ūrīa rwaro rwa ihiga rūeheragio handū ha ruo, 19 na o ta ūrīa maaī mamuthūraga mahiga, na o ta ūrīa mbura nene ītwaraga tīrī-rī, ūguo noguo wanangaga kīrīgīrīro kīa mūndū. 20 Wee ūmūtooragia o rīmwe rīa kūigana, nake agathira; ūgarūraga gīthiithi gīake ūrīa kīhaana, na ūkamūingata. 21 Ariū ake mangītheo gītīo, ndangīmenya ūhoru ūcio; mangīconorithio, we ndoonaga ūndū ūcio. 22 We no ruo rwa mwīrī wake aiguaga, nake atūūruga o ecaayagīra.”

15 Nake Elifazu ūrīa Mūtemaani akīūra atīrī: 2 “Mūndū mūūgī no acookie ūhoru na kwīgereria, kana aiyūrie nda yake na rūhuho ruumīte na irathīro? 3 No eciirīrīre na ciugo cia tūhū, kana na mīario ītarī bata? 4 No wee-rī, nīūrācambia ūhoru wa gwītīgīra Ngai, na ūkagīrīrīria ūhoru wa andū kwīrutīra Mūrungu. 5 Mehia maku nīmo mataaraga kanua gaku; nawe ūthuurīte kwaria na rūrīmī rwa mūndū mwara. 6 Kanua gaku wee mwene nīko karagūtūūra ciira, ti gakwa: nayo mīromo yaku wee mwene īkaaria ūira wa gūgūkīrīra. 7 “Wee nīwe mūndū wa mbere gūciarwo? Wee-rī, waciirirwo mbere ya irīma igīe ho? 8 Wee nīūthikagīrīria ndundu ya Ngai? Wee wiki-rī, nowe ūrigītīe na ūūgī? 9 Nī atīa ūūi ithuī tūtooī? Nī ūmenyo ūrīkū ūrī naguo ithuī tūtārī? 10 Tūrī na athuuri marī na mbuī na arīa akūrū mūno, andū akūrū o na gūkīra thoguo. 11 Ndūiganītwo nī ūhoorerania wa Mūrungu, o na kana ūhoru ūcio warīirio na ūhooreri? 12 Ngoro yaku īgūteete nīkī, na nī kī kīratūma ūikare ūkiunaga maitho, 13 nīguo werekerie marakara maku kūrī Mūrungu, o na ūgaitūrūra ciugo ta icio kuuma kanua gaku? 14 “Mūndū akīrī kī, atī no ahote gūtuika mūtheru, o na mūndū ūciarītwo nī mūndū-wa-nja nake akīrī kī, atī no ahote gūtuika mūthingu? 15 Angīkorwo Ngai ndangīhota kwīhoka andū arīa ake aamūre-rī, na kūngīkorwo o na igūrū ti gūtheru maitho-inī make-rī, 16 mūndū akīrī kī atī amwīhoke? Mūndū nī mwaganu na nī kīmaramari,

anyuuaga waganu ta maaī! 17 “Wee ta thīkīrīria na nīngūgūtaarīria; reke ngwīre ūrīa nyonete, 18 ngwīre ūrīa andū arīa oogī moigīte, matekūhitha ūndū o na ūmwe wa ūhoru ūrīa maheirwo nī maithe mao, 19 (o acio oiki maaheetwo būrūri hīndī irīa gūtaarī mūndū wa kūngī watuīkanagia gatagatī-inī kao): 20 Atīrī, mūndū mwaganu akoragwo na mīnyamaro matukū make mothe. Matukū mothe ma ūcio ūtarī tha-rī, maigīrwo o mīnyamaro. 21 Aiguaga o mīgambo ya kūmakania mūno; hīndī irīa maūndū mothe moneka ta marī mega-rī, atunyani makamūtharīkīra. 22 Ndarī na kīrīgīrīro gīa gwīthara kuuma nduma-inī; etereirio kūrūragwo na rūhiū rwa njora. 23 Orūūruga agīcaragia irio, oragie atīrī, ‘Irī na kū?’ Aikaraga amenyete atī mūthenya wa nduma ūrī o hakuhi. 24 Mīnyamaro na ruo rwa ngoro nīcio imūmakagia; imūtooragia taarī mūthamaki wīhaarīrie kūmūtharīkīra, 25 nī ūndū ainainagīria Mūrungu ngundi, na akang’athīria Mwene-Hinya-Wothe, 26 akamūguthūkīra ang’athītie, arī na ngo yake mata ya hinya. 27 “O na gūtuika ūthiū wake nī mūnoru, na njohero yake īkaneneha nī kūnora-rī, 28 agaatūūruga matūūra maanangīku, na aikarage nyūmba itatūūrūragwo nī mūndū, nyūmba itigairie o kūmomoka ituīke ihumbu cia mahiga. 29 Ndagacooka gūkorwo arī mūtongu, naguo ūtonga wake ndūgatūūra, o na kana indo ciake itheereme kūu būrūri-inī. 30 Ndakahota kūrīra nduma; rūrīrīmī nīrūkahoochia thuuna ciake, nayo mīhūmū ya kanua ka Ngai nīkamweheria. 31 Nīatige kwīheenia na ūndū wa kwīhoka maūndū ma tūhū, nīgūkorwo gūtīrī kīndū makaamūrehere. 32 Ihinda rīake rītanakinya-rī, nīakarīthio mūigana wake wothe, na honge ciake itikarura. 33 Agaatuīka ta mūthabībū ūhūrūrītwo thabībū ciaguo itarī njiru, ahaane ta mūtamaiyū ūraitā kīro kīaguo. 34 Nīgūkorwo andū a thiritū ya arīa matoōī Ngai matūūruga marī thaata, na mwaki nīūgaacina hema cia arīa mendete mahaki. 35 Magīaga nda cia mathīina, na magaciara waganu; nda ciao ithugundaga o maheeni.”

16 Nīngī Ayubu agīcookia atīrī: 2 “Nīnjigūite maūndū maingī ta macio; inyuothe mūrī ahoorerania a kūnyamarania! 3 Mīario iyo yanyu mīingī ya mūhūhūtīko-rī, ndīrīthira? Nī kī kīramūthīnia, gīgatūma mūtinde mūgīkararania? 4 O na nī no njarie ta inyuī, korwo nī inyuī mūrī harīa ndī; nī no njarie mīario mīega ya

kūmūciirithia na ndīmūinainīrie mūtwe. 5 No rīrī, kanua gakwa no kamūūmīrīrie; ūhoorerania uumīte mīromo-inī yakwa no ūmūhoorerie. 6 “No o na ndaaria-rī, ruo rwakwa rūtīrathira; o na ndegīrīrīria kwaria-rī, rūtīranjehererera. 7 Ti-itherū, Wee Ngai nūūnogeetie; nūharaganītie nyūmba yakwa yothe. 8 Wee nūnjoheete, naguo ūndū ūcio ūgatuika ūira; ūhīnju ūyū ndī naguo nīwambarārite ūkaanyumbūra ūrīa ndarī. 9 Ngai nīandooretie na akandembūranga nī ūrīa arakarīte, akaahagaranīria magego; ūcio thū yakwa nīangūūrīie maitho. 10 Andū nīmathamītie tūnua twao maathekerere; mangūthaga rūthīa makīnyūrūragia, na makanyiitana hamwe manjūkīrīre. 11 Mūrungu nīandekereirie kūrī andū arīa ooru, na akanjikia mītego-inī ya arīa aaganu. 12 Nī ndaikaarīte wega, nowe agīthethera; aanyiitire mūmero, akīhehenja. We andūite cabaa wake wa kūrathagwo; 13 aikia a mīguī ake nīmandigiicīrie. Aratheeca higo ciakwa atarī na tha, na agaita maaī makwa ma nyongo thī. 14 Atharīkagīra maita maingī maingī; anguthūkagīra ta njamba ya ita. 15 “Nduūire gīkonde gīakwa kīa mwīrī nguo ya ikūnia, na ngahitha thīithi wakwa rūkūngū-inī. 16 Ūthiū wakwa nītūnīhīte nīkūrīra, nduma nene īgakīhumbīra maitho makwa; 17 no rīrī, moko makwa matirī ūndū wa ūhinya mekīte namo mahooya makwa nī matheru. 18 “Wee thī-rī, ndūkahumbīre thakame yakwa; kīrīro gīakwa kīroaga gūkaahuurūkio! 19 O na rīu-rī, mūira wakwa arī igūrū; ūcio mūnjiirīrī arī o igūrū. 20 Mūūthaitanīrī nī mūrata wakwa rīrīa maitho makwa maraita maithori harī Ngai; 21 nīathaitanagīrīra mūdū kūrī Ngai, o ta ūrīa mūdū athaitanagīrīra mūratawe. 22 “No mīaka mīnīni īgūthira, thī rūgendo rūrīa mūdū athiiga na ndacooke.

17 Roho wakwa nīmūthuthīku, matukū makwa nīmathirīte, mbīrīra nīyo īnjeterie. 2 Ti-itherū thiūrūrūkiirio nī andū a kūnyūrīria; maitho makwa no nginya meerorere rūmena rwao. 3 “Wee Ngai-rī, ta kīhe kīndū gīa kūrūgamīrīra thīirī wakwa kīrīa ūretia, tondū-rī, nū ūngī ūngītikīra kūruta kīndū gīake kīndūgamīrīre? 4 Wee nīwaagithītie meciiria mao ūmenyo; nī ūndū ūcio ndūngīmetīkīria mahootane. 5 Mūdū angīkaana arata ake nī ūndū wa kīheo-rī, maitho ma ciana ciake nīmakooora. 6 “Ngai nīanduīte mūdū wa kuunwo thimo nī andū othe, ndūikīte mūdū wa gūtuagīrwo mata ūthiū nī

andū. 7 Maitho makwa nī maroora nī gwīthikīra; cīga ciakwa ciothe ihūthīte o ta kīruru. 8 Andū arīa arūngīrīru nīmagegetio nī ūhoro ūcio; andū arīa matarī na ūūru mekīte nīmarahūkīte mokīrīre andū arīa matoō Ngai. 9 O na kūrī ūguo-rī, arīa athingu nīmarīrūmagia njīra ciao, nao arīa marī moko matheru nīmarīongagīrīrwo hinya. 10 “No rīrī, ta gīūkei inyuothe, geriai o rīngī! Nī ndirī ndīrona mūdū mūūgī gatagatī kanyu. 11 Matukū makwa nī mathiru, mībango yakwa nīmīharaganie, o na merīrīria ma ngoro yakwa. 12 Andū aya magarūraga ūtukū makaūtua mūthenya; nduma yamakinyīrīra moigaga atīrī, ‘Ūtheri ūrī o hakuhī.’ 13 Angīkorwo mūciī ūrīa njīrīgīrīie no mbīrīra, angīkorwo ingīara ūrīrī wakwa o nduma-inī-rī, (Sheol h7585) 14 angīkorwo no njīre ūhoro wa kūbutha atīrī, ‘Wee nīwe baba,’ na njīre kīgunyū atīrī, ‘Wee nīwe maitū’ kana ‘Nīwe mwarī wa maitū-rī’, 15 mwīhoko wakwa ūkīrī kū? Nū ūngīnyonera mwīhoko? 16 Na rīrī, mwīhoko nūharūrūkīte nginya ihingo-inī cia gīkuū? Nītūgūgīkūrūkania hamwe rūkūngū-inī?” (Sheol h7585)

18 Ningī Bilidadi ūrīa Mūshuhi agīcookia, akīūria atīrī: 2 “Ūrītiga kwaria mīario īno rī? Gīa na ūūgī nīguo o na ithuī tūhote kwaria. 3 Nī kī kīratūma ūtuone tūhaana ta ng’ombe, na tūgatuuo irimū maitho-inī maku? 4 Wee ūrehanyūrūra nī ūndū wa ūrīa ūrakarīte-rī, thī no īthaamwo nī ūndū waku? Kana no nginya ndwaro cia mahiga cieherio harī itūire? 5 “Tawa wa mūdū mwaganu nīmūhorie; rūrīrīmbī rwa mwaki wake nīrūtīgīte gwakana. 6 Ūtheri ūrīa ūrī thīnī wa hema yake ūtūikīte nduma; naguo tawa ūrīa ūrī hakuhī nake ūkaha. 7 Hinya wa mūkinyūkīrie wake nīmūhūthie; namo mathugunda make makamūgūithia thī. 8 Makinya make mamūikagia wabu-inī, nake akoorūraga thīnī wa marima mayo. 9 Mūtego ūmūnyīitīre ndīira-inī ya kūgūrū; mūtego ūgakīmūrūmia biū. 10 Ahithīrwo kīana kīa rūrigi tīri-inī, akaambīrwo mūtego njīra-inī yake. 11 Imakania imuumagīrīra na mīena yothe, na ikamūteng’eragia harīa hothe aagerera. 12 Mūtino nīmūhūūtīre; mwanangīko wetereire agwe. 13 Mūtino ūrīaga icunjī cia gīkonde gīake; narīo irigithathi rīa gīkuū rīgatambuura cīga ciake. 14 Agucūctio, akarutwo ūgītīri-inī wa hema yake, na agatwarwo kūrī mūthamaki wa imakania. 15 Mwaki nīguo ūtūūraga hema-inī yake; ūbiriti

ūgwakana nīūhurunjītwo gīkaro gīake. 16 Mīri yake yūmagīra tīri-inī, nacio honge ciake ikahooa na igūrū. 17 Kīririkano gīake nī gīgaathira thī; ndarī rītwa būriri-inī. 18 Akaarūtūrūwo ūtheri-inī atwarwo nduma-inī na nīakaingatwo oime thī īno. 19 Ndarī ciana kana njiaro thīnī wa andū ao, o na ndarī mūdū wake ūgaatigara kūrīa aatūūraga. 20 Andū a mwena wa ithūiro nīmakagegio nī maūdū marīa mamūkorete; andū a mwena wa irathīro manyiitwo nī kīmake. 21 Ti-itherū ūguo nīguo gīkaro kīa mūdū mwaganu gūkahaana; kūdū kwa mūdū ūrīa ūtooī Mūrungurī, gwake kūhaana ūguo.”

19 Nake Ayubu akīūria atīrī: 2 “Mūkūūnyariira nginya-rī, mūkūhehenjaga na ciugo? 3 Rīu mūrī kūdētīa maīta ikūmī; mūūtharīkīre mūtārī na thoni. 4 Angīkorwo nī ma atī nīhītīte njīra, ihītīa rīakwa rīgūikara rīrī thīna wakwa. 5 Mūngīkorwo ti-itherū nīmūgwītūūgīria igūrū rīakwa, na mūgīe na mweke wa kūnjūkīrīra nī ūndū wa ūguo njonorithītio, 6 no kīmenyei atī Ngai nīwe ūhītīrie, akandīgīcīria na wabu wake. 7 “O na gūtuika nīngayaga ngoiga atīrī, ‘Nđīmūhītīrie!’ Nīi ndirī ūndū njookagīrio; o na gūtuika nīhooyaga ndeithio, gūtīrī kīhōoto nyonaga. 8 Nīahingīre njīra na nīi ndingīhota kūhītūka; tūcīra twakwa nīatwīkīrīte nduma. 9 Nīanjaūrīte gītīo gīakwa, na akanduta thūmbī mūtwe. 10 Andarūrangaga kuuma mbarī ciothe nginya ngathira; amunyaga mwīhoko wakwa o ta mūtī. 11 Marakara make nīmanjakanīre; andaraga hamwe na thū ciake. 12 Mbūtū ciake cia ita injerekagīra na hinya; ciakaga ihumbu cia kūnjūkīrīra, igathiūrūrūkīria hema yakwa. 13 “Nīanyamūranītie na arīū a baba makaahutatīra; andū arīa tūyaine nao nīmeīndīgīthītie biū. 14 Andū a mbarī ciitū nīmathīite makandiga; arata akwa nīmariganīrwo nī nīi. 15 Ageni akwa na ndungata ciakwa cia andū-a-nja matuaga ta matanjūū; maanyonaga ta ndī mūdū uumīte kūdū kūngī. 16 Njītaga ndungata yakwa, no ndīngīnjītīka, o na ndīmīthāhīte na kanua gakwa nīi mwene. 17 Mīhūmū ya kanua gakwa nīmīnūngu harī mūtumia wakwa; ndūkīte wa kūmenwo harī arīū a maitū. 18 O na tūhīi tūrīa tūnini nītūnyararīte, rīria ndatumīrīra no gūūthekerera tūūthekagīrīra. 19 Arata akwa arīa manguhīrīrie othe nīmathūire; andū arīa nyendeete nīmahutatīre makaanjūkīrīra. 20 Nīi thīrīte ngatigara o gīkonde na mahīndī; nīi ndigarīrwo no kīni kīa

magego giiki. 21 “Njiguīrai tha, inyuī arata akwa, iguai tha, nīgūkorwo guoko kwa Ngai nīkūngūthīte. 22 Mūthingatanaga na nīi o ta ūrīa Mūrungu aathingataga nīki? Mūtīrī mūrāiganwo nī nyama ciakwa? 23 “Naarī korwo ciugo ciakwa nīciandīkītwo, igakīandīkwo ibuku-inī rīa gīkūnjo, 24 igakarwo na karamu ga kīgera igūrū rīa ngocorai, kana igakururwo rwaro-inī rwa ihiga itūire nginya tene! 25 Nīnjūū atī Mūngūūri arī muoyo, na atī marīgīrīrio-inī nīwe ūkaarūgama thī īno. 26 Nakīo gīkonde gīkī gīakwa kīarīkia gūthira, na mwīrī ūyū wa nyama ūkorwo ūtarī ho, hīndī ūyo nī ngoona Ngai; 27 nīi mwene nīngamwīonera na maitho, nīi mwene, ti mūdū ūngī. Ī ngoro yakwa ndīkīrī na wendo mūnene! 28 “Mūngiuga atīrī, ‘Ī nītūthingatane nake, kuona atī nīwe kīhumo gīa thīna ūyū,’ 29 inyuī ene nīmwaḡīrīrwo nī gwītīgīra rūhīū rwa njora; nīgūkorwo mang’ūrī nīmakarehithia kūherithanio na rūhīū rwa njora, na hīndī ūyo nīmūkamenya atī nī kūrī ūtuanīri wa ciira.”

20 Nake Zofaru ūrīa Mūnaamathi agīcookīa atīrī: 2 “Meciiria makwa nī mathīnīku, na nīkīo ngūcookīa, nī ūndū nīndangīkīte mūno. 3 Ndirāigua irūthia rīa kūnjonorithia, nāguo ūmenyo wakwa nīūranjīkīra hinya wa gūcookīa. 4 “Ti-itherū nīūū ūrīa gūtūire kuuma tene rīrīa mūdū aigirwo gūkū thī īno, 5 atī kūrūūhia kwa arīa aaganu no gwa kahinda, o nakīo gīkeno kīa andū arīa matoōī Ngai no gīa kahinda kanini. 6 O na gūtuika mwītīio wake nī ūkinyaga o igūrū, nāguo mūtwe wake ūkahutia maturī, 7 agaathira nginya tene o ta mai make mwene; arīa manamuona mooragīe atīrī, ‘Kaī aathīre kū?’ 8 Airagīria ta kīroto, akaaga kuoneka rīngī, akaingatwo ta kīoneki kīa ūtukū. 9 Riitho rīria rīamuonaga rītīkamuona rīngī; harīa aaikaraga hatīkamuona rīngī. 10 Ciana ciake ikaageragia kwīguithania na athīnī; moko make mwene no nginya magaacookīa ūtonga wake kūrīa aaūrūtīre. 11 Hinya wa wīthī ūrīa ūyūrīte mahīndī-inī make ūgaakoma hamwe nake rūkūngū-inī. 12 “O na gūtuika ūūru ūrī mūrīo ūrī kanua gake, na nīaūhīthaga rungu rwa rūrīmī rwake, 13 o na gūtuika ndangīhota kūūrekīa na aūīgaga kanua gakerī, 14 irio ciake nīkarūra irī nda yake; igaatūika ūrūrū wa ndūira thīnī wake. 15 Nīagatahīka ūtonga ūrīa ameretīe; Mūrungu nīagatūma aūtahīke. 16 Nīakoonga thumu wa nyoka; magego ma nyoka nīmo makaamūūraga. 17 Ndagakenera tūrūū, njūūī iria ithereraga ūkī na ngorono. 18 Kīndū kīrīa anogēire no

nginya agagĩcookia atakĩrĩte; ndagakenera uumithio wa wonjoria wake. **19** Nĩgũkorwo nĩahinyĩrĩrie athĩni, akamatiga matarĩ na kĩndũ; nĩatunyanĩte nyũmba iria ataakire. **20** “Ti-itherũ merirĩria make matingĩthira; ndangĩhonokia na indo iria eigĩire. **21** Gũtirĩ kĩndũ atigĩirio gĩa kũria; ũtonga wake ndũgatũura. **22** Hĩndĩ ĩria aiganĩire nĩ ũndũ wa kũingĩhia indo, mĩnyamaro nĩkamũnyũita; ũkia nũkamũkora na nditi nene. **23** Hĩndĩ ĩria aiyũrĩtie nda yake-rĩ, nĩguo Ngai akaarekereria marakara make mahiũ mamũkore na amuurĩrie mahũura make. **24** O na angũũrĩra indo cia mbaara cia kĩgera, akaarathwo na mũguĩ wa gĩcango. **25** Aũcomoraga kuuma ng’ong’o wake, mũtheece ũcio mũkengu akaũcomora kuuma ini-inĩ rĩake. Imakania nĩkamũkorerera; **26** nduma nene nĩyeteraire igĩina ciake. Mwaki ũtarĩ mũhurutĩre nĩkamũcina, na ũniine kĩria gĩtigaire thĩniĩ wa hema yake. **27** Igũrũ nĩrikaguũria wĩhia wake; thĩ nayo nĩkarahũka ĩmũkĩrĩre. **28** Kĩguũ nĩgĩgathereria nyũmba yake, indo cia nyũmba yake ithererio nĩ kĩguũ mũthenya ũcio wa mang’ũri ma Ngai. **29** ũcio nĩguo ũndũ ũria Ngai agayagĩra arĩa aaganu, igai rĩria maathĩrĩrwo nĩ Mũrungu.”

21 Ningĩ Ayubu agĩcookia atĩri: **2** “Thikĩrĩriaĩ wega ciugo ciakwa; rekei ũndũ ũyũ ũtuĩke nĩguo mũkũũhooreria nãguo. **3** Ngĩrĩrĩriaĩ na nĩ njarie, na ndaarĩkia kwaria-rĩ, mũgĩcooke mũũnyũrũrie. **4** “Nĩ-rĩ, kaĩ mateta makwa meerekeirio mũndũ? Ngũkĩaga kũremwo nĩ gũkĩrĩrĩria nĩkĩ? **5** Ta ndorai mũgege; mwĩnyũite tũnua twanyu na moko nĩ kũmaka. **6** Ndĩciiragia ũhoro ũyũ ngamaka mũno; ngethithimũkwo nĩ mwĩrĩ, ngambĩrĩria kũinaina. **7** Atĩrĩ, andũ arĩa aaganu marekagwo matũũre muoyo nĩkĩ, magakũra o na magakĩrĩrĩria kũgia na ũhotĩ? **8** Nĩmeonagĩra ciana ciao ikĩgaacĩra kũu marĩ, makoona rũciarũ rwao rũkĩhaanda mbere ya maitho mao. **9** Mĩciĩ yao ĩkaraga igĩtĩrwo na ĩtarĩ na guoya; naruo rũthanju rwa Ngai rũtimahũũraga. **10** Ndegwa ciao ĩtiagaga kũgwatia; ng’ombe ciao iciaraga, na ĩtihunaga. **11** Moimagaragia twana twao tũingĩ o ta rũũru; ciana ĩcio ciao ikaina igĩtũrũhaga. **12** Nao o ene mainaga makĩhũũraga tũhembe na inanda cia mũgeeto; mekenagia na mũgambo wa mũtũrĩrũ. **13** Matũũraga mĩaka yao magaacĩre, na magathĩ mbĩrĩra-inĩ marĩ na thayũ. (Sheol h7585) **14** Na no-meeraga Mũrungu atĩrĩ, ‘Thĩ! Tigana na ĩthu! Tũtikwenda kũmenya njĩra ciaku. **15** Mwene-Hinya-

Wothe nĩwe ũ, atĩ nĩguo tũmũtungatagĩre? Tũkũgunĩka nakĩ tũngĩmũhooya?’ **16** No rĩrĩ, kũgaacĩra kwao gũtirĩ moko-inĩ mao ene, nĩ ũndũ ũcio nĩ njĩkaraga haraaya na kĩrĩra kĩa andũ arĩa aaganu. **17** “Na rĩrĩ, nĩ maita maigana tawa wa arĩa aaganu ũhoragio? Nĩ maita maigana makoragwo nĩ mũtino, na nĩ maita maigana Ngai amagayagĩra ruo nĩ kũmarakarĩra? **18** Nĩ maita maigana matũkaga ta nyeki nyũmũ ikũhurutwo nĩ rũhuho, o na kana ta maragara marĩa mombũragwo nĩ kĩhuhũkanio? **19** Kuugagwo atĩrĩ, ‘Ngai aigagĩra ciana ĩherithia rĩa ĩthe wao.’ No rĩrĩ, nĩ kaba Ngai aherithie mũndũ ũcio we mwene, nĩguo amenye nĩehĩtie! **20** Maitho make nĩmeyonere mwanangĩko wake mwene; nĩarekwo akunde mang’ũri ma Mwene-Hinya-Wothe. **21** Nĩ ũndũ-rĩ, anga no eetangaga ha ũhoro wa andũ ake arĩa agaataiga na thuutha, matukũ make maathira? **22** “Nĩ kũrĩ mũndũ o na ũmwe ũngĩhota kũruta Mũrungu atĩ nĩguo agĩre na ũmenyo, kuona atĩ Mũrungu nĩwe ũtuanagĩra ciira, o na agatuĩra arĩa atũũgĩrie mũno? **23** Nĩ kũrĩ mũndũ ũkuuaga arĩ na hinya wake wothē, arĩ mũgĩtĩre wega biũ, na arĩ na thayũ, **24** mwĩrĩ wake ũheetwo irio wega, na mahĩndĩ ma mĩthiimo yake marĩ o maigũ. **25** Mũndũ ũngĩ agakua arĩ na marũrũ ma ngoro, atarĩ aakenera kĩndũ kĩega o na kĩ. **26** Makomaga o ro ũndũ ũmwe tĩri-inĩ, na eerĩ-rĩ, igunyũ ikamahumbĩra. **27** “Nĩ nĩnjũũĩ wega ũria mũreeciiria, ngamenya mathugunda manyu maakũhĩtĩria namo. **28** Mũrooria atĩrĩ, ‘Rĩu nyũmba ya mũndũ ũria mũnene ĩkĩrĩ ha, na hema ĩria andũ aaganu maratũũraga-rĩ, ĩkĩrĩ ha?’ **29** Kaĩ mũtarĩ muoria andũ arĩa mathiiaga ng’endo? Kaĩ mũtarũmbũyagia ũria mamwĩraga: **30** atĩ mũndũ ũria mwaganu nĩ aigugagĩrwo tha mũthenya wa mũtino, atĩ nĩahonokagio mũthenya wa mang’ũri? **31** Nũũ ũreganaga na mĩtugo ya mũndũ mwaganu maitho-inĩ make? Nũũ ũmũrĩhagia kũringana na maũndũ marĩa aaneka? **32** Atwaragwo mbĩrĩra-inĩ, nayo mbĩrĩra yake ĩkarangagĩrwo. **33** Tĩri wa gĩtuamba nĩrĩ mũrĩo harĩ we; andũ othe nĩwe marũmagĩrĩra, na kĩrĩndĩ gĩtangĩtarĩka gĩgathiiaga mbere yake. **34** “Mwakĩhota atĩa kũũhooreria na ndeto cia tũhũ? Hatĩrĩ kĩndũ gĩtigarũ harĩ macookio manyu tiga o maheenĩ!”

22 Nake Elifazu ũria Mũtemaani agĩcookia atĩri: **2** “Mũndũ aahota kũguna Mũrungu? O na mũndũ mũũgĩ-rĩ, akĩhota kũmũguna? **3** Nĩ gĩkeno kĩrĩkũ ũthingu waku ũngĩrehere Mwene-Hinya-Wothe? Nĩ uumithio ũrĩkũ angĩgia nãguo angĩkorwo mĩthĩire

yaku ndiri ūcuuke? **4** “Arakūriithia na agagūthitanga ni ūndū wa wītīgiri Ngai waku? **5** Githi waganu waku ti mūnene? Mehia maku-rī, makiri mūthia? **6** Wetirie ūgītiri kuuma kūrī ariū a thoguo hatari gītūmi; niwaurire andū nguo, ūkimatiga njaga. **7** Ariā anogu ndwamaheire maaī, na niwaimire ariā ahūtu irio, **8** o na gūtuika warī mūdū ūri hinya, ūri na mīgūnda: mūdū ūheetwo gītīo, na watūuraga kuo. **9** Niwaingatire atumia a ndigwa matari na kindū, na ūkīniina hinya wa ariā matari na maithe. **10** Nikiō ūthiūrūrūkiirio ni mitego, nikiō thīina wa narua ūkūmakagia, **11** nikiō ūtumanirwo ni nduma, ūkaremwo nikuona, na nokio mūiyūro wa maaī ūkūhubanīrie. **12** “Githi Ngai ndari o kūu igūrū o igūrū? O na ta kione ūriā njata iria iri igūrū mūno itūūgīrite! **13** No riri, wee ūroiga atiri, ‘Mūrungu ni atia angimanya? No atuanire ciira nduma-ini ta ino? **14** Matu matumanu nimamūhumbirite, ni ūndū ūcio ndangituaona riria egūceera kūu igūrū gacūmbiri.’ **15** Ūgūtūūra ūgeraga o njira ya tene iria andū aaganu managerera? **16** Nimahuririo ihinda riao ritanakinya, mīthingi yao igithererio ni mūiyūro wa maaī. **17** Nao meerire Mūrungu atiri, ‘Tigana na ithui! Mwene-Hinya-Wothe-rī, angitwika atia?’ **18** No riri, niwe waiyūririe nyūmba ciao na indo njega, ni ūndū ūcio ni njikaraga haraaya na kirira kia andū ariā aaganu. **19** “Andū ariā athingu nimeyonagira mwanangiko wa acio aaganu, magakena; ariā matari na ūuru mekite mamanyūrūragia makiugaga atiri: **20** ‘Titherū thū ciitū ninyanange, mwaki niūcinite ūtonga wao.’ **21** “Athikira Ngai ūikare ūri na thayū nake, ūndū ūyū niguō ūgaakūrehere ūgaaciru. **22** Itikira ūrutani wa kanua gake, na ūige ciugo ciake ngoro-ini yaku. **23** Ūngīcookerera ūcio Mwene-Hinya-Wothe, niegūkwamūkira; ūngieheria waganu kūraya na hema yaku, **24** na ūte ngūmba ciaku cia thahabu rūkūngū-ini, na thahabu yaku ya Ofiri ūmīte na kūu ndwaro-ini cia mahiga kūu mūkuru-ini, **25** hīndi ūyo ūcio Mwene-Hinya-Wothe agaatuika thahabu yaku, na atūike betha iria njega mūno hari we. **26** Ti-itherū, hīndi ūyo niūkona gīkeno thīini wa ūcio Mwene-Hinya-Wothe, na niūgatiirira Ngai ūthiū waku. **27** Niūkamūhooya, nake niagakūigia, nawe niūkahingia mīhītwā yaku. **28** Ūriā watua wīkwo niguō ūrikagwo, naguo ūtheri ni ūkaara njira-ini ciaku. **29** Hīndi iria andū angī manyiīhio, nawe ūkoiga, ‘Nimatūūgīrio!’ Hīndi ūyo niakahonokia ariā makuite ngoro. **30** Niakahonokia o

na ūriā ūri na ūcuuke, ahonokio ni ūndū wa ūtheru wa moko maku.”

23 Ningi Ayubu agicookia atiri: **2** “O na ūmūthi gūteta gwakwa no kūrūrū; guoko gwake nikūnditūhīre o na ngīcaayaga ūguo. **3** Naari korwo niūjūūi kūrīa ingīmuona; Naari korwo no hote gūthi kūrīa aikaraga! **4** Ingīyaririria hari we, njiyūrie kanua gakwa ihooto. **5** No nyende kūmenya ūriā angīnjookeria, ndicūuranie ūriā angīnjūra. **6** No anjūkirire na ūhoti wake mūnene? Aca, ndangīhatiriria na thitango. **7** Hau-rī, mūdū mūrūngīrūro no atware ciira wake mbere yake, na ni njohorithio kuuma kūrī mūnjiirithia nginya tene. **8** “No riri, ingīthi mwena wa irathiro, we ndari kuo; ingīthi mwena wa ithūiro, ndiramuona. **9** Hīndi iria ari wira-ini mwena wa gathigathini, ndimuonaga; riria athi mwena wa gūthini, ndimuonaga o na hanini. **10** Nowe-rī, niōoi njira iria ngeragira; aarikia kūngeria, ngoima haana o ta thahabu. **11** Magūrū makwa moimite makinya make thuutha; nūmagirira njira yake itekwahūka na mwena. **12** Ni nditiganiirie maathani ma mīromo yake; njikiriire ciugo cia kanua gake gūkira irio ciakwa cia o mūthenya. **13** “No riri, arūgamaga ari o wiki; nū ūngīhota kūregana nake? Ekaga o ūriā ekwenda. **14** Ahingagia ūndū ūriā andūiriire, na ari o na mibango mīingī ta ūyo anjigīre. **15** Kūu nikiō gītūmīte nyiitwo ni kīmako ndi mbere yake; ndeciiria maūdū macio mothe-rī, ngamwītigira. **16** Mūrungu niātūmīte ngoro yakwa yūrwo ni hinya; ūcio Mwene-Hinya-Wothe niātūmīte nyiitwo ni guoya. **17** No riri, ndikirithio ni nduma, ni nduma ūyo ndumanu ihumbirite ūthiū wakwa.

24 “Ni kī kīgiragia Mwene-Hinya-Wothe araarīrie mahinda ma ciira? Ni kī gītūmaga ariā mamūūi meterere mīthenya ta ūyo o tūhū? **2** Kūrī andū meeheragia mahiga ma mūhaka, na makarīithia ndūuru cia mahiū iria maiyite. **3** Moyaga ndigiri ya mwana wa ngoriai, na magakuua ndegwa ya mūtumia na ndigwa itūike ya kūrūgamirira thiri wao. **4** Ni meeheragia andū ariā abatarī njira-ini, na makahatiriria athīini othe a būrūri magatūma mathi makehithe. **5** O ta njagi cia werū, noguo andū ariā athīini marokagira wira wa kūhaara kindū gīa kūrīa; kūu būrūri ūriā ūtagīaga kindū nikuo marutaga irio cia kūhe ciana ciao. **6** Monganagia ngaragatha mīgūnda-ini, na makahaara matigari mīgūnda ya

mīthabībū ya arīa aaganu. 7 Maraaraga njaga nī kwaga nguo; matirī kīndū gīa kwīhumbīra rīrīa kwagīa heho. 8 Maconjoragio nī mbura ya irīma-inī, nao makenyiitīrīra mahiga nī ūndū wa kwaga ha kwīyūa. 9 Mahuragia mwana wa ngoriai kuuma nyondo-inī; nako gakenge ka mūthīnī gatahagwo nī ūndū wa thīirī. 10 Mathiiaga njaga nī kwaga nguo; makuuaga itīia cia ngano, no magatigwo marī o ahūtu. 11 Mahihagīra ndamaiyū mītarō-inī; nīo makinyangaga ihihīro cia ndibei o magīkuaga nī nyoota. 12 Mūcaayo wa arīa marakua nīūraiguuo ūkiuma itūūra inene, nayo mīoyo ya arīa aguarie no gūkaya irakaya ikienda ūteithio. No Ngai gūtīrī mūndū aratuīra ciira nī ūndū wa gwīka ūūru. 13 “Nī kūrī andū arīa mareganaga na ūtheri, na matiūī njīra ciaguo, o na kana magaikara tūcīra-inī twaguo. 14 Hīndī irīa gwatuka-rī, mūūragani ookagīra akooraga athīnī na abatari; ningī ūtukū agatuīka ta mūici. 15 Riitho rīa gītharia rīetagīrīra kūgīe mairia; kīrāga atīrī, ‘Gūtīrī riitho o na rīmwe rīngīnyona,’ na gīgaikara kīhithīte ūthiū. 16 Rīrīa kūrī nduma-rī, nīguo andū matuaga nyūmba, no mūthenya magatinda mehingīre; matiendaga ūndū wa ūtheri. 17 Nīgūkorwo andū acio othe-rī, nduma irīa ndumanu nīyo rūciinī rwao; magīaga ūrata na imakania cia nduma. 18 “No rīrī, o nī mūhūyū ūrīa ūrerete igūrū rīa maaī; igai rīao būrūrī-inī nī irume, na nī ūndū ūcio gūtīrī mūndū ūthiiaga mīgūnda-inī ya mīthabībū. 19 O ta ūrīa rīua na ūrugārī iniinaga maaī ma tharunji-rī, ūguo noguo mbīrīra ihuragia arīa mehītie. (Sheol h7585) 20 Nayo nda irīa yamaciarire īkariganīrwo nīo, igunyū nacio ikamarīa; andū arīa aaganu maticookaga kūririkanwo, no moinangagwo ta mūtī. 21 Marīaga indo cia mūtumia thaata na ūrīa ūtarī kaana, na matiiguagīra mūtumia wa ndigwa tha. 22 No Ngai, nī ūndū wa ūhoti wake, nīakururagia arīa marī hinya; o na mangīhaanda wega-rī, matirī na mwīhoko atī nīmagatūūra muoyo. 23 We no ametīkīrie maikare mahurūkīte makīiguaga ta matarī na ūgwati, no maithe make nīmacūthagīrīra njīra ciao. 24 Nīgūkorwo matūūgagīrio o kahinda kanini, magacooka makeehera; maikūrūkagio na magakua o ta andū arīa angī othe; makeeheragio o ta igira cia ngano. 25 “Akorwo ūguo tīguo gūtārī-rī, nūū ūngīonania atī nīndaheenania, na agītue ciugo ciakwa cia tūhū?”

25 Nake Biladadi ūrīa Mūshuhi agīcookia atīrī: 2 “Wathani na gwītīgīrwo nī cia Ngai; nīwe

ūhaandaga watho kūu igūrū o igūrū mūno. 3 Mbūtū ciake no itarīke? Nūū ūtaaragīrwo nī ūtheri wake? 4 Mūndū aakīhota atīa gūkorwo arī mūthingu mbere ya Mūrungu? Mūndū ūciarītwo nī mūndū-wa-njārī, akīhota atīa gūtūika mūtheru? 5 Angīkorwo o na mweri ti mūcangararu, na njata ti theru maithe-inī make-rī, 6 mūndū na no ta kīgunyū, o we mūrū wa mūndū-rī, ndakīrī mūnyīhīre mūno makīrīa!”

26 Ningī Ayubu agīcookia atīrī: 2 “Kaī ūrī gūteithia ūrīa ūtarī na ūhoti-ī! Kaī ūrī kūhonokia guoko kūrīa gūtārī na hinya-ī! 3 Kaī ūrī gūtaara mūndū ūtarī na ūūgī-ī! Na atīrī, kaī nīwonanītie ūmenyo mūnene-ī! 4 Nūū wagūteithia kwaria ciugo icio? Na nī roho waū waria na kanua gaku? 5 “Arīa akuū marī na ruo rūnene, o acio marī rungu rwa maaī na kīrīa gīothe gītūūragua kuo. 6 Gīkuū nīkīguūranie mbere ya Ngai; mwanangīko ūkarīte ūtarī mūhumbīre. (Sheol h7585) 7 Atambūrūkagia matu ma mwena wa gathigathini igūrū rīa kūndū gūtārī kīndū; nayo thī ndarī kīndū amīcunjurītie nakīo. 8 Athayaga maaī thīnī wa matu make, no matu macio matingītembūrwo nī ūritū wamo. 9 Ahumbagīra ūthiū wa mweri rīrīa waiganana, agatambūrūkia matu make igūrū rīaguo. 10 Nīekīrīte rūkirirī igūrū rīa maaī, rūkahakania ūtheri na nduma. 11 Itugī iria itīrīrīre igūrū nī ithingithaga, ikagegearaga nī ūndū wa ikūūmana rīake. 12 Nīoirugire maaī ma iria na ūndū wa hinya wake; na nī ūndū wa ūūgī wake nīatinaangīrie Rahabu tūcunjī. 13 Mīhūmū yake nīyo yathakarīrie igūrū; guoko gwake nī gwatheecire nyoka irīa īnyororokaga na ihenya. 14 Atīrīrī, īno no mīthia ya mawīra make; kaī no kamūheehū kanini tūiguaga ka ūhoro wake-ī! Nūū ūngīgītāūkīrwo nī marurumī ma ūhoti wake?”

27 Nake Ayubu agīthīi na mbere na mīario yake, akiuga atīrī: 2 “Ti-itherū o ta ūrīa Mūrungu atūūragua muoyo, o we ūnyimīte kīhooto, ūcio Mwene-Hinya-Wothe, ūrīa ūtūmīte ngīe na ūrūrū ngoro-inī-rī, 3 hīndī irīa yothe nī ngūtūūra muoyo, nayo mīhūmū ya Ngai irī maniūrū-inī makwa, 4 mīromo yakwa ndīkaaria maūndū ma waganu, na rūrīmī rwakwa rūtikaaria maheenī. 5 Nīi ndigetīkīra atī nī inyuī mūrī na kīhooto; nginya rīrīa ngaakua, ndigakaana ūkindīrīku wakwa. 6 Nīngūtūūra ūthingu wakwa na ndikaūrekia; thamiri yakwa ndikanjīirithia rīrīa rīothe ngūtūūra muoyo. 7 “Thū ciakwa irogītūika ta arīa aaganu, arīa marī muku na nī marotuika ta arīa matarī

kihooto! 8 Tondū-rī, kīrīgīrō kīa ūrīa ūtarī mwītīgīri Ngai gīkīrī kīrīkū akua, hīndī rīra Ngai ooya muoyo wake? 9 Mūrungu nīakīguaga gūkaya gwake rīrīa akorwo nī mīnyamaro? 10 Nīakenagīra ūcio Mwene-Hinya-Wothe? Nīakayagīra Ngai mahinda mothe? 11 “Nīngūmūruta ūhorō wīgī ūhoti wa Mūrungu; ndīkūhitha njīra cia Mwene-Hinya-Wothe. 12 Inyuothe nīmwiōneire maundū macio. Īkīrī yakī mīario īno itarī kiene? 13 “Ūū nīguo Mūrungu aathagīrīra arīa aaganu, na nīrīo igai rīrīa mūdū ūrīa ūtarī tha aamūkagīra kuuma kūrī Mwene-Hinya-Wothe: 14 O na ciana ciake ciaingīha atīa, ciathīrīrio rūhiū rwa njora; rūciaro rwake rūtikooona irio cia kūrūigana. 15 Mūthiro nīguo ūkaaninūkia arīa agaatiga thuutha wake, na atumia ao a ndigwa matikamarīrīra. 16 O na angīonganīrīra betha ta rūkūngū, na agīe na nguo nyingī ta hība cia rūumba, 17 kīrīa egūcookanīrīra gīkehumbwo nī ūrīa mūthingu, na arīa matarī mahītia nīo makaagayana betha yake. 18 Nyūmba rīra aakaga no ta nyūmba ya kīhuruta, ningī no ta gīthūnū gīakītwo nī mūrangīri. 19 Agaakoma arī mūtongu, no ndagacooka gwīka ūguo rīngī; akaahingūra maitho akore gūtīrī kīndū arī nakīo. 20 Imakania imūkoraagīrīra ta mūiyūro wa maaī; kīhuhūkano gīkaamūhuria ūtukū. 21 Rūhuho rwa mwena wa Irathīro rūmuoyaga akabuīra; rūmweheragia kūrīa atūūruga. 22 Rūmūhurutaga rūtarī na tha o rīrīa aroorīra hinya waruo. 23 Rūhūūruga hī rūkamūkenerera, na rūkagamba ta nyoka rūkamūruta kūrīa atūūruga.”

28 “Nī kūrī handū harīa betha yenjagwo o na nī harī handū harīa thahabu ītheragīrio. 2 Kīgera kīrutagwo kuuma tīrī-inī, nakīo gīcango kīrutagwo mahiga-inī gīgatwekio. 3 Mūdū nīkūniina aniinaga nduma; acaragia mahiga macio nginya kūrīa kūrīku mūno, o kūu nduma rīrī ndumanu mūno. 4 Mūdū atūrīkagia irima thī kūrāya na kūrīa andū matūūruga, agakinya kūdū kūrīa mūdū aariganīrwo nīgūthīiaga; kūu kūrīhanīrīrie na andū nīkuo acunjuuraga akīereeraga. 5 Thī nīkuo kuumaga irio, no na kūu thīnī mūhuro kūgarūrūkīte gūkahaana ta gūcinītwo na mwaki; 6 mahiga-inī ma thī nīkuo kuumaga yakuti rīra ya bururu, na mūthanga wayo ūkoragwo na ngūmba cia thahabu. 7 Gūtīrī nyoni ndīa-nyama yūi gacīra kau kahithe, na gatīrī konwo nī riitho rīa hūngū. 8 Nyamū iria cītīiaga itirī ciagathīra, o na gūtīrī mūrūūthī ūkageragīra. 9 Guoko kwa mūdū gūtharīkagīra gūkanyiita ihiga rīa nyaigī,

na gūkaguūria itina cia irīma. 10 Enjaga mungu ūgatūrīkia rwaro rwa ihiga; maitho make makīonaga igīina ciaruo ciothe. 11 Ethaga itwe cia njūūi, na indo iria hithe agaciumīria ūtheri-inī. 12 “No ūūgī-rī, ūngīoneka kū? Ūmenyo ūtūūruga kū? 13 Mūdū ndangīmenya thogora wa ūūgī; ndūngīoneka būrūrī wa arīa marī muoyo. 14 Kūrīa kūrīku mūno kuugaga atīrī, ‘Ndūrī thīnī wakwa’; narīo iria rīkoiga atīrī, ‘Ndūrī gūkū gwakwa.’ 15 Ndūngīgūrīka na thahabu rīra therie mūno, kana thogora wago ūthimwo na betha. 16 Ndūngīgūrīka na thahabu ya Ofiri, kana ūgūrīke na onīgithi rīra rīrī goro mūno, o na kana yakuti rīra ya bururu. 17 Thahabu kana icicio-rī, itingīhota kūgerekanio nago; o na kana ūkūranio na mathaga ma thahabu. 18 Maricani kana ngenyekenyi iria cia goro itagīrīrie kūgwetanio nago; thogora wa ūūgī ūkīrīte wa ruru rīra ndune. 19 Yakuti ya Kushi ndīngīganano nago; o na ndūngīgūrīka na thahabu rīra therie mūno. 20 “Hakīrī ūguo-rī, ūūgī ūngīkiuma nakū? Ūmenyo ūtūūruga kū? 21 Nīmūhithe kūrī maitho ma ciūmbe ciothe iria itūūruga muoyo, ūkahithwo o na nyoni cia rīera-inī. 22 Mwanangīko na gīkuū ciugaga atīrī, ‘No mūhuhu wago ūkinyīte matū-inī maitū.’ 23 Ngai nīooī njīra ya gūthī kūrīa ūrī, na nowe wiki ūūi kūrīa ūtūūruga, 24 nīgūkorwo nīonaga mūthia wa thī, na nīonaga maundū marīa mothe marī rungu rwa igūrū. 25 Rīrīa aathimīire rūhuho nditi yaru, o na agīthima maaī-rī, 26 rīrīa aarutīire mbura watho rīrūmagīrīre, na agītemera rūheni na marurumī njīra-rī, 27 nake nīonire ūūgī na akūūthima; aūrūmirie na akūūthuthuria. 28 Agīcooka akīra andū atīrī, ‘Gwītīgīra Mwathani-rī, ūcio nīguo ūūgī, Nakuo gūtheemaga ūuru nī ūmenyo.”

29 Ningī Ayubu nīathiire na mbere kwaria, akiuga atīrī: 2 “Naarī korwo no haane ūrīa ndaatarī mīeri rīra ya tene, matukū-inī marīa Ngai aamenyagīrīra, 3 rīrīa tawa wake wamūrīkaga igūrū rīa mūtwe wakwa, na ūndū wa ūtheri wake ngatuīkanagīria nduma-inī! 4 Korwo ndarī ūrīa ndatarī matukū-inī marīa ndagaacīre biū, hīndī rīra kuumīrania ngoro na Ngai kwarathimaga nyūmba yakwa, 5 rīrīa Mwene-Hinya-Wothe aarī hamwe na nīi, nacio ciana ciakwa ikandigiicīria, 6 rīrīa gacīra gakwa kaihūgītio nī kīrimū kīa iria, naruo rwaro rwa ihiga rūgaatherūkagīra tūrūūi twa maguta ma mūtamaiyū! 7 “Rīrīa ndaathīiaga kihingo-inī kīa itūūra inene, na ngaikarīra gītī gīakwa hau kīaraho-inī-rī, 8 aanake

maanyonaga makeehera, nao athuuri makarūgama, 9 andū arīa anene maatigaga kwaria, makahumbīra tūnua twao na moko; 10 mīgambo ya andū arīa marī igweta īgakirio, nacio nīmī ciao ikanyiitana na karakara. 11 Ūrīa wothe wanjiguaga ngāria aaragia wega igūrū riakwa, nao arīa maanyonaga makangaathīrīria, 12 nī ūndū nīndahatūrāga arīa athīni maakaya mateithio, o na arīa mataarī na maithe maagīte mūndū wa kūmateithia. 13 Mūndū agīkua nīandaathimaga; nīndatūmaga ngoro ya mūtumia wa ndigwa īine. 14 Ndehumbaga ūthingu ta nguo; ciira wa kīhooto nīguo warī nguo yakwa ya igūrū, o na kīremba gīakwa. 15 Nī nīi ndaarī maitho ma arīa atumumu, na magūrū ma arīa ithua. 16 Ndaarī ithe wa arīa abatari; nīndaciiragīrīra o na mūndū itooī. 17 Ningī nīndoinangaga magego ma arīa aaganu, na ngahuria arīa maarī magego-inī mao. 18 “Ndeciiragia atīrī, ‘Nī ngaakuīra gwakwa nyūmba, matukū makwa marī maingī ta mūthanga. 19 Mīri yakwa īgataamba īkinye maai-inī, narīo ireera rīkoragwo hongē-inī ciakwa ūtukū wothe. 20 Riiri wakwa ūgūtūūra werūhagio thīinī wakwa, naguo ūta wakwa ūtūūre ūrī mwerū guoko-inī gwakwa.’ 21 “Andū maathikagīrīria marī na kīrīgīrīro, meetagīrīra kīrīra gīakwa makirīte. 22 Ndaarīkia kwaria-rī, matiacoakaga kwaria; ciugo ciakwa ciatoonyaga matū mao kahora ihooreire. 23 Maanjatagīrīra ta andū metereire mbura, na makanyua ciugo ciakwa o ta mbura īrīa ya kūrīgīrīria. 24 Ndaamathekathekagia moorītwo nī hinya makaaga gwītīkia; ūtheri wa ūthiū wakwa warī wa bata mūno kūrī o. 25 Nī nīi ndamoonagia njīra, ngaikaraga ta ndī mūnene wao; ndatūūrāga ta mūthamaki arī gatagatī ga ita rīake; ningī ndaatarīi ta mūndū ūrīa ūhooragīria arīa maracakaya.

30 “No rīu-rī, andū ethī kūngīra nīmaanyūrūragia, arīa o na itangīendire gūturanīra maithe mao na ngui ciakwa cia rūūru. 2 Hinya wa moko mao ūngāng’unire nakī, kuona atī hinya wao nīwamehereire? 3 Nīmāthīnikīte nī ūndū wa wagi na ng’aragu, ūtukū-rī, moorūūrāga būrūri mūng’aru, būrūri mwanangīku ūkirīte ihooru. 4 Maahaaraga nyeni cia mahuti ma cumbī kuuma ihinga-inī, na irio ciao ciarī mīri ya mūtī wa kīhaato. 5 Nīmāingatirwo kuuma kūrī mūingī, makiugīrīrio ta maarī aici. 6 Nīmāhatīrīrio maikarage mikuru-inī ya tūrūū tūhūu, kūu ndwaro-inī cia mahiga na marīma-inī marīa

marī thī. 7 Maanagia ta nyamū kūu ihinga-inī, makahatikanagīra kūu mahuti-inī. 8 Rūciaro rūtarī kīene na rūtarī rītwa, nī rwarutūrūrīrwo ruume kūu būrūri-inī. 9 “Na rīu ariū ao maraanyūrūria na rwīmbo; ngagītuika wa kuunagwo thimo nīo. 10 Nīmāthūire na magaikaraga haraihu na nīi; matiītīgagīra kūndūira mata ūthiū. 11 Nī ūndū rīu Ngai nīaregeretie ūta wakwa, na akandeehera mathīina-rī, matirī ūndū merīgagīrīria gwīka marī harīa ndī. 12 Mwena wakwa wa ūrīo kūrī rūrīrī rūratharīkīra; maigagīra magūrū makwa mītego, na magaaka ihumbu ciao cia gūūtharīkīra. 13 Maharaganagia njīra yakwa; mahotaga kūnyūnūha o na gūtārī na mūndū ūramateithia. 14 Mokīte ta matoonyeire mwanya-inī mwariī; mokīire gatagatī ga kūu kwanangīku, makaamomokera. 15 Imakania nīcihootete; gītīo gīakwa kīūmbūrītwo ta kīhurūtītwo nī rūhuho, naguo ūgītīri wakwa ūkabūria ta itu. 16 “Na rīu muoyo wakwa nīurathirīkīra; matukū ma thīina nīmānyīitē. 17 Ūtukū ūtheecangaga mahīndī makwa; ruo rwa gūthegeya rūtīndīgīthagīria. 18 Ngai angūnjakūnjaga ta nguo na ūndū wa ūhoti wake mūnene; aanyīitaga ta kanjū yakwa ngingo-inī. 19 Anjīkītīe ndoro-inī, ngatuika ta rūkūngū na ta mūhu. 20 “Nīwe ndīrakāira, o Wee Ngai, no ndūranjītīka; ndīrarūgama, no wee no kūndora ūrandora. 21 Wee nīūngarūrūkīte ūtarī na tha; ūtharīkīire na hinya wa guoko gwaku. 22 Nīūūhurītīe, ūkaandīndīka mbere ya rūhuho; ūūnyugutanītīe kīhuhūkānio-inī. 23 Nīnjūū nīūkangīnyia o gīkuū-inī, ūndware kūrīa gwathīrīrwo arīa othe marī muoyo. 24 “Ti-itherū gūtīrī mūndū ūūkagīrīra mūndū ūthuthīkīte ngoro, hīndī īrīa egūkaya ateithio arī mīnyamaro-inī. 25 Nī-rī, gīthī ndianarīrio nī arīa marī na thīina? Gīthī ngoro yakwa ndīanaiguīra arīa athīni kīeha? 26 No rīrī, rīrīa ndeerīgagīrīra wega, ūūru ūgīūka; rīrīa ndaacaragia ūtheri-rī, hīndī īyo nduma īgīūka. 27 Nda yakwa ndītīgaga kūruruma; matukū ma thīina nīmāngīnyīire. 28 Thīiaga njirīte biū, no ti ūndū wa kūhīa nī rīūa; ngarūgama kīūngano-inī ngakaya ndeithio. 29 Nduīkīte mūrū wa nyina na mbwe, ngatuika mūthiritū wa ndundu. 30 Gīkonde gīakwa nīkīgarūrūkīte, gīgathita na gīkoonūka; mwīrī wakwa ūhīūhīte nī ūrugarī. 31 Kīnanda gīakwa kīa mūgeeto kīrutaga o mūgambo wa gūcakaya, naguo mūtūrīrū wakwa ūkaruta o mūgambo wa kīrīro.

31 “Nī nītwarīkanīire na maitho makwa ndīkanarore mūrīrūto ndīmwīrīrīre. 2 Nī ūndū-rī,

kaĩ rūgai rwa mūdũ kuuma igūrũ kwa Ngai rūkĩrĩ kĩĩ? Igai rĩake nĩ rĩrĩkũ kuuma kūrĩ ũcio Mwene-Hinya-Wothe ũrĩ igūrũ? 3 Githĩ ti kwanangwo kwa arĩa aaganu, na mūtino kūrĩ arĩa meekaga maūdũ mooru? 4 Githĩ we ndonaga njĩra ciakwa, na agatara o ikinya o ikinya riakwa? 5 “Ingĩkorwo thiiaga na njĩra itarĩ cia ma-rĩ, kana kũgūrũ gwakwa gũkahiũha thĩĩ ngaheenanie-rĩ, 6 Ngai nĩathime na ratiri cia kĩhooito, nake nĩekũmenya atĩ nĩ ndirĩ ũcuuke; 7 makinya makwa mangĩkorwo nĩmahũkĩte makoima njĩra-inĩ, nayo ngoro yakwa ingĩkorwo nĩtongoretio nĩ maitho makwa, kana moko makwa makorwo nĩmathaahĩtio-rĩ, 8 hĩndĩ ĩyo kĩrĩa haandĩte kĩrorĩio nĩ andũ angĩ, nacio irio cia mĩgũnda yakwa iromunywo. 9 “Ngoro yakwa ingĩkorwo yanaheenererio nĩ mūdũ-wa-nja, kana ngorwo ndanaceema mūrango-inĩ wa mūdũ wa itũũra, 10 hĩndĩ ĩyo mūtumia wakwa arothĩa ngano ya mūdũ ũngĩ, na arũme angĩ tiga nĩ marokoma nake. 11 Nĩgũkorwo ũndũ ũcio nĩ ũmaramari wa thoni, na nĩ rĩthia rĩa gũtũirwo ciira nĩ kĩaama. 12 Tondũ ũcio nĩ mwaki ũria ũcinaga nginya ũkaananga; na nĩũngĩamunyĩte magetha makwa mothe. 13 “Ingĩkorwo nĩnyimĩte ndungata ciakwa cia arũme na cia andũ-a-nja kĩhooito rĩria manateta nĩ ũndũ wakwa-rĩ, 14 nĩ ngeeka atĩa rĩria Mũrungu akaanjũkĩrĩa? Ngaacookia atĩa rĩria ngeetwo ndĩitetere ũhoru-inĩ ũcio? 15 Githĩ ũcio wanyũũmbire kũu nda ya maitũ to we wamooimbire? Githĩ tiwe watũthondokire tũrĩ kũu nda cia aa maitũ? 16 “Ingĩkorwo ndanaima athĩini kĩria maanerĩria, kana ngareka maitho ma mūtumia wa ndigwa morwo nĩ hinya-rĩ, 17 ingĩkorwo ndĩaga irio ciakwa nyiki, ngaaga kũgayana na ũria ũtarĩ ithe-rĩ, 18 (no nĩ kuuma ũnini wakwa, mwana ta ũcio ndaamũreraga o ta ũria angĩarerirwo nĩ ithe, na kuuma gũciarwo gwakwa ndũire ndongoragia mūtumia wa ndigwa) 19 ingĩkorwo ndanoona mūdũ agĩkua nĩ ũndũ wa kwaga nguo, kana ngoona mūdũ mubatari atarĩ kĩndũ gĩa kwĩhumba, 20 na ngoro yake ndĩandathimire nĩ ũndũ wa kũmũiguithia ũrugarĩ na guoya wa ng’onda ciakwa-rĩ, 21 ingĩkorwo ndanoya guoko gwakwa ngookĩrĩa mwana ũtarĩ ithe, nĩkũmenya atĩ no nyone wa kũndeithia kwagĩa ciira igooti-inĩ-rĩ, 22 hĩndĩ ĩyo guoko gwakwa kũroahũkĩra kĩande-inĩ kũgwe, kũroinĩkĩra o irũngo-inĩ. 23 Nĩ ũndũ nĩndetigagĩra mwanangĩko uumĩte kūrĩ Mũrungu, na nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra riiri wake, ndingekire maūdũ ta macio. 24

“Ingĩkorwo nĩnjigĩte mwĩhoko wakwa harĩ thahabu, kana ngeera thahabu ĩria therie mũno atĩrĩ, ‘Wee nĩwe ũgitĩri wakwa,’ 25 ingĩkorwo ndanakenera ũtonga wakwa mũnene, kana ngakenera uumithio ũria moko makwa mecarĩirie-rĩ, 26 ingĩkorwo ndanarũmbũiya riũa rĩarĩte, kana mweri ũgĩthĩ ũcangararĩte, 27 na ngoro yakwa kĩiheenererio nĩcio na hitho, kana guoko gwakwa gũgĩcikinĩyĩria kĩmumunyano gĩa gũcitĩia-rĩ, 28 o na macio mangĩtuĩka mehia ma gũtũirwo ciira, nĩgũkorwo ingĩtuĩkĩte mūdũ ũtarĩ mwĩhokeku harĩ Mũrungu ũria ũrĩ igūrũ. 29 “Ingĩkorwo ndaanakena nĩ thũ yakwa kuona mūtino, kana ngĩmĩthekerera rĩria thĩna wamĩkora, 30 no nĩ ndirĩ ndetĩkĩra kanua gakwa keehie na ũndũ wa kũhoera muoyo wayo kĩrumi, 31 kũngĩkorwo andũ a nyũmba yakwa matirĩ moiga atĩrĩ, ‘Nũũ ũtarĩ warĩa nyama cia Ayubu akahũũna?’ 32 no gũtirĩ mũgeni wanaraara njĩra-inĩ, nĩ ũndũ mūrango wa mũciĩ wakwa ũtũire ũhingũrĩrwo mũgendi, 33 ingĩkorwo ndaanahitha mehia makwa, ta ũria andũ meekaga, na ũndũ wa kũhitha mahĩtia ngoro-inĩ yakwa 34 tondũ wa gwĩtigĩra kĩrĩndĩ, o na gwĩtigĩra kũmenwo nĩ mĩhĩrĩga ngagĩkĩra ki na ndiime nja-rĩ, 35 (“Naarĩ korwo ndaarĩ na mūdũ wa kũnjigua! Rĩu nĩndekĩra rũuri rwa kwĩyarĩrĩa: reke Mwene-Hinya-Wothe anjookerie ũhoru; reke mũũthitangi andĩke marũa ma thitango yake. 36 Ti-itherũ marũa macio ingĩmaigĩrĩa kĩande, ndĩmehumbe taarĩ thũmbĩ. 37 Njooke ndĩmũhe ũhoru wakwa ikinya gwa ikinya; ndĩmũkũhĩrĩre ta ndĩ mũnene.) 38 “Korwo mũgũnda wakwa wakaya, ũnjũkĩrĩre, nayo mĩtaro yaguo yothē ĩkorwo ĩkĩrĩa maithori, 39 ingĩkorwo ndanarĩa maciaro maguo iteekũrĩha, kana ngoraga ngoro cia ene guo-rĩ, 40 hĩndĩ ĩyo cong’e ũrokũra kuo handũ ha ngano, na riya handũ ha cairi.” Ndeto cia Ayubu nĩciathira.

32 Nĩ ũndũ ũcio andũ acio atatũ nĩmatigire gũcookeria Ayubu, nĩ ũndũ eeyonaga arĩ mũthingu. 2 No rĩrĩ, Elihu mũrũ wa Barakeli ũria Mũbuzi, wa nyũmba ya Ramu, nĩarakaririo mũno nĩ Ayubu nĩ ũndũ wa gwĩtua aarĩ na kĩhooito gũkĩra Ngai. 3 Nĩngĩ nĩarakarĩtio nĩ arata acio atatũ tondũ nĩmagĩte ũndũ mangĩcookeria Ayubu, o na gũtuĩka nĩmamũtũrĩire ciira. 4 Na rĩrĩ, Elihu aambĩte gweterera acio angĩ maarie atanaaria na Ayubu, tondũ o maarĩ akũrũ kũmũkĩra. 5 No rĩria onire atĩ andũ acio atatũ matiarĩ na ũndũ ũngĩ wa kuuga-rĩ, agĩakanwo nĩ marakara. 6 Nĩ ũndũ ũcio Elihu, mũrũ wa Barakeli

ũcio Mũbuzi, akiuga atĩrĩ: “Nĩĩ ndĩ na mĩaka mĩnini, na inyuĩ mũrĩ akũrũ; nĩkĩo ngwĩtigagĩra, ngaaga ũmĩrĩru wa kũmwĩra ũrĩa njũũ. 7 Ndeciiragia atĩrĩ, ‘Ũkũrũ nĩwaagĩrĩre warie; ũingĩ wa mĩaka nĩwaagĩrĩre kũrutana ũũgĩ.’ 8 No nĩ roho ũrĩa ũrĩ thĩĩnĩ wa mũndũ, o yo mĩhũmũ ya Mwene-Hinya-Wothe, ũheaga mũndũ ũmenyo. 9 To arĩa akũrũ oiki oogĩ, na to arĩa akũrũ mamenyaga ũrĩa kwagĩrĩre. 10 “Nĩ ũndũ ũcio nguuga atĩrĩ, ‘Thikĩrĩriai; o na nĩ nĩngũmwĩra ũrĩa njũũ.’ 11 Nĩngwetereire rĩrĩa mũkwaragia, ndathikĩrĩria ihooto cianyu; rĩrĩa mũgũcaragia ciugorĩ, 12 nĩngũmũtegeire matũ biũ. No gũtirĩ o na ũmwe wanyu wonanirie mahĩtia ma Ayubu; gũtirĩ o na ũmwe wanyu ũmũcookeirie mĩario yake. 13 Tigai kuuga atĩrĩ, ‘Nĩtũgĩite na ũũgĩ; rekei Mũrungu amũkararie, no ti mũndũ.’ 14 No rĩrĩ, Ayubu ti nĩ ekwerekereie ciugo ciake, na nĩ ndikũmũcookeria kũringana na mĩario yanyu. 15 “Nĩmamakĩte, na matĩrĩ na ũndũ ũngĩ mangiuga; nĩmarigĩtwo nĩ atĩa mangiuga. 16 no nginya njeterere, nĩ ũndũ rĩu nĩmakĩrite, tondũ atĩ rĩu marũgamĩte hau matarĩ na macookio? 17 O na nĩ nĩngwarĩa; o na nĩ nĩnguuga ũrĩa njũũ. 18 Nĩgũkorwo njiyũrĩtwo nĩ ciugo, naguo roho ũrĩa ũrĩ thĩĩnĩ wakwa nĩũrandindikĩrĩria; 19 thĩĩnĩ wakwa haana ta ndibei ĩrĩ cuba ngunĩke, ngahaana ta mondo njerũ ya ndibei ĩkirie gũtuthũka. 20 no nginya njarie hũũcũke, no nginya ndumũre mĩromo yakwa njookie ũhoru. 21 Ndigũtĩra mũndũ o na ũ maũthĩ, kana ngaathĩrĩre mũndũ o na ũrĩkũ tũhũ; 22 nĩ ũndũ korwo ndĩ mwara na kũgaathĩrĩria, Mũnyũmbi no anjeherie narua.

33 “No rĩu Ayubu-rĩ, thikĩrĩria ciugo ciakwa; tega matũ ũigue ũrĩa wotho nguuga. 2 Ndi hakuhĩ gũtumũra kanua gakwa; ciugo ciakwa irĩ o rũrĩmĩ-inĩ rwakwa. 3 Ciugo ciakwa ciũmĩte ngoro nũngĩrĩru; mĩromo yakwa yaragia ĩtarĩ na ũhinga. 4 Roho wa Mũrungu nĩwe ũnyũmbĩte; mĩhũmũ ya Mwene-Hinya-Wothe nĩyo ĩheaga muoyo. 5 Nawe njookeria, akorwo nĩũkũhota; wĩhaarĩre ũũng’ethere. 6 Nĩ haana o tawe maitho-inĩ na Mũrungu; o na nĩ ndombirwo na rĩũmba. 7 Kwĩndigĩra gũtigakũmakie, kana guoko gwakwa gũkũritũhĩre. 8 “No rĩrĩ, nĩũugĩte ngĩguuga, ngaigua ciugo icio ũkiuga atĩ, 9 ‘Ndi mũtheru na ndirĩ na mehĩa; ndĩkĩte ũũru, na ndirĩ na mahĩtia. 10 No Ngai nĩanyonete na mahĩtia; andũite thũ yake. 11 Nĩanjohaga magũrũ na mĩnyororo; arangagĩra njĩra ciakwa ciothe.’ 12 “No ngũkwĩra atĩrĩ, ũhoru-inĩ ũyũ

wee ndũrĩ na kĩhooto, nĩgũkorwo Ngai nĩ mũnene gũkĩra mũndũ. 13 ũramũtetia nĩkĩ, atĩ ndacookagia kiugo kĩa mũndũ o na kĩmwe? 14 Nĩgũkorwo Mũrungu nĩaaragia, rĩmwe na njĩra ĩmwe, na rĩngĩ akaaria na njĩra ĩngĩ, o na gũtuika mũndũ no aage gũkũũrana. 15 Rĩmwe akaaragia kĩroto-inĩ na kĩoneki-inĩ gĩa ũtukũ, rĩrĩa andũ mahĩtĩtwo nĩ toro mũnene marĩ ũrĩrĩ, 16 no amaarĩre matũ-inĩ mao, na amamakie nĩguo amakaanie, 17 nĩguo agarũre mũndũ atige kũhĩtia, na atigane na mwĩtĩo, 18 nĩguo agitĩre roho wake kuuma gĩkuũ-inĩ, na agitĩre muoyo wake ndũkaniinwo na rũhiũ rwa njora. 19 Nĩngĩ mũndũ no arũithio na gũkomio ũrĩrĩ wa ruo, akorwo na thĩĩna wa mahĩndĩ ũtathiraga, 20 o nginya ngoro yake ĩgathũũra irio, na roho wake ũgathũũra irio iria njega mũno. 21 Nyama cia mwĩrĩ wake ihĩnjaga igathĩrĩkĩra, na mahĩndĩ make marĩa mataroonekaga makoimĩra. 22 Roho wake ũgakuhĩrĩria mbĩrĩra, na muoyo wake ũgakuhĩrĩria arĩa mareehage gĩkuũ. 23 “No rĩrĩ, angĩkorwo harĩ na mũraika mwena wake arĩ mũiguithania, ũmwe harĩ ngiri, wa kwĩra mũndũ ũndũ ũrĩa ũmwagĩrĩre, 24 nake amũkinyĩre wega wake na oige atĩrĩ, ‘Mũhonokie ndagatuĩke wa gũikũrũka mbĩrĩra-inĩ; nĩnyonete gĩa kũmũkũũra nakĩo,’ 25 hĩndĩ ĩyo nyama cia mwĩrĩ wake igeethĩha ta cia mwana; igaacooka ta ũrĩa ciarĩ matukũ-inĩ ma wĩthĩ wake. 26 Ahooyaga Ngai ageekwo wega nĩwe, oonaga ũthiũ wa Ngai akaanĩrĩra nĩ gũkena; agacookio ũthingu-inĩ wake nĩ Ngai. 27 Nake agacooka agathĩ kũrĩ andũ akameera atĩrĩ, ‘Nĩndehirie, na ngĩogomia ũndũ ũrĩa warĩ wa ma, no ndiigana kũherithio ũrĩa ndaagĩrĩrwo nĩkũherithio. 28 Nĩakũũrĩre roho wakwa ndũkharũrũkio mbĩrĩra, na nĩ ngũtũũra ngenagĩra ũtheri ũcio.’ 29 “Mũrungu nĩekaga mũndũ maũndũ macio mothe, maita meerĩ o na kana matatũ, 30 nĩguo agarũre roho wake ndũkharũrũkio mbĩrĩra, nĩgeetha ũtheri ũcio wa muoyo ũmũtherere. 31 “Atĩrĩrĩ Ayubu, tega matũ na ũũthikĩrĩre; kira ki na nĩ njarie. 32 Wakorwo ũrĩ na ũndũ wa kuuga-rĩ, njĩra; aria, nĩgũkorwo ingĩenda woneke ndwĩhĩtie. 33 No akorwo ti ũguo-rĩ, wee gĩthikĩrĩre; kira ki, na nĩngũkũruta ũũgĩ.”

34 Nĩngĩ Elihu akiuga atĩrĩ: 2 “Iguai ciugo ciakwa, inyuĩ andũ aya oogĩ; thikĩrĩriai, inyuĩ amenyĩ a maũndũ. 3 Nĩgũkorwo gũtũ gũthuuranaagia ciugo o ta ũrĩa rũrĩmĩ rũcamaga irio. 4 Nĩtwĩkũũranirei ithuĩ ene ũndũ ũrĩa wagĩrĩre; nĩtwĩrute tũrĩ hamwe ũndũ ũrĩa mwega. 5 “Ayubu aroga atĩrĩ, ‘Nĩ ndihĩtĩtie,

no Mūrungu nīanjagithītie kīhooito gīakwa. 6 O na gūtuika ndīraria ūrīa kūrī, ndīratuuo mūheenanīa; o na gūtuika ndīrī na mahītia, mūguī wake ūngurarītie kīronda gītanghona.’ 7 Nī mūdū ūrīkū ūhaana ta Ayubu, mūdū ūnyuuga kīnyūrūrī taarī maai aranyua? 8 Atwaranaga na andū arīa mekaga ūuru; agīaga thīrītū na andū arīa aaganu. 9 Nīgūkorwo oigaga atīrī, ‘Gūtīrī uumithio mūdū onaga rīrīa arageria gūkenīa Ngai.’ 10 “Nī ūndū ūcio gūthīkīrīrie, inyuī andū aya mūrī na ūtaūku. Ūhorō wa kwīhia ūroaga kuoneka harī Mūrungu, Mwene-Hinya-Wothe aroaga gwīka ūuru. 11 Arīhaga mūdū kūrīngana na ūrīa ekīte; akamūrehere o kīrīa kīringaine na mīthīire yake. 12 Gūtīngīhoteka atī Mūrungu no eeke mahītia, atī ūrīa Mwene-Hinya-Wothe no ogomie kīhooito. 13 Nūū wamūtūire mūrōrī wa thī? Nūū wamūtūire mūrūgamīrīrī wa thī yothe? 14 Korwo aagīa na muoroto wa kweheria roho wake na mīhūmūrī, 15 andū othe mangīthiranīra hamwe, nake mūdū acooke rūkūngū-inī. 16 “Akorwo ūrī mūdū ūrī na ūtaūku-rī, igua ūhorō ūyū; thīkīrīria ūrīa nguuga. 17 Mūdū ūthūire kīhooito-rī, no ahote gwathana? Ūrīa ūrī kīhooito, o Ūcio kīhoti-rī, no ūmūtue mwīhia? 18 Githī ti we wīraga athamaki atīrī, ‘Inyuī mūtīrī kīene,’ na akeera arīa marī igweta atīrī, ‘Inyuī mūrī aaganu,’ 19 o ūcio ūtatīagīra anene maūthī, na ndendaga arīa atongu gūkīra arīa athīnī, nīgūkorwo othe nī wīra wa moko make? 20 Makuuaga o rīmwe, o ūtukū gatagatī; andū mainainaga magakua; arīa marī hinya meeheragio matahutītīo nī guoko kwa mūdū. 21 “Maitho make maikaraga macūthīrīrie mīthīire ya andū; nīonaga mīthīire yao yothe. 22 Gūtīrī handū harī nduma, kana handū harī kīruru kīnene, hangūhithwo nī arīa meekaga ūuru. 23 Mūrungu ndabatāirio nīgūthuthuuria ndeto cia andū makīria, atī nīguo moke mbere yake maciirithio. 24 Ahehenjaga arīa marī ūhoti atekūria mūdū na akarūgamīa andū angī ithenya rīao. 25 Tondū we nīamenyaga maūdū marīa meekaga, amang’ aūranagia ūtukū magathuthika. 26 Amaherithagīria waganu wao makīonagwo nī mūdū o wothe, 27 tondū nīmagarūrūkire magītiga kūmūrūmīrīra, na matirūmbūyagia nīra yake o na rīkū. 28 Nīmatūmire kīrīro kīa arīa athīnī gīkīnye hau mbere yake, nī ūndū ūcio akīigua kīrīro kīa arīa abatari. 29 No rīrī, angūkara akīrīte-rī, nūū ūngīmūtua muhītia? Angīhitha ūthīū wake-rī, nūū ūngīmuona? Nowe arī igūrū rīa mūdū na igūrū rīa rūrīrī o

ūdū ūmwe, 30 nīguo agīrie mūdū ūtarī na ūngai gwathana, amūgīrie kūgīra kīrīndī mītego. 31 “Korwo mūdū no ere Mūrungu atīrī, ‘Nīnjīhītie no ndīkehīa rīngī. 32 Nduta menye ūrīa itarahota kuona; ingīkorwo nīnjīkīte ūuru-rī, ndīgacooka gwīka ūguo rīngī.’ 33 Ngai-rī, no agīkūrīhe kūrīngana na ūrīa wee ūkwenda rīrīa ūregete kwīrīra? No ngīnya we ūtue itua, no ti nī; nī ūndū ūcio kīnjīre ūrīa ūū. 34 “Andū arīa marī na ūtaūku maroiga atīrī, nao andū acio oogī maigūte ngīaria manjīrīte atīrī, 35 ‘Ayubu aaragia atarī na ūmenyo; ciugo ciake nīciagīte ūūgī.’ 36 Hī, naarī korwo Ayubu aagerio ngīnya mūthīa, nī ūndū macookio make nī ta ma mūdū mwaganu! 37 Nīongereire ūremi harī mehīa make; atūhūūrāgīra hī cia kīnyūrūrī, na akaingīhia ciugo ciake cia gūkīrīra Mūrungu.”

35 Nīngī Elihu akiuga atīrī: 2 “Nīūgwīciiria ūhorō ūyū nī wa kīhooito? Ūroiga atīrī, ‘Mūrungu nīekūnjarīrīra atue ndīhītie.’ 3 No rīrī, wee no ūramūria atīrī, ‘Kūrī na uumithio ūrīkū harī nī, na ngūgunīka nakī ndaaga kwīhia?’ 4 “No nyende gūgūcookeria ūhorō, wee hamwe na arata aku. 5 Ta rora igūrū wone; ta cūthīrīria matu macio marī igūrū rīaku kūrāya mūno. 6 Ūngīhia-rī, ūndū ūcio ūngīhutia Ngai atīa? Mehīa maku mangīngīha mūno-rī, ūndū ūcio ūngīmūwīka atīa? 7 Ūngīkorwo ūrī mūthīngu-rī, ūngīmūhe kī, kana nī kī aamūkagīra kuuma guoko-inī gwaku? 8 Waganu waku ūhutagia o mūdū tawe, na ūthīngu waku ūkahutia o ciana cia andū. 9 “Andū makayaga nī icooki rīa kūhīnyīrīrio; mathaithanaga mateithūrwo guoko-inī kwa ūcio ūrī hinya mūngī. 10 No gūtīrī mūdū uugaga atīrī, ‘Ngai ūrīa wanyūūmbire arī ha, ūrīa ūheaga mūdū nyīmbo ūtukū, 11 ūrīa ūtūrutaga maūdū gūkīra ūrīa arutaga nyamū cia werū-inī, o na agatūhe ūūgī gūkīra nyoni cia rīera-inī?’ 12 Ndacookagia rīrīa andū maakaya nī ūndū wa mwītūūgīrio wa andū arīa aaganu. 13 Tītherū, Mūrungu ndathīkagīrīria mathaithana mao ma tūhū; ūcio Mwene-Hinya-Wothe ndarūmbūyagia mathaithana macio. 14 Githī ndakaaga gūthīkīrīria mūno makīria rīrīa ūkuuga atī ndūramuona, na atī ciira waku ūrī mbere yake, na no ngīnya ūmweterere, 15 na makīria ma ūguo ūkoiga atī marakara make matīherithanagia na ndarūmbūyagia waganu o na hanini! 16 Nī ūndū ūcio Ayubu atumūrīte kanua gake akaaria ūhorō wa tūhū; nīarītie ndeto nīngī atarī na ūmenyo.”

36 Elihu agĩthiĩ na mbere kwaria, akiuga atĩrĩ: 2 “Ngĩrĩrĩria hanini, na nĩngũkuonia atĩ harĩ maũndũ mangĩ mangiugwo ma gũciĩrĩrĩra Ngai. 3 Ūmenyo wakwa ndiũrutite kũraihi; nĩ ngũtũũgĩria kihooto kĩa ūcio Mũnyũũmbi. 4 Menya wega atĩ ndeto ciakwa ti cia maheeni; ūyũ mũrĩ nake arĩ na ūmenyo mũkinyanĩru. 5 “Mũrungu nĩwe mwene hinya, no ndairaga andũ; we nĩ mwene hinya, na nĩarũmagia muoroto wake. 6 Ndatũũragia arĩa aaganu muoyo, no nĩaheaga arĩa anyariire kihooto kĩa. 7 Ndeheragia maitho make harĩ arĩa athingu; amaikaragĩria gĩtĩ kĩa ūnene hamwe na athamaki, na akamatũũgĩria nginya tene. 8 No rĩrĩ, andũ mangĩkorwo mohetwo na mĩnyororo, makanyiitio na mĩhĩndo ya mĩnyamaro, 9 we nĩameeraga ūrĩa mekĩte, atĩ mehĩtie na ūtũrĩka. 10 We nĩatũmaga mathikĩrĩrie ūtaaro, na akamaatha merire ūũru wao. 11 Mangĩmworthĩkĩra na mamũtungatĩre, megũtũũra matukũ mao marĩa matigaru magaacĩre, na mĩaka yao o maiganĩire. 12 No mangĩaga kũigua, nĩmakaniinwo na rũhiũ rwa njora, na makue matarĩ na ūmenyo. 13 “Arĩa matarĩ na Ngai ngoro-inĩ meigiagĩra marakara; o na rĩrĩa aramooha na mĩnyororo, matikayaga mateithio. 14 Makuuaga marĩ ethĩ, magakua hamwe na arũme arĩa maraya ma mahooero-inĩ. 15 No arĩa mathiĩnikaga, nĩamakũũruga kuuma thiĩna-inĩ wao; nĩamaragĩria marĩ mĩnyamaro-inĩ. 16 “We-rĩ, nĩarakũguucĩrĩria uume magego-inĩ ma mĩnyamaro, agũtware handũ haariĩ hatarĩ na ūkunderu, na agũtware akũhurũkie metha-inĩ yaku iĩyũrĩte irio iria njega. 17 No rĩu-rĩ, ūtitikithĩtio ituĩro rĩrĩa rĩagĩrĩre arĩa aaganu; ituĩro rĩa ciira na kihooto nĩcigũkumbatĩte. 18 Wĩmenyerere mũndũ o na ūrĩkũ ndakanakũheenererie na ūtonga; ndũgetikĩrie ihaki inene rĩkũhĩthĩtie njĩra. 19 Ūtonga waku o na kana kĩyo gĩaku kĩnene-rĩ, no ikũnyiiĩrĩre nĩguo ndũgatoonye mĩnyamaro-inĩ? 20 Tiga kwĩrĩrĩria ūtukũ, nĩguo ūguucũrũrie andũ kuuma kwao mĩciĩ. 21 Wĩmenyerere ndũkeerekere ūũru-inĩ, tondũ ūkuoneka taarĩ guo wendete gũkĩra gũthiĩnika. 22 “Mũrungu nĩatũgĩrĩtio nĩ ūndũ wa ūhoti wake. Nũũ mũrutani take? 23 Nũũ ūmworthĩrĩre njĩra ciake, kana akamwĩra atĩrĩ, ‘Wee nĩwikĩte ūũru?’ 24 Ririkanaga gwĩkĩrĩra wĩra wake, ūrĩa andũ manakumia na rwĩmbo. 25 Andũ othe nĩmawonete; andũ mawĩroragĩra marĩ o kũraya. 26 Ī Mũrungu ndakĩrĩ mũnene; nĩ mũnene gũkĩra ūmenyi witũl Mũigana wa mĩaka yake ndũngĩtuĩrĩka. 27 “Ambatagia

matata ma maaĩ, marĩa macookaga gũtaatĩra tũrũũ ta mbura; 28 matu magaita ūigũ wamo, nayo mbura nyingĩ ikoirĩra andũ. 29 Nũũ ūngĩmenya ūrĩa atambũrũkagia matu, kana ūhoru wa marurumĩ marĩa moimaga hema-inĩ yake? 30 Kĩone ūrĩa ahurunjaga rũheni rwake rũkamũthiũrũkĩria, agathambia iria kũrĩa kũriku. 31 Ūũ nĩguo aathaga ndũrĩrĩ na akaheana irio nyingĩ. 32 Akumbatagĩria rũheni na moko make, na akarwatha rũringe kĩrĩa kĩorotetwo. 33 Marurumĩ make nĩmanagĩrĩra kihuhũkanio kĩrĩa kĩroka; o na ng’ombe nĩmenyithanagia atĩ kũrĩ kihuhũkanio kĩroka.

37 “Ndaigua ūguo ngoro yakwa igatumatuuma, na ikambarara ikoima handũ hayo. 2 Thikĩrĩria! Thikĩrĩria mũraramo wa mũgambo wake, mũrurumo ūrĩa uumaga kanua gake. 3 Arekagĩrĩria rũheni rwake rungu rwa igũrũ guothe na akarũtũma nginya ituri cia thĩ. 4 Thuutha waruo gũũkaga mũgambo wa mũraramo wake; arurumaga na mũgambo wake mũkaru. Hĩndĩ rĩrĩa mũgambo wake waiguuo-rĩ, ndarigagĩrĩria heni. 5 Mũgambo wa Mũrungu ūrurumaga na njĩra ya magegania; ekaga maũndũ manene tũtangĩhota kũmenya. 6 Eeraga tharunji atĩrĩ, ‘Gwa thĩ,’ nayo mbura ya rũthuthuũ akamĩra atĩrĩ, ‘Tuĩka mbura nene.’ 7 Nĩatigithagia mũndũ o wotho wĩra wake nĩgeetha andũ othe ombĩte mamenye wĩra wake. 8 Nyamũ nacio nĩciĩhithaga; ciikaraga imamo-inĩ ciacio. 9 Kĩhuhũkanio kiumaga gũkaru gĩakĩo, heho nayo ikoima rũhuho-inĩ rũkĩhurutana. 10 Mĩhũmũ ya Mũrungu nĩthondekaga mbarabu, namo maaĩ harĩa maaramĩire makanyiitana. 11 Nĩaiyũragia matu na ūigũ; ahurunjaga rũheni rũkamatũrĩkia. 12 Mathiiga magĩthiũrũrũkaga o kũrĩa angĩmeerekeria thĩ yotho, mageeke o ūrĩa wotho angĩmaatha. 13 Arehaga matu macio nĩguo aherithie andũ, kana aihũgie thĩ yake na onanie wendani wake. 14 “Ayubu, thikĩrĩria ūhoru ūyũ; tithĩria hau wĩcũũranie ūhoru wa magegania ma Mũrungu. 15 Wee nĩũũ ūrĩa Ngai aathaga matu, na ūrĩa atũmaga rũheni rwake rũhenũke? 16 Wee nĩũũ ūrĩa matu macio macuurĩtio wega, magegania macio ma ūrĩa ūrĩ ūmenyo mũkinyanĩru? 17 Wee ūringĩkaga nĩ ūrugarĩ wa nguuo ciaku rĩrĩa bũrũri ūkirĩte ki hĩndĩ ya rũhuho rwa gũthini-rĩ, 18 no ūhote kũruta wĩra nake ūhoru-inĩ wa gũtambũrũkia matu mairũ, o macio momĩte o ta gĩcicio gĩa gĩcango? 19 “Ta twĩre ūrĩa twagĩrĩrwo nĩ kũmwĩra; tũtingĩhota

gwĩciirira nĩ ùndũ wa nduma iitũ. 20 Nĩagĩrĩre kwĩrwo atĩ nĩngwenda kwaria? Nĩ kũrĩ mũndũ o na ũ ũngiuga amerio? 21 Rĩu-rĩ, gũtirĩ mũndũ ũngĩhota kũrora riũa, rĩcangararĩte kũu igũrũ thuutha wakuo kũhaatwo nĩ rũhuho gũgathera. 22 Okaga kuuma mwena wa gathigathini arĩ na riiri ukengeete ta wa thahabu; Ngai okaga arĩ na ũkaru wa gwĩtigĩrwo. 23 Ūcio Mwene-Hinya-Wothe-rĩ, tũtingĩhota kũmũkinyĩra, niatũũgĩritio nĩ ùndũ wa ũhoti wake; tondu wa ũria arĩ wa kihooto na ũthingu mũnene-rĩ, ndahinyanagĩrĩra. 24 Nĩ ùndũ ũcio andũ nĩmamũtĩite, tondu githĩ ndarũmbũyagia arĩa meyonaga ta marĩ oogĩ na ngoro ciao?”

38 Nake Jehova agĩcookeria Ayubu ũhoru arĩ kihuhũkanio-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ: 2 “Nũũ ũyũ ũrekiria kirĩa gĩakwa nduma na ciugo itarĩ na ũmenyo? 3 Wĩhotore ta mũndũ mũrũme; nĩngũkũria ciũria, nawe ũkĩnjookerie. 4 “Warĩ kũ rĩria ndaakire mũthingi wa thĩ? Njĩira akorwo ũrĩ na ũũgĩ wa kũmenya. 5 Nũũ wathimire mũigana wayo? Ti-itherũ wee nĩũũ! Nũũ watambũrũkirie rũrigi rwa gũthima igũrũ riayo? 6 Mĩthingi yayo yahandirwo igũrũ rĩa kĩ, kana nũũ wahaandire ihiga riayo rĩa koine, 7 hĩndĩ irĩa njata cia rũciinĩ ciainire hamwe, na araike othe makĩanĩrĩra nĩ gũkena? 8 “Nũũ wahingĩrĩrie iria na mĩrango rĩria riatumũkire kuuma nda, 9 rĩria ndatuire matu nguo ciarĩo, na ngĩrĩoha nduma nene ta taama warĩo, 10 rĩria ndarikĩrĩre mĩhaka, na ngĩrĩhingĩra na mĩrango yarĩo, na ngĩkĩra mĩgĩko handũ hayo, 11 rĩria ndoigire atĩrĩ, ‘Ūkinyage o haha na ndũkanahakĩre; makũmbĩ maku macio metĩĩ-rĩ, hau niho marĩkinyaga?’ 12 “Kuuma o kĩambĩrĩria-rĩ, ũrĩ waathana atĩ rũciinĩ rũgĩe ho, kana ũkĩonereria ũtheri wa rũciinĩ harĩa ũkuumĩrĩra, 13 nĩguo ũhote kũnyĩta thĩ na mĩthia yaguo, nao arĩa aaganu maribaribwo moime kuo? 14 Thĩ ihaanaga ta rĩũmba rĩhũrĩtwo mũhũũri; mũonekere wayo ũtarĩ ta mũhianire wa nguo. 15 Andũ arĩa aaganu nĩmaimagwo ũtheri wao, na guoko kwao kũria kuotwo na igũrũ gũkoinwo. 16 “Ūrĩ wathĩ rũgendo nginya kũria iria rĩtherũkagĩra, kana ũgaceera itwe-inĩ cia ndia kũria kũriku mũno? 17 Ūrĩ wonio ihingo cia gĩkuũ? Ūrĩ wona ihingo cia kĩiruru gĩa gĩkuũ? 18 Ūrĩ wamenya ũnene wa warĩ wa thĩ? Njĩira akorwo nĩũũ maũndũ macio mothe. 19 “Njĩra ya gũthĩ kũria ũtheri ũtũũraga nĩrĩkũ? Nayo nduma iĩkaraga kũ? 20 No ũcitware gwacio? Nĩũũ tũcira twa gũthĩ kũria itũũraga? 21 Ti-itherũ wee nĩũũ, nĩgũkorwo warĩ mũciare! Wee-rĩ,

nĩtũtũrĩte mĩaka mĩingĩ! 22 “Ūrĩ watoonya makũmbĩ kũria tharunji iĩgĩtwo, kana ũkĩona makũmbĩ kũria mbura ya mbembe iĩgĩtwo, 23 o icio njigĩte nĩ ùndũ wa mahinda ma thĩna, ngaciaga nĩ ùndũ wa matukũ ma mbaara na ma kũria. 24 Njĩra ya gũthĩ kũria ũtheri ũgayanagĩrio nĩrĩkũ, kana ya gũthĩ kũria rũhuho rwa irathĩro rũhurunagĩrwo gũkũ thĩ? 25 Nũũ wenjagĩra mbura ya kĩboboto mũtaru wa kũgerera, kana agatemera mbura ya marurumĩ njĩra, 26 nĩguo mbura yure bũrũri ũtatũũraga mũndũ, na yure werũ kũria gũtarĩ mũndũ, 27 nĩguo ihũũnagie kũu gũtiganĩrie gũgakira ihooru, na itũme kũmere nyeki? 28 Mbura nĩrĩ ithe? Nũũ mũciari wa matata ma ime? 29 Tharunji yumaga nda ya ũ? Nũũ ũciaraga mbaa irĩa yumaga igũrũ, 30 rĩria maaĩ momaga ta ihiga, rĩria maaĩ marĩa marĩ igũrũ wa iria magwatana? 31 “Wee-rĩ, wahota kuohania njata iria thaka cia Kĩrĩmĩra? Wahota kuohora mĩkanda ya njata iria ciĩtagwo Karau? 32 Wahota kuumagaragia njata iria ciĩtagwo Mazarothu o mahinda maacio maakinya, kana wahota gũtongoria Nduba na ciana ciayo? 33 Nĩũũ mawatho ma igũrũ? No ũhote kũhaanda wathani wa Ngai ũrũme gũkũ thĩ? 34 “Wahota kwanĩrĩa nginya mũgambo waku ũkinye matu-inĩ nĩguo kuure wĩhumbĩre na kĩguũ kĩa maaĩ? 35 Wee nĩwe ũtũmaga heni ithĩ na njĩra ciacio? Nĩkũrehagĩra ũhoru igakwĩra atĩ, ‘Tũrĩ haha?’ 36 Nũũ waheire ngoro ũũgĩ, kana akĩhe meciiria ũmenyo? 37 Nũũ ũrĩ na ũũgĩ wa gũtara matu? Nũũ ũngĩhota kũinamia ndigithũ cia maaĩ cia igũrũ 38 rĩria rũkũngũ rwatondora, nayo ndoro ikooma ikanyĩitana? 39 “Nĩwe ũguĩmagĩra mũrũũthi wa mũgoma wone gĩa kũria, kana nĩwe ũniinagĩra mũrũũthi ng’aragu 40 rĩria ikomereire imamo-inĩ ciayo, kana rĩria iĩkaraga yoheire nyamũ ihinga-inĩ? 41 Nũũ ũheaga ihuru irio rĩria tũcui twarĩo tũgũkaira Mũrungu tũkĩrũũraga nĩ kwaga irio?

39 “Wee nĩũũ rĩria mbũri cia irĩma-inĩ iciaraga? Wee nĩwĩroragĩra rĩria thwariga iĩgũciara kaana kayo? 2 Wee nĩũtaraga mĩeri irĩa ciĩkaraga ingĩgaciara? Nĩũũ hĩndĩ irĩa iciaraga? 3 Ciĩthunaga igaciara twana twacio; ruo rwacio rwa gũciara rũgathira. 4 Twana twacio twagĩraga mwĩrĩ, tũgakũra tũrĩ na hinya o kũu gĩthaka-inĩ; tũkinyaga ihinda rĩa kwehera na tũticoakaga. 5 “Nũũ warekereire njagĩ ithĩiage itarĩ mũũria? Nũũ wamĩohorire mĩhĩndo? 6 Ndaamĩheire werũ ũtũike mũciĩ wayo, nague bũrũri wa cumbĩ ũtũike gĩtũũro kĩaayo. 7 Ithekagĩrĩra inegene rĩrĩ thĩini

wa itũũra; ndũiguaga mũkairĩrio wa mũtwarithia. 8 Īrimũthagĩra irĩma-inĩ ĩgĩetha gwa kũrĩa, ikahaara kahuti o gothe karuru. 9 “Mbogo ya njamba-rĩ, yetikĩra gũgũtungata? No ikindirie mũharatĩ-inĩ waku ũtukũ? 10 No ũhote kũmĩoha matandiko irĩme na mũraũ? No ikuume thuutha ituamba-inĩ ikĩrimaga na mũraũ? 11 No ũmũhoke nĩ ũndũ atĩ irĩ na hinya mũingĩ? No ũmĩtigĩre wĩra waku mũritũ ĩrutage? 12 No ũmũhoke ikũrehere ngano yaku, na ĩmĩcookanĩrĩrie kihuhĩro-inĩ gĩaku? 13 “Mathagu ma nyaga mabatabataga nĩ gũkena, no matingĩgerekano na mathagu na njoya cia njũũ. 14 Īrekaĩria matumbĩ mayo tũiri-inĩ na ikamatiga mũthanga-inĩ magwate ũrugarĩ, 15 ĩtegwĩciiria atĩ no makinywo na magũrũ makue, kana marangwo nĩ nyamũ ya gĩthaka. 16 Īkaga ciana ciayo ũũru ta itarĩ ciayo; ndĩmakaga atĩ wĩra wayo no ũtũike wa tũhũ, 17 nĩgũkorwo Ngai ndaamiheire ũũgĩ kana akĩmĩhe igai rĩa mwĩciĩrĩrie mwega. 18 No rĩrĩ, rĩria yatambũrũkia mathagu ĩhanyũke, ĩthekagĩra mbarathi na mũmĩhaici. 19 “Wee nĩwe ũheaga mbarathi hinya wayo, kana ũkamĩhumba ngingo na mũreera? 20 Wee nĩwe ũtũmaga ĩrũũge ta ngĩgĩ, ikahahũra andũ na mũtũhĩre wayo wa mwĩtũio? 21 Īhuragia thĩ na ũcamba ĩgĩkenagĩra hinya wayo, ikaguthũka ĩtoonyete mbaara-inĩ. 22 ĩthekagĩra guoya, ĩtarĩ ũndũ ĩngĩtigĩra; ndĩmakagio nĩ rũhiũ rwa njora. 23 Thiaka wa mũmĩhaici ũbocabocaga mbaru-inĩ ciayo, hamwe na ĩtimũ rikũhenia na mĩcengi. 24 Īrĩaga tũiri nĩ ũrũme; ndĩngĩrũgama ikindĩrie hĩndĩ rĩa karumbeta kagamba. 25 Hĩndĩ rĩa karumbeta kagamba ĩgatiha, ‘Hi!’ ĩnyitaga thaaha wa mbaara ĩrĩ o haraaya, na ikaiuga kayũ ka anene a mbaara, o na mbugĩrĩrio ya mbaara. 26 “Rwĩgĩ-rĩ, nĩwe ũrũhotithagia kũmbũka na ũũgĩ waku, kana gũtambũrũkia mathagu maruo rwerekeire mwena wa gũthini? 27 Nderi nĩwe ũmĩathaga yũmbũke na igũrũ, na ĩkeyakĩra gĩtara kĩayo igũrũ mũno? 28 ĩtũũraga kĩharũrũka-inĩ kĩa ihiga, na nĩ ho ĩraaraga; rũhĩa-inĩ rwa ihiga iraa ya mũno nĩ ho mwĩgitio wayo. 29 ĩrĩ hau nĩguo ĩcaragĩra gĩa kũrĩa; maitho mayo moonaga irio irĩ o kũraya. 30 Tũcui twayo tũnyuuga thakame, na handũ harĩa arĩa moragĩtwo marĩ, hau nĩ ho ikoragwo.”

40 Ningĩ Jehova akĩra Ayubu atĩrĩ: 2 “Mũndũ ũrĩa ũrũaga na Mwene-Hinya-Wothe-rĩ, no amũrute mahĩtia? Ūcio ũkararagia Ngai-rĩ, niakĩmũcookerie!” 3 Nake Ayubu agĩcookeria Jehova, akĩmwĩra atĩrĩ: 4 “Nĩ ndiagĩrĩre o na hanini; ndaakĩhota atĩa

gũgũcookeria? Nĩndehumbĩra kanua na guoko. 5 Nĩndaririe rĩmwe, no ndirĩ na macookio; o na ngĩaria rĩa keerĩ, no ndirĩ na ũndũ ũngĩ nguuga.” 6 Ningĩ Jehova akĩarĩria Ayubu arĩ kihuhũkanio-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ: 7 “Wĩhotore ta mũndũ mũrũme; nĩngũkũũria ciũria, nawe ũkĩnjookerie. 8 “Gũtua ciira gwakwa na kihooto-rĩ, githĩ no ũkũmenererie? Githĩ no ũndue mwĩhia nĩgeetha wee ũtũike ndwĩhĩtie? 9 Wee-rĩ, ũrĩ na guoko ta kwa Mũrungu? Wee wahota kũruruma na mũgambo ta wake? 10 Ta kĩngemie na riiri na ũkengi, na wĩhumbe gĩtũio na ũnene. 11 Rekereria marakara mahiũ ma mang’ũrĩ maku, wone mũndũ o wothe mwĩtũĩ ũmũharũrũkie, 12 rora mũndũ o wothe mwĩtũĩ na ũmũnyihie, ũmemende andũ arĩa aaganu o harĩa marũngĩ. 13 Mathike othe hamwe tũiri-inĩ; ũmoohe mothiũ na nduma kũu mbĩrĩra-inĩ. 14 Hĩndĩ ĩyo nĩ mwene nĩngetikania nawe atĩ guoko gwaku mwene kwa ũrĩo no gũkũhonokie. 15 “Ta rora nyamũ ĩrĩa ĩtagwo Behemothu, ĩyo ndoombire hamwe nawe, na ĩrĩaga nyeki ta ndegwa. 16 Nĩ hinya ũigana atĩa ĩrĩ nagu njohero, na nĩ ũhote mũnene atĩa ũrĩ mikiha-inĩ yayo ya nda! 17 ĩnagia mũting’oe wayo ta mũtarakwa; nga cia ciero ciayo ciohanĩtio hamwe ta mĩhĩndo. 18 Mahĩndĩ mayo mahaana ta mĩberethi ya gĩcango, nacio ciĩga ciayo cihaana ta irung’o cia kĩgera. 19 Nĩyo nyamũ ya mbere harĩ ciũmbe cia Mũrungu, no rĩrĩ, Mũũmbi wayo nowe ũngĩmĩkuhĩrĩria na rũhiũ rwake rwa njora. 20 Īrĩma ĩmĩheaga maciaro maacio, na nyamũ ciothe cia gĩthaka itũũhagĩra gũkuhĩ na kũu. 21 ĩkomaga rungu rwa mahũa ma maaĩ-inĩ, ĩhĩhĩthe thĩini wa ithanjĩ kũria kũrĩ mũtondo. 22 Mahũa macio ma maaĩ-inĩ makamĩhitha; nakĩo kũruru kĩa mĩti ya irura hũgũrũrũ-inĩ cia karũũ gĩkamĩthiũrũrũkĩria. 23 Rĩria rũũ ruoka na nditi, ndĩmakaga; nĩngĩtĩre, o na Rũũ rwa Jorodani rũngĩmĩyũrĩria nginya kanua. 24 Kũrĩ mũndũ ũngĩhota kũmĩnyũita rĩria ĩhũũgĩte, kana amĩtege, amĩtũrũkie ĩniũrũ na amĩkĩre kĩa kĩa rũrigi?”

41 “No ũhote kũguucũrũria nyamũ ĩrĩa ĩtagwo Leviathani na ndwano, kana wohe rũrĩmĩ rwayo na mũkanda? 2 No ũhote kũmĩtoonyia rũrigi ĩniũrũ, kana ũmĩtũrĩkanie rũthĩa na ndwano? 3 No ĩtinde ĩgĩgũthaiha ũmũguĩre tha? No ikwarĩrie na ciugo cia ũhooreri? 4 No ĩrĩkanire nawe ũthĩi nayo, ĩtũũre ĩrĩ ngombo yaku nginya tene? 5 No ũhote kũmĩhooreria ta nyoni, kana ũmĩoherehandũ nĩguo airĩtu aku mamĩmeemagie? 6 Onjoria no mamĩkũũranie na indo

ciao? No mamīgayanie kūrī onjorithia? 7 No ūhote gūtheecanga rūūa rwayo na mīcengi, kana ūtheecange mūtwe wayo na mīcengi īrīa itegaga thamaki? 8 Ūngīmihutia na guoko, ūngītūūra ūririkanaga kīgiano kiu, na ndūngīgacookera! 9 Mwīrīgīrīro wa atī no ūmītoorie nī kwīheenia; o kūmīona tu nīkūiganīte gūtūma mūndū amake, orwo nī hinya. 10 Gūtīrī mūndū ūrī ūcamba mūiganu wa kūmīarahūra. Nūū ūngīkihota kwīndiiria nī? 11 Nūū ūngīnandūra kīndū atī nīguo ndīmūrīhe? Kīndū gīothe kīrī rungu rwa igūrū nī gīakwa. 12 “Ndikwaga kwaria ūhoro wa cīga ciayo, o na wa hinya wayo, na wa ūthaka wayo. 13 Nūū ūngīhota kūmīaūra nguo yayo ya igūrū? Nūū ūngīmīkūhīrīria amīkīre matamu? 14 Nūū ūngīmīrīria kūmīathamia kanua, kau kaiyūrīte magego ma kūmakania? 15 Mūgongo wayo ūrī na ngo cīīganīrīre mīhari, ikomanīre ikanyiitana; 16 o īmwe īnyiitanite na īrīa īngī, ūū atī gūtīrī rīera rīngītoonera gatagatī ga cio. 17 Igwatanītio hamwe irī nūmu; īnyiitanite hamwe ūndū itangītīgīthūkana. 18 Gūtīha kwayo kūmenūkagia ūtheri; maitho mayo nī ta mīrūrī ya rūciinī gūgīthererūka. 19 Imūrī cia mwaki ciumaga kanua-inī kayo; īrathūkagia thandī cia mwaki. 20 Īrutaga ndogo na maniūrū taarī nyūngū īratherūka īhagīrītwo igūrū rīa mwaki wa ithanjī. 21 Mīhūmū yayo īgwatagia makara mwaki, naruo rūrīrīmī rūkoima kanua kayo. 22 Ngingo-inī yayo nīho hinya wayo ūkoragwo, ūrīa ūmakagia kīrīa gīothe gītūnganaga nayo. 23 Mīgūtha ya nyama ciayo nīmīnyiitanu mūno; nī mīrūmu ūū atī ndīngīenyenyeka. 24 Ngoro yayo yūmite ta ihiga, īkooma ta ihiga rīa gūthīa rīa na thī. 25 Rīrīa yarahūka, arīa marī hinya nīmamakaga; mooraga ītanamahūūra. 26 Gūtīrī rūhiū rwa njora rūngīmīka ūndū, o na kana itimū, kana mūguī, kana mīcengi. 27 Harī Leviathani-rī, kīgera no ta nyeki nyūmū, nakīo gīcango no ta gīcunjī kībuthu kīa mūtī. 28 Mīguī ndīngītūma yūre; mahiga ma kīgūtha no ta mūūngū harī yo. 29 Harī yo njūgūma no ta gacunjī ka rūnyeki rūmū; ithekağīrīra kūbīrīrika gwa itimū. 30 Nda yayo nī ta rūgō rūrī na mageca; itigaga ngururo ndaka-inī ta cia ngaarī iria ikonyoraga ngano. 31 Ītūmaga iria kūrīa kūrīku gūtherūke ta nyūngū, na īkoiruga iria ta nyūngū ya maguta ma kwīhaka. 32 Harīa yagerera itigaga mūhari ūkūhenia; mūndū no ecīirie atī ndia īrī na mbuī. 33 Gūtīrī kīndū kīngūigananio nayo gūkū thī; nī kīūmbe gītārī guoya. 34 Īnyūrūragia kīrīa

gīothe gītūūgagīria; nīyo mūthamaki wa kīrīa gīothe gītīīaga.”

42 Ningī Ayubu agīcookeria Jehova, akīmwīra atīrī:
 2 “Nīnjūū atī wahota gwīka maūndū mothe; gūtīrī mūbango waku ūngīgīrīrika. 3 Nīworirie atīrī, ‘Nūū ūyū ūrahithania kīrīra gīakwa nī kwaga ūmenyo?’ Ti-itherū ndaaririe maūndū itaamenyete, maūndū ma magegania itangīmenya. 4 “Woigire atīrī, ‘Thīkīrīria rīu, na nī njarie; nīngūkūuria ciūria, nawe nīkūnjookeria.’ 5 Matū makwa nīmaiguīte ūhoro waku no rīu maitho makwa nīgūkuona makuonete. 6 Nī ūndū ūcio nīngwīmena nī mwene, na ndīrīre, ndīhurīrie rūkūngū na mūhu.” 7 Thuutha wa Jehova kwīra Ayubu maūndū macio-rī, nīerire Elifazu ūrīa Mūtemaani atīrī, “Nīndakarītio nīwe na arata aku eerī, tondu mūtīarītie ūhoro wakwa ūrīa wagīrīre, ta ūrīa ndungata yakwa Ayubu īkīte. 8 Nī ūndū ūcio, rīu oyai ndegwa mūgwanja na ndūrūme mūgwanja, mūthī kūrī ndungata yakwa Ayubu, mūkarute igongona rīa njino nī ūndū wanyu inyuī ene. Ndungata yakwa Ayubu nīkamūhoera, na nī nīngetikīra mahooya make, na ndīkamwīka kūrīngana na ūrimū wanyu. Mūtīarītie ūhoro wakwa ūrīa wagīrīre ta ūrīa ndungata yakwa Ayubu īkīte.” 9 Nī ūndū ūcio Elifazu ūrīa Mūtemaani, na Bilidadi ūrīa Mūshuhi, na Zofaru ūrīa Mūnaamathi magīka o ta ūrīa Jehova aameerire; nake Jehova nīetikīrīre ihooya rīa Ayubu. 10 Thuutha wa Ayubu kūhoera arata ake-rī, Jehova nīamūcookeirie ūtonga wake na akīmūhe maita meerī ma indo iria aarī nacio mbere. 11 Ariū na aarī a nyina othe, na mūndū o wothe wamūū mbere, magīka makīrīanīra nake mūciī gwake, nao makīmūhooreria na makīmūcakaithia nī ūndū wa mathīna marīa mothe Jehova aamūreheire. Andū acio o mūndū akīmūhe gīcunjī kīa betha na gīcūhī gīa thahabu. 12 Jehova nīarathimire matukū ma mūthīa ma muoyo wa Ayubu gūkīra marīa ma mbere. Nīaagīre na ng’ondū 14,000, na ngamīra 6,000, na ndegwa cia kuohwo macooki 1,000, na ndigiri 1,000. 13 Nīacookire akīgīa na aanake mūgwanja na airītu atatū. 14 Mwarī wa mbere aamūtūire Jemima, na wa keerī aamūtūire Kezia, nake wa gatātū akīmūtua Kerēni-Hapuku. 15 Gūtīrī handū o na ha būrūrī-inī wothe hangīonekire andū-a-nja athaka ta airītu a Ayubu, nake ithe wao akīmahe igai hamwe na ariū a nyina. 16 Thuutha wa maūndū macio-rī, Ayubu nīatūirire mīaka igana rīa mīrongo īna; akīona ciana ciake na

akĩona ciana ciacio, nginya rūciaro rwa kana. 17 Nake
agĩkua arĩ mūkūrũ, na arĩ na mĩaka mĩingĩ.

Thaburi

1 Kūrathimwo-rī, nī mündü ūrīa ūtatwananaga na ūtaaro wa andū arīa aaganu, kana akarūgama njīra-inī ya andū arīa mehagia, o na kana agaikaŕīra gītī kīa arīa manyūrūranagia. **2** No rīrī, nī watho wa Jehova akenagīra, na agecūūranagia ūhoru wa watho wake kūrī mūthenya kana ūtukū. **3** Mündü ūcio ahaana ta mūtī mūhaande tūmītaru-inī twa maaī, nāguo ūciaraga maciaro maguo hīndī ya mo yakinya, namo mathangū maguo matihooŕhaga. Na rīrī, ūndū o wothe ekaga nīūgaacagīra. **4** No andū arīa aaganu matihaana ūguo! Mahaana ta mūūngū ūrīa ūmbūrāgwō nī rūhuho. **5** Nī ūndū ūcio andū arīa aaganu matigetīiira ciira-inī, kana andū arīa ehia metiirīe kīūngano-inī kīa andū arīa athingu. **6** Nīgūkorwo Jehova nīamenyagīrīra njīra ya andū arīa athingu, no andū arīa aaganu marī njīra-inī ya kūūra.

2 Nī kīi gītūmaga ndūrīrī icīirīre gwīka ūūru na andū mathugunde maūndū ma tūhū? **2** Athamaki a thī nīmatuīte itua, na aathani magacookania ndundu nīguo mookīrīre Jehova, na mookīrīre Ūrīa wake Mūtīrīrīe Maguta. **3** Moigaga atīrī, “Nītūwōhorei mīnyororo yao, na mabīngū mao tūmate matweherere.” **4** Ūrīa ūikaŕīre gītī kīa ūnene kūu igūrū no gūtheke aratheke; We Mwathani-rī, nīkūnyūrūria aramanyūrūria. **5** Nīngī agacooka akamakūūma arakarīte, na akamekīra guoya mūnene ang’ūrīkīte akameera atīrī, **6** “Nīi nī nīi njigīte Mūthamaki wakwa kūu Zayuni, kīrīma-inī gīakwa kīrīa kīamūre.” **7** Nīi nīngwanīrīra itua rīa Jehova: Jehova aanjīrīre atīrī, “Wee nīwe Mūrū wakwa, ūmūthī nīndatuīka thoguo. **8** Hooya nīi, na nīngūkūhe ndūrīrī itūike igai rīaku, nacio iturī cia thī itūike ciaku kīūmbe. **9** Nīūgaciunanga na njūgūma ya kīgera ya ūthamaki; ūgaacīhehenja ihaane ta tūcunjī twa nyūngū ya rīūmba.” **10** Nī ūndū ūcio, inyuī athamaki ta kīūhīgeei, inyuī aathani a thī mūtaarīke. **11** Tungatīrai Jehova mūkīmwtīgagīra, na mūkene o mūkīinainaga. **12** Mumunyai Mūrīū, ndakae kūrākara, na inyuī mūniinīrwo njīra-inī, nīgūkorwo mang’ūrī make maahota kūrīrīmbūka o rīmwe. Kūrathimwo-rī, nī arīa othe moragīra harī we.

3 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, kaī thū ciakwa nī nyingī-ī! Andū arīa manjūkīrīre nī aingī mūno! **2** Aingī nī arīa maraaria ūhoru wakwa, makoiga atīrī, “Ngai ndangīmūhonokia.” **3** No rīrī, Wee Jehova nīwe

ngo ya kūngītīra mīena yothe; Wee nowe ūūheaga riiri na ūgatūūgīria mūtwe wakwa. **4** Ngayagīra Jehova na mūgambo mūnene, nake akanjītīka arī kīrīma-inī gīake kīamūre. **5** Nīi ngomaga na ngoona toro; ngacooka ngokīra rīngī, tondū Jehova nīwe ūndūūragia. **6** Ndingūtīgīra andū makūmi ma ngiri, acio mehaarīrie kūnjūkīrīra na mīena yothe. **7** Arahūka, Wee Jehova! Wee Ngai wakwa, honokia! Thū ciakwa ciothe nīwe ūcīgūthīte thīa, na ūkoinanga magego ma andū arīa aaganu. **8** Ūhonokio uumaga harī Jehova. Irathimo ciaku irotūūra na andū aku.

4 Thaburi ya Daudi Njītīka rīrīa ndagūkaīra, Wee Ngai wakwa, o Wee mūthingu. Ūndeithagie rīrīa ndī mīnyamaro-inī; njjūūra tha na ūigūe mahooya makwa. **2** Inyuī, andū aya, nī nginya rī mūgūtūūra mūtūmaga riiri wakwa ūnyararwo? Nī nginya rī mūgūtūūra mwendete maūndū ma tūhū, na mūkarongoragia ngai cia maheeni? **3** Menyai atī Jehova nīeyamūrīre arīa mamwendete; Jehova nīarīguaga rīrīa ndamūkaīra. **4** Mūngīrakara mūtīkehie; rīrīa mūrī marīrī-inī manyurī, thuthuuragīai ngoro cianyu mwīkīrīre. **5** Rutagai magongona marīa magīrīre, na mwīhokage Jehova. **6** Kūrī andū aingī maroria atīrī, “Nūū ūngītuonia maūndū mega?” Wee Jehova reke ūtheri wa gīthiithi gīaku ūtwarīre. **7** Wee nīūnjyūrītīe gīkeno kīnene ngoro-inī yakwa, gūkīra kīrīa makoragwo nakīo hīndī ya būthi wa ngano na ndibeī ya mūhīhano. **8** Nīi ndīrīkomaga na nyonage toro ndī na thayū, nīgūkorwo Wee Jehova nīwe ūikaraga ūūmenyereire wega.

5 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, igua ciugo ciakwa, na ūigūe gūcaaya gwakwa. **2** Thīkīrīria ngīgūkaīra ūndeithie, Mūthamaki wakwa na Ngai wakwa, nīgūkorwo nīwe ndīrahooya. **3** Wee Jehova-rī, o rūciinī ūrīguaga mūgambo wakwa; o kīrooko ndīrīīgaga mabataro makwa mbere yaku, na ngeterera macookio ndī na kīrīgīrīro. **4** Nīgūkorwo Wee ndūrī Mūrūngu wa gūkenera ūūru; ningī andū arīa aaganu ndūngītūūrania nao. **5** Andū arīa etīi matīngīrūgama mbere yaku; andū arīa othe mekaga maūndū mooru nīūmathūire. **6** Andū arīa maaragia maheeni nīūmaniinaga; nao arīa maitaga thakame na makaheenanania, Jehova nīamathūire. **7** No nī-rī, nī ūndū wa tha ciaku nyingī, nīngūūka ndoonye nyūmba yaku; ndīnyīhītīe nyīnamīrīre ndorete hekarū-inī yaku theru. **8** Wee Jehova-rī, ndongoria na ūthingu waku; nī ūndū wa thū ciakwa-rī, rūngaria njīra yaku mbere yakwa. **9**

Tūnua twacio tūtiaragia ūhoru ūngīhokwo; ngoro ciacio ciyūrīte mwanangīko. Mīmero yacio nī ta mbīrīra ngunūre; ciaragia maheeni na rūrīmī rwacio. **10** Wee Ngai, matue nīmahiītīte! Reke magūīthio nī mībango iyo yao ya ungunania. Maingate nī ūndū wa mehia mao maingī, nīgūkorwo nīmākūremeire. **11** No rīrī, reke arīa moragīra harīwe makene; nīmarekwo mainage hīndī ciothe nī gūkena. Tambūrūkia ūgītīri waku igūrū rīao, nīguo arīa mendete rīitwa rīaku magūkenagīre. **12** Nī ūndū ti-itherū Wee Jehova nīūrathimaga andū arīa athingu; ūtūūruga ūmairīgīire na wega waku taarī ngo.

6 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, ndūkandūithie ūrī na marakara, o na kana ūūherithie ūrī na mang'ūrī. **2** Jehova, njiguīra tha, nīgūkorwo nīthirītvo nī hinya; Wee Jehova honia, nīgūkorwo mahīndī makwa marī na ruo rūnene. **3** O nayo ngoro yakwa īrī na ruo rūnene. Nī nginya rī, Wee Jehova, nī nginya rī? **4** Wee Jehova, cooka, ūka ūūthare; honokia tondū wa wendo waku ūrīa ūtathiraga. **5** Gūtīrī mūdū ūngīkūrīrikana arī mūkuū. Nūū ūkūgoocaga arī thīinī wa mbīrīra? (Sheol h7585) **6** Nī ndī mūnogu mūno nī ūndū wa gūcaaya; ūtukū wothe njihūgagīa ūrīrī wakwa na kīrīro, na ngaconjoria gītī gīakwa na maithori. **7** Maitho makwa matirona wega nī ūndū wa ihooru; nīmaroora nī ūndū wa thū ciakwa ciothe. **8** Njehererai inyuī arīa othe mwīkaga ūūru, nīgūkorwo Jehova nīaiguīte kīrīro gīakwa. **9** Jehova nīaiguīte ngīmūthaitha anjiguīre tha; Jehova nīetikīrīte ihooya rīakwa. **10** Thū ciakwa ciothe nīgaconoka na imake; igaacooka na thuutha o rīmwe iconokete.

7 Thaburi ya Daudi Wee Jehova Ngai wakwa, nīngwīhitha harīwe; honokia na ūūthare kuuma kūrī arīa othe manyingatithagia, **2** tondū waga gwīka ūguo mekūdembūranga o ta mūrūūthi, o na mandinangie icunjī hatarī mūdū ūngīndeithia. **3** Wee Jehova Ngai wakwa, ingīkorwo nīnjikīte ūndū ūcio, na ngorwo njikīte ūūru na moko makwa, **4** na ingīkorwo njikīte mūdū ūūru ūrīa ūtarī na haaro na nī, kana ngatunya thū yakwa kīndū hatarī gītūmi-rī, **5** hīndī iyo kireke thū yakwa īnyīngatithie na īnyīite; tūma īrangīrīrie muoyo wakwa tīrī-inī, na ītūme ngome rūkūngū-inī. **6** Arahūka Wee Jehova, marakara-inī maku; rūgama ūūkīrīre thū ciakwa na marūrū. Ūkīra Wee Ngai wakwa, ūtuanīre ciira na kīhoo. **7** Andū a ndūrīrī arīa monganīte nīmāgūthiūrūrūkīrie.

Mathamakīre ūrī kūu igūrū; **8** Jehova nīagītuīre andū othe ciira. Wee Jehova, ndūira ciira, kūrīngana na ūthingu wakwa, na kūrīngana na ūrūngīrīru wakwa, Wee Ūrī-Igūrū-Mūno. **9** Wee Ngai mūthingu, o Wee ūthuthuuragia meciiria na ngoro, kinya ūhinya wa andū arīa aaganu mūthia, na ūtūme andū arīa athingu matūire na thayū. **10** Ngai-Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno nīwe ngo yakwa, ūrīa ūhonokagia arīa arūngīrīru ngoro. **11** Ngai nīwe ūtuanagīra ciira na kīhoo, nī Mūrungu ūrīa wonanagia marakara make o mūthenya. **12** Mūdū angīaga kūgarūrūka, nīekūmūnoorera rūhīū rwake rwa njora; ūta wake nīaūtungīte na akaūgeeta. **13** Nīahaarīrie indo ciake cia mbaara cia kūūrāgana; akahaarīria mīguī yake īkūrīrīmbūka mwaki. **14** Mūdū ūrīa ūgīte nda ya waganu, na akooha nda ya thīina, aciaraga maheeni. **15** Mūdū ūrīa wenjaga irima na akarīthikūrīa, agūūaga o irima rīu enjete. **16** Thīina ūrīa aambīrīrie ūmūcookagīrīra we mwene, haaro yake ikamūgwīra mūtwe wake mwene. **17** Nīngūcookeria Jehova ngaatho tondū wa ūthingu wake, na ngoocē rīitwa rīa Jehova Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno na rwīmbo.

8 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, o Wee Mwathani witū, kaī rīitwa rīaku nī inene gūkū thī yothe-ī! Nīūīgīte riiri waku o igūrū matu-inī. **2** Nīūtūmīte rūgooco ruume tūnua-inī twa ciana na twa nenge, nī tondū wa thū ciaku, nīguo ūkirie ūrīa ūrī muku nawe o na mwīrīhīria. **3** Rīrīa ndecūūrānia ūhoru ūkonīī igūrū rīu rīaku, ngoona wīra wa ciara ciaku, mweri na njata icio wīkīrīte kuo-rī, **4** mūdū akīrī kī tondū ūkaraga ūkīmūwīciiragia, nake mūrū wa mūdū akīrī kī atī nīkīo ūmūmenyagīrīra? **5** Watūmire atīgie o hanini aiganane nawe, na ūkīmūhumba thūmbī ya riiri o na gītīo. **6** Wamūtuire wa gwathaga mawīra ma moko maku; ūkīga indo ciothe rungu rwa makinya make: **7** ndūru ciothe cia mbūri na cia ng'ombe, na nyamū cia githaka, **8** na nyoni cia rīera-inī, na thamaki cia iria-inī, na kīrīa gīothe kīgeragīra kūu iria-inī thīinī. **9** Wee Jehova, o Wee Mwathani witū, kaī rīitwa rīaku nī inene gūkū thī yothe-ī!

9 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, nīngūgūgooca na ngoro yakwa yothe; nīngūgana maūdū maku mothe ma magegania marīa wīkīte. **2** Nīngūcanjamūka na ngene nī ūndū waku. Nīngūina rwīmbo ngoocē rīitwa rīaku, Wee Ūrī-Igūrū-Mūno. **3** Thū ciakwa icookaga na thuutha, ikahīngwo igathira irī mbere

yaku. **4** Nīgūkorwo nūtiirīriire kīhoo to gīakwa na ciira wakwa; nūīkarīire gītī gīaku kīa ūnene, na ūgatuwa ciira na ūthingu. **5** Nīūrūthīite ndūrīrī na ūkaniina andū arīa aaganu; namo marītwa mao ūkamatharia tene na tene. **6** Thū nūcīkinyīire mwanangīko ūtathiraga, nīwanangīte matūūra macio manene; o na kūrīrikanwo kwao nīgūthīrīte. **7** Jehova athamakaga nginya tene; nīahaandīte gītī gīake kīa ūnene nīguo atuanīre ciira. **8** Nīagatuūra andū a thī ciira na kīhoo; nīagathamakīra ndūrīrī o ta ūrīa kwagīrīre. **9** Jehova nīwe rūrīro rīa arīa ahinyīrīrie, kīlitho kīrī hinya hīndī ya mathīina. **10** Arīa moō rītwa rīaku nīmarīkwīhokaga, nīgūkorwo Jehova ndūrī watiganīria arīa makūrōngoragia. **11** Inīrai Jehova nyīmbo mūmūgooco, o ūcio ūīkarīire gītī gīake kīa ūnene kūu Zayuni; umbūrīrai andū a ndūrīrī maūndū marīa ekīte. **12** Nīgūkorwo ūcio ūrīhanagīria thakame nīamarīrikanaga; kīrīro kīa andū arīa ahinyīrīrīku ndakariganīrwo nīkīo. **13** Wee Jehova, ta rora wone ūrīa thū ciakwa iranyariira! Njigūira tha, ūnjoje na igūrū, ūndute kuuma ihingo-inī cia gīkuū, **14** nīguo nyumbūre ūgooci waku ndī kūu ihingo-inī cia Mwarī wa Zayuni, na ndī kūu ngenagīre ūhonokio waku. **15** Ndūrīrī nīgūwīte o irima rīrīa cienjete; magūrū maacio nīmanyiitītwo nī wabu o ūcio ihithīte wa gūtegana. **16** Jehova nīemenyithanīite na ūndū wa gūtuanīra ciira na kīhoo to gīake; andū arīa aaganu nīmetegete na wīra wa moko mao ene. **17** Andū arīa aaganu macookaga o mbīrīra-inī, tī-ni, ndūrīrī iria ciothe iriganagīrwo nī Ngai. (Sheol h7585) **18** No rīrī, andū arīa abatarī matīgūtūūra mariganīire, na kana mwīhoko wa arīa ahinyīrīrie ūthire nginya tene. **19** Wee Jehova, arahūka, Ndūkareke mūndū agīe na ūhootani; reke ndūrīrī itūrwo ciira irī mbere yaku. **20** Wee Jehova, maiguithie guoya, ūreke ndūrīrī imenye atī cio no andū.

10 Wee Jehova, ūkūrūgama haraaya nīkī? Wīhithaga nīkī hīndī ya mathīina? **2** Mūndū ūrīa mwaganu etītaga rīrīa ekūhīta andū arīa matarī hinya, rīrīa magwatio nī mībango tīyo mathugundīte. **3** Mūndū ūrīa mwaganu erahagīra merīrīria ma ngoro yake; arathimaga andū arīa akoroku, na akaruma Jehova. **4** Mūndū ūcio mwītīī ndarōngoragia Ngai; meciirīa-inī make mothe ndeciiragia ūhorō wa Ngai. **5** Njīra ciake ciikaraga igaaciire hīndī ciothe; we nī mwītīī mūno, namo mawatho maku nīmamūrāihīrīrie; we nīkūnyūrūria anyūrūragia arīa marī ūthū nake. **6**

Eīiraga na ngoro yake atīrī, “Gūtīrī ūndū ūngīnyinainia; ndīrīkoragwo ndī mūkenu hīndī ciothe na gūtīrī hīndī ngoona thīina.” **7** Kanua gake kaiyūrīte irumi na maheeni, o na kūguoyohithania; mītangīko na mīario mīūru rīrī rūrīmī-inī rwake. **8** Aikaraga oheirie andū hakuhī na matūūra: ageterera arīa matarī na ūūru akamooraga, aikaraga acūthīrīrie na hitho mūndū ūrīa ūtarī na mūmūteithia. **9** Aikaraga oheirie o ta mūrūūthi ūrī kīmamo-inī kīaguo; agaikara oheirie nīguo anyiite arīa matarī na hinya; anyiitaga arīa matarī na hinya, akamakururia akamatwara mūtego-inī wake. **10** Ahehenjaga andū acio matarī na wa kūmateithia, makaringīka; magūūaga thī nī ūndū wa hinya wake. **11** Eīiraga na ngoro atīrī, “Mūrungu nīariganīrwo: nīehumbīrīte ūthīū na ndoonaga.” **12** Arahūka, Jehova! Ambararia guoko gwaku na igūrū, Wee Mūrungu. Tīga kūriganīrwo nī arīa matarī na hinya. **13** Nī kī gītūmaga mūndū ūrīa mwaganu arume Ngai? Nī kī gītūmaga eīire na ngoro atīrī, “We ndangīrīhania?” **14** No rīrī, Wee Ngai, Wee nīwonaga mathīina o na kīeha, ūkoona ūhorō ūcio ūkawamūkīra moko-inī maku. Mūndū ūrīa ūtarī wa kūmūteithia eneanaga harīwe. Wee nīwe mūteithia wa andū arīa matarī maithe mao. **15** Una guoko kwa mūndū ūrīa mwaganu na kwa ūrīa mūūru; mūrīhie nī ūndū wa waganu wake ūcio ūtangīmenyeka. **16** Jehova nīwe Mūthamaki wa nginya tene; ndūrīrī nīgathira ciehere būrīri-inī wake. **17** Wee Jehova, nīūiguaga wendi wa andū arīa anyamaarie; nīūmomagīrīria, na ūgathikīrīria gūkaya kwao, **18** ūgitagīra andū arīa matarī maithe na arīa ahinyīrīrie, nīgeetha mūndū, ūrīa ūrī o wa thī, ndagacooke gwīkanīra guoya.

11 Thaburi ya Daudi Nī njūrāgīra harī Jehova. Mwahota atīa kūnjīra atīrī: “Ūmbūka ta nyoni ūūrīre kīrīma-inī gīaku. **2** Ta rora, andū arīa aaganu nīmageetete mota mao, makahagīka mīguū yao ndigī-inī nīguo mehithīte nduma-inī marathe andū arīa atheru ngoro. **3** Hīndī irīa mīthingī iraanangwo-rī, andū arīa athingu mangīhota gwīka atīa?” **4** Jehova arī thīinī wa hekarū yake theru; Jehova arī gītī-inī gīake kīa ūnene kūu igūrū. Acūthagīrīria arīū a andū; maitho make nīmamārōragia. **5** Jehova nīarōragia andū arīa athingu, no andū arīa aaganu na arīa mendete haaro-rī, ngoro yake nīmathūire. **6** Andū arīa aaganu nīakamoīrīria marakara maraakana na ūbiriti ūgwakana; igai rīao nī rūhuho rūrīa rūcinaga. **7** Nīgūkorwo Jehova nī mūthingu, na nīendete ciira

wa kihooto; andũ arĩa arũngĩrĩru nĩo marĩonaga ũthiũ wake.

12 Thaburi ya Daudi Jehova, tũteithie, nĩgũkorwo andũ arĩa etigĩri Ngai nĩmaniinĩtwo; andũ arĩa ehokeku nĩmathirĩte makoima gatagatĩ-inĩ ka andũ. **2** O mũndũ aheenagia mũndũ wa itũũra riake; mĩromo yao ya ũhinga yaragia maheeni. **3** Jehova aroheria mĩromo yothe ya ũhinga, o na nĩmĩ ciothe iria ciaragia na mwĩgaatho, **4** iria ciugaga atĩrĩ, “Tũkũhootana nĩ ũndũ wa nĩmĩ ciitũ; mĩromo ĩno tũrĩ nayo nĩ iitũ; mwathi witũ akĩrĩ ũ?” **5** “Tondũ wa kũhinyĩrĩrio kwa andũ arĩa matarĩ hinya, na gũcaaya kwa arĩa abatari-rĩ, rĩru nĩngwarahũka,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Nĩngũmagitĩra kuuma kũrĩ andũ arĩa mamacambagia.” **6** Nacio ciugo cia Jehova itirĩ mahĩtia, ihaana ta betha ĩthereirio kĩrugutĩro-inĩ kĩa rĩũmba, ĩtheretio maita mũgwanja. **7** Wee Jehova nĩũritũmenyagĩrĩra wega, na ũtũgĩtagĩre kuuma kũrĩ andũ ta acio nginya tene. **8** Andũ arĩa aaganu macangacangaga marĩ na mwĩtĩo, rĩrĩa ũndũ ũrĩa mũũru ũragathĩrĩrio nĩ andũ.

13 Thaburi ya Daudi Nĩ nginya rĩ, Wee Jehova? Ũgũtũũra ũriganĩrwo nĩ nĩ nginya tene? Nĩ nginya rĩ ũgũtũũra ũũhithite ũthiũ waku? **2** Nĩ nginya rĩ ngũtũũra ngianaga na meciiria makwa, na o mũthenya ngoragwo na ihooru ngoro-inĩ yakwa? Nĩ nginya rĩ thũ yakwa ĩgũtũũra ĩhootaga? **3** Wee Jehova, Ngai wakwa, ndora na ũnjookerie ũhoru. Tũma maitho makwa mone, nĩguo ndikae gũkoma toro wa gĩkuũ; **4** nĩguo thũ yakwa ndĩkoige atĩrĩ, “Nĩndĩmũhootete,” nao arĩa marĩ muku na nĩ magĩkenere kũgũa gwakwa. **5** No nĩ ndĩhokete wendo waku ũrĩa ũtathiraga; ngoro yakwa ĩkenagĩra ũhonokio waku. **6** Nĩngũnĩra Jehova, nĩgũkorwo nĩanjikĩte wega mũno.

14 Thaburi ya Daudi Kĩrimũ kĩrĩra na ngoro atĩrĩ, “Gũtirĩ Ngai.” Nĩ amaramari, ciiko ciao nĩ njũru; gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wĩkaga wega. **2** Jehova aroraga ciana cia ariũ a andũ arĩ o ĩgũrũ, one kana nĩ harĩ ũrĩ na ũmenyo, o na kana nĩ harĩ ũrongoragia Ngai. **3** Othe-rĩ, nĩmorĩte njĩra, magatuĩka amaramari marĩ hamwe; gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wĩkaga wega, gũtirĩ o na ũmwe. **4** Andũ acio mekaga maũndũ mooru kaĩ matamenyaga, o acio marĩĩaga andũ akwa o ta ũrĩa andũ marĩĩaga irio, o acio matakayagĩra Jehova? **5** Hau nĩho marĩ manyiitwo nĩ guoya mũnene, nĩgũkorwo Ngai aikaraga hamwe na thiritũ ya arĩa athingu. **6**

Inyuĩ andũ aya aaganu nĩmũthũkagia mĩbango ya arĩa athĩni, no Jehova nĩwe rĩũrĩro rĩao. **7** Naarĩ korwo ũhonokio wa Isiraeli no ũgũke kuuma Zayuni! Rĩrĩa Jehova agaacookeria andũ ake indo ciao-rĩ, Jakubu nĩagĩkene, na Isiraeli acanjamũke.

15 Thaburi ya Daudi Jehova, nũũ ũngĩtũũra hema-inĩ yaku? Nũũ ũngĩtũũra kĩrĩma-inĩ gĩaku kĩrĩa kĩamũre? **2** Nĩ mũndũ ũrĩa mĩthĩire yake ĩtari ũcuuke, na ũrĩa wĩkaga maũndũ ma ũthingu, na kwaria aragia ũhoru wa ma kuuma ngoro-inĩ yake, **3** na ndarĩ njambanio rũrĩmĩ-inĩ rwake, na ndeekaga mũndũ wa itũũra riake ũũru, o na kana akamenereria mũndũ ũrĩa ũngĩ; **4** mũndũ ũcio nĩathĩire mũndũ ũrĩa wĩkaga maũndũ mooru, no nĩatĩte arĩa etigĩri Jehova, na ndagaga kũhingia mwĩhitwa wake, o na ũngĩkorwo ũrĩ wa kũmũtuuria, **5** ndakombanagĩra mbeeca ciake nĩguo one uumithio, na ndangĩoya ihaki nĩguo ahathĩrĩrie mũndũ ũteehĩtie. Mũndũ ũrĩa wĩkaga maũndũ ta macio ndarĩ hĩndĩ akenyeneyeka.

16 Thaburi ya Daudi Wee Mũrungu, ngĩtagĩra, nĩgũkorwo nĩ harĩwe njũragĩra. **2** Ndeereire Jehova atĩrĩ, “Wee nĩwe Mwathani wakwa; hatirĩ ũndũ mwega ĩngĩona ũtoimĩte harĩwe.” **3** Ha ũhoru wa andũ arĩa aamũre arĩa marĩ bũrũri-inĩ, acio nĩo andũ arĩa marĩ riiri, na nĩo ngenagĩra mũno. **4** Andũ arĩa mateng’eragĩra ngai ĩngĩ-rĩ, kĩa kĩa nĩgĩkaingĩha. Ndirĩ hĩndĩ ngarutĩra ngai acio magongona ma gũita thakame, o na kana ngwete marĩitwa maacio na mĩromo yakwa. **5** Jehova nĩwe ũnjigĩire rwĩga rwakwa, na gĩkombe gĩakwa; Wee nĩwe ũgĩtagĩra igai rĩakwa. **6** ũnjatũrĩire ithaka kũndũ kũrĩa kwega; ti-itherũ igai rĩakwa nĩrĩnganagia mũno. **7** Nĩngũgooca Jehova, ũrĩa ũũheaga kĩrĩra; o na ũtukũ ngoro yakwa nĩndaaraga. **8** Jehova akoragwo arĩ mbere yakwa hĩndĩ ciothe. Tondũ arĩ guoko-inĩ gwakwa kwa ũrĩo-rĩ, ndingĩenyenyeka. **9** Nĩ ũndũ ũcio ngoro yakwa nĩnjanjamũku, na rũrĩmĩ rwakwa rũgakena; o naguo mwĩrĩ wakwa nĩ ũgaatũũra ũrĩ na thayũ, **10** tondũ ndũkandiganĩria mbĩrĩra-inĩ, o na kana ũreke ũrĩa-waku-Mũtheru abuthe. (Sheol h7585) **11** Nĩũũmenyithĩtie njĩra ya gũthĩi muoyo-inĩ; nĩũkanjijũria gikeno ndĩ harĩa ũrĩ, hamwe na mwago wa tene na tene ndĩ guoko-inĩ gwaku kwa ũrĩo.

17 Ihooya rĩa Daudi Wee Jehova, ta igua gũthaitana gwakwa kwa ũthingu; thĩkĩrĩria gũkaya gwakwa. Tega gũtũ ũigie ihooya rĩakwa, tondũ rĩtumanĩte na mĩromo ya maheeni. **2** Itũro rĩakwa rĩa kihooto

nīrikiume kūrī wee; maitho maku nīmakione o ūndū ūrīa wagīrīire. 3 O na ūngīthuthuuria ngoro yakwa na ūndūirīe ūtukū, o na ūngīngeria, ndūrī ūndū mūuru ūngīona; nīndūite atī ndikehia na kanua gakwa. 4 Ha ūhoro wa ciiko cia andū, na ūndū wa uuge wa mīromo yaku nī ndūūrīte ndirigagīrīria njīra cia andū arīa mendete haaro. 5 Makinya makwa nīmarūmītie njīra ciaku; magūrū makwa matirī matenderūka. 6 Wee Mūrungu, ngūkayagīra tondū nīnūnjītikaga; ndegera gūtū na ūigue ihooya rīakwa. 7 Tūma magegania ma wendo waku mūnene monekane, Wee ūhonokanagia na guoko gwaku kwa ūrīo arīa moragīra harīwe kuuma kūrī thū ciao. 8 Menyagīrīra nīi ta kīūma kīa riitho rīaku; hitha kīruru-inī kīa mathagu maku 9 ndigakorwo nī andū arīa aaganu arīa maatharīkagīra, na kuuma kūrī thū cia muoyo wakwa iria cindigiicīrīe. 10 Nīmahinganīte ngoro ciao nyūmū, na tuo tūnua twao tūkaaria na mwīgaatho. 11 Maahītīte, rīu nīmandigiicīrīe, mangūūrīire maitho, mone mweke wa kūnūnda. 12 Mahaana ta mūrūūthi ūhūtīire ndīa yagu, makahaana ta mūrūūthi mūnene woheirie kīrīa ūrenda kūnyiita. 13 Arahūka, Wee Jehova, mang'ethere, ūmahootē; ndeithūra na rūhiū rwaku rwa njora kuuma kūrī andū arīa aaganu. 14 Wee Jehova, honokia na guoko gwaku kuuma kūrī andū ta acio, ūūhonokie kuuma kūrī andū a thī īno arīa irīhi rīao rīrī o muoyo-inī ūyū tūrī. Ūniinagīra andū arīa wendete ng'aragu ūkamahūūnia; ciana ciao irī na cia kūigana, na nīmaigagīra ciana cia ciana ciao mūthiithū. 15 Na nī-rī, nīngeyonera ūthiū waku na ūthingu; rīrīa ngokīra-rī, nīngaiīganwo nīgūkuona ūrīa ūtarīi.

18 Thaburi ya Daudi Nīngwendete, Wee Jehova, o Wee hinya wakwa. 2 Jehova nīwe rwaro rwakwa rwa ihiga, na rūirigo rwakwa rwa hinya, na mūkūūrī wakwa; Mūrungu wakwa nīwe rwaro rwakwa rwa ihiga, o we rūūrīro rīakwa. Nīwe ngo yakwa, na rūhīa rwa ūhonokio wakwa, o na kīlitho gīakwa kīrūmu. 3 Ngayagīra Jehova, ūrīa wagīrīire nīkūgocwo, na ngahonokio kuuma kūrī thū ciakwa. 4 Mīhīndo ya gīkuū nīyandigiicire; kīguū kīa mwanangīko gīkīlhubikania. 5 Mīhīndo ya mbīrīra īgīthiorokeria; nayo mītego ya gīkuū īkīnjīhotorerā. (Sheol h7585) 6 Mīnyamaro-inī yakwa ndakāire Jehova; ngīrīrīra Ngai wakwa aandeithie. Arī hekarū-inī yake nī aaguire mūgambo wakwa; kīrīro gīakwa gīgīkinya harī we, o matū-inī make. 7 Thī ikīinaina na īgīthingitha,

nayo mīthingi ya irīma ikīenyēnyā; ikīinaina tondū aarī mūrakarū. 8 Ndogo ikīuma maniūrū-inī make ikīambata na igūrū; mwaki wa kūniinana ūkīuma kanua-inī gake, kanua-inī gake hakīuma makara mekūrīrīmbūka. 9 Aahingūrīre igūrū agīkūrūka thī; matu matumanu maarī rungu rwa makinya make. 10 Aathīre akūūtwo nī ikerubi akīūmbūka; akīambata na igūrū na mathagu ma rūhuho. 11 Aatuire nduma kīndū gīake gīa kwīhumbīra, hema ya kūmūthiūrūkīria, o matu marīa mathimbu ma mbura. 12 Kuuma ūkengi ūrīa warī harī we, mbura ya mbembe na heni igūtūrīkanīria matu-inī make. 13 Jehova akīruruma arī kūu igūrū; mūgambo wa Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno ūkīguuo. 14 Aikīrie mīguī yake, akīharaganā thū, agīciikīria heni nene, agīcingatithia. 15 Mīkuru ya irīa ikīguūrīo, nayo mīthingi ya thī ikīhumbūrīo nī ūndū wa irūithia rīaku, Wee Jehova, na nī ūndū wa ihurutana rīa mīhūmū ya maniūrū maku. 16 Agītambūrūkia guoko gwake kuuma o kūu igūrū, akīnyīita; akīnguucia, akīnduta maaī-inī kūrīa kūrīku. 17 Andeithūrīre harī thū yakwa irī hinya, akīndeithūra kūrī arīa maathūire, o acio maangīrtīe hinya. 18 Manjīhotoreire mūthenya ūrīa ndaarī na mūtino, no Jehova nīwe warī mūtīirīrīri wakwa. 19 Andeethire kūndū kwārī; akīndeithūra nī tondū nīakenetio nī nīi. 20 Jehova anjīkīire maūndū kūringana na ūthingu wakwa; andīhīte kūringana na ūtheru wa moko makwa. 21 Nīgūkorwo nīnūmītie njīra cia Jehova; ndīkīte ūuru ngahutatīra Ngai wakwa. 22 Mawatho make mothe marī mbere yakwa; ndihutatīre irīra cia watho wake wa kūrūmīrīrwo. 23 Ngoretwo itarī na ūcuuke ndī mbere yake, na ngemenyerera ndikehie. 24 Jehova andīhīte kūringana na ūthingu wakwa, akandīha kūringana na ūtheru wa moko makwa maitho-inī make. 25 Kūrī mūndū ūrīa mwīhokeku ūrīionanagia ūrī mwīhokeku, na kūrī ūrīa ūtarī ūcuuke ūrīionanagia ndūrī ūcuuke, 26 kūrī ūrīa wītheragia, ūrīionanagia ūrī mūtheru, no kūrī ūrīa ūrī mīthīire mīogomu, ūrīionanagia ūrī mūmūhutātīri. 27 Wee ūhonokagia andū arīa enyīihia, no arīa marī maitho ma mwītīio ūkamaconorithia. 28 Wee Jehova, ūigaga tawa wakwa wakanīte; Ngai wakwa atūmaga nduma yakwa itūike ūtheri. 29 Ndī na ūteithio waku no hote gūtharīkīra mbūtū ya ita; ndī na Ngai wakwa no hote kūrūga rūthingo. 30 Mūrungu-rī, njīra ciake nīnginyanīru; kiugo kīa Jehova gītīrī ihītia. We nīwe ngo ya arīa othe mehithaga harī we. 31 Nī ūndū-rī,

nūū Mūrungu tiga Jehova? Na nūū Rwaro rwa Ihiga tiga Ngai witū? **32** Nī Mūrungu ūūheaga hinya na agatūma njīra yakwa ikinyanīre. **33** Atūmaga magūrū makwa magīe ihenya ta ma thwariga; aahotithagia kūrūgama kūdū kūrīa kūrīaihu. **34** We nīwe wonagia moko makwa mūrūire wa mbaara; moko makwa no mageete ūta wa gīcango. **35** Ūūheaga ngo yaku ya ūhootani, guoko gwaku kwa ūrīo nīkuo kūndīragīrīra; ūinamagīrīra ūkaanenehia. **36** Ūnjaramagīria njīra ya kūrīa thīiagīra, nīgeetha magūrū makwa matigatīrūke. **37** Ndaingatithirie thū ciakwa ngīcikinyīra; ndiacookire na thuutha ngīnya rīrīa cianiinirwo. **38** Ndacihenjire ikīremwo nī gūūkīra; ciagūire thī wa magūrū makwa. **39** Wee waheire hinya wa kūrūa mbaara; ūgīgītūma thū ciakwa ciinamīrīre magūrū-inī makwa. **40** Watūmire thū ciakwa ihūdūke ciūre, na nī ngīniina arīa maathūire. **41** Maakaire mateithio, no hatiarī na wa kūmahonokia, maakaīre Jehova no ndaametīkire. **42** Ndaamahūire makīhinya ta rūkūngū rūmbūrītwo nī rūhuho; ngīmaita njīra-inī ta ndooro. **43** Nīūūhonoketie ngaaga gūtharīkīrwo nī andū; ūndūite mūtongoria wa ndūrīrī; andū itooī nīmandungatagīra. **44** O rīrīa maigua ngumo yakwa, nīmanjathīkagīra; andū a kūngī mehetaga marī mbere yakwa. **45** Othe makuuaga ngoro; mookaga makīinainaga moimīte ciīhitho ciao cia hinya. **46** Jehova atūūruga muoyo! O we Rwaro rwakwa rwa Ihiga arogocwo! Ngai o we Mūhonokia wakwa arotūgīrio! **47** We nīwe Mūrungu ūrīa ūndīhagīria, agatooria ndūrīrī, agaciiga rungu rwakwa, **48** o we ūūhonokagia kuuma kūrī thū ciakwa. Wandūgīrie igūrū rīa andū arīa maathūire; ūkīndeithūra kuuma kūrī andū arīa mahūthagīra hinya. **49** Nī ūndū ūcio, Wee Jehova, nīndīrīkūgocaga ndī gatagatī ka ndūrīrī, ndīrīnaga ngagooa rīitwa riaku. **50** Aheaga mūthamaki wake ūhootani mūnene; onanagia ūtugi wake ūtathiraga kūrī ūcio wake mūtīrīrie maguta, kūrī Daudi na njīaro ciake ngīnya tene.

19 Thaburi ya Daudi Igūrū riumbūruga riiri wa Mūrungu; namo matu mamemerekagia wīra wa moko make. **2** Mūthenya ūkinyagīria mūthenya ūrīa ūngī ūhorō; naguo ūtukū ūkamenyithia ūtukū ūrīa ūngī ūhorō wa riiri ūcio. **3** Gūtīrī mīario kana rūthiomi kūrīa mūgambo wacio ūtaiguīkaga. **4** Mūgambo wacio ūthīiaga thī yothe, nacio ciugo ciacio igakinya ituri cia thī. Ngai nīambīire rīūa hema kūu igūrū, **5** narīo riumaga rīhaana ta mūhīkania akīuma nyūmba yake, o na kana ta mūteng'eri njoorua akīhīahīā

gūteng'era. **6** Rīrathagīra mwena-inī ūmwe wa kūu igūrū, na rīgathiūrūrūka ngīnya mwena ūrīa ūngī; gūtīrī kīndū gītakinyagīrwo nī ūrugārī warīo. **7** Watho wa Jehova nī mūkinyanīru, ūrīūkagia ngoro ya mūdū. Kīrīra kīa Jehova nī gīa kwīhokeka, nīkūhīgagia mūdū ūrīa ūtarī mūūgī. **8** Mataaro ma Jehova nīmarūngīrīru, nī makenagia ngoro. Maathani ma Jehova nī macangararu, maheaga maitho ūtheri. **9** Gwītīgira Jehova nī ūndū mūtheru, gūtūūruga ngīnya tene. Matua ma Jehova nī ma ma, na mothe nī ma kīhooto. **10** Maūdū macio nī ma goro gūkīra thahabu, o na gūkīra thahabu rīra therie mūno; marī mūrīo gūkīra ūūkī, o ūūkī ūrīa uumīte igua-inī. **11** Ningī nīmo mataaraga ndungata yaku; kūmamenyerera nī ūndū ūrī irīhi inene. **12** Nūū ūngīhota gūkūūrana mahītia make? Ndekera mahītia makwa ma hitho-inī. **13** Ningī rigagīrīria ndungata yaku ndīkeehie mehīa ma mwīro o namo; ndūkanareke mehīa macio manjathe. Nīguo ndīrīkaraga itarī na ūcuuke, na itarī na mehīa ma kwagarara watho. **14** Ciugo cia kanua gakwa na matarania ma ngoro yakwa irogūkenia maitho-inī maku, Wee Jehova, o Wee Rwaro rwakwa rwa Ihiga, na Mūkūuri wakwa.

20 Thaburi ya Daudi Jehova arogwītīka rīrīa ūrī mīnyamaro-inī; rīitwa rīa Ngai wa Jakubu rīrokūgītīra. **2** Arokūrehere ūteithio kuuma handū harīa hake haamūre, na agūtīrīrīre arī kūu Zayuni. **3** Aroririkana magongona maku mothe, na etīkīre maruta maku ma njino. **4** Arokūhe maūdū marīa ngoro yaku nīrīrīrie, na atūme mībango yaku yothe īgaacīre. **5** Rīrīa ūkaahootana nītūkoīgīrīria na gīkeno, na tuoye bendera ciitū na igūrū nī ūndū wa rīitwa rīa Ngai witū. Jehova arokūhingīria maūdū marīa mothe ūmūhooete. **6** Rīu nīmenyete atī Jehova nīahonokagia ūrīa wake mūtīrīrie maguta; nīamwītīkaga arī kūu igūrū rīake rīamūre, arī na ūhoti wa kūhonokania ūrīa ūrī guoko-inī gwake kwa ūrīo. **7** Andū amwe mehokaga ngaari cia ita, na angī makehoka mbarathi, no ithū twīhokaga rīitwa rīa Jehova Ngai witū. **8** Makurumaga makagūa thī, no ithū tūrūgamaga tūkehaanda. **9** Wee Jehova, honokia mūthamaki! Twītīkage rīrīa twagūkaīra!

21 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, mūthamaki nīakeneire hinya waku. Kaī gīkeno kīa ūhootani kīria ūmūheaga gīkīrī kīnene-ī! **2** Nīūmūhingīrie wendī wa ngoro yake, naguo ūndū ūrīa akūhooete

na mīromo yake ndūmūimīte. **3** Wamwamūkīrīre na irathimo nyingī, na ūkīmīwīkīra thūmbī ya thahabu īrīa therie mūtwe. **4** Aakūhooire atūūre muoyo, nawe ūkīmūhe muoyo, ūkīmūhe matukū maingī atūūre nginya tene na tene. **5** Riiri wake nī mūnene nī ūndū wa ūhootani ūrīa ūmūheete; nūmūheete riiri na igweta. **6** Ti-itherū nūmūrathimīte na irathimo cia gūtūūra nginya tene, na ūgatūma acanjamūke nī gīkeno gīa gūikara hariwe. **7** Nīgūkorwo mūthamaki ehokaga Jehova; nī ūndū wa wendo wa Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno ndangīenyenyeka. **8** Guoko gwaku nīgūkanyīta thū ciaku ciothe; guoko gwaku kwa ūrīo gūgaakumbata arīa marī muku nawe. **9** Hīndī īrīa ūkaamoimīrīra ūgaatūma mahaane ta icua rīa mwaki mūnene. Nī ūndū wa mang'ūrī make-rī, Jehova nīakamameria, nāgu mwaki wake ūmaniine. **10** Nīūkaniina njjaro ciao ithire gūkū thī, na ciana cia ciana ciao ūciniine kuuma kūrī andū. **11** O na mangīgagūciirīra magwike ūuru, na mathugunde maūndū ma waganu, matikahootana, **12** nīgūkorwo nīūgatūma mahūndūke moore rīrīa makoona ūgeetete ūta waku ūmarathe. **13** No gītūūgīre Wee Jehova, nī ūndū wa hinya waku; na ithuī nītūine na tūgooce hinya waku.

22 Thaburi ya Daudi Ngai wakwa, Ngai wakwa, ūndiganiirīe nīkī? Ūndaihīrīrie ūguo nīkī, ūkaaga kūūhonokia, ūkaraihīrīria ciugo cia mūcaayo wakwa? **2** Wee Ngai wakwa, ngūkayagīra mūthenya, no ndūnjītīkaga, ngūkayagīra ūtukū, na ndingikira. **3** No rīrī, Wee ūrī Mūtheru, Wee ūkarīire gītī kīa ūnene; Wee nīwe ūgoocagwo nī Isiraeli. **4** Maithe maitū nīwe meehokaga; maakwīhokire nawe ūkīmāhonokia. **5** Maagūkaīire nao makīhonokio; maakwīhokire na matiigana gūconorithio. **6** No nī ndūkīte o ta kīgunyū, no ti ta mūndū, nganyararwo nī andū na ngamenwo nī kīrīndī. **7** Andū arīa othe maanyonaga nīmanyūrūragia; makaanuma makīinainagia mītwe, makoiga atīrī: **8** "Ehokaga Jehova; Jehova nīakīmūhatūre. Nīakīmūteithūre, nīgūkorwo nīakenagio nīwe." **9** No rīrī, Wee nīwe wandutire nda ya maitū; watūmire ngwīhoke ndī o nyondo-inī cia maitū. **10** Kuuma ndaaciarwo ndaikirio o hariwe; kuuma ndoima nda ya maitū ūkoretwo ūrī Mūrungu wakwa. **11** Ndūkandaihīrīrie, nīgūkorwo thīina ūrī o hakuhī, na gūtīrī mūndū o na ūmwe wa kūndeithia. **12** Ndegwa nyingī nīndigīcīrie; thīūrūrūkīrīrio nī ndegwa irī hinya cia Bashani. **13** Mīrūūthi ikūrarama, īgītambuuranga kīrīa īgwattīe,

īnjathamīrie tūnua twayo. **14** Njītītwo thī ta maaī, namo mahīndī makwa mothe nīmarekanītie. Ngoro yakwa yororoete ta mūhūra; itwekete īrī thīinī wakwa. **15** Hinya wakwa ūnarīte ta rūgīo, naruo rūrīmī rwakwa rūkanyīitana na karakara nīkūng'ara; ūngometie rūkūngū-inī rwa gīkuū. **16** Ndūmūrīgīcīrie nī magui; ndūmūthīūrūrūkīrie nī gīkundi kīa andū arīa meekaga ūūru, nīmatheecangīte moko na magūrū makwa. **17** Mahīndī makwa no hote kūmatara mothe; andū marandora na makangūrīra maitho. **18** Maragayana nguo ciakwa, nayo kanjū yakwa makamīcuukīra mītī. **19** No rīrī, Wee Jehova, ndūkandaihīrīrie mūno; Wee Hinya wakwa, hiūha ūuke ūndeithie. **20** Teithūra muoyo wakwa kuuma harī rūhiū rwa njora, ūteithūre muoyo wakwa wa goro harī hinya wa magui. **21** Thara kuuma kanua-inī ka mīrūūthi; honokia kuuma hīa-inī cia mbogo. **22** Nīngumbūra rītwa rīaku kūrī arīa a baba; ndīrīkūgoocaga ndī kīūngano-inī. **23** Inyūī andū aya mwtīgīrīte Jehova, mūgoocē! Inyuothe a njjaro cia Jakubu, mūkumieī, inyūī a njjaro cia Isiraeli, mūtīieī. **24** Nīgūkorwo we ndaamenire kana akīnyarara gūthīnīka kwa ūrīa mūnyamarīku; ndaahithire ūthīū wake kuuma kūrī we, no nīathikīrīrie kīrīro gīake. **25** Gītūmi kīa ngūgoocē ūrīa ngūgoocaga ndī kīūngano-inī kīnene kiumīte hariwe; nīī nīndīrīhingagia mīhītwa yakwa ndī mbere ya arīa magwtīgīrīte. **26** Andū arīa athīnī marīrītaga na makahūūna, arīa marongoragia Jehova, nīmarīmūgoocaga; ngoro cianyu irōtūūra nginya tene. **27** Andū arīa othe matūūruga ituri ciothe cia thī nīmakaririkana na macookere Jehova, andū a nyūmba ciothe cia ndūrīrī nīmakainamīrīra mbere yake, **28** nīgūkorwo ūthamaki nī wa Jehova, na nīwe wathaga ndūrīrī ciothe. **29** Andū arīa othe atongu a thī makaarīa na mamūhooe; arīa othe makuuaga magathikwo nīmagaturia ndu mbere yake, o acio matangīhota gwītūūra muoyo. **30** Ciana nīkamūtungatīra; nacio nīikahe njjarwa iria igooka ūhorō wa Mwathani. **31** Acio nīmakahunjia ūthingu wake kūrī andū arīa magaaciarwo, nīgūkorwo nīwe wīkīte ūguo.

23 Thaburi ya Daudi Jehova nīwe mūrīthi wakwa, ndīrī kīndū ingīaga. **2** Atūmaga njarahe ūrīthio-inī ūrī nyeki nduru, aandongoragia maaī-inī marī na ūhurūko. **3** Nīariūkagia ngoro yakwa, akandongoragia njīra-inī cia ūthingu, nī ūndū wa rītwa rīake. **4** O na ingītūika ndīrahungurīra mūkuru ūrī nduma ta ya gīkuū, ndīrī ūuru ingītīgīra, nīgūkorwo ūrī hamwe

na niĩ; thiarĩ waku na mũthĩgi waku nĩcihooreragia. 5 Ūnjaragĩra metha mbere yakwa o harĩa thũ ciakwa irĩ. Ūnjitagĩrĩria maguta mũtwe; gĩkombe gĩakwa nĩkiĩyũrĩire. 6 Ti-itherũ wega na wendani nĩrĩrũmanagĩrĩra na niĩ matukũ mothe ma muoyo wakwa, na niĩ ngũtũũra nyũmba ya Jehova nginya tene.

24 Thaburi ya Daudi Thĩ niĩ ya Jehova, na kĩria gĩothe kĩrĩ thĩinĩ wayo, mabũruri mothe o na arĩa matũũraga kuo; 2 nĩgũkorwo nĩwe waakire mũthingi wayo igũrũ rĩa maria, na akimĩrũmia iikare igũrũ rĩa maaĩ. 3 Nũũ ūngĩambata kĩrĩma-inĩ kĩa Jehova? Nũũ ūngĩrũgama handũ harĩa hake haamũre? 4 Nĩ mũndũ ūria ūrĩ na moko matheru na akaaga ūuru ngoro, na ūria ngoro yake itaahooyaga mũhianano, o na kana akeehĩta na maheeni. 5 Mũndũ ūcio nĩarĩamũkagĩra kĩrathimo kuuma kũrĩ Jehova, na onagwo atarĩ mũhĩtia nĩ Ngai, Mũhonokia wake. 6 Ūguo nĩguo rũciarõ rwa arĩa mamũrongoragia rũtarĩ, o rũrĩa rũrongoragia ūthiũ waku, Wee Ngai wa Jakubu. 7 Ambarariai mũtwe yanyu, inyuĩ ihingo ici, ambararioi inyuĩ mĩrango ñno ya tene, nĩguo Mũthamaki wa riiri atoonye thĩinĩ. 8 Mũthamaki ūcio wa riiri nĩwe ūũ? Nĩwe Jehova ūria ūrĩ hinya na nĩ njamba, nĩwe Jehova ūria njamba ita-inĩ. 9 Ambarariai mũtwe yanyu, inyuĩ ihingo ici, mĩambarariei inyuĩ mĩrango ñno ya tene, nĩguo Mũthamaki wa riiri atoonye thĩinĩ. 10 Mũthamaki ūcio wa riiri nĩwe ū? Jehova Mwene-Hinya-Wothe-rĩ, nĩwe Mũthamaki wa riiri.

25 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, ngoro yakwa ndimĩroretie na igũrũ kũrĩ we; 2 Wee Ngai wakwa, nowe ndihokete. Ndũkareke njonorithio, o na kana ūreke thũ ciakwa ingenerere. 3 Gũtirĩ mũndũ ūkwĩhokete ūgaconorithio o na rĩ, no arĩa mekaga andũ ūuru hatarĩ gĩtũmi-rĩ, acio nĩo magaconorithio. 4 Wee Jehova, nyonia mũthiire yaku, ūumenyithie njĩra ciaku; 5 ndongoria ūhorõ-inĩ waku wa ma na ūndutage, nĩgũkorwo nĩwe Ngai ūria ūũhonokagia, na nĩwe kĩrĩgĩrĩro gĩakwa mũthenya wothe. 6 Jehova, ririkana tha ciaku nyingĩ o na wendo waku, nĩgũkorwo nĩ cia kuuma o tene. 7 Ndũkaririkane mehĩa ma ūmini wakwa, o na kana mehĩa makwa ma ūremi; ndirikana kũringana na wendani waku, nĩ ūndũ wa wega waku, Wee Jehova. 8 Jehova nĩ mwega na nĩ mũrũngĩrĩru; nĩ ūndũ ūcio andũ arĩa ehĩa nĩarĩmonagĩrĩria njira ciake. 9 Atongoragia andũ arĩa

menyĩhagia na njĩra irĩa yagĩrĩire, na akamarutaga njĩra yake. 10 Njĩra ciothe cia Jehova nĩ cia wendani na wĩhokeku, harĩ arĩa mamenyagĩrĩra kĩrikanĩro gĩake. 11 Wee Jehova, nĩ ūndũ wa rĩitwa rĩaku-rĩ, ndekera mehĩa makwa, o na gũtuika nĩ manene. 12 Mũndũ ūria mwĩtigĩri Jehova nũũ? Mũndũ ūcio nĩarĩmuonagĩrĩria njĩra irĩa aagĩrĩrwo nĩ kũgera. 13 Mũndũ ūcio egũtũũra matukũ make agaaciire, nacio njiarõ ciake nĩkaagaya bũruri. 14 Jehova nĩehokaga andũ arĩa mamwĩtagĩra; nĩo amenyithagia kĩrikanĩro gĩake. 15 Maithõ makwa maikaraga hĩndĩ ciothe macũthĩrĩrie Jehova, nĩgũkorwo nowe wiki ūngĩeithũkithia magũrũ makwa mũtego-inĩ. 16 Hũgũkĩra, ūnyonie ūtugi waku, nĩgũkorwo ndĩ o nyiki na ndĩ mũnyamarĩku. 17 Mathiina ma ngoro yakwa nĩmaingĩhĩte; niinĩra ruo rũrĩa ndĩ naruo. 18 Rora mĩnyamarõ yakwa o na gũtangĩka gwakwa, ūkĩndekere mehĩa makwa mothe. 19 Rora thũ ciakwa wone ūria cingĩhĩte, nacio iithũire na rũthũũro rũtarĩ tha! 20 Menyagĩrĩra muoyo wakwa na ūũthare; ndũkareke njonorithio, nĩgũkorwo nĩ harĩwe njũragĩra. 21 Wĩkindĩru wa ngoro na ūrũngĩrĩru irongitagĩra, tondũ nĩwe njĩrĩgagĩrĩra. 22 Wee Ngai, gĩkũũre andũ a Isiraeli, moime mathiina-inĩ mao mothe!

26 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, ndũira itua rĩa kihootõ, nĩgũkorwo mũthiire yakwa nĩmikĩndĩrĩku; ndũũrĩte ndihokete Jehova itegũthangania. 2 Wee Jehova, ngeria na ūndorie, tuiria ngoro yakwa o na meciiria makwa; 3 nĩgũkorwo wendo waku ūkoragwo ūrĩ mbere yakwa, na ngeragĩra njĩra-inĩ yaku ya ūhorõ wa ma. 4 Ndiikaranagia na andũ a maheeni, o na kana ngagwatanĩra na andũ arĩa marĩ ūhinga. 5 Nĩthũire kĩũngano kĩa andũ arĩa mekaga ūũru, na ngarega gũikarania na andũ arĩa aaganu. 6 Ngwĩthamba moko nyonanie ndirĩ na mahĩtia, thiũrũrũke kĩgongona gĩaku, Wee Jehova, 7 nyine nyanĩrĩre rwĩmbo rwa gũcookia ngaathõ, na heane ūhorõ wa ciiko ciaku ciothe cia magegania. 8 Wee Jehova, nĩnyendete nyũmba irĩa ūtũũraga, o handũ harĩa riiri waku ūikaraga. 9 Ndũkeherie ngoro yakwa hamwe na ya arĩa mehagia, kana muoyo wakwa hamwe na wa andũ arĩa maitaga thakame, 10 arĩa marĩ na maũndũ ma waganu moko-inĩ mao, o arĩa moko mao ma ūrĩõ maĩyũrĩte mahaki. 11 No niĩ-rĩ, ndũũraga mũtũũrĩre ūtarĩ ūcuuke; kĩngũũre na ūnjũgũire tha. 12 Magũrũ makwa marũgamĩte

handū harīa haigananu; nīndīrīgocaga Jehova ndī kīūngano-inī kīnene.

27 Thaburi ya Daudi Jehova nīwe ūtheri wakwa na ūhonokio wakwa; ingīgītīgīra ū? Jehova nīwe kīhitho kīa muoyo wakwa; ingīkīmakio nūū? **2** Rīrīa andū arīa ooru manjūkīrīra nīguo matambuure nyama cia mwīrī wakwa, o acio thū ciakwa na arīa marī muku na nīī maatharīkīra-rī, marīhīngagwo makagūa. **3** O na mbūtū cia ita ingīndīgīicīria, ngoro yakwa ndīngītīgīra; o na ingīūkīrīrwo nī ita, ndīngīgīa na nganja. **4** Ndī o ūndū ūmwe njūūragia harī Jehova, na noguo thingataga: atī njikarage nyūmba ya Jehova matukū mothe ma muoyo wakwa, ndīionagīre wega wa Jehova, na nduīragie kīrīra ndī thīinī wa hekarū yake. **5** Nīgūkorwo mūthenya wa thīina-rī, akaangītīra ndī hau gīikaro-inī gīake; nīakahitha kīgunyī-inī kīa hema yake, na andūgamie igūrū wa rwaro rwa ihiga. **6** Hīndī iyo mūtwe wakwa nīūkambarario igūrū wa thū iria iithiūrūrūkīrie; nīngaruta igongona ngīanagīrīra na gīkeno ndī hema-inī yake; nīngainīra Jehova na ndīmūgoocē. **7** Wee Jehova, igua mūgambo wakwa rīrīa ndagūkaīra; njiguagīra tha na ūnjītīkage. **8** Ha ūhoro waku, ngoro yakwa yugaga atīrī, “Rongoria ūthiū wake!” Na nīī ngoiga atīrī, Wee Jehova, ūthiū waku nīguo ndī rongoragia. **9** Ndūkaahithe ūthiū waku, tiga kīūngata ndungata yaku na marakara; Wee nīwe ūtūūrīte ūndeithagia. Ndūkandēge kana ūndiganīrie, Wee Ngai Mūhonokia wakwa. **10** O na baba na maitū mangīndiganīria, Jehova nīakanyamūkīra. **11** Wee Jehova nyonagīrīria njīra yaku, na ūngeragīrie njīra rīra nūngarū, nī ūndū wa thū ciakwa. **12** Ndūkaneane kūrī arīa marī muku na nīī, nīgūkorwo aira a maheeni nīmanjūkīrīire, makaheeha mīheehū ya kūnjīka ūuru. **13** Nīī nīnjītīkītīe ūū: atī nīngeyonera wega wa Jehova ndī būrīri wa arīa marī muoyo. **14** Eterera o Jehova: gīa na hinya na ūmīrīrie ngoro, na weterere Jehova.

28 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, nīwe ndīrakaīra, Wee Rwaro rwakwa rwa ihiga; ndūkarege gūūthīkīrīria. Nīgūkorwo ūngīngīrīra, ingīhaana ta arīa maikūrūkīte magatoonya irima. **2** Igua gūūthaitana gwakwa ngīgūkaīra ūndeithie, o nyambararītie moko makwa ndīmerekeirie harīa haku Hatheru-Mūno. **3** Ndūkanguucūrūranie hamwe na andū arīa aaganu, atī ūndwaranīrie hamwe na arīa mekaga ūuru, o arīa maaragia ndeto cia thayū na andū a itūūra, no marī na ūuru ngoro-inī ciao. **4** Andū acio marīhe nī ūndū

wa cīiko ciao, na nī ūndū wa wīra wao mūūru; marīhe nī ūndū wa wīra wa moko mao, ūmarīhe o kīrīa kīmagīrīire. **5** Tondū matirūmbūyagia mawīko ma Jehova o na wīra wa moko make, we nīakamatharūria na ndakamaaka rīngī. **6** Jehova arogocwo, nīgūkorwo nīaiguīte ngīmūthaita anjiguīre tha. **7** Jehova nīwe hinya wakwa na nowe ngo yakwa; ngoro yakwa nīwe rīhokete, na nīandeithitie. Ngoro yakwa nīrarūūhia nī gīkeno, na nīngūmūinīra rwīmbo rwa kūmūcookeria ngaatho. **8** Jehova nīwe hinya wa andū ake, na kūrī ūrīa wake mūtīrīrie maguta nī kīrigo kīa hinya kīa ūhonokio. **9** Honokia andū aku na ūrathime igai rīrī rīaku, tuika mūrīthi wao na ūmakuuage nginya tene.

29 Thaburi ya Daudi Rahai Jehova, inyuī ciūmbe cia igūrū, rahai Jehova tondū nīwe ūrī riiri na hinya. **2** Rahai Jehova, mūheane ūhoro wa riiri wa rītwa rīake; thathaiyai Jehova thīinī wa ūkengi wa ūthingu wake. **3** Mūgambo wa Jehova ūragamba na kūu iria-inī; Mūrungu ūcio wa riiri nīraruruma, Jehova araruruma igūrū rīa maaī maingī. **4** Mūgambo wa Jehova nī ūrī ūhoti; mūgambo wa Jehova ūiyūrīte riiri. **5** Mūgambo wa Jehova unangaga mītarakwa; Jehova oinangaga mītarakwa ya Lebanoni īgatūika tūcunjī. **6** Atūmaga būrīri wa Lebanoni ūtūūhe ta njaū, nakīo Kīrīma gīa Sirioni gīgatūūha ta njaū ya mbogo. **7** Mūgambo wa Jehova ūhenūkaga nīnīmī cia mwakī. **8** Mūgambo wa Jehova ūinainagia werū; Jehova ainainagia Werū wa Kadeshi. **9** Mūgambo wa Jehova ūthioraga mītī ya mīgandi, na ūgatūma mītītū ihūrūrūke īgatigwo ūtheri. Nakuo hekarū-inī yake arīa othe marī kuo makaanīrīra makoiga, “Kaī arī riiri-ī!” **10** Jehova arī igūrū rīa mūiyūro wa maaī aikarīrie gītī kīa ūnene; Jehova egūtūūra aikarīrie gītī kīa ūnene arī Mūthamaki nginya tene. **11** Jehova aheaga andū ake hinya; Jehova arathimaga andū ake magaikara na thayū.

30 Wee Jehova-rī, nīngūgūtūūgīria nīgūkorwo wandutire kūrīa kūrīku, na ūkīgīria thū ciakwa ingenerere. **2** Wee Jehova Ngai wakwa, ndagūkaīrie ūndeithie nawe ūkīthonia. **3** Wee Jehova, wandutire kuuma mbīrīra-inī; ūkīgīria njīkūrūke, ndoonye irima. (Sheol h7585) **4** Inīrai Jehova mūmūgoocē, inyuī andū ake aamūre; mūgoocē rītwa rīu rīake itheru, **5** nīgūkorwo marakara make nī ma kahinda o kanini, no ūtugi wake nīwagūtūūria mūndū muoyo; kīrīro no kīraarīre ūtukū wothe no rūcīinī gwakīa kūrōoke gīkeno. **6**

Hĩndĩ ĩrĩa ndagaaciire, ndoigire atĩrĩ, “Ndirĩ hĩndĩ ngenyenyeke.” 7 Wee Jehova, rĩrĩa wanyonirie utugi waku-rĩ, watũmire ndihaande o ta kĩrĩma; no rĩrĩa wahithire ũthiũ waku-rĩ, nĩndamakire. 8 Wee Jehova nĩwe ndakaiire; ngĩthaiha Mwathani anjiguire tha: 9 “Mwanangiko wakwa ũngĩkorwo na uumithio ũrikũ, ingĩtoonyerera irima-inĩ? Rũkũngũ-rĩ, no rũkũgooco? No rwanĩrĩre wĩhokeku waku? 10 Wee Jehova, thikĩrĩria na ũnjiguire tha; Wee Jehova, tuĩka ũteithio wakwa.” 11 Wagarũrĩre kĩgiriko giakwa giĩtuĩka rwĩmbo rwa gikeno; ũkĩnduta nguo yakwa ya ikũnia, ũkĩhumba gikeno, 12 nĩgeetha ngoro yakwa ikũinĩre na ndigakire. Wee Jehova Ngai wakwa, ngũtũura ngũcookagĩria ngaatho nginya tene.

31 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, nĩ harĩwe njũrĩre; ndũkanareke njonorithio; nĩ ũndũ wa ũthingu waku-rĩ, ndeithũra. 2 Ndegera gũtũ na ũhiũhe ũũke ũũhatũre; tuĩka rwaro rwakwa rwa ihiga rwa kũũrĩra, ũtuĩke giĩkaro kĩirigĩre na hinya, ũũhonokie. 3 Nĩgũkorwo Wee nĩwe Rwaro rwakwa rwa ihiga na giĩkaro giakwa kĩirigĩre na hinya, nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩaku, ndongoria na ũnyonie njĩra. 4 Ndeithũkithia mũtego-inĩ ũrĩa nyambĩrwo, nĩgũkorwo nĩwe rĩũrĩro rĩakwa. 5 Roho wakwa ndaũiga moko-inĩ maku; Wee Jehova, ngũũra, o Wee Mũrungu ũrĩa wa ma. 6 Nĩthũire arĩa mahooyaga ngai cia mĩhianano ĩtarĩ kĩene; nĩ ndĩhokete o Jehova. 7 Nĩ nĩngũcanjamũka na ngenage nĩ ũndũ wa wendo waku, nĩgũkorwo nĩwonire mĩnyamaro yakwa, na ũkĩmenya ruo rũnene rwa ngoro yakwa. 8 Ndũũneanĩte kũrĩ thũ, no nĩũkinyithĩte magũrũ makwa handũ haarĩ. 9 Njiguĩra tha, Wee Jehova, nĩgũkorwo ndĩ mũnyamarĩku; maithe makwa nĩmaroorwo nĩ hinya nĩ ũndũ wa kĩeha, ngoro yakwa na mwĩrĩ wakwa ikoorwo nĩ hinya nĩ ũndũ wa ihooru. 10 Muoyo wakwa nĩũniinĩtwo nĩ ruo rũnene, na mĩaka yakwa ĩkaniinwo nĩ gũcaaya; nĩnjũrĩtwo nĩ hinya nĩ ũndũ wa mĩnyamaro yakwa, namo mahĩndĩ makwa makaaga hinya. 11 Nĩ ũndũ wa thũ ciakwa ciothe, ndũikĩte wa kũnyararwo nĩ andũ a itũũra rĩakwa; ndũikĩte kĩndũ gĩa gwĩtigĩrwo nĩ arata akwa, nao arĩa maanyona njĩra-inĩ nĩ kũũra moraga. 12 Nĩmariganĩrwo nĩ nĩ o ta mũndũ ũkuĩte; ngakĩhaana o ta nyũngũ nguũ. 13 Nĩgũkorwo nĩndĩraigua njambanio ya andũ aingĩ; guoya mũnene ũkĩnyumaga na mĩena yothe; marathugunda manjike ũũru, makağĩa ndundu ya ũrĩa mangĩnjũraga. 14 No nĩ nĩwe ndĩhokete, Wee Jehova, ngoiga atĩrĩ, “Wee nĩwe

Ngai wakwa.” 15 Mahinda makwa marĩ moko-inĩ maku; ndeithũra kuuma kũrĩ thũ ciakwa, na kuuma kũrĩ arĩa maathingataga. 16 Tũma ũthiũ waku warĩre ndungata yaku; honokia nĩ ũndũ wa wendo waku ũtathiraga. 17 Wee Jehova, ndũkareke njonorithio, nĩgũkorwo nĩwe ngayagĩra; no andũ arĩa aaganu ũreke maconorithio na makome mbĩrĩra-inĩ makirĩte ki. (Sheol h7585) 18 Tũma mũromo yao ya kũheenania ĩkĩrio, nĩgũkorwo maaragia na mwĩtĩio na kĩnyararo, maaragia na mwĩgaatho magookĩrĩra andũ arĩa athingu. 19 Kai wega waku ũrĩa ũigĩre arĩa magwĩtigĩrĩte, nĩ mũingĩ-ĩ, o wega ũrĩa ũheaga andũ arĩa moragĩra harĩwe andũ othe makĩonaga. 20 ũmahithaga harĩa Wee ũrĩ o harĩa hegitĩtie, kuuma kũrĩ arĩa mamaciiragĩra kũmeka ũũru; ũmaigaga giĩkaro-inĩ giaku, ũkamagitĩra harĩ nĩmĩ iria icambanagia. 21 Jehova arogoocwo, nĩgũkorwo nĩanyonirie wendo wake wa magegania rĩrĩa ndaarĩ itũũra inene rĩrigiicĩrĩrio nĩ thũ. 22 Rĩrĩa ndaarĩ mũmaku, ndoigire atĩrĩ, “Nĩnjeheretio maithe-inĩ maku!” No nĩwaiguire ngĩgũthaiha ũnjiguire tha, rĩrĩa ndagũkaiire ũndeithie. 23 Endai Jehova inyuĩ andũ ake aamũre! Jehova nĩamenyagĩrĩra arĩa ehokeku, no ũrĩa mwĩtĩio amũrĩhaga o ũrĩa kwagĩrĩre. 24 Gĩa na hinya na mwĩyũmĩrĩre ngoro, inyuĩ inyuothe arĩa mwĩhokete Jehova.

32 Thaburi ya Daudi Kũrathimwo-rĩ, nĩ ũrĩa ũrekeirwo mahĩtia make, o ũrĩa mehia make mahumbĩrĩtwo. 2 Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa Jehova atatuaga mwĩhia, na ũrĩa ũtarĩ ũhinga ngoro. 3 Rĩrĩa ndakirĩte ki, mahĩndĩ makwa nĩmahinyarĩre nĩ ũndũ wa gũcaaya gwakwa mũthenya wothe. 4 Nĩgũkorwo guoko gwaku nĩ kwanditũhagĩra mũthenya na ũtukũ; hinya wakwa wathirire o ta ũrĩa ime rĩthiraga hĩndĩ ya riũa. 5 Hĩndĩ ĩyo ngĩkumbũrĩra mehia makwa, na ndiahithire waganu wakwa, ndoigire atĩrĩ, “Nĩngumbũra mahĩtia makwa kũrĩ Jehova,” nawe ũkĩndekera ũũru wa mehia makwa. 6 Nĩ ũndũ ũcio mũndũ wothe mwĩtigĩri Ngai nĩakũhooe rĩrĩa ũngĩoneka; ti-itherũ rĩrĩa maĩ maingĩ marĩ hinya maambũrũrũka, matingĩmũkinyĩra. 7 Wee nĩwe kĩhitho giakwa; nĩũkangitĩra hĩndĩ ya mathĩina, na ũũthiũrũrũkĩrie na nyĩmbo cia ũhonokio. 8 Nĩndĩrĩkũrutaga na ngakuonereria njĩra ĩrĩa wagĩrĩrwo nĩ kũgera; ndĩrĩgũtaaraga na ngũmenyagĩrĩre. 9 Ndũkahaane ta mbarathĩ kana nyũmbũ, iria ĩtarĩ ũmenyo, iria arĩ o nginya

ciikirwo matamu na mikwa kanua, kwaga ūguo itingigūkuhīria. **10** Andū arīa aaganu monaga maruo maingī, no mūdū ūrīa wīhokaga Jehova egūtūūra arigiicīrio nī wendo ūrīa ūtathiraga. **11** Inyuī arīa athingu kenerai Jehova na mūcanjamūke; mūinirei, inyuothe arīa arūngīruru ngoro!

33 Inīrai Jehova mūkenete, inyuī andū arīa athingu; andū arīa arūngīruru ngoro nīo maagīrīrwo nīkūmūgooca. **2** Goocai Jehova na kīnanda kīa mūgeeto; mūinirei na kīnanda kīrīa kīgeete na nga ikūmi. **3** Mūinirei rwīmbo rwerū; hūūrai inanda mūrī na ūūgī, na mwanīrīre nī gūkena. **4** Nīgūkorwo kiugo kīa Jehova nīkīerekereru na nī kīa ma; we nī mwīhokeku maūdū-inī mothe marīa ekaga. **5** Jehova nīendete ūthingu na ciira wa kīhooto; thī yothe īyūrīte wendani wake ūrīa ūtathiraga. **6** Igūrū rīombirwo na ūndū wa kiugo kīa Jehova, mbūtū cia igūrū ikūmbwo na mīhūmū ya kanua gake. **7** Aacookanīrīrie maa ma iria inene ndigithū-inī; maa ma kūrīa kūrīku aamaigire thīnī wa makūmbī. **8** Thī yothe nītigīre Jehova; andū othe a thī nīmamūtīe. **9** Nīgūkorwo aarīrie, thī ikīgīa kuo; aathanire, ikīhaanda, ikīrūma wega. **10** Jehova nīarigiicaga mībango ya ndūrīrī; nīathūkaga mīoroto ya andū. **11** No mībango ya Jehova īhaandaga wega nginya tene, mīoroto ya ngoro yake īgakinīra njiarwa na njiarwa. **12** Kūrathimwo-rī, nī rūrīrī rūrīa Jehova arī we Ngai waruo, andū arīa eethuurīre matuīke igai rīake. **13** Jehova arī igūrū aroraga thī akoona andū othe; **14** acūthagīrīria arīa othe matūūruga gūkū thī, arī o kūu gīkarō-inī gīake, **15** we nīwe mūūmbi wa ngoro ciao othe, na nīo mawīra mao mothe. **16** Gūtīrī mūthamaki ūhonokagio nī mūigana wa ita rīake, na gūtīrī njamba ya ita īteithūruga nī ūndū wa hinya wayo mūnene. **17** Ha ūhorō wa kūhonokania-rī, mbarathi cia mbaara nī mwīhoko wa tūhū; o na īrī na hinya mūingī ndingīhonokania. **18** No rīrī, maitho ma Jehova macūthagīrīria andū arīa mamwītīgagīra, o acio maikaraga mehokete wendo wake ūrīa ūtathiraga, **19** akamateithūrā gikuū-inī, na akamatūūria muoyo hīndī ya ng'aragu. **20** Ithuī twetagīrīra Jehova tūrī na mwīhoko; nīwe ūteithio witū o na ngo iitū. **21** Ngoro ciitū nīcikenete nī ūndū wake, nīgūkorwo twīhokete rītwa rīake itheru. **22** Wee Jehova-rī, wendo waku ūrīa ūtathiraga ūroikarania na ithuī, o ta ūrīa ithuī tūkwīrīgīrīre.

34 Thaburi ya Daudi Ndīrīkumagia Jehova hīndī ciothe; ndīrīmūgoocaga na kanua gakwa hīndī ciothe. **2** Ngoro yakwa nī Jehova īrīrahaga; arīa anyamaarīku marīguaga ūguo magakena. **3** Goocai Jehova mūmūnenehie mūrī hamwe na nī; rekei tūtūūgīrie rītwa rīake tūrī hamwe. **4** Ndarongorīrie Jehova, nake akīnjītīka, akīndeithūrā kuuma kūrī maūdū marīa mothe maanjīkagīra guoya. **5** Andū arīa mamūcūthagīrīria matheragīrwo nī ūtheri; mothiū mao gūtīrī hīndī magaaconorithio. **6** Mūdū ūyū mūthīnī aakaiire Jehova, nake Jehova akīmūigua, akīmūhonokia mathīna-inī make mothe. **7** Mūraika wa Jehova aikaraga arangīre arīa othe mamwītīgagīra, na akamateithūrā othe. **8** Camai muone atī Jehova nī mwege; kūrathimwo nī mūdū ūrīa ūragīra harī we. **9** Mwītīgīrei Jehova, inyuī andū ake aamūre, nīgūkorwo arīa mamwītīgīrīte gūtīrī kīndū maagaga. **10** Mīrūūthi no yage gīa kūrīa īhūte, no arīa marongoragia Jehova gūtīrī kīndū kīega maagaga. **11** Ūkai ciana ciakwa, mūthīkīrīrie ūrīa nguuga; nīngūmūruta gwītīgīra Jehova. **12** Mūdū ūrīa wanyu ūngīenda gūtūūra muoyo, na erīrīrie kuona matukū maingī mega, **13** nīakīmenyerere rūrīmī rwake rūtikoige ūuru, na mīromo yake ndīkaarie maheeni. **14** Garūrūka utige gwīka ūuru na wīke ūrīa kwagīrīre; caragia thayū na ūūthingatage. **15** Maitho ma Jehova macūthagīrīria andū arīa athingu, na matū make magathīkīrīria kīrīro kīao; **16** ūthiū wa Jehova ūūkagīrīra andū arīa mekaga ūuru, nīguo moima thī matikanarīkanwo. **17** Andū arīa athingu makayaga, Jehova akamaigua; amateithūruga kuuma mathīna-inī mao mothe. **18** Jehova akoragwo arī hahūhī na andū arīa ahehenjeko ngoro, na akahonokia arīa athuthīku roho. **19** Mūdū ūrīa mūthingu no akorwo arī na mathīna maingī, no Jehova amūteithūruga harī mo mothe; **20** agitagīra mahīndī make mothe, gūtīrī o na rīmwe rīngiunīka. **21** Andū arīa aaganu makoogwo nī ūuru; nao arīa mathūire andū arīa athingu nīmagatūrwo ciira. **22** Jehova akūūruga ndungata ciake; arīa othe moragīra harī we gūtīrī ūgaatūrwo ciira.

35 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, hūūrana na arīa marahūūrana na nī; rūa na arīa mararūa na nī. **2** Oya ngo nene na gako kanini; arahūka ūūke ūndeithie. **3** Hīūria itimū na mīcengī, ūūkīrīre arīa maathingatīte. **4** Ūra ngoro yakwa atīrī, “Nī nī nī ūhonokio waku.” **4** Andū arīa mendaga kūduta muoyo maroconorithio na maagithio gītīo, arīa mathugundaga kūnyūnūha

marocookio na thuutha mamakīte. **5** Marohaana ta mahuti mombūrītwo nī rūhuho, na mūraika wa Jehova amaingatithīte; **6** njīra yao īrogīa nduma na itendere, nake mūraika wa Jehova ahanyūkanie nao. **7** Kuona atī nīmahithīire wabu wa kūndega hatarī gītūmi, na makanyenjera irima hatarī gītūmi, **8** marokorererwo nī mwanangīko matehaarīire, wabu ūcio manyambūire ūromanyiita o ene, marogwa irima rīu manyenjeire. **9** Hīndī iyo ngoro yakwa īgaacanjāmūka nī ūndū wa Jehova, na īkenagīre ūhonokio wake. **10** Nīngwanīrīra na ngoro yakwa yothe, njūūire atīrī, “Nūū ūhaana tawe, Wee Jehova? O Wee ūhatūrāga andū arīa athīni harī arīa marī hinya kūmakīra, ūkahatūra athīni na abatarī harī arīa mamatunyaga indo.” **11** Nīkūumīrīte aira a maheeni, makanjūūira ūhorō wa maūndū itooī. **12** Wega wakwa mandīhaga na ūuru, magatiga ngoro yakwa īrī na ihooru. **13** No rīrīa o maarī arūaru, nī ndehumbire nguo ya ikūnia, na ngīnyīihia na ūndū wa kwīhinga kūrīa irio. Rīrīa mahooya makwa maagire macookio-rī, **14** ndaikarire ngīcakayaga, o taarī mūrata wakwa kana mūrū wa maitū ndaacakayagīra. Ndethikīire ndī na ihooru, o taarī mūndū ūracakāira nyina. **15** No rīrīa ndahīngirwo ngīgwa, o moonganire hamwe mangenerere; atharīkīri makīūngana maatharīkīre itekūmenya. Manjaambirie mategūtīgithīria. **16** Maanyūrāgia ta andū matooī Ngai, makaahagaranīria magego mao. **17** Wee Jehovārī, nī nginya rī ūgūikara wīroreire? Hatūra muoyo wakwa kuuma harī wanangi wao, ūhatūre muoyo wakwa wa goro kuuma harī mīrūūthi īno. **18** Nī nī ngūgīcookeria ngaatho kīūngano-inī kīrīa kīnene; ndīkūgocoga ndī gatagatī ka andū aingī. **19** Ndūkareke arīa maathūire tūhū mangūūrīre maitho, mangenerere; kana acio maamenete hatarī gītūmi moinanīre maitho. **20** Matiarāgia ndeto cia thayū, no mathugundaga maūndū ma maheeni, ma gūūkīrīra andū arīa maikaraga na thayū būrūri-inī. **21** Manjathamagīria tūnua twao makoīga atīrī, “Haiya! Haiya! Maitho maitū nīmeyoneire ūguo.” **22** Wee Jehova, nīwōneire ūguo; tiga gūkīra. Wee Mwathanīrī, ndūgaikare haraaya na nī. **23** Arahūka, ūkīra ūngītīre! Hūūranīra, Wee Ngai wakwa na Mwathani wakwa. **24** Wee Jehova, ndūira kūrīngana na ūthingu waku, Wee Ngai wakwa; ndūkareke mangūūrīre maitho, mangenerere. **25** Ndūkareke meciirie atīrī, “Haiya, ūguo noguo tūrendaga gwīkīke!” Kana moige atīrī, “Nītūmūmeretie.” **26** Arīa othe mangūūrāgia

maitho mangenerere nī ūndū wa mīnyamaro yakwa maroconorithio na manyiitwo nī kīrigiicano; arīa othe metūūgagīria igūrū rīakwa maroconorithio na maagithio gītīio. **27** Arīa makenaga ndaatūrwo ciira na kīhooito, nīmanīrīre na gīkeno na gūcanjamūka; nīmatūūre moigaga atīrī, “Jehova arotūgīrio, o we ūkenagīra ūgaacīru wa ndungata yake.” **28** Rūrīmī rwakwa rūrīarāgia ūhorō wa ūthingu waku, na ngūgocage mūthenya wothe.

36 Thaburi ya Daudi Ndī na ndūmīrīri nditū ngoro-inī yakwa, ikoniī wīhia wa mūndū ūria mwaganu: Nī atīrī, hatīrī wītīgīri Ngai maitho-inī make. **2** Nī gūkorwo maitho-inī make mwene erahaga mūno, ūū atī ndangīhota gūkūūrana o na kana athūūre mehīa make. **3** Ciugo cia kanua gake nī cia waganu na nī cia maheeni; nīatīgīte gūtuika mūndū mūūgī na wa gwīkaga wega. **4** O na arī ūrīrī-inī wake athugundaga o maūndū mooru; eheanaga njīra-inī ya kūmwerekeria gwīka ūuru, na ndathūūrāga ūndū mūūru. **5** Wee Jehovārī, wendani waku ūkinyīte o igūrū, naguo wīhokeku waku ūgakinya o matu-inī. **6** ūthingu waku ūhaana ta irīma iria nene, kīhooito gīaku gīkarīkīra ta kūrīa kūrīku. Wee Jehovārī, ūmenyagīrīra mūndū o na nyamū. **7** Hī! Kaī wendo waku ūrīa ūtathirāga nī wa goro mūno-ī! Andū othe anene na anini moragīra kīgūnyī-inī kīa mathagu maku. **8** Marīāga makaigania kuumana na ūingī wa nyūmba yaku; ūmaheaga gīa kūnyua kuuma rūū-inī rwaku rwa gīkeno. **9** Nīgūkorwo gīthima kīa muoyo kīrī kūrī we; ūtheri-inī waku nīho tuonaga ūtheri. **10** Kīrīrīria kwenda arīa makūūī, naguo ūthingu waku ūtūūre na arīa arūngīrīru ngoro. **11** Ikinya rīa ūrīa mwītīi rīroaga kūnjūkīrīra, o na kana guoko kwa ūrīa mwaganu kūnyingate. **12** Ta rora wone ūrīa andū arīa mekaga ūuru magwīte thī; maikanītio thī, na matingīhota gūūkīra!

37 Thaburi ya Daudi Tigaga gūthīnīka ngoro nī ūndū wa andū arīa mekaga ūuru, o na kana ūiguage ūuru nī ūndū wa arīa mekaga mahītia; **2** nīgūkorwo acio makaahooa o narua o ta ūrīa nyekī īhoohaga, na makue narua o ta ūrīa rīya rīhoohaga rīamunywo. **3** Wīhoke Jehova na wīkage wega; tūūra būrūri-inī ūkenagīra ūrīithio wa thayū. **4** ūkaga maūndū ma gūkenia Jehova, na nīarīkūhingagīria merīrīria ma ngoro yaku. **5** Reka gīrīria Jehova njīra yaku; mwīhokage o we, nake nīarīkaga maūndū

maya: 6 Niarītūmaga ūthingu waku ware o ta rūciini, nakio kīhoo to gīa ciira waku kīare o ta rīua rīa mūthenya barigici. 7 Hoorera mbere ya Jehova na ūmweterere ūtegūthethūka; ndūgathīinike ngoro rīrīa andū magaacīra mīthiire-inī yao, rīrīa mekūhingia mathugunda mao ma gwīka ūūru. 8 Tigaga kūrakara na wīrigagīrīrie mang'ūrī; tigaga gūthīinika ngoro, tondū ūndū ūcio no ūtūme wīke ūūru. 9 Nīgūkorwo andū ooru nīmakaniiinwo, no arīa mehokete Jehova nīmakagaya būrūri. 10 No kahinda kanini, arīa aaganu mage kuoneka rīngī; o na mūngīmacaria, mūtingīmoona. 11 No arīa ahooreri nīo makaagaya būrūri, na matūūre makenete nīkūingīhīrwo nī thayū. 12 Andū arīa aaganu mathugundaga mokīrīre andū arīa athingu, na makamahaganarīria magego; 13 no Mwathani athekagīrīra andū acio aaganu, nīgūkorwo nīoī mūthenya wao nīūrooka. 14 Andū arīa aaganu macomoretē hiū cia njora, na makageeta ūta nīguo maniine mūndū ūrīa mūthīini na mūbatari, na moorage andū arīa njira ciao irūngīrīrie. 15 No hiū icio ciao cia njora igaatheeca ngoro ciao ene, na mota mao moingwo. 16 Nī kaba kīndū kīnini kīrī na andū arīa athingu, gūkīra ūtonga mūingī wa andū aaganu; 17 nīgūkorwo hinya wa andū arīa aaganu nīūkaniinwo, no Jehova atiiragīrīra andū arīa athingu. 18 Matukū ma andū arīa matarī ūcuuke nīmooōo nī Jehova, na igai rīao rīgūtūūra nginya tene. 19 Hīndī ya mwanangīko matikoona ūūru; na hīndī ya ng'aragu magaakorwo na irio cia kūigana. 20 No andū arīa aaganu nīmagathira: Thū cia Jehova igaathira ta ūrīa ūthaka wa mīgūnda ūthiraga, nīikabuīria, ibuīrie o ta ndogo. 21 Andū arīa aaganu makooombaga na matirīhaga, no arīa athingu maheanaga na ūtaana; 22 andū arīa Jehova arathimīte nīmakagaya būrūri, no arīa arumīte nīmakaniiinwo. 23 Jehova angīkenio nī mūthiire wa mūndū, atūmaga makinya make marūme wega; 24 o na angīhīngwo, ndangīgūa, nīgūkorwo Jehova amūnyīitagīrīra na guoko gwake. 25 Ndaarī mūnini, na rīu ndī mūkūrū, no ndirī ndoona andū arīa athingu matiganīrio, kana ciana ciao ikīhooya irio. 26 Hīndī ciothe makoragwo marī ataana, na makombanagīra matekwenda uumithio; ciana ciao nī ikaarathimwo. 27 Theemaga ūūru, na wīkage wega, nawe ūtūūre būrūri-inī nginya tene. 28 Nīgūkorwo Jehova endete o kīhoo to, na ndagatiganīria arīa ake ehokeku. Acio megūtūūra magitīrwo nginya tene, no ciana cia arīa aaganu nīkaniinwo. 29 Andū arīa

athingu nīo makaagaya būrūri, na matūūre kuo nginya tene. 30 Kanua ka mūndū mūthingu gatumūkaga ndeto cia ūūgī, naruo rūrīmī rwake rūkaaria kīhoo to. 31 Watho wa Ngai wake ūrī o ngoro-inī yake; makinya make matingītenderūka. 32 Andū arīa aaganu maikaraga moheirie arīa athingu, magīcaria o ūrīa mangīmooraga; 33 no Jehova ndakamatiganīria moko-inī ma andū acio aaganu, kana areke matuīrwo atī nī ehia rīrīa magaacīrithio. 34 Etagīrīra Jehova na ūrūmagīrīre njira yake. Nīagagūtūūgīria nīguo ūgae būrūri; rīrīa andū arīa aaganu makaaniinwo-rī, wee nīūkeyonera ūndū ūcio. 35 Nīnyonete mūndū mwaganu na mūndū ūtarī tha agaaciire ta mūti mūruru ūrī o imerero-inī rīagu, 36 no thuutha wa kahinda o kanini akīehera, akīaga gūkorwo ho rīngī; o na gūtūika nīndamūcarīrie, ndiigana kūmuona. 37 Cūrania ūhorō wa mūndū ūrīa ūtarī ūcuuke, na ūrorē ūrīa mūrūngīrū, ūhorō wake wa matukū marīa magooka nī ūhorō wa thayū. 38 No rīrī, andū arīa ehia othe nīmakaniiinwo; no andū arīa aaganu mūthia wao nī kūūragwo makooragwo. 39 Ūhonokio wa andū arīa athingu uumaga kūrī Jehova; we nīwe kīhitho kīao kīa hinya hīndī ya mathīina. 40 Jehova nīamateithagia na akamateithūra; amateithūraga kuuma kūrī andū arīa aaganu na akamahonokia, tondū moragīra harī we.

38 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, ndūkandūithie ūrī na marakara, kana ūūherithie ūrī na mang'ūrī. 2 Nīgūkorwo mīguū yaku nītheceete, na guoko gwaku nī kūūhūrīte mūno. 3 Ndirī na ūgima wa mwīrī tondū wa mang'ūrī maku; mahīndī makwa nīmarūaru nī ūndū wa mehīa makwa. 4 Mahītia makwa nīmanditūhīire mūno o ta mūrigo mūrītū itangīhota gūkuua. 5 Ironda ciakwa nīitogotete na ikanunga nī tondū wa ūrimū wakwa wa mehīa. 6 Thiīaga ndīhacīte, ngakungīrīra mūno, mūthenya wothe ndindaga ngīcakaya. 7 Mūgongo wakwa ūyūrītwo nī ruo ta rwa mwaki; ndirī na ūgima wa mwīrī. 8 Ndī mūmocu na ngathuthīka biū; ndīracaaya nī ruo rwa ngoro. 9 Wee Mwathani, wendī wakwa wothe ūrī o mbere yaku; gūcaaya gwakwa tī kūhitharu harīwe. 10 Ngoro yakwa nīratuuma mūno, nāguo hinya wakwa nīgūthira ūrathira; o na ūtheri nīumīte maito-inī makwa. 11 Arata na athiritū akwa matiendaga kūnguhīrīria nī ūndū wa ironda ciakwa; o na andū a itūūra rīakwa manjīkaraga haraihu. 12 Andū arīa mendaga kūnjūraga nī mītego mandegagīra, arīa mendaga kūnjika ūūru maaragia ūrīa mangīnyūnūha;

mūthenya wothe mathugundaga o maheeni. **13** Nī haana ta mūdū gītaigua, ūrīa ūtaiguaga, ngahaana ta mūdū ūtaaragia, ūrīa ūtangītumūra kanua gake; **14** nduikite ta mūdū ūtaiguaga, ūrīa kanua gake gatarī ūndū kangīhota gūcokia. **15** Wee Jehova, Wee nīwe njetagīrīra; Wee Mwathani Ngai wakwa, Wee nīwe ūkūnjookeria ūhorō. **16** Nīgūkorwo ndoigire atīrī, “Ndūkanareke thū ciakwa ingenerere, o na kana ciītūūgīrie igūrū riakwa rīrīa kīgūrū gwakwa gwatenderūka.” **17** Nīgūkorwo ngirie kīgūa, na njikaraga ndī na ruo hīndī ciothe. **18** Nīngumbūra waganu wakwa; nīthīnītio nī mehīa makwa. **19** Thū ciakwa irīa irī kīyo nīcio nyingī; arīa maathūire hatarī gītūmi nī aingī. **20** Andū arīa mandihaga wega wakwa na ūūru manjambagia rīrīa nī ngūthingata ūndū ūrīa mwega. **21** Wee Jehova, ndūkandiganīrie; Wee Ngai wakwa, ndūgaikare haraihu na nī. **22** Ūka narua ūndeithie, Wee Mwathani, Mūhonokia wakwa.

39 Thaburi ya Daudi Ndoigire atīrī, “Ndiimenyagīrīra mīthīire yakwa, ndirigagīrīrie ndikehie na rūrīmī rwakwa; nīnguoha kanua gakwa rīrīa rīothe mūdū mwaganu arī harīa ndī.” **2** No rīrīa ndakirīte na ngahoorera, itekwaria o na ūndū mwega-rī, ruo rwakwa rūgīkīrīrīria kuongerereka. **3** Ngoro yakwa yahīahīaga thīinī wakwa, na o rīrīa ndecūuranagia, mwaki ūgīakana; hīndī īyo ngīaria na rūrīmī rwakwa, ngiuga atīrī: **4** “Wee Jehova, nyonia mūthia wa mūtūūrīre wakwa, o na mūigana wa matukū makwa; nīngīmenye ūrīa mūtūūrīre wakwa ūrī wa gūthira na ihenya. **5** ūtūmīte matukū makwa makuhīhe ta rūhī; mūigana wa mīaka yakwa ti ta kīndū harīwe. Mūdū o wothe ūrī muoyo o na rīrīa ehaandīte wega nī kīndū gīa tūhū. **6** Ti-itherū mūdū nī ta kīruru rīrīa egīcangacanga: Mīhang’o irīa ehang’agia nayo no ya tūhū; eigagīra ūtonga, no ndooī nūū ūkeeguna naguo. **7** “No rīu, Mwathani-rī, nī kīī njetereire? Wee nīwe mwīhoko wakwa. **8** Honokia kuuma mehīa-inī makwa mothe; ndūkareke thekererwo nī andū arīa akīgu. **9** Ndakirīte ki; ndingīatūmūrīre kanua gakwa, nīgūkorwo nīwe wekīte ūguo. **10** Njehereria ihūūra rīaku; nīhootetwo nī irīnga rīa guoko gwaku. **11** We ūrīuthagia na ūkahrīthia andū nī ūndū wa mehīa mao; ūnīnaga ūtonga wao ta memenyī; mūdū no ta kīndū gīa tūhū. **12** “Igua ihooya rīakwa, Wee Jehova, thīkīrīria ngīgūkaīra ūndeithie; ndūkarege kūigua kīrīro gīakwa. Nīgūkorwo njikaranagia nawe ta ndī mūgenī, ngahaana ta mūdū ūthaamīire kuo, o ta ūrīa

maithe makwa mothe maatarī. **13** Wīhūgūre na kūngī ūtīge kūnyona, nīguo ngīkene rīngī, itanathīī njage gūkorwo ho rīngī.”

40 Thaburi ya Daudi Ndetereire Jehova o ngīrīrīrie; nake agīthīkīrīria akīgu kīrīro gīakwa. **2** Nī aandutire irīma rīa mūūro, thīinī wa ndoro yarī ndenderū, agīkinyīthia magūrū makwa igūrū rīa rwaro rwa ihiga, na agītūma ndīhaande wega. **3** Eekīrie rwīmbo rwerū kanua-inī gakwa, rwīmbo rwa kīgūocaga Ngai witū naruo. Andū aingī marīonaga ūguo magetīgīra, nao makehoka Jehova. **4** Kūrathimwo nī mūdū ūrīa ūtūite atī arīhokaga o Jehova, na nderīgagīrīra andū arīa etīī, o acio marūmagīrīra ngai cia maheeni. **5** Wee Jehova Ngai wakwa-rī, magegania marīa wīkīte nī maingī. Maūdū marīa ūtūbangīre gūtīrī mūdū ūngīhota gūgūtaarīria; korwo ndaaria heane ūhorō wamo-rī, mangīkorwo marī maingī mūno kūmoiga. **6** Wee-rī, ti magongona na maruta weriragīria, no nīūūheete matū ma gūkūigua; maruta ma njino na maruta ma kūhoroheria mehīa ti mo maakūbatairie. **7** Ningī ngiuga atīrī, “Nī ūyū haha, nīndooka, o ta ūrīa kwandīkītwo ūhorō wakwa ibuku-inī rīa gīkūnjo. **8** Nī ndīriragīria gwīka wendi waku, Wee Ngai wakwa; watho waku ūrī ngoro-inī yakwa.” **9** Nyanagīrīra ūhorō wa ūthingu ndī kīūngano-inī kīnene; o ta ūrīa ūūī, Wee Jehova, nī ndīhingaga mīromo yakwa. **10** Nī ndīhithagīrīra ūthingu waku ngoro-inī yakwa; njaragia ūhorō wa wīhokeku na ūhonokio waku. Wendo waku na ūhorō waku wa ma ndīrī ndacīhītha kīūngano kīrīa kīnene. **11** Wee Jehova-rī, ndūkagīrīrīrie tha ciaku inginyīrīre; wendo waku na ūhorō waku wa ma irongītāgīra hīndī ciothe. **12** Nīgūkorwo mathīina matangītārīka nīmandīgīcīrie; mehīa makwa nīmanginyīrīre, ngaremwo nīkuona. Maingīhīte gūkīra njuīrī cia mūtwe wakwa, na ngoro yakwa nīyūrītūo nī hinya. **13** Wee Jehova-rī, itīkīra kūūhonokia, Wee Jehova-rī, ūka narua ūndeithie. **14** Andū arīa othe mendaga kūnjūrāga maroconorīthio na manyīitwo nī kīrīgīcano; arīa othe mendaga nyanangwo maroocooka na thuutha maconokete. **15** Andū arīa maathekagīrīra makiugaga atīrī, “Haiya! Haiya!” Maroiyūrwo nī ihooru nī ūndū wa thoni ciao. **16** No arīa makūrongorāgia marokena na macanjāmūke nī ūndū waku; arīa mendete ūhonokio waku marotūūra moigaga atīrī, “Jehova arotūgīrio!” **17** No rīrī, nī ndī mūthīini na mūbatari; Mwathani arondīrikana.

Wee nīwe ūteithio wakwa na mūndeithūri; Wee Ngai wakwa-rī, hihuha ūkīndeithie.

41 Thaburi ya Daudi Kūrathimwo-rī, nī mūdū ūrīa ūrūmbūyagia andū arīa matarī hinya; ūcio-rī, Jehova nīamūhatūrāga hīndī ya mathīna. **2** Jehova nīarīmūgitagīra na amūtūūragie muoyo; nīarīmūrathimaga būrūrī-inī, na ndakamūrekereria kūrī merirīria ma thū ciake. **3** Jehova nīarīmūmenyagīrīra arī ūrīrī-inī arī mūrūaru, na acooke amūhonie arī o hau ūrīrī-inī wake. **4** Ndoigire atīrī, “Wee Jehova, njiguīra tha; honia, nīgūkorwo Wee nīwe njihīrie.” **5** Thū ciakwa ciarāgia ūhorō wakwa na rūmena ikooria atīrī, “Agakua rī, rītwa rīake rithire?” **6** Rīrīa rīothe mūdū ooka kūnyona, aaheaga ūhorō wa maheeni, o rīrīa ngoro yake irāhūnga ndeto cia kūnjambia; agacooka agathī gūcimeeekia kūdū guothe. **7** Thū ciakwa ciothe iheehanagīra nīguo iinjūkīrīre; injiiragīrīra maūdū mooru mūno, ikoiga atīrī, **8** “Mūrīmū mūrū nīmūnyitite; ndarī hīndī agokīra hau akomete.” **9** O na mūrata wakwa wa hakuhī, ūrīa ndīrehokete, o ūrīa tūrīanagīra irio nake nīangarūrūkīte. **10** No rīrī, Wee Jehova, njiguīra tha; njarahūra, nīguo ndīrīhīrie harīo. **11** Nīnjūū atī nīūkenetio nī nī, nīgūkorwo thū yakwa ndīndooretie. **12** We nīūnyitīrīre nī ūndū wa wagīrīru wakwa, na ūkanjiga harīwe nginya tene. **13** Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, arogocwo, kuuma tene wa tene nginya tene na tene. Amenī, na ningī Amenī.

42 Kwīhoka Ūhonokio wa Mwathani. Thaburi ya Ariū a Kora O ta ūrīa thwariga īnyootagīra tūrūū twa maaī, no taguo ngoro yakwa ikūnyootagīra, Wee Ngai. **2** Ngoro yakwa nī Ngai īnyootagīra, O we Mūrungu ūrīa ūrī muoyo. Ī nī rī ngaathī ngacemanie na Ngai? **3** Maithorī makwa matuīkīte nīmo irio ciakwa mūthenya o na ūtukū, nao andū manjūūragia mūthenya wothe atīrī, “Ngai waku akīrī ha?” **4** Maūdū maya ndīmaririkanaga o ngītūrūrāga ngoro yakwa: ngaririkana ūrīa ndatwanāga na kīrīndī, ndongoretie mūtongoro nginya nyūmba-inī ya Ngai, tūkīanagīrīra na gīkeno na tūgīcookāgia ngaatho, ndī kīrīndī-inī hīndī ya ciathī. **5** Wee ngoro yakwa, ūkīritūhīrwo nīkī? Ūrathīnīka ūguo nīkī ūrī thīnī wakwa? Wīrīgagīrīre Ngai, nīgūkorwo no ndīrīmūgocaga, o we Mūhonokio wakwa, na Ngai wakwa. **6** Ngoro yakwa nīnditūhīre īrī thīnī wakwa; nī ūndū ūcio nīngūkūrīrikana ndī būrūrī wa Jorodani, o kūu irīma-inī cia Herimoni,

kuuma Kīrīma-inī kīa Mizari. **7** Ndia īmwe nīreta ndia rīra īngī na mūgambo wa mūrurumo wa ndururumo ciaku cia maaī; makūmbī maku mothe o na ndīhū nīciūkīte, ikaahubanīria. **8** Mūthenya-rī, Jehova nīarīathagīrīra wendo wake harī nī, na ūtukū nī rwīmbo ndīrīmūinagīra, rūrī ihooya rīa kūhooya Mūrungu wa muoyo wakwa. **9** Njūūragia Mūrungu, o we rwaro rwakwa rwa Ihiga, atīrī, “Ūriganīrwo nī nī nīkī? Ingīthī ngīcakayaga nīkī, nī ūndū wa kūhinyīrīrio nī thū?” **10** Nī ta ngūhehenjwo mahīndī makwa, rīrīa amuku akwa mekūnyūrūria, magatinda mūthenya wothe makīnjūūria atīrī, “Ngai waku akīrī ha?” **11** Wee ngoro yakwa, ūkīritūhīrwo nīkī? Ūrathīnīka ūguo nīkī ūrī thīnī wakwa? Wīrīgagīrīre Ngai, nīgūkorwo no ndīrīmūgocaga, o we Mūhonokio wakwa na Ngai wakwa.

43 Nduīra ciira wakwa, Wee Ngai, na ūnjiirīrīre harī rūrīrī rūrū rūtagwītīkīte; ndeithūra kuuma kūrī andū aya aaganu na maarāgia maheeni. **2** Wee Ngai nīwe kīrigo gīakwa kīa hinya. Ūndiganīrie nīkī? Ingīthī ngīcakayaga nīkī nī ūndū wa kūhinyīrīrio nī thū? **3** Tūma ūtheri waku na ūhorō waku wa ma, ūreke indongorie arī cio; reke inginyie kīrīma-inī gīaku kīrīa kīamūre, o kūu gīkaro-inī gīaku. **4** Hīndī īyo nīngathī kīgongona-inī kīa Ngai, ngīnye harī Mūrungu, o we gīkeno gīakwa, na o we ngenagīra. Nīndīrīkūgocaga ngīhūrāga kīnanda kīa mūgeeto, Wee Ngai, o Wee Ngai wakwa. **5** Wee ngoro yakwa, ūkīritūhīrwo nīkī? Ūrathīnīka ūguo nīkī ūrī thīnī wakwa? Wīrīgagīrīre o Ngai, nīgūkorwo no ndīrīmūgocaga, o we Mūhonokio wakwa na Ngai wakwa.

44 Twanaigua na matū maitū Wee Ngai, tūkīrwo nī maithe maitū ūrīa wekire matukū-inī mao, o matukū macio ma tene. **2** Nīwaingatire ndūrīrī na guoko gwaku, na ūgīcooka kūhaanda maithe maitū kuo; Wee nīwanyariire irīndī iria ingī, na ūgītūma maithe maitū magaacīre. **3** Matiegwatīre būrūrī ūcio na hinya wa rūhiū rwao, o na ti icoka ciao ciamāheire ūhootani; no nī guoko gwaku kwa ūrīo, ī nī gīcoka gīaku, na ūtheri wa gīthiithi gīaku, nīgūkorwo nīwamendete. **4** Wee nīwe Mūthamaki wakwa na Ngai wakwa, ūrīa wathagīrīra Jakubu ūhootani. **5** Wee nīwe ūtūhotithāgia kūhoota thū ciitū; nī ūndū wa rītwa rīaku tūrāngagīrīria arīa marī muku na ithū. **6** Ndīhokaga ūta wakwa, rūhiū rwakwa rwa njora ti ruo rūngīhootanīra; **7** no Wee

nīwe ūtūtooranagīria harī thū ciitū, ūgagīconorithia acio matūthūire. **8** Ngai nīwe tūtindaga tūkīrahīria mūthenya wothe, na tūgūtūūra tūgoocaga rīitwa rīaku nginya tene. **9** No rīu nīūtūtiganīrie na ūgatūconorithia; nīūtīgite gūtwaranaga na mbūtū ciitū cia ita. **10** Nīwatūmire tūūrīre thū ciitū, o icio itūthūire igetahīra indo ciitū. **11** Ūtūrekereirie tūtambuurwo ta ng'ondū, na ūgatūhurunja harī ndūrīrī. **12** Wendetie andū aku ta kīndū tūhū, ndūrī uumithio wonete nī ūguo ūmendetie. **13** Nīūtūmīte tūmenwo nī andū arīa tūhakanīte nao, tūgatūika a kūnyararwo na gūthekeererwo nī arīa matūthiūrūrūkīrie. **14** Nīūtūmīte tūtūike a kuunagwo thimo nī ndūrīrī; tūgagītūika a kūinainagīrio mītwe nī andū. **15** Ndindaga njonokete mūthenya wothe, ngahumbwo nī thoni ūthiū wothe, **16** nī ūndū wa inyūrūrī cia andū arīa maanyūrūrāgia na makaanuma, tondū wa thū rīria īrenda kwīrīhīria. **17** Twakorirwo nī maūndū macio mothe, o na gūtūika tūtīariganīrwo nīwe, o na kana tūgīthaahia kīrīkanīro gīaku. **18** Ngoro ciitū iticookete na thuutha; makinya maitū matiumīte nījira-inī yaku. **19** No ūtūhehenjete, na ūgatūtua imamo cia mbwe, na ūgatūhumbīra na nduma nene. **20** Tūngīkorwo nītwariganīrwo nī rīitwa rīa Ngai witū, o na kana tūkīambararia moko kūrī ngai ng'eni-rī, **21** githī Ngai ndangīamenyire ūhorō ūcio, kuona atī nīamenyaga hitheo cia ngoro? **22** No nī ūndū waku tūtindaga tūng'etheire gīkuū mūthenya wothe; tūtūitwo ta ng'ondū cia gūthīnjwo. **23** Wee Mwachani, arahūka! Ūgīkomete nīkī? Wīyarahūre! Ndūgatūtiganīrie nginya tene. **24** Ūhithīte ūthiū waku nīkī, na ūkariganīrwo nī mathīina maitū na kūhinyīrīrio gwitū? **25** Tūrūndītwo rūkūngū-inī; mīrī iitū ikīnyīitanīte na thī. **26** Arahūka ūtūeithie; tūkūre tondū wa wendani waku ūtathiraga.

45 Thaburi ya Ariū a Kora Ngoro yakwa īiyūrītwo nī ūhorō mwega rīrīa ngūinīra mūthamaki rwīmbo rūrū; rūrīmī rwakwa no ta karamu ka mwandīki ūrīa mūūgī. **2** Wee ūrī mūthaka mūno gūkīra andū othe, nacio iromo ciaku nīciitīrīrio maūndū ma ūtugi, kuona atī Ngai nīakūrathimīte nginya tene. **3** Wīohe rūhīū rwaku rwa njora njohero, Wee njamba īno rīrī hinya; wīhumbē ūkaru waku o na ūnene. **4** Ūrī thīnī wa ūnene waku thīi ūhaicīte mbarathi, ūkīhootanaga nī ūndū wa ūhorō wa ma, na wa kwīnyīilīa, o na wa ūthingu; reke guoko gwaku kwa ūrīo kuonanie ciiko cia kūmakania. **5** Mīguī yaku rīria mīūgī nītheeche thū

cia mūthamaki o ngoro-inī; ndūrīrī nīigwe magūrū-inī maku. **6** Wee Ngai, gītī gīaku kīa ūnene gīgūtūūra tene na tene; mūthīgi waku wa kīhooto nīguo ūgaatūika mūthīgi wa ūthamaki waku. **7** Wee wendete ūthingu no ūgathūūra waganu; nī ūndū ūcio Ngai, o we Ngai waku, nīakwambararīte gūkīra athiritū aku othe na ūndū wa gūgūtīrīria maguta ma gīkeno. **8** Nguo ciaku ciothe inungīte o manemane, na thubiri, na mūndarathini; nīūrakenio nī aini a nyīmbo na inanda cia nga marī ciikaro-inī cia mūthamaki iria igemetio na mīguongo. **9** Thīnī wa andū-a-nja aku arīa atīku harī na aarī a athamaki; mūhiki ūcio wa mūthamaki aikarīte mwena waku wa ūrīo egemetie na thahabu ya Ofiri. **10** Ta thikīrīria, wee mwarī ūyū, wīcūūranie na ūigwe: Riganīrwo nī andū anyu o na nyūmba ya thoguo. **11** Mūthamaki nīakenetio mūno nī ūthaka waku; mūtīe, nīgūkorwo nīwe mwathi waku. **12** Mwarī wa Turo nīagakūrehera kīheo, o nao andū arīa atongu mūno magatūika a kwīyendithia harīwe. **13** Mwarī wa mūthamaki no riiri mūtheri arī naguo arī thīnī wa nyūmba yake, nguo yake itumītwo na ndigi cia thahabu. **14** Aratwarwo harī mūthamaki ehumbīte nguo ng'emie; oimītwo thuutha nī arītu gathirange a thiritū yake, na othe marooka kūrī we. **15** Mararehwo na gīkeno na ndūhī; nīmatoonye nyūmba ya mūthamaki. **16** Ciana cianyu nīcio igaacooka ithenya rīa maithe manyu; ūkaamatua anene būrūrī-inī guothe. **17** Nīngūtūma ūtūre ūrīrikanagwo nī njiarwa na njiarwa; nī ūndū ūcio ndūrīrī igaatūūra igūkumagia tene na tene.

46 Thaburi ya Ariū a Kora Ngai nīwe rīūrīro rīitū o na hinya witū, o we ūteithio witū hīndī ya mathīina. **2** Tondū ūcio tūtingītigīra, o na thī īngīthingitha, na irīma igwe iria-inī, **3** o na maā marīo mangīruruma na mahūyūke, nginya irīma igathingithio nī nditi yamo. **4** Nī kūrī rūū rūrīa tūrūū twaruo tūkenagia itūūra rīa Ngai, gīkaro kīu kīamūre kīa Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno. **5** Ngai arī kūu thīnī wa itūūra rīu, na rītikenyenyeke; Ngai nīwe ūkaarīteithia kīrooko gūgīkīa. **6** Ndūrīrī nīiraronja, namo mothamaki makenyenya; nake agūūthūka-rī, thī īgatweka. **7** Jehova Mwene-Hinya-Wothe arī hamwe na ithū; Ngai wa Jakubu nīwe kīirigo giitū kīa hinya. **8** Ūkai muone ciiko iria Jehova ekīte, ūkai muone ūrīa akīrītīe thī ihoorū. **9** Anīnaga mbaara nginya ituri cia thī; oinaga ūta na agathethera itimū, na agacina

ngo na mwaki. **10** “Hoorerai, na mūmenye atī niī niī niī Ngai; nīngatūūgīrio ndūrīrī-inī, na ndūūgīrio thī yothe.” **11** Jehova Mwene-Hinya-Wothe arī hamwe na ithuū; Ngai wa Jakubu nīwe kīirigo giitū kīa hinya.

47 Thaburi ya Ariū a Kora Inyuī andū a ndūrīrī ciothe, hūūrai hī; ugīrīriai nī ūndū wa Ngai, na mwanīrīre mūrī na gīkeno. **2** Jehova Ūrīa-Ūrī-Igūrū-Mūno kaī nī wa gwītīgīrwo-ī, O we Mūthamaki mūnene ūrīa wathaga thī yothe! **3** Atooragia ndūrīrī igaikara rungu rwitū, irīndī igaikara rungu rwa makinya maitū. **4** Nīwe watūthuurīre igai riitū, ithuū gīkeno kīa Jakubu, o ūcio eendete. **5** Ngai nīambafīte, o agīkūngūyagīrwo na gīkeno, Jehova akaambata akīhuhagīrwo tūrumbeta. **6** Inīrai Ngai mūmūgooce na nyīmbo, mūinīrei mūmūgooce; inīrai Mūthamaki witū mūmūgooce, mūinīrei mūmūgooce. **7** Nīgūkorwo Ngai nīwe Mūthamaki wa thī yothe; mūgoocei na nyīmbo. **8** Ngai nīwe ūthamakagīra ndūrīrī; Ngai aikarīire gītī gīake kīrīa gītheru kīa ūnene. **9** Andū a ndūrīrī arīa marī igweta nīmonganīte matūike ta andū a Ngai wa Ibrahīmu, nīgūkorwo athamaki a thī nī a Ngai; we nīwe ūtūūgīrītio mūno.

48 Thaburi ya Ariū a Kora Jehova nī mūnene, na nī wa kūgoocwo mūno, arī kūu thīinī wa itūūra inene rīa Ngai witū, o kīrīma-inī gīake kīrīa kīamūre. **2** Kīrīma kīu kīa Ngai nī gīthaka na gīkaraiha na igūrū, na nīkīo gīkeno gīa thī yothe. O ta ūrīa Zafoni gūtūgīrīte na igūrū mūno, no taguo Kīrīma gīa Zayuni kīhaana, itūūra rīu inene rīa Mūthamaki ūrīa Mūnene. **3** Ngai arī thīinī wa ciikaro iria ngītīre cia mūthamaki; nake nīeyonanītie atī nīwe kīirigo gīacio kīa hinya. **4** Rīrīa athamaki maanyiitanire hamwe na magīthīi magatharīkīre itūūra rīu, **5** maarīonire, magītūika nda; makīūra nī kīmako kīnene. **6** O hau-hau makīnyitwo nī kūinaina, makīgīa na ruo ta rwa mūndū-wa-nja akīrūmwō. **7** Wamanangire o ta ūrīa marikabu cia Tarishishi cianangagwo nī rūhuho ruumīte mwena wa irathīro. **8** O ta ūrīa tūiguīte, ūguo noguo tuonete thīinī wa itūūra inene rīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, itūūra rīu inene rīa Ngai witū: Ngai egūtūūra arīgītāgīra nginya tene. **9** Tūrī thīinī wa hekarū yaku, Wee Ngai, twīcūuranagia ūhoro wa wendo waku ūrīa ūtathiraga. **10** O ta ūrīa rīitwa rīaku rītariī, Wee Ngai, ūguo noguo ngumo yaku īigana o nginya ituri-inī cia thī; guoko gwaku kwa ūrīo kūiyūrītwo nī ūthingu. **11** Kīrīma gīa Zayuni

nīgīkenaga, namo matūūra ma Juda magacanjāmūka nī ūndū wa matūūro maku ma ciira. **12** Ceeraceerai Zayuni, mūrīthiūrūrūke, mūtare mīthiringo yarīo īrīa mīraihu na igūrū, **13** mūrore ūrīa kūirīgītwo na hinya, na mūrore ciikaro iria ngītīre cia mūthamaki, nīgeetha mūkeeraga rūciarō rūrīa rūgooka ūhoro wacio. **14** Nīgūkorwo Ngai ūyū nīwe Ngai witū nginya tene na tene; egūtūūra atūtongoragia nginya hīndī itagathira.

49 Thaburi ya Ariū a Kora Iguai ūhoro ūyū, inyuī ndūrīrī ciothe; thīkīrīriai, inyuothe mūtūuraga gūkū thī, **2** inyuī mūtārī igweta na arīa mūrī igweta, inyuī itonga na athīinī mūigūe hamwe: **3** Kanua gakwa nīgekwaria ciugo cia ūūgī, mīario ya ngoro yakwa ikorwo na ūtaūku. **4** Nīngūtega gūtū ndīiguīre thimo; njooke ndaūre ndaī īno ngīhūūraga kīnanda kīa mūgeeto: **5** Nī kīī kīngītūma ndītīgīre hīndī ya mathīina, rīrīa andū aaganu acio maheenania maathiūrūrūkīrie, **6** o acio mehokaga ūtonga wao, na makeeraha nī ūingī wa indo ciao? **7** Gūtīrī mūndū ūngīhota gūkūūra muoyo wa mūndū ūngī, kana arūtīre Ngai kīndū gīa gūkūūra mūndū ūcio, **8** nīgūkorwo ūkūuri wa muoyo nī ūndū wa goro mūno, gūtīrī irīhi rīngūigana o na atīa, **9** atī nīguo mūndū atūire muoyo nginya tene, na ndakanabuthe. **10** Nīgūkorwo andū othe nīmōnaga atī o na andū arīa oogī nīmakuuaga; mūndū mūkīgu na mūndū kīrimū o nao nīmakuuaga, magatīgīra andū angī ūtonga wao. **11** Mbīrīra ciao igūtūūra irī nyūmba ciao nginya tene, ituīke ciikaro ciao njiarwa na njiarwa, o na gūtūika maarī na mīgūnda yao ene. **12** No mūndū-rī, o na arī na indo nyingī, ndatūūruga; akuuaga o ta ūrīa nyamū īkuuaga īgathira. **13** Ūyū nīguo ūndū ūrīa wathīrīrio arī meihokaga o ene, na arūmīrīri ao, arīa metīkanagia na mīario yao. **14** Maathīrīrio mbīrīra o ta ng'ōndu cia gūthīnjwo, na gīkuū nīkīo gīgaatūika mūrīithi wao. Magaathagwo nī andū arīa arūngīrīru rūciinī; ciimba ciao ikaabuthīra mbīrīra-inī, irī kūraihu na nyūmba ciao nene. (Sheol h7585) **15** No Ngai nīagakūūra muoyo wakwa kuuma mbīrīra-inī; ti-itherū nīwe ūkaanyamūkīra. (Sheol h7585) **16** Ndūkanetīgīre mūndū rīrīa aatūika gītonga, rīrīa riiri wa nyūmba yake wongerereka; **17** nīgūkorwo ndarī kīndū agaathī nakīo akua, riiri wake ndagaikūrūka naguo. **18** O na gūtūika rīrīa aarī muoyo eyoonaga arī mūrathime, nīgūkorwo andū nīmagūkumagia rīrīa wagaacīra, **19** agakua athīī kūrī maithe mao, acio matagacooka kuona ūtheri

rĩngĩ. 20 Mũndũ mũtongu ũtarĩ na ũmenyo atarĩ o ta nyamũ iria ikuuaga igathira.

50 Thaburi ya Asafu Jehova, o we Ngai ũcio Mwene-Hinya, nĩaraaria, ageeta thĩ yothe kuuma irathĩro rĩa rĩua nginya kũria rĩthũagĩra. 2 Ngai aracangarara arĩ Zayuni itũũra rĩu ithaka mũno. 3 Ngai witũ nĩ gũũka arooka na ndegũkĩra; mbere yake nĩ mwaki ũrakana, na akarigiicĩrio nĩ kĩhuhũkanio kĩnene. 4 Areeta igũrũ na thĩ nĩguo ituĩke aira agĩciirithia andũ ake: 5 “Cookanĩrĩrai harĩ nĩ inyuĩ andũ akwa aamũre, o inyuĩ mwaũire kĩrikanĩro na nĩ na ũndũ wa kũndutĩra igongona.” 6 Narĩo igũrũ rĩanagĩrĩra ũthingu wake, nĩgũkorwo Ngai we mwene nĩwe mũtuanĩri ciira. 7 “Inyuĩ andũ akwa, thikĩrĩrai na nĩngwaria, ũthikĩrĩrie, wee Isiraeli, na nĩngũruta ũira wa gũgũthita: nĩ nĩ Ngai, o Ngai waku. 8 Ndirakũrũithia nĩ ũndũ wa magongona maku, o na kana nĩ ũndũ wa maruta maku ma njino, marĩa makoragwo mbere yakwa hĩndĩ ciothe. 9 Ndirakũrũithia nĩ ndegwa yumĩte kiugũ giaku, kana mbũri ciუმĩte ciugũ ciaku, 10 nĩgũkorwo nyamũ ciothe cia githaka nĩ ciaku, na ng’ombe iria irĩ tũrĩma-inĩ ngiri na ngiri. 11 Nyoni ciothe iria irĩ kũu irĩma-inĩ, gũtirĩ o na imwe itooĩ, na ciუმbe ciothe cia werũ-inĩ nĩ ciaku. 12 Ingĩkorwo hũtĩ, ndingĩkwĩra, nĩgũkorwo thĩ nĩ yakwa, na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩnĩ wayo. 13 Nĩ nĩndĩaga nyama cia ndegwa, o na kana nganyua thakame ya mbũri? 14 Rutĩra Ngai igongona rĩa gũcokia ngaatho, na ũhingagĩrie ũria-ũri-Igũrũ-Mũno mũhitwa yaku, 15 na ũngayagĩre mũthenya wa mũnyamaro; na nĩndĩrikũhonokagia, nawe ũngooage.” 16 No rĩrĩ, mũndũ ũria mwaganu Ngai ekũmũuria atĩrĩ: “Ūrĩ na kĩhooito kĩrĩkũ gĩa kuuga mawatho makwa, kana kwaria ũhoro wa kĩrikanĩro giakwa? 17 Nĩũmenete ũrutani wakwa, na ũgateanĩria ciugo ciaku. 18 Rĩria wona mũici, ũnyiiitanagĩra nake; na ũgĩaga ũrũmwe na itharia. 19 Ūhũthagĩra kanua gaku kwaria ndeto njũru, na rũrĩmĩ rwaku naruo rũkaaragia maheeni. 20 Hĩndĩ ciothe waragia ndeto cia gũũkĩrĩra mũrũ wa thoguo, ũgagĩcambia mũrũ-wa-nyũkwa. 21 Maũndũ macio ũmekaga o ngĩrite, nawe ũgeciiria atĩ nĩ ndarĩ o tawe. No rĩrĩ, rĩu nĩngũkũrũithia, nguonie maũndũ marĩa wĩkĩte. 22 “Mwĩcũranie ũhoro ũyũ, inyuĩ mũriganagĩrwo nĩ Ngai, nĩguo ndikamũtambuure, na haage mũndũ wa kũmũteithũra. 23 Mũndũ ũria ũrutaga igongona rĩa gũcokia ngaatho nĩ nĩ atĩaga, na akahaarĩria njĩra nĩgeetha ndĩmuonie ũhonokanio wa Ngai.”

51 Thaburi ya Daudi Wee Ngai-rĩ, njĩguĩra tha, kũringana na wendo waku ũrĩa ũtathiraga; kũringana na tha ciaku nyingĩ-rĩ, tharia mahĩtia makwa mathire. 2 Thambia mahĩtia makwa mothe, na ũũtherie mehia makwa. 3 Nĩgũkorwo nĩnjũũ mahĩtia makwa, namo mehia makwa makoragwo mbere yakwa hĩndĩ ciothe. 4 Wee nĩwe njĩhũire, o Wee wiki, na ngeeka ũndũ mũũru maitho-inĩ maku, nĩguo Wee wonekage ũtarĩ na mahĩtia rĩria ũkwaria, na ũrĩ wa kĩhooito rĩria ũgũtua ciira. 5 Ti-itherũ ndaciariro ndĩ mwĩhia; maitũ aagũire nda ya kũnjiara arĩ o na mehia. 6 Ti-itherũ, Wee wendaga ũhoro wa ma kuuma ngoro thĩnĩ; nĩ ũndũ ũcio ũndutaga kũgĩa na ũũgĩ ngoro-inĩ yakwa. 7 Theria na mũthobi, na nĩngũthera; thaambia, na nĩngwerũha gũkĩra ira. 8 Tũma ngene na njanjamũke; mahĩndĩ marĩa ũthetherete nĩmagĩkene. 9 Hitha ũthĩũ waku ndũkoone mehia makwa, na ũtharie mahĩtia makwa mothe. 10 Wee Ngai-rĩ, nyũmbĩra ngoro theru thĩnĩ wakwa, na ũnjerũhĩrie roho wa kwĩhokeka thĩnĩ wakwa. 11 Ndũkanyingate nyume harĩwe, o na kana weherie Roho waku Mũtheru kuuma thĩnĩ wakwa. 12 Njookeria gĩkeno kĩria kĩa ũhonokio waku, na ũũhe roho wa kũndũria ngwathĩkagĩra. 13 Hĩndĩ ũyo nĩngaruta andũ arĩa aremi nĩguo mamenye njĩra ciaku, nao ehia magũcookerere. 14 Wee Ngai, o Wee Ngai ũrĩa ũũhonokagia-rĩ, honokia kuumana na ũiti thakame, naruo rũrĩmĩ rwakwa nĩrũkaina ũhoro wa ũthingu waku. 15 Wee Mwathani, tumũra mũromo yakwa, nako kanua gakwa koimbũre ũgooci waku. 16 Wee ndũkenagio nĩ kũrutĩrwo igongona, korwo nĩũkenagio nĩrĩo no ngũrutĩre; o na ndũkenagio nĩ magongona ma njino. 17 Magongona marĩa Ngai etikagĩra nĩ roho ũria mũthuthĩku; ngoro irĩa thuthĩku na ikahera-rĩ, Wee Ngai ndũngĩmĩrega. 18 Tũma itũũra rĩa Zayuni rĩgaacĩre nĩ ũndũ wa wega waku; aka thingo cia Jerusalemu rĩngĩ. 19 Hĩndĩ ũyo nĩũgakenagĩra magongona ma ũthingu, na maruta ma njino o marĩa macinagwo magathira biũ; ningĩ magongona ma ndegwa nĩmakarutagĩrwo kĩgongona-inĩ giaku.

52 Thaburi ya Daudi Wee njamba ĩno ĩrĩ hinya, ũreegana nĩ ũndũ wa maũndũ mooru nĩkĩ? Ūtindaga wĩrahĩte mũthenya wothe nĩkĩ, o wee ũtuĩkĩte gĩconoko maitho-nĩ ma Ngai? 2 Rũrĩmĩ rwaku rũthugundaga mwanangĩko; rũhaana ta rwenji rũnoore, o wee wĩkaga maũndũ ma maheeni. 3 Wendete maũndũ mooru gũkĩra marĩa mega, ũkenda

maheeni gūkira kwaria ma. **4** Wendete ciugo o ciothe ithukagia andū, wee rūrīmī rūrū rwa maheeni! **5** Ti-itherū Mūrungu nīagakwananga nginya tene na tene: Agakūnyia, akūhurie na akūrute hema-inī yaku; agakūmunya akweherie būrūri wa arīa marī muoyo. **6** Andū arīa athingu nīmakona ūguo metigīre; nao magathekerera mūdū ūcio, moige atīrī, **7** “Ūyū nīwe mūdū ūria wagire gūtua Ngai kīhitho gīake kīa hinya, no eehokire ūtonga wake mūingī, na akīgīa hinya nī ūndū wa kūniina andū arīa angī!” **8** No rīrī, nī ndarīi ta mūtī wa mūtamaiyū, ūria ūrakūra wega ūrī thīinī wa nyūmba ya Ngai; ndihokete wendo wa Ngai ūria ūtathiraga nginya tene na tene. **9** Ngūtūra ngūgoocaga nginya tene nī ūndū wa ūria wīkīte; ndrīrīhokaga rītwa rīaku, nīgūkorwo rītwa rīaku nī rīega. Ndrīrīkūgoocaga ndī mbere ya andū aku arīa aamūre.

53 Thaburi ya Daudi Kīrimū kīrāga na ngoro atīrī, “Gūtīrī Ngai.” Nao amaramari, ciiko ciao irī magigi; gūtīrī mūdū o na ūmwe wīkaga wega. **2** Ngai aroraga ciana cia andū arī o igūrū, one kana nī harī ūrī na ūmenyo, o na kana nī harī ūrongorāgia Ngai. **3** Othe nīmacookete na thūtha, othe marī hamwe nīmatuikīte amaramari; gūtīrī o na ūmwe wīkaga wega, gūtīrī o na ūmwe. **4** Andū acio mekaga maūdū mooru kaī matarī ūmenyo, o acio marīaga andū akwa o ta ūria andū marīaga irio, o acio matakayagīra Ngai? **5** O hau-rī, makanyiitwo nī guoya mūnene, o na gūtārī kīndū gīa gūtūma metigīre. Nīgūkorwo Ngai nīahurunjīte mahīndī ma andū acio magūtharīkīre; nīwamaconorithirie, nīgūkorwo Ngai nīamamenete. **6** Naarī korwo ūhonokio wa Isiraeli no ūgīuke kuuma Zayuni! Rīrīa Ngai agacookereria andū ake na indo ciao-rī, Jakubu nīagakena na Isiraeli acanjamūke!

54 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, honokia nī ūndū wa rītwa rīaku; ndīhīria na hinya waku. **2** Wee Ngai, igua ihooya rīakwa; thikīrīria ciugo cia kanua gakwa. **3** Andū ageni nīmanjūkīrīre; nao andū matarī tha nīmaracaria muoyo wakwa, o andū acio matarūmbūyāgia Ngai. **4** Ti-itherū Ngai nīwe ūteithio wakwa; Mwathani nīwe ūndīragīrīra. **5** Cookereria andū arīa manjambāgia ūūru wao; Wee maniine nī ūndū wa wīhokeku waku. **6** Nīngūkūrūtīra igongona rīa kwīyendera; nīngūgooca rītwa rīaku, Wee Jehova, tondū nī rīega. **7** Nīgūkorwo nīahonoketie mathīina-

inī makwa mothe, na maitho makwa nīmeyoneire gūtoorio gwa thū ciakwa.

55 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, thikīrīria ihooya rīakwa, ndūkaage kūigua ithaithana rīakwa; **2** njigua na ūnjītike. Mecīria makwa nīmathīnītīe na ndī mūgīku **3** nī ūndū wa mūgambo wa thū, nī ūndū wa gūkūūrīrwo maitho nī andū arīa aaganu; tondū o mandehagīra o mathīina, na makaanyūrīria marakarīte. **4** Ngoro yakwa īrī na ruo rūnene thīinī wakwa, nganyiitwo nī imakania nene cia gīkuū. **5** Guoya na kūinaina nīcindigiicīrie; hubanīrio nī kīmako kīnene. **6** Na nīi ngiuga atīrī, “Hī, naarī korwo ndī na mathagu ta ndutura! Ingīūmbūka thīi ngahurūke, **7** ingīūra thīi kūdū kūrāya, ngaikare werū-inī; **8** ingīiūha thīi handū harīa ingīgītia, kūrāihu na rūhuho rūu rūnene na kīhuhūkano.” **9** Wee Mwathani, andū arīa aaganu nīmanyiitwo nī kīrigiicano, ūhīngīcanie mīario yao, nīgūkorwo itūūra-inī inene nyonaga o haaro na ngūi. **10** Mūthenya na ūtukū, andū acio aaganu macangacangaga thingo-inī cia itūūra rīu; narīo rīiyūrītwo nī rūmena na irumi. **11** Thīinī wa itūūra rīu inene no mwanangīko ūrī ku; kwīhītanīra na kūheenania ciyūrīte njīra-inī ciarīo. **12** Korwo nī thū īranuma-rī, no ngīrīrīre; korwo nī thū īranjūkīrīra-rī, no ndīhithe ndikanyone. **13** No rīrī, nīwe mūdū wa rīika rīakwa, mūthiritū wakwa, mūrata wakwa ūria twendanīte mūno, **14** o wee twanakenanīra tūrī na ngwatanīro njega, tūgīthīi hamwe na andū arīa angī nyūmba-inī ya Ngai. **15** Gīkuū kīrohubanīria thū ciakwa o rīmwe; irokūrūka mbīrīra irī muoyo, tondū ūūru ūkoragwo ngoro-inī ciacio. (Sheol h7585) **16** No rīrī, nīi nī Ngai ngayagīra, nake Jehova nīahonokāgia. **17** Hwaī-inī, na rūciinī, o na mīaraho, ngayaga ndī mīnyamaro-inī, nake nīaiguaga mūgambo wakwa. **18** We angūūrāga kuuma mbaara-inī rīra ndūithagio, ngoima itagurārīto, o na gwakorwo nī andū aingī mandūithāgia. **19** Mūrungu ūria ūtūrīte aikarīre gītī kīa ūnene nginya tene, nīekūmaigua na amaherithie, andū acio matagarūrāgia mīthīire yao, o acio matetīgāgia Ngai. **20** Mūdū ūcio tūrī thiritū nake atharīkagīra arata ake, na agathūkia kīrīkanīro gīake. **21** Mīario yake īnyorokete o ta thiagī, no rīrī, mbaara īrī ngoro-inī yake; ciugo ciake ihooranagīria gūkīra maguta, no icio nī hīū cia njora irī njomore. **22** Rekereria Jehova maūdū marīa magūtāngaga, na nīegūgūtīirīra; ndarī hīndī akaareka mūdū ūria mūthingu agwe. **23** No rīrī, Wee Ngai, nīūkharūrūkia

andū arīa aaganu irima-inī rīa ūmaramari; andū arīa manyootagīra thakame na andū a maheeni matigaakinya nuthu ya matukū mao. No niī hakwarī, Wee nīwe ndīhokete.

56 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, njiguīra tha, nīgūkorwo andū nīmaingatanīte na niī mūno; mūthenya wothe mendaga o gūūtharīkīra. **2** Andū arīa manjambagia maingatanaga na niī mūthenya wothe; aingī nī arīa maraatharīkīra na mwītīo. **3** Rīrīa ndetigīra-rī, nīwe ndīrīhokaga. **4** Nī ūndū wa hinya wa Ngai, nīndīrīgoocaga kiugo gīake, ndīhokete o Ngai; ndingītīgīra. Mūndū ūrī na mwīrī angīnjīka atīa? **5** Mūthenya wothe matindaga makīogomia ciugo ciakwa; hīndī ciothe mathugundaga kūnjīka ūuru. **6** Manjiiragīra na makanjoheria, na makarīthania na mīthīire yakwa, makīenda kūnjūraga. **7** Wee Ngai, ndūkareke mahonoke o na atīa; ng’āurania ndūrīrī na marakara maku. **8** Andīka ūhorō wa gūcakaya gwakwa; maithori makwa mekīre cuba-inī yaku, githī matirī maandīko-inī maku? **9** Rīrīa ngaakaya ndeithio thū ciakwa nīkahūndūka. Ūndū ūcio nīūgatūma menye atī Ngai arī hamwe na niī. **10** Nī ūndū wa hinya wa Ngai, ūrīa ngoocaga kiugo gīake, nī ūndū wa hinya wa Jehova, ūrīa ngoocaga kiugo gīake, **11** ndīhokete o Ngai; ndingītīgīra. Mūndū-rī, angīnjīka atīa? **12** Wee Ngai, mīhītwa rīra ndīhītite ndī o nayo, nīndīrīkūrutagīra maruta ma gūgūcookeria ngaatho. **13** Nīgūkorwo nīūhōnocketie kuuma gīkuū-inī, na ūkagīrīrīra magūrū makwa kūhīngwo, nīguo thīiage mbere ya Ngai ngīonaga ūtheri ūrīa wonagwo nī arīa marī muoyo.

57 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, njiguīra tha, ūnjiguīre tha, nīgūkorwo nī harīwe njūragīra. Niī ngūūrīra kīruru-inī kīa mathagu maku, o ngīnya mwanangīko ūhītūke. **2** Ngūkaīra Ngai-Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno, o kūrī Mūrungu, ūrīa ūūhingagīra maūndū. **3** Atūmaga ūteithio kuuma igūrū akaahonokia, akarūithia arīa maahanyūkagia mūno; Ngai agakīndūmīra wendani na wīhokeku wake. **4** Niī ndī gatagatī-inī ka mīrūūthi; ngomete gatagatī ka nyamū ndīani, na nīo andū arīa magego mao mahaana ta matimū na mīguī, o acio nīmī ciao ihaana ta hiū cia njora njūgī. **5** Wee Ngai, tūūgīra, ūtūūgīrio igūrū rīa igūrū; riiri waku nīūgīe igūrū rīa thī yothe. **6** Thū ciakwa nīciambīire magūrū makwa mūtego wa wabu, na niī ngūthīkīra nī kūnyamarīka. Cienjete irima njīra-inī yakwa, no

nīcio igūite thīinī warīo. **7** Wee Ngai, ngoro yakwa nīkindīurie, ngoro yakwa no ikīndīurie; nīkūina ngūina, ngūgooce na rwīmbo. **8** Wee muoyo wakwa arahūka! Arahūka wee kīnanda kīa mūgeeto, o nawe kīnanda gīa kīnūbi! Ngwarahūka ruoro rūgītema. **9** Wee Mwathani, nīngūkūgooca, gatagatī-inī ka ndūrīrī; nīngūkūinīra ngūgooce ndī gatagatī-inī ka andū. **10** Nīgūkorwo wendo waku nī mūnene, ūgagīkinya o igūrū; wīhokeku waku ūkinyīte o matu-inī. **11** Wee Ngai, tūūgīra, ūtūūgīrio igūrū rīa igūrū; riiri waku nīūgīe igūrū rīa thī yothe.

58 Thaburi ya Daudi Inyuī aathani aya-rī, ti-itherū nīmwaragia maūndū ma kīhooto? Nīmūtuagīra andū ciira ūrīa kwagīrīre na kīhooto? **2** Aca, ngoro-inī cianyu mūthugundaga maūndū matarī ma kīhooto, na moko manyu mageeka maūndū ma kūruta haaro gūkū thī. **3** O kuuma gūciarwo andū arīa aaganu nīmahītagia njira; matūūruga marī imaramari kuuma gūciarwo, na maaragia maheeni. **4** Ūrūrū wao nī ta ūrūrū wa nyoka, ūhaana ta thumu wa ndūira īthingīte matū mayo, **5** rīra ītangīigua rwīmbo rwa mūmīthuuthīri, o na angīkorwo aramīthuuthīra arī na ūūgī mūnene atīa. **6** Wee Ngai, unanga magego marīa marī tūnua twao; Wee Jehova, munya mīthangiri ya mīrūūthi īyo! **7** Nīmabuīrie o ta maaī marīa mathereraga makabuīria; rīrīa magereka ūta-rī, mīguī yao nīkoragwo īrī mītuuhu. **8** Marotuīka ta ndinoho rīra ītwekaga o īgīthīiaga, matuīke ta kīhuno kīrīa gītoonaga rīua. **9** Andū arīa aaganu makeeherio narua, gūkīra ūrīa nyūngū cianyu ingīhīūhio nī mwaki wa mīigua, īrī mīguī kana īrī mīūmū. **10** Andū arīa athingu nīmagakena maarīhīrio, rīrīa magathambia nyarīrī ciao thakame-inī ya arīa aaganu. **11** Hīndī īyo andū nīmakoiga atīrī, “Ti-itherū nī kūrī na irīhi rīa arīa athingu; ti-itherū nī kūrī Ngai ūrīa ūtuagīra andū a thī ciira.”

59 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, honokia kuuma kūrī thū ciakwa; ngītīra harī arīa manjūkagīrīra. **2** Honokia kuuma kūrī arīa mekaga ūuru, na ūūhonokie kuuma kūrī acio aiti thakame. **3** Ta kīone ūrīa manjoheirie! Andū ooru maranjīrīra manjūkīrīre, o na itekite ūuru kana ngehia, Wee Jehova. **4** Ndirī ūndū mūūru njīkīte, no rīrī, nīmehaarīrie maatharīkīre. Arahūka ūndeithie; wīonere ūrīa thīnīkīte! **5** Wee Jehova, Ngai Mwene-Hinya-Wothe, o Wee Ngai wa Isiraeli, arahūka ūherithie ndūrīrī ciothe; ndūkaiguīre

andū aaganu tha, o acio makunyanagīra andū arīa angī. **6** Macookaga hwaī-inī makīraramaga ta ngui, makīūrūruga itūūra-inī inene. **7** Ta kīone kīrīa marerūka na tūnua twao, nī ta marerūka hiū cia njora kuuma mīromo-inī yao, makooria atīrī, “Nūū ūngītūigua?” **8** No Wee Jehova-rī, mathekerere; ndūrīrī icio ciothe nūcinyararīte. **9** Wee Hinya wakwa-rī, nowe njūthīrīrie; Wee Ngai-rī, nīwe kīirigo gīakwa kīa hinya, o Wee Ngai wakwa mūnyendi. **10** Ngai nīegūthīi mbere yakwa, na nīekūnjītikīria ngenerere arīa manjambagia. **11** No ndūkamoorage, nīguo andū akwa matikanariganīrwo. Nī ūndū wa hinya waku, tūma matūūre morūūruga, nginya ūmatoorie, Wee Mwathani ngo iitū. **12** Nī ūndū wa mehīa ma tūnua twao, na nī ūndū wa ciugo cia mīromo yao, tūma magwatio nī mūtego wa mwītīo wao. Nī ūndū wa irumi na maheeni marīa maaragia, **13** maniine na marakara maku, maniine nginya mathire biū. Hīndī īyo nīgūkamenyeka nginya ituri cia thī, atī Ngai nīwe wathaga Jakubu. **14** Macookaga hwaī-inī makīraramaga ta ngui, makīūrūruga itūūra-inī inene. **15** Morūūruga magīcaria irio, na makoigīrīria maga kūhūūna. **16** No nī-rī, ndīinaga ūhorō wa hinya waku, o rūciinī ngaina ūhorō wa wendo waku; nīgūkorwo Wee nīwe kīirigo gīakwa kīa hinya, na rīūrīro rīakwa hīndī ya mathīina. **17** Wee Hinya wakwa-rī, nīngūkūinīra ngūgooce; nīgūkorwo Wee nīwe kīirigo gīakwa kīa hinya, o Wee Ngai ūrīa ūnyendete.

60 Thaburi ya Daudi Wee Ngai nīūtūtiganīrie na ūgatūharagania; ūkoretwo ūtūrakarīrie, no rīu tūcookerere! **2** Nīūthingithīte būrūri na ūkawātūra; thīnga mīatūka yaguo, nīgūkorwo nīūrenyenya. **3** Nīūtūmīte andū aku makorwo na mahinda maritū; ūmanyuithīte ndībei magathīi magītūgūūgaga. **4** No rīrī, andū arīa magwītīgīrīte-rī, nīūmahaicīrie bendera, nīguo metharagīre harī yo mona arīa mamarathaga na ūta. **5** Tūhonokie na ūtūteithie na guoko gwaku kwa ūrīo, nīguo arīa wendete mahonoke. **6** Ngai nīarītie arī handū hake harīa haamūre, akoiga atīrī: “Nīngatūranga Shekemu ndī na gīkeno kīingī, na thīmīre andū akwa Gītumba gīa Sukothu. **7** Gileadi nī gwakwa, o na Manase no gwakwa; Efiraimu nī ngūbia yakwa ya kīgera, na Juda nī rūthanju rwakwa rwa ūthamaki. **8** Moabi nī kīraī gīakwa gīa gwīthambīra, na Edomu nīho njikagia kīraatū gīakwa; nyanagīrīra nī ūrīa ndooretie būrūri wa Filistia.” **9** Nūū ūkūnginyia itūūra rīrīa inene rīirigīre? Nūū

ūkūndongoria andware Edomu? **10** Githī tiwe, Wee Ngai, o Wee ūtūregete, na ūgatiga gūtwarana na mbūtū ciitū cia ita? **11** Tūteithie, ūtūhootanīre harī thū ciitū, nīgūkorwo ūteithio wa mūndū nī wa tūhū. **12** Ngai arī hamwe na ithuī nītūkūhootana, na nīakarangīrīria thū ciitū thī.

61 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, igua kīrīro gīakwa; thīkīrīria ihooya rīakwa. **2** Ndīragūkaira kuuma ituri cia thī, ndīragūkaira o ngoro yakwa īgīthiragwo nī hinya; ndongoria nginye rwaro-inī rwa ihiga rūrīa rūrailu na igūrū kūngīra. **3** Nīgūkorwo nīwe ūkoretwo ūrī rīūrīro rīakwa, mūthiringo mūrailu na igūrū wa hinya wa kwīhitha kuuma kūrī thū. **4** Ndīrīragīria gūtūūra hema-inī yaku nginya tene, na ndīhithage kīrīruru-inī kīa mathagu maku. **5** Nīgūkorwo Wee Ngai nīūguūte mīhītwa yakwa, nīūngāire igai rīa andū arīa metīgīrīte rīitwa rīaku. **6** Ongerera matukū ma mūthamaki ma gūtūūra muoyo, mīaka yake īigane ta ya njjarwa nyingī. **7** Aroikarīra gītī kīa ūnene arī mbere ya Ngai nginya tene; tūma wendo na wīhokeku waku imūgitagīre. **8** Hīndī īyo ngatūūra nyinaga rwīmbo rwa kūgooce rīitwa rīaku, na hingagie mīhītwa yakwa mūthenya o mūthenya.

62 Thaburi ya Daudi Ngoro yakwa yetagīrīra Ngai o we wiki; ūhonokio wakwa uumaga harī we. **2** O we wiki nīwe rwaro rwakwa rwa ihiga na ūhonokio wakwa; nīwe kīirigo gīakwa kīa hinya, ndirī hīndī ngenyenyeke. **3** Nī nginya rī mīgūtūūra mūtharīkagīra mūndū? Mwamūūruga inyuothe, taarī rūthingo rūinamu kana rūirigo rūrenda kūgūa? **4** Nīmatūite itua mamweherie ūnene-inī wake; makenagio nī maheeni. Marathimanaga na tūnua twao, no ngoro-inī ciao makarumana. **5** Wee ngoro yakwa, etha ūhurūko harī Ngai o we wiki, kīrīgīrīro gīakwa kīrī harī we. **6** O we wiki nīwe rwaro rwakwa rwa ihiga na ūhonokio wakwa; nīwe kīirigo gīakwa kīa hinya ndirī hīndī ngenyenyeke. **7** Ūhonokio wakwa na gītīo gīakwa ciumaga kūrī Ngai; nīwe rwaro rwakwa rwa ihiga rūrī hinya, na rīūrīro rīakwa. **8** Inyuī andū aya, mwīhokagei o we hīndī ciothe; itūrūragai ngoro cianyu harī we, nīgūkorwo Ngai nīwe rīūrīro rīitū. **9** Andū arīa matarī igweta no mīhūmū tu, na arīa marī igweta no maheeni tu; mangīthimwo na ratirī-rī, o no kīndū gīa tūhū; othe marī hamwe no mīhūmū mītheri. **10** Mūtikehoke ūtunyani kana mwītīe na indo cia kūiya; o na ūtonga wanyu ūngīngīha-rī, mūtīkawīhoke. **11** Harī ūndū

ūmwē Ngai oigite, o na nī maūndū meerī njiguite: atī Wee Ngai, nī ūrī hinya, 12 na atī Wee Mwathani, ūrī mwendani. Ti-itherū nūkarīha o mūndū kūringana na wīra wake.

63 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, nīwe Mūrungu wakwa, Wee-rī, nīwe nongoragia na kīyo; ngoro yakwa nīwe īnyootagīra, na mwīrī wakwa nīwe wīrīragīria, ndī būrūrī-inī ūyū mūmūmū na wa mīnoga, o ūyū ūtarī maaī. 2 Nīnguonete ūrī handū-harīa-haamūre, na ngeyonera hinya waku na riiri waku. 3 Tondū wendo waku nī mwega gūkīra muoyo guo mwene-rī, mīromo yakwa nīrīkūgocaga. 4 Ndirīkūgocaga hīndī irīa yothe ngūtūūra muoyo, ngocage rīitwa rīaku nyambararītie moko makwa. 5 Ngoro yakwa īganiire ta irīite irio iria njega mūno; nako kanua gakwa nīkarīkūgocaga, mīromo yakwa īgakūinīra. 6 Ngūrīkanaga ndī ūrūrī; ndīciiragia ūhoro waku ūtukū wothe. 7 Tondū Wee nīwe ūteithio wakwarī, nyīnagīra kīruru-inī kīa mathagu maku. 8 Ngoro yakwa nīnyīitīrīre harīwe; guoko gwaku kwa ūrīo gūkaanyiitīrīra. 9 Andū arīa macaragia muoyo wakwa nīguo maūniine nīmakanangwo; magaatonyerera na thī nginya kūrīa kūrīku mūno. 10 Makoaragwo na rūhīū rwa njora matuīke irio cia mbwe. 11 No rīrī, mūthamaki nīagakena nī ūndū wa Ngai; andū arīa othe mehītaga makīgwetaga rīitwa rīa Ngai nīmakamūgooca, natuo tūnua twa arīa maaragia maheeni nītūgaakirio.

64 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, igua mūgambo wakwa ngīkwīra mateta makwa; gitīra muoyo wakwa harī kwīhītīrwo nī thū. 2 Kīlithē kuuma kūrī ndundu ya andū arīa aaganu, ūūhithe kuuma kūrī inegene rīa mūngī ūrīa wīkaga ūūru. 3 Manooraga nīmī ciao ta hīū cia njora, na makaaria ciugo njūru itarī ta mīguī īrī ūrūrū. 4 Mehithagīra mūndū ūtehīte makamūratha na mīguī; mamūrathaga o rīmwe mategwītīgīra. 5 Momanagīrīra magīthugunda mībango mīūru, meranaga ūrīa mekūhitha mītego yao; mooragia atīrī, “Nūū ūngīmīona?” 6 Mathugundaga maūndū matarī ma kīhooito, makoiga atīrī, “Kaī nītūbangīte mūbango mwagīrīru-ī!” Ti-itherū meciiria ma mūndū na ngoro yake itingītūrīka. 7 No rīrī, Ngai nīekūmaratha na mīguī yake, amathece o rīmwe. 8 Akaamarehithīria mwanangīko nī ūndū wa ciugo njūru iria maaragia na tūnua twao; andū arīa othe makamoonā makaamanyūrīra, mamainainīrie mītwe.

9 Andū othe nīmagetīgīra; nīmakaheana ūhoro wa wīra wa Ngai, na meciirie ūhoro wa maūndū marīa ekīte. 10 Andū arīa athingu nīmagīkenere Jehova na moragīre harī we; andū arīa othe arūngīrīru ngoro nīmamūgooce!

65 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, twetereire gūkūgooca tūrī Zayuni; nī harīwe mīhītwa iitū īkaahingio. 2 Wee ūiguaga mahooya-rī, andū othe marīkaga harīwe. 3 Rīrīa twahubanīrio nī mehīa, Wee nīwatūrekeire mahītia maitū. 4 Kūrathimwo-rī, nī andū arīa ūthuurīte, na ūkamarehe hakuhī matūūrage kūu nja ciaku! Ithū tūrīganagīra nī maūndū mega ma nyūmba yaku, o macio ma hekarū yaku theru. 5 Ūtūcookagīria ūhoro na ciiko cia magegania na cia kīhooito, Wee Ngai Mūhonokia witū, o Wee nīwe mwīhoko wa andū arīa marī ituri-inī ciothe cia thī, na arīa marī iria-inī kūndū kūrāya mūno, 6 o Wee wombire irīma na hinya waku, wīohete ūhoti taarī mūcibi, 7 o Wee wahooreririe mūrurumo wa maria, ūkīhooreria mūrurumo wa ndīhū ciamo, na ūgīkīria inegene rīa ndūrīrī. 8 Andū arīa matūūraga kūrāya nīmetīgagīra magegania maku; ūtūmaga thī yothe īkene, kuuma kūrīa rūciinī rūrathaga nginya kūrīa hwaī-inī ūthūaga. 9 Wee nīwe ūmenyagīrīra thī na ūkamiurīria mbura; ūtūmaga īgīe na būthi mūngī. Rūūī rwa Ngai rūiyūrīte maaī ma gūkūrīria andū irio, nīgūkorwo ūguo nīguo wathīrīrie gwīkagwo. 10 Ūiyūrāgia mītaro yakuo maaī, na ūkaarāgania mīkūmūkūmū yakuo; ūmīororoogia na mbura ya rūthuthuū, na ūkarathima kīmera kīayo. 11 Mwaka ūwīkīrīte thūmbī ya wega waku, namo makaari maku makaiyūrīrīra būthi mūngī. 12 Nyeki ya werū nī nduru mūno, natuo tūrīma tūiyūrītwo nī gīkeno. 13 Cieni ciyūrīte ndūūru cia ng’ondū, nacio ituamba ikaiyūra ngano; indo ciothe iroigīrīria ikaina nī gūkena.

66 Rwīmbo rwa Thaburi Anīrīrai Ngai mūkenete mūrī mbere ya Jehova, inyuī andū othe a thī! 2 Inai mūrāhe riiri wa rīitwa rīake; gūkumio gwake tūmai kūgīe na riiri! 3 Īrai Ngai atīrī, “Kaī ciiko ciaku nī cia magegania-ī! Ūhoti waku nī mūnene mūno nginya ūgatūma thū ciaku cīhetage nī guoya irī mbere yaku. 4 Andū othe a thī nīwe mainamagīrīra; mainaga magakūgooca, mainaga makagooca rīitwa rīaku.” 5 Ūkai muone ūrīa Ngai ekīte, maūndū marīa ekagīra andū matikīrī ma kūmakania! 6 Aagarūrīre iria rīgītūika thī nyūmū, nao andū makīhītūkīra kūu

maai-ini na maguru; ukai, tumukenere. 7 Ni undu wa hinya wake, egutuura aathanaga nginya tene, maitho make maikaraga marorete nduriri, nguo andu aria aremi matikagerie kumukirira. 8 Gocai Ngai witu, inyu andu a nduriri, mugambo wake wa kumugooa niuguike; 9 niatuturitie muoyo na akagiririra maguru maitu matiruke. 10 Nigukorwo Wee Ngai niutugeretie; ututheragia ta uria betha itheragio na mwaki. 11 Niwatumire tutwarwo njeera na ugituukuithia mirigo miritu. 12 Warekire andu matuikarire mitwe; twagituikanirie mwaki-ini o na maai-ini, no ugicooka ugiturehe kundu kuri buthi. 13 Ninguuka hekaru-ini yaku ndi na maruta ma njino, nguho hingie mihitwa yakwa harwe, 14 mihitwa iria mirono yakwa yeranire, na ngimaria na kanua gakwa, riria ndaari thina-ini. 15 Ngikurutira igongona ria nyamu iria noru, na ndute iruta ria ndurume; ngikurutira igongona ria ndegwa na mburi. 16 Ukai muthikiririe inyuotho aria mwitigirite Ngai; rekei ndimuhe uhoru wa uria anjikiire. 17 Ndamukaire na kanua gakwa, ngimugooa na rurimi rwakwa. 18 Korwo ndaari na mehia ngoro-ini yakwa-ri, Mwathani ndangianjiguire; 19 no ti-itheru Ngai niathikiririe, na akigua mugambo wakwa ngimuhooa. 20 Ngai arogocwo, o we utaaregire kigua ihooya riakwa, o na kana akiaga kunyonia wendo wake!

67 Rwimbo rwa Thaburi Ngai arotukinyiria wega wake, na aturathime, na atume uhiu wake utwarire, 2 nguho njira ciaku imenyeke guku thi, uhonokio waku umenywo ni nduriri ciothe. 3 Andu marokugooa, Wee Ngai; andu othe marogukumia. 4 Nduriri nicanjamuke na cikunire ni gukena, nigukorwo wathaga andu na kihoto, na ugatongoria nduriri iria iri guku thi. 5 Andu marokugooa, Wee Ngai; andu othe marogukumia. 6 Hindi iyo bururi nuukaruta magetha maguo, na Ngai, o we Ngai witu, niagaturathima. 7 Ngai niagaturathima, nacio ituri ciothe cia thi nuikamwitigira.

68 Thaburi ya Daudi Ngai niakirahuke, ahurunje thu ciake; nao aria mamuthuire nimoore mehere mbere yake. 2 O ta uria ndogo yumburagwo ni ruhuhori, uromombura; o ta uria muhura uringukagio ni mwaki-ri, andu aria aaganu marothira maru mbere ya Ngai. 3 No riri, aria athingu marocanjamuka na makene maru mbere ya Ngai; maroruhia ni gukena. 4 Inirai Ngai, muine mugooce ritwa riake, kumiai

ucio uhaicaga matu ta mbarathi, ritwa riake ni Jehova; gicanjamukei muru mbere yake. 5 Ngai uria uikaraga gikaro giake githeru-ri, niwe ithe wa ciana cia ngoriai, na mugitiri wa atumia a ndigwa. 6 Ngai niatumaga aria maikaraga maru oiki magie na micu, aria ohe amohorithagia na akamoimagaria; no andu aria aremi matuuraga bururi muumu. 7 Wee Ngai riria woimagarire uru mbere ya andu aku, hindi iria watuikanirie rung'uri-ini-ri, 8 thi niyathingithire, naru iguru rikuria mbura, ni undu wa guka kwa Ngai, o Ucio Ngai wa Sinai, na ni undu wa guka kwa Ngai, Ngai wa Isiraeli. 9 Wee Ngai-ri, niwoiririe mbura nyingi, ukinyootora bururi ucio wa igai riaku uria wang'arite. 10 Andu aku magituura kuo, na kumana na uingwa wa indo ciaku, Wee Ngai-ri, ugitanahira athini acio. 11 Mwathani niaheanire uhoru, nao aria maawanire maaru gikundi kinene: 12 "Athamaki na mbutu cia ita moraga na ihenya; nakuo kambini andu magayanaga indo cia ndaho. 13 O na riria mukomete hakuhi na mwaki wa gikaro kia nja, muhaana o ta mathagu ma ndutura magemetio na betha, nacio njoya ciayo ikagemio na thahabu ikuhenia." 14 Riria Mwene-Hinya-Wothe aahurunjire athamaki bururi-ini-ri, kwahaanaga o ta riria tharunji igwite kirima-ini gwa Zalimoni. 15 I irima cia Bashani ti irima iri riiri; irima cia Bashani iri tucumbiri tuingi. 16 Inyu irima ici iri tucumbiri tuingi-ri, murarora na uru niki, kirima kiria Ngai athurite gituke gikaro giake, o kuria Jehova we mwene egutuura nginya tene? 17 Ngaari cia Ngai cia ita ni makumi ma ngiri, na ngiri cia ngiri; Mwathani niokite aru gatagati ga cio oimite Kirima gwa Sinai, agatoonya handu hake haamure. 18 Riria wambatire iguru, niwatongoririe aria maatahitwo mutongoro-ini waku; niwamukirire iheo kuuma kuri andu, o na ugiciamukira kuuma kuri andu aria aremi, nigeetha Wee, Jehova Ngai, utuure kuo. 19 Gocai Mwathani, o we Murungu Muhonokia witu, o we ukuuaga mirigo iitu muthenya o muthenya. 20 Ngai witu ni Murungu uhonokanagia; Mwathani Jehova niwe ruriro ria kuuma gikuu-ini. 21 Ti-itheru Ngai niakamemenda ciongo cia thu ciake, amemende ruototia rwa aria mathiia. 22 Mwathani ekuuga atiri, "Ningaruta thu cianyu kuuma Bashani; ndicirute iria-ini kuria kuriku, 23 nigeetha mutobokie makinya manyu thakame-ini ya thu cianyu, o nacio nima cia ngui cianyu igie na igai riacio." 24 Wee Ngai-ri, mutongoro waku niwonekete,

o mütongoro wa Mürungu wakwa na Mūthamaki agĩtoonya handū-harīa-haamūre. **25** Aini a nyĩmbo nĩo matongoretie, makarūmĩrĩrwo nĩ ahūiri inanda; hamwe nao nĩ airĩtu arĩa marahūira tūhembe. **26** Goocai Ngai, kiūngano-inĩ kĩrĩa kīnene; mūgooce Jehova kiūngano-inĩ gĩa Isiraeli. **27** Mūhĩrĩga ūrĩa mūnini wa Benjamini nĩguo ūcio ūmatongoretie, kīrĩndĩ kīnene kĩa athamaki a Juda kīrĩ ho, na makarūmĩrĩrwo nĩ athamaki a Zebuluni na a Nafitali. **28** Wee Ngai-rĩ, onania ūhoti waku; tuonie hinya waku, Wee Ngai, ta ūrĩa waneka. **29** Tondū wa hekarū yaku irĩa irĩ kūu Jerusalemu-rĩ, athamaki nĩmagakūrehagira iheo. **30** Rūithia nyamū irĩa irĩ ithanjĩ-inĩ, ūkĩrūithie rūūru rwa ndegwa rūrĩa rūrĩ thīinĩ wa tūcaū twa ndūrĩrĩ. Īkwĩnyihĩrie, na ikūrehere icunjĩ cia betha. Hurunja ndūrĩrĩ iria ikenagĩra mbaara. **31** Abarūthi nĩmagooka moimĩte būruri wa Misiri; naguo būruri wa Kushi nūkenyihĩria Ngai. **32** Inĩrai Ngai, inyuĩ mothamaki ma thĩ, inai mūgooce Mwathani, **33** ūcio ūthiia ahaicite matu macio ma igūrū ma tene, ūcio ūrurumaga na mūgambo mūnene. **34** Anĩrĩrai hinya wa Ngai, we ūrĩa ūnene wake arĩ guo ūrūgamĩrĩre Isiraeli, o ūcio ūhoti wake ūrĩ kūu matu-inĩ. **35** Wee Ngai-rĩ, ūrĩ wa gwītĩgĩrwo, ūrĩ handū hau haku haamūre; Mürungu wa Isiraeli nĩaheaga andū ake ūhoti o na hinya. Ngai arogoocwo!

69 Thaburi ya Daudi Wee Ngai-rĩ, honokia, nĩgūkorwo maaĩ maanginyite o ngingo. **2** Ndiratoonyerera mūtondo-inĩ mūrīku, handū hatarĩ na ha gūkinyithia kūgūrū. Nginyite maaĩ-inĩ harĩa hariku; mūiyūro wa maaĩ nūhumbikanĩtie. **3** Ninogete mūno nĩ gūkaya ndeithio; mūmero wakwa nĩ mūng'aru. Maitho makwa nĩmorĩtwo nĩ hinya nĩgūcūthĩrĩa Ngai wakwa. **4** Andū arĩa maathūire hatarĩ gītūmi nĩ aingĩ gūkĩra njuĩrĩ cia mūtwe wakwa; thū ciakwa iria iithūire hatarĩ gītūmi nĩ nyingĩ, o icio injaragia iniine. Hatagĩrĩrio njookie kīndū itaiyite. **5** Wee Ngai nīūū ūrimū wakwa; mahĩtia makwa matingĩhithĩka harĩwe. **6** Andū arĩa makwĩhokete, maroaga gūconorithio nĩ ūndū wakwa, Wee Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-wothe; arĩa makūrōngoragia maroaga kūnyararwo nĩ ūndū wakwa, Wee Ngai wa Isiraeli. **7** Nĩgūkorwo nĩngĩrĩrĩrie kūmenwo nĩ ūndū waku, naguo ūthiū wakwa nūhumbĩtwo thoni. **8** Nduikite ta mūgeni harĩ ariū a baba, ngatuĩka ta mūndū wa kūngĩ harĩ ariū a maitū; **9** kīyo kīrĩa ndĩ nakĩo kĩa nyūmba yaku nĩkĩo kīrandĩa, irumi cia arĩa makūrūmaga nĩ nĩ igūrĩre.

10 Rĩrĩa ngūrĩa na ngehinga kūrĩa irio, no nginya ngĩrĩrĩrie kūnyūrurio; **11** rĩrĩa ndehumba nguo ya ikūnia, andū no gūūthekerera. **12** Andū arĩa maikaraga kīhingo-inĩ gĩa itūūra nĩ nĩ manyūrūragia, na nduikite rwĩmbo rwa arĩu. **13** Wee Jehova, nĩndakūhooya hĩndĩ irĩa ya gwītĩkĩrĩa niwe; Wee Ngai, nĩ ūndū wa wendo waku mūnene, ūnjĩtĩke na ūhonokio waku wa ma. **14** Honokia ūndute mūtōndo-inĩ, ndūkareke ndoonyerere; ndeithūra kuuma kūrĩ arĩa maathūire, ūndute kuuma maaĩ-inĩ marĩa mariku. **15** Ndukareke mūiyūro wa maaĩ ūlhubikanie, kana merio nĩ kūrĩa kūrīku, o na kana ndumĩrio kanua nĩ irima rĩa gĩkuū. **16** Wee Jehova, njĩtika nĩ ūndū wa wega wa wendo waku; nĩ ūndū wa tha ciaku nyingĩ wihūgūre ūnjookerere. **17** Ndukahithe ndungata yaku ūthiū waku; njĩtika narua, nĩgūkorwo ndĩ thīina-inĩ. **18** Ūka hakuhĩ ūndeithūre; honokia kuuma kūrĩ thū ciakwa. **19** We nīūū ūrĩa nyūrūrĩtio, na ngaconorithio na ngahumbwo thoni; thū ciakwa ciothe irĩ mbere yaku. **20** Kūnyūrurio nĩ gūūthuthite ngoro ngatigwo itarĩ na mwĩhoko; ndeeteire nyone wa kūnjiguĩra tha, no ndiigana kūmuona, ngĩeterera nyone andū a kūūhoorera, no ndiamonire. **21** Maanjĩkĩrĩre maaĩ ma nyongo irio-inĩ ciakwa, na ndanyoota makĩthe thiki nyue. **22** Metha irĩa maarĩrwo ĩrotuĩka mūtego; ĩrotuĩka ihūūra o na mūtego wa kūmagwata. **23** Maitho mao marogĩa nduma matige gūcooka kuona, nayo mĩgongo yao ĩrohocerera nginya tene. **24** Maitūrĩrĩre mang'ūrĩ maku; makinyĩrie marakara maku mahiū. **25** Mĩcĩ yao ĩrokira ihoorū; kūroaga mūndū wa gūtūūra hema-inĩ ciao. **26** Nĩgūkorwo manyariiraga arĩa wee ūgurarĩtie, na makaaria ūhorō wa ruo rwa arĩa ūtihiĩtie. **27** Mathitangĩre o ngero thuutha wa irĩa ĩngĩ; ndūkanareke magatoonya ūhonokanio-inĩ waku. **28** Marothario ibuku-inĩ rĩa muoyo, mage kwandikwo mūtatarata-inĩ wa andū arĩa athingu. **29** Ndĩ na ruo na ngathĩnĩka; Wee Ngai kīihonokie na ūngitĩre. **30** Nĩngūgooca rĩitwa rĩa Ngai na rwĩmbo, na ndīmūtūgĩrie ngīmūcookagĩria ngaatho. **31** Naguo ūndū ūcio nīūgūgĩkenia Jehova gūkĩra kūmūhe ndegwa, na gūkĩra ndegwa nene ĩrĩ na hĩa na mahūngū. **32** Andū arĩa athĩni mona ūguo nĩmagakena; inyuĩ arĩa mūrōngoragia Ngai, ngoro cianyu iroarahũka! **33** Jehova nĩathikagĩrĩa arĩa abatari, na ndangĩnyarara andū ake moohetwo. **34** Igūrū na thĩ nīmūgooce, o na maria maria manene na kīrĩa gĩothe githiagira thīinĩ wamo, **35** nĩgūkorwo Ngai nĩakahonokia Zayuni, na

aake matũūra marĩa manene ma Juda rĩngĩ. Hĩndĩ ũyo andũ nĩmagatũūra kuo na makwĩgwatĩre; **36** ciana cia ndungata ciake nĩgakũgaya, nao arĩa mendete rĩtwa rĩake nĩmagatũūra kuo.

70 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, hiũha ũuhonokie; Wee Jehova ũka narua ũndeithie. **2** Andũ arĩa mendaga kũnjũraga maroconorithio na manyiitwo nĩ kirigiicano; arĩa othe mendaga nyanangwo marocooka na thuutha maconokete. **3** Andũ arĩa mathekağĩrĩa makiugaga atĩrĩ, “Haiya! Haiya!” marocooka na thuutha maconokete. **4** No arĩa othe makũrongoragĩa marokena na macanjamũke; arĩa mendete ũhonokio waku marotũūra moigaga atĩrĩ, “Ngai arotũgĩrio!” **5** No rĩrĩ, nĩ ndĩ mũthĩni na mũbatari; Wee Ngai, hũha ũũke kũrĩ nĩ. Wee nĩwe ũeithio wakwa na mũhonokia wakwa; Wee Jehova, ndũkagonderere gũũka kũndeithia.

71 Wee Jehova-rĩ, njũrĩre harĩwe; ndũkanakĩreke njonorithio. **2** Ndeithũra na ũuhonokie nĩ ũndũ wa ũthingu waku; thikĩrĩria ũuhonokie. **3** Tuĩka rwaro rwakwa rwa ihiga rwa kũũrĩa, harĩa ingĩthĩ hĩndĩ ciothe; athana honokio, nĩgũkorwo nĩwe rwaro rwakwa rwa ihiga na kĩirigo gĩakwa kĩa hinya. **4** Honokia, Wee Ngai wakwa, kuuma guoko-inĩ kwa andũ arĩa aaganu, ũndeithũre kuuma ngumbaco ya andũ arĩa ooru na matarĩ tha. **5** Nĩgũkorwo ũkoretwo ũrĩ kĩrĩgĩrĩro gĩakwa, Wee Mwachani Jehova, ũtũũrĩte ũrĩ mwĩhoko wakwa kuuma ndĩ o mũnini. **6** Kuuma gũciarwo gwakwa ndũũrĩte ngwĩhokete; nĩwe wandutire nda ya maitũ. Ngũtũũra ngũgoocaga. **7** Nĩndũkĩte ta kĩndũ gĩa kũgegania harĩ andũ aingĩ, no nĩwe rĩũrĩro rĩakwa rĩa hinya. **8** Kanua gakwa kaiyũrĩte ũgooci waku, gatindaga gakĩgana riiri waku mũthenya wothe. **9** Ndũkande hĩndĩ ya ũkũrũ; ndũkanandiganĩrie rĩrĩa itarĩ na hinya. **10** Nĩgũkorwo thũ ciakwa ciaragĩa ũhoru wa kũnjũkĩrĩa; acio metagĩrĩa kũnjũraga nĩmacokanĩtie ndundu. **11** Moigaga atĩrĩ, “Ngai nĩamũtiganĩrie; hanyũkaniai nake mũmũnyite, nĩgũkorwo ndarĩ mũndũ wa kũmũteithũra.” **12** Wee Ngai, tiga kũndaihĩrĩa; Wee Ngai wakwa, ũka narua ũndeithie. **13** Acio maathitangaga-rĩ, maroconoka na maniinwo; acio mendaga kũnjũka ũũru, maronyararwo na maconorwo. **14** No nĩ-rĩ, ndĩrĩkoragwo na kĩrĩgĩrĩro hĩndĩ ciothe; ndĩrĩkĩragĩrĩa gũkũgooca mũno makĩria. **15** Kanua gakwa karĩganaga ũthingu waku, ndindage o ngĩgana

ũhonokio waku mũthenya wothe, o na gũtuĩka ndũũ mũigana wago. **16** Wee Mwachani Jehova, ngũũka ngĩyanagĩrĩa ciiko ciaku cia hinya, nyanĩrĩre ũthingu waku, o ũthingu waku wiki. **17** Kuuma ndĩ o mũnini, Wee Ngai, ũtũũrĩte ũndutaga, na nginyagia ũmũthĩ no nyumbũraga ciiko ciaku cia magegania. **18** Wee Ngai, o na ndakũra ngĩe mbuĩ, ndũkanandiganĩrie, o nginya nyumbũre ũhoru wa ũhoti waku kũrĩ rũciaro rũrĩa rũrooka, na nyumbũre ũhoru wa hinya waku kũrĩ arĩa othe magooka thuutha. **19** Wee Ngai-rĩ, ũthingu waku ũkinyĩte o matu-inĩ, Wee wikĩte maũndũ manene. Wee Ngai-rĩ, nũũ ũngĩ ũhaana ta we? **20** O na gũtuĩka nĩtũmĩte nyone mathĩina maingĩ na marũrũ-rĩ, nĩũkariũkia muoyo wakwa rĩngĩ; nĩũkandiũkia rĩngĩ kuuma thĩ kũrĩa kũriku. **21** Nĩũkongerera gĩtĩo gĩakwa, na ũũhoorerie o rĩngĩ. **22** Ndĩrĩkũgoocaga na kĩnanda kĩa mũgeeto nĩ ũndũ wa wĩhokeku waku, Wee Ngai wakwa; ndĩrĩinaga ngũgoocage na kĩnanda gĩa kĩnũbi, Wee Mũtheru wa Isiraeli. **23** Mĩromo yakwa nĩrĩyanagĩrĩa nĩ gũkena rĩrĩa ngũina ngũgooce, o nĩ, ũrĩa Wee ũkũũrĩte. **24** Rũrĩmĩ rwakwa rũrĩrahaga ũhoru wa ciiko ciaku cia ũthingu mũthenya wothe, nĩgũkorwo arĩa meendaga kũnjũka ũũru nĩmaconorithĩtio na makarigiicwo.

72 Thaburi ya Solomoni Wee Ngai, he mũthamaki ũhoti wa gũtuuanagĩra ciira na kĩhooito, na mũrũrũ wa mũthamaki ũkĩmũhe ũthingu waku. **2** Nake nĩarĩciiragĩra andũ aku na ũthingu, andũ aku arĩa anyamaarĩku amatuagĩre ciira na kĩhooito. **3** Irĩma igaatũmaga andũ magaacĩre, natuo tũrĩma tũciarage matunda ma ũthingu. **4** Nĩarĩgitagĩra andũ arĩa anyamaarĩku gatagatĩ ka andũ, na ahonokie ciana cia arĩa abatarĩ; nĩakahehenja arĩa mamahinyagĩrĩria. **5** Mũthamaki arotũũra hĩndĩ irĩa yothe rĩũa rĩgũtũũra, na rĩrĩa rĩothe mweri ũgũtũũra nginya njjarwa na njjarwa. **6** Arĩhaanaga ta mbura ikĩurĩra mũgũnda mũtũgũte, ahaane ta rũthuthuũ ũrĩa rũihũgagĩa thĩ. **7** Matukũ-inĩ make andũ arĩa athingu nĩmagatheerema; naguo ũgaacĩru ũingĩhe o nginya rĩrĩa mweri ũgaakorwo ũtarĩ ho. **8** Agaathanaga kuuma irĩa rĩmwe nginya rĩrĩa rĩngĩ, na kuuma Rũũ rwa Farati o nginya ituri cia thĩ. **9** Ndũrĩrĩ cia werũ-inĩ nĩkainamĩrĩra mbere yake, nacio thũ ciake icũne rũkũngũ. **10** Athamaki a Tarishishi na a mabũrũri marĩa marĩ hũgũrũrũ-inĩ cia kũraya nĩmakamũrehagĩra igooti; nao athamaki a Sheba na Seba nĩmakamũrehagĩra iheo. **11** Athamaki othe makaamũinamĩrĩra, nacio ndũrĩrĩ

ciothe imūtungatagīre. 12 Nīgūkorwo nīakahonokia abatari maamūkaīra, o na arīa anyamaarie matarī na wa kūmateithia. 13 Nīakaiguagīra tha arīa matarī hinya na arīa abatari, na ahonokie arīa athīini kuuma kūri gīkuū. 14 Nīakamateithūra kuuma kūri arīa mamahinyagīrīria na kuuma haaro-inī, nīgūkorwo thakame yao irī bata mūno maitho-inī make. 15 Arogītūūra hīndī ndaaya! Aroheagwo thahabu ya kuuma Sheba. Arotūūra ahooyagīrwo nī andū hīndī ciothe, na mamūrathimage mūthenya wothe. 16 Būrūri ūrogīa na būthi wa ngano kūdū guothe; irorirūkīra tūrīma-igūrū. Maciaro makuo marothegea ta ma Lebanoni; nakuo matūūra-inī andū marotheerema ta nyeki ya gīthaka. 17 Rītwa rīake rīrotūūra nginya tene; rīrotūūra o ta ūrīa rīua rīgūtūūra. Ndūrīrī ciothe nīkarathimwo nī ūndū wake, nacio imwītage mūdū mūrathime. 18 Goocai Jehova Ngai, o we Ngai wa Isiraēli, o we wiki wīkaga maūdū ma magegania. 19 Rītwa rīake rīu rīrī riiri rīrogocagwo nginya tene; nayo thī yothe īroiūrwo nī riiri wake. 20 Ūcio nīguo mūthia wa mahooya ma Daudi, mūrū wa Jesii.

73 Thaburi ya Asafu Ti-itherū Ngai nī mwega harī andū a Isiraēli, harī andū arīa atheru ngoro. 2 No nī-rī, magūrū makwa maratigītīe hanini matenderūke; ndaarī o hakuhi kūgūa. 3 Nīgūkorwo nīndaiguagīra arīa etiīi ūiru, rīria ndonire kūgaacīra kwa andū arīa aaganu. 4 Nīgūkorwo matithīnīkaga; mīrī yao nī mīgima na īkoragwo na hinya. 5 Matikoragwo na moritū ta andū arīa angī, na matikoragwo nī mathīina marīa makoraga andū. 6 Nī ūndū ūcio mwītīio nīguo mūgathī wao; o ene mehumbaga ūhinya. 7 Ūmū wa ngoro ciao ūtherūkaga o ūmaramari; meciiria mao mooru matirī mūhaka. 8 Nī andū a kīnyūrūri, na maaragia ndeto cia rūmena; maaragia na mwītīio ūhoru wa kūhinyīrīria andū arīa angī. 9 Tūnua twao twaragia ūuru wa gūūkīrīra igūrū, nacio nīmī ciao ikegwatīra thī yothe. 10 Nī ūndū ūcio andū ao nīmakamacokerera na metīkie ūrīa wothe makoiga. 11 Makoiga atīrī, “Mūrungu angīmenya atīa? Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno nīarī na ūmenyo?” 12 Ū ū nīguo andū arīa aaganu matarīi: tondū gūtīrī ūndū ūmamakagia, makīragīrīria o gūtonga. 13 Ti-itherū, nīnjigīte ngoro yakwa irī theru o tūhū; thambitīe moko makwa makaaga gwīka ūuru o tūhū. 14 Nīgūkorwo ndindaga na mīnyamaro mūthenya wothe; herithītio rūciinī o rūciinī. 15 Ingōigire atīrī, “Nīngwaria

o ūū,” nīingīakunyanīire ciana ciaku. 16 No rīrīa ndageragia gūtaūkīrwo nī ūhoru ūcio wothe, watuikire wa kūhinyīrīria, 17 o nginya rīrīa ndatoonyire handūharīa-haamūre ha Mūrungu; hīndī īyo ngīkīmenya ūrīa makaarīkīrīria. 18 Ti-itherū ūmaigaga kūdū kūrīa gūtenderū; ūmagūithagia thī makaanangīka. 19 Hī! Kāi nīmakanangwo o rīmwe-ī! Makaaniinwo biū nī imakania! 20 O ta ūrīa kīroto gīthiraga mūdū okīra, no taguo makahaana rīrīa Wee Mwathani ūkaarahūka, ūkaamaagīra bata o ta irooto. 21 Rīrīa ngoro yakwa yarī na kīeha na roho wakwa ūgatuurwo, 22 ndiarī na meciiria magima, na ndiarī na ūmenyo; ndahaanaga o ta nyamū ndī mbere yaku. 23 No rīrī, ngoragwo nawe hīndī ciothe; nīūnyūiitīe guoko gwakwa kwa ūrīo. 24 Nīūdongoragia na ūtaaro waku, na thuutha ūcio nīūkanyamūkīra riiri-inī waku. 25 Nūū ūngī ndī nake kūu igūrū tiga Wee? Gūkū thī ndiri na kīndū īngīrīrīria tiga o Wee. 26 Mwīrī wakwa na ngoro yakwa no ciage hinya, no rīrī, Ngai nīwe hinya wa ngoro yakwa, na nīwe rwīga rwakwa nginya tene. 27 Ti-itherū arīa magūtiganagīria nīmagathira; nīūkanangaga arīa othe matakūhokete. 28 No ha ūhoru wakwa-rī, nī wega gūkuhīrīria Ngai. Nīndūite Mwathani Jehova rīūrīro rīakwa; nīndīrīheanaga ūhoru wa ciiko ciaku ciothe.

74 Thaburi ya Asafu Wee Ngai-rī, nī kī gītūmīte ūtūtiganīrie nginya tene? Nī kī gītūmaga marakara maku macine ng’ondū cia rūuru rwaku? 2 Ririkana andū arīa wegūrīre o tene, arīa wakūūrīre magītuika mūhīrīga ūrīa wegāire, na ūrīrikane Kīrīma gīa Zayuni, o kūrīa watūūrīte. 3 Erekeria makinya maku kūri mwanangīko ūyū ūtūūrīte kuo, wone ūrīa handū harīa haku haamūre hathūkangītīo nī thū. 4 Amuku aku mararamīre harīa wacemanīrie na ithū; maahaandire bendera ciao irī imenyithia. 5 Metūite ta andū mekūhiūrīa mathanwa mateme mītī ya mūtītū. 6 Mbaū iria ciothe ciagemetio magīciunanga na mathanwa na ibūi ciao. 7 Nīmacinire handū-hakuharīa-haamūre hakīmomoka, magīthaahia gīkaro kīa Rītwa rīaku. 8 Moigire atīrī na ngoro ciao, “Tūkūmahehenja mathire!” Maacinire handū harīa hothe Mūrungu aahooyagīrwo kūu būrūri-inī. 9 Gūtīrī cīama tūringagīrwo mahinda maya; anabii nīmathirīte, na gūtīrī witū ūūi nī nginya rī gūgūkara ūguo. 10 Wee Ngai, thū igūtūūra igūthīrīkagia nginya rī? Mūmuku no atūire acambagia rītwa rīaku nginya tene? 11 Nī kī gītūmīte ūthune guoko gwaku, o guoko kūu gwaku kwa ūrīo? Kūrute mikūnjo-inī ya nguo ciaku ūmaniine!

12 No rĩrĩ, Wee Ngai, nĩwe mũthamaki wakwa kuuma tene; nĩwikaga maũndũ ma kũhonokania gũkũ thĩ. 13 Wee-rĩ, nĩwe wagayanirie iria na ũhoti waku, ũkĩhehenja mũtwe ya nyamũ iria nene kũu maaĩ-inĩ. 14 Wee-rĩ, nĩwe wahehenjire mũtwe ya Leviathani, ũkĩmĩheana ĩtuĩke irio cia ciũmbe cia werũ-inĩ. 15 Wee-rĩ, nĩwe watũmire ithima itherũke na tũrũũ tũtherere, ũkĩhũithia njũũ iria itahũaga. 16 Mũthenya nĩ waku o na ũtukũ no waku; Wee nĩwe wahaandire riũa na mweri. 17 Wee-rĩ, nĩwe wekĩrĩre mĩhaka yothe ya thĩ; nĩwe watũmire kũgĩe hĩndĩ ya riũa na hĩndĩ ya heho. 18 Ririkana ũrĩa thũ ĩkũnyũrũrĩtie, Wee Jehova, na ũrĩa andũ arĩa akĩĩgu macambĩtie rĩitwa rĩaku. 19 Ndũkaneane muoyo wa ndirahũgĩ yaku kũrĩ nyamũ cia gĩthaka; ndũkariganĩrwo nĩ mĩoyo ya andũ aku arĩa manyariĩrĩtwo nginya tene. 20 Ririkana kĩrikanĩro gĩaku, tondũ kũndũ guothe kũrĩa kũrĩ nduma bũrũri-inĩ kũiyũrĩte haaro. 21 Ndũkareke mũndũ ũrĩa mũhinyĩrĩrie acooke na thuutha aconokete; andũ arĩa athĩni na arĩa abatari nĩmagooce rĩitwa rĩaku. 22 Arahũka, Wee Ngai, ũrũgamĩrĩre kĩhooto gĩaku; ririkana ũrĩa andũ arĩa akĩĩgu magũthĩrikagia mũthenya wothē. 23 Ndũkariganĩrwo nĩ mbugĩrĩrio ya amuku aku, o inegene rĩa thũ ciaku, rĩrĩa iranegena itegũtĩgĩthĩria.

75 Thaburi ya Asafu Wee Ngai, nĩtwagũcookeria ngaatho, twagũcookeria ngaatho, nĩgũkorwo Rĩitwa rĩaku rĩrĩ hakuhi; andũ maheanaga ũhoru wa ciĩko ciaku cia magegania. 2 Uugaga atĩrĩ, “Nĩ nĩ thuuraga hĩndĩ irĩa njagĩrĩru; nĩ nĩ nduanagĩra ciira na kĩhooto. 3 Rĩrĩa thĩ na andũ ayo othe maathingitha, nĩ nĩ nyiitagĩrĩra itugĩ ciayo ngacirũmia. 4 Andũ arĩa etiĩ ngũmeera atĩrĩ, ‘Mũtigacooke kwĩraha,’ na arĩa aaganu ngameera atĩrĩ, ‘Mũtikambararie hĩa cianyu. 5 Tigai kwambararia hĩa cianyu na igũrũ, mũtĩge kwaria mũũmĩtie ngingo.’” 6 Nĩ ũndũ-rĩ, ũhoru wa gũtũũgĩria mũndũ nduumaga na irathĩro kana ithũiro, o na kana kuuma werũ-inĩ. 7 No rĩrĩ, nĩ Ngai ũtuanagĩra ciira: Anyiĩhagia mũndũ ũmwe, na agatũũgĩria ũrĩa ũngĩ. 8 Jehova anyiĩtĩte gĩkombe kũiyũrĩte ndibei irĩ na mũhũũyũ, ĩtukanĩtio na mahuti manungĩ wega; amĩonoragia, nao andũ othe aaganu a thĩ makamĩnyua, makainĩkĩrĩa nginya itata rĩa mũthia. 9 No nĩ-rĩ, nĩngumbũra ũhoru ũyũ nginya tene; ndĩrĩnaga ũgooci kũrĩ Ngai wa Jakubu. 10

Nĩngarenga hĩa cia andũ arĩa othe aaganu, no hĩa cia arĩa athingũ nĩkambarario.

76 Thaburi ya Asafu Kũu Juda Ngai nĩoĩkaine; rĩitwa rĩake nĩ inene thĩini wa Isiraeli. 2 Hema yake irĩ kũu Salemu, gĩkaro gĩake kĩrĩ Zayuni. 3 Kũu nĩkuo oinangĩre mĩguĩ ya ũta ĩkũhenia, akiunanga ngo na hiũ ciao cia njora, o na indo ciao ciothe cia mbaara. 4 Wee ũcangararĩte nĩ ũtheri, ũkagĩa na ũkaru gũkĩra irĩma irĩ na ũtonga wa nyamũ cia igũma. 5 Andũ arĩa njamba magwĩte magatunywo indo, magakoma toro wao wa gĩkuũ; gũtirĩ o na ũmwe wa njamba cia ita ũngĩambararia moko make. 6 Nĩ ũndũ wa ikũũma rĩaku, Wee Ngai wa Jakubu, mbarathi o ũndũ ũmwe na ngaari cia ita igwĩte thĩ ikaaga kwĩguua. 7 Wee nowe wa gwĩtigĩrwo. Nũũ ũngĩrũgama mbere yaku rĩrĩa ũrĩ mũrakaru? 8 Wamenyithanirie itua rĩaku ũrĩ o kũu igũrũ, nayo thĩ igĩtĩgĩra na ĩgĩkĩra ki, 9 rĩrĩa Wee Ngai, warũgamire ũtuanire ciira, nĩguo ũhonokie arĩa othe anyamaarĩku a bũrũri. 10 Ti-itherũ mang’ũrĩ ma andũ nĩmagakũgocothia, na ũkeyoha matigari ma mang’ũrĩ maku ta mũcibi. 11 Mwĩhĩte mĩhĩtwa harĩ Jehova Ngai wanyu na mũmĩhingie; rekei mabũrũri marĩa mothe mũrganĩtie namo marehere ũcio wa gwĩtigĩrwo iheo. 12 Athuthaga roho wa arĩa maathanaga; etigagĩrwo nĩ athamaki a thĩ.

77 Thaburi ya Asafu Ndakĩire Ngai andeithie; ndakĩire Ngai nĩguo anjigũe. 2 Rĩrĩa ndaarĩ mĩnyamaro-inĩ, nĩ Mwathani ndarongoririe; ũtukũ ndamwambararĩrie moko itekũnoga, no muoyo wakwa ũkĩrega kũhoorerio. 3 Wee Ngai, ndakũrĩkanire ngĩcaaya; ndataranirie maũndũ, nago roho wakwa ũkĩringĩka. 4 Wee watũmire njũrwo nĩ toro, ngĩthĩnĩka mũno, ngĩremwo nĩ kwaria. 5 Ndeciiririe ũhoru wa matukũ ma tene, ngĩrĩrikana mĩaka o irĩa yarĩ ya tene; 6 ngĩkĩrĩrikania ũrĩa ndainaga ũtukũ, ngoro yakwa ĩgĩtaranĩa maũndũ, nago roho wakwa ũkĩyũũria atĩrĩ: 7 “Mwathani egũtũra atũregete nginya tene? Ndarĩ hĩndĩ agacooka gũtũkenera? 8 Wendo wake ũtathiraga-rĩ, nĩkũbuĩria ũbuĩrĩtie nginya tene? Kĩĩranĩro gĩake gĩgũtũra gĩtahingĩte nginya tene? 9 Kaĩ Mũrungu ariganĩrwo nĩkũiguanĩra tha? Kaĩ marakara make matũmĩte atĩge gũtugana?” 10 Ngĩcooka ngĩciiria atĩrĩ, “ũndũ ũyũ nĩguo ngwĩtiiria nago: kũrĩrikana mĩaka ya guoko kwa ũrĩo kwa ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno.” 11 Nĩngũrĩrikana ciĩko cia Jehova; ĩ nĩguo, nĩngũrĩrikana ciama ciaku

cia tene. **12** Ndīrītaranagia mawīra maku mothe, na ngecūūrania ūhoro wa ciiko ciaku cia hinya. **13** Njīra ciaku, Wee Ngai, nī theru. Nī ngai irīkū nene ta Ngai witū? **14** Wee nīwe Mūrungu ūrīa ūringaga ciama; wonanagia ūhoti waku kūrī ndūrīrī. **15** Nīwakūūrīre andū aku na guoko gwaku kwa hinya, o acio njiaro cia Jakubu na Jusufu. **16** Maaī nīmakuonire, Wee Ngai, maaī macio maakuonire makīigua guoya, nakuo kūrīa kūrīku mūno gūkīinyogonda. **17** Matu mooirīre mbura, nacio ngwa ikīruruma igūrū guothe; heni ciahenūkire ikīrathūka mīena yothe **18** Ngwa yaku yaiguīkanire kihuhūkano-inī, rūheni rwaku rūkīmūrīka thī yothe, nayo thī ikīinaina na īgīthingitha. **19** Njīra yaku yatuīkanīire iria-inī, njīra yaku īgītuīkanīria maaī-inī maingī, o na gūtuīka makinya maku mationehire. **20** Watongorīre andū aku o ta ūrīa mūrīithi atongoragia rūūru, ūkīmatongoria na guoko kwa Musa na kwa Harūni.

78 Thaburi ya Asafu Inyuī andū akwa, iguai ūrutani wakwa; thikīrīriai ciugo cia kanua gakwa. **2** Ngūtumūra kanua gakwa njarie na ngerekano, ngūgweta maūdū mahithe, maūdū ma kuuma o tene: **3** maūdū marīa twanaigua na tūkamenya, o marīa maithe maitū maanatwīra. **4** Tūtingīhitha ciana ciao maūdū macio; nītūrīraga rūciaro rūrīa rūgooka ūhoro wa ciiko cia Jehova cia kūmūgoocithia, na ūhoti wake, na magegania marīa aaneka. **5** Aaheire Jakubu mawatho, na akīhaanda watho thīinī wa Isiraēli, ūrīa aathire maithe maitū atī maūrutage ciana ciao, **6** nīguo rūciaro rūrīa rūgooka thuutha rūkaamenya watho ūcio, o hamwe na ciana iria itaciarītwo, nīguo nacio ikeera ciana ciacio. **7** Hīndī īyo cīhoke Ngai na ciage kūriganīrwo nī ciiko ciake, no kūrūmia irūmagie maathani make. **8** Nacio itikahaane ta maithe macio ma tene, arīa maarī a rūciaro rūremi na rūng’athia, rūrīa ngoro ciaruo itaathīkagīra Mūrungu, o rūu maroho maaruo mataamwīhokire. **9** Andū a Efiraīmu, o na maarī na mota ma kūrūa, nīmahūdūkire mūthenya ūrīa wa mbaara; **10** matiarūmirie kīrīkanīro kīao na Ngai, na nīmaregire kūrūmīrīra watho wake. **11** Nīmariganīrwo nī maūdū marīa ekīte, na makīriganīrwo nī magegania marīa aamonetie. **12** Nīaringire ciama maithe mao makīionagīra marī kūu būrūrī wa Misiri, kūu werū-inī wa Zoani. **13** Aagayanirīe iria, akīmarīngia; aatūmire maaī marūgame ta rūthingo. **14** Mūthenya aamatongoragia na itu, nāguo ūtukū wothe akamatongoria na ūtheri

wa mwaki. **15** Nīatūranirīe mahiga kūu werū-inī, na akīmahe maaī maingī o ta ma iria; **16** nīatūmire tūrūū tuume rwaro-inī rwa ihiga, na agītūma maaī matherere ta njūū. **17** No-o maathiire o na mbere kwīhīria Ngai, magikīremera Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno marī kūu werū-inī. **18** Nao makīgeria Mūrungu makīendaga, na ūndū wa gwītīa irio iria meeriragīria kūrīa. **19** Magītūkīrīra Ngai na mīario, makīūrania atīrī, “Mūrungu no ahote kwara metha werū-inī? **20** Rīrīa aagūthire ihiga, maaī nīmatothokire boo, natuo tūrūū tūgītherera tūiyūrīte maaī maingī. No rīrī, no ahote gūtūhe o na irio? No ahe andū ake nyama?” **21** Rīrīa Jehova aiguire ūguo, akīrakara; agītharīkīra Jakubu na mwaki wake, namo mang’ūrī make magītūkīrīra Isiraēli, **22** nīgūkorwo matiigana gwītīkia Ngai, kana kwīhoka ūhonokania wake. **23** No rīrī, we nīathire matu ma igūrū na akīhingūra mīrango ya igūrū; **24** oirīrie andū mana ta mbura marīe, na akīmahe ngano ya kūu igūrū. **25** Andū makīria irio cia araka; akīmahe irio iria ciothe mangīahotire kūrīa. **26** O na ningī akīerekeria rūhuho rwa mwena wa irathīro kuuma igūrū, na akīrehithia rūhuho rwa mwena wa gūthini na ūndū wa hinya wake. **27** Akīmaharūrūkīria nyama nyingī ta rūkūngū, nyoni cia rīera-inī ciaingīhite ta mūthanga wa iria-inī. **28** Agītūma igwe thīinī wa kambī yao, īgīthiūrūrūkīria hema ciao. **29** Maarīre o nginya makīhūūna, nīgūkorwo aamaheire kīrīa merirīrie kūrīa. **30** No matanarīkia kūrīa irio icio meriragīria, o irī tūnua-inī twao-rī, **31** marakara ma Ngai makīmokīrīra; akīūraga arīa maarī na hinya mūno gatagatī kao, akīniina andū ethī a Isiraēli. **32** O na amekīte ūguo wothe-rī, mathiire o na mbere kwīhia; o na ekīte magegania make, matiamwītīkīrie. **33** Nī ūndū ūcio agītūma matukū mao mathire o ūguo tūhū, na mīaka yao īgīthira nī ihooru rīa kūmaka. **34** Rīrīa rīothe Mūrungu ooraga amwe ao nīmamūmaathaga; mamūrongoragia na makamūcookerera na kīyo. **35** Nao makarīrikana atī Ngai nīwe warī Rwaro rwao rwa ihiga, na atī Mūrungu Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno nīwe warī Mūkūūrī wao. **36** No-o makeyendithīrīria harī we na tūnua twao, makamūheenagia na nīmī ciao; **37** ngoro ciao itiarī njīhokeku kūrī we, na matiarī eeohokeku harī kīrīkanīro gīake. **38** Nowe no aaiyūrītwo nī tha; akīmarekera waganu wao, na ndaigana kūmaniina. Kaingī na kaingī nīagiragīrīria marakara make, na ndaigana kwarahūra mang’ūrī make mothe. **39** Nīaarīrīkanire atī maarī o andū tu,

karūhuho karīa kahītūkaga na gaticooke rīngī. **40** Nī maita maingī atīa maamūremagīra marī kūu werū-inī, na makamūiguithia kīeha marī kūu rūng'ūrī-inī. **41** Mahinda maingī nīmageririe Mūrungu; maathīrīkirie Ūrīa-Mūtheru-wa-Isiraēli. **42** Matiaririkanire ūhoti wake: mūthenya ūrīa aamakūūre kuuma kūrī arīa maamahinyagīrīria, **43** kana mūthenya ūrīa onanirie ciama ciake kūu būrūri wa Misiri, kana magegania make marīa onanirie kūu werū-inī wa Zoani. **44** Nīagarūre njūūi cia būrūri wa Misiri igītūika thakame; matingīahotire kūnyua maaī ma tūrūūi twao. **45** Akīmatūmīra mīrumbī mīngī ya ngi ikīmarīa, o na ciūra iria ciamaanangire. **46** Irio cia mīgūnda yao aaciheire itono, na maciaro mao akīmarekereria ngigī. **47** Aanangire mīthabibū yao na mbura ya mbembe, na mikūyū yao akīmīcina na mbaa. **48** Ng'ombe ciao aaciuragire na mbura ya mbembe, na mahiū mao akīmahūūra na ngwa. **49** Aamaitīrīrie marakara make mahiū, na mang'ūrī, na marūrū, na muku: akīmarekereria mbūtū ya araika arīa maniinanaga. **50** Nīaateimeire marakara make njīra; ndamahonokirie kūrī gīkuū, no nīamarekereirie kūrī mūthiro. **51** Akīūruga marigithathi mothe ma būrūri wa Misiri, arī mo maciaro ma mbere ma mūdū thīinī wa hema cia Hamu. **52** No akīruta andū ake kuo ta rūuru; akīmatongoria o ta ūrīa mūrīithi atongoragia ng'ondū magītūikanīria kūu werū-inī. **53** Aamatongoririe amamenyereire, nī ūndū ūcio matietigīre; no thū ciao ikihubikanio nī iria. **54** Nī ūndū ūcio akīmakinyia mūhaka-inī wa būrūri wake ūcio mūtheru, akīmakinyia būrūri wa irīma ūrīa guoko gwake kwa ūrīo kwegwatīire. **55** Ningī akīrutūrūra ndūrīrī ciehere mbere yao, na akīmagāira būrūri ūcio wa ndūrīrī ūtūike igai rīao; akīhe mīhīrīga ya Isiraēli mīcīi yao. **56** No nīmageririe Ngai na makīremera Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno; matiathikīrīrie mawatho make. **57** Nīmagire wīhokeku na makīaga wītīkio o ta maithe mao, makīaga kwīhokeka o ta ūta mūgathūku ūrīa ūtangīhokwo. **58** Nīmamūrakaririe nī ūndū wa gūkorwo na kūdū kwao gūtūūgīru gwa kūhooyagīra; makīarahūra ūiru wake nī ūndū wa mīhianano yao. **59** Rīrīa Ngai aamaiguire, nīarakarire mūno; nake agītiganīria Isiraēli o biū. **60** Agīthaama Hema-ya-Gūtunganwo irīa yarī Shilo, hema irīa aahaandite atūūranagie na andū. **61** Akīrekereria ithandūkū rīa kīrīkanīro rīrīa rīa hinya wake rīthaamio, rīiri ūcio wake akīūneana moko-inī ma thū. **62** Andū ake nao

akīmarekereria rūhiū rwa njora; nīarakarītio mūno nī igai rīake. **63** Mwaki ūgīcina aanake ao, nao airītu ao makīaga kūinagīrwo nyīmbo cia ūhiki; **64** athīnjīri-Ngai ao makīuragwo na rūhiū rwa njora, na atumia ao a ndigwa makīaga kūmacakāira. **65** Ningī Mwathani akīarahūka ta mūdū woima toro, ta njamba ya ita igītūkīra thuutha wa kūrīo nī ndibei. **66** Aahūūre thū ciake agīcīhūdūra; aacionorithirie nginya tene. **67** Ningī akīrega hema cia Jusufu, na ndathuurire mūhīrīga wa Efiraimu; **68** no rīrī, nīathuurire mūhīrīga wa Juda, na Kīrīma gīa Zayuni kīrīa endete. **69** Nīaakire handū harīa hake haamūre hakīhaana ta irīma iria ndaaya, hakīhaana ta thī irīa aahaandire itūūre irūmīte nginya tene. **70** Aathuurire Daudi ndungata yake na akīmūruta ciugū-inī cia ng'ondū; **71** akīmūtīgithia kūrīithia ng'ondū, akīmutua mūrīithi wa andū ake, nīo mbarī ya Jakubu, arīithagie Isiraēli igai rīake. **72** Nake Daudi akīmarīithia arī na wagīrīru wa ngoro; aamatongoragia na ūūgī wa moko make.

79 Thaburi ya Asafu Wee Ngai, ndūrīrī nīitharīkīrie igai rīaku; nīithaahītīe hekarū yaku theru, imomorete itūūra rīa Jerusalemu rīgatuika irūndo cia mahiga. **2** Ciimba cia ndungata ciaku macineanīte itūūke irio cia nyoni cia rīera-inī, na mūrīrī ya andū aku aamūre makamīheana kūrī nyamū cia gīthaka. **3** Maitīte thakame ya andū aku ta maaī Jerusalemu guothe, na gūtīrī mūdū wa gūthika arīa makuīte. **4** Tūtūikīte andū a kūmenwo nī arīa tūriganītie nao, tūgatuika andū a kūnyararwo na gūthekererwo nī arīa matūthīūrūrūkīrie. **5** Wee Jehova-rī, nī nginya rī? Ūgūtūūra ūrī mūrakarū nginya tene? Nī nginya rī ūiru waku ūgūtūūra wakanīte ta mwaki? **6** Itīrīria ndūrīrī iria itakūūi mang'ūrī maku, ūmaitīrīrie mothamaki marīa matakayagīra rīitwa rīaku; **7** nīgūkorwo nīmatambuūrīte Jakubu na makaananga būrūri wake. **8** Ndūgatūherithie nī ūndū wa mehia ma maithe maitū; tha ciaku irohīūha itūkinyīrīe, nīgūkorwo tūrī ahinyīrīrīku mūno. **9** Tūteithie, Wee Ngai Mūhonokia witū; nī ūndū wa rīiri wa rīitwa rīaku; tūteithūre na ūtūrekere mehia maitū nī ūndū wa rīitwa rīaku. **10** Nī kīrī gīgūtūma ndūrīrī ciurie atīrī, “Ngai wao akīrī ha?” Menyithania kūrī ndūrīrī tūkīonagīra na maitho maitū atī nīūrīhanagīria thakame ya ndungata ciaku irīa itītwo. **11** Mūcaayo wa arīa moohetwo njeera ūrogūkinyīra; nī ūndū wa hinya wa guoko gwaku gītīra arīa matuūrīrīwo gūkua. **12** Wīrīhīrie maita mūgwanja harī ndūrīrī iria tūriganītie

nacio, nĩ ūndũ wa rūmena rūrĩa makūmenete naruo, Wee Mwathani. 13 Na ithuĩ andũ aku, o ithuĩ ng'ondũ cia rūuru rwaku, tũkũgocage nginya tene na tene; nĩtũrahage ūgococi waku, kuuma njiarwa na njiarwa.

80 Thaburi ya Asafu Wee Mũrĩithi wa Isiraeli, tũigũe, o Wee ūtongoragia Jusufu ta ūrĩa mũrĩithi atongoragia rūuru; Wee ūikarĩire gĩtĩ kĩa ūnene gatagatĩ ka makerubi-rĩ, cangarara 2 ūrĩ mbere ya Efiraimu, na Benjamini, na Manase. Arahũra ūhoti waku, ūũke ūtũhonokie. 3 Wee Ngai-rĩ, tũma tũgaacĩre rĩngĩ; tũma ūthiũ waku ūtwarĩre, nĩguo tũhonoke. 4 Wee Jehova Ngai mwene hinya wothe, marakara maku megũtooga nginya rĩ ūgĩũkĩrĩra mahooya ma andũ aku? 5 Nĩmahũũnĩtie na irio cia maithori; ūtũmĩte manyue maithori maiyũrĩte mbakũri riita. 6 Ūtũtuĩte kĩndũ gĩa kũrũagĩrwo nĩ arĩa tũriganĩtie nao, nacio thũ ciitũ igatũnyũrũria. 7 Wee Ngai-Mwene-Hinya-Wothe-rĩ, tũma tũgaacĩre rĩngĩ; tũma ūthiũ waku ūtwarĩre, nĩguo tũhonoke. 8 Wareehire mũthabibũ kuuma bũrũri wa Misiri; warutũrũrĩre ndũrĩrĩ ūkĩũhaanda arĩ guo. 9 Nĩwaũthereirie mũgũnda, naguo ūkĩgwata, na ūkĩyũra bũrũri wothe. 10 Irĩma nĩcihumbĩrĩrwo nĩ kĩrũru kĩaguo, nayo mĩtarakwa rĩra mĩnene ikĩhumbĩrwo nĩ hongee ciaguo. 11 Watambũrũkirie hongee ciaguo o nginya Iria-inĩ rĩrĩa Inene, na thuuna ciaguo ūgĩcikinya o nginya Rũũ-inĩ rwa Farati. 12 Nĩ kĩ gĩtũmĩte ūmomore njirigo ciaguo, ūgagĩtũma ehĩtũkĩri othe matuagae thabibũ ciaguo? 13 Ūrangarangagwo nĩ ngũrwe cia gĩthaka, na ūkarĩio nĩ nyamũ cia werũ-inĩ. 14 Wee Ngai Mwene-Hinya-Wothe, tũcookerere! Rora ūrĩ igũrũ wono! Rũmbũiya mũthabibũ ūyũ, 15 mũri ūrĩa guoko gwaku kwa ūrĩo kwahaandire, mũriũ ūrĩa wee mwene wĩreire. 16 Mũthabibũ waku nĩũtemetwo, ūgacinwo na mwaki; thũ ciaku irothira nĩ ūndũ wa irũithia riaku. 17 Guoko gwaku kũroikara na mũndũ ūrĩa ūrĩ guoko-inĩ gwaku kwa ūrĩo, ūcio mũrũ wa mũndũ wĩreire wee mwene. 18 No ithuĩ-rĩ, tũtigatigana nawe o rĩ; tũrurumũkie na nĩtũrikayagĩra rĩitwa riaku. 19 Wee Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, tũma tũgaacĩre rĩngĩ; tũma ūthiũ waku ūtwarĩre, nĩguo tũhonoke.

81 Thaburi ya Asafu Inĩrai Ngai, o we hinya witũ, nĩ ūndũ wa gũkena; anĩrĩrai mũinĩre Ngai wa Jakubu! 2 Ambĩrĩriai kũina, hũũrai kihembe, na mũhũũre kinanda kĩa mũgeeto kĩrĩa kĩgambi wega, o na gĩa kĩnũbi. 3 Huhai coro hĩndĩ ya Karũgamo ka

Mwari, na ningĩ rĩrĩa mwari waiganana, mũthenya ūrĩa wa Gĩathĩ giitũ; 4 ūyũ nĩ watho wa kĩrĩa gĩa kũrũmĩrĩrwo kũrĩ Isiraeli, o guo watho wa Ngai wa Jakubu. 5 Wee nĩaũhaandire ūtũũke kĩrĩa hari Jusufu hĩndĩ rĩra aathiire gũtharikĩra bũrũri wa Misiri, kũria twaiguire mwario tũtaamenyire. 6 Ekuuga atĩrĩ, “Nĩndeheririe mũrigo kuuma ciandeenĩ ciao; moko mao nĩndameheririe kuuma thĩinĩ wa gĩkabũ. 7 Wangĩire ūrĩ na mĩnyamaro na nĩ ngĩkũhatũra, ngĩgwĩtika ndĩ thĩinĩ wa mũrurumo wa ngwa; ndakũgeririe ūrĩ kũu maaĩ-inĩ ma Meriba. 8 “Inyuĩ andũ akwa, iguai ngĩmũkaania, naarĩ korwo no mũũthikĩrĩrie, inyuĩ Isiraeli! 9 Mũtikanagĩe na ngai ng'eni gatagatĩ-inĩ kanyu; mũtikanainamĩrĩre ngai ya kũngĩ. 10 Nĩ nĩ Jehova Ngai waku, ūrĩa wakũrutire bũrũri wa Misiri. Athamia kanua gaku na nĩngũkũhe gĩa kũria. 11 “No andũ akwa matiigana gũũthikĩrĩria; Isiraeli ndaigana kũnjathikĩra. 12 Nĩ ūndũ ūcio ngĩmarekereria marũmĩrĩre ūremi wa ngoro ciao, na marũmagĩrĩre mwĩro wao ene. 13 “Korwo andũ akwa no maathikĩrĩrie, korwo Isiraeli no marũmĩrĩre njira ciakwa, 14 ndamatooreria thũ ciao o na ihenya, na njũkĩrĩre andũ arĩa marĩ muku nao na ūndũ wa guoko gwakwa! 15 Andũ arĩa mathũire Jehova mangĩũthuna marĩ mbere yake, na iherithia rĩao rĩtũũre nginya tene. 16 No inyuĩ ngĩmũhe ngano rĩra njega mũno mũrĩĩage; ngĩmũhũũnagia na ūũkĩ wa kuuma rwaro-inĩ rwa ihiga.”

82 Thaburi ya Asafu Ngai arũgamĩte kiũngano-inĩ kĩa kinene; aratuĩra “ngai” ciira arĩ gatagatĩ ga cio. 2 “Nĩ nginya rĩ mũgũtũũra mũciiragĩrĩra andũ arĩa matarũgamagĩrĩra kihooto, na mũgatĩra arĩa aaganu maũthĩ? 3 “Ciiragĩrĩrai kihooto kĩa arĩa matarĩ hinya na arĩa matarĩ maithe; tũũriai ihooto cia andũ arĩa athĩinĩ o na arĩa ahinyĩrĩrie. 4 Hatũragai arĩa matarĩ hinya na arĩa abatari; mateithũrei kuuma moko-inĩ ma arĩa aaganu. 5 “Andũ acio matĩrĩ ūndũ mooĩ, na matĩrĩ ūndũ makũũranaga. Macangacangaga nduma-inĩ; mĩthingi yotho ya thĩ nĩnyenyete. 6 “Ndoigire atĩrĩ, ‘Inyuĩ mũrĩ “ngai”; inyuotho mũrĩ ariũ a Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno.’ 7 No mũgaakua o ta ūrĩa andũ makuuaga; mũkaagũa o ta aathani arĩa angĩ.” 8 Arahũka, Wee Ngai, ūtũire thĩ ciira, nĩgũkorwo ndũrĩrĩ ciothe nĩ igai riaku.

83 Thaburi ya Asafu Wee Ngai-rĩ, ndũgakire; tiga gũikara ūtumĩtie, Wee Mũrungu, ndũgakare

winyiitaniiirie. 2 Ta rora wone ūria thū ciaku iranegenā, acio magūthūire makambararia mītwe yao. 3 Mathugundaga ndundu ya gūūkīrira andū aku na wara; maciiragīrira gūūkīrira andū arīa wendete. 4 Meranaga atīrī, “Ūkai, tūmaniine matige gūtuika rūrīrī, nīguo rītwa rīa Isiraēli rītikanaooke kūrīrikanwo rīngī.” 5 Maciiraga marī na ngoro īmwe; maiguithanagīria magūūkīrīre: 6 andū a hema cia Edomu, na cia Aishumaeli, na cia Moabi, na cia Ahagari, 7 na cia Gebali, na cia Amoni, na cia Amaleki, na cia Filistia, hamwe na andū a Turo. 8 O na Ashuri nīmegwatanītie nao nīguo mateithīrīrie njiaro cia Loti. 9 Meeke o ta ūria wekire Amidiani, na o ta ūria wekire Sisera na Jabini rūūī-inī rwa Kishoni, 10 o acio maaniinīrwo Enidoru, na magītuika ta thumu wa kūnorīa tīrī. 11 Tūma andū ao arīa marī igweta mahaane ta Orebu na Zeebu, anene ao othe ūmahaananie na Zeba na Zalimuna, 12 arīa moigire atīrī, “Nītūwīgatīrei būrūri wa ūrīthio wa Ngai ūtuūke witū.” 13 Wee Ngai wakwa, matue ta rūkūngū rūrīa rūgūrūkagio, mahaane o ta mūūngū ūmbūrītwo nī rūhuho. 14 O ta ūria mwaki ūcinaga mūtītū kana ta rūrīrīmbī rūgīcina irīma-rī, 15 maingatīthie o ro ūguo na kīhuhūkano gīaku, na ūmamakie mūno na huho ciaku nene. 16 Humba mothiū mao thoni, nīgeetha andū marongorie rītwa rīaku, Wee Jehova. 17 Marotūūra maconokete na marī amaku; marokua na gīconoko kīnene. 18 Tūma mamenye atī Wee, o Wee wītagwo Jehova, atī Wee nīwe Ūria-ūrī-Igūrū-Mūno, o igūrū rīa thī yothe.

84 Thaburi ya Ariū a Kora Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe-rī, kaī gīikaro gīaku nī gīthaka-ī! 2 Muoyo wakwa wīriragīria mūno, īi o na ūkoorwo nī hinya, nī ūndū wa kwīrīrīria nja cia Jehova; ngoro yakwa na mwīrī wakwa irakaīra Mūrungu ūria ūtūūraga muoyo. 3 O na kanyoni-ka-nja nīkoonete mūciī, nayo thūngūrūrū īkeyonera gītara, harīa īngīkaria tūcui twayo, o hau hakuhi na kīgongona gīaku, Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o Wee Mūthamaki wakwa na Ngai wakwa. 4 Kūrathimwo-rī, nī andū arīa matūūraga nyūmba yaku; matūūraga makūgocaga. 5 Kūrathimwo-rī, nī andū arīa maheagwo hinya nīwe, o arīa matuūte na ngoro ciao gūthīi Zayuni. 6 Rīrīa megūtuikanīria Gītuamba kīa Baka, matūmaga kūgīe na ithima; mbura ya maguna-ng’ombe o nayo īkūhumbīraga na tūria twa maaī. 7 Mathiiaga

magīkīragīrīria kūgīa na hinya, nginya o mūndū o mūndū agakinya mbere ya Ngai kūu Zayuni. 8 Igua ihooya rīakwa, Wee Jehova Ngai-Mwene-Hinya-Wothe; thikīrīria, Wee Ngai wa Jakubu. 9 Wee Ngai, ta rora ngo iitū; tiirīra ūria waku ūitīrīrie maguta gīthiithi. 10 Kaba mūthenya ūmwe nja-inī ciaku, gūkīra gūikara mīthenya ngiri handū hangī o hothe; kaba ngorwo ndī mūrangiri wa kīhingo kīa nyūmba ya Ngai wakwa, gūkīra ndūūre thīinī wa hema cia andū arīa aaganu. 11 Nīgūkorwo Jehova Ngai nī riūa na ngo; Jehova nīarītūtugaga na agatwika maūndū mega; arīa mīthīire yao ītarī ūcuuke ndarī ūndū mwega angīmāima. 12 Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, kūrathimwo nī mūndū ūria ūkwīhokaga.

85 Thaburi ya Ariū a Kora Wee Jehova, nī wekire būrūri waku wega; nīwacookeirie Jakubu ūtonga wake. 2 Nīwarekeire andū aku waganu wao, na ūkīhumbīra mehīa mao mothe. 3 Nīweherīrie mang’ūrī maku mothe, na ūgīthirwo nī marakara maku mahiū. 4 Tūma tūgaacīre rīngī, Wee Ngai Mūhonokia witū, na ūtīge gūikara ūtūrakarīire. 5 Ūgūtūūra ūtūrakarīire nginya tene? Marakara maku megūkinyīra njiarwa na njiarwa? 6 Kaī ūtangītūrurumūkia ngoro ciitū, nīguo andū aku magūkenere? 7 Wee Jehova-rī, tuonie wendo waku ūria ūtathiraga, na ūtūle ūhonokio waku. 8 Nīngūthikīrīria njigūe ūria Mūrungu, o we Jehova, ekuuga; eranagīra thayū kūrī andū ake, o acio ake aamūre: no ndūkareke macookerere ūrimū wao. 9 Ti-itherū ūhonokio wake ūrī hakuhi na arīa mamwītīgīrīte, nīgeetha riiri wake ūtūūre būrūri-inī witū. 10 Wendo na wīhokeku nīicemanītie; ūthingu na thayū nīkīmumunyanīte. 11 Wīhokeku ūkunūkaga kuuma na thī, naguo ūthingu ūcūthagīrīrie ūrī o igūrū. 12 Ti-itherū Jehova no aheane kīndū o gīothe kīega, naguo būrūri witū ūciarage magetha maguo. 13 Ūthingu nīguo ūmūthiīaga mbere, ūkahaaragīria makinya make njīra.

86 Ihooya rīa Daudī Wee Jehova, njigua na ūnjītike, nīgūkorwo ndī mūthīini na mūbatari. 2 Gītīra muoyo wakwa, nīgūkorwo nīndīheanīte harīwe. Wee nīwe Ngai wakwa; honokia ndungata yaku īno īkwīhokete. 3 Njigūira tha, Wee Mwathani, nīgūkorwo ngūkayagīra mūthenya wothe. 4 He ndungata yaku gīkeno, nīgūkorwo nī kūrī we, Wee Mwathani, ndoreireire ngoro yakwa. 5 Nīgūkorwo Wee Mwathani ūrī mwega na nīūrekanagīra, ūkaingīhia wendo kūrī

arīa othe magūkayagīra. **6** Igua ihooya rīakwa, Wee Jehova; thikīrīria ikaya rīakwa ūnjigūire tha. **7** Mūthenya ūria ngaakorwo na thīina nīngagūkaīra, nīgūkorwo nīūkanjītika. **8** Wee Mwathani, thīinī wa ngai ciothe gūtīrī īngī tawe; gūtīrī ciiko īngīhaananio na ciaku. **9** Ndūrīrī ciothe iria ūmbīte nīgooka igūthathaiye irī mbere yaku, Wee Mwathani; nīkarehera rītwa rīaku riiri. **10** Nīgūkorwo Wee ūrī mūnene, na nīwīkaga ciiko cia kūgeganīa; Wee wiki nowe Ngai. **11** Wee Jehova, nyonagīrīria nījira ciaku, nīgeetha thīiage na mīthīire ya ma; he ngoro ūrutūire kūna, nīguo ndīitigagīre rītwa rīaku. **12** Nīndīrīkūgoocaga na ngoro yakwa yothe, Wee Mwathani Ngai wakwa; ngūtūūra ngumagia rītwa rīaku nginya tene. **13** Nīgūkorwo wendo waku nī mūnene harī nī; nīūndeithūrīte kuuma mbīrīra-inī o kūrīa kūrīku mūno. (Sheol h7585) **14** Wee Ngai, andū arīa etīī nīmaraatharīkīra; gīkundi kīa andū matarī tha nīmaracaria muoyo wakwa, o andū acio matakūrūmbūyagia. **15** No Wee, Wee Mwathani, ūrī Mūrungu mūigua tha na ūrī mūtugi, ndūhiūhaga kūrākara, na ūiyūrītwo nī wendo na wīhokeku. **16** Wīhūgūre ūndore na ūnjigūire tha; he ndungata īno yaku hinya waku, na ūhonokie mūrīū wa ndungata yaku ya mūdū-wa-nja. **17** Nyonia kīmenyithīa kīa wega waku, nīguo thū ciakwa ikīone iconorithio, nīgūkorwo Wee, Wee Jehova, nīūndeithīte na ūkaahooreria.

87 Thaburi ya Ariū a Kora Nīahaandīte mūthingī wa itūūra rīake igūrū rīa kīrīma kīrīa kīamūre; **2** Jehova nīendete ihingo cia Zayuni gūkīra ciikaro iria īngī ciothe cia Jakubu. **3** Maūdū mega nīmaragio igūrū rīaku, wee itūūra inene rīa Ngai: **4** “Nīngwandīka ūhoro wa Rahabu na wa Babuloni thīinī wa arīa manjūū, Filistia o nakuo, na Turo, hamwa na Kushi, njuge atīrī, “Ūyū aaciarīrwo Zayuni.”” **5** Ti-itherū, ūhoro wa Zayuni ūkīario nīgūkagwetagwo atīrī, “Ūyū o na ūūrīa maaciarīrwo kuo, na Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno we mwene nīagatūma gūtūūre kūrī kūrūmu.” **6** Jehova nīakandīka ibuku-inī rīa kīrīndī ūū: “Ūyū aaciarīrwo Zayuni.” **7** Nao magītunga nyīmbo makaina atīrī, “Ithīma ciakwa ciothe irī thīinī waku.”

88 Thaburi ya Ariū a Kora Wee Jehova, o Wee Ngai ūrīa ūūhonokagia, ngūkayagīra mūthenya na ūtukū ndī mbere yaku. **2** Ihooya rīakwa rīrokinya harīwe; inamīrīria gūtū gwaku ūigue gūkaya gwakwa.

3 Nīgūkorwo muoyo wakwa ūiyūrītwo nī thīina, na nī ngirie gūkua. (Sheol h7585) **4** Nī ndaranīirio na arīa makirīi gūkua; haana ta mūdū ūtarī na hinya. **5** Nī njiganīirio na arīa akuū, o ta arīa moragītwo magakoma mbīrīra, o acio ūtacookaga kūrīrikana, arīa meheretio kuuma ūmenyereri-inī waku. **6** Ūnjikīte irima rīrīa iriku mūno, o kūu kūrīku kūrī nduma ndumanu. **7** Mang’ūrī maku nīmanditūhīre mūno; nīūhubikanīte na ndīihū ciaku ciothe. **8** Nīūnjehereirie arata akwa arīa twendanīte mūno, na ūgatūma ndūike kīndū kīrī magigi harīo. Ndīūmhingīrīrie ndingīhota kūrīa; **9** maitho makwa nīmaroora nī kīeha. Wee Jehova, ngūkayagīra o mūthenya; ngūtambūrūkagīria moko makwa. **10** Andū arīa akuū-rī, wee nīūmonagia mageganīa maku? Acio makuīte-rī, nīmarahūkaga, magakūgooca? **11** Wendo waku nīumbūragwo mbīrīra-inī, kana wīhokeku waku ūgakiumbūrwo Mwanangīko-inī? **12** Mageganīa maku nīmonagwo kūdū kūu kwa nduma, kana ciiko ciaku cia ūthingu ikamenyeka būrūrī-inī ūcio wa kīriganīro? **13** No nīngūgūkaīra ūndeithie, Wee Jehova; rūciinī mahooya makwa mokaga harīwe. **14** Wee Jehova, nī kī gītūmīte ūndiganīrie na ūkaahitha ūthīū waku? **15** Kuuma o ūnini wakwa ndūūrīte nyamarītio na ngakuhīrīria gīkuū; nīnyamaarīkīte nī imakania ciaku, igatūma njage mwīhoko. **16** Mang’ūrī maku nīmahubikanīte, nacio imakania ciaku ikanyananga. **17** Maathiūrūrūkagīria mūthenya wothe ta mūiyūro wa maai; hingīrīirio nīmo na mīena yothe. **18** Nīūnjehereirie athiritū akwa na arīa nyendete; nduma nīyo mūrata wakwa ūrīa ūnguhīrīrie mūno.

89 Thaburi ya Ethani wa mbarī ya Ezara Ngūtūūra nyinaga ūhoro wa wendo mūnene wa Jehova nginya tene; ndīrīmenyithanagia wīhokeku waku na kanua gakwa kūrī njjarwa na njjarwa. **2** Nīngumbūra atī wendo waku ūtūūruga ūrī mūrūmu nginya tene, nyumbūre atī wīhokeku waku nīūūhaandīte o kūu igūrū. **3** Woigire atīrī, “Nīngīte kīrīkanīro na ūrīa nī ndīthuurīre, na ngeehīta na mwīhītwa harī Daudi ndungata yakwa ngamwīra atīrī, **4** ‘Nīngatūma rūciarō rwaku rūtūūre rwīhaandīte nginya tene, na ndūme gītī gīaku kīa ūnene gītūūre kīrī kīrūmu njjarwa na njjarwa.’” **5** Wee Jehova-rī, igūrū nīrīkumagia mageganīa maku, na rīkagaathīrīria wīhokeku waku o nago, kīūngano-inī kīa acio atheru. **6** Nī ūndū-rī, kūu matu-inī igūrū nūū ūngīgerekano na Jehova? Nūū ūkīhaana ta Jehova harī ciūmbe iria irī igūrū? **7** Kīama-

inĩ kĩa acio atheru, Mũrungu nĩetigĩrĩtwo mũno; nĩ wa gwĩtigĩrwo gũkĩra arĩa othe mamũrigiicĩrie. **8** Wee Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, nũũ ũkĩhaana tawe? Wee Jehova, nĩ ũrĩ hinya, na wĩhokeku waku ũtũũraga ũkũrigiicĩrie. **9** Nĩwe wathaga kihuhũkanio kĩa iria rĩria inene; rĩria makũmbĩ marĩo mookĩra na igũrũ, nĩũmahooreragia. **10** Wahehenjire Rahabu agĩtuĩka o ta ũmwe wa arĩa moragĩtwo; wahurunjire thũ ciaku na guoko gwaku kũrĩ hinya. **11** Igũrũ nĩ rĩaku, o na thĩ no yaku; Wee nĩwe wombire thĩ na kĩria gĩothe kĩrĩ thĩini wayo. **12** Nĩwe wombire mwena wa gathigathini na wa gũthini; Taboru na Herimoni ciinaga ikenete nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩaku. **13** Gĩcoka gĩaku nĩ kĩrĩ ũhoti; guoko gwaku kũrĩ hinya, guoko gwaku kwa ũrĩo nĩgũtũgĩrie. **14** ũthingu na kĩhooito nĩcio mũthingi wa gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene; wendo na wĩhokeku nĩgũtongoragia. **15** Kũrathimwo-rĩ, nĩ andũ arĩa moĩ gũkũgocca na nyĩmbo, o arĩa mathiiga na ũtheri waku, Wee Jehova. **16** Makenagĩra rĩitwa rĩaku mũthenya wothe; magũtũũgagĩria nĩ ũndũ wa ũthingu waku. **17** Nĩgũkorwo Wee nĩwe riiri na hinya wao, na tondũ wa ũtugi waku nĩtũũgagĩria rũhĩa rwitũ. **18** Ti-itherũ, ngo iitũ irĩ na Jehova, mũthamaki witũ nĩ wa ũria-Mũtheru-wa-Israeli. **19** Hĩndĩ ĩmwe nĩwaririe na njĩra ya kĩoneki, ũkĩira andũ aku arĩa ehokeku atĩrĩ, “Nĩheete njamba ĩmwe ya ita hinya; nĩndũgĩrĩtie mwanake gatagatĩ ka andũ. **20** Nĩndĩioneire Daudi ndungata yakwa; nĩndĩmũitĩrĩrie maguta makwa maamũre. **21** Guoko gwakwa nĩkũrĩmũitĩragĩria; ti-itherũ gĩcoka gĩakwa nĩkĩrĩmwĩkagĩria hinya. **22** Gũtĩrĩ thũ ĩkaamwĩtia igooti. gũtĩrĩ mũndũ mwaganu ũkaamũhinyĩrĩria. **23** Nĩngahenja thũ ciake mbere yake, na njũrage arĩa othe mamũthũire. **24** Wendo wakwa wa kwĩhokeka ũrĩkoragwo hamwe nake, na nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩakwa rũhĩa rwake nĩrũrĩtũũgagĩrio. **25** Nĩngatambũrũkia guoko gwake igũrũ rĩa iria, na guoko gwake kwa ũrĩo ndĩkũge igũrũ rĩa njũũ. **26** Nĩakanjĩta anjĩire atĩrĩ, ‘Wee nĩwe Baba, na Mũrungu wakwa, o Rwaro rwa Ihiga, Mũhonokia wakwa.’ **27** Nĩngĩ nĩngamwamũra atuĩke irigĩthathi rĩakwa, na ndũme atũũgĩrio gũkĩra athamaki a thĩ. **28** Nĩngũtũũria wendo wakwa harĩ we nginya tene, na kĩrĩkanĩro gĩakwa nake gĩtũũre kĩrĩ gĩa kwĩhokeka. **29** Nĩngahaanda rũciaro rwake nginya tene, na gĩtĩ gĩake kĩa ũnene ndĩkĩhaande rĩria rĩothe igũrũ rĩgũtũũra. **30** “Ariũ ake mangĩgathirika watho wakwa na mage kũrũmĩrĩra kĩrĩra gĩakwa, **31** mangĩgathũkia kĩrĩra kĩa watho wakwa

wa kũrũmĩrĩrwo na mage kũmenyerera maathani makwa, **32** nĩngaherithia wĩhia wao na rũthanju, herithie waganu wao na kũmahũũra iboko; **33** no ndirĩ hĩndĩ ngaamwehereria wendo wakwa, o na kana thaahie wĩhokeku wakwa o na rĩ. **34** Ndigathũkia kĩrĩkanĩro gĩakwa kana ngarũrĩre ũria iromo ciakwa ciarĩtie. **35** Nĩndĩhĩtie ngĩgwetaga ũtheru wakwa, rĩmwe rĩa kũigana, na ndirĩ hĩndĩ ngaahenĩia Daudi, **36** atĩ rũciaro rwake rĩgũtũũra nginya tene, na gĩtĩ gĩake kĩa ũnene gĩtũũre kĩrĩ kĩrũmu mbere yakwa ta riũa; **37** gĩgũtũũra kĩrĩ kĩrũmu nginya tene o ta mweri, mũira ũria ũrĩ matu-inĩ nĩ mwĩhokeku.” **38** No rĩrĩ, wee nĩũregete, na ũgatiganĩria, o na ũgakĩrakarĩra ũcio ũitĩrĩrie maguta. **39** Wee nĩũkanĩte kĩrĩkanĩro kĩria ũrĩkanĩire na ndungata yaku, na ũkarangĩrĩria thũmbĩ yake rũkũngũ-inĩ. **40** Wee ũmomorete thingo ciake ciothe na ũkaananga ciĩhitho ciake iria cia hinya. **41** Ehĩtũkĩri othe nĩmatahĩte indo ciake; atuĩkite wa kũnyararwo nĩ andũ arĩa mariganĩtie nake. **42** Wee nĩtũtũgĩrĩtie guoko kwa ũrĩo kwa arĩa mamũthũire; nĩtũtũmĩte thũ ciake ciothe ikene. **43** ũũgĩ wa rũhiũ rwake rwa njora nĩũũhũndũrĩte, na ũkaaga kũmũteithĩrĩria mbaara-inĩ. **44** Nĩũniĩnĩte riiri wake ũgathira, na ũgaikania gĩtĩ gĩake kĩa ũnene thĩ. **45** Nĩũnyĩhĩtie matukũ ma wĩthĩ wake; ũmũhumbĩte thoni o ta nguo. **46** Nĩ nginya rĩ, Wee Jehova? ũgũtũũra wĩhithĩte nginya tene? Nĩ nginya rĩ mang’ũrĩ maku megũtũũra maakanĩte ta mwaki? **47** Ririkana ũria mũtũũrĩre wakwa ũrĩ wa gũthira o narua. Kaĩ akĩrĩ ũndũ wa tũhũ watũmire ũmbe andũ othe! **48** Nĩ mũndũ ũrĩkũ ũngĩtũũra muoyo na ndonane na gĩkuũ, kana ehonokie kuuma kũrĩ hinya wa mbĩrĩra? (Sheol h7585) **49** Wee Mwathani, wendo waku mũnene ũria wa tene ũkĩrĩ kũ, ũria wehĩtire, ũkĩrĩra Daudi na ũndũ wa wĩhokeku waku? **50** Mwathani, ririkana ũria ndungata yaku ĩnyũrũrĩtio, na ũria nyũmĩrĩrie irumi iria numĩtwo nĩ ndũrĩrĩ ciothe ngoro-inĩ yakwa, **51** o irumi iria thũ ciaku ĩnyũrũrĩtie nacio, Wee Jehova, iria itũire ĩnyũrũrĩtie makinya ma ũria wee ũitĩrĩrie maguta nacio. **52** Jehova arogoocwo nginya tene!

90 Ihooya rĩa Musa, ndungata ya Ngai JEHOVA, nĩwe ũtũũrĩte ũrĩ gĩikaro giitũ kuuma njjarwa na njjarwa. **2** O mbere ya irĩma kũgĩa kuo kana ũkũmba thĩ na mabũrũri, kuuma tene nginya tene, Wee ũrĩ o Mũrungu. **3** Wee ũcookagia andũ magatũika rũkũngũ, ũkoiga atĩrĩ, “Cookai rũkũngũ-inĩ, ĩnyũ ciana ici cia andũ.” **4** Nĩgũkorwo mĩaka ngiri hariwe

no ta mūthenya wa ira ūrīa ūrahītūkire, kana ta ituanīra rīmwe rīa arangīri a ūtukū. **5** Ūhaataga andū, ūkameeheria, magakoma toro wa gikuū; andū mahaana ta nyeki rīa irīngūkaga rūciinī: **6** o na gūtuika rūciinī nīringūkaga, hwaī-inī ihooaha, ikooma. **7** Tūniinagwo nī marakara maku, na tūkamakio mūno nī marūrū maku. **8** Nūīgīte wīhia witū o mbere yaku, mehīa maitū marīa mahithe ūkamoiimīria o ūtheri-inī hau mbere yaku. **9** Matukū maitū mothe maniinagwo nī mang'ūrī maku; tūninūkagia mīaka iitū na gūcaaya. **10** Mūigana wa matukū maitū-rī, nī mīaka mīrongo mūgwanja, kana mīrongo īnana, tūngīkorwo tūrī na hinya; no rīrī, mūigana wamo no thīina na kīeha, nīgūkorwo mathiraga o narua, na ithuī tūgathiī, tūkabuīria. **11** Nūū ūūī hinya wa marakara maku? Nīgūkorwo mang'ūrī maku nī manene o ta gwītīgīrwo kūrīa wagīrīre. **12** Tuonie gūtara matukū maitū wega, nīgeetha tūgīe na ngoro ya ūūgī. **13** Wee Jehova, hoorera! Nī nginya rī? Iguīra ndungata ciaku tha. **14** Rūciinī tūhūūnagie na wendo waku ūtathiraga, nīguo tūinage nī gūkena na tūcanjamūkage matukū maitū mothe. **15** Tūma tūkene matukū maingī o ta marīa ūtūnyamarītie, na mīaka mīingī o ta īria tuonete thīina. **16** Ndungata ciaku irokīonio ciiko ciaku, naguo riiri waku wonio ciana ciao. **17** Wega wa Mwachani Ngai witū ūrogīa na ithuī; tūma wīra wa moko maitū ūgaacīre, ī-ni, kīrūmie wīra wa moko maitū.

91 Mūndū ūrīa ūikaraga agitīrwo nī Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno arīhurūkaga kīruru-inī kīa Mwene-Hinya-Wothe. **2** Ngūkiuga ūhoru wa Jehova atīrī, “Wee nīwe rīūrīro rīakwa na kīrigo gīakwa kīrī hinya, nīwe Ngai wakwa, ūrīa ndīihokete.” **3** Ti-itherū nīegūgūeithūra gīkerenge-inī kīa mūtegi, o na kuuma mūrimū-inī ūrīa mūūru wa kūrāga. **4** Arīkūhumbagīra na njoya ciake, na rungu rwa mathagu make nīho ūrīgitagia; wīhokeku wake nūigatuika ngo yaku na kīhitho gīaku. **5** Ndūrītīgagīra imakania cia ūtukū, kana mūguū ūrīa ūthīrīrīkaga mūthenya, **6** o na kana mūrimū ūrīa ūceemaga nduma-inī, kana mūthiro ūrīa ūniinanaga mūthenya gatagatī. **7** Andū ngiri no magūe mwena waku, nao ngiri ikūmi magūe guoko-inī gwaku kwa ūrīo, no ndūngīkūhīrīrio nīguo. **8** Wee no kwīrorera ūkerorera na maitho maku wīonere iherithia rīa andū arīa aaganu. **9** Ūngītua Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno gīkaro gīaku, o we Jehova, ūrīa arī we rīūrīro rīakwa, **10** hīndī iyo gūtīrī ūru ūgaagūkorerera, gūtīrī mwanangīko ūgaakuhīrīria hema yaku. **11** Nīgūkorwo nīagaatha

arāika ake nī ūndū waku, makūgitagīre mīthīire-inī yaku yothe; **12** nīmagakuoya na igūrū na moko mao nīgeetha ndūkarīngwo kūgūrū nī ihiga. **13** Nīgakinyīrīria mūrūūthi, o na nduīra; ūkarangīrīria mūrūūthi ūrīa mūnene, o na nyoka. **14** Jehova ekuuga atīrī, “Kuona atī nīanyendete, nīngamūhatūra hatīka-inī; nīndīrīmūgitagīra, nīgūkorwo nīamenyete rītwa rīakwa. **15** Arīngayagīra, na nī ngamwītīka; ndīrīkoragwo hamwe nake hīndī ya thīina, ndīrīmūeithūraga na ngamūtīithia. **16** Ngūmūtūūria muoyo matukū maingī nginya aiganie, na ndīmuonagie ūhonokio wakwa.”

92 Nī wega mūno gūcookagīria Jehova ngaatho o na gūkumagia rītwa rīaku na rwīmbo, Wee Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno, **2** nī wega mūno kwanagīrīra wendo waku o rūciinī, o na kwanīrīra wīhokeku waku ūtukū, **3** tūkīnagia kīnanda gīa kīnūbi kīa ndigi ikūmi, o hamwe na kīnanda kīa mūgeeto kīria kīgambi wega. **4** Nīgūkorwo, Wee Jehova, nīūngenete nī ūndū wa ciiko ciaku; nīngūina ngenete nī ūndū wa wīra wa moko maku. **5** Ī mawīra maku matikīrī manene, Wee Jehova, meciiria maku-rī, matikīrī marikīru! **6** Mūndū ūrīa ūtarī ūūgī ndangīmamenya, mūndū mūkīngu ndangīkūūrana ūndū ūyū, **7** atī o na arīa aaganu mangīkūra ta nyeki, o na arīa othe mekaga ūūru mangīgaacīra, makaaniinwo nginya tene na tene. **8** No Wee Jehova, ūtūūraga ūtūūgīrītio nginya tene. **9** Nīgūkorwo thū ciaku, Wee Jehova, ti-itherū thū ciaku nīgathira; arīa othe mekaga ūūru nīmakaharaganio. **10** Wee nīwambarātīe rūhīa rwakwa o ta rwa mbogo; ndīmūtīrīrie maguta marīa mega mūno. **11** Maitho makwa nīmeyoneire gūtoorio gwa thū ciakwa; matū makwa nīmeigūrīre ūrīa thū ciakwa icio njaganu itooretio. **12** Andū arīa athingu marītheeremaga o ta mūtī wa mūkīndū, makūre o ta mūtarakwa wa Lebanoni; **13** mahaandītuo kūu nyūmba-inī ya Jehova, marītheeremaga kūu nja-inī cia Ngai witū. **14** Magatūūra maciaraga maciaro o na marī akūrū, matūūre marī na hinya wa wīthī wao, na marī aruru, **15** maanagīrīre, makiugaga atīrī, “Jehova nī mūrūngīrīru; we nīwe Rwaro rwakwa rwa Ihiga, na gūtīrī waganu ūngīoneka thīinī wake.”

93 Jehova nīarathamaka, ehumbīte ūkaru; Jehova ehumbīte ūkaru na akeoha hinya ta mūcibi. Thī nīhaandītuo īkarūma kī, ndīrī hīndī īngīenyenyeka. **2** Gītī gīaku kīa ūnene gītūūrīte kīrī kīrūmu kuuma o

tene; wee ütūrīte kuo kuuma tene na tene. **3** Wee Jehova-rī, maria nīmaranīrīra, maria maranīrīra na mīgambo yamo; maria maranīrīra makahūūrithia makūmbī. **4** We nīarī hinya gūkīra makūmbī ma iria, arī hinya gūkīra marurumī macio ma maai maingī, Jehova arī igūrū nī arī hinya. **5** Wee Jehova, mawatho maku maikaraga marī marūmu; naguo ūtheru ūgūtūūra ūgemetie nyumba yaku matukū matarī mūthia.

94 Wee Jehova, o Wee Mūrungu ūrīa ūrīhanagīria, Wee Mūrungu ūrīa ūrīhanagīria-rī, cangarara. **2** Arahūka, Wee mūtuanīri ciira wa andū othe a thī; kīrīhe andū arīa etīī o kīrīa kīmagīrīre. **3** Wee Jehova-rī, nī nginya rī andū arīa aaganu megūtūūra makenete, nī nginya rī andū arīa aaganu megūtūūra marūūhagia? **4** Maaragia ndeto cia mwīgaatho; andū arīa othe meekaga ūūru, o maiyūrītwo nī mwītīio. **5** Mahehenjaga andū aku, Wee Jehova, makahinyīrīria igai rīaku. **6** Mooragaga mūtumia wa ndigwa, na mūdū wa kūngī; mooragaga ciana iria itarī maithe. **7** Moigaga atīrī, “Jehova ndangīona; Ngai wa Jakuburī, ndangīrūmbūya.” **8** Mwīmenyerere inyuī arīa mwgāte ūūgī mūrī gatagatī-inī ka andū; inyuī andū aya akīngu, mūgaakīhīga rī? **9** Ūrīa wombire gūtūrī, ndangīgua? Ūcio wombire riitho-rī, ndangīona? **10** Ūcio ūrūithagia ndūrīrī-rī, ndangīherithania? O ūcio ūrutaga andū-rī, ndarī ūmenyo? **11** Jehova nīoī meciiria ma mūdū; īī, oī atī meciiria mao nī ma tūhū. **12** Wee Jehova, kūrathimwo-rī, nī mūdū ūrīa Wee ūtaaraga, o mūdū ūcio ūrutaga watho waku; **13** nīūgaatūma ahoorere matukū-inī ma thīina, o nginya rīrīa mūdū ūrīa mwaganu akenjerwo irima. **14** Nīgūkorwo Jehova ndagatiganīria andū ake; igai rīake ndarī hīndī angīrītīrika. **15** Ūtuanīri ciira wa kīhooito nīūgakwo rīngī igūrū rīa ūthingu, nao andū othe arīa arūngīrīru ngoro maūrūmagīrīre. **16** Nūū ūkwarahūka, andūrīre harī arīa aaganu? Nūū ūkūdūgamīrīra, andūrīre harī arīa meekaga ūūru? **17** Tiga Jehova aandeithirie-rī, ingīakuire o narua, ngatūūre kūu ūkiri-inī. **18** Rīrīa ndoigire atīrī, “Kūgūrū gwakwa nīkūrātenderūka,” wendani waku, Wee Jehova, nīwandīrīrīre. **19** Rīrīa mītangīko yaingīhire thīinī wakwa-rī, Wee wahooreririe, ūgīkenia ngoro yakwa. **20** Gītī kīa ūnene kīa ungumania-rī, hīhi no kīgīe na ngwatanīro nawe, o kīrīa kīrehanagīra mīnyamaro nī ūndū wa matuīro ma kīo? **21** Monganaga hamwe nīguo mokīrīre mūdū ūrīa mūthingu, na

magatuīra mūdū ūtehītie ooragwo. **22** No Jehova nīwe ūtuikīte kīrigo gīakwa kīa hinya, na Ngai wakwa, o we rwaro rwakwa rwa ihiga harīa njūragīra. **23** We nīakamaherithia nī ūndū wa mehīa mao na amaniine nī ūndū wa waganu wao; Jehova Ngai witū nīakamaniina.

95 Ūkai, tūnīre Jehova nī gūkena; tūkīanīrīre ūcio Rwaro rwa Ihiga rwa ūhonokio witū. **2** Nītūūkei mbere yake tūgīcookagia ngaatho, na tūmūnīre nyīmbo cia kūmūkumia. **3** Nīgūkorwo Jehova nī Mūrungu mūnene, o we Mūthamaki mūnene ūkīrīte ngai ciothe. **4** Thī kūrīa kūrīku mūno kūrī guoko-inī gwake, o na tūcūmbīrī twa irīma no twake. **5** Iria nī rīake, nīgūkorwo nīwe warīūmbire, na moko make nīmo moombire thī nyūmū. **6** Ūkai, tūmūnamīrīre tūmūhooe, nītūtūrīre Jehova o we Mūtūūmbi ndu; **7** nīgūkorwo nīwe Ngai witū, na ithuī tūrī andū a ūrīthio wake, rūūru rūrīa we mwene arīthagia. Ūmūthī mūngīgua mūgambo wake, **8** mūtīkoomie ngoro cianyu ta ūrīa mwekire mūrī Meriba, o na ta ūrīa mwekire mūthenya ūrīa mwarī Masa kūu werū-inī, **9** kūrīa maithe manyu maangeririe na makīngararia, o na gūtūika nīmoonete ūrīa wothe ndaamekīre. **10** Nīgūkorwo ndaatūūrīte ndakarīre rūciaro rūu mīaka mīrongo ina; ngiuga atīrī, “Aya nī andū arīa ngoro ciao ciūrīte, na nīmagīte kūmenya njīra ciakwa.” **11** Nī ūndū ūcio ngīhīta ndakarīte, ngiuga atīrī, “Matīrī hīndī magaatooona kīhurūko-inī gīakwa.”

96 Inīrai Jehova rwīmbo rwerū; inīrai Jehova, inyuī andū a thī yothe. **2** Inīrai Jehova, goocai rītwa rīake; hunjagīa ūhonokio wake mūthenya o mūthenya. **3** Umbūrai riiri wake kūrī ndūrīrī, mumbūre mawīko make ma kūgeganīa kūrī andū othe. **4** Nīgūkorwo Jehova nī mūnene, na nī wa kūgocwo mūno; nīwe wa gwītīgīrwo gūkīra ngai ciothe. **5** Nīgūkorwo ngai ciothe cia ndūrīrī nī mīhianano, no Jehova nīwe wombire igūrū. **6** Riiri na ūnene irī mbere yake; hinya na riiri irī handū hake harīa haamūre. **7** Tūūgīriai Jehova, inyuī mīhīrīga ya ndūrīrī, mūtūgīrie Jehova nī ūndū wa riiri na hinya wake. **8** Tūūgīriai Jehova nī ūndū wa riiri ūrīa wagīrīre rītwa rīake; mūreherei maruta na mūūke nja-inī ciake. **9** Hooyai Jehova thīinī wa riiri wa ūtheru wake; inainai mūrī mbere yake, inyuī andū a thī yothe. **10** Irīa ndūrīrī atīrī, “Jehova nīarathamaka.” Thī nīhaandītītwo īkarūma,

ndingenyenyeka; agatuira kirindi ciira akiganganitie. **11** Iguru nirikene, thi nicanjamuke; iria nirurume, na indo iria ciothe iri thini wario; **12** migunda nikeneruruke, na indo iria ciothe iri thini wayo. Hindi iyo miti yothe ya mititu nikaina ni gukena; **13** ikaina iri mbere ya Jehova, nigukorwo niarooka, arooka gutuira thi ciira. Agaatura thi ciira na uthingu, na kirindi agituire na ma yake.

97 Jehova narathamaka, thi nigikene; maburi maria mari ndwere-ini cia iria nicanjamuke. **2** Athiururukiriio ni matu na nduma ndumanu; uthingu na kihooto nicio muthingi wa gitigiake kia unene. **3** Mwaki umuthiiga mbere ugicinaga thu ciake na miene yothe. **4** Heni ciake imurikaga thi yothe; thi icionaga ikainaina. **5** Irima itwekaga o ta mihura mbere ya Jehova, igatweka iri mbere ya Mwathani wa thi yothe. **6** Iguru rianagirira uthingu wake, nao andu othe makoona riiri wake. **7** Andu aria othe mahooyaga mihianano miicuhie nimaconorithagio, acio meerahaga na mihianano: inyu ngai ici, muanamirirei mumuhooe. **8** Zayuni iguaga uguo igakena, namo matuira ma Juda magacanjamuka, tondu wa matuira maku ma ciira, Wee Jehova. **9** Nigukorwo Wee Jehova, niwe Uria-Uri-Iguru-Muno wa thi yothe; wee nituugiritio muno iguru ria ngai ciothe. **10** Aria endi Jehova nimathuure uru, nigukorwo nagitagira mioyo ya aria ake ehokeku, na akamateithura kuuma mokinini ma aria aaganu. **11** Utheri niwariire aria athingu na aria arungiruru ngoro makaiyurwo ni gikeno. **12** Kenerai Jehova, inyu aria athingu, mukigooc rita riake riamure.

98 Inirai Jehova rwimbo rweru, nigukorwo niekete maundu ma kugegania; guoko gwake kwa urio na gicoka giake githeru nicio imuhonokanirie. **2** Jehova niamenyithanitie uhonokio wake na akaguiria uthingu wake kuri andu a nduriri. **3** Niarikanite wendo wake na wihokeku wake uria erire nyumba ya Israeli; ituri ciothe cia thi niconete uhonokanio wa Ngai witu. **4** Anirirai mikenete muri mbere ya Jehova, inyu andu othe a thi, tumukai mikenururuke na nyimbo mukinaga; **5** inirai Jehova na kinanda kia mugeeto, mumuinire na kinanda kia mugeeto o na mugambo uria mwega muno, **6** inai na turumbeta, na mugambo wa coro: anirirai na gikeno muri mbere ya Jehova, o ucio Muthamaki. **7** Iria riria inene

nirurume, na kiria giothe kirithini wario, maburi mothe, na aria othe matuira guo. **8** Njuu nacio nikihuuere hi, o nacio irima nicine hamwe ni gukena; **9** nicine iri mbere ya Jehova, nigukorwo niarooka nigo athamakire thi. Agaatura maburi ciira na uthingu, nakio kirindi agituithanjie na werekereru.

99 Jehova narathamaka, nduriri nicikinaine; aikariire gitigiake kia unene arigatagiti ka makerubi, thi nitthingithe. **2** Jehova ni munene Zayuni; niatuugirite iguru ria nduriri ciothe. **3** Andu nimakigooc rita riaku inene na ria gwitigirwo: we niwe mutheru. **4** Muthamaki ni arigihya, na niendete kihooto: niurumitie utuithania wa ciira uria mwerekereru; niwikite maundu ma kihooto na ma uthingu thini wa Jakubu. **5** Tuugirai Jehova Ngai witu, na mumuinamirire, mumuhooe muri giturwaini kia makinya make; we niwe mutheru. **6** Musa na Haruni maarigamwe a athinjiri-Ngai ake, nake Samueli aarigamwe wa aria maakayagira rita riake; maakayagira Jehova nake akametika. **7** Amaragiria arithini wa gitugiti kia itu; makirumia mawatho make na kiria kia watho wake wa kurumirwo kiria aamaheete. **8** Wee Jehova Ngai witu-ri, niwametikaga; harigisraeli warigimurungu murekaniri, o na gutuika niwamaherithagia ni undu wa ciiko ciao njuru. **9** Tuugirai Jehova Ngai witu, na mumuhooyage muri kirima-ini giake kiamure, nigukorwo Jehova Ngai witu ni mutheru.

100 Anirirai mikenete muri mbere ya Jehova, inyu andu othe a thi. **2** Thathaiyai Jehova mucanjamukite; ukai mbere yake mukinaga mikenete. **3** Menyai atigihya niwe Ngai. Niwe watuumbire, na ithu tiri ake, tiri andu ake, ng'onducia urithio wake. **4** Tonyerai ihingo ciake muri na ngaatho, mutoonye nja ciake mukimugocaga; mukookeriei ngaatho na mugooce rita riake. **5** Nigukorwo Jehova ni mwega, wendo wake utuira nginya tene na tene; wihokeku wake ni wa nginya njjarwa na njjarwa.

101 Thaburi ya Daudi Ni ndiinaga uhoru wa wendo na wa kihooto giaku; Wee Jehova niwe ndrigoocaga na rwimbo. **2** Ningwimenerera nduure muturire utari ucuuke: ni rigiagika kuri ni? Nindirikaraga mucii gwakwa ndi na ngoro itari ucuuke. **3** Gutiri undu muru ndrigoaga mbere ya maitho makwa. Nithuere ciiko cia andu aria

matarī wītīkio; ndingītīkīra menyīitīrīre harī nī. 4 Ndīrīkaraga haraihu na andū arīa marī ngoro nemi; ūūru-rī, ndrīrī hīndī ngaanyiitanīra nague. 5 Mūdū o wothe ūngīcambia mūdū wa itūūra rīake na hito, ūcio nīngamūniina; mūdū o wothe ūrī maito ma rūng'athio na ngoro ya mwītīo, ūcio ndikamūkīrīrīa. 6 Maito makwa-rī, marīroraga andū arīa ehokeku būrūri-inī, nīguo maikaranagie na nī; mūdū ūrīa mīthīire yake itarī ūcuuke-rī, ūcio nīarīndungatagīra. 7 Gūtīrī mūdū wīkaga maūdū ma mawara ūgaikara nyūmba-inī yakwa; gūtīrī mūdū waragia maheeni ūkaarūgama mbere yakwa. 8 O rūciinī nīndīrīkiragia arīa othe aaganu būrūri-inī; nīngeheria andū arīa othe mekaga ūūru mathire itūūra-inī rīrīa inene rīa Jehova.

102 Wee Jehova, igua ihooya rīakwa; reke gūkaya gwakwa ngīhooya ūteithio gūgūkinīyīre. 2 Tiga kūūhitha ūthīū waku rīrīa ndī mīnyamaro-inī. Inamīrīria gūtū gwaku ūnjigie; ndagūkaīra, njītīka o narua. 3 Nīgūkorwo matukū makwa marathira o ta ūrīa ndogo itīhira; namo mahīndī makwa maraakana o ta gīcinga. 4 Ngoro yakwa īringīkīte na ikahooa o ta nyeki; ndiganīrwo o na nī kūrīa irio. 5 Tondū wa ūrīa ndīracaaya nyanīrīre, hīnjīte ngatigara o gīkonde na mahīndī. 6 Haana ta ndundu ya werū-inī, ngahaana ta ndundu rīra īikaraga kūrīa kwanangīku. 7 Ndaaraga itarī toro; haanīte ta nyoni rīrī o iiki nyūmba igūrū. 8 Mūthenya wothe thū ciakwa itindaga igītīhīrīka; acio maanyūrūragia mahūthagīra rītwa rīakwa taarī kīrumi. 9 Nīgūkorwo ndīaga mūhu taarī irio ciakwa, na kīrīa nyuuaga ngagītukania na maithori, 10 tondū wa mang'ūrī maku manene, ūnjoete na igūrū ūkanjīkia mwena-inī. 11 Matukū makwa mahaana o ta kīruru kīa hwaī-inī; hoohaga ta nyeki. 12 No rīrī, Wee Jehova ūgūtūra ūkarīire gītī kīa ūnene nginya tene na tene; ngumo yaku igūtūra njiarwa na njiarwa. 13 Wee nīūkwarahūka ūguīre itūūra rīa Zayuni tha, nīgūkorwo ihinda rīa kūrīka wega nī ikinyu; ihinda rīrīa rīathīrīre nī ikinyu. 14 Nīgūkorwo mahiga makuo nīmakenagīrwo nī ndungata ciaku; o na rūkūngū rwakuo nīrūtūmaga iringwo nī tha. 15 Ndūrīrī nīgeetigīra rītwa rīa Jehova, athamaki othe a thī mekīrīre riiri waku. 16 Nīgūkorwo Jehova nīagaaka itūūra rīa Zayuni rīngī, na eyumīrie arī na riiri wake. 17 Nīakaigua mahooya ma andū arīa aagi; ndakanyarara mahooya mao. 18 Ūhorō ūyū nīwandīkwo nī ūndū wa rūciaro rūrīa rūgooka, nīguo andū arīa mataciarītwo

makaagooa Jehova: 19 “Jehova nīacūthīrīrie thī arī harīa hake haamūre kūu igūrū; arī kūu igūrū Jehova nīkūrora aarorire thī, 20 nīguo aigue gūcaaya kwa arīa moheetwo, na ohorithie arīa maatuīrīrwo gūkuu.” 21 Nī ūndū ūcio rītwa rīa Jehova nīrīkoimbūrwo kūu Zayuni, na nīakagoocho kūu Jerusalemu 22 rīrīa andū a ndūrīrī na mothamaki makoongana, mathathaiye Jehova. 23 Hīndī ya mūtūūrīre wakwa nīanyiīhīrie hinya wakwa; nīakuhīhīrie matukū makwa. 24 Nī ūndū ūcio ngīkiuga atīrī: “Wee Ngai wakwa, ndūkanjūrage o rīrīa ndaiganīria matukū makwa; wee-rī, mīaka yaku itīhiaga o na mbere nginya njiarwa na njiarwa. 25 O kīambīrīria-inī, nīwaarire mīthingi ya thī, o narīo igūrū nī wīra wa moko maku. 26 Icio nīgūthira igaathira, no wee nīgūtūra ūgaatūra; igaakūra o ta nguo, ithire. Ūgaacigarūrīra ta nguo, icooke iteeo. 27 No Wee ndūgarūrūkaga, nayo mīaka yaku ndrīrī mūthia. 28 Ciana cia ndungata ciaku igaatūra na thayū mbere yaku; nacio njiaro ciacio cigaikara irūmite irī mbere yaku.”

103 Thaburi ya Daudi Gooa Jehova, wee ngoro yakwa; kīrīa gīothe kīrī thīnī wakwa, gooca rītwa rīake itheru. 2 Gooa Jehova, wee ngoro yakwa, na ndūkariganīrwo nī maūdū mothe marīa aanagwīka: 3 o ūrīa ūkūrēkagīra mehīa maku mothe, na agakūhonia mīrimū yaku yothe, 4 ūrīa ūkūrāga muoyo waku kuuma irima rīa gīkuū, na agakūhumba wendo na tha taarī thūmbī ya ūnene, 5 o we ūkūhūnāgia na maūdū mega nīgeetha waanake waku werūhagio o ta wa nderi. 6 Jehova ekaga maūdū ma ūthingu, na akarūgamīrīra kīhooō kūrī arīa othe ahinyīrīrie. 7 Nīamenyithīrie Musa njira ciake, nacio cīko ciake agīcimenyithia andū a Isiraēli: 8 Jehova nī mūigua tha na nī mūtugi, ndahiūhaga kūrākara, na nīaiyūrwo nī wendo mūngī. 9 We ndaciirithanāgia hīndī ciothe, o na kana agatūra arakarīte nginya tene; 10 Ndatūherithāgia ta ūrīa mehīa maitū magīrīrwo, o na kana agatūrīhīa kūrīngana na waganu witū ūrīa ūigana. 11 O ta ūrīa igūrū rīraihanīrīrie na thī, ūguo no taguo wendo wake ūrī mūnene kūrī arīa mamwītīgīrīte; 12 o ta ūrīa irathīro kūrīhanīrīrie na ithūiro-rī, ūguo no taguo atwehereirie mehīa maitū magatūrahīrīria. 13 O ta ūrīa mūthūurī aigua gīra ciana ciake tha, ūguo no taguo Jehova aigua gīra tha arīa mamwītīgīrīte; 14 nīgūkorwo we nīoī ūrīa tuombirwo, nīarīrikanaga atī itūhī tūrī o rūkūngū. 15 Ha ūhorō wa mūdū-rī, matukū make mahaana

o ta nyeki, we acanūkaga o ta ihūa rīa gīthaka; 16 rīhurutagwo nī rūhuho rīkehera, na harīa rīraarī rītingīcooka kuonwo rīngī. 17 No rīrī, kuuma tene nginya tene wendo wa Jehova ūtūuraga harī arīa mamwītīgīrīte, naguo ūthingu wake ūgakinyīra ciana cia ciana ciao, 18 o acio mamenyagīrīra kīrikanīro gīake, na makarīrikanaga gwathīkīra watho wake. 19 Jehova nīahaandīte gītī gīake kīa ūnene kūu igūrū, na ūthamaki wake wathaga maūndū mothe. 20 Goocai Jehova, inyuī araiaka ake, inyuī njamba irī hinya, inyuī mwīkaga ūrīa oigīte, o inyuī mwathīkagīra kiugo gīake. 21 Goocai Jehova, inyuī mbūtū ciake ciothe cia igūrū, o inyuī ndungata ciake iria ciikaga ūrīa endaga. 22 Goocai Jehova, inyuī mawīra make mothe mūrī kūrīa guothe athamakaga. Wee ngoro yakwa, gooca Jehova.

104 Gooa Jehova, wee ngoro yakwa. Wee Jehova Ngai wakwa, Wee ūrī mūnene mūno; wīhumbīte riiri na ūkaru. 2 Ehumbīte ūtheri taarī nguo; we atambūrūkagīa igūrū taarī hema, 3 na akaara mīgamba ya tūnyūmba twake twa ngoroba igūrū rīa maaī. We atūmaga matu matuīke ngaari yake ya ita, na agakuuo nī mathagu ma rūhuho. 4 Nīwe ūtūmaga rūhuho rūtuīke arekio ake, nacio nīnīmbī cia mwaki agacitua ndungata ciake. 5 We aahaandire thī igūrū rīa mīthingi yayo; ndīrī hīndī īngīenyenyeka. 6 Wamīhumbīrīre na iria rīrīa inene taarī nguo; maaī maikarīre makunīkīire irīma. 7 No rīrī, wakūūmire maaī makīūra, nacio ngwa ciaku ciagamba magīthara; 8 magītherera igūrū wa irīma, magīkūrūka cianda-inī, magītherera na kūrīa watuīte mathīī. 9 Wee nīwe wekīrīre mūhaka ūrīa matangīkīra; gūtīrī hīndī magaacooka kūhumbīra thī. 10 We atūmaga ithima ciitīrīre maaī mīkuru-inī; mathereraga gatagatī-inī ka irīma. 11 Nīcio iheaga nyamū ciothe cia gīthaka maaī ma kūnyua; nīkuo njagī cia werū-inī inyootoragīrwo. 12 Nyoni cia rīera-inī ciakaga itara hakuhī na maaī macio; ciinaga irī hongē-inī cia mītī. 13 We aitagīrīria irīma maaī moimīte nyūmba-inī ciake iria irī igūrū; thī nīīganagwo nī maciaro ma wīra wake. 14 We atūmaga nyeki ikūre nī ūndū wa kūrīo nī mahiū, na agakūrīa mīmera rīra andū mahaandaga, tīrī-inī gūgakiumaga irio: 15 ndibeī rīra īkenagia ngoro ya mūndū na maguta ma gūtūma ūthiū wake ūkenge, o na irio iria ciikagīra ngoro yake hinya. 16 Mītī ya Jehova nīyuragīrio mbura wega, mītarakwa īyo ya Lebanoni o rīra aahaandire. 17 Kūu nīkuo nyoni ciakaga itara ciacio; nayo njūū,

nyūmba yayo irī kūu mīkarakaba-inī. 18 Irīma-inī iria ndaaya nīkuo mbūri cia gīthaka ciikaraga; mīatūka-inī ya mahiga nīkuo ikami ciīhithaga. 19 Mweri nīguo ūmenyithanagia hīndī ya imera, narīo riūa nīrīmenyaga hīndī yarīo ya gūthūa. 20 Wee nīwe ūtūmaga kūgīe nduma, gūgatuīka ūtukū, nacio nyamū ciothe cia gīthaka ikoimīra icemeete. 21 Mīrūūthi rīra mīthī iraramaga ikīhīta, na īgacaria irio ciayo kuuma harī Mūrungu. 22 Riūa rīrathaga, nayo īgeethīra; īthiīaga īgakoma imamo-inī ciayo. 23 Hīndī īyo mūndū agathīī kūruta wīra wake, agakūruta wīra o nginya hwaī-inī. 24 Wee Jehova, kaī mawīra maku nī maingī-ī! Mothe ūmarutīte na ūūgī; nayo thī īyūrīte ciūmbe ciaku. 25 Rīrīra nīrīo iria rīrīa inene na rīarīī, rīyūrīte ciūmbe irī muoyo itangītarīka, iria nene na iria nini. 26 Marikabu nīkuo īgeragīra īgīthīī na īgīcooka, o na nyamū rīra īitagwo Leviathani, rīra wombire nīguo ītūūhagīre kuo. 27 Icio ciothe nīwe icūthagīrīria nīguo ūcihe irio ciacio hīndī rīra yagīrīre. 28 Na rīrīa wacihe irio, cioyaga ikarīa; rīrīa watambūrūka guoko gwaku, ūcihūūnagia na indo njega. 29 Rīrīa wahitha ūthiū waku, inyiitagwo nī guoya; rīrīa weheria mīhūmū yacio, ikuuaga īgaacooka rūkūngū-inī. 30 Rīrīa watūma Roho waku, ikagīa kuo, nawe ūkerūhia maūndū mothe gūkū thī. 31 Riiri wa Jehova ūrotūūra nginya tene; Jehova arokenagīra mawīra make: 32 o we ūcio ūroraga thī, nayo īkainaina, o we ūhutagia irīma, nacio ikoima ndogo. 33 Ngūtūūra nyinagīra Jehova matukū mothe ma muoyo wakwa; ndīrīnaga ngīgoocaga Ngai wakwa hīndī rīra yothe ngūtūūra muoyo. 34 Jehova arokenio nī mecūūrania makwa, rīrīa ndīrīkenaga nī ūndū wake. 35 No rīrī, ehia maroniinwo kuuma thī, na andū arīa aaganu mathire biū. Wee ngoro yakwa, gooca Jehova. Goocai Jehova.

105 Cookeria Jehova ngaatho, kaīrai rīitwa rīake; menyithiai ndūrīrī maūndū marīa ekīte. 2 Mūinīrei, mūmūinīre mūkīmūgoocaga; heanai ūhoro wa ciiko ciake ciothe cia magegania. 3 Mwīrahei nī ūndū wa rīitwa rīake itheru; ngoro cia arīa marongoragia Jehova nīkenene. 4 Cūthīrīria Jehova na hinya wake; mathaaī ūthiū wake hīndī ciothe. 5 Rīrikanai magegania marīa ekīte, na ciama ciake, na matuīro ma ciira marīa atuīte, 6 inyuī njiaro cia Iburahīmu ndungata yake, o inyuī ciana cia Jakubu, inyuī ake athuure. 7 Jehova nīwe Ngai witū; matuīro make ma ciira marī thī yothe. 8

Nīaririkanaga kīrīkanīro gīake nginya tene, nīkīo kiugo kīrīa aathanire, nī ūndū wa njiarwa ngiri, 9 kīrīkanīro kīrīa aarīkanīire na Iburahīmu, na noguo mwīhītwa ūrīa eehītire harī Isaaka. 10 Nīagīkīrīre hinya harī Jakubu kīrī kīrīra gīake kīa watho wa kūrūmagīrīrwo, agīgīkīra hinya harī Isiraeli kīrī kīrīkanīro gīa gūtūūra tene na tene: 11 “Wee nīwe ngahe būrūri wa Kaanani ūtūike igai rīrīa ūkaagaya.” 12 Hīndī rīra maarī o anini magītarwo, o anini biū, na marī ageni kuo-rī, 13 morūūruga kuuma rūrūrī rūmwe nginya rūrīa rūngī, na kuuma ūthamaki-inī ūmwe nginya ūrīa ūngī. 14 Ndarī mūdū o na ūmwe eetikīrīre amanyariire; nī ūndū wao akīrūithia athamaki, akīmeera atīrī: 15 “Mūtikanahutie andū arīa akwa aitīrīre maguta; mūtikaneeke anabii akwa ūuru.” 16 Agītūma būrūri ūcio ūgīe ng’aragu, na akīniina mīthiithū yao yothe ya irio; 17 agītūma mūdū athī mbere yao: nīwe Jusufu, ūrīa wendirio arī ngombo. 18 Nīmamūtīihirie magūrū na bīngū, na makīmuoha ngingo na igera, 19 nginya ūrīa oigīte ūgīkinyanīra, nginya kiugo kīa Jehova gīkīonania atī aarī mūdū wa ma. 20 Mūthamaki agītūmana na akīmuohorithia, mwathi ūcio wa ndūrūrī akīmūrekereria. 21 Akīmūtua mwathi wa indo cia nyūmba yake, na mūrori wa indo iria ciothe aarī nacio, 22 nīguo ataarage anene ake o ūrīa angīonire kwagīrīre, na arutage athuuri ake ūūgī. 23 Hīndī iyo Isiraeli agīthī Misiri; Jakubu agītūra arī mūgeni būrūri-inī ūcio wa Hamu. 24 Jehova agītūma andū ake maciarane mūno; agītūma maingīhe mūno gūkīra thū ciao, 25 iria aagarūrīre ngoro ciao agītūma ithūre andū ake, agītūma ithugundīre ndungata ciake ūuru. 26 Aatūmire Musa ndungata yake, na Harūni, ūrīa aathurīte. 27 Nao makīringa ciama ciake gatagatī-inī kao, magīka magegania make būrūri-inī wa Hamu. 28 Agītūma kūgīe nduma naguo būrūri ūcio ūgītūmana, tondū-rī, githī ti ciugo ciake maaremeire? 29 Akīgarūra maāi mao magītuika thakame, agītūma thamaki ciao ikue. 30 Būrūri wao ūkīyūra ciūra, iria ciatoonyire nginya tūnyūmba twa toro twa anene ao. 31 Aaririe, gūgūka mīrumbī ya ngi, na rwagī rūkīyūra būrūri wao wothe. 32 Akīgarūra mbura yao igītūka ya mbembe, na heni ikīhenūka būrūri-inī wao wothe; 33 akīrūnda mīthabībū yao, na mīkūyū, na akiunanga mītī ya būrūri wao. 34 Aaririe, nacio ngigī igīka, na ndaahi itangītarīka; 35 ikīrīa kīndū gīothe kīarī kīruru būrūri-inī wao, na ikīrīa maciaro ma tīri wao. 36 Nīngī akīūruga marīgithathi mothe ma būrūri wao,

maciaro ma mbere ma ūciari wao wothe. 37 Nīaarutire Isiraeli makīuma kuo, makuūite betha na thahabu, na gatagatī ka mīhīrīga yao hatiarī mūdū o na ūmwe warī mūhinyaru. 38 Andū a Misiri nīmakenire moima kuo, tondū nīmanyiitwō nī guoya wa andū acio a Isiraeli. 39 Nīatambūrūkirie itu rīmahumbagīre, o na mwaki wa kūmamūrīkagīra ūtukū. 40 Metirie irio, nake akīmārehere tūmakia-arūme, na akīmāhūūnia na irio cia igūrū. 41 Aatūranirie rwaro rwa ihiga, namo maāi magītothoka; magīgītherera ta rūū kūu werū-inī. 42 Nīgūkorwo nīaririkanire kīranīro gīake gītheru kīrīa aarīkanīire na ndungata yake Iburahīmu. 43 Nīaarutire andū ake makīuma kūu makenete, akīruta acio ake athuure makīanagīrīra nī gūkena; 44 akīmāhe mabūrūri ma ndūrūrī, nao magītuika a kūgaya kīrīa andū angī maanogeire, 45 nīguo marūmagīe mataaro make, na maathīkagīre mawatho make. Gocai Jehova.

106 Gocai Jehova. Cookeriai Jehova ngaatho, nīgūkorwo nī mwega; wendo wake ūtūuraga nginya tene. 2 Nūū ūngiuga ciiko cia hinya cia Jehova, kana aanīrīre kūna ūgooci wake wothe? 3 Kūrathimwo-rī, nī arīa marūmagia kīhōoto, arīa meekaga ūrīa kwagīrīre hīndī ciothe. 4 Ndirikanaga, Wee Jehova, hīndī rīra ūgwīka andū aku wega, ūndeithagie rīrīa ūkūmahonokia, 5 nīguo ngenagīre ūgaacīru wa andū aku athuure, nīguo ngwatanagīre gīkeno-inī kīa rūrūrī rwaku, na nyiitanagīre na igai rīaku tūgīkūgooca. 6 Ithuī nītūhītīe, o ta ūrīa maithe maitū meehirie; nītūwīkīte ūuru na tūkaagana. 7 Rīrīa maithe maitū maarī Misiri, matiarūmbūrīre ciama ciaku; matiigana kūrīrikana ūtugi waku mūingī, na makīrema marī hūgūrūrū-inī cia iria, o Iria rīu Itune. 8 No nīamahonokirie nī ūndū wa rīitwa rīake, nīguo atūme hinya wake mūnene ūmenyeke. 9 Nīakūūmire Iria Itune, narīo rīkīhūa; akīmagereria kūu kūrīku taarī werū-inī. 10 Nīamahonokirie guoko-inī kwa andū arīa maamathūire; akīmākūūra kuuma guoko-inī gwa thū. 11 Maaī macio nīmāhubanīire amuku ao; gūtīrī o na ūmwe wao watigarire. 12 Hīndī iyo magītikīa ciiranīro ciake, na makīmūnīra, makīmūgooca. 13 No makīrganīrwo o narua nī ūrīa ekīte, na matiigana gweterera ūtaaro wake. 14 Marī kūu werū-inī makīnyīitwo nī thuti; makīgeria Mūrungu marī kūu gūtagīaga kīndū. 15 Nī ūndū ūcio akīmāhe kīrīa maamwītīre, no akīmātūmīra mūrīmū wa kūmanyariira. 16 Nīngī nīmaiguīrīre

Musa ūiru marī kūu kambī-inī, o na makīguira Harūni ūiru, o ūcio wamūrīrwo Jehova. 17 Thī īgātūka na ikīmeria Dathani; ningī īgīthika thiritū ya Abiramu. 18 Mwaki ūgiakana gatagati-inī ka arūmīriri ao; rūrīrīmī rūgīcina andū acio aaganu. 19 Nīmathondekire gacaū marī kūu Horebu, makīhooya mūhianano ūtweketio kuuma kūrī kīgera. 20 Maakūranirie Riiri wa Ngai na mūhianano wa ndegwa irīa irīaga nyeki. 21 Makīriganīrwo nī Mūrungu ūrīa wamahonokirie, ūrīa wekīte maūdū manene kūu būrūri wa Misiri, 22 akīringa ciama būrūri wa Hamu, na agīka mawīko ma gwītīgīrwo Iria-inī Itune. 23 Nī ūndū ūcio akiuga nīekūmaniina, tiga nī Musa, ūrīa we aathurīte, warūgamire mbere yake, akīmūthaitha ndakamaniine na mang'ūrī make. 24 Ningī makīnyarara būrūri ūcio mwega, makīaga gwītīkia kīranīro gīake. 25 Makīnuguna marī hema-inī ciao, na makīaga gwathīkīra Jehova. 26 Nī ūndū ūcio akīoya guoko na igūrū, akīhīta atī nīakamang'āuranīria kūu werū-inī, 27 ang'āuranīrie njiaro ciao kūu gatagati-inī ka ndūrīrī, aciharaganīrie kūu mabūrūri-inī guothe. 28 Nīmeyohanirie na Baali ya Peoru, na makīrīa magongona maarutīrwo ngai itarī muoyo; 29 magītūma Jehova arakare nī ūndū wa cīko ciao cia waganu, naguo mūthiro ūgītuthūka gatagati-inī kao. 30 No Finehasi akīrūgama na igūrū, akīherithia arīa maarī na mahītia, naguo mūthiro ūgīthira. 31 Ūhoro ūcio ūgītūma atuuo nī mūthingu kūrī njiarwa na njiarwa nginya tene. 32 Nao makīrakaria Jehova hau maaī-inī ma Meriba, nake Musa agīkinyīrīrwo nī thīina nī ūndū wao; 33 nīgūkorwo nīmaremeire Roho wa Ngai, nake Musa akīaria ciugo itaagīrīre. 34 Matiigana kūniina ndūrīrī icio ta ūrīa Jehova aamaathite, 35 no nīgūtukana maatukanire na ndūrīrī, na makīrūmīrīra mītugo yao. 36 Makīhooya mīhianano yao, irīa yatuikire mūtego kūrī o. 37 Makīrutīra ndaimono aanake na airītu ao marī magongona. 38 Magīita thakame iteehītie, thakame ya aanake na airītu ao, arīa maarutire marī magongona kūrī mīhianano ya Kaanani, naguo būrūri ūgīthaahio nī thakame yao. 39 Nīmethaahirie o ene nī gwīka ūguo meekire; na ūndū wa cīko ciao makīhūūra ūmaraya. 40 Nī ūndū ūcio Jehova akīrakarīra andū ake, na agīthūūra igai rīake mūno. 41 Akīmaneana kūrī ndūrīrī, nīguo maathagwo nī thū ciao. 42 Thū ciao ikīmahinyīrīria, na ikīmaiga rungu rwa wathani wao. 43 Nake akīmateithūra mahinda maingī, no-

o makīrema, makīrīkīra mehīa-inī mao. 44 Nowe akīona mīnyamaro yao rīrīa aaguire magīkaya; 45 nī ūndū wao akīrīrikana kīrīkanīro gīake, na nī ūndū wa wendo wake mūnene akīringwo nī tha. 46 Agītūma maiguīrwo tha nī arīa othe maamatahite. 47 Tūhonokie, Wee Jehova Ngai witū, na ūtūcookanīrīrie ūtūrute kūrī ndūrīrī, nīguo tūcookagīrie rītwa rīaku itheru ngaatho, na twīrahagīre ūgooci waku. 48 Jehova arogoocwo, o we Ngai wa Isiraeli, kuuma tene wa tene, nginya o tene na tene. Nao andū othe nīmakiuge, “Amenī!” Goocai Jehova.

107 Cookeriai Jehova ngaatho, nīgūkorwo nī mwega; wendo wake ūtūūruga tene na tene. 2 Andū arīa makūūrītwo nī Jehova nīmakiuge ūguo: o acio akūūrīte kuuma guoko-inī gwa thū, 3 o acio aacookanīrīrie amarutīte mabūrūri-inī, kuuma mwena wa irathīro na wa ithūro, na kuuma mwena wa gathigathini na wa gūthini. 4 Amwe morūūrīre werū-inī ūtarī kindū, maagīte njīra ya kūmakīnyia itūūra inene kūrīa mangīatūūrīre. 5 Maarī ahūtu na makanyoota, na makaaga mwīhoko thīinī wao. 6 Nao magīkaīra Jehova marī mīnyamaro-inī, nake akīmahonokia kuuma thīina-inī. 7 Aamagereirie njīra nūngarū, nginya magīkīnyia itūūra inene kūrīa mangīonire gwa gūtūūra. 8 Nīmagīcookerie Jehova ngaatho nī ūndū wa wendo wake ūrīa ūtathiraga, na mawīko make ma magegania marīa eekīre andū, 9 nīgūkorwo nīwe ūnyootoraga andū arīa anyootu, na akahūūnia arīa ahūtu na maūdū mega. 10 Amwe maaakarīte nduma-inī o na nduma-inī nene mūno, makīnyamarīka marī ohe na mīnyororo ya kīgera, 11 nīgūkorwo nīmaremeire ciugo cia Mūrungu, o na makīagīra kīrīra kīa Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno bata. 12 Nī ūndū ūcio akīmarutithia wīra wa hīnyā; nao makīhīngwo na gūkīaga wa kūmateithia. 13 Hīndī īyo magīkaīra Jehova marī thīina-inī, nake akīmahonokia kuuma mīnyamaro-inī. 14 Nake aamarutire nduma-inī, akīmaruta kūu nduma-inī nene mūno, na agītūanga mīnyororo irīa moohetwo nayo. 15 Nīmagīcookerie Jehova ngaatho nī ūndū wa wendo wake ūrīa ūtathiraga, na mawīko make ma magegania marīa eekīre andū, 16 nīgūkorwo nīoinangaga ihingo cia gīcango na akoinanga mīgīlko ya kīgera. 17 Amwe maatuīkire andū akīngu nī ūndū wa mīthīire yao ya ūremi, o na nī ūndū wa waganu wao magītūika a gūthīnīka. 18 Magītūika a kūira ngoro mona irio o ciothe, nao magīkuhīrīria ihingo cia gīkuū. 19

Hĩndĩ ĩyo magĩkaĩra Jehova marĩ mĩnyamaro-inĩ, nake akĩmaruta thĩĩna-inĩ. **20** Aatũmire kiugo gĩake akĩmahonia; aamateithũrire kuuma mbĩrĩra-inĩ. **21** Nĩmagĩcookerie Jehova ngaatho nĩ ũndũ wa wendo wake ũria ũtathiraga, na mawĩko make ma magegania marĩa eekĩire andũ. **22** Nĩmakĩrute igongona rĩa gũcookia ngaatho, na mamenyithanie mawĩko make makĩinaga nyĩmbo cia gĩkeno. **23** Angĩ maagereire iria-inĩ marĩ marikabu-inĩ; maathĩiaga wonjoria kũu maria-inĩ manene. **24** Nĩmoonire mawĩko ma Jehova, makĩona ciĩko ciake cia magegania kũu kũriku. **25** Nĩgũkorwo aaririe, akĩarahũra kihuhũkanio kĩrĩa gĩatũmire iria rĩgĩe na makũmbĩ. **26** Marikabu igĩkanio na igũrũ, na igĩcooka igĩkanio na kũu thĩ kũrĩa kũriku; andũ acio magĩkua ngoro nĩ ũndũ marĩ ũgwati-inĩ mũnene. **27** Makĩagaga na magĩtũgũga ta andũ arĩũ; ũũgĩ wao wothe nĩwakinyĩte mũthia. **28** Hĩndĩ ĩyo magĩkaĩra Jehova marĩ thĩĩna-inĩ, nake akĩmahonokia kuuma mĩnyamaro-inĩ. **29** Nake akĩhoorera kihuhũkanio kũu kĩnene; namo makũmbĩ ma iria rĩu magĩkĩrio ki. **30** Nao magĩkena nĩ iria rĩu kũhoorera, nake akĩmakinyia ngĩnya gĩcukĩro-inĩ kĩa marikabu kĩrĩa merirĩirie gũkinya. **31** Nĩmagĩcookerie Jehova ngaatho nĩ ũndũ wa wendo wake ũria ũtathiraga, na mawĩko make ma magegania marĩa eekĩire andũ. **32** Nĩmamũtũũgĩrie kĩũngano-inĩ kĩa andũ, na mamũgooce marĩ kĩaama-inĩ kĩa athuuri. **33** Aagarũrire kũrĩa kwarĩ njũũ gũgĩtuĩka werũ, nakuo kũrĩa kwarĩ ithima ciathereraga gũgĩtuĩka kũndũ kũng'aru, **34** naguo bũrũri ũria woimaga irio mũno akĩũtua werũ wa igata ũtaarĩ kindũ, tondũ wa waganu wa andũ arĩa maatũũraga kuo. **35** Aagarũrire kũrĩa kwarĩ werũ gũkĩgĩa tũria twa maaĩ, nakuo kũrĩa kwarĩ kũng'aru agĩtũma gũkunũke ithima; **36** nao andũ arĩa maarĩ ahũtu akĩmarehe kuo, nao magĩaka itũũra inene rĩa gũikara. **37** Maarĩmire mĩgũnda na makĩhaanda mĩthabĩbũ, ĩria yaciarire magetha maingĩ; **38** aamarathimire nao makĩingĩha mũno, na ndaarekire mahiũ mao manyiĩhe. **39** Mũigana wao ũgĩcooka ũkĩnyĩha, na makĩagithio hinya, nĩ kũhinyĩrĩrio, na kũnyariĩrika, o na kĩahe; **40** we ũria ũnyarithhagia andũ arĩa marĩ igweta-rĩ, agĩtũma morũire kũndũ gũtaarĩ njĩra. **41** No rĩrĩ, nĩarũtire andũ arĩa abatari mathĩĩna-inĩ, na andũ a nyũmba ciao akĩmaingĩhia o ta mahiũ. **42** Andũ arĩa arũngĩrĩru monaga ũguo magakena, no arĩa othe aaganu nĩgũkĩrio makiragio. **43** Mũndũ o wothe mũũgĩ-rĩ, nĩarũmbũye maũndũ

macio, na ecũũranie ũhoru wa wendo mũnene wa Jehova.

108 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, ngoro yakwa nĩkindĩirie; nikũina nguina, ngũgooce na rwĩmbo na muoyo wakwa wothe. **2** Arahũka, wee kinanda kĩa mũgeeto na gĩa kinũbi! Ngwarahũka ruoro rũgĩtema. **3** Wee Jehova nĩngũkũgooca, ngũgooce gatagati-inĩ ka ndũrĩrĩ; nĩngũkũnĩra ndĩ gatagati-inĩ ka andũ. **4** Nĩgũkorwo wendo waku nĩ mũnene, ũkaraiha gũkĩra igũrũ; wĩhokeku waku ũkinyaga o matu-inĩ. **5** Wee Ngai tũũgĩra, ũtũũgĩrio igũrũ rĩa igũrũ, riiri waku nĩũgĩe igũrũ rĩa thĩ yothe. **6** Tũhonokie na ũtũteithie na guoko gwaku kwa ũrĩo, nĩguo ũteithũre arĩa wendete. **7** Ngai nĩarĩtie arĩ handũ hake harĩa haamũre, akoiga atĩrĩ: "Nĩngatũranga Shekemu ndĩ na gĩkeno kĩingĩ, na thimĩre andũ akwa Gĩtuamba gĩa Sukothu. **8** Gileadi nĩ gwakwa, o na Manase no gwakwa; Efiraimu nĩ ngũbia yakwa ya kĩgera, na Juda nĩ mũthĩgi wakwa wa ũthamaki. **9** Moabi nĩ kĩaĩrĩ gĩakwa gĩa gwĩthambĩra, na Edomu nĩho njikagia kĩaatũ gĩakwa; nĩngwanĩrĩra nĩ ũria ndooretie bũrũri wa Filistia." **10** Nũũ ũkũnginyia itũũra rĩrĩa inene rĩirĩgĩre? Nũũ ũkũdongoria andware Edomu? **11** Githĩ tiwe, Wee Ngai, o Wee ũtũtiganĩirie, na ũgatiga gũtwarana na mbũtũ ciitũ cia ita? **12** Tũteithie ũtũhootanĩre harĩ thũ ciitũ, nĩgũkorwo ũteithio wa mũndũ nĩ wa tũhũ. **13** Ngai arĩ hamwe na ithuĩ nĩtũkũhootana, na nĩakarangĩrĩra thũ ciitũ thĩ.

109 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, ũria ngoocaga, ndũgaakire, **2** nĩgũkorwo andũ arĩa aaganu na a maheeni nĩmathamĩtie tũnua nĩguo manjũkĩrĩre; nĩmarĩtie ũhoru wakwa na rũrĩmĩ rwa maheeni. **3** Mandigicĩirie makĩaragia ndeto cia rũthũũro; maatharĩkagĩra hatarĩ gĩtũmi. **4** Handũ ha wendo ũria ndĩmendete naguo, o nĩ gũũthitanga maathitangaga, no nĩ nikũhooya ndĩmahooagĩra. **5** Mandĩhaga wega na ũũru, na makandĩha wendani na rũthũũro. **6** Mũndũ ũria wikĩte ũguo mũigĩre mũndũ mũũru amũũkĩrĩre; mwena wake wa ũrĩo nikũrũgame mũndũ wa kũmũthitanga. **7** Acirithio-rĩ, nĩatuagwo mwĩhia, na kũhooya gwake gũgĩtuĩke no kwĩhia. **8** Matukũ make maronyiĩha; ũtongoria wake ũrooywo nĩ mũndũ ũngĩ. **9** Ciana ciake irotũka cia ngoriai, na mũtumia wake atũke wa ndigwa. **10** Ciana ciake irotũka njara-rũhĩ cia gũcangacanga; iroingatwo ciume mĩcĩi yao ĩyo mĩanangĩku. **11** Indo ciake ciothe irotahwo nĩ

mündü ūrĩa marĩ thĩĩrĩ nake; andũ a kũngĩ nĩmeyoere maciario ma wĩra wake. 12 Aroaga mündũ ũngĩmwonĩa ũtugi, o na kana mündũ ũngĩgũĩra ciana icio ciake cia ngoriari tha. 13 Njĩaro ciake iroeherio, na marĩitwa maacio mathario kuuma rũciario-inĩ rũrĩa rũgooka. 14 Waganu wa maithe make ũrotũũra ũrĩrikanagwo nĩ Jehova; wĩhĩa wa nyina ũroaga gũgaathario o na rĩ. 15 Mehia mao marotũũra hĩndĩ ciothe marĩ mbere ya Jehova, nĩguo akaaniina kũrĩrikanwo kwao gũkũ thĩ. 16 Nĩgũkorwo mündũ ũcio we ndarĩ hĩndĩ eciiragia ũhoru wa gũtugana, no aingathĩthagia mündũ ũrĩa mũthĩĩni, na ũrĩa mũbatari, o na ũrĩa mũthuthĩku ngoro, o nginya akamooraga. 17 Aronyiitwo nĩ kĩrumi, tondũ we endete o kũruma andũ manyiitwo nĩ kĩrumi; kĩrathimo kĩromũraihĩrĩria, tondũ we ndendaga kũrathimana. 18 Ehumbaga kĩrumi taarĩ nguo; kĩamũtoonyire mwĩrĩ ta maaĩ, o na gĩkĩmũtoonya mahĩndĩ-inĩ taarĩ maguta. 19 Kĩrotũũka taarĩ nguo ya igũrũ erigiicĩire, na gĩtũũke taarĩ mũcibi ehorete nginya tene. 20 Rĩrĩ nĩrĩtũũke irĩhi rĩa Jehova kũrĩ arĩa maathitangaga, o kũrĩ arĩa maaragia ũũru igũrũ riakwa. 21 No rĩrĩ, Wee Mwathani Jehova, nĩjĩka maũndũ mega nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩaku; ndeithũra tondũ wa wega wa wendo waku. 22 Nĩgũkorwo ndĩ mũthĩĩni na mũbatari, nayo ngoro yakwa nĩngurarĩtio thĩĩnĩ wakwa. 23 Ndĩ hakuĩ kũbũĩria o ta kĩĩruru kĩa hwaĩ-inĩ; hurutagwo nĩ rũhuho o ta ngigĩ. 24 Maru makwa nĩmaregerete nĩ kwĩima kũrĩa; mwĩrĩ wakwa ũhĩnjĩte nĩ kwaga maguta. 25 Nduĩkĩte kĩndũ gĩa kũnyũrũrio nĩ andũ arĩa maathitangaga; rĩrĩa maanyona, mainainagia mĩtwe. 26 Wee Jehova Ngai wakwa, ndeithia; honokia kũringana na wendo waku. 27 Tũma mamenye atĩ kũũ nĩ guoko gwaku, mamenye atĩ Wee Jehova, nĩwe wĩkĩte ũguo. 28 O nĩ marumanage, no wee ũrathimanage; rĩrĩa maatharĩkĩra nĩmarĩconorithagio, no ndungata yaku no gũkena irĩkenaga. 29 Arĩa maathitangaga makaahumbwo njono na mohwo thoni taarĩ nguo ya igũrũ. 30 Nĩndĩrĩkumagia Jehova mũno na kanua gakwa; nĩndĩrĩmũgoocaga ndĩ kĩrĩndĩ-inĩ kĩnene. 31 Nĩgũkorwo arũgamaga guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa mündũ ũrĩa mũbatari, nĩguo ahonokagie muoyo wake harĩ andũ arĩa mangĩmũtua nĩ mwĩhia.

110 Thaburi ya Daudi Jehova nĩerire Mwathani wakwa atĩrĩ: “Ikara guoko-inĩ gwakwa kwa ũrĩo, nginya rĩrĩa ngaatũma thũ ciaku ituĩke gaturwa ka makinya maku.” 2 Mũthĩgi wa hinya waku-rĩ, Jehova nĩakaũtambũrũkia kuuma Zayuni; nĩũgaathana

ũrĩ gatagatĩ ga thũ ciaku. 3 Ikundi ciaku cia ita nĩikerutĩra mũthenya waku wa mbaara. Igooka irĩ na ũgemu wa ũtheru, aanake aku mahaana ta ime rĩoima nda ya rũciinĩ ruoro rũgĩtema. 4 Jehova nĩehĩtĩte na ndangĩrĩcũkwo, akoiga atĩrĩ: “Wee ũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai nginya tene, o ta ũrĩa Melikisedeki aatarĩ.” 5 Mwathani arĩ guoko-inĩ gwaku kwa ũrĩo; nĩakahehenja athamaki mũthenya wa mang’ũrĩ make. 6 Nĩagatũĩra ndũrĩrĩ ciira, aige ciimba irũndo, na ahehenje aathani a thĩ yothe. 7 Nĩakanyua maaĩ ma karũũ karĩ mũkĩra-inĩ; nĩ ũndũ ũcio nĩakambararia mũtwe wake.

111 Goocai Jehova. Nĩngũkumia Jehova na ngoro yakwa yothe ndĩ thiritũ-inĩ ya arĩa arũngĩrĩru, o na kũngano-inĩ. 2 Cĩiko cia Jehova nĩ cia magegania; nĩicũũranagio nĩ arĩa othe makenagio nĩcio. 3 Cĩiko ciake ciyũrĩte riiri na ũkaru, nague ũthingu wake ũtũũraga nginya tene. 4 Nĩatũmĩte magegania make marĩrikanwo; Jehova nĩ mũtugi na nĩ mũigua tha. 5 Arĩa mamwĩtigagĩra nĩamaheaga irio; egũtũũra arĩrikanaga kĩrĩkanĩro gĩake nginya tene. 6 Nĩonetie andũ ake mawĩra make ma hinya, nĩ ũndũ wa kũmahe mabũrũri ma ndũrĩrĩ iria ingĩ. 7 Mawĩra ma moko make nĩ ma kwĩhokeka, na nĩ ma kĩhooito; mataaro make mothe nĩ ma kwĩhokwo. 8 Nĩ marũmu nginya tene na tene, maheanĩitwo na wĩhokeku na ũrũngĩrĩru. 9 Nĩakinyĩirie andũ ake ũkũũri; aamũrĩre kĩrĩkanĩro gĩake kĩrĩ gĩa gũtũũra nginya tene: rĩitwa rĩake nĩ itheru na nĩ rĩa gwĩtigĩrwo. 10 Kĩambĩrĩria kĩa ũũgĩ nĩ gwĩtigĩra Jehova; arĩa othe marũmagĩrĩra mataaro make nĩmagĩaga na ũmenyo mwega. Kũgocwo nĩ gwake tene na tene.

112 Goocai Jehova. Kũrathimwo nĩ mündũ ũrĩa wĩtigagĩra Jehova, ũrĩa ũkenagĩra maathani make mũno. 2 Ciana ciake nĩigatũũka cia bata bũrũri-inĩ; rũciario rwa arĩa arũngĩrĩru nĩrũkarathimwo. 3 Gwake mũciĩ gũkoragwo na ũtonga na indo nyingĩ, nague ũthingu wake ũtũũraga nginya tene. 4 Mündũ ũrĩa mũrũngĩrĩru o na arĩ nduma-inĩ nĩatheragĩrwo nĩ ũtheri, ũgatherera mündũ ũcio mũtugani, ningĩ arĩ tha, o na nĩ mũthingu. 5 Mündũ ũcio mũtugani na ũheanaga o ũguo tũhũ, o ũcio wĩkaga maũndũ make na kĩhooito-rĩ, nĩarĩonaga maũndũ mega. 6 Tĩ-itherũ mündũ ũcio ndakenyenyeka; mündũ mũthingu atũũraga arĩrikanagwo nginya tene. 7 Angĩgua ũhoru mũũru ndangĩtigĩra; ngoro yake nĩkĩndĩire, aikaraga ehokete o Jehova. 8 Ngoro yake nĩngĩtĩre, ndangĩtigĩra;

marigiririo-ini niakoona gutoorio gwa thu ciake. 9 Niahurunjite iheo ciake akahe andu aria athini, naguo uthingu wake uturaga nginya tene; ruha rwake nirukambarario na iguru, aheo gitio. 10 Mundu uria mwaganu niakoona uguo na arakare, niakahagarania magego make, acooke aburie; meririria ma aria aaganu matigaakinyanira.

113 Goocai Jehova. Mugocei, inyu ndungata cia Jehova, mugooce ritwa ria Jehova. 2 Ritwa ria Jehova rirogocwo, kuuma riu nginya tene na tene. 3 Kuuma o irathiro ria riua nginya ithuro riaro, ritwa ria Jehova nirigocagwo. 4 Jehova niatugiritio iguru ria nduriri ciothe, riiri wake uri iguru ria iguru. 5 Nuu uhaana ta Jehova Ngai witu, o Ucio ukaragira giti kia unene kuu iguru, 6 o ucio unamagirira arorererie maundu ma iguru o na ma thi? 7 Oyaga athini na iguru kuuma rukungu-ini, na agokiria aria abatari, akamaruta kihumbu-ini kia muhu; 8 amakaragia hamwe na anene, o hamwe na anene a andu ao. 9 Atumaga mutumia thaata ature gwake mucii, agatuika nyina wa ciana, agakenaga. Goocai Jehova.

114 Riria Isiraeli moimire bururi wa Misiri, nyumba ya Jakubu ikiuma kuri andu a ruthiomi rungiri, 2 Juda gwatuikire handu ha Ngai haamure, na Isiraeli gugituika nikuo arathanaga. 3 Iria rionire uguo rikura, naruo Ruu rwa Jorodani rugicooka na thuutha; 4 Irima igituhatuha ta ndurume, natuo turima tugituhatuha ta tugondu. 5 Kai wonire atia, wee iria, nigo ure, nawe Jorodani, tondu wacookire na thuutha? 6 Inyu irima, muonete ki, nigo mutuhatuhe ta ndurume, na inyu turima, nigo mutuhatuhe ta tugondu? 7 Wee thi, ta kinaine uri mbere ya Mwathani, uri hau mbere ya Ngai ucio wa Jakubu, 8 o we ucio wagarurire rwaro rwa ihiga rugituika karia ka maa, naruo ihiga riumu rituika ithima cia maa.

115 Ti ithu, Wee Jehova, ti ithu twagirire kugocwo, no gocithia ritwa riaku, tondu wa wendo na wihokeku waku. 2 Ni ki gitumaga nduriri ciurie atiri, "Ngai wao akiri ha?" 3 Ngai witu ari o iguru; we ekaga o uria endaga. 4 No mihanano yao ni betha na thahabu, wira uthonketwo na moko ma andu. 5 Nuri tunua, no ndiaragia, nuri maitho, no ndionaga; 6 nuri matu, no ndiguaga, nuri na maniuru, no ndiguaga munungo; 7 nuri moko, no ndinghambata kindu, nuri maguru, no ndingitwara;

o na nuri mimeru, no ndinginyuria. 8 Andu aria mamithondekaga makaahaana o tayo, na noguo aria othe mamithokaga makaahaana. 9 Wee nyumba ya Isiraeli, wihokage Jehova: we niwe uteithio wao o na ngo yao. 10 Wee nyumba ya Haruni, wihokage Jehova: we niwe uteithio wao o na ngo yao. 11 Inyu aria mumwitigirite, mwihokagei Jehova: we niwe uteithio wao na ngo yao. 12 Jehova niaturikanite na nigiturathima: Niekurathima nyumba ya Isiraeli, niekurathima nyumba ya Haruni, 13 niekurathima aria metigirite Jehova, anini na anene o undu umwe. 14 Jehova arotuma muingihe, inyu na ciana cianyu. 15 Murorathimwo ni Jehova, Mumbi wa iguru na thi. 16 Kuu iguru muno ni kwa Jehova, no thi namiheanite kuri andu. 17 Andu aria akuu matigocaga Jehova, acio maikurukaga kuu ukiri-ini; 18 ni ithu turikumagia Jehova, kuuma riu nginya tene na tene. Goocai Jehova.

116 Ninyendete Jehova, nigukorwo niaiguite mugambo wakwa; niaiguire ngimuthaitha anjiguire tha. 2 Tondu niathikiriurie-ri, ndirimukayagira riria riothe ngituru muoyo. 3 Ndarigiicirio ni mihindo ya gikuu, ngikinyirwo ni ruo rwa mbirira; ngihootwo ni mitangiko o na kieha.

(Sheol h7585) 4 Hindi iyo ngikaia ritwa ria Jehova, ngimwira atiri: "Wee Jehova, honokia!" 5 Jehova ni mutugi na ni muthingu; Ngai witu aiyurtwo ni tha. 6 Jehova niagitagira andu aria matari oog; riria ndahinyirio muno, niahonokirie. 7 Wee ngoro yakwa-ri, cookerera uhuruko waku, nigukorwo Jehova niagwikite wega. 8 Nigukorwo Wee Jehova niuhonoketie muoyo wakwa kuuma kuri gikuu, namo maitho makwa ukamagiria maithori, na ukagiria maguru makwa mahingwo, 9 nigeetha thiiage ndi mbere ya Jehova bururi-ini wa aria mari muoyo. 10 No ndetikirie uhoru wake; ni undu ucio ndoigire atiri, "Nithinikite muno." 11 Ni undu wa uria ndamakite, ngiuga atiri, "Andu othe ni a maheeni." 12 Ni ki ingithukira Jehova nakio ni undu wa wega wake wothu uria anjikite? 13 Nikuoya nguoya gikombe kia uhonokio na iguru, ngaire ritwa ria Jehova. 14 Nginguhingiria Jehova mihitwa iria ndehitire, andu ake othe mari ho. 15 Andu aria athingu mari bata muno hari Jehova, ni undu ucio ndakenaga riria makua o ro uguo. 16 Wee Jehova, ti-itheru ni ndi ndungata yaku; ni ndi ndungata yaku, muriu wa ndungata yaku ya mundu-wa-rja; wee

nūnjohorithitie mīnyororo-inī. 17 Nīngūkūrūtira igongona rīa gūgūcookeria ngaatho, na ngaīre rīitwa rīa Jehova. 18 Nīngūhingīria Jehova mīhītwa īrīa ndehītire andū ake othe marī ho, 19 kūu nja-inī cia nyūmba ya Jehova, o thīinī waku, wee Jerusalemu. Goocai Jehova.

117 Goocai Jehova, inyuī ndūrīrī ciothe; mūkumie, inyuī andū othe. 2 Nīgūkorwo wendo wake nī mūnene harī ithuī, na wīhokeku wa Jehova nī wa gūtūūra nginya tene. Goocai Jehova.

118 Cookeriai Jehova ngaatho nīgūkorwo nī mwega; wendo wake nī wa tene na tene. 2 Andū a Isiraeli nīmoige atīrī, “Wendo wake nī wa tene na tene.” 3 Nyūmba ya Harūni nīyuuge atīrī, “Wendo wake nī wa tene na tene.” 4 Andū arīa metigīrīte Jehova nīmoige atīrī, “Wendo wake nī wa tene na tene.” 5 Ndakaīire Jehova ndī mīnyamaro-inī, nake akīnjītika na akīndeithūra. 6 Jehova arī hamwe na nīi; ndingītīgīra. Mūndū-rī, nī atīa angīhota kūnjika? 7 Jehova arī hamwe na nīi; nīwe mūndeithia. Nīngerorera thū ciakwa ikīhootwo. 8 Nī kaba kūūrīra harī Jehova, gūkīra kwīhoka mūndū. 9 Nī kaba kūūrīra harī Jehova, gūkīra kwīhoka anene. 10 Ndarigiicīrio nī ndūrīrī ciothe, no tondū wa kwīhoka rīitwa rīa Jehova, ngīciananga. 11 Ciandigiicīrie mīena yothe, no tondū wa kwīhoka rīitwa rīa Jehova, ngīciananga. 12 Ciathiūrūrūkīirie na mīena yothe ta njūkī, no ikīhora narua o ta mwaki wa mīigua; tondū wa kwīhoka rīitwa rīa Jehova ngīciananga. 13 Ndahatīkītīwo mūno nī thū hakuī ngwe, no Jehova akīndeithia. 14 Jehova nīwe hinya wakwa na nīwe ūtūmaga nyine; nake nīatuūkīte ūhonokio wakwa. 15 Mbugīrīrio ya gīkeno na ya ūhootani īiyūrīte hema-inī cia andū arīa athingu, atī: “Guoko kwa ūrīo kwa Jehova nī gwīkīte maūndū manene! 16 Guoko kwa ūrīo kwa Jehova nī kwambararie; guoko kwa ūrīo kwa Jehova nī gwīkīte maūndū manene!” 17 Nī gūkua ndīgūkua, no nīngūtūūra muoyo, ng’anage ūrīa Jehova ekīte. 18 Jehova nīaherithitie mūno, no ndandekereirie ngue. 19 Hingūrīrai ihingo cia ūthingu; nīngūtoonya njookerie Jehova ngaatho. 20 Gīkī nikīo kīhingo kīa Jehova kīrīa andū arīa athingu mangītoonyera. 21 Nī ngaatho ngūgūcookeria, nīgūkorwo nīwanjītikire; nītuūkīte ūhonokio wakwa. 22 Ihiga rīrīa aaki maaregire nīrīo rītūūkīte ihiga inene rīa koine; 23 Jehova nīwe wīkīte ūndū ūcio, nāguo nī

wa magegania tūkīwona. 24 Mūthenya ūyū nī Jehova ūtūmīte ūgīe; nītūcanjamūkei, tūkīukenere. 25 Wee Jehova, tūhonokie; Wee Jehova, tūma tūgaacīre. 26 Kūrathimwo-rī, nī mūndū ūrīa ūgūūka na rīitwa rīa Jehova. Ithuī nītawamūrathima tūrī thīinī wa nyūmba ya Jehova. 27 Jehova nīwe Mūrungu, na nīatūmīte ūtheri wake ūtwarīre. Ambīrīrai gūkūngūiya, mūrī na mathīgī moko, mūthīi nginya hīa-inī cia kīgongona. 28 Wee nīwe Mūrungu wakwa, nīngūgūcookeria ngaatho; Wee nīwe Ngai wakwa, nīngūgūtūūgīria. 29 Cookeriai Jehova ngaatho, nīgūkorwo we nī mwega; wendo wake nī wa tene na tene.

119 Kūrathimwo-rī, nī andū arīa mīthīire yao ītari ūcuuke, o arīa mathīiaga kūringana na watho wa Jehova. 2 Kūrathimwo-rī, nī andū arīa marūmagia kīrīra gīake, o arīa mamūrongoragia na ngoro yothe. 3 Matīrī ūndū mūūru mekaga; no kūgera mageragīra njīra ciake. 4 Wee nīūheanīte mawatho marīa marī ma gwathīkagīrwo na kīyo. 5 Naarī korwo mīthīire yakwa īkīrī mikīndīrīku ūhorō-inī wa gwathīkagīra kīrīra gīaku! 6 Hīndī īyo ndingīconorithio rīrīa ngūcūūrania maathani maku mothe. 7 Nīndīrīkūgocaga ndī na ngoro nūngīrīru, o ngīrutaga ūhorō wa mawatho maku ma kīhooto. 8 Nīndīrīathīkagīra kīrīra kīa watho waku; ndūgakīndiganīrie o biū. 9 Mūndū mwīthī-rī, angīga mūtūūrīre wake ūrī mūtheru atīa? Nī na ūndū wa gūtūūra athīkagīra kiugo gīaku. 10 Ngūrongoragia na ngoro yakwa yothe; ndūkanareke njūrūūre ndigane na maathani maku. 11 Nīhīthīte kiugo gīaku thīinī wa ngoro yakwa, nīguo ndīkae gūkūwīhīria. 12 Wee Jehova, ūrokīgocwo; kīndute kīrīra kīa watho waku. 13 Nīndīriugaga na ngacookera na mīromo yakwa ūhorō wa mawatho mothe marīa moimīte kanua gaku. 14 Nīngenagio nīkūrūmīrīra kīrīra gīaku, o ta ūrīa mūndū akenagīra kūgīa na ūtonga mūnene. 15 Nīndīrīcūūranagia mawatho maku na ngatarania njīra yaku. 16 Nīngenagīra kīrīra kīa watho waku; ndigatiganīria kiugo gīaku. 17 Nī ndungata yaku njīka wega, na nīngūtūūra muoyo; nīi nīndīrīathīkagīra kiugo gīaku. 18 Hingūra maitho makwa nīguo nyone maūndū ma magegania marīa marī watho-inī waku. 19 Nīi ndī mūgeni gūkū thī; ndūkaahithe maathani maku. 20 Ngoro yakwa nīrahīahīia nī kwīrīrīria mawatho maku o mahinda mothe. 21 Wee nīūkūūmaga arīa etīi, o acio manyīitītwo nī kīrumi, na arīa morūūraga magatiga maathani maku. 22 Njehereria kīnyūrīri

na kũmenwo, nĩgũkorwo ndũũrite nũmitie kĩrĩra gĩaku. 23 O na gũtuika aathani maikaraga thĩ hamwe makanjambia, ndungata yaku nĩĩrcũũranagia kĩrĩra kĩa watho waku. 24 Kĩrĩra gĩaku nĩkĩo ngenagĩra; nĩkĩo kũiheaga mataaro. 25 Ngometio thĩ rũkũngũ-inĩ; tũũria muoyo wakwa kũringana na kiugo gĩaku. 26 Nĩndakwĩrire mĩthĩire yakwa nawe ũkĩnjĩtika; nduta kĩrĩra kĩa watho waku. 27 Menyithia ũrutani wa mawatho maku; na nĩ nĩndĩrcũũranagia ũhoru wa magegania maku. 28 Ngoro yakwa nĩ nogu nĩ ũndũ wa kĩa; njĩkĩra hinya kũringana na kiugo gĩaku. 29 Njeheranĩria na mĩthĩire ya maheeni; nĩ ũndũ wa ũtugi waku nduta watho waku. 30 Nĩ-rĩ, ndũthuurĩire njĩra ya ma; matua maku ndĩmaigĩte ngoro-inĩ yakwa. 31 Wee Jehova, nĩnũmitie kĩrĩra gĩaku; ndũkanareke njonorithio. 32 Hanyũkaga o na njĩra ya maathani maku, nĩgũkorwo nĩwohorithĩtie ngoro yakwa. 33 Wee Jehova, nduta kũrũmirĩra kĩrĩra kĩa watho waku, na nĩ ndĩkĩrũmie nginya mũthia. 34 He ũmenyo, na nĩndĩrĩrũmagia watho waku na ndĩwathĩkagĩre na ngoro yakwa yothe. 35 Ngeragĩria njĩra-inĩ cia maathani maku, nĩgũkorwo nĩmo ngenagĩra. 36 Erekeria ngoro yakwa kũrĩ kĩrĩra gĩaku, nĩguo itige kwerekera ũhoru-inĩ wa gwĩtongia. 37 Gĩrĩria maitho makwa matige kwĩrorera maũndũ ma tũhũ; tũũria muoyo wakwa kũringana na kiugo gĩaku. 38 Hingĩria ndungata yaku kĩranĩro gĩaku, nĩgeetha wĩtagĩrwo. 39 Njehereria njono iria ndĩĩtagĩra, nĩgũkorwo mawatho maku nĩ mega. 40 Kaĩ nĩndĩrĩragĩria mawatho maku-ĩ! Tũũria muoyo wakwa nĩ ũndũ wa ũthingu waku. 41 Wee Jehova, wendo waku ũria ũtathiraga ũronginyĩra, ũhonokio waku ũnginyĩre kũringana na kĩranĩro gĩaku; 42 nĩguo ngoragwo na ũndũ wa gũcookeria andũ arĩa maanyũrũragia, nĩgũkorwo nĩ ndĩhokete kiugo gĩaku. 43 Ndũkandunye kiugo kĩa ma kuuma kanua-inĩ gakwa, nĩgũkorwo njigĩte mwĩhoko wakwa mawatho-inĩ maku. 44 Ngũtũura njathĩkagĩra watho waku, nginya tene na tene. 45 Ndirĩthiagi ndĩ na wĩyathi, nĩgũkorwo nĩmaathaga mawatho maku. 46 Nĩndĩrĩragia ũhoru wa kĩrĩra gĩaku mbere ya athamaki na ndirĩconokaga, 47 nĩgũkorwo nĩngenagĩra maathani maku tondũ nĩndĩmendete. 48 Ndirĩambararagia moko makwa kũrĩ maathani maku maria nyendete, na ndicũũranagie igũrũ rĩa kĩrĩra kĩa watho waku. 49 Ririkana kiugo gĩaku kũrĩ ndungata yaku, nĩgũkorwo nĩũũheete kĩrĩgĩrĩro. 50 ũndũ ũria ũũhooreragia ndĩ mĩnyamaro-inĩ nĩ ũyũ:

atĩ kĩranĩro gĩaku nĩkĩo gĩtũũragia muoyo wakwa. 51 Andũ arĩa etĩĩ maanyũrũragia matekwĩgĩrĩria, no nditiganagĩria watho waku. 52 Nĩndirikanaga mawatho maku ma tene, Wee Jehova, namo nĩmahooreragia. 53 Nyĩitagwo nĩ mang'ũrĩ nĩ ũndũ wa andũ arĩa aaganu, o acio maatiganiĩrie watho waku. 54 ũhoru wa kĩrĩra gĩaku nĩguo ũtuĩkite rwĩmbo rwakwa, o kũria guothe ingĩkara. 55 ũtukũ ndirikanaga rĩtwa rĩaku, ngakĩrũmia watho waku Wee Jehova. 56 ũũ nĩguo ngoretwo ngĩka: nĩnjathĩkagĩra mawatho maku. 57 Wee Jehova, Wee nĩwe igai rĩakwa; nĩngwĩrite atĩ ndĩathĩkagĩra ciugo ciaku. 58 Maathĩite ũthĩũ waku na ngoro yakwa yothe; nginyagĩria wega waku o ta ũria wĩranĩire. 59 Nĩndicũũranĩtie ũhoru wa mĩthĩire yakwa, ngagĩcookia makinya makwa kũrĩ kĩrĩra gĩaku. 60 Nĩngũhiũha na ndigũcererwo gwathĩkĩra maathani maku. 61 O na kũngĩtuika atĩ andũ arĩa aaganu no manjoho na mĩhĩndo-rĩ, ndingĩrganĩrwo nĩ watho waku. 62 ũtukũ gatagatĩ njarahũkaga ngũcookerie ngaatho nĩ ũndũ wa mawatho maku ma kĩhooto. 63 Nĩ ndĩ mũrata wa andũ arĩa othe magwĩtigĩrite, o arĩa othe marũmagĩrĩra mawatho maku. 64 Wee Jehova, thĩ iĩyũrĩtwo nĩ wendo waku; nduta kĩrĩra kĩa watho waku. 65 Wee Jehova, ika ndungata yaku kũringana na kiugo gĩaku. 66 Nduta gũkũũrana maũndũ wega o na kũmamenya, nĩgũkorwo nĩnjĩtikĩtie maathani maku. 67 Mbere itanoona thĩina nĩndahĩtagia, no rĩu nĩnjathĩkagĩra kiugo gĩaku. 68 Wee ũrĩ mwega, na nĩwĩkaga o wega; nduta kĩrĩra kĩa watho waku. 69 O na gũtuika andũ arĩa etĩĩ nĩmahakĩte gĩko na ndeto cia maheeni, ngũtũura nũmitie mawatho maku na ngoro yakwa yothe. 70 Ngoro ciao nĩ nyũmũ na itirĩ tha, no nĩ ngenagĩra watho waku. 71 Warĩ ũndũ mwega nĩ nyone thĩina, nĩgeetha ndĩĩrute kĩrĩra kĩa watho waku. 72 Watho ũria uumĩte kanua gaku nĩ wa bata mũno harĩ nĩ, gũkĩra ngiri cia icunjĩ cia betha na thahabu. 73 Moko maku nĩmo manyũmbire na magĩthondeka ũguo ndarii; he ũtaũku nĩguo ndĩĩrute maathani maku. 74 Andũ arĩa magwĩtigĩrite marokenaga rĩrĩa maanyona, nĩgũkorwo nĩnjigĩte mwĩhoko wakwa harĩ kiugo gĩaku. 75 Jehova, nĩnjũũ atĩ mawatho maku nĩ ma ũthingu, na ũyonetie thĩina nĩ ũndũ wa wĩhokeku waku. 76 Wendani waku ũria ũtathiraga ũrotũka wa kũũhooreria, kũringana na kĩranĩro gĩaku kĩria werĩire ndungata yaku. 77 Itĩkĩra tha ciaku inginyĩre nĩguo ndũũre muoyo, nĩgũkorwo watho waku nĩguo ngenagĩra. 78

Andū arīa etiī maroconorithio nī ūndū wa kūnjika ūūru hatarī gītūmi; no niī-rī, ndrīrcūūranagia ūhorō wa mawatho maku. **79** Andū arīa magwītīgīrīte maronjookerera, o acio mataūkīrwo nī kīrīra gīaku. **80** Ngoro yakwa īroaga ūcuuke ūhorō-inī wa kīrīra kīa watho waku, nīguo ndikanaconorithio. **81** Ngoro yakwa īringīkaga nī kwīrīrīra ūhonokio waku, no nī njigīte mwīhoko wakwa harī kiugo gīaku. **82** Maitho makwa nīmaraaga hinya nī gūtūūra njūthīrīrie kīranīro gīaku; ngakīūra atīrī, “Ūgaakīhooreria rī?” **83** O na gūtūika haana ta mondo ya rūūa ya ndibei īgītwo ndogo-inī, ndriganagīrwo nī kīrīra kīa watho waku. **84** Niī ndungata yaku-rī, ngweterera nginya rī? Arīa maanyariiraga ūkaamaherithia rī? **85** Andū arīa etiī manyenjeire marima nīguo ngwe kuo, o acio makararagia watho waku. **86** Maathani maku mothe nī ma kwīhokwo; ndeithia, nīgūkorwo andū maanyariiraga hatarī gītūmi. **87** Maatigītie hanini maaniine nyume thī īno, no nditiganīrie mawatho maku. **88** Menyerera muoyo wakwa kūringana na wendo waku, na ndīathīkagīra kīrīra gīa kanua gaku. **89** Wee Jehova, kiugo gīaku gītūūruga tene na tene; gītūūruga kīhaandīte wega kūu igūrū. **90** Wīhokeku waku nī wa kuuma njiarwa nginya njiarwa; nīwe warūmirie thī, nayo īgagīkara o īrūmīte. **91** Mawatho maku matūūruga nginya ūmūthī, nīgūkorwo indo ciothe nīwe itungataga. **92** Korwo watho waku tiguo ūngenagia, ingīanathira nī mīnyamaro yakwa. **93** Niī ndrī hīndī ngaariganīrwo nī mawatho maku, nīgūkorwo ūndūūrītie muoyo nī ūndū wamo. **94** Honokia, nīgūkorwo ndī waku, na nīmaathīte mawatho maku. **95** Andū arīa aaganu manjoheirie nīguo maaniine, no nī ndrīrcūūranagia o ūhorō wa kīrīra gīaku. **96** Ūndū o wothe mūkinyanīru wega, nīnyonete nī ūrī mūthia; no maathani maku matīrī mūhaka. **97** Kaī nīnyendete watho waku-ī! Ndindaga ngītarania ūhorō waguō mūthenya wothe. **98** Maathani maku matūmaga njūhīge gūkīra thū ciakwa, nīgūkorwo makoragwo hamwe na niī hīndī ciothe. **99** Niī ndī na ūmenyo mūingī gūkīra arutani akwa othe, nīgūkorwo ndaranagia ūhorō wa mawatho maku. **100** Niī ndī na ūmenyo mūingī gūkīra athuuri, nīgūkorwo njathīkagīra kīrīra gīaku. **101** Nīndīgagīrīra magūrū makwa matikagerere njīra o yothe njūru, nīgeetha njathīkagīre kiugo gīaku. **102** Niī ndrīgaganīrie mawatho maku, nīgūkorwo Wee nīwe ūndufīte ūhorō ūcio. **103** Kaī ciugo ciaku irī

mūrīo ngīcīcama-ī, irī mūrīo gūkīra ūūkī ūrī kanua-inī gakwa! **104** Ngīaga na ūtaūku nī ūndū wa kīrīra gīaku; nī ūndū ūcio nīthūire njīra o yothe njūru. **105** Kiugo gīaku nīkīo tawa wa magūrū makwa, na ūtheri wa kūmūrīka njīra yakwa. **106** Nīndīhītīte mwīhitwa na ngagwatīria, atī nīndīrīrūmagīrīra mawatho maku ma ūthingu. **107** Nīthūnīkīte mūno; Wee Jehova, tūūra muoyo wakwa, kūringana na kiugo gīaku. **108** Wee Jehova, itīkīra ūgooci wa kwīyendera wa kanua gakwa, na ūkīndute mawatho maku. **109** O na gūtūika ndūūruga nyīitīrīrie muoyo wakwa moko-inī makwarī, ndīngīriganīrwo nī watho waku. **110** Andū arīa aaganu nīmanyambīre mūtego, no ndrī ndahītīa kīrīra gīaku. **111** Mawatho maku nīmo igai rīakwa nginya tene; nīmo gīkeno kīa ngoro yakwa. **112** Ngoro yakwa nītūite kūrūmagīa kīrīra kīa watho waku o nginya mūthia. **113** Nīthūire andū a ngoro igīrī, no nīnyendete watho waku. **114** Wee nīwe rīūrīro rīakwa na ngo yakwa; njigīte mwīhoko wakwa kiugo-inī gīaku. **115** Njehererai, inyūī eeki ūūru, nīguo ngīrūmie maathani ma Ngai wakwa! **116** Nyīitagīrīra kūringana na kīranīro gīaku, na nīngūtūūra muoyo; ndūkareke kīrīgīrīro gīakwa kīharagane. **117** Ndiiragīrīra, na nīngūhonokio; ngūtūūra ndīte uuge waku. **118** Nīūregaga arīa othe matiganaga na kīrīra kīa watho waku, nīgūkorwo kwīheenia kūu meheenagia nakuo nī gwa tūhū. **119** Arīa othe aaganu a gūkū thī ūmateaga ta gīko; nī ūndū ūcio nī nīnyendete kīrīra kīa watho waku. **120** Mwīrī wakwa nīūinainaga nīgūgwītīgīra; njīkaraga na guoya mūnene nī ūndū wa mawatho maku. **121** Niī njīkīte maūndū ma ūthingu na ma kīhooto; ndūkandiganīrie harī arīa maahinyagīrīra. **122** Menyerera ūgīma wa ndungata yaku; ndūkareke andū arīa etiī maahinyīrīrie. **123** Maitho makwa nīmaraaga hinya nīgūtūūra njūthīrīrie ūhonokio waku, ngacūthīrīria kīranīro gīaku kīa ūthingu. **124** Īkaga ndungata yaku kūringana na wendo waku, na ūndutage kīrīra kīa watho waku. **125** Niī ndī ndungata yaku; he gūkūūrana maūndū, nīguo hote gūtaūkīrwo nī kīrīra gīaku. **126** Wee Jehova, hīndī nīnginyu wīke ūndū, tondū andū nīmathūkītīe watho waku. **127** Tondū nīnyendete maathani maku gūkīra thahabu, ngamenda mūno gūkīra thahabu irīa therie, **128** na tondū nīndūite mawatho maku mothe nīmagīrīrie, nīthūire njīra o yothe itarī ya ma. **129** Kīrīra gīaku nī kīa magegania; nī ūndū ūcio nīndīrīgīathīkagīra. **130** Ciugo ciaku ciataūrwo nīrehaga ūtheri; nīciūhīgīgia

andū arīa matarī oogī. **131** Njathamītie kanua gakwa ngahūma nī ūndū wa kwīrīrīria maathani maku. **132** Njerekera na ūnjiguire tha, o ta ūria wīkaga andū arīa mendete rīitwa rīaku. **133** Rūngagīrīria makinya makwa kūrīngana na kiugo gīaku; ndūkareke njathagwo nī wīhia o na ūrīkū. **134** Ngūūra kuuma ūhiinyanīrīria wa andū, nīguo njathīkagīre mawatho maku. **135** Tūma ūthiū waku warīre ndungata yaku, na ūndutage kīrīra kīa watho waku. **136** Maitho makwa manyūrūrūkagia maithori ta rūūī, nīgūkorwo andū matirathīkīra watho waku. **137** Wee Jehova, ūrī mūthingu, na mawatho maku nīmagīrīire. **138** Mawatho marīa ūheanīte nī ma ūthingu; nī ma kwīhokwo kūna. **139** Kīyo gīakwa nīkīinogetie, nīgūkorwo thū ciakwa nīcitiganīrie ciugo ciaku. **140** Cīranīro ciaku nīthuuranīre o bīū, na ndungata yaku nīciendete. **141** O na gūtūika ndirī bata na nīnyararītwo-rī, ndiriganagīrwo nī mawatho maku. **142** Ūthingu waku nī wa gūtūūra tene na tene, naguo watho waku nī wa ma. **143** Ngoretwo nī mathīina na mīnyamaro, no maathani maku nīmo ngenagīra. **144** Kīrīra gīaku nī kīa ma nginya tene; kīihe ūtaūku nīguo ndūire muoyo. **145** Ndiragūkaīra na ngoro yakwa yothe, Wee Jehova, nījītika, na nīndīrīathīkagīra kīrīra kīa watho waku. **146** Wee nīwe ndīrakāira, honokia na nīndīrīmenyagīrīra mawatho maku. **147** Njūkagīra tene gūtanakīa, ngakūrīrīra nīguo ūndeithie; njigīte mwīhoko wakwa kiugo-inī gīaku. **148** Maitho makwa maikaraga mahingūkīte matuanīra-inī mothe ma arangīrī, nīguo ndaranagīe ūhorō wa cīranīro ciaku. **149** Igua mūgambo wakwa kūrīngana na wendo waku; Wee Jehova, tūūria muoyo wakwa, kūrīngana na mawatho maku. **150** Andū arīa mathugundaga maūndū ma wīki naaī nīmanguhīrīrie, no-o nīmaraihanīrīrie na watho waku. **151** No Wee Jehova, ūikaraga hakuhī, na maathani maku mothe nī ma ma. **152** Matukū-inī ma tene nīndamenyire kuuma kīrīra-inī gīaku, atī wagīthondekire kīrī gīa gūtūūra nginya tene. **153** Rora gūthīnīka gwakwa na ūndeithūre, nīgūkorwo ndiriganīrwo nī watho waku. **154** Ndūūrīra na ūkīngūūre; tūūria muoyo wakwa kūrīngana na kīranīro gīaku. **155** Ūhonokio nīūrahīrīrie andū arīa aaganu, nīgūkorwo matirongoragia kīrīra kīa watho waku. **156** Wee Jehova, tha ciaku nī nyingī; tūūria muoyo wakwa kūrīngana na mawatho maku. **157** Andū arīa maanyariiraga nī aingī, no ndirī ndahutatīra kīrīra gīaku. **158** Njūthagīrīria arīa matarī na wītikio ngoro, nīgūkorwo matiathīkagīra kiugo gīaku. **159** Ta

kīone ūrīa nyendete mawatho maku; tūūria muoyo wakwa, Wee Jehova, kūrīngana na wendo waku. **160** Ciugo ciaku ciothe nī cia ma; mawatho maku mothe nī ma ūthingu na nī ma gūtūūra tene na tene. **161** Aathani maanyariiraga hatarī gītūmi, no ngoro yakwa īnainagio nī kiugo gīaku. **162** Ngenagīra kīranīro gīaku, o ta ūria mūndū atahīte indo nyingī akenaga. **163** Nīmenete na ngathūūra maheeni, no nīnyendete watho waku. **164** O mūthenya ngūgoocaga maita mūgwanja nī ūndū wa mawatho maku ma ūthingu. **165** Arīa mendete watho waku nī marī thayū mūingī, na gūtīrī kīndū kīngītūma mahīngwo. **166** Njetagīrīra ūhonokio waku, Wee Jehova, na ngarūmīrīra maathani maku. **167** Njathīkagīra kīrīra gīaku, nīgūkorwo nīndīkīendete mūno. **168** Njathīkagīra mawatho maku na kīrīra gīaku, nīgūkorwo mīthīire yakwa yothe nīūmīū. **169** Wee Jehova-rī, gūkaya gwakwa kūrokinya harīwe; he gūtaūkīrwo kūrīngana na kiugo gīaku. **170** Mathaithana makwa marokinya harīwe; ndeithūra kūrīngana na kīranīro gīaku. **171** Mīromo yakwa īrīkūgoocaga hīndī ciothe, nīgūkorwo nīūndutaga kīrīra kīa watho waku. **172** Rūrīmī rwakwa nīrūkīine ūhorō wa kiugo gīaku, nīgūkorwo maathani maku mothe nī ma ūthingu. **173** Guoko gwaku nīgūkīhaarīrie kūndeithia, nīgūkorwo mawatho maku nīmo nī ndīthuurīre. **174** Ūhonokio waku nīguo ndīrīragīria, Wee Jehova, naguo watho waku nīguo ngenagīra. **175** Ndīrogītūūra muoyo nīguo ngūgoocage, namo mawatho maku nīmatūūre mandeithagia. **176** Nī nīhītītie njīra ta ng'ondū yūrīte. Gīcarie ndungata yaku, nīgūkorwo ndiriganīrwo nī maathani maku.

120 Thaburi ya Agendi Ndakaīre Jehova ndī mīnyamaro-inī, nake akīnjītika. **2** Wee Jehova, honokia harī mīromo īria yaraga maheeni, na harī nīmī iria iheenanagia. **3** Agaagwīka atīa, na nī atīa ūngī makīria ya ūguo, wee rūrīmī rūrū rūheenanagia? **4** Agaakūherithia na mīguī mīnoore ya njamba ya ita, na makara marīrībūkīte mwakī ma mūtī wa mūkoigo. **5** Kaī ndī na haaro-ī, nīgūtūūra gūkū Mesheki, na ngaikara hema-inī cia Kedari-ī! **6** Nīndūūrīte hīndī ndaaya gatagatī-inī ka arīa mathūire thayū. **7** Nī ndī mūndū wa thayū; no rīrīa ndaaria-rī, o mendaga o mbaara.

121 Thaburi ya Agendi Nīngūtīira maitho makwa ndore irīma-inī: ūteithio wakwa ūngiuma na kū? **2** Ūteithio wakwa uumaga kūrī Jehova, o

we Mũumbi wa igūrũ na thĩ. **3** We ndangĩreka kũgūrũ gwaku gũtirũke: ũcio mũmenyereri waku ndarĩ hĩndĩ angĩcũnga; **4** ti-itherũ, ũcio mũmenyereri wa Isiraeli ndarĩ hĩndĩ angĩcũnga, kana ahĩtwo nĩ toro. **5** Jehova nĩwe ũkũmenyagĩrĩra: Jehova nĩwe kĩruru gĩaku guoko-inĩ gwaku kwa ũrĩo; **6** mũthenya wee ndũngĩringĩka nĩ rĩua, kana ũringĩke nĩ mweri ũtukũ. **7** Jehova nĩarĩkũgitagĩra kuuma ũuru-inĩ wothe: nĩarĩmenyagĩrĩra muoyo waku; **8** Jehova nĩarĩkũmenyagĩrĩra ũkiomagara na ũgĩcooka, kuuma rĩu nginya tene na tene.

122 Thaburi ya Daudi Nĩndakenire hamwe na arĩa maanjĩrĩre atĩrĩ, “Nĩtũthĩ nyũmba ya Jehova.” **2** Magūrũ maitũ marũgamĩte ihingo-inĩ ciaku, wee Jerusalemu. **3** Jerusalemu rĩakĩtwo ta itũũra inene rĩnyitithanĩtio wega. **4** Kũu nĩkuo mĩhĩrĩga yambataga, o yo mĩhĩrĩga ya Jehova, ĩgathĩ kũgooca rĩtwa rĩa Jehova kũringana na mawatho marĩa aheete Isiraeli. **5** Kũu nĩkuo kũgĩtwo itĩ cia ũnene cia atuanĩri ciira, o cio itĩ cia ũnene cia nyũmba ya Daudi. **6** Hoerai Jerusalemu thayũ: “Arĩa makwendete marotũũra na thayũ. **7** Kũrĩa thingo ciaku ciirĩgĩre kũrogĩa na thayũ, naguo ũgĩtĩri ũgĩe ciikaro-inĩ ciaku cia ũthamaki.” **8** Nĩ ũndũ wa ariũ a baba na arata, nguuga atĩrĩ, “Thayũ ũrogĩa thĩnĩ waku.” **9** Nĩ ũndũ wa nyũmba ya Jehova Ngai witũ, caragia ũgaacĩru waku.

123 Thaburi ya Agendi Nĩngũtiira maitho makwa na kũri we, o Wee ũikarĩre gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene kũu igūrũ. **2** O ta ũrĩa maitho ma ndungata maroragĩrĩra guoko kwa mwathi wayo, na o ta ũrĩa maitho ma mũirĩtu ndungata maroragĩrĩra guoko kwa mũtumia mwathi wayo, ũguo noguo maitho maitũ maroragĩrĩra Jehova Ngai witũ, o nginya atũguĩre tha ciake. **3** Tũguĩre tha, Wee Jehova, tũguĩre tha, nĩgũkorwo nĩtũkirĩrĩrie kũnyararwo kũnene. **4** Nĩtũkirĩrĩrie kĩnyũrũri kĩnene kĩa andũ arĩa menenehagia, o na rũmena rũingĩ rwa andũ arĩa etĩĩ.

124 Thaburi ya Daudi Korwo Jehova ndaakoretwo arĩ mwena witũ; Isiraeli nĩmakiuge ũguo: **2** Korwo Jehova ndaarĩ mwena witũ rĩrĩa andũ maatũtharĩkiire-rĩ, **3** nĩmangĩatũmeririe tũrĩ muoyo; rĩrĩa marakara mao maatũrĩmbũkiire-rĩ, **4** mũiyũro wa maaĩ nĩũngĩatũhubanĩrie, tũhumbwo nĩ nditi ya maaĩ macio; **5** maaĩ macio maathereraga na hinya

mũno nĩmangĩatũthereririe. **6** Jehova arogooowo, o we ũtaatũrekereirie tũtambuurangwo nĩ magego mao. **7** Ithui tũhonokete ta nyoni ihonokete mũtego-inĩ wa mũmĩtegi; mũtego nĩunangĩtwo, na ithui nĩtũhonokete. **8** ũteithio witũ uumaga harĩ Jehova, o we Mũumbi wa igūrũ na thĩ.

125 Andũ arĩa mehokete Jehova matarĩ ta Kĩrĩma gĩa Zayuni, kĩrĩa gĩtangienyenyeke, no gĩtũũraga nginya tene. **2** O ta ũrĩa irĩa ithiũrũkĩrie Jerusalemu ũguo noguo Jehova athiũrũkagĩria andũ ake, kuuma rĩu nginya tene na tene. **3** Mũthĩgi wa andũ arĩa aaganu ndũgũtũũra wathanaga bũrũri ũrĩa ũgaĩrwo andũ arĩa athingu, nĩguo andũ acio athingu matikae gũtambũrũkia moko mao meeke ũũru. **4** Wee Jehova, andũ arĩa ega mekaga o maũndũ mega, o acio arũngĩrĩru ngoro. **5** No rĩrĩ, andũ arĩa maahũkaga makagera njĩra iria njogomu-rĩ, Jehova nĩakamaingatanĩria hamwe na arĩa mekaga ũũru. Isiraeli kũrogĩa thayũ.

126 Thaburi ya Agendi Rĩrĩa Jehova aacookirie andũ a Zayuni arĩa maatahĩtwo akĩmainũkia-rĩ, twahaanire ta andũ mekũroota. **2** Tũnua twitũ twaiyũrĩre mĩtheke, nacio nĩmĩ ciitũ ikĩina nyĩmbo cia gĩkeno. Hĩndĩ ĩyo ndũrĩrĩ-inĩ gũkĩranwo atĩrĩ, “Jehova nĩekĩire andũ aya maũndũ manene.” **3** Jehova nĩatwikĩire maũndũ manene, na ithui tũkaiyũrwo nĩ gĩkeno. **4** Tũma tũgaacĩre rĩngĩ, Wee Jehova, ta ũrĩa njũũ cia Negevu icookaga kũiyũra. **5** Andũ arĩa mahaandaga na maithori, nĩmakagetha makĩinaga nyĩmbo cia gĩkeno. **6** Mũndũ o na angiumagara akĩrĩraga, akuuĩte mbeũ cia kũhaanda, agaacooka akĩinaga nyĩmbo cia gĩkeno, akuuĩte itĩia ciake cia ngano.

127 Tiga nyũmba yakirwo nĩ Jehova, andũ arĩa mamĩakaga marutaga wĩra o wa tũhũ. Tiga itũũra inene rĩmenyereirwo nĩ Jehova, arangĩri maraaraga mehũũgĩte o tũhũ. **2** Nĩ tũhũ andũ kũrooka gũũkĩra rũciĩnĩ tene, na gũkoma magakoma macereirwo, makĩnogera irio cia kũrĩa, nĩgũkorwo andũ arĩa Jehova endete, we nĩamaheaga o na marĩ toro. **3** Ciana nĩ igai kuuma kũrĩ Jehova, ciana nĩ kĩheo kuuma kũrĩ we. **4** Ciana iria mũndũ aciarĩte arĩ mũnini no ta mĩguĩ rĩrĩ moko-inĩ ma njamba ya ita. **5** Kũrathimwo nĩ mũndũ ũrĩa thiaka wake ũiyũrĩte mĩguĩ. Matigaaconorithio rĩrĩa magaakorwo magĩciira na thũ ciao hau kĩhingo-inĩ.

128 Thaburi ya Agendi Kūrathimwo nĩ mündũ o wothe wĩtigĩrite Jehova, o ũcio ũgeragĩra njĩra ciake. 2 Nĩũkarĩaga maciaro ma wĩra waku; irathimo na kũgaacĩra nĩgatuĩka ciaku. 3 Mũtumia waku egũtuĩka ta mũthabĩbũ ũrĩa ũciaraga mũno arĩ kũu nyũmba-inĩ yaku thĩinĩ; ciana ciaku ituĩke ta thuuna cia mũtamaiyũ ithiũrũrũkĩirie metha yaku. 4 ũguo nĩguo mündũ arĩrathimagwo, ũrĩa wĩtigĩrite Jehova. 5 Jehova arokūrathimaga arĩ Zayuni matukũ mothe ma muoyo waku; ũroona kũgaacĩra kwa Jerusalemu, 6 na ũtũũre muoyo, ũkoono ciana cia ciana ciaku. Thayũ ũrogĩa Isiraeli.

129 Thaburi ya Agendi Maanahinyĩrĩria mũno kuuma ũnini-inĩ wakwa, Isiraeli nĩmakiuge ũguo, 2 maanahinyĩrĩria mũno kuuma ũnini-inĩ wakwa, no rĩrĩ, matĩrĩ maahota kũndooria. 3 Andũ arĩa marĩmaga na mũraũ marĩmite ng'ong'o wakwa, magatema mĩtaro mĩrailhu. 4 No rĩrĩ, Jehova nĩ mũthingu; nĩanjohorithĩtie harĩ mĩhĩndo ya andũ arĩa aaganu. 5 Andũ arĩa othe mathũire Zayuni marocookio na thuutha maconokete. 6 Marohaana ta nyeki ĩrĩ nyũmba igũrũ, ĩrĩa ihoohaga ĩtanamera; 7 mũmĩtũi ndangĩmĩyũria hĩ-inĩ ciake, o na kana ũrĩa ũmĩũnganagia amĩyũrie moko-inĩ make. 8 Andũ arĩa mahĩtukagĩra kuo maroaga kuuga atĩrĩ, “Kĩrathimo kĩa Jehova kirogĩa igũrũ rĩanyu; nĩtwamũrathima thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Jehova.”

130 Thaburi ya Agendi Wee Jehova-rĩ, ndĩragũkaĩra ndĩ o kũrĩa kũriku; 2 Wee Jehova, igua mũgambo wakwa. Matũ maku nĩmaigue ngĩgũkaĩra ũnjguĩre tha. 3 Wee Jehova, korwo no ũtare maita marĩa tũkwĩhagĩria-rĩ, nũũ ũngĩgwĩtiiria, Wee Jehova? 4 No rĩrĩ, Wee nĩũrekanagĩra; nĩ ũndũ ũcio nĩwĩtigĩrĩtwo. 5 Njetagĩrĩra Jehova, ngoro yakwa nĩmwetereire, nĩ ndĩhokaga kiugo gĩake. 6 Ngoro yakwa yetagĩrĩra Jehova, gũkĩra ũrĩa arangĩri metagĩrĩra rũciinĩ gũkĩe, ĩ-ĩ, gũkĩra ũrĩa arangĩri metagĩrĩra rũciinĩ gũkĩe. 7 Wee Isiraeli, wĩhokage Jehova, nĩgũkorwo harĩ Jehova he wendo ũrĩa ũtathiraga, na ningĩ harĩ we harĩ na ũhonokio kũna. 8 We mwene nĩagakũra Isiraeli kuuma mehia-inĩ mao mothe.

131 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, ngoro yakwa ndĩrĩ na mwĩgaatho, o na maithe makwa ti ma mwĩtũũgĩrio; nĩ ndĩrũmbũyanagia na maũndũ

manene, o na kana maũndũ ma magegania marĩa mangĩrĩte. 2 No rĩrĩ, nĩhooreretie na ngakiria ngoro yakwa; o ta kaana gatuithĩtio iria gakuũtwo nĩ nyina, o ta kaana gatuithĩtio iria nĩguo ngoro yakwa ĩhaana ĩrĩ thĩinĩ wakwa. 3 Atĩrĩrĩ wee Isiraeli, wĩhokage Jehova rĩru na nginya tene.

132 Thaburi ya Agendi Wee Jehova, ririkana Daudi na mathĩina marĩa mothe omĩrĩirie. 2 Nĩehĩtire mwĩhĩtwa harĩ Jehova, akĩhĩta harĩ ũcio Mwene-Hinya, o we Ngai wa Jakubu, akiuga ũũ: 3 “Ndigatoonya nyũmba yakwa, kana haice ũrĩrĩ wakwa, 4 ndikaareke maithe makwa mone toro, kana ndeke imone ciakwa icũnge, 5 o nginya ngoonera Jehova handũ ha gũikara, ũcio Mwene-Hinya, o we Ngai wa Jakubu, ndĩmuonere gĩkaro.” 6 Nĩtwaiguire ũhoru tũrĩ Efiratha, na tũkũkora mĩgũnda-inĩ ya Kiriathu Jearimu. 7 Tũkiuga atĩrĩ, “Nĩtũthĩĩ gĩkaro-inĩ gĩake; nĩtũnamĩrĩre tũmũhooe tũrĩ gaturwa-inĩ ka makinya make; 8 arahũka, Wee Jehova, ũũke kĩhurũko-inĩ gĩaku, wee na ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro rĩa hinya waku. 9 Athĩnjĩri aku marohumbwo na ũthingu; andũ aku aamũre nĩmakĩine nĩ gũkena.” 10 Nĩ ũndũ wa ndungata yaku Daudi, ndũkarega ũrĩa we ũitĩrĩirie maguta. 11 Jehova nĩehĩtire na mwĩhĩtwa harĩ Daudi, mwĩhĩtwa atangĩricũkwo, akĩmwĩra atĩrĩ: “Nĩngaikarĩria ũmwe wa rũciaro rwaku Gĩtĩ-inĩ gĩaku kĩa ũnene, 12 ariũ aku mangĩkaamenyerera kĩrĩkanĩro gĩakwa na mawatho makwa marĩa ndĩrĩmarutaga, hĩndĩ ĩyo ariũ ao nĩmagaikarĩra gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene nginya tene na tene.” 13 Nĩgũkorwo Jehova nĩathuurĩte Zayuni, akerĩrĩria gũtuĩke gĩkaro gĩake, akoiga atĩrĩ: 14 “Gĩkĩ nĩkĩo kĩhurũko gĩakwa nginya tene na tene; gũkũ nĩkũo ngũtũura njikarĩre gĩtĩ kĩa ũnene, nĩgũkorwo nĩ nĩ ndĩyendeire; 15 nĩngakũrathima na ũmaathĩ mũingĩ mũno; athĩĩni akuo ndĩmahũũnie na irio. 16 Nĩngahumba athĩnjĩri-Ngai akuo ũhonokio, na andũ akuo arĩa aamũre matũũre mainaga nĩ gũkena. 17 “Kũu nĩkũo ngaatũma rũhĩa rwa Daudi rũthundũke na njigĩre ũrĩa njitĩrĩirie maguta tawa ũgwakana. 18 Thũ ciake nĩngacihumba thoni, no thũmbĩ ya ũnene ĩrĩa ĩrĩ mũtwe wake nĩgĩgakenga na riiri.”

133 Thaburi ya Daudi Nĩ ũhoru mwega atĩa, o na ũrĩ gikeno, rĩrĩa andũ a nyũmba ĩmwe maikarania maiguanĩte! 2 Nĩ ta maguta manungi wega maitĩrĩrio mũtwe, makĩnyũrũrũkĩra nderu-inĩ, o nderu-inĩ cia Harũni, makanyũrũrũka nginya ngingo-inĩ ya kanjũ

yake. **3** Ningĩ nĩ ta ime rĩa Herimoni rikĩgwĩra Kĩrĩma gĩa Zayuni. Nĩgũkorwo kũu nĩkuo Jehova eranĩire kĩrathimo gĩaake, nĩkĩo muoyo wa tene na tene.

134 Thaburi ya Agendi Goocai Jehova, inyuothe ndungata cia Jehova, inyuĩ mĩtungataga mĩrĩ nyũmba-inĩ ya Jehova ũtukũ. **2** Ambarariai moko manyu mĩrĩ thĩinĩ wa handũ-harĩa-haamũre mũgooc Jehova. **3** Jehova, o we Mũũmbi wa igũrũ na thĩ aromũrathima arĩ kũu Zayuni.

135 Goocai Jehova. Goocai rĩitwa rĩa Jehova; inyuĩ ndungata cia Jehova-rĩ, mũgoocai, **2** inyuĩ mĩtungataga thĩinĩ wa nyũmba ya Jehova, o inyuĩ mĩrũgamaga nja-inĩ cia nyũmba ya Ngai witũ. **3** Goocai Jehova, nigũkorwo Jehova nĩ mwega; inai mũgooc rĩitwa rĩake, nigũkorwo nĩ rĩega. **4** Nĩgũkorwo Jehova nĩethuurĩre Jakubu atuĩke wake, agathuura Isiraeli atuĩke igai rĩake kĩũmbe. **5** Nĩ nĩnjũũ atĩ Jehova nĩ mũnene, atĩ Mwathani witũ nĩ mũnene gũkĩra ngai ciothe. **6** Jehova ekaga ũrĩa wothe ekwenda, kũu igũrũ na gũkũ thĩ, o na kũu iria-inĩ o na kũrĩa guothe kũriku mũno. **7** Nĩwe ũtũmaga matu mambate kuuma iturini-inĩ cia thĩ; nĩwe ũtũmaga kũgĩe heni irehanĩte na mbura, na akarehe rũhulo kuuma mĩthithũ-inĩ yake. **8** Nĩwe waringire marigithathi ma Misiri, marigithathi ma andũ na ma nyamũ. **9** Wee Misiri, nĩwe watũmire thĩinĩ waku kũringwo ciamana morirũ, agũkĩrĩra Firaũni na ndungata ciake ciothe. **10** Nĩwe waringire ndũrĩrĩ nyingĩ na akĩũraga athamaki maarĩ hinya: **11** nĩo Sihoni mũthamaki wa Aamori, na Ogu mũthamaki wa Bashani, o na athamaki othe a Kaanani; **12** akĩheana bũrũri wao ũtuĩke igai, ũtuĩke igai kũrĩ andũ ake a Isiraeli. **13** Rĩitwa rĩaku, Wee Jehova, rĩtũũraga nginya tene, ngumo yaku, Wee Jehova, ĩgakinyĩra njjarwa na njjarwa. **14** Nĩgũkorwo Jehova nĩagaciĩrĩra andũ ake, na aiguĩre ndungata ciake tha. **15** Mĩhianano ya ndũrĩrĩ ĩthondeketo na betha na thahabu, o wĩra wa moko ma andũ. **16** Nĩrĩ tũnua, no ndĩaragia, nĩrĩ maitho, no ndĩonaga; **17** nĩrĩ matũ, no ndĩiguaga, o na ndĩrĩ mĩhũmũ tũnua-inĩ twayo. **18** Andũ arĩa mamĩthohokaga makaahaana o tayo, na noguo arĩa othe mamĩthohokaga makaahaana. **19** Inyuĩ nyũmba ya Isiraeli, goocai Jehova; Inyuĩ nyũmba ya Harũni, goocai Jehova; **20** Inyuĩ nyũmba ya Lawĩ, goocai Jehova; inyuĩ arĩa mũmwĩtigĩrĩte, goocai Jehova. **21** Jehova arogocwo kuuma Zayuni, o we ũtũũraga kũu Jerusalemu. Goocai Jehova.

136 Cookeriai Jehova ngaatho, tondũ nĩ mwega. Wendo wake nĩ wa tene na tene. **2** Cookeriai Ngai wa ngai iria ingĩ ngaatho. Wendo wake nĩ wa tene na tene. **3** Cookeriai Mwathani wa aathani ngaatho: Wendo wake nĩ wa tene na tene. **4** we wiki nĩwe wikaga maũndũ manene ma magegania, Wendo wake nĩ wa tene na tene. **5** nĩwe wombire igũrũ na ũndũ wa ũmenyo wake, Wendo wake nĩ wa tene na tene. **6** nĩwe watambũrũkirie thĩ nyũmũ igũrũ rĩa maaĩ, Wendo wake nĩ wa tene na tene. **7** nĩwe wombire imũrĩ iria nene, Wendo wake nĩ wa tene na tene. **8** riũa riathage mũthenya, Wendo wake nĩ wa tene na tene. **9** naguo mweri na njata ciathage ũtukũ; Wendo wake nĩ wa tene na tene. **10** nĩwe waringire marigithathi ma Misiri, Wendo wake nĩ wa tene na tene. **11** akĩrũta Isiraeli gatagatĩ-inĩ kao, Wendo wake nĩ wa tene na tene. **12** na guoko kwa hinya na atambũrũkĩtie gĩcoka gĩaake, Wendo wake nĩ wa tene na tene. **13** nĩwe wagayũkanirie Iria Itune rĩgĩtigana, Wendo wake nĩ wa tene na tene. **14** agĩtũma andũ a Isiraeli matuĩkanie gatagatĩ karĩo, Wendo wake nĩ wa tene na tene. **15** no Firaũni na ita rĩake akĩmahubĩkanĩria kũu Iria-inĩ Itune; Wendo wake nĩ wa tene na tene. **16** nĩwe watongoririe andũ ake magĩtuĩkanĩria werũ-inĩ, Wendo wake nĩ wa tene na tene. **17** nĩwe waringire athamaki maarĩ anene, Wendo wake nĩ wa tene na tene. **18** na akĩũraga athamaki maarĩ ngumo: Wendo wake nĩ wa tene na tene. **19** nĩo Sihoni mũthamaki wa Aamori, Wendo wake nĩ wa tene na tene. **20** na Ogu mũthamaki wa Bashani; Wendo wake nĩ wa tene na tene. **21** na akĩheana bũrũri wao ũtuĩke igai, Wendo wake nĩ wa tene na tene. **22** ũgĩtuĩka igai rĩa Isiraeli ndungata yake; Wendo wake nĩ wa tene na tene. **23** nĩwe watũrĩkanire rĩrĩa twahatĩrĩrio, Wendo wake nĩ wa tene na tene. **24** na agĩtũhonokia kuuma kũrĩ thũ ciitũ, Wendo wake nĩ wa tene na tene. **25** nĩwe ũheaga ciũmbe ciothe irio. Wendo wake nĩ wa tene na tene. **26** Cookeriai Mũrungu wa igũrũ ngaatho. Wendo wake nĩ wa tene na tene.

137 Ngurumo-inĩ cia njũũ cia Babuloni nĩkuo twaakaraga thĩ tũkarĩra, twaririkana Zayuni. **2** Kũu mĩtĩ-inĩ ya miethia nĩkuo twacuuragia inanda ciitũ cia mũgeeto, **3** nigũkorwo tũrĩ kũu andũ arĩa maatũtahĩte nĩmatwĩrĩra tũmainĩre nyĩmbo, o acio atũnyariiri magatwĩra tũmainĩre nyĩmbo tũkenete, magatwĩra atĩrĩ, “Tũinĩrei rwĩmbo rũmwe

rwa iria mwainaga mūrī Zayuni!” 4 Tūngīhota atīa kūina nyīmbo cia Jehova tūrī būrūri wa ūgeni? 5 Ingīkariganīrwo nīwe, Wee Jerusalemu-rī, guoko gwakwa kwa ūrīo kūrokīriganīrwo nī ūūgī wakuo wa gwīka maūdū. 6 Rūrīmī rwakwa rūronyiitana na karakara ingīkaaga gūkūrīkana, ingīkaaga gūtua Jerusalemu gīkeno gīakwa kīrīa kīnene. 7 Wee Jehova, rīrīkana ūrīa andū a Edomu meekire, mūthenya ūrīa itūūra rīa Jerusalemu rīanyiitirwo. Maanīrīre, makiuga atīrī, “Rīmomorei, rīmomorei o nginya mūthingi-inī warīo!” 8 Wee mwarī wa Babuloni, o wee ūtūrīrwo kūniinwo, gūkena nī mūdū ūrīa ūgūgwīka o ta ūguo ūtwīkīte: 9 gūkena nī mūdū ūrīa ūhuragia tūkenge twaku, agatūgūthithia ndwaro-inī cia mahiga.

138 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, nīngūkūgooca na ngoro yakwa yothe; ngūkūinīra ngūgooco ngai iria ingī irī o ho. 2 Ngūinamīrīra njerekeire hekarū-inī yaku irīa nyamūre, ngooco rītwa rīaku, nī ūndū wa wendo waku na wīhokeku waku, nīgūkorwo nītūtūgīrītīe rītwa rīaku, na ūgatūgūgīria kiugo gīaku makīria ya maūdū marīa mangī mothe. 3 Hīndī irīa ndagwītīre, nīwanjītīkīre; wanyūmīrīrie na ūkīnjīkīra hinya ngoro. 4 Wee Jehova-rī, athamaki othe a thī nīmakūgoocage, rīrīa maigua ciugo cia kanua gaku. 5 Nīmaganage ūhorō wa njīra cia Jehova, nīgūkorwo riiri wa Jehova nī mūnene. 6 O na gūtūika Jehova arī igūrū-rī, nīaroraga andū arīa enyiīhia, no arīa etīī akamenya ūhorō wao arī o kūrāya. 7 O na ingīgerera mathīina-inī, Wee nīūmenyagīrīra muoyo wakwa; ūtambūrūkagia guoko gwaku ūgookīrīra marakara ma thū ciakwa, ūkaahonokia na guoko gwaku kwa ūrīo. 8 Jehova nīakahingia muoroto wake harī nīī; wendo waku, Wee Jehova, nī wa tene na tene; nī ūndū ūcio ndūgatiganīrie wīra wa moko maku.

139 Thaburi ya Daudi Wee Jehova-rī, nīūthuthuurītīe na ūkaamenya. 2 Nīū rīrīa njīkarīte thī na rīrīa njūkīrītīe ūkamenya meciiria makwa ūrī o kūrāya. 3 Nīū nī ngiumagara o na ngīkoma; Wee nīū mīthīire yakwa yothe. 4 Wee Jehova-rī, itanagweta kiugo na rūrīmī rwakwa, Wee nīūkoragwo ūkūū biū. 5 Nīūnjirīgīire mbere na thuutha; nīūnjirīgīire guoko gwaku. 6 Ūmenyo ta ūcio nī wa magegania mūno harī nīī, ūrī igūrū mūno ndingīkīnyīra. 7 Nī kū ingīthīī njehere Roho waku? Ingūrīra kū nyume ūthīū-inī waku?

8 Ingīambata thīī igūrū, Wee ūrī kuo; ingīara ūrīrī wakwa kūrīa kūrīku mūno, Wee ūrī o kuo. (Sheol h7585) 9 Ingīūmbūka na mathagu ma gūgīkīa, ingīthīī gūtūūra mūrīmo ūrīa ūngī wa iria, kūdū kūrāya mūno, 10 o na kūu guoko gwakwa nokuo kūngīndongoria, guoko gwaku kwa ūrīo gūkīnyīite kūnūmītīe. 11 Ingiuga atīrī, “Ti-itherū nduma nīkūūhitha, naguo ūtheri ūyū ūthīūrūrūkīrie ūtūike ūtukū,” 12 o na nduma ndīrī hīndī ingīgūtumanīra; ūtukū ūkwara ta mūthenya, nīgūkorwo nduma kūrī we nī ta ūtheri. 13 Nīgūkorwo nīwe wombire cīga ciakwa cia na thīinī; wanyīitithanīrie ndī o nda ya maitū. 14 Nīngūkūgooca nī ūndū mūūmbīre ūrīa nyūmbītwo naguo nī wa kūmakania na wa magegania; cīko ciaku nī cia magegania, nīī mwene nīnjūū ūguo o wega. 15 Mahīndī makwa matīahithīkīte harīwe, rīrīa ndoombīrwo kūrīa kūhitharu. Rīrīa ndanyiitithanagio hamwe ndī thī kūrīa kūrīku mūno-rī, 16 maitho maku nīmonaga mwīrī wakwa ūtanombwo biū. Matukū mothe marīa nyamūrīrwo nīmandīkītwo ibuku-inī rīaku o na mbere ya ūmwe wamo kūgīa. 17 Hīl Ī meciiria maku matīkīrī ma bata harī nīī, Wee Mūrungu! Kāī mūigana wamo nī mūnene-ī! 18 Ingītua kūmatara, no maingīhe gūkīra mūthanga. Hīndī irīa ndokīra, ndī o hamwe nawe. 19 Wee Ngai-rī, naarī korwo woraga arīa aaganu! Njehererai, inyuī mūnyootagīra gūita thakame! 20 Maaragia ūhorō waku marī na meciiria mooru; arīa magūthūire mahūthagīra rītwa rīaku ūūru. 21 Wee Jehova, githī ndithūire arīa magūthūire, na ngamena arīa magūūkagīrīra? 22 Gūthūūra ndīmathūire o biū; ndīmatuaga thū ciakwa. 23 Wee Mūrungu, thuthuurīa, ūmenye ngoro yakwa; ngeria ūmenye meciiria makwa. 24 Rora wone kana nī harī mīthīire mīūru thīinī wakwa, na ūkīndongorie na njīra irīa ya tene na tene.

140 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, hatūra kuuma moko-inī ma andū arīa ooru; ngītīra harī andū arīa mahūthagīra ūhinya, 2 o acio mathugundaga maūdū mooru ngoro-inī ciao, na magathugunda mbaara o mūthenya. 3 Manooraga nīmī ciao ikohīga ta rūrīmī rwa nyoka; mīromo yao yaragia maūdū marūrū ta thumu wa ndūira. 4 Wee Jehova, njeheria moko-inī ma andū arīa aaganu; ngītīra kuuma harī andū arīa mahūthagīra ūhinya, o acio mabangaga ūrīa mangīhīnga magūrū makwa. 5 Andū arīa etīī nīmanyambīre mūtego; nīmatambūrūkītīe ndigī cia wabu wao, na makanjīgīra mītego njīra-inī yakwa.

6 Wee Jehova, nguuga atĩrĩ, “Wee nĩwe Mũrungu wakwa.” Wee Jehova-rĩ, igua ngĩgũkaĩra nĩguo, ũnjĩguĩre tha. 7 Wee Mwathani Jehova, o Wee ũrĩa mũũhonokia ũrĩ hinya, Wee ũgitagĩra mũtwe wakwa mũthenya wa mbaara: 8 Wee Jehova, ndũkahingĩrie arĩa aaganu merirĩria mao, ndũkareke mĩbango yao ĩgaacĩre, matikae gwĩtĩia. 9 Mĩtwe ya arĩa mandigicĩrie ĩrohumbĩkanio na mathĩina marĩa marehetwo nĩ mĩromo yao. 10 Marogwĩrwo nĩ makara me gwakana; maroikio mwaki-inĩ, maikio marima marĩ mũtondo, kũrĩa matakoiima o na rĩ. 11 Ndũkanareke arĩa macambanagia magaacĩre bũrũri-inĩ; mwanangĩko ũrothingata andũ arĩa mahũthagĩra ũhinya. 12 Nĩ nĩnjũũ atĩ Jehova nĩarũagĩra kĩhooito kĩa arĩa athĩini, na akagitĩra kĩhooito kĩa arĩa abatari. 13 Ti-itherũ arĩa athingu nĩmarĩgocaga rĩitwa rĩaku, na arĩa arũngĩrũru nĩmagatũũra ũthiũ-inĩ waku.

141 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, nĩwe ndĩrakaĩra; hiũha ũuke kũrĩ nĩ. Igua mũgambo wakwa ngĩgũkaĩra. 2 Ihooya rĩakwa rĩroambata mbere yaku ta mũtararĩko wa ũbumba; nakuo kwambararia moko makwa kũrotũika ta igongona rĩa hwaĩ-inĩ. 3 Wee Jehova, iga mũrangĩri kanua-inĩ gakwa, rangagĩra mũrango ũyũ wa mĩromo yakwa. 4 Ndũkareke ngoro yakwa ĩguocĩrĩrio ũndũ-inĩ mũũru, ndigatuĩke wa gwĩka ciiko cia waganu hamwe na andũ arĩa amaramari; Ndũkareke ndie irio ciao iria irĩ mũrĩo. 5 Mũndũ mũthingu nĩakĩninge: ũndũ ũcio nĩ wa kũnyonia ũtugi; kũndũithia nĩakĩndũithie: ũguo no ta kũnjĩrĩria maguta mũtwe wakwa. Mũtwe wakwa ndũngĩrega gũitĩrĩrio maguta macio. No rĩrĩ, ihooya rĩakwa nĩ rĩa gũtũũra ndeganite na ciiko cia andũ arĩa meekaga ũũru; 6 aathani ao magaikio thĩ kuuma igũrũ rĩa rwaro rwa ihiga, nao arĩa aaganu nĩmakamenya atĩ ciugo ciakwa ciarĩ cia ma. 7 Nĩmakoiga atĩrĩ, “O ta ũrĩa mũndũ acimbaga mũgũnda na akahũũra hianyũ, no taguo mahĩndĩ maitũ maharaganĩtio mũromo-inĩ wa mbĩrĩra.” (Sheol h7585) 8 No rĩrĩ, maitho makwa nĩwe macũthĩrĩrie, Wee Mwathani Jehova; nĩ harĩwe njũragĩra; nĩ ũndũ ũcio ndũkareke ngue. 9 Ngĩtĩra ndikanyiitwo nĩ mĩtego ĩrĩa nyambĩrwo, ũnjehanĩrĩrie na mĩtego ya andũ arĩa mekaga ũũru. 10 Andũ acio aaganu maroogwa wabu-inĩ wao ene, no nĩ ngĩhĩtũkage itekuona ũgwati.

142 Thaburi ya Daudi Ngayagĩra Jehova nyanĩrĩre; ngwambararia mũgambo wakwa kũrĩ Jehova

anjĩguĩre tha. 2 Njĩtũrũraga mateta makwa mbere yake; ndĩrĩmwĩraga thĩina wakwa ndĩ mbere yake. 3 Rĩrĩa roho wakwa waringĩka thĩini wakwa, Wee nĩwe ũmenyaga njĩra ĩrĩa ndĩrĩgera. Njĩra-inĩ ĩrĩa thĩiagĩra-rĩ, andũ nĩmahithĩre mũtego. 4 Ta rora mwena wakwa wa ũrĩo wone; gũtirĩ o na ũmwe ũranũmbũiya. Ndirĩ na ha kũũrĩra; muoyo wakwa gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũngũmenyerera. 5 Wee Jehova, nĩwe ngayagĩra; njugaga atĩrĩ, “Wee nĩwe rĩũrĩro rĩakwa, na igai rĩakwa bũrũri-inĩ wa arĩa marĩ muoyo.” 6 Thĩkĩrĩria gũkaya gwakwa, nĩgũkorwo ndĩmũhinyĩrĩrie mũno; ndeithũra kuuma kũrĩ andũ arĩa mathingatanite na nĩ, nĩgũkorwo marĩ na hinya mũno kũngĩra. 7 Njohorithia kuuma kĩoho-inĩ gĩakwa, nĩguo ngocage rĩitwa rĩaku. Hĩndĩ ĩyo andũ arĩa athingu nĩmakandigicĩria, nĩ ũndũ wa ũrĩa ũnjĩkite wega.

143 Thaburi ya Daudi Igua ihooya rĩakwa, Wee Jehova, thĩkĩrĩria kĩrĩro gĩakwa ũnjĩguĩre tha; ũka ũndeithie, nĩ ũndũ wa wĩhokeku waku na ũthingu waku. 2 Ndũgaciirithie ndungata yaku, nĩgũkorwo maitho-inĩ maku gũtirĩ mũndũ ũrĩ muoyo ũngĩtuuo mũthingu. 3 Thũ nĩthingatĩte, ĩkangurumania thĩ tĩri-inĩ; ĩtũmaga ndũũre nduma-inĩ ta arĩa maakuire tene. 4 Nĩ ũndũ ũcio roho wakwa ũkaringĩka thĩini wakwa; ngoro yakwa nĩmakĩte mũno thĩini wakwa. 5 Nĩndĩrĩrĩkanaga matukũ marĩa ma tene; ndĩrĩcũuranagia mawĩko maku mothe na ngatarania maũndũ marĩa moko maku meekĩte. 6 Ndambũrũkĩtie moko makwa na kũrĩ we; muoyo wakwa ũkũnyootagĩra ta bũrũri ũrĩa mũmũ. 7 Wee Jehova, hiũha kũnjĩtika; roho wakwa nĩũthĩrĩtwo nĩ hinya. Tiga kũũhitha ũthiũ waku, ndikahaane ta arĩa matoonyaga irima. 8 O rũciini reke njĩguage kiugo kĩa wendo waku ũrĩa ũtathiraga, nĩgũkorwo nĩwe ndĩhokete. Nyonia njĩra ĩrĩa njagĩrĩrwo nĩkũgera, nĩgũkorwo muoyo wakwa ndĩwerekeirie igũrũ kũrĩ we. 9 Ndeithũra kuuma kũrĩ thũ ciakwa, Wee Jehova, nĩgũkorwo ndĩhithaga harĩwe. 10 Nduta gwĩkaga wendi waku, nĩgũkorwo Wee nĩwe Ngai wakwa; Roho waku mwega arondongoragia, ngeragĩre kũrĩa kwaraganu. 11 Wee Jehova, nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩaku, tũũria muoyo wakwa; nĩ ũndũ wa ũthingu waku-rĩ, nduta kuuma mĩnyamaro-inĩ. 12 Nĩ ũndũ wa wendo waku ũtathiraga, kiria thũ ciakwa; niina arĩa othe maathũre, nĩgũkorwo nĩ ndĩ ndungata yaku.

144 Thaburi ya Daudi Jehova arogoocwo, o we Rwaro rwakwa rwa Ihiga, o we ūmenyithagia moko makwa mūrūire wa mbaara, agakīruta ciara ciakwa kūrūa mbaara. **2** Nīwe Ngai ūria ūnyendete, na nīwe kīirigo gīakwa kīa hinya, o we kīhitho gīakwa na mūhonokia wakwa, ningī nīwe ngo yakwa, na nī harī we njuragīra, o we ūtūmaga andū a ndūrīrī maathīke marī rungu rwakwa. **3** Wee Jehova, mūdū akīrī kī nīguo ūmūmenyagīrīre, nake mūrū wa mūdū akīrī kī nīgeetha ūmūrūmbūyagīe? **4** Mūdū no ta mīhūmū; matukū make mathiraga na ihenya o ta kīruru. **5** Wee Jehova, hingūra igūrū ūikūrūke; hutia irīma, nīgeetha irute ndogo. **6** Henūkia rūheni ūhurunje thū ciaku; ikia mīguī yaku ūcingatithie. **7** Tambūrūkia guoko gwaku ūrī igūrū; ndeithūra na ūūthare kuuma kūrī maaī maya maingī, ūndute kuuma moko-inī ma andū a kūngī **8** arīa tūnua twao twaragia maheeni, o acio moko mao ma ūrīo marī na wara. **9** Wee Ngai, nīngūkūinīra rwīmbo rwerū; ngūkūinīra na kīnanda kīrīa kīgeetetwo na nga ikūmi, **10** nyinīre Ūria ūhootanagīra athamaki, o we ūhonokagia Daudi ndungata yake harī rūhiū rwa njora rwa ūragani. **11** Ndeithūra na ūūthare, ūndute kuuma moko-inī ma andū a kūngī, arīa tūnua twao twaragia maheeni, o acio moko mao ma ūrīo marī ma wara. **12** Hīndī ūyo aanake aitū magaatūika ta mīmera mīrore wega wīthī-inī wao, nao airītu aitū mahaane ta itugī ciacūhīthio cia kūgemia nyūmba ya ūthamaki. **13** Makūmbī maitū makaiyūragio irio cia mīthemba yothe. Ng'ondū ciitū ikaingītha ikinye ngiri nyingī, cingīthe ikinye makūmi ma ngiri kūu mīgūnda-inī iitū; **14** nacio ndegwa ciitū nīgakuuaga mīrigo mīritū. Thingo itigakorwo na mīanya, kana gūtahwo tūtwarwo ūkombo-inī, o na gūtigakorwo na kīrīro kīa mīnyamaro njīra-inī cia matūūra. **15** Kūrathimwo nī andū arīa matarīi ta ūguo; kūrathimwo nī andū arīa Ngai wao arī we Jehova.

145 Thaburi ya Daudi Nīngūgūtūgīria, Wee Ngai wakwa Mūthamaki; ndīrīngooocaga rītwa rīaku tene na tene. **2** O mūthenya ndīrīkūgoocaga na ngumagie rītwa rīaku tene na tene. **3** Jehova nīwe mūnene, na nowe wagīrīre kūgoocwo mūno; ūnene wake gūtīrī mūdū ūngīhota kūūtuīria. **4** Rūciaro rūmwe nīrūkarahīra rūrīa rūngī maūdū marīa waneka; nīrūkamenyithanagia ūhoru wa ciiko ciaku cia hinya. **5** Nīmakaaria ūhoru wa ūkaru wa ūnene waku ūria ūrī riiri, na nī ndaranagie ūhoru wa ciiko ciaku cia magegania. **6** Nīmarītheanaga ūhoru wa ūhoti wa

maūdū maku ma kūmakania, na nī hunjagie ūhoru wa ūnene wa ciiko ciaku. **7** Nīmagakūngūria wega waku mūingī, na maine ūhoru wa ūthingu waku makenete. **8** Jehova nī mūtugī na nī mūigua-tha, ndahiūhaga kūrakara, na aiyūrītwo nī wendo. **9** Jehova nī mwega harī andū othe; nīaiguagīra tha kīrīa gīothe ombīte. **10** Wee Jehova, kīrīa gīothe ūmbīte nīkīrīkūgoocaga; andū aku arīa aamūre nīmarīgūkumagia. **11** Nīmarītheanaga ūhoru wa riiri wa ūthamaki waku, na maaragie ūhoru wa hinya waku, **12** nīgeetha andū othe mamenye ūhoru wa ciiko ciaku cia hinya, o na ūkaru wa ūthamaki waku, ūria ūrī riiri. **13** ūthamaki waku nī ūthamaki wa gūtūūra tene na tene, naguo wathani waku ūtūūruga nginya njjarwa ciothe. Jehova nī mwīhoceku harī ciīranīro ciake ciothe, na nīendete kīrīa gīothe ombīte. **14** Jehova nīanyiitaagīrīra arīa othe maragūa, na agatiira arīa othe mainamīte. **15** Maitho ma andū othe nīwe macūthīrīrie, na nūmaheaga irio ciao hīndī irīa yagīrīre. **16** ūkūnjuraga guoko gwaku, na ūkahingīria kīndū gīothe kīrī muoyo mabataro makīo. **17** Jehova nī mūthingu njīra-inī ciake ciothe, na nīendete kīrīa gīothe ombīte. **18** Jehova arī hakuhī na andū arīa othe mamūkayagīra, arīa othe mamūkayagīra na ma. **19** Arīa othe mamwītigagīra nīamahingagīria mabataro mao; nīaiguaga kīrīro kīao na akamahonokia. **20** Jehova nīamenyagīrīra arīa othe mamwendete, no arīa othe aaganu nīkūniina akaamaniina. **21** Kanua gakwa kariaragia gakagooca Jehova. Kīūmbe o gīothe nīgīkīgooce rītwa rīake itheru nginya tene na tene.

146 Goocai Jehova. Wee ngoro yakwa-rī, goocai Jehova. **2** Ndīgoocaga Jehova hīndī irīa yothe ngūtūūra muoyo; ndīrīinaga, ngoocage Ngai wakwa rīrīa rīothe ngūtūūra muoyo. **3** Ndūkanaige mwīhoko waku harī anene, kana harī andū, arīa matangīhota kūhonokania. **4** Rīrīa roho wao wameherera, macookaga o tīri-inī; mūthenya o ro ūcio mībango yao itūikaga ya tūhū. **5** Kūrathimwo-rī, nī mūdū ūria ūteithio wake uumaga kūrī Mūrungu wa Jakubu, ūria mwīhoko wake ūrī harī Jehova Ngai wake, **6** Mūūmbi wa igūrū na thī, na iria, na kīrīa gīothe gītūūruga thīinī wacio: ūcio nīwe Jehova, ūria ūtūūruga arī mwīhoceku nginya tene. **7** Nīarūgamagīrīra kīhooto kīa arīa ahātīrīrie, na akahe arīa ahūtu irio. Jehova nīwe wohoraga arīa mohetwo, **8** Jehova nīahingūruga maitho ma arīa atumumu, Jehova nīatiiraga arīa mainamīte, Jehova nīendete andū arīa athingu. **9** Jehova nīamenyagīrīra andū a kūngī, na agatūūra

ciana cia ngoriai o na mūtumia wa ndigwa, no njira cia andū arīa aaganu nīaciriigiicaga. **10** Jehova egūtūtūra athamakaga nginya tene, Ngai waku, wee Zayuni, athamakaga njjarwa na njjarwa. Goocai Jehova.

147 Goocai Jehova. Kaī nī ūndū mwega kūgooca Ngai witū na rwīmbo-ī, kaī nī ūndū mwega na mwgārīru kūmūgooca-ī! **2** Jehova nīwe wakaga Jerusalemu; nīwe ūcookagārīria andū a Isiraēli arīa matahītwo. **3** Nīwe ūhonagia arīa athuthīku ngoro, na akamooha ironda ciao. **4** Nīwe ūmenyaga mūigana wa njata, na akahe njata o njata rītwa riayo. **5** Mwathani witū nīwe mūnene na nī arī hinya mūingī; ūmenyo wake ndūrī mūthia. **6** Jehova nīwe ūtiiragārīria andū arīa ahooreri, no arīa aaganu amatungumanagia thī. **7** Inīrai Jehova mūmūcookerie ngaatho; inīrai Ngai witū na kīnanda kīa mūgeeto. **8** Nīahumbagāra igūrū na matu; nīwe uuragārīria thī mbura, na agatūma nyeki īmere tūrīma-inī. **9** Nīwe ūheaga ng'ombe irio, na akahe tūcui twa mahuru irio rīrīa twamūkaīra. **10** We ndakenagāra hinya wa mbarathi, o na kana agakenera magūrū ma mūdū; **11** Jehova akenagio nī andū arīa mamwītīgagāra, o arīa maigaga mwīhoko wao harī wendo wake ūrīa ūtathiraga. **12** Wee Jerusalemu, kumia Jehova; gooca Ngai waku, wee Zayuni, **13** nīgūkorwo nīwe wīkagāra mīgīko ya ihingo ciaku hinya, na akarathima andū aku arīa marī thīnī waku. **14** Nīatūmīte kūgīe thayū mīhaka-inī yaku, na agakūhūunia na ngano īrīa njega mūno. **15** Atūmaga wathani wake ūkinye gūkū thī; kiugo gīake kīhanyūkaga narua mūno. **16** Oiragia tharunji īhaana ta guoya mwerū cua, nayo mbaa akamīhurunja ta mūhu. **17** Mbura ya mbembe amiuragia taarī kagoto karoira. Nū ūngīhota gwītīria heho īyo yake? **18** Atūmaga kiugo gīake agatūma itwekūke; ahurutithanagia rūhuho, namo maaī magatherera. **19** Nīaguūrītīe kiugo gīake harī Jakubu, akaguūrīria Isiraēli mawatho make na kīrīra kīa watho wake wa kūrūmīrīrwo. **20** Ndarī ekīra rūrīrī rūngī ta ūguo, mawatho macio make ndūrīrī itirī ciamamenya. Goocai Jehova.

148 Goocai Jehova. Goocai Jehova mūrī kūu igūrū, mūmūgooce mūrī kūu gūtūgīru mūno. **2** Mūgoocei, inyuī araike ake othe, mūmūgooce, inyuothe mbūtū ciake cia igūrū. **3** Mūgoocei, inyuī riūa na mweri, mūgoocei, inyuothe njata iria icangararaga. **4** Mūgoocei, inyuī igūrū rīa igūrū, o na inyuī maaī

ma kūu igūrū wa matu. **5** Indo ciothe nīkīgooce rītwa rīa Jehova, nīgūkorwo nīwe wathanire na cio ikīgīa kuo. **6** Aaciigire handū hacio itūire ho tene na tene; aaheanire kīrīra kīa watho wa kūrūmīrīrwo kīrīa gītathira. **7** Goocai Jehova gūkū thī, inyuī ciūmbe cia iria-inī, na ūriku wothe wa maria marīa manene, **8** rūheni, na mbura ya mbembe, na tharunji, na matu, na ihuhūkano cia huho iria ihingagia kīrīra gīake, **9** inyuī irīma, na tūrīma tuothe, na mītī ya matunda, na mītarakwa yothe, **10** nyamū cia gīthaka, na ng'ombe ciothe, na ciūmbe iria nini, o na nyoni iria ciūmbūkaga, **11** athamaki a thī, na ndūrīrī ciothe, na inyuī anene, na aathani othe a thī, **12** aanake, na airītu, na andū arīa akūrū, o na ciana. **13** Othe nīmagoocage rītwa rīa Jehova, nīgūkorwo rītwa rīake riiki nīrīo rītūgīrie; riiri wake ūrī igūrū rīa thī o na rīa matu. **14** Nīambararītīe rūhīa nī ūndū wa andū ake, nīruo ūgooci wa andū ake arīa aamūre, nīo andū a Isiraēli, andū arīa marī hakuhī na ngoro yake. Goocai Jehova.

149 Goocai Jehova. Inīrai Jehova rwīmbo rwerū, mūmūgooce mūrī kīūngano-inī kīa arīa aamūre. **2** Andū a Isiraēli nīmakenera ūcio wamombire; andū a Zayuni nīmacanjamūke nī ūndū wa Mūthamaki wao. **3** Nīmagooce rītwa rīake makīrūgarūgaga, na mamūinīre na tūhembe, na kīnanda kīa mūgeeto. **4** Nīgūkorwo Jehova nīakenagio nī andū ake; andū arīa ahooreri amahumbaga thūmbī ya ūhonokio. **5** Andū arīa aamūre nīmakenera gītīo kūu, na maine macanjamūkīte marī o marīrī-inī mao. **6** Ūgooci wa Mūrungu ūrokorwo tūnua-inī twao, na rūhiu rwa njora rūnoore mīena yeerī rūkorwo moko-inī mao, **7** nīguo meerīhīrie harī ndūrīrī, na maherithie kīrīndī gīa thī, **8** nīguo moohe athamaki ao na mīnyororo, na moohe andū ao arīa marī igweta na bīngū cia kīgera, **9** nīguo mamakinyīrie itūiro rīrīa mandīkīrwo. Ūcio nīguo riiri wa andū ake othe arīa aamūre. Goocai Jehova.

150 Goocai Jehova. Goocai Mūrungu mūrī harīa hake haamūre; mūgoocei mūrī kūu igūrū, o kūu kwa hinya wake. **2** Mūgoocei nī ūndū wa cīko ciake cia hinya; mūgoocei nī ūndū wa ūnene wake mūingī mūno. **3** Mūgoocei mūkīhuhaga karumbeta, mūmūgooce na kīnanda kīa mūgeeto, na gīa kīnūbi, **4** mūgoocei na tūhembe mūkīrūgarūgaga, mūmūgooce na inanda cia nga mūkīhuhaga mītūrīrū, **5** mūgoocei

mūkīhūūrithanagia thaani cia rūthuku iria ng'ambi,
mūmūgooce na thaani ikūgamba o ta rūgambi. 6
Kīndū gĩothe kīrī mīhūmū nīkīgooce Jehova. Goocai
Jehova.

Thimo

1 Ici nĩ thimo cia Solomoni mūrũ wa Daudi, ũrĩa warĩ mũthamaki wa Isiraeli: 2 nĩ thimo cia gũtũma mũndũ agĩe na ũũgĩ, na ataarĩke; nĩ cia gũtũma ahote gũtaũkĩrwo nĩ ciugo cia ũũgĩ; 3 nĩ cia gũtũma mũndũ ataarĩke ahote kũbarĩrĩa mūtũũrĩre wake, ekage maũndũ marĩa magĩrĩire, na ma kĩhooto, na marĩa mega; 4 nĩ cia gũtũma ũrĩa ũtarĩ na ũũgĩ agĩe na ũmenyo, na cia gũtũma mũndũ mwĩthĩ agĩe na ũmenyo na ũgereri: 5 arĩa oogĩ-rĩ, nĩmathikĩrĩrie na mongerere wĩruti wao, nao arĩa akũũrani maũndũ metĩkĩre gũtongorio. 6 Ningĩ nĩ cia gũtũma mũndũ ataũkĩrwo nĩ thimo na ngerekano, na ataũkĩrwo nĩ ciugo cia andũ arĩa oogĩ, na ndaĩ ciao. 7 Kĩambĩrĩa kĩa ũmenyo nĩ gwĩtigĩra Jehova, no arĩa akĩgu nĩ mathũire ũũgĩ na ũtaaro. 8 Mūrũ wakwa, thikĩrĩria mataaro ma thoguo, na ndũgatigane na ũrutani wa maitũguo. 9 Maũndũ macio magaatũka ithaga rĩa kũgemia mũtwe waku, na ta mũgathĩ wa kũgemia ngingo yaku. 10 Mūrũ wakwa, ehia mangĩgakũheenereria-rĩ, ndũkanetĩkanie nao. 11 Mangĩgakwĩra atĩrĩ, “Ūka ũthĩĩ hamwe na ithuĩ; reke tuoherie mũndũ tũite thakame yake, reke tũcemaceeme mũndũ o na ũtehĩtie; 12 ningĩ reke tũmamerie marĩ muoyo, o ta ũrĩa mbĩrĩa ũkaga, na marĩ agima, o ta arĩa maharũrũkaga irima; (Sheol h7585) 13 Na ithuĩ-rĩ, tũkĩgĩe na indo cia goro cia mĩthemba yothe, na tũiyũrie nyũmba ciitũ na indo cia ndaho; 14 rutithania wĩra na ithuĩ, tũkorwo na mũhuko ũmwe ithuothe”; 15 mūrũ wakwa, tiga gũtwarana nao, ndũkagerere njĩra ciao; 16 nĩgũkorwo magũrũ mao mahanyũkaga mathĩĩ melhia-inĩ, nao mahiũhaga magaithe thakame. 17 Kaĩ nĩ wĩra wa tũhũ kũiga gĩkerenge nyoni ciothe igĩkuonaga-ĩ! 18 Andũ aya mohagĩria thakame yao ene; maceemaga o mĩoyo yao ene! 19 Ūcio nĩguo mũthia wa arĩa othe magĩaga na indo na njĩra ya ungumania; indo icio iniinaga mĩoyo ya arĩa magĩaga nacio. 20 Ūũgĩ nĩ aretana anĩrĩire njĩra-inĩ, ningĩ agakayũrũka arĩ ihaaronĩ cia mũingĩ; 21 Aragũthũka na mũgambo mũnene arĩ magomano-inĩ ma njĩra kũu kũrĩ inegene, o na itoonyero rĩa itũũra inene akoria atĩrĩ: 22 “Inyuĩ mũtarĩ ũũgĩ-rĩ, nĩ nginya rĩ mũgũtũũra mwendete njĩra cianyu itarĩ cia ũũgĩ? Nĩ nginya rĩ anyũrũrania megũtũũra makenagĩra kĩnyũrũri, na arĩa akĩgu mathũire ũmenyo? 23 Korwo nĩmwetĩkĩrĩre kũigua ũtaaro wakwa-rĩ, nĩngĩamũhingũrĩire ngoro yakwa,

ndũme mũmenye meciiria makwa. 24 No tondũ nĩmwaregire kũnjigua rĩrĩa ndetanire, na gũtĩrĩ mũndũ werũmbũirĩe hĩndĩ rĩria ndatambũrũkĩrie guoko gwakwa, 25 na mũkĩagĩra mataaro makwa mothe bata, na mũkĩaga gwĩtikĩra ikaanania rĩakwa-rĩ, 26 niĩ na niĩ nĩngamũthekerera hĩndĩ yanyu ya mwanangĩko, na ndĩmũnyũrũrie rĩrĩa mũgaakorererwo nĩ mũtino: 27 ĩ hĩndĩ irĩa guoya ũkaamũkorerera ta kĩhuhũkanio, rĩrĩa mwanangĩko ũkaamũhaata ta rũhuho rwa kĩhuhũkanio, rĩrĩa mũgaakinyĩrĩrwo nĩ mĩnyamaro na ruo rwa ngoro. 28 “Hĩndĩ ĩyo nĩmakangaĩra, no ndikametĩka; nĩmakanjetha na kĩyo, no matikanyona. 29 Tondũ nĩmathũũrĩre ũmenyo, na matiigana gũthũura gwĩtigĩra Jehova, 30 tondũ matietĩkĩrĩre mataaro makwa, na nĩmamenire ikaanania rĩakwa, 31 makaarĩa maciaro ma mĩthĩire yao, na mahũũnio nĩ maciaro ma mathugunda mao. 32 Nĩgũkorwo ũgenyũ wa arĩa matarĩ ũũgĩ nĩũkamooraga, nakuo kwĩgangara kwa arĩa akĩgu nĩgũkamaniina; 33 no ũrĩa wothe ũnjiguaga arĩtũũraga na thayũ, na atũũre ahooreire, atarĩ ũgwati angĩtigĩra.”

2 Mūrũ wakwa, ũngĩtikĩra ciugo ciakwa, na ũige maathani makwa ta mũthiithũ thĩĩnĩ waku, 2 nakuo gũtũ gwaku ũgũtegere ũũgĩ, na werekerie ngoro yaku kũgĩa na ũmenyi, 3 na ũngĩgaakayũrũka na ũhooe gũkũũrana maũndũ, na wĩtane wanĩrĩire ũheo ũtaũku, 4 na ũngikawetha ta betha, na ũucarie ta kĩgĩna kĩhithe-rĩ, 5 hĩndĩ ĩyo nĩũgataũkĩrwo nĩ ũhoru wa gwĩtigĩra Jehova, na ũgie na ũmenyo wa Ngai. 6 Nĩgũkorwo Jehova aheanaga ũũgĩ, na kanua gake koimaga ũmenyo na ũtaũku. 7 Andũ arĩa arũngĩrũru amaigĩire ũhootani, nĩwe ngo ya arĩa matarĩ ũcuuke mĩthĩire-inĩ yao, 8 nĩgũkorwo nĩarangagĩra njĩra cia arĩa marũmagĩrĩa kĩhooto, na akagitĩra njĩra ya andũ ake arĩa ehokeku. 9 Hĩndĩ ĩyo nĩũgakũũrana maũndũ marĩa magĩrĩire, na ma kĩhooto, na marĩa mega: ũgĩkũũrane njĩra o yothe njega. 10 Nĩgũkorwo ũũgĩ nĩũgatoonya ngoro yaku, naguo ũmenyo ũkenagie muoyo waku. 11 ũgereri nĩũrĩkũgitagĩra, naguo ũtaũku ũkũrangagĩre. 12 Ūũgĩ nĩũgakũhonokia kuuma njĩra-inĩ cia andũ arĩa aaganu, ũkũhonokie kuuma kũrĩ andũ arĩa maaragia maũndũ ma waganu, 13 o arĩa matigaga njĩra iria nũngĩrũru, magathiĩra njĩra cia nduma, 14 arĩa makenaga magĩka ũũru, na magakenagio nĩ ũũru wa waganu, 15 na no-o arĩa njĩra ciao ciogomete, na mĩthĩire yao ĩrĩ

ya ungunania. **16** Ūūgī nīūgakūhonokia kuuma harī mūtumia ūrīa mūtharia, ūkūhonokie harī ng'enyū ya mūtumia na ciugo ciake cia kūheenereria andū, **17** ūcio ūtigīte mūratawe wa ūnini wake, na agatiganīria kīrikanīro kīrīa aarīkanīire na mūthuuriwe arī mbere ya Ngai. **18** Nīgūkorwo nyūmba yake īroragia andū gīkuū-inī, nacio nījira ciake ikamerekeria kūrī maroho ma arīa akuū. **19** Gūtīrī mūdū ūthiiaaga harī we agacooka, kana akegwatīra nījira cia muoyo. **20** No rīrī, wee nūrīthiiaaga na mīthiire ya andū arīa ega, na ūgeragīre nījira cia arīa athingu. **21** Nīgūkorwo andū arīa arūngīrīru nīo magaatūra būrūrī-inī, na arīa matarī ūcuuke nīo magaatigara kuo; **22** no rīrī, andū arīa aaganu nīmakeetherio būrūrī-inī, nao arīa matarī ehokeku nīmakamunywo maingatwo kuo.

3 Mūrū wakwa, ndūkariganīrwo nī ūrutani wakwa, no ngoro yaku nīrūmagie maathani makwa, **2** nīgūkorwo nīmagakuongerera matukū ūtūire mīaka mīingī, na matūme ūgaacīre. **3** Ndūkanareke wendani na wīhokeku ikweherere; cioherere ngingo yaku, ūciandīke kīhengere-inī kīa ngoro yaku. **4** Weka ūguo nīūgeetikīrika, na ūgīe na rīitwa rīega maitho-inī ma Ngai o na ma andū. **5** Wīhoke Jehova na ngoro yaku yothe, na ndūkanehoke ūmenyo waku mwene; **6** mūmenyithagie mīthiire yaku yothe, na nīarīrūngaga nījira ciaku. **7** Tiga kwīonaga ūrī mūūgī maitho-inī maku mwene; wītīgīre Jehova na ūtheemage maūdū marīa mooru. **8** Ūndū ūcio nīūrīkūrehagīra ūgīma wa mwīrī, na mahīndī maku makoragwo marī na hinya. **9** Tīiaga Jehova na ūtonga waku, ningī ūmūtīiage na maciaro mothe ma mbere ma irio ciaku cia mīgūnda; **10** namo makūmbī maku nīmakaiyūrīrīra, nayo mītūngī yaku īiyūrīrīre ndibeī ya mūhihano. **11** Mūrū wakwa, tiga kūnyarara ihūūra rīa Jehova, na ndūgathūire irūithia rīake, **12** nīgūkorwo Jehova arūithagia arīa endete, o ta ūrīa ithe wa mūdū arūithagia mūrīū ūrīa akenagīra. **13** Kūrathimwo-rī, nī mūdū ūrīa wonete ūūgī, mūdū ūcio wīgīrīire na ūmenyo, **14** nīgūkorwo ūūgī nī wa bata mūno gūkīra betha, na ūciaraga uumithio ūkīrīte wa thahabu. **15** Ūūgī ūrī goro gūkīra ruru iria ndune; kīrīa gīothe ūngīrīrīria gūtīrī kīngīringithanio naguo. **16** Guokoinī gwake kwa ūrīo harī ūingī wa matukū; guokoinī gwake kwa ūmotho harī na ūtonga na gītīo. **17** Mīthiire ya ūūgī nī mīthiire ya kwendeka, na nījira ciaguo ciothe nī cia thayū. **18** Ūūgī nī mūtī wa muoyo kūrī arīa maūhīmbagīria; arīa megīagīra naguo-rī,

nīmarīrathimagwo. **19** Jehova aahandire mīthingī ya thī na ūūgī, na akīrūmia igūrū na ūmenyo wake; **20** ūmenyo wake nīguo wagayanirie kūrīa kūrīku, namo matu magatatagia ime. **21** Mūrū wakwa tūūria matua mega na ūkūūrani maūdū, ndūkanareke ciehere maitho-inī maku; **22** nīcio igaagūtūūria muoyo, na nī ithaga rīa kūgemagia ngingo yaku. **23** Ningī ūrīthiiaaga na nījira yaku ūrī na thayū, na kūgūrū gwaku gūtīkahīngwo; **24** Wakoma-rī, ndūgetīgīra; wakoma-rī, ūrīkomaga toro mwega. **25** Ndūgetīgīre mwanangīko wa narua, kana kīhuhūkano kīrīa gīkoragīrīra andū arīa aaganu, **26** nīgūkorwo Jehova nīwe ūgaatuika mwīhoko waku, na amenyagīrīre kūgūrū gwaku gūtīkanyīitwo nī mūtego. **27** Ndūkanagīrīrīre ūndū mwega ūkinyīre arīa maagīrīrwo nīgūkinyīrīrwo nīguo, rīrīa ūrī na ūhoti wa kūhingia ūndū ūcio. **28** Ndūkaneeere mūdū wa itūūra rīaku atīrī, “Thīī ūgooka rīngī; kīu ūrenda nīngakūhe rūciū,” o rīrīa ūrī na kīndū kīu hakuhi. **29** Ndūkanaciīre gwīka mūdū wa itūūra rīaku ūūru, ūcio ūtūūraga hakuhi nawe akwīhokete. **30** Ndūkanarūithie mūdū tūhū, rīrīa atarī ūndū mūūru agwīkīte. **31** Ndūkanacumīkīre maūdū ma mūdū wa ngūī, kana ūthuure nījira o na īmwe yake, **32** nīgūkorwo Jehova nīathūire mūdū mwaganu, no nīagīaga ndundu na andū arīa arūngīrīru. **33** Nyūmba ya arīa aaganu itūūraga na kīrumi kīa Jehova, no mūciī wa arīa athingu nīaūrathimaga. **34** Jehova nīanyūrūragia andū arīa manyūrūranagia na mwītīo, no arīa menyīihagia nīamaheaga wega wake. **35** Andū arīa oogī magayaga gītīo, no andū arīa akīgu magayaga njono.

4 Atīrīrī, inyūī arīū akwa, ta thikīrīria ūrutani wa thoguo; njiguai nīguo mwīgīre na kūmenya maūdū. **2** Tondū ngūmūhe ūrutani mwega, nī ūndū ūcio mūtīgatirike ūrutani wakwa. **3** Rīrīa ndaarī mwana nyūmba-inī ya baba, ndī o mūdū mwīthī, na ndī mwana wa mūmwe wa maitū-rī, **4** baba nīandutire, akīnjīra atīrī, “Wīgwatīre ciugo ciakwa na ngoro yaku yothe; rūmia maathani makwa, na nīūgūtūūra muoyo. **5** Gīa na ūūgī, gīa na kūmenya maūdū; ndūkanariganīrwo nī ciugo ciakwa, kana wahūke kuuma harī cio. **6** Ndūkanatirike ūūgī, naguo nīūrīkūgītīgīra; **7** Ūūgī ūkīrīte indo ciothe; nī ūndū ūcio wīgīre na ūūgī. Īī, kaba kūruta indo ciaku ciothe wīgīre na kūmenya maūdū. **8** Tūūgagīria ūūgī mūno, naguo nīūrīkwambararagia; ūhīmbagīrie, naguo nīūrīgūtīithagia. **9** Nīūgagwīkīra ithaga rīa

ūtugi mūtwe waku, na ūkūhe thūmbī thaka mūno.” 10 Thikīrīria, wee mūrū wakwa, na wītīkīre ūrīa ngūkwīra, nīgeetha mīaka ya muoyo waku ūingīhe. 11 Nguonetie njīra ya ūūgī, na ngagūtongoria njīra-inī iria nūngarū. 12 Rīrīa ūgūthīi, makinya maku matikahīngicwo; rīrīa ūkūhanyūka-rī, ndūkahīngwo. 13 Rūmia ūrutani wakwa, na ndūkanareke ūkweherere; ūgitagīre wega, nīgūkorwo nīguo muoyo waku. 14 Ndūkanagerere njīra ya andū arīa aaganu, kana ūthīire njīra ya andū arīa ooru. 15 Mīitheemage, na ndūkanamīgerere; mīhutatīre, na wīthīire na njīra yaku. 16 Nīgūkorwo andū arīa aaganu matingīkoma ngīnya meeke ūuru; mooragwo nī toro ngīnya matūme mūdū ahīngwo, agwe. 17 Marīiaga irio iria monete na ūmaramari, na makanyua ndibei matunyanīte na hinya. 18 Mīthīire ya andū arīa athingu ihaana ta ūtheri wa gūgīkīa, ūrīa ūthīiaga ūgīthererūkaga ngīnya mūthenya barigici. 19 No mīthīire ya andū arīa aaganu ihaana ta nduma ndumanu; o matimenyaga kīrīa kīamahīnga. 20 Mūrū wakwa, ta thikīrīria ūrīa ngūkwīra; tega gūtū ūigwe ciugo ciakwa. 21 Ndūkanareke ciehere maitho-inī maku, ciigage ngoro-inī yaku; 22 nīgūkorwo nīcio itūūragia arīa macīgwatīire muoyo, na igekīra mwīrī wao wothe ūgīma. 23 Makīria ya macio mothe, rangagīra ngoro yaku, nīgūkorwo nīyo gīthima kīrīa gītherūkaga muoyo. 24 Eheria rūnana kanua-inī gaku; nacio ndeto cia ūmaramari-rī, nīciikare kūrāya na iromo ciaku. 25 Maitho maku nīmarorage na mbere, ūcūthagīrīrie mbere yaku wega. 26 Araganīa njīra iria magūrū maku marīthīiagīra, na ūthīiagīre o njīra iria ngīndīrīku. 27 Ndūkanaahūke na mwena wa ūrīo kana wa ūmotho; eheria kīgūrū gwaku kuuma ūuru-inī.

5 Mūrū wakwa, thikīrīria ūūgī ūyū wakwa, tega gūtū wega ūigwe ciugo ciakwa cia ūtaūku, 2 nīguo ūtūūrie ūbaarīrīri, nayo mīromo yaku itūūrie ūmenyo. 3 Nīgūkorwo mīromo ya mūtumia mūtharia itaataga ūūkī, na mīario yake īnyorokete gūkīra maguta; 4 no marīgīrīrio nīmūrūrū ta maāi ma nyongo, nī mūūgī ta rūhīū rwa njora rūrīa rūūgī mbarī cierī. 5 Magūrū make maikūrūkaga gīkuū-inī; makinya make mathīiaga merekeire o mbīrīra. (Sheol h7585) 6 Ndeciiragia ūhorō wa njīra ya muoyo; njīra ciake nī njogomu, nowe ndooū ūguo. 7 Atīrīrī, ariū akwa, ta thikīrīriai; mūtikanatiganīrie ūrīa ngūmwīra. 8 Thiagīrai njīra īrī kūrāya nake, mūtīgakuhīrīrie mūrango wa nyūmba yake, 9 nīguo mūtīkaheane hinya wanyu mwega kūrī andū angī, na mīaka yanyu

kūrī mūdū ūtarī tha, 10 nīguo agenī matikehūūnie na ūtonga wanyu, na kīrīa ūnogeire gītongie mūciī wa mūdū wa kūngī. 11 Marīgīrīrio-inī ma muoyo waku nīūgacaaya, hīndī rīra nyama cia mwīrī waku na mwīrī waku igaakorwo ithirīte hinya. 12 Ūkoiga atīrī, “Hī, kaī nīndathūūrire gūtaarwo-ī! Hī, kaī ngoro yakwa nīyamenete kūrūthio-ī! 13 Ndingīathīkīre arutani akwa, kana thikīrīrie ataarani akwa. 14 Nīnginyīte hūgūrūrū-inī cia mwanangīko, ndī o gatagatī-inī ga kīūngano gīothe.” 15 Atīrīrī, nyuuaga maāi ma itangi rīaku we mwene, maāi marīa mathereraga moimīte gīthima-inī gīaku mwene. 16 Nī kwagīrīrie ithima ciaku ciunagīre maāi barabara-inī, kana tūrūūi twaku tuunagīre ihaaro-inī cia mūingī? 17 Nīmagītūūre marī maku wiki, matīgatūike maku na mūdū wa kūngī o na rī. 18 Gīthima gīaku kīrorathimwo, nawe ūkenagīre mūtumia wa ūnini waku. 19 Athakarīte ta thwariga ya mūgoma, akaagīra ta gathīiya ka mūgoma: kīiganagwo nī nyondo ciake hīndī ciothe, ūkenagio nī wendo wake hīndī ciothe. 20 Mūrū wakwa, nī kīī kīngītūma ūkenio nī mūtumia mūtharia? Nī kīī kīngītūma ūhīmbīrie gīthūri kīa mūtumia wa mūdū ūngī? 21 Nīgūkorwo mīthīire ya mūdū nīyonagwo nī Jehova, nake nīatuūragia njīra ciake ciothe. 22 Cīko njūru cia mūdū mwaganu nīcio imūtegega; nga cia mehīa make nīcio imuohaga, ikamūrūmia biū. 23 Mūdū ūcio nīagaakua nī kwaga ūtaaro, akoora nī ūndū wa ūrimū wake mūnene.

6 Mūrū wakwa, ūngīkorwo ūigīte kīndū gīa kūrūgamīrīra thīirī wa mūdū wa itūūra rīaku, ūkorwo atī nīwe ūtuūkīte wa kūmūrīhīra thīirī hari mūdū ūngī-rī, 2 ūngīkorwo ūtegeetwo nī ūrīa uugīte, ūkagwatīthio nī ciugo cia kanua gaku-rī, 3 gīike atīrī, mūrū wakwa, nīguo wīteithūre, kuona atī nīūgwīte moko-inī ma mūdū wa itūūra rīaku: Thīī wīnyīihie wee mwene; mūthaithe mūno akuohere. 4 Ndūkareke maitho maku mone toro, kana ūreke imone ciaku icūnge. 5 Wīteithūre o ta ūrīa thwariga īiteithūraga kuuma moko-inī ma mūguūmi, o na kana ta ūrīa nyoni īiteithūraga kuuma mūtego-inī wa mūtegi. 6 Thīī harī thīgīrīri, wee kīgūūta gīkī; ūcūūranie mītugo yayo nīguo ūūhīge! 7 Ndīrī mūnene, kana mūmīrūgamīrīri, o na kana mūmiathi, 8 no nīīgagīra mūthīithū wa irio hīndī ya rīua, na īgacookanīrīria irio ciayo hīndī ya magetha. 9 Ūgūkoma hau ngīnyarī, wee kīgūūta gīkī? Ūrīūkīra rī, ūtīge toro waku? 10 Komakoma gatoro kanīni, na ūcūngacūnge hanīni,

na ūkūnje moko hanini nīguo ūhurūke; **11** atīrī, ūthīini ūgaagūkorerera ta mūitū, ūkorererwo nī wagī ūhaana ta mūndū wīohete indo cia mbaara. **12** Mūndū kīmaramari na mwaganu-rī, ūrīa ūthiiaga akīaragia ndeto itarī nūngīrīru, **13** ūcio uunagīra andū riitho, na akahenereria andū na makinya make, o na akaheneria andū na ciara ciake-rī, **14** ūcio ūthugundaga ūuru arī na maheeni ngoro-inī yake: ūcio hīndī ciothe ahuraga maūndū ma nyamūkano. **15** Nī ūndū ūcio mūtino ūkaamūhubanīria o rīmwe aterīgīrīre; mwanangīko ūtarī kīhonia nūkamūniina biū. **16** Kūrī maūndū matandatū mathūirwo nī Jehova, īī, o na nī mūgwanja marīa onaga marī magigi, nīmo: **17** maitho ma mwītīio, na rūrīmī rūrīa rūheenanagia, na moko marīa maitaga thakame ya andū matehītie, **18** na ngoro īrīa īthugundaga maūndū ma waganu, na magūrū marīa mateng'eraga gūthīi gwīka ūuru, **19** na mūira ūtarī wa ma ūrīa ūthothoraga ndeto cia maheeni, o na mūndū ūrīa ūrehaga nyamūkano gatagatī ka andū a nyina ūmwe. **20** Mūrū wakwa, tūūra ūrūmītie maathani ma thoguo, na ndūgatirike ūrutani wa maitūguo. **21** Moherere ngoro-inī yaku nginya tene; makundike marigiicīrie ngingo yaku. **22** Rīrīa ūgūthī-rī, nīmarīgūtongoragia; wakoma-rī, nīmarīkūmenyagīrīra; na rīrīa warahūkarī, nīmarīkwaragīria. **23** Nīgūkorwo maathani maya nī tawa, na ūrutani ūyū nī ūtheri, namo mataaaro ma kūrūnga mūndū-rī, nīmo njīra ya muoyo, **24** magakweheragia harī mūndū-wa-nja ūcio mwaganu, na magakūhonokia kuuma kūrī rūrīmī rūnyoroku rwa mūtumia ūcio ng'enyū. **25** Ndūkerirīrie ūthaka wake ngoro-inī yaku, kana ūreke akūguucīrīrie na maitho make, **26** nīgūkorwo mūmaraya atūmaga mūndū athīne nginya ahooyage kenyū ka mūgate, na mūtumia mūtharia aguīmaga muoyo waku guo mwene. **27** Mūndū no atahīre mwaki gīthūri-inī gīake, na nguo ciake itihīe? **28** Mūndū no agerere igūrū rīa makara marī na mwaki, na makinya make matihīe? **29** Ūguo no taguo mūndū ūrīa ūkomaga na mūtumia wa mūndū ūngī atarī; gūtīrī mūndū ūngīmūhutia na ndaherithio. **30** Andū matimenaga mūici angīkorwo aiyīte nīguo eniīnīre ng'aragu rīrīa arī mūhūūtu. **31** No rīrī, angīnyitwo-rī, no nginya arīhe maita mūgwanja, o na angīkorwo ekūrīha na ūtonga wa nyūmba yake wothe. **32** No mūndū ūrīa ūtharagia nīagīte wīciirio; ūrīa wothe wīkaga ūguo nīwe mwene wīyanangaga. **33** Nguraro na kwīnyararithia nīcio igai rīake, na

cio thoni icio ciake gūtīrī hīndī igaathario ithire; **34** nīgūkorwo ūiru nīguo warahūraga mang'ūrī ma mūthuuri, na ndakaigua tha akīrīhīria. **35** Ndagetikīra irīhi o na rīrīkū; nīakaarega ihaki o na rīrī inene atīa.

7 Mūrū wakwa, tūūra ūrūmītie ciugo ciakwa, na wīgīre maathani makwa thīinī waku. **2** Rūmia maathani makwa, na nīūgatūūra muoyo; gitagīra morutani makwa o ta kīūma kīa riitho rīaku. **3** Mohagīrīre ciara-inī ciaku; ūmaandike kīhengere-inī kīa ngoro yaku. **4** Īra ūūgī atīrī, “Wee nīwe mwarī wa maitū,” naguo ūtaūku ūwītage mūndū wa nyūmba yanyu; **5** nīcīrīkweheragia harī mūndū-wa-nja ūcio mūtharia, o na kuuma kūrī mūtumia ūcio ūtarī mwīhokeku, hamwe na ciugo ciake cia kūheenānīrīria. **6** Ndī ndirica-inī ya nyūmba yakwarī, nīndacūthīrīrie na nja kamwanya-inī, **7** ngīona kīmwana gatagatī ka arīa matarī oogī, na ngīkūūrana gatagatī ka aanake, mūndū mwīthī ūtaarī na ūūgī wa gūkūūrana maūndū. **8** Aikūrūkaga na njīra īrīa yarī hakuhī na koine ya kwa mūndū-wa-nja ūcio, agīthīi na njīra īyo yerekeire na gwake mūciī, **9** na kwarī na mairia o kahwaī-inī gūgītukatuka, gūkīambīrīria kūgīa nduma ya ūtukū. **10** Na rīrī, hagūka mūndū-wa-nja kūmūtūnga, wehumbīte nguo ta mūmaraya, arī na wara ngoro-inī. **11** (Nī mūnegeni na mūng'athia, na magūrū make matikiragīrīria mūciī; **12** rīmwe arī njīra-inī, na rīrīa rīngī arī ihaaro-inī, ehithagīre andū koine-inī ciothe cia njīra.) **13** Nake akīnyīita mwanake ūcio, akīmūmumunya, na akīmwīra atīrī ategūconoka, **14** “Ndī na maruta ma ngwatanīro mūciī, tondū ūmūthī nīhingīrie mīhītwa yakwa. **15** Nī ūndū ūcio ndoimagara, ndooka gūgūtūnga; ngūgūcarītie mūno, na rīu nīndakuona! **16** Nīnjarīte ūrīrī wakwa na macuka ma gatani ma marangi kuuma Misiri. **17** Ūrīrī ūcio wakwa nīndūitīrīrie indo nungi wega ta manemane, na thubiri, o na mūndarathini. **18** Ūka twīhūūnie wendo nginya rūciinī; reke twīkenie na wendo! **19** Mūthuuri wakwa ndarī mūciī; nīathiite rūgendo rūraiho. **20** Nīathiire na mūhuko wake ūiyūrīte mbeeca, na akainūka mūciī o rīrīa mweri ūkaiganana.” **21** Agīkīmūheenereria na ciugo, akīmūhīthīa; agīkīmūuha na mīario yake mīnyoroku. **22** O rīmwe akīmūrūmīrīra ta ndegwa īgīthī gūthīnjwo, kana ta thwariga īgītoonya kīana-inī kīa mūtego, **23** nginya akaaya gūtheecwo ini nī mīguī, akahaana ta nyoni īgūthūkīte mūtego-inī, ītekūmenya o na hanini atī ūndū ūcio no ūmīrute

muoyo. 24 Atiriri, ariū akwa, ta thikiririai; tegai matū mūigue ūria ngūmwira. 25 Mūitikanareke ngoro cianyū irūmīre mīthiire yake, kana mūingire njira-ini ciake. 26 Nī andū aingī arikitie kūrunda; arīa oragite nī kirindi kīngī mūno. 27 Nyūmba yake nī njira njarī ya gūthī mbirira, nayo yerekagīria andū nyūmba-ini cia gīkuū. (Sheol h7585)

8 Githi ūūgī ndareetana? Githi ūtaūku ndaranīria na mūgambo wake? 2 Njira-ini kūrīa gūtūūgīru, na magomano-ini ma njira-rī, nīho ūūgī arūgamite; 3 ningī hakuhi na ihingo iria cierekeire itūūra inene, o hau matoonyero-ini-rī, nīho araanīria akoiga atiri: 4 “Inyuū andū nī inyuū ndireeta; ndīraanīria na mūgambo wakwa kūrī andū othe a thī. 5 Inyuū arīa mūtari na ūūgī, gīai na ūbaaririri, inyuū arīa akīgu, gīai na ūtaūku. 6 Thikiririai, nīgukorwo ndi na maundū ma bata ngwaria; ngūtumūra mīromo yakwa njarie maundū marīa magīriire. 7 Kanua gakwa kaaragia ūhorō wa ma, nīgukorwo mīromo yakwa nīthūire waganu mūno ta kindū kirī magigi. 8 Ciugo ciothe cia kanua gakwa nī cia ūthingu; gūtiri o na kiugo kīmwe gīacio kīogomu kana gīa kūhīthania. 9 Kūrī arīa makūūranaga maundū ciugo ciothe nīciagīriire; itiri mahītia kūrī arīa marī na ūmenyo. 10 Thuurai mataaro makwa handū ha betha, mūthuure ūmenyo handū ha thahabu irīa njega mūno, 11 nīgukorwo ūūgī nī wa goro gūkira ruru iria ndune, na gūtiri kindū ūngīrirīria kīngīringithanio naguo. 12 “Nī ūūgī-rī, ndūūranagia na ūbaaririri; nīndigwatīre ūmenyo o na gūthugunda maundū mega. 13 Gwītīgira Jehova nīgūthūūra ūūru; nīthūire mwītīo na mwītūūgīrio, na mītugo mīuru na mīario ya waganu. 14 Kirīra na ūūgī wa gūkūūrana maundū nī ciakwa; nī ndi na ūtaūku, na ndi na ūhoti. 15 Athamaki mathamakaga nī ūndū wa hinya wakwa nao aathani magathondeka mawatho ma kīhooito; 16 anene mathamakaga nī ūndū wa hinya wakwa, o ūndū ūmwe na arīa othe marī igweta arīa maathanaga gūkū thī. 17 Nīnyendete arīa manyendete, nao arīa manjaragia na kīyo nīmanyonaga. 18 Ūtonga na gītīo cionekaga harī nī, o hamwe na ūtonga wa gūtūūra, na ūgaacīru. 19 Maciaro makwa nī mega gūkira thahabu irīa therie; uumithio wakwa nīkūrīte betha irīa njega. 20 Nī thiiaga na njira ya ūthingu, ngathiira o njira-ini cia kīhooito, 21 ngiheaga andū arīa manyendete ūtonga, na ngaiyūragia igīina ciao. 22 “Jehova aanyūmbire o kīambīrīria-ini kīa wīra wake, mbere ya mawīra make ma tene; 23 ndaathuurirwo kuuma tene wa

tene, kuuma o kīambīrīria, thī itari yagīa. 24 Rīria gūtaagīte maria manene-rī, nīguo ndaciarirwo, o hīndi irīa gūtaari matherūkiro maiyūrīte maaī; 25 ndaciarirwo irīma itanahaandwo harīa irī, na tūrīma tūtanagīa, 26 we atanoomba thī kana ithaka ciayo, o na kana rūkūngū o ruothe rwa thī. 27 Nī ndaari o kuo hīndi irīa aathondekire igūrū na akīrīga handū ha rīo, hīndi irīa eekīre rūkiriri rwa kūrīa kūrīku, 28 rīria aahaandire matu kūu igūrū, na akīrūmia ithima cia kūrīa kūrīku wega, 29 rīria eekīre mūhaka wa iria nīguo maaī matikanae kwagarara watho wake, na rīria aahandire mīthingi ya thī. 30 Hīndi iyo ndaari o hakuhi nake ndi ta mūbundi mūūgī. Ndaaiyūrītwo nī gīkeno mūthenya o mūthenya, na ngakenaga hīndi ciothe ndi mbere yake, 31 ngakenagīra thī yake yothe, na ngakenagio nī andū othe a thī. 32 “Atiriri ariū akwa, ta thikiririai; kūrathimwo nī arīa marūmagia njira ciakwa. 33 Ta thikiririai mataaro makwa nīguo mūhige; mūtikamarege. 34 Kūrathimwo nī mūdū ūria ūnjiguaga, agacūthagīrīria mīrango-ini yakwa o mūthenya, akanjetagīrīria hīngīro-ini cia mīrango yakwa. 35 Nīgukorwo ūria wothe ūgite na nī nī muoyo agīte naguo, nake akagīa na agetikīrika harī Jehova. 36 No ūria wothe ūhitanītie na nī nī ūuru eikaga; nao arīa othe maathūire nī gīkuū mendete.”

9 Ūūgī niakīte nyūmba yake; nīaicūhītie itugī ciayo mūgwanja. 2 Nīahaarīrie nyama, na akahaarīria ndibeī, o na akaara metha yake. 3 Nīatūmīte ndungata ciake cia airītu nja, na nīaretana arī harīa hatūūgīru mūno itūūra-ini rīria inene, akoiga atiri: 4 “Andū arīa othe matari na ūūgī nīmoke gūkū!” Ningī akeera andū arīa maagīte ūtaūku atiri, 5 Ūkai mūrīe irio ciakwa, na mūnyue ndibeī irīa ndīmūthondekeire. 6 Tiganai na mīthiire yanyu itari ya ūūgī, na nīmūgūtūūra muoyo; cookai gūthiiaga na njira ya ūtaūku. 7 “Ūria wothe ūtaaraga mūnyūrīrania eītagīria irumi; na ūria wothe ūkaanagia mūdū mwaganu egīragīra njono. 8 Ndūkanataare mūnyūrīrania, nīguo ndagagūthūire; kaania mūdū mūūgī, nake nīegūkwendā. 9 Taara mūdū mūūgī na nīegūkīrīrīria kūhīga; mūdū mūthingu mūrute, na nīekuongerera ūūgī wake. 10 “Kīambīrīria kīa ūūgī nī gwītīgira Jehova, na kūmenya Ūria Mūtheru nīkuo gūtaūkīrwo. 11 Nīgukorwo nī ūndū wakwa matukū maku nīmakaingīha, na wongererwo mīaka ya gūtūūra muoyo. 12 Ūngīkorwo ūri mūūgī-rī, ūūgī waku nīūgakūguna; na ūngīkorwo

ūrī mūnyūrūrania-rī, we nowe ūkaanyariirika.” 13 Mündū-wa-nja ūrīa wītagwo Mūkīgu nī wa inegene; we ndarī mūtugo, na ndarī ūmenyo. 14 Aikaraga thī mūrango-inī na nyūmba yake, agaikarīra gītī harīa hatūūgīru mūno itūūra-inī rīrīa inene, 15 ageetaga arīa marehītūkīra, arīa marethīira na njīra ciao. 16 Ameeraga atīrī, “Andū arīa othe matarī na ūūgī nīmoke gūkū!” Nao arīa maagītīe ūtaūku akameera atīrī: 17 “Maaī ma kūiya marī mūrīo; o na irio iria irīāgīrwo hitho-inī irī cama!” 18 No andū acio matikoragwo makīmenya atī arīa akuū marī kūu, na atī ageni ake marī o kūrīa kūrīku mbīrīra-inī. (Sheol h7585)

10 Mwana mūūgī atūmaga ithe akene, no mwana mūkīgu atūūrāgia nyina na kīeha. 2 Mīthiithū yumanīte na ungunania ndrīrī kīguni, no ūthingu ūkūūrāgia mündū kuuma kūrī gīkuū. 3 Jehova ndarekagīrīria mündū mūthingu ahūte, no nīamarigagīrīria merīrīria ma mündū mwaganu. 4 Moko ma kīgūūta matūmaga mündū athīine, no moko ma mündū ūrī kīyo marehaga ūtonga. 5 Ūrīa ūcokanagīrīria irio hīndī ya rīua nī mwana mūūgī, no ūrīa ūkomaga hīndī ya magetha nī mwana wa kūrēhe thoni. 6 Mūtwe wa mündū mūthingu ūikaraga ūhumbīrītwo nī irathimo, no kanua ka mündū mwaganu kaiyūrāgia ngūū. 7 Kīrīrikano kīa mündū mūthingu gīgatūika kīrathimo, no rīitwa rīa mündū mwaganu nīrīkabutha. 8 Mündū ūrīa ūrī na ūūgī wa ngoro nīetikagīra mawatho, no mündū wa kūhūhūtīka nīakanangīka. 9 Mündū wa mīthīire mīrūngīrīru athiāgia ategwītīgīra ūgwati, no mündū ūrīa ūrī mīthīire mīogomu nīakamenyeka. 10 Mündū ūrīa ūuagīra ūngī riitho na rūnāno nīarehage kīeha, na mwarīa mūkīgu nīakanangīka. 11 Kanua ka mündū mūthingu nī gīthima kīa muoyo, no kanua ka mündū mwaganu kaiyūrāgia ngūū. 12 Rūmena rūrehaga nyamūkano, no wendani ūhumbagīra ūūru wothe. 13 Ūūgī ūkoragwo mīromom-inī ya mündū ūrīa mūkūūrāni maūndū, no mündū ūrīa ūtooī gūkūūrāna maūndū aagīrīrwo nī rūthanju ciande-inī ciāke. 14 Andū oogī meigagīra ūmenyo, no kanua ga kīrimū keitagīria mwanangīko. 15 Indo cia itonga nī gītūūro kīao kīrīgīre na hinya, no ūkīa nīguo mwanangīko wa andū arīa athīīni. 16 Mūcaara wa andū arīa athingu ūmarehagīra muoyo, no indo iria cionagwo nī andū arīa aaganu imarehagīra iherithia. 17 Mündū ūrīa ūiguaga agītarwo arī njīra-inī ya muoyo, no mündū

ūrīa ūregaga kūrūithio-rī, nīahītīthāgia andū arīa angī. 18 Mündū ūrīa ūhithaga rūmena rwake aarāgia na mīromom ya maheeni, na ūrīa wothe ūcambanāgia nī mündū mūkīgu. 19 Rīrīra ciugo ciāngītha mehīa matiāgaga, no mündū ūrīa ūkīrāgia nī mūūgī. 20 Rūrīmī rwa mündū mūthingu nī betha njega, no ngoro ya mündū mwaganu ndrīrī bata. 21 Mīromom ya arīa athingu ihūnāgia andū aingī, no andū akīūgu makuāgia nī kwaga gūkūūrāna maūndū. 22 Kīrathimo kīa Jehova nīkīo kīrehaga ūtonga, na ndarī kīeha onaganagīrīria nakīo. 23 Mündū mūkīgu akenagīra mītugo mīūru, no mündū ūrī na ūtaūku akenagīra ūūgī. 24 Kīrīa mündū mwaganu etigagīra nīkīo gīkaamūkora, na kīrīa mündū mūthingu erīragīria nīkīo akaaheo. 25 Kīhuhūkānio kīahītīka andū arīa aaganu maticookaga kuoneka, no andū arīa athingu mehaandāgia wega ngīnya tene. 26 Ta ūrīa thiki igagatagīra magego, na ndogo ikarūrīra maittho-rī, noguo kīgūūta kīhaana kūrī arīa magītūmaga. 27 Gwītīgīra Jehova-rī, kuonagīrīra mündū matukū ma gūtūūra muoyo, no mīaka ya mündū mwaganu nīkūnyīihio īnyīihāgio. 28 Itanya rīa mündū mūthingu nī gīkeno, no kīrīgīrīro kīa mündū mwaganu no gīa tūhū. 29 Njīra ya Jehova nī rīūrīro rīa andū arīa athingu, no nī mwanangīko harī arīa mekaga ūūru. 30 Mündū ūrīa mūthingu ndrīrī hīndī akaamunywō, no ūrīa mwaganu ndagatūūra thīīnī wa būrūrī. 31 Kanua ka mündū ūrīa mūthingu karehaga ūūgī, no rūrīmī rwa ūtūrīka nīrūkāniinwo. 32 Mīromom ya mündū mūthingu nīyūū kwarīa ndeto iria ciāgīrīre, no kanua ka ūrīa mwaganu kaarāgia o rūtūrīko.

11 Ratiri itarī cia ma nī kīndū kīrī magigī harī Jehova, no nīakenagīra mahīga ma gūthima marīa maigananu. 2 Rīrīa mwītīo woka, ūrūmagīrīrwo nī thoni, no kwīnyīihia kūrēhaga ūūgī. 3 Ūrūngīrīru wa arīa marūgamīte wega nīūmonagīrīria njīra, no andū arīa matarī ehokeku, nīmanangagwo nī ūhinga wao. 4 Ūtonga ndrīrī kīguni mūthenya wa mang'ūrī, no ūthingu nīkūūrāgia mündū kuuma kūrī gīkuū. 5 Ūthingu wa andū arīa matarī na ūcuuke ūmathondekagīra njīra nūngarū, no andū arīa aaganu magūiithāgio nī waganu wao ene. 6 Ūthingu wa andū arīa arūngīrīru nīūmahonokāgia, no andū arīa matarī ehokeku nīmategagwo nī merīrīria mao mooru. 7 Hīndī irīa mündū mwaganu aakua, kīrīgīrīro gīake nīgūthira gīthirāgia; kīrīa gīothe eerīgīrīre kuuma kūrī ūhoti wake gītuīkaga o tūhū. 8 Mündū ūrīa

mūthingu nīahonokagio kuuma thīina-inī, naguo ūgaacookerera ūrīa mwaganu. **9** Mündū ūtetigīrīte Ngai nīanangaga mündū wa itūūra na kanua gake, no arīa athingu nīmetharaga nī ūndū wa ūmenyo. **10** Rīrīa andū arīa athingu magaacīra, itūūra nīgūkena rīkenaga; rīrīa andū arīa aaganu maathira, nīkūrūhio kūrūūhagio. **11** Itūūra inene nīrītūūgagīrio nī ūndū wa kīrathimo kīa andū arīa arūngīrīru, no nīrīanangagwo nī kanua ka andū arīa aaganu. **12** Mündū ūtarī ūūgī wa gūkūūrana maūndū anyūrūragia mündū wa itūūra rīake, no mündū ūrī na ūtaūku nī gwīkīrīra ekiragīra. **13** Mündū wa mūhuhu nīoimagia ndeto cia ndundu nja, no mündū mwīhoheku nīaigaga hito. **14** Būrūrī ūngīaga ūtongoria mwega nīkūgūa ūgūūaga, no ataarani aingī matūmaga kūgīe na ūhootani kūna. **15** Mündū ūrīa ūrūgamagīrīra thīirī wa mündū ūngī ti-itherū nīagathīnīka, no mündū ūrīa wothe wagaga kūrūgamīrīra mündū thīirī atūūruga na thayū. **16** Mündū-wa-nja mūtaana nīegīagīra gītīio, no arūme arīa matarī tha no ūtonga magīaga naguo. **17** Mündū mūtaana egunaga we mwene, no mündū ūtarī tha erehagīra thīina we mwene. **18** Mündū mwaganu athūkūmaga mūcaara wa kūmūheenia, no ūrīa ūhaandaga ūthingu nīagethaga irīhi rīa ma. **19** Mündū ūrīa mūthingu kūna nīagatūūra muoyo, no mündū ūrīa ūrūmagīrīra waganu nī gūkua agaakua. **20** Andū arīa marī ngoro ya rūtūrīko nī kīndū kīrī magigi harī Jehova, no nīakenagio nī andū arīa njīra ciao itarī ūcuuke. **21** Ti-itherū mündū mwaganu ndakaaga kūherithio, no andū arīa athingu nīmakahonokio. **22** Mündū-wa-nja mūthaka ūtarī ūgereri ahaana ta gīcūhī gīa thahabu kīrī iniūrū-inī rīa ngūrwe. **23** Wendi wa mündū mūthingu ūrīkagīrīria o wega-inī, no kīrīrīgīrīro kīa mündū ūrīa mwaganu kīrīkagīrīria mang'ūrī-inī. **24** Kūrī mündū ūheanaga na ūtaana, nake agakīrīrīria kūgīa na indo; ūngī atuikaga mūkarī mūno, no agathīi o na mbere gūthīina. **25** Mündū mūtaana nīakagaacīra; ūrīa ūnyootoraga arīa angī o nake mwene nīakanyootorwo. **26** Mündū ūrīa ūregaga kwenderia andū mbembe iria aigīte nīarumagwo nī andū, no mündū ūrīa ūciendagia, kīrathimo kīrīkoragwo mūtwe-inī wake. **27** Mündū ūrīa ūcaragia maūndū mega arīonaga o wega, no ūrīa ūcaragia maūndū mooru no mo marīmūkoraga. **28** Mündū ūrīa wothe wīhokaga ūtonga wake nīkūgūa akaagūa, no arīa athingu makaagaacīra ta ithangū rīrīa iruru. **29** Mündū ūrīa ūnyamaragia mūcīi wake akaagaya o

rūhuho, nake mündū mūkīgu agaatuīka ndungata ya ūrīa mūūgī. **30** Maciaro ma andū arīa athingu nī mūtī wa muoyo, nake mündū ūrīa mūūgī nīaguuacagīrīria ngoro cia andū. **31** Angīkorwo andū arīa athingu nīmarīhagwo marī gūkū thī-rī, gīthī arīa matetigīrīte Ngai na arīa ehia matīkarīhwo makīria!

12 Mündū ūrīa wothe wendete ūtaaro nīendete ūmenyi, no ūrīa ūthūire gūkaanio nī mündū mūkīgu. **2** Mündū ūrīa mwega nīatugagwo nī Jehova, no mündū mwara Jehova amūtuaga mündū mwīhia. **3** Mündū ndangīhota kwīhaanda na maūndū ma waganu, no ūrīa mūthingu ndangīenyenyeka. **4** Mūtumia ūrīa ngatha nīwe thūmbī ya mūthuuri wake, no mūtumia ūconorithagia mūthuuri wake atarīi ta ūbuthu mahīndī-inī make. **5** Mībango ya andū arīa athingu nī ya kīhooto, no ūtaaro wa andū arīa aaganu nī wa maheeni. **6** Ndeto cia andū arīa aaganu nī cia kuohia andū mamaite thakame, no mīario ya andū arīa arūngīrīru nīmahonokagia. **7** Andū aaganu mang'aūranagio magathira biū, no nyūmba ya mündū ūrīa mūthingu itūūruga irī nūmu. **8** Mündū agaathagīrīrio kūrīngana na ūūgī wake, no andū marī meciirīa mogomu nīmamenagwo. **9** Kaba mündū ūrīa wonagwo ta atarī bata no nī arī ndungata, gūkīra ūrīa wītuaga atī nī mündū wa bata, na ndarī gīa kūrīa. **10** Mündū mūthingu nīamenyagīrīra muoyo wa nyamū yake, no maūndū marīa ma tha ma ūrīa mwaganu nī ma kūnyariirana. **11** Mündū ūrīa ūrīmaga mūgūnda wake nīarīkoragwo na irio nyingī, no ūrīa ūhanyūkanagia na maūndū ma tūhū nīagīte gūkūūrana maūndū. **12** Arīa aaganu merīragīria indo iria itahītwo nī andū arīa ooru, no mīri ya arīa athingu nīgaacagīra. **13** Mündū mūuru ategagwo nī mīario ya wīhia wake, no mündū mūthingu nīahonokaga kuuma thīina-inī. **14** Mündū nīaiyūrāgwo nī maciaro mega ma kanua gake, ti-itherū, o ta ūrīa agunagwo nī wīra wa moko make. **15** Njīra ya mündū mūkīgu yonekaga yagīrīire harī we, no mündū mūūgī nīathīkagīrīria mataaro. **16** Mündū mūkīgu onanagia marakara make o rīmwe, no mündū mūbaarīrīri aarumwo ndatīndāgīrīra. **17** Mūira wa ma arutaga o ūira wa ma, no mūira ūtarī wa ma aaragia maheeni. **18** Ciugo iteciirītīo itheecaga ta rūhiū rwa njora, no rūrīmī rwa mündū ūrīa mūūgī nīkūhonia rūhonagia. **19** Mīromo irīa yaragia ma itūūruga nginya tene, no rūrīmī rwa maheeni nī rwa kahinda o kanini. **20** Ngoro cia arīa mathugundaga gwīka ūuru ciyūrītwo

nĩ maheeni, no gikeno nĩ kĩa andũ arĩa matũmaga thayũ ũgaacĩre. 21 Gũtirĩ ũũru ũngĩkora andũ arĩa athingu, no arĩa aaganu maiyũrĩtwo nĩ thĩĩna. 22 Mĩromo ĩrĩa ĩheenania nĩ kĩndũ kĩrĩ magigi harĩ Jehova, no nĩakenagio nĩ andũ arĩa maaragia ma. 23 Mũndũ mũbaarĩrĩrĩ nĩahithaga ũmenyi wake, no ngoro cia andũ arĩa akĩigu ĩmemerekagia ũrimũ. 24 Moko ma mũndũ ũrĩ kũyo nĩmo magaaathana, no kĩgũũta gĩkaarutithio wĩra wa ũkombo. 25 ũritũ wa ngoro nĩũhatagĩrĩria mũndũ, no ciugo njega nĩũtumaga akene. 26 Mũndũ mũthingu nĩataaraga arata ake, no njĩra ya arĩa aaganu nĩ kũmahĩtithia ĩmahĩtithagia. 27 Mũndũ kĩgũũta o na ndahĩthagia nyama cia ũguĩmi wake, no mũndũ ũrĩ kũyo onaga indo ciake ĩrĩ cia goro. 28 Muoyo wonekaga na njĩra ya ũthingu; na njĩra-inĩ ĩyo-rĩ, kũrĩ muoyo ũtagaathira.

13 Mwana mũũgĩ nĩathikagĩrĩria ũrutani wa ithe, no mũnyũrũrania ndathikagĩrĩria agĩkaanio. 2 Mũndũ nĩakenagĩra maciaro mega ma kuuma kanua gake, no mũndũ ũrĩa ũtarĩ mwĩhokeku eeriragĩria haaro. 3 Mũndũ ũrĩa ũmenyagĩrĩria kanua gake nĩ muoyo wake amenyagĩrĩria, no ũrĩa ũhiũhaga kwaria nĩakanangĩka. 4 Ngoro ya kĩgũũta ĩririragĩria na ndĩone kĩndũ, no merĩrĩria ma mũndũ ũrĩ kũyo nĩmakahingio. 5 Mũndũ mũthingu nĩathũire ũhoru ũtarĩ wa ma, no mũndũ mwaganu ekaga maũndũ ma thoni na ma njono. 6 ũthingu ũgitagĩra mũndũ ũrĩa mũrũngĩrĩru, no waganu nĩũng'auranagia mũndũ mwĩhia. 7 Kũrĩ mũndũ wĩtuaga gĩtonga, no ndarĩ kĩndũ; kũrĩ ũngĩ wĩtuaga mũthĩĩmi, no arĩ na ũtonga mũnene. 8 ũtonga wa mũndũ wahota gũkũura muoyo wake, no mũndũ mũthĩĩni ndaiguaga akĩĩhitĩrwo. 9 ũtheri wa mũndũ mũthingu waaraga ũgacangarara, no tawa wa mũndũ mwaganu nĩkũhorio ũhoragio. 10 Mwĩtĩio ũciaraga njũgitano, no ũũgĩ wonekaga harĩ arĩa metĩkagĩra gũtaarwo. 11 Mbeeca itarĩ cia wĩhokeku ithiiaaga igĩthiraga, no ũrĩa ũcookanagĩrĩria mbeeca tũnini o tũnini nĩatũmaga ciongerereke. 12 ũndũ mũtaanye ũngĩkario mũno nĩũrwaragia mũndũ ngoro, no kĩĩrĩgĩrĩro kĩhingĩtio gĩtũikaga ta mũtĩ wa muoyo. 13 Mũndũ ũrĩa ũthũire ũrutani nĩeyũnũhaga, no ũrĩa ũtĩaga maathani nĩakaheo kĩheo. 14 ũrutani wa mũndũ ũrĩa mũũgĩ nĩ gĩthima kĩa muoyo, ũhũndũraga mũndũ kuuma mĩtego-inĩ ya gĩkuũ. 15 Gũtaũkĩrwo wega nĩ maũndũ gĩtũmaga mũndũ endeke, no njĩra ya arĩa matarĩ ehokeku ti hũthũ. 16 Mũndũ o wothe mwĩbaarĩrĩrĩ ekaga maũndũ

make na ũmenyi, no mũndũ mũkĩigu aguũragia ũrimũ wake. 17 Mũtũmwo mwaganu atooniyaga thĩĩnainĩ, no mũtũmwo mwĩhokeku nĩarehaga kĩhonia. 18 Mũndũ ũrĩa ũregaga gũtaarwo anyiitagwo nĩ thĩĩna na thoni, no mũndũ ũrĩa wĩtikagĩra gũkaanio atuikaga wa gũtĩio. 19 ũndũ mwĩrĩrĩrie wakinyanĩra ũiguithagia ngoro wega, no andũ akĩigu monaga kũhutatĩra ũũru ta ũndũ ũrĩ magigi. 20 Mũndũ ũrĩa ũceeraga na arĩa oogĩ akĩragĩrĩria kũũhĩga, no ũrĩa ũtwaranaga na mũndũ mũkĩigu onaga o ũũru. 21 Mũtino ũthingataga mũndũ ũrĩa mwĩhia, no ũgaacĩru nĩ kĩheo kĩa arĩa athingu. 22 Mũndũ mwega atigagĩra ciana cia ciana ciake igai, no ũtonga wa mũndũ mwĩhia ũigagĩrwo andũ arĩa athingu. 23 Mũgũnda wa mũndũ mũthĩĩni no ũciare irio nyingĩ, no kwaga kĩhooito gũciniinaga ciothe. 24 Mũndũ ũrĩa ũigaga rũthanju thĩ nĩ mwana wake athũire, no ũrĩa wendete mwana wake nĩamũherithagia. 25 Andũ arĩa athingu marĩaga makahũũna, no nda ya mũndũ mwaganu ĩkaraga o ĩhũtĩ.

14 Mũtumia mũũgĩ nĩ gwaka akaga nyũmba yake, no mũtumia mũkĩigu nĩgũtharia atharagia nyũmba yake na moko make mwene. 2 Mũndũ ũrĩa ũthiiaaga na mũthĩire mũrũngĩrĩru nĩwe mwĩtigĩri Jehova, no ũrĩa mũthĩire yake ĩrĩ mĩhĩtanu nĩamũmenete. 3 Mĩario ya mũndũ mũkĩigu nĩ rũthanju rwa kũmũhũura, no mĩromo ya arĩa oogĩ nĩmagitagĩra. 4 Kũria gũtarĩ ndegwa mĩharatĩ ĩkoragwo ĩrĩ mĩtheru, no maciaro maingĩ moimanaga na hinya wa ndegwa. 5 Mũira mwĩhokeku ndaheenania, no mũira wa maheeni aaragia o maheeni. 6 Mũnyũrũrania acaragia ũũgĩ na ndangĩwona, no kũgĩ na ũmenyo nĩ ũhũthũ kũrĩ mũndũ ũrĩa ũkũuranaga maũndũ. 7 Ikara kũraya na mũndũ mũkĩigu, nĩgũkorwo ndũrĩ ũmenyo ũngĩona kuuma mĩromo-inĩ yake. 8 ũũgĩ wa arĩa abaarĩrĩrĩ nĩũtũmaga mamenye ũhoru wa njĩra ciao, no ũrimũ wa andũ arĩa akĩigu nĩũmahĩtithagia. 9 Andũ arĩa akĩigu manyũrũragia horohio ya mehia, no ũtugi wonekaga harĩ arĩa arũngĩrĩru. 10 Ngoro o yothe nĩyũũ ũrũrũ wayo, o na gikeno-inĩ kĩayo gũtirĩ mũndũ ũngĩnyĩtanĩra nayo. 11 Nyũmba ya mũndũ mwaganu nĩkanangwo, no hema ya mũndũ mũrũngĩrĩru nĩkagaacĩra. 12 Kũrĩ njĩra mũndũ onaga ta yagĩrĩre, no marigĩrĩrio mayo yerekagĩria mũndũ o gĩkuũ-inĩ. 13 O na hĩndĩ ya gũtheka ngoro no ĩkorwo igĩtuura, na gĩkeno no kĩrigĩrĩrie na kĩeha. 14 Andũ arĩa matarĩ ehokeku nĩmakarĩhwo kũna nĩ ũndũ wa mũthĩire

yao, nake mündü mwega aheo kīheo kuringana na mīthiire yake. **15** Mündü ūtarī ūūgī etikagia ūndü o wothe, no mündü mūbaarīriri nīacūūranagia ūhorō wa makinya make. **16** Mündü mūūgī nīetigagīra Jehova na akeherera ūūru, no mündü mūkīgu ekaga maūndü na kwīgerera atekūmenyerera ūndü. **17** Mündü ūhiūhaga kūrakara ekaga maūndü ma ūrimū, nake mündü mwara nīamenagwo. **18** Andū arīa matarī ūūgī magayaga ūrimū, no arīa abaarīriri mahumbagwo thūmbī ya ūmenyo. **19** Andū arīa ooru nīmakainamīrira harī arīa ega, na arīa aaganu mainamīrīre ihingo-inī cia arīa athingu. **20** Andū arīa athīni mathūūragwo o na nī andū a itūūra rīao, no itonga irī arata aingī. **21** Mündü ūrīa ūmenaga mündü wa itūūra rīake nī kwīhia ehagia, no kūrathimwo nī ūrīa ūiguagīra athīni tha. **22** Andū arīa mathugundaga ūūru gīthī ti njīra mahītagia? No arīa mabangaga maūndü mega monaga ūtugi na wihokeku. **23** Wīra wothe wa hinya ūrehaga uumithio, no mīario mītheri īrehaga o ūthīni. **24** Ūtonga wa andū arīa oogī nīguo thūmbī yao, no ūrimū wa andū akīgu ūciaraga ūrimū. **25** Mūira mwīhokeku nīahonokagia mīoyo, no mūira wa maheeni nī mūheenanīa. **26** Mündü ūrīa wītīgagīra Jehova arī na kīihitho kīrūmu, o na ciana ciake nīho irīūragīra. **27** Gwītīgīra Jehova nī gīthima kīa muoyo, kūhūndūragā mündü kuuma mītego-inī ya gīkuū. **28** Ūingī wa andū nīguo riiri wa mūthamaki, no mūnene ūtarī andū a gwatha nī mwanangīku. **29** Mündü mūkīrīrīra arī ūmenyo mūingī, no mündü ūhiūhaga kūrakara onanagia ūrimū. **30** Ngoro irī na thayū īheaga mwīrī muoyo, no ūru ūbuthagia mahīndī. **31** Mündü ūrīa ūhinyagīrīra athīni nīkūnyarara anyararaga Ūrīa wamombire, no ūrīa wothe ūiguagīra athīni tha, nī Ngai atīaga. **32** Rīrīa mūtino woka, arīa aaganu matungumanagio thī, no arīa athingu, o na gīkuū-inī makoragwo marī na rīūrīro. **33** Ūūgī nī ūkaraga ngoro-inī ya ūrīa ūūī gūkūūrana maūndü, o na gatagatī ka irimū nīwīmenyithanagia. **34** Ūthingu nīgūtūūgīra ūtūūgagīra rūrīrī, no mehīa nī gīconoko harī andū o othe. **35** Mūthamaki nīakenagio nī ndungata njūgī, no nīang'ūrīkagio nī ndungata rīra īmūconorithagia.

15 Icookia rīa ūhooreri nīrīheragia mang'ūrī, no kiugo kīa ūūru kīarahūragā marakara. **2** Rūrīmī rwa mündü ūrīa mūūgī rūgaathagīrīra ūmenyo, no kanua ka mündü mūkīgu gathothokaga ūrimū. **3** Maitho ma Jehova marī kündü guothe, magacūthagīrīra andū arīa aaganu o na arīa eega. **4**

Rūrīmī rūrīa rūrehaga kīhonia nī ta mūtī wa muoyo, no rūrīmī rwa maheeni rūthuthaga ngoro. **5** Mündü mūkīgu aregaga ūtaaro wa ithe, no mündü ūrīa wītīgagīra kūrūngwo onanagia ūbaarīriri. **6** Nyūmba ya mündü mūthingu īkoragwo na kīgīna kīnene, no uumithio wa andū aaganu ūmarehagīra thīina. **7** Mīromo ya andū arīa oogī ītambagia o ūūgī, no tiguō ngoro cia andū arīa akīgu ciīkaga. **8** Igongona rīa andū arīa aaganu nī kīndū kīrī magigi harī Jehova, no mahooya ma mündü ūrīa mūrūngīrīru nīamakenagīrīra. **9** Njīra cia andū arīa aaganu nī kīndū kīrī magigi harī Jehova, no nīendete andū arīa mathingataga ūthingu. **10** Iherithia rītarī rīa tha rīetereire mündü ūrīa ūtigīte njīra, na mündü ūrīa ūthūire kūrūngwo nīagaakua. **11** Gīkuū na Mwanangīko ciīkaraga ciīyanīkite mbere ya Jehova, ī nacio ngoro cia andū-rī, ikīānīkite atīa! (Sheol h7585) **12** Mūnyūrūrania nīathūire kūrūngwo; ndangīhooya kīrīra kūrī ūrīa mūūgī. **13** Ngoro ngenū ītūmaga gīthiithi gīthere, no ruo rwa ngoro rūthuthaga roho. **14** Ngoro irī na gūkūūrana maūndü nīmaathaga ūmenyo, no kanua ka mündü mūkīgu kehūūnagia na ūrimū. **15** Matukū mothe ma andū arīa ahatīrīrie nī ma thīina, no ngoro rīra njanjamūku īkoragwo na ndīa hīndī ciothe. **16** Nī kaba kīndū kīnini hamwe na gwītīgīra Jehova, gūkīra ūtonga mūnene ūrī na kīnyariirīko. **17** Nī kaba kūrīa rwīga rwa nyeni harīa harī wendo, gūkīra kūrīa njaū noru harīa harī na rūthūūro. **18** Mündü ūhiūhaga kūrakara aarahūragā ngarari, no mündü mūkīrīrīra nīkūhoorera ahooragīra haaro. **19** Njīra ya kīgūūta nīkūhingwo īhingitwo na mīigua, no njīra ya mündü mūrūngīrīru nī njīra njariī. **20** Mwana mūūgī atūmaga ithe akene, no mündü mūkīgu nī nyina anyararaga. **21** Ūrimū ūkenagia mündü ūrīa ūtoōī gūkūūrana maūndü, no mündü ūrīa mūkuūku nīarūngagīrīra mīthiire yake. **22** Mībango nīthaataga nī kwaga kīrīra, no kūrī na ataarani aingī mībango nīgaacagīra. **23** Mündü nīaiguaga gīkeno agīcookia ūhorō ūrīa wagīrīre, nakīo kiugo kīarītio ihinda rīrīa rīagīrīre, kaī nī kīega-ī! **24** Harī mündü ūrīa mūūgī njīra ya muoyo īrorete na igūrū, īmūgirie gūkūrūka mbīrīra-inī. (Sheol h7585) **25** Jehova nīamomoraga nyūmba ya mündü ūrīa mwītīi, no nīamenyagīrīra mīhaka ya mūtumia wa ndigwa. **26** Mecīria ma mündü mwaganu nī kīndū kīrī magigi harī Jehova, no mecīria ma andū arīa atheru nīmamūkenagia. **27** Mündü mūkoroku arehagīra nyūmba yake thīina, no ūrīa

ũthũire mahaki nĩagatũura muoyo. **28** Ngoro ya mũndũ mũthingu nĩthimaga macookio mayo, no kanua ka mũndũ mwaganu gathothokaga ũuru. **29** Jehova aikaraga haraaya na andũ arĩa aaganu, no nĩaiguaga mahooya ma andũ arĩa athingu. **30** Gũtheria gĩthiithi nikũrehagĩra ngoro gĩkeno, naguo ũhoro ũria mwega nĩwikĩraga mahĩndĩ hinya. **31** Mũndũ ũria ũthikagĩrĩria ikaanania rĩria rĩrehaga muoyo nĩagatũũrania na andũ arĩa oogĩ. **32** Mũndũ ũria ũregaga kũigua agĩkaanio nĩ kwĩnyarara enyararaga we mwene, no mũndũ ũria wothe wĩtikagĩra kũrũngwo agĩaga na ũtaũku. **33** Gwĩtigĩra Jehova nĩkuo kũheaga mũndũ ũũgĩ, nakuo kwĩnyihia gũtongoragia gĩtĩio.

16 Mĩbango ya ngoro nĩ ya mũndũ, no icookio rĩa rũrĩmĩ riumaga harĩ Jehova. **2** Mũndũ onaga mĩthĩire yake yothe ĩrĩ mĩega, no Jehova nĩwe ũthimaga matanya. **3** Rekaagĩrĩria Jehova maũndũ mothe marĩa ũrĩkaga, nayo mĩbango yaku nĩrĩgaacagĩra. **4** Jehova ombire indo ciothe ĩrĩ na gĩtĩmi gĩacio, ĩ-ni, o na arĩa aaganu aamooimbire nĩ ũndũ wa mũthenya wa thĩina. **5** Mũndũ wothe wa ngoro ya mwĩtĩio nĩ kĩndũ kĩrĩ magigi harĩ Jehova. Menyai na ma atĩrĩ, ndakaaga kũherithio. **6** Mehia nĩmahorohagĩrio nĩ wendo na wĩhokeku, na nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra Jehova-rĩ, mũndũ nĩheragĩra ũuru. **7** Rĩria mĩthĩire ya mũndũ yakenia Jehova-rĩ, atũmaga o na thũ ciake itũũranie nake na thayũ. **8** Kaba indo nini cionekete na njĩra ya ũthingu, gũkĩra uumithio mũnene ũtarĩ wa kĩhooito. **9** Mũndũ nĩabangaga na ngoro mũthĩire wake, no Jehova nĩwe ũroragia makinya make kũria ekũgerera. **10** Mĩromo ya mũthamaki yaragia ũhoro taarĩ ndũmĩrĩri, na kanua gake gatiagĩrĩrwo kuogomia kĩhooito. **11** Igeri na ratiri cia ma nĩ cia Jehova; mahiga mothe ma gũthima marĩa marĩ mũhuko-rĩ, o namo no wĩra wake. **12** Kũrĩ athamaki-rĩ, gwĩka ũuru nĩ ũndũ ũrĩ magigi, nĩgũkorwo gĩtĩ kĩa ũnene kĩhaandaga nĩ ũndũ wa ũthingu. **13** Athamaki nĩmakenagĩra mĩromo ĩria yaragia ma; nĩ marĩ bata na mũndũ waragia ũhoro wa ma. **14** Mang'ũrĩ ma mũthamaki nĩ ta mũtũmwo wa gĩkuũ, no mũndũ mũũgĩ nĩakamahooreria. **15** Gũthererwo gĩthiithi nĩ mũthamaki nĩ muoyo; ũtugi wake ũtarĩ ta itu rĩa mbura ĩria ĩkũragia irio. **16** Hĩ! Kĩ kũgĩa ũũgĩ nĩ kwega gũkĩra thahabu-ĩ, gũthuura ũtaũku gũgakĩra kũgĩa na betha! **17** Njĩra njarĩ ya arĩa arũngĩrĩru yeheragĩra ũuru; mũndũ ũria ũmenyagĩrĩra mĩthĩire yake nĩ muoyo wake mwene agitagĩra. **18** Mwĩtĩio ũrũmagĩrĩrwo nĩ mwanangĩko,

roho wa mwĩtũũgĩrio ũkarũmĩrĩrwo nĩ kũgũa. **19** Nĩ kaba roho wa kwĩnyihia na gũkorwo hamwe na arĩa ahinyĩrĩrie, gũkĩra kũgayana indo cia ndaho na arĩa etĩii. **20** Mũndũ ũria ũrũmbũyagia mataaro nĩagaacagĩra, na kũrathimwo nĩ mũndũ ũria wĩhokaga Jehova. **21** Arĩa oogĩ ngoro-inĩ metagwo akũũrani maũndũ, na ciugo njega itũũgagĩria ũtaaro. **22** ũtaũku nĩ gĩthima kĩa muoyo kũrĩ arĩa marĩ naguo, no ũrimũ ũrehaga iherithia kũrĩ andũ arĩa akĩigu. **23** Ngoro ya mũndũ mũũgĩ nĩyo ĩtongoragia kanua gake, nayo mĩromo yake itũũgagĩria ũtaaro. **24** Ndeto njega nĩ igua rĩa ũũkĩ, ĩrĩ mũrĩo ngoro-inĩ, na harĩ mahĩndĩ nĩ ũgima. **25** Kũrĩ njĩra mũndũ onaga ta yagĩrĩire, no marigĩrĩrio mayo yerekagĩra gĩkuũ-inĩ. **26** Kũhũũta kwa mũruti wa wĩra nĩkuo kũmũteithagia, ng'aragu yake nĩyo ĩmũtĩdikaga. **27** Kĩmaramari gĩthugundaga ũuru, na mĩario yakĩo nĩ ta mwaki wa gũcina. **28** Mũndũ mwaganu arehaga ngarari, na mũhuhu ũtigithanagia andũ marĩ ũrata mũnene. **29** Mũndũ wa haaro aheenagĩrĩria mũndũ wa itũura rĩake, akamũtongoria njĩra-inĩ ĩtarĩ njega. **30** Mũndũ ũria uunagĩra andũ riitho akoragwo agĩthugunda waganu, ũria ũtembanagia mĩromo akoragwo agĩthugunda ũuru. **31** Mbuĩ nĩ thũmbĩ ya riiri; cionekaga nĩ ũndũ wa mũtũũrĩre wa ũthingu. **32** Nĩ kaba mũndũ mũkĩrĩrĩria gũkĩra njamba ya ita, na nĩ kaba mũndũ ũria ũrigagĩrĩria marakara make gũkĩra ũria wĩnyĩitagĩra itũura inene. **33** Mĩfĩ ĩcuukagĩrwo maru-inĩ, no itua o rĩothe riumaga kũrĩ Jehova.

17 Nĩ kaba kienyũ kũmũ kĩa mũgate kũndũ kũrĩ na thayũ na ũhooreri, gũkĩra nyũmba ĩyũrĩte ndĩa no ĩrĩ na ngũĩ. **2** Ndungata ĩrĩ na ũũgĩ ĩgaatuĩka ya gwatha mũriũ wa mwene yo ũria ũrehaga njono, na nĩkegwatĩra igai ĩrĩ ta ũmwe wa ariũ a mwathi wayo. **3** Nyũngũ nĩ ya gũthererio betha, na kĩrugutĩro nĩ gĩa gũthererio thahabu, no Jehova nĩwe ũgeragia ngoro cia andũ. **4** Mũndũ mwaganu athikagĩrĩria mĩromo ĩria yaragia waganu; nake mũndũ wa maheeni athikagĩrĩria rũrĩmĩ rũria rwaragia maũndũ ma gũthũkia. **5** Mũndũ ũria ũthekagĩrĩra athĩni nikũmena amenaga ũria wamombire; mũndũ ũria ũkenagĩra mũtino ndakaaga kũherithio. **6** Ciana cia ciana nĩ thũmbĩ harĩ andũ arĩa akũrũ, nao aciari nĩo riiri wa ciana ciao. **7** Mĩario ya bata ndĩagĩrĩire kanua ka mũndũ mũkĩgu, na makĩria mĩario ya maheeni ndĩagĩrĩire mũndũ ũria wathanaga! **8** Ihaki rĩhaana ta ihiga rĩa kũrehe mũnyaka kũrĩ ũria ũhakanaga; kũria guothe athiiga nĩagaacagĩra. **9**

Mündü ūria ūhumbagīra ihītia nī wendo acaragia, no ūria ūcookagīra ūhoro atigithanagia andū marī ūrata mūnene. **10** Kūrūithio nīgūkenagia mündü ūria ūkūūranaga maündü gūkīra iboko igana harī mündü mūkīgu. **11** Mündü mūuru arongooragia o ūremi; nī ūndü ūcio nīagatūmīrwo mūnene ūtarī tha amūūkīrīre. **12** Nī kaba gūcemanīa na nduba itunyitwo ciana ciayo gūkīra gūcemanīa na mündü mūkīgu na ūrimū wake. **13** Mündü angīrīha wega na ūuru, ūuru ndūkeehera nyūmba-inī yake. **14** Kwambīrīria haaro nī ta kūhingūrīra maaī mahingīrīrie; nī ūndü ūcio tiganaga na ūhoro ūcio ngararī itaanagīa. **15** Gūtuīra mündü mwaganu atī ndehītie na gūtuīra ūria ūtehītie atī nī mwīhia, maündü macio meerī nī marī magigi harī Jehova. **16** Mbeeca nī cia bata ūrīkū irī guoko-inī kwa mündü mūkīgu, na ndangīhota kūgūra ūūgī, na ndarī ngoro ya kwenda gūtaūkīrwo? **17** Mūrata wa mündü amwendaga hīndī ciothe, nake mūrū wa nyina na mündü aciaragwo nī ūndü wa hīndī ya thīina. **18** Mündü ūtooi gūkūūrana maündü atuīkaga wa kūrīha thīirī wa mündü ūngī o na akaiga kīndū gīa kūrīgāmīrīra thīirī wa mündü wa itūūra rīake. **19** Mündü ūria wendete haaro nī mehīa endete; na mündü ūria wakaga kīhingo kīraihu na igūrū eītagīria wanangīki. **20** Mündü ūrī ngoro ya ūremi ndagaacagīra; nake mündü ūria ūrī rūrīmī rwa kūheenanīa agūūaga thīina-inī. **21** Kūgīa na mūrīū mūkīgu kūrehaga ihooru; ithe wa mündü mūkīgu ndarī hīndī akenaga. **22** Ngoro ngenū nī ndawa njega, no roho mūthuthīku ūng'aragia mahīndī. **23** Mündü mwaganu amūkagīra ihaki na hitho, nīguo ogomie ciira wa kīhooito. **24** Mündü ūkūūranaga maündü aikaraga aroreto o ūūgī, no maitho ma mündü mūkīgu morūūruga ngīnya iturī cia thī. **25** Mwana mūkīgu arehagīra ithe kīeha, na marūrū kūrī nyina ūria wamūciarīre. **26** Ti wega kūherithīa mündü ūtekīte mahītia, kana kūhūūra anene nī ūndü wa ūrūngīrīru wao. **27** Mündü ūrī na ūmenyo aragīa ciugo athīmīte, nake mündü ūrī na ūtaūku aikaraga ahooreire. **28** O na mündü mūkīgu angīkīra nīonagwo arī mūūgī, na akoneka arī mūtaūku angītumīa kanua.

18 Mündü ūria ūtendaga gūtūūranīa na andū arūmagīrīra o merīrīria make; ningī areganaga na matua mothe ma ūūgī ūria mūkīnyanīru. **2** Mündü mūkīgu ndakenagīra ūtaūku, no akenagīra kwaria woni wake mwene. **3** Rīrīa waganu woka, ūrehaga ūirano, nacio njonō irehaga thoni. **4** Ciugo cia kanua ka

mündü nī ta ndīa ndīku, no gīthīma kīa ūūgī nī karūūī gatherūkaga. **5** Ti wega gūtīira andū arīa aaganu maūthī, kana kuogomīa kīhooito kīa arīa matehītie. **6** Mīromo ya mündü mūkīgu īmūrehagīra ngūī, nako kanua gake geetagia rūthanju. **7** Kanua ka mündü mūkīgu nīko kamūthūkagīria maündü, nayo mīromo yake nī mūtego wa ngoro yake. **8** Ndeto cīa mündü wa mūhuhu nī ta twentyū twega twa irio; tūmerūkaga ngīnya tūturi-inī twa nda tūrīa tūrī thīinī mūno. **9** Mündü kīgūūta wīra-inī wake nī wa nyina na ūria wanangaga. **10** Rīitwa rīa Jehova nī mūthiringo ūrī hīnya; arīa athīngu moragīra ho, nao magaikara marī agitīre. **11** Ūtonga wa andū arīa atongu nīguo itūūra rīao rīa hīnya; meciiragia nī rūthingo rūtangīhaicīka. **12** Mbere ya mwanangīko, ngoro ya mündü īkoragwo na mwītīo, no kwīnyīhīa nīkūo gūtongoragia gītīo. **13** Mündü ūria ūcookagia ūhoro mbere ya kūūthīkīrīria, ūndü ūcio nī ūrimū na thoni ciake. **14** Roho wa mündü nīguo ūmūūmagīrīria rīrīa arī mūrūaru, no roho mūthuthīku nūū ūngīhota kūwītīria? **15** Ngoro ya mündü mūkūūranī maündü nīngīagīra ūmenyo; matū ma arīa oogī nīmaūcaragīrīria. **16** Kīheo mündü aheanīte kīmuonagia njīra ya kūhītūkīra, gīkamūkīnyīa harī andū arīa anene. **17** Mündü ūria ūrehaga ciira wake mbere onekaga taarī we na ma, o ngīnya rīrīa mündü ūria maraciira nake ooka kūmūūria ciūria. **18** Ūcuuki wa mītī nīūniinaga ngararī, na ūgateithūrana andū eerī njamba. **19** Mündü mūrakarīe nī mūrū wa nyina nī hīnya kwīguithania nake gūkīra kwīgwatīra itūūra inene rūirīgīre, nacio ngararī nī ta mīgīko īrīa īhingaga njeera. **20** Nda ya mündü nīhūūnagio nī maciaro ma kanua gake; nīaiganagwo nī magetha ma mīromo yake. **21** Rūrīmī rūrī na hīnya wa gwathīrīra mündü muoyo kana gīkuū, no arīa marwendete no marīīage maciaro maaruo. **22** Mündü ūria wīgīagīra na mūtumīa nīegīagīra na kīndū kīega, na nīgūtugwo atugītwo nī Jehova. **23** Mündü mūthīnī athaithanaga aigūīrwo tha, no gītonga gīcookagia ūhoro na ūuru. **24** Mündü mūceeri na andū aingī aahota kwīyūnūhīthīa, no nī kūrī mūrata ūnyīitanaga na mündü gūkīra mūrū wa nyina na mündü.

19 Nī kaba mündü mūthīnī ūria ūthīiaga na mīthīire ītarī ūcuuke, gūkīra mündü mūkīgu waragia waganu. **2** Ti wega kūgīa na kīyo hatarī na ūmenyo, ningī kūhīkīka mūno gūtūmaga mündü ahītie njīra. **3** Ūrimū wa mündü nīguo wanangaga muoyo wake, nayo ngoro yake ītetagia Jehova. **4**

Ūtonga nīwongagīrira mūdū arata aingī, no mūdū mūthīni nīheragīrwo nī mūratawe. **5** Mūira wa maheeni ndakaaga kūherithio, na ūrīa ūitūrūraga maheeni ndageethara. **6** Andū aingī macaragia ūrīa mangīendwo nī mūnene, na mūdū mūheani iheorī, nī mūrata wa andū othe. **7** Angikorwo mūdū mūthīni niatiganagio nī andū ao othe-rī, ī nao arata ake mangīkīmwithēema atīa! O na angīmathingata akīmathaithaga, nīmethīrīre, matirī ho. **8** Mūdū ūrīa wīgīagīra na ūūgī nī ngoro yake mwene endete; ūrīa ūkenagīra ūtaūku nīagaacagīra. **9** Mūira wa maheeni ndakaaga kūherithio, na ūrīa ūitūrūraga maheeni nīakoorwo nī muoyo. **10** Gūtiagīrīre mūdū mūkīngu gūikaraga egangarīte; gūkīrī ūūru makīria ngombo gwatha anene! **11** Ūūgī wa mūdū nīūmūheaga ūkīrīrīria, riiri wake nīkūrekerā andū arīa angī mahītia maō. **12** Marakara ma mūthamaki nī ta mūraramo wa mūrūūthi, no ūtugi wake nī ta ime rīrī nyeki-inī. **13** Mwana mūkīngu nī mwanangīko harī ithe, na mūtumia wa haoro ahaana ta maaī maratata mategūtīgithīria. **14** Nyūmba na ūtonga igayagwo kuuma kūrī aciari, no mūtumia mūbaarīrīri maūdū oimaga kūrī Jehova. **15** Ūgūūta ūrehaga toro mūnene, na mūdū gīthayo arīagwo nī ng'aragu. **16** Mūdū ūrīa wathīkagīra maathani-rī, nī muoyo wake amenyagīrira, no ūrīa ūtoonaga bata wa kūmenyerera mīthīire yake nīagaakua. **17** Mūdū ūrīa ūiguagīra athīni tha nī Jehova akombagīra indo, nake Jehova nīakamūrīha nī ūndū wa ūrīa ekīte. **18** Rūithagia mūrūguo hīndī irīa kūrī na kīrīgīrīro; tīga kwenda gūtūma akooragwo. **19** Mūdū wa marakara mahiū no ngīnya aherithio; ūngīmūteithūra rīmwe no ngīnya ūkaamūteithūra rīngī. **20** Thīkīrīria mataaro na wītīkīre ūrutani, marīgīrīrio-inī nīūgaatuīka mūdū mūūgī. **21** Mībango ya ngoro ya mūdū nī mīingī, no muoroto wa Jehova noguo ūkaahinga. **22** Kīrīa mūdū eriragīria nī wendo ūrīa ūtathiraga, nī kaba gūthīna gūkīra mūdū wa maheeni. **23** Gwītīgīra Jehova gūkīnyagia mūdū muoyo-inī: Hīndī īyo mūdū akahurūka aiganīre, atarī na thīina. **24** Kīgūūta kīrikagia guoko gwakīo thaani-inī; gīgākīremwo o na nīgūgūcookīa kanua! **25** Hūūra mūnyūrūrania, nao arīa mateciiragia merute kūgīa na ūbaarīrīri; kaania mūkūūrani maūdū, na nīekuongerera ūmenyo. **26** Mūdū ūrīa ūtunyaga ithe indo na akaingata nyina, nī mwana wa kūrehe thoni na gīconoko. **27** Mūrū wakwa, ūngītīga gūthīkīrīria mataaro-rī, nīūkoora njīra ūtīgane na ciugo cia

ūmenyo. **28** Mūira wa kūhakwo anyūrūragīa kīhooito, na kanua ka mūdū mwaganu kameragia o ūūru. **29** Maherithia maigīrwo anyūrūrania, nacio iboko ikaigīrwo mīgongo ya andū arīa akīngu.

20 Ndibeī nī mūnyūrūrania, na njoohi nī mūdū wa ngūū; mūdū ūrīa ūhītīthagio nīcio tī mūūgī. **2** Mang'ūrī ma mūthamaki nī ta mūraramo wa mūrūūthi; ūrīa ūmūrakaragia nī muoyo wake ateaga. **3** Gwītīheema ngūū kūrehagīra mūdū gītīo, no mūdū o wothe mūkīngu ahiūhaga kūūgītana. **4** Kīgūūta gītīcimbaga hīndī ya irīma; nī ūndū ūcio hīndī ya magetha gīathīi kūmaatha gītīrī kīndū kīonaga. **5** Muoroto wa ngoro ya mūdū nī ta maaī ma ndia ndiku, no mūdū ūrī na ūtaūku nīamatahaga. **6** Andū aingī metuaga marī na wendo ūtangīthira, no mūdū mwīhokekūrī, nūū ūngīmuona? **7** Mūdū mūthingu atūūraga mūtūūrīre ūtarī ūcuuke; kūrathimwo-rī, nī ciana ciake irīa atīgaga. **8** Rīrīa mūthamaki aikarīra gītī gīake kīa ūnene atue ciira, maitho make mathūngūrūraga ūūru wothe. **9** Nūū ūngīuga atīrī, “Nīnjīgīte ngoro yakwa irī theru; ndī mūtheru, na ndīrī na mehīa”? **10** Mahīga ma ratirī mataiganainie ūritū, o na ithimi itaiganīte: cīerī nī indo irī magīgī harī Jehova. **11** O na kaana kamenyekaga nī ūndū wa cīko ciako, gakamenyeka kana mītugo yako nī mītheru, na kana nī māgīrīru. **12** Matū marīa maiguaga na maitho marīa monaga-rī, cīerī nī Jehova waciūmbire. **13** Tīga kwenda toro, ndūkae gūthīna; ikaraga wīgūūte, na nīūrīrīaga irio ūkahūūna. **14** Mūgūri akīgūra oīgaga atīrī, “Kīndū gīkī tī kīega, tī kīega!” Agacooka agathīi akīrīrahaga ūrīa oī kūgūra. **15** Thahabu nī kūrī, o na ruru no nyingī, no mīromo irīa yaragia ūmenyo nī ithaga rīa goro rīrīa rītonekaga. **16** Oya nguo ya mūdū ūrīa ūngīrūgamīrīra thīirī wa mūdū wa kūngī; mīige irūgamīrīre thīirī ūcio wa mūdū wa kūngī. **17** Irīo cionekete na njīra ya kūheenania irī cama harī mūdū, no thuutha kanua gake kaiyūraga o mūthanga. **18** Mībango īgaacagīra nī ūndū wa kūhooya kīrīra, ūngītua gūthīi mbaara-inī, heo ūtaaro. **19** Mūdū wa mūhuhu nīoimagīa ndeto cia ndundu nja, nī ūndū ūcio wīthemage mūdū waragia mūno. **20** Mūdū angīruma ithe kana nyina, tawa wake ūkaahorera nduma-inī irīa ndumanu. **21** Igai rīrīa rīoneka narua kīambīrīria-inī, marīgīrīrio-inī rītītūikaga rīa kīrathimo. **22** Ndūkoige atīrī, “Nīngerīhīria ūūru ūyūl!” Eterera Jehova nake nīegūkūhonokia. **23** Mahīga ma ratirī mataiganainie ūritū nī kīndū kīrī magīgī harī Jehova, nacio ratirī

itarĩ cia ma itimũkenagia. **24** Makinya ma mũndũ matongoragio nĩ Jehova. Mũndũ-rĩ, angĩkihota atĩa kũmenya njĩra yake mwene? **25** Nĩ mũtego harĩ mũndũ kwamũrĩra Ngai kindũ na ihenya, acooke gwĩcũũrania ũhoro wa mĩthĩwa yake thuutha-inĩ. **26** Mũthamaki mũũgĩ nĩathũngũrũraga andũ arĩa aaganu; ageragĩria kĩgaragari gĩa gũkonyora ngano igũrũ riao. **27** Roho wa mũndũ nĩ tawa wa Jehova, ũthuthuuragia o nginya tũturi tũria tũrĩ thĩinĩ mũno. **28** Wendo na wĩhokeku nĩcigitağira mũthamaki; ũtugi nĩũtũmaga gĩtĩ gĩa ke kĩa ũnene kĩrũme. **29** Hinya wa andũ ethĩ nĩguo riiri wao, nacio mbuĩ nĩcio riiri wa arĩa akũrũ. **30** Mahũũra na nguraro nĩitheragia ũũru wa mũndũ, nacio iboko itheragia o nginya tũturi twa thĩinĩ mũno.

21 Ngoro ya mũthamaki ĩrĩ moko-inĩ ma Jehova; amĩroragia o kũria ekwenda, o ta ũria maaĩ moinithagĩrio mĩtaro-inĩ. **2** Mũndũ oonaga mĩthĩire yake yothe ĩrĩ mĩega, no Jehova athimaga ngoro. **3** Gwĩka ũria kwagĩrĩre na ũria ũrĩ kihooto nĩ gwĩtikagĩrwo nĩ Jehova gũkĩra kũruta igongona. **4** Maitho ma mwĩtũũgĩrio na ngoro ya mwĩtĩo, o icio tawa wa arĩa aaganu-rĩ, nĩ mehĩa! **5** Mĩbango ya arĩa marĩ kĩyo nĩrehaga uumithio, o ta ũria ti-itherũ ihenya inene rĩrehaga ũthĩinĩ. **6** Kũgĩa na ũtonga na njĩra ya rũrĩmĩ rwa maheeni nĩ kibii gĩa gũthira, na nĩ mũtego wa gĩkuũ. **7** Haaro ya andũ arĩa aaganu ĩkaamakururia, ĩmeherie, nĩgũkorwo nĩmaregaga gwĩka ũria kwagĩrĩre. **8** Njĩra ya mũndũ mũhĩtia nĩ njogomu, no mĩthĩire ya mũndũ ũria ũtarĩ mahĩtia nĩ mĩrũngarũ. **9** Nĩ kaba gũtũũra nyũmba-igũrũ, koine-inĩ, gũkĩra gũtũũra nyũmba thĩinĩ na mũtumia wa haaro. **10** Mũndũ ũria mwaganu eriragĩria gwĩka o ũũru; ndaiguuagĩra mũndũ wa itũũra riake tha. **11** Hĩndĩ ĩria mũnyũrũrania aaherithio, arĩa maagĩte ũũgĩ nĩmohĩgaga; hĩndĩ ĩria mũndũ mũũgĩ aataarwo nĩagĩaga na ũmenyo. **12** ũria Mũthingu, o we Ngai, nĩonaga nyũmba ya ũria mwaganu, na akarehithĩria ũcio mwaganu mwanangĩko. **13** Mũndũ angĩhinga matũ ndakaigue kĩrĩro kĩa arĩa athĩinĩ-rĩ, o nake agaakaya na ndone wa kũmwĩtika. **14** Kĩheo kĩheanĩtwo na hito nĩkĩhooreragia marakara, na ihaki ihithe nguo-inĩ rĩhooreragia mang'ũrĩ manene. **15** Itũũro rĩa kihooto rĩatuuu, rĩrehaga gĩkeno kũrĩ andũ arĩa athingu, no rĩrehaga kĩmako kũrĩ arĩa mekaga ũũru. **16** Mũndũ ũria ũtiganaga na njĩra ya ũũgĩ, akaahurũkĩra kĩũngano-inĩ kĩa arĩa akuũ. **17** Mũndũ ũria mwendi ikeno nĩagathĩina; ũria wothe

mwendi ndibeĩ na maguta-rĩ, gũtirĩ hĩndĩ agaatonga. **18** Mũndũ ũria mwaganu atuĩkaga ĩrĩhi rĩa gũkũũra ũria mũthingu, na ũria ũtarĩ mwĩhokeku agatuĩka ĩrĩhi rĩa gũkũũra ũria mũrũngĩrũru. **19** Nĩ kaba gũtũũra werũ-inĩ, gũkĩra gũtũũra na mũtumia wa haaro na kũrakara narua. **20** Thĩinĩ wa nyũmba ya mũndũ mũũgĩ nĩ kũrĩ mĩthemba yothe ya irio njega o na maguta, no mũndũ mũkĩgu arĩaga kĩria gĩothe arĩ nakĩo. **21** Mũndũ ũria ũthingataga ũthingu na wendani nĩagĩaga na muoyo, na ũgaacĩru, na gĩtĩo. **22** Mũndũ mũũgĩ atharĩkagĩra itũũra inene rĩa andũ arĩa njamba, na akamomora kĩhitho kĩa hinya kĩria mehokete. **23** Mũndũ ũria ũmenyagĩrĩra kanua gake na rũrĩmĩ rwake nĩeyeheragia mũtino-inĩ. **24** Mũndũ mwĩtĩĩ na mwĩgereri, etagwo “Mũnyũrũria”; ekaga maũndũ make na mwĩtĩo mũnene. **25** Merĩrĩria ma mũndũ kĩgũũta nĩmo makaamũũruga, tondũ moko make matindaga kũruta wĩra. **26** Mũthenya wothe eriragĩria o makĩria, no arĩa athingu maheanaga mategũtara. **27** Igongona rĩa mũndũ mwaganu nĩ kindũ kĩrĩ magigi: ĩ rĩtikĩrĩ magigi makĩria hĩndĩ ĩria rĩrehetwo na ũhinga ngoro-inĩ! **28** Mũira wa maheeni nĩgũthira agaathira, nake ũria ũmũthikagĩrĩria akaanangwo nginya tene. **29** Mũndũ mwaganu erũagĩrĩra na ũrũme, no mũndũ mũrũngĩrũru nĩeciiragia ũhoro wa mĩthĩire yake. **30** Gũtirĩ ũũgĩ, kana ũmenyi, kana kĩrĩra o na kĩrĩkũ kĩngĩhota gũũkĩrĩra Jehova. **31** Mbarathi nĩharagĩrio nĩ ũndũ wa mũthenya wa mbaara, no ũhootani uumaga kũrĩ Jehova.

22 Rũtwa rĩega nĩrĩakwĩrĩrĩrio gũkĩra ũtonga mũnene; gũtũka nĩ kwegu gũkĩra betha kana thahabu. **2** Andũ arĩa atongu na arĩa athĩinĩ harĩ ũndũ ũmwe ũmanyĩitĩhanĩtie; Jehova nĩwe Mũmbi wao othe. **3** Mũndũ mũbaarĩrĩri onaga ũgwati akehitha, no arĩa matarĩ ũũgĩ mathĩiaga o na mbere nao magatoonya thĩina-inĩ. **4** Kwĩnyĩihia na gwĩtigĩra Jehova kũrehaga ũtonga, na gĩtĩo, na muoyo. **5** Njĩra cia andũ arĩa aaganu ĩrĩ mĩgũua na mĩtego, no ũria ũgitagĩra ngoro yake aikaraga kũraya nacio. **6** Menyeria mwana njĩra ĩria agĩrĩrwo nĩkũgera, na ndarĩ hĩndĩ akaamiuma o na aakũra. **7** Andũ arĩa atongu nĩ mathaga arĩa athĩinĩ, na ũria ũkombaga nĩ ndungata ya mũmũkoomberĩ. **8** Mũndũ ũria ũhaandaga waganu agethaga thĩina, naruo rũthanju rwa marakara make nĩrũkanangwo. **9** Mũndũ mũtaana we mwene nĩakarathimwo, tondũ nĩagayagĩra arĩa athĩinĩ irio ciake. **10** Ingata mũnyũrũrania, nayo ngũĩ

nīgūkweherera; inegene na irumi o nacio nīcigūthira. **11** Mündū ūrīa wendaga ngoro theru na akaaragia maūndū ma ūtugi, mūthamaki nīagatuīka mūrata wake. **12** Maitho ma Jehova nīmamenyagīrīra ūmenyo, no nīathaahagia ciugo cia ūrīa ūtarī mwīhokeku. **13** Kīgūūta kiugaga, “Nja kūrī na mūrūūthi!” Kana gīkoiga atīrī, “Nīngūūrāgīrwo njīra-inī!” **14** Kanua ka mūtumia mūtharia nī irima iriku, nake ūrīa werekeirio mang’ūrī ma Jehova agūūaga thīnī wa rīo. **15** Ngoro ya mwana yohanītio na ūrimū, no rūthanju rwa kūmūherithia nīrūkaūngata kūrāya nake. **16** Mündū ūrīa ūhinyagīrīria arīa athīnī nīguo eyongerere ūtonga, na ūrīa ūheaga itonga iheo, eerī nīmagathīina. **17** Tega matū, na ūthikīrīrie mīario ya andū arīa oogī; nyiita na ngoro yaku maūndū marīa ngūrutana, **18** tondū nī ūndū mwega hīndī īrīa ūkūmaiga ngoro-inī yaku, na ūkoragwo namo mothe mīromo-inī yaku. **19** Ndaakūmenyithia mo nīgeetha mwīhoko waku ūkoragwo harī Jehova, wee nīwe ngūruta maūndū macio ūmūthī, tī wee nīwe ngūruta. **20** Githī ndikwandīkīre thimo mīrongo ītatū, thimo cia ūtaarani na ūmenyo, **21** ngakūruta ciugo cia ma na cia kwīhokeka, nīgeetha ūkaahota kūhe ūrīa ūgūtūmīte macookio mega? **22** Ndūkanatunye arīa athīnī indo ciao tondū wa ūthīnī wao, na ndūkanahinyīrīrie arīa abatarī ciira-inī, **23** nīgūkorwo Jehova nīakamaciirīria, na nīagatunya arīa mamatunyaga indo ciao. **24** Ndūkanagīe ūrata na mündū ūrīa ūrī marakara mahiū, ndūkanagīe thiritū na mündū ūrīa ūhiūhaga kūrakara, **25** tondū wahota kwīruta mīthīre yake, na ūnyitwo nī mūtego. **26** Ndūgatuīke mündū wa kūiga kīndū gīa kūrūgamīrīria thīrī, kana ūtuīke wee nīwe wa kūrūgamagīrīria mathiirī ma andū angī; **27** ūngīkaaga kīndū gīa kūrīha nakīo-rī, ūgaatunyo ūrīrī waku o ūūkomeire. **28** Ndūkaneherie ihiga rīa tene rīa mūhaka rīrīa rīahaandirwo nī maithe manyu ma tene. **29** Nīwonaga mündū mūūgī na wīra wake? Ūcio agatungata o na mbere ya athamaki; ndagatungata mbere ya andū matooīkaine.

23 Rīrīa waikara thī kūrīanīra na mwathi wa būrūrī-rī, wīmenyerere nūū ūcio mūrī nake; **2** wīgīrīrie kahiū mūmero ūngīkorwo ūrī mündū mūkoroku. **3** Ndūkerīrīrie irio ciake irī mūrīo, nīgūkorwo nī irio cia gūkūheenereria. **4** Tiga kwīnogia na kwenda gwītongia; gīa na ūūgī wa kūhota kwīrīgīrīria. **5** No wone ūtonga, ūcooke ūbuūrie, nīgūkorwo ti-itherū

ūtonga nīwīmeragia mathagu, na ūkombūka ta nderi yerekeire matu-inī. **6** Tiga kūrīa irio cia mündū mūkarī, ndūkerīrīrie irio ciake cia mūrīo; **7** tondū nī mündū wa arīa meciiragia o ūhoro wa thogora hīndī ciothe. Akwīraga atīrī, “Rīa na ūnyue,” no ngoro yake ndīrī hamwe nawe. **8** Nīgūgatahika kīrīa kīnini ūgaakorwo ūrīte, nacio ngaatho ciaku nīkooīra thī. **9** Ndūkaarie na mündū mūkīgu, nīgūkorwo we no anyararire ūūgī wa ciugo ciaku. **10** Ndūkaneherie ihiga rīa tene rīa mūhaka, kana ūhatike mīhaka ya mīgūnda ya ciana cia ngoriai, **11** tondū Mūgītīri wacio nī arī na hinya; nīakamaciirīria agūūkīrīre. **12** Rīngīrīria ngoro yaku gūthikīrīria ūrutani, na matū maku kūigua ciugo cia ūmenyo. **13** Ndūkanaage kūherithia mwana; ūngīmūhūra na rūthanju-rī, ndangīkua. **14** Mūhūūrage na rūthanju nīguo ūhonokie muoyo wake kuuma kūrī gīkuū. (Sheol h7585) **15** Mūrū wakwa, ngoro yaku īngīgīa na ūūgī-rī, hīndī īyo ngoro yakwa no īkene; **16** ngoro yakwa nīgacanjāmūka rīria mīromo yaku īkaaria maūndū marīa magīrīre. **17** Ndūkanareke ngoro yaku īguire ehia ūru, no hīndī ciothe gīaga na kīyo gīa gwītīgīra Jehova. **18** Tondū ti-itherū wee ūrī na kīrīgīrīro thuutha-inī, na kīrīgīrīro gīaku gītigaathira. **19** Mūrū wakwa, thikīrīria nīgeetha ūgīe na ūūgī, na ūige ngoro yaku njīra-inī īrīa yagīrīre. **20** Ndūkegwatane na andū arīa manyuuga njoohi, kana arīa makorokagīra nyama, **21** nīgūkorwo arīru na andū arīa akoroku matuīkaga athīnī, nago ūgūūta ūtūmaga mündū ehumbe matangari. **22** Thikagīrīria thoguo, we ūrīa wagūciarire, na ndūkanyarare maitūguo, o na aakorwo nī mūkūrū. **23** Wīgūrīre ūhoro ūrīa wa ma na ndūkanawendie; wīgūre na ūūgī, na ūtaaro, na ūtaūku. **24** Ithe wa mwana mūthingu arī gīkeno kīnene mūno; nake ūrīa ūrī na mwana mūūgī nīakenagio nīwe. **25** Thoguo na maitūguo marocanjāmūka nī ūndū waku; mūtumia ūrīa wagūciarire arokēna! **26** Mūrū wakwa, heaga ngoro yaku, na ūreke maitho maku marūmagīrīre njīra ciakwa, **27** nīgūkorwo mūmaraya nī irima iriku, nake mūtumia mūtharia nī gīthima gīkunderu. **28** Oohagīria andū njīra-inī o ta njangiri, na nīatūmaga kuongerereke andū matarī ehokeku kīrīndī-inī. **29** Nūū ūrī na haaro? Nūū ūrī na kīeha? Nūū ūrī hatīka-inī? Nūū ūrī na mateta? Nūū ūgurarītio hatarī gītūmī? Nūū ūtunīhīte maitho? **30** Nī arīa matīndaga marūmanīrīre na ndibei, arīa mathiiga magīcamaga mbakūrī cia ndibei īrīa ndukanie. **31** Tiga kwīrorera ndibei rīrīa ītunīhīte, rīrīa īgūkēnga

ĩrĩ gĩkombe-inĩ, rĩrĩa ikũmerũka wega! **32** Mũthia-inĩ ĩrũmanaga ta nyoka, ĩgagũtheeca na thumu ta ndũira. **33** Maito maku makoonaga maũndũ mageni, na meciiria maku meciirie maũndũ ma waganu. **34** Ũgaatuika ta mũndũ ũkomete iria-inĩ rĩrĩa inene gatagatĩ, o ta mũndũ ũkomete mũthia wa gĩtugĩ kĩa macua. **35** Nĩũkoiga atĩrĩ, “Ngũthĩtwo, no ndinatihiho! Nĩmahũũra, no ndinaigua ũndũ! Ngokĩra-rĩ, nĩguo ngacarie ĩngĩ ya kũnyua?”

24 Tiga kũiguĩra andũ arĩa aaganu ũiru, na ndũkanerĩrĩrie thiritũ yao, **2** nĩgũkorwo ngoro ciao ithugundaga o haaro, na mĩromo yao yaragia ũhoro wa kũrehere andũ thĩina. **3** Nyũmba yakagwo na ũũgĩ, naguo ũtaũku nĩguo ũtũmaga ĩhaande; **4** ũmenyo nĩguo ũiyũragia tũnyũmba twayo, ũgatũiyũria na indo cia bata, na ũtonga mwega. **5** Mũndũ mũũgĩ arĩ ũhoti mũnene, na mũndũ ũrĩ ũmenyo nĩakĩragĩrĩria kũgĩa na hinya; **6** ũgĩthĩĩ mbaara-inĩ nĩũbatarĩtio nĩgũtaarwo, na nĩgeetha ũhootane nĩũbatarĩtio nĩ aheani kĩrĩra aingĩ. **7** ũũgĩ ũrĩ igũrũ mũno, ndũngĩkinyĩrĩka nĩ mũndũ mũkĩngu; rĩrĩa kwagomanwo kihingo-inĩ, ndangĩona wa kuuga. **8** Mũndũ ũrĩa ũthugundaga ũũru-rĩ, andũ mamwĩtaga mungumania. **9** Mathugunda ma ũrimũ nĩ mehia, na mũnyũrũrania nĩ kĩndũ kĩrĩ magigi harĩ andũ. **10** ũngĩtuĩka wa kũũrwo nĩ hinya hĩndĩ ya thĩina, hinya waku kaĩ nĩ mũnini-ĩ! **11** Honokia arĩa maratwarĩrĩrio gĩkuũ-inĩ; girĩrĩria arĩa maratũgũga merekeire gĩthĩnjĩro. **12** ũngiuga atĩrĩ, “Ŭhoro ũcio tũtiraũmenyete,” githĩ ũrĩa ũthimaga ngoro tiwe ũmenyaga? ũrĩa ũrangagĩra muoyo waku-rĩ, githĩ ndooĩ kana nĩguo? Githĩ ndakaarĩha o mũndũ kũringana na ũrĩa ekĩte? **13** Mũrũ wakwa, rĩa ũũkĩ, nĩgũkorwo nĩ mwega; ũũkĩ uumĩte magua-inĩ ũrĩ mũrĩo ũkĩũcama. **14** Ningĩ menya atĩ ũũgĩ ũrĩ mũrĩo harĩ ngoro yaku; ũngĩgĩa naguo, nĩũkagĩa na kĩrĩgirĩro, na kĩrĩgirĩro gĩaku gĩtĩgaathira. **15** Ndũkanoohie mũndũ mũthĩngu nĩjira-inĩ ũtharĩkĩre nyũmba yake ta mũitũ, ndũkanahithũkĩre gĩkarogĩake; **16** nĩgũkorwo mũndũ mũthĩngu o na angĩgũa maita mũgwanja, agũũaga o agĩũkagĩra, no andũ arĩa aaganu marũndagwo nĩ mũtino. **17** Hĩndĩ ĩrĩa thũ yaku yagũa-rĩ, ndũkanamĩkenerere; hĩndĩ ĩrĩa yahĩngworĩ, ndũkareke ngoro yaku ĩkene, **18** nĩguo Jehova ndakone ũndũ ũcio arakare, akĩhũndũre marakara make kuuma kũrĩ thũ ĩyo. **19** Ndũkanathĩĩnike ngoro nĩ ũndũ wa andũ arĩa ooru, kana wĩrĩrĩrie kũhaanana na arĩa aaganu, **20** nĩgũkorwo mũndũ ũrĩa mũũru

ndarĩ na mwĩhoko wa thuutha-inĩ, na tawa wa ũrĩa mwaganu nĩũkahorio. **21** Mũrũ wakwa, wĩtigĩre Jehova na wĩtigĩre mũthamaki, na ndũkagĩe na ngwatanĩro na andũ arĩa aremi, **22** nĩgũkorwo acio eerĩ no mamũrethĩrie mwanangĩko wa narua, na nũũ ũngĩmenya nĩ mũtino ĩrĩkũ mangĩrehe? **23** O na ici no thimo cia andũ arĩa oogĩ: Kwenda mwena ũmwe gũkĩra ũrĩa ũngĩ ciira-inĩ ti ũndũ mwega: **24** ũrĩa wothe wĩraga mũndũ ũrĩa ũrĩ na mahĩtia atĩrĩ, “Wee ndũrĩ na mahĩtia,” kĩrĩndĩ nĩgĩkamũruma, na athũũrwo nĩ ndũrĩrĩ. **25** No arĩa matuagĩra andũ arĩa aaganu ciira, nĩmakona wega, na magĩe na kĩrathimo kĩega. **26** Icooko rĩa wĩhokeku nĩ ta kĩmumunyano kĩa mĩromo. **27** Rĩĩkia wĩra wa gũtua mwako na nja, na ũhaarĩrie mĩgũnda yaku; thuutha ũcio cooka wĩakĩre nyũmba. **28** Ndũkanarute ũira ũgĩrĩre mũndũ wa itũũra rĩaku kĩgeenyoo, kana ũheenanie na mĩromo yaku. **29** Ndũkanoige atĩrĩ, “Ngũmwĩka o ta ũrĩa anjĩkĩte; ngwĩrĩhĩria harĩ mũndũ ũcio kũringana na ũrĩa eekire.” **30** Ndaahĩtũkĩre mũgũnda-inĩ wa kĩgũũta, ngĩhĩtũkĩra mũgũnda-inĩ wa mĩthabĩbũ wa mũndũ ũtooi gũkũũrana maũndũ; **31** na rĩrĩ, mĩigua yamerete kũndũ guothe, na mũgũnda ũkaiyũra riyaa, naruo rũthĩngoro rwa mahiga rũkamomoka. **32** Nĩndacũũranĩrie na ngoro yakwa maũndũ macio ndonire, na ngĩrũta ũndũ kuumana na ũrĩa ndonire: **33** Mũtugo wa gũkoma hanini, gũcooka toro hanini, gũkũnja moko hanini ũhurũke; **34** naguo ũthĩĩni ũgaagũkorerera ta mũitũ, na wagĩ ũgũkorerera ta mũndũ wĩohete indo cia mbaara.

25 Ici nĩ thimo ĩngĩ cia Solomoni, iria ciacookanĩrĩrio na ikĩandĩkwo nĩ andũ a Hezekia ũrĩa warĩ mũthamaki wa Juda: **2** Kũhithĩrĩra ũndũ nĩ ũgooci wa Ngai; nakuo gũtuĩria ũndũ nĩkuo kũgoocithagia athamaki. **3** O ta ũrĩa igũrũ kũraihĩte na igũrũ, nakuo thĩ gũkarika mũno-rĩ, ũguo noguo ngoro cia athamaki itangĩtuĩrĩka. **4** Theria betha ĩthire giko, na nĩhegũtigara kĩndũ kĩa mũturi wa betha; **5** eheria andũ arĩa aaganu harĩ mũthamaki, na gĩtĩ gĩake kĩa ũnene nĩgĩkũrũmio nĩ ũthĩngu. **6** Ndũgetũũgĩrie harĩ mũthamaki, na ndũkerũgamie gatagatĩ ka anene; **7** kaba mũthamaki we mwene akwĩre, “Ambata, ũũke haha,” gũkĩra agũconorithie mbere ya mũndũ ũrĩ igweta. ũndũ ũrĩa wonete na maito-rĩ, **8** ndũkahiũhe kũũtwaraa igooti-inĩ, tondũ-rĩ, ũgeeka atĩa marĩgĩrĩrio-inĩ, mũndũ wa itũũra rĩaku

angikaaruta ūira agūconorithie? **9** Ciirai na mündū wa itūūra riaku we mwene, nīguo ndūkoimie ndundu ya mündū ūcio ūngī nja, **10** kana ūiguuo nī mündū ūngī agūconore, ūtūūre na ngumo njūru itagagūthira. **11** Kiugo kīarītio hīndī ūria yagīriire nī ta matunda ma thahabu marī thaani-inī ya betha. **12** Gīcūhī gīa gūtū gīa thahabu, kana ithaga rīa thahabu ūria therie, nī taguo irūithia rīa mündū mūūgī ritariī gūtū-inī kwa mündū ūria ūiguaga. **13** Ta ūhehu wa tharunji hīndī ya magetha, no taguo mūtwarī ndūmīriri mwīhokeku ahaana kūrī arīa mamūtūmaga; nīatūmaga ngoro cia anene ake ikene. **14** O ta ūria matu na rūhuho matarī mbura ihaana, no taguo mündū ahaana ūria ūrahaga ūria ekūheana iheo na ndaheane. **15** Ūkirīrīria no ūguucīrīrie ūria waathanaga etikīre ūndū, naruo rūrīmī ruororo no ruune ihīndī. **16** Ūngīona ūūkī-rī, rīa o wa gūkūigana, ūngīria mūingī mūno nīūgūtahika. **17** Nyihia gūthiiga kwa mündū wa itūūra, ūngīthī kaingī no anogio nīwe agūthūūre. **18** Mündū ūria ūheanaga ūira wa maheeni agookīrira mündū wa itūūra, ahaana ta njūgūma, kana rūhiū rwa njora, kana mūguī mūūgī. **19** Kwīhoka mündū ūtarī mwīhokeku hīndī ya thīina, no ta kwīhoka igeo ituiku, kana kūgūrū kūrathua. **20** Ūria ūinagīra mündū ūrī na ngoro nditū nyīmbo, no ta mündū kwīruta nguo mūthenya wa heho, kana gūtīrīria thiki igata-inī. **21** Thū yaku īngīkorwo ihūtīi-rī, mīhe irio īrīe; īngīkorwo īnyootī-rī, mīhe maaī īnyue. **22** Weka ūguo-rī, nīūkūmūigīrīra makara ma mwaki mūtwe, nake Jehova nīagakūrīha. **23** O ta ūria rūhuho rwa gathigathini rūrehaga mbura, noguo rūrīmī rwa njuukū rūrehaga ūhorō wa marakara. **24** Nī kaba gūtūūra nyūmba-igūrū koine-inī, gūkīra gūtūūrania nyūmba thīinī na mūtumia wa haaro. **25** O ta ūria maaī mahehu manyootoraga mündū mūnyootu, no taguo ūhorō mwega uumīte būrūri wa kūraya wīkaga. **26** O ta gīthima kīiyūrīte ndaka, kana ithērūkīro rīa maaī riunjuge, ūguo nīguo mündū mūthingu ahaanaga angīrekereria harī andū arīa aaganu. **27** Ti wega kūrīa ūūkī mūingī mūno, o na ti ūndū wa gūtūika mündū gwīcarīria gītīo we mwene. **28** Mündū ūtangīhota gwatha ngoro yake atarī ta itūūra inene rīmomoku, na ritariī na thingo.

26 O ta ūria tharunji itaagīriire kūgīa hīndī ya riūa, kana mbura kuura hīndī ya magetha-rī, noguo gītīo gītagīriire mündū mūkīgu. **2** Ta kanyoni-ka-

nja gekūbatabata, kana thūngūrūrū ikūhiūka-hiūka, noguo kīrumi gītariī gītūmi gītariī ha kwīgwatīrīra. **3** Kīboko nī kīa mbarathi, matamu nī ma ndigiri, na rūthanju nī rwa ciande cia andū arīa akīigu! **4** Ndūkanacookerie mündū mūkīgu kūringana na ūrimū wake, ndūkae gūtūika take. **5** Cookeria mündū mūkīgu kūringana na ūrimū wake, nīguo ndakeyone taarī mündū mūūgī maitho-inī make. **6** Gūtūma ndūmīriri na guoko kwa mündū mūkīgu-rī, nī ta gwītīnia magūrū, kana kūnyua haaro. **7** O ta magūrū ma gīthua ūria mathiiga maniginīte, noguo thimo ihaana ikīario nī kanua ka mündū mūkīgu. **8** Kūhe mündū mūkīgu gītīo no ta kuohereha ihiga kīgūtha-inī. **9** Thimo ikīario nī kanua ka mündū mūkīgu nī ta mūigua ūrī guoko-inī kwa mūrīū. **10** Mündū wandīkaga mündū mūkīgu kana mwīhītūkīri nī ta ūria ūikagia mīguī o ro ūguo agatīhia andū. **11** Mündū mūkīgu acookagīra ūrimū wake o ta ūria ngui īcookagīrīra matahīko mayo. **12** Wanona mündū wīonaga arī mūūgī maitho-inī make? Mündū mūkīgu arī na kīirīgīrīro gūkīra mündū ūcio. **13** Kīgūūta kiugaga atīrī, “Njīra-inī kūrī na mūrūūthi, mūrūūthi mūrīani ūrorūūra njīra-inī cia itūūra!” **14** Ta ūria mūrango ūtindaga ūkīgarūrūka ihocio-inī ciaguo, noguo kīgūūta gītīndaga gīkīgarūrūa gīkomete ūrīrī-inī wakīo. **15** Kīgūūta gīkagia guoko gwakīo o thaani-inī; kīnogagio nīgūcooka gūkuoya gīgūkinyie kanua-inī. **16** Kīgūūta kīionaga kīrī kīūgī maitho-inī makīo, gūkīra andū mūgwanja arīa macookagia ūhorō na ūūgī. **17** Mwīhītūkīri wītoonyagia inegene-inī rītamūkonīī no ta mündū ūkūnyīita ngui matū. **18** Ta mūgūrūki ūgūikia icīnga cia mwaki, kana agaikia mīguī ya gīkuū, **19** no taguo mündū ahaana ūria ūheenagia mündū wa itūūra riake, agacooka kūmwīra atīrī, “Nī ithērū nyuma narīo!” **20** Mwaki ūngīaga ngū no kūhora ūhoraga; ngarari cīngīaga mūhuhu no gūthira ithiraga. **21** O ta ūria makara magwatagia marīa mangī mwaki, na o ta ūria ngū ciakanagia mwaki, noguo mündū mūūgiti aakagīrīria haaro. **22** Ndeto cia mündū wa mūhuhu nī ta twenyū twega twa irio; tūmerūkaga tūgathīī mwīrī wa mündū o thīinī biū. **23** Ta ūria indo cia rīūmba inyorokagio ikahenia na igūrū, no taguo mīromo mīnyoroku ihumbagīra ngoro īrī na ūūru. **24** Mündū wa rūmena aaragia ūhinga na mīromo yake, no thīinī wa ngoro yake aiyūrītwo no maheeni. **25** O na gūtūika mīario yake nī ya gūkenania, ndūkanamwītīkie, nīgūkorwo ngoro

yake iyūrīte maündū mūgwanja marī magigi. 26 Rūmena rwake no rūhithwo na maheeni, no waganu wake ūkaaguūrio kīūngano-inī. 27 Mündū angīenja irima, nīwe ūkaagūa rīo; mündū angīgaragara ihiga, rīkaagaragara rīmūcookerere. 28 Rūrīmī rwa maheeni nīkūmena rūmenete arīa rūtuuragia, nako kanua ga kwīyendithīrīria karehaga mwanangīko.

27 Tiga kwīraha nī ūndū wa rūciū, nīgūkorwo ndūū kīrīa mūthenya ūngīrehe. 2 Reke mündū ūngī akūgaathīrīrie, no ti kanua gaku mwene; mündū ūngī nīakūgaathīrīrie, no ti mīromo yaku mwene. 3 Ihiga nī iritū na mūthanga nī mūrigo, no kūrakario nī mündū mūkīgu nī kūrītū gūkīra icio cierī. 4 Marakara matirī tha, namo marūrū moinaga ta mūiyūro; no ūiru-rī, nūū ūngīhota kūwītīria? 5 Kaba kūrūthio nī mündū ūtekūhithīrīria ūndū gūkīra wendo mūhithe. 6 Nguraro cia gūthio nī mūrata no cīhokwo, no imumnyano nyingī cia mūgūthūūri ti cia kwīhokwo. 7 Mündū mūhūūnu athūūraga o na ūūkī, no mündū mūhūūtu, o na kīndū kīrūrū aigwaga kīrī mūrīo. 8 Mündū ūūrīte gwake mūciī ahaana ta nyoni itiganīrie gītara kīayo. 9 Maguta manungi wega na ūbumba irehagīra ngoro ya mündū gīkeno, na noguo wega wa mūrata wa mündū wīkaga akīmūhe ūtaaro wake wa ma. 10 Ndūkanateanīrie mūrata waku kana mūrata wa thoguo, na ndūgathī kwa mūrū wa maitūguo rīrīa mūtino wagūkora: nī kaba mündū wa itūūra ūcio ūrī hakuhī, gūkīra mūrū wa nyina na mündū ūrī kūraya. 11 Mūrū wakwa, tuīka mündū mūūgī, ūgīkenagie ngoro yakwa; na nī hotage gūcookagīria mündū o wothē ūngīnyarara. 12 Mündū mūūgī onaga ūgwati ūgīūka akehitha, no arīa matarī ūūgī mathiīaga o na mbere, nao magatoonya thīina-inī. 13 Oya nguo ya mündū ūrīa ūrūgamagīrīra thīirī wa mündū wa kūngī; mīge irūgamīrīre thīirī ūcio wa mündū-wa-nja wa kūngī. 14 Mündū angīrathima mündū wa itūūra rīake rūciinī tene anīrīre-rī, ūndū ūcio ūngītūika taarī kīrumi. 15 Mūtumia wa haaro ahaanaine na maaī maratata mategūtīgithīria hīndī ya mbura; 16 kūgeria kūmūgīrīrīria nī ta kūgeria kūgīrīrīria rūhuho, kana kūgeria gūkumbatīria maguta na guoko. 17 O ta ūrīa kīgera kīnooraga kīrīa kīngī, no taguo mündū ohīgagia ūrīa ūngī. 18 Mündū ūrīa ūrīmagīra mūkūyū nīakaarīa maciaro maguo, na mündū ūrīa ūtungataga mwathi wake nīagatīio. 19 O ta ūrīa mündū onaga ūthīū wake maaī-inī, no taguo ngoro ya mündū yonanagia ūrīa mündū atarīi. 20 Gikuū na Mwanangīko itiiganagia, na

o namo maithe ma mündū matiiganagia. (Sheol h7585) 21 Nyūngū nī ya gūthererio betha, na kīrugutīro nī gīa gūthererio thahabu, no mündū athimawgo na igweta rīrīa agwetagwo narīo. 22 O na ūngīhūūrīra mündū mūkīgu ndīrī-inī, ūmūhūere na mūūthī ta ngano-rī, ndangiumwo nī ūrimū wake. 23 Thūūrimaga mahiū maku na kīyo, ūmenyagīrīre wega ndūūru ciaku; 24 nīgūkorwo ūtonga ndūtūūraga nginya tene, o nayo thūmbī ti ya gūkinyīra njiarwa na njiarwa. 25 Nyeki irīa nyūmū rīrīa yatūgūtwo na nyeki njerū ikunūke-rī, nayo irīa ya irīma-inī yūnganio na iinūkiō-rī, 26 hīndī iyo tūgondu nītūgaatūma ūgīe na nguo, nacio mbūri itūme ūgīe na gīa kūgūra mūgūnda. 27 Nūūkagīa na irīa rīingī rīa mbūri rīa gūkūigana na rīa kūnyuuo nī andū a nyūmba yaku, o na rīa gūtūūria airītu aku a wīra.

28 Andū arīa aaganu moraga o na gūtari mündū ūramathingata, no arīa athingu momagīrīria ta mūrūūthi. 2 Būrūri ūngīhīa, nūūgīaga na aathanī aingī, no mündū ūrī na ūtaūku na akagīa na ūmenyo nīatūmaga būrūri ūkindīrie. 3 Mwathani ūrīa ūhatagīrīria andū arīa athīni ahaana ta mbura ya rūhuho irīa itatigagia irio. 4 Andū arīa matirikaga watho magathagīrīria andū arīa aaganu, no arīa marūmagia watho magianaga nao. 5 Andū arīa ooru matiiguaga maündū ma kīhoo, no arīa marongoragia Jehova nīmataūkagīrwo nī mo biū. 6 Nī kaba mündū mūthīni ūrīa ūthiīaga na mīthīire itarī ūcuuke, gūkīra gītonga gīthiīaga na mīthīire mīogomu. 7 Mündū ūrīa ūrūmagia watho nī mwana ūrī na gūkūūrana, no mwana ūrīa ūthiīaga na thiritū ya arīa akoroku aconorithagia ithe. 8 Mündū ūrīa ūingīhagia ūtonga wake na ūndū wa gūkombithia mbeeca na gwītia uumithio mūkīru aūigagīra mündū ūngī, ūrīa ūkaigūra athīni tha. 9 Mündū ūrīa ūregaga kūigwa watho, o na mahooya make nī kīndū kīrī magigi. 10 Mündū ūrīa ūngīhītithia andū arīa arūngīrīru nīguo magere njiara ya ūūru, akaagūa mūtego-inī wake we mwene, no ūrīa ūtarī ūcuuke, wega nīguo ūgaatūika igai rīake. 11 Mündū mūtongu no eyone taarī mūūgī maithe-inī make, no mündū mūthīni ūrīa ūū gūkūūrana maündū amuonaga o ūrīa atarīi. 12 Hīndī irīa arīa athingu maatorania, nīkūgīaga na ndūhiū nene; no rīrīa arīa aaganu maatūūgīra, andū nī kwīhitha mehithaga. 13 Mündū ūrīa ūhithaga mehia make ndagacagīra, no ūrīa ūmoimbūraga na agatigana namo nīaiguagīrwo tha. 14 Kūrathimwo nī mündū ūrīa wītīgagīra Jehova

hĩndĩ ciothe, no ũrĩa ũmagia ngoro yake nĩkũgũa agũũaga thĩĩna-inĩ. **15** Mũndũ mwaganu agĩatha andũ matarĩ na ũhoti, nĩ ta mũrũũthi ũkũrarama, kana nduba ĩgũticũka. **16** Mũnene ũtarĩ na ũtaũku nĩahinyagĩrĩria andũ mũno, no mũndũ ũrĩa ũthũire uumithio ũtagĩĩre nĩagakenera matukũ maingĩ ma muoyo wake. **17** Mũndũ mũritũhĩre nĩ thakame ya mũndũ ooragĩte, egũtũũra ehithaga nginya gũkua gwake; mũndũ o na ũrĩkũ ndakanamũeithĩrĩrie. **18** Mũndũ ũrĩa mũthĩire yake ĩtarĩ ũcuuke aikaraga arĩ mũgĩtĩre, no mũndũ ũrĩa ũthĩiaga na njĩra cia waganu akaagũa o rĩmwe, hubu! **19** Mũndũ ũrĩa ũrĩmaga mũgũnda wake arĩkoragwo na irio nyingĩ, no ũrĩa ũhanyũkanagia na maũndũ hatarĩ arĩhũũnaga o thĩĩna. **20** Mũndũ mwĩhokeku arĩrathimagwo mũno, no ũrĩa wĩriragĩria kũhiũha gũtonga ndakaaga kũherithio. **21** Gũtĩĩra mũndũ maũthĩ ti wega: no mũndũ no eke ũũru nĩ ũndũ wa kenĩyũ ka irio. **22** Mũndũ mũkarĩ nĩeriragĩria mũno gũtonga, na ndooĩ atĩ etereirwo nĩ ũthĩĩni. **23** Mũndũ ũrĩa ũrũũthiagia ũngĩ nĩagatuĩka wa kwendwo nĩwe thuutha-inĩ, gũkĩra mũndũ wa rũrĩmĩ rwa kwĩyendithĩrĩria. **24** Mũndũ ũrĩa ũtunyaga ithe kana nyina kĩndũ kĩa, agacooka akoĩga atĩrĩ, “Ti ũũru ndeka,” ũcio marĩ rũmwe na ũrĩa wanangaga. **25** Mũndũ mũkoroku aarahũraga ngarari, no mũndũ wĩhokete Jehova nĩakagaacĩra. **26** Mũndũ ũrĩa wĩhokaga we mwene nĩ mũndũ mũkĩĩgu, no ũrĩa ũthĩiaga na njĩra cia ũũgĩ aikaraga arĩ mũgĩtĩre. **27** Mũndũ ũrĩa ũheaga athĩĩni ndarĩ kĩndũ akaaga, no mũndũ ũrĩa ũmahingagĩra maitho nĩarĩĩrumagwo kaingĩ. **28** Rĩria andũ arĩa aaganu maatuĩka a gwathana, andũ nĩ kwĩhitha mehithaga; no rĩria arĩa aaganu mathira, arĩa athingu nĩmatheeremaga.

29 Mũndũ ũrĩa ũikaraga omĩtie ngingo thuutha wa kũrũũthio maita maingĩ, akaanangwo o rĩmwe, na aage kĩhonia. **2** Rĩria andũ arĩa athingu matheerema, andũ nĩmakenaga; no rĩria andũ arĩa aaganu maathana, andũ nĩgũcaaya macaayaga. **3** Mũndũ ũrĩa wendete ũũgĩ atũũragia ithe na gikeno, no mũndũ ũrĩa ũceeraga na maraya nĩgũitanga aitagaga ũtonga wake. **4** Mũthamaki ũrĩ matũiro ma kĩhooto aikaragia bũrũri ũrĩ mwĩkindĩru, no ũrĩa ũkorokagĩra mahaki nĩ kwananga awanangaga. **5** Mũndũ ũrĩa wĩyendithagĩrĩria harĩ mũndũ wa itũũra rĩake na maheeni, nĩ wabu aambagĩra magũrũ make. **6** Mũndũ mwaganu ategagwo nĩ mehĩa make we mwene, no mũndũ mũthingu ainaga na agakena. **7** Andũ arĩa

athingu nĩmamenyagĩrĩra kĩhooto kĩa arĩa athĩĩni, no arĩa aaganu matirũmbũyagia kĩhooto kĩa. **8** Anyũrũrania matũmaga itũũra inene rĩrĩmbũke ta mwakĩ, no andũ oogĩ nĩkũniina maniinaga marakara. **9** Mũndũ mũũgĩ angĩthĩĩ igooti-inĩ na mũndũ mũkĩĩgu, mũndũ mũkĩĩgu arĩrĩmbũkaga nĩ marakara na akanyũrũrania, naguo thayũ ũkaaga. **10** Andũ arĩa maitaga thakame nĩmathũire mũndũ mwĩhokeku, no andũ arĩa arũngĩrĩru macaragia ũrĩa mangĩĩrĩrĩra muoyo wake. **11** Mũndũ mũkĩĩgu aitũũraga marakara make mothe, no mũndũ mũũgĩ aikaraga amarigĩrĩrie, akahoorera. **12** Mũndũ ũrĩa wathanaga angĩthĩkĩrĩria maheeni-rĩ, anene ake othe matũkaga andũ aaganu. **13** Mũndũ mũthĩĩni na mũndũ mũhinyanĩrĩria harĩ ũndũ ũmwe ũmahaananĩtie: Jehova nĩwe ũtũmaga maitho mao eerĩ moone. **14** Mũthamaki angĩtũira athĩĩni ciira na kĩhooto-rĩ, gĩtĩ gĩake kĩa ũnene gĩtũũraga kĩrũmĩte nginya tene. **15** Rũthanju na kũrũũthio ciĩkagĩra mũndũ ũũgĩ, no mwana wa kũrekererio aconorthagia nyina. **16** Hĩndĩ rĩria andũ aaganu matheerema, noguo mehĩa matheeremaga, no andũ arĩa athingu nĩmakerorera igwa rĩao. **17** Herithagia mũrũguo, na nĩagatũma ũgĩe na thayũ; nĩagatũma ũgĩe na gikeno ngoro-inĩ. **18** Kũria gũtarĩ na ũguũrio, kĩrĩndĩ gĩticookaga kwĩrigĩrĩria; no gũkena nĩ mũndũ ũrĩa ũrũmagia watho. **19** Ndungata ndĩngĩhera nĩ kwarĩrio gũtheri; o na ĩngĩtaũkĩrwo nĩ ũhoro ndĩngĩrũmbũiya. **20** Wanona mũndũ ũhiũhaga kwaria? Mũndũ mũkĩĩgu arĩ na kĩrĩgĩrĩro kũmũkĩra. **21** Mũndũ angĩnania ndungata yake kuuma wĩthĩ wayo, marigĩrĩrio-inĩ nĩkamũrehera kĩa. **22** Mũndũ wa marakara aarahũraga ngarari, nake mũndũ wa marũrũ agĩaga na mehĩa maingĩ. **23** Mwĩtĩo wa mũndũ nĩũmũnyiihagia, no mũndũ ũrĩa wa ngoro ya kwĩnyiihia nĩagatĩo. **24** Mũndũ wa kũgĩa thĩritũ na mũici nĩ muoyo wake mwene athũire; ehĩtithagio na ndangĩruta ũira. **25** Gwĩtigĩra mũndũ gũtũkaga mũtego, no ũrĩa wĩhokaga Jehova aikaraga arĩ mũgĩtĩre. **26** Andũ aingĩ nĩmacaragia kũiguuo nĩ mũnene, no mũndũ oonaga kĩhooto kuuma kũrĩ Jehova. **27** Andũ arĩa athingu monaga andũ arĩa matarĩ ehokeku ta kĩndũ kĩrĩ magigĩ; nao andũ arĩa aaganu moonaga andũ arĩa arũngĩrĩru ta kĩndũ kĩrĩ magigĩ.

30 ĩno nĩyo mĩario ya Agurĩ mũrũ wa Jake, na nĩ ndũmĩrĩri nditũ: Mũndũ ũcio eerire Ithieli, akĩĩra Ithieli na Ukali atĩrĩ: **2** “Nĩĩ ndĩ mũndũ mũriitu gũkĩra andũ arĩa angĩ; ndĩrĩ na ũtaũku ta wa mũndũ. **3** Ndiĩrutĩte kũgĩa na ũũgĩ, o na kana ngamenya

Ūrĩa Mũtheru. 4 Nũũ wanambata igũrũ na agacooka agaikũrũka gũkũ thĩ? Nũũ wanacookereria rũhuho ngundi-inĩ ciake? Maaĩ namo-rĩ, nũũ ūrĩ wamooohana na nguo yake ya igũrũ? Nũũ wahaandire ituri ciothe cia thĩ? Etagwo atĩa, nake mũriũ etagwo atĩa? Akorwo nĩũũ-rĩ, ndũkĩnjĩre! 5 “Kiugo gĩothe kĩa Ngai gĩtirĩ mahĩtia; nĩwe ngo ya arĩa moragĩra harĩ we. 6 Ndũkanongerere ciugo ciake, ndakae gũkũrũithia wonekane ūrĩ wa maheeni. 7 “Nĩngũkũhooya maũndũ meerĩ, Wee Jehova; ndũkanarege kũhe mo mbere ya ngue: 8 Atĩrĩrĩ, njehereria maũndũ matarĩ ma ma, na ma maheeni, cindaihĩrĩrie mũno; ningĩ ndũkaahe ūthĩni kana ūtonga, no ūũheage irio cia o mũthenya. 9 Ndikaagĩe na indo nyingĩ mũno, ngũkaane, njũũrie atĩrĩ, ‘Jehova nũũ?’ Kana thĩne mũno, njiye, na nĩ ūndũ ūcio ngĩmenererie rĩitwa rĩa Ngai wakwa. 10 “Ndũgacambie ndungata kũrĩ mũnene wayo, ndĩgagĩkũrume, nawe ūrĩhio ūuru ūcio. 11 “Nĩ kũrĩ andũ marumaga maithe mao o na matangĩrathima manyina mao; 12 kũrĩ andũ arĩa meyonaga marĩ atheru maitho-inĩ mao, o rĩrĩa matathambĩtio gĩko kĩa; 13 nĩ arĩa marĩ maitho ma mwĩtĩio, o arĩa maroraga andũ manyiira; 14 nĩo arĩa magego mao mahaana ta hiũ cia njora, na ngambucu ciao ihaana ta tũhiũ twa gũtambuura arĩa athĩni, mahuke thĩ, na arĩa abatari, mathire andũ-inĩ. 15 “Thambara ĩrĩ airĩtu eerĩ. Matitigithagĩria kuuga, ‘Tũhe! Tũhe!’ “Kũrĩ indo ithatũ itarĩ hĩndĩ ihũũnaga, o na nĩ inya itarĩ hĩndĩ ingiuga, ‘Nĩndaigania!’ 16 Nacio nĩ mbĩrĩra, na nda thaata, na thĩ tondũ ndĩrĩ hĩndĩ ĩganagia maaĩ, na mwaki tondũ ndũrĩ hĩndĩ uugaga, ‘Nĩndaigania!’ (Sheol h7585) 17 “Rĩitho rĩa mũndũ ūrĩa ūnyũrũragia ithe, na akarurũka kũiguaga nyina, rĩgaakũrwo nĩ mahuru ma kĩanda-inĩ, na rĩkaarĩio nĩ nderi. 18 “Kũrĩ maũndũ matatũ mangegagia mũno makĩria, o na nĩ mana marĩa nĩ itakuũkagĩrwo nĩmo: 19 namo nĩ mũthĩire wa nderi rĩera-inĩ, na mũthĩire wa nyoka rwaro-inĩ rwa ihiga, na mũthĩire wa marikabu ĩrĩ iria-inĩ gatagatĩ, na mũthĩire wa mũndũ makiendana na mũirĩtu. 20 “Ūyũ nĩguo mũthĩire wa mũndũ-wa-nja mũtharia: Arĩaga na akehuura mĩromo, akoiga atĩrĩ, ‘Ndirĩ ūndũ mũũru njikĩte.’ 21 “Kũrĩ maũndũ matatũ matũmaga thĩ ĩthingĩthe, o na nĩ mana ĩtangĩĩria: 22 namo nĩ ndungata ĩtuĩkĩte mũthamaki, na mũndũ mũkĩgu ahũũnĩte irio, 23 na mũndũ-wa-nja ūtangĩendeka ahikĩte, na ndungata ya mũirĩtu ĩtuĩkĩte mũtumia wa mũthuuri

wa mũmĩathi. 24 “Nĩ kũrĩ nyamũ inya nini gũkũ thĩ, no nĩ njũgĩ mũno: 25 Thigiriri-rĩ, nĩ ciũmbe itarĩ hinya, no nĩciĩgagĩra mũthiithũ wa irio hĩndĩ ya riũa; 26 ikami nĩ ciũmbe itarĩ ūhoti, no nĩciĩthondekagĩra ciikaro ciacio ndwaro-inĩ cia mahiga; 27 ngigĩ itirĩ mũthamaki wacio, no nĩitwaranaga hamwe irĩ mbũtũ; 28 njagathi no inyitwo na rũhĩ, no ĩtũũragi thĩni wa nyũmba cia athamaki. 29 “Kũrĩ indo ithatũ irĩ mũkinyũkĩrie mũgacĩru, o na nĩ inya ngaacĩru rĩria igũthĩ: 30 nĩ mũrũũthi, arĩ guo ūrĩ hinya mũno gatagatĩ ka nyamũ iria ingĩ ciothe, na ndũngĩeherera nyamũ ĩrikũ kana ĩrikũ njĩra; 31 nĩ njamba ya ngũkũ ĩria ikinyũkagia na nguthi, na thenge, na mũthamaki mũthiũrũrũkĩrie nĩ mbũtũ ciake cia ita. 32 “Angĩkorwo nĩwĩtuĩte mũndũ mũkĩgu, na ūgetũũgĩria, kana ūkorwo nĩũthugundĩte gwĩka ūũru-rĩ, humbĩra kanua gaku na rũhĩ! 33 Nĩgũkorwo o ta ūrĩa iria rĩthũcagwo, rĩkoima thiagi, na o ta ūrĩa ĩniũrũ rĩthioragwo rĩkoira thakame-rĩ, ūguo noguo gũthogotha marakara kũrehaga ngũ.”

31 ĩno nĩyo mĩario ya Mũthamaki Lemueli: nĩ ndũmĩrĩri ndĩtũ ĩria aarutirwo nĩ nyina: 2 “Atĩrĩrĩ, wee mũrũ wakwa, ngũkwĩra atĩa, o wee mwana wa nda yakwa, ngũkwĩra atĩa o wee mwana wa mũĩhĩtwa yakwa, 3 atĩrĩ, ndũkanaitange hinya waku na andũ-a-nja, kana ūhe ūhoti waku acio manangaga athamaki. 4 “Atĩrĩrĩ, wee Lemueli, athamaki matiagĩrĩrwo nĩkũnyua ndibei, ti mũtugo wa athamaki kũnyua ndibei, anene matiagĩrĩrwo nĩ kwĩrĩrĩria njoohi, 5 nĩgeetha matikanyue mariganĩrwo nĩ ūrĩa watho uugaga, nao magithie arĩa othe ahinyĩrĩrie kĩhooito kĩa. 6 Heaga arĩa marathira njoohi, na ndibei kũrĩ arĩa marĩ na ruo rũnene rwa ngoro; 7 reke manyue mariganĩrwo nĩ ūthĩni wao, na matige gũcoka kũrĩrikana kĩa kĩa. 8 “Arĩrĩria arĩa matangĩhota kwĩyarĩrĩria, warĩrĩrie kĩhooito kĩa arĩa othe anyamaarĩku. 9 Maarĩrĩrie, na ūmatũire ciira na kĩhooito; rũrĩra kĩhooito kĩa arĩa athĩni na arĩa abatari.” 10 Mũtumia ngatha-rĩ, angĩoneka kũ? Nĩgũkorwo thogora wake nĩũkĩrite mũno ūrĩa wa ruru iria ndune. 11 Mũthuuri wake nĩamwĩhokete biũ, na ndarĩ kĩndũ kĩa bata angĩaga. 12 Mũtumia ūcio, matukũ mothe ma muoyo wake, no maũndũ mega ekaga mũthuuriwe, na ndangĩmwĩka ūũru. 13 Ethaga guoya wa ng’õndu na ndigĩ cia ūguta, agacirutĩra wĩra na kĩyo, na moko make. 14 Ahaana ta marikabu cia wonjoria, tondũ athũgũruga irio ciake kuuma kũraya. 15 Okĩraga rũciĩnĩ kũrĩ o na nduma; akahe andũ a nyũmba yake irio, na akagĩra

ndungata ciake cia airĩtu mawĩra mao. **16** Ecũũranagia ũhoro wa mũgũnda mũna, akaũgũra; kuumana na ũthũkũmi wake, ahaandaga mũgũnda wa mĩthabibũ. **17** Ehotoragĩra wĩra wake erutanĩirie; moko make marĩ hinya wa kwĩrutĩra wĩra. **18** Nĩatigagĩrĩra atĩ wonjoria wake nĩũrĩ na uumithio, naguo tawa wake ũraaraga ũgĩakana. **19** Anyiitaga mũtĩ wa kuogotha ndigi na guoko, nakĩo gĩcũni kĩa ndigi agakĩnyiitĩrĩra na ciara ciake. **20** Nĩataanahagĩra andũ arĩa athĩni, nao arĩa abatari akamatambũrũkĩria moko make. **21** Rĩrĩa tharunji yagũa-rĩ, we ndamakaga atĩ nĩgũthĩnia andũ a nyũmba yake; nĩgũkorwo othe nĩahumbe nguo cia rangi mũtune. **22** Nĩatumaga indo cia kwara ũrĩrĩ wake; nake ehumbaga nguo cia gatani irĩa njega, na cia rangi wa ndathi. **23** Mũthuuri wake nĩahagwo gĩtĩo kihingo-inĩ gĩa itũũra inene, harĩa aikaraga marĩ na athuuri a bũrũri. **24** Mũtumia ũcio nĩatumaga nguo cia gatani agaciendia, na agatwaragĩra onjoria mĩcibi. **25** Hinya na ũtũku nĩcio nguo iria ehumbaga; nĩakenaga ategwĩtigĩra matukũ marĩa magooka. **26** Aaragia ciugo cia ũũgĩ, naruo rũrĩmĩ rwake rũrutanaga maũndũ ma ũtugi. **27** Nĩarũmbũyagia maũndũ ma nyũmba yake, na ndarĩaga irio atanogeire. **28** Ciana ciake ciarahũkaga, cikoiga arorathimwo; o nake mũthuuri wake nĩamũgaathagĩrĩria, akamwĩra atĩrĩ: **29** “Andũ-a-nja aingĩ manatũika ngatha, no wee nĩũmakĩrĩte othe.” **30** Ngoga nĩ cia kũheenania, naguo ũthaka nĩ wa tũhũ; no mũtumia ũrĩa mwĩtigĩri Jehova nĩ wa kũgaathĩrĩrio. **31** Mũrĩhei mũcaara wa wĩra ũrĩa arutĩte, naguo wĩra wake ũrekwo ũmũgaathĩrĩrie kihingo-inĩ gĩa itũũra rĩrĩa inene.

Kohelethu

1 Ici nício ciugo cia Mūrutani, mūrū wa Daudi, ūrīa warī mūthamaki kūu Jerusalemu: **2** “Maūndū mothe nī ma tūhū! Ī nī ma tūhū!” Ūguo nīguo Mūrutani ekuuga. “Ti-itherū nī ma tūhū mūtheri! Maūndū mothe nī ma tūhū.” **3** Mūndū-rī, nī uumithio ūrīkū onaga harī wīra ūrīa wothe arutaga gūkū thī kwaraga riūa? **4** Rūciaro rūmwe rwathira-rī, nī rūngī rūūkaga, no rīrī, thī itūūruga o ho nginya tene na tene. **5** Riūa rīrathaga na rīgathūa, ningī rīgacooka na ihenya kūrīa rīrathagīra. **6** Rūhuho rūhurutanaga rwerekeire mwena wa gūthini, na rūgacooka rūkeerekeira mwena wa gathigathini; rūthiiga o rūgīthiūrūrūkaga rūtegūtīgithīria, o rūgīcookaga njira-inī yaruo. **7** Njūūi ciothe ciītagīrīra irīa-inī, no rīrī, irīa rīrīrī hīndī rīiyūruga. O kūu njūūi ciumaga, nokuo icookaga. **8** Maūndū mothe marehanagīra mīnoga irīa itangīgweteka. Riitho rīrīrī hīndī rīiganagia kuona, o na kana gūtū gūkaigania kūigua. **9** Maūndū marīa maanakorwo kuo no mo macookaga gūkorwo kuo rīngī, naguo ūndū ūrīa waneekwo noguo ūcookaga ūgeekwo rīngī; gūtīrī ūndū ūtarī woneka gūkū thī kwaraga riūa. **10** Hihī nī harī ūndū mūndū angiuga atīrī: “Ta rora! Ūyū nī ūndū ūtarī wonekana”? Ūndū ūcio warī kuo hīndī ndaaya hītuku; warī kuo tūtarī twaciarwo. **11** Andū arīa maarī kuo tene matiririkanagwo, na o na arīa matarī maraciarwo matikaaririkanwo nī arīa magaaciarwo thuutha wao. **12** Nīi Mūrutani-rī, ndaarī mūthamaki wathamakagīra Isiraēli kūu Jerusalemu. **13** Nīnderutiire na kīyo kwīruta, na gūtūirīa na ūūgī maūndū mothe marīa mekagwo gūkū thī. Kaī Ngai nīakuuithītie andū mūrigo mūrītū-ī! **14** Nīndīoneire maūndū marīa mothe mekagwo gūkū thī kwaraga riūa; maūndū mothe no ma tūhū, na ūguo no ta gūteng’eria rūhuho. **15** Kīndū kīrīa kīogomu gītīngīrūngīka; nakīo kīrīa gītārī ho gītīngītārwo. **16** Na nīi ngīciirīa, ngiuga na ngoro yakwa atīrī, “Ndī mūkūrū na ngagīa na ūūgī mūingī gūkīra andū arīa othe manaathana Jerusalemu mbere yakwa; nīmenyete maūndū maingī makoniī ūūgī na ūmenyo.” **17** Ningī nīnderutire na ngoro yakwa kūmenya ūhorō wa ūūgī, o na kūmenya ūhorō wa ūgūrūki na wa ūrimū, no ngīmenya atī ūhorō ūcio, o naguo, no ta gūteng’eria rūhuho. **18** Nīgūkorwo o ūrīa ūūgī waingīha, noguo ihooru rīingīhīte; na ūrīa ūmenyo waingīha, noguo kīeha kīingīhīte.

2 Ndeīrīre na ngoro yakwa atīrī, “Atīrīrī, ūka rīu, nīngūkūgerīa na ikeno nīgeetha nyone nī ūndū ūrīkū mwega.” No rīrī, o naguo ūndū ūcio warī o wa tūhū. **2** Ningī ngiuga atīrī, “Mītheko o nayo nī ūrimū. Naguo ūhorō wa gwīkenīa-rī, ngīyūrīa nī wa bata ūrīkū?” **3** Ndaagerīre ūrīa ingīkenīa mwīrī wakwa na ndibeī, o ndongoretīo nī ngoro yakwa na ūūgī, ngīhībīria ūkīgu, ngīenda kūmenya nī ūndū ūrīkū andū maagīrīrwo nī gwīka gūkū thī matukū-inī o macīo manīni ma muoyo wao. **4** Nīndarutire mawīra manene: Ngīyakīra nyūmba, na ngīhaandīra mīgūnda ya mīthabībū. **5** Nīndathondekīre mīgūnda na kūndū gwa kūhurūkwo, na ngīhaanda mītī ya mīthemba yothe ya matunda kuo. **6** Ngīcookā ngīhingīrīria tūrīa twa maaī twa kuunithagīria maaī kūrīa mītī īyo yakūrāgīra. **7** Ningī ngīgūra ngombo cia arūme na cia andū-a-nja, na nī ndaarī na ngombo ingī irīa ciaciārīrwo gwakwa mūciī. O na nī ndaarī na ndūuru nyingī cia mbūrī na cia ng’ombe gūkīra arīa othe maarī Jerusalemu mbere yakwa. **8** Nīndacookanīrīrie betha na thahabu, na indo cia bata irīa cia athamaki o na cia mabūrūrī. Ningī ngīgīa na aini a arūme na a andū-a-nja, o na thuriya nyingī mūno: maūndū marīa makenagia ngoro ya mūndū. **9** Nī ūndū ūcio ngīnēneha na ngītonga mūno gūkīra arīa othe maarī Jerusalemu mbere yakwa. Thīinī wa maūndū macīo mothe-rī, ūūgī wakwa ndaarī o naguo. **10** Naguo ūndū o wothe ūrīa maitho makwa meriragīria ndierigagīrīria kūwīka; o na ningī ngoro yakwa ndiamīrigīrīrie gīkeno o na kīrīkū. Nīgūkorwo ngoro yakwa nīyakenagīra mawīra makwa mothe, naguo ūndū ūcio nīguo warī irīhī rīa wīra wakwa wothe. **11** No rīrīa ndaarorire mawīra marīa mothe ndaarūtīte na moko makwa, o na ūrīa ndetungumanītie ngīmaruta, ngīona atī maūndū mothe nī ma tūhū, no ta gūteng’eria rūhuho; gūtīrī kīndū mūndū angīgūna nakīo gūkū thī. **12** Ningī ngīcookā ngīhīgūra nīguo ndīcūūranīe ūhorō wa ūūgī, o na wa ūgūrūki, na wa ūkīgu. Atīrīrī, nī atīa ūngī mūthamaki ūrīa ūcookagio ithenya rīa ūrīa ūngī angīka ūteekītwo? **13** Hīndī īyo ngīkīona atī ūūgī nī mwega gūkīra ūkīgu, o ta ūrīa ūtherī ūrī mwega gūkīra nduma. **14** Mūndū ūrīa mūūgī nīonaga kūrīa arathīi, no mūndū mūkīgu athīiagīra nduma-inī; no ngīcookā ngīmenya atī o eerī makoragwo nī ūndū o ro ūmwe. **15** Hīndī īyo ngīkiuga na ngoro yakwa atīrī, “Ūndū ūrīa ūkoraga mūndū mūkīgu o na nīi no ūkaangora. Ūūgī wakwa-rī, ūkīng’unīte na kī?”

Ngikiuga atiri na ngoro yakwa, “Undu uyū o nago no wa tūhū.” 16 Nigukorwo mündū ūria mūūgī, o ta mündū ūria mūkiigu, ndagatuūra aririkanagwo; nigukorwo matukū-ini marīa magooka o eerī nīmakariganira. Hī, mündū ūria mūūgī akuuaga o ta mündū ūria mūkiigu! 17 Nī undū ūcio ngithūura gūtūura muoyo, tondū wira ūria ūrutagwo gūkū thī kwaraga riūa warī wa künjiguihia kieha. Wothe warī wa tūhū, o ta güteng’eria rūhuho. 18 Ngigithūura maündū mothe marīa ndenogeetie namo gūkū thī kwaraga riūa, tondū no nginya ngaamatigira ūria ūgooka thuutha wakwa. 19 Ningī nūū ūūī kana ūcio ūgooka ithenya riakwa agaakorwo arī mündū mūūgī kana arī mündū mūkiigu? No riri, nīwe ūkaarūgamirira wira ūria ndaanetungumania nago ngītūmagira ūūgī wakwa gūkū thī kwaraga riūa. Undū ūcio o nago no wa tūhū. 20 Nī undū ūcio ngoro yakwa ikiambirira kūrwo nī hinya nī undū wa wira wakwa wothe wa mīnoga ūria ndaarutaga gūkū thī kwaraga riūa. 21 Tondū mündū no arute wira wake na ūūgī, na ūmenyo, na kūhigira maündū, no riri, no nginya acooke atige kirīa gīothe agīta nakio kūrī mündū ūngī ūtakinoeire. Undū uyū o nago no wa tūhū, na nī mūtino mūnene. 22 Mündū-rī, nī uumithio ūrikū oonaga harī wira ūria wothe arutaga, na mīnoga, na gwitungumania kūrīa anetungumania nakuo gūkū thī kwaraga riūa? 23 Nigukorwo matukū make mothe, wira wake nī wa ruo na kieha; o na ūtukū, meciiria make matihurūkaga. Undū ūcio o nago no wa tūhū. 24 Mündū-rī, ndarī undū ūngī mwega angīka ūkirite kūrīa na kūnyua, na gūkenera wira wake. Undū uyū o nago ngiona atī uumite guoko-ini kwa Ngai, 25 nī undū-rī, nūū ūngihota kūrīa kana gūkena Ngai atarī ho? 26 Ngai aheaga mündū ūria ūmūkenagia maündū ma ūūgī, na ūmenyo, na gīkeno, no mündū ūria mwīhia akamūhe wira wa gūcookanirira na kwīgira ūtonga, nīguo acooke aūnenganire kūrī mündū ūria ūmūkenagia. Undū ūcio o nago no wa tūhū, o ta güteng’eria rūhuho.

3 Atiriri, o undū nī ūrī ihinda riaguo, na o undū o wothe wikagwo gūkū thī nī ūrī mahinda maguo: 2 kūrī hīndī ya gūciarwo na hīndī ya gūkua, hīndī ya kūhaanda na hīndī ya kūmunya kirīa kīhaande, 3 hīndī ya kūrāga na hīndī ya kūhonia, hīndī ya gūtharia na hīndī ya gwaka, 4 hīndī ya kūrira na hīndī ya gūtheka, hīndī ya gūcakaya na hīndī ya

kūina, 5 hīndī ya kūhurunja mahiga na hīndī ya kūmacookanirira, hīndī ya kūhimbiria na hīndī ya kwaga kūhimbiria, 6 hīndī ya gūcaria na hīndī ya kūrwo nī indo, hīndī ya kūiga, na hīndī ya gūte, 7 hīndī ya gūtembūra na hīndī ya gūtuma, hīndī ya gūkira na hīndī ya kwaria, 8 hīndī ya kwenda na hīndī ya gūthūura, hīndī ya mbaara na hīndī ya thayū. 9 Mūruti wa wira-rī, nī uumithio ūrikū oonaga harī gwitungumania gwake? 10 Nīnyonete mathiina marīa Ngai aheete andū nīguo mathiīnikage nī mo. 11 Ngai oombire kindū o gīothe kirī gīthaka hīndī yakio. Ningī nīekirite ūhoro wa tene na tene ngoro-inī cia andū; no andū matingihota kūmenya wira ūria Ngai arutite kuuma kīambirira nginya kirikiriro. 12 Nīnjūū atī gūtiri undū ūngī mwega andū mangika ūkirite gūkena na gwika maündū mega rīria riothe megūtūura muoyo. 13 O na ningī ngamenya atī mündū o wothe angirira na anyue, na akenere gwitungumania gwake, kīu nī kīheo kuuma kūrī Ngai. 14 Nīnjūū atī undū ūria wothe Ngai ekaga nī wagūtūura nginya tene; ndūngiongerereka kana ūnyihanyihe. Ngai awikaga nigeetha andū mamwitigagire. 15 ūria gūtari rīu noguo gwatari tene, na ūria gūgaatuika thuutha-inī noguo gwatari mbere iyo; nake Ngai acaragia atī undū ūria wahitukire ūcooke o ro ho. 16 O na ningī ngiona undū ūngī gūkū thī kwaraga riūa: Handū harīa haatuuagirwo ciira-rī, waganu warī ho, na ho handū harīa ha kīhoo-ro-rī, waganu warī ho. 17 Ngīra atiri na ngoro yakwa, “Ngai nīwe ūgaacirithia andū arīa athingu na arīa aaganu, tondū nīgugakorwo ihinda rīa o undū o wothe wikagwo gūkū thī, o na ihinda rīa wira o wothe.” 18 Ningī ngūciiria atiri, “Ha ūhoro wa andū-rī, Ngai amageragia nigeetha mone atī mahaana o ta nyamū. 19 Maündū marīa makoraga mündū no mo makoraga nyamū; mündū na nyamū makoragwo nī undū o ro ūmwe: O ta ūria mündū akuuaga, noguo nyamū ikuaga. Mihūmū ya mündū na nyamū no imwe; mündū ndarī handū akirite nyamū. Undū o wothe nī wa tūhū. 20 Mündū na nyamū mathiiga o kūdū kūmwe; othe moimite tīri-inī, na othe macookaga o tīri-inī. 21 Nūū ūūī kana hīhi roho wa mündū wambataga na igūrū, nago roho wa nyamū ūgaikūrūka na thī?” 22 Nī undū ūcio ngiona atī hatiri undū mwega harī mündū ūkirite gūkenera wira wake, tondū rīu nīrio igai riake. Nī undū-rī, nūū ūngimūcookia rīngī nīguo one ūria gūgeekika thuutha wake?

4 Ningĩ nĩndarorire na ngĩona kũhinyanĩrĩria kũria gwathiiaga na mbere gũkũ thĩ kwaraga riũa: Ngĩona maithori ma arĩa ahinyĩrĩrie, na matirĩ na mũndũ wa kũmahooreria; arĩa maamahinyagĩrĩria nĩo maarĩ na ũhoti, no acio maahinyagĩrĩrio matiarĩ na mũndũ wa kũmahooreria. **2** Tondũ ũcio ngiuga atĩ andũ arĩa akuũ, o acio marĩkĩtie gũkua, nĩmakenaga gũkĩra arĩa marĩ muoyo, o acio marĩ muoyo o na rĩu. **3** No rĩrĩ, mũndũ ũria mwega gũkĩra acio eerĩ nĩ ũria ũtarĩ mũciare, o ũcio ũtoneete ũuru ũria wikagwo gũkũ thĩ kwaraga riũa. **4** Ningĩ ngĩona atĩ wĩra wothe na maũndũ marĩa mũndũ agĩaga namo moimanaga na mũndũ kũiguĩra mũndũ wa itũũra rĩake ũuru. Ūndũ ũcio o naguo no wa tũhũ, o ta gũteng'eria rũhuho. **5** Mũndũ mũkĩgu enyiitanagĩria moko, akeyananga we mwene. **6** Nĩ kaba mũndũ akorwo na kĩndũ kĩnini na akorwo na ũhooreri, gũkĩra gwĩtungumania agĩe na indo nyingĩ, na gũteng'eria rũhuho. **7** Ningĩ ngĩona ũndũ wa tũhũ gũkũ thĩ kwaraga riũa: **8** Kwarĩ na mũndũ watũũraga arĩ wiki; ndaarĩ na mũriũ kana mũrũ wa nyina. No rĩrĩ, aatũũraga etungumanagia, no maitho make matiaiganagwo nĩ ũtonga. Eyũririe atĩrĩ, “Nũũ ũratũma ndĩtungumanie ũũ, na noge, na nĩ kĩ kĩratũma ndĩiime ikeno?” Ūndũ ũcio o naguo nĩ wa tũhũ, no wĩra wa gũthĩinika! **9** Nĩ kaba andũ eerĩ gũkĩra ũmwe, tondũ nĩmoonaga uumithio mwega wa wĩra wao: **10** Ūmwe angĩgũa thĩ-rĩ, mũratawe no amuoe. No rĩrĩ, mũndũ angĩgũa thĩ na ndarĩ na wa kũmuoya-rĩ, kaĩ ũcio nĩ wa kũiguĩrwo tha-! **11** Ningĩ-rĩ, andũ eerĩ mangikoma hamwe nĩmaiguithanagia ũrugarĩ. No rĩrĩ, mũndũ angĩhota kũigua ũrugarĩ atĩa arĩ o wiki? **12** Mũndũ ũmwe no akĩrio hinya, no andũ eerĩ no mahote kwĩgitĩra. Mũhĩndo mũrame na ndigi ithatũ ndũngĩtuĩka narua. **13** Nĩ kaba mũndũ mwĩthĩ mũthĩini no nĩ mũũgĩ, gũkĩra mũthamaki mũkũrũ no nĩ mũkĩgu, ũria ũtangĩtaarĩka. **14** Mũndũ mwĩthĩ ũcio no akorwo oimĩte njeera agatuuo mũthamaki, kana akorwo aaciarĩrwo arĩ mũthĩini o kũu ũthamaki-inĩ wake. **15** Ngĩkĩona atĩ andũ arĩa othe matũũraga na magathiiagĩra gũkũ thĩ kwaraga riũa maarũmĩrĩre mwanake ũcio mũthĩini, o ũcio wacookire ithenya rĩa mũthamaki. **16** Andũ arĩa othe maathagwo nĩwe matingĩtarĩka. No rĩrĩ, andũ arĩa mookire thuutha wake matiaakenirio nĩ ũcio wacookire ithenya rĩa mũthamaki. Ūndũ ũyũ o naguo nĩ wa tũhũ, o ta gũteng'eria rũhuho.

5 Atĩrĩrĩ, ceemaga ũgĩtoonya nyũmba ya Ngai. Gũkuhĩrĩria na kũigua ndeto ciake nĩ kwega gũkĩra igongona rĩrĩa rĩrutagwo nĩ andũ arĩa akĩigu, tondũ matimenyaga nĩ ũuru mareeka. **2** Tiga kũhiũha kwaria ũtamĩte gwĩciiria, ndũgetikĩrie ngoro yaku ihũhe kwaria ũndũ mbere ya Ngai. Ngai arĩ igũrũ, nawe ũrĩ gũkũ thĩ, nĩ ũndũ ũcio nyũhagia ciugo ciaku. **3** O ta ũria mĩhang'o mũingĩ itũmaga mũndũ aroote-rĩ, ũguo no taguo mũndũ mũkĩgu aingĩhagia mĩario. **4** Hĩndĩ irĩa wehĩta mwĩhĩtwa harĩ Ngai, ndũkanahũthĩrĩrie kũhĩngia. Nĩ ũndũ we ndakenagio nĩ andũ akĩigu; hingagia mwĩhĩtwa waku. **5** Nĩ kaba kwaga kwĩhĩta, gũkĩra kwĩhĩta na kwaga kũhĩngia mwĩhĩtwa. **6** Ndũkareke kanua gaku gatũme wĩhie. Ndũkanoigĩre mbere ya mũtũmwo wa hekarũ atĩrĩ, “Mwĩhĩtwa wakwa ndehĩtire na mahĩtia.” Nĩ kĩ kĩngĩtũma ũrakarie Ngai na uuge waku, nake athũkie wĩra wa moko maku? **7** Irooto nyingĩ na ciugo nyingĩ nĩ cia tũhũ. Nĩ ũndũ ũcio ikaraga wĩtigĩrite Ngai. **8** Ūngĩkooona mũthĩini akĩhinyĩrĩrio, na akaagithio ciira wa ma na kĩhooto bũrũri-inĩ, ndũkanamakio nĩ maũndũ macio; nĩgũkorwo mũnene ũmwe aroragwo nĩ mũnene ũngĩ, na igũrũ wa acio eerĩ nĩ harĩ angĩ anene kũmakĩra. **9** Uumithio wa bũrũri nĩ wa andũ othe; o na mũthamaki we mwene oonaga uumithio kuuma mĩgũnda-inĩ. **10** Mũndũ ũria wothe wendeete mbeeca ndarĩ hĩndĩ aciiganagia; nake ũria wothe wendeete ũtonga ndaiganagwo nĩ kĩrĩa oonaga. Ūndũ ũyũ o naguo no wa tũhũ. **11** O ũria indo ikĩragĩrĩria kuongerereka, noguo arĩa macirĩaga mongererekaga. Mwene cio agunĩkaga nakĩ, tiga o gũciĩrorera na maitho? **12** Toro wa mũndũ ũria ũrutaga wĩra nĩ mwega, o na angĩria irio nini kana nyingĩ, no ũingĩ wa indo cia gitonga ndũreka kione toro. **13** Nĩnyonete ũndũ mũũru na wa kĩaha gũkũ thĩ kwaraga riũa: ũtonga ũria mũndũ eigagĩra ũkaya kũmũthũkia we mwene, **14** kana ũtonga ũria ũthiraga na njĩra ya mũtino, atĩ angĩgaaciara kahĩ, gatirĩ kĩndũ kangĩgaya. **15** Mũndũ oimaga nda ya nyina arĩ njaga, na o ũguo okaga, noguo athiiaga. Ndarĩ kĩndũ o nakĩ kiumanĩte na wĩra wake agaakuua na moko make. **16** Ūndũ ũyũ o naguo nĩ mũũru, na wa kĩaha: Atĩ o ũria mũndũ okaga, noguo athiiaga, nake-rĩ, nĩ ũndũ ũrikũ egunaga naguo, kuona atĩ enogagĩria o rũhuho? **17** Matukũ-inĩ make mothe arĩagĩra nduma-inĩ, arĩ na gũtangĩka kũnene, na kũhinyĩrĩrika, o na marakara. **18** Ngĩcooka ngĩmenya atĩ nĩ wega na nĩ kwagĩrĩre mũndũ arĩage

na anyuuage, na akenagire gwitungumania gwake arĩ gũkũ thĩ kwaraga riũa matukũ-inĩ manini ma gũtũura muoyo marĩa aheetwo nĩ Ngai, tondũ rĩu nĩrĩo igai riake. 19 Na ningĩ-rĩ, mũndũ o wothe angĩheo ũtonga na indo nĩ Ngai, na amũhotithie gũcikenera, nake aamũkĩre igai riake na akenio nĩ wĩra wake-rĩ, kũ nĩ kĩheo aheetwo nĩ Ngai. 20 Ti kaingĩ mũndũ ũcio ataranagia ũhoru wa matukũ ma muoyo wake, tondũ Ngai nĩamũikaragia arĩ na gĩkeno ngoro-inĩ.

6 Na rĩrĩ, nĩnyonete ũndũ ũngĩ mũuru gũkũ thĩ kwaraga riũa, naguo nĩurĩtũhagĩra andũ mũno: 2 Naguo nĩ atĩ Ngai aheaga mũndũ ũtonga, na indo, o na gĩtĩo, agakoragwo na kĩndũ o kĩrĩa gĩothe ngoro yake ĩngĩrĩrĩria, no rĩrĩ, Ngai akaaga kũmũhotithia gũcikenera, no mũndũ ũngĩ mũgeni nĩwe ũcikenagĩra handũ hake. ũndũ ũyũ nĩ wa tũhũ, na nĩ ũndũ mũuru na wa kĩa. 3 Mũndũ no agĩe ciana igana rĩmwe na atũũre mĩaka mĩingĩ; no rĩrĩ, o na angĩtũura ihinda iraa ya atĩa, angĩkorwo ndangĩkenera ũgaacĩru wake na aage gũthikwo wega-rĩ, nguuga atĩrĩ, mũndũ ũcio akĩrĩtwo nĩ kĩhuno. 4 Kĩhuno kũ gũkaga kĩrĩ tũhũ, na gĩgathĩ nduma-inĩ, na rĩtwa riakĩo rĩkahumbĩrwo nĩ nduma o ro ĩyo. 5 O na gũtũika gĩtionire riũa kana gĩkĩmenya ũndũ o na ũrĩkũ-rĩ, nĩkĩgĩaga na ũhurũko gũkĩra mũndũ ũcio: 6 Ī, ti-itherũ o na angĩtũura mĩaka ngĩri ĩmwe maita meerĩ, na aage gũkenera ũgaacĩru wake. Gĩthĩ othe matigĩthiagia o handũ hamwe? 7 Mũndũ arutaga wĩra wothe na kĩyo nĩguo aiyũrie kanua gake, no gũtirĩ hĩndĩ ngoro yake ĩganagia. 8 Mũndũ mũũgĩ-rĩ, akĩrĩte mũndũ mũkĩgu na kĩ? Nake mũndũ mũthĩni ũrĩa ũmenyete gũikarania na andũ arĩa angĩ-rĩ, egunaga na kĩ? 9 Nĩ kaba kĩrĩa maitho marona, gũkĩra kwangangio nĩ merĩrĩria. ũndũ ũyũ o naguo nĩ wa tũhũ, o ta gũteng'eria rũhuho. 10 Kĩndũ gĩothe kĩaakorwo kuo kĩaheirwo rĩtwa, nake mũndũ nĩamenyekete ũria atarĩ; gũtirĩ mũndũ ũngĩhota gũkarania na ũrĩa ũrĩ hinya kũmũkĩra. 11 O ũrĩa ciugo iraingĩha, noguo ituĩkaga cia tũhũ, naguo ũndũ ũcio ũgunaga mũndũ na kĩ? 12 Nĩ ũndũ-rĩ, nũ ũngĩmenya maũndũ marĩa magĩrĩre mũndũ mũtũũrĩre-inĩ wake, matukũ mothe ma muoyo wake manini na ma tũhũ marĩa aniinaga magathira o ta kĩrũru? Nũ ũngĩmwĩra ũrĩa gũkaahaana gũkũ thĩ kwaraga riũa aarĩkia kwehera?

7 Nĩ kaba rĩtwa rĩega gũkĩra maguta marĩa manungi wega, na mũthenya wa gũkua gũkĩra mũthenya wa

gũciarwo. 2 Nĩ kaba gũthĩ nyũmba ĩrĩ na macakaya gũkĩra gũthĩ nyũmba ĩrĩ na ndĩa, nĩgũkorwo gĩkuũ nĩkĩo mũthia wa andũ othe; nao andũ arĩa marĩ muoyo nĩmakĩge ũndũ ũcio ngoro-inĩ ciao. 3 Nĩ kaba kĩahe gũkĩra mũtheko, tondũ gũtuka gĩthiithi nĩgũtũmaga ngoro yagĩre. 4 Ngoro cia andũ arĩa oogĩ irũmbũyagia nyũmba ĩrĩ na macakaya, no ngoro cia andũ arĩa akĩgu irũmbũyagia nyũmba ĩrĩ na ikeno. 5 Nĩ kaba kũigua irũthia rĩa mũndũ ũrĩa mũũgĩ, gũkĩra gũthikĩrĩria rwĩmbo rwa andũ arĩa akĩgu. 6 O ta ũrĩa mĩigua ĩturatũrĩkaga ĩrĩ rungu rwa nyũngũ, no taguo mũtheko ya andũ arĩa akĩgu ĩtarĩ. ũndũ ũyũ o naguo no wa tũhũ. 7 ũhinyanĩrĩria ũtũmaga mũndũ mũũgĩ akĩge, narĩo ihaki rĩgathũkia ngoro. 8 Nĩ kaba kĩrĩkĩrĩro kĩa ũndũ gũkĩra kĩaambĩrĩria kĩaago, na gũkĩrĩrĩria nĩ kwega gũkĩra mwĩtũo. 9 Tigaga kũhiũha kũrakara na ngoro yaku, nĩ ũndũ marakara maikaraga ngoro-inĩ cia andũ arĩa akĩgu. 10 Ndũkooire atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩatũmaga matukũ ma tene makorwo marĩ mega gũkĩra maya?” Nĩgũkorwo ti ũũgĩ kũria ũguo. 11 ũũgĩ, o ta igai, nĩ mwega na nĩuteithagia arĩa marĩ muoyo. 12 ũũgĩ nĩ mwĩgitio, o ta ũrĩa mbeeca ĩrĩ mwĩgitio, no rĩrĩ, wega wa ũmenyi maũndũ nĩ ũyũ: atĩ ũũgĩ nĩtũtũragia ũrĩa ũrĩ naguo muoyo. 13 Ta cũrania ũria Ngai ekĩte: Kĩrĩa ogometie-rĩ, nũ ũngĩhota gũkĩrũnga? 14 Hĩndĩ ĩrĩa mahinda marĩ mega, kenaga; no rĩrĩ, rĩrĩa mahinda magũthũkĩra, ũrĩrikanage atĩrĩ: Ngai nĩwe ũtũmaga maũndũ macio meerĩ matwarane. Nĩ ũndũ ũcio mũndũ ndarĩ ũndũ angĩmenya wĩgĩ mũtũũrĩre wake wa thuutha-inĩ. 15 Mũtũũrĩre-inĩ ũyũ wakwa wa tũhũ, nĩnyonete maũndũ maya meerĩ: mũndũ mũthingu no akue o na arĩ mũthingu, nake mũndũ mwaganu agatũura muoyo ihinda iraa ya o na arĩ mwaganu. 16 Tiga gũthinga makĩria, o na kana kũũhĩga makĩria: ũkwenda kwĩniina nĩkĩ? 17 Tiga kwagana makĩria, kana gũkĩga: ũkwenda gũkua hĩndĩ yaku ĩtakinyĩte nĩkĩ? 18 Nĩ wega kũrũmia ũndũ ũmwe, na ndũkarekie ũcio ũngĩ. Mũndũ ũrĩa mwĩtigĩri-Ngai nĩetheemaga maũndũ macio meerĩ. 19 ũũgĩ wĩkĩraga mũndũ mũũgĩ hinya, agakĩra aathani ikũmi marĩ ĩtũũra-inĩ inene. 20 Gũtirĩ mũndũ mũthingu gũkũ thĩ, ũrĩa wĩkaga o wega mũtheri na ndehagia. 21 Ndũgathikagĩrĩre ũrĩa wothe andũ maraaria, tondũ wahota kũigua ndungata yaku ĩgĩkũruma: 22 nĩgũkorwo ngoro-inĩ yaku nĩũũ atĩ mahinda maingĩ wee mwene wanaruma andũ arĩa angĩ. 23 Maũndũ macio mothe ndamatũirĩre na ũũgĩ, nguuga atĩrĩ, “Nĩndũite itua rĩa kũgĩa na ũũgĩ.” No

rīrī, ūndū ūcio warī kūrāya na nīī. 24 O ūndū ūrīa wothe ūngītuika nīguo, ūūgī-rī, nīūrāihīrīrie mūno na nīmūhithe makīria: nūū ūngīūmenya? 25 Nī ūndū ūcio ngīhūndūra meciiria makwa harī ūmenyi, na gūtuīria, na kūmaatha ūūgī, na mūtābarīre wa maūndū na ndaūkīrwo nī ūkīgu wa waganu, na ūgūrūki wa ūrimū. 26 Ningī ngīona ūndū mūrūrū gūkīra gīkuū, naguo nī mūndū-wa-nja ūrīa ūhaana ta mūtego, o ūrīa ngoro yake ūhaana mūtego wa kūgwātia, namo moko make makahaana ta mīnyororo. Mūndū ūrīa ūkenāgia Ngai nīakehonokia harī mūndū-wa-nja ūcio, no mūndū ūrīa mwīhia nīakagwatio nīwe. 27 Mūrūtani ekuuga atīrī, “Ūndū ūyū nīguo menyete: “Ngīringithania ūndū ūmwe na ūrīa ūngī nīguo menyē mūtābarīre wa maūndū-rī, 28 o ngīethaga ūguo na ndione-rī: Nīndonire mūndū mūrūme ūmwe mūrūngīrīru harī arūme ngiri, no ndionire mūndū-wa-nja o na ūmwe mūrūngīrīru thīīnī wao othe. 29 Ūndū ūyū noguo nyonete: Ngai oombire mūndū arī mūrūngīrīru, no andū nīmecarīrie maūndū maingī ma wara.”

8 Nūū ūtarīī ta mūndū ūrīa mūūgī? Ningī nūū ūngīmenya gūtaūra maūndū? Ūūgī nīguo ūtūmaga ūthiū wa mūndū ūkenge, na ūgatūma gūthita gīthiithi gwake kūgarūrūke. 2 Nguga atīrī, athīkagīra rīathani rīa mūthamaki, nī ūndū nīwehītire ūrī mbere ya Ngai. 3 Ndūkahiūhage kwehera harī mūthamaki. Ndūgekage ūndū mūūru, nīgūkorwo we ekaga ūndū ūrīa ūngīmūkenia. 4 Na tondū uuge wa mūthamaki ūrī hinya-rī, nūū ūngīhota kūmūūria kūūria atīrī, “Nī atīa ūreka?” 5 Mūndū ūrīa wothe wathīkagīra watho wake ndakoona ūūru, nayo ngoro ya mūndū mūūgī ikūūranaga gwathīkīra mūthamaki ihinda rīria rīagīrīre, ningī na nījira ūrīa yagīrīre. 6 Nīgūkorwo ūndū o wothe nī ūrī ihinda rīria rīagīrīre, na nījira ūrīa yagīrīre ya kūwika, o na gūtuika thīīna wa mūndū nīūmūrītūhagīra mūno. 7 Tondū gūtīrī mūndū ūngīmenya maūndū marīa makaamūkora-rī, nūū ūngīmwīra maūndū marīa magooka? 8 Gūtīrī mūndū ūngīhota gwatha rūhuho agirie rūhurutane; ūguo noguo gūtarī mūndū ūngīhota kūgirīrīria mūthenya wake wa gūkua. O ta ūrīa gūtarī mūndū ūheagwo rūūtha hīndī ya mbaara, ūguo noguo waganu ūtangīhonokia mūndū ūrīa ūwīkaga. 9 Maūndū macio mothe nīndamoonire, o ndīrūtānīrie kūmenya ūhoro wa maūndū marīa mothe mekagwo gūkū thī kwaraga rīūa. Nī kūrī hīndī mūndū agīaga na ūhoti wa gwathaga andū arīa angī, nake agethūkia we mwene. 10

O na ningī ngīona andū arīa aaganu magīthikwo, o acio maathiaga na makoima handū-harīa-haamūre, o acio magakumagio kūu itūūra-inī inene kūrīa meekagīra maūndū macio. Ūndū ūyū o naguo no wa tūhū. 11 Rīria gwika ūūru kwaga kūheritho narua-rī, ngoro cia andū ikīragīrīria gūthugunda gwika ūūru. 12 O na mūndū mwaganu angīka maūndū mooru maita igana na atūūre muoyo ihinda iraaya-rī, nīnjūūī na ma atī andū arīa metīgīrīte Ngai nīmakona maūndū mega, o acio mahooyaga marī mbere ya Ngai. 13 No rīrī, tondū andū arīa aaganu matīitīgagīra Ngai-rī, matikoona maūndū mega, na matukū mao matīkaraiha ta kīruru. 14 Na nī kūrī ūndū ūngī wa tūhū wīkīkaga gūkū thī: naguo nī atī andū arīa athingu nīmakoragwo nī maūndū marīa magīrīre gūkora andū arīa aaganu, ningī atī andū arīa aaganu nīmakoragwo nī maūndū marīa magīrīre gūkora andū arīa athingu. Ūndū ūyū o naguo, nguga atīrī, no wa tūhū. 15 Nī ūndū ūcio ngūgaathīrīria gīkeno kīa mūtūūrīre, tondū gūtīrī ūndū ūngī mwega wa mūndū gūkū thī kwaraga rīūa gūkīra kūria, na kūnyua, na gūkena. Nakīo gīkeno gītūūre kīrūmanīrīre nake wīra-inī wake matukū mothe ma muoyo marīa Ngai amūheete gūkū thī kwaraga rīūa. 16 Rīria ndeerutanīrie kūmenya ūhoro wa ūūgī na kuona wīra ūrīa mūndū arutaga gūkū thī, tondū nī kūrī mūndū maitho make matoonaga toro mūthenya kana ūtukū, 17 hīndī ūyo ngīkīona maūndū marīa mothe Ngai ekīte. Gūtīrī mūndū ūngīhota kūmenya ūrīa gūthiīaga na mbere gūkū thī kwaraga rīūa. O na mūndū angītūūria na kīyo gīake gīothe, ndangīhota kūmenya gītūmi kīa ūndū ūcio. O na mūndū mūūgī angītūa atī nīoī, ndangīhota gūtaūkīrwo kūna nī ūndū ūcio.

9 Nī ūndū ūcio ngīcūūrania ūhoro wa maūndū macio mothe na ngīona atī andū arīa athingu na arīa oogī, o hamwe na mawīra mao, marī moko-inī ma Ngai, no rīrī, gūtīrī mūndū ūngīmenya kana nī wendo, kana nī rūmena rūmwetereire. 2 Andū othe marīkagīrīria o ūndū ūmwe: kīrīkīrīro kīa andū arīa athingu na arīa aaganu, kīa andū arīa ega na arīa ooru, kīa andū arīa matethaahītie na arīa methaahītie, na kīa andū arīa marutaga magongona na arīa matarutaga gīothe no kīmwe. O ta ūrīa mūndū mwega atarīī, ūguo noguo mūndū mwīhia atarīī; o ta ūrīa arīa mehītaga na mīhītwa matarīī, ūguo noguo arīa metīgagīra kwīhīta na mīhītwa matarīī. 3 Ūyū nīguo ūūru ūrīa ūkoragwo maūndū-inī mothe marīa mekīkaga gūkū

thĩ kwaraga riũa: Andũ othe marĩkagĩrĩria o ùndũ ùmwe. O na ningĩ ngoro cia andũ ciyũrĩte ùuru, na ùgũrũki ùkaagĩa ngoro-inĩ ciao rĩria marĩ muoyo, na thuutha-inĩ magakua. 4 Mũndũ ùria wothe ùrĩ gatagatĩ ka arĩa marĩ muoyo arĩ na kũirĩgĩro; na rĩrĩ, nĩ kaba ngui irĩ muoyo gũkĩra mũrũũthi mũkuũ! 5 Nĩ ùndũ andũ arĩa marĩ muoyo nĩmooĩ nĩmagakua, no arĩa makuĩte matirĩ ùndũ mooĩ; na matirĩ kĩheo kĩngĩ metereire, o na matiririkanagwo, nĩmariganĩre. 6 Wendani wao, na rũmena rwao, o na ùiru wao nĩithĩrĩte biũ; na gũtirĩ hĩndĩ ìngĩ magaacooka kũgĩa na handũ maũndũ-inĩ marĩa mothe mekagwo gũkũ thĩ kwaraga riũa. 7 Thiĩ, ùrĩe irio ciaku ùkenete, na ùnyue ndibei yaku ùcanjamũkĩte ngoro, nĩgũkorwo ihinda rĩrĩrĩ nĩrĩo Ngai etikĩrĩte wĩra waku. 8 Wĩhumbage nguo cia rangi mwerũ hĩndĩ ciothe, na wĩhakage maguta mũtwe hĩndĩ yothe. 9 Tũũranagai na gĩkeno na mũtumia ùcio waku wendeete, matukũ mothe ma muoyo ùyũ wa tũhũ marĩa Ngai akũheete gũkũ thĩ kwaraga riũa, o matukũ macio maku mothe ma tũhũ. Nĩ ùndũ rĩrĩrĩ nĩrĩo igai rĩaku mũtũũrĩre-inĩ waku, o na gwĩtungumania-inĩ gwaku ùrĩ gũkũ thĩ kwaraga riũa. 10 Ùndũ ùria wothe ùngĩona wa gwĩka na guoko gwaku-rĩ, wĩke na hinya waku wothe, tondũ mbĩrĩra-inĩ kũrĩa ùrorete, gũtirĩ kũruta wĩra kana gwĩciiria, kana kũmenya maũndũ, o na kana ùũgĩ. (Sheol h7585) 11 Nĩnyonete ùndũ ùngĩ gũkũ thĩ kwaraga riũa: Atĩ andũ arĩa marĩ ihenya tio mahootanaga ihenya-inĩ, na arĩa marĩ hinya tio mahootanaga mbaara-inĩ, o na arĩa oogĩ tio moonaga irio, na arĩa mooĩ maũndũ mũno tio magĩaga na ùtonga, o na kana andũ arĩa oogĩ makaheo gĩtĩo; no rĩrĩ, ihinda na mweke nĩ cia andũ othe. 12 O na ningĩ, gũtirĩ mũndũ ùngĩmenya rĩria mũtino ùngĩmũkora: Tondũ o ta ùria thamaki inyiitagwo na mũtego mũũru, o na ta ùria nyoni inyiitagwo na gĩkerenge, ùguo noguo andũ manyiitagwo nĩ mahinda mooru marĩa mamakinyagĩrĩra materĩgĩrĩre. 13 Ningĩ ngĩona ùũgĩ gũkũ thĩ kwaraga riũa ùria wamakirie mũno, watariĩ ùũ: 14 Hĩndĩ ìmwe nĩ kwarĩ itũũra inini, na rĩarĩ na andũ o anini thĩinĩ warĩo. Na mũthamaki warĩ na hinya mũno akĩrũkĩrĩra, akĩrĩthiũrũkĩria, na agĩaka rũirigo rwa kũrĩrigicĩria, arũkĩrĩre. 15 Na rĩrĩ, itũũra-inĩ rĩu nĩ gwatũũraga mũndũ mũthĩini no aarĩ mũũgĩ, nake akĩhonokia itũũra rĩu na ùũgĩ wake. No rĩrĩ, gũtirĩ mũndũ wacookire kũririkana mũndũ ùcio mũthĩini. 16 Nĩ ùndũ ùcio ngĩkiuga atĩrĩ, “Ùũgĩ nĩ mwega gũkĩra hinya.” No ùũgĩ wa mũndũ

mũthĩini nĩũmenagwo, na ciugo ciake itithikagĩrĩrio. 17 Ciugo cia ùhooreri cia mũndũ ùria mũũgĩ nĩciagĩrĩre ithikagĩrĩrio, gũkĩra rĩanĩrĩra rĩa mũndũ ùria wathaga irimũ. 18 Nĩ kaba ùũgĩ gũkĩra indo cia mbaara, no rĩrĩ, mũndũ mwihia ùmwe nĩathũkagia maũndũ maingĩ mega.

10 O ta ùria ngĩ nguũ itũmaga maguta manungi wega magĩe na kĩheera kĩuru-rĩ, noguo ùkĩgu mũnini ùkomagĩrĩria ùũgĩ na gĩtĩo. 2 Ngoro ya mũndũ ùria mũũgĩ yerekagĩra mwena wa ùrĩo, no ngoro ya mũndũ mũkĩgu ùkeerekerera mwena wa ùmotho. 3 O na rĩria egũthĩ na njĩra, mũndũ mũkĩgu nĩoragwo nĩ meciiria make, na akoonia mũndũ o wothe ùria arĩ mũkĩgu. 4 Marakara ma mũndũ ùria wathanaga mangĩarahũka igũrũ rĩaku, ndũkoime harĩa ùrĩ; ùhooreri no ùhoorerie mahĩtia manene. 5 Nĩ harĩ ùndũ mũũru nyonete gũkũ thĩ kwaraga riũa, na nĩ ihĩtia rĩria riumanaga na mwathi wa andũ: 6 Atĩ andũ arĩa akĩgu nĩmatũũgagĩrio mũno, nao andũ arĩa itonga makanyihio. 7 Nĩnyonete ngombo igĩthĩ ihaiĩte mbarathi, nao ariũ a athamaki magathĩ na magũrũ ta ngombo. 8 Mũndũ ùria wenjaga irima-rĩ, nĩwe ùkaarĩgũa; nake ùria ùtharagia rũthingo nĩkũrũmwo akaarũmwo nĩ nyoka. 9 Mũndũ ùria wenjaga mahiga no agerwo ngero nĩmo; nake ùria watũraga ngũ no imũrehere ùgwati. 10 Ithanwa rĩngĩtuuha na rĩage kũnoorwo-rĩ, mũndũ nĩatũmagĩra hinya mũingĩ, no ùũgĩ wa wĩra ùrehaga ùhootani. 11 Nyoka ùngĩrũma mũndũ ùtanathuuthĩrwo ùhoorere-rĩ, hatirĩ bata kũrĩ mũmĩthuuthiri. 12 Ciugo cia kanua ka mũndũ mũũgĩ nĩ cia ùtugi, no mũndũ mũkĩgu aniinagwo nĩ mũromo yake mwene. 13 Kĩambĩrĩria-inĩ ciugo ciake nĩ cia ùrimũ; na kĩrĩkĩro-inĩ nĩ cia ùgũrũki mũtheri: 14 nake mũndũ mũkĩgu no ciugo aingĩhagia. Gũtirĩ mũndũ ùũĩ ùria gũkaahaana, ningĩ nũ ùngĩmwĩra ùhoru wa maũndũ marĩa mageekĩka thuutha wake? 15 Wĩra wa mũndũ mũkĩgu nĩũmũnogagia; we ndamenyaga njĩra ya gũthĩ itũũra-inĩ. 16 Bũrũri ùria mũthamaki wakuo aarĩ ndungata, na anene akuo marokagĩra kũrĩa o rũciinĩ kaĩ ùrĩ na haaro-ĩ! 17 Kũrathimwo-rĩ, nĩwe bũrũri ùria mũthamaki waku aaciarĩtuo arĩ mũndũ wa gũtĩka, na ùria ariũ ake marĩaga irio ihinda rĩria rĩagĩrĩre: nĩgeetha magĩe na hinya, na makanyua, no ti geetha marĩo. 18 Mũndũ angĩkorwo arĩ kĩgũũta, mũitĩrĩro ya nyũmba yake nĩhocagĩrĩra; namo moko make mangĩregera, nyũmba no yure. 19 Iruga rĩrugagwo nĩguo andũ makene, nayo ndibei

ikenagia muoyo, no mbeeca n̄cio ihingagia maũndũ mothe. 20 Ndũkanarume mũthamaki, o na meciiria-inĩ maku, na ndũkanacuuke gĩtonga ũrĩ nyũmba yaku ya thĩinĩ, tondũ nyoni ya r̄iera-inĩ no itware ciugo ciaku, o na kana írĩa írĩ mathagu iheane ũhoru ũcio warítie.

11 Ikia irio ciaku igũrũ r̄ia maaĩ, nĩ ũndũ thuutha wa matukũ maingĩ n̄ũgaaciona r̄ingĩ. 2 He andũ mũgwanja rwĩga, ñ, o na ũhe andũ anana, n̄gũkorwo wee ndũngĩmenya mũtino ũrĩa ũngũka bũrũri-inĩ. 3 Matu mangĩyũra mbura, mamiuragia gũkũ thĩ. Mũtĩ ũngĩgũa na mwena wa gũthini, kana mwena wa gathigathini, o harĩa ũgũũaga, hau no ho ũikaraga. 4 Mũndũ ũrĩa wothe ũcũthagĩrĩria rũhuho, ndahaandaga; nake ũrĩa ũroraga matu, ndagethaga. 5 Tondũ ndũũ njĩra írĩa rũhuho rũgeraga, o na kana ũrĩa mwana athondekagwo nda-inĩ ya nyina, ũguo noguo ũtangĩmenya wĩra wa Ngai, o we Mũũmbi wa indo ciothe. 6 Haanda mbeũ ciaku rũciinĩ, na hwaĩ-inĩ-rĩ, ndũkahurũkie moko maku, n̄gũkorwo ndũũ iria ikaagĩra, kana nĩ ici, kana nĩ icio ingĩ, kana hihĩ ikaagĩra o cieri. 7 Ũtheri nĩ mwega, namo maitho nĩmakenagĩra kuona riũa. 8 Na rĩrĩ, mũndũ o na angĩgĩtũũra muoyo miaka miingĩ atĩa-rĩ, nĩamikenagĩre yothe. No nĩaririkanage matukũ ma nduma, tondũ magaakorwo marĩ maingĩ. Maũndũ mothe magooka nĩ ma tũhũ. 9 Atĩrĩrĩ, wee mwanake ũyũ, kenagĩra ũnini waku, na ũreke ngoro yaku igũkenagie matukũ-inĩ ma wĩthĩ waku. Thiiaaga na mĩthiire írĩa wiyendeire na ngoro yaku, o na írĩa yonagwo ñrĩ mĩega nĩ maitho maku, no ũmenye atĩrĩ, harĩ maũndũ macio mothe, Ngai nĩagagũciirithia. 10 Nĩ ũndũ ũcio, eheria gwĩtanga ngoro-inĩ yaku, na weherie mathiina mwĩrĩ-inĩ waku, tondũ wĩthĩ waku na hinya wa mwĩrĩ no cia tũhũ.

12 Ririkanaga Mũkũmbi matukũ-inĩ ma ũnini waku, mũiria wa matukũ ma thĩina makinye, na miaka ikuhĩrĩrie rĩria ũkoiga atĩrĩ, “Kaĩ ndikenagĩra miaka ñno-ĩ”: 2 riũa na ũtheri, na mweri na njata itanatuika nduma, namo matu matanacooka ho mbura yathira; 3 rĩrĩa aikaria a nyũmba makainaina, nao arĩa marĩ hinya mainame, rĩrĩa ithĩi igaatiga gũthĩa nĩ ũndũ nĩ nini, nao arĩa macũthagĩrĩria na ndirica matumanĩrwo nĩ nduma; 4 rĩrĩa mĩrango ya kuumĩra barabara ikaahingwo, na mũgambo wa gũthĩa ũnyiihe; rĩrĩa andũ magookagĩrio nĩ mĩgambo ya nyoni, no nyĩmbo ciao ciothe ikaaga kũiguika; 5 rĩrĩa andũ marĩ na guoya wa kũhaica igũrũ, na mageetigĩra mogwati

ma mabarabara-inĩ; rĩrĩa mũtĩ wa mũrothi ũrutĩte kĩro, nayo ndaahi ithiiaage itkururĩtie, namo merirĩria mage hinya. Hĩndĩ iyo mũndũ ainũke kũrĩa agaatuũra tene na tene, nao acakai mathiĩ magĩcakayaga njĩra-inĩ. 6 Ririkanaga Mũkũmbi: mbere ya mũhĩndo wa betha ũtanatuika, o na kana mbakũri ya thahabu itaanooragwo; mbere ya ndigithũ gũthethererwo itherũkiro-inĩ r̄ia maaĩ, kana kũgũrũ kwa ngaari kuunikire gĩthima-inĩ, 7 naruo rũkũngũ rũcooke tĩrĩ-inĩ kũrĩa ruoimire, naguo roho ũcooke kũrĩ Ngai ũrĩa waũheanire. 8 “Maũndũ mothe nĩ ma tũhũ! Nĩ ma tũhũ!” ũguo n̄guo Mũrutani ekuuga. “Maũndũ mothe nĩ ma tũhũ!” 9 Mũrutani to kũũhĩga aarĩ mũũgĩ, no nĩ aarutire andũ maũndũ. 10 Nĩacũũranirie na agĩtũria maũndũ, na agĩtabanĩria thimo nyingĩ na mũbango. Mũrutani nĩatuĩririe nĩgeetha one ciugo o iria ciagĩrĩre, na ũrĩa aandikire warĩ mũrũngĩrĩru na wa ma. 11 Ciugo cia andũ arĩa oogĩ nĩ ta micengi, nayo mĩario yao itcookanĩrĩrio ihaana ta nyambo ihũrĩrwo wega ikarũma, iheanĩtwo nĩ Mũrĩithi ũmwe. 12 Itĩkĩra gũtaarwo, mũrũ wakwa, ndũkaneeke ũndũ wa gũciongerera. Ha ũhoru wa gũthondeka mabuku maingĩ-rĩ, ndũrĩ mũthia, nakuo gũthoma mũno kũnogagia mwĩrĩ. 13 Rĩu-rĩ, maũndũ mothe nĩmarĩkie kũiguuo; kĩrĩkĩrĩro kĩa ũhoru ũcio wothe nĩ gĩkĩ: Wĩtigĩre Ngai na ũrũmagie maathani make, nĩ ũndũ gwĩka ũguo nĩkũhingia maũndũ mothe marĩa mũndũ agĩrĩrũo nĩ gwĩka. 14 N̄gũkorwo Ngai nĩagaciirithanĩria ũndũ o wothe wĩkĩtwo, hamwe na maũndũ mothe marĩa mahithe, marĩ mega kana marĩ mooru.

Rwĩmbo

1 Rũrũ nĩruo rwĩmbo rwa Solomoni rũria rwega gũkĩra nyĩmbo ciothe. **2** Ta nĩamumunye na mamumunya ma kanua gake: nĩ ũndũ wendo waku nĩ mwega gũkĩra ndibei. **3** Mũtararĩko wa maguta macio wĩhakĩte nĩ mwega; rĩitwa rĩaku no ta mũtararĩko wa maguta manungi wega magĩtanĩrĩrio. Na nokĩo wendetwo nĩ airĩtu! **4** Ndũkandige, nĩtũthĩ nawe; reke twĩhike! Mũthamaki nĩandoonyie nyũmba ciake cia thĩĩni. Arata Tũgũcanjamũka na tũkene nĩ ũndũ waku; tũrikumagia wendo waku gũkĩra ndibei. Mwendwa Kaĩ marĩ na kĩhooto gĩa gũkwenda-ĩ! **5** Nĩ ndĩ mũĩrũ, no ndĩ mũthaka, inyuĩ aarĩ a Jerusalemu, njirĩte o ta hema cia Kedari, ngaagĩra o ta itambaya cia gũcuuria hema cia Solomoni. **6** Tigai kũndora nĩ ũndũ ndĩ mũĩrũ, tondũ njirĩte nĩ kũhĩa nĩ riũa. Ariũ a maitũ nĩmandakarĩire, makĩndua mũrori wa mĩgũnda ya mĩthabibũ; no mũgũnda wakwa wa mĩthabibũ nĩndĩũrekereirie. **7** Atĩrĩrĩ, wee nyendetete, ta njĩra harĩa ũrariĩthĩria rũũru rwaku rwa mbũri, njĩra harĩa ũkwarahia ng'õndu ciaku mĩaraho. Ingĩkara atĩa ta mũtumia mũhumbe maito ndũũru-inĩ cia arata aku? **8** We mũthaka kũrĩ andũ-a-nja othe, akorwo ndũũrĩ, umagara ũrũmĩrĩre makinya ma ng'õndu, ũkarĩĩthĩrie tũũri twaku hakuĩ na hema cia arĩithi. **9** Wee, mwendwa wakwa-rĩ, ngũgerekanagia na mbarathi ya mũgoma yohereirwo ngaari ĩmwe ya ngaari cia ita rĩa Firaũni. **10** Makai maku-rĩ, mathakarĩrwo mũno nĩ icũhĩ cia matũ, nayo ngingo yaku ĩkaagĩrĩrwo nĩ mĩgathĩ ya tũhiga twa goro. **11** Tũgũgũthondekera icũhĩ cia matũ cia thahabu, ciohanĩtio na tũbungo twa betha. **12** Rĩria mũthamaki aarĩ metha-inĩ yake-rĩ, maguta makwa manungi wega maiyũrĩtie mũtararĩko wamo kũu. **13** Mwendwa wakwa harĩ nĩ-rĩ, ahaana ta koohe ka manemane gakomeire gatagati ka nyondo ciakwa. **14** Mwendwa wakwa harĩ nĩ-rĩ, nĩ ta kamanja ka mahũa ma mũhanuni kuuma mĩgũnda-inĩ ya mĩthabibũ ya Eni-Gedi. **15** Hĩ! Kaĩ wee mwendwa wakwa ũkĩrĩ mũthaka-ĩ! Hĩ, ti-itherũ ũrĩ mũthakal! Maito maku magĩrĩte o ta ma ndutura. **16** Hĩ! Kaĩ wee mwendwa wakwa ũkĩrĩ mũthaka-ĩ! Kaĩ ũkĩrĩ wa kwendeka-ĩ! Na ũrĩrĩ witũ nĩ ta nyeki ĩria nduru. **17** Mĩratho ya nyũmba iitũ nĩ ya mĩtarakwa; nayo mũitĩrĩro yayo nĩ ya mĩkarakaba.

2 Nĩ ndĩ ihũa rĩa Sharoni, ningĩ gĩtoka gĩa ituamba-inĩ. **2** O ta gĩtoka kĩrĩ mĩigua-inĩ-rĩ, nĩguo mwendwa wakwa atarĩ arĩ gatagati ka airĩtu arĩa angĩ. **3** O ta mũtĩ wa mũtunda ũrĩ mũtĩ-inĩ ya gĩthaka-rĩ, nĩguo mũnyendi atarĩ arĩ gatagati ka aanake arĩa angĩ. Ngenagĩra gũikara kũigunyĩ-inĩ gĩaake, namo matunda make ngĩmacama njiguaga marĩ mũrĩo. **4** Nĩandoonyetie nyũmba nene ĩria ĩrĩagĩrwo iruga, nayo bendera ĩria ahaicĩtie igũrũ rĩakwa nĩ wendo. **5** Njĩkĩrai hinya na thabibũ iria nyũmithie, mũnjerũhĩrie hinya na matunda, nĩ ũndũ ndĩ mũcuce nĩ wendo. **6** Guoko gwake kwa ũmotho akũigĩte rungu rwa mũtwe wakwa, nakuo guoko gwake kwa ũrĩo gũkaahĩmbĩria. **7** Inyuĩ aarĩ a Jerusalemu, ndamwĩhĩtithia na thiiya, na mĩgoma ya thwariga cia werũ-inĩ atĩrĩ: Mũtikoimbuthũre wendo o na kana mũwarahũre, o nginya wĩrĩrĩre kwarahũka guo mwene. **8** Ta thikĩrĩria, ũcio nĩ mwendwa wakwa! Ta rora! ĩ nĩwe ũyũ ũroka, akĩrũgaga akĩrĩre ĩrĩma-inĩ, arooka agĩtũrũhaga tũrĩma-inĩ. **9** Mwendwa wakwa ahaana ta thiiya, kana ta thwariga ĩria nyanake. Ta kĩrore! Nĩwe ũũria ũrũngĩĩ thuutha wa rũthingo rwitũ, ararorera ndĩrica-inĩ, agacũthĩrĩria mĩanya-inĩ. **10** Mwendwa wakwa aarĩre akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrata wakwa, o wee mũthaka, ũkĩra tũthĩ. **11** Atĩrĩrĩ! Hĩndĩ ya heho nĩ thiru; nayo mbura nĩkĩite ĩgatiga kuura. **12** Nĩ hĩndĩ mahũa marakunũka thĩ; ihinda rĩa kũina nĩkĩnyu, mĩgambo ya ndutura nĩraiguuo bũrũri-inĩ witũ. **13** Mũkũyũ-rĩ, nĩũrutĩte ngũyũ cia mbere; mĩthabibũ ĩria ĩratumũra kĩro nĩraruta mũtararĩko wayo wega. ũkĩra, ũka mũrata wakwa; o wee wakwa mũthaka, ũkĩra tũthĩ.” **14** Nduto yakwa wee ũrĩ mĩatũka-inĩ ya rwaro rwa ihinga, kũu cĩhitho-inĩ cia hurũrũka cia ĩrĩma, nyonia ũthiũ waku, ta reke njĩgũe mũgambo waku; nĩ ũndũ mũgambo waku nĩ mwororo, na ũthiũ waku nĩ mũthaka. **15** Tũnyitĩrei mbwe, o tũbwe tũu tũnini, tũria tũthũkagia mĩgũnda ya mĩthabibũ, o mĩthabibũ ĩyo iitũ ĩratumũra kĩro. **16** Mwendwa wakwa nĩ wakwa na nĩ ndĩ wake; arĩthagia kũrĩa kũrĩ itoka. **17** Hũndũka nginya rĩria kũrĩrura, nacio cĩruru cĩrĩrie. Hũndũka mwendwa wakwa, tuĩka ta thiiya, kana ta thwariga nyanake, ĩrĩ ĩrĩma-inĩ cia Betheri.

3 ũtukũ wothe ndĩ ũrĩrĩ-inĩ wakwa ndĩracaragia ũcio ngoro yakwa yendetete; ndĩramũcaririe, no ndĩnamuona. **2** Nĩngũũkĩra thĩĩ ngacangacange itũura-inĩ inene, hungure njĩra-inĩ ciarĩo na nja ciarĩo; thĩĩ ngeethe ũcio ngoro yakwa yendetete. Nĩ

ündü ūcio ngīmūcaria, no ndiigana kūmuona. **3** Arangīri nīmanyonire, magīthiūrūrūka itūūra-inī rīu inene. Ngīmooria atīrī, “Nīmuonete ūrīa ngoro yakwa yendete?” **4** O ndamahītūka o ūguo, nīguo ndonire ūrīa ngoro yakwa yendete. Ngīmūnyiita na ndiamūrekirie, o nginya ngīmūtoonyia nyūmba ya maitū, ngīmūtoonyia kanyūmba ga thīinī ka ūrīa wanjarire. **5** Inyuī aarī a Jerusalemu, ndamwīhītithia na thiiya, na mīgoma ya thwariga cia werū-inī atīrī: Mūtikoimbuthūre wendo o na kana mūwarahūre, o nginya wīrirīrie kwarahūka guo mwene. **6** Nūū ūyū ūroka amatīte oimīte werū-inī ahaana ta itu rīa ndogo, arī mūtatarīko wa manemane na ūbani, iria ithondeketwo na mahuti mothe manungi wega ma mwonjoria? **7** Atīrīrī! Nī ngaari ya gūkuua Solomoni, yumagarītio nī njamba cia ita mīrongo itandatū, iria ndīe mūno cia Isiraēli, **8** othe meeohete hiū cia njora, na othe marī na ūūgī wa mbaara, o ūmwe wao eyohete rūhiū rwa njora, ehaarīrie nī ūndū wa imakania iria ingīūka ūtukū. **9** Mūthamaki Solomoni niethondekeire ngaari ya kūmūkuuaga; amīakīte na mītī ya kuuma Lebanoni. **10** Itugī ciayo atumithītie cia betha, naguo mwītiro wayo nī wa thahabu, gītī kīayo kīgemetio na gītambaya kīa rangi wa ndathi, mwena wa thīinī wayo ūgemetio na wendo nī aarī a Jerusalemu. **11** Inyuī aarī a Zayuni ta kiumei, mwīrorere Mūthamaki Solomoni ekīrīte thūmbī, thūmbī irīa nyīna aamwīkīrīre mūthenya wake wa kūhikania, mūthenya o ūrīa ngoro yake yakeneire.

4 Hī, kaī wee mwendwa wakwa ūkīrī mūthaka-īl Ī ti-itherū ūrī mūthaka! Maitho maku mahaana ta ma ndutura makīonerwo hau taama-inī ūcio ūkūhumbīrīte ūthiū. Njuīrī yaku no ta rūuru rwa mbūri rūgīkūrūka Kīrīma-inī kīa Gileadi. **2** Magego maku mahaana ta rūuru rwa ng’ondu ciarīkia kūmurwo guoya o ūguo, ikīambata ciūmīte gūthambio. O ĩmwe yacio ĩrī na ihatha rīayo; hatīrī o na ĩmwe yacio ĩrī iiki. **3** Mīromo yaku ĩhaana ta uuthi mūtune; kanua gaku kagīrīte mūno. Thīa ciaku ihaana ta ciatū igīrī cia itunda rīa mūkomamanga, ikīonerwo hau taama-inī ūcio ūkūhumbīrīte ūthiū. **4** Ngingo yaku ĩhaana ta mūthiringo ūrīa mūrāihu wa Daudi, wakītwo wega mūno; nakuo gūgacuurio ngo ngīri, na ciothe nī ngo cia njamba cia ita. **5** Nyondo ciaku cierī ihaana ta ciana igīrī cia thiiya, ikahaana ciana cia mahatha cia thiiya ikīrīa itoka-inī. **6** Nīngūthī kīrīma-inī kīa manemane, na nginye karīma-inī ka

ūbani, njikare kuo nginya kūrīrura, nacio ciīruru ciīrīrie. **7** Wee mwendwa wakwa ūrī mūthaka biū; ndūrī na kameni o na kanini. **8** Ūka tūthīi nawe, mūhiki wakwa, tuume Lebanoni, nītūthīi nawe tuume Lebanoni. Harūrūka uume gacūmbīrī-inī ka Amana, ūkiume kīrīma gīa Seniru, o gacūmbīrī ka Herimoni, uume kūu imamo-inī cia mīrūūthi, ūkiume irīma-inī icio cia ngarī. **9** Nīūtahīte ngoro yakwa, wee mwarī wa maitū, o wee mūhiki wakwa; nīūtahīte ngoro yakwa na irora o rīmwe rīa maitho maku, na ithaga rīmwe rīa mūgathī waku wa ngingo. **10** Wee mwarī wa maitū, o we mūhiki wakwa, kaī wendo waku nī wa gūkenewo-īl Ī wendo waku nī wa gūkenania mūno gūkīra ndibei, naguo mūtatarīko wa maguta maku nī mwega kūrī wa mahuti mothe marīa manungi wega! **11** Wee mūhiki wakwa, mīromo yaku ĩtaatagia mūrīo ta magua ma ūūkī; iria na ūūkī irī rungu rwa rūrīmī rwaku. Mūtatarīko mwega wa nguo ciaku no ta ūrīa wa Lebanoni. **12** Wee mwarī wa maitū, o wee mūhiki wakwa, ūhaana ta mūgūnda mūirigīre, ūkahaana ta gīthima kīirigīre, na ta itherūkīro rīa maaī ihingīrīrie. **13** Thuuna ciaku nī ta mūgūnda wa mītī ya mīkomamanga ĩ na matunda mega mūno, ūrī na mīhanuni, na mītī irīa yumaga uundi, **14** ĩkoima uundi na manjano, na irago na mīndarathini, hamwe na mūtī o wothe wa ūbani, na manemane na thubiri, na mahuti mothe marīa manungi wega mūno. **15** Wee-rī, ūrī itherūkīro rīa maaī rīrī mūgūnda, ūrī gīthima kīa maaī megūtherera, maikūrūkīte moimīte Lebanoni. **16** Wee rūhuho rwa gathigathini ūkīra, nawe rūhuho rwa gūthini-rī, ūka! Hurutanaai mūgūnda-inī wakwa, nīguo mūtatarīko waguo ūhunje kūndū kūrāya. Mwendwa wakwa nīatoonye mūgūnda-inī wake, na arīe matunda maguo o macio mega mūno.

5 Wee mwarī wa maitū o wee mūhiki wakwa, nīndoka mūgūnda-inī wakwa; nīnjookanīrīrie manemane makwa na mahuti makwa marīa mangī manungi wega. Nīndīte magua makwa, o na ūūkī wakwa; nīnyuīte ndibei yakwa, o na iria riakwa. Arata Inyuī arata-rī, rīai na mūnyue; inyuī mwendaine-rī, nyuai nginya mūiganie. **2** Ndīrarī toro, no ngoro yakwa nīreigūte. Ta thikīrīria! Mwendwa wakwa nīararingaringa mūrango, akiugaga atīrī: “Mwarī wa maitū, wee mwendwa wakwa, wee ndutura yakwa, o wee wakwa ūtarī kaūcuuke-rī, hingūrīra. Mūtwe wakwa nīūhūgītio nī ime, njuīrī yakwa ĩkaiyūra

ireera rīa ūtukū.” 3 Nīndutīte nguo yakwa ya igūrū: no nginya ndīmīhumbē rīngī? Nīngī nīndīthambīte magūrū: no nginya ndīmēkīre giko rīngī? 4 Mwendwa wakwa araikirie guoko gwake kamwanya-inī ka mūrango, nayo ngoro yakwa īrāmbīrīra kūmwīrīrīra. 5 Ndīrokīra kūhingūrīra mwendwa wakwa, moko makwa magītaataga manemane, nacio ciara ciakwa ikanyūrūrūkīa manemane, nyītīro-inī ya mūrango. 6 Ndīrahingūrīre mwendwa wakwa, no mwendwa wakwa ndararī ho, nīarathīite; Nayo ngoro yakwa īroorwo nī hinya nī ūndū wake gūthī. Ndīramwethire, no ndinamuona. Ndīramwītire, no ndananjītīka. 7 Arangīri maranyona magīthīūrūrūkīa itūūra-inī rīu inene. Nao marahūūrīre, marandihangia; marandunya nguo yakwa ya igūrū, arangīri acio a thingo! 8 Inyuī aarī aya a Jerusalemu, ndamwīhītīthia atīrī: mūngōna mwendwa wakwa-rī, mūkūmwīra atīa? Mwīrei atī ndī mūcuce nī wendo. 9 Wee mūthaka gūkīra andū-a-nja arīa angī othe-rī, mwendwa waku aagīrīte agakīra endwa arīa angī na kī? Mwendwa waku akīrīte endwa arīa angī nakī, nīguo ūtwīhītīthie ūguo? 10 Mwendwa wakwa nī mūthaka na agatunīha, nīekūūranīte harī arūme ngiri ikūmi. 11 Mūtwe wake ūhaana ta thahabu theru mūno; njuūrī yake īrī na mīkumba, na īkaira ta ihuru. 12 Maitho make mahaana ta ma ndutura ciūmbīte tūrūū-inī, mahaana ta mathambītio na irīa, o ta maigītwo wega makaagīrīra ta mathaga. 13 Makai make namo mahaana ta tūmīgūnda tūtumanīte mahuti manungi wega magītārīka. Mīromo yake no ta itoka igūita manemane. 14 Moko make mahaana ta thanju cia thahabu, ithecereirwo tūhīga-inī tūrīa twītagwo thumarati; mwīrī wake ūhaana ta mūguongo ūrīa mūnyorokie, ūgemetio na yakuti īrīa theru. 15 Magūrū make matarīi ta itugī cia mahīga ma mūthemba wa marimari, ihaandīrīrwo itina-inī cia thahabu īrīa therie. Maūthī make matarīi ta Lebanoni, agathakara ta mītarakwa yakuo. 16 Kanua gake akīaria karī mūrīo mūno; we nī wa kwendeka biū. Atīrīrī, ūyū nīwe mwendwa wakwa, ūyū nīwe mūrata wakwa, inyuī aarī a Jerusalemu.

6 Wee mūthaka gūkīra andū-a-nja arīa angī othe-rī, mwendwa waku athīite kū? Mwendwa waku arorire na kū, nīguo tūmūcarie nawe? 2 Mwendwa wakwa aikūrūkīre mūgūnda-inī wake, o tūmīgūnda-inī tūrīa tūtumanīte mahuti marīa manungi wega, athīite kūrīthīa kūu mīgūnda-inī, agītūaga mahūa ma itoka. 3 Nīi ndī wa mwendwa wakwa, nake nī

wakwa; we arīthagia itoka-inī. 4 Wee mwendwa wakwa, ūrī mūthaka, o ta būrūrī wa Tiriza, ūrī wa kwendeka o ta Jerusalemu, na ūkamakania o ta ita rīrī na bendera. 5 Wīhūgūre na kūngī, ūtīge kūndora; maitho maku nīmarahoota. Njuūrī yaku no ta rūrūru rwa mbūrī rūgīkūrūkīa Kīrīma kīa Gileadi. 6 Magego maku mahaana ta rūrūru rwa ng’ōndu ikīambata ciūmīte gūthambio. O īmwe yacio īrī na ihatha rīayo, hatirī o na īmwe yacio īrī iiki. 7 Thīa ciaku ihaana ta ciatū igīrī cia itunda rīa mūkomamanga, ikīōnerwo hau taama-inī ūcio ūkūhumbīrīte ūthīu. 8 No gūkorwo na atumia athamaki mīrongo itandatū, na thuriya mīrongo īnana, na airītu gathirange matangītārīka; 9 no ndutura yakwa, ūcio wakwa ūtarī ūcuuke-rī, gūtīrī ūngī mahaanaine, nowe mūrītu wa nyina wiki, o we gītūnio kīa ūcio mūmūciari. Airītu maamuonire makīmwīta mūrathime; nao atumia athamaki o na thuriya makīmūkumia. 10 Nūū ūyū ūroimīra ta ruoro rūgītema, athakarīte ta mweri, na agathera ta rīūa, arī na ūkengu ta wa njata irūrūnganīte? 11 Nīndīraikūrūkīre mūgūnda wa mīkombokombo, ngarore tūmītī tūrīa tūmerete kūu gītūamba-inī, nīguo nyone kana mīthabībū nīithundūrīte, o na kana mīkomamanga nīrutīte kīro. 12 O na itanamenya ūrīa gūtārīi-rī, merīrīra ma ngoro yakwa marandwara gatagatī-inī ka ngaari cia mūthamaki cia ita cia andū aitū. 13 Cooka, cooka, wee Mūshulamu; cooka, cooka, nīgeetha tūkwīrorere! Mwendani Mūkwenda kwīrorera Mūshulamu ūyū nīkī, taarī rwīmbo rwa Mahanaimu mūrērorera?

7 We mwarī ūyū wa mūnene, ī magūrū maku mekīrītwo iraatū ti mathaka! Magūrū maku mathakarīte makahaana ta mathaga, marīa mathondeketo nī moko ma mūbundi mūūgī. 2 Mūkonyo waku nī ta kaihūrī ga gīthīūrūrī karīa gataagaga ndibei ningie. Njohero yaku ihaana ta kīhumbu kīa ngano ngonyore, gīthīūrūrūkīirio nī itoka. 3 Nyondo ciaku ihaana ciana igīrī cia thīiya, ikahaana mahatha ma thīiya. 4 Ngingo yaku ihaana ta mūthiringo mūrāihu wakītwo na mīguongo. Maitho maku nī ta tūrīa twa Heshiboni, hakuhī na kīhingo kīa Bathi-Rabimu. Inīūrū rīaku rīhaana ta mūthiringo mūrāihu wa Lebanoni ūrīa ūrorete na mwena wa Dameski. 5 Mūtwe waku ūkūhumbaga tanji ta Kīrīma gīa Karimeli. Nacio njuūrī ciaku ciirīte ikahaana ta rangi wa ndathi; mūthamaki aikaraga ta

oohereirwo tūmīcuha-inī twacio. **6** Wee wendo, kaī wee ūrī mūthaka na wa gūkenania-ī! Maūndū maku nīmagūkenania! **7** Kīrūgamo gīaku kīrūngarīte ta mūtī wa mūkīndū, nacio nyondo ciaku ihaana ta imanjika cia matunda. **8** Ndoigire atīrī, “Nīngūhaica mūtī ūyū wa mūkīndū; nīngūtua matunda maguo.” Nyondo ciaku irotuika ta imanjika cia thabibū, nayo mīhūmū yaku itararīke wega ta matunda, **9** nako kanua gaku gatūike ta ndibei irīa njega mūno. Mwendwa Ndibei īyo īrokinyīra mwendwa wakwa, na īmerūke wega irī gatagatī ka mīromo na magego. **10** Nīī ndī wa mwendwa wakwa, nake nī nīī eriragīria. **11** Mwendwa wakwa, ūka, nītūthīī mīgūnda-inī, nītūthīī tūkaraarīrīre tūtūura-inī. **12** Nītūrooke gūthīī tene mīgūnda-inī ya mīthabibū tūkarore kana mīthabibū nīmīthundūku, na kana nīīcanūrīte kīro kīayo, o na kana mīkomamanga nīrutīte kīro: kūu nīkuo ngaakūheera wendo wakwa. **13** Matunda ma mandarīki nīmaratararīka, na mūrango-inī gwitū kūrī na matunda ma mīthemba yothe marīa mega mūno, ma mūgethano o na mangī maikaru, marīa ngūigīire, wee mwendwa wakwa.

8 Naarī korwo no ūtuīke ta mūrū wa maitū, ūrīa wongire nyondo cia maitū! Hīndī īyo, ingīgūtūnga nja, ndaakūmumunya, na gūtīrī mūndū o na ūrīkū ūngūīmena. **2** Ingīgūtongoria, ngūtware nyūmba ya maitū, ūcio wandutire maūndū. Ingīkūhe ndibei irīa njamithie wega ūnyue, o yo ngogoyo ya mīkomamanga yakwa. **3** Guoko gwake kwa ūmotho akūīgīte rungu rwa mūtwe wakwa, nakuo guoko gwake kwa ūrīo gūkaahībīria. **4** Inyuī aarī a Jerusalemu, ndamwīhītīthia atīrī: Mūtikoimbuthūre wendo o na kana mūwarahūre, o ngīnya wīrīrīrie kwarahūka guo mwene. **5** Nūū ūyū ūroka ambatīte oimīte werū-inī, etiiranītie na mwendwa wake? Mwendwa Rungu-inī rwa mūtī wa matunda nīho ndakwarahūrīre ūrī toro; hau nīho nyūkwa aagīrīre nda yaku, o hau nīho ūcio warī na ruo rwa kūrūmwo aagūciarīre. **6** Njīkīra ta mūhūūrī ngoro-inī yaku, ūūhūūre ta mūhūūrī guoko-inī gwaku; amu wendo ūrī hinya o ta gīkuū, ūuru wago ūmītīe ngoro o ta mbīrīra. Ūcinaga o ta mwaki ūrakana, na o ta rūrīrībī rūnene mūno rwa Jehova. (Sheol h7585) **7** Maaī maingī matingīhota kūhoria wendo; njūūī itingīhota kūūthereria. Korwo mūndū no aheane ūtonga wothē wa nyūmba yake nī ūndū wa wendo-rī, no kūnyūrūrio ūngīnyūrūrio o biū. **8** Nītūrī na kairītu ka maitū, nako gatiumītīe nyondo.

Tūgeka atīa nī ūndū wa kairītu kau gaitū, mūthenya ūrīa gagaatuika ga kūūrīo? **9** Korwo nī rūthingo-rī, tūngīaka mīthiringo mīraihu na igūrū ya betha igūrū rīako. Korwo nī mūrango-rī, tūngīkahingīrīria na mbaū cia mūtarakwa. **10** Nīī ndī rūthingo, nacio nyondo ciakwa ihaana ta mīthiringo mīraihu na igūrū. Nī ūndū ūcio maitho-inī make-rī, nduīkīte o ta mūndū ūtūmaga aiganīre. **11** Solomoni aarī na mūgūnda wa mīthabibū kūu Baali-Hamoni; mūgūnda ūcio wa mīthabibū akīūkomborīthia kūrī akombori. O mūndū aarī arehage cekeri 1,000 cia betha nī ūndū wa maciaro maguo. **12** No mūgūnda wakwa wa mīthabibū nī wakwa o nīī nyiki; cekeri icio 1,000 nī ciaku wee Solomoni; nacio cekeri 200 nī cia arīa marīmagīra maciaro maguo. **13** Atīrīrī, wee ūikaraga mīgūnda-inī hamwe na arata a thiritū yaku, reke o na nīī njigwe mūgambo waku. **14** Umagara na ihenya mwendwa wakwa, ūtuīke ta thīiya, kana ta thwariga nyanake irī irīma-inī iria irī mahuti manungi wega.

Isaia

1 Maya nīmo maündū marīa maaguūriro Isaia mūrū wa Amozu, makoniī Juda na Jerusalemu hīndī ya wathani wa Uzia, na wa Jothamu, na wa Ahazu, na wa Hezekia, arīa maarī athamaki a Juda. **2** Atīrīrī, wee igūrū, ta thikīrīria! Nawe thī ta igua! Nīgūkorwo Jehova nīarītie akoiga atīrī: “Nīi heete ciana irio, ngacirera igakūra, no cio ikaanemera. **3** Ndegwa nīyūūi mwene yo, nayo ndigiri ikamenya mūharatī wa mwene yo, no Isiraēli ndarī ūndū ooī, andū akwa nīmagīte ūmenyo.” **4** Hi! Kaī mūrī rūrīrī rwiħagia-ī. Mūrī andū matitikīte mahītia, na rūruka rwa andū mekaga ūuru, na ciana cīrutīire gūthūkia maündū! Nīmatiganīirie Jehova; nīmamenete Ūrīa Mūtheru wa Isiraēli, makamūhutatīra, magacooka na thuutha. **5** Nī kīi gīgūtūma mwende gūikara mūkīhūragwo? Nī kīi gīgūtūma mūthīi o na mbere kūrema? Mūtwe wothe nīmūthangie, nayo ngoro yothe ikanyamarika. **6** Kuuma ikinya rīa kūgūrū nginya mūtwe gūtīrī handū hagima: no nguraro theri, na mītūnda, na ironda cia ndīira itarī thambie, kana ikoohwo, kana ikororoīyo na maguta. **7** Būrūrī wanyu ūkirīte ihooru, matūūra manyu manene magacinwo na mwaki; mīgūnda yanyu īramathwo īgatigwo ūtheri nī andū a kūngī o mūkīonaga, īkoonūhwo ta īng’aurānitio nī ageni. **8** Mwarī wa Zayuni atiganīirio ta gīthūnū kīrī mūgūnda wa mīthabībū, agatiganīrio ta kanyūmba karī mūgūnda wa marengē, o na ta itūūra inene rīthiūrūrūkīirio nī thū ikiēnda kūrītunyana. **9** Tiga Jehova Mwene-Hinya-Wothe aatūtīgīirie matigari manini ma andū-rī, tūngītūikīte ta Sodomu, na tūkahaana ta Gomora! **10** Thikīrīria kiugo kīa Jehova, inyuī mwathanaga Sodomu; na mūigwe watho wa Ngai witū, inyuī andū a Gomora! **11** “Magongona macio manyu mūndutagīra maingī-rī, nī ma kī kūrī nīi?” Ūguo nīguo Jehova ekūūra. “Nīnjiganītwo nī magongona ma njino, na magongona ma ndūrūme, na maguta ma nyamū noru; nīi ndikenagīra thakame ya ndegwa, na ya tūtūrūme, o na ya mbūrī. **12** Nūū ūkoragwo amwīrīte mūndutīre magongona macio rīria mūgūūka mbere yakwa kūūhooya, mūkīrangaga nja cia nyūmba yakwa? **13** Tigai gūcooka kūrehe maruta ma tūhū! Ūbumba wanyu nī kindū kīa magigi harī nīi. Ndingīhota gūkirīrīria ciūngano cianyu cia waganu: mīcemanio yanyu ya Karūgamo ka Mweri, na Thabatū, o na ciathī iria njathane. **14**

Ngoro yakwa nīthūire ciathī cianyu cia Karūgamo ka Mweri, o na ciathī iria njathane. Maündū macio matuikīte mūrigo harī nīi, nīmanogetie. **15** Hīndī rīria mwambararia moko manyu na igūrū mūkīhooya, nīndīrīmūhithaga maitho makwa ndikamuone; o na mūngīhooya mahooya maingī ndīrīmūiguaga. Nīgūkorwo moko manyu maiyūrītwo nī thakame; **16** mwīthambeī mwītherie. Eheriai cīko cianyu njūru maitho-inī makwa! Tigai gwīka maündū mooru, **17** mwīruteī gwīkaga wega! Thingatagai ciira wa kīhooto, na mūkoomīrīria arīa ahinyīrīrie. Tuagai ciira wa ciana cia ngoriai na kīhooto, na mūthaithanagīrīre mūtumia wa ndigwa.” **18** Jehova ekuuga atīrī, “Ūkai tūciire. O na mehia manyu mangīkorwo matunīhīte ta gakarakūrī, nīmagathera o ta ira; o na maatuīka matunīhīte ta thakame, nīmakerūha o ta guoya wa ng’ondu. **19** Mūngīnjigua na mūnjathīkīre, nī mūrīrīaga indo iria njega mūno cia būrūrī; **20** no mūngīrema na mūrēge gwathīka, mūkaaniinwo na rūhīū rwa njora.” Nīgūkorwo nī kanua ka Jehova koigīte ūguo. **21** Hi! Kaī itūūra inene rīria rīihokeku nīrītūikīte ta mūmaraya-ī! Hīndī īmwe rīaiyūrīte ūtuanīri ciira wa kīhooto; ūthingu nīguo watūūruga thīnī warīo, no rīu nī oragani matūūruga kuo! **22** Betha yanyu itūikīte gīko, ndībei yanyu rīria njega mūno īgatukanio na maaī. **23** Andū anyu arīa mamwathaga nī kūrema maremete, magatuīka a thiritū ya aici; othe nīmendete mahaki, nao mahanyūkanagīa na indo cia kūheo. Maticīragīra ciana cia ngoriai na kīhooto; na matīthikagīrīria ciira wa mūtumia wa ndigwa. **24** Nī ūndū ūcio, Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, O we Mwene Hinya wa Isiraēli, ekuuga atīrī, “Hi! Nīngaitīrīria amuku akwa mang’ūrī makwa, na ndīrīhīrie harī thū ciakwa. **25** Nīngagūūkīrīra na guoko gwakwa; ngagūtheria gīko gīaku gīthire biū, na maündū maku mothe marīa matarī matheru ndīmatherie. **26** Aciirithania aku ngaatūma matuīke o ta ūrīa maatarīi matukū-inī ma tene, na aheani kīrīra aku o ta ūrīa maatarīi kīambīrīria-inī. Thuutha ūcio ūgeetagwo Itūūra Inene rīa ūthingu, o na Itūūra Inene Rīihokeku.” **27** Itūūra rīa Zayuni rīgaakūūrwo na ciira wa kīhooto, nao andū a rīo arīa merirīte makūūrwo na ūthingu. **28** No andū arīa aremi na arīa ehia makaaniinwo hamwe, nao arīa matiganagīria Jehova nīmagathira biū. **29** “Nīmūgaconoka nī ūndū wa mīgandi iyo mīamūre mūtūire mūkenagīra; nīmūkaigua thoni nī ūndū wa mīgūnda iyo mwīthuurīre. **30** Mūgaatuīka ta mīgandi

ūrahooaha mathangū, mūtuīke ta mūgūnda ūtarī maaī. **31** Mūndū ūrīa ūrī hinya agaatuīka maragara, naguo wīra wake ūtuīke thandī; we na wīra wake nīmakahīa hamwe, haage mūndū wa kūhoria mwaki ūcio.”

2 Ūyū nīguo ūhorō ūrīa Isaia mūrū wa Amozu onire ūkonīī Juda na Jerusalemu: **2** Matukū-inī ma kūrigīrīria kīrīma kīa hekarū ya Jehova nīgīkahaandwo kīrī kīo kīnene gatagatī ka irīma iria ingī; nīgīkambarario igūrū rīa tūrīma tūrīa tūngī, nao andū a ndūrīrī nīkuo magaaathīiaga. **3** Ndūrīrī nyingī nīgathīī kuo ikiyuga atīrī, “Ūkai, twambate tūthīī kīrīma-inī kīa Jehova, tūthīī nyūmba ya Ngai wa Jakubu. Nīagatūruta ūhorō wa mīthīire yake, nīgeetha tūgeragīre njīra ciake.” Nīgūkorwo Zayuni nīgūkoima ūtaarani, nakuo Jerusalemu kuume ndūmīrīri ya Jehova. **4** Nake nīagatuithanagia ndūrīrī ciira, na aiguiethanie irīndī nyingī. Hiū ciao cia njora magaacithondeka ituīke mīraū ya kūrīma, namo matimū mao mamathondeke matuīke hiū cia gūceeha mītī. Gūtīrī rūrīrī rūgaacooka kūrūa na rūrīrī rūrīa rūngī na rūhiū rwa njora, o na kana merute ūhorō wa mbaara hīndī ingī. **5** Atīrīrī wee nyūmba ya Jakubu, ūkaai tūthīiage tūmūrīkīrīwo nī ūtheri wa Jehova. **6** Wee nūtiganīrie andū aku, o acio a nyūmba ya Jakubu. Nao marūmītīe mūno mītugo na irīra cia andū a mwena wa irathīro; maragūruga ta Afilīsti, na makagīa thiritū na andū matoō Ngai. **7** Būrūri wao ūiyūrīte betha na thahabu, igīna ciao itingīthira. Būrūri wao ūiyūrīte mbarathi; na ngaari ciao cia ita itingītarīka. **8** Būrūri wao ūiyūrīte mīhianano ya kūhooywo; mainamagīrīra wīra wa moko mao, o indo iria mathondekete na ciara ciao. **9** Nī ūndū ūcio mūndū nīakaharūrūkio, nacio iruka cia andū iconorithio; ndūkanamarekere. **10** Toonyai rwaro-inī rwa ihiga, mwīthithe tīri-inī mūrīre kīmakania kīa Jehova na riiri wa ūnene wake! **11** Maitho ma mūndū mwītīī nīmagaconorithio, naguo mwītīo wa andū nīukaharūrūkio; no Jehova we wiki nīwe ūgaatūgīrio mūthenya ūcio. **12** Jehova Mwene-Hinya-Wothe arī na mūthenya aigīte wa gūūkīrīra andū arīa othe etīī na arīa meīkagīrīra, na arīa othe metūūgagīria (nao othe nīmakanyīhio), **13** na okīrīre mītarakwa yothe ya Lebanoni, irīa mīraihu na igūrū na īkaneneha mūno, o na mīgandi yothe ya Bashani, **14** na okīrīre irīma iria ndaaya na igūrū, na tūrīma tuothe tūrīa tūraihu. **15** na okīrīre mūthiringo o wothe mūrāihu na igūrū na rūthingo o ruothe rwakītwo rwa hinya, **16** na

okīrīre marikabu ciothe cia Tarishishi, na marikabu ciothe iria njega mūno. **17** Mwītūūgīrio wa mūndū nīukaharūrūkio, na mwītīo wa andū ūconorithio; no Jehova we wiki nīwe ūgaatūgīrio mūthenya ūcio, **18** nayo mīhianano ya kūhooywo nīgathira biū. **19** Andū makoorīra ngurunga-inī cia ndwaro cia mahiga, o na marima-inī ma thī, moorīre kīmakania kīa Jehova na riiri wa ūnene wake, hīndī irīa akaarūgama athingithie thī. **20** Mūthenya ūcio andū makooya mīhianano yao ya betha, na mīhianano yao ya thahabu, irīa methondekeire mamīhooyage, mamīkīrie huko na huhu. **21** Nao makoorīra ngurunga-inī cia ndwaro cia mahiga, na mahiga-inī marīa macunjurīte morīre kīmakania kīa Jehova na riiri wa ūnene wake, hīndī irīa akaarūgama, athingithie thī. **22** Tiga kwīhoka mūndū, ūrīa mīhūmū yake irī o maniūrū-inī make. Nī ūndū-rī, akīrī wa bata ūrīkū?

3 Atīrīrī, Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, arī hakuhi kwehereria Jerusalemu na Juda ūteithio wao na kīrīa kīmatiiragīrīra, ameherie ūteithio wothē wa irio na wa maaī, **2** o na ameherie mūndū ūrīa njamba na mūrūi wa mbaara, na mūtuanīri ciira na mūnabii, na mūrāgūrī na mūthuuri wa kīama, **3** na mūtongoria wa gīkundi gīa thigari mīrongo itano, na mūheani kīrīra, na mūbundi mūūgī, o na mūndū-mūgo mūūgī. **4** Tūhīī nītuo ngaatua anene ao; na maathagwo nī tūkenge. **5** Andū nīmakahiinyanīrīria: o mūndū akaahinyīrīria ūrīa ūngī, mūndū wa itūūra okīrīre mūndū wa itūūra rīake. Arīa anini nīmagookīrīra arīa akūrū, nao arīa matarī ngumo mokīrīre mūndū ūrīa mūtīku. **6** Mūndū nīakanyīita ūmwe wa arīū a nyina arī gwa ithe mūcīī, amwīre atīrī, “Wee ūrī na nguo ya igūrū, tuīka mūtongoria witū; ūreke kūndū gūkū kwanangītuo kūgīe wathani-inī waku!” **7** Nowe nīakaanīrīra mūthenya ūcio oige atīrī, “Nīī ndirī na kīhonia. Nīgūkorwo gwakwa mūcīī gūtīrī irio kana nguo, tigai kūndua mūtongoria wa andū.” **8** Nīgūkorwo Jerusalemu nīkūratūgūūga, nakuo Juda nīkūrāgū; ciugo na cīko ciakuo nīrokīrīra Jehova na makang’athīria thiithi wake ūrī riiri. **9** Ithiithi ciao nīcio ciumbūruga ūrīa mahaana; maanīkaga mehīa mao o ta ma Sodomu; o na matimahithaga. Kaī marī na haaro-ī! Nīo mereheire mwanangīko. **10** Ha ūhorō wa andū arīa athingu, meerei atī nīmakagaacīra; nīgūkorwo nīmakarīīaga maciaro ma maūndū marīa maaneka. **11** No andū arīa aaganu, meerei atīrī: kaī

marĩ na haro-ĩ! Nĩgũkorwo mwanangĩko ũrĩ igũrũ rĩao! Nao makaarĩhwo kũringana na wĩra wa moko mao. 12 Andũ akwa mahinyagĩrĩrio nĩ ciana, nao andũ-a-nja nĩo mamaathaga. Atĩrĩrĩ inyuĩ andũ akwa, atongoria anyu nĩo mamũhĩthĩthagia, magatũma muume njĩra ĩria yagĩrĩire. 13 Jehova nĩaikarĩire gĩtĩ gĩake iciirĩro-inĩ; akarũgama nĩguo aciirithie andũ. 14 Jehova nĩarikĩtie gũtũira athuuri na atongoria a andũ ake ciira, akameera atĩrĩ: “Nĩ inyuĩ mwanangĩte mũgũnda wakwa wa mĩthabibũ; o na indo iria mĩtunyĩte athĩĩni irĩ thĩĩni wa nyũmba cianyu.” 15 “Mũhehenjaga andũ akwa, na mũkamemenda mothiũ ma athĩĩni niki?” nĩguo Mwathani Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekũũria. 16 Jehova ekuuga atĩrĩ, “Andũ-a-nja a Zayuni nĩetĩĩ, mathiiaga maguucĩtie ngingo, makiuhanaga na maitho mao, na makinyaga na njacĩ magĩthĩ, na makagambia njingiri iria irĩ thũng’wa-inĩ ciao. 17 Nĩ ũndũ ũcio Mwathani nĩagatũma andũ-a-nja acio a Zayuni magĩe na ironda mĩtwe; Jehova nĩakoonania njaga yao.” 18 Mũthenya ũcio Jehova nĩakamaaũra mathaga mao: nĩmo bangiri, na rũtamĩ rwa kuoha njuĩrĩ, na mĩgathĩ ĩria ĩhacĩte ta mweri, 19 na icũhĩ cia matũ, na mĩrĩnga ya moko, na taama wa kwĩhumbĩra ũthiũ, 20 na itambaya cia mĩtwe, na irengeeri cia magũrũ, na mĩcibi, na cuba cia maguta manungi wega, na ithiitũ 21 na icũhĩ cia mũhũuri cia moko, na icũhĩ cia maniũrũ, 22 na nguo ndaihu iria njega, na ngũbia, na tũbuti, na nguo cia igũrũ, na tũmondo, 23 na icicio cia kwĩrora, na nguo cia gatani ĩria njega, na itambaya, na macuka ma ciande. 24 Handũ ha mũtararĩko mwega gũkaagĩa na mũnungo mũũru; handũ ha mũcibi hagaakorwo mũkanda; handũ ha njuĩrĩ thondeke wega hagĩe kĩhara; handũ ha nguo njega hakaagĩa nguo ya ikũnia; naho handũ ha ũthaka wa mwĩrĩ hagĩe gũcinanwo na ruoro. 25 Arũme anyu makooragwo na rũhiũ rwa njora, nacio njamba cianyu cia ita ikaaniinĩrwo mbaara-inĩ. 26 Ihingo cia Zayuni nĩgacakaya na igĩrĩke, na itũũra rĩu rikire ihooru, na rĩikare rĩmomoretwo, rĩkagũa thĩ.

4 Na rĩrĩ, mũthenya ũcio andũ-a-nja mũgwanja makaanyiita mũndũ mũrũme ũmwe, mamwĩre atĩrĩ, “Tũrĩrĩĩaga irio ciitũ ithuĩ ene, na twĩheage nguo; no ũreke twĩtanagio nawe. Twehererie thoni ciitũ!” 2 Mũthenya ũcio Thuuna ya Jehova nĩgathakara na igĩe riiri, namo maciaro ma bũrũri ũcio magaakorwo marĩ mega, na marĩ mwĩraho na riiri wa arĩa magaakorwo

marĩ matigari kũu Isiraeli! 3 Na rĩrĩ, nĩgũgakinya atĩrĩ, andũ arĩa magaatigwo Zayuni, na arĩa magaakorwo matigaire Jerusalemu, mageetagwo atheru, nao nĩ arĩa othe maandĩkitwo na magaathĩrĩrwo gũtũũra muoyo kũu Jerusalemu. 4 Mwathani nĩagathambia gĩko kĩria kiũru kĩa andũ-a-nja a Zayuni; nĩagatheria Jerusalemu marooro ma thakame arĩ na roho wa gũtuanĩra ciira o na roho wa gũcina na mwaki. 5 Ningĩ Jehova nĩagatũma itu rĩa ndogo rĩgĩe kũndũ guothe mũthenya kũria gũikarĩtwo nĩ andũ kĩrima-inĩ kũu gĩa Zayuni, na atũme kũria kũnganĩtwo gwakane rũrĩrĩmbĩ rwa mwaki ũtukũ; igũrũ rĩa riiri ũcio wothe gũgaakorwo taarĩ hema. 6 ĩgaatuĩka ta gĩthũnũ gĩa kũrehe kĩruru gĩa kwĩgitia kuuma kũrĩ ũrugarĩ wa mũthenya, na handũ ha kũũrĩra na ha kwĩgitia kuuma kũrĩ kĩhuhũkanio kĩa rũhuho na kĩa mbura.

5 Nĩngũinĩra mwendwa wakwa ũria nyendete rwĩmbo, ndĩmũinĩre rwĩmbo rũkonĩĩ mũgũnda wake wa mĩthabibũ: Mwendwa wakwa aarĩ na mũgũnda wa mĩthabibũ kĩrima-inĩ handũ hanoru mũno. 2 Akĩũthiũrũrũkĩria na mũtaro, na akĩũngania mahiga marĩa mothe maarĩ kuo akĩmate, agĩcooka akĩũhaanda mĩthabibũ ĩria mĩega mũno. Nĩakire mũthiringo mũraihu na igũrũ kũu thĩĩni waguo, o na ningĩ akĩenja handũ ha kũhĩhagĩra thabibũ. Nake agĩeterera ũciare thabibũ njega, no rĩrĩ, waciarire thabibũ cia gĩthaka. 3 “Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ aya mũtũũraga Jerusalemu o na andũ a Juda, tũtuithaniei ciira, nĩĩ na mũgũnda wakwa wa mĩthabibũ. 4 Nĩ ũndũ ũrĩkũ ũngĩ ingĩekire mũgũnda ũcio wakwa wa mĩthabibũ gũkĩra ũguo ndawĩkire? Waciarire thabibũ cia gĩthaka nĩkĩ, o hĩndĩ ĩria ndetereire ũciare thabibũ njega? 5 Atĩrĩrĩ, nĩngũmwĩra ũria ngwĩka mũgũnda ũcio wakwa wa mĩthabibũ: Nĩngũwehereria rũgiri rwaguo, nĩguo wanangwo, njooke momore rũthingo rwaguo, nĩguo ũrangĩrĩrio. 6 Ndĩũtiganĩrie wanangike, ũtegũcehwo kana kũrĩmwo, nague ũrĩmeraga cong’e na mĩĩgua. Ningĩ njathe matu matikanaurĩre mbura.” 7 Mũgũnda wa mĩthabibũ wa Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩguo nyũmba ya Isiraeli, nao andũ a Juda nĩo mũgũnda wake wa mĩthabibũ ũria akenagĩra. Nake eethire ciira wa kĩhooto, akĩona o ũiti wa thakame; agĩcaria ũthingu, no akĩigua kĩrĩro kĩa mĩnyamaro. 8 Kaĩ, inyuĩ arĩa mũikaraga mũkĩongagĩrĩra nyũmba mũrĩ na haro-ĩ! O inyuĩ mũnyiiithanagia gĩthaka kĩmwe na kĩria kĩngĩ gĩgatuĩka kĩmwe, nginya hakaaga handũ ha gũtigĩria andũ arĩa angĩ, nĩguo mũtũũre bũrũri-inĩ mũrĩ inyuiki.

9 Jehova Mwene-Hinya-Wothe oigite atiri ngiguaga: “Ti-itheru nyumba iria nene nigakira ihooru, nacio nyumba iria thaka ciage andu a giiciikara. 10 Mugunda wa iika ikumi wa mithabibu ukaaruta bathi imwe ya ndibei, nayo homeri imwe ya mbegu yume eba imwe ya ngano.” 11 Ka aria marokaga guukira ruicini tene, makahangire njoohi mar na haaro-i! o acio maikaraga thi utuku gugakura, nginya makarito ni ndibei. 12 Maruga-ini mao makoragwo na inanda cia mugeeto, na cia inubi na tuhembe, na mitururu, o na ndibei, no matirumbuyagia ciiko cia Jehova, na makaagira wira wa moko make gitio. 13 Ni undu ucio andu akwa nimagatahwo matwarwo bururi ungi ni undu wa kwaga umenyo; andu ao aria atiku magaakua ni ng'aragu, nakio kirindi kiao kihooteke ni nyoota. 14 Ni undu ucio mbirira ninenehetie thuti ni undu wao, na igathamia kanua kayo gatari gituri; kuu nikuo gukaaharurika andu ao aria mar igweta na ikundi cia andu, hamwe na andu aria manyuuga makanegena, o na ariu. (Sheol h7585) 15 Ni undu ucio mundu niakarurukio, nakio kirindi giconorithio, namo maitho ma aria etii maconorithio. 16 No Jehova Mwene-Hinya-Wothe niagatuugirio ni undu wa ciira wake wa kihooto, nake Murungu, o we ucio mutheru, niakeyonia ni mutheru na undu wa uthingu wake. 17 Hini iyo ng'ondu ikaariga ta iri iriithio-ini wacio; natuo tugondu tukaarithagio kundu kiria kwananguku gwa itonga. 18 Ka aria maguucagia mehia na mihindo ya maheeni mar na haaro-i! o acio maguucagia waganu na mikanda ta iria iguucagia ngaari cia ng'ombe, 19 o acio moigaga atiri, “Ngai nahihe oke, nahihe wira wake niguu tuwone. Niukuhirrie, mubango wa Uria Mutheru wa Israeli niuke, niguu tuumenye.” 20 Ka aria metaga uru wega, nago wega makawita uru mar na haaro-i! o acio matuaga nduma niyo utheri, na utheri makautua nduma, na magatua kindu kiruru ni kiru murio, nakio kindu kiria kiru murio magaitua ni kiruru. 21 Hi! Ka aria meyonaga mar oog maito-ini mao, na makeyona mar na umenyi mar na haaro-i! 22 Hi! Ka andu aria mar ngumo ya kunyua ndibei, na njoorua cia kuriingia indo cia gutuma andu mario mar na haaro-i! 23 o aria marekagirira andu aria mehite ni undu wa ihaki, no makarega gutua ciira wa kihooto wa andu aria matehite. 24 Ni undu ucio, o ta uria ninimbini cia mwaki icinaga itira cia mugunda, na ta uria nyeki nyumu iniinukagio

ni ruririmbini rwa mwaki-ri, uguo noguo miri yao ikaabutha, na kiro kiao kiumburwo o ta rukungu; nigukorwo nimategete watho wa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, na makamena kiugo kia Uria Mutheru wa Israeli. 25 Ni undu ucio marakara ma Jehova maakanite mookire andu ake; nake niatamburukitie guoko amaguthe mague thi. Irima nacio igathingitha, nacio ciimba ciao ikaaraganio njira-ini ta mahuti. No o na kuri uguo-ri, marakara make matiri maraahua, guoko gwake no gutamburukitio o na ruu. 26 Nake ahaicitie bendera handu iguru eete nduriri iria iri kuraya, nao aria mar ituri cia thi ahuhaga biringi akimeeta. Nio aya mokite, matengerete na ihenya. 27 Gutiri o na umwe wao uraanoga kana akahingwo, gutiri o na umwe uracuinga kana agakoma; gutiri uraregeria mucibi njohero, o na gutiri rurigi rwa kiriatu ruuikite. 28 Miguu yao ni miguu, namo mota mao mothe nimateete; mahungu ma mbarathi ciao mahaana ta ihiga ria nyaigi, namo maguru ma ngaari ciao cia ita mathiiga ta ruhuho. 29 Muraramo wao ni ta wa muruuthi, nao mararamaga o ta njaui cia miruuthi; marurumaga makinyiita uguumi wao, na makaukua na gutiri unguteithura. 30 Muthenya ucio makaarama ni undu wa kiria manyiite, o ta uria iria rururumaga rigiikia ndihui. Na mundu angigaacuthirira bururi-ini, akoona no nduma iri kuo na minyamaro, o nago utheri niugaathiikwo ni matu.

6 Na riri, mwaka uria Muthamaki Uzia aakuire-ri, niguu ndonire Mwathani aikaire giti kia unene, kiru iguru na gituuagirio, nayo nguo yake yayurite hekaru ni undu wa uria yaraihte. 2 Iguru wake kwarugamite aserafi, na o muserafi umwe aari na mathagu matandatui: nao makehumbira mothui mao na mathagu meeru, namo meeru makehumbira maguru namo, na meeru makombuka namo. 3 Nao metanaga makerana atiri: “Jehova Mwene-Hinya-Wothe niwe mutheru, ni niwe mutheru, ti-itheru niwe mutheru; thi yothe iyyuritu ni riiri wake.” 4 Ni undu wa mururumo wa migambo yao, itugi cia mirango na hingiro ciaguo ikienyenya, nayo hekaru ikiiyura ndogo. 5 Na ni nganirira ngiuga atiri, “Hi! Ka ndi na haaro-i! Ndiguthira! Nigukorwo ndi mundu wa miromo itari mitheru, o na ningi nduranagia na andu matari miromo mitheru, na maitho makwa nimonete Muthamaki, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe.” 6 Hini iyo muserafi umwe akiumbuka,

agĩũka harĩ niĩ akuuĩte ikara rĩa mwaki na guoko, rĩrĩa aarutĩte na mĩhato kĩgongona-inĩ. **7** Mũserafi ũcio akĩhũtia kanua na ikara rĩu, akiuga atĩrĩ, “Kuona atĩ ikara rĩrĩ nĩrĩahũtia mĩromo yaku, mahĩtia maku nĩmeherio, o namo mehĩa maku nĩmahoroherio.” **8** Ningĩ ngĩguua mũgambo wa Mwathani ũkĩũria atĩrĩ, “Nũũ ngũtũma? Na nũũ ũgũthĩ handũ haitũ?” Na niĩ ngĩcookia atĩrĩ, “Niĩ ũyũ haha. Ndũma!” **9** Nake akĩnjũra atĩrĩ, “Thiĩ ũkeere andũ aya atĩrĩ: “Inyuĩ tũũrai o mũiguuga no mũtikanamenye ũndũ; tũũrai muonaga no mũtikanakuũke.’ **10** Tũma ngoro cia andũ aya ciũme, o na ũtũme matũ mao magĩe njiika mage kũigua, o na ũhinge maitho mao matige kuona. Tondũ maahota kuona na maitho mao, na maigue na matũ mao, na ngoro ciao igĩe na ũmenyo, macooke magarũrũke mahonio.” **11** Na niĩ ngĩcooka ngũũria atĩrĩ, “Mwathani, nĩ nginya rĩ?” Nake akĩnjookeria atĩrĩ: “Nĩ nginya hĩndĩ irĩa matũũra marĩa manene magaakorwo maanangĩtwo na matarĩ na wa kũmatũũra, nacio nyũmba ikorwo itiganĩirio, na mĩgũnda ikaanangwo na igathũkio biũ, **12** o nginya rĩrĩa Jehova agaakorwo atwarĩte andũ othe kũraya, nague bũrũri ũgatiganĩrio biũ. **13** Na rĩrĩ, o na kũngĩkorwo kũrĩ na gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa andũ gĩtigaire bũrũri-inĩ-rĩ, bũrũri ũcio no ũkaanangwo rĩngĩ. No rĩrĩ, o ta ũrĩa mũceneni na mũgandi itigagio ithukĩ yatemwo-rĩ, ũguo noguo rũciaro rũrũ rwamũre rũgaatigario gĩtina kiaruo bũrũri-inĩ ũcio.”

7 Hĩndĩ irĩa Ahazu mũrũ wa Jothamu, mũrũ wa Uzia, aarĩ mũthamaki wa Juda-rĩ, Rezini mũthamaki wa Suriata marĩ na Peka mũrũ wa Remalia mũthamaki wa Isiraeli, makiambata mathiĩ magatharĩkire itũũra rĩa Jerusalemu, no matiigana kũrĩtooria. **2** Na rĩrĩ, andũ a nyũmba ya Daudi nĩ meerirwo atĩrĩ, “Andũ a Suriata nĩmanyiitanĩte na andũ a Efiraimu”; nĩ ũndũ ũcio ngoro ya Ahazu o na ngoro cia andũ ake ikiĩnaina o ta ũrĩa mĩtĩ ya mũtitũ iĩnainagio nĩ rũhuho. **3** Hĩndĩ iyo Jehova akĩĩra Isaiia atĩrĩ, “Umagara, wee mũrĩ na mũrũguo Sheari-Jashubu, mũthiĩ mũgatũnge Ahazu mũthia-inĩ wa mũtaro ũrĩa uumĩte Karia-inĩ ka Rũgongo, njĩra-inĩ ya gũthiĩ Gĩthaka kĩa Mũthambia-Nguo. **4** ũmwĩre atĩrĩ, ‘Wĩmenyerere, ũikare ũhooreire na ndũgetigĩre. Ndũkareke ũũrwo nĩ hinya nĩ ũndũ wa icinga icio igĩrĩ iratooga ndogo; ndũgetigĩre marakara mahiũ ma Rezini, na ma Suriata, o na ma mũrũ wa Remalia. **5** Suriata, na Efiraimu, na mũrũ wa Remalia nĩmaciĩrĩre gũkwananga, makoiga atĩrĩ, **6**

“Nĩtũtharĩkĩre Juda, tũkũnyariire na tũkũgayane, na tũtue mũrũ wa Tabeeli mũthamaki wakuo.” **7** No rĩrĩ, Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ūhoro ũcio ndũgaakinyanĩra, na ndũgekĩka, **8** nĩgũkorwo itũũra inene rĩa Suriata nĩ Dameski, na mũnene wa Dameski no Rezini. Ihinda rĩa mĩaka mĩrongo itandatũ na itano itaanathira-rĩ, andũ a Efiraimu magaakorwo maharaganĩtio ũndũ matangĩcooka gũtũka rũrĩrĩ. **9** Ningĩ itũũra inene rĩa Efiraimu nĩ Samaria, na mũnene wa Samaria no mũrũ wa Remalia. Mũngĩaga kũrũgama mũrũmĩte wega wĩtikio-inĩ wanyu-rĩ, mũtikehaanda o na atĩa.” **10** Ningĩ Jehova nĩarĩirie Ahazu o rĩngĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, **11** “Itia kĩmenyithia kuuma kũrĩ Jehova Ngai waku, o na kiumĩte kũndũ kũrĩa kũriku mũno, kana kiumĩte igũrũ kũrĩa kũraiho mũno.” (Sheol h7585) **12** No Ahazu akiuga atĩrĩ, “Niĩ ndigwĩtia; niĩ ndikũgeria Jehova.” **13** Ningĩ Isaiia akiuga atĩrĩ, “Ta iguai rĩu, inyuĩ andũ a nyũmba ya Daudi! Anga mũkuona arĩ ũndũ mũnini kũgeria ũkirĩrĩria wa andũ? Anga nĩmũũkũgeria ũkirĩrĩria wa Ngai wakwa o nague? **14** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, Mwathani we mwene nĩakamũhe kĩmenyithia: Nĩgũkorwo mũĩrĩtu gathirange nĩakagĩa nda aciare kahĩ, nake agatue Imanueli. **15** Iria imata na ũũkĩ nĩcio gakarĩaga rĩrĩa gakaamenya kũrega ũũru na gwĩthuurĩra maũndũ marĩa mega. **16** No mbere ya kahĩ kau kũmenya kũrega ũũru na gwĩthuurĩra maũndũ marĩa mega-rĩ, bũrũri ũcio wa athamaki acio eerĩ wĩtigĩrĩte nĩũkanangwo. **17** Jehova nĩagakũrethĩria wee mwene na andũ aku, o na andũ a nyũmba ya thoguo maũndũ matarĩ moneka kuuma rĩrĩa Efiraimu aatiganire na Juda; Jehova akaarehera mũthamaki wa Ashuri.” **18** Hĩndĩ iyo Jehova nĩakahuuhĩra ngĩ mĩrũri, aciĩte kuuma tũrũũ-inĩ twa kũraya twa bũrũri wa Misiri, na eete njũkĩ iria irĩ bũrũri wa Ashuri. **19** Nacio ciothe nĩcigooka ciikare iharũrũka-inĩ cia mĩkuru, na mĩatũka-inĩ ya ndwaro cia mahiga, na ihinga-inĩ ciothe cia mĩigua, na marima-inĩ mothe ma maaĩ. **20** Mũthenya ũcio Mwathani nĩakahũthĩra rwenji rũkomboretwo kuuma mũrĩmo wa Rũũ rwa Farati; naruo nĩruo mũthamaki wa Ashuri; nake nĩakenja mĩtwe yanyu na njuĩrĩ cia magũrũ manyu, o na ningĩ enje nderu cianyu. **21** Mũthenya ũcio, mũndũ akaarĩithia o moori iĩmwe na ng’õndu igĩrĩ. **22** Na tondũ wa ũingĩ wa iria rĩria igaakamagwo-rĩ, mũndũ ũcio akaanyuuuga iria imata. Arĩa othe magaatigara kũu bũrũri ũcio makaanyuuuga iria imata, na marĩage ũũkĩ. **23** Mũthenya ũcio, kũndũ kũrĩa guothe kwari

mīthabībū 1,000 īngīendiriō cekerī 1,000 ya betha, gūgaakūra o cong'e na mītī ya mīgūa. **24** Andū magaaḥiiga kuo marī na ūta na mīgūi, nīgūkorwo būrūri ūcio ūkaiyūra cong'e, na mītī ya mīgūa. **25** Nakuo irīma-inī guothe kūrīa kwanarīmwo na icembe, mūtīgacooka gūthīi nī ūndū wa gwītīgira cong'e, na mītī ya mīgūa; kūndū kūu gūgaatuika gwa kūrīithagio ng'ombe, na gwa kūrangagwo nī ndūuru cia ng'ōndu.

8 Ningī Jehova akīnjīra atīrī, “Oya kībaū kīnene, na ūkīandike na karamu ka ndūire ūu: Maheri-Shalali-Hashi-Bazu. **2** Na nīi nīngwīta Uria ūrīa mūthīnjīri-Ngai, na Zekaria mūrū wa Jeberekia matuīke aira akwa ehokeku.” **3** Hīndī īyo ngīthīi, ngīkoma na mūtumia wakwa, nake akīgīa nda, agīciara kahīi. Nake Jehova akīnjīra atīrī, “Gatue Maheri-Shalali-Hashi-Bazu. **4** Kahīi kau gataanamenya gwītana koige 'Baba' kana 'Maitū', ūtonga wa Dameski na indo iria itahītwo nī Samaria nīigakuuo nī mūthamaki wa Ashuri.” **5** O rīngī Jehova akīnjarīria, akīnjīra atīrī: **6** “Kuona atī andū aya nīmaregete maaī marīa mathereraga mahooreire ma Siloamu, na magakenera Rezini o na mūrū wa Remalia-rī, **7** nī ūndū ūcio Mwathani akiriī kūmarehithīria mūiyūro mūnene wa Rūūi rwa Farati, naruo nīruo mūthamaki wa Ashuri arī na riiri wake wothē. Rūkaaiyūrīria mīkaro yaruō yothe, na ruune hūgūrūrū ciaruō, **8** ningī rūgaathīi rūhaatīte Juda rūiyūre guothe, rūhītūkīire kuo na rūkinye nginya ngingo. Mathagu maaruo matambūrūkītio makaahumbīra wariī wa būrūri waku, wee Imanueli!” **9** Atīrīri inyuī andū a ndūrīri, ugīrīriai mbugīrīrio ya mbaara, na no mūgūthetherwo! Ta thikīrīriai inyuī mabūrūri ma kūrāya. Haarīriai mbaara, na no mūgūthetherwo! Haarīriai mbaara, na no mūgūthetherwo! **10** Thugundai mībango yanyu, no īgaatuika ya tūhū; ariai ūhorō wa matanya manyu, no matikahinga, nīgūkorwo Mūrungu arī hamwe na ithuī. **11** Jehova nīanjarīrie ūhorō ūcio agwatiirie mūno, na akīngaania ndīkarūmīrīre njīra cia andū acio. Akīnjīra atīrī: **12** “Maūndū marīa mothe andū aya metaga ndundu ya gwīka ūuru, wee ndūkamete ndundu ya gwīka ūuru; na ndūgetīgīre kīrīa metīgāgīra, na ndūkamakio nīkīo. **13** Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīwe mūrītuaga mūtheru, we nīwe mwagīrīrwo nī gwītīgīra, o we nīwe ūngītūma mūmake, **14** na nīwe ūgaatuika handū hanyu harīa haamūre; no kūrī nyūmba cieriī cia Isiraeli agaatuika ihiga rīrīa rītūmaga

andū mahīngwo, na rwaro rwa ihiga rūrīa rītūmaga magūe. Na kūrī andū arīa matūūrāga Jerusalemu agaatuika mūtego na gīkerenge gīa kūmanyiita. **15** Aingī ao nīmakahīngwo; nao magūe na moīnīke, magwatio na manyiitwo.” **16** Oha ūira ūcio na wathō ūcio, ūūhūire mūhūiri ūtuīke kīrīra harī arutwo akwa. **17** Nīi ngweterera Jehova, ūrīa ūhithīte nyūmba ya Jakubu ūthīū wake. Ndīrīkaraga ndīmwiḥokete. **18** Nīi hamwe na ciana iria Jehova aheete-rī, nī ithuī marūuri na imenyithia thīini wa Isiraeli kuuma kūrī Jehova Mwene-Hinya-Wothe ūrīa ūtūūrāga Kīrīma-inī gīa Zayuni. **19** Andū mangīkwīra ūgatuīrie kīrīra kuuma kūrī aragūri na ago arīa mahehanaga na makang'ung'ura-rī, ūkaamoria atīrī, “Githī andū matiagīrīrwo nīgūtūuria ūhorō harī Ngai wao?” Nī kīi gīgūtūma mūtūirie ūhorō wa andū arīa marī muoyo kuuma kūrī arīa akuū? **20** Nī kaba mūtūurie wathō-inī wa Ngai o na ūira-inī wake! Angīkorwo ūhorō wao ndūkūringana na ciugo ici, o nao matirī na ūtheri. **21** Andū magaaḥiikanagīria būrūri-inī marī anyamaarīku na marī ahūtū; na rīrī, rīrīa makahūta mūno, nīmakarakara mūno na matiire maitho na igūrū, nao marume mūthamaki wao na Ngai wao. **22** Hīndī īyo makaarora thī mone o mīnyamaro, na nduma, na kīeha gīa kūmakania, nao nīmagaikio nduma-inī ndumanu.

9 No rīrī, andū a būrūri ūyū arīa makoretwo marī na mīnyamaro matīgacooka kūgīa na kīeha. Mbere īyo nīanyararithirie būrūri wa Zebuluni na būrūri wa Nafitali, no mahinda ma thuutha-inī nīgatūithia būrūri ūrīa ūgereire iria-inī, ūikūrūkanītie na Rūūi rwa Jorodani, nīkuo gwītāgwo Galili-kwa-Ndūrīrī: **2** Andū arīa matūūrāga nduma-inī nīmonete ūtheri mūnene; nao arīa matūūrāga būrūri ūrī nduma ta ya gīkuū-rī, nīmarīrwo nī ūtheri. **3** Wee nīūngīhītie rūrīrī rūu, na ūkongerera gīkeno kīaruō; andū aruo makenaga marī mbere yaku, o ta ūrīa andū makenagīra magetha, magakena o ta ūrīa andū makenaga makīgayana indo cia ndaho. **4** Nīgūkorwo o ta ūrīa kwarī mūthenya ūrīa Amidiani maahootirwo, ūguo noguo unangīte icooki rīrīa rīmaritūhagīra, na ūkoinanga mūtī wa kūmoohania ciande, na rūthanju rwa arīa mamahinyagīrīria. **5** Iraatū ciothe cia njamba cia ita iria ihūthagīrwo mbaara-inī, na nguo ciothe itoboketio thakame-inī, īgaatuika cia gūcinwo ta irī ngū cia mwaki. **6** Nīgūkorwo nītūciarīrwo kaana, tūkaheo kahīi, naguo

wathani ūgaakorwo ciande-inĩ ciako. Nako gageetagwo Mũheani-Kĩrĩra-wa-Kũgegania, Mũrungu Mwene-Hinya, Ithe-wa-Andũ-wa-Tene-na-Tene, Mũnene-wa-Thayũ. 7 Naguo ūhoru wa gũtheerema kwa ūthamaki wake na thayũ gũtirĩ hĩndĩ igaathira. Agaathamakagĩra ūthamaki wake aikarĩre gĩtĩ kĩa ūnene kĩa Daudi, aũhaande na aũtirĩrĩre na ciira wa kĩhooto na ūthingu, kuuma rĩu nginya tene. Kĩyo kĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe nikĩo gĩgaatũma maũndũ macio mekĩke. 8 Mwathani nĩatũmite ndũmĩrĩri ya gũũkĩrĩra Jakubu; nayo nĩgakinĩra Isiraeli. 9 Nao andũ othe nĩmakamenya ūhoru wayo, andũ acio a Efiraimu, na arĩa matũũraga Samaria, o acio moigaga na mwĩtĩo na nguthi ngoro-inĩ atĩrĩ, 10 “Maturubarĩ nĩmagwĩte thĩ, no ithuĩ tũgwaka rĩngĩ na mahiga maicũhie; mĩtĩ ya mikũyũ nĩmĩteme, no ithenya rĩayo tũgwaka na mĩtarakwa.” 11 No rĩrĩ, Jehova nĩaheete andũ arĩa marĩ muku na Rezini hinya mamookĩrĩre, na akaarahũra thũ ciao. 12 Andũ a Suriata kuuma mwena wa irathĩro, na Afilisti kuuma mwena wa ithũiro nĩmathamĩtie kanua, magatambuura Isiraeli. No o na kũrĩ ūguo-rĩ, marakara make matirĩ maraahũahũa, guoko gwake no gũtambũrũkĩtio o na rĩu. 13 No rĩrĩ, andũ acio maticookereire ūcio wamahũũrĩre, kana makarongooria Jehova Mwene-Hinya-Wothe. 14 Nĩ ūndũ ūcio Jehova nĩagatinia mũtwe na mũting’oe wa Isiraeli, na arenge rũhonge rwa mũkĩndũ na rwa ithanjĩ o mũthenya ūmwe. 15 Athuuri na andũ arĩa marĩ igweta nĩo mũtwe, nao anabii arĩa marutanaga ūhoru wa maheeni nĩo mũting’oe. 16 Nĩgũkorwo atongoria a andũ aya nĩo mamahĩtithagia, nao arĩa matongoragio makahĩtithio njĩra. 17 Nĩ ūndũ ūcio Mwathani ndagakenio nĩ aanake, kana aigũire ciana cia ngoriai na atumia a ndigwa tha, nĩgũkorwo andũ othe matiĩtigĩrĩte Ngai na nĩ aaganu, natuo tũnua twao tuothe twaragia maũndũ mooru. No o na kũrĩ ūguo-rĩ, marakara make matirĩ maraahũahũa, guoko gwake no gũtambũrũkĩtio o na rĩu. 18 Ti-itherũ waganu ūrĩrĩmbũkĩte ta mwaki, ūgacina cong’e na mĩigua, na ūgaakana ihinga-inĩ cia mũtitũ, nayo ndogo yaguo ĩgeekonja yambatĩte na igũrũ ta itu ithĩmbu. 19 Nĩ ūndũ wa mang’ũrĩ ma Jehova Mwene-Hinya-Wothe bũrũri nĩũgaacinwo biũ, nao andũ magaatũka ta ngũ cia mwaki; gũtirĩ mũndũ o na ūmwe ūgacaaira mũrũ wa nyina. 20 Magaathara irio cia mwena wao wa ūrĩo, na makorwo marĩ o ahũtu; makaaria cia mwena wao wa ūmotho, no matihũũne. O mũndũ

akaarĩa nyama cia ciana ciake mwene; 21 Manase akaarĩa Efiraimu, nake Efiraimu arĩe Manase: nao marĩ hamwe nĩmagookĩrĩra Juda. No o na kũrĩ ūguo-rĩ, marakara make matirĩ maraahũahũa, guoko gwake no gũtambũrũkĩtio o na rĩu.

10 Kaĩ arĩa mathondekaga mawatho matarĩ ma kĩhooto marĩ na haaro-ĩ! o arĩa marutaga mawatho ma kũhinyanĩrĩra, 2 nĩguo mahotomie ciira wa andũ arĩa athĩni, na magĩrĩrĩre kĩhooto kĩa andũ akwa arĩa mahinyĩrĩrio, na magatua atumia a ndigwa igũima rĩao, o na magatunya ciana cia ngoriai indo ciacio. 3 Mũgeeka atĩa mũthenya wa ciira, rĩrĩa mũgaakororerwo nĩ mwanangĩko uumĩte kũraya? Mũkooĩra kũrĩ ū amũteithie? Ūtonga wanyu mũkaaũtiga kũ? 4 Gũtirĩ ūndũ ūgaakorwo ūtigarĩte tiga kwĩnyihia gatagatĩ ka mĩgwate, kana mũgũe gatagatĩ ka arĩa makuĩte. No o na kũrĩ ūguo-rĩ, marakara make matirĩ maraahũahũa, guoko gwake no gũtambũrũkĩtio o na rĩu. 5 “Kaĩ andũ a Ashuri marĩ na haaro-ĩ! o acio rũthanju rwa marakara makwa, na thĩmbũ ya mang’ũrĩ makwa! 6 Ndĩmatũmaga mookĩrĩre rũrĩrĩ rũrĩa rũtooi Ngai, ngamatũma mookĩrĩre andũ arĩa mandakaragia, nĩguo matunyane indo, na mahurie ndaho, na mamarangĩrĩre ta ndoro ya njĩra-inĩ. 7 No ūguo tiguu maciĩrĩre gwika, ūndũ ūyũ tiguu ūrĩ meciĩra-inĩ mao, muoroto wao nĩ kwananga, na kũniina ndũrĩrĩ nyingĩ biũ. 8 Mũthamaki wa Ashuri aaragia, akoiga atĩrĩ, ‘Githĩ anene akwa a ita othe ti athamaki? 9 Githĩ itũũra rĩa Kalino rĩtiekirwo o ta Karikemishi? O narĩo Hamathu-rĩ, githĩ rĩtiekirwo o ta Aripadi? Narĩo Samaria githĩ rĩtiekirwo o ta Dameski? 10 O ta ūrĩa guoko gwakwa gwatunyanire mothamaki marĩa meigagĩra mĩhianano ya kũhooywo, o macio maarĩ mĩhianano mĩngĩ mĩicũhie gũkĩra ya Jerusalemu na ya Samaria-rĩ, 11 githĩ ndigeeka Jerusalemu na mĩhianano yarĩo ya kũhooywo o ta ūrĩa ndeekire Samaria na mĩhianano yarĩo?’” 12 Mwathani aarikia wĩra wake wothe wa gũũkĩrĩra Kĩrĩma gĩa Zayuni na Jerusalemu-rĩ, akoiga atĩrĩ, “Nĩngũherithia mũthamaki wa Ashuri nĩ ūndũ wa mwĩtĩo wa ngoro yake na mwĩtũgĩrio wake, nĩ ūndũ wa ūrĩa oonaga ta ekĩrĩrwo. 13 Nĩgũkorwo oigaga atĩrĩ: “Njikĩte ūguo na hinya wa guoko gwakwa, o na ūũgĩ wakwa, tondũ ndĩ na ūmenyo. Nĩndeheririe mĩhaka ya ndũrĩrĩ, na ngĩtaha igĩna ciao, na ta mũndũ ūrĩ na hinya-rĩ, nĩndatooririe athamaki ao. 14 O ta ūrĩa mũndũ akinyagĩra gĩtara, ūguo noguo guoko

gwakwa gwakinyĩrire ūtonga ūcio wa ndūrĩrĩ; o ta ūrĩa andũ macookanagĩrĩria matumbĩ marĩa maatiganĩirio, ūguo noguo na nĩ ndacookanĩirire mabūrũri mothe; gũtirĩ o na ūmwe wabatabatirie ithagu rĩaguo, kana ūgĩathamia kanua kaguo ūkĩgamba.” 15 Ithanwa-rĩ, rĩahota kwĩyambararia igūrũ rĩa ūrĩa ūtemaga mũtĩ narĩo, kana mũthumeno wĩtĩre ūrĩa ūũguucagia? Kaĩ rūthanju rūngĩkĩhiũria ūrĩa ūruoete na igūrũ, kana thimbũ ihĩurie ūrĩa ūtarĩ mbaũ! 16 Nĩ ūndũ ūcio Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nĩakarehera njamba ciake cia ita iria irĩ hinya mũrimũ wa kũhĩnja; na handũ ha kũhumbĩrwo nĩ riiri wake-rĩ, nĩ mwaki magaaakĩrio ūrĩrĩmbũke ta rūrĩrĩmbĩ. 17 Ūtheri wa Isiraeli agaatuika mwaki, nake Ūrĩa Mũtheru wao atuike rūrĩrĩmbĩ. Ūgaakana na ūcine mĩgũa yake na cong’e wake o mũthenya ūmwe. 18 Nake nĩakaniina biũ riiri wa mũtitũ yake, o hamwe na wa mĩgũnda yake rĩa mĩnoru, o ta ūrĩa mũndũ mũrũaru ahĩnjaga agathirĩrĩkĩra. 19 Nayo mũtĩ ya mũtitũ yake ĩgaatigara o mĩnini, atĩ o na mwana no andĩke mũigana wayo. 20 Na rĩrĩ, mũthenya ūcio andũ arĩa magaatigara a Isiraeli, o na arĩa makaahonoka a nyũmba ya Jakubu, matigacooka kwĩgiritania na ūcio wamahũũrĩte, no makegiritania na Jehova o ma, o we Ūrĩa Mũtheru wa Isiraeli. 21 Matigari nĩmagacooka, o macio matigari ma Jakubu-rĩ, nĩmagacookerera Mũrungu Mwene-Hinya. 22 O na gũtuika andũ aku, wee Isiraeli maingĩhĩte ta mũthanga wa iria-inĩ-rĩ, no matigari magaacooka kwao. Mwanangĩko naguo nĩwathanĩtwo, mwanangĩko wa kuonania atĩ itua rĩake nĩ rĩa kĩhooto kũna. 23 Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nĩwe ūkaananga bũrũri ūcio wothe ta ūrĩa gwanĩtwo. 24 Nĩ ūndũ ūcio, Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atĩrĩ: “Inyuĩ andũ akwa arĩa mũtũũraga Zayuni, mũtĩgetigĩre andũ a Ashuri, arĩa mamũhũũraga na rūthanju, na makamuera njũgũma mamũũkĩrĩre ta ūrĩa mwekagwo Misiri. 25 Nĩgũkorwo no ihinda inini rĩtigaire marakara makwa igūrũ rĩanyu mathire, namo mang’ũrĩ makwa mamacookerere mamaniine.” 26 Nĩngĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩakamahũũra na kĩboko, o ta ūrĩa Amidiani mekirwo rĩrĩa mooragĩrwo rwaro-inĩ rwa ihiga rĩa Orebu; na nĩakambararia mũthĩgi wake igūrũ rĩa maaĩ, o ta ūrĩa eekire kũu bũrũri wa Misiri. 27 Mũthenya ūcio mũrigo wao nĩũkeherio ciande-inĩ ciaku, narĩo icooki rĩao rĩeherio ngingo-inĩ cianyu; icooki rĩu nĩrĩkoinangwo nĩ ūndũ wa ūrĩa wee ūtĩrĩirio maguta. 28 Nĩmaratoonya

Aiathu; maratuĩkanĩria Migironi; o na maraiga igĩna ciao Mikimashi. 29 Nao makĩhĩtũkĩra mũkuru-inĩ, makoiga atĩrĩ, “Ūtukũ ūyũ tũkũraarĩrĩa Geba.” Rama nĩkũinaina kũrainaina; nakuo Gibe a itũũra rĩa Saũlũ nĩ kũũra rĩroora. 30 Atĩrĩrĩ, wee mwarĩ wa Galimu, uga mbu! Wee Laisha, thĩkĩrĩria! Nawe Anathothu, wũi-ĩ! 31 Andũ a Madimena nĩ kũũra maroora; nao andũ a Gebimu nĩ kwĩhitha marehitha. 32 Mũthenya wa ūmũthĩ marĩrũgama kũu Nobu; maramainainĩria ngundi marĩ kũu kĩrĩma-inĩ kĩa Mwarĩ wa Zayuni, o kũu karĩma-inĩ ka Jerusalemu. 33 Atĩrĩrĩ, Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nĩagaceeha hongea na hinya mũnene. Mĩtĩ rĩa mĩnene mũno nĩĩgatemo, ĩgũithio thĩ, na rĩa mĩraihũ ĩnyihio. 34 Nĩagatema ihinga cia mũtitũ na ithanwa; Lebanoni nĩkagũithio nĩ Ūrĩa-ũrĩ-Hinya.

11 Na rĩrĩ, kuuma gĩthukĩ-inĩ kĩa Jesii nĩhakoima mũndũ ūhaana ta thuuna ĩrathũũka, na Rũhongea rũria rũkoima mĩri-inĩ yake nĩrũgaciara maciaro. 2 Nake Roho wa Jehova agaakorwo igūrũ rĩake: Roho wa ūũgĩ na wa ūmenyo, Roho wa ūtaarani na wa hinya, Roho wa ūmenyo na wa gwĩtigĩra Jehova: 3 naguo ūndũ ūrĩa ūkaamũkenagia nĩ gwĩtigĩra Jehova. Ndagatuuaga ciira na ūndũ wa kũrora gĩthiithi kĩa mũndũ, kana atue ciira na ūndũ wa kũigũa njuukũ; 4 no rĩrĩ, nĩagaciirithia arĩa abatari arĩ na ūthingu, nao arĩa athĩni a gũkũ thĩ amatuire ciira na kĩhooto. Nĩakahũũra thĩ na rūthanju rwa kanua gake, na oorage andũ arĩa aaganu na mĩhũmũ wa mĩromo yake. 5 Ūthingu nĩguo ūgaatuika mũcibi wake, naguo wĩhokeku ūtuike mwĩhotoro wake wa njohero. 6 Njũũ ĩgaatũuranagia na kagondũ, nayo ngarĩ ĩgaakomanagia na mbũri, nayo njaũ, na mũrũũthi, na nyamũ ya gĩcegũ ĩgaakaraga hamwe; nacio ĩgaatongoragio nĩ kaana kanini. 7 Ng’ombe na nduba ĩkaarĩaga hamwe, natuo tũcaũ twacio tũgaakomanagia hamwe, naguo mũrũũthi ūkaarĩaga nyeki ta ndegwa. 8 Mwana wa rũkenge agathaakagĩra irima-inĩ rĩa gĩũko, nake mwana mũnini nĩagakagia guoko irima-inĩ rĩa ndũira. 9 Gũtikageranwo ngero kana kũniinanwo, kũu kĩrĩma-inĩ gĩakwa gĩtheru, nĩgũkorwo thĩ nĩkaiyũrwo nĩ ūmenyo wa Jehova, o ta ūrĩa maaĩ maiyũrĩte iria-inĩ. 10 Na nĩgũgakinya atĩrĩ, mũthenya ūcio mũndũ ūcio ūkoima Mũri-inĩ wa Jesii, nĩakarũgama atuĩke ta bendera kũrĩ kĩrĩndĩ; ndũrĩrĩ nĩkonganana harĩ we, nakĩo gĩkaro gĩake gĩa kũhũrũka gĩgaakorwo kĩrĩ na riiri. 11 Mũthenya ūcio Mwathani nĩagatambũrũkia

guoko ihinda rīa keerī, akūūre matigari ma andū ake marīa magaakorwo matigaire, amarute Ashuri, na kuuma Misiri ya Kīanda, na kuuma Misiri ya Rūgongo, na kuuma Kushi, na kuuma Elamu, na kuuma Babuloni, na kuuma Hamathu, na kuuma icigīrira cia iria. **12** Nīakahaandira ndūrīrī bendera, na acookanīrīrie andū a Isiraeli arīa maatahitwo; ningī acookanīrīrie andū a Juda arīa maahurunjītwo kuuma ituri-inī iria inya cia thī. **13** Ūiru wa Efiraumu nūgaathira, nacio thū cia Juda nīkaaniinwo; Efiraumu ndakaiguira Juda ūiru, kana Juda agīe na ūthū na Efiraumu. **14** Nao nīmagaikūrūka iharūrūka-inī cia Afilisti cia mwena wa ithūiro; na marī hamwe nīmagataha andū a mwena wa irathīro. Nīmakenyiitira Edomu na Moabi, na nīo magaathaga andū a Amoni. **15** Na harīa iria rīa Misiri rīcomokete ta rūrīmī-rī, Jehova nīakarīhūithia biū; ningī nīakahuruta rūhuho rūhiū na guoko gwake rūhūithie Rūūi rwa Farati. Nīakarūgayania rūtuīke tūrūūi mūgwanja, nīgeetha andū mahote kūringaga matekūruta iraatū. **16** Nīgūgakorwo na njīra nene ya kūgererwo nī matigari ma andū ake arīa magaakorwo matigaire Ashuri, o ta īrīa yagereirwo nī andū a Isiraeli rīrīa maambatire makiuma būrūri wa Misiri.

12 Na rīrī, mūthenya ūcio nīūkoiga atīrī, “Nīngūkūgooca, Wee Jehova. O na gūtūika nīwaandakarīre-rī, nīnjuhērie marakara maku na ūkaahooreria. **2** Ti-itherū Mūrungu nīwe ūhonokio wakwa; nīwe ndīrīhokaga na ndigage gwītīgīra. Jehova, o we Jehova, nīwe hinya wakwa na rwīmbo rwakwa; nīatuīkīte ūhonokio wakwa.” **3** Mūrītahaga maāi ithima-inī cia ūhonokio mūkenete. **4** Mūthenya ūcio nīmūkoiga atīrī: “Cookeriai Jehova ngaatho, kaīrai rīitwa rīake; menyithaniai ndūrīrī-inī ūrīa ekīte, na mūhunje muuge atī rīitwa rīake nī itūūgīrie mūno. **5** Inīrai Jehova, nīgūkorwo nīekīte maūndū marī riiri; na mūtūme ūndū ūcio ūmenywo nī thī yothe. **6** Anīrīrai mūine mūrī na gīkeno, inyuī andū a Zayuni, nīgūkorwo Ūrīa Mūtheru wa Isiraeli, o ūcio ūrī gatagatī-inī kanyu, nī mūnene mūno.”

13 Ino nīyo ndūmīrīri nditū īkonīi Babuloni, īrīa Isaia mūrū wa Amozu onire: **2** Atīrīrī, haandai bendera kīrīma igūrū kīrīa gītārī mītī, anīrīrai na mūmahenerie, nīguo matoonyere ihingo-inī cia arīa marī igweta. **3** Nīnjathite andū akwa arīa atheru, nīndūmanīre njamba ciakwa, o icio ikenagīra ūhootani wakwa, ciūke ikinyanīrie marakara makwa. **4** Ta

thikīrīriai, mūigūe inegene rīrī irīma-inī igūrū, inegene rīhaana ta rīa kīrīndī kīngī! Ta thikīrīriai mūigūe ngūi gatagatī ka mothamaki, taarī ndūrīrī irarūrūngana hamwe! Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīwe ūracookanīrīria ita rīa kūrūa mbaara. **5** Andū acio marooka moimīte mabūrūri ma kūrāya, makoima ituri-inī cia kūrūria igūrū. Ti-itherū Jehova nīarooka na indo cia mbaara cia mang'ūrī make, nīguo aanange būrūri wothe. **6** Girīkai, nīgūkorwo mūthenya wa Jehova nīūkuhīrīrie; ūgooka ūtārīi ta mwanangīko uumīte kūrī Mwene-Hinya-Wothe. **7** Tondū ūcio moko mothe nīmakaregera, na ngoro ya mūndū o wothe īringīke. **8** Andū makaanyiitwo nī kīmako kīnene, na magwatwo nī ruo na kīeha, na manyiitwo nī ruo o ta rwa mūndū-wa-nja akīrūmwō. O mūndū akaagegio nī ūrīa ūngī, na mothiū mao mahaane ta nīnīmīi cia mwaki. **9** Atīrīrī, mūthenya ūcio wa Jehova nīūrooka, na gūtikaiguanīrwo tha; ūgaakorwo ūrī mūthenya wa mang'ūrī na marakara mahiū, ma gūtūma thī īkire ihooru, na ūniine ehia arīa magaakorwo kuo. **10** Nīgūkorwo njata cia igūrū na iria cionekaga irī gītutu itigacooka kwara na ūtheri wacio. Narīo rīūa rīkīratha rīgaatuīka nduma, nāguo mweri ūtīge gūcōoka kwara. **11** Nīngaherithia thī nī ūndū wa ūūru wayo, na herithie andū arīa aaganu nī ūndū wa mehīa mao. Nīnganiina mwīkīrīro wa andū arīa etīi, na nyiīhie mwītīio wa arīa matarī tha. **12** Ūgaakorwo ūrī ūndū mūrītū mūno kuona mūndū, gūkīra kuona thahabu therie, kana kuona thahabu ya ofiri. **13** Nī ūndū ūcio nīngatūma igūrū rīinaine; nayo thī nīgaathingitha, yehere gīkaro kīayo, nī ūndū wa mang'ūrī ma Jehova Mwene-Hinya-Wothe, mūthenya ūrīa marakara make makarīrīmbūka. **14** O ta thwariga irīa īkūguīmwo, na o ta ūrīa ng'ōndu itarī na mūrīithi ciūrāga, ūguo no taguo mūndū o mūndū agaacookerera andū ao kīūmbe, na o mūndū oore acooke būrūri wao kīūmbe. **15** Mūndū ūrīa wothe ūkaanyiitwo mūgwate agaathewo atūrīkanio; nao arīa othe makaanyiitwo makooragewo na rūhiū rwa njora. **16** Twana twao tūkaabacanio thī tūtūike icunjī makīionagīra na maitho; indo ciao cia nyūmba igaatahwo, na atumia ao manyiitwo na hinya. **17** Atīrīrī, nīngarahūra andū a Amedi mamookīrīre, arīa matarī bata wa betha, na matakēnagio nī thahabu. **18** Nīmakoorage aanake na mīguī yao; o na matikaiguira twana tha, kana macaīre ciana. **19** Itūūra rīa Babuloni, o rīo inagī rīa mothamaki, na nīrīo rītūmaga andū a Babuloni metīie

nĩ ūndũ wa riiri warĩo, nĩrikang'aũranio nĩ Ngai, o ta ūrĩa Sodomu na Gomora kwang'aũranirio. **20** Gũtirĩ hĩndĩ rĩgaacooka gũtũurwo o na rĩ, kana riikarwo nĩ andũ njiarwa na njiarwa; gũtirĩ Mũarabu ūkaamba hema yake kuo, na gũtirĩ mũriithi ūkaarahia mahiũ make kuo. **21** No rĩrĩ, gũgaakomagwo nĩ nyamũ cia werũ, nacio nyũmba ciarĩo igaikaragwo nĩ mbwe; kũu nĩkuo ndundu igaatũuraga, na nokuo mbũri cia githaka-inĩ igaatũuhagĩra. **22** Hiti ikaagambagĩra ciĩgĩtĩro-inĩ ciakuo, na mbwe ciikarage nyũmba iria njega cia ūthamaki. Na rĩrĩ, ihinda rĩa ituĩro rĩu nĩkinyu, na matukũ marĩo matikongererwo.

14 No rĩrĩ, Jehova nĩakaiguĩra Jakubu tha; nĩegwithuurĩra Isiraeli o rĩngĩ, na atũme maikare bũrũri wao ene. Ageni nĩmakegwatania nao, na manyiitane na nyũmba ya Jakubu. **2** Ndũrĩrĩ nĩkamooya, imacookie kũndũ kwao. Nayo nyũmba ya Isiraeli nĩkegwatĩra ndũrĩrĩ, ituĩke ndungata ciao cia arũme na cia airĩtu kũu bũrũri wa Jehova. Nĩmagataha andũ arĩa maamatahĩte tene, na macooke gwatha andũ arĩa maamahinyagĩrĩria. **3** Mũthenya ūrĩa Jehova akaamũhurũkia kuuma mathĩina-inĩ na mĩnyamaro-inĩ, na ūkombo-inĩ wa kũhinyĩrĩrio-rĩ, **4** nĩmũgookĩrĩra mũthamaki wa Babuloni na kĩnyũrũri, mũmwĩre atĩrĩ: Kaĩ mũhinyanĩrĩria nĩakinyĩte mũthia-ĩ! Kaĩ marakara make mahiũ nĩmathirĩte-ĩ! **5** Jehova nĩoinangĩte rũthanju rwa andũ arĩa aaganu, o na akoinanga thimbũ ya ūnene ya arĩa maathanaga, **6** rĩria maahũuraga andũ nayo mategũtigithĩria, marakarĩte, magaatha ndũrĩrĩ marĩ na marakara, na magaciũgitaga matarĩ na tha. **7** Mabũrũri mothe rĩu nĩmahurũkĩte na marĩ na thayũ; nĩmambĩrĩrie kũina. **8** O nayo mĩtĩ ya mĩkarakaba na mĩtarakwa ya Lebanoni iragũkenerera, ikoĩga atĩrĩ: "Kuuma hĩndĩ rĩria wagũithirio thĩ, gũtirĩ mũtemi mĩtĩ ūrĩ woka gũtũtema." **9** Mbĩrĩra kũu mũhuro wa thĩ nĩyarahũkĩte, igũtũnge ūgĩkinya kuo; nĩyarahũrĩte maroho ma arĩa maanakua makũgeithie; arĩa othe maarĩ atongoria gũkũ thĩ; itũmaga mookĩrĩrie itĩ ciao cia ūnene, o arĩa othe maarĩ athamaki a ndũrĩrĩ. (Sheol h7585) **10** Nao othe magaacookia, makwĩre atĩrĩ, "O nawe nĩwagĩte hinya o ta ithuĩ; ūhaanĩte o ta ithuĩ." **11** Riiri wothe wa ūnene waku ūikũrũkĩtio o nginya mbĩrĩra-inĩ, hamwe na mĩgambo ya inanda ciaku cia mũgeeto; igunyũ nĩcio ūkomeire, na igunyũ nocio ikũhumbĩre. (Sheol h7585) **12** Hĩ! Kaĩ wee njata ya kĩwarĩ nĩũgwĩte ūkoima igũrũ-ĩ, o wee mũrũ wa

rũciinĩ kĩroko gwakĩa! Ūharũrũkĩtio ūgaikio gũkũ thĩ, o wee ūrĩa hĩndĩ imwe wahinyagĩrĩria ndũrĩrĩ! **13** Wee weĩraga atĩrĩ na ngoro yaku, "Ngũhaica nginye igũrũ; na gĩtĩ gĩakwa kĩa ūnene ndikiambararie gĩkĩre njata cia Mũrungu; na njikarĩre kĩrĩma-inĩ gĩa gũtũnganwo, o gacũmbĩrĩ ga kĩrĩma kĩrĩa kĩamũre. **14** Nĩngahaica nginya kũndũ kũraihu igũrũ rĩa matu, ndĩhaananie na Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno." **15** No rĩrĩ, wee ūharũrũkĩtio thĩ nginya mbĩrĩra-inĩ, ūgakinya irima kũrĩa kũrĩku. (Sheol h7585) **16** Arĩa marĩkuonaga, marĩgũkũuragĩra maitho, magecũurania ūhoru waku, makoorea atĩrĩ, "Ūyũ nĩwe mũndũ ūrĩa wenyenyagia thĩ na agatũma mothamaki mainaine, **17** mũndũ ūrĩa watũmire thĩ itũike ta werũ, na akang'aũrania matũura mayo marĩa manene? Nĩwe ūrĩa ūtetikagĩria andũ arĩa oohe mainũke kwao mĩciĩ?" **18** Athamaki othe a ndũrĩrĩ makuĩte magakomio, o mũndũ mbĩrĩra-inĩ yake. **19** No wee-rĩ, nĩgũte ūtetwo kuuma mbĩrĩra-inĩ yaku, o ta rũhonge rũrĩ magigi; ūkahumbĩrwo nĩ ciimba cia arĩa moragĩtwo, arĩa matheecangĩtwo na hiũ cia njora, o acio maikĩtio irima rĩrĩ mahiga. Ūikarĩte ta kĩimba kĩrangĩrĩrie thĩ na magũrũ, **20** no wee-rĩ, ndũgaathikwo tao, tondũ nĩwaanangire bũrũri waku, na ūkũuraga andũ aku. Rũciaro rwa andũ arĩa aaganu rũtikaagwetwo rĩngĩ. **21** Haarĩriai handũ ha kũuragĩra ciana ciake, nĩ ūndũ wa mehia ma maithe mao ma tene; nĩguo itikanarahũke ciĩgaĩre bũrũri, na ciĩyakĩre matũura maiyũre thĩ. **22** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, "Nĩ nĩngarahũka ndiciũkĩrĩre, nĩngeheria rĩitwa rĩacio kũu Babuloni, o na rĩa matigari ma cio, o na njeherie ciana ciao na rũciaro rwao," nĩguo Jehova ekuuga. **23** "Nĩngatua kũndũ kũu gĩkaro kĩa ndundu, na ndĩgũtue bũrũri wa maria ma maaĩ; ngaakũhaata na kĩhato kĩa mwanangĩko," **24** Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩehĩtĩte, akoĩga atĩrĩ, "Ti-itherũ, o ūrĩa thugundĩte, ūguo noguo gũgaatuĩka, na ūrĩa nduĩte, ūguo noguo gũgaikara. **25** Nĩngahehenja Mũashuri ūcio ūrĩ bũrũri-inĩ wakwa; ngaamũrangĩrĩria thĩ irĩma-inĩ ciakwa. Nĩngehereria andũ akwa icooki rĩake, na mũrigo wake ūmoime ciande-inĩ ciao." **26** Ūũ nĩguo thugundĩte gwĩka thĩ yothe; nakuo guoko kũrĩa gũtambũrũkĩrio ndũrĩrĩ ciothe nĩkuo gũkũ. **27** Nĩgũkorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩguo atuĩte gwĩka, nũũ ūngĩhota kũmũgirĩrĩria? Guoko gwake nĩgũtambũrũkĩtio, nũũ ūngĩhota gũgũthuna? **28** Atĩrĩrĩ, mwaka ūrĩa Mũthamaki Ahazu aakuire-rĩ, nĩguo ndũmĩrĩri ĩno yaguũranĩrio: **29** Inyuĩ Afilisti inyuothe

tigai gūkena, nī atī rūthanju rūrīa rwamūhūuraga nīrunīkīte; nīgūkorwo kuuma mūri-inī wa nyoka ūyo nīgūkoima nduīra, namo maciaro mayo magaatūika mūthemba wa nyoka īrī thumu īrīa īticūkaga. **30** Nao andū arīa athīini biū nīmakona gīa kūrīa, na mūbatari akomage atarī na ūgwati. No rūciaro rwaku nīngarūūruga na ng'aragu; nayo īkooraga matigari maku. **31** Wee kīhingo-rī, girīka! Na wee itūūra inenerī, ugīrīria! Na inyuī Afilisti inyuothe mūniinwo nī guoya, mūthire biū! Itu rīa ndogo rīrooka riumīte mwena wa gathigathini, na gūtigakorwo na mūndū ūgaatigwo na thuutha mbūtū-inī ciake nī ūndū wa kwaga hinya. **32** Nī icookio rīrīkū rīkaaheanwo kūrī andū arīa matūmītwo a rūrīrī rūu? Magaacookerio atīrī, “Jehova nīahaandīte Zayuni, na thīinī wakuo andū ake arīa anyamaarīku nīmakona rīūrīro.”

15 Atīrīrī, īno nīyo ndūmīrīri nditū īkonī Moabi: Itūūra rīa Ari kūu Moabi nīrīanange, rīkaanangwo ūtukū o ro ūmwe! Itūūra rīa Kiri kūu Moabi nīrīanange, o narīo rīanangītwo ūtukū o ro ūmwe! **2** Andū a Diboni nīmambatīte magathiī hekarū-inī yao, mambatīte kūrīa gūtūūgīru makarīrīre kuo; andū a Moabi maraagīrīka nī ūndū wa Nebo na Medeba. Mītwe yao yothe nīyenjetwo, na nderu ciao ciothe ikenjwo. **3** Marī njīra-inī marathiī mehumbīte nguo cia makūnia; othe no kūgirīka maragīrīka marī nyūmba igūrū na ihaaronī, makagūa thī, magakoma na nda makīrīraga. **4** Heshiboni na Eleale nīkūrīra maraarīra maanīrīre, mīgambo yao īraiguo o nginya Jahazu. Nī ūndū ūcio andū a mbaara a Moabi nīmararīra maanīrīre, nacio ngoro ciao ikaringīka. **5** Ngoro yakwa nīrarīrīra Moabi, andū arīa maingatītwo kuo morīire Zoari, magathiī nginya Egilathu-Shelishiya. Mambatīte na njīra ya gūthīi Luhithu, magathiī makīrīraga; o na ningī njīra-inī ya gūthīi Horonaimu, maracakaya nī ūndū wa mwanangīko ūrīa ūmakorete. **6** Maaī ma kūu Nimurimu nīmahūite, nayo nyeki nīhoohe; namo mahuti mothe maigū nīmomīte, na gūtīrī kīndū kīruru gītigaire. **7** Nī ūndū ūcio ūtonga ūrīa magīte naguo na makegīra, maūkuūite makaūringia mūrīmo wa karūū karīa karī mītī hūgūrūrū-inī ciako. **8** Kayū ka mūkayo wao nīkaigūtītwo mīhaka-inī ya Moabi; nakuo kūgirīka kwao gūgakinya Egilaimu, o namo macakaya mao magakinya o Biri-Elimu. **9** Maaī ma Dimoni maiyūrītītwo nī thakame, no nīngūrehe maūndū mangī mooru makīria kūu Dimoni, mahaana ta mūrūūthi

ūgūtharīkīra andū arīa morīte kuuma Moabi, o na ūtharīkīre arīa matigaire kūu būrūrī-inī.

16 Twarīrai ūrīa wathanaga būrūrī tūtūrūme twa kūrīha igooti, kuuma itūūra rīa Sela, gūtūikanīria werū-inī, nginya kīrīma-inī kīa Mwarī wa Zayuni. **2** O ta ūrīa nyoni ciūrūūruga ciatharīrio gītara gīacio, ūguo no taguo andū-a-nja a Moabi magaikara marī mariūko-inī ma Arinoni. **3** “Tūhei kīrīra, na mūtue itua. Tūmai kīruru kīanyu gītūike ta ūtukū, o kūrī mūthenya barigici. Hithai arīa maingatītwo kwao, na mūtīgakunyanīre arīa moorīire kwanyu. **4** Rekei andū a Moabi arīa mehithite kwanyu maikare na inyuī; tūikai kīgīgio kīao kuuma kūrī mwanangani.” Mūhinyanīrīria nīagakinya mūthia, naguo mwanangīko ūthire; nake mūūgīti nīakabuīria kuuma būrūrī-inī. **5** Gītī kīa ūnene gīkaahaandwo na wendo; na mūndū mwihokeku nīwe ūgaagīkarīra, o mūndū wa kuuma nyūmba ya Daudi, mūndū ūrīa ūgaatuanagīra ciira arūmīrīre o kihooto, namo maūndū ma ūthingu nīmo akaahīuhaga gwīka. **6** Nītūigūite ūhoru wa mwītīio wa Moabi: tūkaigua ūhoru wa mwītīio wake mūkīru na mwīkīrīro wake, tūkaigua ūhoru wa mwītīio wake na rūng'athio rwake; no rīrī, mwīgaatho ūcio wake no wa tūhū. **7** Nī ūndū ūcio andū a Moabi nīkūgirīka maragīrīka, maragīrīka hamwe nī ūndū wa Moabi. Cakayai na mūnyīitwo nī kīeha nī ūndū wa andū a Kiri-Haresethi. **8** Mīgūnda ya Heshiboni nīrahooha, o na mīthabībū ya Sibima o nayo nīrahooha. Aathani a ndūrīrī nīmarangīrīrie mīthabībū īrīa mīega mūno, īrīa hīndī īmwe yakinyīte Jazeri, na īgatheerema yerekeire werū-inī. Thuuna ciayo ciatambite igakinya o iria-inī. **9** Nī ūndū ūcio nīndīrarīra, ngarīra o ta Jazeri, ngīrīrīra mīthabībū ya Sibima. Wee Heshiboni, o nawe Eleale, ngūmūhūgia na maithori! Tondū mbugīrīrio cia gīkeno kīanyu nī ūndū wa matunda manyu marīa merūite, na nī ūndū wa magetha manyu ma ngano nīithirīte. **10** Gūtīrī gīkeno kana ndūhīū mīgūnda-inī ya matunda; gūtīrī mūndū ūrainā kana akoigīrīria mīgūnda-inī ya mīthabībū, gūtīrī mūndū ūrahiha ndibe kīhīhīro-inī, nīgūkorwo nīndūmīte ngemi cia magetha ciage kūiguo. **11** Ngoro yakwa nīracakāira Moabi o ta kīnanda kīa mūgeeto, nayo ngoro yakwa īgacaīra Kiri-Heresethu. **12** Rīrīa andū a Moabi maathiī kūndū kūrīa gūtūūgīru makahooe, no kwīnogia menogagia; hīndī īrīa maathiī ihoero-inī rīao kūhooya, no wīra wa tūhū marutaga. **13** Ūyū nīguo ūhoru ūrīa Jehova aarītīte ūkonī Moabi. **14** No rīrī, rīu Jehova ekuuga

atiriri: “Mīaka itatū itanathira, itaritwo ta ūria mīaka ya mūdū wandikitwo wīra irīkanagīrwo-rī, riiri wa Moabi hamwe na andū ake othe nīūkanyararwo, namo matigari make makorwo marī manini mūno na makahinyara.”

17 Ino nīyo ndūmīriri nditū ikonī Dameski: “Atiriri, itūūra rīa Dameski ritigūcooka gūtuika itūūra inene rīngī, no rīrī, rīgaatuika hība ya mwanangīko. 2 Matūūra marīa manene ma Aroeri nīmaganīrio, matigirwo ndūuru cia mbūri iria igaakomaga kūu, gūtarī mūdū wa gūcimakia. 3 Kīgītiro kīrīa kīrūmu kīa Efiraimu nīgīkeherio, o na hinya wa ūthamaki weherio Dameski; namo matigari ma Suriata makaahaana o ta riiri wa andū a Isiraeli,” ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. 4 “Ihinda rīu riiri wa Jakubu nī ūgaatheūka; naguo mwīrī ūcio wake mūnoru ūhīnje. 5 Gūkaahaana o ta rīrīa mūgethi acookanagīrīria ngano irīa itarī ngethe, akagetha ngano na guoko gwake: gūkaahaana ta mūdū ūkūhaara itira cia ngano Gītuamba-inī kīa Refaimu. 6 No rīrī, nīgūgatigwo ngano īngīhaarwo, o ta ūria maciaro ma mūtamaiyū matangītika mothe mūtī ūcio ūngīnainio, no ndamaiyū igīrī kana ithatū nīitigaraga hongē-inī iria irī igūrū gacūmbīrī, o na inya kana ithano igatigara hongē-inī iria irī na maciaro maingī,” ūguo nīguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga. 7 Mūthenya ūcio, andū magaacūthīrīria Ūria Mūūmbi wao, namo maitho mao marore Ūria Mūtheru wa Isiraeli. 8 Matigacūthīrīria igongona iria mathondekete na moko mao, na matikarūmbūiya itugī cia Ashera, na magongona marīa methondekeire ma gūcinīra ūbumba. 9 Mūthenya ūcio matūūra mao manene marīa marī hinya, marīa maatiganīrio makīūrīra andū a Isiraeli, makahaana ta kūdū gūtiganīrie gūgatuika gīthaka, na gūgakūra mahuti. Namo matūūra macio magaakira ihooru. 10 Nīmūrganīirwo nī Ngai, Mūhonokia wanyu; nīmwigite kūrīrikana Rwaro rūu rwa Ihiga, o rūu kīgītiro kīanyu. Nī ūndū ūcio o na mūngīkahaanda mīmera irīa mīega mūno, na mūhaande mīthabībū ya kuuma kūdū kūngī, 11 o na mūngīgaatūma ikūre mūthenya o ro ūcio mūkaamīhaanda, o na rūcinī rūrū rūngī mūtūme irute kīro-rī, gūtīrī magetha mūkoona mūthenya ūcio wa mūrīmū na ruo rūtangīthira. 12 Īiya-ī, mūrurumo wa ndūrīrī nyingī, iraruruma ta iria rīkihuhūkania! Īiya-ī, inegene rīa kīrīndī kīranegena, o ta mūrurumo wa maaī maingī. 13 O na gūtuika ndūrīrī iranegena na

mūrurumo ta wa ndiīhū cia maaī maingī-rī, hīndī irīa we mwene aacikūūma, ciūruga igathiī kūdū kūrāya mūno, ihurutitwo nī rūhuho ta ūria mūūngū ūrī irīma-inī ūmbūrāgwo, kana ta riya rīgīthiūrūrūkio nī rūhuho rūnene. 14 Hwaī-inī, o rīmwe gūkagīa kīmakō kīnene! Gūtanakīa-rī, andū matirī ho! Rīu nīrīo igai rīa andū arīa matūtunyaga indo ciitū, ūcio nīguo mūtī ūria ūgwīrīre andū arīa matūtuhaga indo ciitū.

18 Kaī būrūri ūria ūrī ibatabata rīa mathagu, o ūcio ūrī mūrīmo ūria ūngī wa njūūī cia Kushi, ūrī na haaro-ī! 2 ūria ūtūmaga arekio makagerera njīra ya iria, mahaičite tūtārū twakītwo na marura, tūrīa tūgeragīra maaī igūrū. Atiriri, inyuī andū aya mūtūmītwo na mūrī mītūkī, thīī kūrī andū araihu na anyoroku mīrī, o acio metigīrītwo nī andū a kūdū gūkuhī na a kūrāya, rūrīrī rūūgiti rwarāgia rūthiomi rūgeni, na būrūri wao ūgayanītio nī njūūī. 3 Inyuī andū arīa mūtūūrāga mabūrūri mothe ma thī, o inyuī mūtūūrāga gūkū thī-rī, rīrīa bendera īkaahaandwo irīma-igūrū, nīmūkamīona, na rīrīa karumbeta gakaahuhwo, nīmūgakaigua. 4 Jehova anjīrīte ū: “Ngūikara ngirīte ki ndīrorere maūdū ndī o gīkaro-inī gīakwa, haana ta ūrugārī wa rīūa ūkūhenahenia, o na ta itu rīa ime hīndī ya ūrugārī wa magetha.” 5 Nīgūkorwo mbere ya magetha, hīndī irīa kīro gīaitika na mahūa magatuika thabībū irerua, nīguo agaaceeha thuuna na tūhiū twa gūceeha, na ateme hongē iria ciaramīte mūno acieherie. 6 Nacio ciothe igaatigīrwo nyoni cia irīma-inī iria irīāga nyama, na nyamū cia gīthaka; nyoni icio igaacirīa hīndī ya rīūa, nacio nyamū cia gīthaka icirīe hīndī ya heho yothe. 7 Hīndī īyo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe akaareherwo iheo kuuma kūrī andū araihu na anyoroku mīrī, na kuuma kūrī andū metigīrītwo nī andū a kūdū gūkuhī na a kūrāya, rūrīrī rūūgiti rwarāgia rūthiomi rūgeni, arīa būrūri wao ūgayanītio nī njūūī: iheo icio ikaarehwo Kīrīma-inī gīa Zayuni, harīa haamūrīrwo Rīitwa rīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe.

19 Ino nī ndūmīriri nditū ikonī būrūri wa Misiri: Atiriri, Jehova ahaicīte itu rīhanyūkīte mūno athīte būrūri wa Misiri. Mīhianano ya būrūri wa Misiri irainaina mbere yake, nacio ngoro cia andū a būrūri wa Misiri ikaringīka thīinī wao. 2 “Nīngarahūra Mūmisiri ookīrīre Mūmisiri ūria ūngī: mūdū nīakarūa na mūrū wa ithe, nake mūdū wa itūūra ookīrīre mūdū wa

itũūra rĩake, narĩo itũūra inene rĩũkĩrĩre itũūra rĩrĩa rĩngĩ, naguo ũthamaki ũũkĩrĩre ũthamaki ũrĩa ũngĩ. **3** Andũ a bũrũri wa Misiri nĩmagakua ngoro, nayo mĩbango yao ndĩmĩtue ya tũhũ; makaahooya kĩrĩra kũrĩ ngai cia mĩhianano na kũrĩ maroho ma andũ arĩa makuĩte, o na kũrĩ ago na aragũri. **4** Nĩnganeana andũ a bũrũri wa Misiri wathani-inĩ wa mwathi ũtarĩ tha, na mũthamaki mũũru amathamakĩre,” ũguo nĩguo Mwathani Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **5** Maaĩ ma Rũũĩ rwa Nili nĩmakaahũa, na mũkaro waruo ũng’are na ũũme. **6** Mĩtaru ya maaĩ nĩkanunga; tũrũũ twa Misiri nĩtũkaahũa tũũme biũ. Namo marura na mathanjĩ nĩmakahooa, **7** o nayo mĩmera rĩrĩa rĩrĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũĩ rwa Nili, gĩtwe-inĩ kĩa rũũĩ rũu, nĩkahooa. Indo iria ciothe ihaandĩtwo mĩgũnda rĩrĩa rĩrĩ gũkuhĩ na Rũũĩ rwa Nili nĩkooma biũ, na ciũbũrwo, na itigacooka kuoneka kuo rĩngĩ. **8** Ategi a thamaki nĩmagacaaya na marĩre, arĩa othe maikagia ndwano ciao Rũũĩ-inĩ rwa Nili; nao arĩa othe maikagia mĩtego yao maaĩ-inĩ macio nĩmakoorwo nĩ hinya. **9** Andũ arĩa marutaga wĩra na ndigi cia ũguta ũrĩa mwega nĩmagakua ngoro, na arĩa matumaga mataama marĩa mahoro nĩmakaaga mwĩhoko. **10** Atumi a nguo nĩmagakorwo na kĩaha, na arĩa othe maheagwo mĩcaara nĩmakaigua ũũru ngoro. **11** Anene a Zoani nĩmakĩgĩte o gũkĩga; nao andũ arĩa oogĩ a Firaũni maheanaga kĩrĩra kĩa ũrimũ. Mwakĩhota atĩa kwĩra Firaũni, “Nĩĩ ndĩ ũmwe wa andũ arĩa oogĩ, ndĩ mũrutwo wa athamaki arĩa a tene?” **12** Andũ aku arĩa oogĩ makĩrĩ ha rĩu? Ta nĩmagikuonie na makũmenyithie ũrĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe aciĩrĩre gwĩka bũrũri wa Misiri. **13** Anene a Zoani makĩgĩte o gũkĩga, nao atongoria a Nofu makaheeneka; namo mahiga ma koine ma andũ ake nĩmahĩtithĩtie andũ a Misiri. **14** Jehova nĩwe ũmaitĩrĩrie roho wa kĩrigiicano; matũmaga andũ a Misiri matũgũũge mawĩra-inĩ mothe marĩa marutaga, o ta ũrĩa mũrĩũu atũgũũgaga matahĩko-inĩ make. **15** Gũtĩrĩ wĩra ũngĩrutwo bũrũri-inĩ wa Misiri: gũtĩrĩ wĩra ũngĩrutwo nĩ mũtwe kana mũting’oe, kana rũhonge rwa mũnathi, kana ithanjĩ. **16** Mũthenya ũcio-rĩ, andũ a Misiri makahaana o ta andũ-a-nja. Makainaina nĩ guoya mona guoko kwa Jehova Mwene-Hinya-Wothe kwambararĩtio kũmookĩrĩre. **17** Naguo bũrũri wa Juda ũkaguoyohia andũ a Misiri; na mũndũ o wothe ũkaagweterwo ũhoru wa Juda nĩagetigĩra, nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe aciĩrĩre

gwĩka amokĩrĩre. **18** Mũthenya ũcio matũũra matano ma bũrũri wa Misiri makaaragia rũthiomi rwa Kaanani, makĩhĩtaga atĩ marĩtungatagĩra Jehova Mwene-Hinya-Wothe. Na itũũra rĩmwe rĩamo rĩgeetagwo Itũũra Inene rĩa Mwanangĩko. **19** Mũthenya ũcio-rĩ, nĩgũkagĩa na kĩgongona kĩa Jehova o kũu gatagatĩ ka bũrũri wa Misiri, na kũhaandwo ihiga rĩa kĩrĩrikano kĩa Jehova mĩhaka-inĩ yakuo. **20** Ihiga rĩu rĩgaatuĩka kĩmenyithia na mũira wa maũndũ marĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekĩte thĩĩnĩ wa bũrũri ũcio wa Misiri. Rĩrĩa magaakaira Jehova amateithie nĩ ũndũ wa andũ arĩa mamahinyagĩrĩria-rĩ, nĩakamatũmĩra mũhonokia na mũmagitĩri, nake nĩakamahonokia. **21** Nĩ ũndũ ũcio Jehova nĩakemenyithania kũrĩ andũ a Misiri, na mũthenya ũcio nĩmagakũũrana Jehova. Makaamũhooyaga makĩmũrutagĩra magongona na maruta ma mũtu: na ningĩ makehĩtaga mũhĩtwa marĩ mbere ya Jehova na mamĩhingagie. **22** Jehova nĩkahũũra bũrũri wa Misiri na mũthiro, amahũũre acooke amahonie. Nao nĩmagacookerera Jehova, nake nĩagathikĩrĩria gũthaithana kwao na amahonie. **23** Mũthenya ũcio nĩgũkagĩa njĩra njariĩ yumĩte bũrũri wa Misiri igakinya Ashuri. Andũ a Ashuri nĩmagathiiaga Misiri, na o andũ a Misiri mathiiage Ashuri. Andũ a Misiri na andũ a Ashuri nĩmakahoooyaga hamwe. **24** Mũthenya ũcio bũrũri wa Isiraeli ũgaatuĩka wa gatatũ, hamwe na Misiri na Ashuri, nao nĩmagatũma thĩ yothe irathimwo. **25** Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩakamarathima akiugaga atĩrĩ, “Kũrathimwo-rĩ, nĩ andũ akwa a Misiri, o na Aashuri arĩa ndeyũmbĩre, na Isiraeli igai rĩakwa.”

20 Atĩrĩrĩ, mwaka ũcio mũnene wa anene a ita rĩa Ashuri aakinyire Ashidodi atũmĩtwo nĩ Sarigoni mũthamaki wa Ashuri, aakinya kuo, na aarĩtharĩkĩra na aarĩtunyana-rĩ, **2** hĩndĩ iyo nĩguo Jehova aaririe na kanua ka Isaia mũrũ wa Amozu. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Ruta nguo iyo ya ikũnia wĩhumbĩte, na ũrute iraatũ ciaku magũrũ.” Nake agĩka o ro ũguo, agĩthĩ njaga na arĩ magũrũ matheri. **3** Ningĩ Jehova akiuga atĩrĩ, “O ta ũguo ndungata yakwa Isaia athĩite njaga na arĩ magũrũ matheri mĩaka itatũ, arĩ rũũri na kĩmenyithia kĩa maũndũ mooru marĩa magaakora bũrũri wa Misiri na wa Kushi-rĩ, **4** ũguo noguo mũthamaki wa Ashuri agaataha andũ a bũrũri wa Misiri na a bũrũri wa Kushi, amoimagarie marĩ njaga na marĩ magũrũ matheri, arĩa ethĩ na arĩa akũrũ, thũnũ ciao irĩ njaga; ũguo nĩguo Misiri gũgaaconorithio. **5** Nao andũ arĩa

mehokete Kushi na makegooca nĩ ūndũ wa Misiri nĩmakamaka na maconorithio. 6 Hĩndĩ ũyo nĩguo andũ arĩa maikaraga hũgũrũrũ-inĩ ici cia iria makoiga atĩrĩ, ‘Onei ũrĩa kũhanĩte kũrĩ arĩa tũtũire twĩhokete, acio tuorĩre kũrĩ o atĩ nĩguo matũiteithie na matũhonokie kuuma kũrĩ mũthamaki wa Ashuri! Rĩu tũngĩkĩhonoka atĩa?’”

21 Īno nĩyo ndũmĩrĩri nditũ ikoniĩ Werũ ũrĩa ũrĩ Hũgũrũrũ-inĩ cia Iria: Atĩrĩrĩ, o ta ũrĩa ihuhũkanio iria nene ihurutanaga itũkanĩirĩe bũrũri wa gũthini, ũguo noguo mũtharĩkĩri agooka oimĩte werũ-inĩ, kuuma bũrũri wa kũguoyohania. 2 Nĩ nĩnyonetio kĩoneki gĩa kũmakania mũno: Mũkunyaĩri no arakunyaĩra, nake mũtahani no aratahana. Wee Elamu tharĩkĩra! Nawe Media, thiũrũrũkĩria! Gũcaaya kũrĩa anagũcaathia nĩngagũkinya mũthia. 3 Nĩ ūndũ wa ũguo mwĩri wakwa nĩũiyũrĩtwo nĩ ruo, ruo rũnene nĩrũũnyĩitĩte, o ta ruo rwa mũtumia akĩrũmwo; ngagĩtururio nĩ maũndũ marĩa ndĩraigua, na ngegegeario nĩ maũndũ marĩa ndĩrona. 4 Ngoro yakwa nĩratumatuuma, na ngainaina nĩ guoya; hwaĩ-inĩ ũrĩa ndĩriragĩria ũtuĩkĩte ūndũ wa kũũmakia mũno. 5 Nao nĩmaarĩte metha, na makaara mĩgeka, nĩguo marĩe na manyue! Ūkĩrai inyuĩ anene, mũhake ngo maguta! 6 Jehova anjĩrĩte atĩrĩ: “Thĩĩ, ũige mũrangĩri wa gũcũthĩrĩria na ũmwĩre amenyithanie ũrĩa aroona. 7 Rĩria angĩona ngaari cia ita irĩ na mbarathi ihaanaine, na andũ magũka mahaicĩte ndigiri kana ngamĩra-rĩ, nĩaikare eigũite, akeigua biũ.” 8 Nake mũrangĩri akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Mũthenya o mũthenya, mwathi wakwa, ndũgamaga gĩtara-inĩ kĩa mũrangĩri; na ũtukũ o ũtukũ njikaraga handũ hakwa ha kũrangĩra. 9 Atĩrĩrĩ, nĩharooka mũndũ akuuĩtwo nĩ ngaari ya ita, irĩ na mbarathi ihaanaine. Nake aracookia ũhoru akoiga atĩrĩ: ‘Babuloni nĩrĩgũu, ĩ nĩrĩgwĩte! Mĩhianano yothie ya ngai ciakuo nĩmĩhehenje, ikaharagana thĩ!’” 10 Inyuĩ andũ akwa, o inyuĩ mũthuthũirwo kĩhuhũro-inĩ kĩa ngano-rĩ, ngũmwĩra ũrĩa njiguĩte kuuma kũrĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe, kuuma kũrĩ Ngai wa Isiraeli. 11 Īno nĩ ndũmĩrĩri nditũ ikoniĩ Duma: Atĩrĩrĩ, nĩ harĩ mũndũ ũraanjĩta kuuma Seiru, akanjũũria atĩrĩ, “Mũrangĩri, ũtukũ ũkinyĩte ha? Mũrangĩri ũyũ, ũtukũ ũkinyĩte ha?” 12 Nake mũrangĩri akamũcookeria atĩrĩ, “Gũkĩriĩ gũkia, no rĩrĩ, nĩgũgũcooka gũtuke. Angĩkorwo kũrĩ ūndũ ũkũũria-rĩ, ũria; ũcooke ũũke hĩndĩ ingĩ.” 13 Īno nĩyo ndũmĩrĩri nditũ ikoniĩ bũrũri wa Arabia: Inyuĩ ikundi cia agendi a Adedani, o

inyuĩ mwambĩte hema ithaka-inĩ cia Arabia-rĩ, 14 twarĩrai andũ arĩa anyootu maaĩ; na inyuĩ mũtũũraga bũrũri wa Tema, tũngiai andũ acio maroora irio 15 Nĩgũkorwo maroorĩra rũhiũ rwa njora, o rũhiũ rwa njora rũria rũcomoretwo, makoorĩra ũta mũgeete, na makoima kũria mbaara ĩĩĩire. 16 Mwathani aranjĩra atĩrĩ: “Mwaka ũmwe ũtanathira, ũtarĩtwo ta ũrĩa mĩaka ya mũndũ wa kwandĩkwo wĩra ĩrĩkanagĩrwo-rĩ, riiri wothe wa Kedari nĩũgaathira. 17 Andũ arĩa magaatigario nĩ thigari iria ciikagia mĩguĩ, o acio njamba cia ita cia Kedari-rĩ, magaakorwo marĩ o anini.” Jehova Ngai wa Isiraeli nĩwe warĩtie ũhoru ũcio.

22 Īno nĩyo ndũmĩrĩri nditũ ikoniĩ Gĩtuamba gĩa Kĩoneki: Atĩrĩrĩ, nĩ kĩrĩ kĩragũthĩnia rĩu, tondũ andũ aku othe marahaica nyũmba igũrũ, 2 wee itũũra rĩyũrĩte ngũĩ, o wee itũũra inene rĩa mbugĩrĩrio na ũrĩũ? Andũ aku arĩa makuĩte matiũragĩtwo na rũhiũ rwa njora, kana magakuĩra mbaara-inĩ. 3 Atongoria aku othe nĩmorĩte marĩ hamwe; maatahirwo o na hatarĩ mĩguĩ ũikĩtio. Andũ aku othe arĩa maakorereirwo moohirwo hamwe, o acio mooraga thũ ĩrĩ o kũraya. 4 Nĩ ūndũ ũcio ngiuga atĩrĩ, “Njeherera; reke ndĩre ngĩgĩrĩkaga. Ndũkagerie kũũhooreria igũrũ rĩa mwanangĩko ũrĩa ũkorete andũ akwa.” 5 Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, arĩ na mũthenya ũrĩa agaatũma ũtuĩke wa mbugĩrĩrio, na wa kũranganĩrĩria, o na wa kũguoyohia kũu Gĩtuamba-inĩ gĩa Kĩoneki. Mũthenya ũcio ũgaakorwo ũrĩ wa kũmomora thingo igwe thĩ, na wa gũkaĩra irĩma. 6 Andũ a Elamu nĩmakuĩte thiaka wa mĩguĩ, marĩ na ngaari cia ita na andũ mahaicĩte mbarathi; o nao andũ a Kiri macuurũragia ngo. 7 Itũamba ciaku iria njega mũno ciyũrĩte ngaari cia ita, nao andũ arĩa mathiiaaga mahaicĩte mbarathi maigĩtwo ihingo-inĩ cia itũũra inene; 8 naguo ũgĩtĩri wa Juda nĩweheretio. Mũthenya ũcio nĩmwacũthĩrĩrie indo cia mbaara iria ciarĩ Nyũmba-inĩ ya Ūnene ya Mũtitũ; 9 mũkĩona atĩ thingo cia ũgĩtĩri cia Itũũra Inene rĩa Daudi nĩciatharũkĩte kũndũ kũngĩ; na inyuĩ mũkĩhingĩrĩria maaĩ Karia ka Mũhuro. 10 Nĩmwatarire nyũmba kũu Jerusalemu, na mũgĩtharia nyũmba nĩguo muone mahiga ma gũcookereria rũthingo rũgĩte na hinya makĩria. 11 Nĩmwakire handũ ha kũhingĩrĩria maaĩ gatagatĩ ga thingo ciarĩ, nĩgeetha maaĩ ma Karia ga Tene mathiiaage ho, no mũtiigana kũrongooria Ūria wagathondekire, kana mũrũmbũyie Ūria watũmire

kagīe ho kuuma o tene. **12** Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nīamwītire mūthenya ūcio nīguo mūrīre na mūgirike, na mwenjwo njuūrī cianyu na mwīhumbe nguo cia ikūnia. **13** No rīrī, inyuī mūrī na gīkeno na ūrīū, mūrathīnja ng’ombe na ng’нду, mūkīrīaga nyama na mūkīnyuuga ndibe! Mūgakiuga atīrī, “Nītūrīe na tūnyue, nīgūkorwo rūciū nītūgaakua!” **14** Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīanguūrīrie ūhorō ūyū ndīmūthikīrīrie, akoiga atīrī, “Rīhīa rīrī mūtīkahoroherio nginya mūgaakua,” ūguo nīguo Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga. **15** Na rīrī, Mwathani Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī: “Thīī kūrī Shebina, ūrīa mūrāmāti na mūrūgamīrīri wa nyūmba ya ūthamaki, ūmwīre atīrī: **16** Ūreka atīa gūkū na nūū ūgwītīkīrītīe kwīyenjera mbīrīra gūkū, ūgetemera mbīrīra handū hatūūgīru, na ūkeyacūhīria harīa ūkaahurūkio rwaro-inī rwa ihiga? **17** “Wīhūūge, tondū Jehova akirīī gūkūnyīita akūrūmītīe, acooke akūnyugute, wee mūdū ūyū ūrī hinya. **18** Nīagagūkūnja akūrūmie o ta mūbira, agūūkie būrūri mwarīī. Kūū nīkūo ūgaakūīra, na nokuo ngaari ciaku cia ita iria irī riiri igaikara: wee ūconorithagia nyūmba ya mwathi waku! **19** Nīngakūīngata wehere wīra-inī waku na ūtunywo wīra ūcio ūrūgamīrīrie. **20** “Mūthenya ūcio nīngeeta ndungata yakwa, Eliakimu mūrū wa Hilikia. **21** Nīngamūhumba nguo yaku rīra ndaaya na ndīmūhotore mūcibi waku, na ndīmūnengere wathani waku. Nīagatuika ithe wa arīa matūūraga Jerusalemu o na wa nyūmba ya Juda. **22** Kīhingūro kīa nyūmba ya Daudi ngaakīgīrīra kīande-inī gīake; na rīrī, kīrīa gīothe akaahingūra gūtīrī mūdū ūkaahota kūhinga, na kīrīa gīothe akaahinga gūtīrī mūdū ūkaahota kūhingūra. **23** Ngaamuoherera handū harūmu aikare ho ta hīgī hūūrīrīre; atuūke gītī gīa gītīo thīīnī wa nyūmba ya ithe. **24** Nīwe ūgaacookerewo nī riiri wothe wa nyūmba ya ithe ta ūcuurītio harī we: ciana ciake na iria ikeyongerera thīīnī wa ciana icio, o indo ciothe ciayo iria cionekaga ta itarī kīene, kuuma mbakūrī nginya mīthemba yothe ya ndīgīthū.” **25** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Mūthenya ūcio hīgī rīra thecerere handū harūmu nīkenyenya; nīkamunyūka īgwe, na indo iria njuurie harī yo nīkharagana.” Jehova nīwe warītīe ūhorō ūcio.

23 Īno nīyo ndūmīrīri ndītū ikonīī itūūra rīa Turo: Atīrīrī, inyuī marikabu cia Tarishishi, ta girikai. Nīgūkorwo itūūra rīa Turo nīrīanange, rīgatigwo

rītarī nyūmba kana gīcukīro kīa marikabu. Ūhorō ūcio nīūmakinyīire marī o kūū būrūri wa Kitimu. **2** Atīrīrī, inyuī andū a gīcīgīrīra, na inyuī onjorithia a Sidoni, ta kirai o inyuī mūtongetio nī andū arīa mageragīra iria-inī. **3** Kūū maaī-inī maingī nīkūo kwageragīrio ngano ya Shihoru, namo magetha ma Nili nīmo maarī uumithio wa itūūra rīa Turo, narīo rīgītūika ndūnyū ya ndūrīrī. **4** Atīrīrī wee Sidoni, o nawe, kīhitho kīrūmu kīa iria-inī, conokai, nīgūkorwo iria nīrīarītīe rīkoiga atīrī: “Nīī ndirī ndagīa na ruo rwa kūrūmwō, kana ngaciara; ndirī ndaarera aanake, kana ngarera airītu.” **5** Hīndī rīra ūhorō ūcio ūgaakinya būrūri wa Misiri, andū akuo nīmakaagīa na ruo rūnene mūno maigua ūhorō ūcio wa Turo. **6** Atīrīrī, ringai mūthīī mūrīmo wa Tarishishi, ta girikai inyuī mūtūūraga kūū gīcīgīrīra-inī. **7** Rīrīrī nīrīo itūūra rīanyu inene rīa ikeno cia ūrīū, itūūra inene rīa kuuma tene, o tene mūno, itūūra rīra andū aarīo maathīte na magūrū magatūūre mabūrūri ma andū a kūrāya mūno? **8** Nūū waciirīre atī itūūra rīa Turo rīūkīrīrwo, o itūūra rīu rīheanaga tanji cia ūthamaki, o rīo onjorithia a rīo arī ariū a athamaki, na endia a rīo marī igweta thī yothe? **9** Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīwe waciirīre ūndū ūcio, nīgeetha aniine mwītīo wa riiri wothe, na aconorithie andū arīa othe marī igweta a gūkū thī. **10** Atīrīrī, wee mwarī wa Tarishishi, thīī ūkarīme būrūri waku o ta ūrīa kūrīmītwo hūgūrūrū-inī cia Rūūī rwa Nili, tondū rīu ndūrī na gīcukīro kīa marikabu rīngī. **11** Jehova nīatambūrūkītīe guoko gwake igūrū rīa iria, na agatūma mothamaki marīo mainaine. Nīathanīte atī ciīgītīro iria nūmu cia Foinike cianangwo. **12** Akoiga atīrī, “Wee mwarī gathirange wa Sidoni ikeno ciaku cia ūrīū nī thiru, rīu ūrī mūhehenje! “Ūkīra ūringe, ūthīī ūkīnye Kitimu; no rīrī, o na kūū ndūkoona ūhurūko.” **13** Ta rora būrūri wa Ababuloni, andū acio rīu maagīte kīene! Ashuri magūtūūte gīkaro kīa nyamū cia werū; nīmaakire mīthiringo mīraihi na igūrū ya kūrīthīūrūrūkīria, na magītiga ciīgītīro ciao itarī kīndū, magītūma būrūri ūcio wanangike biū. **14** Atīrīrī, inyuī marikabu cia Tarishishi, ta girikai; nīgūkorwo gīkaro kīanyu nīkīanange. **15** Hīndī īyo itūūra rīa Turo nīrīkariganīra mīaka mīrongo mūgwanja, o ta ūrīa matukū ma mūthamaki ūmwe maigana. No mīaka mīrongo mūgwanja yathira-rī, Turo gūgaacooka kūhaana ta mūmaraya ūrīa ūganagwo na rwīmbo ta ūū: **16** “Oya kīnanda kīa mūgeeto, ūtūikanie itūūra inene, wee mūmaraya ūyū ūtūūrīte ūrganīire; Hūūra

kĩnanda kĩa mũgeeto wega, ũine nyĩmbo nyingĩ, nĩgeetha ũiririkanwo.” 17 Mĩaka mĩrongo mũgwanja yathira-rĩ, Jehova nĩagacookerera Turo. Itũũra rĩu nĩrĩgacooka wĩra-inĩ warĩo ũcio ũrehaga uumithio ta rĩkũhũũra ũmaraya, rĩonjorithanagie na mothamaki mothe ma thĩ. 18 No rĩrĩ, wonjorithia warĩo na uumithio warĩo nĩkamũrĩrwo Jehova; itikaigwo igĩĩnainĩ kana ihithwo. Uumithio warĩo ũgaatuĩka wa arĩa matũũraga marongoragia Jehova, moonage irio nyingĩ na nguo njega.

24 Atĩrĩrĩ, Jehova akirie kwananga thĩ, na atũme ikire ihooru; nake nĩakamĩũnũha na ahurunje arĩa matũũraga kuo: 2 gũgaakorwo kũrĩ ũndũ o ũmwe kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai na kũrĩ andũ, kũrĩ ndungata na kũrĩ mũmĩathi, kũrĩ ndungata ya mũrĩtu na kũrĩ mũtũmia ũrĩa mũmĩathi, kũrĩ mwendia wa indo na kũrĩ mũgũri, kũrĩ mũkoombi na kũrĩ mũkoombanĩri, kũrĩ mũndũ ũrĩa ũrĩ na thĩrĩ na kũrĩ ũrĩa ũrandũraga thĩrĩ. 3 Thĩ nĩ kwanangwo ikaanangwo na itigwo ĩrĩ ũtheri biũ. Jehova nĩwe warĩtie ũhoru ũcio. 4 Thĩ ĩng'arĩtie ikahooha, mabũrĩri mothe magathirĩrĩkĩra na makahooha, andũ arĩa marĩ ngumo a thĩ nĩmorĩtwo nĩ hinya. 5 Thĩ nĩngwatie thaahu nĩ andũ ayo; nao maremeire mawatho, na makaagarara irĩra, na magathũkia kĩrĩkanĩro kĩrĩa gĩa gũtũũra tene na tene. 6 Nĩ ũndũ ũcio kĩrumi nĩkĩraria thĩ; na andũ arĩa matũũraga kuo makaherithio nĩ ũndũ wa wĩhia wao. Nĩ ũndũ ũcio arĩa matũũraga gũkũ thĩ nĩmacinĩtwo na mwaki, na nĩ anini mũno matigaire. 7 Ndibe ĩrĩa ya mũhĩhano nĩ thiru, nayo mũthabibũ ikahooha; nao andũ arĩa marĩ ikeno-inĩ no gũcaaya maracaaya. 8 Gĩkeno kĩrĩa kiumanaga na kũhũũrwo gwa tũhembe nĩgĩtigite gũkenwo, narĩo inegene rĩa andũ arĩa arĩũ nĩrĩthirĩte, ningĩ gĩkeno kĩrĩa gĩkenagwo gũkĩhũũrwo kĩnanda kĩa mũgeeto nĩgĩkĩrĩtio. 9 Andũ arĩa manyuuga ndibe matigacooka kũnyua makĩinaga rwĩmbo, nayo njoohi nĩrũrĩrĩre arĩa mamĩnyuuga. 10 Narĩo itũũra rĩrĩa inene rĩanangĩku rĩkĩrĩtie ihooru, namo matoonyero ma nyũmba ciothe nĩmahinge. 11 Kũu njĩra-inĩ andũ nĩ kũrĩra mararĩra nĩ kwaga ndibe, gĩkeno gĩothe gĩtuĩkite kĩaeha, nacio ikeno ciothe igathira thĩ. 12 Itũũra rĩrĩa inene nĩrĩanange biũ, nakĩo kihingo kĩaĩro kiunangĩtwo gĩgatũika tũcunjĩ. 13 O ta ũrĩa mũtĩ wa mũtamaiyũ ũkaraga wainainio, na o ta ũrĩa mũtĩ wa mũthabibũ ũkaraga thabibũ ciahaarwo hĩndĩ ya mageetha, ũguo noguo ũhoru ũgaikara gũkũ thĩ

na ndũrĩrĩ-inĩ ciothe. 14 Maranĩrĩra, makoigĩrĩria nĩ gũkena; kuuma mwena wa ithũĩro marakũngũũra ũnene wa Jehova. 15 Nĩ ũndũ ũcio inyuĩ andũ a kuuma mwena wa irathĩro gocithiai Jehova; nenehiai rĩtwa rĩa Jehova Ngai wa Isiraeli, kũu icigĩrĩra-inĩ cia iria. 16 Nĩtũguĩte nyĩmbo ikĩnwo kuuma ituri cia thĩ, ikainwo atĩrĩ: “Arogocwo ũcio Mũthingu.” No nĩ ngiuga atĩrĩ, “Kaĩ ndĩ na haaro-ĩ! nĩgũkorwo nĩndĩrahiinyĩrĩrĩka, ĩ ti-itherũ nĩndĩrahiinyĩrĩrĩka! Andũ arĩa akunyanĩri nĩmarakunyanĩra arĩa angĩ, o acio akunyanĩri magakunyanĩra arĩa angĩ na ũkunyanĩri mũnene mũno!” 17 Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ arĩa mũtũũraga thĩ, iguoyohia, na irima, o na mũtego nĩcio imwetereire. 18 Mũndũ ũrĩa ũkooora nĩ ũndũ wa iguoyohia, akaagũa irima, nake ũrĩa ũkoimĩra irima rĩu-rĩ, akaagwatio nĩ mũtego ũcio. Ndirica cia mũiyũro wa maaĩ cia igũrũ nĩhiingũre, nacio itina cia thĩ igathingitha. 19 Thĩ nĩnjatũku, yatũkite ikarekania, ningĩ nĩrathingitha mũno mũno. 20 Thĩ iratũgũga o ta mũrĩũ, igathũngũthio ũũ na ũũ o ta gĩthũnũ hĩndĩ ya rũhuho; mehia ma ũremi wayo nĩmamĩritũhĩre mũno, kũgũa nĩkũgũa na ndĩgaacooka gwĩtiiria rĩngĩ. 21 Mũthenya ũcio-rĩ, Jehova nĩakaherithia maahinya ma kũu igũrũ, o kũu matu-inĩ, na aherithie athamaki a thĩ ĩno. 22 Nĩmagacookanĩrĩrio hamwe o ta ũrĩa andũ oohe macookanagĩrĩrio kĩoho-inĩ; makaahingĩrwo njeera na thuutha wa matukũ maingĩ nĩmakaherithio. 23 Mweri nĩũgaconorithio, na rĩũa rĩconoke; nĩgũkorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe ũgaathamaka arĩ Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni na Jerusalemu, na mbere ya athuuri akuo, athamake arĩ na rĩri.

25 Wee Jehova-rĩ, Wee nĩwe Ngai wakwa; nĩngũgũtũũgĩria na ngooce rĩtwa rĩaku, nĩgũkorwo nĩwikĩte maũndũ ma magegania, na maũndũ marĩa maabangĩtwo kuuma o tene, ũkamahingia na wĩhokeku waku mũkinyanĩru. 2 Nĩtũmĩte itũũra rĩrĩa inene rĩtuĩke hĩba ya mahiga, itũũra rĩu rĩrĩgĩre na hinya ũgatũma rĩanangwo, itũũra inene rĩrĩa rĩarĩ kĩhĩtho kĩa andũ a kũngĩ, ti itũũra rĩngĩ, na rĩtĩgaakwo rĩngĩ. 3 Nĩ ũndũ ũcio andũ arĩa marĩ hinya nĩmagagũtĩia, namo matũũra manene ma ndũrĩrĩ iria itarĩ tha magwĩtigĩre. 4 Wee ũkoretwo ũrĩ rĩũrĩro rĩa athĩni, na rĩũrĩro rĩa abatari hĩndĩ ya mĩnyamaro yao, handũ ha kũũrĩra hĩndĩ ya kĩhuhũkanio, o na ta kĩrũru gĩa kwĩyũa rĩũa. Nĩgũkorwo mĩhũmũ ya arĩa matarĩ tha ihaana kĩhuhũkanio kĩrĩa kĩgũthaga rũthingo na nditi, 5 ningĩ

ĩhaana ta ũrugarĩ wa werũ-inĩ. Wee nĩwe ũkiragia ngũĩ ya andũ a kũngĩ o ta ũrĩa ũrugarĩ ũnyiihagio nĩ kũruru gĩa itu, na nĩ ũndũ ũcio rwĩmbo rwa acio matarĩ tha nĩrũtigĩte kũinwo. **6** Kĩrĩma-inĩ gĩkĩ nĩkuo Jehova Mwene-Hinya-Wothe akaarugithĩria andũ othe iruga rĩa irio iria njega mũno, na iruga rĩa ndibei ĩrĩa njega mũno: iruga rĩa nyama iria njega mũno, o na ndibei ĩrĩa njega mũno makĩria. **7** Kĩrĩma-inĩ gĩkĩ nĩkĩo akaanangĩra taama ũrĩa wohanĩtie andũ othe, na cuka ũrĩa ũhumbĩrĩte ndũrĩrĩ ciothe; **8** gĩkuũ nĩkũniinwo gĩkaaniinwo nginya tene. Ningĩ Mwathani Jehova nĩakagĩria maithori, kuuma mothiũ mothe, na rũmena rũrĩa andũ ake mamenetwo na ruo arũniine, rũthire thĩ yothe. Jehova nĩwe warĩtie ũhoru ũcio. **9** Mũthenya ũcio nĩmakoiga atĩrĩ, “Ti-itherũ ũyũ nĩwe Ngai witũ; nĩwe twehokire, nake agitũhonokia, ũyũ nĩwe Jehova, nĩwe twehokire; nĩtũkene na tũcanjamũke nĩ ũndũ wa ũhonokio wake.” **10** Nĩgũkorwo guoko kwa Jehova gũgaikaraga kĩrĩma-inĩ gĩkĩ; no Moabi gũkaarangĩrĩrio rungũ rwake, o ta ũrĩa nyeki nyũmũ ĩrangagĩrĩrio thumu-inĩ. **11** Magaatambũrũkĩria moko mao kuo, o ta ũrĩa mũthambĩri atambũrũkagia moko agĩthambĩra. Ngai nĩwe ũkaaharũrũkia mwĩtĩio wao, o na marĩ na wara wa wĩra ũrĩa marutaga na moko mao. **12** Nĩakamomora thingo cianyu iria ndaihu ciakĩtuo na hinya, acigũithie thĩ; agaacimomora igwe thĩ, o rũkũngũ-inĩ.

26 Na rĩrĩ, mũthenya ũcio rwĩmbo rũrũ nĩruo rũkainwo bũrũri wa Juda: Tũri na itũũra inene rĩa hinya; Ngai atuuaa ũhonokio ũtuũke thingo ciarĩo na njirigo ciarĩo cia hinya. **2** Hingũrai ihingo nĩguo rũrĩrĩ rũrĩa rũthingu rũtoonye, o rũrĩrĩ rũrĩa rũrũmagia wĩtikio. **3** Mũndũ ũrĩa ũrĩ meciiria makĩndĩrie hariwerĩ, nĩwe ũgaatũũria na thayũ mũkinyanĩru tondũ nĩakwĩhokete. **4** Tũũrai mwĩhokete Jehova nginya tene, nĩgũkorwo Jehova, o we Jehova, nĩwe Rwaro rwa Ihiga rwa tene na tene. **5** Nĩanyiihagia andũ arĩa maikaraga kũrĩa gũtũũgĩru, o na itũũra rĩrĩa itũũgĩru akarĩharũrũkia, akarĩharagania thĩ, agacooka akarĩtungumania rũkũngũ-inĩ. **6** Magũrũ ma andũ makarĩrangĩrĩria; magũrũ ma andũ arĩa ahinyĩrĩrie, o na makinya ma arĩa athĩni. **7** Njĩra ya andũ arĩa athingu nĩ nũngĩrĩru; nawe Jehova, Wee Mũthingu, nĩwe ũnyorokagia njĩra cia arĩa athingu. **8** ĩĩ, ti-itherũ Jehova, nĩwe twetagĩrĩra o tũgĩthiagĩra njĩra ya mawatho maku; ngoro ciitũ ciĩriragĩria rĩitwa riaku na ngumo yaku. **9** Ngoro yakwa nĩwe ĩriragĩria

ũtukũ; rũciinĩ roho wakwa ũgakũnyootera. Rĩrĩa watuanĩra ciira wa kĩhooote gũkũ thĩ, andũ a mabũrũri mothe nĩmerutaga ũhoru wa ũthingu. **10** O na andũ aaganu mangĩguĩrwo tha, matiĩrutaga ũhoru wa ũthingu; o na marĩ bũrũri-inĩ wa arĩa arũngĩrĩru, mathiiga o na mbere gwĩka ũũru, makaaga gũtĩia ũnene wa Jehova. **11** Wee Jehova-rĩ, guoko gwaku nĩ kwambararĩtio na igũrũ, no matingĩkuona o na atĩa. No rĩrĩ, reke mone kĩyo kĩrĩa ũrĩ nakĩo nĩ ũndũ wa andũ aku, nĩgeetha maconoke; mwaki ũrĩa ũgũrwo thũ ciaku nĩũrekwo ũmacine. **12** Wee Jehova-rĩ, nĩwe ũtũheaga thayũ; maũndũ marĩa mothe tũhingĩtie, nĩwe ũtwĩkĩire. **13** Wee Jehova, o Wee Ngai witũ, nĩ harĩ aathani angĩ manatwatha tiga wee, no rĩrĩ, rĩitwa rĩaku riiki norĩo tũtĩite. **14** Na rĩrĩ, acio rĩu nĩmakuĩte, matigacooka gũtũũra muoyo; maroho macio matikariũka. Wee nĩwamaherithirie ũkĩmaananga; ningĩ ũgĩtũma mariganĩre biũ. **15** Wee Jehova nĩtũtũmĩte rũrĩrĩ rũu ruongerereke; ti-itherũ nĩwongereire rũrĩrĩ rũu, ũkarũngĩhia. Wee nĩwigũrĩire na riiri, ũkaaramia mĩhaka yothe ya bũrũri. **16** Atĩrĩrĩ Jehova, mookire kũrĩ we rĩrĩa maarĩ na mathĩina; rĩrĩa wamaherithagia-rĩ, maahotaga o kũhooya na mĩheehũ. **17** O ta ũrĩa mũndũ-wa-nja arĩ na nda akĩrĩrĩ gũciara enyogondaga na agakaya nĩ ruo-rĩ, ũguo noguo twatarĩrĩ tũrĩ mbere yaku, Wee Jehova. **18** Ithũrĩ twatarĩrĩ ta twarĩ nda, twenyogondaga nĩ ruo, no rĩrĩ, nĩ ta twaciarire o rũhuho. Gũtirĩ ũndũ o na ũrĩkũ wa kũhonokania twĩkĩte gũkũ thĩ, o na kana tũgaciara andũ arĩa maikaraga gũkũ thĩ. **19** No rĩrĩ, andũ aku arĩa makuĩte nĩmagatũũra muoyo; mĩĩrĩ yao nĩkariũka. Inyuĩ arĩa mũtũũruga rũkũngũ-inĩ, ũkĩrai na mwanĩrĩre nĩ gũkena. Ime rĩanyu rĩtarĩrĩ ta ireera rĩa rũciinĩ; nayo thĩ nĩgacookia andũ arĩa akuũ muoyo. **20** Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ akwa, thĩrĩ mũtoonye tũnyũmba twanyu na mwĩhingĩre; mwĩhithe kuo gwa kahinda kanini nginya mangũrĩ make mathire. **21** Atĩrĩrĩ, Jehova nĩarooka oimĩte gũikaro-inĩ gĩa, nĩguo aherithie andũ a gũkũ thĩ nĩ ũndũ wa mehia mao. Nayo thĩ nĩkonania thakame ĩrĩa ĩitĩtwo kuo; ndĩgaacooka kũhitha andũ ayo arĩa moragĩtwo.

27 Na rĩrĩ, mũthenya ũcio, Jehova nĩakaherithia na rũhiũ rwake rwa njora, rũhiũ rũu rwake rwa njora rũũgĩ, na rũnene, na rũrĩ hinya, aherithie Leviathani nyoka irĩa ĩnyororokaga na ihenya, o Leviathani nyoka irĩa ĩthioranagia; nĩakooraga ndamathia irĩa ya iria-inĩ. **2** Mũthenya ũcio-rĩ: “Inĩrai mũgũnda wa mĩthabĩbũ

ũrĩa ũciaraga maciaro maingĩ: **3** Nĩĩ Jehova, nĩ nĩĩ ndĩũmenyagĩrĩra, na nĩ nĩĩ ndĩũnithagĩria maaĩ hĩndĩ ciothe. Ndiũrangagĩra mũthenya na ũtukũ, nĩgeetha mũndũ o na ũrĩkũ ndakaũthũkie. **4** Nĩĩ ndirakarĩte. Naarĩ korwo nĩ cong'e na mũigua iranjũkĩrĩra! No thĩĩ ngahũũrane mbaara nacio; Ingĩcicina ciothe na mwaki. **5** Akorwo ti ũguo, nũirekwo ciũke ciĩithe kũrĩ nĩĩ; nũirekwo icarie thayũ na nĩĩ, ĩ ti-itherũ nĩicarie thayũ na nĩĩ.” **6** Matukũ marĩa magooka-rĩ, Jakubu nĩakagĩa na mĩri, Isiraeli agaathundũka arute kĩro, aiyũrie thĩ yothe maciaro. **7** Anga Jehova nĩahũũrite Isiraeli, ta ũrĩa aahũũrire arĩa maamũhũũraga? Anga nĩoragĩtwo ta ũrĩa arĩa maamũũragaga mooragirwo? **8** Wamũrũithirie na mbaara na gũtahwo: amũingataga na rũhuho rwake rwa hinya, ta mũthenya ũrĩa rũhuho rwa mwena wa irathĩro rũhurutanaga. **9** Na rĩrĩ, nĩ ũndũ wa ũguo, mahĩtia ma Jakubu nĩmakahoroherio mathire, namo maciaro maya nĩmo makoonekana nĩ ũndũ wa kwehererio mehia make: Atĩ mahiga mothe ma kĩgongona akaamatua ta coka ũhehenjetwo ũgatuĩka tũcunjĩ, na gũtirĩ itugĩ cia Ashera kana igongona cia gũcinĩra ũbumba igaatigwo irũgamĩte. **10** Itũũra rĩrĩa inene rĩirĩgĩre na hinya rĩkĩrite ihooru, kĩrĩ gĩlako gĩthaamĩtwo, gĩgatiganĩrio kĩrĩ ũtheri ta werũ; kũu nĩkuo njaũ irĩithagio, na nokuo ikomaga; nacio ihũrũraga hongwe ciakuo gũgatigwo ũtheri. **11** Hĩndĩ ĩrĩa tũrũhongwe tuoma-rĩ, nĩkunangwo tuunangagwo, nao andũ-a-nja magooka magakia mwaki natuo. Na tondũ aya nĩ andũ matarĩ na ũmenyo-rĩ, ũcio Mũũmbi wao ndamaiguagĩra tha, ũcio wamooombire ndamekaga wegga. **12** Mũthenya ũcio Jehova nĩagacookanĩrĩa maciaro marĩa agethete, amarute kũrĩa guothe Rũũ rwa Faratĩ rũthereraga, o nginya Karũũ ka Misiri, na inyuĩ o inyuĩ andũ a Isiraeli, nĩmũgacookanĩrĩrio ũmwe kwa ũmwe. **13** Na mũthenya ũcio-rĩ, mũgambo mũnene wa karumbeta nĩũkaiguu. Nao andũ arĩa moorĩre bũrũri wa Ashuri, na arĩa maatahĩtwo magatwarwo Misiri, nĩmagooka na mahooe Jehova marĩ kĩrĩma-inĩ kĩrĩa gĩtheru kũu Jerusalemu.

28 Kaĩ itũũra rĩrĩa rĩa arĩũ a Efiraimu, o rĩũ matuĩte tanji yao ya mwĩtĩio, rĩrĩ na haaro-ĩ, o rĩũ rĩrĩ riiri mũnene ta wa mahũa marĩa macookaga kũhooha, o rĩũ riakĩtwo gĩtwe-inĩ gĩa kĩaanda kĩrĩa kĩnoru, kĩa andũ acio matoragio nĩ ndĩbei! **2** Atĩrĩrĩ, Jehova arĩ na njamba ĩrĩ hinya na ũhoti. ĩhaana ta mbura ya mbembe, na ta rũhuho rũrĩa rwanangaga, kana

rũhuho rũnene rũrĩa rũniinanaga, o na kana mũiyũro wa mbura nene, nake nĩakarĩtungumania thĩ na hinya. **3** Tanji ĩyo ya mwĩtĩio ya arĩũ a Efiraimu, nĩkarangĩrĩrio thĩ na magũrũ. **4** Ihũa rĩũ rĩraahooha, o rĩũ ũthaka wa riiri wake, o rĩũ riakĩtwo gĩtwe-inĩ gĩa kĩaanda kĩrĩa kĩnoru, itũũra rĩũ rĩkaahaana ta ngũyũ ĩruĩte mbere ya magetha, nayo mũndũ aamĩona amĩnyitaga na guoko gwake, nake no kũmĩrĩa amĩrĩiaga. **5** Mũthenya ũcio Jehova Mwene-Hinya-Wothe agaatuĩka thũmbĩ ĩrĩ riiri, atuĩke tanji thaka mũno ya mahũa harĩ matigari ma andũ ake. **6** Agaatuĩka roho wa gũtuanĩra ciira na kĩhooto kũrĩ andũ arĩa matuanagĩra ciira, o na atuĩke hinya wa andũ arĩa mahũndũraga ita cia thũ ciakinya kĩhingoinĩ. **7** No rĩrĩ, andũ aya mathiiaga magĩtũgũũgaga nĩkũnyua ndĩbei, na magatururio nĩ njoohi: athĩnjĩri-Ngai na anabii nĩo mathiiaga magĩtũgũũgaga nĩ ũndũ wa njoohi, ĩ ti-itherũ nĩmarĩtwo nĩ ndĩbei biũ, na magatururio nĩ njoohi; nĩgũtũgũũga maratũgũũga makĩona cioneki, na magaturuura magĩtuanĩra ciira. **8** Metha ciothe ciyũrite matahĩko, na gũtirĩ handũ o na hamwe hataiyũrite gĩko. **9** Nao maroria atĩrĩ, “Nũũ ũcio arageria kũruta maũndũ? Ningĩ nũũ arataarĩria ndũmĩrĩri yake? Hihĩ nĩ kũrĩ ciana iria ciĩrĩgĩte gũtiga kuonga, o icio irutĩtwo nyondo-inĩ? **10** Nĩgũkorwo ũrutani wake nĩ ta ũũ: ĩka ũũ na ũũ, ĩka ũũ na ũũ, ningĩ watho nĩũrũmĩrĩrwo nĩ watho, ĩ, watho ũrũmĩrĩrwo nĩ watho; na kohoro kanini haha, na kohoro kanini hau.” **11** Atĩrĩrĩ, ti-itherũ Ngai nĩakaarĩria andũ aya na tũnua twa andũ maaragia na mwarĩrie wa andũ a kũngĩ na thĩomi ng'eni, **12** andũ arĩa eerire atĩrĩ, “Haha nĩho handũ ha kũhurũka, andũ arĩa anogu nĩmahurũke ho”; o na akĩmeera atĩrĩ, “Haha nĩho kĩhurũko”; no matiigana kũmũigua. **13** Nĩ ũndũ ũcio kiugo kĩa Jehova harĩo gĩgaatuĩka ũũ: ĩka ũũ na ũũ, ĩka ũũ na ũũ, ningĩ watho nĩũrũmĩrĩrwo nĩ watho, ĩ, watho ũrũmĩrĩrwo nĩ watho; na kohoro kanini haha, na kohoro kanini hau: nĩguo mathiĩ magũe na ngara, matiĩhio, na magwatio na mũtego, manyiitwo. **14** Nĩ ũndũ ũcio ta thĩkĩrĩriai kiugo kĩa Jehova, inyuĩ anyũrũrania, o inyuĩ mwathaga andũ aya marĩ gũkũ Jerusalemu. **15** Mwĩgaathaga mũkoiga atĩrĩ, “Nĩtũgũite na kĩrĩkanĩro na gĩkuũ, tũkaiguana na mbĩrĩra. Hĩndĩ ĩrĩa gũkaaherithanio taarĩ kĩguũ gĩa kũhubanĩria-rĩ, gĩtigaatũhutia, nĩgũkorwo nĩtũtũite maheeni rĩrũrĩro riitũ, naguo ũheenanĩa tũkaũtua kĩhĩtho giitũ.” (Sheol h7585) **16** Nĩ ũndũ ũcio Mwathani

Jehova ekuuga atiri: “Ninjiḡite ihiga rīa ḡitina kīrūmu kūu Zayuni, ihiga rībaariīre wega, ihiga rīa goro rīa koine; mūdū ūrīa ūrīrīthokaga ndarī hīndī akeenenyeka. 17 Ūtuaniri ciira na kihooto nīguo ūgaatuika rūrigi rwa ḡūthima naruo, naguo ūthingu ūtuīke kabirū; mbura ya mbembe nīḡathereria maheenī macio mūtuīte kīhitho kīanyu, namo maai nīmakoinira kūrīa mwīhithite. 18 Kīrīkanīro kīanyu kīrīa mwarīkanīire na ḡikuū nīḡīgathario; ūiguano wanyu na mbīrīra ndūkehaanda. Hīndī irīa iherithia ta rīa kīguū rīkaamūhubanīria, nīmūgatoorio nīrīo. (Sheol h7585) 19 Rīrīa rīothe iherithia rīu rīoka nīmūrīkoragīrīro nīrīo; rīrīmūrīkoragīrīra rūciinī o rūciinī, na mūthenya o na ūtukū nīrīkamūthereria.” Nīmūkamaka mūno mwataūkīrwo nī ndūmīrīri īno. 20 Nīḡūkorwo ūrīrī wanyu ndūngīmūigana ḡwītambūrūkīria ho nī ḡūkuhīha, naguo mūrīngīti nī mūceke mūno ndūngīmūigana kwīhumbīra. 21 Jehova nīakarahūka o ta ūrīa aarahūkire kūu Kīrīma-inī kīa Perazimu, arahūke arakarīte o ta ūrīa arakarīte kūu Gituamba-inī kīa Gibeoni: nīḡeetha arute wīra wake ūrīa atamenyerete kūruta, na ahingie ciīko ciake, ciīko irīa atatūire ahingagia. 22 Tondū ūcio, tigai inyūrīri cianyu, kana mīnyororo yanyu īmūrītūhīre makīria; nīḡūkorwo Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nīaheete ūhorō akanjīra atī ḡūkū thī guothe nīḡūkwanangwo biū. 23 Thikīrīriai mūigie mūgambo wakwa; tegai matū mūigie ūrīa nguuga. 24 Hīndī irīa mūrīmi ekūrīma nīguo ahaande-rī, atūūruga o arīmaga? Atūūruga aciimbaga na akīhūūruga harū? 25 Aarīkia kwaraganīa mūḡūnda-rī, ḡithī ndacookaga akahaanda mbegū cia ndengū, na akahura tūhīndī twa kumini? Nayo ngano ḡithī ndamīhaandaga handū hayo, na cairi akamīhaanda karūhari kayo, nayo ngano irīa njirū akamīhaanda mūḡūnda wayo? 26 Ngai wake nīwe ūmuonagīa ūrīa egwīka, na akamūruta maūdū marīa magīrīire. 27 Ndengū itihūūrugwo na mūgogo ūkururītio, kana kumini ikahūūrwo na kūḡūrū kwa ngaari; ndengū ihūūrugwo na mūtī, na kumini ikahūūrwo na rūthanju. 28 Ngano no ngīnya īthīo nīguo īthondekwo mūgate; nī ūndū ūcio mūdū ndatūūruga amīhūūruga ngīnya tene. O na angītwarīra magūrū ma ngaari ya kūhūūra igūrū rīayo-rī, mbarathi ciake itingīmīthīa. 29 Maūdū maya mothe o namo moimaga kūrī Jehova Mwene-Hinya-Wothe, mūheani kīrīra wa kūgegania, na ūrīa mwīkīrīre mūno nī ūndū wa ūūḡī wake mūnene.

29 Arieli, o wee Arieli, wee itūūra inene kūrīa Daudi aatūūruga, kā ūrī na haaro-! Ongerera mwaka kūrī mwaka ūngī, na mūreke ciathī cianyu ithī o na mbere. 2 No nīngarīḡicīria itūūra rīa Arieli; nīrīkarīra na rīcakaye, na rīgaatuika ta riiko rīa kīgongona harī nī. 3 Nīngamba hema ciakwa ngūrīḡicīrie; nīngagūthīūrūrūkīria na mīthiringo mīraihu na igūrū, ngūrīḡicīrie na ihumbu cia tīri, ngūtharīkire. 4 Nawe ūgaatungumanio thī, waragie ūrī thī; ūtuīke wa kūng’ung’ua ūrī hau tīri-inī. Mūgambo waku ūgaatuika ta wa roho wa ūragūrī ūroima na thī; naguo mūgambo waku ūkaaiguagwo ūrī wa mīheehū ūkīuma tīri-inī. 5 No rīrī, thū ciaku nyingī ḡgaatuika ta rūkūngū rūhinyu, na kīrīndī kīa andū arīa matarī tha matuīke ta mūūngū ūrīa ūmbūrugwo. Ūndū ūcio ūkooneka na ihenya, o rīmwe, 6 amu Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīagooka na marurumī, na ḡthingithīa, na mūrurumo mūnene, hamwe na rūhuho rūnene, na kīhuhūkano kīnene, na nīnīmī cia mwaki ūkūnīnana. 7 Nakīo kīrīndī kīa ndūrīri ciothe kīrīa kīrūaga na Arieli, kīrīa ḡītharīkagīra itūūra rīu na cīhitho ciarīo irīa nūmu, na ḡīkarīthīūrūrūkīria-rī, ḡīkaabuīria o ta kīroto, o ta kīoneki kīa ūtukū: 8 o ta ūrīa mūdū mūhūtu arootaga, akeyona akīrīa irio, no rīrīa okīra, agakora no mūhūtu; ningī ḡūgaatuika o ta ūrīa mūdū mūnyootu arootaga, akeyona akīnyua maai, no agokīra arī mūrīngīku, na arī o mūnyootu. Ūguo noguo ḡūgaikara harī kīrīndī kīa ndūrīri ciothe irīa irūaga na Kīrīma ḡīa Zayuni. 9 Geḡearai na mūmake, mwītuei atumumu na mwage kuona; mūnyue mūrīo, no mūtīkarīo nī ndibeī, ningī mūtūḡūḡe, no mūtīgatūḡūḡio nī njooḡi. 10 Jehova nīamūreheire toro mūnene: nīahingīte maitho manyu (inyūī anabī); nīahumbīrīte mītwe yanyu (inyūī oonī-maūdū). 11 Naguo ūhorō wa kīoneki ḡīkī ḡiothe harī inyūī ūtuīkīte kīndū ḡīa tūhū, ūgatuika ta ciugo irī ibuku-inī rīa ḡīkūnjo, rītumītwo na rīkahūūrwo mūhūūrī. Na mūngīnengera mūdū ūngīhota ḡūthoma ibuku rīu rīa ḡīkūnjo na mūmwīre atīrī, “Twagūthaita, tūthomere ibuku rīrī,” nake akaamūcookeria atīrī, “Ndingīhota ḡūthoma tondū nītume na rīkahūūrwo mūhūūrī.” 12 Kana mūngīnengera mūdū ūtangīhota ḡūthoma ibuku rīu rīa ḡīkūnjo, mūmwīre atīrī, “Twagūthaita, tūthomere ibuku rīrī,” nake akaamūcookeria atīrī, “Nīī ndīū ḡūthoma.” 13 Mwathani ekuuga atiri: “Andū aya manguhagīrīria na tūnua twao, na makahe ḡītīo na mīromo yao, no ngoro ciao irī kūrīya na nī. Namo

mahooya maría mahooyaga nĩ kũringana na mawatho maría marutitwo nĩ andũ. **14** Nĩ undũ ũcio, o rĩngĩ nĩngagegia andũ aya, njike maundũ ma kũgegania, o ma kũgegania biũ; ũũgĩ wa andũ arĩa oogĩ nĩũgaathira, naguo ũmenyo wa andũ arĩa moĩ gũkũũrana maundũ nĩũkabuĩria.” **15** Kaĩ andũ acio mekağira kiyo kĩnene nĩguo mahithe Jehova mĩbango yao marĩ na haaro-ĩ! O acio marutagĩra mawĩra mao nduma-inĩ, mageciiria atĩrĩ, “Nũũ ũratuona?” ningĩ-rĩ, “Nũũ ũngĩmenya ũrĩa tũreka?” **16** Inyuĩ mũinamanagia maundũ, mũũmbi ageciĩrĩrio nĩwe rĩũmba! Kĩrĩa kĩombirwo no kĩire mũkĩũmbi atĩrĩ, “Wee tiwe wanyũũmbire”? Nyũngũ no iĩre mũmĩũmbi atĩrĩ, “Wee ndũrĩ undũ ũũ”? **17** Githĩ ti kahinda kanini gatigaire Lebanoni kũgarũrwo gũtũike mũgũnda mũnoru, naguo mũgũnda ũcio mũnoru ũtũike ta mũtitũ? **18** Mũthenya ũcio, andũ arĩa mataiguaga nĩmakaigua ciugo cia ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo, namo maithe ma atumumu arĩa matũũraga moonaga mairia na nduma nĩmakona. **19** Na o rĩngĩ andũ arĩa ahooreri nĩmagakenera Jehova; nao andũ arĩa athĩĩni nĩmagakenera Ūrĩa Mũtheru wa Isiraeli. **20** Andũ arĩa matarĩ tha nĩmakabuĩria, nao arĩa anyũũrũrania nĩmagathira, na arĩa meriragĩria gwĩka ũũru nĩmakaniinwo: **21** o acio mahũthagĩra kiugo kĩmwe magatua mũndũ mũhĩtia, na makağira mũciiranĩrĩri mũtego iciĩrĩro-inĩ, na makahũthĩra ũira wa maheeni nĩguo mũndũ ũtekĩte ũũru aage gũtũirwo ciira na kĩhooto. **22** Nĩ undũ ũcio Jehova ũrĩa wahonokirie Iburahĩmu ekwĩra nyũmba ya Jakubu atĩrĩ: “Jakubu ndagaaconorithio rĩngĩ; na matigacooka gũtukia ithiithi ciao rĩngĩ. **23** Rĩrĩa makoona ciana ciao iria ndombire na moko makwa irĩ hamwe nao, nĩmakaiga rĩtwa riakwa rĩrĩ itheru; nĩmakoimbũra ũtheru wa Ūrĩa Mũtheru wa Jakubu, na maikarage metigĩrĩte Ngai wa Isiraeli. **24** Andũ arĩa ngoro ciao imahĩtithagia nĩmakaagĩa na ũmenyo, nao arĩa matetaga nĩmagathikĩrĩria mataaro.”

30 Jehova ekuuga atĩrĩ, “Kaĩ ciana iria nemi irĩ na haaro-ĩ! o icio ihingagia mĩbango itarĩ yakwa, na igathondeka ngwatanĩro, no ti na Roho wakwa, igakĩganĩrĩra mehia igũrũ rĩa mehia; **2** o icio ciikũrũkaga igathiĩ bũrũri wa Misiri itaahoete kĩrĩra; icio ciethaga ũteithio wa kũgĩrĩro nĩ Firaũni, na ikehoka kĩrũru kĩa bũrũri wa Misiri gĩtũike rĩrũrĩro rĩacio. **3** No ũgĩfĩri ũcio wa Firaũni ũgaatũika wa kũmũconorithia, na kwĩhoka kĩrũru kĩa bũrũri wa Misiri gũkaamũrehera thoni. **4** O na akorwo

marĩ na anene kũu Zoani, na mabarũthi mao nĩmakinyĩte Hanesi-rĩ, **5** andũ othe nĩmagaconorithio nĩ undũ wa andũ matangĩmaguna na undũ o na ũrĩkũ, arĩa matangĩmateithia kana mamagune, tiga o kũmaconorithia na kũmarehera thoni.” **6** ĩno nĩyo ndũmĩrĩri nditũ ikoniĩ nyamũ cia Negevu: Mabarũthi mao makuuaga ũtonga wao na ndigiri, na igĩĩna ciao magaaciğĩrĩra maguku-inĩ ma ngamĩira, magatũkanĩria bũrũri wa thĩĩna na wa mĩnyamaro, bũrũri ũrĩ mĩrũũthi ya njamba na ya nga, na ndũira na nyoka iria iticũkaga, macitware bũrũri wa andũ matangĩmaguna o na atĩa. **7** Nĩgũkorwo ũteithio wa Misiri nĩ wa tũhũ na ndũrĩ kĩguni. Nĩ undũ bũrũri ũcio ndĩwĩtĩte Rahabu ũrĩa Ūtarĩ-undũ-Ekaga. **8** Na rĩrĩ, rĩu thĩĩ ũmakururĩre ũhoru ũyũ kĩbaũ-inĩ, na ũwandĩke ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo, nĩgeetha ũgaatũika ũira wa gũtũũra matukũ marĩa magooka. **9** Nĩgũkorwo aya nĩ andũ aremi na nĩ ciana itũire iheenanageria, ciana itendaga gũthikĩrĩria ũtaaro wa Jehova. **10** Nacio ciĩraga ooni-maundũ atĩrĩ, “Mũtigatuonere maundũ mangĩ!” na ikeera anabii atĩrĩ, “Tigai gũtũrathĩra maundũ ma ũhoru wa ma! Twĩragei maundũ marĩa mangĩtũkenia, na mũtũrathagĩre maundũ ma maheeni. **11** Eherai njĩra-inĩ ĩno, muume gacĩra-inĩ gaka, na mũtĩge gũtũira ũhoru wa Ūrĩa Mũtheru wa Isiraeli!” **12** Nĩ undũ ũcio Ūrĩa Mũtheru wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: “Tondũ nĩmũregete ndũmĩrĩri ĩno, mũkehoka ũhinyanĩrĩria, na mũgatua maheeni kĩndũ gĩa gwĩtiiranageria nakĩo, **13** rĩhĩa rĩrĩri rĩgũtũika ta rũthingo rũraihu na igũrũ, rũrĩ na mwatũka ũrĩa ũikaraga o ũkĩaramaga, rũrĩa rũmomokaga o narua, o rĩmwe. **14** Rũkoinĩkanga tũcunji ta nyũngũ, rũthethereke rũteğũcaĩrwo, undũ hakaaga gacunji o na kamwe gakoneka kangĩruta mwaki riiko, kana kangĩtaha maaĩ kuuma gĩthima-inĩ.” **15** Mwathani Jehova Ūrĩa Mũtheru wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: “Njĩra irĩa ĩngĩtũma mũhonoke no ya kwĩrira na gũikara mũteğwĩtanga, naguo hinya ũrĩa mũkaagĩa naguo ũkooneka nĩ undũ wa gũikara mũhooreire na kwĩhoka, no macio mothe nĩmũmaregete. **16** Mwoigire atĩrĩ, ‘Aca, nĩtũkooora tũhaicĩte mbarathi.’ Nĩ undũ ũcio nĩmũgakũũra! Ningĩ mũkiuga atĩrĩ, ‘Tũkaahaica mbarathi iria irĩ ihenya mũno tũũre!’ Nĩ undũ ũcio arĩa makaamũteng’eria magaakorwo marĩ na ihenya mũno o nao! **17** Andũ ngiri makoora nĩ kũmakio nĩ mũndũ ũmwe; na inyuĩ inyuothe mũũre nĩ kũmakio nĩ andũ atano, nginya mũtĩgwo mũhaana ta mũtĩ wa bendera ũrĩ kĩrĩma-igũrũ, o na ta bendera irĩ karĩma-igũrũ.”

18 O na gūtariĩ ũguo-rĩ, Jehova eriragĩria kũmũtuga; arahũkaga nĩguo amũiguĩre tha. Nĩgũkorwo Jehova nĩ Ngai ũtuanagĩra ciira na kihooto. Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa othe mamwetagĩrĩra. 19 Inyuĩ andũ a Zayuni, o inyuĩ mütũũraga Jerusalemu, mütigacooka kũrĩra. Hĩ, kaĩ nĩakamũtuga rĩria mũkaamũkaĩra amũteithie-ĩ! Na rĩria akaamũigua nĩakamwĩtika. 20 O na gũtuĩka Mwathani nĩamũheaga irio cia thĩĩna na maaĩ ma mĩnyamaro-rĩ, arutani anyu matigacooka kũhithwo rĩngĩ; mũkaameyonera na maithe manyu. 21 O na mũngĩkagarũrũka na mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho, matũ manyu nĩmakaiguaga mũgambo thuutha wanyu ũkiuga atĩrĩ, “Ino nĩyo njĩra; gererai yo.” 22 Ningĩ nĩmũgathaahia mĩhianano yanyu ya kũhooywo ĩria ĩgemetio na betha igũrũ, na mĩhiano yanyu ĩria ĩgemetio na thahabu igũrũ; mũkaamĩte ta taama ũrĩ thaahu wa mũndũ-wanja hĩndĩ ya mweri, mũmĩre atĩrĩ, “Thĩĩ na kũu muume haha!” 23 Ningĩ nĩakamuurĩria mbura nĩ ũndũ wa mbeũ iria mũhaandĩte mĩgũnda, nacio irio iria ikoima mĩgũnda iyo igaakorwo irĩ njega na ikaingĩha. Hĩndĩ iyo ng’ombe cianyu ikaarĩthagio kũndũ kũrĩ ũrĩthio mwariĩ mũno. 24 Ndegwa na ndigiri iria ikaarĩmaga mĩgũnda ikaarĩaga mahuti mathuuranĩre na irio huhu, ciaraganĩtio na hũũma na iciko cia tĩiri. 25 Mũthenya ũcio gũkooaganwo mũno, rĩria mĩthiringo ĩria mĩraihu na igũrũ ikaamomoka, tũrũũ nĩtũgaatherera kuuma kĩrĩma-inĩ o gĩothe kĩraihu na karĩma o gothe gatũũgĩru. 26 Naguo mweri ũkaara ta riũa, na ũtheri wa riũa ũnenehio maita mũgwanja, ũhaane ta ũtheri wa mĩthenya mũgwanja mĩgima, rĩria Jehova akooha nguraro cia andũ ake na amahonie ironda iria aamatĩhirie. 27 Atĩrĩrĩ, Rĩitwa rĩa Jehova rĩrooka riumĩte kũraya, rĩrĩ na marakara mahiũ na matu mathĩmbu ma ndogo; nacio iromo ciake ciyũrĩtwo nĩ mang’ũrĩ, na rũrĩmĩ rwake nĩ mwaki ũniinanaga. 28 Mĩhũmũ yake nĩ ta rũũĩ rũratherera na hinya rũkambata rũgakinya o nginya ngingo. Athũngũthagia ndũrĩrĩ gĩcungi-inĩ kĩa mwanangĩko; ekagĩra andũ matamu kanua nĩgeetha amahĩtithie. 29 Na inyuĩ nĩmũkaina, ta ũria mũinaga ũtukũ ũria mũkũngũyagĩra gĩathĩ kĩria kĩaamũre; nacio ngoro cianyu nĩigakena ta ũria andũ makenaga makĩambata kĩrĩma kĩa Jehova makĩhuhaga mĩtũrĩrũ, o ũcio Rwarorwa-lhiga rwa Isiraeli. 30 Jehova nĩagatũma mũgambo wake ũrĩ riiri ũiguuo nĩ andũ, na nĩagatũma mone guoko gwake gũgĩkũrũka, arĩ na marakara maingĩ na

mwaki wa kũniinana, hamwe na mbura ya marurumĩ, na kĩhuhũkanio, na mbura ya mbembe. 31 Mũgambo wa Jehova nĩũgathethera Ashuri; nĩakamagũtha na rũthanju rwake, amaniine magũe. 32 Igũtha o rĩothe rĩria Jehova akaamagũtha na rũthanju rwake rwa kũherithania-rĩ, rĩkaahaana ta rwĩmbo rũrainwo na tũhembe na inanda cia mũgeeto, akĩrũa mbaara nao ategũtĩgithĩria kũmahũũra na guoko gwake. 33 Tofeti gũtũũrĩte kũhaarĩrio; gũthondeketwo nĩ ũndũ wa mũthamaki. Irima rĩakuo rĩa mwaki nĩirĩkie na rĩkaaramio, narĩo rĩrĩ na mwaki mũingĩ na ngũ nyingĩ, nayo mĩhũmũ ya Jehova nĩyo ĩraakia mwaki ũcio, ĩhaana ta rũũĩ rwa ũbiriti.

31 Kaĩ arĩa maikũrũkaga magathiĩ bũrũri wa Misiri gwetha ũteithio marĩ na haaro-ĩ, o acio mehokaga hinya wa mbarathi, na makehoka ũingĩ wa ngaari cia ita, na makehoka hinya mũnene wa andũ arĩa mathĩiiga mahaicĩte mbarathi, na makaaga gũcũthĩrĩria Ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli, o na makaaga gũcaria ũteithio kuuma kũrĩ Jehova. 2 No rĩrĩ, o nake Jehova nĩ mũũgĩ na no amarehithĩrie mwanangĩko, nĩgũkorwo ndericũkagwo ũria oigĩte. We nĩakarahũka okĩrĩre nyũmba ya andũ arĩa aaganu, na okĩrĩre arĩa mateithagĩrĩria andũ arĩa mekaga maũndũ mooru. 3 No rĩrĩ, andũ a Misiri no andũ tu, na ti Mũrungu; nacio mbarathi ciao no nyama na itĩrĩ roho thĩĩnĩ wacio. Rĩria Jehova aatambũrũkia guoko gwake, ũcio ũteithanagia nĩahĩngagwo, na ũcio ũteithagio nĩagũũaga; nao eerĩ makaaniinwo hamwe. 4 Jehova anjĩrĩte atĩrĩ: “O ta ũria mũrũũthi ũraramaga, mũrũũthi njamba ũkĩrĩa nyamũ ĩria ũnyĩitĩte, na ndũmakagio nĩ mũgambo ya arĩithi o na mokĩte marĩ gĩkundi kĩnene metĩtwo hamwe nĩguo maũkĩrĩre, kana wĩtigĩre nĩ ũndũ wa inegene rĩao-rĩ, ũguo noguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe agaikũrũka, arũe arĩ kũu Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni, o na ciambatĩro ciakĩo. 5 O ta ũria nyoni ĩreeraga rĩera-inĩ, ũguo noguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe akaagĩtĩra itũũra rĩa Jerusalemu; akaarĩgĩtĩra na arĩkũũre, ‘akaahĩtũkĩra igũrũ rĩa rĩo’ nĩguo arĩhonokie.” 6 Inyuĩ andũ a Isiraeli-rĩ, cookererai ũcio mütũire mũremeire mũno. 7 Nĩgũkorwo mũthenya ũcio o mũndũ wanyu nĩagatee mĩhianano ya betha na ya thahabu ĩria mwĩthondekeire na moko manyu ĩgatũma mwĩhie. 8 “Andũ a Ashuri makooragwo na rũhiũ rwa njora no ti rwa mũndũ; rũhiũ rwa njora nĩruo rũkaamaniina biũ, no ti rwa andũ. Nĩmakoorĩra rũhiũ rũu rwa njora, na aanake ao makaanyĩtwo, marutithio wĩra na hinya.

9 Nacio ciĩhitho ciao cia hinya nĩikaagũa nĩ ũndũ wa guoya; nao anene ao a ita moona bendera ya ita nĩmakamaka mũno,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga, ũrĩa wakĩtie mwaki wake Zayuni, o na icua rĩake rĩa mwaki rĩrĩ kũu Jerusalemu.

32 Atĩrĩrĩ, nĩgũkagĩa mũthamaki wa gũthamaka na ũthingu, na kũgĩe na anene a gwathana na kĩhooto. 2 O mũndũ agaatuĩka ta handũ ha kwĩgĩtia rũhuho, na ha kwĩyũa mbura ya kĩhuhũkanio, o na atuĩke ta tũrũũ twa maaĩ tũgũtherera werũ-inĩ, o na ta kĩĩruru kĩa rwaro rũnene rwa ihiga bũrũri-inĩ ũrĩ na nyoota. 3 Namo maitho ma andũ arĩa moonaga matikaahingwo mage kuona, namo matũ ma arĩa maiguaga nĩmagathikĩrĩria. 4 Mũndũ ũrĩa ũhikaga gwĩka maũndũ ateciĩrĩtie wega, nĩakamenya maũndũ na ataũkĩrwo nĩmo, naruo rũrĩmĩ rũrĩa rũtondoiraga nĩrũkaaria o wega. 5 Gũtirĩ hĩndĩ ĩngĩ mũndũ mũkĩĩgu agaacooka kũgĩa igweta, kana kĩmaramari gĩcooke gũtĩio mũno. 6 Nĩgũkorwo mũndũ mũkĩĩgu aragia ũrimũ, na meciĩria make mathugundaga maũndũ mooru: Mũndũ ũcio ekaga maũndũ matarĩ ma ũ-ngai, na akamemerekia maũndũ ma gũcambia Jehova; arĩa ahũtu amatigaga matarĩ na gĩa kũrĩa, na arĩa anyootu akamaima maaĩ ma kũnyua. 7 Mĩthĩire ya mũndũ kĩmaramari no ya waganu, athugundaga o maũndũ mooru ma kũniinithia andũ arĩa athĩini na ũhoro wa maheeni, o na rĩrĩa mathaithana ma mũbatari marĩ ma kĩhooto. 8 No rĩrĩ, mũndũ ũrĩa mũtaana eciiragia o maũndũ ma ũtugi, na maũndũ macio ma ũtugi nĩmo egũtũũra ekaga. 9 Atĩrĩrĩ inyuĩ andũ-a-nja aya mũtarĩ ũndũ ũmũthĩĩnagia, arahũkai mũthikĩrĩrie mũgambo wakwa; o na inyuĩ airĩtu aya mũtarĩ ũndũ mwĩtigagĩra, ta iguai ũrĩa nguuga! 10 Mwaka na matukũ matarĩ maingĩ maathira-rĩ, inyuĩ mũtarĩ ũndũ mwĩtigagĩra, nĩmũkainaina; nĩgũkorwo gũtigakorwo na magetha ma thabibũ, o na kana gũkorwo na magetha mangĩ. 11 Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ-a-nja aya mũtarĩ ũndũ ũmũthĩĩnagia, inainai nĩ kũmaka; inainai inyuĩ airĩtu aya mũtarĩ ũndũ mwĩtigagĩra! Rutai nguo cianyu mũtigwo njaga, mũcooke mwĩohe makũnia njohero. 12 Mwĩhũũrei ithũri, mũrĩrĩre mĩgũnda yanyu ĩrĩa mĩega, o na mĩthabibũ ĩrĩa ĩciaraga mũno, 13 na mũrĩrĩre bũrũri wa andũ akwa, ũcio ũmerete mĩguua na cong'e: ĩ ti-itherũ, cakaĩrai nyũmba ciothe cia ikeno, na itũũra rĩrĩa inene rĩrĩ na ndũhiũ cia arĩũ. 14 Nĩgũkorwo ciĩgĩtiro iria nũmu nĩgatiganĩrio, narĩo itũũra rĩũ inene rĩyũrĩte andũ rĩtigwo ũtheri; o na nyũmba

ya mũthamaki na mũthiringo mũraihu igaatuĩka bũrũri ũteanĩrio nginya tene, gũtuĩke bũrũri wa gũtũũhagwo nĩ ndigiri, na ũrĩthio wa ndũũru cia mbũri, 15 nginya rĩrĩa tũgaitĩrĩrio Roho kuuma igũrũ, naguo werũ ũgarũrwo ũtuĩke mũgũnda mũnoru, na mũgũnda ũcio mũnoru ũhaane ta mũtitũ. 16 Ciira ũgaatũũra ũtuagwo na kĩhooto kũu werũ-inĩ, naguo ũthingu ũtũũre kũu mũgũnda-inĩ ũcio mũnoru. 17 Maciaro ma ũthingu ũcio nĩ thayũ; naguo uumithio wa ũthingu ũgaakorwo ũrĩ ũhooreri na kwĩhoka Ngai nginya tene. 18 Andũ akwa magaatũũraga ciikaro cia thayũ, matũũre kũndũ gũtarĩ ũgwati, na mahurũkage kũndũ gũtarĩ na thĩina. 19 O na mbura ya mbembe ĩngĩgũithia mĩti ya mũtitũ thĩ, narĩo itũũra inene rĩraraganio biũ-rĩ, 20 kaĩ inyuĩ nĩmũkarathimwo-ĩ, mũhaandage mbegũ cianyu gũkuhĩ na tũrũũĩ, nacio ng'ombe na ndigiri cianyu irĩthagio kũndũ guothe.

33 Atĩrĩrĩ wee mwanangi ũyũ, o wee ũtarĩ wanangwo, kaĩ ũrĩ na haaro-ĩ! Wee mũkunyaĩrĩ ũyũ, o wee ũtarĩ wakunyaĩrwo, kaĩ ũrĩ na haaro-ĩ! Rĩrĩa ũgaatiga kwanangana, nĩguo nawe ũkaanangwo, na ningĩ rĩrĩa ũgaatiga gũkunyaĩra, nĩguo nawe ũgaakunyaĩrwo. 2 Wee Jehova, tũiguĩre tha; wee nĩwe twetagĩrĩa. Tuĩka hinya witũ rũciĩnĩ o rũciĩnĩ, na ũtuĩke ũhonokio witũ hĩndĩ ya mĩnyamaro. 3 Andũ nĩ kũũra mooraga maigua mũrurumo wa mũgambo waku; warahũka-rĩ, ndũrĩrĩ nĩhurunjũkaga. 4 Indo cianyu iria igaakorwo itahĩtwo, inyuĩ ndũrĩrĩ, ikoingũrũrio itahwo, o ta ũrĩa ciana cia ngĩgĩ ciũngũrũragia; andũ magaacitharĩkĩra ta ũrĩa mũrumbĩ ya ngĩgĩ ĩtharĩkagĩra mĩgũnda. 5 Jehova nĩatũũgĩrĩtio, nĩgũkorwo atũũraga igũrũ; nake nĩakaiyũria Zayuni na ciira wa kĩhooto na ũthingu. 6 Nĩwe ũgaatuĩka gĩtina kĩrũmu matukũ-inĩ maku, na atuĩke kĩgĩna kĩa ũhoro mũingĩ wa ũhonokio, na ũũgĩ, na ũmenyi wa maũndũ; na ũhoro wa gwĩtigĩra Jehova nĩguo ũgaakorwo ũrĩ mũthiithũ wa ma. 7 Atĩrĩrĩ, andũ ao arĩa njamba mararĩrĩa njĩra-inĩ maanĩrĩre; nao mabarũthi mao ma thayũ maraarĩra na kĩgĩrĩko kĩnene. 8 Barabara iria njariĩ itigĩtwo itarĩ andũ, na agendi magatiga kũgerera njĩra icio. Kĩrĩkaniro kĩrĩa maarĩkaniire nĩgĩthũkie, na aira a kĩo makanyararwo, gũtirĩ o na mũndũ ũmwe ũraheo gĩtĩio. 9 Bũrũri nĩũracakaya na ũgathirĩrĩkĩra, nakuo kũu Lebanoni nĩgũconorithĩtio na mĩti yakuo ĩkahooha. Sharoni nakuo kũhanĩte ta werũ wa Araba, nakuo Bashani na Karimeli gũgaita mathangũ makuo. 10 Jehova

ekuuga atĩrĩ, “Rĩu nĩngwarahũka, rĩu nĩngũtũũgĩrio; rĩu nĩngwambarario na igũrũ. 11 Inyuĩ mũkaagĩa nda cia maragara, mũciare rũũa rwa ngano; nayo mĩhũmũ yanyu ĩtuĩkĩte mwaki wa kũmũcina. 12 Andũ a ndũrĩrĩ magaacinwo mahaane ta coka; magaacinwo na mwaki o ta ihinga cia mĩigua itemetwo.” 13 Atĩrĩrĩ inyuĩ andũ arĩa mũrĩ kũraya, ta thĩkĩrĩriai mũigue ũria njĩkĩte; na inyuĩ mũrĩ gũkuhĩ umbũrai ũhoru wa hinya wakwa. 14 Ehia arĩa marĩ kũu Zayuni nĩmamakĩte; nao andũ arĩa matooĩ Ngai nĩkũinaina marainaina, makoiga atĩrĩ, “Nũũ wĩtũ ũngĩtũũrania na mwaki ũria ũcinanaga? Nĩngĩ nũũ wĩtũ ũngĩtũũrania na mwaki ũtakahora nginya tene?” 15 Nĩ mũndũ ũria ũthiiaga na mĩthiire ya ũthingu na akaaria ũhoru ũria wagĩrĩire, o we ũtangĩoya uumithio uumanĩte na ũhinyanĩrĩria, na akagirĩrĩria guoko gwake kwamũkĩre mahaki, o ũcio ũgiragĩrĩria matũ make kũigua ndeto cia gũciirĩra ũragani, na akahinga maitho make matikerorere maĩndũ mooru. 16 ũcio nĩwe mũndũ ũria ũgaatũura kũndũ kũria gũtũũgĩru, ũria kũhitho gĩake gĩgaakorwo kĩrĩ kũirigo kĩrũmu kũu kĩrĩma-inĩ. Nĩakaheagwo irio ciake, na maaĩ make gũtĩrĩ hĩndĩ makaaga. 17 Maitho maku nĩmakeyonera mũthamaki arĩ na riiri wake wothe, na wirorere bũrũri waramĩte, ũgatambũrũka kũraya ma. 18 Meciiria-inĩ maku nĩũgecũrania ũhoru wa kĩmakania kĩria kĩarĩ ho hau mbere, ũrie atĩrĩ: “Mũtongoria ũria mũnene arĩ ha? Nake mũndũ ũria wamũkagĩra mbeeca cia igooti rĩa bũrũri arĩ ha? Nake mũnene ũria ũrũgamagĩrĩra mĩthiringo ĩria mĩraihi na igũrũ arĩ ha?” 19 Andũ acio ndũrĩka ndũgacooka kũmona rĩngĩ, o acio maaragĩa mĩario ĩtangĩguĩka, na makaaria na rũthiomi rũgeni rũtangĩmenyeka. 20 Ta rora Zayuni, ĩtũura rĩria inene rĩa maruga maitũ; maitho maku nĩmakona Jerusalemu, gũikaro gĩa thayũ, nĩyo hema ĩria ĩtakenyenyeke; hĩgĩ ciayo ĩtirĩ hĩndĩ ikaamunywo, o na kana mũkanda o na ũmwe wayo ũtuĩke. 21 Kũu nĩkuo Jehova Mwene-Hinya agaakorwo hamwe na ithuĩ. Nakuo kũu gũgaatuĩka ta kũndũ kwa njũũ njariĩ, o na tũrũũ, njũũ ĩtakagererio marikabu cia mbaara, kana igererio marikabu iria nene cia iria-inĩ. 22 Nĩgũkorwo Jehova nĩwe wa gũtua ciira, Jehova nĩwe mũtwathi, Jehova nĩwe mũthamaki wĩtũ: we nĩwe ũgaatũhonokia. 23 Mĩkanda yaku nĩmĩregeru, na mũtĩ ũria mũraaya wa marikabu ti mũrũmu, naguo taama wa kũmĩwarithia timũtambũrũku. Hĩndĩ ĩyo indo nyingĩ cia ndaho nĩ ikaagayanwo, o na andũ arĩa mathuaga nĩmagekuũra indo cia

ndaho. 24 Gũtĩrĩ mũndũ ũtũuraga Zayuni ũkoiga atĩrĩ, “Nĩ ndĩ mũrũaru”; nao andũ arĩa matũuraga kuo nĩmakarekerwo mehia mao.

34 Atĩrĩrĩ, inyuĩ ndũrĩrĩ, ũkai hakuhĩ mũthĩkĩrĩrie; o na inyuĩ andũ a mabũrũri tegai matũ mũigue! Thĩ o nayo nĩigue, o na kĩria gĩothe kĩrĩ kuo, o hamwe na mabũrũri, na kĩria gĩothe kiumaga kuo! 2 Nĩgũkorwo Jehova nĩarakarĩire ndũrĩrĩ ciothe; mang’ũrĩ make marĩ kũrĩ mbũtũ ciao ciothe cia ita. Nĩagaciniina ithire biũ, nĩagacineana ciuragwo. 3 Andũ arĩa moragĩtwo magaatoo o ro ũguo, na mũnũngo wa ciimba ciao wambate na igũrũ; nacio irĩma ihaane ta irĩndĩtwo nĩ thakame yao. 4 Njata ciothe cia igũrũ nĩgathira, narĩo igũrũ rĩkũnjwo o ta ibuku rĩa gĩkũnjwo; nayo mbũtũ ya njata cia matu-inĩ ĩgwe o ta ũria mathangũ ma mũthabibũ maahooa magũũaga, na o ta ũria ngũyũ ciahooa igũũaga kuuma mũkũyũ-inĩ. 5 Rũhiũ rwakwa rwa njora rũnyũite rũkanyootoka rũrĩ o kũu matu-inĩ; ta rora, rũraikũrũkĩra Edomu rũrĩ na ĩtuĩro, o andũ acio niĩnĩte biũ. 6 Rũhiũ rwa njora rwa Jehova rũiyũrĩtwo nĩ thakame, na rũkahumbũrwo nĩ maguta: nĩ thakame ya tũtũrũme na ya mbũri, na maguta ma higo cia ndũrũme. Nĩgũkorwo Jehova arĩ na igongona kũu Bozara, na kũuragana kũnene kũu Edomu. 7 Nacio mbogo nĩikooraganĩrio hamwe, o na tũtegwana na ndegwa iria nene. Bũrũri wao nĩũgaacagacio nĩ thakame, naruo rũkũngũ rũrĩndwo nĩ maguta. 8 Nĩgũkorwo Jehova arĩ na mũthenya wa kwĩrĩhĩria, arĩ na mwaka wa kũherithania, nĩguo arũrĩre kũhooto gĩa Zayuni. 9 Tũrũũ twa Edomu tũkaagarũrwo tũtuĩke rami, naruo rũkũngũ rwakuo rũtuĩke mwaki wa ũbirĩti; naguo bũrũri wake ũtuĩke o ta rami ĩgwakana mwaki! 10 Naguo mwaki ũcio ndũkahorio mũthenya na ũtukũ; ndogo yaguo ĩgaatũura ĩtoogaga igũrũ nginya tene. Gũgaakira ihooru njjarwa nginya njjarwa, na gũtĩrĩ mũndũ ũgaacooka gũtuĩkanĩria kuo rĩngĩ. 11 Ndundu ya werũ-inĩ na ndundu ĩria ĩgambaga nĩkegwatĩra kũndũ kũu; nayo ndundu ĩria nene na ihuru nĩkuo igaaka itara ciacio. Ngai nĩagathima Edomu na gĩthimi gĩa kĩrigiicano, na agũthime na kabirũ ka ihooru. 12 Gũtigakorwo kũndũ andũ akuo arĩa marĩ igweta mangũta ũthamaki, ariũ a mũthamaki a kũu othe nĩmagathira. 13 Mĩigua nĩkamerera nyũmba ciakuo cia ũthamaki iria njirĩgĩre, thabai na mĩtare ĩmere cĩgĩtĩro-inĩ ciakuo cia hinya. Gũgaatuĩka ũtũũro wa mbwe, na ciikaro cia ndundu. 14 Nyamũ cia werũ-

inĩ nĩigacemania na hiti, nacio mbũri cia gĩthaka nĩikananĩria; kũu nĩkuo nyamũ cia ũtukũ igaakomaga, na ciĩyonere gwa kũhurũka. **15** Ndundu nĩgaka gĩtara kũu, ĩrekagĩrie matumbĩ mayo kuo, nĩkamaturĩkia na ĩrere njui ciayo rungu rwa mathagu mayo; ningĩ kũu nokuo hũngũ ikoongana igĩrĩ igĩrĩ, o njamba na nga yayo. **16** Atĩrĩrĩ, tuĩriai ũhoru ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo rĩa Jehova, na mũrĩthome: Gũtirĩ nyamũ o na ĩmwe yacio ikaaga kuoneka kuo, na gũtirĩ njamba ikaaga nga yayo. Nĩgũkorwo nĩ kanua ka Jehova gaathanĩte ũguo, na Roho wake nĩwe ũgacicookanĩrĩria. **17** Nĩwe ũcigayagĩra igai rĩacio; guoko gwake gũciheaga kĩrĩa acithimĩire. Nĩkegwatĩra igai rĩu rĩtuĩke rĩacio nginya tene, na itũũre kuo nginya njjarwa na njjarwa.

35 Atĩrĩ, werũ ũtarĩ kĩndũ na bũrũri ũrĩa mũũmũ nĩigakena; werũ nĩũgakena na ũcanũke. O ta mahũa ma nyeki-inĩ, **2** werũ nĩũkaruta kĩro kĩingĩ; nĩũgakena mũno, na wanĩrĩre nĩ gũkena. Nĩũkaheo riiri o ta wa Lebanoni, na ũheo ũkengi o ta wa Karimeli, na wa Sharoni; nĩmakona riiri wa Jehova, na mone ũkengi wa Ngai witũ. **3** ĩkĩrai hinya moko marĩa maregeru, na maru marĩa maregerete mũtũme marũgame wega; **4** andũ arĩa marĩ na guoya ngoro meerei atĩrĩ, “Mwĩyũmĩrĩriei, tigai gwĩtigĩra; atĩrĩ, Ngai wanyu nĩagooka, na agooka na ũhoru wa kũrĩhanĩria; nĩwe ũgooka na iherithia rĩa Ngai, ooke kũmũhonokia.” **5** Hĩndĩ ĩyo maitho ma atumumu nĩmakahingũka, na matũ ma andũ arĩa mataiguaga macooke kũiguu. **6** Hĩndĩ ĩyo mũndũ ũrĩa ũthuaga nĩakarũgarũga ta thwariga, na rũrĩmĩ rũrĩa rũtaaragia rwanĩrĩre nĩ gũkena. Namo maaĩ nĩmagatherũka kuuma werũ-inĩ, natuo tũrũũ tũtherere werũ-inĩ wa mũthanga. **7** Mũthanga ũrĩa mũhiũ ũgaatuĩka karia ka maaĩ, nayo thĩ ĩyo ng’aru ĩtherũke ithima cia maaĩ. Imamo iria cianakomwo nĩ mbwe-rĩ, igaakũra nyeki, na ithanjĩ, o na marura. **8** Nakuo kũu nĩgũkagĩa barabara njariĩ; nayo ĩgeetagwo Njĩra ĩrĩa Nyamũre. Andũ arĩa matarĩ atheru matikamĩgera; ĩgaakorwo ĩrĩ Njĩra ya andũ arĩa mamĩgeraga; nĩ ũndũ ũcio o na andũ akĩgu matikamĩhĩtia. **9** Gũtirĩ mũrũũthi ũgaakorwo njĩra-inĩ ĩyo, o na kana nyamũ o yothe ndĩani ĩmĩgerere; nyamũ ĩcio itikoonekana njĩra-inĩ ĩyo. No rĩrĩ, andũ arĩa makũũrĩtwo nĩo oiki makaamĩgerera, **10** nao andũ arĩa akũũre a Jehova nĩmagacooka. Magaatoonya Zayuni makĩinaga; nao nĩmageekĩrwo thũmbĩ ya gĩkeno gĩa tene na tene. Magaakena na macanjamũke, nakĩo kĩa o na mũcaayo nĩgathira biũ.

36 Mwaka wa ikũmi na ĩna wa wathani wa Mũthamaki Hezekia, Senakeribu mũthamaki wa Ashuri nĩatharĩkĩire matũũra manene mothe marĩa mairigĩrwo na thingo cia hinya ma Juda, na akĩmatunyana. **2** Ningĩ mũthamaki wa Ashuri agĩtũma mũnene wa mbũtũ ciake cia ita, kuuma Lakishi, arĩ na mbũtũ nene ya ita athĩ kũrĩ Mũthamaki Hezekia kũu Jerusalemu. Rĩrĩa mũnene ũcio wa mbũtũ ya ita aarũgamire mũtaro-inĩ wa Karia-ka-Rũgongo, njĩra-inĩ ya gũthĩ Mũgũnda-wa-Mũthambia-Nguo, **3** Eliakimu mũrũ wa Hilikia ũrĩa warĩ mũrori wa nyũmba ya ũthamaki, na Shebina ũrĩa mwandĩki-marũa, na Joa mũrũ wa Asafu ũrĩa mwandĩki wa maũndũ ma ihinda rĩu, makiumagara magĩthĩ kũrĩ we. **4** Nake mũnene ũcio wa mbũtũ ya ita akĩmeera atĩrĩ, “Ĩrai Hezekia atĩrĩ, “Mũthamaki ũrĩa mũnene o we mũthamaki wa Ashuri, ekũũria atĩrĩ: ũrutĩte ũmĩrĩru ũcio ũrĩ naguo kũ? **5** Wee uugaga nĩ ũũ kũrĩa na ũrĩ na hinya wa mbũtũ cia ita, no waragia o ciugo cia tũhũ. Nũũ ũcio wĩhokete nĩguo ũnemere? **6** Atĩrĩrĩ, wee wĩhokete andũ a Misiri, acio mahaana ta kamũrangi koinĩkangu, karia gatheecaga mũndũ guoko, gakamũguraria etiirania nako! ũguo nĩguo Firaũni mũthamaki wa Misiri ahaana kũrĩ arĩa othe mamwĩhokaga. **7** O na ũngĩnjĩra atĩrĩ, “Ithuĩ twĩhokete Jehova Ngai witũ,” githĩ ũcio tiwe Hezekia aatharĩrie igongona na kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, na akĩira andũ a Juda na a Jerusalemu atĩrĩ, “No nginya mũhooyagĩre kigongona-inĩ gĩkĩ?” **8** “Riurĩ, ũka ũkeiguithanie na mwathi wakwa, mũthamaki wa Ashuri: Nĩngũkũhe mbarathi ngiri igĩrĩ, angĩkorwo ũrĩ na andũ a gũthĩ macihaicĩte! **9** Wakĩhota atĩa gũtooria o na mũnene ũrĩa mũnini mũno thĩini wa anene a mwathi wakwa, o na gũtuĩka wĩhokete ngaari cia ita na andũ arĩa mathiiga mahaicĩte mbarathi a Misiri? **10** Na ningĩ-rĩ, njũkĩte gũtharĩkĩra na kwananga bũrũri ũyũ iterĩtwo nĩ Jehova? Jehova we mwene nĩwe wanjĩrĩre njũke hũũre bũrũri ũyũ na ndĩwanange.” **11** Nao Eliakimu, na Shebina, na Joa makĩira mũnene ũcio wa mbũtũ cia ita atĩrĩ, “Twagũthaita arĩria ndungata ciaku na rũthiomi rwa Asuriata, tondũ nĩtũrũũ. Tiga gũtwarĩria na rũthiomi rwa Kĩhibirania andũ aya marĩ rũthingo-inĩ makĩiguaga.” **12** No mũnene ũcio wa mbũtũ cia ita agĩcookia atĩrĩ, “Kaĩ ndatũmirwo nĩ mwathi wakwa kũrĩ o mwathi wanyu na kũrĩ o inyuĩ, ndĩmwĩre maũndũ maya, na ti kũrĩ andũ aya maikarĩte rũthingo igĩrũ, o aya makaarĩa kĩoro kĩa na manyue mathugumo mao o ene o ta ũrĩa inyuĩ mũgeeka?”

13 Ningĩ mūnene ūcio wa mbūtū cia ita akīrūgama akīanīrīra na Kīhibirania, akiuga atīrī, “Thikīrīria ndūmīrīri ya mūthamaki ūrīa mūnene, mūthamaki wa Ashuri! 14 Mūthamaki ekuuga ūū: Mūtigetīkīre Hezekia amūheenie. Ndangīhota kūmūhonokia! 15 Mūtigetīkīre Hezekia amūringīrīrie kwīhoka Jehova hīndī īrīa ekuuga atīrī, ‘Ti-itherū Jehova nīegūtūhonokia; itūūra rīrīri inene rītikaaneanwo guoko-inī kwa mūthamaki wa Ashuri.’ 16 “Mūtīgathikīrīrie Hezekia. Mūthamaki wa Ashuri ekuuga atīrī: Rekei tūiguane na mūūke kūrī nīi. Mweka ūguo, o ūmwe wanyu nīakarīaga maciaro ma mūtī wake wa mūthabībū na wa mūkūyū na anyuuage maāi ma gīthima gīake, 17 o nginya rīrīa ngooka ndīmūtware būrūrī ūhaana ta wanyu, būrūrī ūrī ngano na ndibeī ya mūhīhano, būrūrī ūrī irio na mīgūnda ya mīthabībū. 18 “Mūtigetīkīre Hezekia amūhītīthie, rīrīa ekuuga atīrī, ‘Jehova nīegūtūhonokia.’ Nī kūrī ngai ya rūrīrī o na rūrīkū īrī yahonokia būrūrī wayo kuuma guoko-inī kwa mūthamaki wa Ashuri? 19 Ngai cia Hamathu na Aripadi irī kū? Ngai cia Sefarivaimu irī kū? Nīihonoketie Samaria kuuma guoko-inī gwakwa? 20 Nī ngai īrīkū harī ngai ciothe cia mabūrūrī macio yanahonokia būrūrī wayo kuuma kūrī nīi? Gwakīhoteka atīa Jehova ahonokie Jerusalemu kuuma guoko-inī gwakwa?” 21 No rīrī, andū acio magīkīra ki na matīrī ūndū maamūcookeirie, tondū mūthamaki nīamathīte, akameera atīrī, “Mūtīkamūcookerie ūndū.” 22 Hīndī īyo Eliakimu mūrū wa Hilikia ūrīa mūrōri wa maūndū ma nyūmba ya ūthamaki, na Shebina ūrīa mwandīkīmarīa, na Joa mūrū wa Asafu ūrīa mwandīkī wa maūndū ma ihinda rīu, magīthī kūrī Hezekia, matembūrāngite nguo ciao, makīmwīra ūrīa mūnene ūcio wa mbūtū cia ita oigīte.

37 Rīrīa Mūthamaki Hezekia aaiguire ūhorō ūcio, agītēmbūrāngā nguo ciake na akīihumba nguo ya ikūnia, agītōonya hekarū ya Jehova thīinī. 2 Agītūma Eliakimu mūrōri wa maūndū ma nyūmba ya ūthamaki, na Shebina ūrīa mwandīkīmarīa, na athīnjīri-Ngai arīa atongoria, othe mehumbīte nguo cia makūnia, mathīi kūrī mūnabīi Isaia mūrū wa Amozu. 3 Makīmwīra atīrī, “Ūū nīguo Hezekia ekuuga: Mūthenya wa ūmūthī nī mūthenya wa mīnyamaro, na ngūmano, na gīconoko o ta ihinda rīa ciana rīa gūciarwo rīakinya, naguo hinya wa gūciara ūkaaga. 4 No gūkorwo Jehova Ngai waku nīekūigua ciugo

ciothe cia mūnene ūcio wa mbūtū cia ita, ūrīa mwathi wake, mūthamaki wa Ashuri atūmīte, nīgeetha oke anyūrūrīe Ngai ūrīa ūrī muoyo, na amūkūūme nī ūndū wa ūhorō ūcio Jehova Ngai waku aigūite. Nī ūndū ūcio hoera matigari marīa matigaire muoyo.” 5 Rīrīa anene a Mūthamaki Hezekia maakinyire kūrī Isaia-rī, 6 Isaia akīmeera atīrī, “Īrai mwathi wanyu atīrī, ‘Ūū nīguo Jehova ekuuga: Tiga gwītīgīra nī ciugo iria ūiguite atungati a mūthamaki wa Ashuri makīnnuma nacio. 7 Ta thikīrīria! Nīi nīngwīkīra roho wa mūthemba mūna thīinī wake, nīguo rīrīa arīigua ūhorō mūna, acooke būrūrī wake, na arī kūu ndūme ooragwo na rūhiū rwa njora.” 8 Rīrīa mūnene wa mbūtū cia ita aaiguire atī mūthamaki wa Ashuri nīoimīte Lakishi, akīehera Jerusalemu agīthīi agīkora mūthamaki akīrūa mbaara na Libina. 9 Na rīrī, Senakeribu agīkinyīrwo nī ūhorō wa atī Tirihaka, ūrīa Mūkushi mūthamaki wa Misiri, nīomagārīte oke arūe nake. Nī ūndū ūcio agītūma andū rīngī kūrī Hezekia marī na ūhorō ūyū: 10 “Īrai Hezekia mūthamaki wa Juda atīrī: Ndūgetīkīrie Ngai ūcio wīhokete akūheenie rīrīa ekuuga atīrī, ‘Jerusalemu rītīkūneanwo kūrī mūthamaki wa Ashuri.’ 11 Ti-itherū nīūiguite ūrīa athamaki a Ashuri mekīte mabūrūrī-inī mothe, ūrīa maamaniinire biū. Inyūi mūgūkīhonoka atīa? 12 Na rīrī, ngai cia ndūrīrī iria cianiinirwo nī maithe maitū ma tene: ngai cia Gozani, na cia Harani, na cia Rezufu, na andū a Edeni arīa maarī Telasaru-rī, nīciamahonokirie? 13 Mūthamaki wa itūūra rīa Hamathu arī ha, na mūthamaki wa Aripadi, na mūthamaki wa itūūra rīrīa inene rīa Sefarivaimu, na wa Hena, na wa Iva, rīu marī ha?” 14 Nake Hezekia akīnyīita marūa kuuma kūrī andū arīa maatūmītwo na akīmathoma. Agīcooka akīambata hekarū-inī ya Jehova, akīmatambūrūkia mbere ya Jehova. 15 Nake Hezekia akīhooya Jehova, akiuga atīrī: 16 “Wee Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraēli, o wee ūikārīre gītī kīa ūnene gatagatī ka makerubi, Wee wiki nowe Ngai igūrū rīa mothamaki mothe ma thī. Nīwe wombire igūrū na thī. 17 Tega matū maku, Wee Jehova, ūigue; hingūra maitho maku Wee Jehova wone, ūigue ciugo ciothe cia Senakeribu iria atūmīte cia kūrūma Ngai ūrīa ūtūūrāga muoyo. 18 “Ti-itherū, Jehova, athamaki a Ashuri nīmanāngīte andū a ndūrīrī na mabūrūrī mao biū. 19 Na nīmakītīe ngai ciao mwaki-inī na magacithūkangia, tondū itiarī ngai no ciarī mītī na mahīga, nacio ciathondeketwo na moko ma andū. 20 Rīu-rī, Wee Jehova Ngai

witū, tūhonokie kuuma guoko-inī gwake, nīgeetha mothamaki mothe ma thī mamenye atī Wee Jehova, o Wee wiki, nīwe Ngai.” 21 Hīndī iyo Isaia mūrū wa Amozu agītūma ndūmīriri kūrī Hezekia, akīmwīra atīrī: “Ūū nīguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: Tondū nīūhooete ūhorō wīgī Senakeribu mūthamaki wa Ashuri-rī, 22 ūyū nīguo ūhorō ūrīa Jehova aarītie wa kūmūkīrira: “Mūirītu Gathirange, Mwarī wa Zayuni niakūmenete na agakūnyarara. Mwarī wa Jerusalemu arainia mūtwe rīrīa wee ūroora. 23 Ūcio ūrumīte na ūkamenereria nūū? Nūū ūgūthūkiire na mūgambo, na ūkamwambararīria maithe na mwītīno? Wee nīūkīrīre Ūrīa Mūtheru wa Isiraeli! 24 Ūtūmīte andū aku moke marume Jehova. Na ūkoiga atīrī, ‘Nī ūndū wa ngaari ciakwa nyingī cia ita, nīnyambatīte ngakinya tūcūmbīrī twa irīma, o kūu igūrū mūno Lebanoni. Nīndemete mītarakwa yakuo irīa mīraihu mūno, o na mīthengera irīa mīega mūno. Nīnginyīte tūcūmbīrī twakuo kūrīa kūrāya mūno, o kūrīa kūrī na mītitū irīa mīega mūno. 25 Nīnyenjete ithima mabūrūrī ma kūngī na nganyua maā kuo. Nīhūithītie tūrūū twa Mīsiri na makinya ma magūrū makwa.’ 26 “Kaī ūtaiguīte? Kuuma tene nīndamūrīte ūndū ūcio. Matukū-inī macio ma tene nīndabangīte ūndū ūcio: rīu nīndīūhingītie, atī wee nīūtūmīte matūūra manene marīa mairīgīre na thingo cia hinya matuīke hība cia mahiga. 27 Andū akuo maagithītio hinya, nao makagegeare na magaconorithio. Mahaana mīmera irī mūgūnda, makooroora o ta thuuna nduru, kana ta nyeki īmerete nyūmba igūrū, irīa yūmaga itanakūra. 28 “No nīnjūū kūrīa ūkaraga, na ngamenya ūkiomagara na ūgīcooka, o na ūrīa ūndakaragīra. 29 Tondū nīūndakarīre na rūng’athio rwaku nīrūkinyīre matū makwa, nīngūgwīkīra gīcūhī gīakwa iniūrū, na matamu ndīmoohe kanua-inī gaku, na nīngatūma ūcookere nījira o iyo wokīire. 30 “Gīkī nīkīo gīgaakorwo kīrī kīmenyithia gīaku, wee Hezekia: “Mwaka ūyū ūkūrīa irio cia maitīka, nāguo mwaka wa keerī ūrīe kīrīa gīgaathundūka harī mo. No mwaka wa gatātūrī, nīūkahaanda na ūgethe, ūhaande mīgūnda ya mīthabībū, na ūrīe maciaro mayo. 31 O rīngī matīgari ma nyūmba ya Juda nīmagaikūrūkia mīri na thī, na maciare maciaro na igūrū. 32 Nīgūkorwo Jerusalemu nīgūkoima matīgari ma andū, nakuo Kīrīma-inī gīa Zayuni kuume gīkundi kīa arīa mahonokete. Kīyo kīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīkīo gīkaahingia ūguo. 33 “Nī ūndū ūcio Jehova ekuuga ūū igūrū rīa

mūthamaki wa Ashuri: “Ndagatoonya itūūra rīrī inene kana arathūkie mūguī kuo. Ndagooka mbere yarīo na ngo kana arīrigīicīrie na ihumbu cia tīiri, arīūkīrie. 34 Nījira irīa agookīra no yo agaacookera; ndagatoonya itūūra rīrī inene,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 35 “Nīngagitīra itūūra rīrī inene na ndrīrhonokie, nī ūndū wakwa na nī ūndū wa Daudī ndungata yakwa!” 36 Hīndī iyo mūrāika wa Jehova agīthī na akūrāga andū ngiri igana rīmwe rīa mīrongo inana na atano kūu kambī-inī ya Ashuri. Rīrīa andū mookīrie rūciinī tene, magīkora kūu no ciimba therī! 37 Nī ūndū ūcio Senakeribu mūthamaki wa Ashuri agītharia kambī agīthī; agīcooka Nineve, agīkara kuo. 38 Na rīrī, mūthenya ūmwe rīrīa ahooyaga arī hekarū-inī ya ngai yake Nisiroku-rī, ariū ake eerī Adarameleki na Sharezeru makīmūrāga na rūhiū rīa njora, na makūrīra būrūrī wa Ararati. Nake mūrīu Esari-Hadoni agītūika mūthamaki ithenya rīake.

38 Matukū-inī macio Hezekia akīrwarā, hakuhī akue. Mūnabīi Isaia mūrū wa Amozu agīthī kūrī we, akīmwīra atīrī, “Jehova ekuuga ūū: Thondeka maūndū ma mūciī waku, tondū nīūgūkua, ndūkūhona.” 2 Hezekia akīhūgūra ūthīu wake, akīrora rūthingo-inī, na akīhooya Jehova, akiuga atīrī, 3 “Wee Jehova, ririkana ūrīa ngoretwo ngīthī na mīthīire ya kwīhokeka mbere yaku, na ngeheana na ngoro yakwa yothe, na ngeeka ūrīa kwagīrīre maithe-inī maku.” Nake Hezekia akīrīra mūno. 4 Hīndī iyo kiugo kīa Jehova gīgīkinyīra Isaia, akīrwo atīrī, 5 “Cooka ūkeere Hezekia atīrī, ‘Jehova Ngai wa thoguo Daudī ekuuga ūū: Nīnjiguīte ihooya rīaku na ngoona maithori maku; nīngūkuongerera mīaka ikūmi na itano ya gūtūūra muoyo. 6 Nīngūkūhonokia hamwe na itūūra rīrī inene kuuma guoko-inī kwa mūthamaki wa Ashuri. Nīngūgitīra itūūra rīrī inene. 7 “Gīkī nīkīo kīmenyithia kīrīa Jehova egūkūhe atī Jehova nīegwīka ūndū ūcio akwīrīre: 8 Nīngatūma kīruru kīa rīūa gīcooke na thuutha makinya ikūmi marīa giūkūrūkite ngathī-inī ya Ahazu.” Nī ūndū ūcio ūtheri wa rīūa ūgīcooka na thuutha makinya ikūmi marīa waikūrūkite. 9 Maya nīmo maandīko ma Hezekia mūthamaki wa Juda marīa aandīkire thuutha wa kūrūara na kūhona: 10 Nīi ndoigire atīrī, “O rīrīa matukū ma muoyo wakwa magacīra-rī, no rīo ngūthīi ndonye ihingo-inī cia gīkuū, na ndunywo mīaka yakwa irīa itīgarīte?” (Sheol h7585) 11 Ngīkiuga atīrī, “Nī ndikona Jehova rīngī, ndikona Jehova ndī būrūrī ūyū

wa arĩa matũũraga muoyo; gũtirĩ hĩndĩ ĩngĩ ngona mũndũ wa thĩ, kana ngorwo hamwe na arĩa marĩ gũkũ thĩ. **12** Nyũmba yakwa nĩtharĩtio, ikeherio kũrĩ nĩ, o ta ũrĩa hema ya mũrĩithi yambũragwo. Nĩngũnjite muoyo wakwa ta ũrĩ taama wa mũndũ ũrĩa ũtumaga na mĩtambo, na rĩu nĩkũndinia ekũndinia anjeherie mũtambo-inĩ ũcio wake; mũthenya na ũtukũ-rĩ, ũtuĩkite o wa kũũniina. **13** Ndetereire ngĩrĩrĩrie nginya gũgĩkĩa, na akiunanga mahĩndĩ makwa mothe o ta mũrũũthi. Mũthenya na ũtukũ-rĩ, wee ũtuĩkite o wa kũũniina. **14** Ngĩkaya ta hũngũrũrũ kana mũrũaru, ngĩcaaya o ta ũrĩa ndutura ĩcaayaga. Maithe makwa makĩaga hinya nĩgũcũthĩrĩria igũrũ. Ndĩ mũthĩniku; Wee Mwathani ũka ũndeithie!" **15** No ingĩkiuga atĩa? Nĩanjarĩirie, na nĩwe mwene wĩkĩte ũguo. Mĩaka yakwa yothē ndĩrĩthiiga ndĩnyiihĩtie, tondũ wa ruo rũrũ rwa ngoro yakwa. **16** Mwathani, andũ matũũraga moonaga maĩndũ ta maya; o naguo roho wakwa ũtũũraga muoyo wonaga maĩndũ o ta macio. Wanjookeirie ũgima wa mwĩrĩ, na ũkĩreka ndũire muoyo. **17** Ti-itherũ ũhoro ũcio warĩ wa kũng'una, nĩkĩo ndaiguire ruo rũnene ũguo. Nĩ ũndũ wa wendo waku, nĩwagĩrĩrĩrie ndoonye irima rĩa mwanangĩko; mehia makwa mothe nĩũriganiĩrwo nĩmo. **18** Nĩgũkorwo mbĩrĩra ndĩngihota gũkũgooca, o nakĩo gĩkuũ gĩtingĩkũgooca; arĩa maharũrũkaga irima rĩu matingĩgĩa na kĩĩrĩgĩrĩro kĩa wĩhokeku waku. (Sheol **h7585**) **19** Arĩa marĩ muoyo, o acio matũũraga muoyo-rĩ, nĩmakũgoocaga, ta ũrĩa ndĩreka ũmũthĩ; maithe ma ciana nĩo meraga ciana ũhoro wa wĩhokeku waku. **20** Jehova nĩakahonokia, na nĩtũkaina tũrĩ na inanda cia mũgeeto matukũ mothe ma muoyo witũ, tũrĩ hekarũ-inĩ ya Jehova. **21** Isaia oigĩte atĩrĩ, "Thondekai ngũmba ya ngũyũ, mũmĩigĩrĩre ihũha-inĩ, na nĩekũhona." **22** Hezekia oorĩtie atĩrĩ, "Kĩmenyithia gĩgaakorwo kĩrĩ kĩrĩkũ atĩ nĩngambata thĩ hekarũ-inĩ ya Jehova?"

39 Na rĩrĩ, ihinda rĩu Merodaki-Baladani mũrũ wa Baladani mũthamaki wa Babuloni nĩatũmĩire Hezekia marũa na kĩheo, tondũ nĩaiguĩte ũhoro wa ndwari yake na kũhona gwake. **2** Hezekia akĩamũkĩra andũ arĩa maatũmĩtwa na gĩkeno, na akĩmoonina indo ciothe iria aigĩte makũmbĩ make; akĩmoonina betha, na thahabu na mahutĩ marĩa manungĩ wega na maguta marĩa mega mũno, na indo ciake ciothe cia mbaara na indo ciothe iria ciarĩ igĩĩna-inĩ ciake. Gũtirĩ kindũ o na kĩmwe thĩnĩ na nyũmba ya ũthamaki kana kĩarĩ ũthamaki-inĩ wake wothe Hezekia ataamoonirie.

3 Hĩndĩ ĩyo mũnabii Isaia agĩthĩĩ kũrĩ Mũthamaki Hezekia, akĩmũũria atĩrĩ, "Andũ acio moiga atĩa, na mekuumĩte kũ?" Nake Hezekia agĩcookia atĩrĩ, "Moimĩte bũrũri wa kũraya; megũkĩte kuuma bũrũri wa Babuloni." **4** Nake mũnabii akĩũria atĩrĩ, "Nĩ kĩĩ moonire nyũmba-inĩ yaku ya ũthamaki." Nake Hezekia agĩcookia atĩrĩ, "Moonire indo ciothe cia nyũmba yakwa ya ũthamaki. Gũtirĩ kindũ o na kĩmwe kĩrĩ igĩĩna-inĩ ciakwa itanamoonia." **5** Nake Isaia akĩũra Hezekia atĩrĩ, "Ta igua kiugo kĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe: **6** Ti-itherũ ihinda nĩrĩgakinya, rĩrĩa indo ciothe iria irĩ thĩnĩ wa nyũmba yaku ya ũthamaki, na iria ciothe maithe maku matũire maigĩte nginya ũmũthĩ, igaakuo itwarwo Babuloni. Gũtirĩ o na kĩmwe gĩgaatigara. ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **7** Na andũ amwe a rũciaro rwaku, o arĩa moimĩte mũthiimo waku, o arĩa wee ũgaaciara, nĩmagathaamio, na nĩmakaahakũrwo nĩguo matungatage nyũmba-inĩ ya mũthamaki wa Babuloni." **8** Nake Hezekia agĩcookia atĩrĩ, "Kiugo kĩa Jehova kĩrĩa waria nĩ kiega," tondũ eeciiririe atĩrĩ, "Hĩndĩ ĩria ngũtũũra muoyo nĩgũgũkorwo kũrĩ na thayũ na ũgĩfĩri."

40 Atĩrĩrĩ, hooreria, mũhoorerie andũ akwa, ũguo nĩguo Ngai wanyu ekuuga. **2** Arĩria itũũra rĩa Jerusalemu na ũhooreri, na mwanĩrĩre, mũrũire atĩrĩ, wĩra warĩo mũritũ nũthĩrĩte, na nĩrĩrekeirwo mehia marĩo, o na ningĩ atĩ nĩrĩherithĩtio nĩ guoko kwa Jehova maita meerĩ nĩ ũndũ wa mehia marĩo mothe. **3** Kũrĩ na mũgambo wa mũndũ ũkwanĩrĩra, akoiga atĩrĩ: "Haarĩria njĩra ya Jehova kũu werũ-inĩ wa mũthanga, mũrũngarie njĩra nene ya Ngai witũ kũu werũ-inĩ. **4** Mĩkuru yothē nĩgathikwo yambatĩre, nacio irĩma ciothe na tũrĩma ciaraganio; nakuo kũrĩa gũtarĩ kũigananu nĩgũkaigananio, nakuo kũrĩa gũtarĩ kwaraganu kwaraganio wega. **5** Naguo riiri wa Jehova nĩũkaguũranĩrio, na andũ othe nĩmakawĩonera marĩ hamwe. Nĩgũkorwo nĩ kanua ka Jehova kaarĩtie ũhoro ũcio." **6** Kũrĩ na mũgambo wa mũndũ ũroiga atĩrĩ, "Anĩrĩra." Na nĩ ngĩmũũria atĩrĩ, "Ngwanĩrĩra njuge atĩa?" "Uga atĩrĩ: Andũ othe mahaana ta nyeki, na ũthaka wao wothe ũhaana ta mahũa ma mũgũnda. **7** Nyeki nĩhoochaga, namo mahũa magaitĩka, nĩkũhurutwo nĩ mĩhũmũ ya Jehova. Ti-itherũ andũ mahaana o ta nyeki. **8** Nyeki nĩhoochaga namo mahũa magaitĩka, no kiugo kĩa Ngai witũ gĩtũũraga nginya tene." **9** Inyuũ andũ arĩa mũrehaga ũhoro mwega Zayuni, ambatai mũthũ kĩrĩma-inĩ kĩrĩa

kiraihu na igūrū. Inyuī arīa mūrehaga ūhoru mwega Jerusalemu, anīrīrai na mūgambo mūnene, anīrīrai, na mūtigetigīre; irai matūūra ma Juda atīrī, “Ngai wanyu arī hahal!” 10 Atīrīrī, Mwathani Jehova nīarooka arī na ūhoti, na guoko gwake nikuo gūgaathanaga. Atīrīrī, kīheo gīake arī nakīo, o na irīhi riake arī narīo. 11 Ariithagia mbūri ciake o ta mūrīthi: Natuo tūgondu atuoyaga na moko make na agatūkuuīra gīthūri-inī gīake; nacio ng’ondu iria irongithia acitongoragia o kahora. 12 Nūū wanathima maaī na rūhī rwake, kana agīthima igūrū na wariī wa guoko gwake? Nūū wanekīra rūkūngū rwa thī gīkabū-inī arūthime, kana agīthima irīma na ithimi, o na agīthima tūrīma na ratiri? 13 Nūū wanamenya meciiria ma Jehova, kana akīmūtaara taarī we mūmūhei kīrīra? 14 Nūū Jehova aahoire kīrīra nīguo amūmenyithie maūdū, na nūū wamūrutire gūthīi na njīra irīa yagīrīre? Nūū wamūrutire maūdū ma ūūgī, kana akīmuonia ūrīa angīhota gūkuūkīrwo nī maūdū? 15 Ti-itherū ndūrīrī ihaana ta itata rīa maaī rīrī ndoo-inī; cionagwo ihaana ta karūkūngū kanini karīa gatigagwo ratiri-inī; we athimaga icigīrīra cia iria-inī taarī rūkūngū rūhinyu. 16 Mūtītū wa Lebanoni-rī, ndūngīgania ngū cia mwaki wa kīgongona, kana nyamū ciakuo ciigane kūmūrūtīra magongona ma njino. 17 Ndūrīrī ciothe ikīonwo nīwe, acionaga ihaana ta kīndū hatarī; we acionaga ta itarī kīene, o na ta irī tūhū mūtheri. 18 Atīrīrī, ūngīgerekania Mūrungu na ū? Kana nī mūhianīre ūrīkū mūngīmūgerekania naguo? 19 Mīhianano ya kūhooywo yacūhagio nī mūturi, nake mūturi wa thahabu akamīgemia na thahabu, na akamīthondekera irengeeri cia betha. 20 Mūdū ūrīa mūthūni mūno ūtangīhota kuona indo ta icio cia kūrutwo, athuuraga mūtī ūrīa ūtangībutha. Agacaria bundi mūūgī wa kūmwacūhīria mūhianano wa kūhooywo mūrūmu wega ūtangīgūa. 21 Anga mūtīrī mwamenya? Kaī mūtārī mwaigua ūhoru? Mūtīrī mwaheo ūhoru kuuma o kīambīrīria? Kaī mūtārī mwataūkīrwo kuuma rīrīa thī yombirwo? 22 Jehova aikaragīra gītī kīa ūnene igūrū rīa gīthiūrūrī gīa thī, nao andū arīa matūūruga thī akamoonā mahaana o ta ndaahi. Atambūrūkagia matu marīa mairū o ta kīandarūa, na akamaamba ta marī hema ya gūtūrwo. 23 Nīwe ūtūmaga anene matuīke ta kīndū gūtārī, na akanyīihia aathani a thī akamatua ta marī o tūhū mūtheri. 24 O mahaandwo o ūguo-rī, o mbeū ciao ciahurwo-rī, o mambīrīria gūkūrūkīa mīrī yao tīrī-inī-rī, amahuhaga na mīhūmū

yake nao makahooa, nakīo kīhuhūkano kīa rūhuho gīkamahuruta o ta mahuti. 25 Ūrīa Mūtheru ekūūria atīrī, “Nīi-rī, mūngīgerekania na ū? Kana nūū tūngīganana?” 26 Tiirai maitho manyu mūrore na igūrū: Nūū wombire njata icio ciothe? Ūcio nīwe ūrehaga mbūtū icio cia igūrū agīcitaraga, na ageeta o īmwe yacio na rītwa. Tondū wa ūhoti wake mūnene na hinya wake mūnene, gūtīrī o na īmwe yacio yagaga ho. 27 Wee Jakubu, nī kīi gīgūtūma warie, na wee Isiraeli ūgateta, ūkooira atīrī, “Mīthiire yakwa nīhithītwo Jehova; naguo ciira wakwa wa kīhooto ndūrūmbūyagio nī Ngai wakwa?” 28 Anga mūtīrī mwamenya? Kaī mūtārī mwaigua ūhoru? Jehova nīwe Ngai ūrīa ūtūūruga tene na tene, nīwe Mūmbi wa ituri ciothe cia thī. We ndooragwo nī hinya o na kana akanoga, naguo ūmenyo wake wa maūdū gūtīrī mūdū ūngīhota kūūtuūria. 29 Mūdū ūrīa mūnogu nīamūheaga hinya, nake ūrīa ūūrītwo nī hinya akamuongerera ūhoti. 30 Andū ethī o nao nīmooragwo nī hinya na makanoga, nao andū arīa matarī akūrū nīmahīngagwo na makagūa; 31 no rīrī, andū arīa mehokaga Jehova nīmakerūhīrio hinya wao. Makombūkaga na mathagu o ta nderi; magaateng’era na matinoge, magaaithiiga na magūrū na matiūrwo nī hinya.

41 “Atīrīrī, inyuī icigīrīra, ta kirai ki mūrī mbere yakwa! Nacio ndūrīrī nīcierūhie hinya wacio! Nīcikuhīrīrie ciarie; nītūcemaniei hamwe tūciire. 2 “Nūū warahūrīte mūdū oime na mwena wa irathīro, akamwīta amūtungatagīre na ūthingu? Aneanaga ndūrīrī kūrī we, na agatooria athamaki makamwathīkagīra. Amatuuaga o ta rūkūngū na rūhiū rwake rwa njora, akamatua maragara na ūta wake nao makombūrwo nī rūhuho. 3 Amateng’eragia, akamahītūka atagararītio, o na angīkorwo nī njīra atarī agerera na magūrū make mbere īyo. 4 Nūū wīkīte ūndū ūcio na akaūhingia, ageeta njiarwa marītwa kuuma o kīambīrīria? Nīi Jehova, nī nīi wa mbere na wa kūrīgīrīria; nīi nī nīi we.” 5 Icgīrīra nīciioneire ūndū ūcio na igetigīra; nacio ituri cia thī ikainaina. Ikuhagīrīria na ikeyumīria; 6 o ūmwe ateithagia ūrīa ūngī, na akeera mūrū wa nyina atīrī, “Wīyūmīrīrie mūno!” 7 Mūbundi ekagīra mūturi wa thahabu hinya, nake ūrīa ūnyorokagia na nyondo irīa nene omagīrīria ūrīa ūtura gīra ihiga-inī rīa ūturi. Nake akoiga atīrī, “Wīra ūcio wa kūnyīitithania

cuma nĩ mwega.” Akanyitithania mũhianano ūcio wa kũhooywo na mĩcumarĩ, nĩguo ndũkenyenye, ũgwe. **8** “No rĩrĩ, wee Isiraeli, ndungata yakwa, o wee Jakubu ūrĩa thuurĩte, o inyuĩ njiaro cia lburahĩmu mũrata wakwa, **9** ndakũrutire kuuma ituri cia thĩ, ngĩgwĩta kuuma koine ciayo iria irĩ kũraya mũno. Ngĩkwĩra atĩrĩ, ‘Wee ūrĩ ndungata yakwa;’ nĩngũthuurĩte na ndikũregete. **10** Nĩ ūndũ ūcio tiga gwĩtigĩra, nĩgũkorwo ndĩ hamwe nawe; tiga kũmaka, nĩgũkorwo nĩ nĩ nĩ Ngai waku. Nĩndĩkuongagĩrĩra hinya na ngũteithagie; na ti-itherũ nĩndĩrĩgũtiiragĩrĩra na guoko gwakwa kwa ūrĩo kwa ūthingu. **11** “Andũ arĩa othe makũrakaragĩra magagũũkĩrĩra ti-itherũ nĩmagaconorithio na manyararithio; arĩa marũaga nawe magaatũka o ta kĩndũ hatarĩ na mathire biũ. **12** O na ũngĩgaacaria thũ ciaku, ndũgaaciona. Andũ arĩa mahũuranaga mbaara nawe magaatũka o ta kĩndũ hatarĩ. **13** Nĩgũkorwo nĩ nĩ nĩ Jehova, Ngai waku, ūrĩa ūkũnyitaga guoko kwa ūrĩo, na agakwĩra atĩrĩ, Tiga gwĩtigĩra; nĩngũgũteithia. **14** Tiga gwĩtigĩra, wee Jakubu kagunyũ gaka, o wee Isiraeli gakundi kanini, nĩ mwene nĩ nĩ ngũgũteithia,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga, ūcio Mũkũuri waku, ūrĩa Mũtheru wa Isiraeli. **15** “Atĩrĩrĩ, nĩngagũtua kĩhũuri kĩa ngano, kĩhũuri kĩerũ na kĩũgĩ, kĩa magego maingĩ. Nĩũkahũura irĩma na ūcihehenje, natuo tũrĩma ūtũtue mũũngũ. **16** Wee nĩũgaacihuha, naruo rũhuho rũcigũrũkie, nakĩo kĩhuhũkanio gĩchihurunje. No rĩrĩ, wee nĩũgakenera Jehova, na wĩrahagĩre ūrĩa Mũtheru wa Isiraeli. **17** “Andũ arĩa athĩni na abatari methaga maaĩ ma kũnyua, no gũtirĩ; nĩmĩ ciao nĩcing’arĩtio nĩ nyoota. No rĩrĩ, nĩ Jehova nĩngamacookeria ūhoru; nĩ Ngai wa Isiraeli, ndirĩ hĩndĩ ngaamatiganĩria. **18** Nĩngatũma njũũ itherere kũu rũng’ũrĩ-inĩ kũria gũtũũgĩru, nacio ithima itherũke cianda-inĩ. Nĩngatũma kũu werũ-inĩ kũgĩe tũria twa maaĩ, nakuo kũndũ kũria kũng’aru ndũme gũtherũke ithima cia maaĩ. **19** Nĩngahaanda mĩtarakwa na mĩгаа, na mĩhandathi na mĩtamaiyũ kũu werũ-inĩ. Na haande mĩbinde kũndũ kũria gũtakũraga kĩndũ, na mĩthengera, na mikarakaba o hamwe, **20** nĩgeetha andũ mone na mamenye, mecũũranie na mataũkĩrwo, atĩ nĩ guoko kwa Jehova gwĩkĩte maũndũ macio, na atĩ ūrĩa Mũtheru wa Isiraeli nĩwe wamũmbire.” **21** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Rehe ciira wanyu ūrĩa mũrĩ nague. Onaniai ihooto cianyu cia hinya,” ũguo nĩguo Mũthamaki wa Jakubu ekuuga. **22** “Rehe ngai cianyu cia mĩhianano ya kũhooywo

itwĩre ūrĩa gũkaahaana. Twĩrei ūrĩa maũndũ ma tene maatarĩ, nĩguo twĩcũũranie ūhoru wamo, na tũmenye ūrĩa makaarĩgĩrĩria. Kana mũtũmenyithie ūhoru wa maũndũ marĩa magooka thuutha, **23** na mũtwĩre ūrĩa gũgaikara thuutha-inĩ, nĩguo tũmenye atĩ mũrĩ ngai. Ikaĩ ūndũ mwega kana mũũru, nĩguo tũmake na tũiyũrwo nĩ guoya. **24** No rĩrĩ, inyuĩ mũrĩ kĩndũ hatarĩ, na mawĩra manyu matirĩ bata; mũndũ ūrĩa ūmwĩthuurĩre atarĩ o ta kĩndũ kĩrĩ magigi. **25** “Nĩnjarahũrĩte mũndũ wa kuuma gathigathini, na nĩarooka: mũndũ uumĩte irathĩro rĩa riũa ūrĩa ūkayagĩra rĩtwa rĩakwa. Arangagĩrĩria aathani a thĩ o ta marĩ ndaka, akamarangĩrĩria o ta ūrĩa mũmbi akimaga rĩũmba. **26** Nũũ waheanire ūhoru ūcio kuuma o kĩambĩrĩria, nĩguo tũũmenye; kana akĩũheana mbere iyo, nĩguo tuuge atĩrĩ, ‘Ūhoru ūcio aarĩtie nĩ wa ma?’ Gũtirĩ mũndũ weranire ūhoru ūyũ, na gũtirĩ mũndũ waũheanite mbere iyo, gũtirĩ mũndũ waigũite ūhoru ūyũ kuuma kũrĩ inyuĩ. **27** Nĩ nĩ ndaarĩ wa mbere kwĩra Zayuni atĩrĩ, ‘Atĩrĩrĩ, aya marĩ haha!’ Nĩ nĩ ndatũmire mũndũ athĩ Jerusalemu agatware ūhoru ūrĩa mwega. **28** Ndĩrarora no hatirĩ mũndũ; gũtirĩ mũndũ thĩni wao ũngĩheana kĩrĩra, gũtirĩ mũndũ wa kũnjookeria ūhoru rĩria ingĩmoria kĩũria. **29** Atĩrĩrĩ, andũ othe nĩ a maheeni! Ciiko ciao no cia tũhũ; mĩhianano yao ya gwacũhio ihaana o ta rũhuho, na nĩ ya tũhũ mũtheri.

42 “Atĩrĩrĩ, iño nĩyo ndungata yakwa, irĩa ndiiragĩrĩra, irĩa ndithuurĩre na nĩyo ikenagia ngoro yakwa; nĩngamĩtirĩria Roho wakwa nayo nĩkarehithĩria ndũrĩrĩ ciira wa kĩhooto. **2** Ndikaanĩrĩra kana igũũthũke, kana mũgambo wayo ũiguuo kũu njĩra-inĩ. **3** Kamũrangi kagondoku ndĩgakoina, kana ihorie rũtambĩ rwa ũguta rũria rũratooga. Na nĩ ūndũ wa wĩhokeku nĩngatũanĩra ciira na kĩhooto; **4** ndĩgaatithia kana ikue ngoro nginya hĩndĩ irĩa iġaatũma gũkũ thĩ kũgĩe ciira wa kĩhooto. Andũ arĩa matũũraga icigĩrĩra-inĩ makehoka watho wayo.” **5** Jehova, Mũrungu witũ, ūrĩa wombire igũrũ na akĩrĩtambũrũkia, o we ūrĩa waraganirie thĩ na indo iria ciothe ciumaga kuo, na nĩwe ūheaga andũ a thĩ mĩhũmũ, na akahe arĩa maikaraga kuo muoyo, ekuuga atĩrĩ: **6** “Nĩ Jehova nĩ nĩ ngwĩtite na njĩra ya ūthingu; nĩngakũnyũita guoko. Nĩngakũmenyagĩrĩra na ngũheane ūtũke wa kũrĩkanĩra kĩrĩkanĩro na andũ, o na ūtũke ūtheri wa gũtherera andũ a Ndũrĩrĩ, **7** na nĩguo ūhingũrage atumumu maithe, na woorithagie arĩa mohetwo ūmarute moime njeera, o nao arĩa

maikarīte nduma-inī ūmarekererie, moime korokoro-inī. **8** “Nī niī Jehova; rīu nīrīo rīitwa rīakwa! Naguo riiri wakwa ndikaūhe mūdū ūngī, kana njītikīre mīhianano ya kūhooywo īheo ūgooci wakwa. **9** Atīrīrī, maūdū maarathirwo tene nīmahingītio, na rīu nī maūdū merū ngwanīrīra; na maūdū macio matanakinya-rī, nīndīmūmenyithītie ūhorō wamo.” **10** Inīrai Jehova rwīmbo rwerū, na mūmūgooco kuuma ituri-inī ciothe cia thī, inyuī mūikūrūkaga kūu iria-inī, na kīrīa gīothe kīrī thīinī warīo, o na inyuī icīgīrīra, na arīa othe matūūruga thīinī wacio. **11** Werū na matūūra makuo nīmanīrīre na mīgambo; o na tūtūūra tūrīa Kedari atūūruga nītūkūngūire. Andū a Sela nīmarekwo maine rwīmbo nī gūkena; o na mūreke maanīrīre marī kūu irīma-igūrū. **12** Nīmarekwo makumie Jehova, na maanīrīre ūgooci wake kūu icīgīrīra-inī. **13** Jehova nīakoimagara athīi o ta njamba īrī hinya, na aarahūre kīyo gīake ta njamba ya ita; akaanīrīra na oigīrīrie mbugīrīrio ya mbaara, na nīagatooria thū ciake. **14** “Ihinda irāya ngoretwo ngīrīte ki, ngegīrīrīria gwīka ūndū. No rīu-rī, ndīrakaya ta mūtumīa ūrarūmwo, ngateeha na ngahūma. **15** Nīngananga irīma na tūrīma, na ndūme mīmera irīa yothe īkūruga kuo yūme; nīngatūma njūūi ituīke icīgīrīra na ndūme tūrīa tūhwe. **16** Nao atumumu nīngamagereria njīra iria matooī, na ndīmatoongorerie tūcīra tūrīa mataahūthīrīte gūthīira; nayo nduma nīngamīgarūra ituīke ūtheri mbere yao, nakuo kūdū kūrīa gūtārī kūigananu ndīkwaraganie. Maūdū macio nīmo ngeeka, na ndīkamatiganīria. **17** No rīrī, andū arīa mehokete mīhianano ya kūhooywo, o acio meraga mīhianano ya gwacūhīo atīrī, ‘Inyuī nī inyuī ngai ciitū,’ nīmakahūdūrwo na nīmagaconorithio kūna. **18** “Inyuī mūtaiguaga, ta iguai, na inyuī atumumurī, ta cūthīrīriai, nīguo muone! **19** Nūū mūtumumu tiga o ndungata yakwa, o na kana nūū ūtaiguaga ta mūtūmwo ūcio ndūmīte? Nūū mūtumumu ta ūrīa wīheanīte biū kūrī niī, na nūū mūtumumu ta ndungata ya Jehova? **20** Nīwonete maūdū maingī, no ndūmarūmbūyagia; matū maku nīmahingūrītwo, no ndūrī ūndū ūiguaga.” **21** Jehova nīonire arī wega atūūgīrie watho wake na ūgīe riiri nī ūndū wa ūthingu wake. **22** No rīrī, andū aya nīmatahitwo na magatunyo indo, othe manyiitītwo na mītego marīma-inī, o na makahithwo njeera thīinī. Matuīkīte ta nyamū cia kūguīmwo, na gūtīrī mūdū ūngīmahonokia; maikarīte marī atahe, na gūtīrī mūdū ūngiuga atīrī,

“Nīmacookio kwao.” **23** Nūū wanyu ūgūthīkīrīria ūhorō ūyū, kana aūrūmbūye mahinda marīa magooka? **24** Nūū waneanire Jakubu atuīke wa gūtahwo, na nūū waneanire Isiraēli kūrī atunyani? Gīthī ti Jehova, o ūrīa ithūi twihīirie? Nīgūkorwo andū nīmaregīre gūthīi na njīra ciake; nīmagīre gwathīkīra watho wake. **25** Nī ūndū ūcio nīamaitīrīrie marakara make mahiū, na akīmatharīkīra na mbaara. Maarīgīcīrio nī marakara mahaana ta nīnīmī cia mwaki mīena yothe, no-o matiigana kūmenya. Marakara macio makīmacina, no matiigana kūrūmbūiya ūhorō ūcio ngoro-inī ciao.

43 No rīrī, wee Jakubu, Jehova ūrīa wakūūmbire, o we ūcio watūmire ūgīe ho, wee Isiraēli, ekuuga atīrī: “Tiga gwītīgīra, nīgūkorwo nī niī ngūkūūrīte; Ngwītīte na rīitwa rīaku; wee ūrī wakwa. **2** Rīrīa ūkūgerera maa-inī ūkīhītūkīra kuo-rī, ndīrīkoragwo hamwe nawe; o na rīrīa ūkūrīnga njūū-rī, itīgagūtīwara. Rīrīa ūkūgerera mwaki-inī-rī, ndūgaagūcina; ndūkarīrīmbūkīrīwo nī rūrīrīmbī rwaguo. **3** Nīgūkorwo nī niī Jehova, Ngai waku, o we Ūrīa Mūtheru wa Isiraēli, Mūhonokia waku; nīheanīte būrūrī wa Misiri ituīke kīndū gīa gūgūkūūra, nakuo Kushi na Seba ngakūheana ithenya rīaku. **4** Tondū wee ūrī wa goro mūno, na ūgatīka maitho-inī makwa, na tondū nīngwendete-rī, nīnganeana andū nī ūndū waku, na neane ndūrīrī nī ūndū wa muoyo waku. **5** Tiga gwītīgīra, nīgūkorwo ndī hamwe nawe; nīngakūrehere ciana ciaku kuuma mwena wa irathīro, na ngūcookanīrīrie kuuma mwena wa ithūiro. **6** Nīngeera mwena wa gathīgathini atīrī, ‘Marekererie!’ na njīire mwena wa gūthini atīrī, ‘Tiga kūmagīrīrīria.’ Ariū akwa marehei moime kūdū kūrīya, o nao airītu akwa marehei moime ituri-inī ciothe cia thī: **7** arīa othe metanītio na rīitwa rīakwa, o acio ndoombire nīgeetha riiri wakwa wonekage, acio ndoombire, o acio wīra wa moko makwa.” **8** Tongoriai andū arīa marī na maitho, no nī atumumu, na andū arīa marī na matū, no matiiguaga. **9** Andū a ndūrīrī ciothe nīmonganīte hamwe, nao andū a mabūrūrī makagomana. Nī mūdū ūrīkū wao warathire ūhorō ūyū, na agītīwīra maūdū marīa maarī ma tene? Nīmarehe aira ao moonanie atī ūhorō ūcio wao warī wa ma, nīguo andū matīigua moige atīrī, “Ūhorō ūcio nī wa ma.” **10** “Inyuī nī inyuī aira akwa,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “O na nī inyuī ndungata ciakwa iria thuurīte nīgeetha mūmenye, na mūnjītikīe, na mūmenye atī niī nī niī ūrīa we.

Mbere yakwa gütirī ūngī wombītwo, na gütikagīa ūngī thuutha wakwa. **11** Nī-rī, o nī nī nī Jehova, na gütirī mūhonokia ūngī tiga niī. **12** Nī-rī, nīnguūranīrie ūhorō, na ngahonokania, na ngoimbūra: Nī mwene, na ti ngai ng'eni irī thīini wanyu. Tondū ūcio, inyuī nī inyuī aira akwa atī nī nī nī Mūrungu,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **13** “Ī, ti-itherū, kuuma matukū ma tene, nī nī nī ūria we. Gütirī mūdū o na ū ūngīhota kūhonokia mūdū kuuma guoko-inī gwakwa. Rīria ndeka ūndū-rī, nū ūngīhota kūgarūra?” **14** Jehova, Mūhonokia wanyu, o ūria Mūtheru wa Isiraēli, ekuuga atīrī, “Nīngatūma mbūtū ya ita yūkīrīre Babuloni nī ūndū wanyu, na ndehe andū othe a Babuloni marī mīgwate, maikūrūkītio na marikabu iria makenagio nīcio. **15** Nī nī nī Jehova, ūria Mūtheru wanyu, Mūūmbi wa Isiraēli, na Mūthamaki wanyu.” **16** Ū ū nīguo Jehova ekuuga, o ūcio watemire njīra iria-inī, na agītema gacīra kūdū kūrīa kwarī maaī marī hinya, **17** ūria waguucīrīrie ngaari cia ita o na mbarathi, na mbūtū cia ita, hamwe na anene a cio, nao magīkoma hau na maticooke kwarahūka rīngī, makīhora biū ta rūtambī rūhoretio. **18** “Tigai kūrīrikana maūdū marīa mahītūkīte; o na tigai gwīcūūrania maūdū marīa ma tene. **19** Atīrīrī, nīngwīka ūndū mwerū! Rīu no hīndī ūraakunūka; kaī inyuī mūtaraūmenya? Ngwīka atīrī, nīngūtema njīra werū-inī, nakuo rūng'ūrī-inī ndūme gūtherūke tūrūū. **20** Nyamū cia gīthaka, ta mbwe na ndundu, nīciheaga gītīo, tondū nī nī heanaga maaī werū-inī o na rūng'ūrī-inī, ngatūma kūgīe na tūrūū twa kūnyuagwo nī andū akwa, andū arīa nī thuurīte, **21** andū arīa ndeyūmbīre, nīguo mahunjagīe ūhorō wa ūgooci wakwa. **22** “No rīrī, wee Jakubu ndūrī wangāira, nawe Isiraēli-rī, nīkūnōgio ūnogetio nī nī. **23** Inyuī mūtindeheire ng'ōndu cia maruta ma njino, kana mūkandīithia na magongona manyu. Ndimūhatīrīrie na magongona ma mūtu, kana ngamūnōgia na kūmwītia ūbumba. **24** Mūtīrī mwangūrīra ūbumba ūria ūrī mūtārarīko mwega, o na kana mūkandūtīra maguta ma magongona manyu. No rīrī, mehīa manyu nīmandītūhīre na mūkaanōgia na mawaganu manyu. **25** “Nī, o nī mwene, nī nī tharagīa mahītia maku, mathire biū, nī ūndū wakwa Nī mwene, na ngaaga kūrīrikana mehīa manyu rīngī. **26** Ta ndīrikaniai maūdū marīa mahītūkīte, na mūreke tūmaarīrīrie tūrī hamwe; ningī mūciire muonianie atī mūtīhītie. **27** Ithe wanyu wa mbere nīehīrie; nao andū arīa maaragīa ithenya rīanyu makīnemera. **28** Nī

ūdū ūcio-rī, nīngaconorithia anene a hekarū yanyu, na ndūme Jakubu anangīke, o nake Isiraēli atuīke wa kūnyararwo.

44 “No rīrī, ta thikīrīria, wee Jakubu, ndungata yakwa, o we Isiraēli, ūria nī thuurīte. **2** Jehova, ūria wakūumbire na agīgūthondeka ūrī nda ya maitūguo, o ūria ūrīgūteithagia, ekuuga atīrī: Tiga gwītīgīra, wee Jakubu, ndungata yakwa, o nawe Jeshuruni, ūria nī thuurīte. **3** Nīgūkorwo būrūri ūria mūng'aru nīngāūtītīrīria maaī, nakuo kūdū kūrīa kūmū nīgūgathereraga tūrūū; naruo rūciaro rwaku nīngarūtītīrīria Roho wakwa, nacio njiaro cianyu ndīciitīrīrie kīrathimo gīakwa. **4** Nīmakaingītha o ta nyeki ya gītumba ikunūkīte, o na kana ta mīti ya mīribina irīa ikūrāga hūgūrūrū-inī cia njūū. **5** Mūdū ūmwe nīakoiga atīrī, ‘Nī ndī wa Jehova’; nake ūria ūngī akeītania na Jakubu; o nake ūngī eyandīke guoko gwake atīrī, ‘Ndī wa Jehova,’ na eetue rītīwa rītānītio na Isiraēli. **6** “Atīrīrī, Mūthamaki wa Isiraēli na Mūkūuri wao, o we Jehova-Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atīrī: Nī nī wa mbere na nī nī wa kūrīgīrīria, gütirī Ngai ūngī tiga niī. **7** Nū ūkīhaana ta niī? Nīarekwo oimbūre ūhorō ūcio. Nīaheane ūhorō ūcio na oimbūre arī mbere yakwa, ūria gwatarīi kuuma rīria ndoombire andū akwa a tene, na onanie ūria gūgakara thuutha-inī; ī, nīakīrathe ūhorō wa maūdū marīa magooka. **8** Tigai kūinaina, o na kana mwītīgīre. Githī ndioimbūrīre maūdū maya, na ngīratha ūhorō ūyū kuuma o tene? Inyuī nī inyuī aira akwa. Nī kūrī Ngai ūngī tiga niī? Aca, gütirī rwaro rūngī rwa Ihiga, nī ndirī ūngī njūū.” **9** Andū arīa othe mathondekaga mīhianano ya kūhooywo nī a tūhū, na indo iria meriragīria mūno itirī bata. Andū arīa mangīaria ithenya rīao nī atumumu; gütirī ūndū mamenyaga, ūguo nīguo ūmaconorithagia. **10** Nū wacūhagia mūhianano wa kūhooywo, o na agetūrīra mūhianano wa gūtwekio ūria ūtangīmūguna? **11** We na arīa macīhooyaga nīmagaconorithio; mabundi o nao no andū matarī kiene. Othe nīmōngane hamwe na matue itua; nao nīmakanyitwo nī guoya mūnene na maconorithio. **12** Mūturi wa īgera ooyaga kīndū kīa wīra, na agakīrutīra wīra agagīcina na makara; agathondeka ngai ya mūhianano na nyondo, akaūtura na hinya wa guoko gwake. Mūdū ūcio ahūūtaga, akoorwo nī hinya; akaga kūnyua maaī, akaringīka. **13** Mūtharamara aigaga rūrigi rwa kūrūngaria mūhari,

agacooka agakurura na karamu; mūhianano ūcio egūthondeka akaūhūura randa, ningī akaūthima githiūrūrī, na agacooka kūwacūhia wega ūhaanane na mūhianire wa mūdū, o ta mūdū ūrī na riiri wake wothe, nīgeetha ūtūire ihooero-inī riāguo. **14** Mūdū aatemire mītarakwa, na agīthuurīra mūkarakaba kana mūgandi. Akireka ūkuranire na mīti irīa ingī ya mūtītū, kana akīhaanda mūthengera, nayo mbura ikīūkūria. **15** Mūtī ūcio nī wa kuunwo ngū; oyaga imwe agaakia mwaki, agoota, no iria ingī agaakia mwaki, akaruga mīgate. Ningī gīcunjī kīmwe agethondekera ngai ya mūhianano, akamīhooyaga. Ī ti-itherū, athondekaga mūhianano mūcūhie akaūnamagīrīra. **16** Nuthu ya ngū agaakia mwaki nacio; akarugīra irio ciake ho, na akahihīria nyama ciake ho, akarīa, akahūūna. Ningī agoota mwaki, akoiga atīrī, “Hī! Nīndaigua ūrugarī; nīndona mwaki.” **17** Ngū iria ciatigara agathondeka ngai, mūhianano wake wa kūhooya; akaūnamīrīra na akaūtūrīra maru. Akaūhooya, akoiga atīrī, “Honokia; wee nīwe ngai yakwa.” **18** Matirī ūndū mooī, na matirī ūndū mamenyaga; maitho mao nīmahumbīre, nī ūndū ūcio matīngīona, na meciiria mao nīmahingītvo makaaga kūmenya maūndū. **19** Gūtīrī mūdū ūkiraga ageciiria, gūtīrī mūdū ūrī na ūūgī kana ūmenyo oige atīrī, “Nuthu ya ngū ndahūthīre na gwakia mwaki; o na ngīrugīra mīgate makara-inī macio, na ngīcōoka ngīhīhia nyama na ngīrīa. Ti-itherū no ngīthondeke kīndū kīrī magīgi kuuma kūrī ngū iria itigaire? Ti-itherū no nyinamīrīre gīcunjī kīa mūtī?” **20** Arīāga mūhu, ahithīthio nī ngoro irīa iheenekete; ndangīhota kwīhonokia, kana oige atīrī, “Githī kīndū gīkī kīrī guoko gwakwa kwa ūrīo ti maheeni?” **21** “Rīrikana maūndū maya, wee Jakubu, o wee Isiraeli, tondū ūrī ndungata yakwa. Nī nī ndakūumbire, wee ūrī ndungata yakwa; atīrī, wee Isiraeli, ndikaariganīrwo nīwe. **22** Nīnjeheretie mahītia maku magathira biū, o ta ūrīa itu rīa mbura rīthiraga, mehīa maku ngamaniina ta kibīi kīa rūciinī. Njookerera tondū nīngūkūūrīte.” **23** Wee igūrū ina nī gūkena, nīgūkorwo nī Jehova wīkīte ūndū ūcio; nawe thī ūrī rungu rwa igūrū-rī, anīrīra. Na inyuī irīma-rī, inai rwīmbo, o na inyuī mītītū na mītī yanyu yothe inai, nīgūkorwo Jehova nīakūūrīte Jakubu, na akoonania riiri wake kūu Isiraeli. **24** “Jehova, Mūkūūrī waku, ūrīa wakūumbīre nda ya maitūguo, ekuuga atīrī: “Nī nī nī Jehova ūrīa wombire indo ciothe, ūrīa watambūrūkirie igūrū ndī nyiki, ūrīa waaranarīre thī ndī nyiki, **25** nī nī

ngiragīrīria ciama cia anabīi a maheeni, nao aragūrī ngamatua irimū, ningī ngagarūra ūūgī wa arīa oogī, ngaūtua ūrimū mūtheri. **26** Nī nī njīkagīra ciugo cia ndungata ciakwa hinya, na ngahingia ūrathi wa atūmwo akwa, na ha ūhoro wa Jerusalemu ngoiga atīrī, ‘Nīrīgatūūrwo,’ na ha ūhoro wa matūūra ma Juda ngoiga atīrī, ‘Nīmagaakwo,’ o na kūdū gwakuo kūrīa kwanangītvo ngoiga atīrī, ‘Nīngagūcookereria.’ **27** Nī nī njīrāga maaī ma kūrīa kūrīku atīrī, ‘Hūai, na nīngahūithia tūrūū twanyu.’ **28** Nī nī njugaga ūhoro wa Mūthamaki Kurusu atīrī, ‘Nīwe mūrīithi wa mbūrī ciakwa, na nīwe ūkaahingia ūrīa wothe nyendaga wīkwo; Nīakoiga ūhoro wa Jerusalemu atīrī, “Nīrīakwo,” na ha ūhoro wa hekarū oige atīrī, “Mīthingi yayo nīyakwo.””

45 Atīrīrī, ūyū nīguo ūhoro ūrīa Jehova areera Kurusu, ūrīa wake mūtīrīrie maguta, o ūcio nī nyitīte guoko gwake kwa ūrīo nīguo ndoorie ndūrīrī iria irī mbere yake, na njaūre athamaki indo ciao cia mbaara, nīgeetha ndīmūhingūrīre mīrango mbere yake, na nīguo ndakanakore ihingo ihingītvo: **2** Nīngagūtongoria na nīngarāgania irīma; nīngoināga ihingo cia gīcango, na ndināngie mīgīko ya kīgera. **3** Nīngakūhe igīna iria ihithītvo nduma-inī, ngūhe ūtonga ūrīa mūhithē, nīguo ūmenye atī nī nī nī Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, ūrīa ūgwītīte na rītwa rīaku. **4** Nīngwītīte na rītwa rīaku, nī ūndū wa ndungata yakwa Jakubu, o na nī ūndū wa Isiraeli ūcio nī ndīthuurīre, na ngakūhe rītwa rīa gītīo, o na gūtūika wee ndūnjūū. **5** Nī nī nī Jehova, na gūtīrī ūngī; tīga nī gūtīrī Ngai ūngī. Nīndīrīkuongagīrīra hinya, o na gūtūika wee ndūnjūū, **6** nīgeetha kuuma irathīro rīa rīua nginya ithūro rīarīo, andū mamenye atī gūtīrī ūngī tīga nī. Nī nī nī Jehova, na gūtīrī ūngī. **7** Nī nī ndūmaga kūgīe ūtheri, o na ngatūma kūgīe nduma, nī nī ndehaga ūgaacīru na ngatūma kūgīe mwanangīko; Nī nī, Jehova, ūrīa wīkaga maūndū macio mothe. **8** “Atīrīrī inyuī matu ma igūrū, urīriai thī ūthingu; o na inyuī matu ma mbura itīrīriai thī ūthingu. Thī nayo nīyathamie kanua, naguo ūhonokio nīūkunūke, ūmere, ūkuranire na ūthingu. Nī Jehovarī, nī nī ndūmīte igīe kuo. **9** “Ūrīa ūgianāga na Mūmūūmbi, kaī arī na haaro-ī! Ūcio ahaana o ta rūgīo thīnī wa ngīo iria irī thī. Rīūmba rīahota kūūria ūrīa ūmbaga indo narīo atīrī, ‘Nī kī kīu ūromba?’ O na kana wīra waku no uuge atīrī, ‘Ndarī na moko?’ **10** Hī, kaī ūrīa ūragia ithe atīrī, ‘Nī kī kīu wagīire?’

kana akooria nyina atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ kũ waciara?’ Kai arĩ na haaro-ĩ! **11** “Jehova, Ūrĩa Mũtheru wa Isiraeli, na Mũũmbi wake, ekuuga atĩrĩ: Ha ũhoro ũkonĩ maũndũ marĩa magooka-rĩ, anga no mũkĩnjũurie ũhoro wa ciana ciakwa, kana mũnjathĩre wĩra wa moko makwa? **12** Nĩ nĩ ndombire thĩ, na ngũmba andũ arĩa marĩ kuo. Moko makwa nĩmo maatambũrũkirie kũu igũrũ, na ngĩatha mbũtũ cia igũrũ igĩe ho. **13** Nĩngarahũra Kurusu nĩ ũndũ wa ũthingu wakwa: Nĩngatũma mĩthĩre yake ĩrũngĩrĩre. We nĩgaaka itũũra riakwa rĩrĩa inene rĩngĩ, na ohorithie andũ akwa arĩa matahitwo, no rĩrĩ, matikarutĩrwo kĩndũ gĩa kũmakũũra kana marutĩrwo kĩheo, ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.” **14** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Maciaro ma bũrũri wa Misiri, na indo cia wonjorithia cia Kushi, o na andũ acio araihu a Sabea, nĩmagooka kũrĩ we matũke aku; nĩmagakuuma thuutha, na moko kũrĩ we mohetwo na mĩnyororo. Nĩmagakũinamĩrĩra, magũthaithe, makwĩre atĩrĩ, ‘Ti-itherũ Mũrungu arĩ hamwe nawe, na gũtirĩ ũngĩ tiga we; ti-itherũ gũtirĩ ngai ĩngĩ.’” **15** Ti-itherũ wee ũrĩ Mũrungu ũrĩa ũkaraga ehithĩe, Wee Ngai na Mũhonokia wa Isiraeli. **16** Arĩa othe mathondekaga mĩhianano ya kũhooywo nĩmagaconorithio na manyarithio; makoimagara mathĩ manyarithio othe hamwe. **17** No rĩrĩ, Isiraeli nĩakahonokio nĩ Jehova na ũhonokio wake ũrĩa ũtũũraga tene na tene; wee ndũgaconorithio kana ũnyarithio nginya tene na tene. **18** Nĩgũkorwo Jehova ekuuga atĩrĩ, ũcio wombire igũrũ, o we Ngai, o ũcio wombire thĩ na akĩmĩthondeka, agĩcooka akĩmĩrũmia wega; na ndaamũmbire ĩtũũre ĩrĩ ũtheri, no aamũmbire ĩtũũragwo nĩ andũ; we ekuuga atĩrĩ: “Nĩ nĩ nĩ Jehova, na gũtirĩ ũngĩ. **19** Ndirĩ ndaaria na hito, ndĩ handũ bũrũri-inĩ ũrĩ nduma; ndirĩ ndeera njiaro cia Jakubu atĩrĩ, ‘Nongoriai o ũguo tũhũ.’ Nĩ Jehova, njaragia ũhoro wa ma; nyumbũraga maũndũ marĩa magĩrĩre. **20** “Cookanĩrĩrai hamwe, mũũke; ũnganai, inyuĩ arĩa mũũrite kuuma kũrĩ ndũrĩrĩ. Kwaga ũmenyi-rĩ, nĩ andũ arĩa makuuaga mĩhianano ya kũhooywo ya mĩtĩ, na makahooya ngai itangĩhota kũmahonokia. **21** Umbũrai ũhoro wa ũrĩa gũgaikara, na mũũheane, na andũ marekwo maciire marĩ hamwe. Nũu waheanire ũhoro ũyũ kuuma o tene? Ningĩ nũu waumbũrite matukũ-inĩ macio ma tene mũno? Githĩ ti nĩ, nĩ Jehova? Gũtirĩ Ngai ũngĩ tiga nĩ, Mũrungu mũthingu na Mũhonokia; ti-itherũ gũtirĩ ũngĩ tiga nĩ. **22** “Atĩrĩrĩ, inyuĩ ituri ciothe cia thĩ, njookerera

mũhonokio, nĩgũkorwo nĩ nĩ nĩ Mũrungu, na gũtirĩ ũngĩ tiga nĩ. **23** Nĩndĩhitĩe ngĩgwetaga rĩtwa riakwa nĩ mwene, naguo ũhoro ũkoima kanua gakwa na kĩhoo, naguo ndũkagarũrũka o na atĩa: Maru mothe nĩmagaturio mbere yakwa; nacio nĩmĩ ciothe nĩcikeehĩta na rĩtwa riakwa. **24** Nĩmakaaria ũhoro wakwa, moige atĩrĩ, ‘Ūthingu na hinya cionekaga harĩ Jehova o we wiki.’” Andũ arĩa othe maarakarire makĩmũũkĩrĩa, nĩmagooka harĩ we maconorithio. **25** No njiaro ciothe cia Isiraeli nĩkoonekaga ĩrĩ na ũthingu nĩ ũndũ wa Jehova, na nĩgakena mũno.

46 Atĩrĩrĩ, Beli nĩĩnamĩrĩre, nayo Nebo ĩkahocerera; mĩhianano yacio ya kũhooywo ĩkuuagwo nĩ nyamũ cia mũtitũ o na ng’ombe. Mĩhianano ĩyo mĩacũhie ĩkuuagwo kũndũ na kũndũ nĩtũkĩte mĩrigo mĩritũ, mĩrigo ya kũnogia nyamũ iria imĩkuuaga. **2** Nyamũ icio na ngai icio cia kũhooywo ĩrainamĩrĩra hamwe; ciothe ĩkaremwo nĩkũhonokia mĩhianano ĩyo ĩkuuĩtũ, nacio nyene ĩgatahwo ĩgatwarwo ũkombo-inĩ. **3** “Atĩrĩrĩ, ta thĩkĩrĩrai, inyuĩ nyũmba ya Jakubu, inyuothe matigari ma nyũmba ya Isiraeli, o inyuĩ arĩa ndũire nditikĩte kuuma rĩrĩa mwarĩ nda cia manyina manyu, na ngatũũra ndĩmũkuuĩte kuuma rĩrĩa mwaciarirwo. **4** O na ũkũrũ-inĩ wanyu, no nĩ, o na rĩrĩa mũgaakorwo mũrĩ na mbuĩ, nĩ nĩ nĩ ngũmũtũũria muoyo. Nĩ nĩ ndaamũmbire, na nĩ nĩ ngũtũũra ndĩmũkuuaga, ĩ ti-itherũ nĩ nĩ ngũmũtũũria muoyo na ndĩmũhonokagie. **5** “Nĩ-rĩ, mũngĩngerekania na ũ kana nũu mũngĩnjiganania nake? Mũngĩhaanania na ũ nĩguo tũgerekanio nake? **6** Andũ amwe maitũũraga thahabu kuuma mondo-inĩ ciao, na magathima betha na ratiri; magacooka makaandĩka mũturi wa thahabu amĩthondeke ĩtũke mũhianano wa ngai yao, nao magacooka makamĩnamĩrĩra, makamĩhooya. **7** Mũhianano ũcio maũigagĩrĩa ciande ciao, makaũkuua; makaũiga handũ hagu, ũgaikara ũrũgamĩte o hau. No ndũngĩhota kuuma hau wĩtware. O na mũndũ angĩũkaĩra-rĩ, ndũngĩcookia, kana ũhonokie mũndũ ũcio kuuma mathĩina-inĩ make. **8** “Inyuĩ aremĩ aya, ririkanai ũndũ ũyũ, na mũwĩkĩre meciĩria-inĩ manyu, mũũige ngoro-inĩ. **9** Ririkanai maũndũ marĩa mahĩtũkĩte, marĩa ma tene; nĩ nĩ nĩ Mũrungu, na gũtirĩ ũngĩ tiga nĩ; nĩ nĩ nĩ Ngai, na gũtirĩ ũngĩ ũhaana ta nĩ. **10** Nĩ menyithanagia maũndũ marĩa mageekĩka marĩgĩrĩrio-inĩ kuuma o kĩambĩrĩria, namo maũndũ marĩa magooka ngamamenyithania kuuma o tene. Ngoiga atĩrĩ: Ūrĩa ndũite nĩũkahinga,

namo maündũ mothe marĩa nyendaga gwĩka-rĩ, no mo ngeeka. 11 Nĩngeeta nyoni ndĩa nyama kuuma mwena wa irathĩro; nĩngeeta mündũ wa kũhingia maündũ marĩa nduĩte gwĩka kuuma bũrũri wa kũraya. Ūrĩa njugĩte nĩngahingia; ūndũ ūrĩa ndĩciiritie gwĩka nĩngawĩka. 12 Ta thikĩrĩriaĩ, inyuĩ andũ a ngoro nyũmũ, o inyuĩ mũraihanĩrĩrie na ūhoru wa ūthingu. 13 Nĩngũreharehe ūthingu wakwa hakuhĩ, ndũrĩ kũraya; o naguo ūhonokio wakwa ūgũũka o narua. Ūhoru wa ūhonokio wakwa ngũwathĩrĩra Zayuni, na njathĩrĩre riiri wakwa kũrĩ Isiraeli.

47 “Atĩrĩrĩ, harũrũka ūikare thĩ rũkũngũ-inĩ, wee Mũirĩtu Gathirange wa Babuloni; ikara thĩ ūtaikarĩre gĩtĩ kĩa ūnene, wee Mwarĩ wa andũ a Babuloni. Ndũgacooka gũtuĩka mündũ wa kũmenyererwo, kana mündũ mũnyoroku ūtarĩ ūndũ angũkĩra. 2 Oya mahiga ma gĩthũ, ūthĩe mũtu; eharia gĩtambaya gĩa kwĩhumbĩra ūthĩu. Heta nguo ciaku na ūguũrie magũrũ maku, ūtoboke maaĩ-inĩ ūringe tũrũũ. 3 Nĩũkarutwo nguo ūtigwo njaga, ūikare ūconorithĩtio. Nĩngerĩhĩria, na gũtirĩ mündũ ngaiguĩra tha.” 4 Mũkũũri witũ, Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩrĩo Rĩitwa rĩake, nĩwe Ūrĩa Mũtheru wa Isiraeli. 5 “Wee Mwarĩ wa andũ a Babuloni, ikara thĩ ūkirĩte ki, ūthĩĩ ūkinye nduma-inĩ; ndũgacooka gwĩtwo mũthamaki-mündũ-wa-nja wa gwatha mothamaki. 6 Nĩkũrakara ndaarakarĩtio nĩ andũ akwa, na ngĩtũma igai rĩakwa rĩthaaha; ngĩmaneana moko-inĩ maku, nawe ūkĩaga kũmaiguĩra tha. O na andũ arĩa akũrũ ūkĩmaigũrĩra icooki iritũ mũno. 7 Nawe ūkiuga atĩrĩ, ‘Ngũtũũra ndĩ mũthamaki-mündũ-wa-nja nginya tene!’ No wee ndũigana gũcũũrania maündũ maya, o na kana wĩciirĩe ūrĩa ūhoru wamo wa kũrigĩrĩria ūgaikara. 8 “Na rĩrĩ, ta thikĩrĩria, wee wendete ikeno, na ūikaraga ūtarĩ ūgwati ūngũĩtigĩra, na ūkeĩraga atĩrĩ, ‘Nĩĩ no nĩĩ, na gũtirĩ ūngĩ tiga nĩĩ. Ndirĩ hĩndĩ ngaatuĩka mũtũmia wa ndigwa, kana menye ūhoru wa gũkuĩrwo nĩ ciana.’ 9 Maündũ macio meerĩ nĩmagagũkorerera o rĩmwe, mũthenya o ro ūmwe: nĩũgakuĩrwo nĩ ciana, na ūtuĩke mũtũmia wa ndigwa. Maündũ macio magaagũkorerera na ūiyũru biũ, o na gũtuĩka ūrĩ na ūrogĩ mũingĩ, na ūgo waku ūkaingĩha mũno. 10 Ūtũire wĩhokete waganu waku, ūkoiga atĩrĩ, ‘Gũtirĩ mündũ ūnyonaga.’ Ūũgĩ na ūmenyo waku nĩkũhĩtithagia rĩrĩa ūkwĩra atĩrĩ, ‘Nĩĩ no nĩĩ, na gũtirĩ ūngĩ tiga nĩĩ.’ 11 Nĩ ūndũ ūcio mwanangĩko nĩũgagũkora, na ndũkaamenya ūrĩa ūngũũrĩra. Nĩũgakorererwo nĩ

mũtino ūrĩa ūtangĩhota gwĩkũũra kuuma kũrĩ guo; nĩngĩ nĩũgakorererwo o ro rĩmwe nĩ ihooru rĩa maündũ ūterĩgĩrĩre. 12 “Wee thĩĩ na mbere na ciana ciaku cia ūgo, na ūrogĩ waku mũingĩ ūrĩa ūtũire wĩkaga kuuma ūrĩ mũnini. No gũkorwo hihĩ nĩũkona kĩgũni kĩa mo, kana hihĩ ūtũme kũgĩe na itua-nda inene. 13 Irĩra irĩa ciothe ūheetwo no gũkũnogia ikũnogetie! Ago aku arĩa maroraga igĩrũ matu-inĩ nĩmeyumĩrie, acio matuĩragia njata na makaratha mohoro o mweri, o mweri-rĩ, nĩmagĩkũhonokie kuuma kũrĩ maündũ marĩa megũgũkorerera. 14 Ti-itherũ, andũ acio mahaana ta itira irĩa itigĩtwo mũgũnda; nĩgũcinwo magaacinwo nĩ mwaki mathire. Matikahota kwĩhonokia kuuma kũrĩ hinya wa rũrĩrĩmbĩ rwa mwaki, nĩgũkorwo hatigaakorwo makara mangĩotwo mwaki; hatirĩ mwaki haha ūngĩotwo. 15 Ūguo noguo mangĩgwĩkĩra, aya mwanarutithania wĩra na mũkonjorithia nao kuuma rĩrĩa warĩ mũnini. O mündũ wao athiiga o na mbere kũhĩtia; gũtigakorwo mündũ o na ūmwe ūngĩgĩkũhonokia.

48 “Atĩrĩrĩ, we nyũmba ya Jakubu, ta thikĩrĩria ūhoru ūyũ, o wee wĩtanagio na rĩitwa rĩa Isiraeli, na uumĩte rũciaro-inĩ rwa Juda, o inyuĩ mwĩhitaga mũkĩgwetaga rĩitwa rĩa Jehova, na mũkahooya Ngai wa Isiraeli, o na gũtuĩka mũtimũhooyaga na ma kana na ūthingu, 2 nĩgũkorwo inyuĩ mwĩitaga atũũri a itũũra rĩrĩa inene itheru, na mũkehoka Ngai wa Isiraeli, o ūcio rĩitwa rĩake arĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe: 3 O tene nĩndarathire ūhoru wa maündũ marĩa magooka, ngĩmaaria na kanua gakwa na ngĩtũma mamenyeke; na o ro rĩmwe ngĩmahingia, namo magũkĩka. 4 Nĩgũkorwo nĩndamenyaga atĩ wee ūrĩ mũremi mũno, nayo ngingo yaku ikahaana ta rũga rũmũ rwa kĩgera, naguo thiithi waku ūgatuĩka ta gĩcango. 5 Nĩ ūndũ ūcio ndakwĩrĩre maündũ maya o tene; ngĩkwĩra ūhoru wamo mataanekĩka, nĩgeetha ndũkanoige atĩrĩ, ‘Mĩhianano yakwa ya kũhooywo nĩyo nĩkĩte maündũ macio; mũhianano wakwa wa gwacũhio, na ngai yakwa ya kĩgera nĩcio ciathanire ūhoru wamo.’ 6 Kũigua nĩmũiguĩte maündũ macio; ta kĩmarorei mothe. Githĩ mũtikamoimbũra atĩ nĩguo matarĩ? “Kuuma rĩu ndĩkwĩraga ūhoru wa maündũ merũ, ngakwĩra ūhoru wa maündũ mahithe, o marĩa wee ūtooi. 7 Maündũ macio mathondeketwo o rĩu, na ti ma tene; ndũrĩ waigua ūhoru ūcio, waũigua ūmũthĩ. Nĩ ūndũ ūcio ndũngiuga atĩrĩ, ‘Maündũ macio nĩndamenyete ūhoru wamo.’ 8 Wee ndũrĩ

wagua kana ukamenya; kuuma o tene matu maku matiri mahingika. Ninjui wega uria uri mundu mugaru, o na ati kuuma waciawo wetirwo muremi. 9 Ningwamba kurugamia mang'uri makwa ni undu wa ritwa riakwa; na tondu wa ugooi wakwa ndigiriie mang'uri macio matigagukore, niguu ndigakuniine biu. 10 Atiriri, ningutheretie o na gutuika ti ta uria betha itheragio; wee-ri, ngugeretie thini wa icua ria minyamaro. 11 Ni undu wakwa ni mwene, i ti-itheru, ni undu wakwa ni mwene-ri, ningeeke undu ucio. Ni mwene-ri, ndaahota ata gwitikiria ritwa riakwa rithaahio? Riiri wakwa ndikauhe mundu ungi. 12 "Atiriri, wee Jakubu, ta thikiriia, o na wee Israeli uria ni njitiite: Ni ni ni Ngai; ni ni wa mbere, o na ningi ni ni wa kurigiriia. 13 Guoko gwakwa kumbe nikuo kwahaandire mithingi ya thi, na guoko gwakwa kwa urio gugitamburukia matu; riria ndaameta, mothe marugamaga o hamwe. 14 "Cookanirai hamwe inuotho na muthikiriie: Ni mihanano iriku ya kuhoooyo iri joimburanira maundu macio? Mundu uria Jehova ethurire manyiitanire nake niwe ukaahingia muoroto wake wa guukirira bururi wa Babuloni; guoko gwake nikuo gugookirira andu a Babuloni. 15 Ni, o ni-ri, ninjaritie; i niguu, ni ni ndimwite, na ningamurehe, na niakagaacira wira-ini wake. 16 "Nguhiriia muthikiriie uhoro uyū: "Kuuma o kiambiriia ndiri ndaaria uhoro na hitho; maundu macio makioneke, ni ngoragwo ho." Na ru Mwathani Jehova niwe undumite, we mwene o na Roho wake. 17 Jehova, o we Mukuri waku, o we Mutheru wa Israeli, ekuuga atiri: "Ni ni ni Jehova Ngai waku, uria ukurutaga maundu maria makwagiriie, na nowe ukuonagiriia njira iria wagiirwo nikugera. 18 Naari korwo nimwaiguite maathani makwa, thayu wanyu ungihaanire ta rui rugutherera, nago uthingu wanyu uhaane ta makumbi ma iria-ini. 19 Njiaro cianyu ingiaingihire o ta muthanga, nacio ciana cianyu cinghe ta hindi cia muthanga iria itangarika; ritwa riao ritingikaaniinwo, kana rianangwo, rieherio mbere yakwa." 20 Umai bururi wa Babuloni, mwithare, muume kuri andu a Babuloni! Anirai uhoro uyū na kayu kanene mikenete, na mihunje ndumiri ino. Mitume nginya ituri-ini cia thi; ugi atiri, "Jehova niakurite ndungata yake Jakubu." 21 Matianyootire hindi iria aamatoongoreirie weru-ini; niamarutiie maai kuuma rwaro-ini rwa ihiga; o na ningi agiatura rwaro rwa ihiga, namo maai makiuma ho. 22 Jehova

ekuuga atiri, "Andu aria aaganu matikagia na thayu o na ri."

49 Atiriri, inyu mütüraga icigirira-ini ta thikiriia; o na inyu andu a mabururi ma kuraya ta iguai: Jehova aanjire itari muciare; ndi o nda ya maitu niguu aanjire na ritwa riakwa. 2 Niatumire kanua gaku gatuike ta ruhiu rüugi rwa njora, na akilhitha kiruru-ini gia guoko gwake; agithondeka ta mugui mnyoroku, na akilhitha thiaka-ini wake. 3 Agicooka akinjira atiri, "Wee Israeli, niwe ndungata yakwa, andu nimarigoocaga ni undu waku." 4 No ngiuga atiri, "Ni ndutite wira wa tuhū; huthirite hinya wakwa wothe ni undu wa maundu matari kiguni na ma tuhū. No riri, uhoro wakwa wa gutuirwo ciira na kihoto uumaga hari Jehova, nario irihi riakwa riri na Ngai wakwa." 5 Na riu-ri, Jehova uria wanyuumbire ndi nda ya maitu nduie ndungata yake, niguu hundure Jakubu, ndimucokie hari we, na njookaniriie Israeli hari we, nigukorwo ndi mutiku maitho-ini ma Jehova, na Ngai wakwa agakorwo ari hinya wakwa, 6 Jehova ekuuga atiri: "Ni undu mihuthu harie gutuika ndungata yakwa, ya gucokereria mihiriga ya Jakubu, na kuhundura matigari ma Israeli maria nditigiriie. Ningi ningatuma utuie utheri wa gutherera andu a nduriri, nigeetha utware uhonokio wakwa ituri-ini ciothe cia thi." 7 Jehova, Mukuri wa Israeli, o we Uria Mutheru wa Israeli, ekwariria uria mnyarare na agathuuro ni nduriri, akeera uria ndungata ya aathani atiri, "Athamaki marikuonaga magakurugamira, aanake a athamaki makuona magakiinamirira, ni undu wa Jehova, ucio mwihokeku, o we Uria Mutheru wa Israeli, uria uguthurite." 8 Jehova ekuuga atiri, "Hindi ya gwitikirika, ningagucokeria uhoro, nago muthenya wa kuhonokania, ningaguteithia; nindikumenyagiriia, na ningukuheana utuie wa kurikanira kirikaniro na andu anyu gia kumacokeria bururi, na utume megwatire igai ria kundu kuria gwatigirwo gukirite ihoor, 9 na ningi wire andu aria mohetwo atiri, "Thii, nimuohorwo,' nao aria maikarite nduma-ini umeere atiri, 'Umira utheri-ini!' "Makaarithagio mikira-ini ya njira, na moonage gia kuria turima-ini tuothe turia tulari kindu. 10 Matikaahuta kana manyoote, kana macinwo ni urugaru wa weru-ini o na kana mahie ni riu. Nigukorwo uria umaugugira tha niwe ukaamoonia njira na amatongorie amatware ithima-ini cia maai. 11 Ningatuma kuge njira irima-ini ciakwa

ciothe, nacio barabara ciakwa iria njariĩ ciambatĩrio na igũrũ. **12** Atĩrĩrĩ, magooka moimĩte kũndũ kũraya: amwe makoima gathigathini, na amwe moime ithũiro, na arĩa angĩ moime rũgongo rĩa Sinimu.” **13** Wee igũrũ, anĩrĩra nĩ gũkena; nawe thĩ ũcanjamũke, na nyuũ irĩma-rĩ, inai rwĩmbo! Nĩgũkorwo Jehova nĩahoorerete andũ ake, nao andũ ake arĩa anyariire akamaigũra tha. **14** No rĩrĩ, Zayuni oigire atĩrĩ, “Jehova nĩandiganĩrie, Mwathani nĩariganĩrwo nĩ nĩ.” **15** “Nyina wa mwana-rĩ, no ariganĩrwo nĩ mwana ũrĩa arongithia, na aage kũigũra tha mwana ũrĩa aciarĩte? Hihi no kũhoteke ariganĩrwo, no nĩ ndikaariganĩrwo nĩwe! **16** Atĩrĩrĩ, ngururĩte mũhiano waku hĩ-inĩ ciakwa, nacio thingo ciaku ikoragwo mbere yakwa hĩndĩ ciothe. **17** Ariũ aku mahiũhĩte magĩcookaga kũrĩ we, nao arĩa makwanangĩte nĩmarakũũrĩra. **18** Tiira maithe maku wĩrorere kũndũ guothe; ariũ aku othe maracookanĩrĩra hamwe moke hariwe.” Jehova ekuuga atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, ũkaamehumba othe ta mathaga; ũkaamehumba o ta ũrĩa mũhiki egemagia na mathaga make. **19** “O na gũtuũka nĩwanangĩtwo ũgakira ihooru, o naguo bũrũri waku ũkonũhwo-rĩ, bũrũri ũcio nĩũkanyiiha wage kũiganĩra andũ arĩa matũũraga kuo, nao arĩa magũtambuurangĩte magaakorwo maingatĩtwo magathiĩ haraaya nawe. **20** Ciana iria ciaciarĩrwo bũrũri ũrĩa watahĩrwo, ikoiga ũkĩiguaga atĩrĩ, ‘Bũrũri ũyũ nĩ mũnini, ndũngĩtũigana, tũhe kũndũ kũngĩ gwa gũtũũra.’ **21** Hĩndĩ iyo nĩũkeyũria na ngoro yaku atĩrĩ, ‘Nũũ wanjarĩire ciana ici, kuona atĩ nĩndakuĩrwo nĩ ciana ciakwa, ngĩtigwo ta ndĩ thaata; ndaarĩ mũtahe na ngamenwo. Nũũ warerire ciana ici? Nĩ ndatigirwo nyiki, no rĩrĩ, ciana ici ciũmĩte nakũ?’” **22** Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “Atĩrĩrĩ, nĩngeeta ndũrĩrĩ, njooke nyambararie bendera yakwa kũrĩ andũ a mabũrũri; nao nĩmakarehe ariũ aku mamakuũite na moko, na makuue airĩtu aku na ciande ciao. **23** Athamaki nĩo magaatũũka mathoguo ma gũkũrera, na atumia ao matũũke ta aa maitũguo a gũkũrera. Nĩmagakũinamĩrĩra maturumithĩtie mothiũ mao thĩ, na nĩmagacũna rũkũngũ rũrĩa rũrĩ magũrũ-inĩ maku. Hĩndĩ iyo nĩũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova; arĩa manjĩhokaga matigaaconoka.” **24** Anga njamba rĩrĩ hinya no itunywo indo iria itahĩte, o na kana andũ arĩa maanyĩtĩtwo mahonokio kuuma kũrĩ andũ karaũ? **25** No rĩrĩ, Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ĩĩ, njamba cia ita nĩĩgatunywo andũ arĩa ciohete mĩgwate, na

indo iria itahĩtwo itunyanwo kuuma kũrĩ andũ arĩa karaũ; nĩngahũũrana na andũ arĩa mahũũranaga nawe, na nĩngahonokia ciana cianyu. **26** Nĩngatũma andũ arĩa makũhinyagĩrĩria marĩe nyama cia mũĩrĩ yao; makaarĩio nĩ thakame yao ene o ta marĩtwo nĩ njoohi. Nao andũ othe nĩmakamenya, atĩ nĩ, Jehova, nĩ nĩ Mũhonokia waku, na Mũkũũri waku, o nĩ ũrĩa Mwene-Hinya wa Jakubu.”

50 Jehova ekũũria atĩrĩ, “Marũa marĩa maitũguo aaheirwo ma gũtigana nake, o macio monanagia atĩ nĩndamũteire-rĩ, marĩ ha? Kana nĩ mũndũ ũrĩkũ wa arĩa ndaarĩ thĩrĩ nao ndakwendeire? Nĩ ũndũ wa mehia manyu-rĩ, nĩkĩo mwendirio; nĩ ũndũ wa ũrĩa mwagararĩte watho, nĩkĩo nyina wanyu aateirwo. **2** Rĩrĩa ndokire-rĩ, nĩ kĩ gĩatũmire haage mũndũ o na ũmwe? Ningĩ rĩria ndetanire-rĩ, nĩ kĩ gĩatũmire haage mũndũ o na ũmwe wanjĩtĩkire? Kaĩ guoko gwakwa gwakuhĩhĩte, nĩguo kũremwo nĩkũmũkũũra? Nĩ hinya njagĩte wa kũmũhonokia? Ikũũma rĩakwa riiki nĩrĩtũmaga iria rĩhũe, o na ngatũma njũũ itũũke werũ; thamaki ciaku ikabutha nĩ kwaga maĩ, na igakua nĩ nyoota. **3** Nĩ humbaga igũrũ nguo ya nduma, na ngarĩkunĩkĩra na nguo ya ikũnia.” **4** Mwathani Jehova nĩaaahete rũrĩmĩ rwa andũ arĩa marutĩtwo maũndũ, nĩguo menyage ũrĩa ciugo ciakwa ingĩhota gũteithia andũ arĩa anogu. Anjarahũraga rũciĩnĩ o rũciĩnĩ, akaarahũra matũ makwa thĩkĩrĩrie nĩguo ndĩrute ta andũ arĩa marutagwo maũndũ. **5** Mwathani Jehova nĩahingũrĩte matũ makwa, na nĩ ndĩrĩ ndamũremera; ndicookete na thuutha. **6** Ndaneanire mũgongo wakwa kũrĩ andũ arĩa maahũũraga, kĩreru gĩakwa ngĩkĩnengera arĩa maangũũraga nderu; ndiahĩhire ũthiũ wakwa atĩ nĩguo ndikanyũrũrio, kana ndige gũtuũrwo mata. **7** Tondũ Mwathani Jehova nĩwe ũndeithagia-rĩ, ndĩrĩ hĩndĩ ngaaconorithio. Nĩ ũndũ ũcio ndũmĩte ũthiũ wakwa ũikare ũũmĩte o ta ihiga rĩa nyaigĩ, na nĩnjũũ ndĩrĩ hĩndĩ ngaaconorithio. **8** Ningĩ ũrĩa ũnduuga mũthingu arĩ hakuhĩ. Nũũ ũngĩgĩthitanga? Nĩoke tũrũgamane nake! Ningĩ ũrĩa ũngĩnjĩrithia akĩrĩ we ũ? Mũndũ ũcio nĩarekwo akĩng’ethere! **9** Atĩrĩrĩ, Mwathani Jehova nĩwe ũndeithagia. ũrĩa ũngĩndua mwĩhia akĩrĩ ũũ? Andũ acio othe magaathira o ta ũrĩa nguo ithiraga; makaarĩio nĩ memenyi, mathire biũ. **10** Nũũ thĩnĩ wanyu wĩtigĩrĩte Jehova, na wathĩkagĩra kiugo kĩa ndungata yake? Mũndũ ũrĩa ũthĩagĩra

nduma-inĩ, ūria ūtarĩ na ūtheri, nĩakĩhoke rĩitwa rĩa Jehova, na egiritanie na Ngai wake. **11** No rĩrĩ, rĩu inyuĩ arĩa othe mwakagia mwaki, na mũkeehe imũrĩ igwakana-rĩ, thĩii, mũgerere ūtheri-inĩ wa mwaki wanyu, na wa imũrĩ cia mwaki ūria mũgwatitie. Ūndũ ũyũ nĩguo mũkaamũkĩra kuuma guoko-inĩ gwakwa: Mũgaakoma thĩ na mĩnyamaro.

51 “Atĩrĩrĩ, inyuĩ mũrũmagĩrĩra maũndũ ma ũthingu ta thĩkĩrĩriai, o inyuĩ mũrongoragia Jehova: Rorai rwaro rwa ihiga rũria mwarutirwo, o na kienjero kĩa mahiga kĩria mwenjirwo; **2** ta rorai Iburahĩmu, o we ithe wanyu, o na Sara, ūria wamũciarire. Nĩgũkorwo hĩndĩ ĩria aarĩ o wiki nĩguo ndamwĩtĩre, na ngĩmũrathima, ngĩtũma aingĩhe. **3** Ti-itherũ Jehova nĩakahoeria Zayuni, o na ahoorie kũndũ gwakuo kũria kwanangĩtuo; werũ wakuo akaaũtua o ta Edeni, na rũng’ũrĩ rwakuo arũtue o ta mũgũnda wa Jehova. Kũu guothe gũkaiyũra gĩkeno, na gũcanjamũka ngoro, na gũcookagia ngaatho, o gũkĩmagwo nyĩmbo. **4** “Inyuĩ andũ akwa ta thĩkĩrĩriai, na inyuĩ rũrĩrĩ rwakwa, njiguai: Nĩgũkorwo watho ũkoima harĩ nĩ; nakĩo kĩhootho gĩakwa nĩkĩo gĩgaatuĩka ūtheri wa ndũrĩrĩ. **5** Ūhoro wakwa wa ũthingu nĩũrooka o na ihenya, nakuo kũhonokania gwakwa kũrĩ hakuhĩ kuoneka, o nakuo guoko gwakwa nĩkuo gũgaatuĩra andũ a ndũrĩrĩ ciira wa kĩhootho. Andũ a icigĩrĩra-inĩ nĩ nĩ magaacũthĩrĩria na meterere guoko gwakwa marĩ na mwĩhoko. **6** Tiirai maitho manyu na igũrũ, na mũrore thĩ ĩria ĩrĩ mũhuro; igũrũ rĩkaabuĩria o ta ndogo, nayo thĩ ĩthire o ta ūria nguo ĩthiraga, nao atũuri ao makuage o ũguo ta ngĩ. No rĩrĩ, ũhonokio wakwa nĩwagũtũra nginya tene, naguo ũthingu wakwa ndũrĩ hĩndĩ ũgaathira. **7** “Ta njiguai, inyuĩ andũ arĩa mũũĩ ũhoro wa ũthingu, o inyuĩ andũ arĩa mũrũmitie watho wakwa ngoro-inĩ cianyu: Mũtigitigĩre kũmenwo nĩ andũ, o na kana mũmakio nĩ irumi iria mamũrumaga nacio. **8** Nĩgũkorwo makaarĩo nĩ memenyi mathire biũ o ta nguo; na marĩo nĩ igunyũ o ta marĩ guoya wa ng’ondũ. No rĩrĩ, ũhoro wakwa wa ũthingu nĩ wa gũtũura nginya tene, naguo ũhonokio wakwa ũtũure nginya njiarwa-inĩ ciothe.” **9** Arahũka, arahũka! Wĩkĩre hinya, wee guoko kwa Jehova; arahũka o ta ūria waarahũkire matukũ marĩa ma tene, warahũke o ta hĩndĩ ya njiarwa cia tene. Githĩ wee tiwe watinangirie Rahabu tũcunjĩ, o wee watheecangire nyamũ ĩyo nene, ũkĩmĩtũrĩkania? **10** Githĩ tiwe wahũithirie iria, maaĩ ma kũndũ kũria kũrĩku mũno, o wee

watemire njĩra kũu iria-inĩ kũria kũrĩku, nĩgeetha andũ arĩa wakũũrĩte maringĩre yo? **11** Andũ arĩa akũũre a Jehova nĩmagacooka. Nao magaatũonyo Zayuni makĩinaga; nĩmagekĩrwo thũmbĩ ya gĩkeno gĩa tene na tene. Magaakena na macanjamũke, nakĩo kĩa na mũcaayo nĩgathira biũ. **12** “Nĩ, o nĩ mwene-rĩ, nĩ nĩ ndĩmũhooreragia. Wee ũrĩ ũ, atĩ nĩguo wĩtigĩre andũ arĩa makuuaga, na ũgetigĩra arĩu a andũ arĩa magaatũuo o ta nyeki, **13** nawe ũkariganĩrwo nĩ Jehova ūria wakũũmbire, o we ūria watambũrũkirie matu, na agĩaka mĩthingi ya thĩ, atĩ nĩguo o ũtũũrage na guoya o mũthenya nĩ ũndũ wa mang’ũrĩ ma mũhinyanĩrĩria rĩria ekwĩhaarĩria aniinane? Namo mang’ũrĩ ma mũhinyanĩrĩria ũcio-rĩ, makĩrĩ ha? **14** Nao oohwo arĩa marainaina nĩ guoya nĩmekuohorwo o narua; matigakuĩra kũu marima-inĩ ma njeera, o na kana irio ciao ciage. **15** Nĩgũkorwo nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu, ūria ũtũmaga iria rĩkie ndĩhũ nĩguo makũmbĩ marĩo makaruruma; Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩrĩo rĩitwa rĩake. **16** Nĩnjĩkĩrĩte ciugo ciakwa kanua-inĩ gaku, na ngakũhumbĩra na kĩĩruru gĩa guoko gwakwa, o nĩ nĩdatambũrũkirie matu harĩa marĩ, na ngĩaka mĩthingi ya thĩ, o nĩ njĩũraga andũ a Zayuni atĩrĩ, ‘Inyuĩ mũrĩ andũ akwa.’” **17** Arahũka, arahũka! Wee Jerusalemu ũkĩra, o wee ũnyũrĩire gĩkombe kĩa mang’ũrĩ ma Jehova, ũnengereirio kuuma guoko-inĩ gwake, o wee ũnyũrĩire kuuma mbakũri ĩria ĩtũmaga andũ matũgũũge na ũkamĩinĩkĩrĩria. **18** Harĩ arĩu ake othe arĩa aaciarire, gũtirĩ o na ũmwe ũngĩmũtongoria; o na ningĩ arĩu ake othe arĩa aarerire-rĩ, gũtirĩ o na ũmwe ũngĩmũnyũita guoko. **19** Mogwati maya meerĩ nĩmo magũkorete; nũũ ũgaagĩkũhooreria? Mogwati macio nĩ mwanangĩko na ũniinani, ningĩ nĩ ng’aragu o na rũhiũ rwa njora; nũũ ũgaagĩkũhooreria? **20** Ariũ aku nĩmaringĩkĩte; nao makomete macemanĩrio-inĩ ma njĩra ciothe, magakoma o ta thĩiya ĩnyĩitĩtwo nĩ mũtego. Maiyũrĩtwo nĩ mang’ũrĩ ma Jehova, na ikũũma rĩa Ngai wanyu. **21** Nĩ ũndũ ũcio igua ũhoro ũyũ, wee ũnyariirĩtwo, ũkarĩo, no ti ndĩbei ikũrĩte. **22** Mwathani Jehova Ngai waku ūria ũgitagĩra andũ ake, ekuuga ũũ: “Atĩrĩrĩ, nĩngwehereirie gĩkombe kĩria gĩatũmire ũtũgũge, ngakĩruta guoko-inĩ gwaku; o na ngakwehereria mbakũri ya mang’ũrĩ makwa, na ndũgacooka kũmĩnyũira rĩngĩ. **23** Nĩnganeana mbakũri ĩyo moko-inĩ ma arĩa makũnyariiraga, o arĩa maakwĩrĩre atĩrĩ, ‘Wĩgũithie thĩ, nĩguo tũkũgerere igũrũ.’ Nawe ũgĩkoma, mũgongo waku ũgĩtuĩka

taarī thī, na ūkīūtua taarī njīra nīguo andū acio makūgeragire igūrū.”

52 Arahūka, arahūka, wee Zayuni, wīkīre hinya.

Īkīra nguo ciaku iria irī riiri, o wee Jerusalemu, itūūra rīria inene na rīamūre. Nīgūkorwo kuuma rīu thīini waku gūtigacooka gūtoonya mūdū ūtarī mūruu kana mūdū ūrī na thaahu. **2** Wīribaribe rūkūngū; ūkīra, ūkarīre gītī kīa ūnene, wee Jerusalemu. Wīhore mīnyororo ūyo irī ngingo yaku, wee mwarī wa Zayuni, o wee ūtūire ūrī muohe. **3** Nīgūkorwo Jehova ekuuga atīrī: “Wee wendirio ūtarutīrwo kīndū, na ūgaakūrwo ūtarutīrwo mbeeca.” **4** Nīgūkorwo Mwathani Jehova ekuuga atīrī: “Tene andū akwa maikūrūkire būrūri wa Mīsiri magīthīi gūtūūra marī ageni kuo; thuutha ūyū andū a Ashuri nīmamahinyīrīrie.” **5** Jehova ekūūria atīrī, “Rīu-rī, nī kīi ndī nakīo? “Nīgūkorwo andū akwa maatahirwo o ūguo tūhū, nao andū arīa mamaathaga no kūmanyūrūria. Narīo rītwa rīakwa rīcambio hīndī ciothe,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **6** “Nī ūndū ūcio andū akwa nīmakamenya rītwa rīakwa; mūthenya ūcio nīmakamenya atī nī nī ndaaririe ūhoru ūcio o tene. Īi nīguo, nī nī ndawaririe.” **7** Kaī magūrū ma mūdū ūria ūrarehe ūhoru mweya, nīmagīrīre kūu irīma-inī igūrū-ī, o ūcio ūrahanjanīria ūhoru wa thayū, na akarehe ūhoru mweya wa maūdū magīrīru, o na akahunjanīria ūhoru wa kūhonokania, o we ūria ūreera Zayuni atīrī, “Ngai waku nīwe ūrathamaka!” **8** Atīrīrī, ta thikīrīria! Arangīri aku nīmaranīrīra; maranīrīra nī gūkena marī hamwe. Rīria Jehova agaacooka Zayuni, nīmakeyonera na maitho mao. **9** Atīrīrī, inyuī kūdū kūrīa kwanangitwo kwa Jerusalemu, ambīrīriai kūina nyīmbo cia gīkeno, nīgūkorwo Jehova nīahooreretie andū ake, na agakūūra Jerusalemu. **10** Jehova nīakaguūria guoko gwake gūtheru harī ndūrīrī ciothe, ikuone na maitho mao, nacio ituri ciothe cia thī nīcikoona ūhonokanio wa Ngai witū. **11** Eherai, eherai, umai kūu! Mūtīkahutīe kīndū kīrī thaahu! Umai kūu na mwītherie, inyuī mūkuuaga indo cia Jehova. **12** No rīrī, mūtīkoima na ihenya, kana mūthī mūhanyūkīte; nīgūkorwo Jehova nīwe ūkaamūtongoria, Ngai wa Isiraeli nīwe ūkaamuuma thuutha, amūgītīre. **13** Atīrīrī, ndungata yakwa īgeekaga maūdū na ūūgī; nīkambarario na yambatīrio, o na itūūgīrio mūno. **14** O ta ūria andū aingī maagegīrio mūno nī ūndū wake, tondū gīthīithi giake nīgīathūkītio mūno, gīgākīra kīa mūdū o wothe, na mūhianīre wake ūgathūkīo gūkīra mūhianīre wa

andū, **15** ūguo noguo akaamakia ndūrīrī nyingī, nao athamakī nīmagatumia tūnua twao nī ūndū wake. Nīgūkorwo maūdū marīa materītwo, nīmakamoona, na maūdū marīa mataiguūte, nīmakamenya ūhoru wamo.

53 Nūū wītīkītīe ūhoru witū, nakuo guoko kwa

Jehova-rī, kūguūrīrio ū? **2** Nīgūkorwo ndungata ūyo yakūrīre īhaana ta mūtī mwīthī, na ta mūrī ūmerete kūdū kūmū. Ndīarī kīrorerwa o na kana īgathakara ūndū tūngīaguucīrīrio nīyo, ikīoneka-rī, gūtīrī kīndū kīngīatūmire tūmīrīrīrie. **3** Ndungata ūyo nīyanyararīwo na ikīregwo nī andū, aarī mūdū wa kīeha kīngī na wonete thīina. O ta mūdū ūria andū mahithaga mothīū mao matīkamuone-rī, aanyararīwo, na ithuī tūtiigana kūmūtīa. **4** Ti-itherū nīwe woire wonje witū, na agīkuua kīeha giitū; no ithuī twatūire nīkūhūrwo aahūrītwo nī Ngai, akamūgūtha na akamūnyamaria. **5** No rīrī, aatīhangīrio nī ūndū wa mahītia maitū, o na akīhehenjwo nī ūndū wa waganu witū; nakuo kūherithio kūrīa gwatūmire tūgīe na thayū nīwe waherithīrio, na ithuī tūhonagio nī ūndū wa nguraro ciake. **6** Ithuothe, nītūhītīe njīra, tūgaturuura ta ng’ondū ciūrīte, o mūdū agathīi na njīra yake mwene; nake Jehova nīamūgīrīrie waganu witū ithuothe. **7** Nīahinyīrīrio na agīthīnio, nowe ndaatūmīrīre kanua gake; aakīrīre ki o ta ūria gatūrūme gakīraga gagīthīi gūthīnjwo, na o ta ūria ng’ondū ikīraga ki irī mbere ya mūmīenji guoya, noguo o nake ataatumīrīre kanua gake. **8** Eeherīrio na ūndū wa kūhinyīrīrio na gūtūrwo ciira ūtarī wa kīhoo. Ha ūhoru wa rūciaro rwake-rī, nūū ūngīaria ūhoru waruo? Nīgūkorwo eeherīrio kuuma būrūri wa arīa matūūraga muoyo; na nī ūndū wa mahītia ma andū akwa nīkīo aahūrīrwo. **9** Rīria aakuire aigīrwo mbīrīra-inī ya andū aaganu, o na agīthīkwo mbīrīra-inī ya andū arīa itonga, o na harīa atekīte ūndū mūūru, kana kanua gake gakaaria maheeni. **10** No rīrī, Jehova nīonire arī wega amūhehenje, na agītūma athīnīke, na rīria Jehova agaatūma muoyo wake ūtūike igongona rīa mehīa-rī, nīakoona rūciaro rwake, na amūngīhīrīe matukū make, naguo wendī wa Jehova nīūkagaacīra guoko-inī gwake. **11** Thuutha wa ngoro yake gūthīnīka, nīakoona uumithīo wa gūthīnīka gwake, na aiganīre; nī ūndū wa ūmenyo wake, ndungata ūyo yakwa thīngu nīgātūma andū aingī matūike athīngu, na nīgakuua mawaganu mao, īmeherie. **12** Nī ūndū ūcio nīngamīgayanīria igai

hamwe na arĩa anene, o na magayane indo cia gũtawho na andũ arĩa marĩ hinya, tondũ nĩarutire muoyo wake akue, na agĩtaranĩrio na arĩa aagarari watho. Nĩgũkorwo nĩakuire mehia ma andũ aingĩ, o na arĩa maahĩtĩtie akĩmathaithanĩrĩa.

54 “Atĩrĩrĩ, wee mũndũ-wa-nja thaata ina rwĩmbo, o wee ũtarĩ waciara mwana; ambĩrĩria kũina rwĩmbo, na wanĩrĩre nĩ gũkena, wee ũtarĩ wanyĩitwo nĩ ruo rwa gũciara, tondũ ciana cia mũndũ-wa-nja ũrĩa ũtiganĩrio nĩ nyingĩ, gũkĩra cia ũrĩa ũrĩ na mũthuuri,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **2** “Wiyaramĩrie handũ ha hema yaku, na ũtambũrũkie mataama ma hema yaku maarame, maguucie ũtekũmacaaĩra; raihĩa mĩkanda ya hema yaku, nacio higĩ ciayo ũcikiĩndĩre irũme biũ. **3** Nĩgũkorwo nĩũgatheerema mwena wa ũrĩo na wa ũmotho; njiaro ciaku nĩũkegwatĩra mabũrũri ma ndũrĩrĩ, na itũũre matũũra manene ma cio marĩa matigĩtuo matarĩ andũ. **4** “Ndũkanetigĩre; tondũ ndũgaaconoka. O na ndũkanaigũe guoya wa gũconorithio; nĩgũkorwo ndũrĩ hĩndĩ ũkaanyarithio. Nĩũkariganĩrwo nĩ thoni cia ũnini waku, na ndũgacooka kũrĩrikana rĩngĩ ũrĩa wananyararwo nĩgũkorwo ũrĩ wa ndigwa. **5** Nĩgũkorwo ũrĩa Mũũmbi waku nĩwe mũthuuri waku, nake etagwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli nĩwe Mũkũuri waku; nake etagwo Ngai mwene thĩ yothe. **6** Nĩgũkorwo Jehova nĩagagwĩta ũcooke, ũhaana ta mũtumia ũtiganĩrio, na mũthĩniku ngoro, mũtumia wahikire arĩ mĩnini, agacooka agateo,” ũguo nĩguo Ngai waku ekuuga. **7** “Nĩgũkorwo ndĩragũtiganĩrie o gwa kahinda kanini, no nĩngũgũcookia ndĩ na tha nyingĩ mũno. **8** Hĩndĩ ya marakara maingĩ nĩndakũhithire ũthiũ wakwa gwa kahinda kanini, no nĩ ũndũ wa ũtugi ũrĩa ũtathiraga, nĩngakũiguĩra tha,” ũguo nĩguo Jehova Mũkũuri waku ekuuga. **9** “Kũrĩ nĩ matukũ maya no ta marĩa ma hĩndĩ ya Nuhu, rĩrĩa ndehĩtĩre nguuga atĩ maaĩ ta macio ma hĩndĩ ya Nuhu matigacooka kũiyũra thĩ. Nĩ ũndũ ũcio rĩu nĩndĩhĩtĩte atĩ ndigacooka kũrakara nĩwe o na kana ngũkũũme rĩngĩ. **10** Nĩgũkorwo irĩma no ithubingithio, natuo tũrĩma tweherio, no rĩrĩ, wendo wakwa ũrĩa ũtathiraga ũrĩa ngwendete naguo-rĩ, ndũkeenenyio, o na kana kĩrĩkanĩro gĩakwa gĩa thayũ kĩaherio harĩwe,” ũguo nĩguo Jehova ũrĩa ũkũiguagĩra tha ekuuga. **11** “Atĩrĩrĩ, wee itũũra rĩrĩ inene inyamarie, o wee ũthukathukĩtuo nĩ ihuhũkanio, na ũkaaga wa gũkũhooreria, nĩngagwaka na mahiga ma rangi

wa mũthemba mũingĩ, nayo mũthingi yaku ndĩmĩake na mahiga ma yakuti. **12** Nĩngathondeka ndirica ciaku na mahiga mega matune, na ihingo ciaku ndĩcithondeke na mahiga ma goro me kũhenia, nacio thingo ciaku ciothe ikorwo irĩ cia mahiga ma goro mũno. **13** Ciana ciaku ciothe nĩũkarutagwo ũhoru nĩ Jehova, naguo thayũ wa ciana icio ciaku nĩũkaingĩha mũno. **14** Nĩũgaikara ta ũhaandĩtuo wega ũhoru-inĩ wa ũthingu: ũnyamarania nĩũgakũraihĩrĩa; ndũgakorwo ũrĩ na ũndũ ũngĩtũma wĩtigĩre. Nakĩo kĩmako nĩgĩgakũraihĩrĩa; gĩtigagũkuhĩrĩa. **15** Na rĩrĩ, andũ mangĩgaagũtharĩkĩra-rĩ, nĩ ndigakorwo ũhoru-inĩ ũcio; na mũndũ o wothe ũgaagũtharĩkĩra-rĩ, ũcio nĩ kwĩneana akeeneana harĩwe. **16** “Atĩrĩrĩ, nĩ nĩ nĩ ndoombire mũturi, ũrĩa ũhurutagĩra mwaki wa makara, na agatura kĩndũ kĩa mbaara o ũrĩa kĩaagĩrĩre wĩra-inĩ wakĩo. O na mũndũ ũrĩa wanangaga akaniinana-rĩ, nĩ nĩ ndĩmũmbĩte; **17** na gũtirĩ kĩndũ kĩa mbaara gĩthondeketwo gĩa gũgũũkĩrĩra gĩkaagaacĩra wĩra-inĩ wakĩo, na nĩũkahoota mũndũ ũrĩa ũkaaria ciugo cia gũgũthitanga. Rĩrĩ nĩrĩo igai rĩa ndungata cia Jehova, o naguo ũhoru wacio wa gĩtuo thingu uumaga harĩ nĩ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

55 “Atĩrĩrĩ, inyuĩ inyuothe arĩa mũnyootĩ-rĩ, ũkaai mũnyue maaĩ; na inyuĩ mũtarĩ na mbeeca-rĩ, ũkaai mũgũre irio, mũrĩe! ũkaai, mũgũre ndibei na iria mũtarĩ na mbeeca mũkũruta, na hatarĩ na thogora. **2** Nĩ kĩ gĩgũtũma mũtũmĩre mbeeca harĩ irio gũtarĩ, o na mũnoge mũkĩrutĩra wĩra kĩndũ gĩtangĩmũhũunia? Thikĩrĩria, na mũnjigũe, nĩguo mũrĩĩage indo iria njega, nacio ngoro cianyu nĩrĩkenagĩra irio iria njega mũno. **3** Tegai matũ mũthikĩrĩrie, na mũũke kũrĩ nĩ; njiguai nĩgeetha mũtũũre muoyo. Na nĩ nĩngarĩkanĩra na inyuĩ kĩrĩkanĩro gĩa gũtũũra tene na tene, arĩ wendo wakwa wa kwĩhokeka ũrĩa nderĩre Daudi. **4** Atĩrĩrĩ ũcio nĩndĩmũtũite mũira kũrĩ ndũrĩrĩ, na ngamũtua mũtongoria na mũnene wa ndũrĩrĩ. **5** Ti-itherũ nĩũgeeta ndũrĩrĩ iria ũtooĩ, nacio ndũrĩrĩ iria itakũũ iteng’ere ciũke kũrĩ we, nĩ ũndũ wa Jehova Ngai waku, o we ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli, nĩgũkorwo nĩakũhumbĩte ũkengu mũnene.” **6** Mathaai Jehova hĩndĩ rĩra angĩoneka; mũkaĩrei hĩndĩ rĩra arĩ hakuhi. **7** Mũndũ ũrĩa mwaganu nĩatigane na mũthĩire yake, nake mũndũ ũrĩa ũtarĩ mũthingu atigane na meciiria make mooru. Nĩacookerere Jehova, na nĩekũmũiguĩra tha, na acookerere Ngai witũ, nĩgũkorwo nĩakĩragĩrĩra kũrekanĩra. **8** “Nĩgũkorwo meciiria makwa timo

meciiria manyu, o na kana mīthiire yanyu igatuika ta mīthiire yakwa,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **9** “O ta ūrīa matu maraihanīrīrie na thī, ūguo noguo mīthiire yakwa iraihanīrīrie na mīthiire yanyu, o na meciiria makwa magakīra meciiria manyu. **10** Nīgūkorwo o ta ūrīa mbura yuraga, narīo ira rīkaharūrūka kuuma igūrū, na iticookaga kuo itaihūgītīe thī na igatūma mīmera ithundūke na ĩciare, nīguo mūhandi aheo mbeū na ūrīa wendaga kūrīa aheo irio ciake, **11** ūguo noguo kiugo gīakwa kīrīa kiumaga kanua gakwa gīgaaikara: Kiugo kīu gītikanjookerera o ro ūguo tūhū, no nīgīkahingīa ūrīa nyendete wīkwo, na gīkinyanīrie muoroto ūrīa watūmire ndīgītūme. **12** Ūkoimagara na gīkeno, na ūthiiaage ūtongoretio nī thayū; irīma o na tūrīma nacio nīgaitika kūina rwīmbo mbere yaku, nayo mītī yothe ya gīthaka nīkahūūra hī. **13** Ithenya rīa mīigua-rī, gūkaamera mīthengera, na ithubya rīa cong’e kūmere mīhandathi. Naguo ūndū ūcio ūgaatuika wa gūtūma Jehova agīe igweta, na ūtuīke kīmenyithia gīa gūtūūra nginya tene, kīrīa gītagathūkio.”

56 Jehova ekuuga atīrī: “Tūūrai mūtuanagīra ciira wa kīhooto, na mwīkage maūndū marīa magīrīrie, nīgūkorwo ūhonokio wakwa nīukuhīrīrie, o naguo ūthingu wakwa ūrī hakuhī kūguūranīrio. **2** Kūrathimwo-rī, nī mūdū ūrīa wīkaga maūndū macio, o mūdū ūrīa ūrūmagia maūndū macio mūno, na ūrīa ūmenyagīrīra thabatū atekūmīthaahia, na akagīrīrīria guoko gwake gwīka ūūru.” **3** Mūdū wa kūngī ūrīa wīnyiitanītie na Jehova ndakanoige atīrī, “Ti-itherū Jehova nīakanyamūrania, andīgithanie na andū ake.” O na kana mūdū ūrīa mūhakūre arekwo oige atīrī, “Nīi haana o ta mūtī mūūmū.” **4** Nīgūkorwo Jehova ekuuga atīrī: “Ha ūhorō wa andū arīa ahakūre arīa mamenyagīrīra thabatū ciakwa, na magathuura gwīka maūndū marīa mangenagia, na makarūmia kīrīkanīro gīakwa-rī, **5** nīngamahe handū thīinī wa hekarū yakwa na thingo-inī ciayo, na ndūme maririkanagwo na magīe igweta rīega mūno gūkīra andū arīa marī na ciana cia aanake na cia airītu; o na ningī nīngamahe rīitwa rīrīa magaatūūra meetagwo nginya tene na tene, rīrīa rītagacooka kūriganīra. **6** Andū a kūngī arīa menyīitanītie na Jehova nīguo mamūtungatagīre, o acio mendete rīitwa rīa Jehova, na mamūhooyaga, o na arīa othe mamenyagīrīra thabatū matekūmīthaahia, na makarūmia kīrīkanīro gīakwa-rī, **7** andū acio

nīo ngaatwara kīrīma-inī gīakwa kīrīa kīamūre, na ndīmahe gīkeno thīinī wa nyūmba yakwa ya mahooya. Maruta mao ma njino na magongona nīmagetikīrīka kīgongona-inī gīakwa; nīgūkorwo nyūmba yakwa īgeetagwo nyūmba ya mahooya ya kūhooyagīrwo nī ndūrīrī ciothe.” **8** Mwathani Jehova ekuuga atīrī, o we ūrīa ūcookanagīrīria andū a Isiraēli arīa matahitwo: “Hamwe na acio ndikītie gūcookanīrīria no kūrī angī ngaacookanīrīria meongerere harīo.” **9** Atīrīrī, ūkaai inyuī nyamū ciothe cia gīthaka, o na inyuī nyamū ciothe cia mūtītū ūkaai mūrīe! **10** Arangīri a Isiraēli nī atumumu, othe nīmagīte ūmenyo; othe matarīi ta ngui itagambaga, ikaremwo nī gūkūga; makomaga thī makaroota, na mendaga o gūkoma toro. **11** Matarīi o ta ngui ngoroku mūno; matirī hīndī mahūūnaga. Nī arīithi matarī na ūtaūku; othe magarūrūkīte magathīi na njīra ciao o ene, na o mūdū acaragia maūndū ma kwīguna we mwene. **12** O mūdū aanagīrīra akoiga atīrī, “Ūnganai ndīmūrehere ndibei! Nītūnyue njoohi nginya tūrīo! Naruo rūciū rūkaahaana o ta ūmūthī, kana rwagīre mūno makīria.”

57 Atīrīrī, andū arīa athingu makuaga o ro ūguo, na gūtīrī mūdū wīciiragia ūhorō ūcio ngorō-inī yake; andū arīa etīgīri-Ngai meheragio, na gūtīrī mūdū ūmenyaga atī acio athingu meheretio nīguo matharwo, matikoone ūūru. **2** Andū arīa mathiiaga na mīthiire mīagīrīru, matoonyaga thayū-inī; ningī nīmonaga ūhurūko makua. **3** “No inyuī-rī, ūkaai haha, inyuī ariū a mūdū-wa-nja mūrāgūrī, o inyuī ciana cia itharia na cia maraya! **4** Nūū ūcio inyuī mūrānyūrīria? Nūū ūcio mūrātembanīria mīromo na mūkamūrūtīra rūrīmī? Githī inyuī ti inyuī ciana cia aremī, o na rūciaro rwa aheenania? **5** Inyuī mūhīahīaga nī thuti cianyu mūrī kūu mīgandi-inī, na mūrī rungu rwa mūtī o wothē mūruru; mūrūtaga ciana cianyu magongona kūu ituamba-inī, na mīatūka-inī ya ndwaro cia mahiga. **6** “Mīhianano ya kūhooywo rīra rīrī mahiga-inī manyoroku kūu ituamba-inī nīyo rūgai rwanu; īi, mīhianano īyo nīyo igai rianyu. Īi, īyo nīyo ūitīre magongona maku ma kīndū gīa kūnyuuo, na ūkamīrūtīra maruta ma mūtū. Nīi-rī, ingīhota atīa gūkīrīrīria maūndū ta macio? **7** Wee ūthondekete ūrīrī waku karīma-inī karīa karaaya na igūrū, na gatūūgīru; na kūu igūrū nīkuo waambatire, ūgīthīi kūrūtīra magongona maku kuo. **8** Thuutha wa mīrango yaku, na hingīro-inī ciayo nīkuo ūgīte imenyithia

cia gūkūrikania ūhoru wa mīhianano ya andū acio matoōi Ngai. Nīwahumbūririe gītanda gīaku nī ūndū wa kūndirika, ūkīhaica igūrū rīakīo, o na ūgīkīaramia makīria; ūkīrīkanīra na acio wendete itanda ciao, na ūgīcooka ūkīrorera njaga yao. **9** Nīwathiire kūrī Moleku ūrī na maguta ma mūtī wa mūtamaiyū, na ūkīongerera maguta maku marīa manungaga wega. Nīwatūmire abarūthi aku mathīi kūndū kūrāya mūno; ningī ūgīkūrūka o nginya mbīrīra-inī! (Sheol h7585) **10** Nīwanogirio nī mīthīire yaku yothe, no rīrī, ndūigana kuuga atīrī, ‘Ūndū ūyū nī wa tūhū.’ Ūkīgīa na hinya mwerū, nī ūndū ūcio ndūigana kūrīngīka. **11** “Nūū wakūiguithirie guoya na ūkīmwtīgīra, ūū atī ūkoretwo ūkīaga gūtuika mwīhoheku kūrī nī, na ūkaaga gūcooka kūndirikana, o na kana wīcūūranie ūhoru ūcio na ngoro yaku? Githī ti tondū ngoretwo ngirīte ki ihinda iraihu, nawe ūkaaga kūnjītīgīra? **12** Nīngāumbūrania ūthingu waku na cīko ciaku, nacio itigakūgūna. **13** Rīrīa ūgaakaya ūkienda ūteithio-rī, mīhianano īyo ya kūhooywo ūnganīte-rī, nīngagīkūhonokia! Rūhuho nīrūkamīkuua yothe, yūmbūrwo, yeherio nī mīhūmū mītheri. No rīrī, mūndū ūrīa ūnduuaga rīūrīro rīake-rī, nīwe ūkaagaya būrūrī, o na egwatīre kīrīma gīakwa kīrīa kīamūre.” **14** Na nīgūkeeranwo atīrī: “Akaai, akaai, na mūthondeke njīra! Eheriai mīhīnga yehere njīra-inī ya andū akwa.” **15** Nīgūkorwo Ūrīa-Ūrī-Igūrū Mūno, o We ūtūūgīrītio na ūtūūrāga tene na tene, ūrīa wītāgwo mūtheru; ekuuga atīrī: “Ndūūrāga o igūrū handū hatheru, na ningī ngatūūrāna na mūndū ūrīa ūrī ngoro īthuthīkīte, na ūrīa ūherete na wīnyīhītīe, nīguo njarahūre roho wa mūndū ūcio wīnyīhītīe, na njarahūre ngoro īyo īthuthīkīte. **16** Ndigūtūūra ndūiathanāga nginya tene, o na kana ndūūre ndakarīte hīndī ciothe, tondū roho wa mūndū wahota kūrīngīka mbere yakwa, mīhūmū īyo ya mūndū ūcio ndoombire īhwererekere. **17** Nīndarakarīrio mūno nī mehīa make ma gūkoroka; ngīmūherithīa na ngīmūhitha ūthīū wakwa nī kūrākara, no agīthīi o na mbere na mīthīire yake rīra eyendeire. **18** Nīnyonete njīra ciake, no nīngamūhonīa; ningī nīngamūtongoria, na njooke ndīmūmīrīrie, **19** ndūme kūgīe na ūgooci tūnua-inī twa andū arīa macakayaga kūu Isiraēli. Thayū, thayū kūrī arīa marī kūrāya, na kūrī arīa marī gūkuhī,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Na nī nīi ngaamahonīa.” **20** No rīrī, andū arīa aaganu mahaana ta irīa rīgīkia ndīihū ciarīo, rīrīa rītāngīhoorera, rīrīa makūmbī marīo mahurunjaga ndaka na ndooro. **21** Ngai wakwa

ekuuga atīrī, “Mūndū ūrīa mwaganu-rī, ndarī hīndī angīgīa na thayū.”

58 “Atīrīrī, anīrīra mūno, na ndūgakire. Anīrīra na mūgambo mūnene o taarī karumbeta karagamba. Uumbūrīre andū akwa ūhoru wa ūremi wao, o na andū a nyūmba ya Jakubu ūmoimbūrīre mehīa mao. **2** Nīgūkorwo manjarāgia mūthenya o mūthenya; makonekaga ta mangīenda mūno kūmenya njīra ciakwa, ta marī rūrīrī rwīkaga ūrīa kwagīrīre, na rūtātīrīkīte maathani ma Ngai waruo. Mendaga ndīmatuagīre ciira wa kīhooto, na makoneka makīenda mūno Ngai amakuhīrīrie. **3** Morāgia atīrī, ‘Nī kīi gītūmīte twīhinge kūrīa irio, nawe ūkaaga kuona? Nī kīi gītūmīte twīnyīihīe, nawe ūkaaga kūrūmbūiya ūhoru ūcio?’ “No rīrī, mūthenya wanyu wa kwīhinga kūrīa irio mwīkaga o ūrīa mūkwenda, na aruti othe anyu a wīra mūkamahīnyīrīria. **4** Kwīhinga kūrīa irio kwanyu kūrīkagīrīria na ngūi na njūgītano, na mūkahūūrāna na ngundi ta andū aaganu. Kwīhinga kūrīa irio kwanyu kwa matukū maya gūtīngītūma mīgambo wanyu īguo kūu igūrū. **5** Kwīhinga kūrīa irio kwa mūthemba ūcio wa mūndū kwīnyīihīa mūthenya o ūmwe tu-rī, nīkūo nīi thuurīte? Kwīhinga no kūināmia mūtwe ta ithanjī, na gūkomera nguo ya ikūnīa, o na mūhu? Kūu nīkūo mwītāga kwīhinga kūrīa irio, na mūkawīta mūthenya wa gwītīkīrīka nī Jehova? **6** “Githī mūthemba ūrīa thuurīte wa kwīhinga kūrīa irio ti ūyū: kuohora arīa moohetwo na njīra ītarī ya kīhooto, na kuohoraga mīkwa ya icooki rīa ngingo, na kūrēkereria arīa mahīnyīrīrio, o na kuunāga macooki mothe ma ngingo? **7** Githī ti kūgayanāga irio ciaku na andū arīa ahūtu, na ūrehage athīnī arīa matarī ūikaro gwaku mūcīi, na rīrīa wona mūndū arī njaga ūkamūhumba nguo, na ndūkanahutatīre andū arīa mūrī a mūthīimo ūmwe nao? **8** Hīndī īyo ūtheri waku nīūgaathera o ta ūrīa gūtherūrūkaga rūcīnī, nakuo kūhonio gwaku nīgūkooneka o narua; ningī ūthingu waku nīūgagūtongoria, naguo riiri wa Jehova ūkuume thuutha, ūkūgītīre. **9** Ningī hīndī īyo nīūgeetana, nake Jehova nīagagwītīka; nīūgakaya ūteithio, nake nīakoiga atīrī: Īi nīi ūyū haha. “Ūngīeheria icooki rīa kūhīnyānīrīria, na weherie kīara kīrīa worotanāga nakīo, na ndeto cia rūmena-rī, **10** ningī ūngīrutīra kūhūnīa andū arīa ahūtu, nao arīa ahīnyīrīrie ūmahīngīrie maūndū marīa mamabatairie, hīndī īyo ūtheri waku nīūgaathera kūu nduma-inī, naguo ūtukū waku ūgaatuīka o ta mūthenya barīgīci. **11** Jehova

nīarīgūtoongoragia hīndī ciothe, na nīarīkūhingagīria mabataro maku ūrī būrūrī-inī mūmū, o na mahīndī maku amekagīre hinya. Ūkahaana ta mūgūnda unithiirio maaī, ūtūike ta gīthima kīria gītahūaga. 12 Andū aku nīo magaacookereria kūrīa kwaanangītwo o tene, na maakīrīre mīthingi īria ya tene mūno; nawe ūgeetagwo Mūcookereria wa Thingo iria Momoku, na wītagwo Mūcookereria wa Njīra cia Itūūro. 13 “Ūngīgīrīrīria magūrū maku gūthūkia mūthenya wa Thabatū, na wage gwīka maūndū maku we mwene mūthenya ūcio wakwa ūria mwamūre, nayo Thabatū īyo ūmītue mūthenya wa gīkeno, na mūthenya ūcio mwamūre wa Jehova ūūtue wa gūtiio-rī, na ūngūtītia na kwaga kūrūmīrīra njīra ciaku, na kwaga gwīka maūndū maku we mwene, o na kana kwaria ndeto cia tūhū-rī, 14 hīndī īyo nīūgakena nī ūndū wa Jehova, na nīngatūma ūtūūgīrio mūno gūkū thī, na ngūheage igai rīa thoguo Jakubu, ūrīrīage.” Nīgūkorwo nī kanua ka Jehova kaarītie ūhoru ūcio.

59 Atīrīrī, ti-itherū guoko kwa Jehova ti kuonju atī gūtingīhota kūhonokania, o na kana gūtū gwake gūkagīa njiika atī gūtingīhota kūigua. 2 No rīrī, mawaganu manyu nīmo mamūtīgithanītie na Ngai wanyu; namo mehīa manyu nīmo matūmīte amūhithe ūthiū wake, akarega kūmūigua. 3 Nīgūkorwo moko manyu nīmathaahīte nī ūiti wa thakame, nacio ciara cianyu ikaiyūra wīhia. Tūnua twanyu nītwarītie ndeto cia maheeni, na nīmī cianyu ikang’ung’uaga o ndeto cia waganu. 4 Gūtīrī mūndū wendaga ciira wa kīhoo, o na kana ageciirīrīra na njīra ya ma. Mehokaga ngarari cia tūhū na makaaria ndeto cia maheeni; magīaga nda cia mathīna na magaciara waganu. 5 Mahaana ta makomeire matumbī ma ndūira, na makaamba mītego ya rūrenda rwa mbūmbū. Mūndū o wothē ūria ūngīria matumbī macio no gūkua akuaga, na o itumbī rīahēhenjwo rītūrīkaga ndūira. 6 Rūrenda rūu rwao nī rwa tūhū rūtingitumwo ngu; matiingīhumbīra na kīria mathondekaga naruo. Mawīra mao nī mawīra ma waganu, na moko mao maiyūrīte ciiko cia haaro. 7 Magūrū mao mahanyūkaga makehie; mahiūhaga magaite thakame ya mūndū ūtehītie. Mecīiria mao no mecīiria ma ūūru; na kūrīa guothe mathiiga matigaga gūkirīte ihooru na mwanangīko. 8 Njīra ya thayū matimūi; na mīthiire yao ti ya gūtuanīra ciira na kīhoo. Metemeire njīra njogomu; gūtīrī mūndū ūcigeragīra akagīa na thayū. 9 Nī ūndū ūcio ciira wa kīhoo ūrī kūraya na ithuī,

naguo ūthingu ndūtūkinyagīra. Tūcaragia ūtheri, no tuonaga o nduma; tūgacaria ūkengu, no tūkagerera kūrīa kūrī na mairia matumanu. 10 Tūhambataga rūthingo ta mūtumumu, na tūgeetherera njīra ta andū matarī maitho. Tūhīngagwo mūthenya barigici o ta rīria kūrī mairia; tūrī gatagatī ka andū arīa marī hinya, tūhaanaga ta andū akuū. 11 Ithuothe tūraramaga o ta nduba; tūcakayaga na kīeha ta ndutura. Tūcaragia ūhoru wa gūtūirwo ciira na kīhoo, na tūtingīwona o na atīa; tūgacaria ūhoru wa ūhonokanio, no ūgatūrahīrīria mūno. 12 Nīgūkorwo mahītia maitū nī maingī maitho-inī maku, namo mehīa maitū makoimbūra ūria tūtariī. Hīndī ciothe mahītia maitū makoragwo hamwe na ithuī, namo mehīa maitū nītūmoōi mothe: 13 namo nī ūremi na gūkaana Jehova, na kūhutatīra Ngai witū, na kwaragia ndeto cia kūhinyanīrīria, na kūregana na watho, na kwaria ndeto cia maheeni iria ngoro ciitū ithugundite. 14 Nī ūndū ūcio nītwagīte ciira wa kīhoo, naguo ūthingu ūgatūrahīrīria; naguo ūhoru wa ma ūkagīa njīra-inī, naguo ūrūngīrīru ūkaagīrwo mweke. 15 Ūhoru wa ma ndūrī handū ūngīoneka, nake mūndū ūria wīthemaga ūūru agatūika mūndū wa kūguimwo. Nake Jehova akīona ūndū ūcio, ūkiaga kūmūkenia, tondū gūtīatuanagīrwo ciira na kīhoo. 16 Nīngī akīona atī gūtīarī mūndū o na ūmwe wagīrīre, na akīgega tondū gūtīarī na mūteithūrani; nī ūndū ūcio guoko gwake mwene nīkuo kwamūhonokirie, naguo ūthingu wake mwene ūkīmūtīirīra. 17 Agīcooka akīihumba ūthingu taarī gako gake ga kūmūgitīra gīthūri, na agīkīra ngūbia ya kīgera ya ūhonokio mūtwe; naguo ūhoru wa kūrīhanīria akīwīhumba taarī ngu, na akīihotora kīyo taarī ngu ndaaya. 18 O ta ūria ciiko ciao itariī, ūguo noguo akaarīhana, arīhe thū ciake na mang’ūrī, nao andū arīa marī muku nake amacookererie ūūru wao; andū arīa matūūraga icīgīrīra-inī-rī, erīhīrie na kūmagera ngero o ūria kwagīrīre. 19 Nī ūndū ūcio-rī, andū nīmagetīgīra rītwa rīa Jehova kuuma ithūiro, na nīmagatīia riiri wake kuuma irathīro rīa riūa. Nīgūkorwo agooka ta rūūi ruunīte, rūgatherera na ihenya, rūtīndīkitwo nī mīhūmū ya Jehova. 20 “Mūkūūri nīagooka Zayuni, na akīnye kūrī andū a Jakubu arīa mahereite mehīa mao,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 21 Nīngī Jehova ekuuga atīrī, “Ha ūhoru wakwa-rī, gīkī nīkio kīrīkanīro kīria ndarīkanīre nao, atī Roho wakwa, ūria ūrī igūrū rīaku, na ciugo ciakwa iria njīkīrīte kanua gaku, itirī

hĩndĩ ikehera kuuma kanua gaku, kana ciehere kuuma tũnua twa ciana ciaku, o na kana ciehere kuuma tũnua twa njiaro ciao, kuuma rĩu nginya tene na tene,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

60 “Atĩrĩrĩ, arahũka ũcangarare, tondũ ũtheri waku nĩũkĩte, naguo riiri wa Jehova ũgakwarĩra. 2 Atĩrĩrĩ, nduma nĩhumbĩrĩte thĩ, nayo nduma ndumanu ikahumbĩra ndũrĩrĩ ciothe, no Jehova nĩakwarĩre, naguo riiri wake ũgakwarĩra. 3 Ndũrĩrĩ nĩgooka kũrĩ ũtheri waku, nao athamaki moke kũrĩa ũcangararĩte ta riĩa rĩkiratha. 4 “Tiira maitho wĩrorere miĩena yothe: One ũrĩa andũ othe monganĩte magooka harĩwe, nao ariũ aku makoĩma kũndũ kũraya, nao airĩtu aku magooka makuũtwo na moko. 5 Hĩndĩ iyo nĩũkona ũndũ ũcio, nawe ũcangarare, ngoro yaku nayo ituumatuume, na iĩyũrwo nĩ gĩkeno; ũtonga ũrĩa ũrĩ iria-inĩ nĩũkareherwo, o naguo ũtonga wa ndũrĩrĩ ũrehwo kũrĩ we. 6 Ndũũru cia ngamĩira nĩkaiyũra bũrũri waku, o nacio njaũ cia ngamĩira cia kuuma Midiani, na cia Efa. Ngamĩira ciothe cia kuuma Sheba ciũke, ikuuĩte thahabu na ũbumba, nao andũ maanĩrĩre magooce Jehova. 7 Ndũũru ciothe cia mbũri cia Kedari igaacookanĩrĩrio irehwo kũrĩ we, ũtungatagĩrwo nĩ ndũrũme cia Nebaiothu; nĩgetĩkĩrwo, ituĩke cia kũrutwo igongona kĩgongona-inĩ gĩakwa, na nĩ nĩngagemia hekarũ yakwa ĩrĩa ĩrĩ riiri. 8 “Atĩrĩrĩ, andũ aya mombũkĩte na igũrũ ta matu, o na kana ta ndutura igĩcooka itara-inĩ ciacio nĩ a? 9 Ti-itherũ andũ arĩa matũũraga icigĩrĩra-inĩ nĩ nĩ metagĩrĩra; matongoretio nĩ marikabu cia Tarishishi, ikĩrehe ariũ anyu kuuma kũndũ kũraya, marĩ na betha na thahabu ciao nĩ ũndũ wa gũtĩia Jehova Ngai wanyu, ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli, nĩgũkorwo nĩakũheete riiri. 10 “Andũ a kũngĩ nĩo magaacookereria thingo ciaku, nao athamaki ao magũtungatagĩre. O na akorwo nĩndakũhũũrĩre na marakara-rĩ, nĩũgeetĩkĩrĩka nĩ nĩ nĩguo ngũiguĩre tha. 11 Ihingo ciaku igũtũũra ĩrĩ hingũre, itirĩ hĩndĩ ikaahingwo mũthenya kana ũtukũ, nĩgeetha andũ makũrehagĩre ũtonga wa ndũrĩrĩ, athamaki ao marũmanĩrĩre mũtongoro wa ũhootani. 12 Nĩgũkorwo rũrĩrĩ kana ũthamaki ũrĩa ũtagagũtungatĩra nĩũkaniinwo; ũkaanangwo biũ. 13 “Riiri wa Lebanoni ũgaatuĩka waku, naguo nĩ wa mĩtĩ ya mĩthengera, mĩhuhu, na mĩkarakaba yothe hamwe, nĩguo ĩgemie handũ hakwa harĩa haamũre; na nĩ nĩngagocithia handũ harĩa hakinyagwo nĩ magũrũ makwa. 14 Ariũ a andũ arĩa makũhinyagĩrĩra

nĩmagooka harĩwe makũinamĩrĩre; na arĩa othe makũmenete, mainamĩrĩre magũrũ-inĩ maku, nao magwĩtage Itũũra-Inene-rĩa-Jehova, na Zayuni itũũra rĩa ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli. 15 “O na akorwo nĩwatiganĩrio na ũkĩmenwo, na gũkiaga mũndũ o na ũmwe ũngĩtuikanĩria gwaku-rĩ, ningatũma ũtũũre ũrĩ mũtũũku nginya tene, na ũrĩ gĩkeno kĩa njiarwa ciothe. 16 Nĩũkanyuuaga iria rĩa ndũrĩrĩ na wongithagio nyondo cia ũthamaki. Hĩndĩ iyo nĩguo ũkaamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, nĩ nĩ Mũhonokia waku, na Mũkũũri waku, ũrĩa-ũrĩ-Hinya-Mũno wa Jakubu. 17 Ngaakũrehera gĩcango handũ ha thahabu, na ngũrehere betha handũ ha kĩgera. Handũ ha mbaũ ngaakũrehera gĩcango, na ngũrehere kĩgera handũ ha mahiga. Nĩngatũma thayũ ituĩke mũnene waku, naguo ũthingu ituĩke mwathi waku. 18 Ngũĩ ndĩgaacooka kũiguuo bũrũri-inĩ waku, o na kana mĩhaka-inĩ ya bũrũri waku kũgĩe ũnũhi kana mwanangĩko, no nĩũgeeta thingo ciaku ũhonokio, na ihingo ciaku ũciĩte ũgooci. 19 Riũ ti rĩo rĩrĩkwaragĩra mũthenya, kana ũtheri wa mweri ũgũtheragĩre ũtukũ, nĩgũkorwo Jehova agaatuĩka ũtheri waku wa nginya tene na Ngai waku atuĩke riiri waku. 20 Riũ rĩu rĩaku rĩtigacooka gũthũa rĩngĩ, o na kana mweri waku ũtukĩrwo rĩngĩ; nĩgũkorwo Jehova nĩwe ũgaatuĩka ũtheri wa gũgũtherera nginya tene, na matukũ maku ma kĩaha nĩmagathira. 21 Hĩndĩ iyo nao andũ aku othe magaatũka athingu, na megwatĩre bũrũri nginya tene. Andũ acio nĩo thuuna ĩrĩa ndĩhaandĩire, arĩ wĩra wa moko makwa, nĩgeetha monanagie ũkengu wakwa mũnene. 22 Nyũmba ĩrĩa nini ikongerereka ituĩke andũ ngiri, nayo ĩrĩa ĩtarĩ andũ aingĩ ituĩke rũrĩrĩ rũrĩ hinya mũno. Nĩ nĩ nĩ Jehova. Nĩngeeka ũndũ ũcio narua ihinda rĩguo rĩakinya.”

61 Atĩrĩrĩ, Roho wa Mwathani Jehova arĩ igũrũ rĩakwa, nĩ ũndũ Jehova nĩanjĩtĩrĩrie maguta, nĩguo hunjagĩrie andũ arĩa athĩni ũhoru-ũrĩa-mwega. Nĩandũmĩte ngahonie arĩa athuthiku ngoro, na ngaanĩrĩre atĩ andũ arĩa mohetwo nĩmohorwo, nao arĩa mohetwo njeera ndĩmeere nĩmarekererio, 2 na hunjanagĩrie ũhoru wa mwaka ũrĩa Jehova akoonania ũtugi wake, na mũthenya ũrĩa Ngai witũ akerĩhĩria, ningĩ hooragĩrie arĩa othe marĩ na kĩaha, 3 na ndeithagie andũ arĩa marĩ na kĩaha kũu Zayuni: ndĩmahumbe tanji ya ũthaka handũ ha mũhu, na ndĩmaitĩrĩrie maguta ma gĩkeno handũ

ha kīeha, na ndīmahumbe nguo ya ūgooci handū ha ngoro ītarī mwīhoko. Nīgeetha meetagwo mītī ya ūthingu, mītī īrīa īhaandītwo nī Jehova nīguo monanagie riiri wake. 4 Nao nīmagaka kūdū kūrīa gūtūire kwanangītwo kuuma tene, na macookererie kūdū kūrīa kuonūhirwo tene; nī magaacookereria matūūra manene marīa matūire marī manange njiarwa na njiarwa. 5 Nao ageni nīmakarīithagia ndūūru cianyu; nao andū a kūngī marīmage mīgūnda yanyu, o na maceehage mīthabībū yanyu. 6 No inyuī mūgeetagwo athīnjīri-Ngai a Jehova, nao andū mamwītage atungatīri a Ngai witū. Mūkaariāga ūtonga wa ndūrīrī, na mwītīage na indo icio ciao nyingī. 7 Nī ūndū wa ūrīa andū akwa manaconorithio, makaarīhīrio maita meerī, na handū ha thoni-rī, nīmagakenera igai rīao; na nī ūndū ūcio makaagaya igai maita meerī būrūrī-inī wao, na magīe na gīkeno gīttagathira nginya tene. 8 “Nīgūkorwo nī, Jehova, nīnyendete ciira wa kīhooto; nīthūire ūtunyani na waganu. Nī ūndū wa wīhokeku wakwa-rī, nīngamarīha irīhi rīao, na ndīkanīre nao kīrīkanīro gīa gūtūūra nginya tene. 9 Njiaro ciao nīikaagīa igweta ndūrīrī-inī, na ciana ciao imenywo nī andū a ndūrīrī. Arīa othe makaamoonā nīmagetīkīra atī acio nīo andū arīa Jehova arathimīte.” 10 Nī nīnganagīra Jehova mūno; ngoro yakwa īcanjamūkaga nī ūndū wa Ngai wakwa. Nīgūkorwo nīahumbīte ūhonokio ta nguo, na akaahumba nguo ndaaya ya ūthingu, o ta ūrīa mūhikania agemagia mūtwe wake na kīremba taarī mūthīnjīri-Ngai, na ta ūrīa mūhiki egemagia na mathaga make ma goro. 11 Nīgūkorwo o ta ūrīa tīiri ūtūmaga mbegū imere, na mūgūnda ūgatūma mbegū ikūre-rī, ūguo noguo Mwathani Jehova agaatūma ūthingu na ūgooci ciumīre cionekane nī ndūrīrī ciothe.

62 Ha ūhorō wa kūrūūrīra Zayuni-rī, ndigakira, o na kana ndigithīrie gūtetera Jerusalemu, nginya hīndī rīa ūthingu wake ūkaara o ta ūtheri wa rūciinī, naguo ūhorō wake wa kūhonokio wonekane o ta tawa ūrīa ūrīrīmūkaga. 2 Ndūrīrī nīikoona ūthingu waku, nao athamaki othe mone riiri waku; nawe ūgeetagwo na rītwa rīerū, rīrīa rīkaagwetwo na kanua ka Jehova. 3 Nīngī ūgaatuīka ta tanji ya ūthaka ūnyīitītwo guoko-inī kwa Jehova, na ūhaana ta thūmbī ya ūthamaki īnyīitītwo guoko-inī kwa Ngai waku. 4 Wee ndūgacooka gwītwo Mūtiganīrie, kana būrūrī waku wītvo Mūkirī-lhooru. No rīrī, ūrīttagwo Hefiziba, na būrūrī waku

wīttagwo Beula; nīgūkorwo Jehova nīagakenagio nīwe, naguo būrūrī waku ūgaatuīka o ta mūhiki ūhikītio. 5 O ta ūrīa mwanake ahikagīa mūrītu, ūguo noguo arīū aku magaaakūhikīa; na o ta ūrīa mūhikania akenagīrīra mūhiki wake, ūguo noguo Ngai waku agaagūkenerera. 6 Nīnjigīte arangīri a thingo ciaku, wee Jerusalemu, nao matigakira mūthenya kana ūtukū. Inyuī arīa mūkayagīra Jehova-rī, mūtikanahurūke, 7 o na kana mūmūhe ūhurūko nginya rīrīa akahaanda Jerusalemu, na arītue itūūra rīrī igweta thī yothe. 8 Jehova nīehītīte ambararītīe guoko gwake kwa ūrīo, na akehīta na guoko gwake kūrī hinya, akoiga atīrī: “Ndigacooka kūhe thū ciaku ngano yaku itūike irio ciao, na gūtīrī hīndī īngī andū a kūngī makaanyua ndibeī ya mūhīhano īrīa wee ūrutīre wīra; 9 no rīrī, andū arīa marīgethaga ngano nīo marīmīrītāga, na magoocage Jehova, nao arīa monganagia thabībū nīo marīnyuuaga ndibeī yacio maikarīte nja ya handū hakwa harīa haamūre.” 10 Hītūkīrai, mūhītūkīre ihingo-inī, mumagare! Thondekerai andū njīra. Akai, mwake njīra njariī! Ūnganiai mahiga, mūmeherie kuo. Ambarariai bendera na igūrū nīguo yonwo nī ndūrīrī. 11 Jehova nīanīrīire ūhorō ūyū ituri-inī ciothe cia thī, akoiga atīrī: “Īrai Mwarī wa Zayuni ūū, ‘Atīrīrī ūrīa ūgaakūhonokia nīarooka! Arooka arī na kīheo gīake, na irīhi rīake arī o narīo.’” 12 Acio marīttagwo Andū arīa Aamūre, o arīa Jehova Akūūrīte; nawe ūrīttagwo Wa Kwendeka, Itūūra-Inene-rīrīa-Rīttagacooka-Gūthaamwo.

63 Nūū ūyū ūroka oimīte Edomu, akoima itūūra rīa Bozara ehumbīte nguo ndune ta thakame? Nūū ūyū wīhumbīte nguo irī na ūkengu, agīkinyūkagīa arī na hinya wa ūnene wake? “Nī nī, ngīaragīa ndeto cia ūthingu, na ndī na hinya wa kūhonokania.” 2 Nī kī gītūmīte nguo ciaku itunīhe, ta cia mūdū ūraranga kīhīhīro kīa ndibeī? 3 “Nī-rī, nīnangīte kīhīhīro kīa ndibeī ndī nyiki; gūtīrī mūdū wa kuuma kūrī ndūrīrī o na ūmwe twarī nake. Ndamakinyīrīrie ndī na marakara, na ngīmarangīrīria thī ndī na mang’ūrī; nayo thakame yao ikīmīnjūkīra nguo ciakwa, nacio ciothe ikīgīa na marooro mayo. 4 Nīgūkorwo mūthenya wa kūrīhanīria warī ngoro-inī yakwa, naguo mwaka wa gūkūūra andū akwa nīmūkinyu. 5 Nī nīndacūthīrīrie, ngīona atī hatiarī mūdū wa kūndeithia, na ngīgega tondū gūtīarī na mūdū wa kūndīrīrīra; nī ūndū ūcio guoko gwakwa mwene nīkūo kwahonokīrie, namo mang’ūrī makwa mwene

makindiiirira. 6 Nindakinyiiririe nduriri ndi na marakara, ngituma ituike ta iriitwo ni njoohi ni undu wa mang'uri makwa, nayo thakame yao ngimiita thi." 7 Ninguheana ugoro wa motugi ma Jehova, o na ciiko ciake iria itumaga agoocwo, kuringana na maundu mothe maria Jehova atwikiire: ii, ninguheana ugoro wa maundu maingi mega maria eekiire nyumba ya Isiraeli, kuringana na tha ciake, na motugi make maingi. 8 Ni undu oigire atiri, "Ti-itheru acio ni andu akwa, na ni ciana iria itakaheenia," na ni undu ucio agituika Muhonokia wao. 9 Mathina-ini mao mothe o nake niathinikire, nake muraika wake akimahonokia. Akimakuura ni uria aamendete na akamaiguira tha, akimooya na agituura amakuuite matuku mothe ma tene. 10 No riri, nimamuremeire na makiguithia Roho wake Mutheru uuru. Ni undu ucio akimagarurika, agituika thu yao, nake we mwene akirua mbaara nao. 11 Ningi andu acio ake makirikana matuku ma tene, o hndi ya Musa na andu ake, makiuria atiri: Uria wamaringirie iria, hamwe na muriithi wa ruuru rwake-ri, akiri ha? I we uria wareehire Roho Mutheru gatagati kao-ri, akiri ha? 12 Uria watumire guoko gwake kwa hinya na kuri riiri guikare mwena wa urio wa Musa, akiri ha? O we uria wagayukanirie maa mbere yao, niguu egiire na igweta nginya tene, 13 uria wamatongoreirie kundu kuu kuriku, akiri ha? O ta mbarathi igitwarirwo weru-ini-ri, matiahingirwo; 14 o ta uria ng'ombe ithiiga kwarahio gtuamba-ini, noguo o nao maaheirwo uheruko ni Roho wa Jehova, Uguu niguu watongoririe andu aku nigeetha wigire rita ri na riiri. 15 We ta cuthiriria thi uri o kuu iguru, wirorere, wone uria gutari uri gitini giaku kuu gituguru kia unene, o kuu githeru na kiri riiri. Ka maundu maku maria wikaga ma kyo o na ma hinya makiri ha? Ugoro wa uria utuiguagira tha na uria utucakayagira ngoro-ini yaku-ri, niugiritie utukinyire. 16 O na angikorwo Iburahimu ndatuui, nake Isiraeli niatukaanite-ri, Wee niwe ithe witu; Wee Jehova-ri, niwe ithe witu, nario rita riaku ni mukuri witu kuuma tene. 17 Atiri, Wee Jehova, ni ki gitumaga uturekererie tuume njira-ini ciaku, na ukoomia ngoro ciitu niguu twage gugutia? Garurika ni undu wa ndungata ciaku, o mhiriga iyo ituikite igai riaku. 18 Andu aku ari aamure nimegwatiire bururi uy wamaheire uguituika wao o ihinda inini, no ruu thu ciitu nicirangiririe handu haku haria haamure.

19 Ithu tiri andu aku kuuma tene; no riri, o nduri wamathamakira, o na matiri metanio na rita riaku.

64 Atiri, naari korwo wataruranga matu ukuruke guku thi, niguu iria ithingithe iri mbere yaku! 2 O ta uria mwaki umundagia thari ikarimbuka, na ugatuma maa matheruke-ri, ikurika thi utume rita riaku rimenyo ni thu ciaku, na utume nduri ciinaine iri mbere yaku! 3 Nigukorwo hndi iria Wee wekire maundu ma kumakania maria tuteerigirire-ri, niwaikurukire, nacio iria igititha iri mbere yaku. 4 Kuuma o tene gutiri mundu o na umwe uri waigua maundu ta macio, na gutiri gutu kuri kwaigua ugoro ta ucio, o na kana riitho rikiona Ngai ungi tawe, uria wikaga maundu ni undu wa andu ari maikaraga mamwetereire. 5 Wee ukaga guteithia andu ari mekaga maundu maria magiire makenete, o acio maririkanaga njira ciaku. No rira twagire gucirimirira tugithi na mbere na kwihari, wee niwarakarire. Ithu-ri, tungikihonoka ari? 6 Ithuothe tutukite ta mundu uri na thaahu, na ciiko ciothe cia uthingu witu ihaana ta ndangari iri magigi; ithuothe tuhohaga tukahaana ta ithangu, namo mehia maitu magatuhuruta o ta uria ruhuo ruhuruutaga maragara. 7 Gutiri mundu o na umwe ukayagira rita riaku, kana akageria anyitane nawe; nigukorwo nituthithite uthiu waku, ugagutuma tuhinyirike ni undu wa mehia maitu. 8 No riri, Wee Jehova, wee niwe ithe witu. Ithu tiri ruumba, nawe niwe mutumbi; ithuothe tiri wira wa moko maku. 9 Wee Jehova-ri, tiga guturakarira muno makiria, o na kana utuure uririkanaga mehia maitu. Na riri, ta turore twaguthaitha, wone ati ithuothe tiri andu aku. 10 Matuura maku maria manene maamure nimatuikite weru; o na ituura ria Zayuni rituikite weru, nario ituura ria Jerusalemu rigakira ihooru. 11 Hekarui itu iria nyamure na iri riiri, kuria maithe maitu maakugocagira, nicinitwo na mwaki, nacio indo ciitu ciothe iria iri bata nicianangitwo. 12 Thuutha wa maundu macio mothe, Wee Jehova-ri, anga niugututiganiria, wage gututeithia? Ugukira o ro uguu na ukiririe gutuherithia makiria?

65 "Ni ndeguuriire andu ari matahooyaga kiria; na andu ari mataamaathaga ni, nio maanyonire. Naruo ruri ruri rutar rwaohoya rukigwetaga rita riakwa, ngirwira atiri: 'Ni uyaha, ni uyaha.' 2 Muthenya wotha ndindaga ndamburukire

moko makwa kūrī andū aremi, arīa matathiiaga na mīthiire mīega, no marūmagīrīra mathugunda mao: 3 o andū arīa matūūruga maathirīkagia o ūthiū-inī wakwa, makarutagīra magongona mīgūnda-inī, na magacinagīra ūbumba igongona-inī cia maturubarī; 4 arīa matindaga maikarīte mbīrīra-inī, makarara meiguīte na hitho ūtukū wothe; arīa makīrīāga nyama cia ngūrwe, na nyūngū ciao ciyūrīte thaathi wa nyama irī thaahu; 5 andū acio moigaga atīrī, 'Njeherera, tiga kūnguhīrīria, tondū nī ndī mūtheru gūgūkīra!' Andū ta acio mahaana ta ndogo maniūrū-inī makwa, na ta mwaki wakanaga mūthenya wothe. 6 "Atīrīrī, mbere yakwa gūtūire kwandikītwo maūndū macio: ndigūtūūra ngīrīte ki, no rīrī, nīngarīhanīria kūna; ti-itherū ngaarīhanīria o ciero-inī ciao, 7 ndīhanīrie mehīa manyu inyuē ene, o na mehīa ma maithe manyu," ūguo nīguo Jehova ekuuga. "Tondū nīmacinīire ūbumba irīma-igūrū, na makīnuma marī kū tūrīma-igūrū, nīngerīhīria ciero-inī ciao, ndīmarīhe irīhi rīothe nī ūndū wa cīko ciao cia mbere." 8 Jehova ekuuga atīrī: "O ta ūrīa ngogoyo yonekaga kīmanjīka-inī gīa thabībū, nao andū makoiga atīrī, 'Tiga gūkīananga, hahota gūkorwo na kīndū kīega thīnī wakīo,' ūguo noguo ngeeka nī ūndū wa ndungata ciakwa; ndigacinīina ciothe. 9 Ngaaruta njīaro kuuma kūrī Jakubu, nao agai a irīma ciakwa moime Juda; andū akwa arīa nī ndīthuurīre nīo magaacigaya, nacio ndungata ciakwa itūūre kuo. 10 Sharoni gūgaatuīka ūrīthio wa ndūuru cia mbūrī, na Gītuamba-kīa-Akori gītūike handū ha kwarahagwo nī mahiū, nī ūndū wa andū akwa arīa matūūre manjaragia. 11 "No rīrī, inyuē arīa mūtiganīrie Jehova, na mūkariganīrwo nī kīrīma gīakwa kīrīa kīamūre, inyuē arīa mwaragīra metha ngai ya maheeni irīa itagwo Mūreehi-mūnyaka, na mūkaiyūrīa mbakūrī cia ndibei ya mūtukanio mūgaitīra ngai irīa itagwo Mūreehi-mūtino nīguo mūmīhoorerie-rī, 12 ngaamwathīrīria kūūrugwo na rūhiū rwa njora, na inyuothe mūkegūithia thī mūūrugwo; nīgūkorwo ndamwītire mūkīaga kūnjītika, na ndamwarīrie mūkīaga gūthikīrīria. Mwekire maūndū mooru maithe-inī makwa, na mūgīthuura maūndū marīa matangenagia." 13 Nī ūndū ūcio Jehova Mwathani ekuuga atīrī: "Ndungata ciakwa nīikaarīa irio, no inyuē nīmūkahūūta; ndungata ciakwa nīikaanyua, no inyuē nīmūkanyoota; ndungata ciakwa nīgakena, no inyuē nīmūgaconorithio. 14 O na ningī ndungata ciakwa nīikaina nīgūcanjamūka

ngoro, no inyuē nīmūkarīra nī ūndū wa ruo rwa ngoro, na mūgirīke nī ūndū wa gūthuthīka ngoro. 15 Marītwa manyu mūkaamatigīra andū akwa arīa ndīthuurīre, mamatūmagīre rīrīa mekwenda kūruma andū; Mwathani Jehova nīagakūūruga, no ndungata ciake agaaciitaga marītwa mangī. 16 Mūndū ūrīa wothe ūkaahoera būrūrī kīrathimo, ageeka ūguo akīgwetaga rītwa rīa Ngai ūrīa wa ma; ningī ūrīa ūkeehīta na mwīhītwa būrūrī-inī, akeehīta akīgwetaga rītwa rīa Ngai ūrīa wa ma. Nīgūkorwo mathīna marīa ma tene nīmakariganīra, na mahithwo maithe-inī makwa. 17 "Atīrīrī, nīngūmba igūrū rīerū o na thī njerū. Maūndū marīa ma tene matigacooka kūrīrīkanwo, o na kana meciirio. 18 No rīrī, canjamūkai na mūkenere indo irīa ngūmba tene na tene, nīgūkorwo nīngūmba itūūra rīa Jerusalemu rītūike rīa gūkenerwo, na andū a rīo matūike a gūkenania. 19 Nīngakenera Jerusalemu na njanjamūke nī ūndū wa andū akwa; naguo mūgambo wa kīgīrīko o na kana wa kīrīro ndūkaiguu kūu rīngī. 20 "Kūu gūtīrī mwana wa rūkenge ūgaacooka gūkua arī na matukū manini, o na kana mūndū mūkūrū akue atatūūrīte mīaka yake yothe; mūndū ūrīa ūgaakua arī na mīaka igana akoonagwo taarī mūndū mwīthī; nake ūrīa ūtagaakinyīa mīaka igana akoonagwo ta arumītwo na kīrumi. 21 Nao nīmagaka nyūmba na macitūūre; makaahaanda mīgūnda ya mīthabībū na marīage maciaro mayo. 22 Gūtīrī hīndī īngī magaaka nyūmba ituīke cia gūtūūrwo nī andū angī, o na kana mahaande irio irīo nī andū angī. Nīgūkorwo o ta ūrīa matukū ma mūtī maigana, ūguo noguo matukū ma andū akwa magaaorwo maigana; andū akwa arīa athuure magaatūūra makenagīra wīra wa moko mao ihinda irāya. 23 Nao matigacooka kūruta wīra wa tūhū, o na kana maciare ciana ciathīrīrio mūtino; nīgūkorwo magaatūūka andū arathime nī Jehova, o hamwe na njīaro ciao. 24 Na nīgūgatuīka atīrī, o mbere mataananjīta-rī, nīngamacookeria ūhoro; ningī o makīaragia-rī, nīngakorwo njīguīte. 25 Nayo njūūi na kagondū ikaarīaga hamwe, naguo mūrūūthi ūkarīaga nyeki ta ndegwa, no rūkūngū nīruo rūgaatuīka irio cia nyoka. Itikagerana ngero kana cianangane kūu guothe kīrīma-inī gīakwa kīamūre," ūguo nīguo Jehova ekuuga.

66 Jehova ekuuga ūū: "Igūrū nīrīo gītī gīakwa kīa ūnene, nayo thī nīyo gīturwa gīakwa kīa magūrū. Mūngīkīnjakīra nyūmba ihaana atīa? Naho

handū hakwa ha kūhurūka hangīkorwo hahaana atīa? 2 Githī ti guoko gwakwa gwithondekire indo ici ciothe, na gūgītūma igīe kuo?" ūguo nīguo Jehova ekuuga. "Atīrīrī, mūdū ūyū nowe ngaatīa: nī mūdū ūrīa wīnyīhagia na akagīa na ngoro īherete, na akainaina rīrīa ekūigua kiugo giakwa. 3 No rīrī, mūdū ūrīa ūrutaga ndegwa igongona ahaana o ta ūrīa ūragaga mūdū, nake ūrīa ūrutaga gatūrūme, ahaana o ta mūdū ūrīa uunaga ngui ngingo; mūdū ūrīa ūrutaga iruta rīa mūtu, ahaana o ta mūdū ūrīa ūrutaga thakame ya ngūrwe, nake ūrīa ūcinaga ūbumba wa kīririkano, ahaana o ta mūdū ūrīa ūhooyaga mūhianano. Andū acio nīmethuurīre njīra ciao o ene, na ngoro ciao igakenagio nī maūdū marīa marī magigi; 4 nī ūndū ūcio, nī o na nī nīngathuura kūmekā ūndū mūūru na ndīmārehithīrie maūdū marīa matūmaga metigīrīte. Nīgūkorwo rīrīa ndetanire, gūtīrī mūdū o na ūmwe wanjītīkire, na rīrīa ndaarīre, gūtīrī mūdū o na ūmwe wathikīrīrie. Andū acio meekire maūdū mooru maitho-inī makwa, na magīthuura maūdū marīa matangenagia." 5 Atīrīrī, inyuī mūinainaga nī gūtīa kiugo gīake, ta iguai ndūmīrīri ya Jehova: "Ariū a thoguo arīa mamūthūire, na makamūingata nī ūndū wa rīitwa rīakwa, moigīte atīrī, 'Jehova ta nīagīkumio nīguo tūkīone gikeno kīanyu!' No rīrī, o nīmagaconorithio. 6 Ta iguai mbugīrīrio īyo īroima kūu itūūra rīrīa inene, mūigūe inegene rīu rīroima kūu hekarū-inī! Ūcio nī mūgambo wa Jehova mūraigua akīrītha thū ciake kīrīa kīmagīrīre. 7 "Atanambīrīria kūrūmworī, nīaciarīte: na ataanarūmwō nī ruo-rī, agagīciara mwana wa kahī. 8 Nūū ūrī aigua ūndū ta ūcio? Nūū ūrī wona maūdū ta macio? Anga būrūri wakīhota gūciarīrwo andū aguo mūthenya o ro ūmwe, o na kana rūrīrī rūkūigane o ro rīmwe? No rīrī, o rīrīa Zayuni yaniitirwo nī ruo-rī, o hīndī īyo nīguo yaciarire ciana ciayo o ro rīmwe. 9 Anga no nginyie ihinda rīa mwana gūciarwo na ndikīreke aciarwo?" ūguo nīguo Jehova ekūūria. "Anga no hingīrīrie mwana nda nginyītie ihinda rīake rīa gūciarwo?" ūguo nīguo Ngai wanyu ekūūria. 10 "Inyuī inyuothe arīa mwendete itūūra rīa Jerusalemu, kenanīrai narīo na mūcanjamūke nī ūndū warīo; kenanīrai mūno narīo, inyuī inyuothe arīa mūtūire mūrīcakayagīra. 11 Nīgeetha mūhaane ta andū mongete maūdū mega marīo, mūkahūna mūhooreire nyondo-inī ciake; ningī mūnyuuge mūkanyootoka, na mūkenagīre

ūingī wa iria rīake." 12 Nīgūkorwo ūū nīguo Jehova ekuuga: "Nīngakinyīria itūūra rīa Jerusalemu thayū ūhaana ta rūū, na ūtonga wa ndūrīrī ūhaana taarī rūū rūiyūrīte rūkoina; mūkahoorera ta kaana gakīongithio nī nyina, mūgaakuuo na moko make, na mūcūgacūgagio mūrī maru-inī make. 13 O ta ūrīa mwana ahooreragio nī nyina, ūguo noguo ngaamūhooreria; na nīmūkahoorerio mūrī kūu Jerusalemu." 14 Rīrīa mūkoona ūndū ūcio, ngoro cianyu nīgakena, nawe ūrīrūke ta nyeki nduru; nago hinya wa guoko kwa Jehova nīūkamenyeka nī ndungata ciake, no marakara make nīmakamenyeka nī thū ciake. 15 Atīrīrī, Jehova arooka arī na mwaki, na ngaari ciake cia ita ihaana ta kīhuhūkanio kīnene; akaamūkūrūkīria marakara make arī na mang'ūrī, na amūkūūme na ikūūmana rīhaana ta nīnīmī cia mwaki. 16 Nīgūkorwo Jehova nīagatuūra andū othe ciira, arī na mwaki na rūhiū rwake rwa njora, na arīa makoaragwo nī Jehova magaakorwo marī aingī. 17 "Na rīrī, andū arīa meamūrīte na magetheria nīguo mathīi marūmīrīre ūrīa ūrī gatagatī nīguo makinye magongona-inī marīa marutagīrwo mīgūnda-inī, o acio marīiaga nyama cia ngūrwe na mbīa, na indo ingī irī thaahu, magaathiranīra hamwe," ūguo nīguo Jehova ekuuga. 18 "Na nī-rī, tondu wa ciiko ciao na mecūūrania mao, ngirie gūūka njookanīrīrie ndūrīrī ciothe o na andū a mīario yothe, nao nīmagooka meyonere riiri wakwa. 19 "Nīngēkīra kīmenyithia thīinī wao, na amwe a arīa makaahonoka nīngamatūma mathīi ndūrīrī-inī: mathīi Tarishishi, na mathīi Putu na Ludu kūrī andū arīa me ngumo ya gūikīa mīguī, na mathīi Tubali na Javani, na mathīi kūrī andū arīa matūūruga icigīrīra-inī cia kūdū kūrāya, kūrīa gūtārī kwaiguuo ngumo yakwa, kana gūkonwo riiri wakwa. Nīmakahunja ūhorō wa riiri wakwa kūrī andū a ndūrīrī. 20 Nao nīmakarehe arīa a thoguo othe, kuuma ndūrīrī-inī ciothe, marehwo makuūtwo nī mbarathi, na ngaari cia ita, na makaari ma kūguucio, na mahaicīte nyūmbū na ngamīra, moke kīrīma-inī gīakwa kīrīa kīamūre kūu Jerusalemu, matūike ta igongona harī Jehova," ūguo nīguo Jehova ekuuga. "Nao magaacirehe o ta ūrīa andū a Isiraēli marehaga ngano yao ya maruta kūu hekarū-inī ya Jehova īkuūtwo na indo iria itarī thaahu. 21 Na nī nīngathuura amwe ao matūike athīnjīri-Ngai na Alawii," ūguo nīguo Jehova ekuuga. 22 Jehova ekuuga atīrī, "O ta ūrīa igūrū rīu rīerū na thī njerū iria

ngũthondeka igatũũra mbere yakwa-rĩ, ũguo noguo rĩĩtwa rĩaku na njiaro ciaku irĩtũũraga. 23 Kuuma Karũgamo ka Mweri ũmwe nginya Karũgamo ka Mweri ũrĩa ũngĩ, na kuuma Thabatũ ĩmwe nginya Thabatũ irĩa ĩngĩ, andũ othe nĩmagookaga kũhooya mainamĩĩire mbere yakwa,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 24 “Nao nĩmakoimagara makerorere ciimba cia andũ arĩa maanemeire; nĩ ũndũ igunyũ ciao itigakua, o na kana mwaki ũrĩa wa kũmacina ũhore, nao nĩmagatuĩka ta kĩndũ gĩthũirwo mũno nĩ andũ othe.”

Jeremia

1 Maya nīmo maündū marīa maaririo nī Jeremia, mūrū wa Hilikia, ūmwe wa athīnjīri-Ngai arīa maatūūruga itūūra rīa Anathothu kūu būrūri wa Benjamini. **2** Ndūmīrīri ya Jehova nīyamūkinyīrīire mwaka-inī wa ikūmi na itatū wa wathani wa Josia, mūrū wa Amoni, mūthamaki wa Juda, **3** o na ningī matukū-inī ma wathani wa Jehoiakimu mūrū wa Josia, mūthamaki wa Juda, o nginya mweri wa gatano, mwaka-inī wa ikūmi na ūmwe wa wathani wa Zedekia mūrū wa Josia, mūthamaki wa Juda, rīrīa andū a Jerusalemu maatahirwo. **4** Ndūmīrīri ya Jehova nīyanginyīrīire, ngūrwo atīrī, **5** “Mbere ya gūkūumba nda-inī ya maitūguo-rī, no ndakūūi, o na ūtanaciarwo-rī, nīndakwamūrīre; nīndagūtūire mūnabii wa kūrathagīra ndūrīrī.” **6** Na nīi ngīmūcookeria, ngiuga atīrī: “Hī, Mwathani Jehova! Nīi ndiūi kwaria; nīi ndī o mwana.” **7** Nowe Jehova akīnjīra atīrī: “Tiga kuuga atīrī, ‘Nīi ndī o mwana.’ No nginya ūthīi kūrī mūndū o wothe ngūgūtūma kūrī we na ūmwīre ūrīa wothe ngūgwatha. **8** Ndūkanametigīre, nīgūkorwo ndī hamwe nawe, na nīngakūhonokia,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **9** Hīndī iyo Jehova agītambūrūkia guoko, akīhuthia kanua, akīnjīra atīrī, “Rīu nīndekīra ndūmīrīri yakwa kanua gaku. **10** One, ūmūthī nīndagūtūma mūnene wa ndūrīrī o na wa mothamaki, nīgeetha ūmunyage na ūmomorage, wanangage na ūng’auranagie, na wakage na ūhaandage.” **11** Ndūmīrīri ya Jehova nīyanginyīrīire, ngūrūio atīrī: “Jeremia, nī kīi ūroona?” Na nīi ngīcookia atīrī, “Ndīrona rūhonge rwa mūtī wa mūrōthi.” **12** Jehova akīnjīra atīrī, “Īi, nīguo nīwona wega, tondū njūthīrīire nyone atī ndūmīrīri yakwa nīyahingio.” **13** Ningī ndūmīrīri ya Jehova nīyanginyīrīire o rīngī ngūrūio atīrī: “Nī kīi kīngī ūrona?” Na nīi ngīcookia atīrī, “Ndīrona nyūngū igūtherūka, iīnamite kuuma mwena wa gathigathini.” **14** Nake Jehova akīnjīra atīrī, “Mwanangīko uumite na mwena wa gathigathini, nīgūgātīrīrio andū othe arīa matūūruga būrūri ūyū. **15** Ndī hakuhi gwīta andū othe a mothamaki ma gathigathini,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Athamaki ao nīmagooka mahaande itī ciao cia ūthamaki matoonyero-inī ma ihingo cia Jerusalemu; nīmagooka mathiūrūrūkīrie thingo ciothe cia Jerusalemu, na mokīrīre matūūra mothe ma Juda. **16** Nīngatūūra andū akwa matūiro ma ciira, tondū wa

waganu wao wa kūndirika, na wa gūcinīra ngai ingī ūbumba, na kūhooya indo iria methondekeire na moko mao. **17** “Ūkīra wīhaarīrie! Rūgama na ūmeere ūndū o wothe ūrīa ngūgwatha. Ndūkamakio nīo, kana na nīi ngūmakie ūrī mbere yao. **18** Ūmūthī-rī, nīndagūtūa ta itūūra rīirige na hinya, na ta gītugī gīa kīgera, na ta rūthingo rwa gīcango, nīgeetha wīyūmie ūūkīrīre būrūri wothe: ūūkīrīre athamaki a Juda, na anene, na athīnjīri-Ngai akuo, o na andū othe a būrūri ūyū. **19** Nīmakarūa nawe no matigaakūhoota, nīgūkorwo ndī hamwe nawe na nīndīrīkūhonokagia,” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

2 Ningī ndūmīrīri ya Jehova nīyanginyīrīire, ngūrwo atīrī: **2** “Thīi ūkaanīrīre ūkīguagwo nī andū a Jerusalemu, ūmeere atīrī: “Nīndīrīkanaga ūrīa weheanite kūrī nīi rīrīa warī mwīthī, na ūrīa wanyendete rīrīa ndakūhīkīrie na ūkīnūmīrīra kūu werū-inī, tūgītūikanīria kūu būrūri ūcio ūtaahandagwo irio. **3** Isīraeli-rī, aatūūrīte aamūrīrwo Jehova, arī maciaro ma mbere ma magetha make; arīa othe maamūtambuura maatuirwo ahītia, nao magīkinyīrīrwo nī mwanangīko,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **4** Thīkīrīriai mūigie ndūmīrīri ya Jehova, inyuī andū a nyūmba ya Jakubu, inyuī inyuothe andū a mīhīrīga yothe ya nyūmba ya Isīraeli. **5** Jehova ekuuga atīrī: “Nī mahītia marīkū maithe manyu maanyonire namo, atī nīkīo maandīrīkīrie, makīndaihīrīria ūguo? Maarūmīrīire mīhianano itarī kīene, nao ene makīaga kīene. **6** Matiigana kūrīa atīrī: ‘Jehova arī ha, ūrīa watūrūtire būrūri wa Misīri, agītūgereria werū-inī ūtaarī kīndū, tūkīgerera būrūri warī wa werū na iharūrūka, būrūri ūtoiraga mbura, na warī nduma ta ya gīkuū, būrūri ūtaageragīrwo na ūtaatūūrāgwo nī mūndū?’ **7** Nīndamūrehire būrūri mūnoru, nīguo mūrīage matunda maguo, na mwīgune na indo ciakuo iria njega. No inyuī muokire, mūgīthaahia būrūri wakwa na mūgītūma igai rīakwa rīthūūrwo mūno. **8** Athīnjīri-Ngai matiigana kūrīa atīrī: ‘Jehova arī ha?’ Arīa marūmbūyagia watho matiigana kūrīmenya; atongoria ao nīmanemeire. Anabii maarathaga mohoro makīgwetaga Baali, marūmīrīire mīhianano itarī kīene. **9** “Nī ūndū ūcio nīngūmūciirithia o rīngī,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Nīngī nīngaciirithia ciana cia ciana cianyu. **10** Ringai mūthīi hūgūrūrū-inī cia Kitimu mūkerorere, nīngī mūtūmane gūthīio Kedari gūgātūirio wega, muone

kana kūrī kuoneka ūndū ta ūyū: **11** Atīrīrī, nī kūrī rūrīrī rūrī rwatirika ngai ciaruo, rūkīgarūrūkīra ngai ingī? (O na harīa ngai icio itarī ngai.) No rīrī, andū akwa nīmakūūranītie Riiri wao na mīhianano itarī kiene. **12** Inyuī igūrū-rī, makaai nī ūndū wa ūhoro ūcio, inainai mūrī na kiēha kīnene,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **13** “Andū akwa nīmekīte mehīa meeri: Nīmandirikīte, o nīi gīthīma kīa maaī ma muoyo, na makeyenjera marīma mangī ma maaī, namo nī marīma mamethūkangu, matangīiga maaī. **14** Rīu-rī, anga Isiraeli nī ndungata, o mūdū ūciarīrwo ūkombo-inī? Nī kī gītūmīte atuīke mūdū wa gūtahwo? **15** Mīrūūthi nīraramīte; nīmūraramīre. Nīyanangīte būrūri wake; matūūra make macinītwo na mwaki, na magatigwo matarī mūdū. **16** O na andū a Memufisi, na a Tahapanahesi nīmagūtīihīte, magagwīkīra rūhara ruototia rwa mūtwe. **17** Gīthī tiwe mwene wīrehereire maūdū maya nī ūndū wa gūtirika Jehova Ngai waku, o rīrīa we aagūtongoragia na njīra īrīa wageraga? **18** Rīu-rī, nī kī gīgūtūma ūcooke būrūri wa Misiri ūkanyue maaī ma Shīhoru? Na ningī-rī, ūgūthīi Ashuri nīkī, ūkanyue maaī ma Rūūi rwa Faratī? **19** Waganu waku nīguo ūgaakūherithia, nakuo gūcooka na thuutha gwaku nīgūgakūrūithia. Tondū ūcio wīciirie wega na ūmenye ūrīa arī ūndū mūuru mūno na ūrī ruo harīwe, rīrīa ūtirikīte Jehova Ngai waku, na rīrīa ūkwaga kwīindīgīra,” ūguo nīguo Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga. **20** “Nīwoinangire icooki rīaku rīa ngingo o tene, na ūgītūuanga mīhīndo yaku; woigire atīrī, ‘Ndīgūcooka gūgūtungata!’ Tondū-rī, tūrīma-inī tūrīa tuothe tūrīihu na igūrū, na rungu rwa mūtī o wothe mūruru nīkuo wakomaga ūkīhūra ūmaraya. **21** Nīi ndaakūhaandīte ūrī ta mūthabībū mūthuuranīre wa mūthemba ūrīa mwega. Wagīcookire kūngarūrūka atīa, ūgīthūka, ūgītūika ta mūthabībū wa gīthaka? **22** O na ūngīthamba na igata, o na ūhūthīre thabuni mūngī mūno-rī, kīmeni kīa wīhia waku ndingītiga gūkīona,” ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **23** “Rīu-rī, ūngīhota atīa kuuga atīrī: ‘Nīi ndīithaahītie; ndirūmīrīre kīrīra kīa Mabaali?’ Ta rora wone mītugo yaku kūu gītūamba-inī; wīcūūranie wega maūdū marīa wīkīte. Wee ūhaana ta moori ya ngamīra īgīcangacanga kūdū na kūdū, **24** ūkahaana ta njagī rīa īmenyerete gūikara werū-inī, īrīa īnuhanuhaga rīrīa īkwenda kūhaicwo; rīrīa īrī na mūrūkī-rī, nūū ūngīhota kūmīrigīrīra? Njamba iria ingīmīenda, itingīnogia

ikīmīcaria; mweri wayo wakinya, nīkamīona. **25** Tiga kūhanyūka nginya ūthīrīrwo nī iraatū magūrū, naguo mūmero waku ūng’are. No wee ūkiuga atīrī, ‘Hatīrī bata! nīnyendete ngai cia kūngī, na no nginya ndicīume thuutha.’ **26** “O ta ūrīa mūici aconorithagio aanyiitwo, ūguo no taguo nyūmba īno ya Isiraeli īconorithīto: o ene, na athamaki ao, na anene ao, na athīnjīri-Ngai ao, na anabii ao. **27** Meeraga mūtī atīrī, ‘Wee nīwe Baba,’ na makeera ihiga atīrī, ‘Wee nīwe wanjarire.’ Nīmahutafīre, makaaga kūnyonia mothīū mao; no rīrīa marī thīīna-inī manjīrāga atīrī, ‘Ūka ūtūhonokie!’ **28** Ikīrī kū ngai icio mwethondekeire? Kīrekei ciūke, aakorwo no imūhonokie rīrīa mūrī thīīna-inī! Nīgūkorwo ngai ciaku cingīhīte o ta matūūra maku, wee Juda. **29** “Mūgūkīndūithia nī ūndū kī? Inyuothe nīmūūnemeire,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **30** “Nī wīra wa tūhū ndaarutire ngīherithia andū anyu; matiigana kūigua maakaanio magarūrūke. Rūhīū rwaku rwa njora nīrūniinīte anabii anyu, o ta mūrūūthi ūrīa mūrīani. **31** “Atīrīrī, inyuī andū a rūciaro rūrū, mwīcūranīeī wega ūhoro wa ndūmīrīri īno ya Jehova: “Kaī nduīkīte ta werū harī Isiraeli, kana ta būrūri ūrī nduma nene? Nī kī gītūmaga andū akwa moige atīrī, ‘Ithuī tūrīkaga ūrīa tūkwenda; tūtīgagūcookerera rīngī?’ **32** Rīu-rī, mūrītu ahota kūrīganīrwo nī mathaga make ma kwīgemia, kana mūhiki arīganīrwo nī nguo ciake cia ūhiki? No rīrī, andū akwa nīmarīganīrwo nī nīi, matukū maingī matangītarīka. **33** Kaī nī ūrī ūūgī mūingī rīrīa ūgūcaria wendo-ī! Nī ūndū ūcio o na atumia arīa aaganu mūno no merute na mīthīire yaku. **34** Nguo-inī ciaku-rī, andū nīmoonaga thakame ya athīni arīa matarī ūuru mekīte, o na aakorwo ndwamanyīitire magītua nyūmba. No rīrī, o na gūtārī ūguo **35** wee uugaga atīrī, ‘Nīi ndirī ūndū mūuru njīkīte; we ndandaakarīre.’ No nī nīngūgūtūra ciira, tondū uugaga atīrī, ‘Nīi ndīihīte.’ **36** Ūrīūngarīūngaga nīkī, ūkīgarūrāga mīthīire yaku? Nīūgaconorithio nī būrūri wa Misiri, o ta ūrīa waconorithirio nī Ashuri. **37** Ūgaacooka uume kūdū kūu ūigīrīre moko mūtwe, nīgūkorwo Jehova nīaregete acio wīhokete, o matīgagūteithia.

3 “Mūdū angītīgana na mūtumia wake, nake mūtumia ūcio athīi ahīkīre mūdū ūngī-rī, mūthuuri ūcio no amūcookerere? Gīthī būrūri ūcio to ūthaahe biū? No wee-rī, ūtūūrīte ūhūrāga ūmaraya na endwa aku aingī mūno! Rīu-rī, wee no ūnjookerere?” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **2** “Ta

tiira maithe ūcūthīrīrie tūcūmbīrī twa irīma kūrīa gūtīgītwo ūtheri. Nī kūrī handū ūtarī wakomwo nawe? Mikīra-inī ya njīra-rī, nīkuo wetagīrīra endwa aku, kūu nīkuo waikaraga thī ūkameerera, o ta Mūarabu arī werū-inī. Wee nīūthaahītie būrūri ūyū na ūmaraya waku na waganu waku. 3 Tondū wa ūguo-rī, mbura ya maguna-ng’ombe nīgīrītio yure, o na irīa ya gūkūrīa irio nayo īkaaga kuura. No rīrī, wee nīūmītīe gīthiithi ta kīa mūmaraya, ūkaaga thoni o na hanini. 4 Gīthī to rīu wanjīta ūkiugaga: ‘Baba, wee mūrata wakwa kuuma ndī o mūnini, 5 kaī ūgūgītūra ūrakarīte? Mang’ūrī macio maku-rī, megūgīthī na mbere nginya tene?’ Ūguo nīguo waragia, no ūgacooka ūgeeka ūūru wothe ūrīa ūngīhota.” 6 Matukū-inī ma wathani wa Mūthamaki Josia, Jehova nīanjūrīrie atīrī: “Ī nīwonete ūrīa Isiraēli aahutatīire? Nīahaicīte gīthūngūrī-inī gīothe kīrīa kīraihu na igūrū, na agathīi rungu rwa mūtī o wothe ūrīa mūruru na akahūūrīra ūmaraya kuo. 7 Ndeciirītīe atī nīakanjookerera aarīkia gwīka maūdū macio mothe, nowe ndaigana kūnjookerera, nake mwarī wa nyina, Juda, ūrīa ūtaarī mwīhokeku, agīkīōnera maūdū macio. 8 Nīndaheire Isiraēli ūcio wahutatīire marūa ma gūtīgana nake, ngīmūingata nī ūndū wa ūtharia ūcio wake wothe. No rīrī, nīndonire atī o na Juda, mwarī wa nyina ūcio ūtaarī mwīhokeku, ndaarī na guoya; o nake nīoimagarīre, agīthī gūtharia. 9 Tondū wa ūrīa Isiraēli oonaga ūmaraya wake ūtarī ūndū mūnene harī we, nīathaahīrie būrūri ūcio, agīkīrīrīra kūhūūra ūmaraya na ūndū wa kūhooya mahiga na mītī. 10 O na kūrī ūguo-rī, Juda, mwarī wa nyina ūcio ūtaarī mwīhokeku, ndaanjookereire na ngoro yake yothe, no aanjookereire na ūhinga,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 11 Jehova akīnjīra atīrī: “Isiraēli, ūrīa waahuutatīire-rī, nī mūthingu gūkīra Juda, ūcio ūtaarī mwīhokeku. 12 Thīi ūkahunjanīrie ndūmīrīri īno werekeire mwena wa gathīgathini, uge ūū: “Njookerera, wee Isiraēli, o wee ūhutatīire,’ ūguo nīguo Jehova ekuuga, ‘na nīi ndigacooka gūkūhetera gīthiithi na marakara, nī ūndū njīyūrītwo nī tha,’ ūguo nīguo Jehova ekuuga. ‘Ndīgūtūra ndakarīte nginya tene. 13 Wee ūndū ūrīa ūgwīka-rī, no kuumbūra mahītīa maku, nī ūndū wa ūrīa ūremeire Jehova Ngai waku, nī ūndū wa ūrīa waneitanga, ūkītheanaga kūrī ngai cia kūngī, rungu rwa mūtī o wothe mūruru, na ūkaaga kūnjathīkīra,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 14 Jehova ekuuga atīrī: “Njookerera, inyuī andū aya mūhutatīire, nīgūkorwo

nī nīi mūthuuri wanyu; nīngamūcookanīrīra, ndute mūdū ūmwe itūūra-inī rīmwe, na angī eerī ndimarute mūhīrīga ūmwe, ndīmūtware Zayuni. 15 Nīngacooka ndīmūhe arīithi arīa ndīthuūrīre na ngoro yakwa, arīa makaamūtongoragia marī na ūūgī o na ūmenyo.” 16 Jehova ekuuga atīrī: “Matukū-inī macio, rīrīa mūgaakorwo mūingīhite mūno gūkū būrūri ūyū-rī, andū matigacooka kuuga, ‘Ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova.’ Ūhorō ūcio ndūgatoonya meciirīa-inī mao kana ūrīrīkanwo; rītigeiirio ūhorō warīo o na kana rīthondekwo rīngī. 17 Hīndī īyo mageetaga itūūra rīa Jerusalemu Gītī kīa Ūthamaki kīa Jehova, nacio ndūrīrī ciothe nīkongana kūu itūūra rīa Jerusalemu nī ūndū wa gūtīia rītwa rīa Jehova. Matigacooka kūrūmīrīra ūremi wa ūūru wa ngoro ciao. 18 Matukū-inī macio nyūmba ya Juda nīkanyīitana na nyūmba ya Isiraēli, na o eerī nīmagooka moimīte būrūri wa mwena wa gathīgathini, makinye būrūri ūrīa ndaheire maithe manyu ūtuīke igai rīao. 19 “Nīi mwene ngiuga atīrī, “Ingiakenire atīa ngīmūtua ta arīū akwa, na ndīmūhe būrūri mwega, igai rīrīa rīega rīkīrīte magai ma ndūrīrī ciothe.’ Ndeciiragia mūrīnjītaga ‘Baba’ na mwage kūhutatīra nīguo mūtīge kūnūmīrīra. 20 No rīrī, o ta mūtūmia ūtarī mwīhokeku harī mūthuuriwe, ūguo noguo mūkoretwo mūtārī ehokeku harī nīi, inyuī nyūmba ya Isiraēli,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 21 Kīrīro nīkīguītwo kūdū kūrīa gūtūgīru gūtārī kīndū, kūgīrīka na gūthaihana kwa andū a Isiraēli, nī ūndū nīmogometie njīra ciao, na makariganīrwo nī Jehova Ngai wao. 22 “Njookerera, inyuī andū aya mūhutatīire; nīngūmūhonia nīguo mūtīgacooke gūcōoka na thuutha.” Magīcōokia atīrī, “Ī nīguo, nītūgūka harīwe, nīgūkorwo wee nīwe Jehova Ngai witū. 23 Ti-itherū inegene rīa ūhooi mīhianano kūu tūrīma-inī o na kūu irīma-inī nī rīa maheeni; ti-itherū, ūhonokio wa Isiraēli ūrī na Jehova Ngai witū. 24 Kuuma o ūnini-inī witū, ngai icio cia mīhianano cia thoni nīcio ciananiina maciaro ma mawīra ma maithe maitū: ndūūru ciao cia mbūrī na cia ng’ombe, aanake ao na airītu ao. 25 Nītūgūthīe thī tūconokete, nacio njono ciitū itūhumbīre. Nī twīhīrie Jehova Ngai witū, ithuī o hamwe na maithe maitū; kuuma rīrīa twarī anini nginya ūmūthī ūyū-rī, tūtūūrīte tūtārī twathīkīra Jehova Ngai witū.”

4 “Atīrīrī wee Isiraēli, ūngīkorwo nīūgūcōoka-rī, njookerera,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Ūngīeheria mīhianano īyo yaku īrī magīgī, na ūtīge

gūcoka kūrūra rīngī, 2 ningī ūngīrūmia ūhoro wa ma, na ūtuanīri ciira wa kīhoo, na wa ūthingu, na wīhite ūkiugaga atīrī, 'Ti-itherū o ta ūria Jehova atūrāga muoyo,' hīndī ūyo ndūrīrī nīkarathimwo nīwe, na thīnī wake nīkaagīa na riiri." 3 Atīrīrī, Jehova areera andū a Juda, o na andū a Jerusalemu ūū: "Cimbai mīgūnda yanyu ūria ūrī ngamba, na mūtikahaande irio mīigua-inī. 4 Mwīamūrīrei Jehova, na ūndū wa kūrūthia ngoro cianyu inyuī andū aya a Juda, na inyuī mūtūrāga Jerusalemu, nīgeetha mang'ūrī makwa matigaakane ta mwaki, nī ūndū wa ūuru ūria mwīkīte, maakane mage mūdū wa kūmahoria. 5 "Anīrīrai kūu Juda, na mūhunje ūhoro kūu Jerusalemu, muuge ūū: 'Huhai tūrumbeta būrūri-inī guothe!' Anīrīrai na kayū muuge atīrī: 'Mwīcookanīrīrei! Nītūrīrei matūrā-inī marīa manene mairīgīre!' 6 Haandai bendera mūthī mwerekeire Zayuni! Mwīthareī narua mwīhonokie! Nīgūkorwo nīndīrēhithia mwanangīko uumīte mwena wa gathigathini, o na kūniinanwo kūnene." 7 Mūrūthi nūmīte kīmamo-inī kīaguo; mūniinani wa kūniina ndūrīrī nōimagarīte. Oimīte gwake oke aanange būrūri waku. Matūrā maku makaanangīka, mage mūdū wa gūtūrā kuo. 8 Nī ūndū ūcio-rī, mwīhumbei nguo cia makūnia, cakayai na mūrīre, nī ūndū tūtīrī tūrehererwo nī mang'ūrī macio mahiū ma Jehova. 9 Jehova ekuuga atīrī, "Mūthenya ūcio-rī, mūthamaki na anene ake nīmagakua ngoro, nao athīnjīri-Ngai nīmakagegara, nao anabii mamake." 10 Hīndī ūyo ngiuga atīrī: "Hī! Mwathani Jehova, ti-itherū nī ta ūkīheenete andū aya biū, o na ūkaheenia Jerusalemu, nī ūndū wa kūmeera atīrī, 'Nīmūkaagīa na thayū,' o rīria tūgīrīrīwo rūhiū rwa njora mīmero." 11 Ihinda rīu andū aya o hamwe na Jerusalemu nīmakeerwo atīrī, "Rūhuho rūhiū ruumīte kūdū kūrīa gūtārī kīndū kūu gūtūgīru werū-inī nīrūkahurutana rwerekeire kūrī andū akwa, no rīrī, ti ta rūria rwa kūhuha irio kana rwa gūcitheria; 12 nī rūhuho rūrī na hinya kūrī rūu ruumīte kūrī nī. Rīu nīngūmatūrā matūrō ma ciira." 13 Ta rorai muone! Mūdū ūcio aroka ta matu, ngaari ciake cia ita irooka ta kīhuhūkanio, nacio mbarathi ciake ihanyūkaga gūkīra nderi. ūiya witū-ī! Tūrī aniine biū. 14 Wee Jerusalemu-rī, theria ūuru kuuma ngoro-inī yaku nīguo ūhonoke. ūgūtūrā ūthugundaga ūuru meciiria-inī maku nginya-rī? 15 Nī kūrī na mūgambo wa mūdū ūranīrīra kūu Dani, ūkaanīrīra ūhoro wa mwanangīko kūu irīma-inī cia Efiraumu. 16

"ūrai ndūrīrī ūhoro ūcio, hunjīriai Jerusalemu muuge atīrī: 'Ita inene rīa gūgūkīrīra nīrīroka riumīte būrūri wa kūrāya, na rīroka na mbugīrīro ya mbaara ya gūkīrīra matūrā mothe manene ma Juda. 17 Marīgīciirīe o ta andū marangīre mīgūnda, tondū itūrā rīu nīrīnemeire, rīkanjūkīrīra,'" ūguo nīguo Jehova ekuuga. 18 "Mīthīre yaku mwene na ciiko ciaku nīcio ikūreheire maūdū macio. Rīrī nīrīo iherithia rīaku. Na kaī nī irūrū-ī! Kaī nīrīgūtheeca ngoro-ī!" 19 Wūi, ruo-ī, wūi ruo-ī! Ndīrenyogonda nī ruo. Wūi, ruo rūnene ngoro-inī yakwa-ī! Ngoro yakwa nīratumatuuma, ndingīhota gūkīrīrīra. Nīgūkorwo nīnjiguīte mūgambo wa karumbeta; nīnjiguīte mbugīrīro ya mbaara. 20 Mwanangīko ūranūmanīrīra na mwanangīko; būrūri wothe nīwanangītuo. O rīmwe hema ciakwa nīthūkangīe, o kahinda gatarī coho kīgītio gīakwa gīgathūkangio. 21 Nī nginya rī ngūtūrā nyonaga bendera ya mbaara, na ngaigua mūgambo wa karumbeta? 22 "Andū akwa nī irimū; matinjūū. Nī ciana iteciiragia, na ikaaga ūmenyo. ūgī ūria marī naguo no wa gwīka ūuru; matiū gwīka wega." 23 Ndaacūthīrīrīe thī, ngīkīona atī ndīarī ūria yatarī na ndīarī na kīndū; ningī ngīcūthīrīra matu-inī, ngīona atī gūtīarī na ūtheri. 24 Ndaacūthīrīra irīma, ngīona atī nīgūthingitha ciathingithaga; natuo tūrīma tuothe nī kwereera twereera. 25 Ngīcūthīrīra, ngīona atī gūtīarī na andū; nyoni ciothe cia rīera-inī nīciombūkīte ikoora. 26 Ngīcūthīrīra, ngīona būrūri ūria waciara ma ciaro maingī, watūkīte o werū mūtheri, matūrā makuo mothe nīmamomokeire hau mbere ya Jehova, makagūa thī nī ūndū wa marakara make mahiū. 27 ū ū nīguo Jehova ekuuga: "Būrūri wothe nīukanangwo, o na gūtūka ndīkaūniina biū. 28 Nī ūndū ūcio thī nīgacakaya, narīo igūrū rīgīe nduma, tondū ūguo nīguo njugīte, na ndingīricūkwo. Nīndūite itua na ndīkūgarūrūka." 29 Rīria kwaiguuo mūrurumo wa andū arīa mathiiga mahaicīte mbarathi na wa andū arīa maikagia mīgu-rī, andū a matūrā mothe no makoora. Amwe ao makoorīra ihinga-inī, nao amwe ao makahaica ndwaro-inī cia mahiga. Matūrā macio mothe nīmathaamītuo; gūtīrī mūdū ūikaraga kuo. 30 ūreka atīa, wee ūnūhītuo? ūkwīhumba nguo ndune na ūkegemia na mathaga ma thahabu nīkī? ūrahaka mbutu ciaku cia maitho rangi nīkī? Atīrīrī, kwīgemia gwaku no gwa tūhū. Endwa aku nīmakwagīre bata; rīu maracaria ūria mangīkūruta muoyo. 31 Nīndīraigua kīrīro ta kīa mūdū-wa-nja

akĩrũmwo, arĩ na mũcaayo ta wa mũtumia agĩciara mwana wake wa irigithathi: nĩ kĩrĩro kĩa Mwarĩ wa Zayuni agĩteeha, atambũrũkĩtie moko make, akiugaga atĩrĩ, “Wũ-ĩ-ya-wakwa-! Nĩndĩraringika; muoyo wakwa nĩmũneane kũrĩ oragani.”

5 “Ta ambatai na mũikũrũke barabara-inĩ ciothe cia Jerusalemu, mũrore na mũcarie, na mũtuĩrie ihaaro-inĩ ciakuo. Hihi mwahota kuona mũndũ o na ũmwe wikaga maũndũ ma kĩhooito kana akarũmbũiya ũhoro wa ma; muona mũndũ ta ũcio, nĩngarekera itũũra rĩa Jerusalemu. **2** O na gũtuũka nĩmehĩtaga makoigaga atĩrĩ, ‘Ti-itherũ o ta ũria Jehova atũũraga muoyo,’ kwĩhĩta kwao no kwa maheeni.” **3** Wee Jehova, githĩ maitho maku ti ũhoro ũria wa ma macaragia? Wamaringire iringa, no matiigana kũigua ruo; wamahehenjire, no makĩrega ũtaarani ũcio. Momirie ithiithi ciao gũkĩra ihiga, makĩrega kwĩrira. **4** Ngĩciiria atĩrĩ: “Aya nĩ andũ athĩni; nĩ andũ akĩgu, nĩgũkorwo matiũũ njira ya Jehova, kana makamenya ũria Ngai wao endaga. **5** Nĩ ũndũ ũcio nĩngũthĩ kũrĩ atongoria ngaaranĩrie nao; ti-itherũ acio nĩmoĩ njira ya Jehova, na makamenya ũria Ngai wao endaga.” No rĩrĩ, othe marĩ hamwe, nĩmoinangĩte icooki riao rĩa ngingo, na magatua mĩkwa. **6** Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, mũrũũthi nĩũkoima mũtitũ-inĩ ũmatharĩkĩre, na njũũi yume werũ-inĩ ĩmatambuurange, nayo ngarĩ ĩmooherie njĩra-inĩ cia matũũra mao, nĩguo ĩtambuurange mũndũ wothe ũria ũngĩgeria kuuma nja, nĩ ũndũ ũremi ũcio wao nĩũngĩhĩte mũno, na ũhoro wao wa gũcooka na thũutha nĩ mũngĩ. **7** “Ngũmũrekeri niki? Ciana cianyu nĩciindirĩkĩte, na ikeehĩta ikĩgwetaga marĩũta ma ngai cia tũhũ. Nĩ ndaamaheaga o kĩria gĩothe mabataragio nĩkĩo, no-o no gũtharia maatharagia, makahatĩkana nĩguo matoonye nyũmba cia maraya. **8** Mahũũnĩte magatuũka ta mbarathi cia njamba cikĩirĩria cia mĩgoma, o ũmwe wao akeriragĩria mũtumia wa mũndũ ũria ũngĩ. **9** Githĩ ndikĩagĩrĩrwo nĩkũmaherithia nĩ ũndũ wa maũndũ macio?” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Githĩ ndikĩagĩrĩrwo nĩ kwĩrĩhĩria harĩ rũrĩrĩ ta rũu? **10** “Tuĩkanĩria mĩgũnda yao ya mĩthabĩbũ mũmĩharaganie, no mũtikamĩanange biũ. Hũrũrai hongee ciayo, nĩgũkorwo andũ aya ti a Jehova. **11** Andũ a nyũmba ya Isiraeli na andũ a nyũmba ya Juda nĩmagĩte wĩhokeku harĩ nĩ biũ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **12** Nĩmaheenanĩtie ũhoro wĩgĩĩ Jehova; moigĩte atĩrĩ, “Ndarĩ ũndũ egwĩka! Gũtirĩ ũũru tũkuona; tũtũkoona tũtharĩkĩrwo na rũhiũ rwa njora kana tuone ng’aragu.

13 Anabii nĩ a tũhũ ta rũhuho, nakĩo kiugo kĩa Jehova gĩtirĩ thĩnĩ wao; nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ũguo moigĩte nĩguo mageekwo.” **14** Nĩ ũndũ ũcio, Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: “Tondũ wa andũ acio kwaria ndeto ta icio, ndũmĩrĩri yakwa ĩria ngwĩkĩra kanua-inĩ gaku ngaamĩtua ta mwaki, nao andũ aya ndĩmatue ta ngũ, mwaki ũcio ũmacine ũmaniine. **15** Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli,” ũũ nĩguo Jehova ekũmwĩra, “nĩngũtũma mũũkĩrĩrwo nĩ rũrĩrĩ ruumĩte kũndũ kũraya: naruo nĩ rũrĩrĩ rũtũũrĩte kuuma o tene, andũ mũtangĩmenya rũthiomi rwao, o na kana mũigũe mwarĩrie wao. **16** Mathiaka ma mĩguĩ yao matariĩ ta mbĩrĩra iria ĩthathĩkĩtwo; othe nĩ njamba irĩ hinya. **17** Nao nĩmakaarĩa na maniine magetha manyu o na irio cianyu, na marĩe na maniine aanake na airĩtu anyu; nĩmakaarĩa ndũũru cianyu cia mbũri na cia ng’ombe maciniine, nĩngĩ marĩe mĩthabĩbũ na mĩkũyũ yanyu. Nĩmakananga matũũra marĩa mairigĩre na rũhiũ rwa njora, o macio mwĩhokaga. **18** “No rĩrĩ, o na matukũ-inĩ macio, ndigakwananga ngũniine biũ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **19** “Na rĩria andũ makooria atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ gĩtũmĩte Jehova Ngai witũ atwĩke maũndũ maya mothe?’ ũkamacookeria, ũmeere atĩrĩ: ‘O ta ũria inyuĩ mwandirikire na mũgĩtungatĩra ngai cia kũngĩ mũrĩ bũrũri-inĩ wanyu-rĩ, ũguo noguo mũgaatungatagĩra andũ a kũngĩ mũrĩ bũrũri ũtarĩ wanyu.’ **20** “Anĩrĩra ũhoro ũyũ kũrĩ andũ a nyũmba ya Jakubu, na ũũhunje kũu Juda, uuge atĩrĩ: **21** Ta thĩkĩrĩria inyuĩ andũ aya akĩgu na mũtarĩ mbugũiro, o inyuĩ mũrĩ na maitho na mũtionaga, na mũrĩ na matũ na mũtiiguaga: **22** Githĩ inyuĩ mũtiagĩrĩrwo nĩkũnjĩtigĩra?” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Githĩ inyuĩ mũtiagĩrĩrwo nĩkũmaina mũrĩ mbere yakwa? Ndaatũmire mũthanga ũtuĩke mũhaka wa iria rĩria inene, ngĩũtua rũirigo rwa gũtũũra, rũtangĩagararwo nĩ iria rĩu. Makũmbĩ ma maaĩ no moyane, no matingĩrũtooria, no mahũyũke, no matingĩrwagarara. **23** No andũ aya-rĩ, marĩ ngoro cia rũng’athio na nemi; nĩmahĩtĩtie njĩra na makoora. **24** Nao matingĩra atĩrĩ, ‘Nĩwtĩgĩre Jehova Ngai witũ, ũria ũheanaga mbura ya kũmeria hĩira, na ya gũkũria irio o kĩmera gĩakinya, o we ũria ũtũheaga mwĩhoko wa kũgetha mahinda maakinya.’ **25** Mahĩtia manyu nĩmo matũmĩte mũraihĩrĩrio nĩ maũndũ macio; mehia manyu matũmĩte mwage maũndũ marĩa mega. **26** “Thĩnĩ wa andũ akwa-rĩ, nĩ kũrĩ andũ aaganu arĩa maikaraga moheirie ta

andū arīa mategaga nyoni, na ta andū arīa mambaga mītego ya kūgwatia andū. 27 O ta ūrīa gīkerenge kīyūruga nyoni, ūguo nīguo nyūmba ciao ciyūrīte ūheenania; matongete na makagīa na hinya, 28 ningī manorete na makanyoroka mwīrī. Waganu wao nīūngīhīte mūno; maticiriagīrīra mwana wa ndigwa nīguo ahootane ciira-inī, na matirūagīrīra kīhooto kīa mūndū mūkīa. 29 Githī ndikiagīrīrwo nīkūmaherithia nī ūndū wa maūndū macio?" ūguo nīguo Jehova ekuuga. "Githī ndikiagīrīrwo nī kwīrīhīria harī rūrīrī ta rūrū? 30 "Ūndū mūuru mūno na wa kūmakania nīwīkīkīte būrūri-inī ūyū: 31 Anabii marathaga mohoro ma maheeni, nao athīnjīri-Ngai magaathana ūrīa mekwenda, nao andū akwa ūguo nīguo mendaga. No inyuī-rī, kīrīkīrīro-inī kīa maūndū macio mūgeeka atīa?

6 "Mwītharei mwīhonokie, inyuī andū a Benjamini! Mwītharei muume Jerusalem! Huhai karumbeta mūrī kūu Tekoa! Īkīrai kīmenyithia kūu Bethi-Hakeremu! Nīgūkorwo ūuru nīūūkīte uumīte na mwena wa gathigathini, na nī ūuru wa kūniinanwo kūnene mūno. 2 Nīngananga Mwarī wa Zayuni, o ūcio mūthaka na mwībacīrīri mūno. 3 Arīithi marī na ndūuru ciao cia mbūrī nīmagooka nīguo mamūūkīrīre; nīmakaamba hema ciao imūthiūrūrūkīrie mīena yothe, o mūndū o mūndū akarangīra handū hake." 4 "Mwīhaarīriei tūrūe nake! Arahūkai, rekei tūmūtharīkīre mīarah! No rīrī, wūi-īya-ī! Nīkūrataka, nacio ciiruru cia hwaī-inī nīraraiha. 5 Nī ūndū ūcio, arahūkai, tūtharīkīre kūrī ūtukū, tūharaganie ciīgītio ciake iria nūmu!" 6 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī: "Temai mīti mūmīge ihūba nene ing'etheire Jerusalem. Itūūra rīrī inene no ngīnya rīherithio; nī ūndū rīyūrīte ūhoru wa kūhinyanīrīria. 7 O ta ūrīa gīthima gītherūkaga maaī-rī, ūguo noguo itūūra rīu rītherūkaga waganu. Maūndū ma ūhinya na wanangi no mo maiguagwo kuo; ndwari ciakuo na nguraro nīcio ndūūruga nyonaga. 8 Atīrīrī, wee Jerusalem, itīkīra gūtaarwo, kwaga ūguo nīngūkūhutatīra na ndūme būrūri waku ūkire ihooru, ngīnya kwage mūndū ūngītūūra kuo." 9 Ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: "Atīrīrī, andū nīmarekwo mahaare matigari ma Isiraeli mahinyītie, o ta ūrīa mūthabībū ūhaaragwo; cookerithia guoko hongē-inī rīngī, o ta ūrīa mūcookereria wa thabībū ekaga." 10 Nūū ingīkīarīria ndīmūkaanie na anjīgue? Nūū ūngīthīkīrīria? Matū mao nīmahinge, nī ūndū

ūcio matiingīgua. Ndūmīrīri ya Jehova nīmahītāgīria, na matingīmīkenera. 11 No rīrī, nīi njiyūrītwo nī mang'ūrī ma Jehova, ndingīhota kūmahingīrīria. "Maitīrīrie ciana iria irī barabara-inī, na ūmaitīrīrie aanake arīa monganīte hamwe; mūthuuri na mūtumia wake, maitīkīrwo nīmo, o ūndū ūmwe na andū arīa akūrū, arīa maingīhītie mīaka. 12 Nyūmba ciao igaatuīka cia andū angī, o hamwe na mīgūnda yao na atumia ao, rīrīa ngaatambūrūkīa guoko gwakwa njūkīrīre andū arīa matūūruga būrūri ūcio," ūguo nīguo Jehova ekuuga. 13 "Kuuma ūrīa mūnini ngīnya ūrīa mūnene, othe nīmakoroketio nī kwenda kwīguna; anabii o hamwe na athīnjīri-Ngai, othe nīmahaenanagia. 14 Mohaga kīronda kīa andū akwa taarī kīronda kīa andū matagurarītio mūno, makīmeeraga atīrī: 'Gwī thayū, gwī thayū,' o rīrīa gūtarī thayū. 15 Hihi nīmaconokaga nī mūtugo ūcio wao ūrī magīgi? Aca, maticonokaga o na hanini; o na matirī rūkobe. Nī ūndū ūcio o nao makaagūanīra na arīa makaagūa; nīmakarūndwo rīria ngaamaherithia," ūguo nīguo Jehova ekuuga. 16 Jehova ekuuga atīrī: "Rūgamai magomano-inī ma njīra, mūtuīrie ūhoru; ūrīrīria njīra iria ciageragwo tene, mūūrie harīa njīra irīa njega īrī, nīguo mūmīgerere, nacio ngoro cianyu nīkahurūka. No inyuī mūkiuga atīrī, 'Ithuī tūtīkūmīgerera.' 17 Nīndaigire arangīri nīguo mamūrāngīre, ngiuga atīrī, 'Ta thīkīrīria karumbeta!' No inyuī mūkiuga atīrī, 'Ithuī tūtīgūthīkīrīria.' 18 Nī ūndū ūcio, thīkīrīria inyuī ndūrīrī; rorai wega inyuī aira, nīguo mūmenye ūrīa gūgekīka kūrī andū akwa. 19 Ta thīkīrīria, wee thī: nīngūrehere andū aya mwanangīko, ūrī maciaro ma maūndū marīa mathugundaga, tondū nīmagīte gūthīkīrīria ndūmīrīri yakwa, na nīmaregete watho wakwa. 20 Ngīrī na bata ūrīkū na ūbumba ūcio wa kuuma Sheba, kana igwa cia mūrīo cia kuuma būrūri wa kūraya? Maruta manyu ma njino matingītikīrīka; magongona manyu matingenagia." 21 Nī ūndū ūcio, Jehova ekuuga atīrī: "Nīngwīkīra mīhīnga mbere ya andū aya. Maithe na ariū ao nīmakahīngagwo nīyo; andū a itūūra hamwe na arata ao nīmagakua." 22 Jehova ekuuga atīrī: "Ta rorai muone, nī harī na ita rīroka riumīte būrūri wa mwena wa gathigathini; rūrīrī rūnene nī rwarahūrītwo kuuma iturī-inī cia thī. 23 Manyītīte mīguī na matimū; nī andū ooru matarī tha. Mūrurumo wao magūka mahaicīte mbarathi, nī ta wa ndīhū cia iria rīrīa inene; maroka mehaarīrie ta andū moka mbaara nīguo

magũtharikĩre, wee Mwarĩ wa Zayuni.” 24 Nĩtũiguĩte ũhoro wa andũ acio, namo moko maitũ nĩmorĩtwo nĩ hinya. Nĩtũnyĩitĩtwo nĩ ruo rũnene, ruo rũhaana ta rwa mũtumia ũkũrũmwo. 25 Mũtikoimagare mũthĩĩ mĩgũnda, kana mũthĩĩ na njĩra, nĩ undũ thũ ĩyo ĩrĩ na rũhiũ rwa njora, na kũrĩ na imakania irigiicĩrie mĩena yothe. 26 Inyuĩ andũ akwa, mwĩhumbei nguo ya ikũnia, na mwĩgaragarie mũhu-inĩ; rĩrai na kĩgi, ta ũrĩa mwana wa mũmwe arĩragĩrwo, nĩgũkorwo mwanangi ũcio agaathũhithũkĩra o rĩmwe. 27 “Wee nawe nĩngũtũite mũgeria wa cuuma, nao andũ akwa matariĩ ta kĩgera, nĩguo wee ũrorage na ũthimage mĩthĩire yao. 28 Nĩ aremi momĩtie ngoro, mathiiga magĩcambanagia. Mahaana o ta gĩcango na kĩgera; othe mekaga maũndũ mathũku mũno. 29 Ihuruti nĩrahurutĩra mwaki na hinya nĩguo ũcine ngocorai, no rĩrĩ, wĩra ũcio ũrarutwo wa kũmatheria no wa tũhũ; arĩa aaganu matirathera. 30 Andũ acio marĩitagwo betha-ĩria-ĩregetwo, nĩ undũ Jehova nĩamaregeete.”

7 ĩno nĩyo ndũmĩrĩri ĩria yakinyĩrĩire Jeremia yumĩte kũrĩ Jehova, akĩrwo atĩrĩ: 2 “Thĩĩ ũrũgame kĩhingo-inĩ kĩa nyũmba ya Jehova na ũrĩ hau wanĩrĩre ũhoro ũyũ, uuge atĩrĩ: “Thĩkĩrĩriai ndũmĩrĩri ya Jehova, inyuothe andũ a Juda, inyuĩ mũtoonyagĩra ihingo-inĩ ici nĩguo mũgathathaiye Jehova. 3 Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Garũrĩrai mĩthĩire yanyu o na ciiko cianyu, na nĩ nĩngareka mũtũũre kũndũ gũkũ. 4 Tigai gũikaraga mwĩhokete ndeto cia maheeni, muge atĩrĩ, “Īno nĩ hekarũ ya Jehova, ti-itherũ nĩ hekarũ ya Jehova, nĩ hekarũ ya Jehova ki!” 5 Nĩ undũ-rĩ, mũngĩagĩria mĩthĩire yanyu na ciiko cianyu biũ, na mũtuanagĩre ciira na kĩhooto mũndũ na ũrĩa ũngĩ-rĩ, 6 mũngĩaga kũhinyĩrĩria mũndũ wa kũngĩ, kana mwana wa ngoriai, kana mũtumia wa ndigwa-rĩ, na mwage gũitithia thakame ya mũndũ ũteehĩtie kũndũ gũkũ-rĩ, o na nĩngĩ mwage kwĩgerithia ngero nĩ undũ wa kũrũmĩrĩra ngai ingĩ-rĩ, 7 hĩndĩ ĩyo nĩngareka mũtũũre kũndũ gũkũ, o gũkũ bũrũri ũyũ ndaheire maithe manyu nginya tene na tene. 8 No rĩrĩ, mwĩhokete ndeto cia maheeni itarĩ kiene. 9 “Anga mũrĩiyaga na mũkoooragana, na mũgatharia, na mũkehĩta na maheeni, mũgĩcinagĩra Baali ũbumba, na mũkarũmĩrĩra ngai ingĩ iria mũtooĩ, 10 na nĩngĩ mũgacooka mũgooka mũkarũgama mbere yakwa thĩinĩ wa nyũmba ĩno ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩakwa, mũkoiga atĩrĩ, “Tũrĩ agitĩre”; mũgĩtĩrwo nĩguo mwĩkage maũndũ macio mothe marĩ magigi? 11

Nyũmba ĩno ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩakwa mũmĩtũite ngurunga ya atunyani? No nĩ nĩndĩoneire maũndũ macio! Ūguo nĩguo Jehova ekuuga. 12 “Rũ ũkĩrai mũthĩĩ Shilo, kũndũ kũrĩa ndambire gũtua gũikaro kĩa Rĩitwa rĩakwa, nĩguo mwĩonere ũrĩa ndeekire kuo nĩ undũ wa waganu wa andũ akwa a Isiraeli. 13 Jehova ekuuga atĩrĩ: Rĩrĩa inyuĩ mwekaga maũndũ macio mothe, nĩ nĩndamwaragĩria kaingĩ kaingĩ, no mũtiigana kũnjigua; ndamwĩtire no mũtiigana kũnjĩtika. 14 Nĩ undũ ũcio, ũrĩa ndeekire kũu Shilo noguo ngeeka nyũmba ĩno ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩakwa, o hekarũ ĩno mwĩhokete, kũndũ gũkũ ndamũheire inyuĩ o na ngĩhe maithe manyu. 15 Nĩngamũingata mwehere mbere yakwa, o ta ũrĩa ndeekire ariũ a ithe wanyu othe, nĩo andũ a Efiraimu.’ 16 “Nĩ undũ ũcio, tiga kũhoera andũ aya, kana ũmathaithanĩrĩre, kana ũmaarĩrĩrie, o na kana ũhooe ndĩmekire undũ tondũ ndingĩgũthĩkĩrĩria. 17 Kaĩ wee ũtarona ũrĩa marka kũu matũũra-inĩ ma Juda, o na kũu njĩra-inĩ cia itũũra rĩa Jerusalemu? 18 Ciana iroina ngũ, namo maithe mao magaakia mwaki, nao atumia magakanda mũtu, makarugĩra ngai ĩria ĩitagwo Mũthamaki-Mũndũ-wa-nja wa kũũria Igũrũ tũmigate, na maitĩre ngai ingĩ maruta ma indo cia kũnyuuo nĩguo maathĩrĩkie ndaakare. 19 Jehova egũkũria atĩrĩ: Nĩ nĩ maraathĩrĩkia? Githĩ andũ aya ti o ene marethũkia meconorithie? 20 “Nĩ undũ ũcio-rĩ, Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Marakara na mangũrĩ makwa nĩmagaitĩrĩrio kũndũ gũkũ, magaitĩrĩrio mũndũ na nyamũ, na mĩti ya gĩthaka o na maciaro ma thĩ, namo nĩmagaakana na matikahoreka. 21 “Ūũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Thĩĩ na mbere na kuongerera maruta ma magongona manyu ma njino harĩ magongona manyu marĩa mangĩ, na mũrĩe nyama icio inyuĩ ene! 22 Nĩ undũ rĩria ndaarutire maithe manyu kũu bũrũri wa Misiri na ngĩmaarĩria, ndiamahere o mawatho makoniĩ maruta ma njino na magongona, 23 no nĩndamahere rĩathani rĩrĩ: Atĩrĩ, njathĩkagĩrai, na nĩ nĩngũtuika Ngai wanyu na inyuĩ mũtuĩke andũ akwa. Thĩiagai na mĩthĩire ĩria yothe ndĩrĩmwathaga, nĩguo muonage maũndũ mega. 24 No rĩrĩ, matiigana kũnjigua kana kũrũmbũiya ũhoro ũcio; handũ ha gwĩka ũguo-rĩ, maarũmĩrĩrie ũremi wa ngoro ciao njũru. Nao maacookire na thuutha, makĩaga gũthĩĩ na mbere. 25 Kuuma hĩndĩ ĩria maithe manyu moimire bũrũri wa Misiri nginya rĩu, ndĩmũtũmagĩra ndungata

ciakwa cia anabii, mūthenya o mūthenya, na hīndī o hīndī. 26 No rīrī, o matiigana gūthikīrīria kana kūrūmbūiya ūhorō ūcio. No nīmoomirīe ngoro ciao na makīagana gūkīra maithe mao.’ 27 “Wameera maūndū macio mothe-rī, matigaagūthikīrīria; o na rīrīa ūkaameeta, matigaagwītīka. 28 Nī ūndū ūcio, meere atīrī, ‘Rūrū nīruo rūrīrī rūrīa rūregete gwathikīra Jehova Ngai waruo, o na rūkarega gūtaarwo. Ūhorō-wa-ma nīūthirīte; nīūmehereire ūkoima mīromo-inī yao biū. 29 Enjwoi njuīrī cianyu mūcite, mūcooke mūcakaē mūrī kūu tūrīma-igūrū kūrīa gūtīgītwo gūtārī kīndū, nī ūndū Jehova nīaregete na agatiganīria rūciaro rūrū arakarīire. 30 “‘Jehova ekuuga atīrī, andū aya a Juda nīmekīte maūndū mooru maitho-inī makwa. Nīmaigīte mīhianano īyo yao īrī magigi kūu thīinī wa nyūmba īyo īitanītio na Rīitwa rīakwa, makamīthaahia. 31 Nīmakīte kūndū gūtūūgīru gwa Tofethi, kūu Gītuamba-inī kīa Beni-Hinomu, nīguo macinagīre aanake na airītu ao na mwaki kuo, ūndū nī itaathanire wīkagwo, o na ūndū ūtarī wagīa meciīria-inī makwa. 32 Nī ūndū ūcio Jehova ekuuga atīrī, mwīmenyererei, tondū matukū nīmarooka, rīrīa andū matagacooka gwīta kūndū gūkū Tofethi kana Gītuamba kīa Beni-Hinomu, no gūgeetagwo Gītuamba gīa Kūrūaganīrwo. Nīgūkorwo kūu Tofethi nīkuo magaathikaga andū arīa akuū nginya kwage handū hangīthikanwo. 33 Hīndī īyo ciimba cia andū acio nīgatuīka nyama cia kūrīo nī nyoni cia rīera-inī, o na nyamū cia gīthaka, na gūtīgakorwo o na mūndū ūmwe wa gūcirira. 34 Ningī nīnganiina mīgambo ya gīkeno na ya kūrūūhia, na mīgambo ya gīkeno kīa mūhiki na mūhikania kūu matūūra-inī ma Juda, o na njīra-inī cia Jerusalemu, nī ūndū būrūrī ūcio nīgākira ihoorū.

8 “‘Jehova ekuuga atī ihinda rīu, mahīndī ma athamaki na ma anene a Juda, na mahīndī ma athīnjīri-Ngai na ma anabii, o na mahīndī ma andū a Jerusalemu nīmakarutwo mbīrīra-inī ciao. 2 Makaanīkīrwo rīua, na mweri, na njata ciothe cia igūrū, icio mendete na magacitungatīra, o icio maarūmīrīre, na magatūīria kīrīra harī cio, na magacīhooya. Mahīndī macio matikoonganio kana mathikwo, no magaatuīka ta rūrua rūharaganītio gūkū thī. 3 Kūrīa guothe ngaamathaamīria, matigari mothe ma rūrīrī rūrū rwaganu, makeeriragīria gūkua handū ha gūtūūra muoyo, ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.’ 4 “‘Meere atīrī, ‘Ūū nīguo Jehova ekuuga, “‘Andū mangīgūa thī-rī, githī maticookaga gūkīra?

Mūndū angīhītia njīra-rī, githī ndamīcookagīrīra? 5 Nī kī gītūmīte andū aya mathīi na mbere kūūhutatīra? Andū a Jerusalemu maahutatagīra nīkī? Matūūrīte marūmītie maūndū ma maheeni, makarega gūcooka. 6 Nīndīmathikīrīrie wega mūno, no matiaragia ūndū ūrīa wagīrīre. Gūtīrī o na ūmwe wao wīriraga waganu wake, akoiga atīrī, “Njīkīte ūguo nīkī?” O mūndū wao arūmagīrīra njīra yake o ta mbarathi iteng’erete itoonye mbaara-inī. 7 Mūrūaru ūrī rīera-inī nīūmenyaga mahinda maguo ma gūcooka, o nacio ndirahūgī, na thūngūrūrū, na nyamīndigi nīcimenyaga mahinda ma cio ma gūcooka. No andū akwa matiūū maūndū marīa Jehova endaga mekwo. 8 “‘Mwakīhota atīa kuuga atīrī, “Tūrī oogī, nī ūndū tūrī na watho wa Jehova,” o rīrīa karamu ka maheeni ka aandīkīmarūia kaūgarūrīte gakaūtua wa maheeni? 9 Andū arīa oogī nīmagaconorithio; nīmakagega na magwatio nī mūtego. Kuona atī nīmareganīte na ndūmīrīri ya Jehova, ūūgī ūrīa makīrī naguo nī ūrīkū? 10 Nī ūndū ūcio-rī, atumia ao nīngamaheana kūrī arūme angī, nayo mīgūnda yao ndīmīheane kūrī andū ageni. Kuuma ūrīa mūnini nginya ūrīa mūnene, othe nīmakoroketio nī kwenda kwīguna; anabii o hamwe na athīnjīri-Ngai, othe nīmaheenaganīa. 11 Mohaga kīronda kīa andū akwa taarī kīronda kīa andū matagurarītio mūno. Moigaga atīrī, “Gwī thayū, gwī thayū,” o rīrīa gūtārī thayū. 12 Hihi nīmaconokaga nī mūtugo ūcio wao ūrī magigi? Aca, maticonokaga o na hanini; o na matīrī rūkobe. Nī ūndū ūcio o nao makaagūanīra na arīa makaagūa; nīmakarūndwo rīrīa makaaherithio, ūguo nīguo Jehova ekuuga. 13 “‘Jehova ekuuga atīrī, nīnganīna magetha mao, mīthabībū ndīgaaakorwo īrī na thabībū. Gūtīkagīa na ngūyū mīkūyū-inī, namo mathangū mayo nīmakahooa. Kīndū kīrīa gīothe ndīmāheete nīmagatunywo.” 14 “Tūīkarīte haha nīkī? Cookanīrīrai hamwe! Nītūūrei, tūtoonye matūūra marīa mairīgīrwo na hinya tūgakuire kuo! Nīgūkorwo Jehova Ngai witū nīwe ūtathīrīrie gīkuū, agatūhe maaī maroge tūnyue, nī ūndū nītūmwīhīrie. 15 Tūtūūrīte twīrīgīrīre atī nīgūkūgīa thayū, no gūtīrī ūndū mwega ūtūkorete, tūkerīgīrīra ihinda rīa kūhonio, no rīrī, no kīmako kīonekaga. 16 Mūtīhīre wa mbarathi cia thū ūraiguuo kuuma Dani; mbarathi ciao cia njamba irania būrūrī wothē ūkainaina. Mookīte kūrīa būrūrī na kīrīa gīothe kīrī kuo, na marīe itūūra inene na arīa othe matūūrāga kuo.” 17 “Atīrīrī, nīngamūrehithīria nyoka irī thumu gatagatī

kanyu, ndimūrehithīrie nduīra iria itangīhoorereka, nacio nīkamūrūma,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 18 Wee ūūhooreragia rīrīa ndī na kīeha-rī, ngoro yakwa nīringīkīte. 19 Ta thikīrīria kīrīro kīa andū akwa marī būrūri wa kūrāya: “Atīrīrī, githī Jehova ndarī kūu Zayuni? Mūthamaki wakuo-rī, kaī atatūūrāga kuo?” “Nī kī gītūmite maathirīkie nīguo ndaakare na ūndū wa mīhianano īyo yao methondekeire, makandakaria na mīhianano īyo yao ya kūngī itarī kiene?” 20 “Ihinda rīa magetha nīrīhītūku, nayo hīndī ya rīūa īgathira, na tūtihonoketio.” 21 Kuona atī andū akwa nīmahehenjetwo-rī, o na nī ndīmūhehenje; nīndīracaaya na nīnyiitītwo nī kīmako kīnene. 22 Kaī gūtārī ndawa kūu Gileadi? Gūtīrī mūthondekani kuo? Ironda cia andū akwa cikīagīte kūhona nīkī?

9 Naarī korwo mūtwe wakwa nī itherūkīro rīa maā, namo maitho makwa nī gīthima kīa maithori! Ingīrīraga mūthenya na ūtukū, ngīrīrīra andū akwa arīa moragītwo. 2 Naarī korwo ndī na nyūmba ya kūrārīrīrwo nī agendi kūu werū-inī, nīgeetha ndige andū akwa, thīī ndīmeherere; nī ūndū othe nī itharia, othe nī gīkundi kīa andū matangīhoheka. 3 “Mahacaga nīmī ciao magacitua ta ūta wa gūikia ndeto cia maheeni. Ūhootani ūrīa marī naguo būrūri-inī, nduumanīte na ūhorō wa ma. Moimaga rīhīa-inī rīmwe magatoonya rīhīa-inī rīrīa rīngī; na matinjūū,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 4 “Mwīhūgei arata anyu; mūndū ndakehoke mūrū wa nyina. Nīgūkorwo mūrū wa nyina na mūndū nī mūheenanania, na mūrata wa mūndū nī mūcambania. 5 Mūrata aheenagia mūratawe, na gūtīrī mūndū o na ūmwe waragia ūhorō wa ma. Maarūtīte nīmī ciao kwaria ndeto cia maheeni; menogagia na mīhang’o o ya kwīhīa. 6 Wee ūtūūrāga ūrigīcīrīro nī maheeni, nao aheenanania acio nīmaregete kūmenyana na nīī,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 7 Tondū ūcio Jehova Mwene-Hīnya-Wothe ekuuga ūū: “Atīrīrī, nīngamageria, na ndīmatherie na mwaki, nī ūndū-rī, nīatīa ūngī ingīka nī ūndū wa mehīa ma andū akwa? 8 Nīmī ciao itarīī ta mīguī ya kūūrāgana; no ndeto cia maheeni ciarāgia. O mūndū aaragīria ūrīa ūngī ndeto cia thayū na kanua gake, no ngoro-inī yake-rī, aikarāga amwambīire mūtego.” 9 Jehova ekūūrīa atīrī, “Anga ndakīāga kūmaherīthīa nī ūndū wa maūndū macio? Anga ndakīāga kwīrīhīria harī rūrīrī ta rūrū?” 10 Nīngūrīra na ngīrīke nī ūndū wa irīma, o na njakaye nī ūndū wa ūrīithio wa werū. Nīgūkīrīte ihooru na gūkaaga mūndū ūngītūikanīria

kuo, na mwanio wa ng’ombe ndūraiguīka kuo. Nyoni cia rīera-inī na nyamū cia gīthaka nīcīūrīte, igeethīra. 11 “Ngaatua itūūrā rīa Jerusalemu hība ya mahīga, gūtūike kūndū gwa gūtūūrwo nī mbwe; namo matūūrā ma Juda nīngamaharāgania, kwage mūndū o na ūmwe ūngītūūrā kuo.” 12 Rīu-rī, nī mūndū ūrīkū mūūgī ūngītaūkīrwo nī ūhorō ūyū? Nūū hīhi ūtaarītwo nī Jehova nīguo atūtaarīrie? Nī kīī gītūmite būrūri ūyū wanangwo na ūgakira ihooru, ūgatuīka ta werū mūtheri ngīnya gūkaaga mūndū ūngītūikania kuo? 13 Jehova ekuuga atīrī, “Gītūmi nī tondū nīmatīrīkīre watho wakwa ūrīa ndaamaheire; matīnjathīkīre, o na kana makarūmīrīra watho wakwa. 14 Handū ha ūguo, o maarūmīrīre ūremi wa ngoro ciao, na makarūmīrīra Mabaali, o ta ūrīa maithe mao maamonereirie.” 15 Nī ūndū ūcio-rī, Jehova Mwene-Hīnya-Wothe, o we Ngai wa Isiraēli ekuuga ūū: “Atīrīrī, nīngūtūma andū aya marīe irio ndūrū, na manyue maā marī na thumu. 16 Nīngūmahurunja ndūrīrī-inī iria o ene matoōī, o na kana maithe mao, njooke ndīmaingatīthie na rūhīū rwa njora ngīnya ndīmāniine biū.” 17 Jehova Mwene-Hīnya-Wothe ekuuga atīrī: “Mwīcūranīeī rīu! Itai atumia arīa marīraga makīgīrīkaga moke; tūmanīrai atumia arīa oogī mūno thīīnī wao moke. 18 Nīmeerwo moke narua, matūrīrīre ngīnya maitho maitū maīyūre maithori, nacio imone cia maitho maitū inyūrūrūkie maithori ta tūrūū. 19 Mūgambo wa andū maragīrīka nīūrāiguuo kuuma Zayuni: ‘Hī, kaī rīu tūrī aanange-ī! Kaī nītūconorīthītio mūno-ī! No ngīnya tuume būrūri wītū, tondū nyūmba ciitū nīcimomoretwo.” 20 No rīrī, inyūī atumia aya, ta thikīrīriai kiugo kīa Jehova; hīngūrāi matū manyu mūigūe ciugo cia kanua gake. Onīai airītu anyu kūgīrīka; o mūndū nīarute ūrīa ūngī gūcakaya. 21 Gīkuū kīambatīte gīgaatoonyera ndīrica-inī ciitū, na gīgatoonya nyūmba ciitū iria ciirīgīrwo na hīnya, nīkīniinīte ciana ciitū kūu barabara-inī cia itūūrā, o na aanake aitū makāniinwo kuuma kūu ihaaro-inī. 22 Meere ūū, “Jehova ekuuga atīrī: “Ciimba cia andū nīkaragana ta rūrua rūrī mūgūnda, na ta itira iria itīnītio īgatigwo na thūutha nī mūgethī, itarī na mūndū wa gūcīcookānīrīria.” 23 Jehova ekuuga atīrī: “Mūndū ūrīa mūūgī-rī, nīatige kwīgaatha nī ūndū wa ūūgī wake, kana mūndū ūrīa ūrī na hīnya egaathe nī ūndū wa hīnya ūrīa arī naguo, o na kana gītonga kīgathe nī ūndū wa ūtonga wakīo, 24 no rīrī, mūndū ūrīa ūkwīgaatha, nīegaathe nī ūndū wa ūhorō ūyū: atī we nīataūkīrwo na akamenya atī

nĩ nĩ nĩ Jehova, ūrĩa wĩkaga maũndũ ma ūtugi, na ngatuanĩra ciira kĩhooto na ngarũmia ūthingu gũkũ thĩ, nĩ ūndũ maũndũ macio nĩmo ngenagio nĩmo,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 25 Jehova ekuuga atĩrĩ, “Matukũ nĩmagooka rĩrĩa ngaaherithia andũ othe arĩa marũite o mĩrĩ yao iiki, 26 nao nĩ andũ a bũrũri wa Misiri, na a Juda, na a Edomu, na a Amoni, na a Moabi, na arĩa othe matũũruga werũ-inĩ kũndũ kũraya. Nĩgũkorwo andũ a ndũrĩrĩ ici ciothe ti aruu kũna, o na andũ a nyũmba yothe ya Isiraeli matiruĩte ngoro.”

10 Ta thikĩrĩriai mũigwe ūhoru ūrĩa Jehova ekũmwĩra, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli. 2 Jehova ekuuga atĩrĩ: “Tĩgai kwĩruta mĩthiire ya ndũrĩrĩ, kana mũguoyohio nĩ morirũ ma kũũrĩa igũrũ, o na gũtuũka ndũrĩrĩ icio nĩguoyohetio nĩmo. 3 Nĩgũkorwo mĩtugo ya andũ acio ndĩrĩ kiene: matemaga mũtĩ mũtitũ, ūkarutĩrwo wĩra nĩ bundi, akawacũhia na ithanwa rĩake. 4 Maũgemagia na betha na thahabu; maũhũũragĩrĩra na mĩcumarĩ na nyondo ndũkae kwenyenya. 5 Ūtariĩ ta kĩndũ gĩa kũhahũra nyamũ gĩthecereirwo mũtĩ mũgũnda-inĩ wa marenge, mĩhianano yao ndĩngĩhota kwaria; ningĩ no nginya ikuuo, tondũ ndĩngĩhota gwĩtwara. Mũtikanamĩtigĩre; ndĩngĩhota gwĩka ūũru o na kana gwĩka wega o na ūrĩkũ.” 6 Atĩrĩrĩ, gũtirĩ ũngĩ ūtariĩ tawe, Wee Jehova; Wee ūrĩ mũnene, narĩo rĩitwa rĩaku nĩ rĩrĩ ūhoti mũnene. 7 Nũũ ūtangĩgwĩtigĩra, Wee mũthamaki wa ndũrĩrĩ? Wee nowe wagĩrĩre gwĩtigĩrwo. Thiĩnĩ wa andũ arĩa othe oogĩ a ndũrĩrĩ, o na mothamaki-inĩ mao mothe, gũtirĩ ũngĩ ūhaana tawe. 8 Acio othe-rĩ, matiĩciiragia, no nĩ akĩgu; mataaragwo nĩ mĩhianano itarĩ kiene o rĩrĩa ithondeketwo na mĩtĩ. 9 Īgemagio na betha rĩrĩa hũũre ĩrutĩtĩwo Tarishishi, na thahabu ĩrutĩtĩwo Ufazu. Kĩndũ kĩu gĩthondeketwo na moko ma bundi, na ma mũturi wa thahabu gĩcookaga gĩkahumbĩrwo na rangi wa bururu na wa ndathi, ciothe ithondeketwo nĩ andũ arĩa oogĩ na wĩra ūcio. 10 No Jehova nĩwe Ngai ūrĩa wa ma; nĩwe Ngai ūrĩa ūrĩ muoyo, o na mũthamaki ūrĩa ūtũũruga tene na tene. Rĩrĩa arakarĩte-rĩ, thĩ nĩthingithaga, nacio ndũrĩrĩ itingĩtiiria mang’ũrĩ make. 11 “Meerei atĩrĩ, ‘Ngai icio itoombire igũrũ na thĩ, nĩgathira gũkũ thĩ, na ithire kũrĩa guothe gũtambũrũkĩrio matu mairũ.” 12 No rĩrĩ, nĩ Ngai wombire thĩ na hinya wake; akĩhaanda thĩ na ūũgĩ wake, na agĩtambũrũkia matu mairũ na ūndũ wa ūmenyo wake. 13 Hĩndĩ rĩrĩa we agũũthũka-

rĩ, maaĩ marĩa marĩ igũrũ matu-inĩ nĩmarurumaga; nĩwe ūtũmaga thaatu waambate na igũrũ uumĩte ituri ciothe cia thĩ. Atũmaga rũheni rũũke rũrehanĩte na mbura, na akarehithia rũhuho ruumĩte makũmbĩ-inĩ make. 14 Andũ othe nĩmagĩte meciiria na makaaga ūũgĩ; nake mũturi wa thahabu o wothe nĩaconorithĩtio nĩ mĩhianano ĩyo yake. Nĩ ūndũ mĩhianano ĩyo yake ya gwĩturĩra nĩ ya maheeni; ndĩrĩ mĩhũmũ thiĩnĩ wayo. 15 Ndĩrĩ kiene, nĩ ya kũnyararwo; narĩo ihinda rĩayo rĩa gũciirithio rĩakinya-rĩ, nĩgathira biũ. 16 We ūcio Rũgai rwa Jakubu ndatarĩ tayo, nĩgũkorwo nĩwe Mũũmbi wa indo ciothe, o hamwe na Isiraeli mũhĩrĩga ūrĩa, eegwatiire ūtuũke igai rĩake, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nĩrĩo rĩitwa rĩake. 17 Ohai mĩrĩgo yanyu mũthaame bũrũri ūyũ, inyuĩ arĩa mũtũũrĩte mũrĩgĩciirio nĩ thũ. 18 Nĩgũkorwo Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ihinda rĩrĩ nĩrĩo ngũikia andũ arĩa othe matũũruga bũrũri ūyũ ta maikĩtio na kĩgũtha; Nĩngũmarehithĩria mĩnyamaro, nĩgeetha manyiitwo mĩgwate.” 19 Wũũ-ĩya-wakwa, nĩ ūndũ wa itihia rĩrĩa ndiĩhĩtio-ĩ! Ironda ciakwa itingĩhona! No ngĩcookeria ūhoru ngiuga atĩrĩ, “Ūyũ nĩ mũrimũ wakwa, na no nginya ndiũkirĩrĩre.” 20 Hema yakwa nĩyanangĩtuo, nayo mĩkanda yayo yothe ĩgatuũkanga. Ariũ akwa nĩmanjehereire magethiira na rĩu matikĩrĩ ho; rĩu gũtirĩ mũndũ mũtigaru wa kwamba hema yakwa, o na kana wa gũtambũrũkia mataama mayo. 21 Arĩithi matiĩciiragia, na matituĩragia ūhoru harĩ Jehova; nĩ ūndũ ūcio matigaacagĩra, nacio ndũũru ciao ciothe cia mbũri nĩhuronjũkĩte. 22 Ta thikĩrĩriai! Nĩtũrakinĩrĩo ūhoru, tũkeerwo atĩrĩ, kũrĩ na gacagaca nene kuuma bũrũri wa mwena wa gathigathini! Gacagaca ĩyo nĩgatũma matũũra ma Juda makire ihooru, itũme matuũke ma gũtũũragwo nĩ mbwe. 23 Atĩrĩrĩ Wee Jehova, nĩnjũũ atĩ muoyo wa mũndũ ti wake we mwene; mũndũ we mwene ti we ūrũngagĩrĩria makinya make. 24 Atĩrĩrĩ Wee Jehova, herithia, no ūherithie na kĩhooto; ndũkaherithie ūrĩ na marakara, ndũkae kũniina ndũke kĩndũ hatarĩ. 25 Itũrũrĩra ndũrĩrĩ iria itakũũ mang’ũrĩ maku, ūmaitũrũrĩre andũ arĩa matakayagĩra rĩitwa rĩaku. Nĩ ūndũ-rĩ, nĩmahukĩtie Jakubu; mamũhukĩtie biũ, naguo bũrũri wake makawananga.

11 Īno nĩyo ndũmĩrĩrĩ rĩrĩa yakinyĩrĩre Jeremia yumĩte harĩ Jehova: 2 “Ta thikĩrĩria mohoro ma kĩrikanĩro gĩkĩ, ūcooke ūhe andũ a Juda o na andũ arĩa matũũruga Jerusalemu ūhoru wamo. 3 Meere atĩrĩ, ūũ nĩguo Jehova, Ngai wa Isiraeli ekuuga:

‘Atiriri, kugwatwo ni kirumi, ni mundu o wothe uria utaathikagira mohoro maria mari kirikaniro-ini giki; 4 namo ni mohoro maria ndaathire maithe manyu riria ndaamarutire bururi wa Misiri, ngimaruta kuu icua-ini ria gutwekia igera.’ Ngimeera atiri, ‘Njathikagirai na muingagie maundu maria mothe ndimwathite, na inyu ni mugutuika andu akwa, na ni nduika Ngai wanyu. 5 Hindi iyo, ni na Ni ningahingia mwhitwa uria ndehitiire maithe manyu, ati ningamahe bururi uri buthi wa iria na uuki,’ na niguu bururi uy mugwatire umuthi.” Na ni ngimucokeria atiri, “Kurotuika uguo, Jehova.” 6 Jehova aanjirire atiri, “Hunjanirai mohoro macio mothe matuura-ini ma Juda o na kuu barabara-ini cia Jerusalemu, umeere atiri: ‘Thikirirai mohoro ma kirikaniro giki na mumarumagirire. 7 Kuuma hindi iria ndaarutire maithe manyu kuu bururi wa Misiri, nginya umuthi, nduriite ndimakaanagia o hindi o hindi, ngameera atiri, “Njathikagira.” 8 No matiigana kunjigua kana kurumbuiya ugoro ucio; handu ha gwika uguo, o maarumiriire uremi wa ngoro ciao thuku. Ni undu ucio na ni ngimarehithiria irumi ciothe cia kirikaniro kiu ndaamaathite marumagirire no-o makiga gukihingia.” 9 Ningi Jehova akinjira atiri, “Ni hari ndundu ya njukaniriro ithugunditwo thini wa andu a Juda, o na thini wa andu aria matuura Jerusalemu. 10 Nimacookereire mehia ma maithe mao ma tene, aria maaregire kugua ndeto ciakwa. Nimarumiriire ngai ingi ngeetha macitungatire. Nyumba cieri, ya Isiraeli na ya Juda, nithukitie kirikaniro kiria ndaarikanire na maithe mao ma tene. 11 Ni undu ucio, Jehova ekuuga atiri: ‘Ningumarehithiria mwanangiko matangihota kuirira. O na mangikaangira, ndikamathikiriria. 12 Andu a matuura ma Juda na aria matuura Jerusalemu nimagathi gukaia ngai icio macinagira ubumba, no itikamateithia o na hanini hindi iria magaakorwo ni mwanangiko. 13 Wee Juda-ri, uri na ngai nyingi o ta uria matuura maku maigana, na igongona iria uhaandite cia gucinira ngai iyo ya thoni itagwo Baali ubumba ni nyingi o ta barabara cia Jerusalemu.’ 14 “Tiga kahoera andu aya, kana umathaitanirire, o na kana umaaririre, tondū ndikamathikiriria hindi iria makaangira mari minyamaro-ini. 15 “Mwendwa wakwa ni atia areka thini wa hekaru yakwa, o agithugundaga maundu mooru na andu aingi? Anga nyama iria nyamure cia

kigongona-ini ciahota kugiririra iherithia riaku? Amu ugikenaga riria ugwika maundu maku ma waganu.” 16 Jehova, akuheete ritwa atiri: Mutamaiyu mururu mwega uri na maciaro mathaka makioneka. No riri, niekugwatia mwaki, aucine na mururumo wa kihuhukano kinene, nacio honge ciaguo ciunikange. 17 Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o ucio wakuhaandire wee, niwe uguturiire ukorwo ni mwanangiko, tondū riri, andu a nyumba ya Isiraeli na andu a nyumba ya Juda nimekite maundu mooru, makaandakaria ni undu wa gucinira Baali ubumba. 18 Nindamenyire ndundu yao njuru ni undu Jehova nianguirire, nigukorwo o ihinda riu nianyonirire uria meekaga. 19 Ni ndatari ta gatirume kahooreri koimagaritio gagathinjwo; ndiamenyaga ati nimathugundite kunjika uuru, makiugaga atiri, “Nitwanangei muti uyū na maciaro maguo; nitumuniinei oime bururi-ini wa aria mari muoyo, ngeetha ritwa riake ritikanacooke kurikiranwo o ri, o ri.” 20 No riri, Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o wee utuaga ciira na kihooto na ukoiruaria maundu ma ngoro na ma meciiria-ri, reke ndionere wee mwene ukindhiria hari andu aya, nigukorwo wee niwe ndekereire maundu makwa mothe. 21 “Ni undu ucio, uu niguu Jehova ekuuga ugoro-ini ukoni andu a Anathothu, acio marena gukuruta muoyo, makoiga atiri, ‘Tiga gucooka kuratha mohoro ukigwetaga ritwa ria Jehova, ngeetha tutigakurage na moko maiti;’ 22 ni undu ucio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri: ‘Ningamaherithia. Aanae ao makoaragwo na ruhiu rwa njora, nao ariu ao na aari ao mooragwo ni ng’aragu. 23 Gutiri mundu o na umwe wao ugaatigara, tondū ningarehithiria andu a Anathothu mwanangiko mwaka-ini uria makaaherithio.”

12 Atiriri, Wee Jehova utuura unduagira ciira na kihooto riria riithe ndarehe ciira mbere yaku. No riri, no nyende twaranirire nawe undu ukoni kihooto giaku: Ni ki gitumaga muthiire wa mundu uria mwaganu ugaacire? Ni ki gitumaga andu aria matari witikio matuure megangarite? 2 Umahaandite, nao makaga na miri; makura na magaciara maciaro. Ugwetagwo hindi ciothe ni tunua twao, no meciiria ma ngoro ciao mari haraaya nawe. 3 No riri, Wee Jehova niunjui; niwe unyonaga na ukoiruaria meciiria makwa undu ugukoni. Maguucurie ta ng’onduru irathi guthinjwo! Maamure umetererie muthenya

wao wa kũuragwo! 4 Nĩ ihinda rĩigana atĩa bũrũri ũgũtũura ũng'arite, nayo nyeki mĩgũnda-inĩ yothe iikare ihoohete? Tondũ andũ arĩa matũũraga kuo nĩ andũ aaganu-rĩ, nyamũ na nyoni nĩithirite. Ningĩ, andũ acio maroiga atĩrĩ, "Ndakoono ũrĩa tũkaarĩkĩrĩa." 5 "Angĩkorwo nĩuteng'erantie na andũ marathĩ na magũrũ nao magakũhũmia-rĩ, wakĩhota atĩa gũcindana na mbarathi? Angĩkorwo nũhĩngagwo ũkĩgerera bũrũri ũrĩ thayũ-rĩ, ũgaakĩhota atĩa gũtũrĩkania ihinga iria irĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Jorodani? 6 Ariũ a maitũguo, na andũ a nyũmba ya thoguo-rĩ, o nao nĩmagũkunyaniire; nĩmanĩriire na mũgambo magũũkĩrĩre. Ndũkae kũmeehoka, o na mangĩaria wega waku atĩa. 7 "Nĩ nĩngũtirika nyũmba yakwa, na ndiganĩrie igai rĩakwa; nĩngũneana ũrĩa nyendete moko-inĩ ma thũ ciake. 8 Igai rĩakwa rĩtuĩkĩte ta mũrũũthi ũrĩ gĩthaka-inĩ harĩ nĩ. Nĩkũrarama ũndaramĩre, nĩ ũndũ ũcio ngaũthũura. 9 Githĩ igai rĩakwa rĩtũũkĩte ta nyoni ndĩa-nyama irĩ maroro harĩ nĩ, irĩa nyoni iria ingĩ ndĩa-nyama ithiũrũrakagĩria ikamĩtharĩkĩra? Thĩ ũkonganie nyamũ ciothe cia gĩthaka; cirehe imatambuure. 10 Ariĩthi aingĩ nĩmakananga mũgũnda wakwa wa mĩthabibũ, na marangĩrĩrie mũgũnda wakwa; nĩmagatũma mũgũnda wakwa ũrĩa mwega ũtuĩke rũng'ũrĩ rũkirĩte ihooru. 11 Magaatũma gũkire ihooru, gũtuĩke kũndũ kũng'aru na gũkirĩte ihooru maitho-inĩ makwa; bũrũri ũcio wothe nĩũgathũkangio nĩ ũndũ gũtirĩ mũndũ wakũũrũmbũiya. 12 Werũ-inĩ guothe kũrĩa gũtũũgĩru aniinani nikuo makaiyũra, nĩgũkorwo rũhiũ rwa njora rwa Jehova nĩrũkaniinana kuuma gĩturi kimwe kĩa bũrũri nginya kĩrĩa kingĩ; gũtigakorwo mũndũ o na ũrĩkũ ũgaakorwo na thayũ. 13 Makaahandaga ngano, makagetha mĩigua; makeenogia na matione kĩndũ. Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, conokerai magetha manyu, tondũ wa marakara mahiũ ma Jehova." 14 Jehova ekuuga atĩrĩ: "Ha ũhoro wa andũ acio aaganu maandigiĩcĩrie, o acio matunyaga andũ akwa a Isiraeli igai rĩrĩa ndaamaheire-rĩ, nĩngamamunya kuuma mabũrũri mao, na munye nyũmba ya Juda yume gatagatĩ kao. 15 No rĩrĩ, thuutha wa kũmamunya nĩngacooka ndĩmaiguire tha na njookie o ũmwe wao igai-inĩ rĩake mwene, bũrũri-inĩ wake kĩũmbe. 16 Ningĩ mangĩkeruta wega mĩthĩre ya andũ akwa na mehĩte makĩgwetaga rĩtwa rĩakwa moige atĩrĩ, "Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo," o ta ũrĩa maarutire andũ akwa hĩndĩ imwe kwĩhĩta makĩgwetaga rĩtwa rĩa Baali-rĩ, hĩndĩ iyo nao nĩmakahaandwo marũme

wega gatagatĩ ka andũ akwa. 17 No rĩrĩ, rũrĩrĩ o na rũrĩkũ rũngĩkaaga kũnjigua-rĩ, nĩngarũmunya na mĩri na ndĩrũniine biũ," ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

13 Jehova aanjĩrĩre atĩrĩ: "Thĩ wĩgũrĩre mũcibi wa gatani, wĩohe njohero, no ndũkareke ũhutanie na maaĩ." 2 Nĩ ũndũ ũcio ngĩgũra mũcibi, o ta ũrĩa Jehova aanjathĩte njĩke, ngĩwĩoha njohero. 3 Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova ikĩnginyĩrĩa hĩndĩ ya keerĩ ngĩrwo atĩrĩ, 4 "Oya mũcibi ũcio ũraagũrĩre, o ũcio wĩohete njohero, ũũkĩre o rĩu ũthĩ ũkinye Rũũ rwa Farati, ũũhithe mwatũka-inĩ wa rwaro rwa ihiga." 5 Nĩ ũndũ ũcio ngĩthĩ ngĩũhitha kũu Rũũ-inĩ rwa Farati, o ta ũrĩa Jehova anjĩrĩte njĩke. 6 Matukũ maingĩ maathira Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, "Rĩu ũkĩra ũthĩ ũkinye Rũũ-inĩ rwa Farati, woe mũcibi ũrĩa ndakwĩrĩre ũkaũhithe kuo." 7 Nĩ ũndũ ũcio ngĩthĩ kũu rũũ-inĩ rwa Farati, ngĩthĩkũria mũcibi ũcio ngĩrũta harĩa ndaũhithĩte, no rĩrĩ, nĩwabuthĩte ũkaaga kiene biũ. 8 Hĩndĩ iyo ndũmĩrĩri ya Jehova ikĩnginyĩrĩa, ngĩrwo atĩrĩ, 9 "Jehova ekuuga atĩrĩ: 'Ŭguo nĩguo ngaaniina rũtũrĩko rwa Juda o na rũtũrĩko rũnene rwa Jerusalemu. 10 Andũ aya aaganu, aya maregete kũigua ũhoro wakwa, o aya marũmagĩrĩa ũremi wa ngoro ciao, makoima ngai ingĩ thuutha macitungatĩre na macihooye-rĩ, magaatũka ta mũcibi ũcio, mage kiene biũ! 11 Nĩgũkorwo o ta ũrĩa mũcibi wĩohagwo njohero ya mũndũ, ũguo nĩguo ndeohire nyũmba yothe ya Isiraeli na nyũmba yothe ya Juda, nĩgeetha matũke andũ akwa kũna, nĩguo ndĩgĩre na ngumo, na ngumagio na ngaheagwo gĩtĩo. No rĩrĩ, matiigana gũthĩkĩrĩria,' ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 12 "Meere atĩrĩ: 'Ŭũ nĩguo Jehova, Ngai wa Isiraeli ekuuga: Mondo o yothe ya ndibei yagĩrĩre nĩkũiyũrio ndibei.' Nao mangĩgaakũria atĩrĩ, 'Ithũ tũtũĩ atĩ mondo o yothe ya ndibei nĩyagĩrĩre kũiyũrio ndibei?' 13 Hĩndĩ iyo ũmeere atĩrĩ, 'Ŭũ nĩguo Jehova ekuuga: Nĩngũiyũria arĩa othe matũũraga bũrũri ũyũ na ũrĩũ, o hamwe na athamaki acio maikaragĩra gĩtĩ kĩa ũthamaki kĩa Daudi, na athĩnjĩri-Ngai, na anabii, na arĩa othe matũũraga Jerusalemu. 14 Nĩngamahũrithania mũndũ na ũrĩa ũngĩ, hũũrithanie maithe na ciana o ũndũ ũmwe, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. Ndĩkamaiguĩra tha, kana ndĩmacaaire o na kana ngie na kĩa atĩ nĩguo njage kũmaniina.'" 15 Thĩkĩrĩria na mũtege matũ, tigai gwĩtĩia, nĩgũkorwo Jehova nĩarĩtie. 16 Goocai Jehova Ngai wanyu atanarehe nduma, na mbere ya magũrũ

manyu mahingwo kũu irĩma-inĩ kũragĩa nduma. Inyuĩ mwĩrĩgĩrĩre ũtheri, nowe-rĩ, nĩakaũgarũra ũtuĩke nduma ndumanu, aũgarũre ũtuĩke ta kĩeha kĩnene. **17** No rĩrĩ, mũngĩaga kũigua, ndĩrĩrĩragĩra hito-inĩ nĩ ũndũ wa mwĩtĩo wanyu; maitho makwa makaarĩra na ruo, ngĩitaga maithori, nĩ ũndũ rũuru rwa Jehova nĩrũgũtahwo. **18** Īra mũthamaki o na nyina wa mũthamaki atĩrĩ, “Harũrukai mume itĩ-inĩ cianyu cia ũthamaki, nĩgũkorwo tanji icio cianyu irĩ riiri nĩcikũgũa kuuma mĩtwe-inĩ yanyu.” **19** Matũũra manene ma kũu Negevu nĩmakahingwo, na gũtikagĩa mũndũ ũkaamahingũra. Andũ othe a Juda nĩmagatahwo matwarwo bũrũri ũngĩ, magaatahwo matwarwo othe biũ. **20** Tiirai maitho muone andũ acio marooka moimĩte mwena wa gathigathini. Rũuru rũrĩa wehokeirwo rwa ng’ondũ rũrĩa ũretĩaga naruo-rĩ, rũkĩrĩ ha? **21** Ūkoiga atĩa rĩrĩa Jehova akaanenehia andũ arĩa watuĩte athiritũ aku nĩguo matuĩke a gũgathaga? Githĩ ndũkanyitwo nĩ ruo rũnene, ta rwa mũndũ-wa-nja akĩrũmwo? **22** Nawe ũngĩkeyũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte maũndũ macio mangore?” Nĩũkamenya atĩ magũkorete nĩ ũndũ wa mehia maku maingĩ, na nĩkĩo ũtarũrĩrwo nguo ciaku, nago mwĩrĩ waku ũgathũkio. **23** Mũkushi ahota kũgarũra gĩkonde kĩa mwĩrĩ wake, o na kana ngarĩ ĩgarũre maroro mayo? O na inyuĩ mũtingĩhota gwĩka wega, nĩ ũndũ nĩ mwamenyerire gwĩka ũũru. **24** “Nĩ ngaakũhurunja o ta ũrĩa mũũngũ ũmbũragwo nĩ rũhuho rwa werũ-inĩ. **25** Rũu nĩrĩo igai rĩaku, rũgai rũrĩa ngũtuĩrĩre,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga, “tondũ nĩrũganiĩrwo nĩ nĩ, ũkehoka ngai cia maheeni. **26** Nĩngakũguũria nguo ikũhumbĩre ũthĩũ nĩguo njaga yake: **27** ũtharia waku o na mũtũo ĩrĩa wanagĩria, o na ũmaraya waku ũrĩa ũtarĩ thoni! Nĩndĩĩoneire ciĩko ciaku cia ũũra-thoni kũu tũrĩma-inĩ na mĩgũnda-inĩ. Kaĩ ũrĩ na haaro, wee Jerusalemu-ĩ! Ūgũtũũra wĩthaahĩtie nginya-rĩ?”

14 Īno nĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ĩrĩa yakinyĩrĩre Jeremia ĩkonĩĩ ihinda rĩrĩa kwagĩte mbura: **2** “Bũrũri wa Juda nĩũracakaya, namo matũũra makuo makoowoo nĩ hinya; nĩmararĩrĩra bũrũri, nakĩo kĩrĩro nĩkĩambatĩte na igũrũ kiumĩte Jerusalemu. **3** Andũ arĩa marĩ igweta maratũma ndungata ciao igatahe maĩ; irathĩ marĩma-inĩ ikaaga maĩ. Iracooka na ndigithũ itarĩ kĩndũ; ikehumbĩra mĩtwe iconokete na ikuĩte ngoro. **4** Thĩ nĩyatũkangĩte, nĩ ũndũ gũtĩrĩ mbura yurĩte bũrũri-inĩ, arĩmi nao magakua ngoro, makehumbĩra mĩtwe. **5** O nayo thwarĩga nĩteete

gacaũ kayo gaaciarwo o ro ũguo kũu werũ-inĩ, nĩ ũndũ gũtĩrĩ nyeki. **6** Njagĩ nacio irũgamĩte tũrĩma-igũrũ kũrĩa gũtakũraga kĩndũ, ikĩhũmahũmaga ta mbwe; nĩciũrĩte maitho nĩ kwaga mahuti ma kũria.” **7** O na gũtuĩka mehia maitũ nĩmaroimbũra ũũru ũrĩa twĩkĩte, Wee Jehova-rĩ, ĩka ũndũ nĩ tondũ wa rĩtwa rĩaku. Nĩgũkorwo gũcoka na thuutha gwitũ nĩ kũnene; nĩtũkwĩhĩrie. **8** Wee Kĩrĩgĩrĩro gĩa Isiraeli, o wee Mũhonokia wao hĩndĩ ĩrĩa marĩ na mĩnyamaro, nĩ kĩ gĩtũmĩte ũtuĩke ta mũgeni bũrũri-inĩ, kana ta mũgendi ũraarĩrĩre ũtukũ o ũmwe? **9** Nĩ kĩ gĩtũmĩte ũikare ta mũndũ mũmaku, ũgaikara ta njamba ĩrĩ hinya ĩtangĩhota kũhonokania? Wee Jehova-rĩ, ũrĩ gatagatĩ gaitũ, na ithuĩ tũgeetanio na rĩtwa rĩaku; ndũkanatũtirike! **10** Jehova ekuuga atĩrĩ ũhoroo ũkonĩĩ andũ aya: “Nĩmendete kũũrũũra mũno; nĩmaregete kũgĩrĩrĩria magũrũ mao. Nĩ ũndũ ũcio nake Jehova ndangĩmetĩkĩra; rĩu nĩekũrĩrikana waganu wao, na amaherithie nĩ ũndũ wa mehia mao.” **11** Nĩngĩ Jehova akĩnjũra atĩrĩ, “Tiga kũhoera andũ aya atĩ nĩguo mone wega. **12** O na mangĩhinga kũrĩa irio, ndigathikĩrĩria kĩrĩro kĩa; o na mangĩndũtĩra maruta ma njino na maruta ma mũtu-rĩ, ndikametĩkĩra. Nĩ kũniina ngaamaniina na rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, o na mũthiro.” **13** No ngiuga atĩrĩ, “Wũ, Mwathani Jehova, anabii mameeraga atĩrĩ, ‘Mũtikooona rũhiũ rwa njora kana mũhatĩrĩrio nĩ ng’aragu. Ti-itherũ, nĩngamũhe thayũ wa gũtũũra kũndũ gũkũ.” **14** Hĩndĩ ĩyo Jehova akĩnjũra atĩrĩ, “Anabii acio mararatha ũhoroo wa maheeni makĩgwetaga rĩtwa rĩakwa. Nĩ ndimatũmĩte, kana ngamathuura, o na kana ngamaarĩria. Maramũrathĩra mohoro ma cioneki cia maheeni, na ũragĩri wa tũhũ, na kũhooya mĩhianano, na maũndũ ma maheeni marĩa methugundĩre na meciĩria mao. **15** Nĩ ũndũ ũcio, ũũ nĩguo Jehova ekuuga ũhoroo ũkonĩĩ anabii arĩa mararatha maũndũ makĩgwetaga rĩtwa rĩakwa: Nĩ ndiamatũmĩte, no-o moigaga atĩrĩ, ‘Gũtĩrĩ rũhiũ rwa njora kana ng’aragu ikaahutia bũrũri ũyũ.’ Anabii o acio makaaniinwo na rũhiũ rwa njora, na ng’aragu. **16** Nao andũ acio marathagĩrwo mohoro nĩo, magaikanio na kũu njĩra-inĩ cia itũũra rĩa Jerusalemu tondũ wa ng’aragu na rũhiũ rwa njora. Gũtikoneka mũndũ wa kũmathika, kana wa gũthika atumia ao, o na kana wa gũthika arĩũ ao na airĩtu ao. Nĩngamaitĩrĩria mũtino ũrĩa ũmagĩrĩre. **17** “Maarĩrie ũhoroo ũyũ, ũmeere atĩrĩ: “Rekei maitho makwa

maite maithori ütukū na mūthenya mategūtigithīria; nīgūkorwo mūirītu wakwa gathirange, o acio andū akwa, nīmūgumarie ūūru, akagūthwo igūtha rīa kūmūhehenja. 18 Ingītoonya būrūri-inī, nyonaga arīa moragītwo na rūhiū rwa njora; ingītoonya itūūra inene, nyonaga arīa manyariirītwo nī ng'aragu. Mūnabii na mūthīnjīri-Ngai, eerī nīmathīite būrūri matoōi.” 19 Rīu-rī, kaī ūregete Juda biū? Anga nīūnyararīte Zayuni? Nī kī gītūmīte ūtūhūire, nginya tūkaaga kihonia? Twerīgīrīire thayū, no gūtīrī wega tuonete, tūgeterera ihinda rīa kūhonanio, no rīrī, no maūndū ma kūmakania tuonete. 20 Nītūkumbūra waganu witū, Wee Jehova, o na wīhia wa maithe maitū; nī ūndū ti-itherū nītūkūwīhīrie. 21 Twagūthaita ūtīge gūtūthūūra, nī ūndū wa rītwa rīaku; ndūgaconorithie gītī gīaku kīa ūnene kīrīa kīrī riiri. Ririkana kīrikanīro kīrīa warīkanīire na ithuī, na ndūgagithūkie. 22 Nī kūrī mūhianano o na ūmwe wa iyo itarī kiene ya ndūrīrī ūngiuria mbura? Matu mo mene nīmoiragia mbura? Aca, nīwe, Wee Jehova Ngai witū, uuragia mbura. Nī ūndū ūcio, kīrīgīrīro giitū kīrī hariwe, nīgūkorwo wee nīwe wīkaga maūndū macio mothe.

15 Ningī Jehova akīnjīra atīrī: “O na korwo Musa na Samūeli maarūgama mbere yakwa-rī, ngoro yakwa ndīngīerekerā kūrī andū aya. Maingatei mehere mbere yakwa! Nīmarekwo mathīi! 2 Nao mangīkūūria atīrī, ‘Tūgūgīthī kū?’ Ūmeere atīrī, ‘Ūū nīguo Jehova ekuuga: “Arīa maathīrīrio gūkua-rī, magakue; arīa maathīrīrio kūūrāgwo na rūhiū rwa njora-rī, makoōragwo na rūhiū rwa njora; arīa maathīrīrio ng'aragu-rī, makoōragwo nī ng'aragu; arīa maathīrīrio gūtahwo-rī, matahwo matwarwo būrūri ūngī.’ 3 “Nīngamarehithīria mīthemba ina ya anīnani mamookīrīre.” ūguo nīguo Jehova ekuuga, “Rūhiū rwa njora rūgooka rūūrāge andū, namo magui mamakururie, nacio nyoni cia rīera-inī, o na nyamū cia gūkū thī imatambuure, imaniine. 4 Nīngatūma matūike andū a gūthūūrwo nī mothamaki mothe ma gūkū thī, nī ūndū wa ūrīa Manase mūrū wa Hezekia mūthamaki wa Juda eekire gūkū itūūra-inī rīa Jerusalemu. 5 “Nūū ūgaakūiguūra tha, wee Jerusalemu? Nūū ūgaagūcakaīra? Nūū ūgaakerūra gwaku oke akūūrīe ūrīa ūhoro waku ūtarīi?” 6 Jehova ekuuga atīrī, “Wee nīūndegete, wee ūtūūrīte ūcookaga na thuutha. Nī ūndū ūcio nīngūgūtambūrūkīria moko ngūniine; ndīngīrīcūkwo rīngī. 7 Nīngamahuha ta mahuti makīhuhwo na gītārūrū ihingo-inī cia itūūra

inene rīa būrūri. Nīngarehe gīkuū na mwanangīko kūrī andū akwa, nīgūkorwo nīmagīte kūgarūrīra mīthīire yao. 8 Nīngatūma atumia ao a ndigwa maingīhe, makīre mūthanga wa iria-inī. Nīngarehithia mūniinani hīndī ya mīaraho okīrīre manyina ma aanake ao; ngaamarehera ruo rūnene na makorererwo nī kīeha kīnene o rīmwe. 9 Nyina wa ciana mūgwanja nīakaringīka, akue. Nīagathūūrīrwo nī rīua kūrī o mūthenya barigici; nīagaconorithio na anyararwo. Arīa magaatigara ngaamaneana kūrī thū ciao, maniinwo na rūhiū rwa njora,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 10 Wūū-īiya-wakwa maitū-ī, wee wanjarire! Nduīkite mūndū wa kūgianagwo na kūhūuranagwo na nī nī būrūri wothe! Nī nī ndikombithītie kana ngakomberwo kīndū nī mūndū, no numagwo nī andū othe. 11 Jehova oigīte atīrī, “Ti-itherū nīngagūkūūra ndī na muoroto mwega harīwe; ti-itherū nīngatūma thū ciaku igūthaithe mahinda ma mwanangīko na mahinda ma mīnyamaro. 12 “Mūndū no oine kīgera: kīgera kīria kiumīte gathigathini, kana oine gīcango? 13 Nīnganeana ūtonga waku na igīina ciaku itahwo hatarī irīhi, nī ūndū wa mehīa maku mothe marīa maneekwo būrūri-inī waku wothe. 14 Nīngamūtua ngombo cia thū cianyu thīinī wa būrūri mūtoōi, nī ūndū marakara makwa nīmagaakana ta mwaki, ūmūcine.” 15 Wee Jehova-rī, nīwe ūūi; ndirikana na ūūmenyagīrīre. Ndīhīria kūrī arīa maanyariiraga. Wee nīūkiragīrīria; ndūkanjeherie; ririkana ūrīa ndananyariirika nī ūndū waku. 16 Rīrīa ciugo ciaku cianginyīrīre-rī, nīndacirīire; ciarī gīkeno gīakwa, na igīcanjamūra ngoro yakwa, nīgūkorwo nīnjitanītio na rītwa rīaku, Wee Jehova Ngai-Mwene-Hinya-Wothe. 17 Ndirī ndaikara thiritū-inī ya arīa mekenāgia, o na kana ngūikenia magūkenia; ndaikarire ndī wiki nī ūndū guoko gwaku kwarī igūrū rīakwa, nawe nīwanjīyūrītie marakara. 18 Nī kī gītūmīte ruo rwakwa rwage gūthira, na kīronda gīakwa gīkeeha, gīkaaga kūhona? Anga ūgūtūika harī nī ta karūū gatangīhokwo, kana ta gīthima kīa maaī kīrīa kīhūūaga? 19 Nī ūndū ūcio Jehova ekuuga atīrī: “Ūngūrīra, nīngūgūcookereria nīgeetha ūndungatagīre; akorwo nīūrīarāgia maūndū marīa marī bata, no ti marīa matarī bata, nīngūtūika wa kūnjarīrīria. Andū aya nīmagūcookerere, no wee ndūkamacookerere. 20 Nīngagūtua ta rūthingo harī andū aya, ngūtue rūthingo rūrūmu rwa gīcango; nīmakarūa nawe, no matigagūtōoria, nīgūkorwo nī ndī hamwe nawe, nīguo ngūteithūre na ngūhonokie,”

ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 21 “Nĩngakũhonokia kuuma moko-inĩ ma andũ arĩa aaganu, na ngũkũire ngĩrute moko-inĩ ma andũ arĩa matarĩ tha.”

16 Hĩndĩ ĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyanginyĩrire, ngĩrwo atĩrĩ: 2 “Ndũkanahikanie ũgie na aanake kana airĩtu kũndũ gũkũ.” 3 Nĩgũkorwo ũũ nĩguo Jehova ekuuga ũndũ ũkonĩĩ aanake na airĩtu arĩa maciarĩrwo bũrũri ũyũ na ũkonĩĩ atumia arĩa marĩ manyina mao na arũme arĩa marĩ maithe mao, atĩrĩ: 4 “Nĩmagakua gĩkuũ kiumanĩte na mĩrimũ mĩũru. Matigaacakaĩrwo kana mathikwo, no magaatũika ta rũrua rũharaganĩtio gũkũ thĩ. Makaaniinwo na rũhiũ rwa njora na ng’aragu, nacio ciimba ciao igatũika, irio cia nyoni cia rĩera-inĩ na nyamũ cia gĩthaka.” 5 Nĩgũkorwo Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ndũkanatoonye mũciĩ ũrĩ na ndĩa ya mathiko; ndũgathĩ gũcakaya kana gũcaayanĩra, nĩ ũndũ nĩnjeheretie kĩrathimo gĩakwa, na wendo wakwa, o na tha ciakwa harĩ andũ aya,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 6 “Andũ othe, anene na arĩa anini, nĩmagakũira bũrũri-inĩ ũyũ. Matigaathikwo kana macakaĩrwo, na gũtirĩ mũndũ ũgetiihangia kana enjwo mũtwe nĩ ũndũ wao. 7 Gũtirĩ mũndũ ũkaaheana irio cia kũhooreria acio maracakaĩra arĩa makuĩte, o na akorwo nĩ ithe kana nyina, o na gũtirĩ mũndũ ũkaaheana kĩndũ gĩa kũnyua nĩguo amagirie maithori. 8 “Nĩngĩ ndũkanatoonye mũciĩ ũrĩ na gĩathĩ, atĩ nĩguo ũikare thĩ nao mũrĩe na mũnyue. 9 Nĩgũkorwo Jehova, Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: ‘Matukũ-inĩ manyu nĩmũkeonera na maitho manyu ngakĩnyia mĩgambo ya ndũrũhĩ na ya gĩkeno mũthia o na niine mĩgambo ya mũhiki na mũhikania kũndũ gũkũ.’ 10 “Rĩrĩa ũkeera andũ aya maũndũ macio mothe nao makũurie atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ gĩtũmĩte Jehova atũtũire mwanangĩko mũnene ũguo? Kaĩ twĩkĩte ihĩtia rĩrĩkũ? Nĩ mehia marĩkũ twĩhĩirie Jehova Ngai witũ?’ 11 Hĩndĩ ĩyo ũmeere atĩrĩ: Jehova ekuuga atĩrĩ, ‘Nĩ tondũ maithe manyu nĩmandirikire, makĩrũmĩrĩra ngai ingĩ, magĩcitungatagĩra na magĩcihooyaga. Nĩmandirikire na makĩaga kũrũmia watho wakwa. 12 No inyuĩ nĩmwĩkĩte maũndũ ma waganu mũgakĩra maithe manyu. Ta rorai muone ũrĩa o ũmwe wanyu arũmĩrĩre ũremi wa ngoro yake thũku, handũ ha kũnjathĩkĩra. 13 Nĩ ũndũ ũcio nĩngũmũrutũrũra muume bũrũri ũyũ mũthĩ bũrũri mũtooi inyuĩ ene, o na kana ũkamenywo nĩ maithe manyu, na mũrĩ kũu nĩmũgatungatagĩra ngai ingĩ mũthenya na ũtukũ, nĩgũkorwo ndigũcoka

kũmwĩka maũndũ mega.” 14 Jehova ekuuga atĩrĩ, “O na kũrĩ ũguo, matukũ nĩmarooka rĩrĩa andũ matagacooka kuuga atĩrĩ, ‘Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, ũrĩa warutire andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri,’ 15 no makoigaga atĩrĩ, ‘Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo, ũrĩa warutire andũ a Isiraeli bũrũri ũrĩa ũrĩ mwena wa gathigathini, na akĩmaruta mabũrũri-inĩ mothe kũria aamathaamĩrie.’ Nĩgũkorwo nĩngamacookia bũrũri-inĩ ũrĩa ndaaheire maithe mao.” 16 Jehova ekuuga atĩrĩ, “No rĩrĩ, nĩngũtũmana gwĩtwo ategi a thamaki aingĩ, nao nĩmakamatega. Thuutha wa ũguo njooke ndũmanĩre aguĩmi aingĩ, nao nĩmakamaguĩma irĩma-inĩ, na tũrĩma-inĩ tuothe, na mĩatũka-inĩ ya ndwaro cia mahiga. 17 Maitho makwa nĩmoonaga mĩthĩire yao yothe; ndĩngĩhithĩka harĩ niĩ, o namo mehia mao matingĩhithwo atĩ nĩguo maitho makwa mage kũmona. 18 Ngaamarĩhia maita meerĩ nĩ ũndũ wa waganu wao na mehia mao, nĩ ũndũ nĩmathaahĩtie bũrũri wakwa na mĩhaano ĩtarĩ muoyo mĩmeneku mũno, na makaiyũria igai rĩakwa na mĩhianano ĩrĩ magigi.” 19 Atĩrĩrĩ Wee Jehova, o wee hinya wakwa, na kĩirigo gĩakwa kĩrũmu, o wee rĩũrĩro rĩakwa hĩndĩ ya mathĩina, ndũrĩrĩ igooka harĩwe ciũmĩte ituri-inĩ cia thĩ, ciuge atĩrĩ, “Maithe maitũ matiarĩ na kĩndũ tiga ngai cia maheeni, o mĩhianano ĩyo ĩtarĩ kĩene na ĩtarĩ ũndũ mwega yamekĩire. 20 Andũ nĩmethondekagĩra ngai ciao ene? ĩĩ, no rĩrĩ, icio ti ngai!” 21 “Tondũ ũcio nĩngamaruta maamenye, ihinda-inĩ rĩrĩrĩ nĩguo ngaamaruta ũhoru wa ũhoti na hinya wakwa. Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ rĩtwa rĩakwa nĩ Jehova.

17 “Atĩrĩrĩ, mehia ma Juda makururĩtwo na karamu ga kĩgera, magakururwo na mũthia mũũgĩ wa kahiga ka nyaigĩ, ihengere-inĩ cia ngoro ciao, o na magakururwo hĩa-inĩ cia igongona ciao. 2 O na ciana ciao nĩiririkanaga igongona ciao na itugĩ cia Ashera iria ciahandĩtwo rungu rwa mĩtĩ ĩria mĩruru, o na tũrĩma-inĩ tũria tũraiho na igũrũ. 3 Kĩrĩma gĩakwa kĩria kĩrĩ bũrũri-inĩ, o hamwe na ũtonga waku, na mĩthĩithũ yaku yothe-rĩ, nĩngacirekereria itahwo, o hamwe na kũndũ gwaku kũria gũtũũgĩru, nĩ ũndũ wa mehia marĩa maiyũrite guothe bũrũri-inĩ waku. 4 Nĩ ũndũ wa kwĩhia gwaku wee mwene, nĩũkoorwo nĩ igai rĩrĩa ndaakũheire. Nĩngagũtua ngombo ya thũ ciaku thĩini wa bũrũri ũtooi, nĩgũkorwo niĩtũmĩte marakara makwa maakane, na megũtũra makanaga nginya tene.” 5 Jehova ekuuga atĩrĩ: “Kũgwatwo nĩ kĩrumi

nĩ mündũ ũrĩa wĩhokaga mündũ, o ũcio wĩhokaga mündũ nĩ ũndũ wa hinya wake, ngoro yake ikahutatĩra Jehova. **6** Agaatuĩka o ta kĩhinga kĩrĩ werũ-inĩ ũtarĩ kĩndũ; ndakooka ũgaacĩru ihinda rĩakinya. Agaatũura kũndũ kũmũ na kũrĩ nyoota werũ-inĩ, o kũu bũrũri-inĩ wa cumbĩ gũtatũuraga mündũ. **7** “No kũrathimwo nĩ mündũ ũrĩa wĩhokaga Jehova, o ũrĩa ũigĩte mwĩhoko wake harĩ we. **8** Agaatuĩka ta mũtĩ ũhaandĩtwo hũgũrũrũ-inĩ cia maaĩ, ũrĩa ũtaambagia mĩri yaguo igakinya rũũ-inĩ. Ndwĩtigagĩra hĩndĩ ya ũrugarĩ wa riũa wakinya; mathangũ maguo makoragwo marĩ maruru. Ndũngũma mwaka ũrĩa gũtarĩ mbura, na ndwagaga gũciara maciaro maguo.” **9** Ngoro ya mündũ nĩheenanagera gũkĩra ciũmbe iria ingĩ ciothe, na nĩ njaganu mũno. Nũũ ũngĩhota gũthuuthuria ũhoru wayo? **10** “Nĩ Jehova thuthuragia ngoro, na ngoiruria maũndũ marĩa mahithe meciiria-inĩ, nĩgeetha ndaathime mündũ o mündũ kũringana na maũndũ marĩa ekaga, o na kũringana na ũrĩa ciĩko ciake itariĩ.” **11** O ta ũrĩa ngware ikomagĩrĩria matumbĩ marĩa itareketie-rĩ, ũguo noguo mündũ ũrĩa wĩtongagia na njĩra itarĩ cia kĩhooto atariĩ. O matukũ ma muoyo wake magĩthĩĩ kũigananĩria-rĩ, ũtonga ũcio nĩũkamweherera, nake marigĩrĩrio-inĩ nĩakeyonania arĩ mũkĩgu. **12** Handũ haitũ harĩa haamũre, hahaanaine na gĩtĩ gĩa ũthamaki kĩrĩa kĩrĩ riiri, kĩrĩa gĩtũũrite gĩtũũgĩrĩtio kuuma o kiambĩrĩria, **13** Wee Jehova, o wee mwĩhoko wa Isiraeli, arĩa othe magũtirikaga nĩmagaconorithio. Arĩa makũhutatagĩra makoima harĩwe-rĩ, makaandikwo marĩtwa mao rũkũngũ-inĩ rwa thĩ, nĩ ũndũ nĩmatirikĩte Jehova, o we gĩthima kĩa maaĩ ma muoyo. **14** Wee Jehova-rĩ, honia na nĩngũhona; honokia na nĩngũhonoka, nĩ ũndũ wee nowe ngoocaga. **15** Andũ manjũuragia atĩrĩ, “Kaĩ ndũmĩrĩri ya Jehova ikĩrĩ kũ? Nĩkĩhingio rĩu!” **16** Nĩ ndiũrite ngatiga gũtuĩka mũrĩthi waku; wee nĩũũ atĩ ndiĩrĩrĩrie mũthenya wa mũtino. ũrĩa wothe njaragia na kanua gakwa ndũhithĩtwo harĩwe. **17** Ndũgatuĩke itua-nda harĩ nĩ; wee nĩwe kĩhitho gĩakwa mũthenya wa mwanangĩko. **18** Arĩa maanyariiraga maroconorithio, no nĩ-rĩ, ndũkanareke njonoke; maronyitwo nĩ kĩmako, no nĩ-rĩ, ndũkanareke nyitwo nĩ kĩmako. Makinyĩrĩrie mũthenya wa mwanangĩko; maniine na iniinana inene maita meerĩ. **19** Jehova aanjĩrĩre atĩrĩ: “Thĩĩ ũrũgame kĩhingo-inĩ kĩrĩa gĩtagwo kĩhingo kĩa andũ, kĩrĩa athamaki a Juda mageraga magĩtoonya itũũra-

inĩ na makiuma; ningĩ ũrũgame ihingo-inĩ iria ingĩ ciothe cia Jerusalem. **20** Mũmeere atĩrĩ, “Ta thĩkĩrĩriai ndũmĩrĩri ya Jehova, inyuĩ athamaki a Juda, na andũ othe a Juda, na mündũ o wothe ũrĩa ũtũuraga Jerusalem, ũrĩa ũtoonyagĩra ihingo-inĩ ici. **21** Jehova ekuuga atĩrĩ: Mwĩmenyererei mũtikanakuue mũrigo mũthenya wa Thabatũ, kana mũũtoonyerie ihingo-inĩ cia Jerusalem. **22** Mũtikanakuue mũrigo mũũrute nyũmba-inĩ cianyu, kana mũũrute wĩra o na ũrĩkũ mũthenya wa Thabatũ, no rĩrĩ, mũthenya wa Thabatũ mũwamũrage, o ta ũrĩa ndaathire maithe manyu mekage. **23** No matiigana gũthĩkĩrĩria kana kũrũmbũiya ũhoru ũcio: moomirie ngingo, makĩaga gũthĩkĩrĩria, o na makĩrega gũtarwo. **24** Jehova ekuuga atĩrĩ, mũngĩmenyerera mũnjathĩkĩre na mwage gũkuua mũrigo mũmĩtoonyerie ihingo-inĩ cia itũũra rĩrĩ inene mũthenya wa Thabatũ, no mũmenyerere mũthenya wa Thabatũ mũwamũre na ũndũ wa kwaga kũruta wĩra mũthenya ũcio-rĩ **25** hĩndĩ iyo athamaki arĩa maikarĩre gĩtĩ kĩa ũthamaki kĩa Daudi nĩmagatooonyera ihingo cia itũũra rĩrĩ inene marĩ na anene ao. O, hamwe na anene ao, nĩmagooka makuũtwo nĩ ngaari cia ita, na mahaciĩte mbarathi, marĩ hamwe na andũ a Juda, na andũ arĩa matũũruga Jerusalem, narĩ itũũra rĩu-rĩ, nĩrĩgatũũrwo nĩ andũ nginya tene. **26** Andũ nĩmagooka moimĩte matũũra-inĩ ma Juda, o na tũtũũra-inĩ tũrĩa tũrigĩciĩrie Jerusalem, na moime bũrũri wa Benjaminĩ na bũrũri ũrĩa ũrĩ magũrũ-inĩ ma irĩma cia mwena wa ithũiro, na moime bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma o na wa Negevu, moke marehe indo cia maruta ma njino na cia magongona, na maruta ma mũtu, na ũbumba, na maruta ma gũcookia ngaatho nyũmba-inĩ ya Jehova. **27** No rĩrĩ, mũngĩrega kũnjathĩkĩra, na mwage kwamũra mũthenya wa Thabatũ na ũndũ wa kwaga gũkuua mũrigo o na ũrĩkũ rĩrĩa mũgũtoonyera ihingo-inĩ ici cia Jerusalem mũthenya wa Thabatũ-rĩ, hĩndĩ iyo nĩngaakia mwaki ũtangĩhoreka ihingo-inĩ cia Jerusalem nĩguo ũcine ciikaro ciao iria njirĩgĩre.”

18 ĩno nĩyo ndũmĩrĩri ĩrĩa yakinyĩrĩrie Jeremia yumĩte harĩ Jehova, akĩrwo atĩrĩ: **2** “Ikũrũka ũthĩ nyũmba-inĩ ya mũũmbi wa nyũngũ, na wakinya kũu nĩkuo ngũkũheera ndũmĩrĩri yakwa.” **3** Nĩ ũndũ ũcio ngũkũrũka ngĩthĩĩ kũu nyũmba-inĩ ya mũũmbi wa nyũngũ, ngĩkora akĩruta wĩra na ngaari yake ya kũũmba nyũngũ. **4** No rĩrĩ, nyũngũ ĩrĩa ombaga na rĩũmba nĩyathũkĩre ĩrĩ o moko-inĩ make; nĩ ũndũ ũcio mũũmbi ũcio agĩcooka akĩũmba nyũngũ ĩngĩ na

rũmba o rĩu, akimĩthondeka o ta ũrĩa onire yagĩĩre gũthondekwo. 5 Hĩndĩ ĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ikĩnginyĩrĩa, ngĩrwo atĩrĩ: 6 “Inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli, githĩ to njĩke na inyuĩ o ta ũrĩa mũũmbi ũyũ wa nyũngũ ekaga?” Ūguo nĩguo Jehova ekuuga. “O ta rũmba rĩrĩ guoko-inĩ kwa mũũmbi-rĩ, ũguo nĩguo mũtarĩ mĩrĩ guoko-inĩ gwakwa, inyuĩ andũ aya a nyũmba ya Isiraeli. 7 Hĩndĩ o yothe ingĩkaanĩrĩa, njuge rũrĩrĩ kana ũthamaki mũna ũmunyũrwo na mĩrĩ, na unangwo, o na ũniinwo, 8 naruo rũrĩrĩ rũu ngaanĩtie rũngĩrĩra, rũtigane na ũũru waruo, nĩngaigua tha, njage kũrũika ũũru ũcio njiĩrĩre kũrũika. 9 Ningĩ ihinda rĩngĩ ingĩkaanĩrĩa njuge rũrĩrĩ kana ũthamaki mũna wakwo nĩguo wĩhaande, 10 naruo rũrĩrĩ rũu rũcooke rwike maũndũ marĩa nyonaga marĩ mooru na rwage kũnjathĩkĩra-rĩ, nĩngericũkwo, njage kũrũika wega ũcio njugĩte nĩngũrũika. 11 “Nĩ ũndũ ũcio, rĩu ĩra andũ a Juda na arĩa matũũraga Jerusalemu atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Ta rorai muone! Nĩndĩrahaarĩria kũmũrehera mwanangĩko na ngathugunda njĩra ya kũmũũkĩrĩra. Nĩ ũndũ ũcio, garũrũkai mũtigane na mĩthĩire yanyu mĩũru, mũndũ o mũndũ wanyu, na mũgarũrĩre mĩthĩire yanyu na ciiko cianyu.’ 12 No-o magaacookia moige atĩrĩ, ‘Hatĩrĩ bata wa gũtaarwo. Tũgũthĩ na mbere na mĩbango iitũ; mũndũ o mũndũ witũ ekũrũmĩrĩra ũremi wa ngoro yake thũku.” 13 Nĩ ũndũ ũcio Jehova ekuuga atĩrĩ: “Tuĩriai harĩ ndũrĩrĩ: Nũũ ũrĩ waigua ũndũ ta ũyũ? ũndũ ũrĩ magigi mũno nĩwikĩtwo nĩ Isiraeli, ũrĩa mũĩrĩtu gathirange! 14 Tharunji ya Lebanoni-rĩ, ĩrĩ yaaga hurũrũka-inĩ ciakio cia mahiga? Maaĩ mahehu makio marĩa moimaga matherũkĩro-inĩ ma kũraya-rĩ, marĩ maga gũtherera? 15 No rĩrĩ, andũ akwa nĩmariganĩrwo nĩ nĩ; macinagĩra mĩhianano ĩtarĩ kiene ũbumba, ĩrĩa yatũmire mahĩngwo mĩthĩire-inĩ yao, makĩaga kũrũmĩrĩra mĩthĩire ĩrĩa ya tene. Yatũmire magerere tũcĩra twa mikĩra, o na barabara iria ĩtarĩ thondeke. 16 Bũrũri wao ũgaatigwo ũrĩ mwanangĩku, ũgaatuika kũndũ gwa kũnyararwo nginya tene; arĩa othe makaahitũkĩra kuo-rĩ, nĩmakagega makĩinagia mĩtwe. 17 O ta rũhuho rũkihurutana kuuma mwena wa irathĩro, noguo ngaamahurunja mbere ya thũ ciao; ngaamahutatĩra na njage kũmoonia ũthĩu wakwa mũthenya ũrĩa magaakorwo nĩ mwanangĩko.” 18 Nao makiuga atĩrĩ, “Ūkai tũciĩre ũrĩa tũgũũkĩrĩra Jeremia; nĩ ũndũ ũrutani wa watho ũrĩa athĩnjĩri-Ngai marutanaga ndũkoora, kana kĩrĩra kĩa andũ arĩa oogĩ

kĩũre, o na kana ndũmĩrĩri ya anabii yũre. Nĩ ũndũ ũcio ũkai, tũmũtharĩkĩre na nĩmĩ ciitũ, na tũtikarũmbũiyee ũndũ o wotho ekuuga.” 19 Ta thĩkĩrĩria, Wee Jehova; igua ũrĩa aya aathitangi maroiga! 20 Wega-rĩ, no ũrĩhwo na ũũru? No rĩrĩ, andũ acio nĩmanyenjeire irima. Ta ririkana ũrĩa ndaarũgamire mbere yaku, na ngĩmarĩrĩria, nĩguo ngĩrĩrĩre marakara maku matikamakore. 21 Nĩ ũndũ ũcio rekereria ciana ciao ng’aragu; cineane, iniinwo na rũhiũ rwa njora. Reke atumia ao matigwo matarĩ ciana, na marĩ a ndigwa; rekereria arũme ao mooragwo, o nao aanake ao mooragĩrwo mbaara-inĩ na rũhiũ rwa njora. 22 Kĩrĩro kĩroiguuo kuuma nyũmba-inĩ ciao rĩrĩa ũkaarehe andũ a kũmatharĩkĩra hi na hi, nĩ ũndũ nĩmanyenjeire irima nĩguo maanyite, na makanyumbĩkĩra mĩtego ya kũnyiita magũrũ makwa. 23 No wee nĩũũĩ, Wee Jehova, ũrĩa wotho manjiĩrĩre nĩguo manjũrage. Tiga kũmarekera mahĩtia mao, kana kũhuura mehia macio mao mehere ũthĩu-inĩ waku. No marong’auranĩrio thĩ mbere yaku; meeke maũndũ macio rĩrĩa ũgaakorwo ũrakarĩte.

19 Ūũ nĩguo Jehova ekuuga: “Thĩĩ ũgũre gatigithũ ka rũmba harĩ mũũmbi. Ūcooke woe athuuri amwe a kĩrĩndĩ na athĩnjĩri-Ngai amwe, 2 mumagare mũthĩĩ Gĩtuamba-inĩ kĩa Beni-Hinomu, hakuhi na itoonyero rĩa Kĩhingo-kĩa-Ngĩo. Wakinya hau wanĩrĩre ũhoru ũrĩa ngũkwĩra, 3 uuge atĩrĩ, ‘Ta iguai ndũmĩrĩri ya Jehova, inyuĩ athamaki a Juda, na andũ a Jerusalemu. Jehova Mwene-Hinya-Wotho, o we Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: Ta thĩkĩrĩria! Nĩngũrehithia mwanangĩko kũndũ gũkũ ũrĩa ũgaatũma mũndũ o wotho ũrĩa ũkaũigua ararakwo nĩ matũ. 4 Nĩgũkorwo nĩmandirikĩte na magatũma haha hatũke handũ ha ngai cia kũndũ kũngĩ; nĩmacinĩre magongona kũrĩ ngai iria o ene, kana maithe mao, o na kana athamaki a Juda matooĩ, na makaiyũria kũndũ gũkũ thakame ya andũ arĩa matarĩ ũũru mekĩte. 5 Nĩmakĩite kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru gwa kũhooerwo Baali, na gwa gũcinagĩrwo ariũ ao na mwaki matũke maruta ma kũrutĩrwo Baali, ũndũ ũrĩa nĩ itaathanire wikagwo, kana ngĩũgweta, o na ũndũ ũtarĩ wagĩa meciiria-inĩ makwa. 6 Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ, Mwĩmenyererei, tondũ matukũ nĩmarooka rĩrĩa andũ matagacooka gwĩtaga kũndũ gũkũ Tofethi, kana Gĩtuamba kĩa Beni-Hinomu, no gũgeetagwo Gĩtuamba gĩa Kũũraganĩrwo. 7 “Kũndũ gũkũ nikuo ngathũkĩria mĩbango yotho ya Juda na ya

Jerusalemu. Nīngatūma mooragwo na hiū cia njora nī thū ciao, moko-inī ma andū arīa mendaga kūmaruta muoyo, nacio ciimba ciao ndīcheane ituīke nyama cia kūrīo nī nyoni cia rīera-inī na nyamū cia gīthaka. **8** Nīngananga itūūra rīrī ndūme rītuīke kūndū gwa kūnyararwo; arīa othe makaahītūkīra kuo nīmakagega na mamanyūrūrie moona ūrīa nguraro ciao cingīhīte. **9** Nīngatūma marīe nyama cia mīrī ya arīu na aarī ao, na o mūdū arīe nyama cia mwīrī wa mūdū ūrīa ūngī hīndī rīra magaaorwo marī na mīnyamaro nī ūndū wa gūthiūrūrūkīrio nī thū ciao iria ciendaga kūmaruta muoyo.’ **10** “Ūcooke ūrage gatigithū kau, acio mūgaathīi nao makīonaga, **11** ūmeere atīrī, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī: Nīngahēhenja rūrīrī rūrū, o na itūūra rīrī, o ta ūrīa mūdū oragaga nyūngū ya mūūmbi na ndīcookaga gūthondekeka ituīke ngīma rīngī. Magaathika arīa makuīte kūu Tofethi nginya kwage handū ha gūthikanwo. **12** Ūguo nīguo ngeeka kūndū gūkū, o na andū arīa matūūruga kuo, ūguo nīguo Jehova ekuuga. Nīngatūma itūūra rīrī inene rīhaane o ta Tofethi. **13** Nyūmba iria irī Jerusalemu, o na cia athamaki a Juda nīgathaahio o ta gūkū Tofethi: nyūmba ciothe iria maaciniire ūbumba igūrū rīacio, makīūcinīra mbūtū ciothe cia njata, na magītagīra ngai ngī maruta ma indo cia kūnyuuo.”’ **14** Jeremia agīcooka akīhūdūka kuuma Tofethi, o kūu Jehova aamūtūmīte akarathīre andū ūhoru, nake akīrūgama nja ya hekarū ya Jehova, akīra andū othe atīrī, **15** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o Wee Ngai wa Isiraēli, ekuuga atīrī, ‘Ta thikīrīria! Nīngūrehithīria itūūra rīrī inene, o na tūtūūra tūrīa tūrīrigicīrie tuothe mwanangīko ūrīa wothe ngwetete igūrū rīao, nī ūndū nīmoomirie ngingo, makīaga gūthikīrīria ciugo ciakwa.”’

20 Rīrīa Pashuri ūrīa mūthīnjīri-Ngai, mūrū wa Imeri, o ūcio warī mūnene wa arīa angī kūu hekarū-inī ya Jehova, aiguire Jeremia akīratha maūndū macio-rī, **2** agīathana Jeremia ūcio mūnabii ahūūrwo na oohererwo magūrū ndungu-inī hau Kīhingo-inī kīa Rūgongo kīa Benjamīni, o kūu hekarū-inī ya Jehova. **3** Mūthenya ūcio warūmīrīre, rīrīa Pashuri aamuohorithīrie ndungu magūrū, Jeremia akīmwīra atīrī, “Rīitwa rīrīa Jehova agūtūite ti Pashuri, no ūrīttagwo Magori-Misabibu. **4** Nī ūndū Jehova ekuuga atīrī: ‘Nīngūtūma ūtuīke ta ūndū wa kūguoyohia kūrī wee mwene o na wa kūmakia arata

aku othe; nīūkeyonera na maitho maku rīrīa andū acio makooraagwo na rūhiū rwa njora rwa thū ciao. Nīnganeana andū a Juda othe kūrī mūthamaki wa Babuloni, nake amatahe amatware Babuloni, kana amooragithie na rūhiū rwa njora. **5** Nīnganeana ūtonga wothe wa itūūra rīrī inene kūrī thū ciao: maciaro marīo mothe, indo ciothe ciarīo cia bata, o na mīthithū yothe ya athamaki a Juda. Nīmagacitaha macitware Babuloni. **6** Nawe Pashuri, na arīa othe matūūruga gwaku nyūmba, nī mūgaatahwo mūtwarwo Babuloni. Kūu nīkuo ūgaakūra na ūthikwo o kuo, wee hamwe na arata aku othe arīa ūrathagīra ūhoru wa maheeni.”’ **7** Wee Jehova, nīwaheenereirie, na nīi ngīheeneka, wangīririe hinya ūkīlhoota. Ndindaga ngīthekererwo mūthenya wothe; nyūrūrugio nī mūdū o wothe. **8** Rīrīa rīothe ngwarīa-rī, nyanagīrīra ngīhunjanagīria ūhoru wa maūndū ma ūhinya, na ma mwanangīko. Nī ūndū ūcio ndūmīrīri ya Jehova īndeeheire o kūrūmwo na kūnyararwo mūthenya wothe. **9** No ingiuga atīrī, “Ndīgūcooka kūmūgweta kana kwaria ngīgwetaga rīitwa rīake,” ndūmīrīri yake irīa irī ngoro-inī yakwa īhaana ta mwaki, o ta mwaki ūhingīrīrio mahīndī-inī makwa. Nīnogetio nīkūmīga thīnī wakwa, na ti-itherū ndingīhota. **10** Nīnjiguaga andū aingī makīheehana atīrī, “Itua-nda rīrī mīena yothe! Nīacukanīrīrwo! Nītūmūcuukanīrīre!” Arata akwa othe metereire ndenderūke, makiugaga atīrī, “Hihi nīekūheeneka; hīndī īyo nītūkūmūtooria, twīrīhīrie harī we.” **11** No rīrī, Jehova arī hamwe na nīi ta njamba irī hinya; nī ūndū ūcio andū arīa maanyariiraga nīmakahīngwo na matikahootana. Nīmagaconorithio mūno nīgūkorwo matigaatooria; kūnyararwo kwao gūtikariganīra o na rī. **12** Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, wee ūtūiragia andū arīa athingu, na ūkoiruaria maūndū ma ngoro na ma meciiria, reke ndīonere wee ūkīndīhīria harī andū aya, nīgūkorwo wee nīwe ndekereirie maūndū makwa mothe. **13** Inīrai Jehova! Gooai Jehova! Nīgūkorwo nīahonokagia mīoyo ya arīa abatari, akamīruta moko-inī ma arīa aaganu. **14** Mūthenya ūrīa ndaciarirwo ūrogwatwo nī kūrūmi! Mūthenya ūrīa maitū aanjarire-rī, ūroaga kūrathimwo! **15** Mūdū ūrīa waheire baba ūhoru ūcio arogwatwo nī kūrūmi, ūrīa watūmire akene mūno, rīrīa aamwīrire atīrī, “Nīūciarīrwo mwana wa kahīi!” **16** Mūdū ūcio-rī, arotūika o ta matūūra marīa Jehova aang’auranirie atarī na tha. Arotūūra aigūaga mūkayo o rūciinī, na akaigua mbu ya mbaara mīarahu. **17** Nī ūndū ndanjūragire ndī nda ya maitū,

nĩguo maitũ atuĩke o taarĩ mbĩrĩra yakwa, nayo nda yake itũũre ĩmbĩte nginya tene. **18** Rĩu-rĩ, ndoimire nda ya maitũ nĩkĩ, nyonage o thĩĩna na kĩeha, na ndĩkĩrĩrie matukũ makwa njonokete?

21 ĩno nĩyo ndũmĩrĩri ĩrĩa yakinyĩrĩre Jeremia yumĩte harĩ Jehova, hĩndĩ ĩrĩa Mũthamaki Zedekia amũtũmĩre Pashuri mũrũ wa Malikija, na Zefania mũrũ wa Maaseia mũthĩnjĩri-Ngai. Makĩmwĩra atĩrĩ: **2** “Tũtuĩrĩrie ũhoru harĩ Jehova, nĩ ũndũ Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni, nĩatũtharĩkĩire. Hihi Jehova nĩegũtwĩkĩra maũndũ na magegania o ta ũrĩa anatwĩkĩra mahinda ma tene, nĩguo mũthamaki ũcio atweherere.” **3** No Jeremia akĩmacookeria atĩrĩ, “Ĩrai Zedekia atĩrĩ, **4** ‘Ūũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: Ngirie gũtũma indo icio cia mbaara, o icio irĩ moko-inĩ manyu, iria mũrahũthĩra mũkĩrũa mbaara na mũthamaki wa Babuloni na andũ a Babuloni arĩa marĩ nja ya rũthingo mamũrigiicĩrie, imũcookerere imũhũũre inyũĩ ene. Andũ acio nao nĩngamacookanĩrĩria thĩĩnĩ wa itũũra rĩrĩ inene. **5** Nũ mwene nĩngahũũrana na inyũĩ ndambũrũkĩtie guoko gwakwa, o na njĩkĩrĩte njora yakwa hinya, ndaakarĩte, na ndĩ na mang’ũrĩ na marũrũ maingĩ. **6** Nĩngahũũra kĩrĩa gĩothe gĩtũũraga itũũra rĩrĩ inene, andũ na nyamũ, ciothe ciũragwo na mũthiro mũũru mũno. **7** Ningĩ Jehova ekuuga atĩrĩ: Thuutha ũcio-rĩ, nĩnganeana Zedekia, mũthamaki wa Juda, na anene ake, o na andũ arĩa angĩ magaakorwo matigaire itũũra-inĩ rĩrĩ inene, arĩa matooragĩrwo nĩ mũthiro ũcio, kana rũhiũ rwa njora, kana ng’aragu, ndĩmaneane kũrĩ Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni, na kũrĩ thũ ciao iria ciendaga kũmaruta muoyo. Nĩakamooragithia na rũhiũ rwa njora; ndakamaigũira tha, kana amacaaire, o na kana amaigũire kĩeha.’ **8** “O na ningĩ wĩre andũ acio atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Jehova ekuuga: Atĩrĩrĩ, nĩngũiga njĩra ya muoyo, o na njĩra ya gĩkuũ mbere yanyu. **9** Mũndũ ũrĩa wothe ũgũikara itũũra-inĩ rĩrĩ inene, akooragwo na rũhiũ rwa njora, kana ng’aragu, kana mũthiro. No ũrĩa wothe ũgaathĩ eneane kũrĩ andũ a Babuloni arĩa mamũrigiicĩrie nĩagatũũra muoyo; nĩakahonokia muoyo wake. **10** Nĩndũite atĩ nĩngũgera itũũra rĩrĩ inene ngero njũru, na ndĩrĩ wega ingĩrĩka, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. Nĩrĩkũneanwo moko-inĩ ma mũthamaki wa Babuloni, nake arĩniine na mwaki.’ **11** “Ningĩ wĩre nyũmba ya ũthamaki wa Juda atĩrĩ, ‘Iguai ndũmĩrĩri ya Jehova; **12** atĩrĩ, inyũĩ

andũ a nyũmba ya Daudi, ũũ nĩguo Jehova ekuuga: “Tuithanagiai ciira na kĩhooito rũciinĩ o rũciinĩ; teithũrai mũndũ ũrĩa ũtunyĩtwo indo ciake kuuma guoko-inĩ kwa mũmũhinyĩrĩria, kana mang’ũrĩ makwa mamũũkĩrĩre maakanite ta mwaki nĩ ũndũ wa ũũru ũrĩa mwĩkĩte, maakane ta mwaki ũtangĩhoreka nĩ mũndũ. **13** Nĩngũmũũkĩrĩra, inyũĩ andũ a Jerusalemu, o inyũĩ mũtũũraga rũgongo igũrũ rwa gĩtuamba gĩkĩ, kũrĩa kwaraganu ndwaro-inĩ cia mahiga, ũguo nĩguo Jehova ekuuga, o wee uugaga atĩrĩ, “Nũũ ũngĩhota gũtũũkĩrĩra? Nũũ ũngĩkĩhota gũtoonya kũĩrĩro-inĩ gĩitũ?” **14** Nĩngamũherithia kũringana na ciiko cianyu, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. Nĩngaakia mwaki mũtitũ-inĩ yanyu, ũrĩa ũkaaniina kĩrĩa gĩothe kĩmũrigiicĩrie.”

22 Jehova ekuuga atĩrĩ, “Ikũrũka ũthĩi nginya nyũmba ya ũthamaki ya mũthamaki wa Juda ũhunje ndũmĩrĩri ĩno kuo, uuge atĩrĩ: **2** ‘Ta thĩkĩrĩria ndũmĩrĩri ya Jehova, wee mũthamaki wa Juda, o wee ũikarĩire gĩtĩ kĩa ũthamaki kĩa Daudi: wee mwene, na anene aku, o na andũ anyu arĩa matoonyagĩra ihingo-inĩ ici. **3** Ūũ nĩguo Jehova ekuuga: ĩkagai maũndũ marĩa magĩrĩre na ma kĩhooito. Honokagiai mũndũ ũrĩa ũtunyĩtwo indo ciake kuuma guoko-inĩ kwa mũmũhinyĩrĩria. Mũtikaneke ũndũ mũũru kana maũndũ ma kũhũthĩra hinya harĩ mũndũ wa kũngĩ, kana harĩ mwana wa ngoriai kana mũtumia wa ndigwa, na ningĩ kũndũ gũkũ mũtikanaithie thakame ya mũndũ ũtekĩte ũũru. **4** Nĩgũkorwo mũngĩmenyerera mwathĩkĩre mawatho maya, hĩndĩ ĩyo athamaki arĩa maikarĩire gĩtĩ kĩa Daudi gĩa ũthamaki nĩmarĩtoonyagĩra ihingo-inĩ cia nyũmba ya ũthamaki, mahaicĩte ngaari cia ita na mbarathi, marĩ hamwe na anene ao, o na andũ ao. **5** No mũngĩkaaga gwathĩkĩra mawatho maya, Jehova ekuuga atĩrĩ, Ndehĩta na Rĩĩtwa rĩakwa mwene atĩ nyũmba ĩno ya ũthamaki nĩikanangwo.” **6** Nĩ ũndũ Jehova ekuuga atĩrĩ ũhoru ũkonĩi nyũmba ya ũthamaki ya mũthamaki wa Juda: “O na gũtũika ũhaana ta Gileadi harĩ nĩ, ũkahaana ta gacũmbĩrĩ ka Lebanoni, ti-itherũ nĩngatũma ũtũke ta werũ ũtarĩ kĩndũ, ũtũke ta matũũra matatũũragwo. **7** Nĩngagũtũmĩra andũ magũũkĩrĩre, makwanange, o ũmwe wao eyohete indo ciake cia mbaara, na nĩmagatemanga mũtarakwa yaku ĩrĩa mĩega mũno, mamũkie mwaki-inĩ. **8** “Andũ a ndũrĩrĩ nyingĩ nĩmakahĩtũkĩra itũũra-inĩ rĩrĩ inene na nĩmakooranagia atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ gĩtũmĩte Jehova eke itũũra rĩrĩ inene maũndũ ta maya?’ **9**

Nao nīmagacookerio atīrī, ‘Nī tondū nīmatirikire ūhorō wa kūrūmīrīra kīrīkanīro kīa Jehova Ngai wao, makīhooya na magītungatīra ngai ingī.’” 10 Mūtīkarīrīre mūthamaki ūcio ūkuīte, kana mūcakaē nī ūndū wa kūrūwō nīwe; no rīrī, rīrai na mūgirike nī ūndū wa ūcio ūthaamītio, nī tondū, ūcio ndagacooka kwao, kana oone būrūrī ūrīa aaciārīrwo rīngī. 11 Nī ūndū Jehova ekuuga atīrī ūhorō ūkonīī Shalumu mūrū wa Josia, ūrīa wacookire ithenya rīa ithe Josia, mūthamaki wa Juda, no nīacookire akiuma kūndū gūkū: “Ndarī hīndī agaacooka gūkū gūthamaka. 12 Agaakuīra kūu aatwarirwo arī mūgwate; ndakoona būrūrī ūyū rīngī.” 13 “Kaī ūrīa wakaga nyūmba yake ya ūthamaki na njīra itarī cia ūthingu arī na haaro-ī! o ūcio wakaga tūnyūmba twake twa ngoroba na maūndū matarī ma kīhooito, na akarutithia andū a būrūrī wake wīra ūtarī mūcaara, akaaga kūmarīha kīrīa maagīrīrwo nī kūheo nī ūndū wa wīra ūcio wao. 14 Oigaga atīrī, ‘Nīngwīyakīra nyūmba nene ya ūthamaki, īrī na tūnyūmba twa ngoroba.’ Nī ūndū ūcio amīakaga īrī na ndirica nene, na akamīhūūrīrīra mbaū cia mūtarakwa, o na akamīgemia na rangi mūtune. 15 “Kūgīa na mbaū nyingī mūno cia mītarakwa-rī, no gūtūme ūtūke mūthamaki? Githī thoguo ndaarī o na gīa kūrīa na gīa kūnyua? Ekaga maūndū marīa maagīrīre na ma kīhooito, nī ūndū ūcio maūndū make mothe makīgaacīra. 16 Aaciiragīrīra andū arīa athīnī na arīa abatarī, na nī ūndū ūcio maūndū make mothe makīgaacīra. Githī ūguo tīguo kūmenyana na nīi?” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 17 “No rīrī, maitho maku na ngoro yaku irorereirio o uumithio ūtarī wa kwīhokeka, cikeerekerā gūtīthia thakame ya andū matarī ūūru mekīte, o na kūhinyanīrīra, na gwītīa indo na hinya.” 18 Nī ūndū ūcio, Jehova ekuuga atīrī ūhorō ūkonīī Jehoiakimu mūrū wa Josia, mūthamaki wa Juda: “Andū matīkamūrīrīra makiugaga atīrī: ‘Wūi-īya, mūrū-wa-lthe-witū-ī! Wūi-īya mwarī-wa-ithe-witū-ī! Nīngī matīkamūrīrīra makiugaga: ‘Wūi-īya mwathi-witū-ī! Wūi-īya riiri-wake-ī!’ 19 Agaathikwo o ta ūrīa ndigiri īthikagwo: agaakururio, aikio na kūu nja ya ihingo cia Jerusalemu.” 20 “Ambata, ūthīī Lebanoni, ūkanīrīre kuo, ūreke mūgambo waku ūguīke kūu Bashani, na ūkayūrūrūke kuuma Abarimu, nīgūkorwo athiritū aku othe nīahehenje. 21 Nīndagūkaanirīe rīrīa weiguaga ūrī mūgītīre, nowe ūkiuga atīrī, ‘Ndigūthīkīrīra!’ Ūyū ūkoretwo ūrī mūthīire waku kuuma ūrī o mūnīni; wee ndūrī wanjathīkīra. 22 Arīithi aku othe makaahurutwo

nī rūhuho, nao athiritū aku nīmagathaamīrio kūngī. Hīndī īyo nīūgaconoka na ūnyararithio nī ūndū wa waganu waku wothe. 23 Inyūī mūtūūruga Lebanoni, o inyūī mūīkaraga nyūmba cia mītarakwa, kaī nīmūgacakaya rīrīa mūkanyīitwo nī ruo, o ruo ta rwa mūndū-wa-nja akīrūmwō-ī!” 24 Jehova ekuuga atīrī, “O ta ūrīa nīī ndūūruga muoyo-rī, wee Jekonia, mūrū wa Jehoiakimu mūthamaki wa Juda, o na ūngīrī gīcūhī kīa mūhūūrī kīrī guoko-inī gwakwa kwa ūrō-rī, no gūkūruta ingīkūruta ho. 25 Ngūkūneana kūrī arīa magūcaragia makūrute muoyo, o acio wītīgagīra, ngūneane kūrī Nebukadinezaru, mūthamaki wa Babuloni na kūrī andū a Babuloni. 26 Wee hamwe na maitūguo ūrīa wagūciarire, ngamūnyuguta būrūrī ūngī kūrīa mūtaciārīrwo, na kūu nīkuo inyūī eerī mūgakuīra. 27 Mūtīrī hīndī mūgaacooka gūkū būrūrī ūyū mwīrīragīrīa gūgaacooka.” 28 Hī anga mūndū ūcio wītagwo Jekonia, nī nyūngū nguū na nyarare, na kīndū gītārī mūndū ūngīkienda? Nī kīī gīgūtūma we hamwe na ciana ciake manyugutwo, na maikio būrūrī matooi? 29 Atīrīrī, wee būrūrī, būrūrī, būrūrī ūyū, ta thīkīrīra ndūmīrīri ya Jehova! 30 Ūū nīguo Jehova ekuuga: “Mūndū ūyū nīandīkwo maandīko-inī, ta mūndū ūtarī mwana, mūndū ūtakagaacīra mūtūūrīre-inī wake wothe, nīgūkorwo gūtīrī mwana wake ūkaagaacīra, gūtīrī ūgaīkarīra gītī gīa ūthamaki kīa Daudi kana athamake rīngī thīnī wa Juda.”

23 “Hī! Kaī arīithi arīa manīinaga na makahurunja mbūrī cia rūūru rwakwa marī na haaro-ī!” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 2 Nī ūndū ūcio Jehova Ngai wa Isiraēli ekūūrīa arīithi arīa marīithagia andū akwa atīrī: “Tondū nīmūhurunjite mbūrī ciakwa na mūgaciingata, na nīmwigāte gūcīmenyerera-rī, nīngamūherithia nī ūndū wa ūūru ūcio mwīkīte,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 3 “Nīī mwene nīngacookereria matigari ma rūūru rwa mbūrī ciakwa kuuma mabūrūrī mothe marīa ndaacitwarīthirīe, ndīcīcookie ūrīithio-inī wacio, na nīgacīaranīra kuo, cīngīhe. 4 Nīngacīrehera arīithi a gūcīrīithagia, na itīgacooka gwītīgīra kana kūmaka, na gūtīrī o na īmwe yacio īkoora,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 5 Jehova ekuuga atīrī, “Matukū nīmarooka rīrīa ngaarahūrīra Daudi mūndū mūthingu ūgerekanītio na Rūhonge rwa mūtī, na nīwe Mūthamaki ūrīa ūgaathamakaga arī na ūūgī, na ageekaga maūndū marīa magīrīre na ma kīhooito būrūrī-inī. 6 Matukū-inī make-rī, Juda nīakahonokio, nake Isiraēli atūūre arī mūgītīre. Nake

ageetagwo rīitwa rīri: Jehova-Ūthingu-Witū.” 7 Nī ūndū ūcio Jehova ekuuga atīri: “Matukū nīmarooka, rīriā andū matagacooka kuuga atīri, ‘Ti-itherū o ta ūriā Jehova atūūruga muoyo, ūriā warutire andū a Isiraēli kuuma būrūri wa Misiri,’ 8 no makoigaga atīri, ‘Ti-itherū, o ta ūriā Jehova atūūruga muoyo, ūriā warutire njiaro cia Isiraēli būrūri ūriā ūri mwena wa gathigathini, na kuuma mabūrūri-inī mothe kūrīa aamathaamīrie.’ Hīndī iyo magaatūūra būrūri wao ene.” 9 Ūhorō ūkonīi anabii nī atīri: Ngoro yakwa nīthuthīku; mahīndī makwa mothe nīmarainaina. Haana ta mūdū mūrīū, ngahaana ta mūdū mūtoorie nī ndibei, nī ūndū wa Jehova, na nī ūndū wa ndūmīrīri ciake theru. 10 Būrūri ūyū ūiyūrīte itharia; būrūri ūyū ūikarīte ūri mūng’aru nī ūndū wa kīrumi, nāguo ūrīithio mothe kūu werū-inī ūkahooha. Anabii marūmīrīre mītūūrīre mīūru, na makahūthīra hinya wao ūriā gūtagīriire. 11 “Anabii na athīnjīri-Ngai matiītīgagīra Ngai; o na thīinī wa hekarū-inī yakwa, nīndīioneire waganu wao,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 12 “Nī ūndū ūcio njīra yao nīngūtūika ndenderū; magaaathaamīrio nduma-inī, na kūu nīkuo makaagūūra. Nīngamarehithīria mwanangīko mwaka-inī ūriā makaaherithio,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 13 “Thīinī wa anabii a Samaria-rī, nīndonire ūndū ūri magigi, nāguo nī ūyū: Maarathaga mohoro na rīitwa rīa Baali, nao makīhīthithia andū akwa a Isiraēli. 14 Ningī thīinī wa anabii a Jerusalemu-rī, nīnyonete ūndū mīūru mūno, nāguo nī ūyū: Matharanagia, na magatūūra maheenanagia. Mekagīra moko ma eeki naaī hinya, gūkaaga mūdū ūngīgarūrūka atigane na waganu wake. Othe mahaanīte ta Sodomu harī nīi; andū a Jerusalemu mahaana o ta Gomora.” 15 Nī ūndū ūcio, ūhorō ūkonīi anabii acio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūū: “Nīngatūma marīe irio ndūrū na manyue maaī marī na thumu, nī ūndū kuuma kūrī anabii a Jerusalemu, wagi wa gwītīgīra Ngai ūhunjīte būrūri-inī guothe.” 16 Ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: “Mūtīgathikīrīrie ūriā anabii acio maramūrathīra; nī cīrīgīrīro cia tūhū mamūheaga. Maaragia ūhorō wa cioneki ciumīte meciiria-inī mao ene, no ti kuuma kanua ka Jehova. 17 Mathiiaga na mbere na kwīra andū arīa maathūire atīri, ‘Jehova ekuuga atīri: Nīmūkūgīa na thayū.’ Na kūrī arīa othe marūmagīrīra ūremi wa ngoro ciao, makameera atīri, ‘Gūtīrī ūuru ūkūmūkora.’ 18 No rīri, nūū wao ūri warūgama ciira-inī wa Jehova, akīona

kana akīigua kiugo gīake. Nūū wathikīrīrie kana akīigua kiugo gīake? 19 Atīrīri, kīhuhūkano kīa Jehova gīgaatuthūka na mang’ūrī, ta kīhuhūkano kīnene gīkīharūrūka, nakīo kīgūire mītwe ya andū arīa aaganu. 20 Marakara macio ma Jehova matigaathira, o ngīnya rīriā akaahingia muoroto wa ngoro yake. Matukū-inī marīa magooka-rī, nīmūgataūkīrwo nī ūhorō ūcio wega. 21 Anabii acio-rī, ti nīi ndaamatūmire, no rīri, nīmateng’erete na ndūmīrīri ciao; nīi ndiamaarīrie, no-o no marathīte mohoro. 22 No korwo nīmarūgamīte ciira-inī wakwa-rī, nīmangīahunjīrie ndūmīrīri yakwa kūrī andū akwa, na nīmangīagarūrūkīte, magatigana na mīthīire yao mīūru, na magatigana na ciiko ciao njūru. 23 “Kaī ndī Ngai wa o gūkū gūkūhī, na ndīrī Ngai wa kūrāya?” ūguo nīguo Jehova ekūūria. 24 “Kūrī mūdū ūngīhota kwīhitha kūrīa kwīhithīte mūno, ūndū itangīhota kūmuona?” ūguo nīguo Jehova ekūūria. “Githī ndiyūrīte kūdū guothe, igūrū na thī?” ūguo nīguo Jehova ekūūria. 25 “Nīnjīguīte ūriā anabii moigaga arīa marathaga mohoro ma maheeni makīgwetaga rīitwa rīakwa. Moigaga atīri, ‘Nīndīrarootire! Nīndīrarootire!’ 26 Nī ngīnya rī ūhorō ūyū ūgūthīi na mbere ngoro-inī cia anabii acio maheenanagia, o acio marathaga maūdū ma matūhūhū moimīte meciiria-inī mao ene? 27 Mecīiragia atī irooto icio meranaga mūdū na ūriā ūngī nīngūtūma andū akwa mariganīrwo nī rīitwa rīakwa, o ta ūriā maithe mao mariganīrwo nī rīitwa rīakwa makīhooya Baali. 28 Mūnabii ūriā ūrotete kīroto-rī, nīaheane ūhorō wa kīroto kīu gīake, no rīri, ūriā ūri na ndūmīrīri yakwa nīaheane ūhorō wayo arī na wīhokeku. Tondū-rī, kaī rūūwa rwa ngano rūri na ūhorō ūrīkū na ngano?” ūguo nīguo Jehova ekūūria. 29 “Githī ndūmīrīri yakwa ndīhaana ta mwaki, o na ta kībūi kīriā gīthetheraga rwaro rwa ihiga rūgatuīka tūcere?” ūguo nīguo Jehova ekūūria. 30 “Nī ūndū ūcio-rī, nīndeganīte na anabii acio maiyaga ndeto mūdū kuuma kūrī ūriā ūngī, magaciaria ta ciumīte kūrī nīi,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 31 Ūū nīguo Jehova ekuuga, “Nīngūūkīrīra anabii acio maaragia ndeto ciao ene, na magacooka makoiga atīri, ‘Ūguo nīguo Jehova oiga.’ 32 Īi ti-itherū, nīngūūkīrīra anabii acio marathaga mohoro ma irooto cia maheeni,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Maheanaga ūhorō wacio, makahīthithia andū akwa na maheeni na mwītīio wao, no ti nīi ndīmatūmīte kana ngamaatha. Matigunaga andū aya o na hanini,”

ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **33** “Rĩrĩa andũ aya, kana mũnabii, o na kana mũthĩnjĩri-Ngai mangĩkũũria atĩrĩ, ‘Ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũrĩ Jehova nĩ irĩkũ?’ ũkameera atĩrĩ, ‘Ndũmĩrĩri nditũ ya Jehova nĩ inyuĩ, na nĩngamũtiganĩria, ũguo nĩguo Jehova ekuuga.’ **34** Mũnabii, kana mũthĩnjĩri-Ngai, o na kana mũndũ ũngĩ o wothe angiuga atĩrĩ, ‘Ino nĩyo ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũrĩ Jehova,’ nĩ nĩngaherithia mũndũ ũcio o hamwe na nyũmba yake. **35** Mũndũ o mũndũ wanyu atĩndaga akĩũria mũratawe kana mũndũ wao atĩrĩ: ‘Icookia rĩa Jehova nĩ rĩrĩkũ?’ kana, ‘Jehova oigĩte atĩa?’ **36** No rĩrĩ, mũtigacooke kuuga rĩngĩ atĩ ‘ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũrĩ Jehova,’ tondũ kiugo kĩa mũndũ we mwene nĩkĩo gĩtuĩkaga ndũmĩrĩri yake nditũ, na ũguo nĩguo mũgarũraga ciugo cia ndũmĩrĩri cia Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai witũ. **37** Mũtindaga mũkũria mũnabii atĩrĩ: ‘Jehova agũcookeirie ũhoru ũrĩkũ?’ kana, ‘Jehova aaritie atĩa?’ **38** O na gwatuĩka inyuĩ nĩmugaga atĩrĩ, ‘Ino nĩyo ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũrĩ Jehova,’ ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Nĩmwahũthĩrĩre ciugo ici, ‘Ino nĩyo ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũrĩ Jehova,’ o na gĩtuĩka nĩndamwĩrite mũtikanoige atĩ ‘Ino nĩyo ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũrĩ Jehova.’ **39** Nĩ ũndũ ũcio, ti-itherũ nĩngariganĩrwo nĩ inyuĩ, ndĩmũingate mwehere mbere yakwa hamwe na itũũra rĩrĩ inene rĩrĩa ndaamũheire inyuĩ ene o na maithe manyu. **40** Nĩngamũrethĩrĩa thoni cia gĩtũũra tene na tene, ĩĩ, ndũme mũconorithio na njono itakariganĩra.”

24 Thuutha wa Jekonia mũrũ wa Jehoakimu mũthamaki wa Juda na anene ake, na mabundi na atũũri a Juda gũtahwo, makĩrutwo Jerusalemu magĩtwarwo Babuloni nĩ Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni-rĩ, Jehova nĩanyonirie ikabũ igĩrĩ cia ngũyũ ciigĩtwo hau mbere ya hekarũ ya Jehova. **2** Gikabũ kĩmwe kĩarĩ na ngũyũ njega mũno, ta ngũyũ iria ciambaga kwĩrua; gikabũ kĩrĩa kĩngĩ kĩarĩ na ngũyũ njũru mũno, itangĩrĩka nĩ ũndũ wa ũrĩa ciathũkĩte. **3** Hĩndĩ ĩyo Jehova akĩnjũũria atĩrĩ, “Jeremia, nĩ kĩ ũroona?” Ngĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ngũyũ. Iria njega nĩ njega mũno, no iria njũru nĩ njũru mũno ũndũ itangĩrĩo.” **4** Hĩndĩ ĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ikĩnginyĩra, ngĩrwo atĩrĩ: **5** “Jehova, Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: ‘O ta ngũyũ ici imwe njega-rĩ, ũguo noguo nyonaga andũ a Juda marĩ ega arĩa maatahirwo, acio ndaarutire gũkũ ngĩmatwara bũrũri wa Babuloni. **6** Maitho makwa nĩmakamarora na ndĩmeeke maũndũ mega,

na nĩngamacookia gũkũ bũrũri ũyũ. Nĩngamarũgamia na ndikamamomora; nĩngamahaanda na ndigacooka kũmamunya. **7** Nĩngamahe ngoro ya gũtũma mamenye atĩ nĩ nĩ Jehova. Nĩmagatuĩka andũ akwa na nĩ ndũike Ngai wao, nĩgũkorwo nĩmakanjookerera na ngoro ciao ciothe. **8** “No rĩrĩ, o ta ngũyũ icio njũru, icio itangĩrĩka nĩ ũndũ wa ũrĩa ithũkĩte-rĩ,’ Jehova ekuuga atĩrĩ, ‘ũguo no taguo ngeeka Zedekia mũthamaki wa Juda, na anene ake o na matigari ma andũ a Jerusalemu, arĩa magaaakorwo matigaire gũkũ bũrũri ũyũ kana arĩa matũũraga bũrũri wa Misiri. **9** Nĩngatũma mathũũrwo mũno, matũũke kĩndũ gĩa gũthĩrĩkia mothamaki mothe ma gũkũ thĩ, na mameneke na matũũke a kuunagwo thimo, na matũũre matheka gĩrĩrwo na manyiitagwo nĩ kĩrumi kũrĩa guothe ngaamathaamĩria. **10** Nĩngamarehithĩria rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, na mũthiro imokĩrĩre, nginya maniinwo mathire bũrũri-inĩ ũrĩa ndaamaheire o na ngĩhe maithe mao.”

25 Ndũmĩrĩri nĩyakinyĩrĩre Jeremia ikonĩ andũ othe a Juda, mwaka-inĩ wa kana wa gũthamaka kwa Jehoiakimu mũrũ wa Josia mũthamaki wa Juda, naguo nĩguo warĩ mwaka wa mbere wa gũthamaka kwa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni. **2** Nĩ ũndũ ũcio Jeremia ũcio mũnabii akĩra andũ othe a Juda na arĩa othe maatũũraga Jerusalemu atĩrĩ: **3** Ihinda rĩa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩtatũ, kuuma mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩtatũ wa ũthamaki wa Josia mũrũ wa Amoni mũthamaki wa Juda, nginya ũmũthĩ, ndũmĩrĩri cia Jehova itũire inginyagĩrĩa, na nĩ ngamũhe ũhoru wacio kaingĩ kaingĩ, no mũthĩkĩrĩrie. **4** Na rĩrĩ, o na gĩtuĩka Jehova nĩamũtũmĩre ndungata ciake ciothe cia anabii kaingĩ, kaingĩ, mũtiigana gũthĩkĩrĩria kana gũtega matũ manyu nĩguo mũmaigue. **5** Maamwĩrite atĩrĩ, “Garũrũkai rĩu o ũmwe wanyu, mũtigane na mĩthĩire yanyu mĩũru na ciiko cianyu njũru, nĩguo mũtũũre bũrũri-inĩ ũrĩa Jehova aamũheire inyuĩ o na maithe manyu nginya tene. **6** Mũtikananũmĩrĩre ngai ingĩ mũcitungatĩre kana mũcihooe; mũtikandakarie na ũndũ wa kĩrĩa mwĩthondekeire na moko manyu. Mwathĩka ũguo, hĩndĩ ĩyo ndikamũgera ngero.” **7** Jehova ekuuga atĩrĩ, “No inyuĩ mũtiathĩkĩrĩrie, no mũgũthĩrĩkia nĩguo ndaakare na ũndũ wa kĩrĩa mwethondekeire na moko manyu, na inyuĩ nĩmũkĩgerithĩtie ngero.” **8** Nĩ ũndũ ũcio Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: “Tondũ nĩmũregete gũthĩkĩrĩria ndũmĩrĩri yakwa, **9** nĩngwĩta andũ othe a

mwena wa gathigathini hamwe na ndungata yakwa Nebukadinezaru, mūthamaki wa Babuloni,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Nīngūmarehe mookīrīre būrūrī ūyū na arīa matūūruga kuo o na mookīrīre ndūrūrī ciothe iria iūrīgīcīirīe. Nīngamaniina biū na ndūme matuīke ta kīndū kīa ihooru na gīa kūmeneka, na manangīke nginya tene. 10 Nīngūmehereria mīgambo ya gīkeno na ya kūrūūhia, o na mīgambo ya mūhiki na mūhikania, na mūrurumo wa ithīi, o na ūtheri wa tawa. 11 Būrūrī ūyū wothe ūgaatuīka būrūrī ūtarī kīndū o na ūkīrīte ihooru, nacio ndūrūrī cio nīgatungatīra mūthamaki wa Babuloni mīaka mīrongo mūgwanja. 12 “No rīrī, mīaka mīrongo mūgwanja yathira, nīngaherithia mūthamaki wa Babuloni na rūrūrī rwake, herithie būrūrī ūcio wa andū a Babuloni nī ūndū wa mahītia mao, na ningī nīngatūma būrūrī ūcio ūtūūre ūkīrīte ihooru nginya tene,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 13 “Nīngarehithīria būrūrī ūcio maūndū mothe marīa ndanoiga atī nīmakaūkora, marīa mothe mandikītwo ibuku-inī rīrī, o macio maarathīrwo ndūrūrī ciothe nī Jeremia. 14 Nīgūkorwo o ene nīmagatuīka ngombo cia ndūrūrī nyingī na athamaki anene; na nī nīngērīhīria harīo kūrīngana na cīiko ciao, o na kūrīngana na maūndū marīa maneeka na moko mao.” 15 Atīrūrī, Jehova Ngai wa Isiraēli, aanjūrīre atīrī: “Oya gikombe gīkī kīyūrīte ndibeī ya mang’ūrī makwa kuuma guoko-inī gwakwa, na ūkīnyuithie ndūrūrī iria ciothe ngūgūtūma kūrī cio. 16 Rīrīa ikaanyua-rī, nīgatūgūūga na igūrūke nī ūndū wa rūhiū rwa njora rūrīa ngaarehithia gatagatī-inī kao.” 17 Nī ūndū ūcio ngōya gikombe kīu kuuma guoko-inī kwa Jehova, na ngītūma ndūrūrī iria ciothe aandūmite kūrī cio ikīnyūire: 18 itūūra rīa Jerusalemu na matūūra ma Juda, na athamaki akuo na anene akuo, nīguo manangīke, na matuīke ta kīndū kīrī magigi na gīa kūmeneka, o na kīndū kīgwatītwo nī kīrumi, ta ūrīa matarīi ūmūthī; 19 ningī Firaūni mūthamaki wa Misiri, na arīa mamūtungataga, na anene ake na andū ake othe, 20 na ageni arīa othe matūūruga kuo; na ningī athamaki othe a Uzu; na ningī athamaki othe a Afilisti (aya nī andū a Ashikeloni, na Gaza, na Ekironi, o na andū arīa maatigaire Ashidodi); 21 ningī andū a Edomu, na Moabi na Amoni; 22 ningī athamaki othe a Turo na Sidoni; o na athamaki a icīgīrīra iria irī mūrīmo wa iria; 23 ningī andū a Dedani, na Tema, na Buzu, na arīa othe marī kūrāya; 24 ningī athamaki othe a Arabia, na athamaki othe a ndūrūrī ng’eni arīa

matūūruga werū-inī; 25 ningī athamaki othe a Zimuri, na Elamu na Media; 26 o na athamaki othe a mwena wa gathigathini, a gūkuhī na a kūrāya, marūmanīrīre mūndū na ūrīa ūngī: moimīte mothamaki-inī mothe ma thī. Na thutha wao othe, mūthamaki wa Sheshaki nīagakīnyūira o nake. 27 “Ūcooke ūmeere atīrī, ‘Ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraēli, ekuuga: Nyuai, mūrīo na mūtahīke, mūcooke mūgīe na mūtikanacooke gūūkīra, nī ūndū wa rūhiū rwa njora rūrīa ngaarehithia gatagatī-inī kanyu.’ 28 No rīrī, mangīkaarega kuoya gikombe kīu kuuma guoko-inī gwaku manyue-rī, ūkameera atīrī, ‘Ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: No nginya mūnyue! 29 Atīrūrī, nīnyambīrīrie kūrēhe mwanangīko itūūra-inī rīrīrī inene rīitanītio na Rīitwa rīakwa; anga inyuī no mwage kūrherithio? Mūtikaaga kūrherithio, nī ūndū nīndīrarehithīria andū arīa othe matūūruga gūkū thī rūhiū rwa njora, ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.’ 30 “Rīu marathīre mohoro maya mothe, ūmeere atīrī: “‘Jehova akaarama arī o kūu igūrū; akaagamba ta ngwa arī gīkaro-inī gīake gītheru, na arame na hinya, okīrīre būrūrī wake. Akaanīrīra na mūgambo mūnene mūno ta wa andū arīa marangagīrīria thabībū, agūthūkīre andū othe arīa matūūruga gūkū thī. 31 Inegene rīu nīrīkaiguīka nginya ituri-inī ciothe cia thī, nī ūndū Jehova nīagaciirithia ndūrūrī; nīagatuīra andū othe ciira na oorage arīa aaganu na rūhiū rwa njora,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 32 Ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: “Atīrūrī! Mwanangīko nīurahunja kuuma rūrūrī rūmwe nginya rūrīa rūngī; kīhuhūkano nīkirahuhūkana kuuma ituri-inī cia thī.” 33 Ihinda-inī rīu andū arīa mooragithītio nī Jehova magaakorwo maaraganīte kūndū guothe, kuuma gīturi kīmwe gīa thī nginya kīrīa kīngī. Matikarīrīrwo, kana monganio, kana mathikwo, no magaaikara ta rūrua, mahurunjūkīte thī. 34 Rīrai na mūgīrīke, inyuī arīithi aya; mwīgaragarīe rūkūngū-inī, inyuī atongoria a rūuru rwa mbūrī. Nīgūkorwo ihinda rīanyu rīa gūthīnjwo nī ikinyu; mūkaagūa mūthuthike o ta rūumba rīrīa rīega mūno. 35 Arīithi acio matikoona kūndū gwa kūrūrīra, na atongoria a rūuru rwa mbūrī matikoona gwa gwītharīra. 36 Thikīrīriai mūgīe kīrīro kīa arīithi, o na kīgīrīko kīa atongoria a rūuru rwa mbūrī, nī ūndū Jehova nīaranangithia ūrīithio wao. 37 Ūrīithio ūcio wa cianda-inī ūtarī ūgwati nīukanangwo tondu wa marakara mahīū ma Jehova. 38 Akoimagara

ta mūrūthi ūkiama kīmamo-inī kīaguo, na būrūri wao nīūgaakira ihooru nī tondū wa rūhiū rwa njora rwa mūhinyanīrīria, na nī ūndū wa marakara mahiū ma Jehova.

26 Rīrīa Jehoiakimu mūrū wa Josia, mūthamaki wa Juda ambīrīrie gūthamaka-rī, ndūmīrīri nīyanganīyīrīre yumīte kūrī Jehova, ngīrwo atīrī: 2 “Jehova ekuuga atīrī: Rūgama nja ya nyūmba ya Jehova warīrie andū othe a matūūra ma Juda, acio mokaga kūhoera thīnī wa nyūmba īno ya Jehova. Mahe ūhorō ūrīa wothe ngūgwatha; ndūgatige o na kiugo kīmwe. 3 Hihi nīmegūgūthīkīrīria na mūdū o mūdū wao agarūrūke atigane na mīthīre yake mīuru. Hīndī īyo na nī ndīrīcūkwo ndige kūmarehera mwanangīko ūrīa ndūite atī nīngūmarehera, nī ūndū wa cīko ciao njūru iria mekīte. 4 Meere atīrī, ‘Jehova ekuuga atīrī: Mūngīrega kūnjigua na kūrūmīrīra mawatho makwa marīa njigīte mbere yanyu, 5 na mūngīaga gūthīkīrīria ciugo cia ndungata ciakwa anabii, o icio ndīmūtūmagīra kaingī kaingī (o na gwatūika mūtīciuguaga), 6 hīndī īyo nīngatūma nyūmba īno itūike ta Shilo, o narīo itūūra rīrī inene ndīrītue rīa kūgwetagwo ta kīrumi nī andū a ndūrīrī ciothe cia thī.” 7 Athīnjīri-Ngai, na anabii, na andū acio angī othe makīgua Jeremia akīaria ndūmīrīri īyo kūu nyūmba-inī ya Jehova. 8 No rīrī, Jeremia aarīkia kwīra andū maūdū marīa mothe Jehova aamwathīte ameere-rī, athīnjīri-Ngai, na anabii, na andū acio angī othe makīmūnyiita, makīmwīra atīrī, “Wee no nginya ūkue! 9 Nī kīi gītūmīte ūrathe mohoro ūkīgwetagwo rīitwa rīa Jehova, ūkoiga atī nyūmba īno īgaatūika ta Shilo, narīo itūūra rīrī inene rīkire ihooru na rītiganīrīo?” Nao andū acio othe makīūngana, makīrigīcīria Jeremia kūu thīnī wa nyūmba ya Jehova. 10 Rīrīa anene a Juda maaguire maūdū macio, makīambata moimīte nyūmba ya ūthamaki, magīthīi nyūmba-inī ya Jehova, makīrūgama o mūdū handū hake itoonyero-inī rīa Kīhingo kīrīa Kīerū kīa nyūmba ya Jehova. 11 Hīndī īyo athīnjīri-Ngai na anabii makīra anene acio na andū othe atīrī, “Mūdū ūyū agīrīre atuīrwo kūuragwo, tondū nīarathīte maūdū mooru makonīi itūūra rīrī inene. Nīmūmeiguīrīre na matū manyu!” 12 Hīndī īyo Jeremia akīra anene othe na andū othe atīrī: “Nī Jehova wandūmire ngarathe maūdū ma gūūkīrīra nyūmba īno na itūūra rīrī, o ta ūguo mūrīkītīe kūigua. 13 Rīu garūrīrai mīthīre yanyu na cīko cianyu na mwathīkire Jehova Ngai

wanyu. Nake Jehova nīekwīrīcūkwo aage kūrehe mwanangīko ūcio aamūgweteire. 14 No nī-rī, ndī moko-inī manyu; njikai o ūrīa mūkuona arī wega na kwagīrīre. 15 No rīrī, menyai wega, atī mūngīnjūraga nīmūgūcookererwo nī mahītia ma gūita thakame ya mūdū ūtarī ūuru ekīte, inyūī ene īmūcookerere, hamwe na itūūra rīrī inene, na arīa othe matūūruga kuo, tondū ti-itherū nī Jehova ūndūmīte kūrī inyūī njarie ūhorō ūyū wothe mūkīūiguaga.” 16 Hīndī īyo anene na andū acio angī othe makīra athīnjīri-Ngai na anabii atīrī, “Mūdū ūyū ndaagīrīre gūtuīrwo gūkua! Aatwarīrie akīgwetagwo rīitwa rīa Jehova Ngai witū.” 17 Athuuri amwe a būrūri ūcio makīrūgama hau mbere, makīra ūngano ūcio wa andū othe atīrī, 18 “Mīka ūrīa Mūmoreshethu nīarathire ūhorō matukū-inī ma Hezekia, mūthamaki wa Juda. Eerire andū othe a Juda atīrī, ‘Ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: “Zayuni nīgūkarīmwo ta mūgūnda, Jerusalemu gūgaatūika ta hība ya kagoto, nakīo kīrīma gīkī gīakītuo hekarū gītūike ta kīhumbu kīmereirwo nī ithaka.’ 19 “Hezekia mūthamaki wa Juda kana mūdū ūngī wothe kūu Juda nīamūuragire? Githī Hezekia tī gwītīgīra eetīgīrīre Jehova, na agīcaria gwītīkīrīka nīwe? Na githī Jehova ndeerīcūkīrwo agītiga kūrehe mwanangīko ūrīa oigīte nīekūmarehera? Tūrorete kwīrehere mwanangīko mūuru mūno!” 20 (Ningī nī haarī mūdū ūngī wetagwo Uria mūrū wa Shemaia, wa kuuma Kiriathu-Jearimu, nake aarathire ūhorō akīgwetagwo rīitwa rīa Jehova; aarathire o maūdū ta maya megīi itūūra rīrī inene na būrūri ūyū, o ta ūguo Jeremia aarathīte. 21 No rīrīa Mūthamaki Jehoiakimu, na atongoria ake a mbaara na anene maiguire ndūmīrīri yake, mūthamaki agīcaria njīra ya kūmūūruga. No Uria nīaiguire ūhorō ūcio, agītīgīra, na akīūrīra būrūri wa Misiri. 22 Na rīrī, Mūthamaki Jehoiakimu agītūma Elinathani mūrū wa Akiboru athī būrūri wa Misiri, marī hamwe na andū angī. 23 Nao makīgīra Uria kuuma Misiri, makīmūtware kūrī Jehoiakimu ūcio mūthamaki, nake akīmūuragīthia na rūhiū rwa njora, nakīo kīimba gīake gīgīteeo mbīrīra-inī harīa haathīkagwo andū arīa mataarī bata). 24 No rīrī, Ahikamu mūrū wa Shafani akīgītīra Jeremia, na nī ūndū ūcio ndaaneanirwo kūrī andū mamūūrage.

27 O kīambīrīria-inī kīa wathani wa Zedekia mūrū wa Josia, mūthamaki wa Juda, ndūmīrīri īno nīyakīnyīrīre Jeremia yumīte kūrī Jehova: 2 Nake

Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Wĩthondekere icooki rĩa mĩkwa na mĩtĩ mikĩranie, ũcooke ũmũĩkĩre ngingo. 3 Ũcooke ũtũme ndũmĩrĩrĩ kũrĩ athamaki a Edomu, na Moabi, na Amoni, na Turo na Sidoni ũmĩnengerete abarũthi ao arĩa mokĩte Jerusalemu kũrĩ Zedekia mũthamaki wa Juda. 4 Mahe ndũmĩrĩrĩ matwarĩre anene ao, ũmeere atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: “Ĩrai anene anyu atĩrĩ: 5 Nĩ nĩ ndombire thĩ na andũ arĩa marĩ kuo o na nyamũ iria irĩ kuo na hinya wakwa mũnene na ndambũrũkĩtie guoko gwakwa, na ndĩmĩheaga o mũndũ ũrĩa ingĩenda kũhe. 6 Na rĩu nĩngũneana mabũrũri manyu mothe kũrĩ ndungata yakwa Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni; nĩngũtũma o na nyamũ cia gĩthaka imũtungatagĩre. 7 Ndũrĩrĩ ciothe nĩkamũtungatĩra we, na mũrĩũ, o na mwana wa mũrĩũ, nginya rĩrĩa ihinda rĩa bũrũri wake rĩgaakinya; hĩndĩ ĩyo ndũrĩrĩ nyingĩ na athamaki anene nĩmakamũtua wa kũmatungatagĩra arĩ o. 8 ““No rĩrĩ, rũrĩrĩ o ruothe kana ũthamaki o wothe arĩa makaaga gũtungatĩra Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, kana marege kũnamia ngingo mekĩrwo icooki rĩake, nĩngaherithia rũrĩrĩ rũu na rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, na mũthiro, nginya rĩrĩa ngarũniinithia na guoko gwake, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 9 Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, tigai gũthikĩrĩria anabii anyu, na arathi anyu, na ataũri-a-irooto, na aragũri, kana andũ-ago, o acio mamwĩraga atĩrĩ: ‘Inyuĩ mũtirĩ hĩndĩ mũgaatungatĩra mũthamaki wa Babuloni.’ 10 Nĩ ũndũ ũcio nĩ ũhoru wa maheeni mamũrathagĩra, marĩa magaatũma mũtahwo, mũtwarwo kũndũ kũraya na bũrũri wanyu; ngamũingata, mũniinwo biũ. 11 No rũrĩrĩ rũrĩa ruothe rũkainamia ngingo rwĩkĩrwo icooki rĩa mũthamaki wa Babuloni na rũmũtungatĩre-rĩ, nĩngetikĩria rũrĩrĩ rũu rũtũũre bũrũri-inĩ wao kĩũmbe, marĩmage na maikarage kuo, ũguo nĩguo Jehova ekuuga.”” 12 Nĩndaheanire ndũmĩrĩrĩ o ro ĩyo kũrĩ Zedekia mũthamaki wa Juda. Ngĩmwĩra atĩrĩ, “Inamia ngingo yaku, wĩkĩrwo icooki rĩa mũthamaki wa Babuloni; mũtungatĩre we mwene na andũ ake, na nĩngũtũũra muoyo. 13 Wee mwene mũrĩ na andũ aku-rĩ, mũngũkĩnithia nĩkĩ na rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, o na mũthiro, o icio Jehova atuĩrĩre rũrĩrĩ o ruothe rũrĩa rũtagatungatĩra mũthamaki wa Babuloni? 14 Tiga gũthikĩrĩria ũhoru wa anabii acio makwĩraga atĩrĩ, ‘Wee ndũrĩ hĩndĩ ũgaatungatĩra mũthamaki wa Babuloni,’ tondũ makũrathagĩra ũhoru wa maheeni. 15 ‘Nĩ ndimatũmĩte,’ nĩguo Jehova ekuuga. ‘Mararatha

ũhoru wa maheeni, makĩgwetaga rĩtwa rĩakwa. Nĩ ũndũ ũcio nĩngamũingata, na inyuĩ mũniinwo biũ, wee hamwe na anabii acio makũrathagĩra mohoro.” 16 Ngĩcooka ngĩra athĩnjĩri-Ngai na andũ acio angĩ othe atĩrĩ: “Ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Tigai gũthikĩrĩria anabii acio mamwĩraga atĩrĩ, ‘Hatigairie o kahinda kanini, nacio indo iria ciarutirwo nyũmba ya Jehova icookio kuuma Babuloni.’ Maramũrathĩra ũhoru wa maheeni. 17 Tigai kũmathikĩrĩria. Tungatĩrai mũthamaki wa Babuloni, na nĩmũgũtũũra muoyo. Kaĩ itũũra rĩrĩ rĩngĩkĩanangwo nĩkĩ? 18 Angĩkorwo acio nĩ anabii marĩ na ndũmĩrĩrĩ kuuma kũrĩ Jehova-rĩ, nĩmagĩthaithe Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩguo indo iria itigarĩte gũkũ thĩinĩ wa nyũmba ya Jehova, o na thĩinĩ wa nyũmba ya mũthamaki wa Juda, o na kũu Jerusalemu itigatwarwo Babuloni. 19 Nĩ ũndũ ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe oigĩte ũhoru ũkonĩ itugĩ cia hekarũ, na karia ka maaĩ, indo cia kũigĩrĩa iria ingĩ, na indo ciothe cia nyũmba ingĩkorwo itigaire gũkũ itũũra-inĩ rĩrĩ inene, 20 iria Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni ataakuire hĩndĩ rĩa aatahire Jekonia mũrũ wa Jehoiakimu mũthamaki wa Juda agĩthaamio arutĩtwo Jerusalemu na agĩtwarwo Babuloni, we mwene hamwe na andũ othe a Juda na a Jerusalemu arĩa maarĩ igweta: 21 ĩĩ, ti-itherũ Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli oigĩte atĩrĩ ũhoru ũkonĩ indo icio itigaire thĩinĩ wa nyũmba ya Jehova, o na thĩinĩ wa gĩkaro kĩa mũthamaki wa Juda, o na kũu Jerusalemu: 22 ‘Nĩgatwarwo Babuloni, na igaikara kũu nginya mũthenya ũrĩa ngooka gũcigĩra,’ ũguo nĩguo Jehova ekuuga. ‘Hĩndĩ ĩyo nĩngacirehe ndĩcicooke gũkũ.”

28 Mweri-inĩ wa gatano mwaka-inĩ ũcio, nĩguo mwaka wa kana, o kĩambĩrĩria-inĩ kĩa ũthamaki wa Zedekia mũthamaki wa Juda, mũnabii wetagwo Hanania mũrũ wa Azuri, ũrĩa woimĩte Gibeoni, nĩanjĩrĩre atĩrĩ, tũrĩ o kũu nyũmba ya Jehova mbere ya athĩnjĩri-Ngai na andũ arĩa angĩ othe: 2 “Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: ‘Nĩnyunangĩte icooki rĩa mũthamaki wa Babuloni. 3 Mĩaka ĩrĩ ĩtanathira, nĩngũcookithia indo cia nyũmba ya Jehova gũkũ, iria Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni aarutire gũkũ agĩcitwara Babuloni. 4 Nĩngĩ Jekonia mũrũ wa Jehoiakimu mũthamaki wa Juda, nĩngamũcookia marĩ hamwe na andũ othe arĩa maatahĩtwo kuuma Juda magĩtwarwo Babuloni, nĩ ũndũ nĩnyunangĩte icooki rĩa mũthamaki wa

Babuloni,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 5 Hĩndĩ ĩyo mũnabii Jeremia agĩcookeria mũnabii Hanania ũhoru arĩ hau mbere ya athĩnjĩri-Ngai hamwe na andũ arĩa angĩ othe marũgamĩte kũu nyũmba ya Jehova. 6 Akĩmwĩra atĩrĩ, “Kũrotũika guo! Jehova aroeka o ũguo! Jehova arohingia ũhoru ũcio waratha na ũndũ wa gũcookithia indo icio cia nyũmba ya Jehova, o na andũ othe arĩa maatahirwo gũkũ amacookie kuuma Babuloni. 7 No rĩrĩ, ta thikĩrĩria ũigũe ũhoru ũrĩa ngwaria ũkĩĩguagĩra na matũ, o nao andũ aya othe makĩĩguuga: 8 Kuuma o mahinda ma tene, anabii arĩa maarĩ mbere yaku o na yakwa-rĩ, maatũũrite marathaga ũhoru wa mbaara, na mwanangiko, na mũthiro, gũũkĩrĩra mabũrũri maingĩ o na mothamaki marĩ hinya. 9 No rĩrĩ, mũnabii ũrĩa ũrathagĩra andũ ũhoru wa thayũ akaamenyeka wega atĩ ti-itherũ nĩ Jehova wamũtũmĩte o rĩrĩa ũrathi wake ũkaahinga.” 10 Hĩndĩ ĩyo mũnabii Hanania akĩruta icooki ngingo-inĩ ya Jeremia na akĩriunanga, 11 agĩcooka akiuga andũ acio othe marĩ ho atĩrĩ, “Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Ūguo noguo ngoinanga icooki rĩa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, rĩehere ngingo-inĩ cia ndũrĩrĩ ciothe miaka ĩrĩ ĩtanathira.’” Mũnabii Jeremia aigua ũguo agũthĩira. 12 Kahinda kanini thuutha wa mũnabii Hanania kuunanga icooki rĩu rĩarĩ ngingo-inĩ ya Jeremia ũcio mũnabii, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩre Jeremia akĩrwo atĩrĩ: 13 “Thĩĩ wĩre Hanania atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Jehova ekuuga: Wee uunangĩte icooki rĩa mũtĩ, no rĩrĩ, handũ harĩo ũgeekĩrwo icooki rĩa kĩgera. 14 Ūũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Nĩngekĩra ndũrĩrĩ icio ciothe icooki rĩa kĩgera ngingo, nĩgeetha ndũme itungatĩre Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, na nĩkamũtungatĩra. O na nĩngamũhe wathani aathage nyamũ cia gĩthaka.” 15 Hĩndĩ ĩyo mũnabii Jeremia akĩra Hanania ũcio mũnabii atĩrĩ, “Hanania, ta thikĩrĩria! Jehova ndagũtũmĩte, no wee-rĩ, nĩũringĩrĩrie rũrĩrĩ rũrũ rwĩhoke ũhoru wa maheeni. 16 Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Ndĩ hakuhĩ gũkweheria thĩ. Mwaka-inĩ o ro ũyũ nĩũgũkua, tondũ nĩũhunjĩtie ũremi wa gũũkĩrĩra Jehova.’” 17 Mweri-inĩ wa mũgwanja wa mwaka o ro ũcio-rĩ, Hanania ũcio mũnabii agĩkua.

29 Ūyũ nĩguo ũhoru ũrĩa waandĩkitwo marũa-inĩ marĩa mũnabii Jeremia aatũmire arĩ Jerusalemu kũrĩ athuuri arĩa maatigaire thĩĩnĩ wa arĩa maatahitwo, na kũrĩ athĩnjĩri-Ngai, na anabii, o na andũ acio angĩ othe arĩa Nebukadinezaru aatahĩte kuuma Jerusalemu

akamatwara Babuloni. 2 (Hĩndĩ ĩno nĩ thuutha wa Mũthamaki Jekonia, na nyina wa mũthamaki, na anene a kwa mũthamaki, na atongoria a Juda na a Jerusalemu, na mabundi na atũũri gũkorwo matahitwo kuuma Jerusalemu.) 3 Ehokeire marũa macio Elasa mũrũ wa Shafani, na Gemaria mũrũ wa Hilikia, arĩa Zedekia mũthamaki wa Juda aatũmire kũrĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni. Marũa macio moigĩte atĩrĩ: 4 Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekwĩra andũ othe arĩa ndaarutire Jerusalemu ngĩmatwarithia Babuloni atĩrĩ: 5 “Mwĩyakĩre nyũmba na mũcĩtũũre; haandai mĩgũnda mũcooke mũrĩe maciaro mayo. 6 Hikaniai, mũciare aanake na airĩtu; carĩriai aanake anyu atumia mahikie, nao airĩtu anyu mũreke mahikio, nĩgeetha o nao maciare aanake na airĩtu. Ongererekai na mũingĩhe mũrĩ kũu; mũtikanyihanyiihe. 7 Nĩngĩ-rĩ, caragai thayũ na ũgaacĩru wa itũũra rĩu inene kũu ndĩmũthaamĩrie. Hooyagai Jehova nĩ ũndũ warĩo, tondũ rĩngĩgaacĩra-rĩ, o na inyuĩ no mũkũgaacĩra.” 8 ĩĩ, ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: “Mũtikareke anabii na aragũri arĩa marĩ gatagatĩ kanyu mamũheenie. Mũtikanathikĩrĩrie irooto icio inyuĩ mũmaringagĩrĩria mamũrotore. 9 Mamũrathagĩra ũhoru wa maheeni, makĩgwetaga rĩitwa rĩakwa. Ti nĩ ndĩmatũmĩte,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 10 Jehova ekuuga atĩrĩ: “Mwaniina miaka mĩrongo mũgwanja kũu Babuloni, nĩngooka kũrĩ inyuĩ ndĩmũhingĩrie kĩĩranĩro gĩakwa kĩa ũtugi gĩa kũmũcooka gũkũ. 11 Nĩgũkorwo nĩnjũũ meciiria marĩa ndĩciiragia ũhoru-inĩ wanyu, o meciiria ma thayũ na ti ma kũmwĩka ũũru, meciiria ma kũmũhe kĩĩrĩgĩrĩro atĩ ũhoru wanyu nĩũkaagĩrĩra thuutha-inĩ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 12 “Hĩndĩ ĩyo nĩmũkangaĩra na mũũhoee, na nĩ nĩngamũĩguu. 13 Nĩngĩ nĩmũkanjaria na nĩmũkanyona rĩrĩa mũkaanjaria na ngoro yanyu yothe. 14 Nĩĩ na nĩ nĩngonekana nĩ inyuĩ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Nĩngamũruta kũrĩa mũtũũrite mũrĩ andũ atahe, ndĩmũcookie gũkũ. nĩngamũcookanĩrĩria kuuma ndũrĩrĩ-inĩ ciothe na kũndũ guothe kũrĩa ndaamũhurunjĩre, na nĩngamũcooka kũndũ kũrĩa ndaamũrutĩte ngĩmũtwara mabũrũri ma kũngĩ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 15 Mwahota kuuga atĩrĩ, “Jehova nĩatwarahũrĩre anabii gũkũ Babuloni,” 16 no rĩrĩ, ũũ nĩguo Jehova ekuuga ũhoru ũkonĩĩ mũthamaki ũrĩa ũikaragĩra gĩtĩ kĩa ũnene kĩa Daudi, marĩ hamwe na andũ othe arĩa maatigarire itũũra-inĩ rĩrĩ inene,

na andũ a bũrũri wanyu, acio mũtaakuuanĩrio nao mũgĩtahwo: 17 ĩĩ, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atĩrĩ: “Nĩngamatwarithĩria rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, na mũthiro, na ndũme mahaane ta ngũyũ njũru mũno, iria itangĩrũka nĩ undũ wa gũthũka. 18 Nĩngamaingatithia na rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, na mũthiro, na ndũme matuĩke kĩndũ kĩmeneku harĩ mothamaki mothe ma gũkũ thĩ, na matuĩke ta kĩndũ kĩnyiite nĩ kĩrumi na kĩrĩ magigi, na kĩndũ gĩa kũnyararwo na kũmeneka, manyararwo ndũrĩrĩ-inĩ ciothe kũria ngaamatwarithia. 19 Nĩgũkorwo matiathikĩrĩrie ndũmĩrĩri ciakwa, ndũmĩrĩri iria ndaamatũmĩre kaingĩ na tũnua twa ndungata ciakwa cia anabii”, ũguo nĩguo Jehova ekuuga “O na inyuĩ arĩa mwatahirwo-rĩ, mũtiigana gũthikĩrĩria,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 20 Nĩ undũ ũcio-rĩ, ta thikĩrĩriai ndũmĩrĩri ya Jehova, inyuĩ arĩa mũtahitwo ngamũruta Jerusalemu mũgatwarwo Babuloni. 21 Ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga nĩ undũ wa Ahabu mũrũ wa Kolaia, na Zedekia mũrũ wa Maaseia, o acio mamũrathagĩra mohoro ma maheeni makĩgwetaga rĩitwa rĩakwa: “Nĩngamaneana kũrĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, nake nĩakamooraga mũkĩionagĩra na maitho manyu. 22 Nĩ undũ wa ũhoru ũcio wao-rĩ, andũ othe a Juda arĩa maatahirwo na rĩu marĩ Babuloni nĩmakamoinaga thimo makĩrumana, makoiga atĩrĩ, ‘Jehova arotũma ũtuĩke ta Zedekia na Ahabu, arĩa mũthamaki wa Babuloni aacinire na mwaki.’ 23 Nĩgũkorwo nĩmekĩte maundũ mooru mũno thĩnĩ wa Isiraeli; nĩ matharĩtie na atumia a andũ angĩ, na makaaria ndeto cia maheeni, makĩgwetaga rĩitwa rĩakwa, undũ itaameerĩte meke. Nĩnjũũ ũguo nĩguo, na ndĩ mũira wamo,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 24 ĩra Shemaia ũcio Mũnehelami atĩrĩ, 25 “Ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Wee nĩwatũmire marũa na rĩitwa rĩaku mwene kũrĩ andũ othe a Jerusalemu, na kũrĩ Zefania mũrũ wa Maaseia ũria mũthĩnjĩri-Ngai, o na kũrĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa angĩ othe. Werire Zefania atĩrĩ, 26 ‘Jehova nĩagũtuĩte mũthĩnjĩri-Ngai ithenya rĩa Jehoiada nĩguo ũtuĩke mũrũgamĩrĩri wa nyũmba ya Jehova; wee wagĩrĩrwo nĩkuoherera mũgũrũki o wothe ũretua mũnabii ndungu magũrũ na ũmuoherere igera cia ngingo. 27 Nĩ undũ ũcio-rĩ, nĩ kũ kĩgĩritie wee ũkaanie Jeremia ũcio wa kuuma Anathothu, o ũcio wĩtuaga mũnabii gatagatĩ-inĩ kanyu? 28 Nĩatũtũmĩre ndũmĩrĩri ĩno gũkũ Babuloni akoiga atĩrĩ: Nĩmũgũikara

mũrĩ atahe ihinda iraya. Nĩ undũ ũcio akaai nyũmba na mũcitũũre, na mũrĩme mĩgũnda na mũrĩe maciaro mayo.” 29 No rĩrĩ, we Zefania ũcio mũthĩnjĩri-Ngai agĩthomera mũnabii Jeremia marũa macio. 30 Hĩndĩ ĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ĩgĩkinyĩra Jeremia, akĩrwo ũũ: 31 “Tũma ndũmĩrĩri ĩno kũrĩ andũ othe arĩa atahe: ‘Ũũ nĩguo Jehova ekuuga undũ ũkonĩ Shemaia ũcio Mũnehelami: Tondũ Shemaia nĩamũrathĩire ũhoru, o na gũtuĩka ndiamũtũmĩte, na nĩatũmĩte mwĩhoke ũhoru wa maheeni-rĩ, 32 ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Ti-itherũ nĩngaherithia Shemaia ũcio Mũnehelami na njiaro ciake. Ndakagĩa na mũndũ ũtigarĩte thĩnĩ wa andũ aya, o na kana eyonere maundũ mega marĩa ngeeka andũ akwa, tondũ nĩahunjĩtie ũremi akaanjũkĩrĩra,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

30 ĩno nĩyo ndũmĩrĩri ĩria yakinyĩrĩre Jeremia yumĩte kũrĩ Jehova: 2 “Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: ‘Andĩka ũhoru ũria wothe ngwarĩrie ibuku-inĩ.’ 3 Tondũ Jehova ekuuga atĩrĩ, ‘Matukũ nĩmarooka, rĩria ngaarehe andũ akwa a Isiraeli na a Juda moime kũria maatwarirwo maatahwo na ndĩmacookie bũrũri ũria ndaheire maithe mao mawĩgwatĩre,’ ũguo nĩguo Jehova ekuuga.” 4 Ũyũ nĩguo ũhoru ũria Jehova aaririe ũkonĩ Isiraeli na Juda: 5 “Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩtũiguĩte mũkayũrũrũko wa kũmakanania, wa itua-nda, no ti wa thayũ. 6 Ta tũriai ũhoru, muone: Hihĩ mũndũ mũrũme no ahote gũciara mwana? Nĩ kũ kĩragĩtũma nyone arũme othe arĩa marĩ hinya menyĩitĩte nda ta mũtumia ũkũrũmwo, na o mũndũ akagarũrũka agatukia gĩthiithi? 7 Kaĩ mũthenya ũcio nĩũgakorwo ũrĩ mũrũrũ-! Gũtirĩ ũngĩ ũkahaana taguo. Gũgaakorwo kũrĩ ihinda rĩa kũnyariĩrũka rĩa Jakubu, no nĩakahonokio kuuma harĩ guo.’ 8 “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, ‘Mũthenya ũcio nĩngoinanga icooki rĩu ndĩrĩeherie ngingo-inĩ ciao, na nduuange nga iria mohetwo nacio; nacio ndũrĩrĩ itigacooka kũmatua ngombo ciao rĩngĩ. 9 Handũ ha ũguo, magaatungatagĩra Jehova Ngai wao, na Daudi mũthamaki wao, ũria nĩ ngaamarahũrĩra. 10 “Nĩ undũ ũcio tĩga gwĩtigĩra, wee Jakubu ndungata yakwa; tĩga kũmaka, wee Isiraeli, nĩguo Jehova ekuuga. ‘Ti-itherũ nĩngakũhonokia ngũrute kũu kũraya, na njiaro ciaku ndĩcirute bũrũri ũria maathaamĩrio. Jakubu nĩagacookerewo nĩ thayũ o na ũgitĩri, na gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũgaatũma etĩgĩre. 11 Ndĩ hamwe nawe na nĩngakũhonokia,’ ũguo nĩguo Jehova ekuuga. ‘O na ĩngĩniina ndũrĩrĩ ciothe cia kũria

guothe ngūharaganīirie, wee ndigakūniina biū. No nīngakūherithia na kīhooito; ndikaareka ūthiī o ro ūguo itakūherithitie.’ 12 “Nī ūndū Jehova ekuuga atīrī: “Kīronda gīaku gītingihona, nguraro ciaku itirī kihonia. 13 Hatirī na wa gūgūthaithanīrira, kana ndawa ya kīronda gīaku, o na kana gīa gūkūhonia. 14 Athiritū aku othe nīmariganīirwo nīwe; ndūrī kiene harīo. Ngūgūthīte o ta ūrīa thū īngīkūgūtha, na ngaakūherithia o ta ūrīa mūndū ūtarī tha aherithanagia, nī ūndū mahītia maku nī manene mūno, namo mehia maku makaingīha makīria. 15 Nī kīī kīratūma ūrīrīre kīronda gīaku, ūkarīrira ruo rwaku rūtarī na kīhonia? Nī ūndū wa ūrīa mahītia maku manenehete na mehia maku magakīngīha rī, nīkīo ngwīkīte maūndū macio. 16 “No rīrī, andū arīa othe magaakūng’aurania o nao nīmakang’auranio; thū ciaku ciothe nīgatwarwo ithaamīrio. Arīa magūtahaga indo ciaku nīmagatahwo; arīa othe magūtunyaga indo na nīī nīngamatunya. 17 No nīngagūcookeria ūgima waku, na ngūhonie nguraro ciaku,’ ūguo nīguo Jehova ekuuga, ‘tondū wītagwo mūndū mūte, Zayuni itūūra rītarī mūndū ūrīrūmbūyagia.’ 18 “Ūū nīguo Jehova ekuuga: “Nīngacookia ūgaacīru wa Jakubu hema-inī ciake, nacio ciikaro ciake ndīciiguire tha; itūūra rīu inene nīrīgaakwo rīngī o kūu rīanangīirwo, nayo nyūmba ya ūthamaki nīkarūgama harīa hamīagīrīire. 19 Kuuma kūu nīgūkaiguuagwo gūkīinīrwo nyīmbo cia gūcookia ngaatho, na kūiguuagwo mīgambo ya gīkeno. Nīngamaingīhia na matikanyihanyiha; nīngamaheithia gītīo, na matikaagithio kiene. 20 Ciana ciao igaikaraga o ta matukū-inī marīa ma tene, nakīo kīrīndī kīao gītūire kīrūmīte wega mbere yakwa; nīngaherithia arīa othe mamahinyagīrīria. 21 Mūtongoria wao agaakorwo arī ūmwe wa andū ao kīūmbe; o nake mwathi wao akoima o kūu thīinī wa andū ao. Nīngamūreharehe nake oke hakuhi na nīī, nī ūndū-rī, nī mūndū ūrīkū ūngīrutīra gūka hakuhi na nīī?’ ūguo nīguo Jehova ekuuga. 22 ‘Nī ūndū ūcio nīmūgatuika andū akwa, na nīī ndūike Ngai wanyu.’” 23 Atīrīrī, mang’ūrī ma Jehova nīmagatuthūka mahaana ta kīhuhūkano; ti-itherū makaahaana ta rūhuho rūkūhurutana mūno, igūrū rīa andū arīa aaganu. 24 Marakara mahiū ma Jehova matigaathira, o nginya rīria akaahingia muoroto wa ngoro yake biū. Matukū-inī marīa magooka-rī, nīmūgataūkīrwo nī ūhoru ūcio wega.

31 “Ihinda-inī rīu ngaakorwo ndī Ngai wa mbarī ciothe cia Isiraeli, nao nīmagatuika andū akwa,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 2 Jehova ekuuga atīrī: “Andū arīa makaahonoka kūūrāgwo na rūhiū rwa njora-rī, nīmagetikīrīka kūu werū-inī; nīngooka kūhuurūkia andū a Isiraeli.” 3 Jehova nīatumīrīire matukū-inī ma tene, agītūira atīrī: “Nī ngwendete na wendo wa tene na tene; nīngūguucīrīrie na ūtugi. 4 Nīngagwaka rīngī nawe nīūgaakīka, wee Isiraeli mūrītu ūyū gathirange. Nīūkooya tūhembe twaku rīngī, uume ūthīī mūkaine hamwe na arīa marakena. 5 Nīngī nīūkahaanda mīgūnda ya mīthabībū kūu irīma-inī cia Samaria; arīmi nīmakamīhaanda, na makenere maciaro mayo. 6 Nīgūkaagīa mūthenya ūmwe ūrīa arāngīri makaanīrīra marī tūrīma-inī twa Efiraīmu, moige atīrī, ‘Ūkīrai twambate tūkinye Zayuni, harī Jehova Ngai witū.’” 7 Jehova ekuuga atīrī: “Inīrai Jakubu mūkenete, mūkūngūire rūrīrī rūrīa rūnene mūno. Tūmai kūgocōa kwanyu kūiguuo, mūkiugaga atīrī, ‘Wee Jehova, honokia andū aku, o acio matigari ma Isiraeli.’ 8 Atīrīrī, ngaamarehe, ndīmarute būrūri wa gathigathini, ndīmacookererie kuuma ituri ciothe cia thī. Na magooka marī na atumumu ao, na ithua, o na atumia arīa marī na nda, o na arīa mararūmwo; magaacooka marī kīrīndī kīnene mūno. 9 Nao magooka makīrīraga; nīmakahooyaga ngīmacookia kwao. Nīngamagereria ndwere-inī cia tūrūū twa maaī, njīra-inī irīa njaraganu kūndū matāngīhīngwo, nīgūkorwo nīī nī nīī ithe wa Isiraeli, nake Efiraīmu nīwe mūrū wakwa wa irigithathi. 10 “Thikīrīriai ndūmīrīri ya Jehova, inyuī ndūrīrī; hunjanīriai ūhoru wayo ndwere-inī cia iria kūndū kūrāya, atīrī: ‘We ūrīa wahurunjire andū a Isiraeli nīakamacookereria, na amamenyerere o ta ūrīa mūrīithi arīithagia mbūri cia rūuru rwake.’ 11 Nī ūndū Jehova nīagakūūra Jakubu, na amahonokie kuuma kūrī arīa marī hinya kūmakīra. 12 Nīmagooka maanīrīre nī gūkena marī kūu irīma-inī cia Zayuni; nīmagakenagīra ūtaana wa Jehova: wa ngano, na wa ndibeī ya mūhihano, na wa maguta, na wa tūgondu tuumīte ndūuru-inī cia mbūri, na wa tūcaū tuumīte ndūuru-inī cia ng’ombe. Magaatuika ta mīgūnda unithīirio maaī, na matigacooka kūnyitwo nī ihooru rīngī. 13 Hīndī iyo airītu nīmakaina na makene, o na aanake na athuuri o ūndū ūmwe. Nīngagarūra gūcakaya kwao gūtūike gīkeno; nīngamahooreria, na ndīmahe gīkeno handū ha kīeha. 14 Nīngahūūnia

athinjiri-Ngai na bũthi, nao andũ akwa nĩmakaiganwo nĩ ũtugi wakwa,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 15 Jehova ekuuga atĩrĩ: “Mũgambo nĩũiguĩtwo kũu Rama, gũcakaya kũnene na kĩrĩro, Rakeli akĩrĩrĩra ciana ciake, na akarega kũhoorerio, nĩgũkorwo ciana ciake itirĩ ho.” 16 Jehova ekuuga atĩrĩ: “Wĩgirĩrĩrie mũgambo waku ũtuge kũiguuo ũkĩrĩra, na ũgirĩrĩrie maithe maku gũita maitthori, nĩ ũndũ nĩũkarĩhwo wĩra waku,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Ciana icio ciaku nĩngacooka kuuma bũrũri wa thũ. 17 Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩ harĩ kĩrĩgĩrĩro matukũ-inĩ maku ma thuutha,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Ciana ciaku nĩngacooka gũkũ bũrũri wacio kĩũmbe. 18 “Ti-itherũ nĩnjiguĩte mũcaayo wa Efiraimu akiuga atĩrĩ: ‘Wee nĩũũherithĩtie o ta gacaũ gatamenyerete gwĩkĩrwo icooki, na nĩ nĩnjathĩkĩte. Njokereria, na nĩ nĩngũcocoa, tondũ wee nĩwe Jehova Ngai wakwa. 19 Thuutha wa gũturuura, nĩndacookire ngĩrĩra; thuutha wa gũtaũkĩrwo, nĩndehũũire gĩthũri. Nĩndaconokire na ngĩnyarara, nĩ ũndũ nĩndakuĩte thoni cia wĩthĩ wakwa.’ 20 Githĩ Efiraimu tiwe mũrũ wakwa ũrĩa nyendete, mwana ũrĩa nĩ ngenagĩra? O na gũtuũka ndanamũũkĩrĩra kaingĩ-rĩ, no ndirikanaga ũrĩa ndĩmwendete. Nĩ ũndũ ũcio ngoro yakwa nĩmũnyootagĩra; nĩndĩmũiguagĩra tha mũno,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 21 “Ikĩrai marũũri ma barabara, na mũhaande itugĩ cia kuonania njĩra. Ta rorai barabara ĩyo nene, o barabara ĩyo mwagereire mũgĩthĩ. Njookerera, wee Isiraeli mũĩrĩtu gathirange, cooka matũũra-inĩ maku. 22 ũgũtũũra ũrũũraga ngĩnya-rĩ, wee mwarĩ ũyũ ũtarĩ mwĩhokeku? Jehova nĩegũthondeka ũndũ mwerũ gũkũ thĩ: mũndũ-wa-nja nĩakagitĩra mũndũ mũrũme.” 23 ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: “Rĩrĩa ngaamacookia moime kũrĩa maatwarirwo maatahwo-rĩ, andũ arĩa marĩ bũrũri-inĩ wa Juda o na matũũra-inĩ makuo nĩmagacooka kwaria ciugo ici rĩngĩ, moige atĩrĩ: ‘Jehova arokũrathima, wee gũikaro gĩkĩ kĩa ũthingu, wee kĩrĩma gĩkĩ gĩtheru.’ 24 Andũ nĩmagatũũrania hamwe kũu Juda o na matũũra-inĩ makuo mothe, arĩmi o na andũ arĩa Morũũraga na ndũũru ciao cia mbũri. 25 Nĩnganogora arĩa anogu, nake ũrĩa ũũrĩtwo nĩ hinya nĩngamũhũũnia.” 26 Ndaigua ũguo ngũũkĩra, ngĩhũgũra mũena yothe. Ngĩgua toro ũcio warĩ mwega mũno harĩ nĩ. 27 Jehova ekuuga atĩrĩ: “Matukũ nĩmarooka, rĩrĩa ngaiyũria nyũmba ya Isiraeli na nyũmba ya Juda na njiaro cia andũ na cia nyamũ. 28 O ta ũrĩa ndaarũgamĩrĩire makĩmunywo na magĩtharũrio,

na makĩng’auranio, na makĩniinwo, o na ngĩmarehera mwanangĩko-rĩ, ũguo noguo ngarũgamĩrĩra nĩguo makwo na mahaandwo wega,” nĩguo Jehova ekuuga. 29 “Matukũ-inĩ macio andũ matigacooka kuuga atĩrĩ, “Maithe ma ciana nĩmarĩte thabibũ irĩ rwagatha, namo magego ma ciana nĩmo maiguĩte thĩthi.’ 30 No rĩrĩ, mũndũ o wotho agaakua nĩ ũndũ wa mehia make we mwene; ũrĩa wotho ũkaarĩa thabibũ irĩ rwagatha, nĩ magego make mwene makaigua thĩthi.” 31 Jehova ekuuga atĩrĩ: “Matukũ nĩmarooka, rĩrĩa ngarĩkanĩra kĩrĩkanĩro kĩerũ na nyũmba ya Isiraeli, o na nyũmba ya Juda. 32 Nakĩo kĩrĩkanĩro kũu gĩtihaana ta kĩrĩkanĩro kĩrĩa ndaarĩkanĩire na maithe mao ma tene rĩrĩa ndaamanyĩire na guoko, ngĩmatongoria ngĩmaruta bũrũri wa Misiri, tondũ nĩmagararire kĩrĩkanĩro gĩakwa, o na harĩa ndaarĩ ta ndĩ mũthuuri wao,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 33 “Gĩkĩ nĩkĩo kĩrĩkanĩro kĩrĩa ngarĩkanĩra na nyũmba ya Isiraeli ihinda rĩu rĩathira,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Nĩngekĩra watho wakwa meciirĩa-inĩ mao, na ndĩwandĩke ngoro-inĩ ciao. Ngaatuũka Ngai wao, nao matũũke andũ akwa. 34 Gũtigacooka gũkorwo na mũndũ ũkũruta ũrĩa ũngĩ, kana mũndũ arute mũrũ wa ithe, amwĩre atĩrĩ, ‘Menyana na Jehova,’ tondũ andũ othe nĩmagakorwo maamenyete, kuuma ũrĩa mũnini mũno wao ngĩnya ũrĩa mũnene,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Nĩgũkorwo nĩngamarekera waganu wao, na ndigacooka kũrĩrikana mehia mao.” 35 Jehova ekuuga atĩrĩ, o we ũcio ũtũmaga rĩua rĩare mũthenya, narĩo itua rĩake rĩgatũma mwerĩ na njata ciare ũtukũ, o we unjugaga irĩa namo makũmbĩ marĩo makaruruma, Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩrĩo rĩtwa rĩake: 36 “Mawatho ma kũrũmĩrĩro mangĩkeherio maithe-inĩ makwa-rĩ, norĩo njiaro cia Isiraeli ingĩtiga gũtuũka rũrĩrĩ maithe-inĩ makwa,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 37 Jehova ekuuga atĩrĩ: “Angĩkorwo igũrũ matu-inĩ no gũthĩmĩke, nayo mĩthingĩ ya thĩ ĩtuĩrio na kũu rungu-rĩ, nĩ na nĩ no rĩo ingĩngata njiaro ciothe cia Isiraeli nĩ ũndũ wa ũrĩa wotho mekĩte,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 38 Jehova ekuuga atĩrĩ, “Matukũ nĩmarooka rĩrĩa ĩtũũra rĩrĩrĩ inene rĩgaakwo rĩngĩ nĩ ũndũ wakwa, kuuma Mũthĩringo ũrĩa Mũrĩihu na igũrũ wa Hananeli ngĩnya Kĩhingo-inĩ gĩa Koine. 39 Naruo rũrigĩ rwa gũthĩma rũgaatambũrũka kuuma hau rũringĩrĩire ngĩnya karĩma-inĩ ka Garebi, rũcooke rwĩhĩũrie rwerekere Goa. 40 Gĩtuamba-inĩ gĩothe kũrĩa ciimba iteagwo na gũgaitwo mũhu, na mbenji-inĩ

ciothe gũthiĩ nginya Karũũĩ ga Kidironi mwena wa irathĩro o nginya koine-inĩ ya Kĩhingo kĩa Mbarathi, kũu guothe gũgaatuĩka kũndũ kwamũĩrwo Jehova. Itũũra rĩu inene gũtirĩ hĩndĩ ĩngĩ rĩkamunywo kana rĩmomorwo.”

32 ĩno nĩyo ndũmĩrĩri ĩrĩa yakinyĩrĩre Jeremia yumĩte kũrĩ Jehova mwaka-inĩ wa ikũmi wa wathani wa Zedekia mũthamaki wa Juda, na nĩguo warĩ mwaka wa ikũmi na ĩnana wa wathani wa Nebukadinezaru. **2** Hĩndĩ ĩyo mbũtũ cia ita cia mũthamaki wa Babuloni nĩciarigiĩcĩrĩre Jerusalemu irĩtunyane, nake Jeremia ũrĩa mũnabii aahingĩrĩtwo kũu nja ya arangĩri thĩĩnĩ wa nyũmba ya mũthamaki wa Juda. **3** Nĩgũkorwo Zedekia mũthamaki wa Juda nĩamuohithĩte kũu, akoiga atĩrĩ, “Ūtũrathagĩra ũguo nĩkĩ? uugaga atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Ndĩ hakuĩ kũneana itũũra rĩrĩ inene kũrĩ mũthamaki wa Babuloni, nake nĩakarĩnyĩfira. **4** Zedekia mũthamaki wa Juda ndakehonokia kuuma moko-inĩ ma andũ a Babuloni, nowe no nginya akaaneanwo kũrĩ mũthamaki wa Babuloni, na nĩakaranĩria nake ũthiũ kwa ũthiũ, na nĩakamuona na maitho make mwene. **5** Nĩagatwara Zedekia kũu Babuloni, kũrĩa agaaikara nginya njike nake ũrĩa kwagĩrĩre, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. O na mũngĩrũa na andũ a Babuloni, mũtikamahoota.” **6** Nake Jeremia akiuga atĩrĩ, “Ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyanginyĩrĩre ngĩrwo atĩrĩ: **7** Hanameli mũrũ wa Shalumu, ũrĩa mamagu, nĩegũũka kũrĩ we, akwĩre atĩrĩ, ‘Wĩgũrĩre mũgũnda wakwa ũrĩa ũrĩ Anathothu, nĩ ũndũ wee nĩwe mũndũ wa ndĩra ciitũ wa hakuĩ makĩria, na nĩwe ũrĩ na kĩhooito gĩa kũũgũra.’ **8** “Hĩndĩ ĩyo, o ta ũrĩa Jehova aakoretwo anjĩra-rĩ, Hanameli mũrũ wa mama agũka kũrĩ nĩ kũu nja ĩrĩa ĩkaragio nĩ arangĩri, akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Wĩgũrĩre mũgũnda wakwa ũrĩa ũrĩ Anathothu, bũrũri-inĩ wa Benjamini. Nĩgũkorwo wee nĩwe ũrĩ na kĩhooito gĩa kũũkũũra ũtuĩke waku, wĩgũrĩre ũtuĩke waku.’ “Hĩndĩ ĩyo ngĩmenya ndũmĩrĩri ĩyo yomĩte kũrĩ Jehova; **9** nĩ ũndũ ũcio ngĩkĩgũra mũgũnda ũcio warĩ Anathothu kuuma kũrĩ Hanameli mũrũ wa mama, na ngĩmũthimĩra cekeri ikũmi na mũgwanja cia betha. **10** Ngĩcooka ngĩkĩra kĩrore na ngĩcinĩrĩra mũhũũri wakwa marũa-inĩ macio ma kuonania nũũ mwene gĩthaka, ningĩ ngĩkorwo ndĩ na aira a ũhoro ũcio, nayo betha ĩgĩthimwo na ratiri. **11** Ngĩoyia kobi ĩmwe ya marũa macio ma kuonania nũũ mwene gĩthaka, ĩcinĩrĩrwo mũhũũri wakwa na ĩkandĩkwo

maũndũ ma ũrĩa kĩrĩkanĩro kũu gĩatarĩ, hamwe na kobi ya marũa macio mataarĩ macinĩrĩre mũhũũri, **12** ngĩcineana kũrĩ Baruku mũrũ wa Neria, mũrũ wa Maaseia, mbere ya Hanameli mũrũ wa mama, na mbere ya aira arĩa meekĩrĩte kĩrore marũa-inĩ macio ma ũgũri wa gĩthaka, o na Ayahudi othe arĩa maikarĩte hau nja ĩrĩa ĩkaragio nĩ arangĩri. **13** “O marĩ hau-rĩ, nĩndataarĩrie Baruku, ngĩmwĩra atĩrĩ, **14** ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Oya marũa maya ma kĩrĩko gĩa kuonania nũũ mwene gĩthaka, kobi ĩyo njĩkĩrĩte mũhũũri wakwa, na ĩyo ĩngĩ ĩtarĩ mũhũũri, ũthiĩ ũmekĩre thĩĩnĩ wa ndigithũ ya rĩũmba nĩgeetha matũũre hĩndĩ ndaaya. **15** Nĩgũkorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Nyũmba, na mĩgũnda, na mĩgũnda ya mĩthabibũ ciothe nĩgacooka kũgũrwo gũkũ bũrũri-inĩ ũyũ.’ **16** “Na rĩrĩ, ndaarĩkia kũnengera Baruku wa Neria marũa macio ma kĩrĩkanĩro gĩa kuonania nũũ mwene gĩthaka, ngĩhooya Jehova ngiuga ũũ: **17** “Atĩrĩrĩ, wee Mwathani Jehova, we nĩwe wombire ĩgũrũ na thĩ na ũndũ wa hinya waku mũnene, o na ũndũ wa gũtambũrũkia guoko gwaku. Wee-rĩ, gũtirĩ ũndũ mũritũ hariwe. **18** Wee wonanagia wendani waku kũrĩ andũ ngiri na ngiri, no ũkaherithania nĩ ũndũ wa mehia ma maithe, ũkaũkinyĩria ciero-inĩ cia njjarwa ciao iria igooka thuutha wao. Wee Mũrungu mũnene na ũrĩ hinya, o wee rĩtwa rĩaku arĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe, **19** wee nowe mũnene wa ũheani kĩrĩra, na ciiko ciaku nĩ cia hinya. Maitho maku maikaraga macũthĩrĩrie mĩthĩre yothe ya andũ; wee ũrĩhaga mũndũ o wotho kũringana na mĩthĩre yake, ningĩ kũringana na ũrĩa ciiko ciake itarĩ. **20** Wee nĩwe waringire ciama o na ũkĩonania morirũ kũu bũrũri wa Misiri, na no wĩkaga ũguo nginya ũmũthĩ, gũkũ Isiraeli o na gatagatĩ-inĩ ka andũ arĩa angĩ othe, namo magatũma wĩgũre igweta rĩrĩa rĩrĩ rĩaku. **21** Warutire andũ aku a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri na ũndũ wa kũringa ciama na kuonania morirũ, na ũndũ wa guoko gwaku kũrĩ hinya, ũgũtambũrũkĩtie, o na ũgũka maũndũ manene ma kũguoyohia. **22** Nĩwamaheire bũrũri ũyũ werĩre maithe mao na mwĩhitwa atĩ nĩũkamahe, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ. **23** Maatoonyire bũrũri ũcio makĩwĩgwatĩra ũgũtuĩka wao, no rĩrĩ, matiigana gũgwathĩkĩra kana kũrũmĩrĩra mawatho maku; matiekire maũndũ marĩa wamaathĩte meke. Nĩ ũndũ ũcio ũkĩmarehithĩria mwanangĩko ũyũ ũmakorete. **24** “Atĩrĩrĩ, ta rora wone ũrĩa gwakĩtwo

ihumbu cia kūrīgicīria itūūra rīrī inene nīgeetha marītunyane nī ūndū wa mbaara ya rūhiū rwa njora, na ng'aragu, na mūthiro, itūūra rīrī nīrīkūneanwo kūrī andū a Babuloni acio mararītharīkīra. Ūndū ūria wee woigire nūhingīte, o ta ūria we ūreyonera. **25** O na gūtuika itūūra nīrīkūneanwo kūrī andū a Babuloni, wee, o wee Mwathani Jehova, ūnjūrīte atīrī, 'Wīgūrīre mūgūnda na betha, naguo ūgūri ūcio wa mūgūnda ūcio ūgīe na aira.'" **26** Ningī ndūmīrīri ya Jehova īgīkinyīra Jeremia, akīrwo atīrī: **27** "Nīī nī nīī Jehova, Ngai wa andū othe. Nī harī ūndū o na ūmwe mūrītū harī nīī? **28** Nī ūndū ūcio, Jehova ekuuga atīrī: Ndī hakuhi kūneana itūūra rīrī inene kūrī andū a Babuloni, ndīrīneane kūrī Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni, arītunyane. **29** Andū acio a Babuloni maraatharīkīra itūūra rīrī inene nīmagatoonya kuo na marīmundie mwaki; nī makaarīcina rīthire, hamwe na nyūmba iria andū maacinagīra Baali ūbumba igūrū rīacio, o na magaitagīra ngai ingī indo cia kūnyuuo nīguo maathirīkie ndaakare. **30** "Andū a Isiraēli na a Juda mekaga o maūndū mooru maitho-inī makwa kuuma ūnini-inī wao; ti-itherū, andū a Isiraēli matīrī ūndū mekaga tiga gūūthirīkia maathirīkagia nīguo ndaakare na indo iria methondekeire na moko mao, ūguo nīguo Jehova ekuuga. **31** Kuuma mūthenya ūria itūūra rīrī rīakirwo nginya ūmūthī, itūūra rīrī rītūūrīte rīarahūruga marakara makwa na mang'ūrī, na nīkīo no nginya ndīrīheherie maitho-inī makwa. **32** Andū a Isiraēli na a Juda nīmathirīkītie nīguo ndakare na maūndū mothe ma waganu marīa meekīte: o, na athamaki, na anene ao, na athīnjiri-Ngai na anabii ao, na andū a Juda na andū a Jerusalemu. **33** Nīmahutatīire makaaga kūhūgūra mothiū mao kūrī nīī; o na gūtuika nīndamarutire kaingī kaingī, matiathirīrīrie kana magītīkīra gūtaarwo. **34** No maigire mīhianano īyo yao īrī magigi thīinī wa nyūmba īria ūitanitio na Rīitwa rīakwa, makīmīthaahia. **35** Ningī nīmakīire Baali mahooero kūndū kūrīa gūtūūgūru, kūu Gītuamba-inī kīa Beni-Hinomu, nīguo marutagīre Moleku ariū ao na airītu ao marī magongona, o na gūtuika nīī ndiathanīte ūndū ūcio wīkagwo, o na kana ūgītoonya meciiria-inī makwa, atī hīhi no meeke ūndū mūūru na ūrī magigi ta ūcio, wa gūtūma andū a Juda mehīe. **36** "Ha ūhoro ūkonīī itūūra rīrī inene, mūroiga atīrī, 'na ūndū wa mbaara ya rūhiū rwa njora, na ng'aragu, na mūthiro nīrīkaneanwo kūrī mūthamaki wa Babuloni'; no rīrī, ūū nīguo Jehova Ngai wa Isiraēli ekuuga:

37 Ti-itherū nīngamacookanīrīria kuuma mabūrūrī-inī marīa ndaamathaamīrie ndī na marakara mahiū na mang'ūrī maingī; ngaamacookia kūndū gūkū na ndūme matūūre marī agitīre. **38** Nīmagatuika andū akwa na nīī nduīke Ngai wao. **39** Nīngatūma o magīe na ūrūmwe wa ngoro o na mīthīire-inī yao, nīgeetha matūūre manjītīgīrīte nīgeetha matūūre moonaga wega o ene na ciana ciao iria igooka thuutha wao. **40** Nīngarīkanīra nao kīrīkanīro gīa gūtūūra nginya tene na tene: Ndīrī hīndī ngaatiga kūmeke wega, na nīngatūma manjītīgagīre, nīguo matikanae kūūhutatīra. **41** Nīngakenaga ngīmeeka wega, na ti-itherū nīngamahaanda gūkū būrūrī ūyū ngwatīrie na ngoro yakwa yothe o na muoyo wakwa wothe. **42** "Jehova ekuuga atīrī: O ta ūria ndaarehithīrie andū aya mathīina manene, ūguo noguo ngaamahe ūgaacīru ūria wothe ndīmerīire. **43** O rīngī nīgūkagūrwo mīgūnda būrūrī-inī ūyū, o ūyū inyuū mugaga atīrī, 'Ūyū nī būrūrī mūkiru ihooru, ūtarī na andū kana nyamū, nīgūkorwo nīwaneanirwo kūrī andū a Babuloni.' **44** Mīgūnda īkaagūrāgwo na betha, namo marūa ma ūgūri nīmakandīkanīrwo na mekīrwo kīrore na macinīrīrwo mūhūūri aira marī ho, kūu būrūrī wa Benjamini, na tūtūūra-inī tūrīa tūriganitīe na Jerusalemu, na matūūra ma Juda, na matūūra ma būrūrī ūria ūrī irīma na matūūra marīa marī magūrū-inī ma irīma cia mwena wa ithūūiro, o na ma Negevu, nī tondū nīngamacookeria ūgaacīru wao, ūguo nīguo Jehova ekuuga."

33 O mahinda-inī macio Jeremia aarī muohe kūu nja-inī ya arangīri, ndūmīrīri ya Jehova nīyamūkinyīrie riita rīa keerī, akīrwo atīrī: **2** "Ūū nīguo Jehova ekuuga, o we ūria wombire thī, Jehova ūria watūmire thī īgīe ho, na akīmīhaanda, Jehova nīrīo rīitwa rīake: **3** 'Ta kīngaīre, na nīī nīngūgwītīka na ngwīre maūndū manene na matangītūūrīka, marīa ūtooi.' **4** Nīgūkorwo ūū nīguo Jehova, Ngai wa Isiraēli, ekuuga ūhoro ūkonīī nyūmba iria irī itūūra rīrī inene, o na nyūmba cia ūthamaki wa Juda o icio ciatharīrio nīguo indo iria ciakīte kuo ihūthīrwo kwīgītīra kuuma kūrī ihumbu cia tīrī iria cikūrīgicīrie o na kuuma kūrī rūhiū rwa njora, **5** makīhūūrana na andū a Babuloni: 'Nyūmba icio ciothe nīkaiyūrīo ciimba cia andū arīa ngooragīthia ndī na marakara na mang'ūrī. Nīngahitha itūūra rīrī inene ūthiū wakwa nī ūndū wa waganu wao wothe. **6** "No rīrī, nīngarīrehera ūgīma wa mwīrī na ndīrīhonie. Ningī nīngahonia andū

akwa na ndũme matũũre makenagĩra thayũ mũingĩ na ũgitĩri. 7 Nĩngacookia andũ a Juda na a Isiraeli gũkũ ndĩmarute kũria matũũrite marĩ атаhe, njooke ndĩmaake rĩngĩ, maikare o ta ũria maatarĩ mbere. 8 Nĩngamatheria mathirwo nĩ mehia mothe marĩa mananjhĩria na ndĩmarekere mehia mao mothe ma kũrega kũnjathĩkĩra. 9 Hĩndĩ ĩyo itũũra rĩri inene nĩrikandehithĩria ngumo na gĩkeno, na gĩtĩo, na ũgooci, o na gwĩkĩrĩrwo mbere ya ndũrĩrĩ ciothe cia gũkũ thĩ rĩria andũ akuo makaigua ũhoru wa maũndũ mothe mega marĩa ndĩmekagĩra; nĩkũgega makaagega na mainaine moona ũingĩ wa ũgaacĩru na thayũ ũria ngaawe itũũra rĩru. 10 “Jehova ekuuga atĩri: ‘Mwaragia ũhoru ũkonĩ kũndũ gũkũ, mũkoiiga atĩri, “Nĩ kũndũ kũnũhe gũtarĩ kũndũ, na gũtarĩ andũ kana nyamũ.” No thĩinĩ wa matũũra ma Juda na njĩra-inĩ iria nene cia Jerusalemu, o kũu gũthaamĩtwo gũkaaga andũ kana nyamũ-rĩ, nĩgũgacooka kũiguuo 11 mĩgambo ya gĩkeno na ya gũcanjamũka, na mĩgambo ya mũhiki na mũhikania, o na mĩgambo ya andũ arĩa mararehe indo cia maruta ma gũcookia ngaatho nyũmba-inĩ ya Jehova, makiugaga atĩri, “Cookeriai Jehova Mwene-Hinya-Wothe ngaatho, nĩ ũndũ Jehova nĩ mwega; wendo wake ũtũũraga tene na tene.” Nĩgũkorwo nĩngacookeria bũrũri ũyũ ũgaacĩru wagu, o ta ũria warĩ kuo mbere,’ nĩguo Jehova ekuuga. 12 “O na ningĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩri: ‘Kũndũ gũkũ kũnũhe na gũtarĩ andũ kana nyamũ-rĩ, matũũra makuo mothe nĩmagacooka kũgĩa ũrĩthio kũria arĩithi makaarahagia ndũũru ciao cia mbũri. 13 Thĩinĩ wa matũũra ma bũrũri ũria ũrĩ irĩma, o na marĩa marĩ magũrũ-inĩ ma irĩma cia mwena wa ithũiro, o na ma Negevu, bũrũri-inĩ wa Benjamini, o na tũtũũra-inĩ tũria tũrigiicĩire Jerusalemu o na matũũra-inĩ ma Juda-rĩ, ndũũru cia mbũri nĩngacooka kũhĩtũkĩra guoko-inĩ kwa ũria ũcitaraga,’ ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 14 “Jehova ekuuga atĩri, ‘Matukũ nĩmagooka rĩria ngaahingia kĩranĩro gĩakwa kĩa wega kĩria nderĩire nyũmba ya Isiraeli na nyũmba ya Juda. 15 “Matukũ-inĩ macio o na ihinda rĩru-rĩ, nĩngarahũrĩra Daudi mũndũ mũthingu ũgerekanĩtio na rũhonge rwa mũtĩ; nĩageekaga maũndũ marĩa magĩrĩire na ma kĩhooito bũrũri-inĩ. 16 Matukũ-inĩ macio, Juda nĩgũkahonokanio, nakuo Jerusalemu gũtũũre kũrĩ kũgitĩre. Nake ageetagwo rĩitwa rĩri Jehova-Ũthingu-Witũ.’ 17 Nĩgũkorwo Jehova ekuuga atĩri: ‘Daudi ndarĩ hĩndĩ akaaga mũndũ wa gũkarĩra gĩtĩ kĩa ũnene

kĩa nyũmba ya Isiraeli, 18 kana athĩnjĩri-Ngai, arĩa Alawii, mage mũndũ wa gũikara mbere yakwa hĩndĩ ciothe acinage maruta ma njino, na maruta ma mũtu, o na arutage magongona marĩa ma o mũthenya.” 19 Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩire Jeremia akĩrwo atĩri, 20 “Jehova ekuuga atĩri: ‘Angĩkorwo inyũ mwahota gũthũkia kĩrikanĩro gĩakwa na mũthenya, na kĩrikanĩro gĩakwa na ũtukũ, nĩgeetha mũthenya na ũtukũ itigacooke kũgĩa hĩndĩ irĩa yagĩrĩire-rĩ, 21 nakĩo kĩrikanĩro kĩria ndaarĩkanĩire na Daudi ndungata yakwa, o na kĩrikanĩro kĩria ndaarĩkanĩire na Alawii arĩa athĩnjĩri-Ngai arĩa matungataga marĩ mbere yakwa, kĩaahota gũthũkio, nake Daudi akĩage gũcocoa kũgĩa na mũndũ wa rũciaro rwake wa gũthamakaga arĩ gĩtĩ-inĩ gĩake kĩa ũnene. 22 Nĩngatũma njiaro cia Daudi ndungata yakwa, o na Alawii acio matungataga marĩ mbere yakwa maingĩhe o ta njata cia igũrũ iria itangĩtarĩka nĩ ũndũ wa kũingĩha, o na ta mũthanga ũria ũrĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria ũria ũtangĩthimika ũria ũigana.” 23 O rĩngĩ ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩire Jeremia akĩrwo atĩri, 24 “Kaĩ ũtamenyete andũ aya maroiga atĩri, ‘Jehova nĩatete mothamaki marĩa meerĩ ethuurĩire?’ Nĩ ũndũ ũcio mamenaga andũ akwa na matimoonaga ta marĩ rũrĩri. 25 Jehova ekuuga atĩri: ‘Angĩkorwo ndiigĩte kĩrikanĩro gĩakwa na mũthenya na ũtukũ, o na mawatho marĩa marũmu ma igũrũ na thĩ-rĩ, 26 hĩndĩ ĩyo nĩngagĩteanĩria njiaro cia Jakubu na cia Daudi ndungata yakwa, na njage gũthũura ũmwe wa aanake ake atũke wa gũthamakĩra njiaro cia Iburahĩmu, na cia Isaaka, na cia Jakubu. Nĩgũkorwo nĩngamacookeria ũgaacĩru wao na ndĩmaiguĩre tha.”

34 Rĩria Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni aarũaga mbaara na Jerusalemu na matũũra marĩa maarĩrigiicĩire, arĩ na mbũtũ ciake cia ita, hamwe na mothamaki marĩa maathagwo nĩwe, na ndũrĩrĩ ciothe ciakuo, ndũmĩrĩri ĩno nĩyakinyĩire Jeremia yumĩte kũrĩ Jehova, akĩrwo atĩri, 2 “Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩri: Thĩi kũrĩ Zedekia mũthamaki wa Juda, ũmwĩre atĩri, ‘Jehova ekuuga atĩri: Ndĩ hakuhĩ kũneana itũũra rĩri inene kũrĩ mũthamaki wa Babuloni, nake nĩekũrĩcina na mwaki rĩthire. 3 Nawe ndũkahonoka atĩ wĩeherie moko-inĩ make, tondũ ti-itherũ nĩũkanyĩitwo na ũneanwo kũrĩ we. Nĩũkeyonera mũthamaki wa Babuloni na maitho maku, na nĩmũkaranĩria nake ũthĩũ kwa ũthĩũ. Nawe nĩũgatwarwo Babuloni. 4 “No rĩri, ta thĩkĩrĩria kĩranĩro kĩa Jehova, wee Zedekia mũthamaki

wa Juda. Jehova ekuuga atĩrĩ ũhoro ũgũkonĩ: Wee ndũkooragwo na rũhiũ rwa njora; 5 ũgaakua gĩkuũ gĩa thayũ. O ta ũrĩa andũ maakirie mwaki wa macakaya nĩ ũndũ wa gũtĩia maithe maku, o acio athamaki arĩa maarĩ mbere yaku-rĩ, ũguo noguo magaakia mwaki nĩ ũndũ wa gũgũtĩia na magũcakaĩre, makiugaga atĩrĩ, “ĩiya, Mwathi witũ-ĩ!” Nĩ mwene nĩ nĩ ndakwĩrĩra ũhoro ũcio, ũguo nĩguo Jehova ekuuga.” 6 Nake Jeremia ũcio mũnabii akĩra Zedekia mũthamaki wa Juda maũndũ macio mothe, arĩ kũu Jerusalemu, 7 hĩndĩ iyo mbũtũ cia ita cia mũthamaki wa Babuloni ciahũuranaga na Jerusalemu o na matũũra macio mangĩ ma Juda marĩa meyũmirĩrie, nĩmo Lakishi na Azeka. Macio moiki no mo matũũra marĩa matigaire harĩ marĩa mairigĩrwo na hinya kũu Juda. 8 Ndũmirĩri nĩyakinyĩrĩre Jeremia yumĩte kũrĩ Jehova thuutha wa Mũthamaki Zedekia kũrĩkanĩra kũrĩkanĩro na andũ othe arĩa maarĩ Jerusalemu maanĩrĩre ũhoro wa kuohorwo kwa ngombo. 9 Mũndũ o wotho angĩtuĩka nĩekuohora ngombo ciake cia Ahibirania, cia arũme na cia andũ-a-nja; gũtirĩ mũndũ o na ũrĩkũ wagĩrĩrwo nĩ kũiga Mũyahudi ũrĩa ũngĩ arĩ ngombo. 10 Nĩ ũndũ ũcio anene othe o na andũ arĩa maatoonyire kũrĩkanĩro-inĩ kũu, magĩtikĩra atĩ nĩmekũrekereria ngombo ciao cia arũme na cia andũ-a-nja, na atĩ matigũcoka kũmaiga ũkombo-inĩ. Magĩgũtikĩra ũhoro ũcio na makĩmarekereria. 11 No rĩrĩ, thuutha-inĩ nĩmericũkirwo, makĩnyiita andũ acio mohorete na makĩmatua ngombo rĩngĩ. 12 Hĩndĩ iyo ndũmirĩri ya Jehova nĩyakinyĩrĩre Jeremia, akĩrwo atĩrĩ: 13 “Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Nĩndarĩkanĩre na maithe manyu ma tene rĩria ndamarutire bũrũri wa Misiri, ngĩmaruta bũrũri wa ũkombo, ngĩmeera atĩrĩ, 14 ‘Hĩndĩ ciothe mwaka-inĩ wa mũgwanja, o mũndũ o mũndũ wanyu wotho no nginya arekagĩrĩre mũrũ wa ithe Mũhibirania o wotho ũrĩa wĩyendetie kũrĩ we. Thuutha wa gũgũtungata mĩaka itandatũ-rĩ, no nginya ũmũrekereria.’ No maithe manyu matiigana gũũthikĩrĩria kana kũrũmbũiya ũhoro ũcio wakwa. 15 Nĩmwĩrĩga kwĩrira, na mũgũka maũndũ marĩa magĩrĩre makĩonwo nĩ nĩ: Tondũ o ũmwe wanyu nĩanĩrĩre ũhoro wa kuohorwo kwa mũndũ o mũndũ bũrũri-inĩ. O na ningĩ mũkĩgĩa na kũrĩkanĩro kũu mũrĩ mbere yakwa thĩĩnĩ wa nyũmba rĩa iĩtanĩtio na rĩitwa riakwa. 16 No rĩu nĩmũgarũrũkite mũgathaahia rĩitwa riakwa; mũndũ o mũndũ wanyu nĩacooketie ngombo yake ya mũndũ mũrũme na ya mũndũ-

wa-nja rĩa ararekereirie iĩthĩire o kũrĩa iĩngĩenda. Nĩmũmatũite ngombo cianyu rĩngĩ. 17 “Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ: Inyuĩ nĩmwagĩte kũnjathikĩra: mũtianĩrĩre kuohorithio kwa andũ a bũrũri wanyu. Nĩ ũndũ ũcio rĩu nĩngwanĩrĩra ‘kuohorithio’ kwanyu, ũguo nĩguo Jehova ekuuga, nakuo nĩ ‘kuohorithio’ nĩguo mũũragwo na rũhiũ rwa njora, na mũthiro, na ng’aragu. Nĩngatũma mũtuĩke kĩndũ gĩa gũthũũrwo mũno mothamaki-inĩ mothe ma gũkũ thĩ. 18 Andũ arĩa magarĩte kũrĩkanĩro gĩakwa, na makaaga kũhingia mohoro ma kũrĩkanĩro kũu maarĩkanĩre marĩ mbere yakwa, ngaameka o ta njaũ rĩa maatinanirie icunjĩ igĩrĩ, makĩgerera gatagatĩ ga icunjĩ icio ciayo. 19 Atongoria a Juda na a Jerusalemu, na andũ arĩa mehokeirwo mawĩra ma kwa mũthamaki, na athĩnjĩri-Ngai, na andũ othe a bũrũri arĩa magereire gatagatĩ ga icunjĩ icio cieri cia njaũ iyo-rĩ, 20 nĩngamaneana kũrĩ thũ ciao iria ciendaga kũmaruta muoyo. Ciimba ciao igaatuĩka irio cia nyoni cia rĩera-inĩ, na cia nyamũ cia gĩthaka. 21 “Nĩnganeana Zedekia mũthamaki wa Juda na anene ake kũrĩ thũ ciao iria ciendaga kũmaruta muoyo, ndĩmaneane kũrĩ mbũtũ cia ita cia mũthamaki wa Babuloni, icio ciambĩte kũmweherera. 22 Nĩngũruta watho, nĩguo Jehova ekuuga, na nĩngamacookia gũkũ itũũra-inĩ rĩrĩ inene. Nĩmakahũũrana narĩo, marĩtahe na marĩcine. Ningĩ nĩngonũha matũũra ma Juda makire ihooru, na kwage mũndũ ũngĩtũũra kuo.”

35 Ino nĩyo ndũmirĩri rĩa yakinyĩrĩre Jeremia yumĩte kũrĩ Jehova hĩndĩ ya wathani wa Jehoiakimu mũrũ wa Josia, mũthamaki wa Juda, akĩrwo atĩrĩ: 2 “Thĩ kũrĩ andũ a nyũmba ya Rekabu, ũmeere moke kanyũmba-inĩ kamwe ga tũtũ tũrĩ rwere-inĩ rwa nyũmba ya Jehova, nawe ũmahe ndibei manyue.” 3 Nĩ ũndũ ũcio ngĩthĩ ngĩgĩra Jaazania mũrũ wa Jeremia mũrũ wa Habazania, hamwe na ariũ a ithe, o na ariũ ake othe, na andũ a nyũmba iyo yotho ya Rekabu. 4 Ngĩmarehe thĩĩnĩ wa nyũmba ya Jehova, ngĩmatoonyia kanyũmba ka ariũ a Hanani mũrũ wa Igdalia, mũndũ wa Ngai. Kanyũmba kau kaariganĩtie na kanyũmba ka anene, karĩa kaarĩ hau igũrũ rĩa nyũmba ya Maaseia mũrũ wa Shalumu, ũrĩa warĩ mũikaria wa mũrango. 5 Ngĩcoka ngĩga mbakũri ciyũrite ndibei, o na ngĩga ikombe mbere ya andũ acio a nyũmba ya Rekabu, ngĩmeera atĩrĩ, “Nyuai ndibei ino.” 6 No-o magĩcoka atĩrĩ, “Ithuĩ tũtinyuuga ndibei, nĩ ũndũ ithe witũ wa tene, Jonadabu mũrũ wa Rekabu, nĩatũtĩgĩre

watho, akiuga atĩrĩ, ‘Mütikananyue ndibei, inyuĩ ene kana njiaro cianyu. 7 Ningĩ-rĩ, mütikanaake nyũmba, kana mũhaande mbeũ, kana mũhaande mĩgũnda ya mĩthabibũ; mütikanaagĩe na kĩndũ o na kĩmwe kĩa indo icio, no rĩrĩ, mũgũtũũra mũikaraga hema-inĩ. Hĩndĩ ĩyo nĩmũgatũũra matukũ maingĩ bũrũri ũyũ mũikaraga ta mũrĩ ajeni.’ 8 Nĩtũtũũrite twathĩkĩire ũndũ o wothe ũrĩa ithe witũ wa tene Jonadabu mũrũ wa Rekabu aatwathire. Gũtirĩ mũndũ witũ ithuĩ, kana atumia aitũ, kana ariũ na airĩtu aitũ, ũrĩ wanyua ndibei, 9 kana agĩaka nyũmba ya gũtũũrwo, kana akĩgĩa mĩgũnda ya mĩthabibũ, kana ithaka, o na kana akehaandĩra irio. 10 Tũtũũrite hema-inĩ twathĩkagĩra ũrĩa wothe ithe witũ wa tene Jonadabu aatwathire. 11 No rĩrĩa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni aahithũkĩire bũrũri ũyũ, nĩtwoigire atĩrĩ: ‘Ūkĩrai, no nginya tũthĩĩ Jerusalemu tũũrĩre mbũtũ cia ita cia Babuloni na cia Asuriata.’ Nĩ ũndũ ũcio tũkoretwo tũgĩkara gũkũ Jerusalemu.” 12 Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova ĩgĩkinyĩra Jeremia, akĩrwo atĩrĩ: 13 “Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Thĩĩ ũkeere andũ a Juda na arĩa othe matũũraga Jerusalemu atĩrĩ: ‘Kaĩ inyuĩ mũtangĩrũta ũndũ nĩguo mwathĩkĩre ciugo ciakwa?’ ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 14 ‘Jonadabu mũrũ wa Rekabu aathire ariũ ake matikananyue ndibei, naguo watho ũcio wake matũũrite maũhingagia. O na nginya ũmũthĩ matinyuuaga ndibei, nĩgũkorwo nĩmathĩkagĩra watho ũcio wa ithe wao wa tene. No rĩrĩ, inyuĩ ndĩmwarĩrie kaingĩ kaingĩ, no mũtirĩ mwanjathĩkĩra. 15 Ndĩmũtũmĩire ndungata ciakwa ciothe cia anabii kaingĩ kaingĩ. Nao mamwĩraga atĩrĩ, “Mũndũ o wothe wanyu no nginya atigane na mĩthĩire yake ya waganu na aagĩrie ciĩko ciake; tigai kũrũmĩrĩra ngai ingĩ kana gũcitungatagĩra. Na inyuĩ nĩmũgatũũra bũrũri ũyũ ndaamũheire inyuĩ o na maithe manyu.” No inyuĩ mũtiigana kũrũmbũiya ũhoru ũcio kana gũũthĩkĩrĩra. 16 Njiaro icio cia Jonadabu mũrũ wa Rekabu nĩhingĩtie watho ũcio ithe wao wa tene aacitigĩire, no andũ aya matinjathĩkĩire.’ 17 “Nĩ ũndũ ũcio, Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: ‘Ta thĩkĩrĩra! Nĩngũrethĩrĩa Juda o na mũndũ wothe ũtũũraga Jerusalemu mwanangĩko ũrĩa wothe ndoigire nĩngamarehere. Nĩ ndaamaarĩrie, no-o makĩrega gũthĩkĩrĩra; ndaametire no-o makĩrega kũnjĩtika.” 18 Nake Jeremia agĩcooka akĩra andũ a nyũmba ya Rekabu atĩrĩ, “Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: ‘Inyuĩ nĩmwanthĩkĩire watho wa

Jonadabu, ithe wanyu wa tene, na mũkarũmĩrĩra mataaro make mothe, na nĩmwĩkĩte ũrĩa wothe aamwathire.’ 19 Nĩ ũndũ ũcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: ‘Jonadabu mũrũ wa Rekabu ndarĩ hĩndĩ akaaga mũndũ wa kũndungatĩra.”

36 Mwaka-inĩ wa ĩna kuuma Jehoiakimu mũrũ wa Josia atuĩka mũthamaki wa Juda-rĩ, ndũmĩrĩri ĩno nĩyakinyĩre Jeremia yumĩte harĩ Jehova, akĩrwo ũũ: 2 “Oya ibuku rĩa gĩkũnjo wandĩke thĩĩnĩ warĩo mohoro marĩa mothe ngũheete makoniĩ Isiraeli na Juda, o hamwe na ndũrĩrĩ iria ingĩ ciothe, kuuma ihinda rĩrĩa ndambĩrĩrie gũkwarĩria hĩndĩ ya wathani wa Josia, o nginya ũmũthĩ. 3 Hihi rĩrĩa andũ a Juda makaigua ũhoru wa mwanangĩko ũrĩa wothe njiĩrĩrie kũmarehithĩria-rĩ, mũndũ o mũndũ wao ahota kũgarũrũka atigane na mĩthĩire yake ya waganu; na nĩ nĩngamarekera waganu wao na mehia mao.” 4 Nĩ ũndũ ũcio Jeremia agĩta Baruku mũrũ wa Neria, nake Jeremia akĩmwĩra maũndũ marĩa mothe Jehova aamwarĩrie, nake Baruku akamandĩka ibuku-inĩ rĩru rĩa gĩkũnjo. 5 Hĩndĩ ĩyo Jeremia akĩra Baruku atĩrĩ, “Nĩ ndĩmuohe; ndingĩhota gũthĩĩ hekarũ-inĩ ya Jehova. 6 Nĩ ũndũ ũcio thĩĩ arĩ we kũu nyũmba-inĩ ya Jehova mũthenya ũmwe ũrĩa kwĩhingagwo kũrĩa irio, nawe ũthomere andũ acio kuuma ibuku-inĩ rĩrĩ rĩa gĩkũnjo maũndũ marĩa maarĩtio nĩ Jehova, macio wee wandĩkire o ta ũrĩa nĩ ndaakwĩraga wandĩke. 7 Hihi maahota kũrehe mathaithana mao harĩ Jehova, na o mũndũ wao atigane na mĩthĩire yake ya waganu, nĩ ũndũ marakara na mang’ũrĩ marĩa matũũrĩrwo andũ aya nĩ Jehova nĩ manene.” 8 Nake Baruku mũrũ wa Neria nĩekire ũrĩa wothe Jeremia ũrĩa mũnabii aamwĩrite eeke; agĩthoma ndũmĩrĩri ĩyo ya Jehova kũu thĩĩnĩ wa hekarũ kuuma ibuku-inĩ rĩru rĩa gĩkũnjo. 9 Na rĩrĩ, mweri-inĩ wa kenda wa mwaka wa ĩtano wa wathani wa Jehoiakimu mũrũ wa Josia mũthamaki wa Juda, ihinda rĩa kwĩhinga kũrĩa irio mbere ya Jehova nĩrĩanĩrĩrwo kũrĩ andũ othe a Jerusalemu, o na arĩa angĩ othe mookĩte kuuma matũũra ma Juda. 10 Kuuma kanyũmba-inĩ ka Gemaria mũrũ wa Shafani ũrĩa mwandiki, karĩa kaarĩ o kũu nja ya na ĩgũrũ, itoonyero-inĩ rĩa Kĩhingo kĩria Kĩerũ kĩa hekarũ, Baruku agĩthomera andũ othe ciugo cia Jeremia kuuma ibuku-inĩ rĩru rĩa gĩkũnjo kũu hekarũ-inĩ ya Jehova. 11 Rĩria Mikaia mũrũ wa Gemaria, mũrũ wa Shafani aigũire ndũmĩrĩri ĩyo ya Jehova yotho kuuma

ibuku-inĩ rĩu rĩa gĩkũnjo-rĩ, 12 agĩikũrũka agĩtoonya kanyũmba-inĩ ka mwandiki karĩa kaarĩ kũu nyũmba-inĩ ya ũthamaki, harĩa anene othe maikarĩte, nao nĩo: Elishama ũrĩa mwandiki, na Delia mũrũ wa Shemaia, na Elinathani mũrũ wa Akiborĩ, na Gemaria mũrũ wa Shafani, na Zedekia mũrũ wa Hanania, na anene arĩa angĩ othe. 13 Mikaila aarĩkia kũmahe ũhoru wothe ũrĩa aigũite Baruku agĩthomera andũ kuuma ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo-rĩ, 14 anene acio othe magĩtũma Jehudi mũrũ wa Nethania, mũrũ wa Shelemia, mũrũ wa Kushi, athiĩ akeere Baruku atĩrĩ, “Oya ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo, rĩu ũthomeire andũ, ũũke narĩo.” Nĩ ũndũ ũcio Baruku mũrũ wa Neria agĩthiĩ hau maarĩ anyiitĩte ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo na guoko gwake. 15 Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Rĩu ta ikara thĩ, ũtũthomere.” Nĩ ũndũ ũcio Baruku akĩmathomera. 16 Rĩrĩa maaiguire mohoro macio mothe, makĩrorana marĩ na guoya, makĩira Baruku atĩrĩ, “No nginya tũkinyĩrie mũthamaki ũhoru ũcio wothe.” 17 Ningĩ magĩcooka makĩũria Baruku atĩrĩ, “Ta twĩre, maũndũ macio mothe wamandikire atĩa? Nĩ Jeremia wakwĩraga nawe ũkamaandĩka?” 18 Baruku akĩmacookeria atĩrĩ, “ĩ, nĩwe wanjĩiraga mohoro macio mothe, na nĩ ngamaandĩka na rangi ibuku-inĩ rĩrĩ rĩa gĩkũnjo.” 19 Nao anene acio makĩira Baruku atĩrĩ, “Wee na Jeremia thĩĩ mwĩhithe. Mũtikareke mũndũ o na ũ amenye kũrĩa mũrĩ.” 20 Maarĩkia kũiga ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo kanyũmba-inĩ ka Elishama, ũrĩa mwandiki, magĩtoonya harĩa mũthamaki aarĩ kũu nyũmba yake ya thĩĩnĩ makĩmũhe ũhoru ũcio wothe. 21 Mũthamaki nake agĩtũma Jehudi agĩire ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo, nake Jehudi akĩrĩrehe kuuma kanyũmba-inĩ ka Elishama, ũrĩa mwandiki, akĩrĩthomera mũthamaki na anene acio othe marũgamĩte hau harĩ mũthamaki. 22 Kwarĩ mweri wa kenda, nake mũthamaki aikarĩte nyũmba-inĩ rĩa aikaraga hĩndĩ ya kĩmera kĩa heho, na haarĩ na mwaki waakanaga riiko-inĩ hau mbere yake. 23 Jehudi aathoma icigo ithatũ kana inya cia ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo-rĩ, mũthamaki nake agacitĩnia na kahiũ ka mwandiki, agacikia riiko-inĩ, o nginya rĩrĩa ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo riacinirwo rĩothe. 24 Mũthamaki na andũ arĩa othe maamũtungataga arĩa maiguire mohoro macio matiigana gwĩtigĩra, o na kana magĩtembũranga nguoa. 25 O na gũtuĩka Elinathani, na Delia, na Gemaria nĩmathaithire mũthamaki ndagacine ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo-rĩ, nĩaregire kũmathikĩrĩria. 26 Handũ ha ũguo, mũthamaki agĩatha Jerameeli, mũrũ ũmwe wa mũthamaki, na Seraia mũrũ wa Azirieli, na

Shelemia mũrũ wa Abideli, nĩguo manyiite Baruku ũcio mwandiki, na Jeremia ũrĩa mũnabii. No rĩrĩ, Jehova nĩamahithĩte. 27 Thuutha wa mũthamaki gũcina ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo rĩrĩa rĩandikitwo mohoro nĩ Baruku ta ũrĩa eerĩtwo nĩ Jeremia andike-rĩ, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinĩrĩre Jeremia, akĩrwo atĩrĩ: 28 “Oya ibuku rĩngĩ rĩa gĩkũnjo wandĩke thĩĩnĩ warĩo mohoro marĩa mothe maarĩ ibuku-nĩ rĩu rĩa mbere, rĩu Jehoiakimu mũthamaki wa Juda acinire. 29 Ningĩ wĩre Jehoiakimu mũthamaki wa Juda atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩwacinire ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo, ũkĩũria atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ gĩtũmĩte wandĩke atĩ, ti-itherũ mũthamaki wa Babuloni nĩagooka kwananga bũrũri ũyũ na eherie andũ na nyamũ kuo?’ 30 Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ ũndũ ũkonĩĩ Jehoiakimu mũthamaki wa Juda: Ndakagĩa na mũndũ wa gũikarĩra gĩtĩ kĩa ũnene kĩa Daudi; kũimba gĩake gĩgaateeo, na kĩanikĩrwo riĩa mũthenya, na kĩhie nĩ mbaa ũtukũ. 31 Nĩngamũherithia we hamwe na ciana ciake, na arĩa mamũtungataga, nĩ ũndũ wa waganu wao; nĩngarehithĩria arĩa othe matũũraga Jerusalemu na andũ a Juda mwanangĩko ũrĩa wothe ndaaririe ũhoru waguo ũmakonĩĩ, tondũ nĩmagĩte gũthikĩrĩria.’” 32 Nĩ ũndũ ũcio Jeremia akĩoya ibuku rĩngĩ rĩa gĩkũnjo, akĩrĩnengera Baruku mũrũ wa Neria ũcio mwandiki, nake akĩandĩka ibuku-inĩ rĩu mohoro mothe marĩa aacookire kũheo nĩ Jeremia, o macio maandikitwo ibuku-inĩ rĩrĩa Jehoiakimu mũthamaki wa Juda acinĩte na mwaki; na hakĩongererwo mohoro mangĩ maingĩ maahaanaine na macio ma mbere.

37 Na rĩrĩ, Zedekia mũrũ wa Josia nĩatuirwo mũthamaki wa Juda nĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, nake agĩthamaka ithenya rĩa Jekonia mũrũ wa Jehoiakimu. 2 No rĩrĩ, we mwene o na kana arĩa maamũtungatagĩra, na andũ a bũrũri ũcio matiarũmbũirie ciugo iria Jehova aarĩtie na kanua ka Jeremia ũcio mũnabii. 3 Nake Mũthamaki Zedekia agĩtũma Jehukali mũrũ wa Shelemia marĩ na Zefania mũrũ wa Maaseia ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai mathiĩ kũrĩ Jeremia ũcio mũnabii, mamũtwarĩre ndũmĩrĩri ĩno: “Twagũthaita ũtũhooere kũrĩ Jehova, Ngai witũ.” 4 Na rĩrĩ, ihinda rĩu Jeremia aarĩ na wĩyathi wa gũceeranga gatagatĩ-inĩ ka andũ, nĩgũkorwo ndaakoretwo aikĩtio njeera. 5 Hĩndĩ iyo mbũtũ cia ita cia Firaũni nĩcioimagarĩte kuuma bũrũri wa Misiri, na rĩrĩa andũ a Babuloni arĩa maarigiicĩirie Jerusalemu

maiguire ūhoru wacio, makihündūka, makiehera kuu Jerusalemu. 6 Hīndi iyo ndūmīriri ya Jehova igikinyira Jeremia ūcio mūnabii, akīrwo atīrī, 7 “Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atīrī: Īra mūthamaki wa Juda, ūcio ūgūtūmite ūike ūhooe kīrira harī niī, atīrī, ‘Mbūtū cia ita cia Firaūni icio irooka gūgūteitha-rī, nīgūcōoka būruri wacio, kuu būruri wa Misiri. 8 Hīndi iyo nao andū a Babuloni nīmagacōoka gūkū na matharīkire itūūra rīrī inene, marītunyane na marīcine na mwaki.’ 9 “Jehova ekuuga atīrī: Tigai kwiheenia, mūgūciiria atīrī, ‘Andū a Babuloni ti-itherū nīmegūtigana na ithū matweherere.’ Matigeeka ūguo! 10 O na mūngihoota mbūtū ciothe cia ita cia andū a Babuloni icio iramūtharīkīra, na gūtuīke atī no andū arīa matiīhangītio matigītūo hema-inī ciao-rī, no moime kuu hema-inī na macine itūūra rīrī na mwaki.” 11 Thuutha wa mbūtū icio cia ita cia andū a Babuloni kwehera kuu Jerusalemu nī ūndū wa mbūtū cia Firaūni, 12 Jeremia nōimagarire kuuma itūūra-inī rīu inene nīguo athī būruri wa Benjamini akenyiitire igai rīake rīa githaka gatagatī-inī ka andū arīa maarī kuo. 13 No rīrīa aakinyire Kīhingo-inī kīa Benjamini, mūnene wa arangīrī ūrīa wetagwo Irija mūrū wa Shelemia, mūrū wa Hanania, akīmūnyiita, akiuga atīrī, “Wee nī kūūra ūroora ūthī ūkeneane kūrī andū a Babuloni!” 14 Jeremia akīmwīra atīrī, “Aca ūguo tiguu! Nīi ti kūūra ndīroora ngeneane kūrī andū a Babuloni.” No Irija akīrega kūmūthikīrīria; handū ha ūguo akīnyiita Jeremia, akīmūtūwara kūrī anene. 15 Anene acio nīmarakarīire Jeremia, na magīathana ahūrwo na ahingīrwo nyūmba ya Jonathani ūrīa mwandīki, rīra maatuīte njeera. 16 Nake Jeremia agītōonyio mungu-inī warī kanyūmba ga thīnī mūno kuu kīoho-inī, kūrīa aikarire matukū maingī. 17 Na thuutha ūcio Mūthamaki Zedekia agītūmana arehwo kuu nyūmba-inī ya ūthamaki. Arī kuu, mūthamaki akīmūria na hitho atīrī, “Hihi nī harī ndūmīriri yumite kūrī Jehova?” Nake Jeremia akīmūcookeria atīrī, “Īi, nī kūrī; wee nīūkaneanwo moko-inī ma mūthamaki wa Babuloni.” 18 Ningī Jeremia akīra Mūthamaki Zedekia atīrī, “Nī ūndū ūrīkū ngwīhītīe we mwene, kana ndungata ciaku, o na kana andū aya, nīguo njikio njeera? 19 Marī ha anabii acio aku, acio maakūrathīre ūhoru atīrī, ‘Mūthamaki wa Babuloni ndagagūtharīkīra wee o na kana būruri ūyū?’ 20 Na rīu-rī, wee mūthamaki mwathi wakwa, itīkīra gūthikīrīria. Njītīkīria ndeehe mathaithana makwa

mbere yaku: Ndūkanjookie nyūmba ya Jonathani ūrīa mwandīki, ndigakuire kuo.” 21 Nake Mūthamaki Zedekia akīruta watho, akiuga atī Jeremia aigwo kuu nja rīra ya arangīrī, na aheagwo mūgate o mūthenya ūrutitwo barabara-inī ya arugi mīgate, o nginya rīrīa mīgate īgaathira kuu itūūra-inī inene. Nī ūndū ūcio Jeremia agūikara kuu nja iyo ya arangīrī.

38 Nao Shefatia mūrū wa Matani, na Gedalia mūrū wa Pashuri, na Jehukali mūrū wa Shemalia, o na Pashuri mūrū wa Malikija nīmaiguire ūrīa Jeremia eeraga andū othe, rīrīa oigire atīrī, 2 “Jehova ekuuga atīrī: ‘Mūndū ūrīa wothe ūgūikara itūūra-inī rīrī inene nīakooragwo na rīhīu rwa njora, kana ng’aragu, kana mūthiro, no ūrīa ūgwītūwara kūrī andū a Babuloni nīagatūūra muoyo. Nīakahonokia muoyo wake; nīagatūūra muoyo.’ 3 Ningī, Jehova ekuuga atīrī: ‘Itūūra rīrī inene no nginya rīkaneanwo kūrī mbūtū cia ita cia mūthamaki wa Babuloni, ūrīa ūkaarītunyana.’” 4 Hīndi iyo anene makīra mūthamaki atīrī, “Mūndū ūyū aagīrīire ooragwo. Nīaratūma thigari iria itigaire gūkū itūūra-inī rīrī inene ciītīgīre, o ūndū ūmwe na andū aya othe, nī ūndū wa maūndū macio arameera. Mūndū ūyū ndarī ūndū mwega areciirīria andū aya tiga o ūūru.” 5 Mūthamaki Zedekia agīcōoka atīrī, “Arī moko-inī manyu; mūthamaki ndangīgirīrīria mwīke ūrīa inyuī mūkwenda.” 6 Nī ūndū ūcio makīnyiita Jeremia makīmūikia irima rīa maaī rīa Malikija, ūrīa mūrū wa mūthamaki, rīrīa rīarī kuu nja iyo ya arangīrī. Magūkūrūkia Jeremia irima rīu rīa maaī na mīkanda; no rītīarī na maaī, no mūtōondo rīarī, nake Jeremia agītōonyerera kuu mūtōondo-inī ūcio. 7 No rīrī, Ebedi-Meleku ūrīa Mūkushi, ūmwe wa arīa mehokeirwo wīra wa kuu nyūmba-inī ya ūthamaki, nīaiguire atī nīmaikītīe Jeremia irima rīu rīa maaī. Hīndi iyo mūthamaki aikarīte Kīhingo-inī kīa Benjamini, 8 Ebedi-Meleku akīuma hau nja ya nyūmba ya ūthamaki, akīmwīra atīrī, 9 “Mūthamaki mwathi wakwa, andū aya nīmekīte ūūru nī ūndū wa maūndū maya mothe mekīte Jeremia ūrīa mūnabii. Nīmamūkītīe irima rīa maaī, akuire kuo nī ng’aragu, tōndū mīgate ikirie gūthira gūkū itūūra-inī inene.” 10 Hīndi iyo mūthamaki agīatha Ebedi-Meleku ūcio Mūkushi, akīmwīra atīrī: “Oya andū mīrongo itatū kuuma haha mūthīi nao mūkarute Jeremia ūcio mūnabii kuuma irima rīu rīa maaī atanakua.” 11 Nī ūndū ūcio Ebedi-Meleku akīoya andū acio, agīthīi nao, nao magītōonya kanyūmba kaarī rungu rwa harīa

haaigagwo mūthiithū wa indo cia bata kūu thīinī wa nyūmba ya ūthamaki. Akīoya ndangari imwe cia nguo ngūrū, na nguo iria ndūiku ciarī kuo, agīciikūrūkīria Jeremia na mīkanda kūu irima rīa maaī. **12** Ebedi-Meleku ūcio Mūkushi, akīira Jeremia atīrī: “Īkīra nguo icio ngūrū na ndangari icio njegeeke, wirīgīrīrie gūkerwo nī mīkanda iyo.” Nake Jeremia agūika o ūguo, **13** nao makīmūguucia na mīkanda iyo, makīmūruta irima rīu rīa maaī. Nake Jeremia agūikara kūu nja iyo ya arangīri. **14** Mūthamaki Zedekia agītūmanīra Jeremia ūcio mūnabīi, akiuga areehwo itoonyero-inī rīa gatātū rīa hekarū ya Jehova. Mūthamaki akīira Jeremia atīrī, “Nīngūkūūria ūndū. Nawe ndūkaahithe ūhorō o na ūrīkū.” **15** Jeremia akīira Zedekia atīrī, “Ingīkuumburīra ūhorō-rī, githī ndūkūnjūruga? O na ingīgūtaara-rī, wee ndūngīthīkīrīria.” **16** Nake Mūthamaki Zedekia akīhīta mwīhītwa na hitō harī Jeremia, akiuga ūū: “Ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūruga muoyo, o we ūrīa watūheire muoyo ūyū tūrī naguo-rī, nī ndīgūkūūruga kana ngūneane moko-inī ma acio mendaga gūkūruta muoyo.” **17** Nake Jeremia akīira Zedekia atīrī, “Ūū nīguo Jehova Ngai-Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga: ‘Ūngīneana kūrī anene a mūthamaki wa Babuloni, muoyo waku nīūkūhonokio, o na itūūra rīrī inene rītigaacinwo; wee na andū a nyūmba yaku nīmūgūtūūra muoyo. **18** No ūngīrega kwīneana kūrī anene a mūthamaki wa Babuloni, itūūra rīrī nīrīkūneanwo kūrī andū a Babuloni, nao marīcine na mwaki rīthire; na wee mwene ndūkahonoka kuuma moko-inī mao.’” **19** Mūthamaki Zedekia akīira Jeremia atīrī, “Nīndīretīgīra Ayahudi arīa mēnēnīte kūrī andū a Babuloni, nī ūndū andū a Babuloni mahota kūūneana kūrī Ayahudi acio nao maanyamarie.” **20** Nake Jeremia akīmūcookeria atīrī, “Matigaakūneana kūrī o. Wee athīkīra Jehova, wīke ūguo ndīrakwīra. Hīndī iyo nīūkōna wega, naguo muoyo waku nīūkōhonokio. **21** No rīrī, warega kwīneana, ūū nīguo Jehova angūrīrīrie: **22** Andū-a-nja othe arīa matigaire thīinī wa nyūmba ya mūthamaki wa Juda nīmagatwarīrwo anene a mūthamaki wa Babuloni. Andū-a-nja acio nao magaakwīra atīrī: “Arata acio aku wehokeete nīmakūhīthīrīrie na magīgūkīria hinya. Magūrū maku nīmatoonyereire mūtōndō-inī; nao arata aku nīmagūtīgānīrīrie.’” **23** “Atumia aku othe na ciana ciaku nīmakāneanwo kūrī andū a Babuloni. Wee mwene ndūkehonokia moko-inī mao, no nīūkanyīitwo nī mūthamaki wa Babuloni;

narīo itūūra rīrī inene nīrīgacinwo rīthire.” **24** Hīndī iyo Zedekia akīira Jeremia atīrī, “Ndūkareke mūndū o na ūrīkū amenye ūhorō wa mīario īno, ndūkae kūūrāgwo. **25** Anene mangīgīgua atī nītwarānīrīrie nawe, nao moke kūrī we makūūrīe atīrī, ‘Twīre ūrīa wīrīte mūthamaki, na ūrīa nake mūthamaki akwīrīte; ndūgatūhīthe ūndū kana tūkūūrāge.’” **26** Hīndī iyo nawe ūmeere atīrī, ‘Nīgūthāitha ndīrathāithaga mūthamaki ndakae kūnjōkia nyūmba-inī kwa Jonathani, ndīgakuire kuo.’” **27** Anene acio othe nīmookire kūrī Jeremia, makīmūūria ūhorō ūcio, nake akīmeera ūrīa wothe aathītwo nī mūthamaki oige. Nī ūndū ūcio matiamwīrīre ūndū ūngī, nīgūkorwo gūtīrī mūndū waiguīte ūrīa maarītie na mūthamaki. **28** Nake Jeremia agūikara kūu kīhingo-inī kīa arangīri ngīnya mūthenya ūrīa itūūra rīa Jerusalemu rīatunyanirwo.

39 Mwaka-inī wa kenda wa wathani wa Zedekia mūthamaki wa Juda, mweri-inī wa ikūmi, Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni nīathiire gūtharīkīra itūūra rīa Jerusalemu arī na mbūtū ciake ciothe cia ita, akīrīrigīcīria arītunyane. **2** Nīngī mūthenya wa kenda wa mweri wa īna wa mwaka-inī wa ikūmi na ūmwe wa wathani wa Zedekia, nīguo rūthingo rwa itūūra rīu inene rwatūrīkirio. **3** Hīndī iyo anene othe a mūthamaki wa Babuloni magītōonya na magūikara Kīhingo-inī gīa Gatagatī: Nao nī Nerigali-Sharezeru wa Samugari, na Nebo-Sarisekimu mūtongoria ūmwe mūnene, na Nerigali-Sharezeru ūrīa warī mūnene wathani-inī, marī hamwe na anene arīa angī othe a mūthamaki wa Babuloni. **4** Rīrīa Zedekia mūthamaki wa Juda na thīgari ciothe maamonire, makīūra; makīuma itūūra-inī rīu inene ūtukū magerete njīra ya mūgūnda-inī wa mūthamaki, kīhingo-inī kīrīa kīarī gatagatī ga thingo cīerī, magīthīi merekeire Araba. **5** No nayo mbūtū ya andū a Babuloni ikīmateng’eria, īgīkorerera Zedekia werū-inī ūrīa mwaraganu wa Jeriko. Makīmūnyīita, makīmūtwarīra Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni arī kūu Ribila būrūrī-inī wa Hamathu, na kūu nīkūo aamūtūrīrīrie cīira. **6** Kūu Ribila nokuo mūthamaki wa Babuloni oragithīrīrie arīu a Zedekia, maitho-inī make, na akūrāgīthia andū othe arīa maarī igweta kūu Juda. **7** Agīcooka agīkūrīrīthia Zedekia maitho na akīmuoha na bīngū cia gīcango nīguo atwarwo Babuloni. **8** Andū acio a Babuloni magīcina nyūmba ya ūthamaki, o na nyūmba cia andū arīa angī, na makīmōmora thingo cia Jerusalemu. **9** Nebuzaradani, mūnene wa arangīri a

mūthamaki, agītaha andū arīa maatigaire kūu itūūra-inī thīinī, akīmatwara Babuloni marī hamwe na arīa meneanīte kūrī we o na andū acio angī othe. **10** No rīrī, Nebuzaradani ūcio mūnene wa arangīri a mūthamaki, nīatigirie andū amwe arīa maarī athīini kūu būrūri wa Juda, arīa mataarī na kīndū kīao; no hīndī īyo akīmahe mīgūnda ya mīthabībū na mīgūnda ya kūrīma. **11** Na rīrī, Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni nīarutīte watho ūkonīi Jeremia, akeera Nebuzaradani ūcio mūnene wa arangīri a mūthamaki atīrī: **12** “Muoē ūmūmenyerere; ndūkamwike ūuru, no ūmūhingagīrie ūndū o wothe ūrīa angīkūūra.” **13** Nī ūndū ūcio Nebuzaradani ūcio mūnene wa arangīri, na Nebushazibani mūtongoria ūmwe mūnene na Nerigali-Sharezuru ūrīa warī mūnene wathani-inī, o na anene acio angī othe a mūthamaki wa Babuloni **14** magītūmana, makiuga Jeremia arutwo kūu thīinī wa nja īrīa ya arangīri. Nao makīmūneana harī Gedalia mūrū wa Ahikamu, mūrū wa Shafani, nīguo amūinūkie gwake mūcīi. Nī ūndū ūcio agītūūra na andū arīa angī ao. **15** Rīrīa Jeremia aatūūrīte oheetwo kūu thīinī wa nja īrīa ya arangīri-rī, ndūmīrīri ya Jehova nīyamūkinīyīrīre akīrwo atīrī: **16** “Thīi ūkeere Ebedi-Meleku ūrīa Mūkushi atīrī, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atīrī: Ndī hakuhī kūhingia ūrīa ndoigire atī nīngarehere itūūra rīrī inene mwanangīko, no ti ūgaacīru. Hīndī īyo, maūndū macio nīmakahingio ūkīmeyonagīra na maitho. **17** No rīrī, wee nīngakūhonokia mūthenya ūcio, ūguo nīguo Jehova ekuuga; wee ndūkaneanwo kūrī andū acio wītīgīraga. **18** Nīi nīngakūhonokia; wee ndūkooragwo na rūhiū rwa njora no nīūkahonokia muoyo waku, tondū nī nīi ūtūūrīte wīhokete, ūguo nīguo Jehova ekuuga.”

40 Īno nīyo ndūmīrīri īrīa yakīnyīrīre Jeremia yumīte kūrī Jehova thuutha wa Nebuzaradani ūcio mūnene wa arangīri a mūthamaki kūmūrekereria oime kūu Rama. Nīakorete Jeremia arī muohe na mīnyororo arī gatagatī-inī ka andū arīa othe maatahītwo kuuma Jerusalemu na Juda rīrīa maatwaragwo Babuloni marī ohe. **2** Nake mūnene ūcio wa arangīri a mūthamaki oona Jeremia, akīmwīra atīrī, “Jehova Ngai waku nīwe watūūrīre kūndū gūkū mwanangīko ūyū. **3** Na rīu-rī, Jehova nīatūmīte gwīkīke ūguo; ekīte o ta ūrīa oigire. Maūndū maya mothe meekīkīte nī ūndū inyuī andū aya nīmwehīire

Jehova na mūkīaga kūmwathīkīra. **4** No rīrī, ūmūthī nīngūkuohora mīnyororo ĩno ūrī nayo moko. Ūka tūthīi nawe Babuloni, akorwo nīūkwenda, na nīi nīndīkūmenyagīrīra; no ūngīkorwo ndūkwenenda tūthīi nawe, tiga gūūka. Atīrīrī, būrūri ūyū wothe ūrī mbere yaku; thīi o harīa hothe ūngīenda.” **5** No rīrī, Jeremia atanagarūrūka acooke-rī, Nebuzaradani akīmwarīra rīngī, akīmwīra atīrī, “Cooka kūrī Gedalia mūrū wa Ahikamu, mūrū wa Shafani, ūrīa mūthamaki wa Babuloni atuīte mūrūgamīrīri wa matūūra ma Juda, mūgatūūre nake kūu hamwe na andū arīa angī, kana ūgīthīi o harīa hangī hothe ūngīenda.” Nīngī mūnene ūcio wa arangīri akīmūhe irio, o na akīmūhe kīheo, akīreka ethīire. **6** Nī ūndū ūcio Jeremia agīthīi kūrī Gedalia, mūrū wa Ahikamu kūu Mizipa, magītūūra nake gatagatī-inī ka andū acio angī maatīgītwo būrūri-inī ūcio. **7** Rīrīa anene othe a mbūtū cia ita na andū ao arīa maarī kūu būrūri-inī ūcio mwaraganu maiguire atī mūthamaki wa Babuloni nīatuīte Gedalia mūrū wa Ahikamu barūthi wa būrūri ūcio, na atī nīamūtuīte mūrūgamīrīri wa arūme, na andū-a-nja, na ciana, o acio maarī athīini mūno kūu būrūri ūcio, arīa mataatahirwo matwarwo Babuloni-rī, **8** magīthīi kūrī Gedalia kūu Mizipa: nao maarī Ishumaeli mūrū wa Nethania, na Johananani na Jonathani ariū a Karea, na Seraia mūrū wa Tanihumethu, na ariū a Efai ūrīa Mūnetofathi, na Jaazania mūrū wa Mūmaakathi, marī na andū ao. **9** Gedalia mūrū wa Ahikamu, mūrū wa Shafani akīhīta nīguo amatītīrīthie marī hamwe na andū ao, akīmeera atīrī, “Tigai gwītīgīra gūtungatīra andū aya a Babuloni. Tūūrai būrūri ūyū na mūtungatage mūthamaki wa Babuloni, na nīmūrionaga maūndū mega. **10** Nīi mwene nīngūtūūra gūkū Mizipa nīgeetha ndīmwaragīrīre kūrī andū a Babuloni arīa marīūkaga kūrī ithuī, no inyuī-rī, thondekai ndibeī, na mūgethage matunda ma hīndī ya rīūa, o na maguta, mwīgīre ndīgīthū-inī cianyu cia mūthīithū, na mūtūūre matūūra-inī marīa mwīnyīitīre.” **11** Hīndī īrīa Ayahudi arīa othe maarī Moabi, na Amoni, na arīa maarī Edomu, o na arīa maarī mabūrūri marīa mangī mothe maiguire atī mūthamaki wa Babuloni nīatīgītīe matigari kūu Juda, na atī nīatuīte Gedalia mūrū wa Ahikamu, mūrū wa Shafani, barūthi wao-rī, **12** othe magīcooka būrūri wa Juda kūrī Gedalia kūu Mizipa, moimīte mabūrūri-inī mothe marīa maahurunjūkīire. Nao magīthondekera ndibeī nyingī, o na makīgētha matunda maingī ma

hĩndĩ ya riũa. **13** Johanani mũrũ wa Karea, marĩ na anene othe a mbũtũ cia ita arĩa maarĩ o kũu bũrũri ũcio mwaraganu, magĩũka kũrĩ Gedalia kũu Mizipa, **14** nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Kaĩ ũtamenyete atĩ Balisĩ mũthamaki wa andũ a Amoni nĩatũmĩte Ishumaeli mũrũ wa Nethania oke akũrute muoyo?” No Gedalia mũrũ wa Ahikamu ndaametĩkirie. **15** Hĩndĩ ĩyo Johanani mũrũ wa Karea akĩarĩria Gedalia na hito marĩ kũu Mizipa, akĩmwĩra atĩrĩ: “Njĩtikĩria thiĩ ngoorage Ishumaeli mũrũ wa Nethania, na gũtirĩ mũndũ ũkũmenya ũhoru ũcio. Nĩ kĩĩ gĩgũtũma ende gũkũruta muoyo, nĩguo atũme Ayahudi aya othe mecookanĩriirie harĩwe mahurunjũke, namo matigari ma Juda mathire biũ?” **16** Nowe Gedalia mũrũ wa Ahikamu akĩĩra Johanani mũrũ wa Karea atĩrĩ, “Ndũkae gwĩka ũndũ ta ũcio! Ũhoru ũcio ũraaria ũkonĩĩ Ishumaeli ti wa ma.”

41 Mweri-inĩ wa mũgwanja Ishumaeli mũrũ wa Nethania, mũrũ wa Elishama, ũrĩa warĩ wa rũciaro rwa mũthamaki na mbere aakoretwo arĩ ũmwe wa anene a mũthamaki, nĩookire arĩ na andũ ikũmi kũrĩ Gedalia mũrũ wa Ahikamu kũu Mizipa. Na rĩrĩa maarĩ hamwe makĩrĩa-rĩ, **2** Ishumaeli mũrũ wa Nethania hamwe na andũ acio ikũmi mokĩte nake magĩũkĩra, magĩtemanga Gedalia mũrũ wa Ahikamu, mũrũ wa Shafani na rũhiũ rwa njora, makĩũraga mũndũ ũcio mũthamaki wa Babuloni aatuĩte barũthi wa bũrũri ũcio. **3** Ishumaeli agĩcooka akĩũraga Ayahudi othe arĩa maarĩ na Gedalia kũu Mizipa, o ũndũ ũmwe na thigari cia Babuloni iria ciarĩ kuo. **4** Mũthenya ũrĩa warũmĩriire kũũragwo kwa Gedalia, ũhoru ũcio ũtamenyetwo nĩ mũndũ-rĩ, **5** andũ mĩrongo ĩnana meyenjete nderu, na magatembũranga ngu ciao, o na magetemanga mĩĩrĩ nĩmookire moimĩte Shekemu, na Shilo, na Samaria, marĩ na ngano ya maruta na ũbumba, magĩcĩrehe thiĩnĩ wa nyũmba ya Jehova. **6** Ishumaeli mũrũ wa Nethania akiuma Mizipa, agĩthĩ akĩrĩraga akamatũnge. Rĩrĩa maacemanirie akĩmeera atĩrĩ, “Ũkaai kũrĩ Gedalia mũrũ wa Ahikamu.” **7** Rĩrĩa maatoonyire thiĩnĩ wa itũũra, Ishumaeli mũrũ wa Nethania na andũ arĩa maarĩ nake, makĩmooraga, makĩmaikia irima rĩa maaĩ. **8** No rĩrĩ, andũ ikũmi thiĩnĩ wao makĩĩra Ishumaeli atĩrĩ, “Tiga gũtũũraga! Tũrĩ na ngano na cairi, na maguta na ũũkĩ iria tũhithite werũ-inĩ.” Nĩ ũndũ ũcio agĩtigana nao na ndaamoorage hamwe na acio angĩ. **9** Na rĩrĩ, irima

rĩrũ aikirie ciimba cia andũ acio othe ooragĩte, hamwe na kũimba kĩa Gedalia, rĩenjithĩtio nĩ Mũthamaki Asa rĩtũike kĩhitho gĩake rĩrĩa angĩtharĩkĩrwo nĩ Baasha mũthamaki wa Isiraeli. Ishumaeli mũrũ wa Nethania akĩrĩyũria ciimba cia andũ acio moragĩtwo. **10** Ishumaeli nĩanyiitire mĩgwate andũ acio angĩ othe arĩa maikaraga Mizipa, akĩmataha: nao maarĩ airĩtu a mũthamaki, hamwe na andũ acio angĩ othe arĩa maatĩgĩtwo kuo, arĩa Nebuzaradani ũcio mũnene wa arangĩri a mũthamaki aatuĩte maroragwo nĩ Gedalia mũrũ wa Ahikamu. Ishumaeli mũrũ wa Nethania nĩamatahire akiumagara nao, agĩtũkũnia erekeire mũrĩmo wa andũ a Amoni akeeneane kũrĩ o. **11** Rĩrĩa Johanani mũrũ wa Karea, na anene othe a mbũtũ cia ita arĩa maarĩ nake maiguire ũhoru wa ngero icio ciothe Ishumaeli mũrũ wa Nethania aagerete-rĩ, **12** makĩoya andũ ao othe na makiumagara makarũe na Ishumaeli mũrũ wa Nethania. Nao makĩmũkorerera hakuhi na handũ haarĩ maaĩ maingĩ kũu Gibeoni. **13** Rĩrĩa andũ acio othe Ishumaeli aarĩ nao monire Johanani mũrũ wa Karea na anene a mbũtũ cia ita acio maarĩ nake-rĩ, othe magĩkena. **14** Andũ acio othe Ishumaeli aatahĩte kũu Mizipa nĩmahũndũkire, magĩthĩĩ kũrĩ Johanani mũrũ wa Karea. **15** Nowe Ishumaeli mũrũ wa Nethania na andũ ake anana nĩmetharire kuuma harĩ Johanani, makĩũrĩra kũrĩ andũ a Amoni. **16** Hĩndĩ ĩyo Johanani mũrũ wa Karea na anene othe a mbũtũ cia ita acio maarĩ nake, magĩtongoria arĩa othe maatigaire kuuma Mizipa, o acio aatunyanĩte harĩ Ishumaeli mũrũ wa Nethania thuutha wake kũũraga Gedalia mũrũ wa Ahikamu: Nao maarĩ thigari, na andũ-a-nja, na ciana, o na andũ arĩa mehokeirwo mawĩra ma nyũmba ya mũthamaki, arĩa aacooketie kuuma Gibeoni. **17** Nao magĩthĩĩ na mbere, makĩraarĩrĩa Geruthu-Kimuhamu gũkuhi na Bethilehemu marĩ rũgendo-inĩ rwa gũthĩĩ bũrũri wa Misiri, **18** nĩguo moorĩre andũ a Babuloni. Nĩmetigagĩra andũ a Babuloni tondu Ishumaeli mũrũ wa Nethania nĩooragĩte Gedalia mũrũ wa Ahikamu, ũrĩa watũtwo barũthi nĩ mũthamaki wa Babuloni.

42 Hĩndĩ ĩyo anene othe a mbũtũ cia ita, hamwe na Johanani mũrũ wa Karea, na Jezania mũrũ wa Hoshaiia, na andũ othe kuuma ũrĩa mũnini ngĩnya ũrĩa mũnene, magĩthĩĩ harĩ **2** Jeremia ũcio mũnabii, makĩmwĩra atĩrĩ: “Twagũthaita ĩtikĩra kũũgu gũthaitana gwitũ, ũhooe Jehova Ngai waku nĩ ũndũ wa matigari maya mothe. Nĩgũkorwo o ta

ūrīa ūroona, o na gūtuika rīmwe twarī aingī, rīu tūtigare o andū anani. 3 Tūhooere harī Jehova Ngai waku nīguo atwīre kūrīa twagīrīrwo nīgūthīi, na ūndū ūrīa twagīrīrwo nī gwika.” 4 Jeremia ūcio mūnabii akīmacookeria atīrī, “Nīdamūigua, na no nginya ndīmūhooere harī Jehova Ngai wanyu o ta ūguo mūnjūūrītie njike; nīngamwīra ūrīa wothe Jehova ekuuga, na ndirī ūndū o na ūmwe ngaaga kūmwīra.” 5 Hīndī iyo makīra Jeremia atīrī, “Jehova arotuika mūira wa ma na mwīhokeku wa gūtūūkīrīra, tūngikaaga gwīka kūrīngana na ūrīa wothe Jehova Ngai waku agaagūtūma ūtwīre. 6 Ūndū ūrīa ūgūtūwīra, ūrī mwega kana ūrī mūūru, nītūgwathīkīra Jehova Ngai witū, o ūcio tūrāgūtūma kūrī we, nīgeetha na ithuī tuonage maūndū mega, nī ūndū nītūgwathīkīra Jehova Ngai witū.” 7 Mīthenya ikūmi yathira, ndūmīrīri ya Jehova nīyakinyīrīre Jeremia. 8 Nī ūndū ūcio agīta Johanani mūrū wa Kareā, marī na anene othe a mbūtū cia ita acio maarī nake, o na andū acio angī othe kuuma ūrīa mūnini nginya ūrīa mūnene, makīūngana hamwe. 9 Akīmeera atīrī, “Ūū nīguo Jehova Ngai wa Isiraeli o ūcio mwandekirie kūrī we ndīmūtwarīre mathaithana manyu, ekuuga: 10 ‘Atīrīrī, inyuī mūngīkara gūkū būrūri ūyū, nīngatūma mūikare mūgaaciire, na ndigacooka kūmūhurunja; nīngamūhaanda na ndigacooka kūmūmunya, tondū nīndīraigua kīeha nī ūndū wa mwanangīko ūrīa ndīmūreheire. 11 Tigai gwītīgīra mūthamaki wa Babuloni, ūcio mwītīgīrīte. Jehova ekuuga atīrī, mūtīkamwītīgīre, nīgūkorwo ndī hamwe na inyuī, nīngamūhonokia ndīmūrute moko-inī make. 12 Nīngamūguīra tha, nīguo o nake ndūme amūguīre tha, amūcookie būrūri ūyū wanyu kīumbe.’ 13 “No rīrī, mūngīkiuga atī, ‘Ithuī tūtīgūkara gūkū būrūri ūyū,’ na nī ūndū ūcio mūremere Jehova Ngai wanyu, 14 na kana muuge atīrī, ‘Aca, ithuī tūgūthīi gūtūūra būrūri wa Misiri, kūrīa tūtāgacooka kuona mbaara, kana kūigua karumbeta, kana ng’aragu nī ūndū wa kwaga mūgate,’ 15 Kīiguae ndūmīrīri ya Jehova, inyuī matigari ma Juda. Ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: ‘Mūngīkorwo nīmūtūite atī nīmūgūthīi būrūri wa Misiri, na inyuī mūthīi mūgatūūre kuo-rī, 16 hīndī iyo rūhiū rwa njora rūu mwītīgīrīte, nīrūkamūhīta kuo, na ng’aragu iyo īramūmakia nīkamūrūmīrīra nginya būrūri wa Misiri, na kūu nīkuo mūgaakuīra. 17 Ti-itherū, arīa othe matūite atī nīmegūthīi būrūri wa Misiri magatūūre

kuo, makoorageo na rūhiū rwa njora, na ng’aragu, o na mūthiro; gūtīrī o na ūmwe wao ūgaatigara kana orīre mwanangīko ūrīa ngaamarehithīria.’ 18 Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli ekuuga atīrī: ‘O ta ūrīa marakara na mang’ūrī makwa maitīrīrio andū arīa maatūūraga Jerusalemu-rī, ūguo noguo mūgatīrīrio mang’ūrī makwa rīrīa mūgaathīi kūu būrūri wa Misiri. Mūgaatuika ta kīndū kīrume, na mūtūike kīndū kīrī magigi, o na kīndū gīa gūtūirwo ciira, na kīa njono; mūtīkooona kūndū gūkū rīngī.’ 19 “Inyuī matigari maya ma Juda, Jehova amwīrīte atīrī, ‘Mūtīgaathīi būrūri wa Misiri.’ Menyai wega ūndū ūyū: Ūmūthī ūyū nīdamūmenyithia 20 atī nīmweīkire ūūru rīrīa mwandūmire thīi kūrī Jehova Ngai wanyu, mūkīnjīra atīrī, ‘Tūhooere kūrī Jehova Ngai witū; twīre ūrīa wothe ekuuga, na ithuī nītūkūwīka.’ 21 Nī nīdamūcookeria ūhorō ūcio ūmūthī, no rīrī, mūtīathīkīre Jehova Ngai wanyu harī maūndū macio mothe aandūmīte ndīmwīre. 22 Nī ūndū ūcio, rīu menyai wega ūū: Nīmūkoorageo na rūhiū rwa njora, na ng’aragu, o na mūthiro mūrī kūndū kūu mūrenda gūthīi gūtūūra.”

43 Rīria Jeremia aarīkirie kūhe andū acio ndūmīrīri ya Jehova Ngai wao, ūhorō ūrīa wothe Jehova aamūtūmīte akameere-rī, 2 Azaria mūrū wa Hoshāia, na Johanani mūrū wa Kareā, marī hamwe na andū othe arīa etīi, makīra Jeremia atīrī, “Wee nīūraheenanial Jehova Ngai witū ndagūtūmīte ūūke ūtwīre atīrī, ‘Mūtīkanathīi būrūri wa Misiri gūtūūra kuo.’ 3 No rīrī, Baruku mūrū wa Nerīa nīwe ūkūrīngīrīrie ūtūūkīrīre, nīguo tūneanwo kūrī andū a Babuloni, nīguo matūūrage, kana matūtahe, matūtware Babuloni.” 4 Nī ūndū ūcio Johanani mūrū wa Kareā marī hamwe na anene othe a mbūtū cia ita, o na andū othe, makīrega gwathīkīra watho wa Jehova wa gūkara kūu būrūri wa Juda. 5 Handū ha ūguo, Johanani mūrū wa Kareā hamwe na anene othe a mbūtū cia ita magītongoria matigari mothe ma andū a Juda, o acio macookete nīguo maikare kūu būrūri wa Juda moimīte ndūrīrī-inī ciothe kūrīa mahurunjītwo. 6 Nīngī magītongoria arūme othe, na andū-a-nja na ciana, o na airītu a mūthamaki acio Nebuzaradani mūnene wa arangīri a mūthamaki aatīgīre Gedalia mūrū wa Ahikamu, mūrū wa Shafani, o na magītongoria Jeremia ūcio mūnabii, na Baruku mūrū wa Nerīa. 7 Nī ūndū ūcio magīthīi būrūri wa Misiri, makīremera Jehova, na magīthīi o nginya Tahapanahesi. 8 Na marī kūu

Tahapanahesi, ndūmīriri ya Jehova īgīkinyīra Jeremia, akīrwo atīrī: **9** “Oya mahiga manene na guoko gwaku, Ayahudi makwīroreire, ūthī ūmathike na rīumba hau nja haarītwo maturubarī itoonyero-inī rīa nyumba ya Firaūni kūu Tahapanahesi. **10** Hīndī īyo ūmeere atīrī, ‘Ū ūnguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Nīngūtūmanīra ndungata yakwa Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni, na nīngahaanda gītī gīake kīa ūthamaki igūrū rīa mahiga maya ndathika haha; nīakamba hema yake ya ūnene igūrū rīamo. **11** Nīagooka atharīkīre būrūri wa Misiri, oragithie andū arīa maathīrīrio gūkua, na atūme arīa maathīrīrio gūtahwo matahwo, nao arīa maathīrīrio kūrāgwo na rūhiū rwa njora mooragwo naruo. **12** Nīagacina hekarū cia ngai cia Misiri; agaacina hekarū ciao na atahe ngai ciao. O ta ūrīa mūrīithi ehumbaga nguo yake, noguo akehumba būrūri wa Misiri, acooke oime kuo atarī mūhutie. **13** Nīakoinanga itugī iria ihooyagwo, iria irī thīnī wa hekarū ya rīua kūu būrūri wa Misiri, na acooke acine hekarū cia ngai cia būrūri wa Misiri ithire.”

44 Ino nīyo ndūmīriri īrīa yakinyīrīre Jeremia ikoniī
Ayahudi othe arīa matūūrāga būrūri wa Misiri ya Mūhuro: kūu Migidoli, na Tahapanahesi, na Nofu, o na kūu Misiri ya mwena wa rūgongo, akīrwo atīrī: **2** “Ū ūnguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Inyuū nīmweyoneire mwanangīko mūnene ūrīa ndaarehithīrie Jerusalemu o na matūūra mothe ma Juda. Ūmūthī ūyū nīmatiganīrio, magakira ihooru na makaanangīka **3** nī ūndū wa ūuru ūrīa mekīte. Nīmathirīkirie, magītūma ndakare nī ūndū wa gūcinīra ngai ingī ūbumba, o na nī ūndū wa kūhooya ngai ingī iria matoō, kana ikamenywo nī inyuū, o na kana nī maithe manyu. **4** Ndatūūrīte ndīmatūmagīra ndungata ciakwa cia anabii kaingī, o arīa maameeraga atīrī: ‘Tigai gwīka ūndū ūyū ūrī magigi, o ūyū nī thūire!’ **5** No rīrī, matiigana gūthikīrīria kana kūrūmbūiya ūhorō ūcio; matiagarūrūkire matigane na waganu wao, kana matige gūcinīra ngai ingī ūbumba. **6** Nī ūndū ūcio, marakara makwa mahiū magītīka; magīakana matūūra-inī ma Juda na njīra-inī cia Jerusalemu, nakuo gūgītigwo gwatūika kūndū kwanangīku gūgakira ihooru, o ta ūguo gūtariī ūmūthī. **7** “Rīu-rī, Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekūuria ūu: Nī kī gīgūtūma mwīrehere mwanangīko mūnene ūguo na njīra ya kweheria

arūme na andū-a-nja, na ciana na ngenge kuuma Juda, na inyuū mūkeniina, gūkaaga mūndū o na ūmwe ūtigarīte? **8** Mūraathirīkia nīkī, mūgatūma ndakare nī ūndū wa kīrīa mūthondekete na moko manyu na ūndū wa gūcinīra ngai ingī ūbumba gūkū būrūri wa Misiri, kūrīa mūkīte gūtūūra? Nīmūkwinīina na mūtūike kīndū gīa kūrūmagwo na gīa kūnyararwo thīnī wa ndūrīrī ciothe cia thī. **9** Kāi mūriganīrwo nī maūndū ma waganu marīa mekirwo nī maithe manyu, na athamaki na atumia-athamaki a Juda, na maūndū ma waganu marīa inyuū na atumia anyu mwekire būrūri-inī wa Juda na njīra-inī cia Jerusalemu? **10** Nginya ūmūthī, matirī menyīhia, kana makaahē gītīo, kana makarūmīrīra watho wakwa, o na kana uuge wa kūrūmagīrīrwo ūrīa ndaamūheire inyuū na maithe manyu. **11** “Nī ūndū ūcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atīrī: Nīndūite atī nīngūmūrehithīria mwanangīko, na nyanangithie Juda guothe. **12** Nīngweheria matigari ma Juda macio matūite atī nīmegūthī būrūri wa Misiri magatūire kuo. Othe magathīrīra būrūri wa Misiri; makooraagwo na rūhiū rwa njora, kana makue nī ng’aragu, kuuma ūrīa mūnini nginya ūrīa mūnene, othe makaaniinwo na rūhiū rwa njora kana ng’aragu. Magaatuīka o ta kīndū kīrume na kīndū kīrī magigi, o na kīndū gīa kūmenwo na kīa njono; **13** andū arīa matūūrāga būrūri wa Misiri nīngamaherithia na rūhiū rwa njora, na ndīmaherithie na ng’aragu o na mūthiro, o ta ūrīa ndaaherithīrie Jerusalemu. **14** Gūtīrī mūndū o na ūmwe wa matigari ma Juda acio mathīite gūtūūra būrūri wa Misiri ūkaahonoka, kana atigare nīguo acooke būrūri wa Juda, ūrīa meriragīria gūgaacooka magatūire kuo; gūtīrī ūgaacooka, tiga o andū anini arīa mageethara.” **15** Hīndī īyo andū othe arīa maamenyete atī atumia ao nīmacinagīra ngai ingī ūbumba, marī hamwe na atumia arīa othe maarī ho, marī kīūngano kīnene, o hamwe na andū arīa othe maatūūrāga Misiri ya mūhuro na ya Rūgongo, makīra Jeremia atīrī, **16** “Ithū tūtīngīthikīrīria ndūmīriri īyo ūtwarīrie ūkīgwetaga rītwa rīa Jehova! **17** Gūtīrī nganja ithū no tūgwīka ūrīa wothe tuoigire atī nītūgwīka: Nītūrīcinagīra Mūthamaki-Mūndū-wa-nja wa kūrīa Igūrū ūbumba, na tūmūtāgīre maruta ma indo cia kūnyuuo, o ta ūrīa ithū ene, na maithe maitū, na athamaki aitū o na anene aitū, meekaga matūūra-inī ma Juda na njīra-inī cia Jerusalemu. Mahinda macio twarī na irio nyingī, na tūkagaacīra, na tūtūonaga ūuru. **18** No rīrī, kuuma

twatiga gūcinīra Mūthamaki-Mündū-wa-nja wa kūrīa Igūrū ūbumba, na tūgītiga kūmūrutaḡira magongona ma indo cia kūnyuuo-rī, tūtīrī kīndū tūkoretwo tūrī nakō, na tūniinagwo na rūhiū rwa njora na ng'aragu." 19 Atumia nao magīcooka makōngerera atīrī, "Rīrīa twacinagīra Mūthamaki-Mündū-wa-nja wa kūrīa Igūrū ūbumba, na tūkamūrutaḡira magongona ma indo cia kūnyuuo-rī, githī o nao athuuri aitū matiamenyaga atī nītwanūthondekagīra tūmīgate tūrī na mūhianano wake, na tūkamūrutaḡira magongona ma indo cia kūnyuuo?" 20 Hīndī ūyo Jeremia akīarīria andū othe, arūme na andū-a-nja, acio maamūcookagīria ūhorō, akīmeera atīrī, 21 "Githī Jehova ndaarikanire na agīciiria ūhorō wa ūbumba ūcio wacinagīrwo matūūra-inī macio ma Juda na njīra-inī cia Jerusalemu nī inyuī, na maithe manyu, na athamaki anyu, na anene anyu, o na andū othe a būrūri ūcio? 22 Na rīrīa Jehova aaremīrwo nī gūcooka gūkirīrīria ciiko cianyu cia waganu na maūdū marī magīgi macio mwekagārī, būrūri wanyu ūgītūka kūdū gwa kūnyitwo nī kīrumi, na ūgītūka kūdū gūkirīte ihooru, gūtārī andū matūūruga kuo, o ta ūguo gūtārī ūmūthī. 23 Nī ūndū inyuī nīmūcinīte ūbumba mūkehīria Jehova, na nīmūregete kūmwathīkīra, kana kūrūmīrīra watho wake kana uuge wake wa kūrūmīrīrwo, o na kana irīra ciake-rī, nīkō mwanangīko ūyū ūmūkorete rīu, o ta ūrīa mūrōna." 24 Ningī Jeremia akīrīra andū othe, hamwe na andū-a-nja acio, atīrī, "Ta iguai ndūmīrīri ya Jehova, inyuī andū othe a Juda mūrī gūkū būrūri wa Misiri. 25 Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraēli, ekuuga atīrī: Inyuī na atumia anyu nīmuananīte na ciiko cianyu ūrīa mweranīire rīrīa mwoigire atīrī, 'Gūtīrī nganja, ithū no nginya tūhingie mīhītwa irīa twehītire atī nītūrīcinagīra Mūthamaki-Mündū-wa-nja wa kūrīa Igūrū ūbumba, na nītūrīmūrutaḡira maruta ma indo cia kūnyuuo.' "Thiī na mbere, ikai ūrīa mweranīire! Hingjai mīhītwa yanyu! 26 No rīrī, iguai ndūmīrīri ya Jehova, inyuī Ayahudi othe arīa mūtūūruga būrūri wa Misiri: Jehova ekuuga atīrī, 'Nīndīhītite na rītwa rīakwa inene, ngoiga gūtīrī mūdū o na ūmwe wa kuuma Juda ūtūūruga handū o hothe thīnī wa būrūri wa Misiri ūgaacooka kūgweta rītwa rīakwa kana ehīte akiugaga atīrī, "Ti-itherū o ta ūrīa Mwathani Jehova atūūruga muoyo." 27 Nīgūkorwo nīndīmacūthīrīrie ndīmarehere ūuru, no ti ndīmarehere wega; Ayahudi arīa marī būrūri wa Misiri nīmakanīinwo na rūhiū rwa

njora na ng'aragu, nginya othe mathire biū. 28 Arīa makaahonoka kūrīragwo na rūhiū rwa njora macooke būrūri wa Juda moimīte būrūri wa Misiri magaaakorwo marī anini mūno. Hīndī ūyo matigari mothe ma andū a Juda arīa mathīte gūtūūra būrūri wa Misiri, nīmakamenya nī kiugo kīa ū gīkaarūgama: nī gīakwa kana nī kīao.' 29 "Jehova ekuuga atīrī: 'Ūndū ūyū nīguo ūgaatūka kīmenyithia kīanyu atī nīngamūherithia mūrī gūkū, nīguo mūmenye atī ti-itherū uuge wakwa wa kūmūrehithīria ūuru nūkehaanda.' 30 Ūyū nīguo Jehova ekuuga: 'Nīngūneana Firaūni Hofira mūthamaki wa būrūri wa Misiri kūrī thū ciake iria icaragia kūmūruta muoyo, o ta ūrīa ndaaneanire Zedekia mūthamaki wa Juda moko-inī ma Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni, thū irīa yacaragia kūmūruta muoyo.'"

45 Ūyū nīguo mūnabii Jeremia eerire Baruku mūrū wa Neria, mwaka-inī wa kana wa wathani wa Jehoiakimu mūrū wa Josia mūthamaki wa Juda, thuutha wa Baruku kwandīka ūhorō ūrīa Jeremia aamwīraga andike ibuku-inī rīa gīkūnjo: 2 "Ūyū nīguo Jehova, Ngai wa Isiraēli, arakwīra wee Baruku: 3 Wogire atīrī, 'Kaī ndī na haaro-ī! Jehova nīanyongereire kīeha igūrū rīa ruo rūrīa ndī naruo; nīnogetio nī gūcaaya, na ngaaga ūhurūko.'" 4 Jehova oigire atīrī, "Mwīre atīrī: 'Ūyū nīguo Jehova ekuuga: Nīngang'aurania kīria njakīte, na munye kīria haandīte būrūri-inī ūyū wothe. 5 No ūgīcooke wīcarīrie maūdū manene? Tiga kūmacaria. Nīgūkorwo nīngarehithīria andū othe mwanangīko, ūguo nīguo Jehova ekuuga, no rīrī, kūrīa guothe ūrīthiia nīngatūma wīthare ūhonokie muoyo waku.'"

46 Īno nīyo ndūmīrīri ya Jehova ikonīi ndūrīrī irīa yakinyīrīre mūnabii Jeremia: 2 Ha ūhorō ūkonīi būrūri wa Misiri: Īno nīyo ndūmīrīri ya gūkīrīra mbūtū cia ita cia Firaūni Neko, mūthamaki wa būrūri wa Misiri, iria ciahoteirwo kūu Karikemishi, Rūū-inī rwa Farati, nī Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni, mwaka-inī wa kana wa wathani wa Jehoiakimu mūrū wa Josia, mūthamaki wa Juda: 3 "Thagathagai ngo cianyu, iria nene na tūrīa tūnini, mūthīi mbaara-inī! 4 Tandīkai mbarathi, mūcihaice! Rūgamai o mūdū handū hake mwīkīrīte ngūbia cia igera! Kumuthai matimū manyu, na mwīhumbe nguo cianyu cia mbaara. 5 Nī kīi ndīrona? Nīamaku mūno, nīmāracooka na thuutha, njamba ciao nīndoorie.

Nimetharite na ihenya matekwihugura, na kuri na itua-nda mienu yothe,” ugwu niguwo Jehova ekuuga. 6 “Arira mari ihenya matingihota kuru, kana arira mari hinya meethare. Mwena wa gathigathini kuu Ruu-ini rwa Farati mahingagwo makagua. 7 “Nuu uyuu wiyambararitie ta Ruu rwa Nili, akaambarara ta njuu iri na ndihuu cia maa? 8 Bururi wa Misiri wiyambararitie ta Ruu rwa Nili, ukambarara ta njuu iri na ndihuu cia maa. Oigaga atiri, ‘Ninguyira nginya humbire thi; ningwananga matuura maria manene na andu arira matuura kuo.’ 9 Guthukai, inyu mbarathi ici! Mateng’eriei hataritheru, inyu mutwarithagia ngaari cia ita. Umagarai, inyu njamba ici cia ita: inyu andu a Kushi na a Putu, inyu muu kurumia ngo, na inyu andu a Ludu, inyu mugeetaga uta. 10 No riri, muthena ucio ni wa Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe: ni muthena wa kwirihiria, erihirie haru thuu ciake. Ruhuu rwa njora rukaarira nginya ruhune, rukaanyua thakame yao nginya runyootoke. Nigukorwo Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, niakarutira igongona kuu bururi wa mwena wa gathigathini gukuhi na Ruu rwa Farati. 11 “Ambata, ukinye Gileadi, ugiire ndawa, wee Muiritu Gathirange, Mwaru wa bururi wa Misiri. No riri, uingihagia ndawa icio muno, o tuhu; gutiri ingikuhonia. 12 Nduriri nikaiuga uhoru wa guconorithio gwaku; kiriro giaku gikaayura thi. Njamba ikaahingagwo ni irira ingi; cieri ikaagua thi hamwe.” 13 Ino niyo ndumiriri irira Jehova aaheire Jeremia ucio munabii ikoni guka kwa Nebukadenezaru muthamaki wa Babuloni, gutharikira bururi wa Misiri: 14 “Anirairi uhoru uyuu bururi-ini wa Misiri, na muhunje kuu Migidoli; ningi muhunjanirie kuu Nofu na Tahapanahesi: ‘Rugamai harira hamwagirire na mwiharirie, nigukorwo ruhiu rwa njora nirurira arira mamuthiururukirie.’ 15 Ni ki gigituma njamba cianyu cia ita ciaraganio thi? Itingihota gwitiiria, nigukorwo Jehova niwe ugaacitindika aciguithie thi. 16 Nikaahingwo ringi na ringi; ikaaguanira o mundu iguru rira urira ungi. Ikoiga atiri, ‘Ukirai, nitucookei kuri andu aituu, kurira twacairirwo, tweherere ruhiu ruu rwa njora rwa mutuhatirira.’ 17 Maru kuu makaagirira, makoiga atiri, ‘Firauni muthamaki wa bururi wa Misiri, ni inegene rira tuhu; norirwo ni mweke wake.’” 18 Muthamaki, o we urira witagwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atiri, “Ti-itheru o ta urira ni nduura muoyo-ri, ni kuri mundu uroka, ugaakorwo ahaana

ta Kirima gia Taboru kiru gatagati-ini ka irima iria ingi, o na ta urira Kirima gia Karimeli kahaana kiru hakuhi na iria. 19 Oha mirigo yaku ya guthii nayo kurira ugaatahwo, utwarwo, wee utuura bururi wa Misiri, nigukorwo Nofu gukaanangwo, kwage kindu, o na gukire ihooru, gutari mundu wa gugutuura. 20 “Bururi wa Misiri ihaana moori njega muno, no riri, ni haru mbogo kanyarare iroka kumikirira, yumite mwena wa gathigathini. 21 Thigari cia mucaara iria iri kuo ihaana ta njauu cia gicegu. O nao nimakagarurika more mari hamwe, matikahota gwitiiria, nigukorwo muthena wa mwanangiko nukamakorerera, na niru ihinda riao rira kuherithio. 22 Mururumo wa andu a Misiri ugaatuika ta wa nyoka rira irethara, rira thuu igooka iri na hinya; magaguukirira na mathanwa, o ta andu maratema miti.” 23 Jehova ekuuga atiri, “Nimagatema mutitu wakuo, o na uri mutumanu ugwu. Tundu ni andu aingi muno gukira ngigi, na matingitarka. 24 Mwaru ucio wa bururi wa Misiri niagaconorithio, akaanenganirwo kuri andu a mwena wa gathigathini.” 25 Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atiri: “Ndi hakuhi kuherithia Amoni ngai ya Thebesi, na Firauni, na bururi wa Misiri na ngai ciakuo, na athamaki akuo, na arira othe mehokaga Firauni. 26 Ningamaneana kuri andu arira mendaga kumaruta muoyo, ndimaneane kuri Nebukadenezaru muthamaki wa Babuloni na anene ake. No riri, thuutha-ini bururi wa Misiri nigugatuurwo ni andu ringi o ta tene,” ugwu niguwo Jehova ekuuga. 27 “Tiga gwitigira, wee Jakubu ndungata yakwa: o nawe Isiraeli-ri, ndukamake. Ti-itheru ningakuhonokia ngurutite kunduu kuraya, njaro ciaku ciume bururi urira ciatahirwo igitwarwo. Jakubu niagakorwo na thayuu na ugitiri ringi, na gutiri mundu ugaatuma acooke gwitigira.” 28 Jehova ekuuga atiri “Tiga gwitigira, wee Jakubu ndungata yakwa, nigukorwo ndi hamwe nawe. o na ingikaniinukia nduriri ciothe kurira ndarekire mutwarwo muru atahe-ri, wee ndigakuniina biu, no riri, ningakuherithia na kihooto; ndigakureka ithii o ugwu utaherithio.”

47 Ino niyo ndumiriri ya Jehova irira yakinyirire Jeremia urira munabii, ikoni andu a Filisti, Firauni atanatharikira Gaza: 2 Jehova ekuuga atiri: “Ta rora urira kiguu kia maa kiroma na kuu mwena wa gathigathini; nigigituika ta ruu ruuyuru muno, rukoina. Megutherera moirure bururi na kirira giothe kiru kuo, na moirure matuura-ini na arira matuura

kuo. Andū nīmagakaya; arīa othe maikaraga būrūri ūcio makaarīra na magirīke, 3 maigua mūkubio wa mbarathi igīteng’era, na inegene rīa ngaari cia ita cia thū ciao, o na mūrurumo wa magūrū ma ngaari icio. Maithe ma ciana matikehūgūra mateithie ciana ciao; moko mao magaikara o ūguo maregerete. 4 Nīgūkorwo mūthenya nīmūkinyu wa kūniina andū a Filisti othe, na wa kweheria matigari mothe ma andū arīa mangīteithia Turo na Sidoni. Jehova arī hakuhi kwananga andū a Filisti, acio maatigaire kuuma hūgūrūrū-inī cia Kafitori. 5 Andū a Gaza makeenjwo njuirī macakae; Ashikeloni nakuo gūgaakira ki. Atīrīrī, inyuī matigari maya mūrī kūu werū-inī, mūgūtūūra mwītemangaga nginya-rī? 6 “Mūrārīra mūkooria atīrī, ‘Wee, rūhiū rwa njora rwa Jehova-rī, ūgūthī na mbere nginya rī ūngīkaahurūka? Wīcookie njora-inī; hurūka na ūkire o ro ūguo.’ 7 No rīrī, rūngīkīhuurūka atīa, o rīrīa arī Jehova ūrwathīte, o rīrīa arwīrite rūtharīkire Ashikeloni, o na kūu ndwere-inī cia iria?”

48 Ha ūhoru ūkoniī būrūri wa Moabi: Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli ekuuga atīrī: “Wūi-iīya, nī ūndū Nebo nīgūkwanangwo-ī. Kiriathaimu nīgūgaconorithio na gūtunyanwo; kīgītiro kīrīa kīrūmu nīgūgaconorithio na kīharaganio. 2 Moabi gūtigacooka kūgaathīrīro rīngī; kūu Heshiboni andū nīmagathugunda ūrīa megūgūkīrīra, makoiga atīrī: ‘Ūkai, nītūniinei rūrīrī rūu.’ O nawe itūūra rīa Madīmeni-rī, nīūgakirio ki; rūhiū rwa njora nīrūgagūteng’eria. 3 Ta thikīrīra mbu iyo iroigwo kūu Horonaimu, mbu nī ūndū wa kūniinanwo kūnene na mwanangīko. 4 Būrūri wa Moabi nīkōnūhwo: ciana ciaku cia ngenge nīkaarīra ciugīrīrie. 5 Marambata na njīra ya gūthīi Luhithu, makīrīraga na ruo rūnene o magīthiīaga; marī njīra-inī ya gūkūrūka Horonaimu nīmaiguīte kīrīro kīa ruo ruumīte ngoro nī ūndū wa ūrīa kwanangītwo. 6 Mwīthare! Honokiai mīoyo yanyu, tuikai ta kahinga karī werū-inī. 7 Tondū wa ūrīa wee wīhokete ciiko ciaku o na ūtonga waku-rī, o nawe nīūgatahwo, nayo ngai irīa itagwo Kemoshu nīgatwarwo ithaamīrio, irī hamwe na athīnjīri-ngai, o na anene a yo. 8 Mūniinani nīagookīrīra itūūra o itūūra, na gūtīrī itūūra rikahonoka. Gituamba nīgīkharaganio, naguo werū ūrīa mwaraganu wanangwo, tondū Jehova niwe ugite ūguo. 9 Itīrīriai Moabi cumbī, tondū nīrīkonūhwo; matūūra makuo nīmagakira ihooru, kwage mūdū o na ūmwe ūngīmatūūra. 10 “Kūrūmwō-rī, nī mūdū

ūrīa ūkūruta wīra wa Jehova arī na ūgūūta! Kūrūmwō-rī, nī mūdū ūrīa ūkūgīrīrīra rūhiū rwake rwa njora gūita thakame! 11 “Moabi atūūrīte agaaciire kuuma arī mwīthī, ta ndibei irīa nīkeereete, ikarika kīnyita itarī nyonoranie; we ndarī aatahwo agatwarwo būrūri ūngī. Nī ūndū ūcio mūcamo wake no ta ūrīa warī tene, naguo mūtārārīko wake ndūrī wagarūrūka. 12 No matukū nīmarooka, rīrīa ngaatūma andū arīa monoranagia moke, nao mamuonorerie thī; matige ndigithū ciake irī theri, na moragaange nyūngū ciake,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 13 “Hīndī iyo Moabi nīagaconoka nī ūndū wa ngai irīa itagwo Kemoshu, o ta ūrīa nyūmba ya Isiraeli yaconokire, rīrīa meehokete Betheli. 14 “Mwakīhota atīa kuuga atīrī, ‘Ithuī tūrī njamba irī hinya, andū marī ūrūme ita-inī?’ 15 Moabi nīgūkanangwo na matūūra makuo matharīkīrwo; aanake ake arīa ega mūno magaikūrūka rīuraganīro-inī makoogawo,” nīguo Mūthamaki ekuuga, o we ūrīa wītagwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe. 16 “Kūgūa kwa Moabi nīgūkinyu; mūtino wake nīūgūūka o na ihenya. 17 Mūcakairei inyuī arīa othe mūtūūruga mūmūthīūrūkīrie, inyuothe arīa mūū ngumo yake; ugai atīrī, ‘Kaī rūthanju rwa ūnene nīrunīkangu-ī! Kaī mūthīgi ūrīa ūrī riiri nīmunangīku-ī!’ 18 “Harūrūkai mwehere riiri-inī ūcio wanyu, mūikare thī kūrīa kūng’aru, inyuī atūūrī a kūu kwa Mwarī wa Diboni, nīgūkorwo ūrīa ūkaananga Moabi nīakamūkīrīra, aharaganie matūūra manyu marīa mairīgīre na hinya. 19 Rūgamai mūkīra-inī wa barabara mwīrorere, inyuī arīa mūtūūruga Aroeri. Hooyai kīrīra harī mūdū ūcio ūrethara, o na harī mūdū-wa-nja ūcio ūroora, mūmorie atīrī, ‘Kaī gwīkīkīte atīa?’ 20 Moabi nīmūconorithie, nī ūndū nīmūhehenje. Kayūrūkai na mūrīre! Heanai ūhoru ūcio kūu Arinoni, atī Moabi nī mwanange. 21 Matūro ma ciira nīmakinīte būrūri-inī ūrīa mwaraganu: magakinya Holoni, na Jahaza, na Mefaathu, 22 na magakinya Diboni, na Nebo, na Bethi-Dibilathaimu, 23 na magakinya Kiriathaimu, na Bethi-Gamuli, na Bethi-Meoni, 24 na magakinya Keriothu, na Bozara: īi, nginya matūūra mothe ma Moabi, marī kūrāya na marī gūkuhī. 25 Rūhīa rwa Moabi nīrūrengetwo; guoko gwake nī kuunītwo,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 26 “Mūheei njoohi anyue arīo, tondū nīang’athīrie Jehova. Moabi nīarekwo egaragarie matahīko-inī make; nīarekwo atūike kīndū gīa gūthekererwo. 27 Githī Isiraeli ndatuīkīte kīndū gīa gūthekererwo niwe? Kaī aanyītirwo arī gatagatī

ka aici, atĩ nĩkĩo ũinagia kĩongo nĩkũmũnyarara, rĩrĩa rĩothe ũkwaria ũhoru wake? **28** Tiganĩriai matũũra manyu mũgatũũre ndwaro-inĩ cia mahiga, inyuĩ arĩa mũtũũraga Moabi. Tuikai ta ndutura rĩrĩa ĩyakagĩra gĩtara mũromo-inĩ wa ngurunga. **29** “Nĩtũiguĩte ũhoru wa mwĩtĩio wa Moabi, ũrĩa aarĩ mwĩkĩrĩri na akeyona, tũkaigua ũhoru wa mwĩtĩio wake o na mwĩtũũgĩrio, o na tũkaigua ũhoru wa mwĩgaatho wa ngoro yake. **30** Nĩnjũũĩ rũng’athio rwake, no nĩ rwa tũhũ, naguwo mwĩraho wake ndũrĩ ũndũ ũhingĩtie,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **31** “Nĩ ũndũ ũcio nĩndĩrarĩrĩra Moabi, nĩ Moabi guothe ndĩrarĩrĩra, ndĩracakaĩra andũ a Kiri-Haresethi. **32** Ndĩrarĩra nĩ ũndũ wanyu, o ta ũrĩa Jazeri arĩraga, inyuĩ mũthabibũ ya Sibima. Honge cianyu itambũrũkĩte igakinya iria-inĩ; itambũrũkĩte nginya iria-inĩ rĩa Jazeri. Mũniinani nĩagũĩrĩre matunda maku marĩa meeru, o na akagwĩra thabibũ. **33** Gikeno na gũcanjamũka nĩithĩrite kũu mĩgũnda-inĩ ya matunda, o na kũu mĩgũnda-inĩ ya Moabi. Nĩndũmĩte ndibei yage ihĩhĩro-inĩ ciayo; gũtĩrĩ mũndũ ũhĩhaga thabibũ kuo arĩ na mbugĩrĩrio ya gikeno. O na gũtuũka nĩ kũrĩ na mbugĩrĩrio, ti mbugĩrĩrio cia gikeno. **34** “Mĩgambo ya kĩrĩro kĩa ũraiguu kuuma Heshiboni o nginya Eleale na Jahazu, na kuuma Zoari o nginya Horonaimu na Egilathu-Shelishiya, tondũ o na maaĩ ma Nimurimu nĩmahũite. **35** Kũu Moabi nĩnganiina arĩa othe marutagĩra maruta kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, na magacinĩra ngai ciao ũbumba,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **36** “Nĩ ũndũ ũcio ngoro yakwa nĩracakaĩra Moabi, nganĩrĩra o ta mũtũrĩrũ; ĩracakaya yanĩrĩre ta mũtũrĩrũ nĩ ũndũ wa andũ a Kiri-Haresethi, tondũ ũtonga ũrĩa megĩrĩre nĩmũthiru biũ. **37** Mĩtwe yothe nĩmĩenje na nderu ciothe cikenjwo; guoko guothe nĩgũteme, na njohero o yothe ĩhumbĩtwo na nguo ya ikũnia. **38** Nyũmba-igũrũ guothe kũu Moabi, o na kũu iwanja-inĩ cia mũingĩ, gũtĩrĩ ũndũ ũngĩ tiga o gũcakaya, nĩgũkorwo nĩnjũragĩte Moabi o ta ndigithũ ya rĩũmba rĩrĩa ĩtangĩendeka nĩ mũndũ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **39** “Hĩ! Kaĩ nĩkũmomore-ĩ! Kaĩ nĩmararĩra-ĩ! Kaĩ Moabi nĩahũndũkĩte na thuutha nĩ thoni-ĩ! Moabi atuĩkĩte kĩndũ gĩa gũthekererwo, na agatuũka kĩndũ kĩrĩ magigi harĩ arĩa othe mamũrigiĩcĩrie.” **40** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Atĩrĩrĩ! Nderi nĩĩracuuhũka, ĩtambũrũkĩte mathagu mayo igũrũ rĩa Moabi. **41** Keriothu nĩgũgũtunyanwo, nacio cĩhĩtho iria cia hinya kuo itahwo. Mũthenya ũcio-rĩ, ngoro cia njamba iria irĩ hinya cia Moabi igaatuũka ta ngoro ya mũndũ-

wa-nja akĩrũmwo. **42** Moabi nĩakaniinwo atige gũtuũka rũrĩrĩ rĩngĩ, tondũ nĩang’athĩrie Jehova. **43** Inyuĩ andũ a Moabi, guoya, na kũgũa marima, o na kũgwatio na mĩtego nĩcio imweteire,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **44** “Ūrĩa wothe ũkoora nĩ ũndũ wa guoya, ũcio akaagũa irima, nake ũrĩa ũkaahaica oime irima-rĩ, akaagwatio nĩ mũtego; nĩ ũndũ nĩngũtũma Moabi akinyĩrwo nĩ mwaka wa kũherithio,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **45** “Andũ arĩa metharĩte makoarĩra cĩruru-inĩ cia Heshiboni matĩrĩ na ũteithio, nĩgũkorwo mwaki nĩumĩte Heshiboni, rũrĩrĩmbĩ rũkoima gatagatĩ ka Sihoni; rũracina mothiũ ma Moabi, na rũgacina ciongo cia acio merahaga makarehe ngũĩ. **46** Wee Moabi, kaĩ ũrĩ na haaro-ĩ! Andũ a Kemoshu nĩaniine; aanake aku manyiitĩtwo mĩgwate magathaamio nao airĩtu aku magatahwo. **47** “No rĩrĩ, nĩngacookia ũgaacĩru wa Moabi matukũ-inĩ marĩa magooka,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. Hau nĩho mũthia wa ituĩro rĩa Moabi.

49 Ūhoru ũkonĩ andũ a Amoni: Jehova ekuuga atĩrĩ: “Kaĩ Isiraeli atarĩ na aanake? Ndarĩ na andũ a kũmũgaya? Nĩ kĩ gĩgĩtũmĩte Moleku egwatĩre bũrũri wa Gadĩ? Nĩ kĩ gĩtũmĩte andũ ake matũũre matũũra-inĩ makuo?” **2** Jehova ekuuga atĩrĩ, “No rĩrĩ, matukũ nĩmarooka rĩrĩa ngoigithia mbu ya mbaara ya gũũkĩrĩra Raba kũu kwa andũ a Amoni; nakuo gũgaatuũka hĩba ya mwanangĩko, natuo tũtũura tũrĩa tũkũrigiĩcĩrie tũcinwo na mwaki. Hĩndĩ ĩyo nĩguo Isiraeli akaingata andũ arĩa maamũingatĩte,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **3** “Wee Heshiboni, girĩka, nĩgũkorwo Ai nĩ kwanange! Rĩrai, inyuĩ mũtũũraga Raba! Mwĩhumbei nguo cia makũnia mũcakae; Teng’erai ũũ na ũũ kũu thingo-inĩ ciakuo, nĩgũkorwo Moleku nĩegũtahwo atwarwo bũrũri ũngĩ, hamwe na athĩnjĩri-ngai na anene ake. **4** Nĩ kĩ gĩtũmaga wirahĩre ituamba ciaku, ũkeraha nĩ ũndũ wa ituamba ciaku icio noru mũno? Wee mwarĩ ũyũ ũtarĩ mwĩhokeku, wee ũtũũrite wĩhokete ũtonga waku ũkiugaga atĩrĩ, ‘Nũũ ũngũtharĩkĩra?’ **5** Nĩngakũrehithĩria imakania kuuma kũrĩ arĩa othe makũrigiĩcĩrie,” nĩguo Mwathani ekuuga, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe. “Andũ othe anyu nĩmakaingatwo, na gũtikagĩa na mũndũ wa gũcookereria andũ acio mahurunjũkĩte. **6** “No rĩrĩ, thuutha-inĩ nĩngacookia ũgaacĩru wa andũ a Amoni,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **7** Ha ũhoru ũkonĩ Edomu: Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: “Kaĩ gũtarĩ na ũũgĩ ũtigarĩte kũu Temanĩ? Kaĩ kĩrĩa gĩthĩrite harĩ andũ arĩa akuũku? Kaĩ ũũgĩ

wao ūbuthite biū? **8** Garūrūkai mwīthare, mūthī mūkehithē thīinī wa ngurunga iria ndiku, inyuī arīa mūtūūraga kūu Dedani, tondū nīngarehithīria Esaū mwanangīko rīria ngaamūherithia. **9** Agethi a thabibū mangūka kūrī we-rī, githī to matigie tūthabibū tūnini? Aici mangūka ūtukū-rī, githī matingīya o indo iria imabatarītie? **10** No rīrī, nī nīngaguūria Esaū nguo atigwo njaga, nīngaguūria cīhitho ciake, nīguo ndakanacooke kuona gwa kwīhitha. Ciana ciake, na andū a nyūmba yao, na andū a itūūra riake nīmakaniiinwo, na o nake ndagatigara. **11** Ndigīrai ciana cianyu cia ngoriai; nīngagītira mīoyo yacio. Atumia anyu a ndigwa mūreke o nao manjīhoke.” **12** Jehova ekuuga atīrī: “Kūngīkorwo arīa mataagīrīrwo kūnyūira gīkombe kūu no ngīnya makīnyūire-rī, wee ūngīkīaga kūherithio niki? Ndūrī hīndī ūtakaherithio, no rīrī, no ngīnya ūgaakīnyūira.” **13** Jehova ekuuga atīrī: “Ngwīhīta ngīgwetaga rīitwa rīakwa, njuge atī Bozara gūgaatuika kūdū kwanangīku na kūrī magīgī, gwa kūmenwo na gwa kūnyīitwo nī kīrumi; namo matūūra makuo mothe magatūūra marī manangīku ngīnya tene.” **14** Nīnjigūite ndūmīrīri kuuma kūrī Jehova: Atī nīatūmire mūrekio athī kūrī ndūrīrī, agaciire atīrī, “Ūnganai mūrītharīkīre! Arahūkai mūkarūe mbaara!” **15** “Rīu nīngūkūnyīihia mūno gatagatī-inī ka ndūrīrī, ndūme ūmenwo nī andū. **16** Guoya ūrīa ūtūmaga andū magwītīgīre na mwītīo wa ngoro yaku-rī, nīikūheenētie, o wee ūtūūraga thīinī wa ngurunga cia ndwaro cia mahiga, o na ūgaikaraga tūcūmbirī igūrū twa karīma. O na ūngīgaaka itara igūrū mūno ta cia nderi, ngaakūruta kuo, ngūharūrūkie,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **17** “Edomu gūgaatuika kūdū gwa kūmakania; arīa othe makaahītūkīra kuo nīmakamaka na makūnyūrūrie, nī ūndū wa ūrīa gūgaakorwo kwanangītwo. **18** O ta ūrīa Sodomu na Gomora kwang’auranirio, hamwe na matūūra marīa maariganītie namo, atī gūtīrī mūdū ūngītūūra kuo; gūtīrī mūdū ūgaacooka gūtūūra kuo,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **19** “O ta mūrūthi ūkīte kuuma ihinga-inī cia Jorodani, ūgakīnya ūrīthio-inī ūrīa mūnoru-rī, noguo ngaingata Edomu oime būrūrī-inī wake o rīmwe. Nūū ūthuurītwo wa kūruta wīra ūcio nīgeetha ndīmūtue wa kūrūgamīrīra? Nūū ūngī ūhaana ta nī, na nūū ūngīhota kūngararia? Nīngī nī mūrīthi ūrīkū ūngīkīhota kūregana na nī?” **20** Nī ūndū ūcio, ta thikīrīriai, mūigūe ūrīa Jehova athugundite gwīka Edomu, o na ūrīa atuīte gwīka arīa

matūūraga Temani: Arīa anini thīinī wa rūuru rūu rwa mbūrī magaakururio matwarwo kūdū kūrāya; nīakaniina ūrīthio wao ūthire biū nī ūndū wao. **21** Thī nīkainainio nī mūrurumo wao makīgūa thī; kayū ga kīrīro kīao gakaiguuo o ngīnya Iria Itune. **22** Atīrīrī! Nderi nīkōmbūka na īcuuhūke, itambūrūkītie mathagu mayo igūrū rīa Bozara. Mūthenya ūcio-rī, ngoro cia njamba iria irī hinya cia Edomu igaatuika ta ngoro ya mūdū-wa-nja akīrūmwō. **23** Ha ūhoro ūkonī Dameski: “Hamathu na Aripadī nīamaku, nī ūndū nīmaiguīte ndeto njūru. Nīmōrītwo nī hinya, makaagaaga ta maaī ma iria. **24** Dameski nīrūrītwo nī hinya, nao andū a rīo makahūdūka meethare, rīyūrītwo nī kūinaina; andū a rīo manyiītītwo nī ruo rwa ngoro na kīeha, ruo ta rwa mūdū-wa-nja akīrūmwō. **25** Nī kī gītūmīte itūūra rīrīa rīrī ngumo rīage gūtiganirio, o itūūra rīu rīngenagia? **26** Ti-itherū, aanake a rīo nīmakarūdūwo barabara-inī ciarīo; thigari ciakuo ciothe igaakirio ki mūthenya ūcio,” ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **27** “Nīngacina thingo cia Dameski; naguo mwaki ūcio nīūgaacina ciīgītīro cia Beni-Hadadi.” **28** Ūhoro ūkonī Kedari, o na mothamaki ma Hazoru, marīa Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni aatharīkīre: Jehova ekuuga atīrī: “Arahūkai mūtharīkīre Kedari, na mūniine andū acio a mwena wa Irathīro. **29** Hema ciao na ndūuru ciao cia mbūrī nīgatahwo; ciandarūa ciao nīgakuuo, hamwe na indo ciao ciothe, na ngamīra ciao ciothe. Andū nīmakanīrīra, mameere atīrī, ‘Kīmako kīnene kīumanīte na mīena yothe!’ **30** “Mwītharei narua! Ikarai thīinī wa ngurunga iria ndiku, inyuī mūtūūraga kūu Hazoru. Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni nīaciirīre kūmūkīrīra; nīathugundite ūrīa ekūmūkīrīra,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **31** “Arahūkai mūtharīkīre rūrīrī rūu rūtūūrīte rūgaaciire na rūhooreire, o rūu rūtūūrīte rūrī na thayū, rūrīrī rūteehingagīra na ihingo kana rūkeirīgīra na igera; andū aruo matūūraga marī oiki,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **32** “Ngamīra ciao igaatuika cia gūtahwo, nacio ndūuru icio ciao nyingī cia ng’ombe ituīke cia ndaho. Arīa marī kūdū kūrāya nīngamahurunjīra mīena yothe rīra yumaga rūhuho. na nīngamarehithīria mwanangīko kuuma mīena yothe,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **33** “Hazoru gūgaatuika ūtūuro wa mbwe, gūtūūre gūkirīte ihooru ngīnya tene. Gūtīrī mūdū ūgaatūūra kuo; gūtīrī mūdū ūgaikara kuo.” **34** Ino nīyo ndūmīrīri ya Jehova

ĩria yakinyĩrĩre Jeremia ūcio mūnabii ikoniĩ Elamu, o kĩambĩrĩria-inĩ kĩa wathani wa Zedekia mūthamaki wa Juda: **35** Ūũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: “Atĩrĩrĩ, nĩngoinanga ūta wa Elamu, ūrĩa arĩ guo kĩhumo kĩa hinya wao. **36** Nĩngarehithĩria andũ a Elamu huho iria inya ciumaga mĩena ĩria ĩna ya igũrũ; ngaamahurunjĩra na kũu huho icio inya ciumaga, na gũtirĩ rũrĩrĩ o na rũmwe andũ acio aingate a Elamu matakoorĩra. **37** Nĩngahehenja Elamu maithe-inĩ ma thũ ciao, marĩ o mbere ya andũ arĩa macaragia kũmaruta muoyo; nĩngamarehithĩria mwanangĩko, o na marakara makwa mahiũ,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. “Ngaamateng’eria na rũhiũ rwa njora nginya ndĩmaniine biũ. **38** Nĩngaiga gĩtĩ gĩakwa kĩa ūnene kũu Elamu, na niine mūthamaki wakuo o na anene akuo,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **39** “No rĩrĩ, nĩngacookia ūgaacĩru wa Elamu matukũ-inĩ marĩa magooka,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga.

50 ĩno nĩyo ndũmĩrĩrĩ ĩria Jehova aaririe na kanua ka Jeremia ūcio mūnabii, ūhoru ūkonii Babuloni andũ a bũrũri wa Babuloni: **2** “Anĩrĩrai na mũhunjanĩrie ūhoru ndũrĩrĩ-inĩ, haandai kibebero na mũhunjanĩrie ūhoru wakĩo; mũtikamahithe ūndũ, no mũmeere atĩrĩ, ‘Babuloni nĩgũgũtunyanwo; Beli nĩgũconorithio, nayo Merodaki ĩyũrwo nĩ kĩmako. Mĩhianano yakuo nĩgaconorithio, na mĩhianano yao nĩkaiyũrwo nĩ guoya.’ **3** Tondũ rũrĩrĩ ruumĩte mwena wa gathigathini nĩrũkamũtharĩkĩra, na rwanange bũrũri wake. Gũtirĩ mũndũ ūgaatũra kuo; andũ nĩmakooro o hamwe na nyamũ. **4** “Matukũ-inĩ macio, na ihinda-inĩ rĩu, andũ a Isiraeli na andũ a Juda hamwe nĩmagathiĩ macarie Jehova Ngai wao makĩrĩraga,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **5** “Nĩmakoorĩrĩria njĩra ya gũthiĩ Zayuni, na magarũrũke, merekeirie mothiũ mao kuo. Nĩmagooka meeohanie na Jehova, na marĩkanĩre kĩrĩkanĩro gĩa gũtũra tene na tene kĩrĩa gĩtagacooka kũrganĩra. **6** “Andũ akwa makoretwo marĩ ng’ondũ ciũrĩte; arĩithi ao nĩmamahĩtithĩtie njĩra, na magatũma morũre irĩma igũrũ. Nao morũrĩte kuuma kĩrĩma-inĩ nginya karĩma-inĩ, makariganĩrwo nĩ kũria ūhurũko wao ūrĩ. **7** Ūrĩa wothe wamoonire akĩmatambuura; thũ ciao ikiuga atĩrĩ, ‘Ithũ tũtirĩ na ihĩtia, nĩ ūndũ nĩmehĩrie Jehova, ūrĩa arĩ we ūrĩthio wao wa ma, o we Jehova, mwĩhoko wa maithe mao.’ **8** “Mwĩthareĩ muume Babuloni; eherai bũrũri wa andũ a Babuloni, na mũtũke ta thenge iria itongoragia rũuru rwa mbũri. **9** Nĩgũkorwo nĩngarahũra ūguano wa ndũrĩrĩ nene,

ciumĩte bũrũri wa gathigathini ciũkĩrĩre Babuloni. Nĩkarũgama handũ ha cio irũkĩrĩre na igũtunyane, kuuma mwena ūcio wa gathigathini. Mĩguĩ yao ĩgaatũka ta ĩria ya njamba njoorua, iria itacookaga moko matheri. **10** Nĩ ūndũ ūcio Babuloni nĩgũgatahwo; andũ othe arĩa magagũtaha nĩmagakuua indo cia kũmaigana,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **11** “Tondũ nĩmũkenete na mũkarũũhia, inyuĩ arĩa mũtahaga igai rĩakwa, tondũ mũgũtũũha ta moori ikĩraanga ngano ikĩmĩhũura, na mũkaania ta mbarathi cia njamba, **12** nyina wanyu nĩgaconoka mũno; we ūcio wamũciarire nĩgaconorithio. Nĩwe ūgaakorwo arĩ mũnini mũno ndũrĩrĩ-inĩ, atuĩke ta werũ, na ta bũrũri mũng’aru, o na ta werũ wa mũthanga. **13** Tondũ wa marakara ma Jehova, bũrũri ūcio ndũgacooka gũtũrwo nĩ andũ, no rĩrĩ, nĩgũkĩra gũgaakira ihooru biũ. Andũ arĩa othe makaagerera kũu Babuloni nĩmakamaka, na manyũrũrie kũndũ kũu tondũ wa ūrĩa gũgaakorwo kwanangĩtwo. **14** “Mwĩhaarĩrie mũthiũrũkĩrie Babuloni, inyothe arĩa mũgeetaga ūta. Rĩrathei! Mũtigatigie mĩguĩ, nĩgũkorwo nĩrĩhĩrie Jehova. **15** Riugĩrĩrie kuuma na mĩena yothe! Nĩrĩneanĩte rĩo rĩene, mĩthiringo yarĩo nĩgwĩte, na thingo ciarĩo nĩmomokete. Nĩgũkorwo rĩrĩ nĩrĩo irĩhĩria rĩa Jehova-rĩ, mwĩrĩhĩrie harĩ rĩo; rĩkei o ta ūrĩa rĩaneeka andũ arĩa angĩ. **16** Eheriai ūrĩa ūhaandaga kũu Babuloni, na ūrĩa ūgethaga na rũhiũ rwake hĩndĩ ya magetha. Tondũ wa rũhiũ rũu rwa njora rwa mũhinyanĩrĩria-rĩ, o mũndũ nĩacooke kũrĩ andũ ao, o mũndũ nĩorĩre bũrũri wao kũumbe. **17** “Isiraeli ahaana ta rũuru rũhurunjĩte, rũteng’eretio nĩ mĩrũũthi. Mũthamaki wa Ashuri nĩwe warĩ wa mbere kũmũtambuura; wa kũrigĩrĩria kũmũhehenja mahĩndĩ-rĩ, aarĩ Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni.” **18** Nĩ ūndũ ūcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: “Nĩngaherithia mũthamaki wa Babuloni na bũrũri wake, o ta ūrĩa ndaaherithirie mũthamaki wa Ashuri. **19** No nĩngacookia Isiraeli ūrĩthio-inĩ wake mwene, nake akaarĩthagĩria kũu Karimeli na Bashani; akaarĩaga akahũna kũu irima-inĩ cia Efiraimu, na cia Gileadi. **20** Matukũ-inĩ macio, o ihinda-inĩ rĩu-rĩ, ihĩtia rĩa Isiraeli nĩrĩgathuurio, no rĩtikoneka, o na mehia ma Juda mathuurio, no matikooneka, nĩgũkorwo matigari marĩa ngaahonokia nĩngamarekera,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **21** “Tharĩkĩrai bũrũri wa Merathaimu, mũkĩrĩre arĩa matũura gĩkodi. Mateng’eriei, na

mūmoorage, mūmaniine biū,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Īkai ūrīa wothe ndīmwithite. 22 Kūrī na mbugīrīrio ya mbaara būrūrī-inī ūcio, nayo nī mbugīrīrio ya kūniinanwo kūnene! 23 Nyondo īrīa itūūrīte ihūūrāga thī yothe-rī, kā nīyunangitwo, īgathethereka-ī! Kā Babuloni nīgūkirīte ihooru gatagatī-inī ka ndūrīrī-ī! 24 Ndaakwambīre mūtego, wee Babuloni, nawe ūkīgwatio nīguo ūtekūmenya; wakoreirwo, ūkīnyīitwo tondū wa gūkararia Jehova. 25 Jehova nīahingūrīte harīa aigaga indo ciake cia mbaara, akaruta indo icio cia mbaara cia mang’ūrī make, nīgūkorwo Mwathani Jehova Mwene-Hinya-Wothe arī na wīra wa kūruta kū būrūrī-inī wa andū a Babuloni. 26 Ūkaai mūgūtharīkīre muumīte kūdū kūrāya. Thariai makūmbī makuo; gūcookanīrīriei irūndo ta cia hība cia ngano. Kwanangei biū, na mūtīgatigie matigari kuo. 27 Ūragai tūtegega twakuo tuothe, tūikūrūkie tūgathīnjwo! Kā marī na haaro-ī! Nīgūkorwo mūthenya watuo nīmūkinyu, ihinda rīatuo rīa kūherithio. 28 Ta thikīrīriai mūigūe arī moorīte na arīa metharīte makoima būrūrī wa Babuloni, makūmbūra marī kū Zayuni ūrīa Jehova Ngai witū erīhīrie, akerīhīria nī ūndū wa hekarū yake. 29 “Ītai aikia a mīguū mokīrīre Babuloni, o arīa othe mageetaga ūta. Ambaai hema mūgūthīūrūrūkīrie; mūtīkareke mūdū o na ūmwe warīo oore. Rīrīhei kūringana na cīko ciarīo; o ta ūrīa rīaneeka andū angī-rī, rīkei o ta guo. Nīgūkorwo nīrīng’athīrie Jehova, o we Ūrīa Mūtheru wa Isiraēli. 30 Nī ūndū ūcio, aanake aarīo nīmakaagūa njīra-inī cia itūūra; thigari ciarīo ciothe nīgākīrio ki mūthenya ūcio,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 31 “Atīrīrī, nīngūkīrīre, wee mwītīi ūyū, nīgūkorwo mūthenya waku nīmūkinyu, o rīo ihinda rīaku rīa kūherithio,” ūguo nīguo Mwathani, o we Jehova-Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga. 32 “Mwītīi ūcio nīakahīngwo agwe, na gūtīrī mūdū ūkaamūkīria; nīngagwatia matūūra makuo mwakī, nāguo nīūgaacina arīa othe mamūrīgiicīrie, maniinwo biū.” 33 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Andū a Isiraēli nīmahinyīrīrio, o ūndū ūmwe na andū a Juda. Arīa othe maamatahire nīmamarūmīte mūno, makarega kūmarekia mathī. 34 No rīrī, Mūkūūrī wao arī na hinya; Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīrīo rīitwa rīake. Nīakamarūrīra na kīyo cīra-inī wao, nīguo atūme būrūrī wao ūgīe na ūhurūko, no aagithie arīa matūūrāga Babuloni ūhurūko.” 35 Jehova ekuuga atīrī: “Harī na rūhīū rwa njora rwa gūkīrīra andū

a Babuloni, rūkīrīre arīa matūūrāga Babuloni, na rūkīrīre anene na andū arīa ogī akuo! 36 Rūhīū rwa njora rūgookīrīra anabii akuo a maheeni, nao matūike irimū. Nīngī rūhīū rwa njora nīrūgookīrīra njamba ciakuo iria irī hinya, nacio nīkaīyūrwo nī kīmako kīnene. 37 Rūhīū rwa njora rūgookīrīra mbarathi, na ngaari cia ita, na andū a ndūrīrī arīa marī ita-inī rīake, nao matūike ta andū-a-nja. Nīngī rūhīū rwa njora nīrūgookīrīra indo ciao iria cia bata ciigītwo igīna-inī ciao, nacio nīgatahwo. 38 Nīgūkaara rīūa rīa kūhūithia maaī makuo! Namō nīmakaahūa biū. Nīgūkorwo ūcio nī būrūrī ūyūrīte ngai cia mīhianano, nao andū akuo nīmāgūrūkītīo nīyo. 39 “Nī ūndū ūcio nyamū cia werū-inī na hiti nīcio igaatūūrāga Babuloni, na kūo no kuo gūgaatūūrwo nī ndundu. Gūtīgacooka gūtūūrwo nī andū o na kana gūkarwo nī andū, ngīnya njiarwa na njiarwa. 40 O ta ūrīa Ngai aang’auranīrie Sodomu, na Gomora, o hamwe na matūūra marīa maariganītie namō-rī, ūguo noguo gūtārī mūdū ūgaatūūra kuo; gūtīrī mūdū ūgaikara kuo,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 41 “Atīrīrī, mbūtū ya ita nī īrooka yumīte mwena wa gathigathini; rūrīrī rūnene, na athamaki aīngī nīmarahūrītwo kuuma ituri-inī cia thī. 42 Marooka marī na mota na matimū maō; nao nī andū ooru, na matārī tha. Mūrurumo wao nī ta mūrurumo wa ndīihū cia maaī ma iria, magūka mahaicīte mbarathi ciao; mokīte meyarīre wega mbaara-inī nīguo magūtharīkīre, wee Mwarī ūyū wa Babuloni. 43 Mūthamaki wa Babuloni nīaīguīte ūhorō wao, namō moko make makoōrwo nī hinya. Nīanyiitwo nī ruo rūnene ngoro-inī yake, na ruo ta rwa mūdū-wa-nja akīrūmwō. 44 O ta mūrūthi ūkīte kuuma ihinga-inī cia Jorodani ūgakinya ūrīthio-inī ūrīa mūnoru-rī, ūguo noguo ngaingata Babuloni, oime būrūrī-inī wake o rīmwe. Nūū ūcio ūthuurītwo wīra ūcio nīgeetha ndīmūtue wa kūūrūgamīrīra? Nūū ūngī ūhaana ta nī, nīngī-rī, nūū ūngīhota kūngararia? Nīngī nī mūrīithi ūrīkū ūngīhota kūregana na nī?” 45 Nī ūndū ūcio, thikīrīriai mūigūe ūndū ūrīa Jehova athugundīte wa gūkīrīra būrūrī wa Babuloni, o na ūrīa atuīte gwīka būrūrī wa andū a Babuloni: Arīa anīni rūūru-inī magaakururio, matwarwo kūdū kūrāya; nīakananga ūrīthio wao ūthire biū nī ūndū wao. 46 Mūrurumo wa Babuloni gūgītahwo nīūgathingithia thī; kayū ga kīrīro gīakuo nīgakaiguuo ndūrīrī-inī.

51 Jehova ekuuga ūū: “Atīrīrī, nīngarahūra roho wa mūniinani, ūkīrīre Babuloni, o na andū a Lebī-

Kamai. 2 Nīngatūma andū a kūngī mathiī Babuloni magakūhurunje ta ūrīa mūūngū ūmbūrāgwō ihuhīro-inī, na manange būrūri ūcio ūtigwō ūtarī kīndū; makaūūkīrīra kuuma mīēna yothe, mūthenya ūcio wagwō wa mwanāngīko. 3 Mūtikanareke mūikia wa mīgūā ageete ūta wake, kana ehumbe ngwō ciake cia ita. Mūtigacāire aanake akwō; anangai mbūtū ciake cia ita, mūciniine. 4 Makaagūa thī moragītwo kūu Babuloni, magurarītio nguraro cia gīkūū kūu barabara-inī ciakwō. 5 Nīgūkorwō Isiraeli na Juda matitirikītwo nī Ngai wao, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o na gūtuika būrūri wao ūiyūrītwo nī mahītia maitho-inī ma ūcio Mūtheru wa Isiraeli. 6 “Mwīthareī muume kūu Babuloni! Ūrai mūhonokie mīoyo yanyu! Mwīthareī mūtikanianiināriō nakwō nī ūndū wa mehīa makwō. Nī ihinda rīa Jehova rīa kwīrīhīria; agaakūrīha o kīrīa gīkwagīrīre. 7 Babuloni kwahaanaga ta gīkombe gīa thahabu kīrī guoko-inī kwa Jehova; nakwō gūgītūma thī yothe īhaane ta rīrītwo nī njoohi. Ndūrīrī nīciyanuire ndibeī yakwō; nī ūndū ūcio rīu ihaana ta igūrūkīte. 8 Babuloni nīgūkūgūa o rīmwe na kūhehenjwō. Kūrīrīre! Reheī ndawa ya kūniina ruo rwakwō; hihī kwahota kūhona. 9 “Nītūngīahonirie Babuloni, no rīrī, gūtīngīhonio. Nītūgūtigeī, na o mūdū acooke būrūri wake kīūmbe, nīgūkorwō itūiro rīakwō rīkinyīte o matu-inī, rīambatīte o nginya matu-inī marīa mairū.’ 10 “Jehova nīonanītīe ūthingu witū; ūkai tūthī tūkoimbūrīre Zayuni maūdū marīa Jehova Ngai witū ekīte.’ 11 “Noorai mīgū, oyai ngo! Nīgūkorwō Jehova nīarahūrīte athamakī a Amedi, nī ūndū nīaciirīre kūniina Babuloni. Jehova nīekwīrīhīria harīo, erīhīrie maūdū marīa meekirwō hekarū yake. 12 Haandai bendera kūrigania na thingo cia Babuloni! Ongererai agitīri, igai arangīri, mūhaarīrie andū a kūhithūkīra njīra-inī! Jehova nīekūhingīa ūrīa aciirīre gwīka, ahingīe uuge wake wa kūrūmīrīrwo, wa gūūkīrīra andū a Babuloni. 13 Wee ūtūūraga gūkuhī na njūū nyingī, na ūkeigīra indo nyingī igīna-inī ciaku-rī, ithirīro rīaku nī ikinyu, nī ihinda rīaku rīa kweherio. 14 Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīehītīte akīgwetaga rīitwa rīake, akoiga atīrī: Ti-itherū nīngatūma ūūkīrīrwo nī andū aingī o ta mīrumbī ya ngigī, nao makuugīrīrie nī ūndū wa gūkūhooa. 15 “Nīwe wombire thī na ūndū wa hinya wake; ningī akīhaanda thī na ūūgī wake, na agitambūrūkīa matu mairū na ūndū wa ūmenyo wake. 16 Hīndī rīra agūūthūka-rī, maaī marīa marī igūrū matu-inī nīmarurumaga; nīwe ūtūmaga

thaatū wambate na igūrū kuuma ituri ciothe cia thī. Atūmaga rūheni rūūke rūrehanīte na mbura, na akahingūrīra rūhuho ruume makūmbī-inī make. 17 “Andū othe nīmagīte meciiria na makaaga ūmenyo, nake mūturi wa thahabu o wothe nīaconorithītio nī mīhianano īyo yake. Nī ūndū mīhianano īyo yake nī ya maheeni; ndīrī mīhūmū thīnī wayo. 18 Ndīrī kīene, nī indo cia kūnyararwō; narīo ihinda rīayo rīa gūciirithio rīakinya-rī, nīgathira biū. 19 We ūcio Rūgai rwa Jakubu ndatarī tayo, nīgūkorwō nīwe Mūūmbi wa indo ciothe, o hamwe na mūhīrīga ūrīa eegwatīre ūtuīke igai rīake; Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīrīo rīitwa rīake. 20 “Nīwe njūgūma yakwa ya ita, na nowe kīndū gīakwa kīa mbaara: nīwe hūthagīra kūhehenja ndūrīrī, na ngatūmīra hinya waku kūniina mothamakī. 21 Nīwe hūthagīra kūhehenja mbarathi na mūmīhaici, ngakūhūthīra kūhehenja ngaari ya ita na mūmītwarī, 22 ngakūhūthīra kūhehenja mūdū mūrūme na mūdū-wa-nja, ngakūhūthīra kūhehenja mūdū mūkūrū na ūrīa mwīthī, o na ngakūhūthīra kūhehenja mwanake na mūrītu, 23 Ngakūhūthīra kūhehenja mūrīthi na rūuru rwake rwa mbūrī, ngakūhūthīra kūhehenja mūrīmi na ndegwa ciake cia kūrīma, o na ngakūhūthīra kūhehenja abarūthi na anene. 24 “Na rīrī, Babuloni na arīa othe matūūraga Kalidei, ngaamacookereria ūuru wao mūkīionagīra, ūuru wothe ūrīa maaneka kūu Zayuni,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 25 “Nīngūgūūkīrīra wee kīrīma gīkī gīa kūniinana, wee ūniinaga thī yothe.” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Nīngūgūtambūrūkīria guoko ngūūkīrīre, ngūgaragarie ngūrute ndwaro-inī cia mahiga, na ndūme ūtuīke ta kīrīma gīcinītwo nī mwakī. 26 Gūtīrī ihiga rīkarutwo harīwe rītūūke rīa koine, o na kana ihiga o rīothe rīa mūthingi, nī ūndū ūgūtūra ūkīrīte ihooru nginya tene,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 27 “Haandai bendera būrūri-inī, huhai karumbeta ndūrīrī-inī! Thagathagai ndūrīrī ikahūūrane nake; ītai mothamakī maya meturanīre, mamūūkīrīre: mothamakī ma Ararati, na Mini, na Ashikenazu. Mūigīre mūnene wa ita wa kūmūūkīrīra; ambatai mbarathi cia ita nyingī ta mīrumbī ya ngigī. 28 Thagathagai ndūrīrī ikahūūrane nake; thagathagai athamakī a Amedi, na abarūthi, na anene ao othe, na andū a mabūrūri mothe marīa maathagwō nīo. 29 Būrūri nīūrathingitha na ūkenyogonda nī ruo, nīgūkorwō ūndū ūrīa Jehova aciirīre gwīka Babuloni nī mūrūmu: wa kūharagania būrūri wa Babuloni

nĩguo kwage mũndũ ũngĩtũũra kuo. **30** Njamba iria irĩ hinya cia Babuloni nĩitigĩte kũrũa; ciikarĩte ciĩgĩtio-inĩ ciacio iria nũmu. Hinya wacio nĩ mũthiru; ihaanĩte o ta andũ-a-nja. Ciikaro ciakuo nĩcinĩtwo na mwaki; mĩgĩka ya ihingo ciakuo nĩ miunange. **31** Mũtwari ndũmĩrĩri ũmwe ararũmĩrĩtwo nĩ ũngĩ, nake mũrekiio akarũmĩrĩtwo nĩ mũrekiio ũrĩa ũngĩ, makamenyithie mũthamaki wa Babuloni atĩ itũũra rĩu rĩake inene rĩothe nĩrĩtunyane, **32** ningĩ mariũko ma njũũ nĩmanyiite, na kũrĩa kũrĩ marura gũgaacinwo na mwaki, nacio thigari ikanyiitwo nĩ guoya.” **33** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: “Mwarĩ wa Babuloni atarĩ ta kihũhĩro kĩa ngano hĩndĩ rĩa yaraganĩtio ikĩrangĩrĩro; kahinda gake ga kũgethwo nĩgegũkinya o narua.” **34** “Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni nĩatũmeretie, nĩatũreheire kĩrigiicano, agatũma tũtuĩke ta nyũngũ ya rĩũmba itarĩ kĩndũ. Nĩatũmerũkĩtie o ta ndamathia, nayo nda yake akamĩyũria na indo ciitũ iria irĩ mũrĩo, na nĩacookete agatũtahĩka. **35** Maũndũ ma ũhinya marĩa maanekwo nyama ciitũ-rĩ, marocookerera Babuloni,” ũguo nĩguo atũũri a Zayuni mekuuga. “Thakame iitũ ĩrocokerera acio maikaraga kũu Babuloni,” ũguo nĩguo Jerusalemu ĩkuuga. **36** Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, Jehova ekuuga ũũ: “Atĩrĩrĩ, nĩ nĩngũkũrũũrĩra na ngũrĩhĩrie; nĩngahũithia iria rĩake, na ndũme ithima ciake ihũe. **37** Babuloni gũgaatuĩka hĩba ya kũndũ kwanangĩku, na imamo cia mbwe, na kũndũ gwa kũmakania, na gwa gũthekererwo, kũndũ gũtarĩ mũndũ ũngĩtũũra kuo. **38** Andũ othe akuo makaaramaga ta mĩrũũthi mĩthĩ, makaarurumaga ta njaũ cia mĩrũũthi. **39** No rĩrĩ, hĩndĩ rĩa magaakorwo macinĩtwo nĩ thuti-rĩ, nĩrĩo ngaamarugithĩria iruga, na ndũme marĩo nĩ njoohi, nĩguo magaatheka maanĩrĩre, macooke makome toro nginya tene, na maticooke gũũkĩra,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **40** “Ngaamaikũrũkia ta tũgondu tũgĩthĩ gũthĩnjwo, o na ta ndũrũme irĩ hamwe na thenge. **41** “Hĩ, kaĩ Sheshaki nĩrĩkeegwatĩtwo-ĩ, itũũra rĩu rĩrahagwo nĩ thĩ yothe kaĩ nĩnyĩite-ĩ! Babuloni gũgaatuĩka kũndũ gwa kũmakania thĩĩnĩ wa ndũrĩrĩ ciothe! **42** Iria rĩrĩa inene nĩrĩkaiyũra Babuloni guothe; mũrurumo wa ndiĩhũ ciarĩo nĩguo ũgaakũhubanĩria. **43** Matũũra makuo nĩmakĩrĩte ihooru, matũũke bũrũri mũũmũ na werũ ũtarĩ kĩndũ, bũrũri ũtarĩ mũndũ ũngĩtũũra, kũndũ gũtarĩ mũndũ ũgeragira kuo. **44** Nĩngaherithĩria Beli kũu Babuloni na ndũme itahĩke kĩndũ kĩrĩa gĩothe

ĩmeretie. Ndũrĩrĩ itigacooka kũhatĩkana igĩthĩĩ kũrĩ yo. Naruo rũthingo rwa Babuloni nĩrũkaagũa. **45** “Umai kũu thĩĩnĩ warĩo, inyuĩ andũ akwa! Mwĩthareĩ, mũhonokie mĩoyo yanyu! Mwĩthareĩ, mweherere marakara marĩa mahiũ ma Jehova. **46** Mũtikanareke ngoro cianyu ciũrwo nĩ hinya, kana mwĩtigĩre hĩndĩ rĩa ndeto cia mũhuhu ikaiguuo bũrũri-inĩ; ũhoru ũmwe wa mũhuhu nĩũkaiguuo mwaka ũyũ, na ũngĩ ũiguuo mwaka ũcio ũngĩ ũrũmĩrĩre, mũhuhu ũkonĩĩ ndeto cia haaro bũrũri-inĩ, na wa mwathani ũmwe agĩũkĩrĩra mwathani ũrĩa ũngĩ. **47** Nĩgũkorwo ti-itherũ ihinda nĩrĩgooka rĩrĩa ngaaherithia ngai cia mĩhianano ya Babuloni; bũrũri ũcio wothe nĩũgaconorithio, nao andũ akuo arĩa othe moragĩtwo nĩmakaaragana kuo. **48** Hĩndĩ rĩyo igũrũ na thĩ na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ kuo nĩikanĩrĩra nĩ gũkena igĩkenenera Babuloni, nĩgũkorwo aniinani nĩmakarĩtharĩkĩra, moimĩte mwena wa gathigathini,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **49** “Babuloni no nginya gũkaagũa nĩ ũndũ wa andũ a Isiraeli arĩa maanooraga, ũguo noguo andũ a mabũrũri mothe makaagũa thĩ, moragĩtwo nĩ ũndũ wa Babuloni. **50** Inyuĩ mũhonokete kũũragwo na rũhiũ rwa njora-rĩ, mwĩthareĩ na mũtikagonderere! Ririkanagai Jehova mũrĩ bũrũri wa kũraya, na mwĩciiragie ũhoru wa Jerusalemu.” **51** “Nĩtũconorithĩtio, nĩgũkorwo nĩtũrumĩtwo, na tũkahumbwo thoni mothiũ maitũ, tondũ andũ a kũngĩ nĩmatoonyete kũndũ kũrĩa kwamũre thĩĩnĩ wa nyũmba ya Jehova.” **52** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Matukũ nĩmagooka rĩrĩa ngaaherithia mĩhianano yake, nao andũ arĩa agurarie kũu bũrũri-inĩ ũcio guothe nĩmagacaaya. **53** O na kũngĩtuĩka Babuloni gwĩtũũgĩrĩtie gũgakinya o matu-inĩ, na ciĩhitho ciakuo ikairigĩrwo na hinya mũno-rĩ, no ngaakũrethĩria aniinani magũũkĩrĩre,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **54** “Mũgambo wa kĩrĩro nĩũraiguuo kũu Babuloni; nĩ mũgambo wa kũniinanwo ũraiguuo kũu bũrũri wa andũ a Babuloni. **55** Jehova nĩakaniina Babuloni; nĩagakiria inegene rĩu inene rĩakuo. Makũmbĩ ma thũ makaahũyũka taarĩ mũrurumo wa maaĩ maingĩ. Mũrurumo wa mĩgambo yao nĩũkaiguuagwo. **56** Mũniinani nĩagookĩrĩra Babuloni; njamba ciakuo iria irĩ hinya nĩkaanyiitwo, namo mota mao moinangwo. Nĩ ũndũ Jehova nĩ Mũrungu ũrĩhanagĩria; we akaarĩhanĩria biũ. **57** Anene akuo, na andũ arĩa ogĩ, o na abarũthi akuo, o ũndũ ũmwe na anene akuo, o na njamba ciakuo iria irĩ hinya, othe nĩngatũma marĩo nĩ njoohi; magaakoma nginya tene, na matiũkĩre,” nĩguo

Mūthamaki ekuuga, o we ūria rīitwa rīake arī Jehova Mwene-Hinya-Wothe. **58** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī: “Rūthingo rwa Babuloni rūria rwarī nīrūkang’auranio biū, nacio ihingo ciakuo iria ndaaya na igūrū icinwo na mwaki; andū menogagia tūhū, nago wīra wa ndūrīrī no ngū cia gūcinwo na mwaki.” **59** Ino nīo ndūmīrīrī rīria Jeremia aaheire Seraia mūrū wa Neria, mūrū wa Maaseia, o ūcio warī mūnene ūria mūrōri wa maūdū ma nyūmba ya mūthamaki, rīria aathiire Babuloni marī na Zedekia mūthamaki wa Juda mwaka-inī wa ina wa ūthamaki wake. **60** Jeremia nīandīkite ibuku-inī rīa gīkūnjo ūhorō wothe ūkonīi mwanangīko ūria ūgaakinyīrīra Babuloni: maūdū marīa mothe maandīkitwo makonīi Babuloni. **61** Jeremia akīira Seraia atīrī, “Wakinya Babuloni-rī, ūgaatīgīrīra atī nīwathoma mohoro maya mothe wanīrīre. **62** Ūcooke uuge atīrī, ‘Wee Jehova, nīugīte nīūkūniina kūdū gūkū, nīgeetha gūtikanatūrwo nī mūdū, o na kana nyamū; gūgūtūūra gūkirīte ihooru nginya tene.’ **63** Warīkia gūthoma ibuku rīu rīa gīkūnjo-rī, ūrīoherere ihiga, ūrīkie Rūū rwa Farati. **64** Ūcooke uuge atīrī, ‘Ūguo noguo Babuloni gūkaarikīra kūrīre biū, na gūtīgacooka kuumīra na igūrū, nī ūndū wa mwanangīko ūria ngaakūrehithīria. Nao andū akuo nīmakaagūa.’” Ūhorō wa Jeremia ūkinyīte hau.

52 Zedekia aarī wa mīaka mīrongo īrī na ūmwe rīria aatuikire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīaka ikūmi na ūmwe. Nyina eetagwo Hamutali mwarī wa Jeremia; nake oimīte Libina. **2** Nake agīka maūdū mooru maitho-inī ma Jehova, o ta ūria Jehoiakimu eekīte. **3** Na nī ūndū wa marakara ma Jehova-rī, nīkīo maūdū macio mothe meekīkire kūu Jerusalemu na Juda, na mūthia-inī akīmaingata mehere mbere yake. Na rīrī, Zedekia akīremera mūthamaki wa Babuloni, akīaga gwachīka. **4** Nī ūndū ūcio mwaka-inī wa kenda wa ūthamaki wa Zedekia, mūthenya wa ikūmi wa mweri wa ikūmī-rī, Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni agīthīi kūhūūrana na Jerusalemu arī na ita rīake rīothe, nao makīamba hema nja ya itūūra rīu inene, na magīaka ihumbu cia tīiri mīena yothe yarīo cia kūmateithia gūtharīkīra itūūra rīu. **5** Narīo itūūra rīu inene rīgīikara rīrī irīgīicīrie nginya mwaka wa ikūmi na ūmwe wa ūthamaki wa Zedekia. **6** Na rīrī, mūthenya wa kenda wa mweri wa kana, ng’aragu ikīneneha mūno kūu itūūra-inī, o nginya gūkiaga irio cia kūrīo

nī andū a būrūri ūcio. **7** Hīndī iyo rūthingo rwa itūūra rīu inene rūkīmomorwo, nacio mbūtū ciothe cia ita ikīūra. Moimire itūūra-inī ūtukū magereire kīhingo-inī kīrīa kīarī gatagatī ga thingo cīerī hakuhī na mūgūnda wa mūthamaki, o na gūtūika andū a Babuloni nīmarīgīicīrie itūūra rīu inene rīothe. Nao makīūra merekeire Araba, **8** no mbūtū ya ita ya Babuloni īgīteng’eria Mūthamaki Zedekia nginya ikīmūkinyīra werū-inī ūria mwaraganu wa Jeriko. Thigari ciake ciothe ikīamūranio nake ikīhurunjwo. **9** Nayo mbūtū ya ita ya Babuloni ikīnyīita Mūthamaki Zedekia. Makīmūtware kūrī mūthamaki wa Babuloni ūria warī kūu Ribila, būrūri-inī wa Hamathu, na kūu nīkuo aamūtūrīre ciira. **10** Mūthamaki wa Babuloni arī kūu Ribila nīoragīthirie arīu a Zedekia o hau maitho-inī ma ithe wao; agīcooka akīūrāgīthia anene othe a Juda. **11** Nīacookire agīkūūrīthia Zedekia maitho, na akīmuoha na bīngū cia gīcango, akīmūtware Babuloni, na kūu akīmūkia njeera nginya mūthenya ūria aakuire. **12** Mūthenya wa ikūmi wa mweri wa itano, mwaka-inī wa ikūmi na kenda wa gūthamaka kwa Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni-rī, Nebuzaradani mūnene wa arāngīri a mūthamaki wa Babuloni, ūria watungataga mūthamaki wa Babuloni, agīka Jerusalemu, **13** agīcina hekarū ya Jehova, na nyūmba ya ūthamaki, o na nyūmba ciothe cia Jerusalemu. Nīngī agīcina nyūmba o yothe yarī ya bata kuo. **14** Nayo mbūtū yothe ya ita ya Babuloni, itongoretio nī mūnene ūcio wa arāngīri a mūthamaki, ikīmomora thingo ciothe iria ciathiūrūrūkiirie Jerusalemu. **15** Nebuzaradani ūcio warī mūnene wa arāngīri a mūthamaki nīatahire andū amwe arīa maarī athīni mūno, na andū arīa maatigaire kūu itūūra-inī rīu inene, hamwe na mabundi marīa mangī, o na andū arīa metwarīte o ene kūrī mūthamaki wa Babuloni. **16** No Nebuzaradani nīatigire andū amwe arīa maarī athīni mūno a būrūri ūcio kuo, nīguo marutage wīra mīgūnda-inī ya mīthabībū na mīgūnda-inī rīria īngī. **17** Andū a Babuloni makiunanga itugī cia gīcango, na metha cia kūgīrīrwo indo, na Karia karīa kaarī ga gīcango, iria ciarī thīinī wa hekarū ya Jehova, magīkuua gīcango kūu gīothe magīgītware Babuloni. **18** Nīngī magīkuua nyūngū, na icakūri, na magathī ma gūtīnia ndaambī, na mbakūri cia kūminjāminjīria maaī, na thaani, o na indo ciothe cia gīcango iria ciahūthagīrwo wīra-inī wa hekarū, magīthīi nacio. **19** Mūnene ūcio wa thigari cia mūthamaki nīakuire mbakūri iria nene,

na Ng'ũo, na mbakũri cia kũminjaminjĩria maaĩ, na nyũngũ, na mĩtĩ ya matawa, na thaani, o na mbakũri iria ciahũthagĩrwo na kũruta maruta ma kũnyuu, iria ciothe ciathondeketwo na thahabu ĩrĩa therie kana betha. 20 Gĩcango kĩrĩa kĩarutirwo itugĩ-inĩ icio cieri, na Karia kau, na ndegwa iria ikũmi na igĩrĩ cia gĩcango iria ciarĩ rungu rwako, na metha, iria Mũthamaki Solomoni aathondekete cia hekarũ ya Jehova, gĩtingĩathimĩkire nĩ kũingĩha. 21 O gĩtugĩ kĩmwe gĩacio kĩarĩ kĩa mĩkono ikũmi na ĩnana kũraiha, na mĩkono ikũmi na ĩrĩ gũthiũrũrũka; na o kĩmwe gĩacio kĩarĩ na ũtungu wa ciara inya, na kĩarĩ na irima gatagati. 22 Kĩongo gĩa gĩcango kĩrĩa kĩarĩ hau gĩtugĩ-igũrũ, o kĩmwe kĩarĩ kĩa mĩkono ĩtano kũraiha, na gĩkagemio na rũgara rũrĩ na makomamanga ma gĩcango gũthiũrũrũkĩria. Gĩtugĩ kũ kĩngĩ gĩa keerĩ, kĩrĩ na makomamanga makĩo nikĩahaanaine biũ na kũ kĩngĩ kĩa mbere. 23 Na haarĩ na makomamanga mĩrongo kenda na matandatũ maacuuhĩte mĩena-inĩ; makomamanga mothe marĩa maathiũrũrũkĩrie igũrũ wa magemio macio ma rũgara maarĩ igana rĩmwe. 24 Mũnene ũcio wa arangĩri nĩanyiitire Seraia mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, na Zefania mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa wa keerĩ hari we, o na andũ arĩa atatũ maarangagĩra mũrango. 25 Hari andũ arĩa maatigaire kũu itũũra-inĩ inene, akĩnyiita mũnene ũrĩa warũgamĩrĩre andũ a mbaara, na akĩnyiita andũ mũgwanja arĩa maataaraga mũthamaki. Ningĩ akĩnyiita karani ũrĩa mũnene, ũrĩa wandĩkithagia andũ a gũthiĩ ita a bũrũri ũcio, na andũ ake mĩrongo ĩtandatũ arĩa maakorirwo itũũra-inĩ rĩu inene. 26 Nebuzaradani ũcio mũnene wa arangĩri akĩmakuu othe, akĩmatwarĩra mũthamaki wa Babuloni kũu Ribila. 27 Kũu Ribila, bũrũri-inĩ wa Hamathu, nĩkuo mũthamaki ũcio wa Babuloni aamoragithĩrie. Nĩ ũndũ ũcio andũ a Juda magĩtahwo, magĩtwarwo bũrũri ũngĩ, makĩrutwo bũrũri wao. 28 Ũyũ nĩguo mũigana wa andũ arĩa Nebukadinezaru aatahire akĩmatwara bũrũri ũngĩ: mwaka-inĩ wa mũgwanja aatahire Ayahudi 3,023; 29 naguo mwaka wa ikũmi na ĩnana wa mũthamaki wa Nebukadinezaru, agĩtaha andũ 832 kuuma Jerusalemu; 30 o naguo mwaka-inĩ wake wa mĩrongo ĩrĩ na ĩtatũ, agĩtaha Ayahudi 745 magĩtwarwo bũrũri ũngĩ nĩ Nebuzaradani ũcio mwathi wa arangĩri a mũthamaki. Andũ acio othe maarĩ 4,600. 31 Na gũgĩkinya atĩrĩ, mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩtatũ na mũgwanja kuuma rĩrĩa Jekonia, mũthamaki wa Juda, aatwarirwo bũrũri ũngĩ, mwaka-

inĩ ũrĩa Evili-Merodaki aatuĩkire mũthamaki wa Babuloni-rĩ, nĩohorithirie Jekonia mũthamaki wa Juda, akĩmũrekereria oime njeera mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ na ĩtano wa mweri wa ikũmi na ĩrĩ. 32 Nĩamwarĩrie na ũhooreri, na akĩmũhe gĩtĩ gĩa kũmũtũgĩria gũkĩra athamaki acio angĩ maarĩ nao kũu Babuloni. 33 Nĩ ũndũ ũcio Jekonia akĩruta nguo ciake cia njeera, na agĩtũũra arĩanagĩra irio na mũthamaki matukũ mothe marĩa aatũũrĩre muoyo. 34 Mũthamaki ũcio wa Babuloni nĩaheaga Jekonia indo cia kũmũteithia o mũthenya matukũ mothe marĩa aatũũrĩre muoyo, nginya mũthenya ũrĩa aakuire.

Macakaya

1 Hī! Kaī itūūra rīu inene nīrīkarīte rītiganīrio, o rīu rīratūire rīyūrīte andū-ī! Kaī rīkūhaana o ta mūtumia wa ndigwa, ūcio ūraarī mūnene gatagatī ka ndūrīrī-ī! O we ūratūire arī mūthamaki-mūndū-wa-nja ng'ongo-inī cia būrūrī-rī, rīu atuikīte ngombo. **2** Ūtukū araaraga akīrīra na ruo, maithori makanyūrūrūkīra makai-inī make. Arīa othe marendanīte nake-rī, hatirī o na ūmwe wa kūmūhooreria. Arata ake othe nīmamūkunyañire; othe matuikīte thū ciake. **3** Thuutha wa thīina na mawīra maritū, Juda nīatwaritwo ithaamīrio. Atūūruga gatagatī ka ndūrīrī; agakiaga handū ha kūhurūka. Arīa othe mamūngatithagia nīmamūkinyīrīre arī hatīka-inī ciake. **4** Njīra cia gūthī Zayuni no macakaya, nī ūndū gūtīrī andū mookaga ciathī ciake iria njathane. Matoonyero make mothe makirīte ihooru, athīnjīri-Ngai ake no gūcaaya maracaaya, airītu ake no kūgirīka, nake arī na ruo rūnene. **5** Amuku ake matuikīte nīo mamwathaga; thū ciake nīcio igaacīre. Jehova nīamūrehithīrie kīeha nī ūndū wa mehīa make maingī. Ciana ciake itahītwo igatwarwo būrūrī ūngī, igatuīka mīgwate ya thū. **6** Mwarī wa Zayuni nīehereirwo nī riiri wake. Anene ake mahaanīte ta thwariga ciagīte ūrīthio; moorīte matarī na hinya, moimītwo thuutha nī arīa mamaingatithītie. **7** Matukū-inī ma thīina na kūūrūra gwake-rī, Jerusalemu aririkanaga igīina ciothe iria ciarī ciake matukū ma tene. Rīrīa andū ake maagūire moko-inī ma thū-rī, gūtīarī mūndū o na ūmwe wa kūmūteithia. Thū ciake ikīmūrora, igīthekerera mwanangīko wake. **8** Jerusalemu nīehītie mūno, na nī ūndū ūcio akanyiitwo nī thaahu. Arīa othe maamūtīite-rī, rīu nīmamūnyararīte, nī ūndū nīmonete njaga yake; we mwene no gūcaaya aracaaya, na akamahutatīra. **9** Gīko gīake nīkīnyīitīte nguocīake; nake ndaigana gwīcūūrania mūtūūrīre wake wa thuutha. Kūgūa gwake kwarī gwa kūmakania; gūtīarī mūndū o na ūmwe wa kūmūhooreria. “Wee Jehova, ta kīone mathīina makwa, nīgūkorwo thū yakwa nīhootanīte.” **10** Thū iyo nīyegwatīre igīina-inī ciake ciothe; nake akīōnera ndūrīrī iria itooī Ngai igītoonya handū harīa hake haamūre: o arīa wee wathanīte matikanatoonye kīūngano-inī gīaku. **11** Andū ake othe nīgūcaaya maracaaya magīetha gīa kūrīa; magagīkūūrania igīina ciao na irio nīguo matūūre muoyo. “Wee Jehova, ta cūrania wone, nīgūkorwo

ndī mūmeneku.” **12** “Atīrīrī, inyuī mūrahītūka, anga mūkuona ūndū ūyū ta ūtamūkonīi? Ta rorai muone. Nī kūrī thīina ūiganaine na thīina ūyū wakwa, thīina ūrīa njigīrīrwo, o ūcio Jehova aandehithīrie mūthenya wa marakara make mahiū? **13** “We aandūmīre mwaki uumīte igūrū, akīūkūrūkīa, ūgītoonya ngīnya mahīndī-inī makwa. Aambūire magūrū makwa wabu wa kūmatega, akīhūdūra. Nake agītūma nyiitwo nī ihooru, ngīkīringīka mūthenya wothe. **14** “Mehīa makwa mohanītio, magatuīka icooki. Moko make mamogothanītie hamwe. Magagīkīrwo ngingo-inī yakwa, nake Mwathani agakīniina hinya. Akaaneana moko-inī ma arīa itangīhota gwītīiria. **15** “Mwathani nīaregete njamba ciothe cia ita iria ndī nacio, akanjītira ita nīguo rīnjūkīrīre, rīmemende aanake akwa. Kīhīhīro-inī gīake kīa ndibei-rī, Mwathani nīarangīrīrie Mwarī Gathirange wa Juda. **16** “Maūndū macio nīmo maratūma ndīre, namo maitho makwa makanyūrūrūkīa maithori. Gūtīrī mūndū ūrī hakuhī wa kūūhooreria, gūtīrī mūndū wa kūnyūmīrīria ngoro. Ciana ciakwa ituikīte cia kūnyamarīka tondū thū nīyo ihootanīte.” **17** Zayuni atambūrūkītie moko, no gūtīrī mūndū wa kūmūhooreria. Jehova nīathanīte ūhorō wa Jakubu atī arīa mariganītie nake matuīke thū ciake; Jerusalemu nīatuikīte kīndū kīrī thaahu gatagatī-inī kao. **18** “Jehova nī mūthingu, no rīrī, nīndaremeire watho wake. Thīkīrīriai, inyuī andū othe, na mūrōre gūthīnīka gwakwa. Aanake akwa na airītu akwa nīmatahītwo magatwarwo thī ng'eni. **19** “Ndaatūmaniire arīa twarī ngwatanīro, no-o makīngunyañira. Athīnjīri-Ngai akwa, na athuuri akwa marakūūrīre itūūra-inī rīu inene, o magīcaragia irio cia kūmatūūria muoyo. **20** “Wee Jehova, ta rora wone ūrīa ndī hatīka-inī! Nīndīratangīka thīinī wakwa, na ngathīnīka thīinī wa ngoro yakwa, nī ūndū ngoretwo ndī mūrēmi mūno. Na kūu nja, hiū cia njora nīirooraga andū, nakuo thīinī no gīkuū kūrī. **21** “Andū nīmaiguīte mūcaayo wakwa, no gūtīrī mūndū o na ūmwe wa kūūhooreria. Thū ciakwa ciothe nīcīguīte ūhorō wa hatīka ciakwa, nacio igakena nī ūndū wa ūguo wīkīte. Nawe gīkīnyie mūthenya ūrīa wanīrīre nīguo nao mahaane ta nī. **22** “Waganu wao wothe nīūgīkīnyie mbere yaku, nawe ūmeke o ta ūrīa ūnjīkīte nī ūndū wa mehīa makwa mothe. Mīcaayo yakwa nī mīngī, nayo ngoro yakwa nīringīkīte.”

2 Hī! Kaī Mwathani nīakīhūmbīrīte Mwarī wa Zayuni na itu rīa marakara make-ī! Nīatungumanītie riiri

wa Isiraëli, akaũharũrũkia kuuma igũrũ nginya thĩ; ndaaririkanire gaturwa ka magũrũ make, mũthenya ũrĩa aarakarire. 2 Mwathani-rĩ, nĩameretie itũũro ciothe cia Jakubu atarĩ na tha; nĩamomorete ciĩhitho iria nũmu cia Mwarĩ wa Juda arĩ na marakara. Nĩagũithĩtie ũthamaki wa Mwarĩ wa Juda, na akagũithia anene ake, akamaconorithia. 3 Rũhĩa rwa Isiraëli ruothe arũrengete arĩ na marakara mahiũ. Nĩeheretie guoko gwake kwa ũrĩo, gũkameeherera o rĩrĩa thũ ciamakuhĩrĩa. Nĩgũcina acinĩte Jakubu ta mwaki ũkũrĩrĩmbũka, ũrĩa ũcinaga kĩrĩa gĩothe kĩrĩ hakuhĩ naguo. 4 Ageetete ũta wake o ta thũ; guoko gwake kwa ũrĩo nĩ kwĩhaarĩrie. Arĩa othe maatũire makenagia maitho-rĩ, amooragĩte o ta marĩ thũ; hema ya Mwarĩ wa Zayuni amũitĩrĩrie mang'ũrĩ make mahaana ta mwaki. 5 Mwathani-rĩ, atuĩkĩte ta thũ; nĩameretie Isiraëli. Nĩameretie nyũmba ciake ciothe cia ũthamaki, na akaananga ciĩhitho ciake iria nũmu. Nĩaingĩhĩrie Mwarĩ wa Juda gũcakaya na kũgirĩka. 6 Nĩonũhĩte gĩkaro gĩake ta mũgũnda; nĩanangĩte handũ hake ha gũtũnganĩrwo. Jehova nĩatũmĩte Zayuni ariganĩrwo nĩ ciathĩ ciake iria njathane, o hamwe na Thabatũ ciake; nĩ ũndũ wa marakara make mahiũ-rĩ, akanyarara mũthamaki, o hamwe na mũthĩnjĩri-Ngai. 7 Mwathani nĩaregete kĩgongona gĩake, na agatiganĩria handũ hake harĩa haamũre. Nĩaneanĩte thingo cia nyũmba ciake cia ũthamaki kũrĩ thũ; iraanĩria irĩ thĩĩnĩ wa nyũmba ya Jehova, o taarĩ mũthenya wa gĩathĩ kĩrĩa gĩathane. 8 Jehova nĩatuire itua rĩa kũmomora rũthingo rũrĩa rũthiũrũrũkĩrie Mwarĩ wa Zayuni. Nĩatambũrũkĩrie rũrigi rwa gũthima, na ndaagirĩrie guoko gwake gũtĩge kũrwananga. Nĩatũmire njirigo na thingo icakaye; o cieri igĩgĩtuĩka cia kwanangĩka. 9 Ihingo ciakuo nĩlhorokeire na thĩ; mĩgĩko yacio nĩamianangĩte, akamĩananga. Mũthamaki na anene akuo nĩmatahĩtwo magatwarwo ndũrĩrĩ-inĩ, watho rĩu ndũrutanganwo, na anabii akuo nĩmatigire kuona cioneki ciumĩte kũrĩ Jehova. 10 Athuuri a kũu kwa Mwarĩ wa Zayuni maikarĩte thĩ makĩrĩte ki; nao nĩmehurĩrie rũkũngũ mĩtwe, na makehumba nguo cia makũnia. Airĩtu a Jerusalemu mainamĩrĩrie maturumithĩtie mĩtwe yao thĩ. 11 Maitho makwa nĩmaroora nĩ kũrĩa, ngatangĩka thĩĩnĩ wakwa, naguo roho wakwa nĩũitũrũrũrwo thĩ nĩ ũndũ wa andũ akwa kwanangwo, nĩgũkorwo twana na tũkenge tũraringĩkĩra njĩra-inĩ cia itũũra rĩrĩa inene. 12 Tũrooria manyina

atarĩ, “Irio na ndibei irĩ ha?” o tũkĩringĩkaga ta andũ matiihĩrio njĩra-inĩ cia itũũra rĩrĩa inene, o mĩoyo yatuo igĩthiragĩra moko-inĩ ma manyina. 13 Ingĩkiuga atĩa nĩ ũndũ waku? Ingĩkũgerekania nakĩ, wee Mwarĩ ũyũ wa Jerusalemu? Ingĩkũhaanania nakĩ, nĩguo ngũhoorerie, wee Mwarĩ ũyũ Gathirange wa Zayuni? Kĩronda gĩaku kĩrikĩte o ta iria. Nũũ ũngĩhota gũkũhonia? 14 Cioneki iria anabii aku moonaga ciarĩ cia tũhũ na cia maheeni; matiigana kũmũguũrĩria mehĩa manyu nĩguo magĩrĩrĩrie gũtahwo kwanyu. Ndũmĩrĩri iria maamũheire ciarĩ cia maheeni, na cia kũmũhĩthia. 15 Ehĩtũkĩri othe mahũũraga hĩ; mathekaga makĩinainagĩria Mwarĩ ũyũ wa Jerusalemu mĩtwe, makĩũragia atĩrĩ: “Iĩ rĩrĩrĩ nĩrĩo itũũra inene rĩrĩa rĩretagwo ũthaka ũrĩa mũkinyanĩru biũ, na rĩgeetwo gĩkeno gĩa thĩ yothē?” 16 Thũ ciaku ciothe ciathamagia tũnua igũũkĩrĩre; igũthekagĩrĩa na ikahagarania magego, ikoiga atĩrĩ, “Ithũ nĩtũmũmeretie. ũyũ nĩguo mũthenya ũrĩa tũtũire twetereire, na rĩu nĩtũwonete.” 17 Jehova nĩarĩkĩtie gwĩka ũrĩa aathugundĩte; we nĩahingĩtie kiugo gĩake, kĩrĩa aathanire o matukũ ma tene. Akũng'auranĩtie ategũkũguĩra tha, atũmĩte thũ igũkenerere, rũhĩa rwa amuku aku nĩruo atũgĩrĩtie. 18 Ngoro cia andũ nĩirakaĩra Mwathani. Atĩrĩrĩ, wee rũthingo rũrũ rwa Mwarĩ wa Zayuni, reke maithori maku manyũrũrũke ta rũũ mũthenya na ũtukũ; ndũkahurũke, kana ũreke maitho maku mahurũke. 19 Arahũka, ũkayũrũrũke ũtukũ, rĩrĩa ũrangĩri wa ũtukũ wambagĩrĩa; itũrũraga ngoro yaku ta maai mberē ya Mwathani. Ambararia moko maku na igũrũ kũrĩ we nĩ ũndũ wa mĩoyo ya ciana ciaku, o icio iraringĩka nĩ ng'aragu magomano-inĩ ma njĩra ciothe. 20 “Wee Jehova, ta rora, na ũcũũranie: Nũũ ũngĩ wee ũrĩ weka ũguo? Andũ-a-nja nĩmagĩrĩrwo nĩ kũrĩa maciaro mao, o ciana iria marerete? Mũthĩnjĩri-Ngai na mũnabii nĩmagĩrĩrie kũũragagĩrwo handũ-harĩa-haamũre ha Mwathani? 21 “Andũ ethĩ o na arĩa akũrũ makomete hamwe rũkũngũ-inĩ rwa njĩra, aanake akwa na airĩtu moragĩtwo na rũhiũ rwa njora. ũmoragĩte mũthenya ũrĩa ũrakarĩte; ũmoragĩte ũtekũmaiguĩra tha. 22 “O ta ũrĩa wĩtanaga mũthenya wa gĩathĩ-rĩ, noguo ũnjĩtũire maũndũ ma kũnguoyohia, makandigiicĩria mĩena yothē o taarĩ mũthenya wa gĩathĩ. Mũthenya wa marakara ma Jehova-rĩ, gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe wahonokire kana agĩtigara; arĩa ndarũmbũrie na ngĩrera-rĩ, thũ yakwa nĩmanangĩte.”

3 Nĩ ndĩ mũndũ wonete thĩna nĩ ùndũ wa kũhũrwo na rũthanju rwa mang'ũrĩ make. **2** Andwarĩte akangereria nduma-inĩ handũ ha ũtheri-inĩ; **3** ti-itherũ, atũmĩte guoko gwake kũnjũkĩrĩre rĩngĩ na rĩngĩ, mũthenya wothe. **4** Nĩatũmĩte nyama cia mwĩrĩ wakwa na gĩkonde kĩaguo ihinyare, na akoinanga mahĩndĩ makwa. **5** Nĩandigiicĩirie, na agaathiũrũrũkĩria na marũrũ, na thĩna. **6** Atũmĩte ndũire nduma-inĩ o ta andũ arĩa maakuire tene. **7** Nĩanjirigĩire na rũthingo nĩguo ndikae kũura; mĩnyororo yakwa nĩamĩritũhĩtie mũno. **8** O na rĩrĩa ndetana kana ndakaya ngĩenda ũteithio-rĩ, nĩ kũhingĩrĩa ahingagĩrĩa mahooya makwa. **9** Nĩahingĩte njĩra yakwa na mahiga maicũhie; atũmĩte tũcĩra twakwa tuogome. **10** Kũrĩ nĩ aatuĩkĩte o ta nduba rĩrĩa yoheirie, kana ta mũrũũthi rĩrĩa wĩhĩhĩte, **11** akĩngururia kuuma gacĩra-inĩ, akĩdambuura, akĩdiganĩria itarĩ na ũteithio. **12** Ageetete ũta wake, akangereka, ndũike cabaa ya kũrathagwo nĩ mĩguĩ yake. **13** Nĩatheecire ngoro yakwa na mĩguĩ kuuma thiaka-inĩ wake. **14** Ngĩgĩtuĩka wa gũthekagĩrĩrwo nĩ andũ akwa othe; maanyũrũragia na rwĩmbo mũthenya wothe. **15** Anjĩyũrĩtie maũndũ marũrũ, na akaahũũnia na maĩ ma nyongo. **16** Nĩang'ethũrangĩte magego makwa na kagoto; anangĩrĩrie rũkũngũ-inĩ. **17** Nĩnjagithĩtio thayũ; nĩndiganĩrwo ũgaacĩru nĩ kũ. **18** Nĩ ùndũ ũcio nguuga atĩrĩ, "Rĩiri wakwa nĩũthĩrĩte, o hamwe na maũndũ marĩa mothe ndũire njĩrĩgĩrĩre kuuma kũrĩ Jehova." **19** Nĩngũrĩrikana thĩna wakwa, na kũrũũra gwakwa, na ngarĩrikana maũndũ marũrũ, o na maĩ ma nyongo. **20** Ngoro yakwa no irarĩrikana maũndũ macio, nayo ikaringĩka thĩnĩ wakwa. **21** O na gũtarĩ ũguo nĩndĩrĩkanaga ùndũ ũyũ, na tondũ wa ũguo ngagĩa na kũrĩgĩrĩro: **22** Tondũ wa wendo mũnene wa Jehova, nĩkĩo tũtaniinĩtwo biũ, nĩgũkorwo tha ciake itirĩ hĩndĩ ithiraga. **23** Tha ciaku ikoragwo irĩ njerũ rũciinĩ o rũciinĩ, wĩhokeku waku nĩ mũnene mũno. **24** Ngoro yakwa yugaga atĩrĩ, "Jehova nĩwe igai rĩakwa; tondũ ũcio nĩwe ndĩrĩetagitĩria." **25** Jehova nĩ mwega kũrĩ arĩa mamwĩhokaga, kũrĩ ngoro ũyo imũrongoragia; **26** nĩ wega mũndũ gweterera ũhonokio wa Jehova o akĩrĩte. **27** Nĩ wega mũndũ gũkuua icooki hĩndĩ rĩria arĩ mũnini. **28** Nĩaikare arĩ wiki akĩrĩte, nĩgũkorwo nĩ Jehova ũmũigĩrĩre rĩo. **29** Nĩaturumithie ũthiũ wake rũkũngũ-inĩ, no gũkorwo aahota kũgia na kũrĩgĩrĩro. **30** Nĩerikererie rũthĩa kũrĩ mũndũ ũria ũkũmũgũtha, na aiyũrwo

nĩ thoni. **31** Nĩgũkorwo Jehova ndateanagĩria andũ nginya tene. **32** O na gũtuĩka nĩarehaga kĩahe-rĩ, we nĩaiguanagĩra tha, nĩgũkorwo wendo ũcio wake ũtathiraga nĩ mũnene mũno. **33** Nĩgũkorwo ndarehagĩra andũ mĩnyamaro, kana akarehere ciana cia andũ kĩahe akiendaga. **34** Rĩrĩa andũ a bũrũri arĩa othe mohetwo maarangĩrĩrio na makinya-rĩ, **35** rĩrĩa mũndũ aagithio kĩhooto gĩake mbere ya ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno-rĩ, **36** o na rĩrĩa mũndũ atuĩrwo ciira hatarĩ kĩhooto-rĩ, githĩ Mwathani ndonaga maũndũ macio? **37** Nũũ ũngĩaria na atũme ùndũ ũcio ũhinge, Mwathani ataathanĩte gũtuĩke ũguo? **38** Githĩ kanua-inĩ ka ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno tilho hoimaga maũndũ mooru, na hakoima maũndũ mega? **39** Mũndũ o wothe ũrĩ muoyo-rĩ, atetaga nĩkĩ rĩrĩa ekũherithio nĩ ùndũ wa mehia make? **40** Nĩtũthuthuurie-i mĩthĩire iitũ na tũmĩtuĩrie, tũcokerere Jehova. **41** Nĩtwambararie ngoro ciitũ na moko maitũ na igũrũ kũrĩ Mũrũngu ũria ũrĩ igũrũ, tuuge atĩrĩ: **42** "Thũ-rĩ, nĩtwĩhĩtie na tũgakũremera, wee nawe ũkaaga gũtũrekerera. **43** "Wee wĩhumbĩrite na marakara, ũgatũngatithia; ũũraganĩte ũtekũiguanĩra tha. **44** Wee wĩhumbĩrite na itu nĩgeetha gũtikagĩe na ihooya rĩngĩgũkinyĩra. **45** Wee ũtũmĩte tũtuĩke ta gĩko, na ta mahuti gatagatĩ ka ndũrĩrĩ. **46** "Thũ ciitũ ciothe itwathamĩrie tũnua itũũkĩrĩre. **47** Nĩtũkorereirwo nĩ kĩmako kĩnene, na tũkenjerwo marima, tũgakorwo nĩ ũniinani, na mwanangĩko." **48** Maitho makwa maranyũrũrũkia tũrũũ twa maithori nĩ ùndũ andũ akwa nĩmanangĩtwo. **49** Maitho makwa marĩnyũrũrũkagia maithori mategũtigithĩria, magaikara o makĩnyũrũrũkaga, **50** nginya rĩria Jehova agaacũthĩrĩria arĩ igũrũ oone. **51** Maũndũ marĩa ndĩrona nĩmaranjĩguithia kĩahe ngoro, tondũ wa andũ-a-nja othe a itũura rĩakwa inene. **52** Andũ arĩa maatuĩkĩte thũ ciakwa hatarĩ gĩtũmi nĩo maanguĩmaga ta nyoni. **53** Maanjĩkirie irima makienda kũnjũraga, na makĩhũũra na mahiga; **54** ndaahubaniĩrio nĩ maĩ maingĩ, magĩkũrũkĩra igũrũ rĩa mũtwe wakwa, na nĩ ngĩciiria ndĩ hakuhĩ kũniinwo. **55** Ngĩkaĩra rĩitwa rĩaku Wee Jehova, ndĩ kũu irima-inĩ rĩu iriku. **56** Na we ũkĩigua ithaithana rĩakwa, ngĩkwĩra atĩrĩ, "Tiga kũhinga matũ maku ngĩgũkaĩra ũndeithie." **57** Nawe ũkĩngũhĩrĩria rĩria ndagũkaĩre, ũkĩnjĩra atĩrĩ, "Tiga gwĩtigĩra." **58** Wee Mwathani-rĩ, nĩwe wanjĩrĩrĩre; nawe ũgĩgũkũura muoyo wakwa. **59** Wee Jehova, nĩwonete ũuru ũria njĩkitwo. Tua ciira wakwa arĩ we! **60** Wee nĩwonete kwĩrĩhĩria

kwao guothe, o na mathugunda mao mothe ma künjükirira. **61** Wee Jehova-rĩ, nĩũguĩte irumi iria manumĩte nacio, o na mathugunda mao mothe ma künjükirira: **62** maũndũ marĩa thũ ciakwa ciaragia na miheehũ ikĩng'ung'uanaga injükĩrĩre mũthenya wothe. **63** Ta kimarore! Magũikara thĩ kana magũikira, maanyũrũragia na nyĩmbo ciao. **64** Wee Jehova-rĩ, marĩhe kũringana na ũria mekĩte, kũringana na wĩra wa moko mao. **65** Ũmia ngoro ciao, nakĩo kĩrumi giaku kiroikara nao! **66** Maingatithie ũrĩ na marakara, na ũmaniine mathire gũkũ mũhuro wa igũrũ rĩa Jehova.

4 Hĩ! Kaĩ thahabu ĩyo nĩĩthĩrĩte ũkengu wayo-ĩ, thahabu ĩria therie kaĩ ĩrĩ gũthita-! Tũhiga twa goro tũria twamũre nĩtũhurunjĩtwo magomano-inĩ ma njĩra ciothe. **2** Ariũ a Zayuni arĩa me bata, arĩa rĩmwe mangĩaringithanirio na thogora wa thahabu, kaĩ rĩu moonagwo ta nyũngũ cia rĩũmba-ĩ, o ta wĩra wa moko ma mũũmbi! **3** O na mbwe nĩciongithagia ciana ciacio, no andũ akwa matuĩkĩte andũ matarĩ tha, o ta nyaga cia werũ-inĩ. **4** Rũrimĩ rwa gakenge rũnyiitanĩte na karakara nĩ ũndũ wa kũnyoota; twana tũhooyaga irio, no gũtirĩ mũndũ ũtũheaga. **5** Andũ arĩa rĩmwe maarĩaga irio njega, rĩu maikaraga njĩra-inĩ mekonotete, arĩa maarerirwo makĩhumbagwo nguo cia rangi wa ndathi-rĩ, rĩu makomaga ciara-inĩ cia mũhu. **6** Iherithia rĩa andũ akwa nĩ inene gũkĩra rĩa itũũra rĩa Sodomu, rĩria rĩang'aũranirio o rĩmwe, gũtarĩ guoko kwarĩteithirie. **7** Anene akuo maatherete gũkĩra tharunji, na makeerũha gũkĩra iria, maarĩ atune mĩĩrĩ gũkĩra ruru ĩria ndune, magakĩhaana ta kahiga ka goro karĩa getagwo yakuti. **8** No rĩu mairĩte o na gũkĩra mbiro; matikũũrĩkanaga marĩ njĩra-inĩ. Ikonde cia mĩĩrĩ yao ciũmanĩrĩire na mahĩndĩ; ciuĩte o ta rũthanju. **9** Kaba arĩa mooragagwo na rũhiũ rwa njora, kũrĩ arĩa makuuaga nĩ ng'aragu; matoragio nikũhũũta, makamoca nĩ ũndũ wa kwaga irio cia kuuma mũgũnda. **10** Moko ma andũ-a-nja arĩa marĩ tha nĩmarugire ciana ciao ene, igĩtuĩka irio ciao hĩndĩ ĩyo andũ akwa manangĩrwo. **11** Jehova nĩarekereirie mang'ũrĩ make biũ; aitũrũrĩte marakara make mahiũ. Nĩakĩtie mwaki kũu Zayuni ũria ũcinĩte mĩthingi yakuo. **12** Athamaki a thĩ matingĩetĩkirie, o na kana kĩrĩndĩ o na kĩmwe gĩa gũkũ thĩ, atĩ thũ na amuku nĩmangĩahotire gũtoonya ihingo cia Jerusalemu. **13** No ũndũ ũcio wekĩkire nĩ ũndũ wa mehia ma anabii akuo, na mawaganu ma athĩnjĩri-Ngai akuo arĩa manaita thakame ya andũ arĩa athingu kũu thĩinĩ. **14** Rĩu

maturuuraga njĩra-inĩ ta andũ atumumu. Mathaahĩtio nĩ thakame ũu atĩ gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũngĩgeria kũhutia nguo ciao. **15** Andũ mamakayagĩrĩria, makoiga atĩrĩ, "Thĩii nakũu! Mũrĩ na thaahu! Thĩii! Thĩii! Mũtigatũhutie!" Ningĩ moora na maatuĩka orũũri, makeerwo atĩrĩ kũu ndũrĩrĩ-inĩ, "Matingĩkara gũkũ rĩngĩ." **16** Jehova we mwene nĩwe ũmahurunjĩte; nĩatigĩte kũmarũmbũiya. Athĩnjĩri-Ngai matiheagwo gĩtĩo, o na makarega gũtuga athuuri. **17** Makĩria ma ũguo-rĩ, maitho maitũ nĩmathĩrĩre hinya, o tũcũthĩrĩrĩre ũteithio ũria tũtoonire; kuuma mĩthiringo iitũ ĩria mĩraihu-rĩ, twetereire rũrĩrĩ rũtangĩahotire gũtũhonokia. **18** Andũ maatũcemaga ikinya gwa ikinya, nĩ ũndũ ũcio tũtingĩathĩrĩrĩre njĩra-inĩ ciitũ. Ithĩrĩro riitũ rĩgĩkuhĩrĩria, namo matukũ maitũ maarĩ matare, nĩgũkorwo ithĩrĩro riitũ nĩrĩakinyĩte. **19** Andũ arĩa matũingathĩtĩe-rĩ, maarĩ na ihenya gũkĩra nderi irĩ rĩera-inĩ; maatũhanyũkagĩria irĩma-inĩ, na magatuoheria werũ-inĩ. **20** Mũndũ ũria mũtĩrĩrĩre maguta nĩ Jehova, o we ũria warĩ ta mĩhũmũ iitũ-rĩ, nĩagwatirio nĩ mĩtego yao. Tweciiragia atĩ tũrĩ kĩĩruru-inĩ gĩake-rĩ, no tũtũũre gatagatĩ ka ndũrĩrĩ. **21** Kena na ũcanjamũke, wee Mwarĩ wa Edomu, o wee ũtũũraga bũrũri wa Uzu. No rĩrĩ, o nawe gĩkombe gĩkĩ nĩgĩgagũkora; ũgaakĩnyũira ũrĩio, na ũrutwo nguo, ũtigwo njaga. **22** Wee Mwarĩ wa Zayuni-rĩ, iherithia rĩaku nĩrĩgathira; ndakoongerera ihinda rĩaku rĩa gũikara ũrĩ mũtahe. No wee, Mwarĩ wa Edomu-rĩ, nĩagakũherithĩria mehia maku na agũũrie waganu waku.

5 Wee Jehova-rĩ, ririkana maũndũ marĩa matũkorete; ta rora wone gũconoka gwitũ. **2** Igai riitũ nĩrĩneanĩtwo kũrĩ ageni, nayo mĩcĩi iitũ ĩgakĩneanwo kũrĩ andũ a kũngĩ. **3** Nĩtũtuĩkĩte ciana cia ngoriai na ciana itarĩ na maithe, nao manyina maitũ magatuĩka ta atumia a ndigwa. **4** Maaĩ marĩa tũnyuuaga no tũgũrĩre; o na ngũ nikũgũra tũragũra. **5** Arĩa matũingathĩragia marĩ o magũrũ-inĩ maitũ; nĩtũnogete, na tũkaaga ũhurũko. **6** Twĩneanĩte kũrĩ andũ a Misiri na a Ashuri nĩgeetha tuone irio cia gũtũigana. **7** Maithe maitũ nĩmehĩrĩre na rĩu matĩrĩ ho, na ithuĩ nĩ ithuĩ tũraherithio handũ hao. **8** Ngombo nĩcio itwathaga, na gũtirĩ mũndũ wa gũtũteithũra kuuma moko-inĩ ma cio. **9** Tuonaga irio na ũndũ wa gũtwarĩrĩria mĩoyo iitũ ũgwati-inĩ, nĩ ũndũ wa rũhiũ rwa njora rũria rũrĩ werũ-inĩ. **10** Gĩkonde giitũ kĩhiũhĩte o

ta riiko rīa kūruga mīgate, tūkainaina nī ūndū wa kühūta. **11** Andū-a-nja nīmanyiitwo na hinya gūkū Zayuni, nao airītu gathirange makanyiitwo na hinya matūūra-inī ma Juda. **12** Anene akuo nī macuurītio na moko mao; athuuri nao matiheagwo gītīio. **13** Aanake marutithagio wīra wa hinya ithī-inī; tūmwana natuo tūtūgūgaga nīgūkuithio mīrigo ya ngū. **14** Athuuri nīmatigīte gūikara kīhingo-inī gīa itūūra inene; aanake nao nīmatigīte kūina nyīmbo ciao. **15** Ngoro ciitū nīithirīte gīkeno; ndūrūhī ciitū igarūrūkīte igatuīka macakaya. **16** Thūmbī ya ūnene nīgwīte, īgatuuma mūtwe, kā tūrī na haaro-ī, nīgūkorwo nītwihītie! **17** Tondū ūcio ngoro ciitū nīiringīkīte; na tondū wa maūdū macio maitho maitū makaira, **18** tondū wa Kīrīma gīa Zayuni, kīrīa gīkirīte ihooru, nacio mbwe rīu nīkuo iceeraga. **19** Wee Jehova-rī, wathanaga nginya tene; gītī gīaku kīa ūnene gītūūruga kuuma njarwa nginya njarwa. **20** Ūriganagīrwo nī ithuī hīndī ciothe nīkī? Ūtūtiganīrie hīndī ndaaya ūguo nīkī? **21** Wee Jehova-rī, tūcookererie hariwe, nīguo tūhote gūgūcookerera; erūhia matukū maitū macooke o ta ūrīa matarīi tene, **22** tīga ūkorirwo nīūtūregeete biū, ūgagītūrakarīra o mūno makīria.

Ezekieli

1 Mwaka-inĩ wa mĩrongo itatũ, mũthenya wa gatano wa mweri wa kana, hĩndĩ ĩria ndaarĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũĩ rwa Kebari tũrĩ hamwe na andũ arĩa maatahitwo magatwarwo kuo, igũrũ nĩriahingũkire, na nĩ ngĩona cioneki cia Ngai. **2** Mũthenya wa gatano wa mweri ũcio, naguo nĩguo mwaka wa itano kuuma Mũthamaki Jehoiakini athaamio, **3** kiugo kĩa Jehova nĩgĩakinyĩrĩire Ezekieli ũria mũthĩnjĩri-Ngai, mũrũ wa Buzi, kũu hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũĩ rwa Kebari, o kũu bũrũri wa Babuloni. Nakuo guoko kwa Jehova kwarĩ igũrũ riake. **4** Ngĩcũthĩrĩria ngĩona rũhuho rwa kihuhũkanio rũgũka ruumĩte na mwena wa gathigathini, naruo rwarĩ itu inene rĩrĩ na rũheni rũkũhenũka narĩo rĩarigiĩcĩrio nĩ ũtheri mũcangararu. Gatagatĩ ka mwaki ũcio haahaanaga ta kĩgera kĩaakana, **5** na thĩinĩ wa mwaki ũcio nĩ haarĩ kindũ kĩaahaanaga ciũmbe inya irĩ muoyo, nacio cionekaga irĩ na mũhianĩre wa mũndũ, **6** na o kĩmwe gĩacio kĩarĩ na mothiũ mana na mathagu mana. **7** Magũrũ ma cio maarĩ marũngarũ; namo makinya ma cio maatarĩ ta ma gacaũ, na maakengaga ta gĩcango gĩkumuthe. **8** Rungu rwa mathagu ma cio, mũena ĩna yacio, ciarĩ na moko ma mũndũ. Ciothe inya ciarĩ na mothiũ na mathagu, **9** namo mathagu ma cio, nĩmahutanĩtie. O kĩmwe gĩa cio gĩathiiaga kierekeire o mbere; itiehũgũraga igĩthĩ. **10** Mothiũ ma cio maatarĩ ta ũũ: O kĩmwe gĩa cio inya kĩarĩ na ũthiũ wa mũndũ, na mwena wa ũrĩo o kĩmwe kĩarĩ na ũthiũ wa mũrũũthi, naguo mwena wa ũmotho kĩarĩ na ũthiũ wa ndegwa; o na ningĩ, o kĩmwe gĩa cio kĩarĩ na ũthiũ wa nderi. **11** ũguo nĩguo mothiũ ma cio maatarĩ. Mathagu ma cio maatambũrũkĩtio na igũrũ; o kĩmwe kĩarĩ na mathagu meerĩ, o ithagu rĩhutanĩtie na ithagu rĩa kĩũmbe kĩria kĩngĩ mũena yeerĩ, namo mathagu meerĩ makahumbĩra mwĩrĩ wakĩo. **12** O kĩmwe gĩa cio gĩathiiaga kĩrũngĩrĩrie o mbere. O kũria guothe Roho aacierekagĩria, no kuo ciathiiaga itekwĩhũgũra. **13** Ciũmbe icio irĩ muoyo cionagwo ihaana ta makara megwakana mwaki kana ta imũrĩ. Mwaki ũcio wathiiaga thuutha na mbere gatagatĩ-inĩ ga ciũmbe icio; warĩ mũcangararu, na rũheni rwahenũkaga kuuma harĩ guo. **14** Ciũmbe icio ciaguthũkaga na thuutha na ikaguthũka na mbere ta ũria rũheni rũhenũkaga. **15** Rĩria ndacũthĩrĩrie ciũmbe icio irĩ muoyo, nĩndonire harĩ na kũgũrũ kwa

ngaari gũkinyĩte thĩ kũrĩ mwena-inĩ wa o kĩũmbe kũu kĩrĩ na mothiũ mana. **16** Naguo mũhianĩre na mũthondekere wa magũrũ macio ma ngaari warĩ ta ũũ: Maahenagia ta thumarati, na mothe mana nĩmahaanaine. O kũmwe kuonekaga gũthondeketwo ta kũgũrũ kwa ngaari, gũtoonyetio gatagatĩ ga kũgũrũ kũria kũngĩ. **17** Namu magĩthĩ maathiiaga na mwena o wothe wa ĩyo ĩna kũria ciũmbe icio cierekeirie ũthiũ; magũrũ macio ma ngaari matiagarũrũkaga rĩria ciũmbe icio igũthĩ. **18** Mĩbara ya mo yarĩ mĩraiho na igũrũ na yarĩ ya kũmakania, nayo mĩbara ĩyo yothe ĩna yayiũrĩte maitho mũena yothe. **19** Hĩndĩ ĩria ciũmbe icio irĩ muoyo ciathĩ, magũrũ macio maarĩ mwena-inĩ wacio magathĩ; na rĩria ciũmbe icio irĩ muoyo ciambata na igũrũ ciũmĩte thĩ, magũrũ macio o namo makaambata. **20** O kũria guothe Roho aacierekagĩria, nokuo ciathiiaga, namo magũrũ macio magookĩra magatwarana nacio, tondũ roho wa ciũmbe icio irĩ muoyo warĩ thĩinĩ wa magũrũ macio. **21** Hĩndĩ ĩria ciũmbe icio ciathĩ, o namo magũrũ ma cio magathĩ; rĩria ciũmbe icio ciarũgama, o namo makarũgama; na rĩria ciũmbe icio ciambata na igũrũ ciũmĩte thĩ, magũrũ macio makambatania nacio, tondũ roho wa ciũmbe icio irĩ muoyo warĩ thĩinĩ wa magũrũ macio. **22** Igũrũ rĩa mĩtwe ya ciũmbe icio irĩ muoyo nĩ haarĩ kindũ kĩaraganu kĩaahaanaga ta warĩ wakengaga ta mbarabu, na warĩ wa kũmakania. **23** Rungu rwa warĩ ũcio, mathagu ma cio maatambũrũkĩtio o rĩmwe rĩerekeire harĩ rĩria rĩngĩ, na o kĩũmbe kĩarĩ na mathagu meerĩ marĩa maakĩhumbĩrĩte mwĩrĩ. **24** Hĩndĩ ĩria ciũmbe icio ciathiiaga, ngĩigua mũgambo wa mathagu ma cio, taarĩ mũrurumo wa maaĩ magĩtherera, na taarĩ mũgambo wa Mwene-Hinya-Wothe, taarĩ mbugĩrĩrio ya thĩgari cia ita. Na rĩria ciũmbe icio ciarũgamire, igĩthuna mathagu ma cio. **25** Ningĩ ngĩigua mũgambo uumĩte na igũrũ rĩa warĩ ũcio warĩ igũrũ rĩa mĩtwe yacio hĩndĩ ĩyo ciarũgamĩte ithunĩte mathagu. **26** Igũrũ rĩa warĩ ũcio warĩ igũrũ rĩa mĩtwe yacio nĩ haarĩ kindũ kĩaahaanaga ta gĩtĩ kĩa ũnene gĩakitwo na kahiga ka yakuti ĩria ya bururu, na hau igũrũ rĩa gĩtĩ kũu kĩa ũnene nĩ haarĩ na kindũ kĩonekaga kĩrĩ na mũhianĩre ta wa mũndũ. **27** Ndaarora ngĩona kuuma harĩa honekaga taarĩ ho njohero yake gũcooka na igũrũ, oonekaga ahaana ta kĩgera kĩaakana, kana ta kĩgera kũyũrĩtwo nĩ mwaki, ningĩ kuuma hau njohero gũcooka na thĩ oonekaga ahaana ta mwaki; naguo ũtheri mũcangararu ũkamũrigiĩcĩria. **28** ũtheri ũcio

wamūrigiicīrie watariī ta mūkūnga-mbura ūrī itu-
inī rīa mbura mūthenya ūrīa kūroira, ūguo noguo
ūtheri ūrīa mūnene wamūrigiicīrie watariī. Ūtheri
ūcio wonekaga ūhaanaine na riiri wa Jehova. Na rīrīa
ndawonire-rī, ngīgūithia, ngiturumithia ūthiū thī,
ngīgua mūgambo wa mūdū ūkwaria.

2 Nake mūdū ūcio akīnjīra atīrī, “Mūrū wa mūdū,
wīrūgamie na magūrū maku, ngwarīrie.” **2** O
hīndī ūyo aanjaragīria, Roho agītoonya thīinī wakwa,
akīnjoya akīndūgamia, na niī ngīgua akīnjarīria. **3**
Nake akīnjīra atīrī, “Mūrū wa mūdū, nīngūgūtūma
kūrī andū a Isiraēli, ūthī kūrī rūrīrī rūu rūremu,
o rūu rūnemeire; ruo rwene o na maithe maaruo
rūtūūrīte rūregete kūnjathīkīra nginya ūmūthī. **4** Andū
acio ndīragūtūma kūrī o-rī, nīmānyūmīrie ngoro na
makaang’athīria. Meere atīrī, “Ūū nīguo Mwathani
Jehova aroiga.” **5** Na rīrī, andū acio mangīthīkīrīria
kana marege gūthīkīrīria, nīgūkorwo nī andū a
nyūmba ya ūremi, nīmākamēnya atī nīhakoretwo na
mūnabī gatagatī-inī kao. **6** Nawe mūrū wa mūdū-rī,
ndūkametīgīre kana wītīgīre ciugo ciao. Ndūgetīgīre,
o na akorwo cong’e na mīigua nīcīgūthīūrūrūkīrie,
na ūikaraga gatagatī ga tūng’aurū. Ndūgetīgīre ūrīa
mekuuga kana ūmakio nīo, o na akorwo nī andū a
nyūmba ya ūremi. **7** No nginya ūmaarīrie na ciugo
ciakwa, kana nīmegūthīkīrīria kana matīgūthīkīrīria,
nī ūndū nī aremi. **8** No wee mūrū wa mūdū-rī,
thīkīrīria ūrīa ngūkwīra. Ndūkareme ta nyūmba ūyo
ya ūremi; athamia kanua gaku na ūrie kīria ngūkūhe.”
9 Ngīcooka ngīcūthīrīria, ngīona ndaambūrūkīrio
guoko. Guoko kūu kwanyīitīte ibuku rīa gīkūnjo,
10 nake akīrīkūnjūrīra hau mbere yakwa. Narīo
rīandīkītūwo ciugo cia macakaya mīena yeerī, na cia
kīrīro, o na cia kīeha.

3 Nake mūdū ūcio akīnjīra atīrī, “Mūrū wa mūdū,
rīa kīria kīrī mbere yaku, rīa ibuku rīrī rīa gīkūnjo;
ūcooke ūthī ūkaarīrie andū a nyūmba ya Isiraēli.” **2**
Nī ūndū ūcio ngīathamia kanua, nake akīthe ibuku rūu
rīa gīkūnjo ndīrīrīe. **3** Ningī akīnjīra atīrī, “Mūrū wa
mūdū, rīa ibuku rīrī rīa gīkūnjo ndīrakūhe ūyūrīe
nda yaku.” Nī ūndū ūcio ngīrīrīa, na rīrī kanua-inī
gakwa rīarī na mūrīo ta ūūkī. **4** Ningī agīcooka akīnjīra
atīrī: “Mūrū wa mūdū, thī o rūu kūrī andū a nyūmba
ya Isiraēli ūmaarīrie ciugo ciakwa. **5** Ndūrātūmwō kūrī
andū a mwarīrie ūtooī kana rūthiomi rūritū, no nī
kūrī andū a nyūmba ya Isiraēli; **6** ti kūrī ndūrīrī nyingī

iria ciaragia mwarīrie ūtooī kana rūthiomi rūritū,
kana rūrī na ciugo iria ūtangīmenya. Ti-itherū, korwo
nīndagūtūmīte kūrī o, nīmāngīagūthīkīrīrie. **7** No
rīrī, andū a nyūmba ya Isiraēli matīgīenda gūkūigua,
nī ūndū matiendaga kūnjigua, nīgūkorwo nyūmba
yothe ya Isiraēli nīyūmītie ngoro na ikang’athia. **8**
No rīrī, nī ngūtūma wage kuororoa na ūmie ngoro
o ta o. **9** Nīngūtūma gīthiithi gīaku kīume ta ihiga
rīrīa rūmū mūno, rīria rūmū gūkīra ihiga rīa nyaigī.
Ndūkametīgīre kana ūmakio nīo, o na akorwo nī a
nyūmba ya ūremi.” **10** Ningī akīnjīra atīrī, “Mūrū wa
mūdū, thīkīrīria wega na wīkīre ciugo iria ciothe
ngūkwarīria ngoro-inī. **11** Thī o rūu kūrī andū anyu
arīa matahītūwo warie nao. Meere atīrī, “Ūū nīguo
Mwathani Jehova ekuuga,’ kana nīmegūthīkīrīria kana
matīgūthīkīrīria.” **12** Ningī Roho akīnjoya na igūrū, na
ngīgua mūgambo mūnene thuutha wakwa ūkīruruma.
(Riiri wa Jehova ūrogoocwo arī o kūu gīkarō-inī
gīake!) **13** Naguo warī mūgambo wa mathagu ma
ciūmbe icio irī muoyo makīhutania mo mene, na
wa magūrū ma ngaari marīa maarī mīena yacio,
naguo warī mūgambo mūnene warurumaga. **14** Roho
agīcooka akīnjoya na igūrū akīnjeheria, na niī ngīthī
ndī na marūrū na marakara ngoro-inī, nakuo guoko
kwa Jehova kūrīa kwa hinya kwarī igūrū rīakwa. **15**
Ngīkinya kūrī arīa maatahītūwo, arīa maatūūruga kūu
Teli-Abibu, gūkuhī na Rūū rwa Kebari, na ngīikarania
nao kwa ihinda rīa mīthenya mūgwanja, makīte
mūno. **16** Thuutha wa mīthenya ūyo mūgwanja-rī,
kiugo kīa Jehova gīkinginyīrīra, ngīrwo atīrī, **17**
“Mūrū wa mūdū, nīngūtūte mūrāngīri wa andū
a nyūmba ya Isiraēli, nī ūndū ūcio igua kiugo kīria
ngwarīa, na ūmeere ūrīa ndīramakaanīa. **18** Rīrīa
ngwīra mūdū mwaganu atīrī, “Ti-itherū, nīūgaakua,
nawe wage kūmwakaanīa, kana kūmwarīria atigane
na mīthīre yake ya waganu nīguo ahonokie muoyo
wake-rī, mūdū ūcio mwaganu nīagaakua nī ūndū wa
mehia make, nawe nīwe ngooria thakame yake. **19** No
wee ūngīakaanīa mūdū ūcio mwaganu, nake arege
kūgarūrūka atigane na waganu wake kana mīthīre
yake mīuru-rī, we nīagaakua nī ūndū wa mehia
make; no wee-rī, nīūgaakorwo ūhonoketie muoyo
waku. **20** “Ningī-rī, mūdū mūthingu angīgarūrūka
atigane na ūthingu wake eke maūndū mooru, na
niī ndīmwikīrīre mūhīnga mbere yake-rī, nīagaakua.
Kūngīkorwo ndwāmūkaanīrie-rī, nīagaakua nī ūndū
wa mehia make. Maūndū marīa aneeka ma ūthingu

matikaaririkanwo, nawe nīwe ngooria thakame yake. **21** No rīrī, wee ūngīkaania mūdū ūcio mūthingu atige kwīhia, nake aage kwīhia-rī, ti-itherū nīagatūūra muoyo nī ūndū nīathikīrīrie ūguo wamūkaanirie, nawe-rī, nīūgaakorwo ūhonoketie muoyo waku.” **22** Guoko kwa Jehova kwarī igūrū rīakwa ndī o kūu, nake akīnjīra atīrī, “Ūkīra ūthīi werū-inī ūrīa mwaraganu, na kūu nīkuo ngūkwarīria.” **23** Nī ūndū ūcio ngīūkīra ngīthīi werū-inī ūcio mwaraganu, nāguo riiri wa Jehova warūngīi kuo, ūhaana ta riiri ūrīa ndoonete hūgūrūrū-inī cia Rūūi rwa Kebari, na nīi ngīgūithia, ngīturumithia ūthīu thī. **24** Hīndī iyo Roho agītoonya thīinī wakwa, akīnjoya akīndūgamia na magūrū makwa. Akīnjarīria, akīnjīra atīrī, “Thīi ūkehegīre gwaku nyūmba. **25** No rīrī, wee mūrū-wa-mūdū, nīmagakuoha na mīhīndo; ūgaikara ūrī muohe nīguo ndūkoime ūthīi gatagatī-inī ka andū. **26** Nīi nīngatūma rūrīmī rwaku rūnyīitane na karakara nīguo ūkire wage kūmanegenia, o na akorwo o nī andū a nyūmba ya ūremi. **27** No rīrīa ngaakwarīria-rī, nīngakūhingūra kanua, nawe nīūkameera ūū, ‘Mwathani Jehova ekuuga atīrī.’ Ūrīa wothe ūngīthikīrīria nīathikīrīrie, nake ūrīa wothe ūkūrega nīarege; nīgūkorwo o nī andū a nyūmba ya ūremi.

4 “Wee, mūrū wa mūdū, rīu oya iturubarī ūrīge mbere yaku, ūcooke ūkurure itūūra inene rīa Jerusalemu igūrū rīarīo; **2** Ūcooke ūrīrigiicīrie: Rīakīrīre indo cia mbaara cia gūteithia gūtharīkīra itūūra, na wake kīhumbu gīkinyite itūūra, na ūriakīrīre kambī na nja, na ūigithie mīgogo mītungu ya kūrīmomora īrīrigiicīrie. **3** Cooka woe rūgīo rwa kīgera, ūrūige rūtūike taarī rūgiri rwa kīgera gatagatī gaku na itūūra rīu inene, na ūhūgūre ūthīu waku na kūu rīrī. Narīo rīrigiicīrio, na nīwe ūkaarīrigiicīria. Ūndū ūcio nīūgaatuīka kīmenyithia harī andū a nyūmba ya Isiraēli. **4** “Nīngī ūkome na mwena waku wa ūmotho, ūcooke wīgīrīre mehīa ma andū a nyūmba ya Isiraēli. Nīwe ūgaakuua mehīa mao matukū marīa mothe ūgaakoma na mwena ūcio. **5** Nīngūtūirīire ūkome matukū maiganaine na mīaka ya mehīa mao. Nī ūndū ūcio matukū magana matatū na mīrongo kenda nīmo ūgaakuua mehīa ma andū a nyūmba ya Isiraēli. **6** “Warīkia gwīka ūguo, ūkome rīngī, ihīnda rīrī na mwena waku wa ūrīo, ūkuue mehīa ma nyūmba ya Juda. Nīngūtūirīire matukū mīrongo īna, o mūthenya ūkarūgamīrīra mwaka ūmwe. **7** Hūgūra ūthīu waku ūwerekerie itūūra rīa Jerusalemu rīu

rīrigiicīrio, ūrītambūrūkīrie guoko kūhumbūrītio, ūrīrathīre ūhoru wa gūūkīrīrwo. **8** Nīngakuoha na mīhīndo nīguo ndūkanahote kwīgarūra na mwena ūmwe kana ūrīa ūngī ngīnya rīrīa matukū maku ma kūrīgīcīrio magaathira. **9** “Oya ngano na cairi, na mboco na ndengū, na mwere na ngano njirū; cīkīre thīinī wa ndigithū ūcihūthagīre gwīthondekera mūgate. Mūgate ūcio nīguo ūrīrīaga ihīnda rīa matukū magana matatū na mīrongo kenda macio ūgūkorwo ūkomete na mwena. **10** Thīma cekeri mīrongo īrī cia irio iria ūrīrīaga o mūthenya na ūcirīage mahīnda marīa mabange. **11** Nīngī ūthīme maaī gīcunjī gīa ithathatū kīa hīni īmwe, na ūmanyuuage mahīnda o marīa mabange. **12** Rīīaga irio icio o ta ūrīa ūngīrīa mūgate wa cairi; ūūruge andū makīonaga, ūhūthīrīte mwaki wakītio na mai ma mūdū.” **13** Jehova akiuga atīrī, “Ūguo nīguo andū a Isiraēli makaarīaga irio irī na thaahu marī gatagatī-inī ka ndūrīrī, kūrīa ngaamatwarīthia.” **14** Na nīi ngiuga atīrī, “Ūguo ti guo, Mwathani Jehova! Nīi ndirī ndethaahīa. Kuuma ūnini wakwa ngīnya rīu, ndirī ndarīa nyama ya nyamū īkuite kana itambuūrītwo nī nyamū cia gīthaka. Gūtīrī nyama īrī mūgīro īrī yatoonya kanua gakwa.” **15** Nake akiuga atīrī, “Ūguo nī wega; nīngūreke ūruge mūgate waku na mai ma ng’ombe, handū ha mwaki wa mai ma mūdū.” **16** Nake agīcooka akīnjīra atīrī, “Mūrū wa mūdū, nīngagīrīrīria irio itigatoonye Jerusalemu. Andū acio makaarīaga irio cia gīthimo magītangīkaga, na manyuuage maaī ma gīthimo matarī na kīrīgīrīro, **17** nī ūndū nīgūgakorwo na ūnyīihu wa irio na wa maaī. Nīmakamakaga moona o mūdū ūrīa atarīi na nīmakahīnja nī ūndū wa mehīa mao.

5 “Na rīrī, mūrū wa mūdū, oya rūhīu rwa njora rūūgī, ūrūhūthīre ta rwenji rwa mwenjani, wīyenje naruo mūtwe na nderu. Nīngī ūcooke woe ratiri ya gūthīma, ūgayanīe njuūrī iyo. **2** Rīrīa matukū marīa mūrīgīcīrio magaathira-rī, ūgaacinīra gīcunjī gīa ithatū kīa njuūrī iyo na mwaki kūu thīinī wa itūūra inene. Oya gīcunjī gīa ithatū kīayo ūthīūrūrūke itūūra rīu inene ūkīmīgūthagūthaga na rūhīu rwa njora. Nakīo gīcunjī gīa ithatū kīayo ūkīhurunje gītwarwo nī rūhuho. Nīgūkorwo nīngamaingatīthia na rūhīu rwa njora ndīrūcomorete. **3** No rīrī, oya gakundi ka njuūrī ūthīnīkīre ruuno-inī rwa nguo yaku. **4** Cooka woe gakundi kayo ūgaikie mwaki-inī ūgacīne. Mwaki nīūgatheerema kuuma hau ūyūre nyūmba yothe ya Isiraēli. **5** “Ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga:

Rĩrĩ nĩrĩo itũũra inene rĩa Jerusalemu, rĩrĩa haandĩte gatagatĩ ka ndũrĩrĩ rĩthiũrũkĩirio nĩ mabũrĩri. 6 No rĩrĩ, nĩ ũndũ wa waganu warĩo, nĩrĩremeire mawatho makwa o na watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo gũkĩra ndũrĩrĩ na mabũrĩri macio marĩthiũrũkĩirie. Nĩrĩregete mawatho makwa na rĩtirũmĩrĩre watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo. 7 “Nĩ ũndũ ũcio ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Wee ũkoretwo ũrĩ mũremi gũkĩra ndũrĩrĩ ici igũthiũrũkĩirie, ũkaaga kũrũmĩrĩra watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo kana kũhingia mawatho makwa. Wee o na ndwĩkĩte maũndũ maringaine na irĩra cia ndũrĩrĩ icio igũthiũrũkĩirie. 8 “Nĩ ũndũ ũcio, ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Nĩ mwene nĩngũgũkĩrĩra, wee Jerusalemu, ngũherithie ũkĩonagwo nĩ ndũrĩrĩ icio. 9 Tondũ wa mĩhianano ĩyo yaku yothe ĩrĩ magigi, nĩ nĩngũgwĩka ũrĩa itarĩ ndeeka mbere ĩyo na itageeka rĩngĩ. 10 Nĩ ũndũ ũcio, gatagatĩ-inĩ gaku maithe nĩmakaarĩa ciana ciao, o nacio ciana irĩe maithe ma cio. Nĩngakũherithia, na hurunje matigari maku mothe matwarwo nĩ rũhuho. 11 Nĩ ũndũ ũcio, ti-itherũ ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo, Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ, tondũ nĩũthaahĩtie gũikaro giakwa kĩamũre na ũndũ wa mĩhianano yaku yothe mĩbuthu na ciiko thũũrĩku-rĩ, nĩngakwehereria wendo wakwa, na ndigacooka gũkũrora na tha, kana ngũcaaire. 12 Gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa andũ aku makooraagwo nĩ mũthiro, kana maniinwo nĩ ng’aragu o kũu thĩinĩ waku; gĩcunjĩ gĩa ithatũ gĩkooraagwo na rũhiũ rwa njora nja ya thingo ciaku; nakĩo gĩcunjĩ gĩa ithatũ ngaakĩhurunja gĩtwarwo nĩ rũhuho, na gĩteng’erio na rũhiũ rwa njora rũcomoretwo. 13 “Hĩndĩ ĩyo marakara makwa nĩmagathira, na mang’ũrĩ makwa harĩo manyiĩhe, na nĩ nĩngarĩhĩrio. Ndaarĩkia kũmaitũrũrĩra mang’ũrĩ makwa, nĩmakamenya atĩ nĩrĩ Jehova, nĩ nĩrĩ ndoiga ũguo ndĩrutaniĩrie. 14 “Nĩngagũtua mwanangĩko, na ngũtue kĩndũ gĩa kũnyararwo gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ iria igũthiũrũkĩirie, o na maitho-inĩ ma ahĩtũki. 15 Wee ũgaatuĩka wa kũmenwo, na wa kũnyararwo, na kĩndũ gĩa gũkaanania nakĩo, na kĩndũ kĩrĩ magigi harĩ ndũrĩrĩ icio igũthiũrũkĩirie, hĩndĩ ĩrĩa ngaakũherithia ndĩ na marakara na mang’ũrĩ, na ngũkaanie na mathũgũta manene. Nĩrĩ Jehova nĩ nĩrĩ ndoiga ũguo. 16 Rĩrĩa ngaakũratha na mĩguĩ yakwa ya ũragani na ya ng’aragu, ngaakũratha ngũniine. Nĩngakũrehere ng’aragu makĩria, na hĩnge njĩra ĩrĩa irio ciaku ciũkagĩra. 17 Nĩngakũrehere ng’aragu na nyamũ cia gĩthaka igũtharĩkĩre, nacio nĩngakũniĩra

ciana. Mũthiro na ũiti wa thakame nĩngakũhaata, na nĩngarehithia rũhiũ rwa njora rũgũũkĩrĩre. Nĩrĩ Jehova nĩ nĩrĩ ndoiga ũguo.”

6 Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngũrwo atĩrĩ, 2 “Mũrũ wa mũndũ, ng’ethera irĩma cia Isiraeli; cirathĩre ũhoru wa gũciũkĩrĩra, 3 ũciĩre atĩrĩ: ‘Inyuĩ irĩma cia Isiraeli, iguai kiugo kĩa Mwathani Jehova. ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekwĩra irĩma na tũrĩma, na mikuru na cianda: Nĩrĩ ngĩrie kũmũũkĩrĩra na rũhiũ rwa njora, na nyanange kũndũ kwanyu kũrĩa gũtũũgĩru. 4 Igongona cianyu nĩikamomoro, na igongona cianyu cia gũcinĩrwo ũbumba ihehenjwo; na nĩngooragĩra andũ anyu hau mbere ya mĩhianano ĩyo yanyu. 5 Nĩngaragania ciimba cia andũ a Isiraeli hau mbere ya mĩhianano ĩyo yao, na nĩngahurunja mahĩndĩ manyu gũthiũrũkĩirĩa igongona cianyu. 6 Kũndũ kũrĩa guothe mũtũũraga, matũũra macio nĩmakanangwo, na kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru kũmomoro, nĩguo igongona cianyu ithũkio na cianangwo, nayo mĩhianano yanyu ihehenjwo na yũnũhwo, o na igongona cianyu cia gũcinĩrwo ũbumba imomoro, na kĩrĩa mũthondekete kĩniinwo. 7 Andũ anyu nĩmakooraagĩrwo gatagatĩ-inĩ kanyu, na inyuĩ nĩmũkamenya atĩ nĩrĩ nĩrĩ Jehova. 8 “No rĩrĩ, nĩ kũrĩ amwe ngaatĩgia, nĩngũkorwo amwe anyu nĩmakahonoka kũũragwo na rũhiũ rwa njora rĩrĩa mũgaakorwo mũhurunjũkĩire mabũrĩri-inĩ na ndũrĩrĩ-inĩ. 9 Nĩngĩ marĩ ndũrĩrĩ-inĩ kũu matwarĩtwo marĩ atahe-rĩ, arĩa makaahonoka nĩmakandirikana. Nĩmakaririkana ũrĩa njiguithĩtio ũũru nĩ ngoro ciao cia ũtharia, iria iihutatiĩre, na maitho mao marĩa makoretwo makĩrĩrĩria mĩhianano yao. Nĩmakemena nĩ ũndũ wa waganu ũrĩa mekĩte, na nĩ ũndũ wa ciiko ciao ciothe irĩ magigi. 10 Nao nĩmakamenya atĩ nĩrĩ nĩrĩ Jehova; nĩrĩ ndiamamakagia tũhũ ngiuga atĩ nĩngamarehere mũtino ũyũ. 11 “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Hũũra hĩ, na ũhũũrithie makinya thĩ, uugĩrĩre uuge atĩrĩ, “Wũi!” Tondũ wa waganu wothe na ciiko irĩ magigi cia nyũmba ya Isiraeli, nĩngũkorwo nĩmakooraagwo na rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, na mũthiro. 12 Mũndũ ũrĩa ũtũũraga kũraya akooraagwo nĩ mũthiro, nake ũrĩa ũrĩ gũkuhĩ ooragwo na rũhiũ rwa njora, nake ũrĩa ũkaahonoka atigare, akooraagwo nĩ ng’aragu. ũguo nĩguo ngeeruta mang’ũrĩ makwa nao. 13 Nao nĩmakamenya atĩ nĩrĩ nĩrĩ Jehova, rĩrĩa andũ magaakorwo moragĩtwo marĩ gatagatĩ-inĩ ka mĩhianano ĩyo yao mathiũrũkĩirie igongona ciao,

na handū hothe hatūūgīru, na tūcūmbīrī tuothe twa irīma, na rungu rwa mūtī o wothe waraganītie honge, na rungu rwa mūgandi o wothe mūruru, kūdū guothe kūrīa maarutagīra mīhianano yao mahuti manungi wega. **14** Na nī nīngamatambūrūkīria guoko ndīmookīrīre, na ndūme būrūri wanangīke ütiganīrio, kuuma werū-inī ūcio nginya Dibila, kūdū guothe kūrīa matūūrīte. Hīndī iyo nīmakamenya atī nī nī nī Jehova.”

7 Kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngīrwo atīri: **2** “Mūrū wa mūdū, ūū nīguo Mwathani Jehova ekwīra būrūri wa Isiraēli: Ithīrīro! Ithīrīro nīrīkinyīrīre ituri icio inya cia būrūri. **3** Rīu ithīrīro nīrīgūkinyīrīre, na nīngūrekereria marakara makwa magūūkīrīre. Nīngagūtūira ciira kūrīngana na mīthīire yaku na ngūrīhe kūrīngana na mītugo yaku yothe īrī magigi. **4** Ndīgakūguīra tha kana ngūcaaīre; ti-itherū, nīngakūrīha nī ūndū wa mīthīire yaku na mītugo yaku īrī magigi gatagatī-inī kanyu. Hīndī iyo nīmūkamenya atī nī nī nī Jehova. **5** “Ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: ‘Mwanangīko! Mwanangīko ūtarī waiguuo nīūrooka. **6** Ithīrīro nīrīkinyu! Ithīrīro nīrīkinyu! Rīarahūkīte rīgūūkīrīre. Nīrīkinyu! **7** Nīūkoretwo nī mūtino, wee ūtūūraga būrūri-inī. Ihinda nīrīkinyu, mūthenya ūcio nīūkuhīrīre; nī kūrī na guoya mūnene, na gūtīrī gīkeno kūu irīma-inī. **8** Nī ndī hakuhī gūgūtīrīria mang’ūrī makwa, na ndīrute marakara nawe; nīngagūtūira ciira kūrīngana na mīthīire yaku, na ngūrīhe nī ūndū wa mītugo yaku yothe īrī magigi. **9** Ndīgakūguīra tha kana ngūcaaīre; nīngakūrīha kūrīngana na mīthīire yaku na mītugo yaku īrī magigi gatagatī-inī kanyu. Hīndī iyo nīmūkamenya atī nī nī Jehova ndīrahūūrana. **10** “Mūthenya nīguo ūyū! Nīmūkinyu! Mūtino nīmūkinyu, rūthanju nīrūthundūkīte, nāguo mwītīio nīūcanūkīte! **11** Maūdū ma ūhinya nīmākūrīte magatūika rūthanju rwa kūherithīa waganu; gūtīrī andū magaatigara, gūtīrī o na ūmwe wa kīrīndī kīu; gūtīrī ūtonga, na gūtīrī kīndū kīa bata gīgaatigara. **12** Ihinda rūu nīrīkinyu, mūthenya ūcio nīūkinyīte. Mūgūri nīatige gūkena kana mwendia aigue kīeha, nīgūkorwo mang’ūrī nīmākinyīrīre kīrīndī kīu gīothe. **13** Mwendia ndagakūūra gīthaka kīrīa endetie rīrīa rīothe acio eerī marī muoyo, nīgūkorwo kīoneki kīu gikonī kīrīndī kīu gīothe gītīkagarūwo. Tondū wa mehīa mao, gūtīrī o na ūmwe wao ūgaatūūria muoyo wake. **14** O na mangīhuha karumbeta, na magīe na maūdū mothe,

gūtīrī mūdū o na ūmwe ūgaathī ita-inī, nīgūkorwo mang’ūrī makwa nīmākinyīrīre kīrīndī kīu gīothe. **15** “Mwena wa na nja kūrī na rūhiū rwa njora, mwena wa na thīinī kūrī na mūthiro na ng’aragu; arīa marī kūu mīgūnda-inī makooraagwo na rūhiū rwa njora, nao arīa marī thīinī wa itūūra inene makaaniinwo nī ng’aragu na mūthiro. **16** Arīa othe magaatigara na mahonoke magaaorwo irīma-inī, magīcaaya ta ndutura cia ituamba-inī, o mūdū tondū wa mehīa make. **17** Guoko o guothe nīgūkaregera, na iru o rīothe nīrīkaaga hinya o ta maaī. **18** Nīmakahumbwo nguo cia makūnia, na mahumbwo kīmako kīnene. Mothīū mao nīmakahumbwo thoni, na menjwo mītwe yao. **19** Nīmakahurunja betha yao barabara, nayo thahabu yao ituuo kīndū kīrī thaahu. Betha yao na thahabu itīkahota kūmahonokia mūthenya wa mang’ūrī ma Jehova. Itikamaniinīra ng’aragu kana ihūūnie nda ciao, nīgūkorwo nīcio itūmīte mahīngwo magatūika a kwīhīa. **20** Nīmetīagīra ūgemu wa mathaga mao, na makamahūthīra gūthondeka mīhianano yao īrī magigi, na mīhiano itarī kīene. Nī ūndū ūcio-rī, nīngatūma indo icio itūike kīndū kīrī thaahu harīo. **21** Nīngacineana ciothe kūrī andū a kūngī itūike ndaho, na ndīcineane kūrī andū arīa aaganu a gūkū thī itūike ta itunyanītwo, nao nīmagacithaahīa. **22** Nīngamahutatīra ndige kūmona, nao nīmagathaahīa handū harīa nyendete mūno; atunyani nīmagatoonya ho mahathaahīe. **23** “Haarīria mīnyororo, tondū būrūri wothe ūiyūrīte ūiti wa thakame, narīo itūūra inene rīkaiyūra maūdū ma ūhinya. **24** Nīngarehe ndūrīrī irīa njaganu mūno cīgwatīre nyūmba ciao itūike ciao; nīngatūma mwītīio wa andū arīa marī hinya ūthire, nakuo kūdū kwao kūrīa kwamūre nīgūgathaahīo. **25** Kīmakanīa gīoka-rī, magaacaragia thayū, no ndūkooneka. **26** Mūtino ūgooka ūrūmanīrīre na ūngī, nāguo mūhuhu ūike ūrūmanīrīre na ūngī. Nīmākagerīa kūgīa na kīoneki kuuma kūrī mūnabīi; ūrutani wa mūthīnjīri-Ngai ūkonīi watho nīūgaathira, o ta ūrīa kīrīra gīa athuuri o nakīo gīgaathira. **27** Mūthamaki nīgacakaya, nake mūrū wa mūthamaki nīakahumbwo gūkua ngoro, namo moko ma andū a būrūri ūcio nīmākainaina. Na nī nīngameka kūrīngana na mīthīire yao, na ndīmatūire ciira kūrīngana na ūrīa magīrīre gūtūirwo. Hīndī iyo nīmākamenya atī nī nī nī Jehova.”

8 Mwaka-inī wa itandatū, mweri wa itandatū, mūthenya wa gatano, rīrīa ndaikarīte gwakwa

nyumba nao athuuri a Juda magaikara mbere yakwari, guoko kwa Mwathani Jehova gũgũka igũrũ riakwa. 2 Ngĩrora, ngĩona mũhiano ta wa mũndũ. Kuuma harĩa honekaga taari njohero yake gũcoka na thĩ aahaanaga ta mwaki, na kuuma hau gũcoka na igũrũ oonekaga akĩhenia ta kigera kiraakana. 3 Nĩatambũrũkirie kĩndũ kĩaahanaga ta guoko na akĩnjoya anyiitĩte njuĩri cia mĩtwe wakwa. Roho akĩnjoya na-igũrũ riera-inĩ, na akĩndwara Jerusalemu, ndĩ cioneki-inĩ cia Ngai, nginya mũrango-inĩ wa kĩhingo gĩa gathigathini kĩa nja ya na thĩinĩ, harĩa mũhianano ũrĩa ũtũmaga Ngai aigue ũuru warũngĩ. 4 Na hau mbere yakwa niho riiri wa Ngai wa Isiraeli warĩ, o ta ũrĩa ndoonete kĩoneki-inĩ werũ-inĩ. 5 Ningĩ akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, rora mwena wa gathigathini.” Nĩ ũndũ ũcio ngĩrora, na hau itoonyero-inĩ rĩa mwena wa gathigathini wa kĩhingo gĩa kĩgongona, ngĩona mũhianano ũcio ũtũmaga Ngai aigue ũuru. 6 Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, nĩũrona ũrĩa mareeka; maũndũ marĩ magigi biũ marĩa andũ a nyũmba ya Isiraeli marekĩra haha, maũndũ ma kũndindĩka kũraya na handũ-hakwaharĩa-haamũre? No wee-rĩ, nĩũkuona maũndũ o na marĩ magigi makĩria.” 7 Ningĩ akĩndehe itoonyero-inĩ rĩa nja iyo. Ngĩrora ngĩona irima rũthingo-inĩ. 8 Akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, aramia irima rĩu rĩrĩ rũthingo-inĩ.” Rĩrĩa ndaaramirie irima rĩu, ngĩona nĩ haarĩ na mũrango. 9 Ningĩ akĩnjĩra atĩrĩ, “Toonya thĩinĩ wĩonere maũndũ marĩ magigi marĩa mareka kuo.” 10 Nĩ ũndũ ũcio ngĩtoonya kuo, ngĩrora ngĩona thingo-inĩ gũkururĩtwo mĩthemba yothe ya indo iria ikurumaga, na ya nyamũ ciothe iria irĩ mũgiro, na ya mĩhianano yothe ya andũ a nyũmba ya Isiraeli. 11 Hau mbere yacio nĩ haarũgamĩte athuuri mĩrongo mũgwanja a nyũmba ya Isiraeli, nake Jazania mũrũ wa Shafani akarũgama gatagatĩ-inĩ kao. O ũmwe wao aanyiitĩte rũgĩo rwa gũcinĩra ũbumba, nayo ndogo irĩ na mũtararĩko mwega wa ũbumba nĩyatoogaga na igũrũ. 12 Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, nĩwona maũndũ marĩa athuuri a nyũmba ya Isiraeli marekĩra nduma-inĩ, o ũmwe wao arĩ ihooero-inĩ rĩa mũhianano wake? Moigaga atĩrĩ, ‘Jehova ndatuonaga; Jehova nĩatiganĩrie bũrũri ũyũ.’” 13 Ningĩ akiuga atĩrĩ, “Wee-rĩ, nĩũkũmona magĩka maũndũ o na marĩ magigi makĩria.” 14 Ningĩ akĩndehe itoonyero-inĩ rĩa kĩhingo gĩa gathigathini kĩa nyũmba ya Jehova, na nĩ ngĩona andũ-a-nja maikarĩte thĩ ho magĩcakaĩra Tamuzu. 15 Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ,

nĩũrona maũndũ maya? Nĩũkuona maũndũ o na marĩ magigi mũno gũkĩra maya.” 16 Ningĩ akĩndoonya nja ya na thĩinĩ ya nyũmba ya Jehova, na hau itoonyero-inĩ rĩa hekarũ, gatagatĩ ga gĩthaku na kĩgongona-rĩ, haarĩ arũme ta mĩrongo irĩ na atano. Maahutatĩre hekarũ ya Jehova, makaroria mothiũ mao mwena wa irathĩro, makainamagĩrĩa rĩa marĩhoore marorete na kũu mwena wa irathĩro. 17 Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, nĩwona ũguo? Anga ũcio nĩ ũndũ mũhũthũ andũ acio a nyũmba ya Juda gwĩka maũndũ marĩ magigi ta macio marekĩra haha? No nginya maiyũrie maũndũ ma ũhinya bũrũri na mandakaragie hĩndĩ ciothe? Ta marore magĩkĩra tũhonge maniũrũ mao! 18 Nĩ ũndũ ũcio nĩ nĩngameka maũndũ na marakara; ndikamaiguĩra tha kana ndĩmacaaire. O na mangĩkaanĩrĩa matũ-inĩ makwa, ndikamathikĩrĩa.”

9 Ningĩ ngĩguaga agĩtana na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Rehei arangĩri a itũũra inene haha, o mũndũ arĩ na itharaita rĩa mbaara guoko-inĩ.” 2 Na nĩ ngĩona andũ atandatũ magĩũka moimĩte mwena wa kĩhingo kĩa rũgongo, kĩrĩa kĩrorete mwena wa gathigathini, o mũndũ arĩ na kĩndũ gĩa kũũragana guoko-inĩ. Makĩrehane na mũndũ ũngĩ ũmwe wehumbĩte nguo cia gatani na eyohete indo cia kwandĩka njohero. Nao magĩtoonya makĩrũgama mwena-inĩ wa kĩgongona kĩrĩa gĩa gĩcango. 3 Na rĩrĩ, riiri wa Ngai wa Isiraeli ũkĩambata uumĩte igũrũ rĩa makerubi, harĩa warĩ mbere, ũgĩthĩ hingĩro-inĩ ya hekarũ. Ningĩ Jehova agĩta mũndũ ũcio wehumbĩte nguo cia gatani, o ũcio weyohete indo cia kwandĩka njohero, 4 akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩ ũtuĩkanie itũũra inene rĩa Jerusalemu, na wĩkire rũri ithiithi cia arĩa marĩ na kĩa, na magacakaya nĩ ũndũ wa maũndũ mothe marĩ magigi marĩa mekagwo kũu thĩinĩ warĩo.” 5 O thikĩrĩrie ũguo, akĩra acio angĩ atĩrĩ, “Mũrũmĩrĩrei, mũtuĩkanĩrie itũũra rĩa inene mũũragane mũtekuĩguanĩra tha kana gũcaayanĩra. 6 ũragai athuuri, na aanake na airĩtu, na andũ-a-nja na ciana, no mũtikahutie mũndũ o na ũrĩkũ mwĩkire rũri rũu. Ambĩrĩria o haha hakwa haamũre.” Nĩ ũndũ ũcio makĩambĩrĩria na athuuri arĩa maarĩ hau mbere ya hekarũ. 7 Ningĩ akĩmeera atĩrĩ, “Thaahiai hekarũ ĩno na mũiyũrie nja ciayo andũ arĩa moragĩtwo. Thĩi!” Nĩ ũndũ ũcio makĩumagara, makĩambĩrĩria kũũragana kũu itũũra-inĩ inene. 8 Hĩndĩ rĩa mooraganaga nĩ ngĩtigwo ndĩ nyiki, ngũgũithia, ngĩturumithia ũthiũ thĩ, ngĩrĩa, ngĩũria atĩrĩ, “Hĩ, Mwathani Jehova! Anga nĩũkũniina

matigari mothe ma Isiraeli hĩndĩ ño ya gũitĩrĩria Jerusalemu mang'ũrĩ maku?" 9 Nake akĩnjookeria atĩrĩ, "Mehia ma nyũmba ya Isiraeli na ya Juda nĩ maingĩ magakĩra; bũrũri ũiyũrite ũiti wa thakame, narĩo itũura inene rĩiyũrite ũhotomia wa kĩhooto. Moigaga atĩrĩ, 'Jehova nĩatiganiirie bũrũri ũyũ; Jehova ndarona.' 10 Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, Nĩ ndigacooka kũmaiguĩra tha kana kũmacaaira, no nĩngamacookereria ũria mekite." 11 Ningĩ mũndũ ũcio wehumbĩte nguo cia gatani, na akeoha indo cia wandiki njohero, agĩcookia ndũmirĩri, akiuga atĩrĩ, "Nĩnjikĩte o ta ũria wathanire."

10 Na rĩrĩ, nĩndarorire ngĩona hau rĩera-inĩ igũrũ rĩa mĩtwe ya akerubi kĩndũ kĩaahaanaga ta gĩtĩ kĩa ũnene ta ihiga rĩa yakuti. 2 Nake Jehova akĩra mũndũ ũcio wehumbĩte nguo cia gatani atĩrĩ, "Thĩĩ ũtoonye gatagati-inĩ ka magũrũ macio marathiũrũrũka rungu rwa harĩa akerubi marĩ. Iyũria hĩ ciaku cierĩ makara ma mwaki kuuma gatagati ka akerubi ũcooke ũmahurunje kũu itũura-inĩ inene." Nake agĩthĩ agĩtoonya thĩinĩ, o ngĩonagĩra na maitho makwa. 3 Na rĩrĩ, mũndũ ũcio aatoonya thĩinĩ, akerubi acio magĩkorwo marũgamĩte mwena wa gũthini wa hekarũ, narĩo itu rikaiyũra nja rĩria ya na thĩinĩ. 4 Naguo riiri wa Jehova ũkĩambata uumĩte igũrũ rĩa akerubi, na ũgĩthĩ hingĩro-inĩ ya hekarũ. Itu rĩu rikĩiyũra hekarũ, nayo nja ikĩiyũra ũkengi wa riiri wa Jehova. 5 Naguo mũrurumo wa mathagu ma akerubi acio nĩwaiguĩkaga o nginya kũu nja ya nyumĩrĩra, o taarĩ mũgambo wa Mũrungu Mwene-Hinya-Wothe rĩria ekwaria. 6 Na rĩria Jehova aathire mũndũ ũcio warĩ na nguo cia gatani, akĩmwĩra atĩrĩ, "Oya mwaki kuuma gatagati ka magũrũ macio, kuuma gatagati-inĩ ka akerubi," mũndũ ũcio agĩtoonya thĩinĩ na akĩrũgama mwena-inĩ wa kũgũrũ kũmwe kwamo. 7 Ningĩ ũmwe wa akerubi acio agĩtambũrũkia guoko gwake mwaki-inĩ ũcio warĩ gatagati-inĩ kao. Akĩoya mwaki ũmwe wagu, akĩwĩkĩra hĩ-inĩ cia mũndũ ũcio warĩ na nguo cia gatani, nake mũndũ ũcio akĩwoya akiuma nja. 8 (Rungu rwa mathagu ma akerubi acio nĩkuonekaga kĩndũ kĩaahaanaga ta moko ma mũndũ.) 9 Nĩndarorire, ngĩona magũrũ mana ma ngaari hau mĩena-inĩ ya akerubi acio, o kũmwe gũkagĩa mwena-inĩ wa o ũmwe wa akerubi acio; magũrũ macio maahenagia ta rangi wa thumarati. 10 Makĩoneka-rĩ, mothe mana nĩmahaanaine; o kũgũrũ kuonekaga ta gũtoonyanĩte na kũgũrũ kũngĩ. 11 Magĩthĩ, maathiiaga na mwena o wothe wa ñyo ña, o kũria akerubi acio merekeirie ũthiũ; magũrũ

macio ma ngaari matiagarũrũkaga rĩria akerubi acio megũthĩ. Akerubi acio maathiiaga na kũria guothe mĩtwe werekera, matekũgarũrũka rĩria marathiĩ. 12 Mĩrĩ yao yothe, o hamwe na mĩgongo yao, na moko mao na mathagu mao, maiyũrite maitho kũndũ guothe, na magũrũ macio mana ma ngaari o namo. 13 Na rĩrĩ, nĩndaiguire magũrũ macio magĩtwo atĩrĩ, "Magũrũ marĩa mathiũrũrũkaga." 14 O ũmwe wa akerubi aarĩ na mothiũ mana: ũthiũ ũmwe warĩ wa kerubi, na wa keerĩ warĩ wa mũndũ, na wa gatatũ warĩ wa mũrũũthi, na wa kana warĩ wa nderi. 15 Ningĩ akerubi acio makĩambata na igũrũ. Ici ciarĩ ciũmbe irĩ muoyo iria ndoonete hau Rũũ-inĩ rwa Kebari. 16 Hĩndĩ rĩa akerubi acio maathiiaga, magũrũ macio maarĩ mĩena-inĩ yao namo magathiĩ; na hĩndĩ rĩa akerubi acio maambararia mathagu mao mombũke, magũrũ macio matioimaga mĩena-inĩ yao. 17 Rĩria akerubi acio marũgama, o namo makarũgama o ũguo; na rĩria akerubi mombũka, namo makombũkania nao, tondũ roho wa ciũmbe icio irĩ muoyo warĩ thĩinĩ wamo. 18 Ningĩ riiri wa Jehova ũkĩehera hau igũrũ rĩa hingĩro ya hekarũ na ũkĩrũgama igũrũ rĩa akerubi acio. 19 O ndĩroreire ũguo, akerubi acio makĩambararia mathagu mao makĩũmbũka, na rĩria maathiiaga, magũrũ macio maatwaranaga nao. Nao makĩrũgama itoonyero-inĩ rĩa kĩhingo kĩa mwena wa irathĩro wa nyũmba ya Jehova; naguo riiri wa Ngai wa Isiraeli warĩ igũrũ rĩa. 20 Icio nĩ ciũmbe irĩ muoyo iria ndoonete irĩ rungu rwa Ngai wa Isiraeli hau Rũũ-inĩ rwa Kebari, na nĩ ngĩmenya atĩ maarĩ akerubi. 21 O ũmwe aarĩ na mothiũ mana, na mathagu mana, na rungu rwa mathagu mao nĩ haarĩ na kĩndũ gĩatarĩ ta moko ma mũndũ. 22 Mothiũ mao maahaanaga ta marĩa ndoonete hau Rũũ-inĩ rwa Kebari. O ũmwe wao aathiiaga arũngĩrĩrie na mbere.

11 Hĩndĩ ñyo Roho akĩnjoya na igũrũ, akĩndwara kĩhingo-inĩ kĩa nyũmba ya Jehova kĩa kierekeire mwena wa irathĩro. Hau itoonyero-inĩ rĩu rĩa kĩhingo kũu nĩ haarĩ arũme mĩrongo ĩrĩ na atano, na gatagati-inĩ kao ngĩona Jazania mũrũ wa Azuri, na Pelatia mũrũ wa Benaia, arĩa maarĩ atongoria a kĩrĩndĩ. 2 Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, "Mũrũ wa mũndũ, aya nĩ arũme arĩa marathugunda waganu, na makaheana kĩrĩra kĩa waganu itũura-inĩ rĩrĩ inene. 3 Moigaga atĩrĩ, 'Gĩthĩ ihinda rĩtigũkinya o narua rĩa gwaka nyũmba? Itũura rĩrĩ inene nĩ nyũngũ ya kũruga, na ithuĩ nĩ ithuĩ nyama.' 4 Nĩ ũndũ ũcio marathĩre

ũhoro wa kũmookĩrĩra; marathĩre ũhoro, wee mũrũ wa mũndũ.” 5 Ningĩ Roho wa Jehova agũka igũrũ riakwa, akĩnjĩra njuge atĩrĩ, “Ūũ nĩguo Jehova ekuuga: Ūguo nĩguo mũroiga, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli, no nĩ-rĩ, nĩnjũũ ũrĩa ũrĩ meciiria-inĩ manyu. 6 Nĩmũuragĩte andũ aingĩ itũũra-inĩ rĩrĩ inene, na mũkaiyũria ciimba njĩra-inĩ ciarĩo. 7 “Nĩ ũndũ ũcio, ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Ciimba icio mũikĩtie kũu nĩcio nyama, narĩo itũũra rĩrĩ inene nĩrĩo nyũngũ, no Nĩ nĩngũmũingata muume kuo. 8 Inyuĩ nĩmwĩtigĩrite rũhiũ rwa njora, na rũhiũ rũu rwa njora no ruo ngaamũũkĩrĩra naruo, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. 9 Nĩngamũrutũrũra muume itũũra-inĩ inene, na ndĩmũneane moko-inĩ ma andũ a kũngĩ, na ndĩmũherithie. 10 Inyuĩ mũkooragwo na rũhiũ rwa njora, na nĩngamũtũra ciira kũu mĩhaka-inĩ ya Isiraeli. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. 11 Itũũra rĩrĩ inene rĩtigatuika nyũngũ harĩ inyuĩ, kana inyuĩ mũtuĩke nyama thĩinĩ warĩo; nĩngamũtũra ciira kũu mĩhaka-inĩ ya Isiraeli. 12 Na inyuĩ nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ Jehova, nĩ ũndũ mũtirũmĩrĩre kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩro, kana mũkarũmia mawatho makwa, no mwĩkĩte maũndũ maringaine na ma ndũrĩrĩ iria imũrigiĩcĩrie.” 13 Na rĩrĩa ndaarathaga, Pelatia mũrũ wa Benaia agĩkua. Hĩndĩ ĩyo ngĩgũithia ngĩturumithia ũthiũ thĩ, ngĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, ngĩũria atĩrĩ, “Hĩ, Mwathani Jehova! Nĩũkũniina matigari ma Isiraeli biũ?” 14 Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ, 15 “Mũrũ wa mũndũ, ariũ a thoguo, ariũ a thoguo arĩa marĩ a rũrĩra rwanyu na nyũmba yothē ya Isiraeli, acio nĩo andũ a Jerusalemu maarĩtie ũhoro wao makoiga atĩrĩ, ‘Marĩ haraaya mũno na Jehova; bũrũri ũyũ nĩ ithuĩ twaheirwo ũtuĩke witũ.’ 16 “Nĩ ũndũ ũcio uga atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: O na gũtuika nĩndamatwarithirie kũraya gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ, na ngĩmahurunjĩra mabũrũri-inĩ, no nĩ ndũkĩte handũ-hao-harĩa-haamũre, mabũrũri-inĩ kũu mathiĩte, gwa kahinda kanini.’ 17 “Nĩ ũndũ ũcio uga atĩrĩ: ‘Ūũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Nĩngamũcookanĩrĩria kuuma ndũrĩrĩ-inĩ, na ndĩmũrute mabũrũri-inĩ kũrĩa mwahurunjirwo, na ndĩmũcookerie bũrũri wa Isiraeli rĩngĩ.’ 18 “Nĩmagacooka kuo, na meeherie mĩhiano ĩyo yakuo mĩthũku yothē, na mĩhianano ĩyo ĩrĩ magigi. 19 Nĩngamahe ũũrũmwe wa ngoro, na njĩkĩre roho mwerũ thĩinĩ wao; nĩngeheria ũmũ wa ngoro thĩinĩ wao ndĩmahe ngoro njororo ta nyama. 20 Ningĩ

nĩmakarũmagĩrĩra kĩrĩra gĩakwa gĩa kũrũmĩrĩro, na marũmagie mawatho makwa. Nĩmagatuika andũ akwa, na nĩ ndũike Ngai wao. 21 No rĩrĩ, ha ũhoro wa andũ arĩa ngoro ciao ciĩyamũrĩre mĩhiano ĩyo mũru na mĩhianano ĩyo ĩrĩ magigi, nĩngatũma o ene macookerwo nĩ ũũru ũria mekĩte, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” 22 Hĩndĩ ĩyo akerubi acio, marĩ na magũrũ ma ngaari mĩena-inĩ, magĩtambũrũkia mathagu mao, nago riiri wa Ngai wa Isiraeli warĩ igũrũ rĩao. 23 Riiri ũcio wa Jehova ũkĩambata uumĩte thĩinĩ wa itũũra rĩu inene na ũgĩkara igũrũ rĩa kĩrĩma kĩrĩa kiarĩ mwena wa irathĩro warĩo. 24 Roho akĩnjoya na igũrũ, akĩndwara kũrĩ andũ arĩa maatahĩtwo magatwarwo bũrũri wa Babuloni, o ndĩ thĩinĩ wa kĩoneki kũu ndoonetio nĩ Roho ũcio wa Ngai. Hĩndĩ ĩyo kĩoneki kũu ndoonetio gĩkĩnjeherera, 25 na nĩ ngĩra andũ acio maatahĩtwo ũhoro wothē ũria Jehova aanyonetie.

12 Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: 2 “Mũrũ wa mũndũ, wee ũtũũranagia na andũ aremi. Nĩ marĩ na maitho ma kuona no mationaga, na nĩ marĩ na matũ ma kũigua no matiiguaga, nĩgũkorwo nĩ andũ aremi. 3 “Nĩ ũndũ ũcio wee mũrũ wa mũndũ-rĩ, oha mĩrigo yaku ya gũthaama, na kũrĩ mũthenya barigici magĩkuonaga-rĩ, umagare uume gũkũ, ũthiĩ kũndũ kũngĩ. Hihĩ nĩmagataũkĩrwo, o na gũtuika nĩ andũ a nyũmba ya ũremi. 4 Kũrĩ mũthenya barigici, o magĩkuonaga-rĩ, ruta mĩrigo yaku nja ĩrĩ mĩohe nĩ ũndũ wa gũthiĩ bũrũri wa ithaamĩrio. Ningĩ hwaĩ-inĩ, umagare ũthiĩ o magĩkuonaga, o ta ũrĩa andũ mathaamaga. 5 O makwĩroreire, tũrĩkia rũthingo, ũgererie mĩrigo yaku ho. 6 Oya mĩrigo ĩyo ũmĩgĩrĩre ciande o makwĩroreire, ũmĩumagarie na mairia. Wĩhumbĩre ũthiũ nĩguo ndũkone bũrũri, nĩgũkorwo nĩngũtuĩte kĩmenyithia harĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli.” 7 Nĩ ũndũ ũcio nĩ ngũka o ta ũria ndaathĩtwo. Ngĩruta mĩrigo yakwa nja kũrĩ mũthenya barigici, yoheetwo nĩ ũndũ wa gũthaama. Ningĩ hwaĩ-inĩ ngĩtũrĩkia rũthingo na moko makwa. Ngĩumia mĩrigo yakwa nja kũrĩ na mairia, ngĩmĩumagaria ndĩmĩkuũite na ciande o manjĩndoreire. 8 Rũciĩnĩ kiugo kĩa Jehova gĩkĩnginyĩrĩra, ngĩũrio atĩrĩ, 9 “Mũrũ wa mũndũ, githĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli o acio aremi matiakũũrĩre atĩrĩ, ‘Nĩ atĩa ũreka?’ 10 “Meere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ndũmĩrĩrĩ ĩno nditũ ĩkonĩ mũnene ũrĩa ũrĩ Jerusalemu, o na andũ a nyũmba yothē ya Isiraeli arĩa marĩ kuo.’ 11 Meere

atirī, 'Nii ndi kimenyithia hari inyuū.' "O ta ūguo nii njikite, noguo o nao mageekwo. Nīmagatwarwo būriri wa kungī marī atahe. 12 "Mūthamaki ūcio ūri gatagati-ini kao niagakua mirigo yake na ciande kūrī mairia oimagare, naruo rūthingo nīrūgatūrīkio irima oimire ho. Nake nīakehumbira ūthiū nīguo ndakone būriri. 13 Nīngamūtambūrīkīria wabu wakwa, nake nīakanyiitwo nī mūtego wakwa; nīngamūtwarithia Babuloni, kūu būriri wa Akalidei, no rīri, we ndakawona, nakuo kūu nīkuo agaakūira. 14 Arīa othe mamūrigiicīrie, nīngamahurunja huhoini, o acio aruti ake a wīra na thigari ciake ciothe, na ndimateng'erie na rūhiū rwa njora rūri rūcomore. 15 "Nīmakamenya ati nii nī nī Jehova, rīria ngaamahurunjira ndūriri-ini na ndīmaharaganīrie mabūriri-ini. 16 No rīri, nīngahonokia amwe ao matikaniinwo na rūhiū rwa njora, kana ng'aragu, kana mūthiro, nīgeetha kūu magaathi ndūriri-ini makoimbūruga maundū mao marīa meekaga marī magigi. Hīndi iyo nīmakamenya ati nii nī nī Jehova." 17 Kiugo kia Jehova nīkianginyīriire, ngīrwo atiri: 18 "Mūrū wa mūdū, inainaga rīria ūkūrīa irio, na wīthithimūkagwo nī guoya ūkīnyua maā. 19 Ira andū a būriri ūyū atiri, 'Ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga igūrū rikoni andū arīa matūruga Jerusalemu na arīa matūruga būriri wothe wa Isiraeli: Makaarīaga irio ciao marī na mītangīko, na manyuuge maā moorītwo nī hinya nīgūkorwo būriri wao nīkaniinwo indo ciothe iria iri kuo, nī undū wa maundū ma ūhinya ma andū arīa othe matūruga kuo. 20 Matūruga marīa matūrugwo nī andū nīmakanangwo, naguo būriri ūkirio ihooru. Hīndi iyo nīmūkamenya ati nii nī nī Jehova.'" 21 Kiugo kia Jehova nīkianginyīriire, ngīrwo atiri: 22 "Mūrū wa mūdū, nī thimo irīkū īno yunanagwo thīni wa būriri wa Isiraeli, īno yugaga atiri: 'Matukū nīmathiraga, nakīo kīoneki o gīothe gīgatūka gīa tūhū?' 23 Meere atiri, 'Ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Nīngūniina thimo īno, na matigacooka kūmīgweta rīngī gūkū Isiraeli.' Meere atiri, 'Matukū nīmakuhīriire rīria kīoneki o gīothe gīkaahingio. 24 Nīgūkorwo gītīgacooka kūgīa cioneke cia maheeni, kana ūragūri wa kūheenanīria gatagati-ini ka andū a Isiraeli. 25 No nii Jehova-rī, nīngoiga ūria ngeenda, naguo nīkakahingio ūtegūcererwo. Nīgūkorwo matukū-ini manyu, inyuū andū a nyūmba ya ūremi, nīngahingia ūria wothe ndīroiga, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.'" 26 Kiugo kia Jehova

nīkianginyīriire, ngīrwo atiri: 27 "Mūrū wa mūdū, andū a nyūmba ya Isiraeli maroiga atiri, 'Kīoneki kīria onaga gīgūtūira mīaka mīingī gīgīkahingio, na araratha ūhoru wa ihinda iraaya rīgooka.' 28 "Nī undū ūcio meere atiri, 'Mwathani Jehova ekuuga atiri: Gūtiri kiugo o na kīmwe gīakwa gīgaacooka gūcererwo; ūhoru ūria wothe nii ngaaria nīkakahingio, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.'" 29

13 Kiugo kia Jehova nīkianginyīriire, ngīrwo atiri: 2 "Mūrū wa mūdū, ratha ūhoru wa gūtīkīria anabii a Isiraeli arīa mararatha ūhoru rīu. Ira acio marathaga ūhoru ūria megereirie na ngoro ciao ene atiri: 'Iguai ndūmīri ya Jehova! 3 Mwathani Jehova ekuuga atiri: Kaī anabii acio akīgu marī na haro-ī, o acio marūmagīra roho wao ene na matiri undū monete! 4 Anabii aku, wee Isiraeli-rī, matari ta mbwe iri kūdū kūrīa kwanangīku. 5 Inyuū mūtīambafite mūthi rūthingo-ini kūrīa gūtharūkīte, mūrūcookererie nī undū wa nyūmba ya Isiraeli nīgeetha rūgetiiria hīndi ya mbaara mūthenya ūria wa Jehova. 6 Cioneke ciao nī cia maheeni, na ūragūri wao o naguo no wa maheeni. Moigaga atiri, 'Jehova oigite atiri,' o rīria Jehova atamatūmīte; merīgagīra ati ciugo ciao nīkahinga! 7 Githi ti cioneke cia maheeni muonete, na mūkaaria ūragūri wa maheeni, rīria mūkuuga atiri, 'Jehova oigite atiri,' o rīria nii itarītie? 8 "Nī undū ūcio, ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Tondū wa ciugo cianyu cia maheeni na cioneke cia kūheenanī-rī, nīngūmūkīrīra, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.' 9 Guoko gwakwa nīgūgookīrīra anabii arīa moonaga cioneke cia maheeni, na makagweta ūragūri wa kūheenanīa. Matigakorwo marī a kīama kia andū akwa, kana maandīkwo ibuku-ini rīa andū a nyūmba ya Isiraeli, o na kana matoonye būriri wa Isiraeli. Hīndi iyo nīmūkamenya ati nii nī nī Mwathani Jehova. 10 "Tondū mahīthahaga andū akwa, makiugaga atiri, "Kūrī na thayū," o rīria gūtari thayū; tondū rīria rūthingo rūhūthū rwakwo marūhakaga coka, 11 nī undū ūcio ira andū arīa marūhakaga coka ati no rūkūgūa. Nīngoiria mbura nene mūno, na ndūme kūgīe na mbura ya mbembe, nacio huhu iri na hinya nīkarūmomora. 12 Rīria rūthingo rūu rūkaaga-rī, githi andū matigakūria atiri, "Coka ūria ūrarūhakīte ūkiri ha?" 13 "Nī undū ūcio Mwathani Jehova ekuuga atiri: Nīngarekereria rūhuhu rūri na hinya ndi na mang'ūrī, na kūgīe mbura ya mbembe na mbura ya kiboboto

ndi na mathuguta ma kwananga. 14 Nningamomora rüthingo rüu mühakite coka na ndrühraraganie tiri-ini nginya müthingi wa ruo üguüranio. Riria rükaagüa, mükaanangirwo kuo; na nimumkamenya ati ni ni ni Jehova. 15 Üguo niguo ngeeruta mang'uri makwa na rüthingo rüu, na njükirire acio maarühakire coka. Ngaakwira atiri, "Rüthingo ni rweherete, o na aria maarühakire coka, 16 o anabii acio a Isiraeli, aria maarathire itüura ria Jerusalemu makirionera cioneki cia thayu, gütaari na thayu, üguo niguo Mwathani Jehova ekuuga." 17 "Riu muru wa mündü-ri, hügura üthiu waku kuri airitu a andu anyu aria marathaga mohoro moimite meciiria-ini mao ene, umarathire ühoro wa kumookirira, 18 ümeere atiri, 'Mwathani Jehova ekuuga üu: Kai andu-a-nja aria matumagirira ithitu nyuniro-ini ciao cia moko na magathondekaga mataama ma kwihumbira üthiu niguo magwatagie andu mari na haaro-i. Anga murigwatagia mioyo ya andu akwa niguo mühonokie mioyo yanyu inyuü ene? 19 Nimumüthaahitie kuri andu akwa ni undu wa ngundi ya cairi na twenyu twa mugate. Ni undu wanyu küheenia andu akwa, aria mathikagirira maheeni, nimumüragite aria mataagirire gükua, na mukahonokia aria mataagirire gütüura muoyo. 20 "Ni undu ücio, Mwathani Jehova ekuuga atiri: Nnjükirire ithitu icio cianyu, icio mugwatagia andu akwa nacio ta mari nyoni, na ni ninguöcituanga kuuma moko-ini manyu. Nningohorithia andu acio mugwatagia ta mari nyoni. 21 Nningatembüranga mataama macio manyu na honokie andu akwa ndimarute moko-ini manyu, nao matigacooka kügwatio ni inyuü. Händi iyo nimumkamenya ati ni ni ni Jehova. 22 Tondü nimumwätümire aria athingu morwo ni hinya ni undu wa kümaheenia o riria ni itaamareheire kieha, na mugiteithirira aria aaganu mage gütiga njira ciao cia waganu niguo mahonokie mioyo yao, 23 ni undu ücio, mütigacooka kuona cioneki cia maheeni kana küragura. Nningahonokia andu akwa, ndimarute moko-ini manyu. Händi iyo nimumkamenya ati ni ni ni Jehova."

14 Athuuri amwe a Isiraeli nimumookire hari ni, magikara thi hau mbere yakwa. 2 Händi iyo kiugo kia Jehova gikinginyirira, ngirwo atiri, 3 "Muru wa mündü, andu aya nimeigire mihianano ngoro-ini ciao, na makegira mihinga ya waganu mbere ya maitho mao. Nnjagirirwo küreka matuüre undu o na uriku hari ni? 4 Ni undu ücio maaririe, ümeere üu,

'Mwathani Jehova ekuuga atiri: Händi iria Müsiraeli o wotho angigia mihianano ngoro-ini yake, na eigire waganu wa kumühingithia mbere ya maitho make, angicooka athi hari munabii-ri, ni Jehova ni ni mwene ngaamücookeria ühoro küringana na uria ühooi wake wa mihianano üigana, 5 Ngeeka üguo niguo ndinyitire ngoro cia andu a Isiraeli ringi, aria othe mandiganire ni undu wa mihianano iyo yao.' 6 "Ni undu ücio ira andu a nyumba ya Isiraeli atiri, 'Mwathani Jehova ekuuga atiri: Mwirire! Garurukai mütigane na mihianano iyo yanyu, na müregane na maundu maria mothe mwikaga mari magigi! 7 "Händi iria Müsiraeli o wotho, kana mündü wa küngi uria ütüraga Isiraeli angiehera hari ni, na eigire mihianano ngoro-ini yake, na agie na waganu wa kumühingithia mbere ya maitho make, angicooka athi hari munabii agatuüre ühoro kuri ni-ri, ni Jehova ni ni mwene ngaamücookeria ühoro. 8 Nningatuma üthiu wakwa üümire mündü ücio, na ndüme atüke kionereria hari aria ang, o na ndüme atüke wa kuunagwo thimo. Nningamweheria hari andu akwa. Händi iyo nimumkamenya ati ni ni ni Jehova. 9 "Munabii angikaaheenererio niguo aarie ühoro wakwa, ni Jehova ni ni ngaakorwo heenereire münabii ücio, na nningamütambürükiria guoko gwa kümüükirira, ndümüniine ehene gatagati-ini ka andu akwa a Isiraeli. 10 Andu acio nimakaherithirio wihia wao; munabii ücio agaatuuo mwihia o ta mündü ücio ütuiritie ühoro hari we. 11 Händi iyo andu a Isiraeli matigacooka kühithia njira mehere hari ni, kana macooke gwithaahia na mehia macio mao mothe. Nimagatuika andu akwa, na ni nduüke Ngai wao, üguo niguo Mwathani Jehova ekuuga." 12 Kiugo kia Jehova nikianginyirire, ngirwo atiri: 13 "Muru wa mündü,bürüri ünginjihiria ni undu wa kwaga kwihokeka, na ndambürükie guoko ndüükirire, na ndüniinire kihumo kia irio, na ndürehere ng'aragu, na njürage andu aguo na mahiu mao, 14 andu aya atatu, Nuhu, na Danieli, na Ayubu, o na mangikorwo maar thiini wabürüri ücio, no mehonokirie o oiki ni undu wa üthingu wao, üguo niguo Mwathani Jehova ekuuga. 15 "Ningi korwo ndarekereria nyamu cia githaka igererebürüri ücio nacio ciütige utari ciana, naguo ükire ihooru kwage mündü üngitukaniria kuo ni undu wa nyamu icio, 16 Mwathani Jehova ekuuga atiri, ti-itheru o ta uria ni ndüüraga muoyo, o na andu acio atatu mangigakorwo mari kuo, matikahota

kūhonokia ariū ao kana aarī ao. O oiki no mahonoke, no būrūri ūcio no ūkire ihooru. **17** “O na kana ingīrehithia rūhiū rwa njora njūkīrre būrūri ūcio, njuge atīrī, ‘Rūhiū rwa njora nīrūtuukanīre būrūri ūyū wothe,’ na njūrage andū akuo na mahiū mao-rī, **18** Mwathani Jehova oigīte atīrī, ti-itherū o ta ūrīa nīi ndūūraga muoyo, o na andū acio atatū mangīgakorwo marī kuo, matikahota kūhonokia ariū ao kana aarī ao. O oiki no-o mangīhonokio. **19** “O na ningī korwo ndarehithia mūthiro būrūri ūcio, na nīi ndūūtīrīrie mang’ūrī makwa na ūndū wa gūtithia thakame, na njūragithie andū akuo na mahiū mao, **20** Mwathani Jehova oigīte atīrī, ti-itherū o ta ūrīa nīi ndūūraga muoyo, o na Nuhu, na Danieli, na Ayubu, mangīgakorwo marī kuo, matikahonokia mūriū kana mwarī. O oiki no mehonokie nī ūndū wa ūthingu wao. **21** “Nīgūkorwo Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Gūtīgagikorwo kūrī kūuru makīria hīndī rīa ngaarehera Jerusalemu matuīro makwa mana ma ciira ma kūguoyohithia: namo nīmo rūhiū rwa njora, na ng’aragu, na nyamū cia gīthaka, o na mūthiro, nīguo njūrage andū akuo na mahiū mao! **22** No rīrī, kūrī amwe magaatigara; nao nīo ariū na aarī arīa magaatharwo marutwo kuo. Nīmagooka kūrī inyuī, na rīrīa mūkoona mītugo na ciiko ciao, nīmūkahoorerio ngoro igūrū rīa mwanangīko ūcio ndeheire Jerusalemu, naguo nī mwanangīko o wothe ndīrīrehithiīrie. **23** Nīmūkahoorerio ngoro rīrīa mūkoona mītugo yao na ciiko ciao, nīgūkorwo nīmūkamenya atī gūtīrī ūndū o na ūmwe njikīte kuo ūtarī na gītūmi, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.”

15 Kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngīrwo atīrī: **2** “Mūrū wa mūdū, mūtī wa mūthabībū ūkīrīte rūhonge rwa mūtī o wothe wa mītī ya mūtītū na kī? **3** Mbaū ciaguo irī ciathondekwo kīndū kīa bata? Andū no mathondeke tūhocio twa gūcuurio indo kuuma kūrī guo? **4** Ūngīkio riiko ūtūke rūkū, na mwaki ūūcine mīena yeerī ūūcurie gatagatī-rī, no ūgīe bata ūngī? **5** Angīkorwo rīrīa warī mūgīma ndwagīre bata o na atīa-rī, wakīhota atīa gūthondekwo kīndū kīa bata rīrīa wacinwo nī mwaki, wacura? **6** “Nī ūndū ūcio, Mwathani Jehova ekuuga atīrī: O ta ūrīa heanīte mūtī wa mūthabībū gatagatī-inī ka mītī rīa ingī ya mūtītū, ngaūtua rūkū rwa gūcinwo na mwaki-rī, ūguo noguo ngeeka andū arīa matūūraga Jerusalemu. **7** Nīngatūma ūthiū wakwa ūmoomīre. O na angīkorwo nīmoomīte

mwaki-inī-rī, no nginya mwaki ūcio ūkaamacina ūmaniine. Hīndī ūyo nīguo inyuī mūkaamenya atī nīi nī Jehova, rīrīa ngatūma ūthiū wakwa ūmoomīre. **8** Nīngatūma būrūri ūkire ihooru nī ūndū nīmagīte kwīhokeka, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.”

16 Kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngīrwo atīrī, **2** “Mūrū wa mūdū, ng’ethanīra na itūūra rīa Jerusalemu, ūrionie mītugo yarīo ūyo irī magigi, **3** uuge atīrī, ‘Ūū nīguo Mwathani Jehova areera Jerusalemu: Kīhumo gīaku na gūciarwo gwaku cioimanire na būrūri wa andū a Kaanani; thoguo aarī Mūamori, nake maitūguo aarī Mūhiti. **4** Mūthenya ūrīa waciariwrō-rī, ndwatīnirio rūrīra, o na kana ūgīthambio na maaī nīguo ūthere, o na kana ūkīhakwo cumbī, kana ūgīthaywo na nguo cia mwana. **5** Gūtīrī mūdū o na ūmwe wakūrorire, agīkūigūra tha, kana agīgūcaaīra o kūigana nīguo agwike ūndū o na ūmwe wa macio. No rīrī, wateirwo na kūu werū-inī, nī ūndū wamenirwo o mūthenya o ro ūcio waciariwrō. **6** “Hīndī ūyo nīndahītūkīre hau warī ngīkuona ūkīgaragara thakame-inī yaku, na rīrīa wakomete hau thakame-inī yaku-rī, ngīkwīra atīrī, “Tūūra muoyo!” **7** Nīndatūmire ūkūre o ta mūtī wa mūgūnda. Nawe ūgīkūra, ūkīneneha, o na ūgītūika ithaga ithaka mūno gūkīra marīa mangī. Nyondo ciaku nacio ikīhaanda, na njuīrī yaku īgīkūra, o wee ūrīa warī njaga na ūkaaga nguo. **8** “Thuutha ūcio nīndahītūkīre hau, na rīrīa ndaakūrorire ngīona atī warī mūgīma wa kwendeka, ngīgūtambūrūkīria gīcūrī kīa nguo yakwa, ngīhumbīra njaga yaku. Na nīi ngīkwīhītīra mwīhītwa mūrūmu, na tūkīgīa kīrīkanīro nawe, ūgītūika wakwa, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **9** “Nīndagūthambīrie na maaī, ngīkūgīria thakame, na ngīkūhaka maguta. **10** Nīndakūhumbire nguo ng’emie na ngīgūwīkīra nyamūga cia rūūa. Nīndakūhumbire nguo njega ya gatani na ngīkūhumba nguo cia goro. **11** Nīndakūgemīrie na mathaga: ngīgūwīkīra bangīri moko, na mūgathī ngingo, **12** ngīcooka ngīgūwīkīra gīcūhī inīūrū, na icūhī matū, na tanji thaka mūtwe. **13** Nī ūndū ūcio ūkīgēmio na thahabu na betha: nacio nguo ciaku ciarī cia gatani rīra njega, na itambaya cia goro, na nguo ng’emie. Irīo ciaku ciarī mūtū mūhinyu, na ūūkī, na maguta ma mūtamaīyū. Wee nawe ūgīthakara mūno na ūkīambatīrio ūgītūika mūthamaki-mūdū-wa-nja. **14** Nayo ngumo yaku īgītheerema ndūrīrī-inī nī ūndū wa ūthaka waku, nī ūndū riiri ūrīa ndaagūwīkīrite nīwatūmire ūthaka

waku wagĩrĩre kũna, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **15** “No rĩrĩ, wee nĩwehokire ũthaka waku, na ũkĩhũthĩra ngumo yaku ĩgĩtũma ũtuĩke mũmaraya. Nĩwahũũrĩre ũmaraya na mwĩhĩtũkĩri o wothe, nago ũthaka waku ũgĩtuĩka wake. **16** Woire nguo imwe ciaku, ũkĩgemia mahooero ma kũndũ gũtũũgĩru kũrĩa wahũũragĩra ũmaraya. Maũndũ ta macio matiagĩrĩrwo nĩ gwĩkĩka, kana magĩe kuo o na rĩ. **17** Ningĩ ũgĩcooka ũkĩoya mathaga macio mega ndaakũheire, o mathaga macio mathondeketwo na thahabu yakwa na betha yakwa, ũgĩthondekera mĩhianano ya arũme, ũgĩcooka ũkĩhũũra ũmaraya nayo. **18** Ningĩ ũkĩoya nguo icio ciaku ciarĩ ng’emie, ũgĩchumba mĩhianano ĩyo, ũgĩcooka ũkĩmĩrutĩra maguta makwa na ũbumba. **19** O nacio irio iria ndaakũheete ũrĩe, nacio nĩ mũtu mũhinyu, na maguta ma mũtamaĩyũ, na ũũkĩ, wacirutĩre mĩhianano ĩyo ĩtuĩke ũbumba ũrĩ na mũtararĩko mwega. ũguo nĩguo gwekĩkire, Mwathani Jehova nĩwe ugĩte ũguo. **20** “Na rĩrĩ, woire ariũ na aarĩ aku arĩa wanjarĩire, ũkĩmaruta igongona matuĩke ta irio cia mĩhianano ĩyo. ũhũũri waku wa ũmaraya-rĩ, kaĩ ũtaarĩ mũiganu? **21** Nĩwathĩnjire ciana ciakwa ũgĩciruta igongona harĩ mĩhianano ĩyo. **22** Mĩtugo-inĩ yaku yothe ĩrĩ magigi ĩrĩa wekire, na ũhũũri-inĩ waku wa ũmaraya, ndwarikanire matukũ ma ũnini waku, rĩrĩa warĩ njaga na ũtaarĩ na nguo, o rĩrĩa wegaragaragia thakame-inĩ yaku. **23** “Hĩ, kaĩ ũrĩ na haaro-ĩ! ũguo nĩguo Jehova ekuuga. O na wĩkĩte mawaganu macio mangĩ mothe, **24** nĩweyakĩire kĩhumbu, na ũgĩaka ihooero itũũgĩru handũ harĩa hothe haarĩ na kĩaaro gĩa kũgomanagwo. **25** Gĩturi-inĩ kĩa o njira nĩweyakĩire mahooero matũũgĩru, na ũkĩagithia ũthaka waku gĩtĩo, ũgakĩrĩrĩria kũneana mwĩrĩ waku kũrĩ mwĩhĩtũkĩri o wothe atharie nawe. **26** Nĩwahũũrĩre ũmaraya na andũ a Misiri arĩa mwariganĩtie nao, o acio maiyũrĩtwo nĩ merĩrĩria ma mwĩrĩ, ũgĩtũma ndakare nĩ ũndũ waku gũkĩrĩrĩria gũtharia. **27** Nĩ ũndũ ũcio ngĩgũtambũrũkĩria guoko ngĩgũũkĩrĩra, ngĩnyihia bũrũri waku; nĩndakũneanire moko-inĩ ma thũ ciaku, o acio airĩtu a Afilisti, arĩa maamakirio nĩ mĩtugo yaku ya ũũra-thoni. **28** Nĩwahũũrĩre ũmaraya na andũ a Ashuri o nao, nĩ ũndũ ndũngĩaganirĩe; o na thũthũ ũcio-rĩ, ndwaiganirĩe. **29** Ningĩ ũgĩkĩrĩrĩria gũtharia o nginya ũgĩkina Babuloni, bũrũri wa onjoria, no-o na weka ũguo ndwaiganirĩe. **30** “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ, Hĩ! Kaĩ wee ũrĩ wa ngoro hũthũ-ĩ! Wĩkaga maũndũ macio mothe, o

ta mũmaraya ũtarĩ thoni! **31** Rĩrĩa weyakĩire ihumbu gĩturi-inĩ kĩa o njira, na ũkĩakĩra mahooero matũũgĩru harĩa hothe haarĩ kĩaaro gĩa kũgomanwo-rĩ, we wetuire ta ũtarĩ mũmaraya, nĩ ũndũ nĩwaregire irĩhi. **32** “Wee mũtumia ũyũ mũtharia! Wee wendaga ageni handũ ha mũthuurĩguo! **33** Mũmaraya o wothe nĩamũkagĩra irĩhi, na wee-rĩ, nĩwe ũheaga endwa aku othe iheo, ũkamahaka nĩguo mokage kũrĩ we kuuma kũndũ guothe nĩguo megwatĩre ikeno ciaku itaagĩrĩre. **34** Nĩ ũndũ ũcio wee ndũtarĩ ta arĩa angĩ ũmaraya-inĩ waku; gũtirĩ mũndũ ũkwĩringagĩrĩria ũmwĩtikĩre. Wee-rĩ, ũrĩ na ũtiganu mũno na arĩa angĩ, nĩgũkorwo wee nĩwe ũrĩhanaga, no gũtirĩ kũndũ ũrĩhagwo. **35** “Nĩ ũndũ ũcio, wee mũmaraya ũyũ, ĩgua kiugo kĩa Jehova! **36** Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Tondũ nĩwaitangire ũtonga waku, na ũkĩguũria njaga yaku ũgĩtharia na endwa aku, o na tondũ wa mĩhianano ĩyo yothe yaku ĩrĩ magigi, na tondũ nĩwamaheire thakame ya ciana ciaku, **37** nĩ ũndũ ũcio nĩngũcookanĩrĩria endwa aku othe arĩa wanekenia nao, arĩa wendete o na arĩa ũthũire. Nĩngũmcookanĩrĩria magũũkĩrĩre kuuma mĩena yothe, na nĩ ngũguũrĩre nguo mbere yao, nao mone njaga yaku yothe. **38** Nĩngagũtũra ciira o ta ũrĩa andũ-a-nja arĩa matharagia na arĩa maitithagia thakame matuuagĩrwo; na ndũme ũkorwo nĩ mang’ũrĩ makwa na ũguũrwo ũiru nĩguo ũcookererwo nĩ thakame ĩyo. **39** Ningĩ nĩngakũneana moko-inĩ ma endwa aku, nao nĩmakaharagania ihumbu icio ciaku, na manange mahooero macio maku matũũgĩru. Nao nĩmagakũrũta nguo, na moe mathaga maku ma goro, magũtĩge njaga na ũrĩ ũtheri. **40** Nĩmakarehe kĩrĩndĩ gĩgũũkĩrĩre, nao nĩmagakũhũũra na mahiga nyuguto, na magũtinangie na hiũ ciao cia njora. **41** Nĩmagacina nyũmba ciaku na makũherithie wĩroreirwo nĩ andũ-a-nja aingĩ. Nĩngakinyia ũmaraya waku mũthia, nawe ndũgacooka kũrĩha endwa acio aku. **42** Hĩndĩ ĩyo mathũgũta makwa ma gũgũũkĩrĩria nĩmakahũahũa, namo marakara makwa maiyũrĩtwo nĩ ũiru makweherere. Nĩngahoorera na ndũgacooka kũrakara. **43** “Na tondũ ndwarikanire matukũ ma ũnini waku, no kũndakararia wandakarirĩe na maũndũ macio mothe-rĩ, ti-itherũ nĩngatũma ũcookererwo nĩ ũrĩa wĩkĩte, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. Gĩhĩ nduongereire ũũra-thoni harĩ maũndũ marĩa mangĩ wĩkaga marĩ magigi? **44** “Mũndũ o wothe waragia na thimo-rĩ, nĩagakuuna thimo ĩno, oĩge atĩrĩ: “O ta ũrĩa nyina ahaana, no taguo mwarĩ ahaana.” **45**

Wee ūrī mwarī wa nyūkwa kūna, ūrīa wanyararire mūthuuriwe na ciana ciake; na ūrī wa nyina kūna na aarī a maitūguo, arīa maanyararire athuuri ao na ciana ciao. Maitūguo aarī Mūhiti, nake thoguo aarī Mūamori. **46** Mwarī wa nyūkwa ūrīa mūkūrū aarī Samaria ūrīa watūūruga mwena waku wa gathigathini marī na airītu ake; nake mwarī wa nyūkwa ūrīa mūnini aarī Sodomu, ūrīa watūūruga mwena waku wa gūthini hamwe na airītu ake. **47** Wee-rī, to gūthīi wathiire na mīthiire yao na ūkīrūmīrīra mītugo yao īrī magigi, no mīthiire-inī yaku yothe nīwahiūhire gūthūka kūmakīra. **48** Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Ti-itherū o ta ūrīa Nī ndūūruga muoyo-rī, mwarī wa nyūkwa Sodomu na airītu ake matiekire ta ūrīa wee na airītu aku mwīkīte. **49** “‘Maya nīmo maarī mehia ma mwarī wa nyūkwa Sodomu: We marī na airītu ake maarī andū etiī, a kwīhūūnīrīria, na matiarūmbūyagia ūhorō wa andū arīa angī; matiateithirie andū arīa athīni o na arīa abatarī. **50** Nīmekīrīire na magīka maūndū marī magigi maitho-inī makwa. Nī ūndū ūcio nīndamaingatire, o ta ūguo muonete. **51** Samaria ndehirie nuthu ya mehia marīa wee wehirie. Wee wīkīte maūndū marī magigi maingī kūmakīra, na nīūtūmīte aarī a maitūguo moneke ta marī athingu nī ūndū wa maūndū macio mothe wīkīte. **52** Ūrokīrīrīria gūconorithio, nīgūkorwo nīūtūmīte aarī a maitūguo moneke ta marī athingu. Tondū mehia maku maarī mooru gūkīra mao, o mekuoneka marī athingu gūgūkīra. Nī ūndū ūcio-rī, igua thoni na ūconoke, nīgūkorwo nīūtūmīte aarī a nyūkwa moneke marī athingu. **53** “‘No rīrī, nīngacookeria Sodomu ūgaacīru wake marī na airītu ake, o na Samaria marī na airītu ake, na nīngagūcokeria ūgaacīru waku o hamwe nao, **54** nīguo ūigue thoni na ūconoke nī ūndū wa maūndū macio mothe wekire nī ūndū wa kūmahe ūhurūko. **55** Nao aarī acio a maitūguo, Sodomu marī na airītu ake, na Samaria marī na airītu ake-rī, nīmagacooka o ta ūrīa maarī mbere; nawe ūrī na airītu aku nīmūgacooka o ta ūrīa mwarī mbere. **56** O na ndūngāgwetire rītwa rīa mwarī wa nyūkwa Sodomu mūthenya ūcio wetīāga, **57** mbere ya waganu waku kūguūrio. O na kūrī ūguo-rī, rīu ūrī mūnyarare nī airītu a Edomu, marī hamwe na andū othe arīa mariganītie nao, o na nī airītu a Afilisti, acio othe magūthiire na magakūrigiicīria na mīena yothe. **58** Wee nīwe ūgaacokererwo nī maciaro ma ūūra-thoni waku, na ma maūndū marīa wīkaga marī magigi,

ūguo nīguo Jehova ekuuga. **59** “‘Ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Nīngagwīka o ta ūrīa wagīrīire nī gwīkwo, tondū nīūmenete mwīhītwa wakwa na ūndū wa gūthūkia kīrīkanīro kīu. **60** No rīrī, nīngarīrikana kīrīkanīro kīria ndarīkanīire nawe matukū-inī ma ūnini waku, na nīngahaanda kīrīkanīro giitū nawe gīa gūtūūra. **61** Hīndī īyo nīūkarīrikana mīthiire yaku, nawe ūconoke rīria ūkaamūkīra aarī a maitūguo arīa akūrū gūgūkīra na arīa anini gūgūkīra. Nīngamaneana kūrī we marī ta aarī aku, no ti kūrīngana na kīrīkanīro giitū nawe. **62** Nī ūndū ūcio nīngahaanda kīrīkanīro giitū nawe, na nīūkamenya atī nī nī nī Jehova. **63** Nīngī rīrīa ngaakūhoroheria nī ūndū wa maūndū mothe marīa wīkīte-rī, nīūkarīrikana na ūconoke, na ndūgacooka gūtumūra kanua gaku rīngī nī ūndū wa ūrīa ūconorithītio, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.”

17 Kiugo kīa Jehova nīkianginyīrīire, ngīrwo atīrī, **2** “Mūrū wa mūndū, gwatania ndāi na warīrie andū a nyūmba ya Isiraēli na ngerekano. **3** Meere atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Nderi nene īrī na mathagu marī hinya, na njoya ndaaya, na macoya ma marangi maingī nīyokire Lebanoni. Īkīnyīta gacūmbīrī ka mūtarakwa, **4** īkiuna thuuna ya gacūmbīrī kau, na ikīmītwara būrūrī wa onjoria, nayo ikīmīhaanda thīnī wa itūūra inene rīa onjoria. **5** “‘Īgīcōoka īgīkuua mbeū imwe cia būrūrī wanyu, na īgīcihaanda tīrī-inī mūnoru. Īgīcihaanda ta mūtī ūrīa ūkūruga hakuhī na maaī maingī, **6** naguo ūkīringūra, ūgītūika mūthabībū mūkuhī ūtheeremete. Honge ciaguo ikīmīhūgūkīra, no mīri yaguo īgīkorwo īthiite na thī rungu rwayo. Nī ūndū ūcio ūgītūika mūthabībū, ūkīruta hongē irī na tūhwang’a tūrī na mathangū. **7** “‘No nī kwarī na nderi īngī nene yarī na mathagu maarī na hinya, na maiyūrīte njoya. Hīndī īyo mūthabībū ūcio ūgītūwara mīri yaguo yerekeire na kūrī nderi īyo uumīte hau wahaandītwo, naguo ūgītambūrūkia hongē ciaguo harī yo nīguo wone maaī. **8** Nīwahaandītwo tīrī-inī mwega handū harī na maaī maingī nīguo ūrute hongē, na ūciare maciaro, na ūtūike mūthabībū ūrī na riiri.’ **9** “‘Meere atīrī, ‘Ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Hīhi nīūgatheerema? Githī ndūkamunywo, na maciaro maguo mahūrūrwo nīguo ūhoohē? Mathangū maguo mothe ma mūrīngūrano nīmakahooha. Ndūkabatara guoko kūrī na hinya, kana andū aingī a kūmunya na mīri. **10** O na ūngīmunywo,

ũhaandwo handũ hangĩ-rĩ, hihi nĩũgatheerema? Githĩ ndũkahooha biũ rĩrĩa rũhuho rwa mwena wa irathĩro rũkaũhuruta, nague ũhoohere o hau wakũrĩre?” 11 Hĩndĩ ĩyo kiugo kĩa Jehova gĩkinginyĩrĩra, ngĩrwo atĩrĩ, 12 “Ūria andũ a nyũmba ĩno ya ũremi atĩrĩ, ‘Mũtiramena gĩtũmi kĩa maũndũ macio?’ Meere atĩrĩ, ‘Mũthamaki wa Babuloni nĩathiire Jerusalemu, agĩtaha mũthamaki wakuo na andũ arĩa maarĩ igweta akuo, akĩmatwara nginya Babuloni. 13 Ningĩ akĩoya mũndũ ũmwe wa nyũmba ya ũthamaki akĩrĩkanĩra kĩrĩkanĩro nake, na akĩmwĩhĩtithia. Ningĩ agĩcooka akĩoya atongoria a bũrũri ũcio agĩthĩ nao, 14 nĩguo ũthamaki ũcio wagithio hinya, ndũkanehaande rĩngĩ, no ũtũũragio nĩ gwathĩkĩra kĩrĩkanĩro kũu gĩake. 15 No rĩrĩ, mũthamaki ũcio akĩmũremera na ũndũ wa gũtũma abarũthi ake mathĩ bũrũri wa Misiri makamũrehere mbarathi na mbũtũ nene ya ita. Hihi nĩekũhootana? Mũndũ ũria wikaga cĩko ta icio no ehonokie? Mũndũ ũcio aakĩhota gũthũkia kĩrĩkanĩro na acooke ehonokie? 16 “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ti-itherũ o ta ũria nĩ ndũũraga muoyo, mũndũ ũcio agaakũra kũu Babuloni, bũrũri wa mũthamaki ũcio wamũikarĩire gĩtĩ kĩa ũthamaki, ũcio aanyararire mwĩhĩtwa wake na agĩthũkia kĩrĩkanĩro gĩake. 17 Firaũni hamwe na mbũtũ yake ya hinya ya ita o na kĩrĩndĩ kĩingĩ, matikamũteithia mbaara-inĩ, rĩrĩa ihumbu ĩgaakwo na gũthiũrũkĩrio na rũirigo nĩguo mĩoyo mĩingĩ ĩniinwo. 18 Nĩanyararire mwĩhĩtwa ũcio na ũndũ wa gũthũkia kĩrĩkanĩro kũu. Tondũ nĩanyiitaniire na kĩrĩkanĩro kũu, no agĩcooka gwĩka maũndũ macio mothe-rĩ, ndakahonoka. 19 “Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ti-itherũ o ta ũria nĩ ndũũraga muoyo, nĩngatũma acookererwo nĩ mwĩhĩtwa ũcio wakwa aanyararire o na kĩrĩkanĩro gĩakwa kũu aathũkirie. 20 Nĩngamũtambũrũkĩria wabu wakwa, nake agwatio nĩ mũtego wakwa. Nĩngamũrehe Babuloni ndĩmũciirithĩrie kuo, tondũ nĩagire kwĩhokeka harĩ nĩ. 21 Nacio mbũtũ ciake cia thigari ciothe iria ikoora nĩikooraagwo na rũhiũ rwa njora, namo matigari mao mahurunjĩrwo huho-inĩ ciothe. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ Jehova nĩ nĩ njarĩtie. 22 “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩ mwene nĩngatua karũhonge kuuma gacũmbĩrĩ ka mũtarakwa ndikahaande. Ngaatua karũhonge koororo ka mũthunano kuuma gacũmbĩrĩ kaguo, na ndikahaande kĩrĩma-inĩ kĩraihi na gĩtũũgĩru na igũrũ. 23 Kũu kĩrĩma-igũrũ gĩa Isiraeli nĩkuo

ngakahaanda; nĩgakaruta honge na gaciare maciaro, nague nĩũgatuĩka mũtarakwa ũrĩ na riiri. Nyoni cia mĩthemba yothe nĩgaaka itara ciacio honge-inĩ ciagu; nĩngatũũra kĩrũru-inĩ kĩa honge ciagu. 24 Mĩtĩ yothe ya mũgũnda nĩkamenya atĩ nĩ Jehova nĩ nĩ nyiĩhagia mũtĩ ũria mũraihi na ngatũma mũtĩ ũria mũkũhĩ ũkũre ũraihe. Nĩnyũmagia mũtĩ ũria mũruru, nague mũtĩ ũria mũũmũ ngatũma ũrure. “Nĩ Jehova nĩ nĩ njarĩtie, na nĩngwĩka ũguo.”

18 Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngĩũrio atĩrĩ: 2 “Inyũ andũ aya, mũkoragwo mũkiuga atĩa rĩrĩa mũkwaria thimo ĩno igũrũ rĩa bũrũri wa Isiraeli: “Maithe ma ciana marĩaga thabibũ ngagatu, namo magego ma ciana makaigua thithi?” 3 “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ti-itherũ o ta ũria nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, mũtigacooka kũgweta thimo ĩno thĩnĩ wa Isiraeli. 4 Nĩgũkorwo roho o wotho ũrĩ muoyo nĩ wakwa; roho wa ithe nĩ wakwa o na wa mũrĩũ no wakwa. Roho ũrĩa wĩhagia nĩguo ũgaakua. 5 “Mũndũ aahota gũkorwo nĩ mũthingu, na ekaga maũndũ ma kĩhooto na marũngĩrũru. 6 We ndarĩaga irio iria irutagĩrwo mahooero-inĩ marĩa marĩ irĩma igũrũ, kana agatiĩra maithe mĩhianano ya andũ a nyũmba ya Isiraeli. We ndathaahagia mũtumia wa mũndũ ũria ũngĩ, kana agakoma na mũndũ-wanja rĩrĩa arĩ na ihinda rĩa mweri. 7 Ndahinyagĩrĩria mũndũ o na ũrĩkũ, no nĩacookagĩria mũndũ ũria marĩ thĩrĩ nake kĩrĩa oete kĩrĩ gĩa kũrũgamĩrĩra thĩrĩ. We ndatunyanaga indo, no arĩa ahũtu nĩamaheaga irio ciake, na arĩa marĩ njaga akamahe ngu. 8 Ningĩ ndakombanagĩra nĩguo etie uumithio ũtarĩ wa kĩhooto, kana agetia uumithio mũkĩru. We nĩagĩragia guoko gwake gũtĩgeeke ũũru, na nĩatiuithanagia ciira na kĩhooto gatagatĩ ka mũndũ na ũria ũngĩ. 9 Mũndũ ũcio nĩarũmagĩrĩra watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo, na akahingia watho wakwa na wĩhokeku. Mũndũ ũcio nĩ mũthingu; ti-itherũ nĩngatũũra muoyo, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. 10 “Mũndũ ũcio angĩkorwo arĩ na mwanake mũtunyani, mũitithia wa thakame kana wikaga ũndũ o na ũmwe wa maũndũ macio mangĩ mooru 11 (o na harĩa ithe ateekire ũndũ o na ũmwe wa mo): “We nĩarĩaga irio iria irutĩrwo mahooero-inĩ marĩa marĩ irĩma-igũrũ. Nĩathũkagia mũtumia wa mũndũ ũria ũngĩ. 12 Nĩahinyagĩrĩria mũthĩnĩ na mũbatari. Nĩatunyanaga indo. Ndacookagia kĩria oete gĩa kũrũgamĩrĩra thĩrĩ. Nĩatiiragĩra mĩhianano maithe. Nĩekaga maũndũ marĩa marĩ magigi. 13

We nīakombanagīra nīguo etie uumithio ūtarī wa kīhoo, na agetia uumithio mūkīru. Mūndū ta ūcio-rī, nīagatūūra muoyo? Ndagītūūra muoyo! Nī ūndū nīekīte maūndū macio mothe marī magigi-rī, ti-itherū no nginya akooragwo na thakame yake imūcookerere we mwene. **14** “No rīrī, mūriū ūcio angīkorwo arī na mwana ūrīa wonaga mehia macio mothe ithe ekaga, na o na gūtuika nīamoonaga, we ndekaga maūndū macio mooru: **15** “We ndarīaga irio iria irutīrwo mahooero-inī marīa marī irīma igūrū, kana agatiirīra maitho mīhianano ya andū a nyūmba ya Isiraeli. Ndatthaahagia mūtumia wa mūndū ūrīa ūngī. **16** Ndahinyagīrīra mūndū o na ūrīkū, na ndeetagia kīndū gīa kūrūgamīrīra thīirī. Ndatunyanaga indo, no irio ciake aciheaga arīa ahūtu, na akahe arīa marī njaga nguo. **17** Nīarigagīrīra guoko gwake gūtikēhie, na ndakombanagīra nīguo etie uumithio ūtarī wa kīhoo, kana etie uumithio mūkīru. Nīahingagia watho wakwa, na akarūmīrīra watho wakwa wa kūrūmīrīrwo. Ūcio-rī, ndagakua nī ūndū wa mehia ma ithe; ti-itherū nīagatūūra muoyo. **18** No rīrī, ithe nīagaakua nī ūndū wa mehia make mwene, tondū we nīekire maūndū ma ūrīa-ng’ūūrū, na agītunya mūrū wa ithe indo, na agīka maūndū marīa mooru gatagatī-inī ka andū ao. **19** “No inyuī mūūragia atīrī, ‘Nī kī gīkūgīria mūriū agae mahītia ma ithe?’ Kuona atī mūriū ūcio nīekīte maūndū marīa marī kīhoo na magīrīru, na akamenyerera watho wakwa wa kūrūmīrīrwo, na akaūhingīa-rī, ti-itherū nīegūtūūra muoyo. **20** Roho ūrīa wīhagia nīguo ūgaakua. Mwana ndakagaya waganu wa ithe, kana ithe agae waganu wa mwana. Ūthingu wa mūndū ūrīa mūthingu nowe mwene ūgaacookerewo nīguo, nāguo waganu wa mūndū ūrīa mwaganu nowe ūgaacookerewo nīguo. **21** “No rīrī, mūndū mwaganu angīgarūrūka atigane na mehia mothe marīa ekīte, na arūmie watho wakwa wa kūrūmīrīrwo, na ekage maūndū ma kīhoo na marīa magīrīre, ti-itherū nīegūtūūra muoyo; we ndagakua. **22** Gūtīrī ihītia o na rīmwe rīa marīa aaneke rīgaacooka kūrīrīkanwo. Tondū wa maūndū ma ūthingu marīa ekīte-rī, nīegūtūūra muoyo. **23** Mwathani Jehova ekūūra atīrī: Anga nī nīngēnagio nī gīkuū kīa andū arīa aaganu? Githī ti kwenda ingīenda magarūrūke matigane na mīthīre īyo yao nīguo matūūre muoyo? **24** “No angīkorwo mūndū mūthingu no agarūrūke atigane na ūthingu wake, na ehie na eke maūndū marī magigi ta marīa mekagwo nī mūndū mwaganu-

rī, anga nīagagītūūra muoyo? Hatīrī ūndū o na ūmwe wa maūndū ma ūthingu marīa aaneke ūkaarīkanwo. Tondū wa mahītia ma kwaga kwīhoheka na tondū wa mehia marīa ekīte-rī, no agaakua. **25** “No inyuī muugaga atīrī, ‘Njīra ya Mwathani ti ya kīhoo.’ Ta thīkīrīriai inyuī andū a nyūmba ya Isiraeli: Njīra yakwa-rī, ti ya kīhoo? Atīrīrī, githī njīra cianyu ticio itarī cia kīhoo? **26** Mūndū mūthingu angīgarūrūka atigane na ūthingu wake ehie, agaakua nī ūndū wa mehia make; agaakua nī ūndū wa mehia macio ekīte. **27** No mūndū mwaganu angīgarūrūka atigane na waganu ūrīa ekīte, na eke maūndū ma kīhoo na marīa magīrīre-rī, we nīakahonokia muoyo wake. **28** Nī ūndū nīeciiragia ūhorō wa mahītia make mothe marīa aaneke, na akagarūrūka agatigana namo-rī, ti-itherū nīagatūūra muoyo; we ndagakua. **29** No andū a nyūmba īno ya Isiraeli mekuuga atīrī, ‘Njīra ya Mwathani ti ya kīhoo.’ Anga njīra ciakwa ti cia kīhoo, inyuī andū a nyūmba ya Isiraeli? Githī njīra cianyu ticio itarī cia kīhoo? **30** “Nī ūndū ūcio, inyuī andū a nyūmba ya Isiraeli, nīngūmūtūūra ciira, o mūndū o mūndū kūrīngana na mīthīre yake, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. Mwīrīre! Tiganai na mahītia manyu mothe; namo mehia manyu matigatūma mwanangwo. **31** Tiganai na waganu wothe ūrīa mwīkīte, mūgīe na ngoro njerū na roho mwerū. Nī kī gīgūtūma mūkue, inyuī andū a nyūmba ya Isiraeli? **32** Nīgūkorwo ndikenagio nī gīkuū kīa mūndū o na ūrīkū, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. Mwīrīre mūtūūre muoyo!

19 “Nīngī ambīrīria macakaya makoniī athamakī a Isiraeli, **2** ūmeere atīrī: “Atīrīrī, maitūguo ahaanaga ta mūrūūthi wa mūgoma arī gatagatī ka mīrūūthi rīra īngī! Wakomire kīmamo-inī kīa mīrūūthi mīīthī, na ūkīrera ciana ciaguo. **3** Wārīre kīana kīmwe kīaguo, gīgūtūka mūrūūthi ūrī hinya. Mūrūūthi ūcio ūkīmenyera gūtambuuranga kīrīa wanyīta, na ūkarīaga andū. **4** Nacio ndūrīrī ikīguu ūhorō wāguo, nāguo ūkīgwatīrio irīma-inī rīao. Ūgītwarwo būrūrī wa Mīsīrī ūguūctīo na icūhī cia maniūrū. **5** “Na rīrīa nyīna ya mūrūūthi ūcio yoonire mwīhoko wayo ndūnahīngā, na itanya rīayo nīrīatuīka rīa tūhū-rī, ikīoya kīana kīngī kīayo, igīgītua mūrūūthi ūrī hinya. **6** Nāguo ūgīcāngacāngā gatagatī ka mīrūūthi rīra īngī, nīgūkorwo nīwatuīkīte mūrūūthi ūrī hinya. Mūrūūthi ūcio ūkīmenyera gūtambuuranga kīrīa wanyīta, na

ũkarĩaga andũ. 7 Nĩwamomorire ciĩhitho ciao iria nũmu, na ũkĩananga matũũra mao. Bũrũri ũcio na andũ arĩa othe maatũũraga kuo, makĩiyũrwo nĩ guoya wa mũraramo waguo. 8 Hĩndĩ ĩyo, ndũrĩrĩ ikĩũũkĩrĩra, ndũrĩrĩ iria cioimĩte ng'ongo iria ciagũthiũrũkĩirie. Ikĩwambĩra mũtego, naguo mũrũũthi ũcio ũkĩgwatĩrio irima-inĩ rĩao. 9 Makĩũguucũrũria na icũhĩ cia maniũrũ, makĩũingĩria kĩaga-ini, makĩũtwarĩra mũthamaki wa Babuloni. Makĩũũkia njeera, na nĩ ũndũ ũcio mũraramo waguo ndwacookire kũiguuo kũu irĩma-inĩ cia Isiraeli rĩngĩ. 10 “Maitũguo aatarĩ ta mũthabibũ ũhaandĩtwo thĩinĩ wa mũgũnda waku wa mũthabibũ hakuhĩ na maaĩ; nĩwaciarĩte mũno, na ũkagĩa na hongee nyingĩ tondũ wa maaĩ kũingĩha. 11 Hongee ciaguo ciarĩ hinya, igakĩagĩrĩra gũtuuo mũthĩgi wa mũthamaki. Mũthabibũ ũcio ũkĩraihia na igũrũ, ũgĩkĩra mahuti marĩa matumanu, na nĩwonekaga wega nĩ ũndũ wa ũrĩa waraihĩte na igũrũ, na nĩ ũndũ wa hongee ciaguo nyingĩ. 12 No nĩwamunyirwo na mĩri yaguo nĩ ũndũ wa marakara, na ũgĩkanio thĩ. Naruo rũhuho rũrĩa ruumaga mwena wa irathĩro rũgĩtũma ũhoohe, na maciaro maguo makĩhũrũrwo; hongee ciaguo iria ciarĩ hinya ikĩũma, ikĩhĩa nĩ mwaki, ũgĩciniina. 13 Na rĩrĩ, rĩu ũhaandĩtwo werũ-inĩ wa mũthanga, bũrũri ũrĩa mũmũ, ũrĩ nyoota. 14 Mwaki woimire rũhongee-inĩ rũmwe rwa iria nene, ũgĩcina maciaro maguo, magĩthira. Gũtirĩ rũhongee rũrĩ hinya rũtigaire harĩ guo rũngĩtuuo mũthĩgi wa mũthamaki.’ Maya nĩ macakaya, na nĩmo maũndũ marĩa marĩcakayanagĩrwo namo.”

20 Mwaka-inĩ wa mũgwanja, mũthenya wa ikũmi wa mweri wa gatano, athuuri amwe a Isiraeli magĩũka gũtũũria ũhoroo harĩ Jehova, nao magĩkara thĩ hau mbere yakwa. 2 Hĩndĩ ĩyo kiugo kĩa Jehova gĩkĩnginyĩrĩra ngĩrwo atĩrĩ: 3 “Mũrũ wa mũndũ, arĩria athuuri a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekũũria atĩrĩ: Anga mũũkĩte gũtũũria ũhoroo harĩ nĩ? Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyorĩ, ndingĩreka mũtũũrie ũhoroo harĩ nĩ, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.’ 4 “Nĩũkũmatũũra ciira? Nĩũkũmatũũra ciira, wee mũrũ wa mũndũ? Nĩ ũndũ ũcio marũthie, ũmeere maũndũ marĩ magigi marĩa meekagwo nĩ maithe mao, 5 ũmeere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Mũthenya ũrĩa ndethurĩire Isiraeli-rĩ, nĩndehĩtĩre harĩ njiaroo cia andũ a nyũmba ya Jakubu njoete guoko na igũrũ, na ngĩmegũũrĩria kũu bũrũri wa Misiri. Ngĩmeera njoete guoko na igũrũ atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu.” 6 Mũthenya

ũcio ndehĩtĩre ngĩmeera atĩ nĩngamaruta bũrũri wa Misiri, ndĩmatware bũrũri ũrĩa nĩ ndĩmacarĩirie, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ, bũrũri mũthaka gũkĩra mabũrũri mothe. 7 Na nĩ ngĩmeera atĩrĩ, “O ũmwe wanyu-rĩ, nĩatigane na mĩhiano ĩyo mũũru mũikaraga mũcũthĩrĩirie, na mũtĩge gwĩthaaahia na mĩhianano ĩyo ya bũrũri wa Misiri. Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu.” 8 “No rĩrĩ, nĩmanemeire, makĩaga gũũthĩkĩrĩria; matiatiganire na mĩhiano ĩyo mũũru rĩria maikaraga macũthĩrĩirie, o na matiatiganire na mĩhianano ĩyo ya bũrũri wa Misiri. Nĩ ũndũ ũcio ngiuga nĩngũmaitĩrĩria mang'ũrĩ makwa, na ndũũrute marakara nao marĩ o kũu bũrũri wa Misiri. 9 No ngĩka ũndũ, nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩakwa nĩguo rĩtigathaahio maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ icio maatũũranagia nacio, o icio cionire ngĩnonithania kũrĩ andũ a Isiraeli na ũndũ wa kũmaruta bũrũri wa Misiri. 10 Nĩ ũndũ ũcio ndaamatongorire ngĩmaruta bũrũri wa Misiri, ngĩmarehe werũ-inĩ. 11 Nĩndamaheire kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo na ngĩmamenyithia mawatho makwa, nĩgũkorwo mũndũ ũrĩa ũrĩmaathĩkagĩra nĩagatũũrio nĩmo. 12 Ngĩcooka ngĩmahe Thabatũ ciakwa irĩ kĩmenyithia gatagatĩ gakwa nao, nĩgeetha mamenyage atĩ nĩ Jehova nĩndamatũũre atheru. 13 “No rĩrĩ, andũ acio a Isiraeli nĩmanemeire kũu werũ-inĩ. Matiarũmĩrĩire kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo, na nĩmaregĩre mawatho makwa, o na gũtuika mũndũ ũrĩa ũmathĩkagĩra nĩagatũũrio nĩmo, na magĩthaahia Thabatũ ciakwa biũ. Nĩ ũndũ ũcio nĩ na nĩ ngiuga atĩrĩ, nĩngũmaitĩrĩria mang'ũrĩ makwa, ndĩmanĩnĩre kũu werũ-inĩ. 14 No ngĩka ũndũ nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩakwa, nĩguo rĩtigathaahio maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ icio cieyoneire na maitho ngĩmaruta kuo. 15 Nĩngĩ nĩndehĩtĩre njoete guoko na igũrũ o kũu werũ-inĩ, ngiuga ndĩkamakinyia bũrũri ũrĩa ndaamaheete, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ, na bũrũri ũrĩa mwega gũkĩra mabũrũri mothe; 16 Ndeekire ũguo tondũ nĩmaregĩre mawatho makwa, na matiarũmĩrĩire watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo, na nĩmathaahirie Thabatũ ciakwa. Nĩgũkorwo ngoro ciao nĩcieheanĩte kũrĩ mĩhianano ĩyo yao. 17 No rĩrĩ, nĩndamaiguĩrĩre tha, ngĩaga kũmaananga kana kũmanĩnĩra kũu werũ-inĩ. 18 Nĩnderire ciana ciao irĩ kũu werũ-inĩ atĩrĩ, “Tĩgai kũrũmĩrĩra irĩra cia watho wa maithe manyu, kana mũrũmĩrĩre mawatho mao, kana mwĩthaaahie na mĩhianano yao. 19 Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu; rũmagĩrĩra kĩrĩra kĩa

watho wakwa wa kūrūmīrīrwo, na mūmenyagāṛīre mawatho makwa. 20 Ikaragaii Thabatū ciakwa irī theru, nīguo ituīke kīmenyithia gatagatī gakwa na inyuī. Hīndī īyo nīmūkamenya atī nī nī nī Jehova Ngai wanyu.” 21 “No rīrī, ciana icio nīcianemeire: Itiarūmīrīre kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrīrwo, o na kana ikīmenyerera kūrūmia mawatho makwa, o na gwakorwo mūdū ūṛīa ūmathīkagīra nīagatūṛio nīmō, nīciathaahirie Thabatū ciakwa. Nī ūndū ūcio ngiuga nīngūciitīrīria mang’ūrī makwa, na ndūme marakara makwa maciūkīrīre kūu werū-inī. 22 No nīndagirīrīrie guoko gwakwa, na ngīka ūndū, nī ūndū wa rīitwa rīakwa nīguo rītīgathaahio maitho-inī ma ndūrīrī icio cīeyoneire ngīmaruta kuo. 23 Nīngī nīndehītire harīo njoete guoko na igūrū kūu werū-inī, ngiuga atī nīngamahurunjīra ndūrīrī-inī, na ndīmaharaganīrie mabūrūri-inī, 24 tondū matiathīkīre mawatho makwa, no nī kūrega maaregire kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrīrwo na magīthaahia Thabatū ciakwa, namo maitho mao makīrīrīria mīhianano ya maithe mao. 25 Ngīcooka ngīmarekereria irīra-inī iria itaarī njega, na mawatho marīa matangīmatūṛīria; 26 nīndarekire mathaahio nī ūndū wa iheo ciao, irī igongona rīa mwana o wothe wa irīgithathi, nīguo ndūme maiyūrwo nī guoya mūnene, na mamenye atī nī nī nī Jehova.’ 27 “Nī ūndū ūcio, wee mūrū wa mūdū, arīria andū a Isiraēli, ūmeere atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Thīinī wa ūndū ūyū o naguo, maithe manyu nīmanumire na ūndū wa kūndīrika: 28 Rīrīa ndaamareehire būrūri ūṛīa ndehītire atī nīngamahe, rīrīa moonire kīrīma o gīothe kīraihi kana mūtī o wothe warī na mathangū, hau nīho maarūtīre magongona mao, makīruta magongona marīa maatūmire ndakare, na makīruta ūbumba wao ūṛīa mūnangi wega, o na magītanga maruta mao ma kūnyuuo. 29 Hīndī īyo ngīmōoria atīrī: Gītūmi gīa kūndū kūu gūtūūgīru mūthīiaga nī kī?” (Nakuo gwītagwo Bama ngīnya ūmūthī.) 30 “Nī ūndū ūcio īra andū a nyūmba ya Isiraēli atīrī: ‘Ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Anga nīmūgwīthaahia o ta ūṛīa maithe manyu meekire, na makīrīrīria mīhiano yao mīuru? 31 Rīrīa mūkūruta iheo cianyu, mūkaruta igongona rīa kūhītūkithīria ariū anyu mwaki-inī-rī, mūthīiaga na mbere na gwīthaahia na mīhianano yanyu yothe o ngīnya ūmūthī. Nī no ndīmūwītīkīrie mūtūṛie ūhorō harī nī, inyuī andū a nyūmba ya Isiraēli? Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Ti-itherū

o ta ūṛīa nī ndūūraga muoyo, ndīngīmūwītīkīria mūtūṛie ūhorō harī nī. 32 “Inyuī mugaga atīrī, “Ithuī tūkwenda gūtūika ta andū a ndūrīrī, ta kīrīndī kīa mabūrūri ma gūkū thī, arīa matungatagīra mītī na mahiga.” No maūdū marīa mwīcīirītie gūtīrī hīndī makaahinga. 33 Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Ti-itherū o ta ūṛīa nī ndūūraga muoyo, ngaamwathaga na guoko kūrī hinya, na guoko gūtambūrūkītio, na mang’ūrī maitanīrīrio. 34 Nīngamūruta ndūrīrī-inī na guoko kūrī hinya, na guoko gūtambūrūkītio, o na mang’ūrī maitanīrīrio, ndīmūcookererie kuuma mabūrūri-inī marīa mwahurunjīrwo. 35 Nīngamūrehe werū-inī wa ndūrīrī, na kūu nīkūo ngaamūtūira ciira tūkīonanaga ūthīū kwa ūthīū. 36 O ta ūṛīa ndaatuṛīrie maithe manyu ciira kūu werū-inī wa būrūri wa Misiri-rī, ūguo noguo ngaamūtūira ciira, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. 37 Nīngamūrūmbūiya ngīmūhītūkīria rungu rwa rūthanju rwakwa, na nīngamūrehe ndīmūohanie na kīrīkanīro gīakwa. 38 Nīngamūtheria, ndīmwehererie andū arīa aremī na arīa manjūkagīrīra. O na gūtūika nīngamaruta būrūri ūṛīa matūūraga-rī, matīgatoonya būrūri wa Isiraēli. Hīndī īyo nīmūkamenya atī nī nī nī Jehova. 39 “No inyuī andū a nyūmba ya Isiraēli-rī, ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Thīi mūdū o mūdū mūgatungatīre mīhianano yanyu! Ti-itherū thuutha ūcio, nīmūgathīkīrīria na mūtīgacooka gūthaahia rīitwa rīakwa itheru na iheo cianyu na mīhianano yanyu. 40 Ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Nīgūkorwo kīrīma-inī gīakwa gītheru, kīrīma kīrīa kīraihi gīa Isiraēli, kūu būrūri ūcio nīkūo andū a nyūmba yothe ya Isiraēli makaandungatagīra, na kūu nīkūo ngaametīkīrīra. Kūu nīkūo ngaabatario nī maruta manyu na iheo cianyu iria njega, o hamwe na magongona manyu mothe marīa maamūre. 41 Nīngamūwītīkīria ta mūrī ūbumba ūri na mūtatarīko mwega, rīria ngamūruta ndūrīrī-inī, ndīmūcookererie kuuma mabūrūri-inī marīa mwahurunjīrwo, na nīngeyonania atī ndī mūtheru gatagatī kanyu maitho-inī ma ndūrīrī. 42 Hīndī īyo nīmūkamenya atī nī nī nī Jehova, rīrīa ngaamūcookia būrūri wa Isiraēli, būrūri ūṛīa ndehītire njoete guoko na igūrū atī nīngāūhe maithe manyu. 43 Mūrī kūu nīmūkarīrikana mītugo yanyu na cīko ciothe iria mwīthaahītīe nacio, na inyuī nīmūkeemena nī ūndū wa ūūru ūṛīa wothe mwaneeka. 44 Nīmūkamenya atī nī nī nī Jehova, rīrīa ngaamūwīka maūdū macio nī ūndū wa rīitwa

rīakwa, no ti kūringana na mīthiire yanyu mīuru, na mītugo yanyu mīuru, na maündū manyu mooru marīa mwīkaga, inyuī andū a nyūmba ya Isiraeli, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.” 45 Ningī kiugo kia Jehova gīkinginyīrira, ngīrwo atīrī, 46 “Mūrū wa mündū, roria ūthiū waku mwena wa gūthini; hunjia ūhoru wa gūūkīrīra mwena wa gūthini, na ūrathe ūhoru wa gūūkīrīra mūtītū wa būrūrī ūcio wa mwena wa gūthini. 47 Īra mūtītū ūcio wa mwena wa gūthini atīrī: ‘Igua kiugo kia Jehova. Ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Ndī hakuhī gwakia mwaki thīnī waku, naguo nīūkaniina mītī yaku yothe, ĩrīa mīīgū nginya ĩrīa mīūmū. Rūrīrīmbī rūu rūtīkahoreka, na ūthiū o wothe kuuma mwena wa gūthini nginya mwena wa gathigathini nīūgaacinwo nīruo. 48 Mündū o wothe nīakoona atī nīī Jehova nī nīī ndīwakītīe; ndūkahoreka.” 49 Hīndī ĩyo ngiuga atīrī, “Hī! Mwathani Jehova. Maraaria ūhoru wakwa, makoiga atīrī, ‘Githī to kwaria araaria na ngerekano?’”

21 Kiugo kia Jehova nīkianginyīrīre, ngīrwo atīrī: 2 “Mūrū wa mündū, roria ūthiū waku Jerusalemu, na ūhunje ūhoru wa gūūkīrīrwo kwa handū-harīa-haamūre. Ratha ūhoru wa gūūkīrīrwo kwa būrūrī ūcio wa Isiraeli, 3 ūwīre atīrī, ‘Jehova ekuuga ūū: Nīngūgūūkīrīra. Nīngūcomora rūhiū rwakwa rwa njora kuuma njora-inī, na ngwehererie andū arīa athingu na arīa aaganu. 4 Tondū nīngūkwehereria andū arīa athingu na arīa aaganu-rī, rūhiū rwakwa rwa njora nīrūgacomorerwo mündū o wothe kuuma mwena wa gūthini nginya mwena wa gathigathini. 5 Hīndī ĩyo, andū othe nīmakamenya atī nīī Jehova nī nīī njomorete rūhiū rwakwa rwa njora kuuma njora-inī; rūtīgacookio rīngī njora-inī.’ 6 “Nī ūndū ūcio, wee mūrū wa mündū caaya! Caaīra mbere yao, ūrī mūthīnīku ngoro na ūrī na kīeha kīnene. 7 Na rīrīa magaakūūrīa atīrī, ‘Ūracaaya nīkī?’ ūkameera atīrī, ‘Nī ūndū wa ūhoru ūrīa ūroka. Ngoro o yothe nīkarīngīka, na guoko o guothe kwage hinya; roho o wothe nīūkaringīka na iru o rīothe nīrīkaregera o ta ūrīa maā mereeraga.’ Ūhoru ūcio nīūrooka! Ti-itherū, ūhoru ūcio nīūgekīka, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.” 8 Nakīo kiugo kia Jehova gīkinginyīrīra, ngīrwo atīrī: 9 “Mūrū wa mündū, ratha ūhoru, uuge atīrī, ‘Mwathani ekuuga ūū: “‘Harī rūhiū rwa njora, harī rūhiū rwa njora, rūnooretwo rūkohīga, na rūgathūūo rūkahenia, 10 rūnooretwo rūrī rwa kūūragana, na rūgathūūo nīguo rūhenagie ta rūheni!

“Anga nītūgagīkenera mūthīgi wa ūthamaki wa mūrū wakwa Juda? Rūhiū rūu rwa njora nīrūrīraga mūthīgi o wothe ta ūcio. 11 “Rūhiū rūu rwa njora rūthuurītwo nīguo rūthūūo, nīguo rūnyīitagwo na guoko; nīrūnoore na rūgathūūo, na nīrūhaarīrīo nīguo rūneanwo guoko-inī kwa mūrūragani. 12 Rīra na ūgirīke, wee mūrū wa mündū, nīgūkorwo nīrūūkīrīre andū akwa, o na rūgookīrīra athamaki othe a Isiraeli. Nīmaneanītwo rūhiū-inī rwa njora marī hamwe na andū akwa. Nī ūndū ūcio wīhūūre gīthūri. 13 “Ti-itherū kūgeranio nīgūgooka. Gūgaagīkara atīa angīkorwo mūthīgi ūcio wa ūthamaki wa Juda, ūrīa ūiragwo nī rūhiū rūu rwa njora ndūgathiī na mbere? Ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.’ 14 “Nī ūndū ūcio, wee mūrū wa mündū-rī, ratha ūhoru, na ūhūūre hī. Naruo rūhiū rūu rwa njora ūreke rūringe maita meerī, o na nīrūrīnge maita matatū. Nī rūhiū rwa njora rwa kūūragana, nī rūhiū rwa njora rwa kūūragana kūnene, rūramahatīrīria na mīena yothe. 15 Nīgeetha ngoro iringīke, nao arīa magwīte maingīhe, nīnjigīte rūhiū rwa njora rwa kūūragana ihingo-inī ciao ciothe. Hī! Rūthondeketwo rūhenagie ta rūheni, rūnyīitfwo nīguo rūūragane. 16 Wee rūhiū rwa njora, temanga mwena wa ūrīo, na ningī ūtemange mwena wa ūmotho, na ūtemange kūrīa guothe ūūgī waku ūngīerekerio. 17 Nīī o na nīī-rī, nīngahūūra hī, namo mang’ūrī makwa mahūahūe. Nī nīī Jehova njugīte ūguo.” 18 Kiugo kia Jehova nīkianginyīrīre, ngīrwo atīrī, 19 “Mūrū wa mündū, tema njīra igīrī cia kūgererwo nī rūhiū rwa njora rwa mūthamaki wa Babuloni, cīerī cīumīte būrūrī o ūmwe. Haanda rūūrī harī njīra yahūkīire ĩrorete itūūra inene. 20 Tema njīra ĩmwe ĩrīa rūhiū rūu rwa njora rūkaagerera rūgīthīī gūūkīrīra Raba kūu kwa Aamoni, na ĩngī ya kūgerwo nīruo rūgīthīī gūūkīrīra Juda hamwe na Jerusalemu kūu kūirīgīre. 21 Nīgūkorwo mūthamaki wa Babuloni akaarūgama maahūkanīro ma njīra ĩyo, harī njīra ĩcio cīerī cīahūkanīire, nīguo aragūrīe: Akaahūthīra mīgūī agīcuuka mītī, na ahooe kīrīra harī mīhianano yake, na arorīthie ĩni. 22 Guoko-inī gwake kwa ūrīo, mūtī nīūkagwīra Jerusalemu, kūrīa akaigīthia mīgogo ya kūmomora rūirigo, na arute watho wa kūūraganwo, na kuugīrīrio mbugīrīrio ya mbaara, nayo mīgogo ya kūmomora ĩguo ĩhingīrīrie ihingo, na aigīthie kīhumbu, na gwakwo ngathī ndaaya cia mbaara cia gūteithia gūtharīkīra itūūra. 23 Ūndū ūcio nīūkoneka ta ūtarī wa ma kūrī andū arīa mehīfīte atī

nīmarīmwathīkagīra, nowe nīakamaririkania mahītia mao, acooke amanyiite mīgwate. **24** “Nī ūndū ūcio, Mwathani Jehova ekuuga ūū: ‘Tondū inyuī andū aya nīmūtūmīte mahītia manyu maririkanwo nī ūndū wa ūrīa ūremi wanyu wonekanīte, ūkaguūria mehīa manyu makoneka maūndū-inī mothe marīa mwīkaga; nī ūndū nīmwīkīte ūguo-rī, nīmūkanyīitwo mīgwate. **25** “Wee mūthamaki ūyū wa Isiraeli, o wee mwaganu na ndūrīka, mūthenya waku nīmūkinyu, na ihinda rīaku rīa kūherithio rīgakinya mūthīa. **26** Mwathani Jehova ekuuga ūū: Ruta kīremba, na weherie tanji. Maūndū matigacooka gūikara ta ūrīa maatarīi: Arīa anini nīmagatūūgīrio, nao arīa atūūgīrie nīmakanyīihio. **27** Nī mwanangīko! Ī nī mwanangīko! Nīngarīanangīthīa! Rītīgacookererio ngīnya hīndī ĩrīa ūcio mwene rīo agooka; ūcio nīwe ngaarīneana kūrī we.’ **28** “Nawe mūrū wa mūndū, ratha ūhoru, uuge atīrī, ‘Ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga ūhoru-inī ūkonīi Aamoni na irumi ciao: “Harī rūhiū rwa njora, harī rūhiū rwa njora, rūcomoretwo rūūrāgane, na rūthūūitwo rūrī rwa kūniinana, na rwakūhenia ta rūheni! **29** O na gūkorwo nī kūrī cioneki cia maheeni igūkonīi, na ūragūri wa maheeni ūgūkonī-rī, nīrūkaigīrīrwo ngingo cia arīa aaganu, arīa marī a kūūrāgwo, arīa mūthenya wao ūkinyīte, o acio ihinda rīao rīa kūherithio rīkinyīte mūthīa. **30** Cookīa rūhiū njora thīinī. Ūrī kūu wee wombīrwo, o kūu būrūrī-inī ūcio wa maithe manyu, nīkūo ngaagūtūira ciira. **31** Nīngagūtīrīria mang’ūrī makwa, na ngūūkīrīre na mīhūmū ya marakara makwa mahiū; nīngakūneana moko-inī ma andū matarī tha, andū ohīgīrīru na kūniinana. **32** Wee ūgaatūika ngū cia gwakīa mwakī ūcio, nayo thakame yaku igaitīrwo kūu būrūrī waku, ndūgacooka kūririkanwo; nīgūkorwo nīi Jehova nī nīi njarītie.”

22 Kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngūrwo atīrī: **2** “Mūrū wa mūndū, nīūkūrītuīra ciira? Nīūgūtūira ciira itūūra rīrī inene rīitīthāgia thakame? Nī ūndū ūcio rīonie maūndū marīa mothe rīikaga marī magigi, **3** ūrīre atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Wee itūūra inene rīrīa rīrehīthāgīria mūtino nī ūndū wa gūtīthīa thakame kūu thīinī warīo, na rīgethaahīa nī ūndū wa gūthondeka mīhīanano, **4** nīūhītītie nī ūndū wa thakame ĩrīa ūitīte, na nīūthaahītio nī mīhīanano ĩrīa ūthondekete. Nīūtūmīte matukū maku makinye mūthīa, o nāguo mūthīa wa mīaka yaku nīmūkinyu. Nī ūndū ūcio nīngatūma ūtūike kīndū

kīmeneku harī ndūrīrī, na kīndū gīa gūthekeererwo nī mabūrūrī macio mothe. **5** Andū arīa marī gūkuhī na arīa marī kūraya nīmagakūnyūrūrāgia, wee itūūra rīrī inene ūrī ngumo njūru, na ūkaiyūra ngūi. **6** “Ta rora ūrīa o ūmwe wa athamaki a Isiraeli arīa marī thīinī waku ahūthāgīra hīnya wake ūūru agūtīthīa thakame. **7** Nīmagīthītie ithe wa ciana o na nyina gītīo marī kūu thīinī waku; na marī thīinī waku nīmahinyīrīrie agenī na makanyārīira mwana ūrīa ūkūrīrwo nī ithe, o na mūtumīa wa ndīgwa. **8** Wee-rī, nīūnyarārīte indo ciakwa irīa nyamūre, o na ūgathaahīa Thabatū ciakwa. **9** Kūu thīinī waku nī kūrī andū maiganagīrīra igenyo, na mendete ūiti wa thakame; na thīinī waku nī kūrī andū marīāga irīo mahooero ma irīma-igūrū, na mageeka ciiko cia ūūra-thoni. **10** Nī kūrī andū thīinī waku mataheaga ūrīrī wa maithe mao gītīo; na thīinī waku nī kūrī andū mathūkāgia atumīa nī ūndū wa gūthīi nao mahīndā-inī mao ma mwerī, ihīndā-inī rīrīa marī na thaahu. **11** Kūu thīinī waku nī kūrī mūndū wīkaga maūndū marī magigi na mūtumīa wa mūndū ūrīa ūngī, nake ūngī ndangīconoka agīthūkīa mūtumīa wa mūrīū, ūngī nake agathūkāgia mwarī wa nyina, o ūcio mwarī wa ithe. **12** Andū maamūkāgīra mahakī marī thīinī waku nīguo maite thakame; wee ūrī mūrīa-ng’ūūrū, na nīwamūkāgīra uumīthio mūkīru, na ūkoona uumīthio ūtarī kīhooito kuuma kūrī andū arīa angī na njīra ya ūhahanyi. Wee nīūrigānīrwo nī nīi, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **13** “Ti-itherū nīngahūūra hī nī ūndū wa uumīthio ūcio wonete ūtarī wa kīhooito, na nī ūndū wa thakame ĩrīa ūitīthītie kūu thīinī waku. **14** Mūthenya ūrīa ngaakūherīthīa-rī ūmīrīru waku nīūgetīirīa, kana moko maku magīe na hīnya? Nīi Jehova nī nīi njarītie ūhoru ūcio, na nī nīi ngaawīka. **15** Nīngakūharaganīria ndūrīrī-inī, na ngūhurunjīre mabūrūrī-inī; na nīngakīnyīa thaahu waku mūthīa. **16** Hīndī ĩrīa wee ūgaakorwo ūthaahīte maithe-inī ma ndūrīrī, nīūkamenya atī nīi nīi Jehova.” **17** Nīngī kiugo kīa Jehova gīkīnginyīrīra, ngūrwo atīrī: **18** “Mūrū wa mūndū, harī nīi-rī, andū a nyūmba ĩno ya Isiraeli matuīkīte o ta gīko kīrīa gītīgaraga rīrīa cuuma ĩrātherio na mwakī wa ūturi; acio othe matuīkīte o ta gīcango, na ibatī, na kīgera, o na ngocorai marī mwakī-inī wa ūturi. O no ta gīko kīrīa gītīgaraga rīrīa betha ĩrātherio na mwakī wa ūturi. **19** Nī ūndū ūcio Mwathani Jehova ekuuga atīrī: ‘Tondū inyuothe nīmūtūikīte gīko kīrīa gītīgaraga rīrīa cuuma ĩrātherio na mwakī

wa ūturi, nīngamūcookanīrīria kūu Jerusalemu. 20 O ta ūria andū macookanagīrīria betha, na gīcango, na kīgera, na ngocorai, o na ibati icua-inī rīa mwaki nīguo itwekio na mwaki mūhiū-rī, ūguo nīguo o na nī ngaamūcookanīrīria ndī na marakara na mang'ūrī, na ndīmūkie kūu thīinī wa itūūra inene ndīmūtwekerie kuo. 21 Nīngamūcookanīrīria na ndīmūhurutīre na mang'ūrī makwa mahiū, na inyuī nīmūgatwekerio o kūu thīinī warīo. 22 O ta ūria betha itwekagīrio icua-inī rīa mwaki, ūguo noguo o na inyuī mūgaatwekerio kūu thīinī warīo, na inyuī nīmūkamenya atī nīi Jehova nī nīi ndīmūtīrīrie mang'ūrī makwa.” 23 O rīngī kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīrie, ngīrwo atīrī: 24 “Mūrū wa mūdū, īra būrūri ūcio atīrī, ‘Wee-rī, ūrī būrūri ūkoretwo wagīte mbura kana rūthuthuū, mūthenya ūrīa wa mang'ūrī.’ 25 Nī kūrī na ndundu ya gūūkanīrīria ya anene akuo marī thīinī waguo, nao matarīi ta mūrūūthi ūkūrarama ūgītambuura kīrīa ūnyīitīte; marīaga andū, na magakuua mīthithū na indo cia goro, na magatūma kūgīe na atumia aingī a ndigwa thīinī waguo. 26 Athīnjīri-Ngai akuo mahūthagīra hinya makīuna watho wakwa, na magathaahia indo ciakwa iria nyamūre; matikūūranaga indo iria nyamūre na iria itarī nyamūre; marutanaga atī gūtīrī ngūūrani ya indo irī thaahu na iria itarī thaahu; na mahingaga maitho matikamenyerere Thabatū ciakwa, nīguo ngarumagwo gatagatī-inī kao. 27 Anene akuo arīa marī kuo matarīi ta njūūi igītambuura kīrīa inyīitīte; maitaga thakame na makooraga andū, nīguo megwatīre uumithio ūrīa ūtagīrīrie. 28 Anabii akuo mamahakagīra ciiko icio coka mwerū, na njīra ya kūmoonera cioneki cia maheeni, na ūragūri wa maheeni. Moigaga atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū’, o rīrīa Jehova atarī ūndū oigīte. 29 Andū a būrūri ūcio mahūthagīra ūhahanyi na ūtunyani; mahinyagīrīria athīnī na abatari, na makanyariira andū a kūngī, makamaagithia kīhoo. 30 “Ndaacarīrie mūdū thīinī wao ūngīaka rūthingo na arūgame mbere yakwa mwanya-inī, agītīre būrūri ūcio, nīguo ndikaūniine o kūūniina, no ndiigana kuona o na ūmwe. 31 Nī ūndū ūcio nīngamaitīrīria mang'ūrī makwa, na ndīmāniine na marakara makwa mahiū, na ndīmacookererie maūdū marīa mothe mekīte, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.”

23 Kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīrie, ngīrwo atīrī:
 2 “Mūrū wa mūdū, nī kwarī na andū-a-nja eerī, airītu a nyina ūmwe. 3 Nīmatuikire ahūūri maraya kūu

būrūri wa Misiri, makīambīrīria ūmaraya kuuma marī ethī. Marī kūu būrūri-inī ūcio nīmahutagio nyondo, na makahambatwo ithūri cia ūirītu wao. 4 Ūrīa mūkūrū eetagwo Ohola, nake mwarī wa nyina eetagwo Oholiba. Maarī akwa, nao magīciara aanake na airītu. Ohola nīwe Samaria, nake Oholiba nīwe Jerusalemu. 5 “Ohola nīahūūraga ūmaraya o na arī wakwa; nake nīeriragīria endwa ake, na nīo andū a Ashuri, o acio maarī njamba cia ita 6 mehumbīte nguo cia rangi wa bururu, na aathani na anene a ita, acio othe maarī andū ethī ciīrorerwa, o arīa maathiaga mahaicīte mbarathi. 7 Nīeneanire ta mūmaraya harī andū othe arīa atīku thīinī wa Ashuri, na agīthaahia na mīhianano yothe ya mūdū o wothe ūrīa eeriragīria. 8 Ndaatiganire na ūmaraya ūcio aambīrīrie arī būrūri wa Misiri, rīrīa andū maakomaga nake arī mwīthī na makahambataga gīthūri kīa ūirītu wake, o na magikīrīrīria kūhūūra ūmaraya nake. 9 “Nī ūndū ūcio ngīmūneana harī endwa ake, nīo andū a Ashuri o acio eeriragīria. 10 Nīmāmūrūtire nguo, makīmūtunya arīū na aarī ake, na makīmūūraga na rūhiū rwa njora. Nīatuikire wa kuunagwo thimo gatagatī-inī ka andū-a-nja, nake nī aaherithirio. 11 “Mwarī wa nyina Oholiba nīeyoneire maūdū macio, no merīrīria-inī make o na ūmaraya-inī wake nīeekire mītugo mīaganu gūkīra mwarī wa nyina. 12 O nake nīeriragīria andū a Ashuri, arīa maarī aathani na anene a ita, na njamba cia ita ciīhumbīte nguo irī riiri, o arīa maathiaga mahaicīte mbarathi, acio othe maarī andū ethī ciīrorerwa. 13 Nīndonire atī o nake nīethaahītie; eerī maathiaga na mīthīre īhaanaine. 14 “No rīrī, we nīakīrīrīrie kūhūūra ūmaraya. Nīoonire arūme makururītwo rūthingo-inī, nayo yarī mīhiano ya Akalidei ikururītwo na rangi mūtune, 15 meeohete mīcibi njohero na iremba mītwe icunjuurīte; othe monekaga mahaana ta atwarithia a ngaari cia mbarathi cia ita a Babuloni, andū a gūciarīrwo Kalidei. 16 O rīrīa aamoonire, nīamerīrīrie, akīmātūmīra andū kūu Kalidei. 17 Ningī andū a Babuloni magīūka kūrī we, kūu kīrīrī-inī kīa wendo, nao makīmūthaahia nī ūndū wa merīrīria mao. Thuutha wa gūthaahio nīo, agītigana nao, akīira ngoro nīo. 18 Rīrīa aathiire na mbere na ūmaraya wake atekūhitha, na akīguūria njaga yake, nīi na nīi nīndatiganire nake ngīmūmena, ngītigana nake o ta ūrīa ndaatiganire na mwarī wa nyina. 19 No rīrī, we aakīrīrīrie kūhūūra ūmaraya aaririkana matukū marīa aarī mwīthī, rīrīa aarī mūmaraya kūu būrūri wa Misiri.

20 Arī kūu, akīrīrīria endwa ake, arīa ciīga ciao ciatarī ta cia ndigiri, na hinya wao wa undūrume woimaga ta wa mbarathi. 21 Nī undū ūcio ūkīrīrīria ūūra-thoni wa wīthi waku, rīria wahambatagwo gīthūri na ūkahutio nyondo ciaku cia ūirītu ūrī kūu būrūri wa Misiri. 22 “Nī undū ūcio, wee Oholiba, Mwathani Jehova ekuuga ūū: Nīngarahūra endwa aku magūūkīrīre, acio watiganire nao ūkīmamena, ndīmarehe magūūkīrīre kuuma mīena yothe, 23 andū a Babuloni na Akalidei othe, na andū a kuuma Pekodi, na Shoa, na Koa, marī hamwe na andū a Ashuri othe, aanake arīa cīrorerwa, arīa othe matuītwo abarūthi na anene a ita, na anene a ngaari cia mbarathi cia ita na andū arīa marī igweta inene, nao othe mathiiga mahaicīte mbarathi. 24 Nīmagagūūkīrīra marī na matharaita, na ngaari cia mbarathi cia ita, na makaari, na marī na kīrīndī kīngī; nao mabange magūūkīrīre kuuma mīena yothe, marī na ngo iria nene na iria nini, na mekīrīte ngūbia cia kīgera mītwe. Nīngakūneana kūrī o ūherithio, nao nīmagakūherithia kūrīngana na ūrīa matuanagira ciira. 25 Nīngerekeria marakara makwa ndī na ūiru ngūūkīrīre, nao nīmagakūherithia marī na marakara manene. Nīmagagūtīnia maniūrū na matū, nao andū anyu arīa magaatigara nīmakaniinwo na rūhiū rwa njora. Magaataha ariū anyu na aarī anyu, nao arīa anyu magaatigara nīmakaniinwo na mwaki. 26 Nīngī nīmagakūruta nguo na makuue mathaga maku marīa mega. 27 Nī undū ūcio nīnganiina ūūra-thoni na ūmaraya ūrīa wee waambīrīrie ūrī kūu būrūri wa Misiri. Ndūkarora maundū macio ūmerīrīrie, kana ūrīrikane būrūri wa Misiri rīngī. 28 “Nīgūkorwo Mwathani Jehova ekuuga ūū: Ndī hakuhī gūkūneana kūrī acio ūthūire, ngūneane kūrī acio wamenire ūkīmahutatīra. 29 Magaakūherithia marī na rūthūūro, na magūtunye indo ciaku ciothe iria ūnogeire. Magaagūtiga njaga, ūrī ūtheri, nacio thoni cia ūmaraya waku nīkaguūrio. Naguo ūūra-thoni na ūmaraya waku. 30 nīcio ikūreheire maundū macio, nīgūkorwo nīwerīrīrie ndūrīrī icio, na ūgīthaahia na mīhianano yacio. 31 Wee ūrīmīrīrie mīthiire ya mwarī wa nyūkwa; nī undū ūcio nīngakūnengera gīkombe gīake ūkīnyīte na guoko gwaku. 32 “Mwathani Jehova ekuuga ūū: “Wee ūkaanyūra gīkombe kīa mwarī wa nyūkwa, gīkombe kīnene na kīriku; nīgīkarehe kīnyararo na itheko, nīgūkorwo nīkīyūrīrīru mūno. 33 Wee nīūkaiyūrwo nī ūrīū na kīeha, gīkombe kīu kīa mwanangīko na ihooru, gīkombe kīu kīa

mwarī wa nyūkwa Samaria. 34 Ūgaakīnyūra na ūkīinīkīrīre; ūgaakīringithia thī, kīenyūkange icere, na wītarūrango nyondo. Nī nī njarītie ūhoru ūcio, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. 35 “Nī undū ūcio Mwathani Jehova ekuuga ūū: Kuona atī wee nīūriganīrwo nī nī na ūkanjīkia na thuutha waku, no ngīnya ūcookererwo nī maciaro ma ūūra-thoni waku na ūmaraya waku.” 36 Jehova aanjīrīre atīrī: Mūrū wa mūdū, nīūgūtūra Ohola na Oholiba ciira? Nī undū ūcio marūithie nī undū wa mītugo yao īrī magīgi, 37 nīgūkorwo nīmatharītie, namo moko mao maiyūrīte thakame. Matharītie na mīhianano yao; o na makamīrutīra ciana ciao magongona, iria manjarīrie, ituīke irio ciayo. 38 O na nīngī undū ūngī manjīkīte nī ūyū: Ihinda o rīu nīmathaahirie handū-hakwaharīa-haamūre, na magīthūkia Thabatū ciakwa. 39 Mūthenya o ro ūcio maarutire ciana ciao igongona kūrī mīhianano yao-rī, noguo maatoonyire handū-hakwaharīa-haamūre na makīhathaahia. Ūguo nīguo meekire thīnī wa nyūmba yakwa. 40 “O na nīngī magītūmanīra arūme arīa mookire kuuma kūraya, na hīndī īrīa maakinyire, mūgūthamba nī undū wao, na mūkīhaka rangi maitho, na mūkīgemia na mathaga. 41 Nīngī mūgīkarīra ūrīrī warītwo na ūkagemio mūno, na hau mbere yaguo hakaigwo metha īrīa mwaigagīrīra ūbumba na maguta marīa maarī makwa. 42 “Nake nīarīgiicīrio nī kīrīndī kīngī kīanegenaga gītekūmaka; andū a Sabea makīrehwo kuuma werū-inī, marī hamwe na gīkundi kīa andū matarī igweta, nao magīkīra mūtumia ūcio na mwarī wa nyina bangiri moko, na makīmēkīra tanjī thaka mītwe. 43 Nīngī ngīaria ūhoru wa ūcio waniinītwo hinya nī ūtharia, ngiuga atīrī, ‘Rīu nīmarekwo mamūhūthīre ta mūmaraya, nīgūkorwo ūguo nīguo atarīi.’ 44 Nao magīkoma nake. O ta ūrīa arūme makomaga na mūmaraya, ūguo nīguo maakomire na andū-a-nja acio maagīte thoni, nao nīo Ohola na Oholiba. 45 No andū arīa athingu nīmakamaherithia na iherithia rīa andū-a-nja arīa matharagia na magaitithia thakame, tondū nīmatharagia, na moko mao maiyūrīte thakame. 46 “Mwathani Jehova ekuuga ūū: Mareherei kīrīndī kīmookīrīre, na mūmaneane maguoyohithio na matahwo. 47 Kīrīndī kīu nīgīkamahūūra na mahiga nyuguto na kīmatemange na hīū ciao cia njora; gīkooraga aanake na airītu ao, na gīcīne nyūmba ciao. 48 “Nī undū ūcio nīnganiina ūūra-thoni kūu būrūri ūcio nīguo andū-a-nja othe makaanio, matikaneke

maundũ ma ũtharia ta inyuĩ. 49 Inyuĩ nĩmũkaherithio nĩ ũndũ wa ũũra-thoni wanyu, na mũcookererwo nĩ maciaro ma mehia manyu ma kũhooya mĩhianano. Na inyuĩ hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ Mwathani Jehova.”

24 Mwaka-inĩ wa kenda, mũthenya wa ikũmi wa mweri wa ikũmi, kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩĩre, ngĩrwo atĩrĩ: 2 “Mũrũ wa mũndũ, andĩka mũthenya wa ũmũthĩ nĩ tarĩki ciigana, o ũyũ wa ũmũthĩ, tondũ mũthenya ũyũ wa ũmũthĩ mũthamaki wa Babuloni nĩarigiĩciĩrie Jerusalemu. 3 Arĩria andũ aya a nyũmba ĩno nemi na ngerekano, ũmeere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: “Hagĩra nyũngũ ya kũruga; mĩhagĩre na ũmĩĩtĩĩre maĩ. 4 ĩkĩra icunjĩ cia nyama thĩĩnĩ wayo, icunjĩ ciothe iria njega, ta cia kũgũrũ na guoko. Mĩiyũrie na mahĩndĩ marĩa mega mũno; 5 oya nyamũ ĩrĩa njega mũno rũũru-inĩ. Igĩrĩra ngũ rungu rwayo nĩ ũndũ wa mahĩndĩ; reke ĩtherũke, namo mahĩndĩ mahĩire o kũu thĩĩnĩ wayo. 6 “Nĩgũkorwo Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: “Kaĩ itũũra rĩu inene rĩitithagia thakame rĩrĩ na haro-ĩ, o na nyũngũ ĩyo ĩrĩ na mũcura, ĩrĩa gĩkũrĩ kĩayo gĩtangĩthira! Mĩonorie kĩrung’o, o kĩrung’o, itegũcuukĩrwo mĩtĩ. 7 “Nĩgũkorwo thakame ĩrĩa rĩitithĩtie ĩrĩ o thĩĩnĩ warĩo: Rĩamĩĩtire o kũu rwaro-inĩ rwa ihiga itheri; rĩtĩamĩĩtire tĩĩri-inĩ, harĩa rũkũngũ rũngĩamĩthikire. 8 Nĩgeetha njarahũre mang’ũrĩ na ndĩrĩhĩrie-rĩ, ndaitire thakame yarĩo rwaro-inĩ rwa ihiga itheri, nĩguo ndĩgathikwo. 9 “Nĩ ũndũ ũcio, ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: “Kaĩ itũũra rĩu inene rĩitithagia thakame rĩrĩ na haaro-ĩ! O na nĩ nĩngacookanĩrĩria ngũ hĩba ndaaya na igũrũ. 10 Nĩ ũndũ ũcio iganĩrĩra ngũ, na wakie mwaki. Ruga nyama icio wega, na ũtukanie na indo cia gũcamia wega; namo mahĩndĩ ũreke macure. 11 Nĩngĩ ũhagĩre nyũngũ ĩyo theri makara-inĩ, nginya ĩhiũhe na gĩcango kĩayo gĩtunĩhe, nĩguo giko kĩayo gĩtweke, na gĩkũrĩ kĩayo gĩcinwo, gĩthire. 12 Nĩkĩremete njĩra ciothe; gĩkũrĩ kĩu kĩayo ti kĩrute, o na gĩacinwo na mwaki. 13 “Rĩu-rĩ, giko gĩaku nĩ ũũra-thoni. Tondũ ngeretie gũgũtheria, no wee ndũngĩthera giko gĩaku, wee ndũngĩthera rĩngĩ nginya mang’ũrĩ makwa ma gũgũũkĩrĩra makahũahũ. 14 “Nĩ Jehova nĩnjarĩtie. Ihinda nĩkinyu njĩke ũndũ. Ndikerigĩrĩria; na ndikaiguanĩra tha kana ndĩricũkwo. Ũgaatũrwo ciira kũringana na mũtugo yaku, na ciiko ciaku, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” 15 Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩĩre, ngĩrwo atĩrĩ: 16

“Mũrũ wa mũndũ, atĩrĩ, ndĩ hakuĩ gũkwehereria kĩrĩa gĩkenagia maithe maku mũno na igũtha o rĩmwe. No rĩrĩ, ndũgacakae kana ũrĩre, o na kana ũite maithe. 17 Caaya ũkĩrĩte; tĩga kũrĩrĩra ũcio ũkuĩte. Ikara wĩohete kĩremba mũtwe na wĩkĩrĩte iraatũ magũrũ; ndũkehumbĩre kanua kana ũrĩre irio cia mũtugo wa hĩndĩ ya macakaya.” 18 Nĩ ũndũ ũcio ngĩrooka kwarĩria andũ rũciĩnĩ, na hwaĩ-inĩ ũcio mũtumia wakwa agĩkua. Rũciĩnĩ rũrũ rũngĩ ngũka o ta ũrĩa ndaathĩtuo njĩke. 19 Nao andũ acio makĩnjũũria atĩrĩ, “Kaĩ ũtangĩtwĩra ũhoru wa maundũ maya na ũrĩa matũkonĩ?” 20 Nĩ ũndũ ũcio ngĩmeera atĩrĩ, “Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩĩre, ngĩrwo atĩrĩ: 21 ĩra andũ a nyũmba ya Isiraeli atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Ngĩrie gũthaahia handũ-hakwa-harĩa-haamũre, hau gĩkaro kĩa hinya kĩrĩa mwĩtĩaga nakĩo, o kũu gĩkenagia maithe manyu, kĩrĩa mwendete. Ariũ na aarĩ anyu arĩa mwatĩgĩre na thuutha makaaniinwo na rũhiũ rwa njora. 22 Na inyuĩ nĩmũgeeka o ta ũguo nĩ njĩkĩte. Mũtikehumbĩra kanua kana mũrĩre irio cia mũtugo wa hĩndĩ ya macakaya. 23 Nĩmũgaikara mwĩohete iremba mũtwe na mwĩkĩrĩte iraatũ magũrũ. Mũtĩgacakaya kana mũrĩre, no nĩmũkahwererekera tondũ wa mehia manyu na mũcaayage thĩĩnĩ wanyu. 24 Ezekieli agaatuĩka rũũri harĩ inyuĩ; mũgeeka o ta ũguo we ekĩte. Hĩndĩ ĩrĩa maundũ macio mageekĩkara, nĩrĩo mũkaamenya atĩ nĩ nĩ Mwathani Jehova.’ 25 “Nawe mũrũ wa mũndũ, mũthenya ũrĩa ngeeheria gĩkaro kĩa kĩa hinya, gĩkeno kĩa na riiri wao, na kĩndũ kĩrĩa gĩkenagia maithe mao, na wendi wa ngoro ciao, na aanake na airĩtu ao o nao, 26 mũthenya ũcio mũndũ ũũrĩte kwao nĩagakũrehera ũhoru. 27 Hĩndĩ ĩyo kanua gaku nĩgagatumũka; nĩũkaria nake, na ndũgacooka gũkĩra. Nĩ ũndũ ũcio wee ũgaatuĩka rũũri harĩo, nao nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ Jehova.”

25 Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩĩre ngĩrwo atĩrĩ: 2 “Mũrũ wa mũndũ, erekeria ũthĩũ waku harĩ Aamoni, na ũmarathĩre ũhoru wa kũmookĩrĩra. 3 Meere atĩrĩ, ‘Iguai kiugo kĩa Mwathani Jehova. Ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Tondũ nĩmuoigire, “Aha!” Igũrũ rĩa harĩa-hakwa-haamũre hĩndĩ ĩrĩa haathaahirio, o na igũrũ rĩa bũrũri wa Isiraeli rĩrĩa wanangĩrwo, na nĩngĩ igũrũ rĩa andũ a Juda hĩndĩ ĩrĩa maatahirwo-rĩ, 4 nĩ ũndũ ũcio nĩngũmũneana kũrĩ andũ a kũu irathĩro mũtuĩke kĩndũ kĩa. Nĩmagaaka kambĩ ciikaro ciao na mambe hema ciao, thĩĩnĩ wanyu; nĩmakaarĩa matunda manyu, na

manyue iria rīanyu. 5 Nīngagarūra Raba gūtuīke ūrīthio wa ngamīra, nakuo Amoni gūtuīke gwa kwarahwo nī ng'ondū. Hīndī ūyo nīmūkamenya atī nī nī nī Jehova. 6 Nīgūkorwo ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Tondū inyuī nīmūhūūrīte hī na mūkarīngithia makinya manyu thī, mūgīkenagīrīra būrūrī wa Isiraeli mūrī na rūmena ruothe rwa ngoro cianyu, 7 nī ūndū ūcio nīngamūtambūrūkīria guoko gwakwa, ndīmūūkīrīre na ndīmūneane mūtahwo nī ndūrīrī. Nīngamweherania na ndūrīrī, na ndīmūniine mabūrūrī-inī. Nīngamwananga, na inyuī nīmūkamenya atī nī nī nī Jehova.” 8 “Mwathani Jehova ekuuga atīrī: ‘Tondū Moabi na Seiru moigire atīrī, “Ta rora, nyūmba ya Juda itūīkīte o ta ndūrīrī iria ingī ciothe,” 9 nī ūndū ūcio nīngaguūrīa rūbaru rwa Moabi, nyambīrīrīre na matūūra makuo ma mīhaka-inī, na nīmo Bethi-Jeshimothu, na Baali-Meoni, na Kiriathaimu, na nīmo monagwo marī riiri wa būrūrī ūcio. 10 Nīnganeana Moabi hamwe na Aamoni moko-inī ma andū a Irathīro matuīke indo ciao, nīgeetha Aamoni acio matikanarīrīkanwo ndūrīrī-inī; 11 na nī nīngaherithia Moabi. Hīndī ūyo nīmakamenya atī nī nī nī Jehova.” 12 “Mwathani Jehova ekuuga atīrī: ‘Tondū Edomu nērīhīrīre harī nyūmba ya Juda na agītuīka mūhītīa mūno nī ūndū wa gwīka ūguorī, 13 nī ūndū ūcio Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Nīngatambūrūkīria guoko gwakwa njūkīrīre Edomu na njūrage andū akuo na mahiū mao. Nīngakwananga, na kuuma Timani nginya Dedani, nīmakooragewo na rūhiū rwa njora. 14 Nīngerīhīria harī Edomu na guoko kwa andū akwa Isiraeli, nao nīmageeka Edomu kūringana na marakara makwa na mang'ūrī makwa; nīmakamenya kwīrīhīria gwakwa, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.” 15 “Mwathani Jehova ekuuga atīrī: ‘Tondū Afilisti nīmekire maūdū ma kwīrīhīria, na makīrīhīria marī na rūmena ngoro-inī ciao na marī na muku wa matukū maingī magītua atī nīmekwananga Juda, 16 nī ūndū ūcio Mwathani Jehova ekuuga ūū: Ngirīe gūtambūrūkīria guoko gwakwa njūkīrīre Afilisti, na nīngeheria Akerethi na nyanange arīa matīgairē ndwere-inī cia iria. 17 Nīngerīhīria harī na rīrīhīria inene na ndīmaherithie ndī na mang'ūrī. Hīndī ūyo nīmakamenya atī nī nī nī Jehova, hīndī iria ngeerīhīria harīo.”

26 Mwaka-inī wa ikūmi na ūmwe, mūthenya wa mbere wa mweri, kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngīrwo atīrī: 2 “Mūrū wa mūdū,

tondū Turo riugīte atīrī ūhorō wa Jerusalemu, ‘Aha! Kīhingo gīa gūtoonya kwa ndūrīrī nīkiunange, na nī ngahingūrīrwo mīrango yarīo; rū tondu nī kwanangītwo-rī, nīngūgaacīra,’ 3 nī ūndū ūcio Mwathani Jehova oigite ūū: Nīngūgūūkīrīra wee Turo, na nīngarehe ndūrīrī nyingī igūūkīrīre, ta iria rīgīkia makūmbī marīo na igūrū. 4 Nīmakananga thingo cia Turo, na mamomore mīthiringo yarīo irīa mīraihu na igūrū; nīngate kagoto karīo na ndīgūtue rwaro rwa ihiga itheri. 5 Kūu iria-inī gūgaatuīka kūdū gwa gūtambūrūkīria nga cia gūtega thamaki, nīgūkorwo ūhorō ūcio nī nī nī njarītie, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. Narīo itūūra rū rīgaaatuīka rīa gūtahwo nī ndūrīrī, 6 nakuo kūdū kwarīo kūrīa gūtūragwo kūu būrūrī-thīnī nīgūkaniinwo na rūhiū rwa njora. Hīndī ūyo nīmakamenya atī nī nī nī Jehova. 7 “Nīgūkorwo Mwathani Jehova ekuuga ūū: Kuuma mwena wa gathigathini nīngarehe Nebukadinezaru, mūthamaki wa Babuloni, mūthamaki wa athamaki, okīrīre Turo arī na mbarathi, na ngaari cia ita, na ahaicī a mbarathi, na mbūtū nene ya ita. 8 Nīakananga kūdū gwaku gwa gūtūrwo kūu būrūrī-inī na rūhiū rwa njora, na arute wīra wa gūkūrigīcīria, agūūkīrīre, aakithie ihumbu nginya thingo-inī ciaku, na ambararie ngo ciake agūūkīrīre. 9 Nīakoonereria nditi ya mīgogo amomore thingo ciaku, na amomore mīthiringo yaku irīa mīraihu na igūrū na indo ciake cia mbaara. 10 Mbarathi ciake igaakorwo irī nyingī ūū atī nīngagūthika na rūkūngū. Thingo ciaku nīkainaina nī ūndū wa inegene rīa mbarathi cia mbaara, na makaari, na ngaari cia ita hīndī irīa agaatoonyera ihingo-inī ciaku ta ūrīa andū matoonyaga itūūra inene rīrīa thingo imomoretwo. 11 Mahūngū ma mbarathi ciake nīmakaranga njira ciaku ciothe; nīakoorage andū aku na rūhiū rwa njora, nacio itugī ciaku cia hinya nīikaagūa thī. 12 Nīmagagūtaha ūtonga waku na magūtunye indo ciaku cia wonjoria; nīmakamomora thingo ciaku na matharie nyūmba ciaku iria njega, na maikie mahiga maku, na mbaū, o na kagoto iria-inī. 13 Nīngakinya inegene rīa nyīmbo ciaku mūthia, na mūgambo wa inanda ciaku cia mūgeeto ndūkaiguuo rīngī. 14 Nīngatūma ūtuīke rwaro rwa ihiga itheri, na nīgūgaatūka handū ha gūtambūrūkīrio nga cia gūtega thamaki. Ndūgacooka gwakwo rīngī, nī ūndū nī Jehova nī nī nī njarītie ūhorō ūcio, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. 15 “Mwathani Jehova ekwīra Turo atīrī: Mabūrūrī marīa marī ndwere-inī cia iria githī

matikainaina nī mūrurumo wa kūgūa gwaku, hīndī ĩrīa arīa magurarītio magacaaya, nayo njūraganō yūraganwō thīinī waku? 16 Ningī anene othe arīa marī ndwere-inī cia iria nīmakehera itī-inī ciao cia ūnene, na marute nguo ciao iria ndaaya, na marute nguo ciao iria ng'emie. Mahumbītwo kīmako, magaikara thī makīinainaga mahinda mothe, maguoyohetio nīwe. 17 Hīndī iyo nīmakehera icakaya rīgūkonī, makwīre atīrī: “Kaī ūrī mwanange-ī, o wee itūūra rīrī igweta, o wee watūūrāgwō nī andū arīa maathiiaga iria-inī-ī! Wee nīwe warī na ūhoti kūu iria-inī, wee na atūūrī aku; nīwatūmaga arīa othe maatūūrāga kuo manyiitwo nī guoya. 18 Rīu-rī, mabūrūrī marīa marī ndwere-inī cia iria nīmakainaina mūthenya wa kūgūa gwaku; icīgīrīra cia iria-inī nīkamakio nī kūmomoka gwaku.” 19 “Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Hīndī ĩrīa ngaatūma ūtūike itūūra inene ritiganīrio, ūhaane ta matūūra manene marīa matatūūrāgwō, na hīndī ĩrīa ngaareka ūrīku wa iria ūkūhumbīre, naguo ūingī wa maaī marīo ūgūthike-rī, 20 hīndī iyo nīguo ngaagūkūrūkia hamwe na arīa maikūrūkagio irima-inī harī andū arīa a tene. Nīngatūma ūtūūre mūhuro wa thī, ta kūdū kūrīa gūtūūrīte gūkirīte ihooru o kuuma tene, hamwe na arīa maikūrūkagio irima-inī, nawe ndūgacooka kana ūikare gūkū būrūrī-inī wa arīa marī muoyo. 21 Nīngatūma ūrīkīrīrie na kīmako kīnene, nawe ndūgacooka kuonwō rīngī. Ūgaacaragio na ndūgacooka kuoneka, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.”

27 Kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngīrwo atīrī, 2 “Mūrū wa mūdū, cakaya nī ūndū wa Turo. 3 ĩra Turo, itūūra rīu rīrī itoonjero-inī rīa iria, rīu rīonjoranāgia na andū a ndwere-inī nyingī cia iria atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūu: “Uugaga atīrī, wee Turo, “Nīi thakarīte ngarīkia.” 4 Wathani waku warī o kūu iria gatagatī; aaki aku nīo maatūmire ūthaka waku ūkinyanīre. 5 Maagūthondekeire mbaū ciaku ciothe na mīkarakaba kuuma Seniru; nīmooire mītarakwa ya kuuma Lebanoni nīguo magūthondekere mūtī wa kībebero. 6 Nayo mītī ya gūtwarithia marikabu makīmīthondeka na mīgandi kuuma Bashani; nacio mbaū cia mīthithinda cioimīte ndwere-inī cia iria rīa Kitimu, magīgwakīra nacio marikabu thīinī, igemetio na mīguongo. 7 Taama mwega wa gatani ūrīa mūgemie wa kuuma būrūrī wa Misiri nīguo warī gītama giaku gīa gūtware marikabu, na noguo warī bendera yaku; ciandarūa ciaku cia kūhumbīra igūrū na cio ciarī cia

rangi wa bururu na wa ndathi, kuuma ndwere-inī cia iria mwena wa Elisha. 8 Andū a Sidoni na Arivadi nīo maatwarithāgia marikabu ciaku; nao andū aku arīa oogī, wee Turo, nīo maarutaga wīra marikabu-inī. 9 Mabundi arīa akūrū a Gebali nīo maarutaga wīra wa gūthīngā mīanya kūu marikabu-inī. Marikabu ciothe cia iria-inī na atwarithia a cio mookīte kūu nīguo mūthogorane nao indo ciaku. 10 “Andū a Perisia, na Ludu, na Putu nīo maatungataga marī thigari mbūtū-inī ciaku cia ita. Maacuurāgia ngo na ngūbia ciao cia kīgera thingo-inī ciaku, igakūrehāgīra rīiri. 11 Andū a Arivadi na Heleki nīo maarangāgīra thingo ciaku mīena yothe; nao andū a Gamadi nīo maakorāgwō marī mīthiringo-inī yaku ĩrīa mīrailu na igūrū. Maacuurāgia ngo ciao gūthīūrūrūkīria thingo ciaku; magītūma ūthaka waku ūkinyanīre. 12 “Andū a Tarishishi nīmarutithanirie wīra wa wonjoria nawe nī ūndū wa ūrīa warī na ūtonga mūnene wa indo; nīmakūūranāgia indo ciaku cia wonjoria na betha, na kīgera, na mabati, na ngocorai. 13 “Ningī andū a Javani, na Tubali, na Mesheki nīmoonjorithanāgia nawe; maakūūranāgia indo ciaku na ngombo, na indo ciao cia gīcango. 14 “Andū a Bethi-Togarima nīmakūūranāgia indo ciaku cia wonjoria na mbarathi cia wīra, na mbarathi cia ita, o na nyūmbū ciao. 15 “Ningī andū a Dedani nīmoonjorithanāgia nawe, na mabūrūrī maingī ma ndwere-inī cia iria maarī agūrī a indo ciaku; maakūrīhaga na mīguongo na mībīngū. 16 “Ningī andū a Suriata nīmarutithanirie wīra wa wonjoria nawe tondū wa indo ciaku kūingīha; nīmakūūranīrie indo ciaku cia wonjoria na tūhiga twa thumarati, na mataama ma rangi wa ndathi, na nguo iria ng'emie, na gatani ĩrīa njega, na maricani, o na tūhiga twa goro tūrīa tūtune. 17 “Juda na ĩsraeli nīmoonjorithanāgia nawe; magīkūūrania indo ciaku cia wonjoria na ngano ya kuuma Minithu, na theremende, na ūūkī, na maguta, na ūbani. 18 “Ningī andū a Dameski, tondū wa indo ciaku nyingī na ūtonga waku mūnene wa indo, nīmarutithanirie wīra wa kwonjorithia nawe wa wendia wa ndibe ya kuuma Helibona, na guoya wa ng'ondo wa kuuma Zaharu. 19 “Ningī andū a Avedani, na Ajavani moimīte Uzali nīmagūrāga indo ciaku cia wonjoria; nīmakūūranāgia indo ciaku cia wonjoria na ĩgera iria ndure, na mahuti marīa manungī wega, o na mūtārathini. 20 “Ningī andū a Dedani nīo mwonjorithanāgia nao matandīko ma mbarathi. 21 “Ningī andū a Arabia na anene othe

a Kedari maarī agūri a indo ciaku; nīmarutithanirie wīra wa wonjoria nawe wa tūgonda, na ndūrūme, na mbūri. 22 “Nao onjoria a kuuma Sheba na Rama nīmoonjorithanagia nawe; nī ūndū indo ciaku cia wonjoria maacikūūranagia na indo iria njega mūno cia mīthemba yothe ya mahuti manungi wega, na tūhiga twa goro, na thahabu. 23 “Ningī andū a Harani, na Kane, na Edeni, marī hamwe na onjoria a Sheba, na Ashuri, na Kilimadi nīmoonjorithanagia nawe. 24 Kūu ndūnyū-inī yaku-rī, nīmoonjorithanagia nawe nguo iria thaka, na itambaya cia bururu, na nguo iria ng’emie, na mīgeka ya marangi maingī itumītwo na ndigi njogothē ikundīkitwo ikanyiitio. 25 “Marikabu cia Tarishishi nīcio igūkuuagīra indo ciaku cia wonjoria. Ūiyūrīrīrio mīrigo mīritū o kūu iria gatagatī. 26 Andū aku arīa matwarithagia marikabu magūtwaraga maria-inī gatagatī. No rīrī, rūhuho rwa mwena wa irathīro nīrūgakuunanga ūtūikange icunjī ūrī kūu iria gatagatī. 27 Ūtonga waku, na indo ciaku cia wonjoria, na cia wendia, na thigari ciaku cia iria-inī, na arīa marutaga wīra marikabu-inī, na arīa marutaga wīra wa gūthinga, na onjorithia aku, na thigari ciaku ciothe, na mūndū ūngī o wothe ūrī marikabu-inī, nīmagatooeyerera iria gatagatī mūthenya ūrīa marikabu yaku ikoinīkanga. 28 Mabūrūri marīa mariganītie na iria nīmagathingitha hīndī irīa aruti wīra aku a marikabu-inī magaakaya. 29 Arīa othe mahutanagia na mīiko ya gūtwarithia marikabu nīmagatiganīria marikabu ciao; thigari cia iria-inī na arīa othe marutaga wīra marikabu-inī makaarūgama hūgūrūrū-inī cia iria. 30 Makaanīrīra, makūrīrīre marī na ruo; makeitīrīria rūkūngū mītwe, na megaragarie mūhu-inī. 31 Makenja mītwe yao nī ūndū waku, na mehumble nguo cia makūnia. Nīmagakūrīrīra marī na ruo rwa ngoro, na macakae nī kieha. 32 Na hīndī iyo maragīrīka magīgūcakayagīra-rī, nīmakambīrīria macakaya magūkonī, makiugaga atīrī: “Nūū ūrī wakirio ta Turo, athiūrūrūkīrio nī iria?” 33 Hīndī irīa indo ciaku cia wonjoria ciatwaragwo iria-inī-rī, nīwaiganithirie mabataro ma ndūrīrī nyingī; nī ūndū wa ūtonga waku mūnene, na ūngī wa indo ciaku cia wonjoria, ūgītongia athamaki a thī. 34 Rīu nīwanangītvo nī iria o kūu maā-inī marīa mariku; nīūtoonyereire hamwe na indo ciaku cia wonjoria, o na arīa othe mūtwaranaga nao. 35 Arīa othe matūūraga mabūrūri-inī marīa marī ndwere-inī cia iria nīmamakīte nī ūndū waku;

athamaki ao mainainaga nī kūmaka, na magathita ithiithi nī guoya. 36 Nao onjoria marī gatagatī ka ndūrīrī nīmarakūnyūrīria; nīūkinyīte mūthia wa kūguoyohithania, nawe ndūgacooka kuonwo rīngī.”

28 Kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngīrwo atīrī: 2 “Mūrū wa mūndū, irā mūnene wa Turo atīrī, ‘Mwathani Jehova oigīte ūū: “Nī ūndū ngoro yaku nīyamabarātīe, uugaga atīrī, “Nī ndī ngai; njikaragīra gītī gīa ūthamaki kīa ngai kūu iria gatagatī.” No wee ūrī mūndū na ndūrī ngai, o na watūika wīciiragia atī ūrī mūūgī o ta ngai. 3 Wee-rī, ūkīrī mūūgī gūkīra Danieli? Anga gūtīrī hitho ūngīhithwo? 4 Tondū wa ūūgī waku na ūmenyo waku, nīwīgīrīre na ūtonga, na ūkehaīra thahabu na betha mīthiithū-inī yaku. 5 Tondū wa ūmenyi waku mūnene wa wonjoria, nīwīongereire ūtonga, na nī tondū wa ūtonga waku, ngoro yaku nīgīite na mwītīo. 6 “Nī ūndū ūcio Mwathani Jehova ekuuga ūū: “Tondū wīciiragia ūrī mūūgī, ūkohīga o ta ngai-rī, 7 nīngūkūrehithīria andū a kūngī magūūkīrīre, nacio nī ndūrīrī iria itarī tha o na hanini; nīgacomora hiū ciacio cia njora ciūkīrīre ūthaka waku na ūūgī waku, na itheecange riiri waku mūcangararu. 8 Nīmagagūūkūrūkia magūkinyie irima-inī, na nīūgaakua gīkuū kīa ūhinya kūu gatagatī ka iria. 9 Hīndī iyo nīūkoiga atī, “Nī ndī ngai,” ūrī mbere ya acio magaakūūraga? Ūgaakorwo ūrī o mūndū, no ti ngai, ūrī moko-inī ma acio magaakūūraga. 10 Ūgaakua gīkuū ta kīa andū arīa mataruuga, moko-inī ma andū a kūngī. Nī nī njugīte ūguo, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.” 11 Kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngīrwo atīrī: 12 “Mūrū wa mūndū, ambīrīria macakaya makonī mūthamaki wa Turo, ūmwīre atīrī: ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: “Wee warī kīonereria kīa ūkinyanīru, ūkaiyūrwo nī ūūgī, na ūgathakara o biū. 13 Wee watūūrīte Edeni, mūgūnda wa Ngai; wagemetio na kahiga gothe ka goro ta: wakiki irīa ndune, na yakuti irīa ya rangī wa ngoikoni, na arimathi, na thumarati irīa theru, na onigithi, na njathibi, na yakuti irīa ya rangī wa bururu, na thumarati irīa nduru, na baregethu. Magemio maku maathondeketo na thahabu; mūthenya ūrīa wee wombirwo noguo maahaarīrio. 14 Waitīrīrio maguta ūtūike ta kerubi mūgitanīri, na nīkīo ndaakwamūrīre. Wee warī kīrīma-igūrū kīrīa gītheru kīa Ngai; waceeragīra mahiga-inī ma mwaki. 15 Ndwarī na ūcuuke mīthīire-inī yaku, kuuma mūthenya ūrīa wombirwo, nginya rīria waganu wonekire thīnī waku. 16 Tondū wa wonjoria waku

kūingāha, nawe ūkīhia. Nī ūndū ūcio ngikūrutūrura kuuma kīrīma-inī kīa Ngai ūnyararīkite, na wee kerubi, wee ūgitanagīra, ngikūingata wehere mahigainī macio ma mwaki. 17 Ngoro yaku nīnyaiitirwo nī mwītīio nī ūndū wa ūthaka waku, nawe ūgīthūkia ūūgī waku nī ūndū wa riiri waku. Nī ūndū ūcio ngīgūikia thī; ndaagūtuire kīnyararo ūrī mbere ya athamaki. 18 Nī ūndū wa mehīa maku maingī na wonjoria ūtarī wa ma, nīūthaahītie kūdū gwaku kūrīa-gūtheru. Nī ūndū ūcio ngītūma mwaki uume thīinī waku, naguo ūgīkūniina, na ngīgūtua mūhu hau thī, maitho-inī ma arīa meeroragīra. 19 Ndūrīrī ciothe iria ciakūū, nīcigegetio nīwe; nīūkinyīte mūthia wa kūguoyohithia, nawe ndūgacooka kuonwo rīngī.” 20 Kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīire, ngīrwo atīrī: 21 “Mūrū wa mūdū, erekeria ūthiū waku Sidoni; rīrathīre ūhoru wa kūrīkīrīra, 22 ūrīre atīrī: ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: “Wee Sidoni, nīngūgūkīrīra, na nīngēgīra na riiri thīinī waku. Nao nīmakamenya atī nī nī nī Jehova, hīndī irīa ngaarīrehere iherithia, na ndīonanie atī ndī mūtheru thīinī warīo. 23 Nīngarīrehithīria mūthiuro, na ndūme thakame ītherere njīra-inī ciarīo. Arīa oorage nīmakaagūa thīinī warīo, naruo rūhiū rwa njora rūrīkīrīre mīena yothe. Hīndī īyo nīmakamenya atī nī nī nī Jehova. 24 “Gūtīrī hīndī īngī andū a Isiraēli makaagīa na thū mariganītie nacio, nīguo itūike cong’e ūrī ruo, na mīigua mīūgī. Hīndī īyo nīmakamenya atī nī nī nī Mwathani Jehova. 25 “Mwathani Jehova ekuuga ūū: Hīndī irīa ngaacookanīrīria andū a Isiraēli moime ndūrīrī-inī kūrīa maahurunjirwo, hīndī īyo nīngonania maitho-inī ma ndūrīrī atī ndī mūtheru ndī thīinī wao. Hīndī īyo nīmagatūūra būrūrī wao kīumbe ūrīa ndaaheire ndungata yakwa Jakubu. 26 Magaatūūra kuo marī agītīre, na nīmagaka nyūmba, na mahaande mīgūnda ya mīthabībū; nao magaatūūra marī agītīre rīrīa ngaarehe iherithia kūrī andū arīa othe mariganītie nao arīa maamacambagia. Hīndī īyo nīmakamenya atī nī nī nī Jehova Ngai wao.”

29 Na rīrī, mwaka-inī wa ikūmi, mweri wa ikūmi, mūthenya wa ikūmi na īrī wa mweri wa ikūmi, kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīire, ngīrwo atīrī: 2 “Mūrū wa mūdū, erekeria ūthiū waku kūrī Firaūni mūthamaki wa Misiri, ūmūkīrīre, na ūmūrathīre ūhoru wa kūmūkīrīra na wa gūkīrīra būrūrī wothe wa Misiri. 3 Mwarīre ūmwīre atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: “Nīngūgūkīrīra, wee Firaūni mūthamaki wa Misiri, o wee nyamū īno nene ūkomete tūrūū-

inī twaku. Uugaga atīrī, “Nili nī rūūī rwakwa; nī nī ndarūthondekire nī ūndū wakwa.” 4 No nīngagwīkīra ndwano thīa-inī ciaku, na ndūme thamaki cia tūrūū twaku cīgwatīrīre ngūcī-inī ciaku. Nīngakūguucia ngūrute tūrūū-inī twaku, hamwe na thamaki ciothe iria cīgwatīrīre ngūcī-inī ciaku. 5 Nīngagūtiga werū-inī, wee, hamwe na thamaki ciothe cia tūrūū twaku. Nīūkagūa kūu werū-inī, na ndūkoerwo kana ūnganio. Ngaakūneana ūtūike irio cia nyamū cia gīthaka, na nyoni cia rīera-inī. 6 Hīndī īyo arīa othe matūruga būrūrī wa Misiri nīmakamenya atī nī nī nī Jehova. “Wee ūkoretwo ūrī mūthīgi wa kamūrangi wa gūtīira nyūmba ya Isiraēli. 7 Hīndī irīa maakūnyītire na moko mao-rī, nīwatūkangire, na ūgītārūranga ciande ciao; hīndī irīa meetīiranirie nawe-rī, nīwoinkangire, nayo mīgongo yao īkīgonyoka. 8 “Nī ūndū ūcio Mwathani Jehova ekuuga ūū: Nīngakūrehithīria rūhiū rwa njora rūgūkīrīre na rūūrage andū aku na mahiū mao. 9 Misiri gūgaatūika būrūrī mūtiganīre, ūgakira ihooru. Hīndī īyo nīmakamenya atī nī nī nī Jehova. “Tondū wee woigire atīrī, “Rūūī rwa Nili nī rwakwa; nī nī ndarūthondekire,” 10 nī ūndū ūcio nīngūgūkīrīra na njūkīrīre tūrūū twaku, na nīngatūma būrūrī wa Misiri wanangīke na ūkire ihooru, kuuma Migidoli nginya Aswani, o na nginya mūhaka-inī wa Kushi. 11 Gūtīrī ikinya rīa mūdū kana rīa nyamū rīgaatūikanīria kuo; gūtīrī mūdū ūgaatūūra kuo ihinda rīa mīaka mīrongo īna. 12 Nīngatūma būrūrī wa Misiri ūkire ihooru gatagatī-inī ka mabūrūrī marīa manangīku, na matūūra maguo manene matiganīrio mīaka mīrongo īna gatagatī ka matūūra manene marīa manangīku. Na nīngahurunjīra andū a Misiri ndūrīrī-inī, na ndīmaharaganīre mabūrūrī-inī. 13 “No rīrī, Mwathani Jehova oigīte atīrī: Mīaka mīrongo īna yathira-rī, nīngacookanīrīria andū a Misiri moime ndūrīrī-inī iria maahurunjirwo. 14 Nao andū arīa maatahītwo a Misiri nīngamacookia būrūrī wa Pathirosi, būrūrī ūrīa wa maithe mao. Marī kūu magaatūika ūthamaki wīnyīhītie. 15 Ūgaakorwo wīnyīhītie gūkīra mothamaki mothe, na ndūgacooka rīngī gwītūūgīria igūrū rīa ndūrīrī iria īngī. Nī nī ngaawagithia hinya ūū atī ndūrī hīndī īngī ūgaatha ndūrīrī. 16 Būrūrī wa Misiri ndūgacooka gūtūika mwīhoko wa andū a Isiraēli, no ūgaatūika kīrīrīkīria kīa mehīa mao ma gūcaria ūteithio kuo. Hīndī īyo nīmakamenya atī nī nī nī Mwathani Jehova.” 17 Mwaka-inī wa mīrongo īrī na mūgwanja, mūthenya

wa mbere wa mweri wa mbere, kiugo kĩa Jehova nikĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **18** “Mũrũ wa mündũ, Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni, nĩatũmire mbũtũ ciake cia ita ciũkĩrĩre Turo na ihũũra inene; o mũtwe nĩwamunyirwo njuĩrĩ, na o kĩande gĩgĩcũnũrwo. No rĩrĩ, we mwene o na ita rĩake matiarĩhirwo kĩndũ nĩ ũndũ wa mbaara iyo aarũithirie ya gũũkĩrĩra Turo. **19** Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩngũneana bũrũri wa Misiri harĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, na nĩagakuua ũtonga wakuo. Agaatunyana na atahe indo cia bũrũri ũcio, itũĩke cia kũrĩha mbũtũ ciake cia ita. **20** Nĩndĩmũheete bũrũri wa Misiri ũtũĩke kĩheo gĩa kĩyo gĩaake, tondũ we na mbũtũ ciake cia ita meekire ũguo nĩ ũndũ wakwa, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **21** “Mũthenya ũcio, nĩngatũma nyũmba ya Isiraeli ĩmerie rũhĩa, na ndumũre kanua gaku thĩĩnĩ wao. Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ Jehova.”

30 Kiugo kĩa Jehova nikĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ **2** “Mũrũ wa mündũ, ratha ũhoru, uuge atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “Gĩrikai, muuge atĩrĩ, “Kaĩ mũthenya ũcio ũrĩ na haaro-ĩ!” **3** Nĩgũkorwo mũthenya ũcio nĩũkuhĩrĩrie, mũthenya wa Jehova nĩũkuhĩrĩrie, mũthenya ũrĩ na matu, mũthenya ũrĩ na mũthiro harĩ ndũrĩrĩ. **4** Rũhiũ rwa njora nĩrũgookĩrĩra bũrũri wa Misiri, naruo ruo rwa ngoro rũkinyĩrĩre Kushi. Rĩrĩa arĩa moragĩtwo makaagũa kũu bũrũri wa Misiri, ũtonga wakuo nĩũgakuuo, nayo mĩthingi yakuo ĩmomorwo. **5** Andũ a Kushi na Putu, na Ludu, na Arabia guothe, na Lubia, na andũ a bũrũri wa kĩrĩkanĩro, makooragwo na rũhiũ rwa njora marĩ hamwe na andũ a Misiri. **6** “Jehova ekuuga ũũ: “Arata a Misiri nĩmakooragwo, naguo hinya wake ũrĩa etĩaga naguo nĩũgaathira. Kuuma Migidoli o nginya Aswani, makooragĩrwo kuo thĩĩnĩ na rũhiũ rwa njora, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **7** “Nĩmagakira ihooru, marĩ gatagatĩ-inĩ ka mabũrũri marĩa manangĩtwo, magakira ihooru, namo matũũra mao manene magaakorwo marĩ thĩĩnĩ wa matũũra manene marĩa manangĩku. **8** Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngaacina bũrũri wa Misiri na mwaki, nao arĩa othe maamateithagia mahehenjwo. **9** “Mũthenya ũcio-rĩ, nĩngatũma andũ moime harĩ nĩ marĩ na marikabu, mathĩ makahahũre andũ a Kushi, moime mwĩcaaro-inĩ wao. Nĩmakanyiitwo nĩ ruo rwa ngoro mũthenya ũcio bũrũri wa Misiri ũkaaniinwo, nĩgũkorwo ti-itherũ nĩũgakinya. **10** “Mwathani Jehova

ekuuga ũũ: “Nĩnganiina kĩrĩndĩ kĩa Misiri, hũthĩrĩte guoko kwa Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni. **11** We na mbũtũ ciake cia ita, o mbũtũ icio ikĩrĩtie ndũrĩrĩ iria ingĩ ciothe kwaga tha, nĩcio ikaarehwo, iniine bũrũri ũcio. Nĩgacomora hiũ ciao cia njora, ciũkĩrĩre bũrũri wa Misiri na ciyũrie bũrũri ũcio andũ arĩa moragĩtwo. **12** Nĩngatũma tũrũũ tuothe twa Rũũ rwa Nili tũhwe, naguo bũrũri ũcio ndĩwenderie andũ aaganu; ngaawananga na moko ma andũ a kũngĩ, guo mwene, o hamwe na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ kuo. Nĩ Jehova nĩ nĩ njarĩtie. **13** “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “Nĩngathũkangia ngai cia mĩhianano na niine mĩhiano ĩrĩa ĩrĩ Nofu. Gũtigacooka kũgĩa mũthamaki kũu bũrũri wa Misiri, na nĩngaiyũria bũrũri ũcio wothe guoya. **14** O nakuo Pathirosi nĩngakwananga, na ngwatie mwaki kũu Zoani, o na herithanie kũu Thebesi. **15** O nakuo Pelusiumu nĩngagũtĩrĩria mang’ũrĩ makwa, o kũu kũgĩtiro kĩa hinya kĩa bũrũri wa Misiri, na njeherie kĩrĩndĩ gĩa kũu Thebesi. **16** Nĩngagwatia mwaki kũu bũrũri wa Misiri, nakuo Pelusiumu nĩgũkeehũũrithania nĩ ruo. Thebesi nĩgũgatharĩkĩrwo. Nofu nĩgũgakorwo na mĩnyamaro ĩtegũtigĩthĩria. **17** Aanake a Heliopoli na a Bubasiti makooragwo na rũhiũ rwa njora, nao andũ a matũũra macio manene matahwo. **18** Mũthenya nĩũkagĩa nduma kũu Tehafunehasu rĩrĩa ngoingana icooki rĩa Misiri; kũu nikuo hinya wake ũcio etĩaga naguo ũgaathĩrĩa. Nĩkahumbĩrwo nĩ matu, namo matũũra make nĩmagatahwo. **19** Nĩ ũndũ ũcio nĩngaherithia bũrũri wa Misiri, nao nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ Jehova.” **20** Mwaka-inĩ wa ikũmi na ũmwe, mũthenya wa mũgwanja wa mweri wa mbere, kiugo kĩa Jehova nikĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **21** “Mũrũ wa mündũ, nĩnyunĩte guoko kwa Firaũni, mũthamaki wa Misiri. Gũtiohetwo na taama ũrĩ na ndawa nĩguo kũhone, kana gũkoohanio na mĩtĩ nĩguo kũgwate kũgĩe na hinya wa kuoya rũhiũ rwa njora. **22** Nĩ ũndũ ũcio, Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩ nĩngũũkĩrĩra Firaũni mũthamaki wa bũrũri wa Misiri. Nĩngũmuuna moko meerĩ, kũrĩa kũgima na kũrĩa kuunĩku, na ndũme rũhiũ rwa njora ruume guoko-inĩ gwake rũgwe thĩ. **23** Nĩngahurunja andũ a Misiri ndũrĩrĩ-inĩ, na ndĩmaharaganĩrie mabũrũri-inĩ. **24** Nĩngekĩra moko ma mũthamaki wa Babuloni hinya, na ndĩmũnengere rũhiũ rwakwa rwa njora arũnyĩite na guoko, no nĩngoina moko ma Firaũni, nake acaaire hau mbere yake, o ta mündũ ũgurarĩtio nguraro ya gĩkuũ. **25**

Nĩngekĩra moko ma mũthamaki wa Babuloni hinya, no moko ma Firaũni nĩmakaaga hinya. Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa nganengera mũthamaki wa Babuloni rũhiũ rwakwa rwa njora arũnyiite na guoko, nake arũhiurie okĩrĩre bũrũri wa Misiri. **26** Nĩngahurunja andũ a Misiri ndũrĩrĩ-inĩ, na ndĩmaharaganĩrie mabũrũri-inĩ. Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ Jehova.”

31 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa ikũmi na ũmwe, mũthenya wa mbere wa mweri wa gatātũ, kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩire, ngũrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mũndũ, arĩria Firaũni mũthamaki wa Misiri na kĩrĩndĩ gĩake, ũmeere atĩrĩ: “Nũũ ũngĩgerekano nawe ũhoru-inĩ ũkonĩ ũnene? **3** Cũrania ũhoru wa bũrũri wa Ashuri, ũria hĩndĩ ĩmwe warĩ mũtarakwa wa Lebanoni, warĩ na hongea thaka, ciahumbĩrite mũtitũ ũcio; waraihite na igũrũ, gacũmbĩrĩ kaguo gakagĩa igũrũ rĩa mathangũ marĩa matumanu. **4** Wakũragio nĩ maaĩ, ithima iria ndiku nĩciatũmaga ũraihe; tũrũũ twa ithima icio twathereraga, tũgathiũrũkĩria gĩtina kĩaguo mĩena yothe, na tũgathereria maaĩ mũtĩ-inĩ yothe ya gĩthaka. **5** Nĩ ũndũ ũcio ũgĩkĩrĩrĩria kũraiha gũkĩra mũtĩ yothe ya gĩthaka; mathĩgĩ maguo makĩongerereka, na hongea ciaguo ikĩraiha, igĩtheerema nĩ ũndũ wa maaĩ kũingĩha. **6** Nyoni ciothe cia rĩera-inĩ igĩtaka itara mathĩgĩ-inĩ maguo, nacio nyamũ ciothe cia gĩthaka ciaciaragĩra rungu rwa hongea ciaguo; ndũrĩrĩ ciothe iria nene ciatũũraga kĩrũru-inĩ kĩaguo. **7** ũthaka wago warĩ mũkaru, na mathĩgĩ maguo magatheerema, nĩgũkorwo mĩri yaguo nĩyatoonyete thĩ tĩrĩ-inĩ kũria kwarĩ na maaĩ maingĩ. **8** Mĩtarakwa ĩria yarĩ mũgũnda wa Ngai ndĩngĩaiananire maguo, kana mĩthengera ĩiganane na mathĩgĩ maguo, o na kana mĩraracĩ ĩgerekano na hongea ciaguo, gũtiarĩ mũtĩ thĩinĩ wa mũgũnda wa Ngai ũngĩaiananire maguo gũthakara. **9** Nĩ nĩ ndaũthakarĩtie na hongea nyingĩ, o nginya mũtĩ yothe ya Edeni ĩria yarĩ kũũ mũgũnda wa Ngai igĩtuĩka ya kũũguĩra ũru. **10** “Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Kuona atĩ nĩwaraihite na igũrũ, na ũkaraihia mũthia wago igũrũ rĩa mathangũ marĩa matumanu, na tondũ nĩwetĩagĩra kũraiha kwaguo-rĩ, **11** nĩndaũneanire kũrĩ mwathi wa ndũrĩrĩ, nĩguo aũherithie kũringana na ũria waganu wago watariĩ. Nĩndaũteanirie, **12** naruo rũrĩrĩ rũtarĩ tha o na hanini, rũgakĩria iria ingĩ gũthũka, rũkĩũtema, rũkĩũtiga wagũ. Mathĩgĩ

maguo makĩgũa irĩma-igũrũ na mĩkuru-inĩ guothe; nacio hongea ciaguo ikĩgũa ciunĩkangĩre kũũ ituamba-inĩ ciothe cia bũrũri. Ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ ikĩehera kũrũru-inĩ kĩaguo, igĩtigana maguo. **13** Nyoni ciothe cia rĩera-inĩ igĩtũũra mũtĩ-inĩ ũcio wagwĩte, nacio nyamũ ciothe cia gĩthaka igĩtũũra kũũ hongea-inĩ ciaguo. **14** Nĩ ũndũ ũcio gũtĩrĩ mũtĩ ingĩ ĩrĩ kũũ gũkuhĩ na maaĩ ĩgaacooka gwĩtĩia nĩ ũndũ wa kũraiha na igũrũ, ĩraihie mũthia yago igũrũ rĩa mathangũ marĩa matumanu. Gũtĩrĩ mũtĩ ingĩ ĩnyũite maaĩ wega ũguo ĩkaaraiha ta guo; yothe yorotereirio gĩkuũ-inĩ, kũndũ kũrĩku thĩ, kũria andũ arĩa makuuaga matũũrite, o arĩa maikũrũkaga irima. **15** “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Mũthenya ũria mũtĩ ũcio waikũrũkĩrio mbĩrĩra-inĩ, nĩndahingire ithima iria ciarĩ ndiku nĩ ũndũ wa kũũcakaĩra; nĩndarũgamirĩe tũrũũ twakuo, namo maaĩ maingĩ makuo makĩhingĩrĩrio. Nĩ ũndũ wago ngĩhumba Lebanoni nduma, nayo mũtĩ yothe ya gĩthaka ikĩhooha. (Sheol h7585) **16** Nĩndatũmire ndũrĩrĩ ciinainio nĩ mũrurumo wago ũkĩgũa rĩria ndaũkũrũkĩrie mbĩrĩra-inĩ hamwe na arĩa maikũrũkaga kũũ irima. Hĩndĩ ĩyo mũtĩ yothe ya Edeni, o ĩria mĩega mũno gũkĩra ĩria ingĩ ya Lebanoni, mũtĩ yothe ĩria yanyũithĩtio maaĩ wega, ikĩhoorerio ngoro ĩrĩ thĩ kũũ kũrĩku. (Sheol h7585) **17** Arĩa othe maatũũraga kĩrũru-inĩ kĩaguo, arĩa maarĩ ngwatanĩro maguo gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ, o nao nĩmaikũrũkĩtio mbĩrĩra-inĩ hamwe maguo, mageturanĩra na arĩa maanooragwo na rũhiũ rwa njora. (Sheol h7585) **18** “Nĩ mũtĩ ũrĩkũ harĩ mũtĩ ya Edeni ũngĩgerekano nawe ũhoru-inĩ ũkonĩ riiri na ũnene? No rĩrĩ, o nawe nĩũgũkũrũkĩtio hamwe na mũtĩ ya Edeni nginya kũũ thĩ kũrĩku; ũgaakoma gatagatĩ ka andũ arĩa mataruaga, hamwe na arĩa mooragirwo na rũhiũ rwa njora. “ũcio nĩwe Firaũni na kĩrĩndĩ gĩake gĩothe, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

32 Mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩrĩ, mũthenya wa mbere wa mweri wa ikũmi na ĩrĩ, kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩire, ngũrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mũndũ, ambĩrĩria gũcakaĩra Firaũni, mũthamaki wa Misiri, ũmwĩre atĩrĩ: “Wee ũtariĩ ta mũrũũthĩ gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ; ũtariĩ o ta nyamũ nene ya iria-inĩ, ũkĩhũũra maaĩ kũũ tũrũũ-inĩ twaku, na ũkiunjuga maaĩ na makĩnya maku-rĩ, ũgekĩra tũrũũ tũũ ndooro. **3** “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “Nĩngagũkĩria wabu wakwa, ndĩ hamwe na kĩrĩndĩ kĩingĩ, nakĩo nĩgĩgakũguocũrũria na wabu ũcio wakwa. **4** Nĩngagũkia kũũ bũrũri-inĩ, ngũnyugũte

werū-inī ūtarī kīndū. Nīngatūma nyoni ciothe cia rīera-inī ikūūmbīrīre, nacio nyamū ciothe cia gīthaka cīhūūnīrīrie nawe. **5** Nīngaragania nyama ciaku irīma igūrū, namo matigari maku ndīmaiūrīe mīkuru-inī. **6** Nīngaiūrīa thī na thakame yaku īyo īratherera o ngīnya irīma-inī, nayo mīkuru īyūrē nyama ciaku. **7** Hīndī rīra ngaakūhuhūkīa-rī, nīngahumbīra igūrū, nacio njata ndīcīkīre nduma; nīngahumbīra rīua na itu, naguo mweri wage gūcooka kūruta ūtheri waguo. **8** Motheri mothe marīa maaraga marī igūrū nīngatūma magūtūikīre nduma; nīngaiūrīa būrūrī waku nduma, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **9** Nīngathīnīa ngoro cia andū aingī, rīra ngaakūrehera wanangīku ūrī kūu gatagatī-inī ka ndūrīrī, o kūu mabūrūrī-inī marīa ūtoō. **10** Nīngatūma ndūrīrī nyingī imakio nīwe, nao athamaki a cio mainaine nī ūndū wa gwītīgīra nī ūndū waku, rīra ngaamahīūrīra rūhiū rwa njora. Mūthenya ūrīa ūkaagūa, o mūdū o mūdū nīakainaina ategūtīgīthīra gwītīgīra nī ūndū wa muoyo wake. **11** “Nīgūkorwo Mwathani Jehova ekuuga atīrī: “Rūhiū rwa njora rwa mūthamaki wa Babuloni nīrūgagūūkīrīra. **12** Nīngatūma kīrīndī giaku kīūrāgwō na hiū cia njora cia andū arīa marī hinya, o acio a rūrīrī rūtarī tha gūkīra ndūrīrī irīa ingī ciothe. Nīmakahēhenja mwītīo wa būrūrī wa Misiri, nakīo kīrīndī giakuo nīgīkang’āuranio. **13** Nīnganiina mahiū mao mothe marīa marī ndwere-inī cia maaī maingī, marīa matagacooka kunjugwo nī kūgūrū kwa mūdū, kana mekīrwo ndooro nī mahūngū ma mahiū. **14** Hīndī īyo nīngatūma maaī makuo mahoorere, na ndūme tūrūū twakuo tūtherere ta maguta, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **15** Rīra ngaatūma būrūrī wa Misiri ūkire ihoorū, na njeherie kīrīa gīothe kīrī kūu būrūrī-inī, na hūūre arīa othe matūūrāga kuo-rī, hīndī īyo nīmakamenya atī nī nī nī Jehova.’ **16** “Macio nīmo macakaya marīa makaamūcakaīra. O nao airītu a ndūrīrī magaacakaya o ūguo; ūguo nīguo magaacakāira būrūrī wa Misiri na kīrīndī gīakuo, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.” **17** Mwaka-inī wa ikūmi na īrī, mūthenya wa ikūmi na ītano wa mweri ūcio, kiugo kīa Jehova nīkīangīnīrīre, ngīrwo atīrī: **18** “Mūrū wa mūdū, girīka nī ūndū wa kīrīndī kīa būrūrī wa Misiri, na ūkīharūrūkie kūu thī kūrīku, hamwe na airītu a ndūrīrī irīa irī hinya, o hamwe na arīa maikūrūkagio kūu irīma-inī. **19** Moorīe atīrī: ‘Inyuī mūrī ende gūkīra arīa angī? Ikūrūkai mūgakomio hamwe na arīa mataruūte.’

20 Nao makaagūa hamwe na arīa maanooragwo na rūhiū rwa njora. Rūhiū rwa njora nīrūcomore; rekei akururio arī hamwe na kīrīndī gīake gīothe. **21** Kuuma kūu thīnī wa mbīrīra, atongoria arīa marī hinya nīmakaarāgia ūhorō ūkonī būrūrī wa Misiri na arīa marī ngwatanīro naguo, moige atīrī, ‘Nīmaikūrūkītio, na makometio hamwe na arīa mataruūte, o hamwe na arīa maanooragwo na rūhiū rwa njora.’ (Sheol h7585) **22** “Ashuri arī kūu hamwe na mbūtū ciake ciothe cia ita; arīgīcīrio nī mbīrīra cia arīa ake othe maanooragwo, o acio othe moragītwo na rūhiū rwa njora. **23** Mbīrīra ciao irī irīma kūrīa kūrīku, nacio mbūtū ciake cia ita igūite irīgīcīrie mbīrīra yake. Arīa othe maiyūrītīe guoya thīnī wa būrūrī wa arīa marī muoyo nīmoragītwo, makooragwo na rūhiū rwa njora. **24** “Elamu arī o kūu, na kīrīndī gīake gīothe kīrīgīcīrie mbīrīra yake. Othe nīmoragītwo, makooragwo na rūhiū rwa njora. Arīa othe maiyūrītīe būrūrī wa arīa marī muoyo guoya maaharūrūkirio thī kūrīa kūrīku matarī aruu. Maikaraga maconokete marī hamwe na arīa maharūrūkītio irīma. **25** Nīarīrwo ūrīrī gatagatī-inī ka arīa maanaku, kīrīndī giake kīrīgīcīrie mbīrīra yake. Acio othe ti aruu, na mooragīrwo na rūhiū rwa njora. Tondū nīo maaguoyohithanāgia būrūrī wa arīa marī muoyo, maikaraga maconokete marī hamwe na arīa maharūrūkītio irīma; magakomio hamwe na arīa maanooragwo. **26** “Mesheki na Tubali marī kūu, nacio irīndī ciao ciothe irīgīcīrie mbīrīra ciao. Acio othe matiruūte, na mooragīrwo na rūhiū rwa njora tondū nīmaiūrītīe būrūrī wa arīa marī muoyo guoya. **27** Githī matikomete hamwe na njamba irīa ingī cia ita irīa itaruūte irīa ikuūte, irīa cīaharūrūkirio mbīrīra-inī hamwe na matharaita ma cio, o icio hiū ciacio cia njora ciakomeirio mītwe yacio? Iherithia rīa mehīa mao rīacookereire mahīndī mao, o na akorwo kūguoyohithania kwa njamba icio cia ita nī kwayūrīte būrūrī wa arīa marī muoyo. (Sheol h7585) **28** “O nawe Fīraūnī-rī, nīūkoinangwo na ūkomio gatagatī-inī ka arīa mataruūte, o hamwe na arīa maanooragwo na rūhiū rwa njora. **29** “Edomu arī kūu, hamwe na athamaki ake, na anene ake othe; o na maarī na hinya-rī, makometio hamwe na arīa maanooragwo na rūhiū rwa njora. Makomete hamwe na arīa mataruūte, o hamwe na arīa maharūrūkagio irīma. **30** “Anene othe a gathigathini, na andū othe a Sidoni marī kūu; maaharūrūkirio hamwe na arīa maanooragwo maconokete, o na kwarī na kūguoyohania kwārehetwo

nĩ ũhoti wao. Makometio matarĩ aruu, marĩ hamwe na arĩa maanooragwo na rūhiũ rwa njora, na maikaraga maconokete marĩ hamwe na arĩa maharũrũkagio irima. **31** “Firaũni, we hamwe na mbũtũ yake yothe ya ita riake, nĩakameyonera, nake ahoorerio ngoro nĩ ũndũ wa kĩrĩndĩ gĩake gĩothe kĩa kĩaanooragwo na rūhiũ rwa njora, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **32** O na gũtũika nĩ nĩ ndatũmire aiyũrie guoya bũrũri-inĩ wa arĩa marĩ muoyo-rĩ, Firaũni hamwe na kĩrĩndĩ gĩake gĩothe nĩmagakomio hamwe na arĩa matarĩ aruu, hamwe na arĩa maanooragwo na rūhiũ rwa njora, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

33 Ningĩ kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mũndũ, arĩria andũ anyu, ũmeere atĩrĩ: ‘Hĩndĩ irĩa ngaarehithia rūhiũ rwa njora rūũkĩrĩre bũrũri, nao andũ a bũrũri ũcio methuurĩre mũndũ ũmwe wao mamũtue mũrangĩri wao, **3** nake one rūhiũ rwa njora rūgũka gũũkĩrĩra bũrũri ũcio, nake ahuhe karumbeta nĩgeetha amenyithie andũ mehũũge-rĩ, **4** hĩndĩ iyo mũndũ wothe ũrĩa ũkaigua karumbeta kau no aage kwĩhũga, naruo rūhiũ rũu rwa njora rūũke rũmũũrage-rĩ, nĩagacookererwo nĩ thakame yake mwene. **5** Kuona atĩ nĩaiguire mũgambo wa karumbeta na akĩaga kwĩhũga-rĩ, nĩagacookererwo nĩ thakame yake mwene. Korwo nĩehũũgĩre-rĩ, nĩangĩehonokirie we mwene. **6** No rĩrĩ, mũrangĩri ũcio angĩona rūhiũ rũu rwa njora rūgũka, na aage kũhuha karumbeta nĩgeetha andũ mehũũge, naruo rūhiũ rũu rwa njora rūũke rũũrage ũmwe wao, mũndũ ũcio agaakua tondũ wa wĩhia wake, no nĩ-rĩ, nĩngooria mũrangĩri ũcio thakame ya mũndũ ũcio.’ **7** “Mũrũ wa mũndũ, nĩngũtũite mũrangĩri wa andũ a nyũmba ya Isiraeli; nĩ ũndũ ũcio, igua kiugo kĩa ngwaria na ũmahe ũhoru kuuma harĩ nĩ atĩ mehũũge. **8** Hĩndĩ irĩa ndeera mũndũ mwaganu atĩrĩ, ‘Wee mũndũ ũyũ mwaganu, ti-itherũ nĩũgũkua,’ nawe wage kũmũringĩrĩria atigane na mĩthĩire iyo yake-rĩ, mũndũ ũcio mwaganu nĩagaakua tondũ wa wĩhia wake, no wee nĩwe ngooria thakame yake. **9** No rĩrĩ, ũngũra mũndũ ũcio mwaganu ehũũge atigane na mĩthĩire iyo yake, nake aage gwĩka ũguo-rĩ, nĩagaakua nĩ ũndũ wa wĩhia wake, no wee nĩũkahonokia muoyo waku. **10** “Mũrũ wa mũndũ, irĩa andũ a nyũmba ya Isiraeli atĩrĩ, ‘Inyuĩ mũroiga atĩrĩ: “Mahĩtia na mehĩa maitũ nĩmatũritũhĩire, na ithuĩ tũkahwererekera nĩ ũndũ wamo. Twakĩhota atĩa gũtũra muoyo?”’ **11** Meere ũũ,

‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, ndikenagio nĩ gĩkuũ kĩa andũ arĩa aaganu, no nĩ kaba magarũrũke matigane na mĩthĩire iyo yao, nĩguo matũũre muoyo. Garũrũkai! Garũrũkai, mũtigane na mĩthĩire iyo yanyu mũũru! Mũgũgũkua nĩkĩ, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli?’ **12** “Nĩ ũndũ ũcio, wee mũrũ wa mũndũ, irĩa andũ anyu atĩrĩ, ‘Ũthingu wa mũndũ ũrĩa mũthingu ndũkamũhonokia rĩrĩa akaaga gwathĩka, naguo waganu wa mũndũ ũrĩa mwaganu-rĩ, ndũgatũma agwe rĩrĩa akaagarũrũka atigane naguo. Mũndũ ũrĩa mũthingu angĩhĩria-rĩ, ndagetikĩrio atũũre muoyo nĩ ũndũ wa ũthingu ũrĩa ararĩ naguo.’ **13** Ingĩra mũndũ ũrĩa mũthingu atĩ ti-itherũ nĩegũtũũra muoyo, no hĩndĩ iyo we mwene ehie ehokete ũthingu ũcio wake, gũtĩrĩ gũko kĩa ũthingu o na kĩmwe kĩa irĩa aneeka gĩkaarikanwo; agaakua nĩ ũndũ wa ũũru ũcio ekĩte. **14** Ningĩ ingĩra mũndũ ũrĩa mwaganu atĩrĩ, ‘Ti-itherũ nĩũgũkua,’ nowe agarũrũke atigane na mehĩa make, eke maũndũ marĩa marĩ ma kĩhooto na magĩrĩre, **15** angĩcookia kĩa oete gĩa kũrũgamĩrĩa thiirĩ, na acookie kĩa aiyũte, na arũmagĩrĩre irĩa cia watho wa kũrũmĩrĩrwo irĩa iheanaga muoyo, na ndageke ũndũ mũũru-rĩ, ti-itherũ nĩagatũũra muoyo; ndagakua. **16** Gũtĩrĩ rĩhĩia o na rĩmwe ekĩte rĩgaacooka kũrĩkanwo nĩguo orio. Nĩekĩte maũndũ marĩa marĩ ma kĩhooto na magĩrĩre; ti-itherũ nĩagatũũra muoyo. **17** “No andũ anyu moigaga atĩrĩ, ‘Njĩra ya Mwathani ti ya kĩhooto.’ No nĩ njĩra yao itarĩ ya kĩhooto. **18** Mũndũ mũthingu angĩtigana na ũthingu wake eeke maũndũ mooru-rĩ, nĩagaakua nĩ ũndũ wamo. **19** Nake mũndũ mwaganu angĩgarũrũka atigane na waganu wake, eeke maũndũ marĩa marĩ ma kĩhooto na magĩrĩre-rĩ, nĩagatũũra muoyo nĩ ũndũ wa gwĩka ũguo. **20** No rĩrĩ, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli, mugaga atĩrĩ, ‘Njĩra ya Mwathani ti ya kĩhooto.’ No rĩrĩ, nĩ ngaatũra o mũndũ wanyu ciira kũringana na mĩthĩire yake we mwene.” **21** Mwaka-inĩ wa ikũmi na nĩrĩ kuuma twathaamio, mũthenya wa itano wa mweri wa ikũmi-rĩ, mũndũ worĩte kuuma Jerusalemu agũka kũrĩ nĩ, akĩnjĩra atĩrĩ, “Itũũra rĩrĩa inene nĩrĩgwĩtel!” **22** Na rĩrĩ, hwaĩ-wa-ira, mũndũ ũcio ataanakinya, guoko kwa Jehova kwarĩ igũrũ riakwa, nake akĩhingĩra kanua gakwa, mũndũ ũcio atanooka kũrĩ nĩ rũciinĩ. Nĩ ũndũ ũcio ngĩtumũrwo kanua, na ndiacookire gũkĩra. **23** Ningĩ kiugo kĩa Jehova gĩkĩnginyĩrĩra, ngĩrwo atĩrĩ: **24** “Mũrũ wa mũndũ, andũ acio matũũraga kũu kwanangĩku bũrũri-inĩ

wa Isiraeli maroiga atĩrĩ, ‘Iburahĩmu aarĩ o mũndũ ũmwe, no nĩegwatiire bũrũri ũyũ. No ithuĩ tũrĩ aingĩ; ti-itherũ bũrũri ũyũ nĩ ithuĩ tũheetwo ũtuĩke igai riitũ.’ 25 Nĩ ũndũ ũcio meere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Kuona atĩ inyuĩ mũrĩaga nyama irĩ o na thakame, na mũkainamĩrĩra mĩhianano yanyu, na mũgaitithia thakame-rĩ, inyuĩ no mũkĩgwatiire bũrũri ũyũ ũtuĩke wanyu?’ 26 Inyuĩ mwĩhokaga rũhiũ rwanyu rwa njora, na mũgeeka maũndũ marĩ magigi, na o mũndũ wanyu agathaahia mĩtũmia wa mũndũ ũrĩa ũngĩ. Inyuĩ no mũkĩgwatiire bũrũri ũyũ ũtuĩke wanyu?’ 27 “Meere atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũuraga muoyo, acio matigaire kũu kwanangĩku makaaniinwo na rũhiũ rwa njora, nao arĩa marĩ mĩgũnda-inĩ ngaamaneana kũrĩ nyamũ cia gĩthaka imatambuorange, nao arĩa marĩ ciĩhitho-inĩ nũmu na ngurunga-inĩ makoorage wo nĩ mũthiro. 28 Nĩngatũma bũrũri ũcio wanangĩke ũkire ihooru, naguo hinya ũrĩa wĩtĩagĩra nĩũgaathira, na irĩma icio cia Isiraeli nĩngakirio ihooru, kwage mũndũ ũngĩtuĩkanĩria kuo. 29 Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngaananga bũrũri ũcio ũkire ihooru, nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa mothe marĩ magigi maneeka.’ 30 “No wee mũrũ wa mũndũ-rĩ, andũ anyu maraaranĩria ũhoru waku marĩ thingo-inĩ, na mĩrango-inĩ ya nyũmba, makeerana atĩrĩ, ‘Ūkaai mũigwe ndũmĩrĩri irĩa yũkite kuuma kũrĩ Jehova.’ 31 Andũ akwa mokaga kũrĩ we, o ta ũrĩa mamenyerete gwĩka, na magaikara thĩ mbere yaku mathikĩrĩrie ciugo ciaku, no rĩrĩ, matiikaga ũrĩa ciugĩte. Merutagĩra na tũnua twao, no ngoro ciao ikorokagĩra uumithio ũtarĩ wa kĩhooto. 32 Ti-itherũ harĩ o-rĩ, wee ũtuĩkite o ta mũndũ ũrĩa ũinaga nyĩmbo cia wendo arĩ na mũgambo mwega, na akahũura kinanda wega, nĩgũkorwo nĩmaiguaga ciugo ciaku no matiikaga ũrĩa ciugĩte. 33 “Hĩndĩ irĩa maũndũ macio mothe makaahinga, na ti-itherũ nĩmakahinga, hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ thĩnĩ wao nĩ kwarĩ na mũnabii.”

34 Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩire, ngĩrwo atĩrĩ: 2 “Mũrũ wa mũndũ, ratha ũhoru wa gũũkĩrĩra arĩithi a Isiraeli; ratha ũhoru, ũmeere atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Kaĩ arĩithi a Isiraeli, o acio merĩithagia o ene, marĩ na haaro-! Githĩ arĩithi ti a kũrĩithagia rũũru? 3 Inyuĩ mũrĩaga ng’ondũ iria noru, na mũkehumba nguo cia guoya wacio, na mũgathĩnja iria njega, no mũtirĩithagia rũũru rũu. 4 Inyuĩ mũtĩkĩrĩte iria hinyaru hinya, kana

mũkahonia iria ndwaru, o na kana mũkoooha iria ndiihie. Mũtĩhũndũrĩte iria itururĩte, kana mũgacaria iria ciũrĩte. Mũciathĩte na hinya, o na mũtarĩ na tha. 5 Nĩ ũndũ ũcio ciahurunjũkire tondũ itiarĩ na mũrĩithi, na rĩrĩa ciahurunjũkire igĩtuĩka irio cia nyamũ ciothe cia gĩthaka. 6 Ng’ondũ ciakwa ciorũũrĩre kũu irĩma-inĩ guothe o na tũrĩma-igũrũ. Ciahurunjirwo thĩ yothe, na gũtirĩ mũndũ worĩrĩrie kũrĩa irĩ, kana agĩcicaria. 7 “Nĩ ũndũ ũcio, inyuĩ arĩithi-rĩ, iguai kiugo kĩa Jehova: 8 Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũuraga muoyo, tondũ rũũru rwakwa nĩ rwagĩte mũrĩithi, na nĩrũtahĩtwo rugatuĩka irio cia nyamũ ciothe cia gĩthaka, na ningĩ tondũ arĩithi akwa matiigana gũcacia rũũru rwakwa, no nĩo ene meemenyereire handũ ha kũmenyerera rũũru rwakwa-rĩ, 9 nĩ ũndũ ũcio, inyuĩ arĩithi, iguai kiugo kĩa Jehova: 10 Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩngũũkĩrĩra arĩithi acio, na nĩo ngooria rũũru rwakwa. Nĩngameheria matige kũrĩithia rũũru rũu, nĩguo arĩithi acio matigacooke kũrĩa ng’ondũ. Nĩngateithũra rũũru rwakwa kuuma tũnua-inĩ twao, nĩguo rũtĩgatuĩke irio cia kũrĩio nĩo. 11 “Nĩgũkorwo Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩ mwene, nĩ nĩ ngaacaria ng’ondũ ciakwa ndĩcirĩithagie. 12 O ta ũrĩa mũrĩithi amenyagĩrĩra rũũru rwake rũrĩa rũhurunjũkĩte rĩrĩa arĩ hamwe naruo-rĩ, ũguo nĩguo o na nĩ ngaamenyagĩrĩra ng’ondũ ciakwa. Nĩngaciteithũra ndĩcirute kũrĩa guothe ciahurunjirwo mũthenya ũrĩa kwarĩ matu na nduma. 13 Nĩngaciruta ndũrĩrĩ-inĩ, na ndĩcicookanĩrĩrie kuuma mabũrũri-inĩ, na ndĩcirehe bũrũri ũrĩa ũrĩ wacio kũũmbe. Nĩngacirĩithagia kũu irĩma-inĩ cia bũrũri wa Isiraeli, na tũmĩkuru-inĩ, o na kũu bũrũri-inĩ ũcio kũrĩa gũtũuragwo nĩ andũ. 14 Nĩngacirĩithagia kũrĩa kũrĩ na ũrĩithio mwega, na irĩma-inĩ cia bũrũri wa Isiraeli nĩkuo gũgaatuĩka bũrũri wacio wa ũrĩithio. Kũu nĩkuo ikaarahaga, bũrũri ũrĩ ũrĩithio mwega, na irĩĩage ũrĩithio-inĩ mũnoru, kũu irĩma-inĩ cia bũrũri wa Isiraeli. 15 Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ, Nĩ mwene nĩ nĩ nĩ ngerĩithagĩra ng’ondũ ciakwa, na ndũme ciarahage kũu. 16 Nĩngacaria iria ciũrĩte, na njookie iria itururĩte. Nĩngoooha iria ndiihie nacio iria hinyaru ndĩciũkĩre hinya, no iria noru na iria irĩ na hinya-rĩ, nĩkũniina ngaaciniina. Nĩngarĩithagia rũũru rũu na kĩhooto. 17 “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “Ha ũhoru wanyu inyuĩ rũũru rwakwa-rĩ, nĩngatuithania ciira gatagatĩ ka ng’ondũ ĩmwe na irĩa ĩngĩ, na gatagatĩ ka ndũrĩme na thenge. 18 Anga ti ũndũ mũiganu harĩ inyuĩ kũrĩa kũu

ūrīthio-inĩ ūcio mwega? Ningĩ no nginya mūrāngĩrĩrie ūrīthio ūcio ūngĩ wanyu na makinya? Anga ti ūndũ mūiganu harĩ inyuĩ kūnyua maaĩ makembu? No nginya mūcooke munjuge maaĩ macio mangĩ na makinya manyu? **19** No nginya rūuru rwakwa rūrĩage kĩrĩa mūrāngĩrĩrie, na rūnyuuage kĩrĩa munjugĩte na makinya manyu?” **20** “Nĩ ūndũ ūcio, Mwathani Jehova ekūmeera ūu: Atĩrĩrĩ, nĩ mwene nĩ nĩ ngaatuithania ciira gatagatĩ ka ng’ondũ iria noru na iria hĩnju. **21** Tondũ mūcithinikanagia na rwere, o na kĩande, nacio ng’ondũ iria itarĩ na hinya mūgacitiindĩka na hĩa cianyu o nginya mūgaciingata, **22** nīngahonokia rūuru rwakwa, naruo rūtigaacooka gūtahwo rīngĩ. Nīngatuithania ciira gatagatĩ ka ng’ondũ ĩmwe na ĩrĩa ĩngĩ. **23** Nīngaciarahūrĩra mūrĩithi ūmwe, nake nĩ Daudi ndungata yakwa, na nĩwe ūgaacirĩithagia; agaacirĩithagia na atũike mūrĩithi wacio. **24** Nĩ Jehova nĩ nĩ ngaatuĩka Ngai wacio, nake Daudi ndungata yakwa nīngatuĩka mūthamaki gatagatĩ-inĩ ga cio. Nĩ Jehova nĩ nĩ njarĩtie ūhoru ūcio. **25** “Nīngathondeka kīrĩkaniro gĩa thayũ nacio, nacio nyamũ cia gĩthaka ndicieherie kũu būrũri-inĩ ūcio, nīgeetha itũure werũ-inĩ na ikomage mĩtitũ-inĩ ĩrĩ na thayũ. **26** Nīngacirathima na ndaathime kūrĩa gũthiūrũkĩrie kīrĩma gĩakwa. Nīngoiragia mbura hĩndĩ ya kīmera yakinya; nīgũkaagia mbura ya kīrathimo. **27** Mĩtĩ ya mūgũnda nīngaciaraga maciario mayo, nayo mīgũnda ĩgĩe na magetha mayo; andũ nao nīmagaikaraga na thayũ thĩinĩ wa būrũri wao. Nīmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngoingana mĩtĩ ya macooki kuuma ngingo-inĩ ciao, na ndimateithũre kuuma moko-inĩ ma arĩa maamatuire ngombo. **28** Matigacooka gūtahwo nĩ ndūrĩrĩ, kana kūrĩo nĩ nyamũ cia gĩthaka. Magaatũruga na thayũ, na gūtĩrĩ mūdũ ūkaamamakagia. **29** Nīngamahe būrũri ūĩkaine nĩ ūndũ wa kũgĩa magetha, nao matigacooka kũhũta marĩ kũu būrũri-inĩ ūcio kana maconorithio nĩ ndūrĩrĩ icio. **30** Nao nīmakamenya atĩ nĩ, Jehova Ngai wao, ndĩ hamwe nao, na atĩ nĩo andũ akwa, o andũ a nyũmba ya Isiraeli, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **31** Inyuĩ ng’ondũ ciakwa, o inyuĩ ng’ondũ cia rūuru rwakwa-rĩ, inyuĩ mūrĩ andũ, na nĩ ndĩ Ngai wanyu, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.”

35 Ningĩ kiugo kĩa Jehova nīkianginyĩrĩrie, ngĩrwo atĩrĩ: **2** “Mūrũ wa mūdũ, erekeria ūthiũ waku Kīrĩma gĩa Seiru: kīrathĩre ūhoru wa gũgĩũkĩrĩa,

3 ūkĩre atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ūu: Wee Kīrĩma gĩa Seiru, nīngũgũkĩrĩra, na ngūtambūrũkĩrie guoko gwakwa nginya ndũme wanangĩke ūkire ihooru. **4** Nīngatũma matũura maku manangwo nawe nīũgaakira ihooru. Hĩndĩ ĩyo nīũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. **5** “Tondũ wee-rĩ, kuuma o matukũ ma tene nītũtũrĩtie muku na andũ a Isiraeli na ūkĩmaneana mooragwo na rūhiũ rwa njora, rĩrĩa maarĩ na mūtino, o hĩndĩ ĩrĩa iherithia rĩao riehĩrĩre, **6** nĩ ūndũ ūcio, Mwathani Jehova oigĩte atĩrĩ, ti-itherũ o ta ūrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, nīngakũneana ūitwo thakame, nayo nīngathingatana nawe. Kuona atĩ ndwamenire ūiti wa thakame-rĩ, ūiti wa thakame nīũgaathingatana nawe. **7** Nakĩo Kīrĩma gĩa Seiru nīngatũma kīanangwo gĩkire ihooru, na njũrage arĩa othe mokaga kuo na makoimagara. **8** Nīngaiyũria ĩrĩma ciaku na arĩa moragĩtwo; arĩa moragĩtwo na rūhiũ rwa njora makaagũa tũrĩma-inĩ twaku, na ituamba-inĩ ciaku, o na mĩkuru-inĩ yaku yothe. **9** Nīngatũma ūtũure ūkĩrĩte ihooru nginya tene, namo matũura maku matigatũũrwo. Hĩndĩ ĩyo nīũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. **10** “Tondũ uugĩte atĩrĩ, “Ndūrĩrĩ ici cieri na mabūrũri maya nīngatuĩka ciitũ, na tũciĩgwatĩre,” o na gwatuĩka atĩ nĩ Jehova ndaarĩ kuo, **11** nĩ ūndũ ūcio, Mwathani Jehova oigĩte atĩrĩ, ti-itherũ o ta ūrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, nīngagwĩka maũndũ maringaine na marakara maku na ūiru waku, iria wonanirie ūrĩ na rūmena harĩo, na nīngatũma menyeye gatagatĩ-inĩ kao hĩndĩ ĩrĩa ngaamũtura ciira. **12** Hĩndĩ ĩyo nīũkamenya atĩ nĩ Jehova nīnjiguĩte maũndũ mothe ma kīnyararo marĩa warĩtie ma gũũkĩrĩra ĩrĩma cia būrũri wa Isiraeli. Woigire atĩrĩ, “Nīcianangĩtwo na ikaneanwo kūrĩ ithuĩ tũcitambuure.” **13** Nīmwerahire na mũkĩaria maũndũ ma kũnjũkĩrĩa mũtekwĩgĩrĩrĩria na nĩ ngĩigua maũndũ macio. **14** Mwathani Jehova ekuuga ūu: Rĩrĩa thĩ yothe ĩgaakorwo ĩgĩcanjamũka, nīngatũma ūkire ihooru. **15** Tondũ nīwakenire rĩrĩa igai rĩa andũ a nyũmba ya Isiraeli rīanangirwo rīgĩkĩra ihooru-rĩ, ūguo noguo ngagwĩka o nawe. Wee Kīrĩma gĩa Seiru, nīũgakirio ihooru, wee mwene o na būrũri wa Edomu wothe. Hĩndĩ ĩyo nīmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.”

36 “Atĩrĩrĩ, wee mūrũ wa mūdũ, ratha ūhoru ūkonĩ ĩrĩma cia Isiraeli, ūcĩre atĩrĩ, ‘Inyuĩ ĩrĩma cia Isiraeli, iguai kiugo kĩa Jehova. **2** Mwathani Jehova ekuuga ūu: Thũ nīyaaririe ūhoru waku, ĩkiuga atĩrĩ, “Aha! Kũndũ kūrĩa gũtũũgĩru gwa tene

nīgūtũkĩte gwitũ gwa kwĩgwatĩra.” 3 Nĩ ùndũ ùcio ratha ùhoru uuge atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ùũ: Kuona atĩ nĩmakwanangire na magĩkũguĩma na mĩena yothe nĩguo wĩgwatĩrwo nĩ ndũrĩrĩ icio ingĩ ùtuĩke kĩndũ kĩmene na gĩa gũcambio nĩ andũ-rĩ, 4 nĩ ùndũ ùcio inyuĩ irĩma cia Isiraeli, iguai kiugo kĩa Mwathani Jehova: Mwathani Jehova ekwĩra irĩma na tũrĩma, na mĩkuru na ituamba, na kũndũ kũrĩa kwanangĩtwo gũgakira ihooru, na matũũra marĩa mathaamĩtwo, na matũũra marĩa matahĩtwo indo na makanyararwo nĩ ndũrĩrĩ icio ingĩ iria imũthiũrũrũkĩirie atĩrĩ, 5 Mwathani Jehova ekuuga ùũ: Nĩjarĩtie ùhoru wa gũũkĩrĩra ndũrĩrĩ icio ingĩ ndĩ na kĩyo kĩnene gĩakanĩte ta mwaki, na ngaaria ùhoru wa gũũkĩrĩra bũrũri wa Edomu wothe, nĩgũkorwo nĩmegwatĩre bũrũri wakwa ùtuĩke wao, makĩngenaĩrĩra na marĩ na rũmena ngoro-inĩ ciao, nĩguo matunyane ùrĩthio wakuo.’ 6 Nĩ ùndũ ùcio ratha ùhoru ùkonĩ bũrũri wa Isiraeli, na wĩre irĩma na tũrĩma, na mĩkuru na ituamba, atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ùũ: Ngwaria ndĩ na mang’ũrĩ marĩ na ùiru tondũ nĩũnyararwo nĩ ndũrĩrĩ icio. 7 Nĩ ùndũ ùcio Mwathani Jehova ekuuga ùũ: Ndehĩta njoete guoko na igũrũ ndoĩa atĩ ndũrĩrĩ icio imũthiũrũrũkĩirie o nacio nĩikanyararwo. 8 “No rĩrĩ, inyuĩ irĩma cia Isiraeli nĩmũkaruta hongee, na mũciarĩre andũ akwa a Isiraeli maciario, nĩgũkorwo marĩ hakuhĩ kũinũka. 9 Nĩndĩrarũmbũiya ùhoru wanyu na nĩngũmũkinyĩria wega wakwa; nĩmũgacimbwo na mũhaandwo, 10 na nĩngamũingĩhĩria andũ, o acio a nyũmba ya Isiraeli yothe. Matũũra nĩmagatũũrwo, nakuo kũrĩa kwanange nĩgũgacookererio. 11 Nĩngamũingĩhĩria andũ na mahiũ, nao nĩmagaciarana na maingĩhe. Nĩngatũma mũtũũrwo nĩ andũ ta ùria mwatũũrĩtwo mbere, na ndũme mũgaacĩre gũkĩra mbere. Hĩndĩ òyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. 12 Nĩngatũma andũ, o acio andũ akwa a Isiraeli magere igũrũ rĩaku. Nĩmakamwĩgwatĩra, na inyuĩ nĩmũgatuĩka igai rĩao; mũtigacooka kũmatunya ciana ciao rĩngĩ. 13 “Mwathani Jehova ekuuga ùũ: Tondũ andũ maramwĩra atĩrĩ, “Inyuĩ mũniinũkagia andũ, na mũgatunya rũrĩrĩ rwanyu ciana ciaruo,” 14 nĩ ùndũ ùcio mũtigacooka kũniina andũ, kana gũtũma rũrĩrĩ rwanyu rwage ciana, ùguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. 15 Ndigacooka gũtũma mũigũe kĩnyũrũri kĩa ndũrĩrĩ, o na kana mũcooke kũnyararwo nĩ kĩrĩndĩ, kana ndũme rũrĩrĩ rwanyu rũgwe, ùguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

16 Nĩngĩ kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngũrwo atĩrĩ: 17 “Mũrũ wa mũndũ, hĩndĩ rĩra andũ a Isiraeli maatũũraga bũrũri wao kũũmbe-rĩ, nĩmaũthaahirie na mĩtugo yao na ciĩko ciao. Mĩtugo yao yatarĩ ta thaahu wa mũndũ-wa-nja wa o mweri maithe-inĩ makwa. 18 Nĩ ùndũ ùcio nĩndamaitĩrĩrie mang’ũrĩ makwa, tondũ nĩmaitithĩtie thakame kũu bũrũri ùcio na tondũ nĩmaũthaahĩtie na mĩhianano yao. 19 Nĩndamahurunjire ndũrĩrĩ-inĩ, na makĩharaganĩrio mabũrũri-inĩ; ndaamatũrĩre ciira kũringana na mĩtugo yao na ciĩko ciao. 20 Na kũrĩa guothe maathĩre ndũrĩrĩ-inĩ nĩmathaahirie rĩitwa rĩakwa itheru, nĩgũkorwo kweraigo atĩrĩ igũrũ rĩao, ‘Aya nĩ andũ a Jehova, no no nginya maangĩeherie bũrũri wake.’ 21 Nĩndarũmbũyagia ùhoru wa rĩitwa rĩakwa itheru, rĩria rĩathaahirio nĩ nyũmba ya Isiraeli ndũrĩrĩ-inĩ kũrĩa maathĩtie. 22 “Nĩ ùndũ ùcio rĩra andũ a nyũmba ya Isiraeli atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ùũ: Ndigwĩka maũndũ macio nĩ ùndũ wanyu, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli, no ngũmeeka nĩ ùndũ wa rĩitwa rĩakwa itheru, rĩria mũthaahĩtie ndũrĩrĩ-inĩ kũrĩa mũthĩtie. 23 Nĩngonania ùtheru wa rĩitwa rĩakwa inene, rĩria rĩthaahĩtio ndũrĩrĩ-inĩ icio, rĩitwa rĩu inyuĩ mũthaahĩtie gatagatĩ-inĩ ga cio. Hĩndĩ òyo ndũrĩrĩ icio nĩikamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, hĩndĩ rĩra ngeyonia atĩ ndĩ mũtheru maithe-inĩ mao kũhĩtũkĩra harĩ inyuĩ, ùguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. 24 “Nĩgũkorwo nĩngamũrũta ndũrĩrĩ-inĩ icio; nĩngamũcookanĩrĩria kuuma mabũrũri macio mothe, na ndĩmũcookie bũrũri wanyu kũũmbe. 25 Nĩngamũminjainjĩria maai matheru, na inyuĩ nĩmũgathera; nĩ nĩ ngaamũtheria mũthirwo nĩ thaahu wanyu wothe, na ndĩmũtherie kuuma kũrĩ mĩhianano wanyu yothe. 26 Nĩngamũhe ngoro njerũ, na njĩkire roho mwerũ thĩinĩ wanyu; nĩngamwehereria ngoro wanyu ya ihiga, ndĩmũhe ngoro ya nyama. 27 Na nĩngekĩra Roho wakwa thĩinĩ wanyu, na ndũme mũrũmagĩrĩre watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo, na mũmenyagĩrĩre kũrũmia mawatho makwa. 28 Mũgaatũra thĩinĩ wa bũrũri ùria ndaaheire maithe manyu ma tene; nĩmũgatuĩka andũ akwa, na nĩ ndũke Ngai wanyu. 29 Nĩngamũhonokia kuuma thaahu-inĩ wanyu wothe. Nĩngoĩa kũgĩe ngano, na ndũme òngĩhe, na ndĩkamũrehithĩria ng’aragu. 30 Nĩngaingĩhia maciario ma mĩtĩ na maciario ma mũgũnda, nĩgeetha mũtikanacooke kũnyararwo mũrĩ thĩinĩ wa ndũrĩrĩ tondũ wa ng’aragu. 31 Hĩndĩ òyo nĩmũkaririkana mĩthĩre wanyu mĩũru na ciĩko cia

waganu, na nīmūgethūira inyuī ene nī ūndū wa mehia manyu na mītugo yanyu īrī magigi. **32** Nīngwenda mūmenye atī ndireeka ūndū ūyū nī ūndū wanyu, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. Iguai thoni, na mūnyarithio nī ūndū wa mītugo yanyu, inyuī andū a nyūmba ya Isiraeli! **33** “Mwathani Jehova ekuuga ūū: Mūthenya ūrīa ngaamūtheria mūthirwo nī mehia manyu mothe-rī, nīngatūma matūūra manyu macooke gītūūrwo, na kūrīa kwanangīku nīgūgacookererio. **34** Būrūri ūrīa ūkirīte ihooru nīūkarīmwo handū ha gūkaraga ūkirīte ihooru maitho-inī ma arīa othe mahītūkağira kuo. **35** Nao nīmakoiga atīrī, “Būrūri ūyū watūūrīte ūrī mūteanīrie rīu ūtuīkīte o ta mūgūnda wa Eden; matūūra manene marīa maanangītwo, na magakirio ihooru, na makaniinwo-rī, rīu nīmairīgīre na magatūūrwo.” **36** Hīndī ūyo ndūrīrī iria imūthiūrūrūkiirie, iria igaatigara, nīkamenya atī nīi Jehova nī nīi njookereirie kūrīa kwanangītwo, na ngahaanda rīngī kūrīa gwakirītio ihooru. Nīi Jehova nī nīi njarītie, na nī nīi ngeeka ūguo.’ **37** “Mwathani Jehova ekuuga ūū: O rīngī nīngetikīra kūigua ithaithana rīa andū a nyūmba ya Isiraeli na ndīmekīre ūū: Nīngatūma andū ao maingīhe o ta rūūru rwa ng’ondū, **38** maingīhe o ta ndūuru cia kūrūtwo magongona kūu Jerusalemu hīndī ya ciathī iria nyamūre. Ūguo nīguo matūūra macio manene manangītwo makaiyūrīo ndūuru cia andū. Hīndī ūyo nīmakamenya atī nīi nīi Jehova.”

37 Na rīrī, guoko kwa Jehova nī kwagīre igūrū rīakwa, ngīoywo nī Roho wa Jehova akīndwara handū gītuaamba-inī gatagatī; nakīo kīaiyūrīte mahīndī. **2** Nake akīndongoria akīnjeeria kūu maarī, na ngīona mahīndī maingī mūno maaraganīte kūu gītuaamba-inī kīu, na mahīndī macio maarī momū mūno. **3** Nake akīnjūūria atīrī, “Mūrū wa mūndū, mahīndī maya-rī, no macooke muoyo?” Na nīi ngīmūcookeria atīrī, “Mwathani Jehova, wee nowe wiki ūūi.” **4** Nīngī agīcooka akīnjīra atīrī, “Rathīra mahīndī maya ūhorō, ūmeere atīrī, ‘Mahīndī maya momū, iguai kiugo kīa Jehova! **5** Mwathani Jehova ekwīra mahīndī maya ūū: Nīngūtūma mūgīe na mīhūmū, na inyuī nīmūgūcooka muoyo. **6** Nīngūmwīkīra mīkiha, na ndūme mūgīe na nyama na ndīmūhumbīre na gīkonde; nīngūmwīkīra mīhūmū, na nīmūgūcooka muoyo. Hīndī ūyo nīmūkamenya atī nīi nīi Jehova.” **7** Nī ūndū ūcio ngīratha ūhorō o ta ūrīa ndaathītwo. Na rīrīa ndaarathaga, hakīgīa na inegene, mūgambo wa

gūkaragacana, namo mahīndī macio magīcookanīrīra, o ihīndī rīgīcookerera ihīndī rīrīa rīagīrīire. **8** Na nīi ngīcūthīrīria, ngīona maagīa mīkiha na nyama, nakīo gīkonde gīkīmahumbīra, no matiarī na mīhūmū. **9** Nīngī akīnjīra atīrī, “Rathīra mīhūmū ūhorō; mūrū wa mūndū, mīrathīre ūhorō ūmīre atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Ūkai inyuī mīhūmū ya muoyo muumīte mīena īna rīa yumaga rūhuho, na mwīkīre mīhūmū thīini wa aya moragītwo, nīguo macooke muoyo.” **10** Nī ūndū ūcio ngīratha ūhorō o ta ūrīa aanjathīte, nayo mīhūmū ikīmatoonya; nao makīgīa muoyo, makīrūgamīa na magūrū mao, nao magīkorwo marī mbūtū nene ya ita. **11** Nake akīnjīra atīrī, “Mūrū wa mūndū, mahīndī maya nīmo andū a nyūmba yothe ya Isiraeli. Moigaga atīrī, ‘Mahīndī maitū nīmomū, naguo mwīhoko witū nīmūthiru; na ithuī nītūeheretio.’ **12** Nī ūndū ūcio, marathīre ūhorō, ūmeere atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Inyuī andū akwa, nīngūhingūra mbīrīra cianyu ndīmwambatie muume kūu; nīngūmwīcookia būrūri ūcio wa Isiraeli. **13** Hīndī ūyo nīmūkamenya atī nīi nīi Jehova, rīrīa ngaahingūra mbīrīra cianyu ndīmwambatie muume kuo, inyuī andū aya akwa. **14** Nīngamwīkīra Roho wakwa, na inyuī nīmūgatūūra muoyo, na nīngamūtwarā būrūri ūrīa ūrī wanyu kīūmbe mūgatūūre kuo. Hīndī ūyo nīmūkamenya atī nīi Jehova nī nīi njarītie, na nī nīi njīkīte ūguo, ūguo nīguo Jehova ekuuga.” **15** Kiugo kīa Jehova nīkīangīnyīrīre, ngīrwo atīrī: **16** “Mūrū wa mūndū, oya gathanju ka mūtī wandīke igūrū rīako atīrī, ‘Gaka nī ka Juda na andū a Isiraeli arīa makuruhanīte nake.’ Nīngī woe gathanju kangī ka mūtī wandīke igūrū rīako atīrī, ‘Gathanju ka Efiraimu, karīa ka Jusufu na andū othe a nyūmba ya Isiraeli arīa makuruhanīte nake.’ **17** Tūnyīitithanie tūtūike rūthanju rūmwe nīguo tūtūike rūthanju rūmwe guoko-inī gwaku. **18** “Rīrīa andū anyu magaakūūria atīrī, ‘Kaī ūtangītīwīra gītūmi kīa maūndū maya ūreka?’ **19** ūkaamacookeria, ūmeere atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Nīnguoya gathanju kau ka Jusufu na mīhīrīga ya Isiraeli ūyo ikuruhanīte nake, o kau karī guoko-inī kwa Efiraimu, ndīkoohanīe hamwe na gathanju ka Juda, tūtūike rūthanju rūmwe, natuo tūtūike rūthanju rūmwe guoko-inī gwakwa.’ **20** Nyīta tūthanju tūu wandīkite maitho-inī mao, **21** ūmeere atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Nīngaruta andū a Isiraeli kuuma ndūrīrī-inī kūrīa maathīite. Nīngamacookanīrīria ndīmarute

kūrīa guothe marī, na ndīmacookie būrūri wao kīumbe. **22** Nīngamatua rūrīrī rūmwe marī kūu būrūri ūcio, o kūu irīma-igūrū cia Isiraēli. Gūkaagīa mūthamaki ūmwe igūrū rīao othe, na matigacooka rīngī gūtuika ndūrīrī igīrī, kana magayūkano matuīke mothamaki meerī. **23** Matigethaahia rīngī na mīhianano yao, kana mīhiano mīuru, kana waganu wao o wothe, nīgūkorwo nīngamahonokia matige gūcōoka na thuutha nī ūndū wa mehīa mao, na nīngamatheria. Magaatuīka andū akwa, na nīi nduīke Ngai wao. **24** “Daudi ndungata yakwa nīwe ūgaatuīka mūthamaki wao, nao othe magīe na mūrīithi ūmwe. Nīmakarūmīrīra mawatho makwa na mamenyerere watho wakwa wa kūrūmīrīrwo. **25** Magaātūra būrūri ūcio ndaaheire ndungata yakwa Jakubu, būrūri ūrīa maithe manyu maatūraga. O ene, hamwe na ciana ciao, o na ciana cia ciana ciao, magaātūra kuo nginya tene, nake Daudi ndungata yakwa atuīke mūnene wao nginya tene. **26** Nīngarīkanīra kīrīkanīro gīa thayū nao; nakīo gīgaatuīka kīrīkanīro gīa gūtūra nginya tene. Nīngamahaanda na ndūme maingīhe, na nīngahaanda handū-hakwa-harīa-haamūre gatagatī-inī kao nginya tene. **27** Nīngī gīikaro gīakwa gīgaatūra hamwe nao; nīngatuīka Ngai wao, nao matuīke andū akwa. **28** Hīndī īyo ndūrīrī nīikamenya atī nīi Jehova nī nīi nduuga andū a Isiraēli atheru, hīndī īrīa handū-hakwa-harīa-haamūre hagaatūra hamwe nao nginya tene.”

38 Na rīrī, kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngīrwo atīrī: **2** “Mūrū wa mūndū, erekeria ūthiū waku harī Gogu wa kūu būrūri wa Magogu, ūcio mūnene wa anene a Mesheki na Tubali; mūrathīre ūhoru wa kūmūkīrīra, **3** ūmwīre atīrī: ‘Mwathani Jehova ekuuga ū: Nīngūgūkīrīra, wee Gogu, mūnene wa anene a Mesheki na Tubali. **4** Nīngakūhūgūra, ngwīkīre ndwano thīa-inī ciaku, na ngūrute na nja hamwe na mbūtū ciaku ciothe cia ita: nīcio mbarathi ciaku, na andū aku arīa mathīiaga mahaičite mbarathi meeohete indo cia mbaara, na kīrīndī kīnene kīrī na ngo iria nene na iria nini, othe makīhīuragia hiū ciao cia njora. **5** Nao andū a Perisia, na Kushi, na Putu magaakorwo hamwe nao, othe manyiitīte ngo na magekīra ngūbia cia kīgera, **6** o na Gomeri na thigari ciakuo ciothe, o na andū a Bethi Togarima moimīte kūrāya mwena wa gathigathini marī na mbūtū cia ita ciakuo ciothe, o ndūrīrī icio nyingī irī hamwe nawe. **7** “Wīthagathage; wīhaarīre, wee mwene hamwe na kīrīndī kīrīa gīothe gīgūthiūrūrūkīre, nawe ūgīathe.

8 Thuutha wa matukū maingī, nīmūgetwo mūthīi ita-inī. Mīaka-inī ya thuutha nīmūgatharīkīra būrūri ūgaakorwo ūhonoketio kuuma mbaara-inī, ūrīa andū aguo maacookanīrīrio kuuma ndūrīrī-inī nyingī magītwarwo irīma-inī icio cia būrūri wa Isiraēli, kūrīa gūtūūrīte gūkīrīte ihooru. Acio marutītwo ndūrīrī-inī icio, na rīu acio othe maikaraga na thayū. **9** Wee hamwe na mbūtū ciaku ciothe cia ita na ndūrīrī icio nyingī mūrī nacio nīmūkambata, mūmaguthūkīre ta kīhuhūkano; mūgaatuīka ta itu rīhumbīrīte būrūri. **10** “Mwathani Jehova ekuuga ū: Mūthenya ūcio wee nīūkagīa na meciirīa, nawe nīūgathugunda ūndū mūuru. **11** Nawe nīūkoiga atīrī, “Nīngūtharīkīra būrūri ūrīa wa matūra matarī mairīgīre; nīngūhithūkīra andū marī na thayū na matarekūa ūndū, arīa othe maikaraga matūra matarī mairīgīre, na matarī ihingo na mīgīko. **12** Nīngūtaha, na ndunyane, o na njūkīrīre matūra marīa maanangītwo na magacooka gūtūūrwo, na njūkīrīre andū arīa marī kuo arīa monganītio kuuma ndūrīrī-inī, andū marī na ūtonga wa mahiū, na wa indo, nao matūūrīte gatagatī ka būrūri ūcio.” **13** Andū a Sheba, na a Dedani, na onjorithia a Tarishishi na matūra mothe makuo magaakūūra atīrī, “Ūūkīte gūtaha indo? Ūnganītīe kīrīndī gīaku mūūke mūtunyane indo, na mūkuue betha na thahabu, na mūkuue mahiū na indo, o na mūtahe indo nyingī mūno?” **14** “Nī ūndū ūcio, mūrū wa mūndū, ratha ūhoru wīre Gogu atīrī: ‘Mwathani Jehova ekuuga ū: Ihinda rīu, rīrīa andū akwa Isiraēli magaakorwo maikarīte marī na thayū-rī, githī o nawe ndūkarīmenya? **15** Nīūkoima gwaku kūndū kūrāya, o kūu mwena wa gathigathini, wee mūrī hamwe na ndūrīrī nyingī, othe mahaičite mbarathi, marī kīrīndī kīngī, mbūtū ya ita irī hinya. **16** Nīūgathīi na mbere na gūūkīrīra andū akwa a Isiraēli ūtarīi ta itu rīhumbīrīte būrūri. Matukū-inī marīa magooka, wee Gogu-rī, nīngagūtware ūgookīrīre būrūri wakwa, nīguo ndūrīrī ikaamenya rīrīa ngeyonania kūhītūkīra harīwe atī ndī mūtheru maitho-inī mao. **17** “Mwathani Jehova ekuuga ū: Githī wee tiwe ndaarīre ūhoru waku matukū-inī ma mbere, ngīaria na anabīi a Isiraēli, o acio ndungata ciakwa? Ihinda-inī rīu nīmarathire ūhoru mīaka mīngī, makiuga atī nīngagūtware ūkamookīrīre. **18** Ūū nīguo gūkaahaana ihinda-inī rīu: Rīrīa Gogu agaatharīkīra būrūri wa Isiraēli, marakara makwa mahiū nīmakahūrwo, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **19** Nguuga ndī na kīyo

kīnene na mang'ūrī mahiū ta mwaki atī ihinda rū nīgūkagīa gīthingithia kīnene kūu būrūri-inī wa Isiraēli. 20 Thamaki cia iria-inī, na nyoni cia rīera-inī, na nyamū cia gīthaka, na kanyamū o gothe karīa gathiiagīra thī, o na andū othe arīa marī gūkū thī nīmakainaina maanyona. Irīma nīkang'auranio, na hurūrūka nīkaragana, o na rūthingo o ruothe nīrūkamomoka. 21 Nīngarehithia rūhiū rwa njora rūūkīrīre Gogu kūu irīma-inī ciakwa ciothe, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. Naruo rūhiū rwa njora rwa o mūdū nīrūgookīrīra mūrū wa ithe. 22 Nīngatūra Gogu ciira, ndīmūrehere mūthiro na ūiti wa thakame; nīngoiria mbura nene mūno, ndīmūurīre we mwene na thigari ciake, o na ndūrīrī icio nyingī irī hamwe nake, ndīmoirīre mbura ya mbembe na ūbiriti. 23 Ūguo nīguo ngoonania ūnene o na ūtheru wakwa, na ndūme menyeke maitho-inī ma ndūrīrī nyingī. Hīndī ūyo nīmakamenya atī nī nī nī Jehova.'

39 "Mūrū wa mūdū, ratha ūhoru wa gūūkīrīra Gogu, ūmwīre atīrī: 'Mwathani Jehova ekuuga ūū: Nīngūgūūkīrīra, wee Gogu, o wee mūnene wa anene a Mesheki na Tubali. 2 Nīngakūhūgūrania na ngūguucūrūrie. Nīngakūruta kūdū kūrāya mwena wa gathigathini, ngūtware ūgookīrīre irīma cia būrūri wa Isiraēli. 3 Nīngī nīngagūtha ūta waku uume guoko-inī gwaku kwa ūmotho, na ndūme mīguī yaku īgwe yume guoko-inī gwaku kwa ūrīo. 4 Kūu irīma-igūrū cia būrūri wa Isiraēli nīkūo ūkaagūa, wee, na mbūtū ciaku ciothe cia ita, na ndūrīrī iria igaakorwo hamwe nawe. Nīngakūneana kūrī nyoni cia mīthemba yothe iria irīaga nyama, na kūrī nyamū cia gīthaka, ūrīo nīcio. 5 Nīūkagūa werū-inī ūtarī kūdū, nīgūkorwo nī nī njarītie ūhoru ūcio, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. 6 Nīngatwarīthīria Magogu mwaki, o na ndwarīthīrie andū arīa matūūraga marī na thayū kūu ndwere-inī cia iria, nao nīmakamenya atī nī nī nī Jehova. 7 "Nīngatūma rīitwa rīakwa itheru rīmenyeke gatagatī-inī ka andū akwa a būrūri wa Isiraēli. Ndigacooka kūrēka rīitwa rūu rīakwa itheru rīthaahio, nacio ndūrīrī nīkamenya atī nī Jehova nī nī Ūrīa Mūtheru thīinī wa Isiraēli. 8 Mūthenya ūcio nīūrooka! Ti-itherū nīūgakinya, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. Ūcio nīguo mūthenya ūrīa njarītie ūhoru waguo. 9 "Hīndī ūyo arīa maikaraga matūūra manene ma būrūri wa Isiraēli nīmakoiimagara, nao mahūthīre indo icio ciao cia mbaara taarī ngū, macicine ihīe, macine ngo iria nini na iria nene, na mota na mīguū,

na ndotono o na matimū. Magaacihūthagīra taarī ngū ihinda rīa mīaka mūgwanja. 10 Matikabatario nīkūngania ngū werū-inī kana maciune mītitū, tondū nīmagakagia mwaki kuuma indo-inī icio cia mbaara. Nao nīmagataha arīa maamatahīte na matunye arīa maamatunye indo, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. 11 "Mūthenya ūcio-rī, nīngaahē Gogu handū ha gūthikanwo kūu būrūri-inī wa Isiraēli, gītumba-inī kīa agendi arīa mathiiaga mwena wa irathīro werekeire Iria rīa Cumbī. Nao agendi magirīrīrio gūcōoka kūgera njīra ūyo, tondū Gogu na kīrīndī gīake nīkūo magaathikwo. Nī ūndū ūcio hageetagwo Gītumba kīa Hamoni-Gogu. 12 "Andū a nyūmba ya Isiraēli makaaniina mīeri mūgwanja magīthika andū acio, nīguo matherie būrūri ūcio. 13 Magaathikwo nī andū othe a būrūri ūcio, na mūthenya ūcio ngaagocithio ūgaatuika mūthenya wao wa kūrīrikanagwo, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. 14 "Nao andū nīmakaheagwo wīra wa gūtheragia būrūri ūcio. Amwe magaathī būrūri ūcio kūdū guothe, na mongererwo angī a gūthikaga ciimba iria igaakorwo itigaire kūu. Mīeri ūyo mūgwanja yathira-rī, nīguo makaambīrīria gūcāria matigari macio. 15 Nao rīrīa magaakorwo magītūikanīria būrūri ūcio, ūmwe wao angīkoona ihīndī rīa mūdū, nīagekīra rūūrī hakuhī narīo o nginya rīrīa athikani makaarīthika kūu Gītumba-inī kīa Hamoni-Gogu. 16 (Nīngī kūu nīgūgakorwo itūūra rīitagwo Hamona.) Ūguo nīguo magaatheria būrūri ūcio.' 17 "Mūrū wa mūdū, Mwathani Jehova ekuuga ūū: ūta nyoni cia mīthemba yothe, na nyamū ciothe cia gīthaka, ūciire atīrī: 'Ūnganai mūcōokanīrīre hamwe kuuma kūdū guothe, mūūke igongona-inī inene rīrīa ndīrahaarīria nī ūndū wanyu, igongona inene kūu irīma-igūrū cia būrūri wa Isiraēli. Kūu nīkūo mūkaarīra nyama na mūnyūre thakame. 18 Mūkaarīa nyama cia andū arīa marī hinya, na mūnyue thakame ya andū arīa anene a thī taarī ndūrūme na tūtūrūme, na mbūrī na ndegwa, ciothe irī nyamū iria noru cia kuuma Bashani. 19 Igongona rūu ndīrahaarīria nī ūndū wanyu, mūkaarīa maguta nginya mwīhūūnīrīrie, na mūnyue thakame nginya mūrīo. 20 Metha-inī yakwa mūkaarīa mūhūūne nyama cia mbarathi, o na cia arīa mathiiaga macihaicīte, na cia andū marī hinya na thigari cia mīthemba yothe', ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. 21 "Nīngonania riiri wakwa ndūrīrī-inī, nacio ndūrīrī ciothe nīkoona iherithia rīrīa ngaarehe, o na guoko kūrīa ngaamaigīrīra.

22 Kuuma mūthenya ūcio gūthiī na mbere, andū a nyūmba ya Isiraeli nīmakamenya atī niī nī niī Jehova Ngai wao. 23 Nacio ndūrīrī nīikamenya atī andū a Isiraeli maatahītwo nī ūndū wa wīhia wao, tondū nīmagire kūnjhoka. Nī ūndū ūcio ngīmahitha ūthiū wakwa, ngīmāneana kūrī thū ciao, nao othe makīūrāgwo na rūhiū rwa njora. 24 Kūringana na ūrīa thaahu wao watariī na mahītia mao, ūguo noguo ndaamaherithirie na ngīmāhitha ūthiū wakwa. 25 “Nī ūndū ūcio Mwathani Jehova ekuuga ūū: Rīu nīngūcokia Jakubu kuuma kūrīa aatwarītwo aatahwo, na njiguire andū othe a Isiraeli tha, o na ndūūgamīrīre rīitwa rīakwa itheru na kīyo. 26 Nīmakariganīrwo nī thoni ciao na kwaga kwīhokeka kwao guothe kūrīa maanyonirīe rīrīa maatūūraga na thayū būrūrī-inī wao gūtārī mūdū ūngīmamakia. 27 Hīndī rīra ngaakorwo ndīmācookētie kuuma ndūrīrī-inī, na ngaamongania kuuma mabūrūrī-inī ma thū ciao, nīngeyonania atī ndī mūtheru kūgerera harīo maithe-inī ma ndūrīrī nyingī. 28 Hīndī iyo nīmakamenya atī niī nī niī Jehova Ngai wao, tondū o na gūtūika nīndatūmire matahwo magītwarwo thīinī wa ndūrīrī, nīngamacookanīrīria būrūrī-inī wao kīūmbe, na hatirī o na ūmwe ngatiga na thuutha. 29 Ndigacooka kūmahitha ūthiū wakwa, nīgūkorwo nīngaitīrīria andū a nyūmba ya Isiraeli Roho wakwa, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.”

40 Na rīrī, mwaka-inī wa mīrongo īrī na itano wa gūtahwo gwitū, kīambīrīria-inī kīa mwaka ūcio, mūthenya wa ikūmi wa mweri ūcio, naguo nī mwaka wa ikūmi na īna kuuma rīrīa itūūra inene rīatunyanirwo, mūthenya o ūcio-rī, guoko kwa Jehova kwarī igūrū rīakwa, nake akīndwara itūūra-inī rīu inene. 2 Ndī thīinī wa cioneki cia Ngai nīandwarire būrūrī wa Isiraeli, akīnjiga kīrīma-igūrū kīraaya mūno, na mwena wakō wa gūthini kwarī na mīako yoonekaga itarīa ta itūūra inene. 3 Nake akīndwara ho, na niī ngiona mūdū, na mūhianīre wake watariī ta gīcango; nake aarūngī itoonyero-inī arī na rūrigi rwa gatani, na rūthanju rwa gūthima guoko-inī gwake. 4 Nake mūdū ūcio akīnjīra atārī, “Mūrū wa mūdū, ta rora na maithe maku, na ūigue na matū maku, na ūrūmbūiye wega maūdū mothe marīa ngūkuonia, nīgūkorwo nīkō gītūmīte wee ūrehwo gūkū. Īra andū a nyūmba ya Isiraeli maūdū mothe marīa ūkuona.” 5 Ningī nīndonire rūthingo rwathiūrūrūkīirīe hekarū mīena yothe. Rūthanju rwa gūthima rūrīa rwarī guoko-inī kwa mūdū ūcio rwarī na ūraihi wa

mīkono itandatū. Nake nīathimire rūthingo; wariī waruo warī wa mīkono itandatū, na mīkono itandatū kūraiha na igūrū. 6 Agīcōoka agīthiī kīhingo-inī kīrīa kīang’etheire mwena wa irathīro. Akīambata na ngathī ciakō, na agīthima hingīro ya kīhingo; yarī ya mīkono itandatū gūtoonya na thīinī. 7 Natuo tūnyūmba twa arangīri twarī twa mīkono itandatū kūraiha, na mīkono itandatū kwarama, na itīna rīa kuuma kanyūmba kamwe nginya karīa kangī riarī rīa mīkono itano. Nayo hingīro ya kīhingo kīu kīariganītie na gīthaku kīrīa kīang’etheire hekarū, nakīo kīarī kīa mīkono itandatū gūtoonya na thīinī. 8 Ningī agīthima gīthaku kīrīa kīang’etheire hekarū; 9 nakīo kīarī kīa mīkono īnana gūtoonya na thīinī. Gīthaku kīu kīarī na itugī igīrī, O gītugī kīarī na wariī wa mīkono īrī. Nakīo gīthaku kīu kīang’etheire hekarū. 10 Thīinī wa kīhingo kīa mwena wa irathīro haarī na tūnyūmba tūtātū twa arangīri o mwena; na tuothe tūtātū twarī na ithimo ciiganaine, naguo mwena wa na mbere wa thingo cia tūnyūmba twa arangīri warī wa ithimo ciiganaine. 11 Ningī agīthima wariī wa njīra iyo ya itoonyero rīu, mayo yarī ya mīkono ikūmi, na ūraihi wayo warī wa mīkono ikūmi na itātū. 12 Mwena wa na mbere wa o kanyūmba ka arangīri haarī na rūthingo rwarī rwa mīkono ūmwe kūraiha na igūrū, natuo tūnyūmba tūu twa arangīri twarī twa mīkono itandatū mīena yothe īna. 13 Ningī agīthima itoonyero rīu arūtītie kuuma mūthia wa na thuutha wa rūthingo rwa kanyūmba kamwe ka arangīri nginya mūthia wa na thuutha wa kanyūmba karīa कांग’ethanīre nako; itīna rīu rīarī rīa mīkono mīrongo īrī na itano kuuma mwanya ūmwe wa karūthingo nginya mwanya ūrīa waringanīte naguo. 14 Ningī agīthima mīena ya na mbere ya thingo gūthiūrūrūka mīena yeerī ya na thīinī ya itoonyero, na yarī ya mīkono mīrongo itandatū. Githimo kīu gīakinyīte gīthaku-inī kīrīa kīang’etheire nja iyo. 15 Itīna rīa kuuma itoonyero rīa kīhingo nginya mūthia ūrīa ūngī wa gīthaku kīarīo warī wa mīkono mīrongo itano. 16 Tūnyūmba tūu twa arangīri hamwe na thingo icio ciarī thīinī wa itoonyero rīu nī gwatūrīkītio mīanya mīceke karūthingo-inī ka igūrū mīena yothe, o ūndū ūmwe na gīthaku; tūmīanya tūu tuothe twerekeire na thīinī. Ūthiū wa thingo icio nīwagemetio na mikīndū. 17 Ningī akīndwara nja īrīa ya nyumīrīra. Ngīona hau nī haarī na tūnyūmba, na nī haarītuo mahiga makarigiicīria nja iyo yothe; nī haarī na tūnyūmba

mīrongo itatū twakītwo tūtwaranīte na hau haarītwo mahiga. **18** Handū hau haarītwo mahiga haarī mīenainī ya matoonyero macio, naguo wariī waho na ūraihi nīciaiganaine; hau nīho haarītwo mahiga mwena wa mūhuro. **19** Ningī agithima itīina rīa kuuma mwena wa na thīini wa kihingo kīa mūhuro nginya mwena wa na nja wa nja ya na thīini; yarī mīkono igana mwena wa irathīro, o ūndū ūmwe na mwena wa gathigathini. **20** Ningī agithima ūraihi na wariī wa kihingo kīrīa kīerekeire mwena wa gathigathini, gīa gūthīi nja īyo ya nyumīrīra. **21** Tūnyūmba twakīo twa arangīri, tūtātū o mwena, na thingo ciakīo, o na gīthaku gīakīo ciarī na ithimo ciaiganaine na cia itoonyero rīu rīa mbere. Kīarī kīa ūraihi wa mīkono mīrongo itano, na wariī wa mīkono mīrongo īirī na itano. **22** Mīanya yakīo, na gīthaku gīakīo na magemio ma mīkīndū ciarī na ithimo o ta cia kihingo kīrīa kīerekeire mwena wa irathīro. Ngathī ya makinya mūgwanja yaambatīte nginya ho, nakīo gīthaku gīakīo gīkang'ethanīra nayo. **23** Nī haarī na kihingo gīa gūtoonya nja ya na thīini, kūng'ethanīra na kihingo gīa gathigathini o ta ūrīa kwarī na kihingo mwena wa irathīro. Nake agithima itīina rīa kuuma kihingo kīmwe nginya kīrīa kīang'ethanīire nakīo; narīo itīina rīu rīarī rīa mīkono igana. **24** Ningī akīndongoria na mwena wa gūthini, na nī ngīona kihingo kīerekeire mwena wa gūthini. Nake agithima itingī ciakīo na gīthaku gīakīo, nacio nīciaiganainie ithimo na icio ingī. **25** Itoonyero rīu na gīthaku kīarīo ciarī na tūmīanya tūceke mīena yothe, twatarīi ta mīanya ya ihingo icio ingī. Itoonyero rīu rīarī rīa mīkono mīrongo itano kūrīa, na mīkono mīrongo īirī na itano kwarama. **26** Ningī ngathī ya makinya mūgwanja nīyaambatīte īgakinya kihingo-inī kīu, nakīo gīthaku gīakīo kīang'ethanīire na nja ya hekarū; thingo ciakīo iria ciarī o mwena wa njīra īyo nīciagemetio na mīkīndū. **27** Hau nja ya na thīini o na ho nī haarī kihingo kīerekeire mwena wa gūthini, nake agithima kuuma kihingo-inī kīu nginya kihingo-inī kīa nyumīrīra kīa mwena wa gūthini; itīina rīu rīarī rīa mīkono igana. **28** Ningī akīnginya nja ya na thīini tūtoonyeire kihingo kīa mwena wa gūthini, nake agithima kihingo kīa mwena ūcio; nakīo nīkīaiganainie ithimo na ihingo icio ingī. **29** Tūnyūmba twakīo twa arangīri, na thingo ciakīo, na gīthaku gīakīo nīciaiganainie ithimo na icio ingī. Itoonyero rīu na gīthaku kīarīo ciarī na mīanya mīena yothe. Itoonyero rīu rīarī na ūraihi wa mīkono mīrongo

itano, na wariī wa mīkono mīrongo īirī na itano. **30** Ithaku cia matoonyero marīa maarī hakuhi na nja ya na thīini ciarī na ūraihi wa mīkono mīrongo īirī na itano, na wariī wa mīkono itano. **31** Gīthaku gīakīo kīang'etheire nja īyo ya nyumīrīra; nacio itingī ciakīo nīciagemetio na mīkīndū, na ngathī ya makinya manana nīyaambatīte īgakinya ho. **32** Ningī akīnginya nja ya na thīini mwena wa irathīro, nake agithima itoonyero rīu; narīo nīrīaiganainie ithimo na matoonyero macio mangī. **33** Tūnyūmba twakīo twa arangīri, na thingo ciakīo, na gīthaku gīakīo nīciaiganainie ithimo na icio ingī. Itoonyero rīu na gīthaku kīarīo ciarī na mīanya mīena yothe. Narīo itoonyero rīarī rīa ūraihi wa mīkono mīrongo itano, na wariī wa mīkono mīrongo īirī na itano. **34** Gīthaku gīakīo kīang'etheire nja īyo ya nyumīrīra; nacio itingī ciakīo nīciagemetio na mīkīndū mīena yeerī, na ngathī ya makinya manana yaambatīte īgakinya ho. **35** Ningī agīcooka akīnginya kihingo-inī kīa mwena wa gathigathini, nake agithima kihingo kīu. Nakīo nīkīaiganainie ithimo na ihingo icio ingī, **36** o ūndū ūmwe na tūnyūmba twakīo twa arangīri, na thingo ciakīo, na gīthaku gīakīo, nakīo kīarī na mīanya mīena yothe. Kihingo kīu kīarī na ūraihi wa mīkono mīrongo itano, na wariī wa mīkono mīrongo īirī na itano. **37** Gīthaku gīakīo kīang'etheire nja īyo ya nyumīrīra; nacio itingī icio ciakīo nīciagemetio na mīkīndū mīena yeerī, na ngathī ya makinya manana yaambatīte īgakinya ho. **38** Ningī hau gīthaku-inī, o itoonyero-inī rīa na thīini, nī haarī na kanyūmba kaarī na mūromo, na hau nīho maruta ma njino maathambagīrio. **39** Hau gīthaku-inī gīa itoonyero nī haarī metha igīrī o mwena, na igūrū rīacio nīho haathīnjagīrwo nyamū cia magongona ma njino, na magongona ma mehīa, o na magongona ma mahītia. **40** Mwena-inī wa rūthingo rwa na nja rwa gīthaku kīu gīa itoonyero rīu, hakuhi na ngathī ya kwambata itoonyero-inī rīa kihingo kīa mwena wa gathigathini nī haarī na metha igīrī, na mwena ūcio ūngī wa ngathī naho nī haarī na metha ingī igīrī. **41** Nī ūndū ūcio haarī na metha inya mwena ūmwe wa itoonyero, na inya mwena ūcio ūngī, ciothe ciarī metha inyanya, na igūrū rīacio nīho haathīnjagīrwo nyamū cia magongona. **42** Ningī haarī na metha inya cia mahiga maicūhie nī ūndū wa maruta ma njino, o īmwe ūraihi wa mīkono ūmwe na nuthu, na wariī wa mīkono ūmwe na nuthu, na mīkono ūmwe kūrīa na igūrū. Igūrū

rīacio niho haigagīrīrwo indo cia wīra wa gūthīnja nyamū cia maruta ma njino, na magongona marīa mangī. **43** Tūhocio twa njibe igīrī, o kamwe karī na ūraihi wa wariī wa rūhī, twathecereirio rūthingo-inī mīena yothe. Metha icio ciarī cia kūigīrīrwo nyama cia maruta macio. **44** Hau nja ya kīhingo gīa thīinī, kūu nja-inī ya na thīinī, nī kwarī na tūnyūmba twīrī, kamwe mwena wa kīhingo gīa gathigathini kerekeire mwena wa gūthini, na kangī mwena wa kīhingo gīa gūthini kerekeire mwena wa gathigathini. **45** Nake akīnjīra atīrī, “Kanyūmba kau karorete mwena wa gūthini-rī, nī ka athīnjīri-Ngai arīa maikaragia hekarū, **46** nako kanyūmba kau karorete gathigathini-rī, nī ka athīnjīri-Ngai arīa maikaragia kīgongona. Aya nīo ariū a Zadoku, na no-o Alawii arīa mangīthengerera Jehova nīguo matungatage marī mbere yake.” **47** Ningī agīthima nja īyo: Mīena yothe īna nīyaiganaine, yarī na mīkono igana kūraiha, na mīkono igana kwarama. Nakīo kīgongona kīarī hau mbere ya hekarū. **48** Ningī akīnginyia gīthaku-inī kīa hekarū, na agīthima itingī icio cia gīthaku kīu; o mwena ciarī na wariī wa mīkono ītano. Wariī wa itoonyero rūu warī na mīkono ikūmi na īna, na thingo ciarī na wariī wa mīkono ītatū o mwena. **49** Gīthaku kīu kīarī na wariī wa mīkono mīrongo īrīrī, na mīkono ikūmi na īrīrī kuuma mbere nginya thuutha. Ningī hau nī haarī na ngathī cia kwambata ho, na nī haarī na itugī, o kīmwe mwena ūmwe wa itingī icio.

41 Mūdū ūcio agīcooka akīndwara nja ya handū-harīa-haamūre ha nyumīrīra, agīthima itingī cīaho; wariī wa itingī icio warī mīkono ītandatū o mwena. **2** Wariī wa itoonyero warī wa mīkono ikūmi, nacio thingo iria ciarī o mwena wa itoonyero rūu ciarī cia mīkono ītano kwarama. Nīacookire agīthima nja ya handū-hau-haamūre; handū hau haarī na ūraihi wa mīkono mīrongo īna, na wariī wa mīkono mīrongo īrīrī. **3** Ningī agītoonya na thīinī wa handū-harīa-haamūre, agīthima itingī cia itoonyero; o kīmwe kīarī na wariī wa mīkono īrīrī. Itoonyero rūu rīarī na wariī wa mīkono ītandatū, nacio thingo iria ciarī o mwena ciarī na wariī wa mīkono mūgwanja. **4** Ningī agīthima ūraihi wa handū-harīa-haamūre kūu thīinī; naho haarī ha mīkono mīrongo īrīrī, naguo wariī waho warī wa mīkono mīrongo īrīrī gūtuīkania nginya mūthia wa nja ya handū-harīa-haamūre. Nake akīnjīra atīrī, “Haha niho Handū-harīa-Hatheru-Mūno.” **5** Ningī agīthima rūthingo rwa hekarū; naruo rwarī na ūtungu

wa mīkono ītandatū, natuo tūnyūmba tūrīa twarī mīena-inī yothe ya hekarū, o kamwe kaarī na wariī wa mīkono īna. **6** Tūnyūmba tūu twa mīena-inī twakītwo ngoroba ithatū, kamwe gagakwo karī igūrū wa karīa kangī, o ngoroba tūnyūmba mīrongo ītatū. Nī haarī na mīgamba yohanītio gūthiūrūrūkīria rūthingo rwa hekarū, ya gūtiirīrīra tūnyūmba twa mīena-inī; nī ūndū ūcio mīgamba īyo ndīatoonyetio rūthingo-inī rūu rwa hekarū. **7** Tūnyūmba tūu twathiūrūrūkīrie hekarū twakītwo tūkīararamaga o ūrīa ngoroba yathīiaga na igūrū. Mwako wa gūthiūrūrūkīria hekarū īyo waakītwo wambatītio na matīina, nī ūndū ūcio, tūnyūmba tūu tūkaaraama o ūrīa mūdū aambataga. Nayo ngathī yambatīte kuuma ngoroba īrīa yarī thī mūno nginya īrīa īrī igūrū biū īgereire ngoroba ya gatagatī. **8** Nīndonire atī hekarū nī yarī na gītina kīambatīrie mīena yothe, gīgatuīka mūthingi wa tūnyūmba tūu twa mīena-inī. Mūthingi ūcio warī na ūraihi wa rūthanju rūu rwa mīkono ītandatū īrīa mīraihi. **9** Rūthingo rwa na nja rwa tūnyūmba tūu twa mīena-inī rwarī rwa ūtungu wa mīkono ītano. Ithenya rīrīa rīatīgītio gatagatī ga tūnyūmba tūu twa mīena-inī ya hekarū **10** na tūnyūmba twa athīnjīri-Ngai rīarī rīa wariī wa mīkono mīrongo īrīrī gūthiūrūrūkīria hekarū yothe. **11** Nī haarī na matoonyero mīena ya tūnyūmba tūu hau haatīgītio ithenya, rīmwe rīrī mwena wa gathigathini na rūu rīngī rīrī mwena wa gūthini; nakīo gītina kīu kīambatīrie na igūrū kūnyīitana na ithenya rūu kīarī na wariī wa mīkono ītano gūthiūrūrūkīria. **12** Nyūmba īrīa yang’etheire nja ya hekarū mwena wa ithūiro yarī ya wariī wa mīkono mīrongo mūgwanja. Naruo rūthingo rwa nyūmba īyo rwarī na ūtungu wa mīkono ītano gūthiūrūrūkīria, na ūraihi waruo warī wa mīkono mīrongo kenda. **13** Ningī agīthima hekarū īyo; yarī na ūraihi wa mīkono igana, nayo nja ya hekarū, na nyūmba hamwe na thingo ciayo o nacio ciarī cia ūraihi wa mīkono igana. **14** Wariī wa nja īyo ya hekarū wa mwena wa irathīro, o hamwe na mwena wa na mbere wa hekarū, warī wa mīkono igana. **15** Ningī agīthima ūraihi wa nyūmba īyo yang’etheire nja ya mwena wa na thuutha wa hekarū, o hamwe na ithaku ciayo cia o mwena; naguo warī wa mīkono igana. Mwena wa nja ya handū-harīa-haamūre, na mwena wa na thīinī wa handū-harīa-haamūre, na gīthaku kīria kīang’etheire nja īyo, **16** o ūndū ūmwe na hingīro icio, na tūtīrica tūu tūceke, hamwe na ithaku icio ciathiūrūrūkīrie ngoroba icio ithatū: kīria

gïothe kïarĩ mbere ya hingïro, o na nginya hingïro ïyo nïciahumbïrĩtwo na mbaũ. Nyũmba nïyahumbïrĩtwo na mbaũ thĩ, na thingo ikahumbïrwo nginya tũtirica-inĩ, o na tũtirica twarĩ na mbaũ. **17** Ningĩ hau igũrũ rĩa mwena wa nja ya itoonyero rĩa gũtoonya thĩinĩ wa handũ-harĩa-haamũre, na igũrũ rĩa thingo matĩina maiganaine kũrigiicĩria mwena wa thĩinĩ na wa nja ya handũ-harĩa-haamũre **18** nĩ gwakururĩtwo makerubi na mikĩndũ. Mikĩndũ yahakanĩtio nĩ makerubi; na o ikerubi rĩarĩ na mothiũ meerĩ: **19** ũthiũ wa mũndũ warorete mukĩndũ mwena ũmwe, naguo ũthiũ wa mũrũũthi ũkarora mukĩndũ mwena ũcio ũngĩ. Namo magakururwo kũrigiicĩria ndwere cia hekarũ ïyo yothe. **20** Kuuma nyũmba thĩ nginya hau igũrũ rĩa itoonyero, nĩ ha kururĩtwo makerubi na mikĩndũ rũthingo-inĩ rwa nja ya handũ-harĩa-haamũre. **21** Nja ya handũ-harĩa-haamũre nĩ yarĩ na buremu ya mũrango, nayo buremu ĩria yarĩ hau mbere ya Harĩa-Hatheru-Mũno yatarĩ o tayo. **22** Ningĩ nĩ haarĩ na kigongona kĩa mbaũ kĩria kiarĩ kĩa mikono ĩtatũ kũraiha na igũrũ, na mikono ĩĩrĩ o mwena, miēna yothe ĩna; koine ciakĩo, na njikarĩro yakĩo, o na miēna yakĩo ciarĩ cia mbaũ. Nake mũndũ ũcio akĩnjĩira atĩrĩ, “Īno nĩyo metha ĩria ĩrĩ hau mbere ya Jehova.” **23** Handũ-harĩa-haamũre na Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, o handũ haarĩ na mĩrango ĩĩrĩ. **24** O mũrango wathondeketwo na mĩrango ĩĩrĩ ya wa mbaũ, na o mũrango wahingũkaga na gatagatĩ. **25** Nayo mĩrango ya nja ya handũ-harĩa-haamũre nĩyakururĩtwo makerubi na mikĩndũ, ta ũria gwakururĩtwo thingo-inĩ, na nĩ haarĩ na membea ma mbaũ hau mbere ya gĩthaku kũ. **26** Thingo-inĩ icio cia mwena wa gĩthaku kũ nĩ haarĩ na tũtirica tũceke twarĩ na mikĩndũ ĩkururĩtwo o mwena o mwena. Tũnyũmba twa miēna-inĩ ya hekarũ o na tuo nĩtwarĩ na membea ma mbaũ.

42 Ningĩ mũndũ ũcio akĩndongoria, akĩndwara mwena wa gathigathini o nginya nja ĩyo ya nyumĩrĩra, akĩnginyia tũnyũmba-inĩ tũria twang’etheire nja ya hekarũ na tũkang’ethera rũthingo rwa na nja rwa mwena wa gathigathini. **2** Nyũmba ĩria mũrango wayo werekeire mwena wa gathigathini yarĩ ya ũraihi wa mikono igana na warĩ wa mikono mĩrongo ĩtano. **3** Gĩcigo kĩria kiarĩ kĩa mikono mĩrongo ĩĩrĩ kuuma nja ya na thĩinĩ, na gĩcigo kĩria kĩa ng’etheire harĩa haarĩtwo mahiga nja ya nyumĩrĩra-rĩ, nĩ kwarĩ na ithaku ciakĩtwo ngoroba ithatũ, na o gĩthaku kĩa ng’etheire kĩa kingĩ. **4** Hau mbere ya tũnyũmba

tũu nĩ haarĩ na gacĩra ga thĩinĩ karĩ na warĩ wa mikono ikũmi, na ũraihi wa mikono igana. Mĩrango yatuo yekĩrĩtwo mwena wa gathigathini. **5** Na rĩrĩ, tũnyũmba tũu twarĩ igũrũ twarĩ tũkundakundeeru, nĩ ũndũ ithaku nĩcioete handũ hanene gũkĩra tũnyũmba tũria twakĩtwo ngoroba ĩyo yarĩ mũhuro na ya gatagatĩ. **6** Tũnyũmba twa ngoroba ya gatatu tũtiekirĩtwo itugĩ ta iria ciekĩrĩtwo nja; nĩ ũndũ ũcio tũnyũmba tũu tũgakĩnyiiha thĩ gũkĩra twa ngoroba ĩria yarĩ thĩ, na ya gatagatĩ. **7** Nĩ haarĩ na rũthingo rwa mwena wa na nja rwathiĩte rũigananĩrie na tũnyũmba tũu na kũu nja ya nyumĩrĩra; rwatambũrũkĩte mbere ya tũnyũmba tũu mikono mĩrongo ĩtano. **8** Mũhari wa tũnyũmba twa mwena ũria wariganĩtie na nja ya nyumĩrĩra warĩ wa ũraihi wa mikono mĩrongo ĩtano, naguo mũhari ũria wakuhĩrĩrie handũ-harĩa-hatheru warĩ wa ũraihi wa mikono igana. **9** Tũnyũmba tũria twarĩ mũhuro mwena wa irathĩro nĩ twarĩ na itoonyero mũndũ agĩtoonya kuo oimĩte nja ya nyumĩrĩra. **10** Ningĩ mwena wa gũthini, gũtwarana na mwena ũria mũraihi wa rũthingo rũu rwa nja ya nyumĩrĩra, kũnyĩitana na mwena wa nja ya hekarũ, na kũng’ethera rũthingo rwa nja, nĩ haarĩ na tũnyũmba **11** twarĩ na gacĩra mbere yatuo. Tũnyũmba tũu twahaanaga o ta tũria twarĩ mwena wa gathigathini; twarĩ na ũraihi na warĩ waiganaine, nacio nyumĩrĩra ciatuo nĩciarĩngaine na ikaiganania ithimo. Namo matoonyero ma mwena wa gathigathini **12** nĩmahaanaine na matoonyero ma tũnyũmba twa mwena wa gũthini. Ningĩ nĩ haarĩ na itoonyero kiambĩrĩria-inĩ gĩa gacĩra karĩa gaataranĩte na rũthingo rũu rwerekeire mwena wa irathĩro, na nĩko mũndũ aageraga agĩtoonya tũnyũmba tũu. **13** Agĩcooka akĩnjĩira atĩrĩ, “Tũnyũmba tũu tũrĩ mwena wa gathigathini na tũu tũrĩ mwena wa gũthini, tũu tũng’etheire nja ya hekarũ, nĩtuo twa athĩnjĩri-Ngai, na nĩkuo athĩnjĩri-Ngai arĩa megũkuhĩrĩria Jehova makarĩagĩra indo cia maruta marĩa matheru mũno. Kũu nĩkuo makaigaga indo cia maruta iria theru mũno, nacio nĩ maruta ma ngano, o na maruta ma mehĩa, na maruta ma mahĩtia, nĩgũkorwo handũ hau nĩ hatheru. **14** Athĩnjĩri-Ngai rĩria maatoonya handũ hau haamũre-rĩ, matingĩcooka kuuma nja ya mwena wa nyumĩrĩra, nginya marute nguo icio cia ũtungata, nĩ ũndũ nĩ nyamũre. No nginya mehumbe nguo ingĩ matanakuhĩrĩria kũria andũ maikaraga.” **15** Rĩria aarĩkirie gũthima kĩa kiarĩ mwena wa na thĩinĩ wa hekarũ, akĩnyumia na nja tũgereire

kihingo kīa mwena wa irathīro, agīthima mūigana wa handū hau mīena yothe: **16** Nīathimire mwena wa irathīro na rūthanju rwa gūthima; mūigana waho warī mīkono magana matano. **17** Ningī agīthima mwena wa gathigathini; mūigana waho warī mīkono magana matano ūthimītwo na rūthanju rūu rwa gūthima. **18** O na agīthima mwena wa gūthini; mūigana waho warī mīkono magana matano ūthimītwo na rūthanju rūu rwa gūthima. **19** Ningī agīcooka agīthima mwena wa ithūiro; mūigana waho warī mīkono magana matano ūthimītwo na rūthanju rūu rwa gūthima. **20** Ūguo nīguo aathimire handū hau mīena īyo yothe īna. Handū hau haarigiicīrio na rūthingo, naruo rwarī na ūraihi wa mīkono magana matano, na wariī wa mīkono magana matano, rwa kūhakanania handū harīa hatheru na harīa hatarī haamūre.

43 Ningī mūdū ūcio akīnginya kihingo-inī kīrīa kiang'etheire mwena wa irathīro, **2** na nī ngīona riiri wa Ngai wa Isiraēli ūgūka uumīte mwena wa irathīro. Mūgambo wake watariī ta mūrurumo wa maāi maingī magītherera, naguo būrūri ūgacangarara nī riiri wake. **3** Kīoneki kīu ndonire gīatarī ta kīoneki kīrīa ndoonete rīrīa ookīte kwananga itūūra rīrīa inene, na ningī gīatarī ta cioneki iria ndoonete hau Rūūi-inī rwa Kebari; na nī ngīgūithia, ngīturumithia ūthiū thī. **4** Naguo riiri wa Jehova ūgītoonya hekarū ūgereire kihingo kīrīa kīerekeire mwena wa irathīro. **5** Ningī Roho akīnjoja na igūrū akīndwara nja īyo ya na thīinī, naguo riiri wa Jehova ūkīyūra kūu hekarū. **6** Mūdū ūcio o arūgamīte hau hakuhī na nī-rī, ngīgua mūdū akīnjarīria kuuma thīinī wa hekarū. **7** Akīnjīra atīrī, “Mūrū wa mūdū, haha nīho handū ha gītī giakwa gīa ūthamaki, o na nīho handū ha gūkinyithia makinya makwa. Haha nīho ngūtūura ndī gatagatī-inī ka andū a Isiraēli nginya tene. Nyūmba ya Isiraēli ndīrī hīndī ingī īgaacooka gūthaahia rīitwa rīakwa itheru, o ene o na kana athamaki ao marīthaahie na ūndū wa ūmaraya wao na kūhooya mīhianano ītarī muoyo ya athamaki ao kūdū kwao kūrīa gūtūūgīru. **8** Rīrīa meekīrīre hingīro ciao hau hingīro-inī ciakwa, na itugī cia mīrango yao magīcīkīra itugī-inī cia mīrango yakwa, na no rūthingo rwarī gatagatī gakwa na o-rī, nīmathaahirie rīitwa rīakwa itheru na mītugo īyo yao īrī magigi. Nī ūndū ūcio ngīmaniina ndī na marakara. **9** Na rīrī, ta nīmatigane na ūmaraya wao wa kūhooya mīhianano ītarī muoyo ya athamaki ao, na nī nīngūtūura gatagatī-inī kao nginya tene.

10 “Mūrū wa mūdū, taarīria ūhoro wa hekarū īyo kūrī andū a Isiraēli, nīguo maconoke nī ūndū wa mehīa mao. Reke maroranie mūcoro ūcio wayo, **11** na angīkorwo nīmegūconoka nī ūndū wa ūrīa wothe mekīte-rī, mamenyithie mūhianīre wa hekarū īyo, ūmamenyithie mūthondekere wayo, na nyumīro ciayo, na matoonyero mayo, ningī ūmoonie mūhianīre wayo wothe, na mītugo yayo yothe ya kūrūmīrīro, na mawatho mothe. Andīka maūdū maya mothe makīonaga, nīgeetha matīte mūhianīre wayo, na mahingie mītugo yayo yothe ya kūrūmīrīro. **12** “Ūyū nīguo watho wa hekarū: Kūrīa guothe kūrīgīicīrie kīrīma gīkī igūrū gūgūikara kūrī gūtheru mūno. Ūcio nīguo watho wa hekarū. **13** “Ici nīcio ithimo cia kīgongona, ithimītwo na mīkono īrīa mīraihi, mūkono ūrīa wa ūraihi wa mūkono ūmwe na wariī wa rūhī: Mūberethi wakīo ūrī na ūriku wa mūkono ūmwe, na wariī wa mūkono ūmwe, naguo mūgūkū ūrīa ūkūrīgīicīrie nī wa irata rīmwe mūthia-inī. Kīu nīkīo kīrūgamo gīa kīgongona. **14** Kuuma mūberethi ūrīa ūrī gītina-inī nginya mūthia-inī wa mūhuro kīrī na mīkono īrī kūrīa na igūrū, na wariī wa mūkono ūmwe, na kuuma mūthia-inī ūrīa mūnini nginya mūthia-inī ūrīa mūnenanene, kīrī na mīkono īna kūrīa na igūrū, na wariī wa mūkono ūmwe. **15** Narīo riiko rīa kīgongona-rī, nī mīkono īna kūrīa na igūrū, nacio hīa inya irorete na igūrū ikoimīrīra kuuma hau riiko-inī. **16** Narīo riiko rūu rīa kīgongona rīganaine mīena yothe īna, rīrī na ūraihi wa mīkono ikūmi na īrī, na wariī wa mīkono ikūmi na īrī. **17** Mūthia ūrīa ūrī na igūrū o naguo nūiganaine mīena yothe, na ūrī na ūraihi wa mīkono ikūmi na īna, na wariī wa mīkono ikūmi na īna, naguo mūgūkū ūrīa ūthiūrūrūkīrie nī wa nuthu ya mūkono, ningī ūkarīgīicīrio nī mūberethi wa mūkono ūmwe. Ngathī cia kīgongona kīu ing'etheire mwena wa irathīro.” **18** Nake akīnjīra atīrī, “Mūrū wa mūdū, Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Maya nīmo magaatūka maūdū ma kūrūmīrīro gūkīrutwo magongona ma njino, na ma kūminjaminjīria thakame kīgongona-inī rīrīa gīgaakwo: **19** Nīūkaneana ndegwa ītarī ngūrū itūike ya kūrūtwo iruta rīa mehīa, ūmīneane kūrī athīnjīri-Ngai, arīa Alawī, a nyūmba ya Zadoku, arīa manguhagīrīria makīndungatīra, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **20** Nīūkooya thakame īmwe ya yo ūmīhake hīa-inī icio inya cia kīgongona, na mīthia-inī īyo īna ya metha īyo īrī igūrū, na ūthiūrūrūkīrie mūgūkū ūcio, nīguo

ũtherie kīgongona na ūkīhoroherie. **21** Nīūkooya ndegwa ūyo ya kūrutwo iruta rīa mehia, ūmīcinīre handū harīa hathuurīt̄wo hekarū-inī kūu nja ya handū-harīa-haamūre. **22** “Mūthenya wa keerī nīūkaruta thenge itarī na kaūūgū, itūike ya kūrutwo iruta rīa mehia, nakīo kīgongona gītherio o ta ūrīa gīatheretio na ndegwa. **23** Warīkia gūgītheria, nīūkaruta ndegwa itarī ngūrū, na ndūrūme kuuma rūūru-inī, cierī ikorwo itarī na kaūūgū. **24** Nīūgaciruta igongona hau mbere ya Jehova, nao athīnjīri-Ngai nīmāgaciminjaminjīria cumbī, rītūike igongona rīa njino rīrutīirwo Jehova. **25** “Ihinda rīa mīthenya mūgwanja nīūkarutaga thenge o mūthenya ya kūrutwo iruta rīa mehia; na ningī nīūkaruta ndegwa itarī ngūrū, na ndūrūme kuuma rūūru-inī, cierī ikorwo itarī na kaūūgū. **26** Ihinda rīa mīthenya ūyo mūgwanja, nīmākahoroheria kīgongona na magītherie; ūguo nīguo magākāmūra. **27** Mīthenya ūyo yarīkia gūthira, kuuma mūthenya wa īnana gūthīi na mbere, athīnjīri-Ngai nīo makaahēana maruta manyu ma njino, na maruta ma ūiguano, hau igūrū rīa kīgongona. Hīndī ūyo nīngamwītīkīra, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.”

44 Ningī mūdū ūcio akīnjookia nginya kihingo-inī kīa nyumīrīra ya handū-harīa-haamūre, kīrīa kīang’etheire mwena wa irathīro, nakīo kīarī kihinge. **2** Nake Jehova akīnjīra atīrī, “Kihingo gīkī kīrīkaraga kīrī kihinge. Gītikanahingūrwo; gūtīrī mūdū ūgaagītoonyera. Kīrīkaraga kihingīt̄wo tondū nīkīo Jehova, Ngai wa Isiraēli, aatoonyeire. **3** Mūthamaki we mwene nowe wiki ūngīkara mwena wa thīinī wa itoonyero rīu na arīre irio hau mbere ya Jehova. Arītoonyagīra gīthaku gīa itoonyero rīu, na akīuma na nja akoimīra njīra o ro ūyo.” **4** Ningī mūdū ūcio akīndwara na njīra ya kihingo kīa mwena wa gathigathini nginya hau mbere ya hekarū. Ngīcūthīrīria, ngīona riiri wa Jehova ūiyūrīte hekarū ūyo ya Jehova, na nīi ngūgūthīa, ngīturumithīa ūthīu thī. **5** Nake Jehova akīnjīra atīrī, “Mūrū wa mūdū, rora wega, na ūthīkīrīre wega, na ūrūmbūye maūdū mothe marīa ngūkwīra makonīi mawatho mothe megīi hekarū ya Jehova. Rūmbūya ūhorō wa itoonyero rīa hekarū, na njīra ciothe cia kuuma handū-harīa-haamūre. **6** Īra andū aya aremī a nyūmba ya Isiraēli atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Inyū andū a nyūmba ya Isiraēli, maūdū manyu ma magigi nīmāiganīte! **7** Hamwe na maūdū marīa mothe marī magigi mwēkire, nīmātoonyirīe andū a kūngī matarī

aruu ngoro na mwīrī handū-hakwa-harīa-haamūre, mūgīthaahia hekarū yakwa rīrīa mwandūtīre irio, na maguta, na thakame, na mūgīthūkia kīrīkanīro gīakwa. **8** Handū ha kūruta wīra wanyu ūrīa wagīrīre ūkonīi maūdū makwa marīa matheru, mwatūire andū angī arūgamīrīri a handū-hakwa-harīa-haamūre. **9** Mwathani Jehova ekuuga ūū: Gūtīrī mūdū wa kūngī ūtarī mūrūu ngoro na mwīrī ūngītoonya handū-hakwa-harīa-haamūre, o na angīkorwo nī andū a kūngī arīa matūūranāgia na andū a Isiraēli. **10** “Alawīi arīa maanjehereire makīndaihīrīria hīndī ĩrīa andū a Isiraēli maaturuurire na makīehera harī nīi makīrūmīrīra mīhianano yao-rī, no nginya magaacookererwo nī mehia mao. **11** Andū acio no matungatage handū-hakwa-harīa-haamūre, na maikaragīe ihingo cia hekarū o na matungatage thīinī wayo; no mathīnje nyamū cia maruta ma njino, na marutagīre andū magongona mao, na marūgamage mbere ya andū makamatungatīra. **12** No rīrī, tondū nīo maamatungatīre marī mbere ya mīhianano yao, na magītūma andū a nyūmba ya Isiraēli magūe mehīa-inī-rī, nī ūndū ūcio na nīi nīndīhītīte njoete guoko na igūrū atī no nginya magaacookererwo nī mehīa mao, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **13** Andū acio matigacooka kūnguhīrīria mandungatagīre ta athīnjīri-Ngai, kana makuhīrīrie kīndū o na kīrīkū kīa indo ciakwa iria theru, kana maruta makwa marīa matheru mūno; no nginya magaacookererwo nī gīconoko kīa maūdū marīa marī magigi maneeka. **14** No nīngamatua arūgamīrīri a maūdū ma hekarū, na mawīra mothe marīa mabataire kūrutwo kūu thīinī. **15** “No rīrī, athīnjīri-Ngai, acio marī Alawīi na a rūciarō rwa Zadoku, o acio maarutire mawīra ma handū-hakwa-harīa-haamūre na wīhokeku rīrīa andū a Isiraēli meeherire makīuma harī nīi, nīo marīnguhagīrīria makandungatīra; marīrūgamaga mbere yakwa makaruta magongona ma maguta na ma thakame, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **16** Acio oiki nīo marītoonyaga handū-hakwa-harīa-haamūre; acio oiki nīo marīkuhagīrīria metha yakwa makandungatīra na makaruta wīra wakwa. **17** “Hīndī ĩrīa megītūtoonya ihingo-inī cia nja ya na thīinī, marīthūmbaga nguo cia gatani; matikanehumbe nguo o na ĩmwe ya guoya wa ng’ondū hīndī ĩrīa megītūngata ihingo-inī cia nja ĩrīa ya na thīinī, kana kūu hekarū thīinī. **18** Nīmeyohage iremba cia gatani mītwe, na nguo cia gatani cia thīinī njohero-

inĩ. Matikanehumbe kĩndũ o na kĩrikũ kĩngĩtũma mathigine. 19 Hĩndĩ ĩrĩa mekuuma matoonye nja ya nyumĩrĩra kũrĩa andũ marĩ-rĩ, makaruta nguo iria megũtungataga nacio, na magacitiga tũnyũmba-inĩ tũrĩa twamũre, na makehumba nguo ingĩ, nĩgeetha matikae kwamũra andũ acio na ũndũ wa nguo icio ciao. 20 “Matikanenjwo njuĩrĩ ĩthire mĩtwe, kana mareke njuĩrĩ ciao iraihe mũno, no nĩ maigage njuĩrĩ ciao cia mĩtwe irĩ nenge. 21 Ningĩ gũtikanagĩe na mũthĩnjĩri-Ngai ũkũnyua ndibeĩ rĩrĩa egũtoonya nja ya na thĩinĩ. 22 Matikanahikie atumia a ndigwa, kana mahikie atumia arĩa matiganĩte na athuuri ao; no rĩrĩ, no mahikie airĩtu gathirange a rũciaro rwa andũ a Isiraeli, kana atumia a ndigwa a athĩnjĩri-Ngai. 23 No nginya marutage andũ akwa ũtiganu wa maũndũ marĩa matheru na marĩa ma ndũire, na mamoonagie gũkũũrana maũndũ marĩa marĩ thaahu na marĩa matarĩ thaahu. 24 “Kũngĩgĩa ngararĩ-rĩ, athĩnjĩri-Ngai no nginya matuithanagie ciira, na maũtue kũringana na matuĩro makwa ma ciira. Nĩmarĩmenyagĩrĩra mawatho makwa na kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩro igũrũ rĩa ciathĩ ciakwa ciothe iria njathane, na maikaragie Thabatũ ciakwa irĩ theru. 25 “Mũthĩnjĩri-Ngai ndakanethaahie na ũndũ wa gũkuhĩrĩria kĩimba; no rĩrĩ, ũrĩa ũkuĩte angĩkorwo nĩ ithe kana nyina, kana mũriũ kana mwarĩ, kana mũrũ wa nyina kana mwarĩ wa nyina ũtahikĩte-rĩ, hĩndĩ ĩyo no ethaahie. 26 Aarĩkia gũtherio-rĩ, no nginya eterere mĩthenya mũgwanja. 27 Mũthenya ũrĩa agaacooka gũtoonya nja ĩrĩa ya na thĩinĩ ya handũ-harĩa-haamũre nĩguo agatungate thĩinĩ wa handũ-harĩa-haamũre-rĩ, no nginya erutĩre iruta rĩa mehĩa, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. 28 “Nĩ no nĩ igai rĩa athĩnjĩri-Ngai. Mũtikanamagaĩre igai gũkũ bũrũri wa Isiraeli; Nĩ nĩ ngũtuĩka igai rĩa. 29 Marũrĩĩaga maruta ma ngano, na maruta ma mehĩa, na maruta ma mahĩtia; nakĩo kĩndũ o gĩothe kĩrĩa kĩrutĩrwo Jehova gũkũ bũrũri wa Isiraeli gĩgaatuĩka kĩa. 30 Maciaro mothe ma mbere marĩa mega, na iheo cianyu ciothe cia mwanya, igaatuĩka cia athĩnjĩri-Ngai. No nginya mũmaheage gĩcunjĩ kĩa mbere kĩa mũtu ũrĩa mũhinyu nĩgeetha kĩrathimo gĩtũũre kwanyu mĩcĩ. 31 Athĩnjĩri-Ngai matikarĩe nyamũ o na ĩrikũ ĩngĩkorwo ĩkuĩte, ĩrĩ nyoni, kana matigari ma nyamũ yũragĩtwo nĩ nyamũ ĩngĩ.

45 “Hĩndĩ ĩrĩa mũkaagaya bũrũri ũtuĩke magai-rĩ, nĩmũkarutĩra Jehova gĩcigo kĩa bũrũri ũcio

gĩtuĩke rũgongo rwamũre, gĩkorwo na mĩkono 25,000 kũraiha, na mĩkono 20,000 kwarama; gĩcigo kũ gĩothe gĩgaatuĩka gĩtheru. 2 Gĩcigo-inĩ kũ, nĩhakagaywo gĩcigo kĩa mĩena ĩna ĩigananĩte, gĩkorwo kĩrĩ na mĩkono 500 o mwena, hatuĩke handũ-harĩa-haamũre, hacooke hathiũrũrũkĩro nĩ njĩra ya mĩkono mĩrongo ĩtano. 3 Rũgongo-inĩ rũu rwamũre, nĩmũgathima gĩcunjĩ kĩa ũraihi wa mĩkono 25,000, na warĩ wa mĩkono 10,000. Gĩcigo-inĩ kũ niho hagaakwo handũ-harĩa-haamũre, na nĩho Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno. 4 Handũ hau hagaatuĩka haamũre thĩinĩ wa bũrũri nĩ ũndũ wa athĩnjĩri-Ngai, arĩa matungataga handũ-harĩa-haamũre, arĩa marĩkuhagĩrĩria ho nĩguo matungatagĩre Jehova. No ho hagaatuĩka ha nyũmba ciao o na hatuĩke harĩa hatheru ha handũ-harĩa-haamũre. 5 Gĩcigo kĩa mũigana wa ũraihi wa mĩkono 25,000, na warĩ wa 10,000 gĩgaatuĩka kĩa Alawii, arĩa matungataga thĩinĩ wa hekarũ, gĩtuĩke igai rĩa rĩa gwakwo matũũra ma gũtũũrwo. 6 “Nĩmũkagaya gĩcigo gĩakwo itũũra inene, gĩcigo kĩa warĩ wa mĩkono 5,000, na ũraihi wa mĩkono 25,000, kĩhakane na gĩcigo kĩrĩa kĩaamũre; gĩcigo kũ gĩgaatuĩka kĩa andũ a nyũmba yothē ya Isiraeli. 7 “Gĩthaka kĩrĩa gĩgaatuĩka kĩa mũnene ũcio gĩkaahakana mbarĩ cieri na rũgongo rũrĩa rwamũrĩrwo Jehova, hamwe na gĩthaka gĩa itũũra rĩrĩa inene. Kuuma mwena wa ithũĩro gĩgaatambũrũka kĩrorete mwena wa ithũĩro, na kuuma mwena wa irathĩro gĩtambũrũke kĩrorete mwena wa irathĩro, naguo ũraihi wakĩo ũgaakĩgama kuuma mũhaka wa ithũĩro nginya wa irathĩro, gĩtwaranĩte na mĩhaka ya magai ma Benjamini na Juda. 8 Gĩthaka kũ nikĩo gĩgaatuĩka igai rĩake thĩinĩ wa bũrũri wa Isiraeli. Nao anene acio akwa matigacooka kũhinyĩrĩria andũ akwa, no nĩmagetĩkĩria andũ a nyũmba ya Isiraeli megwatĩre bũrũri ũcio kũringana na mĩhĩrĩga yao. 9 “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Inyũ anene aya a Isiraeli, ũguo mwĩkĩte nĩ mũiganu! Eheriai maũndũ ma ũhinya na ma kũhinyanĩrĩria, mwĩkage ũndũ ũrĩa ũrĩ wa kĩhooito na wagĩrĩre. Tigai gũtunyaga andũ akwa indo, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. 10 No nginya mũhũthagĩre ithimo iria iringaine wega, na mũhũthagĩre eba ĩrĩa ĩringaine wega, o na bathi ĩrĩa ĩringaine wega. 11 Eba na bathi ikorwo irĩ kĩgeri kĩmwe kũiganaine, bathi ĩmwe ĩganagĩre gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa homeri o ĩmwe, o nayo eba ĩmwe ĩganagĩre gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa homeri o ĩmwe; homeri ĩmwe itũike nĩyo kĩgeri kĩrĩa gĩtĩkĩrĩku gĩa gũcithima cieri. 12

Cekeri imwe irikoragwo iri ya gera mirongo iri. Cekeri mirongo iri, kuonganiriria na cekeri ingi mirongo iri na ithano, kuonganiriria na ingi ikumi na ithano, ni undu umwe na mina imwe. **13** “Giki niko kitho kia mwanya kiria murirutaga: Nako ni gicunji gia ithathatu kia eba imwe kuuma hari o homeri imwe ya ngano, na gicunji gia ithathatu kia eba imwe kuuma hari o homeri imwe ya cairi. **14** Gicunji kiria gitue kia maguta, mathimitwo na githimi kia bathi, ni gicunji gia ikumi kia bathi kuuma hari o kori imwe (nayo kori imwe iri na bathi ikumi kana homeri imwe, nigukorwo bathi ikumi nicio homeri imwe). **15** Ningi ng’onde imwe nikarutwo kuuma hari o ruuru rwa ng’onde magana meer kuuma urithio-ini uria mweka uri maai kuu bururi wa Israeli. Icio nicio igatuika cia maruta ma mutu, na maruta ma njino, o na cia maruta ma ngwataniro, niguu andu mahorohagiro nacio, uguo niguu Mwathani Jehova ekuuga. **16** Andu othe a bururi nimakanyitanira uhoru-ini ucio wa kuruta iheo cia mwanya cia kuhithirwo ni munene thini wa bururi wa Israeli. **17** Munene ucio niwe ukarutaga maruta ma njino, na maruta ma mutu, na maruta ma kunyuu ciathi-ini, na Turugamo twa Mweri, na Thabatu, o na ciathi-ini ciothe iria njathane cia andu a nyumba ya Israeli. Nakaruta maruta ma mehia, na maruta ma mutu, na maruta ma njino, na maruta ma ngwataniro ma kuhoroheria andu a nyumba ya Israeli. **18** “Mwathani Jehova ekuuga uu: Mweri wa mbere, o muthenya wa mbere wa mweri ucio, nimukaruta gategwa gataru na kauugu niguu mutherie handu-haria-haamure. **19** Muthinjiri-Ngai niakooya thakame imwe ya maruta ma mehia amihake itingini cia mirango ya hekaru, na amihake koine ciothe inya cia metha ya kigongona, o na amihake itingini cia itoonyero ria nja ya na thini. **20** Uguo noguo mugeeka muthenya wa mugwanja wa mweri ucio ni undu wa mundu o wotho ungihia atekwenda kana ehie ni undu wa kurigwo; uguo niguu mukaahoroheria hekaru iyo. **21** “Mweri wa mbere, muthenya wa ikumi na ina wa mweri o ucio niguu murigaga na gathi kia Bathaka, ihinda ria muthenya mugwanja, ihinda riria muririga mgate itari mikire ndawa ya kumbia. **22** Muthenya ucio-ri, munene akaaruta ndegwa iri iruta ria mehia ni undu wake mwene, o na ni undu wa andu othe a bururi ucio. **23** O muthenya, ihinda ria muthenya iyo mugwanja ya Giathi kiu, munene ucio nikaruta ndegwa mugwanja, na ndurume mugwanja itari na

kaugu, cia kurutira Jehova maruta ma njino, na arute thenge cia iruta ria mehia. **24** Ningi arute mutu wa eba imwe utuuke iruta ria mutu hari o ndegwa, na eba imwe hari o ndurume, na hini imwe ya maguta hari eba imwe. **25** “Ihinda-ini riu ria muthenya iyo mugwanja ya Giathi kiu, kiria gikaambiriria mweri wa mugwanja, muthenya wa ikumi na itano, nikaruta indo ta icio ni undu wa maruta ma mehia, na maruta ma njino, na maruta ma mutu, o na ma maguta.

46 “Mwathani Jehova ekuuga uu: Kihingo kia nja ya na thini kiria kirorete irathiro kirikaraga kihingitwo muthenya itandat iria ya kurutwo wira, no muthenya wa Thabatu na muthenya wa Karugamo ka Mweri nikirihinguragwo. **2** Nake munene aritoonyaga kuo na njira ya githaku kiria gia itoonyero, na akarugama hau gutugi-ini gia kihingo. Nao athinjiri-Ngai marute igongona ria maruta make ma njino, na maruta make ma ngwataniro. Arithooyagira hau hingiro-ini ya itoonyero, agacooka akoima nja, no kihingo kiu gitikahingwo nginya o hwa-ini. **3** Nao andu a bururi ucio nimarithooyagira hau muromoini wa kihingo kiu maru mbere ya Jehova muthenya ya Thabatu na ya Turugamo twa Mweri. **4** Namo maruta ma njino maria munene ucio arirutagira Jehova muthenya wa Thabatu ni tuturume tutandat, na ndurume imwe, ciothe ikorwo itari na kauugu. **5** Nario iruta ria ngano riria rikarutanirio na ndurume iyo rikoragwo riri ria eba imwe, na iruta ria ngano ria kurutanirio na tuturume tui rikoragwo riri ringi o ta uria angiyendera, hamwe na hini imwe ya maguta hari o eba imwe. **6** Nguo muthenya wa Karugamo ka Mweri arirutaga ndegwa itari nguru, na tuturume tutandat, na ndurume imwe, ciothe itari na kauugu. **7** Ningi niarirutaga iruta ria ngano, akaruta eba imwe hamwe na ndegwa iyo, na eba imwe hamwe na ndurume iyo, na akaruta tuturume tuingi o ta uria angienda kuruta, hamwe na hini imwe ya maguta hari o eba imwe. **8** Na riria munene egutoonya-ri, aritoonyagira githaku gia itoonyero, na akiuma akoimira njira o iyo. **9** “Hindi iria andu a bururi ucio marukaga mbere ya Jehova muthenya ya ciathi iria njathane, mundu o wotho uria ugaatoonyera kihingo kia mwena wa gathigathini akahoe-ri, akiuma akoimagira kihingo gia guthini; na mundu o wotho ugaatoonyera kihingo kia mwena wa guthini, akiuma akoimagira kihingo gia gathigathini. Gutiri mundu ugaacookera kihingo kiria atoonyeire,

no mündū ariomagira kihingo kiria king'etheire kiu atoonyeire. **10** Mūnene ūcio arikoragwo arī hamwe nao, agatoonyaga magitoonya, na akoimaga makiuma. **11** “Hīndī ya ciathī na ya maruga marīa matuītwo, iruta rīa ngano rīrīkoragwo rīrī eba īmwe hamwe na ndegwa, na eba īmwe hamwe na ndūrūme, na akaruta tūtūrūme tūngī o ta ūrīa angīyendera, hamwe na hini īmwe ya maguta harī o eba īmwe. **12** Hīndī īrīa mūnene ūcio ekūrūtira Jehova iruta rīa kwīyendera, o na rīngīkorwo rīrī iruta rīa njino kana maruta ma ngwatanīro, nīarīhingūrāgīrwo kihingo kirīa kīrorete mwena wa irathīro. Arīrūtaga iruta rīake rīa njino kana maruta make ma ngwatanīro o ta ūrīa ekaga mūthenya wa Thabatū. Aarīkia kūruta oime nja na aarīkia kuuma, kihingo kīu gīkaahingwo. **13** “O mūthenya nīūrūtuta gatūrūme ka ūkūrū wa mwaka ūmwe gatarī na kaūūgū nī ūndū wa kūrūtira Jehova iruta rīa njino; ūrīkarutaga rūciinī o rūciinī. **14** Ningī hamwe nako nīūrūtuta iruta rīa ngano rīa gīcunjī gīa ithathatū kīa eba īmwe, na gīcunjī gīa ithatū kīa hini īmwe ya maguta ma kūrīngīa mūtu ūcio rūciinī o rūciinī. Iruta rīrī rīa ngano rīrīrūtuta gīrwo Jehova rīrī watho wa gūtūūra. **15** Nī ūndū ūcio gatūrūme kau, na iruta rīu rīa ngano, na maguta macio nīrītuta gwo rūciinī o rūciinī rīrī iruta rīa njino rīa hīndī ciothe. **16** “Mwathani Jehova ekuuga ūū: Mūnene ūcio angīkaahe mwanake ūmwe wake kīheo kuuma kūrī igai rīake, o na kīo gīgaatuīka kīa njiaro ciake; gīgaatuīka indo ciao iria magatīrwo. **17** No rīrī, angīkaahe ndungata īmwe yake kīheo kuuma igai-inī rīake, ndungata īyo īgaatūūra nakīo o nginya mwaka wayo wa kuohorwo; hīndī īyo kīheo kīu nīgīgacookerera mūnene ūcio. Igai rīu rīake nī rīa ariū ake oiki; nī igai rīao. **18** Mūthamaki ūcio ndangītunya andū acio magai mao na njīra ya kūmaingata mehere indo-inī ciao. Nīakahe ariū ake magai mao kuuma indo-inī ciake mwene, nīguo gūtikanagīe mūndū o na ūrīkū gatagatī-inī ka andū akwa ūkeeherio indo-inī ciake.” **19** Thuutha wa ūguo mūndū ūcio akīngereria itoonyero-inī rīa mwena wa kihingo gīa tūnyūmba tūu twamūre tūrīa twarī twa athīnjīri-Ngai, tūrīa twarorete mwena wa gathigathini, na akīnyonia handū haarī mūthia-inī wa mwena wa ithūiro. **20** Nake akīnjīra atīrī, “Haha nīho handū harīa athīnjīri-Ngai marīrugagīra iruta rīa mahītia, na iruta rīa mehīa, na nīho marīhīhagīria iruta rīa ngano, nīgeetha matikanamoimie na kūu nja ya nyumīrīra, matigatherie andū namo.” **21**

Ningī agīcooka akīndwara nja īyo ya nyumīrīra, na agīthiūrūrūkia koine-inī ciayo inya, na nī ngīona atī o koine-inī nī haarī na nja īngī. **22** Koine-inī icio inya cia nja ya nyumīrīra nī haarī na nja ciarī njirigīre. Ciarī na gīthimo kīaiganaine kīa ūraihu wa mīkono mīrongo īna, na warī wa mīkono mīrongo itatū; o nja īmwe ya nja icio ciarī koine-inī icio inya nīyaiganaine na īrīa īngī. **23** Gūthiūrūrūka mwena wa na thīinī wa nja icio inya nī haarī na mwako wa mahiga warī na mariiko maakītwo mathiūrūrūkiirie hau rungu rwa mwako ūcio. **24** Nake akīnjīra atīrī, “Maya nīmo mariiko marīa andū arīa matungataga thīinī wa hekarū marīrugagīra indo cia magongona iria irutītwo nī andū.”

47 Mūndū ūcio nīanjookirie itoonyero-inī rīa hekarū, na nī ngīona maaī magītherūka kuuma rungu rwa hingīro ya hekarū, magatherera na mwena wa irathīro (tondū hekarū yarorete mwena wa irathīro). Maaī macio moimaga na kūu rungu rwa mwena wa gūthini wa hekarū, o mwena ūcio wa gūthini wa kīgongona. **2** Ningī agīcooka akīndwara nja angereirie kihingo kīa mwena wa gathigathini, na agīthiūrūrūkīria mwena wa nja akīndwara nginya kihingo-inī kīa nyumīrīra kirīa kīang'etheire mwena wa irathīro, namo maaī macio maathereraga kuuma mwena wa gūthini. **3** Rīrīa mūndū ūcio aathīaga arorete mwena wa irathīro anyiitīte rūrigi rwa gūthima na guoko-rī, agīthima mīkono 1,000, agīcooka akīngereria maaī-inī macio, namo makīnginya thūng'wa-inī. **4** Ningī agīthima mīkono īngī ngiri īmwe, na akīndukanīria maaī-inī macio, namo makīnginya maru-inī. Agīcooka agīthima mīkono īngī ngiri īmwe, na akīngereria maaī-inī macio, namo makīnginya njohero-inī. **5** Ningī agīthima mīkono īngī ngiri īmwe, rūgīkorwo rūrī rūū itangīahotire kūrīngīa, nī ūndū maaī macio maarī maiyūru na rūkarika ūndū rūngīthambīrwo, rūgatuīka rūū rūtangīringīka nī mūndū. **6** Nake akīnjūria atīrī, “Mūrū wa mūndū, nīūrōna ūndū ūyū?” Hīndī īyo akīhūndūra, akīnjookīa nginya hūgūrūrū-inī cia rūū rūu. **7** Rīrīa ndaakinyire ho, ngīona mīti mīingī īrīa yarī mīrīmo yeerī ya rūū rūu. **8** Nake akīnjīra atīrī, “Maaī maya mathereraga marorete būrūrī ūrīa ūrī mwena wa irathīro, magakūrūka nginya Araba, magacooka magathīi makeitīrīra Iria-inī rīa Cumbī. Maarīkia kwītīrīra iria-inī rīu, namo maaī marīo makaagīra. **9** Mīrumbī ya cūmbe iria

irĩ muoyo nĩgatũũra muoyo kũrĩa guothe rūũ rūu rūgaathereragĩra. Nĩgũkaagĩa thamaki nyingĩ, tondũ maaĩ macio nĩkuo mathereragĩra, magatũma maaĩ macio marĩ na cumbĩ magĩre; nĩ ũndũ ũcio kũrĩa rūũĩ rūu rūthereragĩra, ciũmbe ciothe nĩgatũũra muoyo. **10** Ategi a thamaki makaarũgamaga hũgũrũrũ-inĩ ciaruo; kuuma Eni-Gedi nginya Eni-Egilaimu nĩgũgakorwo na kũndũ gwa gũtambũrũkĩrio wabu. Thamaki igaakorwo irĩ cia mĩthemba miĩngĩ, o ta thamaki cia Iria Rĩrĩa Inene. **11** No matindiri makuo na njabacabi ciakuo itikagĩra; igaatigwo irĩ cia cumbĩ. **12** Mĩtĩ ya matunda ma mĩthemba yothe nĩgakũra hũgũrũrũ-inĩ cieriĩ cia rūũĩ rūu. Mathangũ mayo matikooma, o na kana mĩtĩ ĩyo yaage gũciara. O mweri nĩgaciara, tondũ maaĩ moimĩte handũ-harĩa-haamũre magaathereraga nginya kũu ĩrĩ. Maciaro mayo magaatuĩka irio namo mathangũ mayo matuĩke ma kũhonania.” **13** Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “Īno nĩyo mĩhaka ĩria mũkaarũmĩrĩra mũkĩgaya bũrũri ũcio ũtuĩke igai gatagatĩ-inĩ ka mĩhĩrĩga ĩria ikũmi na ĩrĩ ya Isiraeli. Jusufu akaaheo icunjĩ igĩrĩ. **14** Nawe nĩũkamagayana bũrũri ũcio icunjĩ ciiganaine. Tondũ nĩndehĩtĩre njoete guoko na igũrũ ngiuga atĩ nĩngauĩhe maithe manyu ma tene-rĩ, bũrũri ũyũ nĩũgaatuĩka igai rĩanyu. **15** “Ūyũ nĩguo ũgaatuĩka mũhaka wa bũrũri ũcio: Mũhaka wa mwena wa gathigathini ũkoima Iria Rĩrĩa Inene ũgereire njĩra ya Hethiloni, ũhĩtũkĩre Lebo-Hamathu, nginya Zedadi, **16** na ũgerere Berotha na Sibiraimu (kũu mũhaka-inĩ ũrĩa ũrĩ gatagatĩ ka Dameski na Hamathu), ũthĩi nginya Hazeri-Hatikoni, kũu mũhaka-inĩ wa Haurani. **17** Naguo mũhaka ũcio ũtambũrũke kuuma iria-inĩ ũkinye Hazari-Enani, mũhaka-inĩ wa mwena wa gathigathini wa Dameski, naguo mũhaka wa Hamathu ũkorwo ũrĩ mwena wa gathigathini. ũcio nĩguo ũgaatuĩka mũhaka wa mwena wa gathigathini. **18** Naguo mũhaka wa mwena wa irathĩro ũkaagerera gatagatĩ ka Haurani na Dameski, ũtwaranĩte na Rũũĩ rwa Jorodani gatagatĩ ka Gileadi na bũrũri ũcio wa Isiraeli, ũrorete o iria-inĩ rĩa mwena wa irathĩro, ũthĩi nginya Tamaru. ũcio nĩguo ũgaatuĩka mũhaka wa mwena wa irathĩro. **19** Naguo mũhaka wa mwena wa gũthini ũkoima Tamaru o nginya kũu maaĩ-inĩ ma Meriba-Kadesi, ũtwarane na Karũũĩ ka Misiri o nginya Iria Rĩrĩa Inene. ũcio nĩguo ũgaatuĩka mũhaka wa mwena wa gũthini. **20** Naguo mũhaka wa mwena wa ithũiro, Iria Rĩrĩa Inene nĩrĩo rĩgaatuĩka mũhaka, ũthĩi nginya harĩa hang’etheire Lebo-Hamathu. ũcio

nĩguo ũgaatuĩka mũhaka wa mwena wa ithũiro. **21** “Inyuĩ nĩ inyuĩ mũkeegayana bũrũri ũyũ kũringana na mĩhĩrĩga ya Isiraeli. **22** Mũkaũgayana ũtuĩke igai rĩanyu inyuĩ ene, na rĩa andũ a kũngĩ arĩa matũũruga gatagatĩ-inĩ kanyu na nĩ marĩ na ciana. Nĩmũkamatua ta marĩ andũ a Isiraeli maciarĩrwo bũrũri ũcio; acio makaagaĩrwo igai hamwe na inyuĩ gatagatĩ-inĩ ka mĩhĩrĩga ya Isiraeli. **23** Mũhĩrĩga-inĩ o ũrĩa mũndũ angĩkorwo atũũrite arĩ mũgeni-rĩ, kũu nĩkuo mũkaamũgaĩra igai rĩake,” ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.

48 “Na rĩrĩ, maya nĩmo marĩitwa ma mĩhĩrĩga ĩyo: Mũhaka-inĩ wa mwena wa gathigathini, Dani nĩakaheo gĩcigo kĩmwe; nakĩo gĩgaatwarana na njĩra ya Hethiloni ya gũthĩi nginya Lebo-Hamathu; Hazari-Enani na mũhaka wa mwena wa gathigathini wa Dameski kũrigania na Hamathu gũgaakorwo kũrĩ mũhaka wakuo kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũiro. **2** “Nake Asheri aheo gĩcigo kĩmwe; nakĩo gĩkaahakana na rũgongo rwa Dani kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũiro. **3** “Nake Nafitali aheo gĩcigo kĩmwe; nakĩo gĩkaahakana na rũgongo rwa Asheri kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũiro. **4** “Nake Manase aheo gĩcigo kĩmwe; nakĩo gĩkaahakana na rũgongo rwa Nafitali kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũiro. **5** “Efiraimu aheo gĩcigo kĩmwe; nakĩo gĩkaahakana na rũgongo rwa Manase kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũiro. **6** “Nake Rubeni aheo gĩcigo kĩmwe; nakĩo gĩkaahakana na rũgongo rwa Efiraimu kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũiro. **7** “Nake Juda aheo gĩcigo kĩmwe; nakĩo gĩkaahakana na rũgongo rwa Rubeni kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũiro. **8** “Nĩngĩ kũhakana na rũgongo rwa Juda kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũiro, nĩmũkaruta gĩcigo mũkĩneane gĩtuĩke kĩheo kĩa mwanya. Gĩgaakorwo kĩrĩ na warĩi wa mĩkono 25,000 kwarama, naguo ũraihu wakĩo ũkaiganana na gĩcigo kĩmwe kĩa iria igaĩrwo mĩhĩrĩga kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũiro; naho handũ-harĩa-haamũre hagaakorwo harĩ gatagatĩ ga kĩa. **9** “Gĩcigo kũu kĩa mwanya mũkaarũtĩra Jehovarĩ, gĩgaakorwo kĩrĩ na ũraihu wa mĩkono 25,000, na warĩi wa mĩkono 10,000. **10** Gĩcigo kũu gĩgaatuĩka gĩcigo kĩamũre kĩa athĩnjĩri-Ngai. Gĩgaakorwo kĩrĩ kĩa ũraihu wa mĩkono 25,000 mwena wa gathigathini na warĩi wa mĩkono 10,000 mwena wa ithũiro, na warĩi wa mĩkono

10,000 mwena wa irathĩro, na ũraihi wa mĩkono 25,000 mwena wa gũthini. Handũ-harĩa-haamũre hagaakorwo harĩ gatagatĩ ga kĩa. **11** Gĩcigo kũu gĩgaatuĩka kĩa athĩnjĩri-Ngai arĩa aamũre, nao nĩ andũ a Zadoku arĩa matũũrĩte marĩ ehokeku makĩndungatĩra, na matiigana gũturuura ta ũrĩa Alawii meekire hĩndĩ irĩa andũ a Isiraeli maaturuure. **12** Gĩcigo kũu gĩgaatuĩka kĩa kĩa mwanya kĩrutĩtwo kuuma gĩcigo-inĩ kũu kĩaamũre kĩa bũrũri, nakĩo gĩgaatuĩka igai itheru mũno, na gĩkaahakana na rũgongo rwa Alawii. **13** “Gũtwarana na rũgongo rũu rwa athĩnjĩri-Ngai-rĩ, Alawii nĩmakagaya gĩcigo kĩa mĩkono 25,000, na warĩ wa mĩkono 10,000. ũraihi wakĩo wothe ũgaakorwo ũrĩ mĩkono 25,000, naguo warĩ wakĩo ũkorwo ũrĩ wa mĩkono 10,000. **14** Nao matikanendie kana makũũranie o na kĩmwe gĩa cio. Gĩkĩ nĩkĩo gĩcigo kĩrĩa kĩa gĩa mũno bũrũri-inĩ ũyũ, na gĩtikananengerwo mũndũ ũngĩ, tondũ nĩkĩaamũrĩre Jehova. **15** “Gĩcigo kĩrĩa gĩgaatigara kĩa warĩ wa mĩkono 5,000, na ũraihi wa mĩkono 25,000, gĩgaatuĩka gĩa kũhũthagĩrwo na maũndũ ma itũũra rĩu inene, kĩhũthĩrwo na gwakwo nyũmba cia gũtũũrwo, na ithaka cia ũrĩthio. Itũũra rĩu inene rĩgaakorwo gatagatĩ ga gĩcigo kũu, **16** narĩo itũũra rĩu rĩgaakorwo na ithimo ici: mwena wa gathigathini nĩ mĩkono 4,500, na mwena wa gũthini nĩ mĩkono 4,500, na mwena wa irathĩro nĩ mĩkono 4,500, na mwena wa ithũũro nĩ 4,500. **17** Gĩthaka kĩa ũrĩthio wa itũũra rĩu inene gĩgaakorwo kĩrĩ na mĩkono 250 mwena wa gathigathini, na mĩkono 250 mwena wa gũthini, na mĩkono 250 mwena wa irathĩro, na mĩkono 250 mwena wa ithũũro. **18** Gĩcigo kĩrĩa gĩgaatigara, kĩhakanĩte na gĩcigo kũu kĩaamũre, na gĩtwaranĩte na ũraihi wakĩo, gĩgaakorwo kĩrĩ kĩa mĩkono 10,000 mwena wa irathĩro, na mĩkono 10,000 mwena wa ithũũro. Maciaro makĩo nĩmo makaarĩagwo nĩ aruti wĩra a itũũra rĩu inene. **19** Aruti wĩra acio a itũũra rĩu inene arĩa makaarĩmaga kũu makoima mĩhĩrĩga-inĩ yothe ya Isiraeli. **20** Gĩcigo kũu gĩothe gĩgaakorwo kĩa ganaine mĩena yothe ĩna, na gĩkorwo kĩrĩ na mĩkono 25,000 o mwena. Nĩmũkaruta gĩcigo kũu kĩaamũre kĩrĩ kiheo kĩa mwanya, gĩtuĩke gĩcigo kĩaamũre, mũkĩrutanĩrie na gĩthaka gĩa itũũra rĩu inene. **21** “Kũndũ kũrĩa gũgaatigara mĩena yeerĩ ya gĩcigo kũu kĩaamũre na gĩthaka gĩa itũũra rĩria inene gũgaatuĩka kwa mũthamaki. Kũndũ kũu gũgaatambũrũka mwena wa irathĩro wa kũrĩa gwathimĩtwo mĩkono 25,000 ya gĩcigo kũu kĩaamũre gũkinye nginya mũhaka-inĩ wa mwena wa irathĩro,

naguo mwena wa ithũũro uume hau haathimĩtwo mĩkono 25,000, gũkinye nginya mũhaka-inĩ wa mwena wa ithũũro. Icigo icio cierĩ itwaranĩte na ũraihi wa icigo icio ingĩ cia mĩhĩrĩga igaatuĩka cia mũthamaki, nakĩo gĩcunjĩ kĩrĩa kĩaamũre, hamwe na handũ-harĩa-haamũre ha hekarũ igaakorwo gatagatĩ ga kũndũ kũu. **22** Nĩ ũndũ ũcio ithaka cia Alawii na ithaka cia itũũra inene igaakorwo irĩ gatagatĩ ga gĩcigo kũu kĩa mũthamaki. Gĩcigo kũu kĩa mũnene gĩgaakorwo kĩrĩ gatagatĩ ka mũhaka wa Juda na mũhaka wa Benjamini. **23** “Ha ũhoru wa mĩhĩrĩga ĩyo ingĩ ĩtigarĩte: Benjamini akaaheo gĩcigo kĩmwe; nakĩo gĩgaatambũrũka kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũũro. **24** “Nake Simeoni aheo gĩcigo kĩmwe; nakĩo gĩkaahakana na rũgongo rwa Benjamini kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũũro. **25** “Nake Isakaru aheo gĩcigo kĩmwe; nakĩo gĩkaahakana na rũgongo rwa Simeoni kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũũro. **26** “Nake Zebuluni aheo gĩcigo kĩmwe; nakĩo gĩkaahakana na rũgongo rwa Isakaru kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũũro. **27** “Gadi nĩakagaya gĩcigo kĩmwe; gĩkaahakana na rũgongo rwa Zebuluni kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũũro. **28** “Mũhaka wa mwena wa gũthini wa Gadi ũgaathĩi ũrorete mwena wa gũthini kuuma Tamaru nginya maaĩ ma Meriba-Kadesi, ningĩ ũtwarane na Karũũĩ ka Misiri nginya Iria Rĩrĩa Inene. **29** “Ŭcio nĩguo bũrũri ũrĩa mũkaagayania ũtuĩke igai rĩa mĩhĩrĩga ya Isiraeli, nacio icio nĩcio igaatuĩka icigo ciao,” ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **30** “Ici nĩcio igaatuĩka njĩra cia kuuma itũũra rĩu inene: Kwambĩrĩria mwena wa gathigathini, ũrĩa ũrĩ na ũraihi wa mĩkono 4,500, **31** ihingo cia itũũra rĩu inene igeetanio na mĩhĩrĩga ya Isiraeli. Ihingo icio ithatũ irĩ mwena wa gathigathini-rĩ, kĩmwe nĩ kĩa Rubeni, kũu kĩngĩ nĩ kĩa Juda, na kũu kĩngĩ nĩ kĩa Lawi. **32** “Naguo mwena wa irathĩro, ũrĩa ũrĩ na ũraihi wa mĩkono 4,500, ũgaakorwo ũrĩ na ihingo ithatũ: kĩmwe nĩ kĩa Jusufu, kũu kĩngĩ nĩ kĩa Benjamini, na kũu kĩngĩ nĩ kĩa Dani. **33** “Ningĩ mwena wa gũthini, ũrĩa ũrĩ na gĩthimo kĩa mĩkono 4,500, ũgaakorwo ũrĩ na ihingo ithatũ: kĩmwe nĩ kĩa Simeoni, kũu kĩngĩ nĩ kĩa Isakaru, na kũu kĩngĩ nĩ kĩa Zebuluni. **34** “O na ningĩ mwena wa ithũũro, ũrĩa ũrĩ na ũraihi wa mĩkono 4,500, ũgaakorwo ũrĩ na ihingo ithatũ: kĩmwe nĩ kĩa Gadi, kũu kĩngĩ nĩ kĩa Asheri, na kũu kĩngĩ nĩ kĩa Nafitali. **35** “Itĩna rĩa gũthiũrũrũkĩria itũũra rĩu rĩothe rĩgaakorwo na mĩkono 18,000. “Narĩo itũũra rĩu

inene kuuma hĩndĩ ĩyo gũthĩĩ na mbere rĩgeetagwo
ũũ:

Danieli

1 Atĩrĩrĩ, mwaka-inĩ wa gatatũ wa ũthamaki wa Jehoiakimu, mũthamaki wa Juda-rĩ, Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni nĩokire itũũra rĩa Jerusalemu, akĩrĩrigiĩcĩria nĩguo arĩtunyane. **2** Nake Mwachani akĩrekereria Jehoiakimu, mũthamaki wa Juda, guoko-inĩ gwake, hamwe na indo imwe kuuma hekarũ-inĩ ya Ngai. Nake Nebukadinezaru agĩkuua indo icio, agĩcitwara hekarũ-inĩ ya ngai yake kũu Babuloni, na agĩciiga nyũmba-inĩ ırĩa yaigagwo igĩĩna cia ngai yake. **3** Ningĩ mũthamaki ũcio agĩatha Ashipenazi, ırĩa warĩ mũrori mũnene wa anene a nyũmba yake ya ũthamaki, amũrehere andũ amwe arĩa moimĩte Isiraeli a nyũmba ya ũthamaki na a rũciaro rwa andũ arĩa maarĩ igweta, **4** nao makorwo marĩ aanake matarĩ kaũũgũ o na karĩkũ, na athaka makĩonwo, na andũ mekuoneka marĩ na ũtaũku maũndũ-inĩ mothe ma kwĩrutwo, na andũ mooĩ maũndũ wega, na ahũthũ kũnyĩita maũndũ, na magĩĩre gũtungata thĩĩnĩ wa nyũmba ya ũthamaki. Ashipenazi aarĩ arute andũ acio rũthiomi na maandĩko ma Ababuloni. **5** Nake mũthamaki agĩtua maheagwo irio na ndibei mũthenya o mũthenya iria we mwene aarĩaga; maarĩ mathomithio maũndũ ihinda rĩa mĩaka itatũ, na thuutha ũcio matoonye wĩra-inĩ wa gũtungatĩra mũthamaki. **6** Thĩĩnĩ wa acio maathuurirwo nĩ haarĩ na aanake amwe maarutĩtwo Juda: Na nĩo Danieli, na Hanania, na Mishaeli, na Azaria. **7** Nake mũrori ũcio wa anene arĩa angĩ nĩamaheire marĩitwa mangĩ: Danieli akĩmwĩta Belites hazaru, nake Hanania agĩitwo Shadiraka, nake Mishaeli agĩitwo Meshaki, nake Azaria agĩitwo Abedinego. **8** No rĩrĩ, Danieli agĩtua na ngoro yake atĩ ndegwĩthaahia na irio na ndibei ıyo ya mũthamaki, na akĩũria mũrori ũcio wa anene etĩkĩrio ndakae gwĩthaahia na ũndũ wa kũrĩa irio icio. **9** Nake Ngai nĩatũmĩte Danieli etikĩrĩke na aiguĩrwo tha nĩ mũnene ũcio, **10** no mũnene ũcio akĩira Danieli atĩrĩ, “Nĩndiretigĩra mũthamaki mwathi wakwa, ırĩa ũtuĩte kĩrĩa mũrĩheagwo gĩa kũrĩa na gĩa kũnyua. Aangĩmuona mũrĩ ahĩnju gũkĩra aanake arĩa angĩ a riika rĩanyu-rĩ, anguuga nĩ kĩ gĩtũmĩte? Hĩndĩ ıyo mũthamaki no aanengithie mũtwe nĩ ũndũ wanyu.” **11** Danieli agĩcooka akĩarĩria mũrangĩri ırĩa waheetwo wĩra nĩ mũrori wa anene arĩa angĩ wa kũroraga Danieli, na Hanania, na Mishaeli, na Azaria, akĩmwĩra

atĩrĩ, **12** “Ndagũthaita, amba ũgerie ndungata ciaku handũ ha mũthenya ikũmi: Ndũgaatũhe kĩndũ o nakĩ tiga o nyeni cia kũrĩa na maaĩ ma kũnyua. **13** Matukũ macio maathira ũcooke ũtũroranie na aanake acio angĩ marĩaga irio icio cia mũthamaki, na thuutha ũcio ũcooke gwĩka ndungata ciaku o ta ırĩa ũkuona kwagĩrĩre.” **14** Nĩ ũndũ ũcio agĩtikĩra ũhoru ũcio, nake akĩmageria matukũ macio ikũmi. **15** Matukũ macio ikũmi maathira-rĩ, mothiũ mao makĩoneka maagĩrĩte, nao magatunguha gũkĩra aanake acio angĩ maarĩaga irio cia mũthamaki. **16** Nĩ ũndũ ũcio mũmarangĩri akĩheheria irio ciao iria ciarĩ njega mũno na ndibei ırĩa maarĩ manyuuge na agĩcooka kũmaheaga o nyeni tu handũ ha irio icio. **17** Na rĩrĩ, Ngai nĩaheire aanake acio ana ũmenyo na ũtaũku wa maandĩko ma mũthemba yothe, na wĩruti wa maũndũ. Nake Danieli nĩataũkagĩrwo nĩ cioneki na irooto cia mũthemba yothe. **18** Ihinda rĩria mũthamaki aatuĩte atĩ andũ acio magaatwarwo nyũmba yake thĩĩnĩ rĩathira-rĩ, mũrori wa anene arĩa angĩ agĩkĩmatwara harĩ Nebukadinezaru. **19** Mũthamaki akĩaria nao, na ndonire mũndũ ũngĩagananirio na Danieli, na Hanania, na Mishaeli na Azaria; na nĩ ũndũ ũcio magĩtoonyio wĩra-inĩ wa gũtungatagĩra mũthamaki. **20** ũndũ-inĩ o wotho ũkonĩĩ ũũgĩ na ũtaũku wa maũndũ marĩa mũthamaki aamoragia-rĩ, agikora makĩrĩte ago othe na aragũri a ũthamaki wake wotho maita ikũmi. **21** Nake Danieli agĩtũũra kũu nginya mwaka wa mbere wa wathani wa Mũthamaki Kurusu.

2 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa keerĩ wa ũthamaki wake-rĩ, Nebukadinezaru nĩarootire irooto; agĩtangĩka meciiria na akĩũrwo nĩ toro. **2** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki agĩĩta ago na aragũri, na arogi na arori a njata nĩguo moke mamwĩre ırĩa aarootete. Rĩria mookire makĩrũgama mbere ya mũthamaki, **3** akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ harĩ kĩroto ndootete kĩrĩa kĩrathĩĩnia, na nĩngwenda kũmenya ırĩa kiugĩte.” **4** Hĩndĩ ıyo arori a njata acio magĩcookeria mũthamaki na rũthiomi rwa Asuriata, makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee mũthamaki, ũrotũũra tene na tene! Ta kĩire ndungata ciaku kĩroto kĩrĩa ũrotete, nacio itaũre kĩroto kũu.” **5** Nake mũthamaki agĩcookeria arori a njata acio, akĩmeera atĩrĩ, “ũndũ ũyũ nĩguo nduĩte ngwatĩirire mũno: Mũngĩaga kũnjĩra kĩroto kĩrĩa ndootete na mũgĩtaũre-rĩ, nguuga mũtemangwo mũkue, nacio nyũmba cianyu imomorwo ituĩke hĩba cia mahiga. **6** No mũngĩnjĩra kĩroto kũu na mũgĩtaarĩre-rĩ, nĩngũmũhe iheo, na

marīhi, o na ndūmūtīithie mūno. Nī ūndū ūcio njīrai ūrīa ndootete na mūndaūrīre ūhorō wa kīroto kīu.” 7 Makīmūcookeria o rīngī makīmwīra atīrī, “Mūthamaki nīetīkīre kwīra ndungata ciake ūrīa arotete, na ithuī nītūkūmūtaūrīra kīroto kīu.” 8 Nake mūthamaki akīmacookeria atīrī, “Nīndīramenya kūna atī mūrenda o kūrāiharaihia ihinda, tondū nīmūramenya atī ūndū ūyū nīguo ndūite ngwatīrie mūno: 9 Mūngīaga kūnjīra kīroto kīu ndootete-rī, iherīthia rīanyu no rīmwe. Mūciirīre kūnjīra maūndū ma kūūhītīthia na ma waganu, mūgīciiria atī ūrīa ndūite nīkūgarūrūka. Nī ūndū ūcio-rī, njīrai kīroto kīu, na nīngūmenya atī no mūhote gūgītaūra.” 10 Nao arori a njata acio magīcookeria mūthamaki atīrī, “Gūtīrī mūndū o na ūmwe gūkū thī ūngīhota gwīka ūguo mūthamaki aroiga! Gūtīrī mūthamaki, o na arī mūnene na arī na hinya atīa, ūrī wooria mūndū-mūgo, kana mūrāgūrī, kana mūrōri wa njata eke ūndū ta ūcio. 11 ūndū ūcio mūthamaki arooria ndūngīhoteka. Gūtīrī mūndū ūngīhota kwīra mūthamaki kīroto kīrīa arootete, tīga o ngai ciiki, na ititūūranagia na andū a gūkū thī.” 12 Mūthamaki aigua ūhorō ūcio akīrakara na akīng’ūrīka mūno nginya aģīathana atī andū arīa othe oogī a Babuloni mooragwo. 13 Nī ūndū ūcio gūkīrutwo watho andū acio oogī mooragwo, na andū magītūmwo magacarie Danieli na arata ake nīguo mooragwo. 14 Rīrīa Arioku, mūnene wa arāngīri a mūthamaki, aathiaga kūūrāga andū acio oogī a Babuloni-rī, Danieli akīmwarīria na ūūgī, o na eciirītie wega ūrīa ekūmwīra. 15 Akīūria ūcio warī mūnene wa arāngīri a mūthamaki atīrī, “Nī kī gīatūma mūthamaki atue itua rīūru ūguo?” Nake Arioku aģītaarīria Danieli ūrīa ūhorō ūcio wothe watārī. 16 Danieli aigua ūguo aģīthī harī mūthamaki, akīmūūria amūhe ihinda, nīgeetha ahote kūmūtaūrīra kīroto kīu. 17 Nake Danieli akīinūka gwake mūciī na akīmenyithia arata ake ūhorō ūcio, nao nīo Hanania, na Mishaeli, na Azaria. 18 Akīmaringīrīria mathaithe Ngai wa igūrū nīguo amaiguire tha, amaguūrīrie ūhorō ūcio warī mūhithe, nīgeetha we hamwe na arata acio ake matikooranīrio hamwe na andū acio aģī oogī a Babuloni. 19 Na rīrī, ūtukū ūndū ūcio warī mūhithe ūkīguūrīrio Danieli na kīoneki. Nake Danieli akīgooca Ngai wa igūrū, 20 akiuga atīrī: 21 Nīwe ūgarūranagia mahinda na imera; 22 Nīwe ūguūrāgia maūndū marīa marīkīru, o na marīa marī hitho-inī; 23 Nīndagūcookeria ngaatho na ndakūgooca, o

Wee Ngai wa maithe makwa: 24 Hīndī ūyo Danieli aģīthī kūrī Arioku, ūcio mūthamaki aamūrīte athī akoorāģīthie andū acio oogī a Babuloni, akīmwīra atīrī, “Ndūkoorāģīthie andū acio oogī a Babuloni. Ndwarā kūrī mūthamaki, na nīngūmūtaūrīra kīroto gīake.” 25 O hīndī ūyo Arioku aģītwara Danieli kūrī mūthamaki, akīmwīra atīrī, “Nīnyonete mūndū ūmwe wa arīa maatahītwo kuuma Juda ūngīhota kwīra mūthamaki ūrīa kīroto gīake kiugīte.” 26 Nake mūthamaki akīūria Danieli (na nowe Belitesazaru) atīrī, “No ūhote kūnjīra kīroto kīrīa ndootete na ūgītaūre?” 27 Nake Danieli akīmūcookeria atīrī, “Gūtīrī mūndū o na ūmwe wa arīa oogī, kana mūrāgūrī, kana mūndū-mūgo o na kana mūrathi ūngīhota kwīra mūthamaki ūhorō ūcio wa hitho, 28 no nī kūrī Ngai ūrī igūrū ūguūrānāģīria maūndū marīa marī hitho-inī. Nīwe wonetie Mūthamaki Nebukadinezaru ūrīa gūgaikara matukū-inī ma thuutha. Kīroto gīaku na cioneki iria irahītūkīre meciiria-inī maku ūkomete ūrīri irarī ici: 29 “Hīndī ūyo wakomete ūrīri-inī, wee mūthamaki, meciiria maku nīmecūūranirie ūhorō wa maūndū marīa magooka thuutha-inī, nake ūrīa mūguūrīa wa maūndū marīa marī hitho-inī aģīkūguūrīria ūrīa gūkaahaana thuutha-inī. 30 Nī-rī, ndiguūrīrio ūhorō ūcio ūrī hitho-inī atī tondū ndī na ūūgī gūkīra andū arīa aģī matūūrāga muoyo, no nīgeetha wee mūthamaki ūmenye ūrīa kīroto kīu kiugīte, nīguo ūtaūkīrwo nī maūndū macio ūrecūūranagia meciiria-inī maku. 31 “Wee mūthamaki, warora nīwonire mūhianano mūnene warūngī mbere yaku: mūhianano ūcio warī mūnene mūno na nīwāhenāhenāgia, na warī wa kūmakania ūkīonwo. 32 Mūtwe wa mūhianano ūcio warī wa thahabu rīria therie, nakīo gīthūri kīaguo na moko ciarī cia betha, nayo nda na ciero ciaguo ciarī cia gīcango, 33 magūrū maguo maarī ma kīgera, namo makinya maarī ma kīgera gītukanīte na rīūmba rīcine. 34 Hīndī o ūyo wawīroreire, ihiga inene rīkīenjwo, no rītienjirwo nī moko ma mūndū. Rīkīgūtha makinya ma mūhianano ūcio marīa maarī ma kīgera gītukanīte na rīūmba, rīkīmahehenja. 35 Nakīo kīgera kīu, na rīūmba, na gīcango, na betha, na thahabu igīthetherwo tūcunjī tūcunjī, igītūika ta mūūngū ūria ūmbūrāgwo kihuhīro-inī hīndī ya rīua. Ikīhuhūkanio nī rūhuho, igīthira biū na itiacoockire kuoneka rīngī. No rīrī, ihiga rīu rīagūthire mūhianano ūcio rīkīnēneha, rīgītūika kīrīma kīnēne, rīkīyūra thī yothe. 36 “Kīu nīkīo kīroto kīrīa warootire, na rīu

nītūgūgītaūrīra mūthamaki. **37** Wee mūthamaki-rī, nīwe mūthamaki wa athamaki. Nake Ngai wa igūrū nīakūheete ūthamaki, na ūhoti, na hinya, na riiri; **38** nīaigīte andū a ndūrīrī ciothe moko-inī maku, na nyamū cia gīthaka, o na nyoni cia rīera-inī. Kūrīa guothe itūūruga-rī, nīagūtūite mwathi wacio ciothe. Wee nīwe mūtwe ūcio wa thahabu. **39** “Thuutha waku, nīgūkarahūka ūthamaki ūngī ūtagaakorwo na hinya ta waku. Thuutha ūcio nīgūkagīa na ūthamaki ūngī wa gatātū, nīguo ūgerekanītio na gīcango, naguo nīūgaatha thī yothe. **40** Marīgīrīrio-inī nīgūkarahūka ūthamaki ūngī wa kana ūrī hinya ta kīgera, nīgūkorwo kīgera kiunangaga na gīkahehenja indo ciothe, na o ta ūrīa kīgera kiunangaga indo igatūika tūcunjī ūguo noguo ūkahehenja na unange mothamaki macio mangī mothe. **41** O ta ūguo wonire atī makīnya na ciara ciarī cia rīūmba rīcīne rītukanīte na kīgera-rī, noguo ūthamaki ūyū ūgaakorwo ūrī mūgayūkanu; no rīrī, nīūgakorwo ūrī na hinya wa kīgera thīnī waguo, o ta ūguo wonire kīgera kīu gītukanīte na rīūmba. **42** O ūguo ciara ciarī cia kīgera gītukanīte na cia rīūmba-rī, noguo ūthamaki ūcio ūgaakorwo kūmwe ūrī na hinya na kūrīa kūngī ūgathuthīkanga. **43** Na o ta ūguo wonire kīgera gītukanīte na rīūmba rīcīne-rī, noguo andū nao magaakorwo matukanīte, na matigaatūūra marī rūmwe rīngī, o ta ūrīa kīgera gītangītukana na rīūmba. **44** “Na rīrī, ihinda-inī rīa athamaki acio, Ngai wa igūrū nīakahaanda ūthamaki ūtagacooka kwanangwo, kana ūtigīrwo andū angī. Nīūkahehenja mothamaki macio mangī mothe ūmaniine, noguo mwene ūgaatūūra wīhaandīte tene na tene. **45** Ūcio nīguo ūtaūrī wa kīoneki kīa ihiga rīu rīenjetwo kuuma kīrīma-inī, no rītīenjetwo na moko ma andū, na nīrīo rīathetherire kīgera, na gīcango, na rīūmba, na betha na thahabu igītūika tūcunjī. “Ngai ūcio mūnene nīamenyithītie mūthamaki ūrīa gūkaahaana thuutha-inī. Kīroto kīu nī kīa ma, naguo ūtaūrī wakīo nī wa kwīhokeka.” **46** Hīndī īyo Mūthamaki Nebukadinezaru akīgūithia, agīturumithia ūthīū thī mbere ya Danieli, na akīmūhe gītīo kīnene, na agīathana atī arutīrwo igongona na ūbumba. **47** Mūthamaki akīra Danieli atīrī, “Ti-itherū Ngai waku nīwe Ngai wa ngai iria ingī, na Mwathani wa athamaki na mūguūrīa wa maūndū marīa marī hitho-inī, nīgūkorwo nīwahota kūguūrīa ūndū ūyū ūrī hitho-inī.” **48** Nake mūthamaki agītūūgīria Danieli, na akīmūtuga na iheo nyingī mūno. Akīmūtua mwathi wa būrūrī wothe wa Babuloni, na akīmūtua mūrūgamīrīrī

wa andū arīa othe oogī a būrūrī ūcio. **49** Nake Danieli agīthaita mūthamaki atue Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego arori a mawīra marīa maarutagwo būrūrī-inī ūcio wa Babuloni, no Danieli we mwene agīkara kūu mūciī wa ūthamaki.

3 Na rīrī, Mūthamaki Nebukadinezaru nīathondekithirie mūhianano wa thahabu, wa mīkono mīrongo itandatū kūrīa na igūrū, na mīkono itandatū kwarama, na akīūhaandithia werū-inī wa Dura kūu būrūrī wa Babuloni. **2** Nebukadinezaru agīcooka agīta anene, na anyabara, na abarūthi, na ataari a mūthamaki, na aigi kīgīna, na aciirithania, na mawakiri, na anene a mabūrūrī make mothe moke kīamūro-inī gīa kwamūra mūhianano ūcio aahandithītie. **3** Nī ūndū ūcio, anene, na anyabara, na abarūthi, na ataari a mūthamaki, na aigi kīgīna, na aciirithania, na mawakiri, na anene othe a mabūrūrī makīgomana nī ūndū wa kwamūra mūhianano ūcio Mūthamaki Nebukadinezaru aahaandithītie, nao makīrūgama mbere yaguo. **4** Nake mūhuhi coro akīanīrīra na mūgambo mūnene, akiuga atīrī, “Inyū andū a iruka ciothe na a ndūrīrī ciothe, na a mīario yothe ta thikīrīria ūrīa mūthamaki aathanīte mwīke. **5** Rīrīa mūrīigua mūgambo wa coro, na mītūrūrū, na thethe, na kīnanda gīa kīnūbi, na kīnanda kīa mūgeeto, na mītūrūrū irīa mīariī, o hamwe na ūini wa mīthemba yothe-rī, o rīmwe mwīgūithie thī mūhooe mūhianano ūcio wa thahabu ūrīa Mūthamaki Nebukadinezaru aahaandithītie. **6** Mūndū ūrīa wothe ūtekwīgūithia thī na ahoee, o hīndī īyo nīegūikio icua-inī rīa mwaki ūgwakana mūno.” **7** Nī ūndū ūcio, rīrīa andū acio maiguire mūgambo wa coro, na mītūrūrū, na thethe, na kīnanda gīa kīnūbi, na kīnanda kīa mūgeeto, na ūini wa mīthemba yothe, andū othe, na ndūrīrī, na andū a mīario yothe makīgūithia thī, makīhooya mūhianano ūcio wa thahabu ūrīa Mūthamaki Nebukadinezaru aahaandithītie. **8** Ihinda o rīu arori a njata amwe makīyumīria, magīcuuka Ayahudi, **9** makīra Mūthamaki Nebukadinezaru atīrī, “Wee mūthamaki ūrotūūra tene na tene! **10** Atīrīrī, wee mūthamaki nīurūtīte uge waku, ūkoiga atī rīrīa mūndū o wothe akaigua mūgambo wa coro, na mītūrūrū, na thethe, na kīnanda gīa kīnūbi, na kīnanda kīa mūgeeto, na mītūrūrū irīa mīariī, na ūini wa mīthemba yothe no ngīnya egūithie thī, ahoee mūhianano ūcio wa thahabu, **11** na ūkoiga atī mūndū ūrīa wothe ūtekwīgūithia thī

aũhooe, nĩagaikio icua-inĩ rĩa mwaki ũgwakana mũno. **12** No rĩrĩ, nĩ harĩ Ayahudi amwe arĩa wee ũgĩte a kũrora maũndũ ma bũrũri wa Babuloni, na nĩo Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, arĩa matakũiguaga, wee mũthamaki. Matitungatagĩra ngai ciaku, kana makahooya mũhianano wa thahabu ũcio ũhandithĩtie.” **13** Nĩ ũndũ ũcio Nebukadinezaru agĩcinwo nĩ marakara, nake agĩtũmanĩra Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego mareehwo harĩ we. Nĩ ũndũ ũcio andũ acio makĩreehwo mbere ya mũthamaki, **14** nake Nebukadinezaru akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ ũhoro wa ma wee Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, atĩ mũitungatagĩra ngai ciakwa, o na kana mũkahooya mũhianano wa thahabu ũcio handithĩtie? **15** Rĩu-rĩ, mũngĩhaarĩria nĩgeetha rĩrĩa mũrĩguu mũgambo wa coro, na mũtũrĩrũ, na thethe, na kĩnanda gĩa kĩnũbi, na kĩnanda kĩa mũgeeto, na mũtũrĩrũ irĩa mũariĩ, na ũini wa mũthemba yothe, mũwĩgũithie thĩ, mũhooe mũhianano ũcio nĩ thondekithĩtie, nĩ wega mũno. No rĩrĩ, mũngĩrega kũhooya mũhianano ũcio-rĩ, nĩmũgũikio o ro rĩmwe icua-inĩ rĩa mwaki ũgwakana mũno. Na rĩrĩ, hihĩ nĩ ngai irĩkũ ingĩhota kũmũhonokia kuuma guoko-inĩ gwakwa?” **16** Nao Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego magĩcookeria mũthamaki, makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee Nebukadinezaru, ithuĩ tũtibataire kwĩyarĩrĩria tũrĩ mbere yaku igũrũ rĩa ũhoro ũyũ. **17** Tũngĩkio icua-inĩ rĩa mwaki ũgwakana mũno-rĩ, Ngai ũrĩa ithuĩ tũtungataga e na ũhoti wa gũtũruta thĩnĩ warĩo, na nĩwe ũgũtũhonokia kuuma guoko-inĩ gwaku, wee mũthamaki. **18** No rĩrĩ, o na angĩaga gũtũhonokia-rĩ, nĩtũkwenda ũmenye, wee mũthamaki, atĩ ithuĩ tũtingĩtungatĩra ngai ciaku, kana tũhooe mũhianano wa thahabu ũcio wee ũhandithĩtie.” **19** Hĩndĩ iyo Nebukadinezaru akĩrakara mũno nĩ ũndũ wa Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, na agĩtukia gĩthiithi nĩ ũndũ wao. Agĩcooka agĩathana, akiuga icua rĩu rĩongererwo ngũ nĩguo rĩhiũhe maita mũgwanja ma ũrĩa riakoragwo rĩhiũhĩte. **20** Nebukadinezaru agĩatha thigari imwe iria ciarĩ na hinya mũno ita-inĩ riake ciohe Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, imaikie icua-inĩ rĩu rĩa mwaki wakanĩte mũno. **21** Nĩ ũndũ ũcio andũ acio, mehumbĩte kanjũ ciao, na thuruarĩ, na iremba, o na nguo icio ingĩ-rĩ, makĩohwo na magĩkio icua-inĩ rĩu rĩa mwaki wakanĩte mũno. **22** Watho ũcio wa mũthamaki warĩ wa ihanya mũno, narĩo icua rikahiũha mũno, ũũ atĩ nĩnĩmbĩ cia mwaki

ũcio cioragire thigari iria cianyitĩte Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, **23** nao andũ acio atatũ, moohetwo makarũmio, makĩgũa icua-inĩ rĩu rĩa mwaki wakanĩte mũno. **24** Hĩndĩ iyo Mũthamaki Nebukadinezaru akĩgega, akĩrũgama na igũrũ o rĩmwe, akĩũria andũ arĩa maamũheaga kĩrĩra atĩrĩ, “Githĩ ti andũ atatũ tuohire na twamaikia mwaki-inĩ?” Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Iĩ, nĩ ma ũguo nĩguo, mũthamaki.” **25** Nake mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Hĩ, ta rorai! Nĩ ndĩrona andũ ana magĩcangacanga mwaki-inĩ, matarĩ ohe kana makahutio nĩ mwaki, nake ũcio wa kana ahaana ta ũmwe wa ariũ a ngai.” **26** Nebukadinezaru agĩkuhĩrĩria mũromo-inĩ wa icua rĩu rĩakanaga mwaki, akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Inyuĩ Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, inyuĩ ndungata cia Ngai-Ūrĩa-ũrĩ Igũrũ-Mũno, umĩrai, mũũke hahal!” Nĩ ũndũ ũcio Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego makĩumĩra mwaki-inĩ ũcio, **27** nao anene, na anyabara, na abarũthi, na arĩa maataaraga mũthamaki othe makĩmarigiicĩria, makĩtonera atĩ mwaki ndwamekĩte ũũru mũrĩrĩ yao, kana rũcuĩrĩ rwa mũtwe yao rũkahĩa, o na nguo iria mehumbĩte itiahĩte, na matianungaga mwaki o na atĩa. **28** Nake Nebukadinezaru akiuga atĩrĩ, “Ngai wa Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego arogocwo, ũrĩa ũtũmĩte mũraika wake, ateithũre ndungata ciake! Mamwĩhokire, magĩkararia watho wa mũthamaki, na nĩmekwĩhaarĩrie kũruta mũoyo yao handũ ha gũtungatĩra kana kũhooya ngai ingĩ, tiga Ngai ũcio wao. **29** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩndaruta watho atĩ andũ a rũrĩrĩ o ruothe kana rwario arĩa makaaria ũndũ o wotho wa gũũkĩrĩra Ngai wa Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego magatinangio icunjĩ, na nyũmba ciao imomorwo ituĩke hĩba ya mahiga, nĩgũkorwo gũtirĩ ngai ingĩ ingĩhonokania na njĩra ĩno.” **30** Nake mũthamaki agĩtũũgĩria Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego kũu bũrũri wa Babuloni.

4 Nĩ nĩ Mũthamaki Nebukadinezaru, Ndĩramwandĩkĩra marũa maya inyuĩ andũ a iruka ciothe, na ndũrĩrĩ, na andũ a rwario o ruothe arĩa matũũraga thĩ yothe: Mũrogaacĩra makĩria! **2** Ndĩ na gĩkeno ngĩmũmenyithia morĩrũ na maũndũ ma kũgegania marĩa Ngai-ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ mũno anjĩkũire. **3** Kaĩ morĩrũ make nĩ manene-ĩ! **4** Atĩrĩrĩ, nĩ Nebukadinezaru ndarĩ gwakwa mũcĩ, njiganĩire na ngagaacĩra nyũmba-inĩ yakwa ya ũthamaki. **5** Na rĩrĩ, ũtukũ ũmwe ndarootire kiroto kĩria kĩamakirie mũno. Ngomete ũrĩrĩ-inĩ wakwa-rĩ, maũndũ marĩa

mahitükagira meciiria-inĩ makwa na cioneki ikĩndua nda. **6** Nĩ ùndũ ùcio ngĩathana ngiuga atĩ andũ arĩa othe oogĩ a Babuloni mareehwo mbere yakwa nĩguo mandaũrĩre kiroto kũu. **7** Rĩria ago, na aragũri, na arori a njata na arathi mohoro mookire, ngĩmeera ũria ndarootete, no nĩmaremirwo nĩ kũndaũrĩra kiroto kũu. **8** No thuutha wao, Danieli agũka mbere yakwa, na nĩ ngĩmwĩra ũria ndarootete. (Nĩwe wĩtagwo Belites hazaru tondu etanĩtio na ngai yakwa, nake akoragwo na roho wa ngai iria theru thĩĩnĩ wake.) **9** Ngĩra Belites hazaru, mũnene wa ago othe atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ roho wa ngai iria theru ũrĩ thĩĩnĩ waku, na gũtirĩ ùndũ ũrĩ hitho-inĩ ũngikũrema. Gĩkĩ nĩkĩo kiroto gĩakwa; nawe he ũtaũri wakĩo. **10** Ici nĩcio cioneki iria ndonire rĩria ndaakomete ũrĩrĩ-inĩ wakwa: Ndarorire ngĩona hau mbere yakwa harũngĩ mũtĩ ũrĩ bũrũri gatagatĩ. Naguo warĩ mũraihu mũno. **11** Mũtĩ ũcio ũkĩneneha ũkĩgĩa na hinya nako gacũmbĩrĩ kaguo gakahutia matu mairũ; naguo woneneka nginya ituri ciothe cia thĩ. **12** Mathangũ maguo maarĩ mathaka, na maciaro maguo makaingĩha warĩ na irio cia kũhũũnia andũ othe. Nyamũ cia gĩthaka ciaikaraga kĩruru-inĩ kĩaguo, nacio nyoni cia rĩera-inĩ igaikaraga hongee-inĩ ciaguo; indo ciothe iria irĩ muoyo ciarĩaga maciaro maguo. **13** “Nĩngĩ o ngomete ũrĩrĩ-inĩ wakwa ngĩrora ngĩona cioneki-inĩ icio, na hau mbere yakwa harĩ na mũrangĩri, mũndũ mũtheru, agĩkũrũka oimĩte igũrũ. **14** Akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ: Temai mũtĩ ũcio na mũhũrũre hongee ciaguo; itithai mathangũ maguo, na mũhurunje maciaro maguo. Nyamũ nacio ciũre ciehere rungu wagu, o na nyoni ciume hongee-inĩ ciaguo. **15** No rĩrĩ, mũreke gĩthukĩ na mĩri yakĩo ciohwo na kĩgera na gĩcango, nacio itigwo tĩri-inĩ, kũu nyeki-inĩ ya gĩthaka. “Nĩaihũgagĩo nĩ ime rĩa igũrũ, na atũũranagĩe na nyamũ kũu nyeki-inĩ rĩa nduru ya gĩthaka. **16** Meciiiria make nĩmagarũrwo matĩge gũtuĩka ta ma mũndũ, nake agĩe na meciiria ta ma nyamũ, ihinda ta rĩa mĩaka mũgwanja. **17** “Itua rĩu rĩanĩrĩrwo nĩ arangĩri, narĩo rĩgekirwo hinya nĩ arĩa atheru, nĩgeetha arĩa marĩ muoyo mamenye atĩ ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩwe wathaga mothamaki ma andũ, naguo ũthamaki aũheaga o ũria angĩenda kũũhe, na agatũũgĩria mũndũ ũtarĩ igweta o na hanini nĩguo ũtuĩke wake.’ **18** “Kũu nĩkĩo kiroto kĩria nĩ, Mũthamaki Nebukadinezaru ndarootire. Atĩrĩrĩ, wee Belites hazaru, ta njĩra ũria kiugite kuona atĩ andũ arĩa angĩ othe oogĩ a ũthamaki wakwa

nĩmaremetwo nĩkũndaũrĩra. No rĩrĩ, wee no ũhote tondu roho wa ngai iria theru ũrĩ thĩĩnĩ waku.” **19** Hĩndĩ ũyo Danieli (na nowe wĩtagwo Belites hazaru) akĩamba gũtangĩka mũno kwa ihinda, na akĩmaka mũno meciiria-inĩ make. Nĩ ùndũ ùcio mũthamaki akĩmwĩra atĩrĩ, “Belites hazaru, tĩga kũmakio nĩ kiroto kũu kana ũtaũri wakĩo.” Belites hazaru agĩcookia atĩrĩ, “Mwathi wakwa, naarĩ korwo kiroto kũu kĩrekererio thũ ciaku, o na ũtaũri wakĩo wathĩrĩrio andũ arĩa magũthũire! **20** Mũtĩ ũcio wonire, ũria wanenehire na ũkĩgĩa na hinya, nako gacũmbĩrĩ kaguo gakahutia matu mairũ, na ũkoonekaga nĩ thĩ yothee, **21** ũrĩ na mathangũ mathaka na maciaro maingĩ, na ũkaheaga andũ othe irio, na nyamũ cia gĩthaka cikaarahaga kĩruru-inĩ kĩaguo, na ũkagĩa na itara hongee-inĩ ciaguo cia nyoni cia rĩera-inĩ-rĩ, **22** wee mũthamaki, nĩwe mũtĩ ũcio! Nĩũnenehete na ũkagĩa na hinya; ũnene waku ũgakũra nginya ũkahutia matu mairũ, naguo wathani waku ũgatambũrũka ũgakinya kũndũ kũraya gũkũ thĩ. **23** “Wee, mũthamaki-rĩ, Nĩwonire mũrangĩri, mũndũ mũtheru, agĩkũrũka oimĩte matu-inĩ, akiugaga atĩrĩ, ‘Temai mũtĩ ũcio na mũwanange, no mũtĩge gĩthukĩ kĩohetwo na kĩgera na gĩcango, kũu nyeki-inĩ ya gĩthaka nayo mĩri yakĩo itigwo tĩri-inĩ. Nake nĩaihũgagĩo nĩ ime rĩa matu-inĩ; nĩaikarage ta nyamũ cia gĩthaka ihinda rĩa mĩaka mũgwanja.’ **24** “Atĩrĩrĩ, wee mũthamaki, ũtaũri wa kiroto kũu nĩguo ũyũ, narĩo ituĩro rĩria rĩtuĩtwo nĩ ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩguo rĩgũkore wee, mũthamaki, mwathi wakwa, nĩrĩo rĩrĩ: **25** Atĩrĩrĩ, nĩũkaingatwo weherio kuuma kũrĩ andũ, ũgatũũranagĩe na nyamũ cia gĩthaka; ũkaarĩaga nyeki ta ng’ombe, na ũihũgagĩo nĩ ime rĩa kuuma igũrũ. Mĩaka mũgwanja nĩgathira, o nginya ũmenye atĩ ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩwe ũthamakagĩra mothamaki mothe ma andũ, na akamaheana kũrĩ o ũria angĩenda. **26** Watho ũria woigire gĩthukĩ na mĩri yakĩo gĩtigwo, nĩ kuuga atĩ nĩũgacookerio ũthamaki waku rĩria ũkaamenya atĩ wathani uumaga Igũrũ. **27** Nĩ ùndũ ùcio, wee mũthamaki, itĩkĩra kũigua ũtaaro wakwa: Tigana na mehia maku, wĩkage maũndũ marĩa magĩrĩire, na ũtĩge waganu waku, na ùndũ wa kũiguĩra arĩa ahinyĩrĩre tha. Hihi kwahoteka ũgaacĩru waku ũthĩ na mbere.” **28** Na rĩrĩ, maũndũ macio mothe nĩmakorire Mũthamaki Nebukadinezaru. **29** Thuutha wa mĩeri ikũmi na rĩrĩ, rĩria mũthamaki aaceerangaga arĩ nyũmba igũrũ ya ũthamaki kũu Babuloni, **30** akiuga atĩrĩ, “Gĩthĩ ĩno tiyo Babuloni, itũũra inene

rĩrĩa njakĩte rĩrĩ gũikaro kĩa mũthamaki, na ūndũ wa ūhoti wakwa mũingĩ, na nĩ ūndũ wa riiri wa ūnene wakwa?" **31** Kahinda o kau aaragia, mũgambo ūkiuma igũrũ, ūkiuga atĩrĩ, "Rĩrĩ nĩrĩo ituĩro rĩrĩa ituĩrĩrwo, Mũthamaki Nebukadinezaru: Atĩrĩrĩ, nĩwehererio ūhoti wa ūthamaki waku. **32** Nĩũkũingatwo weherio kuuma kũrĩ andũ, ūgatũũranagie na nyamũ cia gĩthaka; ūrĩrĩaga nyeki ta ng'ombe. Mĩaka mũgwanja nĩgũthira, o nginya ūmenye atĩ, Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩwe ūthamakagĩra mothamaki mothe ma andũ, na akamaheana kũrĩ o ūrĩa angĩenda." **33** O hĩndĩ ĩyo ituĩro rĩrĩa riaturĩrwo Nebukadinezaru rikĩhinga. Akĩingatwo, akĩeherio kuuma kũrĩ andũ, na akĩrĩa nyeki ta ng'ombe. Mwĩrĩ wake waihũgagio nĩ ime rĩa igũrũ, o nginya njuĩrĩ yake ikĩraiha o ta njoya cia nderi, na ndwara ciake ikĩraiha o ta cia nyoni. **34** Na rĩrĩ, mĩaka ĩyo yathira-rĩ, nĩ, Nebukadinezaru, ngĩtiira maitho makwa na igũrũ, na ngĩcookererwo nĩ ūgima wa meciiria makwa. Ningĩ ngĩgooca Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno; ngĩmũtĩia na ngĩkumia ūcio ūtũũraga muoyo tene na tene. **35** Andũ othe a gũkũ thĩ **36** O ihinda-inĩ o rĩu ndaacookeerwo nĩ ūgima wa meciiria makwarĩ, norĩo ndaacookeirio gĩtĩio gĩakwa na ūkaru wakwa nĩgeetha ūthamaki wakwa ūgĩe na riiri. Ningĩ ataari akwa na andũ arĩa maarĩ igweta makĩnyamũkĩra, ngĩcookio gĩtĩ-inĩ gĩakwa kĩa ūnene, na ngĩneneha gũkĩra mbere. **37** Na rĩrĩ, nĩ Nebukadinezaru-rĩ, nĩngũkumia, na ndũũgĩrie, na ngooce Mũthamaki wa igũrũ, nĩgũkorwo maũndũ marĩa mothe ekaga nĩmagĩrĩre, na mĩthĩre yake yothe nĩ ya kĩhooto. Nao arĩa mathiiga na mwĩgaatho nĩahotaga kũmanyiia.

5 Atĩrĩrĩ, Mũthamaki Belishazaru nĩarugithĩrĩre andũ ake ngiri ĩmwe arĩa maarĩ igweta iruga inene, nake akĩnyuuanĩra ndibei nao. **2** Rĩrĩa Belishazaru aanyuuaga ndibei yake, agĩathana ikombe cia thahabu na cia betha, iria ithe Nebukadinezaru aatahite akaruta hekarũ-inĩ Jerusalemu, irehwo nĩgeetha mũthamaki, na andũ ake arĩa maarĩ igweta, na atumia ake na thuriya ciake manyue nacio. **3** Nĩ ūndũ ūcio makĩrehe ikombe icio cia thahabu iria ciatahĩtwo ikarutwo hekarũ-inĩ ya Ngai kũu Jerusalemu. Nake mũthamaki, na andũ ake acio maarĩ igweta, na atumia ake, na thuriya ciake makĩnyua nacio. **4** Nao maanyuuaga ndibei, makĩgoocaga ngai cia thahabu, na cia betha, na cia gĩcango, na cia kĩgera, na cia mĩtĩ, na cia mahiga. **5** Na rĩrĩ, o rĩmwe hakĩoneka ciara cia guoko kwa mũndũ ikĩandika rũthingo-inĩ rwa nyũmba ĩyo ya

ũthamaki hakuĩ na mũtĩ ūrĩa wa kũigĩrĩra tawa. Nake mũthamaki akĩona guoko kũu gũkĩandika. **6** Nake mũthamaki agĩthita gĩthiithi na akĩmaka mũno, nginya maru make makĩgũthana, na akĩremwo nĩkũrũgama na magũrũ make. **7** Mũthamaki akĩanĩrĩa na mũgambo mũnene, akiuga aragũri, na arori a njata, na arathi a mohoro mareehwo nake akĩra andũ acio oogĩ a Babuloni atĩrĩ, "Ūrĩa wothe ūngĩthoma maandĩko maya na anjĩre ūrĩa moigĩte, nĩekũhumbwo nguo cia rangi wa ndathi, na ekĩrwo kĩrengeri gĩa thahabu ngingo, na nĩegũtuuo mwathani wa gatatũ ūthamaki-inĩ ūyũ." **8** Nao andũ a mũthamaki arĩa oogĩ othe magĩtoonya kuo, no matiahotire gũthoma maandĩko macio kana kwĩra mũthamaki ūrĩa moigĩte. **9** Nĩ ūndũ ūcio Mũthamaki Belishazaru agĩkĩrĩrĩa kũmaka, na gĩthiithi gĩake gĩgĩthita makĩria. Andũ ake acio maarĩ igweta makĩrigwo nĩ ūrĩa mangũka. **10** Mũtumia wa mũthamaki rĩrĩa aigũire inegene rĩa mũthamaki na andũ acio ake maarĩ igweta agĩtoonya nyũmba ĩyo yari na iruga. Akĩra mũthamaki atĩrĩ, "Wee mũthamaki, ūrotũura nginya tene! Tiga kũmaka o na kana ūtukie gĩthiithi nĩ ūndũ wa ūhoru ūyũ! **11** Ūthamaki-inĩ waku nĩ kũrĩ mũndũ ūkoragwo na roho wa ngai iria theru thĩinĩ wake. Matukũ-inĩ ma thoguo-rĩ, nĩonekire arĩ na meciiria marĩ na ūtaũku na ūmenyi o ta wa ngai icio. Thoguo, Mũthamaki Nebukadinezaru, (ndĩrakwĩra ūhoru wa thoguo mũthamaki,) nĩamũtuire mũnene wa aragũri, na arori a njata, na arathi a mohoro. **12** Mũndũ ūcio Danieli, na nĩwe mũthamaki eetire Belites hazaru, nĩonekire arĩ na meciiria makuũku, na ūmenyo, na ūtaũku, o na ningĩ ūhoti wa gũtaũra irooto, na gũtaarĩria ndaĩ, na gũtuithania maũndũ marĩa maritũ. Tũmana Danieli etwo na nĩegũkwĩra ūrĩa maandĩko macio moigĩte." **13** Nĩ ūndũ ūcio Danieli akĩrehwo mbere ya mũthamaki, nake mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, "Wee nĩwe Danieli, ūmwe wa andũ arĩa baba, ūrĩa warĩ mũthamaki aarehire gũkũ matahĩtwo kuuma Juda? **14** Nĩnjigũite atĩ ūrĩ na roho wa ngai iria theru thĩinĩ waku na atĩ ūrĩ na ūtaũku, na ūhoti wa gwĩciiria na ūũgĩ wa mwanya. **15** Andũ arĩa oogĩ na aragũri nĩmekũrehetwo harĩ nĩ mathome maandĩko maya manjĩre ūrĩa moigĩte, no matinahota kũmataarĩria. **16** Rĩu nĩnjigũite atĩ wee no ūhote gũtaũra na kũhĩngicanũra maũndũ marĩa maritũ. Ūngĩhota gũthoma maandĩko maya na ūnjĩre ūrĩa moigĩte-rĩ, nĩekũhumbwo nguo ya rangi wa ndathi, na wĩkĩrwo kĩrengeri gĩa thahabu ngingo, na ūtuuo

mwathani wa gatatū ūthamaki-inī ūyū.” 17 Nake Danieli agĩcookeria mūthamaki atĩrĩ, “Iheo icio ciaku ikara nacio arĩ we, namo marĩhi maku ūmahe mūndū ūngĩ. No o na gũkĩrĩ ūguo-rĩ, nĩngũthomera mūthamaki maandiko macio, na ndĩmwĩre ūrĩa moigĩte. 18 “Atĩrĩrĩ, wee mūthamaki, Ngai-Ūrĩa-ūrĩ-Igūrũ-Mũno nĩaheire thoguo Nebukadinezaru wathani, na ūnene, na riiri, na ūkaru. 19 Nĩ ūndũ wa kũmūtũgĩria ūguo-rĩ, andũ othe, na ndũrĩrĩ ciothe, na andũ a mĩario yothe nĩmainainaga marĩ mbere yake na makamwĩtigĩra. Andũ arĩa mūthamaki angĩendire mooragwo nĩamooragithagia; arĩa angĩendire kũhonokia mĩoyo yao, nĩamahonokagia; arĩa angĩendire gũtũgĩria, nĩamatũgagĩria; nao arĩa angĩendire kũnyiihia, nĩamanyiihia. 20 No rĩrĩa ngoro yake yanyiiirwo nĩ mwĩgaatho na akĩũmio ngoro nĩ mwĩtĩo, nĩarutirwo gĩtĩ-inĩ gĩake kĩa ūnene na akĩaũrwo riiri wake. 21 Akĩngatwo akieherio kuuma kũrĩ andũ, na akĩgarũrwo akĩgĩa na meciiria ta ma nyamũ, agĩtũũrania na njagĩ cia werũ-inĩ, na akĩrĩa nyeki ta ng’ombe; naguo mwĩrĩ wake waihũgagio nĩ ime riumĩte igūrũ, nginya rĩrĩa aamenyire atĩ Ngai-Ūrĩa-ūrĩ-Igūrũ-Mũno nĩwe wathaga mothamaki ma andũ, na nĩwe ūmaheanaga kũrĩ o ūrĩa angĩenda kũhe. 22 “No wee nawe Belishazaru, mūrũ-we-rĩ, ndũigana kwĩnyiihia, o na gũkorwo nĩwooĩ maũndũ macio mothe. 23 Handũ ha ūguo-rĩ, wee nĩwĩnenehetie makĩria, ūgakararia Mwathani-wa-Igūrũ. Wetirie ikombe iria ciarutĩtwo hekarũ-inĩ yake, ūkĩreherwo, nawe na andũ aku arĩa marĩ igweta, na atumia aku na thuriya ciaku, mũkĩnyua ndibei nacio. Na inyũĩ mũkĩgocca ngai cia betha na cia thahabu, na cia gĩcango, na cia kĩgera, na cia mĩtĩ, o na cia mahĩga, iria itoonaga, kana ikaigua, kana igakũũrana ūndũ. No rĩrĩ, wee ndũigana gũtĩrĩa Ngai ūrĩa ūgwete muoyo waku guoko-inĩ gwake, na akamenya mĩthĩire yaku yothe. 24 Nĩ ūndũ ūcio agĩtũma guoko kũu gũũke kwandike maandiko macio. 25 “Maandiko macio mandikĩtwo maroiga ūũ: MENE, MENE, TEKEL, UPHARSIN 26 “Naguo ūtaũri wa ciugo ici nĩguo ūyũ: 27 TEKEL nĩ ta kuuga: Wee nĩũthimĩtwo na ratĩrĩ, ūkoneka nĩũtigairie. 28 PERES nĩ ta kuuga: Ūthamaki waku nĩ mũganyie, ūkaheanwo kũrĩ Amedi na Aperisia.” 29 Hĩndĩ ĩyo Belishazaru agĩatha andũ ake, nao makĩhumba Danieli nguo ya rangĩ wa ndathi, na agũkĩrwo kirengeeri gĩa thahabu ngingo, naguo ūhoru wake ūkĩmenyithanio atĩ nĩwe mwathani wa gatatū ūthamaki-inĩ ūcio. 30 Ūtukũ o ro ūcio,

Belishazaru mūthamaki wa Babuloni akĩũragwo, 31 nake Dario ūrĩa Mũmedia akĩoyu ūthamaki ūcio, arĩ na ūkũrũ ta wa mĩaka mĩrongo ĩtandatũ na rĩrĩ.

6 Na rĩrĩ, Dario nĩonire athuure anene 120 nĩguo matũũke a gwathanaga ūthamaki-inĩ wake wothe. 2 Nĩngĩ agĩcooka akĩgĩa atongoria atatũ matũũke anene a acio angĩ, na ūmwe wa acio atatũ aarĩ Danieli. Anene acio atatũ maigirwo nĩgeetha marehagĩrwo ūhoru nĩ anene acio angĩ a bũrũri, nĩgeetha indo cia mūthamaki itikoore. 3 Nake Danieli akĩoneka arĩ wa mwanya harĩ atongoria acio angĩ othe o na anene nĩ ūndũ wa ūrĩa aarĩ kĩyo mūrũtĩre-inĩ wake wa wĩra, na nĩ ūndũ ūcio mūthamaki agĩtanya kũmũtua mwathi wa ūthamaki ūcio wake wothe. 4 Nĩ ūndũ ūcio atongoria na anene acio angĩ magĩcaria ūndũ mangĩcuukĩra Danieli wĩra-inĩ wake wa gwathana, no makĩaga ihĩtia. Nĩmagire ūndũ mangĩmũcuukĩra, tondũ aarĩ mwĩhokeku, akaaga ūcuuke kana ihĩtia mĩthĩire-inĩ yake. 5 Marigĩrĩrio-inĩ andũ acio makĩrĩra atĩrĩ, “Gũtĩrĩ hĩndĩ tũkoona ūndũ tũngĩcuukĩra Danieli, tiga ūkorirwo nĩ ūndũ ūkonĩ watho wa Ngai wake.” 6 Nĩ ūndũ ūcio atongoria na anene a bũrũri magĩthĩ marĩ gikundi kũrĩ mūthamaki, makĩmwĩra atĩrĩ: “Wee Mūthamaki Dario, ūrotũũra nginya tene! 7 Ithũ tũrĩ atongoria a ūthamaki ūyũ, na anyabara, na anene a bũrũri, na andũ arĩa mataaraga mūthamaki o na abarũthi othe, nĩtũciirĩte tũkoona arĩ wega we mūthamaki ūrute watho naguo ūhinyĩrĩrio atĩ mũndũ o wothe ūrĩa ūngĩhooya ngai o na ĩrĩkũ kana mũndũ o na ūrĩkũ, tiga akũhooire wee mūthamaki, ihinda rĩa matukũ mĩrongo ĩtatũ rĩtanathira, no nginya aikio irima-inĩ rĩa mĩrũũthi. 8 Na rĩrĩ, wee mūthamaki, athana watho ūcio ūgĩe ho na wandikwo, nawe ūwikĩre mũhũũri nĩgeetha ndũkagarũrwo, kũringana na mawatho ma Amedi na ma Aperisia marĩa matagarũragwo.” 9 Nĩ ūndũ ūcio Mūthamaki Dario akĩandika watho ūcio na agĩkĩra mũhũũri. 10 Rĩrĩa Danieli aamenyire atĩ watho ūcio nĩ wandikĩtwo-rĩ, akĩnũka gwake, akĩhaica kanyũmba gake ka igūrũ harĩa ndirica cia nyũmba yake ciahingũragwo irorete mwena wa Jerusalemu. O mũthenya, nĩaturagia ndu maita matatũ akahooya Ngai, akĩmũcookagĩria ngaatho o ta ūrĩa aamenyerete gwika hau kabere. 11 Nao andũ acio magĩthĩ marĩ hamwe, magĩkora Danieli akĩhooya agĩthaiha Ngai amũteithie. 12 Nĩ ūndũ ūcio magĩthĩ harĩ mūthamaki na makĩaria nake igūrũ rĩa uuge ūcio wa mūthamaki: Makĩmũũria atĩrĩ, “Githĩ

ndwandikithirie watho atĩ handũ ha matukũ mĩrongo itatũ, mũndũ ũngĩhooya ngai o na irĩkũ kana ahooye mũndũ o na ũrĩkũ tiga o we mũthamaki, no nginya aikio irima-inĩ rĩa mĩrũũthi?" Mũthamaki agĩcookia atĩrĩ, "Watho ũcio ũrĩ o ho, kũringana na mawatho ma Amedi na Aperisia, marĩa matagarũragwo." 13 Nao magĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, "Danieli, ũmwe wa andũ arĩa maatahitwo kuuma Juda, ndagwathikagira wee mũthamaki, kana agaathikĩra watho ũrĩa wee mwene wandikithĩtie. O na rĩu no ahooyaga Ngai wake maita matatũ o mũthenya." 14 Rĩrĩa mũthamaki aaiguire ũhoru ũcio, akĩigua kĩa mũno; agĩtua itua rĩa kũhonokia Danieli, na mũthenya ũcio wothe aatindire akĩgeria ũrĩa angĩhonokia Danieli o nginya rĩũa rĩgĩthũa. 15 Hĩndĩ iyo andũ acio makĩũngana rĩngĩ magĩthĩ harĩ mũthamaki na makĩmwĩra atĩrĩ, "Ririkana, wee mũthamaki, atĩ kũringana na watho wa Amedi na Aperisia, watho ũrĩa mũrute kana mwandĩke nĩ mũthamaki ndũngĩgarũrwo." 16 Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki agĩathana, nao makĩrehe Danieli na makĩmũikia irima-inĩ rĩa mĩrũũthi. Mũthamaki akĩra Danieli atĩrĩ, "Ngai waku ũrĩa ũtungatagira hĩndĩ ciothe-rĩ, arogũeithũra!" 17 Ihiga rikĩreehwo, rikĩigwo mũromo-inĩ wa irima rĩu, nake mũthamaki agĩkĩra mũhũuri na gĩcũhĩ gĩake mwene na icũhĩ cia andũ ake arĩa marĩ igweta, nĩgeetha gũtikagĩe ũndũ ũngĩgarũrwo ũkonĩ Danieli. 18 Nake Mũthamaki agĩcooka nyũmba yake ya ũthamaki, nake akĩraara ehingĩte kũria irio na atarĩ na maũndũ ma gwĩkenia. Na ũtukũ ũcio wothe ndaigana kuona toro. 19 Na kwarooka gũkia-rĩ, mũthamaki agĩũkĩra tene, agĩthĩ ahiũhĩte erekeire irima-inĩ rĩa mĩrũũthi. 20 Na aakuhĩrĩa irima rĩu, agĩta Danieli na mũgambo ũrĩ na ruo rũnene, akĩmũuria atĩrĩ, "Danieli, wee ndungata ya Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo, Ngai waku ũrĩa ũtungatagira hĩndĩ ciothe nĩakũhonoketie kuuma kũrĩ mĩrũũthi?" 21 Nake Danieli agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, "Wee mũthamaki, ũrotũura nginya tene! 22 Ngai wakwa nĩarandũmĩre mũraika wake, nake arahinga mĩrũũthi tũnua. Ndirĩ ũndũ mũũru injĩkĩte, tondũ nĩnyonetwo itarĩ na mahĩtia njĩkĩte maitho-inĩ make. Ningĩ o na wee mũthamaki ndirĩ ndaakũhĩtiria." 23 Nake mũthamaki agĩkena mũno na agĩathana Danieli arutwo irima rĩu rĩa mĩrũũthi. Nake Danieli arutwo irima-inĩ rĩu rĩa mĩrũũthi, ndaarĩ na handũ aaguarĩtio, tondũ we nĩehokete Ngai wake. 24 Nake Mũthamaki agĩathana, akiuga atĩ andũ arĩa maathitangĩte Danieli

manyiitwo, macooke marehwo na maikio irima-inĩ rĩu rĩa mĩrũũthi, hamwe na atumia ao, na ciana ciao. Na rĩrĩ, o na matanakinya irima gĩtina-rĩ, mĩrũũthi iyo ikĩmaki hinya, na ikĩhehenja mahĩndĩ mao mothe. 25 Mũthamaki Dario agĩcooka akĩandikĩra andũ othe, na ndũrĩrĩ, na andũ a mĩario yothe bũrũri-inĩ guothe marĩa, akĩmeera atĩrĩ: "Mũrogaacĩra mũno makĩria! 26 "Nĩndahĩtũkia watho, atĩ kũria guothe ũthamaki ũyũ wakwa wakinya-rĩ, andũ no nginya metigagĩre na matĩage Ngai wa Danieli. 27 Nĩwe ũteithũranaga na akahonokania; 28 Nĩ ũndũ ũcio Danieli akĩgaacĩra hĩndĩ ya wathani wa Dario, o na wathani-inĩ wa Kurusu ũrĩa Mũperisia.

7 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mbere wa Belishazaru mũthamaki wa bũrũri wa Babuloni, Danieli nĩarootire kĩroto, na akĩona cioneki meciiria-inĩ make akomete ũrĩrĩ-inĩ wake. Nake akĩandĩka ũhoru wa kĩroto kũu. 2 Danieli akiuga atĩrĩ: "Nĩ Danieli-rĩ, ũtukũ nĩndonire kĩoneki, na hau mbere yakwa ngĩona huho inya cia igũrũ ikĩhurutanĩra igũrũ wa iria rĩrĩa inene. 3 Naho hau hakĩmũra nyamũ inya ciarĩ nene kuuma iria-inĩ rĩu, na gũtirĩ yahanaga rĩa ingĩ. 4 "Nyamũ ya mbere yahaanaga ta mũrũũthi, na yarĩ na mathagu ta ma ndiyyũ. Ngĩkara ndorete nginya rĩrĩa njoya ciayo ciamunyirwo, nayo igĩcooka ikĩoywo na igũrũ ikĩrũgamio na magũrũ mayo meerĩ ta mũndũ, na ikĩheo ngoro ta ya mũndũ. 5 "Na hau mbere yakwa nĩ haarĩ na nyamũ ingĩ ya keerĩ, nayo yahaanaga ta nduba. Nayo nyamũ iyo nĩyambararĩtie mwena ũmwe wayo, na ikarũma mbaru ithatũ na kanua gatagatĩ ka magego mayo. Nayo ikĩrwo atĩrĩ, 'Ŭkĩra ũrĩe nyama nginya ũiganiel!' 6 "Thuutha ũcio ngĩroro na ngĩona hau mbere yakwa nyamũ ingĩ, nayo yahaanaga ta ngarĩ. Mũgongo-inĩ wayo yarĩ na mathagu mana maahaanaga ta ma nyoni. Nyamũ iyo yarĩ na mĩtwe ĩna, na nĩyahetwo ũhoti wa gwathana. 7 "Thuutha ũcio nĩ Danieli-rĩ, ũtukũ nĩndonire kĩoneki, na hau mbere yakwa ngĩona nyamũ ya kana, nayo yarĩ ya kũmakania na ya gũtua mũndũ nda, na nĩ yarĩ na hinya mũno. Nyamũ iyo yarĩ na magego manene ma kĩgera, na yahehenjaga na igatambuura kĩria yooraga, na kĩria gĩatigara ikarangĩrĩa na magũrũ. Yarĩ na ngũũrani na nyamũ icio ingĩ cionekete mbere yayo, na yarĩ na hĩa ikũmi. 8 "Rĩrĩa ndeciiragia ũhoru wa hĩa icio-rĩ, ngĩona hau mbere yakwa harĩ na rũhĩa rũngĩ, na rwarĩ rũnini, rũkĩmera gatagatĩ ka icio ingĩ; nacio hĩa ithatũ cia iria ciarĩ cia mbere ikĩmunyũka

biū, ikīrweherera. Naruo rūhīa rūu rwarī na maitho ta ma mūdū na kanua kaaragia ndeto cia mwītīo. 9 “O ndorete ngīona, “itī cia ūnene ikīgwo handū ha cio, nake Ūrīa-Ūtūire-ho-kuuma-o-Tene agīkarīra gītī gīake. Nacio nguo ciake cierūhite ta ira; na njuirī cia mūtwe wake ikerūha ta guoya wa ng’ondū. Gītī gīake kīa ūnene kīarīrīmūkaga nīnīmī cia mwaki, namo magūrū makīo maarī ma mwaki ūgwakana. 10 Rūū rwa mwaki nī rwathereraga ruumīte hau mbere yake. Nake agatungatīrwo nī ndungata ngiri maita ngiri; na andū ngiri ikūmi maita ngiri ikūmi makarūgama mbere yake. Igooti rīgīkara thī rīciirithanie, namo mabuku makīhingūrwo. 11 “Ningī ngīthī na mbere gūcūthīrīria nī ūndū wa ciugo cia mwīgaatho iria rūhīa rūu rwaragia. Ngīikara ndorete nginya nyamū īyo ikīuragwo, na mwīrī wayo ūkīanangwo na ūgīkio thīinī wa mwaki ūcio wakanaga. 12 (Nyamū icio ingī nīciatuunyītwo ūhoti wacio wa gwachana, no nīcietīkīrītio ciikarange muoyo kwa ihinda.) 13 “Ningī-rī, ūtukū nīndonire kīoneki, ngīona hau mbere yakwa harī na mūdū wahaanaga ta mūrū wa mūdū, agīuka arī igūrū rīa matu. Nake agīkūhīrīria Ūcio-Ūtūire-ho-kuuma-o-Tene na agītwarwo harīa aarī. 14 Nake akīheo wathani, na riiri, na hinya wa gwachana; nacio iruka ciothe, na ndūrīrī, na andū a mīario yothe makīmūhooya. Wathani wake nī wathani wa gūtūura tene na tene, na ndūgaathira, naguo ūthamaki wake ndūrī hīndī ūkaanangwo. 15 “Nīi Danieli nīndatangīkire roho-inī, nacio cioneke iria ciahītūkīre meciiria-inī makwa igīthīnīa mūno. 16 Ngīkūhīrīria ūmwe wa acio maarūngīi hau, ngīmūria andaarīrie ma ya ūhorō ūcio wothē. “Nī ūndū ūcio akīndaūrīra maūdū macio mothe, akīnjīra atīrī: 17 ‘Nyamū icio inya nene nī mothamaki mana marīa makaarahūka gūkū thī. 18 No rīrī, andū arīa atheru a Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno nīo makaamūkīra ūthamaki na matūūre naguo nginya tene, īi, ti-itherū, matūūre naguo nginya tene na tene.’ 19 “Ningī ngīenda kūmenya gītūmi kīa nyamū īyo ya kana īrīa yarī na ngūūrani na icio ingī na yarī ya kūmakania mūno, īrī na magego mayo ma kīgera na ndwara cia gīcango, nyamū īyo yahehenjaga na īgatambuura kīrīa yooraga, na īkarangīrīria na magūrū kīrīa gīatigara. 20 O na ningī ngīenda kūmenya ūhorō wa hīa icio ikūmi ciarī mūtwe wayo na wa rūhīa rūu rūngī rwacookire kūmera, o na wa hīa icio ithatū ciamunyūkire rūu rūngī rwamera, menyē ūhorō wa rūhīa rūu ruonagwo ta rwarī rūnene

gūkīra icio ingī, na rwarī na maitho na kanua kaaragia ndeto cia mwīgaatho. 21 O njūthīrīrie-rī, rūhīa rūu rūgītharīkīra andū arīa atheru, rūkīrīa nao na rūkīmahoota, 22 o nginya rīrīa Ūcio-Ūtūire-ho-kuuma-o-Tene ookire na agītūira andū acio atheru a Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno ciira wa kīhoo, narīo ihinda rīgīkinya makīgwatīra ūthamaki. 23 “Ningī akīndaarīria akīnjīguithia atīrī: ‘Nyamū īyo ya kana nī ūthamaki wa kana ūrīa ūkaagīa gūkū thī. Ūgaakorwo ūrī na ngūūrani na mothamaki marīa mangī mothe, na nīūkaniina thī yothe, ūmīrangīrīrie na ūmīhehenje. 24 Nacio hīa icio ikūmi nī athamaki ikūmi arīa makoima thīinī wa ūthamaki ūcio. Na thuutha wao mūthamaki ūngī nīakarahūka, ūrī na ngūūrani na arīa angī maarī mbere yake; na nīagatooria athamaki acio atatū. 25 Nīakaaria ndeto cia gūcambia Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno, na ahinyīrīrie andū ake arīa atheru, o na agerie kūgarūra mahinda na mawatho marīa matue. Nao andū arīa atheru nīmakaneanwo moko-inī make kwa ihinda rīmwe, na mahinda meerī, na nuthu ya ihinda. 26 “No igooti nīrīgīkara thī rīciirithanie, na thuutha wa ūguo acooke atunywo wathani wake, na wanangwo biū nginya tene. 27 Ningī wathani, na ūhoti, na ūnene wa mothamaki marīa marī gūkū thī guothe cinengerwo andū arīa atheru, andū a Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno. Ūthamaki wake nī ūthamaki wa gūtūura nginya tene na tene, nao aathani othe nīmakamūhooyaga na mamwathīkagīre. 28 “Ūhorō ūcio ūgīthīrīra hau. Nīi Danieli-rī, nīndatangīkire mūno meciiria-inī makwa, na ngītukia gīthiithi, no ngīkara ngīcūūranagia ūhorō ūcio ngorō-inī yakwa.”

8 Na rīrī, mwaka-inī wa gatātū wa wathani wa Mūthamaki Belishazaru-rī, nīi Danieli nīndonire kīoneke kīngī, thuutha wa kīrīa ndoonete mbere. 2 Kīoneke-inī kīu giakwa ndeyonire ndī itūura-inī igītīre rīa Shushani būrūrī-inī wa Elamu; kīoneke-inī kīu ndeyonire ndī hūgūrūrū-inī cia Rūū rwa Ulai. 3 Na rīrī, ngīcūthīrīria, na hau mbere yakwa ngīona ndūrūme īrūngī hūgūrūrū-inī cia rūūi, na yarī na hīa igīrī, nacio ciarī ndaaya. Rūhīa rūmwe rwarī rūraihu gūkīra rūrīa rūngī, o na gūtūika nīruo rwamerete thuutha. 4 Ngīcooka ngīona ndūrūme īyo yaguthūka īrorete mwena wa ithūiro na wa gathigathini na wa gūthini, no gūtīrī nyamū o na īmwe īngīahotire kūmītiiria, na gūtīrī īngīahotire kwīhonokia kuuma harī hinya wayo. Yekaga o ta ūrīa īngīendire gwīka, nayo ikīgīa na hinya mūno. 5 Na rīrīa ndacūūranagia ūhorō ūcio, o rīmwe

hagũka thenge yumĩte mwena wa ithũiro, ituĩkanĩrie thĩ yothe itekũhutia thĩ, nayo thenge ũyo yarĩ na rũhĩa rũmwe rũnene thiithi-inĩ. 6 Igũka yerekeire harĩ ndũrũme ĩrĩa yarĩ na hĩa igĩrĩ, ũyo ndoonete ĩrũngĩ hũgũrũrũ-inĩ cia rũũ, ikĩmĩguthũkĩra ĩrĩ na mang'ũrĩ manene. 7 Ngĩona yatharĩkĩra ndũrũme ũyo ĩrakarĩte mũno, ikĩringa ndũrũme ũyo na ikiunanga hĩa ciayo cieri. Nayo ndũrũme ũyo ndĩarĩ na hinya wa kũmĩĩtiria, nĩ ũndũ ũcio thenge ũyo ikĩmĩgũtha, ikĩmĩgũthia thĩ na ikĩmĩrangĩrĩria, na gũtirĩ mũndũ ũngĩahotire kũhonokia ndũrũme ũyo kuuma harĩ hinya wa thenge ũyo. 8 Thenge ũyo ikĩgĩa na hinya mũno, no rĩrĩa hinya wayo waingĩhire mũno-rĩ, rũhĩa rũu rwayo rũnene rũkiunika, na itherya rĩaruho hakĩmera hĩa ingĩ inya nene, irorete mĩena ĩna ĩrĩa huhu iria cia igũrũ ihurutanaga. 9 Na rĩrĩ, rũmwe rwacio rũkĩmererewo nĩ rũhĩa rũngĩ, rũrĩa rwambĩrĩrie rũrĩ rũnini, no rũgĩkũra rũkĩgĩa na hinya rwerekeire mwena wa gũthini, na wa irathĩro, na wa Bũrũri ũrĩa Mũthaka. 10 Rũkĩraihia nginya rũgĩkinyĩra mbũtũ cia igũrũ, na rũkĩrutũrũra mbũtũ imwe rũgĩcigũithia thĩ na rũgĩcirangĩrĩria. 11 Rũgĩtũũgĩria rũnenehe rũiganane na Mũtongoria wa mbũtũ icio cia igũrũ; rũkĩeheria magongona marĩa maacinagwo o mũthenya kuuma harĩ we, nakĩo gĩikaro gĩake kĩrĩa kĩamũre gĩkĩng'aũranio. 12 Nĩ ũndũ wa ũremi, mbũtũ cia andũ arĩa atheru na magongona ma o mũthenya makĩneanwo harĩ ruo. Rũkĩgaacĩra maũndũ-inĩ mothe marĩa rwekire, naguo ũhoru wa ma ũgĩteanĩrio. 13 Ningĩ ngĩcooka ngĩgũga ũmwe wa andũ arĩa atheru akĩaria, nake ũngĩ mũtheru akĩmũũria atĩrĩ, "Kĩoneki gĩkĩ-rĩ, gĩgũikara ihinda rũigana atĩa gĩgĩkahingio: kĩoneki kũu gĩkonĩ magongona ma o mũthenya, na ũremi ũcio wa kũrehe ihooru, na kũneanwo gwa gĩikaro kĩrĩa gĩtheru, na kũrangĩrĩrio thĩ kwa mbũtũ?" 14 Nake akĩnjookeria atĩrĩ: "Ūhoru ũcio ũgũikara matukũ 2,300; na thuutha ũcio gĩikaro kũu gĩtheru nĩgĩkaamũrwo rĩngĩ." 15 Rĩrĩa nĩ Danieli nderoragĩra kĩoneki kũu o ngĩgeragia kũmenya gĩtũmi gĩakĩo-rĩ, hau mbere yakwa hakĩrũgama ũmwe wahaanaga ta mũndũ. 16 Na ngĩgũga mũgambo wa mũndũ ũgĩtana kuuma Rũũ rwa Ulai, ũkiuga atĩrĩ, "Wee Gaburieli, ta taũrĩa mũndũ ũyũ gĩtũmi gĩa kĩoneki kũu onete." 17 Na rĩrĩa aakuhĩrĩrie harĩa ndarũgamĩte, ngĩtuĩka nda, ngĩgwa ngĩturumithia ũthiũ thĩ. Nake akĩnjũra atĩrĩ: "Mũrũ wa mũndũ, nĩ wega ũmenye atĩ kĩoneki kũu gĩkonĩ mahinda ma ithĩrĩro." 18 Hĩndĩ

ũyo aanjaragĩria-rĩ, ndaarĩ toro mũnene, ngakoma ndurumithĩtie ũthiũ thĩ. Nake akĩĩhutia na akĩnjũkĩria, akĩndũgamia na igũrũ. 19 Akĩnjũra atĩrĩ, "Nĩngũkwĩra ũrĩa gũkaahaana thuutha-inĩ hĩndĩ ya mang'ũrĩ, tondũ rĩrĩ, kĩoneki gĩkĩ gĩkonĩ mahinda marĩa maathĩrĩrio ma ithĩrĩro. 20 Ndũrũme ũyo wonire ĩrĩ na hĩa igĩrĩ, hĩa icio irũgamĩrĩre athamaki a Media na Perisia. 21 Nayo thenge ũyo ĩrĩ na maguoya maingĩ mwĩrĩ nĩo mũthamaki wa Ūyunani, na rũhĩa rũu rũnene rũrĩ thiithi nĩruo mũthamaki wakuo wa mbere. 22 Hĩa icio inya ciamerire itherya rĩa rũhĩa rũu ruoinikire irũgamĩrĩre mothamaki mana marĩa makoima thiĩnĩ wa bũrũri wake, no matigaakorwo marĩ na ũhoti ta wake. 23 "Nĩngĩ mahinda ma kũrigĩrĩria ma ũthamaki wao, rĩrĩa andũ aremi magaakorwo maaganĩte biũ, nĩgũkarahũka mũthamaki ũngĩ ũtarĩ tha, mũndũ mwara na mũũgĩ na maũndũ ma ungumania. 24 Nĩakagĩa na hinya mũno, no ti ũndũ wa ũhoti wake mwene. Nĩakarehithia mwanangĩko wa kũmakania, ningĩ nĩakagaacĩra ũndũ-inĩ wothe ageeka. Nĩakaniina andũ arĩa marĩ hinya na andũ arĩa a Ngai. 25 Nĩagatũma maũndũ ma maheeni magaacĩre, na nĩakeyona arĩ mũnene gũkĩra andũ arĩa angĩ. Rĩrĩa makaigua ta kũrĩ thayũ nĩguo nake akooragithia andũ aingĩ, o na okĩrĩre Mũnene wa anene. No rĩrĩ, nĩakanangwo, no ti hinya wa mũndũ ũkaamwananga. 26 "Kĩoneki kũu wonĩrio kĩa mahwaĩ-inĩ na ma rũciĩnĩ-rĩ, nĩ kĩa ma, no rĩrĩ, hingĩrĩria ũhoru wa kĩoneki kũu tondũ gĩkonĩ mahinda marĩ kũraya gĩgĩkahingio." 27 Nĩ ũndũ ũcio, nĩ Danieli ngĩthirwo nĩ hinya, na ngĩkara ndĩ mũrũaru mũthenya mĩngĩ. Ngĩcooka ngĩũkĩra, na ngĩthĩ na mbere kũruta wĩra wa mũthamaki. Nĩndainainĩrio nĩ kĩoneki kũu, tondũ ndiahotire gũtaũkĩrwo nĩ ũhoru wakĩo.

9 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mbere wa Dario mũrũ wa Ahasuerusu (wa rũciaro rwa Amedi), ũrĩa watuĩtwo mũthamaki wa bũrũri wa Babuloni, 2 mwaka-inĩ wa mbere wa wathani wake-rĩ, nĩ Danieli nĩndataũkĩrwo kuuma maandĩko-inĩ matheru nĩ kiugo kĩrĩa Jehova eerĩte mũnabii Jeremia atĩ Jerusalemu nĩgũgakira ihooru mĩaka mĩrongo mũgwanja. 3 Nĩ ũndũ ũcio ngĩhũgũrĩra Jehova Ngai, ngĩmũhooya, ngĩmũthaitaha ndĩhingite kũria irio, na ndĩhumbĩte nguo ya ikũnia, na ngehurĩria mũhu mũtwe. 4 Ngĩhooya Jehova Ngai wakwa, na ngiumbũra mehia, ngĩmwĩra atĩrĩ: "Wee Mwathani Ngai mũnene na wa gwĩtigĩrwo, o Wee ũhingagia kĩrĩkanĩro gĩa kĩa wendo kũrĩ andũ othe arĩa mamwendete na

magaathĩkĩra maathani make, 5 nĩtwĩhĩtie na tũgeka ũũru. Nĩtũkoretwo tũrĩ aaganu na tũkarema, tũkahutatĩra maathani maku na mawatho maku. 6 Na tũkarega kũigua anabii acio ndungata ciaku, arĩa maaragia makĩgwetaga rĩitwa rĩaku makĩarĩria aathamaki aitũ, na anene aitũ, o na maithe maitũ, o na andũ othe a bũrũri witũ. 7 “Wee Mwathani-rĩ, ũrĩ mũthingu, no ithuĩ-rĩ, ũmũthĩ ũyũ tũiyũirwo nĩ thoni, ithuĩ andũ a Juda, na andũ a Jerusalemu, na andũ othe a Isiraeli, arĩa marĩ gũkuhĩ na arĩa marĩ kũraya, mabũrũri-inĩ mothe kũria ũtũhurunjĩire nĩ ũndũ wa kwaga kwĩhokeka harĩwe. 8 Atĩrĩrĩ Wee Jehova, ithuĩ na aathamaki aitũ, na anene aitũ na maithe maitũ tũiyũrĩtwo nĩ thoni nĩ ũndũ wa mehia marĩa tũkwĩhĩrie. 9 Jehova Ngai witũ nĩ wa tha na nĩarekanagĩra, o na gũkorwo ithuĩ nĩtũmũremeire; 10 tũtiathĩkĩire Jehova Ngai witũ kana tũkarũmia mawatho make marĩa aatũheire na tũnua twa anabii, ndungata ciake. 11 Bũrũri wothe wa Isiraeli nĩwagararĩte watho waku na ũgakũhutatĩra, na ũkarega gũgwathĩkĩra. “Nĩ ũndũ ũcio nĩtũkinyĩrĩrwo nĩ irumi na tũgacookerewo nĩ mwĩhĩtwa ũria wandĩkĩtwo watho-inĩ wa Musa, ndungata ya Ngai, tondũ nĩtũkwĩhĩrie. 12 Na rĩu nĩũhingĩtie ciugo iria waririe cia gũtũkĩrĩra ithuĩ na anene aitũ na ũndũ wa gũtũrehithĩria mwanangĩko mũnene. Gũkũ thĩ guothe gũtirĩ gwekwo ũndũ mũnene ta ũria wĩkĩtwo Jerusalemu. 13 O ta ũria kwandĩkĩtwo watho-inĩ wa Musa-rĩ, mwanangĩko ũyũ wothe nĩtũkinyĩrĩire. No rĩrĩ, tũtirĩ tũramaatha gwĩtikĩrĩka nĩ Jehova Ngai witũ, nĩguo tũtigane na mehia maitũ na tũcũũranie ũhoru waku wa ma. 14 Jehova ndaatithirie gũtũrehere mwanangĩko ũcio, nĩgũkorwo Jehova Ngai witũ nĩ mũthingu maũndũ-inĩ mothe marĩa ekaga; no, ithuĩ tũtiigana kũmwathĩkĩra. 15 “Na rĩrĩ, Wee Mwathani Ngai witũ, o Wee warutire andũ aku bũrũri wa Misiri na guoko kwa hinya, na ũkĩgĩra igweta rĩria rĩtũũraga ho nginya ũmũthĩ, ithuĩ Nĩtwĩhĩtie, na tũgeka ũũru. 16 Atĩrĩrĩ Wee Mwathani, kũringana na ciiko ciaku cia ũthingu, ehereria Jerusalemu, itũũra rĩu rĩaku inene, na kĩrĩma gĩaku gĩtheru marakara na mang’ũrĩ maku. Mehia maitũ na mawaganu ma maithe maitũ nĩmo matũmĩte Jerusalemu hamwe na andũ aku matũike kĩndũ gĩa gũconorithio harĩ andũ arĩa othe matũthiũrũkĩirie. 17 “Na rĩrĩ, Ngai witũ, itĩkĩra kũigua mahooya na mathaithana ma ndungata ĩno yaku. Nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩaku Wee Mwathani, igũira

handũ haku hatheru tha, o hau hakirĩte ihooru. 18 Atĩrĩrĩ, Wee Ngai thikĩrĩria, na ũtũigwe, ũhingũre maitho maku wone ihooru rĩa itũũra inene rĩrĩa rĩĩtanĩtio na Rĩitwa rĩaku. Tũtiragũthaita nĩ ũndũ tũrĩ athingu, no nĩ ũndũ wa tha ciaku nyingĩ. 19 Wee Mwathani, tũthikĩrĩrie! Wee Mwathani tũrekere! Wee Mwathani, tũigwe na ũtũiteithie! Nĩ ũndũ waku, Wee Ngai wakwa, ndũkagonderere nĩ ũndũ wa itũũra rĩaku inene na andũ aku metanĩtio na Rĩitwa rĩaku.” 20 Na rĩrĩ, rĩria nĩ ndaaragia ngĩhooyaga na ngiumbũraga mehia makwa na ma andũ akwa a Isiraeli, na ngĩthaita Jehova Ngai wakwa nĩ ũndũ wa kĩrĩma gĩake gĩtheru, 21 o ndĩ o mahooya-inĩ-rĩ, Gaburieli, mũndũ ũria ndonire kĩoneki-inĩ kĩa mbere, agĩuka harĩ nĩ ombũkĩte na ihenya ihinda rĩria igongona rĩa hwaĩ-inĩ rĩrutagwo. 22 Nake akĩndaarĩria atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ Danieli, rĩu ndoka ngũhe ũmenyo na ũtaũku. 23 O rĩria wambĩrĩrie kũhooya-rĩ, noguo icookio rĩheanirwo, na nĩ ndatũmwo njũke ngwĩre, tondũ ũrĩ mũndũ mwende mũno. Nĩ ũndũ ũcio, cũrania ũhoru wa ndũmĩrĩri ĩno ngũkwĩra, na ũtaũkĩrwo nĩ kĩoneki kĩu: 24 “Atĩrĩrĩ, ihinda rĩa ciumia mĩrongo mũgwanja nĩrĩo rĩtũrĩrwo andũ aku, na rĩgatuĩrwo itũũra rĩaku itheru, nĩgeetha hagĩe na ihinda rĩa kũniina ũmaramari, na rĩa gũtigana na mehia, na rĩa kũhooroheria waganu, nĩguo ũhoru wa ũthingu ũria ũtathiraga ũgĩe, nakĩo kĩoneki na ũrathi ciĩkĩrwo mũhũũri, nake ũria mũtheru mũno aitĩrĩrio maguta. 25 “Atĩrĩrĩ, menya na ũtaũkĩrwo atĩrĩ, ‘Kuuma rĩria gwatũirwo atĩ itũũra rĩa Jerusalemu rĩcookererio na rĩakwo rĩngĩ, nginya rĩria mũtongoria ũria Mũitĩrĩrie Maguta agooka-rĩ, nĩgũkagĩa na ciumia mũgwanja na ciumia ingĩ mĩrongo ĩtandatũ na igĩrĩ. Itũũra rĩu nĩrĩgaakwo rĩngĩ, hamwe na njira ciarĩo na mũtaro, no gũgaakorwo kũrĩ mahinda ma thĩina. 26 Thuutha wa ciumia mĩrongo ĩtandatũ na igĩrĩ, ũcio Mũitĩrĩrie Maguta nĩakooragwo na atigwo atarĩ na kĩndũ. Ningĩ andũ a mũtongoria ũria ũgooka thuutha wake nĩmagathũkangia itũũra rĩu inene o na handũ-harĩa-haamũre. Ithĩrĩro rĩgooka ta mũiyũro wa maaĩ: Nayo mbaara ĩgaathĩ na mbere o nginya ithĩrĩro, na nĩgũtũitwo atĩ nĩgũgacooka gũkire ihooru. 27 Nĩakagĩa na kĩrĩkanĩro kĩrũmu na andũ aingĩ handũ ha kiumia kĩmwe. Gatagatĩ-inĩ ga kiumia kĩu nĩagatũma magongona na maruta matige kũrutwo. Na handũ ha mo, mwena ũmwe wa hekarũ-rĩ, nĩakarũgamia kĩndũ kĩrĩ magigi na thaahu, o nginya ithĩrĩro rĩria rĩtũitwo rĩgaakinya, nake atũũre aitagĩrĩrio mang’ũrĩ.”

10 Atĩrĩrĩ, mwaka-inĩ wa ĩtatũ wa Kurusu mũthamaki wa Perisia, Danieli (na nĩwe watuĩtwo Belites hazaru) nĩaguũrĩrio maũndũ. Ndũmĩrĩri ya ũguũrio ũcio yarĩ ya ma, na yakonĩ ũhoru wa mbaara nene. Gũtaũkĩrwo kwa ndũmĩrĩri ĩyo guokire kũrĩ we na njĩra ya kĩoneki. **2** Ihinda-inĩ rĩu-rĩ, nĩ Danieli ndaakoretwo ngĩcakaya handũ ha ciumia ithatũ. **3** Nĩndehingĩte kũrĩa irio njega; kanua gakwa gatiacamire nyama kana ndibe; ningĩ ndiehakaga maguta o na hanini, o nginya ciumia icio ithatũ igĩthira. **4** Mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ na ĩna wa mweri wa mbere, ndũgamĩte hũgũrũrũ-inĩ cia, rũũ rũrĩa rũnene rwa Tigirisi, **5** ngĩtĩira maitho, na hau mbere yakwa ngĩona mũndũ wehumbĩte nguo cia gatani, na akehotoru mũcibi wa thahabu ĩrĩa therie mũno. **6** Mwĩrĩ wake watarĩ ta inagĩ rĩrĩa rĩtagwo thumarati, na ũthiũ wake wahenagia ta rũheni, maitho make maahaanaga ta imũrĩ cia mwaki, na moko make na magũrũ maahaanaga ta gĩcango gĩkumuthe gĩkahenia, nagu mũgambo wake watarĩ ta mũgambo wa andũ aingĩ. **7** Nĩ Danieli-rĩ, no nĩ nyiki ndonire kĩoneki kĩu; nigũkorwo andũ arĩa twarĩ nao matiakĩonire, no nĩmaiũrĩrwo nĩ guoya, makĩũra magĩthĩ kwĩhitha. **8** Nĩ ũndũ ũcio ngĩtigwo ndĩ o nyiki ndĩroreire kĩoneki kĩu kĩnene. Ngĩcooka ngĩthirwo nĩ hinya, ngĩthitia gĩthiitha ta ngũkua, na gũtirĩ ũndũ ingĩahotire gwĩka. **9** Ngĩcooka ngĩgũa akĩaria, na rĩrĩa ndamũthikagĩrĩa, ngĩnyĩtwo nĩ toro mũnene, ngĩgwa ndurumithĩte ũthiũ wakwa thĩ. **10** Na rĩrĩ, ngĩhutio na guoko, gũkĩnjoya na igũrũ, gũkĩnjiga ndũrĩte ndu ndĩnyĩrĩrĩre thĩ na moko, ngĩinainaga. **11** Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Danieli, wee mũtĩie mũno, cũrania wega ciugo ici ngirie gũkwarĩria, na ũũkire na igũrũ, nigũkorwo rĩu nigũtũmwo ndatũmwo kũrĩ we.” Na aarĩkia kũnjĩra ũguo, ngĩrũgama o ngĩinainaga. **12** Agĩcooka agĩthĩ na mbere akĩnjĩra atĩrĩ, “Danieli, tiga gwĩtigĩra. Kuuma mũthenya wa mbere rĩrĩa wambĩrĩrie gũtũria ũhoru ũyũ na ũkĩnyĩihia mbere ya Ngai waku-rĩ, ciugo ciaku nĩciaiguirwo, na rĩu ndoka nĩgeetha ngũhe ũhoru wacio. **13** No rĩrĩ, mũnene wa ũthamaki wa Perisia nĩangĩrĩrĩrie mĩthenya mĩrongo ĩrĩ na ũmwe. Hĩndĩ ĩyo nĩrĩo Mikaeli, ũmwe wa arĩa arĩa anene, okire kũndeithia, tondũ nĩndahingĩrĩrio kũu hamwe na mũthamaki wa Perisia. **14** Rĩu ndoka ngũtaarĩrie maũndũ marĩa magaakora andũ anyu matukũ ma thũthũ, tondũ kĩoneki kĩu gĩkonĩ ihinda rĩrĩa rĩgooka.” **15** Na rĩrĩa aanjĩrĩra ũhoru ũcio,

ngĩinamia ũthiũ thĩ, ngĩremwo nĩ kwaria. **16** Ningĩ ũngĩ wahaanaga ta mũndũ akĩhutia iromo ciakwa, ngĩtumũra kanua na ngĩambĩrĩria kwaria. Ngĩra ũcio warũngĩ mbere yakwa atĩrĩ, “Mwathi wakwa, nĩ ndĩmũhoote nĩ ruo rũnene tondũ wa kĩoneki kĩu, na ndirĩ na ũndũ ingĩhota gwĩka. **17** Nĩ ndungata yaku-rĩ, ndaakĩhota atĩa kwaria nawe mwathi wakwa? Nigũkorwo nĩthĩrĩtwo nĩ hinya o na mĩhũmũ yakwa.” **18** Ningĩ ngĩcooka ngĩgũa ndaahutio rĩngĩ nĩ ũcio wahaanaga ta mũndũ, akĩnjĩkĩra hinya. **19** Akĩnjĩra atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra, wee mũndũ ũyũ mũtĩie mũno, ũrogĩa na thayũ! Wĩyũmĩrĩrie; wĩkĩre hinya.” Na rĩrĩa aanjarĩrie ũguo, ngĩcookwo nĩ hinya, na nĩ ngĩgũa atĩrĩ, “Rĩu mwathi wakwa arĩa tondũ nĩwanjĩkĩra hinya.” **20** Nake akĩnjũria atĩrĩ, “Wee nĩũũ kĩrĩa gĩtũmĩte njũke kũrĩ we? Nĩngũcooka o narua ngarũe na mũnene wa Perisia, na ndathĩ-rĩ, nake mũnene wa ũyunani nĩegũka; **21** no nĩngwamba gũkwĩra ũrĩa kwandĩkĩtwo Ibuku-inĩ-ria-Ma. (Ndirĩ mũndũ ũndeithagia ngĩrĩa nao tiga Mikaeli, mũnene wanyu.

11 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mbere wa Dario, ũcio Mũmedia, nĩndarũgamire nake ndĩmũteithĩrĩrie na ndĩmwĩkĩre hinya.) **2** “Na rĩu, nĩngũkwĩra ũhoru wa ma: Athamaki angĩ atatũ nĩmakarahũka a kũu Perisia, na thũthũ ũcio kwarahũke ũngĩ wa kana, ũrĩa ũgaatonga gũkĩra acio angĩ othe. Na rĩrĩa akaagĩa na hinya mũnene nĩ ũndũ wa ũtonga ũcio wake, nĩakarahũra andũ othe mokĩrĩre ũthamaki wa ũyunani. **3** Ningĩ nigũkarahũka mũthamaki ũngĩ ũrĩ na hinya makĩria, ũrĩa ũgaathanaga na hinya mũingĩ na ekage o ũrĩa angĩenda gwĩka. **4** Aarĩkia kwarahũka-rĩ, ũthamaki wake nĩũgatũkana na ũgayanĩrio mĩena ĩna kũrĩa huho iria inya cia matu-inĩ ihurutanagĩra. Naguo ũthamaki wake ndũkagaywo nĩ andũ a rũciarw wake, kana ũgĩe na hinya ta ũrĩa aarĩ naguo, tondũ ũthamaki wake nĩũgathengio uume harĩo na ũheo andũ angĩ. **5** “Mũthamaki wa mwena wa gũthini nĩakagĩa na hinya, no ũmwe wa atongoria ake a ĩta nĩakagĩa na hinya kũmũkĩra, acooke gwathana ũthamaki-inĩ wake na hinya mũnene. **6** Na rĩrĩ, mĩaka yathirathira, nĩmagacooka kũiguana. Mwarĩ wa mũthamaki ũcio wa gũthini nĩagathĩ kũrĩ mũthamaki wa gathigathini, nĩguo magĩe na kĩrĩko kĩa ũiguano, no mũtumia ũcio ndagatũura arĩ na hinya, o na mũthamaki ũcio na hinya wake matigatũura. Matukũ-inĩ macio mũtumia ũcio nĩagakunyanĩrwo ooragwo hamwe na ndungata ciake cia ũthamaki, na ithe,

o na mündü ūria wamūteithagīria. 7 “Na rīrī, mündü ūmwe wa rūciaro rwake nīakarāhūka ithenya rīake. Nake nīagatharīkīra ita rīa mūthamaki wa gathigathini, na atoonye itūūra rīake rīrīa rīirigīre; nīakarūa nao na amatoorie. 8 Ningī nīagataha ngai ciao cia mīhianano, na mīhianano yao ya kīgera, na indo ciao cia goro cia betha na cia thahabu acikuue acitware būrūri wa Misiri. Nīagatigana na mūthamaki ūcio wa gathigathini ihinda rīa mīaka īigana ūna. 9 Nake mūthamaki wa gathigathini nīagatharīkīra mūthamaki ūcio wa būrūri wa gūthini, no nīagacooka ahūndūke nginya būrūri-inī wake. 10 No ariū ake nīmakehaarīria kūrūa mbaara, macookanīrīrie mbūtū nene ya ita hamwe īria ikaahaata ta kīguū kīa maaī kīrīa gītangīhingīrīrio, na makinyie mbaara īyo nginya itūūra-inī rīake rīrīa rīirigīre. 11 “Hīndī īyo mūthamaki wa gūthini nīakoimagara arī na marūrū akahūūrane na mūthamaki ūcio wa gathigathini, ūria ūkaarhūra ita inene, no nīakahootwo. 12 Aarīkia gūtaha mbūtū īyo, mūthamaki ūcio wa gūthini nīakaiyūrwo nī mwītīio, na ooragithie andū ngiri nyingī, no rīrī, ūhootani wake ndūgatūūra. 13 Nīgīkorwo mūthamaki wa gathigathini nīagacookanīrīria mbūtū īngī ya ita nene gūkīra ya mbere; na thuutha wa mīaka mīngī nīakoimagara erekeire kuo arī na mbūtū nene mūno na īrī na indo ciothe cia mbaara. 14 “Mahinda-inī macio-rī, andū aingī nīmagookīrīra mūthamaki ūcio wa gūthini. Andū a haaro gatagatī-inī ka andū anyu nīmakarema atī nīgeetha kīoneki gīkī kihinge, no matikahootana. 15 Nake mūthamaki wa gathigathini nīagocooka aitithie ihumbu cia tīri, irigiicīrie itūūra inene nīguo arītunyane. Mbūtū icio cia ita cia kuuma gūthini itikahota kūmwītīria; o na thigari ciao iria njega mūno itigaakorwo na hinya wa gwītīria. 16 Nake ūcio ūkaamatharīkīra nīageeka o ta ūria ekwiendera; gūtīrī ūkaahota kūmwītīria. Nīakehaanda kūu Būrūri-inī ūcio Mūthaka na akorwo arī na hinya wa kūwananga. 17 Nīagatua itua kwerekeria hinya wa ūthamaki wake wothe būrūri-inī ūcio, acooke athondeke kīrīkanīro kīa ūiguano na mūthamaki wa gūthini. Nake nīakamūhe mūrītu wake amūhikie nīguo ahote kūgūithia ūthamaki ūcio, no mībango īyo yake ndīkahinga kana īmūteithie. 18 Hīndī īyo nīakerekeria meciiria make mabūrūri-inī marīa marī ndwere-inī cia iria na atahe maingī mamō, no rīrī, mūnene ūmwe wa ita rīake nīakaniina mwīgaatho ūcio wake, na aūgarūre ūmūcookerere. 19 Thuutha wa

ūguo, nīagacooka erekere matūūra marīa mairigīre ma būrūri wake mwene, no nīakahīngwo na agwe ūndū atagacooka kuonwo rīngī. 20 “Na rīrī, ūria ūgocooka ithenya-inī rīake nīagatūma mwītīa wa mbeeca cia igooti atuikanīrie būrūri ūcio wothe agītāgia igooti, nīguo atūūrīe riiri wa ūthamaki wake. No thuutha wa mīaka mīnini nīakaniinwo, no ndakooragwo na marakara kana ooragīrwo mbaara-inī. 21 “Na rīrī, mündü ūria ūgocooka ithenya rīake agaakorwo arī mündü wa kūnyararwo mündü ūtangīheo gītīio kīa mūthamaki. Nake nīakahithūkīra ūthamaki ūcio rīrīa andū akuo mageciiria atī nī kūrī thayū, aūtunyane na waara. 22 Hīndī īyo ningī, ita rīrī na hinya mūno nīrīkahaatwo rīeherio mbere yake; ita rīu hamwe na mūnene wa kīrīkanīro nīmakaniinwo biū. 23 Thuutha wa kūgīa na kīrīkanīro kīa ūiguano nake, nīagacooka aheenanie, na arī na andū o anini nīakarāhūka agīe na hinya. 24 Rīrīa mabūrūri marīa matongu mūno magakorwo marī na thayū, nīguo akaamatharīkīra na eke maūndū marīa maithe make o na kana maithe make ma tene matekire. Nīakagaīra arūmīrīri ake ūtonga wa ndaho, o na wa kūiya. Nīagathugunda kūng’aurania matūūra marīa mairigīre, no nī kwa ihinda. 25 “Nīagacookanīrīria ita inene agīe na hinya na ūcamba okīrīre mūthamaki wa gūthini. Mūthamaki wa gūthini nīakarūa nake arī na ita inene na rīa hinya, no ndagetiiria nī ūndū wa mībango īria agaakorwo aciirīrwo. 26 Andū arīa marīanagīra na mūthamaki nīo makaamūkunyaīria; ita rīake nīrīgathererio ta andū megūtwarwo nī kīguū, na aingī ao mooragīrwo mbaara-inī. 27 Athamaki acio eerī, marī na ngoro icīrīre gwīka ūūru-rī, nīmagaikara metha-inī īmwe maaranīrie ndeto cia maheeni, no ndeto icio ciao itigakinyaīria, amu ithirīro rīa maūndū macio rīgaakinya o hīndī īria rītuītwo. 28 Mūthamaki wa gathigathini nīagacooka būrūri wake arī na ūtonga mūngī, no ngoro yake īgaakorwo īreganīte na kīrīkanīro kīrīa gītheru. Nīagocookīria kīrīkanīro kīu, na thuutha ūcio acooke ainūke būrūri wake. 29 “Ihinda rīrīa rītuītwo rīakinya, nīagatharīkīra būrūri wa gūthini riita rīngī, no rīrī, itharīkīra rīa ihinda rīrī nīrīgakorwo rīrī na ūtiganu na rīa ihinda rīa mbere. 30 Andū a kuuma Kitimu nīmagocooka na marikabu ciao mamūkīrīre, nake nīagaakua ngoro. Nake nīakahūndūka arakarīte mūno na okīrīre kīrīkanīro kīrīa gītheru. Nīagacooka eke maūndū ma ūtugi kūrī andū arīa othe magaatirika kīrīkanīro

kīu gītheru. 31 “Ita rīake rīrī na indo cia mbaara nīrīkarahūka nīguo rīthaahie handū harīa hairīgīre na hinya ha hekarū, rīcooke rīeherie magongona marīa marutagwo o mūthenya nīguo matikarutagīrwo ho. Thuutha ūcio macooke marūgamie kīndū kīrī thaahu ho, kīrīa kīngītūma būrūri ūkire ihoorū. 32 Nīakaheenereria na ndeto cia waara andū arīa mathūkītie kīrīkanīro kīu gītheru, no andū arīa mooī Ngai wao nīmakekīra hinya na maregane nake magwatīirie. 33 “Andū arīa oogī nīmagathomithia andū aingī, o na gūtūika kwa ihinda nīmakooragwo na rūhiū rwa njora, kana macinwo na mwaki, kana manyiitwo mīgwate na matunywo indo ciao cia bata. 34 Maagūa-rī, nīmakaheo ūteithio mūnini, na andū aingī arīa matarī a ma nīmakegwatania nao. 35 Andū amwe arīa oogī nīmakaagūa, nīguo makumuthwo, na mathambio mage imeni nginya mahinda ma ithirīro, amu ihinda rīu rītūtwo no rīgaakinya. 36 “Mūthamaki ūcio ageekaga o ūrīa ekwenda. Nīagetūūgīria na enenehie gūkīra ngai ciothe na nīakaaragia ndeto itarī ciaiguuo cia gūūkīrīra Ngai wa ngai ciothe. Nake nīakagaacīra nginya rīrīa ihinda rīa mang’ūrī rīgaathira, nīgūkorwo ūndū ūrīa ūtūtwo no nginya ūkaahinga. 37 Ningī ndakarūmbūiya ūhorō wa ngai cia maithe make, kana ngai rīrīa rīrīragīrio nī andū-a-nja, kana arūmbūiye ūhorō wa ngai o na rīrīkū, no nī gwītūūgīria ageetūūgīria gūkīra ngai icio ciothe. 38 Handū ha cio, agaatiīa ngai ya kūndū kūrīa kūrīgītwo na hinya; ngai itoikaine nī maithe make, nīyo agaatiīa na amīrutagīre thahabu na betha, hamwe na tūhiga twa gorō na iheo cia thogora mūnene. 39 Nīagatharīkīra kūndū kūrīa kūrīgīre na hinya mūno ateithīrīrio nī ngai ng’eni, na nīagatiīithia mūno andū arīa othe makamwīnyīihīria. Acio nīo agaatua aathani maathage andū aingī, na agayanie ithaka cia būrūri ūcio, aciheane na thogora. 40 “Ihinda rīa ithirīro rīakinya-rī, mūthamaki ūcio wa gūthini nīakamūtharīkīra mbaara-inī, no nake mūthamaki ūcio wa gathigathini amūūkīrīre na ngaari cia ita, na andū arīa mathiīaga mahaicīte mbarathi, o na marikabu nyingī. Nīagatharīkīra mabūrūri maingī, na atuīkanīrie kuo ta kīguū kīa maaī. 41 Ningī nīagatharīkīra Būrūri ūrīa Mūthaka. Mabūrūri maingī nīmakaagūa, no būrūri wa Edomu na wa Moabi, hamwe na atongoria a Amoni nīmakahonokio kuuma guoko-inī gwake. 42 Nīagatambūrūkia guoko gwake mabūrūri-inī maingī; o nago būrūri wa Misiri ndūkahonoka. 43

Nīakenyiitīra igīna ciothe cia thahabu na cia betha, o na ūtonga wa būrūri wa Misiri wothe na hinya, nao andū a Libia na a Kushi mamwīnyīihīrie. 44 No rīrī, ndūmīrīri iria ikaamūkinyīra ciumīte mwena wa irathīro na wa gathigathini nīkamūmakia, nake oimagare arī na marakara maingī athīi akaanange na aniine andū aingī biū. 45 Akaamba hema ciake cia ūthamaki gatagatī ka iria rīrīa inene kīrīma-inī kīrīa gītheru na gīthaka mūno. No rīrī, nīagakinya mūthia wake, na gūtīri mūndū o na ūmwe ūkaamūteithia.

12 “Na rīrī, hīndī ūyō Mikaeli, mūnene ūrīa ūgitagīra andū anyu, nīakarahūka. Nīgūkaagīa ihinda rīa mīnyamaro mīngī itarī yoneka ingī tayo kuuma rīrīa andū mambīrīrie gūtūika ndūrīrī nginya hīndī ūyō. No rīrī, hīndī ūyō nīguo andū anyu makaahonokio, mūndū o wothe ūrīa ūgaakorwo aandīkītwo ibuku-inī. 2 Kīrīndī kīngī kīa arīa makomete rūkūngū-inī rwa thī nīmakariūkio: amwe mariūkīre muoyo-inī ūrīa ūtagaathira, nao arīa angī mariūke nīgeetha maconorithio na matūūre marī amene tene na tene. 3 Arīa oogī magaacangarara ta ūtheri wa igūrū, nao arīa macookagia andū njira-inī cia ūthingu magaaakenga ta njata tene na tene. 4 No wee, Danieli, hinga ibuku na ūhūūre mūhūūri ciugo icio nyandike ibuku-inī rīu rīa gīkūnjo, nginya rīrīa ithirīro rīgaakinya. Amu andū aingī nīmakorūūruga kūndū na kūndū nīguo mongerere ūmenyo.” 5 Thuutha wa maūndū macio, nī Danieli ngīrora, ngīona hau mbere yakwa harūngī andū angī eerī, ūmwe wao arūngī hūgūrūrū-inī cia mūrīmo ūyū wa rūūī nake ūcio ūngī akarūgama hūgūrūrū-inī cia mūrīmo ūrīa ūngī. 6 Ūmwe wao akīarīria mūndū ūcio wehumbīte nguo cia gatani, o ūcio warūgamīte igūrū rīa maaī ma rūūī, akīmūria atīrī, “Maūndū macio ma kūgeganī megūikara ihinda rīigana atīa magīkahinga?” 7 Mūndū ūcio wehumbīte nguo cia gatani, o ūcio warūgamīte igūrū rīa maaī ma rūūī, akīambararia guoko gwake kwa ūrīo o na ningī kwa ūmotho amerekeirie na igūrū, ngīcooka ngīigua ehīta na rīitwa rīa ūrīa ūtūūruga tene na tene, akiuga atīrī, “Maūndū macio megūikara ihinda rīmwē, na mahinda meerī, na nuthu ya ihinda. Rīrīa hinya wa andū arīa atheru ūgaakorwo ūrī mūniine biū-rī, nīguo maūndū macio mothe makaahingio.” 8 Nī ngīguīra maūndū macio, no ndiigana gūtaūkīrwo nī mo. Nī ūndū ūcio ngīmūria atīrī, “Mwathi wakwa, kīrīkīrīro kīa maūndū macio mothe-rī, gīgaakorwo kīrī kīi?” 9 Nake akīnjookeria, akīnjīra atīrī, “Wee Danieli

wīthiīre, tondū ciugo icio nīhingīre na ikahūūrwo mūhūūri nginya ihinda rīa ithirīro. **10** Andū aingī nīmagatherio, mathirwo nī gīko merūhio, taarī gūkumuthwo makumuthītwo magathera, no arīa aaganu nīmagakīrīrīria kwagana, na gūtirī o na ūmwe wao ūkaamenya gītūmi kia maīndū macio, no arīa oogī nīmakamamenya. **11** “Kuuma ihinda rīria magongona ma o mūthenya makaniinwo, na ithenya rīamo harūgamio kīndū kīrīa kīrī thaahu, kīrīa kīngītūma būrūri ūkire ihooru, gūgaakorwo kūrī mīthenya 1,290. **12** Kūrathimwo-rī, nī ūrīa ūgweterera na akinyīrie mūthia wa mīthenya 1,335. **13** “No wee-rī, wīthiīre nginya hīndī īrīa ithirīro rīgaakinya. Nīūkahurūka, na ningī marigīrīrio ma mīthenya īyo nīūkariūka nīgeetha wamūkīre igai rīaku.”

Hosea

1 Īno niyo ndūmīriri ya Jehova ĩria yakinyĩrĩre Hosea mūrū wa Beeri hĩndĩ ya wathani wa Uzia, na wa Jothamu, na wa Ahazu, na wa Hezekia athamaki a Juda, na hĩndĩ ya wathani wa Jeroboamu mūrū wa Joashu mūthamaki wa Isiraeli: **2** Rĩria Jehova aambĩrĩrie kwaria na kanua ka Hosea, Jehova aamwĩrĩre atĩrĩ, “Thiĩ, ũkahikie mūtumia mūmaraya na ũgĩe na ciana cia ũmaraya, tondū andū a būrūri nĩmehĩtie, na ũndū wa ũtharia mūūru mūno wa gūtirika Jehova.” **3** Nĩ ũndū ũcio Hosea akĩhikia Gomeri mwarĩ wa Dibilaimu, nake akĩgĩa nda na akimūciarĩra mwana wa kahĩ. **4** Nake Jehova akĩra Hosea atĩrĩ, “Gatue Jezireeli, tondū nĩngũherithia nyũmba ya Jehu o narua nĩ ũndū wa ũragani mūnene ooraganire kũu Jezireeli, na niine ũthamaki wa Isiraeli. **5** Mūthenya ũcio-rĩ, nĩngoinanga ũta wa Isiraeli Gĩtuamba-inĩ kĩa Jezireeli.” **6** Gomeri akĩgĩa nda rĩngĩ na agĩciara mwana wa kairĩtu. Nake Jehova akĩra Hosea atĩrĩ, “Gatue Lo-Ruhama, nĩgũkorwo ndigacooka kuonania wendo rĩngĩ kūrĩ nyũmba ya Isiraeli, atĩ ndĩmarekere o na atĩa. **7** No nĩngonania wendo kūrĩ nyũmba ya Juda; na nĩngamahonokia, na ti na ũndū wa ũta, kana rūhiũ rwa njora kana mbaara, kana na mbarathi na ahaici acio, no nĩ ũndū wa Jehova Ngai wao.” **8** Thuutha wa gūtigithia Lo-Ruhama kuonga-rĩ, Gomeri agĩciara kahĩ kangĩ. **9** Nake Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Gatue Lo-Ammi, nĩ ũndū inyuĩ mūtĩrĩ andū akwa, na nĩ ndĩrĩ Ngai wanyu. **10** “No rĩrĩ, andū a Isiraeli magaatũka ta mūthanga wa hũgūrūrū-inĩ cia iria, ũria ũtangĩthimika kana ũtarĩke. O handū harĩa merĩrwo atĩrĩ, ‘Inyuĩ mūtĩrĩ andū akwa’, no ho mageetwo ‘ariũ a Ngai ũria ũrĩ muoyo’. **11** Nao andū a Juda na andū a Isiraeli nĩmagacookanĩrĩra rĩngĩ, na nĩmagathuura mūndū ũmwe amatongorie, nao nĩmakoima būrūri ũcio, nĩgũkorwo mūthenya wa Jezireeli nĩũgaatuĩka mūthenya mūnene.

2 “Ha ũhoro wa ariũ a thoguo, meere atĩrĩ, ‘Inyuĩ mūrĩ andū akwa’, na ha ũhoro wa aarĩ a thoguo, ũmeere atĩrĩ, ‘Inyuĩ mūrĩ endwa akwa’. **2** “Thaithai nyina wanyu, mūthaithei, nĩgũkorwo we ti mūtumia wakwa, na nĩ ndĩrĩ mūthuuriwe. Nĩherie maũndū ma ũtharia ũthiũ-inĩ wake, na athengie ũmaraya gatagati-inĩ ka nyondo ciake. **3** Akorwo ti ũguo ndĩmūrute nguo aikare arĩ njaga, na ndũme aikare njaga o ta mūthenya ũria aaciariwo; ngaamūtua ta werũ, na

ndĩmũgarũre atũike būrūri mũng’aru, na ndĩmũurage na nyoota. **4** Ndikaiguĩra ciana ciake tha, tondū nĩ ciana cia ũtharia. **5** Nyina wao akoretwo akĩhũura ũmaraya, na aagĩre nda ciao na njĩra cia ũura-thoni. Nĩ ũndū oigĩte atĩrĩ, ‘Nĩngũrũmĩrĩra endwa akwa, arĩa maatheaga irio ciakwa na maai makwa, na guoya wakwa wa ng’ondũ o na gatani yakwa, maguta makwa o na kĩa nyuuaga.’ **6** Nĩ ũndū wa ũguo nĩngũhinga njĩra yake na mĩguia, ndĩmũirĩgĩre thĩnĩ, aage njĩra ya kuumĩra. **7** Nĩagateng’eria endwa ake na ndakamakinyĩra. Akaamacaria na ndakamona. Hĩndĩ ĩyo nĩagacooka oige atĩrĩ, ‘Nĩngũcoka kūrĩ mūthuuri wakwa wa mbere, nĩgũkorwo hĩndĩ ĩyo nĩndaikarĩte wega gũkĩra rĩu.’ **8** Mūtumia ũcio nĩagire kũmenya atĩ nĩ nĩ ndaamũheaga ngano, na ndibei ya mũhihano, o na maguta, na ngamũingĩhĩria betha na thahabu, iria maahũthagĩra gũthondeka ngai ĩria ĩtagwo Baali. **9** “Tondū ũcio nĩngoya ngano yakwa yakũra, na ndibei yakwa ya mũhihano yagĩrĩra, na ndĩmūtunye guoya wakwa wa ng’ondũ na gatani yakwa, o iria ciarĩ cia kũmũhumbĩra njaga yake. **10** Nĩ ũndū ũcio, nĩngaguĩra maũndū make ma waganu endwa ake mamwĩroreire; gūtĩrĩ mūndū ũkaamũeithũra moko-inĩ makwa. **11** Nĩnganiina ikeno ciake ciothe, arĩ cio: ciathĩ ciake cia mwaka o mwaka, na Tūrũgamo twake twa mweri, na mĩthenya yake ya Thabatũ, na ciathĩ ciake ciothe iria nyamũre. **12** Nĩngathũkangia mĩthabĩbũ yake na mĩkũyũ yake, ĩria oigĩre nĩ irĩhi rĩake kuuma kūrĩ endwa ake; nĩngamĩtua ihinga, na nyamũ cia gĩthaka nĩkamĩria.” **13** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Nĩngamũherithia nĩ ũndū wa mĩthenya ĩria acinĩre Baali ũbumba; rĩria eegemagia na icũhĩ, na mathaga ma goro, na akĩrũmĩrĩra endwa ake, no akĩriganĩrwo nĩ niĩ. **14** “Nĩ ũndū wa ũguo nĩngũmũguucĩrĩria na waara; ngũmũtongoria nginya werũ-inĩ, na ndĩmwarĩrie na ciugo cia wendo. **15** Kũu nĩkuo ngaamũcookeria mĩgũnda yake ya mĩthabĩbũ, na ndue Kĩanda kĩa Akori mūrango wa mwĩhoko. Kũu nĩkuo akaina o ta ũria ainaga matukũ-inĩ ma ũnini wake, aine ta ũria ainire mūthenya ũria aambatire kuuma būrūri wa Misiri.” **16** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Mūthenya ũcio-rĩ, nĩũkanjĩta ‘Mūthuuri wakwa’; ndũkanjĩta rĩngĩ ‘Mwathi wakwa’. **17** Nĩngeheria marĩtwa ma Baali kuuma mĩromoinĩ yake; marĩtwa macio matikagwetwo rĩngĩ. **18** Mūthenya ũcio nĩngathondeka kĩrikanĩro na nyamũ cia gĩthaka, o na nyoni cia rĩera-inĩ, na ciũmbe iria ithĩagĩra gũkũ thĩ nĩ ũndū wao. ũta, na rūhiũ rwa

njora, na mbaara nīngaciniina būrūri-inī, nīgeetha othe makomage marī na thayū. **19** Nīngakūūria ūtūike mūtumia wakwa nginya tene; ngaakūūria ūtūike wakwa ūhoro-inī wa ūthingu na wa kihooto, ngūūrie ndī na wendo na tha. **20** Nīngakūūria ūtūike wakwa na wīhokeku, nawe nīūgetikīra Jehova.” **21** Jehova ekuuga atīrī, “Mūthenya ūcio-rī, nīngacookia ūhoro; nīngacookeria matu ūhoro, namo matu macookerie thī ūhoro; **22** nayo thī ūcookerie ngano, na ndibei ya mūhihano, na maguta ūhoro, nacio nīngacookeria Jezireeli ūhoro. **23** Nīngamūhaanda būrūri-inī nī ūndū wakwa mwene; nīngonania wendo wakwa harī ūria nderīte atīrī, ‘Nīi ndikwendete’. Arīa nderīte atīrī, ‘Inyuī mūtīrī andū akwa’, nīngameera atīrī, ‘Inyuī mūrī andū akwa’; na mūdū o mūdū oige atīrī, ‘Wee nīwe Ngai wakwa.”

3 Nīngī Jehova akīnjīra atīrī, “Thīi, wonie mūtumia waku wendo rīngī, o na gūtūika nīendetwo nī mūdū ūngī na nī mūtharia. Mwende o ta ūria Jehova endete andū a Isiraēli, o na gūtūika nīmagarūrūkaḡira ngai ingī na makenda keki iria nyamūre cia thabibū nyūmū.” **2** Nī ūndū ūcio ngīmūḡura na thogora wa ceki ikūmi na ithano cia betha, na ta homeri na letheku īmwe ya cairi. **3** Ngīcooka ngīmwīra atīrī, “Nīūgūtūūrania na nī matukū maingī, na no nginya ūtīge ūmaraya na ndūkendane na mūdū ūngī, na nī nīngūtūūrania nawe.” **4** Nīngūkorwo andū a Isiraēli nīmegūtūūra matukū maingī matarī na mūthamaki kana mūnene, na matarī na igongona kana mahiga maamūre, na matarī na ebodi kana mūhianano. **5** Thuutha ūcio andū a Isiraēli nīmagacooka na marongorie Jehova Ngai wao na Daudi mūthamaki wao. Nīmagooka makīinainaga kūrī Jehova na kūrī irathimo ciake matukū-inī ma mūthia.

4 Iguai ūhoro wa Jehova, inyuī andū a Isiraēli, tondū Jehova nīekūmūthitanga, inyuī mūtūūraga thīinī wa būrūri ūyū: “Nī ūndū-rī, gūtīrī na wīhokeku kana wendo, kana kūmenya Ngai thīinī wa būrūri ūyū. **2** Kīrīa kūrī no kūrūmana, na kūheenania, na ūragani, na ūici, na ūtharia; maūdū macio makaingīha mūno, na ūiti wa thakame ūkarūmīrīra ūiti wa thakame. **3** Nī ūndū wa gītūmi kīu būrūri nīūracakaya, na arīa othe matūūraga thīinī wago makahinyara; nyamū cia gīthaka, na nyoni cia riera-inī, na thamaki cia iria-inī nīngūkua irakua. **4** “No rīrī, ndūkareke mūdū arehe thitango, mūdū ndagathitange

ūrīa ūngī, nīngūkorwo andū anyu mahaana andū arīa mathitangaga mūthīnjīri-Ngai. **5** Mūhīngagwo mūthenya na ūtukū, na anabii makahīngwo hamwe na inyuī. Nī ūndū ūcio nīnganiina maitūguo. **6** Andū akwa maniinagwo nī ūndū wa kwaga ūmenyo. “Tondū nīmūregete ūmenyo, o na nī nīndīmūregete mūtūike athīnjīri-Ngai akwa; tondū nīmūtiganīrie watho wa Ngai wanyu, o na nī nīngatiganīria ciana cianyu. **7** O ūria athīnjīri-Ngai maingīhaga, noguo maakīragīrīria kūnjīhīria; nao magīkūūrania riiri wao na kīndū ḡia thoni. **8** Mehūūnagia na mehīa ma andū akwa, na magakenera waganu wao. **9** Na nīngūgatuīka atīrī: O ta ūria andū makaahaana, no taguo athīnjīri-Ngai makaahaana. Nīngamaherithia othe nī ūndū wa mīthiire yao, na ndīmarīhe kūringana na cīko ciao. **10** “Makaarīaga no matikahūūna, makaahūūraga ūmaraya no matikaingīha, tondū nīmatiganīrie Jehova nīguo meheane **11** kūrī ūmaraya, na kūnyua ndibei irīa ngūrū na ya mūhihano, iria cieheragia ūmenyo **12** wa andū akwa. Mahooyaga kīrīa kuuma kūrī mūhianano mūicūhie, naruo rūthanju rwa ūragūri rūkamacookeria ūhoro. Roho wa ūmaraya nīūmahītīthagia njīra; makaaga kwīhokeka kūrī Ngai wao. **13** Marutagīra igongona irīma igūrū, na magacinīra maruta ma njino tūrīma-inī, na rungu rwa mūtī wa mūgandi, na wa mūrībina, o na mūcececi, tondū kīruru kīayo nī kīega. Nīkīo airītu anyu mahūūraga ūmaraya, na atumia a ariū anyu magatharia. **14** “Ndīkaherithia airītu anyu maahūūra ūmaraya, kana herithie atumia a ariū anyu maatharia, tondū arūme o ene mathiīaga thiritū na maraya, na makarutaga igongona hamwe na maraya ma mahooero-inī: nī ūndū ūcio andū matarī ūmenyo nīmakanangīka! **15** “Atīrī wee Isiraēli, o na gūtūika nīūtharagia-rī, Juda nīagītīge kwīhia. “Ndūgathīi Giligali; o na ndūkambate Bethī-Aveni. Na ndūkehīte uuge atīrī, ‘Ti-itherū o ta ūria Jehova atūūraga muoyo!’ **16** Andū a Isiraēli mang’athītie o ta moori ng’athia. Kūngīhoteka atīa Jehova amarīithie ta tūgondu tūrī nyeki-inī nduru? **17** Efiraimu nīegwatanītie na mīhianano; tiganai nake! **18** O na rīrīa kīndū kīao ḡia kūnyua gīthīrīte-rī, no mathiīaga na mbere na ūmaraya wao; aathani ao nīmendete mūno njīra cia thoni. **19** Kīhuhūkanio kīnene ḡikaamahaata kīmombūkie, na magongona mao nīmakamaconorithia.

5 “Iguai ūhoro ūyū, inyuī athīnjīri-Ngai! Tegai matū, inyuī andū a Isiraēli! Thīkīrīria, wee nyūmba ya ūthamaki! Nī inyuī mūgūtūirwo ciira ūyū: Mūkoretwo

mūrī mūtego kūu Mizipa, na mūrī wabu ya gūtegena yaritwo kūu Taboru. 2 Aregi a watho nīmarikiire ūragani-inī. Nī nīngamaherithia othe. 3 Nī nīnjūū maūndū mothe ma Efiraimu; Isiraeli ndahithitwo kuuma kūrī nī. Wee Efiraimu, rīu nīūhūrite ūmaraya; Isiraeli nake nīathūkīte. 4 “Cīko ciao itingīmetikīria gūcookerera Ngai wao. Roho wa ūmaraya ūrī ngoro-inī ciao, nao makaaga kūmenya Jehova. 5 Mwītīo wa Isiraeli nīūrutaga ūira wa kūmookīrīra; andū a Isiraeli na Efiraimu mahīngagwo nī mehīa mao; Juda o nake akahīngwo hamwe nao. 6 Hīndī rīra magathiī na ndūuru ciao cia mbūrī na cia ng’ombe kūrongooria Jehova-rī, matikamuona; we nīamehereire. 7 Nīmagite kwīhokeka harī Jehova; nao magaciara ciana itarī na ūngai. Na rīrī, ciathī ciao cia Karūgamo ka Mweri nīikaamameria, o hamwe na mīgūnda yao. 8 “Huhai karumbeta kūu Gibeā, na mūhuhe coro kūu Rama. Muuge mbu ya gwītana mbaara kūu Bethi-Aveni; wee Benjamini, wīhūūge. 9 Efiraimu nīgūgakira ihooru mūthenya ūcio wa ituīro. Gatagatī-inī ka mīhīrīga ya Isiraeli-rī, nī ngwanīrīra ūrīa kūrī. 10 Atongoria a Juda mahaana andū arīa meheragia mahīga ma mīhaka. Nīngamaitīrīra mang’ūrī makwa, taarī kīgūū kīa maaī. 11 Efiraimu nīmūhinyīrīrie, akarangīrīrio ituīro-inī rīa ciira, nī ūndū wa kwenda kūrūmīrīra mīhianano. 12 Nī haana memenyi kūrī Efiraimu, na ngahaana ta ūbuthu kūrī andū a Juda. 13 “Rīrīa Efiraimu oonire ndwari yake, nake Juda akīona ironda ciake-rī, hīndī iyo Efiraimu agīthī kūrī Ashuri, na agītūmana kūrī mūthamaki ūcio mūnene nīguo amūteithie. Nowe ndangīhota gūkūhonia, o na kana ahonie ironda ciaku. 14 Nī ngaatuīka ta mūrūūthi kūrī Efiraimu, ndūike ta mūrūūthi ūrī hinya kūrī Juda. Ngaamatambuuranga, njooke ndīthīre; ngaamataha, na gūtīrī mūndū ūkaamahonokia. 15 Nīngī nī nīngacooka gwakwa, nginya rīrīa magetikīra mahītia mao. Nao nīmakarongooria ūthīū wakwa; nao mona mathīina nīmakanongoria na kīo.”

6 “Ūkai, rekei tūcookerere Jehova. Nīātūtambuurangīte, no nīegūtūhonia; nīātūtīhangīte, no nīegūtūoha ironda ciitū. 2 Thuutha wa matukū meerī, nīagatwarahūra; mūthenya wa itatū nīagatūcookereria nīguo tūtūre muoyo mbere yake. 3 Nītūmenyei Jehova, na tūkīrīrīrie kūmūmenya. Ti-itherū o ta ūrīa rīua rīrathaga-rī, noguo o nake akooneka; agooka kūrī ithūi ta mbura ya hīndī ya heho, kana ta mbura ya gūkūria irio rīra yuraga thī.”

4 “Wee Efiraimu-rī, ingīgwīka atīa? Na wee Juda-rī, ngūgwīka atīa? Wendo waku ūhaana ta kībīi kīa rūciinī, ūkahaana ta ime rīa rūciinī rīrīa rīcookaga rīgathira. 5 Nīkīo ndaagūtīnangirie icunjī na tūnua twa anabīi akwa, ngīkūūruga na ciugo cia kanua gakwa; matuīro makwa magīkīhenūka ta rūheni igūrū rīaku. 6 Nīgūkorwo nyendaga tha no ti igongona, na kūmenya Ngai gūkīra maruta ma njino. 7 O ta ūrīa Adamu aathūkīrie kīrīkanīro gīakwa, noguo magire kwīhokeka ūndū-inī ūcio. 8 Gileadi nī itūūra inene rīa andū aaganu, rīhakītwo imeni nī makinya marī na thakame. 9 O ta ūrīa ikundi cia atunyani cīhithagīra mūndū, no taguo ikundi cia athīnjīri-Ngai ciikaga; moraganagīra njīra-inī ya gūthīi Shekemu, makagera ngero cia thoni. 10 Nī nīnyonete ūndū mūuru mūno nyūmba-inī ya Isiraeli. Kūu nīkuo Efiraimu eheanīte ahūūre ūmaraya, nake Isiraeli nīakanyiitwo nī thaahu. 11 “O na kūrī we, wee Juda, nīwathīrīrio ihinda rīa magetha. “O hīndī rīra ndaacookeria andū akwa maūndū ma kūmaguna,

7 o rīrīa ndenda kūhonia Isiraeli-rī, mehīa ma Efiraimu makonanio, nacio ngero cia Samaria ikaguūrio. Maaragia maūndū ma maheeni, na aici magatua nyūmba, magatoonya, nacio njangiri igatunyana indo njīra-inī; 2 no rīrī, matimenyaga atī nīndirikanaga cīko icio ciao njūru ciothe. Mehīa mao nīmamarigīcīrie; makoragwo mbere yakwa hīndī ciothe. 3 “Makenagia mūthamaki na waganu wao, magakenia anene na maheeni mao. 4 Othe nī itharia, maakanaga ta riiko rīa kūrūgīra mīgate, rīrīa mūrūgi wa mīgate atabataragio nī gwakīrīria kuuma gūkanda mūtu nginya ūimbe. 5 Mūthenya wa gīathī kīa mūthamaki witū-rī, we na anene ake manyuuga ndibei makarīo, nake akanyiitana moko na arīa manyūrūranagia. 6 Ngoro ciao nī ta riiko rīa kūrūgīra mīgate; mathīiiga harī we marī na waara. Thuti ciao ciakanaga kahora ūtukū wothe; nakuo gwakīa rūciinī iagakana ta mwaki wa rūrīrīmbī. 7 Othe mahīūhīte ta riiko rīa kūrūgīra mīgate; moragaga aathani ao. Athamaki ao othe maniīnagwo, na gūtīrī o na ūmwe wao ūngayagīra. 8 “Efiraimu nīetukanītie na ndūrīrī; Efiraimu nī mūgate ūtarī mūgarūre. 9 Andū a kūngī marīaga hinya wake, nowe ndamenyaga ūguo. Njūirī ciake irī na mbuī, nowe ndoonaga ūguo. 10 Mwītīo wa Isiraeli nīūrutaga ūira wa kūmūūkīrīra, no o na kūrī ūguo-rī, we ndacookagīrīra Jehova Ngai wake, kana akamūrongooria. 11 “Efiraimu ahaana ta

ndutura, irĩa iheenekaga narua, itarĩ ũmenyo; rĩmwe akayagĩra bũrũri wa Misiri na rĩrĩa rĩngĩ agathiĩ Ashuri. **12** Rĩrĩa magaathiĩ-rĩ, nĩngaikia wabu yakwa igũrũ rĩao; nĩngamaharũrũkia ta nyoni cia rĩera-inĩ. Rĩrĩa ngaigua nĩmaracookanĩrĩa-rĩ, nĩngamanyiita. **13** Kaĩ marĩ na haaro-ĩ, tondũ nĩmandiganĩire! Maroniinwo, tondũ nĩmanemeire! Nĩ nĩnyendaga kũmahonokia, no-o no igenyo manjigagĩrĩa. **14** Matingayagĩra kuumu ngoro-inĩ ciao, no kũgirĩka magirĩkaga marĩ marĩrĩ-inĩ mao. Monganaga hamwe nĩ ũndũ wa ngano, na ndibei ya mũhiano, no nĩ makaahutĩra. **15** Ndaamathomithirie na ngĩmekĩra hinya, no-o mathugundaga kũnjika ũuru. **16** Maticookagĩrĩa Ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno; mahaana ta ũta ũrĩa ũhitagia wathi. Atongoria ao makoaragwo na rũhiũ rwa njora, nĩ ũndũ wa ciugo ciao cia rūtũrĩko. Nĩ ũndũ wa ũguo nĩmakanyũrũrio kũu bũrũri wa Misiri.

8 “Huhai karumbeta mwĩhũge! Thũ ĩrerete igũrũ rĩa nyũmba ya Jehova ta nderi, tondũ andũ nĩmathũkĩtie kĩrĩkanĩro gĩakwa, na makarega watho wakwa. **2** Isiraeli nĩarangaĩra, akoiga atĩrĩ, ‘Wee Ngai witũ, nĩtũkũmenyete!’ **3** No Isiraeli nĩaregete ũndũ ũrĩa mwega; nĩ ũndũ ũcio thũ nĩkamũingatithia. **4** Marũgamagia athamaki matarĩ na rũtha rwakwa, magathuura anene itametĩkĩrĩtie. Methondekagĩra mĩhianano na betha na thahabu ciao, nayo ĩgatuĩka ya kũmaniina. **5** Wee Samaria-rĩ, te mũhianano wa ngai ĩyo ya njaũ! Marakara makwa nĩmakanĩte harĩ yo. Nĩ nginya-rĩ megĩtũũra maremetwo nĩgũikara marĩ atheru? **6** Acio moimĩte Isiraeli! Njaũ ĩno nĩ mũturi ũmĩthondekete; yo ti Ngai. Njaũ ĩyo ya Samaria-rĩ, nĩkoinangwo icunjĩ. **7** “Mahaandaga rũhuho, makagetha kĩhuhũkanio; ngano ndĩrĩ na magira, ndĩngiumia mũtu; korwo no ĩciare ngano, andũ a kũngĩ nĩo mangĩmĩrĩa. **8** Isiraeli nĩameretio; rĩu arĩ gatagatĩ ka ndũrĩrĩ ahaana ta kĩndũ gĩtarĩ bata. **9** Nĩgũikorwo nĩmambatĩte, magathĩ Ashuri, ta ndigiri ya gĩthaka ĩkũũrũra ĩrĩ iiki. Efiraimu nĩeyendetie kũrĩ endwa ake. **10** O na gũtuĩka nĩmeyendetie gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ, rĩu nĩngũmacookanĩrĩria hamwe. Mekwambĩrĩria kũhinyara, mahinyĩrĩrio nĩ mũthamaki ũrĩa ũrĩ hinya. **11** “O na gũtuĩka Efiraimu nĩakĩte igongona nyingĩ cia kũrutagĩrwo maruta ma kũhoroherio mehia, icio ituĩkĩte igongona cia kwĩhagĩria. **12** Ndaamandĩkĩire maũndũ maingĩ watho-inĩ wakwa, no makĩmatua taarĩ maũndũ mageni. **13** Marutaga magongona marĩa

ndeheirwo, magacooka makarĩa nyama icio, no Jehova ndakenagio nĩmo. Na rĩrĩ, nĩekũrĩrikana waganu wao, na aherithie mehia mao. Nao nĩmagacooka bũrũri wa Misiri. **14** Isiraeli nĩariganĩrwo nĩ ũrĩa wamũmbire, na agaaka nyũmba cia ũnene; Juda nĩairigĩre matũũra maingĩ na thingo cia hinya. No nĩngarehere matũũra mao manene mwaki ũrĩa ũgaacina ciikaro ciao iria ciirigitwo na hinya.”

9 Wee Isiraeli-rĩ, tiga gũkena; tiga gũkũngũira ta ndũrĩrĩ iria ingĩ. Nĩgũkorwo ũkoretwo ũtarĩ mwihokeku harĩ Ngai waku; wee nĩwendete mũcaara wa maraya, ũkaũcaragia kũrĩa guothe kũhuhagĩrwo ngano. **2** Ihuhĩro cia ngano na ihihĩro cia ndibei itikahũũnia andũ, o na gũtigakorwo na ndibei ya mũhiano. **3** Matigaatũra bũrũri wa Jehova; Efiraimu agaacooka bũrũri wa Misiri, na arĩ irio irĩ thaahu kũu Ashuri. **4** Matigaitira Jehova maruta ma ndibei, kana magongona mao mamũkenie. Kũrĩo magongona ta macio makaahaana ta mũgate wa andũ megũcakaya; arĩa othe makaamarĩa nĩmakanyĩtwo nĩ thaahu. Irio icio igaakorwo irĩ ciao o ene; itikareehwo hekarũ-inĩ ya Jehova. **5** Mũgeeka atĩa mũthenya ũrĩa mwamũre wa ciathĩ cianyu, mĩthenya ĩyo ya gĩathĩ kĩa Jehova? **6** O na mangĩkaahonoka kwanangwo, andũ a bũrũri wa Misiri nĩmakamacookereria, nao andũ a Memufisi mamathike. Cong’e nĩguo ũgaacooka handũ ha igĩna ciao cia betha, nayo mĩigua ĩhumbĩre hema ciao. **7** Matukũ ma kũherithio nĩmakinyu, ĩi, matukũ ma kũrĩhania nĩmakinyite. Isiraeli nĩamenye ũguo. Tondũ mehia manyu nĩ maingĩ mũno, na rũmena rwanyu rũkaneneha mũno, mũnabii akoonagwo arĩ mũndũ mũkũĩgu, na mũndũ ũrĩa ũrĩ na ũrathi akonwo arĩ mũgũrũki. **8** Mũnabii nĩwe ũtuĩtwo mũrangĩri wa Efiraimu nĩ Ngai wakwa; no rĩrĩ, mĩtego ĩmwetereire njĩra-inĩ ciake ciothe, na rũmena rũkamweterera nyũmba-inĩ ya Ngai wake. **9** Nĩmatoonyereire, makarĩkĩra mũno ũuru-inĩ, o ta ũrĩa meekire matukũ-inĩ ma Gibe. Nake Ngai nĩakarĩrikana waganu wao, na amaherithie nĩ ũndũ wa mehia mao. **10** “Rĩrĩa ndaamenyire Isiraeli, kwarĩ ta mũndũ onete thabibũ werũ-inĩ; rĩrĩa ndonire maithe manyu-rĩ, kwarĩ ta mũndũ onete matunda ma mũtĩ wa mũkũyũ marĩa maambaga kwĩrua. No rĩrĩa Isiraeli mookire Baali-Peoru, nĩmeyamũrĩre mũhianano ũcio wa gĩconoko, na magĩthũka, magĩtuĩka o ta kĩndũ kũu mendete. **11** Riiri wa Efiraimu ũkoombũka ta nyoni ũure:

gütigakorwo ūhoru wa gūciara, kana gūkuua nda, o na kana kūgīa nda. **12** O na mangīkaarera ciana-rī, nīngaciūrāga ciothe. Rīrīa ngaagarūrūka ndīmatige, kāi nīmagakorwo na haaro-ī! **13** Nīnyonete Efiraimu, ahaandītwo handū hega, o ta Turo. No rīrī, Efiraimu akaaruta ciana ciake, acineane kūrī mūūrāgani.” **14** Mahe, Wee Jehova; no nī kī ūkūmahe? Mahe nda iria ihunaga, na ūmahe nyondo iria itarī iria. **15** “Nī ūndū wa waganu wao wothe marī kūu Giligali, nīkīo ndamamenire marī o kūu. Nī ūndū wa cīko ciao cia mehīa-rī, nīngamarutūrūra moime nyūmba yakwa, na ndigacooka kūmenda rīngī; atongoria ao othe nī aremi. **16** Andū a Efiraimu nīacine nī mbaa, naguo mūrī wao nīūhoohete, maticiaraga maciaro. O na mangīciara ciana-rī, nīngooraga ciana icio ciao mendete.” **17** Ngai wakwa nīakamarega, nīgūkorwo matiamwathīkīire; magaatūika andū a kūrūūrāga ndūrīrī-inī.

10 Isiraeli aarī ta mūthabībū watheeremaga, nake agīciarīra maciaro. O ūrīa maciaro make maingīhaga-rī, noguo nake aakaga igongona nyingī; o ūrīa būrūrī wake wagaacagīra-rī, noguo aagemagia mahiga make marīa maamūre ma kūhooyagwo. **2** Ngoro ciao nī cia maheeni, na rīu no ngīnya marīhio wīhia wao. Jehova nīakamomora igongona ciao, na athūkangie mahiga macio mao maamūre ma kūhooyagwo. **3** Ningī nīmakoiga atīrī, “Tūtīrī na mūthamaki, tondū tūtiigana gūtīa Jehova. No o na korwo twarī na mūthamaki-rī, nī atīa angīahotire gūtīwīkīra?” **4** Meranagīra cīranīro nyingī, na makehīta mīhītwa ya maheeni, na magathondeka irikanīro; nī ūndū ūcio maciira makunūkaga ta mahuti marī ūrogi marīa mameraga hīanyū-inī. **5** Andū arīa matūrāga Samaria metangaga nī ūndū wa mūhianano wa njaū rīra ya Bethi-Aveni. Amu andū akuo nīmakamīcakaīra, na noguo athīnjīri-ngai a mīhianano īyo mageeka arīa makenagīra riiri wayo, tondū nīyeheretio kuuma kūrī o, īgathaamīrio kūndū kūngī. **6** Nayo īgaatwarwo Ashuri, ītūike kīheo kūrī mūthamaki ūcio mūnene. Efiraimu nīagaconorīthio; Isiraeli nake nīagaconoka nī ūndū wa mīhianano īyo yake ya mītī. **7** Samaria na mūthamaki wakuo magaaathererio ta karūhonge karī īgūrū wa maaī, maniinwo. **8** Kūndū kūrīa gūtūūgīru gwīkagīrwo waganu nīgūkanangwo, na nīkuo kwene wīhia wa Isiraeli. Mīigua na mahiū ma nyeki-inī nīcio īgaakūra kuo, nacio ihumbīre igongona ciao. Nao andū nīmakeera irīma atīrī, “Tūhumbīre!” na

macooke meere tūrīma atīrī, “Tūgwīre!” **9** “Wee Isiraeli-rī, kuuma o matukū-inī ma Gibeā ūtūrīte wīhagia, na ūguo noguo ūtūrāga. Githī mbaara ndīakinyīre eeki ūūru kūu Gibeā? **10** Rīrīa nī ngenda, nīngamaherīthia; ndūrīrī nīngacookanīra, imokīrīre nīguo imoohe imatahe nī ūndū wa mehīa mao kūingīha. **11** Efiraimu nī moorī menyerie wīra rīra yendete gūkonyora ngano; nī ūndū ūcio nīngamīoha icooki ngingo-inī yayo thaka. Nīngatwarīthia Efiraimu, Juda no ngīnya agaacimba na mūrāū, nake Jakubu no ngīnya agaacimba gītira. **12** Rīu-rī, mwīhaandīrei ūhoru wa ūthingu, nīguo mwīgethere maciaro ma wendo ūtathiraga, na mūcimbe mīgūnda yanyu ya ngamba; nīgūkorwo ihinda nī ikinyu rīa kūrongooria Jehova, ngīnya rīrīa agooka, oirie mbura ya ūthingu īgūrū rīanyu. **13** No rīrī, inyuī mūhaandīte waganu, mūkagetha ūūru; inyuī mūrīte maciaro ma maheeni. Tondū mwīhokaga hīnya wanyu inyuī ene, o na wa njamba cianyu nyingī cia ita-rī, **14** mūrurumo wa mbaara nīūgokīrīra andū aku. Nī ūndū ūcio cīkaro ciaku iria nūmu nīikaanangwo, o ta ūrīa Shalimani aanangire Bethi-Arabeli mūthenya ūrīa wa mbaara, rīrīa manyina ma twana maatungumanirio thī hamwe na twana twao. **15** Ūguo noguo ūgeekwo wee Betheli, nī ūndū wa waganu waku mūnene. Rīrīa mūthenya ūcio ūgaakīa-rī, mūthamaki wa Isiraeli nīakaniinwo biū.

11 “Rīrīa Isiraeli aarī kaana-rī, nīndamwendete, ngīgīta mūrū ūcio wakwa oime būrūrī wa Misiri. **2** No o ūrīa ndaakīragīrīra gwīta Isiraeli, noguo maakīragīrīra kūnjūrīra. Nao makīrutīra Baali magongona, na magīcinīra mīhianano ūbumba. **3** Nī nī nī ndaarutire andū a Efiraimu gwītwarā na magūrū, ndīmanyīitīte moko; no matiigana kūmenya atī nī nī ndamahonagia. **4** Nīndamatongoragia na mīkanda ya ūtugi wa ūmūndū, ngamaguucīrīra na mīhīndo ya wendo; ngīmaruta icooki ngingo, na ngīnamīrīra kūmahe irio. **5** “Githī matigagīcooka o kūu būrūrī wa Misiri, o na githī matigaathwo nī Ashuri, tondū nīmaregete kwīrīra, manjookerere? **6** Hīū cia njora ikaahenūkaga matūrā-inī mao manene, ikaananga mīgīko ya ihingo ciao, na ikinyie mībango yao mūthia. **7** Andū akwa nīmatuīte itua maahuutatīre. O na mangīgaakaīra Ūrīa-ūrī-īgūrū-Mūno-rī, ndakamatūgīria o na atīa. **8** “Ndahota atīa gūgūtīrika, wee Efiraimu? Ndahota atīa gūkūrekereria, wee Isiraeli? Ndahota atīa gūtūma ūtūike ta Adima?

Ndahota atia gūgūtua ta Zeboimu? Ngoro yakwa nīreganīte na ūhoro ūcio, nacio tha ciakwa ciothe nīciarahūkīte. **9** Ndikamūkinyīria marakara makwa mahiū, o na kana hūgūkīre Efiraimu ndīmūniine. Nīgūkorwo niī nī niī Ngai, ndirī mūdū, Ngai Ūrīa Mūtheru gatagatī-inī kanyu. Ndigooka kūrī we ndī na mang’ūrī. **10** Nīmakarūmīrīra Jehova; nake nīakararama ta mūrūūthi. Hīndī irīa akaarama-rī, ciana ciake nīigooka ikīinainaga ciumīte mwena wa ithūiro. **11** Igooka ikīinainaga ta nyoni ikiuma būrūri wa Misiri, na ta ndutura ikiuma būrūri wa Ashuri. Nīngatūma matūūre mīciī-inī yao ene,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **12** Efiraimu andigiicīrīre na maheeni, nyūmba ya Isiraeli ikandigiicīrīra na kūheenanā. Nake Juda akaremera Ngai, o na agookīrīra Ūrīa Mūtheru mwīhokeku.

12 Efiraimu arīaga rūhuho; ahanyūkagia rūhuho rwa mwena wa irathīro mūthenya wothe, na akaingīhia maheeni na haaro. Agīaga na kīrīkanīro na Ashuri, na agatūmana maguta ma mītamaiyū matwarwo būrūri wa Misiri. **2** Jehova arī na thitango ekūrehe ya gūūkīrīra Juda; nīakaherithia Jakubu kūrīngana na nīria ciake, na amūrīhe kūrīngana na ciīko ciake. **3** Arī nda ya nyina nīanyiitire ndiira ya mūrū wa nyina; aatuīka mūdū mūgima-rī, nīagianire na Ngai. **4** Nīagianire na mūrīaika, na akīmūtooria; akīrīra na akīmūthaitha amūrathime. Aamūkorire Betheli na makīaranīria nake kū: **5** Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, Jehova nīrīo rīitwa rīake rīrīa rīrī ngumo. **6** No rīrī, wee no ngīnya ūcookerere Ngai waku, na ūtūūrie wendo na kīhoto, na wetagīrīre Ngai waku hīndī ciothe. **7** Mwonjorithia ahūthagīra gīthimi gītarī kīa ma; endaga kūiya na wara. **8** Efiraimu eganaga, akoiga atīrī, “Nīī ndī mūtongu mūno; nīī nīndūikīte gītonga. No o na ndī na ūtonga ūcio wothe, matingīona waganu kana wīhia o na ūrīkū thīinī wakwa.” **9** “Nī nīī Jehova Ngai wanyu, ūrīa wamūrutire būrūri wa Misiri; nīngatūma mūtūūre hema-inī rīngī, o ta ūrīa mwatūūraga matukū-inī ma ciathī cianyu iria nyamūre. **10** Nīndarīirīre anabii, ngīmahe cioneki nyingī, na ngīheana ngerekano na tūnua twao.” **11** Gileadi-rī, nī kūrī waganu? Andū akuo nī a tūhū! Nīmarutagīra igongona rīa ndegwa kūu Giligali? Igongona ciao igaatuīka ta hība cia mahiga irī mūgūnda-inī mūciimbe. **12** Jakubu nīorīire būrūri wa Aramu; Isiraeli aatungatire nīguo egīre na mūtumia, na nīgeetha amūgūre-rī, aarīithirie ng’ondū.

13 Jehova aahūthīrīre mūnabii kūruta Isiraeli kuuma būrūri wa Misiri, na akīmūmenyerera na guoko kwa mūnabii. **14** No Efiraimu nīatūmīte Jehova arakare mūno. Mwathani wake nīngatūma acookererwo nī ihītia rīake rīa ūiti wa thakame, na amūrīhe nī ūndū wa rūmena rwake.

13 Efiraimu-rī, aaragia andū makainaina; aarī mūtūgīrie thīinī wa Isiraeli. No rīrī, nīehirie nī ūndū wa kūhooya Baali, nake agīkua. **2** Na rīrī, rīu no gūkīrīrīria makīragīrīria kwīhia; methondekagīra mīhianano yao ene na betha ciao, mīhianano īthondeketwo na ūūgī mūingī, yothe īrī wīra wa mabundi. Kwīragwo atīrī, ūhoro wa andū aya, “Marutaga andū magongona, na makamumunya mīhianano ya njaū.” **3** Nī ūndū ūcio makahaana ta kībii kīa rūciinī, na ta ime rīa kīrooko rīria rīcookaga gūthira, na ta mūūngū ūrīa ūmbūrāgwo kuuma kīhuhīro-inī kīa ngano, o na ta ndogo īgītoga yumīre ndirīca-inī. **4** “No rīrī, nīī nīī Jehova Ngai wanyu, ūrīa wamūrutire būrūri wa Misiri. Ndūkanetikie atī nī kūrī Ngai ūngī tiga nīī, na gūtīrī Mūhonokia ūngī tiga nīī. **5** Nī nīī ndaakūmenyagīrīra werū-inī, kūu būrūri-inī ūrī ūrugarī mūingī. **6** Rīrīa ndamaheire irio, nīmahūūnīre; na rīrīa maahūūnīre, magītīia; magīcooka makīriganīrwo nī nīī. **7** Nī ūndū ūcio ngaamahithūkīra ta mūrūūthi, na ndīmehithīre nījira-inī ta ngarī. **8** O ta ūrīa nduba īkaga rīria ītunyītwo twana twayo-rī, ngaamatharīkīra na ndīmatarūrānge. Ngaamarīa ta mūrūūthi, ndīmatambuure o ta ūrīa nyamū ya gīthaka īkaga. **9** “Wee Isiraeli-rī, ūrī mwanange, nī ūndū nīūnjūkīrīire, ūgookīrīra mūteithia waku. **10** Mūthamaki waku akīrī ha, atī nīguo akūhonokie? Aathani aku a matūūra maku mothe marī ha, o arīa woigire atīrī, ‘He mūthamaki, na ūhe anene?’ **11** Nī ūndū ūcio, ndaakūheire mūthamaki ndakarīte, na ngīcooka ngīmweheria ndī na mang’ūrī. **12** Wīhia wa Efiraimu nīmūige, mehīa make nīmandīkītwo makaigwo. **13** Ruo ta rwa mūtumia ūkūrūmwo nīrūrāmūnyīita, nowe nī mwana ūtarī na ūūgī; ihinda rīakīnya-rī, akarega gūikūrūka nīguo aciarwo. **14** “Nīngamahonokia kuuma kūrī hinya wa mbīrīra; nīngamakūūra kuuma kūrī gīkuū. Wee gīkuū-rī, mīthiro yaku īrī ha? Wee mbīrīra-rī, kūniinana gwaku gūkīrī ha? “Ndikaiguanīra tha, (Sheol h7585) **15** o na angīkaagaacīra arī gatagatī-inī ka arīū a ithe. Rūhuho rwa mwena wa irathīro ruumīte harī Jehova nīrūgooka, rūhurutanīte kuuma werū-inī;

narĩo itherũkĩro rĩake rĩa maaĩ rikooma, nakĩo gĩthima gĩake kĩhũe. Nyũmba yake ya mũthiithũ nĩngatahwo indo ciayo ciothe cia goro. 16 Andũ a Samaria no nginya marĩhio wĩhia wao, nĩ tondũ nĩmaremeire Ngai wao. Nao nĩmakooragwo na rũhiũ rwa njora; natuo tũkenge twao tũgaatungumanio thĩ, na atumia ao arĩa marĩ na nda itarũrwo.”

14 Wee Isiraeli-rĩ, cookerera Jehova Ngai waku.

Mehia maku nĩmo makũgũithĩtie! 2 Thii na ciugo ũcookerere Jehova, ũmwĩre atĩrĩ, “Tũrekere mehia maitũ mothe, na ũtwamũkĩre na wega waku, nĩguo tũhote gũkũrutĩra igongona rĩa gũkũgocoo na mĩromo iitũ. 3 Ashuri ndangĩhota gũtũhonokia; tũtikũhaica mbarathi cia ita. Tũtirĩ hĩndĩ ĩngĩ tũgaacooka gwĩta kĩrĩa tũthondekete na moko maitũ ‘ngai ciitũ,’ nĩgũkorwo thĩinĩ waku ciana cia ngoriai nĩciiguagĩrwo tha.” 4 “Nĩngamahonia kũrĩa maanoora njĩra, na ndĩmende ndiyendeire; nĩgũkorwo marakara makwa nĩmamehereire. 5 Ngaatuĩka ta ime harĩ Isiraeli; nake akaarirũka ta gĩtoka. Agaikũrũkia mĩri yake ehaande o ta mĩtarakwa ya Lebanoni. 6 Thuuna ciake nĩngakũra. Ũthaka wake ũgaatuĩka ta wa mũtĩ wa mũtamaiyũ, nago mũtararĩko wake ũtuĩke ta mũtarakwa wa Lebanoni. 7 Andũ nĩmagatũũra rĩngĩ kĩĩruru-inĩ gĩake. Nake akaarura ta ngano. Akaarirũka ta mũthabibũ, nayo ngumo yake ĩtuĩke ta ya ndibei ya kuuma Lebanoni. 8 Wee Efiraimu, ndĩ na ũhoro ũngĩ ũrĩkũ na mĩhianano ya kũhooywo? Nĩngamũcookeria ũhoro na ndĩmũmenyerere. Haana ta mũkarakaba mũruru; gũciara gwaku kuumaga harĩ nĩi.” 9 Nũũ mũũgĩ? Ũcio nĩakamenya maũndũ macio. Nũũ ũkũũranaga maũndũ? Ũcio nĩakamamenya. Njĩra cia Jehova nĩ njagĩrĩru; arĩa athingu nĩcio mathiiagĩra, no arĩa aremi mahĩngagwo marĩ o njĩra-inĩ icio.

Joeli

1 Īno nīyo ndūmīriri ya Jehova, irīa yakinyīrīre Joeli mūrū wa Pethueli. **2** Ta iguai ūhoru, inyuī athuuri; o na inyuī inyuothe arīa mūtūūraga būrūri ūyū thikīrīriai. Kūrī gwekīka ūndū ta ūyū matukū-inī manyu, o na kana matukū-inī ma maithe manyu ma tene? **3** Heei ciana cianyu ūhoru ūcio, na mūreke ciana cianyu ciire ciana ciacio, nacio ciana ciacio ikeera rūciaro rūrīa rūkaarūmīrīra. **4** Kīndū kīrīa gītīgītio nī mūrumbī wa ngigī-rī, nikīrītwo nī ngigī iria nene; kīrīa gītīgītio nī ngigī iria nene-rī, nikīrītwo nī itono; kīrīa itono icio itigītīe-rī, nikīrītwo nī ngigī ingī. **5** Arahūkai, inyuī arīu aya mūrīre! Girīkai, inyuothe anyui a ndibei; girīkai nī ūndū wa ndibei ya mūhiano, nīgūkorwo nīhurītio kuuma tūnua-inī twanyu. **6** Harī rūrīrī rūtharīkīre būrūri wakwa, rūrīrī rūrī hinya na rūtangītarīka; rūrī na magego mahaana ta ma mūrūūthi, magego manene ta ma mūrūūthi wa mūgoma. **7** Nī rwanangīte mīthabībū yakwa, na rūgathūkīa mīkūyū yakwa. Nīrūmīnūrīte makoni rūkamate, rūgatiga hongē ciayo irī nyūnūre. **8** Cakayai ta mūrītu gathirange ehumbīte nguo ya ikūnia, akīrīrīra mūthuurīwe wa wīthī wake. **9** Maruta ma ngano, o na maruta ma kūnyuuo nīmatīgīte kūrehwo nyūmba-inī ya Jehova. Athīnjīri-Ngai nīmaracakaya, o acio matungatagīra Jehova. **10** Mīgūnda nīmīthūkie, nayo thī īkooma; ngano nīnyanange, ndibei ya mūhiano nīnīarīte, o namo maguta magathira. **11** Ūrwoi nī hinya, inyuī arīmi, na mūgirīke, inyuī arīa mūkūragīa mīthabībū; mwīthikīrei nī ūndū wa ngano na cairi, tondū magetha ma mīgūnda nīmanangītwo. **12** Mīthabībū nīyūmīte, nayo mīkūyū ikahooa; mīkomamanga, na mītende, na mīcungwa: īī, mītī yothe ya mūgūnda nīyūmīte. Ti-itherū gīkeno kīa andū a thī nīgīthīrīte. **13** Mwīhumbei nguo cia makūnia, inyuī athīnjīri-Ngai, na mūcakaē; girīkai, inyuī mūtungataga kīgongona-inī. Ūkai, mūraare mwīhumbīte nguo cia makūnia, inyuī mūtungatagīra Ngai wakwa; nīgūkorwo maruta ma ngano, na maruta ma kūnyuuo-rī, nīmagīte gūtwarwo nyūmba-inī ya Ngai wanyu. **14** Anīrīrai giathī kīamūre gīa kwīhinga kūrīa irio; itanai kīūngano gītheru. Tūmanīrai athuuri na andū arīa othe matūūraga būrūri ūyū moke nyūmba ya Jehova Ngai wanyu, nīguo mūkaīre Jehova. **15** Wūi, kaī mūthenya ūcio ūrī na haaro-ī! Nīgūkorwo mūthenya wa Jehova ūrī hakuhī; mūthenya ūcio

ūgooka ta mwanangīko uumīte kūrī Mwene-Hinya-Wothe. **16** Githī irio itithīrīte o tūkīonagīra na maitho maitū: gīkeno na gūcanjamūka igathira kuuma kūu nyūmba ya Ngai witū? **17** Mbeū nikūbutha irabuthīra tīri-inī kūrīa ihaandītwo. Nyūmba cia kūigwo indo nīnyanange, namo makūmbī ma irio makamomorwo, nīgūkorwo ngano nīyūmīte. **18** Kaī ng'ombe nīcaaiite-ī. Ndūuru cia ng'ombe iroorūura o ūguo, tondū itirī na gwa kūrīithio; o nacio ndūuru cia ng'odu nīrathīnīka. **19** Wee Jehova, nīwe ndīrakaīra, nīgūkorwo mwaki nīūniinīte ūrīithio wa werū-inī, nacio nīnīmbī igacina mītī yothe ya gīthaka. **20** O na nyamū cia gīthaka nīrakwanīria; tūrūū nītūhwīte, naguo mwaki nīūniinīte ūrīithio wa werū-inī.

2 Huhai karumbeta kūu Zayuni, na muuge mbu kūu kīrīma-inī gīakwa gītheru! Andū arīa othe matūūraga būrūri ūyū nīmainaine, nīgūkorwo mūthenya wa Jehova nīurooka. Mūthenya ūcio nī ta mūkinyu: **2** nī mūthenya wa nduma na wa mairia, mūthenya wa matu na nduma ndumanu. Mbūtū nene na irī hinya ya ngigī nīroka ta ruoro rūgītema irīma-inī, na gūtīrī kwagīa ingī tayo kuuma tene, na gūtīkagīa ingī tayo matukū marīa magooka. **3** Mbere yacio nī mwaki wa kūniina, na thuutha wacio nī rūrīrīmbī rūracina būrūri. Būrūri ūrīa ūrī mbere yacio ūhaana ta mūgūnda wa Edeni, no thuutha wacio ūgaatigwo ūhaana ta werū mwanangīku: gūtīrī kīndū kīngīthonokia harī cio. **4** Mūhianīre wacio nī ta wa mbarathi cia ita; ihanyūkaga ta thigari ihaičīte mbarathi. **5** Irī na mūrurumo ta wa ngaari cia ita; irūgaga tūcūmbīrī twa irīma ta mwaki ūracarīka ūgīcina itira cia ngano, ihaana ta mbūtū ya ita irī hinya ithagathagītwo nī ūndū wa mbaara. **6** Na rīrīa cionworī, ndūrīrī nīnyīitagwo nī ruo rūnene; andū othe magatukīa ithiithi. **7** Itharīkagīra ta njamba cia ita; ihacaga thingo ta thigari. Ithīiaga ciothe na mīhari, itekūhītia kūrīa cierekeire. **8** Itihatīkanaga īmwe na irīa ingī; o īmwe ithīiaga yerekeire mbere. Itoonyaga kūrīa kūgītīre, gūtīrī kīndū kīngīcigīria. **9** Iguthūkagīra itūūra inene, igateng'erera rūthingo-inī. Ikahaica, igatoonya nyūmba, igatoonyera ndirica ta aici. **10** Thī ithingithaga mbere yacio, na igūrū rikainaina, riūa na mweri ikagīa nduma, na njata igatiga kwara. **11** Jehova araruruma ta ngwa atongoretie ita; thigari ciake itingītarīka, arīa maathīkagīra watho wake marī hinya. Mūthenya wa Jehova nī mūnene, na nī wa gwītīgīrwo. Nūū ūngīkīhota kūwītīria? **12**

Jehova aroiga atĩrĩ, “O na rĩu-rĩ, njokererai na ngoro cianyu ciothe, mwĩhingĩte kũrĩa irio, mũkĩrĩraga na mũgĩcakayaga.” 13 Tembũrangai ngoro cianyu no ti nguo cianyu. Cookereraai Jehova Ngai wanyu, nĩgũkorwo nĩ mĩtugi na nĩ mũigua-tha, ndahiũhaga kũrakara, na aiyũritwo nĩ wendo, na nĩericũkagwo, akaaga gwĩka andũ ũũru. 14 Nũũ ũngĩmenya? Hihi no agarũrũke na aigue tha, atige atũrathima: atũhe indo iria irutagwo magongona ma mũtu, na iria irutagwo magongona ma kũnyuuo, cia kũrutĩrwo Jehova Ngai wanyu. 15 Huhai karumbeta kũu Zayuni, anĩrĩrai gĩathĩ kĩamũre gĩa kwĩhinga kũrĩa irio, itanai kĩũngano gĩtheru. 16 Cookanĩrĩrai andũ, amũrai kĩũngano kũ; rehei athuuri hamwe, na mũcookanĩrĩrie ciana, o na tũkenge tũrĩa tũronga. Mũhikania nĩoime kanyũmba gake, nake mũhiki nĩoime kĩrĩrĩ gĩaake. 17 Athĩnjĩri-Ngai, arĩa matungataga mbere ya Jehova, nĩmarĩrĩre gatagatĩ ga gĩthaku kĩa Hekarũ na kĩgongona. Nĩmoige atĩrĩ, “Kĩhonokie andũ aku, Wee Jehova. Ndũkareke igai riaku rĩtũike kĩndũ gĩa kũnyũrĩrio, kana tuunagwo thimo gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ. Nĩ kĩ kĩngĩtũma ndũrĩrĩ ciũranagie atĩrĩ, ‘Kaĩ Ngai wao akĩrĩ ha?’” 18 Ningĩ Jehova nĩakaigna ũiru nĩ ũndũ wa bũrũri wake, na aigũire andũ ake tha. 19 Jehova nĩakamacookeria atĩrĩ: “Nĩngũmũrehithĩria ngano, na ndibei ya mũhihano, na maguta, indo cia kũmũigana biũ; na ndigacooka kũreka mũtuũke kĩndũ gĩa kũnyũrĩrio nĩ ndũrĩrĩ rĩngĩ. 20 “Nĩngaingata mbũtũ ĩyo ya ita ya kuuma gathigathini ĩthĩĩ kũraya na inyuĩ, ndĩmĩtĩdikĩrĩrie bũrũri mũmũ na mũhĩnju, ũtangĩgĩa irio. Mbũtũ yao ĩria ĩtoongoretie ndĩmĩtĩrĩrie iria-inĩ rĩa mwena wa irathĩro, na ĩria ĩrĩ thuutha ndĩmĩtĩrĩrie iria-inĩ rĩa mwena wa ĩthũiro. Nakĩo kĩheera gĩa ciimba ciayo kĩambate na igũrũ; mũnũngo wayo naguuo ũiguũke.” Ti-itherũ nĩekĩte maũndũ manene. 21 Wee bũrũri, tiga gwĩtigĩra; kena na ũcanjamũke. Ti-itherũ Jehova nĩekĩte maũndũ manene. 22 Inyuĩ nyamũ cia gĩthaka, tigai gwĩtigĩra, nĩgũkorwo ũrĩithio wa werũ-inĩ nĩũramera nyeki. Mĩtĩ nĩĩraciara maciario mayo, nayo mĩkũyũ na mĩthabibũ ĩgaciara mũno. 23 Inyuĩ andũ a Zayuni, canjamũkai, mũkenere Jehova Ngai wanyu, nĩgũkorwo nĩamũheete mbura ya mbere nĩ ũndũ wa ũthingu wake. Nĩamuurĩrie mbura nyingĩ ya mbere na ya thuutha, o ta mbere. 24 Nacio ihuhiro cia ngano nĩkaiyũra ngano; mĩtũngĩ nayo nĩkaiyũrĩrĩra ndibei ya mũhihano na maguta. 25 “Nĩngamũrĩha mĩaka ĩria yothie irio cianyu ciarĩrwo

nĩ ngĩgĩ: ngĩgĩ iria nene, na itono cia ngĩgĩ, na ngĩgĩ iria ingĩ, na mĩrumbĩ ya ngĩgĩ; icio nĩ mbũtũ ciakwa nene cia ita iria ndaatũmĩte thĩĩnĩ wanyu. 26 Nĩmũkagĩa na irio nyingĩ cia kũrĩa, o nginya mũhũũne, na inyuĩ nĩmũkagooocaga rĩitwa rĩa Jehova Ngai wanyu, ũrĩa ũmwĩkĩire maũndũ ma magegania; andũ akwa matigacooka gũconorithio rĩngĩ. 27 Hindĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ ndĩ thĩĩnĩ wa Isiraeli, na atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu, na atĩ gũtirĩ ũngĩ; andũ akwa matigacooka gũconorithio rĩngĩ. 28 “Na thuutha wa maũndũ macio-rĩ, nĩngaitĩrĩria andũ othe Roho wakwa. Ariũ anyu na airĩtu anyu nĩmakarathaga mohoro, nao athuuri anyu nĩmakarootaga irooto, nao aanake anyu monage cioneki. 29 O na ningĩ ndungata ciakwa cia arũme, na cia andũ-a-rĩa, nĩngacitĩrĩria Roho wakwa matukũ-inĩ macio. 30 Nĩngonania morirũ kũu igũrũ, o na gũkũ thĩ, namo nĩ ma thakame, na ma mwaki, o na ma ndogo ĩkwambata na igũrũ. 31 Riũa nĩrĩkagarũrwo rĩtũike nduma, naguuo mweri ũtũike ta thakame, mbere ya mũthenya ũcio mũnene na wa kũmakanĩ wa Jehova ũtanakinya. 32 Na nĩgũgakinya atĩrĩ, atĩ mũndũ o wothe ũgaakaira rĩitwa rĩa Jehova nĩakahonoka; nĩgũkorwo kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni na Jerusalemu nĩgũgakorwo na ũhonokio, o ta ũrĩa Jehova oigĩte, atĩ gatagatĩ-inĩ ka matigari nĩgũgakorwo na arĩa Jehova eĩtũire.

3 “Matukũ-inĩ macio, na ihinda rĩu, rĩrĩa ngaacookeria Juda na Jerusalemu ũgaacĩru wacio-rĩ, 2 nĩngacookanĩrĩria ndũrĩrĩ ciothe, na ndĩciikũrũkie nginya Gĩtuamba kĩa Jehoshafatu. Kũu nĩkuo ngaamatuĩra ciira ũkonĩĩ igai rĩakwa, nĩo andũ akwa a Isiraeli, nĩgũkorwo nĩmahurunjire andũ akwa ndũrĩrĩ-inĩ, na makĩgayana bũrũri wakwa. 3 Nĩmacuukĩire andũ akwa mĩtĩ. Maaheanire tũmwana twao tũri irĩhi kũrĩ maraya; na makiendia airĩtu ndibei nĩguo mamĩnyue. 4 “Na rĩrĩ, nĩ kĩ mũranjũria, inyuĩ Turo na Sidoni o na inyuĩ ng’ongo ciothe cia Filistia? Anga nĩmũkwĩrĩhĩria ũndũ ndanamwĩka? Akorwo nĩmũkwĩrĩhĩria-rĩ, na nĩ nĩngatũma mũcookererwo nĩ kwĩrĩhĩria kũu kwanyu o narua na ihenya. 5 Nĩgũkorwo nĩmuoire betha na thahabu ciakwa, na mũgĩkuua mĩthiithũ ya indo ciakwa iria njega mũno mũgĩcitwara hekarũ-inĩ cianyu. 6 Nĩmwendirie andũ a Juda na a Jerusalemu kũrĩ Ayunani nĩguo mũmatware kũndũ kũraya na bũrũri wao. 7 “Atĩrĩrĩ, nĩngũmarahũra moime kũndũ kũrĩa guothe mwamendirie, na nĩngamũcookereria ũndũ ũcio mwĩkĩte. 8 Nĩ nĩngendia ariũ anyu na airĩtu

anyu kūrī andū a Juda, nao mamenderie andū a Sheba, rūrīrī rwa kūrāya mūno.” Nī Jehova warītīe ūndū ūcio.

9 Hunjanīriai ūhorō ūyū ndūrīrī-inī: Mwīhaarīriei gūthīi mbaara-inī! Arahūrai njamba cia ita! Andū othe a ita nīmakuhīrīrie, matharīkīre. **10** Turai mīraū yanyu itūike hiū cia njora, o nacio hiū cianyu cia gūceeha mīti itūike matimū. Mūndū ūrīa ūtarī hinya nioige atīrī, “Nī ndī na hinya!” **11** Ūkai na ihenya, inyuī ndūrīrī cia kūndū guothe, mūngane, mwīcookanīrīrie hamwe. Wee Jehova, tūma njamba ciaku cia ita ciikūrūke kuo. **12** “Ndūrīrī nīciarahūrwo; nīcithīi Gītuamba kīa Jehoshafatu, nīgūkorwo kūu nīkuo ngaikarīra gītī, nduīre ndūrīrī ciothe cia mīena yothe ciira. **13** Hiūria-i rūhiū rwa kūgetha, nīgūkorwo magetha nī makinyu. Ūkai, rangīrīriai thabibū, nīgūkorwo kihihīro kīa ndibei nīkīiyūru, na mītūngi ikaiyūra, īgaitīkīrīra thī: ūguo noguo waganu wao ūnenehetel!” **14** Gūgaakorwo irīndī na irīndī, kūu gītuamba gīa ituīro! Nīgūkorwo mūthenya wa Jehova wa gūkinya kūu gītuamba gīa ituīro ūrī hakuhī. **15** Rīūa na mweri nīikaagīa nduma, nacio njata itigacooka kwara rīngī. **16** Jehova nīakararama arī kūu Zayuni na arurume ta ngwa arī Jerusalemu; thī na igūrū nīikainaina. No rīrī, Jehova nīwe ūgaatuīka rīūrīro rīa andū ake, na atuīke kīhitho kīrūmu kīa andū a Isiraeli. **17** “Hīndī īyo nīguo mūkaamenya atī nī, Jehova Ngai wanyu, ndūūruga Zayuni, kīrīma-inī gīakwa kīrīa gītheru. Narīo itūūra rīa Jerusalemu rīgaakorwo rīrī rīamūre; gūtīrī hīndī īngī andū a kūngī magaacooka kūrītharīkīra. **18** “Mūthenya ūcio-rī, irīma-inī nīgūgatataga ndibei ya mūhīhano, na tūrīma-inī nīgūgathereraga iria, natuo tūrūūi tuothe twa Juda nītūgathereraga maaī. Nakuo nyūmba ya Jehova nīgūgakunūka gīthima, na maaī makīo maikūrūkage o kūu Gītuamba gīa Shitimu. **19** No būrūri wa Misiri nīgūkīra ūgaakira ihooru, nakuo Edomu gūtuīke werū ūtarī kīndū, nī ūndū wa maūndū ma ūhinya marīa meekire andū a Juda, ma gūtithia thakame itarī na ūūru kūu būrūri wao. **20** Juda gūgaatūrwo tene na tene, nakuo Jerusalemu gūtūrwo njjarwa na njjarwa. **21** Wīhia wao wa ūiti wa thakame, ūcio itarī ndaamarekera-rī, nīngamarekera.” Jehova atūūruga Zayuni!

Amosi

1 Ūyū nīguo ūhoro wa Amosi, ūmwe wa arīthi arīa maarīthagia Tekoa, wa ūndū ūrīa onire ūkonīī Isiraeli mīaka īrī mbere ya gīthingithia, hīndī īrīa Uzīa aarī mūthamaki wa Juda nake Jeroboamu mūrū wa Joashu aarī mūthamaki wa Isiraeli. **2** Oigire atīrī: “Jehova araramaga arī Zayuni, na akaruruma arī Jerusalem; ūrīthio wa arīthi a mbūrī nūkooma, nako gacūmbīrī ga Karimeli kahoohe.” **3** Jehova ekuuga atīrī: “Nī ūndū wa mehīa matatū ma Dameski, o na mana-rī, nī ndikahūndūra mang’ūrī makwa. Tondū nīahūūrire Gileadi na ibūi irī na magego ma kīgera, **4** nīngaitīrīria nyūmba ya Hazaeli mwaki ūrīa ūgaacina cīhitho irīa nūmu cia Beni-Hadadi. **5** Nīngoinanga kīhingo kīa Dameski; nīngananga mūthamaki ūrīa ūtūūruga Gītumba kīa Aveni, na niine ūrīa ūnyīitīte njūgūma ya wathani kūu Bethi-Edeni. Andū a Suriata nīmagatahwo matwarwo Kiri,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **6** Jehova ekuuga atīrī: “Nī ūndū wa mehīa matatū ma Gaza, o na mana-rī, nī ndikahūndūra mang’ūrī makwa. Tondū nīanyiitire kīrīndī gīothe mīgwate, agīkīendīa kūu Edomu. **7** Nīngaitīrīria thingo cia Gaza mwaki ūrīa ūgaacina cīhitho irīa nūmu ciakuo. **8** Nīngananga mūthamaki wa Ashidodi, na niine ūrīa ūnyīitīte njūgūma ya wathani kūu Ashikeloni. Guoko gwakwa nīgūgokīrīra Ekironi, o ngīnya hīndī īrīa Mūfilisti wa mūthia agaakua,” ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **9** Nīngī Jehova ekuuga atīrī: “Nī ūndū wa mehīa matatū ma Turo, o na mana-rī, nī ndikahūndūra mang’ūrī makwa. Tondū nīendīrie kīrīndī gīothe kīa mīgwate kūu Edomu, akīaga gūtīa kīrīkanīro kīa ūguano kīa ariū a ithe. **10** Nīngaitīrīria thingo cia Turo mwaki ūrīa ūgaacina cīhitho irīa nūmu ciakuo.” **11** Jehova ekuuga atīrī: “Nī ūndū wa mehīa matatū ma Edomu, o na mana-rī, nī ndikahūndūra mang’ūrī makwa. Tondū nīateng’erīrie mūrū wa nyina na rūhiū rwa njora, atārī na tha, tondū marakara make mahīu matiathiraga, na mang’ūrī make makīrīrīmbūka matekūhoreka, **12** nīngaitīrīria Temani mwaki ūrīa ūgaacina cīhitho irīa nūmu cia Bozara.” **13** Jehova ekuuga atīrī: “Nī ūndū wa mehīa matatū ma Amoni, o na mana-rī, nī ndikahūndūra mang’ūrī makwa. Tondū nīatarūrire nda cia andū-a-nja a Gileadi arīa maarī na nda, nīgeetha aaramie mīhaka ya gwake. **14** Nīngaitīrīria thingo cia Raba mwaki ūrīa ūgaacina cīhitho irīa

nūmu ciakuo, gatagatī-inī ka mbugīrīrio ya mbaara mūthenya ūcio wa mbaara, ūhaana ta rūhuho rūnene mūthenya wa kihuhūkano. **15** Mūthamaki wakuo nīagatahwo, athaamio, we mwene, hamwe na anene ake,” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

2 Jehova ekuuga atīrī: “Nī ūndū wa mehīa matatū ma Moabi, o na mana-rī, nī ndikahūndūra mang’ūrī makwa. Tondū nīacinire mahīndī ma mūthamaki wa Edomu, magītuīka ta coka, **2** nīngaitīrīria Moabi mwaki ūrīa ūgaacina cīhitho irīa nūmu cia Keriothu. Moabi nīakagūa thī na mūrurumo mūnene, gatagatī-inī ka mbugīrīrio ya mbaara, na kūhuhwo kwa mūgambo wa karumbeta. **3** Nīngananga mwathi wakuo, na njūrage anene ake othe hamwe nake,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **4** Jehova ekuuga atīrī: “Nī ūndū wa mehīa matatū ma Juda, o na mana-rī, nī ndikahūndūra mang’ūrī makwa. Tondū nīmaregete watho wa Jehova, na makaaga kūrūmia irīra ciake cia watho wa kūrūmīrīrwo, tondū nīmahīthīthīo nī ngai cia maheeni, ngai irīa maithe mao ma tene maarūmagīrīra. **5** Nīngaitīrīria Juda mwaki ūrīa ūgaacina cīhitho irīa nūmu cia Jerusalem.” **6** Jehova ekuuga atīrī: “Nī ūndū wa mehīa matatū ma Isiraeli, o na mana-rī, nī ndikahūndūra mang’ūrī makwa. Mendagia andū arīa athingu betha, na arīa abatari-rī, makamendia nyamūga igīrī. **7** Marangagīrīria mītwe ya arīa athīni taarī rūkūngū rwa thī, na makaagithia kīhootho arīa ahīnyīrīrie. Mūndū na ithe makomaga na mūrīrū ūmwe, nī ūndū ūcio magathaahia rīitwa rīakwa itheru. **8** Makomaga harīa hothe harī na kīgongona, magakomera nguo irīa irutītwo irūgamīrīre thīrī. Kūu thīnī wa nyūmba ya ngai yao, nīkūo manyuuagīra ndibeī īrīa irutītwo ya ndooco. **9** “Nīndanangire Aamori mehere mbere yao, o na gūtūika maarī araihu ta mītī ya mītarakwa, na marī na hīnya ta mītī ya mīgandi. Nīndanangire matunda make kuuma na igūrū, na ngīananga mīri yake kuuma na thī. **10** “Ndakwambatarīe ngīkūruta būrūrī wa Misiri, na ngīgūtongoria mīaka mīrongo īna kūu werū-inī, nīguo ngūhe būrūrī wa Aamori. **11** Nīngī nīndarahūrire anabīi kuuma kūrī ariū aku, na ngīarahūra Anaziri kuuma kūrī aanake aku. Githī ūcio tī ūhoro wa ma, inyuī andū a Isiraeli?” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **12** “No inyuī nīmwaheire Anaziri ndibeī manyue, na mūgīatha anabīi matikanarathe ūndū. **13** “Na rīrī, nī nīngamūhehenja o ta ūrīa ngāari īyūrīte ngano īhehenjaga. **14** Mūndū ūrīa ūrī ihēnya

ndakahota kwihonokia. Ūria ūrī hinya ndagateithio nī hinya ūcio wake, nayo njamba ya ita ndikahonokia muoyo wayo. 15 Mūrathi na mīguī ndakeyūmīrīria, na mūthigari ūria ūhiūkaga ndakahota kūūra, na ūria ūhaicīte mbarathi ndakahonokia muoyo wake. 16 O nacio njamba cia ita iria nyūmīrīru mūno, ikoora irī njaga mūthenya ūcio,” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

3 Ta iguai ūhoro ūyū Jehova aarītie wa kūmūkīrīra, inyuī andū a Isiraēli, ūira wa gūkīrīra nyūmba yothē irīa ndaarutire būrūrī wa Misiri: 2 “Inyuī no inyuī ndīthuurīre kuuma harī nyūmba ciothe cia thī; nī ūndū ūcio nīngamūherithia tondū wa mehia manyu mothe.” 3 Andū eerī maahota gūtwarana atīa matarī na karīko? 4 Mūrūthi-rī, nīuraramaga kīhinga-inī ūtarī kīndū ūnyīitē? Nīuraramaga ūrī kīmamo-inī ūtanyīitē kīndū? 5 Nyoni-rī, no īgwe thī mūtego-inī hatarī kīndū gīa kūmīheenereria? Mūtego-rī, no ūtegūke, uume thī ūtagwatītē kīndū? 6 Karumbeta no kahuhwo itūūra-inī inene, na andū mage gwītīgīra? Mūtino no ūūke itūūra-inī inene, na gūtuīke ti Jehova ūūrehete? 7 Ti-itherū Mwathani Jehova ndarī ūndū angīka atamenyithītie anabii, ndungata ciake, ūria atuīte gwīka. 8 Mūrūthi nīuraramīte, nūū ūtangītīgīra? Mwathani Jehova nīarītie, nūū ūtangīratha maūndū? 9 Anīrīrai mwīre cīhitho iria nūmu cia Ashidodi, na cīhitho iria nūmu cia būrūrī wa Misiri ūcīre atīrī: “Ūnganai irīma igūrū cia Samaria, mwīonere inegene inene rīrīa rīrī kuo, na ūhinyanīrīria ūria ūrī thīinī wa andū.” 10 Jehova ekuuga atīrī: “Andū arīa mahībaga indo cia gūtunyana na indo cia ndaho kūu cīhitho-inī nūmu ciao, matiūī gwīka ūria kwagīrīre.” 11 Nī ūndū ūcio Mwathani Jehova ekuuga atīrī, “Thū nīkaharagania būrūrī; nīgatharia cīgītīro cianyu cia hinya, na cīhitho cianyu nūmu nīgatahwo.” 12 Jehova ekuuga atīrī: “O ta ūria mūrīithi angīteithūra magūrū meerī kana gacunjī ga gūtū kuuma kanua ka mūrūthi, ūguo noguo andū a Isiraēli makaahonokia, acio maikaraga Samaria maikarīre mīthia ya marīrī mao, o na arīa maikarīre itanda ciao marī Dameski.” 13 Mwathani Jehova, Ngai Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atīrī: “Ta iguai ūhoro ūyū, na inyuī mūrute ūira wa gūkīrīra nyūmba ya Jakubu. 14 “Mūthenya ūria ngaaherithia Isiraēli nī ūndū wa mehia make-rī, nīngananga igongona cia Betheli; na ndinie hīa cia kīgongona kīu igwe thī. 15 Nīngatharia nyūmba ya hīndī ya gathano, o hamwe na nyūmba ya hīndī ya riūa; nyūmba iria ng’emie

na mīguongo nīikaanangwo, nacio nyūmba iria nene mūno nīkamomorwo,” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

4 Ta iguai ūhoro ūyū, inyuī ng’ombe cia Bashani mūrī kūu igūrū rīa Kīrīma gīa Samaria, o inyuī andū-anja arīa mūhinyagīrīria athīnī na mūkahehenja arīa abatari, na mūkeeraga athuuri anyu atīrī: “Tūreherei ndibeī tūnyue!” 2 Mwathani Jehova nīehītīte na ūtheru wake, akoiga atīrī, “Ti-itherū ihinda nīrīroka rīrīa mūkaguucūrūrīo na mboorio, na ūria wanyu ūgaatigara aguuucūrūrīo na ndwano. 3 Mūkoimio nja ūmwe kwa ūmwe, muumīrio mīanya-inī ya rūthingo, na mūikanio na kūu Harimoni,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 4 “Thīī Betheli mūkeehie; o na thīī Giligali mūgakīrīrīrie kwīhia. Rutagai magongona manyu o rūciinī, mūrutage gīcunjī kīanyu gīa ikūmi o mīaka itatū. 5 Cinagai mīgate īkīrītwo ndawa ya kūmbia, itūike igongona rīa gūcookia ngaatho, na mwīrahage nī ūndū wa maruta manyu ma kwīyendera, na mwītīage nī ūndū wamo, inyuī andū a Isiraēli, nīgūkorwo ūguo nīguo mwendaga gwīka,” ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. 6 “Ndaatūmire mūhūte mūrī matūūra-inī manyu manene, na ngītūma mwage irio matūūra-inī, no rīrī, inyuī mūtiigana kūnjookerera,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 7 “O na nīngī ngīmūma mbura, hīndī irīa magetha maatīgītie o mīeri itatū. Nīndoiririe mbura itūūra rīmwe, no ngīaga kuuria itūūra rīrīa rīngī. Mūgūnda ūmwe ūkiurīrwo; ūria ūngī ūkīaga kuurīrwo, ūkīūma. 8 Andū magītūgūūga kuuma itūūra rīmwe nginya rīrīa rīngī magīcaria maaī, no mationire maaī maiganu ma kūnyua, no rīrī, inyuī mūtiigana kūnjookerera,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 9 “Mahinda maingī nīndahūūrire mīgūnda yanyu ya irio na ya mīthabībū, ngīmīhūūra na mbaa, na mbuu. Ngīgī nīciarīre mītī yanyu ya mīkūyū na ya mītamaiyū, no rīrī, inyuī mūtiigana kūnjookerera,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 10 “Nīndamūrehithīrie mīthiro ta ūria ndeekire būrūrī wa Misiri. Aanake anyu ngīmoragithia na rūhiū rwa njora, na ngīmūtunya mbarathi cianyu. Ngītūma mūnūngo wa ciimba kuuma kambī yanyu ūnungīrīre maniūrū manyu, no rīrī, inyuī mūtiigana kūnjookerera,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 11 “Nīndang’āuranirie amwe anyu ta ūria ndang’āuranirie Sodomu na Gomora. Mwahaanaga ta gīcinga kiraakana kīrutītwo mwaki-inī, no rīrī, inyuī mūtiigana kūnjookerera,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 12 “Nī ūndū ūcio, ūū nīguo ngūgwīka wee Isiraēli, na tondū nīngūgwīka ūguo-rī, wīhaarīrie gūtūngana na

Ngai waku, wee Isiraeli.” 13 Ūrĩa ūmbaga irĩma nowe ūmbaga rūhuho, na akaguūrĩria mūdũ meciiria make, o we ūtũmaga rūciinĩ kũgĩe nduma, na agathiĩra thĩ kūrĩa gũtũũgĩru, rĩitwa rĩake nĩ Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe.

5 Ta iguai ūhoru ūyũ, inyuĩ nyũmba ya Isiraeli, mũigwe ngĩcakaya nĩ ūndũ wanyu: 2 “Mũirĩtu gathirange, nĩwe Isiraeli, nĩagwĩte, na ndagookĩra rĩngĩ, atiganĩrio bũrũri-nĩ wake mwene, hatarĩ na mūdũ wa kũmũkĩria.” 3 Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: “Itũũra inene rĩrĩa rĩatũmaga thigari ngiri cia Isiraeli-rĩ, no thigari igana igaatigara; narĩo itũũra rĩrĩa rĩatũmaga thigari igana-rĩ, no thigari ikũmi igaatigara.” 4 Jehova ekwĩra nyũmba ya Isiraeli atĩrĩ: “Njariai mũtũũre muoyo; 5 tigai kũrongooria Betheli, tigai gũthĩi Giligali, na mũtikanyiite rũgendo rwa gũthĩi Birishiba. Tondũ andũ a Giligali ti-itherũ nĩmagatahwo, na andũ a Betheli matuuu kĩndũ hatarĩ.” 6 Rongoriai Jehova, mũtũũre muoyo, ndakae gũtũthũkĩra nyũmba ya Jusufu ta mwaki; naguo mwaki ūcio nĩũkaniinana, nakuo Betheli kwage mūdũ ūngĩhota kũũhoria. 7 Inyuĩ arĩa mũgarũraga kĩhooto gĩgatuĩka ūrũrũ, na mũkarangĩrĩria ūthingu thĩ 8 (we ūrĩa wombire njata iria ciĩtagwo Kĩrĩmĩra na Karaũ, o we ūrĩa ūgarũraga nduma ndumanu igatuĩka rūciinĩ, na agatumania mũthenya ūgatuĩka ūtukũ, ūrĩa wĩtaga maã ma iria rĩrĩa inene akamaitũrũra gũkũ thĩ-rĩ: Jehova nĩrĩo rĩitwa rĩake; 9 areehagĩra kĩhitho kĩrũmu mwanangĩko o rĩmwe ta rũheni, narĩo itũũra inene rĩrĩa rĩirĩgĩre akarĩanangithia), 10 inyuĩ mũthũũraga ūrĩa ūkananagia maũndũ iciirĩro-inĩ, nake ūrĩa waragia ūhoru wa ma mũkamũmena. 11 Mũrangagĩrĩria mũthĩni, na mũkamũtunya ngano na hinya. Nĩ ūndũ ūcio, o na gũtuĩka nĩmwakĩte nyũmba nene cia mahiga-rĩ, mũtigacitũũra; o na gũtuĩka nĩmũhaandĩte mĩgũnda mĩega ya mĩthabibũ-rĩ, mũtikanyua ndibei yayo. 12 Tondũ nĩ nĩnjũũ ūrĩa mahĩtia manyu maigana, na ngamenya ūrĩa mehia manyu marĩ manene. Inyuĩ mũhinyagĩrĩria andũ arĩa athingu, na mũkaamũkĩra mahaki, na mũkaagithia athĩni kĩhooto maciirĩro-inĩ. 13 Tondũ ūcio mūdũ ūrĩa mũbacĩrĩri no gũkĩra akiraga ki mahinda ta macio, tondũ nĩ mahinda mooru. 14 Rongoriai maũndũ marĩa mega, no ti marĩa mooru, nĩguo mũtũũre muoyo. Nake Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe nĩarĩkoragwo hamwe na inyuĩ, o ta ūrĩa mũtũũre muugaga. 15 Thũũrai maũndũ marĩa

mooru, mwendage marĩa mega; tũũriai kĩhooto maciirĩro-inĩ. Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe ahota kũiguĩra matigari ma Jusufu tha. 16 Tondũ ūcio-rĩ, Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, o we Mwathani, ekuuga atĩrĩ: “Nĩgũkaagĩa na mũcakayo njĩra-inĩ ciothe iria nene, na kĩrĩro kĩa ruo rwa ngoro ihaaro-inĩ ciothe. Arĩmi nĩmagatũmanĩrwo moke marĩre, nao arĩa macakayaga moke macakae. 17 Nĩgũkaagĩa mũcakayo mĩgũnda-inĩ yotho ya mĩthabibũ, nĩgũkorwo nĩngatuĩkanĩria gatagatĩ-inĩ kanyu,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. 18 Kaĩ inyuĩ mũwiragĩria mũthenya wa Jehova mũrĩ na haaro-ĩ! Nĩ kĩ gĩtũmaga mũwirĩrie mũthenya ūcio wa Jehova? Mũthenya ūcio ūgaatuĩka nduma, no ti ūtheri. 19 Ūgaatuĩka ta mūdũ akĩũrĩra mũrũũthi, agatũngana na nduba, kana atoonye nyũmba yake, nake aigĩrĩra guoko gwake rũthingo-inĩ, arũmwo nĩ nyoka. 20 Githĩ mũthenya ūcio wa Jehova ndũgaagĩtuĩka nduma, no ti ūtheri; ĩ, nduma ndumanu, gũtarĩ na mũrũri wa ūtheri? 21 “Nĩ nĩthũũre na nganyarara ciathĩ cianyu; ndingĩkirĩrĩria ciũngano cianyu. 22 O na mũngĩndehera maruta ma njino, na maruta ma ngano-rĩ, ndikametĩkĩra. O na mũngĩkarehe maruta marĩa mega ma ūiguano-rĩ, ndikamarũmbũiya. 23 Thengiai inegene rĩu rĩa nyĩmbo cianyu! Ndigathikĩrĩria mĩgambo ya inanda cianyu cia mũgeeto. 24 No kĩhooto nikĩrekwo gĩthererage ta rũũĩ, na ūthingu ūthererage ta karũũĩ gatahũũaga. 25 “Inyuĩ nyũmba ya Isiraeli-rĩ, nĩmwandutagĩra magongona na maruta mĩaka mĩrongo ĩna mũrĩ kũu werũ-inĩ? 26 Nĩmũtũũgĩrĩtie ihooero rĩa mũthamaki wanyu, o na njikarĩro ya mĩhianano yanyu, o njata ĩyo ya ngai yanyu, ĩria mwethondekeire inyuĩ ene. 27 Tondũ ūcio-rĩ, nĩngatũma mũtahwo mũtwarwo mbere ya Dameski,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga, ūrĩa wĩtagwo Ngai Mwene-Hinya-Wothe.

6 Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ! Inyuĩ mũkaraga mũwĩngarĩte mũrĩ kũu Zayuni, na inyuĩ mũiguaga mũrĩ agitĩre mũrĩ kĩrĩma-igũrũ gĩa Samaria; o inyuĩ mũrĩ igweta thĩĩni wa rũrĩrĩ rũrĩa rũrĩ mbere ya iria ingĩ, kũrĩa andũ a Isiraeli mathiia. 2 Thĩĩi Kaline mũkeyonere kuo, ningĩ muume kuo mũthĩi nginya Hamathu, itũũra rĩu inene, mũcooke mũikũrũke mũkinye Gathu kwa Afilisti. Anga acio nĩega magakĩra mothamaki manyu meerĩ? Bũrũri wao-rĩ, nĩ mũnene gũkĩra wanyu? 3 Inyuĩ mũtĩragia mũthenya wa ūũru, na mũkareharehe wathani wa ūhinya ūkuhĩrĩrie. 4 Mũkomağĩra marĩrĩ magemetio na mĩguongo, na mũgetambũrũkia itanda-

inĩ cianyu. Mũrĩaga tũgonda tũrĩa twega mũno, na tũcaũ tũrĩa tũnoru. **5** Mũtiindaga mũkĩhũura inanda cianyu cia mũgeeto o ta Daudi, na mũgethondekera inanda ingĩ cia kũina nacio. **6** Mũnyuuaga ndibei mbakũri riita, na mũkehakaga maguta marĩa mega mũno, no mũtiiguaga kũeha nĩ ũndũ wa mwanangĩko wa Jusufu. **7** Tondũ ũcio-rĩ, mũgaatuĩka a mbere gũtahwo; ndĩa cianyu na gũikara mwĩtambũrũkĩtie ithire. **8** Mwathani Jehova nĩehĩtĩte akĩgwetaga we mwene, o we Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, akoĩga atĩrĩ: “Nĩthũire mwĩtĩo wa Jakubu, na ngamena ciĩhitho ciake iria nũmu; nĩngarekereria itũũra rĩu inene na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩinĩ warĩo kũrĩ thũ.” **9** Andũ ikũmi mangĩgatigara thĩinĩ wa nyũmba ĩmwerĩ, o nao no magaakua. **10** Nake mũndũ wao ũrĩa wa gũcina mũĩrĩ ĩyo angĩũka kũmiumia nja ya nyũmba na orie mũndũ ũrĩa wĩhithĩte kuo thĩinĩ atĩrĩ, “Kũrĩ mũndũ ũngĩ ũtakuĩte mũrĩ nake?” Nake oĩge atĩrĩ, “Aca.” Nake acooke oĩge atĩrĩ, “Kira ki! Tũtikagwete rĩtwa rĩa Jehova.” **11** Nĩgũkorwo Jehova nĩathanĩte, nake nĩagathutha nyũmba ĩria nene ĩtuĩke icunjĩ, na nyũmba ĩria nini ĩtuĩke tũcunjĩ. **12** Kaĩ mbarathi ingĩhota gũteng’era nyanjara-inĩ cia mahiga? Kũrĩ mũndũ ũngĩrĩma kuo na mũraũ wa ndegwa? No inyuĩ mũgarũrite kĩhooto gĩgatuĩka ũrogĩ, na matunda ma ũthingu magatuĩka ũrũrũ, **13** inyuĩ arĩa mũkenagĩra ũhootani ũrĩa ũtarĩ ho, na mũkoĩgaga atĩrĩ, “Githĩ tũtĩatunyanire Karinaimu na hinya witũ ithuĩ ene?” **14** Nĩgũkorwo Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Nĩngarahũra rũrĩrĩ rũgũkĩrĩre, wee nyũmba ya Isiraeli, rũrĩa rũgakũhinyĩrĩria kuuma itoonyero rĩa Hamathu, o nginya mũkuru wa Araba.”

7 Mwathani Jehova aanyonirĩe ũũ: Nĩkũhaarĩria aharagĩria mũrumbĩ ya ngĩgĩ thũthũ wa magetha marĩa maagethagĩrwo mũthamaki, o ihinda rĩrĩa kĩmera gĩa keerĩ kĩambagĩrĩria. **2** Ciarĩkia kũrĩa tũhuti tuothe, bũrũri ũgĩthera biũ, ngĩkaya ngiuga atĩrĩ, “Mwathani Jehova, marekere! Jakubu-rĩ, angĩhonoka gĩkuũ atĩa? Nĩgũkorwo nĩ mũnini mũno!” **3** Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩigua tha. Jehova akiuga atĩrĩ, “Ūndũ ũcio ndũgũwĩkĩka.” **4** Nĩngĩ Mwathani Jehova akĩnyonia ũũ: Mwathani Jehova nĩ gwĩtia eetagia mwaki amaciirithie naguo; mwaki ũcio ũkĩniaria maaĩ ma kũrĩa kũriku mũno, na ũkĩniina bũrũri. **5** Nĩngĩ ngĩkaya, ngiuga atĩrĩ, “Mwathani Jehova ndagũthaita, tĩa! Jakubu-rĩ, angĩhonoka gĩkuũ atĩa? Nĩgũkorwo nĩ mũnini mũno!” **6** Nĩ ũndũ ũcio

Jehova akĩigua tha. Mwathani Jehova akiuga atĩrĩ, “Ūndũ ũcio o naguo ndũgũwĩkĩka.” **7** Nĩngĩ akĩnyonia ũũ: Mwathani aarũgamĩte rũthingo-inĩ rwakĩtwo na rũgathimwo wega na kabirũ nake anyiĩtĩte rũrĩgi rwa kabirũ na guoko. **8** Nake Jehova akĩnjũria atĩrĩ, “Amosi, nĩ kĩĩ ũroona?” Na nĩ ngĩmũcookeria atĩrĩ: “Nĩ kabirũ ndĩrona.” Nĩngĩ Jehova akĩnjũria atĩrĩ, nĩ kabirũ ndĩracuuria gatagatĩ ka andũ akwa a Isiraeli, ndigacooka kũmaĩguĩra tha rĩngĩ. **9** “Kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru kwa Isaaka nĩgũkaniinwo, na kũndũ kũrĩa kwamũre kwa Isiraeli nĩgũkanangwo; na nĩngokĩrĩra nyũmba ya Jeroboamu na rũhiũ rwakwa rwa njora.” **10** Nake Amazia mũthĩnjĩri-ngai wa Betheli agĩtũmana kũrĩ Jeroboamu, mũthamaki wa Isiraeli, akĩmwĩra atĩrĩ, “Amosi nĩagũciĩrĩre agũũkĩrĩre arĩ o gũkũ thĩinĩ wa Isiraeli. Bũrũri ndũngĩhota gũkĩrĩrĩria ndeto ciake ciothe. **11** Nĩgũkorwo Amosi aroĩga atĩrĩ: “Jeroboamu alooragwo na rũhiũ rwa njora, na ti-itherũ andũ a Isiraeli nĩmagatahwo, matwarwo kũraya na bũrũri wao.” **12** Nĩngĩ Amazia akĩra Amosi atĩrĩ, “Umagara wee muoni-maũndũ ũyũ! Cooka bũrũri wa Juda. Wĩcaragĩrie gĩa kũrĩa kuo, na ũrathage maũndũ ũrĩ kuo. **13** Ndũkaarathĩre ũhoru rĩngĩ gũkũ Betheli tondũ gũkũ nĩkuo kwamũrĩrwo gĩkaru kĩa mũthamaki na hekarũ ya ũthamaki.” **14** Amosi agĩcookeria Amazia atĩrĩ, “Nĩ-rĩ, ndiari mũnabii kana mũrũ wa mũnabii, no ndaarĩ mũrĩithi wa mahiũ na nĩngĩ mũmenyereri wa mĩkũyũ. **15** No Jehova akĩnduta rũũru-inĩ rwa mahiũ akĩnjũria atĩrĩ, ‘Thĩĩ ũkarathĩre andũ akwa a Isiraeli ũhoru.’ **16** Na rĩrĩ, kĩigũe ũhoru wa Jehova. Wee ũroĩga atĩrĩ, “Ndũkarathĩre Isiraeli ũndũ mũũru, na ũtĩge kũhunja maũndũ ma gũũkĩrĩra nyũmba ya Isaaka.” **17** “Nĩ ũndũ ũcio Jehova ekuuga ũũ: “Mũtumia waku nĩagatuĩka mũmaraya itũũra-inĩ inene, nao aanake aku na airĩtu aku makooraagwo na rũhiũ rwa njora. Bũrũri waku ũgaathimwo na ũgayanio, na wee mwene-rĩ, ũgaakuĩra bũrũri wa andũ matooĩ Ngai. Na ti-itherũ andũ a Isiraeli no nginya magaatahwo, matwarwo kũraya na bũrũri wao.”

8 Mwathani Jehova aanyonirĩe ũũ: aanyonirĩe gĩkabũ kĩrĩ na matunda meeru. **2** Nake akĩnjũria atĩrĩ, “Amosi, nĩ kĩĩ kũũ ũroona?” Ngĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndĩrona gĩkabũ kĩrĩ na matunda meeru.” Nĩngĩ Jehova akĩnjũria atĩrĩ, “Ihinda rĩa mũthia nĩ ikinyu rĩa andũ akwa a Isiraeli; ndigacooka kũmaĩguĩra tha rĩngĩ.” **3** Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ, “Mũthenya ũcio-rĩ,

nyimbo iria ciinagwo kuu hekaru-ini ikaagaruruka ituike kiriro. Ciimba nyingi muno igateagwo kundu guothe gukirirtwo ki!” 4 Iguai undu uyuniyu aria murangagiria abatari na mukaniina athini a bururi, 5 mukuiragia atiri, “Karugamo ka Mweri gagaathira-ri, nigu twendie irio, na Thabatũ ithire, nigu twendie ngano, tukinyihagia ithimi, tukionagirira thogora, na tukihenanageria na ratiri itari cia ma; 6 tũgurage athini na betha, nao aria abatari tukamagura na nyamuga igiri, o na twendagie magira hamwe na ngano.” 7 Jehova o we uria Jakubu etiagira, ehiti akoiga atiri, “Ndiri hndi ngariganirwo ni ciiko ciothe iria maneeke. 8 “Githi bururi ndukainaina ni undu wa uguo, na aria othe matũuraga kuo macakae? Bururi wothe nikuyura ukajura ta Rũũ rwa Nili, uhũrane, na ucooke uhũcũke ta rũũ rwa Misiri.” 9 Mwathani Jehova ekuuga atiri, “Mũthenya ucio-ri, “ningatũma riũa rithũe mĩarahõ, na ndũme thi kũgĩe nduma mũthenya barigici. 10 Ningagarũa ciathi cianyu ituike macakaya, na kũina kwanyu guothe gũtuike kiriro. Ningatũma inyothe mwĩhumbẽ makũnia, na ndimwenje mitwe. Ningatũma ihinda riu rihaane ta hndi ya macakaya ma mwana wa mũmwe, nago mũthia warõ ituike ta mũthenya mũrũrũ.” 11 Mwathani Jehova ekuuga atiri: “Matukũ nĩmarooka, rirĩa ngaatũma ng’aragu bururi-ini, na ti ng’aragu ya irio kana nyoota wa maaĩ, na ni ng’aragu ya kũigua ciugo cia Jehova. 12 Andũ magaatũgũgũgaga kuuma iria-ini rĩmwe nginya rirĩa ringĩ, na morũurage kuuma gathigathini nginya irathĩro, magĩcaria kiugo kia Jehova, no matigakiona. 13 “Mũthenya ucio-ri, “airĩtu arĩa ciĩrorerwa na aanake arĩa marĩ hinya nĩmakaringĩka ni nyoota. 14 Acio mehĩtaga na thoni cia Samaria, kana makoiga atiri, ‘Ti-itherũ o ta urĩa ngai iyo yaku itũuraga muoyo wee Dani’, o na kana makoiga atiri, ‘Ti-itherũ o ta urĩa ngai iyo ya Birishiba itũuraga muoyo’: nĩmakaagũa, na maticooke gũũkĩra ringĩ.”

9 Nĩndonire Mwathani arũgamite kigongona-ini, nake akiuga atiri: “Gũtha ciongo cia itugi, nĩgeetha hingĩro cia nyũmba cienyenye. Hingĩro icio nĩgwĩre mitwe ya andũ othe, na arĩa magatigara nĩngamooraga na rũhiũ rwa njora. Gũtirĩ o na umwe ukoora; gũtirĩ ukaahonoka. 2 O na mangĩkenja thi makinye kwa ngoma, guoko gwakwa no gũkaamaruta kuo. O na mangĩkaahaica igũrũ, nĩngamaharũrũkia kuuma kuo. (Sheol h7585) 3 O na mangĩkehitha igũrũ riã kirĩma

gĩa Karimeli, nĩngamaguĩma kuo ndĩmanyiite. O na mangĩkehitha mathĩi rungu rwa iria-ri, o nakuo nĩngatha nyoka imarũme. 4 O na mangĩgaatwarwo ithaamĩrio ni thũ ciao, nĩngathana mooragĩrwo kuo na rũhiũ rwa njora. Ngamakũũria maithe makwa, maithe ma uũru, no ti ma wega.” 5 Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, urĩa uhutagia thi, igatweka, nao arĩa othe matũuraga kuo magacakaya, bururi wothe nikuyura uyũrite ta Rũũ rwa Nili, ningĩ ukahũcũka ta rũũ rwa Misiri, 6 we urĩa wakaga gĩkaro gĩake kia ũthamaki kirailu kuu igũrũ, na akahaanda gĩtina gĩakio gũkũ thi, urĩa wĩtaga maaĩ ma iria rirĩa inene, na akamaitũrũra gũkũ thi-ri, Jehova nĩrĩo rĩitwa riãke. 7 Jehova ekuuga atiri: “Githi inyuũ andũ a Isiraeli mũtihaana andũ a Kushi harĩ ni? Githi ti niĩ ndaarutire na ngĩambatia andũ a Isiraeli kuuma bururi wa Misiri, na Afilisti kuuma Kafitori, na Asuriata ngĩmaruta Kiri? 8 “Ti-itherũ, maithe ma Mwathani Jehova nĩmacũthagĩrĩa makona ũthamaki urĩa wĩhagia. Nĩngawananga, ũthire gũkũ thi, no ndikaananga nyũmba ya Jakubu biũ,” uguo nigu Jehova ekuuga. 9 “Nĩgũkorwo nĩngathana, na nĩngainainia nyũmba ya Isiraeli gatagati-ini ka ndũrĩrĩ ciothe, o ta urĩa ngano iĩnainagio irĩ gĩcungi-ini, na gũkaaga kahĩndi kangĩgũa thi. 10 Andũ arĩa othe ehia thĩini wa andũ akwa makooragwo na rũhiũ rwa njora, o arĩa othe moigaga atiri, ‘Tũtingĩkorerewo ni mũtino, kana ũtũtũnge.’ 11 “Mũthenya ucio nĩngacookereria hema ya Daudi irĩa igwĩte, thondeke kũria yunikangĩte, na njookererie kũria yanangĩtwo, na ndĩmiãke o ta urĩa yatariĩ mbere, 12 nĩgeetha makegwatĩra matigari ma Edomu, na ndũrĩrĩ ciothe iria ciĩtanagio na rĩitwa riãkwa,” uguo nigu Jehova ekuuga, urĩa ugeeka maũndũ macio. 13 Jehova ekuuga atiri, “Matukũ nĩmarooka, “rirĩa mũgethi agaakorerewo ni mũciĩmbi, nake mũhaandi akorerewo ni mũndũ urĩa ũhĩhaga thabibũ. Ndibei ya mũhĩhano iĩgaatagaga kuuma irĩma-ini, na iĩthererage kuuma tũrĩma-ini tuothe. 14 Nĩngacookia andũ akwa a Isiraeli arĩa maatahĩtwo, nao macookererie matũũra manene marĩa maanangĩtwo, matũũre kuo; ningĩ marĩme mĩgũnda ya mũthabibũ na manyuuage ndibei yayo. Magathondeka mĩgũnda ya irio na marĩĩage maciaro mayo. 15 Nĩ ngaahaanda Isiraeli bururi wao ene, na matigacooka kũrutwo ringĩ bururi ucio ni ndĩmaheete,” uguo nigu Jehova Ngai wanyu ekuuga.

Obadia

1 Kioneki kĩa Obadia. Mwathani Jehova ekuuga ũũ ũhoru ũkonĩ Edomu: Nĩtũiguĩte ũhoru uumĩte kũrĩ Jehova. Mũtũmwo nĩatũmirwo kũrĩ ndũrĩrĩ oige atĩrĩ, “Arahũkai, tũthĩ tũmũũkĩrĩre, tũrũe nake”: **2** “Atĩrĩrĩ, nĩngakũnyĩhia maithe-inĩ ma ndũrĩrĩ; nawe nĩũkameneka biũ. **3** Mwĩtĩo wa ngoro yaku nĩũkũheenete, wee ũtũũraga kũu ngurunga-inĩ cia mahiga, na ũgathondeka gĩkaro gĩaku kũrĩa gũtũũgĩru, o wee wĩraga na ngoro atĩrĩ, ‘Nũũ ũngĩhota kũũharũrũkia andehe nginya thĩ?’ **4** O na ũngĩkorwo ũmbũkaga na igũrũ ta nderi, na ũgaaka gĩtara gĩaku o kũu njata irĩ, nĩngakũharũrũkia thĩ ngũrute kuo,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **5** “Ūngĩkorwo nĩ aici, o na kana ũkorwo nĩ atunyani ũtukũ-rĩ, kaĩ mwanangĩko nĩũgwetereire-ĩ! Githĩ matĩngĩiya o nginya maiganie? Atui a thabibũ mangĩũka gwaku-rĩ, githĩ to matigie tũthabibũ tũnini tũngĩhaarwo? **6** No kaĩ Esaũ nĩakongũrũrio-ĩ, nakĩo kĩgĩna gĩake kĩrĩa kĩhithe gĩgĩtaho-ĩ! **7** Andũ othe arĩa mũgwatanagĩra nao nĩmagakũingata nginya mũhaka-inĩ; arata aku nĩmagakũheenia na magũtoorie; arĩa marĩaga irio ciaku nĩmagakũigĩra mũtego, no wee ndũkamenya.” **8** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Githĩ mũthenya ũcio ndikaaanga andũ arĩa oogĩ a Edomu, na nyanange andũ arĩa marĩ ũmenyo kũu irĩma-inĩ cia Esaũ? **9** Atĩrĩrĩ, wee Temani, njamba ciaku cia ita nĩkaamaka, na andũ othe arĩa matũũraga irĩma-inĩ cia Esaũ mooragwo, manĩinwo. **10** Nĩ ũndũ wa ngũĩ ya gũũkĩrĩra mũrũ wa nyũkwa Jakubu, nĩũgaconorithio; nĩũkaniinwo nginya tene. **11** Mũthenya ũrĩa wamũtiganĩirie, rĩrĩa andũ a kũngĩ maatahire ũtonga wake, nao ageni magĩtoonyera ihingo-inĩ ciake, na magĩcuukĩra Jerusalemu mĩtĩ-rĩ, we watarĩ o ta ũmwe wao. **12** No wee ndũngĩanyararere mũrũ wa nyũkwa mũthenya wake wa mũtino, kana ũkenerere andũ a Juda mũthenya ũrĩa maaniinagwo, o na kana wĩtĩe mũno mũthenya ũrĩa maarĩ na thĩina. **13** Wee ndũngĩatuĩkanĩirie ihingo-inĩ cia andũ akwa mũthenya wao wa mwanangĩko, kana ũmanyarare hĩndĩ irĩa maarĩ na mũnyarĩrĩko mũthenya wao wa kwanangwo, kana ũtahe ũtonga wao mũthenya ũcio wa mwanangĩko. **14** Wee ndwagĩrĩrwo kũmooheria magomano-inĩ ma njĩra nĩguo ũũrage arĩa mooraga, kana ũneane matigari mao mũthenya ũcio maarĩ na thĩina. **15** “Mũthenya wa Jehova ũrĩ hakuhi

gũkinyĩra ndũrĩrĩ ciothe. O ũrĩa wĩkĩte, noguo nawe ũgeekwo; ciiko ciaku nĩigagũcookerera. **16** O ta ũrĩa inyuĩ mwanyuĩrĩre gĩkombe gĩakwa kĩa iherithia kũu kĩrĩma-inĩ gĩakwa gĩtheru-rĩ, ũguo noguo ndũrĩrĩ ciothe igaakĩnyũira itegũtigithĩria. Ikaanyua ikĩhũhũte, ininũkio, nacio ihaane ta itarĩ ciakorwo kuo. **17** No rĩrĩ, kũu Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni nĩgũgakorwo na ũhonokio; nakĩo kĩrĩma kũu gĩgaakorwo kĩrĩ gĩtheru, nayo nyũmba ya Jakubu nĩkegwatĩra igai rĩayo. **18** Nyũmba ya Jakubu igaatũka ta mwaki, nayo nyũmba ya Jusufu itũike ta rũrĩrĩmbĩ; nayo nyũmba ya Esaũ igaatũka ta maragara ma mahuti, na nĩmakamĩmundia mwaki, ũmĩniine biũ. Gũtirĩ mũndũ ũgaatigara wa kuuma nyũmba ya Esaũ.” Jehova nĩwe uugĩte ũguo. **19** Andũ a Negevu nĩmagaikara irĩma-inĩ cia Esaũ, nao andũ arĩa maikaraga magũrũ-inĩ ma tũrĩma megwatĩre bũrũri wa Afilisti. Nĩmagaikara mĩgũnda-inĩ ya Efiraimu, na ya Samaria, nake Benjamini egwatĩre Gileadi. **20** Gĩkundi kĩrĩa gĩatahitwo kĩa andũ a Isiraeli kĩrĩa kĩrĩ kũu Kaanani, gĩkegwatĩra bũrũri ũcio o nginya Zarefathu; nao andũ arĩa maatahirwo kuuma Jerusalemu, acio marĩ kũu Sefaradi, nĩo makegwatĩra matũũra ma Negevu. **21** Andũ a kũhonokania nĩmakambata Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni nĩguo maathanage kũu irĩma-inĩ cia Esaũ. Naguo ũthamaki ũgaatũka wa Jehova.

Jona

1 Na rĩrĩ, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩre Jona mũrũ wa Amitai, akĩrwo atĩrĩ: **2** “Ūkĩra, ūthĩ itũũra rĩrĩa inene rĩa Nineve, na ūrĩhunjĩrie ūkĩrĩkaanagia, nĩgũkorwo waganu warĩo nĩwambatĩte ūgakinya o harĩ nĩi.” **3** No Jona agĩũkĩra nĩguo orĩre Jehova, akĩerekera Tarishishi. Agĩkũrũka nginya Jona na agĩkorerera marikabu yathiiaga Tarishishi. Aarĩkia kũrĩha thogora wa rũgendo, akĩingĩra marikabu nĩguo athĩ Tarishishi, orĩre Jehova. **4** No rĩrĩ, Jehova akĩrehe rũhuho rũnene kũu iria-inĩ, gũkĩgĩra kihuhũkanio kĩnene mũno, hakuhi marikabu iyo yunĩkange. **5** Atwari ayo othe makĩmaka na o mũndũ agĩkaĩra ngai yake; magĩcooka magĩkia mĩrigo iria-inĩ, nĩgeetha marikabu ihũthe. No Jona nĩaikũrũkĩte kũu marikabu thĩĩnĩ, na agakoma toro mũnene. **6** Tondũ ūcio mũnene wa marikabu agĩthĩ harĩ we, akĩmũũria atĩrĩ, “Wee ūngĩhota gũkoma atĩa? Ūkĩra ūkaĩre ngai yaku! No gũkorwo yahota gũtũguwa twage gũthira.” **7** Ningĩ atwari a marikabu makĩrana atĩrĩ, “Ūkai tũcuuke mĩtĩ nĩguo tũmenye nũũ ūrehehe mũtino ūyũ.” Magĩcuuka mĩtĩ nago mũtĩ ūkĩgwĩra Jona. **8** Nĩ ūndũ ūcio, makĩmũũria atĩrĩ, “Ta wĩre, nũũ ūtũmĩte thĩĩna ūyũ wothe ūtũkore? Wee-rĩ, ūrutaga wĩra ūrĩkũ? Uumĩte kũ? Wĩ wa bũrũri ūrĩkũ? Wĩ wa rũrĩrĩ rũrĩkũ?” **9** Nake Jona akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩ ndĩ Mũhibirania na ndĩ mũhooi Jehova, Ngai wa igũrũ, ūria wombire iria na thĩ nyũmũ.” **10** Ūndũ ūcio ūkĩmeekĩra guoya, makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa wikĩte?” (Nĩmamenyete atĩ nĩ kũũra ooragĩra Jehova, tondũ nĩameerĩte ūguo.) **11** Nariĩ iria rĩgĩkĩrĩrĩria kũhuhũkania. Nĩ ūndũ ūcio makĩmũũria atĩrĩ, “Ūkwenda tũgwĩke atĩa nĩgeetha tũhoorererwo nĩ iria?” **12** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Njoyai mũnjikie iria-inĩ na nĩrĩkũhoorera. Nĩ nĩnjũũ atĩ nĩ mahĩtia makwa matũmĩte kihuhũkanio gĩkĩ kĩnene kĩmũkore.” **13** No andũ acio makĩrũtanĩria mũno gũcookia marikabu yao hũgũrũrũ-inĩ cia iria. No makĩremwo, nĩgũkorwo iria nĩrĩakĩrĩrĩrie kũhuhũkania makĩria ma ūria rĩarĩ mbere. **14** Nao magĩkaĩra Jehova makiuga atĩrĩ, “Twagũthaitha Wee Jehova, ndũkareke tũkue nĩ ūndũ wa muoyo wa mũndũ ūyũ. Ndũgatũcookererie mahĩtia ma kũũraga mũndũ ūtehĩtie, nĩgũkorwo Wee Jehova, wikĩte ūria wonete arĩ wega.” **15** Makĩoya Jona makĩmũkia iria-inĩ, nariĩ iria rĩu rĩahurutanaga rĩkĩhoorera. **16** Mona ūguo andũ acio magĩtigĩra Jehova mũno; na makĩrutĩra Jehova igongona, na

makĩhĩta mĩhĩtwa mbere yake. **17** Nake Jehova agĩathĩrĩria thamaki nene mũno ĩmerie Jona, nake Jona agĩkara nda ya thamaki iyo matukũ matatũ, mũthenya na ūtukũ.

2 Na rĩrĩ, Jona arĩ kũu nda ya thamaki iyo nene mũno akĩhooya Jehova Ngai wake. **2** Akiuga atĩrĩ: “Ndakĩire Jehova ndĩ mĩnyamaro-inĩ, nake akĩnjĩtika. Ngĩhooya ūteithio ndĩ o kũu mbĩrĩra-inĩ kũria kũriku, nawe ūkĩguwa gũkaya gwakwa. (Sheol h7585) **3** Wee wathĩnĩkanĩrie nginya kũria kũriku, o gatagati ka iria rĩrĩa inene, nago mũiyũro wa maaĩ ūgũthĩũrũrũkĩria; makũmbĩ maku mothe na ndĩhũ cia maaĩ ikĩthubanĩria. **4** Ngiuga atĩrĩ, ‘Ndĩ mũingate, ngeherio maitho-inĩ maku; no rĩrĩ, nĩngerorera hekarũ yaku theru hĩndĩ ĩngĩ.’ **5** Maaĩ macio maandigĩĩcĩrie makenda kũnjũraga, nakuo kũu kũriku gũgaathiũrũrũkĩria; riyi rĩa iria-inĩ rĩeohereire mũtwe wakwa. **6** Ngĩrĩkĩra o nginya itina-inĩ cia irĩma; thĩ ya kũu rungu ikĩthĩngĩrĩria nginya tene. No Wee Jehova, Ngai wakwa, nĩwarutire muoyo wakwa kuuma irima rĩu. **7** “Hĩndĩ rĩra muoyo wakwa wathiraga, nĩndakũrĩkanire Wee Jehova, namo mahooya makwa magĩkinya o hariwe, o thĩĩnĩ wa hekarũ yaku theru. **8** “Andũ arĩa mahooyaga mĩhianano ya tũhũ, nĩmoragĩrwo nĩ ūtugi ūria ūngĩkorwo ūrĩ wao. **9** No nĩ-rĩ, ndĩrĩkũrutagĩra igongona ngĩinaga rwĩmbo rwa gũcookia ngaatho. Nĩngahingia mĩhĩtwa yakwa rĩa nĩ ndanehĩta. Ūhonokio uumaga kũrĩ Jehova.” **10** Nake Jehova agĩatha thamaki iyo nene, nayo igĩtahika Jona thĩ nyũmũ.

3 Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova igĩkinyĩra Jona hĩndĩ ya keerĩ, akĩrwo atĩrĩ: **2** “Ūkĩra, ūthĩ itũũra rĩrĩa inene rĩa Nineve, na ūrĩhunjĩrie ūhoro ūria ngũkwĩra.” **3** Nake Jona agĩathĩkĩra ndũmĩrĩri ya Jehova, agĩthĩ Nineve. Na rĩrĩ, Nineve rĩarĩ itũũra inene na rĩa bata mũno. Kũrĩthĩũrũrũka rĩothe kũngĩanĩre mĩthenya itatũ. **4** Mũthenya wa mbere Jona akĩambĩrĩria gũtoonya itũũra rĩu. Akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Gwatigia mĩthenya mĩrongo ĩna Nineve kũharaganio.” **5** Nao andũ a Nineve magĩtĩkia Ngai. Makĩanĩrĩra kũgĩe na ihinda rĩa kwĩhinga kũria irio, nao othe makĩhũmba nguo cia makũnia, kuuma ūria mũnene mũno o nginya ūria mũnini mũno. **6** Hĩndĩ rĩa mũthamaki wa kũu Nineve aakinyĩrwo nĩ ūhoro ūcio-rĩ, agĩũkĩra akiuma gĩtĩ-inĩ gĩake kĩa ūnene, akĩruta nguo ciaka cia ūthamaki, akĩhũmba nguo ya ikũnia, na agĩkara

thĩ rŭkŭngũ-inĩ. 7 Ningĩ akĩanĩrĩrithia ũhoru ũyũ kũu Nineve: “Kuumana na uuge wa mũthamaki na andũ ake arĩa marĩ igweta: “Mũtikareke mũndũ o wothe, kana nyamũ cia rũũru rwa ng’ombe kana rwa mbũri, irũme kĩndũ; itikarekwo irĩe kana inyue. 8 No rĩrĩ, andũ nĩmehumbe nguo cia makũnia o nacio nyamũ nĩhumbwo makũnia. O mũndũ nĩakaĩre Ngai narua. Andũ nĩmatige mĩthĩire yao mĩũru na ngũĩ ciao. 9 Nũũ ũngĩmenya kana Ngai aahota kwĩricũkwo, aigue tha atigane na marakara make mahiũ nĩgeetha tũtikaniinwo.” 10 Hĩndĩ ĩrĩa Ngai onire ũrĩa meekire, na ũrĩa maagarũrũkĩte magatiga mĩthĩire yao mĩũrurĩ, akĩmaiguĩra tha akĩaga kũmaniina ta ũrĩa oigĩte nĩekũmaniina.

4 No rĩrĩ, Jona nĩaiguire ũũru mũno na akĩrakara. 2 Akĩhooya Jehova, akiuga atĩrĩ, “Wee Jehova-rĩ, githĩ ũũ toguo ndoigĩte itoimĩte mũciĩ? Nĩkĩo ndaahiũhaga kũũrĩra Tarishishi. Nĩndoĩ atĩ wee wĩ Mũrungu mũtugi na ũrĩ tha, na ndũhiũhaga kũrakara, na ũyũrĩtwo nĩ wendani, Ngai ũiguaga tha akericũkwo akaaga gwĩka ũũru. 3 No rĩrĩ, Wee Jehova, ndagũthaita ũndute muoyo; nĩgũkorwo nĩ kwagĩrĩre ngue, gũkĩra ndũũre muoyo.” 4 No Jehova akĩmũũria atĩrĩ, “Ūrĩ na kĩhooito o na kĩrĩkũ gĩa gũtũma ũrakare?” 5 Jona akiuma kũu, agĩthĩ agĩkara thĩ handũ mwena wa irathĩro wa itũũra rĩu inene. Akĩakĩra gĩthũnũ hau, agĩkara kĩrũru-inĩ gĩakĩo, agĩeterera one ũrĩa itũũra rĩu inene rĩgwĩkwo. 6 Nake Jehova Ngai akĩrehe rũũngũ na agĩtũma rũtambe igĩrũ rĩa hau Jona aarĩ, nĩguo rũmũhe kĩrũru, kĩmũhumbĩre atige gũthĩnĩka. Nake Jona agĩkenera rũũngũ rũu mũno. 7 No rĩrĩ, kwarooka gũkĩa mũthenya ũyũ ũngĩ, Ngai akĩrehe kĩgunyũ gĩkĩrĩa rũũngũ rũu, nĩ ũndũ ũcio rũkĩhooha. 8 Hĩndĩ ĩrĩa rĩũa rĩarathire, Ngai akĩrehithia rũhuho ruumĩte na irathĩro rũrĩ na ũrugarĩ mũnene, narĩo rĩũa rĩgĩcina Jona mũtwe, o nginya akĩringĩka. Akĩrĩrĩria gũkua, akiuga atĩrĩ, “Nĩ wega ngue gũkĩra ndũũre muoyo.” 9 Nake Ngai akĩũria Jona atĩrĩ, “Ūrĩ na kĩhooito gĩa kũrakara nĩ ũndũ wa rũũngũ rũu?” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Īĩ, ndĩ nakĩo; ndakarĩte o ũndũ ingĩkua.” 10 No Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee-rĩ, ũraiguĩra rũũngũ rũrũ tha, o na harĩa ũtarũrutĩre wĩra kana ũgatũma rũkũre. Rũrakũire na ũtukũ ũmwe, na rũrathira na ũtukũ ũmwe. 11 No Nineve nĩ kũrĩ na andũ makĩria ma ngiri igana rĩa mĩrongo ĩrĩ arĩa matangĩkũũrana guoko kwa ũrĩo kana guoko kwa ũmotho, o na ningĩ

rĩrĩ na mahiũ maingĩ. Githĩ o na nĩ ndiagĩrĩrwo nĩkũiguĩra tha itũũra rĩu inene?”

Mika

1 Īno niyo ndūmīriri ya Jehova ĩria yakinyĩre Mika ũria warĩ wa itũura rĩa Moreshethu, ikoniĩ Samaria na Jerusalemu, hĩndĩ ya ũthamaki wa Jothamu, na wa Ahazu, na wa Hezekia, athamaki a Juda. **2** Atĩrĩrĩ, ta thikĩrĩriai inyuĩ andũ aya inyuothe; o nawe thĩ ta igua, na arĩa othe matũũraga kuo, nĩgeetha Mwathani Jehova arute ũira wa kũmũũkĩrĩra, o we Mwathani arĩ thĩinĩ wa hekarũ yake theru. **3** Atĩrĩrĩ! Jehova nĩarooka oimĩte gĩikaro gĩake; araikũrũka arangĩrĩrie kũrĩa gũtũũgĩru gũkũ thĩ. **4** Irĩma itwekaga irĩ rungu rwake, nayo mikuru igaatũkana; itwekaga ta mũhũra ũrĩ mwaki-inĩ, igaikũrũka ta maĩ maikũrũkĩte na ihenya kĩgaragaro-inĩ. **5** Ũndũ ũyũ wonekete nĩ ũndũ wa ũremi wa Jakubu, na nĩ ũndũ wa mehia ma nyũmba ya Isiraeli. Ũremi wa Jakubu-rĩ, nĩ ũrĩkũ? Githĩ ti Samaria? Kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru kwa Juda-rĩ, nĩ kũ? Githĩ ti Jerusalemu? **6** “Nĩ ũndũ ũcio, ngaatua Samaria hĩba ya mahiga, gũtũũke kũndũ gwa kũhaandagwo mĩthabibũ. Nĩngaita mahiga marĩo mũkuru-inĩ na thikũrie mĩthingi yarĩo. **7** Mĩhianano yarĩo yothe nĩkoinangwo icunjĩ; nacio iheo ciothe cia hekarũ yarĩo icinwo na mwaki. Nĩngananga mĩhianano yothe yarĩo. Tondũ rĩonganirie iheo ciarĩo kuuma mũcaara wa ũmaraya, na igaatũmĩrwo rĩngĩ irĩ mũcaara wa kũrĩha maraya.” **8** Tondũ ũcio-rĩ, ngũrĩra na ngĩrĩke, na thĩ nĩ magũrũ matheri na ndĩ njaga. Ngũgĩrĩka o ta mbwe, na ndĩre ta ndundu. **9** Nĩgũkorwo kĩronda kĩarĩo gĩtingĩhona; gũkĩte gĩgakinya Juda. Nĩgĩkinyĩte o kihingo-inĩ kĩa andũ akwa, gĩgakinya Jerusalemu kuo kwene. **10** Mũtikaheane ũhoru ũcio kũu Gathu, mũtikarĩre o na hanini. Nĩngĩ kũu Bethi-Ofara mwĩgaragarie rĩkũngũ-inĩ. **11** Inyuĩ andũ arĩa mũtũũraga Shafiri, thĩĩ mũrĩ njaga na mũconokete. Andũ arĩa matũũraga Zaanani matingjuma itũura rĩa. Narĩo itũura rĩa Bethi-Ezeli no gũcaaya rĩracaaya, itũura rĩu rĩtingĩhota gũkũgitĩra. **12** Andũ arĩa matũũraga Marothu-rĩ, menyogondaga nĩ ruo, o metereire ũteithio, nĩ ũndũ mwanangĩko ũikũrũkĩte kuuma kũrĩ Jehova, ũgakinya o kihingo-inĩ kĩa Jerusalemu. **13** Inyuĩ mũtũũraga Lakishi, ngaari cianyu cia ita ciohererei mbarathi. Nĩ inyuĩ mwatoonyirie Mwarĩ wa Zayuni mehia-inĩ, nĩgũkorwo ũremi wa Isiraeli woimanire na inyuĩ. **14** Nĩ ũndũ ũcio nĩmũkahe Moreshethu-Gathu iheo cia kuuganĩra ũhoru. Itũura rĩa Akizibu no rĩa

kũheenereria athamaki a Isiraeli. **15** Inyuĩ mũtũũraga Maresha nĩngamũrehithĩria mũndũ wa kũmũũkĩrĩra, amũtoorie. Ũrĩa we ũrĩ Riiri wa Isiraeli nĩagooka Adulamu. **16** Enjwoi mĩtwe mũcakaĩre ciana cianyu irĩa mũkenagĩra; mwĩenjei kihara mũhaane ta nderi, nĩgũkorwo ciana icio cianyu nĩngatahwo.

2 Kaĩ andũ arĩa mathugundaga waganu, o acio meciiragia maũndũ mooru marĩ ũrĩrĩ, marĩ na haaro-ĩ! Rũciinĩ gwakĩa mekaga o ũguo, tondũ hinya wa gwĩka ũguo marĩ naguo. **2** Macumĩkagĩra mĩgũnda makamĩtunyana, na makeerĩria nyũmba magacioya na hinya. Maheenagia mũndũ makamũtunya mũciĩ wake, makaheenia mũndũ wao, makamũtunya igai rĩake. **3** Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩndĩrathugunda mwanangĩko wa gũũkĩrĩra andũ aya, ũria mũtakahota kwĩhonokia. Mũtigacooka gũthiiga na mwĩtĩo, nĩgũkorwo ihinda rĩu nĩ rĩa mũtino. **4** Mũthenya ũcio andũ nĩmakamũthekerera; na mamũnyũrĩre na rwĩmbo rũrũ rwa kĩrĩro, maine atĩrĩ, “Tũrĩ anange biũ; indo cia andũ akwa nĩngayane. Nĩacieheretie kuuma kũrĩ nĩ! Aragaya mĩgũnda iitũ kũrĩ andũ arĩa matũkũnyanagĩra.” **5** Nĩ ũndũ mũtigakorwo na mũndũ o na ũmwe kiũngano-inĩ kĩa Jehova wa kũgaya ithaka na ũndũ wa gũciucũkĩra mĩtĩ. **6** Anabii ao moigaga atĩrĩ, “Mũtikarathe ũhoru. Tigagai kũratha ũhoru ũkoniĩ maũndũ maya; gĩconoko gĩtigatũkinyĩrĩra.” **7** Nĩngĩ nĩ kwagĩrĩre kũũranagio atĩrĩ, wee nyũmba ya Jakubu: “Kaĩ Roho wa Jehova arĩ mũrakaru? We no eke maũndũ ta macio?” “Githĩ ciugo ciakwa itigunaga mũndũ ũria ũthiiga na mĩthĩre mĩrũngĩrĩru? **8** Ica-ikuhĩ-rĩ, andũ akwa maarahũkĩte magatuĩka ta thũ. Mũtunyaga andũ arĩa mahooreire nguo ciao cia goro, mũgatunya ehĩtũkĩri arĩa marahĩtũka matekũmaka, o acio matakoragwo na meciiria ma mbaara na inyuĩ. **9** Mũingataga andũ-a-nja a andũ akwa kuuma mĩciĩ yao ĩria mĩega. Mũgatunya ciana ciao kĩrathimo gĩakwa nginya tene. **10** Ũkĩrai mũthĩĩ, mwehere! Nĩgũkorwo gĩikaro gĩkĩ ti kĩo kihurũko kĩaanyu, tondũ nĩgĩthaahie, kĩaangĩtwo ũndũ gĩtangĩcookererio. **11** Mũndũ wa maheeni na ũtaaragia ma angĩũka oige atĩrĩ, ‘Ndaamũrathĩra gũkorwo na ndibei na njoohi nyingĩ,’ ũcio nĩwe ũngĩtĩkĩrĩka nĩ andũ aya! **12** “Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ a Jakubu, ti-itherũ nĩngamũcookanĩrĩria, inyuothe, o na inyuĩ matigari ma Isiraeli nĩngamũrehe hamwe. Ngamarehe hamwe ta ng’ondũ irĩ kiugũ, matũũke ta rũuru rwa mbũri rũrĩ ũrĩthio-inĩ waruo; nakĩo kĩrĩndĩ

kia andũ kũiyũre kuo. 13 Mũhingũri njĩra, nĩakambata arĩ mbere yao; nao nĩmakamomora kihingo moime nja. Mũthamaki wao nĩakoimagara arĩ mbere yao, Jehova amatongoretie.”

3 Nĩngĩ ngiuga atĩrĩ, “Ta iguai, inyuĩ atongoria a Jakubu, o inyuĩ aathani a nyũmba ya Isiraeli. Githĩ mũtiagĩrĩrwo nĩkũmenya ũhoru wa gũtuanĩra ciira na kihooto. 2 No inyuĩ mũthũire maũndũ mega no mũkenda marĩa mooru; inyuĩ mũnũraga andũ akwa ikonde, na mũgathoora nyama mahĩndĩ-inĩ mao. 3 Inyuĩ mũrĩĩaga nyama cia mũrĩrĩ ya andũ akwa, mũkamomũra ikonde na mũkoinanga mahĩndĩ mao tũcunji; O inyuĩ mũmatinangagia ta nyama cia gũkarangwo na rũgĩo, o na ta nyama cia gũtherũkio na nyũngũ.” 4 Hĩndĩ ĩyo magaakaira Jehova, nowe ndakamacookeria. Hĩndĩ ĩyo nĩakahitha ũthiũ wake kuuma kũrĩ o, tondũ wa ũũru ũrĩa mekĩte. 5 Jehova ekuuga atĩrĩ, “Ha ũhoru wa anabii acio mahĩthithagia andũ akwa, mũndũ aamahe irio, maanagĩrĩra makiugaga ‘thayũ,’ no angĩmama irio, makahaarĩra mbaara ya kũmũũkĩrĩra. 6 Tondũ ũcio, ũtukũ nĩũkamũhubanĩra, mwage kuona cioneki, mũhubanĩrio nĩ nduma mwage ũguũrio. Rĩũa nĩrĩgathũira anabii, naguo mũthenya ũmatũũkĩre nduma. 7 Ooni-maũndũ nĩmagaconoka, nao aragũri maconorithio. Othe nĩmakahumbĩra mothiũ mao, tondũ gũtirĩ ũhoru magaacookerio nĩ Ngai.” 8 No hakwa-rĩ, nĩ njiyũrĩtwo nĩ hinya, na ngaiyũrwo nĩ Roho wa Jehova, o na ngaiyũrwo nĩ kihooto na ũhoti, nĩguo nyumbũrĩre Jakubu ũremi wake, na nyumbũrĩre Isiraeli mehia make. 9 Ta thikĩrĩraia, inyuĩ atongoria a nyũmba ya Jakubu, o inyuĩ aathani a nyũmba ya Isiraeli, inyuĩ mũmenaga kihooto, na mũkoogomia maũndũ marĩa ma ma; 10 inyuĩ mwakaga Zayuni na ũiti wa thakame, na mũgaaka Jerusalemu na waganu. 11 Atongoria akuo matuaga ciira maahakwo, athĩnjĩri-Ngai akuo marutanaga maarĩhwo, na anabii akuo marathaga mohoro maheo mbeeca. No rĩrĩ, megiritanangia na Jehova makoiga atĩrĩ, “Githĩ Jehova ndakĩrĩ gatagatĩ-inĩ gaitũ? Gũtirĩ ũũru ũngĩtũkora.” 12 Nĩ tondũ wanyu-rĩ, Zayuni gũgaaciimbwo ta mũgũnda, Jerusalemu gũtuĩke hĩba ya mahiga, nakĩo kĩrĩma kĩrĩa gĩakĩtwo hekarũ gĩtuĩke kihumbu kĩmereirwo nĩ ihinga.

4 Matukũ-inĩ ma kũrigĩrĩra, kĩrĩma kĩrĩa kĩa hekarũ ya Jehova nĩgĩkahaandwo kĩrĩ kĩo kĩnene gatagatĩ

ka irĩma iria ingĩ; nĩgĩkambarario igũrũ rĩa tũrĩma tũrĩa tũngĩ, nao andũ a ndũrĩrĩ nĩkuo magaathiaga. 2 Ndũrĩrĩ nyingĩ igaathĩ kuo, ikiugaga atĩrĩ, “Ūkai twambate tũthĩ kĩrĩma-inĩ kĩa Jehova, tũthĩ nyũmba ya Ngai wa Jakubu. Nĩagatũruta ũhoru wa mũthĩire yake, nĩgeetha tũgeragĩre njĩra ciake.” Nĩgũkorwo Zayuni nĩgũkoima ũtaarani, nakuo Jerusalemu kuume ndũmĩrĩrĩ ya Jehova. 3 Nĩagatuithania ndũrĩrĩ nyingĩ ciira, nacio ndũrĩrĩ iria irĩ hinya cia kuuma kũraya aciiguithanie. Magaatura hiũ ciao cia njora ituĩke hiũ cia mĩraũ, namo matimũ mao maturwo hiũ cia gũceeha mĩti. Gũtirĩ rũrĩrĩ rũgaacooka kũrũa na rũrĩa rũngĩ na hiũ cia njora, kana rũcooke kwĩruta ũhoru wa mbaara rĩngĩ. 4 O mũndũ agaakaraga gĩtina-inĩ kĩa mũthabĩbũ wake na aikarage gĩtina-inĩ kĩa mũkũyũ wake, na gũtirĩ mũndũ ũkaamamakia, nĩgũkorwo ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe oigĩte. 5 Andũ a ndũrĩrĩ ciothe no marũmĩrĩre kĩrĩra kĩa ngai ciao; no ithuĩ tũrĩrũmagĩrĩra kĩrĩra kĩa Jehova Ngai witũ nginya tene na tene. 6 Jehova ekuuga atĩrĩ: “Mũthenya ũcio-rĩ, nĩngacookanĩrĩra ithua; na nĩngacookanĩrĩra arĩa matahĩtwo, o na arĩa nyariirithĩtie. 7 Ithua nĩngacitua matigari, na arĩa maingatĩtwo ndĩmatue rũrĩrĩ rũrĩ hinya. Jehova nĩwe ũkamaathaga arĩ Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni, kuuma mũthenya ũcio nginya tene. 8 Ha ũhoru waku, wee mũthiringo ũyũ mũraihu na igũrũ wa kũrangĩra rũũru rwa mbũri, o wee kĩhitho kĩrũmu kĩa Mwarĩ wa Zayuni-rĩ, wathani ũrĩa warĩ naguo mbere nĩũgagũcookerera; naguo ũthamaki wa Mwarĩ wa Jerusalemu ũmũcookerere.” 9 Atĩrĩrĩ, nĩkĩ kĩratũma ũrĩre wanĩrĩre, kai ũtarĩ na mũthamaki? Kai ũkuĩrĩrwo nĩ mũkũhei kĩrĩra, tondũ wanyĩtwo nĩ ruo rũhaana ta rwa mũndũ-wa-nja akĩrũmwo? 10 Wĩnyogonde nĩ ruo, wee Mwarĩ wa Zayuni, o ta mũndũ-wa-nja akĩrũmwo, nĩgũkorwo rĩu no nginya uume itũũra inene ũgaikare nja werũ-inĩ. Nĩũgathĩ Babuloni; kũu nĩkuo ũkaahonokerio. Kũu nĩkuo Jehova agaagũkũũra kuuma guoko-inĩ gwa thũ ciaku. 11 No rĩrĩ, ndũrĩrĩ nyingĩ nĩcookanĩrĩre, igũũkĩrĩre. Iroiga atĩrĩ, “Rekei anyĩtwo nĩ thaahu, rekei maitho maitũ mathekerere Zayuni!” 12 No cio itingĩmenya meciiria ma Jehova; o na itĩũ mũbango wake, o we ũrĩa ũciocookanagĩrĩra ta itĩũ cia ngano kihũrĩro-inĩ. 13 “Arahũka, wee Mwarĩ wa Zayuni, ũhũũre ngano ĩyo, nĩgũkorwo nĩngakũhe hĩa cia kĩgera; nĩngakũhe mahũngũ ma gĩcango nawe nĩũkahehenja ndũrĩrĩ nyingĩ.” Uumithio ũcio meyoere na njĩra

itarī ya kīhoo to nīūkawamūrira Jehova, ūtonga wao ūwamūrīre Mwathani wa thī yothe.

5 Thagathaga mbūtū ciaku cia mbaara, wee itūūra inene rīa mbūtū cia mbaara, nīgūkorwo matūrīgīicīrie matūūkīrīre. Nīmakaringa mwathi wa Isiraeli rūthīa-inī na rūthanju. **2** “No rīrī, wee Bethlehemu Efiratha, o na harīa arī we mūnini mūno mīhīrīga-inī ya Juda, thīinī waku nīkuo gūkoima ūrīa ūgaatuīka mwathi wa Isiraeli, ūrīa kīhumo gīake nī gīa kuuma tene, kuuma mīndī na mīndī.” **3** Tondū ūcio, Isiraeli nīagatiganīrio nginya ihinda rīkinye, rīrīa ūrīa ūraarūmwo agaaciara, nao ariū-a-ithe arīa angī magaacookerera andū a Isiraeli. **4** Nīagookīra arīithie rūūru rwa mbūrī ciake arī na hinya wa Jehova, na ūnene wa rītwa rīa Jehova Ngai wake. Nao nīmagatūūra marī agitīre, nīgūkorwo hīndī īyo ūnene wake ūgaakinya o nginya ituri ciothe cia thī. **5** Nake nīagatuīka thayū wao. Hīndī ūrīa Ashuri makaahithūkīra būrūrī witū, na matuīkanīrie cīhitho ciitū nūmu, nītūkamaarahūrīra arīithi mūgwanja, o na anene anana mamokīrīre. **6** Nīmagaatha būrūrī wa Ashuri na rūhiū rwa njora; maathe būrūrī wa Nimurodi na hiū cia njora icomoretwo. Nīagatūhonokia kuuma kūrī Aashuri hīndī ūrīa magaatharīkīra būrūrī witū na matuīkanīrie mīhaka-inī iitū. **7** Matigari ma Jakubu magaatuīka ta ime riumīte harī Jehova gatagatī-inī ka ndūrīrī nyingī, o na ta mbura ya rūthuthū yurīte nyeki-inī, ūrīa itarehagwo nī mūndū kana īkoirio nī andū. **8** Matigari ma Jakubu magaakoragwo gatagatī ka ndūrīrī, o gatagatī ka ndūrīrī nyingī, ta mūrūūthi ūrī thīinī wa nyamū cia mūtītū, na ta kīana kīa mūrūūthi kīrī thīinī wa ndūuru cia ng’ondū, kīrīa gīthīiaga gīgīcīthangagia na gīgīcītambuura na gūtīrī mūndū ūngīcīhonokia. **9** Guoko gwaku nīgūkambarario na igūrū kuonanie ūhootani harī thū ciaku, na amuku aku othe nīmakaniinwo. **10** Jehova ekuuga atīrī, “Mūthenya ūcio-rī, “nīngananga mbarathi ciaku ikweherere biū, nacio ngaari ciaku cia ita ndīcitharie. **11** Nīngananga matūūra marīa manene ma būrūrī wanyu, na tharūrīe cīhitho iria nūmu cianyu ciothe. **12** Nīngananga ūgo wanyu, na mūtīgacooka kūrāgūra rīngī. **13** Nīngananga mīhianano yanyu ya gwacūhio, na nyanange mahīga manyu marīa maamūre mūrī namo; mūtīgacooka kūnamīrīra wīra wa moko manyu rīngī. **14** Itugī cia Ashera iria mūrī nacio nīngacimunya na momore matūūra manyu

manene. **15** Nīngerīhīria ndī na marakara na mang’ūrī kūrī ndūrīrī iria itanjathikagīra.”

6 Ta thikīrīriai ūrīa Jehova ekuuga: “Ūkīrai mwīcīrīrīre mbere ya irīma; mūreke tūrīma tūigūe ūrīa mūkuuga. **2** Inyuī irīma ici, iguai thitango ya Jehova; thikīrīriai inyuī mīthingi ya thī irīa itūūrāga tene na tene. Nīgūkorwo Jehova arī na ciira na andū ake, nīarathitanga andū a Isiraeli. **3** “Andū akwa, kaī ndīmwikīte atīa? Ndīmūnogetie na kī? Njookerīai. **4** Ndaamūrūtire būrūrī wa Misiri, ngīmūkūura kuuma būrūrī wa ūkombo. Ngītūma Musa amūtongorie, marī na Harūni na Mirīamu. **5** Andū akwa, rīrikanai ūrīa Balaki mūthamaki wa Moabi aamūcīrīrīre, na ūrīa Balamu mūrū wa Beori aamūcookeirie. Rīrikanai rūgendo rwanyu kuuma Shitimu nginya Giligali, nīgeetha mūmenye ciiko cia ūthingu iria Jehova aaneke.” **6** Nī kī ingītwarā mbere ya Jehova, ngīnamīrīre mbere ya Ngai ūcio ūrī igūrū mūno? Hīhi no ngīthī mbere yake na maruta ma njino, kana thī na tūcaū twa ūkūrū wa mwaka ūmwe? **7** Anga Jehova no akenio nī ndūrūme ngiri nyingī, kana akenio nī maguta maingī ta ma njūū ngiri ikūmi? Hīhi no ndute mwana wakwa wa irīgithathi nī ūndū wa ūremi wakwa, kana ndute maciaro ma mwīrī wakwa nī ūndū wa mehīa ma ngoro yakwa? **8** Atīrīrī, wee mūndū ūyū, githī Jehova ndakuonetie maūndū marīa mega. Na nī ūndū ūrīkū Jehova agwathaga wīke? Githī to wīkage maūndū ma kīhoo to, na wendage ūhoro wa kūiguanīra tha, na ūtwaranage na Ngai wānyīhītie. **9** Ta thikīrīriai! Jehova nīaretana kūu itūūra inene, mūndū ūrīa mūūgī nīetīgīre rītwa rīaku. “Rūmbūiya rūthanju, o na ūrīa ūrūnyītīte. **10** Wee nyūmba ya waganu-rī, no ndiganīrwo nī igīna iria mwīgīire na njira itarī ya kīhoo to, kana ndiganīrwo nī eba ya gūthīma ūrīa itarī ya kīhoo to, ūrīa nūme? **11** No njuge mūndū ndehītie akīhūthagīra ratiri itarī cia ma, arī na mondo ya mahīga ma gūthīma ma maheeni? **12** Itonga ciakuo nī cia ngūū; andū akuo nī a maheeni, na nīmī ciao nīkūheenanīa iheenanagīa. **13** Tondū ūcio, nīnyambīrīrie gūkūnīina, na ngambīrīria gūkwananga nī ūndū wa mehīa manyu. **14** Mūrīrīaga irio na mūtīhūūne, nda cianyu irīkoragwo o ihūtī. Mūrīgīaga mīthīthū, no mūtīkahonokia kīndū, tondū kīrīa gīothe mwahonokia nīngakīnīnīthīa na rūhiū rwa njora. **15** Mūrīhaandaga no mūtīkaagetha; mūrīthīhaga ndamaiyū no mūtīkehaka maguta ma cio; mūrīthīhaga thabībū no mūtīkanyua ndībei yacio. **16** Nīmūrūmīrīre

irira cia watho wa Omuri na mītugo yothe ya nyumba ya Ahabu, mūkarūmīrira irira ciao cia ndūire. Tondū ūcio nīngamūrekereria mwanangwo, na ndekererie andū anyu matuīke a gūthekekerewo; mūgaatūūra mūnyararītwo nī ndūrīrī icio.”

7 Hī, kaī ndī mūnyamarīku-ī! Ndariī ta mūdū ūrongania maciaro maarīkia kūgethwo hīndī ya rīūa, o ta mūdū ūrahaara thabībū thuutha wa magetha; gūtīrī kīmanjīka gīa thabībū kīngīrīō, o na kana ngūyū iria ciambaga kwīrua iria ngoro yakwa īrīragīria. **2** Andū arīa eetiḡīrī Ngai nīmathirīte būrūrī-inī, gūtīrī mūdū o na ūmwe mūrūngīrīru ūtigarīte. Andū othe maikarīte metereire gūita thakame; o mūdū araguīma mūrū wa nyina na wabu. **3** Mahūthagīra moko mao meerī gwīka ūūru; mūtongoria etagia iheo na hinya, nake mūciirithania aamūkagīra mahaki; arīa marī hinya nō moigaga kīrīa mekwenda; othe makagīa ndundu ya gwīka ūūru. **4** Ūrīa mwegā mūno wao ahaana ta cong'e, ūrīa mūrūngīrīru mūno nī mūūru gūkīra rūgiri rwa mīigua. Mūthenya ūrīa arangīrī aku matūire makwīraga ūhorō wago nīmūkinyu, mūthenya ūrīa Ngai agaagūceerera. Rīrīrī nīrīō ihinda rīa kīrigīcano kīao. **5** Ndūkanehoke mūdū wa itūūra; ndūkanehoke o na mūrātāguo. Menyerera ciugo cia kanua gaku, ndūkaanahe mūtumia waku ūcio ūkomaga gīthūrī-inī ḡīaku ūhorō. **6** Nīḡūkorwo mūrīū nīagīte gūtīa ithe, nake mūrīrītu akaremera nyina, o nake mūtumia wa mūrīū akaremera nyaciawo, thū cia mūdū igaatuīka andū a nyūmba yake mwene. **7** No rīrī, nīī hakwa-rī, ndīcūthagīrīria Jehova ndī na kīrīḡīrīro, njetereire Ngai Mūhonokia wakwa; Ngai wakwa-rī, nīakanjīgua. **8** Atīrīrī, wee thū yakwa-rī, tiga kūngenerera! O na ingīgūa gūtīrī hīndī itagookīra! O na ingīkara nduma-inī-rī, Jehova nīwe ūrītuīkaga ūtheri wakwa. **9** Tondū nī nīī ndīmwhīirīe, nīngūkīrīrīria mang'ūrī ma Jehova nginya rīrīa we akaanjīrīrīra, na onanie kīhoo to ḡīakwa. Nīakanduta nduma-inī, andehe ūtheri-inī, na nīī nīngeyonera ūthingu wake. **10** Hīndī īyo thū yakwa nīkeyonera ūguo, na īhumbwo thoni, o īyo yanjūūrāgia atīrī, “Jehova Ngai waku akīrī ha?” Rīu nī hīndī maitho makwa mekwīonera kūgūa kwayo, o na īkarangīrīrio thī ta ndooro ya njīra-inī. **11** Mūthenya wa gwaka thingo ciaku nīūgakinya, o guo mūthenya wa kwaramia mīhaka yaku. **12** Mūthenya ūcio, andū nīmagooka kūrī we moimīte Ashurī na matūūra manene ma Misiri, na būrūrī ūrīa ūrī gatagatī ka

būrūrī wa Misiri na Rūūī rwa Farati, na kuuma iria rīmwe nginya rīrīa rīngī, na kuuma kīrīma kīmwe nginya kīrīa kīngī. **13** Thī nīikanangīka īkire ihooru nī ūndū wa andū arīa matūūrāga kuo, marī maciaro ma cīko ciao. **14** Rīithia andū aku na mūthīgi waku, nō rūūru rwa igai rīaku, rūrīa rwrīithagia rūrī rwiki mūtītū-inī, kūrīa kūrī ūrīithio mūnoru. Reke irīe o kūu Bashani na Gileadi, o ta ūrīa ciarīāga matukū ma tene. **15** “Ta ūrīa gwatarī matukū marīa mwoimire būrūrī wa Misiri, nīngamoonia morirū makwa.” **16** Ndūrīrī nīkoona na iconoke, itunyītwo hinya wacio wothe. Nīkenyiita tūnua twacio, na ihingare matū ciage kūigua. **17** Igaacūnaga rūkūngū ta nyoka, ta ciūmbe iria ikurumaga thī. Nīkoimīra kuuma imamo-inī ciacio ikīinainaga; nīigacookerere Jehova Ngai witū na guoya, na nīigagwītīgīra. **18** Nī Ngai ūrīkū ūhaana tawe, ūrīa ūrekagīra matigari ma igai rīake mehia na ūremi wao? Ndūtūūrāga ūrakarīte nginya tene, no nīūkenagio nī kūiguanīra tha. **19** Nīūgatūūgīra tha rīngī, mehia maitū nīūkamarangīrīria na makinya, na waganu witū wothe ūūnyugute iria-inī kūrīa kūrīku. **20** Nīūgatūūria kīrīkanīro ḡīaku kūrī Jakubu, na ūūguire Ibrahīmu tha, o ta ūrīa werīre maithe maitū na mwīhītwo matukū-inī macio ma tene.

Nahumu

1 Īno nīyo ndūmīrīri nditū ikoniī Nineve. Rīrī nīrīo ibuku rīa kīoneki kīa Nahumu, ūrīa Mūelikoshi. **2** Jehova nī Mūrungu ūrī ūiru na mwīrīhīria; Jehova nīerīhagīria na akaiyūrwo nī mang'ūrī. Jehova nīerīhagīria harī thū ciake, na agatūūria mang'ūrī make harī amuku ake. **3** Jehova ndahiūhaga kūrakara na nīarī hinya mūnene; Jehova ndakaaga kūherithia mūndū mwaganu. Njīra yake īrī thīnī wa rūhuho rūnene na thīnī wa kīhuhūkano, matu namo nī rūkūngū rwa makinya make. **4** Akūūmaga iria, agatūma rīhūe; ahūithagīa njūū ciothe. Bashani na Karimeli nīkūhoohete, na kīro kīa Lebanoni gīkaragatha. **5** Irīma ithingithaga mbere yake, natuo tūrīma tūgatweka. Thī īnainaga īrī mbere yake, o na mabūrūrī mothe makainaina, na arīa othe matūūraga kuo. **6** Nūū ūngūtiiria mathirī make? Nūū ūngīkūmīrīria marakara make mahiū? Mang'ūrī make-rī, maitikaga ta mwaki; ndwaro cia mahiga igathethereka mbere yake. **7** Jehova nī mwega, nī kīhitho hīndī ya thīina. Arīa mamwīhokete-rī, nīamamenyagīrīra, **8** no rīrī, nīakaniina Nineve na kīguū kīnene kīa maai; nīakainagata thū ciake nginya nduma-inī. **9** Ūrīa wothe magaaciirīra gwīka Jehova-rī, we nīakaūniina; o na thīina ndūgooka hīndī ya keerī. **10** Makaarigiicwo mīigua-inī na marīo nī ndibei yao; nao magaacinwo ta maragara momū. **11** Nī harī ūmwe wīyumīrītīe thīnī waku wee Nineve, ūrīa ūthugundaga ūūru wa gūūkīrīra Jehova, na akaheanaga irīra cia waganu. **12** Jehova ekuuga atīrī: “O na aakorwo marī na arata, na nī aingī mūno-rī, nīmakaniinwo, meherio. O na aakorwo nīngūnyariirīte, wee Juda-rī, ndigacooka gūkūnyariira rīngī. **13** Na rīrī, nīnguunanga icooki rīao riume ngingo-inī yaku, na nduange mīnyororo īrīa woheetwo nayo.” **14** Jehova nīarutīte watho ūgūkonī, wee Nineve, akoiga atīrī, “Ndūkagā na njīaro cia gūtūūria rītwa rīaku. Nīngananga mīhianano īyo mīicūhie o na īyo ya gūtwekio īrīa īrī kūu hekarū ya ngai ciaku. Nīngūhaarīria mbīrīra yaku, nīgūkorwo ūrī kīndū kīuru biū.” **15** Ta cūthīrīriai kūūrīa irīmagūrū, muone magūrū ma mūndū ūrīa ūrarehe ūhoro mwega, ūrīa wanagīrīra thayū! Wee Juda-rī, kūngūira ciathī ciaku, na ūhingie mīlītwa yaku. Andū aaganu matigagūtharīkīra rīngī, nīgūkorwo nīmakaniinwo biū.

2 Atīrīrī, wee Nineve, mūgūtharīkīri nīokīte gūgūtharīkīra. Rangīra kīngītiro kīa hinya, na ūgitīre njīra; wīhotore, na wīkīre hinya mūno! **2** Jehova nīagacookeria Jakubu riiri wake, ūhaane ta riiri wa Isiraeli, o na aakorwo aanangi nīmamonūhīte, na makaananga mīthabībū yao. **3** Ngo cia thigari ciake nī cia rangi mūtune, njamba cia ita cīhumbīte nguo ndune ta gakarakū. Igera cia ngaari cia ita irahenia mūthenya ūrīa cīahaarīrio; matimū mahangīrītwo mītī ya mīkarakaba namo makahenūka maahiūrio. **4** Ngaari cia ita iraguthūka ituīkaniirīe njīra cia itūūra, irahanyūka na mbere, ningī na thuutha, ituīkaniirīe ihaaro-inī cia itūūra. Ihaana ta imūrī irakana; irahiūka ta rūheni. **5** Acookanīrīrie mbūtū cia thigari iria njamba, no ciūkaga ikīhīngawgo. Iguthūkaga nginya rūthingo-inī rwa itūūra inene; ituūkaga ta ngo ya kūrīgītīra. **6** Hingīrīrio cia rūū nī hingūre, naguo mūcī wa ūthamaki ūkamomoka. **7** Nī gwathanītwo itūūra rīu inene rītahwo na rīthaamio. Ngombo ciarīo cia airītu iragīrīka na mīgambo ta ya ndutura, na ikehūūra ithūri. **8** Nineve kūhaana ta ndia, na maai makuo nīkūhwa marahwa. Kūraanīrīrwo, gūkeerwo atīrī, “Ta rūgamai! Ta rūgamai!” No gūtīrī mūndū ūngīhūgūra. **9** Tahai betha! Tahai thahabu! Ūtonga ūrīa ūrī igīna-inī ciao ciothe ndūngīthira! **10** Nineve nīgūtahe, na indo igatunyanwo gūgatigwo ūtheri! Ngoro nīikuīte, na maru makaregera, na mīrī ikainaina, o na andū othe magathita ithiithi. **11** Atīrīrī, imamo cia mīrūūthi irī ha, kūndū kūrīa yarereire ciana ciayo, kūrīa mīrūūthi ya njamba na ya nga yathiigaga na ciana ciayo itegwītīgīra? **12** Mūrūūthi wa njamba nīwatambuūrīre ciana ciaguo nyama cia gūciigana, na ūgītīra mūgoma waguo gīa kūrīa, ūkīyūria imamo ciaguo na kīrīa woragīte, na ūkīyūria ngurunga ciaguo na kīrīa waguīmīte. **13** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Nī nīngūkīrīrie. Nīngacina ngaari ciaku cia ita na mwaki, naruo rūhiū rwa njora nīrūkaniina mīrūūthi yaku īrīa mīthī. Ndigagūtīgīria kīndū gīa kūguīma gūkū thī. Nayo mīgambo ya andū arīa ūtūmaga ndīgaacooka kūiguuo rīngī.”

3 Kaī itūūra inene rīa Nineve rīrīa rītītaga thakame rīrī na haaro-ī! Itūūra rīu rīyūrītwo nī maheeni na indo cia ūtunyani, na rītīagaga andū moragītwo. **2** Rī na mwanūko wa mīcaarica, na mūrurumo wa magūrū ma ngaari, na mbarathi iteng'ereite, na ngaari cia ita ikūrūgarūga! **3** Thigari cia mbarathi irahithūka, ikahenūkia hiū cia njora na matimū

marahenia! Andū aingī nīmooragītwo, gūkagīa na hiba cia arīa makuīte, na ciimba itangītārīka, nao andū makahīngwo nī ciimba icio: **4** maūndū maya mothe marekīka nī ūndū wa ūngī wa merirīria ma mūmaraya, ūrīa ūguucīrīrie mūndū-wa-nja ūcio mūrōgi, ūrīa watuire ndūrīrī ngombo na ūmaraya wake, na agītua kīrīndī ngombo na ūragūrī wake. **5** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Nī nīngūgūkīrīra. Ngūkūheta nguo ikūhumbīre ūthiū. Nguonia ndūrīrī njaga yaku, na ngūconorithie mbere ya mothamaki. **6** Ngūgūkīrīria gīko kīrī magigi, ngūnyarare ūtuīke kīndū gīa kūmakania gīkīonwo nī andū. **7** Arīa othe magaakuona nīmakoora makiugaga atīrī, ‘Hī, Nineve nīrīanange, nūū ūkaarīcakaīra?’ Mūndū wa gūkūhooreria-rī, ingīmūruta kū?” **8** Wee-rī, ūkīrī mwega gūkīra Thebesi, itūūra rīrīa rīakītwo Rūū-inī rwa Nili, o rīo rīrigiicīrio nī maa? Rūū rūu nīruo rūrigitagīra, naruo rūthingo rwarīo nī maaī macio. **9** Kushi na Misiri nīcio ciarī hinya warīo ūtangīathirire; Putu na Lubimu maarī amwe a thiritū narīo. **10** No rīrī, nīrīatahirwo, na andū aarīo magīthaamio. Tūkenge twarīo twatungumanirio, tūgītūika icunjī magomano-inī mothe ma njīra. Mītī nīyacuukīrwo andū aarīo arīa maarī igweta, anene othe aarīo makīohwo na mīnyororo. **11** Wee nawe nīūkarīo, na nīūkoora, wīhithē, wethe kīhitho ūūrīre thū ciaku. **12** Cīhitho ciaku nūmu ciothe ihaana ta mītī ya mīkūyū, īrī na ngūyū iria ciambīte kwīrua, yainainio-rī, ngūyū ikagūa kanua-inī ka mūrīi. **13** Tarora, mbūtū ciaku cia ita, hī, ciothe ihaana ta andū-a-nja! Ithingo cia būrūri waku nī hingūrīre thū ciaku biū, mīgīko yacio īgacinwo na mwaki. **14** Taha maaī ūige, ūgaakorwo namo hīndī ya kūrīgiicīrio, cīgitiro ciaku cia hinya ūcirūmie wegal Haarīria rīumba, kia ndoro, ūthondeke maturubarī. **15** Kūu nīkuo mwaki ūgaakūnīnīra, na rūhiū rwa njora rūgūtemenge ūthire biū, rūkūrīe o ta ūrīa ūngīrīo nī itono. Ciaranai ta itono, mūciarane, mūingīhe ta ngīgī! **16** Onjoria aku ūmaingīhītie, makaingīha gūkīra njata cia igūrū, no mahaana ta ngīgī iria cianangaga būrūri, igacooka ikeyūmbūkīra. **17** Arangīri aku matarīi ta ngīgī, anene aku nao nī ta mīrumbī ya ngīgī, īrīa yūmbaga thingo-inī ciaku mūthenya wa heho, no riūa rīara, ikombūka īgathīi, na gūtīrī mūndū ūngīmenya kūrīa yathīi. **18** Atīrīrī, wee mūthamaki wa Ashuri, arīithi aku nīmakomete; andū aku arīa marī igweta nīmahuurūkīte. Andū aku othe mahurunjūkīire irīma-inī, na gūtīrī wa kūmacookanīrīria. **19** Kīronda gīaku

gītingīhona; nguraro yaku nī ya gūkūūruga. Mūndū o wothe ūiguīte ūhorō waku arahūūra hī tondu nīūgwīte, nūū ūtarī wahutio nī kīnyariirano gīaku gītārī mūthia?

Habakuku

1 Ino niyo ndūmīriri nditū irīa yakinyīrīre mūnabii Habakuku. **2** Wee Jehova-rī, nī nginya rī ngūtūūra ngūkayagīra ūndeithie, no wee ūkaaga kūnjigua? Githī ndigūkayagīra ngiugaga, “Haaro! Haaro!” no wee ūkaaga kūhonokania? **3** Ūtūmaga ndīrorere wagi wa kīhoo to niki? Ūkiragīrīria maūndū mooru niki? Mwanangīko na haaro irī mbere yakwa; kūrī na njūgitano, nayo mbaara nī nyingī. **4** Nī ūndū ūcio, watho nīm wagithie hinya, na kīhoo to gīthi hootanaga. Andū arīa aaganu marigiicaga arīa athingu, na nī ūndū ūcio kīhoo to gīkoogomio. **5** “Atīrīrī, ta rorai ndūrīrī na mwīrorere ūhorō wacio, na mūmake biū. Nīgūkorwo matukū-inī maku nīngwīka ūndū ūrīa ūtangītikia o na ūngīrwo. **6** Nīngwarahūra andū a Babuloni, andū a haaro, na matarī tha, arīa matuikanagia thī yothe, na makegwatīra ciikaro itarī ciao. **7** Nī andū a kūmakania, na a gwītīgīrwo; nīo meyathaga, na magetūūgīria. **8** Mbarathi ciao irī ihenya gūkīra ngarī, na nī ooru mūno gūkīra njūū iria icangacangaga kīhwaī-inī. Thigari ciao iria ithiiga ihaičite mbarathi iteng’eraga ta ciūmbūkīte; ahaici acio a mbarathi moimaga kūndū kūraya. Mombūkaga ta nderi īgīcuuhūkīra gīa kūria; **9** othe mokaga mehaarīrie kūruta haaro. Thigari icio ciao nyingī mūno ithiiga ihaatīte ta rūhuho rwa werū-inī, igathiī itahīte andū aingī mūno ta mūthanga. **10** Manyararaga athamaki, na makanyūrūria andū arīa maathanaga. Matheka gīrīria matūūra mothe manene marīa mairigīre; maakaga ihumbu cia tīri, magatunyana matūūra macio. **11** Ningī mahītūkagīra kuo na ihenya o ta rūhuho mathīite na mbere: andū maagararaga watho, magatuika ehia, magatua atī hinya wao nīguo ngai yao.” **12** Wee Jehova-rī, githī ndūtūūruga kuuma tene o na tene? O Wee Ngai wakwa, ūrīa wakwa mūtheru, tondū ūcio tūtīgakua. Wee Jehova-rī, nīwe ūthuurīte andū a Babuloni mahingie ituīro rīaku; wee Rwaro rwa Ihiga-rī, ūkamaamūra matūherithie. **13** Maitho maku nī matheru mūno, matingīrorera ūmaramari; wee-rī, ndūngīkirīrīria maūndū mooru. Ūgīkiragīrīria andū arīa oingumania niki? Ūkiraga niki rīria andū arīa aaganu mekūmeria andū arīa athingu kūmakīra? **14** Ūtuīte andū ta thamaki cia iria, ūkamatua ta ciūmbe cia iria-inī, iria itarī mūciathi. **15** Thū iyo njaganu īmaguucagā othe na ndwano, ikamagwatia na wabu wayo, ikamacookereria thīinī wa mūtego wayo; nī

ūdū ūcio īgakena na īgacanjamūka. **16** Nī ūndū ūcio, īrutagīra wabu wayo igongona, na īgacinīra mūtego wayo ūbumba, nīgūkorwo wabu wayo nīguo ūtūmaga itūūre īikenagia, na īkarīaga irio iria njega mūno. **17** īgūtūūra itahaga na wabu wayo, ikaniinaga ndūrīrī ingī itegūci gūira tha?

2 Nīngūrūgama handū hakwa ha kūrangīra, na njikare o hau rūthingo igūrū. Njetereire njigwe ūrīa ekūnjīra, nīguo menye ūrīa ingīcookia nī ūndū wa iteta rīrī. **2** Nake Jehova akīnjookeria atīrī, “Andika ūguūrio ūyū, ūwandīke wega ihengere-inī na ndemwa nene, nīgeetha ūthomeke wega, o na mūndū angīkorwo ateng’erete. **3** Nīgūkorwo ūguūrio ūyū wetereire ihinda rīria rītuītwo; waragia ūhorō wa matukū ma mūthia, na ndūngītuika wa maheeni. O na ūngīkara mūno-rī, weterere. Ti-itherū nīūkahingio, na ndūgatīrio. **4** “Atīrīrī, mūndū mwītīrī-rī, merīria maake ti marūngīrīru; no mūndū ūrīa mūthingu agatūūra muoyo nī ūndū wa gwītīka gwake; **5** ti-itherū, mūndū ūcio mwītīrī nīakunyanagīrwo nī ndibe; nī mwītīrī na ndarī hīndī ahurūkaga. Tondū akorokete ta mbīrīra, na o ta ūrīa gīkuū gītaiganagia, o nake ndaiganagia; acookanagīrīria ndūrīrī ciothe harī we, na agataha andū a ndūrīrī ciothe. (Sheol h7585) **6** “Githī andū othe matikamūthekerera makīmūnyūrūragia, na mamūnyarare, makiugaga atīrī, “Kaī mūndū ūrīa wīgagīra indo cia ūici, na agetongia na indo cia ūtunyani arī na haaro-ī! Egūtūūra ekaga ūguo nginya-rī? **7** Andū arīa ūrī na thīrīrī ma githī matīgagūkīrīra o rīmwe? Githī matikaarahūka, na matūme ūinaine, macooke makūnyamarie? **8** Tondū nītahīte ndūrīrī nyingī indo ciao, matigari ma ndūrīrī icio, nīmagagūtaha indo o nawe. Nī ūndū nīūitīte thakame ya andū, na ūkaananga mabūrūri, na matūūra manene, o na arīa othe marī kuo. **9** “Mūndū ūrīa wakaga wathani wake, na agetongia na uumithio ūtarī wa kīhoo to, nīgeetha aake nyūmba yake handū igūrū nīguo ehonokie ndakanyiitwo nī mwanangīko, kaī arī na haaro-ī! **10** Wee wanaciirīra kūniinwo kwa ndūrīrī nyingī, ūgaconorithia nyūmba yaku mwene, na ūkoorwo nī muoyo waku. **11** Mahiga ma rūthingo nīmakanīrīra, na mīgamba ya mbaū nīkamūkīria. **12** “Mūndū ūrīa wakithagia itūūra inene na ūiti wa thakame, na akahaanda itūūra na njīra cia ūmaramari, kaī arī na haaro-ī! **13** Githī Jehova Mwene-Hinya-Wothe ndatuīte atī wīra wa andū no ngū cia gwakīrīria mwaki, na atī ndūrīrī cīnogāgia o tūhū? **14** Nīgūkorwo

thĩ nĩkaiyũrwo nĩ ũmenyo wa riiri wa Jehova, o ta ũrĩa maaĩ maiyũrĩte iria-inĩ. **15** “Mũndũ ũrĩa ũheaga andũ a itũũra rĩake njoohi, akamatahĩria mondo-inĩ ya rũũa ya ndibei nginya makarĩĩo, nĩgeetha ererere njaga yao, kaĩ arĩ na haaro-ĩ! **16** Ũkaiyũrwo nĩ thoni, handũ ha kũgĩa na riiri. Rĩĩrĩ nĩrĩo ihinda rĩaku! Nyua, ũrĩĩo, nayo njaga yaku yoneke! Gĩkombe kuuma guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa Jehova nĩkĩragũkora, na njono nĩkũhumbĩra riiri waku. **17** Haaro ĩrĩa ũrutĩre Lebanoni-rĩ, nĩngakũhubĩkania, na wanangi waku wa nyamũ-rĩ, nĩngakũmakia mũno. Nĩ ũndũ nĩũitĩte thakame ya andũ, na ũkaananga mabũrũri, na matũũra manene, na arĩa othe marĩ kuo. **18** “Mũhianano mũicũhie nĩ wa bata ũrĩkũ mũndũ aarĩkia kũwacũhia? O nague mũhianano wa gũtwekio ũrĩa ũtũmaga andũ maheeneke nĩ wa bata ũrĩkũ? Nĩgũkorwo ũrĩa ũũthondekaga ehokaga kĩrĩa ombĩte; athondekaga mĩhianano ĩtaaragia. **19** Mũndũ ũrĩa wĩraga rũbaũ atĩrĩ, ‘Gĩa na muoyo!’ Kana akeera ihiga rĩtarĩ muoyo atĩrĩ, ‘Arahũka!’ Kaĩ arĩ na haaro-ĩ! Indo ta icio ciakĩhota kuonia mũndũ njĩra? Ihumbĩtwo thahabu na betha; no itirĩ na mĩhũmũ thĩĩnĩ wacio. **20** No rĩrĩ, Jehova arĩ hekarũ-inĩ yake theru; thĩ yothe nĩkire ki ĩrĩ mbere yake.”

3 Rĩrĩ nĩ ihooya rĩa mũnabii Habakuku, rĩa kũinwo ta rwĩmbo. **2** Atĩrĩrĩ Jehova, nĩnjiguĩte ũhoro wa ngumo yaku, nganyiitwo nĩ guoya nĩ ũndũ wa ciiko ciaku. Rurumũkia ciiko ciaku matukũ-inĩ maya maitũ, ũtũme imenyeke matukũ-inĩ maitũ; o na hĩndĩ ĩrĩa ũrĩ mũrakaru, iguanagĩra tha. **3** Ngai ookire oimĩte Temani, ũcio Mũtheru agĩũka oimĩte Kĩrĩma kĩa Parani. Riiri wake ũkĩhumbĩra igũrũ, nague ũgooci wake ũkĩiyũra thĩ. **4** Ũkengi wake wahaanaga ta riũa rĩkĩratha; mĩrũri yahenũkaga kuuma guoko-inĩ gwake, naho hau nĩho hinya wake wahithĩtwo. **5** Mũthiro nĩguo wamũtongoragia; mũrimũ wa mũthiro ũkamuumu thuutha. **6** Aarũgamire, agĩthingithia thĩ; agĩcũthĩrĩria agĩtũma ndũrĩrĩ ciinaine. ĩrĩma cia tene ikĩmumuthũka, natuo tũrĩma twa tene tũkĩmomoka. Mĩthĩire yake-rĩ, nĩ ya tene na tene. **7** Nĩndonire andũ arĩa matũũraga hema cia Kushani marĩ na mĩnyamaro, nao arĩa matũũraga Midiani maiyũrĩtwo nĩ ruo rũnene. **8** Wee Jehova-rĩ, nĩ njũũ warakarĩire? Mang’ũrĩ maku-rĩ, nĩ tũrũũ mokĩrĩire? Wee-rĩ, wokĩrĩire iria na mang’ũrĩ maku rĩrĩa wahaicĩte mbarathi ciaku na ngaari ciaku cia ũhootani cia ita? **9** Nĩwarutire ũta waku, ũkĩwoya na igũrũ, na ũgĩtia mĩguĩ mĩingĩ.

Nayo thĩ ũkĩmĩgayania na njũũ; **10** ĩrĩma ciakuonire ikĩnyogonda. Kĩguũ kĩa maaĩ nakĩo gĩgĩtherera; maaĩ ma kũrĩa kũriku makĩhũũyũka, na makĩambararia makũmbĩ mamo na igũrũ taarĩ moko. **11** Riũa na mweri nĩciarũgamire o ro ũguo kũu igũrũ, ciona ũtheri wa mĩguĩ yaku ikĩrathũka, na ciona kũhenia gwa itimũ rĩaku rĩkĩmenũka. **12** Watũkanĩirire thĩ na mang’ũrĩ, na ũkĩhũura ndũrĩrĩ ũrĩ na marakara. **13** Wokire kũhonokia andũ aku, na ũhonokie ũrĩa waku mũitĩrĩrie maguta. Wahehenjire kĩongo kĩa nyũmba ya waganu, ũkĩmĩtharia nginya itina-inĩ ciayo. **14** Wamũtheecire mũtwe na itimũ rĩake mwene, rĩrĩa njamba ciake cia ita ciatũtharĩkĩire itũharaganie; cigakenagĩrĩra ta igũtambuura athĩini arĩa mehithĩte. **15** Wee wakinyire iria igũrũ na mbarathi ciaku, ũgĩthuka maaĩ macio maingĩ, magĩtũka makũmbĩ manene. **16** Ndaiguire ũhoro ũcio, ngoro yakwa igĩtumatuuma, nacio iromo ciakwa ikĩinaina nĩ mũgambo ũcio; mahĩndĩ makwa makĩonja, namo magũrũ makwa makĩinaina. No nĩ nĩngweterera ngĩrĩrĩrie, nginya mũthenya ũrĩa wa kũnyariirĩka ũgaakinya, ũkore rũrĩrĩ rũrĩa rũtũtharĩkagĩra. **17** Atĩrĩrĩ, o na mũkũyũ ũngĩaga kũruta kĩro, nayo mĩthabibũ yaage thabibũ, o nague mũtamaiyũ wage maciaro, nayo mĩgũnda yaage irio; o na kũngĩaga ng’ondũ gĩcegũ na kwage ng’ombe ciugũ-inĩ-rĩ, **18** nĩ no ndĩrĩkenagĩra Jehova, njanjamũkage nĩ ũndũ wa Ngai Mũhonokia wakwa. **19** Mwathani Jehova nĩwe hinya wakwa, atũmaga magũrũ makwa magĩe ihenya ta magũrũ ma thwariga, nake aahotithagia kũhaica kũrĩa gũtũũgĩru. Kũrĩ mũtongoria wa nyĩmbo. Rwĩmbo rũrũ nĩ rwa kũinwo na inanda cia mũgeeto.

Zefania

1 Atiriri, ino niyo ndumiriri ya Jehova iria yakinyirire Zefania muru wa Kushi, muru wa Gedalia, muru wa Amaria, muru wa Hezekia, riria Muthamaki Josia muru wa Amoni aathamakaga Juda. **2** Atiriri, Jehova ekuuga uu: "Ninganiina indo ciothe ithire biu, ithire kundu guothe guku thi. **3** Ninganiina andu o na nyamu; njooke niine nyoni cia riera-ini, na thamaki cia iria-ini. Andu aria aaganu magaatigirio o hiba cia mahuti, hindi iria ngaaniina andu mathire kundu guothe guku thi," uguo niguu Jehova ekuuga. **4** "Ningatamburukia guoko gwakwa njukirire Juda, na njukirire andu othe aria matuuraga Jerusalemu. Ninganiina mihianano ya Baali iria itigarite guku, na niine maritwa ma andu aria matooi Ngai, na athinjiri-ngai cia mihianano, **5** o acio mainamagirira, makahooya mbutu cia iguru mar nyumba iguru, o na makainamirira, makehita na ritwa ria Jehova, na magacooka makehita na ritwa ria Milikomu, **6** o acio matigaga kurumirira Jehova magacooka na thuutha, na maticaragia Jehova, o na kana makamurongooria. **7** Atiriri, kirai ki muri mbere ya Mwathani Jehova, nigukorwo muthenya wa Jehova uri hakuhi. Jehova nahaaririre igongona; ningi namurite andu aria etite. **8** Muthenya ucio wa igongona ria Jehova-ri, ningaherithia anene, o na herithie ariu a muthamaki, hamwe na aria othe magaakorwo mehumbite nguo cia bururi ung. **9** Muthenya ucio-ri, ningaherithia ataagarari othe a hingiro, o acio maiyuragia hekaru ya ngai ciao na haaro na maheeni." **10** Jehova ekuuga atiri, "Muthenya ucio nigukaiguu mukayo uumite Kihingo-ini gia Thamaki, o na kugirika kuumite Itura Rieru, nague mururumo munene wa mumomoko uume turima-ini. **11** Girikai, inyu i mutuuraga rugongo rwa ndunyuu; mugirike tonduu onjorithia anyu othe nimekuniinwo, na aria othe monjorithanagia na betha manangwo. **12** Hindi iyo ningoya matawa njethe andu Jerusalemu, na herithie aria meiganitie, aria mahaana ndibei itiganirio na kinyita kayo, aria meciaragia atiri, 'Jehova ndari undu angika, mweka kana muuru.' **13** Utonga wao niugatahwo, na nyumba ciao imomorwo. Nimagaka nyumba, no matigacitua; nimakahaanda migunda ya mithabibu, no matikanyua ndibei yayo. **14** "Muthenya uria munene wa Jehova uri hakuhi, uri hakuhi na niurooka narua. Ta thikiririai! Kiriro kia muthenya ucio wa Jehova gigaakorwo kiri

kinene, nacio njamba cia ita niikaarira muno iri kuu. **15** Muthenya ucio-ri, ugaakorwo uri wa mang'uri, muthenya wa minyamaro na ruo runene, muthenya wa mathina na mwanangiko, muthenya wa nduma na mairia, muthenya wa matu na nduma ndumanu, **16** muthenya wa kuhuhwo karumbeta na mbugiririo ya mbaara ya guukirira matuura maria mairigirwo na hinya, na guukirira mithiringo iria miraihu na iguru. **17** Ningarehere andu minyamaro, nao magathiiaga ta andu atumumu, ni undu nimehirie Jehova. Thakame yao nigaitwo ta rukungu, nacio nyama cia nda ciao iteo ta iri ruruu. **18** Betha kana thahabu ciao itikahota kumahonokia, muthenya ucio wa mang'uri ma Jehova. Thi yothe ikaaniinwo na mwaki wa uiru wake, nigukorwo aria othe matuuraga guku thi niakamaniina o rimwe."

2 Mwicookaniririei hamwe, mwicookaniririei hamwe inyu ruriri rurutar thoni. **2** Mwicookaniririei mbere ya ihinda riria rituitwo gukinya, muthenya ucio umukorerere ta uria muingu umburagwo ni ruhuho, mbere ya marakara mahiu ma Jehova mamukore, mbere ya muthenya ucio wa mang'uri ma Jehova kumukora. **3** Cariai Jehova, inyu andu othe aria enyihia a bururi, inyu aria mwikaga uria aathanite. Mwicaririei uthingu, mwicaririei kwinyihia; no gukorwo nimumagatirwo muthenya ucio wa marakara ma Jehova. **4** Itura ria Gaza nirigatiganirio, naroo itura ria Ashikeloni rianangwo. Andu a Ashidodi makaaruturwo muthenya barigici, naroo itura ria Ekironi rithario ta muti ukumunywo. **5** Inyu aria mutuuraga ndwere-ini cia iria, o inyu Akerethi, kai muri na haaro-! Ndumiriri ya Jehova ni iguukirire, wee Kaanani, bururi wa Afilisti. "Ningakuniina, na gutiri mundu o na umwe ugaatigara." **6** Bururi ucio uri ndwere-ini cia iria, o kuu Akerethi matuuraga, gugaatuika kunduu gwa gwakwo ithunu cia ariithi, na ciugu cia ng'onduu. **7** Bururi ucio ugaatuika wa matigari ma nyumba ya Juda; kuu nikuo makoona urithio. Hwai-ini magaaomaga nyumba cia Ashikeloni. Nake Jehova Ngai wao niakamamenyerera, na atume magaacire ringi. **8** "Ninjiguite irumi cia Moabi na inyururi cia Aamoni, acio maarumire andu akwa na makitha guukirira bururi wao." **9** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Israeli, ekuuga atiri, "Ti-itheru o ta uria ni nduuraga muoyo-ri, Moabi gugaatuika o ta Sodomu, nague bururi wa Aamoni utuika ta Gomora, kunduu kwa riya, na marima ma cumbi, kunduu

gütakūraga kīndū kuuma tene. Matigari ma andū akwa nīmakaamataha; nao andū a rūrīrī rwakwa arīa makaahonoka nīmakagaya būrūrī wao.” 10 Maūndū macio nīmakamakora nī ūndū wa mwītīio wao, na nī ūndū wa kūrūma na kūnyūrūria andū a Jehova Mwene-Hinya-Wothe. 11 Jehova nīagetigīrwo nīo rīria akaananga ngai ciothe cia būrūrī ūcio. Ndūrīrī iria irī hūgūrūrū-inī ciothe cia iria nīkamūhooya, o rūrīrī rūrī būrūrī waruo kīūmbe. 12 “O na inyuī, andū a Kushi, nīmūkooragwo na rūhiū rwakwa rwa njora.” 13 Nīagatambūrūkia guoko gwake okīrīre andū a gathigathini na aniine Ashuri, atige Nineve gūkirīte ihooru, na kūūmagarīte o ta werū. 14 Ndūuru cia mbūrī na ng’ombe igaakoma kuo, hamwe na ciūmbe cia mīthemba yothe. Ndundu cia werū na ndundu iria ng’ambi nīkomba itugī-inī ciakuo. Kayū ka mīgambo yacio gakaiguuagwo ndirica-inī, hība cia mahiga igaakorwo mīrango-inī, nayo mīgamba ya mītarakwa itigwo ūtheri. 15 Rīrī nīrīo itūūra rīria rīratūire na gīkeno, o na rītarī na ūgwati. Rīria rīeīrāga atīrī, “Nī no nī, na gūtīrī ūngī tiga nī.” Kaī nīrīkīanangītwo, rīgatuīka o kīmamo kīa nyamū cia gīthaka-ī! Arīa othe mahītūkagīra harī rīo no kūrīnyūrūria na kūrīorota.

3 Kaī itūūra rīrī inene rīa andū aremi, na rīgwatītīo thaahu, o na rīiyūrīte maūndū ma kūhinyanīrīria rīrī na haaro-ī! 2 Rītīrī mūdū rīathīkagīra, rītīitīkagīra gūtaarwo. Rītīihokaga Jehova, na rītīkūhagīrīria Ngai warīo. 3 Anene aarīo mahaana ta mīrūūthi ikūrarama, aathani aarīo mahaana ta njūū iria icangacangaga hwaī-inī, gūtīrī kīndū matigagia gīkinyie rūciinī. 4 Anabii aarīo nī etīi; nī andū a ungumania. Athīnjīri-Ngai aarīo mathaahīte handū-harīa-haamūre, na magathūkia watho. 5 Jehova ūria ūrī thīinī warīo nī mūthingu; we ndeekaga ūuru. Rūciinī o rūciinī nīatuanagīra ciira na kīhooto, mūthenya o mūthenya ndagaga gwīka ūguo, no arīa matarī athingu matīrī thoni. 6 “Nīniinīte ndūrīrī; cīgītīro ciao cia hinya nī momore. Nacio barabara ciao ndūmīte itiganīrio, gūtīrī mūdū ūracigerera. Matūūra mao manene nīmanange; gūtīrī mūdū o na ūmwe ūtigarīte, gūtīrī o na ūmwe. 7 Ndeerire itūūra rīu inene atīrī, ‘Tītherū nīūkanjītīgīra, na wītīkīre gūtaarwo!’ Hīndī ūyo itūūro ciake itikaniinwo, o na kana maherithia makwa mamūkore.” No o meeriragīria o gwīka ūuru maūndū-inī mao mothe. 8 Nī ūndū ūcio Jehova ekuuga atīrī, “Ikaraī mūnjetereire, mweterere mūthenya ūrīa ngaarūgama ndute ūira. Nīndūite atī nīngacookanīrīria

ndūrīrī hamwe, na nyūnganie mothamaki, nīguo ndīmaitīrīrie mang’ūrī makwa, nīmo marakara makwa mahiū. Thī yothe nīkaniinwo nī mwaki wa marakara ma ūiru wakwa. 9 “Hīndī ūyo nīngatheria mīromo ya ndūrīrī, nīguo othe makayagīre rītwa rīa Jehova, na mamūtungatagīre marī na ūrūmwe. 10 Andū akwa arīa mahurunjūkiire mūrīmo ūria ūngī wa njūū cia Kushi, o acio maahooyaga, nīmakandehera maruta. 11 Mūthenya ūcio wee ndūgaconorithio nī ūndū wa maūndū mothe marīa mooru wananjika, tondū nīngeheria arīa othe makenagīra mwītīio wao, ndīmarute kuuma itūūra-inī rīrī inene. Ndūgacooka gwītūūgīria ūrī kīrīma-inī gīakwa gītheru. 12 No rīrī, nīngatigia gatagatī-inī kanyu andū arīa ahooreri na enyīhīa, arīa mehokete rītwa rīa Jehova. 13 Matigari ma Isiraēli matigekaga ūuru; matikaheenania, kana ūhinga woneke tūnua-inī tawo. Makaarīaga na magakoma, na gūtīrī mūdū ūkaamamakia.” 14 Atīrīrī, wee Mwarī wa Zayuni, ina rwīmbo; o nawe, Isiraēli anīrīra! Nawe Mwarī wa Jerusalemu kena na ūcanjamūke na ngoro yaku yothe! 15 Jehova nīeheretie ihūūra rīaku, nacio thū ciaku nīacingatīte. Jehova mūthamaki wa Isiraēli arī hamwe nawe; ndūgacooka gwītīgīra mwanangīko rīngī. 16 Mūthenya ūcio nīmakeera Jerusalemu atīrī, “Wee Zayuni, ndūgacooke gwītīgīra na ndūkaregerie moko maku. 17 Jehova Ngai waku arī hamwe nawe, o we ūrīa ūrī hinya wa kūhonokania. Nīarīgūkenagīra mūno, na nīarīkūhooragīria na wendo wake, agūkūngūire akīinaga nyīmbo.” 18 “Kīeha gīa ciathī iria njathane nīngamwehereria; icio ikoretwo irī mūrigo na cia thoni harī inyuī. 19 Hīndī ūyo nīngaherithia arīa othe maamūhinyagīrīria; nīngahonokia arīa ithua, na njookererie arīa mahurunjītwo. Nīngatūma magīe igweta na ndīmagoocthie mabūrūrī-inī mothe kūrīa manaconorithio. 20 Ihinda rīu nīngamūcookanīrīria; hīndī ūyo nīngamūcookia mūciī. Nīngatūma mūgīe igweta na ndīmūgoocithie gatagatī-inī ka ndūrīrī ciothe cia thī, hīndī irīa ngaatūma mūgaacīre rīngī, o mūkīonagīra na maito manyu,” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

Hagai

1 Na riri, mwaka-ini wa keeri wa guthamaka kwa Dario, muthenya wa mbere wa mweri wa gatandatü, ndumiriri ya Jehova niyakinyire Zerubabeli muru wa Shealitelieli, mwathi wa bururi wa Juda, na kuri Joshua muru wa Jehozadaki, muthinjiri-Ngai uria munene, na kanua ka munabii Hagai makirwo atiri, **2** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, "Andu aya moigaga atiri, 'hinda ti ikinyu ria gwakira Jehova nyumba.'" **3** Ningi ndumiriri ya Jehova iguika na kanua ka munabii Hagai ikuria atiri, **4** "Anga ni ihinda rianyu inyu ene ria guikara nyumba iria ng'emie na mbaü riria nyumba ino yakwa ikarite iri nyanangiku?" **5** Na riri, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, "Mwicuraniei wega uria mithiire yanyu itarii. **6** Mulaandite irio nyingi, no mukagetha o tunini. Muriaga no muthiunaga. Mnyuuaga no mutinyootokaga. Mwilumbaga nguo no mutiiguaga urugar. Ningi uria uhuikumaga, aanyiita mucaara wake awikagira muhuko uri na marima." **7** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, "Mwicuraniei wega uria mithiire yanyu itarii. **8** Ambatai irima-ini mugire mbaü, muke munjakire nyumba, nigeetha ni ndimikenagire na nduika wa gutiagwo," ugo nigo Jehova ekuuga. **9** Mwerigagira uumithio muingi, no riri, mukiona o kindu kinini. Kira mwainukirie, ngikumbura na mihumu yakwa. Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuria atiri, "Ndeekire ugo niki? Ndeekire ugo ni undu wa nyumba yakwa, iria ikarite iri nyanangiku, riria o umwe wanyu arahang'ira maundu ma nyumba yake mwene. **10** Ni undu wanyu, iguru niregete guta ime, nayo thi ikarega na maciaro mayo. **11** Nindatumire bururi wage mbura miguinda-ini na irima-ini, o na ngiumia ngano, na nginiina ndibe ya muhiano na maguta na kiria gothe thi icaraga, na nginyihia andu na mahiu, na ngithukia wira wa moko manyu." **12** Ningi Zerubabeli muru wa Shealitelieli, na Joshua muru wa Jehozadaki, muthinjiri-Ngai uria munene, na matigari mothe ma andu, magiathikira mugambo wa Jehova Ngai wao, o na ndumiriri ya munabii Hagai, tondü ni Jehova Ngai wao wamutumite. Nao andu acio magitigira Jehova. **13** Ningi Hagai mutumwo wa Jehova akiheana ndumiriri ino ya Jehova kuri andu, akimeera atiri: Jehova ekuuga atiri, "Nii ndi hamwe na inyu." **14** Nake Jehova akirahura roho wa Zerubabeli muru wa

Shealitelieli, mwathi wa Juda, na roho wa Joshua muru wa Jehozadaki, muthinjiri-Ngai uria munene, o na roho wa andu othe aria matigarite, nao magiika, makiambiria kuruta wira wa nyumba ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wao. **15** Kwari muthenya wa mirongo iri na ina, mweri wa gatandatü, mwaka-ini wa keeri wa guthamaka kwa Dario.

2 Na riri, muthenya wa mirongo iri na umwe, mweri wa mugwanja, ndumiriri ya Jehova niyakinyire munabii Hagai, akirwo atiri, **2** "Ariria Zerubabeli muru wa Shealitelieli, mwathi wa bururi wa Juda, na Joshua muru wa Jehozadaki, muthinjiri-Ngai uria munene, na andu othe aria matigaire, umoorie atiri, **3** 'Nuu wanyu utigarite wonire nyumba ino na riiri wayo wa mbere? Mirona ihaana atia ru? Githi mutiramiona ihaana ta kindu gia tuhü?' **4** Jehova ekuuga atiri, 'Gia na hinya, wee Zerubabeli, na ugie na hinya, wee Joshua muru wa Jehozadaki, muthinjiri-Ngai uria munene, gia na hinya inyu andu othe a bururi, na murute wira, nigukorwo ndi hamwe na inyu.' Ugo nigo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **5** 'Ugo nigo ndaarikaniire na inyu, riria mwoimire bururi wa Misiri, na Roho wakwa egutuura thini wanyu. Tigai gwigira.' **6** "Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri; 'Thuutha wa kahinda kanini ningathingithia iguru na thi ringi, na thingithie iria na thi nyumu. **7** Ningathingithia nduriri ciothe, nake uria wiragario ni nduriri ciothe niagooka, na ni ningaiyuria nyumba ino riiri,' ugo nigo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **8** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, 'Betha ni yakwa, o na thahabu ni yakwa. **9** Riiri wa nyumba ino ugaakorwo uri munene gukira riiri wa nyumba iria ya mbere,' ugo nigo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. 'Na handu haha ningaheana thayu,' ugo nigo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga." **10** Muthenya wa mirongo iri na ina, mweri wa kenda, mwaka wa keeri wa guthamaka kwa Dario, ndumiriri ya Jehova niyakinyire munabii Hagai akirwo atiri, **11** "Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, 'Uriai athinjiri-Ngai uria watho ugite: **12** Mundu angikua nyama nyamure ruuno-ini rwa nguo yake, naruo ruono rutherie mugate, kana thubu, kana ndibe, kana maguta, o na kana irio ingiri, irio icio ciatuka nyamure?'" Nao athinjiri-Ngai magicookia atiri, "Aca." **13** Ningi Hagai akimooria atiri, "Mundu uri na thaahu ni undu wa kuhutania na kimba, angihutia kindu kimwe gia icio-ri, kindu

kīu no kīnyiitwo nī thaahu?” Nao athīnjīri-Ngai magīcookia atīrī, “Īi, no kīnyiitwo nī thaahu.” **14** Ningī Hagai akīmeera atīrī, “Jehova ekuuga atīrī, ‘Ūguo noguo andū aya na rūrīrī rūrū matariī maitho-inī makwa; ūrīa wothe meekaga na kīrīa gīothe marutaga kūu, kīrī na thaahu. **15** “Na rīrī, mwīcūraniei wega ūhoru ūyū kuuma ūmūthī, mūtaranie ūrīa maūndū maatarīi mbere ya rīrīa gūtaari ihiga rīaigīrīrwo igūrū wa rīngī mwako-inī wa hekarū īno ya Jehova. **16** Mūndū o wothe angīathiire hība-inī ya ngano ya ithimi mīrongo īrī, aakoraga no ithimi ikūmi. Mūndū o wothe angīathiire itangi-inī rīa ndibei erīgīrīire gūtahia ithimi mīrongo ītano, aakoraga o mīrongo īrī. **17** Ndathūkirie wīra wothe wa moko manyu na mbaa, na mbuu na mbura ya mbembe, no inyuī mūtiigana kūnjookerera,’ ūguo nīguo Jehova ekuuga. **18** Kuuma ūmūthī na gūthīi na mbere, kuuma mūthenya ūyū wa mweri mīrongo īrī na inya, mweri wa kenda, mwīcūraniei wega ūhoru wa mūthenya ūrīa mūthingi wa hekarū ya Jehova wakirwo. Ta mwīcūraniei wega: **19** Nī hakīrī o na mbeū itigarīte ikūmbī-inī? Nginyagia rīu, mīthabībū, na mīkūyū, na mīkomamanga, o na mītamaiyū ndīrī iragīa na maciaro. “Kuuma ūmūthī nīndīrīmūrathimaga.” **20** Ningī ndūmīrīri ya Jehova nīyakinyīire Hagai hīndī ya keerī, mweri mīrongo īrī na inya wa mweri ūcio, akīrwo atīrī, **21** “Arīria Zerubabeli mwathi wa Juda, ūmwīre atī nīngathingithia igūrū na thī. **22** Nīngang’aurania itī cia ūnene, na hehenje hinya wa mothamaki ma thī ng’eni. Nīngakurumania ngaari cia ita, na atwarīthia a cio; na ndungumanie mbarathi hamwe na ahaici a cio, o mūndū arūndwo na rūhiū rwa njora rwa mūrū wa nyina. **23** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, ‘Mūthenya ūcio-rī, nīngakwamūkīra, wee ndungata yakwa Zerubabeli mūrū wa Shealitelieli,’ ūguo nīguo Jehova ekuuga. ‘Ningī nīngagūtua ta gīcūhī gīakwa gīa kīara, gīkurure rūūrī rwakwa, nīgūkorwo nīngūthuurīte,’ ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.”

Zekaria

1 Na rĩrĩ, mweri wa ĩnana wa mwaka wa keerĩ wa ũthamaki wa Dario, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩire mũnabii Zekaria, mũrũ wa Berekia, mũrũ wa Ido, akĩrwo atĩrĩ: **2** “Jehova nĩarakaririo mũno nĩ maithe manyu ma tene. **3** Nĩ ũndũ ũcio ĩra andũ atĩrĩ, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: ‘Njookerera, nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga, na nĩ nĩngũmũcookerera,’ ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **4** Mũtikahaane ta maithe manyu ma tene arĩa maahunjagĩrio nĩ anabii a tene, makeerwo atĩrĩ: ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: ‘Garũkai mũtĩge mũthĩire yanyu mũũru o na mũtugo yanyu mũũru.’ No makĩaga kũnjigua kana kũrũmbũya uuge wakwa, nĩguo Jehova ekuuga. **5** Maithe manyu ma tene makĩrĩ kũ rĩu? Nao anabii-rĩ, nĩmatũũraga nginya tene? **6** No rĩrĩ, githĩ ndũmĩrĩri yakwa na ĩrĩa ciakwa cia kũrũmĩrĩro, ĩria ndaathĩte ndungata ciakwa cia anabii itiahiĩngĩrio maithe manyu ma tene? “Hĩndĩ ĩyo makĩĩrira makiuga atĩrĩ, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe atwĩkĩte kũringana na ũrĩa mũthĩire na mũtugo iitũ itariĩ, o ta ũrĩa aatuĩte nĩegwika.” **7** Mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ na ĩna wa mweri wa ikũmi na ũmwe, mweri ũcio wa Shebati, mwaka-inĩ wa keerĩ wa ũthamaki wa Dario, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩire mũnabii Zekaria, mũrũ wa Berekia, mũrũ wa Ido. **8** Nĩndonire kĩoneki ũtukũ, na rĩrĩ, mbere yakwa ngĩona mũndũ wahaiĩte mbarathi ndune! Mũndũ ũcio aarũgamĩte mũtĩ-inĩ ya mũhandathi yarĩ handũ mũkuru-inĩ. Thuutha wake nĩ haarĩ mbarathi ĩmwe ndune, na ingĩ cia gĩtĩĩri na ingĩ njerũ. **9** Na nĩ ngĩũria atĩrĩ, “Mwathi wakwa, ici nacio nĩ cia kĩ?” Mũraika ũcio waaragia na nĩ akĩnjookeria atĩrĩ, “Nĩngũkwĩra nĩ cia kĩ.” **10** Nake mũndũ ũcio warũngĩ mũtĩ-inĩ ya mũhandathi akĩndaarĩria akĩnjĩra atĩrĩ, “Aya nĩo Jehova atũmĩte mathĩ thĩ yothe.” **11** Nao magĩcookia ũhoru kũrĩ mũraika wa Jehova, ũrĩa warũngĩ mũtĩ-inĩ ya mũhandathi, makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtũthĩte thĩ yothe na tũkoona atĩ thĩ nũhooreire na ĩrĩ na thayũ.” **12** Nĩngĩ mũraika ũcio wa Jehova akĩũria atĩrĩ, “Nĩ nginya rĩ, Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ũkwaga kũĩguĩra Jerusalemu na matũũra ma Juda tha, marĩa ũkoretwo ũrakarĩire mĩaka mĩrongo mũgwanja?” **13** Nĩ ũndũ ũcio Jehova agĩkarĩria mũraika ũcio twaragia nake na ciugo njega na cia kũhoorerania. **14** Nake mũraika ũcio wanjaragĩria

akĩnjĩra atĩrĩ, “Anĩrĩra ndũmĩrĩri ĩno: Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, ‘Nĩnjiguaga ũiru nĩ ũndũ wa Jerusalemu na Zayuni, **15** no rĩrĩ, nĩndakarĩtio mũno nĩ ndũrĩrĩ ĩria ciĩguaga ĩrĩ ngĩtĩre. Ndaarakarĩire andũ akwa o hanini, no ndũrĩrĩ ĩcio igĩkĩrĩria kũmanyamaria.’ **16** “Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga ũũ: ‘Nĩngacooka itũũra rĩa Jerusalemu ndĩrĩguĩre tha, nayo nyũmba yakwa yakwo kuo rĩngĩ. Naruo rũrigi rĩa gũthima nĩrũgatambũrũkio Jerusalemu,’ ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **17** “Nĩngĩ ũthĩ na mbere na kwanĩrĩra uuge atĩrĩ: Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ, ‘Matũũra makwa nĩmakaiyũrĩrĩa ũgaacĩru rĩngĩ, nake Jehova nĩakahooreria Zayuni rĩngĩ na ethuurĩre Jerusalemu.” **18** Nĩngĩ ngĩtĩra maitho, na rĩrĩ, mbere yakwa ngĩona hĩa inya! **19** Ngĩũria mũraika ũcio wanjaragĩria atĩrĩ, “Ici nacio nĩ cia kĩ?” Nake akĩnjookeria atĩrĩ, “Ici nĩcio hĩa ĩria ciaharaganirie Juda, na Isiraeli, na Jerusalemu.” **20** Nake Jehova agĩcooka akĩnyonia mabundi mana. **21** Na nĩ ngĩmũũria atĩrĩ, “Aya-rĩ, marooka gwĩka atĩa?” Nake akĩnjookeria atĩrĩ, “Ici nĩcio hĩa ĩria ciaharaganirie Juda nĩguo gũtigacooke kuoneka mũndũ ũkwĩhaanda, no mabundi maya, mokĩte kũmamakia na magũithie hĩa ĩcio cia ndũrĩrĩ, ĩria ciambararirie hĩa ciao igĩkĩrĩra bũrũri wa Juda, nĩguo andũ akuo maharaganio.”

2 Nĩngĩ ngĩtĩra maitho, na rĩrĩ, hau mbere yakwa ngĩona mũndũ wanyĩtĩte rũrigi rĩa gũthima na guoko gwake. **2** Ngĩmũũria atĩrĩ, “Wee-rĩ, wathĩ kũ?” Nake akĩnjookeria atĩrĩ, “Ndathĩ gũthima itũũra rĩa Jerusalemu, nĩguo menye warĩ o na ũraihu warĩo.” **3** Na rĩrĩ, mũraika ũcio wanjaragĩria agĩthĩ, nake mũraika ũngĩ agĩũka kũmũtũnga, **4** akĩmwĩra atĩrĩ, “Teng’era wĩre mwanake ũcio atĩrĩ, ‘Jerusalemu rĩgaatuĩka itũũra ĩnene rĩtarĩ thingo, nĩ ũndũ wa ũingĩ wa andũ na mahĩu marĩa magaaakorwo kuo.’ **5** Jehova ekuuga ũũ, ‘Nĩ mwene nĩ nĩ ngaatuĩka rũthingo rwa mwaki ndĩrĩthĩũrũrũkĩrie, na ndũike riiri thĩnĩ wa itũũra rĩu.’” **6** Jehova ekuuga ũũ, “Ūkai, ũkai! Ūrai muume bũrũri wa mwena wa gathigathini, nĩgũkorwo ndĩmũharaganĩirie mĩena yothe ĩna ĩrĩa yumaga huhu cia igũrũ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **7** “Ūka, wee Zayuni! Wĩthare, o wee ũtũũraga kwa Mwarĩ wa Babuloni!” **8** Nĩgũkorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Thuutha wa kũũhe gĩtĩio, akĩndũma ngahũũrane na ndũrĩrĩ ĩria ciatahĩte indo cianyu. Nĩgũkorwo ũrĩa wothie ũmũhutagia inyuĩ nĩ kũma kĩa

riitho rīa Ngai ahutagia. 9 Ti-itherū nīngambararia guoko gwakwa ndīmookīrīre, nacio ngombo ciao itahe indo ciao. Hīndī īyo nīguo mūkaamenya atī Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīwe ūndūmite. 10 “Wee Mwarī wa Zayuni-rī, anīrīra na ūkene, nīgūkorwo nīndīrooka gūtūūra gatagatī-inī kanyu,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 11 “Mūthenya ūcio-rī, ndūrīri nyingī nīkanyitithanio na Jehova, na nīmagatuika andū akwa. Ngaatūūra gatagatī-inī kanyu na nīmūkamenya atī Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīwe ūndūmite kūrī inyuī.” 12 Jehova nīakagaya Juda gūtūike igai rīake būrūri-inī ūrīa mūtheru, na nīagethuurīra Jerusalemu o rīngī. 13 Hoorerai harī Jehova inyuī kīrīndī gīa thī tondu nīeyarahūrīte kuuma gīkaro-ini gīake gītheru.

3 Ningī akīnyonia Joshua, mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, arūgamīte mbere ya mūraika wa Jehova, nake Shaitani arūgamīte mwena wake wa ūrīo nīguo amūcuuke. 2 Nake Jehova akīra Shaitani atīrī, “Jehova arogūkūuma, wee Shaitani! Jehova ūrīa ūthuurīte Jerusalemu arogūkūuma wee! Githī mūdū ūyū ti gīcinga gītharītwo kuuma mwaki-inī?” 3 Na rīrī, Joshua eehumbīte nguo irī gīko hīndī īyo aarūgamīte mbere ya mūraika. 4 Mūraika ūcio akīra arīa maarūngī mbere yake atīrī, “Mūrutei nguo icio ciake irī na gīko.” Agīcooka akīra Joshua atīrī, “Atīrīrī, nīnjeheretie mehīa maku, na nīngūkūhumba nguo cia gorō.” 5 Ngīcooka ngiuga atīrī, “Muohei kīremba gītheru mūtwe.” Nī ūndū ūcio makīmuoha kīremba gītheru mūtwe, na makīmūhumba nguo, mūraika wa Jehova arūgamīte o hau. 6 Mūraika wa Jehova agīatha Joshua, akīmwīra atīrī, 7 “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūū, ‘Ūngīrūmīrīra mīthīire yakwa na ūmenyagīrīre maūdū marīa nyendaga mekwo, nīugaathaga nyūmba yakwa, o na ūtūike mūrūgamīrīri wa nja ciayo, na ngwītīkīrie ūtūike ūmwe wa andū aya marūngīi haha. 8 “‘Ta thīkīrīria, wee Joshua, mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, hamwe na athiritū aku aya maikarīte thī mbere yaku, o acio kīmenyithīa kīa maūdū marīa magooka: Nīngarehe ndungata yakwa, o we Rūhonge.’ 9 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūū, ‘Atīrīrī, nīnjigīte ihiga mbere ya Joshua! Ihiga rīu rīrī na maitho mūgwanja, na nīngakurura maandīko igūrū warīo, na njeherie mehīa ma būrūri ūyū na mūthenya ūmwe. 10 “‘Mūthenya ūcio-rī, o mūdū wanyu nīageeta mūdū wa itūūra rīake maikare rungu rwa mūtī wake wa mūthabībū na wa mūkūyū,’” ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.

4 Hīndī īyo mūraika ūrīa twaranagīria nake akīhūdūka, akīnjarahūra, ta ūrīa mūdū aarahūragwo kuuma toro. 2 Nake akīnjūūria atīrī, “Nī kī ūroona?” Na nī ngīmūcookeria atīrī, “Ndīrona mūtī wa thahabu theri wa kūigīrīrwo tawa, ūrī na mbakūrī igūrū rīagu, na ūigīrīrwo matawa mūgwanja na mīberethi mūgwanja ya gūtware maguta matawa-inī macio. 3 Ningī harī na mītī īrī ya mītamaiyū īrganītīe nago, ūmwe ūrī mwena wa ūrīo wa mbakūrī, na ūrīa ūngī mwena wayo wa ūmotho.” 4 Ngīūria mūraika ūrīa twaranagīria atīrī, “Mwathi wakwa, ici nacio nī ndūū?” 5 Nake akīnjūūria atīrī, “Wee-rī, ndūū ici nī ndūū?” Na nī ngīmūcookeria atīrī, “Aca, Mwathi wakwa, ndiūū.” 6 Nī ūndū ūcio akīnjīra atīrī, “‘Ino nīyo ndūmīrīri ya Jehova kūrī Zerubabeli, nayo īkuuga ūū: ‘Ti ūndū wa hinya kana wa ūhoti, no nī ūndū wa Roho wakwa,’ ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. 7 “Wee kīrīma gīkī kīnenerī, ūkīrī ū? Ūgaatuika kūdū kwaraganu mbere ya Zerubabeli. Ningī nīwe ūkaarehe ihiga rīa kūrīkia mwako o gūkīanagīrīrwo atīrī, ‘Ngai rīrathime! Ngai rīrathime!’” 8 Ningī ndūmīrīri ya Jehova īkīngīnyīrīra ngīrwo atīrī: 9 “Moko ma Zerubabeli nīmo maakīte mūthingī wa hekarū īno, na moko make no mo makaamīrīkia. Hīndī īyo nīmūkamenya atī Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīwe ūndūmite kūrī inyuī. 10 “Nūū ūmenaga mūthenya wa kīambīrīria kīa maūdū manini? Andū nīmagakena moonā kabīrū karī guokoinī gwa Zerubabeli. (Maya nīmo maitho mūgwanja ma Jehova, marīa moonaga thī yothe.)” 11 Ningī ngīūria mūraika ūcio atīrī, “Mītamaiyū īno īrī rī mwena wa ūrīo na wa ūmotho wa mūtī wa kūigīrīra tawa nī mītūū?” 12 Ningī ngīmūūria atīrī, “Honge ici igīrī cia mītamaiyū irūgamanīte na mīberethi īno ya thahabu iraita maguta mahaana ta thahabu nī ndūū?” 13 Nake agīcooka atīrī, “Wee-rī, ndūū ici nī ndūū?” Na nī ngiuga atīrī, “Aca, Mwathi wakwa, ndiūū.” 14 Nī ūndū ūcio akīnjīra atīrī, “Aya eerī nīo maitīrīrio maguta nīguo matungatage Mwathani wa thī yothe.”

5 Ningī ngīcooka ngītiira maitho, na rīrī, hau mbere yakwa ngīona ibuku-rīa-gīkūnjo rīombūkaga rīerainī. 2 Nake akīnjūūria atīrī, “Nī kī ūroona?” Na nī ngīmūcookeria atīrī, “Ndīrona ibuku-rīa-gīkūnjo rīrombūka rīera-inī, rīrī na ūraihu wa mīkono mīrongo īrī na warīi wa mīkono ikūmi.” 3 Nake akīnjīra atīrī, “Gīkī nī kīrumi kīrīa gīgūtambūrīka būrūri wothe;

nīgukorwo kūringana na ūrīa mwena ūmwe warīo wandikītwo, mūici o wothe no nginya agaathaamio, naguo mwena ūcio ūngī warīo ūkandikwo atīrī, ūrīa wothe wihītaga na maheeni nīagathaamio. 4 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, ‘Nīngatūma kīrumi kīu, nakīo nīgīgatoonya nyūmba ya mūici na nyūmba ya ūrīa wihītaga na maheeni akīgwetaga rītwa riakwa. Gīgaikara nyūmba yake na kīmīanange yothe, kīanange mbaū ciayo na mahiga mayo.’ 5 Ningī mūraika ūrīa wanjaragīria akiumīra akīnjīra atīrī, ‘Tiira maitho wone nī kī gīkī kīroimīra.’ 6 Ngīmūūria atīrī, ‘Nī kī gīkī?’ Nake akīnjookeria atīrī, ‘Nī gīkabū gīa gūthima.’ Agīcooka akiuga atīrī, ‘Ūyū nīguo waganu wa andū, ūrīa ūrī būrūri wothe.’ 7 Nakīo gīkunīko gīa kīgera gīgīkunūrwo, na rīrī, hau thīinī wa gīkabū ngīona mūdū-wa-nja waikarīte thī ho. 8 Nake akiuga atīrī, ‘Ūyū nīwe Nyawaganu,’ nake akīmūcookia thīinī wa gīkabū na agīgīkunīka na gīkunīko kīu gīa kīgera. 9 Ngīcooka ngītiira maitho, na rīrī, hau mbere yakwa ngīona andū-a-nja eerī, mareretio nī rūhuho; tondū maarī na mathagu ta ma njūū, makīoya gīkabū kīu magīgītware rīera-inī. 10 Ngīūria mūraika ūcio wanjaragīria atīrī, ‘Maratwara gīkabū kīu kū?’ 11 Nake akīnjookeria atīrī, ‘Maragītware būrūri wa Babuloni magagīakīre nyūmba kuo. Yarīka-rī, gīkabū kīu makīge kuo handū hakīo.’

6 Ningī ngītiira maitho rīngī, na rīrī, ngīona ngaari inya cia ita igīūka ciuimīte gatagatī ka irīma igīrī, irīma icio ciarī cia gīcango! 2 Ngaari ya mbere yaguucītio nī mbarathi ndune, na ya keerī ikaguucio nī mbarathi njirū, 3 na ya gatātū ikaguucio nī mbarathi njerū, nayo ya kana ikaguucio nī mbarathi cia marooro; ciothe ciarī mbarathi ciarī na hinya. 4 Ngīūria mūraika ūcio wanjaragīria atīrī, ‘Mwathi wakwa, ici nacio nī ndūū?’ 5 Nake mūraika ūcio akīnjookeria atīrī, ‘Maya nī maroho marīa mana ma igūrū, maroima harīa marūgamaga mbere ya Mwathani wa thī yothe. 6 Ngaari īyo īguucītio nī mbarathi njirū yerekeire būrūri wa gathigathini, nayo īyo īguucītio nī mbarathi njerū yerekeire būrūri wa ithūīro, nayo īyo īguucītio nī mbarathi irī na maroro yerekeire būrūri wa gūthini.’ 7 Rīrīa mbarathi icio irī hinya cioimagarire-rī, nīciageragia mūno ūrīa ingīthī thī yothe. Nake agīciira atīrī, ‘Thīi mūcange thī yothe!’ Nī ūndū ūcio igīthī thī yothe. 8 Ningī agīcooka akīnjīta akīnjīra atīrī, ‘Ta rora, icio

cierekeire būrūri wa gathigathini nīitūmīte Roho wakwa ūgīe na ūhurūko kūu būrūri wa gathigathini.” 9 Ndūmīrīri ya Jehova nīyanginyīre ngīrwo atīrī, 10 “Amūkīra betha na thahabu kuuma kūrī andū arīa maatahitwo, na nīo Helidai, na Tobija, na Jedaia, arīa mokīte kuuma Babuloni. Thīi o ūmūthī mūciī kwa Josia mūrū wa Zefania. 11 Oya betha na thahabu icio ūthondeke thūmbī, ūcooke ūmūgīrīre mūtwe wa Joshua mūrū wa Jehozadaki, mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene. 12 Mwīre atī Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūū: ‘Ūyū nīwe mūdū ūrīa wītagwo Rūhonge, nake nīakaruta hongē arī handū haake na ake hekarū ya Jehova. 13 Ūcio nīwe ūgaaka hekarū ya Jehova, na nīakahumbwo riiri, na nīagaikarīra gītī gīake kīa ūnene aathane. O na nīagatungata arī mūthīnjīri-Ngai aikarīre gītī gīake kīa ūnene; na maūdū macio meerī nīmakaganīrīra wega.’ 14 Nayo thūmbī īyo īgwo thīinī wa hekarū ya Jehova, irī kīrīrikano kīa Helidai, na Tobija, na Jedaia, na Heni mūrū wa Zefania. 15 Arīa marī kūrāya nīmagooka gūteithia gwaka hekarū ya Jehova, na inyuī nīmūkamenya atī Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīwe ūndūmīte kūrī inyuī. Ūndū ūyū nīūgekīka mūngīgaathīkīra Jehova Ngai wanyu mūrī na kīyo.”

7 Na rīrī, mwaka-inī wa īna wa ūthamaki wa Dario, ndūmīrīri ya Jehova nīyakinyīre Zekaria, mūthenya wa kana wa mweri wa kenda, na nīguo mweri wa Kiselevu. 2 Andū a Betheli nīmatūmīte Sharezeru na Regemu-Meleku hamwe na andū ao magathaithe Jehova 3 na kūrīa athīnjīri-Ngai a nyūmba ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe na anabī atīrī, “Nīnjagīrīrwo nī gūcakaya na kwīhinga kūrīa irio mweri wa gatano, ta ūrīa njīkīte mīaka mīingī?” 4 Ningī ndūmīrīri ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīyanginyīre akīnjīra atīrī, 5 “Ūria andū othe a būrūri o na athīnjīri-Ngai atīrī, ‘Rīrīa mwehingaga kūrīa irio mūgīcakayaga mweri-inī wa gatano na wa mūgwanja ihinda rīa mīaka mīrongo mūgwanja-rī, ti-itherū mwehingaga kūrīa irio nī ūndū wakwa? 6 Na rīrīa mwarīāga na mūkanyua-rī, gīthī mūtīarīāga ndīa īyo nī ūndū wa inyuī ene? 7 Gīthī ici ticio ciugo cia Jehova iria cianīrīrwo igereire harī anabī a tene, rīrīa Jerusalemu na matūūra marīa maarīthīūrūrūkīrie maarī na ūhurūko na makaagaacīra, nakuo Negevu na hūgūrūrū-inī cia irīma cia mwena wa ithūīro nī gwatūragwo nī andū?” 8 Ndūmīrīri ya Jehova nīyakinyīre Zekaria o rīngī akīrwo atīrī: 9 “Jehova

Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūu: ‘Tuagai ciira na kihooto; iguanagīrai tha na mūcaayanagīre mündū na ūrīa ūngī. 10 Mūtikanahinyīrīre mūtumia wa ndigwa kana mwana wa ngoriai, kana mündū wa kūngī, kana mūthiini. Mūtikaneciiranīre ūuru ngoro-inī cianyu.’ 11 “No nīmaregire kūigua; makīng’athia, na makīhūgūka na magīthinga matū mao. 12 Nao makīūmia ngoro ciao o ta ihiga rīa nyaigī, na matingīathikīrīrie watho kana ndūmīrīri rīra Jehova Mwene-Hinya-Wothe aamatūmīre na Roho wake, aarītie na tūnua twa anabii a tene. Nī ūndū ūcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe akīrakara mūno. 13 “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, ‘Rīrīa ndetanire, matiathikīrīrie; nī ūndū ūcio rīrīa nao maanjītire, ndiamathikīrīrie. 14 Nīdamaharaganīre na kihuhūkanio kīnene ndūrīrī-inī ciothe, magītūūra kuo marī ageni. Būrūri wao watigīrwo ūkīrīte ihooru, na nī ūndū ūcio gūkiaga mündū ūngūtuikania kana acooke kuo. Ūguo nīguo maatūmire būrūri ūcio mwega ūkire ihooru.”

8 O rīngī ndūmīrīri ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīyanginyīrīre, ngīrwo atīrī: 2 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūu: “Nīnjiguaga ūiru mūno nī ūndū wa Zayuni; nīndīracinwo nī ūiru nī ūndū wake.” 3 Jehova ekuuga ūu: “Nīngacooka Zayuni, ndūire Jerusalemu. Hīndī iyo itūūra rīa Jerusalemu rīgeetagwo Itūūra Inene rīa Ūhoro-wa-Ma, nakīo kīrīma kīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe gīgeetagwo Kīrīma Gītheru.” 4 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūu: “Athuuri na atumia arīa akūrū mūno nīmagaikara njīra-inī cia Jerusalemu rīngī, o mündū anyītīte mūtīrima wake na guoko nī ūndū wa gūkūra mūno. 5 Njīra cia itūūra rīu inene ikaiyūra tūhī na tūrīrītu tūgīthaaka.” 6 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūu: “Hīndī iyo ūndū ūcio no woneke ūrī wa magegania nī matigari ma andū acio, no Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekūūria atīrī, harī nī-rī, ūndū ūcio no woneke ūrī wa magegania?” 7 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūu: “Nīngahonokia andū akwa kuuma mabūrūri ma mwena wa irathīro na wa ithūiro. 8 Nīngamacookia matūire Jerusalemu; nao magaatūka andū akwa na nīi ndūke Ngai wao wa kwīhokeka na mūthingu.” 9 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūu: “Inyuī arīa mūrāigua ciugo ici ciarīrio nī anabii arīa maarī kuo rīrīa mūthingi wa nyūmba ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe wahaandīrwo-rī, gīai na hinya nīgeetha hekarū yakwo. 10 Mbere ya hīndī iyo gūtīarī irīhi rīa mündū kana rīa nyamū. Gūtīrī mündū

ūngīarutire wīra wake na thayū nī ūndū wa thū ciake, tondū nīndatūmīte o mündū o mündū okīrīre ūrīa ūngī. 11 No rīrī, rīu ndīgūcooka kūherithia matigari ma andū aya ta ūrīa ndeekaga tene.” Ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. 12 “Mbeū nīngakūra wega, naguo mūthabībū nīugaciara matunda maguo, na tīrī nīūkaruta magetha maguo, narīo igūrū nīrīgatatia ime. Ngaheana maūndū maya mothe matūike igai rīa matigari ma andū aya. 13 O ta ūrīa mūkoretwo mūkionwo ta mūrī arume mūrī gatagatī-inī ka ndūrīrī, wee Juda na Isiraeli-rī, noguo ngaamūhonokia, na nīmūgatuika kīrathimo. Mūtigetīgīre, no gīai na hinya.” 14 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūu: “O ta ūrīa ndaatuīte atī nīngūmūrehere mwanangīko, na ndiigana kūigua tha rīrīa maithe manyu mandakarīrie-rī,” Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, 15 “nī ūndū ūcio rīu nīndūite nīngwīka Jerusalemu na Juda maūndū mega rīngī. Nī ūndū ūcio tigai gwītīgīra. 16 Maya nīmo maūndū marīa mūgwīka: aranagīraia ūhoro wa ma mündū na ūrīa ūngī, na mūtūage ciira wa ma na wa kihooto maciirīro-inī manyu; 17 mūtikanaciirīre gwīka mündū wa itūūra rīanyu ūuru, na mūtikanende kwīhīta na maheeni. Nīi nīthūire maūndū macio mothe,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 18 Ndūmīrīri ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīyanginyīrīre rīngī, ngīrwo atīrī: 19 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūu: “Mahinda ma kwīhinga kūrīa irio mweri wa kana, na wa gatano, na wa mūgwanja na wa ikūmi-rī, magaatūka mahinda ma gūcanjamūka na kūrūūhia, na ma maruga ma gīkeno harī Juda. Nī ūndū ūcio endagai ūhoro wa ma na wa thayū.” 20 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūu: “Andū aingī na atūūri a matūūra maingī manene nī magooka, 21 nao atūūri a itūūra rīmwe inene magaathīi itūūra rīngī inene moige atīrī, ‘Rekei tūthīi o rīu tūgathaithe Jehova na tūkarongoorie Jehova Mwene-Hinya-Wothe. Nīi mwene nīngūthīi.’ 22 Irīndī na ndūrīrī irī hinya nī igooka Jerusalemu kūrongooria Jehova Mwene-Hinya-Wothe na kūmūthaita.” 23 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūu: “Matukū-inī macio andū ikūmi kuuma thiomi-inī ciothe na ndūrīrī-inī ciothe nīmakanyīita Mūyahudi ūmwe, marūmie gīcūrī gīa kanjū yake na mamwīre atīrī, ‘Reke tūthīi nawe, tondū nītūiguīte atī Ngai arī hamwe na inyuī.”

9 Ndūmīrīri ya Jehova nīyūkīrīre būrūri wa Hadaraka, na īgakinyīrīra Dameski: nīgūkorwo maitho ma

andū, na ma mihīrīga yothe ya Isiraēli macūthīrīrie Jehova, 2 na īgakinyīrīra Hamathu o nakuo, itūūra rīrīa rīhakanīte nakuo, o na īgakinyīrīra Turo na Sidoni, o na gūtuika andū akuo maarī oogī mūno. 3 Andū a Turo nīmeyakiire kīgītīro kīrūmu, na makeigīra hība cia betha nyingī ta rūkūngū, na thahabu nyingī ta mahuti ma njīra-inī. 4 No rīrī, Mwathani nīakarītunya ūtonga warīo, na aanange ūhoti warīo wa iria-inī, narīo itūūra rīu nīrīgacinwo na mwaki. 5 Ashikeloni nīrīkeyonera ūhoru ūcio na rīitigīre, Gaza nīrīkehūūrithania nī ruo rūnene, o na Ekironi o narīo, nīgūkorwo mwīhoko warīo nīūkahooha. Gaza nīrīkoorwo nī mūthamaki warīo, narīo Ashikeloni nīrīgathaamwo. 6 Andū a būrūrī ūngī nīmagatūūra Ashidodi, na nī nīnganiina mwītīo wa Afilisti. 7 Nīngaruta thakame tūnua-inī twao, na irio iria ngaananie ndīcirute gatagatī ka magego mao. Andū arīa magaatigara magaatuika a Ngai witū, na matuīke atongoria a Juda, nao andū a Ekironi makahaana ta andū a Jebusi. 8 Na rīrī, nīngagitīra nyūmba yakwa kuuma kūrī mbūtū iria imarehagīra mbaara. Gūtīrī hīndī īngī mūhinyanīrīria agaacooka gūtōoria andū akwa, nīgūkorwo rīu nīndīoneire ūrīa maanahinyīrīrio. 9 Kena mūno, wee Mwarī wa Zayuni! Anīrīra, wee Mwarī wa Jerusalemu! Atīrīrī, mūthamaki waku nīarooka kūrī we, nī mūthingu na arī na ūhonokio, nī mūhooreri na akuuītwo nī ndigiri, agaakarīra njau ya ndigiri. 10 Nīngeheria ngaari cia ita kuuma Efiraīmu, na njeherie mbarathi cia mbaara kuuma Jerusalemu, naguo ūta wa mbaara-rī, nīūkoinangwo. Nake aanīrīre thayū ndūrīrī-inī. Wathani wake-rī, ūgaatambūrūka kuuma iria rīmwe nginya rīrīa rīngī, na kuuma Rūūi rwa Faratī o nginya ituri cia thī. 11 No ha ūhoru waku-rī, nī ūndū wa thakame ya kīrīkanīro kīrīa ndarīkanīire nawe, nīngoohorithia andū aku arīa mohetwo, moime irima rīu rītarī maaī. 12 Cookai kīhitho-inī kīanyu kīrīa kīrūmu, inyuī muohetwo mūrī na mwīhoko; o na rīu nguuga atīrī, nīngamūcookeria indo cianyu maita meerī. 13 Ngaagonya Juda o taarī ūta wakwa, nake Efiraīmu atuīke ta mīguī ya ūta ūcio, ndīmaiyūrīe kuo. Nīngarahūra arīū aku, wee Zayuni, mokīrīre arīū aku wee Mūyunani, na ngūtue ta rūhiū rwa njora rwa njamba īrī hinya. 14 Hīndī īyo Jehova nīakoonwo arī igūrū rīao; mūguī wake ūkaarathūka ta rūheni. Mwathani Jehova nīakahuha karumbeta; agaathī arī ihuhūkano-inī cia mwena wa gūthini,

15 nake Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīakamagitīra. Nao makaamaniina biū, na matooranie na kūmahūūra na mahiga ma kīgūtha. Makaanyua na manegene ta marītwo nī ndibei; makaiyūrīrīrio ta mbakūrī īrīa ihūthagīrwo kūminjaminjīria koine cia kīgongona. 16 Jehova Ngai wao nīakamahonokia mūthenya ūcio, marī andū a rūūru rwake. Nīmagakengaga būrūrī-inī wake, ta mahiga ma goro marī thūmbī-inī ya mūthamaki. 17 Kaī nīmagakorwo marī a kwendeka, na mathakarīte-ī! Irio cia mīgūnda nīgatūma aanake magaacīre, nayo ndibei ya mūhīhano itūme airītu o nao magaacīre.

10 Hooyai Jehova oirie mbura hīndī ya kīmera kīa mbere; Jehova nīwe ūtūmaga kūgīe matu ma mbura ya kīhuhūkano. Nīoiragīria andū mbura, na akahe mūndū o wothē irio cia mīgūnda. 2 Mīhianano ya kūhooywo yaragia maheeni, ago moonaga cioneki itarī cia ma, maaragia ūhoru wa irooto itarī cia ma; kūhoorerania kwao no gwa tūhū. Nī ūndū ūcio andū maturuura ga ta ng'ondū, makahinyīrīrika nī ūndū wa kwaga mūrīithi. 3 “Marakara makwa nīmakanīte nī ūndū wa arīithi, na nī nīngaherithia atongoria acio; nīgūkorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīakamenyerera rūūru rwake, nīruo andū a nyūmba ya Juda, na atūme matuīke ta mbarathi īgwītīa īrī mbaara-inī. 4 Thīinī wa Juda nīgūkoima ūrīa ūgaatuika ihiga rīa koine, na kuuma kūrī we kuume hīgī cia kwamba hema, ningī kuume ūta wa mbaara, o na kuume mūndū o wothē wa gwathana. 5 Marī hamwe magaatuika ta njamba cia ita irī hinya, marangīrīrie thū ciao ndoro-inī ya njīra hīndī ya mbaara. Tondū Jehova agaakorwo hamwe nao, makaarūa na mang'aūranie ahaici a mbarathi. 6 “Nīngekīra nyūmba ya Juda hinya, na honokie nyūmba ya Jusufu. Nīngamacookia kwao, tondū nīndīmaiguūrīire tha. Nao magaikara ta itarī ndaamarega, nīgūkorwo nī nī nī Jehova Ngai wao, na nīngamacookeria mahooya mao. 7 Andū a Efiraīmu magaatuika ta njamba cia ita, nacio ngoro ciao icanjamūke ta andū manyuīte ndibei. Ciana ciao nīkoona ūndū ūcio ikene; nacio ngoro ciao nīgakenera Jehova. 8 Nīngameta ndīmacookanīrīrie. Ti-itherū nīngamakūūra; nao nīmakaingīha o ta ūrīa maarī mbere. 9 O na īngīkamaharaganīria ndūrīrī-inī, marī o kūu mabūrūrī ma kūraya no makaandirikana. O, hamwe na ciana ciao nīmakahonoka na macooke kwao.

10 Nĩngamacookia kuuma Misiri, na ndĩmacookanĩrĩrie kuuma Ashuri. Nĩngamarehe bũrũri wa Gileadi na wa Lebanoni, o nginya mage ũikaro ũngĩmaigana. 11 Magaatuikanĩria iria rĩa thĩĩna; makũmbĩ ma iria nĩmakahoorerio, nakuo kũria Rũũ rwa Nili rũrikĩte nĩgũkahũa. Mwitĩio wa Ashuri nĩũkaharũrũkio, nayo thimbũ ya ũthamaki wa Misiri nũkeherio. 12 Nĩngamekĩra hinya ndĩmomĩrĩrie thĩĩni wa Jehova, na thĩĩni wa rĩitwa rĩake nĩmagetwara,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

11 Wee, Lebanoni-rĩ, hingũra mĩrango yaku, nĩgeetha mwaki ũcine mĩtarakwa yaku, ũmĩniine! 2 Rĩra, wee mũthithinda, nĩgũkorwo mũtarakwa nĩũgwĩte; mĩtĩ rĩa mĩrũngarũ nĩmĩanange! Rĩrai inyũ mĩgandi ya Bashani; nĩgũkorwo mĩtĩ ya mũtitũ ũrĩa mũtumanu nĩtometwo. 3 Ta thikĩrĩriai ũrĩa arĩithi maraarĩra, makĩgĩrikaga: ũrĩithio wao ũrĩa mũnoru nĩwanangĩtwo! Ta thikĩrĩriai mũraramo wa mĩrũũthi; gĩthaka kĩa kĩruru kĩa Jorodani nĩkĩanange! 4 Jehova Ngai wakwa ekuuga ũũ: “Rĩithia rũũru rũrĩa rũtũrĩrwo gũthĩnjwo. 5 Arĩa macigũruga nĩo macithĩnjaga na matione wa kũmaherithia. Arĩa maciendagia moigaga atĩrĩ, ‘Jehova arogoocwo, nĩ ndĩ mũtongu!’ Arĩithi ene cio maticigugaĩra tha. 6 Nĩgũkorwo ndikauĩra andũ a bũrũri ũcio tha rĩngĩ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Nĩnganeana mũndũ o kũrĩ mũndũ wa itũra rĩake na kũrĩ mũthamaki wake. Nĩmakahinyĩrĩria bũrũri ũcio, na ndikamahonokia kuuma moko-inĩ mao.” 7 Nĩ ũndũ ũcio ngĩrĩithia rũũru rũu rwatũrĩrwo gũthĩnjwo, na makĩria iria ciahinyĩrĩrio cia rũũru rũu. Ngĩcooka ngĩoya thanju igĩrĩ, rũmwe ngĩrũwĩta ũtugi na rũria rũngĩ ngĩrũwĩta ũiguano, na nĩ ngĩrĩithia rũũru rũu. 8 Ihinda rĩa mweri ũmwe nĩndeheririe arĩithi acio atatũ. Naruo rũũru rũgĩthũũra mũno, na nĩ ngĩngio nĩo, 9 ngiuga atĩrĩ, “Ndigũcooka gũtũka mũrĩithi wanyu. Iria cia gũkua nĩkue, na iria cia gũthira nĩithire. Iria igũtigara-rĩ, nĩĩriane cio nyene.” 10 Nĩngĩ ngĩoya rũthanju rwakwa rũria rwetagwo ũtugi, ngĩruuania icunjĩ igĩrĩ, ngĩtharia kĩrĩkanĩro kĩria ndarĩkanĩire na ndũrĩrĩ ciothe. 11 Gĩatharirio o ro mũthenya ũcio, na nĩ ũndũ ũcio arĩa maahinyĩrĩrio a rũũru rũu, arĩa maanjũũthĩrĩrie, makĩmenya atĩ iyo yarĩ ndũmĩrĩri ya Jehova. 12 Ngĩcooka ngĩmeera atĩrĩ, “Mũngĩona nĩ kwagĩrĩire, Heei mũcaara wakwa, na aakorwo ti ũguo-rĩ, ikarai nague.” Nĩ ũndũ ũcio makĩndĩha mũcaara wa icunjĩ mĩrongo ĩtatũ cia betha.

13 Hĩndĩ iyo Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Ikĩria mũũmbi wa nyũngũ mbeeca icio”: ĩ thogora ũcio mwega moonire nĩũnjiganĩte! Nĩ ũndũ ũcio ngĩoya icunjĩ icio mĩrongo ĩtatũ cia betha, ngĩciikĩria mũũmbi kũu nyũmba-inĩ ya Jehova. 14 Nĩngĩ ngĩuania rũthanju rwakwa rwa keerĩ rũria rwetagwo ũiguano, ngĩthũkia ũrũmwe gatagatĩ ka Juda na Isiraeli. 15 Nĩngĩ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Oya o rĩngĩ indo cia mũrĩithi mũkĩgu. 16 Nĩgũkorwo nĩngwarahũra mũrĩithi bũrũri-inĩ ũyũ, ũria ũtakarũmbũiya ng’ondũ iria ciũrĩte, kana acarie tũgondũ, kana ohe iria ndiĩhie, o na kana arĩithie iria ng’ima, we no kũria arĩrĩaga nyama cia ng’ondũ iria noru, agĩcikũũraga mahũngũ. 17 “Kaĩ mũrĩithi ũcio wa tũhũ, ũria ũtiganagĩria rũũru, arĩ na haaro-! Guoko gwake na riitho rĩake rĩa ũrĩo irotewmo na rũhiũ rwa njora! Guoko gwake nĩgũkonja biũ, na riitho rĩake rĩa ũrĩo rĩtũike itumumu biũ.”

12 ĩno nĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ikoniĩ Isiraeli. Jehova, ũria watambũrũkirie igũrũ, na akĩhaanda gĩtina gĩa thĩ ĩno, o na akĩũmba roho thĩĩni wa mũndũ, ekuuga ũũ: 2 “Nĩngũtua Jerusalemu ta gĩkombe kĩa ndibeĩ gĩa gũtũma arĩa othe magũthiũrũkĩrie matũgũũge. Juda o ũndũ ũmwe na Jerusalemu nĩgũkarigĩicĩrio nĩ thũ. 3 Mũthenya ũcio, rĩria ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ igaacookanĩrĩra iriũkĩrĩre, nĩngatua Jerusalemu ihiga rĩtangĩenyenyeka kũrĩ ndũrĩrĩ ciothe. Arĩa othe makaageria kũrĩenyenyia nĩmakeguraria mũno. 4 Mũthenya ũcio-rĩ, nĩngamakia mbarathi o yothe ihahũke, nake mũmĩhaici ndũme agũrũke,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Nĩngarangĩra nyũmba ya Juda, no mbarathi ciothe cia ndũrĩrĩ ndĩcitue ndumumu. 5 Hĩndĩ iyo atongoria a Juda makeĩra na ngoro atĩrĩ, ‘Andũ a Jerusalemu nĩmagĩte na hinya nĩ ũndũ wa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wao.’ 6 “Mũthenya ũcio nĩngatũma atongoria a Juda mahaane ta nyũngũ ĩyũrĩte mwaki ĩrĩ riiko, na ndũme mahaane ta gĩcinga gĩgwakana kĩrĩ thĩĩni wa itĩia cia ngano. Makaaniina andũ arĩa othe marĩthiũrũkĩrie mwena wa ũrĩo na mwena wa ũmootho, no rĩrĩ, andũ a Jerusalemu matigaakorwo na ũgwati o na hanini marĩ kũu Jerusalemu. 7 “Jehova akaamba kũhonokia andũ arĩa matũũraga Juda, nĩgeetha gĩtĩio kĩa nyũmba ya Daudi na kĩa aikari a Jerusalemu gĩtikananenehe gũkĩra kĩa andũ a Juda. 8 Mũthenya ũcio Jehova nĩakagitĩra andũ arĩa matũũraga Jerusalemu, nĩgeetha arĩa maagĩte hinya mũno gatagatĩ-inĩ kao makahaana

ta Daudi, nayo nyumba ya Daudi ikahaana o ta Ngai, ihaane ta muraika wa Jehova amatongoretie. **9** Muthenya ucio ningoimagara nganiine nduriri ciothe iria igookirira itura ria Jerusalemu. **10** “Na ningaitiriria nyumba ya Daudi na aria othe matuuraga itura ria Jerusalemu roho wa gutugana na waguthaithana. Nao nimakererera uria maathecire, na nimakamuririra marĩ na ruo o ta uria mundũ ariragira mwana wa mumwe, na magie na kieha kinene o ta uria mundũ ethikagira akuirirwo nĩ mwana wake wa irigithathi. **11** Muthenya ucio nigugakorwo kiriro kinene kũu Jerusalemu, o ta kiriro kiria kiarĩ Hadad-Rimoni o kũu werũ-inĩ wa Megido. **12** Bururi ucio nukagĩa na kiriro, o mbarĩ o mbarĩ irire iri iiki, na atumia ao marĩ oiki: mbarĩ ya nyumba ya Daudi irire iri iiki na atumia ao marĩ oiki, mbarĩ ya nyumba ya Nathani irire iri iiki, na atumia ao marĩ oiki, **13** na mbarĩ ya nyumba ya Lawi irire iri iiki, na atumia ao marĩ oiki, mbarĩ ya Shimei irire iri iiki, na atumia ao marĩ oiki, **14** na mbarĩ ucio ingĩ ciothe itigaire o mbarĩ o mbarĩ irire iri iiki, na atumia ao marĩ oiki.

13 “Muthenya ucio githima nigigathikurio nĩ undũ wa nyumba ya Daudi o na nĩ undũ wa andũ arĩa matuuraga Jerusalemu, githima gĩa kumatheria mehia o na thaahu.” **2** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, “Muthenya ucio ninganiina maritwa ma mihanano ya kũhooywo mathire bururi-inĩ, na matigacooka kurirakanwo ringĩ. Ningeheria anabii hamwe na roho ucio wa thaahu, mathire bururi-inĩ. **3** Na riri, kungigakorwo na mundũ urathiĩ na mbere na kuratha mohoro-ri, ithe na nyina, arĩa mamuciarite, nĩ makaamwira atiri, ‘No nginya ukue, nĩ undũ niwaritie maheeni ukigwetaga ritwa ria Jehova.’ Riria akaaratha mohoro-ri, aciari ake mwene nimakamutheeca na ruhiũ. **4** “Muthenya ucio munabii o wotho nigaconoka nĩ undũ wa kioneki kia urathi wake. Nakehumba nguo ya maguoya ya munabii nĩguo aheenie andũ. **5** Akoigaga atiri, ‘Nĩ ndiri munabii, ndi murimi, ndurragio nĩ mugũnda kuuma unini-inĩ wakwa.’ **6** Nake mundũ angikamuria atiri, ‘Ironda ici iri mwiri waku nĩ cia ki?’ we agaacookia atiri, ‘Ironda ici ndagirire nyumba-inĩ ya arata akwa.’ **7** “Arahũka, wee ruhiũ rwa njora, ukirire murithi wakwa, ukirira mundũ ucio wa hakuhi na nĩ!” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. “Ringa murithi, nacio ng’ondũ nĩkũhuranjũka, nakuo guoko

gwakwa ndikwerekere kuri tũgondũ, nditũukirire.” **8** Jehova ekuuga atiri, “Bururi-inĩ guothe, andũ icunji igiri thiini wa ithatũ nimakooragwo, mathire; no riri, gicunji kimwe gĩa ithatũ nigigatigara kuo. **9** Gicunji kũu gĩa ithatũ kia andũ ningakihitũkiria mwakinĩ; ngaamatheria ta betha, na ndimagerie ta uria thahabu igeragio. Nimagakaira ritwa riakwa, na nĩ ningametikia; Ningoiga atiri, ‘Aya nĩ andũ akwa,’ nao moige atiri, ‘Jehova niwe Ngai witu.’”

14 Atiriri, muthenya wa Jehova niurooka, riria indo cianyu igaatahwo na igayanirwo gatagati-inĩ kanyu. **2** Ningongania nduriri ciothe ciukirire itura ria Jerusalemu, ihurane nario; itura riu inene nirikanyitwo nĩ thũ, na indo cia nyumba ciungururio nao andũ-a-nja manyitwo na hinya. Andũ nuthu ya itura nimagathaamio, no andũ acio angĩ matikeherio itura-inĩ riu. **3** Hindi iyo Jehova niakoimagara, okirire nduriri ucio arite nacio, o ta uria arũaga muthenya wa mbaara. **4** Muthenya ucio-ri, Jehova niakarũgama Kirima-inĩ kia Mitamaiyũ, mwena wa irathiro wa Jerusalemu. Naki Kirima kũu kia Mitamaiyũ nigigatũkana maita meerĩ kuuma mwena wa irathiro nginya mwena wa ithũiro; naho hage mukuru munene, nuthu imwe ya kirima ithii mwena wa gathigathini, nayo nuthu iyo ingĩ ithii mwena wa guthini. **5** Mukoorira mukuru-inĩ ucio wa kirima giakwa tondũ ugaakinya o Azeli. Mukooro o ta uria mworire githingithia matukũ-inĩ ma Uzia, muthamaki wa Juda. Nake Jehova Ngai wakwa niagooka, arĩ hamwe na andũ arĩa atheru othe. **6** Muthenya ucio gutigakorwo na utheri kana heho o na kana mbaa. **7** Ucio ugaakorwo uri muthenya wa mwanya, utari muthenya kana utukũ, muthenya uũio nĩ Jehova. Hwai-inĩ wakinya, nigukagĩa na utheri. **8** Muthenya ucio maaĩ ma muoyo nimagatherera moimite Jerusalemu; nuthu yamo yekere iria-inĩ ria mwena wa irathiro, nayo nuthu iyo ingĩ yekere iria-inĩ ria mwena wa ithũiro. Maaĩ macio magathereraga hindi ya urugarĩ na hindi ya heho. **9** Jehova niwe ugaatuika muthamaki wa thi yotho. Muthenya ucio ugaakorwo Jehova arĩ o we wiki, nario ritwa riake rikorwo no rio riiki. **10** Bururi wotho kuuma Geba nginya Rimoni, mwena wa guthini wa Jerusalemu, ukaahaana ta Araba. No riri, itura ria Jerusalemu nirigatũgĩrio na ritũre o hau riri, kuuma Kihingo-inĩ kia Benjamini nginya harĩa Kihingo kia Mbere kiri, o nginya Kihingo-inĩ gĩa Koine, na kuuma muthiringo uria muraaya na igũrũ wa Hananeli guthii

nginya ihihīro-inī cia ndibei cia mūthamaki. **11** Itūūra rīu rīgaatuika rīa gūtūūrwo; rītikaanangwo hīndī īngī. Itūūra rīa Jerusalemu rīgaatūūra rītarī na ūgwati. **12** Na rīrī, ūyū nīguo mūthiro ūrīa Jehova akaahūūra ndūrīrī ciothe naguo, iria cianarūa na Jerusalemu: Mīrī yao ikaabuthaga o marūgamīte na magūrū mao, maitho mao namo mabuthire marima-inī mamo, nacio nīmī ciao ikaabutha irī tūnua-inī twao. **13** Mūthenya ūcio-rī, Jehova nīakahūūra andū na kīmako kīnene. O mūdū nīakaguthūkīra guoko kwa mūdū ūrīa ūngī akūnyīite, nao matharīkanīre marūe. **14** Andū a Juda o nao nīmakarūira kūu Jerusalemu. Ūtonga wa ndūrīrī iria irigīcīirie kūu nīūkonganio, naguo nī ūtonga mūingī wa thahabu, na wa betha na wa nguo. **15** Mūthiro o ta ūcio nīūkaniina mbarathi na nyūmbū, na ngamīra na ndigiri, na nyamū ciothe iria igaakorwo kambī-inī icio. **16** Nīngī-rī, matigari ma ndūrīrī icio ciothe iria cianatharīkīra Jerusalemu makaambataga mwaka o mwaka kūhooya Mūthamaki, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, na gūkūngūira Gīathī gīa Ithūnū. **17** Kūngīkaagīa andū gūkū thī matakaambata Jerusalemu kūhooya Mūthamaki, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe-rī, kwao gūtikoira mbura. **18** Andū a Misiri mangīkaaga gūthī kūnyīitanīra na arīa angī-rī, kwao gūtikoira mbura. Jehova nīakamarehera mūthiro ūrīa ahūūruga ndūrīrī naguo iria itaambataga gūkūngūira Gīathī kīu gīa Ithūnū. **19** Rīrī nīrīo rīgaakorwo rīrī iherithia rīa būrūri wa Misiri, o na rīa ndūrīrī ciothe iria itaambataga igathī gūkūngūira Gīathī kīu gīa Ithūnū. **20** Mūthenya ūcio-rī, mbugi cia mbarathi ikaandikwo, ICI CIAMŪRĪRWO JEHOVA, nacio nyūngū cia kūruga iria irī nyūmba ya Jehova thīinī igaatuika ta mbakūri iria nyamūre irī mbere ya kīgongona. **21** Nyūngū o yothe irī kūu Jerusalemu na Juda ikaamūrīrwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nao arīa othe magookaga kūruta igongona-rī, makooyaga nyūngū imwe cia cio makaruga nacio. Na mūthenya ūcio-rī, gūtigacooka kūgīa na mwonjorithia thīinī wa nyūmba ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe.

Malaki

1 Ino niyo ndumiriri nditū iria Jehova aaririe andū a Isiraeli na kanua ka mūnabii Malaki. **2** Jehova ekuuga atiri, “Nii nindimwendete. “No inyuī mūuragia atiri, ‘Utwendete atia?’” Nake Jehova akamūuria atiri, “Githi Esaū ndaari mūrū wa nyina na Jakubu? No nii ndendire Jakubu, **3** ngirega Esaū, būruri wake wa irima ngiwananga ūgūitika tūhū, nario igai riake ngiritua werū wa gūikaragwo nī mbwe.” **4** Andū a Edomu no moige atiri, “O na gūitika tūri ahehenjeri, no tūgaaka kūrīa kwanangiku rīngi.” No Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, “No maake rīngi, no nīngakūmomora. Mageetagwo Būruri Mwaganu, andū matūuraga marakarirwo nī Jehova hīndi ciothe. **5** Nīmūkeyonera ūhoro ūcio, muuge atiri, ‘Jehova niwe mūnene, o na akaneneha na kūu mbere ya mīhaka ya Isiraeli!’” **6** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekūuria atiri, “Mwanake atīaga ithe, nayo ndungata igatīa mūmiathi. Angikorwo ndi mūciari-rī, gītīo kīrīa kīnjagīriire gikīri ha? Angikorwo ndi mwathani-rī, gwītīgīrwo kūrīa kūnjagīriire gūkīri ha? Inyuī, athīnjiri-Ngai, nīnyuī mūmenagīrīria rīitwa riakwa. “No mūuragia atiri, ‘Tūmenagīrīria rīitwa riaku atia?’” **7** “Mūigagīrīria irio iri na thaahu kīgongona-ini gīakwa. “No mūuragia atiri, ‘Tūgūthaahītie atia?’” “Nī kuuga muugaga atī metha ya Jehova nī ya kūmeneka. **8** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekūuria atiri, ‘Rīria mūkūrehe nyamū ndumumu cia igongona-rī, gwīka ūguo ti ūuru? Rīria mūkūruta igongona rīa nyamū nyonju kana ndwaru-rī, gwīka ūguo ti ūuru? Ta geriai gūcirutīra mwathi wanyu! No akenio nīnyuī? No amwītīkīre?’” **9** “Na rīri, ta thaithai Ngai nīguo atūtuge. Rīria mūkūrehe maruta ta macio-rī, no amwītīkīre?” Ūguo nīguo Jehova Mwene Hinya Wothe ekūuria. **10** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri: “Naari korwo ūmwe wanyu aahinga mīrango ya hekarū nīguo mūtīkanaakie mīaki ya tūhū kīgongona-ini gīakwa! Ndikenetio nī inyuī na ndingītīkīra iruta o na rīrikū kuuma kūrī inyuī. **11** Rīitwa riakwa nīrīgatūūgīrio ndūrīri-ini, kuuma riūa rīkīratha o nginya riūa rīgīthūa. Kūndū guothe ūbumba nīūgacinagwo na maruta matheru marutagīrwo rīitwa riakwa, tondū rīitwa riakwa nīrīgatūūgīrio ndūrīri-ini,” ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **12** “No inyuī mūrīthaahagia na kwaria ūhoro wa metha ya Mwathani mūkoiga atiri, ‘Nīthaahie,’ na ha ūhoro wa irio ciayo mūkoiga

atiri, ‘Nī cia kūmeneka.’” **13** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, “Muugaga atiri, ‘Kaī ūhoro ūcio nī mūrītū-ī!’ Na mūgatembania iromo.” Jehova ekūuria atiri, “Rīria mūkūrehe nyamū iria ndiuhangie, na iria iigūthua, kana iria ndwaru mūgaaciruta iri magongona-rī, no ndigīciitīkīre kuuma harī inyuī?” **14** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, “Kūgwatwo nī kīrumi nī mūheenanā ūria wīranīire kūruta nyamū ya njamba īngītīkīrīka kuuma rūuru-ini rwake rwa mbūri, no agacooka akarutīra Mwathani igongona rīa nyamū iri na ūūgū. Nīgūkorwo ndi Mūthamaki mūnene, nario rīitwa riakwa nī rīa gwītīgīrwo ndūrīri-ini.

2 “Na rīri, rīathani rīri nī rīanyu, inyuī athīnjiri-Ngai.” **2** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, “Mūngīaga gūthīkīrīria na mwage gūtua itua na ngoro cianyu gūtīa rīitwa riakwa-rī, nī nīngamūtūmīra kīrumi o na irathimo iria ndimūrathimaga nacio ndicirume. Īi, o na rīu nīndicirumīte, tondū mūtītūite itua na ngoro cianyu kūndīa. **3** “Nīngarūithia njiaro cianyu nī ūndū wanyu; nīngamūminjīria taatha wa nyamū cia magongona ma ciathī cianyu na mūgaatahwo mūrī o naguo. **4** Na nīmūkamenya atī nī nī ndimūtūmīre rīathani rīri, nīgeetha kīrīkanīro gīakwa na Lawi gītūire kīrumīte,” ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **5** “Kīrīkanīro gīakwa kīari giitū nake, nakio kīari kīrīkanīro kīa muoyo na gīa thayū, na nī ngīmūhe cio; ūndū ūcio warī wa gūtūma eīndīgīre, nake akīndīa na agītūura etīgīrite rīitwa riakwa. **6** Ūrutani wa ma warī kanua-ini gake, na gūtīri maheeni moonirwo mīromo-ini yake. Aatwanire na nī na thayū na mīthīire mīrūngīrīru, na akīgarūra andū aingī moime mehīa-ini. **7** “Tondū mīromo ya mūthīnjiri-Ngai yagīrīrwo nīgūtūria ūūgī, nao andū magīrīrwo nīgūcaria ūrutani kuuma kanua gake tondū nīwe mūtūmwo wa Jehova Mwene-Hinya-Wothe. **8** No inyuī nīmūgarūrūkīte mūgatiga njīra, naguo ūrutani wanyu ūgatūma andū aingī mahīngwo; nīmūthūkītīe kīrīkanīro giitū na Lawi,” ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **9** “Nī ūndū ūcio-rī, nīndūmīte mūmenwo na mūconorīthio mbere ya andū othe, tondū mūtīrūmagīrīra njīra ciakwa no nīmūthūuranagia andū mūgītua ciira.” **10** Githi ithuothē tūtīri a ithe ūmwe? Githi ti Ngai ūmwe watūūmbire? Nī kī gīgūtūma tūthaahie kīrīkanīro kīa maithe maitū na ūndū wa kwaga kwīhokana mūndū na ūria ūngi? **11** Andū a Juda nīmatīgīte gūtūika ehokeku.

Ündü wa magigi nîwîkîtwo Isiraeli na Jerusalemu: Andü a Juda nîmathaahîtie handü harîa hatheru harîa Jehova endete, nî ündü wa kühikia airîtu a andü arîa mahooyaga ngai ng'eni. 12 Mündü o wotho wîkaga üguo-rî, arî ü kana ü, Jehova aromweheria hema-inî cia Jakubu, o na angîkorwo nîarehage maruta make kûrî Jehova Mwene-Hinya-Wothe. 13 Kûrî ündü üngî mwîkaga. Müiyûragia kîgongona kîa Jehova na maithorî. Mûrîraga na mûkagîrîka tondü nîatigire kûrûmbûiya maruta manyu, kana kûmaamûkîra na gîkeno kuuma harî inyuî. 14 Mûûragia atîrî, “Nî kîi gîtûmia?” Nî tondü Jehova nîwe müira gatagatî gaku na mütumia wa ünini waku, tondü ndûrî mwîhokeku harî we, o na gûtuika nîwe mûrata waku, o we mütumia wa kîrîkanîro kîa ühiki waku. 15 Githî Jehova ndamatuîte ümwe? Matuikîte ake mwîrî na roho. Amatuîte ümwe nîkî? Tondü nîacaragia rûciaro rwa etigîri Ngai. Nî ündü ücio, gitagîra roho waku, na ütûüre ürî mwîhokeku kûrî mütumia ücio wa ünini waku. 16 Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atîrî, “Nîthûire ndigano ya müthuuri na mütumia wake, na nîthûire mündü wîhumbaga haaro ta nguo,” üguo nîguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. Nî ündü ücio gitîra roho waku, na ndûkaage kwîhokeka. 17 Inyuî nîmûnogetie Jehova na ciugo cianyu. No mûrooria atîrî, “Tûmûnogetie atîa?” Mûmûnogetie na kuuga atîrî, “Othe arîa mekaga üuru nîmagîrîre maitho-inî ma Jehova, na nîakenagio nîo.” Ningî mûkooria atîrî, “Ngai wa kihooto-rî, akîrî ha?”

3 Na rîrî, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atîrî, “Nîngûtûma mütûmwô wakwa, üria ügaathondeka nîjira mbere yakwa. Hîndî îyo Mwathani ücio mûcaragia nîagooka o rîmwe thîinî wa hekarû yake; mütûmwô ücio wa kîrîkanîro ürîa mwîrîragîria nîagooka.” 2 No nûü ügetiiria müthenya wa gûuka gwake? Nûü ükomîrîria rîrîa akooneka? Nîgûkorwo akahaana ta mwaki wa mûturi ürîa ütheragia cuuma, kana thabuni ürîa ütheragia nguo. 3 Agaikara thî ta mûturi wa betha na mütheria wacio; nîagatheria Alawii, amatherie ta ürîa thahabu na betha itheragio. Hîndî îyo Jehova nîagakorwo na andü arîa makamûrehere maruta ma üthingu; 4 namo maruta ma Juda na Jerusalemu nîmagetîkîrîka nî Jehova, o ta matukû marîa mathirîte, o na ta mîaka îria ya mbere. 5 “Nî ündü ücio nîngamûkuhîrîria ndîmûciirithie na ndîmûtuüre. Nîngahiüha gûtuika müira wa gûtuira ciira arogî, na itharia, na arîa mehîtaga na maheeni,

na nîjûkîrîre arîa matunyaga aruti wîra mîcaara yao, na arîa mahinyagîrîria atumia a ndigwa na ciana iria itarî maithe, na arîa maagithagia ageni kihooto na makaaga kwîndigîra,” üguo nîguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. 6 “Nîi Jehova ndigarûrukaga. Nî ündü ücio, inyuî nîjaro cia Jakubu nîkîo mütarî mwaniinwo. 7 O na kuuma hîndî ya maithe manyu-rî, mütûire mütiganiirîe irîra ciakwa cia kûrûmîrîro na mûkaaga gûcirûmia. Njookerera na nîi nîngûmûcookerera.” Üguo nîguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. “No mûûragia atîrî, “Tûgûgûcookerera atîa?” 8 “Mündü-rî, aahota gûtunya Ngai indo ciake? No inyuî nîmündunyîte indo ciakwa. “No mûûragia atîrî, “Nî kîi tûgûtunyîte?” “Mündunyîte maruta na icunjî cia ikûmi. 9 Rûrîrî rwanyu ruothe rûgwatîtwo nî kîrumi, tondü nîmündunyaga indo ciakwa. 10 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atîrî, rehei gîcunjî gîa ikûmi gîothe thîinî wa ikûmbî, nîgeetha nyûmba yakwa îkoragwo na irio. Ngeriai na nîjira îno muone kana ndîkûmhîngûrîra ndirica cia igûrû, ndîmuurîre irathimo nyingî mûno nginya mwage handü ingîiganîra. 11 Ningî nîngagîria cianangi ithûkie irio cia mîgûnda yanyu, nayo mîthabîbü ya mîgûnda yanyu ndîgaacooka gûita maciaro mayo matarî makûrû.” Üguo nîguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. 12 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atîrî, “Ndûrîrî ciothe nîikamwîtaga andü arathime, nîgûkorwo bûrûri wanyu ügaakorwo ürî wa gîkeno.” 13 Jehova ekuuga atîrî, “Nîmwarîtie maündü mooru ma kûnjambia. “No mûûragia atîrî, “Tûgûcambîtie atîa?” 14 “Inyuî muugîte atîrî, “Gûtungatîra Ngai nî ündü wa tûhü. Nî uumîthio ürîkû tuonire nîkûhingia kwenda gwake, na gûthiiga mbere ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe ta andü maracakaya? 15 No rîrî, andü etîi nîo twîtaga arathime. Ti-itherü arîa aaganu nîo magaacagîra, na arîa makararagia Ngai matîherithagio.” 16 Nao arîa meetigîrîte Jehova nîmaranîirîe o mündü na ürîa üngî, nake Jehova agîthîkîrîria na akiigua ühoro ücio. Ibuku rîa kîrîrikano nîrîandîkirwo ühoro wa andü acio metigîrîte Jehova na magatîa rîitwa rîake, rîkîigwo hau mbere yake. 17 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atîrî, “Acio nîo magaatuika andü akwa müthenya ürîa ngaacookereria indo ciakwa cia bata. Nîngamaiguîra tha, o ta ürîa mündü aigugîra mûriü tha ürîa ümütungatagîra. 18 Na inyuî nîmûkona rîngî ngûûrani gatagatî ka

arĩa athingu na arĩa aaganu, na gatagatĩ ka arĩa matungatagĩra Ngai na arĩa matamũtungatagĩra.

4 “Ti-itherũ mũthenya wa ituĩro nĩũrooka, naguo ũgaakana ta icua rĩa mwaki. Arĩa othe etĩĩ, na arĩa aaganu, magaatũka maragara ma mahuti, naguo mũthenya ũcio wakinya magaacinwo, maniinwo biũ. Gũtirĩ mũri kana rũhonge rwao rũgaatigara,” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **2** “No inyuĩ mwĩtigĩrite rĩitwa riakwa-rĩ, riũa-rĩa-ũthingu rĩkaamwarĩra rĩrĩ na ũhoro wa kũhonania mathagu-inĩ marĩo. Na inyuĩ nĩmũkoima nja mĩtũũhe ta tũcaũ tũhingũrĩrwo tũkoima kiugũ. **3** Na nĩmũkarangĩrĩria arĩa aaganu matũike mũhu rungu rwa makinya manyu mũthenya ũrĩa ngeeka maũndũ macio,” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **4** “Ririkanai watho wa ndungata yakwa Musa, na irĩra ciakwa cia kũrũmĩrĩrwo, o na mawatho marĩa ndaamũheire kũu Horebu marĩ ma andũ a Isiraeli othe. **5** “Atĩrĩrĩ, nĩngamũtũmĩra mũnabii Elija mbere ya mũthenya ũcio mũnene na wa kũmakania wa Jehova ũtanakinya. **6** Nĩakagarũra ngoro cia maithe icookerere ciana ciao, na agarũre ngoro cia ciana icookerere maithe mao, nĩgeetha ndigooke hũũre bũrũri na kĩrumi.”

NEW TESTAMENT

Nake Jesũ akiuga aĩĩĩ, "Baba mohere, nĩgũkorwo matiĩĩ ũĩĩa mareeka."

Nao magĩcuukĩĩa nguo ciake mĩĩĩ, magĩcigayana.

Luka 23:34

Mathayo

1 Maya nĩ maandiko makoniĩ rūciaro rūrĩa Jesũ Kristũ, mūrũ wa Daudi, mūrũ wa Iburahĩmu oimire: **2** Iburahĩmu aarĩ ithe wa Isaaka, nake Isaaka aarĩ ithe wa Jakubu, nake Jakubu aarĩ ithe wa Juda na ariũ a ithe, **3** nake Juda aarĩ ithe wa Perezu na Zera, arĩa nyina wao aarĩ Tamaru, nake Perezu aarĩ ithe wa Hezironi, nake Hezironi aarĩ ithe wa Ramu, **4** nake Ramu aarĩ ithe wa Aminadabu, nake Aminadabu aarĩ ithe wa Nahashoni, nake Nahashoni aarĩ ithe wa Salimoni, **5** nake Salimoni aarĩ ithe wa Boazu, ũrĩa nyina aarĩ Rahabu, nake Boazu aarĩ ithe wa Obedi, ũrĩa nyina aarĩ Ruthu, nake Obedi aarĩ ithe wa Jesii, **6** nake Jesii aarĩ ithe wa Mũthamaki Daudi. Daudi aarĩ ithe wa Solomoni, ũrĩa nyina aarĩ mūtumia wa Uria, **7** nake Solomoni aarĩ ithe wa Rehoboamu, nake Rehoboamu aarĩ ithe wa Abija, nake Abija aarĩ ithe wa Asa, **8** nake Asa aarĩ ithe wa Jehoshafatu, nake Jehoshafatu aarĩ ithe wa Joram, nake Joram aarĩ ithe wa Uzia, **9** nake Uzia aarĩ ithe wa Jothamu, nake Jothamu aarĩ ithe wa Ahazu, nake Ahazu aarĩ ithe wa Hezekia, **10** nake Hezekia aarĩ ithe wa Manase, nake Manase aarĩ ithe wa Amoni, nake Amoni aarĩ ithe wa Josia, **11** nake Josia aarĩ ithe wa Jekonia na ariũ a ithe, hĩndĩ ĩrĩa andũ maatahirwo, magĩtwarwo Babuloni. **12** Thuutha wa gũtahwo, magĩtwarwo kũu Babuloni: Jekonia aarĩ ithe wa Shealiteli, nake Shealiteli aarĩ ithe wa Zerubabeli, **13** nake Zerubabeli aarĩ ithe wa Abihudu, nake Abihudu aarĩ ithe wa Eliakimu, nake Eliakimu aarĩ ithe wa Azoro, **14** nake Azoro aarĩ ithe wa Zadoku, nake Zadoku aarĩ ithe wa Akimu, nake Akimu aarĩ ithe wa Eliudi, **15** nake Eliudi aarĩ ithe wa Eleazaru, nake Eleazaru aarĩ ithe wa Maathani, nake Maathani aarĩ ithe wa Jakubu, **16** nake Jakubu aarĩ ithe wa Jusufu, mũthuuri wa Mariamu, ũrĩa waciariire Jesũ, ũrĩa wĩtagwo Kristũ. **17** Ūguo nĩ kuuga njiaro ciothe ciarĩ ikũmi na inya kuuma Iburahĩmu nginya Daudi, na njiaro ikũmi na inya kuuma Daudi nginya hĩndĩ ĩrĩa andũ maatahirwo magĩtwarwo kũu Babuloni, na ningĩ njiaro ikũmi na inya kuuma hĩndĩ ĩrĩa andũ maatahirwo nginya hĩndĩ ya Kristũ. **18** Ūhoru wa gũciarwo kwa Jesũ Kristũ watarii ũũ: Nyina Mariamu nĩ oorĩtio nĩ Jusufu atũike mūtumia wake, no matanaikarania-rĩ, nĩamenyekire atĩ arĩ na nda ya Roho Mũtheru. **19** Nake Jusufu mũthuuri wake tondũ aarĩ mũndũ mũthingu na ndangiendire kũmũconorithia kũrĩ andũ, agũiciiria

amũtuge na hithe. **20** No thuutha wa gwĩciiria ũndũ ũcio, mũraika wa Mwathani akĩmumĩrĩra kĩroto-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jusufu, mūrũ wa Daudi, ndũkake gwĩtigĩra kũhikia Mariamu atũike mūtumia waku, tondũ nda ĩyo arĩ nayo nĩ ya Roho Mũtheru. **21** Nĩagaciara kahĩ, nawe nĩugagatua Jesũ, tondũ nĩwe ũkaahonokia andũ ake kuuma mehia-inĩ mao.” **22** Na rĩrĩ, maũndũ macio mothe meekĩkire nĩguo ũrĩa Mwathani aarĩtie na kanua ka mũnabii ũhinge, rĩrĩa oigire atĩrĩ, **23** “Mũirĩtu gathirange nĩakagĩa nda na nĩagaciara kahĩ, nao magagatua Imanueli” ũguo nago ũgĩtaũrwo nĩ kuuga, “Ngai hamwe na ithuũ.” **24** Rĩrĩa Jusufu ookĩrĩre, agĩka o ta ũrĩa mũraika wa Mwathani aamwathĩte, nake akĩinũkia Mariamu gwake mũciĩ, agĩtuika mūtumia wake. **25** No matiigana kũmenyana nginya rĩrĩa aaciariire mwana ũcio wa kahĩ. Nake Jusufu agĩtua mwana ũcio Jesũ.

2 Na rĩrĩ, thuutha wa Jesũ gũciarwo kũu itũũra-inĩ rĩa Bethlehemu bũrũri wa Judea, hĩndĩ ya mũthamaki wetagwo Herode, andũ Oogĩ-a-Njata moimĩte irathĩro magĩũka Jerusalemu, **2** makĩũria atĩrĩ, “Ūrĩa ũciarĩtwo arĩ mũthamaki wa Ayahudi-rĩ, arĩ ha? Nĩtuonire njata yake mwena wa irathĩro, na nĩtũũkĩte kũmũhooya.” **3** Rĩrĩa Mũthamaki Herode aigũire ũguo, agĩtangĩka ngoro, o hamwe na andũ Jerusalemu othe. **4** Na aarikia gwĩta athĩnjĩri-Ngai arĩa anene othe, na arutani a watho hamwe, akĩmooria kũria Kristũ aarĩ aciariwo. **5** Makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ Bethlehemu, bũrũri wa Judea, nĩgũkorwo nĩ kwandĩkĩtwo nĩ mũnabii, akoĩga atĩrĩ: **6** “Nawe Bethlehemu, kũu bũrũri wa Juda, tiwe ũrĩa mũnini mũno wa aathani a Juda; tondũ thĩĩni waku nĩgũkoima ũrĩa ũgaathanaga, ũrĩa ũgaatuĩka mũrĩithi wa andũ akwa a Isiraeli.” **7** Nake Herode agĩta andũ acio Oogĩ-a-Njata na hithe, na agĩtuĩria kuuma kũrĩ o ihinda rĩrĩa njata ĩyo yoonekete. **8** Akĩmatũma Bethlehemu akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ mũgatuĩrie wega ũhoru wa kaana kau. Mwarĩkia gũkoona mũũke mũũmenyithie, nĩgeetha o na nĩ thĩĩ ngagaturĩrie ndu ndĩkaho.” **9** Nao maarĩkia kũigua ciugo cia mũthamaki magĩthĩ, nayo njata ĩrĩa moonete irathĩro ikĩmatongoria nginya ikĩrũgama igũrũ rĩa harĩa kaana kau kaarĩ. **10** Rĩrĩa moonire njata ĩyo, magĩkena gĩkeno kĩnene mũno. **11** Nao magĩtoonya nyũmba, na makĩona kaana karĩ na nyina Mariamu, magĩkainamĩrĩra, magĩkahooya. Magĩcooka makĩohora indo ciao cia goro, magĩkahe

ihéo cia thahabu, na ūbumba, na manemane. 12 Na nī ūndū wa gūkaanio na kīroto matigacookere kwa Herode, magīcooka būrūri wao magereire njīra īngī. 13 Maarīkia gūthīī-rī, mūrāika wa Mwathani akiumīrīra Jusufu kīroto-inī, akīmwīra atīrī, “Ūkīra woe kaana gaka na nyina mūrīre Misiri. Ikarai kūu ngīnya rīrīa ngaakwīra, nīgūkorwo Herode nīgūcāria kaana kau akoorage.” 14 Nī ūndū ūcio-rī, agīūkīra, akīoya kaana na nyina ūtukū, magīthīī Misiri, 15 kūrīa maikarire ngīnya rīrīa Herode aakuire. Na nī ūndū ūcio, ūhoró ūrīa Mwathani oigite na kanua ka mūnabīī ūkīhīnga, rīrīa oigire atīrī, “Ndeetire mūrū wakwa oime būrūri wa Misiri.” 16 Hīndī īrīa Herode aamenyire atī nīaheenirio nī Oogī-a-Njata, akīrakara mūno, akīruta watho wa kūrāga tūhīī tuothe kūu Bethlehemu na kūrīa gūkuhī nakuo, tūrīa twarī na ūkūrū wa mīaka īrīrī gūcooka na thī, kūrīngana na ihinda rīrīa eerītwo nī Oogī-a-Njata. 17 Hīndī īyo ūhoró ūrīa waarītio na kanua ka mūnabīī Jeremia ūkīhīnga, rīrīa oigire atīrī: 18 “Mūgambo nīwauirwo kūu Rama, kīrīro na gūcakaya kūnene, Rakeli akīrīrīra ciana ciake, na akarega kūhoorerio, tondū itirī ho.” 19 Na rīrī, Herode akua-rī, mūrāika wa Mwathani akiumīrīra Jusufu kīroto-inī kūu Misiri, 20 akīmwīra atīrī, “Ūkīra, woe kaana gaka na nyina, mūthīī būrūri wa Isiraēli, nīgūkorwo arīa maageragia gūkooraga nīmakūite.” 21 Nī ūndū ūcio, agīūkīra, akīoya kaana na nyina, magīthīī būrūri wa Isiraēli. 22 Rīrīa aiguire atī Arikelau nīwe wathamakaga Judea handū ha ithe Herode, agīītīgīra gūthīī kuo. Na aarīkia gūkaanio kīroto-inī-rī, agīthīī būrūri wa Galili, 23 agīthīī gūtūūra itūūra rīttagwo Nazarethi. Nī ūndū ūcio ūhoró ūrīa waarītio na tūnua twa anabīī ūkīhīnga, rīrīa moigire atīrī, “Nīageetagwo Mūnazari.”

3 Matukū-inī macio Johana ūrīa Mūbatithania nīokire, akīhunjagia kūu Werū-inī wa Judea, 2 akiugaga atīrī, “Mwīrīrei, nīgūkorwo ūthamaki wa igūrū nīūkūhīrīrie.” 3 Ūyū nīwe ūrīa ūhoró wake waarītio nī mūnabīī Isaia rīrīa oigire atīrī: “Kūrī na mūgambo wa mūndū ūkwanīrīra werū-inī, akoiga atīrī: ‘Haarīraia njīra ya Mwathani, rūngariai njīra ciake.’” 4 Johana eekagīra Nguo ya guoya wa ngamīra, na nīeyohaga mūcibi wa rūua njohero. Irio ciake ciarī ngīgī na ūūkī wa gīthaka. 5 Nao andū nīmathīiiga kūrī we moimīte Jerusalemu, na mīena yothe ya Judea, na būrūri wothe ūrīa wariganītie na Jorodani. 6

Moimbūrāga mehīa mao, nake akamabatithīria Rūū-inī rwa Jorodani. 7 Na rīrīa oonire Afarisai na Asadukai aingī magīūka hau nīgeetha amabatithie, akīmeera atīrī, “Inyuū rūciaro rūrū rwa ndūira! Nūū ūmūheete ūhoró atī mūrīre marakara marīa makirīī gūūka? 8 Ciarai maciaro maringaine na kwīrira. 9 Na mūtikeire na ngoro cianyu atīrī, ‘Ithe witū nī Iburahīmu.’ Ngūmwīra atīrī, Ngai no atūme mahiga maya matuīke ciana cia Iburahīmu. 10 Ithanwa nīrīige itina-inī cia mītī, na mūtī o wothe ūtaciaraaga maciaro mega nīgūatemwo, ūukio mwaki-inī. 11 “Nīī ndīmūbatithagia na maaī mwerira. No thuutha wakwa nīgūgūūka mūndū ūngī ūrī na hīnya kūrī nīī, na ndiagīrīre o na kūmūkuūira iraatū ciake. We akaamūbatithagia na Roho Mūtheru na mwaki. 12 Gītarūrū gīake akīnyīitite na guoko, na nīagatheria kīhuhīro gīake, na acookanīrīrie ngano yake ikūmbī, acooke acine mahuti na mwaki ūtangīhoreka.” 13 Hīndī īyo Jesū akiama Galili agīthīī Rūū-inī rwa Jorodani akabatithio nī Johana. 14 Nowe Johana akīgeria kūmūgeria, akīmwīra atīrī, “Nīī njagīrīrwo nīkūbatithio nīwe, nawe wagīūka kūrī nīī atīa?” 15 Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Reke gūtūike ūguo rūu; tondū nīt wagīrīrwo twīke ūndū ūyū nīguo tūhingie maūndū mothe ma ūthingu.” Hīndī īyo Johana agīitīkīra. 16 Jesū aarīkia kūbatithio o ūguo-rī, akiumīra maaī-inī. Kahinda o kau igūrū rikīhingūka, nake akīona Roho wa Ngai agīūkūrūka ta ndutura, akīūmba igūrū rīake. 17 Naguo mūgambo ūkiama igūrū, ūkiuga atīrī, “Ūyū nīwe Mūrū wakwa, ūrīa nyendetē; na nīngēnaga mūno nī we.”

4 Hīndī īyo Jesū nīatongoririo nī Roho agītwarwo werū-inī akagerio nī mūcukani. 2 Na aniina mīthenya mīrongo īna, ūtukū na mūthenya, ehingīte kūrīa irio-rī, akīigua ahūtīī. 3 Nake mūgerania akīmūkora, akīmwīra atīrī, “Angīkorwo wee nīwe Mūrū wa Ngai-rī, īra mahiga maya matuīke mīgate.” 4 Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Nī kwandīkītwo atīrī: ‘To mūgate wiki ūngītūūra mūndū muoyo, no nī kiugo gīothe kīrīa kīumaga kanua ka Ngai.’” 5 Hīndī īyo mūcukani akīmūtwaro itūūra rīrīa itheru, akīmūrūgamia gathūrūmūndū ka hekarū, 6 akīmwīra atīrī, “Angīkorwo wee nīwe Mūrū wa Ngai-rī, wīgūithie thī. Nīgūkorwo kwandīkītwo atīrī: “Nīagaatha araika ake nī ūndū waku, nao nīmagakwanīrīria na moko mao, nīguo ndūkanahīngwo kīgūrū nī ihiga.” 7 Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Nīngī nī kwandīkītwo

atĩrĩ: ‘Ndũkanagerie Mwathani Ngai waku.’” 8 Ningĩ mũcukani akĩmũtwara kĩrĩma-inĩ kĩaaya mũno, akĩmuonia mothamaki mothe ma thĩ na riiri wamo. 9 Akĩmwĩra atĩrĩ, “Maũndũ maya mothe nĩngũkũhe, ũngĩtikĩra kũnyinamĩrĩra ũhooe.” 10 Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩi Shaitani ndiga! Nĩngũkorwo nĩ kwandikĩtwo atĩrĩ: ‘Hooyaga Mwathani Ngai waku, na ũmũtungatagĩre o we wiki.’” 11 Hĩndĩ iyo mũcukani akĩmũtiga, nao araike magĩũka makĩmũtungatĩra. 12 Na rĩrĩa Jesũ aigũire atĩ Johana nĩaikĩtio njeera-rĩ, agĩthĩ Galili. 13 Akiuma Nazarethi, agĩthĩ gũtũura Kaperinaumu. Itũura rĩu rĩarĩ hakuhi na iria, bũrũri-inĩ wa Zebuluni na Nafitali. 14 Ũndũ ũcio wekĩkire nĩguo ũhoru ũrĩa waarĩtio na kanua ka mũnabii Isaiia ũhinge, rĩrĩa oigire atĩrĩ: 15 “Bũrũri wa Zebuluni, o na bũrũri wa Nafitali, njĩra ya gũthĩ iria-inĩ, gũikũrũkania na Rũũ rwa Jorodani, kũu gwĩtagwo Galili-kwa-Ndũrĩrĩ: 16 andũ arĩa matũũraga nduma-inĩ nĩmonete ũtheri mũnene; nao arĩa matũũraga bũrũri ũrĩ kĩrũru gĩa gĩkuũ-rĩ, nĩmarĩrwo nĩ ũtheri.” 17 Kuuma hĩndĩ iyo Jesũ akĩambĩrĩria kũhunja ũhoru akiugaga atĩrĩ, “Mwĩrirei, nĩngũkorwo ũthamaki wa igũrũ nĩũkuhĩrĩrie.” 18 Rĩrĩa Jesũ aaceeraga hũgũrũrũ-inĩ cia Iria rĩa Galili, nĩonire andũ eerĩ a nyina ũmwe, nao nĩ Simoni ũrĩa wetagwo Petero, na mũrũ wa nyina Anderea. Maikagia neti iria-inĩ, nĩngũkorwo maarĩ ategi a thamaki. 19 Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ūkai, mũnũmĩrĩre, na nĩngũmũtua ategi a andũ.” 20 Nao o rĩmwe magĩtiganĩria neti ciao, makĩmũrũmĩrĩra. 21 Na aathiathia akĩona andũ angĩ eerĩ a nyina ũmwe, Jakubu mũrũ wa Zebedi, na mũrũ wa nyina Johana. Maarĩ thĩnĩ wa gatarũ hamwe na ithe wao Zebedi makĩhaarĩria neti ciao. Nake Jesũ akĩmeeta, 22 na o rĩmwe magĩtiganĩria gatarũ na magĩtiga ithe wao, makĩmũrũmĩrĩra. 23 No rĩrĩ, Jesũ nĩathiire Galili guothe, akĩrutanaga thunagogi-inĩ ciao, akĩhunjagia ũhoru-ũrĩa-Mwega wa ũthamaki wa Ngai, na akĩhonagia andũ mĩrimũ yothe na ndwari ciothe iria maarĩ nacio. 24 Nayo ngumo yake ikĩhunjo bũrũri wothe wa Suriata, nao andũ makĩmũrehera andũ arĩa othe maarĩ arũaru ndwari cia mĩthemba mĩngĩ, na arĩa maarĩ na ruo rũngĩ, na arĩa maarĩ na ndaimono, na arĩa maarĩ na mũrimũ wa kũgũũaga, o na arĩa maarĩ na mũrimũ wa gũkua ciĩga, nake akĩmahonia othe. 25 Nao andũ aingĩ mũno kuuma Galili, na Dekapoli, na Jerusalemu, na Judea, na mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Rũũ rwa Jorodani makĩmũrũmĩrĩra.

5 Na rĩrĩa Jesũ oonire andũ aingĩ mũno-rĩ, akĩambata kĩrĩma-igũrũ, agũikara thĩ. Arutwo ake magĩthĩ harĩ we. 2 Nake akĩambĩrĩria kũmaruta ũhoru, akĩmeera atĩrĩ: 3 “Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa athĩni ngoro, nĩngũkorwo ũthamaki wa igũrũ nĩ wao. 4 Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa marĩ na kĩahe, nĩngũkorwo nĩmakaniinĩrwo kĩahe. 5 Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa ahooreri, nĩngũkorwo nĩmakagaya thĩ. 6 Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa mahũtagĩra na makanyootera ũthingu, nĩngũkorwo nĩmakahũnio. 7 Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa maiguanagĩra tha, nĩngũkorwo nĩmakaiguĩrwo tha. 8 Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa atheru ngoro, nĩngũkorwo nĩmakona Ngai. 9 Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa macaragia thayũ, nĩngũkorwo nĩmagetwo ariũ a Ngai. 10 Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa manyariiragwo nĩ ũndũ wa ũthingu, nĩngũkorwo ũthamaki wa igũrũ nĩ wao. 11 “Kũrathimwo-rĩ, nĩ inyuĩ hĩndĩ irĩa andũ mekũmũruma, na makamũnyariira, na makamũigĩrĩra maũndũ mothe mooru nĩ ũndũ wakwa. 12 Kenai na mũcanjamũke, tondũ kĩahe kĩanyu nĩ kĩnene igũrũ, nĩngũkorwo ũguo noguo maanyariirire anabii arĩa maarĩ kuo mbere yanyu. 13 “Inyuĩ nĩ inyuĩ cumbĩ wa thĩ. No cumbĩ ũngĩkorwo nĩũthirĩte mũcamo waguo-rĩ, ũngĩcooka gũcamithio ta cumbĩ nĩ kĩĩ? Ndũngĩcooka kũgĩa kĩene rĩngĩ, tiga no ũteirwo ũrangwo nĩ andũ. 14 “Inyuĩ nĩ inyuĩ ũtheri wa thĩ. Itũura inene riakĩtwo kĩrĩma igũrũ rĩtingĩhithĩka. 15 O na ningĩ andũ matiakagia tawa magacooka kũũkunĩkĩra na mbakũri; handũ ha ũguo, maũigagĩrĩra igũrũ handũ haguo, nague ũkamũrĩkĩra andũ othe arĩa marĩ thĩnĩ wa nyũmba. 16 O ũguo nague, na inyuĩ rekei ũtheri wanyu ũmũrikagĩre andũ, nĩguo mone ciĩko cianyu njega, nao magoocage lthe wanyu ũrĩa ũrĩ igũrũ. 17 “Mũtikae gwĩciĩria njũkĩte kweheria Watho kana Mohoro ma Anabii; ndiũkĩte kũmeeheria, no njũkĩte kũmahingia. 18 Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nginya hĩndĩ irĩa thĩ na igũrũ ikeehera, gũtirĩ kairia ka maandiko, o na gũtirĩ gakururo kanini ga karamu gakeehera o na atĩa kuuma Watho-inĩ, nginya maũndũ mothe makaahingio. 19 ũrĩa wothe ũkoina rĩathani o na rĩmwe rĩa marĩa manini, na arute arĩa angĩ gwĩka ũguo, nĩagatuuo mũnini makĩria thĩnĩ wa ũthamaki wa igũrũ, no ũrĩa wothe wĩkaga na akarutana maathani maya-rĩ, nĩagatuuo mũnene ũthamaki-inĩ wa igũrũ. 20 Nĩ ũndũ ũcio ngũmwĩra atĩrĩ, ũthingu wanyu waga gũkĩra ũrĩa wa Afarisai na wa arutani a watho, mũtigatooanya ũthamaki wa igũrũ o na atĩa. 21 “Nĩmũiguĩte atĩ hĩndĩ ya tene andũ nĩmerirwo atĩrĩ, ‘Ndũkanoragane, na

mündü o na ūrikū ūkooragana no nginya agaatuika wa gūtuirwo ciira.’ **22** No niī ngūmwīra atīrī, ūrīa wothe ūkarakarīra mūrū wa ithe nīagatuika wa gūtuirwo ciira. Na ningī-rī, mündü ūrīa wothe wīraga mūrū wa ithe atīrī, ‘Wee ndūrī bata,’ nīagaciirithio nī Kīama. No ūrīa wothe ūngiuga atīrī, ‘Wee wī mūkīgu!’ Nīagakorwo arī ūgwati-inī wa gūkio mwaki-inī wa Jehanamu. (Geenna g1067) **23** “Nī ūndū ūcio, angīkorwo nīwīhaarīrie kūruta kīheo gīaku kīgongona-inī, na hīndī iyo ūrī hau ūrīrikane atī mūrū wa thoguo arī na ūndū nawe-rī, **24** tiga kīheo gīaku o hau mbere ya kīgongona. Amba ūthīi ūkaiguane na mūrū wa thoguo; ūcooke ūuke ūrutīre Ngai kīheo gīaku. **25** “Hīūha kwīguithania na thū yaku īrīa īragūtware igooti-inī. Īka ūguo mūrī o nījīra-inī, kwaga ūguo nīgūgūtware kūrī mūtuanīri-ciira, nake mūtuanīri-ciira akūneane kūrī mūnene wa thigari, ūikio njeera. **26** Ngūkwīra atīrī na ma, ndūkoima kuo ūtarīhite thīrī wothe hatarī gathendi ūgūtigia. **27** “Nīmūiguīte atī hīndī ya tene nī kwērīrwo atīrī, ‘Ndūkanatharanie.’ **28** No niī ngūmwīra atīrī, ūrīa wothe ūkaarora mūdū-wa-nja na amwīrīrīrie, nīarīkītie gūtharia nake ngoro-inī yake. **29** Riitho rīaku rīa ūrīo rīngītūma wīhie-rī, rīkūūre, ūrīte. Nī kaba kīga kīmwe kīa mwīrī waku kīure gūkīra mwīrī waku wothe ūikio Jehanamu. (Geenna g1067) **30** Na guoko gwaku kwa ūrīo kūngītūma wīhie-rī, gūtīnie ūgūte. Nī kaba kīga kīmwe kīa mwīrī waku kīure gūkīra mwīrī waku wothe ūikio Jehanamu. (Geenna g1067) **31** “Ningī nī kwīrītwo atīrī, ‘Ūrīa wothe ūngītīgana na mūtumia wake no nginya amūhe marūa ma kuonania nīmatīgana nake.’ **32** No ngūmwīra atī mūdū ūrīa wothe ūtiganaga na mūtumia wake, o tiga nī ūndū wa ūtharia-rī, nīatūmaga atuīke mūtharia, na ūrīa wothe ūhikagia mūtumia ūrīa ūtiganīte na mūthuuriwe, nī gūtharia atharagia. **33** “Ningī, nīmūiguīte atī hīndī ya tene andū nīmerirwo atīrī, ‘Ndūkanehīte tūhū, no hingagīria Mwathani mīhītwa īrīa wīhītīte.’ **34** No ngūmwīra atīrī: Mūtikanehīte o na atīa; mūtikanehīte na igūrū tondu nīkuo gītī kīa ūnene kīa Ngai; **35** kana mwīhīte na thī, nīgūkorwo nīkuo gīturwa gīa kūgīrīra magūrū make; o na kana mwīhīte na Jerusalem, nīgūkorwo nīrīo itūūra inene rīa Mūthamaki mūnene. **36** Na ndūkanehīte na mūtwe waku, nīgūkorwo ndūngīhota gūtūma rūcuīrī o na rūmwe rwerūhe kana rūire. **37** Reke ‘īrī’ yaku itūike ‘īrī’, na ‘Aca’ yaku itūike ‘Aca’; ūndū o wothe makīria ma ūguo-rī, uumaga kūrī ūrīa mūūru. **38** “Nīmūiguīte

atī hīndī ya tene nī kwērīrwo atīrī: ‘Riitho rīrīhagwo na riitho, narīo igege rīrīhagwo na igege.’ **39** No niī ngūmwīra atīrī: Mūtikanagiane na mūdū ūrīa mūūru. No rīrī, mūdū angīkūgūtha rūthīa rwa ūrīo-rī, mūhūgūkīrie rūu rūngī o naruo. **40** Na mūdū angīenda gūgūthitanga oe kanjū yaku-rī, mūnengere o na igooti rīaku. **41** Mūdū angīkūhatīrīria ūthīi itīna rīmwe-rī, thīi nake matīina meerī. **42** Mūdū ūrīa ūngīkūhooya kīndū, mūhe, na mūdū ūrīa ūngīenda ūmūkombere kīndū, ndūkarege kūmūkombera. **43** “Nīmūiguīte atī hīndī ya tene nī kwērīrwo atīrī, ‘Endaga mūdū wa itūūra rīaku, na ūthūūrage thū yaku.’ **44** No niī ngūmwīra atīrī: Endagai thū cianyu, na mūhooyagīre arīa mamūnyariiraga, **45** nīgeetha mūtūike arīu a Ithe wanyu ūrīa ūrī igūrū. Atūmaga rīua rīake rīrathīre arīa ooru na arīa ega, na akoiria mbura kūrī arīa athingu na kūrī arīa matarī athingu. **46** Angīkorwo mwendete o arīa mamwendete-rī, mūgaakīrīhwo kī? Githī o na etia mbeeca cia igooti matiikaga o ūguo? **47** Na ningī angīkorwo mūgeithagia o arīu na aarī a ithe wanyu-rī, mūgīkīrite arīa angī na kī? Githī o na arīa matetīkītie Ngai matiikaga o ūguo? **48** Nī ūndū ūcio-rī, tuikai aagīrīru kūna, o ta ūrīa Ithe wanyu ūrīa ūrī igūrū arī mwagīrīru kūna.

6 “Mwīmenyererei mūtīgekage ciiko cianyu cia ūthingu mbere ya andū nīguo mamuone. Mūngīka ūguo-rī, mūtīrī kīheo mūkaahoe nī Ithe wanyu ūrīa ūrī igūrū. **2** “Nī ūndū ūcio, rīrīa ūkūheana kīndū kūrī arīa abatari, ndūkae kwanīrīra ūrīa ūreka na tūrumbeta, ta ūrīa hinga ciikaga thunagogi-inī na nījīra-inī, nīguo itīagwo nī andū. Ngūmwīra atīrī na ma, acio nīmarīkītie kwamūkīra kīheo kīao gīothe. **3** No hīndī īrīa ūkūheana kīndū kūrī arīa abatari-rī, ndūkareke guoko gwaku kwa ūmotho kūmenye ūrīa guoko gwaku kwa ūrīo kūreeka, **4** nīgeetha ūheani ūcio waku ūtuīke wa hitho-inī. Nake Ithe wanyu, ūrīa wonaga maūdū marīa mekagīrwo hitho-inī, nīakamūhe kīheo. **5** “Na rīrīa mūkūhooya-rī, mūtikanatuīke ta hinga, nīgūkorwo ciendaga kūhooya irūgamīte thīinī wa thunagogi na macemanīrio ma nījīra nīguo cionwo nī andū. Ngūmwīra atīrī na ma, icio nīrīkītie kwamūkīra mūcaara wacio wothe. **6** No hīndī īrīa ūkūhooya, toonya nyūmba yaku, ūhinge mūrango na ūhooye Thoguo ūrīa ūtoonekaga. Nake Thoguo ūrīa wonaga maūdū marīa mekagīrwo hitho-inī, nīagakūhe mūcaara waku. **7** Na ningī hīndī īrīa mūkūhooya-rī, tigagai kūhūhūtīka ta andū arīa

matetikitie Ngai, nīgukorwo meciiragia nī mekūiguwo nī ūndū wa kūrāhia mahooya. 8 Mūtigatuike tao, nīgukorwo Ithe wanyu nīoī kīrīa kīmūbatairie o na mūtanamūhooya. 9 “Nī ūndū ūcio mwaḡīrīrwo nīkūhooyaga atīrī: “Ithe witū ūrī igūrū, rītwa riaku nīriāmūrwo, 10 ūthamaki waku nīūike, ūrīa wendete Wee nīwikagwo gūkū thī ta ūrīa wikagwo kūu igūrū. 11 Tūhe ūmūthī irio ciitū cia gūtūigana. 12 Na ūtūrekere mahitia maitū, ta ūrīa o na ithuī tūrekagīra arīa matūhītagīria. 13 Na ndūgatūtware magerio-inī, no ūtūhonokagie kuuma kūrī ūrīa mūuru.’ 14 Nīgukorwo mūngīrekera andū hīndī irīa mamūhītīria, o nake Ithe wanyu ūrīa ūrī igūrū nīarīmūrekagīra. 15 No mūngīaga kūrēkera andū mehīa mao-rī, o nake Ithe wanyu ndarīmūrekagīra mehīa manyu. 16 “Ningī rīrīa mūkwīhinga kūrīa irio-rī, tigagai gūtukia mothiū manyu ta ūrīa hinga ciikaga, nīgukorwo nīitukagia mothiū macio nīguo cionie andū atī nīcihingīte kūrīa irio. Ngūmwīra atīrī na ma, icio nīirikītie kwamūkira mūcaara wacio wothe. 17 No rīrīa wīhingīte kūrīa, wīhakage maguta mūtwe na wīthambage ūthiū, 18 nīguo andū matikamenye atī nīwīhingīte kūrīa, tīga o Thoguo ūrīa ūtoonekaga amenye; nake Thoguo ūrīa wonaga maūndū marīa mekaḡīrwo hitho-inī, nīagakūhe mūcaara. 19 “Tigagai kwīgīra mīthiithū gūkū thī, kūrīa indo irīagwo nī memenyi na ikaroota, na kūrīa aici mabunjaga makaiya. 20 No mwīigagīrei mīthiithū igūrū, kūrīa itangīrīo nī memenyi kana irīote, na kūrīa aici matangībunja maiye. 21 Nīgukorwo kūrīa mīthiithū yanyu irī, nokuo ngoro cianyu o nacio irīkoragwo irī. 22 “Riitho nīrīo tawa wa mwīrī. Maitho maku mangīkorwo marī mega, mwīrī waku wothe nīrīiyūragwo nī ūtheri. 23 No rīrī, maitho maku mangīkorwo nī mathūku, mwīrī waku wothe ūrīiyūragwo nī nduma. Naguo ūtheri ūrīa ūrī thīnī waku ūngīkorwo nī nduma-rī, nduma iyo kā nī nene-ī! 24 “Gūtīrī mūndū ūngīhota gūtungatīra aathani eerī. Nī ūndū no athūūrire ūmwe, na ende ūcio ūngī; kana eheane harī ūmwe, na anyarare ūcio ūngī. Mūtīngītungatīra Ngai na mūtungatīre mbeeca. 25 “Nī ūndū ūcio ngūmwīra atīrī, tigagai gūtangīkīra mīoyo yanyu, nī ūndū wa kīrīa mūrīrīaga kana kīrīa mūrīnyuuga; kana kīrīa mūrīhumbaga mīrī yanyu. Githī muoyo ndūrī bata gūkīra irio, naguo mwīrī ūkagīa bata gūkīra nguo? 26 Ta rorai nyoni cia rīera-inī; itilhaandaga, kana ikagetha, kana ikaiga magetha ikūmbī, no Ithe wanyu ūrīa ūrī Igūrū nīaciheaga

irio. Githī inyuī mūtīkīrī a bata mūno gūkīra icio? 27 Nūū wanyu ūngīhota kuongerera muoyo wake ithaa o na rīmwe nī ūndū wa gwītanga? 28 “Na nī kī gītūmaga mwītange nī ūndū wa nguo? Ta rorai itoka cia gīthaka ūrīa ikūrāga. Itirutaga wīra kana ikogotha ndigi, 29 no ngūmwīra atīrī, o na Solomoni arī na riiri wake wothe ndagemete ta kīmwe gīacio. 30 Angīkorwo ūguo nīguo Ngai ahumbaga nyeki ya gīthaka irīa irī ho ūmūthī na rūciū iḡaikio mwaki-inī-rī, githī inyuī ndarīkīmūhumbaga wega makīria, inyuī mwītīkītie o hanini? 31 Nī ūndū ūcio-rī, tigagai gwītanga, mūkīūria atīrī: ‘Tūkūrīa kīrī?’ kana ‘Tūkūnyua kīrī?’ kana ‘Tūkūwīhumba kīrī?’ 32 Nīgukorwo maūndū maya mothe nīmo macaragio nī andū arīa matetikitie Ngai. No Ithe wanyu wa igūrū nīoī atī nīmūbataragio nīmo. 33 No ambai mūcarie ūthamaki wake na ūthingu wake, na maūndū maya mangī mothe o namo nīarīmūheaga. 34 Nī ūndū ūcio tigagai gwītanga nī ūndū wa rūciū, nīgukorwo rūciū nīrūgetangīkīra ruo rwene. O mūthenya ūrī na mathīna maguo ma kūūigana.

7 “Mūtigaciirithanagie nīgeetha na inyuī mūtikanaciirithio. 2 Nīgukorwo o ta ūrīa mūtūagīra andū arīa angī ciira, noguo na inyuī mūgaatūrwo ciira, na gīthimi kīrīa mūthimanagīra nakīo, no kīo mūrīthimagīrwo nakīo. 3 “Nī kī gītūmaga wone kīhuti kīrīa kīrī riitho rīa mūrū wa thoguo, no ūkaaga kuona mūgogo ūrīa ūrī riitho rīaku wee mwene? 4 Wahota atīa kwīra mūrū wa thoguo atīrī, ‘Reke ngūrute kīhuti kīu kīrī riitho rīaku,’ o rīrīa wee mwene ūrī na mūgogo riitho rīaku? 5 Wee hinga īno, amba ūrute mūgogo ūcio ūrī riitho rīaku, nīguo wone wega na ūhote kūruta kīhuti kīrīa kīrī riitho rīa mūrū wa thoguo. 6 “Mūtikanaha magui kīndū kīrīa kīamūre, na mūtikanakīrie ngūrwe ruru cianyu. Mūngīka ūguo-rī, ingīrangīrīria ruru na magūrū ma cio, icooke imūgarūrūke, imūtīhangie. 7 “Hooyai na nīmūkūheo; mathaai na nīmūkuona; ringaringai mūrango na nīmūkūhingūrīrwo. 8 Nīgukorwo ūrīa wothe ūhooyaga nīaheagwo, na ūrīa ūmaathaga nīonaga, na ūrīa ūringaringaga mūrango, nīahingūrāḡīrwo. 9 “Na rīrī, nūū wanyu ūngītīo mūgate nī mwana wake amūhe ihiga? 10 Kana amwītīe thamaki nake amūhe nyoka? 11 Angīkorwo inyuī, o na mūrī ooru, nīmūūī kūhe ciana cianyu iheo njega-rī, githī Ithe wanyu ūrīa ūrī igūrū ndagakīrīrīria kūhe iheo njega kūrī arīa

mamũhooyaga! 12 Nĩ ũndũ ũcio, maũndũ-inĩ mothe, ikagai andũ arĩa angĩ ũrĩa mũngĩenda mamwĩkage, nĩgũkorwo ũcio nĩguo Watho wa Musa na Ūrutani wa Anabii. 13 “Toonyerai mũromo ũrĩa mũceke. Nĩgũkorwo mũromo nĩ mwarii na njĩra nĩ njarii irĩa yerekeire rĩũrĩro, na andũ arĩa matoonyagira ho nĩ aingĩ. 14 No mũromo nĩ mũkunderu na njĩra nĩ njeke irĩa ikinyaga muoyo-inĩ, na andũ arĩa mamionaga nĩ anini. 15 “Mwĩhũgagai anabii a maheeni. Mokaga kũrĩ inyuĩ mehumbĩte njũa cia ng’ondũ, no thĩinĩ wao nĩ njũũ ndĩani. 16 Nĩmũrimamenyaga na maciaro mao. Kaĩ thabibũ igĩtuuagwo mitĩ-inĩ ya miĩgua, kana ngũyũ igatuuu kuuma mahiũ-inĩ ma nyeki? 17 Ūguo noguo, mũtĩ wothe mwega ũciaraga maciaro mega, no mũtĩ mũũru ũciaraga maciaro mooru. 18 Mũtĩ mwega ndũngĩciara maciaro mooru, nague mũtĩ mũũru ndũngĩciara maciaro mega. 19 Mũtĩ o wothe ũtaciara maciaro mega nĩgũtemwo ũtemagwo ũgakio mwaki-inĩ. 20 Ūguo nĩguo mũrimamenyaga nĩ ũndũ wa maciaro mao. 21 “To mũndũ ũrĩa ũnjĩtaga, ‘Mwathani, Mwathani,’ ũgaatoonya ũthamaki wa igũrũ, no nĩ ũrĩa wĩkaga ũrĩa Baba ũrĩa ũrĩ igũrũ endaga. 22 Mũthenya ũcio aingĩ makanjĩra atĩrĩ, ‘Mwathani, Mwathani, githĩ tũtiarathaga maũndũ na rĩitwa rĩaku, na thĩinĩ wa rĩitwa rĩaku tũkaingata ndaimono na tũkaringa ciama nyingĩ?’ 23 Hĩndĩ ũyo nĩngameera wega atĩrĩ, ‘Nĩ ndirĩ hĩndĩ ndaamũũ o na rĩ. Eherai harĩ nĩ, inyuĩ mwĩkaga ũũru!’ 24 “Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mũndũ o wothe ũiguaga ciugo ici ciakwa na ageeka ũrĩa ciugĩte, ahaana ta mũndũ mũũgĩ ũrĩa wakire nyũmba yake igũrũ rĩa rwaro rwa ihiga. 25 Nayo mbura ikiura, na njũũ ikĩiyũra, naruo rũhuho rũkihurutana nacio ikĩhũra nyũmba ũyo na nditi, no nyũmba ũyo ndĩagũire, tondũ mũthingi wayo wakĩtwo igũrũ rĩa rwaro rwa ihiga. 26 No mũndũ o wothe ũiguaga ciugo ici ciakwa na ndekaga ũrĩa ciugĩte ahaana ta mũndũ mũkĩgu ũrĩa wakire nyũmba yake mũthanga igũrũ. 27 Nayo mbura ikiura, njũũ ikĩiyũra, naruo rũhuho rũkihurutana nacio ikĩhũra nyũmba ũyo na nditi, nayo nyũmba ũyo ikĩmomoka na kũgũa kũnene.” 28 Rĩrĩa Jesũ aarĩkirie kuuga maũndũ macio, kĩrĩndĩ kũ gĩkĩgega nĩ ũndũ wa ũrutani wake, 29 tondũ aarutanaga ta mũndũ warĩ na ũhoti, na ti ta ũrĩa arutani ao a watho maarutanaga.

8 Hĩndĩ irĩa aikũrũkire kuuma kĩrima-inĩ, ikundi nene cia andũ ikĩmuuma thuutha. 2 Na mũndũ warĩ na mangũ agĩthĩ harĩ we, agĩturia maru mbere

yake, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, ũngĩenda-rĩ, no ũũtherie.” 3 Nake Jesũ agĩtambũrũkia guoko gwake, akĩhutia mũndũ ũcio, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩngwenda. Therio!” O hĩndĩ ũyo akĩhonio mangũ make. 4 Jesũ agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Menya ndũkeere mũndũ o na ũrĩkũ. No thĩi ũkeyonanie kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai, na ũrute kĩheo kĩrĩa Musa aathanire gĩtuũke ũira kũrĩ o.” 5 Na Jesũ aarĩkia gũtoonya Kaperinaumu, mũnene-wa-thigari-igana agĩũka kũrĩ we, akĩmũhooya ũteithio. 6 Akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, ndungata yakwa ikomete mũciĩ irũarĩte mũrimũ wa gũkua ciĩga na irĩ na ruo rĩingĩ mũno.” 7 Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩngũthĩ kũmĩhonia.” 8 No mũnene ũcio wa thigari igana akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani, nĩ ndiagĩrĩire atĩ wee ũũke gwakwa. No uga o kiugo, na ndungata yakwa nĩkũhona. 9 Nĩgũkorwo nĩ mwene ndĩ mũndũ wathagwo, na ndĩ na thigari njathaga. Ndeera ũmwe ‘Thĩi,’ nĩathiaga, na ndeera ũngĩ atĩrĩ, ‘Ūka,’ nĩokaga. Na ningĩ ndeera ndungata yakwa atĩrĩ, ‘Ika ũna,’ nĩkaga.” 10 Rĩrĩa Jesũ aigũire ũguo-rĩ, akĩgega, akĩra arĩa maamumĩte thuutha atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ndionete mũndũ o na ũrĩkũ gũkũ Isiraeli ũrĩ na wĩtikio mũnene ũũ. 11 Ngũmwĩra atĩrĩ, aingĩ nĩmagooka kuuma mwena wa irathĩro na wa ithũiro, na nĩmagaikara iruga-inĩ hamwe na Ibrahĩmu, na Isaaka, na Jakubu, ũthamaki-inĩ wa igũrũ. 12 No arĩa marĩ a ũthamaki ũcio nĩmagaikio nja, kũu nduma-inĩ, kũrĩa gũgaakorwo kĩrĩro na kũhagarania magego.” 13 Nake Jesũ agĩcooka akĩra mũnene ũcio wa thigari igana atĩrĩ, “Thĩi! Nĩgũwikirwo o ũguo wĩtikĩte.” Nayo ndungata yake ikĩhonio o ithaa rĩu. 14 Rĩrĩa Jesũ aatoonyire nyũmba ya Petero, akĩona atĩ nyina wa mũtumia wa Petero aarĩ mũrũaru mũrimũ wa kũhiũha mwĩrĩ, agakoma gĩtanda-inĩ. 15 Akĩmũhutia guoko, nake agĩtiga kũhiũha mwĩrĩ, akĩarahũka, akĩambĩrĩria kũmũtungatĩra. 16 Hwaĩ-inĩ ũcio, andũ aingĩ arĩa maarĩ na ndaimono makĩrehwo kũrĩ we, nake akĩingata maroho macio na kuuga o kiugo, na akĩhonia arĩa othe maarĩ arũaru. 17 Ūhoro ũyũ warĩ wa kũhingia ũrĩa kwaarĩtio na kanua ka mũnabii Isaia, rĩrĩa oigire atĩrĩ: “We mwene nĩoire wonje witũ, na akĩeheria mũrimũ iitũ.” 18 Rĩrĩa Jesũ oonire gĩkundi kĩa andũ arĩa maamũthiũrũkĩrie, agĩathana maringe mũrimo ũrĩa ũngĩ wa iria. 19 Hĩndĩ ũyo mũrutani ũmwe wa watho agĩũka harĩ we, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, nĩndikũrũmagĩrĩra kũrĩa guothe ũrĩthiiga.” 20 Nake Jesũ akĩmũcookeria

atĩrĩ, “Mbwe nĩ irĩ marima, na nyoni cia rĩera-inĩ nĩ irĩ itara, no Mũrũ wa Mũndũ ndarĩ handũ angĩgĩrĩra mĩtwe wake.” 21 Nake mũrutwo ũngĩ akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, reke nyambe thĩ ngathike baba.” 22 Nowe Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nũmĩrĩra, na ũreke arĩa akuũ mathike akuũ ao ene.” 23 Hĩndĩ ĩyo agĩtoonya gatarũ, nao arutwo ake makĩmũrũmĩrĩra. 24 Na rĩrĩ, gũkĩgĩa kihuhũkanio kĩnene gĩteerĩgĩrĩrwo kũu iria-inĩ, gĩgĩtũma gatarũ kende kũhubwo nĩ makũmbĩ ma maaĩ. No Jesũ aarĩ toro. 25 Nao arutwo magĩthĩ, makĩmũũkĩria, makĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, tũhonokie! Nĩtũkũũrĩra maaĩ-inĩ!” 26 Nake agĩcookia atĩrĩ, “Inyuĩ mũrĩ a wĩtĩkio mũnini, nĩ kĩĩ gĩgĩtũma mwĩtigĩre ũguo?” Thuutha ũcio agĩũkĩra, agĩkũũma rũhuhũ na makũmbĩ macio, nakuo gũkĩhoorera biũ. 27 Andũ acio makĩgega, makĩũria atĩrĩ, “Kaĩ mũndũ ũyũ akĩrĩ ũ atĩ o na rũhuhũ na makũmbĩ ma maaĩ nĩmwathĩkagĩra?” 28 Rĩrĩa aakinyire rũgongo rwa bũrũri wa Agadari-rĩ, agĩtũngwo nĩ andũ eerĩ maarĩ na ndaimono, moimĩte mbĩrĩra-inĩ. Maarĩ na ũũru mũingĩ mũno, atĩ gũtirĩ mũndũ ũngĩagerire nĩjira ĩyo. 29 Nao makĩanĩrĩra, makĩũria atĩrĩ, “Ūrenda atĩa na ithuĩ, wee Mũrũ wa Ngai. Woka gũkũ gũtũnyariira ihinda rĩrĩa rĩamũre rĩtanakinya?” 30 Nĩ haarĩ na rũũru rũnene rwa ngũrwe rwarĩithagio handũ hataarĩ haraaya na hau maarĩ. 31 Nacio ndaimono igĩthaita Jesũ, ikĩmwĩra atĩrĩ, “Akorwo nĩgũtũngata-rĩ, tũtũme kũrĩ rũũru rũũrĩa rwa ngũrwe.” 32 Nake agĩciĩra atĩrĩ, “Thĩĩ!” Nĩ ũndũ ũcio ikiuma, igĩtoonya ngũrwe, naruo rũũru ruothe rũgĩkũrũka kiharũrũka-inĩ na ihenya, rũkĩgũa iria thĩnĩ, rũgĩkuĩra maaĩ-inĩ. 33 Arĩa maarĩithagia ngũrwe icio makĩũra, magĩthĩ itũũra-inĩ, makĩheana maũndũ macio mothe o na ũrĩa gwekĩkĩte kũrĩ andũ arĩa maarĩ na ndaimono. 34 Hĩndĩ ĩyo itũũra rĩothe rĩkĩumagara rĩgatũnge Jesũ. Na hĩndĩ ĩrĩa maamuonire, makĩmũthaita oime rũgongo rwao.

9 Nake agĩtoonya gatarũ, akĩringa iria, agĩkinya itũũra rĩa kwao. 2 Andũ amwe makĩmũrehera mũndũ warĩ na mũrimũ wa gũkua ciĩga, akuũitwo na kĩbarĩ. Rĩrĩa Jesũ oonire wĩtĩkio wao, akĩra mũndũ ũcio wakuĩte ciĩga atĩrĩ, “Mũriũ, wĩyũmĩrĩrie, nĩwarekerwo mehia maku.” 3 Nĩ ũndũ wa ũguo, arutani amwe a watho makĩra na ngoro atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ nĩaruma Ngai!” 4 Jesũ aamenya ũrĩa meeciiragia, akĩmooria atĩrĩ, “Mũreeciiria ũũru ngoro-inĩ cianyu niki? 5 Nĩ ũndũ ũrĩkũ mũhũthũ: nĩ kwĩra mũndũ, ‘Nĩwarekerwo mehia maku,’ kana kũmwĩra, ‘Ūkĩra wĩtware?’ 6 No

nĩgeetha mũmenye atĩ Mũrũ wa Mũndũ arĩ na ũhoti gũkũ thĩ wa kũrekanĩra mehia-rĩ ...” Na o hĩndĩ ĩyo akĩra mũndũ ũcio wakuĩte ciĩga atĩrĩ, “Ūkĩra, oya kĩbarĩ gĩaku ũinũke mũciĩ.” 7 Nake mũndũ ũcio agĩũkĩra, akĩinũka mũciĩ. 8 Rĩrĩa kĩrĩndĩ kũu kĩonire ũguo, gĩkĩmaka na gĩkĩgocca Ngai, ũrĩa waheete andũ ũhoti ta ũcio. 9 Na rĩrĩa Jesũ oimaga kũu, akĩona mũndũ wetagwo Mathayo aikarĩte harĩa heetagĩrio mbeeca cia igooti. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Nũmĩrĩra,” nake Mathayo agĩũkĩra, akĩmũrũmĩrĩra. 10 Na rĩrĩa Jesũ aarĩ kwa Mathayo mũciĩ makĩrĩa irio cia hwaĩ-inĩ, etia mbeeca cia igooti aingĩ na andũ ehia magĩũka kũrĩanĩra hamwe nake na arutwo ake. 11 Rĩrĩa Afarisai moonire ũguo, makĩũria arutwo ake atĩrĩ, “Mũrutani wanyu arĩanagĩra na etia mbeeca cia igooti na andũ ehia nĩki?” 12 Jesũ aigua ũguo, akĩmeera atĩrĩ, “Andũ arĩa agima mũrĩ ti o mabataragio nĩ ndagĩtarĩ, no nĩ arĩa arũaru. 13 No rĩrĩ, thĩĩ mũkeerute ũrĩa ciugo ici ciugĩte: ‘Kũiguanĩra tha nĩkuo nyendaga, no ti magongona.’ Nĩgũkorwo nĩ ndiokire gũcaria arĩa athingu, no ndokire nĩ ũndũ wa arĩa ehia.” 14 Hĩndĩ ĩyo arutwo a Johana magĩũka kũrĩ we makĩmũria atĩrĩ, “Ithuĩ na Afarisai nĩtwihingaga kũrĩa, no nĩ kĩĩ gĩtũmaga arutwo aku mage kwĩhinga kũrĩa irio?” 15 Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ageni a mũhikania mangĩhota atĩa kũigua kĩa rĩrĩa mũhikania arĩ hamwe nao? Ihinda nĩrĩgakinya rĩrĩa mũhikania akeherio kũrĩ o; hĩndĩ ĩyo nĩguo makeehinga kũrĩa irio. 16 “Gũtirĩ mũndũ ũtumagĩrĩra nguo ngũrũ kĩraka kĩa nguo njerũ, nĩgũkorwo kĩraka kũu no kĩguacie nguo ĩyo gĩtũme ĩtarũke makĩria. 17 Ningĩ andũ matiikagĩra ndibei ya mũhĩhano mondo-inĩ ngũrũ. Mangũka ũguo, mondo icio no ĩtarũke, nayo ndibei ĩtũke, na mondo icio cia ndibei cianangĩke o biũ. No andũ mekagĩra ndibei ya mũhĩhano mondo-inĩ njerũ, nacio cieri igaikara irĩ njega.” 18 Na rĩrĩa aaragia maũndũ macio, hagĩũka mũndũ warĩ mũnene, akĩmũturĩria ndu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũirĩtu wakwa no hĩndĩ aakua; no ũka ũkamũigĩrĩre guoko, na nĩekũriũka.” 19 Nake Jesũ agĩũkĩra, agĩthĩ nake, arĩ na arutwo ake. 20 O hĩndĩ ĩyo mũtumia watũire oiraga thakame mĩaka ikũmi na ĩrĩ agĩũka na thuutha wa Jesũ, akĩhutia gĩcũrĩ kĩa nguo yake. 21 Tondũ eĩrĩra atĩrĩ, “Ingĩhutia o nguo yake, no hone.” 22 Nake Jesũ akĩhũgũra, akĩmuona, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwarĩ ũyũ, wĩyũmĩrĩrie gwĩtĩkia gwaku nĩkuo gwatũma ũhone.” Nake mũtumia ũcio akĩhonio o hĩndĩ ĩyo. 23 Na rĩrĩa Jesũ aatoonyire nyũmba ya

mūnene ūcio, akīona ahuhi mītūrūrū na gikundi kīa andū kīrīa kīanegenaga, 24 akīmeera atīrī, “Eherai. Mūirītū ūyū ti mūkuū, nī gūkoma akomete.” Nao andū acio makīmūthekeerera. 25 Thuutha wa andū acio kuumio nja, agītoonya thīinī, akīnyīita mūirītu ūcio guoko, nake agīūkīra. 26 Ūhorō ūcio ūkihunja būrūrī ūcio wothe. 27 Na rīrīa Jesū oimire kūu, aathianga-rī, andū eerī atumumu makīmūrūmīrīra, makīanagīrīra, makiugaga atīrī, “Tūigūire tha, wee Mūrū wa Daudi!” 28 Na hīndī rīra aatoonyire nyūmba, atumumu acio magīūka kūrī we, nake akīmooria atīrī, “Nīmūwītīkītīe atī no hote gwīka ūguo?” Nao makīmūcookeria atīrī, “Īr-ni, Mwathani.” 29 Hīndī ūyo akīmahutia maitho, akiuga atīrī, “Mūrōikwo o ūguo mūwītīkītīe;” 30 namo maitho mao makīhingūka magīcooka kuona. Nake Jesū akīmakaanīa na hinya, akīmeera atīrī, “Mūtīkareke mūndū o na ūrīkū amenye ūhorō ūyū.” 31 No-o makiumagara na makīhunja ūhorō wake būrūrī ūcio wothe. 32 Na hīndī rīra moimaga hau, Jesū akīreherwo mūndū warī na ndaimono, na ndaaragia. 33 Nayo ndaimono yaingatwo, mūndū ūcio ūtaaragia, akīaria. Kīrīndī gīkīgega, gīkiuga atīrī, “Ūndū ta ūyū ndūrī woneka Isiraēli.” 34 No Afarisai makiuga atīrī, “Aingataga ndaimono na hinya wa mūnene wa ndaimono.” 35 Nake Jesū agītuīkanīa matūūra-inī mothe na mīcīi-inī yothe, akīrutanaga thīinī wa thunagogi ciao, akīhunjagia Ūhorō-ūrīa-Mwega wa ūthamaki, na akīhonagia mīrimū na ndwari cia mīthemba yothe. 36 Na rīrīa oonire ūrīa kīrīndī kīu kīaiganaga, agīkīguīra tha tondū kīarī gīthīnīku na gīkaaga ūiteitho, ta ng’ōndu itarī na mūrīithi. 37 Hīndī ūyo akīra arutwo ake atīrī, “Magetha nī maingī, no aruti a wīra nī anini. 38 Nī ūndū ūcio, hooyai Mwathani wa magetha atūme aruti wīra mathīi magetha-inī make.”

10 Nake Jesū nīetire arutwo ake ikūmi na eerī moke harī we, nake akīmahe ūhoti wa kūingata ngoma thūku na kūhonia mīrimū yothe na ndwari ciothe. 2 Maya nīmo marīitwa ma arutwo acio ikūmi na eerī: Wa mbere nī Simoni (ūrīa wītagwo Petero), na mūrū wa nyina Anderea; na Jakubu mūrū wa Zebedī, na mūrū wa nyina Johana; 3 na Filipu, na Baritholomayo; na Toma, na Mathayo ūrīa mwītīa wa mbeeca cia igooti; na Jakubu mūrū wa Alifayo, na Thadayo; 4 na Simoni ūrīa Mūzelote, na Judasi Mūisikariota, ūrīa wamūkunanīire. 5 Aya ikūmi na eerī nīo Jesū aatūmire na akīmataara ūū: “Mūtīgathīi kūrī andū-

a-Ndūrūrī kana mūtoonye itūūra rīa Asamaria. 6 Nī kaba mūthīi kūrī ng’ōndu iria ciūrīte cia Isiraēli. 7 Mwathīi-rī, hunjagīa ndūmūrūrī īno: ‘Ūthamaki wa igūrū nīūkuhīrīire.’ 8 Honagīa andū arīa arūaru, na mūrīūkagīe arīa akuū, na mūtheragīe arīa marī na mangū, na mūingatage ndaimono. Mūheetwo tūhū, heanagai tūhū. 9 Mūtīgēkuūire thahabu, kana betha, kana gīcango mīcībi-inī yanyu; 10 O na ningī mūtīgēkuūire mūhuko rūgendo-inī, kana nguo igīrī, kana iraatū, kana mūtīrima; nīgūkorwo mūruti wa wīra nīabataire kūheo gīa kūmūtūūra muoyo. 11 “Itūūra o rīothe kana gatūūra karīa mūngītoonya-rī, tuīriai mūmenye mūndū ūrīa mwagīrūru kuo, mūikare gwake ngīnya rīrīa mūkoīma kuo. 12 Mwatoonya mūcīi ūcio-rī, geithagīa ene kuo. 13 Angīkorwo mūcīi ūcio nīwagīrīire-rī, ūrathimeī na thayū wanyu; angīkorwo ndwagīrīire-rī, rekeī kīrathimo kīanyu kīmūcookerere. 14 Mūndū o wothe angīrega kūmūnyīita ūgeni kana arege gūthīkīrīra ciugo cianyu-rī, mūkiama mūcīi ūcio kana itūūra rīu-rī, mūkaarībarība magūrū manyu nīgūo rūkūngū rūitīke. 15 Ngūmwīra atīrī na ma itūuro rīa itūūra rīu rīgāakorwo rīrī inene gūkīra rīa Sodomu na Gomora mūthenya ūrīa wa ciira. 16 Atīrīrī ndamūtūma o ta ng’ōndu gatagatī ka njūū. Nī ūndū ūcio, gīai na ūūgī ta nyoka, na mwage ūūru ta ndutura. 17 “Mwīmenyererei andū; tondū nīmākamūneana ciama-inī, na mamūhūire na iboko thunagogi-inī ciao. 18 Nī ūndū wa ūhorō wakwarī, nīmūgatwarwo mbere ya aathani na athamaki nīgēetha mūtūike aira kūrī o na kūrī andū-a-Ndūrūrī. 19 No rīrīa makaamūnyīita-rī, mūtīkanetange nī ūndū wa ūrīa mūkoīga kana ūrīa mūgaacookīa. Hīndī ūyo nīmūkeerwo ūrīa mūkoīga, 20 nīgūkorwo ti inyuī mūgaakorwo mūkīaria, no nī Roho wa Ithe wanyu ūkaaria arī thīinī wanyu. 21 “Mūndū nīagakunanīra mūrū wa nyina ooragwo, na ithe wa mūndū akunanīre mwana wake; ciana nīikaremera aciari a cio na imoragīthie. 22 Andū othe nīmākamūmena nī ūndū wakwa, no ūrīa ūgaakīrīrīra ngīnya hīndī ya mūthīa nīakahonoka. 23 Hīndī rīra mwanariirwo itūūra-inī rīmwe-rī, ūrīrai rīrīa rīngī. Ngūmwīra na ma atī, mūtīgāakorwo mūthīite matūūra mothe ma Isiraēli, Mūrū wa Mūndū atookīte. 24 “Mūrutwo ti mūnene kūrī mūrutani wake, o na ndungata ti nene kūrī mūmīathi. 25 Nīkūiganīire mūrutwo aiganane na mūrutani wake, o na ndungata īiganane na mūmīathi. Angīkorwo mwene nyūmba nīētītwo Beelzebuli-

rī, githī andū a nyumba yake matigetwo mariitwa mooru gūkira rīu! **26** “Nī ūndū ūcio-rī, mūtikametigīre. Gūtīrī ūndū mūhithanie ūtakaguūrio, kana ūndū mūhithie ūtakamenyeka. **27** Ūrīa ngūmwīra ndumainī-rī, wariei mūthenya barīgici, na ūrīa warītio na mīheehū matū-inī manyu-rī, wanīrīrei mūrī nyūmba igūrū. **28** Mūtigetigīre arīa moragaga o mwīrī, no matingīhota kūūruga ngoro. Nī kaba gwītīgīra Ūrīa ūngīananga ngoro na mwīrī kūu Jehanamu. (Geenna 91067) **29** Githī tūnyoni twīrī tūtiendagio thendi imwe? No gūtīrī o na kamwe gatuo kangīgūa thī Ithe wanyu atetikīrīte. **30** O na njuīrī cianyu cia mūtwe nīndare. **31** Nī ūndū ūcio mūtigetigīre; mūrī a bata gūkīra tūnyoni tūingī. **32** “Ūrīa wothe ūkaanyumbūra mbere ya andū, o na nī nīngamumbūra mbere ya Baba ūrīa ūrī kūu igūrū. **33** No ūrīa wothe ūkangaana mbere ya andū, na nī nīngamūkaana mbere ya Baba ūrīa ūrī igūrū. **34** “Mūtigeiirie atī njūkīte kūrehe thayū gūkū thī. Ndiokire kūrehe thayū, no ndookire kūrehe rūhiū rwa njora. **35** Nīgūkorwo njūkīte gūtūma “mūdū okanīrīre na ithe, na mūrīru okanīrīre na nyina, nake mūtumia okanīrīre na nyaciarawe; **36** thū cia mūdū igaakorwo irī andū a nyūmba yake kīūmbe.’ **37** “Ūrīa wothe wendete ithe kana nyina kūngīra ndagīrīre gūtūka wakwa; na ūrīa wothe wendete mūrīu kana mwarī kūngīra ndagīrīre gūtūka wakwa; **38** nake ūrīa wothe ūtagakuua mūtharaba wake wa kwambīrwo aanūmīrīre ndagīrīre gūtūka wakwa. **39** Ūrīa wothe ūgeragia gūtūrīa muoyo wake nīakoowō nīguo; no ūrīa wothe ūkoowō nī muoyo wake nī ūndū wakwa nīakaūtūrīa. **40** “Mūdū ūrīa ūmwamūkagīra, nī nī amūkagīra. Nake ūrīa ūnyamūkagīra, amūkagīra ūrīa wandūmire. **41** Ūrīa wothe ūkaamūkīra mūnabii tondū nī mūnabii, nīakamūkīra kīheo kīrīa kīheagwo mūnabii, nake ūrīa wothe ūkaamūkīra mūdū mūthingu tondū nī mūthingu-rī, nīakamūkīra kīheo kīrīa kīheagwo mūdū mūthingu. **42** Nake ūrīa wothe ūheaga ūmwe wa aya anini o na gīkombe kīa maa mahehu tondū nī mūrutwo wakwa-rī, ngūmwīra atīrī na ma, ndakaaga kūheo kīheo gīake.”

11 Na rīrī, Jesū aarīkia gwatha arutwo acio ake ikūmi na eerī-rī, akīuma kūu agīthī kūrutana na kūhunja matūūra-inī ma Galili. **2** Na rīrīa Johana aigūire arī njeera maūdū marīa Kristū eekaga-rī, agītūma arutwo ake, **3** makamūurie atīrī, “Wee nīwe warī ūuke, kana tweterere mūdū ūngī?” **4** Nake

Jesū akīmacookeria atīrī, “Cookai mūkeere Johana maūdū marīa mwaigua na marīa muona: **5** Atumumu nīmaroona, na arīa mathuaga nīmaretwara, na arīa marī na mangū nīmarahonio magathera, na arīa mataiguaga nī maraigua, na arīa akuū nīmararīūki, na Ūhorō-ūrīa-Mwega nīūrahunjirio arīa athīni. **6** Kūrathimwo-rī, nī mūdū ūrīa ūtekūhīngwo arakare nī ūndū wakwa.” **7** Rīrīa arutwo a Johana moimaga hau, Jesū akīambīrīria kwarīria kīrīndī ūhorō wa Johana, akīmooria atīrī: “Mwathiite werū-inī kuona kī? Mwathiite kuona kamūrangi kainainagio nī rūhuho? **8** Akorwo ti ūguo-rī, mwathiite kuona kī? Hihi nī mūdū wehumbīte nguo njega? Aca, arīa mehumbaga nguo njega makoragwo thīnī wa nyūmba cia ūthamaki. **9** Mwagithiite kuona kī? Hihi mwathiite kuona mūnabii? Īi, ngūmwīra atīrī, muonire mūdū ūkīrīte mūnabii. **10** Ūyū nīwe ūhorō wake waandīkitwo atīrī: “Nīngūtūma mūtūmwo wakwa athī mbere yaku, agagūthondekere njīra yaku.’ **11** Ngūmwīra atīrī na ma: Harī andū arīa manaciarwo nī andū-a-nja, gūtīrī kuoneka mūdū mūnene gūkīra Johana Mūbatithania; no rīrī mūdū ūrīa mūnini mūno ūthamaki-inī wa igūrū-rī, nī mūnene kūmūkīra. **12** Kuuma matukū ma Johana Mūbatithania gwata rīu, ūthamaki wa igūrū nīūkoretwo ūkīhatīrīria gūtheerema, nao andū arīa mehatagīrīria nīo mawīgwatagīra na hinya. **13** Nīgūkorwo Anabii othe, hamwe na Watho wa Musa, nīmatūire marathaga ūhorō nginya hīndī ya Johana. **14** Na angīkorwo no mwende kwamūkīra ūhorō ūcio-rī, ūcio nīwe Elija ūrīa werītuo nīagooka. **15** Ūrīa ūrī na matū ma kūigua nīaigue. **16** “Rīu-rī, ingīgerekania rūciaro rūrū na kī? Rūhaana ta ciana ciikarīte ndūnyū igītāga iria ingī, igaciira atīrī: **17** “‘Twamūhuhīre mūtūrīrū, mūkīaga kūina; o na twamūnīre nyīmbo cia macakaya, no mūtīacakaire.’ **18** Nīgūkorwo Johana ookire atekūrīa na atekūnyua, nao andū makiuga atīrī, ‘Arī na ndaimono.’ **19** Mūrū wa Mūdū ookire akīrītaga na akīnyuuga, nao makiuga atīrī, ‘Onei mūdū mūkoroku na mūrīu, nī mūrata wa etia mbeeca cia igooti na “andū ehia.’ No ūūgī wonekaga nī wa ma nī ūndū wa ciiko ciaguo.” **20** Hīndī iyo Jesū akīambīrīria gūtetia matūūra manene marīa maaringīrwo cīama ciake iria nyingī, tondū andū akuo matiigana kwīrira, akiuga atīrī, **21** “Inyuī andū a Korazini, kaī mūrī na haaro-ī! O na inyuī andū a Bethisaida, kaī mūrī na haaro-ī! Nī ūndū korwo cīama iria mwaringīrwo nīcio ciaringīrwo andū

a Turo na Sidoni, mang'ieririre tene, mehumbite nguo cia makunia na mehuririe mihu mitwe. **22** No ngumwira atiri, andu a Turo na Sidoni nimagakorwo maru muru muthenya ucio wa ciira gukira inyu. **23** Na inyu, andu a Kaperinaumu, nimumambarario nginya matu-ini? Aca, mukaaharurukio mukinye kuria kiriku muno. Ciama iria mwingirwo ingiringirwo Sodomu, nikungituiraga nginya umuthi. **(Hadēs 986)** **24** No ngumwira atiri na ma, Sodomu nigugakorwo muru muthenya ucio wa ciira kumukira. **25** Hindi iyo Jesu akiuga atiri, "Baba, wee Mwathani wa iguru na thi, ningukugaatha tondu nuhithite andu aria oog na maru na umenyo maundu maya, na ukamaguurira tukenge. **26** Ii, Baba, nigukorwo uyū ni wendi waku. **27** "Ninengeretwo maundu mothe ni Baba. Gutiri mundu uui Muriu tiga lthe, na gutiri mundu uui lthe tiga Muriu, na aria Muriu, endaga kuguurira. **28** "Ukai kuri ni, inyothe anogu na mukuute mirigo miritu, na ningumuhurukia. **29** Oyai icooki riakwa mwigirire na mwirute na ni, nigukorwo ndi muhooreri na mwinyiiria ngoro-ini, nacio ngoro cianyu niikuhurukio. **30** Nigukorwo icooki riakwa ni ihuthu, na murigo wakwa ni muthuthu."

12 Ihinda ru Jesu niatukanirire migunda-ini ya ngano muthenya wa Thabatu, na arutwo ake maaru ahutu, na makiambirira gutua ngira cia ngano, magicirigitha, makiria ngano. **2** Riria Afarisai moonire uguo, makimwira atiri, "Ta rora! Arutwo aku nimateeka uria watho utetikiritie gwikwo muthenya wa Thabatu." **3** Nake akimacookeria atiri, "Kai mutathomete uria Daudi eekire riria we na aria maaru nake maaru ahutu? **4** Aatoonyire nyumba ya Ngai, na aru hamwe na aria maaru nake, makiria migate iria yamurirwo Ngai iria mateetikiritio kuria ni watho, tiga no athinjiri-Ngai meetikiritio kumirira. **5** O na ningi kai muthomete Watho-ini ati muthenya wa Thabatu, athinjiri-Ngai aria maru thini wa hekaru nimathaahagia muthenya ucio na matituagwo ahitia? **6** Ngumwira atiri, umwe munene gukira hekaru aru haha. **7** Korwo nimwamenyete gitumi gra ciugo ici, atiri, 'Kuguanira tha nikuonyendaga, no ti magongona,' mutingiatuirire andu mateehitie mahitia. **8** Nigukorwo Muru wa Mundu niwe Mwathani wa muthenya wa Thabatu." **9** Oima kuru, agithi agitoonya thunagogi yao, **10** na ni haaru mundu wonjete guoko. Na tondū nimacaragia gitumi gra guthitangira Jesu-ri, makimuuria atiri, "Watho

niwitikiritie kuhonania muthenya wa Thabatu?" **11** Nake akimooria atiri, "Nuū wanyu ungikorwo na ng'ondū, nayo igwe irima muthenya wa Thabatu-ri, utangimiruta irima? **12** Kai mundu atakiri wa bata muno gukira ng'ondū! Ni undu ucio watho niwitikiritie gwika wega muthenya wa Thabatu." **13** Agicooka akira mundu ucio atiri, "Tamburukia guoko gwaku." Nake agitamburukia guoko, nakuo gugituka kugima, o ta kuu kungi. **14** No Afarisai makiuma nja, magicookania ndundu ya uria mangiragithia Jesu. **15** Nake Jesu aamenya uhoru ucio, akiehera kuu. Andu aingi makimurumirira, nake akihonia aruaru ao othe, **16** agicooka akimakaania ati matikoige we niwe u. **17** Undu uyū niguo wahingirie uhoru uria waaritio na kanua ka munabii Isaia, riria oigire atiri: **18** "Ino niyo ndungata yakwa iria ndithurire, iria nyendete, na niyo ikenagia ngoro yakwa; ningamiirira Roho wakwa, nayo nikamenyithia nduriri ciira wa kihooto. **19** Ndigaatetania kana iguthike; na gutiri mundu ukaigua mugambo wayo njira-ini. **20** ndikoina kamurangi kagondoku, kana ihorie rutambi riria rugutooga, nginya riria igatuma itua riakwa rihootane. **21** Thini wa rita riao nduriri nikaagia na kirigiro." **22** Magicooka makimurehera mundu wari na ndaimono, na aari mutumumu, na ndaaragia, nake Jesu akimuhonia, akihota kwaria na kuona. **23** Andu othe makigega, makirania atiri, "Uyū no akorwo aru we Muru wa Daudi?" **24** No riria Afarisai maaguire uguo, makiuga atiri, "Mundū uyū aingataga ndaimono na hinya wa Beelizebuli uria munene wa ndaimono." **25** Nake Jesu aamenya uria meciaragia, akimeera atiri, "Uthamaki o wotho ungigayukana ukanirire guo mwene no uharagane, naru itura o rithe kana nyumba ingigayukana ndinghaanda. **26** Angikorwo Shaitani niwe uingataga Shaitani-ri, niagayukanite we mwene. Uthamaki wake ungikhaanda atia? **27** Na angikorwo ni nyiingataga ndaimono na hinya wa Beelizebuli-ri, nao andu anyu maingataga ndaimono na hinya wa u? Ni undu wa uguo-ri, acio niu makaamuturira ciira. **28** No niu ingikorwo nyiingataga ndaimono na Roho wa Ngai-ri, uthamaki wa Ngai nukinyite kuri inyu. **29** "Ningiri, mundu aahota atia gutoonya nyumba ya mundu njamba na amutunye indo ciake ataambite kuoha mundu ucio njamba? Hindi iyo no ru angihota kumutunya indo cia nyumba yake. **30** "Mundū uria utari hamwe na niu, ucio niu thu yakwa, nake uria

ūtacookanagīrīria hamwe na niī, ūcio nīkūhurunja ahurunjaga. **31** Ningī ngūmwīra atī, rīhīa o rīothe o na kūrūma Ngai, andū no marekerwo, no mūdū ūrīa ūkaaruma Roho, ūcio ndakarekerwo. **32** Mūdū o wothe ūrīa ūgacambia Mūrū wa Mūdū nīakarekerwo, no ūrīa wothe ūgaacambia Roho Mūtheru, ūcio ndakaarekerwo, ihinda rīrī tūrī kana ihinda rīrīa rīgooka. (aiōn g165) **33** “Agīriai mūtī na maciaro maguo nīmekwagīra, kana mūthūkie mūtī na mūthūkie maciaro maguo mooru, nīgūkorwo mūtī ūmenyekaga na maciaro maguo. **34** Inyuī rūciarō rūrū rwa ndūira, mwahota atīa kwaria maūdū mega, na mūrī ooru? Nīgūkorwo kanua kaaragīa maūdū marīa maiyūrīte ngoro-inī. **35** Mūdū mwega aaragīa maūdū mega moimīte mūthiithū-inī wake mwega, nake mūdū mūuru aaragīa maūdū mooru moimīte mūthiithū-inī wake mūuru. **36** No ngūmwīra atīrī, mūthenya wa itua rīa ciira, andū nīmakaheana ūhorō wa ciugo ciothe cia tūhū iria manaaria. **37** Nīgūkorwo ciugo ciaku nīcio igaatūma ūtuuo ndūrī na mahītia, na ciugo ciaku no cio igaatūma ūtuuo mūhītia.” **38** Hīndī iyo Afarisai amwe na arutani a watho makīmwīra atīrī, “Mūrutani, tūkwenda ūtūringīre kīama.” **39** Nake akīmacookeria atīrī, “Rūciarō rwaganu na rwa ūtharia rūrenda rūringīrwo kīama! No gūtīrī kīama rūkūringīrwo tīga o kīama kīrīa kīa mūnabīi Jona. **40** Nī gūkorwo o ta ūrīa Jona aikarīre matukū matatū, mūthenya na ūtukū, arī nda ya thamaki īrīa nene, ūguo noguo Mūrū wa Mūdū agaikara matukū matatū, mūthenya na ūtukū, arī tīrī-inī. **41** Andū a Nineve nīmakarūgama hīndī ya ciira hamwe na rūciarō rūrū marūtuire ciira; nīgūkorwo nīmerīre rīrīa maahunjīrio nī Jona, na rīu ūmwe mūnene gūkīra Jona arī haha. **42** Mūthamaki mūdū-wa-nja wa mwena wa Gūthini nīakarūgama hīndī ya ciira hamwe na rūciarō rūrū arūtuire ciira; nīgūkorwo nīoimire ituri cia thī oke athikīrīrie ūūgī wa Solomoni, na rīu ūmwe mūnene gūkīra Solomoni arī haha. **43** “Na rīrī, roho mūuru woima thīinī wa mūdū, ūtuikanagīria werū-inī ūgīcaria ūhurūko, na ūkaaga. **44** Hīndī iyo ūkoiga atīrī, ‘Nīngūcooka nyūmba īrīa ndoimire.’ Na wacooka-rī, ūgakora nyūmba iyo īrī theri, īrī haate, īgathera na īgathondekwo wega. **45** Hīndī iyo roho ūcio ūkagīra maroho mangī mūgwanja mooru makīria maguo mwene, magatoonya magaikara kūu. Naguo mūikarīre wa mūdū ūcio ūgathūka gūkīra wa mbere. Ūguo nīguo gūkahaana kūrī rūciarō rūrū rwaganu.” **46** O hīndī iyo Jesū aaragīria andū-rī, nyina

na ariū a nyina makīrūgama nja makīenda kwaria nake. **47** Nake mūdū ūmwe akīmwīra atīrī, “Maitūguo na ariū a maitūguo marūngīi haha nja, makīenda kwaria nawe.” **48** Nake Jesū akīmūcookeria akīmūuria atīrī, “Maitū nūu, na ariū a maitū nī a?” **49** Agīcooka akīorota arutwo ake, akiuga atīrī, “Aya nīo maitū na ariū a maitū. **50** Nīgūkorwo mūdū wothe wikaga ūrīa Baba ūrī ūrī igūrū endaga, ūcio nīwe mūrū na mwarī wa maitū, na nī we maitū.”

13 Mūthenya o ro ūcio-rī, Jesū nīoimire nyūmba agīthī agīkara thī hūgūrūrū-inī cia iria. 2 Ikundi cia andū aingī mūno ikīūngana harīa aarī nginya īgītūma atoonye gatarū na agīkara thī thīinī wayo, nao andū acio othe makīrūgama hūgūrūrū-inī cia iria. **3** Nake akīmaruta maūdū maingī na ngerekano, akīmeera atīrī: “Mūrīmi nīoimagarīre akahure mbeū ciake. **4** Na rīrīa aahuraga mbeū icio-rī, imwe ikīgūa mūkīra-inī wa njīra, nacio nyoni igītūka īgīcīria. **5** Ingī ikīgūa rūnyanjara-inī kūrīa gūtaari na tīrī mūingī. Nacio ikīmera o narua tondū tīrī ndwarī mūrīku. **6** Na hīndī īrīa rīua rīarīre, rīgīcina mīmera iyo, nayo ikīuma tondū ndīarī na mīrī. **7** Na mbeū ingī ikīgūa mīigua-inī, nayo mīigua īgīkūra, īgīthararia mbeū icio rīrīa ciamerire. **8** Ingī nacio ikīgūa tīrī-inī ūrīa mūnoru, ikīgīa na maciaro imwe īgīciara maita igana, iria ingī īgīciara maita mīrongo ītandatū, na iria ingī īgīciara maita mīrongo ītatū ma iria cīahaandīrwo. **9** Ūrīa ūrī na matū ma kūigua, nīaigue.” **10** Nao arutwo ake magītūka kūrī we, makīmūuria atīrī, “Waragīria andū na ngerekano nīkī?” **11** Nake akīmacookeria atīrī, “Inyuī nīmūheetwo ūmenyo wa kūmenya hito cia ūthamaki wa igūrū, no-o matiheetwo. **12** Ūrīa wothe ūrī na indo nīakoongererwo nyingī aingīhie makīria. Nake ūrīa wothe ūtarī, nīagatuunywo o na kīrīa arī nakīo. **13** Gīkī nīkīo gītūmaga ndīmaarīre na ngerekano: “Nī ūndū o na gūkorwo nīmoonaga-rī, mationaga; o na gūkorwo nīmaiguaga-rī, matiiguaga kana makamenya. **14** Nīo makinyīrwo nī ūhorō ūrīa warathirwo nī mūnabīi Isaiā, rīrīa oigire atīrī: “Kūigua mūgūtūura mūiguaga, no mūtīkaamenya ūndū; kuona mūgūtūura muonaga, no mūtīgakuūkīrwo. **15** “Nīgūkorwo ngoro cia andū aya nī ngingitaru; matū mao matiiguaga, na nīmahingīte maitho mao. Tondū maahota kuona na maitho mao, na maigue na matū mao, o na ngoro ciao igīe na ūmenyo, manjookerere, na nī ndīmahonie.” **16** No kūrathimwo nī maitho manyu tondū nīmoonaga, na matū manyu tondū nīmaiguaga.

17 Tondū ngūmwīra atīrī na ma, anabii na andū aingī athingu nīmerirīrie kuona maūndū marīa mūrona no-o matiamonire, na nīmerirīrie kūigua maūndū marīa mūraigua no matiamauire. 18 “Nī ūndū ūcio, ta iguai ngītaarīria ūhoru wa ngerekano iyo ya mūhuri wa mbeū: 19 Hīndī īria mūndū o wothē aigua ndūmīriri ya ūthamaki na akaaga kūmīmenya-rī, hīndī iyo ūria mūūru okaga akamūtunya kīria kīhaande ngoro-inī yake. Ino nīyo mbeū īria yahurirwo mūkīra-inī wa njīra. 20 Ūria wamūkīrīre mbeū īria yagūire rūnyanjara-inī nī mūndū ūria ūiguaga kiugo, na o rīmwe agakīamūkīra arī na gīkeno. 21 No tondū ndarī mīri-rī, aikaraga o kahinda kanini. Hīndī īria thīina woka, kana kwagīa na kīnyariirano nī ūndū wa kiugo-rī, agagītiganīria o narua. 22 Nake ūria wamūkīgāra mbeū īria yagūire mīigua-inī-rī, nī mūndū ūria ūiguaga kiugo, no mīhang’o ya mūtūūrīre ūyū, na kūheenererio nī ūtonga, igagīthararia, ikagīria kīgīe na maciaro. (aiōn g165) 23 No ūria wamūkīrīre mbeū īria yagūire tīiri-inī ūria mūnoru-rī, nī mūndū ūria ūiguaga kiugo, na agakīmenya. Nake agaciara maciaro, ūmwe akaruta maita igana, ūngī maita mīrongo itandatū, na ūngī maita mīrongo itatū ma mbeū īria yahaanditwo.” 24 Ningī Jesū akīmahe ngerekano īngī, akīmeera atīrī: “Ūthamaki wa igūrū ūhaana ta mūndū ūria wahaandire mbeū njega mūgūnda wake. 25 No rīria andū othe maakomete-rī, thū yake igīuka, ikīhura itindī thīinī wa ngano, na igīthīira. 26 Hīndī īria ngano yamerire na igīciara-rī, hīndī iyo itindī o narīo rīkionekana. 27 “Ndungata cia mwene mūgūnda igīuka kūrī we, ikīmwīra atīrī, ‘Mwathi witū, githī ndwahaandire mbeū njega mūgūnda waku? Kai itindī rīkiumīte kū?’ 28 “Agīcookia atīrī, ‘Nī mūndū ūrī ūthū na nīi wekire ūguo.’ “Ndungata icio ikīmūuria atīrī, ‘Nīukwenda tūthīi, tūkarīmunye?’ 29 “Nake agīcookia atīrī, ‘Aca, tondū mūkīmunya itindī rīu, mwahota kūrīmunyanīria na ngano. 30 Rekei ikūranīre nginya hīndī ya magetha. Hīndī iyo-rī, nīngeera agethi atīrī: Ambai mūmunye itindī na mūrīohe itīia, nīguo rīcinwo; mūcooke mūcookanīrīrie ngano, mūmīge ikūmbī rīakwa.’” 31 Nīamaheire ngerekano īngī, akīmeera atīrī: “Ūthamaki wa igūrū ūtarīi ta mbeū ya karatarī, īria mūndū oire akīhaanda mūgūnda wake. 32 O na akorwo mbeū iyo nīyo nini mūno kūrī mbeū ciothe-rī, rīria yakūra, nīnenehaga kūrī mīmera īria īngī ya mūgūnda na igatūika mūtī, nacio nyoni cia rīera-inī igooka igaaka itara hongē-inī ciaguo.” 33

Agīcooka akīmahe ngerekano o īngī, akīmeera atīrī: “Ūthamaki wa igūrū ūhaana ta ndawa ya kūmbia mīgate īria mūndū-wa-nja oire na akīmītukania na mūtu mūingī o nginya mūtu ūcio wothē ūkīmbio nīyo.” 34 Jesū aaragīria kīrīndī maūndū macio mothe na ngerekano na ndaamaragīria ūndū o na ūmwe atekūhūthīra ngerekano. 35 Nīguo ūhoru ūria waaririo na kanua ka mūnabii ūhinge rīria oigire atīrī: “Ngaatumūra kanua gakwa njarie na ngerekano, nīngaaria maūndū marīa matūire marī mahithe kuuma rīria thī yombirwo.” 36 Hīndī iyo agītiga kīrīndī, agītoonya nyūmba. Arutwo ake magīuka kūrī we, makīmwīra atīrī, “Tūtaarīrie ngerekano ya itindī rīria rīarī thīinī wa mūgūnda.” 37 Nake akīmacookeria atīrī, “Ūria wahaandire mbeū njega nī Mūrū wa Mūndū. 38 Mūgūnda nī thī, nayo mbeū njega nīcio ciana cia ūthamaki. Itindī nī ciana cia ūria mūūru, 39 nayo thū īria īrihaandaga nī ūria mūūru. Magetha nī ithirīro rīa mahinda maya, na agethi nī araike. (aiōn g165) 40 “Nī ūndū ūcio o ta ūria itindī rīmunyagwo rīgacinwo na mwakī-rī, ūguo noguo gūkahaana hīndī ya ithirīro rīa mahinda maya. (aiōn g165) 41 Mūrū wa Mūndū nīagatūma araike ake, na nīmakeheria maūndū mothe marīa marehaga mehīa na andū arīa othe mekaga ūūru ūthamaki-inī wake. 42 Nīmakamaikia thīinī wa icua rīa mwakī, kūrīa gūgaakorwo kīrīro na kūhagarania magego. 43 Hīndī iyo arīa athingu magaakenga ta rīua thīinī wa ūthamaki wa lthe wao. Ūria ūrī na matū nī aigue. 44 “Ūthamaki wa igūrū ūhaanaine na mūthiithū wahithitwo mūgūnda. Na rīria mūndū aawoonire, akīūhitha rīngī, na nī ūndū wa ūria akenete, agīthīi akīendia indo ciothe iria arī nacio akīgūra mūgūnda ūcio. 45 “Ningī ūthamaki wa igūrū ūhaanaine na mwonjorithia wacaragia ruru njega. 46 Hīndī īria oonire īmwe ya thogora mūnenerī, agīthīi akīendia indo ciake ciothe iria aarī nacio, akīmīgūra. 47 “O rīngī, ūthamaki wa igūrū ūhaanaine na neti īria yaikirio iria-inī, nayo igītega thamaki cia mīthemba yothē. 48 Hīndī īria yayūrīre, ategi acio a thamaki makīmīguucia hūgūrūrū-inī cia iria. Hīndī iyo magīkara thī, magīthuura thamaki iria njega, magīcikīra ikabū-inī, no iria njūru magīcite. 49 Ūguo nīguo gūgaakorwo hīndī ya ithirīro rīa mahinda maya. Araike nīmagooka maamūranie arīa aaganu kuuma kūrī arīa athingu, (aiōn g165) 50 na maikie arīa aaganu icua-inī rīa mwakī, kūrīa gūgaakorwo na kīrīro na kūhagarania magego.” 51 Jesū akīmooria

atirī, “Nīmwataūkīrwo nī maündū macio mothe?” Magīcookia atirī, “Īī, nīt̄wataūkīrwo.” 52 Akīmeera atirī, “Nī ūndū ūcio, mūrutani wa watho o wotho ūrīa ūrutitwo ūhoro wa ūthamaki wa igūrū-rī, ahaanaine na mwene nyumba ūrīa ūrutaga mūthiithū-inī wake indo iria njerū o na iria ngūrū.” 53 Nake Jesū aarīkia kūheana ngerekano icio-rī, akiuma kūu. 54 Aakinya itūūra rīa kwao-rī, akīambīrīria kūrutana thunagogi-inī ciao, nao makīgega. Makīūrania atirī, “Mündū ūyū arutite kū ūūgī ūyū na ciiko ici cia hinya? 55 Githī ūyū ti we mūrū wa mūtharamara? Githī rīt̄wa rīa nyina ti Mariamu, na githī ariū a nyina ti Jakubu, na Jusufu, na Simoni, na Juda? 56 Na githī aarī a nyina othe tūtīrī nao? Mündū ūyū akīrutite maündū maya mothe kū?” 57 Nao makīmūrega. No Jesū akīmeera atirī, “Kündū mūnabīi ataheagwo gīt̄io no itūūra-inī rīake na gwake mūciī.” 58 Nake ndaaringire ciama nyingī kūu, tondū wa ūrīa maagite gwīt̄ikia.

14 Na rīrī, hīndī ūyō, Mūthamaki Herode nīaiguire ngumo ya Jesū, 2 nake akīra arīa maamūtungataga atirī, “Ūcio nī Johana Mūbatithania; nī ariūkīte kuuma kūrī arīa akuū! Nīkīo arī na hinya mūnene ūguo wa kūringa ciama.” 3 Na rīrī, Herode nīanyiitite Johana akamuoha, na akamūkia njeera nī ūndū wa Herodia, ūrīa warī mūtumia wa mūrū wa nyina Filipu, 4 tondū Johana nīamwīrite atirī: “Watho ndūgwīt̄ikīrīt̄ie ūmūhīkie.” 5 Herode nīendaga kūūraga Johana, no nīetigagīra andū, tondū nīmeetīkīt̄ie atī Johana aarī mūnabīi. 6 Mūthenya wa gūkūngūira gūciarwo kwa Herode-rī, mwarī wa Herodia nīainīre andū, na agīkenia Herode mūno. 7 Nī ūndū ūcio Herode akīhīta na mwihītwā atī nīekūmūhe kīrīa gīothe angīendire. 8 Nake mūrītu ūcio aarīkia gūtaarwo nī nyina, akiuga atirī, “He mūtwe wa Johana Mūbatithania o rīu ūrī thīinī wa kiuga.” 9 Mūthamaki nīataangīkire mūno, no nī ūndū wa mwihītwā wake, na ageni arīa maarī iruga-inī rīake-rī, agīathana atī mūrītu ūcio aheo kīrīa eetīt̄ie. 10 Nī ūndū ūcio agītūmana kūu njeera na Johana akīrengwo mūtwe. 11 Naguo mūtwe ūcio wake ūkīrehwo na kiuga, ūkīnengerwo mūrītu ūcio, nake akīūtwarīra nyina. 12 Nao arutwo a Johana magīthīi makīōya kīimba gīake, magīgīthika, magīcooka magīthīi makīra Jesū. 13 Na rīrīa Jesū aiguire ūhoro ūcio, akiuma kūu ahaicite gatarū andū matekūmenya, agīthīi handū hataarī na andū. Nakīo kīrīndī kīaigua ūguo-rī, gīkiuma matūūra-inī gīkīmūrūmīrīra na magūrū. 14 Rīrīa Jesū oimire

gatarū na akīona andū aingī, akīmaiguīra tha, na akīhonia arūaru ao. 15 Na gwakuhīrīria gūtuka-rī, arutwo ake magīthīi harī we, makīmwīra atirī, “Gūkū nī kündū gūtārī mīciī, na nīkūratuka. Īra andū aya mathīi, nīgeetha makegūrīre irio tūtūūra-inī.” 16 Jesū akīmacookeria atirī, “Hatirī bata wa mathīi. Mahei gīa kūrīa inyuī ene.” 17 Nao makīmūcookeria atirī, “Haha tūrī na mīgate itano tu na thamaki igīrī.” 18 Akīmeera atirī, “Ndeherai haha.” 19 Nake agīathana andū maikare thī nyeki-inī. Akīōya mīgate ūyō itano na thamaki icio igīrī, akīrora igūrū, agīcookia ngaatho, akīenyūranga mīgate ūyō. Agīcooka akīmīnengera arutwo, nao arutwo makīhe andū. 20 Othe makīrīa makīhūūna, nao arutwo makīūngania cienyū iria ciatigarīte makīyūria ciondo ikūmi na igīrī. 21 Mūigana wa andū arīa maarīre maarī ta arūme ngiri ithano, andū-a-nja na ciana matataritwo. 22 O hīndī ūyō Jesū akīra arutwo ake matoonye gatarū, mathīi mbere yake mūrīmo ūrīa ūngī wa iria mūira wa oigīre kīrīndī ūhoro. 23 Thuutha wa kūmoigīra ūhoro-rī, akīambata kīrīma-inī arī wiki nīguo akahooe. Na gūgītuka aarī o ho wiki, 24 no gatarū nīkarīkīt̄ie gūthīi itīna iraiharaihu kuuma thī nyūmū, gākīhūūragwo nī makūmbī ma maaī tondū kerekeire na kūrīa rūhuho ruoimaga. 25 Na rīrī, ta thaa kenda cia ūtukū-rī, Jesū agīthīi kūrī o agereire maaī igūrū. 26 Hīndī ūrīa arutwo maamuonire agīthīi agereire maaī igūrū, makīnyitwo nī guoya, makiuga atirī, “Īrīa nī ngoma,” na magīkaya nī gwīt̄igīra. 27 No hīndī o ūyō Jesū akīmeera atirī, “Ūmīrīria! Nī nīi. Tigai gwīt̄igīra.” 28 Petero akīmūcookeria atirī, “Mwathani, akorwo nīwe-rī, nījīra nījūke kūrī we ngereire maaī igūrū.” 29 Nake Jesū akīmwīra atirī, “Ūka.” Hīndī ūyō, Petero akiuma gatarū, agīthīi agereire maaī igūrū erekeire harī Jesū. 30 No rīrīa oonire rūhuho, agītīgīra, na akīambīrīria gūtoonyerera maaī-inī, agīkaya, akiuga atirī, “Mwathani, honokia!” 31 O rīmwe, Jesū agītambūrūkia guoko, akīmūnyīta, akīmwīra atirī, “Wee kaī ūrī na wīt̄ikio mūnini-ī! Wagīa na nganja nīkī?” 32 Na hīndī ūrīa maahaicire gatarū-rī, rūhuho rūgītiga kūhurutana. 33 Hīndī ūyō arīa maarī thīinī wa gatarū makīmūgooca, makiuga atirī, “Nī ma wee nīwe Mūrū wa Ngai.” 34 Na maarīkia kūringa mūrīmo ūrīa ūngī, magīkinya būrūri wa Genesaretī. 35 Na hīndī ūrīa andū a kūu maamenyire atī nī Jesū, makīhunjia ūhoro ng’ongo ciothe iria ciamarigīcīrie. Nao makīmūrehera andū othe arīa maarī arūaru, 36

na makimūthaiha areke arūaru mahutie gīcūrī kīa nguo yake, na arīa othe maamūhutirie makīhonio.

15 Na rīrī, thuutha ūcio Afarisai amwe na arutani a watho magīuka kūrī Jesū moimīte Jerusalemu, makimūuria atīrī, **2** “Nī kī gītūmaga arutwo aku mathūkie kīrīra gīa athuuri? Matiīthambaga moko rīrīa mekūrīa irio!” **3** Nake Jesū akīmooria atīrī, “Na inyuī mūthūkagia watho wa Ngai nī ūndū wa irīra cianyu nīkī? **4** Nīgūkorwo Ngai oigire atīrī, ‘Tīa thoguo na nyūkwā’ na ‘Mūndū wa kūrūma ithe kana nyina no nginya ooragwo.’ **5** No inyuī muugaga atī mūndū angīira ithe kana nyina atīrī, ‘Ūteithio ūrīa ingīagūteithia naguo, nī kīheo kīamūrīre Ngai,’ **6** mūndū ūcio ndarī bata wa ‘gūtīia ithe’ naguo. Nī ūndū ūcio mūgagītua kiugo kīa Ngai gīa tūhū nī ūndū wa kīrīra kīanyu. **7** Inyuī hinga ici! Isaia nīamenyete wega hīndī rīra aarathire ūhoro wanyu, akiuga atīrī: **8** “Andū aya maaheaga gītīo na mīromo, no ngoro ciao irī kūrāya na nī. **9** Nao maahooyaga o tūhū; morutani marīa marutanaga no mawatho ma andū.” **10** Nake Jesū agīita kīrīndī kīu gīūke harī we, agīkīra atīrī, “Thikīrīriai na mūtaūkīrwo. **11** Kīrīa gītoonyaga na kanua ka mūndū ti kīo ‘kīmūthaahagia’, no kīrīa kiumaga kanua gake nīkīo ‘kīmūthaahagia.’” **12** Na hīndī iyo arutwo ake magīthīi harī we, makimūuria atīrī, “Nīū atī Afarisai nīmararakirire rīrīa maraiguire ūhoro ūcio?” **13** Nake akīmacookeria atīrī, “Mūmera o wothe ūtaahandītwo nī Baba ūrīa ūrī igūrū nīukamunywo na mīrī. **14** Tiganai nao; acio nī atongoria atumumu. Mūtumumu angītongoria mūtumumu ūngī, eerī no kīgūa mangīgūa irima.” **15** Nake Petero akiuga atīrī, “Tūtaūrīre ngerekano iyo.” **16** Nake Jesū akīmooria atīrī, “O na inyuī mūtīrī mūrataūkīrwo o na rīu? **17** Kaī mūtoō atī kīndū kīrīa gītoonyaga na kanua gīthīiaga nda, gīgacooka gīkoima mwīrī? **18** No maūndū marīa moimaga kanua moimaga ngoro-inī, na nīmo ‘mathaahagia’ mūndū. **19** Nī ūndū ngoro-inī nīkūo kuumaga meciirīa mooru, na ūragani, na ūtharia, na ūhūūrī maraya, na ūici, na kūiganīrīra igenyo, na njambanio. **20** Macio nīmo maūndū marīa ‘mathaahagia’ mūndū; no kūrīa irio na moko matarī mathambie matingītūma mūndū agīe na ‘thaahu.’” **21** Nīngī Jesū akiuma kūu, agīthīi ndeere-inī cia Turo na Sidoni. **22** Mūndū-wa-nja Mūkaanani woimīte gūkuhī na kūu agīūka kūrī we, akīmūkayagīra, akiugaga atīrī, “Mwathani, Mūrū wa Daudi, njiguīra tha! Mūrītu

wakwa nīarathīinio mūno nī ndaimono.” **23** No Jesū ndarī ūndū o na ūmwe oigire. Nī ūndū ūcio arutwo ake magīthīi kūrī we makīmūringīrīra, makīmūrīra atīrī, “Mwīre athīi, tondū nīaratūrīmīrīra agīkayaga.” **24** Nake Jesū agīcookia atīrī, “Ndaatūmīrwo o kūrī ng’ondū cia nyūmba ya Isiraeli iria ciūrīte tu.” **25** Nake mūndū-wa-nja ūcio agīūka, akīmūtūrīra ndu, akīmūrīra atīrī, “Mwathani, ndeithia!” **26** Nake Jesū agīcookia atīrī, “Gūtīagīrīire kuoya mūgate wa ciana ūikīrie ngui.” **27** Nake mūndū-wa-nja ūcio akiuga atīrī, “Ūi nīguo Mwathani; no o na ngui nīirīaga rūitīki rūrīa rūgūaga kuuma metha-inī ya mwene cio.” **28** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Mūtumia ūyū, wītīkio waku nī mūnene! Ihooya rīaku nīrīahingio.” Nake mwarī akīhonio ithaa o rīu. **29** Jesū akiuma kūu, agīthīi agereire hūgūrūrū-inī cia iria rīa Galili, agīcookia akīambata kīrīma-inī, agīkara thī. **30** Nakīo kīrīndī kīnene gīgūka kūrī we, gīkimūrehera andū arīa maathuaga, na atumumu, na arīa maarī onju na arīa mataaragia, na angī aingī, makīmaiga magūrū-inī make; nake akīmahonia. **31** Nao andū makīgega rīrīa moonire arīa mataaragia makīaria, na arīa onju mahonetio, na arīa maathuaga magītūwara, na atumumu makīona. Nao makīgooca Ngai wa Isiraeli. **32** Nake Jesū agīita arutwo ake moke harī we, akīmeera atīrī, “Nīndīraiguīra andū aya tha tondū makoretwo hamwe na nīi mīthenya itatū, na matirī na kīndū gīa kūrīa. Ndikwenda mathīi marī ahūtu, tondū maahota kūringīkīra njīra.” **33** Nao arutwo ake magīcookia atīrī, “Tūngīruta kū mīgate ya kūhūinia kīrīndī ta gīkī, gūkū werū-inī?” **34** Nake Jesū akīmooria, atīrī, “Mūrī na mīgate ūigana?” Nao makīmūcookeria atīrī, “Tūrī na mīgate mūgwanja, na tūthamaki tūnini tūtari tūingī.” **35** Nake akīra kīrīndī kīu gīkare thī. **36** Agīcookia akīoya mīgate iyo mūgwanja na tūthamaki tūu, na aarīkia gūcookia ngaatho-rī, akīmīenyūranga, akīmīnengera arutwo nao makīhe andū. **37** Othe makīrīa makīhūna. Thuutha ūcio arutwo makīūngania cienyū iria ciatigarīte makīyūrīa ciondo mūgwanja. **38** Mūigana wa andū arīa maarīre maarī andū ngiri inya, andū-a-nja na ciana matatarītwo. **39** Jesū aarīkia kuugīra kīrīndī ūhoro, agītoonya gatarū, agīthīi mwena wa Magadani.

16 Na rīrī, Afarisai na Asadukai magīūka kūrī Jesū, makīmūgeria na kūmwīra amaringīre kīama kiumīte igūrū makīone. **2** Nake akīmacookeria atīrī,

“Hĩndĩ ĩrĩa gwatuka, muugaga atĩrĩ, ‘Kaĩ nĩgũkaara-ĩ, tondũ igũrũ nĩ gũtune’. 3 Nĩngĩ rũciinĩ muugaga atĩrĩ, ‘Ūmũthĩ nĩgũkũgĩa kĩhuhũkanio, tondũ igũrũ nĩ gũtune na gũgathimba.’ Nĩmũũ gũtaũra ũrĩa igũrũ rĩtariĩ, no mũtingihota gũtaũra imenyithia cia mahinda maya tũrĩ. 4 Rũciarũ rũrũ rwaganu na rwa ũtharia rũũragia rũringĩrwo kĩaama, no gũtĩrĩ kĩaama rũkũringĩrwo tiga kĩaama kĩrĩa kĩa Jona.” Nake Jesũ akĩmatiga, agĩthĩĩra. 5 Rĩrĩa maaringire iria, arutwo ake magĩkorwo nĩmariganĩrwo nĩgũkuua mĩgate. 6 Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩmenyerere, na mwĩhũgaga ndawa ya kũmbia mĩgate ya Afarisai na Asadukai.” 7 Nao makĩaranĩria, makiuga atĩrĩ, “Hihi nĩ tondũ tũtinoka na mĩgate.” 8 Nake Jesũ aamenya ũrĩa meeranaga, akĩmooria atĩrĩ, “Inyuĩ a wĩtkio mũnini, nĩ kũ kĩratũma mwaranĩrie ũhorũ wa kwaga mĩgate? 9 Kaĩ mũtarĩ mwataũkĩrwo? Mũtingĩrikana mĩgate ĩtano ĩrĩa yarĩrwo nĩ andũ ngiri ithano, na nĩ ciondo ciigana muonganirie? 10 Kana mĩgate mũgwanja ĩrĩa yarĩrwo nĩ andũ ngiri inya, na nĩ ciondo ciigana muonganirie? 11 Nĩ kũ kĩragiria mũmenye atĩ ndikwaragia ũhorũ wa mĩgate? No mwĩhũgageti ndawa ĩyo ya kũmbia mĩgate ya Afarisai na Asadukai.” 12 Hĩndĩ ĩyo makĩmenya atĩ ndaameeraga mehũũge nĩ ũndũ wa ndawa ya kũmbia mĩgate, no nĩ memenyagĩrĩre ũrutani wa Afarisai na Asadukai. 13 Na rĩrĩa Jesũ aakinyire rũgongo rwa Kaisarea-Filipi, nĩoririe arutwo ake atĩrĩ, “Andũ moigaga Mũrũ wa Mũndũ nũũ?” 14 Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Amwe moigaga atĩ nĩwe Johana Mũbatithania; angĩ makoiga nĩwe Elija, o na angĩ makoiga nĩwe Jeremia, kana ũmwe wa anabii.” 15 Nake akĩmooria atĩrĩ, “Inyuĩ na inyuĩ muugaga atĩa? Muugaga niĩ nĩ niĩ ũ?” 16 Simoni Petero akĩmũcookeria atĩrĩ, “Wee nĩwe Kristũ, Mũrũ wa Ngai ũrĩa wĩ muoyo.” 17 Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Kũrathimwo-rĩ, nĩwe Simoni mũrũ wa Jona, nĩgũkorwo ndũguĩrĩro ũndũ ũyũ nĩ mũndũ, no nĩ Baba ũrĩa ũrĩ igũrũ. 18 Na nĩ ngũkwĩra atĩrĩ, wee nĩwe Petero, na igũrũ rĩa ihiga rĩrĩ nĩngaka kanitha wakwa, nacio ihingo cia kwa ngoma itikaũtooria. (Hadēs 986) 19 Nĩngakũnengera cabi cia ũthamaki wa igũrũ; na kĩrĩa gĩothe ũkooha gũkũ thĩ nĩgĩkoohwo igũrũ, na kĩrĩa gĩothe ũkoohora gũkũ thĩ, nĩgĩkoohwo igũrũ.” 20 Agĩcooka agĩkaania arutwo ake matikeere mũndũ o na ũrĩkũ atĩ we nĩwe Kristũ. 21 Kuuma hĩndĩ ĩyo Jesũ akĩambĩrĩria gũtaarĩria arutwo ake atĩ no nginya athĩ Jerusalemu, na athĩnio mũno nĩ athuuri, na athĩnjĩri-Ngai arĩa

anene, na arutani a watho, na atĩ no nginya ooragwo, na thuutha wa mĩthenya ĩtatũ ariũke. 22 Nake Petero akĩmũtwara keheri-inĩ, akĩmũkaania, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, kũroaga gũtuĩka ũguo! ũndũ ũcio ndũkanagũkore!” 23 Nake Jesũ akĩhũgũrĩra Petero, akĩmwĩra atĩrĩ, “Cooka thuutha wakwa, Shaitani! Wee wĩ mũhĩnga harĩ nĩ; wee ndwĩciiragia maũndũ moimĩte kũrĩ Ngai, tiga maũndũ moimĩte kũrĩ andũ.” 24 Hĩndĩ ĩyo Jesũ akĩra arutwo ake atĩrĩ, “Mũndũ o wothe ũngĩenda kũnũmĩrĩra, no nginya eerege we mwene, oe mũtharaba wake aanũmĩrĩre. 25 Nĩgũkorwo mũndũ ũrĩa wothe wendaga kũhonokia muoyo wake nĩakoorwo nĩguo; no ũrĩa wothe ũkoorwo nĩ muoyo wake nĩ ũndũ wakwa nĩakũhonokia. 26 Nĩ ũndũ-rĩ, mũndũ angĩgũna nakĩ o na angĩgwatĩra thĩ yothe, na orwo nĩ muoyo wake? Kana nĩ kũ mũndũ angĩkũũrania muoyo wake nakĩo? 27 Nĩgũkorwo Mũrũ wa Mũndũ nĩagooka na riiri wa lthe hamwe na araike ake, na hĩndĩ ĩyo nĩakaha o mũndũ kĩheo gĩake kũringana na ciĩko ciake. 28 Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, amwe marũngĩ haha matigacama gĩkuũ matonete Mũrũ wa Mũndũ agĩũka na ũthamaki wake.”

17 Thuutha wa mĩthenya ĩtandatũ, Jesũ nĩathiire na Petero, na Jakubu, na mũrũ wa nyina Johana, akĩmatwara kĩrĩma-inĩ kĩaaya handũ hataarĩ na andũ. 2 Arĩ hau mbere yao akĩgarũrũka ũrĩa aahaanaga. ũthiũ wake ũkĩara ta riũ, na nguo ciake ikĩerũha cua, ta ũtheri. 3 O hĩndĩ ĩyo hau mbere yao makĩumĩrĩrwo nĩ Musa na Elija makĩaranĩria na Jesũ. 4 Nake Petero akĩra Jesũ atĩrĩ, “Mwathani, nĩ wega tũikare gũkũ; ũngĩenda-rĩ, no njake ithũnũ ithatũ, kĩmwe gĩaku, na kĩmwe kĩa Musa, na kĩrĩa kĩngĩ kĩa Elija.” 5 O akĩaragia-rĩ, itu ikengu rĩgũka rĩkĩmahumbĩra, na mũgambo ũkiuma itu-inĩ riu ũkiuga atĩrĩ, “Ūyũ nĩwe Mũrũ wakwa ũrĩa nyendete; na nĩngengio mũno nĩwe. Mũiguagei!” 6 Rĩrĩa arutwo maiguire ũguo-rĩ, makĩnamĩrĩra, magĩturumithia mothiũ mao thĩ mamakĩte mũno. 7 No Jesũ agĩũka, akĩmahutia na akĩmeera atĩrĩ, “Arahũkai, tigai gwĩtigĩra.” 8 Na rĩrĩa maatiirire maitho-rĩ, mationire mũndũ ũngĩ tiga o Jesũ wiki. 9 Rĩrĩa maikũrũkaga kuuma kĩrĩma-inĩ, Jesũ akĩmaatha akĩmeera atĩrĩ, “Mũtikae kwĩra mũndũ o na ũrĩkũ ũrĩa muona, nginya rĩrĩa Mũrũ wa Mũndũ akaariũkio oime kũrĩ arĩa akuũ.” 10 Nao arutwo makĩmũuria atĩrĩ, “Nĩkĩ gũtũmaga arutani a watho moige atĩ Elija no nginya aambe ooke?” 11 Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ti-itherũ, Elija

no nginya aambe ooke, ahaaririe maundũ mothe. **12** No ngũmwĩra atĩrĩ, Elija nĩarĩkĩtie gũũka, no andũ makĩaga kũmũmenya, no nĩmamwĩkire ũrĩa wothe meendaga kũmwĩka. O ũguo noguo nake Mũrũ wa Mũndũ akaanyariirwo nĩo.” **13** Hĩndĩ ĩyo arutwo makĩmenya atĩ aamaheaga ũhoru wa Johana Mũbatithania. **14** Rĩrĩa maakinyire harĩa kĩrĩndĩ kĩarĩ, mũndũ ũmwe agĩthĩ harĩ Jesũ, akĩmũturĩria ndu, **15** akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani igũira mũrũ wakwa tha, arĩ na mũrimũ wa kĩbaba na nĩũmũthĩnagia mũno. Kaingĩ nĩagũũaga mwaki-inĩ kana akagũa maaĩ-inĩ. **16** Nĩndĩramũreheire arutwo aku, no matinahota kũmũlonia.” **17** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Rũciarũ rũrũ rũtetikĩtie na rũremi, nĩ nginya rĩ ngũikara na inyui? Ngũmũkĩrĩrĩria nginya rĩ? Ndeherai kamwana kau.” **18** Jesũ agĩkũũma ndaimono ĩyo, nayo ikiuma kamwana kau, na gakĩhonio o hĩndĩ ĩyo. **19** Nao arutwo magĩthĩ kũrĩ Jesũ keheri-inĩ, makĩmũũria atĩrĩ, “Tũremirwo nĩkũngata ndaimono ĩyo nĩkĩ?” **20** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩ tondũ wĩtikio wanyu nĩ mũnini. Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũngĩkorwo na wĩtikio mũnini ta mbeũ ya karatarĩ, no mũhote kwĩra kĩrĩma gĩkĩ atĩrĩ, ‘Ehera haha, ũthĩ haarĩa’ na gĩthĩ. Gũtirĩ ũndũ ũkaamũrema.” (**21** No ndaimono mũthemba ũcio ndĩngĩngatĩka na kĩndũ kĩngĩ, tĩga mahooya na kwĩhinga kũrĩa irio.) **22** Hĩndĩ ĩrĩa macookanĩrĩre kũu Galili, akĩmeera atĩrĩ, “Mũrũ wa Mũndũ nĩgũkunyanĩrwo aneanwo moko-inĩ ma andũ. **23** Nĩmakamũũraga, na mũthenya wa ĩtatũ nĩakariũkio.” Nao arutwo makĩyũrwo nĩ kĩa. **24** Na rĩrĩ, Jesũ na arutwo ake maarĩkia gũkinya Kaperinaumu, arĩa meetagia andũ daraki igĩrĩ cia igooti rĩa hekarũ magĩthĩ kũrĩ Petero, makĩmũũria atĩrĩ, “Kaĩ mũrutani wanyu atarutaga igooti rĩa hekarũ?” **25** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Ĩĩ, nĩarutaga.” Rĩrĩa Petero aatoonyire nyũmba, Jesũ akĩmũhĩta kwaria akĩmũũria atĩrĩ, “Ūgũwĩcĩria atĩa, wee Simoni? Athamaki a thĩ-rĩ, metagia igooti kuuma kũrĩ a? Metagia ariũ ao, kana metagia andũ arĩa angĩ?” **26** Nake Petero akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ kuuma kũrĩ andũ arĩa angĩ.” Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũcio ariũ ao matĩrĩhaga. **27** No nĩguo tũtikamarakarierĩ, thĩ ĩria-inĩ ũikie ndwano kuo, na thamaki ĩrĩa ũkũnyĩta mbere, ũmĩtumũre kanua kayo, na nĩũkuona mbeeca, daraki inya; cioe ũthĩ ũrĩhe igooti rĩakwa na rĩaku.”

18 Ihinda o rĩu arutwo magĩũka kũrĩ Jesũ, makĩmũũria atĩrĩ, “Nũũ mũnene gũkĩra arĩa angĩ ũthamaki-inĩ wa igũrũ?” **2** Nake agĩta kaana, agĩkarũgamia gatagatĩ kao. **3** Agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, tĩga mũgarũrũkire mũtũike o ta twana, mũtigatoonya ũthamaki wa igũrũ. **4** Nĩ ũndũ ũcio, ũrĩa wothe wĩnyĩhagia ta kaana gaka nĩwe mũnene gũkĩra arĩa angĩ ũthamaki-inĩ wa igũrũ. **5** “Nake ũrĩa wothe wamũkagĩra kaana ta gaka thĩĩnĩ wa rĩtwa rĩakwa, nĩ nĩ aamũkagĩra. **6** No ũrĩa wothe ũngĩhĩthia kamwe ga twana tũtũ tũnjĩtikĩtie keehie, nĩ kaba mũndũ ũcio aharũkio ihiga rĩa gĩthĩ ngingo aikio iria-inĩ kũrĩa kũriku. **7** “Kaĩ gũkũ thĩ kũrĩ na haaro-ĩ, nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa matũmaga andũ mehie! Maũndũ ta macio no nginya moke, no mũndũ ũrĩa ũtũmaga moke kaĩ arĩ na haaro-ĩ! **8** Guoko gwaku kana kũgũrũ gwaku kũngĩtũma wĩhie-rĩ, gũtinie ũgũte. Nĩ kaba ũtoonye muoyo-inĩ wĩ gĩthua kana wĩ kionje, gũkĩra ũkorwo na moko meerĩ kana magũrũ meerĩ na ũkio mwaki-inĩ wa tene na tene. (aĩthĩos g166) **9** Narĩo riitho rĩaku rĩngĩtũma wĩhie-rĩ, rĩkũũre, ũrĩte. Nĩ kaba ũtoonye muoyo-inĩ na riitho rĩmwe, gũkĩra ũkorwo na maitho meerĩ na ũkio mwaki-inĩ wa kwa ngoma. (Geenna g1067) **10** “Menyererai mũtikae kũnyarara o na kamwe ga twana tũtũ tũnini. Nĩgũkorwo ngũmwĩra atĩrĩ, araika a tuo nĩmonaga ũthĩũ wa Baba ũrĩa ũrĩ igũrũ, hĩndĩ ciothe.” (**11** Nĩgũkorwo Mũrũ wa Mũndũ ookire kũhonokia kĩrĩa kĩorĩte.) **12** “Rĩu-rĩ, mũgũwĩcĩria atĩa? Mũndũ angĩkorwo arĩ na ng’ondũ igana rĩmwe, na ĩmwe yacio yũre-rĩ, githĩ ndangĩtĩga icio mĩrongo kenda na kenda kũu irĩma-inĩ, athĩ agacarie ĩyo yũrĩte? **13** Na angĩmĩona-rĩ, ngũmwĩra atĩrĩ na ma, akenagĩra ng’ondũ ĩyo ĩmwe ĩrorĩte kũrĩ ũrĩa akenagĩra icio mĩrongo kenda na kenda itaroorĩte. **14** ũguo noguo lthe wanyu ũrĩa ũrĩ Igũrũ atangienda o na kamwe ga twana tũtũ tũnini koore. **15** “Mũrũ kana mwarĩ wa thoguo angĩkũhĩrĩria-rĩ, thĩ ũmuonie ihĩtia rĩake mũrĩ o inyũ eerĩ. Angĩgũthĩkĩrĩria-rĩ, nĩmwacookanwo nake. **16** No angĩrega gũgũthĩkĩrĩria, oya mũndũ ũngĩ ũmwe kana eerĩ mũthĩĩ nao, nĩguo ũndũ o wothe ũrũgamagĩrĩrwo nĩ ũira wa andũ eerĩ kana atatũ. **17** Angĩrega kũmathĩkĩrĩria-rĩ, ĩra kanitha ũndũ ũcio; na angĩkĩrega gũthĩkĩrĩria o na kanitha-rĩ, mũtue o ta mũndũ ũtetikĩtie kana ta mwĩtia wa mbeeca cia igooti. **18** “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ũndũ o wothe mũkooha gũkũ thĩ, o na igũrũ nĩũkoohwo, na ũrĩa wothe mũkoohora gũkũ

thĩ, o na igūrũ nĩũkohorwo. **19** “O rĩngĩ ngũmwĩra atĩrĩ, andũ eerĩ anyu mangĩguanĩra gũkũ thĩ undũ o wotho ũrĩa marahooya, nĩmakahĩngĩrio nĩ Baba ũrĩa ũrĩ igūrũ. **20** Nĩgũkorwo harĩa andũ eerĩ kana atatũ monganĩte thĩnĩ wa rĩtwa riakwa-rĩ, ngoragwo ndĩ ho gatagatĩ kao.” **21** Nĩngĩ Petero agĩũka harĩ Jesũ, akĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani, mūrũ kana mwarĩ wa baba angĩhĩrĩa maita maigana ngĩmũrekağĩra? Hihĩ nĩ maita mũgwanja?” **22** Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ngũkwĩra atĩrĩ, ti maita mũgwanja, no nĩ mĩrongo mũgwanja, maita mũgwanja. **23** “Nĩ undũ ũcio, ũthamaki wa igūrũ ũhaananĩtio na mũthamaki ũrĩa wendaga kuonio mathabu ma mbeeca ciake nĩ ndungata ciake. **24** Aambĩrĩria kũrora mathabu-rĩ, mũndũ warĩ na thĩrĩ wake wa taranda ngiri ikũmi akĩrehwo kũrĩ we. **25** Na tondũ nĩaremetwo nĩ kũriharĩ, mwathi wake agĩathana atĩ mũndũ ũcio, endio hamwe na mũtumia wake, na ciana ciake, na kĩrĩa gĩothe aarĩ nakĩo nĩguo thĩrĩ ũrihĩke. **26** “Ndungata ĩyo ikĩgũithia mbere yake, ikĩmũthaita, ikĩmwĩra atĩrĩ, ‘Ngĩrĩrĩria, na nĩndĩkũriha thĩrĩ wotho.’ **27** Nake mwathi ũcio wa ndungata ĩyo akĩmũĩguĩra tha, akĩmĩrekeria thĩrĩ ũcio akĩreka ĩthĩ. **28** “No ndungata ĩyo yoima nja, ĩgĩcemanĩa na ndungata ĩngĩ yarutaga wĩra nayo yarĩ na thĩrĩ wayo wa dinari ĩgana rĩmwe. ĩkĩmĩnyĩta mũmero ĩmĩite, ikĩmĩra na hinya atĩrĩ, ‘Ndĩha thĩrĩ wakwa ũrĩa ũrĩ nago!’ **29** “Ndungata ĩyo ikĩgũithia thĩ, ikĩmĩthaita, ikĩmĩra atĩrĩ, ‘Ngĩrĩrĩria, na nĩndĩkũriha.’ **30** “Nowe akĩreka. Handũ ha ũguo, agĩthĩĩ ikĩmĩkithia njeera nginya rĩrĩa ĩkaarĩha thĩrĩ ũcio. **31** Rĩrĩa ndungata ĩria ĩngĩ cioonire ũrĩa gwekĩka-rĩ, ikĩĩguia ũũru mũno, ĩgĩthĩĩ ikĩĩra mwathi wacio ũrĩa wotho gwekĩkite. **32** “Nake mwathi wao agĩĩta ndungata ĩyo, akĩmĩra atĩrĩ, ‘Wee ndungata ĩno njaganu, ngũrekeire thĩrĩ waku wotho tondũ nĩũthaitaire. **33** Githĩ nawe ndũkwagĩrĩrwo ũĩguĩre ndungata ĩria ĩngĩ tha o ta ũrĩa nĩ ngũguĩrĩre tha?’ **34** Nĩ undũ wa kũrakara, mwathi wayo akĩmĩneana kũrĩ anene a njeera nĩguo ĩkaherithio o nginya rĩrĩa ĩkaarĩha thĩrĩ wotho. **35** “Ūguo nĩguo Baba ũrĩa ũrĩ igūrũ ageeka o ũmwe wanyu, mũngĩaga kũrekeria mūrũ kana mwarĩ wa ithe wanyu na ma kuuma ngoro-inĩ cianyu.”

19 Na rĩrĩ, Jesũ aarĩkia kũmeera maũndũ macio-rĩ, akiuma Galili, agĩthĩĩ rũgongo rwa Judea mũrĩmo ũũrĩa ũngĩ wa Rũũĩ rwa Jorodani. **2** Nao andũ

aingĩ makĩmũrũmĩrĩa, nake akĩmahoneria kuo. **3** Na Afarisai amwe magĩthĩĩ kũrĩ we nĩguo mamũgerie. Makĩmũũria atĩrĩ, “Watho nĩwĩtĩkĩrĩtie mũndũ atigane na mũtumia wake nĩ undũ wa gĩtũmi o na kĩrĩkũ?” **4** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Kaĩ mũtathomete, atĩ o kĩambĩrĩria Mũũmbi ‘ombire mũndũ-mũrũme na mũndũ-wa-nja’, **5** na akiuga atĩrĩ, ‘Nĩ undũ wa gĩtũmi kũũ mũndũ mũrũme nĩagatigana na ithe na nyina, na anyĩitane na mũtumia wake, nao eerĩ matũĩke mwĩrĩ ũmwe?’ **6** Na nĩ undũ ũcio, acio ti andũ eerĩ rĩngĩ, no nĩ mũndũ ũmwe. Nĩ undũ ũcio, arĩa Ngai anyĩitithanĩtie, mũndũ ndakanamatigithanie.” **7** Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩatũmire Musa aathane atĩ mũndũ no ahe mũtumia wake marũa ma gĩtigana nake, amũte?” **8** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Musa aamwĩtĩkĩrĩrie mũtiganage na atumia anyu tondũ wa ũmũ wa ngoro cianyu. No gũtiarĩ ũguo kuuma kĩambĩrĩria. **9** Ngũmwĩra atĩrĩ, mũndũ o wotho angĩtigana na mũtumia wake, tiga amũteire nĩ undũ wa ũtharia, nake ahikie mũtumia ũngĩ-rĩ, mũndũ ũcio nĩatharĩtie.” **10** Nao arutwo makĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo ũguo nĩguo kũrĩ gatagatĩ ka mũthuri na mũtumia-rĩ, nĩ kaba kwaga kũhikania.” **11** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ti mũndũ o wotho ũngĩhota gwĩtĩkĩra ũhoru ũyũ, tiga no arĩa maheetwo ũhoti ũcio. **12** Nĩgũkorwo andũ amwe maaciarirwo mahaana ta marĩ ahakũre; angĩ maahakũrĩrwo nĩ andũ; na angĩ makarega kũhikania nĩ undũ wa ũthamaki wa igūrũ. Mũndũ ũrĩa ũngĩhota gwĩtĩkĩra undũ ũyũ, nĩawĩtĩkĩre.” **13** Hĩndĩ ĩyo Jesũ akĩreherwo twana nĩguo atũĩgĩrĩre moko na atũhooere. No arutwo magĩkũũma arĩa maatũrehethe. **14** Nowe Jesũ akiuga atĩrĩ, “Rekei twana tũũke kũrĩ nĩ, tigai gũtũgĩria, nĩgũkorwo ũthamaki wa Igūrũ nĩ wa arĩa mahaana ta tuo.” **15** Aarĩkia gũtũgĩrĩra moko, akiuma kũũ. **16** Na rĩrĩ, mũndũ ũmwe nĩokire kũrĩ Jesũ, akĩmũũria atĩrĩ, “Mũrutani, nĩ undũ ũrĩkũ mwega ĩngĩka nĩgeetha ngĩe na muoyo wa tene na tene?” (aĩonĩos 166) **17** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ūkũnjũũria ũhoru wa undũ ũrĩa mwega nĩkĩ? Kũrĩ o ũmwe mwega. ũngĩenda gũtoonya muoyo-inĩ-rĩ, athĩkağĩra maathani.” **18** Mũndũ ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ maathani marĩkũ?” Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndũkanoragane, na ndũkanatharanie, na ndũkanaĩye, na ndũkanaĩgĩrĩre mũndũ ũrĩa ũngĩ kĩgeenyoo, **19** na tĩia thoguo na nyũkwa,’ o na ‘endaga mũndũ ũrĩa ũngĩ o ta ũrĩa wĩyendete wee mwene.”” **20** Mwanake ũcio akiuga atĩrĩ, “Maũndũ macio mothe

ndũire ndimarũmitie, nĩ kũĩ kĩngĩ ndigairie?” 21 Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “ũngĩenda kwagĩrĩra kũna, thiĩ wendie indo ciaku ũhe athĩni mbeeca icio, na nũkagĩa na mũthiithũ igũrũ. Ũcooke ũuke ũnũmirĩre.” 22 Rĩria mwanake ũcio aiguire ũguo-rĩ, agĩthĩ arĩ na kieha, tondũ aarĩ na ũtonga mũingĩ. 23 Nake Jesũ akĩra arutwo ake atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩ ũndũ ũrĩ hinya gĩtonga gũtoonya ũthamaki-inĩ wa igũrũ. 24 O rĩngĩ ngũmwĩra atĩrĩ, nĩ ũhũthũ ngamĩra ihungurĩre irima rĩa cindano, gũkĩra gĩtonga gũtoonya ũthamaki wa Ngai.” 25 Rĩria arutwo maiguire ũguo-rĩ, makĩmaka mũno, makĩũrania atĩrĩ, “Rĩu-rĩ, nũũ ũngĩkĩhonoka?” 26 Nake Jesũ akĩmarora akĩmeera atĩrĩ, “ũndũ ũcio ndũngĩhoteka nĩ andũ, no maũndũ mothe nĩmahotekaga nĩ Ngai.” 27 Petero akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ithuĩ nĩtũtigite maũndũ mothe, tũgakũrũmirĩra! Ithuĩ-rĩ, nĩ kũĩ tũkaaheo?” 28 Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, hĩndĩ irĩa Mũrũ wa Mũndũ agaikarĩra gĩtĩ gĩake kĩa ũnene kĩrĩ riiri, thiĩnĩ wa thiĩ njerũ, inyuĩ arĩa mũnũmagĩrĩra nĩ inyuĩ mũgaikarĩra itĩ ikũmi na igĩrĩ cia ũnene, na nĩmũgatuĩra mĩhĩrĩga irĩa ikũmi na iĩrĩ ya Isiraeli ciira. 29 Na ũrĩa wothe ũtigite nyũmba, kana ariũ a nyina, kana aarĩ a nyina, kana ithe, kana nyina, kana ciana, kana mĩgũnda nĩ ũndũ wakwa nĩakamũkĩra maita igana ma iria atigite, na agae muoyo wa tene na tene. (aĩnĩos g166) 30 No rĩrĩ, andũ aingĩ arĩa marĩ mbere nĩo makaarĩgia thuutha, na aingĩ arĩa marĩ thuutha nĩo magaatongoria.

20 “Nĩgũkorwo ũthamaki wa igũrũ ũhaana ta mũndũ warĩ na gĩthaka, ũrĩa woimagarire rũciĩnĩ tene akaandĩke andũ a kũruta wĩra mũgũnda wake wa mũthabibũ. 2 Na aarĩkanĩra nao atĩ nĩekũmarĩha dinari mũthenya ũcio, akĩmatũma makarute wĩra mũgũnda-inĩ wake wa mũthabibũ. 3 “Ta thaa ithatũ nĩoimagarire na akĩona andũ angĩ marũngĩ thokoinĩ matarĩ ũndũ meekaga. 4 Akĩmeera atĩrĩ, ‘O na inyuĩ-rĩ, thiĩnĩ mũkarute wĩra mũgũnda-inĩ wakwa wa mũthabibũ, na nĩngũmũrĩha o kĩrĩa kĩagĩrĩre.’ 5 Nĩ ũndũ ũcio magĩthĩ. “Nĩngĩ akĩumagara rĩngĩ ta thaa thita, na thaa kenda agĩka o ũguo. 6 Na ta thaa ikũmi na imwe, akĩumagara na akĩona andũ angĩ marũngĩ o hau. Akĩmooria atĩrĩ, ‘Nĩ kũĩ gĩtũmĩte mũtinde mũrũngĩ haha mũthenya mũgĩma mũtarĩ ũndũ mũreka?’ 7 “Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, ‘Tondũ gũtĩrĩ mũndũ ũtwandĩkire.’ “Akĩmeera atĩrĩ, ‘O na inyuĩ thiĩnĩ mũkarute wĩra mũgũnda-inĩ wakwa wa mũthabibũ.’

8 “Gwatuka-rĩ, mwene mũgũnda ũcio wa mũthabibũ akĩra mũrũgamĩrĩra wa wĩra wake atĩrĩ, ‘Ita aruti a wĩra ũmarĩhe mũcaara, wambĩrĩrie na arĩa maandĩkirwo thuutha, ũrĩkie na arĩa maandĩkirwo mbere.’ 9 “Aruti a wĩra arĩa maandĩkitwo thaa ikũmi na imwe moka, makĩrĩhwo dinari imwe o mũndũ. 10 Nĩ ũndũ ũcio, rĩria arĩa maandĩkitwo mbere mookire-rĩ, meeciĩrĩte mekũrĩhwo makĩria. No rĩrĩ, o nao maarĩhirwo dinari imwe o mũndũ. 11 Maarĩkia kũrĩhwo, makĩambĩrĩria kũnugunĩkĩra mwene mũgũnda. 12 Makiuga atĩrĩ, ‘Andũ arĩa marĩgĩrie kwandĩkwo-rĩ, marutire wĩra o ithaa rĩmwe, na wamaiganania na ithuĩ arĩa twatinda wĩra na mĩnoga na kũhĩa nĩ riũa.’ 13 “Nake agĩcookeria ũmwe wao atĩrĩ, ‘Mũrata wakwa, ndinagwĩka ũũru. Githĩ tũtirĩkanĩre atĩ ngũrĩhe dinari imwe? 14 Kĩoe mũcaara waku ũthĩ. Nĩ nĩ ndenda kũrĩha mũndũ ũcio wandĩkirwo thuutha o ta ũguo ndakũrĩha. 15 Githĩ ndirĩ na kĩhootho gĩa gwĩka ũrĩa ngwenda na mbeeca ciakwa? Kana ũraigua ũũru tondũ ndĩ mũtaana?’ 16 “Nĩ ũndũ ũcio arĩa marĩ thuutha, magaatũka a mbere, na arĩa marĩ mbere magaatũka a thuutha.” 17 Na rĩria Jesũ aambataga Jerusalemu-rĩ, nĩetire arutwo ake arĩa ikũmi na eerĩ keheri-inĩ akĩmeera atĩrĩ, 18 “Twerekeire kwambata Jerusalemu, na kũu Mũrũ wa Mũndũ nĩagakunyanĩrwo aneanwo kũrĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na arutani a watho. Nao nĩmakamũtuĩra kũũragwo 19 na nĩmakamũneana kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ anyũrũrio na ahũũrwo na kĩboko na mamwambe mũtĩ igũrũ. Na mũthenya wa gatatũ nĩakarĩkiol!” 20 Thuutha ũcio, nyina wa ciana cia Zebedi nĩokire kũrĩ Jesũ arĩ na ariũ ake, agĩturia ndu, akĩmũthaiha amũhingĩrie ũndũ mũna. 21 Nake Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũrĩkũ ũkwenda?” Akĩmũcookeria atĩrĩ, “Itĩkĩra atĩ ũmwe wa aanake aya akwa eerĩ magaikara ũmwe mwena waku wa ũrĩo, na ũcio ũngĩ mwena waku wa ũmotho ũthamaki-inĩ waku.” 22 Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũtiũũ ũrĩa mũrahooya. No mũhote kũnyũira gĩkombe kĩrĩa ngũnyũira?” Nao magĩcookia atĩrĩ, “Iĩ, no tũhote.” 23 Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩ mũkaanyũira gĩkombe gĩakwa, no gũikara mwena wakwa wa ũrĩo kana wa ũmotho ti nĩ heanaga. Itĩ icio ikaaheo arĩa mathondekeirwo cio nĩ Baba.” 24 Rĩria arutwo acio angĩ ikũmi maiguire ũhoru ũcio, makĩrakarĩra arutwo acio eerĩ a nyina ũmwe. 25 Nake Jesũ akĩmeeta hamwe, akĩmeera atĩrĩ, “Nĩmũũ atĩ aathanĩ a Ndũrĩrĩ nĩ metũũgagĩria igũrũ rĩa andũ ao, na anene ao

nĩmamaathaga na hinya. 26 No rĩrĩ, gũtikanahaane ũguo gatagatĩ kanyu. Handũ ha ũguo, ũrĩa ũngĩenda gũtuika mũnene thĩinĩ wanyu-rĩ, nĩ atũike ndungata yanyu, 27 na ũrĩa ũngĩenda gũtuika wa mbere thĩinĩ wanyu nĩatuĩke ngombo yanyu, 28 o ta ũrĩa Mũrũ wa Mũndũ atookire gũtungatĩrwo, no ookire gũtungata, na arute muoyo wake ũtuĩke thogora wa gũkũura andũ aingĩ.” 29 Na rĩrĩa Jesũ na arutwo ake moimaga Jeriko-rĩ, andũ aingĩ makĩmũrũmĩrĩra. 30 Nao andũ eerĩ atumumu maikarĩte mũkĩra-inĩ wa njĩra, na rĩrĩa maiguire atĩ nĩ Jesũ wahĩtũkaga-rĩ, makĩanĩrĩra, makiuga atĩrĩ, “Mwathani, Mũrũ wa Daudi, tũiguĩre tha!” 31 Gikundi kũu kĩa andũ gĩkĩmakaanĩa, gĩkĩmeera makire, no-o magĩkĩrĩrĩra kwanĩrĩra, makiugaga atĩrĩ, “Mwathani, Mũrũ wa Daudi, tũiguĩre tha!” 32 Nake Jesũ akĩrũgama, akĩmeeta. Akĩmooria atĩrĩ, “Mũrenda ndĩmwĩkĩre atĩa?” 33 Makĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani, tũrakũhooya o tũcooke kuona.” 34 Nake Jesũ akĩmaiguĩra tha, akĩmahutia maitho. Na kahinda o kau makĩambĩrĩra kuona, makĩmũrũmĩrĩra.

21 Na rĩrĩa maakuhĩrĩire Jerusalemu, maakinya itũũra rĩa Bethifage kũu Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaiyũ-rĩ, Jesũ agĩtũma arutwo ake eerĩ, 2 akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ itũũra rĩrĩa rĩrĩ mbere yanyu, na mwangĩra o ũguo nĩmũgũkora ndigiri yohetwo, ĩrĩ na njaũ yayo. Ciohorei mũndehere. 3 Na mũndũ o na ũrĩkũ angĩmũũria ũndũ-rĩ, mwĩrei atĩ Mwathani nĩabatarĩtio nĩcio, na nĩegũcicookia o narua.” 4 ũndũ ũyũ wekĩkire nĩgeetha ũrathi ũrĩa waarĩtio na kanua ka mũnabii ũhinge, rĩrĩa oigire atĩrĩ: 5 “Ĩrai Mwarĩ wa Zayuni atĩrĩ, ‘Mũthamaki waku nĩarooka kũrĩwe, nĩ mũhooreri na akuuĩtwo nĩ ndigiri, o njaũ ya ndigiri.’” 6 Nao arutwo magĩthĩĩ magĩka o ũrĩa Jesũ aamerĩte. 7 Makĩrehe ndigiri na njaũ yayo, na makĩara nguo ciao igũrũ rĩayo, nake Jesũ agĩkuuo nĩyo. 8 Na andũ gikundi kĩnene mũno makĩara nguo ciao njĩra-inĩ, nao arĩa angĩ magĩtua mathĩgĩ ma mĩtĩ makĩmaara njĩra-inĩ. 9 Nacio ikundi cia andũ arĩa maamũtongoretie na arĩa maamũrũmĩrĩire maanagĩrĩra makoiga atĩrĩ, “Hosana, Mũrũ wa Daudi!” “Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũgũũka na rĩitwa rĩa Mwathani!” “Hosana igũrũ, o igũrũ mũno!” 10 Rĩrĩa Jesũ aatoonyire Jerusalemu, andũ a itũũra rĩu inene rĩothe makĩambũrũrũka, makĩũrania atĩrĩ, “Ŭyũ nake nũũ?” 11 Nakĩo kĩrĩndĩ kũu gĩgĩcookia atĩrĩ, “Ŭyũ nĩwe Jesũ ũrĩa mũnabii wa kuuma Nazarethi itũũra rĩa Galili.” 12 Nake Jesũ agĩtoonya kũu hekarũ-inĩ

akĩrutũrũra andũ othe arĩa maagũraga na meendagia indo kuo, akĩng’aurania metha cia arĩa maakũũranagia mbeeca, na akĩng’aurania itĩ cia arĩa meendagia ndutura. 13 Akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ, ‘Nyũmba yakwa ĩgeetagwo nyũmba ya kũhooyagĩrwo,’ no inyũĩ mũmĩtuĩte ‘ngurunga ya atunyani.’” 14 Nao atumumu na cionje magĩthĩĩ kũrĩ we kũu hekarũ-inĩ, nake akĩmahonia. 15 No rĩrĩa athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na arutani a watho moonire maũndũ ma magegania marĩa eekaga, na maigua ũrĩa ciana cianagĩrĩra kũu hekarũ-inĩ ikiugaga atĩrĩ, “Hosana Mũrũ wa Daudi,” makĩrakara. 16 Makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩũraigua ũrĩa ciana ici iroiga?” Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ĩ, nĩndĩraigua. Kaĩ inyũĩ mũtathomete ciugo iria ciugĩte atĩrĩ, “‘Kuuma tũnua-inĩ twa twana na twa ngenge nĩtũtũmĩte hoime ũgococi?’” 17 Agĩcooka akĩmatiga, akiuma itũũra rĩu inene, agĩthĩĩ Bethania, akĩraara kuo. 18 Na rũciinĩ tene, arĩ njĩra agĩcooka kũu itũũra inene, akĩigua arĩ mũhũũtu. 19 Nake akĩona mũkũyũ mũkĩra wa njĩra, agĩthĩĩ harĩ guo, no ndaigana kuona kĩndũ thĩinĩ wago tĩga o mathangũ. Nake akĩwĩra atĩrĩ, “Ŭroaga gũgaaciara maciaro rĩngĩ!” O hĩndĩ ĩyo mũtĩ ũcio ũkĩhoha. (aiōn g165) 20 Rĩrĩa arutwo ake moonire ũguo makĩgega, makĩũrania atĩrĩ, “Kaĩ mũkũyũ ũyũ wahooa narua atĩa?” 21 Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũngĩkorwo na wĩtikio na mũtigathanganie-rĩ, to ũguo mũkũyũ ũyũ wĩkitwo mũngĩhota gwĩka, no rĩrĩ, o na no mũhote kwĩra kĩrĩma gĩkĩ atĩrĩ, ‘Ŭrokũũrũka ũikio iria-inĩ,’ na gwĩkĩke ũguo. 22 Maũndũ mothe marĩa mũrĩhooyaga mwĩtikĩtie nĩmũkaheo.” 23 Na rĩrĩa Jesũ aatoonyire hekarũ-inĩ-rĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri a andũ makĩmũkora akĩrutana, makĩmũũria atĩrĩ, “Ŭreka maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ? Na nũũ ũkũheete ũhoti ũcio?” 24 Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “O na nĩ nĩngũmũũria kĩũria. Mwanjookeria-rĩ, nĩngũmwĩra njikaga maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ. 25 Ŭbatithio wa Johana-rĩ, woimĩte kũ? Woimĩte igũrũ-ĩ, kana woimĩte kũrĩ andũ?” Makĩaranĩria o ene ũhoro ũcio, makĩĩrana atĩrĩ, “Tũngiuga atĩ, ‘Woimĩte igũrũ,’ egũtũũria atĩrĩ, ‘Mwakĩregĩre kũmwĩtikia nĩkĩ?’” 26 No tũngiuga atĩ, ‘Woimĩte kũrĩ andũ,’ nĩtũgwĩtigĩra andũ, nĩgũkorwo othe nĩmeetĩkĩtie atĩ Johana aarĩ mũnabii.” 27 Nĩ ũndũ ũcio magĩcookeria Jesũ atĩrĩ, “Ithuĩ tũtũũ.” Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “O na nĩ ndikũmwĩra njikaga maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ. 28 “Na rĩrĩ, mũgwĩciiria atĩa? Nĩ kwarĩ na mũndũ warĩ na ariũ eerĩ. Agĩthĩĩ harĩ

ūrīa wa mbere, akīmwīra atīrī, ‘Mūriū, thīī ūkarute wīra ūmūthī mūgūnda-inī wa mīthabībū.’ 29 “Nake agīcookia, akiuga, ‘Ndigūthīī,’ no thuutha akīricikwo, agīthīī. 30 “Ningī mūthuuri ūcio agīthīī kūrī mūriū ūcio ūngī akīmwīra o ūguo. Nake agīcookia akiuga, ‘Ī baba, nīngūthīī,’ no ndaathiire. 31 “Acio eerī-rī, nūū wekire ūrīa ithe eendaga?” Magīcookia atīrī, “Nī ūrīa wa mbere.” Nake Jesū akīmeera atīrī, “Ngūmwīra atīrī na ma, etia mbeeca cia igooti na maraya nīmaratoonya ūthamaki-inī wa Ngai mbere yanyu. 32 Nīgūkorwo Johana ookire kūrī inyuī amwonie njira ya ūthingu, no mūtiamwītīkirie, no etia mbeeca cia igooti na maraya nīmamwītīkirie. Na inyuī o na muona ūguo, mūtiigana kwīrira mūmwītīkie. 33 “Ta thikīrīria ngerekano īngī: Mūndū warī mwene mūgūnda nīhaandire mūgūnda ūcio wake mīthabībū. Agīaka rūgiri rūgīthiūrūrūkīria mūgūnda ūcio, akīenja kihīhīro gīa thabībū o kūu thīinī, na agīaka nyūmba ndaaya na igūrū ya arangīri. Agīcookia agīkomborithia mūgūnda ūcio wa mīthabībū kūrī arīmī na agīthīī rūgendo. 34 Hīndī ya kūgetha yakuhīrīria-rī, agītūma ndungata ciake kūrī akombori acio nīguo ikanengerwo maciaro make. 35 “Akombori acio makīnyīta ndungata ciake; makīhūra īmwe, na makīūruga īrīa īngī, na ya gatātū makīmīhūra na mahiga nyuguto. 36 Agīcookia akīmatūmīra ndungata īngī nyingī kūrī irīa aatūmīte mbere, nao akombori acio magīciika o ro ūguo. 37 Mūthia-inī akīmatūmīra mūrūwe, akiuga atīrī, ‘Nīmagatīa mūrū wakwa.’ 38 “No rīrīa akombori acio moonire mūriū, makīirana atīrī, ‘Ūyū nīwe ūkaagaya mūgūnda ūyū. Ūkai tūmūūrage, twīyoere igai rīake.’ 39 Nī ūndū ūcio makīmūnyīta, makīmūikia nja ya mūgūnda ūcio wa mīthabībū, na makīmūūruga. 40 “Nī ūndū ūcio, rīrīa mwene mūgūnda ūcio wa mīthabībū agooka-rī, ageeka akombori acio atīa?” 41 Nao magīcookia atīrī, “Nīakaniina andū acio aaganu, na acooke akomborithie andū angī mūgūnda ūcio, arīa marīmūgayagīra maciaro hīndī ya magetha yakinya.” 42 Nake Jesū akīmooria atīrī, “Kaī mūtathomete thīinī wa Maandīko atī: “‘Ihiga rīrīa aaki maaregire nīrīo rītuikīte ihiga inene rīa koine; Mwathani nī we wīkīte ūndū ūcio, na nī wa magegania tūkīwona?’ 43 “Nī ūndū ūcio ngūmwīra atīrī, ūthamaki wa Ngai nūkeetherio kūrī inyuī, ūheo andū angī arīa magaaciaraga maciaro maguo. 44 Mūndū ūrīa ūkaagwīra ihiga rīrī nīagathuthīka, no ūrīa ūkaagwīrwo nīrīo nīrīkamūthethera.” 45 Rīrīa athīnjīri-Ngai arīa anene na Afarisai maaiguire

ngerekano icio cia Jesū, makīmenya atī aaragia ūhoru wao. 46 Magīcaria ūrīa mangīmūnyīta, no nīmetīgagīra kīrīndī kūu, tondū andū nīmeetīkīte atī aarī mūnabīi.

22 Nake Jesū akīmaarīria rīngī na ngerekano, akīmeera atīrī, 2 “Ūthamaki wa igūrū ūhaanaine na mūthamaki warugire iruga nī ūndū wa ūhiki wa mūriū. 3 Agīcookia agītūma ndungata ciake kūrī andū arīa meetītwo iruga-inī, ikameere moke, nao makīrega gūūka. 4 “Ningī agītūma ndungata īngī agīciīra atīrī, ‘Īrai acio metītwo atī nīndīkīte kūhaarīria iruga: Ndegwa ciakwa na ng’ombe irīa noru nīrīkīte gūthīnjwo na maūndū mothe nīmahaarīrie. Ūkai iruga-inī rīa ūhiki.’ 5 “No andū acio matiarūmbūrie ūhoru ūcio magūthīra, ūmwe agīthīī mūgūnda wake, na ūrīa ūngī agīthīī wonjoria-inī wake. 6 Acio angī magītharīkīra ndungata ciake, magīcīnyarīra na magīcīūruga. 7 Mūthamaki ūcio nīarakarīre mūno, agītūma mbūtū yake ikaniine oragani acio, na īgīcina itūūra rīao inene. 8 “Hīndī īyo akīra ndungata ciake atīrī, ‘Iruga rīa ūhiki nīrīhaarīrie no rīrī, arīa ndīretire-rī, matiraagīrīrwo nī gūūka. 9 Thīī magomano-inī ma njira mwīre mūndū o wothe mūkuona oke iruga-inī rīa kihikanio.’ 10 Nī ūndū ūcio ndungata icio ikīmagara, igīthīī njira-inī, igīcookanīrīria andū othe arīa cīahotire kuona, igīta arīa ega o na arīa oorū, nayo nyūmba ya kihikanīrio ikīyūra ageni. 11 “No rīrīa mūthamaki aatoonyire nīguo one ageni-rī, akīona kuo mūndū ūmwe ūtehumbīte nguo cia ūhiki. 12 Akīmūūria atīrī, ‘Mūrata wakwa, ūtoonyire atīa gūkū ūtarī na nguo cia kihikanio?’ Mūndū ūcio agīkīra kī. 13 “Hīndī īyo mūthamaki ūcio akīra ndungata ciake atīrī, ‘Muohēi moko na magūrū, mūmūkie nja kūu nduma-inī, kūu nīkūo gūgaakorwo kīrīro na kūhagarania magego.’ 14 “Nīgūkorwo aingī nīmetītwo, no arīa athuure nī anini.” 15 Hīndī īyo Afarisai makīuma nja, magīthugunda ūrīa mangīmūtega na ciugo ciake. 16 Magītūma arutwo ao hamwe na Aherodia kūrī we. Magīthīī makīmwīra atīrī, “Mūrutani, nītūū atī wee wī mūndū wa ma, na ūrutanaga ūhoru wa Ngai na ma. Wee ndwītīgagīra andū, tondū ndūrūmbūyagia ūrīa mahaana. 17 Rīu-rī, ta gītūwīre ūrīa ūgwīciīria. Nī kwagīrīre tūrūtagīre Kaisari igooti, kana aca?” 18 No Jesū, nī ūndū wa kūmenya meciīria mao mooru, akīmeera atīrī, “Inyuī hinga ici, mūrēnda kūngeria nīkī? 19 Nyoniai mbeeca īrīa ihūthagīrwo ya kūrīha igooti.” Nao makīmūtwarīra dinari, 20 nake akīmooria

atĩrĩ, “Mbica ĩno na rĩitwa rĩĩrĩ nĩ cia ũ?” 21 Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ cia Kaisari.” Agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Rutagĩrai Kaisari kĩrĩa kĩrĩ gĩake, na mũrutagĩre Ngai kĩrĩa kĩrĩ gĩake.” 22 Rĩrĩa maiguire ũguo-rĩ, makĩgega. Nĩ ũndũ ũcio magĩtigana nake, magĩthiĩra. 23 Mũthenya o ro ũcio Asadukai, arĩa moigaga atĩ gũtirĩ ũhoru wa kũriũka, magĩũka kũrĩ Jesũ makĩmwĩra atĩrĩ, 24 “Mũrutani, Musa aatwĩrĩre atĩ mũndũ angĩkua atarĩ na ciana, mũrũ wa nyina no nginya ahikie mũtumia ũcio wa ndigwa, nĩguo aciarĩre mũrũ wa nyina ciana. 25 Na rĩrĩ, kwarĩ aanake mũgwanja a nyina ũmwe gatagatĩ-inĩ gaitũ. Nake ũrĩa mũkũrũ akĩhikania na agĩkua, na tondũ ndaarĩ na ciana, agĩtigĩra mũrũ wa nyina mũtumia. 26 Na gũkĩhaana o ũguo kũrĩ mũrũ wa nyina wa keerĩ, na wa gatatũ, makĩrũmanĩrĩra, magĩkua othe mũgwanja. 27 Marigĩrĩrio-rĩ, mũtumia ũcio nake agĩkua. 28 Rĩu-rĩ, hĩndĩ wa kũriũka-rĩ, mũtumia ũcio agaakorwo arĩ wa ũ harĩ acio mũgwanja, tondũ othe nĩmamũhikĩtie?” 29 Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Inyuĩ mũhĩtĩtie tondũ mũtiũ Maandĩko o na kana hinya wa Ngai. 30 Hĩndĩ ya kũriũka andũ matikahikania kana mahike; magaatũka ta araika arĩa marĩ kũu igũrũ. 31 No ha ũhoru wa kũriũka kwa arĩa akuũ-rĩ, kaĩ mũtathomete ũrĩa Ngai oigire atĩrĩ, 32 ‘Nĩ nĩ nĩ Ngai wa Iburahĩmu, na Ngai wa Isaaka, na Ngai wa Jakubu?’ We ti Ngai wa arĩa akuũ, no nĩ Ngai wa arĩa marĩ muoyo.” 33 Rĩrĩa kĩrĩndĩ kũu kĩaiguire ũguo, gĩkĩgegio nĩ ũrutani wake. 34 Hĩndĩ rĩra Afarisai maaiguire atĩ Jesũ nĩahootete Asadukai, magĩcookanĩrĩra hamwe. 35 ũmwe wao, warĩ njorua ya watho, akĩmũgeria na kũmũria kũria gĩkĩ: 36 “Mũrutani, nĩ rĩathani rĩrĩkũ inene thĩĩnĩ wa Watho?” 37 Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Endaga Mwathani Ngai waku na ngoro yaku yothe, na muoyo waku wothe, na meciiria maku mothe.” 38 Rĩrĩrĩ nĩrĩo rĩathani rĩa mbere na rĩrĩa inene. 39 Narĩo rĩa keerĩ no ta rĩu: ‘Endaga mũndũ ũrĩa ũngĩ o ta ũrĩa wiyendete wee mwene.’ 40 Watho wothe na ũrutani wa Anabii ũhingĩtio nĩ maathani macio meerĩ.” 41 Na hĩndĩ ĩyo Afarisai monganĩte hamwe-rĩ, Jesũ akĩmooria atĩrĩ, 42 “Mwĩciiragia atĩa ũhoru wa Kristũ? Muugaga nĩ mũrũ wa ũ?” Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ mũrũ wa Daudi.” 43 Nake akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩagĩtũmire Daudi akĩaria arĩ na Roho amwĩte ‘Mwathani’? Nĩgũkorwo oigire atĩrĩ, 44 “‘Mwathani eerire Mwathani wakwa atĩrĩ: ‘Ikara guoko-inĩ gwakwa kwa ũrĩo, nginya ngaiga thũ ciaku rungu rwa makinya maku.’” 45 Angĩkorwo

Daudi amwĩtaga ‘Mwathani-rĩ’, angĩgĩtũka mũriũ wake atĩa?” 46 Gũtirĩ mũndũ wahotire kũmũcookeria, na kuuma mũthenya ũcio gũtirĩ mũndũ wacookire kũgeria kũmũria ciũria ingĩ.

23 Ningĩ Jesũ akĩra ikundi cia andũ o hamwe na arutwo ake atĩrĩ: 2 “Arutani a watho na Afarisai maikaragĩra gĩtĩ kĩa Musa. 3 Nĩ ũndũ ũcio, maathikagĩrei na mwĩkage ũrĩa wothe marĩmwĩraga. No mũtigekage ũrĩa mekaga, nĩgũkorwo matiikaga ũrĩa mahunjagia. 4 Mohaga mĩrigo mĩritũ mũno makamũgĩrĩra ciande cia andũ, no-o ene matiendaga o na kũmihutia na kaara. 5 “ũrĩa wothe mekaga, mekaga nĩguo monwo nĩ andũ: Maaraaramagia tũthandũkũ tũria meyhaga thiithi tũrĩ na maandĩko thĩĩnĩ, na makaraihia ciohe cia ndigi cia nguo ciao, 6 na nĩmendete gũikara handũ ha gũtĩo marugainĩ, na gũikarĩra itĩ cia mbere thĩĩnĩ wa thunagogi; 7 na nĩmendete kũgeithio ndũnyũ-inĩ, na gwĩtwo nĩ andũ ‘Rabii’. 8 “No inyuĩ mũtikanetwo ‘Rabii’, nĩgũkorwo Mũnene wanyu no ũmwe, na inyuotho mũrĩ a ithe ũmwe. 9 Na mũtikaneete mũndũ o na ũrĩkũ gũkũ thĩ ‘baba’, nĩgũkorwo mũrĩ na lthe o ũmwe, nake arĩ igũrũ. 10 O na mũtikanetwo ‘mũrutani’, nĩgũkorwo mũrĩ na ‘Mũrutani’ o ũmwe, nake nĩwe Kristũ. 11 ũrĩa mũnene thĩĩnĩ wanyu nĩatuĩkage ndungata yanyu. 12 Nĩgũkorwo ũrĩa wothe wĩtũgagĩria nĩakanyihio, na ũrĩa wothe wĩnyiihagia nĩagatũgĩrio. 13 “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mũhingagĩrĩra andũ gũtoonya ũthamaki wa igũrũ, na inyuĩ-ene mũtitoonyaga, o na mũtĩreka arĩa marenda gũtoonya matoonye. (14 “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mũtoonyagĩrĩra nyũmba cia atumia a ndigwa, mũkamatumia indo ciao, na mũkahooyaga mahooya maraihu ma kwĩonania. Nĩ ũndũ ũcio nĩmũkherithio makĩria ma andũ arĩa angĩ.) 15 “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ arutani a watho na Afarisai hinga ici! Mũtũkanagia bũrũri na mũkaringa iria mũgĩcaria mũndũ ũmwe mũmũgarũre amũrũmĩrĩre, na aamũrũmĩrĩra mũkamũtua mũrũ wa Jehanamu maita meerĩ manyu. (Geenna g1067) 16 “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ atongoria atumumu! Muugaga atĩrĩ, ‘Mũndũ o na ũrĩkũ angĩhĩta na hekarũ, ũcio ti ũndũ; no mũndũ angĩhĩta na thahabu ya hekarũ-rĩ, ũcio nĩekuohwo nĩ mwĩhĩtwa wake.’ 17 Inyuĩ atumumu aya akĩgu! Nĩ kĩ kĩnene? Nĩ thahabu ĩyo, kana nĩ hekarũ rĩra ĩtũmaga thahabu ĩtũke nyamũre? 18 Ningĩ muugaga

atirī, ‘Mündū o na ūrikū angīhīta na kīgongona-rī, ūcio ti ūndū; no mündū angīhīta na kīheo kīrīa kīrī kīgongona-igūrū, ūcio nīekuohwo nī mwīhītwa wake.’ 19 Inyuī andū aya atumumu! Nī kī kīnene? Nī kīheo kīu, kana nī kīgongona kīrīa gītūmaga kīheo kīu gītūike kīamūre? 20 Nī ūndū ūcio, ūrīa wīhītaga na kīgongona, ehītaga nakīo na akehīta na kīrīa gīothe kīrī kīgongona-igūrū. 21 Nake ūrīa wīhītaga na hekarū, ehītaga nayo na akehīta na ūrīa ūikaraga thīnī wayo. 22 Nake ūrīa wīhītaga na igūrū, ehītaga na gītī kīa ūnene kīa Ngai, na akehīta na ūrīa ūgīkaragīra. 23 “Kaī mūrī na haaro-ī, inyuī arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mūrutaga gīcunjī gīa ikūmi kīa nyeni; na nīcio terere, na bitharī, na thuu. No nīmūtiganīrie maūndū marīa ma bata makīria marīa makonīi watho na nīmo kīhoo, na kūiguanīra tha, na wīhokeku. Maya-rī, nīmo mwagīrīrwo nī gwīka mūtegūtiganīria macio mangī. 24 Inyuī atongora aya atumumu! Inyuī mūcungaga rūmuru, no mūkameria ngamīra. 25 “Kaī mūrī na haaro-ī, inyuī arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mūthambagia gīkombe na mbakūri mwena wa nja, no thīnī-rī, kūiyūrīte ūkoroku na kwenda kwīhūunia. 26 Wee Mūfarisai ūyū mūtumumu! Amba ūthambie gīkombe na mbakūri mwena wa thīnī, naguo mwena wa nja o naguo nīūgūthera. 27 “Kaī mūrī na haaro-ī, inyuī arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mūhaana mbīrīra hake mūnyū mwerū, iria cionekaga irī thaka mwena wa nja, no thīnī ciyūrīte mahīndī ma andū akuū, na gīko kīa mīthemba yothe. 28 No taguo andū mamuonaga mūrī athingu mwena wa nja, no mwena wa thīnī mūiyūrwo nī ūhinga na waganu. 29 “Kaī mūrī na haaro-ī, inyuī arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mwakagīra anabii mbīrīra na mūkagemia mbīrīra cia arīa athingu. 30 Mūgacooka mūkoiga atirī, “Tūngīarī muoyo hīndī ya maithe maitū-rī, tūtingīagwatanīrie nao gūita thakame ya anabii.’ 31 Nī ūndū ūcio mūkaruta ūira wa atī inyuī mūrī njiaro cia arīa mooragire anabii. 32 Nī ūndū ūcio-rī, kīiyūrīrīriei kīgeri kīa mehīa ma maithe manyu ma tene. 33 “Inyuī nyoka ici! Inyuī ciana cia ndūira! Mūgaagītheema atīa gūtūrwo ciira wa gūikio Jehanamū? (Geenna g1067) 34 Nī ūndū ūcio-rī, ngūmūtūmīra anabii, na andū arīa oogī, o na arutani. Amwe ao nīmūkamoora na mwambe amwe ao mūtī-igūrū, na arīa angī mūmahūire na iboko thīnī wa thunagogi cianyu na mūmaingate kuuma itūūra rīmwe nginya rīrīa rīngī. 35 Na nīmūgagīcookererwo

nī thakame yothe ya andū arīa athingu, irīa irīkītie gūtūwo gūkū thī, kuuma thakame ya Habili ūrīa warī mūthingu, nginya thakame ya Zekaria mūrū wa Barakia, ūrīa mworagīre gatagatī ka Handū-harīa-Hatheru na kīgongona. 36 Ngūmwīra atirī na ma, maūndū maya mothe nīmagakinyīra rūciaro rūrū. 37 “Wee Jerusalemu, Jerusalemu, wee ūragaga anabii, na ūkahūūra arīa matūmītwo kūrī wee na mahiga nyuguto, nī maita maingī atīa ndanenda gūcookanīrīria ciana ciaku hamwe, ta ūrīa ngūkū icookanagīrīria tūcui twayo rungu rwa mathagu mayo, no ndūnjītikagīria! 38 Atirīrī, nyūmba yaku itīgītwo ikirīte ihooru. 39 Ngūmwīra atirī, kuuma rīu mūtikanyona rīngī nginya rīrīa mūkoiga atirī, ‘Kūrathimwo nī mündū ūrīa ūgūka na rītwa rīa Mwathani.”

24 Nake Jesū akiuma hekarū, na rīria aathiiaga arutwo ake magīka kūrī we nīguo mamuonie mīako ya hekarū. 2 Akīmooria atirī, “Nīmūkuona indo ici ciothe? Ngūmwīra atirī na ma, gūtīrī ihiga o na rīmwe rīa maya rīgaakorwo rīrī igūrū wa rīrīa rīngī; mothe nīmakamomorwo.” 3 Na rīrīa Jesū aikarīte thī Kīrīma-inī kīa Mītamaiyū-rī, arutwo ake magīka harī we hatarī andū angī, makīmūria atirī, “Ta twīre, maūndū macio mageekīka rī, na kīmenyithia gīa gūcooka gwaku na kīa mūthia wa mahinda maya nī kīrikū?” (aiōn g165) 4 Nake Jesū akīmacookeria atirī, “Mwīmenyagīrīriei mūtikanahēenio nī mündū o na ūrikū. 5 Nīgūkorwo andū aingī nīmagooka na rītwa rīakwa, makiugaga atirī, ‘Nīi nī nīi Kristū,’ na nī makaheenia andū aingī. 6 Nīmūkaigua ūhoru wa mbaara, na mūhuhu ūkonīi mbaara, no inyuī mūtikanamake. Maūndū ta macio no nginya mageekīka, no ithirīro ti rikinyu. 7 Rūrīrī nīrūgookīria rūrīa rūngī, na ūthamaki ūkīrīre ūrīa ūngī. Nīgūkaagīa ng’aragu na ithingithia kūndū na kūndū. 8 Maūndū macio mothe nī kīambīrīria kīa ruo ta rwa mündū-wa-nja akīrūmwo agīe mwana. 9 “Nīngī nīmūkaneanwo mūnyariirwo na mūūragwo, na mūmenwo nī ndūrīrī ciothe nī ūndū wakwa. 10 Hīndī ūyo-rī, andū aingī nīmogatiganīria wītīkio na makunyananīre mündū na ūrīa ūngī, na mamenane. 11 Na anabii aingī a maheeni nīmakoimīra na nīmakaheenia andū aingī. 12 Na tondū waganu nīukaingīha mūno-rī, wendani wa andū aingī nīūkanyīha, 13 no ūrīa ūgaakīrīria nginya hīndī ya ithirīro-rī, ūcio nīakahonoka. 14 Naguo Ūhoru-ūyū-Mwega wa ūthamaki nīūkahunjo thī yothe ūtūike

ũira kũrĩ ndũrĩrĩ ciothe, na thuutha ũcio ithĩrĩro rĩkinye. 15 “Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa mũkoona ‘kĩndũ kĩrĩa kĩrĩ thaahu na gĩa kũrehe ihooru’ kĩrĩgamĩte Handũharĩa-Hatheru, o kĩrĩa kĩaĩrĩtio na kanua ka mũnabii Danieli (ũrĩa ũrathoma nĩamenye ũhoru ũcio), 16 hĩndĩ ĩyo arĩa marĩ Judea nĩmorĩre irĩma-inĩ. 17 Mũndũ ũrĩa ũrĩ nyũmba yake igũrũ ndakaharũrũke atĩ akarute kĩndũ kuuma nyũmba yake. 18 Nake ũrĩa wĩ mũgũnda ndagacooke mũcĩĩ kũgĩra nguo ciake. 19 Kaĩ atumia arĩa magaaakorwo na nda na arĩa magaaakorwo makĩongithia hĩndĩ ĩyo nĩmagaaakorwo na thĩĩna-ĩ! 20 Hooyai nĩguo gwĩthara kwanyu gũtikanakorwo kũrĩ hĩndĩ ya heho kana mũthenya wa Thabatũ. 21 Nĩgũkorwo hĩndĩ ĩyo nĩgũkagĩa na mĩnyamaro mĩnene, ĩtarĩ yoneka kuuma kĩaĩmbĩrĩria gĩa thĩ nginya rĩu, na ĩtakooneka rĩngĩ. 22 Na tiga matukũ macio makuhĩhirio-rĩ, gũtirĩ mũndũ ũngĩkaahonoka, no nĩ tondũ wa andũ arĩa aamũre, matukũ macio nĩmagakuhĩhio. 23 Hĩndĩ ĩyo mũndũ o na ũrĩkũ angĩkamwĩra atĩrĩ, ‘Kristũ arĩ na haha!’ kana, ‘Arĩ harĩa!’ Mũtikanetĩkie ũhoru ũcio. 24 Nĩgũkorwo Kristũ a maheeni na anabii a maheeni nĩmakeyumĩria monanie morirũ manene na maringe ciama, nĩguo maheenie o na arĩa aamũre, korwo no kũhoteke. 25 Na rĩrĩ, inyuĩ ndaamũmenyithia ũhoru ũcio mbere ya hĩndĩ ĩyo. 26 “Nĩ ũndũ ũcio mũndũ o na ũrĩkũ angĩkamwĩra atĩrĩ, ‘Arĩ werũ-inĩ,’ mũtikanathĩĩ kuo; kana angĩmwĩra, ‘Arĩ nyũmba thĩĩni,’ mũtikanetĩkie ũhoru ũcio. 27 Nĩgũkorwo o ta ũrĩa rũheni ruumĩte irathĩro ruonekaga ithũiro-rĩ, ũguo noguo gũũka kwa Mũrũ wa Mũndũ gũgaakorwo kũhaana. 28 Harĩa hothe harĩ kĩaĩmba, hau nĩho nderi ciũnganaga. 29 “Na rĩrĩ, o rĩmwe thuutha wa mĩnyamaro ya matukũ macio, “riũa nĩrĩkagĩa nduma, naguo mweri ũtĩge kwara; nacio njata nĩikaagũa kuuma igũrũ, namo maahinya ma igũrũ nĩmakenyenyio.’ 30 “Hĩndĩ ĩyo kĩmenyithia kĩa Mũrũ wa Mũndũ nĩgĩkooneka kũu igũrũ, na ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ nĩgacakaya. Nĩkoona Mũrũ wa Mũndũ agĩũka arĩ igũrũ rĩa matu, na arĩ na hinya na riiri mũingĩ. 31 Nake nĩagatũma araika ake na mũgambo mũnene wa karumbeta, nao nĩmakoongania arĩa ake aamũre moimĩte mĩena ĩna ĩrĩa yumaga rũhuho, kuuma gĩturi kĩmwe kĩa igũrũ nginya kĩrĩa kĩngĩ. 32 “Na rĩrĩ, mwĩrutei na mũkũyũ: Rĩrĩa hongecia guo ciarĩkia gũthundũka na ciaruta mathangũrĩ, nĩmũmenyaga atĩ hĩndĩ ya riũa ĩrĩ hakuhĩ. 33 ũguo noguo rĩrĩa mũkoona maũndũ macio mothe,

mũkaamenya atĩ ihinda rĩrĩ hakuhĩ, rĩrĩ o ta mũrangoinĩ. 34 Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, rũciaruo rũrũ rũtĩgaathira nginya maũndũ macio mothe mahinge. 35 Igũrũ na thĩ nĩgathira, no ciugo ciakwa itigathira. 36 “Gũtirĩ mũndũ ũũĩ ũhoru wa mũthenya ũcio kana ithaa rĩu, o na araika a igũrũ matiũĩ, o na Mũriũ ndooĩ, tiga no Ithe wiki. 37 O ta ũrĩa gwatarĩ matukũ-inĩ ma Nuhu, noguo gũkahaana hĩndĩ ya gũũka kwa Mũrũ wa Mũndũ. 38 Nĩgũkorwo o ta ũrĩa gwatarĩ matukũ marĩa maarĩ mbere ya kĩguũ, andũ nĩmarĩĩaga na makanyua, na nĩmahikanagia na makahika, o nginya mũthenya ũrĩa Nuhu aatoonyire thabina; 39 nao matiamenyire nginya rĩrĩa kĩguũ gĩokire, gĩkĩmaniina othe. ũguo noguo gũkahaana hĩndĩ ya gũũka kwa Mũrũ wa Mũndũ. 40 Hĩndĩ ĩyo arũme eerĩ magaaakorwo marĩ mũgũnda; ũmwe nĩakoywo na ũrĩa ũngĩ atigwo. 41 Andũ-a-nja eerĩ magaaakorwo magĩthĩa hamwe; ũmwe nĩakoywo na ũrĩa ũngĩ atigwo. 42 “Nĩ ũndũ ũcio, ikaragai mwĩguĩte, tondũ mũtiũĩ mũthenya ũrĩa Mwathani wanyu agooka. 43 No menyai atĩrĩ, korwo mwene nyũmba nĩamenyete thaa cia ũtukũ iria mũici angĩũka, angĩaikarire eigũite, nyũmba yake ĩtuo. 44 Nĩ ũndũ ũcio o na inyuĩ no nginya mũikarage mwĩhaarĩire, tondũ Mũrũ wa Mũndũ agooka ithaa rĩrĩa mũtamwĩrĩgĩrĩire. 45 “Nĩngĩ-rĩ, ndungata ya kwĩhokeka na njũgĩ nĩrĩkũ, ĩrĩa mwathi wayo angĩhokera kũroraga ndungata iria ingĩ cia nyũmba yake, na ĩciheage irio ihinda rĩrĩa rĩagĩrĩire? 46 Kaĩ nĩũgaakorwo ũrĩ ũndũ mwega harĩ ndungata ĩyo, rĩrĩa mwathi wayo agooka akore igĩka o ũguo-ĩ! 47 Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩakamĩhokera indo ciake ciothe. 48 No rĩrĩ, ndungata ĩyo ingĩkorwo nĩ njaganu, na ĩire na ngoro atĩrĩ, ‘Mwathi wakwa nĩegũikara ihinda iriia atacookete,’ 49 na ĩkĩaĩmbĩrĩre kũhũura ndungata iria ingĩ, na kũria na kũnyua hamwe na arĩũ. 50 Mwathi wa ndungata ĩyo agooka mũthenya ũrĩa ĩtamwĩrĩgĩrĩire, na ithaa rĩrĩa ĩtooĩ. 51 Nake nĩakamĩherithia mũno, na amĩikie hamwe na andũ arĩa hinga, kũria gũgaakorwo na kĩrĩro na kũhagarania magego.

25 “Hĩndĩ ĩyo-rĩ, ũthamaki wa igũrũ ũkaahaanano na airĩtu ikũmi arĩa mooire matawa mao, makiumagara nĩguo magatũnge mũhikania. 2 Atano ao maarĩ akĩũgu, na atano maarĩ oogĩ. 3 Acio akĩũgu nĩmakuuire matawa mao, no matiakuuire maguta. 4 No rĩrĩ, acio oogĩ, nĩmakuuire maguta na cuba, o hamwe na matawa mao. 5 Na rĩrĩ, Mũhikania

n̄iaikarire anḡigooka, na othe maḡicūnga, maḡikoma. 6 “Na ūtukū gatagatī gūkian̄ir̄wo at̄ir̄i: ‘Mūhikania n̄i mūiku! Umai mūkamūtunge!’ 7 “H̄indī ūyo air̄itu othe maḡiūk̄ira, maḡithondeka matawa mao. 8 Acio ak̄iigu mak̄ira acio ooḡi at̄ir̄i, ‘Tūgārei maguta manyu tondū; matawa maitū n̄imarahora.’ 9 “No acio ooḡi mak̄imacookeria at̄ir̄i, ‘Aca, matinḡitūigana na mamūigane. Handū ha ūguo-r̄i, thiīi kūr̄i ar̄ia mendagia maguta mūkegūr̄ire manyu.’ 10 “No r̄ir̄ia maar̄i n̄jira-in̄i maḡithiī kūgūra maguta-r̄i, mūhikania aḡikinya. Air̄itu ar̄ia mehaar̄ir̄ie maḡitoonya kihikano-in̄i hamwe na mūhikania. Naguo mūrango ūk̄ihingwo. 11 “Thuutha ūcio air̄itu acio anḡi o nao maḡiūka. Makiuga at̄ir̄i, ‘Mwathani! Mwathani! Tūhingūr̄ire mūrango!’ 12 “Nowe aḡicookia at̄ir̄i, ‘Ngūmw̄ira at̄ir̄i na ma, niī ndimūū.’ 13 “N̄i ūndū ūcio-r̄i, mw̄ihūgagei, tondū mūtiūū mūthenya kana thaa. 14 “N̄inḡi, ūthamaki wa igūrū ūkaahaanano na mūdū wathiiaga rūgendo, nake aḡiita ndungata ciake, aḡiciūhokera indo ciake. 15 Ak̄inengera imwe yacio taranda ithano cia mbeeca, na inḡi taranda iḡir̄i, na ir̄ia inḡi taranda imwe, o ndungata kūr̄ingana na ūhoti wayo. Aḡicooka aḡithiī rūgendo. 16 Ndungata ir̄ia yaneetwo taranda ithano iḡithiī o h̄indī ūyo, ik̄ionjorithia mbeeca ciayo, na ik̄iona uumithio wa taranda inḡi ithano. 17 O nayo ir̄ia yaheetwo taranda iḡir̄i ik̄ionjorithia ik̄iona uumithio wa inḡi iḡir̄i. 18 No ndungata ir̄ia yaheetwo taranda imwe iḡithiī, ik̄ienja irima, ik̄ihitha mbeeca cia mwathi wayo. 19 “Thuutha wa ihinda ir̄aaya, mwathi wa ndungata acio n̄iacookire na aḡiciita n̄iguo iheane ūhoro wa mathabu ma mbeeca ciake. 20 Ndungata ir̄ia yaheetwo taranda ithano ik̄irehe inḡi ithano, ikiuga at̄ir̄i, ‘Mwathi wakwa, waheire taranda ithano. At̄ir̄ir̄i, niīthūkūmite inḡi ithano.’ 21 “Nake mwathi wayo ak̄im̄icookeria at̄ir̄i, ‘N̄iw̄ik̄ite wega, wee ndungata ino njega na ya kw̄ihokeka! Niūtuik̄ite mw̄ihokeku har̄i indo nini; n̄inḡigūtua mūrori wa indo nyinḡi. Ūka ūtoonye ḡikeno-in̄i k̄ia mwathi waku!’ 22 “Ndungata ir̄ia yaheetwo taranda iḡir̄i o nayo iḡiūka. Īkiuga at̄ir̄i, ‘Mwathi wakwa waheire taranda iḡir̄i! At̄ir̄ir̄i, niīthūkūmite inḡi iḡir̄i.’ 23 “Nake mwathi wayo ak̄im̄icookeria at̄ir̄i, ‘N̄iw̄ik̄ite wega, wee ndungata ino njega na ya kw̄ihokeka! Niūtuik̄ite mw̄ihokeku har̄i indo nini; n̄i nḡigūtua mūrori wa indo nyinḡi. Ūka ūtoonye ḡikeno-in̄i k̄ia Mwathi waku!’ 24 “Nayo ndungata ir̄ia yaheetwo taranda imwe o nayo iḡiūka. Īkiuga at̄ir̄i, ‘Mwathi wakwa, n̄i ndooī

at̄i wee w̄i mūdū mw̄i, ūgethaga kūr̄ia ūtahandite, na ūkongania kūr̄ia ūtaahandire mbeū. 25 N̄i ūndū ūcio n̄indetiḡir̄ire, nḡithiī nḡihitha taranda yaku th̄i. At̄ir̄ir̄i, ino no ir̄ia yaku ndaḡicookeria.’ 26 “Nake mwathi wayo ak̄im̄icookeria at̄ir̄i, ‘Wee ndungata ino njaganu na nḡiūtaru! Ūguo n̄i wooī at̄i ngethaga kūr̄ia itahaandite, na ngongania kūr̄ia itaahur̄ite mbeū? 27 Gūk̄ir̄i ūguo-r̄i, waḡir̄ir̄wo n̄i kūiga mbeeca ciakwa bengi, na ndacooka-r̄i, n̄inḡiacookerio mbeeca ciakwa ir̄i hamwe na uumithio wacio. 28 “N̄i ūndū ūcio, m̄itunyei taranda ūyo, m̄im̄inengere ūria ūr̄i na taranda ik̄ūmi. 29 N̄igūkorwo mūdū o wothe ūr̄i na indo niwe ūkoongerewo inḡi nyinḡi na ak̄ir̄ir̄io. Nake ūria ūtar̄i, o na k̄ir̄ia ar̄i nak̄io n̄iagatuunywo. 30 Oyai ndungata ūyo itar̄i bata m̄im̄ik̄ie nja kūu nduma-in̄i, kūr̄ia ḡugaakorwo k̄ir̄iro na kūhagarania magego.’ 31 “H̄indī ir̄ia Mūrū wa Mūdū agooka ar̄i na riiri wake, na araika othe mar̄i hamwe nake, n̄iagakar̄ia ḡit̄i ḡiake k̄ia ūnene na k̄ir̄i riiri wa igūrū. 32 Ndūr̄ir̄i ciothe n̄iagacookan̄ir̄io mbere yake, nake n̄iakamūrania andū kuuma kūr̄i ar̄ia anḡi, o ta ūria mūr̄iithi aamūranagia ng’ondū na mbūri. 33 N̄iakaiga ng’ondū mwena wake wa ūr̄io, na mbūri aciige mwena wake wa ūmotho. 34 “N̄inḡi Mūthamaki n̄iakeera ar̄ia mar̄i mwena wake wa ūr̄io at̄ir̄i, ‘Ūkai, inyuī mūrathimitwo n̄i Baba; oyai igai r̄ia ūthamaki ūria mwathondekeirwo kuuma r̄ir̄ia th̄i yombirwo. 35 N̄igūkorwo ndaar̄i mūhūūtu mūk̄iīhe ḡia kūr̄ia, na ndaar̄i mūnyootu mūk̄iīhe ḡia kūnyua, na ndaar̄i mūgeni mūk̄iinyiita ūgeni, 36 na ndaar̄i njaga mūk̄iīhe nguo, na ndaar̄i mūr̄iaru na inyuī mūk̄iīmenyerera, o na ndaar̄i njeera na mūḡiūka kūdora.’ 37 “H̄indī ūyo ar̄ia athingu n̄imakamūcookeria mamūurie at̄ir̄i, ‘Mwathani, n̄i r̄i twakuonire ūr̄i mūhūūtu tūḡikūhe ḡia kūr̄ia, kana ūr̄i mūnyootu tūḡikūhe ḡia kūnyua? 38 Na n̄i r̄i twakuonire ūr̄i mūgeni tūḡikūnyiiita ūgeni, kana ūr̄i njaga tūḡikūhe nguo? 39 O na n̄i r̄i twakuonire ūr̄i mūr̄iaru kana ūr̄i njeera na tūḡiūka gūkūrora?’ 40 “Nake Mūthamaki n̄iagacookia, ameere at̄ir̄i, ‘Ngūmw̄ira at̄ir̄i na ma, ūndū wothe mwek̄iire ariū a Baba o na ar̄ia anini mūno, n̄i niī mwek̄iire.’ 41 “N̄inḡi n̄iakeera ar̄ia mar̄i mwena wake wa ūmotho at̄ir̄i, ‘Njehererai, inyuī mūrūmitwo, mūthiī mwaki-in̄i wa tene na tene ūria ūthondekeirwo mūcukani na araika ake. (aiōnios g166) 42 N̄igūkorwo ndaar̄i mūhūūtu na mūtiaheire ḡia kūr̄ia, na ndaar̄i mūnyootu na mūtiaheire ḡia kūnyua, 43 na ndaar̄i mūgeni na

mūtianyitire ūgeni, ndaarī njaga na mūtiaheire nguo, ndaarī mūrūaru na ndaarī njeera na mūtiokire kūnyona.’ 44 “Nao nīmagacookia, mamūurie atīrī, ‘Mwathani, nī rī twakuonire ūrī mūhūutu, kana ūrī mūnyootu, kana ūrī mūgeni, kana ūrī njaga, kana ūrī mūrūaru, o na kana ūrī njeera na tūtiagūteithirie?’ 45 “Nake nīakamacookeria atīrī, ‘Ngūmwīra atīrī na ma, ūndū o wothē mūteekire ūmwe wa aya anini mūno, nī nī mūteekiire.’ 46 “Hīndī iyo nīmagathīi kūrīa andū maherithagio tene na tene, no arīa athingu mathīi muoyo-inī wa tene na tene.” (aiōnios g166)

26 Rīrīa Jesū aarīkirie kuuga maūndū macio mothe-rī, akīira arutwo ake atīrī, 2 “O ta ūrīa mūū, Gīathī kīa Bathaka gītigairie matukū meerī gīkinye, nake Mūrū wa Mūndū nīakaneanwo nīgeetha aambwo mūti-igūrū.” 3 Hīndī iyo athīnjīri-Ngai arīa anene na athuuri a kīrīndī makīgomana kwa mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, wetagwo Kaiafa, 4 nīguo maciire ūrīa mangīnyitithia Jesū na nījira ya wara, na mamūragithie. 5 No makiuga atīrī, “Tūtingīmūnyīita hīndī ya Gīathī, nīguo andū matikarute haaro.” 6 Na rīrī, hīndī īmwe Jesū aarī Bethania, mūciī wa mūndū wetagwo Simoni ūrīa warī na mūrīmū wa mangū, 7 na mūndū-wa-nja warī na cuba ya maguta ma goro mūno na manungi wega, agīuka kūrī Jesū, akīmūitīrīria maguta mūtwe arī metha-inī akīrīa. 8 Rīrīa arutwo moonire ūguo, makīrakara, makīūrania atīrī, “Ūitangi ūyū nī waki? 9 Maguta macio manungi wega nīmangiendio goro na mbeeca icio iheo athīni.” 10 Nake Jesū aamenya ūguo, akīmooria atīrī, “Mūrathīnia mūndū-wa-nja ūyū nīki? We nīanjika ūndū mwega. 11 Arīa athīni mūrīkoragwo nao hīndī ciothe, no nīrī, mūtīrīkoragwo na nīi hīndī ciothe. 12 Hīndī irīa aitīrīrie mwīrī wakwa maguta macio manungi wega, eekire ūguo nīgeetha aathagathage ūrīa ngaathikwo. 13 Ngūmwīra atīrī na ma, kūrīa guothe Ūhorō-ūyū-Mwega ūkaahunjio thīinī wa thīi yothē-rī, ūndū ūcio eeka nīūkeeragwo andū nīgeetha arīrikanagwo.” 14 Hīndī iyo ūmwe wa acio ikūmi na eerī, ūrīa wetagwo Judasi Mūisikariota, agīthīi kūrī athīnjīri-Ngai arīa anene, 15 akīmooria atīrī, “Nī kīi mūkūūhe ingīmūneana kūrī inyu?” Nao makīmūtārīa icunjī cia betha mīrongo itatū, makīmūnengera. 16 Kuuma hīndī iyo Judasi akīambīrīria gūcaria mweke wa kūmūneana. 17 Mūthenya wa mbere wa kwambīrīria kūrīa Mīgate irīa itarī Mīikire Ndawa ya Kūmbia-rī, arutwo magīthīi kūrī Jesū makīmūria atīrī, “Ūkwenda tūkahaarīrie

irio cia Bathaka kūrī?” 18 Nake akīmacookeria atīrī, “Thīi itūūra-inī kūrī mūndū mūna mūmwīre atīrī, ‘Mūrutani oiga atīrī: Ihinda rīakwa rīrīa rītuītwo rīrī hakuhī. Ngūrīra irio cia Bathaka nyūmba gwaku tūrī na arutwo akwa.” 19 Nī ūndū ūcio arutwo magīka o ūrīa Jesū aamathīte, na makīhaarīria irio cia Bathaka. 20 Gwakinya hwaī-inī-rī, Jesū agīkara metha-inī ya irio hamwe na arutwo ake acio ikūmi na eerī. 21 Na rīrīa maarīaga, akiuga atīrī, “Ngūmwīra atīrī na ma, ūmwe wanyu nīekūngunyanīra.” 22 Nao makīnyitwo nī kīeha mūno, makīambīrīria kūmūria o mūndū atīrī, “Mwathani, ti-itherū nī nīi?” 23 Jesū akīmacookeria atīrī, “Ūrīa waikanīria guoko na nīi mbakūrī-inī nīwe ūringunyanīra. 24 Mūrū wa Mūndū nīegūthīi o ta ūrīa ūhorō wake wandīkitwo. No mūndū ūrīa ūgūkunanīra Mūrū wa Mūndū kā arī na haaro-ī! Nī kaba mūndū ūcio atangīaciariirwo.” 25 Hīndī iyo Judasi, ūrīa mūmūkunanīri, akiuga atīrī, “Rabii, ti-itherū nī nīi?” Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Ī, nīwe.” 26 Na rīrīa maarīaga, Jesū akīoya mūgate, agīcokia ngaatho, akīwenyūranga, akīhe arutwo ake, akīmeera atīrī, “Oyai mūrīe; ūyū nī mwīrī wakwa.” 27 Agīcokia akīoya gīkombe, agīcokia ngaatho, akīmanengera, akīmeera atīrī, “Nyuanīrai inyuothē. 28 Īno nīyo thakame yakwa ya kīrikanīro, irīa īgūitwo nī ūndū wa andū aingī nī ūndū wa kūrīkanīrwo kwa mehīa. 29 Ngūmwīra atīrī, ndikūnyua rīngī ndibei ya maciaro ma mūthabībū kuuma rīu ngīnya mūthenya ūrīa ngaamīnyuanīra na inyuī irī njerū ūthamaki-inī wa Baba.” 30 Na maarīkia kūina rwīmborī, makīumagara magīthīi Kīrīma-inī kīa Mītamaiyū. 31 Nīngī Jesū agīcokia akīmeera atīrī, “Ūtukū wa ūmūthī inyuothē nīmūrīndirīka nīgūkorwo nī kwandīkitwo atīrī: “Nīngaringa mūrīithi, nacio ng’ondū cia rūuru ihurunjūke.’ 32 No ndariūkio-rī, nīngamūtongoria gūthīi Galili.” 33 No Petero akīmūcookeria atīrī, “O na arīa angī othe mangīgūtīrika, nīi ndigagūtīrika.” 34 Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Ngūkwīra atīrī na ma, ūmūthī, ūtukū o ūyū ngūkū itanakūga, ūrīkorwo ūngaanīte maita matatū.” 35 No Petero akiuga atīrī, “O na angīkorwo nīgūkua ndikuanīra nawe, nīi ndīngīgūkaana.” Nao arutwo arīa angī othe makiuga o ūguo. 36 Nīngī Jesū agīcokia agīthīi na arutwo ake handū heetagwo Gethisemane, akīmeera atīrī, “Ikaraī haha, na nīi thīi haarīa ngahooe.” 37 Agīthīi na Petero, na arīu arīa eerī a Zebedi, nake akīambīrīria kūigua kīeha na gūthīnīka ngoro. 38 Agīcokia akīmeera atīrī,

“Ngoro yakwa ĩrĩ na kĳeha mũno, o hakuhĩ gũkua. Ikarai haha mwĩguĩte hamwe na nĩ.” 39 Agĩthiathiia, agĩturumithia ũthiũ thĩ, akĩhooya, akiuga atĩrĩ, “Baba, kũngĩhoteka-rĩ, njehereria gĩkombe gĩkĩ. No ti ũrĩa nĩ ngwenda, no nĩ ũrĩa wee ũkwenda.” 40 Hĩndĩ ĩyo agĩcooka kũrĩ arutwo ake, agĩkora makomete, akĩũria Petero atĩrĩ, “Mũtingĩhota gũikara ithaa rĩmwe mwĩguĩte hamwe na nĩ? 41 Mwĩhũgei na mũhooe nĩguo mũtikagwe magerio-inĩ. Ngoro nĩyenda, no mwĩrĩ ndũrĩ na hinya.” 42 Jesũ agĩthiĩ riita rĩa keerĩ, akĩhooya, akiuga atĩrĩ, “Baba, angĩkorwo gũtingĩhoteka njehererio gĩkombe gĩkĩ itakĩnyũĩrĩre-rĩ, wendi waku ũrohingio.” 43 Aacooka rĩngĩ akĩmakora makomete, tondũ nĩmahĩtĩtwo nĩ toro. 44 Nĩ ũndũ ũcio akĩmatiga, agĩthiĩ, akĩhooya rĩngĩ riita rĩa gatatũ, akiuga ciugo o ro icio. 45 Ningĩ agĩcooka kũrĩ arutwo akĩmooria atĩrĩ, “O na rĩu mũrĩ o toro mũhurũkĩte? Atĩrĩrĩ, ihinda rĩ hakuhĩ, na Mũrũ wa Mũndũ nĩakunyaniĩrwo moko-inĩ ma andũ ehia. 46 Ūkĩrai, tũthiĩ! Ūrĩa ũkũgunyanaĩra nĩarooka!” 47 O akĩaragia-rĩ, Judasi, ũmwe wa arutwo arĩa ikũmi na eerĩ, agĩkinya. Ookire na gĩkundi kĩnene kĩa andũ, marĩ na hiũ cia njora na njũgũma, matũmĩtwo nĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri a kĩaama. 48 Na rĩrĩ, ũcio wamũkunyaniĩre nĩamaheete kĩmenyithia gĩkĩ: “Ūrĩa ndĩmumunya, ũcio nĩwe, mũnyiiitei.” 49 Nake Judasi agĩthiĩ harĩ Jesũ o rĩmwe, akĩmwĩra atĩrĩ, “Rabii, ũrĩ mũhorol!” na akĩmũmumunya. 50 Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũrata wakwa, ĩka ũrĩa ũũkire gwĩka.” Nao andũ acio makĩmũguthũkĩra, makĩmũnyiiita. 51 Na rĩrĩ, mũndũ ũmwe wa arĩa maarĩ na Jesũ agĩcomora rũhiũ rwake rwa njora, agĩtinia gũtũ kwa ndungata ya mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene. 52 Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Cookia rũhiũ rwaku njora nĩgũkorwo arĩa othe macomoraga rũhiũ makaaniinwo na rũhiũ. 53 Kana ũgwĩciiria ndingĩhota kũhooya Baba, na o rĩmwe andũmĩre araike makĩria ya mbũtũ ikũmi na igĩrĩ? 54 No rĩrĩ, Maandiko mangĩkĩhinga atĩa marĩa moigĩte atĩ ũndũ ũyũ no ngĩnya ũhinge na njĩra ĩno?” 55 Hĩndĩ ĩyo Jesũ akĩũria kĩrĩndĩ kũ atĩrĩ, “Kaĩ ndĩ mũtongoria wa akararia a watho, atĩ nĩkĩo muoka mũũnyiiite mũrĩ na hiũ cia njora na njũgũma? O mũthenya ndĩrakoragwo hekarũ-inĩ ngĩrutana, na mũtingĩnyiiita. 56 No ũndũ ũyũ wothe wikĩkĩte nĩguo ũhorol ũrĩa waandikĩtwo nĩ anabii ũhinge.” Nao arutwo othe makĩmũtiganĩria, makĩũra. 57 Nao acio maanyiiitire Jesũ makĩmũtwaru gwa Kaiafa, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, kũria

arutani a watho na athuuri moonganĩte. 58 Nowe Petero akĩmũrũmĩrĩra arĩ haraaya, o nginya agĩkinya nja ya kwa mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũnene. Agĩtoonya agĩkarania na arangĩri nĩguo amenye ũrĩa ũhorol ũgũthiĩ. 59 Na rĩrĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na Kĩaama kĩria Kĩnene gĩothe nĩmacarĩrĩrie ũira wa maheeni nĩguo mamũuragithie. 60 No makĩaga ũira ta ũcio, o na gũkorwo andũ aingĩ nĩmarutĩte ũira wa maheeni. Thuutha-inĩ andũ eerĩ makĩrũgama, 61 makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ nĩoigire atĩrĩ, ‘No hote gũtharia hekarũ ya Ngai, na ndĩmiake rĩngĩ na mũthenya ĩtatũ.’” 62 Ningĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene akĩrũgama, akĩũria Jesũ atĩrĩ, “Kaĩ wee ũtarĩ na ũndũ ũgũtũcookeria? Nĩ ũhorol ũrĩkũ ũyũ ũrathitangĩrwo?” 63 No Jesũ agĩkĩra ki. Mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndakwĩhĩtithia na Ngai ũrĩa wĩ muoyo: Twĩre kana wee nĩwe Kristũ, Mũrũ wa Ngai.” 64 Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ī, wee nĩwoiga, no ngũmwĩra atĩrĩ, inyuĩ inyuothe nĩmũkona Mũrũ wa Mũndũ aikarĩte guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa Ūrĩa-ũrĩ-Hinya, agĩũka arĩ igĩrũ rĩa matu.” 65 Hĩndĩ ĩyo mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũnene agĩtembũranga nguol ciake, akiuga atĩrĩ, “Nĩaruma Ngai! Tũgũkĩbatario nĩ aira angĩ aaki? Atĩrĩrĩ, inyuĩ nĩmweiguĩra akĩruma Ngai. 66 Mũgwĩciiria atĩa?” Magĩcookia atĩrĩ, “Aagĩrĩrwo nĩ kũũragwo.” 67 Magĩcooka makĩmũtũra mata ũthiũ, na makĩmũhũra na ngundi. Angĩ makĩmũhũra na hĩ, 68 makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee Kristũ, tũrathĩre ũhorol ũtwĩre, nũũ wakũgũtha!” 69 Na rĩrĩ, Petero aikarĩte nja, nake mũirĩtu warĩ ndungata akĩmũkora, akĩmwĩra atĩrĩ, “O nawe uuma hamwe na Jesũ ũcio wa Galili.” 70 Nowe agĩkaana ũhorol ũcio mbere yao othe, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndiũũ ũrĩa ũroĩga.” 71 Ningĩ akĩumagara, agĩthiĩ kihingo-inĩ, harĩa mũirĩtu ũngĩ aamuonire, akĩra andũ arĩa maarĩ hau atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ moima na Jesũ wa Nazarethi.” 72 Agĩkaana ũhorol ũcio o rĩngĩ, na akĩhĩta, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndiũũ mũndũ ũcio!” 73 Thuutha wa kahinda kanini, arĩa maarũgamĩte hau magĩthiĩ harĩ Petero, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ wee ũrĩ ũmwe wao, tondũ mwarĩrie waku nĩũrakumbũra.” 74 Nake akĩambĩrĩria kwĩhĩta, akiuga atĩrĩ, “Nĩ mũndũ ũcio ndimũũ!” Kahinda o kau ngũkũ ĩgĩkũga. 75 Nake Petero akĩrĩrikana ũhorol ũrĩa Jesũ aamwĩrite atĩrĩ, “Ngũkũ ĩtanakũga, ũrĩkorwo ũngaanĩte maita matatũ.” Akiuma nja, akĩrĩra mũno.

27 Na rĩrĩ, rũciinĩ tene, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene othe na athuuri a andũ makĩguithania atĩ

matuïre Jesũ kũuragwo. 2 Makĩmuoha na mũnyororo; makĩmũruta kũu, makĩmũtwarã kũrĩ Pilato, ũrĩa warĩ barũthi. 3 Rĩrĩa Judasi, ũcio wamũkunyanĩire oonire atĩ Jesũ nĩatũrwo gũkua-rĩ, akĩĩrira na agĩcookeria athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri mbeeca icio cia betha mũrongo ĩtatũ. 4 Akiuga atĩrĩ, “Nĩnjĩhĩtie, nĩgũkorwo nĩngunyanĩire thakame ĩtarĩ na mahĩtia.” Nao makĩmũcookeria makĩmũũria atĩrĩ, “Ūcio ũkĩrĩ ũhorõ witũ? Ūcio nĩ ũhorõ waku.” 5 Nĩ ũndũ ũcio Judasi agĩkania mbeeca icio thĩĩnĩ wa hekarũ, agĩthĩra. Agĩcooka agĩthĩĩ akĩĩita. 6 Athĩnjĩri-Ngai acio anene makĩoya mbeeca icio makiuga atĩrĩ, “Kũiga mbeeca ici kĩgĩĩna-inĩ nĩ kuuna watho, nĩgũkorwo nĩ mbeeca cia thakame.” 7 Nĩ ũndũ ũcio makĩguithania mahũthĩre mbeeca icio na kũgũra gĩthaka kĩrĩa kĩa mũũmbi nyũngũ gĩtuĩke gĩa gũthikagwo ageni. 8 Kĩu nĩkĩo gĩtũmaga gĩthaka kũu gĩtũwo Gĩthaka gĩa Thakame nginya ũmũthĩ. 9 Hĩndĩ ĩyo nĩguo ũhorõ ũrĩa waarĩtio nĩ Jeremia ũrĩa Mũnabĩ wahingire, rĩrĩa oigire atĩrĩ: “Nao nĩmoire icunjĩ icio mũrongo ĩtatũ cia betha, thogora ũrĩa andũ a Isiraeli maatuĩte wa kũmũgũra, 10 nao magĩcihũthĩra na kũgũra gĩthaka kĩa mũũmbi nyũngũ, o ta ũrĩa Mwachani aanjathire gwĩkwo.” 11 Na rĩrĩ, Jesũ akĩrũgama mbere ya barũthi, nake barũthi ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe Mũthamaki wa Ayahudi?” Jesũ agĩcookia atĩrĩ, “Īĩ, wee nĩwoiga.” 12 No rĩrĩa aathitangĩrwo nĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri, ndarĩ ũndũ aacookĩrie. 13 Nĩ ũndũ ũcio Pilato akĩmũũria atĩrĩ, “Kaĩ ũtaragua ũira wa maũndũ marĩa maragũthitangĩra?” 14 Nowe Jesũ ndaigana gũcookia ũndũ o na ũmwe wa macio; nake barũthi akĩgega mũno. 15 Na rĩrĩ, hĩndĩ ya Giathĩ kĩa Bathaka, barũthi ũcio nĩamenyerete kuohora mũndũ ũmwe wa arĩa oohe, o ũrĩa kĩrĩndĩ kĩngĩathuurire. 16 Hĩndĩ ĩyo nĩ maarĩ na mũndũ kĩmaramari wohetwo na woikaine mũno, wetagwo Baraba. 17 Nĩ ũndũ ũcio, hĩndĩ ĩrĩa kĩrĩndĩ kĩagomanire, Pilato agĩkĩũria atĩrĩ, “Nũũ mũkwenda ndĩmuohorere; nĩ Baraba, kana nĩ Jesũ ũrĩa wĩtagwo Kristũ?” 18 Nĩgũkorwo we nĩamenyaga atĩ maatwarĩte Jesũ kũrĩ we nĩ ũndũ wa ũiru. 19 Na hĩndĩ ĩyo Pilato aikarĩire gĩtĩ gĩa ciira, mũtumia wake akĩmũtũmĩra mũndũ, akĩmwĩra atĩrĩ: “Ndũkae gwika mũndũ ũcio ũndũ tondũ ndarĩ na mahĩtia, nĩgũkorwo ũmũthĩ nĩthĩnĩtio nĩ kiroto mũno nĩ ũndũ wake.” 20 No rĩrĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri makĩringĩrĩria kĩrĩndĩ gĩtie Baraba, nake Jesũ ooragwo. 21 Barũthi ũcio akĩmooria atĩrĩ,

“Andũ aya eerĩ nĩ ũrĩkũ mũkwenda ndĩmuohorere?” Nao makiuga atĩrĩ, “Tũkwenda Baraba.” 22 Pilato akĩmooria atĩrĩ, “Ngũgĩka atĩa na Jesũ ũyũ wĩtagwo Kristũ?” Othe magĩcookia atĩrĩ, “Mwachame mũtĩ-gĩrũ.” 23 Nake Pilato akĩmooria atĩrĩ, “Nĩkĩ? Nĩ ngero ĩrĩkũ agerete?” Nao magĩkĩrĩrĩa kwanĩrĩa, makiugaga atĩrĩ, “Mwachame mũtĩ-gĩrũ!” 24 Rĩrĩa Pilato oonire atĩ matiraiguithania, na akĩona atĩ nĩ ngũũ yambagĩrĩria-rĩ, akĩoya maaĩ, agĩthamba moko hau mbere ya kĩrĩndĩ, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndikoorio thakame ya mũndũ ũyũ ũtarĩ na mahĩtia. Ūcio nĩ ũhorõ wanyu!” 25 Nao andũ acio othe magĩcookia atĩrĩ, “Thakame yake ĩrotũcookerera hamwe na ciana ciitũ!” 26 Pilato akĩmoohorera Baraba. No akĩhũũrithia Jesũ iboko, agĩcooka akĩmũneana akaambwo mũtĩ-gĩrũ. 27 Ningĩ thigari cia barũthi cigĩtwarã Jesũ thĩĩnĩ wa gĩkaro kĩa barũthi, nacio cigĩcookanĩrĩa mbũtũ yotho ya thigari, cikĩmũrigicĩria. 28 Cikĩmũruta nguo ciake, cikĩmũhumba nguo ndune, 29 cigĩcooka cigĩtuma thũmbĩ ya mũigua, cikĩmwĩkĩra mũtwe. Cikĩmũnengera kamũrangĩ guoko-inĩ gwake kwa ũrĩo, cikĩmũturĩria ndu, na cikĩmũnyũrũria, cikiuga atĩrĩ, “Wĩ mũhorõ, mũthamaki wa Ayahudi!” 30 Cikĩmũtuĩra mata, cikĩoya kamũrangĩ kau, na cikĩmũhũũra nako mũtwe. 31 Ciarĩkia kũmũnyũrũria, cikĩmũruta nguo ĩyo, na cikĩmũhumba nguo ciake mwene. Cigĩcooka cikĩmumagara cikamwambe mũtĩ-gĩrũ. 32 Na hĩndĩ ĩrĩa moimagaraga-rĩ, magĩcemanĩa na mũndũ woimĩte Kurene, wetagwo Simoni, nacio thigari cikĩmũkuuithia mũtharaba ũcio na hinya. 33 Magĩthĩ, magĩkinya handũ heetagwo Golgotha (ũguo nĩ kuuga Handũ hahaana ta Ihĩndĩ rĩa Mũtwe). 34 Nacio cikĩhe Jesũ ndĩbei anyue, ĩtukanĩtio na kĩndũ kĩrĩrũ ta maaĩ na nyongo; no aamicama akĩrega kũmĩnyua. 35 Ciarĩkia kũmwamba mũtĩ-gĩrũ, cikĩgayana nguo ciake na njĩra ya gũcicuukĩra mĩtĩ. 36 Nacio cigĩkĩkara thĩ hau, cikĩmũrangĩra. 37 Na hau igĩrũ rĩa mũtwe wake, nĩhandĩkĩtwo maũndũ marĩa aathitangĩrwo, atĩrĩ: ŪYŪ NĨWE JESŪ, MŪTHAMAKI WA AYAHUDI. 38 Na rĩrĩ, atunyani eerĩ nĩmambirwo mĩtĩ-gĩrũ hamwe nake, ũmwe mwena wake wa ũrĩo, na ũcio ũngĩ mwena wake wa ũmotho. 39 Nao andũ arĩa maahĩtũkagĩra hau makamũrumaga, makĩinagia mĩtwe yao, 40 makiugaga atĩrĩ, “Wee ũngĩratharĩre hekarũ na ũcooke ũmĩake na mĩthenya ĩtatũ-rĩ, kĩhĩonokie! Harũrũka uume mũtharaba-inĩ, aakorwo wee nĩwe Mũrũ wa Ngai!” 41 O ũndũ ũmwe athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na arutani

a watho, na athuuri o nao makīmūnyūrūria. **42** Makiuga atīrī, “Nīarahonokagia andū arīa angī, no ndanghota kwihonokia we mwene! Nīwe Mūthamaki wa Isiraeli! Nīakiume rīu mūtharaba-inī, na ithuī nītūkūmwītīkia. **43** Nīehokete Ngai, nīakīmūhonokie rīu aakorwo nīamwendete, nīgūkorwo oigire atīrī, ‘Nīī ndī Mūrū wa Ngai.’” **44** O na atunyani arīa maambanīrio hamwe nake o nao makīmūrūma. **45** Na rīrī, kuuma thaa thita cia mūthenya nginya thaa kenda būrūrī wothe ūkīgīa nduma. **46** Na ta thaa kenda Jesū akīgūthūka na mūgambo mūnene, akiuga atīrī, “Eli, Eli, lama sabakithani?” (Ūguo nī kuuga, “Ngai wakwa, Ngai wakwa, ūndiganiirie nīkī?”) **47** Nao andū amwe a arīa maarūngīi hau rīrīa maiguire ūguo, makiuga atīrī, “Areeta Elija.” **48** Na o rīmwe, ūmwe wao agīteng’era akīoya thibūnji. Akīmītobokia thiki-inī, akīmīthecerera kamūrangi-inī, akīhe Jesū anyue. **49** Arīa angī nao makiuga atīrī, “Tiganai nake. Nītūkuona kana Elija nīegūka kūmūhonokia.” **50** Nake Jesū akīgūthūka rīngī na mūgambo mūnene, agītūikana. **51** Na rīrī, ihinda o rīu gītambaya kīa hekarū gīgīatūkana icunjī igīrī kuuma igūrū nginya thī. Nayo thī igīthingitha, nacio ndwaro cia mahiga igīatūkana. **52** Mbīrīra nacio ikīhingūka, nao andū aingī arīa atheru arīa maarīkītie gūkua makīrīūka, **53** makiuma thīinī wa mbīrīra. Na thuutha wa kūrīūka kwa Jesū, magīthīi itūūra rīu inene itheru, na makiumīrīra andū aingī. **54** Rīrīa mūnene-wa-thigari-igana na arīa maarī nake makīrangīra Jesū moonire gīthingithia na maūndū mothe marīa meekīkire-rī, makīnyīitwo nī guoya, makīanīrīra, makiuga atīrī, “Ti-itherū mūndū ūyū oima Mūrū wa Ngai!” **55** Na nī haarī andū-a-nja aingī meeoragīra marī o haraaya. Maarūmīrīre Jesū kuuma Galili nīguo mamūtungatagire. **56** Thīinī wao haarī Mariamu Mūmagidali, na Mariamu ūrīa nyina wa Jakubu na Jose, na nyina wa ariū a Zebedi. **57** Na hwaī-inī wakinya-rī, mūndū warī gītonga wa kuuma Arimathea, wetagwo Jusufu, ūrīa watuīkīte mūrutwo wa Jesū agīūka. **58** Nake agīthīi kūrī Pilato, na akīhooya aheo mwīrī wa Jesū, nake Pilato agīathana anengerwo mwīrī ūcio. **59** Jusufu akīoya mwīrī ūcio, akīwoha na taama mūtheru wa gatani, **60** akīūiga thīinī wa mbīrīra yake njerū irīa eenjithītie rwaro-inī rwa ihiga. Akīgaragara ihiga inene mūrūmo-inī wa mbīrīra iyo, na agīthīira. **61** Mariamu Mūmagidali na Mariamu ūcio ūngī maikarīte hau mang’etheire mbīrīra. **62** Na mūthenya ūyū ūngī ūrīa ūrūmagīrīra Mūthenya

wa lhaarīria, athīnjīri-Ngai arīa anene na Afarisai magīthīi kwa Pilato. **63** Makīmwīra atīrī, “Mwathi witū, nītūkūrīrikana atī rīrīa mūheenania ūcio aarī muoyo. nīoigire atīrī, ‘Thuutha wa matukū matatū nīngariūka.’” **64** Nī ūndū ūcio ruta watho nīguo mbīrīra iyo irangīrwo nginya mūthenya wa gatātū. Kwaga ūguo, arutwo ake maahota gūthīi maiye mwīrī ūcio macooke meere andū atī nīariūkītio kuuma kūrī arīa akuū. Maheeni macio maahota gūtuīka mooru gūkīra marīa ma mbere.” **65** Nake Pilato akīmacookeria atīrī, “Oyai arangīri, mūthīi mūrangīre mbīrīra iyo wega o ta ūrīa mūngīhota.” **66** Nī ūndū ūcio magīthīi, makīhinga ihiga rīa mbīrīra iyo biū, na makīrīkīra rūūrī rwa mūhūra, na makīiga arangīri ho.

28 Thuutha wa Thabatū, gwatua gūkīa mūthenya wa mbere wa kiumia, Mariamu Mūmagidali na Mariamu ūcio ūngī magīthīi kūrora mbīrīra. **2** Na rīrī, nī kwagīre na gīthingithia kīnene, nīgūkorwo mūrāika wa Mwathani nīaikūrūkire oimīte igūrū na agīthīi mbīrīra-inī, akīgaragara ihiga akīrieheria na akīrīkarīra. **3** Oonekaga ahaana ta rūheni, na nguo ciake cierūhīte o ta ira. **4** Nao arangīri acio makīmwtīgīra mūno nginya makīinaina makīhaana, ta andū akuū. **5** Nake mūrāika ūcio akīira andū-a-nja acio atīrī, “Inyuī-rī, tigai gwītīgīra, nīgūkorwo nīnjūū atī nī Jesū ūrīa ūraambirwo mūtī-igūrū mūracara. **6** Ndarī haha, nīariūkīte, o ta ūrīa oigire. Ūkai muone harīa arakomete. **7** Na rīrī, thīi narua mūkeere arutwo ake atīrī, ‘Nīariūkīte akoima kūrī arīa akuū, na nīegūthīi Galili mbere yanyu. Kūu nīkuo mūrīmuona.’ Ririkanai ūguo ndaamwīra.” **8** Nī ūndū ūcio, andū-a-nja acio makiuma mbīrīra-inī mahiūhīte marī na guoya, no nīngī maiyūrītwo nī gīkeno, makīhanyūka makeere arutwo ake ūhorō ūcio. **9** Na o rīmwe Jesū agītūngana nao, akīmeera atīrī, “Nīndamūgeithia.” Nao magīthīi harī we, makīmūnyīita nyarīrī, makīmūhooya. **10** Nake Jesū akīmeera atīrī, “Tigai gwītīgīra. Thīi mūkeere ariū na aarī a Baba mathīi Galili; kūu nīkuo marīnyona.” **11** Na rīrīa andū-a-nja acio maathīiagara-rī, arangīri amwe a arīa maarangīrīte mbīrīra magītoonya itūūra inene na makīira athīnjīri-Ngai arīa anene maūndū mothe marīa mekīkīte. **12** Nao athīnjīri-Ngai arīa anene magīcemanīa na athuuri, magīthugunda ūrīa megwīka; makīhe thigari acio mbeeca nyingī, **13** magīcīira atīrī, “Inyuī mūkuuga atīrī, ‘Arutwo ake marookire ūtukū maramūiya twī toro.’” **14** Ūhorō ūyū ūngīkinyīra barūthi, nītūkāmūguithia, na tūmūgītīre

mūtikone ũūru.” 15 Nĩ ũndũ ũcio thigari ikĩoya mbeeca icio, igĩka o ta ũrĩa cierĩtwo. Naguo ũhoro ũcio ũkĩhunjio kūrĩ Ayahudi, na nĩuhunjagio o nginya ũmũthĩ. 16 Hĩndĩ ĩyo arutwo arĩa ikũmi na ũmwe magĩthĩ Galili, kĩrĩma-inĩ kĩa Jesũ aamerĩte mathĩ. 17 Na rĩrĩa maamuonire-rĩ, makĩmũhooya, no amwe maarĩ na nganja. 18 Nake Jesũ agĩthĩ kūrĩ o akĩmeera atĩrĩ, “Nĩheetwo ũhoti wothe igūrũ na gũkũ thĩ. 19 Nĩ ũndũ ũcio thĩĩ mũgatũme andũ a ndūrĩrĩ ciothe matuĩke arutwo akwa, mũkĩmabatithagia thĩĩnĩ wa rĩtwa rĩa Ithe na rĩa Mũriũ na rĩa Roho Mũtheru, 20 na mũkĩmarutaga gwathĩkĩra maũndũ marĩa mothe ndĩmwathĩte. Na ti-itherũ ndĩ hamwe na inyuĩ hĩndĩ ciothe, o nginya mũthia wa mahinda maya.” (aiōn g165)

Mariko

1 Kiambiriria kia Ūhoro-ūrĩa-Mwega ūkonii Jesū Kristū Mūrū wa Ngai. **2** O ta ūrĩa kwandikītwo ibuku-inĩ rĩa Isaia ūrĩa mūnabii atĩrĩ: “Nĩngūtũma mūtũmwo wakwa athiĩ mbere yaku, ūrĩa ūgũgũthondekera njĩra yaku.” **3** “Kũrĩ mũgambo wa mũndũ ūkwaniĩrĩa werũ-inĩ akoiga atĩrĩ, ‘Haarĩriai njĩra ya Mwathani, rũngariai njĩra ciake.’” **4** Nĩ ūndũ ūcio Johana ookire akĩhunjagia, na akĩbatithanagĩria werũ-inĩ. Aahunjagia atĩ andũ merire, nĩguo marekerwo mehia mao, nĩgeetha mabatithio. **5** Nao andũ othe a bũrũri wa Judea na andũ othe a Jerusalemu magĩthiĩ kũrĩ we. Moimbũraga mehia mao, nake akamabatithĩria rũũ-inĩ rwa Jorodani. **6** Johana ehumbaga nguo ciathondeketwo na guoya wa ngamĩra, na nĩehotoraga mũcibi wa rũua njohero, na aarĩaga ngigĩ na ūũkĩ wa gĩthaka. **7** Nayo ndũmĩrĩri yake yarĩ ĩno: “Thuutha wakwa nĩgũgũka mũndũ ūngĩ ūrĩ na hinya kũngĩra, ūrĩa nĩ itagĩrĩre kũnamĩrĩa njohore ndigi cia iraatũ ciake. **8** Nĩ ndĩmubatithagia na maaĩ, nowe arĩmubatithagia na Roho Mũtheru.” **9** Na rĩrĩ, ihinda o rĩu Jesũ agĩũka oimĩte Nazarethi kũu Galili, na akĩbatithio nĩ Johana rũũ-inĩ rwa Jorodani. **10** Na rĩrĩa Jesũ oimĩraga maaĩ-inĩ akĩona igũrũ riahingũka, nake Roho Mũtheru akĩmũkĩrũkĩra ahaana ta ndutura. **11** Mũgambo ūkiuma igũrũ ūkiuga atĩrĩ, “We nĩwe Mũrũ wakwa ūrĩa nyendete, na nĩngenaga mũno nĩwe.” **12** Na o rĩmwe Roho akĩmuoya akĩmũtwarwa werũ-inĩ, **13** na agĩkara kũu werũ-inĩ matukũ mĩrongo ĩna, akĩgeragio nĩ Shaitani. Nake aikaranagia na nyamũ cia gĩthaka, nao araika makamũtungatagĩra. **14** Thuutha wa Johana gũikio njeera, Jesũ agĩthiĩ Galili akĩhunjagia Ūhoro-ūrĩa-Mwega wa Ngai, **15** akiuga atĩrĩ, “Ihinda nĩikinyu, nague ūthamaki wa Ngai nĩũkuhĩrĩrie. Mwĩrĩre mwĩtikie Ūhoro-ūrĩa-Mwega!” **16** Na rĩrĩa Jesũ aathiagĩra hũgũrũrũ-inĩ cia iria rĩa Galili, nĩonire Simoni na mũrũ wa nyina Anderea magĩkia neti ciao iria-inĩ, nĩgũkorwo maarĩ ategi a thamaki. **17** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ūkai, mũnũmĩrĩre, na nĩngamũtua ategi a andũ.” **18** O rĩmwe magĩtiganĩria neti ciao makĩmũrũmĩrĩra. **19** Na aathiathia hanini, akĩona Jakubu mũrũ wa Zebedi hamwe na mũrũ wa nyina Johana marĩ gatarũ-inĩ makĩhaarĩria neti ciao. **20** O rĩmwe akĩmeeta, nao magĩtiga ithe wao Zebedi gatarũ-inĩ hamwe na aruti ake a wĩra na makĩmũrũmĩrĩra. **21** Nao magĩthiĩ Kaperinaumu, na rĩrĩa mũthenya

wa Thabatũ wakinyire, Jesũ agĩtoonya thunagogi na akĩambĩrĩria kũrutana. **22** Na andũ makĩgegio nĩ ūrutani wake, nĩgũkorwo aamarutaga ta mũndũ warĩ na ūhoti, no ti ta arutani a watho. **23** Na rĩrĩ, hĩndĩ o ĩyo kũu thunagogi yao, nĩ kwarĩ na mũndũ warĩ na ngoma thũku, nake akĩanĩria, akiuga atĩrĩ, **24** “Ūrenda atĩa na ithuĩ, wee Jesũ wa Nazarethi? Ūĩkĩte gũtũniina? Nĩnjũũĩ wee nĩwe ū! Wee nĩwe Ūrĩa-Mũtheru-wa-Ngai.” **25** Nake Jesũ akĩmũkũma na hinya, akiuga atĩrĩ, “Kira na uume thĩĩnĩ wake!” **26** Ngoma ĩyo thũku ĩkĩmũthukathuka na hinya na ĩkiuma thĩĩnĩ wake ĩgĩkayaga. **27** Andũ acio othe makĩgega mũno nginya makĩũrania atĩrĩ, “Ūndũ ūyũ nĩ ūrĩkũ? Ūyũ nĩ ūrutani mwerũ, wĩ na ūhoti! Nĩ araatha o na ngoma thũku na ikamwathĩkĩra.” **28** Nayo ngumo yake ĩkihunja na ihenya bũrũri wothe wa Galili. **29** Na maarĩkia kuuma thunagogi, magĩthiĩ na Jakubu na Johana mũciĩ gwa Simoni na Anderea. **30** Na rĩrĩ, nyina wa mũtumia wa Simoni aarĩ gĩtanda-inĩ arĩ mũrũaru mũrimũ wa kũhiũha mwĩrĩ, nao makĩra Jesũ ūhoro wake. **31** Nĩ ūndũ ūcio Jesũ agĩthiĩ harĩa aarĩ, akĩmũnyiiita guoko akĩmũũkĩria. Mũrimũ ūcio wa kũhiũha mwĩrĩ ūkĩmũtiga na akĩambĩrĩria kũmatungatĩra. **32** Hwaĩ-inĩ ūcio thuutha wa rĩua gũthũa, andũ makĩrehera Jesũ andũ arĩa othe maarĩ arũaru na arĩa maarĩ na ndaimono. **33** Nao andũ a itũũra othe makĩũngana hau mũrango-inĩ wa nyũmba, **34** nake Jesũ akĩhonĩa andũ aingĩ arĩa maarĩ na mĩrimũ mĩthemba mĩingĩ. Nĩngĩ akĩingata ndaimono nyingĩ, no ndetikĩrĩrie ndaimono ciarie tondũ nĩciamũũ. **35** Rũciĩnĩ kiroko tene kũrĩ o na nduma, Jesũ agĩkĩra akiuma nyũmba agĩthiĩ handũ keheri-inĩ, akĩhoera ho. **36** Nake Simoni na arĩa maarĩ nao magĩthiĩ kũmwetha, **37** na rĩrĩa maamuonire, makĩanĩrĩa, makĩmwĩra atĩrĩ: “Andũ othe nĩwe maracaria!” **38** Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Rekei tuume gũkũ tũthiĩ kũndũ kũngĩ, matũũra-inĩ marĩa me hakuhi, nĩguo hunjie o nakuo. Tondũ nĩkĩo ndokire.” **39** Nĩ ūndũ ūcio agĩthiũrũrũka Galili guothe akĩhunjagia thunagogi-inĩ ciao na akĩingata ndaimono. **40** Na mũndũ ūmwe warĩ na mangũ agĩũka kũrĩ we na akĩmũthaiha aturĩtie maru, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūngĩenda-rĩ, no ūũtherie.” **41** Nake Jesũ akĩringwo nĩ tha nyingĩ, agĩtambũrũkia guoko gwake akĩhutia mũndũ ūcio. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ ngwenda. Therio.” **42** Na o hĩndĩ ĩyo mũndũ ūcio agĩthirwo nĩ mangũ, akĩhonio. **43** Nake Jesũ akĩmũkaania na hinya na akĩmwĩra athiĩ, **44** nĩngĩ akĩmwĩra atĩrĩ, “Menya

ndũkeere mũndũ o na ũrĩkũ ũhoru ũyũ. No thĩ ũkeyonanie kũrĩ mũthĩnjĩrĩ-Ngai, na ũrute magongona marĩa Musa aathanĩte nĩ ũndũ wa gũtherio gwaku, ũtuĩke ũira kũrĩ o.” **45** No handũ ha ũguo agĩthĩ, akĩambĩrĩria kwaria na kũmemerekia ũhoru ũcio. Nĩ ũndũ ũcio Jesũ ndacookire kũhota gũtoonya itũũra thĩĩnĩ akĩonagwo nĩ andũ, no aikaraga na nja kũndũ gũtaarĩ andũ. No andũ no mookaga kũrĩ we moimĩte kũndũ guothe.

2 Matukũ manini maathira, Jesũ agĩcooka Kaperinaumu rĩngĩ, nao andũ makĩigua atĩ nĩoka mũciĩ. **2** Nĩ ũndũ ũcio andũ aingĩ makĩũngana nginya hakĩaga handũ ha gũikarwo, o na nginya nja ya mũrango, nake akĩmahunjĩria ũhoru. **3** Nĩhookire andũ, makĩmũrehera mũndũ warũarĩte mũrimũ wa gũkuu ciĩga, akuuĩtwo nĩ andũ ana. **4** Na tondũ matingĩahotire kũmũkinyia harĩa Jesũ aarĩ nĩ ũndũ wa ũingĩ wa andũ-rĩ, magĩtharũria nyũmba igũrũ wa hau Jesũ aarĩ na maarĩkia kũhatharia, makĩharũrũkia mũndũ ũcio wakuĩte ciĩga arĩ kĩbarĩ-inĩ kũ aakomeire. **5** Rĩrĩa Jesũ oonire wĩtikio wao, akĩĩra mũndũ ũcio wakuĩte ciĩga atĩrĩ, “Mũriũ, nĩwarekerwo mehia maku.” **6** Na rĩrĩ, arutani amwe a watho maarĩ ho, nao makĩĩyũria na ngoro atĩrĩ, **7** “Mũndũ ũyũ ekwaria ũguo nĩkĩ? Nĩ araruma Ngai! Nũũ ũngĩ ũngĩhota kũrekanĩra mehia tiga Ngai wiki?” **8** O rĩmwe Jesũ akĩmenya thĩĩnĩ wa roho wake atĩ ũguo nĩguo meciiragia ngoro-inĩ ciao, nake akĩmooira atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩgũtũma mwĩciirĩe maũndũ macio ngoro-inĩ cianyũ?” **9** Nĩ ũndũ ũrĩkũ mũhũthũ: kwĩra mũndũ ũyũ ũkuĩte ciĩga atĩrĩ, ‘Nĩ warekerwo mehia maku,’ kana kũmwĩra atĩrĩ, ‘Ŭkĩra woe kĩbarĩ gĩaku wĩtware?’ **10** No nĩgeetha mũmenye atĩ Mũrũ wa Mũndũ arĩ na ũhoti gũkũ thĩ wa kũrekanĩra mehia-rĩ ...” Akĩĩra mũndũ ũcio wakuĩte ciĩga atĩrĩ, **11** “Ndakwĩra atĩrĩ, ũkĩra, oya kĩbarĩ gĩaku ũinũke mũciĩ.” **12** Nake agĩũkĩra, akĩoya kĩbarĩ gĩake, agĩthĩĩra andũ othe mamwĩroreire. ũndũ ũcio ũgĩtũma andũ othe magege, nao makĩgooca Ngai, makiuga atĩrĩ, “Kaĩ tũtirĩ tuona ũndũ ta ũyũ-ĩ!” **13** O rĩngĩ Jesũ nĩoimagarire agĩthĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria; nakĩo kĩrĩndĩ kĩnene gĩgũka kũrĩ we, nake akĩambĩrĩria gũkĩruta ũhoru. **14** Na hĩndĩ rĩria aahĩtũkaga, akĩona Lawi mũrũ wa Alufayo aikarĩte harĩa heetagĩrio mbeeca cia igooti. Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nũmĩrĩa,” nake Lawi agĩũkĩra akĩmũrũmĩrĩa. **15** Na rĩrĩa Jesũ aarĩaga irio cia hwaĩ-inĩ nyũmba kwa Lawi, etia mbeeca cia igooti aingĩ na ehia

nĩmarĩanĩire nake na arutwo ake, tondũ maarĩ aingĩ nĩmamũrũmĩrĩire. **16** Rĩrĩa arutani a watho arĩa maarĩ Afarisai moonire akĩrĩanĩra na andũ ehia na etia mbeeca cia igooti, makĩũria arutwo ake atĩrĩ, “Arĩanagĩra na etia mbeeca cia igooti na ehia niki?” **17** Nake Jesũ aigua ũguo akĩmeera atĩrĩ, “Andũ arĩa agima mũrĩ ti o mabataragio nĩ ndagĩtarĩ, no nĩ arĩa arũaru. Ndiokire gwĩta andũ arĩa athingu, no nĩ arĩa ehia.” **18** Na rĩrĩ, arutwo a Johana na Afarisai nĩmehingĩte kũrĩa irio. Andũ amwe magĩũka makĩũria Jesũ atĩrĩ, “Nĩkĩ gĩtũmaga arutwo a Johana na arutwo a Afarisai mehinge kũrĩa irio, no arutwo aku matĩhingaga?” **19** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ageni a mũhikania mangĩhinga kũrĩa irio atĩa rĩrĩa arĩ hamwe nao? Matingĩhinga rĩrĩa rĩothe marĩ hamwe nake. **20** No ihinda nĩrĩgakinya rĩrĩa mũhikania akeetherio kuuma kũrĩ o, na hĩndĩ rĩyo nĩmakehinga kũrĩa irio.” **21** “Gũtirĩ mũndũ wikagĩra nguo ngũrũ kiraka kĩerũ. Angĩka ũguo, kiraka kũ kũerũ no kĩguucie nguo rĩyo ngũrũ, nakĩo gĩtũme hau hatarũku hatũrĩke makĩria. **22** Ningĩ gũtirĩ mũndũ wikĩraga ndibei ya mũhĩhano mondo-inĩ ngũrũ. Angĩka ũguo, ndibei rĩyo no itarũre mondo icio, nayo ndibei rĩyo rĩitĩke, nacio mondo ithũke. No rĩrĩ, ndibei ya mũhĩhano rĩkĩragwo thĩĩnĩ wa mondo njerũ.” **23** Na mũthenya ũmwe warĩ wa Thabatũ-rĩ, Jesũ nĩatuĩkanĩire mĩgũnda-inĩ ya ngano. Na rĩrĩa aathĩiiga arĩ hamwe na arutwo ake, arutwo makĩambĩrĩria gũtua ngira cia ngano. **24** Nao Afarisai makĩmwĩra atĩrĩ, “Ta rora, nĩ kĩĩ kĩratũma arutwo aku meke ũria watho ũtetĩkĩrĩtie mũthenya wa Thabatũ?” **25** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Kaĩ mũtarĩ mwathoma ũria Daudi we mwene na arĩa maarĩ nake meekire rĩrĩa maarĩ ahũtu na makabatario nĩ gĩa kũrĩa? **26** Aatoonyire nyũmba ya Ngai rĩria Abiatharu aarĩ mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũria mũnene, akĩria mĩgate rĩria yamũrĩrwo Ngai, o rĩa yetĩkĩrĩtio kũrĩagwo nĩ athĩnjĩrĩ-Ngai oiki. Na agĩcooka akĩhe arĩa maarĩ nake rĩmwe yayo.” **27** Ningĩ akĩmeera atĩrĩ, “Mũthenya wa Thabatũ wekĩrĩrwo ho nĩ ũndũ wa mũndũ, no mũndũ ndombirwo nĩ ũndũ wa Thabatũ. **28** Nĩ ũndũ ũcio, Mũrũ wa Mũndũ nĩ Mwathani o na wa mũthenya wa Thabatũ.”

3 Ningĩ nĩatoonyire thunagogĩ rĩngĩ, na thĩĩnĩ nĩ kwari na mũndũ wonjete guoko. **2** Andũ amwe ao nĩmacaragia ũndũ mangĩhitangĩra Jesũ, nĩ ũndũ ũcio makĩmũrora mũno mone kana nĩekũhonia mũndũ ũcio mũthenya wa Thabatũ. **3** Nake Jesũ akĩra mũndũ

ũcio warĩ mwonju guoko atĩrĩ, “Rũgama haha mbere ya andũ othe.” 4 Ningĩ Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ undũ ũrĩkũ mwĩtikĩrie nĩ watho mũthenya wa Thabatũ; nĩ gwĩka wega kana nĩ gwĩka ũũru, nĩ kũhonokia muoyo kana nĩ kũũraga?” No-o magĩkĩra ki. 5 Akĩmarora arakaire, na aigũite ũũru nĩ undũ wa ũremi wa ngoro ciao, akĩira mũndũ ũcio atĩrĩ, “Tambũrũkia guoko gwaku.” Nake agĩgũitambũrũkia, nakuo guoko gũkĩhona biũ. 6 Hĩndĩ ĩyo Afarisai makiumagara na makĩambĩrĩria gũthugunda me hamwe na Aherodia ũrĩa mangũũraga Jesũ. 7 Nake Jesũ na arutwo ake makiuma kũu magĩthĩĩ iria-inĩ, nakĩo gĩkundi kĩnene kĩa andũ kuuma Galili gĩkĩmũrũmĩrĩra. 8 Na rĩrĩa maiguire ũrĩa wothe eekaga, andũ aingĩ magĩũka kũrĩ we moimĩte Judea, na Jerusalemu na Idumea o na mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Jorodani, o na kuuma kũrĩa gwakuhĩrĩrie Turo na Sidoni. 9 Na tondũ wa gĩkundi kiu, akĩira arutwo ake mamũhaarĩrie gatarũ nĩguo gĩkundi kiu gĩtigi kũmũhatika. 10 Nĩgũkorwo nĩahonetie andũ aingĩ, nĩ undũ ũcio arĩa maarĩ na mĩrimũ nĩmatindĩkanaga nĩguo mamũhutie. 11 Na rĩrĩa rĩothe ngoma thũku ciamuonaga, ciegũithagia thĩ mbere yake, igakaya ikiugaga atĩrĩ, “Wee nĩwe Mũrũ wa Ngai.” 12 Nowe agĩcikaania na hinya mũno itikoige we nĩwe ũ. 13 Jesũ agĩcooka akĩambata kĩrĩma-inĩ na agĩta arĩa eyendeire, nao magĩũka harĩ we. 14 Akĩamũra ikũmi na eerĩ, akĩmatua atũmwo, nĩgeetha makoragwo nake, na nĩguo amatũmage makahunjie, 15 na magĩe na ũhoti wa kũingata ndaimono. 16 Andũ acio ikũmi na eerĩ aathuurire nĩ Simoni (ũrĩa aatũire Petero); 17 na Jakubu wa Zebedi na mũrũ wa nyina Johana (nao acio akĩmatua Boanergesi, ũguo nĩ kuuga Ariũ a Marurumĩ); 18 na Anderea, na Filipu na Baritholomayo, na Mathayo, na Toma, na Jakubu wa Alufayo na Thadayo, na Simoni ũrĩa Mũzelote 19 na Judasi Mũisikariota, ũrĩa wamũkunyaniire. 20 Ningĩ Jesũ agĩtoonya nyũmba, na o rĩngĩ kĩrĩndĩ gĩkĩũngana o nginya we na arutwo ake makĩremwo nĩ kũrĩa irio. 21 Rĩrĩa andũ ao maiguire ũhoro ũcio, magĩthĩĩ kũmũnyũita, nĩgũkorwo moigire atĩrĩ, “Nĩagũrũkĩte.” 22 Nao arutani a watho arĩa maikũrũkĩte kuuma Jerusalemu makiuga atĩrĩ, “Aiyũrĩtwo nĩ Beelizebuli! Araingata ndaimono na hinya wa mũnene wa ndaimono.” 23 Nĩ undũ ũcio Jesũ akĩmeeta, na akĩmarĩria na ngerekano, akĩmeera atĩrĩ: “Shaitani angĩhota atĩa kũingata Shaitani? 24 Ũthamaki ũngĩamũkana guo mwene, ũthamaki

ũcio ndũngĩtũũra. 25 Nyũmba ĩngĩamũkana na andũ ayo mokaĩrĩre, nyũmba ĩyo ndũngĩtũũra. 26 Nake Shaitani angĩyũkĩrĩra we mwene na aamũkane-rĩ, ndangĩtũũra; nĩ gũthira egũthira. 27 Na gũtirĩ mũndũ ũngĩhota gũtoonya nyũmba ya mũndũ njamba na amũtunye indo ciake, tiga ambire kuoha mũndũ ũcio njamba. Hĩndĩ ĩyo no rĩo angĩhota kũmũtunya indo cia nyũmba yake. 28 Ndamwĩra atĩrĩ na ma, andũ nĩmakarekerwo mehia mao mothe o na irumi ciao ciothe iria magaakorwo marumĩte Ngai nacio. 29 No ũrĩa wothe ũkaaruma Roho Mũtheru ndarĩ hĩndĩ akarekerwo, nĩehĩtie rĩĩhia rĩa gũtũũra tene na tene.” (aiõn g165, aiõnios g166) 30 Oigire ũguo tondũ moigaga atĩrĩ, “Arĩ na ngoma thũku.” 31 Hĩndĩ ĩyo, nyina wa Jesũ na ariũ a nyina na Jesũ magĩũka. Makĩrũgama nja, magĩtũma mũndũ atoonye akamwĩte. 32 Nakĩo gĩkundi kĩa andũ nĩgĩaikarĩte thĩ hau kĩmũrigiicĩrie, nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Maitũguo na ariũ a maitũguo marĩ nja magĩgũcaria.” 33 Nake akĩmooria atĩrĩ, “Maitũ na ariũ a maitũ nĩ a?” 34 Agĩcooka akĩrora arĩa maikarĩte mamũrigiicĩrie, akĩmeera atĩrĩ, “Maitũ na ariũ a maitũ nĩ aya! 35 ũrĩa wothe wĩkaga maũndũ marĩa Ngai endaga, ũcio nĩwe mũrũ wa maitũ, na mwarĩ wa maitũ, o na maitũ.”

4 Nake Jesũ akĩambĩrĩria kũrutana o rĩngĩ arĩ kũu hũgũrũrũ-inĩ cia iria. Na rĩrĩ, gĩkundi kĩa andũ kĩrĩa kĩonganĩte gĩkamũrigiicĩria kiarĩ kĩnene nginya gĩgĩtũma atoonye gatarũ-inĩ, agĩkara thĩĩnĩ wako kũu iria-inĩ; nao andũ acio angĩ othe magĩkara hũgũrũrũ-inĩ cia iria. 2 Na akĩmaruta maũndũ maingĩ na ngerekano, na akĩrutana akĩmeera atĩrĩ, 3 “Ta thĩkĩrĩria! Mũrĩmi ũmwe nĩoimagarire akahure mbeũ ciake. 4 Na rĩrĩa aahuraga mbeũ icio, imwe ikĩgũa mũkĩra-inĩ wa njĩra, nacio nyoni igĩũka igĩcĩrĩa. 5 Iria ingĩ ikĩgũa rũnyanjara-inĩ kũrĩa gũtaarĩ na tĩrĩ mũingĩ. Nacio ikĩmera narua tondũ tĩrĩ ndwarĩ mũriku. 6 No rĩrĩa riũa rĩaarire rĩgĩcina mĩmera ĩyo, nayo ikĩũma tondũ ndĩarĩ na mĩri. 7 Mbeũ iria ingĩ ikĩgũa mĩigua-inĩ, nayo mĩigua ĩgĩkũra, ĩgĩthararia mbeũ icio ikĩaga gũciara. 8 Ingĩ nacio ikĩgũa tĩrĩ-inĩ mũnoru. Ikĩmera, ĩgĩkũra na ĩgĩciara maciara, imwe ikiumia maita mĩrongo ĩtatũ, ingĩ maita mĩrongo ĩtandatũ, o na ingĩ maita igana.” 9 Jesũ agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Ũrĩa ũrĩ na matũ ma kũigua, niakĩgue.” 10 Na rĩrĩa aarĩ wiki, arutwo arĩa ikũmi na eerĩ, o na arĩa angĩ maarĩ hamwe nake, makĩmũũria ũhoro wa ngerekano icio. 11 Nake akĩmeera atĩrĩ, “Inyũĩ nĩmũheetwo ũmenyo

wa kũmenya hitho cia ũthamaki wa Ngai. No arĩa marĩ na kũu nja maaragĩrio maũndũ mothe na ngerekano 12 nĩgeetha, “matũũre maroraga no makaaga kuona, na matũũre maiguaga na matimenye ũndũ; nĩguo hihi matikae kũgarũrũka marekerwo mehia maol!” 13 Nĩngĩ Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “Kaĩ mũtanataũkĩrwo nĩ ngerekano ĩyo? Mũngĩkĩmenya atĩa ngerekano iria ingĩ? 14 Mũrĩmi ahuraga kiugo kĩa Ngai. 15 Andũ amwe matariĩ ta mbeũ iria ciagũire njĩra-inĩ harĩa ũhoro ũhuragwo. Acio nĩ arĩa maiguaga ũhoro, na maarĩkia kũigua-rĩ, Shaitani agooka akeheria ũhoro ũcio wahaandwo thĩinĩ wao. 16 Angĩ nao matariĩ ta mbeũ iria ciagũire rũnyanjara-inĩ. Acio nĩ arĩa maiguaga ũhoro na o rĩmwe makawamũkĩra na gĩkeno. 17 No tondũ matirĩ na mĩri-rĩ, maikaraga o kahinda kanini. Hĩndĩ irĩa thĩina woka kana maanyariirwo nĩ ũndũ wa ũhoro wa Ngai, magũũaga o narua. 18 Angĩ nao matariĩ ta mbeũ iria ciagũire mĩguu-inĩ. Acio nĩ arĩa maiguaga ũhoro, 19 no mĩhang’o ya maũndũ ma mütũũire ũyũ, na kũheenererio nĩ ũtonga, na merĩrĩria ma maũndũ mangĩ, magathararia ũhoro ũcio, magatũma wage maciaro. (aiõn g165) 20 Angĩ matariĩ ta mbeũ iria ciagũire tĩri-inĩ ũrĩa mũnoru. Acio nĩ arĩa maiguaga ũhoro, makawĩtikĩra, na magaciara maciaro, amwe maita mĩrongo ĩtatũ, na angĩ maita mĩrongo ĩtandatũ, o na angĩ maita igana ma kĩrĩa kĩaahaandirwo.” 21 Jesũ agĩcooka akĩmooria atĩrĩ, “No anga tawa wakagio ũgacooka ũgakunikĩrio na irebe, kana ũkaigwo rungu rwa ũrĩrĩ? Handũ ha ũguo githĩ ndũigagĩrwo handũ igũrũ? 22 Nĩgũkorwo kĩrĩa gĩothe kĩrĩ hitho-inĩ nĩgĩkaguũrio, nakĩo kĩrĩa gĩothe kĩhithĩtwo nĩgĩkareehwo ũtheri-inĩ. 23 Akorwo mũndũ arĩ na matũ ma kũigua, nĩakĩigwe.” 24 Agĩthĩ na mbere, akĩmeera atĩrĩ, “Menyagĩrĩrai wega ũrĩa mũiguaga. Gĩthimi kĩrĩa mũthimanagĩra nakĩo, no kĩo mũrĩthimagĩrwo nakĩo, na nĩmũrĩkĩragĩrĩrio. 25 ũrĩa wothe wĩ na indo nĩakongererwo nyingĩ; na ũrĩa wothe ũtarĩ nĩagatuunywo o na kĩrĩa arĩ nakĩo.” 26 Jesũ agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Ūthamaki wa Ngai ũtarĩ ta mũndũ ũrĩa ũhaandaga mbeũ tĩri-inĩ. 27 Akomaga ũtukũ na agokĩra mũthenya, nacio mbeũ ikamera na igakũra, nowe ndamenyaga ũrĩa ikũraga. 28 Tĩri guo mwene nĩguo ũtũmaga iciare. Ciambaga kũruta nguha igacooka ikaruta igira, na thuutha ũcio igira thĩinĩ hakagĩa na hĩndĩ irĩa njiganu. 29 Na maciaro macio maarĩkia kũũma, mũrĩmi ũcio akoya rũhiũ rwa igetha, akagetha tondũ hĩndĩ ya magetha nĩ yakinya.”

30 Agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Tũngĩhaanania ũthamaki wa Ngai na kĩ? Kana nĩ ngerekano ĩrĩkũ tũngĩheana ũhoro waguo nayo? 31 Ūhaana ta mbeũ ya karatarĩ, arĩ yo mbeũ irĩa nini mũno mũhaandaga tĩri-inĩ. 32 No yahaandwo-rĩ, ikũraga ĩgatuĩka mũmera mũnene gũkĩra mũmera irĩa ingĩ yothē ya mũgũnda, na ũkagĩa na hongē nene nginya nyoni cia rĩera-inĩ igooka igaaka itara na ikahurũka kĩruru-inĩ kĩaguo.” 33 Jesũ nĩamaheaga ũhoro na ngerekano ingĩ nyingĩ ta icio o ta ũrĩa mangĩahotire kũigua. 34 Gũtirĩ ũndũ aameeraga atekwaria na ngerekano. No rĩrĩa maarĩ na arutwo ake oiki, nĩamataragĩria maũndũ mothe. 35 Na mũthenya o ũcio gwakinya hwaĩ-inĩ-rĩ, akĩira arutwo ake atĩrĩ, “Nĩtũringei tũthĩ mũrĩmo ũũrĩa ũngĩ.” 36 Na maarĩkia gũtiga gĩkundi kĩa andũ na thuutha, makĩhaica gatarũ-inĩ o harĩa Jesũ aarĩ. Na nĩ kwarĩ na tũtarũ tũngĩ twatwanire hamwe nake. 37 Na rĩrĩ, kũu iria-inĩ gũkĩgĩa na kihuhũkanio kĩnene, namo makũmbĩ ma maaĩ magĩtoonya gatarũ thĩinĩ, o nginya gakienda kũũrĩra. 38 Jesũ aarĩ toro akomeire mutō mũthia-inĩ wa gatarũ. Nao arutwo makĩmũkĩria makĩmũũria atĩrĩ, “Mũrutani, kaĩ wee ũtaramaka tũkĩũrĩra maaĩ-inĩ?” 39 Nake Jesũ agĩũkĩra, agĩkaania rũhuho na akĩira makũmbĩ macio ma iria atĩrĩ, “Kiral! Na ũhoorere!” Naruo rũhuho rũgĩtiga kũhurutana, gũkĩhoorera biũ. 40 Jesũ akĩũria arutwo ake atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte mũmake ũguo? O na rĩu mũtirĩ mũretĩkia?” 41 Nao magĩtĩgĩra mũno na makĩũrania atĩrĩ, “Kaĩ mũndũ ũyũ akĩrĩ ũũ? Tondũ o na rũhuho na makũmbĩ ma iria nĩiramwathĩkĩra!”

5 Jesũ na arutwo ake magĩkinya mũrĩmo ũũrĩa ũngĩ wa iria, magĩthĩ bũrũri wa Agerasi. 2 Na Jesũ aarĩkia kuuma gatarũ-inĩ, agĩtũngwo nĩ mũndũ warĩ na ngoma thũku oimĩte mbĩrĩra-inĩ. 3 Mũndũ ũcio aatũũraga kũu mbĩrĩra-inĩ, na gũtirĩ mũndũ ũngĩahotire kũmuoha na kĩndũ, o na mũnyororo. 4 Nĩgũkorwo nĩohagwo kainingĩ na mũnyororo moko na magũrũ, no akamĩtuanga icunjĩ na akoinanga igera iria ciamuohaga magũrũ. Na gũtirĩ mũndũ warĩ na hinya wa kũmũhoorera. 5 Aatũũraga akayaga ũtukũ na mũthenya, kũu mbĩrĩra-inĩ na irĩma-inĩ agĩtemangaga na mahiga. 6 Rĩrĩa oonire Jesũ arĩ o haraaya akĩhanyũka, akĩgũũthia thĩ mbere yake. 7 Akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Ūrenda atĩa na nĩ, wee Jesũ, Mũrũ wa Ngai-Ūrĩa-Ūrĩ-Īgũrũ-Mũno? Ndagũthaita na Ngai ndũkaanyariire!” 8 Nĩgũkorwo Jesũ aamwĩrite atĩrĩ, “Wee ngoma ĩno

thūku uma thīnī wa mūdū ūyū!” 9 Jesū agīcooka akīmūuria atīrī, “Wītagwo atīa?” Nake akīmūcookeria atīrī, “Njītagwo Legioni, nīgūkorwo tūrī aingī.” 10 Nake agīkīrīrīria gūthaita Jesū mūno ndagacingate ciime būrūri ūcio. 11 Na rīrī, haarī na rūuru rūnene rwa ngūrwe rwarīaga harūrūka-inī cia kīrīma kīarī hakuhi na hau. 12 Ndaimonō icio igīthaita Jesū, ikīmwīra atīrī, “Twītīkīrie tūthī kūrī ngūrwe iria, tūtoonye thīnī wacio.” 13 Nake agīciitīkīria. Nacio ndaimonō icio ikiuma igīthīi igītoonya thīnī wa ngūrwe. Rūuru rūu ruothe rwa mūigana wa ngūrwe ngiri igīrī, rūkīharūrūka kīhurūrūka-inī na ihenya rūgītoonya iria-inī, rūkīūrīra. 14 Arīa maarīthagia ngūrwe icio makīūra, magīthīi kūheana ūhorō ūcio itūūra-inī na mīgūnda-inī, nao andū magīuka kuona ūrīa gwēkīkīte. 15 Na rīrīa mookire harī Jesū, makīona mūdū ūrīa warī na Legioni ya ndaimonō aikarīte thī hau, ehumbīte nguo na arī na meciiria mega; nao magītīgīra. 16 Andū arīa moonete ūndū ūcio ūgīkwo makīra andū acio angī maūdū marīa mekīkire kūrī mūdū ūcio waiyūrītwo nī ndaimonō, o na makīmahe ūhorō wa ngūrwe. 17 Nao andū acio makīambīrīria gūthaita Jesū oime būrūri ūcio wao. 18 Rīrīa Jesū aatoonyaga gatarū, mūdū ūcio warūtītwo ndaimonō agīthaita Jesū etīkīre mathīi nake. 19 No Jesū akīmūgirīa, akīmwīra atīrī, “Inūka mūciī kūrī andū anyu, ūmeere ūrīa wothe Mwathani agwīkīire, o na ūrīa akūigūrīire tha.” 20 Nī ūndū ūcio, mūdū ūcio agīthīi akīambīrīria kūheana ūhorō kūu Dekapoli wa maūdū marīa mothe Jesū aamwīkīire. Nao andū othe makīgega. 21 Nake Jesū aarīka kūringa rīngī na gatarū na aakinya mūrīmo ūrīa ūngī wa iria, kīrīndī kīngī gīkīūngana harī we o hau aarī hūgūrūrū-inī cia iria. 22 Na hīndī o īyo mūnene ūmwe wa thunagogi wetagwo Jairū agīuka hau. Oona Jesū, akīgūithia thī magūrū-inī make 23 akīmūthaita mūno, akīmwīra atīrī, “Kairītu gakwa gakirie gūkua. Ndagūthaita ūuke, ūgakaigīrīre moko nīgeetha kahone, gatūūre muoyo.” 24 Nī ūndū ūcio Jesū agīthīi nake. Nakīo kīrīndī kīnene gīkīmūrūmīrīra, na gīkamūhatīkaga na mīena yothe. 25 Na rīrī, hau nī haarī na mūtumia watūire oiraga thakame mīaka ikūmi na īrī. 26 Nīathīnīkīte mūno agīthondekwo nī mandagītārī aingī, na akahūthīra kīrīa gīothe aakoretwo nakīo, no handū ha kūhona aakīragīrīria o kwīhīrwo. 27 Rīrīa aigūire ūhorō wa Jesū, agīuka na thuutha wake gatagatī-inī ga kīrīndī, akīhutia nguo yake, 28 tondu

eeciiririe atīrī, “Ingīhutia nguo ciake, no hone.” 29 O rīmwe agītiga kuura, na akīgua nīhererio thīina mwīrī-inī wake. 30 Nake Jesū o rīmwe akīgua atī hinya nīwoima harī we. Akīhūgūrīra kīrīndī kīu akīuria atīrī, “Nūū ūcio wahutia nguo ciakwa?” 31 Nao arutwo ake makīmūcookeria atīrī, “Woria ‘Nūū wahutia?’ ūkionaga ūrīa andū aya marakūhatīka?” 32 No Jesū akīroranga one nūū wamūhutītie. 33 Nake mūtumia ūcio, aamenya ūrīa eekītwo, agīuka, akīgūithia magūrū-inī make akīinainaga nī guoya, akīmūhe ūhorō wothe ūrīa watarīi. 34 Nake Jesū akīmwīra atīrī, “Mwarī ūyū, wītīkio waku nīguo watūma ūhone; thīi na thayū na ūhone mūrīmū waku.” 35 O hīndī īyo Jesū akīaragia-rī, hagīuka andū moimīte kwa Jairū ūrīa warī mūnene wa thunagogi, makīmwīra atīrī, “Mwarīguo nīakua. Ūgūgīthīinia mūrutani rīngī nīkī?” 36 Nake Jesū akīaga gūthīkīrīria ūguo moigaga, akīra mūnene ūcio wa thunagogi atīrī, “Wee ītikia na ndūgetīgīre.” 37 Jesū ndetīkīrīrie mūdū o na ūrīkū amūrūmīrīre, o tīga Petero na Jakubu na Johana mūrū wa nyina na Jakubu. 38 Na maakinya mūciī kwa mūnene ūcio wa thunagogi, Jesū akīona andū magagaite makīrīraga na makiugagīrīria. 39 Agītoonya thīnī akīmeera atīrī, “Kīagago gīkī gīothe na kīrīro nī cia kī? Mwana tī mūkuū, no nī gūkoma akomete.” 40 Nao makīmūthekeerera. Na thuutha wa kūmoimia nja othe, akīoya ithe na nyina wa mwana na arutwo arīa aarī nao magītoonya harīa mwana ūcio aarī. 41 Akīnyīita mwana guoko, akīmwīra atīrī, “Talītha kumī!” (naguō wataūrwo nī ta kuuga, “Kairītu gaka, ndakwīra atīrī, ūkīra!”) 42 O rīmwe kairītu kau gagīkīra, gākīambīrīria gūthīi (nako kaarī na ūkūrū wa mīaka ikūmi na īrī). Nao mona ūguo makīgega mūno. 43 Nake akīmakaanīa mūno matīkareke mūdū o na ūrīkū amenye ūhorō ūcio, na akīmeera makahe kīndū gīa kūrīa.

6 Thuutha ūcio Jesū akīuma kūu agīthīi itūūra rīao, arī hamwe na arutwo ake. 2 Mūthenya wa Thabatū wakinya, Jesū akīambīrīria kūruta andū ūhorō arī thīnī wa thunagogi, na andū aingī arīa maamūigūire makīgega. Nao makīūrānīa atīrī, “Mūdū ūyū aarutire maūdū maya kū? Nī ūūgī wa mūthemba ūrīkū ūyū aheetwo, atī o na nīaringaga ciama! 3 Githī ūyū tī ūrīa bundi wa mbaū? Githī ūyū tī mūrū wa Mariamu, o we mūrū wa nyina na Jakubu na Jusufu na Judasī na Simoni. Na aarī a nyina githī matirī gīkū hamwe na ithūi?” Nao makīmūrakarīra. 4 Jesū

akĩmeera atĩrĩ, “Kũndũ mũnabii ataheagwo gĩtĩo no itũũra-inĩ rĩake, na kwa andũ a nyũmba yao, na gwake mũciĩ.” 5 Nake Jesũ ndaahotire kũringa ciama kũu, o tiga atĩ nĩagĩrĩre andũ mataarĩ aingĩ moko arĩa maarĩ arũaru nao makĩhona. 6 Nake akĩgega nĩ ũndũ wa ũrĩa maagĩte wĩtikio. Jesũ agĩcooka agĩthĩ akĩrutanaga itũũra gwa itũũra. 7 Agĩcooka agũta arutwo arĩa ikũmi na eerĩ, akĩmatũma mathĩĩ eerĩ eerĩ na akĩmahe ũhoti wa kũngata ngoma thũku. 8 Na akĩmeera atĩrĩ, “Mũtigekuuire kĩndũ o nakĩ rũgendo-inĩ tiga o mũtirima; na mũtigakuue mũgate, kana mondo, kana mbeeca ibeeti-inĩ cianyu. 9 Īkĩrai iraatũ no mũtigakuue nguo cia kũgarũrĩa. 10 Rĩrĩa rĩothe mwatoonya nyũmba, ikarai kuo nginya rĩrĩa mũkoima itũũra rĩu. 11 Na kũrĩa andũ matakamũnyiita ũgeni kana marege kũmũthikĩrĩria-rĩ, mũkiuma kuo mũkaaribariba magũrũ manyu rũkũngũ rũitĩke, rũtuĩke ũira wa kũmatũira ciira.” 12 Nao makĩumagara magĩthĩ makĩhunjagia atĩ andũ merire. 13 Nĩngĩ makĩingata ndaimono nyingĩ na magĩtirĩria andũ aingĩ arĩa maarĩ arũaru maguta nao makĩhona. 14 Mũthamaki Herode nĩagũire ũhoru ũcio, nĩgũkorwo rũitwa rĩa Jesũ nĩrĩagĩte igweta mũno. Andũ amwe moigaga atĩrĩ, “Johana Mũbatithania nĩariũkĩte kuuma kũrĩ arĩa akuũ, na nĩkĩo arĩ na hinya mũnene ũguo wa kũringa ciama.” 15 Angĩ nao makoiga atĩrĩ, “Ūyũ nĩ Elija.” Angĩ nao makoiga atĩrĩ, “Ūyũ nĩ mũnabii ta ũmwe wa arĩa a tene.” 16 Nowe Herode rĩrĩa aigũire ũhoru ũcio, akiuga atĩrĩ, “Johana, mũndũ ũrĩa ndaatinithirie mũtwe-rĩ, nĩariũkĩte kuuma kũrĩ arĩa akuũ!” 17 Nĩgũkorwo, Herode we mwene nĩanyiithĩtie Johana na akamũikithia njeera. Eekĩte ũguo nĩ ũndũ wa Herodia, ũrĩa warĩ mũtumia wa mũrũ wa nyina Filipu, nĩgũkorwo Herode nĩamũhikĩtie. 18 Nake Johana nĩeraga Herode atĩrĩ, “Ndũrĩ na rũtha kũhikia mũtumia wa mũrũ wa maitũguo.” 19 Nĩ ũndũ ũcio Herodia agĩtuma Johana ũthũ na akĩenda kũmũuragithia. No ndangĩahotire gwĩka ũguo, 20 nĩgũkorwo Herode nĩetigĩrĩte Johana na akamũgitagĩra, tondũ nĩoĩ atĩ aarĩ mũndũ mũthingu na mũtheru. Herode nĩathikagĩrĩria Johana, no nĩatangĩkaga mũno amũigua; no nĩendaga mũno kũmũthikĩrĩria. 21 Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe Herodia nĩagĩire na mweke. Herode nĩarugithirie iruga inene rĩa kũririkana mũthenya wa gũciarwo gwake, nake agĩta anene arĩa maamũteithagia na atongoria ake a mbũtũ cia ĩta, na andũ arĩa maarĩ igweta kũu Galili. 22 Na rĩrĩa mwarĩ wa Herodia aatoonyire kũu

maarĩ na akiĩna-rĩ, agĩkenia Herode na ageni ake arĩa meetĩtwo iruga rĩu. Mũthamaki akĩira mũirĩtu ũcio atĩrĩ, “Hooya o kĩrĩa gĩothe ũngĩenda na nĩngũkũhe.” 23 Akĩhĩta, akĩmwĩra atĩrĩ, “Kĩrĩa gĩothe ũngĩhooya nĩngũkũhe, o na angĩkorwo nĩ nuthu ya ũthamaki wakwa.” 24 Mũirĩtu ũcio agĩthĩ akĩũria nyina atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ ngwĩtia?” Nyina akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ītia mũtwe wa Johana Mũbatithania.” 25 O rĩmwe mũirĩtu ũcio akĩhiũha, agĩtoonya he mũthamaki, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ngwenda ũũhe o rĩu mũtwe wa Johana Mũbatithania ũrĩ thĩinĩ wa kiuga.” 26 Mũthamaki akĩigua kĩahe mũno, no tondũ wa mwĩhĩtwa wake na nĩ ũndũ wa ageni ake, ndangĩaregire gwĩka ũguo orĩtio. 27 Nĩ ũndũ ũcio agĩtũma mũthigari ũmwe wa arĩa maamũrangagĩra, o hĩndĩ ĩyo akĩmwatha athĩĩ arehe mũtwe wa Johana. Mũndũ ũcio agĩthĩĩ njeera agĩtinia Johana mũtwe 28 akĩũrehe na kiuga, akĩnengera mũirĩtu ũcio, nake akĩnengera nyina. 29 Nao arutwo a Johana maigua ũhoru ũcio, magĩũka, makĩoya mwĩrĩ wake, magĩthĩ, makĩũthika. 30 Atũmwo nĩmagomanire harĩ Jesũ, makĩmwĩra maũndũ marĩa mothe meekĩte, na marĩa maarũtĩte andũ. 31 Na tondũ wa ũrĩa andũ aingĩ mookaga magĩthiĩaga-rĩ, matingĩahotire kuona o na hĩndĩ ya kũrĩa irio, nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ūkai inyuĩ oiki, tũthĩ handũ hatarĩ inegene, tũkahurũke.” 32 Nĩ ũndũ ũcio makĩingĩra gatarũ marĩ oiki, magĩthĩ handũ hataarĩ andũ. 33 Nao andũ aingĩ arĩa maamonire magĩthĩ, makĩmamenya, magĩteng’era na magũrũ moimĩte matũũra-inĩ mothe, magĩkinya mbere yao. 34 Na rĩrĩa Jesũ oimire gatarũ, akĩona andũ aingĩ, akĩmaigũira tha, tondũ maatarĩ ta ng’ondũ itarĩ na mũrĩithi. Nĩ ũndũ ũcio akĩambĩrĩria kũmaruta maũndũ maingĩ. 35 Na gwatua gũtuka, arutwo ake magĩthĩ kũrĩ we, makĩmwĩra atĩrĩ, “Gũkũ nĩ werũ-inĩ na rĩu gũkĩrĩ gũtuka. 36 Īra andũ aya mathĩĩ nĩguo makinye mĩgũnda-inĩ na matũũra-inĩ marĩa me hakuĩ makegũrĩre kĩndũ gĩa kũrĩa.” 37 Nowe akĩmacookeria akĩmeera atĩrĩ, “Mahee kĩndũ gĩa kũrĩa arĩ inyuĩ.” Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Ūrenda tũthĩ tũkagũre mĩgate ya dinari magana meerĩ tũmahe marĩe?” 38 Nake akĩmooria atĩrĩ, “Mũrĩ na mĩgate ĩgana? Thĩĩ mũrore.” Hĩndĩ ĩria maarorire makĩmwĩra atĩrĩ, “Harĩ na mĩgate ĩtano, na thamaki igĩrĩ.” 39 Nake Jesũ agĩathana andũ othe maikare thĩ ikundi ikundi kũu nyeki-inĩ ĩria yarĩ ho nduru. 40 Nĩ ũndũ ũcio magĩkara thĩ marĩ ikundi cia andũ igana na cia andũ mĩrongo ĩtano. 41 Nake akĩoya mĩgate ĩyo ĩtano na

thamaki icio igĩrĩ, akĩrora na igũrũ, agĩcookia ngaatho na akĩenyũranga mĩgate ŷyo. Agĩcooka akĩmĩnengera arutwo ake mahe andũ. Ningĩ akĩoya thamaki icio igĩrĩ akĩmagayania othe. **42** Nao othe makĩrĩa makĩhũũna, **43** nao arutwo makĩũngania cienyũ cia mĩgate na cia thamaki iria ciatigarĩte makĩiyũria ciondo ikũmi na igĩrĩ. **44** Mũigana wa arũme arĩa othe maarĩre irio icio maarĩ ngiri ithano. **45** Na hĩndĩ o ŷyo Jesũ akĩra arutwo ake matoonye gatarũ mathiiage mbere yake makinye Bethisaida, mũira wa oigĩre kĩrĩndĩ ŷhoro. **46** Thuutha wa kũmoigĩra ŷhoro, akĩambata kĩrĩma-inĩ agĩthĩi kũhooya. **47** Na gũgĩkinya hwaĩ-inĩ, gatarũ kaarĩ gatagatĩ ka iria, nake Jesũ aarĩ thĩ nyũmũ arĩ wiki. **48** Nake akĩona arutwo makĩgũmĩra gũtwara gatarũ, tondũ rũhuho rwerekeire na kũrĩa moimaga. Na rĩrĩ, ta thaa kenda cia ŷtukũ, Jesũ agĩthĩi kũrĩ o agereire maarĩ igũrũ. Nake aarĩ o hakuhi kũmahĩtũka, **49** no-o mamuona agereire maarĩ igũrũ magĩciiria nĩ ngoma moonaga. Magĩkaya **50** tondũ othe nĩmamuonire na magĩtigĩra mũno. O hĩndĩ ŷyo Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ūmĩrĩria! Nĩ nĩ. Tigai gwĩtigĩra.” **51** Agĩcooka agĩtoonya gatarũ kau maarĩ, naruo rũhuho rũgĩtuika. Nao makĩgega mũno, **52** tondũ matiataũkiirwo nĩ ŷhoro wa mĩgate ŷyo; ngoro ciao ciarĩ o nyũmũ. **53** Na maarĩkia kũringa mũrĩmo ŷria ŷngĩ, magĩkinya Genesareti, makĩoha gatarũ kao hũgũrũrũ-inĩ cia iria. **54** Maarĩkia kuuma gatarũ-inĩ, o rĩmwe andũ makĩmenya Jesũ. **55** Magĩtuĩkania bũrũri-inĩ ŷcio wothe magakuuaga andũ arĩa maarĩ arũaru na ibarĩ, makĩmatwaraga kũrĩa guothe maiguaga atĩ nĩkuo arĩ. **56** Na kũrĩa guothe aathiiaga, mĩciĩ-inĩ, na tũtũũra-inĩ o na kana mĩgũnda-inĩ, o maigaga arĩa arũaru ndũnyũ-inĩ, na makamũthaiha ametĩkĩrie naarĩ mahutie gĩcũrĩ kĩa nguo yake, na arĩa othe maamũhutirie makĩhona.

7 Na rĩrĩ, Afarisai na arutani amwe a watho arĩa moimĩte Jerusalemu makĩũngana harĩ Jesũ na **2** makĩona arutwo ake amwe makĩrĩa irio na moko maarĩ na thaahu, ŷguo nĩ ta kuuga, matethambĩte moko. **3** (Afarisai na Ayahudi othe matirĩaga irio matethambĩte moko mao wega kũringana na kĩrĩa gĩa athuuri. **4** Rĩrĩa moima ndũnyũ matingĩrĩa matambĩte gwĩthamba. Na nĩ marũmagia irĩra ingĩ, ta gũthambia ikombe, na nyũngũ o na mbirika). **5** Nĩ ŷndũ ŷcio Afarisai na Arutani a watho makĩũria Jesũ atĩrĩ, “Nĩ kũ gitũmaga arutwo aku mage gũtũũra kũringana na irĩra cia athuuri, na makarĩaga irio na moko marĩ

na thaahu?” **6** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Isaia aaririe ma rĩria aarathire ŷhoro wanyu, inyuĩ hinga ici; o ta ŷria kwandĩkitwo atĩrĩ: “Andũ aya maheaga gĩtũo na mũromo, no ngoro ciao ikoragwo irĩ kũraya na nĩ. **7** Nao maahooyaga o tũhũ; morutani marĩa marutanaga no mawatho ma andũ.” **8** Mũtiganĩrie maathani ma Ngai, mũkarũmia irĩra cia andũ.” **9** Agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩmũgĩte na nĩra njega ya gũtiganĩria maathani ma Ngai atĩ nĩguo mũrũmie irĩra cianyu ene! **10** Nĩgũkorwo Musa oigire atĩrĩ, ‘Tĩia thoguo na nyũkwa,’ na, ‘Ūria wothe ŷkaaruma ithe kana nyina no nginya ooragwo.’ **11** No inyuĩ muugaga atĩ mũndũ angĩra ithe kana nyina atĩrĩ, ‘Kĩria ingĩagũteithia nakĩo nĩ Korubani’ (ũguo nĩ kuuga, nĩ kĩheo kĩamũrĩre Ngai), **12** na mũticookaga kũmwĩtikĩria ekĩre ithe kana nyina ŷndũ. **13** Nĩ ŷndũ ŷcio mũkaagithia kiugo kĩa Ngai kĩene na ŷndũ wa kĩrĩa kĩanyu kĩria mũthiiaga mũgĩtiganagĩra. Na nĩmwĩkaga maũndũ maingĩ ta macio.” **14** O ringĩ Jesũ agũta kĩrĩndĩ harĩ we agĩkũra atĩrĩ, “Inyuĩ andũ aya othe, thikĩrĩria na mũigũe. **15** Gũtirĩ kĩndũ kĩrĩ nja ya mũndũ kĩngĩmũgwatia ‘thaahu’ nĩ ŷndũ wa gũtoonya thĩĩnĩ wake. No rĩrĩ, kĩria kiumaga thĩĩnĩ wa mũndũ nĩkĩo kĩmũgwatagia ‘thaahu.’” **16** (Aakorwo mũndũ arĩ na matũ ma kũigua, nĩakĩigũe). **17** Thuutha wa gũtigana na kĩrĩndĩ na gũtoonya nyũmba, arutwo ake makĩmũũria ŷhoro wa ngerekano ŷyo. **18** Nake Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “O na inyuĩ mũtirĩ mũrataũkĩrwo o na rĩu? Kaĩ mũtooi atĩ gũtirĩ kĩndũ gĩtoonyaga thĩĩnĩ wa mũndũ kuuma na nja kĩngĩmũgwatia thaahu? **19** Nĩgũkorwo gĩtoonyaga ngoro-inĩ yake, no gĩtoonyaga nda yake gĩgacooka gĩkoima mwĩrĩ-inĩ wake.” (Akiuga ŷguo-rĩ, Jesũ nĩgũtua aatuaga atĩ irio ciothe itirĩ thaahu). **20** Agĩthĩ na mbere na kwaria, akiuga atĩrĩ, “Kĩria kiumaga thĩĩnĩ wa mũndũ nĩkĩo kĩmũgwatagia thaahu. **21** Nĩgũkorwo ngoro-inĩ cia andũ nĩkuo kuuma meciiria mooru, ŷhũũri maraya, na ŷici, na ŷragani, na ŷtharia, **22** na ŷkoroku, na rũmena, na maheeni, na ŷũra-thoni, na ŷuru, na njambanio, na mwĩtũo, o na ŷrimũ. **23** Maũru maya mothe moimaga thĩĩnĩ wa mũndũ na makamũgwatia thaahu.” **24** Nake Jesũ akiuma kũu agĩthĩi gũkuhĩ na Turo. Agĩtoonya nyũmba imwe na ndeendaga mũndũ o na ŷrikũ amenye atĩ arĩ kũu; no ndangĩahotire kwĩhitha. **25** Na rĩrĩ, mũtumia warĩ na kairĩtu kaarĩ na ngoma thũku rĩria aigũire ŷhoro wake, agĩũka akĩgũũthia thĩ magũrũ-inĩ make. **26** Mũtumia ŷcio aarĩ Mũyunani,

waciarirwo Foinike ya Suriata. Nake agithaitha Jesu aingate ngoma iyo thuku yume thini wa kairitu gake. 27 Nake Jesu akimwira atiri, "Reke ciana ciambe irie ihuune, nigukorwo ti wega kuoya migate ya ciana na kumikiria ngui." 28 Nake mutumia ucio akimucokeria atiri, "Noguo Mwathani, no o na ngui iri rungu rwa metha ni iriaga ruitiki ruria ruitagwo ni ciana." 29 Jesu agicooka akimwira atiri, "Ni undu wa uguo wacookia-ri, wihire; ndaimono niyoima thini wa mwarigu." 30 Mutumia ucio akinuka mucii agikora kaana gake gakomete uriri-ini na ndaimono irikitie guthi. 31 Ngingi Jesu akiuma kuu gukuh na Turo agituikaniria Sidoni, agiikuruka nginya iria-ini ria Galili, agitoonya bururi wa Dekapoli. 32 Ari kuu andu amwe makimurehere mundu utauguaga na utaaragia, makimuthaitha amugirire guoko. 33 Na thuutha wa kumutwara handu keheri-ini, haraaya na kirindi, Jesu agitoonyia ciara ciake matu ma mundu ucio. Agicooka agitua mata na akihutia rurimi rwa mundu ucio namo. 34 Akirora na iguru, akihumuka na hinya, akimwira atiri, "Efatha!" (uguo ni kuuga, "Hinguka!"). 35 Aarikia kuuga uguo matu ma mundu ucio makihinguka na rurimi rwake rukiregera akiambiria kwaria o wega. 36 Nake Jesu akimaatha matikeere mundu o na uriku. No uria akiragiria kumakaania, noguo makiragiria kwaria muno uhoru ucio. 37 Nao andu makigege muno makiria, makiuga atiri, "Nekite maundu mothe wega. O na agatumaga andu aria mataiguaga maigue na aria mataaragia maarie."

8 Na riri, matuku-ini macio kirindi kingi gikitungana ringi. Na tondu gitari na kindu gia kuria-ri, Jesu agita arutwo ake moke hari we, akimeera atiri, 2 "Nindiraguira andu aya tha Nigukorwo makoretwo hamwe na nii riu mithenya itatu na matiri na kindu gia kuria. 3 Ingimeera mainuke mahuti mekuringira njira, tondu amwe ao moimite kuraya." 4 Nao arutwo makimucokeria atiri, "Mundu angiruta irio cia kumahunia ku giku weru-ini uyui?" 5 Jesu akimooria atiri, "Muri na migate iigana?" Nao makimucokeria atiri, "Turi na migate mugwanja." 6 Akira kirindi gikare thi. Nake akioya migate iyo mugwanja, na aarikia gucokia ngaatho akienyuranga migate iyo, akiminengera arutwo ake mahe andu, nao magika o uguo. 7 O na ni maar na tuthamaki tunini tutari tuingi; agicooka ngaatho ni undu watuo, na akira arutwo magaire andu. 8 Nao makiria makihuna. Thuutha ucio arutwo

makitungania cienyu iria ciatigarite, ikiyura ciondo mugwanja. 9 Andu arime aria maarire maar ta ngiri inya. Na aarikia kumeera mathi, 10 agitoonya gataru me na arutwo ake, magithi bururi wa Dalumanutha. 11 Nao Afarisai magituka na makiambiria kuiria Jesu ciuria. Makimwira aringe kama kuuma iguru no nikumugeria maamugeragia. 12 Nake akihumuka ihumuka inene, akuria atiri, "Niki gigituma ruciaro ruru rurie ruringirwo kama? Ngumwira atiri na magitiri kama rukuringirwo." 13 Agicooka akimatiga, agitoonya gataru akiringa murimo uria ungi. 14 Na riri, arutwo nimariganirwo ni gukuu migate, tiga o migate umwe mari naguo gataru-ini. 15 Nake Jesu akimataara akimeera atiri, "Mwimenyererei. Mwihugege ndawa ya kumbia migate ya Afarisai na ya Herode." 16 Nao makiaraniria uhoru ucio mundu na uria ungi, makirana atiri, "Aratwira uguo tondu titiri na migate." 17 Jesu aamenya uria meeranaga akimooria atiri, "Ni ki kiratuma mwanirie uhoru wa kwaga migate? Nginya riu mitiri muratakirwo o na kana mukamenya? Ni kumia mumitie ngoro cianyu? 18 Anga muri na maitho na mutionaga, na muri na matu na mutiguaga? Kai mutaririkana? 19 Riria ndenyuragire andu aria ngiri ithano migate iria itano-ri, ni ciondo ciigana muonganirie ciyurite cienyu cia migate?" Nao makimucokeria atiri, "Ciar ciondo ikumi na igiri." 20 "Na riria ndenyuragire andu aria ngiri inya migate iria mugwanja-ri, ni ciondo ciigana muonganirie ciyurite cienyu cia migate?" Nao makimucokeria atiri, "Ciar ciondo mugwanja." 21 Akimooria atiri, "Kai mutari muratakirwo ni uhoru nginya riu?" 22 Na maakinya Bethsaida, andu amwe makimurehera mundu wari mutumumu, na magithaitha Jesu amuhutie. 23 Akinyiita mundu ucio mutumumu guoko, akimuumia na nja ya itura. Na aarikia kumutwira mata maitho na kumugirira moko, Jesu akimuria atiri, "Ni kuri kindu uroona?" 24 Nake agitiira maitho, akiuga atiri, "Nindirona andu; no ngoona mahaana ta miti magithi." 25 O ringi Jesu akiigira mundu ucio moko maitho. Hindi iyo maitho make makihinguka, agicooka kuona na akiona indo ciothe wega. 26 Jesu akimwira atiri, "Inuka, na ndugatoonye itura-ini." 27 Jesu na arutwo ake magithi na mbere o nginya tutura-ini tura twarigiicirie Kaisarea-Filipi. Na me njira-ini akimooria atiri, "Andu moigaga nii ni ni u?" 28 Nao makimucokeria atiri, "Amwe moigaga wee

nīwe Johana Mūbatithania; angī makoiga wee nīwe Elija; o na angī moigaga wee ūrī ūmwe wa anabii.” 29 Nake akīmooria atīrī, “Inyuī na inyuī muugaga atīa? Muugaga nī nī nī ū?” Petero akīmūcookeria atīrī, “Wee nīwe Kristū.” 30 Nake Jesū akīmakaania matikeere mündū o na ūrīkū ūhoru wake. 31 Ningī Jesū akīambīrīria kūmaruta atī Mūrū wa Mündū no nginya one mathīna maingī na aregwo nī athuuri, na athīnjīri-Ngai arīa anene o na arutani a watho, na atī no nginya ooragwo, na thuutha wa mīthenya itatū ariūke. 32 Aaririe ūhoru ūcio atekūhitha, nake Petero akīmūtware keheri-inī, akīambīrīria kūmūkaania. 33 No Jesū akīhūgūra akīrora arutwo ake, na agīkūuma Petero, akiuga atīrī, “Cooka thuutha wakwa, Shaitani! Wee ndwīciiragia maündū moimīte kūrī Ngai, tiga o maündū marīa moimīte kūrī andū.” 34 Agīcooka agīta kīrīndī hamwe na arutwo ake moke harī we, akīmeera atīrī, “Mündū o wothe ūngīenda kūnūmīrīra, no nginya eerege we mwene, na akuue mūtharaba wake anūmīrīre. 35 Nīgūkorwo ūrīa wothe wendaga kūhonokia muoyo wake nī kūrūwo akoorwo nīguo, no ūrīa wothe ūkoorwo nī muoyo wake nī ūndū wakwa na nī ūndū wa Ūhoru-ūrīa-Mwega, nīakaūhonokia. 36 Mündū angīgūna nakī angīgwatīra thī yothe, no orwo nī muoyo wake? 37 Kana nī kī mündū angīkūūrania na muoyo wake? 38 Mündū o wothe ūngīconoka nī ūndū wakwa na aconoke nī ūndū wa ciugo ciakwa hīndī īno ya rūciaro rūrū rwa ūtharia na rwa mehia, o nake Mūrū wa Mündū nīakamūconokera rīrīa agaacooka arī na riiri wa Ithe, arī na arāika arīa atheru.”

9 Jesū agīcooka akīmeera atīrī, “Ngūmwīra atīrī na ma, amwe marūngī haha matigacama gīkuū matonete ūthamaki wa Ngai ūgīka wī na hinya!” 2 Thuutha wa mīthenya itandatū, Jesū nīmathiire na Petero na Jakubu na Johana, akīmatwara kīrīma-inī kīraaya, marī oiki. Na rīrī, arī hau mbere yao akīgarūrūka ūrīa aahaanaga. 3 Nguo ciake ikīerūha cua; gūtīrī mündū gūku thī ūngīahotire gūcithambia cīerūhe ūguo. 4 Na marī o hau makīumīrīrwo nī Elija na Musa, makīaranīria na Jesū. 5 Nake Petero akīra Jesū atīrī, “Rabī, nītwagīrīrwo nī gūikara gūku. Reke twake ithūnū ithatū, kīmwe gīaku, na kīmwe kīa Musa, na kīmwe kīa Elija.” 6 (Petero oigire ūguo tondū nīarīgītwo nī ūrīa ekuuga, nī tondū wa ūrīa maamakīte.) 7 Ningī hagīka itu, rīkīmahumbīra, na mūgambo ūkiuma itu-inī rīu,

ūkiuga atīrī, “Ūyū nīwe Mūrū wakwa, ūrīa nyendete. Mūiguage!” 8 Na kahinda o kau makīhūgūra, no mationire mündū ūngī arī hamwe nao, tiga o Jesū. 9 Na rīrīa maikūrūkaga kuuma kīrīma-inī, Jesū akīmaatha matikeere mündū o na ūrīkū ūrīa monete, nginya rīrīa Mūrū wa Mündū agaakorwo ariūkīte akoima kūrī arīa akuū. 10 Nao magīkīra na ūhoru ūcio, no makooranagia o ene atīrī, “kūrīka kuuma kūrī akuū nī kuuga atīa.” 11 Nao makīmūria atīrī, “Nī kī gītūmaga arutani a watho moige atī Elija no nginya ambe ooke?” 12 Jesū akīmacookeria atīrī, “Ti-itherū Elija no nginya ambe ooke ahaarīrie maündū mothe. Ningī nī kī gīgītūmīte kwandīkwo atī Mūrū wa Mündū no nginya athīnīke mūno na aregwo nī andū? 13 No ngūmwīra atīrī, Elija nīarīkītie gūka na andū makamwīka o ūrīa wothe meendaga kūmwīka, o ta ūrīa ūhoru wake wandīkītwo.” 14 Na rīrīa maakinyire harī arutwo arīa angī, makīona kīrīndī kīnene kīmarīgīcīrīre, na arutani a watho magīkarania nao. 15 Na rīrīa andū othe moonire Jesū, makīgega mūno magīteng’era makamūgeithie. 16 Nake akīmooria atīrī, “Nī kī mūrakararanīria nao?” 17 Mündū ūmwe warī kīrīndī-inī kīu akīmūcookeria atīrī, “Mūrutani, ngūkūreheire mūrū wakwa, ūkoragwo arī na ngoma thūku na ndaaragia. 18 Hīndī rīra yothe yamūnyīta, īmūtungumanagia thī na akarutaga mūhūyū na kanua, akahagarania magego na akomagara. Njūūririe arutwo aku maingate ngoma īyo thūku, no matinahota.” 19 Jesū akīmacookeria atīrī, “Inyuī rūciaro rūrū rūtetikagia, nī nginya rī ngūikarania na inyuī? Ngūmūkīrīrīria nginya rī? Ndeherai kamwana kau.” 20 Nī ūndū ūcio magīgātwarīra Jesū. Rīrīa ngoma īyo thūku yoonire Jesū, īgīgathiorania o rīmwe. Gagītungumana thī, gākīgaragara, gākīrutaga mūhūyū na kanua. 21 Nake Jesū akīūria ithe wa kamwana kau atīrī, “Nī hīndī īgana atīa gakoretwo kahaana ūguo?” Nake agīcooka atīrī, “Nī kuuma arī o kaana. 22 Na maita maingī yanagaika mwaki-inī o na maaī-inī īkoorage. No akorwo nī harī ūndū ūngīka, tūguīre tha ūtūteithie.” 23 Jesū akīmūria atīrī, “Atī ‘korwo ndahota?’ Maündū mothe nīmahotekaga kūrī mündū ūrīa wītīkītie.” 24 O rīmwe ithe wa kamwana kau akīanīrīra, akiuga atīrī, “Nīndetikia, ndeithia harīa njagīte gwītīka.” 25 Rīrīa Jesū oonire atī kīrīndī nīgīateng’erete gūke hau, agīkūuma ngoma īyo thūku. Akīmīra atīrī, “Wee ngoma īno thūku ūtaiguaga na ūtaaragia, nīndagwatha uume thīnī wa kamwana

gaka, na ndūkanacooke gūtoonya thīinī wako rīngī.” 26 Ngoma īyo thūku īgīkayūrūrūka, īgīgathiorania na hinya, na īkiuma. Kamwana kau gakīhaana ta karī gakuū, o nginya andū aingī makiuga atīrī, “Nī gakuū.” 27 No Jesū agikanyīita guoko, agīgokīria, nako gakīrūgama. 28 Thuutha wa Jesū gūtoonya nyūmba, arutwo ake makīmūūrīria keheri-inī atīrī, “Nī kī gītūmire ithuī tūremwo nī kūingata ngoma īyo?” 29 Nake akīmacookeria atīrī, “Ngoma ya mūthemba ta ūcio ndīngiuma na njīra īngī tīga o ya mahooya (o na kwīima irio).” (Nī harī maandīko mangī matakoragwo na ūhorō ūyū wa kwīima irio). 30 Nao makīuma kūu magītūkanīria būrūrī wa Galīli, na Jesū ndēendaga mūndū o na ūrīkū amenye kūrīa marī, 31 tondū nīarutaga arutwo ake. Nake akīmeera atīrī, “Mūrū wa Mūndū nīegūkunyaīrwo aneanwo moko-inī ma andū, nao nīmakamūūruga, no thuutha wa mīthenya ītatū nīakarīuka.” 32 No matiigana gūtaūkīrwo nī ūrīa oigaga, na magītīgīra kūmūūrīa ūhorō ūcio. 33 Nao magīkīnya Kaperīnaumu. Na rīrīa aarī nyūmba thīinī akīmoorīa atīrī, “Mūgūkararanagīria kī tūrī njīra-inī?” 34 No-o magīkīra tondū marī njīra-inī nīmakararanagia makīūrānāgia nūū mūnene kūrī arīa angī. 35 Na aikara thī, Jesū agīita arutwo arīa ikūmi na eerī akīmeera atīrī, “Ūrīa wothe ūngīenda gūtuīka wa mbere, no nginya akorwo arī wa thuutha wa arīa angī na atuīke ndungata ya andū othe.” 36 Nake akīrehe kaana agīkarūgāmīa gatagatī kao. Na aarīkia gūkaiyūkia moko-inī make, akīmeera atīrī, 37 “Ūrīa wothe ūngīamūkīra kaana kamwe ta gaka thīinī wa rītwa rīakwa, nī nī aamūkagīra; na ūrīa ūngīnyamūkīra nī to nī aamūkagīra, no nīamūkagīra ūrīa wandūmire.” 38 Johana akīmwīra atīrī, “Mūrutani, nītūronire mūndū akīingata ndaimono thīinī wa rītwa rīaku tūrāmwīra atige, tondū ti ūmwe witū.” 39 Nake Jesū akīmeera atīrī, “Mūtīkamūgīrie! Gūtīrī mūndū ūngīringa kīama thīinī wa rītwa rīakwa na thuutha ūcio ahote gūcōoka kwaria ūūru wakwa, 40 Nīgūkorwo ūrīa ūtarī ūthū na ithuī nī ūmwe witū. 41 Ngūmwīra atīrī na ma, mūndū o wothe ūrīa ūkaamūhe gīkombe kīa maaī thīinī wa rītwa rīakwa nī ūndū mūrī a Kristū, ndarī hīndī akoorwo nī igai rīake.” 42 “Na mūndū ūrīa wothe ūgaatūma kamwe ga twana tūtū tūnjītīkītīe kehīe, wega nī mūndū ūcio ohererwo ihīga rīa gīthīi ngingo na aikio thīinī wa irīa. 43 Guoko gwaku kūngītūma wīhie, gūtīnie. Nī kaba ūtoonye muoyo-inī wī kīonje, 44

gūkīra ūthīi Jehanamu kūrīa kūrī mwaki ūtahoraga ūrī na moko meerī. (Geenna g1067) 45 Nakuo kūgūrū gwaku kūngītūma wīhie, gūtīnie. Nī kaba ūtoonye muoyo-inī ūrī gīthua, gūkīra ūkio Jehanamu ūrī na magūrū meerī. (Geenna g1067) 46 Kūu kīgūnyū kīrīa kīmarīāga gītikuaga, nāguo mwaki ūrīa ūmacinaga ndūhoraga. 47 Na rīitho rīaku rīngītūma wīhie, rīkūūre. Nī kaba ūtoonye ūthamaki-inī wa Ngai ūrī na rīitho rīmwe gūkīra ūkio Jehanamu ūrī na maitho meerī, (Geenna g1067) 48 kūu “kīgūnyū kīrīa kīmarīāga gītikuaga, nāguo mwaki ūrīa ūmacinaga ndūhoraga.” 49 Mūndū o wothe agekīrwo mūcamo wa cumbī nī mwaki, (na igongona o rīothe rīkīrwo mūcamo na cumbī). 50 “Cumbī nī mwega, no cumbī ūngīkorwo nīūthīrīte mūcamo waguo-rī, ūngīcōoka gūcamithio ta cumbī na kī? Tuīkai cumbī, na mūikaranagīe na thayū.”

10 Jesū agīcōoka akīuma kūu agīthīi būrūrī wa Judea na mūrīmo ūrīa ūngī wa Jorodani. O rīngī andū ikundi magūka kūrī we, nake akīmaruta ūhorō o ta ūrīa aamenyerete gwīka. 2 Na Afarisai amwe magūka kūrī we makīenda kūmūgerīa, makīmūūrīa atīrī, “Watho nīwītīkīrītīe mūndū atigane na mūtumīa wake?” 3 Nake agīcōoka ūhorō, akīmoorīa atīrī, “Musa aamwathire mwīkage atīa?” 4 Nao makīmwīra atīrī, “Musa nīetīkagīria mūndū aandīkīre mūtumīa wake marūa ma gūtīgana nake, amūte.” 5 Jesū akīmacookeria atīrī, “Musa aamwandīkīre watho ūcio tondū wa ūrīa muomītīe ngoro cīanyu. 6 No kuuma o kīambīrīria, Ngai ‘ombire mūndū mūrūme na mūndū-wa-nja’. 7 ‘Gīkī nīkīo gītūmaga mūndū mūrūme atige ithe na nyīna na anyīitane na mūtumīa wake, 8 nao eerī magatuīka mwīrī ūmwe.’ Nī ūndū ūcio, acio ti andū eerī rīngī, no nī mūndū ūmwe. 9 Nī ūndū ūcio, arīa Ngai anyīitithanītīe, mūndū ndakanamatīgīthanie.” 10 Na maatoonya nyūmba thīinī, arutwo makīūrīa Jesū ūhorō ūcio o rīngī. 11 Nake akīmacookeria atīrī, “Mūndū o wothe angītīgana na mūtumīa wake acooke ahīkie mūtumīa ūngī, mūndū ūcio nī atharītīe. 12 Nake mūtumīa angītīgana na mūthūriwe, ahīkīre mūndū mūrūme ūngī, o nake nī atharītīe.” 13 Nao andū makīrehera Jesū twana tūnīni nīgūo atūhutīe, no arutwo ake makīmakaanīa. 14 Rīrīa Jesū oonire ūguo, akīrakara, akīmeera atīrī, “Rekeī twana tūu tūūke kūrī nīi, tīgai gūtūgīria, nīgūkorwo ūthamaki wa Ngai nī wa arīa matarīi ta tuo. 15 Ngūmwīra atīrī na ma, ūrīa wothe ūtakamūkīra ūthamaki wa Ngai ta kaana ndakaūtoonya o na atīa.” 16 Nake akīoya

twana tūu, agītūigīrira moko, agītūrathima. **17** Na rīrīa Jesū oimagaraga, mündū ūmwe nīateng' erire harī we, agīturia ndu mbere yake, akīmūuria atīrī, “Mūrutani mwega, ingīka atīa nīguo ngaagaya muoyo wa tene na tene?” (**aiōnios g166**) **18** Nake Jesū akīmūuria atīrī, “Ūkunjita mwega nīkī? Gūtīrī o na ūmwe mwega, tīga o Ngai we wiki. **19** Wee nī ūū ūria maathani moigīte: ‘Ndūkanoragane, na ndūkanatharanie, na ndūkanaiye, na ndūkanaigīrīre mündū ūria ūngī kīgeenyō, na ndūkanaheenanīe, na tīa thoguo na nyūkwa.’” **20** Nake akīmwīra atīrī, “Mūrutani, macio mothe ndūire ndīmarūmītie kuuma ndī mūnini.” **21** Nake Jesū amūrora, akīmwenda, akīmwīra atīrī, “Nī kūrī ūndū ūmwe ūtigairie: Thīi wendie indo ciaku ciothe iria ūrī nacio ūhe athīni mbeeca icio, na nīūkagīa na mūthithū igūrū. Ūcooke ūūke, ūnūmīrīre.” **22** Mwanake ūcio agītukia gīthiithi. Agīthīi arī na kīeha, tondū aarī na ūtonga mūingī. **23** Nake Jesū akīhūgūra, akīra arutwo ake atīrī, “Kaī nī ūndū wī hinya gītonga gūtoonya ūthamaki-inī wa Ngai-ī!” **24** Nao arutwo makīgega maigua ciugo ciake. No Jesū akiuga o rīngī atīrī, “Ciana, kaī nī ūndū wī hinya gūtoonya ūthamaki-inī wa Ngai-ī! **25** Nī ūhūthū ngamīra kūhungura irima rīa cindano gūkīra gītonga gūtoonya ūthamaki-inī wa Ngai.” **26** Arutwo ake magīkīrīrīria kūgega, makīūrania atīrī, “Nūū ūngīkīhonoka?” **27** Nake Jesū akīmarora, akīmeera atīrī, “Harī mündū ūndū ūyū ndūngīhoteka, no harī Ngai tīguo; maūndū mothe nī mahotekaga nī Ngai.” **28** Petero akīmwīra atīrī, “Ithuī tūtīgīte maūndū mothe tūgakūrūmīrīra!” **29** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Ngūmwīra atīrī na ma, gūtīrī mündū ūtigīte mūcīi kana ariū a nyina, kana aarī a nyina, kana nyina, kana ithe, kana ciana, o na kana ithaka nī ūndū wakwa, na nī ūndū wa Ūhoro-ūrīa-Mwega, **30** ūtakaheo ūtonga maita igana matukū maya tūrī, na aheo maita igana ma nyūmba, na ariū a nyina, na aarī a nyina, na manyīna, na ciana o na ithaka, na hamwe na macio, mīnyamaro. Na ihinda rīrīa rīgooka aheo muoyo wa tene na tene. (**aiōn g165, aiōnios g166**) **31** No rīrī, andū aingī arīa marī mbere nīmagaŭika a thuutha, na a thuutha matuīke a mbere.” **32** Na rīrīa maarī njīra-inī makīambata merekeire Jerusalemu, Jesū amatongoretie, arutwo ake nīmagegire, nao arīa maamarūmīrīre magītīgīra. O rīngī Jesū agītware arutwo arīa ikūmi na eerī keheri-inī, akīambīrīria kūmeera maūndū marīa maakirie kūmūkora. **33** Akīmeera atīrī, “Nītūkambata tūthīi

Jerusalemu, nake Mūrū wa Mündū nīegūkunyaŭrwo kūrī athīnjīri-Ngai arīa anene na kūrī arutani a watho. Nao mamūtuīre kūūragwo na mamūneane kūrī andū-a-Ndūrīrī, **34** nao mamūnyūrūrie na mamūtuīre mata, na mamūhūire iboko o na mamūūrage. No thuutha wa mīthenya itatū nīakariūka.” **35** Na rīrī, Jakubu na Johana, ariū a Zebedi, magīka kūrī Jesū. Makīmwīra atīrī, “Mūrutani, tūkwenda ūtwīkīre o ūria tūgūkūhooya.” **36** Nake akīmooria atīrī, “Mūkwenda ndīmūkīre atīa?” **37** Nao makīmūcookeria atīrī, “Ūtwītīkīrie tūgaikara ūmwe guoko-inī gwaku kwa ūrīo na ūrīa ūngī guoko-inī gwaku kwa ūmotho rīiri-inī waku.” **38** Jesū akīmacookeria atīrī, “Mūtiū kīrīa mūrahooya. Mwahota kūnyūira gīkombe kīrīa nī ngūnyūira, kana mūbatithio na ūbatithio ūria ngūbatithio nago?” **39** Nao magīcookia atīrī, “Ūi no tūhote.” Jesū akīmeera atīrī, “Gīkombe kīrīa ngūnyūira nī mūkaanyūira, o na mūbatithio na ūbatithio ūria ngūbatithio nago. **40** No ha ūhoro wa gūikara guoko-inī gwakwa kwa ūrīo kana kwa ūmotho tī nī heanaga. Itī icio ikaaheo arīa mathondekeirwo cio.” **41** Rīrīa arutwo acio angī ikūmi maiguire ūhoro ūcio, makīrakarīra Jakubu na Johana. **42** Nake Jesū akīmeeta hamwe akīmeera atīrī, “Nī mūū atī andū arīa matuuagwo aathani a andū-a-Ndūrīrī nīmetūūgāgīria igūrū rīao, nao anene ao nīmamaathaga. **43** No rīrī, inyuī mūtitarī ūguo. Handū ha ūguo, ūria wothe ūngīenda gūtuīka mūnene thīinī wanyu no nginya atuīke ndungata yanyu, **44** nake ūria wothe ūkwenda gūtuīka wa mbere thīinī wanyu, no nginya atuīke ngombo ya andū othe. **45** Nīgūkorwo o na Mūrū wa Mündū ndookire gūtungatīrwo, no ookire gūtungata na arute muoyo wake nīguo arīhe thogora wa gūkūira andū aingī.” **46** Nao magīkīnya Jeriko. Na rīrīa Jesū na arutwo ake, hamwe na kīrīndī kīnene moimaga itūūra-inī rīu, mündū warī mūtumumu wetagwo Baritimayo (ūguo nī kuuga mūrū wa Timayo), aikarīte thī mūkīra-inī wa njīra akīhooya thendi. **47** Na rīrīa aigūire atī nī Jesū wa Nazarethi, akīambīrīria kwanīrīra akiugaga atīrī, “Jesū, Mūrū wa Daudi, njigūira tha!” **48** Andū aingī makīmūkaania, makīmwīra akire, nowe agīkīrīrīria kwanīrīra, akiugaga atīrī, “Mūrū wa Daudi, njigūira tha!” **49** Nake Jesū akīrūgama, akiuga atīrī, “Mwīte.” Nī ūndū ūcio magīta mündū ūcio warī mūtumumu, makīmwīra atīrī, “Wīyūmīrīrie! Rūgama! Nīaragwīta.” **50** Agīteania nguo yake ya igūrū, agūkīra na ihenya agīthīi harī Jesū. **51** Jesū akīmūuria atīrī, “Ūkwenda

ngwĩkĩre atĩa?” Nake mũndũ ũcio warĩ mũtumumu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũrutani, ngwenda o njooke kuona.” 52 Nake Jesũ akĩmũwĩra atĩrĩ, “Wĩthĩire, wĩtikio waku nĩguo watũma ũhone.” O rĩmwe akĩambĩrĩria kuona, nake akĩrũmĩrĩra Jesũ.

11 Na rĩrĩ, maakuhĩrĩria itũura rĩa Jerusalemu, maakinya matũura ma Bethifage na Bethania hau Kĩrĩma-inĩ kia Mĩtamaiyũ-rĩ, Jesũ agĩtũma arutwo ake eerĩ, 2 akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ itũura rĩrĩa rĩrĩ mbere yanyu, na mwatoonya o ũguo, nĩmũkuona njaũ ya ndigiri yohetwo hau, nayo ndĩrĩ yakuaa mũndũ. Mĩohorei mũmĩrehe. 3 Na mũngĩtũrio nĩ mũndũ atĩrĩ, ‘Mũreka ũguo nĩkĩ?’ Mwĩrei atĩrĩ, ‘Mwathani nĩabatarĩtio nĩyo na nĩekũmĩcookia haha o narua.’” 4 Nao magĩthĩ magĩkora njaũ ya ndigiri yohetwo mũromomoinĩ handũ nja, hakuhĩ na njĩra. Na rĩrĩa maamĩohoraga-rĩ, 5 andũ arĩa maarũngĩ ho makĩmoooria atĩrĩ, “Mũrohora njaũ ĩyo nĩkĩ?” 6 Nao makĩmacookeria o ũria Jesũ aamerĩte, nao andũ acio makĩmetikĩria mathĩ nayo. 7 Rĩrĩa maatwarĩire Jesũ njaũ ĩyo, makĩmĩtandĩka nguo ciao nake Jesũ agĩkuuo nĩyo. 8 Andũ aingĩ makĩara nguo ciao njĩra-inĩ, nao arĩa angĩ makĩara mathĩgĩ marĩa maatuĩte mĩgũnda-inĩ. 9 Andũ arĩa maatongoretie na arĩa maamumĩte thuutha makĩanĩrĩria makiuga atĩrĩ, “Hosana!” “Kũrathimwo-rĩ, nĩ ũria ũgũũka na rĩitwa rĩa Mwathani!” 10 “Kũrathimwo-rĩ, nĩ ũthamaki ũria ũgũũka, ũria wa ithe wĩtũ Daudi!” “Hosana igũrũ o igũrũ!” 11 Nake Jesũ aatoonya Jerusalemu, agĩthĩ hekarũ-inĩ. Na aarĩkia kwĩrorangĩra maũndũ mothe, akiumagara agĩthĩ Bethania hamwe na arutwo arĩa ikũmi na eerĩ, tondũ kwarĩ hwaĩ-inĩ. 12 Mũthenya ũyũ ũngĩ rĩria moimaga Bethania, Jesũ akiigua ahũtĩ. 13 Nake akĩona mũkũyũ warĩ haraaya ũri na mathangũ maruru agĩthĩ kũrora kana warĩ na ngũyũ. Aakinya harĩ guo, agĩkora ndwarĩ na ngũyũ tiga o mathangũ, tondũ ndĩarĩ hĩndĩ ya mĩkũyũ gũciara. 14 Nake akĩra mũkũyũ ũcio atĩrĩ, “Mũndũ ndakanarĩe maciaro maku nginya tene.” Nao arutwo ake makĩigua akiuga ũguo. (aĩon g165) 15 Na maakinya Jerusalemu, Jesũ agĩtoonya hekarũ thĩinĩ, akĩambĩrĩria kũrutũrũra arĩa maagũraga, na arĩa meendanagĩria kuo. Akĩng’aurania metha cia arĩa maakũuranagia mbeeca, o na itĩ cia arĩa meendagia ndutura, 16 na ndangĩetikĩririe mũndũ o na ũrikũ ahĩtũkĩrie kindũ gĩa kwendia kũu nja cia hekarũ. 17 Na rĩrĩa aamarutaga, akĩmoooria atĩrĩ, “Gĩthĩ ũhoru ndwandĩkitwo atĩrĩ,

“Nyũmba yakwa ĩgeetagwo nyũmba ya mahooya ya kũhooyagĩrwo nĩ ndũrĩrĩ ciothe’? No inyũ mũmĩtuĩte ‘ngurunga ya atunyani’.” 18 Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na arutani a watho maigua ũguo, makĩambĩrĩria gũcaria ũria mangĩmũũraga, nĩ ũndũ nĩmamwĩtigagĩra, tondũ kĩrĩndĩ gĩothe nĩkĩagegetio nĩ ũrutani wake. 19 Gwakinya hwaĩ-inĩ, Jesũ na arutwo ake makiuma itũura rĩu. 20 Rũciinĩ, makĩhitũka makĩona mũkũyũ ũria Jesũ aarumĩte ũumĩte wothe nginya mĩri. 21 Petero akĩrĩrikana ũhoru wa mũkũyũ ũcio, akĩra Jesũ atĩrĩ, “Rabii, ta rora! Mũkũyũ ũria ũrarumire-rĩ, nĩũumĩte!” 22 Nake Jesũ akĩmacookeria, akĩmeera atĩrĩ, “Ītikiai Ngai. 23 Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũndũ angĩkeera kĩrĩma gĩkĩ atĩrĩ, ‘Thĩ, wĩkie iria-inĩ,’ na ndagathanganie ngoro-inĩ yake, no etikie atĩ ũria oiga nĩũgwĩkĩka-rĩ, nĩagekĩrwo ũndũ ũcio. 24 Nĩ ũndũ ũcio ngũmwĩra atĩrĩ, ũria wothe mũrihooyaga mũheo, ĩtikagiai atĩ nĩ mũrikĩtie kũwamũkĩra, naguo nĩũrĩtuũkaga wanyu. 25 Na rĩrĩa mwarũgama mũhooe, mũrekanagĩre angĩkorwo mũrĩ ũthũ na mũndũ, nĩgeetha Ithe wanyu ũria ũrĩ igũrũ o nake amũrekanagĩre mehia manyu.” (26 No mũngĩkorwo mũtĩrekanagĩra mehia, nake Ithe wanyu ũria ũrĩ igũrũ ndarĩmũrekanagĩra mehia manyu.) 27 Magĩkinya o rĩngĩ Jerusalemu, na rĩrĩa Jesũ aaceeraga kũu nja cia hekarũ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na arutani a watho, o na athuuri magĩũka kũrĩ we. 28 Makĩmũũria atĩrĩ, “Wĩkaga maũndũ maya na ũhoti ũrikũ? Na nũũ wakũheire ũhoti wa gwĩka maũndũ maya?” 29 Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩngũmũũria kĩũria kĩmwe. Mwanjookeria, na nĩ nĩngũmwĩra njikaga maũndũ maya na ũhoti ũrikũ. 30 Ūbatithio wa Johana-rĩ, woimire igũrũ kana kũrĩ andũ? Njookeria!” 31 Makĩaranĩria o ene ũhoru ũcio, makĩrana atĩrĩ, “Tũngiuga atĩ, ‘Woimire igũrũ’, egũtũũria atĩrĩ, ‘Mwakĩregire kũmwĩtikia nĩkĩ?’ 32 No tũngiuga atĩrĩ, ‘Woimire kũrĩ andũ’” (Nĩmetigagĩra andũ, tondũ andũ othe mooĩ kũna atĩ Johana aarĩ mũnabii.) 33 Nĩ ũndũ ũcio magĩcookeria Jesũ atĩrĩ, “Ithuũ tũtũũ.” Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “O na nĩ ndikũmwĩra njikaga maũndũ maya na ũhoti ũrikũ.”

12 Nake akĩambĩrĩria kũmahe ũhoru na ngerekano, akĩmeera atĩrĩ, “Mũndũ ũmwe nĩahaandire mũgũnda wake mĩthabibũ. Agĩaka rũgĩri rũgĩthĩũrũrũkĩria mũgũnda ũcio, na akĩenja irima rĩa kũhĩhĩra thabibũ, na agĩaka nyũmba ndaaya na igũrũ ya arangĩri. Agĩcooka agĩkomborithia mũgũnda ũcio kũrĩ arĩmi angĩ, na agĩthĩ rũgendo. 2 Na rĩrĩ,

hĩndĩ ya magetha yakinya-rĩ, agĩtũma ndungata yake kũrĩ akombori acio igĩire maciaro mamwe ma mũgũnda ũcio wa mĩthabĩbũ. 3 Nao makĩmĩnyiita makĩmĩhũũra, na makĩmĩngata ĩtarĩ na kĩndũ. 4 Agĩcooka akĩmatũmĩra ndungata ĩngĩ; nao magĩtihiha ndungata ĩyo mĩtwe na makĩmĩka maũndũ ma thoni. 5 Na o rĩngĩ agĩtũma ndungata ĩngĩ, nayo makĩmũruga. Nĩatũmire ndungata ĩngĩ nyingĩ, imwe ciacio magĩcihũũra, na iria ĩngĩ magĩciũruga. 6 “Mũndũ ũcio ndaarĩ na mũndũ ũngĩ watigaire wa gũtũma, tĩga o mũriũ wake ũrĩa eendete mũno. Akĩmũtũma thuutha wa acio angĩ othe, akiuga atĩrĩ, ‘Nĩmegũtĩĩa mũrũ wakwa.’ 7 “No akombori acio makĩĩrana atĩrĩ, ‘Ūyũ nĩwe ũkaagaya mũgũnda ũyũ. Ūkai, rekei tũmũũrage, nĩguo igai rĩake rĩgaatuĩka rĩitũ.’ 8 Nĩ ũndũ ũcio makĩmũnyiita, makĩmũũruga, makĩmũikia nja ya mũgũnda ũcio wa mĩthabĩbũ. 9 “Rĩu-rĩ, mwene mũgũnda ũcio ageeka atĩa? Agooka oorage akombori acio, acooke ahe andũ angĩ mũgũnda ũcio. 10 Kaĩ mũtarĩ mwathoma maandĩko maya: “Ihĩga rĩrĩa aaki maaregĩre, nĩrĩo rĩtũkĩte ihĩga inene rĩa koine; 11 Mwathani nĩwe wĩkĩte ũndũ ũcio, naguo nĩ wa magegania tũkĩwona?” 12 Magĩcaria ũrĩa mangĩmũnyiita tondũ nĩmamenyire aaragia ũhoru wao na ngerekano ĩyo, no nĩmetĩgagĩra kĩrĩndĩ; nĩ ũndũ ũcio magĩtigana nake, magĩthĩ. 13 Thuutha ũcio magĩtũma Afarisai amwe na Aherodia kũrĩ Jesũ nĩguo mamũtege na mĩario yake. 14 Magĩũka kũrĩ we makĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, nĩtũũ atĩ ũrĩ mũndũ wa ma. Ndwĩtigagĩra andũ, tondũ ndũrũmbũyagia ũrĩa mahaana; no ũrutanaga ũhoru wa Ngai na ma. Rĩu-rĩ, nĩ kwagĩrĩre kũrutĩra Kaisari mbeeca cia igooti, kana aca? 15 Tũrutage kana tũtikarutage?” No tondũ Jesũ nĩamenyaga ũhĩnga wao, akĩmooria atĩrĩ, “Mũrenda kũngeria nĩkĩ? Ta ndeherai dinari ndĩmĩone.” 16 Makĩmũrehera dinari ĩyo, nake akĩmooria atĩrĩ, “Mbica ĩno na rĩtwa rĩrĩrĩ nĩ cia ũ?” Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ cia Kaisari.” 17 Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Rutagĩrai Kaisari kĩrĩa kĩrĩ gĩake, na mũrutagĩre Ngai kĩrĩa kĩrĩ gĩake.” Nao makĩgegio nĩwe. 18 Nĩngĩ Asadukai, arĩa moigaga atĩ gũtirĩ ũhoru wa kũriũka magĩũka kũrĩ Jesũ na makĩmũũria atĩrĩ, 19 “Mũrutani, Musa aatwandĩkĩre atĩ mũrũ wa nyina na mũndũ angĩkua atĩge mĩtũmia atarĩ na ciana-rĩ, mũndũ ũcio no nginya ahĩkie mĩtũmia ũcio watigwo, aciarĩre mũrũ wa nyina ciana. 20 Na rĩrĩ, kwarĩ aanake mũgwanja a nyina ũmwe. Wa mbere akĩhĩkania na

agĩkua, na ndatĩge ciana. 21 Nake wa keerĩ akĩhĩkia mĩtũmia ũcio wa ndĩgwa, no o nake agĩkua na ndatĩge ciana. O na wa gatatũ nake agĩka o ũguo. 22 Ūhoru wa ma nĩ atĩ, gũtirĩ o na ũmwe wa acio mũgwanja watĩgĩre ciana. Thuutha wao othe, mĩtũmia ũcio o nake agĩkua. 23 Rĩu-rĩ, hĩndĩ ya kũriũka mĩtũmia ũcio agaakorwo arĩ wa ũ, nĩgũkorwo othe mũgwanja nĩmamũhĩkĩtie?” 24 Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩmũhĩtĩtie tondũ mũtiũ Maandĩko kana hinya wa Ngai? 25 Rĩrĩa akuũ makaariũka, matĩkahĩkania kana mahĩke; magaatũka ta araika arĩa marĩ kũu igũrũ. 26 Naguo ha ũhoru wa akuũ kũriũka-rĩ, kaĩ mĩtathomete ibuku-ĩnĩ rĩa Musa, ũhoru ũkonĩ kĩhĩnga kĩrĩa kĩahĩaga, na ũrĩa Ngai aamwĩrĩre atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ nĩ Ngai wa Iburahĩmu na Ngai wa Isaaka, o na Ngai wa Jakubu?’ 27 We ti Ngai wa arĩa akuũ, no nĩ wa arĩa marĩ muoyo. Inyuũ mũhĩtĩtie mũno.” 28 Na rĩrĩ, mũrutani ũmwe wa watho nĩokire akĩgũwa makĩaria. Aamenya atĩ Jesũ nĩamacookeirie icookio rĩega-rĩ, akĩmũũria atĩrĩ, “Harĩ maathani marĩa mangĩ mothe-rĩ, nĩ rĩrĩkũ rĩa bata mũno?” 29 Jesũ agĩcookia atĩrĩ, “Rĩathani rĩrĩa rĩa bata mũno nĩ rĩrĩ: ‘Thĩkĩrĩria, inyuũ Isiraeli, Mwathani Ngai witũ, Mwathani nĩ ũmwe. 30 Endaga Mwathani Ngai waku na ngoro yaku yothe, na muoyo waku wothe, na meciiria maku mothe, na hinya waku wothe.’ 31 Narĩo rĩa keerĩ nĩ rĩrĩ: ‘Endaga mũndũ ũrĩa ũngĩ o ta ũrĩa wĩendete wee mwene.’ Gũtirĩ rĩathani rĩngĩ inene kũrĩ macio.” 32 Nake mũndũ ũcio agĩcookia atĩrĩ, “Mũrutani, ti-itherũ nĩwoiga wega atĩ Ngai nĩ ũmwe na gũtirĩ ũngĩ tĩga we! 33 Nĩngĩ ũmwende na ngoro yaku yothe, o na ũmenyo waku wothe, o na hinya waku wothe; o nakuo kwenda mũndũ ũrĩa ũngĩ o ta ũrĩa wĩendete wee mwene, ũcio nĩ ũndũ ũrĩ bata gũkĩra maruta mothe ma njino na magongona.” 34 Rĩrĩa Jesũ oonire nĩacookia wega, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee-rĩ, ndũrĩ haraaya na ũthamaki wa Ngai.” Na kuuma hĩndĩ ĩyo gũtirĩ mũndũ wacookire kũmũrĩria kũmũũria ciũria ĩngĩ. 35 Na rĩrĩ, Jesũ akĩrutana nja-ĩnĩ cia hekarũ akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmaga arutani a watho moige atĩ Kristũ nĩ mũrũ wa Daudi? 36 Daudi we mwene, akĩaria arĩ na Roho Mũtheru, oĩgĩre atĩrĩ: “Mwathani eerire Mwathani wakwa atĩrĩ: “ikara guoko-ĩnĩ gwakwa kwa ũrĩo nginya ngaĩga thũ ciaku rungu rwa makinya maku.” 37 Daudi we mwene aramwĩta ‘Mwathani.’ Angĩgĩtũka mũrũwe atĩa?” Na nĩ haarĩ na gĩkundi kĩnene kĩa andũ kĩamũthĩkagĩrĩria gĩkenete. 38

Ningĩ Jesũ akĩrutana, akiuga atĩrĩ, “Mwĩmenyagĩrĩrei arutani a watho. Mendete gũthĩĩ mehumbĩte nguo iria ndaaya na kũgeithagio nĩ andũ othe rĩrĩa mekũgera ndũnyũ-inĩ, 39 na makenda gũkaragĩra itĩ iria cia bata thunagogi-inĩ, na gũikara handũ ha andũ arĩa atĩku maruga-inĩ. 40 Na no-o matoonyagĩrĩra nyũmba cia atumia a ndigwa makamatunya indo ciao, na nĩguo meyonanie, makahooya mahooya maraihu. Andũ ta acio nĩ makaaherithio mũno makĩria.” 41 Jesũ agũikara thĩ ang’etheire harĩa heekagĩrwo maruta, akĩrorera ũrĩa gĩkundi kũ kĩahothaga. Andũ aingĩ itonga makĩhotha mbeeca nyingĩ. 42 No mütumia ũmwe wa ndigwa warĩ mũthĩini agũika akĩhotha tũthendi twĩrĩ tũnini mũno twa gĩcango tũrĩa twarĩ mũigana wa mbeeca ĩmwe. 43 Jesũ agĩta arutwo ake harĩ we, akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mütumia ũyũ wa ndigwa mũthĩini nĩekĩra mbeeca nyingĩ kĩgĩina-inĩ gũkĩra andũ arĩa angĩ othe. 44 Acio angĩ othe maheana kũringana na ũingĩ wa ũtonga wao, no mütumia ũyũ aheana kĩrĩa gĩothe oima nakĩo, o na arĩ mũthĩini-rĩ, aheana mũthithũ wake wothe.”

13 Na rĩrĩa Jesũ oimaga hekarũ-inĩ, ũmwe wa arutwo ake akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, ta rora! Mahiga maya kaĩ nĩ manene-ĩ! Kaĩ nyũmba ici nĩ thaka-ĩ!” 2 Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩũrona nyũmba ici nene ũũ? Gũtirĩ ihiga o na rĩmwe rĩa maya rĩgaakorwo rĩrĩ igũrũ wa rĩrĩa rĩngĩ; mothe nĩmakamomorwo.” 3 Rĩrĩa Jesũ aikarĩte thĩ kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaiyũ ang’etheire hekarũ-rĩ, Petero na Jakubu na Johana na Anderea makĩmũũria marĩ keheri-inĩ atĩrĩ, 4 “Ta twĩre, maũndũ macio mageekĩka rĩ? Na kĩmenyithia atĩ maũndũ macio marĩ hakuhĩ gwĩkĩka nĩ kĩrĩkũ?” 5 Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩmenyagĩrĩrei mütikanaheenio nĩ mũndũ o na ũrĩkũ. 6 Andũ aingĩ nĩ magooka na rĩitwa rĩakwa makiugaga atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ nĩ Kristũ,’ na nĩmakaheenia andũ aingĩ. 7 Rĩrĩa mũkaigua mbaara na mũhuhu wa mbaara mütikanamake. Maũndũ ta macio no nginya mekĩke, no rĩrĩ, ithirĩro ti rĩkinyu. 8 Rũrĩrĩ nĩrũgookĩrĩra rũrĩa rũngĩ, na ũthamaki ũũkĩrĩre ũthamaki ũrĩa ũngĩ. Nĩgũkaagĩa na ithingithia kũndũ na kũndũ, o na kũgĩe ng’aragu. Maũndũ maya nĩ kĩambĩrĩria kĩa ruo ta rwa mũndũ-wa-nja akĩrũmwo. 9 “No inyuĩ-rĩ, ikaragai mwĩguĩte. Nĩmũkaneanwo kũrĩ ciamu cia athuuri na mũhũũrwo iboko thĩini wa thunagogi. Nĩmũkarũgama mbere ya aathani na

athamaki nĩ ũndũ wakwa, mũtuĩke aira akwa kũrĩ o. 10 Naguo ũhoru-ũrĩa-Mwega no nginya wambe ũhunjio kũrĩ ndũrĩrĩ ciothe. 11 Rĩrĩa rĩothe mũkaanyiitwo mũtwarwo mũgaciirithio, mütikanetange mũgĩciiria ũrĩa mũkoiga. Inyuĩ mũkoiga o ũrĩa mũkaahotithio hĩndĩ ĩyo, nĩgũkorwo ti inyuĩ mũgaakorwo mũkĩaria, no nĩ Roho mũtheru. 12 “Mũndũ nĩagakunyanĩra mũrũ wa nyina ooragwo, na ithe wa mũndũ akunyanĩre mwana wake, o na ciana nĩikaremera aciari a cio na imoragithie. 13 Andũ othe nĩmakamũmena nĩ ũndũ wakwa, no ũrĩa ũgaakĩrĩrĩa nginya hĩndĩ ya mũthia nĩakahonoka. 14 “Rĩrĩa mũkoona kĩrĩa kĩrĩ thaahu na gĩa kũrehe ihooru kĩarũgama harĩa gĩtagĩrĩrwo nĩ kũrũgama-rĩ, (ũrĩa ũrathoma nĩamenye ũhoru ũcio), hĩndĩ ĩyo arĩa marĩ Judea nĩmoorĩre irĩma-inĩ. 15 Mũndũ ũrĩa wothe ũgaakorwo arĩ nyũmba yake igũrũ ndakanaharũrũke kana atoonye kũruta kĩndũ nyũmba. 16 Nake mũndũ ũrĩa ũgaakorwo arĩ mũgũnda ndagacooke mũciĩ kũgĩra nguo ciake. 17 Kaĩ atumia arĩa magaakorwo marĩ na nda na arĩa magaakorwo makĩongithia hĩndĩ ĩyo nĩmagakorwo marĩ na haaro-ĩ. 18 Hooyagai Ngai atĩ maũndũ macio matikanakinye hĩndĩ ya heho, 19 nĩ ũndũ matukũ macio gũgaakorwo na mĩnyamaro ĩtarĩ yoneka ĩngĩ tayo kuuma kĩambĩrĩria rĩrĩa Ngai ombire thĩ nginya rĩu, na gũtikoneka ĩngĩ tayo. 20 Tiga Mwathani anyihanyihirie matukũ macio, gũtirĩ mũndũ ũngĩgatigara. No tondũ wa andũ ake arĩa aamũre, matukũ macio nĩmagakuhĩhio. 21 Hĩndĩ ĩyo mũndũ o na ũrĩkũ angĩkamwĩra atĩrĩ, ‘Kristũ arĩ hahal!’ kana amwĩre atĩrĩ, ‘Kristũ arĩ haarĩa!’ mütikanetikie ũhoru ũcio. 22 Nĩgũkorwo Kristũ a maheeni na anabii a maheeni nĩmakeyumĩria monanie morĩrũ na maringe ciamu nĩguo mahĩthithie andũ arĩa aamũre, korwo no kũhoteke. 23 Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ikaragai mwĩguĩte tondũ nĩndamwĩra maũndũ mothe mbere ya ihinda rĩtanakinya. 24 “No ihinda-inĩ rĩu, thuutha wa maũndũ macio ma mĩnyamaro, “riũa nĩrĩkagĩa nduma, naguo mweri ndũkaara; 25 njata nacio nĩkaagũa kuuma igũrũ, namo maahinya ma igũrũ nĩmakenyenyio.’ 26 “Hĩndĩ ĩyo andũ nĩ makoona Mũrũ wa Mũndũ agũika arĩ thĩini wa matu, arĩ na hinya mũingĩ mũno o na riiri. 27 Nake nĩagatũma araika ake macookanĩrĩrie andũ ake arĩa aamũre kuuma mĩena ĩna rĩra yumaga rũhuho, o na kuuma ituri ciothe cia thĩ na cia igũrũ. 28 “Na rĩrĩ, mwĩrutei na mũkũyũ: Rĩrĩa hongu ciaguo ciarĩkia gũthundũra na ciaruta mathangũ-rĩ, nĩmũmenyaga atĩ hĩndĩ ya riũa ĩrĩ hakuhĩ. 29 ũguo nguo, rĩrĩa

mũkoona maũndũ macio magĩkĩka mũkaamenya ihinda rĩrĩ hakuhi, rĩrĩ o mũromo-inĩ. 30 Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, rūciaro rūrũ rūtigaathira nginya maũndũ macio mothe makaahingio. 31 Igũrũ na thĩ nĩgathira, no ciugo ciakwa itigathira. 32 “Gũtirĩ mũndũ o na ũrikũ ũũĩ ũhoru wa mũthenya ũcio kana ithaa rĩu, o na araika a igũrũ matiũũ, o na Mũriũ ndooĩ, tige lthe wiki! 33 Ikaragai mwĩguĩte! Ikaragai mwĩhũgĩte! Mũtiũũ rĩrĩa ihinda rĩu rĩgaakinya. 34 Gũkahaana ta mũndũ ũgũthĩ rũgendo ũrĩa atigaga egaira ndungata ciake irorage mũciĩ, o ndungata akamihe wĩra wayo, na agatiga atha mũikaria wa mũrango o nake aikarage ehũũgĩte. 35 “Nĩ ũndũ ũcio, ikaragai mwĩguĩte tondũ mũtiũũ rĩrĩa mwene mũciĩ agacooka, kana agooka hwaĩ-inĩ, kana ũtukũ gatagati, kana ngũkũ ikĩgamba, o na kana gũgũthererũka. 36 O rĩrĩa angũũka-rĩ, mũtikanareke amũkore mwĩrigĩtwo. 37 Ūguo ngũmwĩra, noguo ngwĩra andũ othe, atĩrĩ, ‘Ikaragai mwĩguĩte.’”

14 Na rĩrĩ, gwatigaire o mũthenya rĩrĩ nĩguo kũgĩe na Gĩathĩ kĩa Bathaka na kĩa Mĩgate itarĩ Mũikĩre Ndawa ya Kũmbia, nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na arutani a watho nĩmacaragia ũrĩa mangĩnyitithia Jesũ na njĩra ya wara nĩguo mamũũrage. 2 Makiuga atĩrĩ, “No tũtingĩmũnyĩta hĩndĩ ya Gĩathĩ, tondũ andũ mahota kũruta haaro.” 3 Na rĩrĩa arĩ itũũra-inĩ rĩa Bethania kwa mũndũ wetagwo Simoni ũrĩa warĩ na mangũ, aikarĩte metha-inĩ akĩrĩa irio-rĩ, nĩhookire mũndũ-wa-nja arĩ na cuba ya maguta ma goro mũno na manungi wega. Akĩũraga cuba ũyo na akĩmũitĩrĩria maguta macio mũtwe. 4 Andũ amwe arĩa maarĩ kuo makĩigua ũũru, makĩũrania atĩrĩ, “Maguta maya maitangwo ũguo niki? 5 Maguta macio nĩmangĩendio mbeeca ikĩrĩte mũcara wa mũndũ wa mwaka mũgima nacio mbeeca icio iheo athĩni.” Magĩkũũma mũndũ-wa-nja ũcio marĩ na ũũru. 6 Nowe Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Tiganai nake, mũramũtanga niki? Nĩanjĩka ũndũ mwega mũno. 7 Athĩni marĩkoragwo na inyuĩ hĩndĩ ciothe na no mũmateithie hĩndĩ rĩrĩa yothe mũngĩenda. No nĩ mũtirĩkoragwo na nĩ hĩndĩ ciothe. 8 Anjĩka o ũrĩa angĩahota. Aitĩrĩria mwĩrĩ wakwa maguta o mbere nĩ ũndũ wa kũhaarĩria gũthikwo gwakwa. 9 Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, kũrĩa guothe Ūhoru-ũyũ-Mwega ũkaahunjagĩo thĩniĩ wa thĩ, ũguo eka nĩũkeeragwo andũ nĩgeetha aririkanagwo.” 10 Hĩndĩ ũyo Judasi Mũisikariota, ũmwe wa arĩa ikũmi na eerĩ, agĩthĩ kũrĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene agakũnyanĩre Jesũ kũrĩ o. 11 Nao magĩkena mũno maigua ũguo na

makĩmwĩra nĩmekũmũhe mbeeca. Nĩ ũndũ ũcio Judasi agĩcaria mweke wa kũmũneana kũrĩ o. 12 Mũthenya wa mbere wa Gĩathĩ kĩa Mĩgate itarĩ Mũikĩre Ndawa ya Kũmbia, o ũrĩa wathĩnjagwo gatũrũme ka Bathaka-rĩ, arutwo a Jesũ makĩmũuria atĩrĩ, “Ūkwenda tũthĩ kũ tũkahaarĩre nĩguo ũkarĩre irio cia Bathaka kuo?” 13 Nĩ ũndũ ũcio agĩtũma arutwo ake eerĩ akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ mũtoonye itũũra, na nĩ mũgũcemanĩa na mũndũ ũkuũite ndigithũ ya maĩ. Mũrũmĩrĩre. 14 Kũrĩa egũtoonya mwĩre mwene nyũmba ũyo atĩrĩ, ‘Mũrutani arooria atĩrĩ, nyũmba yakwa ya ageni rĩrĩ ha, harĩa ingĩrĩra irio cia Bathaka na arutwo akwa?’ 15 Nake nĩekũmuonia nyũmba nene ya igũrũ ikĩrĩtwo indo na ũgathondekwo wega. Haarĩria irio cia Bathaka iitũ kuo.” 16 Arutwo acio makĩumagara, magĩtoonya itũũra, magĩkora maũndũ mahaana o ta ũrĩa Jesũ aamerĩte. Nĩ ũndũ ũcio makĩhaarĩria irio cia Bathaka. 17 Na gwakinya hwaĩ-inĩ, Jesũ agĩkinya kuo marĩ na arutwo arĩa ikũmi na eerĩ. 18 Maikarĩte metha-inĩ makĩrĩa akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ũmwe wanyu nĩekũgunyanĩra, ũmwe wa arĩa mararĩanĩra na nĩ.” 19 Makĩnyĩtwo nĩ kĩaha mũno, na o ũmwe akamũũria atĩrĩ, “Ti-itherũ hihĩ nĩ nĩ?” 20 Jesũ akĩmacookeria akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ ũmwe wanyu inyuĩ ikũmi na eerĩ, ũrĩa ũgũtobokanĩria mũgate mbakũri-inĩ hamwe na nĩ. 21 Mũrũ wa Mũndũ egũthĩ o ta ũrĩa ũhoru wake wandĩkitwo. No mũndũ ũrĩa ũgaakũnyanĩra Mũrũ wa Mũndũ kaĩ arĩ na haaro-ĩ! Nĩ kaba mũndũ ũcio atangĩciarirwo.” 22 Ningĩ o makĩrĩaga-rĩ, Jesũ akĩoya mũgate, agĩcookia ngaatho, agĩcooka akĩwenyũranga, akihe arutwo ake, akiuga atĩrĩ, “Oyai; ũyũ nĩguo mwĩrĩ wakwa.” 23 Agĩcooka akĩoya gĩkombe, agĩcookia ngaatho akĩmanengera, nao othe magĩkĩnyũra. 24 Akĩmeera atĩrĩ, “Ino nĩyo thakame yakwa ya kĩrĩkanĩro, rĩrĩa iitĩtwo nĩ ũndũ wa andũ aingĩ. 25 Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ndikũnyua rĩngĩ ndĩbei ya maciaro ma mũthabĩbũ, nginya mũthenya ũrĩa ngaamĩnyua rĩrĩ njerũ ũthamaki-inĩ wa Ngai.” 26 Na maarĩkia kũina rwĩmbo, makĩumagara magĩthĩ kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaiyũ. 27 Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ inyuotho nĩmũrĩndirika, nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ: “Nĩngaringa mũrĩithi, nacio ng’ondũ ihurunjũke.’ 28 No ndaariũka, nĩngamũtongoria gũthĩ Galili.” 29 Petero akĩmwĩra atĩrĩ, “O na othe mangĩgũtirika, nĩ ndingĩgũtirika.” 30 Nake Jesũ akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ngũkwĩra atĩrĩ na ma, ũmũthĩ, o ũtukũ ũyũ, ngũkũ itanakũga

keerī, nīūrīngaana maita matatū.” 31 No Petero akīaria ahinyīrīrie, akiuga atīrī, “O na angikorwo ndīrīkuanīra nawe, nīī ndingīgūkaana!” O na acio angī othe makiuga o ūguo. 32 Nao magīkinya handū heetagwo Gethisemane, nake Jesū akīra arutwo ake atīrī, “Ikarai haha thīī ngahooe.” 33 Akīoya Petero na Jakubu na Johana agīthīī nao, na o hīndī īyo akīnyitwo nī kīeha kīnene na agīthīnīka mūno. 34 Akīmeera atīrī, “Ngoro yakwa nīraigua kīeha mūno o ta ingīkua, ikarai haha na mwīhūge.” 35 Na aathiathia hanini, akīgūthia thī, akīhooya atī korwo kwahoteka, ihinda rīu rīmweherere. 36 Akiuga atīrī, “Abba, Baba, maūdū mothe nīmahotekaga nīwe. Njehereria gīkombe gīkī. No ti ūrīa ngwenda nīī, no nī ūrīa wee ūkwenda.” 37 Ningī agīcooka harī arutwo ake akīmakora makomete. Akīūria Petero atīrī, “Simoni, kā ūkomete? Ndūngīhota gūikara ithaa rīmwe wīguite? 38 Mwīhūgagai na mūhooyage nīgeetha mūtīkagwe magerio-inī. Ngoro nīyenda, no mwīrī ndūrī na hīnya.” 39 O rīngī agīthīī akīhooya o ūguo. 40 Na acooka rīngī harīo, agīkora makomete tondū nīmahītītwo nī toro. Nao makīrīgwo nī ūrīa mangīmwīra. 41 Ningī agīka ihinda rīa gatātū akīmooria atīrī, “O na rīu mūrī o toro, o mūhurūkīte? Kinyiai hau! Ithaa nīrīakinya. Atīrīrī, Mūrū wa Mūdū nīakunyanīrwo akaneanwo moko-inī ma andū ehia. 42 Ūkīrai, tūthīī! Ūrīa ūkūngunyanīra nīarooka.” 43 O akīaragia-rī, Judasi, ūmwe wa arutwo arīa ikūmi na eerī, agīkinya. Ookire arī na gīkundi kīnene kīa andū marī na hīū cia njora na njūgūma, matūmītwo nī athīnjīri-Ngai arīa anene, na arutani a watho na athuuri. 44 Judasi ūcio wamūkunanīre nīamaheete kīmenyithia akameera atīrī, “Ūrīa ndīmumunya nīwe; mūmūnyīite na mūmūtware arangīrwo.” 45 Judasi o rīmwe agīthīī harī Jesū, akīmwīta atīrī, “Rabīī!” na akīmūmumunya. 46 Nao andū acio makīguthūkīra Jesū makīmūnyīita. 47 Na ūmwe wa arīa maarūngīī hakuhī agīcomora rūhīū rwake rwa njora agītīnīa gūtū kwa ndungata ya mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene. 48 Nake Jesū akīmooria atīrī, “Kāī ndī mūtongoria wa akararia a watho atī nīkīo muoka kūūnyīita mūrī na hīū cia njora na njūgūma? 49 Ndīratūūraga na inyuī hekarū-inī ngīrutanaga mūthenya o mūthenya na mūtingīnyīita. No rīrī, Maandīko no ngīnya mahīnge.” 50 Hīndī īyo arutwo ake othe makīmūtiganīria, makīūra. 51 Na mwanake ūmwe ūteehumbīte kīndū tīga taama wa gatani akīrūmīrīra Jesū. Na rīrīa maamūnyīitire,

52 agītīga taama wake nao, akīūra e njaga. 53 Nao andū acio magītīwara Jesū kūrī mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, nao athīnjīri-Ngai arīa anene othe, na athuuri na arutani a watho makīgomana hamwe. 54 Petero akīmūrūmīrīra arī haraaya o ngīnya agīkinya nja ya mūcīī wa mūthīnjīri-Ngai ūcio mūnene. Agīkarania na thīgari kūu agīota mwaki. 55 Na rīrī, athīnjīri-Ngai arīa anene, o na Kīama kīu gīothe, magīcaria ūira wa kūrūragithia Jesū, no mationire. 56 Na andū aingī nīmarutire ūira wa maheeni, no ūira wao ūkīaga kūiguana. 57 Gūgīcooka gūkīrūgama andū amwe, nao makīruta ūira wa maheeni makiuga atīrī, 58 “Nītwaguire akiuga atīrī, ‘Nīngatharia hekarū īno yakītīwo nī andū, na njake īngī itakītīwo nī mūdū na ihinda rīa mīthenya itātū.’” 59 No o na moiga ūguo, ūira wao ūkīaga kūiguana. 60 Hīndī īyo mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene akīrūgama gatagatī kao, akīūra Jesū atīrī, “Kāī wee ūtarī na ūndū ūngīcooka? Nī ūhoro ūrīkū ūyū ūrathitangwo nago?” 61 No Jesū agīkīra kī, na ndacookie ūndū. O rīngī mūthīnjīri-Ngai ūcio mūnene akīmūria atīrī, “Wee nīwe Kristū, Mūrū wa Ūrīa Mūrathime?” 62 Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Tī nī nīī. Na nīmūkona Mūrū wa Mūdū aikarīte guoko-inī kwa ūrīo kwa Ūrīa-ūrī-Hīnya, na agīka arī igūrū rīa matu.” 63 Mūthīnjīri-Ngai ūcio mūnene agītembūranga nguo ciake. Akīūra atīrī, “Tūgūkībatario nī aira angī a kī? 64 Nīmweiguīra akīruma Ngai. Mūgwīciiria atīa?” Nao othe makīmūtūira atī aagīrīrwo nī kūrūragwo. 65 Hīndī īyo amwe makīambīrīria kūmūtūira mata, na makīmūhumbīra ūthīū, makīmūrīnga na ngundi makīmwīraga atīrī, “Ta kīrathe ūhoro.” Nacio thīgari ikīmūya, ikīmūhūra. 66 Na hīndī īyo Petero aikarīte o hau nja-rī, ūmwe wa ndungata cia airītu cia mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene akīgerera ho. 67 Rīrīa oonire Petero agīota mwaki, akīmūrora wega. “Akīmwīra atīrī, ‘O nawe uuma hamwe na Jesū ūcio wa Nazarethī.’” 68 Nowe Petero agīkaana ūhoro ūcio, akīmwīra atīrī, “Ndiūī ūhoro ūcio, o na ndiramenya nī atīa ūroiga,” na akīumagara agīthīī itoonyero-inī. 69 Na rīrīa ndungata īyo ya mūrītu yamuonire ho, o rīngī ikīra arīa maarūngīī ho atīrī, “Mūdū ūyū nī ūmwe wao.” 70 No Petero agīkaana ūhoro ūcio rīngī. Thuutha wa kahinda kanini, arīa maarūgamīte hakuhī makīra Petero atīrī, “Ti-itherū ūrī ūmwe wao, nī ūndū wī Mūgalīlī.” 71 Nake akīambīrīria kwīhīta akiugaga atīrī, “Nīī ndiūī mūdū ūyū mūrāaria ūhoro wake.” 72 O hīndī īyo ngūkū īgīkūga hīndī ya keerī. Nake Petero

akiririkana ūhoru ūrĩa Jesũ aamwĩrite atĩrĩ, “Ngũkũ itanakũga keerĩ nĩũrĩngaana maita matatũ.” Nake akĩambĩrĩria kũrĩa.

15 Na rĩrĩ, rũciinĩ tene, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri, na arutani a watho, na Kĩama gĩothe magĩtua ūrĩa megwĩka. Makĩoha Jesũ, makĩmũtwara, makĩmũneana kũrĩ Pilato. **2** Nake Pilato akĩmũuria atĩrĩ, “Wee nĩwe Mũthamaki wa Ayahudi?” Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Iĩ, ũguo woiga nĩguo.” **3** Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene makĩmũthitangĩra maũndũ maingĩ. **4** Nĩ ūndũ ũcio Pilato akĩmũuria o rĩngĩ atĩrĩ, “Kaĩ wee ũtarĩ na ūndũ ũgũcookia? Ta rora maũndũ marĩa mothe maragũthitangĩra.” **5** No Jesũ ndaigana gũcookia ūndũ, nake Pilato akĩgega. **6** Na rĩrĩ, kwarĩ mūtugo hĩndĩ ya Iruga rĩu rĩa Bathaka, Pilato nĩamohoragĩra mwohwo ũmwe, o ūrĩa andũ mangĩetirie. **7** Na nĩ kwarĩ mũndũ ũmwe wetagwo Baraba woohetwo hamwe na arĩa maambĩrĩrie ngũĩ ya gũũkĩrĩra thirikari na makooraga andũ thĩinĩ wa mbũkĩrĩra iyo. **8** Nakĩo kĩrĩndĩ kĩnene gĩgĩthĩ harĩ Pilato, gĩkĩmũuria eeke o ūrĩa aamenyerete gwĩka. **9** Pilato akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ mũkwenda ndĩmuhorere mũthamaki wa Ayahudi?” **10** Nĩgũkorwo nĩamenyaga atĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene maaneanĩte Jesũ kũrĩ we nĩ ūndũ wa ũuru. **11** No rĩrĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene makĩringĩrĩria kĩrĩndĩ kũ kũre Pilato ohore Baraba handũ ha Jesũ. **12** Pilato akĩmooria atĩrĩ, “Mũgũkienda njike atĩa na mũndũ ũyũ mwĩtaga mũthamaki wa Ayahudi?” **13** Nao makĩanĩrĩra, makiuga atĩrĩ, “Mwambe mũtĩ igũrũ!” **14** Nake Pilato akĩmooria atĩrĩ, “Nĩkĩ? Nĩ ngero irĩkũ agerete?” No-o magĩkĩrĩrĩria kwanĩrĩra, makiugaga atĩrĩ, “Mwambe mũtĩ igũrũ!” **15** Na tondũ nĩendaga gũkenia kĩrĩndĩ kũ, Pilato akĩmohorera Baraba. Akĩhũurithia Jesũ iboko, agĩcooka akĩmũneana akambwo mũtĩ igũrũ. **16** Nacio thigari igĩtwara Jesũ gĩikaro-inĩ kĩa barũthi (na nĩkĩo gĩetagwo Puratoria); igĩcookanĩrĩria mbũtũ yothē ya thigari. **17** Ikĩmũhumba nguo ndaaya ya rangi wa ndathi, igĩcooka igĩtuma thũmbĩ ya mĩigua, ikĩmwĩkĩra mũtwe. **18** Ikĩambĩrĩria kũmũnyũrũria, ikĩmwĩraga atĩrĩ, “Ūkĩrĩ mũhoru, wee mũthamaki wa Ayahudi?” **19** Ikĩmũhũura na rũthanju mũtwe maita maingĩ ikĩmũtuagĩra mata. Ikĩgũũthia thĩ mbere yake, ikĩmũturagĩria ndu ta ikũmũhooya. **20** Na ciarikia kũmũnyũrũria-rĩ, ikĩmũruta nguo iyo ndaaya ya rangi wa ndathi, ikĩmũhumba nguo ciake mwene. Igĩcooka

ikĩmuomagaria ikamwambe mũtĩ igũrũ. **21** Na marĩ njĩra thigari ikĩnyũita mũndũ wahĩtũkaga akiuma mĩgũnda-inĩ, wetagwo Simoni wa kuuma Kurene, ithe wa Alekisandro na Rufusi, na ikĩmũkuũthia mũtharaba wa Jesũ na hinya. **22** Igĩgĩkinyia Jesũ handũ harĩa heetagwo Gologotha (ũguo nĩ kuuga Handũ hahaana ta Ihĩndĩ rĩa Mũtwe). **23** Ningĩ igĩcooka ikĩmũhe ndibei itukanĩtio na manemane, nake Jesũ akĩrega kũmĩnyua. **24** Igĩkĩmwamba mũtĩ igũrũ. Ikĩgayana nguo ciake, na ūndũ wa gũcicuukĩra mĩtĩ nĩguo imenye o irĩa mũndũ egũkuua. **25** Kwarĩ thaa ithatũ cia rũciinĩ rĩria ciamwambire mũtĩ igũrũ. **26** Ūndũ ūrĩa aathitangĩrwo wandĩkitwo atĩrĩ, “Ūyũ nĩwe MŪTHAMAKI WA AYAHUDI.” **27** Ningĩ ikĩamba atunyani eerĩ hamwe nake, ũmwe mwena wake wa ũrĩo, nake ũcio ũngĩ mwena wake wa ũmotho. **28** (Namo Maandiko makĩhingio marĩa moigaga atĩrĩ, “Aataranĩrio na andũ arĩa aagarari watho.”) **29** Andũ arĩa maahĩtũkagĩra hau nĩmamũrumaga makĩnagria mũtwe yao, makoiga atĩrĩ, “Hĩ! Wee ũngĩratharirie hekarũ na ũmĩake na mĩthenya itatũ-rĩ, **30** harũrũka uume mũtharaba-inĩ ũcio, wĩhonokie!” **31** O ūndũ ũmwe athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na arutani a watho nĩmamũnyũrũragia, makerana atĩrĩ, “Nĩarahonokagia arĩa angĩ, no ndangĩhota kwĩhonokia we mwene. **32** Kristũ ũyũ, Mũthamaki wa Isiraeli-rĩ, ta nĩakĩharũrũke rĩu oime mũtharaba-inĩ, nĩguo tuone twĩtikie.” O nao arĩa maambanĩrio hamwe nake, makĩmũruma. **33** Na rĩrĩ, thaa thita cia mũthenya ciakinya, bũrũri wothē ũkĩgĩa nduma nginya thaa kenda. **34** Na thaa kenda Jesũ akĩgũthũka na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Eloi, Eloi, lama sabakithani?” nague ũguo nĩ kuuga atĩrĩ, “Ngai wakwa, Ngai wakwa, wandiganĩria nĩkĩ?” **35** Rĩrĩa andũ amwe a arĩa marũngĩ hau maiguire ũguo, makiuga atĩrĩ, “Ta thikĩrĩriai agĩta Elija.” **36** Mũndũ ũmwe agĩteng’era, agĩtobokia thibũnji thiki-inĩ akĩmĩthecerera kamũrangi-inĩ akĩhe Jesũ anyue. Akiuga atĩrĩ, “Tiganai nake. Rekei tuone kana Elija nĩegũũka kũmũcuurũria mũtharaba-inĩ.” **37** Nake Jesũ agĩkaya aanĩrĩre, agĩtuikana. **38** Nakĩo gĩtambaya kĩa hekarũ gĩgĩatũkana icunjĩ igĩrĩ kuuma igũrũ nginya thĩ. **39** Na rĩrĩa mũnene-wa-thigari-igana, ūrĩa warũngĩ hau mang’ethanĩre, aiguire ūrĩa akaya na akiona ūrĩa akua, akiuga atĩrĩ, “Titherũ mũndũ ũyũ oima Mũrũ wa Ngai!” **40** Nĩ haarĩ na atumia meeroragĩra marĩ haraaya. ũmwe wao aarĩ Mariamu Mũmagidali, na Mariamu nyina wa

Jakubu ūrĩa warĩ Mūnini na wa Jose, na Salome. **41** Rĩrĩa aarĩ Galili, atumia aya nĩ maamūrūmagĩrĩra na makamūtungatagĩra. Ningĩ hau nĩ haarĩ na atumia angĩ aingĩ arĩa mookĩte nake Jerusalemu. **42** Na tondũ kwarĩ Mūthenya wa Kwĩhaarĩria (nĩguo mūthenya ūrĩa wĩ mbere ya Thabatũ), gwakuhĩrĩria hwaĩ-inĩ-rĩ, **43** Jusufu wa Arimathea, mūdũ warĩ igweta mũno Kĩama-inĩ gĩa athuuri, na we mwene nĩeetagĩrĩra ūthamaki wa Ngai, agĩthĩĩ kūrĩ Pilato na ūcamba, akĩhooya etikĩrio akuue mwĩrĩ wa Jesũ. **44** Nake Pilato akĩgega aigua atĩ Jesũ nĩarĩkĩtie gũkua. Agĩĩta mūthigari ūrĩa mūnene-wa-thigari-igana, akĩmūũria kana Jesũ nĩarĩkĩtie gũkua. **45** Rĩrĩa aamenyithirio nĩ mūnene ūcio wa thigari igana atĩ nĩguo kwarĩ, agĩĩtikĩria Jusufu akuue mwĩrĩ ūcio. **46** Nĩ ūndũ ūcio Jusufu akĩgũra taama wa gatani, agĩcuurũria mwĩrĩ ūcio. Akĩũkũnja na taama ūcio wa gatani, agĩthĩĩ akĩũiga thĩĩnĩ wa mbĩrĩra yenjetwo rwaro-inĩ rwa ihiga. Agĩcooka akĩgaragaria ihiga rikĩhinga mũromo wa mbĩrĩra iyo. **47** Nake Mariamu Mūmagidali na Mariamu ūrĩa nyina wa Jose makĩona harĩa aigirwo.

16 Na rĩrĩ, Thabatũ yathira, Mariamu Mūmagidali, na Mariamu nyina wa Jakubu, na Salome makĩgũra indo nungi wega nĩgeetha mathĩĩ makahake mwĩrĩ wa Jesũ. **2** Mūthenya wa mbere wa kiumia, rũciinĩ tene thuutha wa riũa kũratha, marĩ njĩra magĩthĩĩ mbĩrĩra-inĩ, **3** nĩmoranageria atĩrĩ, “Nũũ ūgũtũgaragarĩria ihiga rĩehere mũromo-inĩ wa mbĩrĩra?” **4** No rĩrĩa maatiirire maitho, makĩona ihiga rĩu nĩrĩagaragarĩtio rĩkehera, nĩgũkorwo rĩarĩ inene mũno. **5** Na rĩrĩa maatoonyaga mbĩrĩra-thĩĩnĩ, makĩona mwanake wehumbĩte nguo njerũ ndaaya aikarĩte thĩ mwena wao wa ūrĩo, nao makĩmaka. **6** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Tigai kũmaka. Mũracaria Jesũ ūrĩa wa Nazarethi, ūrĩa ūrambirwo mūtĩ igũrũ. Nĩariũkĩte! Ndarĩ haha. Onei harĩa maramũigĩte. **7** No thĩĩ mwĩre arutwo ake o na Petero atĩrĩ, ‘Nĩekũmũtongoria gũthĩĩ Galili. Kũu nĩkuo mũkaamuona, o ta ūrĩa aamwĩrĩre.’” **8** Atumia acio makiuma hau mbĩrĩra-inĩ makĩinainaga na magegete. Matirĩ mūdũ meerire ūndũ, tondũ nĩmetigagĩra. **9** (note: The most reliable and earliest manuscripts do not include Mark 16:9-20.) Mūthenya wa mbere wa kiumia rũciinĩ tene Jesũ ariũka-rĩ, aambire kuumĩrĩra Mariamu Mūmagidali ūrĩa aarutĩte ndaimono mũgwanja. **10** Nake Mariamu agĩthĩĩ akĩra arĩa maatũire na Jesũ, akĩmakora magĩcakaya na makĩrĩra. **11** Nao maigua atĩ

Jesũ nĩariũkĩte, na atĩ Mariamu nĩamuonete, makĩrega gwĩtikia. **12** Thuutha ūcio Jesũ akiumĩrĩra andũ angĩ eerĩ ao, ahaana ūndũ ūngĩ, rĩrĩa maathiiaga mĩgũnda-inĩ. **13** Andũ acio makĩhũndũka, magĩthĩĩ makĩra arutwo arĩa angĩ; no-o nao makĩrega kũmetikia. **14** Thuutha ūcio Jesũ akiumĩrĩra arutwo arĩa ikũmi na ūmwe makĩria irio; akĩmatetia nĩ ūndũ wa kwaga gwĩtikia na nĩ ūndũ wa ūmũ wa ngoro ciao, nĩ ūndũ wa kũrega gwĩtikia arĩa maamuonete thuutha wa kũriũka gwake. **15** Akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ thĩ yothe mũkahunjĩrie andũ othe Ūhoru-ũrĩa-Mwega. **16** Na mūdũ o wothe ūgetikia na abatithio nĩakahonoka, no ūrĩa wothe ūtagetikia nĩagatuĩrwo ciira. **17** Nacio ciama ici nĩ igatwaranaga na arĩa metikĩtie: Nĩmakaingata ndaimono thĩĩnĩ wa rĩĩtwa rĩakwa; na nĩmakaaria na thiomĩ njerũ; **18** na nĩmakanyĩta nyoka na moko mao; na rĩrĩa makaanyua thumu, ndũkamathũkia o na hanini; nĩmakaigagĩrĩra andũ arĩa arũaru moko, nao mahone.” **19** Mwathani Jesũ aarĩkia kũmaarĩria ūhoru ūcio, agĩtwarwo igũrũ na agĩkara thĩ guoko-inĩ kwa ūrĩo kwa Ngai. **20** Nao arutwo magĩcooka makiumagara na makĩhunja ūhoru kũndũ guothe, nake Mwathani akĩrutithania wĩra nao, na agekĩraga ūhoru wake hinya na ūndũ wa ciama iria ciatwaranaga na ūhoru ūcio.

Luka

1 Andū aingĩ nĩmarĩkĩtie kwandĩka ũhoro wa maũndũ marĩa mahingĩtio gatagatĩ-inĩ gaitũ, **2** o ta ũrĩa twaheirwo ũhoro wamo nĩ arĩa meyoneire maũndũ macio kuuma o kĩambĩrĩria marĩ aira na ndungata cia ũhoro ũcio. **3** Nĩ ũndũ ũcio, tondũ nĩ mwene nĩndũĩritie maũndũ macio mothe wega kuuma kĩambĩrĩria-rĩ, ngakĩona arĩ wega o na nĩ ngwandĩkire mũtaratara mwega wa maũndũ macio, wee mĩnene mĩgaathe Theofilo, **4** nĩgeetha ũmenye na ma maũndũ marĩa warutirwo. **5** Na rĩrĩ, hĩndĩ rĩa Herode aarĩ mũthamaki wa Judea, nĩ kwarĩ mũthĩnjĩri-Ngai wetagwo Zakaria, warĩ wa gĩkundi kĩa athĩnjĩri-Ngai kĩa Abija; mũtumia wake eetagwo Elizabethi na aarĩ wa rũciaro rwa Harũni. **6** O eerĩ maarĩ arũngĩrĩru maitho-inĩ ma Ngai, na nĩmathĩkagĩra maathani ma Mwathani na mawatho mothe matarĩ na ũcuuke. **7** Nao matiarĩ na twana tondũ Elizabethi aarĩ thaata; na eerĩ maarĩ akũrũ mũno. **8** Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe Zakaria nĩarutaga wĩra wa mũthĩnjĩri-Ngai arĩ mbere ya Ngai, tondũ rĩarĩ ihinda rĩa gĩkundi gĩake gũtungata-rĩ, **9** nĩathuurirwo na njĩra ya gũcuukĩrwo mĩtĩ, kũringana na mũtugo wa ũthĩnjĩri-Ngai, athĩ thĩĩnĩ wa hekarũ ya Mwathani agacine ũbumba. **10** Na rĩria ihinda rĩa gũcina ũbumba rĩakinyire, kĩrĩndĩ gĩothe kĩria kĩonganĩte nĩ ũndũ wa kũhooya, nĩ kĩahooyagĩra na kũu nja. **11** Hĩndĩ rĩyo mũraika wa Mwathani akĩumĩrĩra Zakaria, na akĩrũgama mwena wa ũrĩo wa kĩgongona kĩria gĩa gũcinĩra ũbumba. **12** Rĩrĩa Zakaria aamuonire, akĩhahũka na akĩiyũrwo nĩ guoya. **13** No mũraika ũcio akĩmwĩra atĩrĩ: “Zakaria, tiga gwĩtigĩra; mahooya maku nĩmaiguĩtwo. Mũtumia waku Elizabethi nĩagagũciarĩra mwana wa kahĩ, nawe nĩũkamũtua Johana. **14** Nĩũgakena na ũcanjamũke, nĩ ũndũ wake na andũ aingĩ nĩmagakenio nĩgũciarwo gwake, **15** nĩgũkorwo nĩagatuĩka mũndũ mĩnene maitho-inĩ ma Mwathani. Ndarĩ hĩndĩ akaanyua ndibei o na kana kĩndũ o kĩngĩ kĩgagatu kĩngĩtũma mũndũ arĩo, na nĩakaiyũrwo nĩ Roho Mũtheru kuuma o gũciarwo gwake. **16** Nake nĩakagarũra andũ aingĩ a Isiraeli macookerere Mwathani Ngai wao. **17** Na nĩagathiĩ mbere ya Mwathani arĩ na roho na hinya wa Elija, nĩguo agarũre ngoro cia maithe mendane na ciana ciao, nao arĩa aremi amagarũre magĩe na ũũgĩ wa andũ arĩa athingu, nĩgeetha ahaarĩrie andũ mahote gweterera Mwathani.” **18** Zakaria akĩũria

mũraika ũcio atĩrĩ, “Ingĩmenya ma ya ũhoro ũcio atĩa? Nĩ ndĩ mũthuuri mũkũrũ o na mũtumia wakwa arĩ na mĩaka mĩingĩ.” **19** Mũraika ũcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ Gaburieli, ũrĩa ũrũgamaga mbere ya Ngai, na nĩ gũtũmwo ndũmĩtwo ngwarĩrie na ngwĩre ũhoro ũyũ mwega. **20** Na rĩu nĩũgũkĩra ũremwo nĩ kwaria nginya mũthenya ũrĩa ũndũ ũcio ũkaahinga, tondũ ndũnetikia ciugo ciakwa, o icio ikaahinga ihinda rĩria rĩagĩrĩrie rĩakinya.” **21** Hĩndĩ rĩyo yothe, andũ nĩmetereire Zakaria na makarigagwo nĩ kĩria gĩatũmĩte aikare mũno ũguo thĩĩnĩ wa hekarũ. **22** Rĩrĩa oimire, ndaigana kũhota kũmaarĩria; magĩkĩmenya atĩ nĩonete kĩoneki arĩ thĩĩnĩ wa hekarũ, nĩgũkorwo no kũmaheneria aamahenagĩria na guoko, agũikara o ũguo atekũhota kwaria. **23** Rĩrĩa ihinda rĩake rĩa gũtungata rĩathirire-rĩ, akĩinũka gwake mũciĩ. **24** Thuutha ũcio Elizabethi mũtumia wake akĩgĩa nda, na handũ ha mĩeri itano agũikara ehithĩte. **25** Akiuga atĩrĩ, “Nĩ Mwathani ũnjĩkĩire ũũ. Matukũ-inĩ maya nĩanjĩkĩte wega na akanjehereria thoni cia kũmenwo nĩ andũ.” **26** Naguo mweri wa itandatũ wa Elizabethi gũkorwo arĩ na nda-rĩ, Ngai nĩatũmire mũraika Gaburieli athĩ Nazarethi itũũra rĩarĩ kũu Galili, **27** akĩmũtũma kũrĩ mũirĩtu gathirange worĩtio nĩ mũndũ wetagwo Jusufu, wa rũciaro rwa Daudi. Mũirĩtu ũcio gathirange eetagwo Mariamu. **28** Mũraika ũcio akĩmuumĩrĩra, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩndakũgeithia, wee ũrathimĩtwo mũno! Mwathani arĩ hamwe nawe.” **29** Nake Mariamu agĩthĩĩnika mũno nĩ ũndũ ũcio, na akĩgega akĩrigwo nĩ ũhoro wa ngeithi icio. **30** Nowe mũraika ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Mariamu tiga gwĩtigĩra, nĩgũkorwo nĩũkinyĩrwo nĩ wega wa Ngai. **31** Nawe nĩũkũgĩa nda na nĩũgaaciara mwana wa kahĩ, nawe nĩũkamũtua Jesũ. **32** Nake nĩagatuĩka mũnene na ageetagwo Mũrũ-wa-ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno. Mwathani Ngai nĩakamũhe gĩtĩ kĩa ũnene kĩria gĩa ithe Daudi, **33** nake nĩagathamakĩra nyũmba ya Jakubu nginya tene; ũthamaki wake ndũgaathira o na rĩ.” (aiĩn g165) **34** Mariamu akĩũria mũraika ũcio atĩrĩ, “Ŭndũ ũyũ ũngĩhoteka atĩa, kuona atĩ ndĩ o mũirĩtu gathirange?” **35** Nake mũraika ũcio akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Roho Mũtheru nĩagooka igũrũ rĩaku naguo hinya wa ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩũgakũhumbĩra, nĩ ũndũ ũcio mwana ũria ũgaaciario nĩ mũtheru na ageetagwo Mũrũ wa Ngai. **36** O na Elizabethi, ũrĩa wa mbarĩ cianyu, o nake nĩekũgĩa kaana arĩ mũkũrũ, o ũcio weragwo atĩ nĩ thaata, nĩgũkorwo rĩu arĩ na nda ya

mīeri itandatū. 37 Nīgūkorwo gūtiri ūndū ūngīrema Ngai.” 38 Nake Mariamu akīmūcookeria atīrī, “Nī ndī ndungata ya Mwathani. Ndīrognkwo o ta ūguo woiga.” Hīndī iyo mūraika akīmūtiga agithī. 39 Matukū-inī o ro macio, Mariamu akīhaarīria, agithī ahiūhīte nginya itūūra rīarī būrūri ūrīa ūrī irīma wa Judea, 40 agītoonya mūcīi gwa Zakaria, na akīgeithia Elizabethi. 41 Rīrīa Elizabethi aiguire ngeithi cia Mariamu-rī, kaana gake gakīambarara karī nda yake, nake Elizabethi akīyūrwo nī Roho Mūtheru. 42 Akīanīrīra na mūgambo mūnene, akiuga atīrī, “Wee wī mūrathime gatagatī ka atumia othe, nako kaana karīa ūgaaciara nīkarathime! 43 No nī kīi gītūmīte njikwo wega ūū, atī nyina wa Mwathani wakwa no ooke kūnjeerera? 44 Ndaigua mūgambo wa ngeithi ciaku wakinya matū-inī makwa, nako kaana karīa karī nda yakwa kamarara nī ūndū wa gūkena. 45 Kūrathimworī, nī mūdū ūcio wītīkītīe atī maūdū marīa Mwathani amwīrīte nīmakahingio!” 46 Nake Mariamu akiuga atīrī: “Ngoro yakwa nīragooa Mwathani, 47 nagu roho wakwa nīurakenera Ngai Mūhonokia wakwa, 48 nīgūkorwo nīarīkanīte kwīnyīihia kwa ndungata yake. Kuuma rīu njjarwa ciothe irīnjītiga mūrathime, 49 nīgūkorwo Ūcio ūrī Hinya nīanjīkīire maūdū manene, narīo rīitwa rīake nī rītheru. 50 Tha ciake nīikinyagīra arīa mamwītīgagīra, kuuma njjarwa nginya njjarwa. 51 Nīekīte maūdū ma hinya na guoko gwake; na arīa etīi aharaganagia meciiria ma ngoro ciao. 52 Nīaharūrūkītīe aathani kuuma itī-inī ciao cia ūnene, no agatūūgīria arīa menyīhagia. 53 Nīahūnītīe arīa ahūtu na maūdū mega, no arīa itonga akamaingata matarī na kīndū. 54 Nīateithītīe Isiraēli ndungata yake, akarīrikana ūhorō wake wa kūiguanīra tha, 55 o ta ūrīa eerire maithe maitū, atī nīakaiguīra Iburahīmu hamwe na njjarō ciake tha, nginya tene.” (aiōn g165) 56 Nake Mariamu agīkara na Elizabethi ta mīeri itatū, agīcooka akīinūka kwao. 57 Na rīrī, ihinda rīa Elizabethi rīakinya rīa gūciara, agīciara kahī. 58 Andū a itūūra rīake na a mbarī ciao makīguā atī Mwathani nīakīrīrīrie kūmūguīra tha, nao magīkena hamwe nake. 59 Mūthenya wa īnana wakinya, magīka nīguo maruithie kaana kau, nao meendaga gūgatua Zakaria o ta ūrīa ithe eetagwo, 60 no nyina akiaria, akiuga atīrī, “Aca! Gegwītwo Johana.” 61 Nao andū makīmwīra atīrī, “Gūtiri mūdū wa mbarī cianyu wītawgo rīitwa rīu!” 62 Nao makīūria ithe ūrīa angīenda gatuuo na ūndū wa kūmūheneria na

moko. 63 Akīmeetia kahengere ga kwandikwo, nake akīandīka atīrī, “Rīitwa rīako nī Johana.” Naguo ūndū ūcio ūkīgegīa andū othe. 64 O hīndī iyo akīhingūka kanua, naruo rūrīmī rwake rūkīregera, akīambīrīria kwaria, akīgooca Ngai. 65 Nao andū othe a itūūra makīyūrwo nī guoya, makaaragia ūhorō wa maūdū macio mothe, namo makīhunja būrūri-inī ūcio wothe wa irīma wa Judea. 66 Nao arīa othe maiguire ūhorō ūcio makīgegīo nīguo makīūria atīrī, “Kaī kaana gaka gagaatūka ū? Nīgūkorwo guoko kwa Mwathani kwarī hamwe nako.” 67 Nake ithe Zakaria akīyūrwo nī Roho Mūtheru, akīratha ūhorō, akiuga atīrī, 68 “Mwathani Ngai wa Isiraēli arogoocwo, tondū nīokīte na agakūūra andū ake. 69 Nīatwambararīrie rūhīa rwa ūhonokio thīinī na nyūmba ya Daudi, ndungata yake 70 (o ta ūrīa aarītīe matukū ma tene na tūnua twa anabīi ake atheru), (aiōn g165) 71 rwa gūtūhonokia kuuma kūrī thū ciitū, na kuuma kūrī guoko kwa arīa othe matūmenaga, 72 nīguo aiguire maithe maitū tha, na arīrikane kīrīkanīro gīake gītheru, 73 o mwīhītwa ūrīa eehītīire ithe wītū Iburahīmu: 74 atī nīagatūhonokia kuuma guoko-inī gwa thū ciitū, na atūhotithie kūmūtungatagīra tūtarī na guoya, 75 tūrī atheru na athingu mbere yake matukū-inī maitū mothe. 76 “O nawe, kaana gakwa, nīūgetagwo mūnabīi wa Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno; nīgūkorwo nīūgaathīiiga mbere ya Mwathani nīguo ūmūthondekagīre njjira ciake, 77 na ūmenyithie andū ake ūhorō wa ūhonokio nī ūndū wa kūrēkerwo mehīa mao, 78 na tondū wa tha nyingī cia Ngai wītū, tha icio nīigatūma rīua rītūrathīre kuuma igūrū, 79 nīgeetha rīarīre arīa matūūruga nduma-inī, o na arīa matūūruga kīrurū-inī gīa gīkuū, nīguo rītongorie magūrū maitū njjira-inī ya thayū.” 80 Nako kaana kau gagīkūra, na gagīgīa hinya roho-inī wako; nake agītūūra werū-inī nginya hīndī rīa eyumīrīrie kūrī andū a Isiraēli.

2 Na rīrī, matukū-inī macio, Kaisari Augusto nīarūtire watho atī andū othe a mabūrūri mothe marīa maathanagwo nī Aroma matarwo. 2 (Rīrī nīrīo rīarī itarana rīa mbere rīrīa rīataranīrwo hīndī rīrīa Kuirīnio aarī barūthi wa Suriata.) 3 Nao andū magīthī kwīyandīkithia o mūdū itūūra-inī rīake mwene. 4 Nī ūndū ūcio Jusufu o nake akīambata kuuma itūūra rīa Nazarethi kūu Galīli, agīthī Judea, agīkinya Bethlehemo itūūra rīa Daudi, tondū we aarī wa nyūmba o na wa mbarī ya Daudi. 5 Nake aathīre kuo nīgeetha makeyandīkithie marī na Mariamu, mūrītu

ūrĩa endaga kūhikia, nake aarĩ mūrītũ. 6 Na hĩndĩ rĩa maarĩ o kũu, ihinda rĩa mwana gũciarwo rĩgĩkinya, 7 Nake Mariamu akĩrĩgithatha kaana ga kahĩ. Agĩkooha na taama, agĩgakomia thĩĩnĩ wa mũharatĩ tondũ nĩmagĩte handũ ha kũraara thĩĩnĩ wa nyũmba ya ageni. 8 Na kũu bũrũri ũcio, nĩ kwarĩ arĩithi maikaraga mĩgũnda-inĩ, maikarĩtie mahiũ mao ũtukũ. 9 Mũraika wa Mwathani akĩmoimĩrĩra, naguo riiri wa Mwathani ũkĩmatherera hau maarĩ, nao makĩnyĩitwo nĩ guoya. 10 No mũraika ũcio akĩmeera atĩrĩ, “Tigai gwĩtigĩra. Ndamũrehera ũhoru mwega na wa gĩkeno kĩnene, ũrĩa ũgaatuika wa andũ othe. 11 Ũmũthĩ itũũra-inĩ rĩa Daudi, nĩmũciarĩrwo mũhonokia; nake nĩwe Kristũ ũrĩa Mwathani. 12 Na rĩrĩ, kĩrĩa kĩrĩmũmenyithia ũhoru ũcio nĩ gĩkĩ: Nĩmũrĩona gakenge koheetwo na taama gakometio thĩĩnĩ wa mũharatĩ.” 13 Na o rĩmwe hakiumĩra gĩkundi kĩnene kĩa araiika a igũrũ hamwe na mũraika ũcio, makĩgooca Ngai, makiuga atĩrĩ, 14 “Ngai arokumio kũu igũrũ mũno, naguo thayũ ũrogĩa gũkũ thĩ kũrĩ andũ arĩa akenagĩra.” 15 Na rĩrĩa araiika acio maamatigire magĩcooka igũrũ-rĩ, arĩithi acio makĩrĩra atĩrĩ, “Nĩtũthĩ Bethlehemu tũkoone ũndũ ũcio wikĩkĩte, ũcio Mwathani aatũhe ũhoru wago.” 16 Nĩ ũndũ ũcio magĩthĩ mahiũhĩte, magĩkora Mariamu na Jusufu o na gakenge kau gakometio thĩĩnĩ wa mũharatĩ. 17 Na maarĩkia gũkoona, makĩmemerekia ũhoru ũrĩa maaheetwo ũkonĩ kaana kau, 18 nao arĩa othe maũiguire makĩgegio mũno nĩ maũndũ marĩa arĩithi acio maameeraga. 19 Nowe Mariamu akĩga maũndũ macio mothe ngoro-inĩ yake, na agĩkara akĩmeciragia. 20 Nao arĩithi acio makĩhũndũka, magĩkumagia na makĩgoocaga Ngai nĩ ũndũ wa maũndũ macio mothe maiguĩte na makoona, o ta ũrĩa meerĩitwo. 21 Mũthenya wa kanana wakinya, rĩrĩa ihinda rĩako rĩa kũrua rĩakinyire-rĩ, kaana kau gagĩtuuo Jesũ, rĩitwa rĩrĩa mũraika aakaheete mbere ya nyina kũgĩa nda yako. 22 Na rĩrĩ, rĩrĩa ihinda rĩao rĩa gũtherio rĩakinyire kũringana na Watho wa Musa-rĩ, Jusufu na Mariamu magĩgatwara Jerusalemu nĩguo magakaneane harĩ Mwathani 23 (o ta ũrĩa kwandĩkĩtwo Watho-inĩ wa Mwathani atĩrĩ, “Irĩgithathi rĩothe rĩa kahĩ nĩ rĩrĩamũragĩrwo Mwathani”), 24 na marute igongona kũringana na ũrĩa Watho wa Mwathani uugĩte: “Nĩ ndirahũgĩ igĩrĩ kana tũtutuura twĩrĩ.” 25 Na rĩrĩ, nĩ kwarĩ mũndũ kũu Jerusalemu wetagwo Simeoni, warĩ mũthingu na mwĩtigĩri Ngai. Nake aatũire etereire kũhonokio kwa Isiraeli, nake

Roho Mũtheru aarĩ hamwe nake. 26 Nĩaguũrĩrio nĩ Roho Mũtheru atĩ ndagakua atoneete Kristũ ũrĩa wa Mwathani. 27 Nake agĩtoonya thĩĩnĩ wa hekarũ atongoretio nĩ Roho. Na rĩrĩa aciari a kaana kau ti Jesũ, maagatwarire hekarũ thĩĩnĩ nĩguo mahingie ũrĩa mũtugo wa watho watũite-rĩ, 28 Simeoni agĩkaiyũkia moko-inĩ make na akĩgooca Ngai, akiuga atĩrĩ: 29 “Mwathani Mwene-Hinya, rĩu rekereria ndungata yaku ithĩ na thayũ, o ta ũrĩa wanjĩrĩre. 30 Nĩgũkorwo maitho makwa nĩmonete ũhonokio waku, 31 ũrĩa ũhaarĩrie mbere ya andũ othe, 32 ũrĩ ũtheri wa kũguũrĩria andũ-a-Ndũrĩrĩ, o na riiri kũrĩ andũ aku a Isiraeli.” 33 Nake ithe na nyina makĩgega mũno nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa maarĩrio igũrũ rĩako. 34 Simeoni agĩcooka akĩmarathima akĩra Mariamu, nyina wa kaana kau atĩrĩ, “Kaana gaka nĩ gatuĩtuo ga kũgũthia na gũũkĩria andũ aingĩ thĩĩnĩ wa Isiraeli, na gatuĩke kĩmenyithia kĩria kĩrĩmenagĩrĩrio, 35 nĩgeetha mecĩria ma ngoro nyingĩ maguũrio. O na ngoro yaku o nayo nĩngatheecwo na rũhiũ rwa njora.” 36 Ningĩ nĩ kwarĩ na mũtumia mũnabĩi, wetagwo Anna mwarĩ wa Fanueli, wa mũhĩrĩga wa Asheri. Mũtumia ũcio aarĩ mũkũrũ mũno; aikarire na mũthuurĩwe mĩaka mũgwanja kuuma ahika, 37 agĩcooka agĩkara arĩ wa ndigwa na hĩndĩ iyo aarĩ na mĩaka mĩrongo ĩnana na ĩna. Nake ndoimaga hekarũ-inĩ, no aatũire kuo ahooyaga Ngai ũtukũ na mũthenya, na akehiingaga kũrĩa irio na akahooyaga. 38 Hĩndĩ o iyo agĩũka harĩo, agĩcookeria Ngai ngaatho, na akĩaria ũhoru wa kaana kau kũrĩ arĩa othe meetagĩrĩra kuona gũkũrwo kwa Jerusalemu. 39 Rĩrĩa Jusufu na Mariamu maarĩkirie gwĩka maũndũ marĩa mothe maathanĩtuo nĩ watho wa Mwathani-rĩ, magĩcooka Galili, makĩmũka itũũra rĩao kũu Nazarethi. 40 Nako kaana kau gagĩkũra, gakĩgĩa na hinya; gakĩiyũrwo nĩ ũũgĩ, naguo wega wa Ngai warĩ hamwe nako. 41 Mwaka o mwaka aciari ake nĩmathiiga Jerusalemu nĩ ũndũ wa Gĩathĩ kĩa Bathaka. 42 Jesũ aakinyia mĩaka ikũmi na ĩrĩ, makĩambata nake magĩthĩ Gĩathĩ-inĩ kũu kũringana na mũtugo. 43 Na Gĩathĩ kũu gĩathira, rĩrĩa aciari ake mainũkaga-rĩ, kamwana kau ti Jesũ, gagĩtigwo na thuutha kũu Jerusalemu, no matiamenyire. 44 Nao magĩthĩ rũgendo rwa mũthenya mũgima, magĩcĩiragia atĩ aarĩ gĩkundi-inĩ kĩa. Thuutha ũcio makĩambĩrĩria kũmũcaria kũrĩ andũ a mbarĩ yao o na kũrĩ arata. 45 Hĩndĩ rĩa mamwaagire, magĩcooka Jerusalemu makamũcarie. 46 Thuutha wa mũthenya

itatū makīmūkora hekarū-inī aikarīte gatagatī ka arutani, amathikīrīrie na akīmooragia ciūria. **47** Ūrīa wothe waiguaga akīaria nīagegagio nī ūmenyo wake na ūrīa aacookagia. **48** Rīrīa aciari ake maamuonire, makīgega. Nyina akīmūūria atīrī, “Mūriū, ūgūtwicka ūguo niki? Nīi na thoguo nī tūgūcarītie tūrī na kieha mūno.” **49** Nake Jesū akīmooria atīrī, “Nī kī gītūmite mūnjarie? Kaī mūtoō atī njagīrīrwo gūkorwo ndī nyūmba-inī ya Baba?” **50** No-o matiataūkīrwo nī ūrīa aameeraga. **51** Nake agīcooka hamwe nao nginya Nazarethi, na nīamathikagīra. No nyina nīaigaga maūndū macio mothe ngoro-inī yake. **52** Nake Jesū agīkūra, akīūhīgaga, na akīnenehaga, akīendagwo nī Ngai, o na andū.

3 Na rīrī, mwaka wa ikūmi na itano wa ūthamaki wa Tiberio Kaisari, hīndī īrīa Pontio Pilato aarī barūthi wa Judea, nake Herode aathanaga Galili, na Filipu mūrū wa ithe aathanaga Iturea na Tarokoniti, nake Lusania agaathana Abilene, 2 hīndī īyo Anasi na Kaiafa maarī athīnjīri-Ngai arīa anene, ūhoru wa Ngai nīwakinyīre Johana mūrū wa Zakaria arī werū-inī. **3** Nake agīthī būruri wothe ūrīa warī hakuhi na Rūūi rwa Jorodani, akīhunjagia atī andū merire nīguo marekerwo mehia mao nīgeetha mabatithio. **4** O ta ūrīa kwandīkītwo ibuku-inī rīa mūnabii Isaia atīrī: “Nī mūgambo wa mūndū ūkwaniīra werū-inī, akoiga atīrī, ‘Haarīriai njīra ya Mwathani, rūngariai tūcīra twake. **5** Mīkuru yothe nīgathikwo, nacio irīma ciothe na tūrīma nīikaaraganio. Njīra iria njogomu nīkarūngario, nacio njīra iria itarī njaraganu nīikaaraganio. **6** Nao andū othe nīmakona ūhonokio wa Ngai.” **7** Andū aingī nīmathiire kūrī Johana akamabatithie, nake akīmeera atīrī, “Inyūi rūciaro rūrū rwa ndūira! Nūū ūmūtarīte mūūrīre marakara marīa makirīi gūūka? **8** Ciarai maciaro maringaine na kwīrira. Na mūtikambīrīrie kwīra na ngoro cianyu atīrī, ‘Ithe witū nī Iburahīmu,’ Nīgūkorwo ngūmwīra atīrī, Ngai no atūme mahiga maya matuīke ciana cia Iburahīmu. **9** Ithanwa nīrīgītwo itina-inī cia mītī, na mūtī o wothe ūtaciara maciaro mega ūrītemagwo ūgaikio mwaki-inī.” **10** Nao andū acio makīmūūria atīrī, “Tūkīagīrīrwo nī gwīka atīa?” **11** Nake Johana akīmacookeria atīrī, “Mūndū ūrīa ūrī na nguo igīrī nīgaire ūrīa ūtarī, nake ūrīa ūrī na irio nīeke o ta ūguo.” **12** Nao etia mbeeca cia igooti o nao magīūka mabatithio, makīmūūria atīrī, “Mūrutani, twagīrīrwo nī gwīkaga atīa?” **13** Nake

akīmacookeria atīrī, “Mūtigetagie mbeeca makīria ya ūrīa mwathītwo mwītagie.” **14** Nacio thigari ikīmūūria atīrī, “Na ithuī-rī, twagīrīrwo nī gwīkaga atīa?” Nake agīcicookeria atīrī, “Mūtigatunyage andū mbeeca na mūtikamaigagīrīre igenyo; na ningī iganagwoi nī mūcaara wanyu.” **15** Na rīrī, andū nīmaikaraga metereire marī na mwīhoko, na othe magecūūranagia ngoro-inī ciao kana hihī Johana ahota gūkorwo nīwe Kristū. **16** Nowe Johana akīmacookeria akīmeera othe atīrī, “Nīi-rī, ndīmūbatithagia na maaī. No nī kūrī mūndū ūgūūka ūrī na hinya kūngīra, ūrīa nīi itagīrīre kuohora ndigi cia iraatū ciake. We akaamūbatithagia na Roho Mūtheru o na mwaki. **17** Gītarūrū gīake akīnyīitīte na guoko nīguo atherie kīhuhīro gīake, na acookanīrīrie ngano amīkie ikūmbī rīake, no nīagacina mahuti na mwaki ūtangīhoreka.” **18** Johana nīataarire andū na ciugo nyingī na akamahunjagīria Ūhoru-ūrīa-Mwega. **19** Na rīrī, rīria Johana aatetirīe Herode ūrīa warī mūthamaki tondū wa kūhikia Herodia, mūtumia wa mūrū wa ithe na nī ūndū wa maūndū marīa mangī mothe mooru eekīte, **20** Herode nīongereire ūndū ūngī mūūru makīria; naguo nī wa kūnyīitithia Johana na kūmuohithia njeera. **21** Hīndī īrīa andū othe maarīkirie kūbatithio, o nake Jesū nīabatithirio. Na rīrīa aahooyaga, Igūrū rīkīhingūka, **22** nake Roho Mūtheru agīkūrūka akīūmba igūrū rīake arī na mwīrī wahaanaga ta wa ndutura. Naguo mūgambo ūkiuma Igūrū ūkiuga atīrī, “Wee nīwe mūrū wakwa ūrīa nyendete; na nīngenaga mūno nīwe.” **23** Na rīrī, Jesū akīambīrīria ūtungata wake aarī na ūkūrū wa mīaka ta mīrongo itatū. Nao andū meeciiragia atī aarī mūrū wa Jusufu, mūrū wa Heli, **24** mūrū wa Mathati, mūrū wa Lawi, mūrū wa Meliki, mūrū wa Janai, mūrū wa Jusufu, **25** mūrū wa Matathia, mūrū wa Amosi, mūrū wa Nahumu, mūrū wa Esili, mūrū wa Nagai, **26** mūrū wa Maathi, mūrū wa Matathia, mūrū wa Semeini, mūrū wa Joseki, mūrū wa Joda, **27** mūrū wa Joanani, mūrū wa Resa, mūrū wa Zerubabeli, mūrū wa Shelathieli, mūrū wa Neri, **28** mūrū wa Meliki, mūrū wa Adi, mūrū wa Kosamu, mūrū wa Elimadami, mūrū wa Eri, **29** mūrū wa Joshua, mūrū wa Eliezeri, mūrū wa Jorimu, mūrū wa Mathati, mūrū wa Lawi, **30** mūrū wa Simeoni, mūrū wa Juda, mūrū wa Jusufu, mūrū wa Jonamu, mūrū wa Eliakimu, **31** mūrū wa Melea, mūrū wa Mena, mūrū wa Matatha, mūrū wa Nathani, mūrū wa Daudi, **32** mūrū wa Jesii, mūrū wa Obedi, mūrū wa Boazu, mūrū wa Salimoni, mūrū

wa Nahashoni, 33 mūrū wa Aminadabu, mūrū wa Aruni, mūrū wa Hezironi, mūrū wa Perezu, mūrū wa Juda, 34 mūrū wa Jakubu, mūrū wa Isaaka, mūrū wa Ibrahāmu, mūrū wa Tera, mūrū wa Nahoru, 35 mūrū wa Serugu, mūrū wa Reu, mūrū wa Pelegu, mūrū wa Eberi, mūrū wa Shela, 36 mūrū wa Kainani, mūrū wa Arafakasadi, mūrū wa Shemu, mūrū wa Nuhu, mūrū wa Lameku, 37 mūrū wa Methusela, mūrū wa Enoku, mūrū wa Jaredi, mūrū wa Mahalaleli, mūrū wa Kenani, 38 mūrū wa Enoshu, mūrū wa Sethi, mūrū wa Adamu, mūrū wa Ngai.

4 Nake Jesū akiuma kūu Jorodani aiyūrītwo nī Roho Mūtheru, agītwarwo nī Roho werū-inī, 2 kūrīa aagereirio nī mūcukani matukū mīrongo ina. Ndaarīaga kīndū matukū-inī macio, namo maathira agīkorwo arī mūhūutu. 3 Nake mūcukani akīmūwira atīrī, “Angīkorwo wee nīwe Mūrū wa Ngai, ira ihiga rīrī rītuīke mūgate.” 4 Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Nī kwandīkītwo atīrī: ‘To mūgate wiki ūngītūuria mūdū muoyo.’” 5 Ningī mūcukani akīmūtware handū hatūūgīru mūno, na gwa kahinda kanini mūno akīmūonia mothamaki mothe ma gūkū thī. 6 Agīcooka akīmūwira atīrī, “Nīngūkūhe wathani wa kūu guothe na rīrī wakuo wothe, nīgūkorwo nīheanītwo kūrī nī, na no ndīciheane kūrī mūdū o wothe ūrīa ingīenda kūhe. 7 Nī ūndū ūcio ūngīnyinamīrīra ūhooe, mothe megūtūika maku.” 8 Jesū akīmūcookeria, akīmūwira atīrī, “Nī kwandīkītwo atīrī: ‘Hooyaga Mwathani Ngai waku na ūmūtungatagīre o we wiki.’” 9 Nake mūcukani akīmūtware Jerusalemu, na akīmūrūgamia gathūrūmūdū-inī ka hekarū, akīmūwira atīrī, “Angīkorwo wee nīwe Mūrū wa Ngai, wīgūithie thī kuuma haha. 10 Nīgūkorwo nī kwandīkītwo atīrī: “Nīagaatha arāika ake nī ūndū waku makūmenyerere wega; 11 ningī nīmagakwanīrīria na moko mao, nīgeetha ndūkaringwo kūgūrū nī ihiga.” 12 Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Maandīko moigīte atīrī: ‘Ndūkanagerie Mwathani Ngai waku.’” 13 Rīrīa mūcukani aarīkirie kūmūgeria na njīra ciothe-rī, akīmūtiga nginya ihinda rīrīa rīagīrīre rīkoneka. 14 Nake Jesū agīcooka Galili arī na hinya wa Roho, nayo ngumo yake ikīhunja kūu būrūrī ūcio wothe. 15 Nake nīarutanaga thunagōgī-inī ciao, nao andū othe makīmūkumia. 16 Na rīrī, nīathiire Nazarethi, kūrīa aarereirwo, na agītoonya thunagōgī mūthenya wa Thabatū, o ta ūrīa aamenyerete gwīka. Nake akīrūgama na igūrū athome Maandīko. 17 Akīnengerwo ibuku

rīa gīkūnjo rīa mūnabii Isaia. Akīrīkūnjūra, akīona harīa handīkītwo atīrī: 18 “Roho wa Mwathani arī igūrū rīakwa, nī ūndū nīanjītīrīrie maguta nīguo hunjagīrie arīa athīni Ūhoro-ūrīa-Mwega. Nīandūmīte thīi nyanīrīre kuohorwo kwa arīa moheetwo, na atī arīa atumumu nīmegūcooka kuona, na njohorithie arīa mahinyīrīrio, 19 ningī nyanīrīre mwaka wa gwītīkīrīka wa Mwathani.” 20 Agīcooka agīkūnja ibuku rīu rīa gīkūnjo, agīcookeria mūmenyereri wa thunagōgī, agīkara thī. Nao andū arīa othe maarī thunagōgī makīmūrora. 21 Nake akīambīrīria kwaria, akīmeera atīrī, “Ūmūthī maandīko maya nī mahingio mūkīiiguagīra.” 22 Nao andū othe makīmūgaatha na makīgegio mūno nī ciugo njega iria cioimaga kanua gake. Makīūrania atīrī, “Githī ūyū ti mūrū wa Jusufu?” 23 Nake Jesū akīmeera atīrī, “Ti-itherū nī mūkūnjīra thimo irīa yugaga atīrī, ‘Ndagītārī, wīlthonie wee mwene! Maūdū marīa tūigūite atī nī wekire kūu Kaperinaumu meeke gūkū itūūra-inī rīaku.’” 24 Agīthīi na mbere kuuga atīrī, “Ngūmwīra na ma, gūtīrī mūnabii wītīkagīrwo itūūra-inī rīake. 25 Ngūmwīra atīrī na ma, nī kwarī atumia aingī a ndigwa Isiraēli matukū-inī ma Elija, rīrīa igūrū rīarī ihinge mīaka itatū na nuthu, na ng’aragu nene ikīyūra būrūrī wothe. 26 No Elija ndaigana gūtūmwo kūrī o na ūmwe wao, tiga kūrī mūtumia wa ndigwa ūrīa watūire itūūra rīa Zarefathu kūu būrūrī wa Sidoni. 27 Ningī nī kwarī andū aingī maarī na mangū thīinī wa Isiraēli ihinda rīa Elisha ūrīa mūnabii, no gūtīrī mūdū o na ūmwe wao wahonirio tiga Naamani ūrīa Mūsuriata.” 28 Andū othe arīa maarī thīinī wa thunagōgī nīmarakarire mūno rīrīa maiguire ūguo. 29 Magīkīra makīmūrūtūrūra kuuma itūūra-inī rīu, makīmūtware rwere-inī rwa karīma harīa itūūra rīu rīakītwo, nīguo mamūīkie na kūu kīharūrūka-inī. 30 Nowe Jesū akīgerera gatagatī-inī ka andū, agīthīria. 31 Agīcooka agīkūrūka, agīthīi Kaperinaumu, itūūra rīarī Galili, na mūthenya wa Thabatū akīambīrīria kūruta andū. 32 Nao andū makīgega nī ūndū wa ūrutani wake, tondū ndūmīrīri yake yarī ya wathani. 33 Na rīrī, kūu thīinī wa thunagōgī nī kwarī na mūdū warī na ndaimono, nīyo ngoma thūku. Nake akīanīrīra na mūgambo mūnene, akiuga atīrī, 34 “Hī! Ūrenda atīa na ithuī, wee Jesū wa Nazarethi? Ūkīte gūtūniina? Nīngūūi, we nīwe ūrīa Mūtheru wa Ngai!” 35 Nake Jesū akīmūkūma, akīmūra atīrī, “Kira, na uume thīinī wake!” Nayo ndaimono iyo ikīgūithia mūdū ūcio

thĩ hau mbere yao othe, ikiuma na ndĩamũthiririe. **36** Nao andũ othe makĩgega makĩũrania atĩrĩ, “Kaĩ ũrutani ũyũ ũhaana atĩa? Araatha ngoma thũku arĩ na wathani na hinya, nacio ikoima!” **37** Nayo ngumo yake ikĩhunja kũria guothe kwariganĩtie na kũu. **38** Nake Jesũ akiuma thunagogĩ, agĩthĩ mũciĩ gwa Simoni. Na rĩrĩ, nyina wa mũtumia wa Simoni aarĩ mũrũaru mũrimũ wa kũhiũha mwĩrĩ mũno, nao magĩthaita Jesũ nĩ undũ wake. **39** Nĩ undũ ũcio, akĩnamĩrĩra harĩ we, na agĩatha mũrimũ ũcio uume mwĩrĩ wake, naguo ũkiuma. Nake mũtumia ũcio agĩũkĩra o rĩmwe na akĩambĩrĩria kũmatungatĩra. **40** Na rĩria riũa riathũaga, andũ makĩrehera Jesũ andũ arĩa othe maarĩ na mũrimũ ngũrani, nake akĩmaigĩrĩra moko o mũndũ o mũndũ, akĩmahonia. **41** O na ningĩ ndaimono ikiuma andũ aingĩ, ikĩanagĩrĩra atĩrĩ, “Wee nĩwe Mũrũ wa Ngai!” Nowe agĩcikaania na agĩcigĩria ciarie, tondũ nĩcioĩ atĩ nĩwe Kristũ. **42** Na gwakĩa-rĩ, Jesũ akiumagara agĩthĩ kũndũ gũtaarĩ andũ. Nao andũ makĩmũcaria, na rĩria maakinyire harĩa aarĩ, makĩgeria kũmũgirĩrĩria ndakoime kũu amatige. **43** Nowe akĩmeera atĩrĩ, “No nginya hunjie Ũhoru-ũria-Mwega wa ũthamaki wa Ngai matũũra-inĩ marĩa mangĩ o namo, nĩ undũ nĩkĩo ndaatũmirwo.” **44** Nake agĩthĩ na mbere na kũhunja thĩnĩ wa thunagogi cia Judea.

5 Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe Jesũ arũngĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria rĩa Genesareti, nakĩo kirĩndĩ kĩa andũ aingĩ nĩkĩahatikanaga kĩmũkuhĩririe nĩguo gĩthikĩrĩrie ũhoru wa Ngai, **2** nake akĩona tũtarũ twĩrĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria riũ, tũtigĩtwo ho nĩ ategi a thamaki, arĩa maathambagia neti ciao cia gũtega. **3** Agĩtoonya gatarũ kamwe, nako kaarĩ ga Simoni, akĩmũthaita agatoonyatoonyie maaĩ-inĩ, kehere hũgũrũrũ-inĩ. Agĩcooka agĩkara thĩ, akĩambĩrĩria kũruta andũ ũhoru arĩ gatarũ-inĩ kau. **4** Na aarĩkia kwaria, akĩira Simoni atĩrĩ, “Twara gatarũ haarĩa hariku, mũikũrũkie neti maaĩ-inĩ, mũtege thamaki.” **5** Nake Simoni akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathi witũ, tũrutĩte wĩra mũritũ ũtukũ wothe, na tũtinanyiita kĩndũ o na kĩ. No tondũ nĩwoiga ũguo-rĩ, nĩngũikũrũkia neti.” **6** Maarĩkia gwĩka ũguo, makĩnyĩta thamaki nyingĩ mũno, nginya neti ciao ikĩambĩrĩria gũtuũka. **7** Nĩ undũ ũcio makĩheneria arĩa maarutithanagia wĩra nao, arĩa maarĩ gatarũ kau kangĩ moke mamateithie, nao magĩũka makĩiyũria tũtarũ twerĩ ki, o nginya tũkĩambĩrĩria gũtoonyerera maaĩ-inĩ. **8** Hĩndĩ irĩa

Simoni Petero onire ũguo, akĩgũũthia maru-inĩ ma Jesũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Njeherera Mwathani; nĩ ndĩ mũndũ mwĩhia!” **9** Nĩgũkorwo we na arĩa othe maarĩ nao nĩmagegire mũno nĩ undũ wa thamaki iria maanyiĩtie, **10** o na Jakubu na Johana, ariũ a Zebedi, arĩa maarutithanagia wĩra na Simoni nĩmagegire. Nake Jesũ akĩira Simoni atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra; kuuma riũ ũrĩtegega andũ.” **11** Nĩ undũ ũcio makĩmũria tũtarũ twao hũgũrũrũ-inĩ cia iria, magĩtiga indo ciao ciothe, makĩmũrũmĩrĩra. **12** Na rĩrĩ, hĩndĩ imwe rĩria Jesũ aarĩ itũũra-inĩ rĩmwe-rĩ, nĩguokire mũndũ waiyũrĩtwo nĩ mangũ mwĩrĩ wothe. Na rĩria onire Jesũ, akĩgũũthia, agĩturumithia ũthiũ wake thĩ, akĩmũthaita, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, ũngĩenda-rĩ, no ũũtherie.” **13** Jesũ agĩtambũrũkia guoko gwake, akĩhutia mũndũ ũcio, akĩmwĩra atĩrĩ, “ĩĩ, nĩngwenda. Therio!” Na o hĩndĩ iyo akĩhonio mangũ. **14** Jesũ agĩcooka akĩmũkaania, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũkeere mũndũ o na ũ, no thĩ, ũkeyonanie kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai, na ũrute magongona marĩa Musa aathanire nĩ undũ wa gũtherio gwaku, arĩ ũira kũrĩ o.” **15** Na rĩrĩ, ngumo yake igĩkĩrĩrĩria kũhunja makĩria, o nginya kirĩndĩ kĩngĩ ma kĩa andũ gĩgĩũka kũmũthikĩrĩria na kũhonio mũrimũ yao. **16** No Jesũ nĩheragĩra andũ, agathĩ kũndũ gũtarĩ andũ kũhoera Ngai kuo. **17** Mũthenya ũmwe nĩ kũrutana aarutanaga, nao Afarisai na arutani a watho arĩa mookite kuuma matũũra mothe ma Galili, na Judea, na Jerusalemu, maikarĩte thĩ hau. Naguo hinya wa Ngai wa kũhonania warĩ hamwe na Jesũ. **18** Na rĩrĩ, nĩhookire andũ makuũite mũndũ na kibarĩ, warũarĩte mũrimũ wa gũkua ciĩga, nao makĩgeria kũmũtoonyia nyũmba mamũige harĩ Jesũ. **19** Na rĩria maagire njĩra ya gwĩka ũguo nĩ undũ wa ũngĩ wa andũ, makĩhaica nyũmba-igũrũ magĩtharia maturubarĩ, makĩmũkũrũkĩria mwanya-inĩ ũcio o arĩ kibarĩ-inĩ, nginya gatagatĩ-inĩ ka andũ acio makĩmũiga o hau Jesũ aarĩ. **20** Rĩria Jesũ onire wĩtikio wao, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrata, nĩwarekerwo mehia maku.” **21** Nao Afarisai na arutani a watho makĩambĩrĩria gwĩciiria ngoro-inĩ ciao, makiuga atĩrĩ, “Kaĩ mũndũ ũyũ arĩ ũ, ũkũruma Ngai? Nũũ ũngĩhota kũrekanĩra mehia, tiga Ngai we wikĩ?” **22** Nowe Jesũ nĩamenyaga ũria meeciiragia na akĩmooria atĩrĩ, “Mũreeciiria maũndũ macio ngoro-inĩ cianyu nĩkĩ? **23** Nĩ undũ ũrĩkũ mũhũthũ; nĩ kwĩra mũndũ, ‘Nĩwarekerwo mehia maku,’ kana nĩ kũmwĩra, ‘Ũkĩra wĩtware?’ **24** No nĩgeetha mũmenye atĩ Mũrũ wa Mũndũ arĩ na ũhoti

gükū thī wa kūrekanīra mehia-rī ...” Akīira mūdū ūcio wakuīte ciġa atīrī, “Ndakwīra atīrī, ūkīra, oya kībarī ġīaku, ūinūke.” 25 O hau hau akīrūgama mbere yao, akīoya kībarī kīrīa akomeire, na akīinūka mūciī akīgoocaga Ngai. 26 Nao andū othe nīmagegire na magīkumia Ngai. Makīyūrwo nī guoya, makiuga atīrī, “Ūmūthī nītuonete maūdū tūtārī tuona.” 27 Thuutha wa ūguo, Jesū akīumagara na akīona mūdū warī mwītia wa mbeeca cia igooti wetagwo Lawi aikarīte harīa heetagīrio mbeeca cia igooti. Jesū akīmwīra atīrī, “Nūmīrīra.” 28 Nake Lawi agīūkīra, agītiga indo ciake ciothe, akīmūrūmīrīra. 29 Lawi agīcooka akīrugithīria Jesū iruga inene gwake mūciī, na ġikundi kīnene kīa etia mbeeca cia igooti o na andū angī nīmarīīanagīra nao. 30 No Afarisai na arutani a watho arīa maarī a ġikundi kīao magītetia arutwo ake makīmooria atīrī, “Mūrīīanagīra na mūkanyuuanīra na etia mbeeca cia igooti na andū ehia nīkī?” 31 Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Andū arīa agima mīrī tīo mabataragio nī ndagītārī, no nī arīa arūaru. 32 Nīi ndiokire gwīta andū arīa athingu, no nī arīa ehia, nīguo merire.” 33 Nao makīmwīra atīrī, “Arutwo a Johana nī meehingaga kūrīa irio kaingī kaingī makahooya, o nao arutwo a Afarisai nīmekaga o ūguo, no aku marīīaga na makanyua hīndī ciothe.” 34 Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “No mwīre ageni a mūhikania mehinge kūrīa rīrīa e hamwe nao? 35 No rīrī, ihinda nīrīgakinya rīrīa mūhikania akeherio kuuma kūrī o; matukū-inī macio-rī, nī makeehinga kūrīa irio.” 36 Ningī Jesū akīmahe ūhorō na ngerekano īno, akīmeera atīrī, “Gūtīrī mūdū ūngītīnia kīraka kuuma harī nguo njerū, agīkīre nguo ngūrū. Angīka ūguo, angīkorwo atarūrīte nguo njerū, nakīo kīraka kīu kīa nguo īyo njerū kīage kwagīrīra nguo īyo ngūrū. 37 Ningī gūtīrī mūdū wīkagīra ndībei ya mūhīhano mondo-inī ngūrū. Angīka ūguo, ndībei īyo ya mūhīhano no ītarūre mondo icio, ndībei īyo īitīke, nacio mondo icio ītarūkange. 38 Aca, tī ta ūguo, ndībei ya mūhīhano no ngīnya īkīrwo mondo-inī njerū. 39 O na gūtīrī mūdū thuutha wa kūnyua ndībei ngūrū ūcookaga kwenda ndībei īyo ya mūhīhano, nī ūndū oīgaga atīrī, ‘īrīa ngūrū nīyo njega.’”

6 Mūthenya ūmwe wa Thabatū, Jesū akīgerera mīgūnda-inī ya ngano, nao arutwo ake makīambīrīria gūtua ngira imwe cia ngano, magīcirīgitha na moko, makīrīa ngano. 2 Afarisai amwe makīmooria atīrī, “Nī kīī kīratūma mwīke ūrīa

gūtetikīrītio nī watho mūthenya wa Thabatū?” 3 Jesū akīmacookeria atīrī, “Kaī mūtathomete ūrīa Daudi eekire, rīrīa we na arīa maarī nake maarī ahītu? 4 Aatoonyire Nyūmba ya Ngai, akīoya na kīrīa mīgate īrīa yamūrīrwo Ngai, īrīa atetikīrītio kūrīa nī watho tīga no athīnjīrī-Ngai meetīkīrītio kūmīria, na agīcooka akīhe arīa maarī nake īmwe yayo.” 5 Jesū agīcooka akīmeera atīrī, “Mūrū wa Mūdū nīwe Mwathani wa Thabatū.” 6 Na rīrī, mūthenya ūngī wa Thabatū nīathiire thunagogi-inī, akīrutana, nakuo nī kwarī na mūdū warī mwonju guoko gwake kwa ūrīo. 7 Nao Afarisai na arutani a watho nīmacaragia ūndū mangīthitangīra Jesū, nī ūndū ūcio makīmūrora mūno, mone kana nīekūhonania mūthenya wa Thabatū. 8 Nowe Jesū, tondū nīamenyaga ūrīa meeciiragia, akīira mūdū ūcio wonjete guoko atīrī, “Ūkīra ūrūgame mbere ya andū othe.” Nī ūndū ūcio agīūkīra akīrūgama hau. 9 Jesū agīcooka akīmeera atīrī, “Ngūmūūria atīrī, nī ūndū ūrīkū mwītīkīrie nī watho mūthenya wa Thabatū: nī gwīka wega kana nī gwīka ūūru, nī kūhonokia muoyo kana nī kūūniina?” 10 Akīhūgūra, akīmarora othe, agīcooka akīira mūdū ūcio atīrī, “Tambūrūka guoko gwaku.” Nake agīka o ro ūguo; nakuo guoko gwake ġūkīhonio biū. 11 Nao makīrakara mūno, makīambīrīria kūrīania ūrīa mangīka Jesū. 12 Mūthenya ūmwe Jesū nīoimagarire agīthīī kīrīma-inī akahooe, akīraara akīhooya Ngai ūtukū wothe. 13 Gwakīa-rī, agīta arutwo ake moke harī we, agīthuura andū ikūmi na eerī ao, akīmatua atūmwo, nao nī: 14 Simoni (ūrīa aature Petero), na Anderea mūrū wa nyina, na Jakubu, na Johana, na Filipu, na Baritholomayo, 15 na Mathayo, na Toma, na Jakubu wa Alufayo, na Simoni ūrīa wetagwo Zelote, 16 na Judasi wa Jakubu, na Judasi Mūisikariota ūrīa wamūkunyaniire. 17 Nake Jesū agīkūrūka hamwe nao, makīrūgama handū haarī haraganu. ġikundi kīnene kīa arutwo ake kīarī ho, o na andū aingī mūno kuuma Judea guothe, na Jerusalemu, o na kuuma ndeere-inī cia Turo na Sidoni, 18 nao mookīte nīguo mamūīgue na mahonio mīrimū yao. Nao arīa maanyamaragio nī ngoma thūku makīhonio, 19 nao andū othe makīgeria kūmūhutia, tondū hinya nīwoimaga thīinī wake na ūkamahonia othe. 20 Nake akīrora arutwo ake, akiuga atīrī: “Kūrathimwo-rī, nī inyuī athīni, nīgūkorwo ūthamaki wa Ngai nī wanyu. 21 Kūrathimwo-rī, nī inyuī mūhūūtaga rīu, nīgūkorwo nīmūkahūūnio. Kūrathimwo-rī, nī inyuī mūrārīra rīu, nīgūkorwo

nīmūgatheka. 22 Kūrathimwo-rī, nī inyuī hīndī īrīa andū mekūmūmena, na meyamūre kūrī inyuī, na mamūrume, na mathūkīrīrie rīitwa rīanyu, nī undū wa Mūrū wa Mūdū. 23 “Mūthenya ūcio nīmūgakena na mūrūgarūge, tondū mūcaara wanyu nī mūingī Igūrū. Nīgūkorwo ūguo noguo maithe mao meekire anabii. 24 “No rīrī, kaī mūrī na haaro inyuī itonga-ī, nīgūkorwo nīmūrīkītie kwamūkīra kūnyamarūrwo kwanyu. 25 Kaī mūrī na haaro inyuī arīa mūhūnī rīu-ī, nīgūkorwo nīmūkahūta. Kaī mūrī na haaro arīa mūratheka rīu-ī, nīgūkorwo nīmūgacakaya na mūrīre. 26 Kaī mūrī na haaro inyuī hīndī īrīa andū othe mekūmūgaathīrīria-ī, nīgūkorwo ūguo noguo maithe mao meekaga anabii a maheeni. 27 “No ngūmwīra atīrī inyuī arīa mūūthīkīrīrie: endagai thū cianyu, na mwīkage wega arīa mamūthūire, 28 na ningī mūrathimage arīa mamūrūmaga, na mūhooyagīre arīa mamwīkaga ūuru. 29 Na rīrī, mūdū angīkūgūtha rūthīa rūmwe, mūhūgūkīrie rūu rūngī o naruo. Na mūdū angīgūtunya igooti rīaku, ndūkamūgīrie kuoya o na kanjū yaku. 30 Mūdū o wothe angīkūhooya kīndū mūhe, na mūdū o wothe angīoya kīndū gīaku, ndūkamwītie. 31 Īkagai andū arīa angī o ūrīa mūngīenda mamwīkage. 32 “Rīu-rī, angīkorwo mwendete o arīa mamwendete-rī, mwakīgūna na kī? O na ‘ehia’ nīmendaga arīa mamendete. 33 Na mūngīkorwo mwīkage wega o arīa mamwīkaga wegarī, mwakīgūna na kī? Nīgūkorwo ehia o nao nīmekaga o ūguo. 34 Na ningī mūngīkorwo mūkombithagia o arīa mwīhokete nīmakamūrīha-rī, mwakīgūna na kī? O na ehia nīmakombagīra ehia arīa angī, mehokete nīmakarīhwo ciothe. 35 No rīrī, endagai thū cianyu, na mūcīkage wega, o na mūkombithagie mūtekwīhoka gūcookerio kīndū. Hīndī īyo irīhi rīanyu nīrīkaneneha, na inyuī nīmūgatuīka arīu a Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno, nīgūkorwo we nīaiguagīra arīa matarī ngaatho tha o na arīa aaganu. 36 Iguanagīrai tha, o ta ūrīa lthe wanyu aiganagīra tha. 37 “Mūtīgaciirithanagie nīgeetha na inyuī mūtikanaciirithio. Mūtīgatanagīre, nīgeetha na inyuī mūtikanatuīrwo. Rekanagīrai, na inyuī nīmūkarekerwo. 38 Heanagai, na inyuī nīmūrīheagwo na gīthimi kīega, gīkindīrītwo, kīinainītio na gīgaitīkīrīra, nīkīo mūgaitīrīrwo nakīo nguo-inī. Nīgūkorwo gīthimi kīrīa mūthīmanagīra nakīo, no kīo mūrīthīmagīrwo nakīo.” 39 Agīcooka akīmahe ngerekano īno, akīmooria atīrī, “Mūtumumu no atongorie mūtumumu ūrīa ūngī? Gīthī eerī to magūe

irima? 40 Mūrutwo ti mūnene kūrī mūmūruti, no ūrīa wothe mūrute wega, no atuīke ta mūmūruti. 41 “Nī kī gīgūtūma wone kīhuti kīrīa kīrī riitho rīa mūrū wa thoguo, no ūkaaga kūrūmbūiya mūgogo ūrīa ūrī riitho rīaku we mwene? 42 Wahota atīa kwīra mūrū wa thoguo atīrī, ‘Mūrū wa baba, reke ngūrute kīhuti kīu kīrī riitho rīaku,’ o rīrīa wee wagīte kuona mūgogo ūrīa ūrī naguo riitho rīaku? Wee hinga īno, amba ūrute mūgogo ūcio ūrī naguo riitho, nīguo wone wega ūhote kūruta kīhuti kīrīa kīrī riitho rīa mūrū wa thoguo. 43 “Gūtīrī mūtī mwega ūciaraga maciaro mooru, kana mūtī mūuru ūgaciara maciaro mega. 44 O mūtī ūmenyekaga na maciaro maguo mwene. Andū matituaga ngūyū kuuma mītī-inī ya mīigua, o na kana magatua thabībū kuuma cong’e-inī. 45 Mūdū ūrīa mwega aragia maūdū mega kuuma mūthiithū-inī wa ngoro yake, nake mūdū ūrīa mūuru aragia maūdū mooru kuuma mūthiithū-inī wa ngoro yake. Nīgūkorwo kanua gake kaaragia o maūdū marīa maiyūrīte ngoro yake. 46 “Atīrīrī, mūnjītaga ‘Mwathani, Mwathani,’ nīkī, na mūtīikaga ūrīa ndīmwīraga? 47 Nīngūmuonia ūrīa mūdū ūrīa ūūkaga kūrī nīi, na akaigua ciugo ciakwa, na ageeka ūrīa ciugīte ahaana. 48 Ahaana ta mūdū waakaga nyūmba, ūrīa wenjire mūthingi, akīūrīkia na akīwamba igūrū rīa ihiga. Hīndī īrīa kwagīre mūiyūro wa maaī, kīguū gīgīgūtha nyūmba īyo na nditi, no gītiamīenyenyirie, tondū nīyaakītwo wega. 49 No mūdū ūrīa ūiguaga ciugo ciakwa, na ndekaga ūrīa ciugīte, ahaana ta mūdū ūrīa waakire nyūmba itarī na mūthingi. Na rīrīa kīguū kīgūthire nyūmba īyo, īkīmomoka, naguo mwanangīko wayo warī mūnene.”

7 Nake Jesū aarīkia kwaria maūdū macio mothe andū makīmūiguaga, agītoonya Kaperinaumu. 2 No kūu nī kwarī na ndungata ya mūnene-wathigari-igana, īrīa mūmīathi eendete mūno, nayo yarī ndwaru hakuhī gūkuu. 3 Nake mūnene ūcio wa thigari igana aigua ūhoro wa Jesū, agītūma athuuri a Ayahudi kūrī we makamūurie oke ahonie ndungata yake. 4 Nao maakinya kūrī Jesū, makīmūthaita magwatīrie mūno, makīmwīra atīrī, “Mūdū ūyū nīgārīrīrwo gwīkwo ūguo nīwe, 5 tondū nīendete rūrīrī rwitū na nīatwakīire thunagogi.” 6 Nī undū ūcio Jesū agīthīi nao. Na marī hakuhī gūkinya mūcīi, mūnene ūcio wa thigari igana akīmūtūmīra arata makamwīre atīrī, “Mwathani, tīga gwīthīmia tondū ndīagīrīre wee ūūke gwakwa mūcīi. 7 O na nokīo

itanona njagiriire gũũka kũri we. No uga o kiugo, na ndungata yakwa nĩkũhona. **8** Nĩgũkorwo nĩ mwene ndĩ mũndũ wathagwo, na ndĩ na thigari njathaga. Ndeera ũmwe ‘Thĩ,’ nĩathiiaga, na ndeera ũngĩ atĩrĩ, ‘Ūka,’ nĩokaga. Na ningĩ ndeera ndungata yakwa atĩrĩ, ‘ĩka ũna,’ nĩkaga.” **9** Rĩrĩa Jesũ aiguire ũguo, akĩgega, akĩhũgũkĩra kĩrĩndĩ kĩrĩa kĩamũrũmĩriire, agĩkĩra atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ, ndionete mũndũ ũrĩ na wĩtikio mũnene ũũ Isiraeli guothe!” **10** Nao andũ arĩa maatũmitwo magĩcooka mũciĩ magĩkora ngombo iyo irĩ honu. **11** Ihinda inini rĩathira, Jesũ agĩthĩ itũũra rĩetagwo Naini, nao arutwo ake na andũ gĩkundi kĩnene magĩthĩ nake. **12** Na rĩrĩa akuhĩriire kĩhingo gĩa itũũra rĩu, mũndũ wakuĩte nĩarutagwo kuo na aarĩ mwana wa mũmwe, nake nyina aarĩ mũtumia wa ndigwa. Nao andũ aingĩ a itũũra rĩu maarĩ hamwe nake. **13** Rĩrĩa Mwathani onire mũtumia ũcio, akĩmũiguĩra tha, akĩmwĩra atĩrĩ, “Tiga kũrĩa.” **14** Agĩcooka agĩthĩ, akĩhutia ithandũkũ, nao arĩa maarĩkuĩte makĩrũgama. Agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Mwanake, ndakwĩra atĩrĩ, ũkĩra!” **15** Mũndũ ũcio wakuĩte agĩkĩra, akĩambĩrĩria kwaria, nake Jesũ akĩmũnengerana kũri nyina. **16** Andũ othe makĩiyũrwo nĩ guoya na makĩgooca Ngai, makiuga atĩrĩ, “Mũnabii mũnene nĩokĩte gatagatĩ gaitũ. Ngai nĩokĩte gũteithia andũ ake.” **17** Nayo ngumo ya Jesũ ikĩhunja Judea guothe o na bũrũri ũrĩa wagũthiũrũrũkĩriire. **18** Nao arutwo a Johana nĩmamũheire ũhoru wa maũndũ macio mothe. Nake Johana agĩta arutwo ake eerĩ, **19** akĩmatũma kũri Mwathani makamũurie atĩrĩ, “Wee nĩwe ũrĩa werĩtwo nĩagooka kana tweterere mũndũ ũngĩ?” **20** Nao arutwo acio maakinya kũri Jesũ makĩmwĩra atĩrĩ, “Johana Mũbatithania aatũtũma kũri we tũkũurie atĩrĩ, ‘Wee nĩwe ũrĩa werĩtwo nĩagooka kana tweterere mũndũ ũngĩ?’” **21** Ihinda-inĩ o rĩu Jesũ akĩhonia andũ aingĩ arĩa maarĩ na mĩrimũ, na ndwari, na akĩngata ngoma thũku o na agĩtũma andũ aingĩ arĩa maarĩ atumumu macooke kuona. **22** Nĩ ũndũ ũcio agĩcookeria arĩa maatũmitwo atĩrĩ, “Cookai mũkeere Johana maũndũ marĩa muonete na mũkaigua: atĩ atumumu nĩ marona, na ithua nĩretwara, na arĩa marĩ na mangũ nĩ marahonio, na andũ arĩa mataiguaga nĩmarauga, na arĩa akuũ nĩmarariũkio, na ũhoru-ũrĩa-Mwega nĩurahunjiro arĩa athĩni. **23** Kũrathimwo nĩ mũndũ ũrĩa ũtarahingwo nĩ ũndũ wakwa.” **24** Andũ acio maatũmitwo nĩ Johana moima harĩ Jesũ, Jesũ akĩambĩrĩria kwarĩria andũ aingĩ ũhoru wa Johana,

akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ mwathiite kuona werũ-inĩ? Hihĩ mwathiite kuona kamũrangi kainainagio nĩ rũhuho? **25** Angĩkorwo ti guo-rĩ, mwathiite kuona kĩ? Hihĩ nĩ mũndũ wĩhumbĩte nguo njega? Aca, arĩa mehumbaga nguo cia goro na magekenia na mĩago ya thĩ maikaraga nyũmba cia ũthamaki. **26** Mwangĩthĩte kuona kĩ? Hihĩ mwathiite kuona mũnabii? Īĩ, ngũmwĩra atĩrĩ, muonire mũndũ ũkĩrite mũnabii. **27** Ūyũ nĩwe ũrĩa ũhoru wake wandĩkĩtwo atĩrĩ: “Nĩngatũma mũtũmwo wakwa athĩ mbere yaku, nake nĩagagũthondekera njĩra.” **28** Ngũmwĩra atĩrĩ, harĩ andũ arĩa manaciawo nĩ atumia-rĩ, gũtĩrĩ o na ũmwe mũnene gũkĩra Johana; no mũndũ ũrĩa mũnini mũno ũthamaki-inĩ wa Ngai, nĩ mũnene kũmũkĩra.” **29** (Andũ othe, o na etia mbeeca cia igooti, rĩrĩa maiguire ciugo cia Jesũ, magĩtikĩra atĩ njĩra ya Ngai nĩ ya ma, tondũ maabatithĩtio nĩ Johana. **30** No Afarisai na arutani a watho makĩregana na ũrĩa Ngai endaga meke, tondũ o matiabatithĩtio nĩ Johana.) **31** Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Andũ a rũciaro rũrũ ingĩmagerekenia na kĩ? Matarĩ ta kĩ? **32** Matarĩ ta ciana ciikarĩte ndũnyũ igĩta iria ingĩ, igaciĩra atĩrĩ: “Twamũhuhĩire mũtũrĩrũ, mũkiaga kũina; twamũniire rwĩmbo rwa macakaya, no mũtiarĩrĩre.” **33** Nĩgũkorwo Johana Mũbatithania ookire atekũrĩa na atekũnyua ndibei, na inyuĩ mũkiuga atĩrĩ, ‘Arĩ na ndaimono.’ **34** Mũrũ wa Mũndũ ookire akĩrĩtaga na akĩnyuuga, na inyuĩ mũkiuga atĩrĩ, ‘Onei mũndũ mũkoroku na mũrĩũ, mũrata wa etia mbeeca cia igooti na “ehia”.’ **35** No ũũgĩ nĩũmenyekaga nĩ wa kĩhooito nĩ ciana ciaguo ciothe.” **36** Na rĩrĩ, Mũfarisai ũmwe nĩetire Jesũ gwake makarĩnĩre irio cia hwaĩ-inĩ nake, nĩ ũndũ ũcio Jesũ agĩthĩ nyũmba ya Mũfarisai ũcio, agĩkara metha-inĩ. **37** Rĩrĩa mũndũ-wa-nja watũũrite mũtũũrĩre wa mehia itũũra-inĩ rĩu aamenyire atĩ Jesũ nĩararĩa irio nyũmba ya Mũfarisai ũcio-rĩ, agĩũka na cuba wa maguta manungi wega, **38** na akĩrũgama thũthwa wake, o hau magũrũ-inĩ make, akĩrĩraga, na akĩambĩrĩria kũmũhũgia nyarĩrĩ na maithori make. Agĩcooka akĩmũgĩria nyarĩrĩ na njuĩrĩ yake, agĩcimumunya, na agĩciitĩrĩria maguta manungi wega. **39** Rĩrĩa Mũfarisai ũrĩa wamwĩtĩte onire ũndũ ũcio, akĩra na ngoro atĩrĩ, “Korwo mũndũ ũyũ nĩ mũnabii, nĩangĩamenya ũrĩa ũramũhutia nĩ mũndũ-wa-nja wa mũthemba ũrĩkũ, na atĩ nĩ mwĩhia.” **40** Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Simoni, ndĩ na ũndũ wa gũkwĩra.” Nake akiuga atĩrĩ, “Mũrutani, njĩra.” **41** “Kũrĩ andũ eerĩ maarĩ na thĩrĩ wa mũndũ wakombithanaga

mbeeca. Ūmwe aarī na thiiṛī wa dinari magana matano, na ūṛīa ūngī dinari mīrongo ītano. **42** Na rīṛī, gūtīṛī o na ūmwe wao warī na mbeeca cia kūmūṛīha, nī ūndū ūcio marī o eerī akīmarekera thiiṛī ūcio. Rīṛī, acio eerī nūū ūngīmwendā makīṛīa?” **43** Simoni akīmūcookeria atīṛī, “Ngwīciirīa nī ūṛīa warekeirwo thiiṛī ūṛīa mūnene.” Jesū akiuga atīṛī, “Nīwatua wega.” **44** Agīcooka akīhūgūṛīra mūndū-wa-nja ūcio, akīṛīa Simoni atīṛī, “Nīūkuona mūndū-wa-nja ūyū? Njūkire nyūmba gwaku, no ndūnaahe maaī ma gwīthamba nyarīṛī, no nīanjihūgia nyarīṛī na maithori make, na acigīṛīa na njuīṛī yake. **45** Wee-rī, ndūnaamumunya, no mūndū-wa-nja ūyū, kuuma rīṛīa ndonyire ndarī aratigithīṛīa kūmumunya nyarīṛī ciakwa. **46** Wee-rī, ndūnanjitīṛīṛīa maguta mūtwe, no ūyū nīanjitīṛīṛīe maguta manungi wega nyarīṛī. **47** Nī ūndū ūcio ngūkūwīra atīṛī, nīarekeirwo mehīa make maingī. Nīgūkorwo nīendanīte mūno. No ūṛīa ūrekeirwo mehīa manini, endanaga o hanini.” **48** Jesū agīcooka akīṛīa mūndū-wa-nja ūcio atīṛī, “Nīwarekerwo mehīa maku.” **49** Ageni arīa angī makīambīṛīṛīa kwīrana atīṛī, “Kaī ūyū akīṛī ū, ūrarekanīra o na mehīa?” **50** Jesū akīṛīa mūndū-wa-nja ūcio atīṛī, “Gwītīkia gwaku nī gwakūhonokia; thīī na thayū.”

8 Na rīṛī, thuutha wa ūguo, Jesū agīthīī matūūra-inī o na tūtūūra-inī akīhunjangīa Ūhorō-ūrīa-Mwega wa ūthamaki wa Ngai. Arutwo ake arīa ikūmi na eerī maarī hamwe nake, 2 o na atumia amwe a arīa maarūtītwo ngoma thūku na arīa maahonetio mīṛimū: nao nī Mariamu (ūrīa wetagwo Mūmagidali), nīwe warūtītwo ndaimono mūgwanja; **3** na Joana mūtumia wa Husa, ūṛīa warī mūrōri wa indo cia Herode; na Susana; na angī aingī. Atumia aya nīmamūtungatagīra na indo ciao ene. **4** Andū aingī nīmathiire na mbere kūngana harī Jesū moimīte matūūra-inī, na rīṛīa andū maingīhire mūno akīmahe ūhorō na ngerekano, akīmeera atīṛī, **5** Mūrīmi nīoimagarire akahure mbeū ciake. Na rīṛīa aahuraga mbeū icio, imwe ikīgūa mūkīra-inī wa njīra; ikīrangīṛīṛīo na magūrū, nacio nyoni cia rīera-inī igīka igīcīṛīa. **6** Ingī ikīgūa rūnyanjara-inī, na rīṛīa ciamerire, mīmera īyo ikīhooha tondū wa kwaga ūgū. **7** Nacio mbeū ingī ikīgūa mīigua-inī, nayo mīigua īgīkūranīra nacio na īgīcithararia. **8** Mbeū ingī nacio ikīgūa tīṛī-inī mūnoru. Igīkūra, igīciara maita igana ma iria cīahaandītwo. Aarīkia kuuga ūguo, akīanīṛīra, akiuga atīṛī, “Ūṛīa ūṛī na matū ma kūigua, nīaigue.” **9** Nao arutwo ake makīmūūra ūṛīa ngerekano īyo

yoigaga. **10** Akīmeera atīṛī, “Inyūī nīmūheetwo ūmenyo wa kūmenya hitho cia ūthamaki wa Ngai, no arīa angī ndīmaaraḡīṛīa na ngerekano, nīgeetha, “‘maarora, makaaga kuona; na maigua, makaaga gūtaūkīrwo.’” **11** “Ngerekano īyo yugīte atīṛī: Mbeū icio nī ūhorō wa Ngai. **12** Mbeū iria ciagūire mūkīra-inī wa njīra nī andū arīa maiguaga ūhorō wa Ngai, nake mūcukani agooka akeheria ūhorō ūcio ngoro-inī ciao, nīguo matigetīkie mahonoke. **13** Nacio iria ciagūire rūnyanjara-inī nī andū arīa maiguaga ūhorō wa Ngai, na makawamūkīra na gīkeno, no makaaga mīri. Metīkagia o gwa kahinda kanini, no magerio moka makaūtiganīṛīa. **14** Mbeū iria ciagūire mīigua-inī nī andū arīa maiguaga ūhorō, no o magīthīiaga-rī, magatharario nī mīhang’o, na ūtonga, na mīago, nao makaaga gūkūra. **15** No rīṛī, mbeū iria ciagūire tīṛī-inī ūṛīa mūnoru nī andū arīa maiguaga ūhorō marī na ngoro ya ma na njega, makaūtūūra, na nī ūndū wa gūkīṛīṛīa, magaciaraga maciaro. **16** “Na rīṛī, gūtīṛī mūndū ūgwatagia tawa akaūkīnīkīṛīa na irebe, kana akaūiga rungu rwa ūṛīṛī. No aūigaga handū igūrū, nīguo andū arīa megūtoonya nyūmba mathererwo nī ūtheri. **17** Nīgūkorwo gūtīṛī ūndū mūhithē ūtakaguūrio, na gūtīṛī ūndū ūṛī hitho-inī ūtakamenyeka kana ūtakanīkwo ūtheri-inī. **18** Nī ūndū ūcio mwīmenyagīṛīrei ūṛīa mūthikagīṛīa. Ūṛīa wothē ūṛī na indo nīakongererwo nyingī; na ūṛīa wothē ūtarī nīagatuunywo o na kīṛīa arī nakīo.” **19** Na rīṛī, nyina wa Jesū na ariū a nyina na Jesū magīka kūmuona, no matingīahotire gūthīī hakuḡī nake nī ūndū wa andū kūingīha. **20** Mūndū ūmwe akīmūwīra atīṛī, “Maitūguo na ariū a maitūguo marūgamīte nja makienda gūkuona.” **21** Nake akīmūcookeria atīṛī, “Maitū na ariū a maitū nī arīa maiguaga ūhorō wa Ngai na makaūhingīa.” **22** Mūthenya ūmwe Jesū nīerire arutwo ake atīṛī, “Nītūringēi tūthīī mūrīmo ūṛīa ūngī wa iria.” Nī ūndū ūcio magītoonya gatarū magīthīī. **23** Na rīṛīa maathīiaga Jesū akīhītwo nī toro. Na rīṛī, kūu iria-inī nī kwagūire na kīhuhūkanio kīnene, nako gatarū kau kaarī hakuḡī kūrīra maaī-inī, na magīkorwo marī ūgwati-inī mūnene. **24** Nao arutwo magīthīī makīmūkīṛīa, makīmūwīra atīṛī “Mwathani! Mwathani! Nītūkūrīra maaī-inī!” Nake Jesū agīkūira agīkaania rūhuho na maaī macio maahūuranaga; namo makūmbī macio ma maaī makīnyihanyīha na gūkīhoorera. **25** Akīūra arutwo ake atīṛī, “Wītīkio wanyu ūṛī ha?” Nao makīyūrwo nī guoya na makīgega, makīūrania atīṛī, “Kaī mūndū ūyū arī ū? Aathaga huho

o na maaĩ, nacio ikamwathĩkĩra.” 26 Makĩringa mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa iria, magĩkinya rũgongo rwa Agerasi rũrĩa rũng’ethanĩire na Galili. 27 Jesũ aarĩkia kuuma gatarũ, aakinya thĩ agĩtũngwo nĩ mũndũ warĩ na ndaimono oimite itũũra-inĩ. Mũndũ ũcio nĩaikarite ihinda inene ategwĩkĩra nguo kana agatũũra nyũmba, no aatũũraga mbĩrĩra-inĩ. 28 Rĩrĩa mũndũ ũcio onire Jesũ, agĩkaya na akĩgũithia magũrũ-inĩ make, akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene akĩmũũria atĩrĩ, “Ūrenda atĩa na nĩ, wee Jesũ, Mũrũ wa Ngai-Ūrĩa-Ūrĩ-Igũrũ-Mũno? Ndagũthaita, ndũkaanyariire!” 29 Nĩgũkorwo Jesũ niathite ngoma ĩyo thũku yume thĩinĩ wa mũndũ ũcio. Niyamũnyitaga kaingĩ, na o na gũtuĩka nĩoohagwo moko na magũrũ na mĩnyororo, na akarangĩrwo-rĩ, nĩatuangaga mĩnyororo ĩyo yamuohaga, na ndaimono ĩyo ĩgatũma athĩĩ kũndũ gũtarĩ andũ. 30 Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Wĩtagwo atĩa?” Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Legioni,” nĩgũkorwo aarĩ na ndaimono nyingĩ. 31 Nacio ndaimono igĩkĩrĩrĩa gũthaita Jesũ ndagaciathe ithĩĩ Irima-rĩrĩa-Rĩtarĩ-Gĩturi. (Abyssos g12) 32 Na rĩrĩ, nĩ haarĩ na rũũru rũnene rwa ngũrwe rwarĩithagio harũrũka-inĩ cia kĩrĩma kĩarĩ hakuĩ na hau. Ndaimono icio igĩthaita Jesũ aciĩtikĩrie itoonye thĩinĩ wacio, nake agĩciĩtikĩria. 33 Ndaimono cioima thĩinĩ wa mũndũ ũcio, igithĩĩ igĩtoonya ngũrwe, naruo rũũru rũu rũkĩharũrũka kĩhurũrũka kũu na ihenya, rũkĩgũa iria-inĩ, rũkĩũrĩa kuo. 34 Rĩrĩa andũ arĩa maarĩithagia ngũrwe icio moonire ũrĩa gwekĩka, makĩũra, magĩthĩĩ kũheana ũhoru ũcio itũũra-inĩ na mĩgũnda-inĩ, 35 nao andũ makĩumagara makone ũndũ ũcio wekĩkĩte. Rĩrĩa maakinyire harĩ Jesũ na makĩona mũndũ ũcio woimĩtwo nĩ ndaimono aikarite magũrũ-inĩ ma Jesũ, arĩ na nguo na arĩ na meciiria mega, magĩtigĩra mũno. 36 Andũ arĩa meyoneire ũndũ ũcio makĩra andũ acio angĩ ũrĩa mũndũ ũcio warĩ na ndaimono aahonetio. 37 Nao andũ othe a rũgongo rũu rwa Agerasi magĩthaita Jesũ oime kũu kwao amatige, nĩgũkorwo nĩmanyiĩtwo nĩ guoya. Nĩ ũndũ ũcio Jesũ agĩtoonya gatarũ agĩthĩ. 38 Nake mũndũ ũcio warutĩtwo ndaimono akĩmũthaita mathĩĩ nake, no Jesũ akĩmwatha athĩĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, 39 “Cooke mũciĩ ũkoige ũrĩa wothe Ngai agwĩkĩire.” Nĩ ũndũ ũcio mũndũ ũcio agĩthĩ akĩra andũ othe a itũũra ũrĩa Jesũ aamwĩkĩire. 40 Na rĩrĩ, Jesũ aacooka kuuma mũrĩmo ũũrĩa ũngĩ wa iria, andũ aingĩ nĩmamwamũkĩrĩre tondũ nĩmamwetereire. 41 Hĩndĩ ĩyo mũndũ wetagwo Jairũ warĩ mũnene wa thunagogi agũka, akĩgũithia magũrũ-inĩ ma Jesũ, akĩmũthaita athĩĩ gwake, 42 nĩ

ũndũ mũirĩtu wake wa mũmwe warĩ wa ta mĩaka ikũmi na ĩrĩrĩ aarĩ hakuĩ gũkua. Na Jesũ arĩ njĩra-inĩ agĩthĩrĩ, andũ nĩmamũhatikaga. 43 Gatagatĩ-inĩ ka andũ acio nĩ haarĩ na mũtumia ũmwe watũire oiraga thakame mĩaka ikũmi na ĩrĩrĩ, na gũtirĩ mũndũ ũngĩamũhonire. 44 Mũtumia ũcio agũka na thuutha wa Jesũ, akĩhutia gĩcũrĩ kĩa nguo yake, na o rĩmwe agĩtiga kuura. 45 Nake Jesũ akĩũria atĩrĩ, “Nũũ ũcio wahutia?” Rĩrĩa othe maakaanire, Petero akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, andũ nĩmagũthiũrũrũkĩrie na magakũhatika.” 46 Nowe Jesũ akiuga atĩrĩ, “Nĩ harĩ mũndũ waahutia, tondũ nĩndaigua hinya woima thĩinĩ wakwa.” 47 Nake mũtumia ũcio, ona atĩ ndangĩhota kwĩhitha, agũka akĩinainaga, akĩgũithia magũrũ-inĩ make. Arĩ hau mbere ya andũ othe akiheana gĩtũmi kĩria gĩatũmĩte amũhutie na ũrĩa aahonirio o ro rĩmwe. 48 Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwarĩ ũyũ, gwĩtikia gwaku nĩkuo gwatũma ũhone. Thĩĩ na thayũ.” 49 Na o hĩndĩ ĩyo Jesũ akĩaragia, hagĩkinya mũndũ woimite mũciĩ kwa Jairũ ũrĩa mũnene wa thunagogi, akiuga atĩrĩ, “Mwarĩguo nĩarĩkĩtie gũkua, tiga gũthĩnia Mũrutani.” 50 Jesũ aigua ũguo, akĩra Jairũ atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra, wee ĩtikia tu, na nĩekũhona.” 51 Rĩrĩa aakinyire kwa Jairũ, ndaarekire mũndũ o na ũmwe atoonye hamwe nake, tiga o Petero, na Jakubu, na Johana, na ithe na nyina a mwana ũcio. 52 Hĩndĩ ĩyo andũ othe no kũrĩra maarĩraga magĩcakayaga nĩ ũndũ wa mwana ũcio. Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Tigai kũrĩa, ti mũkuũ, nĩ gũkoma akomete.” 53 Nao makĩmũthekerera, tondũ nĩmooĩ atĩ aarĩ mũkuũ. 54 Nowe Jesũ akĩnyĩta mwana ũcio guoko, akiuga atĩrĩ, “Mwana wakwa, ũkĩra!” 55 Na hĩndĩ o ĩyo agĩcookererwo nĩ muoyo wake, na o rĩmwe akĩrũgama. Jesũ agĩcooka akĩmeera mahe mwana ũcio kĩndũ gia kũria. 56 Nao aciari ake makĩgega mũno, nowe akĩmaatha matikeere mũndũ o na ũ ũndũ ũcio wekĩkĩte.

9 Na rĩrĩ, Jesũ aarĩkia gwĩta arutwo arĩa ikũmi na eerĩ hamwe, nĩamaheire hinya na ũhoti wa kũngata ndaimono ciothe na kũhonia mĩrimũ, 2 na akĩmatũma mathĩĩ makahunje ũhoru wa ũthamaki wa Ngai na mahonagie andũ arĩa arũaru. 3 Nake akĩmeera atĩrĩ, “Mũtigakuue kĩndũ o nakĩ kĩa rũgendo; mũtigakuue mũtirima, kana mũhuko, kana irio, kana mbeeca o na kana nguo tiga o iria mwĩhumbite. 4 Nyũmba ĩria yothe mũrĩtoonyaga ikaragai kuo nginya rĩria mũkoima itũũra rũu. 5 Andũ mangĩkaarega kũmũnyĩta ũgeni-rĩ, mũkaaribariba magũrũ manyu rũkũngũ

rūitike mūkiuma itūūra rīao arī ūira wa kūmatuūra ciira.” 6 Nī ūndū ūcio makiumagara magīthīi kuuma gatūūra kamwe nginya karīa kangī makīhunjagia Ūhoro-ūrīa-Mwega na makīhonagia andū kūria guothe maathiiaga. 7 Na rīrī, rīrīa Herode ūrīa mūthamaki aiguire ūhoro wa maūndū mothe marīa maathiiaga na mbere, nīataangikire ngoro mūno tondū andū amwe moigaga atī Johana nīariūkīte kuuma kūrī arīa akuū, 8 na angī makoiga atī Elija nīonekanīte, o na angī makoiga atī mūnabii ūmwe wa arīa a tene nīariūkīte. 9 No Herode akiuga atīrī, “Johana nīndamūrengithirie mūtwe. Ūyū ndīraigua ūhoro wake-rī, nīwe ū?” Nake akīrīrīria kūmuona. 10 Nao atūmwō maacooka, makīra Jesū maūndū marīa mekīte. Nake akīehera kuo, agīthīi nao itūūra rīetagwo Bethisaida, 11 no andū aingī makīmenya ūhoro ūcio na makīmūrūmīrīra. Nake akīmaamūkīra na akīmahe ūhoro wa ūthamaki wa Ngai, na akīhonia arīa maabatarītio nī kūhonio. 12 Hwai-inī arutwo arīa ikūmi na eerī magīūka kūrī we makīmwīra atīrī, “Ingata andū aya nīguo mathīi mīcīi rīra rīrī hakuhī o na mīgūnda-inī mageethe irio na gwa gūkoma, tondū haha tūrī nī werū ūtarī andū.” 13 Nake akīmacookeria atīrī, “Maheei kīndū gīa kūrīa.” Nao makīmwīra atīrī, “Tūrī o na mīgate itano na thamaki igīrī, no tūthiire tūkagūrīre andū aya othe irio.” 14 (Handū hau haarī na arūme ta ngiri ithano.) Nowe akīra arutwo ake atīrī, “Maikariei thī marī ikundi cia andū mīrongo itano itano.” 15 Nao arutwo magīūka o ūguo, magīūkaria andū othe thī. 16 Nake akīoya mīgate iyo itano na thamaki icio igīrī, akīrora na igūrū, agīcōoka ngaatho na agīcienyūranga. Agīcōoka agīcīnengera arutwo ake magaīre andū. 17 Othe makīria makīhūna, nao arutwo makīyūrīa ciondo ikūmi na igīrī cia cienyū iria ciatigarire. 18 Na rīrī, hīndī imwe Jesū akīhooya arī keheri-inī, arutwo ake magīkorwo marī hamwe nake. Akīmōoria atīrī, “Andū moigaga nīi nī nī ū?” 19 Nao makīmūcōokeria atīrī, “Amwe moigaga nīwe Johana Mūbatithania; angī makoiga nīwe Elija; angī nao makoiga atī mūnabii ūmwe wa arīa a tene nīariūkīte.” 20 Nake akīmōoria atīrī, “Inyuū na inyuū-rī, mugaga atīa? Mugaga nīi nī nī ū?” Petero akīmūcōokeria atīrī, “Wee nīwe Kristū ūrīa wa Ngai.” 21 Nake Jesū akīmakaania na hinya, akīmeera matikeere mūndū o na ūrīkū ūhoro ūcio. 22 Nake akiuga atīrī, “Mūrū wa Mūndū no nginya one mathīina maingī, na aregwo nī athuuri, na athīnjīri-Ngai arīa anene, o na arutani a watho, na no nginya

ooragwo na thuutha wa mīthenya itatū ariūkio.” 23 Agīcōoka akīmeera othe atīrī, “Mūndū o wothe ūngīenda kūnūmīrīra, no nginya eerege we mwene, na oyage mūtharaba wake o mūthenya, aanūmagīrīre. 24 Nīgūkorwo ūrīa wothe wendaga kūhonokia muoyo wake nīakoorwo nīguo, no ūrīa wothe ūkōorwo nī muoyo wake nī ūndū wakwa nīakāūhonokia. 25 Mūndū angīgūna nakī angīgwatīra thī yothe, no ate muoyo wake kana orwo nīguo? 26 Mūndū o wothe ūngīconoka nī ūndū wakwa na nī ūndū wa ciugo ciakwa, o nake nīagaconokerwo nī Mūrū wa Mūndū rīria agacooka arī na riiri wake, na riiri wa Ithe, o na wa arāika arīa atheru. 27 Ngūmwīra atīrī na ma, amwe a aya marūngīi haha matigacama gīkuū matonete ūthamaki wa Ngai.” 28 Mīthenya ta īnana thuutha wa Jesū kwaria ūhoro ūyū nīathiire na Petero, na Johana na Jakubu akīambata nao kīrīma igūrū makahooe. 29 Na rīrīa ahooyaga, mūhaanīre wa ūthiū wake ūkīgarūrīka, nacio nguo ciake ikīrūha igīkenga o ta rūheni. 30 Na rīrī, andū eerī, nīo Musa na Elija, 31 makīmīrīra Jesū marī na riiri mūnene makīaria nake. Maaragia ūhoro wa gūkua gwake, kūria aakirie kūhingia akinya Jerusalemu. 32 Petero hamwe na arīa maarī nake nīmahītītwo nī toro, na rīrīa mookīrīre, makīona riiri wake na andū acio eerī maarūngīi hamwe nake. 33 Na rīrīa andū acio maatiganaga na Jesū, Petero akīmwīra atīrī, “Mwathani, nī wega tūikare gūkū. Reke twake ithūnū ithatū, kīmwe gīaku, na kīmwe kīa Musa, na kīmwe kīa Elija.” (Nowe ndaamenyaga ūrīa oigaga.) 34 Na o akīaragia-rī, itu rīkiūmīra na rīkīmahumbīra, nao magītīgīra mūno nī kūhumbīrwo nī itu rīu. 35 Mūgambo ūkiūma itu-inī rīu, ūkiuga atīrī, “Ūyū nīwe Mūrū wakwa, ūrīa ndīthuurīre; mūiguagei.” 36 Thuutha wa mūgambo ūcio kūguīka, makīona atī Jesū aarī wiki. Nao arutwo magīkīra ki na ūhoro ūcio, gūtīrī mūndū o na ūmwe meerire matukū-inī macio maūndū marīa moonete. 37 Mūthenya ūyū ūngī, maikūrūka kuuma kīrīma-inī, Jesū agītūngwo nī andū aingī. 38 Na rīrī, mūndū warī gatagatī-inī ka andū acio akīanīrīra, akiuga atīrī, “Mūrutani, ndagūthaita ūrore mūrīū wakwa, nīgūkorwo nī mwana wakwa wa mūmwe. 39 na ngoma thūku nīimūnyītaga na agakaya o rīmwe; ningī ikāmūrūnda na ikāmūthiorania, igatūma arute mūhūyū na kanua. Ndīmūrekagia o na hanini, na nīramwananga. 40 Ndīrathaitaire arutwo aku maingate ngoma iyo, no mararemwo.” 41 Nake Jesū akīmūcōokeria atīrī, “Rūciaro rūrū rūtetikagia na

rūremi, nī nginya rī ngūikara hamwe na inyuī, na ngūmūkirīrīria nginya rī? Rehe mūrūguo haha.” 42 Rīrīa kamwana kau gaathiiaga harī Jesū, ndaimono ūyo ūgīgatungumania thī, na ūgīgathiorania. No Jesū agīkūūma roho ūcio mūūru, akīhonia kamwana kau, agīgacookeria ithe. 43 Nao othe makīgegio nī ūnene wa Ngai. Hīndī ūria andū othe maagegetio nī ūria wothe Jesū eekite, akīira arutwo ake atīrī, 44 “Thikīrīriai wega ūria ngūmwīra: Mūrū wa Mūndū nīegūkunyanīrwo aneanwo moko-inī ma andū.” 45 No-o matiamenyire ūguo nī kuuga atīa. Nīmahithītvo ūhorō ūcio, nī ūndū ūcio makīaga kūūmenya, na magītīgīra kūūmūria ūhorō ūcio. 46 Na gūkīgīa na ngarari gatagatī ka arutwo makīūrania nūū wao ūngītūika mūnene kūrī arīa angī. 47 Nake Jesū, tondū nīamenyaga meciiria mao, akīoya kaana kanini agīkarūgamia hakuhī nake. 48 Agīcōoka akīmeera atīrī, “Ūria wothe wamūkağira kaana gaka thīinī wa rīitwa rīakwa, nī nīi aamūkağira; na ūria ūnyamūkağira ti nīi aamūkağira, no nī ūria wandūmire. Nīgūkorwo ūria mūnini gatagatī-inī kanyu inyothe, ūcio nīwe mūnene kūūmūkīra.” 49 Nake Johana akīmūwīra atīrī, “Mwathi, nītūronire mūndū akīingata ndaimono na rīitwa rīaku, na ithuī tūrageria kūūmūgīria tondū ti ūmwe witū.” 50 Nake Jesū akīmeera atīrī, “Mūtīkamūgīrie, nīgūkorwo ūria ūtarī ūthū na inyuī, ūcio nī ūmwe wanyu.” 51 Na rīrī, kahinda gake gaakuhīrīria ga kwambata matu-inī, Jesū nīatuire itua rīa gūthīi Jerusalemu. 52 Nake agītūma andū mathīi mbere yake kūhaarīria maūndū nī ūndū wake, magīthīi magītoonya gatūūra kamwe ga Samaria; 53 no andū a kūū matiamūnyīitire ūgeni, tondū aathīiaga Jerusalemu. 54 Rīrīa arutwo ake, Jakubu na Johana monire ūguo makīūria atīrī, “Mwathani, nīkūwenda twītīe mwaki uume igūrū ūmaniine?” 55 Nowe Jesū akītīhūgūra akīmakaania, 56 nao magītīhī gatūūra kangī. 57 Rīrīa maathīiaga na njīra, mūndū ūmwe akīmūwīra atīrī, “Nīndīkūrūmagīrīra kūrīa guothe ūrīthīiaga.” 58 Nake Jesū akīmūcōokeria atīrī, “Mbwe nī irī marima na nyoni cia rīera-inī nī irī itara, no rīrī, Mūrū wa Mūndū ndarī handū angīgīrīra mūtwe wake.” 59 Akīira mūndū ūngī atīrī, “Nūmīrīra.” No mūndū ūcio akīmūcōokeria atīrī, “Mwathani, reke nyambe thīi ngathike baba.” 60 Jesū akīmūwīra atīrī, “Reke arīa akuū mathikage akuū ao ene, no wee thīi ūkahunje ūhorō wa ūthamaki wa Ngai.” 61 Na mūndū ūngī akīmūwīra atīrī, “Mwathani, nīi nīngūkūrūmīrīra, no reke nyambe thīi ngoigīre andū aitū ūhorō.” 62

Nake Jesū akīmūcōokeria atīrī, “Gūtīrī mūndū o na ūrīkū ūnyīitaga mūraū na guoko gwake na agacōoka kūrora na thuutha wagīrīire gūtungata ūthamaki-inī wa Ngai.”

10 Thuutha wa ūguo Mwathani agīthūura andū angī mīrongo mūgwanja na eerī, akīmatūma eerī eerī, mathīi mbere yake matūūra-inī mothe na kūndū kūrīa we aakirie gūthīi. 2 Akīmeera atīrī, “Magetha nī maingī, no aruti a wīra nī anini. Nī ūndū ūcio, thaithai Mwathani wa magetha atūme aruti wīra mathīi magetha-inī make. 3 Thīi! Ndamūtūma ta tūgōndu gatagatī-inī ka njūūi. 4 Mūtīgakuue kibeti, kana mūhuko, o na kana iraatū; na mūtīkageithie mūndū o na ūrīkū njīra-inī. 5 “Nyūmba o yothe ūria mūrītoonyaga-rī, ambagai kuuga atīrī, ‘Thayū ūrogīa nyūmba īno.’ 6 Na kūngīkorwo nī kūrī mūndū mwendi thayū kuo, thayū ūcio wanyu nīūrīkaraga nake; na kūngīkorwo gūtīrī, thayū ūcio wanyu nī ūrīmūcōokagīrīra. 7 Ikarai nyūmba ūyo, mūrīage na mūkanyua kīrīa gīothe marīmūheaga, nīgūkorwo mūruti wīra nīagīrīrwo kūheagwo mūcaara wake. Mutikoimage nyūmba īmwe mūgathīi ūria īngī. 8 “Mūngīgatoonya itūūra mūnyīitwo ūgeni-rī, rīagai o kīrīa mūngīheo. 9 Honagai arīa arūaru kuo, na mūmeerage atīrī, ‘Ūthamaki wa Ngai nīūmūkuhīrīrie.’ 10 No mūngīgatoonya itūūra o rīothe mwage kūnyīitwo ūgeni-rī, umagarai, mūthīi njīra-inī ciarīo muuge atīrī, 11 ‘Nītwaribariba o na rūkūngū rwa itūūra rīanyu rūrīa rwīnyīitīrīire magūrū maitū, rūmūcōokerere. No rīrī, menyai wega ūū: ūthamaki wa Ngai nīūmūkuhīrīrie.’ 12 Ngūmwīra atīrī, Sodomu nīgūgakīrīrīrio mūthenya ūcio gūkīra itūūra rīu. 13 “Inyuī andū a Korazini, kaī mūrī na haaro-ī! O na inyuī andū a Bethisaida, kaī mūrī na haaro-ī! Tondū korwo ciama irīa mwarīngīrwo nīcio ciarīngīrwo andū a Turo na Sidoni, mangīerīrīre tene mehūmbe nguo cia makūnia na mehūrīrie mūhu. 14 No andū a Turo na Sidoni nīmagakorwo marī murū mūthenya ūcio wa ciira gūkīra inyuī. 15 Na inyuī, andū a Kaperinaumu, mūū atī nīmūgatūūgīrio nginya matu-inī? Aca, mūkaaharūrūkio mūkīnye kūrīa kūrīku mūno. (Hadēs g86) 16 “Mūndū ūria ūmūthīkagīrīria inyuī nī nīi athīkagīrīria, na ūria ūmūregaga nī nīi aregaga, na ūria ūrīndegaga nī ūria wandūmire arīregaga.” 17 Nao andū acio mīrongo mūgwanja na eerī magīcōoka makenete, makiuga atīrī, “Mwathani, o na ndaimono nīratwathīkagīra thīinī wa rīitwa rīaku.” 18 Nake akīmācōokeria atīrī, “Nīndīronire Shaitani akīgūa

kuuma igūrū ta rūheni. **19** Inyuī nīndīmūheete ūhoti wa kūrāngīrīria nyoka na tūng'aurū, na wa gūtooria hinya wothe wa thū; gūtīrī kīndū gīkamwīka ūūru. **20** No rīrī, mūtīgakene tondū ngoma nīmawathīkagīra, no kenagai tondū marītwa manyu nīmandikītwo kūrīa Igūrū.” **21** Na ihinda o rīu, Jesū akīyūrwo nī gīkeno kīa Roho Mūtheru, akiuga atīrī, “Baba, wee Mwathani wa igūrū na thī, nīngūkūgaatha tondū nīūhithite andū arīa oogī na marī na ūmenyo maūndū maya, no ūkamaguūrīria tūkenge. Baba, wikīte ūguo tondū nīguo wendī waku. **22** “Nīnengeretwo maūndū mothe nī Baba. Gūtīrī mūndū ūūī Mūrīū nūū, tīga lthe witū, na gūtīrī mūndū ūūī lthe witū nūū o tīga Mūrīū na arīa othe Mūrīū endaga kūguūrīria.” **23** Agīcooka akīhūgūkīra arutwo ake, akīmeera marī oiki atīrī, “Kūrathimwo nī maitho marīa marona kīrīa mūrōna. **24** Nīgūkorwo ngūmwīra atīrī, nabīi aingī na athamaki nīmerīrīrie kuona maūndū marīa mūrōna, no matiamonire na nīmerīrīrie kūguwa maūndū marīa mūrāigwa, no matiamaguire.” **25** Na rīrī, hīndī īmwe mūrutani ūmwe wa watho nīarūgamire nīguo agerie Jesū, akīmūrīa atīrī, “Mūrutani, njagīrīrwo nī gwīka atīa nīguo ngaagaya muoyo wa tene na tene?” (aiōnios g166) **26** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Kwandīkītwo atīa Watho-inī? Wee-rī, kā ūthomaga atīa?” **27** Mūndū ūcio akīmūcookeria, akiuga atīrī, “Endaga Mwathani Ngai waku na ngoro yaku yothe, na muoyo waku wothe, na hinya waku wothe, o na meciiria maku mothe; na ‘Endaga mūndū wa itūūra rīanyu o ta ūrīa wīyendete wee mwene.” **28** Jesū akīmūcookeria atīrī, “Nī wacookia wega; īkaga ūguo, na nīūgatūūra muoyo.” **29** No mūndū ūcio nīeendaga gwītua mwega, nī ūndū ūcio akīūrīa Jesū atīrī, “Nake mūndū wa itūūra nūū?” **30** Nake Jesū akīmūcookeria, akīmūrīa atīrī, “Nī kwarī na mūndū ūmwe waikūrūkaga oimīte Jerusalemu arorete Jeriko, na akīnyīitwo nī atunyani. Nao makīmūruta nguo, makīmūhūūra, magīcooka magīthī, makīmūtīga arī hakuhī gūkua. **31** Mūthīnjīri-Ngai ūmwe nīagereire njīra īyo, na rīrīa onire mūndū ūcio, akīhītūkīra mūrīa-inī ūrīa ūngī wa njīra. **32** Ūguo noguo Mūlawī eekire, hīndī rīra aakinyire hau, o nake, amuona akīhītūkīra mūrīa ūūrīa ūngī wa njīra. **33** No rīrī, Mūsamaria ūmwe warī rūgendo-inī nīakinyire harīa mūndū ūcio aarī, amuona akīmūguīra tha. **34** Agīthī harī we, akīmūoha ironda, na akīmūtīrīria maguta na ndibeī. Agīcooka akīmūoya, akīmūhaicia igūrū rīa ndigiri yake, akīmūtwarā nyūmba ya ageni,

akīmūmenyerera. **35** Kwarooka gūkīa Mūsamaria ūcio akīruta dinari igūrī, agīcinengera mwene nyūmba īyo ya ageni, akīmūrīa atīrī, ‘Mūmenyagīrīre, na ndacooka nīngagūcookeria kīrīa kīngī ūgaakorwo ūhūthīrīte.’ **36** “Ūgwīciiria nī mūndū ūrīkū wa acio atatū watūkire mūndū wa itūūra harī mūndū ūcio wanyīitwo nī atunyani?” **37** Nake mūrutani ūcio wa watho akīmūcookeria atīrī, “Nī ūrīa wamūguūrīre tha.” Jesū akīmūrīa atīrī, “Thī ūgeeke o ta ūguo.” **38** Na rīrī, Jesū na arutwo ake marī njīra-inī magīthī, nīatoonyire gatūūra kamwe kūrīa aanyīitirwo ūgeni mūrīa kwa mūtumia wetagwo Marītha. **39** Marītha aarī na mwarī wa nyina wetagwo Marīamu, nake aikarīte magūrū-inī ma Mwathani athīkīrīrie ūrīa oigaga. **40** Nowe Marītha nīarī na mīhang’o nī ūndū wa maūndū marīa mothe magīrīre kūhaarīrio. Agīka harī Jesū, akīmūrīa atīrī, “Mwathani, kā ūtarona ūrīa mwarī wa maitū andekereire wīra? Mwīre oke andeithiel!” **41** Nake Mwathani akīmūcookeria atīrī, “Marītha, Marītha, nīūtāngīkīte, na ūgethīnia na maūndū maingī, **42** no nī harī ūndū ūmwe tu ūbataranīte. Marīamu nīethuurīre ūndū ūrīa mwega makīria, naguo ūndū ūcio ndangītunywo.”

11 Na rīrī, mūthenya ūmwe Jesū aarī handū akīhooya. Rīrīa aarīkirie kūhooya, mūrutwo ūmwe wake akīmūrīa atīrī, “Mwathani, tūrute kūhooya o ta ūrīa Johana aarutire arutwo ake.” **2** Nake Jesū akīmeera atīrī, “Rīrīa mūrūhooya, ugagai atīrī: “lthe witū (ūrī Igūrū), rītwa rīaku nīrīamūrwo, ūthamaki waku nīūūke. (Ūrīa wendete nīwīkagwo gūkū thī, o ta ūrīa gwīkagwo kūu igūrū.)” **3** Tūheage o mūthenya irio ciitū cia gūtūigana. **4** Na ūtūrekere mehīa maitū, o ta ūrīa o na ithū tūrekagīra arīa othe matwīhagīria. Na ndūgatūtware magerīo-inī (no kūhonokīa ūtūhonokagīe ūūru-inī).” **5** Agīcooka akīmeera atīrī, “Mūndū ūmwe wanyu angīkorwo arī na mūrata nake athī gwake ūtukū gatagatī amwīre atīrī, ‘Mūrata wakwa, he mīgate itatū, **6** nīgūkorwo ndī na mūrata wakwa wanjeerera, na ndirī na kīndū gīa kūmūhe arīe.’ **7** “Nake mūndū ūcio ūrī nyūmba thīnī amūcookerie atīrī, ‘Tīga gūūthīnia. Nīndīkītie kūhīnga mūrango na tūrī toro hamwe na cīana ciakwa. Ndingīhota gūūkīra ngūhe mīgate.’ **8** Ngūmwīra atīrī, o na angīkorwo ndangīkīra amūhe mīgate īyo nī ūndū wa ūrata-rī, no nī ūndū wa ūrīa amūrīngīrīrie-rī, mūndū ūcio nīegūūkīra amūhe kīrīa gīothe abatairīo nīkīo.” **9** “Nī ūndū ūcio ngūmwīra

atirī: Hooyai na nīmūkūheo; mathaai na nīmūkuona; ringaringai mūrango na nīmūkūhingūrīrwo. 10 Nīgūkorwo ūrīa wothe ūhooyaga nīaheagwo; na ūrīa ūmaathaga nīonaga; na ūrīa ūringaringaga mūrango nīahingūrāgīrwo. 11 “Nī mūciari ūrikū thīinī wanyu ūngītio thamaki nī mwana wake, nake amūhe nyoka? 12 Kana eetio itumbī amūhe kang’aurū? 13 Angīkorwo inyuū, o na mūrī ooru, nīmūūī kūhe ciana cianyu iheo njega-rī, Ithe wanyu ūrīa ūrī Igūrū githī ndarikīragīrīria kūhe Roho Mūtheru kūrī arīa mamūhooyaga!” 14 Na rīrī, Jesū nīaingataga ndaimono yume thīinī wa mūdū ūtaaragia. Rīrīa ndaimono ūyo yoimire, mūdū ūcio ūtaaragia akīaria, nakīo kīrīndī kīa andū gīkīgega. 15 No amwe ao makiuga atīrī, “Aingataga ndaimono na hinya wa Beelizebuli ūrīa mūnene wa ndaimono.” 16 Nao andū angī makīmūgeria, makīmūūria amarangīre kīama kiumite igūrū. 17 Jesū nīamenyire ūrīa meciiragia, nake akīmeera atīrī: “Ūthamaki o wothe ūngīgayūkana ūūkanīrīre guo mwene no ūharagane, nayo nyūmba ūngīgayūkana yūkanīrīre yo nyene no ūgwe. 18 Angīkorwo Shaitani nīagayūkanite akeyūkīrīra we mwene-rī, ūthamaki wake ūngīkīihaanda atīa? Ndoiga ūguo tondū mūroiga atī nī nyingataga ndaimono na hinya wa Beelizebuli. 19 Ningī angīkorwo nī nyingataga ndaimono na hinya wa Beelizebuli-rī, arūmīrīri anyu maingataga ndaimono na hinya wa ū? Nī ūndū ūcio-rī, acio nīo makaamūtuīra ciira. 20 Na rīrī, ingīkorwo nyingataga ndaimono na hinya wa kīara kīa Ngai-rī, ūthamaki wa Ngai nīūūkīte kūrī inyuū. 21 “Rīrīa mūdū njamba oya indo ciake ciothe cia mbaara, arangīre nyūmba yake mwene, indo ciake ciikaraga irī ngītīre. 22 No rīrī, mūdū ūngī ūrī na hinya kūmūkīra angīmūtharikīra amūtoorie, nīamūtunyaga indo ciake cia mbaara iria ehokete, na akagaīra andū indo iria akoragwo atahīte. 23 “Mūdū ūrīa ūtarī hamwe na nī, ūcio nī thū yakwa, na ūrīa ūtacookanagīrīria hamwe na nī, ūcio nī kūhurunja ahurunjaga. 24 “Na rīrī, hīndī ūrīa ngoma thūku yoima thīinī wa mūdū, ūtūkanagīria werū-inī ūgīcaria ūhurūko na ikawaga. Hīndī ūyo ūkoiga atīrī, ‘Nīngūcooka nyūmba ūrīa ndoimire.’ 25 Na yacooka ūgakora nyūmba ūyo ūrī haate, ūgathondekwo wega. 26 Hīndī ūyo ngoma ūyo thūku ūkagīra ngoma ingī mūgwanja thūku makīria mayo, igatoonya, igaikara kuo. Naguo mūikarīre wa mūdū ūcio ūgathūka gūkīra wa mbere.” 27 Rīrīa Jesū aaragia maūdū maya-rī,

mūdū-wa-nja warī gatagatī-inī ga kīrīndī akīanīrīra na mūgambo mūnene, akiuga atīrī, “Kūrathimwo nī maitūguo ūrīa wagūciarire na agīkuongithia.” 28 Nake Jesū agīcookia atīrī, “Kūrathimwo nī arīa maiguaga kiugo kīa Ngai na magagīathīkīra.” 29 Na rīrīa kīrīndī kīa andū kiongererekire-rī, Jesū akiuga atīrī, “Rūrū nī rūciaro rwaganu. Rūrūragia rūringīrwo kīama, no gūtīrī kīama rūkarīngīrwo tīga o kīrīa kīaringīrwo Jona. 30 Nīgūkorwo o ta ūrīa Jona aarī kīmenyithia kūrī andū a Nineve, ūguo noguo Mūrū wa Mūdū egūkorwo arī kīmenyithia kūrī rūciaro rūrū. 31 Mūtumia-mūthamaki ūrīa wa mwena wa Gūthini nīakarūgama hīndī ya ciira hamwe na andū a rūciaro rūrū arūtuūre ciira, nīgūkorwo oimire ituri cia thī oke athīkīrīrie ūūgī wa Solomoni, na rīu ūmwe mūnene gūkīra Solomoni arī haha. 32 Andū a Nineve nīmakarūgama hīndī ya ciira hamwe na rūciaro rūrū marūtuūre ciira; nīgūkorwo nīmeririre maahunjīrīo nī Jona, na rīu ūmwe mūnene gūkīra Jona arī haha. 33 “Gūtīrī mūdū ūgwatagia tawa agacooka akaūiga handū ūtangīoneka kana akaūiga rungu rwa irebe, no aūigaga handū igūrū nīguo arīa megūtoonya nyūmba mathererwo nī ūtheri. 34 Rīitho rīaku nīrīo tawa wa mwīrī waku. Rīrīa maitho maku marī mega, mwīrī waku wothe o naguo ūkoragwo ūyūrīte ūtheri. No rīrīa matarī mega-rī, mwīrī waku o naguo ūkoragwo ūyūrīte nduma. 35 Hakīrī ūguo-rī, menyerera ūtheri ūrīa ūrī thīinī waku ndūgatuīke nduma. 36 Nī ūndū ūcio-rī, mwīrī waku wothe ūngīyūrwo nī ūtheri, na ndūrī handū harī nduma, nūrītheragīrwo nī ūtheri biū, o ta ūrīa ūtheri wa tawa ūkūmūrīkagīra.” 37 Hīndī ūrīa Jesū aarīkīrie kwaria, Mūfarisai ūmwe akīmūnyīita ūgeni gwake makarīanīre; nī ūndū ūcio agīthīi, agūikara metha-inī. 38 No Mūfarisai ūcio ona ūguo akīgega nī ūndū Jesū ndaambire gwīthamba moko atanarīa irio. 39 Nake Mwathani akīmūwīra atīrī, “Inyuū Afarisai mūthambagia gīkombe na thaani mwena wa na igūrū, no thīinī wanyu mūyūrītwo nī ūkoroku na waganu. 40 Inyuū irimū ici! Githī ūrīa wombire mwena wa na nja to we wombire mwena wa na thīinī? 41 No rīrī, heagai athīnī kīrīa kīrī thīinī wa thaani, na hīndī ūyo indo ciothe nīgūtūika theru harī inyuū.” 42 “Kaī mūrī na haaro inyuū Afarisai-ī! Tondū mūrutagīra Ngai gīcunjī gīa ikūmi gīa terere, na togotia na nyeni cia mīthemba yothe no mūkaaga kūrūmbūiya kīhoo to na wendani wa Ngai. Mwaagīrīrwo nī gwīkaga maūdū macio mūtegūtiganīria macio mangī ma mbere. 43 “Kaī mūrī

na haaro inyuĩ Afarisai-ĩ! Tondũ mwendaga gũikarĩra itĩ iria cia mbere thunagogi-inĩ na mũgeithagio mũrĩ ndũnyũ-inĩ. **44** “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, tondũ mũtarĩ ta mbĩrĩra itarĩ rũuri iria andũ mageragĩra igũrũ rĩacio matekũmenya.” **45** Mũrutani ũmwe wa Watho akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, rĩrĩa ũkwaria maũndũ macio-rĩ, nĩuratũruma o na ithuĩ.” **46** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “O na inyuĩ arutani a Watho kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ! Tondũ mũkuuithagia andũ mĩrigo mĩrĩtũ rĩrĩa matangĩhota gũkuua, na inyuĩ ene mũtingĩmĩhutia o na kaara kamwe mũmateithie. **47** “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ! Tondũ mwakagĩra anabii mbĩrĩra, o arĩa mooragĩrwo nĩ maithe manyu ma tene. **48** Nĩ ũndũ ũcio mũgakĩruta ũira atĩ nĩmwĩtikanĩtie na ũrĩa maithe manyu meekire; atĩ nĩo mooragire anabii, na inyuĩ mũkamaakĩra mbĩrĩra. **49** Tondũ wa ũguo ũũgĩ wa Ngai uugĩte atĩrĩ, ‘Nĩngamatũmĩra anabii na atũmwo, moorage amwe ao na manyariire arĩa angĩ.’ **50** Nĩ ũndũ ũcio rũciaro rũrũ nĩrũgaciirithĩrio thakame ya anabii othe rĩra yanaitwo kuuma o kĩambĩrĩria gĩa thĩ, **51** kuuma thakame ya Habilĩ nginya thakame ya Zekaria ũrĩa woragĩrwo gatagatĩ-inĩ ga kĩgongona na handũ harĩa hatheru. Ī nĩguo, ngũmwĩra atĩrĩ, rũciaro rũrũ nĩrũkaherithĩrio thakame ĩyo. **52** “Kaĩ mũrĩ na haaro inyuĩ arutani a watho-ĩ! Tondũ nĩmweheretie kihingũro kĩa ũmenyo. Inyuĩ ene mũtiigana gũtoonya, na arĩa marenda gũtoonya mũkamagiria.” **53** Jesũ aarĩkia kuuma kũu, Afarisai na arutani a watho makĩambĩrĩria kũmũkararia marĩ na ũũru mũno na kũmũngita na kũmũria ciũria nĩguo aarie maũndũ maingĩ, **54** makĩgeria kũmũtega maigue kana nĩ harĩ ũndũ mũũrũ angĩaria.

12 O hĩndĩ ĩyo, rĩria kĩrĩndĩ kĩa andũ ngiri nyingĩ kĩonganĩte hamwe, nginya makarangana-rĩ, Jesũ akĩamba kwarĩria arutwo ake, akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩmenyererei ndawa ya kũmbia mĩgate ya Afarisai, na nĩyo ũhinga. **2** Gũtirĩ ũndũ mũhithanie ũtakaguũrio, o na kana ũndũ mũhithe ũtakamenyeka. **3** Maũndũ marĩa mwarĩrie nduma-inĩ, makaiiguu mũthenya barigici, na ũrĩa wothe mwanahehanĩrĩra matũ-inĩ mũrĩ tũnyũmba twa thĩinĩ, nĩũkanĩrĩrwo kuuma nyũmba igũrũ. **4** “Ngũmwĩra atĩrĩ arata akwa, tigagai gwĩtigĩra arĩa mooragaga mwĩrĩ na thuutha ũcio gũtirĩ ũndũ mangĩhota gwika. **5** No nĩ ngũmuonia ũrĩa inyuĩ mwagĩrĩrwo nĩ gwĩtigĩra: Mwĩtigagĩrei ũrĩa ũngĩũruga mwĩrĩ na thuutha wa ũguo arĩ na ũhoti wa gũikia mũndũ Jehanamu. Ngũmwĩra atĩrĩ na

ma, mwĩtigagĩrei ũcio. (Geenna g1067) **6** Githĩ tũnyoni tũtano tũtiendagio tũthendi twĩrĩ? No rĩrĩ, gũtirĩ o na kamwe gatuo Ngai ariganagĩrwo nĩko. **7** No titherũ, o na njuĩrĩ cianyu cia mũtwe nĩ ndare. Tigagai gwĩtigĩra, inyuĩ mũrĩ a bata gũkĩra tũnyoni tũingĩ. **8** “Ngũmwĩra atĩrĩ, ũrĩa wothe ũkanyumbũra mbere ya andũ, o nake Mũrũ wa Mũndũ nĩakamumbũra mbere ya araika a Ngai. **9** No ũrĩa ũkangaana mbere ya andũ ũcio nĩagakaanwo mbere ya araika a Ngai. **10** Nake mũndũ o wothe ũrĩa ũgaacambia Mũrũ wa Mũndũ nĩakarekerwo, no ũrĩa wothe ũkaruma Roho Mũtheru ndakarekerwo. **11** “Rĩrĩa mũgaatwarwo mbere ya thunagogi, na mbere ya aathani na anene mũciirithio-rĩ, mũtikanetange na ũrĩa mũgacookia kana ũrĩa mũkoiga, **12** nĩgũkorwo hĩndĩ ĩyo Roho Mũtheru nĩakamũruta ũrĩa mwagĩrĩrwo nĩ kuuga.” **13** Mũndũ ũmwe warĩ gatagatĩ-inĩ ka andũ acio akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, ĩra mũrũ wa maitũ tũgayane nake igai riitũ.” **14** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ, nũ ũndũite wa kũmũtuithania ciira kana wa kũmũgayania indo cianyu?” **15** Agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩmenyererei! Mũtigakorokere maũndũ; nĩgũkorwo muoyo wa mũndũ ndũthimagwo na mũigana wa indo iria arĩ nacio.” **16** Agĩcooka akĩmahe ũhoru na ngerekano, akĩmeera atĩrĩ, “Mũgũnda wa mũndũ ũmwe gĩtonga nĩwaciariire mũno. **17** Nake akĩyũria na ngoro yake atĩrĩ, ‘Ngwĩka atĩa? Ndirĩ na handũ ha kũiga magetha makwa.’ **18** “Agĩcooka akiuga atĩrĩ, ‘Nĩndamenya ũrĩa ngwĩka. Ngũtharia makũmbĩ makwa, njake mangĩ manene kũrĩ mo, njige magetha makwa mothe na indo ciakwa ciothe kuo. **19** Njooke njĩire ngoro yakwa atĩrĩ, “Ūrĩ na indo nyingĩ njega wĩgĩire cia gũkũigana mĩaka mĩingĩ. Wĩhuurũkĩre, ũrie na ũnyue, na ũcanjamũke.” **20** “No Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Wee kĩrimũ gĩkĩ! Ūtukũ ũyũ wa ũmũthĩ nĩũgwĩtio muoyo waku. Indo icio wĩgĩire-rĩ, igaatũka cia ũ? **21** “Ūguo nĩguo gũgaatũka harĩ mũndũ o wothe ũrĩa wĩgagĩra mĩthithũ, no akaaga gwĩtongia na ũhoru wa Ngai.” **22** Jesũ agĩcooka akĩra arutwo ake atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũcio ngũmwĩra atĩrĩ, mũtigetangage nĩ ũndũ wa mĩoyo yanyu nĩ ũndũ wa kĩrĩa mũrĩrĩaga, kana kĩrĩa mũrĩhumbaga mĩrĩ yanyu. **23** Muoyo-rĩ, ũrĩ bata gũkĩra irio, naguwo mwĩrĩ ũrĩ bata gũkĩra nguwo. **24** Ta mwĩciiriei ũhoru wa mahuru: Matilhaandaga kana makagetha, o na matirĩ kũndũ gwa kũiga irio kana makũmbĩ, no Ngai nĩamaheaga irio. Inyuĩ githĩ mũtirĩ a bata mũno gũkĩra nyoni!

25 Nūū wanyu ūngīhota kuongerera muoyo wake ithaa o na rīmwe nī ūndū wa gwītanga? 26 Rīu-rī, angīkorwo mūtingīhota gwīka ūndū mūnini ūguo-rī, mūgītangikaga na maūndū macio mangī nīkī?” 27 Ta mwīcūrāniei ūria itoka ikūrāga. Itirutaga wīra kana ikogotha ndigi. No ngūmwīra atīrī, o na Solomoni arī na riiri wake wothe, ndaagemete ta kīmwe gīacio. 28 Angīkorwo ūguo nīguo Ngai ahumbaga nyeki ya gīthaka, irīa irī ho ūmūthī na rūciū igaikio mwaki-inī-rī, gīthī inyuī ndarīkīmūhumbaga makīria, inyuī mwītīkītīe o hanini! 29 Tigagai gūthīnīka ngoro-inī cianyu nī ūndū wa kīria mūrīrīaga kana mūrīnyuuaga; mūtīgatāngikage nī ūndū wa ūguo. 30 Nīgūkorwo maūndū maya mothe nīmo andū a gūkū thī arīa matetīkītīe Ngai macaranāgia namo, no Ithe wanyu nīoī atī nīmūbatarītio nīmo. 31 No rīrī, carāgiai ūthamaki wake, na maūndū maya mangī mothe nīmūrīheagwo o namo. 32 “Tigagai gwītīgīra, inyuī rūuru rūrū rūnini, nīgūkorwo Ithe wanyu nīonete arī wega kūmūhe ūthamaki ūcio. 33 Endiai indo iria mūrī nacio mūcooke mūteithie athīni. Mwīthondekerei ibeeti cia mbeeca iria itangītārūka, na mwīgīre na kīgīna igūrū kīria gītāngīthira, kūrīa gūtārī mūici ūngīkūhīrīria na gūtīrī memenyi cia gūkīanāga 34 Nīgūkorwo o kūrīa mīthiithū wanyu irī, nokuo ngoro cianyu o nacio irīkoragwo irī. 35 “Ikaragai mwīhotorete, mwīhaarīrie gūtungata, na mūige matawa manyu magīakanāga, 36 o ta andū metereire mwathi wao acooke kuuma irugā-inī rīa kihikanio, nīguo rīria āgaacooka, aaringaringa mūrango mamūhingūrīre o narua. 37 Nīgūkorwo ūrī ūndū mwega harī ndungata iria mwathi wacio āgaakora cīīguīte rīria āgacooka. Ngūmwīra atīrī na ma, nīakehotora acitungatīre, aciikarie methā-inī, na acooke acirehere irio irīe. 38 Nīgūkorwo ūrī ūndū mwega harī ndungata iria mwathi wacio āgaakora cīhaarīrie, o na āngīgooka ūtukū gatagatī kana thaa kenda gūgīkīa. 39 No rīrī, menyai ūū: Korwo mwene nyūmba nīamenyete ithaa rīria mūici egūūkārī, ndangīarekire nyūmba yake ituo. 40 O na inyuī no ngīnya mūikarage mwīhaarīrie, tondū Mūrū wa Mūndū āgooka ithaa rīria mūtāmīrīgīrīre.” 41 Petero akīmūūria atīrī, “Mwathani, nī ithuī ūrahe ūhorō na ngerekano īno kana ūreera mūndū o wothe?” 42 Nake Mwathani āgīcookīa akīmūūria atīrī, “Ndungata ya kwīhokwo na njūgī, o irīa mwathi wayo āngīhokera kūrōrāga ndungata ciake, na īciheage irio hīndī irīa

ya gīrīre, nīrīkū? 43 Nīgūkorwo ūrī ūndū mwega harī ndungata īyo, irīa mwathi wayo āgooka akore īgīka ūguo. 44 Ngūmwīra atīrī na ma, nīakāmīhokera indo ciake ciothe. 45 No rīrī, ī ndungata īyo īngīra na ngoro yayo atīrī, ‘Mwathi wakwa ndaracooka narua,’ nayo yambīrīrie kūhūura ndungata cia arūme na cia andū-a-nja, na kūrīa na kūnyua na kūrīo-rī, 46 Mwathi wa ndungata īyo āgooka mūthenya ūria itāmīrīgīrīre o na ithaa rīria ītoōī, nake nīakāmīherithia mūno, na amītuire ciira ta wa andū arīa matārī ehokeku. 47 “Ndungata irīa īmenyaga ūria mwathi wayo endaga na ndīhaarāgīria kana īgeeka ūria Mwathi wayo endaga, īkaahūūrwo mahūura maingī. 48 No irīa ītoōī na nīkaga maūndū marīa magīrīre kūherithanīrio, īkaahūūrwo mahūura matārī maingī. Ūria wothe ūheetwo indo nyingī, ageetio indo nyingī; nake ūria wīhokeirwo nyingī makīria nīageetio nyingī makīria. 49 “Njūkīte kūrēhe mwaki gūkū thī, naarī korwo mwaki ūcio nīwambīrīrie gwakana! 50 No ndī na ūbatithio ndīrībatithio naguo, no kāī nīngūthīnīka mūno ūngīgaakīnya-ī! 51 Mūgwīcīria ndokire kūrēhe thayū gūkū thī? Ngūmwīra atīrī, ūguo tīguo, ndookire kūrēhe nyāmūkano. 52 Kuuma rūu gūthīi na mbere, andū atano a mūcīi ūmwe marīkoragwo magayūkanīte, atatū magookīrīra eerī, nao eerī magookīrīra atatū. 53 Nao marīkoragwo magayūkanīte ūū, ithe āgookīrīra mūrīū nake mūrīū āgookīrīra ithe, nyina āgookīrīra mwarī nake mwarī āgookīrīra nyina, nyacıarawe āgookīrīra mūtumia wa mūrīū nake mūtumia wa mūrīū āgookīrīra nyacıarawe.” 54 Jesū akīria kīrīndī kīu atīrī, “Hīndī irīa muona itu rīkīambata rīumīte ithūiro, o rīmwe muugaga atīrī, ‘Nīgūkuura mbura,’ na gūkoira. 55 Hīndī irīa rūhuho rwahurutana rūmīte gūthīni muugaga atīrī, ‘Nīgūkūgīa na ūrugārī,’ na gūkagīa. 56 Inyuī hīnga ici! Nīmūūī wega gūkūūrana ūria igūrū na thī gūtārīi. Mūkīremagwo nīgūkūūrana ūhorō wa mahinda maya tūrī nīkī? 57 “Mwagaga gwītūira inyuī ene ūria kwagīrīre nīkī? 58 Na rīrī, rīria mūrathīi na thū yaku kūrī mūciirithania-rī, geria mūno wīguithanie nayo mūrī o nījīra-inī, ndīgagūkururie īgūtware kūrī mūciirithania, nake mūciirithania akūneane kūrī mūnene, nake mūnene ūcio āgūkie njeera. 59 Ngūkwīra atīrī, ndūkoima kuo ūtarīhīte thīrī wothe, hatarī gathendi ūgūtīgia.”

13 Na rīrī, nī kwarī na andū amwe maarī ho hīndī īyo, arīa meerire Jesū ūhorō wa andū a Galīi arīa mooragītwo nī Pilato makīruta magongona,

nayo thakame yao igitukana na ya nyamū cia magongona mao. 2 Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Anga mūgwīciiria atī andū acio maanyariirwo ūguo tondū acio maarī ehia gūkīra andū acio angī othe a Galili? 3 Ngūmwīra atīrī, aca! No rīrī, mwaga kwīrira, o na inyuī inyuothe mūkaniinwo o tao. 4 Kana andū arīa ikūmi na anana, arīa magwīrīrwo nī nyūmba rīrī ndaaya kūu itūūra rīa Siloamu ikīmooraga-rī, anga mūgwīciiria atī maarī na mahītia maingī gūkīra andū arīa angī othe maatūūruga kūu Jerusalemu? 5 Ngūmwīra atīrī, aca! No rīrī, mwaga kwīrira, o na inyuī inyuothe mūkaaniinwo o tao.” 6 Agīcooka akīmaarīria na ngerekano, akiuga atīrī, “Mūndū ūmwe aarī na mūkūyū wahandītwo thīinī wa mūgūnda wake wa mīthabībū, nake agīthīī gūcaria maciaro mūtī-inī ūcio, no ndaigana kuona ngūyū o na īmwe. 7 Nī ūndū ūcio, akīra mūruti wa wīra wa mūgūnda ūcio wa mīthabībū atīrī, ‘Rīu nī miāka itatū njūkaga gūcaria maciaro mūkūyū-inī, ūyū na ndirī ndoona ngūyū o na īmwe. Ūteme! Ūthūkagīria mūgūnda nīkī?’ 8 “No mūndū ūcio akīmūcookeria, akīmwīra atīrī, ‘Mwathi ūyū, nītūreke ūikare mwaka ūngī ūmwe, ndīūrīmīre na ndīwīkīre thumu. 9 Naguo ūngīciara hīndī īyo, nī wegal No ūngīaga gūciara, no ūtemwo.” 10 Na rīrī, mūthenya ūmwe wa Thabatū, Jesū nīkūrutana aarutanaga thīinī wa thunagogi īmwe, 11 nakuo gūgīkorwo nī kwarī na mūtumia wonjetio nī ngoma thūku miāka ikūmi na īnana. Atūire ainamīrīre atekūhota gwītiira o na hanini. 12 Hīndī rīrī Jesū aamuonire, akīmwīra, akīmwīra atīrī, “Mūtumia ūyū nīwohorwo kuuma kūrī wonje waku.” 13 Agīcooka akīmūgīrīra moko, na kahinda o kau agītiira, na akīgooca Ngai. 14 Nake mūnene wa thunagogi akīrakara mūno nī ūndū wa Jesū kūhonania mūthenya wa Thabatū. Nake akīra andū atīrī, “He na mīthenya itandatū ya kūruta wīra. Nī ūndū ūcio, ūkagai kūhonio mīthenya īyo, no ti mūthenya wa Thabatū.” 15 Nowe Mwathani akīmūcookeria, akīmwīra atīrī, “Inyuī hinga ici! Githī o mūndū wanyu ndohoraga ndegwa yake kana ndigiri yake yume kiugū mūthenya wa Thabatū, amītware īthīī ikanyue maaī? 16 Nake mūtumia ūyū mwarī wa Iburahīmu, ūrīa ūtūire ohetwo nī Shaitani miāka ikūmi na īnana; ndakīagīrīrwo nī kuohorwo o na kūrī mūthenya wa Thabatū?” 17 Rīrīa oigire ūguo, thū ciacie ciothe igīconoka, no kīrīndī kīu kīa andū gīgīkena nī ūndū wa maūndū ma magegania marīa eekaga. 18 Ningī Jesū akīūria atīrī, “Ūthamaki wa Ngai ūhaanaine

na kī? Na ngūūgerekania na kīi? 19 Ūhaana ta mbeū ya karatarī rīrīa mūndū oire akīhaanda mūgūnda wake. Igīkūra igītuika mūtī, nacio nyoni cia rīera-inī igītuika igīaka itara hongē-inī ciaguo.” 20 Ningī akīūria atīrī, “Ingīgerekania ūthamaki wa Ngai na kīi? 21 Ūhaana ta ndawa ya kūmbia mīgate rīrīa mūndū-wa-nja ooire na akīmītukania na mūtu mūngī, o nginya wothe ūkīmba.” 22 Nake Jesū agīthīī ahītūkīre matūūra-inī na tūtūūra-inī akīrutanaga erekeire Jerusalemu. 23 Nake mūndū ūmwe akīmūūria atīrī, “Mwathani anga no andū anini tu makahonokio?” Nake akīmeera atīrī, 24 “Geragiai na hinya gūtoonyera mūrango ūrīa mūceke; tondū ngūmwīra atīrī, andū aingī nī makaageria gūtoonya, no matikahota. 25 Rīrīa mwene nyūmba agaakorwo okīrīte na ahinge mūrango-rī, mūkaarūgama hau nja mūkīringaringaga mūrango mūkīmūthaithaga, mūkoiga atīrī, ‘Mwathi witū, tūhingūrīre mūrango.’ “Nake nīakamūcookeria amwīre atīrī, ‘Nīi ndimūū o na ndiūū kūrīa muumīte.’ 26 “Hīndī īyo nīmūkoiga atīrī, ‘Nītarīanagīra na tūkanyuuanīra nawe, o na nīwarutanaga njīra-inī cia matūūra maitū.’ 27 “Nowe nīakamacookeria atīrī, ‘Nīi ndimūū, o na ndiūū kūrīa muumīte. Njehererai, inyuī inyuothe mwīkaga ūūru!’ 28 “Kūu nīgūkagīa na kīrīro, na kūhagarania magego, rīrīa mūkoona Iburahīmu, na Isaaka, na Jakubu, na anabii othe marī ūthamaki-inī wa Ngai, no inyuī mūkorwo mūkītio nja. 29 Nao andū nīmagooka kuuma mwena wa irathīro, na wa ithūūro, na wa gathigathini, na wa gūthini, maikare thī iruga-inī kūu ūthamaki-inī wa Ngai. 30 No ti-itherū, nī kūrī andū marī thuutha magaatūika a mbere, na nī kūrī a mbere magaatūika a thuutha.” 31 O hīndī īyo Afarisai amwe magītuika kūrī Jesū makīmwīra atīrī, “Uma gūkū ūthīī kūndū kūngī. Herode nīarendā gūkūūrāgithia.” 32 Nake agīcookia atīrī, “Thīiī mūkeere mbwe īyo atīrī, ‘Ūmūthī na rūciū ngūkorwo ngīngata ndaimono na ngīhonia andū, na mūthenya wa itatū ndīkie wīra wakwa.’ 33 O na kūrī ūguo, ūmūthī na rūciū o na oke no nginya ngorwo ngīthīī o na mbere, nīgūkorwo ti-itherū gūtīrī mūnabii ūngīkūira nja ya Jerusalemu! 34 “Atīrīrī, wee Jerusalemu, Jerusalemu, wee ūragaga anabii, na ūkahūūra na mahiga nyuguto arīa matūmitwo kūrī we, nī maita maingī atīa ndanenda gūcookanīrīria ciana ciaku hamwe o ta ūrīa ngūkū īcookanagīrīria tūcuī twayo mathagu-inī mayo, no ndūnjitīkagīria! 35 Atīrīrī, nyūmba yaku īiyūrīte ihooru. Ngūmwīra

atĩrĩ, mütikanyona rĩngĩ o nginya rĩrĩa mũkoiga atĩrĩ, ‘Kũrathimwo nĩ mũndũ ũrĩa ũgũũka na rĩtwa rĩa Mwathani.’”

14 Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe wa Thabatũ, Jesũ niathiire kũria irio nyũmba ya múnene ũmwe wa Afarisai, nao andũ maikarĩte mamũrorete mũno. **2** Na hau mbere yake nĩ haarĩ na mũndũ warũarĩte mũrimũ wa kũimba mwĩrĩ. **3** Jesũ akĩũria Afarisai na arutani a watho atĩrĩ, “Watho nĩwĩtikĩrĩtie kũhonania mũthenya wa Thabatũ, kana ndwĩtikĩrĩtie?” **4** No-o magĩkĩra ki. Nake akĩnyũũta mũndũ ũcio, akĩmũhonania na akĩmwĩra athĩ. **5** Agĩcooka akĩmooria atĩrĩ, “Nũũ wanyu ũngĩaga kũruta mũriũ irima, kana ndegwa yake ĩgwĩte irima rĩa maaĩ mũthenya wa Thabatũ?” **6** Nao makĩaga ũndũ wa kũmũcookeria. **7** Rĩrĩa Jesũ oonire ũrĩa ageni maathuuraga itĩ iria ciaikaragĩrwo nĩ ageni a gũtĩio maikarĩte cio-rĩ, akĩmahe ngerekano ĩno, akiuga atĩrĩ: **8** “Mũndũ angĩgwĩta iruga-inĩ rĩa kĩhikanio-rĩ, ndũgaikarĩte itĩ iria ciigĩrwo ageni a gũtĩio, tondũ no hakorwo mũndũ ũngĩ mũtĩie gũgũkĩra wĩtĩtwo nĩ mwene iruga. **9** Kũngĩkĩhaana ũguo-rĩ, mwene iruga ũrĩa ũmwĩtĩte inyũũ eerĩ no ooke, akwĩre atĩrĩ, ‘Eherera mũndũ ũyũ gĩtĩ kĩu.’ Hĩndĩ ĩyo, nĩũgaikara thũthũ biũ ũconokete. **10** No hĩndĩ ĩrĩa ũngĩtwo-rĩ, ikaragĩra itĩ cia thũthũ, nĩgeetha ũrĩa ũgwĩtĩte ooka, akwĩre atĩrĩ, ‘Mũrata wakwa, thĩĩ ũgaikare harĩa mbere.’ Hĩndĩ ĩyo nĩũkaheo gĩtĩio maitho-inĩ ma ageni arĩa angĩ othe. **11** Nĩgũkorwo mũndũ ũrĩa wothe wĩtũgagĩria nĩakanyĩhio, na ũrĩa wothe wĩnyĩhagia nĩagatũũgĩrio.” **12** Jesũ agĩcooka akĩra mũndũ ũcio wamwĩtĩte atĩrĩ, “Waruga iruga rĩa mũthenya kana rĩa hwaĩ-inĩ-rĩ, ndũgetage o arata aku kana ariũ a thoguo, kana andũ anyu, o na kana andũ arĩa atongu a itũũra rĩanyu; ũngĩka ũguo-rĩ, nao nĩmagagwĩta na nĩ ũndũ ũcio makũrĩhe ũguo ũmekĩte. **13** No hĩndĩ ĩrĩa waruga iruga ĩtaga athĩĩni, na cionje, na ithua, na atumumu, **14** nawe nĩũkarathimwo. O na gũtũka matingĩhota gũkũrĩha, nĩũkarĩhwo hĩndĩ ĩrĩa andũ arĩa athingu makaariũkio.” **15** Na rĩrĩa mũndũ ũmwe wa arĩa maikarĩte metha-inĩ hamwe nake aigũire ũguo, akĩra Jesũ atĩrĩ, “Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũkaarĩa irio iruga-inĩ rĩa ũthamaki wa Ngai.” **16** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũndũ ũmwe nĩahaarĩrie iruga inene na agĩta ageni aingĩ. **17** Nacio thaa cia kũria ciakinya, agĩtũma ndungata yake ikeere andũ arĩa meetĩtwo atĩrĩ, ‘Ūkai, nĩgũkorwo maũndũ mothe

nĩmahaarĩrie.’” **18** “Nao othe, o mũndũ akĩambĩrĩria kũheana ciĩgwatio. Wa mbere akiuga atĩrĩ, ‘No hĩndĩ ndĩragũrĩre mũgũnda na no nginya thĩĩ ngawone. Thĩĩ ũmwĩre andekere.’ **19** “Ūrĩa ũngĩ akiuga atĩrĩ, ‘No hĩndĩ ndĩragũrĩre ndegwa ikũmi cia kũrĩma, na nĩndĩrathĩĩ gũcĩgeria. Thĩĩ ũmwĩre andekere.’ **20** “Nake ũngĩ akiuga atĩrĩ, ‘No hĩndĩ ndĩrahikanĩrie, nĩ ũndũ ũcio ndĩhota gũũka.’ **21** “Ndungata ĩyo ĩgĩthĩĩ, ĩkĩmenyithia mwathi wayo ũhoru ũcio. Hĩndĩ ĩyo mwene mũciĩ akĩrakara na agĩatha ndungata ĩyo akĩmũra atĩrĩ, ‘Umagara narua ũthĩĩ njĩra-inĩ iria nene, o na tũcĩra-inĩ twa itũũra, ũrehe athĩĩni, na cionje, na arĩa atumumu, o na ithua.’ **22** “Nayo ndungata ĩyo ĩkiuga atĩrĩ, ‘Mwathi wakwa, ũrĩa wathanire nĩwikĩtwo, na no hatigaire handũ.’ **23** “Hĩndĩ ĩyo Mwathi wayo akĩra ndungata ĩyo atĩrĩ, ‘Umagara ũthĩĩ rĩu njĩra-inĩ na ndeere-inĩ cia mĩgũnda, ũkarĩngĩrĩrie andũ moke nĩgeetha nyũmba yakwa ĩyũre. **24** Ngũmwĩra atĩrĩ, gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe wa acio metĩtwo ũgaacama iruga rĩakwa.”” **25** Na rĩrĩ, andũ aingĩ nĩmatwanire na Jesũ, nake akĩmahũgũkĩra, akĩmeera atĩrĩ, **26** “Mũndũ o wothe angĩũka kũrĩ nĩ na aage gũthũũra ithe na nyina, na mũtumia wake, na ciana ciake, na ariũ a nyina, na aarĩ a nyina, o na muoyo wake we mwene-rĩ, ndangĩhota gũtũka mũrutwo wakwa. **27** Nake mũndũ o wothe ũtegwĩkũũra mũtĩ wake wa kwambĩrwo anũmĩrĩre, ndangĩhota gũtũka mũrutwo wakwa. **28** “Atĩrĩrĩ, mũndũ ũmwe wanyu angĩenda gwaka nyũmba ndaaya na igũrũ-rĩ, githĩ ndangĩamba gũkara thĩ atare thogora nĩguo one kana wĩra na mbeeca cia kũmĩrĩkia? **29** Nĩgũkorwo angĩremwo nĩ kũmĩrĩkia thũthũ wa gwaka mũthingĩ, andũ arĩa othe marĩmĩonaga nĩmarĩmũthekagĩrĩa, **30** makoiga atĩrĩ, ‘Mũndũ ũyũ aambĩrĩrie gwaka nyũmba akĩremwo nĩ kũmĩrĩkia.’ **31** “Kana mũthamaki angĩkorwo akĩrĩ gũthĩĩ kũrĩa mbaara na mũthamaki ũngĩ-rĩ, githĩ ndangĩamba gũkara thĩ ecũũranie kana ahota kũrĩa arĩ na andũ ngĩrĩ ikũmi na mũthamaki ũrĩa ũroka kũmũũkĩrĩra arĩ na andũ ngĩrĩ mĩrongo ĩrĩ? **32** Angĩona atĩ ndangĩhota kũmũtooria, angĩtũmĩra mũthamaki ũcio ũngĩ andũ arĩ o kũraya mathĩĩ makamũũrie kũgĩe na thayũ. **33** Ūguo noguo, mũndũ o wothe wanyu angĩaga kũreka indo ciothe iria arĩ nacio, ndangĩtũka mũrutwo wakwa. **34** “Na rĩrĩ, cumbĩ nĩ mwega, no cumbĩ ũngĩkorwo nĩũthĩrĩte mũcamo waguo-rĩ, ũngĩcooka gũcamĩthio ta cumbĩ na kĩ? **35** Cumbĩ ũcio ndũrĩ bata gũtĩtwo tĩrĩ-inĩ o na kana

gũitwo kīara-inĩ, nĩgũteeo ũteagwo. “Ūrĩa ũrĩ na matũ ma kũigua, nĩakĩgue.”

15 Na rĩrĩ, etia mbeeca cia igooti na “ehia” othe nĩmoonganaga harĩ we nĩguo mamũigwe. 2 No Afarisai na arutani a watho magĩteta makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ nĩamũkagĩra ehia na akarĩanĩra nao.” 3 Nĩ ũndũ ũcio Jesũ akĩmahe ngerekano ĩno akĩmeera atĩrĩ: 4 “Mũndũ ũmwe wanyu angĩkorwo na ng’ondũ igana rĩmwe, na ĩmwe yacio yũre-rĩ, githĩ ndatigaga icio mĩrongo kenda na kenda kũu werũ-inĩ, athĩĩ agacarie ĩyo ĩmwe yũrite, nginya amĩone? 5 Na aarĩkia kũmĩona, akamĩigĩrĩa ciande ciake akenete, 6 akainũka mũciĩ. Agacooka ageeta arata ake na andũ a itũũra hamwe, akameera atĩrĩ, ‘Ūkai tũkenanĩre nĩ ũndũ nĩnyonete ng’ondũ yakwa ĩrĩa ĩrorĩte.’ 7 Ngũmwĩra atĩrĩ, ũguo noguo kũgiaga gikeno kĩnene igũrũ nĩ ũndũ wa mũndũ ũmwe mwĩhia wĩrĩrĩte, gũkĩra ũrĩa gũkenagwo nĩ ũndũ wa andũ mĩrongo kenda na kenda athingu arĩa matabatarĩtio nĩ kwĩrira. 8 “Kana mũtumia angĩkorwo arĩ na icunjĩ ikũmi cia betha, ĩmwe yacio yũre-rĩ, githĩ ndagwatagia tawa, akahaata nyũmba yothe, na akamĩcaria na kĩyo o nginya amĩone? 9 Na amĩona-rĩ, ageeta arata ake o na andũ a itũũra hamwe, akameera atĩrĩ, ‘Ūkai tũkenanĩre tondũ nĩnyonete mbeeca yakwa ĩrĩa ĩrorĩte.’ 10 Ngũmwĩra atĩrĩ, ũguo noguo gũkoragwo na gikeno harĩ araika a Ngai nĩ ũndũ wa mwĩhia ũmwe wĩrĩrĩte.” 11 Jesũ agĩthĩ na mbere akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ kwarĩ na mũndũ ũmwe warĩ na arĩu eerĩ. 12 Ūrĩa mũnini akĩra ithe atĩrĩ, ‘Baba ngairĩ igai rĩrĩa ringĩgatuĩka riakwa.’ Nĩ ũndũ ũcio ithe akĩmagayania indo ciake. 13 “Na matukũ manini mathira, mũriũ ũcio mũnini agĩcookanĩrĩria indo ciake ciothe, akiumagara agĩthĩ bũrũri warĩ kũraya, na arĩ kũu agĩitanga indo ciake na mũtũũrĩre wa ũmaramari. 14 Nake aarĩkia kũhũthĩra indo ciake ciothe, gũkĩga na ng’aragu nene kũu bũrũri ũcio wothe, nake akĩambĩrĩria gũthĩnĩka. 15 Nĩ ũndũ ũcio agĩthĩ kũũria wĩra kũrĩ mũndũ ũmwe wa bũrũri ũcio, nake akĩmũtwara akarĩithagie ngũrwe gĩthaka-inĩ gĩake. 16 Nĩeriragĩria kwĩhũũnia na makoro marĩa maarĩtagwo nĩ ngũrwe icio tondũ gũtirĩ mũndũ wamũheaga kĩndũ gĩa kũrĩa. 17 “Na rĩrĩa ecookerire, akiuga atĩrĩ, ‘Nĩ ndungata ciigana atĩa cia baba irĩ na irio cia gũciigana o na igatigara, na nĩ nguagĩre gũkũ nĩ ng’aragu! 18 Nĩngũkĩra thĩĩ kũrĩ baba ngamwĩre atĩrĩ: Baba, nĩnjĩhĩirie Ngai na ngakwĩhĩria. 19 Ndiagĩrĩrwo nĩgũcooka gwĩtagwo

mũrũguo rĩngĩ; ndua ta ndungata ĩmwe yaku.’ 20 Nĩ ũndũ ũcio agĩkĩra, agĩthĩĩ kũrĩ ithe. “No arĩ o haraaya, ithe akĩmuona, nake akĩringwo nĩ tha nĩ ũndũ wake; agĩteng’era kũrĩ mũrũwe, akĩmũhĩmbĩria na akĩmũmumunya. 21 “Nake mũriũ akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Baba, nĩnjĩhĩirie Ngai o na ngakwĩhĩria. Ndiagĩrĩrwo nĩgũcooka gwĩtagwo mũrũguo rĩngĩ.’ 22 “No ithe akĩra ndungata ciake atĩrĩ, ‘Thĩĩ narua mũrehe nguo ĩrĩa njega mũno mũmũlumbe, na mũmwĩkire gĩcũhĩ kĩara, na iraatũ magũrũ. 23 Nĩngĩ mũrehe njaũ ya gĩcegũ ĩrĩa noru mũmĩthĩnje. Mũreke tũgĩe na iruga na tũkũngũire. 24 Nĩgũkorwo mũriũ ũyũ wakwa ararĩ mũkuũ na nĩariũkĩte; nĩarorĩte na rĩu nĩonekete.’ Nĩ ũndũ ũcio makĩambĩrĩria gũkũngũira. 25 “Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩyo mũriũ ũrĩa mũkũrũ aarĩ mũgũnda. Na rĩrĩa aakũhĩrĩrie mũciĩ akĩinũka-rĩ, akĩgua gũkĩnwo nyĩmbo na ndũhiũ. 26 Nĩ ũndũ ũcio mũriũ ũcio agĩta ndungata ĩmwe ya mũciĩ, akĩmũria gĩtũmi kĩa maũndũ macio. 27 Nayo ndungata ĩyo ikĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mũrũ wa maitũguo nĩokĩte, nake hoguo nĩamũthĩnjĩire njaũ ya gĩcegũ ĩrĩa noru, tondũ nĩamũcookereire arĩ mwega na arĩ mũgima.’ 28 “Mũrũ wa nyina ũcio mũkũrũ akĩrakara na akĩrega gũtoonya nyũmba. Nĩ ũndũ ũcio ithe akiuma nja, akĩmũthaita atoonye thĩinĩ. 29 No akĩra ithe atĩrĩ, ‘Ta thikĩrĩria! Ndũire ngũrutagĩra wĩra mĩaka ĩyo yothe, na ndirĩ ndarega gũgwathĩkĩra. No rĩrĩ, ndũrĩ waahe o na koori nĩguo tũkũngũire na arata akwa. 30 No rĩrĩa mũrũguo ũyũ ũitangĩte indo ciaku na maraya ainũka, ũkamũthĩnjĩra njaũ ya gĩcegũ ĩrĩa noru!’ 31 “Ithe akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mũrũ wakwa, wee tũtũuraga nawe hĩndĩ ciothe, na indo ciothe iria ndĩ nacio nĩ ciaku. 32 No nĩtwagĩrĩrwo gũkũngũira na gũcanjamũka, tondũ mũrũ wa maitũguo ũyũ ararĩ mũkuũ na rĩu nĩariũkĩte; nĩarorĩte na rĩu nĩonekete.”

16 Nake Jesũ akĩra arutwo ake atĩrĩ: “Nĩ kwarĩ na mũndũ ũmwe warĩ gĩtonga, nake nĩ aarĩ na mũrori wa indo ciake mũrori ũcio nĩathitangĩrwo kũrĩ gĩtonga kũu atĩ nĩaitangaga indo ciake. 2 Nĩ ũndũ ũcio agĩta mũrori ũcio wa indo, akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Ūhoru ũcio ndĩraigua ũgũkonĩ nĩ ũrĩkũ? Heana ũhoru wa ithabu rĩa ũrũgamĩrĩri waku, tondũ ndũgũcooka kũndorera indo ciakwa rĩngĩ.’ 3 “Nake mũrori wa indo icio akĩnyũria na ngoro atĩrĩ, ‘Ngwĩka atĩa rĩu? Mwathi wakwa nĩekũndigithia wĩra. Ndirĩ na hinya mũiganu wa kũrĩma, na nĩngũconoka kũhooya. 4 Rĩu nĩndamenya ũrĩa ngwĩka nĩgeetha rĩrĩa ngaatigithio

wīra gūkū, andū makaanyamūkagīra kwao mīcī.’ 5 “Nī ūndū ūcio agīta mūdū o wothe warī na thīrī wa mwathi wake. Akīūrīa mūdū wa mbere atīrī, ‘Wee ūrī na thīrī ūigana atīa wa mwathi wakwa?’ 6 “Nake akīmūcookeria atīrī, ‘Ndi na thīrī wa marebe magana meerī ma maguta ma mītamaiyū.’ “Mūrōri ūcio akīmwīra atīrī, ‘Oya marūa maku ma thīrī ūikare thī narua wandīke atī ūrī na thīrī wa marebe igana rīmwe.’ 7 “Agīcooka akīūrīa mūdū wa keerī atīrī, ‘Na we ūrī na thīrī ūigana atīa?’ “Nake akīmūcookeria atīrī, ‘Ndi na thīrī wa makūnia igana rīmwe ma ngano.’ “Mūrōri ūcio akīmwīra atīrī, ‘Oya marūa maku ma thīrī wandīke ūrī na thīrī wa makūnia mīrongo īnana.’ 8 “Mwathi ūcio nīagathīrīrie mūrūgamīrīrie ūcio wa indo ciake ūtaarī mwīhokeku nī ūndū wa kūgīa na ūūgī. Nīgūkorwo andū a gūkū thī nī oogī na maūdū mao gūkīra andū a ūtheri. (aiōn g165) 9 Ngūmwīra atīrī, hūthagīrai ūtonga wa gūkū thī na gūthondeka ūrata na andū, nīguo rīrīa ūtonga ūcio ūgaathira, mūkaamūkīrwo ciikaro-inī iria cia tene na tene. (aiōnios g166) 10 “Mūdū ūrīa wothe ūngīlhokerwo indo nini no ehokerwo o na indo nyingī, na ūrīa wothe ūtangīhokeka na indo nini o na nyingī ndangīlhokerwo. 11 Nī ūndū ūcio mūngīkorwo mūtārī ehokeku na ūtonga wa gūkū thīrī, nūū ūngīmūhokera ūtonga ūrīa wa ma? 12 Ningī mūngīkorwo mūtārī ehokeku na indo cia andū arīa angī-rī, nūū ūngīmūhe indo cianyu ene? 13 “Gūtīrī ndungata īngīhota gūtungatīra aathanī eerī. Nī ūndū no īthūūrīre ūmwe yende ūcio ūngī, kana īiheane harī ūmwe, īnyarare ūcio ūngī. Mūtingītungatīra Ngai na mūtungatīre mbeeca.” 14 Nao Afarisai, arīa meendete mbeeca, rīrīa maiguire maūdū macio mothe, makīambīrīria gūtemba Jesū. 15 Nake akīmeera atīrī, “Inyuī mwītūuaga ega maitho-inī ma andū, no Ngai nīōī ngoro cianyu, nīgūkorwo ūndū ūrīa ūtuagwo wa bata mūno harī andū, nīguo ūrī magigī maitho-inī ma Ngai. 16 “Ūhoro wa Watho na ūrutani wa Anabii watūire ūhunjagio nginya hīndī ya Johana ūrīa Mūbatithania. Kuuma hīndī īyo, Ūhoro-ūrīa-Mwega wa ūthamaki-wa-Ngai nī ūhunjagio, na mūdū o wothe nīehatagīrīria aūtoonye. 17 Nī ūhūthū igūrū na thī gūthira, gūkīra gaturumo karīa kanini mūno ka Watho keherio watho-inī. 18 “Mūdū ūrīa wothe ūngītigana na mūtumia acooke ahikie mūtumia ūngī, ūcio niatharītie, nake mūdū mūrūme ūrīa ūngīhikia mūtumia ūtiganīte na mūthuuri-we, niatharītie.” 19

“Nī kwarī mūdū warī gītonga wehumbaga nguo cia rangi wa ndathi na cia mūthemba wa gatani īrīa njega, nake nīeekenagia o mūthenya. 20 Na rīrī, kīhingo-inī gīake nīhaigagwo mūdū wahooyaga thendi wetagwo Lazaro, waiyūrītwo nī ironda mwīrī, 21 nake nīeeriragīria kūrīa rūitiki rūrīa rwagūūaga kuuma metha-inī ya gītonga kīu. O na ngui nacio nīciokaga na igacūna ironda ciake. 22 “Ihinda nīrīakinyire mūhooi thendi ūcio agīkua, nao arāika makīmūkuua makīmūtwarā harī Iburahīmu. Gītonga kīu o nakīo nīgīakuire na gīgīthikwo. 23 Kīrī kūu icua-inī, kīna ruo rūnene, gīgītiira maitho, gīkīona Iburahīmu arī haraaya, na Lazaro arī hau nake. (Hadēs g86) 24 Nī ūndū ūcio gītonga gīkīmwīta gīkīmwīra atīrī, ‘Iburahīmu, Baba, njigūira tha, ūtūme Lazaro atobokie mūthia wa kīara gīake maaī-inī ooke aaehie rūrīmī, tondū ndī na ruo rūnene gūkū mwaki-inī ūyū.’ 25 “Nowe Iburahīmu akīmūcookeria atīrī, ‘Mūrū wakwa, ririkana rīrīa watūire muoyo woonaga o maūdū mega, hīndī īyo Lazaro nake oonaga o maūdū mooru, no rīu we nīmūnyamarūre, nawe ūrī ruo-inī. 26 Hamwe na ūguo-rī, gatagatī gaitū nawe harī na mūkuru mūrīku mūno wīkīrītwo, nīguo arīa mangīenda kuuma gūkū tūrī moke kūrī we matikaahote, o na gūtīrī mūdū ūngiama kūu akīre ooke gūkū tūrī.’ 27 “Nakīo gītonga kīu gīgīcookīa atīrī, ‘Ndagīgūthaita, baba, ūtūme Lazaro kūrī andū a nyūmba ya baba, 28 nīgūkorwo ndī na arīu a baba atano. Reke athīī akamahe ūhoro, nīguo matikanooke gūkū kūrī na ruo rūnene ūū.’ 29 “Iburahīmu akīmūcookeria atīrī, ‘Marī na Musa na Anabii; nīmamathikīrīrie.’ 30 “Nakīo gītonga gīkīmwīra atīrī, ‘Iburahīmu, baba, acio ti aiganu; mūdū angīthīī kūrī o oimīte kūrī arīa akuū, no merire.’ 31 “Agīkīmūcookeria atīrī, ‘Angīkorwo matingīguā Musa na Anabii, o na mūdū angīrīuka kuuma kūrī arīa akuū matingīmūguā.”

17 Nake Jesū akīira arutwo ake atīrī, “Maūdū marīa matūmaga andū mehie no nginya moke, no mūdū ūrīa ūtūmaga maūdū macio moke kaī arī na haaro-ī! 2 Nī kaba mūdū ta ūcio ohererwo ihiga rīa gīthīī ngingo aikio iria-inī, gūkīra atūme kamwe ga twana tūtū tūnini keehie. 3 Nī ūndū ūcio-rī, ikaragai mwīguite. “Mūrū wa thoguo kana mwarī wa thoguo angīhia, mūkaanie, na angīrīra-rī, mūrēkere. 4 Angīkwīhīria maita mūgwanja o mūthenya ūmwe, na maita macio mothe mūgwanja agooka harī we agakwīra atīrī, ‘Nindahera,’ nī wega ūmūrēkere.” 5

Nao atũmwo makĩira Mwathani atĩrĩ, “Tuongerere wĩtikio!” **6** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũngĩkorwo na wĩtikio o mũnini ta kabegũ ga karatarĩ-rĩ, mwera mũkũyũ ũyũ atĩrĩ, ‘Kũũrũka, ũkehaande iria-inĩ,’ naguo no ũmwathĩkĩre. **7** “Nĩ mũndũ ũrĩkũ wanyu ũngĩkorwo arĩ na ndungata ya kũmũrĩmĩra na mũraũ kana ya kũmũrĩthĩria ng’ondũ, na ndungata ũyo yomĩra mũgũnda amĩre atĩrĩ, ‘Ūka ũikare thĩ ũrĩ?’ **8** Githĩ to amĩrĩre atĩrĩ, ‘Thondekera irio cia hwaĩ-inĩ, na wĩhaarĩre ũnjikarie ngĩria na ngĩnyua; na thuutha ũcio no ũrĩre na ũnyue?’ **9** Ningĩ no agĩcookerie ndungata ũyo ngaatho nĩ gwĩka ũria ũrĩtwo ũike? **10** Ūguo noguo o na inyuĩ, rĩria mweka ũria wothe mwĩrĩtwo mwĩke, ugagai atĩrĩ, ‘Tũrĩ o ndungata itarĩ kĩene; twaruta o wĩra witũ tu.’” **11** Na rĩrĩ, Jesũ arĩ rũgendo-inĩ rwa gũthĩrĩ Jerusalemu nĩagereire mũhaka-inĩ wa Samaria na Galili. **12** Na rĩria aatoonyaga gatũũra kamwe, agĩtũngwo nĩ andũ ikũmi maarĩ na mũrimũ wa mangũ. Makĩrũgama o haraaya, **13** makĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, makiuga atĩrĩ, “Jesũ, Mwathi witũ, tũiguĩre tha!” **14** Hĩndĩ irĩa aamoonire, akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ mũkeyonanie kũrĩ athĩnjĩri-Ngai.” Na rĩria maathiiagarĩ, magĩtherio. **15** Rĩria ũmwe wao onire nĩahonio, akĩhũndũka akĩgocca Ngai na mũgambo mũnene, **16** Akĩgũithia thĩ magũrũ-inĩ ma Jesũ, akĩmũcookeria ngaatho. Mũndũ ũcio aarĩ Mũsamaria. **17** Jesũ akĩũria atĩrĩ, “Githĩ othe ikũmi matiatherio? Acio angĩ kenda marĩ ha? **18** Gũtirĩ o na ũmwe ũngĩcooka kũhe Ngai ũgocci tĩga o mũgeni ũyũ?” **19** Agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūkĩra wĩthĩire; gwĩtikia gwaku nĩkuo gwatũma ũhone.” **20** Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩmwe Afarisai nĩmorĩre Jesũ rĩria ũthamaki wa Ngai ũgocca. Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Ūthamaki wa Ngai ndũũkaga na imenyithia iria mũngĩrorera, **21** kana andũ moige atĩrĩ, ‘Ūrĩ haha,’ kana ‘Ūrĩ harĩa,’ tondũ ũthamaki wa Ngai ũrĩ thĩĩnĩ wanyu.” **22** Agĩcooka akĩira arutwo ake atĩrĩ, “Ihinda nĩrĩroka rĩria mũkeriragĩria kuona mũthenya ũmwe wa Mũrũ wa Mũndũ, no mũtikawona. **23** Andũ nĩmakamwĩra atĩrĩ, ‘Arĩ harĩa!’ kana ‘Arĩ haha!’ Mũtikanateng’ere mũmarũmĩrĩre. **24** O ta ũria rũheni rũhenũkaga rũkamũrĩka matu kuuma mũthia ũmwe nginya ũria ũngĩ, no taguo gũũka kwa Mũrũ wa Mũndũ gũkahaana mũthenya ũcio wake. **25** No rĩrĩ, no nginya ambe one mathĩina maingĩ na aregwo nĩ andũ a rũciaro rũrũ. **26** “O ta ũria gwatarĩ matukũ-inĩ ma Nuhu, noguo gũkaahaana matukũ-inĩ ma Mũrũ wa Mũndũ. **27** Andũ acio maakorirwo makĩria, na

makĩnyua, na makĩhikania, na makĩhikio, o nginya mũthenya ũria Nuhu aatoonyire thabina. Hĩndĩ ũyo kĩguũ kĩnene gĩgĩũka gĩkĩmaniina othe. **28** “Ningĩ ũguo noguo gwatarĩ matukũ-inĩ ma Loti. Andũ acio maakorirwo makĩria na makĩnyua, na makĩgũra na makĩendia, na makĩhaanda na magĩaka nyũmba. **29** No mũthenya ũria Loti oimire Sodomu, mwaki na ũbiriti ikiura ta mbura kuuma igũrũ, ikĩmaniina othe. **30** “Ūguo noguo gũkahaana mũthenya ũria Mũrũ wa Mũndũ akaaguuranĩrio. **31** Mũthenya ũcio, mũndũ o wothe ũgaakorwo arĩ nyũmba igũrũ, na indo ciake irĩ nyũmba thĩĩnĩ, ndakanaharũrũke gũcigĩira. Ningĩ o na mũndũ ũria ũgaakorwo arĩ mũgũnda ndakanahũndũke agĩre kĩndũ. **32** Ta ririkanai mũtumia wa Loti! **33** Mũndũ ũria wothe ũgeragia gũtũũria muoyo wake nĩakoowoo nĩguo, nake ũria wothe ũuragwo nĩ muoyo wake nĩakaũtũũria. **34** Ngũmwĩra atĩrĩ, ũtukũ ũcio andũ eerĩ nĩmagakorwo makomete ũrĩrĩ ũmwe, nake ũmwe wao akuuo, na ũria ũngĩ atigwo. **35** Atumia eerĩ nĩmagakorwo magĩthĩa hamwe; ũmwe wao akuuo, na ũria ũngĩ atigwo. **36** (Ningĩ arũme eerĩ nĩmagakorwo makĩruta wĩra hamwe, ũmwe wao akuuo, ũria ũngĩ atigwo.)” **37** Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Kũu nĩ kũ Mwathani?” Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Nderi ciũnganaga harĩa hothe harĩ kĩimba.”

18 Nake Jesũ akĩhe arutwo ake ngerekano ya kũmaruta atĩ nĩmagĩrĩrwo nĩkũhooyaga hĩndĩ ciothe mategũkua ngoro. **2** Akĩmeera atĩrĩ: “Itũũra-inĩ rĩmwe nĩ kwarĩ na mũtuanĩri ciira ũteetigagĩra Ngai kana agatĩia andũ. **3** Na itũũra-inĩ rĩu nĩ kwarĩ mũtumia ũmwe wa ndigwa wathiiaga kũrĩ we kainingĩ akamwĩra atĩrĩ, ‘Ndĩhĩria harĩ thũ ciakwa.’ **4** “No mũtuanĩri ciira ũcio akĩrega kũmũteithia kwa ihinda. No marigĩrĩrio akĩira na ngoro atĩrĩ, ‘O na gũtuũka ndĩitigĩrĩte Ngai kana ngatĩia andũ-rĩ, **5** no tondũ wa ũria mũtumia ũyũ wa ndigwa atiindaga agĩthĩĩnia, nĩngũtigĩrĩra ciira wake nĩwatuuo na kĩhoo to nĩguo atige kũũnogagia na gũtindaga agĩũka!” **6** Nake Mwathani akiuga atĩrĩ, “Nĩmwaigua ũria mũtuanĩri ciira ũcio ũtarĩ kĩhoo to oigire? **7** Githĩ o nake Ngai ndagatua ciira na kĩhoo to wa arĩa ake ethuurĩre, o arĩa mamũkayagĩra mũthenya na ũtukũ? No aage kũmateithia na ihenya? **8** Ngũmwĩra atĩrĩ, agaatiigĩrĩra atĩ nĩmaciirĩrwo na kĩhoo to, o na ningĩ na ihenya. O na kũrĩ ũguo-rĩ, rĩria Mũrũ wa Mũndũ agookarĩ, nĩagakora andũ metĩkĩtie gũkũ thĩ?” **9** Ningĩ

Jesū akīārīria andū amwe arīa meīhokaga o ene, magetuaga athingu na makahūthagia andū arīa angī othe, akīmahe ngerekano, akīmeera atīrī: **10** “Andū eerī nīmambatire hekarū-inī kūhooya. Ūmwe aarī Mūfarisai na ūcio ūngī aarī mwītia wa mbeeca cia igooti. **11** Mūfarisai ūcio akīrūgama akīhooera we mwene, akiuga atīrī, ‘Ngai, nīndagūcookeria ngaatho nīgūkorwo ndihaana ta andū arīa angī, arīa atunyani, na arīa mekaga ūuru, na itharia, o na kana ta mwītia ūyū wa mbeeca cia igooti. **12** Nīndīhingaga kūrīa irio maita meerī o kiumia, na ngaruta gīcunjī gīa ikūmi kīa indo ciothe iria nyonaga.’ **13** “No rīrī, mwītia wa mbeeca cia igooti ūcio akīrūgama o haraaya; na ndaigana gūtiira maitho make na igūrū, no nī kwīgūtha eegūthaga gīthūri enyihītie, akoiga atīrī, ‘Ngai, njigūira tha, nī mūdū mwīhia.’ **14** “Ngūmwīra atīrī, mwītia mbeeca cia igooti nīainūkire atuītwo mūthingu mbere ya Ngai gūkīra ūcio ūngī. Nīgūkorwo ūria wothe wītūgagīria nīakanyihio nake ūria wīnyihagia nīagatūūgīrio.” **15** Na rīrī, andū nao nīmarehagīra Jesū twana nīguo atūhutie. Arutwo ake mona ūguo, makīmakaania. **16** Nowe Jesū agīita twana tūu harī we, akiuga atīrī, “Rekei twana tūu tūūke kūrī nī, tīga gūtūgīria, nīgūkorwo ūthamaki wa Ngai nī wa arīa matarīi ta tuo. **17** Ngūmwīra atīrī na ma, ūria wothe ūtakamūkīra ūthamaki wa Ngai ta kaana ndakaūtoonya.” **18** Mūnene ūmwe akīmūūria atīrī, “Mūrutani mwega, ingīka atīa nīguo ngaagaya muoyo wa tene na tene?” (aiōnios g166) **19** Nake Jesū akīmūūria atīrī, “Ūkūnjīta mwega nīkī? Gūtīrī o na ūmwe mwega tīga Ngai we wiki. **20** We nīū ūria maathani moigīte, ‘Ndūkanatharanie, na ndūkanoragane, na ndūkanaiye, na ndūkanaigīrīre mūdū ūria ūngī kīgeenyō, na tīia thoguo na nyūka.’” **21** Nake akīmūcookeria atīrī, “Maathani macio mothe ndūire ndīmarūmītie kuuma ndī o mūnini.” **22** Jesū aigua ūguo, akīmwīra atīrī, “Harī ūndū ūmwe ūtigarītie gwīka. Thīi wendie kīrīa gīothe ūrī nakīo ūhe athīini mbeeca icio, na nīkūgīa na mūthiithū igūrū. Ūcooke ūūke ūnūmīrīre.” **23** Rīrīa mūnene ūcio aigūire ūguo, akīigua kīeha mūno, tondū aarī mūtongu mūno. **24** Jesū akīmūrora, akiuga atīrī, “Kaī nī hinya andū arīa atongu gūtoonya ūthamaki-inī wa Ngai-ī! **25** Nī ūhūthū ngamīra ihungurīre irima rīa cindano, gūkīra gītonga gūtoonya ūthamaki-inī wa Ngai.” **26** Nao arīa maigūire ūhorō ūcio makīūria atīrī, “Nūū ūngīkīhota kūhonoka?” **27** Jesū akīmacookeria atīrī, “Maūdū

marīa matahotekaga nī andū nīmahotekaga nī Ngai.” **28** Nake Petero akīmwīra atīrī, “Ithuī tūtīgīte maūdū maitū mothe tūgakūrūmīrīra!” **29** Jesū akīmeera, “Ngūmwīra atīrī na ma, gūtīrī mūdū ūtīgīte mūciī wake, kana mūtumia wake, kana arīū a nyina, kana aciari ake, o na kana ciana ciake, nī ūndū wa ūthamaki wa Ngai, **30** ūtakaheo maita maingī ma kīrīa atīgīte ihinda-inī rīrī tūrī, na ihinda rīrīa rīgooka aheo muoyo wa tene na tene.” (aiōn g165, aiōnios g166) **31** Na rīrī, Jesū agītware arutwo ake arīa ikūmi na eerī handū keheri-inī akīmeera atīrī, “Nītūkwambata tūthīi Jerusalemu, na maūdū mothe marīa maandīkirwo nī anabii makonīi Mūrū wa Mūdū no nginya mahingio. **32** Nake nīakaneanwo kūrī andū-a-Ndūrīrī. Nao nī makaamūnyūrūria, na mamūrume, na mamūtuīre mata, na mamūhūire iboko, o na mamūūrage. **33** Naguo mūthenya wa gatatū nīakariūka.” **34** Nao arutwo ake makīaga kūmenya ūndū o na ūmwe wa macio. Nīmahithitwo ūhorō ūcio na matiamenyire ūria aameeraga. **35** Nake Jesū akuhīrīria Jeriko, mūdū warī mūtumumu nīakarīte mūkīra-inī wa njīra akīhooya mbeeca. **36** Rīrīa aigūire andū aingī makīhītūka, akīūria ūria gwekīkaga. **37** Andū makīmwīra atīrī, “Nī Jesū wa Nazarethī ūrahītūka.” **38** Nake akīanīrīra, akiuga atīrī, “Jesū, mūrū wa Daudi, njigūira tha.” **39** Arīa maatongoretie makīmūkaania makīmwīra akire, nowe agīkīrīrīria kwanīrīra akiugaga atīrī, “Mūrū wa Daudi, njigūira tha!” **40** Nake Jesū akīrūgama, agīathana, mūdū ūcio atwarwo harī we. **41** Rīrīa aakuhīrīrie, Jesū akīmūūria atīrī, “Ūkwenda ngwīkīre atīa?” Nake akīmūcookeria atīrī, “Mwathani, ngwenda njooke kuona.” **42** Jesū akīmwīra atīrī, “Cooka kuona, gwītīkia gwaku nīkuo gwatūma ūhone.” **43** O rīmwe akīambīrīria kuona, nake akīrūmīrīra Jesū, akīgoocaga Ngai. Rīrīa andū othe moonire ūguo, o nao makīgoooca Ngai.

19 Na rīrī, Jesū nīatoonyire Jeriko, akīhītūkīra kuo. **2** Nakuo kūu Jeriko nī kwarī mūdū wetagwo Zakayo; warī mūnene wa etia mbeeca cia igooti na aarī gītonga. **3** Nīendaga kuona Jesū aarī ū, no ndangīahotire kūmuona nī ūndū wa ūingī wa andū, na tondū aarī mūdū mūkūhī. **4** Nī ūndū ūcio akīhanyūka mbere yao, akīhaica mūkūyū nīguo amuone, nīgūkorwo Jesū aageragīra njīra iyo. **5** Nake Jesū aakinya hau, agītiira maitho na igūrū, akīmwīra atīrī, “Zakayo, harūrūka narua, tondū ūmūthī no nginya thīi gwaku mūciī.” **6** Nī ūndū

ũcio akīharūrūka narua, akīmūnyīta ūgeni akenete. 7 Nao andū moona ūguo makīambīrīria kūnuguna, makiuga atīrī, “Mūdū ūyū aathiī gūceera kwa mūdū mwīhia.” 8 Nowe Zakayo akīrūgama, akīra Mwathani atīrī, “Mwathani, rīu nīngūheana nuthu ya indo ciakwa kūrī athīni, na hangīkorwo harī mūdū o na ūrīkū ndunyīte kīndū, nīngūmūrīha kīndū kīu maita mana.” 9 Nake Jesū akīmwīra atīrī, “Ūmūthī ūhonokio nīūkinyīte nyūmba īno, tondū mūdū ūyū o nake nī mūrū wa Ibrahīmu. 10 Nīgūkorwo Mūrū wa Mūdū ookire gūcaria na kūhonokia kīrīa kūrīte.” 11 Na o mathīkīrīrie maūdū macio, agīthīi na mbere kūmahe ūhoru na ngerekano, tondū nīakuhīrīrie Jerusalemu, na andū acio meciiragia atī ūthamaki wa Ngai warī o hakuhī gūkina. 12 Akīmeera atīrī: “Mūdū ūmwe warī igweta nīathiire būrūrī wa kūraya agatuu mūthamaki, na thuutha wa ūguo acooke. 13 Nī ūndū ūcio agīta ndungata ciake ikūmi, agīcihe mina ikūmi, agīcīra atīrī, ‘Onjorithagīa mbeeca ici nginya rīrīa ngacooka.’ 14 “No andū a būrūrī wake nīmamūthūire, nao magītūma andū mamuume thuutha makoige atīrī, ‘Tūtīkwenda mūdū ūyū atuīke mūthamaki witū.’ 15 “Na rīrī, rīrīa aacookire arīkītīe gūtūuo mūthamaki, agītūmanīra ndungata irīa aaneete mbeeca, nīguo amenye uumithio ūrīa cionete. 16 “Ndungata ya mbere īgīūka, īkīmwīra atīrī, ‘Mwathi, mina yaku nīyumithītie mina ingī ikūmi.’ 17 “Nake Mwathi wayo akīmīcookeria atīrī, ‘Nīwikīte wega, wee ndungata yakwa njega! Na tondū wa kwīhokeka na ūndū mūnini ūguo, tuīka mūrōri wa matūūra manene ikūmi.’ 18 “Nayo ndungata ya keerī īgīūka, īkīmwīra atīrī, ‘Mwathi, mina yaku nīyumithītie mina ingī ithano.’ 19 “Nake mwathi wayo akīmīra atīrī, ‘Tuīka mūrōri wa matūūra manene matano.’ 20 “Nayo, ndungata ya gatātū īgīūka, īkīmwīra atīrī, ‘Mwathi, mina yaku nīyo īno; ndaamīohire na gītambaya ngīmīhitha. 21 Nīndagwītīgīrīre, tondū ūrī mūdū mūūru. Nīwoyaga kīrīa ūtarūtīire wīra, na ūkagetha kīrīa ūtahandīte.’ 22 “Nake mwathi wayo akīmīcookeria atīrī, ‘Wee ndungata īno njaganu! Ngūgūtūira ciira kūrīngana na ciugo ciaku. Githī nīwoō atī ndī mūūru, na atī njoyaga kīrīa itarūtīire wīra na ngagetha kīrīa itahaandīte? 23 Wakīagire kūiga mbeeca ciakwa bengi nīkī, nīgeetha rīrīa ngaacooka ndīcioye irī na uumithio?’ 24 “Agīcooka akīra arīa maarūgamīte hau atīrī, ‘Mūtunyei mina īyo arī nayo, mūmīnengere ūrīa ūrī na mina ikūmi.’ 25 “Makīmwīra atīrī, ‘Mwathi, githī ndarī na mina

ikūmi!’ 26 “Nake akīmīcookeria atīrī, ‘Ngūmwīra atīrī, mūdū ūrīa wothe ūrī na kīndū, nīakongererwo ingī nyingī, no ūrīa ūtarī na kīndū, o na kīrīa arī nakīo nīagatuunywo. 27 No rīrī, andū acio marī ūthū na nī, o acio mateendaga ndūike mūthamaki wao-rī, marehei, mūmooragīre o haha ndī.” 28 Nake Jesū aarīka kuuga ūguo, agīthīi na mbere kwambata erekeire Jerusalemu. 29 Aakuhīrīria Bethifage na Bethania, o kūu Kīrīma-inī kīa Mītamaiyū, agītūma arutwo ake eerī, akīmeera atīrī, 30 “Thīī itūūra rīrīa rīrī mbere yanyu, na mūgītōonya, nīmūkuona njaū ya ndigiri yohetwo hau, nayo ndīrī yakua mūdū; mīohorei mūmīrehe. 31 Mūdū agīmūūra atīrī, ‘Nī kī kīratūma mūmīohore?’ Mwīrei atīrī, ‘Mwathani nīabatarītio nīyo.’” 32 Nao acio maatūmirwo magīthīi, magīkora maūdū matarīi o ta ūrīa Jesū aamerīte. 33 Na rīrīa moohoraga njaū īyo, eene yo makīmōoria atīrī, “Mūrōhōra njaū īyo nīkī?” 34 Nao magīcookia atīrī, “Mwathani nīabatarītio nīyo.” 35 Makīmītwarīra Jesū, magīcooka makīgīrīra nguo ciao igūrū rīa njaū īyo, na magīkarīria Jesū igūrū rīayo. 36 Na rīrīa aathiaga, andū makīara nguo ciao njīra-inī. 37 Rīrīa aakinyire hakuhī na njīra īrīa īkūrūkagīra Kīrīma-inī kīa Mītamaiyū, gīkundi gīothe kīa arutwo gīkīambīrīria kūgooca Ngai, andū makīanīrīra makenete nī ūndū wa ciama irīa ciothe moonete makiuga atīrī: 38 “Kūrathimwo-rī, nī mūthamaki ūrīa ūgūūka na rīitwa rīa Mwathani!” “Thayū ūrogīa kūu igūrū, naguo riiri ūgīe kūu igūrū mūno!” 39 Afarisai amwe maarī gīkundi-inī kīu makīra Jesū atīrī, “Mūrutani, kaania arutwo aku!” 40 Nowe akīmīcookeria atīrī, “Ngūmwīra atīrī, aya maangīkīra, mahīga no maanīrīre.” 41 Na rīrīa aakuhīrīrie itūūra rīu inene rīa Jerusalemu, aarīona akīrīra nī ūndū warīo, 42 akiuga atīrī, “Naarī korwo ūmūthī wee mwene nīūkūmenyete kīrīa kīngīkūrehere thayū! No rīu, ūhoru ūcio nīūhithītwo maito maku. 43 Hīndī nīgākīnya rīrīa thū ciaku igaaka ihumbu cia tīrī ikūrīgīcīrie, na ikūhingīrīrie na mīena yothe. 44 Nīgagūtungumanīa thī, wee hamwe na ciana ciaku irīa irī kūu thīnī waku. Matigatiga ihīga o na rīmwe rīrī igūrū wa rīrīa rīngī, tondū ndūigana gūkūūrana ihīnda rīrīa Ngai ookire gūgūceerera.” 45 Agīcooka agītōonya hekarū thīnī, na akīambīrīria kūrūtūrūra andū arīa meendagīria indo kuo. 46 Akīmeera atīrī, “Nī kwandīkītū atīrī, ‘Nyūmba yakwa īgeetagwo nyūmba ya kūhooyagīrwo’ no inyuī mūmītūite ‘ngurunga ya atunyani.’” 47 Na o mūthenya, nīarutanaga kūu

thīnī wa hekarū. No athīnjīri-Ngai arīa anene, na arutani a watho, na atongoria arīa maarī gatagatī ka andū nīmageragia kūmūūraga. **48** No matingōnire njīra ya kūmūūraga, tondū andū othe nīmaikaraga mathikīrīrie ciage ciage.

20 Na rīrī, mūthenya ūmwe akīruta andū kūu hekarū-inī na akīhunjagia Ūhorō-ūrīa-Mwega-rī, athīnjīri-Ngai arīa anene, na arutani a watho, hamwe na athuuri magīūka kūrī we. **2** Makīmūūria atīrī, “Twīre wīkaga maūndū maya na ūhoti ūrīkū. Nūū wakūheire ūhoti ūcio?” **3** Nake akīmacookeria atīrī, “O na nī nīngūmūūria kīūria. **4** Ta njīrai, ūbatithio wa Johana-rī, woīmīte igūrū kana woīmire kūrī andū?” **5** Makīaranīria o ene ūhorō ūcio, makīirana atīrī, “Tūngiuga atī ‘Woīmīte igūrū’ egūtūūria atīrī, ‘Mwakīregire kūmwītīkia nīkī?’ **6** Nīngī tuoiga atī ‘Woīmīte kūrī andū’, andū othe nīmēgūtūhūūra na mahiga nyuguto, nī ūndū nīmētīkītīe atī Johana aarī mūnabīi.” **7** Nī ūndū ūcio magīcookeria Jesū atīrī, “Ithuī tūtītū woīmīte kū.” **8** Nake Jesū akīmeera atīrī, “O na nī ndikūmwīra njīkaga maūndū maya na ūhoti ūrīkū.” **9** Agīcooka akīhe andū ūhorō na ngerekano akīmeera atīrī, “Mūndū ūmwe nīahaandire mūgūnda wake mīthabībū, na akīūkōmborithia arīmī angī, agīcooka agīthīi kūndū kūrāya na agīkara kuo ihinda irāya. **10** Na rīrī, hīndī ya magetha yakīnya-rī, agītūma ndungata yake kūrī akōmbori acio nīgeetha mamīnengere maciaro mamwe ma mūgūnda ūcio wa mīthabībū. No akōmbori acio makīmīhūūra na makīmīngata ītarī na kīndū. **11** Agīcooka agītūma ndungata īngī, īyo o nayo makīmīhūūra makīmīconorithia na makīmīngata ītarī na kīndū. **12** O rīngī agītūma ndungata ya gatatū, nao makīmītīhangia na makīmīngata. **13** “Nake mwene mūgūnda ūcio wa mīthabībū akīyūria atīrī, ‘Ngwīka atīa? Ngūtūma mūrū wakwa, ūrīa nyendete; hīhi mahota kūmūhe gītīō’. **14** “No rīrīa akōmbori acio maamuonire, makīarīrīria ūhorō ūcio. Makīirana atīrī, ‘Ūyū nīwe ūkaagaya mūgūnda ūyū. Nītūmūūragei nīguo igai rīake rītūike rītūi.’ **15** Nī ūndū ūcio makīmūruta nja ya mūgūnda ūcio wa mīthabībū, makīmūūraga. “Rīu-rī, mwene mūgūnda ūcio wa mīthabībū-rī, akaameka atīa? **16** Agooka oorage akōmbori acio, acooke ahe andū angī mūgūnda ūcio.” Rīrīa andū maiguire ūguo, makiuga atīrī, “Kūroaga gūtūka ūguo!” **17** Jesū akīmarora, akīmooria atīrī, “Maandiko marīa mandikītwo atīrī: “‘Ihiga rīrīa aakī maaregire, nīrīo rītūkīte ihiga inene rīa koine’,

ūguo nī kuuga atīa? **18** Mūndū ūrīa wothe ūkaagwīra ihiga rīu, nīrīkamuunanga, no ūrīa rīkaagwīra nīrīkamūhehenja.” **19** Arutani a watho na athīnjīri-Ngai arīa anene magīcaria ūrīa mangīmūnyīitithia o na ihenya tondū nīmamenyire aaheanire ngerekano īyo akīaria ūhorō wao. No nīmētīgagīra andū. **20** O makīmūtūiragia-rī, makīmūtūmīra andū a kūmūthigaana metuīte andū ega. Nao magīthīi nīgeetha mamūnyīite akiuga ūndū mūuru, nīguo mamūneane moko-inī ma wathani wa barūthi. **21** Nī ūndū ūcio athigaani acio makīmūūria atīrī, “Mūrutani, nītūū wee waragia na ūkarutana maūndū marīa magīrīire, na atī ndūtīagīra andū maūthī, no wee ūrutana ūhorō wa Ngai na ma, ūrīa kwagīrīire. **22** Atīrīrī, nītūwagīrīrwo nī kūrūtīra Kaisari igooti kana ca?” **23** Nowe Jesū akīona ūhinga ūrīa maarī naguo akīmeera atīrī, **24** “Ta nyoniai mbeeca cianyu. Mbica īno na rītwa rīrī nī cia ū?” **25** Makīmūcookeria atīrī, “Nī cia Kaisari.” Akīmeera atīrī, “Kīrutagīre Kaisari kīria kīrī gīake, na mūrutagīre Ngai kīria kīrī gīake.” **26** Nao makīaga ūndū wa kūmūnyīita naguo harī maūndū marīa aarīre arī mbere ya andū. Na tondū wa ūrīa maagegīrio nī ūrīa aamacookeirie ūhorō-rī, magīkīra ki. **27** Na rīrī, andū amwe a Asadukai, arīa moigaga atī gūtīrī ūhorō wa kūrīūka, magīūka kūrī Jesū, makīmūūria atīrī, **28** “Mūrutani, Musa aatwandīkīire atī mūrū wa nyina na mūndū angīkua atige mūtumia atarī na ciana-rī, mūndū ūcio no ngīnya ahīkie mūtumia ūcio watigwo nīguo aciarīre mūrū wa nyina ciana. **29** Na rīrī, kwarī aanake mūgwanja a nyina ūmwe. Wa mbere akīhīkania na agīkua, agītīga mūtumia atarī na ciana. **30** Nake wa keerī, **31** na wa gatatū makīmūhīkia, na makīrūmanīrīra ūguo ngīnya wa mūgwanja; othe magīkua, makīmūtīga atarī na ciana. **32** Marīgīrīrio-inī, mūtumia ūcio o nake agīkua. **33** Rīu-rī, hīndī ya kūrīūka agaakorwo arī mūtumia wa ū harī acio mūgwanja, nīgūkorwo othe nīmamūhīkītīe?” **34** Jesū akīmacookeria atīrī, “Andū a ihinda rīrī nīo mahikaga na makahīkania. (aīōn g165) **35** No rīrī, arīa magaatūo aagīrīru a gūkīnya ihinda rīu o na gūkīnyanīrio ihinda rīa kūrīūka kwa arīa akuū-rī, acio matīkahīkanagia o na kana mahīkanāgie. (aīōn g165) **36** Andū acio matīgacooka gūkua; nīgūkorwo makahaana ta araika. Andū acio magakorwo marī ciana cia Ngai, nīgūkorwo nī ciana cia ūhorō ūcio wa kūrīūka. **37** Naguo ūhorō wa atī andū arīa akuū nīmārīūkagio-rī, Musa o nake nīawonanīrie harīa

haarī kīhinga kīrīa gīakanaga mwaki na gīthiē, rīrīa eetire Mwathani ‘Ngai wa Iburahīmu, na Ngai wa Isaaka, na Ngai wa Jakubu.’ 38 We ti Ngai wa arīa akuū, no nī wa arīa marī muoyo, nīgūkorwo harī we andū othe arīa marī muoyo matūuragio nīwe.” 39 Nao andū amwe a arutani a watho makīmwīra atīrī, “Mūrutani, nīwoiga wega!” 40 Na gūtīrī mūdū o na ūmwe wageririe kūmūūria ciūria ingī. 41 Jesū agīcooka akīmooria atīrī, “Andū moigaga Kristū nī mūrīū wa Daudi nī ūndū wa kīī? 42 Daudi we mwene nīoigīte ibuku-inī rīa Thaburi atīrī: “Mwathani nīerire Mwathani wakwa atīrī: “Ikara guoko-inī gwakwa kwa ūrīo, 43 nginya ngaatūma thū ciaku ituīke gaturwa ka makinya maku.” 44 Atīrīrī, Daudi aamwītire ‘Mwathani’. Angīgīcooka gūtuīka mūrīū wake atīa?” 45 O andū acio othe mathikīrīrie, Jesū akīra arutwo ake atīrī, 46 “Mwīmenyererei arutani a watho. O mendaga gūthīi mehumbīte nguo ndaaya, na makenda kūgeithagio ndūnyū-inī, na gūkaragīra itī iria cia bata thunagogi-inī, o na gūikara handū ha andū arīa atīku maruga-inī. 47 No nīo matoonyagīrīra atumia a ndigwa makamatunya nyūmba ciao, na nīguo meyonanie, makahooya mahooya maraihu. Andū ta acio nīmakaherithio mūno makīria.”

21 Na rīrī, aatiira maitho, Jesū akīona itonga igīkīra mīlhothi yao harīa heekagīrwo kīgīina kīa hekarū. 2 Agīcooka akīona mūtumia mūthīini, warī wa ndigwa, agīkīra tūthendi twīrī o ho thīini. 3 Akiuga atīrī, “Ngūmwīra atīrī na ma, mūtumia ūyū mūthīini wa ndigwa nīahotha mbeeca nyingī gūkīra andū arīa angī othe. 4 Andū acio angī othe maaheana kūringana na ūtonga wao; no mūtumia ūyū o na arī mūthīini, ahotha kīrīa gīothe oima nakīo gīa kūmūtūria.” 5 Na rīrī, arutwo amwe ake nīmaragia ūhorō wa hekarū, ūrīa yagemetio na mahiga mathaka na līeho iria ciarūtīrwo Ngai. No Jesū akiuga atīrī, 6 “Ha ūhorō wa mīako īno mūrōna-rī, hīndī nīroka rīrīa gūtagakorwo ihiga rīrī igūrū wa rīrīa rīngī; mothe nīmakamomorwo.” 7 Nao makīmūūria atīrī, “Mūrutani, nī rī maūdū macio magekīka? Na kīmenyithia kīa atī marī hakuhī gwīkīka nī kīrīkū?” 8 Nake akīmacookeria atīrī, “Mwīmenyagīrīrei mūtikanahēnio. Nīgūkorwo andū aingī nīmagooka na rīitwa rīakwa makiugaga atīrī, ‘Nī nī We,’ na ningī mamwīre atīrī, ‘Ihinda nīrīkuhīrīrie.’ Mūtikanamarūmīrīre. 9 Rīrīa mūkaigua ūhorō wa mbaara na wa ngūū, mūtikanetigīre. Maūdū macio no nginya mekīke mbere, no ūguo ti kuuga

ithīrīro nīikinyu.” 10 Agīcooka akīmeera atīrī, “Rūrīrī nīrīgūokīrīra rūrīa rūngī, na ūthamaki ūūkīrīre ūrīa ūngī. 11 Nīgūkaagīa na ithingithia nene mūno, na ng’aragu, na mīrimū mīuru kūdū na kūdū, na maūdū ma kūmakania na imenyithia nene kuuma igūrū. 12 “No maūdū macio mothe matanakinyarī, nīmūkanyīitwo, na mūnyariirwo na mūneanwo thunagogi-inī na njeera o na mūtwarwo mbere ya athamaki na aathani. Maūdū macio mothe mūgeekwo nī ūndū wa rīitwa rīakwa. 13 Ūndū ūyū ūgaakorwo ūrī mweke wanyu wa kūmarūtīra ūira. 14 No rīrī, mūtikanatangīke mūgīciirīa o mbere, ūrīa mūgeeciirīrīra. 15 Nīgūkorwo nīngamūhe ciugo na ūūgī iria thū cianyu itakahota gwītiirīa kana gūkararia. 16 Nīmūgakunyanīrwo o na nī aciari anyu, na arīa mūciaraniirwo nao, na andū a mbarī cianyu, o na arata, na nīmakooragithia amwe anyu. 17 Andū othe nīmakamūmena nī ūndū wakwa. 18 No rīrī, gūtīrī rūcuīrī o na rūmwe rwa mūtwe wanyu rūkoora. 19 Kūūmīrīria kwanyu nīkuo gūgaatūma mūhonokie mīoyo yanyu. 20 “Rīrīa mūkoona Jerusalemu kūrigīciirīo nī thigari cia mbaara, hīndī īyo mūkaamenya atī kūniinwo kwarīo kūrī hakuhī. 21 Hīndī īyo arīa marī Judea nīmōrīre irīma-inī, na arīa marī thīinī wa itūūra rīu inene nīmōime kuo, nao arīa marī ng’ongo-inī matīkarītoonye. 22 Nīgūkorwo ihinda rīu nīrīo rīgāakorwo rīrī rīa kūherithanio, nīguo maūdū marīa mothe mandīkitwo mahingio. 23 Kaī atumia arīa magaakorwo marī na nda, na arīa magaakorwo makīongithia twana matukū macio nīmagathīinīka-ī! Nīgūkorwo būrīri ūyū nīukagīa na kīnyariirīko kīnene na mang’ūrī ma gūūkīrīra andū aya. 24 Nīmakooragwo na rūhiū rwa njora, o na matahwo matwarwo mabūrīri mothe ma thī. Itūūra rīa Jerusalemu nīrīkarangīrīrio nī andū-a-Ndūrīrī o nginya mahinda ma andū-a-Ndūrīrī mahingio. 25 “Na nīgūkagīa imenyithia thīinī wa rīūa na mweri-inī na njata-inī. Nakuo gūkū thī, ndūrīrī nīikaigua ruo na igegio nī mūrurumo wa iria na makūmbī ma maaī makīhūūrana. 26 Andū nīmakaringīka nī ūndū wa kūmaka, na guoya wa maūdū marīa magooka thī, nīgūkorwo maahinya ma igūrū nīmakenyenyio. 27 Hīndī īyo nīmakona Mūrū wa Mūdū agīūka arī thīinī wa itu arī na hinya na riiri mūingī. 28 Hīndī irīa maūdū macio makaambīrīria gwīkīka-rī, mūkaarūgama mūtiire mītwe wanyu na igūrū, nīgūkorwo hīndī yanyu ya

ngükwira atirī, ūmūthī ngükū itanakūga, nīūrīngaana maita matatū uuge atī ndūnjūūī.” 35 Jesū agīcooka akīmooria atirī, “Rīrīa ndamūtūmire mūtārī na kabeti, kana mūhuko, o na kana iraatū-rī, nī harī kindū mwagire?” Nao magīcookia atirī, “Gūtīrī kindū twagire.” 36 Nake akīmeera atirī, “Rīu akorwo ūrī na kabeti kana mūhuko-rī, kuua; na akorwo ndūrī na rūhiū rwa njora-rī, endia nguo yaku ya igūrū, ūrūgure. 37 Na ngūmwīra atirī, ūhorō ūrīa wandīkitwo atī, ‘Nīataranīrio hamwe na arīa aagarari watho’ no nginya ūhinge harī nī. Nīgūkorwo maūdū marīa maandīkitwo igūrū rīakwa nī hīndī marahinga.” 38 Nao arutwo makīmwīra atirī, “Mwathani, ta rora haha tūrī na hiū cia njora igīrī.” Nake akīmeera atirī, “Icio nī njiganu.” 39 Nake Jesū akiumagara agīthī Kīrīma-inī kīa Mītamaiyū o ta ūrīa amenyerete gwīkaga, nao arutwo ake makīmūrūmīrīra. 40 Na aakinya ho akīmeera atirī, “Hooyai mūtīkagwe magerio-inī.” 41 Akīehera ho, agīthī ta itīna rīa harīa mūdū angīhota gūīka ihiga, agīturia ndu akīhooya, 42 akiuga atirī, “Baba, ūngīenda-rī, njehereria gīkombe gīkī; no tī ūrīa nī ngwenda, no nī ūrīa wee ūkwenda.” 43 Na mūrīka akīmūmīrīra oīmīte igūrū, akīmuongerera hinya. 44 Nake agīkīrīrīra kūhooya, arī na ruo rūnene ngoro-inī, nayo thithino yake yahaanaga ta matata manene ma thakame magītaata thī. 45 Aatiga kūhooya agīcooka harī arutwo, akīmākora makomete, moorītwo nī hinya nī kīeha. 46 Akīmooria atirī, “Mūkomete nīkī? Ūkīrai mūhoee nīgeetha mūtīkagwe magerio-inī.” 47 O hīndī ūyo aragia, hagīūka gīkundi kīa andū, nake mūdū ūrīa wetagwo Judasī, ūmwe wa arutwo arīa ikūmi na eerī, nīwe wamatongoretie. Agīkūhīrīra Jesū amūmumunye, 48 nowe Jesū akīmūria atirī, “Judasī, ūgūkunya nīra Mūrū wa Mūdū na kūmūmumunya?” 49 Hīndī rīra arūmīrīra a Jesū monire ūrīa kwerekeire gwīkīka, makīmūria atirī, “Mwathani, tūmahūure na hiū ciitū cia njora?” 50 Nake ūmwe wao agītīnia gūtū kwa ūrīo kwa ndungata ya mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene. 51 Nowe Jesū akīmācookeria atirī, “Ūhorō ūcio nīūkinye hau!” Agīcooka akīhutia gūtū kwa mūdū ūcio, akīmūhonia. 52 Ningī Jesū akīūria athīnjīrī-Ngai arīa anene, na anene a arangīrī a hekarū, o na athuuri, arīa mookīte kūmūnyīita atirī, “Kaī ndī mūtongoria wa akararia a watho, atī nīkīo muoka kūnyīita mūrī na hiū cia njora na njūgūma? 53 Ndīratūūraga na inyuī hekarū-inī o mūthenya, na mūtīrī mwageria kūnyīita. No rīrī, rīrīrī

nīrīo ithaa rīanyu, ithaa rīrīa wathani wa nduma ūraathana.” 54 Hīndī ūyo makīmūnyīita, makīmūruta hau makīmūtwarā kwa mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, nake Petero akīmūrūmīrīra arī o haraaya. 55 Nao maarīkia gwakia mwaki o nja gatagatī na gūikara thī hamwe, Petero nake agīkara thī hamwe nao. 56 Ndungata ūmwe ya mūrītu ikīmuona na ūtheri wa mwaki aikarīte hau, ikīmūrora wega, īkiuga atirī, “Mūdū ūyū oima hamwe nake.” 57 Nowe agīkaana ūhorō ūcio, akiuga atirī, “Mūrītu ūyū, nī ndīmūū.” 58 Thuutha wa kahinda kanini mūdū ūngī akīmuona, akiuga atirī, “O nawe ūrī ūmwe wao.” Petero akīmūcookeria atirī, “Mūdū ūyū, nī ndīrī wao!” 59 Thuutha wa ithaa rīmwe, mūdū ūngī akiuga agwatīrie atirī, “Hatīrī nganja mūdū ūyū moima hamwe nake, nīgūkorwo o nake nī Mūgalīlī.” 60 Petero agīcookia atirī, “Mūdū ūyū, nī ndīū ūrīa ūroiga!” Na hīndī o ūyo oīgaga ūguo, ngükū igīkūga. 61 Mwathani akīhūgūra akīrora Petero. Nake Petero akīrīrikana ūrīa Mwathani aamwīrite atī, “Ūmūthī ngükū itanakūga nīūrīngaana maita matatū.” 62 Nake agīthī nja, akīrīra arī na ruo rūngī. 63 Andū arīa maarangīrite Jesū makīambīrīra kūmūnyūrīra makīmūhūūraga. 64 Makīmūoha maitho na gītambaya makīmwīra atirī, “Toiga nūū wakūgūtha.” 65 Na nīmamwīrire maūdū mangī maingī ma kūmūrūma. 66 Rūciinī gwakīa, kīama gīa athuuri arīa atongoria a andū, hamwe na athīnjīri-Ngai arīa anene, na arutani a watho, gīgīcemanīa, nake Jesū akīrehwo mbere yao. 67 Makīmwīra atirī, “Akorwo nīwe Kristū, twīre.” Nake Jesū akīmācookeria atirī, “Ingīmwīra, mūtīngīnjītīka, 68 na ingīmūria kīuria, mūtīngīnjokeria. 69 No kuuma rīu, Mūrū wa Mūdū arīkoragwo aikarīte guoko-inī kwa ūrīo kwa Ngai ūrīa Mwene-Hinya.” 70 Othe makīmūria atirī, “Wee ūkīrī Mūrū wa Ngai?” Nake Jesū akīmācookeria atirī, “Nīmwamenya nī kuuga atī nī nī we.” 71 Makīūria atirī, “Tūgūkīenda ūira ūngī wakī? Nītweiguīra ūhorō kuuma kanua gake mwene.”

23 Hīndī ūyo kīūngano kīu gīothe gīgīkīra, gīkīmūtwarā kūrī Pilato. 2 Nakīo gīkīambīrīra kūmūthitanga gīkiuga atirī, “Nītuonete mūdū ūyū akīhītīthia rūrīrī rwītū. Nīakararagia ūhorō wa kūrūtīra Kaisari igooti na agetuaga atī nīwe Kristū, na nī mūthamaki.” 3 Nī ūndū ūcio Pilato akīmūria atirī, “Wee nīwe mūthamaki wa Ayahudi?” Nake Jesū akīmūcookeria atirī, “Īī, ūguo woiga nīguo.” 4 Nake Pilato akīra athīnjīri-Ngai arīa anene na andū acio

angĩ atĩrĩ, “Ndikuona ūndũ ingĩthitangĩra mũndũ ũyũ.” 5 Nao magĩthĩ na mbere kuuga magwatĩire atĩrĩ, “Nĩatũmĩte andũ mookanĩrĩre Judea guothe nĩ ūndũ wa ũrutani wake. Aambĩrĩire Galili na nĩokĩte nginya o gũkũ.” 6 Pilato aigua ũguo, akĩũria kana mũndũ ũcio nĩ wa kuuma Galili. 7 Rĩrĩa aamenyire atĩ Jesũ aarĩ wa bũrũri ũria wathanagwo nĩ Herode, akiuga atwarwo kũrĩ Herode, ũria wakoretwo arĩ Jerusalemu ihinda-inĩ rĩu. 8 Rĩrĩa Herode oonire Jesũ, nĩakenire mũno, tondũ kwa ihinda iraa ya nĩakoretwo akienda kũmuona. Kũringana na ũria aigũite ũhoru wake, aarĩ na mwĩhoko wa kũmuona akĩringa ciama. 9 Akĩũria Jesũ ciũria nyingĩ, nowe Jesũ ndaigana kũmũcookeria o na kĩmwe. 10 Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na arutani a watho maarũgamĩte hau, makĩmũthitanga magwatĩire mũno. 11 Nake Herode na thigari ciake makĩmũthekerera na makĩmũnyũrũria. Makĩmũhumba nguo yarĩ thaka, na makĩmũcookia kũrĩ Pilato. 12 Nao Herode na Pilato magĩtuma ũrata mũthenya ũcio, tondũ mbere iyo maatũũrite marĩ ũthũ. 13 Pilato agĩta athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na aathani, na andũ hamwe, 14 akĩmeera atĩrĩ, “Mũndeheire mũndũ ũyũ atĩ nĩ mũndũ ũhĩthithagia andũ. Na niĩ ndatuĩria ũhoru wake mũrĩ ho, no ndirĩ ūndũ mũũru ndoona wa maũndũ marĩa mũmũthitangĩire. 15 O nake Herode ndanamuona arĩ na mahĩtia, nĩgũkorwo nĩamũcookia kũrĩ ithuĩ; nĩ ūndũ ũcio, ndarĩ ūndũ ekĩte wa gũtũma ooragwo. 16 Nĩ ūndũ ũcio ngũmũhũrithia, njooke ndĩmũrekererie.” (17 Nĩgũkorwo, kwarĩ mūtugo amohorere mũndũ ũmwe hĩndĩ iyo ya Iruga.) 18 No andũ acio makĩanĩrĩra na mũgambo ũmwe, makiuga atĩrĩ, “Twehererie mũndũ ũyũ! Tuohorere Baraba!” (19 Baraba aikĩtio njeera nĩ ūndũ wa kũrutithia ngũĩ itũũra-inĩ rĩu inene, na nĩ ūndũ wa kũũragana.) 20 Nake Pilato, tondũ nĩeendaga kũrekereria Jesũ, akĩmaarĩria o rĩngĩ. 21 No-o magĩthĩ na mbere kwanĩrĩra, makiugaga atĩrĩ, “Mwambe mũtĩ-igũrũ! Mwambe mũtĩ-igũrũ!” 22 Nake akĩmooria riita rĩa gatatu atĩrĩ, “Nĩkĩ? Nĩ ũũru ũrĩkũ mũndũ ũyũ eekĩte? Ndoniete gĩtũmi gĩa gũtũma ooragwo. Nĩ ūndũ ũcio ngũmũhũrithia, njooke ndĩmuohore.” 23 No-o makĩanĩrĩra mategũtĩgithĩria makiugaga aambwo mũtĩ-igũrũ, nayo mĩgambo iyo yao ikĩhootana. 24 Nĩ ūndũ ũcio Pilato agĩtua nĩekũmahingĩria o ũguo moorĩtie. 25 Akĩohora mũndũ ũcio waikĩtio njeera nĩ ūndũ wa kũrutithia ngũĩ na kũũragana, o ũcio moigĩte mohorerwo, nake Pilato akĩneana

Jesũ ekwo kũringana na ũria mendaga. 26 Na rĩrĩa thigari cioimagaragia Jesũ, ikĩnyĩta mũndũ woimaga mĩgũnda-inĩ wetagwo Simoni wa kuuma Kurene. Nacio ikĩmũigĩrĩra mũtharaba wa Jesũ aũkuue na amuume thuutha. 27 Andũ gĩkundi kĩnene makĩmũrũmĩrĩa, hamwe na atumia maagirĩkaga na makarĩra mũno. 28 Nake Jesũ akĩhũgũra na kũrĩ o, akĩmeera atĩrĩ, “Inyũĩ aarĩ a Jerusalemu, tigai kũndĩrĩra; mwĩrĩrĩrei inyũĩ ene na ciana cianyu. 29 Nĩgũkorwo kũrĩ hĩndĩ igooka rĩrĩa mũkoigaga atĩrĩ, ‘Kũrathimwo-rĩ, nĩ atumia arĩa thaata, na nda iria itarĩ ciaciara, o na nyondo iria itarĩ ciongwol’ 30 Hĩndĩ iyo “nĩmakeera irĩma atĩrĩ, “Tũgwĩrei!” o na macooke meere tũrĩma atĩrĩ, “Tũhumbĩrei!” 31 Nĩ ūndũ-rĩ, andũ mangĩkorwo nĩmareeka maũndũ maya rĩrĩa mũtĩ ũrĩ mũigũ-rĩ, gũgakĩhaana atĩa woma?” 32 Na rĩrĩ, andũ angĩ eerĩ agerĩ ngero, o nao nĩmatwarirwo hamwe nake makoogwo. 33 Rĩrĩa maakinyire karĩma-inĩ handũ heetagwo Ihĩndĩ-ria-Mũtwe, makĩmwamba ho hamwe na agerĩ ngero acio, ũmwe mwena wake wa ũrio, na ũria ũngĩ mwena wake wa ũmotho. 34 Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Baba mohere, nĩgũkorwo matiũũ ũria mareeka.” Nao magĩcuukĩra nguo ciake mĩtĩ, magĩcigayana. 35 Nao andũ nĩmarũgamĩte hau makĩmwĩrorera: Nao anene nĩmamũnyũrũragia makoiga atĩrĩ, “Nĩarahonokagia andũ arĩa angĩ, nĩehonokie aakorwo nĩwe Kristũ wa Ngai, ũria wake Mũthũure.” 36 Thigari o nacio igĩũka, ikĩmũnyũrũria. Ikĩmũkundia thiki, 37 ikĩmwĩra atĩrĩ, “Akorwo nĩwe Mũthamaki wa Ayahudi, wĩhonokie.” 38 Na nĩ haarĩ maandĩko maandĩkĩtwo igũrũ rĩake atĩrĩ: ŪYŪ NĨWE MŪTHAMAKI WA AYAHUDI. 39 Ūmwe wa agerĩ ngero acio maambanĩirio nake akĩmũruma, akĩmwĩra atĩrĩ, “Githĩ wee tiwe Kristũ? Wĩhonokie, na ũtũhonokie!” 40 No mũgerĩ ngero ũcio ũngĩ akĩmũkaania, akĩmũũria atĩrĩ, “Ndũngũtĩgĩra Ngai, kuona atĩ ũtuũrĩrwo o ũria atuũrĩrwo? 41 Ithuĩ tũherithĩtio na kĩhooto, nĩgũkorwo tũraherithĩrio ũria twĩkĩte. No rĩrĩ, mũndũ ũyũ ndarĩ ūndũ mũũru ekĩte.” 42 Agĩcooka akĩra Jesũ atĩrĩ, “Itĩkĩra gũkandirikana rĩrĩa ũgooka ũthamaki-inĩ waku.” 43 Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ngũkwĩra na ma, ũmũthĩ nĩũrĩkorwo hamwe na niĩ ikenero.” 44 Na rĩrĩ, kwarĩ ta thaa thita cia mũthenya, naguo bũrũri wothe ũkĩgĩa nduma nginya thaa kenda, 45 tondũ riũa nĩriatigire kwara. Nakĩo gĩtambaya kĩa hekarũ gĩgĩatũkana maĩta meerĩ. 46 Nake Jesũ akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Baba, roho wakwa ndaũiga moko-inĩ

maku.” Aarīkia kuuga ūguo, agītuikana. **47** Rīrīa mūnene wa gikundi gīa thigari igana oonire ūrīa gwekīka, akīgooca Ngai, akiuga atīrī, “Ti-itheru ūyū oima mūndū mūthingu.” **48** Rīrīa andū arīa othe maarūgamīte hau kwīrorera moonire ūrīa gwekīka, makīnūka methikīire, na makīhūūruga ithūri nī kīeha. **49** No arīa othe maamūū, o hamwe na atumia arīa maamūrūmīrīre kuuma Galili, makīrūgama o haraaya, meroreire maūndū macio. **50** Na rīrī, nī haarī na mūndū wetagwo Jusufu, mūhuuri wa Kīama, na aarī mūndū mwega na mūrūngīrīru, **51** nake ndetikanītie na ūguo maatuīte na mageeka. Oimīte itūūra rīa Arimathea, būrūri wa Judea, na nīetagīrīra ūthamaki wa Ngai. **52** Nake agīthīi kūrī Pilato, akīhooya etikīrio akuue mwīrī wa Jesū. **53** Nake agīcuurūria mwīrī wa Jesū mūtharaba-inī, akīkūnja na taama wa gatani, agīcooka akīūiga thīnī wa mbīrīra yenjetwo rwaro-inī rwa ihiga, nayo ndiakoretwo īgitwo mūndū. **54** Na mūthenya ūcio warī wa Ihaarīria, nayo Thabatū yarī hakuhi kwambīrīria. **55** Nao atumia arīa moimīte na Jesū Galili makīrūmīrīra Jusufu, makīona mbīrīra na makīona ūrīa mwīrī wake waigirwo ho. **56** Magīcooka makīnūka, makīhaarīria mahuti manungi wega na maguta manungi wega. No rīrī, mūthenya wa Thabatū makīhurūka kūrīngana na ūrīa gwanhanītwo.

24 Na rīrī, mūthenya wa kwambīrīria kiumia, rūciinī tene, atumia magīthīi mbīrīra-inī makuuīte indo nungi wega iria maathondekete. **2** Nao magīkora ihiga rīgaragarītio rīkeherio mūromo-inī wa mbīrīra, **3** no rīrīa maatoonyire, matiigana gūkora mwīrī wa Mwathani Jesū. **4** Na rīrīa maagegete nī ūhoru ūcio, makiumīrīrwo o rīmwe nī arūme eerī mehumbīte nguo njerū ciakengaga mūno, makīrūgama hakuhi nao. **5** Nao atumia acio metigīrīte mūno, makīnamīrīra, magīturumithia mothiū mao thī, no arūme acio makīmooria atīrī, “Mūracaria ūrīa ūrī muoyo kūrī arīa akuū nīkī? **6** Ndarī haha; nīarīukīte! Ririkanai ūrīa aamwīrīre hīndī īrīa aarī na inyuī Galili atī: **7** ‘Mūrū wa Mūndū no nginya aneanwo moko-inī ma andū ehia, aambwo mūtī-igūrū, na mūthenya wa gatātū ariūke.’” **8** Hīndī īyo makīrīrikana ciugo ciake. **9** Na rīrī, maacooka kuuma mbīrīra-inī, makīhe arutwo arīa ikūmi na ūmwe na arīa angī othe ūhoru ūcio. **10** Mariamu Mūmagidali, na Joana, na Mariamu nyina wa Jakubu, na atumia arīa angī maarī nao, nīo meerire atūmwo ūhoru ūcio. **11** No-o matiigana

gwītīkia atumia acio, tondū ūhoru ūcio wahaanaga ta ūrimū kūrī o. **12** No rīrī, Petero agītūkīra, agīteng’era mbīrīra-inī. Na ainamīrīra akīona mataama ma gatani maigītwo thī marī moiki, agīthīra agegearīte nī ūndū wa ūguo gwekīkite. **13** Na rīrī, mūthenya o ro ūcio arutwo eerī a Jesū maarī rūgendo-inī magīthīi itūūra rīetagwo Emau, rīarī ta kilomita ikūmi kuuma Jerusalemu. **14** Nao nīmaragia ūhoru wa maūndū marīa mothe meekīkite. **15** Na rīrīa maathīiaga makīaragia ūhoru ūcio, Jesū akīmōimīrīra, agītwarana nao; **16** no matiigana kūrīkwo mamūmenye. **17** Nake akīmooria atīrī, “Nī ūhoru ūrīkū ūcio mūrathīi mūkīaragia?” Nao makīrūgama matukīte mothiū. **18** Ūmwe wao, wetagwo Kileopa akīmūūrīa atīrī, “Wee kaī ūrī mūgeni Jerusalemu ūtamenyete maūndū marīa mekīkite kuo matukū-inī maya?” **19** Nake akīmooria atīrī, “Nī maūndū marīkū?” Nao makīmūcookeria atīrī, “Nī ūhoru wa Jesū wa Nazarethi, ūrīa ūraarī mūnabii ūrī na ūhoti wa ciugo iria araaragia na ciiko iria areekaga arī mbere ya Ngai o na mbere ya andū othe. **20** Athīnjīri-Ngai arīa anene na aathani aitū maramūneanire atuīrwo kūrīragwo, na maramwambithia mūtī-igūrū. **21** No ithuī-rī, tūrehokaga atī ūcio nīwe ūgūkūūra andū Isiraeli. Makīria ma ūguo, rūu nī mūthenya wa itātū kuuma maūndū maya mothe mekīka. **22** Hamwe na ūguo atumia amwe aitū nīmātūmakirie mūno tondū megūthīite mbīrīra-inī rūciinī tene, **23** no matinona mwīrī wake. Mokire matwīra atī nīmōnīre kīoneki kīa arāka, arīa mameerire atī arī muoyo. **24** Nao amwe a thiritū itū nīmathiire mbīrīra-inī, na makora o ūguo atumia acio mekuugīte, no rīrī, we mwene matinamuona.” **25** Nake Jesū akīmeera atīrī, “Inyuī andū aya mwagīte ūgī na mūtīhūhaga gwītīkia maūndū mothe marīa anabii moigīte! **26** Githī to mūhaka Kristū ambe anyarīrwo na acooke atoonye rīiri-inī wake?” **27** Jesū akīmataarīria ūhoru wothe ūrīa waarītio Maandīko-inī ūmūkonīi, ambīrīrie na maandīko ma Musa na ma Anabii othe. **28** Na maakuhīrīria itūūra rīrīa maathīiaga, Jesū agītua taarī kūhītūka arahītūka. **29** No makīmūrīngīrīria na hinya, makīmwīra atīrī, “Raarīrīra gūkū na ithuī, nīkūratuka na gūkirīi kūgīa nduma.” Nī ūndū ūcio agītōonya aikaranie nao. **30** Rīrīa aikarire metha-inī hamwe nao, akīoya mūgate, agīcooka ngaatho, akīwenyūranga, akīmahe. **31** Hīndī īyo makīhingūka maitho, makīmūmenya, nake akībūria, makīaga kūmuona rīngī. **32** Nao makīūrāria atīrī, “Githī ngoro

ciitū itiikūhāhāga hīndī īrīa ekwaragia na ithuī njīra-inī, na agītūtaarīria ūrīa Maandīko moigīte?” **33** Nao magītūkīra o hīndī īyo magīcooka Jerusalemu. Kūu magīkora arutwo arīa ikūmi na ūmwe, hamwe na arīa maarī nao monganīte, **34** makiugaga atīrī, “Nī ma! Mwathani nīariūkīte na nōimīrīre Simoni.” **35** Hīndī īyo acio eerī makīmeera maūndū marīa meekīkīte marī njīra-inī, na ūrīa maamenyire Jesū hīndī īrīa eenyūrīre mūgate. **36** O makīaragia ūhorō ūcio, Jesū akīrūgama gatagatī kao akīmeera atīrī, “Thayū ūrogīa na inyuī.” **37** Nao makīhahūka na makīmaka, magīciiria atī nī ngoma moonaga. **38** Nake akīmooria atīrī, “Mūrātangīka nīkī, na nī kī gīgūtūma mūgīe na nganja meciiria-inī manyu? **39** Ta rorai moko makwa na nyarīrī ciakwa. Nī nī mwene! Huutiai muone; roho ndūrī nyama na mahīndī, ta ūrīa mūrōna ndī nacio.” **40** Aarīkia kuuga ūguo, akīmoonīa moko make na nyarīrī ciake. **41** Nao magīkorwo matarī maretīkia nī ūndū wa ūrīa makenete na makagega. Nake akīmooria atīrī, “Mūrī na kīndū gīa kūrīa?” **42** Nao makīmūnengera gīcunjī gīa thamaki hīu. **43** Nake agīkīoya, akīrīa makīonagīra. **44** Akīmeera atīrī, “Ūū nīguo ndamwīrīre hīndī īrīa ndaarī na inyuī atī: Maūndū mothe marīa mandīkītvo ūhorō wakwa Watho-inī wa Musa, na Maandīko-inī ma Anabii, na Thaburi, no ngīnya mahingio.” **45** Hīndī īyo akīhingūra meciiria mao nīguo mamenye Maandīko. **46** Akīmeera atīrī, “Ūū nīguo kwandīkītvo: Kristū nīakanyariirwo na ariūkio kuuma kūrī arīa akuū mūthenya wa gatatū, **47** naguo ūhorō wa kwīrira na kūrēkerwo kwa mehīa ūkaahunjīrio ndūrīrī ciothe thīnī wa rītwa rīake, wambīrīrie Jerusalemu. **48** Inyuī mūrī aira a maūndū macio. **49** Na rīrī, nīngūmūtūmīra kīrīa Baba eranīre; no ikarai thīnī wa itūūra rīrī inene ngīnya rīrīa mūkaaheo hīnya kuuma Igūrū.” **50** Agīcooka akīmatongoria kuuma kūu magīthī magīkīnya hakuhi na Bethania; akīoya moko na igūrū, akīmarathīma. **51** Na o akīmarathīmaga, akīmatīga, akīiyūkio akīambata igūrū. **52** Nao makīmūgooca na magīcooka Jerusalemu makenete mūno. **53** Nao nīmaikaraga hekarū-inī mahīnda mothe makīgoocaga Ngai.

Johana

1 Kiambiriria-inĩ Ūhoru aarĩ o kuo, nake Ūhoru aatũũrite na Ngai, na Ūhoru aarĩ Ngai. **2** We aatũũrite na Ngai kuuma o kiambiriria. **3** Indo ciothe ciombirwo na ūndũ wake; gũtirĩ kindũ kĩa iria ciombirwo kiagũire atarĩ ho. **4** Thĩĩnĩ wake kwarĩ muoyo, nago muoyo ūcio nĩguo warĩ ūtheri wa andũ. **5** Ūtheri ūcio nĩtheraga nduma-inĩ, nayo nduma ndiigana kũũhoota. **6** Nĩguokire mũndũ watũmitwo nĩ Ngai; eetagwo Johana. **7** We okire arĩ mũira oimbũre ūhoru ūkonĩĩ ūtheri ūcio, nĩgeetha andũ othe metikie nĩ ūndũ wake. **8** We mwene tiwe warĩ ūtheri ūcio, no okire arĩ o ta mũira tu nĩgeetha oimbũre ūhoru wa ūtheri ūcio. **9** Ūtheri ūcio wa ma, ūria ūtheragĩra o mũndũ o wothe, nĩwokaga thĩ. **10** We Ūhoru aarĩ gũkũ thĩ, no o na gũtũka thĩ yombirwo na ūndũ wake-rĩ, andũ a thĩ matiigana kũmũmenya. **11** Okire gwake mwene, no andũ ake mwene matiigana kũmwĩtikĩra. **12** No andũ arĩa othe maamwĩtikĩre, o acio metikirie rĩtwa riake, nĩamahotithirie gũtũka ciana cia Ngai **13** ciana itaciarĩtwo nĩ thakame, kana igaciarwo nĩ kwenda kwa mwĩrĩ kana kwenda kwa mũndũ, no iciarĩtwo nĩ kwenda kwa Ngai. **14** We Kiugo agĩtũka mũndũ na agĩtũũrania na ithuĩ. Nĩtuonete riiri wake, riiri wa Mũrũ wake wa Mũmwe, ūria woimire kũrĩ lthe aiyũritwo nĩ ūtugi na ūhoru wa ma. **15** Johana nĩoimbũraga ūhoru wake. Aanagĩrĩra akoiga atĩrĩ, “Ūyũ nĩwe ūria ndaaragia ūhoru wake ngiuga atĩrĩ, ‘Ūria ūgũũka thuutha wakwa nĩ mũnene kũngĩra, tondũ aarĩ mbere yakwa.’” **16** Na kuuma ūiyũrĩrũ wa ūtugi wake-rĩ, ithuotho nĩtwamũkĩrĩte irathimo nyingĩ mũno. **17** Tondũ watho wokire na Musa, no ūtugi na ūhoru ūria wa ma ciokire na Jesũ Kristũ. **18** Gũtirĩ mũndũ o na ūrĩkũ ūrĩ ona Ngai, o tiga Mũrũ wake wa Mũmwe ūria ūikarĩte hamwe na lthe, na nĩwe ūtũmĩte amenyeke. **19** Na rĩrĩ, ūyũ nĩguo ūira wa Johana hĩndĩ rĩra Ayahudi a Jerusalemu maamũtũmĩre athĩnjĩri-Ngai na Alawii makamũurie we aarĩ ū. **20** We ndaagire kuumbũra, no oimbũrire atekũhitha, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ti nĩ Kristũ.” **21** Nao makĩmũuria atĩrĩ, “Wee ūkĩrĩ ū? Wee nĩwe Elija?” Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Aca, ti nĩ.” Ningĩ makĩmũuria atĩrĩ, “Nĩwe Mũnabii ūria?” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Aca.” **22** Mũthia-inĩ makĩmũuria atĩrĩ, “Wee ūkĩrĩ ū? Tũhe macookio nĩguo tũcookerie arĩa matũtũmire. Ūkuuga atĩa ha ūhoru waku mwene?” **23** Johana akĩmacookeria na ciugo iria ciarĩtio nĩ

mũnabii Isaia, akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ ndĩ mũgambo wa mũndũ ūranĩrĩra werũ-inĩ akoiga atĩrĩ, ‘Rũngariai njĩra ya Mwathani.’” **24** Na rĩrĩ, Afarisai amwe arĩa maatũmitwo **25** makĩmũuria atĩrĩ, “Angĩkorwo we tiwe Kristũ, na tiwe Elija, o na kana Mũnabii ūria-rĩ, ūkĩbatithanagia nĩki?” **26** Nake Johana akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩ ndĩmũbatithanagia na maaĩ. No gatagatĩ-inĩ kanyu nĩ harĩ na ūmwe mũtooĩ. **27** Ūcio nĩwe ūgũũka thuutha wakwa, o we ūria itaagĩrĩre kuohora ndigi cia iraatũ ciake.” **28** Maũndũ maya mothe mekĩkire itũũra-inĩ rĩa Bethania, mũrĩmo wa Rũũ rwa Jorodani, kũria Johana aabatithanagĩra. **29** Mũthenya ūyũ ūngĩ, Johana akĩona Jesũ agũũka na kũrĩ we, akiuga atĩrĩ, “Onei! Gatũrũme ka Ngai karĩa keheragia mehia ma kĩrĩndĩ! **30** Ūyũ nĩwe ndaaragia ūhoru wake rĩrĩa ndoigire atĩrĩ, ‘Mũndũ ūria ūgũũka thuutha wakwa nĩ mũnene kũrĩ nĩ tondũ we aarĩ kuo mbere yakwa.’” **31** Nĩ mwene ndiamũũ, no ndokire ngĩbatithanagia na maaĩ nĩgeetha aguũrĩrio andũ a Isiraeli.” **32** Ningĩ Johana akĩheana ūira ūyũ: “Nĩndonire Roho agũũkũũka kuuma igũrũ atarĩ ta ndutura, agũũkũũka igũrũ riake. **33** Nĩ ndingĩamũmenyire, tiga ūria wandũmire mbatithanagie na maaĩ aanjĩrĩre atĩrĩ, ‘Mũndũ ūria ūkoona Roho agũũkũũkĩra na aikare igũrũ riake-rĩ, ūcio nĩwe ūkaabatithanagia na Roho Mũtheru.’” **34** Nĩ nĩnyonete ūguo na ngoimbũra atĩ ūyũ nĩwe Mũrũ wa Ngai.” **35** Ningĩ mũthenya ūyũ ūngĩ, Johana agĩkorwo arĩ kũu o rĩngĩ marĩ na arutwo ake eerĩ. **36** Na rĩrĩa onire Jesũ akĩhitũka, akiuga atĩrĩ, “Onei! Gatũrũme ka Ngai!” **37** Hĩndĩ rĩra arutwo acio eerĩ maiguire oiga ūguo, makĩrũmĩrĩra Jesũ. **38** Jesũ ehũgũra akĩmoona mamũmĩte thuutha, akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ atĩa mũrenda?” Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Rabii” (ũguo nĩ kuuga Mũrutani), “ũkaraga kũ?” **39** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Ūkai na nĩmũkuona.” Nĩ ūndũ ūcio magĩthĩ makĩona kũria aikaraga, na magũũkũũka nake mũthenya ūcio. Na kwarĩ ta thaa ikũmi. **40** Na rĩrĩ, ūmwe wa arutwo acio eerĩ arĩa maiguĩte ūria Johana oigĩte na makĩrũmĩrĩra Jesũ aarĩ Anderea, mũrũ wa nyina na Simoni Petero. **41** Ūndũ wa mbere ūria Anderea eekire nĩgũcaria mũrũ wa nyina Simoni, na kũmwĩra atĩrĩ, “Nĩtuonete Mesia” (nĩwe Kristũ). **42** Nake akĩmũtwara kũrĩ Jesũ. Nake Jesũ akĩmũrora, akiuga atĩrĩ, “Wee nĩwe Simoni mũrũ wa Johana. Ūgũcooka gwĩtwo Kefa” (na rĩo rĩgĩtaũrwo nĩ kuuga Petero). **43** Mũthenya ūyũ ūngĩ Jesũ agĩtua itua rĩa gũthĩ Galili. Agĩkora Filipu, akĩmwĩra atĩrĩ,

“Nūmīrīra.” 44 Filipu, o ta Petero na Anderea, aarī wa itūūra rīa Bethisaida. 45 Filipu agīkora Nathanieli, akīmwīra atīrī, “Nītuonete mūndū ūrīa Musa aandikire ūhorō wake Ibuku-inī rīa Watho, na nowe anabii maandikire ūhorō wake, nake nīwe Jesū wa Nazarethi, mūrū wa Jusufu.” 46 Nake Nathanieli akīmūūria atīrī, “Kūrī kindū kīega kīngiuma Nazarethi?” Nake Filipu akīmūcookeria atīrī, “Ūka ūkoone.” 47 Hīndī rīra Jesū onire Nathanieli agīūka kūrī we, akīaria ūhorō wake, akiuga atīrī, “Onei Mūisiraēli kūna ūtarī ūhinga.” 48 Nake Nathanieli akīmūūria atīrī, “Ūnjūū atīa?” Jesū akīmūcookeria atīrī, “Nīngūkuonete o na rīrīa uuma rungu rwa mūkūyū, Filipu atanagwīta.” 49 Hīndī ūyo Nathanieli akiuga atīrī, “Rabii, wee nīwe Mūrū wa Ngai; wee nīwe Mūthamaki wa Isiraēli.” 50 Nake Jesū akiuga atīrī, “Wetīkia tondū nīndakwīra atī nīnguonire ūrī rungu rwa mūkūyū. Nīūkuona maūndū manene kūrī macio.” 51 Nīngī akīmeera atīrī, “Ngūmwīra atīrī na ma, nīmūkona igūrū rīhingūkīte na araiika a Ngai makīambata na magīkūrūka, harī Mūrū wa Mūndū.”

2 Na rīrī, mūthenya wa gatātū nī kwagīire na kihikanio kūu Kana ya Galīli. Nyina wa Jesū aarī kuo, 2 nake Jesū na arutwo ake o nao nīmetītwo kihikanio-inī kīu. 3 Rīrīa ndibeī yathirire, nyina wa Jesū akīmwīra atīrī, “Matīrī na ndibeī īngī.” 4 Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Mūtumia ūyū, ndī na ūhorō ūrīkū nawe? Ihinda rīakwa rītīrī rīrakinya.” 5 Nake nyina akīra ndungata atīrī, “Ikai ūrīa wothe ekūmwīra.” 6 Hau hakahī nao nī haarī na ndigīthū ithathatū cia maaī ciathondeketwo na ihiga, mūthemba ūrīa wahūthagīrwo nī Ayahudi magongona-inī mao ma gwītheria, na o īmwe yayīuragio nī ngeereni kuuma mīrongo rīrī nginya mīrongo itātū. 7 Nake Jesū akīra ndungata icio atīrī, “Iyūriai ndigīthū maaī”; nacio ikīyūria riita. 8 Agīcooka agīcīra atīrī, “Rīu tahiai īmwe mūtwarīre mūtabilia wa iruga.” Nacio igīika o ūguo, 9 nake mūtabilia wa iruga agīcama maaī macio maagarūrītwo magatuika ndibeī. Ndaamenyaga kūrīa yoimīte, o na gūtūika ndungata iria ciatahīte maaī nīciamenyaga. Hīndī ūyo agīta mūhikania keheri-inī 10 akīmwīra atīrī, “Mūndū aambaga kūruta ndibeī rīra njega, na ageni maarīkia kūnyua mūno, agacooka akaruta rīra itarī njega; no wee ūkūigīte rīra njega nginya rīu.” 11 Kīu nīkīo kīama kīa mbere kīrīa Jesū aaringire, na aakīringīre kūu Kana ya Galīli. Akīonania rīiri wake, nao arutwo ake makīmwtīkia. 12 Thuutha ūcio agīkūrūka Kaperinaumu, marī na nyina, na ariū

a nyina, o na arutwo ake. Magīikara kuo matukū manini. 13 Rīrīa Bathaka ya Ayahudi yakuhīrīire-rī, Jesū akīambata, agīthī Jerusalemu. 14 Kūu hekarū-inī nīakorire andū makīendia ng’ombe, na ng’ondu, na ndutura, o na angī maikarīte metha-inī magīceenjia mbeeca. 15 Nī ūndū ūcio agīthondeka mūcarica wa mīkanda, na akīmarutūrūra othe kuuma hekarū-inī, hamwe na ng’ondu, na ng’ombe; akīhurunja mbeeca cia arīa maacenjagia mbeeca na akīng’aurania metha ciao. 16 Nao arīa meendagia ndutura akīmeera atīrī, “Eheriai ici gūkū! Mwahota atīa gūtua nyūmba ya Baba ndūnyū!” 17 Nao arutwo ake makīrīrikana nī kwandīkītwo atīrī, “Kīyo kīrīa ndī nakīo kīa nyūmba yaku nīkīo gīkaandīa.” 18 Hīndī ūyo Ayahudi makīmūūria atīrī, “Nī kīama kīrīkū ūngītūrīngīra gīa gūtūonia ūhoti ūrīa ūrī naguo wa gwīka maūndū macio mothe?” 19 Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Tharīai hekarū īno, na nīngūmīaka rīngī na mīthenya itātū.” 20 Nao Ayahudi magīcookia atīrī, “Hekarū īno yakīrwo na mīaka mīrongo īna na itandatū, nawe ūkūmīaka na mīthenya itātū?” 21 No rīrī, hekarū rīra aaragia ūhorō wayo nī mwīrī wake. 22 Na thuutha wake kūrīūkīo kuuma kūrī arīa akuū-rī, arutwo ake makīrīrikana ūrīa oigīte. Nao magītikīa Maandiko, o na ciugo icio Jesū aarītīe. 23 Na rīrī, hīndī rīra aarī Jerusalemu hīndī ya Gīathī kīa Bathaka, andū aingī makīona ciama iria aaringaga, nao magītikīa rītwa rīake. 24 No Jesū ndaigana kūmeihokera, nīgūkorwo nīooī andū othe. 25 Ndaabataragio nī ūira wa mūndū, ūkonī mūndū ūrīa ūngī, nīgūkorwo nīamenyaga kīrīa kīrī thīnī wa mūndū.

3 Na rīrī, kwarī na mūndū wa Afarisai wetagwo Nikodemo, warī wa kīama kīrīa gīathanaga kīa Ayahudi. 2 Nīokire kūrī Jesū ūtukū, akīmwīra atīrī, “Rabii, nītūū we ūrī mūrutani uumīte kūrī Ngai. Nīgūkorwo gūtīrī mūndū ūngīhota kūrīngā ciama iria ūringaga Ngai atarī hamwe nake.” 3 Nake Jesū akīmwīra atīrī, “Ngūkwīra atīrī na ma, gūtīrī mūndū ūngīona ūthamaki wa Ngai atangīciarwo rīngī.” 4 Nake Nikodemo akīmūūria atīrī, “Mūndū angīciarwo atīa arī mūkūrū? Ti-itherū ndangīhota gūtūonya nda ya nyina hīndī ya keerī nīguo aciarwo!” 5 Jesū akīmūcookeria atīrī, “Ngūkwīra atīrī na ma, gūtīrī mūndū ūngītūonya ūthamaki-inī wa Ngai atangīciarwo na maaī na Roho. 6 Mwīrī ūciaraga mwīrī, no Roho aciaraga roho. 7 Ndūkagegio nī ūguo ndoiga atī, ‘No nginya ūciarwo rīngī.’ 8 Rūhuhu rūhurutanaga na kūrīa rūngīenda.

Ūiguaga rūkīhurutana, no ndūmenyaga kūrīa rumīte kana kūrīa rūrorete. Ūguo noguo gūtārī harī mūdū ūrīa wothe ūciarītwo nī Roho.” 9 Nake Nikodemo akīmūūria atīrī, “Ūndū ūcio ūngīhoteka atīa?” 10 Nake Jesū akīmūūria atīrī, “Wee ūrī mūrutani wa Isiraeli na ndūrataūkīrwo nī maūdū maya? 11 Ngūkūwira atīrī na ma, twaragia ūrīa tūū, na tūkoimbūra ūrīa tuonete, no inyuī, mūtītīkagīra ūira witū. 12 Ndakwira maūdū ma gūkū thī, waga gwītīkia; ūngītīkia atīa ingīkwira maūdū ma na igūrū? 13 Gūtīrī mūdū ūrī wathīi igūrū tīga ūrīa woimire igūrū, na nīwe Mūrū wa Mūdū.” 14 Na o ta ūrīa Musa aambararīe nyoka ya gīcango werū-inī, ūguo no taguo Mūrū wa Mūdū akaambarario, 15 nīguo ūrīa wothe ūmwīhokete agīe na muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) 16 “Nīgūkorwo Ngai nīendire kīrīndī, akīruta Mūrū wake wa mūmwe, nīgeetha mūdū o wothe ūmwītīkītīe ndakoore, no agīe na muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) 17 Nīgūkorwo Ngai ndaatūmire Mūrūwe gūkū thī acīrithīe kīrīndī, no nīguo kīrīndī kīhonoke nī ūndū wake. 18 Ūrīa wothe ūmwītīkītīe tī wa gūciirithio, no ūrīa wothe ūtamwītīkītīe ūcio nīarīkītīe gūtūūrwo ciira, nīgūkorwo ndehokete rītwa rīa Mūrū wa Ngai wa mūmwe. 19 Rīrī nīrīo itūiro: Ūtheri nīwokire gūkū thī, no andū makīenda nduma gūkū ūtheri, nī ūndū ciiko ciao ciarī njūru. 20 Mūdū o wothe wīkaga ūūru nīathūire ūtheri, na ndangiumīra ūtheri-inī nī gwītīgīra ciiko ciake itikoimbūke. 21 No mūdū ūrīa wothe wīkaga maūdū ma ma nīoimagīra ūtheri-inī, nīguo kuonekane kūna atī ūguo ekīte nī Ngai ūmūhotīthīe.” 22 Thuutha wa ūguo, Jesū na arutwo ake nīmoimagarire magīthīi būrūri wa Judea, kūrīa aikarangire nao, na akabatīthanagia. 23 O nake Johana nīabatīthanagīria Aionī gūkuhī na Salimu, nīgūkorwo kūu nī kwarī maaī maingī, nao andū nīmookaga kuo kaingī kaingī mabatīthio. 24 (Hīndī iyo Johana ndaakoretwo aikītio njeera.) 25 Nī kwagīre na ngarari gatagatī-inī ka arutwo amwe a Johana na Mūyahudi ūmwe ūhorō-inī wa mītugo yao ya gwītheria. 26 Magīūka kūrī Johana makīmūwira atīrī, “Rabīi, mūdū ūrīa mūrāarī nake mūrīmo ūrīa ūngī wa Jorodani, ūrīa wee warutire ūira ūmūkonī-rī, nīarabatīthania, nao andū othe nīmarathīi kūrī we.” 27 Ūhorō-inī ūcio Johana agīcookīa atīrī, “Mūdū ndarī ūndū angīamūkīra o tīga ūrīa aheetwo kuuma igūrū. 28 Inyuī ene no mūheane ūira muuge atī nīndoigire atīrī, ‘Nīi tī nīi Kristū, no ndūmītwo njūke mbere

yake.’ 29 Mūhiki nī wa mūhikania. No rīrī, mūrata wa mūhikania ūrīa ūmūrūgamīrīre nīamūthīkagīrīria, na akaiyūrwo nī gīkeno rīrīa aigua mūgambo wa mūhikania. Gīkeno ta kīu nīkīo ndī na kīo, na rīu nīgīkinyanīru. 30 We no ngīnya akīrīrīe kūneneha, na nīi ngīrīrīe kūnyīha. 31 “Ūrīa uumīte igūrū nī mūnene kūrī andū othe; nake ūrīa uumīte thī nī wa gūkū thī, na maūdū marīa aragia no ma gūkū thī. Ūrīa uumīte igūrū arī igūrū rīa andū arīa angī othe. 32 We oimbūrāga maūdū marīa onete na akaigua no gūtīrī mūdū o na ūmwe wītīkagīra ūira wake. 33 Mūdū ūrīa wītīkīrīte ūira ūcio nīahūūrīte mūhūūri atī Ngai nī wa ma. 34 Nīgūkorwo ūrīa Ngai atūmīte aragia ciugo cia Ngai nī ūndū Ngai aheanaga Roho hatarī gīthimi. 35 Ithe nīendete Mūrūi na nī agīte indo ciothe moko-inī make. 36 Ūrīa wothe wītīkītīe Mūrūi, arī na muoyo wa tene na tene, no ūrīa wothe ūregete Mūrūi ndakona muoyo, nīgūkorwo egūtūūra arakarīrwo nī Ngai.” (aiōnios g166)

4 Afarisai nīmaiguire atī Jesū nīagīaga na arutwo aingī gūkū Johana na akamatīthia, 2 o na gūtūūka, tī Jesū wabatīthanagia, no nī arutwo ake. 3 Hīndī rīra Mwathani aamenyire ūhorō ūcio, akiuma Judea na agīcooka Galīli o rīngī. 4 Na rīrī, no ngīnya angīatuūkanīrīe būrūri wa Samaria. 5 Nī ūndū ūcio, agīkīnya itūūra rīarī Samaria rīetagwo Sukaru, hakuhī na gīthaka kīrīa Jakubu aaeete mūrūi Jusufu. 6 Nakīo gīthima kīa Jakubu nīkūo kīarī, nake Jesū, tondū wa kūnoga nī rūgendo, agīkara thī hau gīthima-inī. Na kwarī ta thaa thita. 7 Na rīrīa mūtumia ūmwe Mūsamaria okire gūtaha maaī-rī, Jesū akīmūūria atīrī, “No ūhe maaī ma kūnyua?” 8 (Hīndī iyo arutwo ake nīmathiite kūgūra irio itūūra-inī.) 9 Nake mūtumia ūcio Mūsamaria akīmūwira atīrī, “Wee ūrī Mūyahudi na nīi ndī mūtumia Mūsamaria. Ūngīkīhooya gīa kūnyua atīa?” (Nīgūkorwo Ayahudi matīrī ngwatanīro na Asamaria.) 10 Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Korwo nīūūi kīheo kīa Ngai na ūkamenya nūū ūrakūhooya maaī ma kūnyua, wee nīwe ūngīamūhooya nake nīangīakūhe maaī ma muoyo.” 11 Nake mūtumia ūcio akīmūwira atīrī, “Mūthūuri ūyū, ndūrī na kīndū gīa gūtaha maaī nakīo, na gīthima gīkī nī kīrīku. Ūngīkīrūta kū maaī macio ma muoyo? 12 Anga ūkīrī mūnene gūkū ithe witū Jakubu ūrīa watūheire gīthima gīkī, na we mwene aatūūrīte anyuua maaī kuuma kīo o hamwe na arīū ake na ndūuru ciake cia mbūrī na cia ng’ombe?” 13 Nake Jesū

akīmūcookeria atīrī, “Mündū o wothe ūnyuuga maaī maya nīanyootaga rīngī, 14 no ūrīa wothe ūkūnyua maaī marīa ngaamūhe ndarī hīndī akaanyoota. Ti-itherū, maaī marīa ngūmūhe megētūika gīthima kīa maaī thīinī wake, gītherūkage muoyo wa tene na tene.” (aiōn g165, aiōnios g166) 15 Nake mūtumia ūcio akīmwīra atīrī, “Mūthuuri ūyū, he maaī macio nīguo ndikananyoote rīngī, na ndige gūūkaga haha gūtaha maaī.” 16 Nake akīmwīra atīrī, “Thīi wīte mūthuuri guo mūūke nake.” 17 Nake mūtumia ūcio akīmūcookeria atīrī, “Nīi ndirī na mūthuuri.” Nake Jesū akīmwīra atīrī, “Nī warīa ma rīrīa woiga atī ndūrī na mūthuuri. 18 Ūhorō wa ma nī atī ūkoretwo ūrī na athuuri atano, na mūndū mūrūme ūrīa ūrī nake rīu ti mūthuuri guo. Ūguo woiga nī ūhorō wa ma.” 19 Nake mūtumia ūcio akīmwīra atīrī, “Mūthuuri ūyū, nīndīrona atī wee ūrī mūnabīi. 20 Maithe maitū maahooyagīra Ngai kīrīma-inī gīkī, no inyuī Ayahudi muugaga atī Jerusalemu nokuo kūndū kūrīa twagīrīrwo nīkūhooyagīra Ngai.” 21 Nake Jesū akiuga atīrī, “Mūtumia ūyū, nījītīka, kūrī ihinda rīroka rīrīa mūtakaahooyagīra Baba kīrīma-inī gīkī o na kana Jerusalemu. 22 Inyuī Asamaria mūhooyaga kīrīa mūtooi; no ithuī tūhooyaga kīrīa tūū, nīgūkorwo ūhonokio uumīte kūrī Ayahudi. 23 No ihinda nīrīroka na rīu nīrīkinu, rīrīa arīa mahooyaga na ma makaahooyaga Baba na roho, na mamūhooyage na ma, nīgūkorwo nī andū ta acio Baba acaragia a kūmūhooyaga. 24 Ngai nī roho, nao arīa mamūhooyaga no ngīnya mamūhooyage na roho, na mamūhooyage na ma.” 25 Nake mūtumia ūcio akīmwīra atīrī, “Nīnjūū atī Mesia” (ūrīa wītagwo Kristū) “nīarooka. Hīndī rīra agooka nīagatūtaarīria maūndū mothe.” 26 Nake Jesū akiuga atīrī, “Nīi ndīrakwarīria nī nīi we.” 27 O ihinda-inī rīu arutwo ake magīūka, na makīgega maakora akīaranīria na mūtumia. No gūtīrī o na ūmwe worīrie atīrī, “Nī kīi ūrenda?” kana akīūria, “Ūraaranīria nake nīkī?” 28 O hīndī iyo mūtumia ūcio agītiga ndīgithū yake ya maaī, agīcooka itūūra-inī, akīira andū atīrī, 29 “Ūkai, mūkone mūndū wanjīira maūndū marīa mothe ndaaneka. Ūcio no akorwo nīwe Kristū?” 30 Nao makīuma kūu itūūra-inī, magīthīi harīa Jesū aarī. 31 Mūira wa makīnye, arutwo ake makīmūringīrīria makīmwīra atīrī, “Rabīi, rīa irio.” 32 Nowe akīmeera atīrī, “Ndī na irio cia kūrīa, iria mūtārī ūndū wacio mūūi.” 33 Nao arutwo ake makīūrania atīrī, “Kaī hīhi harī mūndū ūmūreheire irio?” 34 Nake Jesū akiuga atīrī, “Irio ciakwa nī gwīka wendi wa ūrīa wandūmire

na kūrīkia wīra wake. 35 Githī mūtiugaga atī, ‘Nī mīeri īna itīgarīte magetha makīnye?’ Ngūmwīra atīrī, hīngūrai maitho manyu muone mīgūnda! Magetha nīmakīnyu. 36 O na rīu mūgethi nīagīaga na mūcaara wake, o na nīagethaga magetha ma muoyo wa tene na tene, nīgeetha mūhaandi na mūgethi makenanīre hamwe. (aiōnios g166) 37 Amu nī ūhorō wa ma ūrīa uugaga atī, ‘Ūmwe ahaandaga, nake ūngī akagetha.’ 38 Nīi ndaamūtūmire mūkagethe kīrīa mūtārūtīre wīra. Angī nīo marūtīte wīra mūrītū, na inyuī mūkagetha uumithio wa wīra wao.” 39 Nao Asamaria aingī kuuma itūūra rīu makīmwītīkia nī ūndū wa ūira wa mūtumia ūcio, tondū nīameerire atīrī, “Nīanjīrīre maūndū marīa mothe ndaneeka.” 40 Nī ūndū ūcio, hīndī rīra Asamaria mokire kūrī Jesū, makīmūringīrīria aikaranie nao, nake agīkara mīthenya rīrī. 41 Na tondū wa ciugo ciake, andū angī aingī magīūtīkia. 42 Magīkīra mūtumia ūcio atīrī, “Ithuī tūtīretīkia no ūndū wa ūrīa ūratwīrīre; rīu nītwīguīrīre ithuī ene na tūkamenya atī mūndū ūyū ti-itherū nīwe Mūhonokia wa kīrīndī.” 43 Thuutha wa mīthenya iyo rīrī, akīumagara agīthīi Galīli. 44 (Amu Jesū we mwene nīoigīte atī mūnabīi ndatīagwo būrūrī-inī wake mwene.) 45 Rīrīa aakīnyire Galīli, andū a Galīli makīmūnyīita ūgeni. Nīmonete ūrīa wothe ekīte Jerusalemu hīndī ya Gīathī gīa Bathaka, nīgūkorwo o nao maarī kuo. 46 O rīngī agīceera Kana ya Galīli, kūrīa aagarūrīte maaī magatuīka ndībei. Na kūu Kaperinaumu nī kwarī na mūndū ūmwe mūnene warī na mūrīu mūrūaru. 47 Rīrīa mūndū ūcio aaguire atī Jesū nīoimīte Judea agooka Galīli, agīthīi kūrī we, akīmūthāitha athīi akahonie mūrīu, ūrīa warī hakuhī gūkua. 48 Jesū akīmwīra atīrī, “Inyuī mūtangīona ciama na morirū, mūtingītīkia.” 49 Nake mūnene ūcio akīmwīra atīrī, “Mūthuuri ūyū, nītūikūrūke mwana wakwa atanakua.” 50 Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Inūka. Mūrūguo nīekūhona.” Mūndū ūcio agītīkia ūguo Jesū aamwīrīre, na akīinūka. 51 Naarī nījīra akīinūka, ndungata ciake ikīmūtūnga na ndūmīrīri atī mūrūwe arī o muoyo. 52 Rīrīa aamoorīrie nī ta thaa ciigana mūrīu aambīrīrie kūigua wega, makīmwīra atīrī, “Ira thaa mūgwanja nīguo araahonire.” 53 Nake ithe akīmenya atī thaa icio nocio Jesū aramwīrīte atīrī, “Mūrūguo nīekūhona.” Nī ūndū ūcio we na nyūmba yake yothe magīūtīkia. 54 Gīkī nīkīo kīarī kīama gīa keerī kīrīa Jesū aaringīre kūu Galīli, oimīte Judea.

5 Thuutha wa maündū macio Jesū nīambatire Jerusalemu tondū nī kwarī na g̃āthī kīa Ayahudi. **2** Na rīrī, kūu Jerusalemu hakuhī na Kīhingo-kīa-Ng'ondū nī kwarī na karia geetagwo na Kīhibirania Bethesida, nako gaathiūrūrūkīirio nī ithaku ithano ciarī ngite. **3** Kūu nīkuo gwakomagwo nī ikundi nene cia andū arīa maarī arūaru, ta atumumu, na cionje, na arīa maakuite cīga (meetereire maaī moinjugwo. **4** Nīgūkorwo nī kūrī hīndī mūrāika wa Mwathani aikūrūkaga akoinjuga maaī karia-inī kau; na mündū wa mbere kūrīka kuo maaī moinjugwo, nīahonagio mūrīmū o wothe ūrīa aarī nago.) **5** Na hau nī haarī mündū ūmwe watūūrīte arī mūrūaru mīaka mīrongo itatū na īnana. **6** Hīndī īrīa Jesū aamuonire akomete hau, na akīmenya atī atūūrīte ūguo ihinda irāya, akīmūūrīa atīrī, “Nīūkwenā kūhonio?” **7** Nake mündū ūcio warūarīte akīmūrīa atīrī, “Mūthuuri ūyū, ndirī na mündū wa kūndikīa thīinī wa karia rīrīa maaī moinjugwo. Ngīgeria gūtoboka thīinī-rī, mündū ūngī agatoboka mbere yakwa.” **8** Nake Jesū akīmūrīa atīrī, “Ūkīra, oya kībarī giaku, wītware!” **9** Na o rīmwe mündū ūcio akīhona, akīoya kībarī giake, na agītware. Na rīrī, mūthenya ūcio gwekīkire ūguo warī wa Thabatū, **10** na nī ūndū ūcio Ayahudi makīrīa mündū ūcio wahonetio atīrī, “Ūmūthī nī mūthenya wa Thabatū; watho ndūgwītīkīrītīe ūkuue kībarī giaku.” **11** Nowe akīmacookeria atīrī, “Mündū ūrīa ūūhonirīe anjīrīre atīrī, ‘Oya kībarī giaku, wītware.’” **12** Nī ūndū ūcio makīmūūrīa atīrī, “Mündū ūcio ūkwīrīre woe kībarī wītware nūū?” **13** Mündū ūcio wahonetio ndaamenyaga nūū wamūhonetie, tondū Jesū aakoretwo orīre kīrīndī-inī kīrīa kīarī hau. **14** Thuutha ūcio Jesū akīmūrīa hekarū-inī, akīmūrīa atīrī, “One, rīu nīūhonete. Ndūgacooke kwīhīa ndūkae gūkorwo nī ūndū mūrūu kūrī ūcio.” **15** Nake mündū ūcio agīthī na akīrīa Ayahudi atī Jesū nīwe wamūhonetie. **16** Nī ūndū ūcio, Ayahudi makīnyariira Jesū, tondū ekīte maündū macio mūthenya wa Thabatū. **17** Nake Jesū akīmeera atīrī, “Baba atūūrīte o arī wīra-inī wake ngīnya rīu, na o na nī no ndīraruta wīra.” **18** Nī ūndū wa gītūmi kīu, Ayahudi magīkīrīrīria kūgeria kūmūrāga; nīgūkorwo to mūthenya wa Thabatū aathūkāgia, no o na ngīnya nīetaga Ngai ithe wake mwene, na ūguo akeiganania na Ngai. **19** Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Ngūmwīra atīrī na ma, Mūrīū ndarī ūndū angīka we mwene, tīga o ūrīa onaga Ithe agīka, nīgūkorwo maündū marīa

Ithe ekaga no mo Mūrīū o nake ekaga. **20** Nīgūkorwo Ithe nīendete Mūrīū, na nīamuonāgia maündū mothe marīa ekaga, īī, na nīakamuonia maündū manene o na gūkīra maya, nīgeetha o na inyuī mūgege. **21** O ta ūrīa Ithe arīūkāgia andū arīa akuī akamahe muoyo, noguo o nake Mūrīū aheaga muoyo o ūrīa angīenda kūhe. **22** Na nīngī-rī, ithe ndarī mündū atuagīra ciira, no ehokeire Mūrīū ūtuanīrī wothe wa ciira, **23** nīgeetha andū othe matīāge Mūrīū o ta ūrīa matīāga Ithe. Ūrīa ūtatīāga Mūrīū ndatīāga Ithe ūrīa wamūtūmire. **24** “Ngūmwīra atīrī na ma, ūrīa wothe ūiguaga kiugo giakwa na agetīkīa ūrīa wandūmire, arī na muoyo wa tene na tene; na tī wa gūciirithio nīarīkītīe kuuma gīkuū-inī agatooonyā muoyo-inī. (aiōnios g166) **25** Ngūmwīra atīrī na ma, kūrī ihinda rīrooka, na rīu nīikinyu rīrīa akuī makaigua mūgambo wa Mūrū wa Ngai, nao arīa makaūigua nī magaatūūra muoyo. **26** Nīgūkorwo o ta ūrīa Ithe arī na muoyo thīinī wake mwene, no taguo ahotithītīe Mūrīū kūgīa na muoyo thīinī wake mwene. **27** Na nīamūheete ūhoti wa gūtuanīra ciira nī tondū nī Mūrū wa Mündū. **28** “Mūtīkagegio nī ūhoro ūcio, nīgūkorwo ihinda nīrīroka rīrīa andū arīa othe marī mbīrīra-inī makaigua mūgambo wake **29** na moime kuo, arīa mekīte wega mariūke nīguo matūūre muoyo, nao arīa mekīte ūru mariūke nīguo matūrwo ciira. **30** Ndirī ūndū ingīhota gwīka nīī mwene; nduanagīra ciira kūringana na ūrīa njīguaga, na itua rīakwa nī rīa kīhoto, nīgūkorwo ndicarāgia gwīkenīa nīī mwene, tīga gūkenīa ūrīa wandūmire. **31** “Ingīheana ūira ūngonīī nīī mwene-rī, ūira ūcio wakwa ndūngītūika wa ma. **32** Nī kūrī na ūngī ūrīa uumbūrāga ūhoro wakwa, na nīnjūū atī ūira wake igūrū rīakwa nī wa ma. **33** “Inyuī nīmwatūmanire kūrī Johana, nake nīaheanire ūira wa ma. **34** Tī atī nīnjītīkagīra ūira wa mündū; no nīndūgwetaga nīgeetha mūhonokio. **35** Johana aarī tawa ūrīa wakanire na ūkīmūrīka, na inyuī mūgīthuura gūkenera ūtheri wake kwa ihinda. **36** “Nīī ndī na ūira mūnene gūkīra ūcio wa Johana. Nīgūkorwo wīra ūrīa Baba aaheete ndīkīe, na noguo ndīraruta, nīguo uumbūrāga atī Baba nīwe ūndūmīte. **37** Nake Baba ūrīa wandūmire nīaheanīte ūira ūngonīī we mwene. Inyuī mūtīrī mwaigua mūgambo wake kana mūkona ūrīa atarī, **38** o na kiugo gīake gītītūūrāga thīinī wanyu, tondū mūtītītīkītīe ūrīa aatūmire. **39** Inyuī mūtūūrāgia Maandīko tondū mwīciirāgia atī na ūndū wamo nīmwigwatūire muoyo wa tene na tene. Maandīko

macio nīmo moimbūruga ūhoru ūrīa ūngoniī, (aiōnios g166) 40 no nīmūregaga gūūka kūrī niī mūgīe na muoyo. 41 “Niī ndiitikagīra ūgooci kuuma kūrī andū, 42 no inyuī nīndīmūū. Ngamenya atī inyuī mūtīrī wa wendo wa Ngai ngoro-inī cianyu. 43 Njūkīte thīnī wa rītwa rīa Baba na mūtīnjītikagīra; no mūdū ūngī angūūka na rītwa rīake mwene, nīmūkūmwītikīra. 44 Mūngītīkia atīa angīkorwo mwītīkagīra ūgooci kuuma kūrī andū arīa angī, no mūtīcaragia ūgooci ūrīa uumaga kūrī Ngai o ūcio ūmwe? 45 “No mūtīgeciirie atī nīngamūthitanga mbere ya Baba. Musa ūrīa inyuī mwīhokeete nīwe mūmūthitangi. 46 Korwo nīmūwītīkītie Musa-rī, no mūnjītkīe, nīgūkorwo nī ūhoru wakwa aandīkire. 47 No kuona atī mūtīitīkītie ūrīa aandīkire-rī, mūnggītīkia atīa ūrīa njugaga?”

6 Thuutha wa maūdū macio, Jesū akīringa mūrīmo ūrīa ūngī wa Iria rīa Galili (na norīo rīttagwo Iria rīa Tiberia), 2 nakīo kīrīndī kīnene kīa andū gīkīmūrūmīrīra tondū nīkīoneete ciama iria aaringūire andū arīa maarī arūaru. 3 Nake Jesū akīambata kīrīma-inī, agīkara thī marī hamwe na arutwo ake. 4 Nakīo Gīathī gīa Bathaka ya Ayahudi nīgīakuhīrīire. 5 Rīrīa Jesū aarorire akīona kīrīndī kīnene gīgīūka kūrī we, akīūria Filipu atīrī, “Tūkūgūra mīgate kū andū aya marīe?” 6 Oririe ūguo nīguo amūgerie, nīgūkorwo we nīooī ūrīa egwīka. 7 Nake Filipu akīmūcookeria atīrī, “Mūcara wa mīeri īnana ndūnggīgūra mīgate ya kūigana nīguo o mūdū arūme kenyū!” 8 Nake mūrutwo ūngī wake wetagwo Anderea, mūrū wa nyīna na Simoni Petero, akiuga atīrī, 9 “Haha harī kahī kārī na mīgate ītano ya mūtu wa cairi na thamaki igīrī nini, no ingīkūigana atīa andū marī aingī ūū?” 10 Nake Jesū akiuga atīrī, “Īraai andū maikare thī.” Hau maarī haarī na nyeki nyingī, nao arūme magīkara thī, na maarī ta arūme ngiri ithano. 11 Jesū agīcooka akīoya mīgate īyo, agīcookia ngaatho na akīgāira arīa maikarīte thī kūrīngana na mūigana ūrīa o mūdū angīendire. Agīcooka agīka o ūguo na thamaki. 12 Rīrīa othe maarīire na makīhūūna, akīira arutwo ake atīrī, “Ūnganiai cienyū iria ciatigara. Mūtīkareke kīndū o na kīrīkū kīūrīre.” 13 Nī ūndū ūcio magīciūngania, makīyūria ikabū ikūmi na igīrī na icunjī cia mīgate īrīa ītano ya cairi, iria ciatigirio nī andū acio maarīkia kūrīa. 14 Thuutha wa andū kuona ciama iria Jesū aaringīte, makīambīrīria kuuga atīrī, “Ti-itherū ūyū nīwe mūnabīi ūrīa ūgooka gūkū thī.” 15 Nake Jesū akīmenya atī nīmendaga mamūtue mūthamaki wao

na hinya, nī ūndū ūcio akīmeherera o rīngī, akīambata kīrīma-inī arī wiki. 16 Rīrīa gwakinyire hwaī-inī arutwo ake magīkūrūka nginya iria-inī, 17 magītoonya marikabu, makīringa iria marorete Kaperinaumu. Hīndī īyo kwarī nduma, na Jesū ndaathiite kūrī o. 18 Nī kwarī na makūmbī ma maaī tondū wa rūhuho rūnene rūrīa rhahurutanaga. 19 Na hīndī īria maatwarīthītie marikabu ta kilomita ithano kana ithathatū, makīona Jesū agīūka kūrī marikabu-inī agereire maaī igūrū; nao makīmaka. 20 Nowe akīmeera atīrī, “Nī niī; tigai gwītīgīra.” 21 Magītīkīra atoonye thīnī wa marikabu, na kahinda o kau marikabu igīkinya hūgūrūrū-inī cia kūrīa maathīaga. 22 Mūthenya ūcio ūngī, kīrīndī kīrīa kīarī mūrīmo ūūrīa ūngī wa iria gīkīmenya atī no marikabu īmwe yarī ho, na atī Jesū ndaamīingīrīte hamwe na arutwo ake no maathiite marī oiki. 23 No ningī gūgūka marikabu ingī ciūmīte Tiberia ikīrūgama hakuhī na harīa andū maarīrīire mīgate thuutha wa Mwathani gūcookeria Ngai ngaatho. 24 Na rīrīa kīrīndī kīamenyire atī Jesū kana arutwo ake gūtīrī warī ho, gīkīngīra marikabu icio, gīgīthī Kaperinaumu gūcaria Jesū. 25 Rīrīa maamūkorire mūrīmo ūūrīa ūngī wa iria makīmūria atīrī, “Rabīi, ūkinyire gūkū rī?” 26 Nake Jesū akīmācookeria atīrī, “Ngūmwīra atīrī na ma, inyuī mūtīranjaria nī ūndū wa ciama iria mūrōnīre, no nī ūndū nīmūrārīire mīgate mūrāhūūna. 27 Tigagai gūtāngīkīra irio iria ithūkaga, no mwītāngagei nī ūndū wa irio iria cia gūtūra nginya muoyo-inī wa tene na tene, iria Mūrū wa Mūdū akaamūhe. Ūcio nīwe Ngai Ithe ahūūrīte mūhūūri wa gwītīkīrika.” (aiōnios g166) 28 Magīcooka makīmūria atīrī, “Twagīrīrwo nī gwīka atīa nīgeetha tūrūtage mawīra marīa Ngai endaga?” 29 Nake Jesū akīmācookeria atīrī, “Wīra wa Ngai nī ūyū: nī mwītīkie ūrīa we atūmīte.” 30 Nī ūndū ūcio makīmūria atīrī, “Nī ciama irīkū ūgūtūrīngīra tuone nīguo tūgwītīkie? Ūgwīka atīa? 31 Maithe maitū ma tene maarīaga mana kūu werū-inī; o ta ūrīa kwandīkītuo atīrī: ‘Aamaheire mīgate kuuma igūrū marīe.’” 32 Nake Jesū akīmeera atīrī, “Ngūmwīra atīrī na ma, ti Musa wamūheire mūgate kuuma igūrū, no nī Baba ūmūheaga mūgate ūrīa wa ma kuuma igūrū. 33 Nīgūkorwo mūgate wa Ngai nī ūrīa ūkūrūkaga kuuma igūrū akahe kīrīndī gīa thī muoyo wa tene na tene.” 34 Nao makīmūria atīrī, “Mūthuuri ūyū, kuuma rīu tūheage mūgate ūcio.” 35 Nake Jesū akiuga atīrī, “Niī nī niī mūgate wa muoyo. Mūdū ūrīa ūkūaga kūrī niī ndakahūūta o na rī, na

ūrīa ūnjītīkītīe ndakanyoota o na rī. **36** No rīrī, o ta ūrīa ndīmwrīrīte, nīmūnyonete, no mūtīrī mūretīkia. **37** Arīa othe Baba ahee nīmarīūkaga kūrī nī, na ūrīa wothe ūgooka kūrī nī ndikamūngata o na rī. **38** Nīgūkorwo ndiikūrūkīte kuuma igūrū njūke gwīka wendi wakwa nī mwene, no njūkīte gwīka wendi wa ūrīa wandūmire. **39** Naguo ūyū nīguo wendi wa ūrīa wandūmire, atī ndigaate o na ūmwe wa arīa othe aaheete, no ngaamariūkīa mūthenya wa kūrīgīrīria. **40** Nīgūkorwo wendi wa Baba nī atī ūrīa wothe wonete Mūrīū na akamwītīkia nīakagīa na muoyo wa tene na tene, na nīngamūrīūkīa mūthenya wa kūrīgīrīria.” (aiōnios g166) **41** Ayahudi maigua ūguo makīambīrīria kūng’ong’ora nī ūndū wake tondū nīoigīte atīrī, “Nī nī nī mūgate ūrīa waikūrūkīre kuuma igūrū.” **42** Makiuga atīrī, “Gīthī ūyū ti Jesū mūrū wa Jusufu, ūrīa ithe na nyina tūū? Rīu angīhota atīa kuuga atī, ‘Nī ndaikūrūkīre kuuma igūrū?’” **43** Nake Jesū akīmeera atīrī, “Tigai kūng’ong’ora gatagatī-inī kanyu. **44** Gūtīrī mūdū ūngīūka kūrī nī ataguucīrīrio nī Baba ūrīa wandūmire, na nī nīngamūrīūkīa mūthenya wa kūrīgīrīria. **45** Nī kwandīkītīwo maandīko-inī ma Anabīi atīrī, ‘Nao othe makaarutwo ūhoro nī Ngai.’ Nake ūrīa wothe ūthīkagīrīria Baba na akeeruta ūhoro kuuma kūrī we, nīokaga kūrī nī. **46** Gūtīrī mūdū ūrī ona Baba, tīga o ūrīa uumīte kūrī Ngai; we wiki nowe wonete Baba. **47** Ngūmwīra atīrī na ma, mūdū ūrīa wītīkītīe arī na muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) **48** Nī nī nī mūgate wa muoyo. **49** Maithe manyu ma tene maarīaga mana marī werū-inī, na no maakuire. **50** No ūyū nīguo mūgate ūrīa ūikūrūkīte kuuma igūrū, ūrīa mūdū angīrīa na ndakue. **51** Nī nī nī mūgate ūrīa ūrī muoyo ūrīa waikūrūkīre kuuma igūrū. Mūdū o wothe ūngīrīa mūgate ūyū, nīagātūūra tene na tene. Mūgate ūyū nī mwīrī wakwa ūrīa ngūheana nī ūndū wa muoyo wa andū a gūkū thī.” (aiōn g165) **52** Hīndī īyo nao Ayahudi makīambīrīria gūkararania mūno o ene, makoovania atīrī, “Mūdū ūyū angīhota atīa gūtūhe mwīrī wake tūrīe?” **53** Jesū akīmacookeria atīrī, “Ngūmwīra atīrī na ma, mūtangīrīa mwīrī wa Mūrū wa Mūdū na mūnyue thakame yake, mūtīrī na muoyo thīnī wanyu. **54** Ūrīa wothe ūrīaga mwīrī wakwa na akanyua thakame yakwa arī na muoyo wa tene na tene, na nīngamūrīūkīa mūthenya wa kūrīgīrīria. (aiōnios g166) **55** Nīgūkorwo mwīrī wakwa nī irio kūna, nayo thakame yakwa nī kīndū gīa kūnyua kūna. **56** Ūrīa wothe ūrīaga mwīrī wakwa na akanyua thakame

yakwa aikaraga thīnī wakwa na nī ngaikara thīnī wake. **57** O ta ūrīa Baba mūtūūra muoyo aandūmire na o ta ūrīa na nī ndūraga muoyo nī ūndū wa Baba, noguo mūdū ūrīa ūndīaga agaātūūra muoyo nī ūndū wakwa. **58** Ūyū nīguo mūgate ūrīa waikūrūkīre kuuma igūrū. Maithe manyu maarīre mana na nīmakuire, no ūrīa ūrīaga mūgate ūyū egūtūūra tene na tene.” (aiōn g165) **59** Maūdū macio aamaarīre rīrīa aarutanaga thunagogi-inī kūu Kaperinaumu. **60** Arutwo ake aingī maigua ūguo makiuga atīrī, “Ūyū nī ūrutani mūrītū mūno, nū ūngīhota kūwītīkīra?” **61** Jesū amenya atī arutwo ake nīmang’ong’ora nī ūndū wa ūhoro ūcio akīmeera atīrī, “Kaī ūhoro ūcio wamūrakaria? **62** Ī mūngīkīona Mūrū wa Mūdū akīambata igūrū kūrīa aarī mbere! **63** Roho aheanaga muoyo; mwīrī ndūrī kīene. Ciugo iria ndamwarīria nī roho na nīcio muoyo. **64** No nī kūrī amwe anyu matarī maretīkia.” Nīgūkorwo kuuma o kīambīrīria Jesū nīooī arīa matetīkītīe, na ūrīa ūkaamūkunyaīra. **65** Agīthī na mbere, akiuga atīrī, “Nīkīo ndamwīrīre atī gūtīrī mūdū ūngīhota gūūka kūrī nī atahotīthīo nī Baba.” **66** Kuuma hīndī īyo, arutwo ake aingī makīhūdūka, na matīacookīre kūmūrūmīrīra. **67** Jesū akīūra arīa ikūmi na eerī atīrī, “O na inyuī kaī mūrenda gūthīi?” **68** Nake Simoni Petero akīmūcookerīa, atīrī, “Mwathani, tūngīthīi kūrī ū? Wee nīwe ūrī na ciugo cia muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) **69** Nītītīkītīe na tūkamenya atī wee nīwe ūrīa Mūtheru wa Ngai.” **70** Hīndī īyo Jesū akīmacookeria akīmeera atīrī, “Gīthī ti nī ndīmūthuurīte mūrī ikūmi na eerī? No ūmwe wanyu nī ndaimono!” **71** (Aaragia ūhoro wa Judasi mūrū wa Simoni Isikariota, tondū o na aakorwo aarī ūmwe wa acio ikūmi na eerī, nīwe warī amūkunyaīre thuutha ūcio.)

7 Thuutha ūcio, Jesū nīaceerangīre Galīli, nī ūndū ndendaga gūthīi Judea tondū Ayahudi akuo nīmamūcaragia mamūūrage. **2** No hīndī īria Gīathī gīa Ithūnū kīa Ayahudi gīakuhīrīire-rī, **3** arīu a nyina na Jesū makīmwīra atīrī, “Nīwagīrīrwo uume gūkū ūthīi Judea, nīguo arutwo aku mone cīama iria ūringaga. **4** Gūtīrī mūdū wendaga kūmenyeka nī andū ūhithaga ūrīa areeka. Na tondū nīūreeka maūdū maya-rī, wīonanie kūrī kīrīndī.” **5** Nīgūkorwo o na arīu a nyina matīamwītīkītīe. **6** Nī ūndū ūcio, Jesū akīmeera atīrī, “Ihīnda rīakwa rīria rīagīrīire rītīrī rīrakinya; no harī inyuī ihīnda o rīothe nīrīagīrīire. **7** Andū a

gükü thī matingimūthūūra, no nīi nīmathūire tondu nīnyumbūraga atī ūrīa mekaga nī ūūru. **8** Inyuī thīiī Gīathī-inī. Nīi ndikwamba kwambata Gīathī-inī kīu, nīgūkorwo ihinda riakwa rīrīa rīagīrīru rītīrī rīrakinya.” **9** Na aarīkia kuuga ūguo, agīkara kūu Galili. **10** No rīrī, thuutha wa ariū a nyina gūthīi Gīathī-inī kīu, o nake agīcooka agīthīi, no ndaathiire akīmenyekaga, no aathiire na hito. **11** Na rīrī, kūu Gīathī-inī-rī, Ayahudi nīmamūcaragia, makīūranagia atīrī, “Mündū ūcio arī ha?” **12** Kūu mūingī-inī guothe andū nīmaragia na mīheehū ūhorō wake. Amwe makoiga atīrī, “Mündū ūcio nī mündū mwega.” Nao arīa angī makoiga atīrī, “Aca, mündū ūcio nīaheenagia andū.” **13** No gūtīrī mündū ūngīarīrie ūhorō wake akīguagwo nī ūndū wa gwītīgīra Ayahudi. **14** Gīathī gīakinya gatagatī-rī, Jesū akīambata agīthīi nja-inī cia hekarū, akīambīrīria kūrutana. **15** Nao Ayahudi makīgega, makīūrania atīrī, “Mündū ūyū aamenyeire maündū maya kū, na ndathomete?” **16** Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Ūrutani ūrīa ndutanaga ti wakwa nīi mwene. Uumaga kūrī ūrīa wandūmire. **17** Mündū o wothē angīenda gwīka wendi wa Ngai, ūcio nīarīmenyaga kana ūrutani wakwa uumaga kūrī Ngai, kana njaragia ūhorō wakwa mwene. **18** Mündū ūrīa waragia ūhorō wake we mwene eekaga ūguo nīgeetha egoocithie we mwene, no ūrīa ūrutaga wīra nīgeetha agoocithie ūrīa ūmūtūmīte nī mündū wa ma; gūtīrī ūndū wa maheeni ūmūkoniī. **19** Githī Musa ndaamūheire watho? No gūtīrī o na ūmwe wanyu ūmenyagīrīra watho. Mūrageria kūnjūruga niki?” **20** Naguo mūingī wa andū ūkīmūcookeria atīrī, “Wee ūrī na ndaimono. Nūū ūrageria gūkūūruga?” **21** Nake Jesū akīmeera atīrī, “Ndaaringire kīama kīmwe, na inyuī inyuothē mūkīgega. **22** No rīrī, tondu Musa nīamūheire ūhorō wa kūrūa (o na gūtūika ūhorō ūcio ndwoimire kūrī Musa, no woimīte kūrī maithe manyu ma tene-rī), inyuī nī mūrūithagia mwana mūthenya wa Thabatū. **23** Rīu angīkorwo mwana no aruithio mūthenya wa Thabatū nīgeetha watho wa Musa ndūgathaahio-rī, mūrākīndakarīra nīkī nīkūhonia mündū mūthenya wa Thabatū? **24** Tigai gūtuanagīra ciira na ūrīa mündū atarīi, tuanagīrai ciira na kīhoo.” **25** Tondū ūcio andū amwe a kūu Jerusalemu makīambīrīria kūrūania atīrī, “Githī ūyū tiwe mündū ūrīa marageria kūrūaga? **26** Na rīu araaria atekwīhitha, na matīrī ūndū maramwīra. Kaī anene mamenyete kūna atī ūyū nīwe Kristū? **27** No ithuī nītūū kūrīa mündū ūyū oimīte; rīrīa Kristū

agooka, gūtīrī mündū ūkaamenya kūrīa agaakorwo oimīte.” **28** Tondū ūcio Jesū, o akīrutanaga kūu hekarū-inī, akīanīrīra, akiuga atīrī; “Īi nīguo, nīmūnjūūi, na mūkamenya kūrīa nyumīte. Ndiūkīte gükū nī ūndū wakwa nīi mwene, no ūrīa wandūmire nī wa ma. Inyuī mūtīmūūi, **29** no nīi nīndīmūūi, tondu nyumīte kūrī we, na nīwe wandūmire.” **30** Maigua ūguo makīgeria kūmūnyīita, no gūtīrī o na ūmwe wamūhutirie, tondu ihinda riake rītīarī ikinyu. **31** O na kūrī o ūguo, andū aingī makīmwtīkīa. Makiuga atīrī, “Hīndī rīria Kristū agooka-rī, nīakarīngā ciama nyingī gūkīra mündū ūyū?” **32** Afarisai makīigua andū makīheehana maündū ta macio mamūkoniī. Nao athīnjīri-Ngai arīa anene na Afarisai magītūma thigari cia hekarū ikamūnyīite. **33** Nake Jesū akiuga atīrī, “Nīi ngūkorwo na inyuī o ihinda inini, njooke thīi kūrī ūrīa wandūmire. **34** Inyuī mūkaanjaria, no mūtīkanyona; na kūrīa ngaakorwo, mūtīkahota gūkinya.” **35** Ayahudi makīīrana atīrī, “Mündū ūyū nī kū arenda gūthīi, kūu tūtāngīhota kūmuona? Hihi egūthīi kūrīa andū aitū matūūruga mahurunjūkīte gatagatī ka Ayunani, akarute Ayunani ūhorō? **36** Nī atīa ekwendaga kuuga, rīrīa oigire atī, ‘Mūkaanjaria no mūtīkanyona’ na ‘kūrīa ngaakorwo mūtīkahota gūkinya?’” **37** Mūthenya wa mūthia, na ūrīa warī mūnene wa Gīathī kīu-rī, Jesū akīrūgama, akīanīrīra na mūgambo mūnene, akiuga atīrī, “Mündū ūrīa ūnyootī-rī, nīoke harī nīi anyue. **38** Ūrīa wothē ūnjītīkītīe, thīiini wake nīkūrīumaga njūūi cia maai marī muoyo, o ta ūrīa Maandīko moigīte.” **39** Akīaria ūguo aaragia ūhorō wa Roho, ūrīa arīa maamwtīkītīe makaheo thuutha-inī. Amu hīndī īyo Roho ndaahanītwo, nīgūkorwo Jesū ndaagocithītio. **40** Hīndī rīria andū maiguire ciugo ciake, amwe makiuga atīrī, “Ti-itherū mündū ūyū nī we Mūnabīi ūrīa.” **41** Arīa angī makiuga atīrī, “Ūyū nīwe Kristū.” Nao angī makīūrīa atīrī, “Kwahoteka atīa Kristū oime Galili? **42** Githī Maandīko matiugīte atī Kristū akoima rūciaro-inī rwa Daudi, na oime Bethilehemu itūūra rīrīa Daudi aatūūruga?” **43** Nī ūndū ūcio gūkīgīa na nyamūkano gatagatī-inī ka andū acio nī ūndū wa Jesū. **44** Amwe nīmendaga kūmūnyīita, no gūtīrī o na ūmwe wamūhutirie. **45** Marīgīrīrio-inī arangīrī a hekarū magīcooka kūrī athīnjīri-Ngai arīa anene na Afarisai, nao makīmooria atīrī, “Mwaga kūmūrehe nīkī?” **46** Arangīrī acio magīcookīa atīrī, “Gūtīrī mündū o na ūmwe ūrī waria ta ūrīa mündū ūcio aragia.” **47** Nao Afarisai makīmooria atīrī, “Mūroiga atī o na

inyuĩ nĩamũheenetie? 48 Nĩ kũrĩ mũnene o na ũmwe kana Mũfarisai ũmwĩtikĩtie? 49 Aca! No gĩkundi gĩkĩ kĩa andũ matooi watho-rĩ, nikĩnyiite nĩ kĩrumi.” 50 Nikodemo, ũrĩa wathiite kũrĩ Jesũ mbere iyo na aarĩ ũmwe wa gĩkundi kĩa, akĩũria atĩrĩ, 51 “Watho witũ nĩtuagĩra mũndũ ciira ataambĩte gũthikĩrĩrio nĩguo akamenyeka ũrĩa ekĩte?” 52 Nao makĩmũũria atĩrĩ, “O nawe kaĩ uumĩte Galili? Tuĩria ũhoro, na nĩũkũmenya atĩ mũnabii ndangiuma Galili.” 53 (O mũndũ akĩinũka gwake mũciĩ.

8 No rĩrĩ, Jesũ agĩthĩ Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaiyũ. 2 Na rũciinĩ tene akĩroka o rĩngĩ kũu nja cia hekarũ, kũrĩa andũ othe maamũrigiicĩrie. Nake agĩkara thĩ kũmaruta. 3 Arutani a watho hamwe na Afarisai makĩrehe mĩtumia wanyĩitwo agĩtharia. Makĩmũrũgamia hau mbere ya gĩkundi, 4 na makĩra Jesũ atĩrĩ, “Mũrutani, mĩtumia ũyũ aanyĩitwo agĩtharia. 5 Thĩinĩ wa watho-rĩ, Musa aatwathire tũhũũrage atumia ta aya na mahiga nyuguto. Rĩu we ũkuuga atĩa?” 6 Maahũthagĩra kĩũria gĩkĩ kĩrĩ ta mũtego, nĩgeetha magĩe na ũndũ wa kũmũthitangĩra. No Jesũ akĩĩnamĩrĩra, na akĩambĩrĩria kwandĩka thĩ na kĩara gĩa. 7 Na rĩrĩa maathiire na mbere kũmũũria ũhoro ũcio, akĩĩnamũka, akĩmeera atĩrĩ, “Angĩkorwo harĩ na ũmwe wanyu ũtarĩ ehia-rĩ, nĩatuĩke wa mbere kũmũkĩria ihiga.” 8 Agĩcooka akĩĩnamĩrĩra rĩngĩ, akĩandĩka thĩ na kĩara. 9 Rĩrĩa maiguire ũguo, makĩambĩrĩria kwehera hau ũmwe kwa ũmwe, maambĩrĩrie na arĩa akũrũ, nginya hagĩtigara o Jesũ na mĩtumia ũcio arũngĩ o hau. 10 Jesũ akĩĩnamũka, akĩmũũria atĩrĩ, “Mĩtumia ũyũ, agũthitangi marĩ ha? Hatĩrĩ o na ũmwe wao wagũtuĩra?” 11 Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũthuuri ũyũ, gũtirĩ o na ũmwe.” Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “O na nĩ ndigũgũtuĩra. Thĩ, na ndũkanacooke kwĩhia.” 12 Rĩrĩa Jesũ aarĩrie andũ rĩngĩ, akiuga atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ ũtheri wa thĩ. ũrĩa wothe ũnũmagĩrĩra ndarĩ hĩndĩ arithiiga na nduma, no arĩgĩaga na ũtheri wa muoyo.” 13 Nao Afarisai makĩmũkararia, makĩmwĩra atĩrĩ, “We ũraheana ũira waku wee mwene; ũira waku ti wa ma.” 14 Nake Jesũ agĩcooka atĩrĩ, “O na ingĩruta ũira wakwa nĩ mwene-rĩ, ũira wakwa nĩ wa ma, nĩgũkorwo nĩnjũũ kũrĩa ndoimire o na kũrĩa ndĩrathĩ. No inyuĩ mũtiũ kũrĩa nyumite kana kũrĩa ndĩrathĩ. 15 Inyuĩ mĩtuanagĩra ciira na ũmũndũ; nĩ ndĩrĩ mũndũ nduagĩra ciira. 16 No o na ingĩtuanĩra ciira-rĩ, itua rĩakwa nĩragĩrĩre, nĩgũkorwo ndituanagĩra ndĩ nyiki. No nĩ ndĩ na

Baba, ũrĩa wandũmire. 17 Thĩinĩ wa watho wanyu nĩ kwandĩkitwo atĩ ũira wa andũ eerĩ nĩ wa ma. 18 Nĩ ndĩrũruta ũira wakwa mwene; nake mũira wakwa ũcio ũngĩ nĩ Baba ũrĩa wandũmire.” 19 Ningĩ makĩmũũria atĩrĩ, “Thoguo arĩ kũ?” Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Inyuĩ mĩtinjũũ, o na Baba mĩtimũũ. Korwo nĩmũnjũũ, o na Baba nĩmũngĩmũũ.” 20 Nake aaragia ciugo icio akĩrutana hekarũ-inĩ hakuhĩ na harĩa mũhothi warutagĩrwo. No gũtirĩ mũndũ wamũnyĩitire nĩ tondũ ihinda rĩake rĩtiarĩ ikinyu. 21 O rĩngĩ Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Nĩngwĩthĩra, na inyuĩ nĩmũkanjaria no mũgaakua mũrĩ o mehia-inĩ manyu. Kũrĩa ngũthĩ inyuĩ mĩtingĩhota gũũka.” 22 ũhoro ũcio ũgĩtũma Ayahudi morie atĩrĩ, “Kaĩ ekwĩyũraga? Hihĩ nĩkĩ aroiga atĩ, ‘Kũrĩa ngũthĩ mĩtingĩhota gũũka?’” 23 Nowe akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ mũrĩ a gũkũ thĩ, nĩ nyumite Igũrũ. 24 Inyuĩ mũrĩ a thĩ-ino; no nĩ ndĩrĩ wa thĩ-ino. Ndamwĩrere atĩ mũgaakua mũrĩ o mehia-inĩ manyu; mũngĩrega gwĩtikia ũrĩa njugaga atĩ nĩ nĩ we, ti-itherũ mũgaakua mũrĩ o mehia-inĩ manyu.” 25 Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe ũ.” Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ o ũrĩa ndũũrite ndĩmwĩraga kuuma o kĩambĩrĩria. 26 Ndĩ na maũndũ maingĩ ingiuga ma kũmũciirithia namo. No ũrĩa wandũmire nĩ mwĩhokeku, naguo ũrĩa njguĩte kuuma kũrĩ we nĩguo njĩiraga kĩrĩndĩ.” 27 Nao matiigana kũmenya atĩ aameeraga ũhoro wa Ithe. 28 Nĩ ũndũ ũcio Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Mwarĩkia kwambararia Mũrũ wa Mũndũ-rĩ, nĩguo mũkamenya ũrĩa njugaga atĩ nĩ nĩ nĩ we, na atĩ gũtirĩ ũndũ njikaga ndĩrĩte, no njaragia o ũrĩa Baba andutĩte. 29 Nake ũrĩa wandũmire arĩ hamwe na nĩ; ndandigĩte ndĩ nyiki, nĩgũkorwo hĩndĩ ciothe njikaga maũndũ o marĩa mamũkenagia.” 30 O akĩaragia-rĩ, andũ aingĩ makĩmwĩtikia. 31 Nake Jesũ akĩra Ayahudi arĩa maamwĩtikĩtie atĩrĩ, “Mũngĩrũmia ũrutani wakwa-rĩ, mũrĩ arutwo akwa kũna. 32 Nĩ mũkaamenya ũhoro wa ma, naguo ũhoro ũcio wa ma nĩ ũkaamũkũra.” 33 Nao makĩmũcookeria makĩmwĩra atĩrĩ, “Ithuĩ tũrĩ a rũciaro rwa Iburahĩmu, na tũtirĩ twatuĩka ngombo cia mũndũ o na ũ. ũngĩkiuga atĩa atĩ nĩtũgakũũrwo?” 34 Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ o ma, mũndũ o wothe wĩhagia nĩ ngombo ya mehia. 35 No rĩrĩ, ngombo ti ya gũtũũra mũciĩ nginya tene no mũriũ wa mwene mũciĩ nĩ wa gũtũũra mũciĩ nginya tene. (aiõn g165) 36 Nĩ ũndũ ũcio Mũrũ wa Ngai angĩkamũkũũra-rĩ, nĩmũgakũũrwo kũna. 37 Nĩnjũũ mũrĩ a rũciaro rwa Iburahĩmu,

no nīmwihaaririe künjūruga, tondū ūhorō wakwa ndūrī na ūikaro thīinī wanyu. **38** Niī ndīramwīra maūndū marīa nyonete harī Baba, na inyuī mwīkaga maūndū marīa mūiguīte kuuma kūrī ithe wanyu.” **39** Nao makīmūcookeria atīrī, “Iburahīmu nīwe ithe witū.” Nake Jesū akīmeera atīrī, “Mūngīrī ciana cia Iburahīmu-rī, nī mūngūkaga maūndū marīa Iburahīmu eekaga. **40** Ūrīa kūrī nī atī, inyuī nīmūtuīte itua rīa künjūruga, o nī mūndū ūrīa ūmūheete ūhorō ūrīa wa ma, o ūrīa ndaiguire kuuma kūrī Ngai. Ūguo tiguō Iburahīmu eekaga. **41** Inyuī mūreka maūndū marīa ithe wanyu ekaga.” Nao makīmūkararia makīmwīra atīrī, “Ithuī tūtīrī ciana ciumanīte na ūtharia. Ithuī tūrī na Baba ūmwe tu, na nīwe Ngai.” **42** Jesū akīmeera atīrī, “Ngai angīrī Ithe wanyu-rī, no mūnyende, nīgūkorwo ndoimire kūrī Ngai, na rīu ndī gūkū. Ti niī mwene ndītūmīte, no nīwe wandūmire. **43** Mūruga gūtaūkīrwo nī ūrīa ndīroiga nīkī? Tondū mūtīrahota kūmenya ūhorō ūrīa ndīraria. **44** Inyuī mūrī ciana cia ithe wanyu, Mūcukani, na mwendaga kūhingia merīrīria ma ithe wanyu. We aarī mūūrāgani kuuma o kīambīrīria. Ndathingataga ūhorō wa ma, nīgūkorwo gūtīrī ūhorō wa ma thīinī wake. Rīrīa ekūheenania, aarāgia rūthiomi rwake, tondū we nī mūheenania, na nīwe ithe wa maheeni. **45** No tondū njarāgia ūhorō wa ma-rī, mūtīnjītikāgia. **46** Nī kūrī mūndū ūmwe wanyu ūngōnania atī ndī mwīhia? Angīkorwo ndīraria ūhorō wa ma-rī, mūregaga kūnjītikia nīkī? **47** Ūrīa ūrī wa Ngai nīaiguaga ūrīa Ngai oigaga. Kīrīa kīgīragia mūmūigūe nī tondū mūtīrī a Ngai.” **48** Nao Ayahudi makīmūcookeria atīrī, “Gīthī tūtīrī na kīhooō gīa kuuga atī wee ūrī Mūsamaria na ūrī na ndaimono?” **49** Nake Jesū akīmeera atīrī, “Nīī ndīrī na ndaimono, no nīndīte Baba, no inyuī mūtīndīte. **50** Ndīreārīria ūgooci wakwa niī mwene, no nī harī na ūmwe ūrīa ūūcarāgia, na nīwe mūtuanīri ciira. **51** Ngūmwīra atīrī na ma, mūndū o wothe angīrūmia kiugo gīakwa, ndarī hīndī akona gīkuū.” (aiōn g165) **52** Ayahudi maigua ūguo, makīgūthūka makīmwīra atīrī, “Rīu nītwanenya atī ūrī na ndaimono. Iburahīmu nīakuire o na anabii magīkua, no wee ūroiga atī mūndū o wothe angīrūmia kiugo gīaku, ndagacama gīkuū. (aiōn g165) **53** Wee ūkīrī mūnene gūkīra ithe witū Iburahīmu? We nīakuire o na anabii magīkua. Kaī ūreiciiria we ūrī ū?” **54** Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Ingīgooca-rī, kwīgooca gwakwa nī gwa tūhū. Baba, ūrīa muugaga atī nīwe Ngai wanyu nīwe ūngoocithāgia. **55** O na gūtuīka mūtīmūūī, niī

nīndīmūūī. Ingiuga atī ndīmūūī, ingītuīka wa maheeni ta inyuī, no nīndīmūūī na nīnūmītie kiugo gīake. **56** Ithe wanyu Iburahīmu nīakenaga atī nīakona mūthenya wakwa; na nīawonire na agīcanjamūka.” **57** Nao Ayahudi makīmwīra atīrī, “Wee o na ndūkinīyītie mīaka mīrongo itano, na ūkoiga atī nīwonete Iburahīmu!” **58** Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Ngūmwīra atīrī na ma, Iburahīmu atanaciarwo, Niī ndūire!” **59** Maigua ūguo makīoya mahiga mamūhūūre namo nyuguto, no Jesū akīhitha, akiuma kūu hekarū-inī.

9 Na rīrīa aathīiaga na njīra-rī, akīona mūndū waciārītwo arī mūtūmumu. **2** Nao arutwo ake makīmūūria atīrī, “Rabii, nūū wehirie, nī mūndū ūyū kana nī aciari ake, nīgeetha aciarwo arī mūtūmumu?” **3** Nake Jesū akiuga atīrī, “Ti mūndū ūyū kana aciari ake mehīrie. No ūndū ūyū wekīkire nīgeetha wīra wa Ngai wonanio mūtūūrīre-inī wake. **4** Rīrīa rīothe arī mūthenya-rī, no ngīnya tūrute wīra wa ūrīa wandūmire. Ūtukū nīurooka rīrīa gūtārī mūndū ūngīhota kūruta wīra. **5** Rīrīa ndī gūkū thī, nī niī ūtheri wa thī.” **6** Na aarīkia kuuga ūguo, agītua mata thī, akīringia ndoro na mata macio, na akīmīhaka mūndū ūcio maitho. **7** Akīmwīra atīrī, “Thīī ūgethambe Karia-inī ga Siloamu” (narīo rītwa Siloamu nī kuuga Gūtūmwō.) Nī ūndū ūcio mūndū ūcio agīthīī na agīthamba, na agītuka mūciī akīonaga. **8** Nao andū a itūūra rīake na arīa maamuonete mbere īyo akīhooya ūteithio makīūrania atīrī, “Gīthī mūndū ūyū ti ūrīa ūraikaraga thī ahooyage ūteithio?” **9** Andū amwe makiuga atī aarī we. Nao arīa angī makiuga atīrī, “Aca, no kūhaana amūhaana.” Nowe agīkīrīrīria kuuga atīrī, “Nī niī mūndū ūcio.” **10** Nao makīmūūria atīrī, “Maitho maku makīhingūkire atīa?” **11** Nake akīmacookeria atīrī, “Mūndū ūrīa metaga Jesū nīwe ūringīrie ndoro aahaka maitho, anjīra thīī ngeethambe Karia-inī ga Siloamu. Nī ūndū ūcio ndathīī na ndeethamba, na ndahota kuona.” **12** Nao makīmūūria atīrī, “Mūndū ūcio arī ha?” Nake akīmeera atīrī, “Niī ndīūūī.” **13** Nao magītware mūndū ūcio warī mūtūmumu kūrī Afarisai. **14** Na rīrī, mūthenya ūcio Jesū aaringīrie ndoro na akīhingūra maitho ma mūndū ūcio warī wa Thabatū. **15** Nī ūndū ūcio Afarisai o nao makīmūūria ūrīa aahotete kuona. Nake mūndū ūcio akīmacookeria atīrī, “Aahakire ndoro maitho, na niī ndeethamba na rīu nīndīrona.” **16** Nao Afarisai amwe makiuga atīrī, “Mūndū ūyū ndoimīte kūrī Ngai, nīgūkorwo ndamenyagīrīra Thabatū.” No arīa angī makīūria

atirī, “Mündū mwīhia ahota atīa kūringa ciama ta ici?” Nī ūndū ūcio makīamūkana. **17** Mūthia-inī Afarisai acio makīhūgūkīra mündū ūcio warī mūtumumu, makīmūūria atirī, “Wee ūkuuga atīa ha ūhoru wake? Nīwe arahingūrire maitho.” Nake mündū ūcio agīcookīa atirī, “Nī mūnabīi.” **18** O na kūrī ūguo Ayahudī matiigana gwītīkia ūhoru wa mündū ūcio atī aarī mūtumumu na atī nīacookete kuona, nginya rīrīa maatūmanīire aciari ake. **19** Makīmoorīa atirī, “Ūyū nī mwana wanyu? Ūyū nīwe mūroiga aaciariro arī mūtumumu? Rīu ahotete atīa kuona?” **20** Nao aciari ake magīcookīa atirī, “Ithuī tūū nī mwana witū na tūū aaciariro arī mūtumumu. **21** No ūrīa ahotete kuona, kana ūrīa ūmūhingūrire maitho make, ithuī tūtīū. Mūūriei nī mūgīma, nīekwīyarīrīria.” **22** Aciari ake moigire ūguo nī ūndū wa gwītīgīra Ayahudī, nīgūkorwo Ayahudī nīmarīkītīe gūtua atī mündū o wothe ūngiuga atī Jesū nīwe Kristū nīegūikio nja ya thunagogī. **23** Nīkīo aciari ake moigire atirī, “Nī mūgīma; mūūriei.” **24** Magūta mündū ūcio warī mūtumumu hīndī ya keerī. Makīmwīra atirī, “Gooctīhia Ngai. Nītūū mündū ūyū nī mwīhia.” **25** Nake agīcookīa atirī, “Nī nīdīū kana nī mwīhia kana tī mwīhia. No njūū ūndū ūyū ūmwe; ndīraarī mūtumumu na rīu nīndīrona!” **26** Ningī makīmūūria atirī, “Agwīkire atīa? Akūhingūrire maitho atīa?” **27** Nake akīmacookeria atirī, “Nīdamwīra ūhoru o rīu na inyuī mūtīnathikīrīria. Mūrenda kūigua rīngī nīkī? O na inyuī nīmūkwenā gūtūika arutwo ake?” **28** Nao makīmūrūma, makīmwīra atirī, “Wee ūrī mūrutwo wa mündū ūyū! Ithuī tūrī arutwo a Musa! **29** Ithuī nītūū atī Ngai nīarīrie Musa, no ha ūhoru wa mündū ūyū-rī, tūtīū o na kūrīa oimīte.” **30** Nake mündū ūcio akīmacookeria atirī, “Kaī ūcio nī ūrīrū-ī! Inyuī mūtīū kūrīa oimīte, na nīwe ūhingūrire maitho. **31** Nītūū atī Ngai ndathikagīrīria andū ehīa. Athikagīrīria mündū ūrīa ūrī na ūngai na ūrīa wīkaga wendī wake. **32** Gūtīrī mündū ūrī waigua ūhoru wa mündū ūhingūrītwo maitho aciariro arī mūtumumu. (aiōn g165) **33** Korwo mündū ūyū ndoimīte kūrī Ngai ndarī ūndū angīhota gwīka.” **34** Igūrū rīa ūhoru ūcio magīcookīa atirī, “Wee waciariro ūrī na mehīa. Ūngīkīgerīa atīa gūtūrutal!” Nao makīmūikania na kūu nja. **35** Jesū nīaiguire atī nīmaikītīe mündū ūcio nja, na rīrīa aamuonire akīmūūria atirī, “Wee nīwītīkītīe Mūrū wa Mündū?” **36** Nake mündū ūcio akīmūūria atirī, “Mūthuuri ūyū, ūcio nīwe ū? Njīra, nīgeetha ndīmwītīkie.” **37** Nake

Jesū akiuga atirī, “Rīu nīūmuonete; nīwe ūyū ūraaria nawe.” **38** Nake mündū ūcio akiuga atirī, “Mwathani, nīndetikīa,” na akīmūthathaiya. **39** Ningī Jesū akiuga atirī, “Njūkīte gūkū thī nī ūndū wa gūtuanīra ciira, nīgeetha arīa atumumu mahote kuona, nao arīa monaga matūike atumumu.” **40** Afarisai amwe arīa maarī nake makīgīgua akiuga ūguo, nao makīmūūria atirī, “Atī atīa? O na ithuī tūrī atumumu?” **41** Nake Jesū akīmacookeria atirī, “Mūngīrī atumumu-rī, mūtingīrī na mehīa; no rīu tondū muugaga atī nīmuonaga-rī, mūgūikara o na wīhia wanyu.”

10 “Ngūmwīra atirī na ma, mündū ūrīa ūtatoonyaga gīcegū kīa ng’ōndu agereire kīhingo-inī, no akahaicīra handū hangī-rī, ūcio nī mūici na nī mūtunyani. **2** Mündū ūrīa ūtoonyaga na kīhingo nīwe mūrīithi wa ng’ōndu ciake. **3** Mūrāngīrī nīamūhingūrāgīra kīhingo, nacio ng’ōndu nīithikagīrīria mūgambo wake. Eetaga ng’ōndu ciake na marītwa, na agaciumagaria. **4** Aarīkia kuumīa irīa irī ciake ciothe-rī, acitongorāgia, nacio ng’ōndu ciake ikamūrūmīrīra, tondū nīciū mūgambo wake. **5** No itirī hīndī ingīrūmīrīra mūgeni; ūrīa kūrī nī atī nīkūmūūrīra, tondū itīū mūgambo wa mūgeni.” **6** Jesū aahūthīrīre ngerekano īyo, no matiigana gūtāukīrwo nī ūrīa aameeraga. **7** Nī ūndū ūcio Jesū akiuga o rīngī atirī, “Ngūmwīra atirī na ma, Nī nī nī kīhingo kīa ng’ōndu. **8** Arīa othe mookire mbere yakwa maarī aīci na atunyani, no ng’ōndu itīigana kūmathikīrīria. **9** Nī nī nī kīhingo; ūrīa wothe ūtoonyagīra harī nī nīakahonoka. Agaatoonyaga na akoīma, na onage gīa kūrīa. **10** Mūici okaga tu nīgeetha aiye, na orage, na anange; nī njūkīte nīguo magīe na muoyo, na magīe nāguo kūna. **11** “Nī nī nī mūrīithi ūrīa mwega. Mūrīithi ūrīa mwega arutaga muoyo wake nī ūndū wa ng’ōndu. **12** Mūrīithi wa mūcaara tiwe mūrīithi ūrīa mwene ng’ōndu. Nī ūndū ūcio rīrīa ona njūū īgīūka, atiganagīria ng’ōndu, akoora. Hīndī īyo nayo njūū īgatharīkīra rūuru, īkarūhurunja. **13** Mündū ūcio oraga tondū we nī wa kwandīkwo, na ndarūmbūyanāgia na ūhoru wa ng’ōndu. **14** “Nī nī nī mūrīithi ūrīa mwega; nīnjūū ng’ōndu ciakwa, nacio ng’ōndu ciakwa nīcinjūū, **15** o ta ūrīa Baba anjūū, na nī ngamenya Baba, na nīndutīte muoyo wakwa nī ūndū wa ng’ōndu. **16** Ndī na ng’ōndu ingī irīa itarī cia gīcegū gīkī. No nginya o nacio ndīcīrehe. O nacio nīgathikīrīria mūgambo wakwa, na gūgaakorwo na rūuru rūmwe, na mūrīithi ūmwe. **17** Gītūmī kīa Baba kūnyenda nī ūndū

nĩndutĩte muoyo wakwa nĩgeetha njooke ndĩwoe rĩngĩ. **18** Gũtirĩ mũndũ ũngĩndunya guo, no nĩ ngũũruta na kwĩyendera. Ndĩ na ũhoti wa kũũruta, o na ũhoti wa kũwoya rĩngĩ. Watho ũyũ ndaamũkĩrĩre kuuma kũrĩ Baba.” **19** Maigua ciugo icio, Ayahudi makĩamũkana o rĩngĩ. **20** Aingĩ ao makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ arĩ na ndaimono na akagũrũka. Mũkũmũthĩkĩrĩria nĩkĩ?” **21** No angĩ makiuga atĩrĩ, “Ino ti mĩario ya mũndũ ũrĩ na ndaimono. Ndaimono no ihĩngũre maitho ma mũtumumu?” **22** Ningĩ gũkĩgĩa na Gĩathĩ gĩa Kwamũrwo kũu Jerusalemu. Kwarĩ kĩmera kĩa heho, **23** nake Jesũ aarĩ hekarũ-inĩ agĩceraceera gĩthaku-inĩ gĩa Solomoni. **24** Nao Ayahudi makĩmũrigiicĩria makĩmwĩra atĩrĩ, “Ūgũtũura ũtũigĩte na nganja nginya rĩ? Angĩkorwo nĩwe Kristũ-rĩ, twĩre ũtekũhitha.” **25** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩndĩmwĩrĩte, no mũtĩtĩkagia. Ciama iria ningaga na rĩitwa rĩa Baba nĩcinjaragĩrĩria, **26** no inyuĩ mũtĩtĩkagia tondũ mũtirĩ ng’ondũ ciakwa. **27** Ng’ondũ ciakwa nĩthĩkagĩrĩria mũgambo wakwa; nĩndĩciũ, nacio nĩcinũmagĩrĩra. **28** Nĩndĩciheaga muoyo wa tene na tene, na gũtirĩ hĩndĩ ikoora; gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũngĩcigutha kuuma moko-inĩ makwa. (aiōn g165, aiōnios g166) **29** Baba ũrĩa waheire cio, nĩ mũnene kũrĩ othe; gũtirĩ mũndũ ũngĩcigutha kuuma moko-inĩ ma Baba. **30** Nĩ na Baba tũrĩ ũmwe.” **31** O rĩngĩ Ayahudi makĩoya mahiga nĩguo mamũhũure namo nyuguto, **32** nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Nĩndĩmuonetie ciama nyingĩ nene kuuma kũrĩ Baba. Nĩ kĩa kĩrĩkũ gĩacio mũrenda kũũhũrĩra na mahiga nyuguto?” **33** Nao Ayahudi makĩmũcokeria atĩrĩ, “Tũtirakũhũura na mahiga nyuguto nĩ ũndũ wa o na kĩmwe gĩacio, no nĩ ũndũ wa kũruma Ngai, tondũ wĩtũite Ngai na wee ũrĩ o mũndũ.” **34** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Gĩthĩ gũtiandĩkĩtwo Watho-inĩ wanyu atĩrĩ, ‘Ndoigire inyuĩ mũrĩ ngai?’ **35** Angĩkorwo aametire ‘ngai’, o acio kiugo kĩa Ngai gĩokire kũrĩ o, (na Maandĩko matheru matingĩaga kũhingio) **36** ĩ mũndũ ũrĩa Baba aamũrĩre arĩ wake kũna na akĩmũtũma gũkũ thĩ, ũhoru wake nĩ atĩa? Mũragĩthitanga nĩkĩ atĩ nĩndaruma Ngai tondũ nĩndoiga, ‘Ndĩ Mũrũ wa Ngai?’ **37** Ingĩaga gwĩka ũrĩa Baba ekaga mũtikanjĩtikie. **38** No o na ingĩka ũrĩa ekaga-rĩ, o na gũtuika mũtinjĩtikĩtie, ĩtikia ciama icio, nĩguo mũmenye na mũtaũkĩrwo atĩ Baba arĩ thĩinĩ wakwa, na nĩ ndĩ thĩinĩ wa Baba.” **39** Na o rĩngĩ makĩgeria kũmũnyiita, nowe akĩhonokia kuuma moko-inĩ mao. **40** Ningĩ Jesũ agĩcoka mũrĩmo ũũrĩa ũngĩ wa Jorodani, harĩa Johana aabatithanagĩria

matukũ-inĩ ma mbere. Agĩkara kũu, **41** nao andũ aingĩ magĩũka kũrĩ we. Nao makiuga atĩrĩ, “O na gũtuika Johana ndarĩ kĩa aaringĩre, ũhoru ũrĩa wotho Johana oigire ũkonĩ mũndũ ũyũ warĩ wa ma.” **42** Na andũ aingĩ a kũu magĩũtikia Jesũ.

11 Na rĩrĩ, kwarĩ na mũndũ wetagwo Lazaro, nake aarĩ mũrũaru. Aarĩ wa Bethania, itũura rĩa Mariamu na mwarĩ wa nyina Maritha. **2** Mariamu ũyũ nowe waitĩrĩrie Mwathani maguta manungi wega na akĩmũgĩria nyarĩrĩ na njuĩrĩ yake, na aarĩ mwarĩ wa nyina na Lazaro ũcio warĩ mũrũaru. **3** Nĩ ũndũ ũcio aarĩ acio a nyina magĩtũmanĩra Jesũ ak eerwo atĩrĩ, “Mwathani, ũrĩa wendete nĩmũrũaru.” **4** Rĩrĩa Jesũ aigũire ũhoru ũcio, akiuga atĩrĩ, “Ndwari ĩno ndĩkũrĩkĩrĩra na gĩkuũ. Aca, nĩ ya kũgocithia Ngai, nĩgeetha Mũrũ wa Ngai agoocithio nĩyo.” **5** Jesũ nĩendete Maritha na mwarĩ wa nyina, o na Lazaro. **6** No o na thuutha wa kũigua atĩ Lazaro aarĩ mũrũaru-rĩ, aikarire kũu aarĩ mĩthenya ĩngĩ ĩrĩ. **7** Agĩcoka akĩra arutwo ake atĩrĩ, “Nĩtũcokerie Judea.” **8** Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “No rĩrĩ Rabi, o rĩu ica ikuhĩ Ayahudi marageragia gũkũhũura na mahiga nyuguto, na rĩu ũrenda gũcoka kuo?” **9** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Gĩthĩ mũthenya ti wa mathaa ikũmi na meeri? Mũndũ ũrĩa ũthĩiiga mũthenya ndangĩhĩngwo, nĩgũkorwo onaga na ũtheri wa gũkũ thĩ. **10** Ahĩngagwo rĩrĩa egũthĩ ũtukũ, nĩ ũndũ ndarĩ na ũtheri.” **11** Aarĩkia kuuga ũguo, agĩcoka akĩmeera atĩrĩ, “Mũrata wĩtũ Lazaro nĩakomete; no nĩngũthĩ kũu ngamũũkĩrie.” **12** Arutwo ake makĩmũcokeria atĩrĩ, “Mwathani, akorwo nĩ gũkoma akomete-rĩ, nĩekũhona.” **13** Jesũ aaragia ũhoru wa gĩkuũ gĩake, no arutwo ake meciiragia aaragia ũhoru wa toro wa ndũire. **14** Nĩ ũndũ ũcio akĩmeera na njira ĩgũtaũka, atĩrĩ, “Lazaro nĩmũkuũ, **15** no nĩ ũndũ wanyu nĩngenete nĩgũkorwo ndiraarĩ kuo, nĩgeetha mwĩtikie. No rĩrĩ, nĩtũthĩi kũrĩ we.” **16** Nake Toma (ũrĩa wetagwo Wa-mahatha) akĩra arutwo arĩa angĩ atĩrĩ, “Nĩtũthĩi o na ithuĩ, tũgakuanĩre nake.” **17** Jesũ aakinya-rĩ, agĩkora Lazaro nĩaniinĩte mũthenya ĩna thĩinĩ wa mbĩrĩra. **18** Na rĩrĩ, itũura rĩa Bethania rĩtiakinyĩtie kilomita ithatũ kuuma Jerusalemu, **19** nao Ayahudi aingĩ nĩmokitie kũu kwa Maritha na Mariamu kũmomĩrĩria nĩ ũndũ wa gũkuĩrwo nĩ mũrũ wa nyina wao. **20** Rĩrĩa Maritha aigũire atĩ Jesũ nĩarooka, akiuma, agĩthĩ kũmũtũnga, no Mariamu agĩkara kũu mũciĩ. **21** Maritha akĩra Jesũ atĩrĩ, “Mwathani ũngĩraarĩ gũkũ-rĩ, mũrũ wa maitũ ndangĩrakuire. **22** No rĩrĩ, nĩnjũũ

atī o na rīu Ngai nīegūkūhe o kīrīa gīothe ūngīhooya.” 23 Nake Jesū akīmwīra atīrī, “Mūrū wa maitūguo nīekūrīuka.” Nake Maritha akīmūcookeria atīrī, 24 “Nīnjūū nīakariūka hīndī ya iriūkīro mūthenya wa mūthia.” 25 Nake Jesū akīmwīra atīrī, “Nīi nī nī kūrīuka na nī nī muoyo. Nake ūrīa wothe ūnjītikītie, o na aakua, nīagatūūra muoyo; 26 nake ūrīa wothe ūtūūruga muoyo na nīanjītikītie, ndarī hīndī agaakua. Wee nīwītikītie ūguo?” (aiōn g165) 27 Nake Maritha akīmwīra atīrī, “Ī Mwathani, nīnjītikītie atī wee nīwe Kristū, Mūrū wa Ngai, ūrīa wīrītvo nīagooka gūkū thī.” 28 Nake aarīkia kuuga ūguo, agīcooka agīthī agīta mwarī wa nyina Mariamu keheheri-inī, akīmwīra atīrī, “Mūrutani arī gūkū na nīarakūūra.” 29 Rīrīa Mariamu aiguire ūguo, akīrūgama na ihenya agīthī kūrī we. 30 Na hīndī īyo Jesū ndaakoretwo atoonyete itūūra, no aarī o harīa Maritha aamūtūngīte. 31 Rīrīa Ayahudi acio maarī na Mariamu kūu nyūmba makīmūmīrīria monire ūrīa okīra na ihenya oimite nja, makīmūrūmīrīra, magīciirīa atī aathīiaga mbīrīra-inī akarīrīre ho. 32 Hīndī īrīa Mariamu aakinyire harīa Jesū aarī na akīmuona, akīgūa thī magūrū-inī make, akīmwīra atīrī, “Mwathani, ūngīraarī gūkū, mūrū wa maitū ndangīrakuire.” 33 Hīndī īrīa Jesū aamuonire akīrīra, na Ayahudi arīa mokīte hamwe nake o nao makīrīra-rī, agīcaaya mūno roho-inī thīnī na agītangīka ngoro. 34 Akīmoorīa atīrī, “Mūmūigīte ha?” Nao makīmūcookeria atīrī, “Mwathani, ūka wone.” 35 Jesū akīrīra. 36 Nao Ayahudi makiuga atīrī, “Onei ūrīa aramwendete!” 37 No amwe ao makīūrania atīrī, “Mūndū ūyū ūrahingūrīre mūtumumu maithorī, ndangīrahōtīre kūgīria akue?” 38 Nake Jesū, o rīngī acaāte mūno, agīthī mbīrīra-inī. Mbīrīra īyo yarī ngurunga na yahīngītvo na ihiga. 39 Nake Jesū akīmeera atīrī, “Eherīa ihiga.” No Maritha, mwarī wa nyina na mūndū ūcio wakuīte, akīmwīra atīrī, “Mwathani, rīu nīmūnungu nī ūndū nīaniinīte mīthenya īna ho.” 40 Nake Jesū akīmwīra atīrī, “Gīthī ndikwīrīre atī wetīkia nīūkuona riiri wa Ngai?” 41 Nī ūndū ūcio makīeherīa ihiga. Jesū agīcooka agītiira maitho, akiuga atīrī, “Baba, nīndagūcookeria ngaatho nī ūndū nīūnjūguaga. 42 Nīnjūū atī nīūnjūguaga hīndī ciothe, no ndoiga ūguo nī ūndū wa andū aya marūgamīte haha, nīguo metīkie atī nīwe wandūmīre.” 43 Jesū aarīkia kuuga ūguo, akīanīrīra na mūgambo mūnene, akiuga atīrī, “Lazaro, uma!” 44 Nake mūndū ūcio warī mūkuū akīuma, ohetwo na ndaamī cia

gatani moko na magūrū, na akarīgīciirīo taama ūthīū. Jesū akīmeera atīrī, “Muohorei mataama macio ma mbīrīra, mūreke athīi.” 45 Nī ūndū ūcio Ayahudi aingī arīa mokīte gūceerera Mariamu, moona ūrīa Jesū eekire, makīmwītikīa. 46 No amwe ao magīthī kūrī Afarisai, makīmeera ūrīa Jesū ekīte. 47 Hīndī īyo athīnjīri-Ngai arīa anene hamwe na Afarisai magīta Kīama. Makīūrania atīrī, “Nī kī tūreka? Onei ūrīa mūndū ūyū ararīnga cīama nyingī. 48 Twareka athīi na mbere ūguo, andū othe nīmekūmwītikīa, nao Aroma moke meyoere hekarū iitū, o na rūrīrī rwītū.” 49 Hīndī īyo ūmwe wao wetagwo Kaiāfa, ūrīa warī mūthīnjīri-Ngai mūnene mwaka ūcio, akiuga atīrī, “Inyūī mūtīrī ūndū mūūī o na atīa! 50 Inyūī mūtīūī atī nī kaba mūndū ūmwe akue nī ūndū wa kīrīndī, handū ha rūrīrī ruothe rūthīre.” 51 Ūndū ūcio ndaarīre etaarīte we mwene, no aarathīre ūguo arī ta mūthīnjīri-Ngai mūnene wa mwaka ūcio, atī Jesū nīagakuīra rūrīrī rwa Ayahudi, 52 na to rūrīrī rūu rwīki, no o na nīngī akue nī ūndū wa cīana cīa Ngai irīa cīahurunjūkīte, nīgeetha acīcookanīrīre atūme itūīke kīndū kīmwe. 53 nī ūndū ūcio kuuma mūthenya ūcio magīciirīra kūmūūruga. 54 Nī ūndū ūcio Jesū ndaacookīre gūthīi akīōnīthanāgia kūrī Ayahudi. Handū ha ūguo, akīehera agīthī kūndū kwarī hakuhī na werū, gatūūra geetagwo Efīraimu, agīikara kuo na arūtvo ake. 55 Na rīrīa Bathaka ya Ayahudi yakuhīrīrīre, andū aingī makīambata kuuma matūūra-inī, magīthī Jerusalemu nī ūndū wa igongona rīa gwītherīa Bathaka ītanakīnya. 56 Andū acio magīkara magīcarāgia Jesū, na rīrīa maarūngī nja ya hekarū, makīūrania atīrī, “Mūgwīciirīa atīa? Kāī hīhi ategūūka Gīathī-inī?” 57 No athīnjīri-Ngai arīa anene na Afarisai nīmarūtīte watho atī mūndū o wothe ūngīamenyire harīa Jesū aarī, amarehere ūhoro nīgeetha mamūnyīite.

12 Mīthenya itandatū mbere ya Gīathī kīa Bathaka gūkīnya, Jesū agīthī Bethania, kūrīa Lazaro ūrīa aariūkītie aatūūruga. 2 Nī kwarūgīrwo irīo cīa hwaī-inī nī ūndū wa Jesū. Maritha nīwe watungataga, nake Lazaro aarī ūmwe wa arīa maīkarīte metha-inī na Jesū. 3 Nake Mariamu akīōya cuba ya maguta manungi wega na ma goro mūno, akīhaka Jesū magūrū, agīcooka akīmūgīria na njuūrī yake. Nayo nyūmba ikīyūra mūtārārīko mwega wa maguta macio. 4 No mūrūtvo ūmwe wa Jesū wetagwo Judasi Isīkariota, ūrīa wacookīre kūmūkunyanīra, akīregana na ūndū ūcio, akiuga atīrī, 5 “Nīkī kīragīrīre maguta macio

mendio na mbeeca icio iheo athiini? Nīmaraiḡanīte mūcaara wa mwaka mūgima.” 6 Ndoigire ūguo nī ūndū wa gūcaīra athiini, no oigire ūguo nī ūndū aarī mūici, tondū nīwe wakuuaga mūhuko wa mbeeca, na nīaiyaga imwe akahūthīra we mwene. 7 Nake Jesū aḡicookia atīrī, “Tiganai nake, araigīte maguta macio nī ūndū wa mūthenya ūrīa ngaathikwo. 8 Athiini mūrī nao hīndī ciothe, no nī mūtīrīkoragwo na nī hīndī ciothe.” 9 Ihinda-inī o rīu gīkundi kīnene kīa Ayahudi gīkīmenya atī Jesū aarī kūu na gīgūka, na gītiokire nī ūndū wa Jesū tu, no ningī nīgeetha kīone o na Lazaro ūcio aariūkītie kuuma kūrī arīa akuū. 10 Nī ūndū ūcio athīnjīri-Ngai arīa anene magīthugunda kūrāga Lazaro o nake, 11 nīgūkorwo nī ūndū wake Ayahudi aingī nīmathiiga kūrī Jesū na makamwītīkia. 12 Mūthenya ūcio ūngī andū aingī arīa mokīte nī ūndū wa Gīathī kīu makīigua atī Jesū aarī njīra-inī aḡīthī Jerusalemu. 13 Magīkuua mīkīndū, magīthīi namo kūmūtūnga, makīanagīrīra atīrī, “Hosana!” “Kūrathimwo-rī, nī mūndū ūrīa ūgūka na rīitwa rīa Mwathani!” “Kūrathimwo-rī, nī Mūthamaki wa Isiraēli!” 14 Nake Jesū akīona njaū ya ndigiri, akīmīkarīra, o ta ūrīa kwandīkītwo atīrī, 15 “Tiga gwītīgīra, wee Mwarī wa Zayuni; ta rora, mūthamaki waku nīarooka, aikarīire njaū ya ndigiri.” 16 Arutwo ake matiambīte gūtaūkīrwo nī gītūmi kīa maūndū macio. No Jesū aarīkia kūgoocithio nīguo maataūkīrwo atī maūndū macio maandīkītwo nī ūndū wake, na atī ūguo noguo maamwītīte. 17 Nakīo gīkundi kīa andū kīrīa kīarī nake rīrīa eetire Lazaro oime mbīrīra-inī na akīmūrīukīa kuuma kūrī arīa akuū gīgīthīi na mbere kūmemerekia ūhorō ūcio. 18 Andū aingī magīka gūtūnga Jesū nī ūndū nīmaiguīte atī nīaringīte kīama kīu. 19 Nī ūndū ūcio Afarisai makīrīra atīrī, “Ta kīonei tūtīrī ūndū tūreeka. Onei ūrīa andū othe mamūrūmīrīire!” 20 Na rīrī, nī kwarī na Ayunani gatagatī-inī ka arīa maathīite gūthathaiya Ngai Gīathī-inī kīu. 21 Nao magīka kūrī Filipu, ūrīa woimīte itūra rīa Bethisaida kūu Galili, marī na ihooya, makīmwīra atīrī, “Mūthuuri ūyū, no twende kuona Jesū.” 22 Nake Filipu aḡīthī akīra Anderea ūhorō ūcio, nao eerī magīthīi makīra Jesū. 23 Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Ihinda nīrīkinyu Mūrū wa Mūndū agoocithio. 24 Ngūmwīra atīrī na ma, tiga hīndī ya ngano yambire kūgūa tīrī-inī ikue-rī, itūūraga īrī iiki. No īngīkua, nīciaraga maciaro maingī. 25 Mūndū ūrīa wendete muoyo wake nīakoowō nīguo, na mūndū

ūrīa ūthūire muoyo wake arī gūkū thī, nīakaūtūūria ngīnya muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) 26 Ūrīa wothē ūndungatagīra no ngīnya anūmīrīre, nīgeetha harīa ndī o nayo ndungata yakwa īgaakorwo ho. Ūrīa ūndungatagīra-rī, nake Baba nīarīmūtīīaga. 27 “Rīu ngoro yakwa nīratangīka, na nī ngūkiuga atīa? Njuge, ‘Baba honokia harī ihinda rīrī?’ Aca, gītūmi gīkī nīkīo gītūmīte ngīnyie ihinda rīrī. 28 Baba, goocithia rīitwa rīakul!” Hīndī iyo mūgambo ūkiuma igūrū ūkiuga atīrī, “Nīndīrīgocithītie na no ngūrīgocithia o rīngī.” 29 Nakīo gīkundi kīa andū kīrīa kīarī ho na gīkiigua ūguo, gīkiuga atī mūgambo ūcio nīwarurumaga; nao arīa aḡī makiuga atī nī mūrīka wamwarīra. 30 Nake Jesū akīmeera atīrī, “Mūgambo ūcio ndūnaaria nī ūndū wakwa, no waria nī ūndū wanyu. 31 Hīndī nī ngīnyu thī īno itūrwo ciira; nake mūnene wa thī īno nīekūingatwo. 32 No nī ndaarīkia kūhaicio igūrū kuuma thī, nīngaguucīrīra andū othe harī nī.” 33 Oigire ūguo nīgeetha onanie gīkuū kīrīa agaakua. 34 Gīkundi kīu gīkiuga atīrī, “Nītūiguīte kuuma Watho-inī atī Kristū egūtūra tene na tene, nī ūndū ūcio-rī, nī atīa ūguo woiga atī ‘Mūrū wa Mūndū no ngīnya ahaicio igūrū?’ Ūcio ‘Mūrū wa Mūndū’ nūū?” (aiōn g165) 35 Nake Jesū akīmeera atīrī, “Nīmūgūkorwo na ūtheri ihinda rīngī inini. Thiīagai rīrīa mūrī na ūtheri, nduma ītanamūtumanīra. Mūndū ūrīa ūthīiiga na nduma ndamenyaga kūrīa arathīi. 36 Mwīhokagei ūtheri hīndī īrīa mūrī naguo, nīgeetha mūtūike ciana cia ūtheri.” Nake Jesū aarīkia kwaria, akīmehitha, aḡīthīra. 37 O na thuutha wa Jesū kūringa ciama icio ciothe makīonaga-rī, matiigana kūmūtīkia. 38 Ūndū ūcio warī wa kūhingīa kiugo kīa Isaia ūrīa mūnabīi kīrīa kūrāgia atīrī: “Mwathani, nūū wītīkītie ūhorō witū, nakuo guoko kwa Mwathani kūguūrīrio ū?” 39 Nī ūndū ūcio matīngīetīkīrie, nī tondū Isaia nīoigīte handū hangī atīrī: 40 “Nīamatūite atumumu, na akoomia ngoro ciao, nīgeetha matikoone na maitho mao, kana mataūkīrwo ngoro-inī ciao, o na kana magarūrūke, na nī ndīmahonie.” 41 Isaia oigire ūguo nī ūndū nīooneete riiri wa Jesū, na akīaria ūhorō wake. 42 No o na gūtariī o ūguo, aingī o na gatagatī ka atongoria a Ayahudi nīmamwītīkīrie. No nī ūndū wa Afarisai, matīngīoimbūrīre wītīkio wao nī gwītīgīra matikaingatwo thunagogi; 43 nīgūkorwo nīmendete kūgoocwo nī andū gūkīra kūgoocwo nī Ngai. 44 Jesū aḡicooka akīanīrīra na mūgambo mūnene, akiuga atīrī, “Mūndū ūrīa ūnjītīkītie, to nī nyiki

etikítie, no etikítie o na úria wandúmire. 45 Híndí írĩa mündú úcio andora, onaga úrĩa wandúmire. 46 Ní njúkíte gúkú thĩ ndĩ útheri, nígeetha gútikagíe o na úmwe únjítikítie úngúikara nduma-inĩ. 47 “Ha úhoro wa mündú úrĩa úiguaga úhoro wakwa no akaaga kúúhingia, ndikúmutuúra ciira; nígúkorwo ndiokire gútuúra andú a thĩ ciira, no ndokire kúmahonokia. 48 Mútuániri ciira arĩ ho, harĩ mündú úrĩa úndegaga na akaaga gwítíkíra ciugo ciakwa; kiugo kíu ndaaririe níkió gíkaamútuúra ciira múthenya wa múthia. 49 Nígúkorwo ndiaririe ndúrite ní mwene, no Baba úrĩa wandúmire níwe wanjathire úrĩa ingiuga, na úrĩa ingíaria. 50 Nínjũũ atĩ ríathani ríake ríkinyagia mündú muoyo-inĩ wa tene na tene. Nĩ úndú úcio úhoro úrĩa wothe njaragia no úrĩa Baba anjũrite njarie.” (aiónios g166)

13 Na rírĩ, gwatigítie o hanini Gíathĩ kía Bathaka gíkinye. Jesú níamenyete atĩ ihinda ríake ría kuuma gúkú thĩ athĩ kúri lthe níriakinyíte. Na tondú níendete arĩa maarĩ ake gúkú thĩ, akímoonía úrĩa aamendete nginya kírikíró. 2 Na rírĩa maarĩaga irio cia hwaĩ-inĩ, Múcukani níaríkítie gwíkíra ngoro-inĩ ya Judasi Isikariota, múrú wa Simoni, meciiria ma gúkunyańra Jesú, 3 Jesú níamenyete atĩ lthe níamúheete úhoti wa maúndú mothe, na atĩ oimíte kúri Ngai, na acookaga kúri o Ngai; 4 ní úndú úcio Jesú agúkíra, akíuma hau maarĩagíra, akíruta nguo yake ya igúru, akíoya taurú, akítoha njohero. 5 Thuutha wa úguo, agítírira maaĩ kíraĩ-inĩ na akíambíríria gúthambia arutwo ake nyarírĩ, akímagiragia na taurú íyo eyohete njohero. 6 Na aakinya harĩ Simoni Petero, Petero akímúúria atírĩ, “Hĩ, Mwathani, wee níwe úgúúthambia nyarírĩ?” 7 Jesú akímúcookeria atírĩ, “Ndúngímenya úrĩa ndíreka ríu, no thuutha-inĩ níúrímenya.” 8 Petero akímwíra atírĩ, “Aca, wee ndúri híndí úngíthambia nyarírĩ ciakwa.” Jesú akímúcookeria atírĩ, “Itangígúthambia, ndúngígíra ngwataníro na ní.” (aión g165) 9 Simoni Petero akímúcookeria atírĩ, “Mwathani, ndúgaathambie o nyarírĩ ciiki, no gúthambie moko o na mútwel!” 10 Jesú akímúcookeria atírĩ, “Múndú wíthambíte mwírĩ abatairio ní gwíthamba o nyarírĩ ciiki; mwírĩ wake wothe ní mútheru. Na inyuĩ múrĩ atheru, o na gútuika ti inyuothe.” 11 Nígúkorwo níamenyete úrĩa úkaamúkunyańra, na níkió oigire atĩ ti othe maarĩ atheru. 12 Aaríkia kúmathambia nyarírĩ, akíthumba nguo yake ya igúru, na agícooka harĩa

aikaríte. Akímoonía atírĩ, “Nímwataúkírwó ní úguo ndamwíka? 13 Múnjítaga ‘Múrutani’ na ‘Mwathani’, na úguo níguo kúri, nígúkorwo úguo níguo ndĩ. 14 Na rírĩ, kuona atĩ Ní, Mwathani na Múrutani wanyu, nídamúthambia nyarírĩ-rĩ, o na inyuĩ nímwagírúrwó múthambanagie nyarírĩ mündú na úrĩa úngĩ. 15 Níndamuonia kíonereria níguo mwíkage o ta úguo ndamwíka. 16 Ngúmwíra atírĩ na ma, gútirĩ ndungata nene gúkíra mwathi wayo, kana mútúmwo agakíra úrĩa úmútúmíte. 17 Kuona atĩ ríu nímwumenyete maúndú maya, nímuríathimagwo mwameka. 18 “Ndíraaria úhoro wanyu inyuothe; nínjũũ arĩa thuuríte. No úhoro úyú ní wa kúhingia maandiko marĩa moigíte atírĩ, ‘O úrĩa túríanagíra irio nake níngarúrukíte.’ 19 “Ndíramwíra maúndú maya ríu matanekíka, nígeetha híndí írĩa maríkíka múrínjítíkia atĩ ní ní ní we. 20 Ngúmwíra atírĩ na ma, úrĩa wothe wamúkagíra mündú úrĩa ndúmíte ní ní mwene aamúkagíra; na úrĩa wothe únyamúkagíra, aamúkagíra úrĩa wandúmire.” 21 Jesú aaríkia kuuga úguo, agítangíka ngoro na akíumbúra atírĩ, “Ngúmwíra atírĩ na ma, úmwe wanyu níekúngunyańra.” 22 Nao arutwo ake makíambíríria kúrorana marígítwo núú gatagatĩ-inĩ kao aaragia úhoro wake. 23 Úmwe wao, múrutwo úrĩa Jesú endete, aikaríte thĩ etiiranítie na Jesú. 24 Nake Simoni Petero akíheneria múrutwo úcio, akímwíra atírĩ, “Ta múúrie araaria úhoro wa ú.” 25 Nake múrutwo úcio, agítíirania na Jesú na akímúúria atírĩ, “Mwathani, úcio núú úraaria úhoro wake?” 26 Jesú agícookeria atírĩ, “Ní úrĩa ngúhe kíenyú gíkĩ kía múgate ndaaríkia gúgítobokia thubu-inĩ.” Na aaríkia gútobokia kíenyú kía múgate thubu-inĩ, agíkíhe Judasi Isikariota múrú wa Simoni. 27 Judasi aaríkia kúria múgate úcio, Múcukani akímúngíra. Nake Jesú akímwíra atírĩ, “Úrĩa úkírĩ gwíka-rĩ, íka narua.” 28 No gútirĩ o na úmwe warĩ metha-inĩ wataúkírwó ní gítúmi kía Jesú kúmwíra úguo. 29 Na tondú Judasi níwe waigaga mbeeca-rĩ, amwe magíciiria Jesú aamwíraga agúre kíria kíabataranítie ní úndú wa Gíathĩ, kana aheane kíndú ní úndú wa arĩa athíini. 30 Nake Judasi aaríkia kwamúkíra múgate úcio, akíuma nja. Na kwarĩ útukú. 31 Na Judasi aaríkia gúthĩ, Jesú akiuga atírĩ, “Ríu Múru wa Múndú níagoocithítio, nake Ngai níagoocithítio arĩ thíini wake. 32 Angíkorwo Ngai níagoocithítio thíini wake, Ngai níekúgoocithia Múriú arĩ thíini wake mwene, na amúgoocithie o narua. 33 “Ciana ciakwa, ngúkorwo na inyuĩ o gwa kahinda kanini.

Nīmūkanjaria, na o ta ūria ndeerire Ayahudi, no taguo ngūmwīra: Kūrīa ndīrathīi, inyuī mūtinghota gūka. **34** “Ngūmūhe riathani rierū: Endanagai mūdū na ūria ūngī. O ta ūria ndīmwendete, o na inyuī no ngīnya mwendanage mūdū na ūria ūngī. **35** Ūndū ūyū nīguo ūrīmenyithagia andū othe atī mūrī arutwo akwa, mūngēdana mūdū na ūria ūngī.” **36** Simoni Petero akīmūria atīrī, “Mwathani nī kū ūgūthīi?” Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Kūrīa ngūthīi, mūtinghota kūnūmīrīra rīu, no nīmūrīnūmīrīra thuutha-inī.” **37** Petero akīmūria atīrī, “Mwathani nī kī kīngīgīria ngūrūmīrīre rīu? Nīi nīngūruta muoyo wakwa nī ūndū waku.” **38** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Atī no ūrute muoyo waku nī ūndū wakwa? Ngūkwīra atīrī na ma, ngūkū itanakūga, nīūrīngaana maita matatū!

14 “Mūtīgatāngīke ngoro, mwīhokei Ngai; o na nī mūnjīhoke. **2** Thīinī wa nyūmba ya Baba kūrī na ciikaro nyingī; gūtāngīrī ūguo ingīrī kūmwīra. Nīngūthīi kuo kūmūthondekera handū. **3** Na ndathīi na ndamūthondekera handū-rī, nīngacooka ndīmūgīre nīgeetha o na inyuī mūkoragwo harīa ndī. **4** Njīra ya kūrīa ndīrathīi inyuī nīmūmīū.” **5** Nake Toma akīmūwīra atīrī, “Mwathani, ithuī tūtīū kūrīa ūgūthīi, nī ūndū ūcio-rī, njīra tūngīkīmīmenya atīa?” **6** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Nīi nī nī njīra, na nī nī ūhorō ūria wa ma, na nī nī muoyo. Gūtīrī mūdū ūkīnyaga kūrī Baba atageire harī nī. **7** Korwo nīmūūmenyete kūna, no mūmenye Baba o nake. Kuuma rīu, nīmūmūi na nī mūmuonete!” **8** Filipu akīmūwīra atīrī, “Mwathani, tuonie Baba na ithuī nītūkūiganīra.” **9** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Filipu, ndūrī wamenya o na thuutha wa gūkorwo na inyuī ihinda iraihu ūguo? Mūdū ūria wothe ūnyonete nīonete Baba. Ūngīkiuga atīa atī, ‘Tuonie Baba?’ **10** Kai ūtetīkītīe atī nīi ndī thīinī wa Baba, na atī Baba arī thīinī wakwa? Ciugo iria ndīmūwīraga tī ciakwa nīi mwene; no Baba ūria ūtūūraga thīinī wakwa, nīwe ūraruta wīra wake. **11** Njītīkīai rīrīa nguuga atī ndī thīinī wa Baba, nake Baba arī thīinī wakwa; kana mūgītīkīe nī ūndū wa ūira wa ciama iria ningaga. **12** Ngūmwīra atīrī na ma, mūdū ūria wothe ūnjītīkītīe, nīarīkaga maūdū marīa njīkaga. Na nīageeka o na maūdū manene kūrī macio, tondū ndīrathīi kūrī Baba. **13** Na ūria wothe mūkahooya, nīngawīka thīinī wa rīitwa rīakwa, nīgeetha Mūrīū arehere Baba riiri. **14** Mwahooya ūndū o wothe thīinī wa rīitwa rīakwa, nīndīrīwīkaga. **15** “Angīkorwo

nīmūnyendete, nīmūrīathīkagīra ūria ndīmūwathīe. **16** Na nīi nīngahooya Baba, nake nīakamūhe Mūteithia ūngī aikarage na inyuī ngīnya tene, (aiōn g165) **17** nake nīwe Roho ūria wa ma. Nao andū a gūkū thī matingīmūwītīkīra tondū matimuonaga na matimūū. No inyuī nīmūmūi nīgūkorwo atūūranagia na inyuī, na aikaraga thīinī wanyu. **18** Ndikūmūtīga ta ciana cia ngorīa, nīngūka kūrī inyuī. **19** Thuutha wa ihinda inyinyi, thī ndīgūcooka kūnyona, no inyuī nīmūrīnyonaga. Tondū nīndūūraga muoyo, o na inyuī nīmūgūtūra muoyo. **20** Mūthenya ūcio nīmūkamenya atī nīi ndī thīinī wa Baba, na inyuī mūrī thīinī wakwa, na nīi ndī thīinī wanyu. **21** Ūria wothe ūiguuga maathani makwa na akamaathīkīra, ūcio nīwe ūnyendete. Nake ūcio ūnyendete nīarīendagwo nī Baba, o na nīi nīndīmwendaga na ndīonithanagīe kūrī we.” **22** Nake Judasi (no ti Isikariota) akiuga atīrī, “No rīrī Mwathani, nī kī gīgūtūma wīonithanie kūrī ithuī na ti kūrī andū a gūkū thīi?” **23** Nake Jesū agīcookia atīrī, “Mūdū o wothe ūnyendete nīarīathīkagīra ūrutani wakwa. Baba nake nīarīmwendaga, na nītūrīkaga kūrī we tūtūūranagīe nake. **24** Ūria ūtanyendete ndathīkagīra ūrutani wakwa. Ciugo icio mūiguuga tī ciakwa nīi mwene; nī cia Baba ūria wandūmire. **25** “Maūdū maya mothe ndamwārīra tūrī o na inyuī. **26** No rīrī, we Mūteithia, na nīwe Roho Mūtheru, ūria Baba agaātūma thīinī wa rīitwa rīakwa, nīakamūruta maūdū mothe na amūrīrikanie ūria wothe ndīmūwīrīte. **27** Thayū nīguo ngūmūtīgīra; thayū wakwa nīguo ndaamūhe. Ndikūmūhe thayū ta ūria ūheanagwo nī andū a gūkū thī. Mūtīgatāngīke ngoro kana mwītīgīre. **28** “Inyuī nīmūwīgūre nguuga atīrī, ‘Nīngūthīi na nīngacooka njūke kūrī inyuī rīngī.’ Angīkorwo nīmūnyendete-rī, no mūkene tondū ndīrathīi kūrī Baba, nīgūkorwo Baba nī mūnene kūrī nīi. **29** Ndamwīra maūdū macio o rīu matanekīka nīgeetha rīrīa magekīka mūgeetīkīa. **30** Ndikūmwārīra ūhorō ūyū ihinda irāya, nīgūkorwo mūnene wa gūkū thī nīarooka. We ndarī na hīnya wa kūnjathā, **31** no andū a gūkū thī no ngīnya mamenye atī nīnyendete Baba, na atī njīkaga o ūria Baba anjathīte. “Ūkai rīu; nītūthīi.

15 “Nīi nī nī mūthabībū ūria wa ma nake Baba nīwe mūrīmīri. **2** Rūhonge o ruothe rūrī thīinī wakwa rūtīciaraga nīarūtemaga akarweheria. Naruo rūhonge o ruothe rūrīa rūciaraga nīarūceehaga nīguo rūciare maciaro maingī makīria. **3** Inyuī o na rīu

mūrī atheru nī ūndū wa ūhoru ūrīa ndīmūheete. 4 Ikaragai thīinī wakwa na nī nīndīrīkaraga thīinī wanyu. Gūtīrī rūhonge rūngīciara maciaro rūrī rwiki; no nginya rūikare thīinī wa mūthabībū. O na inyuī mūtingīciara maciaro mūtangīkara thīinī wakwa. 5 “Nī nī mūthabībū, na inyuī mūrī honge. Mūndū angīkara thīinī wakwa na nī njikare thīinī wake, nīarīciaraga maciaro maingī; tondū mūtārī hamwe na nī mūtīrī ūndū mūngīhota gwīka. 6 Mūndū o wothe angīaga gūkara thīinī wakwa-rī, atārī o ta rūhonge rūrīa rūteagwo rūkooma; honge icio nīkūnganio ciūnganagio, igaikio mwaki-inī ikahīa. 7 Mūngīkara thīinī wakwa, nacio ciugo ciakwa ciikare thīinī wanyu, hooyai o kīrīa gīothe mūngīenda, na nīmūkūheo kīo. 8 Ūndū ūrīa ūngīgoocithia Baba nī atī, mūciarage maciaro maingī nīguo mwīonanie mūrī arutwo akwa. 9 “O ta ūrīa Baba anyendete, ūguo noguo na nī ndīmwendete. Rīu-rī, ikaragai o wendo-inī wakwa. 10 Mūngīathīkīra maathani makwarī, nīmūrīkaraga wendo-inī wakwa o ta ūrīa nī njathīkīre maathani ma Baba na ngaikara wendo-inī wake. 11 Ndamwīra maūndū macio nīguo gīkeno giakwa kīgīe thīinī wanyu, nakīo gīkeno kīanyu gīkinyanīre. 12 Rīathani rīakwa nī rīrī: Endanagai inyuī ene, o ta ūrīa nī ndīmwendete. 13 Gūtīrī mūndū ūrī wendo mūnene kūrī ūyū, atī mūndū no arute muoyo wake nī ūndū wa arata ake. 14 Inyuī mūrī arata akwa, mūngīka ūrīa ndīmwathīte. 15 Ndigūcooka kūmwīta ndungata, tondū ndungata ndīmenyaga ūrīa mūmīathi areeka; no inyuī ndīmwītīte arata nīgūkorwo maūndū marīa mothe ndīrutīte kuuma kūrī Baba nīndīmūmenyithīte. 16 Ti inyuī mwathuurire, no nī nī ndamūthuurire, na ngīmwmūra mūthī mūgaciare maciaro, namo maciaro macio matūūre. Nake Baba nīakamūhe kīrīa gīothe mūkahooya thīinī wa rīitwa rīakwa. 17 Rīrī nīrīo rīathani rīakwa: Endanagai. 18 “Andū a thī mangīmūthūūra, menyai atī nī nī maambire gūthūūra. 19 Korwo mūrī a gūkū thī, andū a thī no mamwende ta mūrī ao. No rīrī, inyuī mūtīrī a gūkū thī, no nīndīmūthuurīte kuuma kūrī andū a thī. Nīkīo andū a thī mamūthūire. 20 Ririkanai ūhoru ūrīa ndamwīre atīrī, ‘Gūtīrī ndungata nene gūkīra mūmīathi.’ Angīkorwo nī nīmanyariire, o na inyuī nīmakamūnyarīra. Angīkorwo nīmathīkīre ūrutani wakwa o na wanyu nīmakawathīkīra. 21 Nao makaamwīka ūguo nī ūndū wa rīitwa rīakwa, nīgūkorwo matiūū ūrīa wandūmire. 22 “Korwo ndīkīre

ngīmāhe ūhoru, matingīamenyire nī ehia. No rīu matīrī na kīgwatio nī ūndū wa mehīa mao. 23 Mūndū ūrīa ūthūūrīte, nīathūūire Baba o nake. 24 Korwo ndīkīte gatagatī-inī kao maūndū marīa matārī mekwo nī mūndū ūngī matingīamenyire nī ehia. No rīu nīmonete ciama ici, no no maathūire na magathūūra Baba. 25 No nīgeetha kūhingio ūrīa kwandīkītwo Watho-inī wao atīrī, ‘Nīmathūūire hatārī gītūmi.’ 26 “Hīndī rīa Mūteithia agooka, ūrīa ngaamūtūmīra kuuma kūrī Baba, na nīwe Roho wa ma ūrīa uumaga kūrī Baba, we nīakaheana ūira wakwa. 27 Na o na inyuī no nginya mūkaaruta ūira, tondū mūtūūrīte na nī kuuma o kīambīrīria.

16 “Ndamwīra maūndū macio mothe nīgeetha mūtikanāe gūtiganīria wītīkio. 2 Nīmakamūngata thunagogi-inī; na ūhoru wa ma nī atī, kūrī hīndī īgūūka rīrīa mūndū o wothe ūkaamūūraga ageciiragia atī nī Ngai aratungatīra. 3 Mageekaga maūndū macio nī ūndū matimenyete Baba o na kana makaamenya. 4 Ndamwīra maūndū macio nīgeetha hīndī īyo yakinya mūkaaririkana atī nīndamwīrīte. Ndiamwīre maūndū macio kīambīrīria-inī tondū ndaarī hamwe na inyuī. 5 “Rīu nīngūthīi kūrī ūrīa wandūmire. No gūtīrī o na ūmwe wanyu ūranjūūrīa atīrī, ‘Ūrathīi kū?’ 6 Mwaiyūrwo nī kīeha nī tondū nīndamwīra maūndū macio. 7 No ngūmwīra atīrī na ma, nī kwagīrīre nī thīi nī ūndū wanyu. Tondū ndaaga gūthīi, Mūteithia ndagooka kūrī inyuī. No ndaathīi, nīngamūtūma oke kūrī inyuī. 8 Nake oka, nīakaiguithia andū a gūkū thī ūrīa mahītīte ūhoru-inī wa mehīa, na ūhoru-inī wa ūthingu, o na ūhoru-inī wa ciira: 9 Nīmahītīte ūhoru-inī wa mehīa, nīgūkorwo andū matinjītīkīte; 10 nīmahītīte ūhoru-inī wa ūthingu, nīgūkorwo ndīrathīi kūrī Baba kūrīa mūtangīcooka kūnyona; 11 na nīmahītīte ūhoru-inī wa ciira tondū mūnene wa gūkū thī nīarīkīte gūtūūrwo ciira. 12 “Ndī na maūndū mangī maingī ma kūmwīra, makīria ya marīa mūngīhota kūmīrīria rīu. 13 No rīrī, Roho Mūtheru ūcio wa ma oka, nīakamūtongoria ūhoru-inī ūrīa wa ma wothe. Ndakaaragia ūhoru wake mwene; akaaragia ūhoru wa maūndū marīa aigūte, ningī nīakamwīra ūhoru wa maūndū marīa magooka thuutha. 14 Nīakangocithia nīgūkorwo nīakamūmenyithia ūhoru wakwa ūrīa arūtīte kuuma kūrī nī. 15 Maūndū mothe ma Baba nī makwa. Nīkīo ndamwīra atī Roho nīakamūmenyithia ūhoru wakwa ūrīa arūtīte

kuuma kūrī nī, mūumenye. **16** “Thuutha wa kahinda kanini mūtikūnyona rīngī na ningī thuutha wa kahinda kanini nīmūkūnyona.” **17** Amwe a arutwo ake makīūrania atīrī, “Arenda kuuga atīa rīrīa aroiga atī, ‘Thuutha wa kahinda kanini mūtikūnyona rīngī na ningī atī thuutha wa kahinda kanini nīmūkūnyona’, ningī atī ‘Tondū ndīrathī kūrī Baba?’” **18** Magīthī na mbere kūrānia atīrī, “Arenda kuuga atīa rīrīa aroiga atī, ‘Kahinda kanini?’ Ithuī tūtiramanya ūrīa aroiga.” **19** Nake Jesū akīona atī nīmendaga kūmūuria ūhorō ūcio, nī ūndū ūcio akīmeera atīrī, “Nī kūrānia mūrōrania ūrīa ngwendaga kuuga rīrīa njugire atī ‘Thuutha wa kahinda kanini mūtikūnyona rīngī, na ningī thuutha wa kahinda kanini nīmūkūnyona’? **20** Ngūmwīra atīrī na ma, mūkaarfīra na mūcakaē rīrīa andū a thī marakena. Inyuī mūkanyitwo nī kīeha, no kīeha, kīanyu nīgīkagarūrūka gītūike gīkeno. **21** Mūndū-wa-nja agīciara nīakoragwo na ruo tondū hīndī yake nī nginyu; no aarīkia gūciara kaana, akariganīrwo nī ruo nī ūndū wa gūkena nīgūkorwo kaana nī gaaciarwo gūkū thī. **22** O na inyuī noguo: Rīu nī ihinda rīanyu rīa kīeha, no nīngamuona rīngī na nīmūgakena, na gūtīrī mūndū o na ūmwe ūkaamūtunya gīkeno kīu. **23** Mūthenya ūcio wakinya mūtīgacooka kūnjūuria ūndū o na ūrīkū. Ngūmwīra atīrī na ma, Baba nīakamūhe kīrīa gīothe mūkaahooya thīinī wa rīitwa rīakwa. **24** Nginyagia rīu mūtīrī mwahooya ūndū thīinī wa rīitwa rīakwa. Hooyai na nīmūkūheo, nīguo gīkeno kīanyu gīkinyanīre. **25** “O na gūtūika ngoretwo ngīaria na ngerekano-rī, hīndī nīroka rīrīa itagacooka kūmwarīria na njīra īyo, no ngaamwīraga ūhorō wa Baba itekūhithīrīra. **26** Mūthenya ūcio nīmūkahooyaga thīinī wa rīitwa rīakwa. Ndirōiga atī nīngahooyaga Baba ithenya rīanyu. **27** No rīrī, Baba we mwene nīamwendete, nīgūkorwo inyuī nīmūnyendete, na nīmwītīkītie atī ndoimire kūrī Ngai. **28** Nī ndoimire kūrī Baba, ngūka gūkū thī; na rīu nīnguuma gūkū thī, njooke kūrī Baba.” **29** Hīndī īyo arutwo a Jesū makiuga atīrī, “Rīu nīūratūhe ūhorō wega, ūtekwaria na ngerekano. **30** Rīu nītwarenaya atī wee nīūū maūndū mothe, na atī o na ndūbataire mūndū o na ūrīkū akūūrie ciūria. Ūhorō ūcio nīwatūma twītīkie atī woimīte kūrī Ngai.” **31** Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Rīu nīmwetīkia! **32** No hīndī nīroka, na nīnginyu, rīrīa mūkahurunjūka, o mūndū athīi gwake mūciī. Mūkaandīga ndī nyiki, no ndīrī nyiki, nīgūkorwo Baba arī hamwe na nīi.

33 “Ndamwīra maūndū macio nīgeetha mūgīe na thayū thīinī wakwa. Gūkū thī nīmūrionaga thīina. No ūmīrīria! Nīi nīndooretie thī.”

17 Jesū aarīkia kuuga maūndū macio, agītīira maitho akīrora na igūrū, akīhooya, akiuga atīrī: “Baba hīndī nī nginyu. Goocthia Mūrūguo, nīguo nake Mūrūguo akūgoocithie. **2** Nīgūkorwo nīmūheete ūhoti wa gwatha andū othe, nīguo arīa othe ūmūheete amahe muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) **3** Na rīu ūyū nīguo muoyo wa tene na tene: Atī makūmenye, o Wee Ngai ūrīa wa ma, na mamenye Jesū Kristū, ūrīa ūtūmīte. (aiōnios g166) **4** Nīngūgoocithītie gūkū thī na ūndū wa kūrīkia wīra ūrīa waheire ndute. **5** Na rīu Baba, ngoocithia ndī mbere yaku na riiri ūrīa ndaarī naguo hamwe nawe o mbere thī itaanagīa. **6** “Nīnguūrīrie andū arīa waheire gūkū thī rīitwa rīaku. Acio maarī aku; nawe ūkīhe o, nao nīmathīkīre kiugo gīaku. **7** Na rīu nīmamenyete atī indo iria ciothe ūheete ciūmīte kūrī wee. **8** Nīgūkorwo nīndamaheire ciugo iria waheire, nao magīciitīkīra. Nīmamenyire hatarī nganja atī ndoimire kūrī wee, na magītīkia atī wee nīwe wandūmire. **9** Acio nīo ndīrahoera. Ndirahoera andū a gūkū thī, no ndīrahoera arīa ūūheete, nīgūkorwo nī aku. **10** Kīrīa gīothe ndī nakīo nī gīaku, na kīrīa gīothe ūrī nakīo nī gīakwa. Naguo ūgooci nīūūkite kūrī nīi nī ūndū wao. **11** Ndigūikara gūkū thī rīngī, no-o marī o gūkū thī, na nīi ndīroka kūrī wee. Baba Mūtheru, magītīre na ūhoti wa rīitwa rīaku, rīitwa rīrīa waheire, nīgeetha matūike ūmwe o ta ūrīa ithuī tūrī ūmwe. **12** Rīrīa ndīraarī nao, nīndīramagītagīra na ngamamenyerera na rīitwa rīu waheire. Gūtīrī o na ūmwe ūūrīte o tiga ūrīa wathīrīrwo kwanangwo nīguo Maandīko mahingio. **13** “Rīu ndīroka kūrī wee, no maūndū maya ndīroiga ndī o gūkū thī, nīguo maiyūrwo nī gīkeno gīakwa kīrī gīkinyanīru kūna thīinī wao. **14** Nīndīmaheete kiugo gīaku, nao andū a gūkū thī makamathūūra, nīgūkorwo o ti a gūkū thī rīngī, o ta ūrīa nīi itarī wa gūkū thī. **15** Ihooya rīakwa ti ūmarute gūkū thī, no nī atī ūmagītagīre kuuma kūrī ūrīa mūūru. **16** O ti a gūkū thī, o ta ūrīa o na nīi itarī wakuo. **17** Maamūre, ūmatherie na ūhorō ūrīa wa ma; ūhorō waku nīguo ūhorō wa ma. **18** O ta ūrīa wandūmire gūkū thī, na nīi noguo ndamatūma kūrī andū a gūkū thī. **19** Ndītheretie nī ūndū wao, nīguo o nao matherio kūna nī ūhorō ūrīa wa ma. **20** “Nīngī to aya oiki ndīrahoera. Ndirahoera o

na arĩa angĩ makaanjĩtikia nĩ ùndũ wa ndũmĩrĩri ya aya, **21** nĩguo othe matũike ùmwe Baba, o ta ùrĩa we ùrĩ thĩĩnĩ wakwa na nĩ ndĩ thĩĩnĩ waku. O nao marogĩa thĩĩnĩ witũ nĩgeetha andũ a gũkũ thĩ metikie atĩ nĩwe ùndũmĩte. **22** Nĩndĩmaheete riiri ùrĩa waheire, nĩguo matũike ùmwe o ta ùrĩa ithuĩ tũrĩ ùmwe, **23** nĩ ndĩ thĩĩnĩ wao, nawe ùrĩ thĩĩnĩ wakwa. Marotuĩka ùmwe kũna, nĩgeetha andũ a gũkũ thĩ mamenye atĩ nĩwe wandũmire, na atĩ nĩũmendete o ta ùrĩa ùnyendete. **24** “Baba, ngwenda arĩa ùũheete makorwo na nĩ harĩa ndĩ na mone riiri wakwa, riiri ùrĩa ùũheete nĩ ùndũ nĩwanyendete thĩ itanombwo. **25** “Baba Mũthingu, o na gũtuĩka andũ a gũkũ thĩ matikũũĩ-rĩ, nĩ nĩngũũĩ, nao nĩ moĩ atĩ nĩwe ùndũmĩte. **26** Nĩngũmenyithanĩtie kũrĩ o, na nĩngũkĩrĩrĩria gũkũmenyithania, nĩgeetha wendani ùrĩa ùnyendete naguo ùikarage thĩĩnĩ wao na nĩguo o na nĩ mwene ngoragwo thĩĩnĩ wao.”

18 Jesũ aarĩkia kũhooya, agĩthĩ arĩ na arutwo ake, makĩringa mũkuru wa Karũũĩ ga Kidironi. Mũrĩmo ùcio ùngĩ nĩ haarĩ na mũgũnda wa mĩtamaiyũ, agĩtoonya ho na arutwo ake. **2** Na rĩrĩ, Judasi, ùrĩa wamũkunyaĩire, nĩooĩ handũ hau, nĩ ùndũ Jesũ nĩacemanagĩria ho kaingĩ na arutwo ake. **3** Nĩ ùndũ ùcio Judasi agĩthĩ hau mũgũnda-inĩ ùcio, atongoretie mbũtũ ya thigari na anene amwe kuuma kũrĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na Afarisai. Nao nĩmakuuĩte icinga, na matawa, na indo cia mbaara. **4** Nake Jesũ nĩ ùndũ nĩamenyaga maũndũ marĩa mothe maakirie kũmũkora-rĩ, akĩmĩra akĩmoooria atĩrĩ, “Nũũ mũracaria?” **5** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ Jesũ wa Nazarethi.” Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩ nĩ we.” (Nake Judasi ùcio wamũkunyaĩire aarũngĩ hau hamwe nao.) **6** Rĩrĩa Jesũ aameerire atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ we,” magĩcooka na thuutha makĩgũa thĩ. **7** O rĩngĩ Jesũ akĩmoooria atĩrĩ, “Nũũ mũracaria?” Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ Jesũ wa Nazarethi.” **8** Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ndamwĩra atĩ nĩ nĩ we. Akorwo nĩ nĩ mũracaria-rĩ, rekei andũ aya mathũ.” **9** Gwekĩkire ùguo nĩgeetha ùhoru ùrĩa aarĩtie ùhinge, rĩria oigire atĩrĩ, “Andũ arĩa waheire gũtirĩ o na ùmwe wao ndeete.” **10** Hĩndĩ ìyo Simoni Petero, tondũ aarĩ na rũhiũ rwa njora, akĩrũcomora na agĩtinia gũtũ kwa ùrĩo kwa ndungata ya mũthĩnjĩri-Ngai ùrĩa mũnene. (Ntungata ìyo yetagwo Maliku.) **11** Nake Jesũ agĩatha Petero atĩrĩ, “Cookia rũhiũ rwaku rwa njora! Gĩkombe kĩrĩa Baba aaheete-rĩ, nĩngwaga

gũkĩnyũra?” **12** Nayo mbũtũ ìyo ya thigari na mũnene wayo, hamwe na anene acio a Ayahudi makĩnyũta Jesũ. Makĩmuoha na **13** makĩamba kũmũtwara kwa Anasi, ùrĩa warĩ mũthoniwe wa Kaiafa, ùrĩa warĩ mũthĩnjĩri-Ngai ùrĩa mũnene mwaka ùcio. **14** Kaiafa nĩwe wataarĩte Ayahudi atĩ no gũkorwo arĩ wega mũndũ ùmwe akuĩre andũ othe. **15** Simoni Petero marĩ na mũrutwo ùngĩ makĩrũmĩrĩra Jesũ. Na tondũ mũrutwo ùcio nĩooĩ nĩ mũthĩnjĩri-Ngai ùrĩa mũnene, agĩtwarana na Jesũ kũu nja ya mũthĩnjĩri-Ngai ùcio mũnene. **16** No Petero agĩtigwo etereire hau nja ya kĩhingo. Nake mũrutwo ùcio ùngĩ, woĩo nĩ mũthĩnjĩri-Ngai ùrĩa mũnene, agĩcooka, akĩaria na mũirĩtu ùrĩa warĩ kĩhingo-inĩ agĩtoonya Petero. **17** Nake mũirĩtu ùcio warĩ kĩhingo-inĩ akĩũria Petero atĩrĩ, “Kaĩ wee ùrĩ ùmwe wa arutwo a mũndũ ùyũ?” Nake agĩcooka agĩkiuga atĩrĩ, “Aca, ndirĩ ùmwe wao.” **18** Na rĩrĩ, ndungata na thigari ciarũgamĩte irigiĩcĩrie mwaki ùrĩa ciakĩtie ikĩwota, tondũ kwarĩ na heho. Petero o nake aarũgamĩte hamwe nao agĩota mwaki. **19** Ihinda-inĩ o rĩu, mũthĩnjĩri-Ngai ùrĩa mũnene oragia Jesũ ùhoru wa arutwo ake na ùhoru wa ùrutani wake. **20** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ njariĩrie andũ othe a thĩ itarĩ ùndũ ngũhitha, na ngarutana hĩndĩ ciothe thunagogi-inĩ o na hekarũ-inĩ, kũrĩa Ayahudi othe macemanagia. Ndirĩ ùndũ njaragia na hito. **21** Ūranjũria ùguo niki? Ūria arĩa mananjĩgua ngĩaria. Ti-itherũ nĩmoĩ ùrĩa ndanoiga.” **22** Rĩrĩa Jesũ oigire ùguo, ùmwe wa thigari iria ciarĩ hau akĩmũgũtha rũhĩ, akĩmũria atĩrĩ, “Ūguo nĩguo ùgũcookeria mũthĩnjĩri-Ngai ùrĩa mũnene?” **23** Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩndoiga ùũru-rĩ, heana ùira wa ùũru ùcio. No angĩkorwo ndaaria ùhoru wa ma-rĩ, wangũthĩra kĩ?” **24** Nake Anasi akĩmũneana atwarwo arĩ o muohe kũrĩ Kaiafa mũthĩnjĩri-Ngai ùrĩa mũnene. **25** O hĩndĩ ìyo Simoni Petero arũgamĩte agĩota mwaki, akĩũrio atĩrĩ, “Kaĩ wee ùrĩ ùmwe wa arutwo a mũndũ ùyũ?” Nake agĩkaana, akiuga atĩrĩ, “Aca, ndirĩ ùmwe wao!” **26** Ntungata ìmwe ya mũthĩnjĩri-Ngai ùrĩa mũnene, na yarĩ ya mbarĩ ya mũndũ ùrĩa Petero aatinĩtie gũtũ, ikĩmũria atĩrĩ, “Na githĩ nĩ ndirakuonire mũrĩ nake hau mũgũnda-inĩ wa mĩtamaiyũ?” **27** O rĩngĩ Petero agĩkaana, na o hĩndĩ ìyo ngũkũ ìgĩkũga. **28** Nĩngĩ Ayahudi makĩrũta Jesũ gwa Kaiafa makĩmũtwara gĩkaro-inĩ kĩa Barũthi wa Kĩroma. Hĩndĩ ìyo kwari rũciĩnĩ tene, na nĩgeetha matikagwatwo nĩ thaahu, Ayahudi matiatooonyire gĩkaro kũu; nĩ ùndũ nĩmendaga

mahote kūrīa gīathī kīa Bathaka. **29** Nī ūndū ūcio Pilato akiuma akīmakora kūu nja akīmooria atīrī, “Mūndū ūyū mūramūthitangīra kī?” **30** Nao makīmūcookeria atīrī, “Atangīrī muuni watho-rī, tūtingīmūrehe kūrī we.” **31** Nake Pilato akīmeera atīrī, “Kīmuoēi inyuī ene mūkamūciirithie kūringana na watho wanyu.” Nao Ayahudi makīregana na ūhorō ūcio, makiuga atīrī, “Ithuī tūtīrī na rūūtha rwa kūrāga mūndū o na ū.” **32** Maūndū maya mekīkire nīgeetha ciugo iria Jesū aarītie akīonania mūthemba wa gīkuū kīrīa agaakua ihingio. **33** Pilato agīcooka agītoonya gīkaro kīu kīa Barūthi, agīta Jesū akīmūuria atīrī, “Wee nīwe mūthamaki wa Ayahudi?” **34** Nake Jesū akīmūuria atīrī, “Ūcio nī woni waku, kana nī andū makwīrite ūhorō wakwa?” **35** Nake Pilato akīmūcookeria atīrī, “Nī ndīkīrī Mūyahudi? Andū anyu na athīnjīri-Ngai arīa anene nīo makūneanīte kūrī nī. Nī atīa wīkīte?” **36** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Ūthamaki wakwa ti wa gūkū thī. Korwo nī ūguo-rī, ndungata ciakwa nīcingīndūrīre ndikanyitwo nī Ayahudi. No ūthamaki wakwa nī wa kuuma kūndū kūngī.” **37** Nake Pilato akīmūcookeria atīrī, “nī ūndū wa ūguo-rī, wee ūkīrī Mūthamaki!” Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Nīwaria ma kuuga atī nī ndī Mūthamaki. Ma nī atīrī, gītūmi gīkī nīkīo gīatūmire njarwo, na nīkīo ndokire gūkū thī atī nyumbūrāge ūhorō ūrīa wa ma. Mūndū o wothe ūrī mwena wa ūhorō wa ma nīathīkagīrīra.” **38** Nake Pilato akīmūuria atīrī, “Ūhorō wa ma nī ūrīkū?” Aarīkia kūrīa ūguo akiuma nja o rīngī agīthī kūrī Ayahudi akīmeera atīrī, “Ndirona gītūmi gīa kūmūthitangīra. **39** No ningī nī mūtugo wanyu hīndī ya Bathaka ndīmuohore mūndū ūmwe. Nīmūkwenda ndīmuohore ‘mūthamaki wa Ayahudi?’” **40** Nao makīanīrīra, magīcookīa atīrī, “Aca, tūtīkwenda ūcio! Tuohore Baraba!” Na rīrī, Baraba ūcio aarī mūtunyani.

19 Hīndī ūyo Pilato akīoya Jesū, akīmūhūūrīthia iboko. **2** Nacio thigari igītuma thūmbī ya mīguā, ikīmūwīkīra mūtwe, na ikīmūhumba kanjū ya rangi wa ndathi, **3** igathiaga harī we o ihinda kwa ihinda, ikamūnyūrūragīa ikiugaga atīrī, “Ngeithi, mūthamaki wa Ayahudi!” Nacio ikamūgūthaga ūthiū na hī. **4** O rīngī Pilato akiuma nja, akīra Ayahudi atīrī, “Ta onei ngūmūruta nja ndīmūrehe kūrī inyuī, nīguo mūmenye atī nī ndionete ūndū o na ūrīkū angīthitangīrwo.” **5** Rīrīa Jesū oimire nja ekīrite thūmbī ūyo ya mīguā na ehumbīte kanjū ūyo ya rangi

wa ndathi-rī, Pilato akīmeera atīrī, “Mūndū nī ūyū!” **6** Rīrīa athīnjīri-Ngai arīa anene o na atongoria a Ayahudi maamuonire, makīanīrīra makiuga atīrī, “Mwambithie mūtī-igūrū! Mwambithie mūtī-igūrū!” No Pilato akīmācookeria atīrī, “Muoēi mūmwambe mūtī igūrū arī inyuī. Ha ūhorō wakwa, ndirona ūndū o na ūrīkū angīthitangīrwo.” **7** Nao Ayahudi makiuga magwatīrīre atīrī, “Ithuī nītūrī watho; na kūringana na watho ūcio no nginya akue, tondū nīetuīte Mūrū wa Ngai.” **8** Rīrīa Pilato aigūre ūguo, agītīgīra mūno makīria, **9** agīcooka thīnī wa nyūmba ūyo ya ūthamaki. Ningī akīūria Jesū atīrī, “Wee-rī, uumīte kū?” Nowe Jesū ndaigana kūmūcookeria. **10** Pilato akīmūuria atīrī, “Kaī ūkūrega kūnjarīria? Kaī ūtooī ndī na ūhoti wa gūkuohorīthia, kana wa gūkwambīthia mūtī igūrū?” **11** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Wee ndūngīrī na ūhoti igūrū rīakwa korwo ndūheetwo guo kuuma igūrū. Nī ūndū ūcio ūrīa ūūneanire kūrīwe nīwe ūrī na mehīa marīa manene.” **12** Kuuma hīndī ūyo, Pilato akīgeria kuohora Jesū, no Ayahudi magīthī na mbere kwanīrīra atīrī, “Ūngīrekereria mūndū ūyū, wee ndūrī mūrata wa Kaisari. Mūndū o wothe wītuga mūthamaki nīamenete Kaisari.” **13** Rīrīa Pilato aigūre ūguo-rī, akiuma Jesū nja, na agīkarīra gītī kīa mūtuanīri ciira handū hoīkaine ta “Harīa-haare-Mahiga” (na heetagwo na Kīhibirania Gabatha). **14** Kwarī mūthenya wa lhaarīria rīa Kiumia gīa Gīathī kīa Bathaka; na kwarī ta thaa thita. Nake Pilato akīra Ayahudi atīrī, “Ūyū mūthamaki wanyu.” **15** No-o makīanīrīra, makiuga atīrī, “Mweherie! Mweherie! Mwambithie mūtī-igūrū!” Nake Pilato akīmooria atīrī, “Nyambithie Mūthamaki wanyu?” Nao athīnjīri-Ngai arīa anene magīcookīa atīrī, “Ithuī tūtīrī mūthamaki ūngī tiga Kaisari.” **16** Mūthia-inī Pilato akīmūneana kūrī o nīguo akambwo mūtī-igūrū. Nacio thigari ikīnyīta Jesū. **17** Na ekuūire mūtharaba wake agīthī nginya harīa heetagwo “Ha lhīndī rīa Mūtwe” (na no ho hetagwo na Kīhibirania, Gologotha). **18** Hau nīho maamwambire, na hamwe nake makīamba andū angī eerī, ūmwe mwena ūmwe na ūcio ūngī mwena ūcio ūngī; nake Jesū arī gatagatī. **19** Nake Pilato akīandīkīthia kībaū na gīkīhūūrīrwo mūtharaba-inī. Nakīo kīandīkītvo atīrī, JESŪ WA NAZARETHI, MŪTHAMAKI WA AYAHUDI. **20** Nao Ayahudi aingī magīthoma maandīko macio, nīgūkorwo handū harīa Jesū aambīrwo haarī hakuhī na itūūra rīu inene, nakīo kībaū kīu kīandīkītvo na Kīhibirania, na Kīlatini, na

Kiyunani. **21** Nao athinjiri-Ngai aria anene a Ayahudi makira Pilato atiri, "Tiga kwandika 'Muthamaki wa Ayahudi', no andika ati mundu uyū ni kuuga oigire ati niwe muthamaki wa Ayahudi." **22** Nake Pilato akimacookeria atiri, "Uguo ndandika nindandika." **23** Riria thigari ciarikie kwamba Jesu, ikioya nguo ciake, igicigayania maita mana, o mundu yake, no kanju yatigarire. Nguo iyo ndiari na rutumo, yatumitwo kuuma iguru nginya thi iri o taama umwe. **24** Nacio ikirana atiri, "Nitutigei kumitarura; rekei tumicukire miti niguu tumenye uria uguthi nayo." Gwekikire uguo niguu Maandiko mahinge maria moigite atiri, "Maagayanire nguo ciakwa, na magicukira kanju yakwa miti." Uguo niguu thigari ciekire. **25** Hakuhi na mutharaba wa Jesu niho nyina aarugamite, na mwarī wa nyina na nyina, na Mariamu mutumia wa Kiliopa, na Mariamu Mumagidali. **26** Riria Jesu onire nyina na murutwo uria endete marungii hakuhi nake, akira nyina atiri, "Mutumia uyū, ucio muruguo," **27** agicooka akira murutwo ucio atiri, "Ucio maituguo." Kuuma hinda iyo murutwo ucio akioya nyina wa Jesu, agithi gutuura mucii kwa murutwo ucio. **28** Thuutha ucio, Jesu amenya ati maundu mothe nimathira, na niguu Maandiko mahinge, akiuga atiri, "Ninyootii." **29** Hau ni haari na cuba yari na thiki, ni undu ucio thigari igitobokia thibunji ho, igicooka igithecerera thibunji iyo rathanju-ini rwa muthobi, ikimitharirira kanua-ini ka Jesu. **30** Hinda iria Jesu aamikundire, akiuga atiri, "Uhoru niwathira." Na oiga uguo, akinamia mutwe, agituikana. **31** Na riri, kwarī muthenya wa lhaarira wa Ayahudi, niguu marokere Thabatū wa mwanya. Na tondū Ayahudi matiendaga miiri iyo itigwo mitharaba-ini hinda ya Thabatū, makiria Pilato aathane ati andu acio maambitwo moinwo maguru, na miiri yao icuururio. **32** Ni undu ucio thigari igithi ikiuna maguru ma mundu wa mbere uria mambanirio na Jesu na igicooka ikiuna ma ucio ungī. **33** No riria maakinyire harī Jesu na makiona ati niarikitie gukua, makia kuuna maguru make. **34** Handu ha uguo-ri, muthigari umwe agitheeca Jesu mbaru na itimu, na o rimwe hakiura thakame na maai. **35** Nake mundu uria wonire maundu macio niarutite uira, naguo uira wake ni wa ma. We nioo ati aaragia uhoru wa ma, na oimbiraga nigeetha o na inyu mwitikie. **36** Namo maundu macio meekikire nigeetha Maandiko mahinge maria moigite atiri, "Gutiri ihindi o na rimwe riake rikoinwo." **37** O na ningi no harī Maandiko mangi

moigite atiri, "Makeerera mundu uria maathecire." **38** Thuutha ucio, Jusufu wa Arimathea akioyo Pilato mwiri wa Jesu. Na riri, Jusufu aari murutwo wa Jesu, no amurumagirira na hito tondū wa gwigira Ayahudi. Nake Pilato akimuhe rutha, nake agithi agikua mwiri ucio. **39** Maathire na Nikodemo, uria wathiite kuri Jesu utuku. Nikodemo agitwara mutukano wa manemane na thubiri ingikinya o ta ratiri mirongo mugwanja na ithano. **40** Nao eeri makioya mwiri wa Jesu, makwoha na mataama ma gatani hamwe na mitukano iyo minungi wega, kuringana na mitugo ya Ayahudi ya guthikana. **41** Hau Jesu aambirwo ni haari na mugunda, na thini wa mugunda ucio ni kwarī na mbirira njeru, iria itakoretwo igitwo mwiri wa mundu o na umwe. **42** Tondū kwarī muthenya wa lhaarira wa Ayahudi niguu marokere Thabatū, na ningi ni undu mbirira iyo yari o hakuhi-ri, makia Jesu ho.

20 Na riri, muthenya wa mbere wa kwambirira kiumia rucini tene, kuri o na nduma, Mariamu Mumagidali niathire mbirira-ini na akiona ihiga riria riri mromo-ini riri rieherie. **2** Ni undu ucio agithi ateng'ere kuri Simoni Petero na murutwo uria ungī, uria Jesu endete, akimeera atiri, "Nimarutite Mwathani mbirira-ini, na tutiuri haria mamugite!" **3** Ni undu ucio Petero na murutwo ucio ungī makiumagara marorete mbirira-ini. **4** Mari o eeri magiteng'era, no murutwo ucio ungī agikira Petero ihenya, agikinya mbirira-ini mbere. **5** Akinamirira, na akirora thini, akiona mataama ma gatani mari maige thi, no ndaatoonyire. **6** Nake Simoni Petero, uria wari thuutha wake, agikinya na agitoonya mbirira thini. Akiona mataama ma gatani maigitwo hau, **7** o hamwe na gitambaya kiria Jesu ohetwo mutwe agithikwo. Nakio gitakunjitwo gikaigwo kiri giiki, gitarī hamwe na mataama macio ma gatani. **8** Thuutha ucio murutwo ucio ungī, uria wakinyite mbirira-ini mbere, o nake agitoonya thini. Akiona na agitikia. **9** (Nigukorwo nginyagia hinda iyo matiakoretwo mataukirwo ni Maandiko ati Jesu niari ariuke kuuma kuri aria akuu.) **10** Arutwo acio magicooka makinuka kwao, **11** no Mariamu akirugama hau nja ya mbirira akiriraga. O akiriraga-ri, akinamirira, akirora mbirira thini, **12** akiona araka eeri mari na nguo njeru, maikarite thi haria mwiri wa Jesu waigitwo, umwe agaikara mutwe-ini nake ucio ungī agaikara maguru-ini. **13** Nao makimuria atiri, "Mutumia uyū, ni ki

kirakūrīria?” Nake akīmacookeria atīrī, “Nī ūndū nīmeheretie Mwathani wakwa mbīrīra-inī, na ndiū harīa mamūigīte.” 14 O hīndī īyo akīhūgūra, akīona Jesū arūgamīte hau, no ndaigana kūmenya atī aarī Jesū. 15 Nake Jesū akīmūūria atīrī, “Mūtumia ūyū, nī kī kirakūrīria? Nūū ūracaria?” Mariamu agūciiria atī ūcio aarī mūrīmi wa mūgūnda, akīmwīra atīrī, “Mūthuuri ūyū, akorwo nīwe ūmweheretie njīra harīa ūmūigīte nīguo thiī ngamuoe.” 16 Nake Jesū akīmwīta, “Mariamu!” Nake akīhūgūra akīmwītika na Kīhibirania atīrī, “Raboni!” (naguo nī kuuga Mūrutani). 17 Jesū akīmwīra atīrī, “Ndūkae kūnyiita, nī ūndū ndirī ndīrambata thiī kūrī Baba! No rīrī, thiī kūrī arutwo akwa, ūmeere atīrī, ‘Nīndīracooca thiī kūrī Baba, na nowe lthe wanyu, njooke kūrī Ngai wakwa, na nowe Ngai wanyu.’” 18 Mariamu Mūmagīdali agīthī kūrī arutwo, akīmatwarīra ūhoru, akīmeera atīrī, “Nīnyonete Mwathani!” Na akīmeera atī nīwe wamwīrite maūndū macio. 19 Hwaī-inī wa mūthenya o ūcio wa mbere wa kwambīrīria kiumia, rīria arutwo maarī hamwe, na mīrango īrī mīhinge nī ūndū wa gwītīgīra Ayahudi, Jesū agīūka akīrūgama gatagatī-inī kao, akīmeera atīrī, “Gīai na thayū!” 20 Aarīkia kuuga ūguo akīmoonīa moko make na mbaru ciake. Nao arutwo makīyūrwo nī gīkeno nī ūndū wa kuona Mwathani. 21 Na o rīngī Jesū akīmeera atīrī, “Gīai na thayū! O ta ūrīa Baba aandūmire, noguo o na nī ndamūtūma.” 22 Na oīga ūguo, akīmahuīrīria mīhūmū yake, akīmeera atīrī, “Amūkīrai Roho Mūtheru. 23 Arīa othe mwarekera mehīa mao, nīmarīrekağīrwo, na arīa othe mūtārīrekağīra, matīrīrekağīrwo.” 24 Na rīrī, Toma (ūrīa wetagwo Wa-mahatha), ūmwe wa arīa ikūmi na eerī, ndaarī hamwe na arutwo rīrīa Jesū okire. 25 Tondū ūcio arutwo arīa angī makīmwīra atīrī, “Nītuonete Mwathani.” Nowe akīmeera atīrī, “Itoonete irema cia mīcumarī moko-inī make, na ndoonyie kīara gīakwa hau irema-inī cia mīcumarī, na njooke ndoonyie guoko mbaru-inī ciake, ndingītīkia ūhoru ūcio.” 26 Thuutha wa kiumia kīmwe, arutwo ake maarī kūu nyūmba rīngī, na Toma aarī hamwe nao. O na gūtūika mīrango yarī mīhinge-rī, Jesū agīūka, akīrūgama gatagatī-inī kao, akiuga atīrī, “Gīai na thayū!” 27 Agīcooka akīra Toma atīrī, “Toonyia kīara gīaku haha; rora moko makwa. Tambūrūkia guoko gwaku ūgūikie mbaru-inī ciakwa. Tiga kūgīa na nganja, ītikia.” 28 Nake Toma akīmwīra atīrī, “Mwathani wakwa na Ngai wakwa!” 29 Nake Jesū akīmwīra

atīrī, “Wetikia tondū nīwanyona. Kūrathimwo nī arīa metikagia matonete.” 30 Jesū nīaringire ciama ingī nyingī akīonagwo nī arutwo ake, iria itaandīkītwo lbuku-inī rīrī. 31 No rīrī, ici ciandīkītwo nīgeetha mwītīkie atī Jesū nīwe Kristū, Mūrū wa Ngai, na atī na ūndū wa gwītīkia mūgīe na muoyo thīnī wa rītwa rīake.

21 Thuutha ūcio Jesū nīacookire akīmūrīra arutwo ake iria-inī rīa Tiberia. Ūū nīguo kwahaanire: 2 Simoni Petero, na Toma (ūrīa wetagwo Wa-mahatha), na Nathanieli wa kuuma Kana ya Galili, na arīū a Zebedi, o na arutwo angī eerī maarī hamwe. 3 Simoni Petero akīmeera atīrī, “Nīi ndathīi gūtega thamaki.” Nao makīmūcookeria atīrī, “Tūgūthīi nawe.” Nī ūndū ūcio makīumagara, magītoonya marikabu, no ūtukū ūcio matīrī kīndū maagwatīrie. 4 Rūciinī tene, Jesū akīrūgama hūgūrūrū-inī cia iria, no arutwo matiamenyaga atī nī Jesū. 5 Nake akīmeeta akīmooria atīrī, “Arata akwa, nīmūgwatītīe thamaki?” Nao magīcookia makiuga atīrī, “Aca.” 6 Nake akīmeera atīrī, “Ikīai wabu mwena wa ūrīo wa marikabu na nīmūkūgwatia.” Rīrīa meekire ūguo, makīremwo nī kūguucia wabu ūcio nī ūrīa thamaki icio ciarī nyingī. 7 Nake mūrutwo ūrīa Jesū eendete akīra Petero atīrī, “Nī Mwathani!” Na rīrīa Simoni Petero aigūire mūrutwo ūcio aamwīra atī, “Nī Mwathani”, akīooha nguo yake ya igūrū (tondū nīamūrūtīte), na akīrūga maaī-inī. 8 Nao arutwo acio angī makīmūrūmūrīra na marikabu maguucītīe wabu ūiyūrīte thamaki tondū matiarī haraaya, maarī ta itīna rīa makīnya igana rīmwe kuuma hūgūrūrū-inī. 9 Maarīkia kuumūrīa marikabu, makīona mwaki wa makara wakītīo hau, na thamaki irī njīkīre riiko, na mūgate. 10 Nake Jesū akīmeera atīrī, “Rehei thamaki imwe cia iria mwagwatia.” 11 Nake Simoni Petero akīhaica marikabu akīguucia wabu ūcio ngīnya hūgūrūrū-inī. Naguo waiyūrīte thamaki iria nene, 153, no o na irī nyingī ūguo, wabu ūcio ndwatuīkire. 12 Nake Jesū akīmeera atīrī, “Ūkai mwīagūre.” Hatīrī o na ūmwe wa arutwo acio wamūūrīrie atīrī, “Nīwe ū?” Nīmamenyire atī nī Mwathani. 13 Nake Jesū agīthīi, akīoya mūgate akīmahe, agīcooka akīmahe thamaki o nacio. 14 Rīrī nīrīo rīarī ihinda rīa gatātū rīa Jesū kuumūrīra arutwo ake thuutha wa kūrīūka kuuma kūrī arīa akuū. 15 Nao maarīkia kūrīa, Jesū akīūrīa Simoni Petero atīrī, “Simoni mūrū wa Jona, na ma ti-itherū nīnūyendete gūkīra aya?” Nake agīcookia atīrī, “Īi

Mwathani, wee nĩũũĩ atĩ nĩngwendete.” Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Heaga tũgõndu twakwa gĩa kũrĩa.” 16 Nĩngĩ Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Simoni mũrũ wa Jona, ti-itherũ nĩũnyendete?” Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ĩ Mwathani, wee nĩũũĩ atĩ nĩngwendete.” Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Rũithagia ng’õndu ciakwa.” 17 Agĩcooka akĩmũũria hĩndĩ ya gatatũ atĩrĩ, “Simoni mũrũ wa Jona, nĩũnyendete?” Nake Petero akĩigua ũũru ngoro nĩ ũndũ wa ũria Jesũ aamũũririe hĩndĩ ya gatatũ atĩrĩ, “Nĩũnyendete?” Nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, wee nĩũũĩ maũndũ mothe; wee nĩũũĩ atĩ nĩngwendete.” Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Heaga ng’õndu ciakwa gĩa kũrĩa.” 18 “Ngũkwĩra atĩrĩ na ma, rĩrĩa warĩ mwĩthĩ nĩwehumbaga nguo, ũgathiĩ kũrĩa ũkwenda; no rĩrĩa ũgaakũra, nĩũgatambũrũkia moko, nake mũndũ ũngĩ nĩagakũhumba nguo, acooke agũtware kũrĩa ũtekwenda gũthĩ.” 19 Jesũ oigire ũguo nĩgeetha onanie gĩkuũ kĩrĩa Petero agaakua, agoocithie Ngai. Agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Nũmĩrira!” 20 Nake Petero eehũgũra akĩona mũrutwo ũria Jesũ endete amarũmĩrĩre. (Ūcio nĩ ũria wetiranĩtie na Jesũ rĩrĩa marĩaga irio cia hwaĩ-inĩ, na nowe wamũũrĩtie atĩrĩ, “Mwathani, nũũ ũcio ũgũgũkũnyanĩra?”) 21 Na rĩrĩa Petero aamuonire-rĩ, akĩũria atĩrĩ, “Mwathani, nake mũndũ ũyũ ũhorõ wake nĩ atĩa?” 22 Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ingĩenda atũũre muoyo nginya rĩrĩa ngacooka-rĩ, ũcio ũkĩrĩ ũhorõ waku? Wee no nginya ũnũmĩrĩre.” 23 Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, mũhuhu ũkĩhunja thĩinĩ wa aari na aarĩ a lthe witũ gũkĩrwo atĩ mũrutwo ũcio ndagakua. No Jesũ ndoigĩte atĩ ndagakua; ũria oigĩte no atĩ, “Ingĩenda atũũre muoyo nginya rĩrĩa ngacooka-rĩ, ũcio ũkĩrĩ ũhorõ waku?” 24 Mũrutwo ũcio nĩwe ũrĩ na ũira wa maũndũ maya mothe, na nowe ũmaandĩkĩte. Na ithuĩ nĩtũũĩ atĩ ũira wake nĩ wa ma. 25 Jesũ nĩekire maũndũ mangĩ maingĩ. Korwo mothe nĩmandĩkirwo-rĩ, ngwĩgereria atĩ o na thĩ yothe ndĩngũganĩra mabuku marĩa mangĩandĩkwo.

Atūmwō

1 Thīinī wa ibuku riakwa rīa mberē, wee Theofilō-rī, nīndakwandikīre maūndū mothe marīa Jesū aambīriire gwīka na kūrutana **2** nginya mūthenya ūrīa oirwo agītwarwo igūrū thuutha wa kūhe atūmwō arīa aathuurite mawatho na ūndū wa Roho Mūtheru. **3** Thuutha wa kūnyariirīka gwake, akīōnania kūrī andū acio na akīheana imenyithia nyingī cia kuonania atī aarī muoyo. Nīamoimīrīire ihinda rīa mīthenya mīrongo īna, na akīaria ūhorō ūkonīī ūthamaki wa Ngai. **4** Hīndī īmwe, rīrīa aarīanagīra nao, nīamathire, akīmeera atīrī: “Mūtikoime Jerusalemu, no etererai kīheo kīrīa lthe witū eeraniire, o kīrīa inyuī mwanaigua ngīaria ūhorō wakīo. **5** Nīgūkorwo Johana aabatithanagia na maaī, no inyuī mūrībatithio na Roho Mūtheru mīthenya mīngī itaanathira.” **6** Nī ūndū ūcio rīrīa maagomanire hamwe makīmūūria atīrī, “Mwathani, ihinda rīrī nīrīo ūgūcookeria andū a Isiraeli ūthamaki wao?” **7** Nake akīmeera atīrī: “Ti ūhorō wanyu kūmenya ciathī o na kana mahinda marīa lthe witū atuīte na ūhoti wake mwene. **8** No nīmūrītheo hinya rīrīa Roho Mūtheru arīuka igūrū rīanyu; na inyuī nīmūgatuīka aira akwa thīinī wa Jerusalemu, na Judea guothe, na Samaria, na nginya ituri ciothe cia thī.” **9** Aarīkia kuuga ūguo, akīoywo na igūrū o meroreire, narīo itu rikīmūhumbīra magītiga kūmuona rīngī. **10** O hīndī īyo maikarīte macūthīrīrie mūno akīambata matu-inī-rī, o rīmwe andū eerī mehumbīte nguo njerū makīrūgama o hau maarī. **11** Makīmooria atīrī, “Andū aya a Galili, mūrūgamīte haha mūcūthīrīrie igūrū niki? Jesū o ro ūcio, ūrīa weherio harī inyuī aatwarwo igūrū-rī, agaacooka o ro ūguo mwamuona agīthīi.” **12** Hīndī īyo magīcooka Jerusalemu moimīte Kīrīma-inī kīa Mītamaiyū, mūigana wa rūgendo rūrīa rūngīathīrwo mūthenya wa Thabatū kuuma itūūra inene. **13** Rīrīa maakinyire, makīambata nyūmba ya igūrū īrīa maikaraga. Nao andū arīa maarī ho maarī Petero, na Johana, na Jakubu na Anderea; Filipu na Toma, na Baritholomayo na Mathayo; Jakubu mūrū wa Alufayo, na Simoni Mūzelote, na Judasi mūrū wa Jakubu. **14** Othe makīnyīitanīra hamwe, makīrūmanīrīria kūhooya, hamwe na atumīa, na Mariamu nyina wa Jesū, o na ariū a nyina na Jesū. **15** Na rīrī, matukū-inī macio Petero akīrūgama gatagatī-inī ka andū arīa meetīkītie (gīkundi kīa andū ta igana rīa mīrongo īrī), **16** akiuga atīrī, “Ariū na aarī a

lthe witū, Maandiko no nginya mangīahingire marīa Roho Mūtheru aarīre tene na kanua ka Daudi ūhorō ūkonīī Judasi, ūrīa watongorīre andū arīa maanyiitire Jesū. **17** Aarī ūmwe witū na nīagwatanagīra na ithuī ūtungata-inī ūyū.” **18** (Judasi nīagūrīre gīthaka na kīheo kīrīa aamūkīrīre nī ūndū wa waganu wake. Nake akīgūa gīthaka-inī kīu na mūnduru, nayo nda yake igītathūka, namo mara mothe makīuma. **19** Andū othe a kūu Jerusalemu makīigua ūhorō ūcio, na nī ūndū ūcio magīta gīthaka kīu na rūthiomi rwao Ekiladama, ūguo nī kuuga, Gīthaka kīa Thakame.) **20** “Nīgūkorwo nī kwandīkītwo lbuku-inī rīa Thaburi atīrī, “Mūciī wake ūrokira ihoorū; kūroaga mūndū wa gūtūūra kuo,’ ningī gūkaandīkwo atīrī, “Ūtongoria wake ūrooywo nī mūndū ūngī.’ **21** Nī ūndū ūcio nī kwagīrīre gūthuurwo mūndū ūmwe kuuma kūrī andū arīa makoretwo marī hamwe na ithuī ihinda rīothe rīrīa Mwathani Jesū aaceeraga na ithuī, **22** kwambīrīria hīndī ya ūbatithio wa Johana nginya hīndī īrīa Jesū oirwo akīambata akīhehera harī ithuī. Nīgūkorwo mūndū ūmwe wa aya no nginya atuīke mūira hamwe na ithuī ūhorō-inī wa kūrīuka gwake.” **23** Nī ūndū ūcio makīrūgamia andū eerī, Jusufu ūrīa wetagwo Barasaba (na no oīkaine ta Jusito), na Mathia. **24** Magīcooka makīhooya makiuga atīrī, “Mwathani, wee nīūū ngoro ya mūndū wothe. Tuonie nūū wa aya eerī ūthuurite **25** nīguo oe ūtungata ūyū wa gūtūika mūtūmwō, ūrīa Judasi aatigire nīguo athī kūrīa kūrī gwake.” **26** Magīcooka magīcuuka mīti, nago mūti ūkīgīwīra Mathia; nī ūndū ūcio akīongererwo harī atūmwō acio ikūmi na ūmwe.

2 Hīndī īrīa mūthenya wa Bendegothito wakinyire-rī, acio othe magīkorwo maarī handū hamwe. **2** Na o rīmwe mūgambo ta wa rūhuho rūnene rūkūhurutana na hinya ūgūka kuuma igūrū, ūkīyūra nyūmba yothe īrīa maaikarīte. **3** Makīona kīndū gītariī ta nīnīmbī cia mwaki iria ciagayūkanīte igīikara igūrū rīa mūndū o mūndū. **4** Othe makīyūrio Roho Mūtheru na makīambīrīria kwaria na thīomi ingī o ta ūrīa Roho aamahotithirie. **5** Na rīrī, kūu Jerusalemu nī gwaikaraga Ayahudi etīgīri Ngai kuuma ndūrīrī-inī ciothe cia thī. **6** Rīrīa maiguire mūgambo ūcio, gīkundi kīa andū gīgīcookanīrīra kīgegete, tondū o mūndū aamaiguaga makīaria na rūthiomi rwake kūmbe. **7** Nao makīgega mūno, makīūrania atīrī, “Gīthī andū aya othe maraaria ti andū a Galili? **8** Nī kī kīratūma mūndū o mūndū witū amaigue makīaria

na rüthiomi rwa kûria aaciariirwo? **9** Andü a Parithi, na a Media, na a Elamu; o na andü arîa matûûraga Mesopotamia, na Judea, na Kapadokia, na Ponto, na Asia, **10** na Firigia, na Pamufilia, na Misiri, na mîena ya Libia irîa irî gûkuhi na Kurene, na ageni a kuuma Roma, **11** (Ayahudi hamwe na andü arîa meegarûrite magatuika Ayahudi); na andü a Kirete, na a Arabia, tûramaigua makîaria na thiomi ciitû ûhoro wa magegania ma Ngai!" **12** Mamakîte na makagega makîûrania atîri, "Ûü nî kuuga atîa?" **13** Amwe ao, o na kûri ûguo, nîmamathirikirie, makiuga atîri, "Aya nîkûriio marîtwo nî ndibei." **14** Hîndî îyo Petero akîrûgama hamwe na arîa ikûmi na ûmwe, akîanîrîra na akîarîria gîkundi kîu kîa andü akîmeera atîri, "Inyuî andü aitû Ayahudi o na inyuî inyuothe mûtûûraga Jerusalemu, rekei ndîmûtaarîrie ûhoro ûyû; thikîrîriai wega ûrîa nguuga. **15** Andü aya ti arîu, ta ûrîa mûreciiria. Rîu nî thaa ithatû tu cia rûciini! **16** Aca gûtitarîi ta ûguo, ûhoro ûyû nîguo warîtio nî mûnabii Joeli, akiuga atîri: **17** "Ngai ekuuga atîri, matukû-inî ma kûrigîrîria nîngaitîrîria andü othe Roho wakwa. Ariû na aarî anyu nîmakarathaga mohoro, Aanake anyu nîmakonaga cioneki, nao athuuri anyu marootage irooto. **18** O na ningî nîngaitîrîria ndungata ciakwa cia arûme na cia andü-a-nja Roho wakwa matukû-inî macio, nacio nîikarathaga mohoro. **19** Nîngonania morirû kûu igûrû matu-inî, na nyonanie ciama gûkû thî, cia thakame, na cia mwaki, na cia ndogo ikwambata. **20** Riûa nîrikagarûrwo rîtuîke nduma, naguo mweri ûtuîke ta thakame, mbere ya mûthenya ûcio mûnene wa Mwathani ûrîa ûrî riiri gûkinya. **21** Na nîgûgakinya atîri, atî mûndû wothe ûgaakîra rîitwa rîa Mwathani nîakahonokio." **22** "Inyuî andü aya a Isiraeli, thikîrîriai ûhoro ûyû: Jesû wa Nazarethi aarî mûndû waheanîtwo nî Ngai kûrî inyuî na ûndû wa ciama, na morirû, na cionereria, iria Ngai aaringire gatagatî-inî kanyu agereire harî we, o ta ûrîa inyuî ene mûûi. **23** Mûndû ûyû aaneanirwo moko-inî manyu, kûringana na ûrîa Ngai aatuîte na ûrîa aamenyete o mbere; na inyuî, mûteithîrîrio nî andü arîa aaganu, mûkîmûûraga na njîra ya kûmwambithia mûtharaba-inî. **24** No Ngai akîmûriûkia kuuma kûrî arîa akuû, akîmuohora ruo-inî rwa gîkuû, tondû gûtingîahotekire atûûre anyiitîtwo nîkio. **25** Tondû Daudi oigire atîri ûhoro wake: "Nîndonaga Mwathani arî mbere yakwa hîndî ciothe. Tondû arî guoko-inî gwakwa kwa ûrîo-rî, ndingîenyenyeka. **26** Nî ûndû ûcio

ngoro yakwa nînjanjamûku, naruo rûrîmî rwakwa rûgakena; o naguo mwîrî wakwa nîûgûtûûra ûrî na mwîhoko, **27** tondû ndûkandiganîria mbîrîra-inî, o na kana ûreke ûrîa waku Mûtheru abuthe. (Hadês **g86**) **28** Nîûûmenyithîtie njîra cia muoyo; nîukanjijûria gîkeno ndî harîa ûrî." **29** "Ariû na aarî a lthe witû, no ndîmwîre ndî na ûûmîrîru atî ithe witû Daudi nîakuire na agîthikwo, na mbîrîra yake irî o gûkû nginya ûmûthî ûyû. **30** Nowe aarî mûnabii na nîamenyete atî Ngai nîamwîrîre na mwîhîtwa atî nîagaikarîria ûmwe wa rûciaro rwake gîti gîake kîa ûnene. **31** Nî ûndû nîamenyete ûhoro ûcio mbere, nîaririe ûhoro wa kûriûka gwa Kristû, atî ndaatiganîrio mbîrîra-inî, o na kana mwîrî wake ûkîbutha. (Hadês **g86**) **32** Ngai nîariûkîtie Jesû ûcio, na ithuî ithuothe tûrî aira a ûhoro ûcio. **33** Kuona atî nîatûûgîrîtio guoko-inî kwa ûrîo kwa Ngai, na nîamûkîrîre kîranîro kîa Roho Mûtheru kuuma kûrî lthe, nake nîatûitîrîrie Roho ta ûrîa mûrona rîu na mûkaigua. **34** Nîgûkorwo Daudi ndaambatire agîthîi igûrû, no nîoigire atîri, "Mwathani nîeerire Mwathani wakwa atîri: "Ikara guoko-inî gwakwa kwa ûrîo, **35** o nginya rîrîa ngaatua thû ciaku gaturwa ka makinya maku." **36** "Nî ûndû ûcio andü othe a Isiraeli nîmamenye atîri: Ngai nî atuîte Jesû, o ûcio mwambire, Mwathani na Kristû." **37** Rîrîa andü maiguire ûhoro ûcio, ûkîmatheeca ngoro, makîûria Petero na atûmwwo acio angî atîri, "Ariû a Baba, twagîrîrwo nî gwîka atîa?" **38** Nake Petero akîmacookeria atîri, "Mwîrîre na mûbatithio mûndû o mûndû thîinî wa rîitwa rîa Jesû Kristû, nîguo mûrekerwo mehia manyu. Na inyuî nî mûkwamûkîra kîheo kîa Roho Mûtheru. **39** Kîranîro gîkî nî kîanyu na ciana cianyu, na andü arîa othe marî kûraya, na andü arîa othe Mwathani Ngai witû ageeta moke harî we." **40** Akîmataara na ciugo ingî nyingî, akîmakaanagia; na akîmathaitha, akîmeera atîri, "Mwîhonokiei kuuma kûrî rûciaro rûrû ruogomu." **41** Andü arîa meetîkîrîre ndûmîrîri yake makîbatithio, na mûthenya ûcio makîongerereka andü ta ngiri ithatû. **42** Nao nîmerutîire kûgwatîria ûrutani wa atûmwwo, na ngwatanîro-inî, na ûhoro-inî wa kwenyûrana mûgate, na kûhooya. **43** Andü othe makîiyûrwo nî guoya, nao atûmwwo magîka morirû maingî, na makîringa ciama. **44** Andü arîa othe meetîkîtie maarî hamwe, na nîmagwatanagîra indo ciothe. **45** Makîendia ithaka ciao na indo ciao, makaheaga mûndû o wothe kûringana na bata wake. **46** O mûthenya nîmagomanaga hekarû-inî. Nîmenyûraga

mūgate marī mīcīi-inī yao, na makarīianīra marī na gīkeno, na marī na ngoro theru, 47 makagoocaga Ngai, na magetikīrīka kūrī andū othe. Nake Mwachani nīongagīrīra thiritū-inī yao andū arīa maahonokaga o mūthenya.

3 Mūthenya ūmwe Petero na Johana nīmambatire magīthīi hekarū-inī ihinda rīa mahooya, na kwarī thaa kenda cia mūthenya. 2 Na rīrī, mūdū waciariṭwo arī mwonju nīakuuagwo agatwarwo kihingo-inī kīa hekarū kīrīa gīetagwo Gīthaka, akaigwo ho o mūthenya nīguo ahoee mbeeca kūrī andū arīa maatoonyaga hekarū. 3 Na rīrīa onire Petero na Johana marī hakuhi gūtoonya-rī, akīmahooya mbeeca. 4 Nao Petero na Johana makīmūkūrīra maitho. Hīndī īyo Petero akīmwīra atīrī, “Ta tūrore!” 5 Nī ūndū ūcio mūdū ūcio akīmarora, erīgīrīre atī nīmekūmūhe kīndū. 6 Petero agīcooka akīmwīra atīrī, “Betha na thahabu ndirī nacio, no kīrīa ndī nakīo nīkīo ngūkūhe. Thīinī wa rīitwa rīa Jesū Kristū wa Nazarethi, ūkīra wītware.” 7 Akīmūnyiita guoko gwake kwa ūrīo, akīmūrūgama na igūrū, na o hīndī īyo magūrū na thūng’wa cia mūdū ūcio ikīgīa na hinya. 8 Nake akīrūga na igūrū, akīambīrīria gwītware. Agīcooka agīthīi nao hekarū-inī, etwarīte na magūrū, akīrūgarūgaga na akīgoocaga Ngai. 9 Rīrīa andū othe monire agītware na magūrū akīgoocaga Ngai, 10 makīmenya atī nī mūdū ūrīa watūūruga aikarīte kihingo-inī kīa hekarū kīrīa gīetagwo Gīthaka akīhooya mbeeca. Nao makīgega mamakīte nikuona ūrīa kwahanikīte harī mūdū ūcio. 11 Mūdū ūcio watūūrīte ahooyaga mbeeca-rī, o enyiitīrīre Petero na Johana, andū othe makīgega na magīka mateng’erete nginya hau maarī, naho heetagwo Gīthaku gīa Solomoni. 12 Rīrīa Petero onire ūguo, akīmeera atīrī, “Andū aya a Isiraēli, ūndū ūyū ūramūgegia nīkī? Mūrātūrora atīa taarī hinya wītū kana ūthingu wītū watūma mūdū ūyū etware na magūrū? 13 Ngai wa Iburahīmu, na Isaaka na Jakubu, o we Ngai wa maithe maitū, nīagoocithīte ndungata yake Jesū. Inyū nīmwanūeanire ooragwo, na mūkīmūkaana mbere ya Pilato, o na gūtūika nīatuīte itua rīa kūmūrekereria. 14 Mwakaanire Ūrīa Mūtheru na Mūthingu mūkiuga muohorerwo mūūrangani. 15 Mworagire ūrīa mūheani wa muoyo, no Ngai nīamūrīukirie kuuma kūrī arīa akuū. Ithū tūrī aira a ūhoro ūcio. 16 Nī ūndū wa wītīkio thīinī wa rīitwa rīa Jesū, mūdū ūyū mūrōna na mūū, nīagūite na hinya. Nī rīitwa rīa Jesū na wītīkio ūrīa uumanaga

nake watūma mūdū ūyū ahone o ta ūrīa inyuothe mūrēyonera. 17 “Na rīrī, arīu a Ithe wītū, nīnjūū atī mwekire ūguo nī ūndū wa kūrīgwo, o ta ūrīa atongoria anyu o nao meekire. 18 No rīrī, ūguo nīguo Ngai aahingirie ūrīa aarīte o mbere na tūnua twa anabii othe, akiuga atī Kristū wake nīakanyariirīka. 19 Nī ūndū ūcio mwīrīre na mūgarūrūke kūrī Ngai, nīgeetha mehīa manyu meherio, nīguo mūgīe na mahinda ma kūrurumūkio moimīte kūrī Mwachani, na 20 nīguo atūme Kristū, o we ūrīa wamūrītwo nī ūndū wanyu, nake nīwe Jesū. 21 We no nginya aikare igūrū o nginya ihinda rīkinye rīa Ngai rīa gūcookereria maūdū mothe, o ta ūrīa eraniire o tene na tūnua twa anabii aake atheru. (aiōn g165) 22 Nīgūkorwo Musa oigire atīrī, ‘Mwachani Ngai wanyu nīakamwarahūrīra mūnabii o ta nī kuuma kūrī andū anyu. Na no nginya mūgaathikīrīria ūrīa wothe akaamwīra. 23 Na rīrī, mūdū o wothe ūrīa ūtakamūthikīrīria, nīakeherio biū kuuma kūrī andū ao.’ 24 “Ti-itherū, anabii othe kuuma hīndī ya Samūeli, arīa manaaria, nī maaririe ūhoro wa matukū maya. 25 Na inyū mūrī arīu a anabii, na a kīrīkanīro kīrīa Ngai aarīkanīre na maithe manyu. Eerire Iburahīmu atīrī, ‘Na nī ūndū wa rūciaro rwaku, andū othe a thī nīmakarathimwo.’ 26 Rīrīa Ngai aariukirie ndungata yake, aambire kūmītūma kūrī inyū nīgeetha amūrathime na ūndū wa kūgarūra o ūmwe wanyu kuuma kūrī mītūūrīre yanyu ya waganu.”

4 Nao athīnjīri-Ngai, na mūnene wa arangīri a hekarū, o na Asadukai magīthīi harī Petero na Johana rīrīa maaragīria andū. 2 Nīmaiguīte ūuru mūno tondū atūmwo nīmarutaga andū na makahunjia ūhoro wa kūrīuka kuuma kūrī arīa akuū thīinī wa Jesū. 3 Makīnyiita Petero na Johana, na tondū kwarī hwaī-inī, makīmaikia njeera nginya mūthenya ūyū ūngī warūmīrīre. 4 No rīrī, andū aingī arīa maiguire ndūmīrīri īyo nīmetikirie, nāguo mūigana wa arūme ūkīongerereka magikinya ta 5,000. 5 Mūthenya ūyū ūngī, aathani ao na athuuri, na arutani a watho makīgomana kūu Jerusalemu. 6 Nake Anasi, mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, aarī ho, marī na Kaiafa, na Johana, na Alekisandero, na andū arīa angī maarī a nyūmba ya mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene. 7 Magīathana atī Petero na Johana mareehwo mbere yao, na makīambīrīria kūmooria ciūria. Makīmooria atīrī, “Mūrāhotire gwīka ūndū ūcio na hinya ūrīkū, kana na rīitwa rīrīkū?” 8 Nake Petero, aiyūrītwo

nĩ Roho Mũtheru, akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ aathani na athuuri a andũ! 9 Angĩkorwo twĩtĩtwo ũmũthĩ nĩgeetha tũtaarĩrie ũhoru wa gĩiko kĩega kĩrĩa gĩkĩirwo mũndũ ũcio ũratũũrĩte arĩ mwonju, na tũurio ũrĩa arahonirio-rĩ, 10 kĩmenyei inyuĩ, o na andũ othe a Isiraeli atĩrĩ: Mũndũ ũyũ arũngĩ mbere yanyu arĩ mũhonu nĩ ũndũ wa rĩtwa rĩa Jesũ Kristũ wa Nazarethi, ũrĩa mwambithirie, nake Ngai akĩmũriũkia kuuma kũrĩ arĩa akuũ. 11 We niwe “ihiga rĩrĩa inyuĩ aaki mwaregire, na nĩrĩo rĩtuũkĩte ihiga rĩrĩa inene rĩa koine.’ 12 Naguo ũhonokio ndũngĩoneka harĩ mũndũ ũngĩ o wothe, nĩ ũndũ gũtirĩ rĩtwa rĩngĩ gũkũ thĩ rĩheanĩtwo kũrĩ andũ rĩngĩtũhonokia.” 13 Rĩrĩa monire ũmĩrĩru wa Petero na Johana, na makĩmenya atĩ matiarĩ athomu, na atĩ maarĩ andũ o ũguo-rĩ, makĩgega na makĩmenya atĩ andũ acio maakoreetwo marĩ na Jesũ. 14 No rĩrĩ, mona mũndũ ũcio wahonetio arũgamĩte hamwe nao-rĩ, matingĩahotire kuuga ũndũ. 15 Nĩ ũndũ ũcio makĩmaatha mehere Kĩama-inĩ, nao athuuri magĩciira marĩ oiki. 16 Makĩũrania atĩrĩ, “Andũ aya tũkũmeeka atĩa? Andũ othe arĩa matũũraga Jerusalemu nĩmooĩ atĩ nĩmarĩngĩte kĩama kĩnene na tũtingĩhota gũkaana ũhoru wakĩo. 17 No nĩguo tũgirie ũndũ ũyũ gũthĩ na mbere makĩria gatagatĩ-inĩ ka andũ-rĩ, no nginya tũkaanie andũ aya kwarĩria mũndũ o na ũrĩkũ na rĩtwa rĩu.” 18 Magĩcooka makĩmeeta thĩnĩ rĩngĩ na makĩmaatha atĩ matikaarie kana marutane o na atĩa na rĩtwa rĩa Jesũ. 19 No Petero na Johana makĩmacookeria atĩrĩ, “Tuai ciira inyuĩ ene kana nĩ kwagĩrĩire maitho-inĩ ma Ngai tũmwathĩkire inyuĩ gũkĩra gwathĩkĩra Ngai. 20 Nĩgũkorwo tũtingĩhota gũtiga kwaria ũrĩa tuonete na tũkaigua.” 21 Na thuutha wa kũmakaania, maamehĩire mũno, makĩmarekereria mathĩ. Matingĩahotire gũtua ũrĩa mangĩamaherithirie, tondũ andũ othe nĩmagooocaga Ngai nĩ ũndũ wa ũrĩa gwekĩkĩte. 22 Nĩgũkorwo mũndũ ũcio wahonetio na njĩra ya kĩama aarĩ na ũkũrũ wa makĩria ma mĩaka mĩrongo ĩna. 23 Na rĩrĩa Petero na Johana maarekereirio, magĩthĩ kũrĩ andũ a thiritũ yao, na makĩmeera ũrĩa wothe athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri maameerĩte. 24 Rĩrĩa maiguire ũhoru ũcio, makĩanĩrĩa marĩ ngoro ĩmwe makĩhooya Ngai, makiuga atĩrĩ, “Mwathani Jehova, niwe wombire igũrũ na thĩ na iria, o na indo ciothe iria irĩ kuo. 25 Nawe nĩwaririe na ũndũ wa Roho Mũtheru na kanua ka ndungata yaku, o we ithe witũ Daudi, ũkiuga atĩrĩ: “Nĩ kĩ gĩtũmaga ndũrĩrĩ

irakare mũno, na andũ mathugunde mĩbango ya tũhũ? 26 Athamaki a thĩ nĩmatuĩte itua, na aathani magacookania ndundu, nĩguo mokĩrĩre Mwathani, na mokĩrĩre ũrĩa wake Mũitĩrĩre Maguta.’ 27 Ti-itherũ, Herode na Pontio Pilato nĩmoonganire hamwe na andũ-a-Ndũrĩrĩ, na andũ a Isiraeli, itũũra-inĩ rĩrĩ inene nĩguo mathugunde ũrĩa megũũkĩrĩa Jesũ ndungata yaku theru, o ĩrĩa wee waitĩrĩre maguta. 28 O mekire ũrĩa hinya waku na wendi waku watuĩte o mbere atĩ nĩguo gũgaatuĩka. 29 Na rĩrĩ, Mwathani, kĩone ũrĩa matwĩhĩire, na ũkĩhotithie ndungata ciaku kwaria kiugo gĩaku irĩ na ũmĩrĩru mũingĩ. 30 Tambũrũkia guoko gwaku ũhonanie, na ũringe ciama na morirũ na ũndũ wa rĩtwa rĩa Jesũ, ndungata yaku theru.” 31 Nao maarĩkia kũhooya, handũ hau moonganĩte hagĩthingitha. Nao othe makĩyũrwo nĩ Roho Mũtheru, makĩaria kiugo kĩa Ngai marĩ na ũcamba. 32 Nao andũ arĩa othe meetĩkĩtie maarĩ na ngoro ĩmwe na meciiria o mamwe. Gũtiarĩ mũndũ woigaga atĩ kĩndũ o na kĩrĩkũ kĩa indo ciake nĩ gĩake we mwene, no maahũthagĩra indo ciothe iria maarĩ nacio hamwe. 33 Nao atũmwo, marĩ na hinya mũingĩ, magĩthĩ na mbere kũheana ũira wa kũriũka kwa Mwathani Jesũ, na wega mũingĩ wa Ngai warĩ igũrũ rĩao. 34 Gũtiarĩ andũ maagaga kĩndũ gatagatĩ-inĩ kao. Nĩgũkorwo ihinda kwa ihinda andũ arĩa maarĩ na ithaka kana nyũmba nĩmaciendagia, makarehe mbeeca icio mendetie, 35 magaciiga magũrũ-inĩ ma atũmwo, nacio ikagairwo mũndũ o mũndũ kũringana na bata wake. 36 Jusufu, Mũlawii wa kuuma Kuporo, ũrĩa atũmwo meetaga Baranaba (ũguo nĩ kuuga Mũrũ wa ũũmanĩrĩa), 37 nĩendirie gĩthaka gĩake na akĩrehe mbeeca icio, agĩciiga magũrũ-inĩ ma atũmwo.

5 Na rĩrĩ, mũndũ wetagwo Anania, marĩ hamwe na mũtumia wake Safira o nao nĩmendirie gĩcunji gĩa gĩthaka kĩa. 2 Anania agũtigĩria mbeeca imwe, no icio ingĩ agĩcirehe na agĩciiga magũrũ-inĩ ma atũmwo, nake mũtumia wake Safira agĩkorwo nĩooĩ ũhoru ũcio wega. 3 Nowe Petero akĩmũuria atĩrĩ, “Anania, nĩ kĩ ngoro yaku ĩyũrĩtwo nĩ Shaitani ũguo, agatũma ũheenie Roho Mũtheru, na ũgetigĩria mbeeca imwe cia iria wendetie gĩthaka? 4 Rĩrĩa ũtarakĩendetie-rĩ, gĩthĩ gĩtirarĩ gĩaku? Na thuutha wa gũkiendia-rĩ, gĩthĩ mbeeca itirakĩrĩ o ciaku wĩke nacio o ũrĩa ũkwenda? ũreciiririe gwĩka ũguo nĩkĩ? Tĩ andũ ũheenietie, no nĩ Ngai.” 5 Rĩrĩa Anania aiguire ũguo-rĩ, akĩgũa thĩ na agĩkua. Nao andũ

arīa othe maiguire ūrīa kwahaana makīyūrwo nī guoya. 6 Nao aanake magīūka, makīoha mwīrī wake na cuka, makīuumia nja na makīūthika. 7 Thuutha wa ta mathaa matatū-rī, mūtumia wake agītoonya atekūmenya ūrīa gwekīkīte. 8 Petero akīmūūria atīrī, “Ta njīra atīrī, ici nīcio mbeeca iria wee na Anania mūrendirie gīthaka?” Nake mūtumia ūcio agīcookia atīrī, “Ī, nīcio tūrendirie.” 9 Petero akīmūūria atīrī, “Nī kī gītūmīte mūrīkanīre mūgerie Roho wa Mwathani? Atīrīrī, magūrū ma andū arīa maathika mūthuuriguo marī mūromo-inī, nīmegūkuumia nja o nawe.” 10 O kahinda kau akīgūa thī magūrū-inī make, agīkua. Nao aanake magītoonya, makīmūkora akuīte, makīmuoya, magīthī, makīmūthika hakuhī na mūthuuriwe. 11 Naguo kanitha wothe, hamwe na andū arīa othe maiguire maūndū macio makīnyitwo nī guoya mūnene. 12 Na rīrī, atūmwō nīmaringīre cīama nyingī, na makīonania morīrū gatagatī-inī ka andū. Nao andū arīa othe metīkītie nīmagomanaga hamwe Gīthaku-inī gīa Solomoni. 13 Gūtīrī mūndū wacookire kūgeria gwīturanīra nao, o na gūtūka andū nīmamaheete gītīo mūno. 14 O na kūrī ūguo-rī, arūme na andū-a-nja aingī nīmetīkīrie Mwathani, naguo mūigana wao ūkīongerereka. 15 Nī ūndū wa ūguo, andū nīmareehaga andū arīa arūaru njīra-inī, makamakomeria itanda na ibarī, nīguo naarī amwe ao mahutio nī kīruru gīa Petero. 16 Nīngī andū aingī nīmonganaga hamwe moimīte matūūra-inī marīa maathiūrūrūkīrie Jerusalemu, makareehaga andū ao arīa arūaru, na arīa maanyariiragwo nī ngoma thūku, nao othe makahonio. 17 Na rīrī, mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene na andū arīa othe maakoragwo nake, arīa maarī a thiritū ya Asadukai, makīyūrwo nī ūiru. 18 Makīnyīita atūmwō, makīmāikia njeera irīa ya mūingī. 19 No ūtukū-rī, mūrāika wa Mwathani akīhingūra mīrango ya njeera, na akīmōimia nja. 20 Akīmeera atīrī, “Thīii mūrūgame hekarū-inī, mwīre andū ūhorō wothe wa muoyo ūyū mwerū.” 21 Na rīrī, ruoro rūgītema magītoonya hekarū-inī, na makīambīrīria kūruta andū o ta ūrīa meerītwo. Rīrīa mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene na andū arīa maakoragwo nake maakinyire-rī, magīcookanīrīria Kīama, kīūngano gīa athuuri othe a Isiraeli, na magītūmana njeera atūmwō magīrwo. 22 No rīrīa thigari ciakinyire njeera-rī, itiamakorire kuo. Nī ūndū ūcio, magīcookia ūhorō makīmeera atīrī, 23 “Twakora mīrango ya njeera irī mīhinge wega, nao arangīri marūgamīte

mīrango-inī; no twamīhingūra, tūtīnakora mūndū kūu thīinī.” 24 Rīrīa mūnene wa arangīri a hekarū na athīnjīri-Ngai arīa anene maiguire ūhorō ūcio makīmaka na makīrigwo nī ūrīa gūgūikara. 25 Hīndī ūyo hagūka mūndū, akiuga atīrī, “Ta rorai! Andū arīa mūrāikīrie njeera marūgamīte hekarū-inī makīruta andū.” 26 Maigua ūguo, mūnene wa arangīri a hekarū agīthī na anene a thigari ciake na makīrehe atūmwō. Matiigana kūhūthīra hinya, tondū nīmetīgagīra andū matikamahūūre na mahiga nyuguto. 27 Maarīkia kūrehe atūmwō-rī, makīmarūgamia mbere ya Kīama nīguo morio ciūria nī mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene. 28 Nake akīmeera atīrī, “Gīthī tūtīramūkaanīrie biū mūtīkarutane na rītwa rīrī, no rīu mūiyūrītīe Jerusalemu ūrutani wanyu, na nīmūwīrutaniīrie gūtūma tūcookererwo nī thakame ya mūndū ūcio.” 29 Petero na atūmwō acio angī magīcookia atīrī, “Ithūī no ngīnya twathīkīre Ngai gūkīra gwathīkīra andū! 30 Ngai wa maithe maitū nīariūkīrie Jesū kuuma kūrī arīa akuū, ūrīa mworagire na ūndū wa kūmwamba mūtī-igūrū. 31 Ngai nīamūtūgīrīrie akīmūiga guoko-inī gwake kwa ūrīo arī mūthamakī na Mūhonokia nīguo Isiraeli merire na marekerwo mehīa. 32 Ithūī tūrī aira a maūndū macio, nake Roho Mūtheru, ūrīa Ngai aheete andū arīa mamwathīkagīra-rī, o nake nī mūrā. 33 Rīrīa maiguire ūguo makīrakara mūno makīenda kūmooraga. 34 No rīrī, Mūfarisai wetagwo Gamalieli, mūrutani wa watho na watītwo nī andū othe akīrūgama Kīama-inī, agīathana atī andū acio mambe moimio nja gwa kahinda kanini. 35 Nake akīra Kīama atīrī, “Andū aya a Isiraeli, cūrāniai wega ūrīa mūrātanya gwīka andū aya. 36 Ihinda rīhītūku mūndū wetagwo Theuda nīeyumīrīrie agītūuaga atī we nī mūndū ma, na akīgīa na arūmīrīri ta magana mana. Nīooragīrwo, nao arūmīrīri aake othe makīhurunjwo na ūhorō ūcio wothe ūgītūka wa tūhū. 37 Thuutha wake, Judasi ūrīa woimīte Galili akīyūmīria matukū-inī ma kwīyandīkīthia na agītongoria mbūtū ya andū nīguo makararie watho. O nake akīūrāgwo, na arūmīrīri aake othe makīhurunjwo. 38 Nī ūndū ūcio-rī, igūrū rikonīi ūhorō ūyū ngūmūtaara atīrī, tiganai na andū aya! Marekeei mathīi! Nī ūndū angīkorwo muoroto kana ciiko ciao cīumanīte na ūmūndū-rī, ūndū ūcio nīgūthīra. 39 No angīkorwo ūndū ūyū uumanīte na Ngai, mūtingīhota kūgīrīrīria andū aya; mūgwīkora mūkīhūūrana na Ngai.” 40 Nao magītīkīania na mīario yake. Nao

magīta atūmwo matoonye makīmahūirithia iboko. Magīcooka makīmaatha matikaarie thīinī wa rīitwa rīa Jesū, magīcooka makīmarekereria mathiī. **41** Nao atūmwo makiuma Kīama-inī makenete tondū wa ūrīa maatūtwo aagīrūa a gūconorithio nī ūndū wa Rīitwa rū. **42** Mūthenya o mūthenya, marī hekarū-inī o na marī mīcī-inī, matiigana gūtiga kūrutana na kūhunja ūhoru ūcio mwega atī Jesū nīwe Kristū.

6 Na rīrī, matukū-inī macio rīrīa mūigana wa arutwo wongererekaga-rī, Ayahudi amwe arīa maaciarīrwo kwa Ayunani nīmatetirie Ayahudi a Kīhibirania tondū atumia ao a ndigwa matiagayagīrwo irio rīrīa ikūgayanwo o mūthenya. **2** Nī ūndū ūcio, atūmwo acio ikūmi na eerī magīcookanīrīria arutwo othe hamwe na makīmeera atīrī, “Gūtīagīrīre tūtiganīrie ūtungata wa kiugo kīa Ngai nīguo tūtungatage metha-inī. **3** Ariū na aarī a Ithe witū, thuurai andū mūgwanja kuuma gatagatī-inī kanyu, andū arīa moikaine atī nī maiyūrītwo nī Roho, o na ūūgī, na nītūkūmehokera wīra ūcio, **4** na ithuī tūrūmbūiye ūhoru wa mahooya na ūtungata wa kiugo.” **5** Ūndū ūcio moigire nīwakenirie gīkundi kīu gīothe. Nao magīthuura Stefano, mūdū waiyūrītwo nī wītīkio na Roho Mūtheru, na Filipu, na Porokoro, na Nikanora, na Timoni, na Paramena, na Nikola, mūdū wa kuuma Antiokia ūrīa wagarūrūkīte agatuīka Mūyahudi. **6** Makīneana andū acio kūrī atūmwo, nao atūmwo makīmahoera na makīmaigīrīra moko. **7** Nī ūndū ūcio kiugo kīa Ngai gīkīhunja. Mūigana wa arutwo kīu Jerusalemu ūkīongerereka mūno, makīo gīkundi kīnene kīa athīnjīri-Ngai gīgīathikīra ūhoru wa wītīkio. **8** Na rīrī, Stefano, mūdū waiyūrītwo nī wega wa Ngai na ūhoti, nīekire morirū manene na akīringa ciama gatagatī-inī ka andū. **9** No rīrī, nī kuomīrīre ngarari kuuma kūrī andū a Thunagogi ya Andū arīa Oohore (ta ūrīa yetagwo), nao nī Ayahudi a kuuma Kurene na Aleksanderia o hamwe na mabūrūri ma Kilikia na Asia. Andū aya makīambīrīria gūkararania na Stefano, **10** no matingīetiirīrie ūūgī wake kana Roho ūrīa aaragia nago. **11** Hīndī ūyo makīringīrīria andū amwe na hitho moige atīrī, “Nītūiguīte Stefano akīaria ciugo cia kūrūma Musa, o na Ngai.” **12** Nī ūndū ūcio magītūma okīrīrwo nī andū, na athuuri, na arutani a watho. Makīnyīita Stefano makīmūrehe mbere ya Kīama. **13** Magīcooka makīrehe aira a maheeni, arīa maarutire ūira makiuga atīrī, “Mūdū ūyū ndatigithagīria kwaria

agīūkagīrīra handū haha hatheru, o na gūūkīrīra watho. **14** Nīgūkorwo nītūiguīte akiuga atī Jesū ūyū wa Nazarethi nīagatharia handū haha, na agarūre mītugo rīria Musa aatūtīgīre.” **15** Andū arīa othe maarī Kīama-inī magīkūūrīra Stefano maithe, nao makīona ūthiū wake ūtarī ta ūthiū wa mūraika.

7 Nake mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene akīmūūria atīrī, “Thitango ici nī cia ma?” **2** Nake Stefano agīcooka atīrī, “Ariū a Baba na maithe maitū, ta thikīrīria! Ngai mwene riiri nīomīrīre ithe witū Iburahīmu hīndī rīria aatūūraga būrūri wa Mesopotamia, atanathī gūtūūra būrūri wa Harani. **3** Akīmūūria atīrī, ‘Thaama uume būrūri wanyu na ūtīge andū anyu, ūthiū būrūri ūrīa ngaakuonia.’ **4** “Nī ūndū ūcio Iburahīmu akiama būrūri wa Akalidei agīthī gūtūūra Harani. Thuutha wa gīkuū gīa ithe, Ngai akīmūrūta kuo na agīūka būrūri ūyū mūtūūraga. **5** Ndaamūheire igai gūkū, o na ikinya rīmwe. No Ngai nīamwīrīre atī we hamwe na njiaro ciake nīmakegwatīra būrūri ūyū, o na gūtūūka hīndī ūyo Iburahīmu ndaarī na mwana. **6** Ngai eerire Iburahīmu atīrī: ‘Njiaro ciaku igaatūūra irī ng’eni būrūri ūtarī wacio, kūrīa igaatūuo ngombo na inyariirwo ihinda rīa mīaka magana mana.’ **7** Nīngī Ngai akiuga atīrī, ‘No nīngaherithia rūrīrī rūu igaatungata irī ngombo; na thuutha ūcio-rī, nīkoima būrūri ūcio, nacio nīkaahooya irī kūdū gūkū.’ **8** Hīndī ūyo nīarīkanīre na Iburahīmu kīrīkanīro kīa ūhoru wa kūrūa. Nake Iburahīmu agītūūka ithe wa Isaaka na akīmūrūithia thikū ya kanana thuutha wa gūciarwo gwake. Thuutha-inī Isaaka agītūūka ithe wa Jakubu, nake Jakubu agītūūka ithe wa athuuri arīa ikūmi na eerī. **9** “Na tondū wa maguuka maitū kūiguīra Jusufu ūiru, nīmamwendīre būrūri wa Misiri agatūūke ngombo kuo. No Ngai aarī hamwe nake **10** na akīmūhonokia mathīina-inī make mothe. Nīaheire Jusufu ūūgī na akīmūhotithia atuūke wa kwendeka nī Firaūni mūthamaki wa Misiri; nī ūndū ūcio akīmūtua wa gwathaga Misiri o na nyūmba yake yothe ya ūthamaki. **11** “Thuutha ūcio gūkīgīa ng’aragu būrūri-inī wothe wa Misiri, na Kaanani, na ikīrehe gūthīnīka kūingī mūno, namo maithe maitū makīaga irio. **12** Rīria Jakubu aigūire atī Misiri nī kwārī na ngano, agītūma maithe maitū kuo hīndī ya mbere. **13** Na rīria maathiire riita rīa keerī-rī, Jusufu akīmēnyithania kūrī ariū a ithe, nake Firaūni akīmēnyia ūhoru wa nyūmba ya Jusufu. **14** Thuutha wa ūguo-rī, Jusufu agītūmanīra ithe Jakubu na nyūmba yake yothe

moke, nao othe maarī andū mīrongo mūgwanja na atano. 15 Nake Jakubu agīkūrūka, agīthī Misiri, kūrīa we na maithe maitū maakuīriire. 16 Mīrī yao nīyacookirio Shekemu na īgīthikwo mbīrīra-inī īrīa Iburahīmu aagūrīte na mbeeca kuuma kūrī arīu a Hamori kūu Shekemu. 17 “Rīrīa ihinda rīakuhīrīrie rīa Ngai kūhingia kīranīro gīake kūrī Iburahīmu-rī, mūigana wa andū aitū kūu Misiri nīwongerereketete mūno. 18 Hīndī iyo mūthamaki ūngī ūtoō ūhorō wa Jusufu agītūka wa gūthamaka Misiri. 19 Agīka andū aitū ūuru mūno na akīhinyīrīria maithe maitū na ūndū wa kūmaringīrīria na hinya mate tūkenge twoo nīgeetha tūkue. 20 “Ihinda-inī rīu Musa nīaciariwo, nake aarī mwana mūthaka mūno. Akīrererwo mūciī gwa ithe ihinda rīa mēri itatū. 21 Rīrīa aigirwo njarī, mwarī wa Firaūni akīmuoya akīmūrera ta mwana wake. 22 Musa agīthomithio na ūūgī wothe wa andū a Misiri na aarī na hinya wa mīario na ciiko. 23 “Rīrīa Musa aakinyirie mīaka mīrongo īna-rī, agītua itua rīa gūceerera andū ao a Isiraēli. 24 Nīonire mūndū ūmwe wao akīnyariirwo nī mūndū wa Misiri. Nī ūndū ūcio agīthī kūmūrīria na akīmūrīhīria na ūndū wa kūrīraga mūndū ūcio Mūmisiri. 25 Musa eeciirītie atī andū ao nīmangīonire atī Ngai nīamūhūthagīra nīgeetha amahonokie, no-o matiamenyire ūguo. 26 Mūthenya ūyū ūngī Musa agīthī agikora andū eerī a Isiraēli makīrūa. Akīgeria kūmaiguithania akīmeeraga atīrī, ‘Andū aya, inyuī mūrī a ithe ūmwe; nī kī kīratūma mwende gwīkana ūuru?’ 27 “No mūndū ūrīa wekīte ūcio ūngī ūuru agīkania Musa, akīmwīra atīrī, ‘Nūu wagūtūire mwathī na mūtūithania wa maciira maitū? 28 Ūrenda kūnjūruga o ta ūrīa ūrooragire Mūmisiri ira?’ 29 Rīrīa Musa aiguirē ūguo akīra agīthī būrūri wa Midiani, kūrīa aatūurire arī ta mūgeni na akīgīa na arīu eerī. 30 “Na rīrī, mīaka mīrongo īna yarīkia gūthira-rī, mūrīka akiumīrīra Musa arī nīnīmbī-inī cia mwaki iria ciakanaga kīhinga-inī kūu werū-inī hakuhi na Kīrīma gīa Sinai. 31 Rīrīa onire ūguo, akīgega nī kīrīa onire. Na rīrīa aakuhagīrīria nīguo one wegārī, akīigua mūgambo wa Mwathani ūkiuga atīrī: 32 ‘Nī nī nī Ngai wa maithe manyu, Ngai wa Iburahīmu, na Isaaka, o na Jakubu.’ Musa akīinaina nī gwītīgīra na ndaigana kūrora. 33 “Nake Mwathani akīmwīra atīrī, ‘Ruta iraatū ciaku, nīgukorwo hau ūrūgamīte nī handū hatheru. 34 Ti-itherū nīnyonete kūhinyīrīrio kwa andū akwa kūu būrūri wa Misiri. Nīnjiguīte gūcaaya kwao, na nīnjikūrūkīte thī nīguo ndīmohorithie. Rīu

ūka nīngūgūtūma ūcooke Misiri.’ 35 “Ūyū nowe Musa ūrīa maaregete makiuga atīrī, ‘Nūu ūgūtūite mwathī witū na mūtūciirithia?’ Ngai we mwene nīamūtūmire atuīke mūnene na mūkūuri wao, na ūndū wa mūrīka ūrīa wamuumīrīrie kīhinga-inī. 36 Akīmatongoria makiuma Misiri na agīka morirū na akīringa ciama arī kūu Misiri, o na Iria-inī Itune, na ihinda rīa mīaka mīrongo īna kūu werū-inī. 37 “Ūyū nowe Musa ūrīa werire andū a Isiraēli atīrī, ‘Ngai nīakamūtūmīra mūnabii ta nīi kuuma kūrī andū anyu kīumbe.’ 38 We aarī kīūngano-inī kūu werū-inī, arī hamwe na mūrīka ūrīa wamwarīrie Kīrīma-inī gīa Sinai, na aarī hamwe na maithe maitū; nake nīamūkīrīrie ciugo irī muoyo nīgeetha atūkinyīrie. 39 “No rīrī, maithe maitū nīmaregire kūmwathīkīra. Handū ha ūguo-rī, o makīmūrega, na thīinī wa ngoro ciao makīrīrīria gūcooka Misiri. 40 Nao makīra Harūni atīrī, ‘Tūthondekere ngai iria irītūtongoragia. Nīgukorwo mūndū ūyū ūgwītūwo Musa, ūrīa watūtongoririe tūkiuma būrūri wa Misiri, tūtūiū ūrīa onete!’ 41 Hīndī iyo nīguo maathondekire mūhianano watariī ta njaū. Makīrutīra magongona, na makīgīa na hīndī ya gūkūngūira kīrīa maathondekete na moko mao. 42 No Ngai akīmahutatīra, na akīmarekereria mahooyage ciūmbe cia igūrū. Ūhorō ūyū ūtwaranīte na ūrīa kwandikītūwo ibuku-inī rīa anabii, atīrī: “Nīmwandūtīrie magongona na maruta mīaka mīrongo īna kūu werū-inī, inyuī nyūmba ya Isiraēli? 43 Nīmūtūgīrītie ihooero rīa Moleku, na njata ya ngai yanyu īrīa īitagwo Refani, mīhianano īrīa mwathondekire ya kūhooyaga. Tondū ūcio, nīngatūma mūtahwo mūtwarwo’ kūhītūka Babuloni. 44 “Maithe maitū maarī na hema iria yetagwo gīkaro kīa Ūira kūu werū-inī. Nayo yathondeketwo o ta ūrīa Ngai eerīte Musa, kūringana na mūhianīre ūrīa onete. 45 Maarīkia kwamūkīra hema-rī, maithe maitū, matongoretio nī Joshua magīka nayo rīrīa menyīitīrie būrūri kuuma kūrī ndūrīrī iria Ngai aarūtūrīrie ciehere mbere yao. Nayo īgītūra kūu būrūri ūcio o nginya hīndī ya Daudi, 46 ūrīa wakenire nī gwītīkīrīka nī Ngai, na akīhooya etīkīrio aakīre Ngai wa Jakubu gīkaro. 47 No Solomoni nīwe wamwakiire nyūmba. 48 “No rīrī, Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno ndaikaraga nyūmba ciakītūwo nī andū. O ta ūrīa mūnabii oigīte atīrī: 49 “‘Igūrū nīkūo gītī gīakwa kīa ūnene, nayo thī nī gaturwa ka makīnya makwa. Ūngīkīnjakīra nyūmba ya mūthemba ūrīkū? Ūguo nīguo Mwathani ekūūria.

Kana kīhurūko gīakwa kīngīkorwo kū? 50 Githī ti guoko gwakwa gwathondekire indo ici ciothe? 51 “Inyuī andū aya aremi, o inyuī mūtārī aruu ngoro na matū! Inyuī mūtārī o ta maithe manyu: Inyuī mūtūrāga mūreganīte na Roho Mūtheru! 52 Nī kūrī mūnabii ūtaanyariirwo nī maithe manyu? Mooragire o na andū arīa maarathire ūhorō wa gūika kwa ūrīa Mūthingu. Na rīu nīmūmūkunyaniire na mūkāmūrāga; 53 o inyuī mwamūkīrīre watho ūrīa waathanirwo kūgerera arāika no mūkīaga kūwathīkīra.” 54 Rīrīa maiguire maūdū macio-rī, makīrakara mūno, na makīmūhagaranīria magego. 55 No Stefano, aiyūrītwo nī Roho Mūtheru, Agīcūthīrīria igūrū akīona riiri wa Ngai, na Jesū arūgamīte guoko-inī kwa ūrīo kwa Ngai. 56 Akiuga atīrī, “Onei, nīndīrona igūrū rīhingūkīte nake Mūrū wa Mūdū arūgamīte guoko-inī kwa ūrīo kwa Ngai.” 57 Maigua ūguo makīhumbīra matū mao, makīhanyūka harī we makiugagīrīria na mūgambo mūnene. 58 makīmūkururia, makīmumia nja ya itūūra, na makīambīrīria kūmūhūūra na mahiga nyuguto. Nao, aira makīga nguō ciao magūrū-inī ma mwanake wetagwo Saūlū. 59 Rīrīa maamūhūūra na mahiga nyuguto, Stefano nīahooire Ngai, akiuga atīrī, “Mwathani Jesū, amūkīra roho wakwa.” 60 Agīcooka agīturia ndu, akīanīrīra, akiuga atīrī, “Mwathani, ndūkamoorie rīhīa rīrī.” Na aarīka kuuga ūguo, agīkoma.

8 Nake Saūlū aarī ho, na agītīkīra atī ooragwo. Mūthenya ūcio kanitha ūkīnyariirwo mūno kūu Jerusalemu, nao andū othe o tiga atūmwo makīhurunjūkīra Judea na Samaria. 2 Andū etigīri Ngai magīthika Stefano na makīmūcakaīra mūno. 3 No Saūlū akīambīrīria kwananga kanitha. Aathīiaga nyūmba o nyūmba, akīrutūrūraga arūme na andū-a-nja, akīmaikagia njeera. 4 Nao andū arīa maahurunjītwo nīmahunjirīe kiugo kīa Ngai o kūrīa guothe maathīiaga. 5 Filīpu agīkūrūka agīthī itūūra rīarī Samaria, akīhunja ūhorō wa Kristū kuo. 6 Rīrīa ikundi cia andū ciaiguire Filīpu na ikīona ciama iria aaringaga, othe magīthīkīrīria ūrīa oigaga. 7 Ngoma thūku nīcioimaga andū aingī igīkayūrūrūkaga, na andū aingī maarūarīte mūrīmū wa gūkuā cīga, na andū arīa maarī onju makīhonio. 8 Nī ūndū ūcio gūkīgīa na gīkeno kīnene itūūra-inī rīu. 9 Na rīrī, itūūra-inī rīu nī kwarī na mūdū wetagwo Simoni, nake nīaragūrīte kwa ihinda na akagegia andū othe a Samaria. Nake nīetīaga na

ageetua atī aarī mūdū mūnene mūno, 10 nao andū othe, arīa anini na arīa anene, makāmūthīkagīrīria na makoīga na mūgambo mūnene atīrī, “Mūdū ūyū nīwe hinya wa ūngai ūrīa ūkīaine ta Hinya Mūnene.” 11 Maatūrīte mamuumaga thuutha tondū nīamagegetie hīndī ndaaya na ūragūrī wake. 12 No rīrīa meetīkīrie Filīpu akīhunja ūhorō-ūrīa-Mwega wa ūthamaki wa Ngai na wa rītwa rīa Jesū Kristū-rī, makībatithio, arūme o hamwe na andū-a-nja. 13 Simoni we mwene agītīkia na akībatithio. Nake akīrūmīrīra Filīpu kūrīa guothe aathīiaga, agegetio nī imenyithia cia hinya na ciama iria onaga. 14 Rīrīa atūmwo arīa maarī kūu Jerusalemu maiguire atī andū a Samaria nīmetīkīrīte kiugo kīa Ngai-rī, makīmatūmīra Petero na Johana. 15 Nao maakinya kuo, makīmahoera nīguo maamūkīre Roho Mūtheru, 16 tondū nginya hīndī ūyō Roho Mūtheru ndaakoretwo aikūrūkīre mūdū o na ūmwe wao; tiga o kūbatithio maabatithītio thīnī wa rītwa rīa Mwathani Jesū. 17 Hīndī ūyō Petero na Johana makīmaigīrīra moko, nao makīamūkīra Roho Mūtheru. 18 Rīrīa Simoni onire atī Roho aaheanagwo na ūndū wa kūigīrītwo moko nī atūmwo-rī, akīenda amahe mbeeca, 19 akiuga atīrī, “Hee ūhoti ūyū o na nī nīgeetha ūrīa wothē ndaigīrīra moko makwa akaamūkīra Roho Mūtheru.” 20 Petero akīmūcookeria atīrī, “Mbeeca ciaku irothiranīra hamwe nawe, nīgūkorwo wīciirītie no ūgūre kīheo kīa Ngai na mbeeca. 21 Wee ndūrī na handū, o na ndūrī na igai ūtungata-inī ūyū, tondū ngoro yaku ti njagīrīru mbere ya Ngai. 22 Wīrīre waganu ūyū na ūhooe Mwathani. Hīhi nīegūkūrekera nī ūndū wa gūkorwo na rīciiria ta rīu ngoro-inī yaku. 23 Nīgūkorwo nguona ūiyūrītwo nī marūrū na ūgatuīka ngombo ya mehīa.” 24 Hīndī ūyō Simoni akīmūcookeria atīrī, “Hooerai harī Mwathani nīgeetha ndīkae gūkorwo nī ūndū o na ūmwe wa macio mwagweta.” 25 Rīrīa maarīkīrie kūheana ūira na kūhunja kiugo kīa Mwathani-rī, Petero na Johana magīcooka Jerusalemu, o makīhunja ūhorō-ūrīa-Mwega tūtūūra-inī tūingī twa Samaria. 26 Na rīrī, mūrāika wa Mwathani akīra Filīpu atīrī, “Thīi werekeire gūthini, ūkīnye njīra-inī, njīra rīra ya werū-inī, rīra tīkūrūkīte kuuma Jerusalemu igathīi nginya Gaza.” 27 Nī ūndū ūcio akīmagara, na arī njīra-inī agīcemanīa na Mūhabashi warī mūhakūre, mūdū mūnene warī igweta ūrīa warūgamīrīte kīgīna gīa Kandake, mūthamaki-mūdū-wa-nja wa Ahabashi. Mūdū ūyū aathīte Jerusalemu kūhooya

Ngai; 28 na arī njīra-inī akīinūka, aakarīte ngaari-inī yake ya mbarathi agīthoma ibuku rīa Isaia ūrīa mūnabii. 29 Roho akīira Filipu atīrī, “Thīi ngaari-inī ūrīa ya mbarathi ūikare hakuhi nayo.” 30 Hīndī ūyo Filipu akīhanyūka nginya ngaari-inī ūyo ya mbarathi, akīguwa mūndū ūcio agīthoma ibuku rīa Isaia ūrīa mūnabii, akīmūria atīrī, “Nūrataūkirwo nī ūhoro ūcio ūrathoma?” 31 Nake agīcookia atīrī, “Ingītaūkirwo atīa, tīga hagīre mūndū wa kūndaarīria?” Nī ūndū ūcio akīira Filipu ahaice ngaari ūyo ya mbarathi, aikaranie nake. 32 Mūndū ūcio warī mūhakūre aathomaga gacunjī gaka ka Maandīko: “Aatwarirwo o ta ng’ōndu gīthīnjīro-inī, na o ta ūrīa gatūrūme gakiraga ki karī mbere ya mūndū ūrīa ūrakenja guoya, noguo o nake ataatumūrire kanua gake. 33 Nīaconorithirio na ndaigana gītūrwo ciira na kīhoo. Nūū ūngīaria ūhoro wa njīaro ciake? Nīgūkorwo muoyo wake nīwehererio ūkīuma gūkū thī.” 34 Mūndū ūcio mūhakūre akīūria Filipu atīrī, “Ndagūthaitha, ta njīra atīrī, mūnabii araaria ūhoro wa ū, nī ūhoro wake we mwene kana nī ūhoro wa mūndū ūngī?” 35 Hīndī ūyo Filipu akīrutia ūhoro hau, akīmūhe ūhoro-ūrīa-Mwega ūkonīī Jesū. 36 Na marī njīra-inī magīthīrī, magīkinya handū haarī na maaī, nake mūndū ūcio warī mūhakūre akīmwīra atīrī, “Ta rora, maaī nīmo maya. Nī kī kīngīgīria mbatithio?” 37 (Nake Filipu akiuga atīrī, “Ūngītīkia na ngoro yaku yothe, no ūbatithio.” Nake agīcookia atīrī, “Nīnjītīkīte atī Jesū Kristū nīwe Mūrū wa Ngai.”) 38 Nake agīathana ngaari ūyo ya mbarathi īrūgame. Hīndī ūyo Filipu na mūndū ūcio mūhakūre magīkūrūka, magītoonya maaī-inī, nake Filipu akīmūbatithia. 39 Na rīrīa moimīrire maaī-inī, Roho wa Mwathani o rīmwe akīoya Filipu, akīmweheria, nake mūndū ūcio mūhakūre akīaga kūmuona rīngī, no agīthī na mbere na rūgendo akenete. 40 No Filipu nīonekanire Azota, na agīthī akīhunjāgia ūhoro-ūrīa-Mwega matūūra-inī mothe nginya agīkinya Kaisarea.

9 Ihinda-inī o rū Saūlū no eehītagīra kūuraga arutwo a Mwathani. Agīthī kūrī mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, 2 na akīmūhooya marūa athīī namo thunagōgi-inī iria ciarī Dameskī, nīgeetha angīkora andū a Njīra ūyo kuo, marī arūme kana andū-a-nja, amanyīite amatware Jerusalemu marī ohe. 3 Naarī rūgendo-inī aakuhīrīria Dameskī-rī, o rīmwe ūtheri ūkīuma na igūrū, ūkīmwarīra mīena yothe. 4 Akīgūa thī, na akīguwa mūgambo ūkīmwīra atīrī, “Saūlū,

Saūlū, ūūnyariiraga nīkī?” 5 Saūlū akīūria atīrī, “Nīwe ū, Mwathani?” Nake akīmūcookeria atīrī, “Nī nīī Jesū ūrīa ūnyariiraga. 6 No rīrī, rū ūkīra ūtoonye itūūra rīrī inene, na nīūkwīrwo ūrīa wagīrīrwo nī gwīka.” 7 Nao andū arīa maatwaranaga hamwe na Saūlū makīrūgama hau maagīte ūrīa mangiuga; o nīmaiguire mūgambo no matiigana kuona mūndū o na ūrīkū. 8 Nake Saūlū agīkīra, akīrūgama, no rīrīa aahingūrīrie maitho ndoonaga o na hanini. Nī ūndū ūcio makīmūnyīita guoko makīmūtwarā Dameskī. 9 Ihinda rīa matukū matatū aarī mūtumumu, na ndarī kīndū aarīaga kana akanyua. 10 Na rīrī, kūu Dameskī nī kwarī na mūrutwo wetagwo Anania. Mwathani akīmwarīria na kīoneki, akīmwīra atīrī, “Anania!” Nake agīcookia atīrī, “Nīī ūyū Mwathani.” 11 Nake Mwathani akīmwīra atīrī, “Thīī kwa Judasi o kūu njīra irīa itagwo Nūngarū, ūrie mūndū uumīte Tariso wītawgo Saūlū, nī ūndū nīkūhooya arahooya. 12 Nīonete mūndū kīoneki-inī wītawgo Anania agīka kūmūgīrīra moko, nīguo acooke kuona.” 13 Anania akīmūcookeria atīrī, “Mwathani, nīnjīguīte ūhoro mūingī ūkonīī mūndū ūcio, na maūndū maingī mooru marīa aaneka andū aku arīa aamūre kūrīra Jerusalemu. 14 Na okīte gūkū arī na wathani kuuma kūrī athīnjīri-Ngai arīa anene, nīgeetha anyīite andū arīa othe makayagīra rītwa rīaku.” 15 No Mwathani akīira Anania atīrī, “Thīī, tondū ūndū ūcio nī kīndū gīakwa kīria ndīthuurīre gīa gūtwarā ūhoro wa rītwa rīakwa kūrī andū-a-Ndūrīrī, na athamaki, o na kūrī andū a Isiraeli. 16 Nīngūmuonia ūrīa arī o nginya anyamaarīke nī ūndū wa rītwa rīakwa.” 17 Hīndī ūyo Anania agīthī na agītoonya nyūmba ūyo. Akīgīrīra Saūlū moko, akīmwīra atīrī, “Saūlū, mūrū wa Ithe witū, Mwathani, o we Jesū ūrīa ūrakuumīrīre ūrī njīra-inī ūgīka gūkū, nīandūmīte nīguo ūcooke kuona, na ūiyūrīo na Roho Mūtheru.” 18 O hīndī ūyo, tūnyamū twahaanaga ta ngaracū tūkīuma maitho-inī ma Saūlū, tūkīgūa thī, nake akīhota kuona rīngī. Agīkīra na akībatithio, 19 na aarīkia kūrīa irio, akīgīa na hinya. Saūlū agīkara mīthenya īigana ūna marī hamwe na arutwo kūu Dameskī. 20 Na hīndī ūyo akīambīrīria kūhunja thunagōgi-inī atī Jesū nī Mūrū wa Ngai. 21 Andū othe arīa maamūiguire makīgega makīūria atīrī, “Githī mūndū ūyū tiwe ūraagīthīte andū thayū kūu Jerusalemu gatagatī-inī ka arīa makayagīra rītwa rūu? Na githī ndokīte gūkū nīgeetha amanyīite amatware marī ohe kūrī athīnjīri-Ngai arīa anene?” 22 Nowe Saūlū agīkīrīria kīgīa

na hinya, na akĩgegĩa Ayahudi arĩa maatũũrite kũu Dameski na ũndũ wa kũmaiguithia na ma atĩ Jesũ nĩwe Kristũ. **23** Thuutha wa mĩthenya mĩingĩ gũthira, Ayahudi magĩcookania ndundu mamũũrage, **24** no Saũlũ akĩmenya mũbango ũrĩa maarĩ nague. Mũthenya na ũtukũ maaikaraga mamuoheirie ihingo-inĩ cia itũũra inene nĩguo mamũũrage. **25** No arũmĩrĩri aake makĩmuoya ũtukũ, makĩmũharũrũkia arĩ gĩkabũ-inĩ mamũgereirie mwanya warĩ rũthingo-inĩ. **26** Hĩndĩ ĩrĩa aakinyire Jerusalemu, akĩgerĩa kwĩgwatania na arutwo, no othe nĩmamwĩtigagĩra, tondũ matietĩkagia atĩ kũna aarĩ mũrutwo. **27** No Baranaba akĩmuoya akĩmũtware kũrĩ atũmwo. Akĩmeera ũrĩa Saũlũ oonire Mwathani arĩ rũgendo-inĩ rwake, na ũrĩa Mwathani aamwarĩrie, na ũrĩa aahunjirie kũu Dameski thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Jesũ ategwĩtigĩra. **28** Nĩ ũndũ ũcio Saũlũ agĩkara na atũmwo, na agaceeraga kũu Jerusalemu, akĩaragia na ũcamba thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Mwathani, ategwĩtigĩra. **29** Nĩngĩ nĩaaragia na agakararanagia na Ayahudi arĩa maaciĩrũro kwa Ayunani, no nao makageria ũrĩa mangĩmũũraga. **30** Rĩrĩa ariũ na aarĩ a Ithe witũ maamenyire ũguo, makĩmuoya, makĩmũkũrũkia nginya Kaisarea, makĩmũtũma Tariso. **31** Hĩndĩ ĩyo kanitha wa Judea guothe, na Galili, na Samaria ũgĩkenera ihinda rĩa thayũ. Nĩwongereirwo hinya; na ũkĩũmĩrĩrio nĩ Roho Mũtheru, na ũkĩongererwo andũ, nao magĩtũũra metigĩrĩte Mwathani. **32** Na rĩrĩ, rĩrĩa Petero aaceeraga kũndũ na kũndũ bũrũri-inĩ, nĩathiire gũceerera andũ arĩa aamũre a kũu Lida. **33** Arĩ kũu agĩkora mũndũ wetagwo Ainea warĩ na mũrimũ wa gũkua ciĩga, na aatũũrite akomete gĩtanda-inĩ ihinda rĩa mĩaka ĩnana. **34** Petero akĩmwĩra atĩrĩ, “Ainea, Jesũ Kristũ nĩakũhonia. ũkĩra ũkũnje kĩbarĩ gĩaku.” O hĩndĩ ĩyo Ainea akĩrũgama. **35** Andũ othe arĩa maatũũraga Lida na Sharoni makĩmuona na makĩgarũrũkia Mwathani. **36** Kũu Jopa nĩ kwarĩ mũrutwo wetagwo Tabitha (narĩo rĩitwa rĩu rĩgĩtaũrwo nĩ kuuga Dorokasi), nake aatũũrite ekaga maũndũ mega, na agateithagia athĩinĩ. **37** O ihinda-inĩ rĩu nĩarũarire na agĩkua, nague mwĩrĩ wake ũgĩthambio, ũkĩigwo nyũmba ya igũrũ. **38** Lida kwarĩ hakuhĩ na Jopa; nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa arutwo maaiguire atĩ Petero aarĩ kũu Lida, magĩtũma andũ eerĩ makamũringĩrĩrie mamwĩre atĩrĩ, “Twagũthaitha ũka narua!” **39** Nake Petero agĩthĩĩ hamwe nao, na aakinya agĩtwarwo nyũmba ya igũrũ. Atumia othe a ndigwa makĩrũgama, makĩmũthiũrũrũkia makĩrĩraga, na makĩmuonagia

kanjũ na nguo ingĩ irĩa Dorokasi aatumĩte rĩrĩa aarĩ nao. **40** Nake Petero akĩmeera othe moime nja ya nyũmba; agĩcooka agĩtura maru akĩhooya Ngai. Agĩcooka akĩgarũrũkia mũtumia ũcio wakuĩte, akĩmwĩra atĩrĩ, “Tabitha, ũkĩra,” nake Tabitha akĩhingũra maitho, na oona Petero, agĩtiira. **41** Nake Petero akĩmũnyũita guoko, akĩmũrũgamia. Agĩcooka agĩta andũ arĩa meetĩkĩtie, na atumia acio a ndigwa, akĩmũneana kũrĩ o arĩ muoyo. **42** Nague ũhoru ũcio ũkĩmenyeka Jopa guothe, nao andũ aingĩ magĩtĩkia Mwathani. **43** Nake Petero agĩkara Jopa mĩthenya mĩingĩ kwa mũndũ wetagwo Simoni, ũrĩa warĩ mũtanduki wa njũũa.

10 Na rĩrĩ, kũu Kaisarea nĩ kwarĩ mũndũ wetagwo Korinelio, ũrĩa warĩ mũnene-wa-thigari-igana rĩmwe cia mbũtũ ĩrĩa yoĩkaine ta Mbũtũ ya Italia. **2** Mũndũ ũcio na andũ othe a nyũmba yake nĩmeyamũrĩre Ngai na makamwĩtigagĩra; nake nĩaheanaga indo ciake na ũtaana kũrĩ andũ arĩa maarĩ abatari na nĩahooyaga Ngai kaingĩ. **3** Mũthenya ũmwe ta thaa kenda cia mĩaraho-rĩ, akĩona kĩoneki. Akĩona mũraika wa Ngai wega, ũrĩa wokire harĩ we na akĩmwĩra atĩrĩ, “Korinelio!” **4** Korinelio akĩmũrora aiyũrĩtuo nĩ guoya, akĩũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ Mwathani?” Nake mũraika akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mahooya maku na indo irĩa ũheete andũ arĩa athĩinĩ nĩkinyĩte igũrũ kũrĩ Ngai rĩrĩ iruta rĩa kũrĩkanwo. **5** Na rĩrĩ, tũma andũ mathĩĩ Jopa magĩre mũndũ wĩtagwo Simoni, na nowe wĩtagwo Petero. **6** Araikara gwa Simoni ũria mũtanduki wa njũũa, o ũrĩa nyũmba yake ĩrĩ rũtere-inĩ rwa irĩa.” **7** Rĩrĩa mũraika ũcio wamwarĩrie aathiire, Korinelio agĩta ndungata ciake igĩrĩ na mũthigari ũmwe weamũrĩre Ngai, na aarĩ ũmwe wa andũ arĩa maamũtungatagĩra. **8** Akĩmeera ũrĩa wothe kwahanĩte agĩcooka akĩmatũma Jopa. **9** Mũthenya ũcio ũngĩ warũmĩrĩre ta thaa thita cia mũthenya marĩ njĩra-inĩ makuhĩrĩrie itũũra rĩu-rĩ, Petero akĩhaica nyũmba-igũrũ nĩgeetha akahooe Ngai. **10** Nake akĩigua aahũũta na akĩbatario nĩ kindũ gĩa kũrĩa, na rĩrĩa irio ciarugagwo-rĩ, akĩgocerera. **11** Nake akĩona igũrũ rĩhingũrĩtuo na kindũ gĩtariĩ ta gĩtama kĩnene gĩkĩharũrũkio thĩ kĩnyĩitũto mĩthia ĩna. **12** Nakĩo kiarĩ na nyamũ cia mĩthemba yothe ya irĩa irĩ magũrũ mana, o na nyamũ irĩa itaambaga thĩ, o na nyoni cia rĩera-inĩ. **13** Hĩndĩ ĩyo mũgambo ũkĩmwĩra atĩrĩ, “Petero, ũkĩra. Thĩnja na ũrĩe.” **14** Petero agĩcookia atĩrĩ, “Aca, Mwathani! Ndirĩ ndarĩa

kīndū gītārī kīamūre, kana kīndū kīrī thaahu.” 15 Mūgambo ūkīmwarīria riita rīa keerī ūkīmwīra atīrī, “Ndūkanoige kīndū o na kīrīkū kīrīa Ngai atheretie atī ti kīamūre.” 16 Ūndū ūyū wekīkire maita matatū, na o rīmwe gītama kīu gīgīcookio na igūrū. 17 Na rīrīa Petero eeyūragia gītūmi gīa kīoneki kīu oonete-rī, andū arīa maatūmitwo nī Korinelio makīona harīa nyūmba ya Simoni yarī, na makīrūgama hau kīhingo-inī. 18 Magītana, makītūria kana Simoni ūrīa wītagwo Petero aakaraga kūu. 19 Na rīrīa Petero eeciiragia ūhoru wa kīoneki kīu, Roho akīmwīra atīrī, “Simoni, harī na andū atatū maragūcaria. 20 Nī ūndū ūcio, ūkīra ūikūrūke, ūthīi nao na ndūkagīe na njanja nīgūkorwo nī nīi ndīmatūmīte.” 21 Petero agīkūrūka, akīra andū acio atīrī, “Nī nīi mūdū ūcio mūrācaria. Mūūkīte nīkī?” 22 Nao andū acio magīcookia atīrī, “Tuumīte gwa Korinelio, ūrīa mūnene-wa-thigarigana rīmwe. Nī mūdū mūthingu na mwītīgīri-Ngai, na nīatītūwo nī Ayahudi othe. Mūrāika mūtheru aramwīrīre atūmane ūthīi gwake mūcīi nīgeetha aigue ūrīa ūrenda kuuga.” 23 Hīndī ūyo Petero akīra andū acio matoonye nyūmba matūike ageni aake. Mūthenya ūyū ūngī warūmīrīre Petero agīthīi nao, na ariū a Ithe witū amwe kuuma Jopa magīthīi nake. 24 Naguo mūthenya ūcio ūngī warūmīrīre magīkina Kaisarea. Korinelio agīkorwo ametereire na eetīte andū a nyūmba yake na arata a hakuhī. 25 Na rīrīa Petero aatoonyaga nyūmba, Korinelio akīmūtūnga na akīgūithia magūrū-inī make amwīnyīhīrie. 26 No Petero akīmūkīria, akīmwīra atīrī, “Rūgama, nī ndī o mūdū o na nīi.” 27 O makīaragia-rī, Petero agītoonya thīinī na agīkora gīkundi kīnene kīa andū. 28 Akīmeera atīrī: “Inyuū nīmūūi wega atī Mūyahudi ndetikīrītio nī watho kūgwatanīra na mūdū wa Ndūrīrī o na kana kūmūceerera. No Ngai nīanyonetie atī ndiagīrīrīwo nī kuuga atī mūdū o na ūrīkū ti mwamūre kana atī arī na thaahu. 29 Nī ūndū ūcio rīrīa ndīratūmanīrīwo, ndīrokire itegūkararia. Njītīkīria ngūurie kīrīa kīratūmire ūndūmanīre?” 30 Nake Korinelio akīmūcookeria atīrī: “Matukū mana mahītūku, ndaarī thīinī wa nyūmba yakwa ngīhooya ithaa-inī ta rīrīrī rīa thaa kenda cia mīaraho. Mūdū warī na nguo ciahenagia akīrūgama o rīmwe mbere yakwa, 31 akīnjīra atīrī, ‘Korinelio, Ngai nīaiguūte mahooya maku, na nīarīrikanīte iheo ciaku iria wanahe athīinī. 32 Nī ūndū ūcio tūmana Jopa wītīrwo Simoni ūrīa wītagwo Petero, nake nī mūgeni gwa

Simoni ūrīa mūtanduki wa njūūa, ūrīa ūikaraga rūtere-inī rwa iria.’ 33 Nī ūndū ūcio nīndagītūmanīre o hīndī ūyo, na nī weka wega nī ūndū wa gūūka. Rīu ithuū ithuothe tūrī haha mbere ya Ngai nīgeetha tūthīkīrīrie ūrīa wothe Mwathani agwathīte ūtwīre.” 34 Nake Petero akīambīrīria kwaria, akiuga atīrī: “Rīu nīndamenya kūna ūrīa arī ma atī Ngai ndarī mūthutūkanio. 35 no atī nīetikagīra andū kuuma ndūrīrī-inī ciothe arīa mamwītīgagīra na mageeka ūrīa kwagīrīre. 36 Inyuū nīmūūi ndūmīrīri rīra Ngai aatūmīre andū a Isiraeli, akīaria ūhoru mwega wa thayū na ūndū wa Jesū Kristū, ūrīa arī we Mwathani wa andū othe. 37 Inyuū nīmūūi ūrīa gwēkīkire kūu Judea guothe, kwambīrīria Galili thuutha wa ūbatithio ūrīa Johana aahunjagia, 38 ūrīa Ngai aaitīrīre Jesū wa Nazarethi Roho Mūtheru o na hinya, na ūrīa aathīiaga agīkaga wega na akīhonagia andū arī maahatīrīrio nī hinya wa mūcukani, tondū Ngai aarī hamwe nake. 39 “Ithuū tūrī aira a maūdū marīa mothe eekire thīinī wa būrūri wa Ayahudi o na Jerusalemu. Nīmamūūragire na njīra ya kūmwamba mūtī-igūrū. 40 No mūthenya wa gatatū Ngai akīmūrīūkia kuuma kūrī arīa akuū na agītūma onekane kūrī andū. 41 We ndonirwo nī andū othe, o tiga aira arīa Ngai aathuurīte: akīonwo nī ithuū, o ithuū twarīanīre na tūkīnyuanīra nake aarīkia kūrīūka kuuma kūrī arīa akuū. 42 Nīatwathire tūhunjīrie andū na tūrute ūira atī we nī we Ngai aamūrīre atūike mūtuanīrcīira wa andū arīa marī muoyo na arīa makuūte. 43 Anabii othe nīmaheanaga ūira wa ūhoru wake atī mūdū ūrīa wothe ūkaamwītīkia nīakamūkīra ūrekeri wa mehīa na ūndū wa rītwa rīake.” 44 Na Petero o akīaragia ciugo icio-rī, Roho Mūtheru agīkūrūkīra andū arīa othe maiguire ndūmīrīri ūyo. 45 Nao andū arīa meetīkītie, a thīritū ya arīa maruaga, arīa mokīte na Petero makīgega mona atī kīheo kīa Roho Mūtheru nīgīaitīrīrio andū-a-Ndūrīrī o nao. 46 Nīgūkorwo nīmamaiguire makīaria na thīomi makīgoocaga Ngai. Hīndī ūyo Petero akīūria atīrī, 47 “Harī mūdū ūngīgīria andū aya mabatithio na maai? Andū aya nīmamūkīra Roho Mūtheru o ta ithuū.” 48 Nī ūndū ūcio agīathana mabatithio thīinī wa rītwa rīa Jesū Kristū. Magīcooka makītūria Petero aikaranie nao ihinda rīa mīthenya mīnini.

11 Na rīrī, atūmwo, na ariū na aarī a Ithe witū arīa maarī Judea guothe makīgīga atī andū-a-Ndūrīrī o nao nīmarīkītie kwamūkīra kiugo kīa Ngai. 2 Nī

ündü ūcio rīria Petero aambatire agīthīi Jerusalemu, andū arīa meetīkītie a thiritū ya arīa maruaga makīmūrūithia 3 makīmwīra atīrī, “Wee nīwatoonyire nyūmba ya andū arīa mataruaga, na ūkīrīānīra nao.” 4 Nowe Petero akīambīrīria kūmataarīria maūndū mothe wega o ta ūrīa meekīkīte, akīmeera atīrī: 5 “Ndaarī itūūra-inī rīa Jopa ngīhooya Ngai, na rīria ndaagocereire-rī, ngīona kīoneki. Ngīona kīndū gīatariī ta gītama kīnene gīkīharūrūkio kuuma igūrū na mīthia yakīo īna, na gīgīkūrūka o harīa ndaarī. 6 Ndaacūthīrīria thīinī wakīo ngīona nyamū cia thī iria irī magūrū mana, na nyamū cia gīthaka, na nyamū iria itambaga thī na nyoni cia rīera-inī. 7 Ngīcooka ngīgua mūgambo ūkīnjīra atīrī, ‘Petero, ūkīra. Thīnja, na ūrīe!’ 8 “Na nīi ngīcooka atīrī, ‘Aca, Mwathani! Gūtīrī kīndū gītariī kīamūre kana kīrī thaahu kīrī gīatootya kanua gakwa.’ 9 “Naguo mūgambo ūcio ūkīaria riita rīa keerī kuuma igūrū ūkīnjīra atīrī, ‘Ndūkanoige kīndū o na kīrīkū kīria Ngai atheretie atī ti kīamūre.’ 10 Ūndū ūyū wekīkire maita matatū, nakīo gītama kīu gīkīguucio na igūrū. 11 “O hīndī iyo andū atatū arīa maatūmītwo kūrī nīi kuuma Kaisarea magīkīnya nyūmba-inī irīa ndaikaraga. 12 Nake Roho akīnjīra thīi nao na ndikagīe na ngaanja. Nao ariū a Ithe witū aya atandatū tūgīthīi nao na tūgītoonya nyūmba ya mūndū ūcio. 13 Nake agītīwīra ūrīa oimīrīrwo nī mūraika arī gwake nyūmba, akīmīwīra atīrī, ‘Tūmana Jopa wītīrwo Simoni ūrīa wītagwo Petero. 14 Nīegūkūrehera ndūmīrīri irīa igūtūma wee na nyūmba yaku yothe mūhonoke.’ 15 “Na rīria ndaambīrīrie kwaria-rī, Roho Mūtheru akīmaikūrūkīra o ta ūrīa aatūkūrūkīre hīndī ya mbere. 16 Hīndī iyo ngīrīrikana ūrīa Mwathani oigīte atīrī, ‘Johana aabatithanagia na maaī, no inyuī mūkaabatithio na Roho Mūtheru.’ 17 Angīkorwo Ngai nīamaheire kīheo o kīrīa aatūheire ithuī andū arīa twetikirie Mwathani Jesū Kristū-rī, nī ndaarī ūū nīguo ndīciirie atī no ngararie Ngai?” 18 Rīria maaguire ūguo, magītiga ngarari na makīgooca Ngai, makiuga atīrī, “Gwakorwo nī ūguo-rī, Ngai nīakinyīrie andū-a-Ndūrīrī o nao ūhoru wa kwīrira nīguo magīe na muoyo.” 19 Na rīrī, andū arīa maahurunjūkire nī ūndū wa kūnyariirwo thuutha wa kūragwo gwa Stefano magīthī o ngīnya Foinike, na Kuporo, na Antiokia, no matiahunjagīria andū angī ūhoru tīga o Ayahudi oiki. 20 O na kūrī o ūguo, andū amwe ao, arīa moimīte Kuporo, na Kurene, magīthīi Antiokia na makīambīrīria kwarīria Ayunani

o nao, makīmahunjīria ūhoru mwega ūkonīi Mwathani Jesū. 21 Guoko kwa Mwathani kwarī hamwe nao; na andū aingī magītīkia makīgarūrūkīra Mwathani. 22 Nayo ngumo ya maūndū macio igīkinyīra andū a kanitha ūrīa warī kūu Jerusalemu; nao magītūma Baranaba athīi Antiokia. 23 Rīria aakinyire na akīona ūira wa wega wa Ngai, agīkena na akīmōmīrīria marī othe, atī maikarage maathīkīre Mwathani na ngoro ciao ciothe. 24 Baranaba aarī mūndū mwega waiyūrītwo nī Roho Mūtheru na warī na wītīkio, nao andū aingī magītīkia Mwathani. 25 Nake Baranaba agīthīi Tariso gūcaria Saūlū, 26 na rīria aamuonire akīmūrehe Antiokia. Nī ūndū ūcio kwa ihinda rīa mwaka ūmwe Baranaba na Saūlū makīgomana na kanitha na makīruta andū aingī. Kūu Antiokia nīkuo arutwo meetirwo Akristiano riita rīa mbere. 27 Ihinda-inī rīu anabii amwe magīkūrūkīra kuuma Jerusalemu ngīnya Antiokia. 28 Ūmwe wao wetagwo Agabo akīrūgama, na nī ūndū wa kūmenyithio nī Roho Mūtheru, akīratha atī nī gūkūgīa ng’aragu nene Roma guothe. (Ūndū ūcio wekīkire hīndī ya wathani wa Kilaudio.) 29 Nao arutwo, magīciiria kūheana ūteithio nī ūndū wa ariū a Ithe witū arīa maatūūraga kūu Judea, o ta ūrīa mūndū aahotithītio. 30 Nīmekire ūndū ūcio, makīnengera Baranaba na Saūlū iheo ciao matwarīre athuuri a kanitha.

12 Na rīrī, ihinda-inī rīu nīguo Mūthamaki Herode aanyitire andū amwe a kanitha, arī na muoroto wa kūmanyariira. 2 Akīūrāgīthia Jakubu, mūrū wa nyina na Johana na rūhiū rwa njora. 3 Na rīrīa oonire ūhoru ūcio nīwakenia Ayahudi-rī, akīnyitithia Petero o nake. Ūndū ūcio wekīkire hīndī ya Gīathī kīa Mīgate Itarī Mīkīre Ndawa ya Kūmbia. 4 Aarīkia kūmūnyitithia, akīmūikia njeera akīmūneana arangīrwo nī ikundi inya cia thigari, o gīkundi kīrī gīa thigari inya. Herode eendaga amūrehe mbere ya mūingī thuutha wa Gīathī gīa Bathaka. 5 Nī ūndū ūcio Petero akīhingīrwo njeera, no kanitha nīwahooyaga Ngai ūtegūtīgīthīria nī ūndū wake. 6 Na ūtukū ūrīa Herode aarokaga kūmūtware agaciirithio, Petero aakomete gatagatī ga thigari igīrī, ohetwo na mīnyororo īrī, nacio thigari igīrī ikarūgama kīhingo-inī irangīrīte. 7 Na rīrī, o rīmwe mūraika wa Mwathani akīmūmīrīra naguo ūtheri ūkīara kanyūmba kau aarī. Mūraika ūcio akīringaringa Petero mwena na akīmūkīria, akīmīwīra atīrī, “Ūkīra narua!” Nayo mīnyororo rīra oohetwo nayo moko ikīgūa thī. 8

Mūraika ūcio agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩhumbe nguo ciaku na wikĩre iraatũ.” Nake Petero agĩka o ūguo. Mūraika ūcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩhotore nguo yaku na ũnũmĩrĩre.” **9** Petero akĩmũrũmĩrĩra, makiyuma nja ya njeera, no ndaamenyaga atĩ ũndũ ūcio mūraika eekaga warĩ ũndũ wa ma; eeciiragia atĩ nĩ kĩoneki oonaga. **10** Makĩhĩtũka arangĩri a mbere na a keerĩ na magĩkinya kĩhingo-inĩ gĩa kĩgera kĩria gĩa gũtoonya itũura inene. Nakĩo kĩhingo kũu gĩkĩhĩngũra nĩ ũndũ wao, nao makĩgerera ho. Rĩrĩa maathiire ũraihu wa gacĩra kamwe-rĩ, o rĩmwe mūraika ūcio akĩmũtĩga. **11** Nake Petero akĩĩguu, na akiuga atĩrĩ, “Rĩu nĩndamenya hatarĩ nganja atĩ Mwathani nĩegũtũmĩte mūraika wake aahonokie kuuma moko-inĩ ma Herode na kuuma kũrĩ maũndũ marĩa mothe andũ a Ayahudi matanyĩte kuona.” **12** Na rĩrĩa aguũkĩrwo nĩ ũhoro ūcio, agĩthĩ kwa Mariamu ũrĩa warĩ nyina wa Johana, na nowe wetagwo Mariko, na nĩkuo andũ aingĩ monganĩte makĩhooya Ngai. **13** Petero akĩringaringa mūrango wa nja, nake mũĩritu warutaga wĩra kuo wetagwo Roda agĩũka kũhingũra. **14** Rĩrĩa aagũire mũgambo wa Petero, akĩyũrwo nĩ gĩkeno kĩnene akĩaga kũhingũra mūrango akĩhũndũka ateng’erete, akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Petero arĩ mūrango-inĩ!” **15** Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee nĩ kũgũrũka ũgũrũkĩte.” Rĩrĩa aakĩrĩrĩrie agwatĩrie kuuga atĩ ūguo nĩguo kwarĩ, makiuga atĩrĩ, “No nginya akorwo nĩ mūraika wake.” **16** Nowe Petero agĩthĩ na mbere kũringaringa mūrango, na rĩrĩa maahingũrĩre makĩona nĩwe, makĩgega. **17** Petero akĩmakĩria na guoko na akĩmataarĩria ũrĩa Mwathani aamũrutĩte njeera. Akĩmeera atĩrĩ, “Irai Jakubu na ariũ na aarĩ a Ithe witũ ũhoro ūcio,” agĩcooka agĩthĩ kũndũ kũngĩ. **18** Rũciinĩ gwakĩa, nĩ kwagĩire na ngũĩ nene gatagatĩ-inĩ ga thigari nĩ kũrigwo nĩ ũrĩa gwekĩkĩte ũhoro ũkonĩ Petero. **19** Thuutha wa Herode gũcaria Petero na kũmwaga-rĩ, agĩciirithia thigari, na agĩathana atĩ ciuragwo. Herode agĩcooka akiuma Judea agĩthĩ Kaisarea, agĩkara kuo kwa ihinda inini. **20** Na rĩrĩ, nĩatũũrĩte ahaaranĩte na andũ a Turo na a Sidoni, no o magĩcookanĩrĩra hamwe magĩetha ũrĩa mangĩaranĩrie nake. Na maarĩkia kũnyitwo mbaru nĩ Bulasito, ũrĩa warĩ ndungata njĩhokeku ya mũthamaki-rĩ, makĩhooya kũgĩe na thayũ, tondũ bũrũri wa mũthamaki ūcio nĩguo wamaheaga irio. **21** Na mũthenya ũrĩa waraarĩrio wakinya-rĩ, Herode akĩhũmba nguo ciake cia ũthamaki, na agĩkarĩra gĩtĩ gĩa ke kĩa ũnene, akĩarĩria andũ acio. **22** Nao

makĩanĩrĩra makiuga atĩrĩ, “Ūcio nĩ mũgambo wa ngai, ti mũgambo wa mũndũ.” **23** O rĩmwe mūraika wa Mwathani akĩringa Herode nĩ ũndũ wa kwaga kũgocoothia Ngai, nake akĩrĩno nĩ igunyũ, agĩkua. **24** No kiugo kĩa Ngai gĩgĩkĩrĩrĩria kuongerereka na gũtheerema. **25** Rĩrĩa Baranaba na Saũlũ maarĩkirie ũtungata wao-rĩ, magĩcooka kuuma Jerusalemu, na magĩcooka na Johana, na nowe wetagwo Mariko.

13 Na rĩrĩ, kanitha-inĩ wa Antiokia nĩ kwarĩ na anabii na arutani: nao nĩo Baranaba, na Simeoni ũrĩa wetagwo na rĩitwa rĩngĩ Nigero, na Lukio ũrĩa woimĩte Kurene, na Manaeni (ũrĩa wareranĩrio na Herode ũrĩa mũthamaki), o na Saũlũ. **2** Rĩrĩa mahooyaga Mwathani mehingĩte kũria irio, Roho Mũtheru akiuga atĩrĩ, “Nyamũrĩrai Baranaba na Saũlũ nĩ ũndũ wa wĩra ũrĩa ndĩmetĩre.” **3** Nĩ ũndũ ūcio thuutha wa kwĩhinga kũria irio na kũhooya Ngai, makĩmaigĩrĩra moko, na makĩmatũma mathĩ. **4** Andũ acio eerĩ, matũmitwo nĩ Roho Mũtheru, magĩthĩ nginya Seleukia na makĩhaica marikabu makiyuma kũu magĩthĩ nginya Kuporo. **5** Rĩrĩa maakinyire Salamisi, makĩhunja kiugo kĩa Ngai thunagoga-inĩ cia Ayahudi. Nake Johana aarĩ hamwe nao arĩ ta mũteithia wao. **6** Magĩthĩ matũkanĩrie gĩcigĩrĩra kũu gĩothe nginya magĩkinya Pafo. Kũu magĩkora Mũyahudi warĩ mūrągũri na mũnabii wa maheeni wetagwo Bari-Jesũ, **7** nake aatungatagĩra barũthi ũrĩa wetagwo Serigio Paũlũ. Barũthi ūcio warĩ mũndũ mũgĩ, agĩtũmanĩra Baranaba na Saũlũ tondũ nĩendaga kũigua kiugo kĩa Ngai. **8** No rĩrĩ, Elumo ūcio mūrągũri (amu ūguo nĩguo rĩitwa rĩake riugĩte) akĩmakararia na akĩgeria kũgarũra barũthi ūcio nĩgeetha ndagetĩkie. **9** Hĩndĩ iyo Saũlũ, ũrĩa wetagwo na rĩitwa rĩngĩ Paũlũ aiyũritwo nĩ Roho Mũtheru, agĩkũrĩra Elumo maitho, akĩmwĩra atĩrĩ, **10** “Wee ũrĩ mwana wa mũcukani na ũrĩ thũ ya maũndũ marĩa mothe mega! Ūiyũritwo nĩ mũthemba yothe ya maheeni na waara. Ndũrĩ hĩndĩ ũgaatĩga kuogomia njĩra iria ciagĩrĩre cia Mwathani?” **11** Na rĩrĩ, guoko kwa Mwathani nĩgũgũkĩrĩre. Nĩgũtũka mũtumumu na kwa ihinda ndũgũkorwo ũkĩona ũtheri wa riũa.” O hĩndĩ iyo akĩona marundurundu, na akĩgĩo nĩ nduma, akĩambĩrĩria kũhambahambata, agĩcaragia mũndũ wa kũmũnyĩta guoko amũtongorie. **12** Nake barũthi oona ũrĩa gwekĩka, agĩtĩkia, nĩgũkorwo nĩagegĩrio nĩ ũrutani ūcio ũkonĩ Mwathani. **13** Paũlũ na andũ arĩa maarĩ nao, moima Pafo makĩhaica marikabu

mag̃thiĩ Periga kũu bũrũri wa Pamufilia, kũria Johana aamatigire agĩcooka Jerusalemu. **14** Moima Periga, mag̃thiĩ na mbere mag̃kinya Antiokia ya bũrũri wa Pisidia. Na mũthenya wa Thabatũ mag̃toonya thunagogi mag̃ikara thĩ. **15** Thuutha wa gũthomwo kwa Maandĩko ma Watho na ma Anabii, anene a thunagogi makĩmatũmanĩra makĩmeera atĩrĩ; “Ariũ a Ithe witũ, angĩkorwo mũrĩ na ũhoru wa kũũmĩrĩria andũ-rĩ, maarĩriei.” **16** Paũlũ akĩrũgama, na aarĩkia kũmakiria na guoko akĩmeera atĩrĩ: “Andũ aya a Isiraeli o na inyuĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ arĩa mũhooyaga Ngai, ta thikĩrĩria! **17** Ngai wa andũ a Isiraeli nĩathuurire maithe maitũ; agĩtũma andũ acio matheereme hĩndĩ rĩria maatũuraga Misiri, na akĩmaruta bũrũri ũcio na hinya mũnene, **18** nĩakĩrĩrĩrie mũtugo yao ihinda rĩa ta mĩaka mĩrongo ĩna marĩ werũ-inĩ, **19** akĩniina ndũrĩrĩ mũgwanja kũu Kaanani naguo bũrũri wacio akĩũhe andũ aake ũtũike igai rĩao. **20** Ũhoru ũcio wothe wekĩkire ihinda-inĩ rĩa ta mĩaka magana mana ma mĩrongo ĩtano. “Thuutha wa ũguo, Ngai akĩmahe atĩrĩrĩrĩ bũrũri o nginya hĩndĩ ya Samũeli ũria warĩ mũnabii. **21** Hĩndĩ ĩyo andũ makĩuga maheo mũthamaki, nake Ngai akĩmahe Saũlũ mũrũ wa Kishu, wa mũhĩrĩga wa Benjamini, nake agĩathana mĩaka mĩrongo ĩna. **22** Thuutha wa kweheria Saũlũ, agĩtua Daudi mũthamaki wao. Akĩruta ũria ũmũkonĩ, akiuga atĩrĩ, ‘Nĩnyonete Daudi mũrũ wa Jesii arĩ mũndũ ũkenagia ngoro yakwa; we nĩarĩkaga ũria wothe ngwenda eke.’ **23** “Kuuma rũciaro-inĩ rwa mũndũ ũyũ, Ngai nĩareheire andũ a Isiraeli Mũhonokia, na nĩwe Jesũ, o ta ũria eeranĩre. **24** Jesũ atanooka, Johana nĩahunjagĩria andũ othe a Isiraeli ũhoru wa kwĩrira mehia na ũhoru wa kũbatithio. **25** Na rĩria Johana aarĩkagia wĩra wake nĩoririe atĩrĩ: ‘Mwĩciiragia nĩ nĩ nĩ ũũ? Nĩ ti nĩ we. Aca nĩ ti nĩ, nowe nĩegũũka thuutha wakwa, o we ũria nĩ itagĩrĩrwo kuohora ndigi cia iraatũ ciake.’ **26** “Ariũ a Ithe witũ, o inyuĩ ciana cia lburahĩmu, o na inyuĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ arĩa mwĩtigĩrĩte Ngai, ũhoru ũyũ wa ũhonokio nĩ ithuĩ tũtũmĩrwo. **27** Andũ a Jerusalemu na anene ao matiakũũranire Jesũ, no nĩ ũndũ wa ũria maamũtũrĩre ciira, makĩhingia ciugo cia anabii iria ithomagwo o mũthenya wa Thabatũ. **28** O na gũtuika mationire gĩtũmi kĩganu gĩa gũtũma ooragwo, nĩmathaithire Pilato aathane ooragwo. **29** Na maarĩkia kũhingia maũndũ mothe marĩa maandĩkitwo ũhoru wake, makĩmũcurũria kuuma mũtĩ-igũrũ, makĩmũiga

mbĩrĩra. **30** No rĩrĩ, Ngai nĩamũriũkirie kuuma kũrĩ arĩa akuũ, **31** na kwa ihinda rĩa mũthenya mũingĩ nĩonirwo nĩ andũ arĩa moimĩte nao Galili, magathiĩ Jerusalemu. Na rĩu acio nĩo aira aake kũrĩ andũ aitũ. **32** “Tũramwĩra ũhoru mwega: Ũhoru ũria Ngai eerĩre maithe maitũ, **33** nĩatũhingĩrie ithuĩ ciana ciao, na ũndũ wa kũriũkia Jesũ. O ta ũria kwandĩkitwo thĩnĩ wa Thaburi ya keerĩ atĩrĩ: “Wee ũrĩ Mũrũ wakwa; ũmũthĩ nĩndatuĩka Thoguo.’ **34** Naguo ũhoru wa ma wa atĩ Ngai nĩamũriũkirie kuuma kũrĩ arĩa akuũ nĩguo ndakabuthe-rĩ, nĩ warĩtio na ciugo ici: “Nĩngakũhe irathimo iria theru na iria itarĩ hĩndĩ ingĩaga iria cieriĩrwo Daudi.’ **35** ũndũ ũcio nĩwarĩtio handũ hangĩ atĩrĩ: “Wee ndũkareka ũria waku Mũtheru abuthe.’ **36** “Nĩgũkorwo rĩria Daudi aarĩkirie gũtungatĩra Ngai rũciaro-inĩ rwake, nĩakuire; agĩthikwo hamwe na maithe make naguo mwĩrĩ wake ũkĩbutha. **37** No ũria Ngai aariũkirie kuuma kũrĩ arĩa akuũ ndaabuthire. **38** “Nĩ ũndũ ũcio, ariũ a Ithe witũ, ngwenda mũmenye atĩ ũhoru wa kũrekerwo kwa mehia nĩũhunjitio kũrĩ inyuĩ na ũndũ wa Jesũ. **39** Na mũndũ wothe ũmwĩtikĩtie nĩatuuagwo mũthingu maũndũ-inĩ mothe marĩa watho wa Musa ũtangĩamũtuire mũthingu. **40** Mwĩmenyererei, nĩgeetha ũhoru ũria anabii maaririe ndũkanamũkore, rĩria moigire atĩrĩ: **41** “Ta rorai, inyuĩ anyũrũrania, gegaai na mũthire, nĩgũkorwo nĩngwĩka ũndũ matukũ-inĩ manyu, ũria mũtangĩtikia, o na mũngĩrwo nĩ mũndũ.” **42** Rĩria Paũlũ na Baranaba moimaga thunagogi, andũ makĩmeera moke mũthenya ũria warũmĩrĩre wa Thabatũ nĩguo mathĩ na mbere kwaria ũhoru ũcio. **43** Hĩndĩ rĩa mũcemanio wathirire, Ayahudi aingĩ na andũ arĩa meegarũrĩte magatuĩka Ayahudi makĩrũmĩrĩra Paũlũ na Baranaba, nao makĩmaarĩria na makĩmaringĩrĩria mathĩ na mbere gũikara wega-inĩ wa Ngai. **44** Mũthenya ũcio ũngĩ warũmĩrĩre wa Thabatũ, hakuĩ andũ othe a itũũra rĩu inene magĩũka kũigua kiugo kĩa Mwathani. **45** Hĩndĩ rĩa Ayahudi moonire kĩrĩndĩ kũu, makĩnyitwo nĩ ũiru na makĩaria ciugo njũru cia gũũkĩrĩra ũria Paũlũ oigaga. **46** Nao Paũlũ na Baranaba makĩmacookeria marĩ na ũcamba makĩmeera atĩrĩ, “No nginya tũngĩrambire kũheana kiugo kĩa Ngai kũrĩ inyuĩ. No rĩrĩ, kuona nĩmũraũrega na mũgetuĩra atĩ mũtiagĩrĩrwo nĩ muoyo wa tene na tene-rĩ, rĩu nĩtũkũgarũrũka tũthĩ kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ. (aiomios g166) **47** Nĩgũkorwo Mwathani atwathite agatwĩra atĩrĩ: “Nĩndĩmũtuĩte ũtheri wa gũtherera andũ-a-Ndũrĩrĩ,

nĩguo mūtware ūhoro wa ūhonokio nginya iturini cia thĩ.” **48** Hĩndĩ ĩrĩa andũ-a-Ndũrĩrĩ maaguire ũguo magĩkena na magĩtĩa kiugo kĩa Mwathani, nao andũ arĩa othe maathĩrĩrio muoyo-inĩ wa tene na tene magĩtikia. (aĩonios 9166) **49** Nakĩo kiugo kĩa Mwathani gĩkihunja kũndũ guothe kũu bũrũri-inĩ. **50** No Ayahudi magĩakĩrĩria atumia arĩa meyamũrĩre Ngai na maarĩ igweta, o na anene a itũura inene. Makĩrutithia ngũ ya gũũkĩrĩra Paũlũ na Baranaba nĩguo manyariirwo, na makĩmaingata moime bũrũri-inĩ wao. **51** Nĩ ũndũ ũcio makĩribariba rũkũngũ kuuma magũrũ mao kuonania, atĩ nĩmatigana nao na magĩthĩ ĩkonĩa. **52** Nao arutwo makĩiyũrwo ni gĩkeno, na makĩiyũrwo nĩ Roho Mũtheru.

14 Na rĩrĩ, Paũlũ na Baranaba marĩ kũu ĩkonĩa, magĩtoonya thunagogi ya Ayahudi o ta mūtugo. Marĩ kũu makĩaria na ūhoti mũingĩ mũno o nginya Ayahudi aingĩ na andũ-a-Ndũrĩrĩ magĩtikia. **2** No Ayahudi arĩa maaregire gwĩtikia nĩmathogothire andũ-a-Ndũrĩrĩ, makĩmathũkia meciiria nĩgeetha mookĩrĩre ariũ na aarĩ a Ithe witũ. **3** Nĩ ũndũ ũcio Paũlũ na Baranaba magĩkara kũu ihinda iraa, makĩaria marĩ na ũcamba nĩ ũndũ wa Mwathani, o we wekĩrĩre ndũmĩrĩri ya wega wake hinya na ũndũ wa kũmahotithia kũringa ciama na morirũ. **4** Andũ a itũura rĩu inene makĩgayũkana; amwe magĩtikania na Ayahudi, nao arĩa angĩ magĩtikania na atũmwo. **5** Nĩ kwarĩ na ndundu yathugundĩtwo nĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ na Ayahudi, hamwe na atongoria ao, nĩguo mameeke ũũru, na mamahũũre na mahiga nyuguto. **6** No nao makĩmenya ūhoro ũcio, na makĩũrĩra matũura manene ma bũrũri wa Likaonia, na nĩmo Lisitera, na Deribe, o na bũrũri ũrĩa wagũthiũrũrũkiirie, **7** kũrĩa maathiire na mbere kũhunja ūhoro mwega. **8** Nakuo kũu Lisitera nĩ kwarĩ mũndũ warĩ mwonju magũrũ, na aatũũrĩte arĩ mwonju kuuma gĩciarwo na ndetwarĩte na magũrũ o narĩ. **9** Nake agĩthikĩrĩria Paũlũ akĩaria. Paũlũ aamũrora, akĩona atĩ aarĩ na wĩtikio wa kũhonio, **10** akĩmwĩta na mũgambo mũnene, akĩmwĩra atĩrĩ, “Rũgama na magũrũ maku!” Na o hĩndĩ ĩyo, mũndũ ũcio akĩrũga na igũrũ, akĩambĩrĩria gwĩtwara. **11** Rĩrĩa gĩkundi kũu kĩa andũ kĩonire ũrĩa Paũlũ eekĩte, gĩkianĩrĩra na rũthiomi rwa Likaonia gikiuga atĩrĩ, “Ngai nĩciikũrũkĩte kũrĩ ithuĩ itarĩ ta andũ!” **12** Magĩta Baranaba Zeu, nake Paũlũ makĩmwĩta Herime tondũ nĩwe warĩ mwaria ũrĩa mũnene. **13** Mũthĩnjĩringai ya Zeu, ũrĩa hekarũ yake yarĩ o hau nja ya

itũura, akĩrehe ndegwa na mahũa maatumĩtwo ta thũmbĩ hau kĩhingo-inĩ gĩa itũura inene, tondũ we na gĩkundi kũu kĩa andũ nĩmendaga kũmarutĩra magongona. **14** No rĩrĩa atũmwo acio Baranaba na Paũlũ maaguire ũguo, magĩtembũranga nguo ciao, makĩhanyũka, magĩtoonya kũrĩ kĩrĩndĩ, makĩanagĩrĩra atĩrĩ, **15** “Andũ aya, mũreka ũguo nĩki? Ithuĩ tũrĩ o andũ ta inyũ. Tũmũreheire ūhoro mwega, wa kũmwĩra mũgarũrũke mũtigane na maũndũ marĩa matarĩ kĩene, mũcookerere Ngai ũrĩa ũtũũraga muoyo, o we ũrĩa wombire igũrũ na thĩ na iria na indo ciothe iria irĩ kuo. **16** Tene, nĩarekereirie ndũrĩrĩ ciothe ithiiaage na mĩthĩire yacio nyene, **17** no ndaigana gwĩtiga atarĩ na ũira wa kuonania atĩ arĩ kuo: nĩamuonetie ũtugi na ũndũ wa kũmuurĩria mbura yumĩte igũrũ na kũmũhe magetha hĩndĩ ya kĩmera; nĩamũheaga irio nyingĩ na akaiyũria ngoro cianyu na gĩkeno.” **18** No o na maarĩtie ciugo icio, nĩ maarĩ na wĩra mũritũ wa kũgĩria gĩkundi kũu kĩa andũ kĩmarutĩre igongona. **19** Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩyo Ayahudi angĩ magĩũka moimĩte Antiokia na ĩkonĩa, nao makĩguucĩrĩria gĩkundi kũu kĩa andũ, gĩgĩcooka mwena wao. Gĩkundi kũu gĩkihũura Paũlũ na mahiga nyuguto, na gĩkĩmũkururia, gĩkĩmũruta nja ya itũura, gĩciirĩtie nĩ mũkuũ. **20** No arutwo maarĩkia kũmũrigiicĩria, agĩũkĩra agĩcooka itũura-inĩ. Mũthenya ũcio ũngĩ warũmĩrĩre, we na Baranaba makĩuma kũu magĩthĩ Deribe. **21** Paũlũ wa Baranaba makĩhunja ūhoro mwega itũura-inĩ rĩu na magĩtũma andũ aingĩ matũke arutwo. Magĩcooka makĩhũndũka magĩthĩ Lisitera, na ĩkonĩa, na Antiokia, **22** magĩkagĩra arutwo hinya na kũmomĩrĩria nĩgeetha matũũre marũmitie wĩtikio. Makameeraga atĩrĩ, “No nginya ithuĩ tũgerere mathĩma-inĩ maingĩ nĩguo tũtoonye ũthamaki-inĩ wa Ngai.” **23** Paũlũ na Baranaba makĩmaamũrĩra athuuri a kanitha na makĩhooya Ngai mehingĩte kũrĩa irio, makĩmaneana kũrĩ Mwathani, o we ũrĩa meehokete. **24** Thuutha wa gũtuikanĩria Pisidia, magĩkinya Pamufilia, **25** na maarĩkia kũhunja kiugo kũu Periga, magĩkũrũka magĩthĩ Atalia. **26** Moima Atalia makĩhaica marikabu, magĩcooka Antiokia, o kũrĩa maahoeirwo wega wa Ngai mbere nĩ ũndũ wa wĩra ũrĩa maarĩkĩtie kũruta. **27** Maakinya kũu magĩcookanĩrĩria andũ a kanitha hamwe, makĩmeera ũrĩa wothe Ngai ekite agereire harĩ na ũrĩa aahingũrĩre andũ-a-Ndũrĩrĩ mũrango wa gwĩtikia. **28** Nao magĩkara na arutwo kũu ihinda iraa.

15 Na rīrī, andū amwe magīkūrūka kuuma Judea magīthī Antiokia, na nīmarutaga ariū a Ithe witū makameera atīrī: “Mūngīaga kūrūa kūrīngana na mūtugo ūrīa warutanirwo nī Musa, mūtingīhonoka.” **2** Ūndū ūyū ūgītūma Paūlū na Baranaba macookanīrie na makaranie mūno nao. Nī ūndū ūcio Paūlū na Baranaba makīamūrwo, marī na etikia angī, maambate mathīi Jerusalemu makone atūmwō na athuuri nī ūndū wa ūhorō ūcio. **3** Naguo kanitha ūkīmoimagaria, na rīrīa maatuīkanagīria Foinike na Samaria, nīmaheanaga ūhorō wa ūrīa andū-a-Ndūrīrī maagarūrūkire kūrī Ngai. Ūhorō ūcio ūgīkenia ariū a Ithe witū mūno. **4** Na maakinya Jerusalemu, makīamūrwo nī kanitha, na atūmwō, na athuuri, nao makīmeera maūndū mothe marīa Ngai eekīte agereire harīo. **5** Hīndī īyo andū amwe a arīa meetikītie a thiritū ya Afarisai makīrūgama, makiuga atīrī, “Andū a Ndūrīrī no nginya marue na maathwo atī marūmagie watho wa Musa.” **6** Nao atūmwō na athuuri magīcemia nīgeetha maarīrīrie ūhorō ūcio. **7** Thuutha wa mīario mīngī, Petero akīrūgama, akīmarīria, akīmeera atīrī, “Ariū na aarī a Ithe witū, nīmūū atī ihinda rīhītūku, Ngai nīathuurire kuuma gatagatī kanyu nīguo andū-a-Ndūrīrī maigūe ndūmīrīri ya Ūhorō-ūrīa-Mwega kuuma kūrī nī na nīguo metīkie. **8** Nake Ngai, ūrīa ūūi ngoro, akīonania atī nīametīkīrīte na ūndū wa kūmahe Roho Mūtheru, o ta ūrīa aatūhete. **9** Ndeekīrīre ngūūrani gatagatī gaitū nao, nīgūkorwo maatherīrie ngoro ciao na ūndū wa wītīkio. **10** Hakīrī ūguo-rī, nī kī kīratūma mwende kūgeria Ngai na ūndū wa gwīkīra arutwo icooki ngingo rīrīa ithuī o na kana maithe maitū tūtārī twahota gūkuua? **11** Aca! Twītīkītie atī tūhonokete nī ūndū wa wega wa Mwathani witū Jesū, o ta ūrīa o nao mahonokete.” **12** Nakīo kīūngano gīothe gīgīkīra kī gīgīthīkīrīria Baranaba na Paūlū makīheana ūhorō wa ciama na morīrū iria Ngai eekīte kūrī andū-a-Ndūrīrī agereire harīo. **13** Rīrīa maarīkīrie kwaria, Jakubu akīaria akīmeera atīrī, “Ariū na aarī a Ithe witū, ta thīkīrīria. **14** Simoni nīatūtarīria ūrīa Ngai oonanīrie wendo wake hīndī ya mbere na ūndū wa gwīthuurīra andū kuuma kūrī andū-a-Ndūrīrī nīguo matuīke aake. **15** Nacio ciugo cia anabii ikaringana na ūhorō ūcio, o ta ūrīa kwandīkītwo atīrī: **16** “Thuutha wa ūguo nīngacooka, na njake rīngī hema ya Daudi īria īgwīte. Nīngaka iganjo rīayo rīngī, na ndīmīcookie harīa yarī, **17** nīgeetha matigari marongoragie Mwathani, o na andū othe a

Ndūrīrī arīa metanagio na rītwa rīakwa, ūguo nīguo Mwathani ūrīa wīkaga maūndū macio ekuuga’ **18** marīa moīkaine kuuma o tene. (aiōn g165) **19** “Nī ūndū ūcio-rī, nī ngūtua atīrī, tūtige kūrītūhīria ūhorō andū-a-Ndūrīrī arīa maragarūrūka kūrī Ngai. **20** Handū ha ūguo-rī, twagīrīrwo tūmaandīkīre marūa, tūmeere metheemage kuumana na irio iria ithaahītio nī mīhianano, nīngī metheemage kuumana na ūmaraya, na kuumana na nyama cia nyamū cia gūtūwo, o na kuumana na thakame. **21** Nīgūkorwo ūhorō wa Musa nīwahunjagio matūūra-inī mothe o kuuma mahinda ma tene mūno, na nīūthomagwo thunagogi-inī mīthenya yothe ya Thabatū.” **22** Hīndī īyo atūmwō na athuuri, hamwe na kanitha wothe, magītua itua mathuure andū amwe ao mamatūme Antiokia marī na Paūlū na Baranaba. Magīthuura Judasi (ūrīa wetagwo Barasaba) na Sila, nao andū aya eerī maarī atongoria thīini wa ariū a Ithe witū. **23** Makīmatūma na marūa maya: Nī ithuī atūmwō na athuuri, o ithuī ariū a Ithe wanyu, Kūrī andū-a-Ndūrīrī arīa metīkītie kūu Antiokia, na Suriata, na Kilikia: Amūkīrai ngeithi. **24** Nītūigūite atī andū amwe nīmooimire kūrī ithuī matarī na rūūtha rwitū, na makīmūthīnīa, na makīnyariira meciiria manyu nī ūndū wa maūndū marīa maarīrie. **25** Nī ūndū ūcio, ithuothe nītūiguanīire tūthuure andū amwe tūmatūme kūrī inyuī marī na arata aitū endwa, Baranaba na Paūlū, **26** andū arīa matwarīrīrie mīoyō yao ūgwati-inī nī ūndū wa rītwa rīa Mwathani witū Jesū Kristū. **27** Nī ūndū ūcio nītwatūma Judasi na Sila nīgeetha makīndīre ūhorō ūyū tūramwandīkīra na ciugo cia tūnua twao. **28** Nīkuonekete arī wega kūrī Roho Mūtheru o na kūrī ithuī twage kūmūkuuithia mūrigo ūkīrīte maūndū maya: **29** Na rīrī, mūtīkarīage irio iria irutīrwo mīhianano, na mūtīkanyuūage thakame, na mūtīkarīage nyama cia nyamū cia gūtūwo, na mūtīgane na ūmaraya. Mweheema maūndū macio-rī, nīmūgwīka wega. Tigwoi ūhorō. **30** Nao andū acio makiugīrwo ūhorō, na makīharūrūka magīthī Antiokia, kūrīa maacookanīrīrie kanitha hamwe, na makīneana marūa macio. **31** Rīrīa andū maathomire marūa macio, magīkena nī ūndū wa ndūmīrīri ya kūmoomīrīria rīria yaandīkītwo marūa-inī macio. **32** Nao Judasi na Sila, arīa o ene maarī anabii, makīaria maūndū maingī ma kūmīrīria na kuongerera ariū a Ithe witū hinya. **33** Thuutha wa gūikara kūu kwa ihinda-rī, makiugīrwo ūhorō na irathimo cia thayū nī ariū na aarī a Ithe witū, nīguo macooke kūrī andū

arīa maamatūmīte. **34** (Nowe Sila akīona arī wega aikare kūu.) **35** No Paülū na Baranaba magītigwo kūu Antiokia, kūrīa o, na andū angī aingī maarutanaga na makahunjia kiugo kīa Mwathani. **36** Thuutha wa mīthenya ūigana ūna, Paülū akīira Baranaba atīrī, “Reke tūcooke tūgaceerere ariū na aarī a Ithe witū matūūra-inī mothe marīa tūhunjītie kiugo kīa Mwathani, tūkamenye ūrīa matarīi.” **37** Baranaba nīendaga kuoya Johana, ūrīa wetagwo Mariko mathīi nake, **38** no Paülū ndonaga arī wega mathīi nake, tondū nīamatiganiūrie rīrīa maarī Pamufīlia na akīaga gūthīi kūruta wīra nao. **39** Makīgīa na gūkararania kūnene o nginya makīamūkana. Baranaba akīoya Mariko, makīhaica marikabu, magīthīi Kuporo, **40** no Paülū agīthuura Sila, na maarīkia kūhooerwo wega wa Mwathani nī ariū na aarī a Ithe witū, magīthīi. **41** Agītuikanīria Suriata na Kilikia, agītakāgira makanitha hinya.

16 Na rīrī, Paülū agīkinya Deribe agīcooka akiuma kuo agīthīi Lisitera, kūrīa mūrutwo wetagwo Timotheo aatūūruga, ūrīa nyina aarī Mūyahudi mūtumia wetīkītie Ngai, no ithe aarī Mūyunani. **2** Ariū na aarī a Ithe witū a kūu Lisitera na Ikonja nīmaragia wega igūrū riake. **3** Paülū nīendaga mathīi nake rūgendo, no nī tondū wa Ayahudi arīa maatūūruga kūu, akīmūruithia nīgūkorwo nīmooī atī ithe aarī Mūyunani. **4** Na rīrīa maathīiaga kuuma itūūra nginya rīrīa rīngī, nīmeeraga andū matua marīa maatuūtwo nī atūmwō na athuuri kūu Jerusalemu nīguo andū mamaathīkagīre. **5** Nī ūndū ūcio makanitha makīgīa na hinya ūhorō-inī wa gwītīkia na makongererekaga mūigana o mūthenya. **6** Paülū na andū arīa maarī nao magītuikanīria būrūri wothe wa Firigia na Galatia, nīgūkorwo nīmagīrītio nī Roho Mūtheru kūhunjia kiugo kūu būrūri wa Asia. **7** Rīrīa maakinyire mūhaka-inī wa Mīsia, makīgeria gūtoonya Bithīnia, no Roho wa Jesū ndaigana kūmetīkīria gūtoonya. **8** Nī ūndū ūcio makīhītūka Mīsia, magīkūrūka magīkinya Teroa. **9** Ūtukū ūcio-rī, Paülū akīona kīoneki kīa mūndū wa Makedonia arūgamīte akīmūthaita, akīmwīra atīrī, “Ūka gūkū Makedonia ūtūteithie.” **10** Paülū aarīkia kuona kīoneki kīu, tūkīhaarīria o hīndī ūyo nīgeetha tūthīi Makedonia, tūgītua atī Ngai nīatwītīte tūkamahunjīrie Ūhorō-ūrīa-Mwega. **11** Twaarīkia kuuma Teroa, tūgīthīi na marikabu twerekeire Samotherake, na mūthenya ūyū ūngī tūgīthīi Neapoli. **12** Kuuma kūu tūgīthīi Filipi, kūrīa gwathagwo nī andū

a Roma, na nīrīo rīarī itūūra rīrīa inene rīa būrūri ūcio wa Makedonia. Na tūgīkara kūu mīthenya itaarī mīingī. **13** Mūthenya wa Thabatū wakinya tūkiuma nja ya kīhingo gīa itūūra, tūgīthīi rūūi-inī, tūtaanyīte kuona handū ha kūhooerwo Ngai. Tūgīkara thī na tūkiambīrīria kwarīria andū-a-nja arīa monganīte hau. **14** Na rīrī, ūmwe wa andū-a-nja acio maathīkīrīrie eetagwo Lidia, ūrīa warī mwonjoria wa nguo cia rangi wa ndathi, na oimīte itūūra rīa Thuatira, na aarī mūhooi Ngai. Nake Mwathani akīhingūra ngoro yake, akīamūkīra ndūmīrīri ya Paülū. **15** Rīrīa we na andū a nyūmba yake maabatithīrio-rī, nīatūnyūiite ūgeni gwake mūciī agītūwīra atīrī, “Angīkorwo nīmūonete atī nīnjītikītie Mwathani-rī, ūkai mūgaikare nyūmba gwakwa.” Nake agītūringīrīria tūthīi. **16** Hīndī ūmwe tūgīthīi harīa haahooyagīrwo Ngai, nītwatūngīrwo nī mūrītū warī ngombo na nīarī na roho wa kūrāgūra. Nake nīatūmaga ene we meonere mbeeca nyingī mūno nī ūndū wa ūragūri wake **17** Mūrītū ūcio akīrūmīrīra Paülū hamwe na ithūi, akīanagīrīra atīrī, “Andū aya nī ndungata cia Ngai-Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno, na maramūhe ūhorō wa njīra ya ūrīa mūngīhonokio.” **18** Mūrītū ūcio agīthīi na mbere na gwīka ūguo mīthenya mīingī. Marīgīrīrio-inī Paülū agīthīrīka mūno nginya akīhūgūkīra roho ūcio akīwīra atīrī, “Ndagwatha thīinī wa rīitwa rīa Jesū Kristū uume thīinī wake!” O hīndī ūyo roho ūcio ūkīmūma. **19** Rīrīa ene mūrītū ūcio ngombo maamenyire atī mwīhoko wao wa kuona mbeeca nīwathira, makīnyīta Paülū na Sila makīmāguucūrūria makīmatoonyia ndūnyū mbere ya aathani. **20** Makīmārehe mbere ya aciirithania, makiuga atīrī, “Andū aya nī Ayahudi, na nīmararehe ngūi itūūra-inī riitū **21** nī ūndū wa kūrutana mītugo rīria ithūi andū a Roma tūtagīrīrwo nī gwītīkīra o na kana kūmīka.” **22** Nakīo kīrīndī gīgīkīrīra Paülū na Sila kīmēee ūūru no aciirithania makīrūta watho atī marutwo nguo na mahūūrwo iboko. **23** Thuutha wa kūhūūrwo mūno magīkīo njeera, na mūrāngīri wa njeera agīathwo amarāngīre wega. **24** Aarīkia kwamūkīra watho ūcio, akīmaikīa kanyūmba ka na thīinī na akīohithania magūrū mao na ndungu. **25** Na rīrī, ta ūtukū gatagatī, Paülū na Sila nīkūhooya maahooyaga makīinagīra Ngai nyīmbo, nao andū arīa angī mohetwo makamathīkīrīria. **26** Na o rīmwe gūkīgīa gīthingithia kīnene o nginya mīthingī ya njeera igīthingitha. Nayo mīrango yothe ya njeera ikīhingūka o rīmwe, na mīnyororo ya mūndū o mūndū

ikiregera. 27 Mūrangīri wa njeera akīarahūka, na rīria aarorire akīona mīrango ya njeera iri mihingūku, akīruta rūhiū rwake rwa njora akīenda kwīyūruga tondū eeciiririe atī andū arīa moohetwo nīmoorīte. 28 No Paūlū akīanīrīra, akīmwīra atīrī, “Ndūkeegere ngero! Ithuothe tūrī ho!” 29 Nake mūrangīri ūcio wa njeera agītīa matawa, agīcooka akīhanyūka thīnī akīinainaga, akītīgūthia mbere ya Paūlū na Sila. 30 Agīcooka akīmoimia na nja, akīūrīa atīrī, “Athuuri aya, njagīrīrwo nī gwīka atīa nīguo honoke?” 31 Nao makīmūcookeria atīrī, “Itīkia Mwathani Jesū, na nīūkūhonoka, wee, o hamwe na andū a nyūmba yaku.” 32 Magīcooka makīmwarīria ūhoru wa kiugo kīa Mwathani, hamwe na andū arīa angī othe maarī gwake nyūmba. 33 O ihinda rīu rīa ūtukū, mūrangīri ūcio wa njeera akīmooya, akīmathambia ironda, na o hīndī ūyo we na andū othe a nyūmba yake makībatithio. 34 Mūrangīri ūcio wa njeera akīmatwara gwake nyūmba, na akīmahe irio. Akīyūrwo nī gīkeno tondū nīeetikirie Ngai, we o hamwe na andū a nyūmba yake yothe. 35 Na rīrī, gwakīa aciirithania magītūma thigari ikeere mūrangīri ūcio wa njeera atīrī, “Rekereria andū acio mathīi.” 36 Nake mūrangīri ūcio wa njeera akīira Paūlū atīrī, “Aciirithania maathana, moiga atī wee na Sila mūrekererio. Rīu no mūthīi. Thīi na thayū.” 37 No Paūlū akīira thigari icio atīrī, “Maratūhūirire mbere ya mūngī tūtaciirithītio, o na gūtūika ithuī tūrī rajya a Roma, na maratūikīa njeera. Rīu marakīenda gūtūruta na hitho? Aca! Reke mooke o ene matūrute nja, matuumagarie.” 38 Nacio thigari igīcookeria aciirithania ūhoru ūcio, na rīria maaiguire atī Paūlū na Sila maarī rajya a Roma, makīmaka. 39 Nao magītūka kūmahooreria, na makīmōimagaria kuuma njeera, makīmathaita moime itūūra rīu mathīi. 40 Paūlū na Sila maarīkia kuuma njeera, magīthīi mūcīi kwa Lidia, kūrīa maakorire ariū na aarī a Ithe witū, na makīmoomīrīria. Magīcooka magītīhīra.

17 Na rīrī, maarīkia gūtūikanīria Amufipoli na Apolonia, magīkinya Thesalonike, kūrīa kwarī na thunagogi ya Ayahudi. 2 Paūlū agītōonya thunagogi, o ta ūria aamenyerete, na mīthenya itatū ya Thabatū akīaranīria nao kuuma Maandīko-inī, 3 akīmataarīria na akīmāguithia atī kwarī o nginya Kristū anyariirike na ariūke kuuma kūrī arīa akuū. Akīmeera atīrī, “Jesū ūyū ndīramūhe ūhoru wake-rī, nīwe Kristū.” 4 Ayahudi amwe magītīkīra ūhoru ūcio na magītūika a thiritū ya Paūlū na Sila, o ūndū ūmwe na gīkundi

kīnene kīa Ayunani etigīri-Ngai, o na atumia aingī arīa maarī igweta. 5 No Ayahudi makītīgua ūiru; nī ūndū ūcio magīcaria andū arīa maarī mītugo mīūru kuuma ndūnyū, makīmācookanīrīria gīkundi, na makīambīrīria kūruta ngūi kūu itūūra-inī. Nao makīhanyūka kwa Jasoni gweha Paūlū na Sila nīgeetha mamōimie nja kūrī kīrīndī. 6 No rīria maamaagire, magīkururia Jasoni na ariū a Ithe witū amwe, makīmārehe kūrī anene a itūūra, makīanagīrīra atīrī: “Andū aya nīo marehete thīna thī yothe, na rīu nīmookite gūkū, 7 na Jasoni nīamanyītīte ūgeni thīnī wa nyūmba yake. Othe nīmarakararia watho wa Kaisari, makoiga atī nī kūrī na mūthamaki ūngī wītāgwō Jesū.” 8 Rīria maaiguire ūguo, kīrīndī kīu na anene a itūūra magītāngīka mūno. 9 Hīndī ūyo magītīa Jasoni na andū arīa angī maarī nao irīhi rīa kūmarūgamīrīra, magīcooka makīmārekereria mathīi. 10 Na kwarīkia gūtūka-rī, ariū na aarī a Ithe witū magītūma Paūlū na Sila mathīi Berea. Nao maakinya kuo, magītōonya thunagogi ya Ayahudi. 11 Na rīrī, Ayahudi a Berea maarī a ngoro njega gūkīra Ayahudi a Thesalonike, nīgīkorwo nīmamūkīrīre ndūmīrīri marī na wendo mūngī, na magathuthuuragia Maandīko o mūthenya, nīgeetha moone kana ūria Paūlū aameeraga warī ūhoru wa ma. 12 Ayahudi aingī nīmetīkirie, o ūndū ūmwe na atumia aingī a Ayunani arīa maarī igweta, o na andū arūme aingī Ayunani. 13 Rīria Ayahudi a Thesalonike maamenyire atī Paūlū nīahunjagia kiugo kīa Ngai kūu Berea-rī, magītīhī kūu o nakuo, magītīhogotha kīrīndī na magītīthūkia ngoro. 14 Hīndī o ūyo ariū na aarī a Ithe witū magītūma Paūlū athīi ndwere-inī cia iria, no Sila na Timotheo magītīgwo kūu Berea. 15 Nao andū arīa moimagaririe Paūlū, makīmūkinya Athene, na magīcooka marī na ndūmīrīri ya Sila na Timotheo atī mathīi kūrī Paūlū narua o ta ūria kūngīhoteka. 16 Paūlū o ameteireire kūu Athene-rī, nīatāngīkire ngoro mūno nīkuona ūria itūūra rīu rīaiyūrīte mīhianano. 17 Nī ūndū ūcio nīaranagīria na Ayahudi o na Ayunani arīa meeyamūrīre Ngai kūu thunagogi-inī, o na nīngī akaaragia ndūnyū-inī o mūthenya na andū arīa maakoragwo ho. 18 Nakīo gīkundi kīa Aepikurio na Asitoiko, arutani a ūūgī, makīambīrīria gūkarania nake. Amwe ao makīūrīa atīrī, “Mūndū ūyū wa mūhuhu arageria kuuga atīa?” Nao andū arīa angī makiuga atīrī, “Nī ta mūndū ūrahunjia ūhoru wa ngai ng’eni.” Moigaga ūguo tondū Paūlū aahunjagia ūhoru

Mwega wa Jesu o na wa kuriuka gwake. 19 Hindi iyo makimuoya na makimutwara mbere ya mucemano wa Areopago, makimwira atiri, “No twende kumenya atiri, urutani uyū mweru ururutana ni uriku? 20 Turaigua ugitariria maundu mageni, na nitukwenda kumenya uria moigite.” 21 (Andu othe a Athene na andu a kungi aria maatwura kuo matiri undu ungi meekaga tiga kwaria na guthikirira uhoro wa maundu maria mageni). 22 Hindi iyo Paulu akirugama mucemano-ini wa kama kiu gietagwo Areopago akimeera atiri: “Andu aya a Athene, ninguona ati maundu-ini mothe muri andu a ndini muno. 23 Nigukorwo o na ninyonete kigongona kindikito maandiko maya: KURI NGAI IRIA ITOIO, riria ngoretwo ngiceera na ngarora wega indo cianyu iria nyamure cia kuhooyo. Na riri, kiria muhooyaga mutoo niko ngumuhe uhoro wakio. 24 “Ngai uria wombire thi na indo ciothe iria iri kuo niwe Mwathani wa iguru na thi, na ndatwura hekaru ciakito na moko. 25 Na ndatungatagwo na moko ma andu, ta abataire kindu, tondū we mwene niwe uheaga andu muoyo na mihumu o na indo iria ingi ciothe. 26 Kuuma hari mundu umwe, niathondekire nduriri ciothe cia andu nigu matuure kundu guothe thi; na agitua mahinda mao o na kundu kuria megutuura. 27 Ngai eekire uguo nigeetha andu mamumaathe na hih mamuhambatie mamuone, o na gutuika ndari haraaya na o umwe witu. 28 ‘Nigukorwo ni thini wake tutwura na tugetwara, na tugakorwo turi muoyo.’ O ta uria aandiki amwe a nyimbo cianyu moigite atiri, ‘Ithu turi a ruciaro rwake.’ 29 “Ni undu ucio, kuona ati turi a ruciaro rwa Ngai, tutiagirirwo ni gwiciiria ati Ngai ahaana ta mihanano wa thahabu kana wa betha, o na kana wa ihiga, uria uthondeketwo na muthugundire na uugi wa mundu. 30 Mahinda ma tene Ngai ndaigana kurumbuya uhoro ucio wa kwaga umenyo, no riu niathite andu othe a kundu guothe merire. 31 Nigukorwo niatuite muthenya uria agaatuira thi ciira na kihooto na undu wa mundu uria athurite. Niamenyithanite undu uyū kuri andu othe na undu wa kuriuka Jesu kuuma kuri aria akuu.” 32 Hindi iria maiguire uhoro wa kuriuka kwa aria akuu, amwe ao magitheka, no angī makiuga atiri, “Nitukwenda gukugua ukaria uhoro ucio hindi ingi.” 33 Maarikia kuuga uguo, Paulu akiehera Kama-ini kiu. 34 Andu mataari aingi magituika arumiriri a Paulu na magitikia. Umwe wao aari Dionisio, mundu wari wa

thiritu ya Areopago, o na mutumia wetagwo Damari, na angī maigana una.

18 Thuutha ucio, Paulu akiuma Athene agithi Korinitho. 2 Aakinya kuu agikora MuyaHUDI wetagwo Akula, mundu waciirwo Ponto, na aakoretwo oka kuuma Italia mari na mutumia wake Pisisila, tondū Kilaudio niathanite Ayahudi othe moime Roma. Nake Paulu agithi kumona, 3 na tondū Paulu aari mutumi wa hema o tao-ri, agikarania na akirutithania wira nao. 4 O muthenya wa Thabatū niaheanaga uhoro thunagogi-ini, akigeria kugithia Ayahudi na Ayunani. 5 Riria Sila na Timotheo mookire kuuma Makedonia, Paulu akirutira gukorwo akihunja mahinda mothe, na akoimburagira Ayahudi ati Jesu niwe Kristu. 6 No riria Ayahudi maakararirie Paulu na makimuruma, akiribariba nguo ciake ni undu wa kung'urika na akimeera atiri, “Thakame yanyu imucokerera! Nii ndiri undu ingurio ni undu wanyu. Kuuma riu ngucooka guthi kuri andu-nduriri.” 7 Hindi iyo Paulu akiuma kuu thunagogi-ini, agithi kwa mundu wetagwo Titio Jusito, wari muhooi Ngai, nayo nyumba yake yariganite na thunagogi. 8 Nake Kirisipo, uria wari mutongoria wa thunagogi, agitikia Mwathani hamwe na nyumba yake yothe; na andu aingi a Korinitho aria maamuguire akaria magitikia na makibatithio. 9 Utuku umwe Mwathani akira Paulu na kioneki atiri, “Ndukae gwitigira; thi na mbere na kuheana uhoro, na ndugaakire. 10 Nigukorwo ndi hamwe nawe, na gutiri mundu ugugutharikira agwike uru, tondū ndi na andu aingi guku ituura-ini riri.” 11 Ni undu ucio Paulu agikara kuu mwaka umwe na nuthu, akimarutaga kiugo kia Ngai. 12 Riria Galio aari baruthi wa Akaia, Ayahudi makinyitana magitharikira Paulu na makimutwara igooti-ini. 13 Makiuga atiri, “Mundū uyū araringirira andu kuhooya Ngai na njira iria ireganite na watho.” 14 Na riria Paulu endaga kwaria, Galio akira Ayahudi atiri, “Korwo inyu Ayahudi murateta ni undu wa undu muuru kana ngero njuru-ri, ni hangiri na gitumi gha kumuthikirira inyu. 15 No kuona ati ni uhoro wa ciuria ikonii kiugo na maritwa na watho wanyu inyu ene-ri, menyai uria mugwika. Nii ndigutuika mutui ciira wa maundu ta macio.” 16 Ni undu ucio akiuga maruturirwo kuuma igooti-ini. 17 Hindi iyo Ayahudi acio othe makigarurikira Sosithene mutongoria wa thunagogi, na makimuhurira hau mbere ya igooti. No Galio ndaigana kurumbuyania

na ūhoru ūcio o na atīa. **18** Paülū nāikarire kūu Korinitho kwa ihinda. Agĩcooka agĩtiga ariū na aarī a Ithe witū kuo, akīhaica marikabu agĩthiī Suriata, marī hamwe na Pirisila na Akula. Atanahaica marikabu, aambire akīenjwo njuirī yake arī kūu Kenikirea, tondū wa mwihītwa eehītite. **19** Nao maakinya Efeso, Paülū agĩtiga Pirisila na Akula kuo. We mwene agĩtoonya thunagogi na akīaranīria na Ayahudi. **20** Nao makīmūria aikaranganie nao kuo, nowe akirega. **21** No rīria oimaga kuo, akīmeera atīrī, “Aakorwo nī wendi wa Ngai, nīndīrīcooka.” Nake akīhaica marikabu akiuma Efeso. **22** Rīria aakinyire Kaisarea, akīambata agĩthiī kūgeithia Kanitha, agĩcooka agiikūrūka agĩthiī nginya Antiokia. **23** Na thuutha wa Paülū gūikaranga kūu Antiokia, akiuma kuo, na agĩthiī kūndū na kūndū būrūrī wothe wa Galatia na Firigia, akīumagīrīria arutwo othe. **24** O ihinda-inī rīu, Mūyahudi wetagwo Apolo, waciariirwo Aleksanderia, agītuka Efeso. Aarī mūndū mūthomu, na aarī na ūūgī mūingī mūno wa Maandiko. **25** Nīarutītwo na njīra īria ya Mwathani, na akaaragia na kīyo kīnene, na akarutanaga ūhoru wa Jesū atekūhītia, o na gūtūika ūbatithio ūria ooi warī o wa Johana. **26** Nake akīambīrīria kwaria na ūcamba kūu thunagogi-inī. Rīria Pirisila na Akula maamūigwire akīaria, makīmūnyīita ūgeni kwao mūciī na makīmūtaarīria ūhoru wa njīra ya Ngai wega makīria. **27** Na rīria Apolo eendaga gūthiī Akaia, ariū na aarī a Ithe witū makīmūmīrīria na makīandīkīra arutwo akuo marūa makīmeera mamwamūkīre. Na aakinya kuo agītuka ūteithio mūnene kūrī andū arīa meetikītie nī ūndū wa wega wa Ngai. **28** Nīgūkorwo arī na ūhoti mūingī, nīahootire Ayahudi biū mbere ya andū othe, akīonanagia kuuma kūrī Maandiko atī Jesū nīwe Kristū.

19 Na rīrī, hīndī īyo Apolo arī kūu Korinitho, Paülū akīgerera njīra īria yatuikaniīrie mwena wa rūgongo agĩthiī nginya Efeso. Aakinya kūu agīkora arutwo amwe kuo. **2** Akīmooria atīrī, “Nīmwmūkīrīre Roho Mūtheru rīria mwetikirie?” Nao makīmūcookeria atīrī, “Aca, ithuī o na tūtīrī twaigua atī nī kūrī Roho Mūtheru.” **3** Nī ūndū ūcio Paülū akīmooria atīrī, “Mwakībatithirio ūbatithio ūrīkū?” Nao makīmūcookeria atīrī, “Twabatithirio ūbatithio wa Johana.” **4** Paülū akīmeera atīrī, “Ūbatithio wa Johana warī ūbatithio wa kwīrira kwa mehīa. Eeraga andū metīkie ūria ūgūūka thuutha wake, nake nīwe

Jesū.” **5** Rīria maaigwire ūguo, makībatithio thīinī wa rītwa rīa Mwathani Jesū. **6** Hīndī īria Paülū aamaigīrīre moko, Roho Mūtheru akīmaikūrūkīra, nao makīaria na thiomī ingī na makīratha mohoro. **7** Nao othe maarī ta andū ikūmi na eerī. **8** Paülū agĩtoonya thunagogi, na ihinda rīa mīeri itatū akīaria na ūcamba kuo, akīgeragia kūrīngīrīria andū ūhoru wa ūthamaki wa Ngai. **9** No amwe ao makīmūria ngoro; makīaga gwītīkia na magīcambia Njīra īyo mbere ya kīrīndī. Nī ūndū ūcio Paülū akīmeherera. Akīoya arutwo agĩthiī nao nyūmba īria yathomithagīrio andū ya Turano, akaaranagīria na andū o mūthenya arī kuo. **10** Ūndū ūyū nīwathiire na mbere ihinda ta rīa mīaka īrīrī, o nginya Ayahudi na Ayunani othe arīa maatūruga būrūrī wa Asia makīgua kiugo kīa Mwathani. **11** Ngai nīaringire ciama ci mwanya agereire harī Paülū, **12** o nginya itambaya na nguō irīa ciahutagia mwīrī wake igatwarīrwo andū arīa maarī arūaru, nao makahona mīrimū yao na ngoma thūku ikamatiga. **13** Na rīrī, Ayahudi amwe arī maathīiaga makīingata ngoma thūku makīgeria kūhūthīra rītwa rīa Mwathani Jesū harī andū arīa maarī na ndaimono. Moigaga atīrī, “Thīinī wa rītwa rīa Jesū, ūria ūhunjagio nī Paülū, ndagwatha uume.” **14** Ariū mūgwanja a Mūyahudi wetagwo Sikeva, warī mūthīnjīri-Ngai mūnene, nīmekaga ūguo. **15** Mūthenya ūmwe, ngoma thūku ikīmacookeria ikīmeera atīrī, “Jesū nīndīmūū na nīnjūū ūhoru wa Paülū, no inyuī mūrī a?” **16** Hīndī īyo mūndū ūcio warī na ngoma thūku akīmarūgīrīria akīmatooria othe. Akīmahūūra mūno nginya makiūma nyūmba īyo makīūra marī njaga makiuraga thakame. **17** Rīria Ayahudi na Ayunani arīa maatūruga Efeso maamenyire ūhoru ūcio, othe makīiyūrwo nī guoya, narīo rītwa rīa Mwathani Jesū rīgītūgīrio. **18** Andū aingī a arīa meetikirie makīyumīria na makiūmbūra waganu wao matekūhītha. **19** Andū aingī arīa maaragūruga, magīcookanīrīria mabuku mao na makīmacinīra mbere ya andū othe. Rīria maatarire thogora wa mabuku macio, magīkinyia durakima ngiri mīrongo itano. **20** Kiugo kīa Mwathani gīkīhunja mūno na njīra īyo na gīkīgīa na hinya. **21** Thuutha wa maūndū macio mothe gwīkīka, Paülū agītua itua rīa gūthiī Jerusalemu, atuikanīrie Makedonia na Akaia. Akiuga atīrī, “Ndaarīkia gūkinya kūu, no nginya ngaacooka thīi Roma.” **22** Agītūma andū eerī a arīa maamūteithagīrīria, na nīo Timotheo na Erasito,

mathiĩ Makedonia, nake agĩkaranga kũu bũrũri wa Asia gwa kahinda kanini. **23** Ihinda-inĩ rĩu nĩ kwagiĩre na thogothogo nene ikoniĩ ũhoro wa Njĩra ĩyo. **24** Mũturi wa indo cia betha wetagwo Demeterio, ũrĩa wathondekaga tũmĩhianano twa betha twa Aritemi, nĩatũmaga andũ arĩa maaturaga indo icio magĩe na wonjoria mũnene. **25** Nake agĩcookanĩrĩa andũ acio maaturaga indo icio, hamwe na aruti a wĩra arĩa maarutaga wĩra ũhaanaine na wao, akĩmeera atĩrĩ, “Andũ aya, inyuĩ nĩmũũ nĩtuonaga uumithio mũnene kuuma kũrĩ wonjoria ũyũ. **26** Na nĩmũrona na mũkaigua ũrĩa mũndũ ũyũ ũretwo Paũlũ aigũithĩe na akahĩthĩa andũ aingĩ gũkũ Efeso, na makĩria bũrũri wothe wa Asia akiugaga atĩ ngai iria ithondeketwo nĩ mũndũ ti ngai o na hanini. **27** Ūgwati ũrĩa ũrĩ ho nĩ atĩ to wonjoria witũ wiki ũkũmenererio, no o na hekarũ ya ngai ya mũndũ-wa-nja ĩrĩa nene ĩtagwo Aritemi nĩkwagithio kiene, na ngai ĩyo ya mũndũ-wa-nja yo nyene, ĩrĩa ĩhooyagwo bũrũri-inĩ wothe wa Asia, na thĩ yothe, nĩkũimwo ũkaru wayo.” **28** Rĩrĩa maaiguire ũguo, makĩng’ũrĩka mũno na makĩanĩrĩa, makiugaga atĩrĩ: “Aritemi wa Aefeso nĩ mũnene!” **29** Na thuutha wa kahinda kanini itũũra rĩu rikĩyũra inegene. Andũ acio othe makĩnyiita Gayo na Arisitariko arĩa moimĩte Makedonia na Paũlũ, nao makĩhanyũka marĩ ngoro ĩmwe magĩtoonya nyũmba ĩrĩa yagomanagwo nĩ ũndũ wa kuona mĩago. **30** Paũlũ nĩendaga kwĩyũmĩria mbere ya kĩrĩndĩ kũu, no arutwo makĩmũgĩria. **31** O na anene amwe a bũrũri wa Asia arĩa maarĩ arata a Paũlũ makĩmũtũmanĩra, makĩmũthaiha ndakagerie gũtoonya nyũmba ĩyo yagomanagwo nĩ ũndũ wa kuona mĩago. **32** Kũngano kũu gĩkiaga ũiguano: Amwe maanagĩrĩa makoĩga ũũ, na arĩa angĩ makoĩga ũũ. Andũ arĩa aingĩ o na matiamenyaga gĩtũmi gĩa gũkorwo hau. **33** Ayahudi makĩmũria Aleksanda mbere ya kĩrĩndĩ, na andũ amwe a kĩrĩndĩ kũu makĩanĩrĩa makĩmwĩra ũrĩa egwĩka. Nake akĩmakiria na moko nĩgeetha eyarĩrĩre mbere yao. **34** No rĩrĩa maamenyire atĩ aarĩ Mũyahudi, othe makĩanĩrĩa na mũgambo ũmwe ihinda ta rĩa mathaa meerĩ makiugaga atĩrĩ, “Aritemi wa Aefeso nĩ mũnene!” **35** Karani wa kĩama gĩa itũũra rĩu agĩkiria kĩrĩndĩ kũu, agĩcooka akĩmeera atĩrĩ: “Andũ aya a Efeso, githĩ thĩ yothe ndũũ atĩ itũũra rĩa Efeso nĩrĩo riene hekarũ ĩrĩa itũũragwo nĩ Aritemi ũrĩa mũnene, na mũhianano wake ũrĩa waharũrũkire kuuma igũrũ? **36** Nĩ ũndũ ũcio, kuona atĩ maũndũ

macio matingĩkaanĩka-rĩ, mwagĩrĩrwo nĩ gũkĩra, na mũtikae gwĩka ũndũ wa ihenya. **37** Inyuĩ mwarehe andũ aya haha, o na gũtuĩka ti kũyia maiyĩte indo cia hekarũ, kana makaruma ngai iitũ ya mũndũ-wa-nja. **38** Hakĩrĩ ũguo-rĩ, angĩkorwo Demeterio na andũ acio angĩ marutaga wĩra nake marĩ na mateta igũrũ rĩa mũndũ o wothe, maciĩro nĩmahingũre na aciirithania marĩ ho. No mamathitange. **39** Angĩkorwo harĩ na ũndũ ũngĩ mũngĩenda kuuga makĩria ma ũguo, ũcio no ũciĩrĩrwo kĩama-inĩ kĩa watho. **40** Ūrĩa kũrĩ rĩu nĩ atĩ, tũrĩ ũgwati-inĩ wa gũthitangĩrwo ngũ ĩno ya ũmũthĩ. Na kũrĩ ũguo tũtingĩhota kũheana ũhoro wa thogothogo ĩno, tondũ hatirĩ na gĩtũmi kĩa yo.” **41** Aarĩkia kuuga ũguo, akĩra kĩũngano kũu githĩ, akĩniina mũcemanio.

20 Na rĩrĩ, ngũ ĩyo yarĩkia gũthira, Paũlũ agĩtũmanĩra arutwo, na aarĩkia kũmomĩrĩa, akĩmoigĩra ũhoro agĩthĩ Makedonia. **2** Agĩtuĩkanĩria mĩena ya kuo, akĩaragia ciugo nyingĩ cia kũmĩrĩa andũ, na marigĩrĩrio agĩkinya bũrũri wa Ūyunani, **3** kũrĩa aakarire mĩeri ĩtatũ. Hĩndĩ ĩrĩa Paũlũ eeharagĩria kũhaica marikabu athĩ Suriata, agĩtua itua gũcookera Makedonia, tondũ Ayahudi nĩmaciĩrĩre kũmwĩka ũũru. **4** Paũlũ aathiire marĩ hamwe na Sopatiro mũrũ wa Puro, mũndũ wa kuuma Berea, na Arisitariko, na Sekundo, andũ a kuuma Thesalonike, na Gayo wa kuuma Deribe, o hamwe na Timotheo, ningĩ na Tikiko, na Tirofimo, andũ a kuuma bũrũri wa Asia. **5** Andũ acio magĩthĩ mbere magĩtweterera kũu Teroa. **6** No ithũ tũkĩhaica marikabu, tũkiuma Filipi thuutha wa Gĩathĩ kĩa Mĩgate ĩtarĩ Mũkĩre Ndawa ya Kũmbia, na thuutha wa mĩthenya ĩtano, tũgĩkora andũ arĩa angĩ kũu Teroa, nakuo tũgĩkara mĩthenya mũgwanja. **7** Mũthenya wa mbere wa kiumia nĩtwagomanire hamwe nĩguo twenyũre mũgate. Paũlũ akĩarĩria andũ, na tondũ nĩatanyĩte gũthĩ mũthenya ũcio warũmĩrĩre-rĩ, agĩthĩ na mbere kwaria nginya ũtukũ gatagati. **8** Nĩ kwari na matawa maingĩ maakanaga kũu nyũmba ya igũrũ kũrĩa twagomanĩte. **9** Nake mwanake wetagwo Eutiko aikarĩte ndirica-inĩ, na o ũrĩa Paũlũ aathiaga na mbere na kwaria-rĩ, noguo mwanake ũcio akĩragĩrĩa gũtoorio nĩ toro. Rĩrĩa aakomire, akĩgũa thĩ kuuma ngoroba ya gatatu nao mamuoya magĩkora nĩ mũkuũ. **10** Paũlũ agĩkũrũka, agĩkomera mwanake ũcio akĩmũkumbatĩria akĩmeera atĩrĩ, “Tigai kũmaka, arĩ muoyo!” **11** Agĩcooka akĩambata nyũmba ya igũrũ, akĩenyũra mũgate na akĩrĩa. Na thuutha wa

kūmaarīria nginya gūgikīa-rī, akiuma kūu, agīthiī. 12 Nao andū makīnūkia mwanake ūcio arī muoyo, na mahooreire ngoro mūno. 13 No ithuī tūgīthiī mbere tūgītoonya marikabu tūgīthiī nginya Aso, kūrīa twathiire tūkīoyaga Paūlū. Aathondekete mūbango ūyū mbere tondū we athiite kūu magūrū. 14 Hīndī rīa aatūtūngire kūu Aso, tūkīmūkuua na marikabu, tūgīthiī nginya Mitilene. 15 Mūthenya ūcio ūngī warūmīrīre tūkīhaica marikabu, tūgīthiī tūgīkinya harīa haaringaine na Kio, na thuutha wa mūthenya ūcio tūgīkinya Samo, naguo mūthenya ūcio ūngī warūmīrīre, tūgīkinya Mileto. 16 Paūlū nīatuīte itua rīa gūthiī ahītūkīte Efeso na marikabu nīguo ndagate mahinda kūu būrūri wa Asia, nī ūndū nīehikaga nīguo kwahoteka akinye Jerusalemu, mūthenya wa Bendegothito. 17 Paūlū arī kūu Mileto, agītūmana Efeso, agīta athuuri a kanitha moke harī we. 18 Nao maakinya, akīmeera atīrī, “Inyuī nī mūū ūrīa ndaatūuraga ihinda rīrīa rīothe ndaakarire na inyuī, kuuma o mūthenya wa mbere ūrīa ndookire būrūri wa Asia. 19 Nīndatungatīre Mwathani ndīnyīhītie mūno na ndī na maithori, o na gūtuika nīndageririo mūno nī ūndū Ayahudi nīmaathugundaga kūnjika ūūru. 20 Inyuī nīmūū atī ndirī ndatithia kūhunjia ūndū o wothe ūngīmūguna no ndīmūrutagīra mbere ya andū othe na ngathiaga o nyūmba o nyūmba. 21 Na ngoimbūrīra Ayahudi o hamwe na Ayunani atī no nginya magarūrūke kūrī Ngai na ūndū wa kwīrira na magē na wītīkio thīnī wa Mwathani witū Jesū. 22 “Na rīrī, nī ūndū wa kūringīrīrio nī Roho Mūtheru, ndīrathī Jerusalemu itekūmenya maūndū marīa makaangora ndī kūu. 23 Ūndū ūrīa njūū tu nī atī, Roho Mūtheru nīandaaraga atī matūūra-inī mothe, njeera na mathīna nīcio injetereire. 24 No rīrī, ndirona gūtūūra muoyo kūrī na bata harī nī, korwo no ndīkie ihanya na ndīkie wīra ūrīa Mwathani Jesū aahete, na nīguo wīra wa kuumbūra Ūhoro-ūrīa-Mwega wa wega wa Ngai. 25 “Na rīu nīnjūū gūtīrī o na ūmwe thīnī wanyu wa andū arīa ndanathī ngīhunjagīria ūhoro wa ūthamaki ūgacooka kūnyona rīngī. 26 Nī ūndū ūcio, ngūmwīra ūmūthī atī gūtīrī thakame ya mūndū o na ūmwe ngoorio. 27 Nī ūndū nī ndirī ndatithia kūmūhunjīria wendi wa Ngai ūrī wothe. 28 Mwīmenyerere inyuī ene, na mūmenyerere rūūru ruothe rūrīa Roho Mūtheru amūtuīte arori aruo. Tuīkai arīthi a kanitha wa Ngai, ūrīa aagūrīre na thakame yake mwene. 29 Nīnjūū atī ndaarīkia

gūthiī, njūū ndīani nīigooka gatagatī-inī kanyu na itigacaaīra rūūru rūrū. 30 O na ningī kuuma harī inyuī nīgūkoimīra andū, na mogomie ūhoro-wa-ma nīgeetha maguucīrīre arutwo mamarūmīrīre. 31 Nī ūndū ūcio ikaragai mwīhūgīte! Ririkani atī ihinda rīa mīaka itatū ndirī ndatigithīria gutaara o ūmwe wanyu ūtukū na mūthenya ngītāga maithori. 32 “Na rīu ngūmūneana kūrī Ngai o na kūrī ūhoro wa wega wake, ūrīa ūngīhota kūmwaka wega mūrūme na mūgē na igai hamwe na andū arīa othe matheretio. 33 Nī ndirī ndacuūmikīra betha kana thahabu, o na kana nguo ya mūndū o wothe. 34 Inyuī ene nīmūū atī ndaarutaga wīra na moko makwa nī ūndū wa mabata makwa nī mwene, na mabata ma andū arīa ndakoragwo nao. 35 Maūndū-inī marīa mothe ndeekire, nīndamuonirīe atī no nginya tūteithagīe andū arīa matarī hinya, na ūndū wa kūruta wīra mūrītū ta ūcio, tūkīrīrikanaga ciugo iria ciaririo nī Mwathani Jesū we mwene rīria oigire atīrī, “Kūheana nī kūrī irathimo nyingī gūkīra kūheo.” 36 Aarīkia kuuga ūguo, agīturia ndu hamwe nao othe makīhooya. 37 Nao othe makīrīra makīmūhīmbagīria na makīmūmumunya. 38 Ūndū ūrīa wamekīrīre kīeha mūno makīria, nī ūrīa aameerire atī matigacooka kūmuona ūthiū rīngī. Magīcōoka makīmūmagaria nginya marikabu-inī.

21 Na rīrī, thuutha wa gwītīgithūkania nao, tūkīhaica marikabu tūgīthiī tūrūngīrīrie tūgīkinya Kosi. Mūthenya ūcio ūngī warūmīrīre tūgīkinya Rodo, na twoima kūu tūgīthiī nginya Patara. 2 Tūgīkora marikabu yaringaga ithiī Foinike, na ithuī tūkīmīhaica tūgīthiī. 3 Na rīrīa tuonire Kuporo, tūkīhītūkīra mwena wa gūthini wakuo, tūgīthiī nginya Suriata. Tūgīkinya Turo, kūrīa marikabu iitū yarutagīrwo mīrigo irīa yarī nayo. 4 Tūgīkora arutwo kuo, na tūgīkara nao mīthenya mūgwanja. Nao arutwo acio na ūndū wa kūmenyithio nī Roho Mūtheru magīthaita Paūlū ndagathī Jerusalemu. 5 No ihinda riitū rīathira, tūkiūma kūu, tūgīthiī na mbere na rūgendo rwitū. Arutwo othe, hamwe na atumia ao na ciana ciao, magītuumagaria, magītūkinyia nja ya itūūra, na tūrī hau hūgūrūrū-inī cia iria, tūgīturia ndu, tūkīhooya Ngai. 6 Twaarīkia kuganīra ūhoro, tūkīhaica marikabu, nao makīnūka. 7 Twoima Turo, tūgīthiī na mbere na rūgendo rwitū, tūgīkinya Putolemai, tūkīgeithia ariū na aarī a lthe witū kuo na tūgīkaranīa nao mūthenya ūmwe. 8 Mūthenya

ūyū ūngī tūkiuma kuo, tūgithiī, tūgikinya Kaisarea, na tūgikara mūciī kwa Filipu ūrīa warī mūhunja ūmwe wa arīa Mūgwanja. 9 Nake nīarī na airītu aake ana matarī ahiku, nao nīmarathaga mohoro. 10 Na thuutha wa gūkorwo kuo matukū maingī-rī, gūgūka mūnabii wetagwo Agabo oimīte Judea. 11 Rīrīa aakinyire harī ithuī, akīoya mūcibi wa Paūlū, akīwīoha moko na magūrū, akiuga atīrī, “Roho Mūtheru aroiga atīrī, ‘Ūū nīguo Ayahudi a Jerusalemu marīoha mwene mūcibi ūyū, na macooke mamūneane kūrī andū-a-Ndūrīrī.’” 12 Hīndī ūrīa twaiguire ūguo, ithuī na andū arīa angī maarī ho tūgithaitha Paūlū ndakae kwambata Jerusalemu. 13 Hīndī ūyō Paūlū agīcookia atīrī, “Nī kīī kīratūma mūrīre, na mūkanjūraga ngoro? To kuohwo gwiki ndīhaarīrie, no nīndīhaarīrie o na gūkua ndī kūu Jerusalemu nī ūndū wa rīitwa rīa Mwathani Jesū.” 14 Hīndī ūrīa aaregire kūigua ūrīa twamwīraga-rī, tūgītigana nake tūkiuga atīrī, “Wendo wa Mwathani ūrohinga.” 15 Thuutha wa ūguo, tūkīhaarīria tūkiambata Jerusalemu. 16 Arutwo amwe a kuuma Kaisarea magithiī hamwe na ithuī, na magītūtware kwa mūdū wetagwo Mūnasoni, tūgaikare kuo. Aarī mūdū woimīte Kuporo, na aarī ūmwe wa arutwo arīa a mbere. 17 Hīndī ūrīa twakinyire Jerusalemu, ariū na aarī a Ithe witū magītwanūkīra na gikeno. 18 Mūthenya ūyū ūngī Paūlū, na andū arīa twarī nao tūgithiī kuona Jakubu, nao athuuri othe maarī ho. 19 Nake Paūlū akīmageithia na akīmeera ūrīa wothe Ngai eekiire andū-a-Ndūrīrī agereire ūtungata-inī wake. 20 Rīrīa maaiguire ūguo, makīgooca Ngai. Magīcooka makīira Paūlū atīrī, “Mūrū wa ithe witū, nīwonete ūrīa Ayahudi ngiri nyingī metīkītie, na othe marī na kīyo gīa kūhingia watho. 21 Nao nīmamenyithitio atī nī ūrutaga Ayahudi othe arīa matūūranagia na andū-a-Ndūrīrī atī magarūrūke matigane na watho wa Musa, ūkīmeeraga matīkaruithie ciana ciao na matigaikare kūringana na mītugo iitū. 22 Tūgwīka atīa? Hatīrī ngaanja nīmekūigua atī nīūūkīte. 23 Nī ūndū ūcio ūka ūrīa tūgūkwīra. Tūrī na andū ana mehītite mwīhītwa. 24 Thīī na andū aya, ūgwatanīre nao igongona-inī rīao rīa gwītheria, na ūmarīhīre mahūthīro mao, nīgeetha menjwo mītwe. Hīndī ūyō andū othe nīmekūmenya atī ūhorō ūrīa maiguīte ūgūkonīī tī wa ma, no atī wee mwene nīwathīkīre watho. 25 Ha ūhorō wa andū-a-Ndūrīrī arīa metīkītie-rī, nītwamandīkīre, tūkīmamenyithia itua riitū, atī o metheeme kūrīa irio

iria irutīirwo mīhianano, na thakame, na nyama cia nyamū cia gūitwo, o na ūmaraya.” 26 Mūthenya ūyū ūngī Paūlū agīthiī na andū acio, na agītheria hamwe nao. Agīcooka agīthiī hekarū-inī akamenyithanie rīrīa mīthenya ya gwītheria ūkaarīka, na o ūmwe wao arutīrwo igongona. 27 Rīrīa matukū macio mūgwanja maakuhīrīrie gūthira-rī, Ayahudi amwe moimīte būrūri wa Asia makīona Paūlū hekarū-inī. Magīthogotha kīrīndī gīothe na makīmūnyīita, 28 makīanagīrīra atīrī, “Andū a Isiraeli, tūteithie! Mūdū ūyū nī we ūrutaga andū kūdū guothe ūhorō wa gūūkīrīra andū aitū, na watho witū, na handū haha. Na hamwe na ūguo-rī, nīarehete Ayunani hekarū-inī, agathaahia handū haha hatheru.” 29 (Nīmōnete Tirofimo ūrīa Mūefeso marī na Paūlū kūu itūūra-inī, no magīciiria atī Paūlū nīamūtoonyetie hekarū-inī.) 30 Narīo itūūra rīothe rīkīambūrūrūka nao andū magīūka mahanyūkīte moimīte mīena yothe. Makīnyīita Paūlū, makīmūguucūrūria makīmūruta hekarū, na o hīndī ūyō ihingo ikīhingwo. 31 Na rīrī, rīrīa maageragia kūmūruga ūhorō ūgīkinya harī mūnene wa mbūtū ya thigari cia Roma atī itūūra rīothe rīa Jerusalemu rīarī na ngūī. 32 Nake o rīmwe akīoya anene na thigari magīkūrūka harī kīrīndī mateng’erete. Rīrīa andū acio maarutaga ngūī moonire mūnene ūcio na thigari ciake magītiga kūhūūra Paūlū. 33 Mūnene ūcio wa thigari agīūka akīmūnyīita na agīathana ohwo na mīnyororo ūrī. Agīcooka akīūria aarī ū na nī atīa ekīte. 34 Andū amwe thīīnī wa kīrīndī maanagīrīra makoiga ūū na arīa angī makoiga ūū; na tondū mūnene ūcio wa thigari ndangīamenyire ma ya ūhorō nī ūndū wa mbugīrīrio, agīathana Paūlū ahingīrwo nyūmba ya thigari. 35 Hīndī ūrīa Paūlū aakinyire ngathī-inī kīrīndī kīu gīgīthūka mūno o nginya Paūlū agīkuuo nī thigari. 36 Kīrīndī kīria kīamuumīte thuutha kīanagīrīra gīkoiga atīrī, “Mweherie!” 37 Rīrīa thigari ciarī o hakuhī gūtoonyia Paūlū nyūmba ya thigari-rī, akīūria mūnene wacio atīrī, “Nīūkūnjītikīria ngwīre ūndū?” Nake mūnene ūcio akīmūūria atīrī, “Wee anga nīwaragia Kīyunani? 38 Githī we tiwe Mūmisiri ūrīa wambīrīrie ngūī hīndī ūmwe, na ūgītongoria itoi ngiri inya, mūkiomagara nacio mūgīthiī werū-inī?” 39 Paūlū akīmūcookeria atīrī, “Nīī ndī Mūyahudi wa kuuma Tariso, būrūri wa Kilikia, na itūūra rīrīa ndaciarīrwo rīrī igweta. Ndagūthaita, reke njarīrie andū aya.” 40 Paūlū aarīkia kūheo rūūtha nī mūnene ūcio wa thigari, akīrūgama ngathī-inī agīkīria kīrīndī

kūu na moko. Rīrīa kīrīndī gīakirire, agīkīarīria na rūthiomi rwa Kīhibirania. Agīkīra atīrī:

22 “Ariū a Baba, o na inyuū maithe makwa, thikīrīria ngīyarīrīria.” **2** Rīrīa maaiguire akīmaarīria na rūthiomi rwa Kīhibirania-rī, magīkīra ki. Hīndī īyo Paūlū akiuga atīrī, **3** “Nīī ndī Mūyahudi, wa gūciarīrwo Tariso itūūra rīa būrūri wa Kilikia, no ndaarereirwo itūūra-inī rīrī. Nīndathomithirio wega nī Gamalieli ūhorō wa watho wa maithe maitū, na ndaarī na kīyo kīa maūndū ma Ngai o ta ūrīa inyuū inyuothe mūtariī ūmūthī. **4** Nīndanyariiraga arūmīrīri a Njīra īno o ngīnya magakua na nganyiita arūme na andū-a-nja ngamaikīa njeera, **5** o ta ūrīa mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene na Kīama gīothe gīa athuuri o nao mangīheana ūira ūcio. O na nīmaheire marūa ndwarīre andū ao kūu Dameski, na nīī ngīthīī kuo nganyiite andū acio ndīmarehe Jerusalemu nīguo maherithio. **6** “Ta thaa thita ndī hakuhī gūkīnya Dameski-rī, o rīmwe gūkīgīa ūtheri mūnene woimire igūrū, nāguo ūkīnarīria mīena yothe. **7** Ngīgwa thī, na ngīgīua mūgambo mūnene ūkīnarīria, ūkīnjīra atīrī, ‘Saūlū! Saūlū! Ūnyariiraga nīkī?’ **8** “Na nīī ngīūria atīrī, ‘Wee nī we ū, Mwathani?’ “Nake akīnjookeria atīrī, ‘Nī nīī Jesū wa Nazarethi, ūrīa ūranyariira.’ **9** Nao andū arīa twarī nao nīmoonire ūtheri ūcio, no matiatākīrwo nī mūgambo wa ūcio wanjaragīria. **10** “Na nīī ngīūria atīrī, ‘Mwathani ngwīka atīa?’ “Nake Mwathani akīnjīra atīrī, ‘Ūkīra ūtoonye Dameski. Kūu nīkūo ūrīrīrwo maūndū marīa mothe wathīrīrwo gwīka.’ **11** Na rīrī, andū arīa twarī nao makīnyīita guoko makīndwara Dameski, tondū ūkengu wa ūtheri ūcio nīwandūite mūtumumu. **12** “Mūndū wetagwo Anania nīookire kūnyona, na aarī mūndū weamūrīre Ngai na ūndū wa kūrūmia watho, na nīaheetwo gītīo nī Ayahudi othe arīa maatūūruga kūu. **13** Agīūka na akīrūgama hakuhī na nīī akīnjīra atīrī, ‘Mūrū wa ithe witū Saūlū, cooka kuona!’ Na hīndī o ro īyo ngīhota kūmuona. **14** “Agīcooka akīnjīra atīrī, ‘Ngai wa maithe maitū nīagūthuurīte nīguo ūmenye wendi wake na wone Ūrīa Mūthingu, o na ūigūe ciugo kuuma kanua gake. **15** Nīūgūtūika mūira wake kūrī andū othe wa kūmoimbūrīra ūrīa wonete na ūrīa ūigūite. **16** Rīu nī kīī wetereire? Ūkīra, ūbatithio na ūthambio mehīa maku, ūgīkayagīra rītwa rīake.’ **17** “Hīndī īrīa ndaacookire Jerusalemu, ndī hekarū-inī ngīhooya nīndagīire na iringi, **18** ngīkīona Mwathani akīaria, nake akīnjīra atīrī, ‘Ūkīra narua uume Jerusalemu,

tondū matiigwītīkīra kumbūrīrwo ūhorō wakwa nīwe.’ **19** “Na nīī ngīcooka atīrī, ‘Mwathani, andū aya nīmoōf atī ndoimaga thunagōgi īmwe ngathīī īrīa īngī nīguo nyiithie na hūūre andū arīa magwītīkīte. **20** Na rīrīa Stefano mūira waku aaitirwo thakame, ndaarūngīī ho ngītīkīra ūndū ūcio wīkwo, na ngaikaria nguo cia andū arīa maamūūrāgīre.’ **21** “Nake Mwathani akīnjīra atīrī, ‘Thīī, tondū nīngūgūtūma kūndū kūrāya kwa andū-a-Ndūrīrī.’” **22** Kīrīndī kīu gīgīthikīrīria Paūlū o ngīnya rīrīa oigire ūguo. Hīndī īyo gīkīaria na mūgambo mūnene kīanīrīre, atīrī, “Mweheriee thī! Ndagīrīrwo nīgūtūūra muoyo!” **23** Na rīrīa kīanagīrīra gīgīteaga nguo ciakīo na gīkīūmbūrāga rūkūngū, **24** mūnene ūcio wa mbūtū agīathana Paūlū aingīrio nyūmba ya thigari. Nīngī agīathana atī Paūlū ahūūrwo iboko na orio ciūria nīguo kūmenyeke kīrīa gīatūmaga andū mamugīrīrie ūguo. **25** Na rīrīa maamūkomāgia mamūhūūre-rī, Paūlū akīūria mūnene ūcio wa thigari igana rīmwe warūngīī hau atīrī, “Watho nīwītīkīrīte mūhūūre raiya wa Roma na kīboko atanyiitikanīte na ihītia?” **26** Rīrīa mūnene ūcio wa thigari igana rīmwe aaguire ūguo, agīthīī kūrī mūnene wa mbūtū, akīmūhe ūhorō ūcio. Nake akīmūūria atīrī, “Rīu ūgwīka atīa? Mūndū ūyū nī raiya wa Roma.” **27** Mūnene ūcio wa mbūtū agīthīī kūrī Paūlū, akīmūūria atīrī, “Ta njīra atīrī, wee ūrī raiya wa Roma?” Nake akīmūcookeria atīrī, “Ī, ndī raiya wa Roma.” **28** Nake mūnene ūcio wa mbūtū akīmūwīra atīrī, “Ndarīhire thogora mūnene nīgeetha ndūike raiya wa Roma.” Nake Paūlū akīmūcookeria atīrī, “No nīī ndaaciarirwo ndī raiya wa Roma.” **29** Nao andū arīa meendaga kūmūūria ciūria magītīgana nake o rīmwe. Mūnene ūcio wa mbūtū we mwene akīmaka aamenya atī nīoheete Paūlū na mīnyororo, na aarī raiya wa Roma. **30** Mūthenya ūcio ūngī warūmīrīre, nīgūkorwo mūnene ūcio wa mbūtū nīeendaga kūmenya wega kīrīa Ayahudi maathitangagīra Paūlū, akīmūohora na agīathana athīnjīri-Ngai arīa anene na athuuri othe a Kīama magomane. Agīcooka akīrehe Paūlū, na akīmūrūgāmia mbere yao.

23 Nake Paūlū agīkūūrīra athuuri a Kīama kīu maitho akīmeera atīrī, “Ariū a Baba, nīndungatīre Ngai ndī na thamiri itarī ūcuuke ngīnya mūthenya wa ūmūthī.” **2** Nake Anania mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, agīatha andū arīa maarūgamīte hakuhī na Paūlū mamūrīnge kanua. **3** Hīndī īyo Paūlū akīmūwīra atīrī, “Wee rūthingo rūrū rūhakītwo mūnyū mwerū,

we nīwe ūkūringwo nī Ngai! Ūikarīte hau ūndūire ciira kūringana na watho, no wee ūkaregana na watho, ūgaathana atī ningwo!” 4 Nao andū arīa maarūgamīte hakuhī na Paūlū makīmūūria atīrī, “Anga nīūkūmīrīria kūrūma mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene?” 5 Nake Paūlū akīmacookeria atīrī, “Ariū a Baba, ndikūmenyete atī ūcio nīwe mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene; nīgūkorwo nī kwandīkītwo atīrī: ‘Ndūkanaarie ūuru igūrū rīa mūnene wa andū anyu.’” 6 Na rīrī, Paūlū aamenya atī amwe ao maarī Asadukai, na arīa angī Afarisai, akīanīrīra Kīama-inī kīu, akiuga atīrī, “Ariū a Baba, nī ndī Mūfarisai, na njarītwo nī Mūfarisai. Ndiraciirithio nī ūndū wa kīrīgīrīro gīakwa gīa kūrīūkio kwa arīa akuū.” 7 Rīrīa oigire ūguo, gūkīgīa na ngarari gatagatī ka Afarisai na Asadukai, nakīo kīūngano kīu gīkīamūkana. 8 (Asadukai moigaga gūtīrī ūrīūkio, na gūtīrī araika, o na kana maroho, no Afarisai nīmetīkītie maūndū macio mothe.) 9 Gūkīgīa na ngūī nene, nao arutani a watho amwe arīa maarī Afarisai makīrūgama na makīaria megūmīire mūno, makiuga atīrī, “Ithuī tūtirona ūuru wa mūndū ūyū. Ī kūngīkorwo nī roho kana mūrīaika ūmwarīirie?” 10 Nacio ngarari ikīneneha mūno, o nginya mūnene wa mbūtū akīigua guoya nīkuona ta Paūlū angītarūrangwo tūcunjī nīo. Agīatha mbūtū cia thigari cikūrūke, imweherie harīo na hinya, na imūtware nyūmba ya thigari. 11 Ūtukū ūrīa warūmīrīire, Mwathani akīrūgama hakuhī na Paūlū, akīmwīra atīrī, “Wīyūmīrīrie! O ūguo ūheanīte ūhorō wakwa gūkū Jerusalemu, noguo ūkaūheana kūu Roma.” 12 Rīciinī rūrū rūngī, Ayahudi makīgīa na ndundu na makīhīta mwīhītwa matikaarīe kana manyue matooragīte Paūlū. 13 Andū arīa maathugundite ndundu ūyo maarī makīria ya mīrongo īna. 14 Magīthīī kūrī athīnjīri-Ngai arīa anene na athuuri makīmeera atīrī, “Ithuī nītūwīhītīte mwīhītwa wa kwaga kūrīa kīndū kana kūnyua nginya tūūrage Paūlū. 15 Na rīrī, inyuī mūrī hamwe na Kīama gīa Athuuri ūriai mūnene wa mbūtū amūrehe mbere yanyu, mwītūite ta mūrēnda gūtūria wega ūhorō wa ciira wake. Ithuī nītūwīhaarīrie kūmūūruga atanakinya haha.” 16 No rīrīa mwanake wa mwarī wa nyina na Paūlū aaiguire ūhorō wa ithugunda rīu, agīthī nyūmba ya thigari akīra Paūlū. 17 Hīndī ūyo Paūlū agīta ūmwe wa anene a thigari igana rīmwe, akīmwīra atīrī, “Twara mwanake ūyū kūrī mūnene wa mbūtū; arī na ūndū arenda kūmwīra.” 18 Nī ūndū ūcio mūnene ūcio akīmūoya, akīmūtware kūrī mūnene

wa mbūtū. Mūnene ūcio wa thigari igana rīmwe akīmwīra atīrī, “Paūlū, ūrīa muohe nīandūmanīire anjīra ndeehe mwanake ūyū kūrī we tondū arī na ūndū arenda gūkwīra.” 19 Mūnene ūcio wa mbūtū akīnyīita mwanake ūcio guoko, akīmūtware keheri-inī, akīmūria atīrī, “Nī atīa ūrenda kūnjīra?” 20 Nake mwanake ūcio akīmūcookeria atīrī, “Ayahudi nīmaiguaniire makūurie ūmarehere Paūlū nīguo arūgame mbere ya kīama rūciū, metuīte ta marenda gūtūria ūhorō wake wega. 21 Ndūgetīkīre ūguo marenda, tondū andū makīria ya mīrongo īna ao mamuoheirie njīra-inī. Nīmehītīte mwīhītwa wa kwaga kūrīa kana kūnyua nginya mamūūrage. Na rīrī, nīmehaarīrie, metereire wītīkīre ihooya rīao.” 22 Nake mūnene ūcio wa mbūtū akīra mwanake ūcio athīi, na akīmūkaania, akīmwīra atīrī, “Ndūkeere mūndū o na ūrīkū atī nīūnginyīrie ūhorō ūcio.” 23 Mūnene ūcio wa mbūtū agīcooka agīta anene aake eerī a thigari igana rīmwe akīmaatha atīrī, “Haarīria gīkundi gīa thigari magana meerī, na thigari mīrongo mūgwanja iria ithiiga ihaicīte mbarathi, na thigari magana meerī iria ithiiga ikūūite matimū, nīguo mathīī Kaisarea thaa ithatū cia ūtukū. 24 Na ningī mūhaarīrie mbarathi cia gūkuua Paūlū atwarwo kūrī Felike ūrīa barūthī hatarī na ūgwatī.” 25 Agīcooka akīandīka marūa ūū: 26 Nī nīī Kilaudio Lisia, Kūrī mūgaathe Barūthī Felike: Nīndakūgeithia. 27 Mūndū ūyū aranyīitītwo nī Ayahudi na mararī hakuhī kūmūūruga, no ndīrathīi na thigari ciakwa ndīramūthara, nīgūkorwo nīndīramenyete atī nī raiya wa Roma. 28 Nīndīrendaga kūmenya kīrīa maramūthitangāra, na nī ūndū ūcio ndīramūtware Kīama-inī kīao. 29 Ndirakora atī athitangīrwo maūndū makonīi watho wao, no hatirarī ūndū acuukīrwo ūngīratūmire atuīrwo kūūrāgwo kana kuohwo. 30 Rīrīa ndīramenyithirio atī kūrāarī na ithugunda rīa kūūruga mūndū ūcio, ndīramūtūma kūrī we o hīndī ūyo. Ndiracooka ndīraatha andū acio mamūthitangīte makūrehere thitango īrīa mamūthitangīre. 31 Nī ūndū ūcio thigari ikīoya Paūlū ūtukū o ta ūrīa ciaathītwo, ikīmūtware o nginya Antipatiri. 32 Naguo mūthenya ūyū ūngī igītiga thigari iria ciathīiga ihaicīte mbarathi ithīi nake, nacio igīcooka nyūmba ciao. 33 Thigari icio cia mbarathi ciakinya Kaisarea, ikīnegera barūthī marūa na ikīneana Paūlū kūrī we. 34 Nake barūthī aathoma marūa, akīuria kūrīa Paūlū oimīte. Rīrīa aamenyire atī oimīte Kilikia, 35 akīmwīra atīrī, “Ngaathīkīrīria ciira waku andū arīa

magũthitangĩte mooka.” Agĩcooka agĩathana Paũlũ aikare arangĩrĩtwo kũu nyũmba-inĩ ya ũthamaki ya Herode.

24 Na rĩrĩ, thuutha wa mĩthenya ĩtano, Anania, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, agĩkũrũka agĩthĩĩ Kaisarea marĩ na athuuri amwe na wakiri wetagwo Teritulo, na makĩrehe thitango ciao cia gũũkĩrĩra Paũlũ kũrĩ barũthi. **2** Rĩrĩa Paũlũ eetirwo thĩĩnĩ, Teritulo akĩambĩrĩria kũmũthitanga mbere ya Felike, akiuga atĩrĩ: “Nĩtũkeneire ihinda iraa ya rĩa thayũ tũrĩ rungu rwaku, na ũũgĩ waku wa kuona na kabere nĩũgarũrĩte maũndũ marĩa mooru magatuika mega bũrũri-inĩ ũyũ. **3** Kũndũ guothe na maũndũ-inĩ mothe, wee mũgaathe Felike, nĩtwamũkĩrĩte ũndũ ũyũ tũrĩ na ngaatho nene. **4** No nĩgeetha ndigakũnogie makĩria, nĩngũkũũria na gĩtĩo ũtũthikĩrĩrie hanini. **5** “Nĩtuonete mũndũ ũyũ arĩ mũndũ wa kũrehe thĩĩna, na niarehete ngũĩ gatagati-inĩ ka Ayahudi kũndũ guothe thĩĩnĩ wa thĩ. We nĩ mũtongoria wa gĩkundi kĩrĩa gĩitagwo Anazari, **6** na ningĩ nĩageragia gũthaahia hekarũ; nĩ ũndũ ũcio tũkĩmũnyiita. (Na nĩtũngĩamũtuĩrĩre kũringana na watho witũ. **7** No Lisia, mũnene ũcio wa mbũtũ agĩũka akĩmũruta moko-inĩ maitũ na hinya akĩmweheria, na agĩathana athitangi aake moke kũrĩ wee.) **8** Wee mwene wamũũrangia nĩũkũmenya ma ya ũhoro ũyũ wothe tũmũthitangĩre.” **9** Nao Ayahudi makĩnyiitanĩra na thitango ĩyo, makiuga atĩ maũndũ macio maarĩ ma ma. **10** Rĩrĩa barũthi aaheneire Paũlũ na moko aarie-rĩ, Paũlũ oigire atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ nĩũkoretwo ũrĩ mũtui ciira wa rũrĩrĩ rũrũ ihinda rĩa miaka miingĩ, nĩ ũndũ ũcio nĩngwĩyarĩrĩria ngenete. **11** Nĩ ũndũ mũhũthũ hariwe kũmenya atĩ ti makĩria ma mĩthenya ikũmi na ĩrĩ ĩthirĩte kuuma ndambata Jerusalemu kũhooya Ngai. **12** Andũ arĩa maathitangĩte matianyoniire ngĩkararania na mũndũ o na ũrĩkũ hekarũ-inĩ, kana ngĩtũma kĩrĩndĩ kĩgĩe na ngũĩ thunagogi-inĩ, o na kana handũ hangĩ o hothe itũũra-inĩ. **13** Na matingĩhota kuonania ihooto hariwe cia thitango icio maathitangĩre. **14** No rĩrĩ, nĩngwĩtikĩra atĩ nihooyaga Ngai wa maithe maitũ ndĩ mũrũmĩrĩri wa Njĩra ĩyo, o ĩyo metaga ya gĩkundi kĩa nyamũkano. Nĩ nĩnjĩtikĩtie maũndũ mothe marĩa megĩĩ Watho na marĩa mandĩkĩtwo mabuku-inĩ ma Anabii, **15** na ndĩ na kĩrĩgĩrĩro thĩĩnĩ wa Ngai o ta kĩrĩa andũ aya marĩ nakĩo, atĩ nĩgũgakorwo na kũriũka kwa andũ arĩa athingu na arĩa aaganu. **16** Nĩ ũndũ

ũcio nĩndĩrũtanagĩria hĩndĩ ciothe kũiga thamiri yakwa ĩtarĩ na ũcuuke mbere ya Ngai na mbere ya andũ. **17** “Thuutha wa gũkorwo ĩtarĩ kuo miaka miingĩ, nĩndokire Jerusalemu nĩgeetha ndeehere andũ akwa iheo nĩ ũndũ wa athĩĩni na ndute maruta nĩ ũndũ wa Ngai. **18** Na rĩrĩa ndarũmbũyanagia na maũndũ macio nĩmangorire kũu hekarũ-inĩ ndĩtheretie. Gũtiarĩ na gĩkundi kĩa andũ ndaarĩ na kĩo, o na kana ngĩkorwo ngĩruta thĩĩna. **19** No nĩ kũrĩ Ayahudi a kuuma bũrũri wa Asia arĩa magĩrĩrwo nĩgũkorwo marĩ haha mbere yaku na maathitange angĩkorwo nĩ marĩ ũndũ mangĩnjuukĩra. **20** Akorwo ti ũguo, aya marĩ haha nĩmagĩrĩrwo moige ihĩtia rĩrĩa maanyoniire narĩo rĩrĩa ndaarũgamire mbere ya Kĩama, **21** tiga ũkorirwo nĩ ũndũ ũyũ ũmwe ndanĩrĩre rĩrĩa ndaarũngĩĩ mbere yao ngiuga atĩrĩ: “Ūmũthĩ ndũgamĩte mbere yanyu njiirithio nĩ ũndũ nĩnjĩrĩgĩrĩre ũhoro wa kũriũka kwa arĩa akuũ.” **22** Nake Felike, nĩ ũndũ niamenyete wega ũhoro wa Njĩra ĩyo, agĩtũria ciira. Akiuga atĩrĩ, “Hĩndĩ ĩrĩa Lisia, ũcio mũnene wa mbũtũ agooka-rĩ, nĩguo ngaatua ciira waku.” **23** Agĩatha mũnene ũcio wa thigari igana rĩmwe aige Paũlũ arĩ mũrangĩre, no amũhe wĩyathi mũnini na etĩkĩrie arata aake marũmbũiyee mabata make. **24** Na rĩrĩ, thuutha wa mĩthenya mũnini, Felike agĩũka marĩ na mũtumia wake Dirusila, ũrĩa warĩ Mũyahudi mũtumia. Agĩtũmanĩra Paũlũ, na akĩmũthikĩrĩria akĩaria ũhoro wa wĩtikio thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ. **25** Rĩrĩa Paũlũ aaragia ũhoro wa ũthingu, na wa kwĩgĩrĩrĩria merĩrĩria ma mwĩrĩ, o na wa ciira ũrĩa ũgooka, Felike akĩigua etigĩra, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ũguo! Rĩu no ũthĩ. Rĩrĩa ndĩrĩgia na ihinda rĩagĩrĩre, nĩndĩgũtũmanĩra ũũke.” **26** Ihinda-inĩ o rĩu no ehokaga atĩ Paũlũ niangĩamũheire ihaki, na nĩ ũndũ ũcio nĩaikaraga akĩmũtũmanagĩra, akaaria nake. **27** Hĩndĩ ĩrĩa miaka ĩrĩrĩ yathirire-rĩ, Porikio Fesito agĩcooka ithenya rĩa Felike, no tondũ Felike nĩendaga gũkenia Ayahudi, agĩtiga Paũlũ njeera.

25 Na rĩrĩ, mĩthenya ĩtatũ yathira thuutha wa Fesito gũkinya kũu bũrũri-inĩ, akiuma Kaisarea akĩambata agĩthĩĩ Jerusalemu. **2** Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na atongoria a Ayahudi magĩũka harĩ we, makĩmwĩra maũndũ marĩa Paũlũ aathitangĩrwo. **3** Nĩmahikire gũthaita Fesito atĩ nĩ ũndũ wa wega wake kũrĩ o etikĩre Paũlũ atwarwo Jerusalemu, nĩgũkorwo nĩmahaaragĩria kũmuoheria njĩra-inĩ mamũũrage. **4** Nake Fesito akĩmacookeria atĩrĩ, “Paũlũ ahingĩrwo Kaisarea, na nĩ nĩngũcooka kuo o narua. **5** Tondũ

ũcio no tũthiĩ na atongoria amwe anyu nĩgeetha mathiĩ magathitangĩre mũndũ ũcio kuo, angĩkorwo nĩ harĩ ũndũ mũũru ekĩte.” 6 Thuutha wa gũikarania nao kũu ihinda ta rĩa mũthenya ĩnana kana ikũmi, agĩkũrũka, agĩthĩ Kaisarea, na mũthenya ũyũ ũngĩ akĩgomithania igooti, na agĩathana Paũlũ areehwo mbere yake. 7 Rĩria Paũlũ aakinyire, Ayahudi arĩa maikũrũkĩte kuuma Jerusalem makĩmũrigiicĩria, na makĩmũthitangĩra maũndũ maingĩ mooru, marĩa matangĩahotire kuonania atĩ nĩ ma ma. 8 Nake Paũlũ akĩyarĩria, akiuga atĩrĩ: “Nĩ ndĩrĩ ũndũ njĩkĩte ũreganĩte na watho wa Ayahudi, o na kana wa hekarũ o na kana wa Kaisari.” 9 Nake Fesito, akĩenda gũkenia Ayahudi akĩũria Paũlũ atĩrĩ, “Wee nĩ ũkwenda kwambata ũthiĩ Jerusalem ngagũciirithĩrie kuo nĩ ũndũ wa maũndũ maya ũthitangĩrwo?” 10 Nake Paũlũ agĩcookia atĩrĩ, “Rĩu ndũgamĩte igooti-inĩ rĩa Kaisari, harĩa njagirĩrwo nĩ gũciirithĩrio. Nĩ ndihĩthĩrie Ayahudi, o ta ũria wee mwene ũmenyete o wega. 11 No rĩrĩ, angĩkorwo ndĩ na ihĩtia rĩa gwĩka ũndũ o wothe wa gũtũma njũragwo-rĩ, ndingĩrega gũkua. No angĩkorwo maũndũ marĩa thitangĩrwo nĩ Ayahudi aya ti ma ma-rĩ, gũtikĩrĩ mũndũ ũrĩ na gĩtũmi gĩa kũũneana kũrĩ o. Ndacookia ciira riiko kũrĩ Kaisari!” 12 Thuutha wa Fesito gũcookania ndundu na kĩaama gĩaake, akiuga atĩrĩ, “Wacookia ciira riiko kũrĩ Kaisari na kũrĩ Kaisari nĩkuo ũgũthiĩ!” 13 Mĩthenya mĩnini yathira Mũthamaki Agiripa na Berinike magĩũka kũu Kaisarea kũnyĩta Fesito ũgeni. 14 Na tondũ nĩmaikaraga kũu mũthenya mĩingĩ-rĩ, Fesito akĩhe mũthamaki ũcio ũhoro wa ciira wa Paũlũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Gũkũ kũrĩ na mũndũ watigĩrwo nĩ Felike arĩ muohe. 15 Rĩria ndaathĩre Jerusalem-rĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri a Ayahudi nĩmamũthitangire, na makĩnjũria ndĩmũtũire. 16 “Na nĩ ngĩmeera atĩ ti mĩtugo wa andũ a Roma kũneana mũndũ o wothe ataambĩte kũng’ethanĩra na andũ arĩa mamũthitangĩte na kũheo mweke wa kwĩyarĩria ũhoro-inĩ ũria athitangĩrwo. 17 Rĩria tuokire nao gũkũ, ndiaikaririe ciira ũcio, no ndaarookire kũgomithania igooti na ngĩathana mũndũ ũcio areehwo. 18 Rĩria andũ arĩa maamũthitangĩte maarũgamire kwaria, matiamũthitangĩre ũndũ o na ũmwe mũũru ta ũria nderĩgĩrĩre. 19 No handũ ha ũguo, o maarĩ na maũndũ mamwe maakarana nĩ nake makoniĩ ũhoro wa ndini yao na makoniĩ ũhoro wa mũndũ wakuĩte wetagwo Jesũ ũria Paũlũ oigaga atĩ arĩ muoyo. 20 Nĩndarigĩrwo nĩ ũria ingĩtũria

maũndũ ta macio; nĩ ũndũ ũcio ngĩmũria kana no eende gũthiĩ Jerusalem agaciirithĩrio maũndũ macio aathitangĩrwo kuo. 21 Rĩria Paũlũ aacookirie ciira riiko etererio itua rĩa Mũthamaki-rĩ, ngĩathana ahingĩrwo nginya rĩria ingĩahotire kũmũwarithia kũrĩ Kaisari.” 22 Hĩndĩ ĩyo Agiripa akĩra Fesito atĩrĩ, “No nyende kwĩguĩra mũndũ ũcio akĩaria.” Nake Fesito agĩcookia atĩrĩ, “Nĩũkamũigua rũciũ.” 23 Mũthenya ũyũ ũngĩ, Agiripa na Berinike magĩũka marĩ na mwago mũnene na magĩtoonya nyũmba ya gũciirĩrwo marĩ hamwe na anene a thigari o na athuuri a itũura arĩa maarĩ igweta. Nake Fesito agĩathana Paũlũ areehwo. 24 Fesito akiuga atĩrĩ, “Mũthamaki Agiripa na andũ arĩa othe mũrĩ na ithuĩ haha, nĩmũkuona mũndũ ũyũ! Nĩwe mũingĩ wothe wa Ayahudi wanjũũrĩrie, ndĩ kũu Jerusalem na ndĩ gũkũ Kaisarea, ngaciire ũhoro wake, ũkĩanĩrĩra ũkiugaga atĩ ndagirĩrwo nĩgĩtũura muoyo rĩngĩ. 25 No nĩ nĩndonire atĩ ndarĩ ũndũ eekĩte wa gũtũma ooragwo, no tondũ nĩacookirie ciira riiko kũrĩ Mũthamaki, ngĩtua itua rĩa kũmũtũma Roma. 26 No ndĩrĩ na ũndũ mũna ingĩandĩkĩra Mũthamaki Mũgaathe igũrũ rĩake. Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ndamũrehe mbere yanyu inyuothe, na makĩria mbere yaku wee Mũthamaki Agiripa, nĩgeetha ũhoro ũyũ warĩkia gũtũrio, ngĩe na ũndũ ingĩandĩka. 27 Nĩgũkorwo ndikuona kwagĩrĩre gũtũma mũndũ muohe itekuonania maũndũ marĩa athitangĩrwo.”

26 Nake Agiripa akĩra Paũlũ atĩrĩ, “Ūrĩ na rũũtha rwa kwĩyarĩria.” Nĩ ũndũ ũcio Paũlũ agĩtambũrũkia guoko, akĩambĩrĩria kwĩyarĩrĩria, akiuga atĩrĩ, 2 “Mũthamaki Agiripa, nĩngũigua ndĩ mĩtũku kũrũgama mbere yaku ũmũthĩ ndiyarĩrĩrie igũrũ rĩa maũndũ mothe marĩa thitangĩrwo nĩ Ayahudi, 3 na makĩria nĩ tondũ wee nĩũũ mĩtugo yothe ya Ayahudi na maũndũ marĩa makarana nĩgĩria. Nĩ ũndũ ũcio nĩndakũhooya ũũthikĩrĩrie ũteguhethũka. 4 “Ayahudi othe nĩmoofĩ ũria ndũũrite kuuma ndĩ mwana, kuuma kĩambĩrĩria kĩa mĩtũũrĩre wakwa ndĩ bũrũri-inĩ wakwa kĩũmbe, o na ndĩ Jerusalem. 5 Nĩmanjũũ hĩndĩ ndaaya, na mangĩenda, no maheane ũira wakwa, atĩ kũringana na watho ndaatũũrite ndĩ Mũfarisai, ndĩrutanĩrie na kĩyo kũrũmia maũndũ mothe ma ndini iitũ. 6 Na rĩrĩ, ndũgamĩte haha ũmũthĩ njiirithio nĩ ũndũ wa kwĩrĩgĩrĩra kĩranĩro kĩria Ngai eerĩre maithe maitũ. 7 Kĩranĩro kũu no kĩo mĩhĩrĩga rĩa iitũ ikũmi na ĩrĩ ĩrĩgagĩrĩra kuona gĩkĩhingio, rĩria ĩtungatagĩra Ngai na kĩyo ũtukũ na mũthenya. Na rĩrĩ, wee Mũthamaki,

Ayahudi maathitangite nĩ ūndũ wa kīrĩgīrĩro kīu. **8** Nĩ kī kīngītũma mūdũ o na ūrĩkũ wanyu atue atĩ nĩ ūndũ ūtangītĩkio, atĩ Ngai nĩariũkagia arĩa akuũ? **9** “O na nĩ nĩndaiguithĩtio atĩ nĩndagīrĩro nĩ gwĩka ūrĩa wothe ingĩahotire ndegane na rīitwa rĩa Jesũ wa Nazarethi. **10** Na ūguo nĩguo ndeekire kũu Jerusalemu. Ngũkia andũ aingĩ a arĩa aamũre njeera, heetwo rūũtha nĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na rĩrĩa andũ acio mooragagwo, nĩndetikanagia na ituĩro rĩu. **11** Mahinda maingĩ nĩndathiiaga kuuma thunagogi-inĩ ĩmwe nginya ĩrĩa ĩngĩ nĩgeetha ndĩmaneane maherithio, na ngageria kũmahatĩrĩria marume Ngai. Na tondũ wa ūrĩa ndaamarakarĩre mũno nĩndathiiaga kũmanyariira o na matũũra-inĩ marĩa manene ma kũngĩ. **12** “Hĩndĩ ĩmwe ndĩ rūgendo-inĩ ta rūu-rĩ, ndaathiiaga Dameski heetwo ūhoti na ngatũmwo nĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene. **13** Kūrĩ thaa thita cia mũthenya, wee Mũthamaki, ndĩ njĩra-inĩ ngĩona ūtheri mũnene woimĩte igūrũ ūkengete gũkĩra riũa, ūkĩnarĩra mĩena yothe, nĩ na andũ arĩa twarĩ nao. **14** Ithuothe tũkĩgũa thĩ, na nĩ ngĩguu mũgambo ūkĩnjĩra atĩrĩ na rwario rwa Kĩhibirania, ‘Saũlũ, Saũlũ, ūũnyariiraga niki? Nĩ ūndũ ūrĩ hinya hariwe kũhũura mĩcengi na haati.’ **15** “Na nĩ hĩndĩ ĩyo ngĩũria atĩrĩ, ‘Wee nĩwe ũ, Mwathani?’ “Nake Mwathani akĩnjookeria atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ Jesũ ūrĩa ūnyariiraga. **16** Rĩu ūkĩra ūrũgame na magūrũ maku. Ndaakuumĩrĩra ngwamũre ūtũike ndungata na ūtũike mũira wa maũndũ marĩa wonete mangonĩ na marĩa ngũkuonia. **17** Nĩngũkũhonokia kuuma kūrĩ andũ anyu na kuuma kūrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ arĩa ndĩragūtũma kūrĩ o, **18** ūkamahingũre maitho, na ūmagarũre moime nduma-inĩ mathĩ ūtheri-inĩ, na ūmarute hinya-inĩ wa Shaitani ūmatware kūrĩ Ngai, nĩgeetha maamũkire ūrekanĩri wa mehia, na magĩe na handũ gatagatĩ-inĩ ka andũ arĩa matheretio na ūndũ wa kũnjĩtikia.’ **19** “Nĩ ūndũ ūcio, Mũthamaki Agiripa, ndiigana kwaga gwathĩkĩra kĩoneki kũu kĩoimĩte igūrũ. **20** Ngĩambĩrĩria kũhunjĩria andũ arĩa maarĩ Dameski, ngĩcooka ngĩhunjĩria andũ a kũu Jerusalemu o na a Judea guothe, na andũ-a-Ndũrĩrĩ o nao. Ndaahunjagia atĩ nĩmagĩrĩrwo nĩ kwĩrira na magarũrũke kūrĩ Ngai, na moonanie kwĩrira kwao na ūndũ wa cĩko ciao. **21** Kĩu nĩkĩo gĩatũmire Ayahudi maanyĩtĩre hekarũ-inĩ, na magerie kũnjũraga. **22** No nĩngoretwo ndĩ na ūteithio wa Ngai nginya ūmũthĩ ūyũ, na nĩkĩo nũngĩ haha nĩguo heane ūira kūrĩ andũ arĩa anini na arĩa anene o ūndũ ūmwe. Ndirĩ ūndũ njugaga makĩria ma

ũrĩa anabii na Musa moigĩte atĩ nĩũgekĩka, **23** atĩ Kristũ nĩakanyariirwo, na atũke wa mbere kũriũka kuuma kūrĩ arĩa akuũ, nĩguo ahunje ūhoro wa ūtheri kūrĩ andũ aake kĩũmbe o na kūrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ.” **24** Fesito aigua ūguo, akĩmũgũthũkĩra akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee Paũlũ nĩkũgũrũka ūgũrũkĩte! Gĩthomo kũu gĩaku kĩngĩ nĩgĩtũmĩte ūgũrũke.” **25** Nake Paũlũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ mũgaathe Fesito, nĩ ndigũrũkĩte. Ūndũ ūrĩa ndĩroiga nĩ wa ma na ti ūgũrũki. **26** Mũthamaki nĩoi maũndũ maya, na no ndĩmwarĩre itegwĩtigĩra. Nĩ njũũ atĩ gũtĩrĩ ūndũ o na ūmwe wa maũndũ maya aagĩte kũmenya, tondũ matiekĩrwo hitho-inĩ. **27** Mũthamaki Agiripa, wee nĩwĩtikĩte anabii? Nĩnjũũ atĩ nĩũmetĩkĩte.” **28** Hĩndĩ ĩyo Agiripa akĩũria Paũlũ atĩrĩ, “Nĩũgwĩciiria atĩ kahinda-inĩ kanini ūguo no ūnjguithie ndũke Mũkristiano?” **29** Nake Paũlũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “kahinda kanyĩhe kana karaihe, ndĩrahooya Ngai atĩ to wee wiki, no o na andũ aya angĩ othe maraathĩkĩrĩria ūmũthĩ, ndenda matũke ta nĩ, tĩga o mĩnyororo ĩno.” **30** Mũthamaki ūcio agĩũkĩra marĩ hamwe na barũthi, na Berinike, na andũ arĩa maikarĩte hamwe nao. **31** Makiuma nyũmba ĩyo, na rĩrĩa maaranagĩria, makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ūyũ ndarĩ ūndũ ekĩte wa gũtũma ooragwo kana ohwo.” **32** Agiripa akĩria Fesito atĩrĩ, “Mũndũ ūyũ nĩangĩarekererio korwo ndaracooketie ciira riiko kūrĩ Kaisari.”

27 Na rĩrĩa gwatuirwo atĩ nĩtũkũhaica marikabu tũthĩ Italia, Paũlũ na andũ arĩa angĩ mooheetwo makĩneanwo kūrĩ mũnene-wa-thigari-igana rĩmwe, warĩ wa mbũtũ ya Agusito, wetagwo Juliasi. **2** Tũkĩhaica marikabu yoimĩte Aduramutio ĩrĩa yakirie gũthĩ icukĩro-inĩ cia marikabu iria ciarĩ ndwere-inĩ cia iria rĩrĩa inene bũrũri-inĩ wa Asia, na ithũ tũkĩambĩrĩria rūgendo tũgĩthĩ. Nake Arisitariko, Mũmakedonia woimĩte Thesalonike, aarĩ hamwe na ithũ. **3** Mũthenya ūyũ ūngĩ tũgĩkinya Sidoni; nake Juliasi, nĩ ūndũ wa kũiguĩra Paũlũ tha, akĩmwĩtikĩria athĩ kūrĩ arata aake nĩguo mamũhe kĩrĩa angĩabatarire. **4** Twoima kũu tũkĩambĩrĩria rūgendo rĩngĩ, tũgereire mwena ūrĩa ūtaarĩ rũhuho wa Kuporo, tondũ huho cioimaga na mwena ūrĩa twathiiaga. **5** Twaarĩkia gũtũkĩania iria rĩrĩa inene rĩrĩa rĩarĩ gũkuhĩ na mabũrũri ma Kilikia na Pamufilia tũgĩkinya itũũra rĩa Mira, bũrũri-inĩ wa Likia. **6** Tũrĩ kũu mũnene ūcio wa thigari igana rĩmwe akĩona marikabu ya Alekiseria yathiiaga Italia, nake agĩtũhaica yo. **7** Tũgĩthĩ kahora ihinda

rīa mīthenya māingī na tūrī na thīna mūingī nginya tūgikinya gūkuhī na Kinido. Na rīria rūhuho rwagiririe tūthīi ūria twendaga-rī, tūgīthīi tūgereire mwena ūria ūtaari rūhuho wa Kirete, kūng’ethera Salimone. 8 Nītathiire na thīna mūingī tūgereire ndwere-inī cia iria rīria inene na tūgikinya handū heetagwo Gīcukīro Kīega, hakuhī na itūura rīa Lasea. 9 Mahinda maingī nīmathirīte, na gūthīi na marikabu kwarī na ūgwati tondū ihinda rīa Gīathī gīa Kwīhinga kūrīa Irio nīriahītūkīte. Nī ūndū ūcio Paūlū akīmataara akīmeera atīrī, 10 “Athuuri aya, nīnguona atī rūgendo rwitū nī rūgūkorwo na mūtino na rūrehe hathara nene kūrī marikabu na mīrigo o na nginya kūrī mīoyo iitū yo mīene.” 11 No mūnene ūcio wa thigari igana rīmwe, handū ha gūthikīrīria ūria Paūlū oigaga, aarūmīrīire ūtaari wa mūtwarithia wa marikabu o na wa mwene marikabu iyo. 12 Tondū gīcukīro kīu gītari kīega gīa gūkarwo hīndī ya heho-rī, andū aingī magītua itua tūthīi na mbere, twīhokete gūkinya Foinike, tūikare kuo hīndī iyo ya heho. Gīkī kīari gīcukīro kīa meeri gīa Kirete, nakīo kīang’etheire mwena wa gūthini wa ithūiro, o ūndū ūmwe na mwena wa gathigathini wa ithūiro. 13 Rīria rūhuho rumīte mwena wa gūthini rwambīrīirie kūhurutana kahora-rī, magīciiria nīmona kīria mendaga, na nī ūndū ūcio makīohora marikabu magīthīi magereire hūgūrūrū-inī cia Kirete. 14 Na ihinda rītanathīi mūno, rūhuho rwa hinya wa kīhuhūkano kīnene rwetagwo “Eurakilo,” rūkīhurutana ruumīte gīcīgīrīra-inī kīu. 15 Nayo marikabu ikīnyitwo nī kīhuhūkano kīu ikīremwo nīgūthīi na kūrīa rūhuho rwoimaga, nī ūndū ūcio tūkīmīrekereria itwarwo nī rūhuho. 16 Na rīria twahītūka gīra gacīgīrīra-inī kanini geetagwo Kauda, nītwarī na thīna wa kūhaicia gatarū ga kūhonokia andū igūrū wa marikabu. 17 Hīndī irīa andū acio maakahaicirie marikabu-inī, makīhītūkīria mikanda rungu rwa marikabu yo nyene nīgeetha mamīohe wega. Nī ūndū wa gwītīgīra kūhata mūthanga-inī wa handū heetagwo Siriti-rī, makīharūrūkīa matanga na makīrekereria marikabu iyo itwarwo o kūrīa īngīatwarirwo nī rūhuho. 18 Nītwanariirīkire mūno nī ūndū wa kīhuhūkano kīu o nginya mūthenya ūyū ūngī makīambīrīria gūkīa mīrigo iria-inī. 19 Naguo mūthenya wa gatātū makīambīrīria gūkīa indo cia wīra cia marikabu iria-inī na moko mao ene. 20 Na rīria kwaagire kuoneka rīua kana njata ihinda rīa mīthenya māingī, nakīo kīhuhūkano gīgīthīi na mbere

kūhuhūkano-rī, tūkīrigīrīria na kwaga mwīhoko o wothē wa kūhonoka. 21 Thuutha wa andū gūkara ihinda irāya matekūrīa, Paūlū akīrūgama mbere yao akīmeera atīrī: “Andū aya, nī kaba mūngētīkīrīre ūtaaro wakwa mwage kuuma Kirete, hīndī iyo nīmūngīehonokirie kuuma na ūgwati ūyū o na hathara īno. 22 No rīri, nīngūmūthaita mūthīi na mbere kūmīrīria, tondū gūtīrī o na ūmwe wanyu ūkūura; tīga marikabu iiki ikwanangīka. 23 Ūtukū ūyū, mūraika wa Ngai ūria nīi ndī wake na ūria ndungataga nīarūgamire hakuhī na nīi na 24 aanjīra atīrī, ‘Paūlū ndūkae gwītīgīra. No nginya ūrūgame mbere ya Kaisari ūciirithio; na rīrī, Ngai tondū wa wega wake, nīekūhonokia mīoyo ya andū arīa othe ūrī nao.’ 25 Nī ūndū ūcio, inyuī andū aya, thīi na mbere kūmīrīria, nīgūkorwo ndī na wītīkio thīinī wa Ngai atī nīgūkūhaana o ta ūguo aanjīrīte. 26 No o na kūrī ūguo no nginya tūhate gīcīgīrīra-inī kīna.” 27 Na rīrī, ūtukū wa mūthenya wa ikūmi na īna wakinya, o tūgītwarithagio ūu na ūu nī rūhuho tūtuīkaniirie iria rīria rīttagwo Adiria-rī, ūtukū gatagatī atwarithia a marikabu makīgereria nīmakuhīrīrie thī nyūmū. 28 Nao makīoya kīgeri kīa ūriku wa maai makīona atī maai maarī na ūriku wa buti igana rīa mīrongo īrī. Thuutha wa kahinda kanini magīthima rīngī makīona atī maai maarī na ūriku wa buti mīrongo kenda. 29 Nī ūndū wa gwītīgīra tūtīkaagūthithio rwaro rwa ihiga, makīrekīa nanga inya kuuma mwena wa na thuutha wa marikabu, na makīhooya gūkīe. 30 Na rīria maageragia kūura moime marikabu-inī, atwarithia a marikabu makīharūrūkīa gatarū ga kūhonokia andū iria-inī, metuīte atī marena kūharūrūkīa nanga imwe kuuma mūthia wa na mbere wa marikabu. 31 Hīndī iyo Paūlū akīra mūnene ūcio wa thigari igana rīmwe hamwe na thigari atīrī, “Andū aya maga gūkara marikabu-inī, inyuī mūtingīhonoka.” 32 Nī ūndū ūcio thigari igītīnia mikanda irīa yanyitīte gatarū ga kūhonokia andū, makīreka koore. 33 Gwakuhīrīria gūkīa, Paūlū akīmathaita othe marīe irio, akīmeera atīrī, “Kwa ihinda rīa mīthenya ikūmi na īna mīthiru, mūkoretwo mūkarīte o ūguo mwīmīte irio, mūteekūrīa kīndū. 34 Rīu ndamūthaita mūrīe irio. Nīmūbatarīte kūrīa irio nīguo imūige muoyo. Gūtīrī rūcuīrī rwa mūtwe wa mūndū o na ūmwe wanyu rūkūura.” 35 Aarīka kuuga ūguo, akīoya mūgate, agīcookeria Ngai ngaatho mbere yao othe. Agīcooka akīwenyūranga, akīambīrīria kūrīa. 36 Nao othe makīigua momīrīria, makīoya irio makīria.

37 Ithuothe twarī andū 276 arīa twarī marikabu-inī. 38 Rīrīa maarīire makīhūūna, maacookire magīkīa ngano iria-inī nīgeetha marikabu ihūthe. 39 Kwarooka gūkīa-rī, atwarithia matiigana kūmenya būrūrī ūcio, no makīona gīcongoco kīarī na mūthanga hūgūrūrū-inī, magīcīria magerie kūhatithia marikabu ho. 40 Nao makīrenga nanga, igītigwo iria-inī, na o hau makīohora mīkanda rīra yohete thukani. Magīcooka makīhaicia taama ūrīa wīkagīrwo mbere ya marikabu nīguo ūnyīite rūhuho, magīthī meerekeire hūgūrūrū-inī. 41 No rīrī, marikabu ikīgūtha mūthanga na ikīhata. Mūthia wa na mbere wayo ūkīhata na ūkīrūma biū, nago mūthia wa na thuutha ūkiunīkanga nī ūndū wa kūhūrwo nī makūmbī ma maā. 42 Thigari ikībanga cīūrage ohwo nīgeetha gūtīkagīe o na ūmwe wao ūngīthambīra oore. 43 No tondū mūnene ūcio wa thigari igana rīmwe nīendaga kūhonokia muoyo wa Paūlū, agīcīgīria cīke ūguo ciabangīte. Agīathana atī andū arīa mangīahotire gūthambīra mame marūūge maā-inī mathī thī nyūmū. 44 Nao andū acio angī makīnye kuo menyītīrīre mbaū kana icunjī cia marikabu. Ūguo nīguo andū othe maakīnyire thī nyūmū matarī na ūūru.

28 Twaarīkia gūkīnya hūgūrūrū-inī tūtārī na ūūru, nīguo twamenyire atī gīcīgīrīra kīu gīetagwo Malita. 2 Nao atūūrī a gīcīgīrīra kīu magītuonia ūtugi wa mwanya. Magītwakīria mwaki tondū nī kuoiraga na kwarī na heho na magītūnyīita ūgeni ithuothe. 3 Nake Paūlū akīōya gīkundi gīa tūkū, na rīrīa aatūkagīra riiko-rī, ndūrīa ikīumīra nī ūndū wa ūrugarī wa mwaki, ikīoherera guoko-inī gwake. 4 Rīrīa andū a gīcīgīrīra kīu moonire ndūrīa icuuhīte guoko-inī gwake makīrana atīrī, “Mūndū ūyū no ngīnya akorwo nī mūūrangani, nīgūkorwo o na gūtūka nīahonokire kuuma iria-inī, kīhooito gītīmwtīkīrītīe atūūre muoyo.” 5 Nowe Paūlū akīrībarībīra nyoka īyo mwaki-inī na ndaigana kuona ūndū mūūru. 6 Andū maataanyaga kuona akīimba kana agwe o rīmwe akue, no thuutha wa gweterera hīndī ndaaya, makīona gūtīrī ūndū ūtarī wa ndūire ūrekīka harī we, makīrīcūkwo makiuga atī aarī ngai. 7 Na rīrī, hakuhī na hau maarī, nī kwarī na gīthaka kīarī kīa mūndū wetagwo Pabulio, ūrīa warī mūnene wa gīcīgīrīra kīu. Nake nīatūnyīitire ūgeni gwake, na kwa ihinda rīa mīthenya itatū agītūtuga wega arī na ūtaana. 8 Nake ithe aarī ūrīrī arī mūrūaru mūrīmū wa kūhīuha mwīrī na kūharwo thakame. Paūlū agītoonya nyūmba

kūmuona, na thuutha wa kūmūhoera akīmūgīrīra moko akīmūhonīa. 9 Rīrīa gwekīkire ūguo, andū arīa angī maarī arūaru gīcīgīrīra-inī kīu magīūka, makīhonio. 10 Nīmatuonīrie gītīo na njīra nyingī, na rīrīa twehaarīrie gūthī magītūhe kīrīa gīothe twabataire. 11 Thuutha wa mīeri itatū tūkīhaica marikabu yaikarīte kīu gīcīgīrīra-inī hīndī ya heho. Nayo yarī marikabu ya kuuma Alekīanderīa na yarī na rūūrī rwa ngai cia mahatha iria cīetagwo Kasitorī na Poluke. 12 Twakīnya Sirakusī tūgīkara kuo ihinda rīa thikū ithatū. 13 Twoīma kīu tūgīthī tūgīkīnya Regio. Mūthenya ūyū ūngī gūkīgīa na rūhuho rwa kuuma mwena wa gūthīni, nago mūthenya ūcio ūngī warūmīrīre tūgīkīnya Puteoli. 14 Kīu tūgīkora arīū na aarī a Ithe witū amwe, arīa maatūnyīitire ūgeni, na magītūūrīa tūikaranie nao ihinda rīa kīumīa kīgīma. Ūguo noguo twacookire tūgīkīnya Roma. 15 Ariū na aarī a Ithe witū arīa maarī kīu nīmaīguīte atī nītuokaga, nao magīūka o ngīnya ndūnyū ya Apio, na handū hetagwo Nyūmba Ithatū cia Agēnī gūtūthaagaana. Nake Paūlū ona andū acio, agīcookerīa Ngai ngaatho na akīgua omīrīria. 16 Rīrīa twakīnyire Roma, Paūlū nīetīkīrīrio aikare arī wīkī, arī na mūthigari wa kūmūrangīra. 17 Thuutha wa thikū ithatū, Paūlū agīta atongoria a Ayahudī mongane hamwe. Rīrīa maagomanire, Paūlū akīmeera atīrī, “Ariū na aarī a Ithe witū, o na gūtūka ndīrī ūndū mūūru njīkīte andū aitū kana ngathūkia mītugo ya maithe maitū-rī, nīndanyītīrwo Jerusalemu na ngīneanwo kūrī andū a Roma. 18 Nao magītūthuurīa na makīenda kūndekīa tondū ndīarī na ihītīa rīa ūgeri wa ngero rīa gūtūma njūrāgwo. 19 No rīrīa Ayahudī maareganire na itua rīu, ndīrī ūndū ūngī ngīekīre tīga gūcookīa cīira riiko gwa Kaisari, no tī atī ndaarī na ūndū wagūthītangīra andū akwa. 20 Kīu nīkīo gītūmīte njūūrīe tuonane na inyuī na twaranīrie. Njohetwo na mūnyororo ūyū nī ūndū wa kīrīgīrīro kīa andū a Isīraelī.” 21 Nao makīmūcookerīa atīrī, “Ithuī tūtīrī twanyīita marūa magūkonīī kuuma Judea, na gūtīrī mūrū kana mwarī wa Ithe witū ūkīte kuuma kuo agatūkīnyīria ūhorō kana akaaria ūndū mūūru waku. 22 No nītūkwenda kūigua woni waku nī ūrīkū, nīgūkorwo nītūū atī kūndū guothe andū nīmararia magokīrīra gīkundi gīkī.” 23 Nao makībanga gūcēmanīa na Paūlū mūthenya mūna, na magīūka kūrīa aaikaraga marī gīkundi kīnene gūkīra mbere. Kuuma rūcīinī ngīnya hwaī-inī akīmātaara na akīmōimbūrīra ūhorō

wa ūthamaki wa Ngai, na akĩgeria kũmaiguithia ūhoru wa Jesũ kuuma Watho-inĩ wa Musa na kuuma Maandiko-inĩ ma Anabii. 24 Amwe magĩtikia ūrĩa aameerire, no angĩ makĩaga gwĩtikia. 25 Nao makĩaga kũiguithania o ene, na makĩambĩrĩria gũthiĩ rĩrĩa maaguire mũthia-inĩ Paũlũ oiga atĩrĩ, “Roho Mũtheru nĩeerire maithe manyu ūhoru wa ma rĩrĩa aaririe na kanua ka Isaia ūrĩa mũnabii, akiuga atĩrĩ: 26 “Thiĩ kũrĩ andũ aya, ūmeere atĩrĩ, “Inyuĩ mũgũtũura mũiguaga, no mũtikamenya ūndũ; mũgũtũura muonaga, no mũtigakuũkĩrwo.” 27 Nĩgũkorwo ngoro cia andũ aya itirĩ tha; matũ mao matingĩhota kũigua, na nĩmahingĩte maitho mao. Tondũ maahota kuona na maitho mao, na maigue na matũ mao, nacio ngoro ciao igĩe na ūmenyo, nao manjookerere, na nĩ ndĩmahonie.’ 28 “Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, nĩngwenda mũmenye atĩ ūhonokio wa Ngai nĩtũmĩtwo kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, nao nĩmegũthikĩrĩria!” 29 (Na aarĩkia kuuga ūguo-rĩ, Ayahudi magĩthiĩ magĩkararanagia mũno o ene.) 30 Na kwa ihinda rĩa mĩaka iĩrĩ mĩgima, Paũlũ agĩkara kũu, arĩ nyũmba yake ya gũkombora, na akanyiiita ūgeni andũ arĩa othe mokaga kũmuona. 31 Nĩahunjagia ūhoru wa ūthamaki wa Ngai, na akarutana ūhoru ūkonii Mwathani Jesũ Kristũ arĩ na ūcamba, na hatari na ūndũ ūngĩmũrigĩrĩria.

Aroma

1 Nĩ nĩ Paũlũ, ndungata ya Kristũ Jesũ, o nĩ njĩtũtwo ndũike mũtũmwo, na ngaamũrwo hunjagie Ũhororũria-Mwega wa Ngai, **2** o Ũhororũria-Mwega eeranĩire o mbere na tũnua twa anabii ake thĩĩnĩ wa Maandĩko marĩa Matheru, **3** ũria ũkonĩ Mũrũwe, ũria ta mũndũ warĩ wa rũciaro rwa Daudi. **4** Na rĩrĩ, Roho wa ũtheru nĩonanirie na ũhoti atĩ Jesũ Kristũ nĩ Mũrũ wa Ngai tondũ wa ũria aariũkire akiuma kũrĩ arĩa akuũ: o we Jesũ Kristũ Mwathani witũ. **5** kũgerera we Ngai nĩatũheete wega wake, na agatũhe ũhoti ta atũmwo nĩguo twĩre andũ-a-Ndũrĩrĩ ciothe kũndũ guothe ũria Ngai amekũire, nĩguo mamwitĩkie na mamwathĩkire, nĩguo matũme rĩtwa rĩake rĩgocagwo. **6** O na inyuĩ mũrĩ amwe a acio metĩtwo matũike a Jesũ Kristũ. **7** Ndĩramwandĩkĩra marĩa maya inyuothe arĩa mũrĩ kũu Roma, o inyuĩ mwendetwo nĩ Ngai, na mũgetwo mũtuũke andũ aamũre: Wega na thayũ kuuma kũrĩ Ngai Ithe witũ, na kuuma kũrĩ Mwathani Jesũ Kristũ, iroikara na inyuĩ. **8** O mbere nĩngũcookeria Ngai wakwa ngaatho thĩĩnĩ wa Jesũ Kristũ nĩ ũndũ wanyu inyuothe, tondũ ũhororũria wa witĩkio wanyu nĩũmenyithanĩtio thĩ yothe. **9** Ngai, ũria nĩ ndungatagĩra na ngoro yakwa yothe na ũndũ wa kũhunjia Ũhororũria-Mwega wa Mũrũwe-rĩ, nĩwe mũira wakwa wa ũria ndũũraga ndĩmũrĩkanaga **10** mahooya-inĩ makwa hĩndĩ ciothe; na nĩndĩrahooya atĩ rĩu nĩ ũndũ wa kwenda kwa Ngai no hingũrĩrwo njĩra nĩguo njũke kũrĩ inyuĩ. **11** Nĩndĩrerĩrĩria mũno tuonane na inyuĩ nĩgeetha ndĩmũgaĩre iheo cia kũiroho nĩguo muongererwo hinya, **12** ũguo nĩ kuuga atĩ inyuĩ na nĩ tũgĩe na ũhororũria wa kũmanĩrĩria, o mũndũ omĩrĩrie mũndũ ũria ũngĩ na witĩkio wake. **13** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ndikwenda mwage kũmenya atĩ nĩ mahinda maingĩ ndanabanga kũmũceerera (no ndanagirĩrĩrio gwĩka ũguo nginya rĩu) nĩgeetha ngĩe na maciario thĩĩnĩ wanyu, o ta ũria ngĩite na maciario thĩĩnĩ wa andũ-a-Ndũrĩrĩ iria ingĩ. **14** Nĩ haana ta ndĩ na thĩĩrĩ na Ayunani o na arĩa matarĩ Ayunani, ningĩ ngagĩa na thĩĩrĩ wa andũ arĩa oogĩ o na arĩa matarĩ oogĩ. **15** Nĩ ũndũ ũcio nĩkĩo ndĩriragĩria mũno kũhunjia Ũhororũria-Mwega o na kũrĩ inyuĩ arĩa mũtũũraga Roma. **16** Nĩ ndingĩconokera Ũhororũria-Mwega, tondũ nĩguo hinya wa Ngai wa gũtũma mũndũ o wothe ũria ũwitĩkĩtie ahonoke: O mbere Ayahudi, na thutha wao nĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ. **17** Nĩngũkorwo thĩĩnĩ

wa Ũhororũria-Mwega, ũthingu ũria uumĩte kũrĩ Ngai nĩũguũrĩtio, na nĩguo ũthingu ũria wonekaga na ũndũ wa gwĩtikia kuuma o kĩambĩrĩria nginya kĩrĩkĩro, o ta ũria kwandĩkitwo atĩrĩ: “Mũndũ ũria mũthingu arĩtũũraga muoyo nĩ ũndũ wa gwĩtikia.” **18** Mang'ũrĩ ma Ngai nĩmagũrĩtio kuuma igũrũ mokĩrĩre ũhororũria wothe wa andũ kũregana na Ngai, na waganu wa andũ arĩa magiragĩrĩria ũhororũria-wa-ma na ũndũ wa waganu wao, **19** nĩngũkorwo maũndũ ma Ngai marĩa mangĩmenyeka nĩo matiagĩte kũmenyeka nĩo, tondũ Ngai nĩwe wamamenyithirie. **20** Nĩngũkorwo kuuma rĩrĩa thĩ yombirwo, maũndũ ma Ngai marĩa matonekaga, na nĩmo hinya wake wa tene na tene, o na ũngai wake, nĩmarĩkĩtie kuoneka o wega, na makamenyeka nĩ ũndũ wa indo iria ciombirwo, nĩgeetha andũ matikagĩe na kĩngwatio. (aĩdios g126) **21** Tondũ o na harĩa maamenyete Ngai, matiigana kũmũgooca taarĩ Ngai, kana makĩmũcookeria ngaatho, no meciiria mao maatuũkire ma tũhũ, nacio ngoro ciao ngĩguo ikĩgĩa nduma. **22** Na o rĩrĩa moigaga atĩ o nĩ oogĩ-rĩ, noguo maatuũkire irimũ, **23** nao magĩkũũrania riiri wa Ngai ũria mũtũũra muoyo na mĩhianano ithondeketwo ikahaana ta andũ arĩa makuuaga, na nyoni, na nyamũ cia magũrũ mana, o na nyamũ iria itaambaga thĩ. **24** Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩmarekereria marũmagĩrĩre merĩrĩria mao mooru marĩa ngoro ciao cieriragĩria, o na mekage maũndũ ma ũmaraya ma kwagithia mĩrĩrĩ yao gĩtĩno, mũndũ na ũria ũngĩ. **25** Nĩmakũũranirie ũhororũria-wa-ma wa Ngai na maheeni, makĩhooya na magĩtungatĩra indo iria ciombirwo handũ ha gũtungatĩra Mũciũmbi, o ũcio wa kũgocagwo nginya tene. Amenĩ. (aĩon g165) **26** Tondũ wa ũguo-rĩ, Ngai nĩamarekererie marũmagĩrĩre merĩrĩria mao mooru ma maũndũ ma thoni. O na andũ-a-nja ao nĩmakũũranirie mũtugo wao ũria wa ndũire na ũria ũtarĩ wa ndũire. **27** O nao arũme o ũndũ ũmwe nĩmatiganiĩrie mũtugo wao ũria wa ndũire na andũ-a-nja, magaakanagwo nĩ merĩrĩria mooru ma kwĩrĩranĩria o ene. Arũme magĩka ciĩko cia ũra-thoni na arũme arĩa angĩ, nao nĩmegwatĩire thĩĩnĩ wa mĩrĩrĩ yao ene iherithia rĩrĩa rĩmagĩrĩire nĩ ũndũ wa waganu ũcio wao. **28** Na makĩria ma ũguo-rĩ, tondũ mationire bata wa gũtũũra mamenyete Ngai, nake akĩmarekereria magĩe na meciiria ma ũmaramari, mekage maũndũ marĩa mataagĩrĩrwo nĩ gwĩkwo. **29** Nao makĩyũrwo nĩ waganu wa mĩthemba yothe, ũũru, na ũkoroku, na

meciiria ma ūmaramari. Makaiyūrwo nī ūiru, na ūragani, na ngūi, na maheeni, na rūmena. Magatuika andū a mūhuhu, **30** na acambania, na athūūri Ngai, na acinūrani, na egaathi, na etiī, mathugundaga njira cia gwika ūuru, na andū matang̃athikira aciari ao; **31** nao ti akuūku wega, na matitiāga ūhoro ūria mūrīkanire, na nī oru mūno, na matiri tha. **32** Na o na gwatuika nīmooi watho wa ūthingu wa Ngai atī andū arīa mekaga maūndū ta macio maagirīrwo nī gūkua, to gūthiī mathiia na mbere na gwika maūndū macio tu, no nīmetikanagia na andū arīa mekaga maūndū macio.

2 Nī ūndū ūcio-rī, wee mūndū ūyū ndūrī na kīngwatio, wee ūtuagira mūndū ūria ūngī ciira, nīgukorwo rīria ūgūtuira mūndū ūngī ciira, nīwe mwene ūretuira ciira, tondū wee ūratuanira ciira wīkaga maūndū o macio ekaga. **2** Na nītūūi atī Ngai agaatuira andū arīa mekaga maūndū ta macio ciira na kīhoo. **3** Tondū rīria wee mūndū ūyū, ūtuagira arīa angī ciira na ūgacooka ūgeeka maūndū o macio mekagarī, wee ūgwīciiria nīūkahanoka ciira wa Ngai? **4** Kana nīkūnyarara ūnyararīte ūtugi wake mūnene, na ūkirīrīria, na wetereri wake, ūkaaga kūmenya atī ūtugi wa Ngai nīguo ūkūguucagīrīria nīguo wīrire? **5** No rīrī, nī ūndū wa ūria ūmītie ngoro yaku, na ūkarega kwīrira-rī, nī mang'ūrī ūreigira marīa magagūkīrira. Nīgukorwo mūthenya wa mang'ūrī nīurooka, rīria matuīro ma Ngai ma kīhoo makaaguūranīro. **6** Nī ūndū Ngai akaarīha o mūndū kūringana na maūndū marīa aaneke. **7** Arīa macaragia kūheo riiri, na gītīo, na ūhoro wa kwaga kūbuta, nī ūndū wa gwika wega matekūnoga-rī, acio nīakamahe muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) **8** No arīa eyendi, na nīmaregaga ūhoro-wa-ma na makarūmagīrīra maūndū moorurī, acio nīmagakinyīrwo nī mang'ūrī na marakara. **9** Nīgūkaagia na thīina na mīnyamaro kūrī andū othe arīa mekaga ūuru; mbere kūrī Ayahudi, na thuutha kūrī andū-a-Ndūrīrī; **10** no riiri, na gītīo, na thayū ikaaheo mūndū o wotho ūria wīkaga wega: mbere kūrī Ayahudi, na thuutha kūrī andū-a-Ndūrīrī. **11** Nīgukorwo Ngai ndatīagira andū maūthī. **12** Andū arīa othe mehagia matarī watho-inī makaaniinwo matarī watho-inī, nao arīa othe mehagia marī rungu rwa watho magaatuīrwo ciira kūringana na watho ūcio. **13** Nīgukorwo ti arīa maiguaga watho matuagwo athingu maitho-inī ma Ngai, no arīa maathikagira watho

nīo magaatuuo athingu. **14** (Ti-itherū, rīria andū-a-Ndūrīrī arīa matarī na watho mekaga maūndū marīa watho uugīte nī ūndū wa ūhoro wao wa mūciarīre-rī, o ene nīmonanagia nīmooi watho ūcio, o na gūtuika matiri maūigua **15** tondū nīmonanagia atī maūndū marīa mabataranagia thīini wa watho nīmandike ngoro-inī ciao, nacio thamiri ciao o nacio ikaruta ūira, namo meciiria mao rīmwe makamaciirithagia na rīria rīngī makamaciirīria.) **16** Ūndū ūyū ūkooneka mūthenya ūria Ngai, na ūndū wa Jesū Kristū agaatuira ciira meciiria ma hitho marīa marī ngoro-inī cia andū, o ta ūria Ūhoro-ūria-Mwega uugīte, ūria nīi hunjagia. **17** Atīrīrī, angīkorwo wee wītāga Mūyahudi; na ūngīkorwo wīhocagia ūhoro-inī wa watho na nīwīrahagira ngwatanīro yaku na Ngai; **18** angīkorwo nīūmenyete ūria endaga, na ūgakūrana maūndū marīa marī bata gūkīra marīa mangī tondū wa ūria ūrutitwo maūndū ma watho; **19** angīkorwo nīwītikitie atī wee ūri mūtongoria wa andū arīa atumumu, o na ūtheri wa gūtherera arīa marī nduma-inī, **20** o na mūtaari wa andū arīa akīgu, na mūrutani wa tūkenge, tondū thīini wa watho ūri na mūhianire wa ūria ūmenyo wa ūhoro-wa-ma ūtariī; **21** hakirī ūguorī, wee ūrutaga andū arīa angī-rī, ndūngīkīruta wee mwene? Wee ūhunjagia atī andū matikaiye-rī, wee nīūiyaga? **22** Wee uugaga atī andū matikanatharanie-rī, wee nīūtharanagia? Wee ūthūire mīhianano-rī, wee nīūiyaga indo cia hekarū cia andū arīa matooi Ngai? **23** Wee wīrahagira watho-rī, nīūconorithagia Ngai na ūndū wa kwagarara watho ūcio? **24** O ta ūria kwandikitwo atīrī, “Rīitwa rīa Ngai nīricambagio thīini wa andū-a-Ndūrīrī nī ūndū wanyu.” **25** Ūhoro wa kūrūa nī ūri kīguni ūngīrūmia ūria watho uugīte, no ūngīagarara watho ūcio-rī, ūhoro ūcio waku wa kūrūa ūtuikite ta ūtaruīte. **26** Angīkorwo arīa matarī aruu nīmahingagia maūndū marīa mabataranagia thīini wa watho-rī, githī acio matiagīrīre gūtuuo ta maruīte? **27** Mūndū ūria ūtarī mūruu mwīrī na nīahingagia ūria watho uugīte-rī, nīakamūtuira ciira, inyuī mwagararaga watho ūcio o na mwakorwo nīmūruīte na mūrī na watho ūria mwandike. **28** Tondūrī, Mūyahudi ti ūria wonanagia atī nī Mūyahudi na igūrū, nakuo kūrūa to kūrīa gwa kuoneka mwīrī-inī. **29** Aca, Mūyahudi kūna nī ūria Mūyahudi ngoro; nakuo kūrūa nī kūrūa kwa ngoro, ūguo nī kuuga atī nī ūhoro wa Roho, no ti wa watho ūria mwandike.

Kūganwo kwa mündū ta ūcio-rī, gūtiumaga kūrī andū, no kuumaga kūrī Ngai.

3 Gwatuika ūguo-rī, Mūyahudi agīkīrīte andū arīa angī na kī? Kana bata wa kūrūa ūkīrī ūrīkū? **2** Hī! Ūguni no mūnene na njīra ciothe! Mbere ya maündū mothe, Ayahudi nīo mehokeirwo ūramati wa ciugo cia Ngai. **3** Ī kūngikorwo amwe ao nīmagire kwīhokeka, kwaga kwīhokeka kwao, nīkūngīatūmire Ngai aage gūtuika mwīhokeku? **4** Kūroaga gūtuika ūguo! Ngai arotuika wa ma, na mündū o wothē atuīke wa maheeni, o ta ūrīa kwandīkītwo atīrī: “Nīguo kuonekage atī rīrīa ūkwaria, wee waragia maündū ma kīhooito, na ūhootanage rīrīa ūgūciirithania.” **5** No rīrī, angīkorwo wagi witū wa ūthingu nītūtūmaga ūthingu wa Ngai ūguūrio mūno makīria-rī, tūkiuge atīa? No tuuge atī Ngai ti wa kīhooito rīrīa egūtūkīnyīria mang’ūrī make? (Ndiraaria o ta ūrīa mündū wa gūkū thī angīaria.) **6** Aca, kūroaga gūtuika ūguo! Angīkorwo ūguo nīguo kūrī-rī, Ngai angīgītūira thī ciira atīa? **7** No mündū ahota kuuga atīrī, “Angīkorwo kūheenanania gwakwa no kūingīhie ūhorō-wa-ma wa Ngai, na nī ūndū ūcio gūtūme riiri wake wongerereke-rī, nī ngītuağīrwo ciira ta ndī mwīhia nīkī?” **8** Nī kī kīgiragia tuuge, ta ūrīa tūcambagio atī nīguo tuugaga, o na ta ūrīa andū amwe moigaga atī nīguo tuugaga, “Nītūtūire twīkaga ūūru nīguo wega woneke?” Acio-rī, gūtūirwo ciira kwao nī gwa kīhooito. **9** Tūkiuge atīa? Ithuī Ayahudi tūkīrī ega gūkīra andū arīa angī? Aca, tīguo! Nītūrīkītie kuonania hau mbere atī Ayahudi o hamwe na andū-a-Ndūrīrī othe nīmagwīte hinya-inī wa mehīa. **10** O ta ūrīa kwandīkītwo atīrī: “Gūtīrī mündū mūthingu, gūtīrī o na ūmwe; **11** gūtīrī mündū ūmenyaga ūndū, gūtīrī mündū ūrongoragia Ngai. **12** Othe nīmagarūrūkīte, makoora, othe hamwe magatuika kīndū gītārī bata; gūtīrī mündū wīkaga wega, gūtīrī o na ūmwe.” **13** “Mīmero yao ihaana ta mbīrīra hingūre; nīmī ciao ciaragia o maheeni.” “Mīromo yao yaragia maündū marūrū ta thumu wa ndūira.” **14** “Tūnua twao tūiyūrīte irumi na ūrūrū.” **15** “Mahanyūkaga na magūrū magaitē thakame; **16** mwanangīko na kīeha nīcio cionanagia kūrīa magereire, **17** nayo njīra ya thayū matīmūū.” **18** “Hatīrī wītīgīrī Ngai maitho-inī mao.” **19** Na rīu-rī, nītūū atī maündū marīa mothe watho uugīte, merītwo andū arīa marīa rungu rwa watho, nīgeetha kanua o gothe gakirio, nao andū a thī othe matuīke a gūciirithio nī Ngai. **20** Tondū wa ūguo-rī, gūtīrī mündū o na ū ūngītūuo mūthingu maitho-inī ma

Ngai nī ūndū wa kūrūmia watho; no rīrī, watho nīguo ūtūmaga andū mamenye atī nīmehītie. **21** No rīrī, rīu ūthingu uumīte kūrī Ngai nīūmenyithanītio na njīra īngī itahutanītie na Watho wa Musa, o na gūtuika nīyoimbūrītwo o tene nī Watho na Anabīi. **22** Naguo ūthingu ūyū nī ūrīa uumaga kūrī Ngai, na ūheagwo arīa othe metīkītie na ūndū wa gwītīkia Jesū Kristū. Gūtīrī ūhorō wa gūthuurania andū, **23** nīgūkorwo andū othe nīmehītie na makanyīhīrwo nī riiri wa Ngai, **24** na nī ūndū wa wega wa Ngai magatūuo athingu o ūguo tūhū, nī ūndū wa ūrīa maakūūrīrwo nī Kristū Jesū. **25** Ngai aamūrūtire arī igongona rīa kūhoroheria mehīa na ūndū wa wītīkio thīnī wa thakame yake. Ngai eekire ūguo nīgeetha onanie ūthingu wake, tondū wa ūrīa mehīa ma mbere īyo maarekeirwo andū matekūherithio, nī ūndū wa gūkīrīrīria kwa Ngai, **26** nake eekire ūguo nīgeetha onanie ūthingu wake mahinda-inī maya, na kūmenyeke atī we nī mūthingu, na nīwe ūtuaga andū arīa metīkītie Jesū athingu. **27** Gwagītūika ūguo-rī, kwīraha gūkīrī ha? Nī kweherie biū. Kweheretio nī ūndū wa gītūmi kīrīkū? Hīhī nī ūndū wa kūrūmia watho? Aca, no nī ūndū wa watho ūrīa wa wītīkio. **28** Nīgūkorwo nītūrūmītie atī mündū atuagwo mūthingu na ūndū wa gwītīkia no ti ūndū wa gwathīkīra watho. **29** Ngai-rī, akīrī o Ngai wa Ayahudi oiki? Gīthī Ngai ti wa andū-a-Ndūrīrī o nao? Īī, nī Ngai wa andū-a-Ndūrīrī o nao, **30** nīgūkorwo Ngai no ūmwe, na nīwe ūrītūaga andū arīa maruaga athingu, na ūndū wa gwītīkia, na arīa mataruaga nao amatuuaga athingu na ūndū wa gwītīkia o ro ūguo. **31** Rīu-rī, no twagīthie ūhorō wa watho kīene nī ūndū wa ūhorō wa wītīkio ūcio? Aca, kūroaga gūtuika ūguo! Handū ha ūguo-rī, nī watho tūgūkiongerera hinya.

4 Iburahīmu, o ūcio ithe witū ūhorō-inī wa gūciarwo na mwīrī-rī, aamenyire atīa ūhorō ūcio? **2** Angīkorwo, ti-itherū, Iburahīmu aaturīwo mūthingu na ūndū wa ciiko iria ekaga-rī, nīarī na ūndū wa kwīrahīra, no ti mbere ya Ngai. **3** Nīgūkorwo Maandīko marīa matheru moigīte atīa? “Iburahīmu nīetīkīrie Ngai, naguo ūndū ūcio ūgītūma atūuo mūthingu.” **4** Atīrīrī, hīndī īrīa mündū aruta wīra-rī, mūcaara wake ūrīa aheagwo ndūkoragwo ūrī ta kīheo, no nī ta thīrī ararīhwo. **5** No rīrī, mündū ūrīa ūtehokaga maündū marīa ekaga, tīga o gwītīkia Ngai ūrīa ūtuaga andū arīa aaganu athingu-rī, wītīkio wa mündū ūcio nīguo atuagīrwo taarī ūthingu. **6** Ūguo noguo Daudi oigaga rīrīa aaragia ūhorō wa kīrathimo kīa mündū ūrīa Ngai

atuite mũthingu hatari ũhoro wa ciiko, akoiga atiri: 7 “Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa marekeirwo mahĩtia mao, namo mehia mao makahumbĩrwo. 8 Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa Mwathani atatuaga mwĩhia.” 9 Hihi kĩrathimo giki no kĩa andũ arĩa maruaga oiki, kana nĩ kĩa o na arĩa mataruaga? Nĩtikoretwo tũkiuga atĩ wĩtikio wa Iburahĩmu nĩguo watũmire atuu mũthingu. 10 No aaturwo mũthingu arĩ na ũhoro ũrikũ? Hihi nĩ thuutha wa kũrua, kana nĩ mbere iyo? Ti thuutha wa kũrua, no nĩ mbere iyo, hĩndĩ irĩa ataarũite! 11 Nake agĩcooka akĩamũkĩra rũuri rwa kũrua, rũrĩ mũhũri wa ũthingu ũrĩa aarĩ nāguo nĩ ũndũ wa gwĩtikia o na hĩndĩ irĩa ataarĩ mũruu. Nĩ ũndũ ũcio agĩtuika ithe wa arĩa othe metĩkagia o na matarĩ aruu, nĩgeetha o nao matuuagwo athingu. 12 Na nĩngĩ nowe ithe wa andũ arĩa maruaga, arĩa matarĩ atĩ no kũrua marũite, no nĩmathiiga na mũthĩire wa wĩtikio ũrĩa ithe witũ Iburahĩmu aarĩ nāguo mbere ya kũrua. 13 Iburahĩmu ndeerĩrwo kĩranĩro atĩ nĩagatuika mũgai wa thĩ hamwe na njaro ciake nĩ ũndũ wa gwathĩkĩra watho, no nĩ ũndũ wa ũthingu ũrĩa uumanaga na wĩtikio. 14 Nĩgũkorwo kũngĩtuika atĩ arĩa matũũragio nĩ watho nĩ agai-rĩ, wĩtikio ndũkĩrĩ kiene, nakĩo kĩranĩro nĩ gĩa tũhũ, 15 tondũ watho ũrehaga mang’ũrĩ. Naho harĩa hatari watho hatiri ũhoro wa kwagarara watho. 16 Tondũ wa ũguo-rĩ, kĩranĩro kiumanaga na wĩtikio, nĩgeetha wonekage na ũndũ wa wega wa Ngai, na ũtuĩke wa kũheo kũna njaro ciothe cia Iburahĩmu, na to arĩa maahairwo ũhoro wa watho oiki, no nĩ kũrĩ arĩa othe metĩkĩtie ta ũrĩa Iburahĩmu eetĩkĩtie. Nĩgũkorwo Iburahĩmu nĩwe ithe wa arĩa othe metĩkĩtie. 17 Ta ũrĩa kwandĩkitwo atiri: “Nĩngĩtuite ithe wa ndũrĩrĩ nyingĩ.” We nĩwe ithe witũ maitho-inĩ ma Ngai, o ũcio Iburahĩmu eetĩkĩtie, o we Ngai ũrĩa ũriũkagia arĩa makuĩte, na waragia ũhoro wa maũndũ marĩa matarĩ ho ta marĩ ho. 18 Iburahĩmu nĩagiire na kĩrĩgĩrĩro o na harĩa hataarĩ kĩndũ gĩa kwĩrĩgĩrĩra na agĩtikia, na nĩ ũndũ ũcio agĩtuika ithe wa ndũrĩrĩ nyingĩ, o ta ũrĩa erĩtwo atiri, “Ūguo nĩguo rũciaro rwaku rũkaigana.” 19 Nake o na akĩmenyaga atĩ mwĩrĩ wake watariĩ ta ũrĩ mũkuũ nĩgũkorwo ũkũrũ wake warĩ ta mĩaka igana rĩmwe, na aamenya atĩ nda ya Sara nĩyathirite hinya wa gũciara-rĩ, ndaigana kũnyihanyihĩrwo nĩ wĩtikio. 20 Nowe ndaigana kũgia na nganja ũhoro-inĩ wa wĩtikio ũkonĩ kĩranĩro kũ kĩa Ngai, no wĩtikio wake nĩ hinya wongereirwo, nake akĩgooca Ngai, 21

tondũ nĩetikĩtie biũ atĩ Ngai arĩ na hinya wa kũhingia ũrĩa eraniire. 22 Ūndũ ũcio ũgĩtũma atuu mũthingu. 23 Na rĩrĩ, ciugo icio ciandĩkitwo atiri “Nĩaturwo mũthingu” itandĩkirwo nĩ ũndũ wake wiki, 24 no ciandĩkirwo nĩ ũndũ witũ, ithuĩ arĩa Ngai agaathua athingu, o ithuĩ arĩa twĩtikĩtie Ngai ũrĩa warĩukirie Jesũ Mwathani witũ kuuma kũrĩ arĩa akuũ. 25 We aaneanirwo oragwo nĩ ũndũ wa mehia maitũ, na agĩcooka akĩriũkio nĩgeetha tũtũuo athingu.

5 Nĩ ũndũ ũcio, kuona atĩ nĩtũtũtwo andũ athingu nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, tũrĩ na thayũ na Ngai nĩ ũndũ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, 2 we ũrĩa ũtũmĩte tũgie na mweke wa gũkinya wega-inĩ wa Ngai, harĩa tũrĩngĩ rĩu nĩ ũndũ wa gwĩtikia. Na ithuĩ nĩtũkenaga nĩ ũndũ wa kĩrĩgĩrĩro kĩrĩa tũrĩ nakĩo gĩa gũgaakinyĩra riiri wa Ngai. 3 Na to ũguo wiki, no rĩrĩa tũrĩ mathĩina-inĩ nĩtũkenaga tondũ nĩtũũ atĩ gũthĩnĩka gũtũmaga tũmĩrĩrie; 4 nakuo kũmĩrĩra gũtũmaga tũgie na gwĩkindĩra; nakuo gwĩkindĩra gũtũmaga tũgie na kĩrĩgĩrĩro. 5 Nakĩo kĩrĩgĩrĩro kũ gĩtingĩtũũrago ngoro, tondũ Ngai nĩaitĩrĩrie wendani wake ngoro-inĩ ciitũ na ũndũ wa Roho Mũtheru, ũrĩa we aatũheire. 6 Nĩ ũndũ-rĩ, o ihinda rĩrĩa riagĩrĩrie rĩakinya, o hĩndĩ irĩa tũtaarĩ na hinya, Kristũ niakuire nĩ ũndũ wa andũ arĩa matatĩaga Ngai. 7 Nĩ hinya mũno mũndũ akue nĩ ũndũ wa mũndũ mũthingu, no hihi kwahoteka kuoneka mũndũ ũngĩkua nĩ ũndũ wa mũndũ mweka. 8 No Ngai nĩonanĩtie wendo wake kũrĩ ithuĩ na njĩra ĩno: Atĩ hĩndĩ irĩa twatũire tũrĩ ehia-rĩ, Kristũ nĩatũkuĩrĩre. 9 Kuona atĩ rĩu nĩtũtũtwo athingu na ũndũ wa thakame yake-rĩ, githĩ tũtigakĩhonokio makĩria kuuma harĩ mang’ũrĩ ma Ngai nĩ ũndũ wake! 10 Tondũ-rĩ, angĩkorwo hĩndĩ irĩa twarĩ thũ cia Ngai nĩtwaiguithanirio nake na ũndũ wa gĩkuũ kĩa Mũriũ, na tondũ rĩu tũrĩ aigũithanie na Ngai-rĩ, nĩtũrĩkĩragĩrĩra kũhonokio nĩ ũndũ Kristũ arĩ muoyo. 11 Na to ũguo wiki, no o na nĩtũkenagĩra Ngai thĩnĩ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, o ũcio ũtũmĩte tũguithanio na Ngai. 12 Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, o ta ũrĩa kwĩhia kwa mũndũ ũmwe gwatũmire mehia matoonye gũkũ thĩ, nakĩo gĩkuũ gĩgĩtoonya nĩ ũndũ wa mehia, nao andũ othe magĩtuika a gũkuaga tondũ nĩmehirie, 13 nĩgũkorwo o na watho ũtanaheanwo, mehia maarĩ kuo gũkũ thĩ. No gũtarĩ watho mũndũ ndangĩtũuo mwĩhia. 14 O na kũrĩ ũguo-rĩ, kuuma hĩndĩ ya Adamu o nginya hĩndĩ ya Musa, gĩkuũ nĩkĩo gĩatũire gĩthamakagĩra andũ, o na arĩa matehĩtie na

ündü wa kwagarara watho ta ūrīa Adamu eekīte, arī we mūhano wa Ūrīa warī wa gūūka thuutha. **15** No kīheo kīu gīthiaanaine na ihītia rīa kwagarara watho. Tondū angīkorwo andū aingī nīmakuire nī ūndū wa ihītia rīa mūndū ūmwe-rī, wega wa Ngai o na kīheo kīrīa kīarehirwo nī wega wa mūndū ūcio ūmwe, na nīwe Jesū Kristū-rī, nīcio ciyūrīrīre andū aingī mūno makīria! **16** O na ningī, kīheo kīu kīa Ngai gītiringaine na maciaro ma mehīa ma mūndū ūcio ūmwe: Tondū gūtuīrwo kwa rīhīa rīu rīmwe nīkuo gwatūmire andū matuīrwo ciira, no kīheo kīu kīaheanirwo nī Ngai o ūguo tūhū kīarutirwo nī ūndū wa mehīa maingī, nakīo gīgītūma matuuo athingu. **17** Tondū-rī, angīkorwo kwīhīa kwa mūndū ūmwe gwatūmire gīkuū gīthamake nī ūndū wa mūndū ūcio ūmwe-rī, gīhī arīa maamūkagīra wega mūingī wa Ngai na kīheo kīu kīa ūthingu matīgūtūūra mathamakaga makīria marī muoyo-inī nī ūndū wa mūndū ūmwe, o we Jesū Kristū! **18** Nī ūndū ūcio, o ta ūrīa kwīhīa rīita o rīmwe gwatūmire andū othe matuīrwo ciira-rī, ūguo noguo gīko kīmwe kīa ūthingu gīatūmire andū othe matuuo athingu nīguo magē na muoyo. **19** Nīgūkorwo o ta ūrīa ūremi wa mūndū ūmwe watūmire andū aingī matuuo ehīa-rī, ūguo noguo gwathīka kwa mūndū ūcio ūmwe gūgūtūma andū aingī matuuo athingu. **20** Ūhorō wa watho wongereirwo nīguo mehīa mongerereke. No harīa mehīa mongerereke-rī, naguo wega wa Ngai ūkīongerereka makīria, **21** nīgeetha o ta ūrīa mehīa maathamakire thīinī wa gīkuū-rī, o naguo wega wa Ngai ūthamakage nī ūndū wa ūthingu, nīguo ūtūkinyie muoyo-inī wa tene na tene nī ūndū wa Jesū Kristū Mwathani witū. (aiōnios g166)

6 Hakīrī ūguo-rī, tūkiuge atīa? Nī tūtūire o twīhagia nīgeetha wega wa Ngai ūingīhage? **2** Hī! Kūroaga gūtuīka ūguo! Ithuī-rī, nītwaquire ūhorō-inī wa wīhīa; twakīhota atīa gūcooka gūtūūra thīinī waguo? **3** Kaī inyuī mūtoō atī ithuī othe arīa twabatithirio thīinī wa Kristū Jesū twabatithirio thīinī wa gīkuū gīake? **4** Nī ūndū ūcio-rī, twabatithio nīgūthikwo twathikirwo hamwe nake gīkuū-inī gīake, nīgeetha o ta ūrīa Kristū aariūkirio kuuma kūrī arīa akuū nī hinya wa riiri wa Ithe, o na ithuī tūtūire na mūtūūire mwerū. **5** Angīkorwo nītūnyīitithanītio nake ūguo thīinī wa gīkuū gīake-rī, hatīrī nganja nītūkanyīitithanio nake thīinī wa kūrīūka gwake. **6** Nīgūkorwo nītūū atī mūndū witū wa tene nīambirwo hamwe nake nīgeetha

mwīrī ūyū wa mehīa weherio, nīguo tūtikanacooke gūtuīka ngombo cia mehīa, **7** tondū mūndū o wothe ūrīa ūrīkītie gūkua nīatīgithanītio na mehīa. **8** Na rīrī, angīkorwo nītwaquire hamwe na Kristū-rī, nītūtikītie atī nītūgatūūra muoyo hamwe nake. **9** Nīgūkorwo nītūū atī tondū Kristū nīariūkirio akiuma kūrī arīa akuū-rī, ndarī hīndī agaacooka gūkua; gīkuū gītīrī na hinya wa kūmwatha rīngī. **10** Gīkuū kīrīa aakuire, aakuīrīre ūhorō wa mehīa o rīita rīmwe rīa kūigana; no muoyo ūrīa atūūrāga-rī, atūūrāga nī ūndū wa riiri wa Ngai. **11** O na inyuī, o ūndū ūmwe mwīonagei atī nīmūkuite ūhorō-inī wa mehīa, na atī mūtūūrāga muoyo mūrī ngwatanīro na Ngai thīinī wa Kristū Jesū. **12** Tondū ūcio, mūtikanareke mehīa mathamakage thīinī wa mūrī yanyu īyo īkuaga, atī nīguo mwathīkagīre merīrīa mooru mayo. **13** Ningī mūtikananeane cīga cia mūrī yanyu mehīa-inī, atī nīguo ituīke ta indo cia kūhūthīrwo cia kwagana nacio, no nī kaba mwīheanage kūrī Ngai, mūhaana ta andū marūtītwo gīkuū-inī makarehwo muoyo-inī na mūneanage cīga icio cia mūrī yanyu kūrī we nīguo ituīke ta indo cia kūhūthīrwo na gwīka maūndū ma ūthingu. **14** Mūtīgatuīke a gwathagwo nī mehīa, tondū inyuī mūtīrī agūthamakagīrwo nī watho, no mūrī agūthamakagīrwo nī wega wa Ngai. **15** Tūkiuge atīa? Kuona atī tūtīrī rungu rwa watho no tūrī rungu rwa wega wa Ngai-rī, nītūtūire twīhagia? Kūroaga gūtuīka ūguo! **16** Kaī inyuī mūtoō atī rīrīa mweheana kūrī mūndū nīguo mūtūike ngombo mūmwathīkagīre-rī, inyuī mūkīrī o ngombo cia ūcio mwathīkagīra: mūrī ngombo cia mehīa marīa merekagīria mūndū gīkuū-inī, kana mūrī ngombo cia wathīki ūrīa ūrehaga ūthingu? **17** No Ngai arocookerio ngaatho, tondū o na gūtuīka inyuī mwarī ngombo cia mehīa-rī, rīu nīmwathīkīre na ngoro yothe ūrutani ūrīa mwheokeirwo. **18** Inyuī nīmūrīkītie kuohorwo mūkoima mehīa-inī, mūgacooka gūtuīka ngombo cia ūthingu. **19** Ndīraaria ūhorō ūyū ngīūgerekanagia na maūndū ma andū tondū inyuī nīmwagīte hinya mūtūūrīre-inī wanyu wa ndūire. O ta ūrīa mwatūire mūneanaga cīga cianyu cia mūrī ituīke ngombo kūrī maūndū marīa matarī ma ūtheru o na ma waganu ūrīa ūtūire wongererekaga-rī, rīu kīneane cīga cianyu ituīke ngombo cia ūthingu nīguo mūgaatuīka andū atheru. **20** Rīrīa mwarī ngombo cia mehīa-rī, mūtīathagwo nī ūthingu. **21** Hīndī īyo muonaga uumithio ūrīkū kuuma kūrī maūndū marīa

matūmaga rīu mūconoke? Maūndū macio marigīrīrio-inī marehaga gīkuū! **22** No rīu tondū nīmwohoretwo mūkoima mehia-inī na mūgatuika ngombo cia Ngairī, uumithio ūrīa muonaga ūmwerekagīria ūtheru-inī, na maciaro maguo nī muoyo wa tene na tene. (aiōnios **g166**) **23** Nīgūkorwo mūcaara wa mehia nī gīkuū, no kīheo kīria Ngai aheanaga nī muoyo wa tene na tene thīinī wa Kristū Jesū Mwathani witū. (aiōnios **g166**)

7 Atīrīrī, ariū na aarī a lthe witū (nīgūkorwo ndīraaria na inyuī mūrī andū arīa mooī watho), kaī mūtūoī atī watho wathaga mūndū o rīrīa arī muoyo? **2** Nī ūndū mūtūmia ūrī na mūthuuri aikaraga ohanītio na mūthuuriwe nī watho ihinda rīrīa rīothe mūthuuriwe arī muoyo; no mūthuuriwe angīkua-rī, mūtūmia ūcio ti muohe nī watho ūcio wa ūhiki. **3** Tondū mūtūmia ūcio angīhikīra mūndū ūngī rīrīa mūthuuriwe arī muoyo, atuikaga mūtharia. No mūthuuriwe angīkua, mūtūmia ūcio ti muohe nī watho ūcio, na ndangītuika gītharia o na angīhikio nī mūndū ūngī. **4** Nī ūndū ūcio, ariū na aarī a lthe witū, o na inyuī nīmwakuire ūhorō-inī wa watho nī ūndū wa mwīrī wa Kristū, nīguo mūtūike a mūndū ūngī, o we ūrīa wariūkīrio akiuma kūrī arīa akuū, nīgeetha tūciaragīre Ngai maciaro. **5** Nīgūkorwo hīndī irīa twathagwo nī mwīrī ūyū wa mehia-rī, merirīria ma mehia marīa maarahūragwo nī watho nīmarutaga wīra thīinī wa mīrī iitū, magaciaragīra gīkuū maciaro. **6** No rīu, nītuohoretwo tūkoima watho-inī, tondū nītūkuīte ūhorō-inī ūrīa watuohete nīgeetha tūtungatage na mūtungatīre mwerū wa Roho, no ti mūtungatīre ūrīa mūkūrū wa watho ūrīa mwandike. **7** Rīu rī, tūkiuge atīa? Watho ūkīrī wīhia? Aca ti ūguo! Titherū tīga nī ūndū wa watho ndingīamenyire wīhia nī kīī. Nīgūkorwo ndingīamenyire ūhorō wa gūcumīkīra korwo watho ndwoigīte, “Ndūkanacumīkīre kīndū kīene.” **8** No wīhia, tondū wa kuona kamweke karīa kaaheanītwo nī rīathani rīu, ūgītūma ngīe na merirīria ma mīthemba yothe thīinī wakwa. Nīgūkorwo hatarī watho, wīhia nī mūkuū. **9** Kūrī hīndī nī ndaarī muoyo itanamenya watho; no hīndī irīa rīathani rīokire, wīhia ūkīgīa muoyo na nī ngīkua. **10** Ngīmenya atī rīathani o rīu rīarī rīa gūtūma mūndū atūūre muoyo-rī, norīo rīarehire gīkuū. **11** Nīgūkorwo rīrīa wīhia wonire kamweke karīa kaaheanītwo nī rīathani rīu-rī, nī kūūheenia waheenirīe, na ūkīnjūrāga narīo. **12** Nī ūndū ūcio-rī, watho nī mūtheru, o na rīathani no rītheru, na nī rīa kīhootho na nī rīega. **13** Kaī ūndū ūcio mwega

ūgīcookete gūtūika gīkuū harī nīī? Gūtikanatuīke ūguo! No nīgeetha wīhia ūkūūrīkane atī nī wīhia, nīwarehire gīkuū thīinī wakwa na ūndū wa kūhūthīra ūndū ūcio mwega, nīguo wīhia ūtuīke wīhia kūna. **14** Nītūūī atī watho uumanīte na Roho; no nīī ndī mūndū ūrī na mwīrī wendetio agatuika ngombo ya wīhia. **15** Ndīmenyaga maūndū marīa njīkaga. Nīgūkorwo ūrīa nyendaga gwīka tīguo njīkaga, no ūndū ūrīa thūire nīguo njīkaga. **16** O na ingītūika njīkaga ūrīa itekwenda gwīka-rī, nīnjītīkīrīte atī watho nī mwega. **17** Tondū ūcio nīngūūranīte atī ti nīī mwene njīkaga maūndū macio, no nī wīhia ūrīa ūtūūrāga thīinī wakwa wīkaga ūguo. **18** Nīnjūūī atī gūtīrī ūndū mwega ūtūūrāga thīinī wakwa, ūguo nī kuuga thīinī wa mwīrī ūyū wakwa wīhāgia. Nīgūkorwo nīndīrirāgīria gwīka wega, no hīnya wa gwīka ūguo nīguo itarī. **19** Nīgūkorwo wega ūrīa nyendaga gwīka tīguo njīkaga, no ūūru ūrīa itendaga gwīka nīguo thīiāga na mbere gwīka. **20** Na rīrī, ingīkorwo nīnjīkaga ūrīa itekwenda gwīka-rī, ti nīī mwene njīkaga maūndū macio, no nī wīhia ūrīa ūtūūrāga thīinī wakwa wīkaga ūguo. **21** Ūndū ūyū nītūmaga nyone atī watho ūyū nīguo ūrutaga wīra thīinī wakwa: Rīrīa ngwenda gwīka wega-rī, ūūru ūkoragwo o hamwe na nīī. **22** Nīgūkorwo ngorō-inī yakwa thīinī, nīngenāgīra watho wa Ngai; **23** no nīnyonaga watho ūngī ūkīrūta wīra thīinī wa cīga cia mwīrī wakwa, ūkarehaga mbaara, na ūkarūaga na watho wa meciirīa makwa, na ūkandua mūndū muohe nī watho wa wīhia ūrīa ūrutaga wīra thīinī wa cīga ciakwa. **24** Kaī nīī ndīkīrī mūndū mūthīnīku-ī! Nūū ūkūūhonokia harī mwīrī ūyū wa gīkuū? **25** Nīndacookeria Ngai ngaatho nī ūndū wa Jesū Kristū Mwathani witū! Nī ūndū ūcio-rī, nīī mwene thīinī wa meciirīa makwa ndī ngombo ya watho wa Ngai, no ha ūhorō wa mwīrī ūyū wa wīhia, nīī ndī ngombo ya watho wa wīhia.

8 Nī ūndū wa maūndū macio-rī, andū arīa marī thīinī wa Kristū Jesū o ti a kūherithio, **2** tondū nī kūgerera harī Jesū Kristū watho wa Roho ūrīa ūheaga muoyo wanjohorire kuuma kūrī wīhia na gīkuū. **3** Nīgūkorwo ūndū ūrīa watho wa Musa ūtangīahotire gwīka nī ūndū wa kwagithio hīnya nī mwīrī ūyū wīhāgia-rī, Ngai nīekire ūndū ūcio na ūndū wa gūtūma Mūrīū wake mwene arī na mwīrī ūhaanaine na mwīrī ūyū wīhāgia, nīgeetha atuīke igongona rīa kūhoroheria mehia. Na nī ūndū ūcio agītūira wīhia ūrīa warī thīinī wa mūndū ūrīa wīhāgia ciira, **4** nīgeetha maūndū ma

ũthingu marĩa mathanĩtwo nĩ watho mahingio thĩinĩ witũ, ithuĩ arĩa tũtatũuraga kũringana na mwĩrĩ ũyũ wĩhagia, no tũtũuraga kũringana na Roho. **5** Andũ arĩa matũuraga kũringana na mwĩrĩ ũyũ wĩhagia meciiragia o maũndũ marĩa mwĩrĩ ũcio wendaga; no arĩa matũuraga kũringana na Roho meciiragia o maũndũ marĩa mendagwo nĩ Roho. **6** Meciiria ma mũndũ mwĩhia marehaga gĩkuũ, no meciiria marĩa maathagwo nĩ Roho marehaga muoyo na thayũ; **7** meciiria marĩa mehagia marĩ ũthũ na Ngai. Meciiria macio matiathĩkagĩra watho wa Ngai, o na matingĩhota gwĩka ũguo. **8** Andũ arĩa maathagwo nĩ mwĩrĩ ũyũ wĩhagia matingĩhota gũkenia Ngai. **9** No rĩrĩ, inyuĩ mũtiathagwo nĩ mwĩrĩ ũyũ wĩhagia, no mwathagwo nĩ Roho, angĩkorwo Roho wa Ngai atũuraga thĩinĩ wanyu. No rĩrĩ, mũndũ o wothe ũtarĩ na Roho wa Kristũ-rĩ, ũcio ti wa Kristũ. **10** No angĩkorwo Kristũ arĩ thĩinĩ wanyu-rĩ, mũrĩrĩ yanyu nĩmĩkuũ nĩ ũndũ wa mehia, no maroho manyu marĩ muoyo nĩ ũndũ wa ũthingu. **11** Na ningĩ angĩkorwo Roho wa Ngai ũria wariũkirie Jesũ kuuma kũrĩ arĩa akuũ atũuraga thĩinĩ wanyu-rĩ, o we ũcio wariũkirie Kristũ kuuma kũrĩ arĩa akuũ nĩagatũma mũrĩrĩ iyo yanyu ikuaga igĩe na muoyo nĩ ũndũ wa Roho wake, ũcio ũtũuraga thĩinĩ wanyu. **12** Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ithuĩ tũrĩ na thĩirĩ, no ti thĩirĩ kũrĩ mwĩrĩ ũyũ wĩhagia, atĩ nĩguo tũtũurage kũringana na ũria wendaga. **13** Nĩgũkorwo mũngĩtũura kũringana na ũria mwĩrĩ ũyũ wĩhagia wendagarĩ, nĩmũgakua, no mũngĩtũura ciũko icio njũru cia mwĩrĩ na hinya wa Roho-rĩ, nĩmũgatũura muoyo, **14** tondũ andũ arĩa othe matongoragio nĩ Roho wa Ngai acio nĩo ciana cia Ngai. **15** Nĩgũkorwo mũtiaheirwo roho wa kũmũtua ngombo ringĩ nĩguo mwĩtigagĩre, no mwahairwo Roho wa kũmũtua ciana ciake cia kwĩrererwo. Na nĩguo ũtũmaga twanĩrĩre tũkoiga atĩrĩ, “Abba, Baba.” **16** Roho Mũtheru we mwene nĩwe mũira hamwe na maroho maitũ atĩ ithuĩ tũrĩ ciana cia Ngai. **17** Rĩu-rĩ, angĩkorwo tũrĩ ciana ciake-rĩ, tũkĩrĩ agai, tũgatũika o agai a kũgaya Ngai, na agai hamwe na Kristũ, angĩkorwo ti-itherũ nĩtũgwatanagĩra nake mĩnyamaro yake nĩguo tũkaahota kũgwatanĩra riiri wake o naguo. **18** Nguona atĩ mĩnyamaro ĩria tũrĩ nayo rĩu ndĩngĩringithanio na riiri ũria tũkaaguũrĩrio. **19** Indo iria ciombirwo itũuraga cieteraire kũguũranĩrio gwa ciana cia Ngai irĩ na gũthethũka kũnene. **20** Nĩgũkorwo ciũmbe icio ciathĩrĩrio itũũre itarĩ kiene na ti ũndũ wa gwĩthuurĩra cio nyene, no nĩ ũndũ wa

kwenda kwa ũria waciathĩrĩrie itũũre irĩ na kũrĩgĩrĩro, **21** atĩ ciũmbe cio nyene nĩgakũũro kuuma ũkombo-inĩ wa kũbutha, ikinye wĩyathi-inĩ wa riiri wa ciana cia Ngai. **22** Nĩtũũ atĩ nginyagia rĩu ciũmbe icio ciothe itũũre icaayaga irĩ na ruo ta rwa mũndũ-wa-nja akiheo mwana. **23** Na to indo icio icaayaga, no o na ithuĩ arĩa tũrĩ na maciaro ma mbere ma Roho, nĩtũcaayaga ngoro-inĩ ciitũ thĩinĩ, twetereire hĩndĩ ikinye ya gũtuuo ciana cia Ngai, na nĩkuo gũkũũro kwa mũrĩrĩ iitũ kuuma ũkombo-inĩ. **24** Nĩgũkorwo twahonokirio nĩ ũndũ wa kũrĩgĩrĩro kũ. No rĩrĩ, kwĩrĩgĩrĩra kindũ kĩoneku-rĩ, kũ ti kũrĩgĩrĩro kũrĩ. Nũũ wĩrĩgagĩrĩra kĩria arĩ nakĩo? **25** No rĩrĩ, tũngĩkorwo twĩrĩgĩrĩre kĩria tũtarĩ nakĩo-rĩ, tũgĩetagĩrĩra o tũkĩrĩrĩrie. **26** O ũndũ ũmwe, Roho nake nĩatũteithagia nĩ ũndũ wa ũria tũtarĩ hinya. Ithuĩ tũtũũ kĩria twagĩrĩrwo nĩkũhooya, no Roho we mwene nĩatũthaitanagĩrĩra arĩ na mũcaayo ũtangĩgweteka na ciugo. **27** Nake Ngai ũria ũthuthuuragia ngoro ciitũ nĩoĩ meciiria ma Roho, tondũ Roho nĩwe ũthaitanagĩrĩra andũ arĩa aamũre kũringana na ũria Ngai endete. **28** Ningĩ nĩtũũ atĩ harĩ andũ arĩa mendete Ngai, o arĩa metĩtwo nĩwe kũringana na ũria aathugundĩte-rĩ, maũndũ mothe mateithanagia hamwe mamarehere kĩrathimo. **29** Nĩgũkorwo acio Ngai aamenyete o tene-rĩ, nĩo aathĩrĩrie matũike a kũhaanano na mũhianĩre wa Mũrũwe, nĩguo atuĩke irigithathi harĩ andũ aingĩ a Ithe ũmwe. **30** Nao acio aathĩrĩrie o mbere, nĩo eetire; nao acio eetire, nĩo aatuire athingu; nao acio aatuire athingu, nĩo aahumbire riiri. **31** Tũkiuge atĩa ũhoru ũkonĩ maũndũ macio? Angĩkorwo Ngai arĩ mwena witũ-rĩ, nũũ ũngĩkihota gũtũtuma ũthũ? **32** ũcio ũtaigana gũcaĩra Mũriũ wake mwene, no akĩmũneana nĩ ũndũ witũ ithuothe, na rĩrĩ, agĩtũheete ũcio-rĩ, angĩkĩrega atĩa gũtũtaanahĩra na indo iria ingĩ ciothe? **33** Nũũ ũngĩona ũndũ wa gũthitangĩra andũ arĩa Ngai ethuurĩre? Nĩ Ngai ũmatũite atĩ matĩrĩ na mahĩtia. **34** Nũũ ũngĩhota kũmatua ehia? Gũtirĩ! Kristũ Jesũ, o we ũria wakuire, na akĩriũka akiuma kũrĩ arĩa akuũ, nĩwe ũkarĩte guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa Ngai agĩtũthaitanĩrĩra. **35** Nũũ ũngĩtũtũgithania na wendani wa Kristũ? Anga nĩ kuona thĩina, kana kwĩhĩrwo nĩ ruo, kana nĩkũnyariirwo, kana ng’aragu, kana kwaga nguo, kana ũgwati, o na kana rũhiũ rwa njora? **36** O ta ũria kwandĩkitwo atĩrĩ: “Tũtũndaga tũkĩũragwo o mũthenya wothe nĩ ũndũ waku; tũtuuagwo ta ng’ondũ cia gũthĩnjwo.”

37 No rĩrĩ, o na tũkionaga maũndũ macio mothe-
rĩ, ithuĩ tũrĩ makĩria ma atooria nĩ ũndũ wa ũcio
watwendire. 38 Nĩgũkorwo nĩndikĩtie kũmenya kũna
atĩ o na kũngĩtuika nĩ ũhoru wa gũkua kana gũtũura
muoyo, o na kana arauka kana ndaimono, o na kana
ũhoru wa mahinda maya kana marĩa magooka, o na
kana maahinya o na marĩkũ, 39 o na kana ũraihu
wa na igũrũ kana ũriku, o na kana kĩndũ kĩngĩ o
gĩothe kĩa iria ciombirwo: gũtirĩ o na kĩmwe kĩngĩhota
gũtũtigithania na wendani wa Ngai, ũcio ũrĩ thĩinĩ wa
Kristũ Jesũ, Mwathani witũ.

9 Nĩ ngwaria ũhoru-wa-ma ndĩ thĩinĩ wa Kristũ,
ti maheeni ndĩraaria, o nayo thamiri yakwa nĩyo
mũira wakwa thĩinĩ wa Roho Mũtheru, 2 atĩ ndĩ
na kĩa kĩnene na ruo rwa ngoro rũtarathira. 3
Nĩgũkorwo ingĩendire nĩ mwene nyiitwo nĩ kĩrũmi
na nyingatwo ndigithanio na Kristũ handũ-inĩ ha ariũ
na aarĩ a Ithe witũ acio a rũrĩrĩ rwiitũ kũmbe, 4 nĩo
andũ a Isiraeli. O nĩo Ngai aatũire ciana ciake; na nĩo
maikaraga na riiri wake, na no-o matũitwo andũ a
kĩrikanĩro, na a kwamũkĩra watho, na a kũhooyaga
hekarũ-inĩ, o na ningĩ nĩo merĩirwo ciĩranĩro. 5
Ningĩ maithe maitũ marĩa ma tene maarĩ a kĩruka
kĩu, nake Kristũ aarĩ wa rũciaro rwao ha ũhoru
wa mwĩrĩ, o we Ngai ũrĩa wathaga maũndũ mothe,
ũrĩa ũgoocagwo nginya tene! Amen. (aiõn 9:165) 6
Ūguo ti kuuga atĩ kiugo kĩa Ngai nĩkiagĩte kũhinga.
Nĩgũkorwo ti andũ othe arĩa maciarĩirwo Isiraeli
marĩ andũ a Ngai a ma. 7 O na ningĩ ti othe ciana
cia Iburahĩmu, o na gũtuika nĩ a rũciaro rwake. No
rĩrĩ, eerirwo atĩrĩ, “Rũciaro rũrĩa rũgeetanio nawe
rũkoima harĩ Isaaka.” 8 Ūguo nĩ ta kuuga atĩrĩ, ti ciana
iria iciarĩtwo na njĩra ya ndũire ingĩtuika ciana cia
Ngai, no nĩ ciana cia kũĩranĩro ituuagwo cia mbeũ
ya Iburahĩmu. 9 Nĩgũkorwo kũĩranĩro kĩoigĩte atĩrĩ:
“Ihinda rĩria rĩamũre rĩakinya nĩngacooka, nake Sara
nĩakagĩa kaana ga kahĩ.” 10 Na to ũguo wiki, o nacio
ciana cia Rebeka ciarĩ cia ithe o ũmwe, na nĩwe
ithe witũ Isaaka. 11 No rĩrĩ, ciana icio cia mahatha
itanaciarwo, o na itekĩte ũndũ o na ũrĩkũ mwega
kana mũuru, nĩguo mũbango ũrĩa Ngai aathugundite
wa gwĩthuurĩra andũ ũhinge: 12 ti na ũndũ wa ciiko
iria mekĩte, no nĩ ũndũ wa wendi wa ũcio wĩtanaga,
nĩerire Rebeka atĩrĩ, “Ūria mũkũrũ niagatungatĩra ũrĩa
mũnini.” 13 O ta ũria kwandikĩtwo atĩrĩ: “Nĩndendire
Jakubu, no ngĩrega Esaũ.” 14 Tũkiuge atĩa nĩ ũndũ wa
ũhoru ũcio? Ngai no atuanĩre ũndũ ũtarĩ wa kĩhooito?

Kũroaga gũtuika ũguo! 15 Nĩgũkorwo erire Musa
atĩrĩ, “Nĩndĩguagĩra tha ũrĩa ndenda kũiguĩra tha,
na ngacaĩra ũrĩa ndenda gũcaĩra.” 16 Tondũ ũcio-rĩ,
ũndũ ũcio nduonekaga nĩ ũndũ wa wendi wa mũndũ,
kana nĩ ũndũ wa kĩyo gĩake, no nĩ ũndũ wa tha cia
Ngai. 17 Nĩgũkorwo Maandĩko-inĩ Firaũni erĩtwo atĩrĩ:
“Ndagũtũũgĩririe nĩ ũndũ wa gĩtũmi gĩkĩ kũmbe,
nĩguo nyonanie hinya wakwa thĩinĩ waku, na nĩguo
rĩitwa rĩakwa rĩhunjio thĩ yothe.” 18 Nĩ ũndũ ũcio
Ngai aguagĩra tha mũndũ ũrĩa enda kũiguĩra tha,
na akoomia ngoro ya ũrĩa enda kũũmia. 19 Ūmwe
wanyu ahota kũnjũuria atĩrĩ: “Ngai atũire atũtuagĩra
mahĩtia nĩkĩ? Tondũ nũũ ũngĩkĩhota kũregana na ũrĩa
Ngai ekwenda?” 20 No wee-rĩ, ũkĩrĩ ũ mũndũ ũyũ
nĩguo ũcookanĩre na Ngai? “Kĩndũ kĩrĩa kĩombirwo-
rĩ, no kĩũrie ũcio wakũmbire, ‘Wanyũmbire ũũ nĩkĩ?’”
21 Githĩ mũũmbi wa nyũngũ ndarĩ na kĩhooito gĩa
kũhũthĩra rũmba o ũria angĩenda; kienyũ kĩmwe
kia rũmba rĩu athondeke indo imwe cia kũhũthĩro
na njĩra ya gũtuika na ingĩ nĩ ũndũ wa mahũthĩro
ma ndũire? 22 Ī kũngĩkorwo Ngai, tondũ niathuurĩte
kuonania mang’ũrĩ make na kũmenyithania hinya
wake, nĩakĩrĩrĩrie mũno arĩ na wetereri mũnene andũ
arĩa mahaana to indo icio cia kũrakarĩrwo, o icio
ciahaarĩrio kwanangwo? 23 Ī kũngĩkorwo ekaga ũguo
nĩgeetha atũme ũingĩ wa riiri wake ũmenyeke nĩ arĩa
mahaana ta indo iria akaiguĩra tha, arĩa aahaarĩrie o
mbere matũike a kũgaya riiri ũcio, 24 na nĩo ithuĩ,
ithuĩ arĩa eetire, na to arĩa moimĩte kũrĩ Ayahudi,
no nĩ kuuma o na kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ? 25 O ta ũria
oigĩte Ibuku-inĩ rĩa Hosea, atĩrĩ: “Andũ arĩa matarĩ
akwa nĩo ngeeta ‘andũ akwa’; nake mũndũ-wa-nja
ũcio ũtarĩ mwende nĩwe ngeeta ‘mwendwa wakwa.’”
26 na ningĩ, “Nĩgũgatuika atĩ, o handũ harĩa meerĩirwo
atĩrĩ, ‘Inyuũ mũtirĩ andũ akwa,’ no ho mageetĩrwo
‘ariũ a Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo.’” 27 Naguo ũhoru ũkonĩĩ
Isiraeli, Isaia nĩanĩrĩire, akiuga atĩrĩ: “O na gũtuika
andũ a Isiraeli maigana ta mũthanga wa iria-inĩ-rĩ, no
matigari mao makaahonoka. 28 Nĩgũkorwo Mwathani
nĩagatuĩra andũ a gũkũ thĩ ciira o narua, na aũkinyie
mũthia.” 29 Na o ta ũria Isaia oigĩte o mbere ũndũ
ũcio ũtanakinya, atĩrĩ: “Tiga Mwathani Mwene-Hinya-
Wothe aatũtigĩirie njiaro-rĩ, ithuũ tũngĩatuũkire ta
Sodomu, na tũhaane o ta Gomora.” 30 Tũkiuge atĩa ha
ũhoru ũcio? Atĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, arĩa mataathingatire
ũthingu, nĩmagĩire naguo, ũthingu ũria ũgĩagwo
naguo na ũndũ wa gwĩtĩkia; 31 no atĩ andũ a Isiraeli, arĩa

maathingatire watho wa ūthingu-rī, matiigana kŭgīa na watho ūcio. **32** Maagire kŭgīa naguo nīkī? Tondū matiaūthingatire na njīra ya wītīkio, no maūcaririe na njīra ya gwīka maūndū. O nao nīmahīngirwo nī “ihiga rīrīa rihīnganaga”. **33** O ta ūrīa kwandīkītwo: “Atīrīrī, kūu Zayuni nīnjigīte ihiga rīrīa rītūmaga andū mahīngwo, na ngaiga rwaro rwa ihiga rūrīa rītūmaga magūe, nake mūndū ūrīa ūmwīhokete ndarī hīndī agaaconorithio.”

10 Ariū na aarī a Ithe witū, ūndū ūrīa ngoro yakwa yendete mūno na ūrīa hooyaga Ngai nī ūndū wa andū a Isiraēli nī atī mahonokio. **2** Nīgūkorwo nī ndī mūira wao atī nī marī kīyo ūhorō-inī wa Ngai, no kīyo kīu kīao gīkaaga ūmenyi. **3** Na tondū matiigana kūmenya ūthingu ūrīa uumaga kūrī Ngai no nī kŭgeria maageririe kwīhaandīra ūthingu wao ene-rī, matiigana kwīnyīhīria ūthingu wa Ngai. **4** Nake Kristū nīwe wakinyirie ūhorō wa watho mūthia nīgeetha kŭgīe na ūthingu kūrī mūndū o wothē ūrīa wītīkītie. **5** Musa aataarīrie ūhorō wa ūthingu ūrīa uumanaga na watho na njīra īno: “Mūndū ūrīa wīkaga maūndū macio arītūūragio muoyo nīmo.” **6** No rīrī, ūthingu ūrīa uumanaga na gwītīkia uugaga atīrī: “Ndūkaneyūrie na ngoro atīrī, ‘Nūū ūkwambata akinye igūrū?’” (ūguo nī kuuga, agūire Kristū amūrehe gūkū thī) **7** “o na ndūkeyūrie, ‘Nūū ūkaaharūrūka irima rīrīa rītārī gīturi?’” (ūguo nī kuuga, ambatie Kristū kuuma kūrī arīa akuū). (**Abyssos g12**) **8** No ūhorō ūcio uugaga atīa? Uugaga atīrī, “Ūhorō ūrī o hakuhī nawe; ūrī o kanua-inī gaku, na ngoro-inī yaku,” naguo ūhorō ūcio nīguo ūhorō wa wītīkio ūrīa tumbūrāga: **9** Atī ūngiumbūra na kanua gaku atī, “Jesū nī Mwathani,” o na gwītīkia wītīkie na ngoro yaku atī Ngai nīamūrīūkirie oime kūrī arīa akuū-rī, no ūhonoke. **10** Nīgūkorwo mūndū etīkagia na ngoro yake, agatuo mūthingu, na akoimbūra na kanua gake, agakīhonokio. **11** Tondū Maandīko moigīte atīrī, “Ūrīa wothē ūmwīhokaga ndarī hīndī agaaconorithio.” **12** Nīgūkorwo gūtīrī ngūrāni gatagati ka Mūyahudi na mūndū-wa-Ndūrīrī: tondū Mwathani o ūcio nīwe Mwathani wa andū othe, na nīarathimaga mūno arīa othe mamūkayagīra; **13** nīgūkorwo nī kwandīke atīrī, “Mūndū wothē ūrīa ūgaakaīra rītwa rīa Mwathani nīakahonoka.” **14** No rīrī, mangīmūkaīra atīa matarī maigua ūhorō wake? Na mangīkīguā atīa matarī na mūndū wa kūmahunjīria? **15** Ningī andū mangīhota atīa kūhunjia ūhorō matarī

atūme? O ta ūrīa kwandīkītwo atīrī, “Kaī magūrū ma andū arīa mahunjāgia Ūhorō-ūrīa-Mwega nīmagīrīre-ī!” **16** No rīrī, ti andū othe Isiraēli meetīkīrie Ūhorō-ūrīa-Mwega. Nīgūkorwo Isaia oririe atīrī, “Mwathani, nūū wītīkītie ūhorō witū?” **17** Nī ūndū ūcio, gwītīkia kuumanaga na kūigua ūhorō, naguo ūhorō ūiguagwo na ūndū wa kiugo gīa Kristū. **18** No ngūrīa atīrī: Matīrī maigua Ūhorō? Hatīrī nganja nīmaiguīte, tondū Maandīko mekuuga atīrī: “Mūgambo wao nīwahunjire thī yothē, nacio ciugo ciao igīkinya ituri-inī ciothe cia thī.” **19** Na ningī ngūrīa atīrī: Andū a Isiraēli matiigana kūmenya ūguo? Atīrī, Musa o mbere oigire atīrī, “Nīngatūma mūigue ūiru nī ūndū wa rūrīrī hatarī; nīngatūma mūrakare nī ūndū wa rūrīrī rūtārī na ūmenyo!” **20** Nake Isaia akiuga omīrīrie mūno atīrī, “Andū arīa mataanjarāgia nīo maanyonire; ndeeguūrīrie arīa mataanjūrāgīrīria.” **21** No ha ūhorō ūkonī Isiraēli akoiga atīrī, “Mūthenya wothē ndindaga ndambūrūkītie moko makwa kūrī andū aremi, na a ngarari.”

11 Ningī ngūrīa atīrī: Ngai nīkūrega aaregire andū ake? Kūrōaga gūtūika ūguo! Nīi mwene ndī Mūisiraēli, wa rūciaro rwa Iburahīmu, na wa mūhīrīga wa Benjamīni. **2** Ngai ndaigana kūrega andū ake arīa aamenyete o mbere. Kaī mūtoo ūrīa Maandīko moigīte harīa handīkītwo ūhorō wa Elija, ūrīa aathaire Ngai nī ūndū wa andū a Isiraēli, akiuga atīrī: **3** “Mwathani, nīmoragīte anabīi aku na nīmatharītie igongona ciaku; no nī nyiki ndigarīte, nao nīkūnjaria maranjaria manjūrāge?” **4** Ngai aamūcookeirie atīrī, “Nīndītigīrie andū ngiri mūgwanja arīa matarī maaturīria Baali ndu.” **5** Nī ūndū ūcio, o na hīndī īno tūrī, nī kūrī na matigari marīa Ngai ethuurīre nī ūndū wa wega wake. **6** Na angīkorwo Ngai aamathuurire nī ūndū wa wega wake-rī, gūtīngīgītūika atī maathuurirwo nī ūndū wa ciiko ciao; korwo nī ūguo-rī, wega wa Ngai ndūngīgītūika nī wega rīngī. **7** Rīu tūkiuge atīa? Nī atīrī, ūndū ūrīa andū a Isiraēli maatūire macarāgia na kīyo kīnene matīawonire, no andū arīa athuure-rī, nīmawonire. Acio angī nao nīmoomirio ngoro, **8** o ta ūrīa kwandīkītwo atīrī: “Ngai nīamaheire roho ta wa andū magonetio nī toro, akīmahe maitho matekuona, na matū matekūigua, o nginya ūmūthī ūyū.” **9** Nake Daudi ekuuga atīrī: “Metha yao ya kūrīra īrotūika mūtego, na kīndū gīa kūmagwatia, o na ītūike ya kūmahīnga, na irīhi rīa ūuru wao. **10** Maitho mao marogīa nduma, matige gūcooka kuona, na mathiige

mainamĩriire nginya tene.” **11** Ningĩ ngũũria atĩrĩ: Ayahudi nĩkũhĩngwo maahĩngirwo makĩgũa ũndũ matangũũkĩra? Kũroaga gũtuĩka ũguo! Aca ti guo o na atĩa! Ūria kũrĩ nĩ atĩ, tondũ wa mehia mao, ũhonokio nĩũkinyĩire andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩgeetha andũ a Isiraeli maigue ũiru. **12** No angĩkorwo ũremi wao nĩũtuĩkĩte ũtonga kũrĩ kĩrĩndĩ gĩa thĩ, nayo hathara yao ĩgatuĩka ũtonga kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ-rĩ, githĩ kũiyũrĩrĩrwo kwao gũtingĩkĩrehe ũtonga mũingĩ makĩria! **13** Rĩu-rĩ, nĩ inyuĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ ndĩraarĩria. Tondũ ndĩ mũtũmwo ũtũmitwo kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ-rĩ, ũtungata ũcio wakwa nĩndĩwĩkĩrĩire mũno, **14** ngĩgeragĩria kana hihi ndahota kwarahũra andũ a rũruka rwakwa kĩũmbe maigue ũiru, na ndũme amwe ao mahonokio. **15** Tondũ angĩkorwo kũregwo kwao nikuo gwa gũtũma kĩrĩndĩ gĩa thĩ kĩguithanio na Ngai-rĩ, ĩ gwĩtikĩrwo kwao kũngĩkĩrehe kĩ, tiga o kũriũka kuuma kũrĩ arĩa akuũ? **16** Angĩkorwo kĩenyũ gĩa kĩmere kĩria kĩrutĩrwo Ngai kĩrĩ maciaro ma mbere nĩ gĩtheru-rĩ, o nakĩo kĩmere gĩothe no gĩtheru; angĩkorwo mũri nĩ mũtheru-rĩ, o nacio hongwe no theru. **17** Angĩkorwo hongwe imwe cia mũtamaiyũ wa mũgũnda nĩciakahũrĩrwo, nawe, o na watuĩka ũrĩ rũhongwe rwa mũtamaiyũ wa githaka-rĩ, ũgĩciarithanio na hongwe icio ingĩ, na rĩu nĩũgayanaga ũnoru na icio ingĩ kuuma mũri wa mũtamaiyũ ũcio-rĩ, **18** menya ndũkae kwĩganĩra hongwe icio ingĩ. Ūngĩka ũguo-rĩ, ririkana ũndũ ũyũ: Wee tiwe ũnyĩitĩrĩire mũri ũcio, no nĩ mũri ũcio ũkũnyĩitĩrĩire. **19** No wee no ũkiuge atĩrĩ, “Hongwe icio ciakahũrĩrwo nĩgeetha njjarithanio na mũtĩ.” **20** Ūguo noguo. No rĩrĩ, hongwe icio ciakahũrĩrwo tondũ wa kwaga gwĩtikia, nawe wĩhaandĩte nĩ ũndũ wa gwĩtikia. Ndũkae gwĩtĩia, no wĩtigagĩre. **21** Tondũ angĩkorwo Ngai ndaacaĩire hongwe icio cia ndũire-rĩ, o nawe ndangĩgũcaĩra. **22** Nĩ ũndũ ũcio, mwĩcũranieĩ ũhoru wa ũtugi wa Ngai na kwaga tha gwake: harĩ andũ acio maagũire, nĩagĩre kũmaiguĩra tha, no inyuĩ, nĩkũmũtuga amũtugaga, angĩkorwo nĩmũgũtũra thĩinĩ wa ũtugi wake. Kwaga ũguo-rĩ, o na inyuĩ no mũtinio mweherio. **23** Andũ acio nao mangĩtiga kũrũmia ũhoru ũcio wa kwaga gwĩtikia-rĩ, nĩmagaciarithanio na mũtĩ, nĩgũkorwo Ngai arĩ na ũhoti wa kũmaciarithania naguo rĩngĩ. **24** Nĩ ũndũ-rĩ, angĩkorwo mwatinirio kuuma mũtamaiyũ-inĩ wa kĩrĩti, na mũgĩcooka mũgĩciarithanio na mũtamaiyũ wa mũgũnda, na ũcio nĩ ũhoru ũtarĩ wa ndũire-rĩ, githĩ ti ũhũthũ makĩria hongwe ici, o ici ciarĩ ciagu, gũciarithanio na mũtamaiyũ wa mũgũnda

o ũcio warĩ wao kĩũmbe! **25** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ndikwenda mũikare mũrigĩtwo nĩ ũhoru ũyũ wa hito, nĩgeetha mũtikae kwĩona ta mũrĩ oogĩ: Hitto nĩ atĩ, andũ amwe a Isiraeli nĩanyiite nĩ kũũmia ngoro, o nginya rĩria mũigana wa andũ-a-Ndũrĩrĩ ũkaahinga gũtoonya. **26** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, andũ a Isiraeli othe nĩmakahonokio, o ta ũria kwandĩkitwo atĩrĩ: “Mũhonokia nĩakoima Zayuni; naguo ũhoru wa kũregana na Ngai nĩakaweheria kuuma kũrĩ Jakubu. **27** Nakĩo gĩkĩ nĩkĩo kĩrikanĩro kĩria ngaarĩkanĩra nao, rĩria ngaamehereria mehia mao.” **28** Ha ũhoru-ũria-Mwega-rĩ, andũ a Isiraeli nĩmatuirwo thũ nĩ ũndũ wanyu, no ha ũhoru wa gũthuurwo-rĩ, nĩmendetwo nĩ ũndũ wa maithe mao ma tene, **29** nĩgũkorwo iheo iria Ngai aheanaga na gwĩtana kũria etanaga nakuo ndacookaga kwĩricũkwo. **30** O ta ũria inyuĩ hĩndĩ imwe mwaremeire Ngai, no rĩu nĩamũiguĩrĩire tha nĩ ũndũ wa ũremi wao-rĩ, **31** rĩu no taguo o nao matuĩkĩte aremi, nĩgeetha o nao rĩu maiguĩrwo tha nĩ ũndũ wa ũria Ngai amũiguĩrĩire tha. **32** Nĩgũkorwo Ngai nĩatuĩte andũ othe aremi nĩgeetha acooke amaiguĩre tha othe. (eleēsē g1653) **33** Hĩ! ĩ ũũgĩ wa Ngai, o naguo ũmenyo wake, itikĩrĩ nyingĩ na ndiku mũno! Matuĩro make gũtirĩ ũngĩhota kũmatuĩria, na mũthĩire yake kaĩ ndĩngĩmenyeka-ĩ! **34** “Nũũ ũmenyete meciiria ma Mwathani? Kana nũũ ũkoretwo akĩmũtaara?” **35** “Nũũ wanahe Ngai kĩndũ, atĩ nĩguo Ngai acooke amũrĩhe kĩndũ kũu?” **36** Nĩgũkorwo indo ciothe cioimire harĩ we, na nĩwe ũcitũuragia ciothe, na ciothe-rĩ, no ciake. **Nake arogoocagwo nginya tene na tene! Amenĩ. (aiōn g165)**

12 Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ndamũthaita tondũ wa ũria Ngai anamũiguĩra tha, mwĩrute mũrĩ wanyu ĩtuĩke magongona marĩ muoyo, na matheru mangĩkenia Ngai, arĩ guo ũtungata ũria wagĩrĩire na wa ma wa kũgoocithia Ngai. **2** Mũtikanahaananie ũhoru wanyu na maũndũ marĩa mekagwo nĩ andũ a thĩ ĩno; no garũrũkai na ũndũ wa kwerũhio meciiria manyu. Hĩndĩ ĩyo nĩmũrĩhotaga kũmenya na gwĩtikĩra wendĩ ũcio wa Ngai, o wendĩ ũcio wake mwega ũria wa kũmũkenagia, na mũkinyanĩru kũna. (aiōn g165) **3** Nĩ ũndũ wa wega ũria ndaheirwo nĩ Ngai-rĩ, ngwĩra o mũndũ wothe wanyu atĩrĩ: Mũndũ ndakae gwĩtua mũnene gũkĩra ũria aagĩrĩrwo nĩ gwĩtua, no nĩ kaba mũndũ ecĩragie ũhoru wake we mwene na atue itua rĩagĩrĩru, kũringana na wĩtikio ũria Ngai amũheete. **4** O ta ũria tũrĩ na

ciġa nyingī thīinī wa mwīrī ūmwe, nacio ciġa ici ciothe itirutaga wīra mūthemba ūmwe-rī, 5 no taguo o na ithuī, o na twatuīka tūrī aingī, tūrī mwīrī ūmwe thīinī wa Kristū, na o kīga nikīohanītio na iria ingī ciothe. 6 Ningī nītūheetwo iheo itiganīte, kūrīngana na wega ūrīa tūheetwo. Angīkorwo kīheo kīa mūdū nī kūratha mohoro-rī, nīahūthīre kīheo kīu kūrīngana na ūrīa wītīkio wake ūigana. 7 Angīkorwo nī gūtungata, nīatungatage; na angīkorwo nī kūrutana, nīarutanage; 8 ningī angīkorwo nī kūmīrīria andū, nīakīūmanagīrīrie; na angīkorwo nī wa kūrūmbūiya mabata ma andū arīa angī, nīakīheanage na ūtaana; angīkorwo nī wa gūtongoria, nīatongoragie na kīyo; ningī ūrīa wa kūiguanīra tha, nīekage ūguo akenete. 9 Wendani wanyu nīūkoragwo nī ūrīa ūtarī ūhinga. Thūūragai ūndū ūrīa mūūru; naguo ūndū ūrīa mwega mūkīūrūmagie. 10 Endanagai mūdū na ūrīa ūngī, mūrī na wendani ta wa ciana cia ithe ūmwe. Na mūdū nīatīage ūrīa ūngī gūkīra we mwene. 11 Rutagai wīra na kīyo, na mūrēke ngoro cianyu ihīahīage, mūgītungatagīra Mwathani. 12 Ikaragai mūkenete nī ūndū mūrī na kīrīgīrīro, na mūkīragīrīrie hīndī ya mathīina, na mūkīkarage mūkīhooyaga hīndī ciothe. 13 Teithagīai andū a Ngai mabataro-inī mao. Tūūrai mūnyīitaga andū ūgeni. 14 Rathimagai andū arīa mamūnyariiraga; marathimagei na mūtikanamarume. 15 Kenagai hamwe na arīa marakena; na mūcakaē na arīa maracakaya. 16 Tūūrai mūiguanīte mūdū na ūrīa ūngī. Tigagai gwītīa, no mwītīkagīre kūgīa ngwatanīro na andū arīa matarī igweta. Tigagai kwīona ta mūrī oogī. 17 Mūtikaneeke mūdū ūūru nī ūndū wa ūūru ūrīa amwīkīte. Menyagīrīrai nīguo mwīkage maūdū marīa mangīonwo magīrīre nī andū othe. 18 Inyuī-rī, geragīai gūikarania na mūdū o wothē na thayū kūngīhoteka. 19 Arata akwa, mūtikanerīhīrie, no tigagīrai mang'ūrī ma Ngai handū, nīgūkorwo nī kwandīkītwo atīrī: “Kūrīhanīria nī gwakwa; nī nī ngaarīhanīria,” ūguo nīguo Mwathani ekuuga. 20 Handū ha ūguo-rī: “Thū yaku īngīkorwo ihūtī-rī, mīhe irio; īngīkorwo nīnyootī-rī, mīhe gīa kūnyua. Gwīka ūguo-rī, nīkūmīgīrīra makara ma mwakī mūtwe.” 21 Mūtikanatoorio nī ūūru, no tooragīai ūūru na wega.

13 O mūdū no nginya athīkagīre arīa maathanaga, nīgūkorwo gūtīrī hinya wa gwathana tiga ūrīa Ngai ahaandīte. Aathani arīa marī ho nī Ngai ūmatuīte a gwathana. 2 Nī ūndū wa ūguo-rī, mūdū ūrīa ūremagīra arīa maathanaga, nīkūrega aregaga ūndū

ūrīa Ngai atuīte, nao arīa mekaga ūguo nīmagatuīka a gūtūrwo ciira. 3 Nīgūkorwo aathani ti a kūmakia arīa mekaga ūrīa kwagīrīre, no nī a kūmakia arīa mekaga ūūru. Nīūkwenda wagage gwītīgagīra ūrīa wathanaga? Gītīkage ūrīa kwagīrīre, nake nīarīkūgathagīrīria. 4 Nīgūkorwo we nī ndungata ya Ngai ya gūtūma wonage maūdū mega. No ūngīka ūūru-rī, wītīgīre, nīgūkorwo ndakuuaga rūhīū rwa njora tūhū. We nī ndungata ya Ngai, na mūrīhanīa wake wa kūherīthania na wa gūkīnyīria mūdū ūrīa wīkaga ūūru mang'ūrī ma Ngai. 5 Nī ūndū ūcio, nī kwagīrīre mwathīkagīre arīa maathanaga, ti tondū wa gwītīgīra mang'ūrī macio, no nī tondū wa ūrīa mwīmenyeire na thamīri cianyu ūrīa arī wega gwīka. 6 ūndū ūcio noguo ūtūmaga mūrūtage magooti, nīgūkorwo arīa maathanaga nī ndungata cia Ngai, na maheanaga mahinda mao mothe nī ūndū wa wīra ūcio kīūmbe. 7 Rutagīrai andū othe kīrīa mwagīrīrwo nī kūmarutīra: Angīkorwo mūtīrutīte magooti, rutai magooti; na angīkorwo nī kūruta mbeeca cia kūrūtīthīa wīra wa būrūrī, rutai; nao andū arīa a kūheo gītīo, maheagei; na arīa a gwīkīrīrwo, mekagīrīrei. 8 Mūtīgaikare mūrī na thīirī na mūdū o na ūrīkū, tiga o mwendanage hīndī ciothe mūdū na ūrīa ūngī, nīgūkorwo mūdū wendaga mūdū ūrīa ūngī nīahīngītīe watho. 9 Nī ūndū maathanī maya, atī “Ndūkanatharanie,” na “Ndūkanoragane,” na “Ndūkanaiye,” na “Ndūkanacumīkīre kīndū kīene,” o na rīathani rīngī o rīothe rīngīkorwo ho, mohanītio mothe maturanīrwo thīinī wa rīathani rīrīrī: “Enda mūdū ūrīa ūngī ta ūrīa wīyendete wee mwene.” 10 Wendani-rī, ndūngīka mūdū ūrīa ūngī ūūru. Nī ūndū ūcio kwendana nīkūo kūhīngīa watho. 11 Na mwīkage ūguo nī ūndū wa kūmenya mahinda maya tūrī ūrīa matarīi. Ihīnda nīkīnyu nīgeetha mwarahūke mūtīge gūkoma, tondū ūhonokio wītū rīu ūrī hakuhī kūrī rīria twambīrīrie gwītīkia. 12 ūtukū ūrī hakuhī gūthīra; naguo mūthenya ūkīrī gūkīnya. Nī ūndū ūcio nītūtīgane na maūdū ma nduma na twīohe indo cia mbaara, o iria cia ūtheri. 13 Nītūthīage na mīthīire mīagīrīru, o rīria yagīrīre gūikarwo nayo mūthenya, tūtīgatoonye maruga-inī mooru marī na nyīmbo njūru na ūrīū, na tūtīgatoonye ūtharia-inī kana maūdū ma ūūra-thoni, na tūtīkagīage na njūgitano na kūiguanīra ūūru. 14 No rīrī, mwīhūmbei Mwathani Jesū Kristū, na mūtīgatūūre mwīcīiragīa o ūrīa mūngīhīngīa merīrīria ma mūrī īno ya mehīa.

14 Na rīrī, mündū ūrīa ūkoragwo arī na wītkio mūhūthū mwamūkīrei, mūtekūmūtuīra ciira nī ūndū wa maūndū marīa mataiguanīrwo. **2** Wītkio wa mündū ūmwe-rī, nīūmwītkīrītīe kūrīa irio cia mīthemba yothe, no mündū ūngī, ūrīa ūrī wītkio mūhūthū, arīāga o mīthemba ya nyeni. **3** Mündū ūrīa ūrīāga mīthemba yothe ya irio ndakae kūmena mündū ūrīa ūtekaga ūguo, nake mündū ūrīa ūtarīāga indo imwe-rī, ndakae gūtuīra ciira mündū ūrīa ūrīāga ciothe tondū Ngai nīamwītkīrītīe. **4** Wee ūkīrī ū nīguo ūtuīre ndungata ya mündū ūngī ciira? Mwathi wayo nīwe ūmenyaga īrūngī wega kana īgwīte. Nayo nīrīrūgamaga, tondū Mwathani nīwe ūrī na ūhoti wa gūtūma īrūgame. **5** Mündū ūmwe-rī, onaga ta kūrī mūthenya ūmwe mūtheru kūrī īrīa īngī; nake mündū ūngī akoona mīthenya yothe no ūndū ūmwe. O mündū nīemenyere wega na ngoro yake. **6** Mündū ūrīa wonaga mūthenya ūmwe ūrī wa mwanya-rī, ekaga ūguo nī ūndū wa Mwathani. Nake ūrīa ūrīāga nyama-rī, arīāga nī ūndū wa Mwathani, nīgūkorwo nī Ngai acookagīria ngaatho; nake ūrīa ūtacirīāga-rī, ekaga ūguo nī ūndū wa Mwathani, na nī Ngai acookagīria ngaatho. **7** Nīgūkorwo gūtīrī o na ūmwe witū ūtūūrāga nī ūndū wake mwene, na gūtīrī o na ūmwe witū ūkuaga nī ūndū wake mwene. **8** Nī ūndū tūngītūūra muoyo-rī, tūtūūrāga nī ūndū wa Mwathani; na tūngīkua-rī, twakua nī ūndū wa Mwathani. Nī ūndū ūcio tūngīkorwo tūrī muoyo kana tūkuīte-rī, tūrī o a Mwathani. **9** Ūhorō ūyū nīguo watūmire Kristū akue na acooke ariūke, nīguo atūike Mwathani wa arīa akuū na arīa marī muoyo. **10** Wee-rī, ūgūtūūra mūrū kana mwarī wa Ithe wanyu ciira nīkī? Kana ūkūmena mūrū kana mwarī wa ithe wanyu nīkī? Nīgūkorwo ithuothe nītūkarūgama mbere ya gītī gīa ciira kīa Ngai. **11** O ta ūrīa kwandīkītwo atīrī: “Ti-itherū, o ta ūrīa nī ndūūrāga muoyo, iru o rīothe nīrīgaturio mbere yakwa; naruo rūrīmī o ruothe nīrūkoimbūrīra Ngai, ūguo nīguo Mwathani ekuuga.” **12** Hakīrī ūguo-rī, o ūmwe witū nīakaheana ūhorō wake mwene mbere ya Ngai. **13** Nī ūndū ūcio nītūgītige gūtuanīra ciira ithūf ene. Handū ha ūguo-rī, kaba mūtue na meciiria manyu atī mūtīgatūma mūrū kana mwarī wa ithe wanyu ahīngwo kana agwe njīra-inī. **14** Nī nīmenyete wega biū ndī thīnī wa Mwathani Jesū, atī gūtīrī irio irī thaahu cio nyene. No rīrī, mündū ūrīa wonaga kīndū ta kīrī thaahu-rī, ūcio harī we kīndū kīu nī kīrī thaahu. **15** Angīkorwo mūrū kana mwarī wa thoguo

nīekūigua ūuru tondū wa kīrīa ūrīāga-rī, wee nītūgītige gūtīhī na mīthīire ya wendani. Tiga gūtūma mūrū kana mwarī wa Ithe wanyu ūcio Kristū aakuīrīire oore nī ūndū wa kīrīa ūrarīa. **16** Mūtikanareke ūndū ūrīa muonaga ūrī mwega ūtuīke wa gūcambio. **17** Nīgūkorwo ūthamaki wa Ngai ti ūhorō wa kūrīa na kūnyua, no nī wa ūthingu, na thayū o na gīkeno iria ciumaga kūrī Roho Mūtheru, **18** tondū mündū o wothe ūrīa ūtungatagīra Kristū na njīra icio nīakenagia Ngai, o na akoonagwo arī mwega nī andū. **19** Nī ūndū ūcio-rī, nītūkīragei kīyo gīa gwīkaga maūndū marīa marehaga ūhorō wa thayū na magatūma tuonganīrīre hinya. **20** Mūtikanathūkie wīra wa Ngai nī ūndū wa irio. Irio ciothe nī theru, no rīrī, nī ūuru mündū kūrīa kīndū o gīothe kīrīa kīngīhīthithia mündū ūrīa ūngī. **21** Nī kaba kwaga kūrīa nyama, kana kūnyua ndibei o na kana gwīka ūndū ūngī o na ūrīkū ūrīa ūngītūma mūrū kana mwarī wa Ithe wanyu ahīthithio. **22** Nī ūndū ūcio-rī, ūndū ūrīa wītīkītīe ūkonī maūndū macio-rī, nīūmenyeye gatagatī gaku na Ngai. Kūrathimwo-rī, nī mündū ūrīa ūtarī ūndū angīcuukīra nī ūndū wa kīndū kīrīa onaga kīrī kīega agūka. **23** No rīrī, mündū angīkorwo arī na nganja, acooke arīe irio iria arī na nganja nacio, mündū ūcio nīetūrīire ciira, tondū kūrīa gwake gūtīumanīte na wītīkio; naguo ūndū o wothe ūtoimanīte na wītīkio nī mehīa.

15 Na rīrī, ithūf arīa tūrī na hinya-rī, twagīrīrwo nīgūkuuanagīra na arīa matarī na hinya maūndū mao ma ūhinyaru na to gwīkenagia ithūf ene. **2** O ūmwe witū nīagīrīrwo nīgūkenia mündū ūrīa ūngī nī ūndū wa maūndū make mega, nīgeetha ongererwo hinya. **3** Nīgūkorwo o na Kristū ndekenirīe we mwene, no o ta ūrīa kwandīkītwo atīrī: “Irumi cia arīa makūrūmaga nī nī ciagwīrīire.” **4** Nīgūkorwo maūndū mothe marīa maandīkirwo tene maandīkirwo marī ma gūtūruta, nīgeetha tūgīage na kīrīgīrīro nī ūndū wa gūkīrīrīra na kūmīrīrīro nī Maandīko macio. **5** Ngai ūrīa ūheanaga ūkīrīrīra na ūūmanīrīra aromūhe roho wa ūiguano o mündū na ūrīa ūngī rīrīa mūkūrūmīrīra Kristū Jesū, **6** nīgeetha mūgoocithagīe Ngai o we Ithe wa Mwathani witū Jesū Kristū mūrī na ngoro īmwe na mūgambo ūmwe. **7** Nī ūndū ūcio, o mündū nīagītīkagīre ūrīa ūngī, o ta ūrīa mwetīkīrīrwo nī Kristū, nīgeetha Ngai agoocagwo. **8** Nīgūkorwo ngūmwīra atīrī, Kristū okire arī ndungata ya Ayahudi nī ūndū wa ūhorō wa ma wa Ngai, nīguo ahingīe cīranīro iria cīerīrwo maithe maitū ma tene, **9**

nĩgeetha andũ-a-Ndũrĩrĩ magoocithagie Ngai nĩ ùndũ wa tha ciake, ta ùrĩa kwandikĩtwo atĩrĩ: “Nĩ ùndũ ùcio nĩngũkũgocoo ndĩ gatagatĩ ka ndũrĩrĩ; nĩndĩrĩnaga nyĩmbo cia kũgocoo rĩtwa rĩaku.” 10 Ningĩ nĩ kwĩritwo atĩrĩ: “Kenai, inyuĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, murĩ hamwe na andũ ake.” 11 Na ningĩ nĩ kwĩritwo atĩrĩ, “Goocai Mwathani, inyuĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ othe, na mũmũĩnĩre nyĩmbo cia kũmũgocoo, inyuĩ andũ othe.” 12 O na ningĩ, Isaia nĩoigĩte atĩrĩ, “Mũndũ ùrĩa wĩtagwo Mũri wa Jesii nĩagocoo, o we ùrĩa ùkaaradhũka atuĩke wa gwatha ndũrĩrĩ, nao andũ-acio-a-Ndũrĩrĩ nĩmakaagĩa na kĩrĩgĩrĩro thĩĩnĩ wake.” 13 Na rĩrĩ, Ngai ùrĩa arĩ we mwĩhoko witũ aromũiyũria na gĩkeno gĩothe na thayũ tondũ wa ùrĩa mũmwĩhokete, nĩgeetha mũkĩrĩrĩrie kũgĩa na kĩrĩgĩrĩro nĩ ùndũ wa hinya wa Roho Mũtheru. 14 Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩ mwene nĩnjĩtikĩrĩte atĩ inyuĩ ene nĩmũiyũritwo nĩ wega, na nĩ murĩ na ùmenyo mũiganu, o na mũkahota gũtaarana inyuĩ ene. 15 Ndĩmwandĩkĩre ùndũ ùyũ ndĩ na ùmũĩrĩru mũingĩ ngĩmwĩra maũndũ mamwe, taarĩ kũmũrĩrĩkana maũndũ macio rĩngĩ, nĩ ùndũ wa wega ùrĩa Ngai aaheire, 16 nĩguo ndũũke mũtungatĩri wa Kristũ Jesũ kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, ndutage wĩra wa mũthĩnjĩri-Ngai wa kũhunjagia Ūhoru-ũria-Mwega wa Ngai, nĩgeetha andũ-a-Ndũrĩrĩ magaatũika igongona rĩtikĩrĩku nĩ Ngai, o rĩrĩa rĩtherie nĩ Roho Mũtheru. 17 Nĩ ùndũ ùcio nĩngwĩraha thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ nĩ ùndũ wa ùtungata wakwa ngĩtungatĩra Ngai. 18 Ndikũgeria kwaria ùndũ o na ùrĩkũ tĩga o ùrĩa Kristũ ahingĩtie na ùndũ wakwa harĩ ūhoru wa gũtongoria andũ-a-Ndũrĩrĩ ūhoru-inĩ wa gwathĩkĩra Ngai, nĩ ùndũ wakwa kũheana ūhoru na maũndũ marĩa mekirwo, 19 na ùndũ wa hinya ùrĩa watũmaga kũringwo cĩama na kuonwo morirũ, tondũ wa hinya wa Roho Mũtheru. Na nĩ ùndũ wa ùguo kuuma Jerusalemu kũrigiicũka nginya Iluriko, nĩhunjĩtie biũ Ūhoru-ũria-Mwega wa Kristũ. 20 Na rĩrĩ, ndũire ndũrĩrĩrie kũhunja Ūhoru-ũria-Mwega kũria Kristũ atamenyekete, nĩgeetha ndikanatuĩke wa gwaka igũrũ rĩa mũthingi wakĩtwo nĩ mũndũ ũngĩ. 21 No rĩrĩ, nĩgũtuĩke o ta ùrĩa kwandikĩtwo, atĩrĩ: “Arĩa matarĩ meerwo ūhoru wake nĩo makaawona, na arĩa matarĩ maigua nĩo magaatũkĩrwo nĩguo.” 22 Kũ nĩkĩo gĩtũmi kĩrĩa kianagĩria mahinda maingĩ njũke kũu kwanyu. 23 No rĩu, tondũ hatĩrĩ handũ hangĩ ingĩruta wĩra ng’ongoinĩ ici, na tondũ mĩaka mũingĩ nĩngoretwo ngĩrĩrĩria kũmuona-rĩ, 24 nĩndĩrabanga gwĩka ùguo ngĩthĩ

Sipania. Nĩndĩrehoka gũkaamũceerera ngĩhĩtũkĩra kũu kwanyu, na atĩ nĩmũkandeithĩrĩria gũthĩ rũgendo rũu, thuutha wa gũkenanĩra na inyuĩ ihinda inini. 25 No rĩu ndĩ rũgendo-inĩ ngĩthĩ Jerusalemu ngatungatĩre andũ arĩa aamũre marĩ kũu. 26 Nĩgũkorwo andũ a Makedonia na a Akaia nĩmoonire arĩ wega kũhotha nĩguo mateithie andũ arĩa athĩni a thiritũ ya andũ arĩa aamũre kũu Jerusalemu. 27 Ūguo nĩguo moonire kwagĩrĩre, na ti-itherũ nĩ marĩ na thĩrĩ wa andũ acio. Tondũ wa rĩrĩ, angĩkorwo andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩmagwatanĩre na Ayahudi irathimo cia kĩroho-rĩ, o nao marĩ na thĩrĩ kũrĩ Ayahudi wa kũmatungatĩra na indo iria marathimĩtwo nacio. 28 Nĩ ùndũ ùcio ndaarĩkia kũruta wĩra ùcio, na menye wega atĩ maciaro macio nĩ marĩkia kwamũkĩrwo-rĩ, hĩndĩ iyo nĩngamũceerera ngĩthĩ Sipania. 29 Nĩnjũũ atĩ ngũkĩra kũu kwanyu, ngaakorwo njiyũrĩrĩro nĩ irathimo cia Kristũ. 30 Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩdamũthaitha nĩ ùndũ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ na nĩ ùndũ wa wendani ùrĩa tũheetwo nĩ Roho, atĩ mũnyũitanĩre na nĩ kĩgiano-inĩ giakwa na ùndũ wa kũhooya Ngai nĩ ùndũ wakwa. 31 Hooyai nĩgeetha ngaahonokio kuuma kũrĩ andũ arĩa matetikĩtie a kũu Judea, na ningĩ atĩ ùtungata wakwa kũu Jerusalemu ùgetikĩrĩka nĩ andũ arĩa aamũre akuo, 32 nĩgeetha ngocoo kũrĩ inyuĩ ngenete, Ngai enda, na tũcanjamũke tũrĩ hamwe. 33 Ngai mwene thayũ aroikara hamwe na inyuĩ inyuothie. Amenĩ.

16 Nĩngũgaathĩrĩria mwarĩ wa Ithe witũ Fibi kũrĩ inyuĩ, ùrĩa ùtungataga thĩĩnĩ wa kanitha wa Kenikire. 2 Nĩngũmũhooya mũmwamũkĩre thĩĩnĩ wa Mwathani o ta ùrĩa mũngĩamũkĩra andũ arĩa aamũre, na mũmũhe ùteithio o wothe angĩbatario nĩguo kuuma kũrĩ inyuĩ, nĩgũkorwo o nake anakorwo arĩ ùteithio mũnene kũrĩ andũ aingĩ, o hamwe na nĩ mwene. 3 Geithiai Pirusila na Akula, arĩa tũrutaga wĩra nao tũrĩ thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ. 4 O nĩmendire kũuragwo nĩ ùndũ wakwa. Na to nĩ nyiki ndĩramacookeria ngaatho, no nĩmacookeirio ngaatho nĩ makanitha mothe ma andũ-a-Ndũrĩrĩ. 5 Geithiai o na kanitha ùrĩa ùcemanagia kwao mũcĩ. Geithiai mũrata wakwa Epeneto, ùrĩa warĩ mwĩtikia wa Kristũ wa mbere kũu bũrũri wa Asia. 6 Geithiai Mariamu, ùrĩa warutire wĩra na kĩyo kĩnene mũno nĩ ùndũ wanyu. 7 Geithiai Anderoniko na Juniasi, andũ a mũhĩrĩga witũ arĩa tuohetwo hamwe. Nao nĩ marĩ igweta gatagatĩ-inĩ ka atũmwo, o na ningĩ nĩmatũũkĩre a Kristũ mbere

yakwa. **8** Geithiai Ampiliato, ūrĩa nyendete mũno thĩinĩ wa Mwathani. **9** Na mūgeithie Urubano, ūrĩa tūrutithanagia wĩra wa Kristũ nake, o na mūgeithie mūrata wakwa nyendete Sitakusi. **10** Geithiai Apele, ūrĩa wageririo na akĩmenyeka atĩ nĩ wa Kristũ kũna. Na mūgeithie andũ a nyũmba ya Arisitobulo. **11** Ningĩ mūgeithie Herodioni, ūrĩa wa mũhĩrĩga witũ. Geithiai andũ a nyũmba ya Narikiso arĩa marĩ thĩinĩ wa Mwathani. **12** Geithiai Turufena na Turufosa, andũ-a-nja acio marutaga wĩra na hinya thĩinĩ wa Mwathani. Na mūgeithie mūrata wakwa Perisi, mũndũ-wa-nja ũngĩ o nake ūrutĩte wĩra na hinya mũno thĩinĩ wa Mwathani. **13** Geithiai Rufusi, ūrĩa mũthuure thĩinĩ wa Mwathani, o na mūgeithie nyina, ūrĩa ũkoretwo arĩ o ta maitũ. **14** Ningĩ mūgeithie Asunikirito, na Felegoni, na Herime, na Pateroba, na Herima, o na ariũ na aarĩ a Ithe witũ arĩa marĩ hamwe nao. **15** O na ningĩ mūgeithie Filologo, na Julia, na Nerea na mwarĩ wa nyina, na Olumpa, na arĩa othe aamũre makoragwo hamwe nao. **16** Geithianiai mũndũ na ūrĩa ũngĩ na ngeithi theru cia kĩmumunyano. Makanitha mothe ma Kristũ nĩmamūgeithia. **17** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩngũmũthaitha mwĩmenyagĩrĩre andũ arĩa marehaga nyamũkano na maũndũ ma kũmũhĩngithia, marĩa mareganĩte na ũhoru ūrĩa mūrutĩtwo. Eheragĩrai andũ ta acio. **18** Nĩgũkorwo andũ ta acio ti Mwathani witũ Kristũ matungataga, no nĩ nda ciao ene matungataga. Nĩmaheenagia ngoro cia andũ arĩa matooĩ ũũru na ũndũ wa mĩario yao mĩnyoroku na ndeto ciao cia kwĩyendithĩrĩria. **19** Andũ othe nĩmaiguĩte ngumo ya wathĩki wanyu, nĩ ũndũ ũcio nĩnjyũrĩtwo nĩ gikeno nĩ ũndũ wanyu; no nĩngwenda mũgĩe na ũũgĩ harĩ maũndũ marĩa mega, na mwage ũcuuke harĩ maũndũ marĩa mooru. **20** Ngai mwene thayũ nĩarĩhehenja Shaitani o narua, na inyuĩ mũmũrangĩrĩrie rungu rwa magũrũ manyu. Wegu wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ ũroikara na inyuĩ. **21** Nĩmwageithio nĩ Timotheo, ūrĩa tūrutaga wĩra nake, o na Lukio, na Jasoni na Sosipatero, arĩa a mũhĩrĩga witũ. **22** Nĩ Teritio, mwandĩki wa marũa maya, nĩndamūgeithia thĩinĩ wa Mwathani. **23** Nake Gayo, ūrĩa ũnyĩitĩte ũgeni na ūrĩa ũtugaga andũ a kanitha othe, nĩamūgeithia. Nĩmwageithio nĩ Erasito, ūrĩa mũigi kĩgĩna gĩa itũũra, na mūrũ wa ithe witũ Kwarito. (**24** Wegu wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ ũrogĩa na inyuĩ inyuothe. Amenii.) **25** Na rĩu kũrĩ ūrĩa ũngĩhota kũmũrũgama wega nĩ ũndũ wa ũhoru-ũrĩa mwega ūrĩa hunjagia, na kwanĩrĩra ũhoru wa Jesũ

Kristũ kũringana na ũguũrio wa maũndũ marĩa ma hitho marĩa matũire mahithĩtwo kuuma tene, (aiōnios g166) **26** no rĩu nĩmaguũrie na makamenyithanio thĩinĩ wa Maandiko marĩa ma ũnabii, nĩ ũndũ wa watho wa Ngai, o we ūrĩa ũtũũraga tene na tene, nĩgeetha ndũrĩrĩ ciothe imwĩtikie na imwathikagĩre: (aiōnios g166) **27** nake Ngai, o we wiki mũũgĩ-rĩ, arotũũra agoocagwo ngĩnya tene na ũndũ wa Jesũ Kristũ! Amenii. (aiōn g165)

1 Akorinitho

1 Nĩ niĩ Paŭlũ, o niĩ ndeetirwo nduĩke mütümwo wa Kristũ Jesũ niĩ ūndũ wa kwenda kwa Ngai, ndĩratũma ngeithi ici tũrĩ hamwe na mũrũ wa Ithe witũ Sosithene, **2** Twandĩkĩra kanitha wa Ngai ūrĩa ūrĩ Korinitho, kũrĩ arĩa othe maamũritwo thĩĩni wa Kristũ Jesũ na magetwo matuĩke andũ atheru, o hamwe na arĩa othe marĩ kũndũ guothe makayagĩra rĩitwa rĩa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, o we Mwathani wao na witũ: **3** Wega na thayũ irogĩa kũrĩ inyuĩ ciumĩte kũrĩ Ngai Ithe witũ na Mwathani Jesũ Kristũ. **4** Nĩnjookagĩria Ngai ngaatho hĩndĩ ciothe niĩ ūndũ wanyu, niĩ ūndũ wa wega wake ūrĩa mũheetwo thĩĩni wa Kristũ Jesũ. **5** Nĩgũkorwo thĩĩni wake nĩmũtongetio maũndũ-inĩ mothe, mũgatongio ūhoroinĩ wa mĩario yanyu yothe o na ūhoroinĩ wothe wa kũmenya maũndũ, **6** tondũ-rĩ, ūira witũ ūkonĩ Kristũ nĩwekĩrwo hinya thĩĩni wanyu. **7** Nĩ ūndũ ūcio gũtirĩ kĩheo gĩa kĩiroho o na kĩmwe mũtarĩ nakĩo, o mũgĩetagĩrĩra na kĩyo kũguũranĩrio kwa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. **8** Nake nĩarĩmũikaragia mũrĩ na hinya nginya mũthia, nĩguo mũtikanakorwo mũrĩ na ūcuuke mũthenya ūrĩa wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. **9** Ngai niĩ mwĩhokeku, o we ūrĩa wamwĩtĩre nĩguo mũkorwo na ngwatanĩro na Mũriũ Jesũ Kristũ, Mwathani witũ. **10** Atĩrĩrĩ, inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ndamũthaita thĩĩni wa rĩitwa rĩa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, atĩ inyuotho mũiguane o mũndũ na ūrĩa ūngĩ, nĩguo mũtikagĩe na nyamũkano gatagatĩ-inĩ kanyu, no mũikare mũiguanite, na mũrĩ na meciiria o mamwe, na ngoro o ĩmwe. **11** Tondũ rĩrĩrĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩmenyithĩtio niĩ andũ amwe a kuuma nyũmba ya Kiloe atĩ niĩ kũrĩ na ngũĩ gatagatĩ-inĩ kanyu. **12** Ūrĩa ndĩroiga niĩ atĩrĩ: Ūmwe wanyu oigaga atĩ, “Niĩ nũmagĩrĩra Paŭlũ”; ūngĩ akoiga atĩ, “Niĩ nũmagĩrĩra Apolo”; nake ūngĩ akoiga atĩ, “Niĩ nũmagĩrĩra Kefa”; o na ningĩ ūngĩ akoiga atĩ, “Niĩ nũmagĩrĩra Kristũ.” **13** Kaĩ Kristũ agayanĩtio? Paŭlũ-rĩ, niĩwe waambirwo mũtĩ igũrũ niĩ ūndũ wanyu? Mwabatithirio thĩĩni wa rĩitwa rĩa Paŭlũ? **14** Nĩngũcookia ngaatho niĩ ūndũ gũtirĩ o na ūmwe wanyu niĩ ndaabatithirie, o tiga Kirisipo na Gayo. **15** Nĩ ūndũ ūcio gũtirĩ mũndũ o na ūmwe ūngiuga atĩ mwabatithirio thĩĩni wa rĩitwa rĩakwa. **16** ĩĩ, o na ningĩ nĩndabatithirie andũ a nyũmba ya Stefana; no tiga acio, ndĩngĩrĩrikana kana niĩ kũrĩ mũndũ ūngĩ ndaabatithirie. **17** Nĩ gũkorwo

Kristũ ndaandũmire ngabatithanie, no aandũmire ngahunje Ūhoro-ũrĩa-Mwega, no ti ndũheane na ūũgĩ wa mũndũ, nĩgeetha mũtharaba wa Kristũ ndũkae kwagithio kiene. **18** Nĩgũkorwo ndũmĩrĩri ya mũtharaba niĩ ūrimũ kũrĩ arĩa maroora, no kũrĩ ithuĩ arĩa tũrahonokio-rĩ, ūndũ ūcio niĩ hinya wa Ngai. **19** Nĩgũkorwo kwandĩkitwo atĩrĩ: “Ūũgĩ wa andũ arĩa oogĩ nĩkũniina ngaauĩniina; naguo ūmenyo wa andũ arĩa imenyi ndikĩũtue wa tũhũ.” **20** Mũndũ ūrĩa mũũgĩ-rĩ, akĩrĩ kũ? Mũndũ ūrĩa mũthomu-rĩ, akĩrĩ kũ? Ari ha mũciiri ūrĩa ūũĩ gũciira maũndũ ma mahinda maya tũrĩ? Githĩ Ngai ndatuĩte ūũgĩ wa thĩ ĩno ūrimũ? (aiōn g165) **21** Nĩgũkorwo Ngai na ūndũ wa ūũgĩ wake nĩonire atĩ andũ a thĩ ĩno na ūũgĩ wao matikaamũmenya, akĩona kwagĩrĩre ahũthĩre maũndũ ma ūrimũ marĩa tũhunjagia nĩgeetha ahonokie arĩa mamwĩtikagia. **22** Ayahudi metagia ciama, nao Ayunani macaragia ūũgĩ, **23** no ithuĩ tũhunjagia ūhoru wa Kristũ arĩ mwambe mũtĩ igũrũ: maũndũ macio niĩ mũhĩnga kũrĩ Ayahudi na ūrimũ kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, **24** no kũrĩ arĩa Ngai etĩte, Ayahudi o na Ayunani, Kristũ niĩwe hinya wa Ngai na ūũgĩ wa Ngai. **25** Nĩgũkorwo ūrimũ wa Ngai niĩ mũũgĩ gũkĩra ūũgĩ wa mũndũ, naguo ūhũthũ wa Ngai niĩ mũritũ gũkĩra hinya wa mũndũ. **26** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ta gĩciirĩe ūrĩa mwatarĩ rĩria mwetirwo. Ti aingĩ anyu oogĩ na ūũgĩ wa andũ a gũkũ thĩ; na ti aingĩ mangĩaguucĩrĩrie andũ; o na ti aingĩ maciarĩrwo mĩciĩ rĩria rĩrĩ igweta. **27** No Ngai aathuurire maũndũ marĩa ma ūrimũ ma thĩ ĩno nĩguo aconorithie andũ arĩa oogĩ; ningĩ Ngai aathuurire maũndũ marĩa matarĩ hinya ma thĩ ĩno nĩguo aconorithie arĩa marĩ hinya. **28** Agĩthuuru maũndũ marĩa mahũthũ ma thĩ ĩno, na marĩa matarĩ ma gũtĩika, o gwata marĩa matarĩ maũndũ kũrĩ, nĩgeetha amaagithie bata, **29** nĩgeetha mũndũ o na ū ndakanetĩe mbere ya Ngai. **30** No rĩrĩ, niĩwe ūtũmĩte mũkorwo mũrĩ thĩĩni wa Kristũ Jesũ, ūrĩa ūtuĩkĩte ūũgĩ uumĩte kũrĩ Ngai niĩ ūndũ witũ, ūguo niĩ kuuga, ūthingu witũ, na ūtheru, na gũkũrwo. **31** Nĩ ūndũ ūcio, o ta ūrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ: “Mũndũ ūrĩa ūkwĩraha, nĩerahage niĩ ūndũ wa Mwathani.”

2 Hĩndĩ rĩa ndookire kũrĩ inyuĩ, ngĩmũhunjĩria ūira wa hitho ya ūhoru wa Ngai, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ndiamwarĩrie na mĩario ya kanua kega kana ūũgĩ mũnene. **2** Nĩgũkorwo nĩndatuĩte itua ndirĩ ūndũ ūngĩ ngwenda kũmenya, rĩria rĩothe ndaarĩ na inyuĩ, o tiga ūhoru wa Jesũ Kristũ na kwambwo gwake mũtĩ-igũrũ. **3** Ndookire kũrĩ inyuĩ itarĩ na hinya, na ndĩ na guoya, o

na ng̃inainaga m̃uno. 4 Nd̃um̃ir̃iri yakwa na k̃uhunja gwakwa itiar̃i na ciugo cia k̃uguucañir̃iria na ũũg̃i, no ñicionanagia hinya wa Roho, 5 ñiguo w̃it̃ikio wanyu nd̃ugakorwo ũtiir̃ir̃irwo ñi ũũg̃i wa andũ, o t̃iga hinya wa Ngai. 6 No ning̃i ithũi-r̃i, t̃ur̃i gatagat̃i-iñi ka andũ ar̃ia agima twaragia ũhoru wa nd̃um̃ir̃iri ya ũũg̃i, no t̃utiaragia ũhoru wa ũũg̃i wa mahinda maya, kana wa aathañi a mahinda maya ar̃ia matar̃i k̃ur̃ia merekeire. (aĩon g165) 7 No ithũi-r̃i, twaragia ũhoru wa ũũg̃i wa Ngai ũria wa hitho, ũũg̃i ũria wat̃uire ũri m̃uhithe, o ũria Ngai aath̃ir̃ire o mbere ya k̃ũumba th̃i ñi ũndũ wa riiri witũ. (aĩon g165) 8 G̃utir̃i o na ũmwe wa anene a mahinda maya wamenyire ũhoru ũcio, ñig̃ukorwo mang̃iaũmenyete-r̃i, mating̃iaambire Mwathani wa riiri. (aĩon g165) 9 Ñig̃ukorwo no ta ũria kwand̃ik̃itwo at̃ir̃i: “Maũndũ mar̃ia matar̃i monwo na maitho, na matar̃i maiguu na matũ, o na matar̃i maatoonya ngoro ya m̃undũ, ñimo Ngai athondekeire andũ ar̃ia mamwendete”: 10 no Ngai ñiatũguũr̃ir̃ie maũndũ macio na ũndũ wa Roho wake. Roho ñiathuthuurgia maũndũ mothe, o na maũndũ ma Ngai mar̃ia marik̃iru m̃uno. 11 Tondũ-r̃i, ñũ ũũi meciiria ma m̃undũ, t̃iga o roho wa m̃undũ ũria ũri th̃iiñi wake? O ta ũguo-r̃i, g̃utir̃i m̃undũ ũũi meciiria ma Ngai, o t̃iga Roho wa Ngai. 12 T̃utiam̃uk̃ir̃ite roho wa th̃i ino, no t̃uheetwo Roho ũria uum̃ite k̃ur̃i Ngai, ñiguo t̃ũmenyage iheo iria Ngai at̃uheete o ũguo t̃uhũ. 13 Maũndũ macio ñimo twaragia, no t̃utimaaragia na ciugo iria t̃urutitwo na ũũg̃i wa m̃undũ, no ñi na ciugo iria t̃urutagwo ñi Roho, t̃ugataar̃iria ũhoru wa ma wa k̃iroho na ciugo cia k̃iroho. 14 M̃undũ ũtar̃i na Roho ndet̃ikag̃ira maũndũ mar̃ia moimaga k̃ur̃i Roho wa Ngai, tondũ maũndũ macio ñi ũrimũ k̃ur̃i we, na ndang̃imamenya, tondũ mak̃ũur̃ikanaga na njira ya k̃iroho. 15 M̃undũ wa k̃iroho ñiakũuranaga maũndũ mothe, nowe mwene g̃utir̃i m̃undũ ũng̃im̃utuira: 16 “Ñi ũndũ-r̃i, ñũ ũng̃imenya meciiria ma Mwathani, ñiguo ak̃im̃utaare?” No ithũi t̃ur̃i na meciiria ma Kristũ.

3 Ariũ na aar̃i a Ithe witũ, nding̃iahotire k̃umwar̃iria ta m̃ur̃i andũ a k̃iroho, no ndaamwar̃ir̃ie ta m̃ur̃i andũ a th̃i, o ta twana t̃unini th̃iiñi wa Kristũ. 2 Ndaamũheire iria, no ti irio nyũmũ ndaamũheire, ñig̃ukorwo m̃utiakinyite a g̃ucir̃ia. Ti-itherũ o na r̃iu m̃utikinyite a g̃ucir̃ia. 3 O na r̃iu m̃ur̃i andũ a th̃i. Kuona at̃i k̃ur̃i na ũiru na ng̃ũ th̃iiñi wanyu-r̃i, githĩ

m̃utik̃ir̃i andũ a th̃i? Githĩ m̃utirag̃ika o ta ũria andũ a ndũire mekaga? 4 Ñi ũndũ-r̃i, r̃ir̃ia m̃undũ ũmwe ekuuga at̃ir̃i, “Ñi ñumag̃ir̃ira Paũlũ,” nake ũria ũng̃i akoiga at̃ir̃i, “Ñi ñumag̃ir̃ira Apolo,” githĩ m̃utik̃ir̃i o andũ a ndũire? 5 Kaĩ Apolo ak̃ir̃i ũ? Nake Paũlũ ak̃ir̃i ũ? Acio maar̃i o ndungata, iria ciatũmire mwit̃ikie, o ta ũria Mwathani aagaĩire o m̃undũ wira wake. 6 Ñi ñi mbeũ ndahaandire, nake Apolo ag̃iciit̃ir̃iria maai, no ñi Ngai watũmire ikũre. 7 Ñi ũndũ ũcio ti m̃undũ ũria ũhaandaga kana ũria ũitag̃ir̃iria maai ũri bata, no ũria ũri bata ñi Ngai, ũria ũtũmaga ikũre. 8 M̃undũ ũria ũhaandaga na m̃undũ ũria ũitag̃ir̃iria maai makoragwo na muoroto ũmwe, na o m̃undũ akaar̃ihwo k̃uringana na wira wake we mwene. 9 Ñig̃ukorwo t̃urutithanagia wira hamwe na Ngai; na inyuĩ m̃ur̃i m̃ugũnda wa Ngai, na mwako wa Ngai. 10 Ñi ũndũ wa wega ũria Ngai aaheete, ñi ñi gwaka ndaakire m̃uthingi haana ta mwakithia ũria m̃uũg̃i nake m̃undũ ũng̃i ñi gwaka araaka ig̃urũ r̃ia m̃uthingi ũcio. No o m̃undũ ñiamenyag̃ir̃ire ũria egwaka ig̃urũ r̃iagu. 11 Ñig̃ukorwo g̃utir̃i m̃undũ ũng̃iaka m̃uthingi ũng̃i t̃iga ũria ũrik̃itie gwakwo, na ñiguo Jesũ Kristũ. 12 Ang̃ikorwo m̃undũ o na ũ egwaka ig̃urũ r̃ia m̃uthingi ũyũ ak̃ihũthagira thahabu, kana betha, kana mahiga ma goro, kana mbaũ, kana nyeki, o na kana r̃ũa-r̃i, 13 wira wake ñiũkoneka ũria ũtar̃i, tondũ M̃uthenya ũcio ñiũgaatũma woneke ũtheri-iñi. Wira ũcio ũkaaguũrio na mwaki, ñig̃ukorwo wira wa o m̃undũ ñiũkagerio na mwaki ũcio. 14 Ang̃ikorwo k̃ir̃ia m̃undũ aak̃ite m̃uthingi-ig̃urũ ñig̃etiiria mwaki ũcio-r̃i, ñiakar̃ihwo m̃ucaara wake. 15 Ang̃ikorwo ñiũkah̃ia-r̃i, ñiakoorwo ñiguo; nowe mwene ñiakahonoka, no akaahonoka ta m̃undũ ũgereire mwaki-iñi. 16 Kaĩ inyuĩ m̃utooi at̃i inyuĩ ene m̃ur̃i hekarũ ya Ngai, na at̃i Roho wa Ngai at̃iũraga th̃iiñi wanyu? 17 M̃undũ o wothe ang̃iananga hekarũ ya Ngai-r̃i, Ngai ñiakamwananga; ñig̃ukorwo hekarũ ya Ngai ñi theru, na ñi inyuĩ hekarũ iyo. 18 M̃utikae kw̃iheenia. M̃undũ o na ũrikũ th̃iiñi wanyu ang̃ikorwo ñeciiragia ñi m̃uũg̃i na ũũg̃i wa mahinda maya t̃ur̃i-r̃i, ñiag̃itũike “k̃irimũ” ñiguo atuĩke m̃uũg̃i. (aĩon g165) 19 Ñig̃ukorwo ũũg̃i wa th̃i ino ñi ũrimũ maitho-iñi ma Ngai. O ta ũria kwand̃ik̃itwo at̃ir̃i, “Ñianyitaga ar̃ia oog̃i waara-iñi wao”; 20 o na ning̃i ñi kwand̃ik̃itwo at̃ir̃i, “Mwathani ñioĩ at̃i meciiria ma ar̃ia oog̃i ñi ma t̃uhũ.” 21 Ñi ũndũ ũcio-r̃i, m̃undũ o na ũrikũ ndakae kw̃iraha na ũhoru wa andũ! Maũndũ mothe ñi manyu, 22 kana ñi Paũlũ, kana ñi Apolo,

kana nĩ Kefa, kana nĩ thĩ ñno, kana nĩ muoyo, kana nĩ gĩkuũ, kana nĩ maũndũ marĩa marĩ ho rĩu, kana nĩ maũndũ marĩa magooka, mothe nĩ manyu, 23 na inyuĩ mũrĩ a Kristũ, nake Kristũ nĩ wa Ngai.

4 Nĩ ùndũ ùcio-rĩ, andũ magĩrĩrwo nĩgũtuonaga ta ndungata cia Kristũ, na ta tũrĩ andũ arĩa mehokeirwo maũndũ ma hitho ma Ngai. 2 Rĩu nĩkũbataranĩtie atĩ andũ arĩa mehokeirwo maũndũ no nginya monanie atĩ nĩ ehokeku. 3 Ndingĩmaka o na hanini ingĩtuĩrwo ciira nĩ inyuĩ, kana nduĩrwo nĩ igooti rĩa andũ o na rĩrĩkũ; ti-itherũ o na nĩ mwene ndingĩtuĩra ciira. 4 Nĩ mwene ndirĩ na ùndũ ingĩcuukĩra, no ùndũ ùcio ndũngĩtũma nduĩke atĩ ndirĩ na mahĩtia. Mwathani nĩwe ùnduagĩra ciira. 5 Nĩ ùndũ ùcio ndũkae gũtua ciira ihinda rĩrĩa rĩamũre rĩtakinyĩte; eterera nginya Mwathani ooke. Maũndũ marĩa mahithe nduma-inĩ nĩakamoimĩria ũtheri-inĩ, na nĩakaguĩria meciiria ma ngoro cia andũ. Ihinda rĩu o mũndũ nĩakamũkĩra ngaatho ciake kuuma kũrĩ Ngai. 6 Rĩu-rĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, maũndũ macio ndĩramaringithania na ũhoru wakwa mwene na wa Apolo nĩguo mũgunike, nĩguo mwĩrute na ithuĩ gĩtũmi kĩa ũria kwĩragwo atĩrĩ, “Mũtikae kwagarara ũria kwandĩkitwo.” Nĩgeetha mũtikae gwĩtĩia mũndũ ũmwe makĩria ya ũria ũngĩ. 7 Nĩ ùndũ-rĩ, nũũ ũtũmite wĩone ũrĩ na ngũũrani na mũndũ ũngĩ o wothe? Nĩ kĩ ũrĩ nakĩo ũtaahirwo? Na angĩkorwo nĩwaahirwo-rĩ, ũragĩtĩia nĩkĩ ta atarĩ kũheo waahirwo? 8 Nĩmũrĩkĩtie kũgĩa na kĩrĩa gĩothe mwendaga! Nĩmũrĩkĩtie gũtonga! Nĩmũtuĩkĩtie athamaki, ithuĩ tũtarĩ ho! Naarĩ korwo ti-itherũ nĩmwatuĩkire athamaki kũna nĩguo tũtuĩke a gũthamaka hamwe na inyuĩ! 9 Nĩgũkorwo ndĩrona atĩ ithuĩ atũmwo Ngai atũgĩte handũ tũrĩonekaga tũrĩ thuutha wa andũ arĩa angĩ othe, na ta andũ matuĩrĩrwo kũũragĩrwo thĩini wa kĩaaro kĩa mathako. Nĩtũtuĩtwo kĩndũ gĩa kwĩrorerwo nĩ thĩ yothe, kũrĩ araike o na kũrĩ andũ. 10 Ithuĩ tũrĩ irimũ nĩ ùndũ wa Kristũ, no inyuĩ mũrĩ andũ oogĩ mũno thĩini wa Kristũ! Ithuĩ nĩ kwaga twagĩte hinya, no inyuĩ mũrĩ na hinya! Inyuĩ nĩmũheetwo gĩtĩio, no ithuĩ nĩtũimĩtwo gĩtĩio! 11 Nginya ihinda rĩrĩ ithuĩ tũrĩ tũtũũrĩte tũhũũtaga na tũkanyoota, na tũgatarũkĩrwo nĩ nguo, ningĩ nĩtũhũũrĩtwo mũno, o na tũgaikara tũtarĩ na mĩciĩ. 12 Ningĩ nĩtũrutaga wĩra na moko maitũ tũrĩ na kĩyo. Rĩrĩa twarumwo-rĩ, ithuĩ tũkarathima; na rĩrĩa twanyariirwo, tũkomĩrĩria; 13 o na rĩrĩa twacambio, tũcookagia ũhoru na ũhooreri. Nginya

ihinda rĩrĩ tũtuĩkĩte gĩko gĩa thĩ, tũgatuĩka mahuti ma gũkũ thĩ. 14 Ndiraandĩka marĩa maya nĩguo ndĩmũconore, no nĩguo ndĩmũtaare mũrĩ ta ciana ciakwa nyendete mũno. 15 O na mũngĩkorwo mũrĩ na arerĩ ngiri ikũmi thĩini wa Kristũ, mũtirĩ na maithe maingĩ, nĩgũkorwo thĩini wa Kristũ Jesũ ndaatũkĩre ithe wanyu ùndũ-inĩ wa ũhoru-ũria-Mwega. 16 Nĩ ùndũ ùcio ndamũthaita mwĩgerekanie na niĩ. 17 Nĩ ùndũ wa gĩtũmi gĩkĩ nĩngũmũtũmĩra Timotheo, mũrũ wakwa ũria nyendete, na ũria mwĩhokeku thĩini wa Mwathani. Nĩekũmũrĩrikania mũtũũrĩre wakwa thĩini wa Kristũ Jesũ, ũria ũringaine na ũria ndutanaga makanitha-inĩ kũndũ guothe. 18 Amwe anyu nĩmatũkĩte etĩi, makona ta itarooka kũu kũrĩ inyuĩ. 19 No nĩngũũka kũrĩ inyuĩ narua, akorwo nĩ kwenda kwa Mwathani, na hĩndĩ iyo nĩngatuĩria ũria andũ aya etĩi maaragia, o hamwe na ũhoti ũria marĩ nago. 20 Nĩgũkorwo ũthamaki wa Ngai ti ũhoru wa kwaria, no nĩ wa kũgĩa na ũhoti. 21 Mũkwenda atĩa? Ngĩũke kũrĩ inyuĩ na kĩboko, kana njũke na wendo hamwe na roho wa ũhooreri?

5 Nĩ ma ndeto nĩiraario atĩ thĩini wanyu kũrĩ na ũtharia, na nĩ ũtharia mũthemba ũria ũtangĩoneka o na kũrĩ andũ arĩa matetikĩtie Ngai: Naguo nĩ atĩ ũmwe wanyu nĩakomete na mũtumia wa ithe. 2 Na inyuĩ mũgakenera ùndũ ùcio! Gĩhĩ mũtiagĩrĩrwo nĩgũkorwo mũiyũrĩtwo nĩ kĩa, nĩguo mũndũ ùcio wikĩte ũguo mũmũingate, ehene ngwatanĩro-inĩ yanyu? 3 O na ndakorwo ndirĩ hamwe na inyuĩ kũu, ndĩ hamwe na inyuĩ thĩini wa roho, na nĩndĩkĩtie gũtuĩra mũndũ ùcio wikĩte ũguo ciira, o ta ndĩ hamwe na inyuĩ. 4 Hĩndĩ rĩa mũrĩkorwo mũnganĩte thĩini wa rĩitwa rĩa Mwathani witũ Jesũ, na niĩ ndĩ hamwe na inyuĩ thĩini wa roho, o na hinya wa Mwathani witũ Jesũ ũrĩ ho-rĩ, 5 mũndũ ùcio mũneanei kũrĩ Shaitani, nĩgeetha mehia make ma kĩmwĩrĩ manĩinwo, nago roho wake ũkaahonokio mũthenya ũria wa Mwathani. 6 Mwĩgatho ùcio wanyu ti mwega. Kaĩ inyuĩ mũtooi atĩ ndawa nini ya kũmbia mĩgate nĩtũmaga kĩmere gĩothe kũmbe? 7 Eheria ndawa iyo ya kũmbia mĩgate rĩa ya tene biũ nĩguo mũtuĩke kĩmere kĩerũ gitarĩ na ndawa ya kũmbia, tondũ ũguo nĩguo mũtarĩ. Nĩgũkorwo Kristũ, o we gatũrũme gaitũ ka Bathaka, nĩarĩkĩtie kũrutwo igongona. 8 Nĩ ùndũ ùcio-rĩ, nĩtũkũngũire Giathĩ, ti na ndawa iyo ya tene ya kũmbia mĩgate, iyo ya rũmena na ya waganu, no tũkũngũire na mũgate ũtarĩ

na ndawa ya kũmbia, o guo mũgate wa wĩhokeku na wa ũhoro wa ma. **9** Nĩndĩmwandĩkĩire marũa-inĩ makwa ngamwĩra mũtigage kũgĩaga thiritũ na andũ arĩa ahũũri maraya, **10** ũguo ti kuuga mweheranĩre na andũ a thĩ ño, arĩa ahũũri maraya, kana arĩa akoroku, kana arĩa atunyani, o na kana arĩa ahooi mĩhianano. Mũngĩka ũguo-rĩ, no mũkiumire gũkũ thĩ. **11** No rĩu, ndĩramwandĩkĩra nĩguo mũtikagĩe thiritũ na mũndũ o na ũrĩkũ ũrĩa wĩitaga mũrũ kana mwarĩ wa Ithe witũ, no nĩ mũhũũri maraya, kana nĩ mũkoroku, kana nĩ mũhooi mĩhianano kana nĩ mũndũ wa gũcambania, o na kana nĩ mũrĩũ wa njoohi kana nĩ mũtunyani. Mũndũ ta ũcio mũtikarĩianĩre nake. **12** Ũkĩrĩ wĩra wakwa gũciirithia arĩa matarĩ a kanitha? Githĩ inyuĩ mũtikĩagĩrĩrwo nĩgũciirithia arĩa marĩ a kanitha? **13** Ngai nĩwe ũgaaciirithia arĩa marĩ nja. “Ingatai mũndũ ũcio mwaganu oime thĩĩnĩ wanyu.”

6 Kũngĩkorwo kũrĩ mũndũ ũmwe wanyu ũhĩĩire ũrĩa ũngĩ-rĩ, no akĩgerie gũthĩĩ kũrĩ andũ arĩa matetigĩrĩte Ngai nĩguo mamatuithanie ciira, handũ ha gũthĩĩ mbere ya andũ arĩa aamũre? **2** Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ andũ arĩa aamũre nĩo magaatũra andũ a gũkũ thĩ ciira? Na angĩkorwo nĩ inyuĩ mũgaaciirithia andũ a gũkũ thĩ-rĩ, githĩ mũtikĩrĩ na ũhoti wa gũtua maciira marĩa manini? **3** Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ nĩ ithuĩ tũgaatuĩra araika ciira? Ĩ maũndũ ma mũtũũrĩre ũyũ-rĩ, githĩ tũtiagĩrĩrwo nĩkũmaciira makĩria! **4** Nĩ ũndũ ũcio kũngĩkorwo na mũndũ wanyu ũhĩĩirio maũndũ-inĩ ta macio-rĩ, no mũthuure o na andũ matangĩtĩka kanitha-inĩ matuĩke a kũmũciirithia! **5** Ndoiga ũguo nĩguo ndĩmũconore. Kwahoteka atĩa atĩ thĩĩnĩ wanyu gũtirĩ mũndũ mũũgĩ ũngĩhota gũtuithania etikia eerĩ ciira mangĩhĩtania? **6** No handũ ha ũguo-rĩ, mũrũ kana mwarĩ wa Ithe witũ atwaraga ũrĩa ũngĩ igooti-inĩ, na nĩ igooti-inĩ rĩa arĩa matetikĩtie! **7** Gũkorwo mũrĩ na maciira gatagatĩ-inĩ kanyu nikuonania atĩ nĩmũhootetwo biũ. Githĩ ti kaba mwĩtikagĩre gwĩkwo ũũru? Githĩ ti kaba mwĩtikagĩre kũheenio? **8** Handũ ha ũguo-rĩ, nĩmũheenanagia na mũgekana ũũru, na acio mwĩkaga ũguo-rĩ, nĩ ariũ na aarĩ a Ithe wanyu. **9** Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ andũ arĩa aaganu matikagaya ũthamaki wa Ngai? Mũtikanaheeneke: Gũtirĩ ahũũri maraya, kana ahooi mĩhianano, kana itharia, kana arũme arĩa metuaga ta aka, kana arũme arĩa makomaga na arũme arĩa angĩ, **10** kana aici, kana andũ arĩa akoroku, kana arĩũ, kana acambania, o na

kana atunyani makaagaya ũthamaki wa Ngai. **11** Na ũguo nĩguo amwe anyu mwatarĩ. No nĩmwathambirio, na mũgĩtherio, na mũgĩtuuo athingu thĩĩnĩ wa rĩitwa rĩa Mwathani Jesũ Kristũ o na nĩ ũndũ wa Roho wa Ngai witũ. **12** “Nĩ ndirigĩrĩrio gwika ũndũ o wothe,” no ti ũndũ o wothe ũrĩ kĩguni. “Nĩ ndirigĩrĩrio gwika ũndũ o wothe,” no ndingĩathwo nĩ ũndũ o na ũrĩkũ. **13** “Irio nĩ cia nda na nda nĩ ya irio,” no Ngai nĩagaciniina cieri. Mwĩrĩ ti wa kũhũthĩrwo na ũmaraya, no nĩ wa gũtungata Mwathani, nake Mwathani aathage mwĩrĩ ũcio. **14** Ngai nĩariũkirie Mwathani kuuma kũrĩ arĩa akuũ nĩ ũndũ wa hinya wake, na o na ithuĩ nĩagatũriũkia na hinya o ro ũcio. **15** Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ mĩrĩ yanyu nĩ ciĩga cia Kristũ we mwene? Nĩ ũndũ ũcio, no ngĩoye ciĩga icio cia Kristũ nĩguo ndĩcinyiitithanie na mũmaraya? Kũroaga gũtuũka ũguo! **16** Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ mũndũ ũrĩa wĩnyiiithanagia na mũmaraya, matuĩkaga mwĩrĩ ũmwe nake? Nĩgũkorwo nĩ kwĩrĩtwo atĩrĩ, “Acio eerĩ magaatũka mwĩrĩ ũmwe.” **17** No mũndũ ũrĩa wĩnyiiithanagia na Mwathani atuĩkaga ũmwe nake thĩĩnĩ wa roho. **18** Ũragĩrai mehĩa ma ũmaraya. Mehĩa marĩa mangĩ mothe mekwago nĩ mũndũ marĩ nja ya mwĩrĩ wake, no mũndũ ũrĩa ũhũũraga ũmaraya-rĩ, nĩ mwĩrĩ wake mwene ehagĩria. **19** Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ mĩrĩ yanyu nĩ hekarũ ya Roho Mũtheru ũrĩa ũrĩ thĩĩnĩ wanyu, ũrĩa mwaheirwo nĩ Ngai? Inyuĩ mũtirĩ anyu inyuĩ ene; **20** inyuĩ mwagũrĩrwo na thogora. Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, tĩithagiai Ngai na mĩrĩ yanyu.

7 Na rĩrĩ, ha ũhoro wa maũndũ marĩa mwanyandĩkĩire marũa nĩ ũndũ wamo, ngũmwĩra atĩrĩ: Nĩ wega mũndũ mũrũme kwaga kũhikania. **2** No tondũ wa ũrĩa ũmaraya ũingĩhĩte-rĩ, o mũndũ mũrũme nĩagĩrĩrwo nĩ kũgĩ na mũtumia wake mwene, na mũndũ-wanja agĩe na mũthuuri wake mwene. **3** Mũthuuri nĩagĩrĩrwo nĩ kũhingagĩria mũtumia wake bata wake wa kĩhiko, o nake mũtumia ahingagĩrie mũthuuriwe bata wake. **4** Mũtumia ndangĩathĩra mwĩrĩ wake mwene, tondũ nĩ wake na mũthuuriwe. ũguo no taguo mũthuuri atangĩathĩra mwĩrĩ wake mwene, tondũ nĩ wake na mũtumia wake. **5** Tigagai kũimana, o tiga rĩrĩa mũngĩkorwo mũiguanĩre, nago gũkorwo nĩ kwa ihinda, nĩgeetha mũgũage na ihinda rĩa kũhooya. Thuutha ũcio no mũcooke hamwe rĩngĩ, nĩguo Shaitani ndakamũgerie tondũ wanyu kũremwo kwĩgĩrĩria. **6** ũhoro ũcio ndawaaria taarĩ rũũtha ngũheana, no ti gwathana ngwathana. **7** No nyende andũ othe

mahaane ta ūria nī ndariī. No o mūdū aheetwo kīheo gīake mwene kuuma kūrī Ngai; mūdū ūmwe aheetwo kīheo gīkī, na ūria ūngī akaheo kīria kīngī. **8** Na rīrī, nī ūndū wa andū arīa matahikanītie na atumia a ndigwa, nguuga ūū: Nī wega maikare o ūguo matahikanītie, o ta ūria nī ndariī. **9** No angīkorwo matingīhota kwīgīrīria-rī, nīmahike na mahikanie, tondū nī kaba kūhikania gūkīra gūikara makīhīahīaga. **10** Kūrī andū arīa mahikīte na makahikania-rī, ngwathana ūū, no ti nī, nī Mwathani ūgwathana: Mūtumia ndakanatigane na mūthuuriwe. **11** No aangīka ūguo-rī, nīagīkare atarī mūhiku, kana akorwo ti ūguo, acookerere mūthuuriwe. Ningī mūthuuri ndakanaingate mūtumia wake. **12** Nī ūndū wa acio angī nguuga ūū, no nī nī ndīroiga, ti Mwathani: Angīkorwo mūrū wa Ithe witū arī na mūtumia ūtetikītie, na mūtumia ūcio etikīre matūūranie-rī, nīatige kūmūingata. **13** Nake mūtumia angīkorwo arī na mūthuuri ūtetikītie, na mūthuuri ūcio etikīre matūūranie-rī, nīatige kūmūingata. **14** Nīgūkorwo mūthuuri ūria ūtetikītie nīatheretio nī ūndū wa mūtumia wake, nake mūtumia ūria ūtarī mwītīkia nīatheretio nī ūndū wa mūthuuri wake mwītīkia. Kūngīaga gūtuika ūguo-rī, ciana cianyu no ituike ti theru, no ūria kūrī rīu nī atī nī theru. **15** No rīrī, mūdū ūcio ūtetikītie angīthī-rī, nīarekwo athī. Nīgūkorwo mūdū mūrūme, kana mūdū-wa-nja ūria wītīkītie ti muohe nī ūhoro ta ūcio; Ngai atwītīte tūtūūranagie na thayū. **16** Wee mūtumia-rī, ūū atīa kana nīwe ūkaahonokia mūthuuri waku? O na wee mūthuuri-rī, ūū atīa kana nīwe ūkaahonokia mūtumia waku? **17** No rīrī, mūdū o mūdū nīaikare mūtūūrīre ūria Mwathani aamūgāire, o ūria Ngai aamwītīre. Ūyū nīguo watho ūria ngwatha makanitha mothe. **18** Mūdū angīkorwo eetirwo arī mūruu-rī, nīatige gūikara ta atarī mūruu. Mūdū ūria ūtarī mūruu rīria eetirwo nīatige kūrūa. **19** Kūrūa gūtīrī bata; o na kwaga kūrūa gūtīrī bata. Ūndū ūria ūrī bata nī kūmenyerera maathani ma Ngai. **20** O mūdū nīaikarage o ūria aatarī rīria Ngai aamwītīre. **21** Wee warī ngombo rīria wetirwo? Ūndū ūcio ndūgagūtange, no korwo wahota kuona njīra ya kuuma ūkombo-inī-rī, gerera yo. **22** Nīgūkorwo mūdū ūria warī ngombo rīria Mwathani aamwītīre-rī, ūcio nī mūdū wa Mwathani ūtarī ngombo; ningī no taguo, ūria warī mūdū muohore rīria Mwathani aamwītīre-rī, ūcio nī ngombo ya Kristū. **23** Inyuī mwgūrīrwo goro; mūtīgatūike ngombo cia andū. **24** Ariū na aarī a

Ithe witū, o ūndū ūria mūdū eehokeirwo nī Ngai-rī, nīaikarage o ūguo ūndū ūcio Ngai aamwītīre. **25** Rīu-rī, ūhoro wīgī airītu nī ūyū: Ndirī na watho uumīte kūrī Mwathani, no nīngūheana itua rīakwa ta mūdū mwīhokeku nī ūndū wa kūguirwo tha nī Mwathani. **26** Nī ūndū wa mathīina ma mahinda maya-rī, nguona arī wega mūikarage o ūria mūdū atarī. **27** Wee nūhikanītie? Ndūkaingate mūtumia waku. Wee nawe hihi ndūhikanītie? Tīga kūhikania. **28** No ūngīhikania-rī, wee ndwīhītie; o na mūrītu angīhika-rī, o nake ndehītie. No andū arīa marahika kana makahikania-rī, nīmarīonaga mathīina maingī mūtūūrīre-inī ūyū, na nīmo ndīrenda kūmūrīgīria. **29** Ūndū ūria ndīrenda kuuga, ariū na aarī a Ithe witū, nī atī ihinda nī inini. Kuuma rīu andū arīa marī na atumia nī kwagīrīre maikarage ta matarī nao; **30** arīa maracakaya nīmaikarage ta mataracakaya; nao arīa makenete nīmaikarage ta matakenete; o na arīa mekūgūra indo, nīmaikarage ta matarī kīndū marī. **31** nao arīa mahūthagīra indo cia thī ūno, nīmaikarage ta matohanītio nacio. Nīgūkorwo ūria thī ūno ūhaana rīu-rī, nīgūthira īrathira. **32** Nī ingīenda inyuī mūikarage mūtegwītanga. Mūdū ūria ūhikanītie etangaga na maūndū ma Mwathani, na eciiragia o ūria angīkenia Mwathani. **33** No mūdū ūria ūhikanītie etangaga na maūndū ma gūkū thī, na eciiragia o ūria angīkenia mūtumia wake, **34** naguo wendi wa ngoro yake nīmūgayūkanu. Mūdū-wa-nja ūtarī mūhiku kana mūrītu etangaga na maūndū ma Mwathani: Muoroto wake nī kwīheana harī Mwathani mwīrī na roho. No mūtumia mūhiku etangaga na maūndū ma thī ūno, na eciiragia o ūria angīkenia mūthuuriwe. **35** Ndīramwarīria maūndū maya nīgeetha mūgunīke, ti atī nīguo ndīmūrīgīrīre, no nīgeetha mūikarage na mīthīre īria yagīrīre, mwīheanīte biū harī Mwathani mūtekgūuocīrīrio nī maūndū mangī. **36** Mūdū o wotho angīona atī nīarahītīria mūrītu ūria orītie, nake mūrītu ūcio akorwo matukū make ma ūrītu wake nīmarahītūka-rī, mūdū ūcio angīigua nīagīrīrwo nī kūhikania-rī, nīeke o ūguo ekwenda. Ti kwīhia ekwīhia. Nīmagīrīrwo mahikanie. **37** No rīrī, ūria ūtuīte na ngoro yake atekūrīgīrīrio, no nīwe mwene wīyendeire, na agatua itua atī ndekūhikīa mūrītu ūcio-rī, mūdū ūcio o nake nīekīte ūria kwagīrīre. **38** Nī ūndū ūcio-rī, mūdū ūria ūhikagia mūrītu ūria orītie nīekaga ūria kwagīrīre, no ūria ūngīaga kūmūhikīa nīekaga wega makīria. **39** Mūtumia nīohanītio na

mũthuriwe rĩria rĩothe mũthuriwe arĩ muoyo. No mũthuriwe angikua, nĩmuohore na no ahikire mũndũ o ũria angĩenda, no mũndũ ũcio no nginya akorwo nĩetĩkĩtie Mwathani. **40** No itua rĩakwa nĩ atĩrĩ, mũtumia ũcio angĩaga kũhika rĩngĩ, no akorwo arĩ na gĩkeno makĩria. Na ngwĩciiria atĩ nĩ o na nĩ ndĩ na Roho wa Ngai.

8 Na rĩrĩ, ũhoro wa irio iria ikoragwo irutĩrwo mĩhianano-rĩ, nĩtũũ atĩ ithuothe tũrĩ na ũmenyo ũhoro-inĩ ũcio. Ũmenyo nĩtũmaga mũndũ etũũgĩrie, no wendo nĩ gwaka wakaga. **2** Mũndũ ũria wĩciiragia atĩ nĩoĩ ũndũ-rĩ, ndooĩ ũndũ ũcio wega ta ũria aagĩrĩrwo nĩ kũũmenya. **3** No mũndũ ũria wendete Ngai, ũcio nĩwe ũũo nĩ Ngai. **4** Nĩ ũndũ ũcio, ha ũhoro ũkonĩ kũria irio iria irutĩrwo mĩhianano-rĩ, nĩtũũ atĩ gũkũ thĩ mũhianano nĩ kĩndũ gĩa tũhũ, na atĩ gũtirĩ Ngai ũngĩ tiga o ũria ũmwe. **5** Tondũ o na kũngĩkorwo nĩ kũrĩ indo ciitagwo ngai, irĩ kũũria igũrũ kana irĩ gũkũ thĩ-rĩ, amu ti-itherũ nĩ kũrĩ na “ngai” nyingĩ na “aathani” aingĩ, **6** no harĩ ithuĩ-rĩ, Ngai no ũmwe, na nĩwe Ithe witũ, na indo ciothe cioimire kũrĩ we na tũtũuraga muoyo nĩ ũndũ wake; na kũrĩ na Mwathani o ũmwe, nake nĩwe Jesũ Kristũ, o we ũria indo ciothe ciagiire nĩ ũndũ wake, na nowe ũtũtũuragia muoyo. **7** No ti andũ othe mooĩ ũguo. Andũ amwe nĩ ũndũ wa ũria matũũrite mamenyerete mĩhianano, o na hĩndĩ ĩria mekũria irio ta icio meciiragia atĩ nĩrutĩrwo mũhianano, na tondũ thamiri ciao itirĩ hinya-rĩ, makanyitwo nĩ thaahu. **8** No irio iria tũrĩaga itingĩtũma tũkuhĩrĩrie Ngai; tũtingĩthũkio nĩ kwaga gũciiria, na tũtingĩagĩrio nĩgũciiria. **9** O na kũrĩ ũguo-rĩ, menyereai atĩ wiyathi ũcio wanyu ndũgatuĩke mũhĩnga kũrĩ arĩa matarĩ na hinya. **10** Nĩgũkorwo mũndũ o wothe ũrĩ na thamiri ĩtarĩ na hinya, angĩmuona inyuĩ mũrĩ na ũmenyo ũyũ mũkĩrĩra irio thĩinĩ wa hekarũ ya mũhianano-rĩ, githĩ ndangĩmĩrĩria arĩe kĩria kĩrutĩrwo mĩhianano? **11** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mũrũ kana mwarĩ wa Ithe witũ ũcio thamiri yake ĩtarĩ na hinya, o ũcio Kristũ aakuĩrĩre-rĩ, agathũkio nĩ ũmenyo wanyu. **12** Hĩndĩ ĩria mwehĩria ariũ na aarĩ a Ithe witũ na njĩra ĩyo, na mũgatĩhia thamiri ciao icio ĩtarĩ hinya-rĩ, nĩ Kristũ mwehĩria. **13** Nĩ ũndũ ũcio, angĩkorwo kĩria ndĩrarĩa no gĩtũme mũrũ kana mwarĩ wa Ithe witũ agwe mehĩa-inĩ-rĩ, ndikĩagĩrĩrwo nĩ kũria nyama rĩngĩ, nĩguo ndigatũme agwe. (aiõn g165)

9 Githĩ nĩ ndirĩ na wiyathi? Githĩ nĩ ndirĩ mũtũmwo? Githĩ nĩ ndionire Jesũ Mwathani witũ? Anga inyuĩ mũtirĩ maciaro ma wĩra wakwa thĩinĩ wa Mwathani? **2** O na angĩkorwo andũ arĩa angĩ mationaga ta ndĩ mũtũmwo-rĩ, ti-itherũ nĩ harĩ inyuĩ ndĩ mũtũmwo! Nĩgũkorwo nĩ inyuĩ kĩmenyithia kĩa ũtũmwo wakwa thĩinĩ wa Mwathani. **3** Gwĩtetera gwakwa harĩ arĩa manjiirithagia nĩ gũkũ: **4** Githĩ ithuĩ tũtirĩ na kĩhooto gĩa kũria na kũnyua? **5** Githĩ ithuĩ tũtirĩ na kĩhooto kĩa mũndũ gũtwarana rũgendo-inĩ na mũtumia wake mwĩtikia, o ta ũria atũmwo arĩa angĩ, na ariũ a nyina na Mwathani, o na Kefa mekaga? **6** Kana no nĩ tũrĩ na Baranaba arĩ o nginya tũrutage wĩra nĩguo tuone ũteithio witũ? **7** Nũũ ũtungataga ta mũthigari na akeerĩha na indo ciake we mwene? Nĩ mũndũ ũrĩkũ ũhaandaga mũgũnda wa mĩthabibũ na ndarĩe thabibũ cia mũgũnda ũcio? Ningĩ-rĩ, nĩ kũrĩ mũndũ ũrĩithagia rũuru na ndanyue iria rĩa rũuru rũu? **8** Ndirĩraia ũhoro ũyũ ndĩ na meciiria ma ũ-mũndũ tu? Githĩ Watho o naguo nduugite o ũguo? **9** Nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo watho-inĩ wa Musa atĩrĩ, “Ndũkanohe ndegwa kanua hĩndĩ ĩria ikũranga ngano ikĩmĩhũura.” Ngai akiuga ũguo-rĩ, nĩ ndegwa aracaairĩ? **10** Ti-itherũ oigaga ũguo nĩ ũndũ witũ, githĩ tigo? ĩi-ni, ũndũ ũyũ waandĩkirũo nĩ ũndũ witũ, tondũ rĩria mũrĩmi ekũrĩma, nake mũhũuri ngano amĩhũurage-rĩ, nĩ kwagĩrĩre mekage ũguo marĩ na kĩrĩgĩrĩro atĩ nĩmakagayana magetha. **11** Tũngĩkorwo ithuĩ nĩtũhaandite mbeũ ya kĩiroho thĩinĩ wanyu-rĩ, kaĩ akĩrĩ ũndũ mũnene ithuĩ tũngĩgetha indo cia gũtũuria mwĩrĩ kuuma kũrĩ inyuĩ? **12** Angĩkorwo andũ angĩ marĩ na kĩhooto gĩa gũteithio nĩ inyuĩ-rĩ, ithuĩ githĩ tũtikĩagĩrĩrwo nĩgũteithio makĩria? No ithuĩ tũtiahũthĩrĩre kĩhooto kĩu. Handũ ha ũguo-rĩ, nĩ gũkirĩrĩria tũkiragĩrĩria ũndũ o wothe nĩguo tũtikae kũhĩngĩca ũhoro-ũria-Mwega wa Kristũ. **13** Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ andũ arĩa marutaga wĩra thĩinĩ wa hekarũ marutaga irio ciao kuuma kũu hekarũ, nao arĩa matungataga kĩgongona-inĩ magayanaga kĩria kĩrutĩtuo kĩgongona-inĩ? **14** O ta ũguo-rĩ, Mwathani nĩathanĩte atĩ arĩa mahunjagia ũhoro-ũria-Mwega nĩmagĩrĩrwo kuonaga gĩa kũmatũuria kuuma kũrĩ ũhoro-ũria-Mwega. **15** No nĩ ndirĩ ndaahũthĩra kĩhooto o na kĩmwe gĩa cio. Ningĩ ndiraandĩka ũhoro ũyũ ndĩ na kĩrĩgĩrĩro atĩ nĩmũkũnjĩka maũndũ ta macio. Nĩ kaba ngue gũkĩra mũndũ o naũ agirie ndĩrahĩre ũndũ ũcio. **16** No rĩrĩ, ndingĩhota kwĩraha rĩria ngũhunjia ũhoro-ũria-

Mwega, nīgukorwo nīhatagīrīrio mūno ndīuhunjie. Na nī ingīaga kūhunja Ūhorō-ūrīa-Mwega kaī ndaga na haaro-ī! **17** Ingīhunja nī ūndū wa kwīyendera-rī, ndaheo mūcaara; no angīkorwo ti na ūndū wa kwīyendera-rī, nī no kūhingia ndīrahingia ūndū ūrīa ndīhokeirwo. **18** Hakīrī ūguo-rī, mūcaara wakwa ūkīrī kī? Nī atīrī: Atī harī ūhorō wa kūhunja Ūhorō-ūrīa-Mwega-rī, hunjagie tūhū itekūrīhwo, na nī ūndū ūcio njage gwītagia kīhoo to giakwa rīrīa ngūhunja Ūhorō-ūrīa-Mwega. **19** O na gūtuika ndī muohore na ndirī ngombo ya mūndū-rī, nī ndītuuga ngombo ya o mūndū wothe, nīguo nguucīrīrie andū aingī o ta ūrīa kwahoteka. **20** Kūrī Ayahudi ndaatuikire ta Mūyahudi nīguo nguucagīrīrie Ayahudi. Na kūrī arīa marī rungu rwa watho-rī, ndaatuikire ta mūndū ūrī rungu rwa watho, o na gūtuika nī mwene ndirī rungu rwa watho, nīguo nguucagīrīrie arīa marī rungu rwa watho. **21** Kūrī arīa matarī watho-inī-rī, ndaatuikire ta mūndū ūtarī watho-inī ūcio, o na gūtuika ndirī muohore kuuma kūrī watho wa Ngai, no ndī watho-inī wa Kristū, nīguo nguucagīrīrie arīa matarī watho-inī ūcio. **22** Kūrī arīa matarī hinya-rī, ndaatuikire ta itarī hinya nīguo nguucagīrīrie arīa matarī hinya. Nduikite maūndū mothe kūrī andū othe nīgeetha kūngihoteka na njīra ciothe ngerie kūhonokia amwe ao. **23** Njīkaga maūndū maya mothe nī ūndū wa Ūhorō-ūrīa-Mwega, nīgeetha ngaagaīrwo irathimo ciaguo. **24** Kaī inyuī mūtooī atī andū arīa mahītahītanaga ihenya-inī mahanyūkaga othe, no rīrī, no ūmwe wao ūheagwo kīheo? Kīhanyūkei na njīra rīrīa ingītūma mūkaaheo kīheo. **25** Mūndū o wothe ūrīa ūhītahītanaga thīnī wa mathako-rī, ehataga na akemenyeria maūndū-inī mothe hatarī itherū. Mekaga ūguo nīguo maheo thūmbī itarī ya gūtūūra; no ithuī twīkaga ūguo nīguo tūkaaheo thūmbī ya gūtūūra nginya tene. **26** Nī ūndū ūcio-rī, nī ndīhanyūkaga ta mūndū ūtooī gītūmi gīa kūhanyūka; na ndirūaga ta mūndū ūgūikia ngundi ciake o ūguo tūhū. **27** Aca, nī mwīrī wakwa hūūruga ngaūtua ngombo yakwa, nīgeetha ndaarīkia kūhunjīria andū arīa angī-rī, nī mwene ndikanatuīke wa kūregwo nyimwo kīheo.

10 Na rīrī, arīū na aarī a Ithe witū, ndīkwenda mūkorwo mūtooī ūndū ūyū, atī maithe maitū ma tene othe maatongoragio nī itu, na atī othe nīmaringire iria. **2** Othe nīmabatīthirio matuīke andū a Musa marī rungu rwa itu rīu, o na marī iria-inī rīu. **3** Na othe maarīāga irio o imwe cia kīroho, **4** na

maanyuuga maaī o mamwe ma kīroho; nīgukorwo maanyuire kuuma rwaro-inī rwa ihiga rwa kīroho rūrīa rwatwanaga nao, naruo rwaro rūu rwarī Kristū. **5** O na kūrī ūguo-rī, aingī ao matiigana gūkenia Ngai; nacio ciimba ciao ikihurunjwo werū-inī. **6** Na rīrī, maūndū macio meekīkire marī ta cionereria, nīgeetha ngoro ciitū itikerīrīrie gwīka maūndū mooru ta macio meekire. **7** Mūtīgatuīke ahoōi mīhianano, ta ūrīa amwe ao maatarī; o ta ūrīa kwandīkītwo atīrī: “Andū acio magīikara thī kūrīa na kūnyua, magīicooka magīūkīra kūina na gwīkenia.” **8** Nīngī tūtīkahūire ūmaraya, ta ūrīa amwe ao meekire, nao magīkua andū ngiri mīrongo rīrī na ithatū mūthenya ūmwe. **9** O na nīngī tūtīkanagerie Mwathani, ta ūrīa amwe ao meekire, nao makīniinwo nī nyoka. **10** Na mūtīkae gūteta, ta ūrīa amwe ao meekire, nao makīūrragwo nī mūrīaika ūrīa mūniinani. **11** Maūndū macio meekīkire kūrī o marī cionereria, na makīandīkwo marī ma gūtūkaania, ithuī tūkinyīrīrwo nī kūhingio kwa mahinda. (aiōn g165) **12** Nī ūndū ūcio, ūngūra nīūrūgamīte wega-rī, menyerera ndūkae kūgūa! **13** Mūtīrī mwagerio na magerio mangī tīga o marīa makoraga andū. Nake Ngai nīmwhokeku; ndangītīkīra mūgerio na magerio marīa mūtāngihota gwītīiria. No rīrīa mūkūgerio-rī, nīarīmuonagīrīria njīra ya kūūrīra nīguo mūhotage gwītīiria magerio macio. **14** Nī ūndū ūcio, arata akwa endwa, ūragīrai ūhorō wa kūhooya mīhianano. **15** Ndīraarīria andū oogī; mwīkūūranīrei ūrīa ndīroiga. **16** Gīkombe gīa gūcōokia ngaatho kīrīa tūcōokagīa ngaatho nī ūndū wakīo-rī, githī ti kūgwatanīra thakame ya Kristū? Na githī mūgate ūrīa twenyūruga ti kūgwatanīra mwīrī wa Kristū? **17** Na tondu mūgate ūcio nī ūmwe-rī, ithuī, o na tūrī aingī, tūrī o mwīrī ūmwe, nīgukorwo ithuī othe tūrīāga mūgate o ūcio ūmwe. **18** Ta mwīcūranīei ūhorō wa andū a Isiraēli: Arīa marīāga irio cia igongona-rī, githī matīgwatanagīra kīgongona kīu? **19** Ndīrenda kuuga atīa? Atī kīrīa kīrutīrwo mūhianano nī kīndū kūrī, kana atī mūhianano guo mwene nī kīndū kūrī? **20** Aca! Ūrīa ndīroiga nī atī magongona ma andū arīa matarī na ūngai marutagīrwo ndaimono, na ti Ngai, na ndīkwenda mūgīe ngwatanīro na ndaimono. **21** Mūtīngihota kūnyūra gīkombe kīa Mwathani, na mūnyūire gīkombe kīa ndaimono o nakīo; mūtīngihota kūgwatanīra metha-inī ya Mwathani, na mūgwatanīre metha-inī ya ndaimono. **22** Kaī tūrageria kwarahūra ūiru wa Mwathani? Kaī tūrī na hinya kūmūkīra? **23** “Nī ndirīgīrīrio gwīka ūndū,” no ti ūndū o wothe

ūrī na kīguni. “Nīi ndirigīrīrio gwīka ūndū,” no ti ūndū o wothe ūrī na uumithio. **24** Gūtīrī mūdū wagīrīrwo nīgūcaragia maūdū ma kwīguna we mwene, no nīacaragie maūdū ma kīguna andū arīa angī. **25** Rīāgai kīrīa gīothe kīendagio thoko-inī ya nyama mūtekwīyūria ciūria nī ūndū wa mwīcuuko wa thamiri, **26** nīgūkorwo, “Thī nī ya Mwathani, na kīrīa gīothe kīrī thīinī wayo.” **27** Mūdū ūtarī mwītīkia angīmwīta mūkarīe irio gwake, na inyuī mūkorwo nī mūkwenā gūthī-rī, rīa irio ciothe iria mūngīheo mūtekwīyūria ciūria cia mwīcuuko wa thamiri. **28** No mūdū angīmwīra atīrī, “Irio ici irutītwo irī igongona,” mūtīgacīrīe, nī ūndū wa mūdū ūcio wamwīra ūguo, o na nī ūndū wa mwīcuuko wa thamiri; **29** ngiuga ūguo ti thamiri yaku ndagweta, no nī thamiri ya mūdū ūcio ūngī. Nī ūndū-rī, wīyathi wakwa ūgūciirithio nīkī nī ūndū wa thamiri ya mūdū ūngī? **30** Ingīrīanīra irio na andū angī ndī na ngaatho-rī, nī kīi gīgūtūma njambio nī ūndū wa kīndū kīu njokeirie Ngai ngaatho nī ūndū wakīo? **31** Nī ūndū ūcio, rīrīa mūkūria kana rīrīa mūkūnyua, o na kana mūgūka ūndū o wothe-rī, wīkagei nī ūndū wa kwenda kīgūocithia Ngai. **32** Tigai gwīka ūndū ūngīhīngithia mūdū, arī Mūyahudi, kana arī Mūyunani, o na kana ūhīngithie kanitha wa Ngai, **33** o ta ūrīa nīi ngeragia gūkenia andū othe na njīra o yothe. Nīgūkorwo ndicaragia ūndū wa kwīguna nīi mwene, no njaragia ūrīa ingīguna andū aingī, nīguo mahonoke.

11 Mwīgerekaniei na nī, ta ūrīa ndīgerekanaigia na Kristū. **2** Nīngūmūgaathīrīria nī ūndū wa kūndirikana maūdū-inī mothe, na nī ūndū wa gūtūūra mūrūmītie morutani macio, o ta ūrīa ndaamūrūtire. **3** Rīu-rī, nīngwenda mūmenye atī mūtwe wa mūdū mūrūme o wothe nī Kristū, na mūtwe wa mūdū-wa-nja nī mūdū mūrūme, na mūtwe wa Kristū nī Ngai. **4** Mūdū mūrūme o wothe ūrīa ūhooyaga kana akaratha ehumbīrīte mūtwe-rī, nī mūtwe wake aconorithagia. **5** Nake mūdū-wa-nja o wothe ūrīa ūhooyaga kana akaratha atahumbīrīte mūtwe wake-rī, nī mūtwe wake aconorithagia, tondū ūguo no ūndū ūmwe na kwenjwo. **6** Angīkorwo mūdū-wa-nja ndekūhumbīra mūtwe wake-rī, nīakienje njuīrī yake; na angīkorwo kūrēngarenga njuīrī kana kwenjwo nī ūndū wa gūconora mūdū-wa-nja-rī, nīakīhumbīre mūtwe. **7** Mūdū mūrūme ndaagīrīrwo nīkūhumbīra mūtwe wake, kuona atī nīwe mūhianīre wa Ngai, na nī riiri wa Ngai; no mūdū-wa-nja nīwe riiri wa mūdū

mūrūme. **8** Nīgūkorwo mūdū mūrūme ndoimire harī mūdū-wa-nja, no nī mūdū-wa-nja woimire harī mūdū mūrūme. **9** Mūdū mūrūme-rī, tiwe wombirwo nī ūndū wa mūdū-wa-nja, no nī mūdū-wa-nja wombirwo nī ūndū wa mūdū mūrūme. **10** Nī ūndū wa gītūmi gīkī-rī, mūdū-wa-nja agīrīrwo nīgūkorwo na rūūri mūtwe rwa kuonania atī nī wa gwathwo nī ūndū wa arāika. **11** No ningī-rī, thīinī wa Mwathani, mūdū-wa-nja ndeiganītie mūdū mūrūme atarī ho, nake mūdū-mūrūme ndeiganītie mūdū-wa-nja atarī ho. **12** O ta ūrīa mūdū-wa-nja oimire harī mūdū mūrūme-rī, no taguo mūdū-mūrūme aciaragwo nī mūdū-wa-nja. No rīrī, indo ciothe ciuuga kūrī Ngai. **13** Ta tuai arī inyuī: Nī kwagīrīre mūdū-wa-nja kūhooya Ngai atehumbīrīte mūtwe? **14** Kaī maūdū ma ndūire matamūrūtuga atī mūdū-mūrūme gūkorwo arī na njuīrī ndaaya nī ūndū wa kūmūconorithia, **15** no mūdū-wa-nja gūkorwo na njuīrī ndaaya, ūcio nī riiri wake? Nīgūkorwo aheetwo njuīrī ndaaya arī kīndū gīa kūmūhumbīra. **16** Angīkorwo kūrī na mūdū ūrī na ngarari na ūhorō ūyū-rī, nīamenye atī ithuī tūtīrī mūtugo ūngī, o na makanitha ma Ngai matīrī mūtugo ūngī. **17** Ūhorō-inī ūrīa ngūmūtaarīria rīu-rī, ndīrī na ūndū wa kūmūgaathīra, nīgūkorwo kūngana kwanyu ti gwa kūmūgūna no nī gwa kūmūthūkia. **18** Ūndū wa mbere, njiguuga atī rīrīa muongana ta kanitha, nīkūgīaga na nyamūkano gatagatī kanyu, na ūhorō ūcio ndingīaga gwītīkia ūmwe waguo. **19** Hatarī nganja gūtingīaga kūgīa na ngarari gatagatī-inī kanyu cia kuonania arīa anyu metīkīrīkīte nī Ngai. **20** Rīrīa muongana hamwe, ti Irio cia Mwathani mūrīaga, **21** nīgūkorwo rīrīa mūkūria, o mūdū athiaga na mbere kūrīa ategweterera ūrīa ūngī. Ūmwe aikaraga ahūtīi, nake ūrīa ūngī agaikara arītwo. **22** Kaī mūtārī mīcīi mūngīrīra na mūnyūire kuo? Kana nī kanitha wa Ngai mūnyararīte na mūkenda gūconoraga arīa matarī kīndū? Ngūkīmwīra atīa? No ndīkīmūgaathīrīrie nī ūndū wa ūhorō ūcio? Aca, ndingīmūgaathīrīria! **23** Nīgūkorwo ūhorō ūrīa ndaamūkīrīre kuuma kūrī Mwathani noguo ndaamūkīnyīrie: Mwathani Jesū, ūtukū ūrīa aakunyanīrwo, nīoore mūgate, **24** na aarīkia gūcookia ngaatho, akīwenyūranga, akiuga atīrī, “Ūyū nī mwīrī wakwa, ūrīa ūheanītwo nī ūndū wanyu; ikagai ūū nīguo mūndīrīkanage.” **25** Ningī o ūndū ūmwe, thuutha wa kūrīa irio, akīoya gīkombe, akiuga atīrī, “Gīkombe gīkī nī kīrīkanīro kīrīa kīerū thīinī wa thakame

yakwa; ikagai ūū, rīrīa rīothe mūrīkīnyuuagīra, nīguo mūndirikanage.” 26 Nīgūkorwo rīrīa rīothe mūkūrīa mūgate ūyū na mūkanyūira gīkombe gīkī-rī, nikuumbūra mūkuumbūra gūkua kwa Mwathani o nginya hīndī īrīa agooka. 27 Nī ūndū ūcio, mūndū o wothe ūkūrīa mūgate ūcio kana akanyūira gīkombe kīu kīa Mwathani ūrīa gūtaagīrīre-rī, nī kwīhia ehīrie mwīrī na thakame ya Mwathani. 28 Mūndū nīambage gwītūirīa mbere ya kūrīa mūgate ūcio na kūnyūira gīkombe kīu. 29 Nīgūkorwo mūndū ūrīa wothe ūrīaga na akanyua ategūkūūrana mwīrī wa Mwathani, nī ituīro rīake we mwene etuagīra. 30 Kīu nīkīo gītūmīte aingī anyu moorwo nī hinya, na marūare, na amwe anyu nīmarīkītie gūkua. 31 No tūngītūira ciira ithuī ene, tūtingītuika a gūciirithio. 32 Hīndī īrīa tūgūtūirwo ciira nī Mwathani-rī, nīkūherithio tūherithagio nīgeetha tūtīkae gūtūirwo ciira hamwe na thī. 33 Nī ūndū ūcio, arīū na aarī a lthe witū, rīrīa mūnganīte mūrīanīre-rī, etanagīrīrai. 34 Angīkorwo mūndū nīahūūtī-rī, agīrīrwo nī kūrīa irio gwake mūciī, nīgeetha rīrīa muongana gūtīkae ūhorō wa gūtūirwo ciira. Nīngaheana ūhorō wa maūndū macio mangī rīrīa ngooka.

12 Na rīrī, arīū na aarī a lthe witū, ha ūhorō wa iheo cia kīiroho-rī, ndīkwenda mūikare mūrīgītwo nīguo. 2 Inyuī nīmūū atī hīndī īrīa mūteetīkītie Ngai, nīmwaguucagīrīrio na mūkerekero kūrī mīhianano ītangīaria. 3 Nī ūndū ūcio ngūmwīra atī, gūtīrī mūndū waragia ahotithītio nī Roho wa Ngai ūngiuga atīrī, “Jesū aronyitwo nī kīrumi,” na gūtīrī mūndū ūngīhota kuuga atīrī, “Jesū nī Mwathani,” atotongoretio nī Roho Mūtheru. 4 Na rīrī, iheo iria iheanagwo nī mīthemba mīthemba, no Roho ūrīa ūciheanaga no ūmwe. 5 O na njīra cia gūtungata nī mīthemba mīthemba, no Mwathani ūrīa ūtungatagwo no ūmwe. 6 Ningī kūrī mīrutīre ya wīra mīthemba mīthemba, no Ngai no ūmwe ūrīa ūhotithagia maūndū mothe gwīkīka thīnī wa andū othe. 7 Na rīrī, o mūndū nīaheagwo ūndū wa kuonania atī arī na Roho, naguo ūndū ūcio nī wa kūguna andū othe. 8 Roho ūcio nīwe ūheaga mūndū ūmwe ndūmīrīri ya ūūgī, na ūngī akaheo ūmenyo nī Roho o ro ūcio, 9 nake ūngī akaheo wītīkio nī Roho o ro ūcio, na ūngī akaheo iheo cia kūhonania nī Roho o ro ūcio, 10 nake ūngī akaheo hinya wa kūringa ciama, na ūngī akaheo ūrathi, na ūngī akaheo gūkūūrana maroho, na ūngī akaheo kwaria na thiomī mīthemba mīthemba, ningī ūngī akaheo ūhoti wa gūtaūra thiomī

icio. 11 Maūndū macio mothe nī wīra wa Roho o ro ūcio ūmwe, nake agayagīra o mūndū o ūrīa ekwenda. 12 Mwīrī wa mūndū nī ūmwe, o na gwatuika ūrī cīga nyingī; ningī o na gwatuika cīga ciaguo ciothe nī nyingī-rī, ciothe no mwīrī o ūmwe. Ūguo noguo Kristū atarī. 13 Nīgūkorwo ithuothe twabatithirio na Roho ūmwe tūgītūika a mwīrī ūmwe, o na tūrī Ayahudi kana tūrī Ayunani, tūrī ngombo o na kana tūtārī ngombo, na ithuothe tūkīnyuithio Roho o ro ūcio ūmwe. 14 Na rīrī, mwīrī ndūkoragwo na kīga kīmwe, no nī wa cīga nyingī. 15 Kūgūrū kūngiuga atī, “Tondū ti nī guoko-rī, ndirī wa mwīrī ūyū,” Ūndū ūcio ndūngītūma gūtīge gūtūika kīga kīa mwīrī ūcio. 16 Nakuo gūtū kūngiuga atī, “Tondū ti nī riitho-rī, ndirī wa mwīrī ūcio,” nī ūndū wa gītūmi kīu gūtingītiga gūtūika kīga kīa mwīrī ūcio. 17 Mwīrī wothe ūngīkorwo no riitho-rī, kūigua tūngīguaga na kī? Mwīrī wothe ūngīkorwo no gūtū-rī, kūnungīra tūngīnungagīra na kī? 18 No ūrīa kūrī, nī atī Ngai nī eekīre cīga ciothe thīnī wa mwīrī, agīciīkīra o ta ūrīa eendaga ciikare. 19 Cīga ciothe ingītūika nī kīga kīmwe-rī, mwīrī naguo ūngīkorwo ha? 20 Ūrīa kūrī nī atī cīga nī nyingī, no mwīrī nī ūmwe. 21 Riitho rītingīhota kwīra guoko atīrī, “Nīi ndirī na bata nawe!” Naguo mūtwe wīre magūrū atīrī, “Nīi ndirī na bata na inyuī!” 22 Handū ha ūguo-rī, cīga cia mwīrī iria cionekaga itarī hinya, nīcio irī bata makīria, 23 nacio cīga iria tuonaga ta itarī cia gūtūio mūno-rī, nīcio tūheaga gītūio kīa mwanya. Nacio cīga iria tuonaga ta itagīrīre kuoneka nīmenyagīrīrwo mūno, 24 o rīrīa cīga ciitū iria itarī cia kūhithwo itabataragio nīkūmenyererwo mūno. No Ngai nīanyiitithanītie cīga cia mwīrī na agatīithia makīria cīga iria ciagīte gītūio, 25 nīgeetha gūtīkae kūgīa na nyamūkano thīnī wa mwīrī, no nīgeetha cīga ciaguo imenyanaagīrīre o kīga na kīrīa kīngī. 26 Kīga kīmwe kīngīnyariirīka, cīga iria ingī inyariirīkaga hamwe nakīo; nakīo kīga kīmwe kīngīheo gītūio-rī, o nacio cīga iria ingī nīikenaga hamwe nakīo. 27 Na rīrī, inyuī mūrī mwīrī wa Kristū, na o mūndū wanyu nī kīga kīaguo. 28 Nakuo thīnī wa kanitha, Ngai nīathuurīte mbere andū amwe matūike atūmwo, a keerī anabīi, a gatatū arutani, o na ningī kūgīe na aringī a ciama, o na arīa marī na iheo cia kūhonania mīrimū, na arīa marī na ūhoti wa gūteithia arīa angī, na arīa marī na iheo cia ūtabarīri, na arīa maaragia na thiomī mīthemba mīthemba. 29 Andū othe nī atūmwo? Andū othe nī anabīi? Andū othe

nĩ arutani? Andũ othe nĩ aringi a ciama? **30** Andũ othe nĩmaheetwo iheo cia kũhonania? Andũ othe nĩmakĩaragia na thiomĩ? Andũ othe nĩmagĩtaũraga thiomĩ? **31** No rĩrĩ, mwĩragĩriei iheo iria irĩ bata mũno. Na rĩu nĩngũmuonia njĩra ĩria njega makĩria.

13 Atĩrĩrĩ, o na ingĩaria na thiomĩ cia andũ o na cia araika, no ngorwo itarĩ na wendani-rĩ, ingĩkorwo ndĩ o ta kindũ kĩa rũthuku kĩria kĩgambaga kiarĩngwo, kana o ta thaani ĩria ĩhũũrithanagio ĩkagamba. **2** Ingĩkorwo ndĩ na kĩheo gĩa kũratha ũhoru, na ngorwo no hote kũmenya maũndũ mothe ma hito na ngagĩa na ũmenyo wothe, na ingĩkorwo ndĩ na wĩtikio ũria ũngĩhota gũthaamia irĩma, no ndirĩ na wendani-rĩ, ndirĩ bata o na hanini. **3** Ingĩheana indo ciakwa ciothe kũrĩ andũ arĩa athĩni, o na heane mwĩrĩ wakwa ũcinwo, no ngorwo ndirĩ na wendani-rĩ, ndingĩgunĩka. **4** Wendani nĩũkiranagĩria, na wendani nĩũtuganaga. Ndũiguanagĩra ũiru, na ndwĩgaathaga, o na ndũrĩ mwĩtĩo. **5** Wendani ndũrĩ rũtũrĩko, na ndũcaragia ũria ũngĩgũna, o na ndũhiũhaga kũrakara, na ndũtaraga maita marĩa ũhitĩrio. **6** Ningĩ wendani ndũkenagĩra ũũru, no nĩũkenagĩra ũhoru wa ma. **7** Wendani nĩũgitanagĩra hĩndĩ ciothe, na ũgetĩkia maũndũ mothe, na nĩwĩragĩria hĩndĩ ciothe, o na ũkomĩria hĩndĩ ciothe. **8** Wendani ndũthiraga. No akorwo nĩ morathi, nĩmagathira; o na thiomĩ nĩgathira; na kũmenya maũndũ o nakuo nĩgũgathira. **9** Nĩgũkorwo tũmenyaga maũndũ o gĩcunjĩ, na tũrathaga maũndũ o gĩcunjĩ, **10** no hĩndĩ ĩria ũndũ ũria mũkinyanĩru ũgooka-rĩ, ũndũ ũria ũtarĩ mũkinyanĩru nĩũgaathira. **11** Hĩndĩ ĩria ndaarĩ kaana-rĩ, ndaaragia o ta kaana, na ndeeciiragia o ta kaana, na ndaataranagia maũndũ o ta kaana. No hĩndĩ ĩria ndaatuikire mũndũ mũgima-rĩ, ngĩtigana na maũndũ ma wana. **12** Rĩu tuonaga maũndũ na mairia, ta kuona na gĩcicio; no hĩndĩ ĩyo tũkoonaga ta andũ makĩonana ũthiũ kwa ũthiũ. Rĩu njũũ maũndũ o gĩcunjĩ; hĩndĩ ĩyo nĩngamenya maũndũ wega, o ta ũria nĩ njũũo wega. **13** Na rĩu, maũndũ maya matatũ nĩ ma gũtũũra: wĩtikio, na kĩrĩgĩrĩro, o na wendani. No ũria mũnene wamo nĩ wendani.

14 Rũmagĩrĩrai mĩthiire ya wendani, na mwĩrĩrie mũno iheo cia kĩroho, na makĩria mwĩragĩrie kĩheo kĩa ũheani ũhoru wa Ngai. **2** Nĩgũkorwo mũndũ ũria wothe waragia na rũthiomĩ-rĩ, ti andũ aaragĩria no nĩ Ngai aaragĩria. Ti-itherũ, gũtirĩ mũndũ ũtaũkagĩrwo nĩ ũria aroiga; no nĩ maũndũ ma hito

aaragia na roho wake. **3** No mũndũ ũria ũheanaga ũhoru wa Ngai aaragĩria andũ akamekĩra hinya, na akamomĩria, na akamahooreria. **4** Mũndũ ũria waragia na rũthiomĩ nĩ we mwene wĩongagĩria hinya, no ũria ũheanaga ũhoru wa Ngai nĩ kanitha ongagĩria hinya. **5** No nyende inyuothe mwaragie na thiomĩ, no makĩria ingĩenda inyuothe mũrathage mohoro. Mũndũ ũria ũrathaga ũhoru nĩakĩrite ũria waragia na thiomĩ, tiga no akorwo nĩgũtaũra thiomĩ icio, nĩguo kanitha wongererwo hinya. **6** No rĩu, ariũ na aarĩ a lthe witũ, ingĩũka kũrĩ inyuĩ na njarie na thiomĩ-rĩ, ingĩmũgũna nakĩ, tiga no ndĩmũreheire ũgũũrio, kana ũmenyo, kana ũrathi, o na kana kiugo kĩa ũrutani? **7** O na ha ũhoru ũkonĩĩ indo iria itarĩ muoyo iria igambaga, indo ta mũtũrĩrũ kana kĩnanda kĩa mũgeeto-rĩ, mũndũ angĩgĩkũũrana atĩa rwĩmbo rũria rũrenda kũinwo, tiga hakorirwo na ngũũrani njega ya mĩgambo? **8** Ningĩ-rĩ, angĩkorwo karumbeta gatikũruta mũgambo ũgũkũũrĩkana ũria ũkuuga-rĩ, nũũ ũngĩkĩhaarĩa gũthiĩ mbaara-inĩ? **9** ũguo noguo ũhoru wanyu ũtarĩ. Tiga mwaririe na ciugo ikũmenyeka na rũthiomĩ rwanũ-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩkũ ũngĩmenya ũria mũroiga? Mũngĩkorwo o mũkĩarĩria rĩera. **10** Ti-itherũ nĩ kũrĩ mĩthemba mũingĩ ya thiomĩ gũkũ thĩ, no gũtirĩ rũthiomĩ o na rũmwe rũtarĩ ũria ruugaga. **11** No angĩkorwo ndingĩmenya ũria mũndũ aroiga-rĩ, nĩ ngĩrĩ mũrũrĩrĩ harĩ mũndũ ũcio ũraaria, nake nĩ mũrũrĩrĩ harĩ nĩ. **12** ũguo noguo o na inyuĩ mũtarĩ. Kuona atĩ nĩmwĩrĩrie mũno iheo cia kĩroho-rĩ, kĩgeragie kuongerera iheo iria ciakaga kanitha ũkagĩa na hinya. **13** Na tondũ ũcio-rĩ, mũndũ ũria waragia na rũthiomĩ rũgeni nĩahooyage nĩguo ahote gũtaũra ũria aroiga. **14** Nĩ ũndũ-rĩ, ingĩkorwo ndĩrahooya ngĩthiomaga-rĩ, roho wakwa nĩguo ũrahooya, no meciiria makwa matĩrĩ na maciaro. **15** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ngũgĩka atĩa? Nĩ ndĩrĩhooyaga Ngai na roho wakwa, na ningĩ hooyage na meciiria makwa; o na kũina ndĩrĩnaga na roho wakwa, na ningĩ nyinage na meciiria makwa o namo. **16** Ningĩ-rĩ, ũngĩkorwo ũkĩgooca Ngai na roho waku tu-rĩ, mũndũ wa arĩa marĩ gatagatĩ kanyu ũtarataũkĩrwo, angĩkiuga “Amenĩ” atĩa mahooya-inĩ maku ma gũcookia ngaatho, kuona atĩ ndaramenya ũria ũroiga? **17** No ũkorwo ũgĩcookia ngaatho wega mũno, no mũndũ ũcio ũngĩ ndanongererwo hinya nĩ ũhoru ũcio. **18** Nĩngũcookeria Ngai ngaatho nĩgũkorwo nĩ nĩjaragia na thiomĩ makĩria manyu inyuothe. **19** No kanitha-inĩ-rĩ, nĩ kaba

njarie ciugo ithano ndiramenya wega nĩguo ngĩrute andũ arĩa angĩ ũhoro nacio, gũkĩra njarie ciugo ngiri ikũmi cia gũthioma. **20** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, tigagai gwĩciiragia ta ciana. Harĩ ũhoro wa maũndũ marĩa mooru-rĩ, tuĩkai tũkenge, no mwĩciirĩrie-inĩ wanyu mĩtuĩke andũ agĩma. **21** Thiĩnĩ wa Watho nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ: “Nĩngaarĩria andũ aya na tũnua twa andũ maaragia na thiomi ng’eni, ndĩmaarĩrie na tũnua twa andũ maaragia na mwarĩrie wa kũngĩ, no o na ndeeka ũguo matikanjĩgua,” **22** Nĩ undũ ũcio, kwaria na thiomi nĩ kĩmenyithia kũrĩ andũ arĩa matetikĩtie no ti kĩmenyithia kũrĩ arĩa metikĩtie; no kũratha ũhoro nĩ kwa arĩa metikĩtie, ti kwa arĩa matetikĩtie. **23** Tondũ ũcio kanitha wothe ũngũũngana na andũ othe maarie na thiomi-rĩ, na hacooke hatoonye andũ matoowĩ ũhoro wa thiomi, kana andũ matetikĩtie-rĩ, githĩ matingjuga atĩ mũrĩ agũrũki? **24** No mũndũ ũtarĩ mwĩtikia kana mũndũ ũtarĩ mũtaũkĩre nĩ ũhoro ũcio angĩtoonya rĩria andũ othe mararatha mohoro-rĩ, mũndũ ũcio nĩekũguithio nĩ andũ othe atĩ nĩ mwĩhia na aciirithio nĩo othe, **25** na maũndũ marĩa atũire ahithĩte ngoro-inĩ nĩmakoimbũka. Nĩ undũ ũcio egũithie thĩ ahoee Ngai, akiugaga atĩrĩ, “Ti-itherũ Ngai arĩ gatagatĩ-inĩ kanyu!” **26** Tũgũkiuga atĩa, ariũ na aarĩ a Ithe witũ? Rĩria muongana hamwe-rĩ, o mũndũ ahota gũkorwo arĩ na rwĩmbo, kana arĩ na undũ arenda kũrutana, kana arĩ na undũ aguũriiro, kana arĩ na thiomi, kana arĩ na ũtaũri wa thiomi. Maũndũ macio mothe no nginya mekagwo nĩ undũ wa gwĩkĩra kanitha hinya. **27** Angĩkorwo nĩ gũkwario na rũthiomi-rĩ, nĩ kwario nĩ andũ eerĩ, na makĩingĩha atatũ, na o mũndũ aarie riita rĩake, na no nginya hagĩe na mũndũ ũngĩ wa gũtaũra. **28** Angĩkorwo gũtirĩ mũtaũri-rĩ, mwaria ũcio nĩagĩkĩre arĩ kũu kanitha-inĩ, na akĩiarĩrie we mwene, na aarĩrie Ngai. **29** Aheani ũhoro eerĩ kana atatũ magĩriirwo maarie, nao andũ arĩa angĩ makũũrane wega ũria kũreerwo. **30** Na mũndũ ũkarĩte thĩ ho angĩgĩa na ũguũriorĩ, mwaria ũcio wa mbere nĩakire. **31** Nĩgũkorwo inyuothe no mũrathe ũhoro o mũndũ riita rĩake nĩguo andũ othe marutwo maũndũ na momĩriro. **32** Namo maroho ma anabii nĩmathikagĩra anabii o ene. **33** Nĩgũkorwo Ngai ti Ngai wa kĩrigiicano no nĩ wa thayũ. Ta ũria kũrĩ thiĩnĩ wa ciũngano ciothe cia andũ arĩa aamũre, **34** atumia magĩriirwo nĩgũkaraga makĩrite ki marĩ thiĩnĩ wa kanitha. Matiitĩkĩritio kwaria, no nĩmaikarage menyihĩtie, o ta ũria Watho uugĩte. **35**

Angĩkorwo marĩ na undũ mangĩenda kũmenya-rĩ, nĩmoragie athuuri ao ene kwao mũciĩ; nĩgũkorwo nĩ undũ ũrĩ thoni atumia kwaragia thiĩnĩ wa kanitha. **36** Hĩ! Anga kiugo kĩa Ngai kĩambĩrĩrie na inyui? Kana hihi no inyui inyuiki gĩakinyĩire? **37** Mũndũ o na ũ angĩciiria atĩ nĩ mũnabii, kana arĩ na iheo cia kũroho-rĩ, nĩagĩtikĩre atĩ maũndũ maya ndĩramwandĩkĩra nĩ maũndũ marĩa maathanĩtwo nĩ Mwathani. **38** No angĩagĩra undũ ũcio kĩene-rĩ, o nake we mwene nĩakagĩrwo kĩene. **39** Nĩ undũ ũcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mwĩriirĩrie kũrathaga mohoro, na mũtikagĩragie ũhoro wa kwaria na thiomi. **40** No maũndũ mothe nĩmekagwo na mũtaratara ũria wagĩriire, na mekagwo na kĩaarĩro.

15 Na rĩrĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩngwenda kũmũriirkania ũhoro-ũria-mwega ũria ndaamũhunjĩrie, na mũkiwamũkĩra, na noguo mũtũũrite mũrũmitie. **2** ũhoro ũcio mwega nĩguo ũtũmaga mũhonoke, mwaiwara mũrũmitie wega ũhoro ũria ndaamũhunjĩrie. Angĩkorwo ti ũguo-rĩ, ũhoro ũcio mwawĩtikĩrie o tũhũ. **3** Nĩgũkorwo ũhoro ũria nĩ ndaamũkĩrie nĩguo ndaamũheire, ũrĩ wa mbere na wa bata mũno: atĩ Kristũ nĩakuire nĩ undũ wa mehia maitũ o ta ũria Maandiko moigĩte, **4** na atĩ nĩathikirwo, na atĩ mũthenya wa gatatũ akĩriũkio kũringana na ũria Maandiko macio moigĩte, **5** na atĩ akiumĩrĩra Petero, na agĩcooka akiumĩrĩra arĩa Ikũmi na Eerĩ. **6** Thuutha ũcio, nĩoimĩrĩrie makĩria ma ariũ na aarĩ a Ithe witũ magana matano ihinda o rĩmwe, na aingĩ ao marĩ muoyo o na rĩu, o na gũtuũka amwe ao nĩmarĩkĩtie gũkua. **7** Nĩngĩ agĩcooka akiumĩrĩra Jakubu na thuutha wa ũguo agĩcooka akiumĩrĩra atũmwo othe, **8** na thuutha wa acio angĩ othe akĩnyumĩrĩra o na niĩ, haana ta mũndũ waciirĩtwo atarĩ mũkĩnyu. **9** Nĩgũkorwo niĩ nĩ niĩ mũnini mũno harĩ atũmwo arĩa angĩ, o na ndiagĩriirwo nĩ gwĩtwo mũtũmwo, tondũ nĩndanyariire kanitha wa Ngai. **10** No wega wa Ngai nĩguo ũtũmĩte ndũike ũguo ndariĩ, naguo wega wake kũrĩ niĩ ndwarĩ wa tũhũ. No nĩndarutire wĩra na kĩyo gwĩkĩra acio angĩ othe, no ti niĩ ndaarutaga wĩra ũcio, no nĩ wega wa Ngai ũria warĩ hamwe na niĩ warutaga wĩra ũcio. **11** Tondũ ũcio, o na kũngĩtuũka nĩ niĩ kana nĩ o-rĩ, ũhoro ũyũ noguo tũhunjagĩa, na noguo inyui mwetikĩrie. **12** Na rĩrĩ, kũngĩkorwo kũhunjagio atĩ Kristũ nĩariũkĩrio akiuma kũrĩ arĩa akuũ-rĩ, nĩ kĩ gĩtũmaga amwe anyu moige atĩ gũtirĩ kũriũkio kwa arĩa akuũ? **13** Kũngĩkorwo gũtirĩ kũriũkio kwa

arīa akuū-rī, o nake Kristū ndaakīriūkīrio. **14** Na angīkorwo Kristū ndaakīriūkīrio-rī, kūhunja gwitū no gwa tūhū, nakuo gwītīkia kwanyu no gwa tūhū. **15** Makīria ma ūguo-rī, ithuū no tūgīkorwo tūrī aira a Ngai a maheeni, tondū nītuumbūrīte atī Ngai nīariūkīrie Kristū kuuma kūrī arīa akuū. No rīrī, ndaakīmūrīūkīrie angīkorwo nī ma atī arīa akuū matiriūkagio. **16** Nīgūkorwo kūngītūika atī arīa akuū matiriūkagio, o nake Kristū ndaakīriūkīrio. **17** Na angīkorwo Kristū ndaariūkīrio-rī, gwītīkia kwanyu nī gwa tūhū; mūgītūūraga o mehīa-inī manyu. **18** Ningī andū arīa marīkītīe gūkoma marī thīinī wa Kristū-rī, o nao nī kūrīa morīte. **19** Na kūngīkorwo kīrīgīrīro giitū thīinī wa Kristū no kīa muoyo-inī ūyū tūrī-rī, twagīrīrwo nīkūguūrwo tha gūkīra andū othe. **20** No rīrī, ti-itherū Kristū nīariūkītīo akoima kūrī arīa akuū, agatuīka maciaro ma mbere ma arīa makuīte. **21** Tondū-rī, o ūrīa arī mūdū watūmire gīkuū gūke thī, o nakuo kūrīūkīo kwa arīa akuū nī mūdū watūmire gūūke. **22** Nīgūkorwo o ta ūrīa andū othe makuaga nī ūndū wa Adamu-rī, no taguo andū othe magaacookīo muoyo thīinī wa Kristū. **23** No o mūdū akaariūka ihinda rīake mwene: Kristū arī we wariūkīre mbere; na thuutha andū arīa marī ake hīndī ūrīa agooka. **24** Thuutha ūcio nīguo ihinda rīa kūrīgīrīria rīgaakinya, hīndī ūrīa akaaneana ūthamaki kūrī Ngai Ithe arīkītīe kūniina mothamaki mothe, na wathani, o na hinya wothe. **25** Nīgūkorwo no nginya athamake nginya rīrīa agaakorwo aigīte thū ciake ciothe rungu rwa makinya make. **26** Na rīrī, thū ya mūthia kūniinwo nī gīkuū. **27** Nīgūkorwo “nī aigīte indo ciothe rungu rwa makinya make.” Na rīrīa gūkwīrwo atī “indo ciothe” nīciigītwo rungu rwake, nīgūkūmenyeka wega atī Ngai we mwene ti wa itari rīu tondū nī we waigire indo ciothe rungu rwa Kristū. **28** Aarīkia gwīka ūguo-rī, Mūrīū we mwene nīagatuīka wa gwathagwo nī ūcio waigire indo ciothe rungu rwake, nīguo Ngai akorwo nī we maūdū mothe thīinī wa maūdū mothe. **29** Na rīrī, kūngīkorwo gūtīrī ūriūkīo-rī, arīa mabatithītio handū-inī ha arīa akuū mageeka atīa? Angīkorwo arīa akuū matikaariūkīo o na atīa-rī, andū makībatithagio handū-inī hao nīkī? **30** Na ithuī-rī, twitoonyagia ūgwati-inī o ithaa o ithaa nīkī? **31** Ngūmwīra na ma, ariū na aarī a Ithe witū, ti-itherū, o ta ūrīa ndīrahaga nī ūndū wanyu thīinī wa Kristū Jesū Mwathani witū, atī nīi nguaga o mūthenya. **32** Angīkorwo ndaahūūranire na nyamū

cia gīthaka kūu Efeso nī ūndū wa itūmi cia ū-mūdū-rī, ndaagunīkīre na kī? Angīkorwo andū arīa akuū matikaariūkīo-rī, “Nītūrīe na tūnyue, nīgūkorwo rūciū nīgūkua tūgaakua.” **33** Mūtīkaheeneke: “Thiritū nījuru nīithūkagia mītugo mīega.” **34** Arahūkai mwīgue ta ūrīa mwagīrīrwo, na mūtīgage kwīhīa; nīgūkorwo andū amwe matiūū Ngai: ndoiga ūguo nīgeetha ndīmūconore. **35** No mūdū ahota kūrīa atīrī, “Andū arīa akuū mariūkagio atīa? Magooka marī na mwīrī ūhaana atīa?” **36** Nī ūrimū ūrīkū ūyū! Kīrīa wahaanda-rī, gītīmeraga gītambīte gūkua. **37** Hīndī ūrīa wahaanda-rī, ndūhaandaga mwīrī ūrīa ūgūcooka ūkorwo ho, no gūkorwo ūhaandaga mbeū ya ngano kana ya kīndū kīngī. **38** No Ngai amīheaga mwīrī o ūrīa endaga igīe nago, na o mūthemba wa mbegū akaūhe mwīrī wago. **39** Mīrī yothe ndīhaanaine: Andū marī mūthemba ūmwe wa mwīrī, nacio nyamū mūthemba ūngī, na nyoni mūthemba ūngī, o nacio thamaki irī mwīrī wa mūthemba ūngī. **40** Ningī nī kūrī mīrī ya igūrū na nī kūrī mīrī ya gūkū thī; no riiri wa mīrī ya igūrū nī mūthemba ūmwe, na riiri wa mīrī ya gūkū thī nī mūthemba ūngī. **41** Rīūa rīrī na riiri warīo mwanya, na mweri ūrī riiri wago mwanya, na njata irī na riiri wacio mwanya; na njata īmwe irī riiri ūrī ngūūrani na njata ūrīa īngī. **42** Ūguo nīguo gūgaatuīka hīndī ya kūrīūkīo kwa andū arīa akuū. Mwīrī ūrīa ūhaandagwo nī wa kūbutha, no ūriūkagio ūtarī wa kūbutha; **43** mwīrī ūhaandagwo ūrī mūmene, ūgacooka ūkariūkīo ūrī na riiri; ūhaandagwo ūtarī na hinya, ūgacooka ūkariūkīo ūrī na hinya; **44** ūhaandagwo ūrī mwīrī wa ndūire, ūgacooka ūkariūkīo ūrī mwīrī wa kīroho. Angīkorwo nī kūrī mwīrī wa ndūire-rī, o na mwīrī wa kīroho ūrī kuo. **45** Nī ūndū ūcio kwandīkītwo atīrī: “Adamu ūrīa warī mūdū wa mbere-rī, aatuīkīre kīūmbe kīrī muoyo”; nake Adamu ūrīa wa kūrīgīrīria-rī, agītūika roho wa kūheana muoyo. **46** Mwīrī wa kīroho tīguo waambire gūūka, no nī ūrīa wa ndūire, na thuutha wa ūguo ūgūka ūrīa wa kīroho. **47** Mūdū wa mbere aarī wa rūkūngū rwa thī, no mūdū wa keerī oimīte igūrū. **48** O ta ūrīa mūdū ūcio wa gūkū thī aatarīi, noguo arīa marī a tīrī matarīi; na ta ūrīa mūdū wa kuuma igūrū aatarīi, noguo o na arīa a igūrū matarīi. **49** Na ta ūrīa twagīre na mūhianīre wa mūdū ūcio wa tīrī-rī, noguo tūkaagīa na mūhianīre wa mūdū ūcio wa kuuma igūrū. **50** Ngūmwīra atīrī, ariū na aarī a Ithe witū, mwīrī na thakame itīngīhota kūgaya

ũthamaki wa Ngai, kana kīrīa kibuthaga kīgae kīrīa gītambuthaga. 51 Thikīrīriai, ndīmwire ūndū wa hitho: Tūtigaakua ithuothe, no nikūgarūrwo tūkaagarūrwo ithuothe, 52 o kahinda kanini, o ta ibucia rīa riitho, rīrīa karumbeta ka mūthia gakaagamba. Nīgūkorwo karumbeta nīgakaahuhwo, nao arīa akuū mariūkiio matarī a kūbutha, na ithuī tūgarūrwo mūrī. 53 Nīgūkorwo mwīrī ūyū ūbuthaga no nginya wihumbe mwīrī ūtarī wa kūbutha, naguo mwīrī ūyū wa gūkua wihumbe mwīrī ūtarī wa gūkua. 54 Hīndī rīa kūbutha gūkeehumba kwaga kūbutha, na gūkua kwihumbe kwaga gūkua-rī, hīndī iyo ūhoru nīūkahinga ūrīa wandīkitwo atīrī, “Gīkuū nikīniinītwo gīgatoorio biū.” 55 “Wee gīkuū-rī, gūtoorania gwaku gūkīrī ha? Wee gīkuū-rī, rūboora rwaku rūkīrī ha?” (Hades 986) 56 Rūboora rwa gīkuū nī mehīa, naguo hinya wa mehīa uumanaga na watho. 57 No rīrī, Ngai arogaathwo nīgūkorwo nīwe ūtūheaga ūtooria thīnī wa Mwathani witū Jesū Kristū. 58 Nī ūndū ūcio, ariū na aarī a Ithe witū arīa nyenda, ikaragai mwīhaandite wega. Mūtikanenyenyio nī ūndū o na ūrīkū. Tūūrai mwīheanīte kūna wīra-inī wa Mwathani, tondū nīmūū atī wīra wanyu thīnī wa Mwathani ti wa tūhū.

16 Na rīrī, ha ūhoru wa mūhothi nī ūndū wa andū a Ngai ūtarī ūū: Īkagai ūrīa ndeerire makanitha ma Galatia mekage. 2 Mūthenya wa mbere wa kiumia-rī, o mūdū wanyu nīagīrūrwo nīkūigaga mbeeca ta ūrīa ūthūkūmi wake ūigana, agacīgaga, nīguo hīndī rīa ngooka kūu gūtikanagīe na mūhothi. 3 Na ndaakinya-rī, andū arīa mūgaakorwo mūgathīrīrie nīngamahe marūa ma kūmamenyithania na ndīmatūme Jerusalemu na iheo cianyu. 4 Na kūngīkoneka kwagīrīre o na nīi thī-rī, nīngatwarana nao. 5 Ndaarīkia gūtuīkanīria Makedonia-rī, nīgūkorwo nīngatuīkanīria kuo, nīngooka kūrī inyuū. 6 Hihi ngaikara na inyuū gwa kahinda, o na kana njikare kūu hīndī ya heho yothe, nīguo mūkaahota kūndeithīrīria gūthīi rūgendo-inī rwakwa kūrīa guothe ngaathī. 7 Ndikwenda kuonana na inyuū hīndī īno ndīrahītūkīra kūu, tondū ngwīhoka atī nītūgaikarania na inyuū kwa ihinda, Mwathani etīkīra. 8 No nīngūikara gūkū Efeso nginya hīndī ya Bendegothito, 9 tondū ndīmūhingūrīre mweke mūnene wa kūruta wīra mwega ūrī na uumithio, no nacio thū nī nyingī. 10 Timotheo angūka-rī, menyererai nīguo aikare kūu na inyuū atarī na guoya, nīgūkorwo nī wīra

wa Mwathani araruta, o ta ūrīa ndīraruta. 11 Nī ūndū ūcio-rī, gūtīrī mūdū wagīrūrwo nī kwaga kūmwamūkīra. Mumagariei na thayū nīgeetha akinye kūrī nīi. Nīndīmwetereire marī hamwe na ariū na aarī a Ithe witū. 12 Na rīrī, ha ūhoru ūkonīi mūrū wa Ithe witū Apolo-rī: nīndamūrīngīrīrie mūno ooke kūrī inyuū arī hamwe na ariū na aarī a Ithe witū. Nowe ndeendaga gūka ihinda rīu, no nīarīuka aagīa na mweke. 13 Ikaragai mwīhūgīte, na mwīhaande mūrūmīte wega thīnī wa wītīkio; nīngī mūtūike andū omīrīru; na mūgīe na hinya. 14 Īkagai maūdū mothe mūrī na wendani. 15 Inyuū nīmūū atī andū a nyūmba ya Stefana nīo maarī a mbere gwītīkia kūu būrūrī wa Akaia, na nīmerutīre gūtungatagīra andū arīa aamūre. Nīngūkimūrīngīrīria, ariū na aarī a Ithe witū, 16 mwathikagīre andū ta acio, na mūdū o wotho ūrīa ūrutithanagia wīra na ithuī, akūonogagīra. 17 Nīndakenire rīrīa Stefana, marī na Fotunato, na Akaiko maakinyire, nī ūndū nīo maahingīrie ūndū ūrīa itaarī naguo kuuma kūrī inyuū. 18 Nīgūkorwo nīmacanjamūrīre roho wakwa o na wanyu. Andū ta acio nīmagīrūrwo kūheagwo gītīo. 19 Makanitha ma būrūrī wa Asia nīmamūgeithia. Akula na Pirisila nīmamūgeithia mūno thīnī wa Mwathani, o na kanitha ūrīa ūcemanagia kwao nyūmba nīwamūgeithia. 20 Ariū na aarī a Ithe witū othe arīa marī gūkū nīmamūgeithia. O mūdū nīageithie ūrīa ūngī na ngeithi theru cia kīmumunyano. 21 Nīi, Paūlū, nī nīi ndandika ngeithi ici na guoko gwakwa. 22 Angīkorwo he mūdū o na ū ūtendete Mwathani-rī, arogwatwo nī kīrumi. Ūka, Mwathani! 23 Wegu wa Mwathani Jesū ūroikara na inyuū. 24 Wendani wakwa ūromūkinyīra inyuū inyuothe mūrī thīnī wa Kristū Jesū. Amenī.

2 Akorinitho

1 Nĩ nĩ Paũlũ, mütũmwo wa Kristũ Jesũ nĩ ūndũ wa kwenda kwa Ngai, tũrĩ na Timotheo mũrũ wa Ithe witũ, Twatũma marĩa maya kũrĩ kanitha wa Ngai ūrĩa ūrĩ Korinitho, o hamwe na andũ othe aamũre arĩa marĩ Akaia guothe: **2** Wega na thayũ kuuma kũrĩ Ngai Ithe witũ o na Mwathani Jesũ Kristũ iroikara na inyuĩ. **3** Ngai na Ithe wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ arogoocwo, o we Ithe witũ wa tha, na Ngai mwene ūhoru wothe wa kũũmanĩrĩria, **4** ūrĩa ūtũũmagĩrĩria mathĩĩna-inĩ maitũ mothe, nĩguo na ithuĩ tũhotage kũhooreragia arĩa marĩ na thĩĩna o wothe na ūndũ wa kũũmĩrĩrio kũrĩa ithuĩ ene tũũmĩrĩrio nakuo nĩ Ngai. **5** Nĩgũkorwo o ta ūrĩa kũnyariirwo gwa Kristũ kũingĩhite thĩĩnĩ witũ-rĩ, ūguo noguo kũũmanĩrĩria gwitũ kũingĩhite nĩ ūndũ wa Kristũ. **6** Tũngĩthĩĩnio-rĩ, tũthĩĩnagio nĩguo mũũmĩrĩrio na mũhonokio; tũngĩũmĩrĩrio-rĩ, tũũmagĩrĩrio nĩguo na inyuĩ mũgĩe na ūũmĩrĩru, ūrĩa ūciaraga gũkirĩrĩria mũkĩnyariirwo na mathĩĩna o ta marĩa tũthĩĩnagio namo. **7** Nakĩo kĩĩrĩgĩrĩro kĩrĩa tũrĩ nakĩo nĩ ūndũ wanyu nĩ kĩrũmu, tondũ nĩtũũ atĩ o ta ūrĩa mũgwatanagĩra na ithuĩ maũndũ-inĩ marĩa tũnyariiragwo namo-rĩ, no taguo mũgwatanagĩra na ithuĩ ūhoru-inĩ wa kũũmanĩrĩria o naguo. **8** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, tũtikwenda mũkorwo mũtooi mathĩĩna marĩa twarĩ namo bũrũri wa Asia. Twarĩ hatika-inĩ nene mũno makĩria ma ūrĩa tũngĩahotire gũkirĩrĩria, nginya ha ūhoru witũ wa gũtũura muoyo tũkiyũũmĩra tha. **9** Ti-itherũ, ngoro-inĩ ciitũ twaiguaga tũtũrĩrwo gũkua. No kwahanikire ūguo nĩguo tũtikae kwĩhoka ithuĩ ene, no twĩhoke Ngai, ūrĩa ūriũkagia arĩa akuũ. **10** Nĩwe watũhonokirie ūgwati-inĩ ūcio wahaanaga wa gĩkuũ, na nowe ūgaatũhonokia. We nĩwe twĩrĩgĩrĩre atĩ no egũthĩĩ na mbere gũtũhonokia, **11** inyuĩ na inyuĩ mũgĩtũteithagia na gũtũhoera. Nao andũ aingĩ nĩmarĩcookagia ngaatho nĩ ūndũ witũ, tondũ wa wega ūcio tũtũgũtũwo naguo arĩ macookio ma mahooya ma andũ aingĩ. **12** Na rĩrĩ, ūndũ ūyũ nĩguo twĩrahagĩra: Thamiri ciitũ nĩcio itũmenyithagia atĩ mĩthĩire iitũ rĩria tũikaraga nayo gũkũ thĩ, na makĩria ūrĩa tũikaranagia na inyuĩ, nĩ ya ūtheru na ya ūhoru wa ma kuuma kũrĩ Ngai. Tũtiikaga ūguo kũringana na ūũgĩ wa thĩ, no nĩ kũringana na wega wa Ngai. **13** Nĩgũkorwo tũtiramwandikĩra ūndũ o na ūrĩkũ mũtangĩhota gũthoma kana gũtaũkĩrwo nĩguo. Na ngwĩhoka atĩ, **14** o ta ūrĩa mũtũmenyete hanini,

nĩmũrĩtaũkĩrwo biũ atĩ no mũhote kwĩraha nĩ ūndũ witũ, o ta ūrĩa tũkeeraha nĩ ūndũ wanyu mũthenya ūrĩa wa Mwathani Jesũ. **15** Na tondũ wa ūrĩa ndaarĩ na mwĩhoko wa ūndũ ūcio-rĩ, nĩndabangĩte njũke kwanyu mbere nĩguo mũgunĩke maita meerĩ. **16** Ndbangĩte ndĩmũceerere ngĩthĩ Makedonia, na njokere kũu kwanyu ngũuma Makedonia, na inyuĩ nĩguo mũcooke mũndũme Judea. **17** Hĩndĩ rĩria ndaabangaga ūndũ ūcio-rĩ, kaĩ ndeekaga ūguo na itherũ? Kana hihi haaragĩria mĩbango yakwa na njĩra ya kĩ-mwĩrĩ nĩguo rĩmwe njugage, “ĩ, ĩ,” na rĩrĩa rĩngĩ ngoiga “Aca, aca”? **18** No ti-itherũ, o ta ūrĩa Ngai arĩ mwĩhokeku-rĩ, ndũmĩrĩri iitũ kũrĩ inyuĩ ti “ĩ” na rĩngĩ “Aca.” **19** Nĩgũkorwo Mũrũ wa Ngai, Jesũ Kristũ, ūrĩa mwahunjĩrio ūhoru wake nĩ nĩ, na Sila, na Timotheo, ūhoru wake ndwarĩ wa kuuga, “ĩ” ūgacooka ūkoiga “Aca,” no thĩĩnĩ wake gũtũũraga o “ĩ.” **20** Nĩgũkorwo ciĩranĩro cia Ngai, o na cingĩhite atĩa-rĩ, ciothe nĩ “ĩ” thĩĩnĩ wa Kristũ. Na nĩ ūndũ ūcio thĩĩnĩ wake, ithuĩ tũkoigaga “Amenĩ” nĩgeetha Ngai agoocagwo. **21** Na rĩrĩ, Ngai nĩwe ūtũmaga ithuĩ hamwe na inyuĩ twĩhaande wega thĩĩnĩ wa Kristũ. Nĩwe watũtĩrĩrie maguta, **22** na agĩtwĩkĩra rũrĩ rwa kuonania atĩ tũrĩ ake, na agĩtũhe Roho wake thĩĩnĩ wa ngoro ciitũ arĩ ta mwĩhoko wa kũrũgamĩria maũndũ marĩa magooka. **23** Ngai nĩwe mũira wakwa, na nĩoi atĩ nĩ ndaagire gũcooka Korinitho nĩ ūndũ wa kũmũcaaira. **24** Ūguo ti kuuga atĩ nĩtũramwatha ūhoru-inĩ wa wĩtikio wanyu, no nĩ atĩ tũrutithanagia wĩra na inyuĩ nĩgeetha mũkenage, tondũ mũtũũrite mwĩhaandite wega nĩ ūndũ wa wĩtikio wanyu.

2 Nĩ ūndũ ūcio nĩgũtua ndaature itua atĩ ndikũmũceerera rĩngĩ ndĩmũiguithie kĩa. **2** Tondũ-rĩ, ingĩkĩmũiguithia kĩa-rĩ, nũũ ūngĩgĩtigara wa kũngenia, o tiga inyuĩ arĩa njiguithĩtie kĩa? **3** Ndamwandikĩre ūguo nĩgeetha rĩrĩa ngooka ndikanaiguithio kĩa nĩ acio njagĩrĩrwo nĩgũkenio nĩo. Nĩ ndaarĩ na ūũmĩrĩru harĩ inyuĩ inyuotho atĩ nĩmũngĩagwatanĩire na nĩ gĩkeno-inĩ gĩakwa, nakĩo gĩtũike kĩanyu. **4** Nĩgũkorwo ndamwandikĩre ndĩ mũthĩĩniku mũno, na ndĩ na ruo rwa ngoro na maithori maingĩ, ti atĩ nĩguo ndĩmũiguithie kĩa, no nĩguo ndĩmũmenyithie wendo ūrĩa ndĩmwendete naguo. **5** Angĩkorwo nĩ kũrĩ mũndũ ūiguithĩtie amwe anyu kĩa-rĩ, ti nĩ aiguithĩtie, no nĩ inyuotho aiguithĩtie kĩa. Ndiroiga ūguo ngĩhatĩrĩria ūrĩa wĩkĩte ūguo. **6** Iherithia rĩrĩa aherithĩtio nĩ andũ

arīa aingī anyu, nīrīmūiganīte. 7 Rīu inyuī-rī, nīmwaḡīrīrwo nīkūmūrekerā na kūmūmīrīria, nīguo ndakae gūtoorio nī kīeha gīkīrīte. 8 Nī ūndū ūcio, ndamūthaitha mūmuonie atī no mūmwendete. 9 Gītūmi kīrīa gīatūmire ndīmwandikīre marūa macio nīndīmūgerie, na menye kana no mwītirie magerio na mwathīkage maūndū-inī mothe. 10 Mūndū ūrīa mūngīrekerā, o na nī nīdamūrekerā. Naguo ūndū ūrīa ndekaniire-rī (hangīkorwo nī haarī ūndū o na ūrīkū wa kūrekanīra), ūndū ūcio ndaūrekanīra nī ūndū wanyu ndī mbere ya Kristū, 11 nīguo Shaitani ndakae gūtūhoota. Nīgūkorwo tūtīrigītwo nī mawara make. 12 Na rīrī, rīrīa ndaathiire Teroa kūhunja Ūhorō-ūrīa-Mwega wa Kristū, na ngīkora Mwathani ahingūrīte mūrango-rī, 13 ndiigana kūgīa na thayū ngoro-inī yakwa, tondū ndiakorire mūrū-wa-Ithe witū Tito kuo. Nī ūndū ūcio ngiugīra andū akuo ūhorō, ngīcooka ngīthī ngīnya Makedonia. 14 No rīrī, Ngai arogocwo, o we ūrīa ūtūtongoragia hīndī ciothe na ūhootani thīnī wa Kristū, nake agatūhūthagīra ta tūrī mūtatarīko mwega wa kūmemerekia ūhorō wa kūmenya Kristū kūndū guothe. 15 Tondū ithuī tūrī mūtatarīko wa Kristū ūrīa ūkinyaga harī Ngai, kūrī arīa marahonokio o na arīa maroora. 16 Kūrī arīa maroora-rī, tūrī mūnūngo mūūru wa gīkuū; no kūrī arīa marahonokio-rī, tūrī mūtatarīko wa muoyo. Nūū ūngīhota wīra ta ūcio? 17 Ithuī tūtiikaga ta ūrīa andū aingī mekaga; tūtīonjorithagia kiugo kīa Ngai nīguo tuone uumithio. Handū ha gwīka ūguo-rī, ithuī twaragia tūrī na wīhokeku thīnī wa Kristū mbere ya Ngai, ta andū matūmītwo nī Ngai.

3 Anga nītūraambīrīria gūcooka kwīgaathīrīria? Kana hīhi nītūbataire kūheo marūa ma gūtūgaathīrīria kūrī inyuī kana moimīte kūrī inyuī ta andū arīa angī? 2 Inyuī ene nī inyuī marūa maitū, maandīkitwo ngoro-inī ciitū, mamenyekete na magathomagwo nī andū othe. 3 Inyuī nīmuonanagia atī mūrī marūa moimīte kūrī Kristū, inyuī mūrī maciaro ma ūtungata witū, marūa mataandīkitwo na rangī, no maandīkitwo na Roho wa Ngai ūrīa ūrī muoyo. Matiandīkitwo ihengere-inī cia mahiga, no maandīkitwo ihengere-inī cia ngoro cia andū. 4 Ūcio nīguo ūmīrīru witū harī Ngai nī ūndū wa Kristū. 5 Na ti atī tūrī na ūhoti ithuī ene tūngīgaathīra, no ūhoti witū uumaga kūrī Ngai. 6 Nīwe ūtūhotithītie tūtūike ndungata cia kīrīkanīro kīrīa kīerū, nakīo ti kīa ūhorō ūrīa mwandīke, no nī kīa Roho; nīgūkorwo ūhorō ūrīa

mwandīke nī kūūrāga ūragaga, no Roho aheanaga muoyo. 7 Na rīrī, angīkorwo ūtungata ūrīa wa tene, ūrīa wandīkitwo na ndemwa ihengere-inī cia mahiga, wokire ūrī na riiri, o na ngīnya andū a Isiraeli makīremwo nīgūikara marorete ūthiū wa Musa tondū wa ūrīa warī na riiri, o na gūtūika riiri ūcio nīwathiraga-rī, 8 githī ūtungata wa Roho to ūgīkorwo ūkīrī na riiri makīria? 9 Angīkorwo ūtungata ūrīa ūtuaga andū ehia nī ūrī riiri-rī, githī ūtungata ūrīa ūrehaga ūthingu ndūngīgīkorwo ūrī na riiri makīria! 10 Nīgūkorwo ūhorō ūrīa warī na riiri mbere, rīu ndūrī na riiri ūkīringīthano na riiri ūcio ūngī ūūkīrīte. 11 Na angīkorwo ūhorō ūcio wathiraga wokire na riiri-rī, ūcio ūngī wa gūtūūra ndūngīgīkorwo na riiri makīria! 12 Nī ūndū ūcio-rī, twaragia ūhorō tūmīrīrie mūno, nī ūndū wa kīrīngīrīro kīu. 13 Ithuī tūtitarī ta Musa, ūrīa wehumbagīra ūthiū na gītambaya nīguo agīrīrie andū a Isiraeli gūcūthīrīria ūthiū wake rīrīa ūkengi ūcio wathiraga. 14 No rīrī, meciiria ma nīmaritīrio, nīgūkorwo ngīnya ūmūthī gītambaya o kīu gīkoragwo o ho hīndī irīa kīrīkanīro kīu gīkūrū kīao gīgūthomwo. Gītambaya kīu gītīrī kīeherio, tondū kīeheragio nī ūndū wa gwītīkia Kristū. 15 O na ngīnya ūmūthī rīrīa watho wa Musa ūgūthomwo-rī, gītambaya kīu no kīhumbagīra ngoro ciao. 16 No rīrīa rīothe mūndū o na ū agarūrūkīra Mwathani-rī, gītambaya kīu nīkīeheragio. 17 Na rīrī, Mwathani nīwe Roho, na harī Roho wa Mwathani arī, hau nī harī na wīyathi. 18 Na ithuī ithuothe arīa tūtāhumbīrīte mothiū maitū, nītūhenahenagia riiri wa Mwathani ta tūrī icicio, na nītūgarūrāgwo nīguo tūhaanane nake tūrī na riiri wa gūtūūra ūrīa ūthiiga o ūkiongererekaga, o uumīte kūrī Mwathani, ūrīa arī we Roho.

4 Tondū ūcio, kuona atī nī tūrī na ūtungata ūcio nī ūndū wa tha cia Ngai-rī, tūtīuragwo nī hinya. 2 No ithuī nītūreganīte na mīthiire ya hitho na ya thoni; ithuī tūtithiiga na mīthiire ya wara na tūtītukanagia kiugo kīa Ngai na maheeni. Handū ha ūguo-rī, nī ūhorō wa ma tūheanaga hatarī ūndū tūkuongerera, na tūrī mbere ya Ngai, nītūgeragia gūtūma thamiri cia o mūndū itwītīkīre. 3 O na angīkorwo ūhorō witū ūrīa tūhunjagia nīmūhumbīre-rī, ūhumbīrītwo kūrī arīa maroora. 4 Nayo ngai ya mahinda maya, nītūmīte meciiria ma andū arīa matetīkītie matumane, nīgeetha matigathererwo nī ūtheri wa Ūhorō-ūrīa-Mwega wa riiri wa Kristū, o we ūrīa arī we mūhaanīre wa Ngai. (aiōn g165) 5 Nīgūkorwo

ti ūhoru witū ithuī ene tūhunjagia, no tūhunjagia Jesū Kristū arī we Mwathani, na ithuī tūrī ndungata cianyu nī ūndū wa Jesū. **6** Tondū Ngai ūrīa woigire, “Ūtheri nīware nduma-inī,” nīwe watūmire ūtheri wake ware ngoro-inī ciitū nīguo tūheo ūtheri wa kūmenyithagia andū riiri wa Ngai ūcio wonekaga ūthiū-inī wa Kristū. **7** No rīrī, ithuī tūkuuīte kīgīna kīu tūhaana ta tūrī na nyūngū cia rīumba nīgeetha kūmenyeke atī ūhoti ūyū mūnene uumīte kūrī Ngai no nduumaga kūrī ithuī. **8** Ithuī tūhatikītwo mūno na mīena yothe, no tūtihehenjetwo; nītūrīgītvo nī wa gwīka, no tūtikuīte ngoro; **9** na nītūnyariirītvo, no tūtītiganīriro; nītūrūndītvo, no tūtīnīnītvo. **10** Hīndī ciothe tūkoragwo tūkuuīte gīkuū kīa Jesū na mīrī iitū, nīguo muoyo wa Jesū o naguo ūguūranagīrio thīnī wa mīrī iitū. **11** Nīgūkorwo ithuī arīa tūrī muoyo tūtūire tūneanagwo gīkuū-inī nī ūndū wa Jesū, nīgeetha muoyo wake ūguūranagīrio thīnī wa mīrī īno iitū ikuuaga. **12** Nī ūndū wa ūguo-rī, gīkuū kīrutaga wīra thīnī witū, no muoyo ūkaruta wīra thīnī wanyu. **13** Nī kwandīkītvo atīrī: “Tondū nīndetikirie; nīkīo ndaaririe.” Nī ūndū wa roho o ro ūcio wa wītīkīo-rī, o na ithuī nītūwītīkīte na nī ūndū ūcio tūkaaria, **14** tondū nītūū atī ūrīa wariūkirie Mwathani Jesū kuuma kūrī arīa akuū, o na ithuī nīagatūriūkīa hamwe na Jesū, na atūrūgamie mbere yake hamwe na inyuī. **15** Maūndū maya mothe nīmakūmūguna, nīgeetha wega ūrīa ūrakinyīrīra andū aingī makīria ūtūme ngaatho ciyūrīrīre nīgeetha Ngai agooagwo. **16** Tondū ūcio tūtīuragwo nī hinya. O na gūtūika mwena wa nja nītūrathirīrīkīra, no mūndū wa thīnī nī kwerūhio erūhagio o mūthenya. **17** Nīgūkorwo mathīna maitū mahūthū na ma ihinda inini maratūma tūreherwo riiri ūmakīrīte wa tene na tene. (aiōnios g166) **18** Nī ūndū ūcio, tūtīcūthagīrīria kīria kīroneka, no tūtīcūthagīrīria kīria gītonekaga. Nīgūkorwo kīria kīonekaga nī gīa kahinda, no kīria gītonekaga nī gīa gūtūura tene na tene. (aiōnios g166)

5 Na rīrī, nītūū atī hema īno ya gūkū thī, īno tūtūuraga thīnī wayo, īngītharūrio-rī, nī tūrī na nyūmba īngī yumīte kūrī Ngai, nyūmba ītaakītvo na moko ma andū, ya gūtūura tene na tene īrī kūu igūrū. (aiōnios g166) **2** Rīu nītūcaayaga, tūkīriragīria kūhumbwo na nyūmba īyo īngī iitū ya kuuma igūrū, **3** tondū twahumbwo ūguo tūtīgakorwo tūrī njaga. **4** Nīgūkorwo rīria rīothe tūrī thīnī wa hema īno-rī, nītūcaayaga na tūkaritūhīrwo, tondū tūtīendaga

kwaūrwo, no twendaga tūhumbwo na mwīrī ūcio witū wa kuuma igūrū, nīgeetha mwīrī ūyū wa gūkua ūmerio nī muoyo. **5** Na rīrī, Ngai nīwe ūtūmbīte nī ūndū wa gītūmi kīu kīumbe, na nīatūheete Roho arī ta mwihoko wa kūrūgamīrīra maūndū marīa magooka. **6** Tondū ūcio tūikaraga hīndī ciothe tūrī na ūmīrīru, tūkīmenyaga atī rīria rīothe tūikaraga thīnī wa mwīrī taarī guo mūciī witū, tūikaraga tūraihanīrīrie na Mwathani. **7** Tūtūuragio nī ūndū wa gwītīkia, no tūtītūuragio nī ūndū wa kuona na maito. **8** Nguuga atīrī, nī tūrī na ūmīrīru atī ūndū ūrīa tūngīenda nī tūkorwo tūtariī mwīrī-inī ūyū, no tūkorwo tūrī mūciī hamwe na Mwathani. **9** Nī ūndū ūcio, nītūgeragia na kīyo muoroto witū ūtuīke wa kūmūkenia, twakorwo tūrī mwīrī-inī ūyū witū o na kana twakorwo tuumīte thīnī waguo. **10** Nīgūkorwo no nginya ithuothe tūkaarūgama mbere ya gītī gīa ciira gīa Kristū, nīguo o mūndū akaaheo kīria kīmwagīrīre kūrīngana na maūndū marīa aaneka arī thīnī wa mwīrī, marī mega kana marī mooru. **11** Kuona atī nītūmenyete ūrīa Mwathani aagīrīrwo nī gwītīgīrwo-rī, nīkīo tūgeragia kūrīngīrīria andū. Ūrīa tūtariī nī ūndū ūkaine wega nī Ngai, na nīngwīhoka atī o na nīūkaine wega ngoro-inī cianyu. **12** Tikūgeria tūrageria kwīgaathīrīria harī inyuī rīngī, no nī mweke tūramūhe wa kwīraha nī ūndū witū, nīguo mūhotage gūcookeria arī merahaga na maūndū marīa monagwo na maito gūkīra marīa marī ngoro-inī. **13** Tūngīkorwo nīkūgūrūka tūgūrūkīte-rī, tūgūrūkīte nī ūndū wa Ngai; na tūngīkorwo meciiria maitū nī mega-rī, tūhaana ūguo nī ūndū wanyu. **14** Nīgūkorwo wendo wa Kristū nīguo ūtūringagīrīria, tondū nītūmenyete wega atī mūndū ūmwe nīwe wakuire nī ūndū wa andū othe, na nī ūndū ūcio-rī, andū othe nīmakuire. **15** Nake aakuire nī ūndū wa andū othe, nīgeetha arīa matūūraga muoyo matīgacooke gūtūura muoyo nī ūndū wao ene, no matūūre nī ūndū wa ūcio wakuire nī ūndū wao na agīcooka akīriūka. **16** Nī ūndū ūcio, kuuma rīu tūtīgūcooka gūtua ūhoru wa mūndū na njīra ya kī-mwīrī. O na gwatuika kūrī hīndī tuonaga Kristū na njīra īyo-rī, rīu tūtīikaga ūguo. **17** Nī ūndū ūcio, mūndū o wothe angīkorwo arī thīnī wa Kristū-rī, nīatuūkīte kīumbe kīerū; maūndū ma tene nīmathirīte, nīmookīte mangī merū! **18** Maūndū maya mothe moimaga kūrī Ngai, ūrīa watūguithanirie nake we mwene thīnī wa Kristū, na agītūhe ūtungata ūcio wa ūguithanio: **19** atīrī, Ngai arī thīnī wa Kristū nīwe wīūguithanagīria thī kūrī we mwene,

ategūtārira andū mehia mao. Nake nīatwīhokeire ndūmīriri iyo ya ūiguithanio. **20** Nī ūndū ūcio ithuī tūrī abarūthi matūmītwo a kwarīrīria Kristū, o taarī Ngai ūrathaithana na tūnua twitū. Twamūthaitha handū-inī ha Kristū atīrī: Ītikīrai kūiguithanio na Ngai. **21** Ngai nīatūmire ūcio ūtaarī na wīhia atuīke mwīhia nī ūndū witū, nīgeetha thīinī wake tūtuīke ūthingu wa Ngai.

6 Tondū tūrī aruti a wīra hamwe na Ngai-rī, nītūkūmūringīrīria mūtikae kwamūkīra wega wa Ngai o ūguo tūhū. **2** Nīgūkorwo ekuuga atīrī, “Hīndī ya gwītīkīrīka-rī, nīndagūthīkīrīrie, naguo mūthenya wa kūhonokanio-rī, nīndagūteithirie.” Atīrīrī-i, rīrī nīrīo ihinda rīa gwītīkīrīka nī Ngai, naguo ūyū nīguo mūthenya wa kūhonokanio. **3** Ithuī-rī, tūtītūmaga hagīe na ūndū ūngīhīnga mūdū nīguo ūtungata witū ndūkonerwo mahītia. **4** Aca, ithuī tūrī ta ndungata cia Ngai nītwīgathagīrīria maūdū-inī mothe: nī ūndū wa kūmīrīria maūdū maingī; na gūkirīrīria mathīina na moritū, na mītangīko; **5** na ūndū wa kūhūrwo, na kuohwo njeera, na kūreherwo ngū; na kūruta wīra mūrītū, na kūrwo nī toro ūtukū, na ng’aragu; **6** ningī nī ūndū wa gūtūūra na ūthingu, na ūtaūku, na gūkirīrīria, na gūtugana thīinī wa Roho Mūtheru, na kūgīa na wendani ūtarī na ūhinga; **7** o na kwaria ūhoru wa ma, na gūkorwo tūrī na hinya wa Ngai; nīgūkorwo tūnyīitē indo cia mbaara cia ūthingu guoko-inī kwa ūrīo na kwa ūmotho; **8** rīmwe tūheagwo gītīo, na rīria rīngī tūgaconorwo, rīmwe tūgacuukīrwo maūdū mooru na rīngī mega; ningī o na tūrī andū a ma, tūgatuuo a maheeni; **9** rīmwe tūgatuuo nītūūikaine, no rīria rīngī tūgatuuo ta tūtoīkaine; ningī tūkahaana ta tūraakua, no tūrī o muoyo; tūhūrwo, no tūtīūrragwo; **10** o na tūngīonwo ta tūrī na kīeha, ithuī tūkoragwo tūkenete hīndī ciothe; tuonekaga tūrī athīini, no nītūtuaga andū aingī itonga; tūtuagwo ta tūtarī kīndū, no indo ciothe nī ciitū. **11** Akorinitho aya, tūramwarīria hatarī ūndū tūkūmūhitha, na tūkamūhingūrīria ngoro ciitū biū. **12** Ithuī nītūmuonetie wendo witū kūna no inyuī mūtīratuonia wendo wanyu. **13** O ta ūguo tūmwīkīte-rī, ndīramwarīria ta ciana ciakwa, o na inyuī hingūrīa ngoro cianyu biū. **14** Mūtikae kuohanio na arīa matetikītie ta mwīkīrītwo icooki rīmwe nao. Tondū-rī, ūthingu na waganu ingīgwanīra atīa? Kana ūtheri na nduma-rī, ingīgīa na ngwatanīro īrīkū?

15 Kristū na Beliali-rī, marī na ūiguano ūrīkū? Nake mūdū ūrīa wītīkītīe na ūrīa ūtetikītīe-rī, marī na ngwatanīro īrīkū? **16** Hekarū ya Ngai yakīhota atīa kūiguana na mīhianano? Nīgūkorwo ithuī nī ithuī hekarū ya Ngai ūrīa ūrī muoyo. O ta ūrīa Ngai oigīte atīrī: “Nīndīrītūūranagia nao, na njeerage gatagatī-inī kao, nduīke Ngai wao, nao matuīke andū akwa.” **17** “Nī ūndū ūcio-rī, umai kūrī o na mwīyamūranie nao, ūguo nīguo Mwathani ekuuga. Mūtīkahutie kīndū kīrī thaahu, na nī nīngūmwamūkīra.” **18** “Nīngūtūika Ithe wanyu, na inyuī mūtūike ariū akwa na aarī akwa, ūguo nīguo Mwathani-Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.”

7 Arata akwa endwa, kuona atī nītūwīrīrwo maūdū macio-rī, nītūwītherie, tūtīgane na ūndū o wothe ūrīa ūthūkagia mūdū mwīrī na roho, na tūhingagīe ūhoru wa ūtheru nī ūndū wa gwītīgīra Ngai. **2** Atīrīrī, tūhei handū ngoro-inī cianyu. Tūtīrī mūdū o na ūrīkū tūhītīrie, na tūtīrī mūdū o na ūrīkū tūthūkītīe, na gūtīrī mūdū o na ūrīkū tūhīnyīrīrie. **3** Ndiroiga ūguo nīguo ndīmūtūire; nīnjugīte rīngī atī mūrī na handū thīinī wa ngoro ciitū, kuona atī tūgūtūūra muoyo kana tūkuanīre na inyuī. **4** Ndī na ūmīrīru mūnene ngīmwarīria; nīndīrahaga mūno nī ūndū wanyu. Mathīina-inī maitū mothe, nīngoragwo nyūmīrīrie mūno, na gīkeno gīakwa gīgākīrīrīria. **5** Nīgūkorwo rīria twakinyire Makedonia, mwīrī ūyū witū ndwagiire na kīhurūko, no gūthīnio twathīnagio o harīa hothe twathīiaga; kūu nja kwarī na ngū, na ngoro-inī ciitū twarī na guoya. **6** No Ngai ūrīa ūhooragīria arīa makuīte ngoro, nīatūhoorerīrie nī ūndū wa gūūka gwa Tito, **7** na to ūndū wa gūūka gwake gwīki, no ningī nī ūndū wa ūhoorerania ūrīa mwamūheete. Nīatūheire ūhoru wa ūrīa mwendaga kūnyona, na kīeha kīnene kīria mūrī nakīo, o na ūrīa mwītangaga mūno nī ūndū wakwa; nī ūndū ūcio gīkeno gīakwa gīkōngererēka gūkīra mbere. **8** O na ingīkorwo nīndatūmire mūgīe na kīeha nī ūndū wa marūa makwa-rī, ndīkwīria. O na gūkorwo kūrī hīndī nderīrie nī ūndū ūcio-rī, nguona atī marūa makwa nīmamūguithirie kīeha, no nī gwa kahinda o kanini, **9** no rīu ndī na gīkeno, tī tondū nīmwaiguithirio kīeha, no nī tondū kīeha kīanyu nīgātūmire mūhere. Nīgūkorwo mwagiire na kīeha o ta ūrīa Ngai endaga, na nī ūndū ūcio ithuī tūtīrī ūndū mūūru o na ūmwe twamwīkire. **10** Kīeha kīria kīumanīte kūrī Ngai kīrehaga ūhoru wa kūhera kūrīa gūtūmaga andū mahonoke, na gūtīrī wīrīraga

gwika ũguo, no kīeha kīa maũndũ ma thĩ kīrehaga gikuũ. **11** Atĩrĩrĩ, ta kīonei kīeha kīu kīumanĩte na Ngai kīrĩa ġciarĩte thĩĩnĩ wanyu: nĩġtũmĩte mũġe na kīyo kīnene, o na wendo mũnene wa gwĩkũũra, na gwakanwo nĩ ngoro, na kīmako, na kwĩrĩrĩria kũnene, na kwĩrũmbũiya, o na wetereri wa kuona atĩ kīhooito nĩkīahingio. Maũndũ-inĩ mothe-rĩ, nĩmwĩonanĩtie inyuĩ ene atĩ mũtirĩ na ũcuuke ũndũ-inĩ ũyũ. **12** Nĩ ũndũ ũcio, o na gwatuĩka nĩndamwandĩkĩire marũa-rĩ, ndiamandĩkire nĩ ũndũ wa mũndũ ũrĩa wehĩtie, kana nĩ ũndũ wa ũrĩa wahĩtirio, no nĩgeetha mũhote kũmenya inyuĩ ene mũrĩ mbere ya Ngai ũrĩa mwĩheanĩte nĩ ũndũ witũ. **13** Maũndũ maya mothe-rĩ, nĩmo matũmĩte tũũmĩrĩrio. O ũndũ ũmwe na kũũmĩrĩrio gwitũ-rĩ, makĩria nĩtwakenire nĩ ũndũ wa kuona ũrĩa Tito aakenete, tondũ roho wake nĩwekĩritwo hinya nĩ inyuĩ inyuothe. **14** Nĩnderahĩire Tito nĩ ũndũ wanyu, na inyuĩ mũtanjonorire. No o ta ũrĩa maũndũ mothe marĩa twamwĩre maarĩ ma marĩ, noguo kwĩraha gwitũ nĩ ũndũ wanyu harĩ Tito o nakuo ġũtuĩkĩte ũhoru wa ma. **15** Naguo wendo ũrĩa amwendete naguo nĩũkĩrĩrĩrie kũneneha aaririkana ũrĩa inyuothe mwaathĩkire, na ũrĩa mwamwamũkĩrĩre mũrĩ na gwĩtigĩra na kũinaina. **16** Ndĩ na ġikeno tondũ rĩu ndĩ na mwĩhoko mũkinyanĩru thĩĩnĩ wanyu.

8 Na rĩrĩ, ariũ na aarĩ a lthe witũ, nĩtũkwenda mũmenye ũhoru wa Wega wa Ngai ũrĩa aheanĩte makanitha-inĩ ma Makedonia. **2** Hĩndĩ ĩrĩa andũ acio maageririo na magerio manene-rĩ, ġikeno kĩa kīnene na ũthĩĩnĩ wao mũkĩru nĩciatũmire maingĩhĩrwo nĩ ũtaana mũnene. **3** Nĩġũkorwo nĩ ndĩ mũira atĩ maaheanire indo o ta ũrĩa maahotire, o na makĩruta makĩria ma ũrĩa mangĩahotire, nĩ ũndũ wa kwĩyendera kwao. **4** Nao magĩtũthaiha na hinya mũno metĩkĩrio kũgwatanĩra ũhoru-inĩ wa ġũteithia andũ arĩa aamũre. **5** Magĩka ũndũ ũcio matiawĩkire ta ũrĩa twerĩġĩrĩire, no maambire kwĩheana o ene kũrĩ Mwathani o na kũrĩ ithuĩ, kũringana na ũrĩa Ngai endete. **6** Nĩ ũndũ ũcio nĩtwaringĩrĩrie Tito, kuona atĩ nĩwe wambĩrĩrie ũndũ ũcio, atuĩke wa kũrĩkia ũndũ ũcio wa ũtugi wanyu. **7** O ta ũrĩa mũgaacagĩra harĩ maũndũ mothe, nĩmo gwĩtikia, na ũhoru wa kwaria, na wa ũmenyo, na thĩĩnĩ wa kīyo ġĩkinyanĩru, o na wa wendo wanyu harĩ ithuĩ-rĩ, kĩingĩhieĩ wega ũyũ wa ġũtugana o naguo. **8** Ti kũmwatha ndĩramwatha, no ndĩrenda kũgeria wendani wanyu, nyone ũrĩa ũrĩ wa ma ngĩũgerekania

na kīyo kīa andũ arĩa angĩ. **9** Nĩġũkorwo nĩmũũĩ ũhoru wa wega wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ atĩ, o na ġũtuĩka aarĩ ġitonga, nĩatuĩkire mũthĩĩnĩ nĩ ũndũ wanyu, nĩgeetha inyuĩ mũtuĩke itonga na ũndũ wa ũrĩa aathĩĩnkĩte. **10** Ha ũhoru ũyũ-rĩ, mataaro makwa ma ũndũ ũrĩa ũmwagĩrĩre makĩria nĩ atĩrĩ: Mwaka ũcio ũrathirire nĩ inyuĩ mwarĩ a mbere, na to ũndũ wa kũheana gwiki, no o na nĩ ũndũ wa kwĩrĩrĩria gwika ũguo. **11** Rĩu-rĩ, kĩrĩkĩeĩ wĩra ũcio, nĩgeetha kīyo kīanyu kīa wendo wa gwika ũguo kĩĩganane na kũrĩkia kwanyu kwa ũndũ ũcio, kũringana na kĩrĩa mũrĩ nakĩo. **12** Mũndũ angĩkorwo arĩ na wendo, kĩheo kīu nĩġĩtikĩrĩku kũringana na ũrĩa mũndũ arĩ na indo, ti kũringana na ũrĩa aciagĩte. **13** Kwĩrĩrĩria gwitũ ti amwe mahũthĩrĩrio mũrĩgo na inyuĩ mũhinyĩrĩrio, no nĩgeetha andũ othe maigananio. **14** Ihinda rĩrĩ mũingĩhĩtie indo-rĩ, nĩĩġũteithia wagi wao, nĩgeetha rĩrĩa magaakorwo na indo o nao magaateithia wagi wanyu. Hĩndĩ ĩyo andũ othe nĩmakaigananio, **15** o ta ũrĩa kwandĩkĩtwo atĩrĩ: “Mũndũ ũrĩa wonganĩtie nyingĩ, ndarĩ kĩndũ aatĩġĩrĩrio; nake ũrĩa wonganirĩe nĩnĩ, ndarĩ kĩndũ aagĩre.” **16** Nĩngũcookeria Ngai ngaatho, ũrĩa wekĩrĩre ngoro-inĩ ya Tito ũhoru wa kũmũrũmbũiya o ta ũrĩa nĩ ndĩ na ũhoru ũcio. **17** Nĩġũkorwo Tito to mathaithana maitũ aamũkĩrĩre, no nĩegũũka kũrĩ inyuĩ arĩ na kīyo kīnene nĩ ũndũ wa kwĩyendera gwake. **18** O na nĩtũġũtũma Tito marĩ hamwe na mũrũ wa lthe witũ ũrĩa ũrĩ na ngumo njega makanitha-inĩ mothe nĩ ũndũ wa ũrĩa atungatagĩra ũhoru-ũrĩa-Mwega. **19** Makĩria ma ũguo, nĩwe wathuurirwo nĩ makanitha nĩguo atwarane na ithuĩ ũhoru-inĩ wa mũhothĩ ũcio wa ũtaana, o ũcio tũrutagĩra wĩra nĩguo tũgoocithie Mwathani we mwene, na tuonanie kīyo kĩrĩa tũrĩ nakĩo ġĩa kwenda ġũteithia. **20** Nĩtũrageria mũno kweherera ũndũ o wothe ũngĩtũma tũrutwo mahĩtia rĩrĩa tũkũramata kĩheo ġĩkĩ kĩheanĩtwo na ũtaana. **21** Nĩġũkorwo nĩtũrerutanĩria gwika maũndũ marĩa mangĩonwo magĩrĩre mbere ya Mwathani, na to harĩ we wiki, no o na ningĩ monwo marĩ magĩrĩru nĩ andũ o nao. **22** Ningĩ hamwe nao, nĩtũġũtũma mũrũ wa lthe witũ ũngĩ, ũrĩa tuonete maita maingĩ na njĩra nyingĩ atĩ arĩ na kīyo, o na arĩ nakĩo makĩria nĩ ũndũ wa mwĩhoko wake mũnene harĩ inyuĩ. **23** Naguo ũhoru wa Tito-rĩ, nĩ mũthiritũ wakwa ũrĩa tũrutithanagia wĩra nake nĩ ũndũ wanyu; na ha ũhoru ũkonĩ ariũ a lthe witũ-rĩ, o nĩ atũmwo a makanitha na monanagia ũgooci wa

Kristū. 24 Tondū ūcio oniai andū acio ūira wa wendani wanyu, na gītūmi kīrīa gītūmaga twīrahe nī ūndū wanyu nīguo makanitha mone ūndū ūcio.

9 Na rīrī, ndikuona harī bata ndīmwandikire ūhoro wa ūteithio ūrīa wagīrīre kūheo andū arīa aamūre. 2 Nīgūkorwo nīnjūū kīyo kīanyu gīa kwenda gūteithia, na nīngoretwo ngīrahīra ūndū ūcio kūrī andū a Makedonia, ngameera atī kuuma mwaka ūcio ūrathirire, inyuī andū a Akaiia mūtūire mwīhaarīrie kūheana; na kīyo kīu kīanyu nīkīo kīarahūrīte aingī ao. 3 No nīngūtūma arīu a Ithe witū nīguo kwīraha gwitū nī ūndū wanyu ūhoro-inī ūyū wa mūhothi gūtīgatuīke gwa tūhū, no mūgaakorwo mwīhaarīrie, o ta ūrīa ndoigire atī nīmwīharīrie. 4 Nīgūkorwo andū amwe a Makedonia mangīrehane na nī makore mūtehaarīrie-rī, ithuī, o na tūtekūmūgweta-rī, nītūgaaconoka nī ūndū wa ūguo tūmwīhokeete. 5 Nī ūndū ūcio, nīndironire arī wega gūthaiha arīu a Ithe witū maambe mamūceerere ihinda rīu rītanakinya, nīguo marīkīrīrie mībango ya kīheo kīa ūtaana kīrīa mweranīire. Hīndī iyo kīheo kīu nīgīgakorwo kīrī ho, na kīheanītwo na kwīyendera, no ti na kūringīrīrio. 6 Ririkanai ūū: Mūndū ūrīa ūhaandaga tūnini akaagetha o tūnini, nake ūrīa ūhaandaga nyingī akaagetha nyingī. 7 O mūndū aagīrīrwo nīkūheana kīrīa atuīte na ngoro yake nīekūheana, na ndakaheane atekwenda kana taarī kūringīrīrio, nīgūkorwo Ngai endaga mūndū ūrīa ūheanaga akenete. 8 Nake Ngai arī na ūhoti wa gūtūma mūingīhīrwo nī maūndū mothe ma wega wake, nīguo maūndū-inī mothe na mahinda-inī mothe, mūkoragwo na kīrīa gīothe mūbatarītio nīkīo, nīguo mūkoragwo mūingīhītie indo cia kūruta wīra o wothe mwega. 9 O ta ūrīa kwandīkītwo atīrī: “Nīahurunjīte iheo ciake akahe andū arīa athīni; ūthingu wake ūtūūruga nginya tene na tene.” (aiōn g165) 10 Na rīrī, ūrīa ūheaga mūhandi mbeū na akamūhe irio cia kūrīa, nīarīmūheaga mbeū cia kūhaanda, na atūme cingīhe, na ongerere magetha ma ūthingu wanyu. 11 Na inyuī nīmūrītongagio na njīra ciothe nīguo mūheanage na ūtaana hīndī ciothe, naguo ūtaana wanyu, nī ūndū wa wīra witū, ūtūmage Ngai acookagīrio ngaatho. 12 Ūteithio ūyū mūruruta ti kuuga atī no andū a Ngai mūrāhīngīria mabata mao, no nīūtūmaga Ngai acookagīrio ngaatho na njīra nyingī. 13 Na tondū wa ūtungata ūcio mwīonanītie naguo ūrīa mūhaana-rī, andū nīmarīgoocaga Ngai

nī ūndū wa ūrīa mwathīkīire Ūhoro-ūrīa-Mwega wa Kristū ūrīa muumbūruga atī nīmūwītīkītie-rī, na nī ūndū wa ūtaana wanyu wakūgwatanīra nao o na wakūgwatanīra na andū arīa angī othe. 14 Na rīrīa mekūmūhoera, ngoro ciao nīmūwīciiragia, tondū wa ūrīa wega wa Ngai ūrīa inyuī mūheetwo ūkīrīrīrie kūingīha. 15 Ngai arocookerio ngaatho nī ūndū wa kīheo gīake kīrīa gītangiugīka na ciugo ūrīa gītariī!

10 Nīi Paūlū nīndamūthaiha nī ūndū wa ūrīa Kristū arī mūhooreri na mūcaayanīri, o nīi ngoragwo na guoya rīrīa ndī na inyuī, no ngakorwo na ūcamba rīrīa itarī na inyuī! 2 Nīndamūthaiha mūtikanatūme rīrīa ngooka ngaakorwo na ūcamba ta ūrīa njīrīgīrīrie gūkorwo naguo nī ūndū wa andū amwe arīa meciiragia atī mūtūūrīre ūrīa tūtūūruga naguo nī wa gūkū thī. 3 Nīgūkorwo o na gūtūika tūtūūruga thī īno, tūtīrūaga mbaara ta ūrīa andū a thī marūaga. 4 Matharaita marīa tūrūaga namo ti ma thī īno, no nī marīa marī na hinya wa Ngai wa kūmomora cīgītīro cia hinya. 5 Nītūmomoraga ngarari, na ūndū o wothe wa mwītūgīrio wa ngoro ūrīa ūngīgīrīria ūhoro wa kūmenya Ngai, na tūgataha meciiria o mothe nīguo matuīke mīguate ya gwathīkagīra Kristū. 6 Na nītūhaarīrie kūherithia gīko o gīothe kīa ūremi, rīrīa mūgaakorwo mūtūikīte a gwathīka biū. 7 Inyuī mūrarora maūndū o igūrū. Mūndū o wothe angīkorwo arī na ma atī nī wa Kristū-rī, aagīrīre eciirre o rīngī atī o na ithuī tūrī a Kristū o ta ūrīa o nake arī wake. 8 No kuoneke ta ndīreraha mūno nī ūndū wa ūhoti ūrīa Mwathani aatūheire. No rīrī, ūhoti witū nī wa kūmuongerera hinya na ti wa kūmūhinyīrīria. Nī ūndū ūcio ndingīconoka nī ūndū wa gwīka ūguo. 9 Ndikwenda kuonwo ta ndīrenda kūmūmakia na marūa makwa. 10 Nīgūkorwo andū amwe moigaga atīrī, “Marūa make marī na ūritū mūingī, na marī na hinya, no rīrīa arī hamwe na ithuī-rī, ti mūndū ūngītīka, nayo mīario yake nī ya tūhū.” 11 Andū ta acio magīrīrwo nīkūmenya atī o ūrīa ūhoro witū ūkoragwo ūrī marūa-inī maitū rīria tūtari ho-rī, ūguo noguo tūkoragwo tūhaana tūgīka maūndū rīria tūrī ho. 12 Tūtīgeragia kwīganania kana kwīgerekania na amwe arīa megathagīrīria. Rīrīa megwīthima na arīa mahaana tao, na makegerekania na arīa matariī tao-rī, matirī ūndū moōi. 13 No ithuī-rī, tūtīngīrāha makīria ma ūrīa kwagīrīre, no tūkwīraha kūringana na gīcunjī kīa wīra ūrīa Ngai atūheete, o na inyuī

mūrī gīcunjī kīa wīra ūcio witū. **14** Tūtīreraha gūkīra ūrīa kwagīrīre, ta ūrīa kūngīrī korwo tūtīokire kūrī inyuī, nīgūkorwo nī ithuī twamūkinyīre na Ūhorō-ūrīa-Mwega wa Kristū. **15** O na tūtīrāhaga gūkīra ūrīa kwagīrīre nī ūndū wa wīra mūrute nī andū angī. Ūndū ūrīa twīrīgīrīre nī atī, o ūrīa wītīkio wanyu ūrathīī na mbere gūkūra, nakīo gīcunjī kīrīa tūrī nakīo thīinī wanyu nīgīkwarama mūno, **16** nīgeetha tūhote kūhunjīa Ūhorō-ūrīa-Mwega ng'ongo iria irī mbere ya kwanyu. Nīgūkorwo tūtīkwenda kwīraha nī ūndū wa wīra ūrutītūwō rūgongo rūngī nī mūdū ūngī. **17** No rīrī, “Mūdū ūrīa ūkwīraha, nīerahage thīinī wa Mwathani.” **18** Nīgūkorwo mūdū ūrīa wīgaathagīrīria tiwe wonagwo arī mwega, no nī ūrīa Mwathani agathagīrīria.

11 Nīngwīhoka nīmūgūkīrīrīria ūrimū ūrīa mūnini ndī naguo; ndamūthaita mūngīrīrīrie. **2** Nīndīraīgua ūru nī ūndū wanyu, ūru uumanīte na ūngai. Ndamwīrīre o mūthuuri ūmwe, na nīwe Kristū, nīgeetha ngaamūneana kūrī we mūrī ta mūrīrtu gathirange. **3** No ndī na guoya gūtīgatūike atī meciiria manyu no maturuurio mūtiganīrie ūgima na ūtheru wa kwīrutīra Kristū, o ta ūrīa Hawa aaheenekire nī nyoka na wara wayo. **4** Inyuī nīmwamūkaḡāra ūhorō ūngī mūkenete, mūdū o wothe angīmūhunjīria ūhorō wa Jesū ūngī tīga Jesū ūrīa twamūhunjīrie, kana mūngāmūkīra roho ūngī tīga Roho ūrīa mwamūkīrie, o na kana mūgetīkia ūhorō-mwega ūngī tīga ūrīa mwetīkirie. **5** No ndigwīciiria atī ndī mūnini o na hanini kūrī “atūmwo acio anene.” **6** No ngorwo itarī mūrute ūhorō-inī wa kwaria, no ndī na ūmenyo. Nītūmūmenyithītie maūdū maya wega na njīra ciothe. **7** Hihī nī kwīhia ndeehirie nī kwīnyīihīa nīguo ndīmūtūūgīrie inyuī na ūndū wa kūmūhunjīria Ūhorō-ūrīa-Mwega wa Ngai hatarī irihī? **8** Nīgūtunya ndaatunyaga makanitha mangī ngāmūkīra ūteithio kuuma kūrī o nīguo hote kūmūtungata. **9** Na hīndī irīa ndaarī na inyuī, ndabatarīo nī kīndū-rī, ndiatuikaga mūrigo harī mūdū o na ūrīkū, nīgūkorwo arīū na aarī a Ithe witū moka kuuma Makedonia nīmaheire indo cia kūigana mabataro makwa. Nīndīgīrīrīrie ndīgatūike mūrigo kūrī inyuī na njīra o yothe, na nīngūthīī na mbere gwīka ūguo. **10** Ti-itherū o ta ūrīa ūhorō wa ma wa Kristū ūrī thīinī wakwa, gūtīrī mūdū o na ū thīinī wa ng'ongo cia Akaia ūngīngīria ndīrahe ūguo. **11** Nī kīī gīatūma njuge ūguo? Nī tondū ndimwendete? Ngai nīoī atī nīndīmwendete! **12** Na nīngūthīī na mbere

na gwīka ūrīa ndīreka, nīguo njagithie kīene andū arīa macaragia mweke wa kuoneka atī nīmaiganaine na ithuī, thīinī wa maūdū marīa merahaga namo. **13** Nīgūkorwo andū ta acio nī atūmwo a maheeni, aruti wīra a kūhītithia andū, na metuaga atūmwo a Kristū. **14** Naguo ūndū ūcio ti wa kūmakania, nīgūkorwo o na Shaitani o nake nīetuaga mūrāika wa ūtheri. **15** Ndūkīrī ūndū wa kūgeganīa ndungata ciake cingītua ndungata cia ūthingu. Marīgīrīrio-inī makaḡāia na kīrīa kīringaine na cīko ciao. **16** Nīnguuga o rīngī atīrī: Mūdū ndakae kuona ta ndī kīrimū. No angīkorwo nīguo mūkuona-rī, kīnyamūkīrei o ta ūrīa mūngāmūkīra kīrimū, nīguo ndīrahe o hanini. **17** Ūhorō-inī wa mwīraho ūyū ndī naguo-rī, ndiraaria ta ūrīa Mwathani angīaria, no ndīraaria o ta ūrīa kīrimū kīngīaria. **18** Kuona atī andū aingī nīmareraha ta ūrīa thī rīrahaga-rī, o na nīī ngwīraha o tao. **19** Tondū inyuī mūkīrī oogī-rī, nīmūkiragīrīria arīa irimū mūkenete! **20** Ti-itherū, nīmūkiragīrīria mūdū o wothe o na angīmūtua ngombo ciake, kana ūrīa ūkūmūhatīrīria, kana ūrīa ūkūrīa indo cianyu, kana ūrīa ūgwītūūgīria mbere wanyu, o na kana ūrīa ūkūmūhūra hī. **21** Nīngūconoka ngiuga atī ithuī nītwaremirwo nī gwīka maūdū ta macio! Ūndū ūrīa mūdū ūngī angīhota kwīraha nī ūndū waguo-rī, ndīkīarie ta ndī kīrimū-rī, o na nīī no ngīgerie kwīraha nī ūndū waguo. **22** Andū acio nī Ahīberania? O na nīī ndī Mūhīberania. Andū acio nī Aīsrāeli? O na nīī ndī Mūīsrāeli. Andū acio nī njīaro cia Iburahīmu? O na nīī ndī wa rūciaro rwa Iburahīmu. **23** Andū acio nī ndungata cia Kristū? (Ngwarīa ūguo ta ndī mūgūrūku.) Nīī nīndīmākīrite. Nīndūtīte wīra na kīyo kūmakīra, na ngaikio njeera mahinda maingī makīria yao, na ngahūūrwo na kīboko makīria, o na mahinda maingī ndanakuhīrīria gūkua. **24** Ayahudi nīmahūūrīre na kīboko maita matano, o ihinda iboko mīrongo itatū na kenda. **25** Nīndahūūrīro na thanju maita matatū, na riita rīmwe ngīhūūrwo na mahīga nyuguto, na maita matatū ndanathūkīrwo nī marikabu ndī thīinī, na ngīraara o na ngītīnda iria-inī ūtukū ūmwe na mūthenya mūgīma. **26** Ngoretwo ngīthīī ng'endo nyingī. Ngagīkorwo ndī ūgwati-inī wa gūtwarwo nī njūū, na ūgwati-inī wa atunyani, na ūgwati-inī wa gūūkīrīro nī andū a rūrīrī rwītū, na ūgwati-inī wa gūūkīrīro nī andū-a-Ndūrīrī; na ngoona ūgwati ndī matūūra-inī manene, na ndī thīinī wa būrūrī, na ndī iria-inī; o na ūgwati wa andū arīa maheenāgia

atĩ nĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ. 27 Ndaanaruta wĩra mũritũ na wa mĩnoga, na maita maingĩ ngaagaga toro; ndaanakorwo na ng'aragu na nyoota, na maita maingĩ ngaaga kĩndũ gĩa kũria; ndaanakorwo heho-inĩ na ndĩ njaga. 28 Hamwe na macio mothe-rĩ, o mũthenya ngoragwo na mũrigo, ngĩtanga nĩ undũ wa makanitha mothe. 29 Nũũ ũngĩkorwo aagĩte hinya, na nĩ njage gũkorwo njũritwo nĩ hinya? Nũũ ũngĩhingithio, na nĩ njage gũkorwo ngĩcinwo nĩ marakara? 30 Angĩkorwo no nginya ndĩrahe, ngwĩrahĩra maũndũ marĩa monanagia ũria itarĩ na hinya. 31 Ngai, na nowe Ithe wa Mwathani Jesũ, ũria ũgocagwo nginya tene-rĩ, nĩoĩ atĩ ndirahenania. (aiĩn g165) 32 Kũu Dameski, barũthi ũria waathanaga arĩ rungu rwa Mũthamaki Areta-rĩ, nĩathanire itũũra inene rĩa andũ a Dameski rĩrangĩrwo nĩgeetha aanyitithie. 33 No nĩndoimĩrio ndirica, ngĩkũrũkĩrio rũthingo-inĩ ndĩ thĩinĩ wa gĩkabũ, ngĩhonoka kũnyitwo nĩwe.

12 No nginya thĩ na mbere na kwĩraha. O na gũtuĩka gwĩka ũguo gũtirĩ uumithio-rĩ, rĩu nĩngwaria ũhoru wa maũndũ marĩa ndanonio nĩ Mwathani, na marĩa ndanaguũrĩrio nĩwe. 2 Nĩnjũũ mũndũ thĩinĩ wa Kristũ, ũria woirwo mĩaka ikũmi na ĩna mĩthiru, agĩtwarwo igũrũ rĩa gatātũ. Kana oirwo arĩ na mwĩrĩ kana atarĩ nago, nĩ ndiũũ, Ngai nĩwe ũũ. 3 Na nĩnjũũ atĩ mũndũ ũcio, kana aarĩ mwĩrĩ-inĩ kana ndaarĩ mwĩrĩ-inĩ-rĩ, nĩ ndiũũ, no Ngai nĩwe ũũ, 4 nĩoirwo agĩtwarwo kũria andũ arĩa metikĩtie mathiiga, akĩigua maũndũ matangĩranika nĩ mũndũ, na maũndũ marĩa mũndũ atangĩtikĩrio kwaria. 5 Nĩngwĩraha nĩ undũ wa mũndũ ta ũcio, no ndikwĩraha nĩ undũ wakwa nĩ mwene, tĩga no ndĩrahire nĩ undũ wa ũria njagĩte hinya. 6 O na ingĩenda kwĩraha-rĩ, ndingĩtuĩka kĩrimũ, nĩ undũ ingĩkorwo ngĩaria ũhoru wa ma. No ndigwĩka ũguo, nĩguo gũtikagĩte mũndũ ũgwĩciiria ũhoru wakwa makĩria ma ũria kwagĩrĩre nĩ undũ wa ũria njĩkaga kana ũria njugaga. 7 Nĩguo ndikanae gwĩtũũgĩria nĩ undũ wa ũguũrio mũnene ũguo-rĩ, nĩndekĩrirwo mũigua thĩinĩ wa mwĩrĩ wakwa, ũrĩ mũtũmwo wa Shaitani, nĩguo ũũnyariirage. 8 Nĩndathaitire Mwathani mahinda matatũ anjeherie mũigua ũcio. 9 Nowe akĩnjĩra atĩrĩ, “Wega wakwa nĩũkũiganĩte, nĩgũkorwo hinya wakwa nĩũtuĩkaga mũkinyanĩru harĩa hatarĩ na hinya.” Nĩ undũ ũcio nĩngwĩraha o na makĩria ngenete mũno nĩ undũ wa kwaga hinya gwakwa, nĩgeetha hinya wa Kristũ ũikarage igũrũ riakwa. 10 Kĩu nĩkĩo

gĩtũmaga ngenagĩre kwaga hinya, na irumi, na ũritũ wa mũtũũrĩre, na kũnyariirwo, o na mathĩina nĩ undũ wa Kristũ. Nĩgũkorwo hĩndĩ ĩria njagĩte hinya, nĩguo ngoragwo na hinya. 11 Nĩndĩtuĩte kĩrimũ, no nĩ inyuĩ mwatũmire njĩke ũguo. Nĩ inyuĩ mwagĩrĩrwo nĩkũngaathĩria, nĩgũkorwo nĩ ti nĩ mũnini mũno kũrĩ “atũmwo acio anene,” o na gũtuĩka nĩ ndikĩrĩ kĩndũ gĩtarĩ kiene. 12 Maũndũ marĩa matũmaga mũndũ amenywo atĩ nĩ mũtũmwo-rĩ, nĩmekirwo gatagatĩ-inĩ kanyu na gũkĩrĩrĩria kũnene: gũkĩringwo ciama, na gũgũkwo morirũ, na maũndũ ma kuonania hinya. 13 Inyuĩ mwakĩrĩ anini gũkĩra makanitha marĩa mangĩ nakĩ, tĩga o gũtuĩka atĩ nĩ ndiigana gũtuĩka mũrigo harĩ inyuĩ? Ndekerai ihĩtia rĩu! 14 Rĩu nĩndĩhaarĩrie kũmũceerera ihinda rĩa gatātũ, na ndigũkorwo ndĩ mũrigo harĩ inyuĩ, tondũ ti indo cianyu ndĩrenda, no nĩ inyuĩ ndĩrenda. Tondũ-rĩ, ciana itiangĩrĩrwo nĩ kũigĩra aciari a cio mũthithũ, no aciari nĩo magĩrĩrwo nĩ kũigĩra ciana ciao mũthithũ. 15 Nĩ undũ ũcio no ngenene kũhũthĩra kĩria gĩothe ndĩ nakĩo nĩ undũ wanyu, o na nĩ mwene ndĩhũthĩre. Ingĩmwenda makĩria-rĩ, inyuĩ no mũkĩnyende o hanini? 16 No o na gũtarĩ o ũguo-rĩ, nĩ ndiatũkĩre mũrigo harĩ inyuĩ. No njĩrwo atĩ hĩhi ndaarĩ mwara, na atĩ nĩndamũheenirĩe! 17 Hĩhi nĩndamũhatĩrĩrie na undũ wa mũndũ o na ũmwe wa arĩa ndamũtũmĩre? 18 Nĩndaringĩrĩrie Tito oke kũrĩ inyuĩ, na ngĩtũma mũrũ wa Ithe witũ moke nake. Tito ndaigana kũmũhatĩrĩria, kana nĩamũhatĩrĩrie? Gĩthĩ tũtiarũtĩre wĩra thĩinĩ wa roho o ro ũmwe, na tũkĩrũmĩria njĩra o ro ĩmwe? 19 Hĩhi ihinda rĩrĩ rĩothe mũkoretwo mũgĩciiria atĩ nĩ gwĩciirĩria tũkoretwo tũgĩciirĩria harĩ inyuĩ? Tũkoretwo tũkĩaria mbere ya Ngai ta andũ marĩ thĩinĩ wa Kristũ; na rĩrĩ, arata akwa nyenda, maũndũ marĩa mothe twĩkaga nĩ ma gũtũma inyuĩ muongererwo hinya. 20 Nĩgũkorwo nĩndĩretigĩra, atĩ rĩria ndĩrũka, ndahota gũkora mũtahaana ũria ingĩenda mũkorwo mũhaana, na inyuĩ mwahota gũkora itahaana ũria mũngĩenda ngorwo haana. Ngetigĩra kwahota gũgaakorwo kũrĩ na ngũĩ, na ũiru, na marakara, na njatũkano, na njambanio, na njuukũ, na mwĩtĩo, o na kwaga kĩhaarĩro. 21 Ngwĩtigĩra atĩ rĩria ngooka kũu rĩngĩ, Ngai wakwa ahota gũkanjonarithia mbere yanyu, na nĩ njĩgue kieha nĩ undũ wa andũ aingĩ arĩa meehire o mbere, na matĩirĩrite waganu wa maũndũ marĩa mooru, na ma ũmaraya, na maũndũ ma ũura-thoni marĩa matũũrite meekaga.

13 Rĩrĩ nĩ riita rĩa gatatũ gũũka kwanyu. Ūhoru o wothe no nginya ūrũgamĩrĩrwo nĩ ūira wa andũ eerĩ kana atatũ. **2** Nĩndamũkaanirie hĩndĩ ĩrĩa ndaarĩ na inyuĩ riita rĩa keerĩ. O na rĩu nĩngũmũkaania o rĩngĩ, o na itarĩ hamwe na inyuĩ: Rĩrĩa ndĩrũka rĩngĩ, andũ arĩa matũũrite mehagia kuuma tene, kana mũndũ ũngĩ o wothe, ndirĩ ngacaaĩra, **3** tondũ nĩmũrenda kũmenya kĩhooto kĩa atĩ nĩ Kristũ waragia na kanua gakwa. We ndamwĩkagĩra maũndũ ta atarĩ na hinya, no nĩonanagia atĩ arĩ na hinya gatagatĩ-inĩ kanyu. **4** Nĩgũkorwo nĩ ma nĩambirwo mũtharabainĩ atarĩ na hinya, no nĩatũũraga muoyo nĩ ũndũ wa hinya wa Ngai. O ta ũguo-rĩ, o na ithuĩ tũtirĩ hinya tũrĩ thĩinĩ wake, no nĩ ũndũ wa hinya wa Ngai nĩtũtũũraga muoyo thĩinĩ wake nĩguo tũmũtungatage. **5** Mwĩgeriei, muone kana inyuĩ ene nĩ mwĩtikĩtie ūhoru wa ma; mwĩtuĩriei inyuĩ ene. Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ Kristũ Jesũ arĩ thĩinĩ wanyu, tiga no mũgĩkorirwo mũgwĩte kĩgeranio kũu? **6** Na nĩngwĩhoka atĩ nĩmũrĩona atĩ ithuĩ tũtigwĩte kĩgeranio. **7** Na rĩu tũkũhooya Ngai atĩ mũtikae gwĩka ũndũ o na ũmwe mũũru. Ti atĩ nĩguo andũ monage atĩ nĩtwĩtikĩrĩtwo nĩwe, na nĩtũtooranĩtie, no nĩgeetha inyuĩ mwĩkage maũndũ marĩa magĩrĩre, o na tũngĩoneka ta tũtatooranĩtie. **8** Nĩgũkorwo tũtingĩhota gwĩka ũndũ ũreganĩte na ūhoru wa ma, tiga o ũrĩa ũrĩ wa ūhoru wa ma wiki. **9** Tũkoragwo na gĩkeno rĩrĩa rĩothe tũtarĩ na hinya, no inyuĩ mũrĩ na hinya; na nĩtũmũhooyagĩra mũtuĩke andũ aagĩrĩru kũna. **10** Gĩtũmi kĩrĩa kĩratũma nyandĩke maũndũ maya o na itarĩ hamwe na inyuĩ-rĩ, nĩgeetha hĩndĩ ĩrĩa ngooka ndikaanahũthĩre ũhoti wakwa ũũru, ũhoti ũrĩa Mwathani aaheire ũrĩ wa kũmũkũria, no ti wa kũmũthũkia. **11** Na rĩu ngĩrĩkia-rĩ, ariũ na aarĩ a lthe witũ, tigwoi na wega. Thiiagai na mũthĩre ĩrĩa yagĩrĩre, thikagĩrĩriai ithaithana rĩakwa, gĩagai na meciiria o mamwe, na mũtũũranagie na thayũ. Nake Ngai wa wendo na thayũ nĩarĩkoragwo hamwe na inyuĩ. **12** O mũndũ nĩageithie ũrĩa ũngĩ na ngeithi theru cia kĩmumunyano. **13** Andũ arĩa othe aamũre nĩmamũgeithia. **14** Wegu wa Mwathani Jesũ Kristũ, na wendani wa Ngai, na ngwatanĩro ya Roho Mũtheru, ĩroikaraga na inyuĩ inyuothe.

Agalatia

1 Nĩ nĩ mütümwo Paülũ, na rĩrĩ, ndirĩ mütümwo ütümĩtwo nĩ andũ o na kana ngatümwo na njĩra ya mündũ, no ndümĩtwo nĩ Jesũ Kristũ na Ngai Ithe witũ, ũrĩa wamũriũkirie kuuma kũrĩ arĩa akuũ. **2** Nĩ hamwe na ariũ na aarĩ a Ithe witũ othe arĩa tũrĩ nao, nĩ ithuĩ tũramütũmĩra marũa maya, Kũrĩ inyuĩ andũ a makanitha ma Galatia: **3** Mũrogĩa na wega na thayũ iria ciumĩte kũrĩ Ngai Ithe witũ, o na kũrĩ Mwathani Jesũ Kristũ, **4** ũrĩa werutire nĩ ũndũ wa mehia maitũ nĩguo atũhonokie kuuma kũrĩ mahinda maya tũrĩ, marĩa maiyũritwo nĩ maũndũ mooru, kũringana na wendi wa Ngai Ithe witũ, (aiõn g165) **5** nake arotũura akumagio nginya tene na tene. Amenĩ. (aiõn g165) **6** Nĩ nĩkũgega ndiragega nĩ ũndũ wa ũrĩa mũrahiũha gũtigana na ũrĩa wamwĩtĩre na ũndũ wa wega wa Kristũ, mũkagarũrũkĩra ũhoru mwega wa mũthemba ũngĩ, **7** naguo ti ũhoru-ũrĩa-Mwega o na atĩa. No nĩ kũrĩ andũ maramũhĩngĩca makĩenda gũthũkia ũhoru-ũrĩa-Mwega wa Kristũ. **8** No rĩrĩ, o na kũngĩkorwo nĩ ithuĩ o na kana mũraika uumĩte igũrũ, ũngĩmũhunjĩria ũhoru mwega ũngĩ tĩga ũrĩa twamũhunjĩrie-rĩ, mündũ ũcio aronyiitwo nĩ kĩrumi nginya tene! **9** O ta ũrĩa tũmwĩrite, o na rĩu nĩ nguuga o rĩngĩ atĩrĩ, mündũ o wothĩ angĩmũhunjĩria ũhoru mwega ũngĩ tĩga ũrĩa mwetĩkirie-rĩ, aronyiitwo nĩ kĩrumi nginya tene! **10** Atĩrĩrĩ, ngiuga ũguo-rĩ, kaĩ arĩ andũ ndĩrenda kwĩyendithia kũrĩ o, kana nĩ kũrĩ Ngai? Kana hihi nĩ andũ ndĩrenda gũkenia? Korwo nĩ andũ ngeragia gũkenia-rĩ, ndingĩkorwo ndĩ ndungata ya Kristũ. **11** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ngwenda mũmenye atĩ ũhoru-ũrĩa-Mwega ndamũhunjĩrie ti ũhoru woimanĩte na mündũ. **12** ũhoru ũcio ndiaheirwo nĩ mündũ, o na kana ngĩthomithio nĩ mündũ; no nĩ kũguũrĩrio ndaguũrĩrio ũhoru ũcio nĩ Jesũ Kristũ. **13** Nĩgũkorwo nĩmũiguĩte ũhoru wa mĩthĩire yakwa ya tene, ũrĩa ndaatũire njĩkaga ndĩ thĩĩnĩ wa ndini ya Ayahudi, na ũrĩa ndanyariiraga kanitha wa Ngai na hinya ngĩgeria kũũniina. **14** Nĩ ha ũhoru wa maũndũ makoniĩ ndini ya Ayahudi, nĩ ndaathiĩte mbere o na gũkĩra Ayahudi aingĩ a riika riakwa na ndaarĩ na kĩyo kĩnene gĩa kũrũmia mĩtugo ya maithe maitũ. **15** No rĩrĩ, Ngai ũrĩa wanyamũrire kuuma ndaciarwo, na akĩnjĩta nĩ ũndũ wa wega wake-rĩ, nĩ oonire arĩ wega, **16** angũrĩrie Mũriũ nĩgeetha hunjagĩrie andũ-a-Ndũrĩrĩ ũhoru wake; gũtĩrĩ mündũ o na ũrũkũ ndaahoire kĩrĩra,

17 o na ndiambatire Jerusalemu kuonana na arĩa maarĩ atũmwo mbere yakwa, no ndathiire bũrũri wa Arabia na ihenya, na thuutha ũcio ngĩcooka Dameski. **18** Na rĩrĩ, thuutha wa miaka itatũ, nĩndambatire Jerusalemu nĩguo tũkamenyane na Petero, na ngĩikara nake matukũ ikũmi na matano. **19** Tũtionanire na atũmwo acio angĩ, tĩga o Jakubu, mũrũ wa nyina na Mwathani. **20** ũhoru ũyũ ndĩramwandĩkĩra, ndĩramwĩra ndĩ mbere ya Ngai atĩ nĩ wa ma na ndirahenania. **21** Thuutha ũcio nĩndacookire ngĩthĩĩ Suriata na Kilikia. **22** Nĩ mwene ndiamenyekete nĩ makanitha ma Judea marĩa marĩ thĩĩnĩ wa Kristũ. **23** No kũigua maiguuga atĩrĩ, “Mündũ ũrĩa ũratũire atũnyariiraga rĩu nĩwe ũrahunjia wĩtkio ũrĩa aageragia kũniina mbere iyo.” **24** Nao makĩgococa Ngai nĩ ũndũ wakwa.

2 Mĩaka ikũmi na ĩna yathira nĩndambatire rĩngĩ Jerusalemu, na ihinda rĩrĩrĩ tũgĩthĩ hamwe na Baranaba o na tũgĩthĩ na Tito. **2** Ndathiire tondu Ngai nĩanguũrĩrie thĩĩ kuo, na nĩguo ngataarĩrie atũmwo ũhoru-ũrĩa-Mwega ũrĩa hunjagĩria andũ-a-Ndũrĩrĩ. No ndataarĩrie o arĩa monekaga marĩ atongoria hatarĩ andũ angĩ, nĩgeetha gũtigatuĩke atĩ ihenya rĩrĩa ndateng’eraga, o na kana rĩrĩa ndateng’erete, rĩarĩ rĩa tũhũ. **3** No o na Tito, ũrĩa warĩ hamwe na nĩ, ndaringĩrĩrio kũrua, o na gũtuĩka aarĩ Mũyunani. **4** ũhoru ũyũ wa kũrua wagĩire ho tondu nĩ kwarĩ na ariũ na aarĩ a Ithe witũ a maheeni arĩa maatoonyete gatagatĩ gaitũ na hitho marĩ athigaani nĩguo matũire ũhoru wa wĩyathi ũrĩa tũkoragwo naguo tũrĩ thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ, makĩenda gũtũtua ngombo. **5** Tũtietĩkĩrie ũhoru wao o na hanini, nĩgeetha ma ya ũhoru-ũrĩa-Mwega ĩtũũre na inyuĩ. **6** Nao andũ arĩa moonekaga taarĩ o anene-rĩ, (harĩ nĩ hatiarĩ na ũtiganu o ũrĩa mangĩakorirwo marĩ, nĩgũkorwo Ngai ndaroraga mündũ ũrĩa ahaana) andũ acio gũtĩrĩ ũndũ moongereire harĩ ndũmĩrĩri yakwa. **7** O na rĩrĩ, o nĩmoonire atĩ nĩ nĩndehokeirwo wĩra wa kũhunjia ũhoru-ũrĩa-Mwega kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, o ta ũrĩa Petero eehokeirwo wĩra wa kũhunjĩria Ayahudi. **8** Nĩgũkorwo Ngai ũrĩa warutaga wĩra thĩĩnĩ wa ũtungata wa Petero arĩ mütümwo kũrĩ Ayahudi, nowe warutaga wĩra ũtungata-inĩ wakwa ndĩ mütümwo kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ. **9** Ningĩ Jakubu, na Petero, na Johana, arĩa moonagwo marĩ itugĩ cia gũtĩra kanitha-rĩ, nĩmatwamũkĩrĩre tũrĩ hamwe na Baranaba na guoko kwa ũrĩo kwa ngwatanĩro, rĩrĩa maamenyire wega wa Ngai ũrĩa ndaheetwo. Nĩmetĩkĩrĩre atĩ ithuĩ

tũthĩi tũkahunjĩrie andũ-a-Ndũrĩrĩ, nao mathĩi kũrĩ Ayahudi. 10 Ūndũ ũrĩa maatwĩrĩre twĩkage nĩ atĩ tũrĩrikanage athĩĩni na noguo ūndũ ũrĩa nĩ mwene ndaarĩ na kĩyo gĩa gwĩka. 11 Na rĩrĩ, hĩndĩ ũrĩa Petero ookire Antiokia, nĩndamũkararirie mbere ya andũ tondũ nĩahĩtĩtie mũno. 12 Andũ amwe moimĩte kũrĩ Jakubu matanakinya-rĩ, Petero nĩarĩianagĩra na andũ-a-Ndũrĩrĩ, no rĩrĩa maakinyire, akĩmeherera, na akĩĩamũrانيا na andũ-a-Ndũrĩrĩ tondũ nĩetigagĩra andũ arĩa maarĩ a gĩkundi kĩa andũ arĩa maruaga. 13 O na Ayahudi arĩa angĩ makĩnyĩitanĩra na Petero ũhinga-inĩ wake, o nginya o na Baranaba akĩhĩtithio nĩ ũhinga ũcio wao. 14 Rĩrĩa ndonire atĩ matiekaga kũringana na ma ya Ūhoro-ũrĩa-Mwega, ngĩra Petero atĩrĩ, andũ othe makĩguaga, “Angĩkorwo wee ũrĩ Mũyahudi, ũtũuraga na mĩtugo ya andũ-a-Ndũrĩrĩ na ti ta Mũyahudi-rĩ, ũngĩkĩhota atĩa kũhatĩrĩria andũ-a-Ndũrĩrĩ atĩ nĩguo marũmĩrĩre mĩtugo ya Ayahudi? 15 “Ithũĩ aria tũciarĩtwo tũrĩ Ayahudi na tũtarĩ ehia ta andũ-a-Ndũrĩrĩ-rĩ, 16 nĩtũũ atĩ mũndũ ndatuĩkaga mũthingu nĩ ūndũ wa gwachĩkĩra watho, no atuĩkaga mũthingu nĩ ūndũ wa gwĩtĩkia Jesũ Kristũ. Nĩ ūndũ ũcio o na ithũĩ twĩtĩkĩtie Kristũ Jesũ nĩguo tũtuuo athingu nĩ ūndũ wa gwĩtĩkia Kristũ, no ti ūndũ wa gwachĩkĩra watho, tondũ gũtirĩ mũndũ ũgaatũuo mũthingu nĩ ūndũ wa gwachĩkĩra watho. 17 “Angĩgĩkorwo rĩrĩa tũgũcaria gũtuuo athingu nĩ Kristũ kuonanagia atĩ ithũĩ ene tũrĩ ehia-rĩ, ũguo nĩ kuuga atĩ Kristũ atungatagĩra mehia? Hĩ! Kũroaga gũtuũka ũguo! 18 Angĩkorwo nĩ ngwaka rĩngĩ kĩrĩa ndaanangire-rĩ, nĩkuonania atĩ nĩ nĩnyũite watho. 19 Nĩgũkorwo na ūndũ wa watho nĩndakuĩrĩre watho ũcio nĩguo ndũure muoyo ndĩ wa Ngai. 20 Nĩ nĩndĩkĩtie kwambanĩrio hamwe na Kristũ, na rĩu ti nĩ ndũuraga muoyo, no Kristũ nĩwe ũtũuraga muoyo thĩĩnĩ wakwa. Muoyo ũrĩa ndũuraga mwĩrĩ-inĩ ũyũ ndũuraga na ūndũ wa gwĩtĩkia Mũrũ wa Ngai, ũrĩa wanyendire na akĩrũta nĩ ūndũ wakwa. 21 Ndingĩtĩkĩra gũtua wega wa Ngai kĩndũ gĩa tũhũ, tondũ kũngĩtuũka atĩ ũthingu wonekaga nĩ ūndũ wa watho-rĩ, Kristũ aakuire tũhũ!”

3 Atĩrĩrĩ inyuĩ Agalatia aya akĩgu! Mũrogetwo nũũ?

O inyuĩ muonirio wega Jesũ Kristũ arĩ mwambe mũtĩ igũrũ. 2 No nyende kũmenya ūndũ ũmwe tu kuuma kũrĩ inyuĩ: Mwaheirwo Roho nĩ ūndũ wa gwachĩkĩra watho, kana nĩ ūndũ wa gwĩtĩkia ũhoro ũrĩa mwaiũire? 3 Kaĩ mũrĩ akĩgu atĩa? Mwambĩrĩrie na Roho wa Ngai, na rĩu mũrenda kũrĩkĩrĩa na

hinya wa mwĩrĩ? 4 Anga mwathĩnirio na maũndũ maingĩ ũguo o tũhũ, angĩkorwo ũhoro ũcio wotho warĩ wa tũhũ? 5 Wee Ngai amũheaga Roho wake na akaringaga ciama gatagatĩ kanyu nĩ ūndũ wanyu gwathĩkĩra watho, kana nĩ ūndũ wa gwĩtĩkia ũhoro ũrĩa mwaiũire? 6 Ta rĩrikanai ũhoro wa Iburahĩmu, Maandĩko moigĩte atĩrĩ: “Etĩkirie Ngai, nake Ngai akĩmũtua mũthingu.” 7 Nĩ ūndũ ũcio kĩmenyei atĩ andũ arĩa metĩkĩtie nĩo ciana cia Iburahĩmu. 8 Na tondũ Maandĩko marĩa matheru nĩmoogĩte o mbere atĩ Ngai nĩagatua andũ-a-Ndũrĩrĩ athingu na ūndũ wa gwĩtĩkia-rĩ, na Maandĩko macio nĩmahunjĩrie Iburahĩmu Ūhoro-ũrĩa-Mwega o kabere, makiuga atĩrĩ: “Ndũrĩrĩ ciothe nĩikaarathimwo nĩ ūndũ waku.” 9 Nĩ ūndũ ũcio andũ arĩa metĩkĩtie nĩmarathimanagĩrio hamwe na Iburahĩmu, mũndũ ũcio warĩ mwĩtĩkia. 10 Andũ arĩa othe mehokaga ũhoro wa gwachĩkĩra watho-rĩ, marĩ na kĩrumi, nĩgũkorwo Maandĩko moigaga atĩrĩ, “Kũgwatwo nĩ kĩrumi nĩ mũndũ o wotho ũtahingagia maũndũ marĩa mothe mandĩkĩtwo Ibuku-inĩ rĩa Watho.” 11 Nĩtũũ wega atĩ gũtirĩ mũndũ ũngĩtuuo mũthingu mbere ya Ngai nĩ ūndũ wa gwachĩkĩra watho, tondũ Maandĩko moigĩte atĩrĩ: “Mũndũ ũrĩa mũthingu agaatũura muoyo nĩ ūndũ wa gwĩtĩkia.” 12 No watho-rĩ, nduumanĩte na ũhoro wa gwĩtĩkia; handũ ha ũguo Maandĩko moigaga atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa wathĩkagĩra maũndũ ma watho agaatũurio muoyo nĩ mo.” 13 Nake Kristũ nĩatũkũũire agĩtũrũta kĩrumi-inĩ kĩa watho na ūndũ wake mwene gũtuũka kĩrumi ithenya rĩitũ, nĩgũkorwo nĩ kwandĩkĩtwo atĩrĩ, “Kũgwatwo nĩ kĩrumi nĩ mũndũ o wotho wambĩtwo mũtĩ-igũrũ.” 14 Aatũkũũire nĩguo kĩrathimo kĩrĩa Iburahĩmu aarathimĩtwo nakĩo gĩkinyire andũ-a-Ndũrĩrĩ na ūndũ wa Kristũ Jesũ, nĩguo atĩ na ūndũ wa gwĩtĩkia twamũkĩre Roho ũrĩa weranĩrwo. 15 Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, rekei ndĩmuonie na ngerekano yumanĩte na maũndũ marĩa mũũĩ. O ta ũrĩa gũtarĩ mũndũ ũngĩhota kweheria ūndũ kana kuongerera ūndũ harĩ kĩrikanĩro kĩrĩa gĩthondeketo nĩ mũndũ-rĩ, no taguo ũhoro ũyũ ũtarĩ. 16 Maũndũ marĩa meranĩrwo, meerĩrwo Iburahĩmu na mbeũ yake. Maandĩko matiũgĩte “mbeũ ciake”, taarĩ ũhoro wa andũ aingĩ, no moigĩte “na mbeũ yake”, ũguo nĩ kuuga mũndũ ũmwe, na nĩwe Kristũ. 17 Ūrĩa ndĩrenda kuuga nĩ atĩrĩ: Watho, ũcio wokire thũthũ wa mĩaka 430, ndũngĩeheria kĩrikanĩro kĩrĩa gĩekĩrĩtwo ho nĩ Ngai mbere iyo, na ndũngĩtũma kĩranĩro kũu gĩtuũke gĩa

tühū. 18 Nĩ ūndū-rĩ, angĩkorwo igai rĩngĩoneka nĩ ūndū wa watho-rĩ, rĩtikiumanĩte na kĩranĩro; no Ngai, nĩ ūndū wa wega wake, nĩaheire Iburahĩmu igai na ūndū wa kĩranĩro. 19 Watho-rĩ, wakĩrĩ wa bata ūrĩkũ? Wongereirwo kũrĩ kĩranĩro nĩguo wonanagie mahĩtia o nginya rĩrĩa mbeũ irĩa kĩrikanĩro kĩeranĩire ĩgooka. Watho ūcio wathanirwo nĩ araika ūkĩnengererio andũ na guoko kwa mũiguithania. 20 No rĩrĩ, mũiguithania ndakoragwo arũgamĩrĩire o mwena ūmwe; no Ngai nĩ ūmwe. 21 Nĩ ūndū ūcio-rĩ, kaĩ watho ūreganĩte na ciĩranĩro cia Ngai? Aca ti ūguo! Tondũ korwo kwarĩ na watho waheanirwo nĩguo andũ magĩe na muoyo-rĩ, ti-itherũ o nague ūthingu nĩ ūngĩakĩrehirwo nĩ watho. 22 No Maandiko moigaga atĩ andũ a thĩ nĩ mohetwo nĩ mehia, nĩgeetha kĩranĩro kĩrĩa kĩheanagwo nĩ ūndũ wa gwĩtikia Jesũ Kristũ kĩheagwo o arĩa metikĩtie. 23 Ūhoru wa gwĩtikia ūtanooka-rĩ, twarĩ ohe nĩ watho, tũkahingĩrĩrio o nginya wĩtikio ūkaaguũranĩrio. 24 Nĩ ūndũ ūcio watho nĩguo waheirwo ūhoti wa gũtũtwara kũrĩ Kristũ, nĩguo tũtuuo athingu na ūndũ wa gwĩtikia. 25 Na rĩrĩ, kuona atĩ rĩu ūhoru wa gwĩtikia nĩmũkinyu, tũtingĩcooka kũrũgamĩrĩrwo nĩ watho. 26 Inyuothe mũrĩ ciana cia Ngai nĩ ūndũ wa gwĩtikia Kristũ Jesũ, 27 nĩgũkorwo inyuothe arĩa mwabatithirio thĩnĩ wa Kristũ nĩmwĩhumbĩte Kristũ. 28 Nĩ ūndũ ūcio gũtingĩcooka gũthuuranio Mũyahudi kana Mũyunani, na gũtirĩ ngombo kana mũndũ ūtarĩ ngombo, na gũtirĩ mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja, nĩgũkorwo inyuothe mũrĩ ūmwe ki thĩnĩ wa Kristũ Jesũ. 29 Angĩkorwo mũrĩ a Kristũ-rĩ, mũkĩrĩ a mbeũ ya Iburahĩmu, na mũrĩ agai a kũgaya kũringana na kĩranĩro kiu kĩranĩrwo.

4 Ūrĩa ndĩroiga nĩ atĩrĩ, ihinda rĩothe rĩrĩa mũgai arĩ o mwana-rĩ, ndarĩ ūtiganu na ngombo, o na atuĩka nĩwe mwene indo icio ciothe. 2 Nĩ gwathwo athagwo nĩ amũrori hamwe na aramati a indo ciake, nginya ihinda rĩrĩa ithe atuĩte rĩgaakinya. 3 Ūguo noguo o na ithuĩ, hĩndĩ irĩa twarĩ ciana, twatũire ūkombo-inĩ wa maũndũ marĩa ma ndũire ma thĩ ĩno. 4 No hĩndĩ irĩa ihinda rĩrĩa rĩagĩrĩru kũna rĩakinyire, Ngai nĩatũmire Mũriũ, nake agĩciarwo nĩ mũndũ-wa-nja, na agĩciarwo arĩ wa gwathagwo nĩ watho, 5 nĩguo akũũre andũ arĩa matũire mathagwo nĩ watho, nĩgeetha tũgĩe na kĩhootho gĩa gũtuĩka ciana ciake, 6 Tondũ inyuĩ mũrĩ ciana ciake-rĩ, Ngai nĩatũmire Roho wa Mũriũ ngoro-inĩ ciitũ, o we Roho ūrĩa wĩtanaga ūkiugaga atĩrĩ, “Abba, Baba.” 7 Nĩ ūndũ ūcio, we ndũrĩ

ngombo rĩngĩ, no ūrĩ mwana wake; na tondũ rĩu ūrĩ mwana wake, Ngai nĩagũtuĩte mũgai wa indo ciake. 8 Tene rĩrĩa mũtooi Ngai-rĩ, mwarĩ ngombo cia ciũmbe iria itarĩ ngai. 9 No rĩrĩ, tondũ rĩu nĩmũmenyete Ngai, kana njuge nĩmũrĩkĩtie kũmenywo nĩ Ngai-rĩ, mũrakĩenda gũcookerera maũndũ macio maagĩte hinya na matarĩ kiene nĩkĩ? Kaĩ mũrenda gũcooka ūkombo-inĩ wamo o rĩngĩ? 10 Nĩmũrũmitie ūhoru wa mĩthenya mĩamũre, na mĩeri mĩamũre, na imera, o na mĩaka! 11 Ndĩ na kĩeha mũno tondũ gũkuoneka atĩ wĩra ūrĩa wothe ndanenogia nague nĩ ūndũ wanyu nĩ wa tũhũ! 12 Ndamũthaita, inyuĩ ariũ na aarĩ a lthe witũ, tuĩka ta nĩ, nĩgũkorwo nĩ nduĩkĩte ta inyuĩ. Mũtirĩ mwanjĩka ūũru. 13 O ta ūrĩa mũũĩ, ndamũhunjĩire Ūhoru-ũrĩa-Mwega ihinda rĩa mbere tondũ ndaarĩ mũrũaru. 14 O na gũtuĩka ndwari yakwa yarĩ magerio kũrĩ inyuĩ, mũtianyaranire kana mũkĩĩmena, no mwanyĩtire ūgeni ta ndaarĩ mũraika wa Ngai, o na ta ndaarĩ Jesũ Kristũ we mwene. 15 Kaĩ ūndũ ūcio watũmaga mũkene ūthĩite kũ? Nĩ ndĩ mũira atĩ, korwo nĩmũngĩahotire, nĩmũngĩakũũrĩre maitho manyu mũũhe. 16 Kaĩ rĩu nduĩkĩte thũ wanyu nĩ ūndũ wa kũmũhe ūhoru ūrĩa wa ma? 17 Andũ acio me na kĩyo magĩcaria ūrĩa mũngĩtuĩka a thiritũ yao, no ti ūndũ wa gĩtũmi kĩega. Ūrĩa mendaga nĩ kũmũtigithania na ithuĩ mũtuĩke ao, nĩgeetha mũgĩe na kĩyo gĩa kũmarũmĩrĩa. 18 Nĩ wega kũgĩa na kĩyo, angĩkorwo muoroto nĩ mwega, na mwĩkage ūguo hĩndĩ ciothe to hĩndĩ irĩa ndĩ hamwe na inyuĩ. 19 Ciana ciakwa nyendetete mũno, o inyuĩ arĩa njiguagĩra ruo ta rwa mũtumia akiheo mwana, nginya hĩndĩ irĩa Kristũ agaakorwo eyũmbĩte thĩnĩ wanyu, 20 naarĩ korwo ndakorwo hamwe na inyuĩ ta rĩu, nĩguo ngarũrĩre mwarĩre wakwa tondũ nĩndigitwo nĩ ūhoru wanyu! 21 Ta njĩrai, inyuĩ arĩa mũrenda gũkorwo mũgĩathwo nĩ watho-rĩ, kaĩ mũtooi ūrĩa watho uugaga? 22 Nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo atĩ, Iburahĩmu aarĩ na ariũ eerĩ, ūmwe aaciarĩtwo nĩ mũtumia ūrĩa warĩ ngombo, nake ūcio ūngĩ agaciarwo nĩ mũtumia ūrĩa ūtaarĩ ngombo. 23 Mũriũ wake wa mũtumia ūrĩa warĩ ngombo aaciarĩtwo na njĩra ya ūndũire; no mũriũ ūrĩa waciarĩtwo nĩ mũtumia ūcio ūtaarĩ ngombo aaciarĩtwo na ūndũ wa kũhingia kĩranĩro. 24 Namu maũndũ macio nĩ ma ngerekano, nĩ ūndũ atumia acio marũgamĩrĩire irĩkanĩro igĩrĩ. Kĩrikanĩro kĩmwe nĩ gĩa Kĩrĩma gĩa Sinai nakĩo gĩciaraga ciana cia ūkombo: Nakĩo kĩgerekaniĩtio na Hagari. 25 Na rĩrĩ, Hagari arũgamĩrĩire Kĩrĩma

gĩa Sinai kīrĩa kīrī kūu būrūri wa Arabia, nake nīwe ūgerekanītio na itūūra rĩa Jerusalemu ūrĩa rīhaana ūmūthī, tondū nīatūire ūkombo-inī hamwe na ciana ciake. **26** No Jerusalemu, itūūra rīrĩa rĩa kūūrĩa igūrū, rītirī ūkombo-inī, na nīrīo nyina witū, **27** nīgūkorwo nī kwandikītwo atīrī: “Kena wee mūdū-wa-nja thata, wee ūtaciara ciana, tumūra kanua na wanīrīre, wee ūtarī waigua ruo rwa kūgĩa mwana; tondū ciana cia mūdū-wa-nja ūrĩa ūtiganīrio nī nyingī gūkīra cia ūrĩa ūrī na mūthuuri.” **28** Na rīrī, inyuī ariū na aarī a Ithe witū, mūrī ciana cia kīranāro, o ta ūrĩa Isaaka aarī. **29** Hīndī iyo, mūrīū ūrĩa waciārītwo na njīra ya ndūire-rī, nīanyariiraga mūrīū ūcio waciārītwo na ūndū wa hinya wa Roho. Ūguo noguo kūhaana o na rīu. **30** No rīrī, Maandīko moigīte atīa? Moigīte atīrī, “Ingata ngombo iyo ya mūdū-wa-nja na mūrīū wake, tondū mūrīū ūcio wa mūtumia ngombo ndarī hīndī akagayana igai hamwe na mūrīū wa mūtumia ūcio ūtarī ngombo.” **31** Nī ūndū ūcio, ariū na aarī a Ithe witū, ithuī tūtīrī ciana cia mūtumia ūcio ngombo, no tūrī ciana cia mūtumia ūcio ūtarī ngombo.

5 Kristū nīgūtuhora aatuohorire nīguo tūgīe na wīyathi. Nī ūndū ūcio, mwīhaandei wega na mūtigetīkire kuohwo icooki rĩa ūkombo rīngī. **2** Ta thīkīrīriai ciugo ciakwa! Nī Paulū ngūmwīra atīrī, mūngītīkīra kūrūa-rī, Kristū ndangīgĩa bata na inyuī o na hanini. **3** Nīngī nīngūmwīra o rīngī atī mūdū o wothe ūngītīkīra kūrūa, ūcio amenye atī nīagīrīrwo nī gwathīkīra watho ūrī wothe. **4** Inyuī arīa mūrageria gūtūika athingu nī ūndū wa watho-rī, nīmūtīgīthanītio na Kristū; inyuī nīmūgwīte mūgatigana na wega wa Ngai. **5** No ithuī-rī, tūkoragwo twīhokete atī nītūgatuuo athingu. Ūndū ūcio nīguo tūkoragwo twīrīgīrīre tūrī na wītīkio, tūhotithītio nī Roho. **6** Nīgūkorwo thīnī wa Kristū Jesū, kūrūa kana kwaga kūrūa gūtīrī bata. Ūndū ūrĩa ūrī bata nī wītīkio ūrĩa ūrutaga wīra na njīra ya wendani. **7** Nīmūrateng’agīra ihenya rīega. Nūū wamūgirīre mūgītiga gūcooka gwathīkīra ūhorō-ūrĩa-wa-ma? **8** Kūrīngīrīrio kwa mūthemba ūcio gūtūimīte kūrī ūrĩa wamwītire. **9** “Ndawa nini tu ya kūmbia mīgate nītūmaga mūtu ūrĩa mūkande nayo wothe ūimbe.” **10** Nīndīhokete thīnī wa Mwathani atī inyuī mūtīkūgarūrūka mūgīe na meciiria mangī. Ūrĩa ūramūtururia nīwe ūkaaherithio o na angīkorwo arī ū. **11** Ariū na aarī a Ithe witū, angīkorwo no ndīrahunjia ūhorō wa kūrūa-rī, ndīrakīnyariirwo nīkī? Angīkorwo

ūguo nīguo-rī, ūndū ūrĩa ūtūmaga andū mahīngwo, na nīguo ūhorō wa mūtharaba-rī, nīmweherie. **12** No nyende andū acio mamūthīnāgia mathīi na mbere o nginya mehakūre. **13** Inyuī ariū na aarī a Ithe witū, mwetirwo nīguo mūgīe na wīyathi. No rīrī, mūtīkahūthīre wīyathi wanyu kūrūmagīrīra merirīra ma mwīrī, no handū ha ūguo-rī, tungatanagīrai inyuī-ene mūrī na wendani. **14** Tondū-rī, ūhorō wothe wa watho ūhingagio nī rīathani rīrī rīmwe: “Enda mūdū ūrĩa ūngī o ta ūrĩa wīendete wee mwene.” **15** No rīrī, mūngīrūmana mūkīrīnānaga-rī, mwīmenyererei mūtīkaniinane inyuī ene. **16** Nī ūndū ūcio nguuga atīrī, thīiagai mūtongoretio nī Roho, na mūtīrīhingāgia merirīra ma mwīrī. **17** Nīgūkorwo mwīrī nīwīriragīria maūndū marīa matangīendwo nī Roho, nake Roho nīareganaga na maūndū marīa meriragīrio nī mwīrī. Nī ūndū ūcio Roho na mwīrī itūūrāga irūaga, na nīkīo mūtahotaga gwīka ūrĩa mwendaga gwīka. **18** No rīrī, mūngītongorio nī Roho, inyuī mūtīngīkorwo mūgīathwo nī watho. **19** Na rīrī, maūndū marīa mekagwo nī mwīrī nīmōio, namo nī: ūmaraya, na meciiria mooru, na ūmaramari, **20** na kūhooya mīhianano, na kūrogana, na ūthū, na kūūgītana, na ūiru, na mang’ūrī, na kwīyenda, na nyamūkano, na ngarari, **21** gūcumīkīra na kūrīo nī njoohi, na maruga marīa mainagwo nyīmbo iria itaagīrīre, o na maūndū mangī ta macio. Nīndamūkaanīrie, o ta ūrĩa ndamūkaanīrie hīndī ya mbere, atī andū arīa mekaga maūndū ta macio matīkagaya ūthamakī wa Ngai. **22** No rīrī, maciaro ma Roho nī wendani, na gīkeno, na thayū, na gūkirīrīra, na kūguanīra tha, na gūtugana, na kwīhokeka, **23** na ūhooreri, na kwīgīrīrīra merirīra ma mwīrī. Macio-rī, gūtīrī watho wa kūgīria mekagwo. **24** Nao andū arīa marī thīnī wa Kristū Jesū nīmambithītie mūrī yao mūtī-igūrū hamwe na thuti ciayo na merirīra mayo. **25** Angīkorwo tūtūire muoyo nī ūndū wa Roho-rī, kīrekei tūtongoragio nī Roho. **26** Rekei tūtīge gwītīa, na kūūgītana, o na kūiguanagīra ūiru.

6 Ariū na aarī a Ithe witū, mūdū angīkorwo ahītīte-rī, inyuī arīa mūrī na roho mūcookagīrīriei mūhooreire. No mwīmenyererei, o na inyuī mūtīkae kūgerio. **2** Teithanagai mūdū na ūrĩa ūngī maūndū marīa mamūrītūhagīra, na mweka ūguo-rī, nīmūrīhingāgia watho wa Kristū. **3** Mūdū angīciiria atī we nī wa bata hīndī rīra atarī kīene-rī, nī kwīheenia

areheenia. **4** O mündũ nĩarorage wĩra wake mwene. Hĩndĩ ĩyo no ahote kwĩraha, atekwĩiganania na mündũ ũngĩ, **5** nĩgũkorwo o mündũ no nginya akuue mũrigo wake. **6** Mündũ o wothe ũrĩa ũrutagwo ũhoro wa Ngai nĩagayanage indo ciothe iria njega na mũmũrutu. **7** Mũtikanaheenio: Ngai ndangĩnyũrũrio. Kĩrĩa mündũ ahaandaga no kio agethaga. **8** Mündũ ũrĩa ũhaandaga maũndũ ma gũkenia merirĩria ma mwĩrĩ-rĩ, ũcio akaagetha kwanangĩka kũrĩa kuumanaga na maũndũ macio. No ũrĩa ũhaandaga maũndũ ma gũkenia Roho-rĩ, ũcio akaagetha muoyo wa tene na tene ũrĩa uumanaga na Roho. (aiōnios g166) **9** Ningĩ tũtikanogio nĩ gwĩka wega, nĩgũkorwo ihinda rĩrĩa rĩagĩrĩru rĩakinya nĩtũkaagetha magetha twaga gũkua ngoro. **10** Na nĩ ũndũ ũcio, rĩrĩa rĩothe twagĩa na ihinda rĩagĩrĩru, nĩtwikage andũ othe maũndũ mega, na makĩria twikage wega andũ arĩa marĩ a nyũmba ya arĩa metikĩtie. **11** Onei ũrĩa ndĩramwandĩkĩra marũa maya na ndemwa nene na guoko gwakwa mwene! **12** Andũ acio mendaga kwĩonania atĩ nĩagĩrĩru makĩonwo-rĩ, nĩo maramũringĩrĩria atĩ mũrue. Mekaga ũguo no geetha matikanyariirwo nĩ ũndũ wa mũtharaba wa Kristũ. **13** O na acio maruaga matiathĩkagĩra watho, no nĩmendaga inyuĩ mũrue nĩguo metĩĩage nĩ ũndũ wa mĩrĩ yanyu. **14** No nĩ-rĩ, ndĩroaga gwĩtĩĩa, tiga o ndĩtĩĩire nĩ ũndũ wa mũtharaba wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, na nĩ ũndũ waguo-rĩ, maũndũ ma thĩ nĩmambĩtwo mũtĩ-igũrũ nĩguo mehere harĩ nĩ, na nĩ ngaambwo harĩ maũndũ ma thĩ nĩguo njehere harĩ mo. **15** Kũrua kana kwaga kũrua gũtirĩ bata; kĩrĩa kĩrĩ bata nĩ mündũ agarũrũke atuĩke kũmbe kĩerũ. **16** Thayũ na kũiguĩrwo tha kũrogĩa na andũ arĩa marũmagĩrĩra wathani ũyũ, o hamwe na andũ a Isiraeli arĩa a Ngai. **17** Ngĩrĩkĩrĩria nguuga atĩrĩ, gũtikagĩe mündũ o na ũrĩkũ ũkũndehere thĩĩna, nĩgũkorwo nĩnjoretwo njoro cia Jesũ mwĩrĩ-inĩ wakwa. **18** Wega wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ ũrogĩa na maroho manyu, inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ. Amenĩ.

Aefeso

1 Nĩ nĩ Paŭlũ, mütümwo wa Kristũ Jesũ nĩ ūndũ wa kwenda kwa Ngai, Ndĩrandĩkĩra andũ arĩa aamũre kũu Efeso, arĩa ehokeku thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ: **2** Wega na thayũ kuuma kũrĩ Ngai Ithe witũ, na Mwathani Jesũ Kristũ, irogĩa na inyuĩ. **3** Atĩrĩrĩ, Ngai, o we Ithe wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, arogocwo, o we ūtũrathimĩte na irathimo ciothe cia kũroho thĩĩnĩ wa Kristũ, iria ciumaga kũu igũrũ. **4** Nĩgũkorwo o na thĩ itanombwo, Ngai nĩatũthuurire nĩguo tũtuĩke ake thĩĩnĩ wa Kristũ, nĩguo tũtuĩke atheru na twage ūcuuke maitho-inĩ make. Nĩ ūndũ wa wendo wake-rĩ, **5** Ngai nĩatuĩte o mbere atĩ nĩtũgaatuĩka ciana ciake nĩ ūndũ wa Jesũ Kristũ, kũringana na ūrĩa eendete na ūrĩa oonire arĩ wega, **6** nĩguo wega wake ūrĩa ūrĩ riiri ūkumagio, wega ūcio atũheete o ūguo tũhũ thĩĩnĩ wa Mũriũ wake ūrĩa endete mũno. **7** Na twakũũrirwo na ūndũ wa thakame ya Kristũ, na tũkĩrekerwo mehia maitũ, kũringana na ūrĩa wega wa Ngai ūingĩhĩte, **8** wega ūcio aatũingĩhĩire arĩ na ūũgĩ na ūmenyo wothe. **9** Nake agĩtũmenyithia hito ya wendi wake, kũringana na ūrĩa oonire arĩ wega, o ūrĩa aatanyĩte gwĩka thĩĩnĩ wa Kristũ, **10** nĩguo ūkaahingio rĩrĩa mahinda marĩa magĩrĩre magaakinya, nĩguo acookanĩrĩre indo ciothe iria irĩ igũrũ na iria irĩ gũkũ thĩ harĩ mũtongoria ūmwe, na nĩwe Kristũ. **11** Ningĩ nĩ thĩĩnĩ wa Kristũ o na ithuĩ twamũkĩrĩre igai kuuma kũrĩ Ngai, kũringana na ūrĩa aatuĩte o mbere, o we wĩkaga maũndũ mothe kũringana na muoroto wa wendi wake, **12** nĩguo o na ithuĩ arĩa twarĩ a mbere kwĩhoka Kristũ, tũtuĩke a kũgococithia riiri wa Ngai. **13** Inyuĩ o na inyuĩ nĩmwataranĩrĩro na Kristũ mwarĩkia kũigua ūhoru-ũrĩa-wa-ma, naguo nĩguo ūhoru-ũrĩa-Mwega wa ūhonokio wanyu. Mwarĩkia gwĩtĩkia, nĩmwekĩrirwo rũuri thĩĩnĩ wake, na ūndũ wa kũheo Roho Mũtheru ūrĩa mwerĩrwo, **14** Nake Roho nĩwe mũrũgamĩrĩri na kuonania atĩ nĩtũkagairwo igai riitũ nginya rĩrĩa andũ arĩa marĩ a Ngai magaatuĩka a gũkũrwo, nĩgeetha riiri wake ūgocagwo. **15** Na nĩ ūndũ ūcio, kuuma rĩrĩa ndaiguire ūhoru wa wĩtikio wanyu thĩĩnĩ wa Mwathani Jesũ, o na wendani wanyu ūrĩa mwendaga arĩa othe aamũre naguo-rĩ, **16** ndirĩ ndatigithĩria gũcookeria Ngai ngaatho nĩ ūndũ wanyu, ngĩmũrĩkanaga mahooya-inĩ makwa. **17** Hooyaga atĩ Ngai wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, o we ithe witũ mwene riiri, amũhe Roho, ūrĩa ūkamũhe ūũgĩ

na ūguũrĩro nĩguo mũmenye Ngai wega. **18** Ningĩ nĩhooyaga atĩ maitho manyu ma ngoro mathererwo nĩ ūtheri, nĩguo mũmenye ūhoru wa kũrĩgĩrĩro kĩrĩa amwĩtĩre, na mũmenye ūtonga wa igai rĩake rĩrĩ na riiri, rĩrĩa akaagairũ andũ ake aamũre, **19** o na ūhoti wake mũnene ūtangĩgereka nĩ ūndũ witũ, ithuĩ arĩa twĩtikĩtie. Ūhoti ūcio no ta hinya wake mũnene ūkĩrũta wĩra, **20** ūrĩa eekĩrĩre thĩĩnĩ wa Kristũ rĩrĩa aamũriũkĩrie kuuma kũrĩ arĩa akuũ, na akĩmũiga guoko-inĩ gwake kwa ūrĩro kũu igũrũ, **21** na agatũgĩrĩro mũno igũrũ rĩa wathani o wothe na ūhoti wothe, na hinya na ūthamaki wothe, na marĩtwa mothe ma ūnene marĩa mangĩheanwo, na to mahinda maya moiki, no nĩ o na mahinda marĩa magooka. (aĩon g165) **22** Nake Ngai akĩga maũndũ mothe rungu rwa magũrũ make, na akĩmũtua mwathi wa gwathaga maũndũ mothe nĩ ūndũ wa kanitha. **23** Kanitha nĩguo mwĩrĩ wake, na noguo ūiyũru wake, o we ūiyũrite maũndũ mothe o na kũndũ guothe.

2 O na inyuĩ-rĩ, mwarĩ akuũ nĩ ūndũ wa ūremi wanyu na mehia manyu, **2** marĩa mwatũũrũga thĩĩnĩ wamo rĩrĩa mwarũmagĩrĩra mĩthĩire ya thĩ ĩno na mĩthĩire ya mwathi wa ūthamaki wa rĩera-inĩ, o roho ūrĩa ūraruta wĩra rĩu thĩĩnĩ wa arĩa mataathĩkagĩra Ngai. (aĩon g165) **3** O na ithuĩ ithuothe-rĩ, kũrĩ hĩndĩ twatũũranagia nao, twaathagwo nĩ thuti cia mũrĩ iitũ, na tũkarũmagĩrĩra merĩrĩria na maũndũ marĩa meciiragio nĩ ngoro. O ta acio angĩ-rĩ, ha ūhoru wa kũimerera-rĩ, twatũũire tũrĩ a kũrĩkarĩrwo. **4** No tondũ wa wendo wake mũnene harĩ ithuĩ, Ngai, o we ūiyũritwo nĩ tha nyingĩ, **5** nĩatũmire tũgĩe na muoyo hamwe na Kristũ o rĩrĩa twarĩ akuũ nĩ ūndũ wa mehia maitũ tondũ nĩ wega wa Ngai watũmire mũhonokio. **6** Nake Ngai agĩtũriũkanĩria hamwe na Kristũ na agĩtũikaria thĩ hamwe nake kũu igũrũ tũrĩ thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ. **7** Eekĩre ūguo nĩgeetha matukũ marĩa magooka onanie kũrĩ ithuĩ wega wake mũingĩ ūrĩa ūtangĩgereka kũrĩ ithuĩ, nĩ ūrĩa atũire atũtugaga thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ. (aĩon g165) **8** Nĩ ūndũ nĩ wega wa Ngai watũmire mũhonokio nĩ ūndũ wa gwĩtikia, naguo ūndũ ūcio nduoimanire na inyuĩ ene, no nĩ kũheo kĩa Ngai, **9** na ti ūndũ wa mawĩra marĩa mwanaruta, nĩgeetha gũtikagĩe na mũndũ o na ūmwe ūkwĩgooca. **10** Nĩgũkorwo ithuĩ tũrĩ wĩra wa moko ma Ngai, tũmbĩtũwo thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ nĩguo twĩkage ciiko njega iria irutaga wĩra mwega, ūrĩa Ngai aahaarĩrie o mbere nĩ ūndũ witũ nĩguo tũtũũre tũciĩkaga. **11** Hakĩrĩ ūguo-rĩ, rĩrĩkanai atĩ tene

inyuĩ arĩa mũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ na ùndũ wa gũciarwo, o inyuĩ mwĩtagwo “andũ arĩa mataruaga” nĩ arĩa meĩtaga “andũ arĩa maruaga” (kũrua kũu no ùndũ wĩkĩtwo mwĩrĩ na moko ma andũ), 12 ririkanai atĩ hĩndĩ ĩyo mwaũũrĩte mwamũranĩtio na Kristũ, mwarĩ ageni na mũtiarĩ a gĩkundi kĩa andũ a Isiraeli na ha ũhoro wa irĩkanĩro iria Ngai eeranĩire, inyuĩ mũtiarĩ a ho. Mwaũũrĩte gũkũ thĩ mũtarĩ na kĩrĩgĩrĩro na mũtarĩ na Ngai. 13 No rĩu, thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ, inyuĩ arĩa hĩndĩ ĩmwe mwarĩ kũraya, rĩu nĩmũreharehetwo hakuhĩ nĩ ùndũ wa thakame ya Kristũ. 14 Nĩgũkorwo we mwene nĩwe thayũ witũ, o we watũmire ithuĩ twarĩ eerĩ tũtuĩke ũmwe, na agĩtharia rũirigo rwa rũmena rũrĩa rwatũgayanĩtie, 15 nĩ ùndũ nĩnaniĩre watho hamwe na maathani maguo, o na irĩra ciaguo, na ùndũ wa kũruta mwĩrĩ wake. Agĩgũka ũguo nĩgeetha ombe thĩĩnĩ wake mwene mũndũ ũmwe mwerũ kuuma harĩ acio eerĩ, naguo ùndũ ũcio ũtũme kũgĩe thayũ, 16 na nĩgeetha thĩĩnĩ wa mwĩrĩ ũcio ũmwe, amaiguithanie na Ngai na ùndũ wa mũtharaba, ũrĩa aahũthĩrĩre kũniina rũmena rwao. 17 Kristũ ookire akĩmũhunjĩria thayũ inyuĩ arĩa mwarĩ kũraya, o na thayũ kũrĩ arĩa maarĩ hakuhĩ. 18 Na thĩĩnĩ wake ithuĩ a iruka icio cieri nĩtũkinyaga kũrĩ Ithe witũ na ùndũ wa Roho o ro ũmwe. 19 Nĩ ùndũ wa ũguo, rĩu inyuĩ mũtirĩ ageni na agendi rĩngĩ, no nĩmũtuĩkĩte ene bũrũri hamwe na andũ a Ngai, na mũgatũika andũ a nyũmba ya Ngai, 20 mũgagĩakwo igũrũ rĩa mũthingĩ wa atũmwo na anabii, nake Kristũ Jesũ we mwene agakorwo nĩwe ihiga rĩrĩa inene rĩa koine. 21 Thĩĩnĩ wake mwako wothe nĩũnyiiitanĩte, na ũgakĩneneha o nginya ũgatũika hekarũ theru thĩĩnĩ wa Mwachani. 22 Na nĩ thĩĩnĩ wake o na inyuĩ mũraakwo hamwe nĩguo mũtuĩke gũkaro gĩa gũikarwo nĩ Ngai na ùndũ wa Roho wake.

3 Nĩ ùndũ wa gĩtũmi gĩkĩ, nĩ Paũlũ, njohetwo nĩ ùndũ wa kũhunja ũhoro wa Kristũ Jesũ kũrĩ inyuĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ: 2 Ti-itherũ nĩmũiguĩte ũhoro wa ũrĩa ndaheirwo ũtungata wa wega wa Ngai nĩ ùndũ wanyu, 3 na nĩguo ũhoro wa hitho ũrĩa ndaamenyithirio na ùndũ wa kũguũrĩro nĩ Ngai, o ta ũrĩa nyandĩkĩte na njĩra nguhi. 4 Mwachoma ũhoro ũyũ, nĩmũkũhota kũmenya ũrĩa ndaakuũkĩrwo nĩ ũhoro ũcio wa hitho wa Kristũ, 5 ũrĩa ũtaamenyithirio andũ a njjarwa ingĩ, ta ũrĩa rĩu ũguũrĩro atũmwo a Ngai atheru o na anabii nĩ Roho. 6 Naguo mũbango wa Ngai nĩ atĩ, andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩmatuĩkĩte agai hamwe na andũ

a Isiraeli, na nĩmatuĩkĩte ciĩga cia mwĩrĩ ũmwe, na makagwatanĩra thĩĩnĩ wa kĩranĩro gĩa Kristũ Jesũ nĩ ùndũ wa kũhunjĩro ũhoro-ũrĩa-Mwega. 7 Ndaatuĩkire ndungata ya ũhoro-ũcio-Mwega nĩ ùndũ wa kĩheo kĩrĩa ndaheirwo kĩa wega wa Ngai hotithio nĩ hinya wake. 8 O na gũtuĩka nĩ nĩ mũnini mũno harĩ andũ a Ngai othe, nĩndaheirwo wega ũcio: nĩguo hunjagĩrie andũ-a-Ndũrĩrĩ ũtonga wa Kristũ ũrĩa ũtangĩmenyeka ũrĩa ũigana, 9 na ndaũragire andũ othe ũhoro wa hitho ĩno, irĩa ĩtũire ĩhithĩtwo kuuma o tene, thĩĩnĩ wa Ngai o we wombire indo ciothe. (aiõn g165) 10 Itua rĩake rĩarĩ atĩ, na ùndũ wa kanitha, ũũgĩ wa Ngai ũrĩa wa mĩthemba mĩngĩ ũmenyithanio kũrĩ aathani, na kũrĩ arĩa marĩ na ũhoti kũu igũrũ, 11 kũringana na ũrĩa aatũire atanyĩte gwĩka kuuma o tene, na ũrĩa aahingirie arĩ thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ, Mwachani witũ. (aiõn g165) 12 Na ithuĩ nĩ ùndũ wa gũkorwo tũrĩ thĩĩnĩ wake, na nĩ ùndũ wa gwĩtikia, no tũthengerere Ngai tũrĩ na ũmĩrĩru, na tũtarĩ na guoya. 13 Nĩ ùndũ ũcio nĩngũmũthaita mũtikoorwo nĩ hinya tondũ wa mũnyamaro irĩa ndĩrananyiirwo nayo nĩ ùndũ wanyu, tondũ nĩyo riiri wanyu. 14 Ùndũ ũcio nĩguo ũtũmaga ndurie ndu ndĩ mbere ya Ithe witũ, 15 o we ũrĩa andũ othe a nyũmba yake, arĩa marĩ igũrũ na arĩa marĩ gũkũ thĩ metanagio nake. 16 Nĩhooyaga Ngai, atĩ kuuma ũtonga-inĩ wa riiri wake, amũheage hinya, nĩgeetha mũhotithio nĩ Roho wake-rĩ, mũgĩe na ũhoti thĩĩnĩ wanyu, 17 nĩgeetha Kristũ atũũrage ngoro-inĩ cianyũ na ùndũ wa gwĩtikia. Na nĩngĩ nĩhooyaga atĩ inyuĩ mũhaandwo nĩguo mũgĩe na mũrĩ na mwĩkindire thĩĩnĩ wa wendani, 18 nĩguo mũgĩe na hinya, mũrĩ hamwe na andũ arĩa angĩ othe aamũre, na mũhotage kũmenya ũrĩa wendani wa Kristũ waramĩte, na ũrĩa ũraihĩte na igũrũ, na ũrĩa ũrikĩte na thĩ, 19 o na mũmenye wendani ũcio ũkĩrĩte ũmenyo wothe, nĩguo mũiyũrĩrĩro na ũiyũru wothe wa Ngai. 20 Na rĩrĩ, kũrĩ Ngai ũrĩa ũhotaga gwĩka maũndũ marĩa mothe tũmũũragia kana tũgeciiria, na agakĩrĩrĩria mũno kũringana na ũhoti wake ũrĩa ũrutaga wĩra thĩĩnĩ witũ-rĩ, 21 arogoocwo thĩĩnĩ wa kanitha na thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ, o nginya njjarwa-inĩ ciothe, tene na tene! Amenĩ. (aiõn g165)

4 Nĩ ùndũ ũcio, nĩ Paũlũ njohetwo nĩ ùndũ wa Mwachani, nĩndamũthaita mũtũire na mũtũũrĩre ũringaine na gwĩtwo kũrĩa mwetirwo. 2 Mwĩnyiihĩtie biũ na mũhooreire na mũkĩrĩrĩrie, na nĩngĩ mũkĩranagĩrĩrie mũndũ na ũrĩa ũngĩ mũrĩ na wendani.

3 Geriai na kīyo nīguo mūtūūrie ūrūmwe wa Roho, muohanītio na thayū. 4 Nīgūkorwo kūrī mwīrī o ūmwe na Roho o ūmwe, o ta ūrīa mwetīrwo kīrīgīrīro o kīmwe rīrīa mwetīrwo, 5 nake Mwathani no ūmwe, na wītīkio ūmwe, na ūbatithio o ūmwe; 6 nake Ngai no ūmwe na nowe Ithe wa andū othe, ūrīa ūrī igūrū rīa andū othe, na arī kūdū guothe, na thīinī wa andū othe. 7 No rīrī, mūdū o mūdū witū nīaheetwo wega wa Ngai, kūrīngana na ūrīa Kristū aheanaga. 8 Nīkīo Maandīko moigaga atīrī: “Rīrīa aambatire igūrū, nīatongoririe arīa maatahītwo mūtongoro-inī wake, na akīhe andū iheo.” 9 (Rīu-rī, ciugo icio atī “nīambatire igūrū” nī kuuga atīa, angīkorwo ti kuuga atī o na nīaikūrūkire thī kūrīa kūrīku mūno? 10 Ūcio waikūrūkire nowe ūrīa wambatire igūrū o igūrū mūno, nīgeetha aiyūre kūdū guothe.) 11 Ūcio nīwe ūrīa wathuurire andū amwe matuīke atūmwō, na angī matuīke anabii, na angī matuīke ahunjia, na arīa angī matuīke arīithi a ngoro cia andū o na arutani, 12 nīguo ahaarīrie andū a Ngai nī ūndū wa wīra wa gūtungata, nīgeetha mwīrī wa Kristū wongererwo hinya, 13 o ngīnya rīrīa ithuothe tūkaagīa na ūrūmwe ūhorō-inī wa gwītīkia o na wa kūmenya Mūrū wa Ngai, na tūtūike agīma o ngīnya tūgīe na ūgīma mūkinyanīru kūna o ta ūrīa Kristū ahaana. 14 Hīndī īyo tūgītige gūtūika tūkenge, tūrīa tūikanagio mwena na mwena, o na tūkihurutagwo haha na harīa nī rūhuho o ruothe rwa ūrutani, na tūgītwaragīrīro nī wara na ūhīnga wa andū ūrīa maheenagīrīria andū nāguo makamahītithia. 15 Handū ha ūguo-rī, tūngīaria ūhorō-wa-ma tūrī na wendani, nītūrīkūrāga maūdū-inī mothe thīinī wake ūrīa arī we mūtwe, na nīwe Kristū. 16 Kuuma kūrī we mwīrī wothe ūnyīitthanagio na ūkohanio hamwe nī nga iria iūnyīitthanagia, nāguo ūgakūrāga na ūkeyakaga guo mwene thīinī wa wendani, o kīnga gīkīrutaga wīra wakīo. 17 Nī ūndū ūcio ngūmwīra atīrī, na ngāmūrīngīrīria thīinī wa Mwathani, atī no ngīnya mūtige gūtūūrāga ta ūrīa andū-a-Ndūrīrī matūūrāga, marī na meciiria ma tūhū. 18 Ūmenyo wao ūiyūrītwo nī nduma, na makaamūranio na mūtūūrīre wa wendi wa Ngai nī ūndū wa ūrimū ūrīa ūrī thīinī wao uumanīte na ūmū wa ngoro ciao. 19 Nī ūndū wa kwaga thoni ciothe-rī, nīmeheanīte kūrī thuti cia ūūra-thoni magekaga mawaganu ma mīthemba yothe, na magathīi na mbere kwīrīrīria mangī maingī. 20 No inyuī mūtiamenyire Kristū na njīra īyo. 21 Tītherū nīmwaiguire ūhorō wake, na mūkīrutwo mūrī

thīinī wake kūrīngana na ūhorō wa ma ūrīa ūrī thīinī wa Jesū. 22 Nīmwarutirwo, ūhorō ūkonīī mūtūūrīre wanyu wa mbere, nīgeetha mwīaūre mūdū wanyu ūrīa wa tene, ūrīa rīu ūthūkītīo nī merīrīria maguo ma maheeni; 23 nīgeetha mwerūhīrio mwīciīrīrie wanyu; 24 na mwīlumbe mūdū ūrīa mwerū, ūrīa wombirwo ahaanaine na Ngai, arī na ūthingu na ūtheru ūrīa wa ma. 25 Nī ūndū ūcio, o ūmwe wanyu no ngīnya atigane na ūhorō wa maheeni, na mwanagīrie ūhorō wa ma mūdū na ūrīa ūngī, nīgūkorwo ithuothe tūrī cīga cia mwīrī ūmwe. 26 “Mwarakara mūtikehie”: Mūtīkareke rīua rīthūe mūrī o na marakara, 27 o na mūtīkanahe mūcukani kamweke. 28 Mūdū ūrīa ūiyaga, nīatige gūcooka kūiya, nī kaba arute wīra, akenogāgia, na ekage maūdū mega na moko make, nīgeetha agīe na kīndū angīgayana na arīa mabataire. 29 Mūtīkanareke ndeto njūru ciume tūnua-inī twanyu, tīga o iria cia gwaka andū arīa angī kūrīngana na mabata mao, nīguo igunage arīa marīciiguaga. 30 Nīngī mūtīkanaiguithie Roho Mūtheru wa Ngai ūūru, ūrīa wamwīkīrīre rūūri o ngīnya rīrīa mūthenya ūrīa wa gūkūūrwo ūgaakīnya. 31 Eheriai gatagatī-inī kanyu ūūru wa ngoro, na mang’ūrī na marakara, na njūgītano na njambanio, o hamwe na rūmena rwa mūthemba o na ūrīkū. 32 Tuganagai na mūiguangīre tha, na mūkarekanagīra mūdū na ūrīa ūngī, o ta ūrīa Ngai aamūrekeire mehīa manyu thīinī wa Kristū.

5 Nī ūndū ūcio-rī, tuīkai a kwīgerekania na Ngai, ta ciana ciendetwo mūno, 2 na mūtūūre mwendaine o ta ūrīa Kristū aatwendire na akīrūta nī ūndū witū arī iruta rīrī na mūtārārīko mwega na igongona rīrutīrwo Ngai. 3 No rīrī, thīinī wa thīrītū yanyu gūtīkanaiguīke gūkīgwetwo ūmaraya, kana ūndū o na ūrīkū wa waganu, kana ūkoroku, tondū maūdū macio matiagīrīrie harī andū a Ngai arīa aamūre. 4 O na gūtīkanagīe mīario ya ūūra-thoni, o na kana mīario ya ūrimū, o na kana mīario ya itherū rītarī rīega. Mīario ta īyo ndīagīrīre kūgwetagwo; nī kaba gūcookagīria Ngai ngaatho. 5 Tondū nīmūūī wega na ma atī: gūtīrī mūhūūri-maraya, kana mūdū mwaganu, o na kana mūdū mūkoroku; mūdū ūrīa wīkaga ūguo nī mūhooi mīhianano, andū ta acio gūtīrī ūrī na igai thīinī wa ūthamaki wa Kristū na wa Ngai. 6 Mūtīkareke mūdū o na ū amūheenie na ciugo cia tūhū, nīgūkorwo maūdū ta macio nīmo matūmaga mang’ūrī ma Ngai makīnyīre andū arīa matamwathīkagīra. 7 Nī ūndū ūcio-rī, mūtīkagīe ngwatanīro nao. 8 Nīgūkorwo

hĩndĩ ĩmwe mwarĩ nduma, no rĩu mũrĩ ũtheri thĩĩnĩ wa Mwathani. Tũũrai ta ciana cia ũtheri 9 (nĩ ũndũ maciaro ma ũtheri monekaga thĩĩnĩ wa ũhoru wothe wa gwĩkana wega, na wa ũthingu, o na ũhoru wa ma), 10 na mũtũĩrie muone maũndũ marĩa makenagĩa Mwathani. 11 Mũtikananyĩtanĩre na andũ arĩa mekagĩra maũndũ nduma-inĩ marĩa matarĩ maciaro, nĩ kaba mũmoĩmbũrage. 12 Nĩgũkorwo o na nĩ thoni kũgweta maũndũ marĩa mekagĩrwo hitho-inĩ nĩ andũ acio aremi. 13 No ũndũ o wothe ũrĩa ũrehetwo ũtheri-inĩ nĩwonekaga, 14 nĩgũkorwo ũtheri ũcio nĩguo ũtũmaga kĩndũ o gĩothe kĩoneke. Kĩu nĩkĩo gĩtũmaga kwĩrwo atĩrĩ: “Arahũka, wee ũkomete, ũriũke uume kũrĩ arĩa akuũ, nake Kristũ nĩegũkarĩra.” 15 Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mwĩmenyererei wega ũrĩa mũrĩtũũraga, mũtĩgatũũrage ta andũ matarĩ ogĩ, no tũũrai ta andũ ogĩ, 16 mũkĩhũthagĩra mweke o wothe mũrĩ naguo tondũ matukũ maya nĩ mooru. 17 Nĩ ũndũ ũcio mũtĩgaikare ta andũ akĩgu, no ikaragai mũmenyete wega ũrĩa Mwathani endaga. 18 Nĩngĩ-rĩ, mũtikarĩo nĩ ndibei, nĩ ũndũ ũrĩũ nĩguo ũtwaragĩrĩria mũndũ ũmaramari-inĩ. Handũ ha ũguo-rĩ, iyũrwoi nĩ Roho. 19 Aranagĩriai mũndũ na ũrĩa ũngĩ na ciugo cia thaburi, na nyĩmbo cia kũĩnĩra Ngai, o na nyĩmbo cia kũgũna maroho. Inagai na mũtungage na nyĩmbo ngoro-inĩ cianyu nĩ ũndũ wa Mwathani, 20 na mũcookagĩrie Ngai o we Ithe witũ ngaatho maũndũ-inĩ mothe, thĩĩnĩ wa rĩitwa rĩa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. 21 Mwĩnyiihanagĩriei mũndũ na ũrĩa ũngĩ nĩ ũndũ wa ũrĩa mũtĩite Kristũ. 22 Inyuĩ atumia-rĩ, mwĩnyiihagĩriei athuuri anyu o taarĩ Mwathani mũrenyiihĩria. 23 Nĩgũkorwo mũthuri nĩwe mũtwe wa mũtumia o ta ũrĩa Kristũ nake arĩ we mũtwe wa kanitha, o guo mwĩrĩ wake, na nowe Mũhonokia waguo. 24 Na rĩrĩ, o ta ũrĩa kanitha wĩnyiihagĩria Kristũ, ũguo no taguo nao atumia magĩrĩrwo nĩ kwĩnyiihĩria athuuri ao maũndũ-inĩ mothe. 25 Inyuĩ athuuri-rĩ, endagai atumia anyu, o ta ũrĩa Kristũ eendire kanitha na akĩrũta nĩ ũndũ waguo 26 nĩguo awamũre aũtue mũtheru-rĩ, nĩ kũũthambia aũthambirie na maaĩ na ũndũ wa kiugo, 27 nĩguo ahote kwĩrehere we mwene kanitha ũrĩ na riiri, ũtarĩ irooro kana handũ hagũtharu, o na kana kaũũgũ kangĩ o gothe, no ũtũke kanitha mũtheru na ũtarĩ na ũcuuke. 28 O ũguo, noguo athuuri magĩrĩrwo nĩ kwenda atumia ao o taarĩ mũrĩ yao ene. Mũndũ ũrĩa wendete mũtumia wake nĩwe mwene wĩyendete. 29 Nĩgũkorwo gũtirĩ mũndũ ũthũire mwĩrĩ wake mwene,

no nĩkũhe aũheaga irio na akaũmenyerera, o ta ũrĩa Kristũ ekaga kanitha, 30 Tondũ tũrĩ ciĩga cia mwĩrĩ wake. 31 “Gĩkĩ nĩkĩo gĩtũmaga mũndũ mũrũme atige ithe na nyina, na anyĩitane na mũtumia wake, nao eerĩ magatuĩka mwĩrĩ ũmwe.” 32 ũyũ nĩ ũhoru wa hitho nene, na nĩ wa bata mũno, na ngiuga ũguo nĩ ũhoru wa Kristũ na kanitha ndĩraria. 33 No rĩrĩ, o mũndũ nĩendage mũtumia wake o ta ũrĩa eendete we mwene, nake mũtumia nĩaheage mũthuri wake gĩtĩo.

6 Inyuĩ ciana-rĩ, athĩkagĩrai aciari anyu thĩĩnĩ wa Mwathani, nĩgũkorwo gwĩka ũguo nĩguo kwagĩrĩre. 2 “Tĩia thoguo na nyũkwa,” rĩu nĩrĩo rĩathani rĩa mbere rĩrĩa rĩrĩ na kĩranĩro, 3 “nĩguo maũndũ maku mothe magaacĩre, na ũkenere gũtũũra muoyo hĩndĩ ndaaya gũkũ thĩ.” 4 Na inyuĩ maithe-rĩ, mũtikarakaragie ciana cianyu; handũ ha ũguo-rĩ, cireragei mũgĩcirutaga na mũgĩcitaaraga thĩĩnĩ wa Mwathani. 5 Inyuĩ ngombo-rĩ, athĩkagĩrai aathani anyu a gũkũ thĩ, mũkĩmatĩaga na mũkĩmetigĩraga, mũtarĩ na ũhinga ngoro-inĩ, o taarĩ Kristũ mũrathĩkĩra. 6 Mũtikamaathĩkagĩre o hĩndĩ irĩa maramuona atĩ nĩguo mamwendage; no ikagai ũguo ta mũrĩ ngombo cia Kristũ, mũgũkaga maũndũ marĩa Ngai endaga mekwo mwĩendeire na ngoro cianyu. 7 Tungatagai na ngoro yothe mũtarĩ na kĩnyiria, taarĩ Mwathani mũratungatĩra, no ti andũ, 8 nĩ ũndũ nĩ mũũĩ atĩ Mwathani nĩakarĩha o mũndũ ũndũ o wothe mweka ekaga arĩ ngombo kana atarĩ ngombo. 9 Na inyuĩ aathani-rĩ, ikagai ngombo cianyu o ro ũguo. Mũtigacĩhĩtagĩre, tondũ nĩ mũũĩ atĩ Mwathani wacio, na nowe Mwathani wanyu, arĩ o kũu igũrũ, nake ndarĩ mũthutũkanio. 10 ũhoru wa kũrĩgĩrĩria ngũmwĩra atĩrĩ, gĩagai na hinya thĩĩnĩ wa Mwathani mũkĩhotĩthagio nĩ ũhoti wake mũnene. 11 Mwĩohei indo ciothe cia Ngai cia mbaara nĩguo mũhote gwĩtĩria mawara ma mũcukani. 12 Nĩgũkorwo kũgĩana gwitũ ti gwa kũgĩana na arĩa marĩ na mwĩrĩ na thakame, no tũgianaga na aathani, na mothamaki, na maahinya ma gũkũ thĩ ĩno ĩrĩ nduma, o na mbũtũ cia maroho mooru marĩ kũrĩa igũrũ. (aiõn 9:165) 13 Nĩ ũndũ ũcio, mwĩohei indo ciothe cia Ngai cia mbaara, nĩguo mũkaahota gwĩtĩria mũthenya ũrĩa mũũru wakinya, na mwarĩkia gwĩka maũndũ macio mothe, no mwĩhaande. 14 Nĩ ũndũ ũcio mwĩhaandei wega, mwĩhotorete mũcibi wa ũhoru ũrĩa wa ma njohero, na mwĩohete gako ga kũgĩtĩra gĩthũri karĩa ka ũthingu, 15 namo magũrũ manyu mũmahaarĩre gũthĩi kũhunjia

Ūhoru-ūrĩa-Mwega wa thayũ. 16 Hamwe na indo
icio ciothe, oyai ngo ya wītīkio, īrĩa mūrīhotaga
kūhōria nayo mīguĩ yothe īrĩa yakanaga mwaki ya ūrĩa
mũũru. 17 Ningĩ ikĩrai ngũbia ya kīgera ya ūhonokio,
na mwĩohe rūhiũ rwa njora rwa Roho, naruo nĩruo
kiugo kĩa Ngai. 18 Na mũhooyage hĩndĩ ciothe na
mahooya ma mĩthemba yothe, mūgĩthaitanaga
mūrĩ na Roho. Mwarĩkia gwĩka ūguo-rĩ, ikaragai
mwĩhũgĩte, na mũhooyagĩre andũ arĩa aamũre hĩndĩ
ciothe. 19 O na nĩi mwene-rĩ, hooyagĩrai, nĩguo rĩrĩa
rĩothe ngūtumũra kanua, heagwo ciugo na ngaaria
itegwītīgĩra ngĩmenyithania hitho ya Ūhoru-ūrĩa-
Mwega, 20 o ūrĩa nĩi ndĩ mwarĩrĩria waguo, na noguo
ūtũmĩte njohwo! Hooyagĩrai nĩguo ndĩũheanage
itegwītīgĩra, o ta ūrĩa njagĩrĩrwo nĩ gwĩka. 21
Tukiko, mūrũ wa Ithe witũ ūrĩa mwende na ndungata
ĩhokekete wĩra-inĩ wa Mwathani, nĩwe ūkũmwĩra
maũndũ mothe, nĩgeetha o na inyuĩ mũmenye ūrĩa
ndariĩ na ūrĩa njikaga. 22 Ndĩramūtũma kūrĩ inyuĩ nĩ
ũndũ wa gītũmi gĩkĩ kĩũmbe, nĩguo mũmenye ūhoru
witũ ūrĩa tũtariĩ, na nĩguo amũmĩrĩrie ngoro. 23 Ariũ
na aarĩ a Ithe witũ, mũrogĩa na thayũ, na wendani
hamwe na wītīkio ciũmĩte kūrĩ Ngai Ithe witũ o na
kuuma kūrĩ Mwathani witũ Jesũ Kristũ. 24 Wega wa
Ngai ūrogĩa na arĩa othe mendete Mwathani witũ Jesũ
Kristũ na wendo ūrĩa ūtathiraga.

Afilipi

1 Nĩ ithuĩ Paũlũ na Timotheo, ngombo cia Kristũ Jesũ, Marũa maya tũrandĩkĩra andũ othe arĩa aamũre thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ arĩa mũrĩ kũu Filipi, hamwe na arori a kanitha, o na atungatĩ aguo. **2** Mũrogĩa na wega na thayũ ciumĩte kũrĩ Ngai Ithe witũ, na Mwathani Jesũ Kristũ. **3** Nĩnjookagĩria Ngai wakwa ngaatho rĩria rĩothe ndaamũrĩrikana. **4** Rĩria rĩothe ngũmũhoera inyuothe-rĩ, ndĩmũhooyagĩra hĩndĩ ciothe ngenete. **5** Tondũ wa ngwatanĩro iitũ na inyũĩ harĩ Ūhoru-ũria-Mwega, kuuma o mũthenya wa mbere nginya rĩu. **6** Nĩ nĩnjũũ ũndũ ũyũ na ma, atĩ Ngai ũria waambĩrĩrie wĩra mwega thĩĩnĩ wanyu nĩngũthĩĩ na mbere kũuruta, na ndekũutigithĩria ataũrĩkĩtie nginya mũthenya ũria Kristũ Jesũ agaacooka. **7** Kuona atĩ mũkoragwo mũrĩ ngoro-inĩ yakwa, nĩ njagĩrĩrwo nĩkũigua ũguo nĩ ũndũ wanyu inyuothe; tondũ-rĩ, kana nĩ kuohwo njohetwo na mĩnyororo, kana nĩ kũrũrĩra na gwĩkĩra hinya Ūhoru-ũria-Mwega, inyũĩ inyuothe nĩmũgwatanagĩra na nĩ thĩĩnĩ wa wega wa Ngai. **8** Ngai nĩ mũira wakwa atĩ nĩndĩmwĩragĩria inyuothe ndĩ na wendo wa Kristũ Jesũ. **9** Na ũria hooyaga nĩ atĩrĩ: atĩ wendani wanyu ũingĩhe mũno makĩria, mũkĩongagĩrĩrwo ũmenyo na ũkuũku wothe, **10** nĩgeetha mũhotage gũkũũrana maũndũ marĩa magĩrĩre makĩria ya marĩa mangĩ, na mũkoragwo mũrĩ atheru na mũtarĩ na ũcuuke o nginya mũthenya ũria wa Kristũ, **11** na mũtũũre mũiyũrĩtwo nĩ maciaro ma ũthingu marĩa monekaga na ũndũ wa Jesũ Kristũ, nĩguo Ngai akumagio na agoocagwo. **12** Na rĩu ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩngwenda mũmenye atĩ maũndũ marĩa mangorete ti-itherũ nĩmatũmĩte Ūhoru-ũria-Mwega ũthĩĩ na mbere. **13** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩkũmenyekete wega nĩ arangĩri a nyũmba ya mũthamaki, o na kũrĩ andũ arĩa angĩ othe atĩ nĩ njohetwo na mĩnyororo nĩ ũndũ wa Kristũ. **14** Nĩ ũndũ wa ũria njohetwo, ariũ na aarĩ a Ithe witũ aingĩ nĩmomĩrĩrio kwaria kiugo kĩa Ngai marĩ na ũmĩrĩru mũnene na matarĩ na guoya. **15** Nĩ ũhoru wa ma atĩ amwe mahunjagia Kristũ marĩ na ũiru na ngarari, no angĩ mahunjagia marĩ na ngoro njega. **16** Acio mahunjagia marĩ na ngoro njega-rĩ, mekaga ũguo marĩ na wendani, makĩmenyaga atĩ njigĩtwo gũkũ nĩ ũndũ wa kũrũrĩra Ūhoru-ũria-Mwega. **17** Acio angĩ mahunjagia ũhoru wa Kristũ makĩenda kwĩguna, matarĩ na ngoro theru, mageciiragia atĩ meka ũguo nĩmekũnyongererithia thĩĩna rĩu ndĩ muohe. **18** No

rĩrĩ, ũcio ti ũndũ wa bata kũrĩ nĩ. Ȳndũ ũria wa bata nĩ atĩ Kristũ nĩahunjagio na njĩra o yothe, o na ingĩtuĩka nĩ njĩra ya ũhinga, kana nĩ njĩra ya ũhoru wa ma. Na nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, nĩngenaga. Īĩ, o na no ngũthĩĩ na mbere na gũkena, **19** nĩgũkorwo nĩnjũũ atĩ nĩ ũndũ wa mahooya manyu na ũteithio ũria ũheanĩtwo nĩ Roho wa Jesũ Kristũ, maũndũ marĩa mangorete nĩmakagarũruka matuĩke ma kũhonokia. **20** Nĩnjĩrĩgĩrĩre ngĩhĩahĩaga na ngehoka atĩ ndigaconoka o na atĩa, no atĩ ngorwo na ũmĩrĩru mũiganu nĩgeetha rĩu, na o ta ũria ndũire, Kristũ atũũgagĩrio thĩĩnĩ wa mwĩrĩ wakwa, ingĩkorwo ndĩ muoyo o na kana nguĩte. **21** Nĩgũkorwo harĩ nĩ-rĩ, gũtũũra muoyo nĩ Kristũ, nakuo gũkua-rĩ, nĩ uumithio. **22** No rĩrĩ, kũngĩkorwo gũtũũra muoyo ndĩ na mwĩrĩ nĩkuo kũngĩtũma wĩra wakwa ũgĩe na maciaro-rĩ, nĩ kĩ ingĩgĩthũura? Nĩ ndiũũ! **23** Nĩ nĩnguucanĩrio nĩ maũndũ maya meerĩ: Ndiriragĩria gũthĩĩ ngatũũranie na Kristũ, na ũguo nĩguo wega makĩria; **24** no gũtũũra muoyo ndĩ na mwĩrĩ ũyũ nĩ ũndũ wanyu nĩ kwagĩrĩre mũno makĩria. **25** Na tondũ nĩmenyete ũguo kũna-rĩ, nĩnjũũ atĩ nĩngũtũũra muoyo, na nĩngũtũũrania na inyũĩ inyuothe nĩguo ndũme mũthĩiage na mbere, na mũgĩe na gĩkeno nĩ ũndũ wa ũria mwĩtĩkĩtie, **26** nĩgeetha ndakorwo na inyũĩ rĩngĩ, gĩkeno kĩanyu kĩiyũrĩrĩre thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ nĩ ũndũ wakwa. **27** Na rĩrĩ, ũndũ ũria ũrĩ bata nĩ atĩ mũthĩiage na mũthĩire ĩria yaganĩrĩre na Ūhoru-ũria-Mwega wa Kristũ, nĩgeetha ingĩka kũmũrora kana njage gũũka, njiguage ũhoru wanyu o na itarĩ hamwe na inyũĩ menyage atĩ nĩmũkarĩte mwĩhaandite wega mũrĩ na roho o ro ũmwe, mũkĩrũrĩra wĩtĩkio wa Ūhoru-ũria-Mwega mũrĩ na ngoro ĩmwe, **28** mũtekmũmakio o na atĩa nĩ arĩa mamũthũire. Naguo ũndũ ũcio ũtuĩke kĩmenyithia kũrĩ o atĩ nĩmakanangwo, no atĩ inyũĩ nĩmũkahonokia, na Ngai we mwene nĩwe ũkaamũhonokia. **29** Nĩgũkorwo ha ũhoru wa Kristũ-rĩ, nĩmwĩtĩkĩrĩtio kũmwĩtĩkia, na to kũmwĩtĩkia kuo gwiki, o na kũnyariirwo nĩ ũndũ wake, **30** kuona atĩ nĩmũrarũa mbaara ĩria muonete ngĩrũa, na noyo mũraigua atĩ nĩ ndĩrarũa o na rĩu.

2 Mũngĩkorwo mũrĩ na ũndũ o wothe wa kũumanĩrĩria uumanĩte na ũria mũnyĩitithanĩtio na Kristũ, kana ũndũ o wothe wa kũhoorerania uumanĩte na wendani wake, o na kana wa kũgĩa na ngwatanĩro o yothe yumanĩte na Roho, o na kana ũhoru o wothe wa gũcaayanĩra na wa kũiguanĩra tha uumanĩte na

Kristū-rī, 2 gītūmagei gīkeno gīakwa kīganīre kūna nī ūndū wa gūtūūra mūrī a mwīciirīrie o ro ūmwe, na mwendaine na wendani o ūmwe, na mūrī kīndū kīmwe thīinī wa roho o na meciiria. 3 Mūtikaneke ūndū mūkīenda kwīguna inyuī ene, o na kana nī ūndū wa kwīgaatha, no ikaragai mwīnyihītie, o mūndū agatuga mūndū ūria ūngī nī mwega makīria yake mwene. 4 O mūndū wanyu ndakarūmbūyagie maūndū o marīa mamūkoniī, no nīarūmbūyagie maūndū ma andū arīa angī o namo. 5 Mwīciirīrie wanyu wagīrīrwo ūtuīke o ta ūria warī na Kristū Jesū: 6 We-rī, o na gūtūika aarī Ngai, ndonire kūganana na Ngai taarī ūndū wa gūkumbatīrio, 7 nowe nīgūtiganīria aatiganīrie ūnene wake wothe, agītūika ta ngombo, agīciarwo ta andū a gūkū thī. 8 Nake ahaana ta mūndū-rī, akīnyihīia, na agīathīka o nginya akīūrāgwo, o kūūrāgwo kūrīa kwa mūtharaba! 9 Nī ūndū ūcio, Ngai nīamūtūgīrīrie o nginya igūrū mūno, na akīmūthe rītwa rīria rikīrite marīa mangī mothe, 10 nīguo atī thīinī wa rītwa rīa Jesū maru mothe magaturio, kūu igūrū, na gūkū thī, o na rungu rwa thī, 11 na ningī atī nīmī ciothe ciumbūrage atī Jesū Kristū nī Mwathani, nīguo Ngai Ithe witū agooagwo. 12 Nī ūndū ūcio, arata akwa endwa-rī, o ta ūria mūtūire mwathīkaga, na to rīria ndaarī hamwe na inyuī, no makīria rīu itarī hamwe na inyuī-rī, thīinī na mbere kūrutīra ūhonokio wanyu wīra, mūgītīgagīra na mūkīinainaga, 13 nīgūkorwo nī Ngai ūrutaga wīra thīinī wanyu agatūma mwende gwīkaga maūndū make kūringana na wendi wake mwega. 14 Ikagai maūndū mothe mūtēkūnuguna na mūtēgūkararania, 15 nīgeetha mwage ūcuuke na mūtūike atheru, mūtūike ciana cia Ngai itarī na kaūgū mūrī thīinī wa rūciaro rūrū ruogomu na rwaganu, na rīria mūrī hamwe nao inyuī mūkengage ta njata thī yothe, 16 o mūrūmītīe kiugo kīa muoyo, nīguo ngaagīa na ūndū wa kwīrahīra mūthenya ūria wa Kristū atī ndiahanyūkire tūhū kana ngīruta wīra ngīnoga tūhū. 17 No rīrī, o na ingītūika ndīraitwo thakame igūrū rīa igongona ta ndī iruta rīa kūnyuuo, nī ūndū wa ūtungata ūria mūtungatagīra Ngai uumanīte na wītīkio wanyu-rī, nī ngenaga na ngacanjāmūka hamwe na inyuī inyuothe. 18 Nī ūndū ūcio, o na inyuī nīmwagīrīrwo nīgūkena na mūcanjamūke hamwe na nī. 19 Nīngwīhoka ndī thīinī wa Mwathani Jesū atī nīngūmūtūmīra Timotheo o narua, nīgeetha o na nī ngaakena hīndī rīria ngaatheo ūhoru wanyu. 20 Nīgūkorwo ndirī

mūndū ūngī ūhaana take, ūria ūngīrūmbūiya maūndū manyu na ma. 21 Nīgūkorwo andū arīa angī othe marūmbūyagie maūndū mao ene, no ti maūndū ma Jesū Kristū. 22 No inyuī nīmūū atī Timotheo nīeyonanītie atī nī mūndū mwega, tondū o ta ūria mwana atungataga hamwe na ithe-rī, noguo akoretwo agītungata hamwe na nī wīra-inī wa kūhunja Ūhoru-ūria-Mwega. 23 Nī ūndū ūcio, nīndīrehoka kūmūtūma kūrī inyuī o ndaarīka kūmenya ūria maūndū makwa megūikara. 24 Ningī ndī na mwīhoko thīinī wa Mwathani atī nī mwene nīngūūka o narua. 25 No rīrī, nīnguona kwagīrīre ndīmūtūmīre mūrū wa Ithe witū Epafarodito, ūria tūrutaga wīra na tūkarūrīra ūhoru wa Ngai nake, na nīwe mūtūmwu wanyu ūria mwandūmīre nīguo arūmbūyagie mabata makwa. 26 Nīgūkorwo nīamwīriragīria inyuothe, na nīaratangika tondū nīmwaguīte atī aarī mūrūaru. 27 Ti-itherū aarī mūrūaru, o na aarī hakuhī gūkua. No Ngai nīamūiguīrīre tha, na to we wiki waguīrīrwo tha, no o na nī nīanjiguīrīre tha nīguo ndikae kūingīhīrwo nī kīeha mūno. 28 Nī ūndū ūcio, kīu nīkio kīratūma ndīmūtūme na kwīyendera kūnene, nīgeetha mwamuona rīngī mūkene, na nī nyihanyihīrwo nī gūtangīka. 29 Mwamūkīrei wega thīinī wa Mwathani mūrī na gīkeno kīnene, na mūtūiage andū arīa mahaana take, 30 tondū aarī hakuhī gūkua nī ūndū wa wīra wa Kristū, ategūcaaīra muoyo wake, nīgeetha andeithīrīrie na ūteithio ūria inyuī mūtangīahotire kūūhe.

3 Ūhoru wa kūrīkīrīria ariū na aarī a Ithe witū nī atīrī, kenagai thīinī wa Mwathani! Ha ūhoru wa gūcookera rīngī maūndū o marīa ndanamwandīkīra-rī, ūcio ti ūhoru wa kūūnogia, tondū harī inyuī nī ūhoru wa kūmūtīrīria. 2 Mwīmenyagīrīrei andū acio mahaana ta magui, o acio mekaga maūndū mooru, na arīa metemengaga mīrī. 3 Nīgūkorwo ithuī nī ithuī tūrūite kūna, ithuī arīa tūhooyaga na Roho wa Ngai, o ithuī arīa twīrahaga thīinī wa Kristū Jesū, naguo mwīhoko witū tūtūīgaga thīinī wa mwīrī, 4 o na gūtūika o na nī mwene ingīenda-rī, ndī na itūmi cia gūtūma ndīhokage ūhoru wa mwīrī. Kūngīkorwo kūrī mūndū ūngī o wothe wīciiragia atī arī na itūmi cia kūgīa na mwīhoko thīinī wa mwīrī, nī nīndīmūkīritīe. 5 Nīgūkorwo nī ndaruithirio ndī na ūkūrū wa thīkū inyanya, na ndī wa rūciaro rwa andū a Isiraēli, na wa mūhīrīga wa Benjamīni, na ndī Mūhibirania waciārītwo nī Ahibirania. Ha ūhoru ūkonīi watho-rī,

ndi Mufarisai; 6 na ha uhoru ukoni kiyori, ndatuire nyariiraga kanitha; na ha uhoru wa uthingu uria uumanaga na watho-ri, ndiar na ucuuke. 7 No riri, maundu mothe maria ndatuaga ati maar na uumithio kuri ni-ri, ru ndimonaga mari ma tuh ni undu wa kugia na Kristu. 8 Makiria ma uguo-ri, maundu mothe ndimatuaga ni ma tuh ndamagerekania na umenyo uria ukirite maundu mothe uria uumanite na kumenya Kristu Jesu Mwathani wakwa. Ni undu wake-ri, ni ndoorwo ni indo ciothe, na ni ngicua o ta mahuti ma guteo, nigeetha ndigire na Kristu, 9 na ngoragwo ndi thini wake, itari na uthingu wakwa mwene uria uumanaga na watho, no ukorwo ar uthingu uria uumanaga na gwitikia Kristu; uguo ni kuuga, uthingu uria uumaga kuri Ngai, na wonekaga na undu wa gwitikia. 10 Undu uria ni ngwenda-ri, ni kumenya Kristu, na menye hinya wa kuriuka gwake, na ngwatanire nake minyamari ni yake, na haanane nake uhoru-ini wake wa guka, 11 ngu kungihoteka, ngaariukio nyume kuri ari akuu. 12 Ndiroiga ati ndikitie kwamukira maundu macio mothe, o na kana ngarikia gutuika mwaagiru kuna, no ndiirutanagria na kyo nigeetha ndinyiire o undu uria ndanyiirwo ni Kristu Jesu. 13 Ariu na aari a Ithe witu, ndigutua ati ni mwene ndikitie kwinyiira undu ucio. No riri, undu uria njikaga no umwe: Nikiriganirwo ndiganagirwo ni maundu maria mahituku, na ngerutaniria muno gukinyira maundu maria mari mbere, 14 ngerutanagria guthi ndorete na mbere ngu hootane heo kileo kiria Ngai aheanaga, na niko aanjitiire thini wa Kristu Jesu ati ngu thii iguru. 15 Ithuothe ari tur andu agima-ri, twagirirwo nitutire twiciragia o uguo. Na hangikorwo ni har andu mari na meciira mangi-ri, o na hau Ngai niarimuguriria. 16 No riri, rekei tuture kuringana na maundu maria turikitie kugia namo. 17 Ariu na aari a Ithe witu, nyiitanirai na ari ang uhoru-ini wa kwigerekania na ni, na ningi mubaarage wega andu ari matuura na muturire o uria twamuonereirie. 18 Nigukorwo, o ta uria ndanamwira kaingi mbere iyo, na o na ru no ngucookera ringi uhoru ucio ndi na maithori, andu ang matuura mari thu cia mutharaba wa Kristu. 19 Andu acio-ri, kurigiria kwao ni mwanangiko, ngai yao ni nda ciao, namo maundu ma kumacora nimo riiri wao. Ningi meciiragia o maundu ma guku thi. 20 No riri, bururi uria tur agu kumbe ni kuria iguru. Na ithu

nitwetagirira Mthonokia uria ukoima kuu, na niwe Mwathani Jesu Kristu, 21 uria ukaagarua miri ino itu mihinyaru nigeetha ihaanano na miri wake ucio uri riiri, ni undu wa hinya uria umuhotithagia gwatha maundu mothe.

4 Ni undu ucio, ariu na aari a Ithe witu, o inyu nyendete na ngeriragria kumuona, ni inyu gikeno giakwa na thumbi yakwa. Endwa akwa, uguo ngu mubati kwihaanda murumite thini wa Mwathani. 2 Ninguthaita Euodia o na thaithe Sunutuke nigeetha maiguane thini wa Mwathani. 3 I-ni, o na ningukuria, wee murata wakwa wa ma, wee turutithanagia wira ta tuohetwo icooki rimwe, teithagia atumia acio, ari maarurire Uhoru-uria-Mwega mari hamwe na ni, o na Klementi na andu ari ang marutithanagia wira hamwe na ni, ari maritwa mao mandiktwo ibuku-ini ria muoyo. 4 Ikaragai mkenete hini ciothe mur thini wa Mwathani. O na ni nguuga o ringi: Ikaragai mkenete! 5 Rekei gikiriria kwanyu kumenyeke ni andu othe. Mwathani ari hakuhi guka. 6 Mutigatangi ngoro ni undu o na uriku, no riri, menyithagai Ngai maundu maria mothe mwendaga, mukimuhooyaga, na mukimuthaitaga, o na mukimucokagria ngaatho. 7 Nguo thayu wa Ngai, uria utangimenyeka uria utari, nurimenyagirira ngoro cianyu o na meciira manyu thini wa Kristu Jesu. 8 Uhoru wa kurikiria, ariu na aari a Ithe witu-ri, ni ati maundu maria ma ma, na maria ma gutika, na maria ma kihoto, na maria matheru, na maria ma kwendeka, na maria ma kwiririo, angikorwo kuri maundu mega kuna na ma kugathirio-ri, mwiciragie uhoru wa maundu ta macio. 9 Namu maundu maria mwerutire, kana mukiamukira kana mukigua kuuma kuri ni, o na kana mukiona thini wakwa, mekegi ari mo. Nake Ngai wa thayu niarikoragwo hamwe na inyu. 10 Ningukena muno thini wa Mwathani nkuona ati marigirio-ini nimirumukitie uhoru wanyu wa kwinjiria. Ti-itheru nimirinjiragia, no mitirari na mweke wa kuonania uguo. 11 Ndiroiga uguo ni undu nibataire, nigukorwo ndirutite kuganira o uria kungikorwo kuaana. 12 Nimenyete uhoru wa gukara ndi mukiaru, na ngamenya uhoru wa gukara ndi mutongu. Nindirutite hitho ya gukara njiganiire undu-ini o wothe na maundu-ini mothe, kana ni kuhuna, kana ni kuhuta, kana ni kungihirwo, o na kana ni kwaga. 13 Nihotaga gwika maundu

mothe na ūndū wa Kristū ūrīa ūheaga hinya. **14** No, nīmwekire wega nīkūnyīitanīra na nīī mathīīnā-inī makwa. **15** Makīria ma ūguo, o ta ūrīa inyuī andū Afilipi mūkūmenya-rī, matukū-inī ma mbere rīrīa mwahunjīrio Ūhorō-ūrīa-Mwega, hīndī īrīa ndoimire Makedonia, gūtīrī kanitha o na ūmwe wanyīitanīre na nīī harī ūhorō wa kūheana kana kwamūkīra, tīga o inyuī; **16** nīgūkorwo o na rīrīa ndaarī Thesalonike, nīmwandūmagīra ūteithio kaingī hīndī īrīa ndaakoragwo mbataire. **17** Ti atī nī kīheo ndīracaria kuuma kūrī inyuī, no ndīracaria kīrīa kīngīgwo mūthiithū-inī wanyu. **18** Nīnyamūkīrīte indo nyingī mūno makīria; nīndeheirwo indo cia kūnjigana, nīgūkorwo rīu nīnyamūkīrīte iheo iria mwanengerire Epafarodito andehere. Indo icio nī ta maruta marī na mūtārārīko mwega, marī igongona rītīkīrīku rīa gūkenia Ngai. **19** Nake Ngai wakwa nīarīkīragīrīria kūmūhe kīrīa gīothe mūngīkorwo mūbataire, akīmūtanahagīra na ūtonga wake ūrīa wī riiri thīinī wa Kristū Jesū. **20** Nake Ngai, o we lthe witū, arogoocwo nginya tene na tene. Amenī. (aiōn g165) **21** Geithiai andū othe arīa aamūre thīinī wa Kristū Jesū. Ariū na aarī a lthe witū arīa tūrī nao nīmamūgeithia. **22** Andū othe arīa aamūre nīmamūgeithia, na makīria arīa a mūcīī wa Kaisari. **23** Wegā wa Mwathani Jesū Kristū ūrogīa na maroho manyu. Amenī.

Akolosai

1 Nĩ niĩ Paũlũ, mütũmwo wa Kristũ Jesũ nĩ ùndũ wa wendo wa Ngai, tũrĩ hamwe na Timotheo mũrũ wa Ithe witũ, **2** Tũramütũmĩra marũa maya inyuĩ andũ arĩa aamũre, o inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ mütũire mũrĩ ehokeku thĩinĩ wa Kristũ kũu Kolosai: Mũrogĩa na wega na thayũ ciumĩte kũrĩ Ngai Ithe witũ. **3** Hĩndĩ ciothe rĩrĩa tũkũmũhoera, nĩtũcookagĩria Ngai ngaatho, o we Ithe wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, **4** tondũ nĩtũiguĩte ũhoru wa ũrĩa mwĩtikĩtie Kristũ Jesũ, o na ũrĩa mwendete andũ arĩa othe aamũre, **5** naguo nĩ wĩtikio na wendani irĩa ciumanaga na kĩrĩgĩrĩro kĩrĩa mũgĩrwo kũu igũrũ na kĩrĩa mũrikĩtie kũigua ũhoru wakĩo thĩinĩ wa ũhoru ũrĩa wa ma, na nĩguo ũhoru-ũrĩa-Mwega **6** ũrĩa ũmũkinyĩre. Kũndũ guothe gũkũ thĩ ũhoru-ũyũ-Mwega nĩũraciara maciario na nĩũratheerema, o ta ũrĩa ũkoretwo ũgĩka gatagatĩ-inĩ kanyu kuuma mũthenya ũrĩa mwaũiguire na mũkĩmenya wega wa Ngai na ma. **7** Mwamenyire ũhoru ũcio kuuma kũrĩ Epafara, ũrĩa twendete, na mũruti wĩra hamwe na ithuĩ o we mütungatĩri wa Kristũ wa kwĩhokeka ithenya riitũ, **8** na nowe ũtũheete ũhoru wa ũrĩa mwendaine mũrĩ thĩinĩ wa Roho. **9** Nĩ ùndũ wa ũguorĩ, kuuma mũthenya ũrĩa twaiguire ũhoru ũcio wanyu, tũtirĩ twatigithĩria kũmũhoera, tũgĩthathaga Ngai amũiyũrie ũmenyo wa wendi wake, na amũheage ũũgĩ na ũtaũku wothe maũndũ-inĩ mothe ma kĩroho. **10** Na tũhooyaga ũguo nĩguo mũhote gũtũura mütũũrĩre ũringaine na ũrĩa Mwathani endaga na mũmũkenagie maũndũ-inĩ mothe: mũciarage maciario mawĩra-inĩ mothe mega marĩa mũrutaga, na mũkũrage thĩinĩ wa ũmenyi wa kũmenyana na Ngai, **11** mũgĩkagĩrwo hinya na ũhoti wothe kũringana na hinya wake ũrĩ na riiri nĩgeetha mũhote gũkĩragĩrĩria mũno mũtegũthethũka na mũrĩ na gĩkeno, **12** na mũgĩcookagĩria Ithe witũ ngaatho, ũrĩa ũmũtuĩte aagĩrũru a kũgaya igai rĩa arĩa aamũre ũthamaki-inĩ wa ũtheri. **13** Nĩgũkorwo Ngai nĩatũhonoketie, agatũruta ũthamaki-inĩ wa nduma, na agatũthaamĩria ũthamaki-inĩ wa Mũriũ ũrĩa endete mũno, **14** thĩinĩ wake-rĩ, nĩtũkũũrĩtwo na tũkarekerwo mehia maitũ. **15** ũcio nĩwe mũhianĩre wa Ngai ũrĩa ũtonekaga, na nĩwe irigithathi harĩ indo ciothe irĩa ciombirwo. **16** Nĩgũkorwo nĩwe wombire indo ciothe: indo irĩa irĩ igũrũ na irĩa irĩ thĩ, irĩa cionekaga na irĩa itonekaga, o na angĩkorwo nĩ itĩ cia ũnene kana

maahinya, kana aathani o na kana arĩa marĩ ũhoti; indo ciothe ciombirwo nĩwe na nĩguo ituĩke ciake. **17** Kristũ nĩwe warĩ kuo mbere ya indo ciothe, nacio indo ciothe itũũraga inyiitithanĩtio nĩwe. **18** Ningĩ nĩwe mütwe wa mwĩrĩ, arĩ guo kanitha; na nĩwe kĩambĩrĩria na irigithathi harĩ andũ arĩa manariũka, nĩgeetha thĩinĩ wa maũndũ mothe atuĩke nĩwe mütũũgĩrie kũrĩ indo ciothe. **19** Nĩgũkorwo Ngai nĩoonire arĩ wega atĩ ũiyũru wa Ngai wothe ũikare thĩinĩ wake, **20** na nĩ ùndũ wa Kristũ indo ciothe ituĩke cia kũiguithanio na Ngai, irĩa irĩ thĩ o na kana irĩa irĩ igũrũ, nĩ ùndũ wa ũrĩa aarehire thayũ na ùndũ wa thakame yake, irĩa yaitirwo mũtharaba-inĩ. **21** Hĩndĩ ĩmwe inyuĩ mwaũire mwamũranĩtio na Ngai na mwarĩ thũ ciake meciirĩ-inĩ manyu nĩ ùndũ wa mĩtugo yanyu mĩũru. **22** No rĩu nĩamũiguithanĩtie na Kristũ na ùndũ wa ũrĩa aakuire arĩ na mwĩrĩ nĩgeetha amũrũgamie mbere yake mũrĩ atheru, na mũtarĩ na ũũgũ, o na mũtarĩ na ũcuuke, **23** mũngĩthĩ na mbere na gwĩtikia mwĩhaandite na mũrĩ arũmu, na mũtekwenyenyeka kuuma kũrĩ kĩrĩgĩrĩro kĩrĩa kĩnyĩtirĩrwo nĩ ũhoru-ũrĩa-Mwega. ũhoru ũcio nĩguo ũhoru-ũrĩa-Mwega ũrĩa mwaiguire, na ũrĩa ũhunjĩtio kũrĩ ciũmbe ciothe cia gũkũ thĩ, na nĩguo niĩ Paũlũ nduĩkite ndungata yaguo. **24** Na rĩu nĩngenete nĩ ùndũ wa maũndũ marĩa thĩinĩtio namo nĩ ùndũ wanyu, na ngaiyũrĩrĩria thĩinĩ wa mwĩrĩ wakwa kĩrĩa gĩtigaire ũhoru-inĩ wa kũnyamario gwa Kristũ, ngamaiyũrĩrĩria nĩ ùndũ wa mwĩrĩ wake, na nĩguo kanitha. **25** Na niĩ ndaatuirwo ndungata yaguo na ùndũ wa gũtũmwo niĩ Ngai ndĩmũrehere ũhoru wa Ngai mũũmenye kũna, **26** na nĩ guo hitho irĩa itũire irĩ hithe kuuma o tene, njiarwa na njiarwa, no rĩu nĩũguũrĩrio arĩa aamũre. (aiõn g165) **27** O acio nĩo Ngai oonire arĩ wega kũmenyithia hitho ya ũtonga ũrĩa ũrĩ riiri kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, nayo hitho iyo nĩ atĩ Kristũ arĩ thĩinĩ wanyu, o we kĩrĩgĩrĩro gĩa gũkaagĩa na riiri. **28** ũcio nĩwe tũhunjagia, tũgĩtaaranaga na tũkĩrutaga o mũndũ wothe tũrĩ na ũũgĩ wothe, nĩgeetha tũkarũgamia o mũndũ wothe aagĩrĩre kũna thĩinĩ wa Kristũ. **29** Nĩ ùndũ wa gĩtũmi kũu nĩndĩnogagia, ngĩgiaga kũringana na hinya wake wothe, ũrĩa ũrutaga wĩra na hinya thĩinĩ wakwa.

2 Nĩngwenda mũmenye ũrĩa ndĩgiaga nĩ ùndũ wanyu, na nĩ ùndũ wa andũ arĩa marĩ Laodikia, o na nĩ ùndũ wa arĩa matarĩ maanyona niĩ mwene. **2** Nĩngĩgiaga ũguo nĩgeetha magie na ũmĩrĩru wa ngoro na magie na ũrũmwe mohanĩtio nĩ wendani,

na nīgeetha maingīhīrwo nī ūtonga wa kūmenya wega ūhorō wa hitho ya Ngai, na nīyo Kristū, 3 ūrīa thīinī wake kūhithitwo mīthiithū yothe ya ūūgī na ūmenyo. 4 Ndiramwīra ūguo nīgeetha mūndū o na ūrīkū ndakanamūheenie na ngarari cia mawara. 5 Nīgūkorwo o na ndatuika ndrīrī hamwe na inyuī thīinī wa mwīrī, ndrī hamwe na inyuī thīinī wa roho, na ngakena nīkuona ūrīa mūrī mībango mīega, na ūrīa wītīkio wanyu thīinī wa Kristū ūrī mūrūmu. 6 Nī ūndū ūcio-rī, o ta ūrīa mwamūkīrīre Kristū Jesū arī Mwathani, thīinī na mbere gūtūūra thīinī wake, 7 mūhaanditwo na mūgaakwo thīinī wake, na mūkīongagīrīrwo hinya thīinī wa wītīkio o ta ūrīa mwarutirwo, na mūkīrīrīrie gūcookia ngaatho. 8 Mwīmenyererei mūndū o na ūrīkū ndakanamūtahe meciirīa na maūūgī ma maheeni ma tūhū, marīa moimanaga na mītugo ya andū na irīra iria cia ndūire cia thī īno, no ti kuuma kūrī Kristū. 9 Nīgūkorwo ūiyūru wothe wa Ūngai ūtūūrāga thīinī wa Kristū arī na mwīrī, 10 na inyuī nīmūiyūrītwo nī muoyo thīinī wa Kristū, ūrīa arī we Mūnene igūrū rīa hinya o wothe na ūhoti o wothe. 11 O na inyuī nīmwaruire thīinī wake, na ti na ūndū wa moko ma andū, no nī ūndū wa kwehererio mūtūūrīre wa mehīa, kūringana na irua rīrīa rīruithanagio nī Kristū. 12 Nīgūkorwo nīgūthīkwo mwathīkīrwo hamwe nake rīrīa mwabatithirio, na mūkīrīūkio hamwe nake nī ūndū wa gwītīkia hinya wa Ngai, ūrīa wamūrīūkīrie akīuma kūrī arī akuū. 13 Hīndī irīa mwakuīte nī ūndū wa mehīa manyu na mūgaikara ta mūtaruīte nī ūndū wa mūtūūrīre wanyu wa mehīa-rī, Ngai nīatūmire mūgīe na muoyo hamwe na Kristū. Ngai nīatūrekeire mehīa maitū mothe, 14 na aarīkia gūtharia watho ūrīa warī mwandīke hamwe na mūtābarīre wāguo, o ūcio watūthitangaga na watūire ūreganīte na ithuī-rī; akīweheria na ūndū wa kūūhūrīa mīcumarī mūtharaba-inī. 15 Thuutha wa gūtooria maahinya na monene macio-rī, nīamonanīrie mbere ya mūingī, akīrūūhāgia nī ūndū wa ūrīa aamatooretie mūtharaba-inī. 16 Nī ūndū ūcio mūtikanareke mūndū o na ūrīkū amūtūire ciira nī ūndū wa irio iria mūrīāga, kana kīrīa mūnyuuaga, kana ūhorō-inī wa mīthenya irīa nīāmūre, kana gūkūngūūra Karūgamo ka Mweri, o na kana mūthenya wa Thabatū. 17 Maūndū macio no kīruru kīa maūndū marīa magooka; no rīrī, ma yamo-rī, nī Kristū we mwene. 18 Mūtikanareke mūndū o na ūrīkū, ūrīa wendete gwītua mūhooreri, na

akahooyaga arāika, atūme mūtunywo kīheo kīrīa mūtanyīte kuona. Mūndū ta ūcio nīataaragīria na nījira nene maūndū marīa onete, na mwīciirīrie wake ūtarī wa kīroho ūgatūma etīe nī ūndū wa meciirīa make ma tūhū. 19 Mūndū ta ūcio ndegwatanītie na Mūtwe, ūrīa arī we ūnyīitagīrīra mwīrī wothe, akaūnyīitithania hamwe na nyunīro ciohanītio na mīkiha, nāguo ūgakūra o ta ūrīa Ngai atūmaga ūkūre. 20 Atīrīrī, angīkorwo inyuī nīmwakuire hamwe na Kristū, na mūgītīgana na irīra iria cia ndūire cia thī īno-rī, nī kī gītūmaga mwathīkīre mawatho mayo, ta mūtūire mūrī a thī? 21 Namō nī ta maya: “Ndūkanyīite! Ndūgacame! Ndūkahutīe!” 22 Maūndū macio mothe maraaria ūhorō wa indo iria ithiraga bata ciarīkia kūhūthīrwo, tondū icio no irīra na wathani na ūrutani wa andū. 23 Ti-itherū, mītābarīre ta īyo yonekaga ta irī na ūūgī, nī ūndū wa mīhoere yao irīa methuurīre, na ūhooreri wa gwītua, na kwīnyerekia, no makaaga kuona bata wa kwīgīrīrīra merīrīria ma mwīrī.

3 Na rīrī, kuona atī rīu nīmūrīūkītio hamwe na Kristū-rī, ngoro ciānyu nīkīrūmbūyāgie maūndū marīa ma igūrū, o kūrīa Kristū aikarīte guoko-inī kwa ūrīo kwa Ngai. 2 Mecīirīa manyu nīmecīirāgie maūndū marīa ma igūrū, no ti maūndū marīa ma thī īno. 3 Nīgūkorwo nīmwakuire, nāguo muoyo wanyu rīu nīmūhithe hamwe na Kristū thīinī wa Ngai. 4 Na rīrīa Kristū, ūrīa arī we muoyo witū, akoonekana-rī, hīndī īyo o na inyuī nīmūkonekana hamwe nake mūrī na riiri. 5 Nī ūndū ūcio-rī, tuagai maūndū mothe ma mwīrī ūyū wa ndūire ta makuīte namō nī ta: ūhūūri-maraya, na meciirīa mathūku, na thuti cia mwīrī, na merīrīria mooru, na ūkoroku, nāguo no ūndū ūmwe na kūhooya mīhianano. 6 Tondū wa maūndū macio, mang'ūrī ma Ngai nīmarooka. 7 O na inyuī mwatūire mūthīiāga na mīthīire īyo mūtūūrīe-inī ūrīa mwatūūrāga mbere īyo. 8 No rīu no ngīnya mwīaūre maūndū maya mothe, namō nī, marakara, na mang'ūrī, na rūmena, na njambanio, na kwaria maūndū ma thoni na kanua. 9 Tigagai kūheenanīa mūndū na ūrīa ūngī, kuona atī nīmwīyāūrīte mūndū ūrīa wa tene na ciiko ciāke, 10 na mūkehumba mūndū ūngī mwerū, ūrīa werūhāgio ngīnya agīe na ūmenyo na agīe na mūhianīre wa ūrīa wamūūmbire. 11 Na ūhorō-inī ūcio hatirī Mūyunani kana Mūyahudi, mūndū mūrūu kana mūndū ūtarī mūrūu, kana mūndū mūcēnji, kana Mūsikuthi, kana mūndū ngombo kana ūtarī ngombo, no Kristū nīwe maūndū mothe, na

arī thīinī wa maündū mothe. **12** Nī ūndū ūcio-rī, tondū mūrī andū athuure nī Ngai, andū atheru na mendetwo mūno nīwe, mwīhumbei ūiguanīri wa tha, na gūtugana, na kwīnyiihia, na kūhoorera na gūkirīrīria. **13** Kiranagīrīria mūndū na ūria ūngī, na mūrekanagīre rīria mūndū angikorwo ekitwo ūuru nī ūria ūngī. Rekanagīrai o ta ūria Mwathani aamūrekeire inyuī. **14** Ningī gūkira maündū macio mothe megārī, gīai na wendani, tondū nīguo wohanagia maündū mothe hamwe nīguo magīrīre kūna. **15** Rekei thayū wa Kristū wathanage ngoro-inī cianyu, tondū inyuī mūrī ta cīga cia mwīrī ūmwe-rī, mwetīrwo thayū. Na ningī mūcookagie ngaatho. **16** Rekei ūhorō wa Kristū ūtūūrage ūingīhite mūno thīinī wanyu, mūkirutanaga na mūgītaaranaga mūndū na ūria ūngī mūrī na ūūgī mūingī, o mūkīinaga thaburi, na nyīmbo cia Ngai, o na nyīmbo cia kīroho, mūrī na ngaatho harī Ngai ngoro-inī cianyu. **17** Na ūndū ūria wothe mūrīkaga, mūkīaria kana mūgīka ūndū, wīkagei wothe rītwa-inī rīa Mwathani Jesū, mūgīcookagīria Ngai Ithe witū ngaatho thīinī wake. **18** Inyuī atumīarī, mwīnyiihagīriei athuuri anyu, o ta ūria kwagīrīre thīinī wa Mwathani. **19** Na inyuī athuuri-rī, endagai atumīa anyu na mūtīkamakūūmage. **20** O na inyuī ciana-rī, athīkagīrai aciari anyu maündū-inī mothe, nīgūkorwo gwīka ūguo nīgūkenagia Mwathani. **21** Na inyuī maithe-rī, mūtīkarakaragie ciana cianyu, itīkae gūkua ngoro. **22** Na inyuī ngombo-rī, athīkagīrai aathanī anyu a gūkū thī maündū-inī mothe, na to hīndī ūria maramuona atī nīgeetha mamwende, no maathīkagīre mūrī na ngoro itarī na ūhinga na nī ūndū wa gūtīia Mwathani. **23** Na rīrī, ūndū o wothe ūria mūrīkaga, wīkagei na ngoro wanyu yothe, taarī Mwathani mūrurūtīra wīra, no ti andū, **24** mūkīmenyaga atī nīmūkaamūkīra igai kuuma kūrī Mwathani rīrī kīheo kīanyu. Nī Mwathani Kristū mūtungatagīra. **25** Mūndū o wothe ūria wīkaga ūuru nīakarīhwo kūringana na ūuru wake, na gūtīrī gūtīira mūndū maūthī.

4 Inyuī aathanī-rī, īkagai ngombo cianyu maündū marīa magīrīre na marīa marī kīhooto, tondū nīmūūī o na inyuī mūrī na Mwathi wanyu kūrīa igūrū. **2** Mwīheanagei na kīyo ūhorō-inī wa kūhooya, mwīguite na mūgīcookagīria Ngai ngaatho. **3** Na mūtūhooyagīre o na ithuī, nīgeetha Ngai ahingūrīre ndūmīrīri iitū mūrango, nīgeetha tūhunjagie ūhorō

wa hithe ya Kristū, ūhorō ūria nī njohetwo nī ūndū waguō. **4** Hooyagai nīgeetha ndūhunjagie na andū magatāukīrwo wega, o ta ūria njagīrīrwo nī gwīka. **5** Tuīkagai oogī harī maündū marīa mūrīkaga andū arīa matarī a thiritū yanyu; mūtegūte mweke ūria mūrī nago wa gwīka wega. **6** Na mūkīaria, aragai hīndī ciothe mūiyūrītwo nī wega wa Ngai, nayo mīario wanyu itūike ta īkīrītwo cumbī, nīgeetha mūmenyage ūria mūrīcookagīria o mūndū. **7** Tukiko nīakamūhe ūhorō wakwa wothe. Ūcio nī mūrū wa Ithe witū twendete mūno, nī ndungata ya kwīhoheka na tūtungataga nake thīinī wa Mwathani. **8** Ndamūtūma kūrī inyuī nī ūndū wa ūhorō ūyū kīūmbe, atī mūmenyithio wega ūria ithuī tūhaana, na ningī atī amūmīrīrie ngoro. **9** Megūūka na Onesimo, mūrū wa Ithe witū mwīhoheku na ūria twendete mūno, nake nī ūmwe wanyu. Acio nīmekūmūhe ūhorō wa ūria maündū mothe marekīka gūkū. **10** Nīm-wageithio nī Arīstarīko ūria tuohetwo nake, o na Marīko nīamūgeithia, ūria mūihwa wa Baranaba. (Nīm-wīrītwo ūhorō wake; angūka kūrī inyuī-rī, mwamūkīrei.) **11** Jesū ūria wītagwo Jusito o nake nīamūgeithia. Acio no-o Ayahudi thīinī wa arīa tūrūtīthanagia wīra wa ūthamakī wa Ngai nao, na nīmatuīkīte a kūnyūmīrīria. **12** Epafara, ūria arī ūmwe wanyu na ndungata ya Kristū Jesū, nīamūgeithia. We nīamūhooyagīra mūno hīndī ciothe, nīguo mūhote kwīhaanda wega ūhorō-inī wothe wa kūhingia wendī wa Ngai, mūrī agīma na mūrī na kīrīgīrīro gīkīnyanīru. **13** Nīī ndī na ūira wake atī nīarutaga wīra na hinya, akenogia nī ūndū wanyu, na nī ūndū wa arīa marī Laodīkia na Hierapoli. **14** Nīm-wageithio nī Luka ūria ndagītārī, mūrata witū twendete mūno, o na Dema. **15** Geithiai arīū na aarī a Ithe witū kūu Laodīkia, na mūgeithie Numīfa na andū a kanītha ūria ūrī gwake mūcī. **16** Na rīrī, mwarīkia gūthomerwo marūa maya, matūmei magathomerwo andū a kanītha wa Laodīkia, na inyuī no ngīnya muone atī nīm-wathoma marūa ma kuuma kanītha wa Laodīkia. **17** Na mwīre Arīkipo atīrī: “No ngīnya wone atī nīwarīkīa wīra ūria wamūkīrīre thīinī wa Mwathani.” **18** Nīī Paūlū nī nīī ndaandīka ngeithi ici na guoko gwakwa. Rīrīkanai atī ndī muohe na mīnyororo. Wega wa Ngai ūrogīa na inyuī.

1 Athesalonike

1 Nĩ ithuĩ Paũlũ na Sila, na Timotheo, Twandĩkĩra kanitha wa Athesalonike marũa maya ũria ũrĩ thĩĩnĩ wa Ngai Ithe witũ o na Mwathani Jesũ Kristũ. Wega na thayũ wa Ngai irogĩa na inyuĩ. **2** Nĩtũcookagĩria Ngai ngaatho hĩndĩ ciothe nĩ ũndũ wanyu inyuothe, tũkĩmũgwetaga mahooya-inĩ maitũ. **3** Rĩrĩa tũkũmũhoera tũrĩ mbere ya Ngai o we Ithe witũ-rĩ, nĩtũrĩkanaga tũtegũtĩgithĩria wĩra wanyu ũria uumanĩte na gwtĩkia, na kwĩnogia kwanyu kũria kũrehagwo nĩ wendani, o na gũkirĩrĩa kwanyu, kũria kuumanĩte na kĩrĩgĩrĩro thĩĩnĩ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. **4** Nĩgũkorwo, ariũ na aarĩ a Ithe witũ inyuĩ mwendetwo nĩ Ngai, ithuĩ nĩtũũ atĩ nĩmwathuurirwo nĩwe, **5** tondu Ũhoro-ũria-Mwega tũhunjagia, tũtĩamũreheire ũrĩ o ciugo theri, no twamũreheire ũrĩ na hinya, na ũrĩ na Roho Mũtheru, o na ũrĩ na ihooto itangĩthanganio. Nĩngĩ inyuĩ nĩmũũ ũria twaikaraga na inyuĩ nĩ ũndũ wa kũmũguna. **6** Inyuĩ mwatuĩkire a kwĩgerekania na ithuĩ, o na mũgĩtuika a kwĩgerekania na Mwathani, o na gũtuika mwarĩ na mĩnyamaro mĩingĩ, nĩmwamũkĩrĩre ũhoro wake mũrĩ na gĩkeno kĩrĩa kĩheanagwo nĩ Roho Mũtheru. **7** Na nĩ ũndũ ũcio mũgĩtuika kĩonereria kũrĩ andũ arĩa othe metikĩtie kũu Makedonia, o na Akaiia. **8** Naguo ũhoro wa Mwathani nĩwahunjire uumĩte kũrĩ inyuĩ, na to Makedonia na Akaiia gwiki, no rĩrĩ, o na wĩtikio wanyu thĩĩnĩ wa Ngai nĩũmenyekete kũndũ guothe. Nĩ ũndũ ũcio tũtibataire kuuga ũndũ ũhoro-inĩ ũcio, **9** nĩgũkorwo andũ o ene nĩo maheanaga ũhoro wa ũria mwatũnyĩtĩre ũgeni. Nĩmaheanaga ũhoro wa ũria mwagarũrũkĩire Ngai, mũgĩtigana na mĩhianano nĩguo mũtungatagĩre Ngai ũria ũrĩ muoyo na ũria wa ma, **10** na mwetagĩrĩre Mũriũ oime igũrũ, ũria aariũkĩrĩre kuuma kũrĩ arĩa akuũ, nake nĩwe Jesũ, ũria ũtũhonokagia kuuma kũrĩ mang'ũrĩ marĩa magooka.

2 Inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩmũũ atĩ gũũka gwtũ kũrĩ inyuĩ gũtiarĩ gwa tũhũ. **2** Mbere ĩyo nĩtwathĩnĩrio na tũkĩrumwo rĩria twarĩ kũu Filipi, o ta ũria inyuĩ mũũ, no nĩ ũndũ wa gũeithio nĩ Ngai witũ, nĩtuomĩrĩrie na tũkĩmũhe Ũhoro-ũria-Mwega, o na akorwo nĩtwakararĩrio mũno. **3** Nĩgũkorwo gũthaihana gwtũ gũtĩumanĩte na ihĩtia, kana matanya ma maũndũ ma waganu, o na kana ma wara. **4** No rĩrĩ, ithuĩ nĩ kwaria twaragia ta

andũ maamũrĩtwo nĩ Ngai a kwĩhokerwo Ũhoro-ũria-Mwega. Ithuĩ ti andũ tũrageria gũkenia, no nĩ Ngai, o we ũgeragia ngoro ciitũ. **5** Inyuĩ nĩmũũ atĩ ithuĩ ti ndeto cia kwĩyendereria twaragia, o na kana tũkahithĩria ũhoro wa gũkorokera indo; Ngai nĩwe mũira witũ. **6** Ithuĩ tũtiacaragia kũganwo nĩ andũ, arĩ inyuĩ kana mũndũ ũngĩ o wothe. Tondũ tũrĩ atũmwo a Kristũ-rĩ, nĩtũngĩatuĩkire mũrigo kũrĩ inyuĩ, **7** no nĩtwaikarire na inyuĩ tũhooreire, o ta ũria nyina wa ciana nini amenyagĩrĩa ciana ciake mwene. **8** Nĩ tondu wa ũria twamwendete mũno, nĩtwakenagio nĩkũgwatanĩra na inyuĩ, na to Ũhoro-inĩ-ũria-Mwega wa Ngai wiki, no nĩtwagwatanĩre mĩtũũrĩre-inĩ iitũ o nayo, tondu nĩmwatuĩkite andũ twendete mũno. **9** Titherũ nĩmũkũrĩrikana, inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, wĩra witũ wa hinya na kwĩnogia gwtũ; twarutaga wĩra ũtukũ na mũthenya nĩguo tũtigatuĩke mũrigo harĩ mũndũ o na ũrĩkũ hĩndĩ rĩa twamũhunjagĩria Ũhoro-ũria-Mwega wa Ngai. **10** Inyuĩ mũrĩ aira, o na Ngai no mũira, ũria twatũire na inyuĩ arĩa mwĩtikĩtie tũrĩ atheru, na tũrĩ athingu, na tũtarĩ na ũcuuke. **11** Nĩngĩ nĩmũũ atĩ tweekaga mũndũ o mũndũ wanyu o ta ũria ithe wa ciana ekaga ciana ciake mwene, **12** tũkamũmagĩrĩria, na tũkamũhooreragia, o na tũkamũringagĩrĩria mũtũũre mĩtũũrĩre yaganĩrĩre na ũria Ngai endaga, o we ũmwĩtaga mũtoonye thĩĩnĩ wa ũthamaki wake, na mũgĩe na riiri wake. **13** O na nĩngĩ nĩtũcookagĩria Ngai ngaatho tũtegũtĩgithĩria tondu rĩria mwamũkĩrĩre kiugo kĩa Ngai, kĩria mwaiguire kuuma kũrĩ ithuĩ, mũtiakĩamũkĩrĩre taari kiugo kĩa andũ, no mwakĩamũkĩrĩre ta kiugo kĩa Ngai, na nĩ ma, ũguo nĩguo kĩrĩ, na nĩkĩo kĩrutaga wĩra thĩĩnĩ wanyu inyuĩ mwĩtikĩtie. **14** Nĩgũkorwo inyuĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩmwatuĩkire a kwĩgerekania na makanitha ma Ngai marĩa marĩ thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ kũria Judea: Nĩmwanyamarĩrio nĩ andũ a bũrũri wanyu na mĩnyamaro o rĩa andũ a makanitha macio maanyamaragio nayo nĩ Ayahudi, **15** o arĩa mooragire Mwathani Jesũ, na makĩũraga anabii, o na ithuĩ magĩtũingata. Nĩmarakaragia Ngai, na nĩ marĩ ũthũ na andũ othe **16** nĩ ũndũ wa kũgeria gũtũgĩria tũtikahunjire andũ-a-Ndũrĩrĩ ũhoro nĩgeetha mahonoke. Ũguo nĩguo meyongagĩrĩa mehĩa makamaiyũrĩrĩa. Namo mang'ũrĩ ma Ngai nĩmamakinyũire. **17** No rĩrĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, hĩndĩ rĩa twatĩgithanĩrio na inyuĩ gwa kahinda kanini-rĩ, (ha ũhoro wa mwĩrĩ, no ti wa ngoro),

nitwerutaniirie na kiyo kinene nigeetha tuonane na inyuĩ tondũ nitwamwiriragiria mũno. 18 Nĩgũkorwo nitwendete mũno gũũka kũrĩ inyuĩ, na makiria nĩ Paũlũ, nĩndageririe maita maingĩ no Shaitani nĩatũgĩririe. 19 Nĩ ũndũ-rĩ, kĩirĩgĩro giitũ gĩkĩrĩ kĩrikũ, kana gĩkeno giitũ, kana thũmbĩ irĩa tũngĩraha nayo mbere ya Mwathani witũ Jesũ rĩrĩa agooka? Githĩ ti inyuĩ? 20 Ti-itherũ, inyuĩ nĩ inyuĩ riiri witũ na gĩkeno giitũ.

3 Nĩ ũndũ ũcio, rĩrĩa twaremirwo nĩgũkirĩria-rĩ, nĩtuonire arĩ wega tũtigwo tũrĩ ithuiki kũu Athene. 2 Tũgĩgĩtũma Timotheo ũrĩa mũrũ wa Ithe witũ, na ndungata ya Ngai hamwe na ithuĩ ya kũhunja ũhoro-ũrĩa-Mwega wa Kristũ, nĩguo amwĩkĩre hinya, na amũmĩrĩrie wĩtikio-inĩ wanyu, 3 nĩguo gũtikagĩe mũndũ ũngĩagagio nĩ magerio macio. Inyuĩ nĩmũũĩ wega atĩ nĩmo twathĩrĩrio. 4 Ti-itherũ o na hĩndĩ irĩa twarĩ na inyuĩ nitwamwiraga kaingĩ atĩ no nginya tũnyariirwo. O ta ũrĩa mũũĩ atĩ ũguo noguo gwacookire gũgĩtuika. 5 Nĩ ũndũ ũcio, rĩrĩa ndaremirwo nĩgũkirĩria rĩngĩ-rĩ, ngĩtũmana nĩguo menye ũhoro wa wĩtikio wanyu. Nĩgũkorwo nĩndetigagĩra gũtigakorwo atĩ hihi mũgerania nĩamũgeretie, naguo wĩra witũ ũtuĩke wa tũhũ. 6 No rĩrĩ, rĩu Timotheo nĩ okĩte kũrĩ ithuĩ oimĩte kũrĩ inyuĩ, na agatũrehere ũhoro mwega ũkonĩ wĩtikio na wendani wanyu. Nĩatwĩrite atĩ nĩmũtũrĩkanaga hĩndĩ ciothe mũkenete, na atĩ nĩmwĩriragĩra gũtuona, o ta ũrĩa o na ithuĩ twĩriragĩria kũmuona. 7 Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ-rĩ, o na tũrĩ na mĩnyamaro na mathĩina nĩtuomĩrĩrio twaigua ũhoro wanyu nĩ tondũ wa gwĩtikia kũu kwanyu. 8 Nĩgũkorwo rĩu tũgũtũura muoyo kũna, kuona atĩ nĩmwĩhaandĩte wega thĩinĩ wa Mwathani. 9 Tũngĩhota atĩa gũcookeria Ngai ngaatho cia kũigana nĩ ũndũ wanyu, tondũ wa gĩkeno kĩria gĩothe tũrĩ nakĩo mbere ya Ngai witũ nĩ ũndũ wanyu? 10 Nĩtũhooyaga ũtukũ na mũthenya na kiyo kĩingĩ nĩgeetha tũkoonana na inyuĩ rĩngĩ na tũmũrehere kĩria mũtarĩ nakĩo ũhoro-inĩ wa gwĩtikia kwanyu. 11 Rĩu-rĩ, Ngai mwene, o Ithe witũ, na Mwathani witũ Jesũ, marotũhingũrĩra njĩra tũhote gũũka kũrĩ inyuĩ. 12 Mwathani arotũma wendani wanyu wongerereke na ũiyũrĩrĩre harĩ o mũndũ na ũrĩa ũngĩ, na harĩ andũ arĩa angĩ othe, o ta ũrĩa o na ithuĩ tũmwendete. 13 Ningĩ aroikĩra ngoro cianyu hinya nĩgeetha mũgaakorwo mũtarĩ na ũcuuke, na mũrĩ atheru mbere ya Ngai, o we Ithe

witũ, hĩndĩ irĩa Mwathani witũ Jesũ agooka hamwe na andũ ake arĩa atheru othe.

4 Naguo ũhoro wa kũrĩgĩrĩria, ariũ na aarĩ a Ithe witũ-rĩ, nĩ atĩ nitwamũrutire ũhoro wa mũtũũrĩre, ũrĩa ũkenagĩa Ngai, na noguo mũtũũraga mwĩkaga. Rĩu tũkũmũũria na tũkamũringĩrĩa thĩinĩ wa Mwathani Jesũ atĩ mũkĩragĩrĩrie gwĩkaga o ũguo. 2 Nĩgũkorwo nĩmũũĩ maũndũ marĩa twamũtaarire namo, tũrĩ na ũhoti wa Mwathani Jesũ. 3 Tondũ rĩrĩ, ũndũ ũrĩa Ngai endete nĩ atĩ mũtuĩke andũ aamũre: atĩ mwĩtheemage ũmaraya; 4 na atĩ o ũmwe wanyu amenye gwatha mwĩrĩ wake mwene ũikarage ũrĩ mũtheru na akĩtũũtaga, 5 atarĩ na merĩrĩria ma mwĩrĩ ta andũ a ndũrĩrĩ arĩa matooĩ Ngai; 6 na atĩ ha ũhoro wa maũndũ macio, gũtigakorwo mũndũ o na ũrĩkũ ũngĩhĩtĩria mũrũ na mwarĩ wa ithe, kana amwĩke ũũru. Mwathani nĩakaherithia andũ nĩ ũndũ wa mehia mothe ta macio, o ta ũrĩa tũrĩkĩtie kũmwĩra na tũkamũkaania. 7 Tondũ Ngai ndatwĩtũire maũndũ ma waganu, no aatwĩtũre nĩguo tũtũũre mũtũũrĩre wa ũtheru. 8 Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mũndũ ũrĩa ũkũregana na ũrutani ũyũ ti mũndũ araregana nake no nĩ Ngai, ũrĩa ũmũheaga inyuĩ Roho wake Mũtheru. 9 Na rĩu-rĩ, harĩ ũhoro wa kwendana na ariũ na aarĩ a Ithe witũ-rĩ, tũtibataire kũmwandĩkĩra nĩ ũndũ inyuĩ ene nĩmũrutĩtwo kwendanaga nĩ Ngai. 10 Na ti-itherũ, nĩmwendete ariũ na aarĩ a Ithe witũ othe arĩa marĩ Makedonia guothe. No nĩtũkũmũringĩrĩa inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, atĩ mũkĩragĩrĩrie gwĩka ũguo makiria. 11 Atĩrĩrĩ, mwĩrĩrĩrie gũtũũra mũtũũrĩre wa ũhooreri, na mũhang'agĩre o maũndũ marĩa mamũkonĩ, na mũrutage wĩra na moko manyu, o ta ũrĩa twamwĩrĩre, 12 nĩgeetha mũtũũrĩre wanyu wa o mũthenya, ũtũme mũheagwo gĩtũo nĩ andũ arĩa matarĩ a thiritũ yanyu, na nĩgeetha mũtigatũĩke mũrĩgo kũrĩ mũndũ o na ũrĩkũ. 13 No rĩrĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, tũtikwenda mũikarage mũtooĩ ũhoro wa andũ arĩa makomete, kana mũigũe kĩeha ta andũ arĩa angĩ matarĩ na kĩirĩgĩrĩro. 14 Nĩtwĩtikĩtie atĩ Jesũ nĩakũire na akĩrĩũka, na nĩ ũndũ ũcio nĩtwĩtikĩtie atĩ Ngai nĩakarehanĩria Jesũ hamwe na andũ arĩa makomete marĩ thĩinĩ wake. 15 Kũringana na kiugo kĩa Mwathani we mwene, tũkũmwĩra atĩ ithuĩ arĩa tũrĩ muoyo, arĩa tũtigĩtwo nginya rĩrĩa agacooka tũtigatongoria arĩa marĩkĩtie gũkoma. 16 Thuutha wa ũguo, ithuĩ arĩa tũgaakorwo tũrĩ muoyo na tũtigaire-rĩ, nĩtũkoyanĩrio hamwe nao tũtwarwo matu-inĩ nĩguo

tūgacemanie na Mwathani rīera-inī. Na nī ūndū ūcio tūgaatūūrania na Mwathani nginya tene. **18** Nī ūndū ūcio, ūmanagīrīria mūndū na ūrīa ūngī na ciugo icio.

5 Na rīrī, ariū na aarī a Ithe witū, ūhoru wa mahinda na mīthenya-rī, tūtīrī na bata wa kūmwandīkīra, **2** nīgūkorwo nīmūūi wega atī mūthenya wa Mwathani ūgooka o ta ūrīa mūici okaga ūtukū. **3** O rīrīa andū maroiga atīrī, “Kūrī thayū na ūgitīri,” hīndī iyo nīguo magaakererewo nī mwanangīko o rīmwe, o ta ūrīa mūtumia ūrī nda akoragīrīrwo nī ruo rwa kūheo mwana, nao matikahonoka. **4** No inyuī ariū na aarī a Ithe witū, mūtīrī nduma-inī atī nīguo mūthenya ūcio ūmūkorerere ta mūici. **5** Inyuī inyuothe mūrī ciana cia ūtheri na ciana cia mūthenya. Ithuī tūtīrī a ūtukū kana a nduma. **6** Nī ūndū ūcio-rī, nītūtigei gūkoma ta acio angī, no nītūkarage twīguūte na tūkerigagīrīria maūndū. **7** Nīgūkorwo arīa makomaga-rī, makomaga ūtukū, na arīa marīagwo nī njoohi-rī, marīagwo ūtukū. **8** No kuona atī ithuī tūrī a mūthenya-rī, nītūtūike a kwīgīrīrīria maūndū, twīhumbīte gako ga kūgitīra gīthūri karīa ka wītīkio na ka wendani, na tūgekīra ūhoru wa kwīrīgīrīra ūhonokio taarī ngūbia ya kīgera ya kūgitīra mūtwe. **9** Nīgūkorwo Ngai ndaatwamūrire nīguo tūtūike a kūrakarīrwo, no nītūtūike a kwamūkīra ūhonokio thīinī wa Mwathani witū Jesū Kristū. **10** We nīatūkuīrīre nīgeetha, twakorwo twīguūte kana tūkomete-rī, tūgaatūūrania hamwe nake. **11** Nī ūndū ūcio-rī, ūmanagīrīria mūndū na ūrīa ūngī na mwīkīranage hinya o ta ūrīa mūreka rīu. **12** Na rīrī, ariū na aarī a Ithe witū, twamūthaitha mūtīage andū arīa marutaga wīra na kīyo thīinī wanyu, arīa matuītwo arori anyu na makamūtaaraga thīinī wa Mwathani. **13** Mekagīrīrei mūno makīria na mūmendage nī ūndū wa wīra ūcio marutaga. Tūūranagai na thayū mūndū na ūrīa ūngī. **14** Na ningī nītūkūmūringīrīria, inyuī ariū na aarī a Ithe witū, mūkaanagie andū arīa igūūta, na mūūmagīrīrie arīa marī guoya, na mūteithagie arīa matarī hinya, na mūkiragīrīrie andū othe. **15** Menyagīrīrai gūtīkagīe mūndū ūkūrīhīria ūūru na ūūru, no hīndī ciothe geragai gūtugana inyuī-ene, na mūtugage andū arīa angī othe. **16** Kenagai hīndī ciothe; **17** hooyagai mūtegūtīgīthīria; **18** cookagīria Ngai ngaatho maūndū-inī mothe, nīgūkorwo ūguo nīguo Ngai endaga harī inyuī thīinī wa Kristū Jesū. **19** Mūtikanahorie mwaki wa Roho; **20** mūtikanaire

ūhoru ūrīa ūrathagwo. **21** Roranagai maūndū mothe. Rūmagiai maūndū marīa mega. **22** Theemagai ūndū o wotho mūūru. **23** Ngai we mwene, o we Ngai wa thayū, aromūtheria o kūna. Namo maroho manyu, na ngoro cianyu, o na mīrī yanyu, irokaragio itarī na ūcuuke hīndī rīria Mwathani witū Jesū Kristū agaacooka. **24** Ūrīa ūmwītaga inyuī nī mwīhokeku, na nīakahingia ūhoru ūcio. **25** Ariū na aarī a Ithe witū, tūhooyagīrei. **26** Geithiai ariū na aarī a Ithe witū othe na ngeithi theru cia kīmumunyano. **27** Nīndamwatha ndī mbere ya Mwathani atī marūa maya mathomerwo ariū na aarī a Ithe witū othe. **28** Wega wa Mwathani witū Jesū Kristū ūrogīa na inyuī.

2 Athesalonike

1 Nĩ ithuĩ Paũlũ, na Sila, na Timotheo, Twandĩkĩra kanitha wa Athesalonike marũa maya ũria ũrĩ thĩinĩ wa Ngai Ithe witũ, o na thĩinĩ wa Mwathani Jesũ Kristũ: **2** Wega na thayũ irogĩa na inyuĩ ciumĩte kũrĩ Ngai Ithe witũ, o na Mwathani Jesũ Kristũ. **3** Nĩtwagĩrĩrwo nĩgũcookagĩria Ngai ngaatho hĩndĩ ciothe nĩ ũndũ wanyu, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, tondũ ũguo nĩguo kwagĩrĩre, tondũ wĩtikio wanyu nĩurakũra mũno makĩria, o naguo wendani ũria o mũndũ arĩ naguo harĩ mũndũ ũria ũngĩ ũkaingĩha. **4** Nĩ ũndũ ũcio, nĩtwĩrahaga tũrĩ thĩinĩ wa makanitha ma Ngai nĩ ũndũ wa gũkirĩria kwanyu, na gwĩtikia kwanyu mĩnyamaro-inĩ yothe na magerio marĩa mũkiragĩria. **5** Maũndũ macio mothe nĩmonanagia atĩ itua rĩa Ngai rĩa ciira nĩ rĩa kĩhooto, na nĩ ũndũ ũcio mũtuuo aagĩrĩru a gũtoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai, o ũcio mũnyariiragwo nĩ ũndũ waguo. **6** Ngai nĩ wa kĩhooto: We nĩakarĩha arĩa mamũthĩinagia na thĩina, **7** no inyuĩ arĩa mũtũire mũthĩinagio amũhe kĩhurũko, o hamwe na ithuĩ. ũndũ ũcio nĩũkahinga hĩndĩ ĩria Mwathani Jesũ akaaguũranĩrio oimĩte igũrũ arĩ thĩinĩ wa mwaki ũgwakana, hamwe na araike ake arĩa marĩ hinya. **8** Nake nĩakaherithia andũ arĩa matooi Ngai na matathĩkagĩra Ũhoru-ũria-Mwega wa Mwathani witũ Jesũ. **9** Nao nĩmakaherithio na kwanangwo kũria gũtagathira, na mahingĩrĩrio nja matikoone ũthiũ wa Mwathani, o na ũnene wa hinya wake, (aiōnios g166) **10** mũthenya ũria agooka nĩguo atũũgĩrio thĩinĩ wa andũ ake arĩa atheru, o na andũ othe arĩa mamwĩtikĩtie magege nĩ ũndũ wake. O na inyuĩ mũgaakorwo mũrĩ amwe ao tondũ nĩmwetĩkirie ũira witũ ũria twamũheire. **11** ũndũ ũcio nĩguo ũtũmaga tũmũhooyagĩre tũtegũtigithĩria, atĩ Ngai witũ amũtue andũ maaganĩrĩre na gwĩtwo kwanyu, ningĩ nĩ ũndũ wa hinya wake amũhingagĩrie matanya manyu mothe marĩa mega, o na wĩra o wotho ũria uumanĩte na wĩtikio wanyu. **12** Tũhooyaga ũguo nĩgeetha rĩitwa rĩa Mwathani witũ Jesũ rĩtũũgagĩrio thĩinĩ wanyu, o na inyuĩ mũtũũgagĩrio thĩinĩ wake, kũringana na wega wa Ngai witũ na wa Mwathani Jesũ Kristũ.

2 Atĩrĩrĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ha ũhoru wa gũcooka kwa Mwathani witũ Jesũ Kristũ na gũcookanĩrĩrio gwitũ harĩ we, nĩtũkũmũthaita, **2** atĩ mũtikahiũhe kwenyenyo kana mũhahũrwo nĩ ũrathi mũna, kana ndũmĩrĩri, o na kana marũa merĩtwo atĩ moimĩte kũrĩ

ithuĩ, makoiga atĩ mũthenya wa Mwathani nĩũrikĩtie gũkinya. **3** Mũtikareke mũndũ o na ũrikũ amũheenie o na atĩa, nĩgũkorwo mũthenya ũcio ndũgaakinya, ũhoru wa kũregana na watho ũtakinyĩte, o nake mũndũ ũria mũregi watho ataguũranĩrio, o ũcio ũtũrĩrwo ciira wa kwanangwo. **4** Nĩagokĩrĩra na etũũgĩrie igũrũ rĩa kĩria gĩothe gũtanĩtio na Ngai na kĩria gĩothe kĩhooyagwo, nĩgeetha aikare thĩ kũu thĩinĩ wa hekarũ ya Ngai, agĩtũuaga atĩ we mwene nĩ Ngai. **5** Kaĩ mũtararirikana atĩ rĩria ndarĩ hamwe na inyuĩ nĩndamwĩraga maũndũ macio? **6** Na rĩu nĩmũũĩ kĩria kigirĩtie mũndũ ũcio ooke na nĩgeetha akaaguũranĩrio ihinda rĩria rĩagĩrĩre. **7** Nĩgũkorwo ũhoru wa hitho wa kũregana na watho nĩũraruta wĩra; no nĩ kũrĩ ũria ũgirĩrĩrie ũhoru ũcio wonেকে rĩu, na egũthiĩ na mbere gwĩka ũguo nginya rĩria akeherio. **8** Na hĩndĩ ĩyo nĩguo mũndũ ũcio mũregi watho akaaguũranĩrio. Mũndũ ũcio nĩwe Mwathani Jesũ akooraga na mĩhũmũ ya kanua gake, na amwanange na riiri wake ũria ũkoonanio nĩ gũcooka gwake. **9** Mũndũ ũcio mũregi watho nĩagooka kũringana na wĩra wa Shaitani ũria wonekaga thĩinĩ wa mĩthemba yotho ya ciama cia maheeni, na marũuri, na morirũ, **10** o na ooke na mĩthemba yotho ya ũmaramari nĩguo aheenie andũ arĩa marĩ njĩra ya kũũra. Moraga tondũ nĩmaregire kwenda ũhoru-ũria-wa-ma nĩguo mahonokio. **11** Na tondũ ũcio Ngai nĩamarehagĩra ũndũ wa hinya wa kũmahĩtithia, nĩgeetha metĩkie maheeni macio, **12** na nĩgeetha andũ othe matũũrwo ciira arĩa matetikĩtie ũhoru-ũria-wa-ma na makenagĩra maũndũ ma waganu. **13** No rĩrĩ, twagĩrĩrwo nĩgũcookagĩria Ngai ngaatho hĩndĩ ciothe nĩ ũndũ wanyu, inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ mwendetwo nĩ Mwathani, tondũ kuuma o kĩambĩrĩria Ngai nĩamũthuurire mũhonokio nĩ ũndũ wa gũtherio nĩ Roho o na gwĩtikia ũhoru-ũria-wa-ma. **14** Aamwĩtĩre ũhoru ũyũ nĩ ũndũ wa ũhoru-ũria-Mwega ũria twamũhunjĩire nĩguo mũgĩe na riiri wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. **15** Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mwĩhaandei wega na mũrũmie ũrutani ũria twamũrutire, o na akorwo twaririe na kanua kana tũkĩmwandĩkĩra marũa. **16** Mwathani witũ Jesũ Kristũ we mwene, o na Ngai Ithe witũ ũria watwendire na agĩtũhe ũmĩrĩru wa nginya tene na kĩrĩgĩrĩro kĩa na ũndũ wa Wega wake-rĩ, (aiōnios g166) **17** maroomĩrĩria ngoro cianyu, na mamwĩkire hinya thĩinĩ wa ciiko o na ciugo ciothe njega.

3 Naguo Ūhoru wa kūrīgīrīria-rī, ariū na aarī a Ithe witū, nī atīrī, tūhooyagīrei nīgeetha ūhoru wa Mwathani ūtheereme na ihenya, na ūkumagio, o ta ūrīa ūkumagio nī inyuī. **2** Na ningī mūhooyage nīgeetha tūhonokio kuuma kūrī andū arīa aaganu o na ooru, tondū ti andū othe metikītie. **3** No Mwathani nīmwihokeku, na nīekūmwikīra hinya na amūgitīre kuuma kūrī ūrīa mūūru. **4** Tūrī na mwīhoko thīinī wa Mwathani atī nīmūreeka na nīmūgūthīi na mbere gwīka maūndū marīa twathanīte. **5** Mwathani arotongoria ngoro cianyu nīguo mūgīe na wendani wa Ngai na ūkirīrīria wa Kristū. **6** Na rīrī, ariū na aarī a Ithe witū, nītūkūmwatha thīinī wa rītwa rīa Mwathani Jesū Kristū, atī mūtigane na mūrū kana mwarī wa Ithe witū o wothe kīgūūta, ūrīa ūtaikaraga kūrīngana na ūrutani ūrīa twamūrutire. **7** Nīgūkorwo inyuī nīmūūī ūrīa mwagīrīrwo nī kwīgerekania na ithuī. Ithuī tūtīarī igūūta rīrīa twatūire na inyuī, **8** o na tūtiigana kūrīa irio cia mūndū o na ūrīkū tūhū. Handū ha ūguo, twarutaga wīra ūtukū na mūthenya, tūkīrutaga wīra mūrītū na tūkenogagia nīgeetha tūtīgatūike mūrigo kūrī mūndū o na ūrīkū wanyu. **9** Tweekaga ūguo, ti tondū tūtīarī na kīhooote gīa kūheo ūteithio ta ūcio, no nīgeetha tūtūike kīonereria kīanyu gīa kwīgerekania nakīo. **10** Nīgūkorwo o na rīrīa twatūire hamwe na inyuī nītwamūheire watho ūyū: “Mūndū angīaga kūruta wīra, o na kūrīa ndakarīe.” **11** Nītūiguaga amwe thīinī wanyu nī igūūta, na matīrī wīra marutaga, no nīmetoonyagīrīria maūndū-inī ma andū arīa angī. **12** Andū acio nīo tūgwatha na tūkamaringīrīria thīinī wa Mwathani Jesū Kristū atī makīndīrie, na marīīage irio iria marutīire wīra. **13** Naho ha ūhoru wanyu, inyuī ariū na aarī a Ithe witū-rī, mūtikanoge nī gwīkaga wega. **14** Mūndū o na ūrīkū angīaga gwathīkīra ūrutani witū ūrīa ūrī thīinī wa marūa maya-rī, mwīhūgagei. Mūtikanagīe ngwatanīro nake, nīgeetha aigue aconokete. **15** No mūtīkamūtue taarī thū, no mūkaaniei ta mūrū kana mwarī wa Ithe wanyu. **16** Na rīu-rī, Mwathani mwene thayū aromūhe thayū mahinda mothe na ikīro-inī ciothe. Mwathani aroikara na inyuī inyuothe. **17** Nīi Paūlū nī nī ndandīka ngeithi ici na guoko gwakwa mwene, na kīu nīkīo kīmenyithia gīa gūkūūrana marūa makwa mothe. Ūguo nīguo nyandīkaga. **18** Wega wa Mwathani witū Jesū Kristū ūrogīa na inyuī inyuothe.

1 Timotheo

1 Nĩ nĩ Paŭlũ mütümwo wa Kristũ Jesũ nĩ ūndũ wa gwachwo nĩ Ngai Mũhonokia witũ o na nĩ Kristũ Jesũ ūria arĩ we mwĩhoko witũ, **2** Ndirakwandikira marũa maya wee Timotheo, mürũ wakwa kũna thĩinĩ wa wĩtikio: Wega, na tha, na thayũ kuuma kũrĩ Ngai Ithe witũ o na kũrĩ Kristũ Jesũ Mwathani witũ irogĩa nawe. **3** O ta ūria ndakũringĩrĩrie ngĩthĩ Makedonia, atĩ ūikare kũu Efeso o na rĩu ndĩrenda ūikare kuo nĩgeetha ūgiragie andũ amwe kũu matigacooke kũrutana ūrutani wa maheeni, **4** na ningĩ matigathikagĩrĩrie ng'ano cia tũhũ, kana ūhoru wa njiarwa ūria ūtathiraga. Maũndũ ta macio makagĩrĩria ngarari handũ ha gũkũria wĩra wa Ngai, ūria ūrutagwo na njira ya wĩtikio. **5** Muoroto wa watho ūyũ nĩ wendo, ūria uumaga thĩinĩ wa ngoro theru, na thamiri njega, o na wĩtikio ūtarĩ na ūhinga. **6** Andũ amwe nĩmatiganĩte na ūhoru ūcio na makerekera mĩario-inĩ ya tũhũ. **7** Mendaga gũtuĩka arutani a watho, o na gũtuĩka matiũĩ gĩtũmi kĩa ūhoru ūria maheanaga o na kana gĩtũmi kĩa maũndũ marĩa maaragia magwatiĩrie. **8** Nĩtũũ atĩ watho nĩ mwega mũndũ angĩũhũthĩra kũringana na ūria kwagĩrĩrie. **9** O na ningĩ nĩtũũ atĩ watho ndũthondekeirwo andũ arĩa athingu no ūthondekeirwo arĩa moinaga watho na arĩa aremi, na arĩa matetigĩrĩte Ngai na arĩa ehia, na arĩa matarĩ atheru na arĩa matarĩ etikia; o na arĩa moragaga maithe na manyina mao, na arĩa oragani, **10** o na nĩ ūndũ wa itharia na arĩa mogomagia mĩtugo, na onjoria a ngombo, na arĩa maheenania, na arĩa mehĩtaga na maheeni, o na ūndũ ūngĩ o wothe ūtaringaine na ūrutani ūria mwagĩrĩru, **11** ūria ūringaine na ūhoru-ũria-Mwega ūrĩ riiri wa Ngai ūria mũrathime, o ūhoru ūcio ndehokeirwo ndĩurutage. **12** Nĩngũcookeria Kristũ Jesũ Mwathani witũ ngaatho, ūria ūheete hinya, tondũ nĩanduire wa kwĩhokeka, na akĩnyamũra ndũike wa kũmũtungatagĩra. **13** O na gũtuĩka rĩmwe ndaarĩ mũrumi Ngai, na mũnyariirani, na mũndũ wa ngũ, nĩndaiguĩrĩrwo tha tondũ ndekaga ūguo itekũmenya na itarĩ mwĩtikia. **14** Naguo wega mũingĩ wa Mwathani witũ ūkĩnjyũrĩrĩra, hamwe na wĩtikio o na wendani ūria uumaga thĩinĩ wa Kristũ Jesũ. **15** Atĩrĩrĩ, ūhoru ūyũ nĩguo wa kwĩhokeka na nĩguo wagĩrĩrie gwĩtikĩrwo kũna: Atĩ Kristũ Jesũ ookire thĩ kũhonokia ehia, na harĩ acio-rĩ, nĩ nĩ wa mbere. **16** No nĩ ūndũ wa gĩtũmi kũu, nĩ nĩndaiguĩrĩrwo tha

nĩ Ngai nĩgeetha thĩinĩ wakwa, Kristũ Jesũ onanie ūkirĩrĩria wake ūtarĩ mũthia, nĩguo nĩ ndaarĩ mwĩhia makĩria, ndũike kĩonereria harĩ arĩa marĩmwĩtikagia na makegĩra na muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) **17** Na rĩu, kũrĩ Mũthamaki ūria ūtũuraga tene na tene, ūria ūtathiraga, na ūria ūtonekaga-rĩ, o we Ngai wiki, arotĩagwo na agoocagwo tene na tene. Amenĩ. (aiōn g165) **18** Wee Timotheo, mürũ wakwa, ndĩrakũhe ūtaaro ūyũ kũringana na mohoro marĩa maarathĩtwo hĩndĩ imwe ūhoru-inĩ waku, nĩgeetha wamarũmĩrĩra ūhotage kũrũa mbaara wega, **19** na ūtũure ūrũmitie wĩtikio, na ūrĩ na thamiri itarĩ na ūcuuke. Andũ angĩ nĩmareganĩte na kũrũmĩrĩra thamiri ciao, na nĩ ūndũ ūcio magathũkia wĩtikio wao. **20** Amwe ao nĩ Humenayo, na Alekisandero, arĩa neanĩte kũrĩ Shaitani nĩgeetha marutwo, matige kũruma Ngai.

2 Ningĩ, nĩngũkũringĩrĩria atĩ mbere ya maũndũ mothe kũhooyagwo mahooya ma kũhoera mabata ma andũ na makũhooyanĩra, na ma gũthaihanĩrĩra, na ma gũcookia ngaatho, nĩ ūndũ wa andũ othe: **2** Ningĩ mũhooyagĩre athamaki na arĩa othe mathanaga. Hooyagai nĩgeetha tũtũurage na mũtũũrĩre wa thayũ na tũhooreire tũgĩtĩaga Ngai maũndũ-inĩ mothe na tũrĩ na ūtheru. **3** Ūndũ ūcio nĩ mwega, na nĩũkenagia Ngai Mũhonokia witũ, **4** o we wendete andũ othe mahonokia na mamenye ūhoru-ũria-wa-ma. **5** Nĩgũkorwo kũrĩ Ngai o ūmwe, na mũiguithania o ūmwe wa kũiguithania Ngai na andũ, nake nĩwe mũndũ, o we Kristũ Jesũ, **6** ūria werutire atũike wa gũkũura andũ othe. Naguo ūria wa ūhoru ūcio nĩwaheanirwo ihinda riagu rĩria riagĩrĩrie riakinya. **7** Na ūhoru ūcio nĩguo watũmire ndũike mũhunjia o na mũtũmwo wago na nĩ ndĩraaria ūhoru wa ma, ndiraheenania. Ndatũkire mũrutani wakũrutaga andũ-a-Ndũrĩrĩ ūhoru wa gwĩtikia o na ūhoru wa ma. **8** Ngwenda atĩ arũme mahoithagie kũndũ guothe moete moko matheru na igũrũ, matarĩ na marakara kana ngarari. **9** O na ningĩ ngwenda atĩ andũ-a-nja mehumbage wega na nguo itarĩ cia kwĩonania marĩ na mũthĩire yagĩrĩrie, na marĩ na ūũgĩ wa ngoro, na matikegemagie na kũrama njuĩrĩ, kana na thahabu, kana ruru, o na kana nguo iria cia goro mũno, **10** no makoragwo marĩ na ciiko njega, iria ciagĩrĩrie andũ-a-nja arĩa moimbũraga atĩ nĩ ahooi Ngai. **11** Mũndũ-wanja aagĩrĩrwo erutage maũndũ akĩndĩrie na enyĩhĩtie biũ. **12** Ndingĩtũkĩria mũndũ-wa-nja arutanage kana aathage mũndũ mũrũme; no nĩaikarage akĩndĩrie.

13 Nīgūkorwo Adamu nīwe wombirwo mbere, Hawa agĩcookerera. 14 Ningĩ Adamu tiwe waheenirio; nĩ mündũ-wa-nja waheenirio agĩtuika mwĩhia. 15 No rĩrĩ, andũ-a-nja nĩ makaahonoka nĩ undũ wa gũciara ciana, mangitũũra metikitie marĩ na wendani na andũ atheru, o na marĩ na ũũgĩ wa ngoro.

3 Ũhoru ũyũ nĩguo wa kwĩhokeka: Atĩ mündũ o wothe angĩrĩrĩria gũtuika mūrori wa maündũ ma kanitha, mündũ ũcio nĩerĩrĩrie wĩra wa bata. 2 Rĩu-rĩ, mūrori wa maündũ ma kanitha no nginya akorwo atarĩ na ũcuuke, na akorwo nĩ mũthuri wa mūtumia ũmwe. No nginya akorwo arĩ mũhooreri, na ũũ kwĩgĩrĩrĩria merĩrĩria ma mwĩrĩ, na mündũ mũtũku, na mündũ ũnyitaga andũ ũgeni, na ũngĩhota kũrutana maündũ. 3 No ndagakorwo arĩ mũrĩu, kana arĩ wa ngũĩ, no akorwo arĩ mũhooreri, na mündũ ũtarĩ wa mbaara, na ũtarĩ thuti ya mbeeca. 4 No nginya akorwo ahotete gwatha mũciĩ wake wega, na one atĩ ciana ciake nĩmworthikagĩra na gĩtĩio kĩrĩa kĩagĩrĩre. 5 (Mündũ angĩkorwo ndangĩhota gwatha mũciĩ wake mwene-rĩ, angĩhota atĩa kũmenyerera kanitha wa Ngai?) 6 Ningĩ ndagakorwo arĩ mündũ mwerũ wĩtikio-inĩ ndakae kũgĩa na mwĩtĩio, nake atuĩrwo ciira ta ũrĩa mũcukani aatuĩrĩrwo. 7 Ningĩ no nginya akorwo arĩ na ngumo njega kũrĩ andũ arĩa matarĩ a thiritũ iitũ, nĩgeetha ndagatuĩke wa gũconorithio kana agwe mũtego-inĩ wa mũcukani. 8 Nao ateithĩrĩria a kanitha, nĩmagĩrĩrwo makoragwo marĩ andũ a gũtĩka na ehokeku, matigatuĩke anyui a ndibei mũno, na makorwo matarĩ a gũkorokera indo na njĩra itagĩrĩre. 9 No nginya marũmie ũhoru-ũria-wa-ma wa wĩtikio ũria mũrikĩru marĩ na thamiri itarĩ na mwĩcuuko. 10 Nao mambe magerio; na thuutha ũcio marekwo matuĩke ateithĩrĩria a maündũ ma kanitha maakorwo matarĩ na ũcuuke. 11 O undũ ũmwe, nao atumia ao nĩmakorwo marĩ atumia a gũtĩka, matigakorwo marĩ andũ a gũcambania, no makorwo matarĩ arĩu na matuĩke a kwĩhokeka maündũ-inĩ mothe. 12 Mũteithĩrĩria wa kanitha no nginya akorwo arĩ mũthuri wa mūtumia ũmwe, na no nginya akorwo ahotete gwatha ciana ciake na mũciĩ wake wega. 13 Arĩa matungatĩte wega nĩmegĩagĩra na ngumo njega, na makomĩrĩria mũno ũhoru-inĩ wa wĩtikio wao ũria wa gwĩtikia Kristũ Jesũ. 14 O na gũkorwo ndĩ na mwĩhoko atĩ nĩndĩrĩũka kũrĩ we narua-rĩ, ndĩrakwandĩkĩra maündũ maya nĩgeetha, 15 ingĩaga gũũka narua, ũmenye ũria andũ magĩrĩrwo

nĩgũikaraga marĩ thĩinĩ wa nyũmba ya Ngai, na nĩyo kanitha wa Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo, naguo nĩguo gĩtuĩgĩ na mũthingi mũrũmu wa kũnyitĩrĩra ũhoru-ũria-wa-ma. 16 Na hatarĩ njanja, ũhoru wa kwĩyamũrĩra Ngai nĩ hitho nene ma, atĩ: We oonanirio arĩ na mwĩrĩ, agĩtuuo mũthingu nĩ Roho, akĩonwo nĩ araike, na ũhoru wake ũkihunjio kũrĩ ndũrĩrĩ ciothe, agĩtikio nĩ andũ a gũkũ thĩ, na akĩamũkĩrwo riiri-inĩ kũria igũrũ.

4 Na rĩrĩ, Roho nĩoigaga atekũhithĩrĩra atĩ matukũ ma thuutha andũ amwe nĩmagatiganĩria wĩtikio na marũmĩrĩre maaroho marĩa maheenanageria o na maündũ marĩa marutanagwo nĩ ndaimono. 2 Morutani ta macio mahunjagio nĩ andũ arĩa marĩ ũhinga, arĩa maaragia maheeni, na arĩa thamiri ciao ihaana ta icinĩtwo na ruoro. 3 Acio nĩo makaanageria andũ kũhikania na makameera megĩrĩrĩrie kũrĩaga irio cia mĩthemba ĩmwe, iria Ngai oombire nĩguo ciamũkagĩrwo na ngaatho nĩ arĩa metikitie na arĩa moĩ ũhoru-ũria-wa-ma. 4 Tondũ-rĩ, kĩrĩa gĩothe Ngai oombire nĩ kĩega, na gũtirĩ kĩndũ kĩagĩrĩrwo nĩkũregwo angĩkorwo kĩamũkĩrwo na ngaatho, 5 tondũ nĩkĩrĩkĩtie gũtherio nĩ kiugo kĩa Ngai na mahooya. 6 ũngĩruta ariũ na aarĩ a Ithe witũ maündũ maya-rĩ, nĩgũtuika ndungata njega ya Kristũ Jesũ, irĩa ireretwo na ciugo cia ũhoru-ũria-wa-ma wa wĩtikio o na cia ũrutani mwega ũria wee ũtũire ũrũmĩrĩre. 7 Reganaga na ng'ano cia tũhũ iria itarĩ cia gũtũithia Ngai, o na ng'ano ta iria iganagerwo nĩ iheti; nĩ kaba wĩmenyerie gũikara wĩyamũrĩre Ngai. 8 Nīgūkorwo gwĩka maündũ ma gwĩkĩra mwĩrĩ hinya nĩ ũrĩ bata wago, no kwĩyamũrĩra Ngai kũrĩ bata harĩ maündũ mothe, nĩ undũ kũrehaga kũrĩgĩrĩro muoyo-inĩ ũyũ tũrĩ o na muoyo-inĩ ũria ũgooka. 9 Ũhoru ũyũ nĩguo wa kwĩhokeka na nĩwagĩrĩre gwĩtikĩrĩka o biũ 10 (na ũhoru ũcio nĩguo ũtũmaga twĩrutanagerie na twĩnogagie), na tũkaiga mwĩhoko witũ harĩ Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo, ũrĩa arĩ we Mũhonokia wa andũ othe, na makĩria arĩa metikitie. 11 Athanaga atĩ maündũ macio mekagwo. 12 Ndũkanareke mündũ o na ũrĩkũ akũire tondũ atĩ wĩ mündũ mwĩthĩ, no tuĩka kĩonereria kũrĩ andũ arĩa metikitie rĩrĩa ũkwaria, na ha ũhoru wa mũtũũrĩre, na wa wendani, o na ha wĩtikio, na ha ũhoru wa mĩtugo mĩtheru. 13 Wiheane gũthomagĩra andũ Maandiko marĩa matheru, na kũhunja, na kũrutana, o nginya rĩrĩa ngooka. 14 Ndũkanaage kũhũthĩra kĩheo gĩaku kĩrĩa waheirwo na

ündü wa mohoro maría maarathirwo, ríría athuuri maaküigírre moko. 15 Íkagíra kíyo harí maündü macio; wíheane kúna kúrí mo, nígeetha andü othe monage úría úrathí na mbere. 16 Menyagírira wega mütüürre waku na úrutani waku. Kiragíriria thíini wa maündü macio, tondü weka úguo, níukwíhonokia wee mwene na úhonokie o na aría magúthikagírira.

5 Atíríri, ndúkanakúume mündü mükürü, kaba úmúthaihage taarí thoguo, nao andü aría ethí ta marí ariú a thoguo, 2 Atumia aría akürü, úmatuage ta marí aa maitúguo, nao aría anini matuage ta airítu a thoguo, na wíkage úguo na míthiire yothe ya úthingu. 3 Rumbúyagia atumia aría a ndigwa kúna, na úmatíage. 4 No mütumia wa ndigwa angíkorwo arí na ciana, kana ciana cia ciana ciake-rí, ciana icio ní ciambe cíirute kúrutithia wítikio wacio wíra na úndü wa kúmenyagírira andü aría marí a nyumba ciao kíumbe; tondü gwíka úguo ní gücookeria aciari a cio na aciari a aciari a cio ngaatho nígükorwo úndü úcio níukenagia Ngai. 5 Mütumia wa ndigwa úría úbataire kúna, na útigítwo arí wiki-rí, úcio aigaga mwíhoko wake harí Ngai, na akahooyaga útukú na múthenya, akíúria Ngai úteithio ategútigithíria. 6 No mütumia wa ndigwa úría úikaraga agíukenagia, úcio ní mükúu o na arí muoyo. 7 Rutaga andü maündü macio o namo, nígeetha gútikagíe mündü úgúikara arí na úcuuke. 8 Mündü wothe angíaga güteithia andü ao, na makírira aría marí a gwake múci-rí, mündü úcio níakaaníte wítikio na ní múuru gúkíra úría útetíkítie. 9 Gútirí mütumia wa ndigwa wagírre kwandíkwo mútaratara-iní wa atumia a ndigwa atakinyítie míaka mírongo ítandatú, na akorwo aarí mwíhokeku kúrí múthuuri-we, 10 na akorwo níóikaine wega ní úndü wa gwíkaga cíiko njega, ta kúrerera ciana, na gútugaga ageni, na gúthambia nyarírí cia andü aría aamúre, na güteithagia andü aría marí thíina-iní, na kwírutagíra we mwene gwíkaga maündü maría mothe mega. 11 Ha úhoro wa atumia a ndigwa aría ethí-rí, ndúkamekíre mútaratara-iní ta úcio, tondü ríría makaguucírrio ní merírira mao ma mwírí, nímagatigana na Kristú na macooke kwenda kúhika. 12 Ní úndü wa úguo magatuíka a gútuírwo ciira, tondü nímathúkítie kíraníro kíao kía mbere. 13 Níngí, nímemenyagírira úgúúta, magatuíka a kúúrúra kuuma nyumba ímwe nginya íria íngí. Na to úgúúta wiki, o na nímatuíkaga a kwaria ndeto cia múhuhu na magetoonyereria maündü-iní ma andü angí, makaaragia maündü maría

mataagíríro ní kwaria. 14 Ní úndü úcio-rí, ní ngútaara atumia a ndigwa aría ethí mahike, na magíe ciana, na marúgamagírre mícií yao, níguo matikae kúhe thü íitü mweke wa gücambania. 15 Títherü o na ríu amwe ao nímaríkítie kúgarúrúka na makarúmírira Shaitani. 16 Mündü-wa-nja o wothe mwítikia angíkorwo arí na atumia a ndigwa a nyumba yake-rí, níamateithagie arí we na ndagakuuithie kanitha múrigo wao, nígeetha kanitha úhote güteithia atumia aría a ndigwa kúna, aría mabataire. 17 Athuuri a kanitha aría matongoragia maündü ma kanitha wega nímagíríro ní kúheo gítíio múno, na makírira aría marutaga wíra wa kúhunja na kúrutana. 18 Nígükorwo Maandiko maría matheru moigíte atírí, “Ndúkanohe ndegwa kanua ríría íkúranga ngano íkímíhúúra,” na níngí nímoigíte atírí, “Múrutu wíra níagíríro ní kúheo múcaara wake.” 19 Ndúkanetikírre múthuuri wa kanitha athitangwo, tiga hakorirwo na úra wa andü eerí kana atatú. 20 Andü aría maikaraga makíthagia-rí, makaanagie mbere ya andü othe, níguo aría angí maikarage metígírre. 21 Ndakwíra atírí na ma ndí mbere ya Ngai, na Kristú Jesú o na aráika aría athuure, úmenyagírre morutani maya útegúthutúkania, na ndúkaneeke úndü o na úmwe na kímenyano. 22 Ndúkahiúhage kúgírira mündü moko, na ndúkanagwataníre na mehía ma andü aría angí. Ikaraga úrí múthingu. 23 Tiga kúnyuuaga o maáí matheri, nyuuaga ndibeí nini tondü wa nda yaku, na ní úndü wa úría úrúaraga kaingí. 24 Mehía ma andü amwe nímeyonanítie, makamatongoragia ciira-iní no mehía ma andü angí mamóimaga thuutha. 25 O úndü úmwe, noguo cíiko njega cíiyonanagia, nacio íria ítarí njega ítingíhithika.

6 Ní kwagírre andü aría ngombo, o acio maikaraga ta mekírítwo ícooki ría úkombo ngingo matuage atí aathani ao ní a kúheagwo gítíio gíothe, nígeetha ríitwa ría Ngai na úrutani wítü itikanacambio. 2 Aría marí na aathani metíkítie matikamaime gítíio ní úndü wa gúkorwo atí ní ariú na aarí a Ithe wao. Handü ha úguo, nímatatungatagíre wega makírira, tondü aría maragunika ní úndü wa útungata wao ní andü metíkítie, na ní andü mendetwo. Rutanaga maündü macio na úmaringagírre andü. 3 Mündü o na úríkú angírutana úrutani wa maheeni na akorwo ndetikanítie na úrutani úría mwega wa Mwathani wítü Jesú Kristú na úrutani úría wa kwíyamúrira Ngai-rí, 4 mündü úcio ní mwítíi na ndarí úndü oí. Úcio endete

o ngarari itarī kīguni na njūgitano ikoniī ciugo iria irehaga ūiru, na ngūī, na mīario mīūru, na gwīkūūa maūndū mooru, **5** na kūgiana gūtathiraga gatagatī ka andū arīa marī meciirīa mooru, arīa mathirīūru nī ūhoro-ūrīa-wa-ma, na arīa meciiragia atī ūhoro wa kwīyamūrīra Ngai nī njīra ya gūtūma mūndū atonge. **6** No rīrī, kwīyamūrīra Ngai na kūiganwo nī kīrīa ūrī na kīo, ūcio nī ūtonga mūnene. **7** Nīgūkorwo gūtīrī kīndū twarehire gūkū thī, na gūtīrī kīndū tūngīhota kūruta kuo. **8** No tūngīgīa na irio, na tūgīe na nguo-rī, no tūiganwo nīcio. **9** Andū arīa mendaga gūtonga-rī, nīmagūūaga magerio-inī o na mūtego-inī wa merirīria maingī ma ūrimū ma kūmathūkia, marīa mamagūūthagia mwanangīko-inī, makamaniina. **10** Tondū kwenda mbeeca nīkīo kīhumo kīa mīthemba yothe ya ūūru. Andū amwe nī ūndū wa kwenda mbeeca mūno-rī, nīmatigīte wītīkio, na magetheeca ngoro na kīeha kīngī. **11** No wee mūndū wa Ngai-rī, ūrīra maūndū macio mothe, na ūthingatage ūthingu, na kwīyamūrīra Ngai, na wītīkio, na wendani, na gūkirīrīria, na ūhooreri. **12** Rūaga mbaara īrīa njega ya wītīkio. Rūmia ūhoro wa muoyo wa tene na tene o ūrīa wetīrwo rīrīa woimbūrīre wega wītīkio waku mbere ya aira aingī. (aiōnios g166) **13** Ningī ndī mbere ya Ngai, ūrīa ūheaga indo ciothe muoyo, na mbere ya Kristū Jesū, ūrīa warutire ūira mwega rīrīa aarutaga ūira mbere ya Pontio Pilato, nī ngūgwatha atī **14** ūrūmagie rīathani rīu wathītwo narīo ūtarī na kīmeni kana ūcuuke nginya hīndī īrīa Mwathani witū Jesū Kristū akoonanio, **15** ūrīa Ngai akoonania ihinda rīake rīakinya. Ngai ūcio-rī, nīwe mwene hinya ūrīa wa kūgoocagwo, na nowe Mūthamaki wa athamaki, na Mwathani wa aathani. **16** Ningī nowe wiki ūtūūraga muoyo ūrīa ūtathiraga, na agatūūra ūtheri-inī ūrīa gūtārī mūndū ūngīhota kūūkuhīrīria. Gūtīrī mūndū ūrī wamuona kana ūngīhota kūmuona. Nake arotīagwo, na arogīa na wathani ūrīa ūtathiraga nginya tene. Amenī. (aiōnios g166) **17** Athaga andū arīa itonga gūkū thī īno tūrī matigage kwīgaatha kana kūiga mwīhoko wao harī thīinī wa ūtonga ūcio ūtamenyagīrwo, no maigage mwīhoko wao harī Ngai ūrīa ūtūheaga indo ciothe na ūtaana, nīguo itūkenagie. (aiōn g165) **18** Maathe mekage wega, na maingīhīrwo nī gwīkaga ciiko njega, na matūike andū a gūtugana na kūgayagīra andū indo ciao na ūtaana. **19** Meka ūguo nīmarīīgagīra kīgīina kīao ene kīrī mūthingi mūrūmu nī ūndū wa mahinda marīa magooka, na nīgeetha mahote kwīgwatīra

muoyo, na nīguo muoyo ūrīa wa ma kūna. **20** Atīrīrī, Timotheo, gitagīra kīrīa wīhokeirwo. Wīthemage inegene rīa arīa matetigīrīte Ngai, na ngarari cia mathugunda ma maheeni marīa matuagwo atī nīmo ūmenyo na ti ūmenyo kūrī. **21** Andū amwe metikītie atī marī na ūmenyo ūcio nīmatūgūgūgīte na makoima wītīkio-inī. Wega wa Ngai ūrogīa na inyuī.

2 Timotheo

1 Nĩ nĩ Paũlũ, mütümwo wa Kristũ Jesũ nĩ ùndũ wa kwenda kwa Ngai. Ndatũmirwo nĩ Ngai kũringana na kũranĩro kĩa muoyo ũria ũrĩ thĩinĩ wa Kristũ Jesũ, **2** Ndakwandĩkĩra wee Timotheo, o we mũrũ wakwa nyendete mũno: Wega, na tha, na thayũ kuuma kũrĩ Ngai Ithe witũ, na Kristũ Jesũ Mwathani witũ, irogĩa nawe. **3** Nĩnjookagĩria Ngai ngaatho, ũria nĩ ndungatagĩra ndĩ na thamiri itarĩ na ũcuuke, o ta ũria maithe makwa ma tene meekaga, o ngĩkũririkanaga hĩndĩ ciothe ũtukũ na mũthenya, mahooya-inĩ makwa itegũtigithĩria. **4** Nĩndĩiriragĩria mũno gũkuona, ndaririkana maithori maku, nĩgeetha njiyũrwo nĩ gĩkeno. **5** Nĩndirikanĩtio ũhoru wa wĩtikio waku ũria ũtarĩ ũhinga, o ta ũria watũire na cũguo Loisi, na nyũkwa Eunike, na rĩu nĩnjĩtikĩtie atĩ wĩtikio ũcio ũrĩ o thĩinĩ waku. **6** Nĩ ùndũ wa gĩtũmi gĩkĩ nĩngũkũririkania atĩ ũhuhagĩrĩrie kĩheo kĩria ũheetwo nĩ Ngai, kĩria wagĩire nakĩo rĩria ndakũigĩrĩire moko. **7** Nĩgũkorwo Ngai ndaatũheire roho wa gũtwikagĩra guoya, no aatũheire roho wa gũtwikĩra hinya, na wa wendani, na wa ũũgĩ wa kwĩnyiita maũndũ-inĩ mothe. **8** Nĩ ùndũ ũcio ndũkanaconoke ũkiumbũra ũira wa Mwathani witũ, kana ũconoke nĩ ùndũ wakwa nĩ njohetwo nĩ ùndũ wake. No nyiitanĩra na nĩ kũnyariirwo nĩ ùndũ wa ũhoru-ũria-Mwega, nĩ ùndũ nĩũrĩheagwo hinya nĩ Ngai. **9** Ngai nĩwe watũhonokirie na agĩtwĩfĩra mütũũrĩre mũtheru, ti tondũ wa ùndũ twĩkĩte, no nĩ ùndũ wa ũria aatanyĩte gwĩka na nĩ ùndũ wa wega wake. Twaheirwo wega ũyũ thĩinĩ wa Kristũ Jesũ mbere ya kĩambĩrĩria gĩa thĩ, (aĩŋnios g166) **10** no wega ũcio rĩu nĩũguũranĩrĩro nĩ ùndũ wa kuonekana kwa Mũhonokia witũ, Kristũ Jesũ, ũria waniinire gĩkuũ, na akĩrehe muoyo o na ũhoru wa kwaga kũbutha akĩũiga ũtheri-inĩ nĩ ùndũ wa ũhoru-ũria-Mwega. **11** Na nĩ ùndũ wa ũhoru-ũcio-Mwega-rĩ, nĩndamũrĩro ndũike mũhunja, na mütümwo, na mũrutani waguo. **12** ũhoru ũcio nĩguo ũtũmĩte nyamarĩke ũguo. No ndiconokaga, tondũ ũria nĩ njĩtikĩtie nĩndĩmũũ, na ndĩ na ma atĩ arĩ na ũhoti na kũgitĩra kĩria ndĩmwĩhokeire o nginya rĩria mũthenya ũcio ũgaakinya. **13** Rũmia ũhoru ũria waigũire kuuma kũrĩ nĩ, ũrĩ kĩonereria kĩa ũrutani mwega, ũrĩ na wĩtikio na wendani thĩinĩ wa Kristũ Jesũ. **14** Menyerera ùndũ ũria mwega ũria wehokeirwo, na ũũmenyerere ũteithĩtio nĩ Roho Mũtheru ũria ũikaraga thĩinĩ witũ. **15** Wee nĩũĩ atĩ

andũ othe thĩinĩ wa bũrĩri wa Asia nĩmandiganĩirĩe, o hamwe na Fugelo, na Herimogene. **16** Mwathani aroigũira andũ a nyũmba ya Onesiforo tha tondũ aananyamarũra kaingĩ na ndaconokire nĩ ùndũ wakwa kuohwo na mĩnyororo. **17** Nowe, hĩndĩ irĩa ookire Roma, nĩanjarĩrie na kiyoo o nginya akĩnyona. **18** Mwathani aroĩtikĩra atĩ akaagũirwo tha nĩ Mwathani mũthenya ũcio wakinya! Wee nĩũĩ wega mũno ũria aandeithirie na njira nyingĩ rĩria ndaari Efeso.

2 Nĩ ùndũ wa ũguo, wee mũrũ wakwa-rĩ, gĩa na hinya thĩinĩ wa wega wa Ngai ũria ũrĩ thĩinĩ wa Kristũ Jesũ. **2** Namo maũndũ marĩa waigũire ngĩaria mbere ya aira aingĩ-rĩ, mehokere andũ ehokeku arĩa ũũĩ atĩ no mahote kũruta andũ angĩ. **3** ũmĩrĩria gũthĩnĩka hamwe na ithũ ta ũrĩ mũthigari mwega wa Kristũ Jesũ. **4** Gũtirĩ mũndũ ũrutaga wĩra wa mũthigari ũngĩohania na maũndũ matarĩ ma ũũthigari: we endaga o gũkenia mũnene wake ũria ũmwathaga. **5** ũguo no taguo, mũndũ ũria ũhanyũkaga mathako-inĩ ma mahenya ndangĩheo thũmbĩ ya ũhootani atathaakĩte kũringana na ũria gwathanĩtwo. **6** Ningĩ-rĩ, mũrĩmi ũria wĩnogagia akĩrĩma mũgũnda nĩ we wagĩrĩrwo gũtuĩka wa mbere kwamũkĩra maciaro maguo. **7** Cũranagia maũndũ marĩa ndĩroiga, nĩgũkorwo Mwathani nĩarikũũhĩgagia maũndũ-inĩ macio mothe. **8** Atĩrĩrĩ, ririkanaga Jesũ Kristũ, ũria wariũkĩrio akiuma kũrĩ arĩa akuũ, na aarĩ wa rũciaro rwa Daudi, kũringana na ũhoru-ũria-Mwega, ũria nĩ hunjagia. **9** ũhoru ũcio nĩguo nĩ nyariiragĩrwo o nginya ngohwo na mĩnyororo ta ndĩ mũgeri ngero. No kiugo kĩa Ngai ti kĩohe. **10** Nĩ ùndũ ũcio, nĩ nĩnyũmagĩrĩria maũndũ mothe nĩ ùndũ wa arĩa aamũre, nĩgeetha o nao megĩre na ũhonokio ũria ũrĩ thĩinĩ wa Kristũ Jesũ, na magĩe na riiri wa tene na tene. (aĩŋnios g166) **11** ũhoru ũyũ nĩ wa kwĩhokeka, atĩrĩ: Angĩkorwo nĩtwakuire hamwe nake-rĩ, o na gũtũura nĩtũgaatũura muoyo hamwe nake; **12** na tũngĩkĩrĩrĩria-rĩ, o na gũthamaka nĩtũgaathamaka hamwe nake. No tũngĩmũkaana-rĩ, o nake nĩagatũkaana; **13** na tũngĩaga kwĩhokeka, we egũtũura arĩ o mwĩhokeku, nĩgũkorwo we ndangĩhota gwĩkaana. **14** Ririkanagia andũ maũndũ macio. Makaanagie ũrĩ mbere ya Ngai nĩguo matige gũkararanĩria ndeto itarĩ kiene; ndeto icio itirĩ kĩguni, no gũthũkia ithũkagia arĩa maciiguaga. **15** Geria mũno wĩonaganagie harĩ Ngai wĩ mwĩtikĩrĩku, na wĩ mũrutĩ-wĩra ũtarĩ ùndũ ũngĩmũconora, na ũrutanage ũhoru ũria wa ma ũrũngĩrĩrie. **16** Ehagĩrĩria mĩario itarĩ ya gwĩtigĩra Ngai, tondũ arĩa mekenagia na ndeto icio

makiragiriira kwaga gwigira Ngai. 17 Urutani wao ūtheaga ta kirona kīa ndiira. Amwe ao nī Humenayo, na Fileto, 18 arīa maturuuriite na magatiga ūhoru wa ma. Moigaga atī ūhoru wa kūrīuka nīūrīkītie kūhītūka, na nī mathūkītie wītīkio wa andū amwe. 19 No rīrī, mūthingī ūrīa mūrūmu wa Ngai nīwīhaandīte wega naguo wīkīrītīwo rūūrī na ciugo ici: “Mwathani nīōī andū arīa marī ake,” na ningī atīrī, “Ūrīa wothe uumbūraga rīitwa rīa Mwathani no nginya agarūrūke atigane na waganu.” 20 Thīinī wa nyūmba yothe nenerī, to indo cia thahabu na betha ikoragwo kuo ciiki, no nī kūrī indo cia mītī na cia rīūmba; imwe nī cia wīra ūrīa mūtīie, na imwe nī cia wīra ūrīa ūtangītīka. 21 Mūndū angītheria kuuma kūrī maūndū macio matangītīka, no atuīke ta kīndū gīa kūruta wīra wa gītīo, kīndū gītherie, kīrīa kīagīrīre Mwathi wa nyūmba iyo na kīhaarīro gīa kūrutaga wīra o wothe mwega. 22 Na rīrī, ūragīra merirīra mooru ma wīthī, na ūthingatage ūthingu, na wītīkio, na wendani, na thayū, mūrī hamwe na arīa makayagīra Mwathani marī na ngoro theru. 23 Reganaga na ngararī cia ūrīmū na cia ūkīgu, tondū nīūī irehage ngūī. 24 Nayo ndungata ya Ngai ndīagīrīrīwo nī gūtūika ya ngūī; handū ha ūguo, ya gīrīrīwo nīgūtūika ya gūtuga mūndū o wothe, na īrī mūndū wī na ūhoti wa kūrutana, na īrī mūndū mūkirīrīra. 25 Ningī arutage arīa mamūkararagia ahooreire, arī na mwīhoko atī Ngai no atūme merire, nīguo mamenye ūhoru wa ma, 26 na atī matuīke a gwīcookera, na metēthūkie mūtego-inī wa mūcukani ūrīa ūmanyīitīte mīguate nīguo mekage ūrīa ekwenda.

3 No rīrī, menya atī matukū ma kūrīgīrīra nīgūkagīa na mahinda ma ūgwati. 2 Andū magaatuīka eyendi, na endī mbeeca, na egani, na egaathi, na arumani, na andū mataiguaga aciari ao, na matarī ngaatho, na matarī atheru. 3 Ningī makorwo matarī na wendani, na matarekanagīra, na a gūcambania, na matangihota kwīgīrīrīra merirīra ma mwīrī, na matarī tha, na matendaga maūndū mega, 4 na andū mendaga gūkunanīra andū arīa angī, na arūgīrīrī, na eīkīrīrī, na endī gwīkenia gūkīra ūrīa mendete Ngai. 5 Andū acio metuaga ta meyamūrīre Ngai no nīmakaanaga hinya wake. Wīthemage andū ta acio. 6 Acio nīo arīa matoonyagīrīra nyūmba ciene na makaguucagīrīra andū-a-nja arīa ahūthū ngoro, arīa maiyūrītīwo nī mehīa, na arīa matwaragīrīro nī merirīra mooru ma mīthemba yothe. 7 Andū-a-

nja acio nīmerutaga ūndū mwerū hīndī ciothe, no matirī hīndī mamenyaga ūhoru ūrīa wa ma. 8 O ta ūrīa Janne na Jambare maakararīre Musa-rī, no taguo andū acio mehotoraga makararīe ūhoru ūrīa wa ma. Mecīrīra mao nī mooru, nao ha ūhoru ūkonīī wītīkio nīakūregwo biū. 9 No rīrī, matīgīthī haraaya, tondū ūrīmū wao nīūkamenyeka nī andū othe, o ta ūrīa ūhoru wa andū acio wamenyekire. 10 No wee-rī, nīūī ūhoru wothe wa ūrutani wakwa, na mūtūūrīre wakwa, na matanya makwa, na wītīkio wakwa, na ūkirīrīra wakwa, na wendani wakwa, na kūūmīrīra gwakwa, 11 na kūnyarīrīwo gwakwa, na mathīina makwa, o na mīthemba ya maūndū marīa maangorire kūu Antiokia, na Ikonīa, o na Lusītera, mīnyamaro īrīa nīī ndomīrīrīre. No Mwathani nīahonokīrīe kuuma kūrī mathīina macio mothe. 12 Ti-itherū, mūndū o wothe ūrīa ūkwenda gūtūūra mūtūūrīre wa gūkenīa Ngai arī thīinī wa Kristū Jesū nīarīnyarīragwo, 13 No andū arīa aaganu na arīa aheenania nīmarīkīragīrīra kwagana, makaheenanagia na makaheenagio. 14 No wee-rī, tūūra wīkaga maūndū marīa wīrutīte na ūkametīkia wega atī nī ma ma, tondū nīūī arīa maakūrūtīre, 15 na ūrīa wamenyire Maandīko marīa matheru kuuma rīrīra warī kaana, marīa mangīhota gūkūūhīgīa nīguo ūkaahonokīo nī ūndū wa gwītīkia thīinī wa Kristū Jesū. 16 Ūhoru wothe ūrīa wandīkītīwo Maandīko-inī wekīrīrīwo thīinī wa mūwandīki nī Ngai, na nīwagīrīre harī ūhoru wa kūrutana, na wa gūkaanania, na wa kūrūnga mahītia, o na wa kūrutana mīkarīre ya ūthingu, 17 nīgeetha mūndū wa Ngai akoragwo arī mūkīnyanīru, na athagathagītīwo biū kūruta wīra o wothe mwega.

4 Atīrīrī, nīī ndī mbere ya Ngai na ya Kristū Jesū, ūrīa ūgaatūira ciira andū arīa marī muoyo na arīa makuīte, na nī ūndū wa gūūka gwake na ūthamaki wake-rī, ngūgūtaara atīrī: 2 Hunjagīa Ūhoru wa Ngai; ikaraga wīhaarīrīe hīndī īrīa ya gīrīre na īrīa itagīrīre; ningī rūithagīrīra andū mahītia mao, na ūmakaanagīe, na ūmomagīrīrīe, wī na ūkirīrīra mūnene na ūrutani mūbarīrīre. 3 Nīgūkorwo ihinda nīrīgooka rīrīra andū makaaregana na ūrutani ūrīa wagīrīre. No nīguo mahingīe merirīra mao-rī, nīmakeyūnganīra arutani aingī nīguo mameerage maūndū marīa matū mao mekwenda kūigua. 4 Nīmakahūgūra matū mao matige kūigua ūhoru wa ma, na magarūrūkīre ng'ano cia tūhū. 5 No wee-rī, ikaraga wīgūite maūndū-inī mothe, na ūmīrīrīe kūnyarīrīwo, ningī rutaga wīra wa kūhunjīa

ũhoro wa Ngai, na ũhingagie mawĩra mothe ma ũtungata waku. **6** Nĩgũkorwo nĩnyambĩrĩirie gũitwo thĩ ta iruta rĩa kũnyuuo, narĩo ihinda rĩakwa rĩa kuuma gũkũ nĩrĩkinyu. **7** Nĩndũite mbaara irĩa njega, narĩo ihenya rĩakwa rĩgakinya mũthia, o na nĩndũurite menyereire wĩtikio wakwa. **8** Rĩu nĩnjigĩrwo thũmbĩ irĩa ya ũthingu, irĩa Mwathani, ũrĩa ũtuaga ciira na kihooto, akaahe mũthenya ũcio, na to nĩ nyiki akaahe, no ningĩ nĩ andũ othe arĩa makoretwo merirĩirie kũguũranĩrio gwake. **9** Geria mũno o ũrĩa wahota ũũke kũrĩ nĩ na ihenya, **10** nĩgũkorwo Dema, tondũ wa kwenda maũndũ ma thĩ ĩno, nĩandiganĩirie na agathiĩ Thesalonike. Nake Keresike nĩathiite Galatia, na Tito agathiĩ Dalamatia. (aiōn g165) **11** Luka nowe tũrĩ nake gũkũ. Oya Mariko mũũke nake, tondũ nĩ ũteithio harĩ nĩ ũtungata-inĩ wakwa. **12** Nĩndatũmire Tukiko kũu Efeso. **13** Ũgĩũka-rĩ, ndehera kabuti karĩa ndatigire gwa Karipo kũrĩa Teroa, na ũndehere mabuku makwa ma gĩkũnjo, na makĩria njũa iria cia kwandĩkwo. **14** Alekisandero ũrĩa mũturi wa indo cia rũthuku nĩanjĩkire ũũru mũno. Mwathani nĩwe ũkaamũrĩha kũringana na ciiko ciake. **15** O nawe mwĩmenyerere, tondũ nĩakararirie ndũmĩrĩri iitũ na hinya. **16** Hĩndĩ irĩa ndaciirithirio rĩa mbere-rĩ, gũtirĩ mũndũ wokire kũndeithia, andũ othe nĩmandiganĩirie. Maroaga gũtuĩrwo ũũru. **17** No Mwathani nĩarũgamire na nĩ na akĩnjĩkĩra hinya, nĩgeetha ndũmĩrĩri ihunjio biũ nĩ ũndũ wakwa na andũ-a-Ndũrĩrĩ othe mamĩgue. Na nĩ ngĩhonokio kuuma kanua ka mũrũũthi. **18** Mwathani nĩakahonokia ũũru-inĩ o wothe, na andware ũthamaki-inĩ wake wa igũrũ, nake arogoocagwo tene na tene. Amenĩ. (aiōn g165) **19** Geithia Pisisila na Akula, na andũ a nyũmba ya Onesiforo. **20** Erasito aatigĩrwo Korinitho, na nĩ ngĩtiga Terefimo kũu Mileto arĩ mũrũaru. **21** Geria ũkinye gũkũ mbere ya ihinda rĩa heho. Nĩwageithio nĩ Eubulu, o na Pudene, na Lino, na Kilaudia, na ariũ na aarĩ a Ithe witũ othe. **22** Mwathani aroikaria roho waku. Wega wa Ngai ũroikara hamwe nawe.

Tito

1 Nĩ nĩ Paŭlũ, ndungata ya Ngai na mütümwo wa Jesũ Kristũ. Ndũmitwo nĩguo andũ arĩa athuure nĩ Ngai mongererwo wĩtikio na ũmenyo wa kũmenya ũhoru-ũria-wa-ma ũria ũtwaranĩte na ũhoru wa kwĩyamũria Ngai, **2** na nĩguo wĩtikio na ũmenyo iria irĩ na kũrĩgĩrĩro kĩa muoyo wa tene na tene, iria Ngai ũria ũtaheenanagia eeranĩire o kuuma kĩambĩrĩria. (aiōnios g166) **3** Narĩo ihinda rĩake rĩria rĩagĩrĩire rĩakinya, nĩaguũranĩire kiugo gĩake kĩria ndehokeirwo ndikihunjagie kũringana na ũria njathĩtwo nĩ Ngai Mũhonokia witũ, **4** Ndirakwandikĩra marĩa maya wee Tito, o wee mũriũ wakwa kũna thĩnĩ wa wĩtikio ũria tũgwatanĩire nawe: Wega na thayũ kuuma kũrĩ Ngai lthe na kũrĩ Kristũ Jesũ Mũhonokia witũ, irogĩa nawe. **5** Atĩrĩrĩ Tito, gĩtũmi kĩria gĩatũmire ngũtĩge kũu Kirete nĩ atĩ ũthondeke maũndũ marĩa mataarĩkĩte na ũthuure athuuri thĩnĩ wa o itũũra, o ta ũria ndakwĩire. **6** Mũthuuri wa kanitha aagĩrĩrwo akorwo atarĩ na ũcuuke, na akorwo arĩ mũthuuri wa mütumia o ũmwe tu, na arĩ mũndũ ũrĩ na ciana ciĩtikĩtie na itarĩ kaũndũ ingĩcuukĩrwo nĩ ũndũ wa ũmaramari kana kwaga gwathĩka. **7** Kuona atĩ mũrori wa maũndũ ma kanitha nĩmwĩhokere wĩra wa Ngai, no ngĩnya akorwo atarĩ na ũcuuke, na ndagakorwo arĩ mũndũ wa kwĩgũmĩra, kana wa kũhiũha kũrakara, kana arĩ mũnyui wa njoohi, kana wa kũhũthĩra hinya o na mbaara, kana mũndũ wa gũkorokera indo na njĩra irĩa itagĩrĩire. **8** Nĩ kaba akorwo arĩ mũndũ ũũĩ gũtugana, na wendete maũndũ marĩa mega, na ũhotete kwĩgĩrĩrĩria merirĩria ma mwĩrĩ, na arĩ mũrũngĩrĩru ngoro, na arĩ mũthingu, o na mũndũ ũmenyagĩrĩra mĩtugo yake. **9** Nĩngĩ no ngĩnya arũmagie ũhoru ũria wa kwĩhoheka, o ta ũria ũrutanĩtwo, nĩguo ahotage kũmĩrĩria arĩa angĩ na ũrutani ũria mwagĩrĩru, na ahotage kũregana na arĩa maũkararagia. **10** Nĩgũkorwo nĩ kũrĩ andũ aingĩ aremi, andũ a mĩario ya tũhũ na aheenania, na makĩria arĩa a thiritũ ya arĩa maruaga. **11** Andũ acio no ngĩnya makirio, tondũ nĩmarathũkia mĩcĩ mĩingĩ nĩkũrutanaga maũndũ marĩa mataagĩrĩire kũrutana, na mekaga ũguo nĩgeetha monage mbeeca iria itamagĩrĩire. **12** O na mũnabii ũmwe wao nĩoigĩte atĩrĩ, “Andũ a Kirete matũũraga maheenanagia hĩndĩ ciothe, na mahaana ta nyamũ njũru, na nĩ igũũta ngoroku.” **13** ũira ũcio nĩ wa ma. Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, makaanagie ũgwatĩire, nĩgeetha mehaande wega ũhoru-inĩ wa

gwĩtikia, **14** na nĩguo matikarũmbũyagie ng’ano cia Ayahudi kana mawatho ma andũ arĩa mareganaga na ũhoru-ũria-wa-ma. **15** Kũrĩ andũ arĩa marĩ meciiria matheru, maũndũ mothe nĩ matheru, no kũrĩ andũ arĩa marĩ na meciiria mathũku na matetikĩtie-rĩ, gũtirĩ ũndũ mũtheru. Ti-itherũ, meciiria mao na thamiri ciao nĩ thũku. **16** Kuuga nĩmoigaga atĩ nĩmooĩ Ngai, no nĩmamũkaanaga na ciiko ciao. Nĩ andũ imaramari, na matiathĩkaga, na gũtirĩ ũndũ o na ũmwe mwega mangũka.

2 No wee-rĩ, no ngĩnya ũrutanage maũndũ marĩa maringaine na ũrutani ũria mwagĩrĩru. **2** Rutaga athuuri arĩa akũrũ maikarage matarĩ arĩũ, na marĩ a gũtũka, na a kwĩgĩrĩrĩria merirĩria ma mwĩrĩ, na marĩ arũmu ũhoru-inĩ wa gwĩtikia, na makoragwo marĩ na wendani o na ũkirĩrĩria. **3** O nao atumia arĩa akũrũ marutage gũkaraga na mĩkarĩre ya ũtheru, na matigatuĩke a gũcambania o na kana mamenyere kũnyuuga ndibei nyingĩ matuĩke ta ngombo ciayo, no nĩ matuĩke a kũrutanaga maũndũ marĩa mega, **4** nĩgeetha mahote kũruta atumia arĩa ethĩ kwenda athuuri ao na ciana ciao, **5** na matuĩke a kwĩgĩrĩrĩria merirĩria ma mwĩrĩ, na atheru, na mehanga’agie na wĩra o wa kwao mũcĩ, na matuĩke atugi, na maathĩkagĩre athuuri ao, nĩgeetha gũtikanagĩe mũndũ ũngĩcambia kiugo kĩa Ngai. **6** O ta ũguo-rĩ, ũmagĩrĩria aanake, na ũmataarage matuĩke a kwĩgĩrĩrĩria merirĩria ma mwĩrĩ. **7** Maũndũ-inĩ mothe, tuĩka kionereria gĩa gwĩkaga wega maũndũ-inĩ mothe. Rĩria ũkũrutana onanagia ũrũngĩrĩru, na ũtarĩ na itherũ, **8** o na waragie ciugo iria ciagĩrĩire, itangĩrutika mahĩtia, nĩgeetha arĩa matũkararagia maconorithio tondũ wa kwaga ũndũ mũũru mangĩaria igũrũ riitũ. **9** Taaraga ngombo atĩ ciathĩkagĩre aathanĩ a cio maũndũ-inĩ mothe, na igeragie kũmakenia, no itigacookanagĩrie nao, **10** na itikamaiyage indo ciao, no cionanagie atĩ no ciĩhokwo kũna, nĩguo itũmage ũrutani wa ũhoru wa Ngai Mũhonokia witũ wendekage maũndũ-inĩ mothe. **11** Nĩ ũndũ wega wa Ngai ũria ũrehaga ũhonokio nĩguũranĩrio kũrĩ andũ othe. **12** Wega ũcio wa Ngai nĩguo ũtũrutaga kũregana na maũndũ marĩa matarĩ ma kwĩyamũria Ngai, na merirĩria mooru ma gũkũ thĩ, na gũtũũra twĩgĩrĩrĩire merirĩria ma mwĩrĩ, na gũtũũra na mĩtũũrĩre ya ũngai na mĩrũngĩrĩru na ya kwĩyamũria Ngai mahinda-inĩ maya tũrĩ, (aiōn g165) **13** o tũgĩetagĩrĩra kũrĩgĩrĩro kĩria kĩrĩ na kĩrathimo, hĩndĩ irĩa gũkaaguũranĩrio riiri wa Jesũ Kristũ, ũria

arĩ Ngai witũ mũnene na Mũhonokia. **14** Nake nĩwe werutire nĩ ũndũ witũ, nĩguo atũkũũre waganu-inĩ wothe, na atherie andũ matũike ake kũũmbe, arĩa marĩ na kũyo gĩa gwĩkaga maũndũ mega. **15** Rĩu-rĩ, maũndũ macio nĩmo wagĩrĩrwo nĩkũrutanaga. Ũmanagĩrĩria na ũkaananagie wĩ na wathani wothe. Ndũkanareke mũndũ o na ũrĩkũ akũire.

3 Ririkanagia andũ acio atĩ maathĩkagĩre anene na arĩa maathanaga, na matũike aathĩki, na makoragwo mehaarĩirie kũruta wĩra wothe mweya, **2** ningĩ matikae gũcambia mũndũ o na ũrĩkũ, no makorwo marĩ a thayũ na acaayanĩri, na monanagie mĩtugo ya ũhooreri harĩ andũ othe. **3** Nĩ ũndũ hĩndĩ ĩmwe-rĩ, o na ithuĩ twarĩ akũigu, na tũtiathĩkaga, na tũkaheenekaga; twarĩ ngombo cia merĩrĩria ma mĩthemba yothe o na ikeno ciothe. Twatũũraga tũrĩ na rũmena na ũiru, tũgathũũragwo o na tũgathũũranaga mũndũ na ũrĩa ũngĩ. **4** No hĩndĩ ĩrĩa ũtugi wa Ngai Mũhonokia witũ na wendo ũrĩa atwendete nague ciaguũranĩirio-rĩ, **5** nĩatũhonokirie, na ti ũndũ wa maũndũ ma ũthingu marĩa tweekite, no nĩ ũndũ wa tha ciake. Agĩtũhonokia na ũndũ wa gũtũtheria, agĩtũciara rĩngĩ na agĩtwerũhia na ũndũ wa Roho Mũtheru, **6** ũrĩa aatũtĩrĩirie na ũtaana nĩ ũndũ wa Jesũ Kristũ Mũhonokia witũ, **7** nĩgeetha twatuu athingu nĩ ũndũ wa wega wake, tũtũike agai a muoyo wa tene na tene kũringana na ũrĩa tũtũire twĩrĩgĩrĩire. (aiŋnios g166) **8** Ũhoru ũcio nĩ wa kwĩhokeka. Na ngũkienda waragie maũndũ maya ũgwatĩirie, nĩgeetha andũ arĩa mehokete Ngai memenyerie kwĩrutĩra na kũyo gwĩkaga maũndũ mega. Maũndũ maya nĩ magĩrĩru kũna, na nĩ marĩ uumithio harĩ mũndũ o wothe. **9** No rĩrĩ, eheragĩra ngarari cia ũrimũ, na ũhoru wa gũkinyĩra njjarwa, na gũkararania, na mbaara cia ũhoru wa watho, tondũ maũndũ macio matĩrĩ uumithio, na nĩ ma tũhũ. **10** Mũndũ ũrĩa ũtũmaga kũgĩe na nyamũkano-rĩ, mũkaanagie riita rĩa mbere, na rĩa keerĩ. Thuutha wa ũguo, regana nake. **11** Wagĩrĩrwo nĩkũmenya atĩ mũndũ ta ũcio nĩ mwaganu na nĩ mwĩhia; nake we mwene nĩetuĩrĩre ciira. **12** Ndaarĩkia gũtũma Aritema kana Tukiko kũrĩwe, geria ũrĩa ũngĩhota ũuke kũrĩ nĩ gũkũ Nikopoli, tondũ nĩkuo ndũite gũikara ihinda rĩa heho. **13** ĩka ũrĩa wothe ũngĩhota ũteithie Zena ũrĩa wakiri, na Apolo rĩrĩa marĩkorwo marĩ rũgendo-inĩ, na wone atĩ marĩ na indo ciothe iria mabatarĩtio nĩcio. **14** Nao andũ aitũ nĩmemenyerie kũrutaga mawĩra marĩa mega, nĩguo mateithagĩrĩrie mabataro-inĩ ma o mũthenya nĩguo

matigatũũre mũtũũrĩre ũtarĩ na uumithio. **15** Andũ arĩa othe tũrĩ nao nĩmamũgeithia. Geithia andũ arĩa othe matwendete thĩinĩ wa wĩtkio. Wega wa Ngai ũrogĩa na inyui inyuothe.

Filemona

1 Nĩ nĩ Paŭlũ, njohetwo nĩ ūndũ wa Kristũ Jesũ, na Timotheo mūrũ wa Ithe witũ, Tūratũma marũa maya kūrĩ Filemona mūrata witũ ūrĩa twendete na mūruti wĩra hamwe na ithuĩ, **2** na kūrĩ mwarĩ wa Ithe witũ Apufia, o na kūrĩ Arikipo, ūrĩa ūrũagĩrĩra Ūhoro wa Ngai hamwe na ithuĩ, o na kūrĩ kanitha ūrĩa ūcemanagia gwaku mũciĩ. **3** Mũrogĩa na wega na thayũ kuuma kūrĩ Ngai Ithe witũ, na kuuma kūrĩ Mwathani Jesũ Kristũ. **4** Atĩrĩrĩ, rĩrĩa ngũkũrĩrikana mahooya-inĩ makwa-rĩ, nĩnjookagĩria Ngai wakwa ngaatho hĩndĩ ciothe, **5** tondũ nĩnjiguaga ūhoro wa wĩtikio waku thĩinĩ wa Mwathani Jesũ, na ūrĩa wendete andũ arĩa othe aamũre. **6** Nĩhooyaga atĩ ūgĩe na kĩyo rĩrĩa ūkũgwatanĩra nao ūhoro wa wĩtikio waku, nĩgeetha magĩe na ūmenyo wa maũndũ mothe mega marĩa tũrĩ namo thĩinĩ wa Kristũ. **7** Wendani waku nĩũheete gĩkeno kĩnene mũno na ūkanyũmĩrĩria, nĩ tondũ wee, mūrũ wa Ithe witũ, nĩucanjamũrite ngoro cia andũ arĩa aamũre. **8** Nĩ ūndũ wa ūguo-rĩ, o na gũtuĩka no ngwathe ndĩ thĩinĩ wa Jesũ Kristũ, atĩ wĩke ūrĩa wagĩrĩre-rĩ, **9** nĩ kaba ngũthaithe ūwĩke nĩ ūndũ wa wendo. Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, nĩ Paŭlũ o na ndĩ mũthuri mũkũrũ, na ningĩ ndĩ muohe nĩ ūndũ wa Kristũ Jesũ-rĩ, **10** ngũgĩgũthaita nĩ ūndũ wa mūrũ wakwa Onesimo, ūrĩa watuĩkire mūrũ wakwa ndĩ gũkũ kĩoho-inĩ. **11** Mbere iyo ndaarĩ kĩene kũrĩwe, no rĩu nĩatuĩkĩte mũndũ wa bata harĩwe o na harĩ nĩ. **12** Nake nĩngũmũcookia kũrĩwe, na ngĩmũtũma no taarĩ ngoro yakwa mwene ndĩragũtũmĩra. **13** Nĩingĩrendire gũikara nake, nĩgeetha andeithagie handũ-inĩ haku, rĩu njohetwo nĩ ūndũ wa Ūhoro-ūrĩa-Mwega. **14** No ndiendire gwĩka ūndũ o na ūrĩkũ wee ūtetikĩrĩte, nĩgeetha ūndũ o wotho mwega wee ūngĩka ūkorwo ūrĩ wa kwĩyendera no ti wa kũringĩrĩrio. **15** No gũkorwo gĩtũmi gĩa akweherere kahinda kanini-rĩ, nĩgeetha agũcookerera mūtũuranie nake nginya tene, (aiōnios g166) **16** no ndagacooke arĩ o ngombo, no akorwo akĩrite ngombo, acooke arĩ mūrũ wa Ithe witũ mwende mũno. Nĩ wa bata mũno harĩ nĩ, no harĩwe nĩ wa bata makĩria, arĩ ta mũndũ o na ta mūrũ wa Ithe witũ thĩinĩ wa Mwathani. **17** Nĩ ūndũ ūcio angĩkorwo nĩũtuaga tũrĩ rũmwe nawe-rĩ, mwamũkĩre o ta ūrĩa ūngĩnyamũkĩra nĩ mwene. **18** Nake angĩkorwo nĩagwĩkĩte ūũru o na ūrĩkũ, kana hihĩ arĩ na thĩirĩ waku-rĩ, andĩka atĩ thĩirĩ ūcio nĩ wakwa. **19** Nĩ nĩ Paŭlũ ndĩrakwandĩkĩra

na guoko gwakwa mwene. Nĩngakũrĩha thĩirĩ ūcio, o na gũtuĩka ndikwenda kũgweta atĩ o na wee mwene ūrĩ thĩirĩ wakwa. **20** Atĩrĩrĩ, mūrũ wa Ithe witũ, nĩ ingĩenda ngĩe na uumithio uumĩte kũrĩwe thĩinĩ wa Mwathani; canjamũra ngoro yakwa thĩinĩ wa Kristũ. **21** Ndakwandĩkĩra marũa maya ndĩhokete atĩ ndũngĩaga kũnjathĩkĩra, na ngĩmenyaga atĩ nĩũgwĩka o na makĩria ya ūrĩa ngũrĩtie wĩke. **22** Hamwe na ūguo-rĩ, thondekera handũ ha gũikara, tondũ ndĩ na mwĩhoko atĩ nĩndĩtikĩrio njũke kũrĩ inyuĩ nĩ ūndũ wa mahooya marĩa mũhooyagĩra. **23** Epafara, ūrĩa tuohetwo nake nĩ ūndũ wa Kristũ Jesũ, nĩakũgeithia. **24** O na Mariko, na Arisitariko, na Dema, na Luka, arĩa tũrutithanagia wĩra nao, nĩmakũgeithia. **25** Wega wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ ūrogĩa na roho waku.

Ahibirania

1 Matukū-inī ma tene Ngai nīarīrie maithe maitū na tūnua twa anabii maita maingī, na njira mwanya mwanya, **2** no matukū-inī maya ma kūrīgīrīria-rī, ithū nīatwarīrie na njira ya Mūriū, ūrīa aatuire mūgai wa indo ciothe, o we ūrīa thī yothe yombirwo na ūndū wake. (aiōn g165) **3** Mūrūwe-rī, nīwe wonanagia ūkengi wa riiri wake, na nīwe mūhianīre mūkinyanīru kūna wa ūrīa Ngai atarī, ningī nīwe ūnyitīrīrie indo ciothe na kiugo gīake kīrī hinya. Nake aarīkia gūtheria andū mehīa-rī, nīaikarire thī guoko-inī kwa ūrīo kwa Ūnene kūu igūrū. **4** Nī ūndū ūcio agītuika mūnene gūkīra araika, o ta ūrīa rītwa rīria aagaīrwo rīrī inene gūkīra rīao. **5** Nī ūndū-rī, nī mūraika ūrīkū Ngai arī eera atīrī, “Wee nīwe Mūrū wakwa; ūmūthī nīndatuika Thoguo”? O na kana akīmwīra atīrī, “Nī nī ngūtūika Ithe, nake atuīke Mūrū wakwa”? **6** Na ningī-rī, Ngai aarehe irigithathi rīake gūkū thī, oigire atīrī, “Araika othe a Ngai nīmamūinamīrie, mamūhoee.” **7** Akīaria ūhorō wa araika oigire atīrī, “Atūmaga araika ake matuīke huho, nacio ndungata ciake agacitua nīnīmībī cia mwaki.” **8** No ha ūhorō ūkonī Mūriū ekuuga atīrī, “Wee Ngai, gītī gīaku kīa ūnene nīgīgātūūra tene na tene, nakīo kīhooōo nīkīo gīgātūuika mūthīgi wa ūthamaki waku. (aiōn g165) **9** Wee wendete ūthingu no ūgathūūra waganu; nī ūndū ūcio, Ngai, o we Ngai waku, nīakwambaratīe gūkīra athiritū aku othe na ūndū wa gūgūtīrīria maguta ma gīkeno.” **10** Ningī akoiga atīrī, “Wee Mwathani, o kīambīrīria-inī, nīwaarire mīthingi ya thī, o narīo igūrū nī wīra wa moko maku. **11** Icio nīgūthira igaathira, no wee nīgūtūūra ūgaatūūra; igaathira o ta nguo. **12** Ūgaacikūnja o ta ūrīa nguo ndaaya ikūnjagwo; ikaagarūrūka o ta ūrīa nguo igarūrūkaga. No wee ndūgarūrūkaga, na mīaka yaku ndīrī hīndī igaathira.” **13** Nī ūndū-rī, nī mūraika ūrīkū Ngai arī eera atīrī, “Ikara thī guoko-inī gwakwa kwa ūrīo, nginya rīria ngaatūma thū ciaku ituīke gaturwa ka makinya maku”? **14** Githī araika othe ti maroho ma gūtungata, matūmītwo matungatagīre arīa makaagaya ūhonokio?

2 Nī ūndū ūcio-rī, nītwagīrīrwo kūrūmbūiya mūno ūhorō ūrīa twanaigua, nīguo tūtīkaiē gūtūgūgio tweherio kuuma harī guo. **2** Tondū-rī, angīkorwo ūhorō ūrīa waririo nī araika warī mūrūmu-rī, na mūndū o wothe wareganaga na ūhorō ūcio na

akaūremera nīaherithagio o ūrīa kwagīrīire-rī, **3** tūngīkīaga atīa kūherithio tūngīnyarara ūhonokio mūnene ūū? Ūhonokio ūyū, ūrīa waambire kūhunjio nī Mwathani, nīwacookire gwīkīrwo hinya kūrī ithū nī andū arīa maamūguire. **4** Ningī Ngai agīkīra ūhorō ūyū ūira atī nī wa ma na ūndū wa kuonania marūuri na morirū, o na kūrīnga ciama cia mīthemba mūingī, na akīheana iheo cia Roho Mūtheru kūrī andū kūrīngana na wendi wake. **5** Thī rīria tūkwaria ūhorō wayo, araika tio maaheetwo wathani wayo. **6** No nī harī mūndū mūna ūheanite ūira handū hamwe akoiga atīrī: “Mūndū akīrī kī tondū ūikaraga ūkīmwīciiragia, nake mūrū wa mūndū akīrī kī atī nīkīo ūmūmenyagīrīra? **7** Watūmire atigie o hanini aiganane na araika, na ūkīmūhumba thūmbī ya riiri o na gītīo, **8** na ūkīga indo ciothe rungu rwa magūrū make aciathage.” Nake akīga indo ciothe rungu rwa mūndū-rī, hatīrī kīndū o na kīrīkū Ngai aatigire gītārī watho-inī wa mūndū. No rīu tūtīonaga indo ciothe irī watho-inī wa mūndū. **9** No tuonaga Jesū, ūrīa gwa kahinda kanini watūtīwo mūnini gūkīra araika, no rīu ekīrītīwo thūmbī ya riiri na ya gītīo nī tondū nīanyarīrīkire na agīkua, nīgeetha, nī ūndū wa Wega wa Ngai atuīke wa gūcama gīkuū handū ha andū othe. **10** Nīgūkorwo nī kwagīrīire atī Ngai, ūrīa wombire indo ciothe na itūūruga nī ūndū wake-rī, atūme mwambīrīria wa ūhonokio wao aagīrīre kūna kūna na ūndū wa kūnyamario nīguo arehe ciana nyingī riiri-inī wake. **11** Jesū ūrīa ūtūmaga andū matuīke atheru, o hamwe na acio matūtīwo atheru, othe matuīkaga andū a nyūmba īmwe. Nī ūndū ūcio Jesū ndaconokaga akīmeeta arīu na aarī a Ithe. **12** Akoiga atīrī, “Nīngoimbūra rītīwa rīaku kūrī arīu na aarī a Baba; nīngainaga nyīmbo cia gūkūgooca ndī kīūngano-inī.” **13** Ningī akoiga atīrī, “Nī ngūiga mwīhoko wakwa harī Ngai.” O na ningī akoiga atīrī, “Nī ūyū haha, na ciana iria Ngai aaheete.” **14** Kuona atī ciana icio irī na mwīrī na thakame-rī, we o nake aatuīkire o tao mwīrī-inī, nīgeetha na ūndū wa gīkuū gīake ahote kwananga ūrīa ūrī na hinya wa gīkuū, nake nīwe mūcukani, **15** na ohore arīa matūire mohetwo ūkombo-inī matukū mao mothe nī ūndū wa gwītīgīra gīkuū. **16** Nīgūkorwo ti-itherū ti araika ateithagia, no ateithagia rūciarō rwa Ibrahīmu. **17** Na nī ūndū ūcio no nginya angīahaananirio na arīu na aarī a Ithe maūndū-inī mothe, nīguo atuīke mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene ūiyūrītīwo nī tha na mwīhokeku agītungatīra Ngai, na nīguo arute horohio

nĩ undũ wa mehia ma kĩrĩndĩ. 18 Nĩgũkorwo we mwene nĩathĩĩnikire rĩrĩa aageragio-rĩ, nĩahotaga gũteithia andũ arĩa mageragio.

3 Nĩ undũ ũcio, inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ atheru, o inyuĩ mũgwatanĩire ũhoru wa gwĩtwo kũrĩa kuumĩte na igũrũ, mwĩcũranagiei ũhoru wa Jesũ, o we mũtũmwo na mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene ũrĩa tuumbũraga ũhoru wake. 2 We aarĩ mwĩhokeku kũrĩ ũrĩa wamwamũrire, o ta ũrĩa Musa aarĩ mwĩhokeku maũndũ-inĩ mothe ma nyũmba ya Ngai. 3 Jesũ nĩonekanĩte aagĩrĩre kũheo gĩtĩo kĩnene gũkĩra Musa, o ta ũrĩa mwaki wa nyũmba aagĩrĩrwo nĩ gũtĩo gũkĩra nyũmba yo nyene. 4 Nĩgũkorwo nyũmba o yothe nĩrĩ mũndũ ũrĩa wamĩakire, no Ngai nĩwe mwaki wa indo ciothe. 5 Nake Musa, aarĩ mwĩhokeku maũndũ-inĩ mothe ma nyũmba ya Ngai arĩ o ndungata, agakĩrutaga ũira wa maũndũ marĩa makaahewanwo thuutha-inĩ. 6 No Kristũ arĩ Mũriũ aarĩ mwĩhokeku na akarũgamĩrĩra nyũmba ya Ngai. Na ithuĩ tũrĩ nyũmba iyo yake, tũngĩkara tũrũmitie ũmĩrĩru witũ na kĩrĩgĩrĩro kĩrĩa twĩrahagĩra. 7 Nĩ undũ-rĩ, o ta ũrĩa Roho Mũtheru oigaga, atĩrĩ: “Ŭmũthĩ, mũngũigua mũgambo wake, 8 mũtikoomie ngoro cianyu ta hĩndĩ rĩrĩa mwanemeire, andũ makĩĩngeria marĩ kũu werũ-inĩ, 9 kũrĩa maithe manyu maangeririe na makĩndoria, na makĩona cĩko ciakwa, ihinda rĩa mĩaka mĩrongo ĩna. 10 Nĩkĩo ndaarakarĩire rũciarũ rũu, ngĩkiuga atĩrĩ, ‘Ngoro cia andũ aya itururaga hĩndĩ ciothe, na matirĩ maamenya njĩra ciakwa.’ 11 Nĩ undũ ũcio ngĩhĩta na mwĩhĩtwa ndakarĩte, ngiuga atĩrĩ, ‘Matirĩ hĩndĩ magaatoonya kĩhurũko-inĩ gĩakwa.’” 12 Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mwĩmenyererei hatikagĩe o na ũmwe wanyu ũrĩ na ngoro ĩlhagia na ĩtetikagia, ĩrĩa ĩgarũrũkaga, ĩgatigana na Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo. 13 No ũmanagĩrĩriai mũndũ na ũrĩa ũngĩ o mũthenya, o rĩrĩa rĩothe mũthenya ũrĩtagwo Ŭmũthĩ, nĩgeetha gũtikagĩe o na ũmwe wanyu ũkũũmio ngoro nĩ undũ wa kũheenererio nĩ mehia. 14 Tondũ ũcio, tũngĩrũmia wega mwĩhoko ũrĩa twarĩ naguo kuuma o kĩambĩrĩria nginya ithĩrĩro-rĩ, nĩtũgaatuika a kũgwatanĩra hamwe na Kristũ. 15 O ta ũrĩa kwĩrĩtwo, atĩrĩ: “Ŭmũthĩ, mũngũigua mũgambo wake, mũtikoomie ngoro cianyu ta hĩndĩ rĩrĩa mwanemeire.” 16 Nĩ andũ arĩkũ acio maaiguire na makĩmũkararia? Githĩ ti arĩa othe moimĩte Misiri matongoretio nĩ Musa? 17 Ningĩ-rĩ, nĩ andũ arĩkũ aarakarĩire mĩaka iyo mĩrongo ĩna? Githĩ ti

arĩa meehirie, na magĩkua, o arĩa ciimba ciao ciagũire kũu werũ-inĩ? 18 Ningĩ-rĩ, nĩ andũ arĩkũ Ngai ehĩtore na mwĩhĩtwa atĩ gũtirĩ hĩndĩ magaatoonya ũhurũko-inĩ wake, tiga o andũ acio maaregire kũmwathĩkĩra? 19 Tũgakĩona atĩrĩ, matiahotire gũtoonya kuo nĩ undũ wa kwaga gwĩtikia kwao.

4 Nĩ undũ ũcio-rĩ, kuona atĩ kĩranĩro gĩa gũtoonya ũhurũko-inĩ wake kĩrĩ o ho-rĩ, nĩtwĩmenyererei gũtikagĩe o na ũmwe wanyu ũtagagĩkinyĩra. 2 Nĩgũkorwo o na ithuĩ nĩtũhunjĩrio Ŭhoru-ũyũ-Mwega o tao; no ũhoru ũrĩa maaiguire ndũigana kũmaguna, tondũ arĩa maaiguire matiawamũkĩrĩre na wĩtikio. 3 Na rĩrĩ, ithuĩ arĩa twĩtikĩtie nĩ ithuĩ tũtoonyaga kĩhurũko-inĩ kũu, o ta ũrĩa Ngai oigire atĩrĩ, “Nĩ undũ ũcio ngĩhĩta na mwĩhĩtwa ndakarĩte, ngiuga atĩrĩ, ‘Matirĩ hĩndĩ magaatoonya kĩhurũko-inĩ gĩakwa.’” O na gũtuika wĩra wake nĩwathĩrĩte kuuma o rĩrĩa thĩ yombirwo. 4 Nĩgũkorwo nĩ harĩ handũ hana aarĩtie ũhoru wa mũthenya wa mũgwanja, akoiga atĩrĩ: “Nake Ngai akĩhurũka mũthenya wa mũgwanja, agĩtigana na wĩra wake wothe.” 5 O na ningĩ hau mbere nĩoigĩte atĩrĩ, “Matirĩ hĩndĩ magaatoonya ũhurũko-inĩ wakwa.” 6 Nĩtũkuona atĩ nĩ kũrĩ amwe matigaire gũtoonya kĩhurũko-inĩ kũu kĩeranĩrwo, nĩgũkorwo arĩa maahunjĩrio Ŭhoru-ũrĩa-Mwega mbere matiatoonyire tondũ nĩmagire gwathĩka. 7 Nĩ undũ ũcio, o rĩngĩ Ngai akĩamũra mũthenya mũna, akĩwĩta Ŭmũthĩ, thuutha wa matukũ maingĩ gũthira rĩrĩa aaririe na kanua ka Daudi, ta ũrĩa oigĩte hau mbere atĩrĩ: “Ŭmũthĩ, mũngũigua mũgambo wake, mũtikoomie ngoro cianyu.” 8 Tondũ korwo Joshua nĩamaheete ũhurũko-rĩ, Ngai ndangĩacookire kwaria ũhoru wa mũthenya ũngĩ thuutha ũcio. 9 Tondũ ũcio nĩgũtigaire Thabatũ ya kũhurũka ya andũ a Ngai; 10 nĩgũkorwo mũndũ o wothe ũrĩa ũtoonyaga kĩhurũko-inĩ kĩa Ngai o nake nĩahurũkaga agatigana na wĩra wake, o ta ũrĩa Ngai aahurũkire agĩtigana na wĩra wake. 11 Nĩ undũ ũcio, nĩtwĩrutanĩrie na kĩyo gũtoonya ũhurũko-inĩ ũcio, nĩgeetha gũtikanagĩe mũndũ o na ũrĩkũ ũkaagũta nĩ undũ wa kũrũmĩrĩra kĩonereria kĩa ũremi wao. 12 Nĩgũkorwo ũhoru wa Ngai ũrĩ muoyo na ũrĩ hinya. Nĩ mũũgĩ gũkĩra rũhiũ rwa njora rũnooretwo mĩena yeerĩ, ũgatheeca ũkagayũkania muoyo na roho, o na ũkagayania marũngo na maguta marĩa makoragwo mahĩndĩ-inĩ, na ningĩ ũgatuĩra meciiria na matua ma ngoro. 13 Gũtirĩ kĩndũ o na kĩmwe kĩa iria ciombirwo kĩhĩhĩtwo kuuma maitho-

mehitaga na mündū ūria mūnene kūmakīra, naguo mwīhītwa ūgakinīria ūria kwīrītwa, na ūgakinīria ngarari ciothe. 17 Na tondū Ngai nīendaga kuonania hatari nganja kūri agai a maūdū marīa meranīrwo atī itua riake rīria aatuīte rītingīgarūrīka-rī, nīakindirire ūhorō ūcio na mwīhītwa. 18 Ngai eekire ūguo na ūndū wa maūdū meerī matangīgarūrīka, o marīa gūtangīhoteka Ngai aheenanie namo, nīgeetha ithuī arīa tuonete handū ha kūūrīra twīgwatīre kīrīgīrīro kīrīa tūheetwo, tūhote kūūmīrīria mūno. 19 Kīrīgīrīro gīkī tūrī nakīo kīhaana ta nanga ya ngoro, nakīo nī kīrūmu, na nī kīa ma. Nakīo gītoonyaga handū-harīa-haamūre thuutha wa gītama kīrīa kīnene, 20 o harīa Jesū, ūria wathīre mbere iitū, aatoonyire ithenya rīitū. Nake nīatuīkīte mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene o nginya tene, o ta ūria Melikisedeki aatarīi. (aiōn g165)

7 Atīrīrī, Melikisedeki ūcio aarī mūthamaki wa Salemu na mūthīnjīri-Ngai, o Ngai-Ūria-ūrī-Igūrū-Mūno. Nīwe watūngire Iburahīmu akīnūka aarīkia kūhoota athamaki, na akīmūrathima, 2 nake Iburahīmu akīmūhe gīcunjī gīa ikūmi kīa indo ciothe. Rīitwa riake rīgītaūrwo mbere nī kuuga “mūthamaki wa ūthingu”; ningī “mūthamaki wa Salemu” nī kuuga “mūthamaki wa thayū”. 3 Ndaarī na ithe kana nyina, kana kīruka gīake, na ndaarī na kīambīrīria kīa matukū kana mūthia wa muoyo wake, nī ūndū ūcio, we ahaana ta Mūrū wa Ngai, egūtūura arī mūthīnjīri-Ngai nginya tene. 4 Ta mwīciirīe ūria aarī mūnene: Atī o na ithe witū Iburahīmu nīamūgāire gīcunjī gīa ikūmi kīa indo iria aatahīte! 5 Na rīrī, watho uugīte atī andū a rūciaro rwa Lawi arīa matuīkaga athīnjīri-Ngai metagie gīcunjī gīa ikūmi kuuma kūrī andū, ūguo nī kuuga arīū a ithe wao, o na gwatuīka arīū a ithe wao nī a rūciaro rwa Iburahīmu. 6 No mūdū ūcio ndaarī wa rūciaro rwa Lawi, no nīamūkīrīre gīcunjī gīa ikūmi kuuma kūrī Iburahīmu, na akīrathima ūcio werīrwo ciiranīro. 7 Na hatirī nganja atī mūdū ūria mūnini nīwe ūrathimagwo nī ūria mūnene. 8 Tūgakīona atī, mwena ūmwe gīcunjī kīu gīa ikūmi kīunganagio nī andū arīa macookaga gūkuu, na nīo Alawīi; naguo mwena ūcio ūngī, kīrutagīrwo mūdū ūria uumbūrītwo ūhorō wake atī atūūruga o muoyo. 9 O na mūdū no oige atī Lawi, ūcio ūrutagīrwo gīcunjī kīu gīa ikūmi, we mwene nīarutire gīcunjī kīu na njīra ya Iburahīmu, 10 tondū hīndī rīria Melikisedeki aacemanirīe na Iburahīmu, Lawi aarī mūthīmo-inī wa ithe ūcio wa tene. 11 Korwo ūkinyanīru kūna nīūngīonekanire na njīra ya ūthīnjīri

Ngai wa Alawīi-rī, (nī ūndū kīrīndī kīaheirwo watho na njīra iyo), gwakīrī bata ūngī ūrīkū gūūke mūthīnjīri-Ngai ūngī, ūtariī ta Melikisedeki, na ndatuīke ta wa nyūmba ya Harūni? 12 Nīgūkorwo ūhorō wa ūthīnjīri-Ngai ūngīgarūrīrwo-rī, o naguo watho no nginya ūgarūrīrwo. 13 Nake mūdū ūria maūdū maya maarītio nī ūndū wake oimīte mūhīrīga-inī ūngī, ūria gūtārī mūdū wago ūrī watungatīra Ngai kīgongona-inī. 14 Nīgūkorwo nīkūūkaine wega atī Mwathani witū oimire mūhīrīga-inī wa Juda, na ha ūhorō wa mūhīrīga ūcio-rī, Musa ndaigana kuuga ūndū o na ūrīkū ūkonīi athīnjīri-Ngai. 15 Na rīrī, ūhorō ūria twarītīe no ūmenyeke wega makīria angīkorwo mūthīnjīri-Ngai ūngī ūtariī ta Melikisedeki nīonekanīte, 16 ūria ūtuīkīte mūthīnjīri-Ngai, na ti kūringana na mūtugo wa rūciaro rwake, no nī tondū wa ūhoti wa muoyo ūria ūtathiraga. 17 Nīgūkorwo nīkuumbūrītwo atīrī: “Wee ūrī mūthīnjīri-Ngai nginya tene, o ta ūria Melikisedeki aatarīi.” (aiōn g165) 18 Watho wa mbere nītūiganītwo naguo tondū ndwarī na hinya na ūkaaga bata 19 (nīgūkorwo watho ndūrī ūndū watūmire wagīrīre kūna), no nītūheetwo kīrīgīrīro kīega makīria kīrīa gītūhotithagia gūkuhīrīria Ngai. 20 Na ūndū ūyū ndwekirwo hatarī mwīhītwa! Andū acio angī nīmatuīkaga athīnjīri-Ngai hatarī mwīhītwa, 21 nowe aatuīkīre mūthīnjīri-Ngai na mwīhītwa, rīrīria Ngai aamwīrīre atīrī: “Jehova nīehītīte, na ndangīrīcūkwo, akoiga atīrī: ‘Wee ūrī mūthīnjīri-Ngai nginya tene.’” (aiōn g165) 22 Nī ūndū wa mwīhītwa ūyū, Jesū nīatuīkīte mūrūgamīrīri wa kīrīkanīro kīrīa kīega makīria. 23 Ningī-rī, nīgūkoretwo na athīnjīri-Ngai aingī ta acio hau mbere, nīgūkorwo nīmakuuga magakīgīrio gūthīi na mbere na ūtungata ūcio. 24 No tondū Jesū atūūruga muoyo nginya tene-rī, ūthīnjīri-Ngai wake nī wa gūtūūra nginya tene. (aiōn g165) 25 Nī ūndū ūcio nīahotaga kūhonokia kūna arīa othe mokaga kūrī Ngai magereire harī we, nīgūkorwo egūtūūra amathaitanagīrīra. 26 Tondū nī kwagīrīre tūgīe na mūthīnjīri-Ngai mūnene ta ūcio, atūhingagīrīe bata witū, na akorwo arī mūtheru, na atarī ūcuuke, kana rīhia, na aamūranītio na ehia, o na agatūūgīrio igūrū rīa igūrū. 27 We ndekūbatara kūruta magongona mūthenya o mūthenya ta ūria athīnjīri-Ngai anene acio angī meekaga, mbere nī ūndū wa mehīa make mwene, na thuutha ūcio nī ūndū wa mehīa ma kīrīndī. We nīarutire igongona nī ūndū wa mehīa mao ihinda o rīmwe rīa kūigana hīndī rīria eerutire we mwene. 28

Nīgūkorwo watho ūtuaga andū matarī hinya athīnjīri Ngai anene; no mwīhītwa, ūrīa wokire thuutha wa watho, nīwāamūrire Mūrīū, ūrīa ūtuūkīte mwagīrīru kūna nginya tene. (aiōn g165)

8 Atīrīrī, ūhorō ūrīa tūrāaria nī atī: Nī tūrī na mūthīnjīri-Ngai-mūnene, ūrīa ūikarīte thī guokō-inī kwa ūrīo gwa gītī kīa Ūnene kīa ūthamaki wa igūrū, 2 nake nī mūtungatīri wa handū-harīa-haamūre, o kūu hema-inī ya gūtūnganwo īrīa ya ma īrīa yaakirwo nī Mwathani, no ti mūdū. 3 Na rīrī, mūthīnjīri-Ngai mūnene o wothē aathuuragwo nīguo arutage iheo na magongona, na nī ūndū ūcio o nake no nginya akorwo arī na kīndū gīa kūruta. 4 Korwo arī o gūkū thī-rī, ndangīrī mūthīnjīri-Ngai, nīgūkorwo nī kūrī andū arīa marutaga iheo iria ciathanītwo nī watho. 5 Nao matungataga mūhianīre wa handū-harīa-haamūre na kīiruru kīa maūdū marīa marī igūrū. Ūndū ūcio nīguo watūmire Musa atarwo hīndī īrīa eharagīria gwaka Hema-ya-Gūtūnganwo, akīirwo atīrī: “Menyerera wone nīwathondeka indo icio ciothe kūrīngana na mūhianīre ūrīa wonirio ūrī kīrīma-inī.” 6 No rīrī, ūtungata ūrīa Jesū aheetwo nīūkīrīte wao, o ta ūrīa kīrīkanīro kīrīa arī we mūiguithania wakīo gīkīrīte kīrīa gīkūrū, na nīngī kīhaandītwo na cīranīro njega makīria. 7 Nīgūkorwo kīrīkanīro kīa mbere gītangīarī na mahītia, gūtīngīagīire bata wa gwetha kīngī gīa keerī. 8 No Ngai nīoonire andū marī na mahītia, akiuga atīrī: “Matukū nīmarooka, rīrīa ngaarīkanīra kīrīkanīro kīerū na nyūmba ya Isiraeli, o hamwe na nyūmba ya Juda, nīguo Mwathani ekuuga. 9 Nakīo kīrīkanīro kīu gītīkahaana ta kīrīkanīro kīrīa ndaarīkanīire na maithe mao ma tene rīrīa ndaamanyiitire na guoko, ngīmatongoria, ngīmaruta būrīri wa Misiri, na tondū matiigana gūikara marī ehokeku harī kīrīkanīro gīakwa, na nīi ngīmahutatīra, ūguo nīguo Mwathani ekuuga. 10 Gīkī nīkīo kīrīkanīro kīrīa ngaarīkanīra na nyūmba ya Isiraeli ihinda rīu rīathira, nīguo Mwathani ekuuga. Nīngēkīra watho wakwa mecīria-inī mao, na nīngī ndīwaandīke ngorō-inī ciao. Na nīi ngaatuīka Ngai wao, nao matuīke andū akwa. 11 Gūtīgacooka gūkorwo na mūdū ūkūruta ūrīa ūngī, kana mūdū arute mūrū wa ithe amwīre atīrī, ‘Menyana na Mwathani,’ tondū andū othe nīmagakorwo maamenyete, kuuma ūrīa mūnini mūno wao nginya ūrīa mūnene. 12 Nīgūkorwo nīngamarekera waganu wao, na ndīgacooka kūrīrikana mehīa mao.” 13 Na rīrī, rīrīa ekwarīa ūhorō wa

kīrīkanīro kīerū-rī, nīgūtua aatuire kīrīa kīa mbere gīkūrū; na kīndū o gīothe kīrakūra-rī, gītūikaga gīa gūthira, gīkabuīria o biū.

9 Rīu-rī, kīrīkanīro kīrīa kīa mbere nī kīarī na mawatho maakonīi ūhorō wa kūhooya Ngai, o na nīngī nī kwarī na handū-harīa-haamūre gūkū thī. 2 Nī kwarī na hema yathondeketwo, na kanyūmba kayo ka mbere nī haarī na mūtī ūrīa wa gūcuuria matawa, na metha, na mīgate īrīa mīamūre; hau nīho heetagwo “Handū-harīa-Hatheru.” 3 Thuutha wa gītama gīa keerī haarī na kanyūmba geetagwo, “Handū-harīa-Hatheru-Mūno,” 4 na hau nīho haarī kīgongona gīa thahabu gīa gūcinīrwo ūbumba, na nīho haarī ithandūkū rīa kīrīkanīro rīrīa rīahumbīrītwo na thahabu kūdū guothe. Thīinī wa ithandūkū rīu nī haarī na nyūngū ya thahabu yarī na mana, na rūthanju rwa Harūni rūrīa rwathundūkīte, na ihengere cia mahiga iria ciandīkītwo. 5 Igūrū wa ithandūkū rīu nī haarī na akerubi a Rīiri, mahumbīrīte gītī-gīa-tha. No rīu tūtīngīhota gūtaarīria wega rīu ūhorō wa kīndū o kīndū. 6 Nacio indo ciothe ciarīkia kūbangwo ūguo-rī, athīnjīri-Ngai nao maatoonyaga kanyūmba kau ka mbere hīndī ciothe nīguo marute wīra wao wa ūtungata. 7 No rīrī, mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene nowe wiki watoonyaga kanyūmba karīa ga thīinī, na aatoonyaga o ihinda o rīmwe mwaka, na ndangīatoonyire atakuūite thakame ya kūruta igongona nī ūndū wake mwene na nī ūndū wa mehīa ma andū marīa meekīte matekūmenya. 8 Ūndū ūyū nīguo Roho Mūtheru oonanagia naguo atī njīra ya gūtoonya Handū-harīa-Hatheru-Mūno ndiakoretwo īguūranīirio ihinda rīrīa rīothe hema ya mbere yarī ho. 9 Gīkī gīkīrī o kīonereria kīa matukū maya tūrī, atī maruta na magongona marīa maarutagwo matingīahotire gūtheria thamiri ya mūdū ūrīa mūhooi Ngai. 10 Maūdū macio makonīi o ūhorō wa kūrīa na kūnyua, na magongona ma mīthemba mīingī ya gwītheria na mawatho ma na igūrū tu, marīa maathanītwo mekagwo nginya ihinda rīrīa maūdū makeerūho rīgaakinya. 11 Rīrīa Kristū okīre arī mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene wa maūdū mega marīa marī kuo-rī, nīagereire hema-inī īrīa nene na nginyanīru īrīa itathondeketwo na moko ma andū, naguo ūguo nī kuuga ti ya mūmbīre wa thī īno. 12 Ndaatoonyire na ūndū wa thakame ya mbūrī na njāū; nowe aatoonyire Handū-harīa-Hatheru-Mūno

riita o rīmwe rīa kūigana na ūndū wa thakame yake we mwene, arikítie gūkūūra andū na ūkūūri ūrīa ūtagaathira. (aiōnios g166) **13** Thakame ya mbūri na ndegwa, na mūhu wa moorī icinítwo, ciaminjaminjīrio arīa marī na thaahu, nīciamatheragia na ikaniina thaahu mīrī yao. **14** Githī thakame ya Kristū, ūrīa werutire arī igongona rītarī kaūūgū harī Ngai nī ūndū wa Roho wa tene na tene, ndīngīgītheria thamiri ciitū makīria nīguo itigane na ciiko iria cierekagīria mūndū gīkuū-inī, nīguo tūtungatagīre Ngai ūrīa ūtūūruga muoyo! (aiōnios g166) **15** Nī ūndū ūcio-rī, Kristū nīwe mūguithania wa kīrīkanīro kīerū, nīguo arīa metītwo mahote kūgairwo igai rīrīa rīranīrwo rītagaathira, kuona atī rīu nīakuūte arī mūkūūri wa kūmakūūra kuuma mehīa-inī marīa meekītwo kīrīkanīro-inī kīrīa kīa mbere. (aiōnios g166) **16** Tondū ha ūhorō ūkonīī kwīgaya-rī, nī kwagīrīre kūmenyeke wega atī ūcio wīgāite nīakuūte, **17** nī ūndū kwīgaya kūgīaga na hinya rīrīa mūndū ūrīa wīgāite aarīkia gūkuu; kwīgaya gūtīrī hinya rīrīa rīothe ūrīa wīgāite arī muoyo. **18** Ūguo noguo o nakīo kīrīkanīro kīa mbere gītīngīagīre na hinya hatarī thakame. **19** Hīndī īrīa Musa aarīkirie kūhe andū othe maathani mothe marīa maandīkītwo watho-inī-rī, nīoire thakame ya njaū, o hamwe na maaī, na guoya mūtune, na mathīgī ma mūthobi akīminjaminjīria ibuku rīa gīkūnjo o na andū othe. **20** Akīmeera atīrī, “Īno nīyo thakame ya kīrīkanīro, kīrīa Ngai amwathīte mwathīkagīre.” **21** Ningī o ūndū ūmwe, akīminjaminjīria Hema-ya-Gūtūnganwo thakame o hamwe na indo iria ciothe ciahūthagīrwo gūtūngatīra Ngai nacio. **22** Na ti-itherū, kūringana na watho hakuhī indo ciothe itheragio na thakame, na hatarī gūtūtwo gwa thakame-rī, gūtīrī kūrekerwo kwa mehīa. **23** Nī ūndū ūcio, nī kwagīrīre mīhaano ya indo iria irī igūrū itheragio na magongona macio, no indo cia igūrū cio nyene itheragio na magongona mega kūrī macio. **24** Nīgūkorwo Kristū ndaatoonyire handū-harīa-haamūre haakītwo na moko ma andū hahaaanaine na handū harīa ha ma; nowe aatoonyire igūrū kuo kwene, kūrīa rīu arūgamīte mbere ya Ngai nī ūndū witū. **25** O na ndaatoonyire igūrū nīguo erutage igongona kaingī kaingī ta ūrīa mūthīnjīri-Ngai mūnene aatoonyaga Handū-harīa-Hatheru-Mūno o mwaka arī na thakame ītarī yake mwene. **26** Kūngīrī ūguo-rī, Kristū angītūūruga anyariiragwo kuuma rīrīa thī yombirwo. No rīu, matukū-inī maya ma kūrigīrīria, nīaguūranīrio riita rīmwe rīa kūigana nīguo eherie

wīhīa na ūndū wa kwīruta atuīke igongona we mwene. (aiōn g165) **27** Na o ta ūrīa gūtūitwo atī andū makuage o riita rīmwe, na thuutha wa ūguo magatūrwo ciira-rī, **28** ūguo no taguo Kristū aarutirwo igongona riita o rīmwe nīguo eherie mehīa ma andū aingī; nake nīakaguūranīrio riita rīa keerī, no tigeetha akuue mehīa, no nīgeetha arehere arīa mamwetagīrīra ūhonokio.

10 Rīu-rī, watho no kīruru kīa maūndū mega marīa magooka, no ti mūhianīre wa maūndū marīa mo mene. Nī ūndū ūcio watho ndūngīhota gūtūma magongona marīa marutagwo o mwaka o mwaka mategūtīgīthīrio matūme andū arīa mookaga kūhooya Ngai magīrīre kūna. **2** Tondū korwo nī kwahotekire-rī, githī magongona macio matingīagītīgīre kūrutagwo? Nīgūkorwo arīa maahooyaga nīmangīatheretio rīmwe rīa kūigana, na matingīacookire gwīcuukīra mehīa ma. **3** No rīrī, magongona macio maarī ma kūrīrīkanania mehīa mwaka o mwaka, **4** tondū gūtīngīhoteka thakame ya ndegwa na ya mbūri yeherie mehīa. **5** Nī ūndū ūcio, hīndī īrīa Kristū ookire gūkū thī, oigire atīrī: “Wee ti magongona na maruta weriragīria, no nī mwīrī wahaarīrīrie; **6** ndwakenirio nī maruta ma njino, o na kana maruta ma kūhoroheria mehīa. **7** Hīndī īyo ngiuga atīrī, ‘Nī ūyū haha, o ta ūrīa ūhorō wakwa wandīkītwo ibuku-inī rīa gīkūnjo, atīrī: njūkīte gwīka wendi waku, Wee Ngai.’” **8** Mbere oigire atīrī, “Magongona na maruta, na maruta ma njino, o na maruta ma kūhoroherio mehīa, ti mo weriragīria, o na kana ūgakenio nīmo” (o na gūtūka watho nīwaathanīte marutagwo). **9** Ningī akiuga atīrī, “Nī ūyū haha, njūkīte gwīka wendi waku.” Eheragia ūhorō wa mbere nīguo ahaande ūcio wa keerī. **10** Na nī ūndū wa kwenda kūu-rī, nītūtūitwo atheru nī ūndū wa igongona rīa mwīrī wa Jesū Kristū rīrīa aarutire ihinda rīmwe rīa kūigana. **11** Mūthenya o mūthenya mūthīnjīri-Ngai o wothē arūgamaga na akaruta mawīra make makonīī kīrīa kīa Ngai, agakīrūta magongona o ro macio kaingī kaingī, no nī magongona matangīhota kweheria mehīa. **12** No rīrī, mūthīnjīri Ngai ūyū aarīkia kūrūta igongona rīmwe rīa kūigana rīa kweheria mehīa, nīaīkarire thī guoko-inī kwa ūrīo kwa Ngai. **13** Kuuma hīndī īyo nīatūūruga etereire o nginya rīrīa thū ciake igaatuuo gaturwa ka makinya make, **14** nī tondū na ūndū wa igongona rīu rīmwe, nīatūmīte arīa maratuuo

atheru magĩrĩre kũna nginya tene. **15** O nake Roho Mũtheru nĩatumbũragĩra ũhoru ũyũ. O mbere akoigwa atĩrĩ: **16** “Gĩkĩ nĩkĩo kĩrĩkanĩro kĩrĩa ngaarĩkanĩra nao thuutha wa matukũ macio, ũguo nĩguo Mwathani ekuuga. Nĩngekĩra mawatho makwa ngoro-inĩ ciao, na ndĩmaandĩke meciiria-inĩ mao.” **17** Nĩngĩ agacooka akoigwa atĩrĩ: “Ndigacooka kũrĩrikana mehĩa mao na ciĩko ciao cia ũremi o rĩ o rĩ.” **18** Na rĩrĩ, mehĩa marĩkia kũrekanĩrwo-rĩ, gũtingĩcōoka kũrutwo igongona rĩngĩ rĩa kweheria mehĩa. **19** Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a lthe witũ, kuona atĩ tũrĩ na mwĩhoko wa gũtoonya Handũharĩa-Hatheru-Mũno, na ũndũ wa thakame ya Jesũ, **20** tondũ nĩatũhingũrĩre njĩra njerũ na rĩrĩ muoyo ya kũhĩtũkĩra gĩtambaya-inĩ, nakĩo nĩkĩo mwĩrĩ wake, **21** na kuona atĩ nĩ tũrĩ na mũthĩnjĩri-Ngai mũnene mũno ũrĩa ũrũgamĩrĩre nyũmba ya Ngai-rĩ, **22** nĩtũkuhĩrĩre Ngai tũrĩ na ngoro itarĩ na ũhinga, na tũiyũrĩtwo nĩ wĩtikio kũna, nacio ngoro ciitũ iminjaminjĩrio nĩguo tũtherio thamiri ciitũ ciage ũcuuke nayo mĩrĩ iitũ ithambĩtio na maaĩ matheru. **23** Nĩngĩ nĩtũrũmiei ũhoru wa kĩrĩgĩrĩro kĩrĩa tuumbũraga tũtegũthangania, nĩgũkorwo ũrĩa wĩranĩire kĩranĩro kĩu nĩ mwĩhokeku. **24** Hamwe na ũguo, nĩtwĩcũũranie ũrĩa tũngĩarahũrana o mũndũ na ũrĩa ũngĩ ũhoru-inĩ wa kwendana na gwĩka ciĩko njega. **25** Na nĩngĩ tũtigatige kũnganaga hamwe, ta ũrĩa andũ amwe mamenyerete gwĩkaga, no nĩtũmanagĩrĩriei mũndũ na ũrĩa ũngĩ, na makĩria mũno tondũ wa ũrĩa mũkuona atĩ Mũthenya ũcio nĩũrahũrĩria. **26** Tondũ tũngĩthĩ na mbere na kwĩhia na ũtũrika thuutha wa kũmenya ũhoru-ũrĩa-wa-ma-rĩ, gũtirĩ na igongona rĩngĩ rĩa kweheria mehĩa rĩtigaire, **27** tiga o gweterera tũrĩ na guoya ciira o na mwaki ũrĩrĩmbũkaga ũrĩa ũkaaniina thũ cia Ngai. **28** Mũndũ ũrĩa wothe wareganaga na watho wa Musa ooragagwo atekũiguĩrwo tha na ũndũ wa ũira wa andũ eerĩ kana atatũ. **29** Mũgwĩciiria mũndũ aagĩrĩrwo nĩkũherithio mũno makĩria atĩa, ũrĩa ũrangĩrĩrie Mũrũ wa Ngai thĩ, na agatua atĩ thakame ya kĩrĩkanĩro rĩria aatheretio nayo ti theru, na agacooka akaruma Roho ũrĩa ũheanaga wega wa Ngai? **30** Nĩgũkorwo nĩtũũĩ ũrĩa woigire atĩrĩ, “Kũrĩhanĩria nĩ gwakwa, na nĩ nĩ ngarĩhanĩria,” na nĩngĩ akiuga atĩrĩ, “Mwathani nĩwe ũgaatũira andũ ake ciira.” **31** Nĩ ũndũ wa kũguoyohia mũno mũndũ gũkumbatwo nĩ Ngai ũrĩa ũrĩ muoyo. **32** Rirĩkanai matukũ ma tene thuutha wanyu kwarĩrwo nĩ ũtheri, ũrĩa mweyũmĩrĩrie mbaara nene rĩria mwanĩrĩragwo. **33** Mahinda mamwe

mwanĩrĩragwo mbere ya kĩrĩndĩ mũkĩrumagwo; na mahinda mangĩ nĩmwanyĩtanagĩra na arĩa meekagwo ũguo. **34** Nĩngĩ nĩmwaiugagĩra arĩa mohetwo njeera tha, na mũgetikagĩra gũtunywo indo cianyu mũkenete, tondũ nĩmwamenyete atĩ inyũĩ mwarĩ na ũtonga ũngĩ mwega makĩria na wa gũtũura. **35** Nĩ ũndũ ũcio, mũtigate ũmĩrĩru ũcio wanyu; nĩgũkorwo nĩũkamũrehere uumithio mũnene. **36** Mwanĩrĩrwo nĩgũkĩrĩria, nĩguo mwarĩkia gwĩka ũrĩa Ngai endaga, mũkaamũkĩra kĩrĩa eeranĩire. **37** Nĩgũkorwo kahinda kanini gaathira-rĩ, “Ūrĩa ũroka nĩegũka, na ndegũtũira. **38** No mũndũ wakwa ũrĩa mũthingu agaatũura muoyo nĩ ũndũ wa gwĩtikia. Na angĩgacooka na thuutha, ngoro yakwa ndĩgakenio nĩwe.” **39** No ithũĩ tũtirĩ a thiritũ ya arĩa macookaga na thuutha makora, no tũrĩ a thiritũ ya arĩa metĩkagia, makahonokio.

11 Rĩu-rĩ, gwĩtikia nĩkũgĩa na ma ya maũndũ marĩa twĩrĩgĩrĩre, na kũmenya na ma atĩ maũndũ marĩa tũtonaga marĩ ho. **2** ũndũ ũcio nĩguo watũmire andũ arĩa maarĩ kuo tene magathĩrĩrio. **3** Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, nĩtũmenyaga atĩ thĩ yothe yombirwo na kiugo kĩa Ngai, na nĩ ũndũ ũcio indo iria cionagwo itiathondekirwo kuuma kũrĩ indo iria cionekanaga. (aiōn g165) **4** Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, Habili nĩarutũire Ngai igongona rĩega gũkĩra rĩa Kaini. Na nĩ ũndũ wa gwĩtikia nĩagathĩrĩrio ta mũndũ mũthingu rĩria Ngai aaheanire ũira mwega nĩ gwĩtikĩra maruta make. Na nĩ ũndũ wa gwĩtikia o na rĩu no aaragia o na gũtuika nĩakuire. **5** Na ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, Enoku nĩheririo mũtũũrĩre-inĩ ũyũ, nĩguo ndagacame gĩkuũ; na ndacookire kuonwo tondũ Ngai nĩamweheririe. Nĩgũkorwo ataneherio, nĩagathĩrĩrio atĩ aarĩ mũndũ wakenagia Ngai. **6** Na rĩrĩ, gũtarĩ na wĩtikio gũtingĩhoteka gũkenia Ngai, tondũ mũndũ ũrĩa wothe ũũkaga harĩ we no nginya etikie atĩ nĩ kũrĩ Ngai, na atĩ nĩwe ũheaga arĩa othe mamũcaragia na kĩyo iheo ciao. **7** Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, hĩndĩ rĩa Nuhu aamenyithirio ũhoru wa maũndũ marĩa matoonekete-rĩ, nĩakire thabina arĩ na wĩtigiri wa ngoro nĩguo ahonokie andũ a nyũmba yake. Nĩ ũndũ wa gwĩtikia gwake nĩatuũrĩre thĩ ciira, na agĩtuika mũgai wa ũthingu ũrĩa uumanaga na gwĩtikia. **8** Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, Iburahĩmu rĩria eetirwo athĩ bũrũri ũrĩa aaheagwo ũtuĩke igai rĩake, nĩathikire na agĩthĩ, o na akorwo ndaamenyaga kũrĩa aathĩaga. **9** Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, agĩtuika mũtũũri bũrũri-inĩ wa kĩranĩro ahaana ta mũgeni bũrũri-inĩ wene; aatũũraga hema-inĩ, o ũndũ ũmwe na Isaaka

na Jakubu, arĩa maarĩ agai a kīranĩro kīu hamwe nake. **10** Nĩgũkorwo nĩataanyaga kuona itũũra rĩrĩ na mĩthingi mĩrũmu, rĩrĩa mũthondeki na mwaki warĩo nĩ Ngai. **11** Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, Iburahĩmu, o na gũtuika nĩatindikĩte matukũ, nake Sara aarĩ thaata, nĩahotithirio gũtuika ithe wa mwana tondũ nĩatuĩte atĩ Ūrĩa weranĩre kīranĩro kīu aarĩ mwĩhokeku. **12** Na nĩ ũndũ ũcio kuuma harĩ mũndũ ũyũ ũmwe, o na aarĩ ta mũndũ mũkuũ-rĩ, gũgĩciarwo njiaro nyingĩ o ta njata cia igũrũ, o na ta mũthanga ūrĩa ũtangĩtarĩka ũrĩ hũgũrũ-inĩ cia iria. **13** Andũ aya othe maatũũrĩre marũmĩtie wĩtikio nginya rĩrĩa maakuire. Matiigana kũhingĩrio maũndũ marĩa meerĩrwo; no nĩmamonaga marĩ o kũraya na makamakenera. Nao nĩmoimbũraga atĩ o nĩ ageni na agendi gũkũ thĩ. **14** Andũ arĩa moigaga maũndũ ta macio monanagia atĩ nĩ gwetha methaga bũrũri ūrĩa ũrĩ wao kĩũmbe. **15** Korwo nĩmeeciiragia ũhoru wa bũrũri ūrĩa moimĩte-rĩ, nĩ mangĩagĩte na mweke wa gũcooka kuo. **16** Handũ ha ũguo, o meeriragĩria bũrũri mwega kũrĩ ũcio, naguo nĩ bũrũri wa igũrũ. Nĩ ũndũ ũcio Ngai ndaconokaga gwĩtwo Ngai wao, nĩgũkorwo nĩahaarĩrie itũũra inene nĩ ũndũ wao. **17** Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, Iburahĩmu, rĩrĩa aageririo nĩ Ngai, nĩarutire Isaaka atuĩke igongona. ũcio werĩrwo ciiranĩro nĩahaarĩrie kũruta mũrũ wake wa mũmwe igongona, **18** o na gũtuika Ngai nĩamwĩrite atĩrĩ, “Rũciaro rũrĩa rũgeetanio nawe rũkoima harĩ Isaaka.” **19** Iburahĩmu nĩatuĩte na ngoro atĩ Ngai no ariũkie mũndũ mũkuũ, na nĩ ũndũ ũcio no kwĩrwo na ngerekano atĩ nĩacookeirio Isaaka ta oimĩte kũrĩ arĩa akuũ. **20** Na ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, Isaaka nĩarathimire Jakubu na Esaũ akĩratha ũhoru wa matukũ mao ma thuutha. **21** Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, Jakubu, rĩrĩa aarĩ hakahĩ gũkua, nĩarathimire ariũ a Jusufu, o mũndũ riita rĩake, na akĩhooya Ngai enyiitĩrĩre mũthĩgi wake. **22** Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, Jusufu, nake, ihinda rĩake rĩa mũthia rĩakuhĩrĩria, nĩaririe ũhoru wa gũthaama kwa andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri, na agĩathana ũhoru ũkonĩ mahĩndĩ make. **23** Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, aciari a Musa nĩmamũhithire ihinda rĩa mĩeri itatũ kuuma aaciirwo tondũ nĩmoonire aarĩ mwana mwega, na matietigĩrĩre watho wa mũthamaki. **24** Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, Musa rĩrĩa aatuĩkire mũndũ mũgima nĩaregire gwĩtwo mũrũ wa mwarĩ wa Firaũni. **25** Nĩathuurire kũnyariiranĩrio hamwe na andũ a Ngai, handũ ha gwĩkenia na mĩago ya wĩhia ya ihinda inini. **26** We nĩatuire atĩ kũmenwo nĩ ũndũ wa Kristũ

nĩ uumithio mũnene gũkĩra ũtonga wa Misiri, nĩ tondũ nĩacũthagĩrĩria gũkaahero kĩheo. **27** Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, nĩoimire Misiri ategwĩtigĩra marakara ma mũthamaki; nĩakĩrĩrĩrie tondũ nĩoonire Ūrĩa ũtonekaga. **28** Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, nĩarũmirie gĩathĩ kia Bathaka na ũhoru wa kũminjaminjanĩrio gwa thakame, nĩguo mwanangi wa marigithathi ndakae kũhutia marigithathi ma andũ a Isiraeli. **29** Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, andũ nĩmatuũkanĩrie Iria Itune taarĩ thĩ nyũmũ maagereire; no rĩrĩa andũ a Misiri maageririe gwĩka ũguo, makĩrandanio nĩ maaĩ. **30** Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, thingo cia Jeriko nĩciagũire andũ maarĩkia gũcithiũrũrũka matukũ mũgwanja. **31** Nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, mũmaraya ūrĩa wetagwo Rahabu, tondũ wa kũnyia athigaani ũgeni, ndoraganĩrio na andũ arĩa maarĩ aremi. **32** Ingiuga atĩa ũngĩ? Ndirĩ na ihinda rĩa kũheana ũhoru wa Gideoni, na wa Baraka, na wa Samusoni, na wa Jefitha, na wa Daudi, na wa Samũeli, o na wa anabii, **33** acio othe nĩ ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, nĩmatoririe mothamaki, na magĩka maũndũ ma kĩhooto, na makĩngwatĩra kĩrĩa kĩeranĩrwo; nao makĩhinga mĩrũũthi tũnua, **34** na makĩhorĩa mwaki warĩrĩmbũkaga, na makĩhonokio matikaniinwo na rũhiũ rwa njora; ũhinyaru wao wagarũrwo ũgĩtuika hinya; ningĩ maarũire na ũcamba mbaara-inĩ na magĩtooria mbũtũ cia ita cia ndũrĩrĩ ingĩ. **35** Nao andũ-a-nja makĩrũkĩrio andũ ao arĩa maakuĩte, magĩcooka muoyo. Andũ angĩ nao nĩmaregire kũrekererio, makĩnyariirwo nĩgeetha makaariũkio magĩe na muoyo mwega makĩria. **36** Andũ angĩ nĩmanyũrũrĩrio na makĩhũrwo na iboko, o na angĩ makĩohwo na mĩnyororo na magĩkio njeera. **37** Nĩmahũũrwo na mahiga; o na magĩatũranio na thoo maita meerĩ; ningĩ makĩũragwo na hiũ cia njora. Maathiiaga mehumbĩte njũa cia ng'ondũ na cia mbũri, na marĩ ngĩa, na makanyariirwo, o na magekagwo ũũru; **38** thĩ ndĩamaagĩrĩre. Moorũũraga werũ-inĩ na irĩma-inĩ, o na ngurunga-inĩ na miungu-inĩ ya thĩ. **39** Andũ aya othe nĩmagathĩrĩrio nĩ ũndũ wa wĩtikio wao, no gũtirĩ o na ũmwe wao wahingĩrio kīranĩro kīrĩa kīeranĩrwo. **40** Ngai nĩatũhaarĩrie ũndũ mwega makĩria nĩgeetha andũ acio matigatuuo aagĩrũrũ ithuĩ tũtarĩ hamwe nao.

12 Nĩ ũndũ ũcio, kuona atĩ nĩtũrigicĩrio nĩ aira aingĩ ũguo mahaana ta itu inene-rĩ, nitwĩyaũrei kĩrĩa gĩothe gĩtũritũhĩre, o na wĩhia ūrĩa ũtũrigicaga

mūno, na tūgīteng'ere ihenya rīria tūgīrwo mbere iitū tūkirīrīrie. 2 Nītūcūthīrīrie Jesū, ūria mwambīrīria na mūkinyanīria wa gwītīkia gwitū, ūria nī ūndū wa gīkeno kīria aigīrwo mbere yake-rī, nīoomīrīrie kwambwo mūtharaba-inī, atekūūria gūconorwo, na rīu aikarīte thī guoko-inī kwa ūrio gwa gītī kīa ūnene kīa Ngai. 3 Rīu-rī, cūraniai ūhoru wa ūcio wakīrīrīrie ngarari nyingī ūguo kuuma kūrī andū ehia, nīgeetha mūtikananoge kana mūrwo nī hinya. 4 Inyuī mūkīgiana na mehīa-rī, mūtīrī mūrārūa o nginya mūgaita thakame. 5 Na nīmūriganīrwo nī kiugo gīa kūmūmīrīria kīria kīmwaragīria ta ciana ciake, atīrī: “Mūrū wakwa, ndūkahūthie irūithia rīa Mwathani, o na ndūkoorwo nī hinya hīndī īria egūgūkūma, 6 nīgūkorwo Mwathani nīarūithagia arīa endete, na akaherithia ūria wothe etikīrīte atuīke mwana wake.” 7 Inyuī kiragīrīriai mathīna marī taarī irūithia; nīgūkorwo Ngai aramwīka ūguo ta mūrī ciana ciake. Nī ūndū-rī, nī mwana ūrīkū ūtarūithagio nī ithe? 8 Mūngīkīaga kūrūithio (na gūtīrī mūdū ūtarūithagio), inyuī mūkīrī ciana cia mūtumia wa njīra, no tī ciana ciake. 9 Nīngī-rī, ithuothe twanakorwo na maithe maitū marīa maatūciarire na mūciarīre wa mwīrī, arīa maatūrūithagia na ithuī tūkamatiā nī ūndū wa ūguo. Tūkiāgīrīre kwīnyīhīria atīa Ithe wa maroho maitū nīguo tūtūūre muoyo! 10 Maithe maitū nīmatūrūithirie gwa kahinda kanini o ta ūria moonaga kwagīrīre; no Ngai atūrūithagia tūteithike, nīguo tūgwatanīre nake ūtheru wake. 11 Gūtīrī irūithia rīonekaga rī rīega ihinda-inī ta rīu, tīga rīrī rīa o ruo. No thuutha-inī-rī, nīrīciaraga magetha ma ūthingu na thayū harī andū arīa merutaga narīo. 12 Nī ūndū ūcio-rī, tambūrūkīai moko manyu marīa macunjurīte, na maru manyu marīa maregeru nīguo magīe hinya. 13 “Rūngarīai njīra cia magūrū manyu,” nīgeetha ūria ūthuaa ndakae kuonja, no nī kaba ahonio. 14 Mwīrutanīriei mūno gūikarania na andū othe na thayū, na gūtuīka atheru; tondū hatarī ūtheru-rī, gūtīrī mūdū ūkoona Mwathani. 15 Menyererai gūtīkagīe mūdū o na ūmwe wanyu ūkwaga gūkinyīrwo nī Wegā wa Ngai, na mūtīgetīkīrie ūndū mūrū ūhaana ta mūrī wa mūtī mūrūrū ūkūre thīnī wanyu, ūcooke kūrēhe thīna na ūthaahie andū aingī. 16 Tīgīrīrai nīmuona atī gūtīrī o na ūmwe wanyu mūhūūrī maraya, kana mūdū ūtetīgīrīte Ngai ta Esaū, ūria wendīrie igai rīa ūrīgīthathi wake nī ūndū wa irīo cia irīa rīmwe. 17 Thuutha-inī, ta ūria mūū,

hīndī īria eendire kūgaya kīrathimo gīake, nīaregīrwo. Ndaahotire kuona kamweke ga kwīrīra, o na gwatuīka nīacarīrie kīrathimo kīu na maithori. 18 Mūtīūkīte kīrīma-inī kīria kīngīhutio, na kīria kīraakana mwaki; o kīu kīrī na nduma, na gīgathimba, o na kīrī na kīhuhūkano; 19 nīngī kūrīa kūrī mūgambo wa coro, o na kana mūgambo waragia na ciugo irīa arīa maacīgūire maathaitanire matikaheo ūhoru ūngī o na ūmwe, 20 tondū matīngīomīrīrie ūria gwathanītwo, atīrī; “O na nyamū īngīhutia kīrīma kīu, no nginya ihūūrwo na mahiga ikue.” 21 Handū hau haarī na ūndū wa kūguoyohīa mūno, ūū atī Musa nīoigire atīrī, “Nīndīrainaina mūno nī guoya.” 22 No inyuī mūtīkīte Kīrīma-inī gīa Zayuni, itūūra inene rīa Ngai ūria mūtūūra muoyo, na nīrīo Jerusalemu ya Igūrū. Nīmūtīkīte kīūngano-inī gīa gīkeno kīrī arāika ngiri na ngiri, 23 kūrī kanitha wa marīgīthathi, arīa marītwa mao maandīkītwo kūrīa Igūrū. Mūtīkīte kūrī Ngai, ūria mūtūūrī andū othe ciira, na kūrī maroho ma andū arīa athīngu matuīkīte akīnyanīru kūna, 24 na kūrī Jesū ūria mūīgūithania wa kīrīkanīro kīria kīerū, o na kūrī thakame īria yakūminjāminjanīrio īria yaragia kiugo kīega gūkīra thakame ya Habīli. 25 Menyererai mūtīkarege ūria ūkwaria. Angīkorwo matiigana gwīthara hīndī īria maaregīre ūria wamakaanagia arī gūkū thī-rī, gīthī ithuī tūtingīkīaga o makīria gwīthara, tūngīkīhutatīra ūria ūtūkaanagia arī igūrū? 26 Hīndī īyo-rī, mūgambo wake nīwainainīrie thī, no rīu nīeranīre akoīga atīrī, “Ihinda rīngī to thī iiki ngainainia, no nīngainainia igūrū o narīo.” 27 Ciugo ici, “ihinda rīngī,” ironania kweherio gwa kīria kīngīenyenyeka, nacio nī indo irīa ciūmbītwo, nīgeetha kīria gītāngīenyenyeka gītūūre. 28 Nī ūndū ūcio tondū tūramūkīra ūthamaki ūtāngīenyenyeka-rī, nītūcookeīe ngaatho na tūhooyage Ngai na njīra īria yagīrīre, tūkīmūtīaga na tūkīmwtīgagīra, 29 nīgūkorwo “Ngai witū nī mwaki ūniinanaga.”

13 Ikaragai mwendaine ta arīu na aarī a Ithe witū. 2 Mūtīkanarīganīrwo nīgūtuga ageni, nī ūndū andū amwe tondū wa gwīka ūguo maananyīita arāika ūgenī matekūmenya. 3 Rīrīkanagai andū arīa mohetwo o ta muohetwo hamwe nao, o na mūrīrīkanage arīa marathīnīo taarī inyuī ene mūranyamario. 4 ūhoru wa kūhīkania nīwagīrīrwo nīgūtīo nī andū othe, naguo ūrīrī wa arīa mahīkanītie ndūgathaahio; nīgūkorwo Ngai nīagaciirīthia arīa othe matharagia, na ahūūrī-maraya othe. 5 Ikaragai mūtēgūkorokera mbeeca, na

mūiganagwo nī kīrīa mūrī nakīo, tondū Ngai oigīte atīrī, “Ndirī hīndī ngaagūtiganīria; na ndigagūtirika o narī.” **6** Nī ūndū ūcio no tuuge tūūmīrīrie atīrī, “Mwathani nīwe mūndeithia; ndingītīgīra. Mūndū-rī, nī atīa angīhota kūnjika?” **7** Ririkanagai atongoria anyu arīa maamūheire ūhorō wa Ngai. Cūranagai ūhorō wa maciaro ma mīkarīre yao, na mwīgerekānagie nao ūhorō-inī wa gwītīkia kwao. **8** Jesū Kristū atūūrāga atekūgarūrūka, ira, na ūmūthī, o na nginya tene. (aiōn g165) **9** Mūtikaheenagīrīrio nī mīthemba yothe ya morutani mageni. Nī wega ngoro ciitū cīkīragwo hinya nī Wega wa Ngai, na ti na ūndū wa kūrīa irio cia magongona iria itagunaga arīa macirīāga. **10** Ithuī nī tūrī na kīgongona kīrīa andū arīa matungataga kūu hema-inī īyo matarī na rūtha rwa kūrīāga magongona marīa marutagīrwo ho. **11** Mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene akuuaga thakame ya nyamū akamītwarā Handū-harīa-Hatheru-Mūno itūiķe ya kūhoroheria mehīa, no mīrī ya nyamū icīnagīrwo nja ya itūūra. **12** Ūguo no taguo Jesū aanyariirīrwo nja ya kīhingo gīa itūūra inene, nīgeetha andū matheragio nī thakame yake. **13** Nī ūndū ūcio-rī, nītumagarei tūthīi kūrī we kūu nja ya itūūra, tūkuuanīire nake gīconoko kīrīa we aakuuire. **14** Nīgūkorwo gūkū tūtīrī na itūūra inene rītāgaathira, no tūcarāgia itūūra inene rīrīa rīgooka thuutha-inī. **15** Nī ūndū ūcio-rī, nītūthī na mbere kūrūtīra Ngai igongona rīa kūmūgooca nī ūndū wa Jesū tūtegūtīgīthīrīa, na nīrīo itunda rīa tūnua tūrīa tuumbūrāga rītwa rīake. **16** Na mūtikanariganīrwo nī gwīkaga wega, o na kūgayanaga kīrīa mūndū arī nakīo na andū arīa angī, nīgūkorwo magongona ta macio nīmo makenāgia Ngai. **17** Athīkagīrai atongoria anyu, na mwīnyīihagīrie wathani wao. Maikarāga meiguīte nī ūndū wa mīoyo yanyu taarī o makoorio ūhorō wanyu. Maathīkagīrei nīgeetha wīra wao ūgatuīka gīkeno, no ti mūrigo, nīgūkorwo ūndū ūcio ndūngītūika wa kūmūguna. **18** Tūhooyagīrei. Tūrī na ma atī thamiri ciitū itīrī na ūcuuke, na nītūkwenda gūtūūra na mīkarīre mīega maūndū-inī mothe. **19** Nīngūmūthaitha mūno mūhooyage nīgeetha hotithio gūcooka kūrī inyuī o narua. **20** Nake Ngai mwene thayū, ūrīa wariūkirie Mwathani witū Jesū, ūrīa Mūrīithi ūrīa mūnene wa ng’ōndu, akīmūruta kūrī arīa akuū na ūndū wa thakame ya kīrīkanīro kīrīa gīa tene na tene-rī, (aiōnios g166) **21** aromūhe kīndū o gīothe kīega gīa kūmūhotithia gwīka ūrīa endaga, na aroeka thīinī witū maūndū marīa mamūkenāgia

thīinī wa Jesū Kristū, nake arogoocagwo tene na tene. Amenī. (aiōn g165) **22** Ndamūthaitha ariū na aarī a Ithe witū, mūkirīrīrie ciugo ciakwa cia kūmūtaara nīgūkorwo ndamwandīkīra o marūa makuhī. **23** Nīngwenda mūmenye atī mūrū wa Ithe witū Timotheo nīarekereirio. Nake angītūka narua, nītūrīka nake kūmuona. **24** Geithiai atongoria anyu othe na andū othe, a Ngai. Andū a kuuma Italia nīmamūgeithia. **25** Wega wa Ngai ūrogiā na inyuī inyuothe.

Jakubu

1 Nĩ nĩ Jakubu, ndungata ya Ngai na ya Mwachani Jesũ Kristũ, Ndiramwandikĩra inyuĩ a mĩhĩrĩga ĩrĩa ikũmi na ĩrĩ mũhurunjĩtwo thĩ yothē: Nĩndamũgeithia. **2** Ariũ na aarĩ a lthe witũ, rĩrĩa rĩothe mwakorwo nĩ magerio ma mĩthemba mĩingĩ-rĩ, tuagai atĩ ũguo nĩ gĩkeno gĩtheri. **3** Tondũ nĩmũũ atĩ kũgerio kwa wĩtikio wanyu kũrehaga gũkirĩrĩria. **4** Rekei gũkirĩrĩria kwanyu kũrute wĩra wakuo, nĩgeetha mũtuĩke andũ aagĩrĩru kũna na agima, mũtarĩ na ũndũ mwaagĩte. **5** Na rĩrĩ, mũndũ wanyu angĩkorwo aagĩte ũũgĩ-rĩ, nĩahooe Ngai, ũrĩa ũheaga andũ othe na ũtaana, na atarĩ na ũuru ngoro, nake nĩekũheo ũũgĩ ũcio. **6** No rĩria ekũhooyarĩ, nĩahooe etikĩtie, na ndagathanganie, tondũ mũndũ ũrĩa ũthanganagia ahaana ta ikũmbĩ rĩa iria inene, rĩrĩa rĩhurutagwo nĩ rũhuho na rĩkarũgarũũgio. **7** Mũndũ ũcio ndageciirie atĩ nĩakaheo kĩndũ o nakĩ nĩ Mwachani; **8** ũcio nĩ mũndũ wa ngoro igĩrĩ, ũtarĩ hĩndĩ akĩndagĩria maũndũ-inĩ mothe marĩa ekaga. **9** Mũrũ kana mwarĩ wa lthe witũ ũrĩa wĩnyiihagia aagĩrĩrwo nĩ kwĩraha nĩ ũndũ nĩatũũgĩrĩtio. **10** No ũrĩa mũtongu nĩerahage nĩ ũndũ wa kũnyiiho gwake, tondũ agaathira ta ihũa rĩa gĩthaka. **11** Nĩgũkorwo riũa rĩrathaga rĩrĩ na ũrugarĩ mũhiũ wa gũcina narĩo rĩkahoochia mũmera; nakĩo kĩro kĩaguo gĩgaitika na ũthaka waguo ũkanangwo. ũguo no taguo mũndũ ũrĩa mũtongu akaahwererekera o akĩrutaga wĩra wake. **12** Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũũmagĩrĩria rĩrĩa ekũgerio, tondũ aatooria magerio, nĩakaheo thũmbĩ ya muoyo ĩrĩa Ngai erĩire arĩa mamwendete. **13** Hĩndĩ ĩrĩa mwagerio, mũndũ o naũ ndakanoige atĩrĩ, “Ngai nĩarangeria.” Nĩgũkorwo Ngai ndangĩhota kũgerio nĩ ũuru, o nake mwene ndageragia mũndũ o na ũrikũ; **14** no rĩrĩ, mũndũ nĩkũgerio ageragio hĩndĩ ĩrĩa ekũguucĩrĩrio na akaheenererio nĩ merĩrĩria make mooru. **15** Namo merĩrĩria marĩkia kũgĩa nda, maciaraga mehia; namo mehia hĩndĩ ĩrĩa maakũra biũ, magaciara gĩkuũ. **16** Ariũ na aarĩ a lthe witũ inyuĩ nyenda mũno-rĩ, mũtikanaheenio. **17** Kĩheo gĩothe kĩa na gĩkinyanĩru kiumaga igũrũ, gĩkũrũkĩte kuuma kũrĩ lthe wa motheri ma igũrũ, ũrĩa ũtagarũrũkaga ta ciĩruru iria igarũrũkaga. **18** Nĩwe watũciarire nĩ kwenda na ũndũ wa ũhoru-ũrĩa-wa-ma, nĩguo tũtuĩke ta maciaro ma mbere ma indo ciothe iria ombire. **19** Ariũ na aarĩ a lthe witũ inyuĩ nyenda mũno, menyai ũũ: O mũndũ nĩahiũhage gũthikĩrĩria, no ndakahiũhage

kwaria o na kana kũrakara, **20** nĩgũkorwo marakara ma mũndũ matirehaga mũtũũrĩre wa ũthingu ũrĩa Ngai endaga. **21** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ehariai maũndũ mothe marĩ magigi, na ũuru ũrĩa ũkĩrĩrĩrie kũingĩha, na mwĩnyiihitie, mwĩtikĩre kiugo kĩria kĩaandĩtwo thĩini wanyu, o kĩria kĩngĩmũhonokia. **22** Mũtigatũike o a gũthikagĩrĩria kiugo tu, no tuĩkai a gwĩka ũrĩa kiugĩte, nĩguo mũtikeheenie inyuĩ ene. **23** Mũndũ o wothe ũthikagĩrĩria kiugo no ndekaga ũrĩa kiugĩte-rĩ, ahaana ta mũndũ ũrĩa wĩroraga ũthĩũ na gĩcicio, **24** na thuutha wa kwĩrorara, agethĩira na akariganĩrwo o narua nĩ ũrĩa ahaana. **25** No mũndũ ũrĩa ũroraga wega watho ũrĩa mũkinyanĩru kũna ũrĩa ũheanaga wĩyathi, na agathiĩ na mbere gwĩka ũguo, atekũriganĩrwo nĩ ũrĩa aigũite no akawĩkaga-rĩ, ũcio nĩarĩrathimagĩrwo maũndũ marĩa ekaga. **26** Mũndũ o wothe angĩtũua mũndũ wa ndini no aremwo nĩ gwatha rũrĩmĩ rwake-rĩ, mũndũ ũcio nĩ kwĩheenia eheenagia, na ũndini wake nĩ wa tũhũ. **27** ũndini ũrĩa Ngai lthe witũ etikagĩra atĩ nĩ mũtheru na ndũrĩ na mahĩtia nĩ ũyũ: nĩ kũroraga ciana cia ngoriai na atumia a ndĩgwa hĩndĩ ĩrĩa marĩ mathĩna-inĩ mao, na ningĩ mũndũ etheemage ndagathũkio nĩ maũndũ ma gũkũ thĩ.

2 Ariũ na aarĩ a lthe witũ, ta etikia thĩini wa Mwachani witũ Jesũ Kristũ, o we ũrĩa ũrĩ riiri-rĩ, tigagai gũthutũkanagia andũ nĩ ũndũ wa maũthĩ mao. **2** Tondũ-rĩ, ĩ hihĩ kũngĩũka mũndũ kĩũngano-inĩ kĩanyu ekĩrĩte gĩcũhĩ gĩa thahabu na nguo njega, na gũũke mũndũ mũthĩni ũtehumbĩte nguo njega-rĩ, **3** na inyuĩ mũhe ũcio wĩhumbĩte nguo njega gĩtũo, mũmwĩre atĩrĩ, “Haha harĩ na gĩtĩ kĩa gĩa gũkarĩra,” no mwĩre mũndũ ũcio mũthĩni atĩrĩ, “Wee rũgama harĩa,” kana, “Ikara haha magũrũ-inĩ makwa,” **4** githĩ mũtiagĩthutũkania inyuĩ ene, na mwatuĩka atuanĩri ciira marĩ na meciiria mooru? **5** Ariũ na aarĩ a lthe witũ inyuĩ nyenda mũno, ta thikĩrĩriai: Githĩ Ngai ndathuurĩte arĩa monagwo marĩ athĩni gũkũ thĩ nĩguo matũke itonga ũhoru-inĩ wa wĩtikio na magairwo ũthamaki ũrĩa erĩire arĩa mamwendete? **6** No inyuĩ nĩ mũnyararaga arĩa athĩni. Githĩ ti itonga imũhinyagĩrĩria? Githĩ ti o mamũtwaraga igooti-inĩ na hinya? **7** Ningĩ githĩ ti o macambagia rĩtwa rĩrĩa rĩrĩ gĩtũo, o rĩu rĩa ũrĩa mũrĩ ake? **8** Angĩkorwo nĩmũhingagia watho ũrĩa mũtue nĩ mũthamaki ũrĩa wandĩkitwo Maandiko-inĩ atĩrĩ, “Enda mũndũ ũrĩa ũngĩ o ta ũrĩa wĩyendete wee mwene,” nĩmwĩkaga wega. **9** No angĩkorwo mũtũĩagĩra andũ maũthĩ-rĩ, nĩ

kwihia mwihagia na mūrī atuire nī watho atī mūrī aagarari watho. **10** Nīgūkorwo ūrīa wothe ūhingagia watho wothe, no akahingwo nī kaūndū o kamwe ka guo, mūndū ūcio nīagararīte watho wothe. **11** Tondū ūrīa woigire atī, “Ndūkanatharanie,” nowe woigire atī, “Ndūkanoragane.” Rīu-rī, ūngiaga gūtharania no ūragane-rī, wee nītuikite mwagarari wa watho. **12** Aragiai na mwikage maūndū manyu o ta mūrī arīa magaatūrwo ciira nī watho ūrīa ūheanaga wiyathi, **13** tondū mūndū ūrīa ūtuanire ciira atekūiguanīra tha-rī, ūcio nake agaatuīrwo ciira atekūiguīrwo tha. Nacio tha nītooragia ūtuanīri wa ciira! **14** Ariū na aarī a Ithe witū, gūkīrī na uumithio ūrīkū mūndū angiuga atī arī na wītkio, no ndarī na ciiko? Wītkio ūcio wakīmūhonokia? **15** Mūrū wa Ithe witū kana mwarī wa Ithe witū angīkorwo ndarī na nguo cia kwihumba, kana irio cia kūrīa o mūthenya, **16** nake ūmwe wanyu amwīre atīrī, “Thīi na wega; gīa na ūrugarī na ūrie wega,” no ndarī ūndū aamūteithia naguo mabataro-inī make ma mwīrī-rī, ūndū ūcio ūkīrī na uumithio ūrīkū? **17** Ūguo no taguo wītkio mūtheri ūtarī na ciiko ūhaana, nī mūkuū guo mwene. **18** No mūndū no oige atīrī, “Wee-rī, ūrī na wītkio; na nīi ndī na ciiko.” Nyonia wītkio waku ūrīa ūtarī na ciiko, na nīi nīngūkuonia wītkio wakwa na ūndū wa ūrīa njikaga. **19** Wee nīwītkītie atī Ngai no ūmwe. Ūguo nī wega! O nacio ndaimono nīciitīkie ūguo, na ikainaina. **20** Wee kīrimū gīkī, nī ūira ūrakīenda wa kuonania atī wītkio ūtarī na ciiko nī wa tūhū? **21** Githī Ibrahīmu, ithe witū wa tene, ndaatuirwo mūthingu nī ūndū wa ūrīa eekire rīrīa aarutire mūrīu Isaaka kīgongona-inī? **22** Mūtīgūkīona atī wītkio wake nī warutire wīra hamwe na ciiko ciake, naguo wītkio wake ūgītūuo mūiganīru kūna nī ūndū wa ciiko icio ciake. **23** Namo Maandīko makīhingio marīa moigīte atīrī, “Ibrahīmu agītikia Ngai, nakuo gwītikia kūu gūgītūma atuuo mūthingu,” nake agītwo mūrata wa Ngai. **24** Nīmūkuona atī mūndū atuagwo mūthingu nī ūndū wa ūrīa ekaga, no ti ūndū wa wītkio wiki. **25** O nake Rahabu ūrīa warī mūmaraya-rī, githī ndaatuirwo mūthingu nī ūndū wa ūrīa eekire hīndī irīa aanyiitire athigaani arīa ūgeni na akīmoonereria njīra īngī ya kūrīra? **26** O ta ūrīa mwīrī ūtarī na roho ūrī mūkuū-rī, ūguo noguo wītkio ūtarī ciiko ūrī mūkuū.

3 Ariū na aarī a Ithe witū, ti aingī anyu magīrīrwo nī gūtuika arutani, tondū nī mūū atī ithuī arīa tūrutanaga nītūgaatuīrwo ituīro rīa hinya gūkīra

andū arīa angī. **2** Ithuothe nītūhīngīcagwo nī maūndū maingī. Mūndū angīkorwo ndarī na mahītia thīinī wa maūndū marīa aragia-rī, ūcio nī mūkinyanīru kūna, na nīahotete kūrīra mwīrī wake wothe. **3** Hīndī irīa tweekīra mbarathi mīkwa tūnua nīguo itwathikīre-rī, nītūhotaga kūgarūra nyamū īyo irī yothe. **4** Ningī ta rorai ūhorō wa marikabu ūrī ta kīonereria. O na gūtuika nī nene na itwaragwo nī rūhuho rūrī na hinya-rī, nīgarūrāgwo na gathukani kanini, ikarorio o kūrīa mūtwarithia wacio ekwenda gūciroria. **5** Ūguo no taguo rūrīmī rūhaana. Nī kīga kīnini kīa mwīrī, no nī rwīkagīrīra mūno. Ta mwīciirie ūrīa mūtītū mūnene ūgwatagio mwaki nī gathandī o kanini. **6** Ningī rūrīmī nī mwaki, tondū rūiyūrīte mīthemba yothe ya maūndū ma waganu thīinī wa ciīga cia mwīrī. Rūthūkagia mwīrī wothe, rūkagwatia mwaki mūtūūrīre wothe wa mūndū, naruo rwene rūkoragwo rūmunditio mwaki nī Jehanamu. (Geenna g1067) **7** Nyamū cia mīthemba yothe, na nyoni, na nyamū iria itambaga thī, na nyamū cia iria-inī rīrīa inene ciothe nīhooreragio na cianahoorerio nī mūndū, **8** no gūtīrī mūndū o na ūrīkū ūngīhota kūhooreria rūrīmī. Nīruo kīndū kīuru gītāngīkīndīria na rūiyūrītwo nī thumu wa kūrūragana. **9** Tūgoocaga Mwathani, o we Ithe witū, na rūrīmī, na tūkaruma andū naruo, o acio mombītwo marī na mūhianīre wa Ngai. **10** Kanua o kau-rī, no ko koimaga ūgooci na gakoima irumi. Ariū na aarī a Ithe witū, ūguo tīguo kwagīrīre gūtuika. **11** Kaī maaī mega na maaī ma cumbī mangītherūka kuuma gīthima kīmwe? **12** Ariū na aarī a Ithe witū, mūkūyū no ūhote gūciara ndamaiyū, kana mūthabībū ūciare ngūyū? O nakīo gīthima kīa maaī ma cumbī gītīngītherūka maaī mega. **13** Thīinī wanyu-rī, nūū ūrī na ūūgī na agatāukīrwo nī maūndū? Mūndū ūcio nīakīonanie maūndū macio na ūndū wa mūtūūrīre wake mwega, na ciiko ciikītwo na njīra ya kwīnyihīa kūrīa kuumanaga na ūūgī. **14** No mūngīkorwo ngoro-inī cianyu nī mūtūūragia ūiru na ūhorō wa kwenda kwīyambatīria-rī, mūtīkake kwīrahīra ūndū ūcio kana mūtūike a gūkaana ūhorō wa ma. **15** “Ūūgī” ta ūcio tīguo ūikūrūkaga uumīte igūrū, no nī wa thī īno, na ti wa kīiroho, ūcio nī ūūgī wa mūcukani. **16** Nīgūkorwo harīa harī na ūiru na ūhorō wa kwenda kwīyambatīria-rī, hau nīho hakoragwo na ngūi na ciiko ciothe cia waganu. **17** No ūūgī ūrīa uumaga igūrū o mbere nī mūtheru; ningī nīwendete thayū, na nīūcaayanagīra, na nīwīnyihīagia, na nī ūiyūrītwo nī tha na maciaro mega, ningī ndūthutūkanagia, na

ndūrī ūhinga. 18 Nao ateithūrani arīa mahaandaga thayū-rī, magethaga maciaro ma ūthingu.

4 Atīrīrī, nī kī gītūmaga kūgīe na mbaara na ngūī thīnī wanyu? Githī itiumaga merirīria-inī manyu marīa marūaga thīnī wanyu? 2 Mwīriragīria kīndū no mūkaaga kūgīa nakīo. Ningī mūūraganaga na mūgacumīkīra, no mūtingīhota kūgīa na kīrīa mūkwenda. Mūtetanagia na mūkarūa. Mūgākīaga kuona kīndū tondū wa kwaga kūhooya Ngai. 3 Hīndī irīa mwahooya-rī, nīmwegaga kūheo, tondū mūhooyaga mūrī na muoroto mūūru, tondū mwendaga mūtangage kīrīa mwahao na maūndū ma gwīkenia. 4 Inyuī atharania aya, kā mūtooī atī kūgīa ūrata na thī nī kūgīa ūthū na Ngai? Nī ūndū ūcio mūndū o wothe ūthuuraga kūgīa ūrata na thī nīkūgīa ūthū ya Ngai. 5 Kana mūgwīciiria Maandīko maaragia ūhoro ūtarī na gītūmi, atī roho ūrīa Ngai aatūmire ūtūūrage thīnī witū nī ūiguaga ūru mūno? 6 No nīatūheaga wega wake makīria. Kīu nīkīo gītūmaga Maandīko moige atīrī: “Ngai nīareganaga na arīa etīī no arīa menyīhagia nīo aheaga wega wake.” 7 Nī ūndū ūcio mwīnyīhagīriei Ngai. Reganagai na mūcukani, nake nīekūmūūrīa. 8 Kūhīrīria Ngai, nake nīekūmūkūhīrīria. Mwīthambeī moko manyu inyuī ehia, na mūtherie ngoro cianyu inyuī andū a ngoro igīrī. 9 Iguai kīeha, mūcakaē, na mūgirīke. Garūrī mītheko yanyu itūike macakaya, nakīo gīkeno kīanyu kīgarūrūke gītūike kīeha. 10 Mwīnyīhīriei Mwathani, nake nīekūmūtūūgīria. 11 Ariū na aarī a lthe witū, tigai gūcambania mūndū na ūrīa ūngī. Ūrīa wothe waragia ūhoro wa gūcambīa mūrū kana mwarī wa ithe kana akamūtūira ciira-rī, nī watho acambagia na akaūtūira ciira. Hīndī irīa ūgūtūira watho ciira-rī, ndūkoragwo ūkīhingīa watho, no ūkoragwo ūrī mūtuanīri ciira. 12 Kūrī Mūheani wa watho, na Mūtuanīri ciira o ūmwe, o we ūrīa ūrī na ūhoti wa kūhonokia na kūniinana. No wee-rī, ūkīrī ū nīguo ūtūire mūndū ūrīa ūngī ciira? 13 Rīu ta thikīrīria, inyuī mugaga atīrī: “Ūmūthī kana rūciū nītūgūthī itūūra rīna tūikare kuo mwaka ūmwe, tūrute wīra wa wonjoria kuo, tūgīe na mbeeca.” 14 No rīrī, inyuī mūtīū ūrīa gūgaatūika rūciū. Muoyo wanyu ūkīrī kī? Inyuī mūrī o kībīi kīrīa kīonekaga o kahinda kanini, gīgacooka gīgathira biū. 15 Handū ha ūguo-rī, mwagīrīrwo nī kugaga atīrī, “Mwathani angīenda-rī, nī tūgūtūūra muoyo na twīkage ūndū ūyū na ūyū.” 16 No rīu inyuī nī kwīraha mwīrahaga mūrī na nguthi. Mwīraho ta ūcio wothe nī mūūru. 17

Nī ūndū wa ūguo, mūndū wothe ūūī gwīka wega na ndekaga-rī, ūcio nī kwīhia ehagia.

5 Rīu ta thikīrīria, inyuī itonga ici, rīrai na mūgirīke tondū wa mathīna marīa maramūkora. 2 Ūtonga wanyu nī ūbūthīte, nacio nguo cianyu nī ndīe nī memenyi. 3 Thahabu na betha cianyu nī irootete. Kūroota gwacio nī ūira wa atī nīireganīte na inyuī, na nīkūrīa mīrī yanyu imūniine o ta mwaki. Inyuī mwīgīre mūthīthū mūngī wa matukū ma kūgirīria. 4 Atīrīrī! Mīcaara irīa mwaregire kūrīha aruti a wīra arīa maamūrīmīre mīgūnda nīiramūkaīra. Gūkaya kwa arīa maamūgetheire irio nīgūkinyīire matū ma Mwathani Mwene hinya wothe. 5 Mūtūūrīte gūkū thī na mīago na mūgīkenagia. Inyuī mwīnoretie nī ūndū wa mūthenya wa gūthīnjwo. 6 Inyuī nī mūtūūrīre andū ciira na mūkamooraga matarī na mahītia, o acio matarī ūūru na inyuī. 7 Nī ūndū ūcio, ariū na aarī a lthe witū, kiragīrīria, o nginya rīria Mwathani agooka. Ta rorai ūrīa mūrīmi etagīrīra mīgūnda wake ūrute irio iria irī bata, na agakīrīrīria nginya ciurīrwo nī mbura ya mbere o na ya keerī ategūthethūka. 8 O na inyuī-rī, kirīrīria na mwīhaande wega, tondū Mwathani arī hakūhī gūūka. 9 Ariū na aarī a lthe witū, tigagai gūtetania, nīgeetha mūtikanatūrwo ciira. Mūtuanīri ciira arūngī o mūrango-inī! 10 Ariū na aarī a lthe witū, mwīrutei na maūndū marīa mooru anabīi meekīrwo, o acio maaragia thīnī wa rītwa rīa Mwathani, naguo ūhoro ūcio ūtūike kīonereria kīanyu gīa gūkīrīrīria rīria mūkūnyamario. 11 O ta ūrīa mūū, acio maakīrīrīrie-rī, tūmatuaga arathime. Nīmūiguūte ūhoro wa gūkīrīrīria kwa Ayubu, na nīmuonete ūrīa Mwathani eekire marīgīrīrio-inī. Mwathani aiyūrītwo nī ūtugi na tha. 12 Ariū na aarī a lthe witū, igūrū rīa maūndū mothe-rī, tigagai kwīhīta. Mūtikanehīte na igūrū kana na thī, o na kana na kīndū kīngī o na kī. Inyuī-rī, mwoiga “ī” nīitūike ī, na mwoiga “Aca” nīitūike aca, nīguo mūtīkaē gūtūrwo ciira. 13 Nī harī mūndū thīnī wanyu wonete ūūru? Ūcio nīahooe. Nī harī mūndū ūkenete? Ūcio nīaine nyīmbo cia kūgooca. 14 Nī harī mūndū thīnī wanyu mūrūaru? Ūcio nīete athuuri a kanitha mamūhooere na mamūhake maguta thīnī wa rītwa rīa Mwathani. 15 Namo mahooya mangīhooywo na wītīkio nī megūtūma mūndū ūcio mūrūaru ahone; Mwathani nīekūmwarahūra. Angīkorwo ehītīe-rī, nīekūrekerwo mehīa make. 16 Nī ūndū ūcio umbūranagīrai mehīa manyu o mūndū na ūrīa ūngī, na mūhooyanagīre

nĩgeetha mũhonagio. Ihooya rĩa mũndũ mũthingu nĩ rĩrĩ hinya na nĩ rītũmaga maũndũ manene mekĩke. **17** Elija aarĩ mũndũ o ta ithuĩ. Nake nĩahooire Ngai na kĩyo atĩ mbura ndĩkoire, nayo mbura ndĩoirire bũrũri-inĩ ũcio ihinda rĩa mĩaka itatũ na nuthu. **18** Ningĩ agĩcooka akĩhooya, nakuo matu-inĩ gũkiuma mbura, nayo thĩ ĩgĩciara maciaro mayo. **19** Atĩrĩrĩ ariũ na aarĩ a lthe witũ, mũndũ ũmwe wanyu angĩagaga oime ũhoroinĩ wa ma nake mũndũ ũngĩ amũgarũre-rĩ, **20** ririkanai ũũ: Mũndũ ũrĩa wothe ũgarũraga mwĩhia kuuma njĩra-inĩ yake njũru-rĩ, nĩkũmũhonokia akaamũhonokia kuuma harĩ gĩkuũ na ahumbĩre mehia maingĩ.

1 Petero

1 Nĩ nĩ Petero, mütümwo wa Jesũ Kristũ, Ngũmwandikira marũa maya, inyuĩ arĩa Ngai eyamũriire, na mütũũrite mũri ageni gũkũ thĩ, na mũkahurunjũkĩra mabũrũri ma Ponto, na Galatia, na Kapadokia, na Asia, na Bithinia, **2** o inyuĩ mwathuurirwo kũringana na ũria Ngai Ithe aamũmenyete o mbere, na akamũtheria nĩ ũndũ wa Roho, nĩguo mwathĩkagĩre Jesũ Kristũ, na mũminjaminjĩrio thakame yake: Wega na thayũ iromũingĩhĩra. **3** Ngai, o we Ithe wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, arogoocwo! Ngai nĩatũciarĩte rĩngĩ nĩ ũndũ wa tha ciake nyingĩ nĩguo tũgĩe na kĩrĩgĩrĩro kĩrĩ muoyo, nĩ ũndũ wa ũria Jesũ Kristũ aariũkire akiuma kũrĩ arĩa akuũ. **4** Aatũciarire nĩguo tũgĩe na igai rĩrĩa rĩtangĩbutha, kana rĩthũke, kana rĩhwerereke, rĩrĩa mũigĩrwo kũu igũrũ, **5** o inyuĩ mũgitĩirwo nĩ hinya wa Ngai nĩ ũndũ wa gwĩtikia, o nginya hĩndĩ irĩa ũhonokio ũgooka ũria ũhaarĩrio gũkaaguũranĩrio ihinda rĩa mũthia. **6** Ũhoru ũcio nĩguo mũkenagĩra mũno, o na gwatuĩka rĩu nĩmũgiuthĩtio kĩa kahinda kanini nĩkũgerio na magerio ma mĩthemba yothe. **7** Maũndũ maya mokĩte nĩgeetha wĩtikio wanyu woneke nĩ wa goro mũno gũkĩra thahabu, irĩa ithiraga o na yakorwo itheragio na mwaki, ningĩ ũmenyeke atĩ nĩ wa ma, na atĩ nĩũkarehe ũgococi, na riiri, na gĩtĩio hĩndĩ irĩa Jesũ Kristũ akaaguũranĩrio. **8** Nĩmũmwendete o na gũtuĩka mũtirĩ mwamuona; ningĩ mũkamwĩtikia o na gũtuĩka rĩu mũtiramuona, na mũkaiyũrwo nĩ gĩkeno gĩtangĩheanĩka ũhoru wakĩo, o kĩria kĩrĩ riiri, **9** nĩgũkorwo nĩmũramũkĩra ũndũ ũria mũtanyaga kuona nĩ ũndũ wa wĩtikio wanyu, na nĩguo ũhonokio wa ngoro cianyu. **10** Ũhoru ũcio wa ũhonokio-rĩ, nĩguo anabii, arĩa maarathaga ũhoru wa wega wa Ngai ũria warĩ ũũke kũrĩ inyuĩ, maacaragia na kĩyo, na makaũtuĩria na ũmenyereri mũnene, **11** makĩgeria kũmenya nĩ hĩndĩ irĩkũ Roho wa Kristũ ũria warĩ thĩnĩ wao orotaga rĩrĩa aarathaga ũhoru wa kũnyariirika gwa Kristũ na riiri ũria ũkaarũmirĩra. **12** Nao nĩmaguũrĩrio atĩ to o ene meetungatagĩra, no nĩ inyuĩ maatungatagĩra, hĩndĩ irĩa maaragia ũhoru wa maũndũ marĩa mwĩritwo rĩu nĩ arĩa maamũhunjĩirie Ũhoru-ũria-Mwega na ũndũ wa Roho Mũtheru ũria watũmirwo kuuma igũrũ. Maũndũ macio nĩmo araike meriragĩria mũno kuona. **13** Nĩ ũndũ ũcio, ikaragai mwĩhaarĩrie meciiria-inĩ manyu; tuĩkai andũ a kwĩrigagĩrĩria merirĩria ma mwĩrĩ; na

mũige kĩrĩgĩrĩro kĩanyu biũ harĩ wega ũria mũkaaheo hĩndĩ irĩa Jesũ Kristũ akaaguũranĩrio. **14** Tuĩkai ciana cia gwathĩka, na mũtigatongoragio nĩ merirĩria mooru marĩa mwatũire namo mbere hĩndĩ irĩa mũtaamenyete Ngai. **15** No tondũ ũria wamwĩtĩre nĩ mũtheru-rĩ, o na inyuĩ tuĩkai atheru maũndũ-inĩ mothe marĩa mũrĩkaga; **16** nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ: “Tuĩkai atheru, tondũ o na nĩ ndĩ mũtheru.” **17** Na rĩrĩ, tondũ inyuĩ mũkayagĩra Ngai mũkĩmwĩtaga Ithe wanyu, o we ũria ũtuagĩra o mũndũ o mũndũ kũringana na wĩra wake ategũthutũkania-rĩ, gũkaragei mũmwĩtigĩrite na mũikarage ta mũrĩ agendi gũkũ thĩ. **18** Nĩgũkorwo nĩmũũ atĩ rĩria mwakũurirwo mũtigane na mütũũrĩre wa tũhũ ũria mwatĩgĩrwo nĩ maithe manyu-rĩ, ti indo iria ibuthaga ta betha kana thahabu mwakũurirwo nacio, **19** no mwakũurirwo na thakame ya goro mũno ya Kristũ, ũria wahaanaga ta gatũrũme gatarĩ na kĩmeni kana kaũgũ. **20** Nake nĩwe wathuurĩtwo thĩ itanombwo, no nĩaguũranĩrio mahinda maya ma kũrĩgĩrĩria nĩ ũndũ wanyu. **21** Na inyuĩ nĩmwĩtikĩtie Ngai nĩ ũndũ wake, Ngai ũria wamũriũkirie kuuma kũrĩ arĩa akuũ na akĩmũhe riiri, nĩgeetha wĩtikio wanyu na mwĩhoko ikorwo irĩ o harĩ Ngai. **22** Na tondũ rĩu nĩmwĩtheretie nĩ ũndũ wa gwathĩkĩra ũhoru ũria wa ma, na mũgatuĩka a kwendana kũna na ariũ na aarĩ a Ithe wanyu hatarĩ ũhinga-rĩ, inyuĩ ene endanagai biũ na ngoro cianyu. **23** Nĩgũkorwo nĩmũciarĩtwo rĩngĩ, no mũtĩciarĩtwo kuuma kũrĩ mbeũ irĩa ibuthaga, no nĩ irĩa itarĩ ya kũbutha, na ũndũ wa kiugo kĩa Ngai kĩria kĩrĩ muoyo na gĩtũũragaga tene na tene. (aĩon g165)

24 Tondũ rĩrĩ, “Andũ othe mahaana ta nyeki, na ũthaka wao wothe ũhaana ta mahũa ma mũgũnda; nyeki nĩhoothaga, namo mahũa magaitĩka, **25** no kiugo kĩa Mwathani gĩtũũragaga nginya tene.” Na kiugo kiu nĩkio mwahunjĩrio. (aĩon g165)

2 Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, eheria rĩmenya ruothke na maheeni mothe, na ũhinga, na ũiru, na gũcambania o guothe. **2** Na mũtuĩke ta tũkenge mwĩriragĩrie iria rĩrĩa rĩega rĩa kĩiroho, nĩgeetha rĩmũkũragie ũhonokio-inĩ wanyu, **3** tondũ rĩu nĩmũcamĩte, mũkaigua atĩ Mwathani nĩ mwega. **4** Ũkai kũrĩ we, o ũcio lhiga rĩrĩ muoyo, o rĩu rĩaregirwo nĩ andũ, no Ngai akĩrĩthũura, na nĩ rĩa goro harĩ we, **5** o na inyuĩ, ta mahiga marĩ muoyo-rĩ, nĩ gwakwo mũraakwo mũtuĩke nyũmba ya kĩiroho, na mũtuĩke gĩkundi gĩtheru kĩa athĩnjĩri-Ngai gĩa kũrutaga magongona ma kĩiroho marĩa mangĩtikĩrĩka nĩ Ngai nĩ ũndũ wa Jesũ Kristũ. **6** Nĩgũkorwo Maandĩko

moigite atiri: “Ninjigite ihiga Zayuni, ihiga ithuure rira koine na rira goro, na mundu uria umwihokete ndagaconorithio.” 7 Na riu kuri inyu aria mwitikitie, ihiga riri ni rira goro. No kuri aria matetikitie, “Ihiga riria aaki maaregire nirio rituikite ihiga inene rira koine,” 8 na ningi atiri, “Nirio ihiga riria ritumaga andu mahingwo, na rwaro rwa ihiga ruria ritumaga mague.” Mahingagwo tondū wa kurega gwachikira uhoru, na noguo maathiririo. 9 No inyu-ri, muri ruruka rutheritwo, na thiritu ya athinjiri-Ngai ya nyumba ya uthamaki, ningi muri ruriri rwamure, o na andu a Ngai kiembe, niguo mwanagirire ugooci wa ucio wamwitire muume nduma-ini mutoonye utheri-ini wake wa magegania. 10 Kuri hinda mwar andu mataari kiene, no riu muri andu a Ngai; kuri hinda mwaagite kuguirwo tha, no riu nimuguirwo tha. 11 Arata akwa nyenda muno, ndamuthaitha muri ta ageni na agendi guku thi, mwirigagirire meririra maria mooru ma mwiri, o maria maruga na roho wanyu. 12 Tuiragai na mituirire miga muri gatagati ka andu aria matooi Ngai, nigeetha o na mangimugirira ati nimwikite uuru, meonagire ciko cianyu njega na magakumia Ngai muthenya uria agooka. 13 Ni undu wa Mwathani-ri, athikagiri wathani o wothe uria uheanitwo thini wa andu: o na wakorwo ni wa muthamaki, ari we munene iguru ria anene aria ang othe, 14 o na kana ni wa abaruthi aria matumagwo nwe niguo maherithagie aria mekaga uuru na makagaathirira aria mekaga wega. 15 Nigukorwo uria Ngai endaga ni ati mwikage wega niguo mukiragie mario ya urimu ya andu aria matari undu mooi. 16 Tuirai ta andu matari ngombo, no mutikanareke wiyathi wanyu utuikie wa kuhithirira waganu; tuiragai muri ndungata cia Ngai. 17 Heagai mundu o wothe gitio kiria kimwagirire: Endagai ngwataniro ya andu aria etikia, na mwitigagire Ngai, o na mutiige muthamaki. 18 Inyu ngombori, athikagiri anene anyu na mumatiige muno, na to aria ega na maiguanagira tha, no ni o na aria mataiguanagira tha. 19 Nigukorwo ni undu mwega mundu angikiririra ruo o na akinyariiragwo hatari kihooto tondū wa kumenya uria Ngai endaga. 20 No unghuurwo ni undu wa gwika uuru o na ukiriririe-ri, unghigaathirwo ki? No unghyariirwo ni undu wa gwika wega na ukiriririe-ri, ucio ni undu mwega maitho-ini ma Ngai. 21 Undu uyū niguo mwetirwo, tondū Kristū aanyariirwo ni undu

wanyu, akimutigira kionereria niguo mugeragire o makinya-ini make. 22 “We ndaigana kwihia, o na kanua gake gatiigana kwaria maheeni.” 23 Hinda iria andu maamurumaga, we ndaigana kwirumira; riria aanyariiragwo, we ndaigana kumehitira. Handu ha uguo-ri, we ni kweneana eneanaga kuri uria utuaga ciira na kihooto. 24 We mwene niakuire mehia maitu na mwiri wake muti-iguru, nigeetha na ithu tūkie uhoru-ini wa mehia, na tutuure muoyo ni undu wa uthingu; mitunda iria aahuurirwo niyo itumite mihone. 25 Nigukorwo mwatari ta ng’ondū itururite, no riu nimucokereire Muriithi na Muriori wa mioyo wanyu.

3 O uguo noguo o na inyu atumia, mwagirirwo ni gwathikagira athuuri anyu, niguo hangikorwo hari amwe ao matetikitie kiugo kia Ngai, mahote kugarurwo ngoro o na hatari ciugo ni undu wa mitugo ya atumia ao, 2 ni undu wa kuonaga mituirire wanyu ya uthingu na ya gitio. 3 Kwigemia kwanyu gutigatuikie o kwa mwiri, ta kurama njuiri, na kwihumba mathaga ma thahabu na nguo thaka, 4 no handu ha uguo-ri, gemagai mundu uria wa hito wa ngoro thini, na ugemu uria utatheukaga wa roho wa uhooreri na wa gukindiria. Kwigemia kuu niku kuri bata muno maitho-ini ma Ngai. 5 Nigukorwo uguo niguo atumia aria atheru a tene aria mehokete Ngai meegemagia, na undu wa gwathikagira athuuri ao ene, 6 o ta Sara, uria waathikagira Ibrahimu na akamwitaga mwathi wake. Inyu muri ciana ciake mungika uria kwagirire mutegwitigira. 7 O uguo noguo o na inyu athuuri mwagirirwo nigutuirania na atumia anyu na njira ya uugi, mukimatigaga tondū ni aruti a wira hamwe na inyu, na tondū matiri hinya muingi wa mwiri ta inyu, ningi tondū muri agai hamwe na atumia anyu a kileo kia utugi wa muoyo. Ikagai uguo niguo gutikagie undu unghiririra mahooya manyu. 8 Ngirikirira, ngumwira inyothe atiri, mutuiranagie muguanite mundu na uria ungi; muguanagire tha, ningi mwendanage ta ciana cia nyina umwe, na mutuikie ataana, na mukarage mwinyihitie. 9 Tigagai kwirihira uuru na uuru, kana kwirumira mwarumwo, no ni kaba murathimanage, tondū uguo niguo mwetirwo, nigeetha mukaagarwo kirathimo. 10 Nigukorwo, “Mundu uria wothe unghenda gutuura muoyo na one matuku mega, no nginya arigirire rurimi rwake kwaria uuru, na miromo yake kwaragia maheeni. 11 No nginya agarurike atige gwika uuru,

na ekage o wega; no nginya acaragie thayū na aūthingatage. **12** Nīgūkorwo maitho ma Mwathani maikaraga macūthīrīrie andū arīa athingu, na matū make magathikagīrīria mahooya mao, no andū arīa mekaga ūūru, ūthiū wa Mwathani nikūmookīrīria ūmookagīrīria.” **13** Atīrīrī, nūū ūngīmwīka ūūru mūngīkorwo mūrī na kīyo gīa gwīka wega? **14** No rīrī, o na mūngīnyariirwo nī ūndū wa gwīka ūrīa kwagīrīrīrī, inyuī mūrī arathime. “Tigagai gwītīgīra maūndū marīa metigagīra; mūtikanamake.” **15** No ngoro-inī cianyu-rī, mwīyamūrīrei Kristū atuīke Mwathani. Ikaragai mwīhaarīrie hīndī ciothe gūcookeria mūndū wothe ūrīa ūngīmūūria gītūmi gīa kīrīgīrīro kīrīa mūrī nakīo. No īkagai ūguo mūrī na ūhooreri na gītīo, **16** mūrī na thamiri ītegwīcuuka, nīgeetha arīa macambagia mītugo yanyu mīega tondū mūrī thīinī wa Kristū, maconokage nī ūndū wa gīcambanio kīu kīao. **17** Nī kaba kūnyariirwo nī ūndū wa gwīka wega, angīkorwo nī kwenda kwa Ngai, handū ha kūnyariirwo nī gwīka ūūru. **18** Tondū Kristū aakuire nī ūndū wa mehīa ihinda o rīmwe rīa kūigana, ūrīa mūthingu agīkua nī ūndū wa arīa matarī athingu, nīguo atūtware kūrī Ngai. Ooragirwo arī thīinī wa mwīrī, no ha ūhorō wa Roho, agīcookio muoyo, **19** agīthī arī na muoyo ūcio wa Roho akīhunjīria maroho marīa maarī njeera, **20** marīa maaremete kuuma o tene rīrīa Ngai aatūire etereire akīrīrīrie matukū-inī ma Nuhu, rīrīa thabina yaakagwo. Thīinī wayo haarī o andū anini, nao othe maarī andū anana tu, arīa maahonokirio maā-inī, **21** namo maāi macio nīmo ngerekano ya ūbatithio ūrīa o na inyuī ūmūhonokagia, na ti ūhorō wa kweheria o gīko kīa mwīrī, no nī mwīhītwā wa thamiri ītarī na ūcuuke kūrī Ngai. Kūbatithio kūu nīkūo kūmūhonokagia nī ūndū wa kūriūkio kwa Jesū Kristū, **22** ūrīa wathiire igūrū na rīu aikaraga guoko-inī kwa ūrīo kwa Ngai, nao araika, na aathani, o na maahinya magatuīka ma gwathagwo nīwe.

4 Nī ūndū ūcio, tondū Kristū nīanyariirwo mwīrī-inī-rī, o na inyuī kīhīthorei mūrī na meciiria o ta macio aarī namo, tondū mūndū ūrīa ūrīkītīe kūnyariirwo mwīrī nīatiganīte na mehīa. **2** Nī ūndū wa ūguo, mūtūūrīre wake ūrīa ūtigarīte wa gūtūūra gūkū thī ndarītūūrāga nīguo ahingagie merīrīria mooru ma mwīrī, no arītūūrāga nīguo ekage ūrīa Ngai endaga. **3** Tondū nīmūtūūrīte ihinda rīa kūigana mūgīkaga maūndū marīa andū arīa matetikītīe Ngai mendaga gwīka, namo nī ta mītūūrīre ya ūūra-

thoni, na merīrīria mooru ma mwīrī, na ūrīū, na gūthīiaga maruga-inī ma waganu, o na ciathī-inī cia kūnyua njoohi, o na mūhoore ūrī thaahu wa kūhooya mīhianano. **4** Nao andū acio nīmāgegaga mona atī mūtiranyiitanīra nao hīndī rīria marakīrīrīria ūmaramari-inī ūcio wao, nao magakīmūcambagia. **5** Nao no nginya makaahēana ūhorō wa maūndū mao kūrī ūrīa wīhaarīrie gūtūūra ciira arīa marī muoyo na arīa makuīte. **6** Nīgūkorwo gīkī nīkīo gītūmi kīrīa gīatūmire Ūhorō-ūrīa-Mwega ūhunjīrio o na andū arīa makuīte, nīgeetha ha ūhorō wa mwīrī magaatūirwo ciira o ta ūrīa andū arīa angī magaatūirwo, no ha ūhorō wa roho matūūre muoyo o ta ūrīa Ngai atūūrāga. **7** Ithīrīro rīa maūndū mothe nīrīkūhīrīrie. Nī ūndū ūcio ikaragai mūrī na ūūgī wa ngoro, na mūikarage mūterīgītwo nīguo mūhotage kūhooya. **8** Ningī gūkīra maūndū mothe, ikaragai mwendaine mūno mūndū na ūrīa ūngī, tondū wendani nīūhūbagīra mehīa maingī. **9** Ningī mūtuganage mūtekūnuguna. **10** O mūndū nī ahūthīre kīheo o gīothe kīrīa amūkīrīte nīguo atungatagīre andū arīa angī, arī ta mūramati mwīhokeku wa wega wa Ngai wa mīthēmba mīingī. **11** Mūndū o wothe angīkorwo akīaria-rī, nīarie taarī mūndū ūkūheana ciugo cia Ngai. Nake mūndū o wothe angīkorwo agītungata-rī, nīatungate na hinya ūrīa ūheanagwo nī Ngai, nīgeetha Ngai agoocagwo maūndū-inī mothe thīinī wa Jesū Kristū. Nake nīwe ūgūtūūra arī na riiri na hinya nginya tene na tene. Amenī. (aiōn g165) **12** Arata akwa nyenda mūno, mūtīkagegio nī magerio marīa mūranyariirwo namo, taarī ūndū mūgeni ūrekīka thīinī wanyu. **13** No kenagai nīgūkorwo nī mūgwatanīre thīinī wa kūnyariirīka gwa Kristū, nīgeetha mūkaīyūrīrīrwo nī gīkeno hīndī rīria riiri wake ūkaaguūranīrio. **14** Kūrathimwo-rī, nī inyuī mūngīrumwo nī ūndū wa rīitwa rīa Kristū, nī ūndū Roho ūrīa ūrī na riiri, o we Roho wa Ngai, arī igūrū rīanyu. **15** Mūndū wanyu ndakananyariirwo ta mūūrāgani, kana mūici, kana mūgeri ngero īngī o yothe, o na kana ta mūndū ūrīa wītoonyagīrīria maūndū-inī ma andū angī. **16** No rīrī, mūndū angīnyariirwo tondū wa gūtūūka Mūkristiano-rī, ndakanaconoke, no nīagooce Ngai tondū nīaheetwo rīitwa rīu. **17** Nīgūkorwo ihinda nī ikinyu ciira wambīrīrie gūtūūrwo andū a nyūmba ya Ngai; na angīkorwo ūkwambīrīria na ithuī-rī, gūgaagītūika atīa harī arīa mataathīkagīra Ūhorō-ūrīa-Mwega wa Ngai? **18** Na rīrī, “Angīkorwo nī

ündü ūrī hinya mündü ūrīa mūthingu kūhonokarī, naguo ūhoru wa mündü ūrīa ūtetikītie Ngai na ūrīa mwīhia ūgaakīhaana atīa?” 19 Nī ūndü ūcio-rī, andū arīa manyariirīkaga kūringana na ūrīa Ngai endete, nīmaheane mīoyo yao kūrī Mūūmbi wao ūrīa wa kwīhokeka, na mathīī na mbere gwīkaga maündü mega.

5 Ndī na ūhoru ngwenda gūthaitha athuuri a Kanitha arīa marī hamwe na inyuī, ndī mūthuuri wa Kanitha o tao, na ndī mūira wa kūnyariirwo gwa Kristū, o na ndī ūmwe wa gūkaagaīrwo riiri ūrīa ūkaaguūranīrio: 2 Atīrīrī, tuikai arīithi a rūūru rwa Ngai rūrīa mwīhokeirwo, mūgītungataga mūrī arori, na ti tondū wa kūringīrīrio, no nī ūndü wa kwīyendera, o ta ūrīa Ngai endaga mūtuīke; mūtegūkorokera mbeeca, no mūtungatage mūrī na kīyo mūno; 3 mūtigetue anene a andū arīa mwīhokeirwo, no mūtuīke cionereria njega kūrī rūūru rūu. 4 Na hīndī īrīa Mūrīithi Ūrīa Mūnene akaaguūranīrio-rī, nīmūkaheo thūmbī ya riiri īrīa ītagatheūka o na rī. 5 O ūguo no taguo o na inyuī aanake mwagīrīrwo nī gwathīkīra andū arīa akūrū. Inyuī othe-rī, ikaragai mwīnyīihaniīrie mündü na ūrīa ūngī, tondū-rī, “Ngai nīareganaga na arīa etīīī no arīa menyīihagia nīamaheaga wega wake.” 6 Nī ūndü ūcio mwīnyīihagiei, mūrī guoko-inī kwa Ngai kūrīa kūrī hinya, nīguo akaamūtūūgīria hīndī īrīa njagīrīru yakinya. 7 Na mūmūreka gīrīrie maündü manyu mothe marīa mamūtangaga, tondū nīwe ūmūrūmbūyagia. 8 Ikaragai mwīguīte na mwīhūgage. Tondū-rī, thū yanyu mūcukani īcangacangaga ta mūrūūthi ūkūrarama ūgīcaria mündü wa gūtambuura. 9 No rīrī, mūmwītiirie, mwīhaandīte wega thīinī wa wītīkio, tondū nīmūmenyete atī ariū na aarī a Ithe wanyu gūkū thī guothe maranyariirīka o ta inyuī. 10 Nake Ngai mwene wega wothe, o we ūrīa wamwītire riiri-inī wake wa tene na tene thīinī wa Kristū, we mwene nīakamūcookereria, na amwīkīre hinya, na amūtue arūmu na mūtangīenyenyeka, thuutha wa kūnyariirīka kahinda kanini. (aiōnios g166) 11 Naguo hinya ūrotuīka wake tene na tene. Amenī. (aiōn g165) 12 Ndamwandīkīra marūa maya makuhī ndeithītio nī Silivano, ūrīa nduaga mūrū wa Ithe witū mwīhokeku, nīguo ndīmūmīrīrie, na heane ūira na ma atī ūhoru ūyū nīguo wega wa Ngai ūrīa wa ma. Mwīhaandei wega thīinī waguo. 13 Kanitha ūrīa ūrī gūkū Babuloni, ūrīa ūthuurītwo hamwe na inyuī, nīwamūgeithia, o nake mūrū wakwa Mariko nīamūgeithia. 14 Geithaniai

mündü na ūrīa ūngī na ngeithi cia kīmumunyano iria cia wendo. Thayū ūrogīa na inyuī inyuothe arīa mūrī thīinī wa Kristū.

2 Petero

1 Nĩ nĩ Simoni Petero, ndungata na mütümwo wa Jesū Kristū, Ngūmwandikira marūa maya inyuĩ arĩa mūrĩkĩtie kwamūkĩra wĩtikio wa goro o ta ūrĩa tūrĩ naguo nĩ ūndũ wa ūthingu wa Jesū Kristū, ūrĩa arĩ we Ngai witũ na Mütūhonokia: **2** Wega na thayũ iromūngĩhĩra nĩ ūndũ wa kũmenyana na Ngai, o na Jesū Mwathani witũ. **3** Rĩu-rĩ, hinya wake wa ūngai nĩtũtheete kĩrĩa gĩothe gĩtũbataragia nĩguo tũhote gĩtũũra muoyo na twĩamũrĩre Ngai, nĩ ūndũ wa kũmenyana nake ūcio watwĩtĩre tũgĩe na riiri wake mwene o na wagĩrĩru wake. **4** Nĩ ūndũ wa maũndũ macio-rĩ, nĩatũheete maũndũ manene mũno ma ciĩranĩro ciake cia goro, nĩgeetha nĩ ūndũ wacio mũgwatanagĩre nake mütũũrĩre-inĩ wa ūngai wake na mwĩtheemage kuuma kũrĩ ūbuthu wa gũkũ thĩ ūrĩa ūrehagwo nĩ merirĩria mooru. **5** Na nĩ ūndũ wa gĩtũmi kĩu kĩũmbe, kĩĩrutaniĩrie mũno nĩguo muonganĩrĩrie wĩtikio wanyu na wagĩrĩru; naguo wagĩrĩru mũwonganĩrĩrie na ūmenyo; **6** naguo ūmenyo mũwonganĩrĩrie na kwĩgĩrĩrĩria merirĩria ma mwĩrĩ; nakuo kwĩgĩrĩrĩria merirĩria macio-rĩ, mũkuonganĩrĩrie na gũkirĩrĩria; nakuo gũkirĩrĩria mũkuonganĩrĩrie na kwĩyamũrĩra Ngai; **7** nakuo kwĩyamũrĩra Ngai mũkuonganĩrĩrie na gũtuga ariũ na aarĩ a Ithe witũ; nakuo gũtuga ariũ na aarĩ a Ithe witũ mũkuonganĩrĩrie na wendani. **8** Nĩgũkorwo mũngĩgĩa na mawega macio na mamũngĩhĩre mũno-rĩ, nĩmarĩgiragia mũgũtare kana mwage maciaro harĩ ūhoro wa kũmenya Mwathani witũ Jesū Kristū. **9** No mũndũ angĩaga maũndũ macio-rĩ, mũndũ ūcio ndarona wega na nĩ mütumumu, na nĩariganĩrwo atĩ aatheririo nĩguo atigane na mehia make ma tene. **10** Nĩ ūndũ ūcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ-rĩ, ikagĩrai kĩyo makĩria nĩguo mütũme gwĩtwo kwanyu na gũthuurwo kwanyu kũrũme biũ. Nĩgũkorwo mũngĩka maũndũ macio-rĩ, gũtirĩ hĩndĩ mũkaagũa, **11** na nĩmũgetikĩrio na ūtugi mũtoonye thĩĩni wa ūthamaki wa tene na tene wa Mwathani na Mũhonokia witũ Jesū Kristū. (aiōnios g166) **12** Nĩ ūndũ ūcio ngũtũũra ndĩmũrĩrikanagia maũndũ macio, o na mwakorwo nĩmũmamenyete, na nĩmũhaandĩtwo wega thĩĩni wa ūhoro wa ma ūrĩa mũrĩ naguo. **13** Na ngwĩciiria nĩ kwagĩrĩre ndĩmũrĩrikanagie maũndũ maya hĩndĩ ĩria yothē ngũtũũra thĩĩni wa hema ĩno ya mwĩrĩ ūyũ, **14** tondũ nĩnjũũ atĩ ica ikuhĩ nĩngũmĩũũra, o ta ūrĩa Mwathani witũ Jesū Kristū

aanyonĩrie. **15** Na nĩngwĩrutaniĩria mũno nyone atĩ ndaarĩkia gũkua nĩmũrĩhotaga kũrĩrikana maũndũ maya hĩndĩ ciothe. **16** Hĩndĩ ĩria twamũmenyithirie ūhoro wa hinya na wa gũũka kwa Mwathani witũ Jesū Kristū-rĩ, tũtiahũthĩrĩre ng'ano cia gwĩtungĩra na wara, no ithuĩ nĩ kwĩonera twayoneire ūkaru wake na maitho maitũ. **17** Nĩgũkorwo nĩaherirwo gĩtũno na riiri kuuma kũrĩ Ngai Ithe, hĩndĩ ĩria mũgambo wamũkorire uumĩte kũrĩ Ūrĩa Mwene Riiri ūrĩa Mũnene ūkiuga atĩrĩ, “Ūyũ nĩwe Mũrũ wakwa ūrĩa nyendete mũno; nĩ ngenaga mũno nĩ ūndũ wake.” **18** Ithuĩ ene nĩtweiguĩrĩre mũgambo ūcio ūkiuma igũrũ hĩndĩ ĩria twarĩ nake kĩrĩma-inĩ kĩrĩa gĩtheru. **19** Na nĩngĩ ūhoro ūrĩa warathirwo nĩ anabii ūrĩa twĩ naguo nĩwikĩrĩtwo hinya makĩria, na no mwĩke wega mũngĩũthĩkĩrĩria, ūhaana ta ūtheri ūkwara handũ harĩ nduma, o ngĩnya gũkĩe nayo njata ya rũciĩni ĩkenge ngoro-inĩ cianyu. **20** No mbere ya maũndũ mothe-rĩ, no ngĩnya mũmenye atĩ gũtirĩ ūhoro wanarathwo Maandĩko-inĩ Matheru ūngĩtaũrwo nĩ mũnabii na ūtaũri wake mwene. **21** Nĩgũkorwo kĩhumo kĩa ūnabii gĩtioimanire na kwenda kwa mũndũ, no andũ nĩmarĩrie ūhoro uumĩte kũrĩ Ngai, o ta ūrĩa Roho Mũtheru aamatongoririe.

2 No rĩrĩ, nĩ kwarĩ anabii a maheeni thĩĩni wa andũ, o ta ūrĩa gũgaakorwo na arutani a maheeni thĩĩni wanyu. Nao nĩmagatoonyia ūrutani wa maheeni wa gũthũkia andũ na waara, o na makaane Mwathani ūrĩa wamagũrĩre, na nĩ ūndũ ūcio, merehere kwanangwo kwa narua. **2** Andũ aingĩ nĩmakarũmĩrĩra mĩthĩire yao ya ūũra-thoni na matũme njĩra ĩria ya ma ĩcambio. **3** Nĩngĩ nĩ ūndũ wa ūkoroku wao, arutani acio nĩmagetongagia na inyuĩ na kũmwĩraga ng'ano cia maheeni. Itũiro rĩao rĩa ciira rĩtũire rĩmetereire, o na kwanangwo kwao gũtiikaraga ta gũkomete. **4** Nĩ ūndũ-rĩ, kuona atĩ Ngai ndaigana kũiguĩra araikia arĩa mehĩrie tha, no nĩkũmaikia aamaikirie Jehanamu, akĩmohithia marima-inĩ ma nduma maikarage kuo metereire ituĩro-rĩ, (Tartarōō g5020) **5** nĩngĩ kuona atĩ ndaiguĩrĩre thĩ ya tene tha hĩndĩ ĩria aahĩre kĩguũ kĩa maaĩ kũrĩ andũ arĩa maatũũraga kuo matetikĩtie Ngai, no akĩgĩtĩra Nuhu, ūrĩa warĩ mũhunjia wa ūthingu na andũ angĩ mũgwanja; **6** na angĩkorwo nĩatuĩrĩre matũũra ma Sodomu na Gomora ciira na ūndũ wa kũmacina magĩtuika mũhu, na akĩmatua kionereria kĩa ūrĩa gũgaatuika kũrĩ andũ arĩa matetikĩtie Ngai; **7** na angĩkorwo nĩahonokirie Loti, mũndũ warĩ mũthingu, na waiguithagio kĩa nĩ mĩtũũrĩre ya ūũra-thoni ya

andū acio aaganu, **8** (nīgūkorwo mündū ūcio mūthingu, ūrīa waikaranagia nao o mūthenya, nīaiguithagio ruo ngoro-inī yake thingu nī ciiko cia waganu iria oonaga na akaigua); **9** angikorwo ūguo nīguo kūrī-rī, Mwathani nīoī kūhonokia andū arīa meamūrīire Ngai kuuma magerio-inī, na kūiga andū arīa matarī athingu nginya mūthenya wa ciira ūkinye, o akīmaherithagia. **10** Na makīria harī andū arīa marūmagīrīra merirīria mooru ma mwīrī marīa marī magigi na makanyarara wathani o wothē. Andū acio nī ndūrīka na nī etīi na matiitigagīra kūrūma ciūmbe cia igūrū iria irī riiri; **11** no rīrī, o na gūtuika arāika nī marī hinya na ūhoti makīria, matirumaga ciūmbe icio magīcithitangaga kūrī Mwathani. **12** No andū acio nīmarumanaga maūndū-inī marīa matoōi. Mahaana ta nyamū itarī na meciiria, iria ciūmbitwo itarī na ūmenyo, na iciaritwo irī cia kūgwatio na kūniinwo, na o ta nyamū-rī, o nao nī kūniinwo makaaniinwo. **13** Nao nīmakarīhwo ūuru na ūuru kūringana na ūria matūire mekaga. O monaga atī kūrīo mūthenya barigici nīkuo gwīkenia. Andū acio nī imeni na ūgū, rīrīa megwīkenia maruga-inī mao ma ikeno hīndī rīa mekūrīanīra na inyuī. **14** Marī na maitho maiyūrīte ūtharia, na matitigaga kwīhia; o maguucagīrīria andū arīa marī ngoro hūthū; o nī njorua cia ūkoroku, na nī rūciaro rūrume! **15** Nīmatigīte njīra rīa nūngarū makoora makarūmīrīra njīra ya Balamu wa Beori, ūrīa wendaga mūno mūcaara wa gwīka ūuru. **16** No nīakūūmirwo nī ndigiri, nyamū itaaragia, nī ūndū wa gwīka ūuru, ikīaria na mūgambo wa mündū, na ikīrīra ūgūrūki wa mūnabii ūcio. **17** Andū acio nī ithima itarī maaī, na nī ibii iria itwaragwo nī kihuhūkano. Nao no nduma nene makīria metereirio. (questioned) **18** Nīgūkorwo maaragia ndeto cia tūhū na cia mwītīo, makaguucagīrīria na merirīria mao mooru ma mwīrī o na ūura-thoni andū arīa marethara moime thīinī wa arīa matūūruga mahitagia. **19** Mameeragīra gūkūūrwo ūkombo-inī, o rīrīa o ene marī ngombo cia ūhoru wa kūbutha, nīgūkorwo mündū nī ngombo ya ūndū ūrīa wothē ūmwathaga. **20** Mangīkorwo nīmetharīte kuuma thīinī wa maūndū marīa marī magigi ma gūkū thī nī ūndū wa kūmenyana na Mwathani na Mūhonokia witū, Jesū Kristū na ningī macooke kuohanio na maūndū na magatoorio nīmo-rī, mūtūūrīre wao wa marigīrīrio-inī ūgaakorwo ūrī mūuru gūkīra wa kīambirīria. **21** Nī kaba matangīamenyete njīra ya ūthingu, gūkīra kūmīmenya na magacooka kūhutatīra watho ūrīa

mūtheru maatigīrwo. **22** Ūhoru ūcio wao, nīwonanītio nī wa ma nī thimo iria ciugaga atīrī: “Ngui ūcookagīrīra matahīko mayo,” na, “Ngūrwe ya mūgoma yathambio ūcookaga igathi kwīgaragara mūtondo-inī.”

3 Arata akwa nyendete mūno, maya nī marūa makwa ma keerī kūrī inyuī. Na thīinī wamo meerī ndīmaandikīte marī ma kūmūrīrīkania mwarahūke mūgīe na meciiria marīa magīrīru. **2** Nīngwenda mūrīrikane ciugo iria ciaririo tene nī anabii arīa atheru na watho ūrīa waheanirwo nī Mwathani na Mūhonokia witū na mūgīkinyīrio nī atūmwwo anyu. **3** Mbere ya maūndū mothe, no nginya mūmenye atī matukū ma kūrigīrīria nīgūgooka anyūrūania, manyūrūranagie na marūmagīrīre merirīria mao mooru. **4** Nīmakooranagia atīrī, “Gūūka gwake kūrīa eeranīire gūgaakinya-rī? Kuuma rīrīa maithe maitū maakuire, maūndū mothe mathiiga na mbere o ta ūrīa maatarīi kuuma rīrīa thī yombirwo.” **5** No nīmeriganīrie o na makīmēnyaga atī o tene, nī ūndū wa kiugo kīa Ngai, kūūrīa igūrū nī kwagīire, nayo thī ikīūmbwo na maaī kuuma kūrī maaī. **6** Ningī maaī o macio no mo maarindanirīe thī ya ihinda rīu, na makīmīananga. **7** Ningī nī ūndū wa kiugo o ro kīu, igūrū na thī iria irī ho rīu nīciigīrwo mwaki, igetererio mūthenya wa ciira, o na wa kwanangwo kwa andū arīa matetikītie Ngai. **8** No rīrī, arata akwa nyendete mūno, mūtīkariganīrwo nī ūndū ūyū ūmwe, atī kūrī Mwathani mūthenya ūmwe no ta mīaka ngiri, na mīaka ngiri no ta mūthenya ūmwe. **9** Mwathani ndagondagīrīra kūhingia ciiranīro ciake, ta ūrīa andū amwe meciiragia atī nīagondagīrīra. We nīamūkiragīrīria, tondū ndendaga mündū o na ūmwe oore, no endaga andū othe merire. **10** No rīrī, mūthenya wa Mwathani ūgooka o ta mūici. Mūthenya ūcio-rī, igūrū nīrīkabuūrīa na mūrurumo mūnene; nacio ciūmbe iria itūire kūu igūrū nīikaahīa nī mwaki ithire, nayo thī na kīria giothe kīrī kuo nīgacinwo ithire biū. **11** Kuona atī indo ciothe nīikaanangwo na njīra īyo-rī, inyuī mūkiagīrīrwo gūkorwo mūrī andū a mūthemba ūrīkū? Inyuī mwagīrīrwo nīgūtūūruga mūtūūrīre mūtheru na wa kwīyamūrīra Ngai, **12** mūgītanyaga na mūkīrīragīria mūthenya ūcio ūkinye narua. Mūthenya ūcio wakinya-rī, igūrū nīrīkaanangwo na mwaki, na indo ciothe iria irī kuo ihīe nī mwaki, itweke. **13** No kūringana na ūrīa eeranīire-rī, nītūwīrīgīrīre igūrū rīerū na thī njerū, o kuo kūrīa gūtūūruga ūthingu. **14** Nī ūndū ūcio, inyuī arata akwa nyendete mūno, kuona atī

nīmwīrīgīrīre ūndū ūyū-rī, kīrutanīriei mūkoragwo mūtarī na kīmeni, na mūtarī na ūcuuke, na mūrī na thayū nake. **15** Menyai atī gūkirīrīria kwa Mwathani witū nikuo gūtūmaga mūhonokio, o ta ūrīa mūrū wa lthe witū Paūlū, ūrīa twendete aamwandikīire arī na ūūgī ūrīa Ngai aamūhete. **16** Marūa-inī make mothe aandīkīte o ūhoru wa maūndū macio. Marūa-inī make nī kūrī maūndū mamwe maritū mūno kūmenya, marīa andū arīa matooī na arīa matakīndagīria mogomagīa, o ta ūrīa mogomagīa Maandīko marīa mangī, nao makereherere mwanangīko. **17** Nī ūndū ūcio, arata akwa nyendete mūno, kuona nīmūrīkītie kūmenya maūndū macio-rī, mwīmenyererei nīguo mūtīkaheenererio mūgūe muume ūhoru-inī wanyu wa gwīkindīra wega nī kūhītithio nī mahītīa ma andū arīa matamenyagīrīra watho. **18** No rīrī, thīī na mbere gūkūra thīīnī wa wega na ūmenyo wa Mwathani na Mūhonokia witū Jesū Kristū. Nake arotūūra arī na riiri rīu na nginya tene! Amenī. (aiōn g165)

1 Johana

1 Ūhoru ūrĩa warĩ kuo kuuma o kĩambĩrĩria, ūrĩa tũiguĩte, na ūrĩa tuonete na maitho maitũ, na tũkawĩrorera, namo moko maitũ makaũhutia, o ūhoru ūcio wa Kiugo kĩa muoyo, nĩguo tũhunjagia. **2** Muoyo ūcio nĩwonithanirio; na ithuĩ nĩtũwonete na tũkaheana ūira waguo, na ithuĩ tũkamũhunjagĩria ūhoru wa muoyo wa tene na tene, ūrĩa watũire na lthe witũ, na ūkĩonithanio kũrĩ ithuĩ. (aiōnios g166) **3** Ithuĩ tũmũhunjagĩria kĩria tuonete na tũkaigua, nĩgeetha o na inyuĩ mũgĩe ngwatanĩro na ithuĩ. Nayo ngwatanĩro iitũ nĩ ngwatanĩro na lthe witũ, o na Mũriũ Jesũ Kristũ. **4** Tũramwandikĩra maũndũ maya nĩguo gĩkeno giitũ kĩaiganĩre. **5** Īno nĩyo ndũmĩrĩri ĩria tũiguĩte kuuma kũrĩ we, na nĩyo tũramũmenyithia, atĩ: Ngai nĩ ūtheri; thĩinĩ wake gũtirĩ nduma o na hanini. **6** Tũngiuga atĩ tũrĩ ngwatanĩro nake, tũgĩthiiaaga na mĩthiire ya nduma-rĩ, ūguo nĩkũheenania, naguo ūhoru wa ma ndũtũuraga thĩinĩ witũ. **7** No tũngĩthiĩ na ūtheri, o ta ūrĩa we arĩ ūtheri-inĩ, tũrĩ na ngwatanĩro mũndũ na ūrĩa ūngĩ, nayo thakame ya Jesũ, Mũrũ wake, nĩtũtheragia, tũgathirwo nĩ mehia mothe. **8** Tũngiuga tũtirĩ na mehia, nĩ kwĩheenia tũkwĩheenia, naguo ūhoru wa ma ndũrĩ thĩinĩ witũ. **9** Tũngjumbũra mehia maitũ-rĩ, we nĩ mwĩhokeku na nĩ wa kĩhooto, na nĩegũtũrekeru mehia maitũ na atũtherie tũthirwo nĩ maũndũ mothe marĩa matarĩ ma ūthingu. **10** Tũngiuga tũtĩhĩtie-rĩ, tũkũmũtua wa maheeni, naguo ūhoru wake ndũrĩ na handũ thĩinĩ witũ.

2 Twana twakwa nyendete, ngũmwandikĩra maũndũ maya nĩgeetha mũtikehagie. No mũndũ o na ū angĩhia-rĩ, nĩ tũrĩ na mũtũciĩrĩrĩ harĩ lthe witũ, na nĩwe Jesũ Kristũ, Ūrĩa Mũthingu. **2** We nĩwe igongona rĩa kũhoroheria mehia maitũ, na to mehia maitũ moiki, no nĩ mehia ma andũ othe a thĩ. **3** Na ithuĩ nĩtũmenyaga atĩ nĩtũmũĩ, angĩkorwo nĩtwathikagĩra maathani make. **4** Mũndũ ūria uugaga atĩrĩ, “Nĩndĩmũĩ,” no ndekaga ūria aathanaga-rĩ, ūcio nĩ wa maheeni, na ūhoru wa ma ndũrĩ thĩinĩ wake. **5** No mũndũ o wothe angĩathikĩra kiugo gĩake-rĩ, ti-itherũ wendo wa Ngai nĩmũkinyanĩru kũna thĩinĩ wake. Ūndũ ūyũ nĩguo ūtũmaga tũmenye atĩ tũrĩ thĩinĩ wake: **6** Ūrĩa wothe uugaga atĩ nĩatũire thĩinĩ wake-rĩ, no nginya athiĩ na mĩthiire ta ĩria Jesũ aarĩ nayo. **7** Arata akwa endwa, ti rĩathani rĩerũ

ndĩramwandikĩra, no nĩ rĩathani rĩrĩa rĩa tene, o rĩrĩa mũtũire narĩo kuuma o kĩambĩrĩria. Rĩathani rĩrĩ rĩa tene nĩrĩo ndũmĩrĩri ĩria mũiguĩte. **8** No rĩu nĩ rĩathani rĩerũ ndĩramwandikĩra; naguo ūhoru wa ma warĩo wonekaga thĩinĩ wake na thĩinĩ wanyu, tondũ nduma no ĩrathira, naguo ūtheri ūria wa ma nĩrĩkĩtie kwara. **9** Mũndũ ūria uugaga atĩ arĩ ūtheri-inĩ no nĩathũire mũrũ kana mwarĩ wa ithe-rĩ, ūcio arĩ o nduma-inĩ. **10** Ūrĩa wothe wendete mũrũ na mwarĩ wa ithe atũuraga ūtheri-inĩ, na thĩinĩ wake gũtirĩ ūndũ ūngĩtũma ahĩngwo. **11** No ūrĩa wothe ūthũire mũrũ kana mwarĩ wa ithe, arĩ nduma-inĩ na athiiaaga na nduma; ndamenyaga kũria arathĩ, tondũ nduma nĩmũtũite mũtumumu. **12** Ndĩramwandikĩra, inyuĩ twana twakwa nyendete, tondũ nĩmũrekeirwo mehia manyu nĩ ūndũ wa rĩtwa rĩake. **13** Ndĩramwandikĩra, inyuĩ maithe, tondũ nĩmũmenyete ūria warĩ kuo kuuma o kĩambĩrĩria. Ndĩramwandikĩra, inyuĩ andũ ethĩ, tondũ nĩmũtooretie ūria mũuru. Ndĩramwandikĩra, inyuĩ twana twakwa nyendete, tondũ nĩmũmenyete lthe witũ. **14** Ndĩramwandikĩra, inyuĩ maithe, tondũ nĩmũmenyete ūria warĩ kuo kuuma o kĩambĩrĩria. Ndĩramwandikĩra, inyuĩ andũ ethĩ, tondũ mũrĩ na hinya, nakĩo kiugo kĩa Ngai nĩgĩtũuraga thĩinĩ wanyu, na nĩmũtooretie ūria mũuru. **15** Mũtikende thĩ kana kĩndũ o gĩothe kĩrĩ thĩinĩ wa thĩ. Mũndũ o na ū angĩkorwo nĩendete thĩ-rĩ, wendo wa lthe witũ ndũrĩ thĩinĩ wake. **16** Nĩgũkorwo ūndũ o wothe ūrĩ gũkũ thĩ, na nĩmo merirĩria ma mwĩrĩ, na merirĩria ma maitho make, na mwĩraho wa kĩria arĩ nakĩo na ūria ekaga: maũndũ macio matiumanite na lthe witũ, no moimanite na thĩ. **17** Thĩ na merirĩria mayo nĩthiraga, no mũndũ ūria wĩkaga ūria Ngai endaga atũuraga ngĩnya tene. (aiōn g165) **18** Twana twakwa nyendete, rĩrĩrĩ nĩ ithaa rĩa kũrigĩrĩria; na o ta ūria mũiguĩte atĩ mũmena-Kristũ nĩarooka, o na rĩu amena-Kristũ aingĩ nĩmokĩte. Na nĩ ūndũ ūcio nĩtũmenyete atĩ rĩrĩrĩ nĩrĩo ithaa rĩa kũrigĩrĩria. **19** Kuuma nĩmoimire kũrĩ ithuĩ, no matiarĩ aitũ. Nĩgũkorwo mangĩarĩ aitũ-rĩ, nĩmangĩakarire hamwe na ithuĩ; no gũthiĩ kwao kuonanirie atĩ gũtiarĩ o na ūmwe wao warĩ witũ. **20** No rĩrĩ, inyuĩ mũrĩ ahake maguta nĩ Ūrĩa Mũtheru, na inyuĩ inyuothe nĩmũĩ ūhoru wa ma. **21** Ndĩramwandikĩra tondũ mũtũĩ ūhoru wa ma, no ngũmwandikĩra tondũ nĩmũĩ ūhoru wa ma, na tondũ gũtirĩ ūhoru wa maheeni uumanaga na ūhoru wa ma. **22** Nũũ ūkĩrĩ mũheenania? Nĩ mũndũ ūria ūkaanaga

atĩ Jesũ nĩwe Kristũ. Mũndũ ta ũcio nĩwe mũmena-Kristũ: mũndũ ũcio nĩakaanaga Ithe o na Mũriũ. **23** Gũtirĩ mũndũ ũkaanaga Mũriũ ũkĩrĩ na Ithe witũ; ũrĩa wothe uumbũraga Mũriũ arĩ na Ithe o nake. **24** Mwĩmenyererei nĩguo ũndũ ũrĩa mũrikĩtie kũigua kuuma o kĩambĩrĩria ũkarage thĩĩnĩ wanyu. ũndũ ũcio ũngũkara thĩĩnĩ wanyu-rĩ, o na inyuĩ mũrĩkaraga thĩĩnĩ wa Mũriũ, o na mũrĩ thĩĩnĩ wa Ithe. **25** Na ũndũ ũyũ nĩguo atwĩrĩire: o muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) **26** Ndĩramwandĩkĩra maũndũ maya makonĩĩ ũhoru wa andũ arĩa marageria kũmũhĩtithia. **27** Na inyuĩ-rĩ, maguta marĩa mwahakirwo nĩwe-rĩ, megũtũura thĩĩnĩ wanyu, na mũtibatairio nĩ mũndũ o na ũ wa kũmũruta ũhoru. No rĩrĩ, o ta ũrĩa ihaka rĩake rĩa maguta rĩmũrutaga ũhoru wa maũndũ mothe, na o ta ũrĩa rĩrĩ rĩa ma, na ti rĩa maheeni: o ta ũrĩa rĩmũrutũite-rĩ, tũũrai thĩĩnĩ wake. **28** Na rĩu, inyuĩ twana twakwa nyendete, kĩrĩrĩriai gũkara thĩĩnĩ wake nĩgeetha rĩrĩa akoonithanio tũgaakorwo tũrĩ na ũmĩrĩru na tũteguconoka mbere yake hĩndĩ rĩa agooka. **29** Angĩkorwo nĩmũũ atĩ we nĩ mũthingu, kĩmenyei atĩ mũndũ ũrĩa wĩkaga maũndũ marĩa magĩrĩire nĩaciarĩtwo nĩwe.

3 Onei ũrĩa wendo ũnenehete, ũrĩa Ithe witũ atwendete nague, atĩ twĩtagwo ciana cia Ngai! Na ũguo nĩguo tũrĩ! Gĩtũmi kĩa andũ a thĩ mage gũtũmenya nĩ ũndũ o nake matiamũmenyire. **2** Arata akwa endwa, rĩu ithuĩ tũrĩ ciana cia Ngai, no gũtirĩ kũramenyithanio ũrĩa tũgaatuĩka thuutha-inĩ. No nĩtũũ atĩ hĩndĩ rĩa akoonithanio nĩtũkahaanana nake, nĩgũkorwo tũkaamuona o ũrĩa atarĩ. **3** Mũndũ o wothe ũrĩ na kĩrĩgĩrĩro gĩkĩ thĩĩnĩ wake nĩetheragia, o ta ũrĩa Kristũ nake arĩ mũtheru. **4** Mũndũ o wothe wĩhagia nĩ watho oinaga; kwĩhia-rĩ, nĩkuo kuuna watho. **5** No inyuĩ nĩmũũ atĩ nĩonithanirio nĩgeetha eherie mehĩa maitũ. Na thĩĩnĩ wake gũtirĩ mehĩa. **6** Mũndũ o wothe ũtũũraga thĩĩnĩ wa Kristũ ndehagia. Mũndũ o wothe wĩhagia ndarĩ amuona o na kana akamũmenya. **7** Twana twakwa nyendete, mũtikanareke mũndũ o na ũ amũhĩtithie. ũrĩa wĩkaga ũrĩa kwagĩrĩire nĩ mũthingu, o ta ũrĩa Kristũ arĩ mũthingu. **8** Mũndũ ũrĩa wĩhagia nĩ wa mũcukani, tondũ mũcukani atũire ehagia kuuma o kĩambĩrĩria. Gĩtũmi kĩa Mũrũ wa Ngai onithanio-rĩ, nĩgeetha athũkie wĩra wa mũcukani. **9** Gũtirĩ mũndũ ũciarĩtwo nĩ Ngai ũthiĩaga na mbere na kwĩhia, tondũ mbeũ ya Ngai ũkaraga thĩĩnĩ wake; we ndangĩthĩĩ na mbere na kwĩhia, tondũ nĩmũciare

nĩ Ngai. **10** ũndũ ũyũ ũmenyithanagia ũtiganu wa ciana cia Ngai na cia mũcukani: Mũndũ o wothe ũtekaga ũrĩa kwagĩrĩire ti mwana wa Ngai; o hamwe na ũrĩa ũtendete mũrũ kana mwarĩ wa ithe. **11** Īno nĩyo ndũmĩrĩri rĩa mwaiguire kuuma o kĩambĩrĩria: No nginya twendanage mũndũ na ũrĩa ũngĩ. **12** Mũtikahaane ta Kaini, ũrĩa warĩ wa ũrĩa mũũru, na akũũraga mũrũ wa nyina. Nĩ kĩĩ gĩatũmire amũũrage? Aamũũragire tondũ ciiko ciake mwene ciarĩ njũru, nacio cia mũrũ wa nyina ciarĩ cia ũthingu. **13** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, andũ a thĩ mangĩmũmena-rĩ, mũtikagege. **14** Nĩtũũ atĩ nĩtuumĩte gĩkuũ-inĩ tũgathĩĩ muoyo-inĩ, tondũ nĩtwendete ariũ na aarĩ a Ithe witũ. Mũndũ o wothe ũrĩa ũtendanaga atũũraga gĩkuũ-inĩ. **15** Mũndũ o wothe ũrĩa ũthũire mũrũ kana mwarĩ wa ithe-rĩ, ũcio nĩ mũũragani, na inyuĩ nĩmũũ atĩ gũtirĩ mũũragani ũrĩ na muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) **16** ũndũ ũrĩa ũtũmaga tũmenye ũrĩa wendo ũhaana nĩ ũyũ: Jesũ Kristũ nĩarutire muoyo wake nĩ ũndũ witũ. Na ithuĩ nĩtwagĩrĩrwo tũrute mĩoyo iitũ nĩ ũndũ wa ariũ na aarĩ a Ithe witũ. **17** Mũndũ angĩkorwo arĩ na indo cia gũkũ thĩ, na one mũrũ kana mwarĩ wa ithe wao ũbataire nĩ ũteithio no aage kũmũiguĩra tha-rĩ, wendo wa Ngai ũngĩgĩkorwo ũrĩ thĩĩnĩ wake atĩa? **18** Twana twakwa nyendete, nĩtũtĩge kwendanaga na ciugo kana na kanua tu, no nĩtwendanage na ciiko na twendane na ma. **19** ũũ nĩguo tũmenyaga atĩ tũrĩ a ũhoru ũrĩa wa ma, na ũrĩa tũrĩĩgaga ngoro ciitũ itarĩ na nganja tũrĩ mbere yake, **20** rĩrĩa rĩothe ngoro ciitũ itaratũtũira ciira. Nĩgũkorwo Ngai nĩ mũnene gũkĩra ngoro ciitũ, na nĩoĩ maũndũ mothe. **21** Arata akwa endwa, ngoro ciitũ ingĩaga gũtũtũira ciira-rĩ, nĩtũrĩkoragwo tũrĩ na ũmĩrĩru mbere ya Ngai, **22** na nĩarĩtũheaga kĩrĩa gĩothe tũrĩmũhooyaga, tondũ nĩtwathĩkagĩra maathani make na tũgeeka maũndũ marĩa mamũkenagia. **23** Narĩo rĩrĩ nĩrĩo rĩathani rĩake: Nĩ gwĩtĩkia rĩitwa rĩa Mũriũ, Jesũ Kristũ, na twendanage o ta ũrĩa aatwathire. **24** Arĩa maathĩkagĩra maathani make nĩmatũũraga thĩĩnĩ wake, nake nĩatũũraga thĩĩnĩ wao. Nague ũndũ ũrĩa tũmenyaga nague atĩ nĩatũũraga thĩĩnĩ witũ nĩ ũyũ: Nĩ ũndũ wa Roho ũrĩa aatũheire.

4 Arata akwa endwa, mũtĩgetĩkagie roho o wothe, no mũroragie maroho muone kana moimĩte kũrĩ Ngai, tondũ anabii aingĩ a maheeni nĩmoimagarĩte magathĩĩ thĩ yothe. **2** ũũ nĩguo mũngĩhota gũkũũrana Roho wa Ngai: Roho o wothe ũrĩa uumbũraga atĩ Jesũ Kristũ

n̄okīte arī na mwīrī, ūcio uumīte kūrī Ngai, 3 no roho o wothe ūrīa ūtoimbūrāga Jesū, ūcio nduumīte kūrī Ngai. Ūcio nī roho wa mūmena-Kristū, ūrīa mūiguīte atī nīūgooka na o na rīu nīūrīkītie gūūka gūkū thī. 4 Inyuī twana twakwa nyendete, inyuī mūrī a Ngai na nīmūmatooretie, tondū ūrīa ūrī thīnī wanyu nī mūnene gūkīra ūrīa ūrī gūkū thī. 5 Acio moimīte gūkū thī, na nī ūndū ūcio maarāgia ūhorō wa maūndū ma gūkū thī, na thī na andū a gūkū thī makamathikīrīria. 6 Ithuī tuumīte kūrī Ngai, nake mūndū o wothe ūrīa ūūū Ngai nīatūthikagīrīria; no ūrīa wothe ūtoimīte kūrī Ngai ndatūthikagīrīria. Ūguo nīguo tūkūūranāga Roho ūrīa wa ma, na roho ūrīa wa maheeni. 7 Arata akwa endwa, nītwendanagei mūndū na ūrīa ūngī, nīgūkorwo wendo uumāga kūrī Ngai. Mūndū o wothe ūrīa wendanāga, aciārītwo nī Ngai o na nīoī Ngai. 8 Mūndū o wothe ūrīa ūtendanāga ūcio ndooī Ngai, tondū Ngai nī wendo. 9 Ūū nīguo Ngai oonanirie wendo wake harī ithuī: Nīatūmire Mūrīū wake, o we wa mūmwe, gūkū thī nīgeetha tūtūūre muoyo nī ūndū wake. 10 Ūyū nīguo wendo: ti atī nī ithuī twendire Ngai, nowe nīwe watwendire, na agītūma Mūrīū wake atuīke igongona rīa kūhoroheria mehīa maitū. 11 Arata akwa endwa, kuona atī Ngai nīguo atwendete-rī, o na ithuī nītūkīagīrīrwo twendanage. 12 Gūtīrī mūndū ūrī ona Ngai; no tūngīendana mūndū na ūrīa ūngī-rī, Ngai nīatūūrāga thīnī witū, naguo wendo wake ūgakinyanīra thīnī witū. 13 Ūndū ūrīa ūtūmāga tūmenye atī tūtūūrāga thīnī wake nake agatūūra thīnī witū, nī atī nīatūheete Roho wake. 14 Na nītuonete na tūkoimbūra atī Ithe witū nīatūmīte Mūrīū atuīke Mūhonokia wa thī yothe. 15 Mūndū o wothe angīumbūra atī Jesū nī Mūrū wa Ngai-rī, Ngai atūūrāga thīnī wake, nake agatūūra thīnī wa Ngai. 16 Na nī ūndū ūcio nītūmenyete na tūkehoka wendo ūrīa Ngai atwendete naguo. Ngai nī wendo. Mūndū o wothe ūtūūrāga endanīte atūūrāga thīnī wa Ngai, nake Ngai atūūrāga thīnī wake. 17 Ūguo nīguo wendani ūkinyanāgīra thīnī witū nīgeetha tūkaagīa na ūmīrīru mūthenya ūrīa gūgaatuanīrwo ciira, tondū tūrī gūkū thī nī tūhaanaine nake. 18 Wendo ndūrī guoya. No wendo ūrīa mūkinyanīru nīūngatāga guoya, tondū guoya ūkonainie na iherithia. Mūndū ūrīa wītīgagīra, ndatuagwo mūkinyanīru thīnī wa wendo. 19 Ithuī twendanāga tondū we nīwe waambire gūtwendā. 20 Mūndū angīuga atīrī, “Nīnyendete Ngai,” na nīathūire mūrū kana mwarī wa ithe-rī, ūcio nī

wa maheeni. Nīgūkorwo mūndū o wothe ūtendete mūrū wa ithe, ūrīa atūire onaga, ndangihota kwenda Ngai, ūrīa atarī oona. 21 Nake nīatūheete rīathani rīrī: Mūndū o wothe wendete Ngai, no nginya ende mūrū kana mwarī wa ithe o nake.

5 Mūndū o wothe wītīkītie atī Jesū nīwe Kristū aciārītwo nī Ngai, nake mūndū o wothe wendete mūciari nīendete o na mwana wake. 2 Ūū nīguo tūmenyaga atī nītwendete ciana cia Ngai: nī kwenda Ngai na kūhingia maathani make. 3 Ūū nīguo kwenda Ngai: nī gwathīkīra maathani make. Namo maathani make ti maritū, 4 Nīgūkorwo mūndū o wothe mūciare nī Ngai nīatoorāgia maūndū ma thī. Naguo ūhootani ūrīa ūtooretie maūndū ma thī, nī gwītīkia gwītū. 5 Nūū ūcio ūtoorāgia maūndū ma thī? Nī mūndū ūrīa wītīkītie atī Jesū nīwe Mūrū wa Ngai. 6 We nīwe wokire na ūndū wa maaī na thakame, o Jesū Kristū. We ndokire na ūndū wa maaī moiki, no nīwe wokire na ūndū wa maaī na thakame. Nake Roho nīwe mūira, tondū Roho nīwe ūhorō ūrīa wa ma. 7 Nīgūkorwo aira nī atatū (kūu igūrū: nao nī Ithe witū, na Ūhorō, na Roho Mūtheru; nao aya atatū nī ūmwe. Gūkū thī nakuo aira nī atatū): 8 nao nī Roho, na maaī, na thakame; nao acio atatū nīmaiguanīte. 9 Angīkorwo nītītīkīgīra ūira wa mūndū, ūira wa Ngai nī mūnene makīria, tondū nī ūira wa Ngai ūrīa aheanīte ūkonīī Mūrīū. 10 Mūndū wothe wītīkītie Mūrū wa Ngai arī na ūira ūcio ngoro-inī yake. Mūndū wothe ūtetīkītie Ngai nīamūtūite wa maheeni, tondū ndetīkītie ūira ūrīa mūheane nī Ngai ūkonīī Mūrīū. 11 Naguo ūyū nīguo ūira atī Ngai nīatūheete muoyo wa tene na tene, naguo muoyo ūcio wī thīnī wa Mūrīū. (aiōnios g166) 12 Ūrīa ūrī na Mūrīū arī na muoyo; nake ūrīa ūtarī na Mūrū wa Ngai ndarī na muoyo. 13 Ndīramwandīkīra maūndū maya inyuī arīa mwītīkītie rīitwa rīa Mūrū wa Ngai, nīgeetha mūmenye atī mūrī na muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) 14 Ūmīrīru ūrīa tūkoragwo naguo tūgīkuhīrīria Ngai nī atī tūngīhooya ūndū o wothe kūringana na wendo wake-rī, we nīatūguaga. 15 Na tūngīmenya atī nīatūguaga, ūndū-inī o wothe ūrīa tūhooyaga-rī, nītūūī atī nīatūheete ūndū ūrīa tūmūhoote. 16 Mūndū o wothe angīona mūrū kana mwarī wa ithe agīka rīhīa rīrīa rītangīmūtwarā gīkuū-inī, nīahoe, nake Ngai nīakamūhe muoyo. Ndīraaria ūhorō wa andū arīa rīhīa rīao rītarī rīa kūmatwarā gīkuū-inī. No nī kūrī rīhīa rīngītwarā mūndū gīkuū-inī. Nīī ndiroga atī mūndū ahooe nī ūndū wa rīhīa ta

rũ. 17 Ciiko ciothe njũru nĩ mehia, no nĩ kũrĩ rĩhĩa rĩtangĩtwara mũndũ gĩkuũ-inĩ. 18 Nĩtũũĩ atĩ mũndũ o wothe ũciarĩtwo nĩ Ngai ndatũũraga ehagia; mũndũ ũrĩa ũciarĩtwo nĩ Ngai, ũcio nĩamenyagĩrĩwo nĩ Ngai, nake ũrĩa mũũru ndangĩhota kũmwika ũũru. 19 Ithui nĩtũũĩ atĩ tũrĩ ciana cia Ngai, na tũkamenya atĩ thĩ yothe yathagwo na wathani wa ũrĩa mũũru. 20 Ningĩ nĩtũũĩ atĩ Mũrũ wa Ngai nĩokĩte na niatũheete ũtaũku, nĩgeetha tũmũmenye ũrĩa arĩ we ũhoru wa ma. Na ithui tũrĩ thĩinĩ wake ũcio ũrĩa arĩ we ũhoru wa ma, tũrĩ thĩinĩ wa Mũrũwe Jesũ Kristũ. We nĩwe Ngai ũrĩa wa ma, na nowe muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166)

21 Twana twakwa nyendete, mwĩmenyagĩrĩrei ngai cia mĩhianano.

2 Johana

1 Kuuma kūrī nī Mūthuuri wa Kanitha, Ndaandīka marūa maya kūrī mūtumia ūrīa mūthuure, o hamwe na ciana ciake, arīa nyendete kūna kūna, na to nī nyiki, no nī hamwe na arīa othe mamenyete ūhoru ūrīa wa ma: **2** makamwenda tondū wa ūhoru ūrīa wa ma, ūrīa ūtūūruga thīinī witū, o na ūgūtūūra na ithuī nginya tene: (aiōn g165) **3** Wega, na tha, na thayū kuuma kūrī Ngai Ithe, na kuuma kūrī Jesū Kristū, o we Mūriū wa Ithe witū, irīkaraga na ithuī thīinī wa ūhoru wa ma, na wa wendo. **4** Nīngenete mūno nikuona ciana imwe ciaku igīthiī na njīra ya ūhoru ūrīa wa ma, o ta ūrīa Ithe witū aatwathire. **5** Na rīu, mūtumia ūyū mwende, ti rīathani rīerū ndīrakwandīkīra, no nī rīrīa tūtūire narīo kuuma o kīambīrīria. Ngūūria atī twendanage mūdū na ūrīa ūngī. **6** Naguo wendani nī atīrī: Atī tūthiīage na njīra ya gwathīkīra maathani make. O ta ūrīa mūiiguīte kuuma o kīambīrīria, rīathani rīake nī atī mūthiīage mūrī o na wendani ūcio. **7** Aheenania, aingī arīa matetikītie atī Jesū Kristū ookire arī na mwīrī, nīmarorūūra gūkū thī. Mūdū ta ūcio nī mūheenania na nī mūmena-Kristū. **8** Mwīhūgagei nīguo mūtigate kīrīa mūrūtīire wīra, no mūtūike a gūkaaheo mūcaara wanyu ūrī wothe. **9** Mūdū o wothe ūkīraga njano akarega kūrūmīrīra ūrutani wa Kristū, ūcio ndakoragwo na Ngai; no ūrīa ūikaraga ūrutani-inī ūcio, we arī na Ithe witū o na Mūriū. **10** Mūdū o wothe angīūka kūrī inyuī arī na ūrutani ūngī tiga ūcio-rī, mūtikanamūnyīite ūgeni o na kana mūmwamūkīre kwanyu mūciī. **11** Mūdū wothe ūngīmwmūkīra, nīkūgwatanīra magwatanīire nake ciiko ciake cia waganu. **12** Ndī na maūdū maingī ma kūmwandīkīra, no ndikwenda kūhūthīra karatathi na rangi. Handū ha ūguo-rī, ndīrehoka kūmūceerera njaranīrie na inyuī tūkīonanaga, nīgeetha gīkeno giitū kīganīre. **13** Nīm wageithio nī ciana cia mwarī wa maitūguo ūrīa mūthuure.

3 Johana

1 Kuuma kūrī nī Mūthuuri wa Kanitha, Ndakwandikira, wee mūrata wakwa mwendwa Gayo, ūrīa nyendete kūna kūna. **2** Mūrata wakwa mwendwa, mahooya makwa nī atī ūkenagīre ūgima wa mwīrī, na atī maūdū mothe magaacīre, o ta ūrīa ngoro yaku iikarīte īgaacīre. **3** Nīndīrakenire mūno nī ūndū wa ariū na aarī a Ithe witū amwe gūūka kūnjīra ūhoro wa wīhokeku waku ūhoro-inī ūrīa wa ma, na ūrīa ūkīrīrīrie gūthīi na njīra ya ūhoro ūrīa wa ma. **4** Gūtīrī ūndū ūngī ūngenagia gūkīra kūigua atī ciana ciakwa no ithiiga irūmīrīre njīra īrīa ya ūhoro ūrīa wa ma. **5** Mūrata wakwa mwendwa, wee nīūkoragwo ūrī mwīhokeku thīinī wa maūdū marīa wīkagīra ariū na aarī a Ithe witū, o na gūtuūka ndūmoōī. **6** Nīmerīite kanitha ūhoro wa wendani waku. Nī wega ūmoimagarie o ta ūrīa kwagīrīre harī Ngai. **7** Moimagarire nī ūndū wa Rīitwa rīake na makīrega ūteithio kuuma kūrī andū arīa matetikītie Ngai. **8** Nī ūndū ūcio ithuī-rī, twagīrīrwo gūtaanahagīra andū ta acio nīgeetha tūruthanagie wīra wa ūhoro ūrīa wa ma tūrī hamwe. **9** Nīndandīkīre kanitha, no Diotirefe, ūrīa wendaga gūtuūka ta mūnene, nīareganire na ithuī. **10** Nī ūndū ūcio ndooka, nīngoiga maūdū marīa ekaga, kwaria ndeto cia mūhuhu na cia gūtūcambia. Nīngī akaaga kūiganwo nī ūguo, akarega kūnyiita ariū na aarī a Ithe witū ūgeni. Agacooka akagīrīrīra arīa mekwenda gwīka ūguo o na akamaingata kanitha-inī. **11** Mūrata wakwa mwendwa, ndūkanae kwīgerekania na ūhoro ūrīa mūūru, no wīgerekanagerie na ūhoro ūrīa mwege. Mūdū o wothē ūrīa wīkaga wega nī wa Ngai. Nake ūrīa wothē wīkaga ūūru ūcio ndarī ona Ngai. **12** Demeterio nīagathagīrīrio nī andū othe, o na ūhoro ūrīa wa ma guo mwene. O na ithuī nītūmūgaathagīrīria, na inyuī nīmūūī atī ūira witū nī wa ma. **13** Ndī na maūdū maingī ma gūkwandikīra, no ndikwenda gūkwandikīra na karamu na rangi. **14** Ndī na mwīhoko wa gūkuona ica ikuhī, twaranīrie tūkīonanaga. Thayū ūroogīa kūrīwe. Arata arīa me gūkū nīmakūgeithia. Geithia arata arīa marī kūu na marīitwa mao.

Judasi

1 Nĩ niĩ Judasi, ndungata ya Jesũ Kristũ, na mũrũ wa nyina na Jakubu, Ndĩraandikĩra arĩa metĩtwo, o arĩa mendetwo nĩ Ngai Ithe, na makamenyagĩrĩrwo nĩ Jesũ Kristũ: **2** Mũroingĩhĩrwo nĩ tha, na thayũ, o na wendani. **3** Arata akwa endwa, o na gũtuĩka nĩndĩrendete mũno kũmwandikĩra ũhoru wa ũhonokio ũrĩa tũgwataniire na inyuĩ-rĩ, nĩndĩronire kwagĩrĩre ndĩmwandikĩre nĩguo ndĩmuringĩrĩrie mũrũagĩrĩre wĩtikio ũrĩa wehokeirwo andũ arĩa aamũre ihinda rĩmwe rĩa kũigana. **4** Nĩgũkorwo andũ amwe arĩa ũhoru wao wagũtuĩrwo ciira waandikitwo o tene nĩmetoonyereirie na hito thĩinĩ wanyu. Acio nĩ andũ matetigagĩra Ngai, na nĩmagarũraga Wega wa Ngai witũ ũtuĩke wa kũmetikĩria kũhũura ũmaraya, na magakaanaga Jesũ Kristũ, o we wiki Mũnene na Mwathani witũ. **5** O na mwakorwo nĩmũmenyete ũhoru ũyũ wothe-rĩ, nĩngwenda kũmũririkania atĩ Mwathani nĩakũirire andũ ake akĩmaruta bũrũri wa Misiri, no thuutha-inĩ akĩniina arĩa matetikĩtie. **6** Nao arĩa maaregire gũkindĩria wathani-inĩ wao na magĩtiganĩria kũndũ kwao gwa gũtũura-rĩ, acio nĩamahingĩre nduma-inĩ, nao moheetwo na mĩnyororo ya tene na tene metereirio ituĩro rĩa ciira wa Mũthenya ũrĩa mũnene. (aiĩdios g126) **7** Ningĩ o ũndũ ũmwe nao, Sodomu, na Gomora, na matũura marĩa maariganĩtie nĩmeneanire harĩ ũmaraya na waganu wa mwĩrĩ ũtarĩ wa ndũire. Acio nĩo maatuĩkire kĩonereria kĩa arĩa maherithagio na mwaki wa tene na tene. (aiĩnios g166) **8** O na ningĩ noguo, arooti acio mathũkagia mĩrĩ yao ene, na makaregana na wathani, na magacambagia ciũmbe cia kũu igũrũ. **9** No rĩrĩ, o na Mikaeli, mũraika ũrĩa mũnene, hĩndĩ ĩrĩa maakararanagĩria mwĩrĩ wa Musa na ngoma-rĩ, ndaigana kũgeria kũmũcambia, no oigire atĩrĩ, “Mwathani arogũkaania!” **10** No andũ acio-rĩ, marumaga maũndũ mothe marĩa matahotaga kũmenya; namo maũndũ marĩa mamenyete na ũndũ wa mũciarĩre, ta nyamũ iria iteciiragia-rĩ, maũndũ macio nĩmo meniinaga namo. **11** Kaĩ makĩrĩ na haoro-ĩ! Marũmirĩre njĩra ya Kaini; ningĩ magetoonyia na ihenya ihĩtia-inĩ rĩa Balamu nĩguo mone uumithio; o na makĩniinwo ũremi-inĩ wa gũũkĩrĩa wathani ta Kora. **12** Andũ acio nĩ imeni rĩrĩa megũũka maruga-inĩ manyu ma wendani, makarĩanĩra na inyuĩ mategwĩtigĩra o na atĩa. Nĩ arĩithi arĩa merĩithagia o ene. Mahaana ta matu matarĩ na mbura, makĩhurutwo nĩ rũhuho;

o na ningĩ mahaana ta mĩtĩ ĩtarĩ na matunda hĩndĩ ya kĩmera, ĩmunyĩtwo na mĩri ĩkooma biũ. **13** Mahaana ta makũmbĩ ma iria marĩa matangĩgĩrĩka, makĩhũyũkaga ciiko ciao cia thoni ta mũhũyũyũ; ningĩ matarĩ ta njata ciũrũũraga, iria ciigĩrwo nduma ĩrĩa ndumanu mũno nginya tene. (aiĩon g165) **14** Enoku, ũrĩa wa rũciarũ rwa mũgwanja kuuma harĩ Adamu, nĩarathire ũhoru ũkonĩ andũ acio akiuga ũũ: “Atĩrĩrĩ, Mwathani nĩarooka arĩ na andũ ake arĩa atheru ngiri na ngiri **15** nĩguo atuĩre o mũndũ ciira, na aigũithie kĩhooato andũ othe arĩa matetigĩrĩite Ngai, nĩ ũndũ wa ciiko ciothe cia kũremera Ngai, iria maaneka mategwĩtigĩra Ngai, o na nĩ ũndũ wa ciugo ciothe njũru iria ehia arĩa matamwĩtigĩrĩite manaaria cia gũũkĩrĩa Ngai.” **16** Andũ aya nĩang’ong’ori, na a gũcarĩria andũ arĩa angĩ mahĩtia; marũmagĩrĩa merĩrĩria mao mooru; nĩmegaathaga o ene, na makaheenagĩrĩria andũ arĩa angĩ, nĩguo megune o ene. **17** No rĩrĩ, inyuĩ arata akwa endwa, ririkanai ũrĩa atũmwo a Mwathani witũ Jesũ Kristũ maamwĩrĩre o mbere. **18** Maamwĩrĩre atĩrĩ, “Mahinda ma kũrigĩrĩria-rĩ, nĩgũkagia na anyũrũrania arĩa makarũmagĩrĩa merĩrĩria mao ene matarĩ ma gwĩtigĩra Ngai.” **19** Acio nĩo andũ arĩa mamwamũranagia, arĩa marũmagĩrĩa merĩrĩria ma mwĩrĩ, no matĩrĩ na Roho. **20** No inyuĩ arata akwa endwa, ikaragai mũkĩongererekaga hinya thĩinĩ wa wĩtikio wanyu ũrĩa mũtheru mũno na mũhooyage mũrĩ thĩinĩ wa Roho Mũtheru. **21** Ikaragai thĩinĩ wa wendo wa Ngai mũgĩetagitĩrĩa tha cia Mwathani witũ Jesũ Kristũ nĩguo ikaamũkinyia muoyo-inĩ wa tene na tene. (aiĩnios g166) **22** Iguagĩrai tha andũ arĩa marĩ na mathangania, **23** tharai arĩa angĩ kuuma mwaki-inĩ mũmahonokie; arĩa angĩ-rĩ, maigũirei tha, mũrĩ na guoya, na mũgĩthũũraga o na nguo ciao iria ciĩkĩrĩtwo maroro nĩ mwĩrĩ mũthaahie. **24** Na rĩu, kũrĩ ũrĩa ũngĩhota kũmũgitĩra mũtikagwe, na kũmũrũgamia mbere ya ũthiũ wake ũrĩa wĩ riiri mũtarĩ na ũũgũ, na mũrĩ na gĩkeno kĩnene: **25** Ngai we wiki Mũhonokia witũ arogĩa na riiri, na ũkaru, na hinya, o na wathani, thĩinĩ wa Jesũ Kristũ Mwathani witũ, o kuuma kĩambĩrĩria, o na rĩu, na nginya tene na tene! Amenĩ. (aiĩon g165)

Kũguũrĩrio

1 Ūyũ nĩguo ūguũrio wa Jesũ Kristũ, ūria Ngai aamũguũrĩrie nĩguo onie ndungata ciake maũndũ marĩa makiriĩ gwĩkĩka o ica ikuhĩ. Aamenyithanirie ūhoru ūcio na ūndũ wa gũtũma mũraika wake kũri ndungata yake Johana, **2** ūria nake wacookire kumbũra ūhoru ūria wothe oonire, nague nĩ ūhoru wa kiugo kĩa Ngai na ūira wa Jesũ Kristũ. **3** Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ūria ūthomaga ciugo cia ūrathi ūyũ, na kũrathimwo nĩ andũ arĩa maiguaga ūhoru ūyũ na makaiga ngoro-inĩ ciao ūhoru ūria wandikĩtwo ūrathi-inĩ ūyũ, tondu ihinda nĩrikuhĩrĩrie. **4** Nĩ nĩ Johana, Ndĩratũmĩra makanitha marĩa mũgwanja marĩ kũu bũrũri wa Asia ūhoru ūyũ: Atĩrĩri, wega na thayũ irogĩa na inyuĩ kuuma kũri ūria ūri ho, na nowe warĩ ho, na nowe ūgooka, na kuuma kũri maroho mũgwanja marĩa maikaraga mbere ya gĩtĩ giake kĩa ūnene, **5** o na kuuma kũri Jesũ Kristũ, mũira ūria mwĩhokeku, o we irigithathi rĩa arĩa akuũ, na mwathi wa athamaki a thĩ. Kũri ūcio ūtwendete, na agatuohorithia kuuma mehĩa-inĩ maitũ na ūndũ wa thakame yake, **6** na agatũtua andũ a ūthamaki na athĩnjĩri-Ngai, nĩguo tũtungatage Ngai na Ithe wake: ūgooci na wathani irogĩa kũri we tene na tene! Amenĩ. (aiĩon g165) **7** Atĩrĩri, nĩ gũũka arooka na matu, na gũtĩri riitho rĩtakamuona, o na andũ arĩa maamũtheecire nĩmakamuona; nao andũ othe a thĩ nĩmagacakaya nĩ ūndũ wake. Ūguo nĩguo gũgaatuĩka! Amenĩ. **8** Mwachani Ngai ekuuga atĩrĩ, “Nĩ nĩ Alifa o na Omega, ūria ūri ho, na nowe warĩ ho, na nowe ūgooka, o we Mwene-Hinya-Wothe.” **9** Nĩ, Johana, mũrũ wa ithe wanyu, na mũgwatanĩri na inyuĩ thĩinĩ wa mĩnyamaro, na ūthamaki, na gũkirĩrĩria tũmĩrĩrie, o iria irĩ ciitũ thĩinĩ wa Jesũ, ndaarĩ gĩcigĩrĩria-inĩ kĩa iria kĩria gĩtagwo Patimo tondu wa Ūhoru wa Ngai na ūira wa Jesũ. **10** Na rĩri, ndaarĩ thĩinĩ wa Roho Mũthenya wa Mwachani, na nĩ ngũigua mũgambo mũnene thuutha wakwa warĩ ta wa karumbeta, **11** ūkiuga atĩrĩ, “Andika ūria ūkuona ibuku-inĩ rĩa gĩkũno, na ūcooke ūtũmĩre makanitha marĩa mũgwanja: nĩmo kanitha wa Efeso, na wa Simurina, na wa Perigamo, na wa Thuatira, na wa Saride, na wa Filadelfia, na wa Laodikia.” **12** Na nĩ ngĩhũgũra nĩguo nyone mũgambo ūcio wanjaragĩria. Na hĩndĩ irĩa ndehũgũrĩrie, ngĩona mĩtĩ mũgwanja ya thahabu ya kũigĩrĩra matawa, **13** na gatagatĩ ka mĩtĩ ĩyo nĩ haarĩ na mũndũ “wahaanaga

ta mũrũ wa mũndũ,” wehumbĩte nguo yamũkinyĩte o nyarĩri, na akeoha mũcibi wa thahabu gĩthũri. **14** Nague mũtwe wake na njuĩri yake ciarĩ njerũ cua ta guoya wa ng’ondũ, cieriũhĩte o ta ira, namo maitho make maahaanaga ta nĩnĩmbĩ cia mwaki. **15** Namo magũrũ make maahaanaga ta gĩcango gĩgũkenga kĩri mwaki-inĩ wa aturi, nague mũgambo wake watariĩ ta mũrurumo wa maaĩ maingĩ. **16** Guoko-inĩ gwake kwa ūrio aanyĩĩte njata mũgwanja, na kuuma kanua-inĩ gake hakoima rũhiũ rwa njora rũũgĩ miĩna yeerĩ. Nague ūthiũ wake watariĩ ta riũa rĩria rĩarĩte mũno. **17** Rĩria ndaamuonire ngĩgwa magũrũ-inĩ make ta mũndũ mũkuũ. Nake akĩnjigĩrĩra guoko gwake kwa ūrio, akĩnjĩra atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra. Nĩ nĩ wa Mbere, na ni nĩ wa Kũrigĩrĩria. **18** Nĩ nĩ Ūria-ũri-Muoyo; nĩndakuĩte, na rĩu ngũtũra muoyo nginya tene na tene! Na nĩ nĩ ndĩ na cabi cia gĩkuũ na Kwa Ngoma. (aiĩon g165, Hadēs g86) **19** “Nĩ ūndũ ūcio, andika maũndũ marĩa wona, marĩa marĩ kuo rĩu na marĩa magooka thuutha-inĩ. **20** Nayo hithe ya njata icio mũgwanja wonire guoko-inĩ gwakwa kwa ūrio, na ya mĩtĩ ĩyo mũgwanja ya thahabu ya kũigĩrĩra matawa nĩ ĩno: Njata icio mũgwanja nĩ arĩa a makanitha marĩa mũgwanja, nayo mĩtĩ ĩyo mũgwanja ya kũigĩrĩra matawa nĩ makanitha macio mũgwanja.

2 “Kũri mũraika wa Kanitha wa Efeso, mwandĩkĩre atĩrĩ: Ici nĩcio ciugo cia ūria ūnyĩĩte njata icio mũgwanja na guoko gwake kwa ūrio, ūria ūthiagĩra mĩtĩ-inĩ ĩyo mũgwanja ya thahabu ya kũigĩrĩra matawa. **2** Nĩnjũũĩ ciĩko ciaku, o na wĩra waku mũritũ, o na ūkirĩrĩria waku. Nĩnjũũĩ atĩ ndũngĩkirĩrĩria andũ arĩa aaganu, na atĩ andũ arĩa moigaga nĩ atũmwo no ti atũmwo nĩwamagerĩrie, na ūkĩmenya atĩ nĩ a maheeni. **3** Nĩũkirĩrĩrie na ūkomĩrĩria mathĩina nĩ ūndũ wa rĩitwa rĩakwa, na ndũri wanoga. **4** No rĩri, ūndũ ūria ngũgũcuukĩra nĩ atĩrĩ: Nĩwatigire gũĩkara na wendani ūria warĩ nague mbere. **5** Ririkana kũria uumĩte ūkagũ! Wĩrire ūcooke wĩke maũndũ marĩa wekaga mbere. Waga kwĩrĩra, nĩngũũka kũri we na njeherie mũtĩ waku wa kũigĩrĩra tawa kuuma handũ haguo. **6** No rĩri, ūri na ūndũ ūmwe mwega: Wee nĩũthũire ciĩko cia andũ arĩa metagwo Anikolai, iria o na nĩ thũire. **7** Ūria ūri gũtũ-rĩ, nĩakĩgue ūria Roho areera makanitha. Ūria wa gũtoorania-rĩ, nĩngamwĩtikĩria kũria maciaro ma mũtĩ wa muoyo, ūria ūri mũgũnda-inĩ wa Ngai wa gikeno. **8** “Kũri

mūraika wa kanitha wa Simurina, mwandikire atiri: Ici nicio ciugo cia uria wa Mbere na nowe wa Kurikiriria, uria wakuire na agicooka akiriuka. 9 Ninjuii mnyamaro yaku na uhiini waku, no uri gitonga! Ninjuii uria urumagwo ni aria moigaga ati ni Ayahudi no ti Ayahudi, no ni thunagogi ya Shaitani. 10 Ndūkae gwitigira maundu maria ukiriri guthinio namo. Ngumwira atiri, mucukani niarikia amwe anyu njeera nguo amugerie, na mnyamario handu ha mithenya ikumi. Wee ikaraga uri mwihokeku, o nginya gikua, na ningukuhe thumbi ya muoyo. 11 Uria uri gutu-ri, niakigie uria Roho areera makanitha. Uria wa gutoorania-ri, ndakahutio o na hanini ni gikuu kiria gia keeri. 12 "Kurii muraika wa kanitha wa Perigamo mwandikire atiri: Ici nicio ciugo cia uria uri na ruhiu ruiigi mienu yeeri. 13 Atiriri, ninjuii kuria utuura, o kuu Shaitani ari na gitii kia unene. No utuuriite uri o mwihokeku hari ni. Wee nduigana gukaana witikio uria wari naguo thini wakwa, o na matuku-ini ma Antipa, mura wakwa mwihokeku, uria woragiiro ituura-ini rianyu inene, o kuu Shaitani atuura. 14 No riri, ndi na maundu matari maingi ngugicuukira: atiri, uri na andu kuu marumitie urutani wa Balamu, uria warutire Balaki kuheenereria andu a Israeli mehie na undu wa kuria irio irutiiro mihianano, o na mahuurae umaraya. 15 O na ningi no uri na andu amwe marumitie urutani wa andu aria metagwo Anikolai. 16 Ni undu ucio, kiirire! Waga gwika uguo, ninguka kuri we ica ikuh, huurane nao na ruhiu ruru ruri kanua gakwa. 17 Uria uri gutu-ri, niakigie uria Roho areera makanitha. Uria ugaatorania-ri, ningamuhe mana mamwe maria mahithe. O na ningi ningamuhe ihiga rieru riandikitwo riitwa rieru, na gutari ungi uruii o tiga ucio ukaamukira ihiga riu. 18 "Kurii muraika wa kanitha wa Thuatira, mwandikire atiri: Ici nicio ciugo cia Muru wa Ngai, uria uri na maitho matarii ta ruriimbii rwa mwaki, na maguru make matarii ta gicango kiria gikumuthe gighathera. 19 Ninjuii ciiko ciaku, na ngamenya wendani waku, na witikio waku, na utungata waku, na ukiririria waku, o na ngamenya ati ciiko ciaku cia kurigiriria niikirite iria cia mbere. 20 No riri, undu ngugicuukira no atiri, ati nukiririire mundu-wa-nja ucio witagwo Jezebeli, ucio wituaga munabii. Ni undu wa urutani wake, niahithagia ndungata ciakwa ihuurae umaraya, na iriige irio iria irutiiro mihianano. 21 Nindimuheete ihinda ria kwirira umaraya ucio wake, no niaregete.

22 Ni undu ucio ngumukia gitanda-ini kia mnyamaro, na ndume aria matharagia nake manyamare muno, tiga no merire matigane na mihire yake. 23 Ningoora ciana ciake. Namo makanitha mothe nimakamenya ati ni ni thuthuuragia ngoro na meciira, na ningariha o mundu wanyu kuringana na ciiko ciake. 24 Na riu inyu aria muri kuu Thuatira, o inyu mutarumitie urutani wake, na mutari mwamenya maundu maria marikuru ma hito cia Shaitani, ta uguo andu acio moigaga, inyu ngumwira atiri (no ndiri na murigo ungi ngumugirira): 25 Ikaragai murumitie O maundu maria muri namo o nginya riria ngooka. 26 Nake uria ugaatorania na ahingagie wendi wakwa nginya muthia-ri, ningamuhe wathani aathage nduriri: 27 'Nake niagaciathaga na rathanju rwa kigera; agaacimemenda o ta uria nyungu ya riumba imemendagwo,' o ta uria ni heetwo wathani uumite kuri Baba. 28 Na ningi ningamuhe njata iria ya rucini. 29 Uria uri gutu-ri, niakigie uria Roho areera makanitha.

3 "Kurii muraika wa kanitha wa Saride, mwandikire atiri: Ici nicio ciugo cia uria uri na maroho mugwanja ma Ngai, o na njata mugwanja. Atiriri, ninjuii ciiko ciaku; nimenyete ati nuri ngumo ya gikorwo uri muoyo, no uri mukuu. 2 Arahuka! Ikira hinya maundu maria matigaire na marena gikua, ningikorwo ndionete ciiko ciaku iri nginyaniru maitho-ini ma Ngai wakwa. 3 Ni undu ucio, ririkana maundu maria wamukirite na ukamaigua; maathikire na wirire. No ungirega kwarahuka-ri, ningooka ta muici, na ndukamenya ihinda riria ngaagikorera. 4 No riri, ni uri andu matari aingi kuu Saride aria matekirite nguo ciao giko. Nimagatwanaga na ni mehubite nguo njeru, ningikorwo nimagiriire. 5 Mundu uria ugatoorania-ri, niakahumbwo nguo njeru tao. Ndiri hidi ngaatharia riitwa riake kuuma ibuku-ini ria muoyo, no ningoimbura riitwa riake mbere ya Baba, na araka aake. 6 Uria uri gutu-ri, niakigie uria Roho areera makanitha. 7 "Kurii muraika wa kanitha wa Filadelfia, mwandikire atiri: Ici nicio ciugo cia uria mutheru na wa ma, uria unyitite cabi ya Daudi. Kuria ahingura gutiri mundu unghinga, na kuria ahinga gutiri mundu unghingura. 8 Ninjuii ciiko ciaku. Atiriri, ninjikirite murango muingure mbere yaku, uria utari mundu unghota kuhinga. Ninjuii ati hinya uria uri naguo ni muni, no niurumitie kiugo giakwa, na nduigana gukaana riitwa riakwa. 9 Ningatuma

andũ arĩa a thunagogi ya Shaitani, arĩa moigaga atĩ nĩ Ayahudi o na gũtuĩka tio, no nĩkũheenania maheenania, ndũme moke mainamĩrĩre mbere ya magũrũ maku, na moimbũre atĩ nĩngwendete. **10** Na tondũ nawe nĩtũtũrĩre ũrũmĩtie rĩathani rĩakwa rĩa gũikara ũmĩrĩrie-rĩ, o na nĩ nĩngagũikaria ihinda rĩa kũgerio rĩrĩa rĩgooka mabũrũri mothe kũgeria arĩa matũũraga gũkũ thĩ. **11** Ngũũka o narua. Rũmia kĩrĩa ũrĩ nakĩo, nĩgeetha gũtikagĩe mũndũ ũkuoya thũmbĩ yaku. **12** Ūrĩa ũgaatoorania-rĩ, nĩngamũtua gĩtugĩ thĩĩnĩ wa hekarũ ya Ngai wakwa. Ndarĩ hĩndĩ ĩngĩ agacooka kuuma kuo. Nĩngamwandĩka rĩitwa rĩa Ngai wakwa o na rĩitwa rĩa itũũra inene rĩa Ngai wakwa, nĩrĩo Jerusalemu ĩrĩa njerũ, rĩrĩa rĩraikũrũka kuuma ĩgũrũ kũrĩ Ngai wakwa; o na nĩngĩ ndĩmwandĩke rĩitwa rĩakwa rĩerũ. **13** Ūrĩa ũrĩ gũtũ-rĩ, nĩakĩgũe ũrĩa Roho areera makanitha. **14** “Kũrĩ mũraika wa kanitha wa Laodikia, mwandĩkĩre atĩrĩ: Ici nĩcio ciugo cia ũcio Ameni, mũira ũrĩa mwĩhokeku na wa ma, o we mwathi wa ciũmbe cia Ngai. **15** Nĩnjũũĩ ciĩko ciaku, ngamenya atĩ wee ndũrĩ mũhoru na ndũrĩ mũhiũ. Kũngĩrĩ wega korwo waheha kana ũhiũhe! **16** No tondũ ũrĩ mũraru, ũkaaga kũhiũha na ũkaaga kũhora-rĩ, ngĩrie gũgũtua thĩ uume kanua gakwa. **17** Wee ugaga atĩrĩ, ‘Nĩ ndĩ gĩtonga, ngagĩa na indo nyingĩ, na ndĩrĩ kĩndũ njagĩte.’ No wee ndũũĩ atĩ ũrĩ mũnyamarĩki, na ũrĩ wa kũiguĩrwo tha, na ũrĩ mũthĩĩni, na ũrĩ mũtumumu, o na ũrĩ njaga. **18** Ngũgũtaara atĩ ũgũre thahabu ĩrĩa therie na mwaki kuuma kũrĩ nĩ, nĩgeetha ũtonge, na nĩngĩ ũgũre nguo cia rangi mwerũ cia kwĩhumba, nĩguo ũhumbĩre thoni cia njaga yaku, na ũgũre ndawa wĩhake maitho maku, nĩguo ũhote kuona. **19** Arĩa nyendete nĩndĩmarũithagia na ngamaherithia. Nĩ ũndũ ũcio gĩa na kĩyo, na wĩrĩre. **20** Atĩrĩrĩ, ndũgamĩte mũrango-inĩ ngĩũringaringa. Mũndũ o wothe angĩgũua mũgambo wakwa, na ahingũre mũrango, nĩngũtoonya thĩĩnĩ ndĩĩanĩre irio nake, nake arĩĩanĩre na nĩ. **21** Ūrĩa ũgaatoorania-rĩ, nĩngamwĩtĩkĩria aikare hamwe na nĩ gĩtĩ-inĩ gĩakwa kĩa ũnene, o ta ũrĩa nĩ ndatooranĩrie na ngĩkaranĩra hamwe na Baba gĩtĩ-inĩ gĩake kĩa ũnene. **22** Ūrĩa ũrĩ gũtũ-rĩ, nĩakĩgũe ũrĩa Roho areera makanitha.”

4 Thuutha wa maũndũ macio ngĩrora, na rĩrĩ, hau mbere yakwa haarĩ na mũrango warĩ mũhingũre kũu ĩgũrũ. Naguo mũgambo ũrĩa ndaiguĩte mbere ĩyo ũkĩnjarĩria, ũrĩa wagambaga ta coro, ũkiuga atĩrĩ, “Ambata, ũũke haha, na nĩngũkuonia maũndũ marĩa

arĩ o nginya mageekĩka thuutha wa maũndũ maya.” **2** O rĩmwe ngĩkorwo ndĩ thĩĩnĩ wa Roho, na rĩrĩ, hau mbere yakwa harĩ na gĩtĩ kĩa ũnene kũu ĩgũrũ, na nĩ harĩ na mũndũ wagĩkarĩire. **3** Nake ũcio wagĩkarĩire onekaga atarĩĩ ta ihiga rĩa mũthemba wa njathibi na wakiki. Naguo mũkũnga-mbura ũrĩa wonekaga ũhaana ta kahiga karĩa getagwo thumarati, nĩguo warĩgĩciĩrie gĩtĩ kũu kĩa ũnene. **4** Nakĩo gĩtĩ kũu kĩa ũnene nĩkĩarĩgĩciĩrio nĩ itĩ ĩngĩ cia ũnene mĩrongo ĩrĩ na inya, nacio ciakarĩĩrwo nĩ athuuri mĩrongo ĩrĩ na ana. Athuuri acio meehumbĩte nguo njerũ na magekĩra thũmbĩ cia thahabu mĩtwe. **5** Hau gĩtĩ-inĩ kũu kĩa ũnene nĩhoimaga heni, na ngwa, na marurumĩ. Mbere ya gĩtĩ kũu kĩa ũnene haarĩ matawa mũgwanja maakanaga. Matawa macio nĩmo maroho marĩa mũgwanja ma Ngai. **6** Nĩngĩ hau mbere ya gĩtĩ kũu kĩa ũnene nĩ haarĩ kĩndũ kĩaahaana ta iria rĩa gĩcicio, narĩo rĩarĩ ikembu mũno, rĩkahaana o ta gĩcicio. Nĩngĩ hau gatagatĩ, gũthĩũrũkĩria gĩtĩ kũu kĩa ũnene, haarĩ na ciũmbe inya irĩ muoyo, nacio ciayũrĩtuo nĩ maitho mwena wa mbere, na wa na thuutha. **7** Nakĩo kũũmbe kĩa mbere kĩaahaana ta mũrũũthi, na gĩa keerĩ kĩaahaana ta ndegwa, na gĩa gatatu kĩarĩ na ũthĩũ watarĩĩ ta wa mũndũ, nakĩo gĩa kana gĩatarĩĩ ta nderi ĩkĩrera. **8** O kũũmbe kĩmwe gĩa ciũmbe icio inya irĩ muoyo kĩarĩ na mathagu matandatũ, nakĩo kĩaĩyũrĩtuo nĩ maitho mwĩrĩ wothe o nginya rungu rwa mathagu ma kĩa. Mũthenya na ũtukũ itiatĩgĩthagĩria kuuga atĩrĩ: **9** Rĩrĩa rĩothe ciũmbe icio irĩ muoyo ikũgocoo, na ĩgekĩrĩra, na ĩgacookeria ngaatho ũcio ũkĩarĩre gĩtĩ kĩa ũnene, o ũcio ũtũũraga tene na tene-rĩ, (aĩõn g165) **10** nao athuuri acio mĩrongo ĩrĩ na ana megũũthagia thĩ mbere ya ũcio ũkĩarĩre gĩtĩ kĩa ũnene, na makahooya ũcio ũtũũraga muoyo tene na tene. Maigaga thũmbĩ ciao mbere ya gĩtĩ kũu kĩa ũnene, makoĩga atĩrĩ: (aĩõn g165) **11** “Wee Mwathani na Ngai witũ-rĩ, nĩwagĩrĩire kũgocogwo, na gũtĩio, na kũgĩa na ũhoti, nĩgũkorwo nĩwe wombire indo ciothe, nacio ciombirwo na ũndũ wa kwenda gwaku, na ikĩgĩa na muoyo.”

5 Nĩngĩ ngĩona ibuku rĩa gĩkũnjo rĩrĩ guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa ũrĩa waikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene rĩandĩkĩtuo mũena yeerĩ, na rĩahingĩtuo na gũcĩnĩrĩrwo na tũtembe mũgwanja twa mũhũra. **2** Ngĩcocoa ngĩona mũraika warĩ na hinya mũno akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene akooria atĩrĩ, “Nũũ mwagĩrĩru kũmethũra tũtembe tũtũ twa mũhũra, na ahingũre ibuku rĩrĩ rĩa gĩkũnjo?”

3 No gūtiarī mūdū o na ūmwe kūu igūrū, kana gūkū thī, o na kana rungu rwa thī ūngāhotire kūhingūra ibuku rīu rīa gīkūnjo o na kana arīrore thīinī. 4 Na nī ngīrīra mūno tondū gūtioneakire mūdū o na ūmwe mwagīrīru wa kūhingūra ibuku rīu rīa gīkūnjo kana arīrore thīinī. 5 Hīndī ūyo ūmwe wa athuuri acio akīnjīra atīrī, “Tiga kūrīra! Atīrīrī, Mūrūūthi ūrīa wa mūhīrīga wa Juda, Thuuna īrīa ya Daudi-rī, nīatooranītie. We arī na ūhoti wa kūhingūra ibuku rīu rīa gīkūnjo, na amethūre tūtembe tūu mūgwanja twarīo.” 6 Ningī ngīona Gatūrūme arūgamīte gatagatī ga gītī kīa ūnene, nako kahaanaga ta gathīnjītwo, gathiūrūrūkīrīo nī ciūmbe iria inya irī muoyo, na athuuri acio. Kaarī na hīa mūgwanja na maitho mūgwanja, na nīmo maroho mūgwanja ma Ngai marīa matūmītwo mathiige thī yothe. 7 Nake ūcio Gatūrūme agīthī akīoya ibuku rīu rīa gīkūnjo kuuma guoko-inī kwa ūrīo kwa ūcio waikarīre gītī kīa ūnene. 8 Na aarīkia kūrīoya-rī, ciūmbe iria inya irī muoyo, na athuuri arīa mīrongo īrī na ana makīgūithia thī mbere ya Gatūrūme. O ūmwe aarī na kīnanda kīa mūgeeto na maanyiitīte mbakūrī cia thahabu ciyūrīte ūbumba, na nīguo mahooya ma andū arīa aamūre. 9 Nao nīmainire rwīmbo rwerū, makiuga atīrī: “Wee nīwe mwagīrīru wa kuoya ibuku rīu rīa gīkūnjo, na kūmethūra tūtembe tūu twarīo, tondū wee nīworagīrwo, ūkīgūrīra Ngai andū na thakame yaku kuuma mīhīrīga yothe, na thiomī ciothe, na andū othe, o na ndūrīrī ciothe. 10 Wee nīūmatuīte andū a ūthamakī na athīnjīrī-Ngai a gūtungatagīra Ngai witū, nao magaathamaka gūkū thī.” 11 Ningī ngīroora, na nī ngīgīua mūgambo wa arāika aingī, mūīgana wao warī ngīrī na ngīrī, na ngīrī ikūmī maita ngīrī ikūmī. Nao maathiūrūrūkīrīe gītī kīa ūnene, na ciūmbe iria irī muoyo, na athuuri acio. 12 Nao mainaga na mūgambo mūnene, makoiga atīrī: “Kwagīrīra nī Gatūrūme, karīa kooragīrwo, nīguo kagīe na ūhoti, na ūtonga, na ūūgī, na hinya, na gītīo, na riiri, o na ūgooci!” 13 Ngīcooka ngīgīua ciūmbe ciothe irī kūu igūrū, na iria irī thī, na iria irī rungu rwa thī, na iria irī iria-inī, o na indo ciothe iria irī thīinī wacio, ikīina atīrī: “Ūgooci, na gītīo, na riiri, na ūhoti, irogīa kūrī ūrīa ūikarīre gītī kīa ūnene, na kūrī Gatūrūme, ngīnya tene na tene!” (aiōn g165) 14 Nacio ciūmbe iria inya irī muoyo ikiuga atīrī, “Ameni”, nao athuuri acio makīgūithia thī, makīhooya.

6 Ningī nīndonire ūcio Gatūrūme akīmethūra gatembe ka mbere ga tūtembe tūrīa mūgwanja twa mūhūra. Ngīcooka ngīgīua kīūmbe kīmwe gīa ciūmbe iria inya irī muoyo gīkiuga na mūgambo wagambaga ta marurumī atīrī, “Ūka!” 2 Na nī ngīroora, ngīona mbarathi njerū hau mbere yakwa! Ūrīa wamīhaicīte aanyiitīte ūta, nake akīheo thūmbī, akiumīra atarī ta mūtoorania werekeire o gūtoorania. 3 Rīrīa Gatūrūme aamethūre gatembe ga keerī, ngīgīua kīūmbe kīrīa kīrī muoyo gīa keerī kīoiga atīrī, “Ūka!” 4 Ningī gūkiumīra mbarathi īngī, nayo yarī ndune mūno. Ūrīa wamīhaicīte nīaheetwo ūhoti wa kūniina thayū kuuma thī, na atūme andū mooragane. Nake akīheo rūhiū rwa njora rūnene. 5 Ningī rīrīa Gatūrūme aamethūre gatembe ga gatātū, ngīgīua kīūmbe kīrīa kīrī muoyo gīa gatātū kīoiga atīrī, “Ūka!” Na nī ngīroora, ngīona mbarathi njirū hau mbere yakwa! Ūrīa wamīhaicīte aanyiitīte ratiri na guoko gwake. 6 Ningī ngīgīua kīndū kīarurumire ta mūgambo ūkuuma gatagatī-inī ga ciūmbe acio inya irī muoyo, ūkiuga atīrī, “Kībaba kīa ngano kiumage mūcaara wa mūthenya ūmwe, na ibaba ithatū cia ngano ya cairi ciuage mūcara wa mūthenya ūmwe, no ndūgathūkie maguta kana ūthūkie ndibe!” 7 Ningī rīrīa Gatūrūme aamethūre gatembe ga kana-rī, ngīgīua mūgambo wa kīūmbe kīrīa kīrī muoyo gīa kana woiga atīrī, “Ūka!” 8 Na nī ngīroora, ngīona mbarathi theūku hau mbere yakwa! Ūrīa wamīhaicīte-rī, eetagwo Gīkuū, nake Jehanamu aamūmīte thuutha, amūkuhīrīrie. Nao makīheo ūhoti wa gwatha gīcunjī kīa inya gīa thī, nīguo mooragane na rūhiū rwa njora, na ng’aragu, na mūthiro, o na ningī nyamū iria ndīani cia gīthaka. (Hadēs g86) 9 Ningī aamethūra gatembe ga gatano-rī, ngīona hau rungu rwa kīgongona maroho ma andū arīa mooragītwo nī ūndū wa kiugo kīa Ngai, na nī ūndū wa ūira ūrīa maagwatīrie. 10 Nao magīkaya na mūgambo mūnene, makīūra atīrī, “Mwathani Jehova, Wee mūtheru na wa ma, ūgūikara ngīnya rī ūtatuīrīre atūūrī a thī ciira nīguo ūrīhīrie thakame iitū?” 11 Nao makīheo o mūdū nguō ndaaya ya rangi mwerū, na makīrwo meterere hanini, ngīnya mūīgana wa ndungata iria maarutithanagia wīra nacio ūhinge, na nīo arīū na aarī a lthe witū arīa maarī mooragwo o ta ūrīa o mooragīrwo. 12 Ningī ngīroora na ngīona aamethūra gatembe ga gatandatū. Nakuo gūkīgīa na gīthingithia kīnene. Narīo rīua rīkīgarūrūka, rīkīra ta nguō ya ikūnia itumītwo na guoya wa mbūrī, naguō mweri

wothe ūkīgarūrūka, ūgītunīha ta thakame, 13 nacio njata cia igūrū ikīgūa thī, o ta ūrīa ngūyū iria thaatu ciitikaga kuuma mūkūyū-inī rīrīa wainainio nī rūhuho rūnene. 14 Narīo igūrū rīkīeherio o ta ūrīa ibuku rīa gīkūnjo rīkūnjagwo, nacio irīma ciothe na icīgīrīa ikīeherio ikiuma kūdū gwacio. 15 Nao athamaki a thī, na anene, na anene a thigari, na itonga, na andū arīa marī hinya, na ngombo ciothe, na andū arīa othe eyathi, makīhitha ngurunga-inī, na gatagatī ka ndwaro cia mahīga ma irīma. 16 Nao nīmeeraga irīma na ndwaro cia mahīga atīrī, “Tūgwīrei, mūtūhitha twehere ūthiū-inī wa ūcio ūrīa ūikarīre gītī kīa ūnene, na kuuma kūrī mang’ūrī ma Gatūrūme! 17 Nīgūkorwo mūthenya ūrīa mūnene wa mang’ūrī mao nīmūkinyu, nake nūū ūngīhota kūwītiiria?”

7 Thuutha wa ūguo ngīona araika ana marūgamīte ituri-inī iria inya cia thī, marīgīrīrie huho iria inya cia thī nīgeetha rūhuho o ruothe rūtikahurutane gūkū thī, kana iria-inī rīrīa inene, o na kana mūtī-inī o wothe. 2 Ngīcooka ngīona mūraika ūngī akīambata oimīte mwena wa irathīro, arī na mūhūri wa Ngai ūrīa ūrī muoyo. Nake agīta araika acio ana na mūgambo mūnene, acio maaheetwo ūhoti mathūkie thī na iria rīrīa inene, akīmeera atīrī: 3 “Mūtīgathūkie thī, kana iria, o na kana mītī, nginya tūkorwo tūrīkītie gwīkīra ndungata cia Ngai witū rūrī ithiithi-inī ciao.” 4 Ningī ngīgīua mūigana wa arīa meekīrīro rūrī, nao maarī: 144,000 kuuma mīhīrīga yothe ya Isiraēli. 5 A mūhīrīga wa Juda arīa meekīrīro rūrī maarī 12,000, na a mūhīrīga wa Rubeni maarī 12,000, na a mūhīrīga wa Gadi maarī 12,000, 6 na a mūhīrīga wa Asheri maarī 12,000, na a mūhīrīga wa Nafitali maarī 12,000, na a mūhīrīga wa Manase maarī 12,000, 7 na a mūhīrīga wa Simeoni maarī 12,000, na a mūhīrīga wa Lawi maarī 12,000, na a mūhīrīga wa Isakaru maarī 12,000, 8 na a mūhīrīga wa Zebuluni maarī 12,000, na a mūhīrīga wa Jusufu maarī 12,000, na a mūhīrīga wa Benjamini maarī 12,000. 9 Thuutha wa maūdū macio ngīcooka ngīrora, na hau mbere yakwa-rī, ngīona kīrīndī kīnene gītāngītārika nī mūdū, kīa andū moimīte ndūrīrī-inī ciothe, na maarī a mīhīrīga yothe, na iruka ciothe, na thiomī ciothe, marūgamīte mbere ya gītī kīa ūnene, na mbere ya Gatūrūme. Nao meehumbīte nguo ndaaya cia rangi mwerū, na makanyīta makīndū na moko. 10 Nao maanagīrīra na mūgambo mūnene makoīga atīrī: “Kūhonokania nī kwa Ngai witū, ūrīa ūikarīre gītī kīa ūnene, na gwa Gatūrūme.” 11 Nao araika acio othe

maarūgamīte mathiūrūrūkīrie gītī kīu kīa ūnene, na magathiūrūrūkīria athuuri acio na ciūmbe icio inya irī muoyo. Nao magīturumithia mothiū mao thī hau mbere ya gītī kīa ūnene, makīhooya Ngai, 12 Makiugaga atīrī: “Ameni! Ūgooci, na riiri, na ūūgī, na ngaatho, na gītīo na ūhoti, na hinya, irotūūra na Ngai witū tene na tene. Amenī!” (aiōn g165) 13 Na rīrī, ūmwe wa athuuri acio akīnjūūra atīrī, “Andū aya mehumbīte nguo ndaaya cia rangi mwerū nī a, na moimīte kū?” 14 Na nī ngīmūcookeria atīrī, “Mūthuuri ūyū, nīwe ūū.” Nake akīnjūūra atīrī, “Aya nī arīa moimīte mīnyamaro-inī irīa mīnene; nao nīmathambītīe nguo ciao na magacierūhia na thakame ya Gatūrūme. 15 Nī ūndū ūcio, “rū maikaraga mbere ya gītī kīa ūnene kīa Ngai, na mamūtungatagīra mūthenya na ūtukū thīinī wa hekarū yake; nake ūrīa ūikaragīra gītī kīa ūnene egūtūūra atambūrūkītīe hema yake igūrū rīao. 16 Gūtīrī hīndī magaacooka kūhūta; na matigacooka kūnyoota. Matigacinwo rīngī nī rīua, o na kana nī ūrugārī mūhiū o na ūrīkū. 17 Nīgūkorwo Gatūrūme ūrīa ūrī gatagatī ga gītī kīa ūnene nīwe ūgaatuīka mūrīithi wao; nīakamatongoria, amakinyie ithima-inī cia maaī ma muoyo. Nake Ngai nīakamagīria maithori mothe mathire maitho-inī mao.”

8 Ningī rīrīa Gatūrūme aamethūrire gatembe ka mūgwanja-rī, kūu igūrū gūgīkirwo ki ihinda ta rīa nuthu ithaa. 2 Na nī ngīona araika mūgwanja arīa marūgamaga mbere ya Ngai, nao makīheo tūrumbeta mūgwanja. 3 Nake mūraika ūngī, ūrīa warī na rūgīo rwa thahabu, agīuka akīrūgama kīgongona-inī. Nake akīheo ūbumba mūingī nīgeetha aūrute igongona hamwe na mahooya ma arīa othe aamūre hau igūrū rīa kīgongona gīa thahabu kīrīa kīrī mbere ya gītī kīa ūnene. 4 Nayo ndogo ya ūbumba ūcio, hamwe na mahooya ma andū arīa aamūre, ikīambata mbere ya Ngai yumīte guoko-inī kwa mūraika ūcio. 5 Nake mūraika ūcio akīoya rūgīo rūu rwa thahabu, akīrūiyūria mwaki kuuma kīgongona-inī, akīūikia thī; nakuo gūkīgīa ngwa, na marurumī, na heni, na gīthingithia. 6 Hīndī iyo araika arīa mūgwanja maarī na tūrumbeta mūgwanja makīhaarīria gūtūhuha. 7 Mūraika wa mbere akīhuha karumbeta gake, nakuo gūkīgīa mbura ya mbembe na mwaki itukanīte na thakame, nacio igīkio thī. Nakīo gīcunjī gīa ithatū gīa thī gīkīhīa, na gīcunjī gīa ithatū kīa mītī ikīhīa, o na nyeki yothe nduru ikīhīa. 8 Mūraika wa keerī nake akīhuha karumbeta gake, nakīo kīndū kīahaanaga

ta kīrīma kīnene gāakanaga mwaki-rī, gīgīkio thīinī wa iria rīrīa inene. Nakīo gīcunjī gīa ithatū kīa iria rīu gīgītūika thakame, **9** na gīcunjī gīa ithatū gīa ciūmbe iria irī muoyo thīinī wa iria rīu igīkua, na gīcunjī gīa ithatū kīa marikabu ikīanangwo. **10** Nake mūraika wa gatatū akīhuha karumbeta gake, nayo njata nene mūno ikīuma igūrū yakanīte ta gīcinga, ikīgwīra gīcunjī gīa ithatū kīa njūū na ithima cia maaī, **11** narīo rīitwa rīa njata iyo nī Kūrūra. Gīcunjī gīa ithatū kīa maaī macio gīkīrūra, na andū aingī magīkua nī kūnyua maaī macio marūrū. **12** Nake mūraika wa kana akīhuha karumbeta gake, narīo riūa rīkīringwo gīcunjī gīa ithatū, o nago mweri gīcunjī gīa ithatū, o na njata nacio gīcunjī gīa ithatū, tondū ūcio gīcunjī gīa ithatū gīacio gīgītūika nduma. Nakīo gīcunjī gīa ithatū kīa mūthenya gīkīaga ūtheri, o na gīcunjī gīa ithatū kīa ūtukū o taguo. **13** O ndoretē-rī, ngīgua nderi yombūkaga rīera-inī ikīanīrīra na mūgambo mūnene, ikoiga atīrī: “Kaī kūrī na haaro-ī! Kaī kūrī na haaro-ī! Kaī inyuī arīa mūtūūraga thī mūrī na haaro-ī, tondū wa tūrumbeta tūrīa tūkirie kūhuhwo nī arāika acio angī atatū-ī!”

9 Nake mūraika wa gatano akīhuha karumbeta gake, na nī ngīona njata yumīte igūrū ikagūa thī. Nayo njata iyo ikīnengerwo cabi ya Irima-rītarī-Gīturi. (Abyssos g12) **2** Hīndī irīa aahingūrire Irima-rītarī-Gīturi-rī, rikīuma ndogo yahaanaga ta ndogo ya icua inene. Narīo riūa na matu igīkīrwo nduma nī ndogo iyo yoimaga Irima-rīu-rītarī-Gīturi. (Abyssos g12) **3** Na thīinī wa ndogo iyo gūkīuma ngigī, igītūka thī, nacio ikīheo ūhoti ūtarīī ta wa tūng’aurū twa thī. **4** Nacio ikīrwo itikeheie nyeki ya thī, kana mūmera o wothe o na kana mūtī, o tiga andū arīa matarī na rūūrī rwa Ngai ithiithi ciao. **5** Nacio ikīaga kūheo ūhoti wa kūmooraga, o tiga wa kūmaherithia mēri itano. Naruo ruo rūrīa maiguire rwarī o ta ruo rwa kang’aurū karathīte mūdū. **6** Matukū-inī macio andū nīmagacaragia gīkuū, no matigakīona; nīmakeriragīria gūkua, nakīo gīkuū gīkamoorīra. **7** Ngigī icio cīahaanaga ta mbarathi ihaarīrio nī ūndū wa mbaara. Mītwe-inī yacio ciarī na kīndū kīahaanaga ta thūmbī cia thahabu, namo mothiū maacio maahaanaga ta mothiū ma andū. **8** Njuīrī yacio yahaanaga ta njuīrī cia andū-a-nja, namo magego maacio maatarīī ta magego ma mūrūūthi. **9** Nacio ciarī na ngo cia kūgitīra gīthūri cīahaanaga ta ngo cia kīgera, nago mūgambo wa mathagu maacio warī ta mūrurumo wa mbarathi nyingī na ngaari

cia ita iteng’erete irorete mbaara-inī **10** Ciarī na mīting’oe, o na mboora ta cia tūng’aurū, na mīting’oe-inī yacio ciarī na ūhoti wa kūnyariira andū ihinda rīa mēri itano. **11** Na nī ciarī na mūthamaki waciathaga, na nīwe mūraika wa Irima-rītarī-Gīturi, narīo rīitwa rīake na rūthiomi rwa Kīhibirania nī Abadoni, ningī na Kīyunani agetwo Apolioni. (Abyssos g12) **12** Haaro ya mbere nīyathira; haatigara ingī igīrī iria igītūka thuutha. **13** Mūraika wa gatandatū nake akīhuha karumbeta gake, na nī ngīgua mūgambo ūkīuma hīa-inī cia kīgongona gīa thahabu kīrīa kīrī mbere ya Ngai. **14** Ūkīra mūraika ūcio wa gatandatū warī na karumbeta atīrī, “Ohora arāika arīa ana arīa moheirwo rūū-inī rūrīa rūnene rwa Farati.” **15** Nao arāika acio ana, arīa maathagathagītwo nī ūndū wa ihinda rīu, na nī ūndū wa mūthenya ūcio o na nī ūndū wa mweri ūcio, o na mwaka ūcio makīohorwo nīguo moorage andū gīcunjī gīa ithatū kīa andū gūkū thī. **16** Nacio mbūtū cia mbaara iria cīahaicīte mbarathi mūigana wacio warī milioni magana meerī. Nīndaiguire mūigana wacio. **17** Mbarathi icio ndonire na kīoneki hamwe na arīa macīhaicīte-rī, cīahaanaga atīrī: Ngo ciacio cia kūgitīra gīthūri ciarī cia rangi mūtune ta mwaki, na rangi wa bururu, na rangi wa ngoikoni ūhaana ta ūbiriti. Ciongo cia mbarathi icio cīahaanaga ta ciongo cia mīrūūthi, natuo tūnua twacio twoimaga mwaki, na ndogo, o na ūbiriti. **18** Gīcunjī gīa ithatū kīa andū a gūkū thī nīkīoragīrwo nī mīthiro iyo itatū ya mwaki, na ndogo, na ūbiriti iria cioimaga tūnua-inī twacio. **19** Hinya wa mbarathi icio warī tūnua-inī twacio na mīting’oe-inī yacio, nīgūkorwo mīting’oe yacio yahaanaga ta nyoka irī na ciongo iria itihagia andū nacio. **20** Andū a thī acio angī, arīa matooragīrwo nī mīthiro iyo, matiigana kwīrira mehīa ma wīra wa moko mao; matiigana gūtiga kūhooya ndaimono, na mīhianano ya thahabu, na ya betha, na ya gīcango, na ya mahiga, na ya mītī, o mīhianano irīa itangīhota kuona, kana iigie, kana iitware. **21** O na ningī matiigana kwīrira nī ūndū wa mehīa ma ūragani wao, kana ūrogi wao, kana ūmaraya wao, o na kana ūici wao.

10 Ningī ngīcooka ngīona mūraika ūngī warī na hinya mūno agīkūrūka oimīte igūrū. Nake ehumbīte itu ta nguo, na igūrū rīa mūtwe wake haarī na mūkūnga-mbura; nago ūthiū wake wahaanaga ta riūa, namo magūrū make maahaanaga ta itugī cia mwaki. **2** Nake aanyiitīte na guoko gwake kabuku kanini ga

gikünjo karī kahingūre. Aakinyithitie kūgūrū gwake kwa ūrīo iria-inī, nakuo kwa ūmotho agagūkinyithia thī nyūmū, **3** akīgūthūka na mūgambo mūnene ta wa mūrūūthi ūkīrarama. Hīndī irīa aagūthūkire-rī, mīgambo ya ngwa iria mūgwanja ikīgamba. **4** Na rīrīa ngwa icio mūgwanja ciagambire, ndaarī hakuhī kwandīka; no ngīgua mūgambo kuuma igūrū ūkiuga atīrī, “Mohoro macio maario nī ngwa icio mūgwanja-rī, maige marī hitho, ndūkamaandike.” **5** Nake mūraika ūcio ndonete arūgamite iria-inī na akarūgama thī nyūmū agītambūrūkia guoko gwake kwa ūrīo na igūrū. **6** Nake akīhīta na ūrīa ūtūūruga muoyo nginya tene na tene, o we ūrīa wombire igūrū na indo ciothe iria irī kuo, na akīūmba thī na indo ciothe iria irī kuo, o na akīūmba iria na indo ciothe iria irī thīnī warīo, akiuga atīrī, “Hatīrī na ihinda rīngī rīa gweterera!” (aiōn g165) **7** No matukū-inī marīa mūraika wa mūgwanja agaakorwo akirīi kūhuha karumbeta gake-rī, hitho ya Ngai nīkahingio, o ta ūrīa eerire anabii arīa ndungata ciake. **8** Ningī mūgambo ūrīa ndaiguīte uumite igūrū ūkīnjarīria rīngī, ūkīnjīra atīrī: “Thīi, woe kabuku kau ga gikünjo karīa kahingūre kuuma guoko-inī kwa mūraika ūcio ūrūgamite akinyīte iria, naagakinya thī nyūmū.” **9** Nī ūndū ūcio, ngīthīi kūrī mūraika, na ngīmūūria aahe kabuku kau ga gikünjo. Nake akīnjīra atīrī, “Koe, ūkarīe. Gaakinya nda nīgegūkūrūrīra, no karī kanua gegūkorwo karī na mūrīo ta ūūkī!” **10** Ngīkīoya kabuku kau ga gikünjo kuuma guoko-inī kwa mūraika ūcio, na nī ngīkarīa. Karī kanua kaarī na mūrīo ta ūūkī, no ndarīkia gūkarīa, gakīndūrīra. **11** Ngīcooka ngīrwo atīrī, “No nginya ūrathē ūhorō rīngī ūkonīi andū aingī, na ndūrīrī nyingī, na thiomi nyingī, o na athamaki aingī.”

11 Ningī ngīnengerwo mūrangi wa gūthima wahaanaga ta rūthanju, ngīrwo atīrī, “Thīi ūthime hekarū ya Ngai na kīgongona, na ūtare andū arīa marahooya Ngai kuo. **2** No nja ya hekarū ūtigane nayo, ndūkamīthime tondū nīhetwo andū-a-Ndūrīrī. Nao nīmakarangīrīria itūūra rīu itheru ihinda rīa mīeri mīrongo īna na īrī. **3** Na nī nīngaahe aira akwa eerī hinya, nao nīmakaratha ūhorō handū ha matukū 1,260 mehumbīte nguo cia makūnia.” **4** Acio nīo mītamayū irīa īrī, na nīo mītī irīa īrī ya kūgīrīrwo matawa irīa irūgamite mbere ya Mwathani wa thī. **5** Mūdū o wothe angīkaageria kūmeka ūūru, mwaki ūkoimaga tūnua twao ūkaniina thū icio ciao. Na mūdū o wothe ūngīkenda kūmeka ūūru no nginya

akue o ūguo. **6** Andū aya marī na hinya wa kūhinga igūrū nīgeetha gūtikae kuura mbura ihinda rīrīa makaaratha ūhorō; ningī marī na hinya wa kūgarūra maai matuīke thakame. O na ningī marī na hinya wa kūhūūra thī na mīthemba yothe ya mīthiro maita maingī o ta ūrīa mangīenda. **7** Rīrīa makaarīkia kūheana ūira wao-rī, nyamū irīa yambataga yumite Irima-rīrīa-Rītārī-Gīturi nīkamatharīkīra imatoorie, na imoorage. (Abyssos g12) **8** Nacio ciimba ciao igaatigwo ciaraganite njīra-inī cia itūūra rīrīa inene, rīrīa rīgerekanagerio rīgetwo Sodomu kana Misiri, na nīkuo Mwathani wao aambiirwo mūtī igūrū. **9** Na ihinda rīa mīthenya itatū na nuthu, andū a kuuma iruka ciothe, na mīhīrīga yothe, na thiomi ciothe na ndūrīrī ciothe, nīmakererera ciimba ciao, na magirie ithikwo. **10** Nao andū arīa matūūruga thī nīmagakenerera aira acio, na makūngūire magītūmanagīra iheo, tondū anabii acio eerī nīmanyariiraga andū a gūkū thī. **11** No thuutha wa mīthenya itatū na nuthu, mīhūmū ya muoyo ikīmatoonya yumite kūrī Ngai, nao makīrūgama na magūrū mao, na arīa maamonire makīnyīitwo nī kīmako kīnene mūno. **12** Ningī makīigua mūgambo mūnene uumite igūrū ūkīmeera atīrī, “Ambatai na gūkū.” Nao makīambata igūrū marī itu-inī, thū ciao imeroreire. **13** Ithaa o rīu-rī, gūkīgīa na gīthingithia kīnene, nakīo gīcunjī gīa ikūmi gīa itūūra rīu gīkīmomoka. Andū ngiri mūgwanja makīūragwo nī gīthingithia kīu, nao arīa maatigarire makīmaka na makīgooa Ngai wa igūrū. **14** Haaro ya keerī nyathira, haaro ya gatātū-rī, igūūka o narua. **15** Nake mūraika wa mūgwanja akīhuha karumbeta gake, nakuo gūkīgīa na mīgambo mīnene kūu igūrū, nayo īkiuga atīrī: “Ūthamaki wa thī nītuīkīte ūthamaki wa Mwathani witū, o na Kristū wake, nake egītūūra athamakaga nginya tene na tene.” (aiōn g165) **16** Nao athuuri arīa mīrongo īrī na ana, arīa maaikarīire itī ciao cia ūnene mbere ya Ngai, magītūrumithia mothiū mao thī makīhooya Ngai, **17** makiuga atīrī: “Nīt wagūcookeria ngaatho, Mwathani Ngai, Wee Mwene-Hinya-Wothe, o Wee ūrī ho, na nowe warī ho, tondū nīwoete hinya waku mūnene, ūkambīrīria gūthamaka. **18** Ndūrīrī nacio nīciarakarire; namo mang’ūrī maku nīmakinyīte. Hīndī nīnginyu ya andū arīa akuū gūtūirwo ciira, o na ya kūhe anabii, ndungata ciaku, iheo, hamwe na arīa aamūre, na arīa metīgīrite rīitwa rīaku, arīa anini na anene, o na ya kwananga arīa manangaga thī.” **19** Ningī hekarū ya Ngai kūu igūrū ikīhingūrwo, na

thiini wa hekaru yake gũkioneka ithandũkũ rĩria rĩa kĩrikanĩro gĩa. Nakuo gũkĩgĩa na heni, na marurumĩ, na ngwa, na gĩthingithia, na mbura nene ya mbembe.

12 Ningĩ kũu igũrũ gũkioneka ũirũ mũnene wa kũgegania: gũkioneka mũndũ-wa-nja wehumbĩte riũa, agacooka agakinya mweri na magũrũ, na agekĩra thũmbĩ ya njata ikũmi na igĩrĩ mĩtwe. **2** Aarĩ na nda, na nĩakayaga nĩ ruo tondũ aarĩ hakuĩ kũheo mwana. **3** Ningĩ gũkioneka ũirũ ũngĩ kũu igũrũ na atĩrĩ: nĩ ndamathia nene yarĩ ndune, na yarĩ na ciongo mũgwanja, na hĩa ikũmi, na thũmbĩ mũgwanja ciongo-inĩ ciayo. **4** Naguo mũting'oe wayo ũkĩhaata gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa njata cia igũrũ na igĩcirekania thĩ. Ndamathia ũyo ikĩrũgama mbere ya mũndũ-wa-nja ũcio warĩ hakuĩ kũheo mwana, nĩguo itambuure mwana ũcio aciarwo o ũguo. **5** Nake mũndũ-wa-nja ũcio akĩgĩa mwana wa kahiĩ, ũria ũgaathaga ndũrĩrĩ ciothe na rũthanju rwa kĩgera. Nake mwana ũcio akĩhurio, agĩtwarwo igũrũ gĩtĩ-inĩ kĩa ũnene kĩa Ngai. **6** Mũndũ-wa-nja ũcio akĩũrĩra werũ-inĩ, handũ harĩa aathondekeirwo nĩ Ngai, harĩa aarĩ amenyererwo handũ ha ihinda rĩa matukũ 1,260. **7** Na rĩrĩ, kũu igũrũ gũkĩgĩa mbaara. Mikaeli na araika ake makĩrũa na ndamathia ũyo, nayo ndamathia na araika ayo makĩrũa nao. **8** No ndamathia ndĩarĩ na hinya wa kũigana, nayo hamwe na araika ayo makĩaga ũikaro kũu igũrũ. **9** Nayo ndamathia ũyo nene ikĩnyugutwo thĩ, na nĩyo nyoka irĩa ya tene, o irĩa itagwo mũcukani, na iheetwo Shaitani, irĩa ihĩthiagia andũ a thĩ yothe. Nayo ikĩnyugutwo thĩ hamwe na araika ayo. **10** Ningĩ ngĩcokoa ngĩigua mũgambo mũnene kũu igũrũ, ũkiuga atĩrĩ: “Rĩu ũhonokio nĩ mũkinyu, na ũhoti, na ũthamaki wa Ngai witũ, o na wathani wa Kristũ wake. Nĩgũkorwo ũria ũcuukaga ariũ na aarĩ a lthe witũ, ũria ũmacuukaga mbere ya Ngai mũthenya na ũtukũ, nĩaharũrũkĩtio thĩ. **11** Nao nĩmamũtoorie na ũndũ wa thakame ya Gatũrũme, o na nĩ ũndũ wa kiugo kĩa ũira wao; na matiigana kwenda kũhonokia mioyo yao, o na maatuĩka a gũkua. **12** Nĩ ũndũ ũcio, kenai inyuĩ igũrũ, o na inyuĩ arĩa mũtũũraga kuo! No kaĩ thĩ na iria rĩria inene irĩ na haaro-ĩ, tondũ mũcukani nĩakĩrũkĩte kũrĩ inyuĩ! Nake aiyũrĩtwo nĩ marũrũ manene, tondũ nĩoĩ atĩ ihinda riake rĩria rĩtigaire nĩ inyinyi.” **13** Rĩria ndamathia ũyo yoonire atĩ nĩyanyugutwo thĩ, ikiambĩrĩria kũnyariira mũndũ-wa-nja ũcio waagĩte mwana wa kahiĩ. **14**

Nake mũndũ-wa-nja ũcio akĩheo mathagu meerĩ ma nderi irĩa nene nĩgeetha ombũke athĩĩ werũ-inĩ handũ harĩa aathondekeirwo, harĩa aarĩ amenyererwo kwa ihinda, na kwa mahinda na nuthu ya ihinda, harĩa atangĩakinyĩrĩrwo nĩ nyoka ũyo. **15** Nayo nyoka ũyo ikĩhorora maarĩ kuuma kanua kayo o ta rũũ, nĩgeetha ikinyirĩe mũndũ-wa-nja ũcio, itũme atwarwo nĩ kĩguũ kũu. **16** No thĩ nayo igĩteithĩrĩria mũndũ-wa-nja ũcio na ũndũ wa gwathamia kanua kayo, nayo ikĩmeria rũũ rũu rwahoretwo nĩ ndamathia ũyo kuuma kanua kayo. **17** Hĩndĩ ũyo ndamathia ũyo ikĩrakarĩra mũndũ-wa-nja ũcio mũno, nayo igĩthĩĩ kũrũa na ciana iria ingĩ ciake, na nĩo andũ arĩa maathĩkagĩra maathani ma Ngai, na makagwatĩria ũira wa Jesũ.

13 Nayo ndamathia ũyo ikĩrũgama hũgũrũrũ-inĩ cia iria. Ningĩ ngĩcokoa ngĩona nyamũ ikũma iria thiini. Nyamũ ũyo yarĩ na hĩa ikũmi, na mĩtwe mũgwanja, na hĩa-inĩ ciayo yarĩ na thũmbĩ ikũmi, na o mĩtwe wayo warĩ na rĩtwa rĩa kũruma Ngai. **2** Nyamũ ũyo ndonire yahaanaga ta ngarĩ, no magũrũ mayo maatarĩ ta ma nduba, nako kanua kayo kahaanaga ta ka mũrũũthi. Nayo ndamathia ũyo ikĩhe nyamũ ũyo hinya wayo na gĩtĩ kiayo kĩa ũnene o na wathani mũnene. **3** Mũtwe ũmwe wa nyamũ ũyo wonekaga ta waringĩtwo iringa rĩa kĩũrigo, no iringa rĩu rĩa kĩũrigo nĩriahonete. Nayo thĩ yothe nĩyagegete na ikĩrũmĩrĩra nyamũ ũyo. **4** Nao andũ magĩkihooya ndamathia ũyo tondũ nĩyaheete nyamũ ũyo ũhoti wayo, o na makĩhooya nyamũ ũyo, na makoorage atĩrĩ, “Nũũ ũtariĩ ta nyamũ ino? Nũũ ũngĩmũkĩrĩra, arũe nayo?” **5** Nayo nyamũ ũyo ikĩheo kanua ga kwaria ciugo cia mwĩtĩo na cia kũruma Ngai, na ikĩheo ihinda rĩa gwathana rĩa mĩeri mĩrongo ina na irĩ. **6** Nyamũ ũyo igĩtumũra kanua irume Ngai, na icambie rĩtwa riake, na gũikaro gĩa, o na arĩa matũũraga kũu igũrũ. **7** Nĩyaheirwo hinya nĩguo irũe na arĩa aamũre na imatoorie. Na ikĩheo wathani igũrũ rĩa mihĩrĩga yothe, na andũ a iruka ciothe, na thiomi ciothe, o na ndũrĩrĩ ciothe. **8** Nao andũ othe arĩa matũũraga gũkũ thĩ kuuma rĩria thĩ yombirwo, arĩa othe marĩtwa mao matarĩ maandĩke ibuku-inĩ rĩa muoyo rĩa Gatũrũme karĩa gaathĩnjirwo, makĩinamĩrĩra nyamũ ũyo mamĩhooe. **9** Mũndũ ũria ũrĩ na gũtũ nĩakĩgue. **10** Mũndũ o wotho angĩkorwo nĩ wa gũtahwo, nĩegũtahwo athĩĩ. Mũndũ o wotho angĩkorwo nĩ wa kũũragwo na rũhiũ rwa njora-rĩ, ndarĩ hĩndĩ atakooragewo na rũhiũ. ũguo nĩkuonania

atĩ andũ arĩa aamũre nĩmabataire gũkirĩrĩria, na marĩ na wĩtikio. **11** Ngĩcooka ngĩona nyamũ ĩngĩ, ĩkiuma na thĩ. Nyamũ ĩyo yarĩ na hĩa ĩgĩrĩ ta cia gatũrũme, no yaaragia ta ndamathia. **12** Nyamũ ĩyo ĩgĩathana na ũhoti wothe wa nyamũ ĩrĩa ya mbere ithenya rĩayo, ĩgĩtũma thĩ na arĩa othe matũũraga kuo mahooyage nyamũ ĩyo ya mbere, o ĩyo yahonete iringa rĩayo rĩa kiũrago. **13** Nayo ĩkĩringa ciama nene na morirũ, o na ĩgĩtũma mwaki ũikũrũke uume ĩgũrũ ũũke thĩ andũ makĩonaga. **14** Tondũ wa morirũ macio nĩyaheirwo hinya wa kũringa ciama ithenya rĩa nyamũ ĩyo ya mbere, ĩkĩheenya andũ arĩa matũũre thĩ. Ningĩ ĩgĩatha andũ mathondeke mũhianano nĩ ũndũ wa gũtĩia nyamũ ĩyo, yagurarĩtio na rũhiũ rwa njora no yarĩ o muoyo. **15** Nĩyaheirwo hinya wa kũhe mũhianano ũcio wa nyamũ ĩyo ya mbere mĩhũmũ, nĩguo ũhote kwaria, na ũtũme arĩa othe maaregete kũhooya mũhianano ũcio wa nyamũ ĩyo mooragwo. **16** Ningĩ nĩyaathire andũ othe na hinya, arĩa anini na arĩa anene, arĩa itonga na arĩa athĩni, arĩa meyathite na arĩa ngombo, o mũndũ ekĩrwo rũuri guoko gwake kwa ũrio kana thiihi-inĩ wake, **17** nĩgeetha gũtikagĩe mũndũ ũngĩendia kana agũre, atarĩ na rũuri rũu, na nĩruo rĩitwa rĩa nyamũ ĩyo, kana namba ya rĩitwa rĩayo. **18** ũndũ ũyũ nĩũbataire ũũgĩ. Mũndũ o wothe angĩkorwo arĩ na ũmenyo-rĩ, nĩeke ithabu rĩa namba ya nyamũ ĩyo, nĩgũkorwo nĩ namba ya mũndũ. Nayo namba yake nĩ 666.

14 Ngĩcooka ngĩrora, na nĩ ngĩona Gatũrũme arũgamĩte Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni, arĩ na andũ 144,000 arĩa maandĩkitwo rĩitwa rĩake na rĩitwa rĩa lthe mothiũ-inĩ mao. **2** Ningĩ ngĩguo mũgambo uumĩte ĩgũrũ ũtarĩ ta mũhũyũko wa maaĩ maratherera na ningĩ ta mũrurumo wa ngwa. Mũgambo ũcio ndaiguire watariĩ ta wa aini a inanda cia mũgeeto makĩina na inanda ciao. **3** Nao makĩina rwĩmbo rwerũ marĩ mbere ya gĩtĩ kĩa ũnene, na marĩ mbere ya ciũmbe iria inya irĩ muoyo, na athuuri. Gũtiarĩ mũndũ ũngĩahotire kwĩruta rwĩmbo rũu tĩga o acio 144,000 arĩa maakũrĩtwo kuuma thĩ. **4** Acio nĩ arĩa mateethũkĩtie na andũ-a-nja, nĩgũkorwo nĩmeĩgĩte marĩ atheru. Nao maarũmagĩrĩa Gatũrũme o kũrĩa guothe aathiiaga. Nĩo maagũrĩrwo kuuma kũrĩ andũ, na makĩrutwo marĩ maciaro ma mbere kũrĩ Ngai o na kũrĩ Gatũrũme. **5** Matirĩ hĩndĩ marĩ maheenania; o na matirĩ ũcuuke. **6** Ningĩ ngĩona mũraika ũngĩ oombũkĩte riera-inĩ, nake aarĩ na ũhoru-ũria-Mwegu

wa tene na tene wa kũhunjĩria andũ arĩa matũũraga thĩ, ũguo nĩ kuuga ndũrĩrĩ ciothe, na mĩhĩrĩga yothe, na thiomi ciothe, na andũ othe. (aiũnios g166) **7** Nake akiuga na mũgambo mũnene atĩrĩ, “Mwĩtigĩrei Ngai na mũmũgooce we, tondũ ihinda rĩake rĩa gũtua ciira nĩkinyu. Mũhooei ũrĩa wombire ĩgũrũ, na thĩ, na iria rĩria inene, na ithima cia maaĩ.” **8** Nake mũraika wa keerĩ akiuga atĩrĩ, “Nĩrĩgũu! Itũura rĩria inene rĩa Babuloni nĩrĩgũu, rĩria rĩanyuithirie ndũrĩrĩ ciothe ndibei rĩa ya maũndũ mooru ma ũtharia warĩo.” **9** Ningĩ mũraika wa gatatũ akĩmarũmĩria, nake akĩanĩrĩa na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Mũndũ o wothe angĩhooya nyamũ ĩyo na mũhiano wayo, na ekĩrwo rũuri rwayo thiihi kana guokorĩ, **10** o nake nĩakanyua ndibei ĩyo ya marakara ma Ngai, rĩa ĩtirĩrwo gĩkombe-inĩ kĩa mang’ũrĩ make ĩtatanĩtio na kĩndũ. Nake nĩakanyariirwo na mwaki wa ũbiriti mbere ya araika arĩa atheru na mbere ya Gatũrũme. **11** Nayo ndogo ya kĩnyariiriko kĩa ĩgũtũura yambataga nginya tene na tene. Gũtirĩ kĩhurũko mũthenya kana ũtukũ kũrĩ arĩa mahooyaga nyamũ ĩyo na mũhiano wayo, kana kũrĩ mũndũ o wothe ũrĩa wĩkĩrĩtwo rũuri rwa rĩitwa rĩayo.” (aiũn g165) **12** Haha nĩhabataire ũkirĩrĩria harĩ andũ arĩa aamũre, o arĩa maathĩkagĩra Maathani ma Ngai, na magatũura marĩ ehokeku harĩ Jesũ. **13** Ngĩcooka ngĩguo mũgambo woima ĩgũrũ ũkiuga atĩrĩ, “Andĩka atĩrĩ: Kũrathimworĩ, nĩ andũ arĩa akuũ, arĩa makuĩte marĩ thĩinĩ wa Mwathani kuuma rũu.” Nake Roho ekuuga atĩrĩ, “Ĩi, nĩguo makĩhurũke mawĩra mao maritũ, nĩgũkorwo ciiko ciao iria maneeke nĩkamoiima thuutha.” **14** Ningĩ ngĩrora, ngĩona hau mbere yakwa haarĩ na itu rierũ, na itu rũu nĩrĩaikarĩrwo nĩ mũndũ “wahaanaga ta mũrũ wa mũndũ” arĩ na thũmbĩ ya thahabu mũtwe, na arĩ na rũhiũ rũũgĩ rwa kũgetha guoko-inĩ gwake. **15** Nake mũraika ũngĩ akiuma thĩinĩ wa hekarũ, agĩta mũndũ ũcio waikarĩire itu na mũgambo mũnene, akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya rũhiũ rũu rwa kũgetha, ũgethe, tondũ ihinda rĩa kũgetha nĩkinyu, nĩgũkorwo magetha ma thĩ nĩ makũrũ.” **16** Nĩ ũndũ ũcio, mũndũ ũcio waikarĩire itu akĩhiũrĩria rũhiũ rwake thĩ, nayo thĩ ĩkĩgethwo. **17** Nake mũraika ũngĩ akiuma thĩinĩ wa hekarũ kũu ĩgũrũ, o nake aarĩ na rũhiũ rũũgĩ rwa kũgetha. **18** Na mũraika ũngĩ, ũrĩa wathaga mwaki, akiuma kĩgongona-inĩ, agĩta ũcio warĩ na rũhiũ rũũgĩ rwa kũgetha na mũgambo mũnene, akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya rũhiũ rũu rwaku rũũgĩ rwa kũgetha,

na ūcookanīrīrie imanjika cia thabibū kuuma harī mūthabibū ūrīa wa thī tondū thabibū ciayo nī njīru.”
19 Nake mūraika ūcio akihiūrīria rūhiū rwake thī, agīcookereria thabibū ciayo, na agīcooka agīciikia kihihīro-inī kīria kīnene kīa mang’ūrī ma Ngai. **20** Nacio ikīrangīrīrio kihihīro-inī kīria kīarī nja ya itūūra inene, nayo thakame igītherera yumīte kihihīro-inī, igīkinya handū ha itūūna rīa mairū ta igana rīa mīrongo īnana, na ikīambata o nginya igīkinya mīkwa-inī īrīa yohaga mbarathi tūna.

15 Ngīcooka ngīona ūrirū ūngī mūnene na wa kūgegania kūu igūrū: ndonire araika mūgwanja makuūite mīthiro mūgwanja ya mūthia. Mīthiro īyo nīyo yarī ya kūrīkīrīria mang’ūrī ma Ngai. **2** Ngīcooka ngīona kīndū kīahaanaga ta iria rīa gīcicio gītukanītio na mwaki, na ngīcooka ngīona arīa maatooretie nyamū īrīa na mūhiano wayo, na namba ya rītwa rīayo, marūgamīte rūtere-inī rwa iria rīu. Nao maanyiitite inanda cia mūgeeto iria maheetwo nī Ngai, **3** nao maainaga rwīmbo rwa Musa ūrīa ndungata ya Ngai, na rwīmbo rwa Gatūrūme, makoiga atīrī: “Maūndū maku marīa wīkīte nī manene na ma kūgegania, Wee Mwathani Ngai Mwene-Hinya-Wothe. Njīra ciaku nī cia kīhooito na nī cia ma, Wee Mūthamaki wa mīndī na mīndī. **4** Nūū ūtangīgwītīgīra, na agoocithie rītwa rīaku, wee Mwathani? Nīgūkorwo Wee wiki nīwe Mūtheru. Ndūrīrī ciothe nīgooka ihooe irī mbere yaku, nīgūkorwo ciiko ciaku cia ūthingu nīgūūrītio.” **5** Thuutha wa maūndū macio nīndarorire, na ngīona hekarū kūu igūrū, īrīa arī hema nyamūre ya Ūira, nayo ikīhingūrwo. **6** Nao araika mūgwanja arīa maarī na mīthiro īrīa mūgwanja makiuma kūu thīinī wa hekarū īyo. Nao meehumbīte nguo cia gatani īrīa theru yahenagia, na makeyoha mīcibi ya thahabu ithūrī-inī ciao. **7** Hīndī īyo kīūmbe kīmwe gīa ciūmbe iria inya irī muoyo-rī, gīkīnengera araika acio mūgwanja mbakūri mūgwanja cia thahabu, ciyūrītio mang’ūrī ma Ngai ūrīa ūtūūruga muoyo tene na tene. (aiōn g165) **8** Nayo hekarū ikīyūra ndogo yumīte riiri-inī wa Ngai na thīinī wa hinya wake, na gūtīrī mūndū ūngīahotire gūtoonya hekarū īyo nginya mīthiro īyo mūgwanja ya araika acio mūgwanja īrīkīrīre.

16 Ningī ngīgua mūgambo mūnene ūkiuma thīinī wa hekarū, naguo ūkīra araika acio mūgwanja atīrī, “Thīi, mūkonorerie thī mbakūri icio mūgwanja cia mang’ūrī ma Ngai.” **2** Nake mūraika wa mbere

agīthīi akīonoreria mbakūri yake thī, nacio ironda njīru mūno irī ruo ikīgīa andū arīa maarī na rūūrī rwa nyamū īyo, na arīa maahooyaga mūhiano wayo. **3** Nake mūraika wa keerī akīonoreria mbakūri yake iria-inī rīrīa inene, narīo iria rīu rīkīgarūrūka rīgītuika ta thakame ya mūndū mūkuū, nakīo kīndū o gīothe kīarī muoyo iria-inī rīu gīgīkua. **4** Ningī mūraika wa gatatū akīonoreria mbakūri yake njūū-inī na ithima-inī cia maaī, nacio igītūika thakame. **5** Ngīcooka ngīgua mūraika ūrīa wathaga maaī akiuga atīrī: “Wee ūrī na kīhooito ūgītua matūro maya, Wee ūrīa ūrī ho, na nowe warī ho, o Wee Mūtheru, tondū wa gūtua ciira ūguo; **6** nīgūkorwo nīmaitīte thakame ya andū aku aamūre, na ya anabii, nawe nūmaheete thakame manyue ta ūrīa magīrīrwo.” **7** Na ngīgua kīgongona gīacookia atīrī: “Īī nīguo, Mwathani Ngai Mwene-Hinya-Wothe, matūro maku nī ma ma, na nī ma kīhooito.” **8** Nake mūraika wa kana akīonoreria mbakūri yake rīua-inī, narīo rīua rīkīheo hinya wa gūcina andū na mwaki. **9** Andū magīcinwo nī ūrugarī ūcio mūnene, nao magakīrumaga rītwa rīa Ngai ūcio warī na hinya wa gwatha mīthiro īyo, no matiigana kwīrira mamūgooce. **10** Mūraika wa gatano akīonoreria mbakūri yake gītī-inī kīa ūnene kīa nyamū īrīa, naguo ūthamaki wayo ūkīyūra nduma. Nao andū makīrūma nīmī nī ūndū wa ruo, **11** na makīruma Ngai wa igūrū nī ūndū wa ruo rūrīa maiguaga na nī ūndū wa ironda iria maarī nacio, no matiigana kwīrira nī ūndū wa maūndū marīa meekīte. **12** Nake mūraika wa gatandatū akīonoreria mbakūri yake rūū-inī rūrīa rūnene rwa Faratī, namo maaī maruo makīhwa nīguo athamaki a kuuma mwena wa Irathīro mathondekerwo njīra. **13** Ngīcooka ngīona maroho matatū mooru maahaanaga ta ciūra; namo moimire kanua ka ndamathia, na makiuma kanua ka nyamū īrīa, na kanua-inī ka mūnabii ūrīa wa maheeni. **14** Namō nīmō maarī maroho ma ndaimono marīa maringaga ciama, namo mathiiga kūrī athamaki a thī yothe, nīguo mamacookanīrīrie nī ūndū wa mbaara īrīa ikaarūo mūthenya ūcio mūnene wa Ngai Mwene-Hinya-Wothe. **15** “Na rīrī, ngūūka o ta mūici! Kūrathimwo-rī, nī mūndū ūrīa ūikaraga eigūite na agaikara ahaarīrie nguo ciake, nīgeetha ndakanae gūthīi njaga, nake aconorithio.” **16** Namō maroho macio magīcookanīrīria athamaki handū harīa hetagwo na Kīhibirania, Arimagedoni. **17** Nake mūraika wa mūgwanja akīonoreria mbakūri yake rīera-inī, na rīrī, hekarū thīinī gūkiuma mūgambo

mūnene uumite gītī-inī kīa ūnene, ūkiuga atīrī, “Ūhoro ūcio nīwarīka!” 18 Gūgīcooka gūkīgīa heni, na marurumī, na ngwa o na gīthingithia kīnene. Gūtīrī kwagīa gīthingithia kīngī kīnene ta kīu kuuma rīrīa thī kwagīre andū, nī ūrīa gīthingithia kīu kīarī kīnene mūno. 19 Nario itūūra rīrīa inene rīgātūkana njatū ithatū, namo matūūra ma ndūrīrī makīmomoka. Nake Ngai akīrīrikana Babuloni itūūra rīrīa inene, na akīrīhe gīkombe kīaiyūrītio ndibeī ya ūrūrū wa mang’ūrī make. 20 Nacio icīgīrīra ikīūra ciothe, nacio irīma ikīaga gūcooka kuoneka. 21 Namo mahiga manene ma mbura ya mbembe, ma ūrītū wa ta kilo mīrongo itano o ihiga, makīgīwīra andū. Nao makīruma Ngai nī ūndū wa mūthiro ūcio wa mahiga ma mbura ya mbembe, tondū mūthiro ūcio warī wa kūmakania mūno.

17 Nake mūraika ūmwe wa araike acio mūgwanja, maarī na mbakūrī mūgwanja agīūka, akīnjīra atīrī, “Ūka, nguonie iherithia rīa mūmaraya ūrīa mūnene, ūrīa ūikarīte igūrū rīa maāī maingī. 2 Na nīwe athamaki a thī maatharīrie nake, na andū arīa matūūrāga thī makarīno nī ndibeī ya ūtharia wake.” 3 Ningī mūraika ūcio akīnjoya ndī thīnī wa Roho, akīndwara werū-inī. Ndī kūu werū-inī ngīona mūndū-wa-nja aikarīre nyamū yarī ndune ta gakarakū, na yayūrītūo nī marītūwa ma kūrūma Ngai mwīrī wayo, na yarī na ciongo mūgwanja na hīa ikūmi. 4 Mūndū-wa-nja ūcio ehumbīte nguo cia rangi wa ndathi na mūtune, na akegemia na thahabu, na tūhiga twa goro, o na ruru. Guoko-inī gwake nīanyiitēte gīkombe gīa thahabu kīiyūrītio maūndū marī magigī, na cīko cia ūtharia wake. 5 Thiithi-inī wake aandīkwo rītūwa atīrī: KĪRIGA BABULONI ŪRĪA MŪNENE, NYINA WA MARAYA, NA WA MAŪNDŪ MOTHE MARĪA MARĪ MAGIGI MA THĪ. 6 Nīndonire atī mūndū-wa-nja ūcio aarī mūrīū, akarīno nī thakame ya andū arīa aamūre, o na thakame ya andū arīa maarī aira a Jesū. Na rīrīa ndaamuonire, ngīgega mūno. 7 Nake mūraika ūcio akīnjūūria atīrī: “Wagegio nī kī? Nīngūgūtaarīria hitho ya mūndū-wa-nja ūcio na ya nyamū īyo ahaicīte, īyo īrī na ciongo mūgwanja na hīa ikūmi. 8 Nyamū īyo wonire yarī ho, na rīu ndrīrī ho, na īrī hakuhī kuuma Irīma-rīrīa-Rītārī-Gītūrī īthīī ikaanangwo. Nao andū arīa matūūrāga thī, arīa marītūwa mao mataandīkītūo ibuku-inī rīa muoyo kuuma rīrīa thī yombirwo nīmakaagega mona nyamū īyo, tondū hīndī īmwe yarī ho, na rīu ndrīrī ho, no nīrīrīka. (Abyssos g12) 9 “Ūndū ūyū ūkwenda gwīciirio

na ūūgī. Ciongo icio mūgwanja nī irīma mūgwanja irīa ciikarīrwo nī mūndū-wa-nja ūcio. 10 Ningī nī athamaki mūgwanja. Atano nīmeherete, ūmwe arī ho, na ūrīa ūngī ndrīrī arooka; no ooka-rī, no ngīnya aikare o kahinda kanini. 11 Nyamū īrīa yarī kuo, na rīu ndrīrī ho, nīyo mūthamaki wa kanana. We nī ūmwe wa acio mūgwanja, na rīu erekeire kwanangwo. 12 “Hīa icio ikūmi wonire nī athamaki ikūmi arīa mataahetwo ūthamaki, no nīmakaheo wathani ta athamaki maathane ithaa rīmwe hamwe na nyamū īyo. 13 Marī na muoroto ūmwe, na nīmakaheana ūhoti na wathani wao kūrī nyamū īyo. 14 Nao nīmakarūa na Gatūrūme, no Gatūrūme nīakamatooria tondū nīwe Mwathani wa aathani, na Mūthamaki wa athamaki, na andū arīa agaakorwo hamwe nao nī arūmīrīrī ake arīa metītūo, na magathuurwo, na nī ehokeku.” 15 Ningī mūraika ūcio akīnjīra atīrī, “Maāī macio wonire hau mūmaraya ūcio aikarīte nī iruka cia andū, na irīndī, na ndūrīrī, na thiomī. 16 Nayo nyamū īyo wonire, na hīa icio ikūmi nīgūthūūra īgaathūūra mūmaraya ūcio. Nacio nīikamwananga na īmūtige arī njaga; nīikaarīa nyama ciake, na imūcine na mwaki. 17 Nīgūkorwo Ngai nīekīrīte ngoro-inī ciao rīcīirīa rīa kūhingia muoroto wake na ūndū wa kūiguanīra mahe nyamū īyo hinya wao wa gwathana, ngīnya ciugo cia Ngai ihinge. 18 Mūndū-wa-nja ūcio wonire nīwe itūūra rīrīa inene rīrīa rīathaga athamaki a thī.”

18 Thuutha wa maūndū macio nīndonire mūraika ūngī agīkūrūka oimīte igūrū arī na ūhoti mūnene mūno, nayo thī ikīarīrwo nī ūkengi wake. 2 Nake akīanīrīra na mūgambo mūnene, akiuga atīrī: “Nīrīgūu! Babuloni itūūra rīrīa inene-rī, nīrīgūwīte! Nīrītūkīte gīkarō kīa ndaimono, na rīgatuīka gītūūro gīa gūthaakīrwo nī ngoma o yothē thūku, rīgatuīka gītūūro kīa nyoni ciothe irīa irī thaahu na thūūre. 3 Nīgūkorwo ndūrīrī ciothe nīnyūūte ndibeī rīrīa ya maūndū mooru ya ūtharia wake. Nao athamaki a thī nīmatharīrie nake, nao onjorīthia a thī magītongio nī mūtūūrīre wake wa māago mīkīru.” 4 Ningī ngīguu mūgambo ūngī uumīte igūrū ūkiuga atīrī: “Inyūī andū akwa, umai kūrī we, nīgeetha mūtīkagwatanīre na mehīa make, na nīguo mūtīkae kwamūkīra mīthiro yake; 5 nīgūkorwo mehīa make nīmeiganīrīre magakīnya o igūrū, nake Ngai nīarīrīkanīte mawaganu make. 6 Mūheei o ta ūrīa araheanaga; mūrīhei maita meerī ma ūrīa ekīte. Gīkombe kīrīa aramūringagīrīarī, mūringīrīe kīo maita meerī. 7 Mūnyamarīe,

na mūmūhe kīeha kīganaine na mwīgaatho na mwīkīrīro wake. Ngoro-inī yake erahaga, akoiga atīrī, ‘Nīī njikaraga ta mūthamaki-mūndū-wa-nja; ndirī mūtumia wa ndigwa, na ndirī hīndī ngaacakaya.’ 8 Nī ūndū ūcio, mīthiro yake nīkamūkinyīrīra mūthenya o ro ūmwe: nayo nī gīkuū, na macakaya, o na ng’aragu. Agaacinwo na mwaki, nīgūkorwo Mwathani Ngai ūrīa ūmūtūrīre ciira arī hinya. 9 “Rīrīa athamaki a thī arīa maatharagia nake na makagwatanīra nake mīago-inī yake makoona ndogo yake akīhīa-rī, nīmakamūrīrīra na mamūcakaīre. 10 Nao makaarūgama haraaya nī ūndū wa gwītīgīra kīnyariirīko gīake, nao marīre, makiugaga atīrī: “Īiya-ī! Īiya-ī, wee itūūra inene, wee Babuloni, itūūra rīa hinya! Ituīro rīaku rīrī gūkina yithaa-inī o rīmwe!” 11 “Onjoria a thī nīmakamūrīrīra na mamūcakaīre, tondū gūtīrī mūndū ūgaacooka kūgūra indo ciao rīngī: 12 indo cia thahabu, na betha, na mahiga ma goro, na ruru; ningī mataama ma gatani rīrīa njega, na marīa ma rangī wa ndathi, na marīa ma hariri, na mataama marīa matune ta gakaraku; ningī mīthemba yothe ya mītī rīrīa mīnungi wega, na indo cia mīthemba yothe iria ithondeketwo na mīguongo, na mbaū cia goro, na gīcango, na kīgera, na mahiga mathaka ma nyaigī; 13 ningī mīrigo ya ndarathini na iriki, na ya ūbumba, na maguta marīa manungi wega, na ūbani, na ya ndibei na maguta ma ndamayū, na ya mūtu ūrīa mūhinyu mūno, o na ngano; ningī ng’ombe na ng’ondu; o na mbarathi na makaari; nginya ngombo o na mīoyo ya andū o nayo. 14 “Nao nīmakoiga atīrī, ‘Itunda rīrīa weriragīrīa nīrīkwehereire. Ūtonga waku wothē o na ūkengi waku nīthirīte, na gūtīrī hīndī igaacooka kuoneka o na rī.’ 15 Onjoria arīa meendagia indo icio na magītonga kuuma kūrī we-rī, makaarūgama o haraaya nī ūndū wa gwītīgīra kīnyariirīko gīake. Nīmakarīra, na macakae, 16 na maanīrīre, moige atīrī: “Īiya-ī! Īiya-ī! Wee itūūra inene, wee wīhumbīte nguo cia taama wa gatani rīrīa njega, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakaraku, na ūkegemia na thahabu, na tūhiga twa goro, o na ruru! 17 Ūtonga ūcio mūnene ūguo nīwanangwo ithaa-inī o rīmwe!” “Anene othe a marikabu cia iria-inī, na arīa othe mathiiaga na marikabu, atwarithia a marikabu, na arīa othe marutaga wīra kūu iria-inī rīrīa inene, makaarūgama o haraaya. 18 Rīrīa makoona ndogo ya itūūra rīu rīkīhīa-rī, nīmakanīrīra moige atīrī, ‘Kūrī kwagīa itūūra rīngī inene ta itūūra rīrī?’ 19

Nao nīmakehurīria rūkūngū mītwe o makīrīraga na magīcakayaga, na makae, makiugaga atīrī: “Īiya-ī! Īiya-ī, Wee itūūra inene, kūrīa arīa othe ene marikabu cia iria-inī inene maatongeiire nī ūndū wa ūtonga warīo! Nīrīanangwo ithaa-inī o rīmwe! 20 Rikenerere, wee igūrū! Kenai inyuī andū arīa aamūre, na inyuī atūmwō, o na inyuī anabii! Ngai nīarītūrīre ciira nī ūndū wa ūrīa rīamwīkire.” 21 Ningī mūraika ūrī hinya akīoya ihiga rīaiganaga ta ihiga inene rīa gīthīi, akīrīkia thīnī wa iria rīrīa inene, akiuga atīrī: “Ūguo nīguo itūūra rīu inene rīa Babuloni rīgaatengemanio thī na hinya, narīo rīage gūcōoka kuoneka o na rī. 22 Nacio nyīmbo cia ahūiri inanda cia mūgeeto na aini, na ahuhi a mītūrīrū, na ahuhi a coro, matigacooka kūiguuō thīnī waku o na rī. Gūtīrī mūruti wa wīra wa mūthemba o wothē ūgaacooka kuoneka thīnī waku o rī. Mūgambo wa ihiga rīa gīthīi ndūrī hīndī ūgaacooka kūiguuō thīnī waku. 23 Gūtīrī hīndī ūtheri wa tawa ūgaacooka kwara thīnī waku o na rī. O naguo mūgambo wa mūhikania na wa mūhiki ndūrī hīndī ūgaacooka kūiguuō thīnī waku o na rī. Onjoria aku nīo maarī andū marī igweta gūkū thī. Nacio ndūrīrī ciothe ciahītithirio nī ūragūri waku. 24 Thīnī wake nīkūo gwakorirwo thakame ya anabii, na ya andū arīa aamūre, o na ya arīa othe manooragīrwo gūkū thī.”

19 Thuutha wa maūndū macio ngīgua kīndū kīagambaga ta mūrurumo wa kīrīndī kīnene kīa andū makīanīrīra kūu igūrū, makoiga atīrī: “Haleluya! Ūhonokio, na riiri, na hinya nī cia Ngai witū, 2 nīgūkorwo matūiro make ma ciira nī ma ma, na nī ma kīhōoto. Tondū nīatūrīrīre mūmaraya ūcio mūnene ciira, ūcio wathūkirie thī na ūtharia wake. Na nīamūrīhītie thakame ya ndungata ciake.” 3 Na makīanīrīra o rīngī, makiuga atīrī: “Haleluya! Ndogo yake igūtūūra yambataga nginya tene na tene.” (aīōn g165) 4 Nao athuuri arīa mīrongo iirī na ana, na cīumbe iria inya irī muoyo, makīgūithia thī makīhooya Ngai, ūrīa waikarīire gītī kīa ūnene. Nao makīanīrīra atīrī: “Ameni, Haleluya!” 5 Ningī mūgambo ūkiūma gītī-inī kīu kīa ūnene, ūkiuga atīrī: “Goocai Ngai witū, inyuī ndungata ciake inyuothē, o inyuī mūmwītīgīrīte, arīa anini na arīa anene!” 6 Ngīcōoka ngīgua mūgambo warī ta wa kīrīndī kīnene mūno, wahaanaga ta mūrurumo wa maai megūtherera na ta mūrurumo mūnene wa ngwa, naguo ūkīanīrīra, ūkiuga atīrī: “Haleluya! Nīgūkorwo Mwathani Ngai

witū, o we Mwene-Hinya-Wothe, nīarathamaka. 7 Nītūkenei, na tūcanjamūke, na tūmūgooce! Nīgūkorwo ūhiki wa Gatūrūme nīmūkinyu, nake mūhiki wake nīehaarīrie. 8 Nake mūhiki ūcio akīheo nguo cia taama ya gatani īrīa njega, ī gūkenga na theru, nīguo ehumbe.” (Taama wa gatani īrīa njega nīguo cīko cia ūthingu cia andū arīa aamūre.) 9 Ningī mūraika ūcio akīnjīra atīrī, “Andīka atīrī: ‘Kūrathimwo-rī, nī arīa mefītwo iruga-inī rīa ūhiki wa Gatūrūme!’” Agīcooka akiuga atīrī, “Icio nī ciugo cia ma cia Ngai.” 10 Rīrīa ndaiguire ūguo, ngīgwa magūrū-inī make ndīmūhooe. No akīnjīra atīrī, “Tiga gwīka ūguo! O na nī ndī ndungata hamwe nawe, na hamwe na ariū na aarī a thoguo, arīa magwatīrie ūira wa Jesū. Hooya Ngai arī we! Nīgūkorwo ūira wa Jesū nīguo roho wa ūrathi.” 11 Ningī nīndonire igūrū rīhingūkīte na hau mbere yakwa haarī na mbarathi njerū, nake ūrīa wamīhaicīte etagwo Mwīhokeku na Wa-ma. Nake atuuaga ciira, na akarūa mbaara arūmītie kīhooto. 12 Namō maitho make mahaana ta mwaki ūgwakana, na arī na thūmbī nyingī mūtwe. Nīandīkitwo rīitwa, rītarī mūdū ūngī ūrīū tīga we wīkī. 13 Ehumbīte nguo īrīndītwo thakame-inī, narīo rīitwa rīake etagwo Kiugo-kīa-Ngai. 14 Nacio mbūtū cia ita cia igūrū cīaumūmīte thuutha, ihaicīte mbarathi njerū na ikehumba nguo cia taama wa gatani īrīa njega, njerū cua na theru. 15 Ningī kanua-inī gake koimīte rūhiū rwa njora rūūgī rwa kūūrāga ndūrīrī naruo. Nake agaaciathaga na rūthanju rwa kīgera na arangīrīrie ihīhīro rīa ndībei rīa mang’ūrī marūrū ma Ngai Mwene-Hinya-Wothe. 16 Nguo-inī yake na kīero-inī gīake nīandīkitwo rīitwa rīrī: “MŪTHAMAKI WA ATHAMAKI, NA MWATHANI WA AATHANI.” 17 Ngīcooka ngīona mūraika ūmwe arūgamīte thīnī na rīūa, nake akīanīrīra na mūgambo mūnene, agīta nyoni iria ciarerete rīera-inī, agīcīra atīrī, “Ūkai, mūngane hamwe iruga-inī rīrīa inene rīa Ngai, 18 nīgeetha mūrīe nyama cia mīrī ya athamaki, na ya anene a mbaara, na ya andū arīa marī hinya, o na nyama cia mbarathi na cia ahaici a cio, na nyama cia mīrī ya andū othe arīa eyathi na arīa ngombo, o na arīa aninī na arīa anene.” 19 Ningī ngīona nyamū īrīa, na athamaki a thī, na mbūtū ciao cia ita mecokanīrīrie hamwe nīgeetha marūe na ūcio wahaicīte mbarathi na mbūtū yake ya ita. 20 No rīrī, nyamū iyo ikīnyīitwo, o hamwe na mūnabī ūrīa wa maheeni ūrīa waringaga cīama ithenya rīayo. Na ūndū wa cīama icio nīahīthīthīte andū arīa mekīrītwo rūūrī

rwa nyamū iyo na makahooya mūhianano wayo. Nao eerī magīikio icua-inī rīa mwaki wa ūbiriti ūgwakana. (Limnē Pyr g3041 g4442) 21 Arīa maatigaire makīūrāgwo na rūhiū rwa njora ruoimīte kanua ka ūcio wahaicīte mbarathi, nacio nyoni ciothe ikīhūūnīrīra nyama cia mīrī yao.

20 Ningī ngīona mūraika agūkūrūka oimīte igūrū, arī na kīhingūro kīa Irima-rīrīa-Rītarī-Gīturi, na anyīitīte mūnyororo mūnene guoko-inī gwake. (Abyssos g12) 2 Nake akīnyīita ndamathia īrīa, na nīyo nyoka īrīa ya tene, na noyo mūcukani kana Shaitani, akīmīoha mīaka ngiri īmwe. 3 Akīmīikia Irima rīu-Rītarī-Gīturi, akīmīhingīrīra kuo, na akīrīcinīrīra mūhūrī, nīguo amīgīrīrīrie ndīkanacooke kūheenia andū a ndūrīrī rīngī nginya mīaka iyo ngiri īmwe ithire. Thuutha wa ūguo nīkarekererio ihinda inini. (Abyssos g12) 4 Ngīcooka ngīona itī cia ūnene iria cīaikarīrwo nī arīa maaheetwo hinya wa gūtūira andū ciira. Na ngīona mīoyo ya andū arīa manatinio mītwe nī ūndū wa ūira wa Jesū o na nī ūndū wa kiugo kīa Ngai. Acio matiahooete nyamū īrīa o na kana mūhiano wayo, na matiekīrītwo rūūrī rwayo ithiithi-inī ciao kana moko-inī mao. Nao magīcooka muoyo na magīathana hamwe na Kristū mīaka ngiri īmwe. 5 (Andū arīa angī othe maakuīte matiigana gūcooka muoyo, nginya rīrīa mīaka iyo ngiri īmwe yathirire.) Kūu nīkuo kūrīūka kūrīa kwa mbere. 6 Kūrathimwo na gūthera nī arīa magwatanīrie na kūrīūka kūu kwa mbere. Gīkuū gīa keerī gītīrī na hinya igūrū rīao, no magaatuīka athīnjīri-Ngai o na Kristū, na magaathamaka hamwe nake mīaka ngiri īmwe. 7 Rīrīa mīaka iyo ngiri īgaathira, Shaitani nīkuohorwo akoohorwo oime njeera iyo yake, 8 nake nīagathiī kūheenia ndūrīrī ituri-inī iria inya cia thī, nīcio Gogu na Magogu, nīguo acicokanīrīrie hamwe nī ūndū wa mbaara. Mūigana wao nī ta mūthanga wa hūgūrūrū cia iria rīrīa inene. 9 Nao magītūkanīria warī wa thī, makīrīgiicīria kambī ya andū a Ngai, o na itūūra rīu inene endete. No mwaki nīwoimire igūrū, ūkīmaniina. 10 Nake mūcukani, ūrīa wamaheenīrie, agīikio iria rīa mwaki wa ūbiriti, o kūrīa nyamū īrīa na mūnabī ūrīa wa maheeni maikītio. Nao magaatūūra manyarīragwo mūthenya na ūtukū tene na tene. (aiōn g165, Limnē Pyr g3041 g4442) 11 Ningī ngīona gītī kīnene mūno kīa ūnene kīa rangi mwerū, na ngīona ūrīa wagīkarīrie. Nayo thī na igūrū ikīūra, ikīehera ūthiū-inī wake, ikīaga handū ingīkara. 12 Na ningī ngīona arīa akuū,

anene na arĩa anini, marũgamĩte mbere ya gĩtĩ kũu kĩa ũnene, namo mabuku makĩhingũrwo. Narĩo ibuku rĩngĩ rikĩhingũrwo, na nĩrĩo ibuku rĩa muoyo. Nao andũ arĩa akuũ magĩtuĩrwo ciira kũringana na ciiko iria meekĩte, o ta ũrĩa kwaandikĩtwo mabuku-inĩ macio. **13** Narĩo iria rĩrĩa inene rikĩruta arĩa akuũ maarĩ thĩinĩ warĩo, nakĩo gĩkuũ na Kwa-ngoma ikĩruta arĩa maarĩ thĩinĩ wacio, na o mũndũ agĩtuĩrwo kũringana na ciiko iria eekĩte. (Hadēs g86) **14** Thuutha ũcio gĩkuũ na Kwa-ngoma igĩkio iria-inĩ rĩa mwaki. Icuu rĩu rĩa mwaki nĩrĩo gĩkuũ gĩa keerĩ. (Hadēs g86, Limnē Pyr g3041 g4442) **15** Na rĩrĩ, mũndũ o wothe akorwo rĩitwa riake rĩtionekire riandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa muoyo-rĩ, agĩkio iria-inĩ rĩu rĩa mwaki. (Limnē Pyr g3041 g4442)

21 Ngĩcooka ngĩona igũrũ rĩerũ na thĩ njerũ, tondũ igũrũ rĩrĩa rĩa mbere na thĩ rĩa ya mbere nĩcieherete igathira, narĩo iria rĩrĩa inene rĩtiarĩ ho. **2** Ngĩona Itũũra rĩrĩa Itheru, Jerusalemu rĩa njerũ, rĩgĩkũrũka riumĩte igũrũ kwa Ngai, rihaarĩrio ta mũhiki agemeirio mũthuurĩwe. **3** Ningĩ ngĩigua mũgambo mũnene uumĩte gĩtĩ-inĩ-kĩa-ũnene, ũkiuga atĩrĩ, “Rĩu gĩkaro kĩa Ngai kĩrĩ hamwe na andũ, nake nĩegũtũũrania nao. Megũtuĩka andũ ake, nake Ngai we Mwene arĩkoragwo hamwe nao, na atuĩke Ngai wao. **4** Nake nĩakamagiria maithori mothe mathire maitho-inĩ mao. Gũtirĩ hĩndĩ ĩngĩ gũgaakorwo na gĩkuũ, o na kana gũcakaya, kana kĩrĩro, kana ruo, nĩgũkorwo maũndũ marĩa ma mbere nĩmeherete magathira.” **5** Nake ũrĩa waikarĩre gĩtĩ-kĩa-ũnene akiuga atĩrĩ, “Nĩ kwerũhia ndĩrerũhia maũndũ mothe!” Agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Andika ũndũ ũyũ, nĩgũkorwo ciugo ici nĩ cia kwĩhokwo, na nĩ cia ma.” **6** Agĩcooka akĩnjĩra atĩrĩ: “Maũndũ nĩmahingu. Nĩ nĩ nĩ Alifa o na Omega, Kĩambĩrĩa o na Kĩrĩkĩro. ũrĩa mũnyootu nĩngamũhe maaĩ anyue kuuma gĩthima kĩa maaĩ ma muoyo, anyue o ũguo tũhũ atekũgũra. **7** Mũndũ ũrĩa ũgũtoorania nĩwe ũkaagaya maũndũ macio mothe, na nĩ nĩngatuĩka Ngai wake, nake atuĩke mũrũ wakwa. **8** No andũ arĩa iguoya, na arĩa matetĩkĩtie, na arĩa imaramari, na arĩa oragani, na ahũũri maraya, na arogi, na ahooi mĩhianano, na aheenania-rĩ, othe ũtũũro wao no iria-inĩ rĩa mwaki wa ũbiriti. Gĩkĩ nĩkĩo gĩkuũ gĩa keerĩ.” (Limnē Pyr g3041 g4442) **9** ũmwe wa araiika acio mũgwanja arĩa maarĩ na mbakũri mũgwanja iria ciaiyũrite mĩthiro rĩa mũgwanja ya kũrigĩrĩa agĩũka, akĩnjĩra atĩrĩ, “Ūka, nĩngũkuonia mũhiki, na nĩwe mũtumia wa Gatũrũme.” **10** Nake akĩnguaa ndĩ

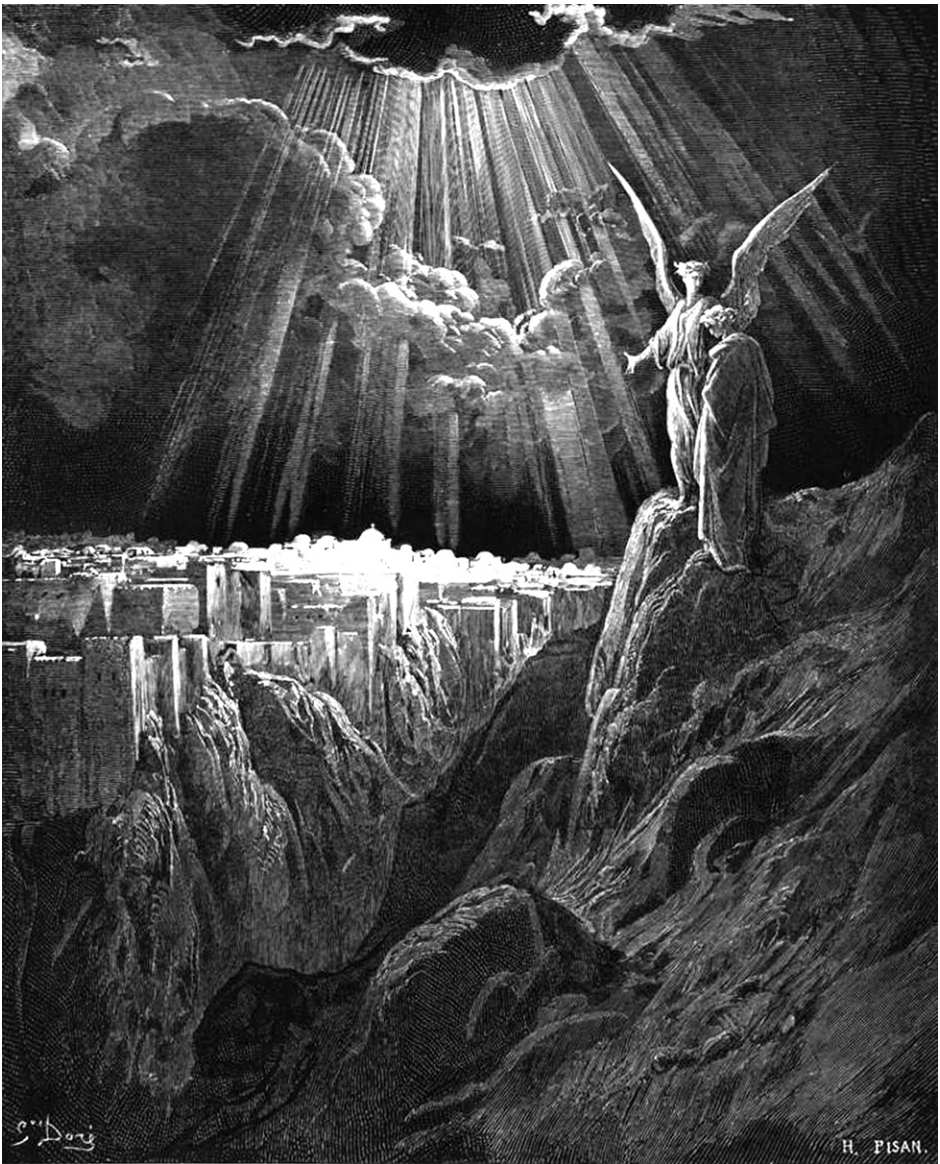
thĩinĩ wa Roho, akĩndwara kĩrĩma-inĩ kĩarĩ kĩnene kĩraaya na igũrũ, akĩnyonia Jerusalemu, Itũũra rĩu inene Itheru rĩgĩkũrũka riumĩte igũrũ kwa Ngai. **11** Itũũra rĩu rĩarĩ na riiri wa Ngai, naguo ũkenge warĩo wahaanaga ta wa kahiga ka goro mũno, o ta kahiga karĩa getagwo njathibi, gakengu o ta gĩcicio. **12** Narĩo rĩarĩ na rũthingo rũnene, rũraiũu na igũrũ, rwarĩ na ihingo ikũmi na igĩrĩ, na araiika ikũmi na eerĩ ihingo-inĩ icio. Nacio ihingo icio nĩciandikĩtwo marĩitwa ma mĩhĩrĩga rĩa ikũmi na rĩrĩ ya ciana cia Isiraeli. **13** Mwena wa irathĩro warĩ na ihingo ithatũ, na mwena wa gathigathini ihingo ithatũ, na mwena wa gũthini ihingo ithatũ, na mwena wa ithũũro ihingo ithatũ. **14** Naruo rũthingo rwa itũũra rĩu inene rwarĩ na mĩthingi ikũmi na rĩrĩ, na igũrũ rĩayo ĩkaandikwo marĩitwa ma atũmwo arĩa ikũmi na eerĩ a Gatũrũme. **15** Nake mũraika ũcio wanjarĩirie aarĩ na rũthanju rwa thahabu rwa gũthima itũũra rĩu inene, o na ihingo ciarĩo, na thingo ciarĩo. **16** Narĩo itũũra rĩu inene riakĩtwo rĩiganaine miẽna yothe, ũraiũu warĩo ũkaiganana na warĩi warĩo. Nĩathimire itũũra rĩu inene na rũthanju rũu, na akĩona atĩ rĩarĩ na ũraiũu wa kilomita ta 2,200, ũkaiganana na warĩi warĩo, na kwambata na igũrũ kwarĩo. **17** Ningĩ agĩthima rũthingo rwarĩo, na ũtungu waruo ũgĩkorwo warĩ mikono igana rĩmwe na mĩrongo ĩna na ĩna, rũthimĩtwo na gĩthimi kĩa mũndũ, na no kĩo mũraika aahũthagĩra. **18** Rũthingo rũu rwakĩtwo na njathibi, narĩo itũũra rĩu inene riakĩtwo na thahabu rĩa therie, ĩgathera o ta gĩcicio. **19** Nayo mĩthingi ĩyo ya thingo cia itũũra rĩu inene yagemetio na mĩthemba yothe ya mahiga ma goro. Mũthingi wa mbere warĩ wa njathibi, na wa keerĩ warĩ wa yakuti rĩa ya bururu, na wa gatatũ warĩ wa yacimu, na wa kana warĩ wa thumarati, **20** na wa gatano warĩ wa onigithi, na wa gatandatũ warĩ wa wakiki ũrĩa mũtune, na wa mũgwanja warĩ wa yakuti rĩa ĩhaana thahabu, na wa kanana warĩ wa thabaricandi, na wa kenda warĩ wa yakuti rĩa ĩhaana ngoikoni, na wa ikũmi warĩ wa wakiki ũrĩa ũhaana nyeki nduru, na wa ikũmi na ĩmwe warĩ wa wakiki ũrĩa wa bururu, na wa ikũmi na igĩrĩ warĩ wa amethuthito. **21** Nacio ihingo iria ikũmi na igĩrĩ nĩ ruru ikũmi na igĩrĩ, o kĩhingo gĩathondeketwo na ruru ĩmwe. Nayo njĩra rĩa nene ya itũũra rĩu inene yarĩ ya thahabu therie, yonithanagia mwena ũrĩa ũngĩ ta gĩcicio. **22** Na gũtirĩ hekarũ ndonire kũu itũũra-inĩ rĩu inene, tondũ Mwathani Ngai Mwene-Hinya-Wothe na Gatũrũme nĩo hekarũ yakuo. **23** Itũũra rĩu inene

rītibataire nī kwarīrwo nī riūa kana mweri, nīgūkorwo riiri wa Ngai nīūrīheaga ūtheri, nake Gatūrūme nīwe tawa warīo. 24 Nacio ndūrīrī igaathiiaga na ūtheri warīo, nao athamaki a thī marehe riiri wao thīnī warīo. 25 Gūtīrī mūthenya o na ūmwe ihingo ciarīo ikaahingwo, nīgūkorwo kūu gūtīgakorwo na ūtukū. 26 Na nīkuo makaarehe riiri na gītīo cia ndūrīrī. 27 Gūtīrī kindū gitarī gītheru gīgaatoonya itūūra rīu o narī, o na kana mūdū o wothe ūrīa wīkaga maūdū ma njono kana ma maheeni. O tiga arīa marītwa mao mandīkitwo ibuku-inī rīrīa rīa Gatūrūme rīa muoyo.

22 Ningī mūraika ūcio akīnyonia rūūi rwa maai ma muoyo, makembu na makahenia o ta gīcicio, rūgītherera ruumīte gītī-inī kīa ūnene kīa Ngai na gīa Gatūrūme 2 rūikūrūkīre gatagatī ka njīra īrīa nene ya itūūra inene. Mīena yeerī ya rūūi rūu, o mwena warī na mūtī wa muoyo, naguo waciaraga matunda mīthemba ikūmi na īrī, ūgaciaraga maciaro maguo o mweri. Namō mathangū ma mūtī ūcio maarī ma kūhonia andū a ndūrīrī. 3 Gūtīgacooka kūgīa na kīrumi o na kīrīkū. Gītī-kīa-ūnene kīa Ngai na gīa Gatūrūme gīgaakorwo kūu thīnī wa itūūra inene, nacio ndungata ciake nīkamūtungatagīra. 4 Nacio nīkoonaga ūthiū wake, narīo rītwa rīake rīkandīkwo ithiithi-inī ciao. 5 Gūtīgacooka kūgīa ūtukū. Nao matikabatarīo nī ūtheri wa tawa o na kana ūtheri wa riūa, nīgūkorwo Mwathani Ngai nīwe ūgaatuika ūtheri wao. Nao magaathamaka tene na tene. (aiōn

g165) 6 Nake mūraika ūcio akīnjīra atīrī, “Ciugo icio nī cia kwīhokwo, na nī cia ma. Nake Mwathani, o we Ngai wa maroho ma anabii, nīatūmire mūraika wake nīguo onie ndungata ciake maūdū marīa arī o ngīnya mekīke ica ikuhī.” 7 “Na rīrī, nīngūūka o narua! Kūrathimwo nī mūdū ūrīa ūrūmītie ciugo cia ūrathi ūrīa ūrī ibuku-inī rīrīrī.” 8 Nīi, Johana-rī, nī nīi ndaiguire na ngīona maūdū macio. Na rīrīa ndaarīkirie kūmaigua o na kūmona-rī, ngīgwa thī magūrū-inī ma mūraika ūcio wanyonagia maūdū macio ndīmūhoee. 9 No akīnjīra atīrī, “Tiga gwīka ūguo! O na nīi ndī ndungata hamwe nawe, na hamwe na arīū na aarī a thoguo arīa anabii, na arīa othe marūmītie ciugo cia ibuku rīrīrī. Hooya Ngai arī we!” 10 Agīcocoa akīnjīra atīrī, “Ndūkahingīrīrie ciugo cia ūrathi wa ibuku rīrīrī, nīgūkorwo ihinda nīrīkuhīrīrie. 11 Mūdū ūrīa wīkaga ūūru nīathiī na mbere gwīka ūūru, nake ūrīa kīmaramari athīi na mbere na kūmaramara; na ūrīa wīkaga ūrīa kwagīrīrie

athīi na mbere gwīka ūrīa kwagīrīrie; ningī ūrīa mūtheru agīthīi na mbere gūtuika mūtheru.” 12 “Na rīrī, ngūūka o narua! Nakīo kīheo gīakwa ndī nakīo, na ngaahē o mūdū kūrīngana na ūrīa aneeke. 13 Nīi nī nīi Alīfa na Omega, wa Mbere na wa Kūrīgīrīria, ningī Kīambīrīria o na Kīrīkīro. 14 “Kūrathimwo-rī, nī arīa mathambītie nguo ciao, nīguo magīe na rūtha rwa gūkīnya mūtī-inī wa muoyo na matoonyere ihingo-inī makīnye thīnī wa itūūra rīu. 15 Nakuo kūu nja gūgaikarwo nī magui, na arogī, na ahūūri ūmaraya, na oragani, na ahoōi mīhianano, na mūdū ūrīa wothe wendete maūdū ma maheeni na akamekaga. 16 “Nīi, Jesū, nīndūmīte mūraika wakwa agūkīnyīrie ūra ūyū nī ūndū wa makanitha. Nīi nī nīi Thuuna na Rūciaro rwa Daudi, na nī nīi Njata īrīa ngengu ya Rūciinī tene.” 17 Nake Roho o na mūhiki mekuuga atīrī, “Ūka!” Nake ūrīa ūkūigua nīoige atīrī, “Ūka!” Mūdū o wothe mūnyootu, nīoke; na ūrīa wothe ūkwenda, nīamūkīre kīheo kīrīa kīa maai ma muoyo, atekūgūra. 18 Ngūkaania mūdū o wothe ūrīa ūkūigua ciugo cia ūrathi wa ibuku rīrīrī atīrī: Mūdū o wothe angīcīongerera ūndū, Ngai nīakamuongerera mīthiro īrīa ītaarīrio thīnī wa ibuku rīrīrī. 19 Na mūdū o na ūrīkū angīkeetheria ciugo thīnī wa ibuku rīrīrī rīa ūrathi, Ngai nīakamwehereria igai rīake kuuma mūtī-inī wa muoyo, o na kuuma itūūra-inī rīu itheru, irīa itaarīrio thīnī wa ibuku rīrīrī. 20 Ūrīa ūroimbūra maūdū macio ekuuga atīrī, “Īi nīguo, ngūūka o narua.” Amenī. Ūka, Mwathani Jesū! 21 Wega wa Mwathani Jesū ūrogīa na andū a Ngai. Amenī.

Ngĩona Itũũra rĩrĩa ltheru, Jerusalemu ĩrĩa njerũ, rĩgĩkũrũka riumĩte igũrũ kwa Ngai, rĩhaarĩrio ta mũhiki agemeirio mũthuriwe. Ningĩ ngĩigua mũgambo mũnene uumĩte gĩĩ-inĩ-kĩa-ũnene, ũkiuga aĩrĩ, "Rĩu gĩikaro kĩa Ngai kĩrĩ hamwe na andũ, nake nĩegũtũũrania nao. Megũtuĩka andũ ake, nake Ngai we Mwene aĩkoragwo hamwe nao, na atũke Ngai wao.

Kũguũrĩrio 21:2-3

Reader's Guide

Kikuyu at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, *"As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him."* Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, *"And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned."* So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, *"Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth."* 2 Timothy 2:15. *"God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,"* 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Kikuyu at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aidios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēse g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonymous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Gikuyu---Kikuyu/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luka 8:31
Aroma 10:7
Kūguūrīrio 9:1
Kūguūrīrio 9:2
Kūguūrīrio 9:11
Kūguūrīrio 11:7
Kūguūrīrio 17:8
Kūguūrīrio 20:1
Kūguūrīrio 20:3

aidios

Aroma 1:20
Judasi 1:6

aiōn

Mathayo 12:32
Mathayo 13:22
Mathayo 13:39
Mathayo 13:40
Mathayo 13:49
Mathayo 21:19
Mathayo 24:3
Mathayo 28:20
Mariko 3:29
Mariko 4:19
Mariko 10:30
Mariko 11:14
Luka 1:33
Luka 1:55
Luka 1:70
Luka 16:8
Luka 18:30
Luka 20:34
Luka 20:35
Johana 4:14
Johana 6:51
Johana 6:58
Johana 8:35
Johana 8:51
Johana 8:52
Johana 9:32
Johana 10:28
Johana 11:26
Johana 12:34
Johana 13:8
Johana 14:16

Atūmwō 3:21
Atūmwō 15:18
Aroma 1:25
Aroma 9:5
Aroma 11:36
Aroma 12:2
Aroma 16:27
1 Akorinitho 1:20
1 Akorinitho 2:6
1 Akorinitho 2:7
1 Akorinitho 2:8
1 Akorinitho 3:18
1 Akorinitho 8:13
1 Akorinitho 10:11
2 Akorinitho 4:4
2 Akorinitho 9:9
2 Akorinitho 11:31
Agalatia 1:4
Agalatia 1:5
Aefeso 1:21
Aefeso 2:2
Aefeso 2:7
Aefeso 3:9
Aefeso 3:11
Aefeso 3:21
Aefeso 6:12
Afilipi 4:20
Akolosai 1:26
1 Timotheo 1:17
1 Timotheo 6:17
2 Timotheo 4:10
2 Timotheo 4:18
Tito 2:12
Ahibirania 1:2
Ahibirania 1:8
Ahibirania 5:6
Ahibirania 6:5
Ahibirania 6:20
Ahibirania 7:17
Ahibirania 7:21
Ahibirania 7:24
Ahibirania 7:28
Ahibirania 9:26
Ahibirania 11:3
Ahibirania 13:8
Ahibirania 13:21
1 Petero 1:23

1 Petero 1:25
1 Petero 4:11
1 Petero 5:11
2 Petero 3:18
1 Johana 2:17
2 Johana 1:2
Judasi 1:13
Judasi 1:25
Kūguūrīrio 1:6
Kūguūrīrio 1:18
Kūguūrīrio 4:9
Kūguūrīrio 4:10
Kūguūrīrio 5:13
Kūguūrīrio 7:12
Kūguūrīrio 10:6
Kūguūrīrio 11:15
Kūguūrīrio 14:11
Kūguūrīrio 15:7
Kūguūrīrio 19:3
Kūguūrīrio 20:10
Kūguūrīrio 22:5

aiōnios

Mathayo 18:8
Mathayo 19:16
Mathayo 19:29
Mathayo 25:41
Mathayo 25:46
Mariko 3:29
Mariko 10:17
Mariko 10:30
Luka 10:25
Luka 16:9
Luka 18:18
Luka 18:30
Johana 3:15
Johana 3:16
Johana 3:36
Johana 4:14
Johana 4:36
Johana 5:24
Johana 5:39
Johana 6:27
Johana 6:40
Johana 6:47
Johana 6:54
Johana 6:68

Johana 10:28
Johana 12:25
Johana 12:50
Johana 17:2
Johana 17:3
Atūmwō 13:46
Atūmwō 13:48
Aroma 2:7
Aroma 5:21
Aroma 6:22
Aroma 6:23
Aroma 16:25
Aroma 16:26
2 Akorinitho 4:17
2 Akorinitho 4:18
2 Akorinitho 5:1
Agalatia 6:8
2 Athesalonike 1:9
2 Athesalonike 2:16
1 Timotheo 1:16
1 Timotheo 6:12
1 Timotheo 6:16
2 Timotheo 1:9
2 Timotheo 2:10
Tito 1:2
Tito 3:7
Filemona 1:15
Ahibirania 5:9
Ahibirania 6:2
Ahibirania 9:12
Ahibirania 9:14
Ahibirania 9:15
Ahibirania 13:20
1 Petero 5:10
2 Petero 1:11
1 Johana 1:2
1 Johana 2:25
1 Johana 3:15
1 Johana 5:11
1 Johana 5:13
1 Johana 5:20
Judasi 1:7
Judasi 1:21
Kūguūrīrio 14:6

eleēsē

Aroma 11:32

Geenna

Mathayo 5:22
Mathayo 5:29
Mathayo 5:30
Mathayo 10:28
Mathayo 18:9
Mathayo 23:15
Mathayo 23:33
Mariko 9:43*

Mariko 9:45
Mariko 9:47
Luka 12:5
Jakubu 3:6

Hadēs

Mathayo 11:23
Mathayo 16:18
Luka 10:15
Luka 16:23
Atūmwō 2:27
Atūmwō 2:31
1 Akorinitho 15:55
Kūguūrīrio 1:18
Kūguūrīrio 6:8
Kūguūrīrio 20:13
Kūguūrīrio 20:14

Limnē Pyr

Kūguūrīrio 19:20
Kūguūrīrio 20:10
Kūguūrīrio 20:14
Kūguūrīrio 20:15
Kūguūrīrio 21:8

Sheol

Kīambīrīria 37:35
Kīambīrīria 42:38
Kīambīrīria 44:29
Kīambīrīria 44:31
Ndari 16:30
Ndari 16:33
Gūcookerithia 32:22
1 Samūeli 2:6
2 Samūeli 22:6
1 Athamaki 2:6
1 Athamaki 2:9
Ayubu 7:9
Ayubu 11:8
Ayubu 14:13
Ayubu 17:13
Ayubu 17:16
Ayubu 21:13
Ayubu 24:19
Ayubu 26:6
Thaburi 6:5
Thaburi 9:17
Thaburi 16:10
Thaburi 18:5
Thaburi 30:3
Thaburi 31:17
Thaburi 49:14
Thaburi 49:15
Thaburi 55:15
Thaburi 86:13
Thaburi 88:3
Thaburi 89:48

Thaburi 116:3
Thaburi 139:8
Thaburi 141:7
Thimo 1:12
Thimo 5:5
Thimo 7:27
Thimo 9:18
Thimo 15:11
Thimo 15:24
Thimo 23:14
Thimo 27:20
Thimo 30:16
Kohethehu 9:10
Rwīmbo 8:6
Isaia 5:14
Isaia 7:11
Isaia 14:9
Isaia 14:11
Isaia 14:15
Isaia 28:15
Isaia 28:18
Isaia 38:10
Isaia 38:18
Isaia 57:9
Ezekieli 31:15
Ezekieli 31:16
Ezekieli 31:17
Ezekieli 32:21
Ezekieli 32:27
Hosea 13:14
Amosi 9:2
Jona 2:2
Habakuku 2:5

Tartaroō

2 Petero 2:4

Questioned

2 Petero 2:17

Nĩ ùndũ wa gwĩtĩkia-rĩ, Iburahĩmu rĩrĩa eetinwo athĩĩ bũrũri ũrĩa aaheagwo ũtuĩke igai rĩake, nĩathĩkire na agĩthĩĩ, o na akorwo ndaamenyaga kũrĩa aathiaga. - Ahibirania 11:8

Israel's Exodus

Rīřa Firaūni aarekereirie andū a Isiraeli mathiī-rī, Ngai ndaamatongoreirie njīra-inī ya kūhītūkīra būrūri wa Afilisti, o na gūtuīka ūyo nīyo yař njīra řřa nguħī. Nīgūkorwo Ngai oigire atīřī, "Mangīcemanīa na mbaara-rī, maahota kwīricūkwo, macooke būrūri wa Misiri." - Thaama 13:17

Nĩgũkorwo o na Mũrũ wa Mũndũ ndookire gũtungatĩrwo, no ookire gũtungata na arute muoyo wake nĩguo arĩhe thogora wa gũkũira andũ aingĩ. - Mariko 10:45

Nĩ nĩ Paũlũ, ndungata ya Kristũ Jesũ, o nĩ njĩĩtwo ndũike mũtũmwo, na ngaamũrwo hunjagie Ũhoro-ũrĩa-Mwega wa Ngai, - Aroma 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophecies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Uusher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

1956	Christ returns for his people
1830	Jim Elliot martyrd in Ecuador
1731	John Williams reaches Polynesia
1614	Zinzendorf leads Moravian mission
1572	Japanese kill 40,000 Christians
1517	Jesuits reach Mexico
1455	Martin Luther leads Reformation
1323	Gutenberg prints first Bible
1276	Franciscans reach Sumatra
1100	Ramon Llull trains missionaries
1054	Crusades tarnish the church
997	The Great Schism
864	Adalbert martyrd in Prussia
716	Bulgarian Prince Boris converts
635	Boniface reaches Germany
569	Alopen reaches China
432	Longinus reaches Alodia / Sudan
397	Saint Patrick reaches Ireland
341	Carthage ratifies Bible Canon
325	Ulfilas reaches Goth / Romania
250	Niceae proclaims God is Trinity
197	Denis reaches Paris, France
70	Tertullian writes Christian literature
61	Titus destroys the Jewish Temple
52	Paul imprisoned in Rome, Italy
39	Thomas reaches Malabar, India
33	Peter reaches Gentile Cornelius
	Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

What are we? ▶			Genesis 1:26 - 2:3		Mankind is created in God's image, male and female He created us				
How are we sinful? ▶			Romans 5:12-19		Sin entered the world through Adam and then death through sin				
Where are we? ▶			When are we? ▼						
			Innocence		Fallen			Glory	
▶			Eternity Past	Creation 4004 B.C.	Fall to sin No Law	Moses' Law 1500 B.C.	Christ 33 A.D.	Church Age Kingdom Age	New Heavens and Earth
			God	Father	John 10:30	Genesis 1:31 God's perfect fellowship with Adam in The Garden of Eden	1 Timothy 6:16 Living in unapproachable light		
Son	God's perfect fellowship	John 8:58 Pre-incarnate		John 1:14 Incarnate	Luke 23:43 Paradise				
Holy Spirit		Psalm 139:7 Everywhere		John 14:17 Living in believers					
Mankind	Living	Genesis 1:1 No Creation No people	Ephesians 2:1-5 Serving the Savior or Satan on Earth						
	Deceased believing		Luke 16:22 Blessed in Paradise						
	Deceased unbelieving		Luke 16:23, Revelation 20:5,13 Punished in Hades until the final judgment						
Angels	Holy		Hebrews 1:14 Serving mankind at God's command						
	Imprisoned	2 Peter 2:4, Jude 6 Imprisoned in Tartarus							
	Fugitive	Genesis 1:31 No Fall No unholy Angels	1 Peter 5:8, Revelation 12:10 Rebelling against Christ Accusing mankind		Revelation 20:13 Thalaasa				
	First Beast				Revelation 19:20 Lake of Fire				
	False Prophet				Revelation 20:2 Abys				
	Satan		Matthew 25:41 Revelation 20:10 Lake of Fire prepared for the Devil and his Angels						
Why are we? ▶			Romans 11:25-36, Ephesian 2:7		For God has bound all over to disobedience in order to show mercy to all				

Destiny

Kikuyu at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, *"the gates of Hades will not prevail,"* Matthew 16:18. Paul asks, *"Hades where is your victory?"* 1 Corinthians 15:55. John wrote, *"Hades gives up,"* Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, *"Do not be afraid,"* because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to *"be afraid"* because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, *"out of the frying pan, into the fire?"* Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, *"Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'"* Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. Jesus said, *"You did not choose me, but I chose you,"* John 15:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philipians 2:9-11.

Ní ùndù ńcio thĩĩ mǔgatǔme andũ a ndũrĩrĩ ciothe matuĩke arutwo akwa, mǔkĩmabatithagia thĩĩnĩ wa rĩĩtwa rĩa lthe na rĩa Mũriũ na rĩa Roho Mũtheru, - Mathayo 28:19